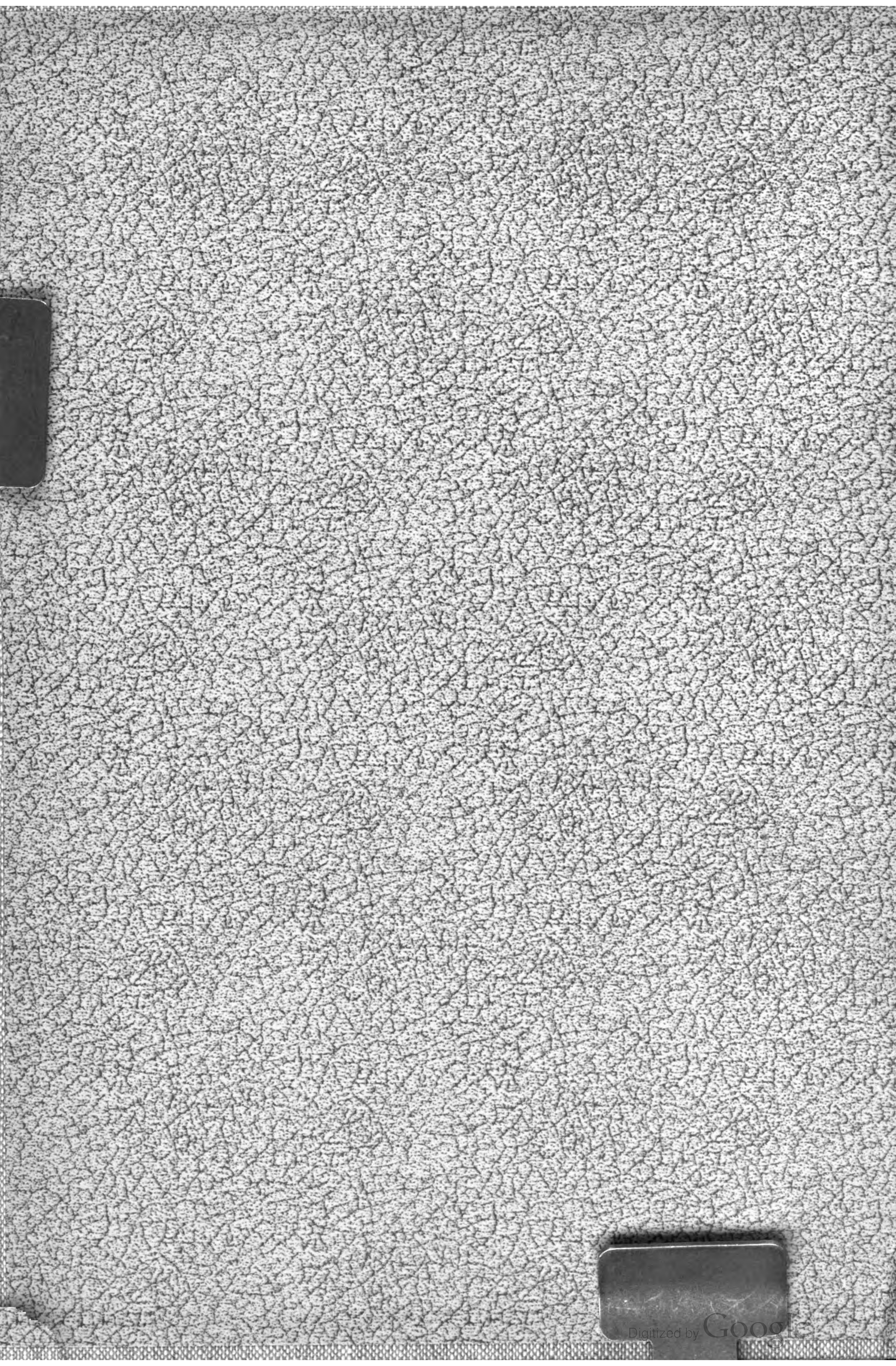
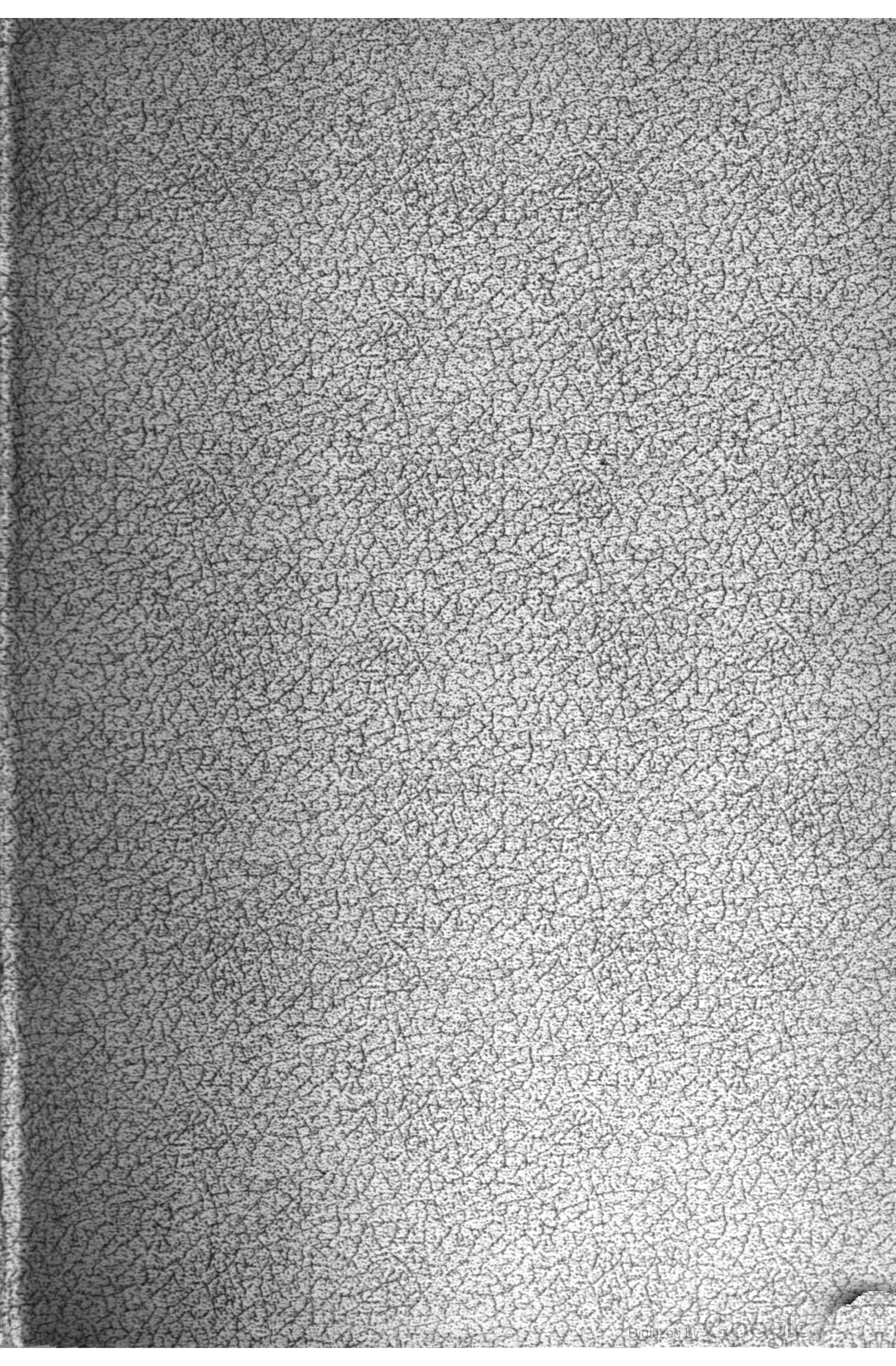




ქართული გრამმატიკა.

ახლად შედგენილი

დავით ჩუბინოვისაგან.

ГРУЗИНСКАЯ ГРАММАТИКА.

ВНОВЬ СОСТАВЛЕННАЯ

Давидомъ Чубиновымъ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 л., № 12.

1887.

6-5-90

ქ ა რ თ უ ლ ი   გ რ ა მ მ ა ტ ი კ ა.

I. ასოთა-თვის.

§ 1. თვითოეულის კაცის ჰაზრი გამოითქმის სიტყვებითა, მაგალ: კაცი ჰბჭობდა, ღმერთი ეცინოდა; ბუზი ბევრი ჰბზუვის, ფუტკართან ყველა ჰსტყუვის; ავსა კაცსა ავი სიტყვა ურჩევნიან სულსა გულსა; ბაღი წვერში გამწარდება; მამა ნახე, დედა ნახე შვილი ისე გამონახე და სხ.

§ 2. თვითოეული სიტყვა შეჰსდგების ასოებისაგან, მაგალ, კ-ა-ც-ი; ხ-ე; პ-ი-რ-ი; მ-ი-წ-ა; წ-ყ-ა-ლ-ი და სხ.

ქართულს ენასა აქვს 38 ასო, რომელნიც არიან ორ-გვარნი: მხედრული და ხუცური. როგორც მხედრულსა, ისე ხუცურსა აქვსთ წერილში სამნაირი ხელი: მხედრულსა: რგვალი ხელი, ნუსხა და ჩართული; ხუცურსა: ასო-მთავრული, ხუცური და კოფფრჩხილოვანი, ნაკჳთნი მხედრულთა და ხუცურთა ასოებთა არიან შემდგომნი.

მხედრული:	ა,	ბ,	გ,	დ,	ე,	ვ,	ზ,	ჱ,	თ,	ი,	კ,	ლ,	მ,	ნ,	ჲ,	ო,	პ,	ჟ,	რ,	ს,
ასომთავრ:	Ⴀ,	Ⴁ,	Ⴂ,	Ⴃ,	Ⴄ,	Ⴅ,	Ⴆ,	Ⴡ,	Ⴇ,	Ⴈ,	Ⴉ,	Ⴊ,	Ⴋ,	Ⴌ,	Ⴢ,	Ⴍ,	Ⴎ,	Ⴏ,	Ⴐ,	Ⴑ,
ხუცური:	ⴀ,	ⴁ,	ⴂ,	ⴃ,	ⴄ,	ⴅ,	ⴆ,	ⴡ,	ⴇ,	ⴈ,	ⴉ,	ⴊ,	ⴋ,	ⴌ,	ⴢ,	ⴍ,	ⴎ,	ⴏ,	ⴐ,	ⴑ,
მხედრული:	ტ,	უ,	უ̂	ჳ,	ფ,	ქ,	ღ,	ყ,	შ,	ჩ,	ც,	ძ,	წ,	ჭ,	ხ,	ჴ,	ჯ,	ჰ,	ჵ.	
ასომთავ:	Ⴒ,	Ⴓ,		Ⴣ,	Ⴔ,	Ⴕ,	Ⴖ,	Ⴗ,	Ⴘ,	Ⴙ,	Ⴚ,	Ⴛ,	Ⴜ,	Ⴝ,	Ⴞ,	Ⴤ,	Ⴟ,	Ⴠ,	Ⴥ.	
ხუცური:	ⴒ,	ⴓ,	ⴓ̂	ⴣ,	ⴔ,	ⴕ,	ⴖ,	ⴗ,	ⴘ,	ⴙ,	ⴚ,	ⴛ,	ⴜ,	ⴝ,	ⴞ,	ⴤ,	ⴟ,	ⴠ,	ⴥ.	

შენიშნვა 1. მხედრული ასოები უძველესია ხუცურს ასოებზედ: 250 წელსა ქრისტეს წინათ, პირველმან საქართველოს მეფემან ფარნავაზ განაახლა ცეცხლით მსახურების სარწმუნოება და დასაწერად თარგმნილთა ამ სარწმუნოების საღვთო წერილთ წიგნთა შემოიღო ძველი სპარსული ასოები, ე. ი. ზენდისა ან ფეხლევისა; ესე ჰსჩანს ამისაგან, რომ ჩვენი მხედრული ასოები ნაკვეთით ჰგვანან ძველს სპარსულს ასოებსა და სახელიცა მხედრული ნათარგმნია სპარსულისაგან ფეხლევი, ე. ი. ფალავნური ან მხედრული. ხუცური ასოები შემოუღია არჩილ I მეფის დროს (410 წელსა ქრისტეს უკან) სომეხთ პატრიარხსა მესროფს, მიმსგავსებითა ეთიოპურისა და სომხურის ასოებისა. წინაპირველად წიგნები უწერიათ ასომთავრულის ასოებითა, შემდგომად მოუგონიათ ხუცური ნუსხა ხელი და ორივე ე. ი. ასო-მთავრული და ნუსხა ხუცური გადაუკეთებიათ მხედრულს ასოებზედ, ე. ი. შეუცვლიათ რგვალი წრე სწორე წრეზედ. ესე ჰსჩანს შემდგომთა ასოთაგან: Ⴁ, ბ; Ⴂ, გ; Ⴃ, დ; Ⴄ, ე; Ⴅ, ვ; Ⴆ, ზ; Ⴇ, თ; Ⴋ, მ; Ⴌ, ნ და სხვანი. მიზეზი ასოების შეცვლის იყო ქრისტეს სარწმუნოება; ქრისტიანეთა არ უნდოდათ რომ კერპთ მსახურების ხახსენებელი დარჩენილ-იყო, ამისთვის ამოუფხვრიათ მხედრული ასოები ხმარებისაგან საღვთო წერილში. მხედრული დარჩენილა მხოლოდ საზოგადო მიწერ მოწერაში და სათვალავში.

შენიშნვა 2. ქართული ანბანი არის სრული, ასე რომ თვითოეულს ასოსა აქვს თავისი განკუთნვილი ადგილი, როგორც გამოთქმაში, ისე წერილში. ქართული ანბანი არის უნაკლული, მაგრამ რამთონიმე ასოები, თვინიერ საჭიროებისა, შემოუტანიათ სათვალავის შესასრულებლად, ციფირების მაგიერად, რადგანაც დასაწერად ათი-ათასის რიცხვისა საჭირო იყო 37 ასო: ერთეულისა, ათეულისა, ასეულისა და ათასეულის რიცხვებისათვის საჭიროა თვითოეულისათვის ცხრა ცხრა ასო და ათიათასისათვის ერთი ასო; ოთხ-ჯერცხრა იქნება 36 ასო და ერთიც ათიათასის რიცხვისათვისა: სულ 37. ერთეულნი ასოები, ხმარებულნი რიცხვში არიან: ა, 1; ბ, 2; გ, 3; დ, 4; ე, 5; ვ, 6; ზ, 7; ჱ, 8; თ, 9; ათეულნი: ი, 10; კ, 20; ლ, 30; მ, 40; ნ, 50; ჲ, 60; ო, 70; პ, 80; ჟ, 90; ასეულნი: რ, 100; ს, 200; ტ, 300; უ, 400; ფ, 500; ქ, 600; ღ, 700, ყ, 800; შ, 900; ათასეულნი: ჩ, 1000; ც, 2000; ძ, 3000; წ, 4000; ჭ, 5000; ხ, 6000; ჴ, 7000; ჯ, 8000; ჰ, 9000; და ჵ, 10000. შემდგომნი ასონი, თვინიერ საჭიროებისა ლაპარაკში და წერილში არიან შემოტანილნი სათვალავის შესასრულებლად: ჱ, ჲ, ჵ, ჴ. ასო ჱ (8), ცალკე არ იხმა-

რება, არამედ შეერთებულად უ̂ თანა, გამოითქმის ვითარც ვე. საერო და თვით სალუ̂თო წერილშია ვისაც როგორ მოსწონებია, ისე უწერიათ, ასერომ ერთს ადგილს ჰსწერია უ̂ჱ, მეორეს ადგილს ვე. თქუ̂ნ, თქვენ; ჩუ̂ჱნ, ჩვენ; ქუ̂ჱყანა, ქვეყანა და სხვანი. რადგანაც უ̂ჱ გამოითქმის, ვითარცა ვე, ამისთვის უმჯობესია ვიხმაროთ ვე. ასო ჲ (60), მხოლოდ იწერება ბოლოს არსებითთა სახელთა, დაბოლოვებელთა ა ზედ და არ გამოითქმის. ეს ასო სალუ̂თო წერილში უხმარიათ გამოსახატავად შემასმენელობითის ბრუნვისა და რადგანაც ქართულს ენაში შემასმენელობითი ბრუნვა არ იპოვება, ამისთვისა ჲ სრულებით არ არის საჭირო. ასოთი ჵ იწერება მხოლოდ ერთად ერთი შორისდებული. ნაცუ̂ლად ასოთა ჱ, ჲ, ჵ შეგვიძლიანთ ვიხმაროთ ასო ჰ. ასო ჴ, გამოითქმის ვითარც ასო ხ; სხვაობა გამოთქმაში ჴ და ხ არ იპოვება, ამისთვის ქართულს ენაში ჴ სრულებით არ არის საჭირო. ვიეთნიმე ასოსა ჴ ჰხმარობენ დასაწერად კელისა, რომელ-არს კაცის ასო თითებითურთ, განსარჩევლად სიტყვისაგან ხელი, ე. ი. ჭკუაზედ შემშლილი, რომელსაცა ჰსწერენ ასოთი ხ. სხვანიცა მრავალნი სიტყვები იპოვებიან ერთის სახისა, მაგალ. ქვაბი, საგზოლველი სიავი სპილენძისა და ქვაბი მღვიმე კლდეში; ქორი ოთახი და ქორი მფრინველი, სერი ნადიმი და სერი, ოთახი და სხვანი არ იწერებიან სხვითა და სხვითა ასოებითა. ამისთვის შემოღება ორის ასოსი დასაწერად ორთა მსგავსთა სიტყვათა არის სრულიად შეუფერებელი. ასო უ̂ ბრჯგუთი იხმარება წერილებში, რომელნიც არიან დაწერილნი მხედრულის და ხუცურის ხელით. გარნა ასომთავრულს ანბანში არა აქვს ადგილი. რადგანაც უ̂ ისმის გამოთქმაში ქართულს სიტყვებში, ამისთვის შემოვიტანე ქართულს ანბანში და დავსავი უ უკან. აუცილებელი საჭიროება ამ ასოსი ჰსჩანს მრავალთა ლექსთაგან; მაგალ. სუ̂მა, თქუ̂მა, მდაბ. სმა, თქმა; მიმოხვრაში დაიცვენ უ̂, მაგალ. ვჰსუ̂ამ, ვჰსთქუ̂ამ, მდაბ. უ̂ შაიცვლება ვ: ვჰსვამ, ვჰსთქვამ. და სხვანი. ამათ გარდა არიან ასონი, მაგალ. ჳ, ჷ, ჶ, რომელთაც რიცხვში და გამოთქმაშიაც არა აქვსთ ადგილი. ჳ ეთანხმების ბერძნულსა ასოს იფსილონს. ძველს დროში ეს ასო უხმარიათ შეერთებითა ასოსა თანა ო. ჳ და ო ერთად გამოითქმის ვითარცა უ, მიმსგავსებით ბერძნულისა ω და ʋ, სლავენურისა оу და ფრანციცულის ou. ჳ სათვალავშიაც უხმარით 400. შემდგომად ამ ორის ასოს მაგიერად შემოუღიათ ერთად ერთი ასო უ, სათვალავშიაც დაუსვამთ 400 და ჳ როგორც ანბანიდამ, ისე რიცხვისაგან ამოუღიათ; ასე რომ XV, XVI და XVII საუკუნეებში ჳ არ იპოვება არც წერილში, არც სათვალავში და არც ფულის ანგარიში (ნახე 3. შენიშნუ̂ა, ამის უკან). ამის მიზეზით მაჯის პირველს ქართულს ღრამმატიკაში, რომელიც არის დაბეჭდილი ლათინურად რომის ქალაქში პირველად 1643 წელსა და მეორედ 1670 წელსა, აგრეთვე ქართულ-იტალიანურ ირბახის ლექსიკონში (გამოცემული 1629 წ. რომის ქალაქშია), ასო ჳ არ იპოვება. თვით საბა სულხან ორბელიანი (ნახე შესავალი ლექსიკონისა) გვაუწყებს, რომ დატოვებული ასო ჳ იმან ხელ-ახლად შემოიღო და დასო უ უკან. სალუ̂თო წერილში დარჩენილან რომელნიმე სიტყვები, არა მრავალნი, სადაც უ მაგიერად ჰზის ოჳ. მაგალ. ოჳფალი, ე. ი. უფალი; იესოჳ, იესო, ე. ი. იესუ, ოჳჩინო, უჩინო. საბა ორბელიანს და იმის შემდგომთა მწერალთა ჳ უხმარიათ ვი მაგიერად. მაგალ. ლელჳ, უმჯობესია დაწერა ლელვი; ღჳნო, ღვინო; მოგჳ, მოგვი, როგორც გამოვჰსთქვამთ. ასონი ჶ, ჷ შემოუტანია ქართულს ანბანში, პირველი საბა ორბელიანსა და მეორე ანტონი I კათალიკოზსა, არა ვინა ჰხმარობს და არცა საჭირო არიან; უმჯობესია დაწერა და გამოთქმა: ფრანგი, ფაბრიკა, ფანარი, ფილოსოფოსი, ფარისეველი, ფინიკი, ფილი, ყირმიზი, ყეენი, ვიდრე: ჶრანგი, ჶაბრიკა, ჶანარი, ჶილოსოჶოსი, ჶარისეველი, ჶინიკი, ჶიალი, ყჷრმეზი, ყჷენი ან სხვანი. ზემოთქმულთაგან ჰსჩანს, რომელ ასოები: ჱ, ჲ, ჵ, ჴ, ჳ, ჶ, ჷ არ არიან საჭირონი, ძველს წერილებში, მაგალითად კათალიკოზის მელქისედეკის გუჯარში და ანდრია სალოსის წიგნში და სხვათა ძველს წერილებში, რომელნიც არიან დაწერილნი, ან ნათარგმნი მეათე საუკუნეში ქრისტეს უკან, ხსენებულნი ასოები სრულებით არი არიან ხმარებულნი; აგრეთვე მწერლობა იმ დროისა, ე. ი. სიტყვათა ქცევა, არის მარტივი და დაწერილი საზოგადო ლაპარაკის ენითა, ადვილად გასაგონი და არ ემსგავსება მეორედ ნათარგმთა მეთერთმეტე საუკუნეში სალუ̂თო წერილთა. ჩვენი ვალია ვეცადნეთ განვათავისუფლოთ ჩვენი მართლ-წერა მომატებულის ასოებისაგან და პედანტურის წერისაგან და ამითი მივჰსცეთ ჩვენს ანბანსა ის ადგილი, რომელიც უჭირავსთ უპირველესთა უცხო ენის ანბანთა.

შენიშნუ̂ა 3. ფულის ანგარიში შემდგომნი ასოები იხმარებიან ესრეთ: ე, ნიშნავს ერთს ფულსა ან რუსულს ნახევარ კოპეიკსა; ი, ორფულსა ან ერთს კოპეიკსა; კ, ოთხს ფულსა ან ერთს ბისტსა; ლ, ექვს ფულსა; მ, რვა ფულსა ან ორ-ბისტსა; ნ, ორბისტ ნახევარსა ან ერთს შაურსა; ჲ, თორმეტს ფულსა ან სამბისტსა; ო, თოთხმეტ ფულსა, ან სამსბისტს ნახევარსა; პ, თექვსმეტს ფულსა ან ოთხს ბისტსა; ჟ, თვრთმეტს ფულსა, ან ოთხბისტ-ნახევარსა; რ, ოცსფულსა ან ხუთსბისტსა, ან ორშაურსა; ს, ოთხშაურსა ან ერთს აბაზსა; ტ, ექვს შაურსა ან ერთს აბაზ-ნახევარსა; უ, რვა შაურსა ან ორაბაზს; ფ, ათს შაურსა ან ორაბაზ-ნახევარსა; ქ, თორმეტშაურსა ან სამს აბაზსა ან ერთს მარჩილსა; ღ, თოთხმეტ შაურსა ან სამ-აბაზ ნახევარსა; ყ, თექვსმეტს შაურსა ან ოთხს აბაზსა; შ, თვრამეტშაურსა ან ოთხ აბაზნახევარსა; ჩ, ოცს შაურსა ან ხუთ აბაზსა ან ერთს მანათსა; ც, ორს მანათსა; ძ, სამს მანათსა; წ, ოთხს მანათსა; ჭ, ხუთს მანათსა; ხ, ექვსს მანათსა; ჴ, შვიდ მანათსა; ჯ, რვა მანათსა; ჰ, ცხრა მანათსა; ჵ, ორიათას შაურსა ან ორმოცდაათს აბაზსა, რომელა ათი მანათი (ერთი თუმანი). თუმნების ანგარიში ჰხმარობდნენ საზოგადო სათვალავის ასოებსა ნიშნითურთ ¯, მაგალ. ა̄, ერთი თუმანი; რ̄, ასი თუმანი, ჩ̄, ათასი თუმანი; ჵ̄, ათი ათასი თუმანი, ან ბევრი; ათი ათასის თუმნის შემდგომ, ვიდრე ოცი ათასთუმნადმდე, სათვალავის ასოებსა უსვამდნენ ჵ უკან, მაგალ. ჵა ათი ათას ერთი თუმანი. ჵი̄, ათი ათას ათი თუმანი; ჵრ̄ა, ათი ათას ას ერთი თუმანი; ჵ̄ჩმდ, თერთმეტი ათასი და ორმოცდა ოთხი თუმანი; ჵ̄ცდ, თორმეტი ათასი და ოთხი თუმანი; ჵ̄წ, თოთხმეტი ათასი

თუმანი: ჵჰ ცხრამეტი ათასის თუმანი: ღასანიშნველად ოცი ათასის თუმნისა და შემდგომთა ჵ თავს უსვამდნენ სათვალავის ასოებსა, მაგალ. ბ̄ჵ, ე. ი. ორჯერ ათი ათასი. რომელა ოცი ათასი; ი̄ჵ, ე. ი. ათჯერ ათი ათასი ან ასი ათასი ან ბევრის ბევრი. ი̄ჵმ. ასი ათას ორმოცდა ოთხი თუმანი; რ̄ჵ, ე. ი. ასჯერ ათი ათასი, ან უშ-ქარი, ერთი მილიონი; ჩ̄ჵ, ე. ი. ათასჯერ ათი ათასი; ან ერთი უშტი (ათი მილიონი): წ̄ჵ, ორმოცი უშტი (40 მილიონი); ჰ̄ჵ, ცხრა ათასჯერ ათი ათასი, ან 9 უშტი, 90 მილიონი; ჵ̄ჵ, ათი ათას ჯერ ათი ათასი, ანუშტის უშტი 100 მილიონი თუმანი, რომელა ერთი მილიარდი ფული. ღასანიშნველად ნახევრის თუმნისა ხმარობდნენ ნიშანსა, რომელიც სრულებით ემსგავ-სება რუსულს ф. მაგალ. რმф; ე. ი. ასორმოცდა ნა-ხევარი თუმანი.

§ 3. ასონი განიყოფებიან 1. ხმოვანად, რომელნიცა შეუწევნელად სხვათა ასოთა გამოი-თქმიან თავით თვისით: ა, ე, ი, ო, უ; 2. ნახევარხმოვანად, რომელსა ასო ჳ, ე. ი. გამოითქმის საშუალ უ და ვ და ვერ შეადგენს თავით თვისით მარცვალსა. 3 უხმოდ, რომელნიცა გამოითქმიან შეწევნითა ხმოვანთა ასოთა: ბ, გ, დ, ვ, ზ, თ, კ, ლ, მ, ნ, პ, ჟ, რ, ს, ტ, ფ, ქ, ღ, ყ, შ, ჩ, ც, ძ, წ, ჭ, ხ, ჯ. ხმოვანნი ასონი გამოითქმებიან ან გრძლად ან მოკლედ, ნიშანი გრძლის მარცვლისა არის —, გარნა მოკლესი ᵕ. თვითოეულს სიტყვაში იქნება ერთი გრძელი და სხვანი მოკლენი. კანონნი, სადაცა ხმოვანი გამოითქმის გრძლად ან მოკლედ არიან შემდგომნი: პირ-ველი: ერთმარცჳლოვანს ლექსში ხმოვანი არის ნიადაგ გრძელი, მაგალ. მე́ შე́ნ, ძე́, ხე́, ხმა́ და სხ. მეორე. ორ მარცჳლოვანთა ან სამმარცულოვანთა ლექსთა შორის პირველი არის გრძელი და შემდგომნი მოკლენი, მაგალ. მე́ფე, კა́ცი, უ́ფალი, ტა́ძარი, მდი́ნარე, დი́დება და სხვანი; მესამე: ოთხმარცჳლოვანთა, ხუთმარცჳლოვანთა და უმეტესთა ლექსთა შორის მესამე მარცვალი დასასრულითგან არის გრძელი: მაგალ. განსვე́ნება, გონიე́რება, ბედნიე́რება, წარმოვლინე́ბული და სხვანი; მეოთხე. კანონთა ამათ შეუდგებიან აგრეთვე ბრუნვილნი და მიმოხრილნი, მაგალ. კა́ცი, კა́ცისა, კაცობრი́ვობა, კაცთ-მოყვა́რება, ვამსუ́ბუქებ, ვა́დიდებ, დიდებუ́ლება; მეხუთე, კანონთა ამათ არ შეუდგებიან მხოლოდ სათვითონი ლექსნი, მოღებულნი უცხო ენათაგან, მაგალ. კონსტანტი́ნე, ანდრონი́კე, თეოდო́რე, დანიი́ლ, დამა́სკო, იერუსალი́მი: მეექვსე. რთულთა ლექსთა ორთა ან სამთა შინა გრძელი ხმოვანი დაიდება ორჯელ, მაგალ. ზემორე́-ი́თქუა. ამ გვარი შეერთება უგვანოა, უნდა ცალკე დაიდოს, მაშინ გრძელი ხმოვანი ასო დაიდე-ბის კანონერად, როგორ ზევითა ვჰთქვით. ზე́მორე ი́თქუა.

უხმონი ასონი განიყოფებიან რბილად და მტკიცედ, რბილნი ასონი არიან ბ, თ, ქ. ხსენებულთა რბილთა ასოთა შეუდგებიან მტკიცენი, პირველსა ბ ასო პ, მეორესა თ ასონი დ, ტ, ფ, და მესამესა ქ ასო კ. აქა ჯერ არს შენიშნუად, რომელ თუ მოხვდება ერთს ლექსში რბილი ან მტკიცე, მაშინ რბილს ეთანხმება რბილი და მტკიცეს მტკიცე; მაგალ. ტფილისი ან თბილისი და არა ტბილისი ან თფილისი; რედაქცია და არა რედაკცია; რედაკტორი და არა რედაქტორი; მტკიცე და არა მტქიცე, დაქცევა და არა დაკცევა; და სხვანი მრავალნი.

ამათ გარდა არიან ოთხნი ასონი, რომელნიც გამოითქმიან სულის კვეთითა: ჸ, ჲ, ჰ ჴ. ამათთაგან საჭიროა ქართულს ენაში ასო ჰ. უხმონი ასონი გამოითქმიან ხორხის საშუალო-ბითა: გ, ჭ, ქ, ღ, ყ, ხ, კ; ბაგისა: ბ, ვ, პ, ფ, მ; სასისა: ლ, ნ, რ; კბილებითა დ, თ, ტ, ზ, ს, ჟ, შ, ჩ, ჯ; ენის წვერითა: ძ, წ, ჭ.

§ 4. ხმოვანნი და უხმონი ასოები, მეტადრე მდაბიურ ლაპარაკში იხმარებიან ერთი მეორის ადგილს.

ა, შეიცვლება ე. მაგალ. ახლა, ეხლა; წავიდა, ჩაიცვა, წაიყვანა. მდაბიურად: წევიდა, ჩეიცვა, წეი-ყვანა და სხ.
ე. — ი. მაგალ. ეჭვი, იჭვი.
ი, — ა. გველთევზი, ხარისთვალი. ორცხობილი, მალლ-ნიორი ჰსწერენ და გამოჰსთქმენ: გველ-თევზა, ხარისთვალა, ორცხობილა, მალლნიორა.
ო, — ა, ე. მოიცანა. მომეახლა, მდაბ. მეიცანა, მა-მეახლა; მომკვლელი, მამკვლელი.
ო, — ჳა, ვა; ხომალდი, ხომლი, გორჯილა, კომლი, რა გვარი, ჰსწერენ და გამოჰსთქმიან: ხჳა-მალდი ან ხვამალდი; ხჳამლი; გვარჯილა, კვამლი; როგორი; ღელოფალი, მდაბ. ღედუ-ფალი; მოახლე, მდაბ. მუახლე.
ჳა, — ვა, გჳამი, ქჳაბი, ზღჳა; გვამი, ქვაბი, ზღვა.
ჳჱ, — ვე, ჩჳჱნ, ქჳჱყანა; ჩვენ, ქვეყანა.
ბ, — მ, პ, ფ; ბრჯა, ბზინვარე, უკანონოდ ჰსწე-რენ და გამოჰსთქმენ: მჯა, მზინვარე; ბრცყელი, ბრპენი, ბილწი; პრცყელი,

პრპენი, პილწი; აღვასრულებ, მდაბ. აღვასრულეფ.

გ, — კ. გალატოზი, გვიცა, გრჯლა; კალატოზი, კვიცა, კრჩხა.

გ, — ღ. გრუტუნი, ღრუტუნი.

გ, — ქ. გეზად, გვიმრა, გუფთა; ადეგ; ქეშად, ქვიმრა, ქუფთა, მდაბ. ადექ.

გ, — ყ. ბრგვილი, ბრყვილი.

გ, — ჯ. გენერალი, ჯენერალი; გენეალოგია, ჯენეალოღია, გაბრიელ, ჯიბრაილ; ნარგილა, ნარჯილა.

დ, — თ. კარგად, შავად; კარგათ, შავათ.

ვ, — მ. ვჰსწერავ, ვიკითხავ; მდაბ. ვჰსწერამ, ვიკითხამ.

ვა, — ო. ცოდვა, ცოდო;

ზ, — ჟ, ძ, ზრიალი, შეზიზინება, ზარი, ზირა, ბზარვა, ზახილი, ზროხა, ზრახვა; ჟრიალი, შეჟიჟინება; ძარი, ძირა, ბძარვა, ძახილი, ძროხა, ძრახვა.

ზ, — ს. წინაშე ასოთა გ და დ. მზგავსი, მზგეფსი; მსგავსი, მსგეფსი, დაზდო, უნდა დასდო.

თ, — ზ, ძ. თრთოლა, ძრწოლა ან ზრზოლა; აქა ჯერარს შენიშჳა, რომელ თ სრულიად ემსგავსება ბერძნულსა θ გინა ლათინურს th. მაგალ. თეატრი, არითმეტიკა და არა არიხმეტიკა.

კ, — გ, ყ: კასაბი, კალხზედ, კალამი; ყასაბი, ყალხზედ, ყალამი; ან კურკა, კალატოზი; გურკა, გალატოზი; იალკალი, იალციალი.

კ, — ქ, ხ. რედაკცია, უნდა რედაქცია, ამიტომ რომ ც წინა კ არ დაისმის, აგრეთვე ტ წინათ ქ არ დაისმის; არამედ კ. რედაკტორი და არა რედაქტორი; რეკტორი და არა რექტორი; კვნესა, ხვნეშა.

ლ, — ნ, რ. მოლოზანი, ნამდვილი, მუგუზალი; მონოზანი, ნანდვილი, ნუგუზალი; ან ლბილი, ძლიერი, ლელწამი; რბილი, ძრიელი, ლერწამი, ქორწილი, მდაბ. ქორწინი.

მ, — ფ, მხალი, ფხალი.

მ, — ბ. მრუდე, მუწუკი; ბრუდე, ბუზუკი (იმერელად).

მ, — ნ. მანგალი, მებოძირი, მუხუდო, მორჩი; ნამგალი, ნებოძირი, ნუხუდო, ნორჩი; აგრეთვე: ნამდვილი, ნანდვილი.

ჟ, — ჯ. ჟინი, ჟირი; ჯინი, ჯირი ან ბჟირი; ლაჟვარდი, ლაჯვარდი.

პ, — ბ, ფ. ეპისკოპოზი, ეპისტოლე, ებისკოპოზი, ებისტოლე ან ეფისკოპოზი;

რ, — ლ. რბილი, მარგარიტი, მარტვირი, ორჯერ, სარდარი; ლბილი, მარგალიტი, მარტვილი, ორჯელ, სარდალი.

რ, — ს, შ, რძე, რძალი, რჯული, რთჳა, სიში, ტასტი, ქისტი, სანიშინი, საჭამადი, სინჯი; სძე, სძალი, სჯული, სთჳა; შიში, ტაშტი, ქიშტი, შანიშინი, შეჭამადი, შინჯი. ეგრეთვე რცხვენიან, ჰსცხვენიან.

ს, — შ, ხ, სხივილი, შხივილი; ლასლასი, ლახლასი; ვასხი, ვახში, ს წინაშე შ შეიცვლება შზედ, მაგალითად ანგარისში, უნდა ანგარიშში.

ჳ, — ვი. მოგჳ, მოგვი; ლელჳ, ლელვი.

ტ, — წ. ხწავლა, სასწაული, იმერულად სტავლა, სასტაული: კვინიტი, კვნიწი.

ფ, — ბ. სეფისკვერი, სებისკვერი.

ფ, — პ. ფიჭვი, პიტვი. აქაჯერ არს შენიშნუად, რომელ ფ სრულიად ემსგავსება ლათინურს ph.

ქ, — ჭ. როქი, ბერძნულად როგა, ქართულად როჭიკი.

ღ, — ყ, გ, ხ. ღარიბი, ღულამბარი; ყარიბი, ყულამბარი; ღრმილი, გრმილი; ღაჟღაჟი, ხაშხაში.

ყ, — კ. ყულაოზი, ყურდგელი; კულაოზი, კურდგელი; ლაზარე, ყაზარე.

ჩ, — შ, კ. ჩაჩხი, ჩიხაული, შაშხი, შიხაული; ჩრჩილი, კრკილი.

შ, — ჩ. შთასლჳა, შთაგონება, ჩასვლა, ჩაგონება.

ჩ, — ც, ძ, ჭ, ჯ, ჩოჩვა, ცოცვა; ცუნცული, ძუნძული; ჩუდყვავილა, ცუდყვავილა; ჩხაბვა, ჯღაბვა; ჩლიქი, ჭლიკი; ჩაქჩაქი, ჯაგჯაგი.

ც, — ძ, წ. გაცარცვა, ცეცება; გაძარცვა [illegible]

ც, — თ. ციკანი, თიკანი.

ც და წ იცვლება ტ. ბრუციანი, ბრუტ[illegible] იმერ. სტავლა.

ძ, — ჯ, ჭ. აძეძი, ძენძეხი: აჯეჯი, ჭ[illegible]

წ, — ზ, კ, ჭ. აწევა, აზევა; გასწი, [illegible] წივილი, კივილი; ბრწყინვა, ბრჭყვინვა.

ჭ, — ტ, ჯ: ფიჭვი; ფიტვი, ხვეჭა, ხვეტა; ჭინჭველი, ჯინჭველი; ჭინჭარი ჯინჭარი:

ჭ, — წ. ჭმახე, წმახე: ჭოტი, წოტი; ხიჭვი, ხიწვი; ჭიაკოკონა, იმერ. წიაკოკონა; ვჰსწერ, მეგრ. ვჰჭარ.

ხ, — ყ, შ; ჰხრის, ჰყრის: არტახი, არტაში; ხრიალი, შრიალი;

ჯ, — ძ. ჯაბანი, ძაბუნი:

და სხვანი არა მრავალნი.

შენიშნჳა. ქიზიყი, სახელი კახეთის ქალაქისა მრავალნი ჰსწერენ კიზიყი. ვახუშტი ბაგრატიონი კახეთის აღწერაში მოიხსენებს, ვითამც სახელი ესე ეწოდა მცხოვრებთა უსაქციელობისათვის; გარნა ქართულად ლექსი ესე არა რას ჰნიშნავს უსაქციელოსა, არამედ დარქმეულ არს მიმსგავსებითა საბერძნეთის ქალაქისა კჳზიკი (იხილე მეტაფრასი დაუჯდომლობის შაბათისა, აგრეთვე ჟამნში 29 აპრილს და 8 აგვისტოს და რუსეთშიაც არის მონატერი წოდებული კჳზიჩესკი, მახლობელ ყაზანისა. მსგავსად ამისა არიან მრავალნი სახელნი ადგილთა საქართველოში, რომელნიც სრულებით ეთანხმებიან სახელთა ადგილთა, პოვებელთა მცირე აზიაში, მაგალ. სახელი ქალაქისა ნიქოზი, კვიპრიზის ჭალაქისა, იპოვება საქართველოშიაც; აგრეთვე ხონი (იხილე ჟამნში 6 სეკდემბერს) და ხონი იმერეთში; კვალად ონი ეგვიპტეში (გამოსვლა I. II), და ონი ან ჰუნია მდებარე ტრაპეზონის ახლოს, შავისზღვის პირზედ და ონი იმერეთში; დირბი (საქმ. მოც. 10—1) და დირბი იმერეთში; ულუმბა, ე. ი. ოლიმპის მთა და ულუმბა მონასტერი ქართლში; ქუთაისი იმერეთში და ქუთაია ქალაქი მცირე აზიაში და სხვანი მრავალნი.

II. ნაწევარნი ჰაზრისა.

§ 5. სრულს გამოთქმულს ჰაზრსა წერილით თუ პირით ეწოდება წინადადება. მაგალ.: მადლი ჰქენი, მარილიც მოაყარე; ამ ჰაზრში ორი წინადადებაა, ერთი მადლი ჰქენი და მეორე მარილიც მოაყარე; კვიცი იყიდე და დედა უკითხე, აქაც ორი წინადადებაა ერთი კვიცი იყიდე და მეორე: დედა უკითხე; ერთი ნახვა ცნობაა, ორი ნახვა ძმობაა; ამაშიაც ორი წინადადებაა.

§ 6. თვითოეულს წინადადებაში განირჩევიან სიტყვები, რომელნიც განაგებენ ჰაზრსა და რომელნიც განიგებიან ჰაზრში. პირველი. ე. ი. განმგებელი ჰაზრისა სიტყვა დანიშნავს საგანსა, რომელზედაც დამოკიდებულია თქმული ჰაზრი და იწოდება უფლად ჰაზრისა, გარნა მეორე აჩვენებს უფლის სიტყვის მოქმედებასა ან მდგომარეობასა და იწოდების თხრობილად. მაგალ. გველსა ხვრელით გამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი: აქ ჰაზრის უფალ არის ენა და მოქმედება გამოიყვანს; კუმ ფეხი გამოჰყო, მეც ნახირ ნახირო; აქა კუ არის უფალი ჰაზრისა, გამოჰყო მოქმედება მისი; კოკა წყალზედ გატყდება, ხარი ქირაზედ მოკვდება; ამ ანდაზაში ორი წინადადებაა, პირველს წინადადებაში უფალი ჰაზრისა არის კოკა და მოქმედება გატყდება; მეორეს წინა დადებაში უფალი სიტყვა არის ხარი და მოქმედება მოკვდება; სწავლის ძირი მწარეა (არის) და ნაყოფი ტკბილია. აქ უფალი სიტყვა არის ძირი და მდგომარეობა მისი მწარეა; აგრეთვე ნაყოფი არის უფალი სიტყვა და ტკბილია მდგომარეობა მისი. ჰაზრის [illegible]ის გრამატიკულად ჰქვიან სახელი და მოქმედებასა ან მდგომარეობასა თხრობილი ან ზმნა.

§ 7. თვითოეულს უფლის სიტყვასა დაერთვიან სხვანი სიტყვებიცა, რომელნიცა დანიშნვენ: [illegible] სიტყვის ვინაობასა, ვითარებასა, თვისებასა, საკუთრებასა და რაოდენობასა, მაგალ: [illegible] ტილი რომ ვეხზედ დაისვა, მერმე თავზედ გაგა, აქ სიტყვა ღორი გამოაჩენს ტილის [illegible]ობასა; შეგნებულს კაცთან ომი ჰსჯობიან და შეუგნებელთან ლხინი, აქ სიტყვები შეგნებული, შეუგნებელი არიან ვითარებანი უფლის სიტყვისა კაცი: უბედური კაცი ბჭობდა და უზენაესი ღმერთი ეცინოდა, აქ უბედური არის ვითარება კაცისა და უზენაესი თვისება ღვთისა; მჩხავანი კატა თაგვს ვერ დაიჭერს, აქ მჩხავანი არის თვისება კატისა; რეგვენს კაცს თვალში აქვს ჭკუა და არა თავში, აქ რეგვენი არის თვისება კაცისა; ღარიბი კაცის ლუკმა გემრიელია; აქ ღარიბი ვითარებაა კაცისა; ჩემი ურგები ქოთანი ქვასაო, შეჯამადი ძაღლსა, აქ ჩემი დანიშნავს საკუთრებასა; შენი თუ არა იხარჯებოდეს ლხინს ნუ რა ფერი გირჩევნია, აქ შენი დანიშნავს საკუთრებასა. ერთი ალილო ხუცესსაც წასცდება. აქ ერთი არის რაოდენობა ალილოსი; ერთი ნახვა ცნობა არის, ორი ნახვა ძმობაა; აქ სიტყვები ერთი და ორი დანიშნვენ ნახვის სიტყვის რაოდენობასა. სიტყვები, რომელნიც დანიშნვენ ჰაზრის უფლის ვითარებასა, თვისებასა, საკუთრებასა და ვინაობასა გრამმატიკულად იწოდებიან ზედშესრულ სახელად; გარნა სიტყვები, რომელნიც დანიშნვენ რაოდენობასა, რიცხვითი სახელად. უფლის სიტყვის მაგიერად იხმარებიან სხვანიცა სიტყვები, მაგალ. მე ალალს ალალს ვიძახოდი, სხვები მწყერს იჭერდნენ. სიტყვები მე, სხვები სხედან უფლის სიტყვის მაგიერად, თუ სიტყვების ადგილს: მე და სხვები დავსვათ უფალი სიტყვა; მაშინ უნდა ვჰსთქვათ: ნიკო ალალს ალალს იძახოდა, გოგია და რამაზა მწყერს იჭერდნენ. სიტყვებთა რომელთაც უჭირავსთ უფლის სიტყვის ადგილი გრამმატიკულად იწოდებიან ნაცვალ-სახელად.

§ 8. მეორე უმთავრესი სიტყვა ჰაზრისა არის თხრობილი, რომელიც დანიშნავს უფლის სიტყვის მოქმედებასა ან მდგომარეობასა გრამმატიკულად ჰქვიან ზმნა, მაგალ. ობოლი გაზდას მოელის და ღარიბი გამდიდრებასა. აქ სიტყვა მოელის არის მოქმედება; ერთი პირი ძილი წყალსაც მოუვა; აქ მოუა არის მოქმედება; ნუ შესხვალ, ნუ ებანები, ნუ გამოხვალ, ნუ თართი არიან მოქმედებანი უფლის სიტყვისა, რომელიც დატოვებულია, უნდა შენ ნუ შეხვალ, შენ ნუ ებანები, შენ ნუ გამოხვალ, შენ ნუ თრთი. ზოგჯერმე მოქმედებაც დაიტოვების, მაგალ. დედი ნაცვალ, თვალში ნაცარი ე. ი. დედი ნაცვალი თვალში ნაცარი არის.

თხრობილს მოემატებიან სიტყვები ჰაზრის გამოსარკვეველად; მაგალ. ქათამი დალევს წყალსა და ღმერთს შეხედავს; სიბერემდინ სწავლა არ მოჰსჭარბდება კაცსა; აქ პირველში ქათამი არის უფალი სიტყვა, დალევს მოქმედება მისი და წყალსა, სიტყვა, რომელიც დამოკიდებულია მოქმედებაზედ დალევს; მეორეში უფალი სიტყვა არის სწავლა, მოქმედება არ მოჰჭარბდება და დამოკიდებული სიტყვა: კაცსა. დამოკიდებულს სიტყვას გრამმატიკულად ჰქვიან ძიება.

მოქმედებასა და მდგომარეობასა მოემატებიან სხვანი სიტყვებიცა დასანიშნველად ვითარების, დროის, გარემოების, ან ერმანერთზედ დამოკიდებულობისა და ან შეერთებისა, მაგალ: ვაშლი რომ მაღლა შეაგდო, სანამ ჩამოვარდება, იმაშიაც დრო გაივლის; აქ მაღლა დანიშნავს ადგილსა; ობლის კვერი ცხვა-ცხვა, გვიან გამოცხვა. აქ გვიან დანიშნავს დროსა; სიტყვები: მაღლა, გვიან ღრამმატიკულად იწოდებიან: ზმნის ზედად; ზმნის ზედანი არ შესცვლიან დაბოლოვებასა, ვითარცა სახელნი. დაძმობილდნენ დათვი და მელა, მელამ აღუთქვა საქმეში შველა. აქ და არის შემაერთებელი ორთა უფალთა სიტყვათა: დათვი და მელა, რომელსაც ღრამმატიკულად ჰქვიან კავშირი, ე. ი. შემაერთებელი. მეგობარს პირში უძრახვენ და მტერსა პირს-უკან. აქ სიტყვები: ში, შინა, უკან დანიშნვენ დამოკიდულებასა ერთის სიტყვისა მეორეზედ და ღრამმატიკულად იწოდებიან თანდებულად. ამ გვარად სიტყვები, რომელნიც შეადგენენ წინადადებასა არიან რვანი: პირველნი ოთხნი ცვლილებითნი, რომელნიც შეჰსცვლიან დაბოლოვებათა: არსებითი სახელი, ზედ შესრული სახელი; ნაცვალ სახელი და ზმნა; მეორენი, არ შეჰსცვლიან დაბოლოვებათა: ზმნისზედა, თანდებული, კავშირი და შორისდებული.

განსარჩევლად სიტყვის ნაწილებისა მოვიღოთ მაგალითი:

დიდებელი მეფე ვინმე იყო, ოცდა ათი ვაჟი შვილი ჰყვანდა, სიკვდილის დრო რომ მოუახლოვდა, მოუწოდა თავის შვილებსა, მოატანინა ოცდა ათი ისარი, შეჰკრა მაგრად, მოიზიდა რომ გასტეხოს და ვერ გასტეხა. მერმე აიღო თითოთითო და დაამტვრია. უთხრა შვილთა: «თუ რომ ერთათა ხართ და ერთს პირზედ ჰსდგეხართ მტერი ვერ გაგტეხსთო, როგორ მე შეკრული ისარი ვერ გავსტეხეო და თუ ერთმანერთის ურჩი იქნებითო წაუხდენელი ვერ მოურჩებითო.

ამ არაკში არის მრავალი წინადადება: პირველი: დიდებული მეფე იყო. აქ მეფე არის უფალი ჰაზრისა, იყო მდგომარეობა მისი, დიდებული, თვისება უფლის სიტყვისა მეფე: მეორე წინადადება: ოცდა ათი ვაჟი შვილი ჰყვანდა, აქ უფალი სიტყვა დატევებულია, უნდა: მეფეს ჰყვანდა ოცდა ათი ვაჟი შვილი: ჰყვანდა მდგომარეობა მისი, ვაჟი შვილი, ძიება; ოცდა ათი რაოდენობა შვილთა; მესამე წინადადება: სიკვდილის დრო რომ მოუახლოვდა. ამაშიაც უფალი ჰაზრისა მეფე დატევებულია; მოუახლოვდა — მდგომარეობა მეფისა, დრო — ძიება, სიტყვა სიკვდილისა ვითარება დროისა; მეოთხე წინადადება მოუწოდა თავის შვილებსა. მოუწოდა არის მოქმედება უფლის სიტყვისა მეფე; შვილებსა ძიება. და სხვანი.

III. განხილვა თვითოეულის სიტყვის ნაწილისა.

1. არსებითი სახელი.

§ 9. არსებითი სახელი, უფალი ჰაზრისა წინადადებაში ან ძიება ზმნისა დანიშნავს: ა, საკუთარსა სახელსა, რომელნიც იქმნებიან: სულიერნი, მაგალ. პეტრე, ივანე, როსტომ; უსულონი: მოსკოვი, ტფილისი, ქუთაისი, მტკვარი, არაგვი, რიონი; ბ. საზოგადო სახელთა სულიერთა: კაცა, ძაღლი, მელა; უსულოთა: წყალი, ღვინო, მიწა, ბალი, ცა; გ. გონებაში წარმოდგენილთა: ღმერთი, ანგელოზი; სული, ნიჭი; გ. ნივთთა: ყუთი, დანა, ჩექმა; დ, გრძნობით ცნობილთა: სიცივე, სინათლე, ძალი, ღონე, სითეთრე; ე. მოქმედებათა: კითხვა, ზიდვა, წერა; ვ. მდგომარეობათა: ჯდომა, ყოფა, წყდომა, ტირილი; ზ. შემკრებელობითთა; ხილნარი, ქვიშნარი, ბაღნარი, ხეხილი.

§ 10. საზოგადო თვისებანი არსებითთა სახელთა არიან: რიცხვი, ბრუნვა და გასგლედობა, ან შეცჳლა დაბოლოვებათა.

შენიშნჳა: ქართულს ენასა არა აქვს დაბოლოვება, რომლითაც განირჩევიან მამრობითი სქესი მდედრობითის სქესისაგან, განსარჩევლად სქესთა ჰხმარობენ სიტყვებსა, მაგალ. დასანიშნველად ადამიანის მამრობითის სქესისა: მამა, ვაჟი, მამრი, მაგალ. მამაკაცი, ვაჟკაცი, ვაჟბატონი; — მდედრბითისა; დედა, ქალი, მდედრი, მაგალ. დედაკაცი; ქალბატონი; დასანიშნველად მამრისა და მდედრის მფრინველისა: მამალი, დედალი; მაგალ. მამალი ტრედი, დედალი ქათამი; მამალი ინდოური, დედალი ხოხობი; დასანიშნველად მამრთა და მდედრთა საქონლისა: ხარი, ფური; მაგალ. ხარ კამბეჩი, ფურირემი; დასანიშველად მამრთა და მდედრთა მხეცთა: ხვადი ლომი, ძუ ძაღლი ან ძუკნა; ხვადი მგელი, ძუ ტურა: მხოლოდ ერთი სიტყვაა შემოტანილია ქართულს ენაში რუსულის დაბოლოვებითა, რომელიცა დანიშნავს მდედრსა სქესსა, ე. ი. მთავრინა; უწინ ამ სიტყვის მაგიერად ჰხმარობდნენ: დედოფალი. აქა ჯერ არს შენიშნჳად, როდესაც მამრობითი და მდედრობითი სქესი ითქმის შეერთებულად, მაშინ იწერება და ითქმის პირველად მდედრობითი სქესი და მის შემდგომ მამრობით; მაგალ; ქალ-ვაჟი; დედ-მამა; და-ძმანი; ცოლ-ქმარნი, ცოლ-შვილნი, დედა-შვილნი, დედა-ძენი; და სხ. ამით ჰჩანს რომ ქალსა ჰქონდა დიდი პატივი საქართველოში. გოგო-ბიჭები, ქალა-ბიჭა, ცოლ-ქმრობა და სხვანი.

§ 11. არსებითთა სახელთა აქუსთ ორი რიცხვი: მხოლობითი და მრავლობითი მაგალ: კაცი, კაცნი, კაცები; ქვეყანა, ქვეყანანი, ქვეყნები; მიწა, მიწანი, მიწები; ადგილი, ადგილნი, ადგილები.

§ 12. არსებითთა სახელთა აქვსთ რვა ბრუნვა:

1. სახელობითი, რომელსაცა ჰსდევს კითხვა: ვინ, რა, — კალამი.
2. მოთხრობითი, — ვინ, რამან, კალამმან.
3. ნათესაობითი, — ვისი, რისა, კალმისა.
4. მიცემითი, — ვისა, რასა, კალამსა.
5. მოქმედებითი, — ვითა, რითა, კალმითა.
6. წოდებითი, — ვინაო, რაო, კალამო.
7. განვითარებითი, — ვინად, რად, კალმად.
8. სადაობითი ან კუთნვილობითი: — ვისას, რისას: კალმისას.

§ 13. არსებითა სახელთა აქვსთ ერთი კანკლედობა, რომლისაც ცვლილება დაბოლოვე-ბათა იხახება შემდგომ სქემაში: არსებითნი სახელნი ნიადაგ დაბოლოვდებიან ხმოვან ასოზედ, მხოლოდ რომელნიმე საკუთარნი სახელნი უხმოს ასოზედ, მაგალ. მარიამ, თეიმერაზ.

სქემა კანკლედობისა.

მხოლობითი რიცხვი.

სახელობითი,	ა,	ე.	ი,	ო,	უ,	უხმო ასო.
მოთხრობითი,	ამან,	ემან,	მან,	ომან,	უმან,	მან.
ნათესაობითი,	ისა,	ისა,	ისა,	ოისა, ოსი,	უისა, უსი,	ისა.
მიცემითი,	ასა,	ესა,	სა,	ოსა,	უსა,	სა.
მოქმედებითი,	ითა,	ითა,	ითა,	ოთი,	უთი,	ითა.
წოდებითი,	ო, ავ;	ეო, ევ,	ო,	ოო, ოვ,	უო, უვ,	ო, ავ;
განვითარებითი,	დ,	ედ,	დ,	ოდ,	უდ,	ად,
სადაობითი,	ისას,	ისას,	ისას,	ოისას,	უისას,	ისას.

შენიშნვა: 1. მოთხრობითი ბრუნვა ბოლოს მიიღებს ნაცვალ-სახელსა მან, შემოკლებით მა ან მ. მაგალ. ივანემან, ივანემა ან ივანემ.

შენიშნვა 2. წოდებითი ბრუნვა, დაბოლოვებული ო ზედ საზოგადო ლაპარაკში შეიცვლება ავ, ევ, ოვ, უვ ზედ, მაგალ: მამაო, დედაო მდაბიურად: მამავ, დედავ. სახელნი დაბოლოვებულნი ი ზედ მიიღებენ მხოლობ. ო, მაგალ. კაცო, ვაჟო, ქალო, შემოკლებით ქა; სახელნი, დაბოლოვებულნი უხმო ასოზედ წოდებითს ბრუნვაში ემსგავსებიან სახელობითს ბრუნვას, მაგალ. მარიამ! თეიმურაზ! ლუარსაბ! აგრეთვე სალჲთო წერილშია ხმარებული: მაცხოვარ! მოძღვარ! სახიერ, უნდა მაცხოვარო, სახიერო, მოძღვარო! რომელნიმე სახელნი, დაბოლოვებულნი უხმო ასოზედ წოდებითს ბრუნვაში საზოგადო ლაპარაკში მიიღებენ დაბოლოვებასა ავ, მაგალ. მარიამავ,

მრავლობითი რაცხვი.

სახელობითი,	ნი,	ები.
მოთხრობითი,	—	ებმან.
ნათესაობითი,	თა,	ებისა.
მიცემითი,	თა,	ებსა.
მოქმედებითი,	—	ებითა.
წოდებითი,	ნო,	ებო.
განვითარებითი,	—	ებად.
სადაობითი,	თსა	ებისას.

შენიშნვა 3. მდაბიურს ლაპარაკში იხმარებიან მრავლობითნი რიცხვნი, დაბოლოვებულნი: ნები ან ებნი ზედ. მაგალ. წმინდანები, კაცებნი. პირველნი ჰკანკლედობენ ვითარცა არსებითნი სახელნი, დაბოლოვებელნი მრავლობითს რიცხვებში ები ზედ, და მეორენი, ვითარცა ნი მაგალ. წმინდანები, წმინდანებისა, წმინდანებსა და სხ; კაცებნი, კაცებთა, კაცებნო, კაცებთასა.

შენიშნვა 4. ბრუნვანი: ნათესაობითი, მიცემითი და მოქმედებითი ისპობენ ნაბოლოვარსა ა. მაგალ. მამის, მამას, მამით, მამებით, მამების, მამებს.

შენიშნვა 5. საკუთარნი სახელნი არ იხმარებიან მრავლობითს რიცხვში.

1. მაგალითნი კანკლედობისა სიტყვათა, დაბოლოვებელთა ა, ე.

	მხოლ.	მრავლობითი;		მხოლობ.	მრავლობითი.
სახელ.	მამა,	მამანი,	მამები;	ტყე, ტყენი,	ტყეები.
მოთხრ.	მამამან,	—	მამებმან;	ტყემან, —	ტყეებმან.
ნათეს.	მამისა,	მამათა,	მამებისა;	ტყისა, ტყეთა,	ტყეებისა.
მიცემ.	მამასა,	მამათა,	მამებსა;	ტყესა, ტყეთა;	ტყეებსა.
მოქმედ.	მამითა,	—	მამებითა;	ტყითა, —	ტყეებითა.
წოდ.	მამაო, — ავ,	მამანო,	მამებო;	ტყეო, — ევ, ტყენო,	ტყეებო.
განვ.	მამად,	—	მამებად;	ტყედ, —	ტყეებად.
სადაობ.	მამისას,	მამათსა,	მამებისას;	ტყისას; ტყეთასა,	ტყვებისას.

შენიშნჳა 1. საკუთარნი სახელნი, დაბოლოვე-ბულნი ა ზედ ან ე დაიცვენ ნათესაობითს ბრუნვაში ამ ნაბოლავარს ხმოვანთ ასოებსა და დაბოლოვდებიან ასი ან ესი ზედა, მაგალ: სახელ. მამია, ნათ. მამიასი; პეტრე, ნათეს. პეტრესი და არა მამიისა, პეტრისა; აგრეთვე იცვლიან დაბოლოვებასა შემდგომნი სახელნი: ძია, ბიძია, ნათეს. ძიასი, ბიძიასი; ხარისთვალა, ბაბუა, ნათეს. ხარის თვალასი, ბაბუასი; სახელი არსება მრავლ. ითქმის არსებანი ან არსებაები და არცა არსებები.

შენიშნჳა 2. არსებითნი სახელნი, დაბოლოვე-ბულნი ჳჲ, ჳა, ჳ ზედა შესცვლიან ამ დაბოლ... თა: პირველი ვე, მეორე ვა და მესამე ვი ზედა. ... თთუჲ, ითქმის და იწერები თთვე; ნათეს. ... (თთვისა,) მიცემ. თთუჲსა (თთვესა); მოქმ. თთჳთა (თ... განვ. თთუჲდ (თთვედ); და სხვანი; აგრეთვე სი... (სიტყვა), ნათეს. სიტყჳსა, (სიტყვისა); მიც. სიტ... (სიტყვასა); მოქმ. სიტყჳთა (სიტყვითა); სახელ. მ... (უნდა გამოითქვას და დაიწეროს მოგვი), ნათეს. მო... (მოგვისა); მიცემ. მოგჳსა (მოგვსა), მოქმ. მო... (მოგვითა) და სხვანი.

2. მაგალითი კანკლედობისა სიტყვათა დაბოლოვებულთა ი ზედ.

	მხოლობ.	მრავლობითი.		მხოლობ.	მრავლობითი.	
სახელ.	კაცი,	კაცნი,	კაცები;	ცამარი,	ცამარნი,	ცამრები.
მოთხრ.	კაცმან,	—	კაცებმან;	ცამარმან,	—	ცამრებმან.
ნათეს.	კაცისა,	კაცთა,	კაციბისა;	ცამრისა,	ცამართა,	ცამრებისა.
მიცემ.	კაცსა,	კაცთა,	კაცებსა;	ცამარსა,	ცამართა,	ცამრებსა.
წოდებ.	კაცო,	კაცნო,	კაცებო;	ცამარო,	ცამარნო,	ცამრებო.
მოქმ.	კაცითა,	—	კაცებითა;	ცამრითა,	—	ცამრებითა.
განვ.	კაცად,	—	კაცებად;	ცამრად,	—	ცამრებად.
სადაობ.	კაცისას,	კაცთასა,	კაცებისას;	ცამრისას;	ცამართასა,	ცამრებისას.

შენიშნჳა 1. სახელნი, დაბოლოვებულნი მარცჳლებზედ: ალი, ანი, არი, ასი, ელი, ენი, ოლი, ოსანი ბრუნვებში: ნათესაობითისა, მოქმედებითისა, განვითარებითისა და სადაობითისა, აგრეთვე მრავლობით რიცხვში დაბოლოვებულთა ები ზედ, ჰკარგვენ ნაბოლავარის წინამარცვალში ასოსა ა, როგორცა ჰსჩანს მაგალითისაგან ცამარი, ნათ. ცამრისა და არა ცამარისა; ნათელი, ნათლისა და არა ნათელისა, და სხვანი.

შენიშნჳა 2. გვაროვნობითნი სახელნი, დაბოლოვებულნი ნნი ზედა, მაგალ. სარდლიანნი, ბარათიანნი ჰკანკლედობენ მხოლოდ მრავლობითს რიცხვშია, ნათეს. სარდლიანთი, ბარათიანთი; მიცემ. სარდლიანთა, ბარათიანთა; წოდებ. სარდლიანნო, ბარათიანნო; სადაობ. სარდლანთსა, ბარათიანთსა. აგრეთვე ჰბრუნვ... ჩვენებიანი, თქვენებიანი და რთულნი იოსებ მღივნია... ზაქარია დეყან-ზნიანი, სარდალ სალთ-ხუციანი, გედე... ნიანი. სახელთა საღჳთო წერილის წიგნთა, დაბოლ... ვებულთა ნი ზედა აქვსთ მხოლობ. და მრავლობით... რიცხვნი: მაგალ. დავითნი, მარხვანი, თთვენი, ნათ. ... ვითნისა, მიცემ. დავითნსა; მოქმ. დავითნითა; გა... დავითნად; მრავლ. დავითნნი, ნათ. და მიცემ. დავით... აგრეთვე დავითნები, დავითნებისა და სხ.

შენიშნჳა 3. სახელნი, დაბოლოვებულნი ჳ ჰკ... კლედობენ, ვითარცა სახელნი ვი ზედა ნახე პირვე... კანკლედობის მაგალითის შემდგომ შენიშნჳა 2.

3. მაგალითი კანკლედობისა სიტყჳათა, დაბოლოვებულთა ო და უ ზედა.

	მხოლოობითი,	მრავლობითი;		მხოლოობ.	მრავლობითი.	
წრფელ.	კალო,	კალონი,	კალოები;	კუ.	კუნი,	კუები.
მოთხრ.	კალომან,	—	კალოებმან;	კუმან,	—	კუებმან.
ნათეს.	კალოსი, —ლოისა;	კალოთა,	კალოებისა;	კუსი, კუისა,	კუთა,	კუებისა.
მიცემ.	კალოსა,	კალოთა,	კალოებსა.	კუსა·	კუთა,	კუებსა.
წოდ.	კალოო, —ოვ,	კალონო,	კალოებო;	კუო, —უვ;	კუნო,	კუებო.
მოქმედ.	კალოთი,	—	კალოებითა;	კუთი, —ითა;	—	კუებითა.
განვით.	კალოდ,	—	კალოებად;	კუდ,	—	კუებად.
სადაბ.	კალოსას,	კალოთასა,	კალოებისას;	კუსას,	კუთსა,	კუებისას.

შენიშნჳა 1. სიტყვა ღვინო, ნათეს, ღვინისა და არა ღვინოსი; მოქმ. ღვინითა; ხბო, ხბორები და ხბოები.

4. კანკლედობა საკუთართა სახელთა, დაბოლოვებულთა უხმო ასო ზედა. სახელ. მარიამ; ნათ. მარიამისა; მოთხ. მარიამმან (მდაბ. მარიამამან); მი... რიამსა; წოდებ. მარიამ! მარიამავ, მოქმ. მარი... განვ. მარიამად; სად. მარიამისას; მრავლობითს რი... არა იხმარება.

შემდგომთა არსებითთა სახელთა აქვსთ ორ-გვარი კანკლედობა.

1. თვალი საგრძნობელი ხედვისა; ნათ. თჳალისა, მიცემ. თვალსა, მრავლ. სახელობითნი თვალნი, თვალები.

თვალი, პატოსანი ქვა, ან ურმის გოგო... ნათეს. თჳლისა, მრავ. თჳლები, ურმის თვალი, ურ... თჳლისა, ურმის თჳლები; აგრეთვე: მარილის თჳ...

მზის-თჳალი, ფანჯრის-თვალი; გარნა ხარის-თვალთა, ჩიტის-თვალთა: ხარისთვალასი, ჩიტისთვალასი.

კჳალი, ფეხთ ნავალი, ნატერფალი; ნათ. კჳალისა, მრ. კჳალები კჳალი, ხნული: კჳლისა, კჳლები.

მოწამე, ე. ი. წვალებული, ნათ. მოწამისა, მრ, მოწამეები ან მოწამენი.

მოწამე, ე. ი. თვალით მხილველი, ნათ. მოწმისა, მოწმები.

მხარი, მკლავის თავი კისრამდე, ნათ. მხრისა. მრ. მხრები.

მხარე, კერძო ადგილისა, ნათ. მხარისა, მრ. მხარეები.

სახელი, წოდება, ნათ. სახელისა, მრ. სახელები.

სახელი, კაბისა ხელ-მკლავის ჩასაცმელი, ნათ. სახელისა, მრ. სახლები.

სახლი, სადგომი, ნათ. სახლისა, მრ. სახლები.

წელი, სიბა, სასარტყულე ადგილი ტანზედ, ნ. წელისა. მრავლ. წელნი.

წელი, ცხოველთ შიგანური, ნათ. წელისა. მრავლ. წელები.

წელი, ე. ი. წელიწადი; ნათ. წლისა, მრავლ, წლები; ან წელიწადი, წელიწადისა, წელიწადები.

ხუცესი, რომელთამე ბრუნვათა შინა ისპობს უკანასკნელს მარცვალსა, ნათ. ხუცისა, მოქმ. ხუცითა, მრავლ. ხუცები; გარნა სხვათა შორის არა ისპობს, მიცემ. ხუცესსა, მოთხრ. ხუცესმან, მრავლ. ხუცესნი. მსგავსად ამისა იბრუნვიან რთულნიცა ამისნი: ბაზიერთ-ხუცესი, მოლარეთ-ხუცესი, სახლთ-ხუცესი.

ღმერთი, ნათ. ღჳთისა; მოქმ. ღჳთითა; გან. ღჳთად, მიც, ღმერთსა, წოდ. ღრერთო; მრავლ. ღმერთნი, ნათ. და მიცემ. ღმერთთა და სხ.

2. ზედშესრული სახელი.

§ 14. ზედშესრული სახელი დანიშნავს უფლის სიტყვის თვისებასა, ვითარებასა, ვინაობასა, კუთნვილებასა, მიჩემებასა, დროებასა, მსგავსებასა, უკუთქმასა, მოქმედებასა და რაცხვსა.

I. თვისებითნი ან ვითარებითნი ზედშესრული სახელნი, მაგალ. თეთრი კბილი, შავი გული; ავი მუშა კვირაძალზედ გახალისდება; მჩხავანი კატა თაგვს ვერ დაიჭერს; კაი ღვინის ნაძირალი, კაი კაცის ნაცოლარი. აქ სიტყვანი: შავი, თეთრი დანიშნვენ ვითარებასა; გარნა სიტყვები ავი, მჩხავანი, კაი დანიშნვენ თვისებასა.

ზედშესრულნი სახელნი თვისებითნი ან ვითრებითნი დანიშნვენ საზოგადოდ თვისებასა ან ვითარებასა, მაგალ: დიდი, მშვენიერი; ან შედარებით: უდიდესი, უმშვენიერესი; ან უაღრესობით: უუდიდესი, უუმშვენიერესი და ამის მიზეზით აქვსთ სამი ხარისხი: მარტივი, შედარებითი და აღმატებითი.

შენიშნვა 1. შედარებითი ხარისხი ჰსწარმოებს მარტივის ხარისხისაგან დამატებითა თავს უ და ბოლოს ესი, მაგალ. ძლიერი, უძლიერესი; მაღალი, უმაღლესი, და სხ. საზოგადო ლაპარაკში შედარებითი ხარისხი შეიქმნება ლექსთაგან: უფრო, ცოტა; მაგალ. უფრო დიდი, ცოტა პატარა; უაღრესობითი ხარისხი შესდგება შედარებითის ხარისხისაგან თავს დამატებით უ, მაგალ. უძლიერესი, უუძლიერესი; უმაღლესსი, უუმაღლესი, და სხვანი. უაღრესობითი ხარისხი აგრეთვე შესდგების მარტივის ხარისხისაგან თავს დამატებითა სიტყვათა: ფრიად, ძალიან, ძლიერ, მეტად, ყოვლად; მაგალ. ძალიან დიდი, ფრიად მაღალი; ყოვლად უხამღვდელოესო; მარტივი ხარისხი განმეორებული აგრეთვე დანიშნავს აღმატებულს ხარისხსა, მაგალ. დიდ-დიდი; მაღალ-მაღალი; მეტის-მეტი; და სხ. აქა ჯერ არს შენიშნვად, რომელ ზედშესრულნი სახელნი დაბოლოვებულნი ლი ზედ, მოისპობენ ამ დაბოლოვებასა შედარებითს ხარისხში; მაგალ. კეთილი, უკეთესი და არა უკეთილესი; ტკბილი, უტკბესი; თბილი, უთბესი და სხ. შემდგომთა ზედშესრულთა სახელთა შედარებითს ხარისხში არა აქვთ დაბოლოვება ესი: უპრიანი, უმალი; გარნა უარი, უარესი; უკეთი, უკეთესი იხმარებიან ორითა დაბოლოვებითა. შემდგომნი ზედშესრულნი სახელნი იხმარებიან მხოლოდ აღმატებულს ხარისხში: უაღრესი, უპირატესი, უხუცესი. ზედშესრულნი სახელნი ავი, ზესთა, მდარე, აღმატებულს ხარისხში ითქმიან: უარესი, უზესთესი, უდარესი.

შენიშნვა 2. გადიდებისა და შემცირებისათვის იხმარებიან სიტყვანი უფრო, ცოტა, ან თავს დაესმის მარტივსა ხარისხს მარცვალი მო; მაგალ: უფრო დიდი, ან მოდიდო; ცოტა პატარა ან მომცრო.

ზედშესრულნი სახელნი, დამნიშვნელნი ვინაობისა ან სადაურობისა, მაგალ. დავითიანი, ბაგრატოვანი; ან ტფილელი, მცხეთელი, ქართული, იმერული, მხედრული, კახური, მამეული, დედეული; მცხეთური, ცთური, ამიერი, იმიერი; საერო, სამეფო; ტირელი, რუსთაველი.

ზედშესრულნი სახელნი კუთნვილებისა, მაგალ. სამამო, სამოურავო, სადეკანოზო, საკუთარი, საშენო, საიმისო, საიქაო, საქორწილო, საღჳთო.

ზედშესრულნი სახელნი მიჩემებითნი, მაგალ. ბუნებითი, წყლიანი, მთიანი, მთებიანი, ტყებიანი, ხორციელი, კუთხედი, დღიური, ცხენოსანი.

შენიშნჳა 1. საკუთარნი სახელნი, დაბოლოვებულნი ა ზედ ან ე დაიცვენ ნათესაობითს ბრუნვაში ამ ნაბოლავარს ხმოვანთ ასოებსა და დაბოლოვდებიან ასი ან ესი ზედა, მაგალ: სახელ. მამია, ნათ. მამიასი; პეტრე, ნათეს. პეტრესი და არა მამიისა, პეტრისა; აგრეთვე იცვლიან დაბოლოვებასა შემდგომნი სახელნი: ძია, ბიძია, ნათეს. ძიასი, ბიძიასი; ხარისთვალა, ბაბუა, ნათეს. ხარის თვალასი, ბაბუასი; სახელი არსება მრავლ. ითქმის არსებანი ან არსებაები და არცა არსებები.

შენიშნჳა 2. არსებითნი სახელნი, დაბოლოვებულნი ჳჱ, ჳა, ჳ ზედა შესცვლიან ამ დაბოლოვებათა: პირველი ვე, მეორე ვა და მესამე ვი ზედა. მაგალ. თთჳჱ, ითქმის და იწერები თთვე; ნათეს. თთჳსა (თთვისა,) მიცემ. თთჳჱსა (თთვესა); მოქმ. თთჳთა (თვითა); განვ. თთჳჱდ (თთვედ); და სხვანი; აგრეთვე სიტყჳა (სიტყვა), ნათეს. სიტყჳსა, (სიტყვისა); მიც. სიტყჳასა (სიტყვასა); მოქმ. სიტყჳთა (სიტყვითა); სახელ. მოგჳ, (უნდა გამოითქვას და დაიწეროს მოგვი), ნათეს. მოგჳსა (მოგვისა); მიცემ. მოგჳსა (მოგვსა), მოქმ. მოგჳთა (მოგვითა) და სხვანი.

2. მაგალითი კანკლედობისა სიტყვათა დაბოლოვებულთა ი ზედ.

	მხოლობ.	მრავლობითი.		მხოლობ.	მრავლობითი.	
სახელ.	კაცი,	კაცნი,	კაცები;	ტაძარი,	ტაძარნი,	ტაძრები.
მოთხრ.	კაცმან,	—	კაცებმან;	ტაძარმან,	—	ტაძრებმან.
ნათეს.	კაცისა,	კაცთა,	კაცებისა;	ტაძრისა,	ტაძართა,	ტაძრებისა.
მიცემ.	კაცსა,	კაცთა,	კაცებსა;	ტაძარსა,	ტაძართა,	ტაძრებსა.
წოდებ.	კაცო,	კაცნო,	კაცებო;	ტაძარო,	ტაძარნო,	ტაძრებო.
მოქმ.	კაცითა,	—	კაცებითა;	ტაძრითა,	—	ტაძრებითა.
განვ.	კაცად,	—	კაცებად;	ტაძრად,	—	ტაძრებად.
სადაობ.	კაცისას,	კაცთასა,	კაცებისას;	ტაძრისას;	ტაძართასა,	ტაძრებისას.

შენიშნჳა 1. სახელნი, დაბოლოვებულნი მარცვლებზედ: ალი, ანი, არი, ასი, ელი, ენი, ოლი, ოსანი ბრუნვებში: ნათესაობითისა, მოქმედებითისა, განვითარებითისა და სადაობითისა, აგრეთვე მრავლობით რიცხვში დაბოლოვებულთა ები ზედ, ჰკარგვენ ნაბოლავარის წინამარცვალში ასოსა ა, როგორცა ჰსჩანს მაგალითისაგან ტაძარი, ნათ. ტაძრისა და არა ტაძარისა; ნათელი, ნათლისა და არა ნათელისა, და სხვანი.

შენიშნჳა 2. გვაროვნობითნი სახელნი, დაბოლოვებულნი ნნი ზედა, მაგალ. სარდლიანნი, ბარათიანნი ჰკანკლედობენ მხოლოდ მრავლობითს რიცხვშია, ნათეს. სარდლიანთი, ბარათიანთი; მიცემ. სარდლიანთა, ბარათიანთა; წოდებ. სარდლიანნო, ბარათიანნო; სადაობ. სარდლანთსა, ბარათიანთსა. აგრეთვე ჰბრუნვენ: ჩვენებიანი, თქვენებიანი და რთულნი იოსებ მღივნიანი, ზაქარია დეკან-ზნიანი, სარდალ სალთ-ხუციანი, გედეონიანი. სახელთა საღჳთო წერილის წიგნთა, დაბოლოვებულთა ნი ზედა აქვსთ მხოლობ. და მრავლობითნი რიცხვნი: მაგალ. დავითნი, მარხვანი, თთვენი, ნათ. დავითნისა, მიცემ. დავითნსა; მოქმ. დავითნითა; განვ. დავითნად; მრავლ. დავითნნი, ნათ. და მიცემ. დავითნთა; აგრეთვე დავითნები, დავითნებისა და სხ.

შენიშნჳა 3. სახელნი, დაბოლოვებულნი ჳ ჰკანკლედობენ, ვითარცა სახელნი ვი ზედა ნახე პირველის კანკლედობის მაგალითის შემდგომ შენიშნჳა 2.

3. მაგალითი კანკლედობისა სიტყჳათა, დაბოლოვებულთა ო და უ ზედა.

	მხოლოობითი,	მრავლობითი;		მხოლოობ.	მრავლობითი.	
წრფელ.	კალო,	კალონი,	კალოები;	კუ,	კუნი,	კუები.
მოთხრ.	კალომან,	—	კალოებმან;	კუმან,	—	კუებმან.
ნათეს.	კალოსი, —ლოისა;	კალოთა,	კალოებისა;	კუსი, კუისა,	კუთა,	კუებისა.
მიცემ.	კალოსა,	კალოთა,	კალოებსა.	კუსა·	კუთა,	კუებსა.
წოდ.	კალოო, —ოვ,	კალონო,	კალოებო;	კუო, —უვ;	კუნო,	კუებო.
მოქმედ.	კალოთი,	—	კალოებითა;	კუთი, —ითა;	—	კუებითა.
განვით.	კალოდ,	—	კალოებად;	კუდ,	—	კუებად.
სადაბ.	კალოსას,	კალოთასა,	კალოებისას;	კუსას,	კუთსა,	კუებისას.

შენიშნჳა 1. სიტყვა ღვინო, ნათეს, ღვინისა და არა ღვინოსი; მოქმ. ღვინითა; ხბო, ხბორები და ხბოები.

4. კანკლედობა საკუთართა სახელთა, დაბოლოვებულთა უხმო ასო ზედა. სახელ. მარიამ; ნათ. მარიამისა; მოთხ. მარიამმან (მდაბ. მარიამამან); მიც. მარიამსა; წოდებ. მარიამ! მარიამავ, მოქმ. მარიამითა; განვ. მარიამად; სად. მარიამისას; მრავლობითს რიცხვში არა იხმარება.

შემდგომთა არსებითთა სახელთა აქვსთ ორ-გვარი კანკლედობა.

1. თვალი საგრძნობელი ხედვისა; ნათ. თჳალისა, მიცემ. თვალსა, მრავლ. სახელობითნი თვალნი, თვალები.

თვალი, პატოსანი ქვა, ან ურმის გოგორაჭი, ნათეს. თჳლისა, მრავ. თჳლები, ურმის თვალი, ურმისთჳლისა, ურმის თჳლები; აგრეთვე: მარილის თჳალი,

მზის-თჳალი, ფანჯრის-თვალი; გარნა ხარის-თვალა, ჩიტის-თვალა: ხარისთვალასი, ჩიტისთვალასი.

კჳალი, ფეხთ ნავალი, ნატერფალი; ნათ. კჳალისა, მრ. კჳალები კჳალი, ხნული: კჳლისა, კჳლები.

მოწამე, ე. ი. წვალებული, ნათ. მოწამისა, მრ, მოწამეები ან მოწამენი.

მოწამე, ე. ი. თვალით მხილველი, ნათ. მოწმისა, მოწმები.

მხარი, მკლავის თავი კისრამდე, ნათ. მხრისა. მრ. მხრები.

მხარე, კერძო ადგილისა, ნათ. მხარისა, მრ. მხარეები.

ხახელი, წოდება, ნათ. სახელისა, მრ. სახელები.

ხახელი, კაბისა ხელ-მკლავის ჩასაცმელი, ნათ. სახელისა, მრ. სახლები.

ხახლი, ხადგომი, ნათ. სახლისა, მრ. სახლები.

წელი, სიბა, სასარტულე ადგილი ტანზედ, ნ. წელისა. მრავლ. წელნი.

წელი, ცხოველთ შიგანური, ნათ. წელისა. მრავლ. წელები.

წელი, ე. ი. წელიწადი; ნათ. წლისა, მრავლ, წლები; ან წელიწადი, წელიწადისა, წელიწადები.

ხუცესი, რომელთამე ბრუნვათა შინა ისპობს უკანასკნელს მარცვალსა, ნათ. ხუცისა, მოქმ. ხუცითა, მრავლ. ხუცები; გარნა სხვათა შორის არა ისპობს, მიცემ. ხუცესსა, მოთხრ. ხუცესმან, მრავლ. ხუცესნი. მსგავსად ამისა იბრუნვიან რთულნიცა ამისნი: ბაზიერთ-ხუცესი, მოლარეთ-ხუცესი, სახლთ-ხუცესი.

ღმერთი, ნათ. ღჳთისა; მოქმ. ღჳთითა; გან. ღჳთად, მიც, ღმერთსა, წოდ. ღრერთო; მრავლ. ღმერთნი, ნათ. და მიცემ. ღმერთთა და სხ.

2. ზედშესრული სახელი.

§ 14. ზედშესრული სახელი დანიშნავს უძლის სიტყვის თვისებასა, ვითარებასა, ვინაობასა, კუთნვილებასა, მიჩემებასა, დროებასა, მსგავსებასა, უკუთქმასა, მოქმედებასა და რიცხვსა.

I. თვისებითნი ან ვითარებითნი ზედშესრული სახელნი, მაგალ. თეთრი კბილი, შავი გული; ავი მუშა კვირაძალზედ გახალისდება; მჩხავანი კატა თაგვს ვერ დაიჭერს; კაი ღვინის ნაძირალი, კაი კაცის ნაცოლარი. აქ სიტყვანი: შავი, თეთრი დანიშნვენ ვითარებასა; გარნა სიტყვები ავი, მჩხავანი, კაი დანიშნვენ თვისებასა.

ზედშესრულნი სახელნი თვისებითნი ან ვითრებითნი დანიშნვენ საზოგადოდ თვისებასა ან ვითარებასა, მაგალ: დიდი, მშვენიერი; ან შედარებით: უდიდესი, უმშვენიერესი; ან უაღრესობით: უუდიდესი, უუმშვენიერესი და ამის მიზეზით აქვსთ სამი ხარისხი: მარტივი, შედარებითი და აღმატებითი.

შენიშნჳა 1. შედარებითი ხარისხი ჰხწარმოებს მარტივის ხარისხისაგან დამატებითა თავს უ და ბოლოს ესი, მაგალ. ძლიერი, უძლიერესი; მაღალი, უმაღლესი, და სხ. საზოგადო ლაპარაკში შედარებითი ხარისხი შეიქმნება ლექსთაგან: უფრო, ცოტა; მაგალ. უფრო დიდი, ცოტა პატარა; უაღრესობითი ხარისხი შესდგება შედარებითის ხარისხისაგან თავს დამატებით უ, მაგალ. უძლიერესი, უუძლიერესი; უმაღლესსი, უუმაღლესი. და სხვანი. უაღრესობითი ხარისხი აგრეთვე შესდგების მარტივის ხარისხისაგან თავს დამატებითა სიტყვათა: ფრიად, ძალიან, ძლიერ, მეტად, ყოვლად; მაგალ. ძალიან დიდი, ფრიად მაღალი; ყოვლად უხამლვდელოესო; მარტივი ხარისხი განმეორებული აგრეთვე დანიშნავს აღმატებულს ხარისხსა, მაგალ. დიდ-დიდი; მაღალ-მაღალი; მეტის-მეტი; და სხ. აქა ჯერ არს შენიშნვად, რომელ ზედშესრულნი სახელნი დაბოლოვებულნი ლი ზედ, მოისპობენ ამ დაბოლოვებასა შედარებითს ხარისხში; მაგალ. კეთილი, უკეთესი და არა უკეთილესი; ტკბილი, უტკბესი; თბილი, უთბესი და სხ. შემდგომთა ზედშესრულთა სახელთა შედარებითს ხარისხში არა აქვთ დაბოლოვება ესი: უპრიანი, უმაღლი; გარნა უარი, უარესი; უკეთი, უკეთესი იხმარებიან ორითა დაბოლოვებითა. შემდგომნი ზედშესრულნი სახელნი იხმარებიან მხოლოდ აღმატებულს ხარისხში: უაღრესი, უპირატესი, უხუცესი. ზედშესრულნი სახელნი ავი, ზესთა, მდარე, აღმატებულს ხარისხში ითქმიან: უარესი, უზესთესი, უდარესი.

შენიშნჳა 2. გალიებისა და შემცირებისათვის იხმარებიან სიტყვანი უფრო, ცოტა, ან თავს დაესმის მარტივსა ხარისხს მარცვალი მო; მაგალ: უფრო დიდი, ან მოდიდო; ცოტა პატარა ან მომცრო.

ზედშესრულნი სახელნი, დამნიშვნელნი ვინაობისა ან სადაურობისა, მაგალ. დავითიანი, ბაგრატოვანი; ან ტფილელი, მცხეთელი, ქართული, იმერული, მხედრული, კახური, მამეული, დედეული; მცხეთური, ცთური, ამიერი, იმიერი; საერო, სამეფო; ტირელი, რუსთაველი.

ზედშესრულნი სახელნი კუთნვილებისა, მაგალ. სამამო, სამოურავო, სადეკანოზო, საკუთარი, საშენო, საიმისო, საიქაო, საქორწილო, საღჳთო.

ზედშესრულნი სახელნი მიჩემებითნი, მაგალ. ბუნებითი, წყლიანი, მთიანი, მთებიანი, წყლებიანი, ხორციელი, კუთხედი, დღიური, ცხენოსანი.

ზედშესრულნი სახელნი დამნიშნველნი დროისა, მაგალ. გუშინდელი, წინანდელი, შარშანდელი, დღევანდელი, წლევანდელი, მაშინდელი და სხ.

ზედშესრულნი სახელნი მსგავსებისა, მაგალ. ლომებრი, დავითისთანა, ჩემებრივი, მისთანა და სხ.

ზედშესრულნი უკუთქმითნი, მაგალ. უმართებულო, უთაური, უმარჯვეო, უდროვო, მოუმართავი და სხ.

ზედშესრულნი სახელნი მოქმედებითნი ჰსწარმოებენ ზმნათაგან: საწერი, ნაწერი, წერადი, ნაქმარი, საქნელი, ქმნადი, მნთებარე, მოხარული, მძინარე, მწოლარე, მმცხოვრი.

რიცხვითნი სახელნი აჩვენებენ რიცხვსა ან რაოდენობასა და განიყოფებიან: ა, რაოდენობითად: ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი, ექვსი, შვიდი, რვა, ცხრა, ათი, თერთმეტი, ოცი, ოცდა ათი, ორმოცი, ორმოც და ათი, სამოცი, სამოც და ათი, ოთხმოცი, ოთხმოც და ათი, ასი, ათასი, ათი ათასი, ასი ათასი, უშქარი (ერთი მილიონი); უშქარის უშქარი (ათი მილიონი); ან ერთი უშტი; უშტის უშტი ან ათჯერ უშტი და სხ. ბ. წესებითად: პირველი, მეორე, მესამე, მეოთხე, მეხუთე, მეათე, მეთერთმეტე, მეოცე, მეოცდა-ათ-პირველი, მესამოცე; მეოთხმოცე, მეასე, მეათასე, მეათიათასე, მეასიათასე და სხვანი; გ. განწვალებითად: მეოთხედი, მეხუთედი, მეათედი, მეასედი, მეათასედი და სხ. დაშემკრებელობითად: ერთეული ან ორიანი, ათიანი; ასიანი; წყვილი, ეყვარი, ეულები; ან ოროლი, ასასი, სამასსამასი; ან ორნივე, ათნივე, ასივე.

§ 15. ზედშესრულნი სახელნი დაბრუნდებიან ვითარცა არსებითნი სახელნი, როგორცა ჰსჩანს შემდგომის მაგალითებისაგან.

ბრუნვა ზედ შესრულთა სახელთა; მაგალითნი ა და ე. პატარა, მცირე.

სახელ.	პაწარა,	—რანი,	—რეები,	მცირე,	მცირენი,	მცირეები.
მოთხ.	პაწარამან,	—	—რეებმან,	მცირემან,	—	მცირეებმან.
ნათეს.	პაწარისა,	—რათა,	—რეებისა,	მცირისა,	მცთრეთა,	მცირეებისა.
მიც.	პაწარასა,	—რათა,	—რეებსა,	მცირესა,	მცირეთა,	მცირეებსა.
წოდ.	პაწარაო, —რავ,	—რანო,	—რეებო,	მცირეო, —რევ.	მცირენო,	მცირეებო.
მოქმ.	პაწარითა,	—	—რეებითა,	მცირითა,	—	მცირეებითა.
განვით.	პაწარად,	—	პაწარეებად,	მცირედ,	—	მცირეებად.
სად.	პაწარისას,	პაწარათსა,	პაწარეებისას,	მცირისას,	მცირეთსა,	მცირეებისას.

მ ა ღ ა ლ ი, ც რ უ.

	მხოლ.	მრავლობითი.		მხოლობ.	მრავლობითი.	
სახელ.	მაღალი,	მაღალნი,	— ლები,	ცრუ,	ცრუნი,	ცრუები.
მოთხ.	მაღალმან,	—	— ლებმან,	ცრუმან,	—	ცრუებმან.
ნათეს.	მაღლისა,	მაღალთა,	— ლებისა,	ცრუსი, — უისა,	ცრუთა,	ცრუებისა.
მიცემ.	მაღალსა,	მაღალთა,	— ლებსა,	ცრუსა,	ცრეთა,	ცრუებსა.
წოდ.	მაღალო,	მაღალნო,	— ლებო,	ცრუო, — უვ,	ცრუნო,	ცრუებო.
მოქმ.	მაღლითა,	—	— ლებითა,	ცრუითა,	—	ცრუებითა.
განვით.	მაღლად,	—	— ლებად,	ცრუდ,	—	ცრუებად.
სადაობ.	მაღლისას,	—	— ლებისას,	ცრუისას,	ცრუთასა,	ცრუებისას.

3. ნაცვალსახელი.

§ 16. ნაცვალსახელი იხმარების ნაცვლად უფლის სიტყვისა ან დაიდების მასთანა; მე რომ ვჰხედავ ნიშასაო, ხარს დაგიგლავ ნიშასაო; აქ მე ჰზის უფლის სახელის ადგილს; შენ ნუ დააგდებ ძველსა გზასა, ნურცა ძველსა მეგობარსა; აქ შენ ჰზის აგრეთვე სახელის მაგიერად; უფალი სახელი რომ იჯდეს ნაცვალ-სახელთანა ასე უნდა ითქვას, შენ გოგიავ, ნუ დააგდებ ძველსა გზასა და სხვანი.

§ 17. ნაცვალსახელნი განიყოფებიან.

ა. პიროვნად, რომელნიცა დახიშნვენ სამთა პირთა, პირველსა მე, ჩვენ; მეორესა, შენ მდაბ, შე, თქვენ; მესამესა. ის, იგი, მან, იმან; ისინი, იგინი, იმათ. მაგალ. პირველ პირი: მე

მარხვა ვჰსჭამო დოსთვინაო, ქურდობა ვჰქნა ხზოსთვინაო; ჩვენ რა გვრჯისთ; მეორე პირი: შენი თუ არა იხარჯებოდეს რა ლხინს ნუ რა ფერი გირჩევნიან; თქვენა ჰკარით შინაურსა, თორემ გარეული სად წაგრივათ; იმას პანღური ეწყინება და არ ეტკინება; ისინი თხას თხის ფეხით ჰკიდებენ, ცხვარს ცხვრის ფეხით.

შენიშნვა. ნაცვალსახელი პირველის პირისა მე, ჩვერ; მეორეს პირისა მრავლობითის რიცხვისა: თქვენ და მესამე პირისა: ის, იგი, იმან იპოვებიან ინდოევრო-პიულს ენებშია და მეორე პირი მხოლობითის რიც-ხვისა შენ, თურანის ენებში. ბერძნულს ენაში იპო-ვება სუ ან თუ. შენ. აქა ჯერ არს შესანიშნვე-ლად, რომელ ნაცვალსახელი ჩემი იპოვების გილანის ენაში და შეჰსდგების ორის სიტყვისაგან: თანდებუ-ლისაგან ჩე და ნაცვალსახელისაგან მე და ერთად ჩე—მე, ქართულად ჩემი, ამ ჩემისაგან გადაუკეთებიათ მრავლ. ჩვენ, რადგანაც ასო ვ სხვათაცა სიტყვებში არის ნიშანი მრავლობითისა რიცხვისა; გვრწამსთ, გვასწა-ვებთ და სხ. ნაცვალსახელი მეორის პირისა მრავლ. რიცხვისა თქვენ იპოვების სანსკრიტულს ენაშია, რო-მელშიაც იწერება და გამოითქმის: თვამ. ამათ გარდა არიან სხვანიცა ნაცვალსახელნი, რომელნიც ცალკე არ იხმარებიან; არამედ შეერთებითად ზმნათა თანა; ვჰ, ვა, ვი, ვუ, ვე; მ, მა, მი; მაგალ. ვჰსწერ, ვირწმენ; მრწამს, გრწამს; ამათი განმარტება ნახე ზმნებში.

ბ. ჩვენებითნი: ეს, ესე; ეგ, ეგე; ის, ისი, იმან, ამ, ამან; მაგან (შემოკლებით მაგ); და რთულნი: ამისთანა, მაგისთანა, იმისთანა; ასრეთი, ესრეთი, ეგრეთი; მაგალ. ეს ფონი კარ-გია, მაგრამ ერთს ადგილს არჩობს.

გ. მიჩემებითნი ან მოგებითნი. ჩემი, ჩვენი; შენი, თქვენი; მისი, იმისი, მათი; იმათი; თვისი; აგრეთვე: ამისი, მაგისი.

დ. კითხვითნი: ვინ, რა, რომელი, ვისი.

ე. განსაზღვრებითნი: თვით, თვითო, თვითონ, თვითონ ის, თვითონ იგი.

ვ. განუსაზღვრებითნი: ვინმე, რომელიმე, ვიეთნიმე, ზოგი.

ზ. კუ̂ლაგმოღებითნი: თავი, თავი თვისი, თავის თავი, თავისი, თავი ჩემი. მაგალ. ვჰხე-დავ თავსა ჩემსა სარკეში; რასაც კაცი თავის თავს უზამს, იმას ვერა მტერი ვერ უზამს; თავსა მინდორს გავაგარებ. ვეფხ. 227.

§ 18. ნაცვალსახელნი: მე, ჩვენ; შენ, თქვენ, ის, ისინი, იგი, იგინი, ეგ, ეგენი; ესე, ესენი; თვით, თითონ არ ბრუნვენ, დანარჩენთა არიან შემდგომნი განკლედობანი: მან, ვინ, რა; ჩემი, რომელი, ამისთანა; ვინმე; ვიეთნი.

	მხოლ.	მრავლ.	მხოლ.	მრავლ.	მხოლ.	მრავლობითი.	
სახელ.	მან,	—	ვინ,	მრავლ. არ აქვს.	რა,	რანი,	რაები.
მოთხრ.	მან,	—	ვინ,		რამან,	—	რაებმან.
ნათეს.	მის,	მათ,	ვის,		რისა,	რათა,	რაებისა.
მიცემ.	მას, მდაბ. მაზე,	მათ,	ვისა,		რასა,	რათა,	რაებსა.
წოდებ.	მან,	—	ვინ,		რა, რაო,	—	—
მოქმ.	მით,	—	ვისით,		რით,	—	რაებითა.
განვით.	მად,	—	—		რად,	—	რაებად.
სადაობ.	მისას,	მათსა,	ვისას,		რისას,	რათსა,	რაებისას.

მსგავსად პირველის მაგალითისა იბრუნვკიან: ამან, იმან, მაგან, ნათ. მაგისა, მიც. მაგასა, მოქმ. მაგით; განვ. მაგად; სადაობ. მაგისას; მრავლ. სახელ. არ აქვს; ნათეს. და მიცემ, მაგათ. მაგ, დაბრუნდების ვითარცა მაგან, მრავლ. მაგეები, ნათ. მაგეებისა, მიც. მაგეებსა; მოქმ. მაგეებითა; განვ. მაგეებად; სადაობ. მაგეებისას, ამა და ამ, ნათ. ამისა და ამის; მიც. ამას და ამას; მოქ. ამითა და ამით; გან. ამად და ამად.

	მხოლ.	მრავლობითი.		მხოლ.	მრავლობითი.	
სახელ.	ჩემი,	ჩემნი,	ჩემები,	რომელი,	რომელნი,	რომელები.
მოთხრ.	ჩემმან,	—	ჩემებმან,	რომელმან,	—	რომელებმან.
ნათეს.	ჩემისა,	ჩემთა,	ჩემებისა,	რომლისა,	რომელთა.	რომელებისა.
მიცემ.	ჩემსა,	ჩემთა,	ჩემებსა,	რომელსა,	რომელთა,	რომელებსა.
წოდებ.	ჩემო,	ჩემნო,	ჩემები,	—	რომელნო,	—
მოქმ.	ჩემითა,	—	ჩემებითა,	რომლითა,	—	რომელებითა.
განვით.	ჩემად,	—	ჩემებად,	რომლად.	—	რომელებად.
სადაობ.	ჩემისას,	ჩემთასა,	ჩემებისას,	რომელისას,	რომელთასა,	რომელებისას.

მსგავსად პირველისა მაგალითისა ჰბრუნვენ: ჩვენი, შენი, თქვენი, ამისი, იმისი, მაგისი, თვისი.

	მხოლ.	მრავლობითი.		მხოლ.	მრავლობითი.	
სახელ.	ამისთანა,	ამისთანანი,	ამისთანაები,	ვინმე	ვინმენი,	ვინმეები.
მოთხრ.	ამისთანამან,	—	ამისთანაებმან,	—	—	ვინმეებმან.
ნათეს.	ამისთანასი,	ამისთანათა,	ამისთანაებისა,	ვისმე	ვინმეთა,	ვინმეებისა.
მიცემ.	ამისთანასა,	ამისთანათა,	ამისთანაებსა,	ვისამე,	ვინმეთა,	ვინმეებსა.
წოდებ.	—	—	—	—	ვინმენო,	—
მოქმ.	ამისთანითა,	—	ამისთანაებითა,	ვისითმე, ვისით,	—	ვინმეებითა.
განვით.	ამისთანად,	—	ამისთანაებად,	—	—	ვინმეებად.
სადაობ.	ამისთანისას,	—	ამისთანთებისას,	ვისასმე,	—	ვინმეებისას.

პირველის მაგალითისა მებრ ბრუნვენ ჩემისთანა, შენისთანა, მაგისთანა, იმისთანა, ჩვენისთანა, თქვენისთანა: მეორის მაგალითისამებრ: რომელიმე, მრავ. რომელნიმე ან რომელნიმენი, რომელები.

	მხოლობ.	მრავლ.
სახელ.	ვიეთნი,	არა აქვს
ნათეს.	ვიეთთა,	
მიცემ.	ვიეთთა,	
წოდ.	ვიეთნო,	
სადაბ.	ვიეთთასა,	

	მხოლობ.	მრავლ.
სახელ.	თითო, თვითო,	თითოები.
ნათეს.	თითოსი,	თითოებისა.
მოქმ.	თითოსა,	თითოებსა.
მოთხრ.	თითომან,	თითოებმან.
მოქმ.	თითოთი,	თითოებითა.
განვით.	თითოდ,	თითოებად.
სადაობ.	თითოსას,	თითოებისას.

სხვანი ბრუნვანი არა აქვს.

ნაცვალსახელსა: რაღა აქვს რომელნიმე ბრუნვანი; მიც. რაღასა, განვით. რაღად; მრავლ. სახელ. რაღაები, მიც. რაღაებსა; განვ. რაღაებად: სად. რაღაებისას.

4. ზმნისათვის.

§ 19. ზმნა არს ნაწილი სიტყვისა, რომელიც დანიშნავს უფლის სიტყვის მოქმედებასა ან მდგომარებასა ჰაერში; მაგალ. გველს ხვრელით გამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი; ამქარი ამქარს იცნობს; ამხანაგი ნუ გძულს, სამოვარი ნუ გშურს; თავდები ხელით ჰკიდია; ვერიდებოდი ბოლოკსა, დამხვდა სოფლისა ბოლოსა; აქა ზმნანი. გამოიყვანს, იცნობს, გძულს, გშურს დანიშნვენ მოქმედებასა და ზმნანი: ჰკიდია, დამხვდა მდგომარეობასა.

§ 20. ზმნანი მნიშნველობისამებრ განიყოფებიან:

ა. მოქმედებითად, რომელნიცა დანიშნვენ მოქმედებასა გადასვლით სხვას საგანზედ ან სიტყვაზედ, მაგალ. გიჟი მიუშვი ნებასა, თვით შეესწრება მცნებასა. ამ წინადადებაში გიჟი არის უფალი სიტყვა, მიუშვი მოქმედება, რომელიც გადავა სიტყვაზედ ნებასა; გვარიანი ცხენი მათრახს არ იკრავს; აქ ცხენი არის უფალი სიტყვა, იკრავს მოქმედება, რომელიც გადავა სიტყვაზედ მათრახსა.

ბ. უმეშვეობითი, რომელიც დანიშნავს მოქმედებასა ან მდგომარეობასა გადუვალად სხვას საგანზედ ან სიტყვაზედ, მაგალ. ბუზი ბევრი ჰბზუვის, ფუთკართან ყველა ჰსტუუვის. აქ ბუზი არის უფალი სიტყვა, რომლისაც მოქმედება ჰბზუვის არ გადავა სხვას სიტყვაზედ. გიჟი ქორწილში შევიდა, ჰსთქვა, ჩვენს სახლს აქა ჰსჯობიაო. გიჟი არის უფალი სიტყვა, რომლისაც მოქმედება შევიდა არ გადავა სხვას სიტყვაზედ

§ 21. თვითოეული მოქმედებითის ან უმეშვეობითის ზმნისაგან ჰსწარმოებენ:

ა. სხმით გარდასვლითნი, რომელნიც დანიშნვენ მოქმედებასა სხვის პირის საშუალობითა. მაგალ. ვაწერინებ, ვაშენებინებ, ვათლევინებ, დავარჩევინებ, ან ვაბზუვებინებ, ვაყვირებინებ; ან ვაბზუვებ, ვალაპარავებ, ვაყვირებ, ვაბღავლებ.

ბ. მრჩობლ-სხმით გარდასვლითნი დანიშნვენ მოქმედებასა, წარმოებულსა საშუალობითა მეორის პირისა მესამეს პირისაგან. მაგალ. ვაწერინებინებინებ, ვაშენებინებინებ, დავარჩევინებინებ, ვაბზუვებინებინებ.

გ. ვნებითნი ზმნანი, რომელშიაც მომქმედნი პირნი არ მოქმედებენ, არამედ მოქმედებას მიიღებენ სხვათა მომქმედთა პირთაგან. მაგლ. ვჰსწერ, ვაშენებ ითქმის საზოგადოდ, გარნა ვნებითად: ვიწერები, ვიწერვი, ვიშენები; ანდაზები: ზღვა კოვზით არ დაილევა, ქადა ორის ხელით იჭმება, თივაში ცეცხლი არ დაიმალება. აგრეთვე ვნებითნი არიან: დავრჩობილვარ, ვჰღირვარ, ვჰქუხვარ, ვჰსწერივარ.

დ. ვნებით დაწყებითნი, რომელთაცა მოქმედება დანიშნავს დაწყებასა, მაგალ. ვჰშენდები, შევაწერდები, ვჰმართლდები, გამოვჰსჩნდები, ვჰსდნები, ვჰსტყდები, ვჰსძლები.

ე. თვით ვნებითნი ზმნანი დანიშნვენ მოქმედებასა, რომელიც მოიქცევის თვით მომქმედსა პირზედა; მაგალ. საზოგადოდ: ვჰსწერ, თვითვნებითად ვეწერები; ვაშენებ, ვეშენები; ვამზადებ, ვემზადები; ანდაზა: ერთს ადგილს თუ ვირი ტალახში ჩაეფლა, მეორედ თუნდა მოჰკლა იქ აღარ გაივლის. თვითვნებითთა ზმნათა თავს უზის ნაცვალ-სახელი ვე და ბოლოო ი, ვი ან ები. თვით-ვნებითნი ზმნანი შესდგებიან აგრეთვე ზმნათაგან მოქმედებითთა ან უმეშველობითთა თავს დამატებითა ნაცვალსახელთა: თავი, თავითვისი, მაგალ. თავს ვანაცვალებ, თავს დავახწევ; თავს ვიმართლებ, თავსგამოვიდებ, თავს გადავივლებ, თავის თავს ვეუბნები და სხვანი.

შენიშნჳა 1. თვით ვნებითთა ზმნათა, წყებულთა ნაცვალსახელითა ვე აგრეთვე აქვსთ მნიშნველობა ერთ-მანერთთან მოქმედებისა, მაგალ. ვებრძოლები, ველაპარაკები, ვეთამაშები, ვეუბნები, ვესვრი, ვეკრტიმლები და სხვანი.

შენიშნჳა 2. ვნებითნი და თვითვნებითნი ზმნანი მრავალჯერ იხმარებიან, ვითარცა მოქმედებითნი ზმნანი, მაგალ. ვიწერები წიგნსა; მოვიწერე წიგნი; იცემება წიხლსა; ვეკრტიმლები მეგობარსა, ვეთამაშები ყმაწვილსა და სხვანი.

ვ. ზმნანი მიჩემებითნი, როდესაც მოქმედებს თვით მომქმედი პირი, მაგალ. ვჰსწერ, ვაშენებ, ვჰყეფ, ვჰსტირი, ვჰსძევ, ვჰსჩან და სხვანი, ესე ითქმის საზოგადოდ; გარნა მიჩემებითად, ა, როდესაც მომქმედი პირი მოქმედებს თავის სასარგებლოდ: მაგალ. ვიწერ, ვიშენებ, ვიყეფ, ვიტირი, ვიდევ, ვიჩან; ბ. როდესაც მომქმედი პირი მოქმედებს სხვის სასარგებლოდ; მაგალ. ვუწერ, ვუშენებ, ვუყეფ. ვუტირი, ვუდევ, ვუჩან; გ, როდესაც მოქმედება ჰსწარმოებს ორთა მომქმედთა პირთა შორის და მოქმედება მიეჩემება პირველს პირზედ მეორისა ან მესამის პირთაგან; მაგალ. მწერ, მწერს; ან მაწერ, მაწერს; მიწერ, მიწერს; მაშენებ, მაშენებს; მიშენებ, მიშენებს; მყეფ, მყეფს; მიყეფ, მიყეფს; მტირი, მტირის; მიტირი, მიტირის; მძევ, მძევს; მაძევ, მაძევს; მიძევ, მიძევს; მჩან, მჩანს; მაჩნ, მაჩნს; მიჩნ, მიჩნს; დ, რაჟამს მოქმედება ჰსწარმოებს ორთა მომქმედთა პირთა შორის და მოქმედება მეორეს პირზედ მიეწერების პირველსა და მესამეს; მაგალ. გწერ, გწერს; გაწერ, გაწერს; გიწერ, გიწერს; გაშენებ, გაშენებს; გიშენებ, გიშენებს; გყეფ, გყეფს; გიყეფ, გიყეფს; გტირი, გტირის; გიტირი, გიტირის; გძევ, გძევს; გაძევ, გაძევს; გიძევ, გიძევს; გჩან, გჩანს; გიჩან, გიჩანს ან გიჩნ, გიჩნს და სხვანი. არიან აგრეთვე სხვანი მიჩემებითნი ზმნანი წარმოებულნი მესამე პირთაგან დროთა აწმყოისა ან ქმნილის სრულისა, დაწყებულნი ნაცვალსახელითა მ, მა, მი, მაგალ. ჰრწამს, მიჩემებ. მრწამს, გრწამს, ჰრწამს: ახსოვს, მიჩემებ. მახსოვს, გახსოვს, ახსოვს; აქვს, მიჩემებ. მაქვს, გაქვს, აქვს; ჰსჯერა, მიჩემებ. მჯერა, გჯერა, ჰსჯერა; უხარიან მიჩემებ. მიხარიან, გიხარიან, უხარიან და სხვანი.

გარდა ამისა ზმნანი სხმით გარდასვლითნი, ვნებითნი, ვნებით დაწყებითნი და თვით ვნებითნი იხმარებიან მიჩემებითადცა, მაგალ.

ა. სხმით გარდასვლითნი: ვიწერინებ, ვიშენებინებ; ვუწერინებ, ვუშენებინებ; მაწერინებ, მაშენებინებ, მიწერინებ, მიშენებინებ, ვიყვირებ, ვუყვირი, მაყვირებ, მიყვირი; ვიბზუვებ, ვუბზუვი; მაბზუვებ, მიბზუვი; ვიბრძოლებ, ვუბრძოლებ, მაბრძოლებ, მიბრძოლებ.

ბ. ვნებითნი: ვიწერინები, ვიშენებინები, ვიფხაჭნები, ვიკმინები; ან ვუწერივარ, ვუშენებივარ, ვულორვარ, ვუკვირვარ, ვუგევარ. ან მიწერიხარ, გიწერივარ; მიშენებიხარ, გიშენებივარ; მილორხარ, გილორვარ; მიკვირხარ, გიკვირვარ; მრწამხარ, გრწამვარ; მგვანებიხარ, გგვანებივარ.

გ. ვნებით დაწყებითნი; შევაწერდები, აღვუშენდები, ავუტირდები, ავუჩნდები, ან შემაწერდება, აღმიშენდება, ამიტირდება, ამიჩნდება, გამისქდება, ამომიწყდება.

დ. თვით ვნებითნი საზოგადოდ ითქმის: ვეწერები, ვეშენები და სხ. მიჩემებითად. მეწერები, მეშენები, მეუბნები, მელაპარაკები, ან მეტირება, მედება, მეუბნება, მეშენება.

§ 22. თვითოეულსა ზმნასა აქვს ძირი, ღრამმატიკულად სახელ-ზმნა, რომელზედაც დაფუძნდება მიმოხვრა; სახელ-ზმნანი არიან:

1. მარტივნი, მაგალ. წერა, კითხვა, თქმა, ბრძოლა.
2. წარმოებულნი, მაგალ. ზომა ითქმის მარტვად, წარმოებული ამისაგან ზომვა; ლესა, ლესვა; შენა, შენება; გლოვა, გლოვობა; პოვნა, პოულობა; შვენა, შვენება; შოვნა, შოულობა; ყიდვა, ყიდულობა; ბადვა, ბადება; დენა, დინება; ბირვა, ბირება; ვლენა, ვლინება და სხვანი.
3. რთულნი, მაგალ: გულის-ხმა, გულის-დადება, სულის-დალება და სხვანი.
4. თანდებულითურთ: მაგალ. აღშენება, ამოშენება, გაშენება, დაშენება, მოშენება; გაზომა, მოზომა; გალესა, მოლესა და სხვანი.

შენიშნჳა. სახელზმნანი შესცვლიან დაბოლოვებათა, ვითარცა არსებითნი სახელნი, მაგალ. სახელობითი, ბრძოლა, ნათესაობითი, ბრძოლისა, მიცემ. ბრძოლასა, მოქმედ. ბრძოლითა; განვით. ბრძოლად. და სხვანი.

შენიშნჳა. რომელნიმე სახელზმნანი არ იხმარებიან არც ლაპარაკში და არც წერილში, მაგალ. რწმა, აწმდგომი ვჰრწამ, ჰრწამს; ყვა, ვიჰყვი, ვჰყავ; ჭჳა, ვეჭჳ; ლამა, ვლამი; ქჳმა, ვიქჳამ; ყჳნა, ვჰყვნი, ვჰყვენ; ჯერა, ვიჯერ; ხჳმა, ვიხვამ; ხამა, მახს და სხვანი.

§ 23. ზმნანი დანიშნვენ მოქმედებასა ან მარტივად ან თუობითად და ან ბძანებითად, მაგალ. მარტივად: ვჰსწერ, ვჰსწერე; ვჰსთლი, ვჰსთალე; ვაბამ, ვაბი; თუობითად: უნდა ვჰსწერდე,

	მხოლ.	მრავლობითი.		მხოლ.	მრავლებითი.	
სახელ.	ამისთანა,	ამისთანანი,	ამისთანაები,	ვინმე	ვინმენი,	ვინმეები.
მოთხრ.	ამისთანამან,	—	ამისთანაებმან,	—	—	ვინმეებმან.
ნათეს.	ამისთანასი,	ამისთანათა,	ამისთანაებისა,	ვისმე	ვინმეთა,	ვინმეებისა.
მიცემ.	ამისთანასა,	ამისთანათა,	ამისთანაებსა,	ვისამე,	ვინმეთა,	ვინმეებსა.
წოდებ.	—	—	—	—	ვინმენო,	—
მოქმ.	ამისთანითა,	—	ამისთანაებითა,	ვისითმე, ვისით,	—	ვინმეებითა.
განვით.	ამისთანად,	—	ამისთანაებად,	—	—	ვინმეებად.
სადაობ.	ამისთანისას,	—	ამისთანთებისას,	ვისასმე,	—	ვინმეებისას.

პირველის მაგალითისა მებრ ბრუნვენ ჩემისთანა, შენისთანა, მაგისთანა, იმისთანა, ჩვენისთანა, თქვენისთანა: მეორის მაგალითისამებრ: რომელიმე, მრავ. რომელნიმე ან რომელნიმენი, რომელები.

	მხოლობ.	მრავლ.
სახელ.	ვიეთნი,	არა აქვს
ნათეს.	ვიეთთა,	
მიცემ.	ვიეთთა,	
წოდ.	ვიეთნო,	
სადაბ.	ვიეთთასა,	

	მხოლობ.	მრავლ.
სახელ.	თითო, თვითო,	თითოები.
ნათეს.	თითოსი,	თითოებისა.
მოქმ.	თითოსა,	თითოებსა.
მოთხრ.	თითომან,	თითოებმან.
მოქმ.	თითოთი,	თითოებითა.
განვით.	თითოდ,	თითოებად.
სადაობ.	თითოსას,	თითოებისას.

სხვანი ბრუნვანი არა აქვს.

ნაცვალსახელსა: რალა აქვს რომელნიმე ბრუნვანი; მიც. რალასა, განვით. რალად; მრავლ. სახელ. რალაები, მიც. რალაებსა; განვ. რალაებად; სად. რალაებისას.

4. ზმნისათვის.

§ 19. ზმნა არს ნაწილი სიტყვისა, რომელიც დანიშნავს უფლის სიტყვის მოქმედებასა ან მდგომარებასა ჰაზრში; მაგალ. გველს ხვრელით გამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი; ამქარი ამქარს იცნობს; ამხანაგი ნუ გძულს, საშოვარი ნუ გშურს; თაგდები ხელით ჰკიდია; ვერიდებოდი ბოლოკსა, დამხვდა სოფლისა ბოლოსა; აქა ზმნანი. გამოიყვანს, იცნობს, გძულს, გშურს დანიშნვენ მოქმედებასა და ზმნანი: ჰკიდია, დამხვდა მდგომარეობასა.

§ 20. ზმნანი მნიშნველობისამებრ განიყოფებიან:

ა. მოქმედებითად, რომელნიცა დანიშნვენ მოქმედებასა გადასვლით სხვას საგანზედ ან სიტყვაზედ, მაგალ. გიჟი მიუშვი ნებასა, თვით შეესწრება მცნებასა. ამ წინადადებაში გიჟი არის უფალი სიტყვა, მიუშვი მოქმედება, რომელიც გადავა სიტყვაზედ ნებასა; გვარიანი ცხენი მათრახს არ იკრავს; აქ ცხენი არის უფალი სიტყვა, იკრავს მოქმედება, რომელიც გადავა სიტყვაზედ მათრახსა.

ბ. უმეშველობითი, რომელიც დანიშნავს მოქმედებასა ან მდგომარეობასა გადუვალად სხვას საგანზედ ან სიტყვაზედ, მაგალ. ბუზი ბევრი ჰბზუვის, ფუთკართან ყველა ჰსტუყვის. აქ ბუზი არის უფალი სიტყვა, რომლისაც მოქმედება ჰბზუვის არ გადავა სხვას სიტყვაზედ. გიჟი ქორწილში შევიდა, ჰსთქვა, ჩვენს სახლს აქა ჰსჯობიაო. გიჟი არის უფალი სიტყვა, რომლისაც მოქმედება შევიდა არ გადავა სხვას სიტყვაზედ

§ 21. თვითოეული მოქმედებითის ან უმეშველობითის ზმნისაგან ჰსწარმოებენ:

ა. სხმით გარდასვლითნი, რომელნიც დანიშნვენ მოქმედებასა სხვის პირის საშუალობითა. მაგალ. ვაწერინებ, ვაშენებინებ, ვათლევინებ, დავარჩევინებ, ან ვაბზუვებინებ, ვაყვირებინებ; ან ვაბზუვებ, ვალაპარავებ, ვაყვირებ, ვაბღავლებ.

ბ. მრჩობლ-სხმით გარდასვლითნი დანიშნვენ მოქმედებასა, წარმოებულსა საშუალობითა მეორის პირისა მესამეს პირისაგან. მაგალ. ვაწერინებინებ, ვაშენებინებინებ, დავარჩევინებინებ, ვაბზუვებინებინებ.

გ. ვნებითნი ზმნანი, რომელშიაც მომქმედნი პირნი არ მოქმედებენ, არამედ მოქმედებას მიიღებენ სხვათა მომქმედთა პირთაგან. მაგლ. ვჰსწერ, ვაშენებ ითქმის საზოგადოდ, გარნა ვნებითად: ვიწერები, ვიწერვი, ვიშენები; ანდაზები: ზღვა კოვზით არ დაილევა, ქადა ორის ხელით იჭმება, თივაში ცეცხლი არ დაიმალება. აგრეთვე ვნებითნი არიან: დავრჩობილვარ, ვჰღირვარ, ვჰქუხვარ, ვჰსწერივარ.

დ. ვნებით-დაწყებითნი, რომელთაცა მოქმედება დანიშნავს დაწყებასა, მაგალ. ვჰშენდები, შევაწერდები, ვჰმართლდები, გამოვჰსჩნდები, ვჰსდნები, ვჰსტყდები, ვჰსძლები.

ე. თვით ვნებითნი ზმნანი დანიშნვენ მოქმედებასა, რომელიც მოიქცევის თვით მომქმედსა პირზედა; მაგალ. საზოგადოდ: ვჰსწერ, თვითვნებითად ვეწერები; ვაშენებ, ვეშენები; ვამზადებ, ვემზადები; ანდაზა: ერთს ადგილს თუ ვირი ტალახში ჩაეფლა, მეორედ თუნდა მოჰკლა იქ აღარ გაივლის. თვითვნებითთა ზმნათა თავს უზისთ ნაცვალ-სახელი ვე და ბოლო ი, ვი ან ები. თვით-ვნებითნი ზმნანი შესდგებიან აგრეთვე ზმნათაგან მოქმედებითთა ან უმეშველობითთა თავს დამატებითა ნაცვალსახელთა: თავი, თავითვისი, მაგალ. თავს ვანაცვალებ, თავს დავახწევ; თავს ვიმართლებ, თავსგამოვიდებ, თავს გადავივლებ, თავის თავს ვეუბნები და სხვანი.

შენიშნვა 1. თვით ვნებითთა ზმნათა, წყებულთა ნაცვალსახელითა ვე აგრეთვე აქვსთ მნიშვნელობა ერთ-მანერთთან მოქმედებისა, მაგალ. ვებრძოლები, ველაპარავები, ვეთამაშები, ვეუბნები, ვესვრი, ვეკრტიმლები და სხვანი.

შენიშნვა 2. ვნებითნი და თვითვნებითნი ზმნანი მრავალჯერ იხმარებიან, ვითარცა მოქმედებითნი ზმნანი, მაგალ. ვიწერები წიგნსა; მოვიწერე წიგნი; იცემება წიხლსა; ვეკრტიმლები მეგობარსა, ვეთამაშები ყმაწვილსა და სხვანი.

ვ. ზმნანი მიჩემებითნი, როდესაც მოქმედებს თვით მომქმედი პირი, მაგალ. ვჰსწერ, ვაშენებ, ვჰყეფ, ვჰსტირი, ვჰსძევ, ვჰსჩან და სხვანი, ესე ითქმის საზოგადოდ; გარნა მიჩემებითად, ა, როდესაც მომქმედი პირი მოქმედებს თავის სასარგებლოდ: მაგალ. ვიწერ, ვიშენებ, ვიყეფ, ვიტირი, ვიძევ, ვიჩან; ბ. როდესაც მომქმედი პირი მოქმედებს სხვის სასარგებლოდ; მაგალ. ვუწერ, ვუშენებ, ვუყეფ. ვუტირი, ვუძევ, ვუჩან; გ, როდესაც მოქმედება ჰსწარმოებს ორთა მომქმედთა პირთა შორის და მოქმედება მიეჩემება პირველს პირზედ მეორისა ან მესამის პირთაგან; მაგალ. მწერ, მწერს; ან მაწერ, მაწერს; მიწერ, მიწერს; მაშენებ, მაშენებს; მიშენებ, მიშენებს; მყეფ, მყეფს; მიყეფ, მიყეფს; მტირი, მტირის; მიტირი, მიტირის; მძევ, მძევს; მაძევ, მაძევს; მიძევ, მიძევს; მჩან, მჩანს; მაჩნ, მაჩნს; მიჩნ, მიჩნს; დ, რაჟამს მოქმედება ჰსწარმოებს ორთა მომქმედთა პირთა შორის და მოქმედება მეორეს პირზედ მიეწერების პირველსა და მესამეს; მაგალ. გწერ, გწერს; გაწერ. გაწერს; გიწერ, გიწერს; გაშენებ, გაშენებს; გიშენებ, გიშენებს; გყეფ, გყეფს; გიყეფ, გიყეფს: გტირი, გტირის; გიტირი, გიტირის; გძევ, გძევს; გაძევ, გაძევს; გიძევ, გიძევს; გჩან, გჩანს; გიჩან, გიჩანს ან გიჩნ, გიჩნს და სხვანი. არიან აგრეთვე სხვანი მიჩემებითნი ზმნანი წარმოებულნი მესამე პირთაგან ღროთა აწმყოისა ან ქმნილის სრულისა, დაწყებულნი ნაცვალსახელითა მ, მა, მი, მაგალ. ჰრწამს, მიჩემებ. მრწამს, გრწამს, ჰრწამს: ახსოვს, მიჩემებ. მახსოვს, გახსოვს, ახსოვს; აქვს, მიჩემებ. მაქვს, გაქვს, აქვს; ჰსჯერა, მიჩემებ. მჯერა, გჯერა, ჰსჯერა; უხარიან მიჩემებ. მიხარიან, გიხარიან, უხარიან და სხვანი.

გარდა ამისა ზმანანი სხმით გარდასვლითნი, ვნებითნი, ვნებით დაწყებითნი და თვით ვნებითნი იხმარებიან მიჩემებითადცა, მაგალ.

ა. სხმით გარდასვლითნი: ვიწერინებ, ვიშენებინებ; ვუწერინებ, ვუშენებინებ; მაწერინებ, მაშენებინებ, მიწერინებ, მიშენებინებ, ვიყვირებ, ვუყვირი, მაყვირებ, მიყვირი; ვიბზუვებ, ვუბზუვი; მაბზუვებ, მიბზუვი; ვიბრძოლებ, ვუბრძოლებ, მაბრძოლებ, მიბრძოლებ.

ბ. ვნებითნი: ვიწერინები, ვიშენებინები, ვიფხაჭნები, ვიკმინები; ან ვუწერივარ, ვუშენებივარ, ვულორვარ, ვუკვირვარ, ვუგევარ. ან მიწერიხარ, გიწერივარ; მიშენებიხარ, გიშენებივარ; მილორხარ, გილორვარ; მიკვირხარ, გიკვირვარ; მრწამხარ, გრწამვარ; მგვანებიხარ, გგვანებივარ.

გ. ვნებით დაწყებითნი; შევაწერდები, აღვუშენდები, ავუტირდები, ავუჩნდები, ან შემაწერდება, აღმიშენდება, ამიტირდება, ამიჩნდება, გამისქდება, ამომიწყდება.

დ. თვით ვნებითნი საზოგადოდ ითქმის: ვეწერები, ვეშენები და სხ. მიჩემებითად. მეწერები, მეშენები, მეუბნები, მელაპარაკები, ან მეტირება, მედება, მეუბნება, მეშენება.

§ 22. თვითოეულსა ზმნასა აქვს ძირი, ღრამმატიკულად სახელ-ზმნა, რომელზედაც დაფუძნდება მიმოხვრა; სახელ-ზმნანი არიან:

1. მარტივნი, მაგალ. წერა, კითხვა, თქმა, ბრძოლა.

2. წარმოებულნი, მაგალ. ზომა ითქმის მარტვად, წარმოებული ამისაგან ზომვა; ლესა, ლესვა; შენა, შენება; გლოვა, გლოვობა; პოვნა, პოულობა; შვენა, შვენება; შოვნა, შოულობა; უიდკა, უიდულობა; ბადვა, ბადება; დენა, დინება; ბირვა, ბირება; ვლენა, ვლინება და სხვანი.

3. რთულნი, მაგალ: გულის-ხმა, გულის-დადება, სულის-დალება და სხვანი.

4. თანდებულითურთ: მაგალ. აღშენება, ამოშენება, გაშენება, დაშენება, მოშენება; გაზომა, მოზომა; გალესა, მოლესა და სხვანი.

შენიშნვა. სახელზმნანი შესცვლიან დაბოლოვებათა, ვითარცა არსებითნი სახელნი, მაგალ. სახელობითი, ბრძოლა, ნათესაობითი, ბრძოლისა, მიცემ. ბრძოლასა, მოქმედ. ბრძოლითა; განვით. ბრძოლად. და სხვანი.

შენიშნვა. რომელნიმე სახელზმნანი არ იხმარებიან არც ლაპარაკში და არც წერილში, მაგალ. რწმა, აწმდგომი ვჰრწამ, ჰრწამს; ყვა, ვიჰყვი, ვჰყავ; ჭჳა, ვეჭჳ; ლამა, ვლამი; ქჳმა, ვიქჳამ; ფჳნა, ვჰფვნი, ვჰფვენ; ჯერა, ვიჯერ; ხჳმა, ვიხვამ; ხამა, მახს და სხვანი.

§ 23. ზმნანი დანიშნვენ მოქმედებასა ან მარტივად ან თუობითად და ან ბძანებითად, მაგალ. მარტივად: ვჰსწერ, ვჰსწერე; ვჰსთლი, ვჰსთალე; ვაბამ, ვაბი; თუობითად: უნდა ვჰსწერდე,

უნდა დამეწერა; უნდა ვჰსთლიდე, უნდა მეთალა; უნდა ვაბამდე, უნდა დამება; ბრძანებითად. ჰსწერე, ჰსთალე. ამგვარს ზმნის ცვლილებასა ჰქვიან სქესი, პირველი მარტივი არის საზღვრებითი, მეორე თუობითი; მესამე ბძანებითი. განსარჩეველად სათუოს ან თუობითის სქესისა საზღვრებითისაგან იხმარება ლექსი უნდა.

§ 24. თვითოეული სქესი ზმნისა განისაზღვრების დროთი, რიცხვითა და პირითა.

1. საზღვრებითსა სქესა აქჳს ხუთი დრო: ა, აწმდგომი, დანიშნავს იმ დროსა, როდესაც ჰსწარმოებს მოქმედება საგნისა; მაგალ. ვჰსწერ, ვაპობ, ვჰსთლი; ბ, ქმნილი უსრული, როდესაც მოქმედებაჲმ იწარმოვა შეუსრულებლად; მაგალ. ვჰსწერდი, ვაპობდი, ვჰსთლიდი; გ, ქმნილი სრული, როდესამ მოქმედებამ იწარმოვა ან სრულებით შესრულდა, მაგალ: ვჰსწერე, ვაპე, ვჰსთალე; დ, ქმნილი უუსრულესი, როდესაც მოქმედება ადრევე შესრულებულა, მაგალ. მიწერია, მიპია, მითლია და ე, ქმნადი, როდესაც მოქმედებამ უნდა იწარმოვოს, მაგალ: დავჰსწერ, დავაპობ, გავჰსთლი; თუობითს სქესსა აქვს ოთხი დრო. ა, აწმდგომი, მაგალ. ვჰსწერდე, ვაპობდე, ვჰსთლიდე; გ, ქმნილი სრული მეწერა, მეპო, მეთალა; ქმნილი უუსრულესი: მეწეროს, მეპოს, მეთალოს; ქმნადი: ვჰსწერო, ვჰთალო, ვაპო. ბძანებითს სქესსა აქვს ორი დრო. აწმდგომი: ჰსწერე, აპე, ჰსთალე; და მყოობადი; ჰსწერდე, აპობდე, ჰსთლიდე.

შენიშნჳა 1. სამზღვრებითის სქესისა აწმდგომსა და ქმნადსა დროთა აქვსთ ერთი და იგივე სახე. აწმდგომი დრო იპოვება მარტივთა ზმნათა შორის, და ქმნადი ზმნათა შორის მექონთა თავს თანდებულისა, მაგალ. აწმდგომი: ვჰსწერ, ვაპობ, ვჰსთლი; ქმნადი: დავჰსწერ, დავაპობ, გავსთლი. ამ კანონისაგან გამოირიცხვებიან რომელნიმე მარტივნი ზმნანი წყებულნი ნაცვალ-სახელითა ვი. მაგალ. ვიკითხავ, თავს ვიმართლებ, ვილოცავ, ვიპოვი, ვიშოვი, ვიგონებ, ვიგულებ, ვინდომებ, ვინებებ, ვიტვირთავ, ვიჭერ, ვირწმუნებ, ვიჯერებ, ვიქონიებ, ვიტირი, ვინატრი, ყოველთა ამათ აქვსთ მნიშნველობა ქმნადის დროისა.

შენიშნჳა 2. როდესაც ბძანებითი სქესი იხმარების უკუთქმითად, მაშინ აწმდგომსა დროსა დაერთვის უკუთქმა ნუ და ქმნადსა არა, მაგალ. ნუ ჰსწერ; არ დაჰსწერო; ნუ გასთლი, არ გასთალო და სხვ.

2. თვითოეულსა დროსა აქვს ორი რიცხვი: მხოლოობითი და მრავლობითი. მაგალითად. მხოლოობითი: ვჰსწერ, ვაპობ, ვჰსთლი; მრავლ. ვჰსწერთ, ვაპობთ, ვჰთლით; მხოლ. მრწამს, მიყვარს, მრავლ. გვრწამსთ, გვიყვარსთ.

3. თვითოეულსა რიცვსა აქვს სამი პირი, მაგალ. პირველი პირი, ვჰსწერ, მეორე პირი ჰსწერ; მესამე პირი ჰსწერს; ან მრწამს, გრწამს, ჰრწამს.

შენიშნჳა 1. მაპიროვნებელნი ზმნათა არიან ნაცვალ-სახელნი: ვჰ, ვა, ვი, ვუ, ვე; ან მ, მა, მი, მე. დრონი, რომელნიც იწყებიან ნაცვალ-სახელებითა ვჰ, ვა, ვი, ვუ, ვე მეორე და მესამე პირში ორსავე რიცხვში ისპობენ მხოლოდ ვ და მრავლობითს რიცხვში პირველისა და მეორეს პირში მიიღებენ ბოლოს თ. მესამე პირი აწმდგომისა დროისა მხოლოობითს რიცხვში დაბოლოვდება ს ზედ, მრავლობითს რიცხვში ენ ან იან; ქმნილს სრულს დროში შეჰცვლიან მხოლოობ. რიცხვში ე ასოებზედ ა ან ო; მრავლ. რიცხვში; დაბოლოვდებიან ეს ზედ. შეცჳლა მესამის პირისა სხვათა დროთა ნახე ამის შემდგომნი მაგალითები. დრონი, რომელთაც თავს უზისთ ნაცვალ-სახელები: მ, მა, მი, მე, მეორე პირში მხოლობით რიცხვში მიიღებენ ამ ნაცვალ-სახელების მაგიერად: გ, გა, გი, გე, და მესამე პირში ისპობენ მხოლოდ მ; მრავლობითს რიცხვში პირველს პირში ხსენებულის ნაცვალ-სახელების მაგიერად მიიღებენ თავს ნაცვალ-სახელთა გვ, გვა, გვი, გვე, და ბოლოს თ. მეორე და მესამე პირი შეჰსდგება მეორე და მესამე პირთაგან მხოლოობ. რიცხვსა მომატებითა ბოლოს თ.

მაგალითნი ზმნათა მექონთა პირველს პირში: ვ, ვა, ვი.

აწმდგ. მხოლ. 1 პ.	ვჰსწერ,	2. ჰსწერ,	3. ჰსწერ —ს,	მრავლ. 1. ვჰსწერთ,	2. ჰსწერთ,	3. ჰსწერენ.
	ვჰსთლი,	ჰსთლი,	ჰსთლის,	ვჰსთლით,	ჰსთლით,	ჰსთლიან.
	ვაპობ,	აპობ,	აპობს,	ვაპობთ,	აპობთ,	აპობენ.
ქმნილი უსრ. 1 პ.	ვჰსწერდი,	ჰსწერდი,	ჰსწერდა,	ვჰსწერდით,	ჰსწერდით,	ჰსწერდნენ.
აწმდგ. თუობისა.	ვჰსწერდე,	ჰსწერდე.	ჰსწერდეს,	ვჰსწერდეთ,	ჰსწერდეთ,	ჰსწერდენ.
ქმნ. სრული.	ვჰსწერე,	ჰსწერე,	ჰსწერა,	ვჰსწერეთ,	ჰსწერეთ,	ჰსწერეს.
	ვჰსთალე,	ჰსთალე,	ჰსთალა,	ვჰსთალეთ,	ჰსთალეთ,	ჰსთალეს.
	ვაპე,	აპე,	აპო,	ვაპეთ,	აპეთ,	აპეს.
ქმნადი თუობ.	ვჰსწერო,	ჰსწერო,	ჰსწეროს,	ვჰსწეროთ,	ჰსწეროთ,	ჰსწერონ.
	ვჰსთალო,	ჰსთალო,	ჰსთალოს,	ვჰსთალოთ,	ჰსთალოთ,	ჰსთალონ.
	ვაპო,	აპო,	აპოს,	ვაპოთ,	აპოთ,	აპონ.

ქმნილი სრ. თუობ.	მეწერა,	გეწერა,	ეწერა,	გვეწერათ,	გეწერათ,	ეწერათ.
	მეპო,	გეპო,	ეპო,	გვეპოთ,	გეპოთ,	ეპოთ.

მაგალითი ზმნათა, მექონთა პირველს პირში მ, მა, მი, მე.

აწმდგ. მხოლ.	1. მრწამს,	2. გრწამს,	3. ჰრწამს;	მრავლ.	1. გვრწამსთ,	2. გრწამსთ,	3. ჰრწამსთ.
	მაქვს,	გაქვს,	აქვს,		გვაქვსთ,	გაქვსთ,	აქვსთ.
ქმნილი უსრული	მრწამდა,	გრწამდა,	ჰრწამდა,		გვრწამდათ,	გრწამდათ,	ჰრწამდათ.
	მაქჳნდა,	გაქჳნდა,	აქჳნდა,		გვაქჳნდათ,	გაქჳნდათ,	აქჳნდათ.

აქა ჯერ არს სათანადოდ შესწავება, რომელ ზმნანი, მექონნი თავს ნაცვალ-სახელისა მი, მესამე პირში შეჰსცვლიან ამ ნაცვალ-სახელსა ნაცვალ-სახელზედ უ. მიყვარ. 3 პ. უყვარს; მიხარიან, 3 პირი. უხარიან.

შენიშნჳა 2. ნაცვალ-სახელნი ვი, ვუ შეჰსდგე-ბიან, პირველი ვი ნაცვალ-სახელთაგან ვ და ი (თვით) და მეორე ვუ ნაცვალ-სახელთაგან ვ და უ. მაგალ. ვიშე-ნებ, ე. ი. ვაშენებ ჩემთვის; ვუშენებ, ე. ი. ვაშენებ სხვისთვის. ჯერარს შენიშნჳად, რომელ ნაცვალ-სახელი ვჰ იპოვება სანსკრიტულს ენაშიაც და გამოითქმის აჰამ, მრავლობ. ვაჰამ, ამისგანა ჰწარმოებს ნემეც-ური იხ. ნაცვალ-სახელი უ (ვუ) იპოვება სპარსულს ენაში; ასო ს მესამე პირში არის მოკვეცილი ნაცვალ-სახელი ის, რომელიც იპოვებია ლათინურს ენაშიაცა; აგრეთვე ნაბოლოვარი ნ, იან, ენ არიან შემოკლე-ბულნი ნაცვალ-სახელნი, რომელნიც იპოვებიან სპარ-სულს და ფრანციცულს ენებში. უწინდელთ ქართუ-ლის ღრამმატიკების მწერალთა ეგონათ, რომელ ვ, ვა, ვი, ვუ, ვე; მ, მა, მე, მი არიან სიტყვის ნაწილაკნი, მე აღრევე გამოვაცხადე ჩემს სტატიაში, რომელიც იყო დაბეჭდილი «ივერიაში» სახელსა ქვეშე: ეტნოგრაფიუ-ლი განხილვა ძველთა და ახალთა კაპადოკიის ან ჭანე-თის მკვიდრთა მოსახლეთა, რომელ ესენი არ არიან ნაწილაკნი, არამედ ნაცვალ-სახელნი.

§ 25. მიმღეობა არის ზედ შესრული სახელი, წარმოებული ზმნისაგან. მიმღეობანი განიყოფებიან მოქმედებითა და ვნებითად.

1. მოქმედებითსა მიმღეობასა აქვს ორი დრო: აწმდგომი, მაგალ. მწერალი, მკითხველი, მგმობელი, მდრეკელი; ქმნადი, მწერი, მაკითხი, მზომი, მდრეკი.

2. ვნებითსა აქჳს აგრეთვე ორი დრო: ქმნილი, მაგალ. წერილი, ნაწერი, კითხული, ნაკითხი; ზომილი, ნაზომი; დრეკილი, ნადრეკი; ქმნადი: საწერი ან წერადი; საკითხი, კით-ხვადი; საზომი, ზომადი; სადრეკი. და სხ.

§ 26. ზმნანი მიმოხვრის მიხედვით განიყოფებიან განონიერად და უგანონოდ.

განონიერთა ზმნათა აქვსთ სამი მიმოხვრა.

1. პირველი მიმოხვრა აქვს სამი სახე.

პირველს სახეს ეკუთნვიან ზმნანი დაბოლოვე-ბულნი: ემა, ენა, ომა ოვა ან ა ზმნანი მექონნი ორთა მარცვალთა და უკანასკნელი მარცვალში ერთისა უხმოს ასოსი. მაგალ. წერა, გვემა, წოვა, კეცა. ამ სახის ზმნები აწმდგომს დროში ისპობენ ნაბოლოვარს ა და ქმნილს სრულს დროში მიიღეშენ ე. მაგალ. სახელ ზმნა წოვა, აწმდგ. ვჰსწოვ; ქმნილი: ვჰსწოვე; გვემა, ვჰგვემ, ვჰგვემე. ზმნანი დაბოლოვებულნი ენა და რომელნიმე ა ზედ ქმნილს სრულს დროში შეჰსც-ვლიან უკანასკნელს წინა ხმოვანს ასოს ი ზედ. მა-გალ. ფრენა, აწმდგ. ვაფრენ, ქმნილი ვაფრ-ი-ნე; ჭრა, ვიჭრ, ვიჭ-ი-რე.

მეორე სახის ზმნანი, დაბოლოვდებიან ება, ობა, ვა, ჳა, ევა ზედ. ამ სახის ზმნები აწმდგომს დროში ისპობენ ნაბოლოვარს ა და ქმნილს სრულს დროში შეჰსცვლიან უკანასკნელსა მარცვალსა ე ზედ მაგალ. სა-ხელზმნა შენება, აწმდ. ვაშენებ; ქმნ. სრული ვაშენე; წყობა, ვაწყობ, ვაწყე. თბობა, ვათბობ, ვათბე. ზმნანი დაბოლოვებულნი ვა ზედ აწმდგომს დროში შეჰსც-ვლიან ამ დაბოლოვებას ავ ზედ და ქმნილს სრულს დროში დაბოლოვებასა ვა ასოზედ ე, მაგალ. კითხვა, ვჰკითხავ, ვჰკითხე; კერვა, ვჰკერავ, ვჰკერე; წირვა, ვჰსწირავ, ვჰსწირე. ზმნანი დაბოლოვებულნი ევა ზედ ქმნ. სრულს დროში ისპობენ ამ დაბოლოვებასა და მის მაგიერად მიიღებე იე. მაგალ. ბნევა, ვაბნევ, ვაბნიე; ქცევა, ვაქცევ, ვაქციე; ზნნანი დაბოლოვე-ბულნი ჳა ზედ მიმოიხვრებიან, ვითარცა ზმნანი, და-ბოლოვებულნი ვა. მრავალნი ზმნანი დაბოლოვე-ბულნი ვა, აწმდგომს დროში იხმარებიან შემოკლე-ბით. დაბეგვა, დავჰბეგავ ან დავჰბეგვ, — გჳ; ფიცვა, ვჰფიცავ, ვჰსფიცჳ; ვჰსძეგვ, ვჰძეგჳ.

მესამის სახის ზმნანი არიან ერთ მარცულოვანნი დაბოლოვებულნი მა, რომელთაც წინა უზისთ რომე-ლიმე უხმო ასო. აწმდგომს დროში საშუალ ორთა უხმოთა ასოთა მოიღებენ ა და ქმნილის სრულს დროში შეჰცვლიან დაბოლოვებასა მა ასოზედ ი. მაგალ. ბმა, ვაბამ, ვაბი; რწყმა, ვარწყამ, ვარწყი; ხჳმა, ვიხვამ, ვიხვი, თქჳმა ვჰსთქვამ, ვჰთქვი.

2. მეორე უღლვილებას აქჳს ორი სახე.

პირველს სახეს ეკუთნვიან ერთ-მარცვლოვანნი, ზმნანი. მექნი ორისა ან მეტის უხმოს ასოსი, აწმდგომს დროში შესცვლიან ნაბოლოვარსა ასოსა ასოზედ ი. და ქმნილს სრულს დროში ორთა უხმოთა ასოთა შორის მიიღებენ ასოსა ა, მაგალ. თლა, აწმდ. ვჰსთლი; ქმნილი სრული, ვჰთ-ა-ლე; თხრა, ვჰსთხრი, ვჰსთხარე; ამ

სახის ზმნები, დაბოლოვებულნი ნა, ქმნილს სრულს დროში შეჰსცვლიან ნა, დაბოლოვებაზედ ნე; მაგალ. ბურძგნა, აწმდ. ვჰბურძგნი, ქმნილი სრული ვჰბერძგნე; კორცნა, ვჰკორცნი, ვჰკორცნე.

მეორე სახეს ეკუთნვიან ზმნანი დაბოლოვებულნი: ლა, ილი, ოლა ზედ, შეჰსცვლიან ამ დაბოლოვებათა აწმდ. ი და ქმნილს სრულს დროში ე ზედ. მაგალ. სახელ ზმნა: ძახილი, აწმდ. ვიძახი; ქმნ. სრ. ვიძახე; ცირილი, ვიცირი, ვიცირე; ხადილი, ვჰხადი, ვჰხადე, სურვილი, ვისურვი, ვისურვე; წადილი, ვიწადი, ვიწადე; ამ გვარი ზმნები მქონნი აწმდგომს დროში ნაცვალ-სახელისა ვჰ მცირედ იხმარებიან ქმნილს სრულს დროში და თუ იხმარებიან დაიცვენ დაბოლოვებასა ლე. მაგალ. ჭყავილი, აწმდ. ვჰსჭყავი, ქმნ. სრ. არა აქვს, აგრეთვე: ბზუვილი, ვჰბზუვი; წყურვილი, ვჰსწყური; წველა, ვჰსწველი, ვჰსწველე; სწავლა, ვასწავლი, ვასწავლე; რჩოლა, ვერჩი, ვერჩოლე; წყევლა, ვჰსწყევლი, ვჰსწყევლე.

შენიშნჳა. რომელნიმე ზმნანი ორისავე მიმოხვრისა მქონნი პირველს მარცვალში რამთონისამე უხმო ასოხი ქმნილს სრულს დროში ამ უხმოთა ასოთა შორის მოიღებენ ასოთა ა, ე ან დაბოლოვდებიან ვი; მაგალ. თხრობა ვუთხრობ, ქმნ. სრ. ვუთხარ; ცნობა, ვჰსცნობ, ვჰცან; კრვა ვჰკრავ, ვჰკარ; შეძლება, შეკიძლებ, შევიძელ; კლება, ვაკლებ, ვაკელ; ცრა ვჰსცრი, ვჰსცერ; შვა, ვჰშვი, ვშევ; ფხვნა, ვჰხვნი, ვჰფხვენ; ძლოლა, ვუძლვი, ვუძელ; სმევა, ვასმევ, ვასვი; აწყვა, ავჰსწყავ, ავჰსწყი და სხვანი.

3. მესამე მიმოხვრა.

მესამე მიმოხვრასა არა აქვს განსაკუთრებული სახელზმნა, დაბოლოვებული ცნობილს მარცვალზედ. ამგვარი ზმნები შეჰსდგებიან მესამე პირთაგან აწმყოფისა და სრულის დროისაგან მომატებითა თავს ნაცვალ სახელთა მ, მა, მი. მაგალ. მესამე პირი ჰრწამს, ჰშურს, ჰქვიან, ჰსჯერა, აწმდ. მრწამს, მშურს, მქვიან, მჯერა და სხვანი.

5. წარმოება დროთა ორთა პირველთა მიმოხვრაში.

§ 27. თვითოეულის სახელზმნისაგან ჰსწარმოებენ ორნი პირველ-სახეობითნი დრონი: აწმდგომი და ქმნილი სრული საზღვრებითისა სქესისა მომატებითა თავს ნაცვალ-სახელთა ვ, ვა, ვი, ვე, მ, მა, მი, მე ვითარცა თქმულა § 24—3. მაგალ. წერა, აწმდ. ვჰსწერ, ქმნილი სრული ვჰსწერე; ფრენა, ვაფრენ, ვაფრინე; შენება, ვაშენებ, —ნე; ძლევა, ვაძლევ, ვაძლიე; მართვა, ვჰმართავ, ვჰმართე; ბმა, ვაბამ, ვაბი; თლა, ვჰსთლი, ვჰსთალე; ძებნა, ვჰსძებნი, ვჰსძებნე; სურვილი, ვისურვი, ვისურვე. სახელზმნანი არა აქვსთ შემდგომთა ზმნათა: მახს, გახს, ახს; მგამა, გგამა, ჰგამა; მხამს, გხამს, ჰხამს.

1. აწმდგომის დროსაგან ჰსწარმოებენ:

ა. ქმნილი უსრული საზღჳრებითისა სქ. ბოლოს მომატებითა მარცვლისა დი ან ოდი თუ ზმნა არის ვნებითი. მაგალ. აწმდგ. ვჰსწერ; ქმნილი უსრული ვჰსწერ —დი; ვნებითი, აწმდ. ვიწერები, ქმნ. უსრ. ვიწერებოდი.

ბ. აწმდგომი სათუოს სქესისა ბოლოს მომატებითა მარცვლისა დე და ოდე თუ ზმნა არის ვნებითი. მაგალ. აწმყო: ვჰსწერ, აწმდგ. სათუოს სქესისა ვჰსწერ —დე; ვნებითი ვიწერ —ოდე.

გ. ქმნილი უუსრულესი საზღვრებითის სქესისა. შეცვლითა ნაცვალ-სახელთა: ვჰ, ვა. ვი, ნაცვალ-სახელზედ მი და ბოლოს მომატებითა მარცვალთა: ია, იეს. მაგალ. აწმდგ. ვჰსწერ; ქმნ. უუსრ. მი-წერ-ია; ვიძახი, მი-ძახ-ია; ვიჭერ, მი-ჭერ-ია ან მიჭერიეს.

შენიშნჳა, ზმნანი, დაბოლოვებულნი ება ან ობა ზედ ქმნილეს უუსრულს დროში ისპობენ ამ მარცვალთა, მაგალ. აწმდ. ვაპობ ქმნილი უუსრულ. მი-პია და არა მიპობია; ქება, მიქია და არა მიქებია; ზმნანი, დაბოლოვებულნი ვა ან ჳა ზედ აგრეთვე ქმნილს უუსრულეს დროში ისპობენ ამ მარცვალთა და მიიღებენ ბოლოს მარცვალთა ია ან ავს. მაგალ. ვჰმართავ, ქმნ. უუსრ. მიმართვია ან მიმართავს; ვჰხნავ, ქმნ. უსრ. მიხნია, მიხნავს. ვნებითს ზმნებში ქმნილი უუსრული შესჰდგება ქმნილის მიმღეობისაგან და არსებითის ზმნისა ვარ; მაგ. წერილ-ვარ, ყოფილ-ვარ, დაჭერილ-ვარ. ზმნათა თვით ვნებითთა, ვნებით დაწყებითთა და მიჩემებითთა არა აქვსთ ქმნილი უუსრულესი დრო.

2. ქმნილის სრულის დროისაგან ჰსწარმოებენ.

ა. ქმნადი თუობითისა სქესისა შეცვლითა ნაბოლოვარის ე ასო ზედ ო. მაგალ. ვჰსწერე, ქმნადი ვჰწერო; ვაშენე, ვაშენო. ზმნანი, მქონნი პირველს მარცვალში ორისა ან მეცისა უხმოს ასოსი ქმნილს სრულს დროში იმატებენ ასოსა ა ან ე ან დაბოლოვდებიან ვი მაგალ. ცნობა, აწმდ. ვჰსცნობ, ქმნ. სრული ვჰსცან; რქმევა, აწმდგ. ვარქმევ, ქმნილი სრული ვარქვი. ქმნადი სათუოს სქესისა ამ გვარს ზმნებში შეჰსდგებინ მესამე პირისაგან თავს მომატებითა ვ, ვა, ვი და სხ. მაგალ 3 პირ. ჰსცნა, ქმნადი: ვჰ-სცნა; 3 პირი ჰრქვა, ქმნადი: ვჰრქვა; 3 პირი შეიძლო, ქმნადი. შევიძლო და სხვანი.

ბ. ქმნილი სათუოს სქესისა შეცვლითა თავს მჯდარის ნაცვალ-სახელისა ვჰ, ვა, ვი ნაცვალ-სახელზედ მე და ნაბოლოვარის ე ასოზედ ა ან ო მაგალ. ვჰსწერე ქმნ. სრ. მე-წერ-ა; ვაშენე, მეშენა; ვჰსძებნე, მეძებნა; ვვლე, ქმნ. სრ, მევლო; ზმნათა, რომელთაც უხმოთა ორთა შორის აქვსთ ქმნილს სრულს დროში მომატე-

ბული ასო ა, ე ან დაბოლოვდებიან ვი, ქმნილს სრულს დროში ჰსწარმოებენ, ვითარცა ქმნადნი დრონი, მესამე პირისაგან: მაგალ. მესამე პირი ჰსცნა, ქმნილი სრული მეცნა: 3 პირი შეიძლო, შემეძლო; 3 პ. მოსრა, მომესრა და სხვანი.

გ. ქმნილი უუსრულესი სათუო სქესისა ჰსწარმოებს ქმნ. სრულის დროისაგან სათუოს სქესისა დართვითა ბოლოს მარცვლისა ას, ოს; მეწერა, ქმნ. უუსრ. მეწეროს; მეშენა, ქმნ. უუსრ. მეშენოს; მეხსნა, ქმნ. უუსრ. მეხსნას; მერქვა, ქმნილი უუსრ. მერქვას; მეცნა, ქმნ. უუსრ. მეცნას.

შენიშნჳა. ქმნილი სრული და უუსრულესი ვნებითთა ზმნათა სათუოს სქესისა შეჰსდგებიან ვნებითის ქმნილის მიმღეობისაგან და არსებითისა ზმნისა ვიყო, ვიყავ. მაგალ. წერილ ვიყავ: წერილ ვიყო. შენებულ ვიყავ, შენებულ ვიყო. ზმნათა თვითვნებითთა, ვნებით დაწყებითთა და მიჩემებითთა არა აქვსთ ქმნილი სრული და უუსრულესი სათუოს სქესისა.

3. ბძანებითს სქესსა არა აქვს განსაკუთრებული დაბოლოვება. აწმდგომის დროისათვის მეორე პირისა მოიღებენ მეორე პირსა ქმნილის სრულის დროისაგან საზღჳრებითისა სქესისა და მესამე პირისათვის მესამე პირსა ქმნადის დროისაგან სათუოს სქესისა მაგალ. ჰსწერე, ჰსწერეთ; ჰსწეროს, ჰსწერონ. ქმნადის დროისათვის მოიღებენ მეორე და მესამე პირსა აწმდგომისა სათუო სქესისა; მაგალ. ჰსწერდე, ჰსწერდეთ; ჰსწერდეს, ჰსწერდენ. უკუთქმისათვის ნუ ჰხმარობენ მეორე და მესამე პირსა აწმდგომისა დროისა, გარნა უკუთქმისათვის არა მეორესა და მესამე პირსა ქმნადისა სათუოს სქესისა, მაგალ. ნუ ჰსწერ, ნუ ჰსწერს; არა ჰსწერო, არა ჰსწეროს და სხ.

4. შემოქმედებითნი მიმღეობანი აწმდგომისა ჰსწარმოებენ სახელზმნისაგან, თავს დამატებითა ნაცვალსახელთა: მ, მა, მი და ნაბოლოვარის ა შეცჳლითა მარცვლებზედ: ალი, ელი; მაგალ. წერა; მ-წერ-ალი; შენება, მა-შენებელი; ტირილი, მტირალი. მიმღეობა ქმნადი ნაბოლოვარისა მაგიერად მიიღებს ი. მაგალ. წერა, მ-წერ-ი; შენება, მაშენი.

ვნებითი მიმღეობა ქმნილს დროში ჰსწარმოებს სახელ ზმნისაგან შეცვლითა ნაბოლოვარისა მარცვლებზედ ილი, ვილი, ული ან თავს დამატებითა ნა; მაგალ. წერა, მიმღ. ქმნილი: წერილი; შენება, შენებული ან ნაწერი, ნაშენი; ვნებითი მიმღეობა ქმნადი მიიღებს თავსა სა და ბოლოს ა მაგიერად ასოსა ი ან ბოლოს დამატებითა დი. მაგალ. სა-წერ-ი; სა-შენ-ი; ან წერადი, შენებადი.

წარმოება დროთა მესამეს მიმოხვრაში.

ზმნათა მესამის მომოხვირისა აქვსთ განსხვავებული წარმოება დროთა; უმთავრესნი დრონი არიან: აწმდგომი და ქმნილი უუსრულესი საზღჳრებითისა სქესისა.

ა. შესადგენელად აწმდგომისა დროისა მოიღებენ მესამე პირსა აწმდგომისა ან ქმნილის დროისა ორისავე რიცხვისას და თავს მოუმატებენ ნაცვალ-სახელთა: მ, მა, მი. მაგალ. ჰყვარს, მიყვარს; ჰრწამს, მრწამს, ჰსჯერა, მჯერა; უხარიან, მიხარიან.

ბ. შესადგენლად ქმნილისა უუსრულეს. დროისა, აგრეთვე მოიღებენ მესამე პირსა, თავს უსმენ მ და ბოლოს ია, ან ებია. მაგალ. ჰყვარს ქმნ. უუსრ. მყვარებია; ჰრწამს, მრწამებია; ჰსჯერა, მჯერია; უხარიან, მხარებია.

აწმდგომისა დროისაგან ჰსწარმოებენ:

ა. ქმნილი სრული საზღვ. სქ. შეცჳლით ნაბოლოვარის, ა, იან მარცვალზედ და ან ოდა: მაგალ. მრწამს, ქმნ. სრ. მრწამდა; მიყვარს, მიყვარდა; მჯერა, მჯეროდა; მიხარიან, მიხაროდა.

ბ. ქმნილი უსრული საზღ. სქესისა დამატებითა ბოლოს მარცვლისა დის ან ოდის, ნაბოლოვარის მაგიერად: ს, ა, იან. მაგალ: მრწამს, ქმნ. უსრული, მრწამდის; მიყვაროდის, მჯეროდის, მიხაროდის.

გ. აწმდგომი თუობითისა სქესისა შეცჳლითა დაბოლოვებათა: ს, ა, იან, მარცვალზედ, დეს ან ოდეს. მრწამდეს, მიყვარდეს, მჯეროდეს, მიხაროდეს.

ქმნადი თუობითისა სქესისა შეცვლითა დაბოლოვებათა: ს, ნ, მარცვლებზედ დე, ოდე, მაგალ. მრწამს, ქმნადი, მრწამდე: მიყვარდე, მიხაროდე, მჯეროდე.

ქმნილის უუსრულესის დროისაგან ჰსწარმოებენ:

ა. ქმნილი სრული თუობითისა სქესისა შეცვლითა ნაბოლოვარისია, ებია, მარცვალზედ ოდა, მაგალ. მრწამებია, ქმნილი სრული მრწამებოდა; მყვარებოდა, მჯეროდა, მხარებოდა.

ბ. ქმნილი უუსრულესი თუბითისა სქესისა მომატებითა მარცვლისა ოდეს: მაგალ. მყვარებია ქმნ. უუსრ. მყვარებოდეს, მწამებოდეს, მჯეროდეს, მხარებოდეს.

ბძანებითი სქესი.

ა. ბძანებითს სქესისა აწმდგომისა დროისათვის მოიღებენ 2 და 3 პირთა ქმნადის დროისაგან სათუოს სქესისა: გიყვარდე, —თ; უყვარდე, —დეთ; გრწამდე, გჯერდე, გიხაროდე.

ბ. ქმნადის დროისათვის მოიღებს 2 და 3 პირისა აწმდგ. დროსა სათ. სქ. გიყვარდეს, უყვარდეს; გრწამდეს, გჯეროდეს, გიხაროდეს; უკუთქმისათვის ნუ მოიღებენ 2 და 3 პირსა აწმდგ. საზღჳრებითს სქესისასა. ნუ გრწამს, ნუ გიყვარს, ნუ გიხარიან, ნუ გჯერა; უკუთქმისათვის არა მოიღებს 2 და 3 პირი აწმდგ. ან ქმნადისა თუობით. სქეს. ბძანებ. მაგალ. არა გრწამდე, არ გიყვარდე; ან არა გრწამდეს, არ გიყვარდეს.

§ 28. საზოგადო შენიშნჳა ზმნათათვის მიმოხვრის დროს.

1. მაპიროვნებელნი ნაცვალ-სახელნი: ვჰ, ვა, ვი, ვუ, ვე; მ, მა, მი, მე, თავს მჯდარნი, თვითოეულს ზმნასა აძლევენ მრავალგვართა სხვათა და სხვათა მნიშნველობათა და ამასთან აურაცხელს სიმდიდრეს ჩვენს სამშობლო ენას, რომელიც არა აქვსთ არცა ცნობილთა ევროპიულსა და აზიურს ენებსა და არცა ლათინურსა და ბერძნულსა. თვითოეულს ზმნასა აქვს 25 სახე, მაგალ. საზოგადოდ, 1. ვჰსწერ, 2. ვაწერ; მიჩემებითად; 3. ვიწერ, 4. ვუწერ, 5. მაწერ, მაწერს: გაწერ, —რს; 6. მწერ, —რს: გწერ, —რს; 7. მიწერ, —რს: გიწერ, —რს; 8. მწერს, გწერს, ჰსწერს, სხმით გარდასლვითად. 9. ვაწერინებ; სხმით გარდ. მიჩემებითად, 10. ვიწერინებ, 11. ვუწერინებ, 12. მაწერინებ, —ბს; გაწერინებ, —ბს; 13. მიწერინებ, —ბს; გიწერინებ, —ბს; მრჩობლ სხმით გარდასლვითად; 14. ვაწერინებინებინებ, ვიწერინებინებინებ, ვუწეწერინებინებინებ; 15. მაწერინებინებ, მიწერინებინებ; ვნებითად; 16. ვიწერები, ვიწერი; 17. ვჰსწერივარ ვაწერივარ; ვნებ. მიჩემებითად: 18. ვუწერი-ვარ; 19. მწერიხარ გწერივარ, ქმნ. სრული მიჩემ. მწერია, მაწერია, 20. მაწერიხარ, ვნებით დაწყებითად; 21. შევჰსწერდები ან შევაწერდები; 22. შევუწერდები; 23. შემაწერდება; თვით-ვნებითად; 24. ვეწერები; თვითვნებ. მიჩემებითად: 25. მეწერები ან მეწერება.

თვითოეულსა სახესა აქვს თავისი განსაკუთრებული მნიშნველობა, რომელიც ნათლად უნდა გამოიხატოს ჰაზრში. მაგალ. მოდის და მოჰსდის: პირველი ნიშნავს მომავალი არის, ამისი პირველი პირი მოვალ; მეორე მოუდის შემოსავალი, ღვინო და სხვანი ამისი პირველი პირი მომიდის და არის მიჩემებითი სახე ზმნისა ვალ. მაგალ. თვითო გოგრიდამ თვითო ჭკუა გამოდის და არა გამოჰსდის.

აქა ჯერ არს შენიშნვად, რომელ არიან რომელნიმე მსგავსნი ზმნანი, რომელნიც უნდა განირკვივნენ ერთმან ერთისაგან შეურევნელად მაგალ. ზმნა: რწყმა და რწყვა პირველი ნიშნავს მახის დაგებასა, მეორე წყლით მონამვასა აწმდგომი პირველისა არის ვჰრწყამ; და მეორის ვჰრწყავ და არა ვჰრწყამ.

2. ზმნანი, წყებულნი: დ. თ. რ. ტ. ც. წ. ჯ მიიღებენ ნაცვალ-სახელის უკან ასოსა ს. მაგალ: ვჰსწერ: ვჰსწოვ; ვჰსდევ: რჯა ვჰრჯი ან ვჰსჯი; და სხვ.

3. რომელნიმე ზმნანი, დაბოლოვებულნი: ება, ობა ზედ მესამე პირში სამზღვრებითის სქესის ქმილსრულს დროში ბოლოს ა მაგიერად მიიღებენ ო, მაგალ. ვაპე 3 პირი აპო და არა აპა: დავჰსდე. 3 პირი დასდო. მდაბ. დბდო; ვათბე, 3 პირი, ათბო, დავჰსთმე 3 პირი დაჰსთმო.

4. საღმთო წერილში, რომელთამე ზმნათა აქვსთ საქცევი გახშირებისა, ხმარებული მხოლოდ აწმდგომს ან ქმნილს სრულს დროში, მაგალ. განვაქარვი, ფსალ. 32—10; დავამდაბლი, აღვამაღლი, მუნვე 74 — 7; განვამტკიცნი, აღვჰმართნი, მოვჰკცი, მუნვე 144—15, 16; მოჰსწუნის, 82—14; განვჰზავი, მუნვე 101—9; აღვალი, გარემოვიქცი, მოვული, 103 — 28 და შემდგომი; აღვადგინი, დავაშენი, 112—7, 9; გამოვიდის, მოიქცის, განხსნის, განაზრმვნის, აღმართნის, დაიცვნის 145—4, 7, 8, 9 და შემდგომნი; მოავლინის, დაადვნის, დაჰსდვის, მიჰფინის, 147—4, 5, 6; კვალად: წარვიდის, მოვიდის, მატთ. 8—9; ეგრეთვე ვნებითნი: დადნის, ფსალმ. 67—1; უმეშველობითნი: ჰსთქვის ფსალ. 35—1. აღვალნი, დავჰმღერი, დავამდუღრი, ვლოცვიდი, დაიძინის, აღმოსცენდის, აღჰსდგის; მარკ. 4—29. შევიდის, შეჰსწირის, ასხურის და სხვანი.

5. საზოგადო ლაპარაკში ხშირად დაერთვიან ზმნათა ლექსნი: თურმე, ხჳალმე, მდაბ. ხოლმე. პირველი თურმე ჰნიშნავს ოდესცა ვისმე თვალით არ უნახავს მოქმედება გინა ვნება და თავისის ჰაზრით მიხვდების, მაგალ. თურმე უნახავს; თურმე ამბობდა და სხ. მეორე ხოლმე, დანიშნავს მოქმედებისა გახშირებასა, მაგალ: იწერება ხოლმე, დადიოდა ხოლმე, ლაპარაკობდა ხოლმე.

6. მრავალნი ზმნები არიან უკანონოდ ხმარებულნი საღმთო წერილში; მაგალ: შემიყვანენ ჩვენ საზრხესა, უნდა: შეგვიყვანე ჩვენ საფრხესა; ფსალ. 65 — 10; ღმერთო, მიწყალენ ჩვენ და მაკურთხენ ჩვენ, უნდა ღმერთო შეგვიწყალე და გვაკურთხე; აღგიარებდედ, უნდა აღგიარებდეთ: ფსალმ. 66—3; განსაჯნე, უნდა განსაჯე, მუნვე; მაკურთხენინ ჩვენ ღმერთმან, უნდა: გვაკურთხოს ჩვენ ღმერთმან; და განიბნინედ ყოველნი მტერნი მისნი, უნდა: განიბნიენით ყოველნი მტერნი მისნი; ფსალმ. 67 — 1; მოდათუუძლურდა, უნდა: თუმცალა მოუძლურდა, ფსალ. 67—10; დავინთქ მე, უნდა: დავინთქი მე; იურვოდინ, უნდა: იურვოდნენ; დაუტეობნ, უნდა დაუტეონ: 1. კორ. 7—12; დარღვევდ, უნდა: დაარღვიეთ, მარკ. 15—29; დაამხივნეს, უნდა: დაამხვნეს; დაიწვინ, უნდა დაიწვნენ, მარტრიკა 1, 159; მართავნ, უნდა ჰმართეს; მიხედვინინ, უნდა მიხედეთ; იურვოდინ, უნდა იურვოდნენ; სჳთ, უნდა სვით; ვესევდ უნდა: ვესავდი. ამათ გარდა, თვინიერ საჭიროებისა ზმნის დაბოლოვებას უხმარიათ მომატებული ასო: ნ, მაგალ. ადიდნეს, უნდა ადიდოს; დარეჯან. დაამცირნის, უნდა დაამციროს; მოასხნეს, უნდა მოასხეს; დაუტკბნეს, უნდა: დაუტკბეს; დამეპყრნეს, უნდა დამეპყრეს; მართავნ, უნდა მართეს, უფალმან აღმართნის დაცემულნი, უნდა უფალი აღმართავს დაცემულთა; უფალმან იხსნის გლახაკსა, უნდა უფალი იხსნის გლახაკსა; დაიცვენ მცნებანი ღჳთისანი, უნდა დაიცვე ღჳთის მცნებანი; ვინ განმაშორნეს ჩვენ ზიყვარულსა მას ქრისტესსა, უნდა: ვინ გაგვაშოროს ქრისტეს სიყვარულსა განურისხნა მახ, უნდა განურისხდა მას; შევჰწუხნები, უნდა შევჰსწუხდები; დაშვრნეს, უნდა დაშვრენ, ან დაშვრეს; საღმთო წერილში ვჰშობდ, უნდა ვჰშობ; ვჰხმობდ, უნდა ვჰსმობდი და სხვანი მრავალნი. ამ გვარი ცვლილება ზმნებისა და უთავბოლოდ ხმარება მათი არა ჰსჩანს თხზულებაში, რომელნიც არიან დაწურილნი უწინარეს მეთერთმეტის საუკუნისა, ე. ი. VI, VII, VIII, IX და X საუკუნოებში, მაგალ. მოვიდოთ ცხოვრება და მოქალაქობა ანდრია სალოსისა, გუჯარი მელხისედეკ კათალიკოზისა და სხვანი რომელნიც არიან დაწერილნი თითქმის მდაბიურის ენით, ადვილად გასაგონი აწცა ქართველთაგან.

6. რომელთამე უმეშველობითთა ზმნათა აქვსთ შემდგომი სახე: დგომელა, წოლელა, ჯდომელა, რომელნიც ემსგავსებიან ლათინურსა გერუნდიუმ ან რუსულსა **дѣепричастіе**.

მაგალითნი პირველის მიმოხვრისა, სახენი: პირველი და მეორე.

სახელზმნანი: 1. წერა, 2. ფრენა.

საზღვრებითი სქესი.

ვჳსწერ,	ვჳსწერთ,	ვაფრენ,	ვაფრენთ.
ჳსწერ.	ჳსწერთ,	აფრენ,	აფრენთ.
ჳსწერს,	ჳსწერენ,	აფრენს,	აფრენენ.
ვჳსწერდი,	ვჳსწერდით,	ვაფრენდი,	ვაფრენდით.
ჳსწერდი,	ჳსწერდით.	აფრენდი,	აფრენდით.
ჳსწერდა,	ჳსწერდნენ,	ავრენდა,	აფრენდნენ.
ვჳსწერე,	ვჳსწერეთ,	ვაფრინე,	ვაფრინეთ.
ჳსწერე.	ჳსწერეთ,	აფრინე,	აფრინეთ.
ჳსწერა,	ჳსწერეს,	აფრინა,	აფრინეს.
მიწერია,	გვიწერიათ,	მიფრენია,	გვიფრიენიათ.
გიწერია;	გიწერიათ,	გიფრენია,	გიფრენიათ.
უწერია,	უწერიათ,	უფრენია,	უფრენიათ.

სათუო სქესი.

ვჳსწერდე,	ვჳსწერდეთ,	ვაფრენდე,	ვაფრენდეთ.
ჳსწერდე.	ჳსწერდეთ,	აფრენდე.	აფრენდეთ.
ჳსწერდეს,	ჳსწერდენ,	აფრენდეს,	აფრენდენ.
მეწერა,	გვეწერათ,	მეფრინა,	გვეფრინათ
გეწერა,	გეწერათ,	გეფრინა,	გეფრინათ.
ეწერა,	ეწერათ,	ეფრინა,	ეფრინათ.
მეწეროს,	გვეწეროსთ,	მეფრინოს,	გვეფრინოსთ.
გეწეროს,	გეწეროსთ,	გეფრინოს.	გეფრინოსთ.
ეწეროს,	ეწეროსთ.	ეფრინოს,	ეფრინოსთ.
ვჳსწერო,	ვჳსწეროთ,	ვაფრინო,	ვაფრინოთ.
ჳსწერო.	ჳსწეროთ,	აფრინო,	აფრინოთ.
ჳსწეროს,	ჳსწერონ,	აფრინოს,	აფრინონ.

ბძანებითი სქესი.

ჳსწერე.	ჳსწერეთ,	აფრინე,	აფრინეთ.
ჳსწეროს,	ჳსწერონ,	აფრინოს;	აფრინონ.
ჳსწერდე,	ჳსწერდეთ,	აფრენდე,	აფრენდეთ.
ჳსწერდეს.	ჳსწერდენ,	აფრენდეს,	აფრენდენ.
ნუ ჳსწერ,	ნუ ჳსწერთ,	ნუ აფრენ.	ნუ აფრენთ.
ნუ ჳსწერს.	ნუ ჳსწერენ,	ნუ აფრენს,	ნუ აფრენენ.
არა ჳსწერო,	— წეროთ.	არ აფრინო,	არ აფრინოთ.
არაჳსწეროს,	— წერონ,	არაფრინოს,	არ აფრინონ.

მიმღეობა მოქმ. აწმყ. მწერალი, მაფრენელი; ქმნადი. მწერი. მაფრენი.

მიმღეობა ვნებითი ქმნილი: წერილი. ფრენილი; ნაწერი. ნაფრენი. მიმღეობა ვნებითი ქმნადი: წერადი. საწერი; ფრენადი, საფრენი.

მსგავსად მიმოიხვრებიან:

ზელა, ვჳზელ, ვჳზელე. სმენა, ვასმენ, ვასმინე.
რეკა, ვჳრეკ. ვჳრეკე. კვლენა, ვაკვლენ. ვაკვლინე.
ჭამა, ვჳსჭამ, ვჳსჭამე, შემენა, შევიმენ. შევიმინე,
ხეთქა, ვჳხეთქ, ვჳხეთქე, რბენა, ვირბენ, ვირბინე,

გერძოობითნი შენიშნვანი ზმნათა თვის მიმოხვრის დროს.

1. შემდგომნი ზმნანი თუმცა არიან პირველის სახისა მიმოიხვრებიან, ვითარცა ზმნანი მეორის სახისანი:

დაჭერა, დავიჭერ, დავიჭირე, გლეჯა, ვჳგლეჯ, ვჳგლიჯე, ცქერა, ვუცქერ, ვუცქირე; წყვეტა, ვჳსწყვეტ, ვჳსწყვიტე, კრეფა, ვჳკრეფ, ვჳკრიფე; ფშვნეტა, ვჳფშვნეტ, ვჳფშვნიტე. ფხეკა, ვჳფხეკ, ვჳფხიკე. ლმეჭა, ვილმეჭ- ვილმიჭე.

2. შემდგომნი ზმნანი თუმცა ეკუთნვიან 2 სახესა მიმოიხვრებიან, ვითარცა ზმნანი პირველის სახისანი:

თენა, ვათენ, ვათენე; ყენა, ვაყენ, ვაყენე; შვენა, ვაშვენ, ვაშვენე.

3. ზმნანი, ა. ცემა, რომელსაც ნიშნავს გალახვასა, მაშინ მიმოიხვრების კანონიერად, აწმყ. ვჳსცემ, ქმნილი სრული: ვჳსცემე, და. სხ. რომელსაც ნიშნავს ძლევასა ან მიცემასა, მაშინ ქმნილს სრ. დროში აქვს ვეცი ან ვეც. ეც, ჳსცა, ვეცით, ეცით, ჳსცეს; ქმნ. უსრ. მიცია, გიცია, უცია და არა მიცემია; ქმნილი სრული სათ. სქ. მეცა, ქმნადი სათ. სქ. ვჳსცე, ჳსცე, ჳსცეს; ბძან. ეც, ეცი და არა ჳსცემე. მაგალ. პაჭივი ეც დედ-მამასა; მიჩემებითი სახე: აწმდ. ვიცემ, ქმნ. სრ. ვიეც, იეც, იცა, ვიეცით, იეცით, იცეს (დარეჯ. 72); ქმნადი სათ. სქ. ვიცე, იცე, იცეს და სხ. 2 სახე: აწმყ. მცემ, ქმნ. სრ. მეც, გეც, ეც: გვეცით, გეცით, ეცით; ან მიცემ, ქმნ. სრული მიცა, მაგალ. გულსა მიცა (ვეფხვისტყ. 459); ან მიცს (მიძს), გიცს (გიძს), უცს (უძს); ვნებითი: აწმყ. ვიცემები, ქმნ. სრული ვიცემი; თვითვნებითი: ვეცემები; ქმნ. სრ. ვეცი; ან მეცემა, მეცა; ქმნ. უსრ. მცემია; მაგალ. ზიანი ეცა, ვეფხ. 459; ელდა ეცა. თანდებულითურთ: მივსცემ. სალხით წერილში მივჳსცი, 3 პირი მიჳსციან; ქმნ. სრული მივეცი: ბძან. მიეც, მდაბ. მიე.

ბ. ყოფა ნიშნავს არსებობასა ან განწვალებასა, აწმყ. დროში ვჳყოფ, ქმნ. სრული არა აქვს. ნახე ამის დაბლა 9-ბ.

გ. შვენა, რომელსაც იხმარებს უმეშველობითად, მაშინ აწმყ. დრო აქვს ვჳშვენი, ქმნ. სრ. ვჳშვენე; ქმნ. უსრ. ვჳშვენოდი; აწმყ. სათ. სქ. ვჳშვენოდე; ქმნადი, ვჳშვენო, სხვა დრონი არა აქვს ვნებითი აწმყ ვჳშვენივარ ქმნ. უსრ. ვჳშვენოდი, მიჩემებითად. მშვენი, მშვენოდი; ვნებ. დაწყებითი, ვჳშვენდები, — დი.

დ. ჩენა, რომელსაც იხმარება მოქმედებითად მაშინ მიმოიხვრების კანონიერად. აწმყ. ვაჩენ, ქმნ. სრ. ვაჩინე და სხვანი: რომელსაც იხმარება უმეშველობითად, მაშინ აწმყ ვჳსჩან ქმნ უსრული, ვჳსჩნდი ქმნადი სათუოს სქეს. ვჳსჩნდე მიჩემებითად ვიჩან, ვუჩან; ვნებ. ვჳსჩანვარ ქმნ. უსრ. ვჳსჩანოდი მიჩემ აწმყ. მაჩნს, ქმნ. სრ. მაჩნია: ან მჩანს მჩნევია; ან მაჩნევს, მაჩნევია თვით ვნებ. ვეჩნევი ან მეჩნევა.

ე დენა რომელსაც იხმარება უმეშველობითად, მაშინ აწმყ. დრო ვჳსდი, ქმნ. უსრ ვჳსდიოდი; აწმყ. სათ. სქ. ვჳხდიოდე; სხვა დრონი არა აქვს ზმნა ესე ჳსწარმოებს ზმნისაგან ვალ. იქ ნახე; მიჩემ. ვუდი ან მდის

გვემა,	ვჰგვემ,	ვჰგვემე,	ჩენა,	ვაჩენ,	ჩინე,
წოვა,	ვჰსწოვ,	ვჰსწოვე,	რწმენა,	ვირწმენ,	-წმინე,
ფხანა,	ვჰფხან,	ვჰფხანე;	ვლენა,	ვავლენ,	ვავლინე,
ოხა,	ვიოხ,	ვიოხე,	რჩენა,	ვარჩენ,	ვარჩინე,
კეცა,	ვჰკეც,	ვჰკეცე,	ხდენა,	ვახდენ,	ვახდინე,
დაზანა,	დავჰზან,	დავჰზანე,	დგენა,	ვადგენ,	ვადგინე,
თხოვა,	ვჰსთხოვ.	ვჰსთხოვე,	დენა,	ვადენ,	ვადინე.
წყენა,	ვაწყენ,	ვაწყინე,			

ქმნ. უსრ. მღიოდა; მაგალ. ცრემლი; ქმნილი სრული მღენია; ვნებითი: ვიღინები, თვით ვნებითი; ვეღინები; მიჩემებ. მეღინება, — ნა:

3. გვანა აწმდგ. ვჰგავ ან ვჰგევარ; ქმნ. უსრ. ვჰგვანდი; აწმდ. სათ. ვჰგვანდე, სხვა დრონი არა აქვს, ვნებითად: ვჰგვანებივარ, — ბოდი, ბოდე, ან მგავს, მგვანდა; მგვანებია; ან მგევხარ, გგევარ, ჰგავს; თვითვნ. ვეგვანები; ვნებ. დაწყებითი: ვჰგვანდები.

მაგალითნი პირველის მიმოხვრისანი, სახენი მესამე და მეოთხე.

სახელი ზმნანი: 3. შენება, 4. ძლევა

საზღვრებითი სქესი.

აწმდგომი.	ვაშენებ,	ვაშენებთ,	ვაძლევ,	ვაძლევთ.
	აშენებ,	აშენებთ.	ასძლევ,	აძლევთ.
	აშენებს,	აშენებენ,	ასძლევს,	აძლევენ.
ქმნ. უსრ.	ვაშენებდი,	ვაშენებდით,	ვაძლევდი,	ვაძლევდით.
	აშენებდი,	აშენებდით,	აძლევდი,	აძლევდით.
	აშენებდა,	აშენებდნენ,	აძლევდა,	აძლევდნენ.
ქმნილი სრ.	ვაშენე,	ვაშენეთ,	ვაძლიე,	ვაძლიეთ.
	აშენე,	აშენეთ,	აძლიე,	აძლიეთ.
	აშენა;	აშენეს,	აძლია,	აძლიეს.
ქმნ. უკეთ.	მიშენებია,	გვიშენებიათ,	მიძლევია,	გვიძლევიათ.
	გიშენებია,	გიშენებიათ,	გიძლევია,	გიძლევიათ.
	უშენებია,	უშენებიათ,	უძლევია,	უძლევიათ.

სათუო სქესი.

აწმდგომი.	ვაშენებდე,	ვაშენებდეთ.	ვაძლევდე,	ვაძლევდეთ.
	აშენებდე,	აშენებდეთ,	აძლევდე,.	აძლევდეთ.
	აშენებდეს	აშენებდენ,	აძლევდეს,	აძლევდენ.
ქმნ. სრ.	მეშენა,	გვეშენათ,	მეძლია,	გვეძლიათ,
	გეშენა,	გეშენათ,	გეძლია,	გეძლიათ.
	ეშენა,	ეშენათ,	ეძლია,	ეძლიათ.
ქმნ. უკეთ.	მეშენოს,	გვეშენოსთ,	მეძლიოს,	გვეძლიოსთ.
	გეშენოს,	გეშენოსთ,	გეძლიოს,	გეძლიოსთ.
	ეშენოს,	ეშენოსთ,	ეძლიოს,	ეძლიოსთ.
ქმნადი.	ვაშენო,	ვაშენოთ,	ვაძლიო,	ვაძლიოთ.
	აშენო,	აშენოთ,	აძლიო,	აძლიოთ.
	აშენოს,	აშენონ,	აძლიოს,	აძლიონ.

ბძანებითი სქესი.

აწმდგ.	აშენე,	აშენეთ,	აძლიე,	აძლიეთ.
	აშენოს,	აშენონ,	აძლიოს,	აძლიონ.
ქმნადი.	აშენებდე,	აშენებდეთ,	აძლევდე,	აძლევდეთ.
	აშენებდეს,	აშენებდნენ,	აძლევდეს,	აძლევდენ.
აწმდგ.	ნუ აშენებ,	ნუ აშენებთ,	ნუ აძლევ,	ნუ აძლევთ.
	ნუ აშენებს;	ნუ აშენებენ,	ნუ აძლევს,	ნუ აძლევენ.
ქმნადი.	არ აშენო,	არ აშენოთ,	არ აძლიო,	არ აძლიოთ.
	არ აშენოს,	არ აშენონ,	არ აძლიოს,	არ აძლიონ.

მიმღ. შემოქმ. აწმდ. მაშენებელი, მაძლეველი, ქმნადი, მაშენი, მაძლევი.

მიმღ. ვნებ. ქმნილი შენებული, ძლეული: ან ნაშენი, ნაძლევი; ქმნადი, საშენებელი, შენებადი; საძლევი, ძლევადი.

4. შემდგომნი ზმნანი პირველის უღლვილებისა მესამის სახისა ქმნილს სრულს დროში დაიცვენ დაბოლოვებასა ებ, ობ.

ძიება, ვეძებ, ვეძებე: ან ვეძიებ, ვეძიე; კვება, ვჰკვებ, ვჰკვებე.

გალობა, ვიგალობ, ვიგალობე: შობა, ვჰშობ, ვჰშობე.

კრება, ვჰკრებ, ვჰკრიბე:

5. რომელნიმე მარტივნი ზმნანი, დაბოლოვებულნი ობა ზედ და მექონნი თავს ნაცვალ-სახელისა ვჰ არ იხმარებიან ქმნილს სრულს დროში: მაგალ, ლოცულობა, ვჰლოცულობ; ცილობა, ვჰსცილობ; სეირნობა, ვჰსეირნობ, ფლობა, ვჰფლობ; ურჩობა, ვურჩობ: თამამობა ვჰთამამობ: თამაშობა, ვჰთამაშობ; ყიდულობა, ვჰყიდულობ; შოულობა, ვჰშოულობ; პოულობა, ვჰპოულობ; ურჩობა, ვურჩობ; ფერობა, ვჰფერობ. ხსენებულნი ზმნები, ხმარებულნი მიჩემებითად ან ვნებითად და ან თვითვნებითად აქვსთ ქმნილი სრული დრო, მაგალ. ვილოცები, ვილოცე; ვეცილები, ვეცილე; ვისეირნებ, ვისეირნე; ვეურჩები, ვეურჩე; ვეფერები, ვეფერე; ვეუბნები, ვეუბენ; ვეთამაშები, ვეთამაშე და სხვანი. ზმნა უბნობა აწმდგ. დრო ვუბნობ, ქმნ. სრ. არა აქვს; მიჩემ. ვიუბნებ, ქმნილი სრული ვიუბნე ან ვიუბენ. აგრეთვე ლმობა აწმდგ. ვჰლმობ, ქმნ. სრული არა აქვს; მიჩემ. აწმდგ. ვილმობ, ქმნ. სრული ვილმე: თვით ვნებითი: აწმდგ. ველმი, ქმნილი სრული არ იხმარება. თვითვნებით მიჩემებითი. აწმდგ. მელმის, მელმა; ქმნილი სრული მლმობია.

ზმნანი: ა. დება, როდესაც იხმარება მოქმედებითად, მაშინ მიმოიხვრების კანონიერად: აწმდ. დავჰსდებ, ქმნ. სრ. დავჰსდე, 3 პირი დაჰსდო ან მდაბ. დადო, დაზდო: როდესაც იხმარება უმეშვეობითად მაშინ აწმდგ. დრო იქნება: ვჰსძევ (საღმრთო წერ. ვჰსძე), ჰსძევ, ჰსძევს, მდაბ. ძევს; ან ვჰსდვი, ჰსდვი, ჰსდვის, მდაბ. დვის; ქმნ. სრ. არა აქვს: ვნებითად: აწმდგ. ვიდვი, იდვი, იდვის; ვიდვით, იდვით, იდვიან; ქმნ. სრ. ვიდევ, იდევ, იდვა ან მდაბ. იდო; ქმნადი სათ. სქ. ვიდვე, იდვე, იდვეს, მდაბ. იდოს; ან ვჰდებივარ, დებიხარ, ჰსდებია; თვით ვნებითი: ვედვი, ედვი, ედვის; ქმნ. სრ. ვედევი, ედევი, ედვა; მიჩემებითად: ვიძევ, იძევ, იდო; ან მაძევს, გაძევს, აძევს; ან: მძევს, გძევს, ჰსძევს; ქმნილი სრული მდებია, გდებია, ჰსდებია; აგრეთვე, მიძევს, გიძევს, უძევს; ქმნ. სრ. მდებია; ამ სახისაგან ჰსწარმოებს: მამს, გაძს, აძს, ან მიძს, გიძს, უძს და სხ. მექონნი მხოლოდ აწმდგომისა დროისა და მისგან წარმოებულთა დროთა.

ბ. გება, როდესაც ნიშნავსა მაგიერის გარდახდასა ან აშენებასა, მაშინ მიმოიხვრების კანონიერად: აწმდგ.

' მსგავსად მიმოიხვრებიან:

უწყება,	ვაუწყებ,	ვაუწყე,	მზობა,	ვუამზობ,	ვუამზე.
ყენება,	ვაყენებ,	ვაყენე,	დახევა,	დავჰხევ.	დავჰხიე,
ზანება,	ვაზანებ,	ვაზანე,	ტევა,	ვჰსტევ,	ვჰსტიე,
ზოძება,	ვუზოძებ,	—ძე,	რევა,	ვრევ.	ვრიე.
ქება,	ვაქებ,	ვაქე,	გაწევა,	გავსწევ.	გავჰსწიე,
წყება,	ვიწყებ,	ვიწყე,	მღჳრევა,	ვამღვრევ,	-რიე,
წყობა,	ვაწყობ,	ვაწყე,	ქნევა,	ვიქნევ.	ვიქნიე,
ცხობა,	ვაცხობ,	ვაცხე.	ქცევა,	ვაქცევ.	ვაქციე.
თბობა,	ვათბობ,	ვათბე,	ხმევა,	ვიხმევ.	ვიხმიე,
შრობა,	ვაშრობ,	ვაშრე,	ზნევა,	ვაზნევ,	ვაზნიე,
ქრობა,	ვაქრობ,	ვაქრე,	რყევა,	ვარყევ,	ვარყიე,
ლბობა,	ვალბობ,	ვალბე.	რჩევა,	ვარჩევ,	ვარჩიე.

ვაგებ, ქმნ. სრული: ვაგე და სხვანი, რომელსაც ნიშნავს ლოდინსა, მაშინ აწმდგ. დროში იხმარება: ვჰგებ, ჰგებ, ჰგებს და სხ. მაგალ. მყოვარ ჟამ ვჰგებ, ე. ი. დიდხანს ველი, ისაია 5—4; 8—17; 1 კორინთ. 11—33; ქმნილი სრული დრო არა აქვს; ხ,—ყოფნასა მაშინ აწმდგ. დროში ითქმის ვჰგიებ, ქმნ. სრული ვჰგიე. ე. ი. ვარ, ვიმყოფები. ვეფხ. 86. თვითვნებითი ამისი, აწმდგ. ვეგები, ქმნილი სრული ვეგე; მიჩემებითად. ვუგებ, მაგალ იშნსა.

6. რომელნიმე ზმნანი, დაბოლოვებულნი ება, ობა ზედ, მესამე პირში ქმნილს სრულს დროისა სამზღ. სქესის ბოლოს მიიღებენ ავ მაგიერად ო, მაგალ. ვაპე, აპე, აპო და არა აპა; ქმნ. სრული სათ. სქ. მეპო და არა მეპა, ქმნადი, ვპპო; აგრეთვე ვაქე, აქე, აქო; დავჰსდე, დაჰსდე, დაჰსდო, მდაბ. დადო; ვათბე, ათბე, ათბო; ვჰსთმე, ჰსთმე, ჰსთმო (დაჰსთმო) და სხვანი.

მაგალითნი პირველის მიმოხვრისანი, საჴენი მეხუთე და მეექვსე.

სახელ ზმნანი: მართვა, ბმა.

საზღჳრებითი სქესი.

აწმდგომი.	ვჰმართავ,	—ვთ,	ვაბამ,	—მთ.
	ჰმართავ,	—ვთ,	აბამ,	—მთ.
	ჰმართავს,	—თვენ,	აბამს,	—მენ.
ქმნ. უსრ.	ვჰმართავდი,	—ვდით,	ვაბამდი,	—დით.
	ჰმართავდი,	—ვდით,	აბამდი,	—დინ,
	ჰმართავდა,	—ვდნენ,	აბამდა.	—დნენ.
ქმნ. სრ.	ვჰმართე.	—თეთ,	ვაბი,	—ბით.
	ჰმართე,	—თეთ,	აბი,	—ბით.
	ჰმართა,	—თეს,	აბა,	—ბეს.
ქმნ. უუსრულ.	მიმართვია,	გვიმართვიათ,	მიბია,	გვიბიათ,
	ან მიმართავის,	გვიმართავსთ,	გიბია,	გიბათ.
			უბია,	უბმიათ.
ქმნ.	გიმართვია,	—ვიათ,		
	უმართვია,	—ვიათ.		

სათუო სქესი.

აწმდგომი.	ვჰმართავდე,	—დეთ.	ვაბამდე.	—დეთ.
	ჰმართავდე,	—დეთ,	აბამდე,	—დეთ.
	ჰმართავდეს,	ჰმართავდენ, / —დიან,	აბამდეს,	—დენ, / —დიან.
ქმნ. სრ.	მემართა,	გვემ—რთათ,	მება,	გვებათ.
	გემართა,	—თათ,	გება,	გებათ.
	ემართა,	—თათ,	ება,	ებათ.
ქმნ. უუსრ.	მემართოს,	გვემ—თოსთ,	მებას,	გვებასთ.
	გემართოს,	გემართოსთ,	გებას,	გებასთ.
	ემართოს,	ემართოსთ,	ებას,	ებასთ.
ქმნადი.	ვჰმართო,	—თოთ,	ვაბა,	ვაბათ.
	ჰმართო,	—თოთ,	აბა,	აბათ.
	ჰმართოს,	—თონ,	აბას,	აბან.

7. ზმნანი, დაბოლოვებულნი ჳა ზედ მიმოიხვრებიან, ვითარცა ზმნანი დაბოლოვებულნი ვა ზედ, აქა ჯერ არს შენიშნჳა რომელ ჳა, ჳჵ და ჳ შეიცვლებიან საზოგადო ლაპარაკში: პირველი ვა, მეორე ვე და მესავე ვი. მაგალ. სახელზმნა მახჳა ან მახვა, აწმდგ. ვჰმახჳ ან ვჰმახავ; ქმნ. უსრული: ვჰმახჳდი, ან ვჰმახავდი,—ხვიდი; ქმნილი სრული: ვჰმახჳჵ ან ვჰმახვე; ქმნ. უუსრ. მიმახვავს, ან მიმახვიეს; სათუო სქესი აწმდგომში ვჰმახჳდე ან ვჰმახავდე; ქმნ. სრული მემახჳა, ან მემახვა; ქმნ. უუსრულ. მემახჳოს, ან მემახვოს; ქმნადი ვჰმახჳო, ან ვჰმახვო. ამგვარს ზმნებსა ანტონი კათალიკოზი მიმოხვრის უკანონოდ, მაგალ. ციქჳა, ე. ი. ქადაგება, აწმდგ. ვჰსციქჳ; ქმნ. სრული ვჰსციქუდ, უნდა ვჰსციქვე; ქმნ. უუსრ. მიციქჳვეს, უნდა მიციქვიეს. სიტყვისაგან ციქჳა შეჰსდგება მოციქული. აგრეთვე ძარცჳა, აწმდგ. ვჰსძარცჳ, უნდა ვჰძარცავ; ცრემლვა, აწმდგ. ვჰსცრემლოი, უნდა ვჰსთრემლავ და სხვანი მრავალნი.

8. შემდგომნი ზმნანი, მეტადრე ერთ-მარცჳლოვანნი, დაბოლოვებელნი ვა ზედ აწმყო დროში დაბოლოვდებიან ვი ზედ და ქმნილს სრულს მიმოიხვრებიან კანონიერად;

უწყვა, ვიუწყი, ვიუწყე, ურვა, ვიურვი, ვიურვე, მწყსვა, ვჰმწყსი, ვჰმწყსე, შიშვა, ვიშიშვი, ვიშიშვე, ურვა, ვიურვი, ვიურვე, ყიდვა, ვიყიდი, ვიყიდე, წყურვა, ვიწყური; ვიწყურე, კვირვა, ვიკვირვი, ვიკვირვე.

9. ზმნანი: ა. ყვა საზღჳრ. სქ. აწმდგ. ვჰყვი, ჰყვი, ჰყვის, ვჰყვით, ჰყვით, ჰყვიან; ქმ. უსრული, ვჰყვიდი; ქმნ. სრული, ვჰყავ. ჰყავ, ჰყო; ვჰყვით, ჰყვით, ჰყვეს; ქმნ. უუსრულ. მიყვია, გიყვია, უყვია; გვიყვიათ, გიყვიათ, უყვიათ; სათუო სქ. აწმდგ. ვჰყვიდე; ქმნ. სრული: მეყო, გეყო, ეყო; გვეყოთ, გეყოთ, ეყოთ; ქმნ. უუსრ. მეყოს; ქმნადი. ვჰყო, ჰყო, ჰყოს; ვჰყოთ, ჰყოთ, ჰყონ; მიმღეობა არა აქვს; ვნებითი აწმდგ. ვიყვი, ქმნ. სრული ვიყავ; —ვი; ქმნადი ვიყო, იყო, იყოს; თვით ვნებითი: აწმდგ. ვეყვი. ქმნ. სრული ვეყავ; მიჩემებითად: აწმდგ. მეყვი. ქმნ. სრ. მეყავ; მიჩემებითი სახე აწმდგ. ვუყვი. ქმნ. სრული, ვუყავ, ეს ზმნა არ უნდა შეირიოს ზმნას თან ყოლა, მყავს, მყოლია.

ბძანებითი სქესი.

აწმყ.	ჳმართე,	— თეთ,	აზი,	აზით.
	ჳმართოს,	— თონ,	აზას,	აზან.
ქმნადი.	ჳმართავდე,	— დეთ,	აზამდე,	— მდეთ.
	ჳმამართავდეს,	— დენ,	აზამდეს,	— მდენ.
აწმყ.	ნუ ჳმართავ,	ნუ ჳმართავთ,	ნუ აზამ,	ნუ აზამთ.
	ნუ ჳმართავს,	ნუ მართვენ,	ნუ აზამს,	ნუ აზმენ.
ქმნადი.	არა ჳმართო,	არა ჳმართოთ,	არ აზა,	არ აზათ.
	არ ჳმართოს,	არ მართონ,	არ აზას,	არ აზან.

მიმღ. შემოქმ. აწმყო: მმართველი, მმართავი; მზმელი; ქმნადი: მმართი.

მიმღ. ვნებ. ქმნილი: მართული, ნამართი; ზმული, ნაზამი; ქმნ. სამართი, საზმელი.

მსგავსად მიმოიხვრებიან.

დამალვა,	დავჳმალავ,	— ლე;	რცყმა,	ვარცყამ,	— ყი,
კითხვა,	ვჳკითხავ,	— თხე;	სხმა,	ვჳსხამ,	— სხი,
ხედვა,	ვჳხედავ,	— დე;	რწყმა,	ვარწყამ,	— ყი,
ფიცვა,	ვჳფიცავ,	— ცე;	ცუმა,	ვაცვამ,	— ვი,
წირვა,	ვჳსწირავ,	— რე;	სუმა,	ვჳსვამ,	— ვი,
კერვა,	ვჳკერავ,	— რე;	აქუმა,	ავიქვამ,	— ვი,
შეხედვა,	შევხედავ,	— დე;	ხუმა,	ვიხვამ,	— ვი,
ქოლვა,	ვჳქოლავ,	— ლე;	რქუმა,	ვარქვამ,	— ვი,
ყიდვა,	ვჳყიდავ,	— დე.	ელმა,	ველმი,	არა აქვს.

მაგალითნი მეორის მიმოხვრისანი პირველი და მეორე სახე.

სახელ-ზმნანი: თლა, მეზნა.

საზღვრებითი სქესი.

აწმყო.	ვჳსთლი,	— ლით,	ვჳსძეზნი,	— ნით.
	ჳსთლი,	— ლით,	ჳსძეზნი,	— ნით.
	ჳსთლის,	— ლიან,	ჳსძეზნის;	— ნიან.
ქმნ. უსრ.	ვჳსთლიდი,	— დით,	ვჳსძეზნიდი,	— დით.
	ჳსთლიდი,	— დით,	ჳსძეზნიდი,	— დით.
	ჳსთლიდი,	— დნენ, — დიან,	ჳსძეზნიდა,	— დნენ, — დიან.
ქმნ. სრ.	ვჳსთალე,	— ლეთ,	ვჳსძეზნე,	— ნეთ.
	ჳსთალე,	— ლეთ,	ჳსძეზნე,	— ნეთ.
	ჳსთალა,	— ლეს,	ჳსძეზნა,	— ნეს.
ქმნ. უუსრ.	მითლია,	გვითლია,	მიძეზნია,	გვიძეზნინიათ.
	გითლია,	გითლიათ,	გიძეზნია,	გიძეზნიათ.
	უთლია,	უთლიათ,	უძეზნია,	უძეზნიათ.

სათუო სქესი.

აწმყო.	ვჳსთლიდე,	— დეთ,	ვჳსძეზნიდე,	— დეთ.
	ჳსთლიდე,	— დეთ,	ჳსძეზნიდე,	— დეთ.
	ჳსთლიდეს.	— დენ,	ჳსმეზნიდეს,	— დენ.
ქმნ. სრ.	მეთალა,	გვეთალათ,	მეძეზნა,	გვეძეზნათ.
	გეთალა,	— ლათ,	გეძეზნა,	გეძეზნათ.
	ეთალა,	— ლათ,	ეძეზნა,	ეძეზნათ.
ქმნ. უუსრ.	მეთალოს.	გვეთალოსთ,	მეძეზნოს,	გვეძეზნოსთ
	გეთალოს,	— სთ,	გეძეზნოს,	— სთ.
	ეთალოს,	— სთ,	ეძეზნოს,	— სთ.

ზ. ყოფა აწმდგ. ვჳყოფ. ჳყოფ, ჳყოფს; ქმნ. სრული არა აქვს; ვნებითი აწმდგ. ვიყოფები, ქმნ. სრული არა აქვს; მიმღ. ქმნილი: ყოფილი, ნამყოფი; ქმნადი, ყოფადი, საყოფელი.

გ. სუა ჳნიშნავს სასოებასა ან ყოლასა; საზღურ. სქესი, აწმდგ. ვესვი, ესვი, ესვის; ვესვით, ესვით, ესვიან; ქმნ. უსრ. ვესვიდი; ქმ. სრული: ვესავ, ესავ, ესვა, ვესავით, ესავით, ესვნენ (საღუთო წერილში: ესვინ): ქმნ. უუსრ. მესვია (არ იხმარება); თუობითი სქ. აწმდგ. ვესვიდე: ქმნ. სრული. მესვა გესვა, ესვა; გვესვათ, გესვათ, ესვათ; საღუთო წერილში: მესვინ, გესვინ, ესვინ, მარკოზ. 12 — 6; ქმნ. უუსრულესი, მესვას; ქმნადი. ვესვა. ესვა. ესვას: გვესვათ, გესვათ: ესვან; მიჩემებითად, მივის, გივის, უვის; გვივისთ, გივისთ, უვისთ ან უვათ; მდაბ. უვა, უვათ; ე. ი. ჳყავს; ქმნ. უსრული: მივოდა, აწმდგ. სათ. სქეს. მივოდეს; სხვა დრონი არა აქვს.

დ. თქუმა, აწმდ. ვჳთქვამ. ქმნ. სრული ვჳსთქვი; მიმოიხვრების კანონიერად, გარნა მიჩემებ. ქმნადი საზღ. სქ. ითქმის ვიტყვი, იტყვი, იტყვის, ვიტყვით, იტყვით, იტყვიან; ან ვეტყვი, ეტყვი, ეტყვის: ქმნ. უსრ. ვიტყოდი, ვეტყოდი, აწმდ. სათუოს სქესისა ვიტყოდე ან ვეტყოდე; სხვა დრონი არა აქვს.

10. ზმნანი:

ა. გლა, ვჳგლი, ქმნილი სრული არა აქვს.

ბ. ვლა ან სვლა აქვს ორგვარი მიმოხვრა.

პირველი გვარი საზღ. სქ. აწმდგომი: ვვლი, ჳვლი, ჳვლის; ვვლით, ვლით, ჳვლიან; ქმნ. უსრ. ვვლიდი და სხ; ქმნ. სრული: ვვლე, ჳვლე. ჳვლო; ვვლეთ, ჳვლეთ, ვჳლეს. ქმნ. უუსრ. მივლია, გივლია, უვლია; გვივლიათ, გივლიათ, უვლიათ. სათ. სქესი, აწმდგ. ვვლიდე და სხ. ქმნ. სრული, მევლო და სხ; ქმნ. უსრ. მევლოს და სხ. ქმნადი, ვვლო, ჳვლო, ჳვლოს; ვვლოთ, ჳვლოთ, ჳვლონ. ბძან. სქ. ვლე, ვლოს, ვლეთ, ვლონ; ნუ ვლი, ნუ ვლის; ვლიდე და სხ.

მეორე გვარი საზღვ. სქ. ვალ, ხვალ, ვალს, ვალთ, ხვალთ, ვლენ ან ვლენან. ქმნ. უსრ. ვიდოდი, ხვიდოდი, ვიდოდა; ვიდოდით, ხვიდოდით, ვიდოდნენ: ან ვჳდიოდი, ჳდიოდი, ჳდიოდა; ვჳდიოდით, ჳდიოდით, ჳდიოდნენ, დიოდიან (მოდიოდა); ქმნ. სრული: ვედ, ხვედ, ვიდეს; ვედით, ხვედით, ვიდნენ (მოვედ); სათ. სქ. აწმდგ. ვიდოდე, ხვიდოდე, ვიდოდეს; ვიდოდეთ, ხვიდოდეთ, ვიდოდნენ ან ვდიოდე, ჳდიოდე, ჳდიოდეს; ვჳდიოდეთ, ჳდიოდეთ, ჳდიოდნენ; ქმნადი: ვიდე, ხვიდე, ვიდეს; ვიდეთ, ხვიდეთ. ვიდნენ; სხვა დრონი ვითარცა პირველი მაგალითი; ბძანებ. ხვიდე, ხვიდეს ან გვალე, მდაბ. გოლე; მიმღ. აწმდ. მავალი, მვლელი; ქმნილი: ვლილი, ნავალი, ქმნადი, სავალი, სავლელი.

შენიშნუა. ზმნა ვალ თანდებულითურთ თავს: აღ, ა, მო, ჩა და სხ. მესამე პირში აწმდგ. დრ. იხმარება შემოკლებითადცა, მაგალ: ავა, მოვა, ჩავა უნდა ავალს, მოვალს, ჩავალს; საღუთო წერილში აწმდგომსა და სხვათა დროთა აქვსთ შემდგომი სახე: აღვალნ, ნაცუ-

ვჳსთალო,	— ლოთ,	ვჳსმეზნო,	— ნოთ.
ჳსთალო,	— ლოთ,	ჳსმეზნო,	— ნოთ.
ჳსთალოს,	— ლონ,	ჳსმეზნოს,	— ნონ.

ბძანებითი სქესი.

ჳსთალე,	— ლეთ,	ჳსმეზნე,	— ზნეთ.
ჳსთალოს,	— ლონ,	ჳსმეზნოს,	— ზნონ.
ჳსთლიდე,	— დეთ,	ჳსმეზნიდე,	— დეთ.
ჳსთლიდეს,	— დენ,	ჳსმეზნიდეს,	— დენ.
ნუ ჳსთლი,	— ლით,	ნუ ჳსმეზნი,	— ნით.
ნუ ჳსთლის,	— ჳთლიან,	ნუ ჳმეზნის,	— ნიან.
არა ჳსთალო,	— ლოთ,	არა ჳსმეზნო,	— ნოთ.
არა ჳსთალოს,	— ლონ,	არა ჳსმეზნოს,	— ნონ.

მიმღ. შემოქ. აწმყ. მთლელი, მმეზნელი; ქმნადი, — მმეზნი.

მიმღ. ვნებ, თლილი, ნათალი; მეზნილი, ნამეზნი; ქმნ. სათლელი, თლადი; სამეზნი, მეზნადი.

მსგავსად მიმოიხვრებიან.

გაზრა,	გავუზრი,	გავუზარე,	თითხნა,	ვჳსთითნი,	— ნე,
სჯა,	ვჳსჯი,	ვჳსაჯე,	მოწევნა,	მოვჳსწევნი,	-ნე,
ცდა,	ვჳსცდი,	ვჳსცადე,	ლოღნა	ვლოღნი,	— ნე,
დაგვა,	დავჳგვი,	დავჳგავე,	წვართნა,	ვჳსწვართნი,	-ნე,
მოგვრა,	მოვჳგვრი,	-გვარე,	ჯობნა	ვჳსჯობნი,	— ნე,
გაჩრა,	გავჳსჩრი,	გავჳსჩარე,	პოვნა,	ვიპოვნი,	— ნე,
წვდა,	ვიწვდი,	ვიწვადე,	ან პოვნა,	ვიპოვი,	— ვე,
ცვლა,	ვჳსცვლი,	ვჳსცვალე,	ფხაჭნა,	ვჳფხაჭნი,	— ნე,
ლჳწა,	ვილვწი,	ვილვაწე,	შოვნა,	ვიშოვნი,	— ნე,
ყრა,	ვჳყრი,	ვჳყარე,	ან შოვნა,	ვიშოვი,	— ვე,
რჯა,	ვჳრჯი,	ვჳსარჯე,	კორტნა,	ვჳკორტნი,	— ნე,
ხდა,	ვჳხდი,	ვჳხადე,	ლოშნა,	ვჳლოშნი,	— ნე,
შლა,	ვაშლი,	ვჳშალე,	ყოვნა,	ვჳყონი,	— ნე,
ზრდა,	ვჳზრდი,	ვჳზარდე,	ხვეწნა,	ვჳხვეწნი,	— ნე,
წვრთა,	ვჳწვრთი,	ვჳწვართე,	წმენდა,	ვჳწმენდ,	-მინდე.

ლად აღვლენ; აღვედინ, ნაცჳლად აღვიდნენ, მოვიდიან ნაცჳლად მოდიან და სხვანი.

ვნებითად ზმნა ვალ იხმარება სამ სახედ.

პირველი სახე, საზღ. სქ. აწმყ. ვივლი, ივლი, ივლის, ვივლით, ივლით, ივლიან; ქმნ. უსრული ვივლიდი; ქმნ. სრული არა აქვს; ქმნ. უუსრ. ვლილვიყავ: სათ. სქ. აწმყ. ვივლიდე; ქმნ. სრული; ვლილვიყო; ქმნადი არა აქვს.

მეორე სახე, საზღჳრ. სქ. აწმყ. ვიარები; ქმნ. უსრ. ვიარებოდი; ქმნ. სრული: ვიარე; ქმნ. უუსრ. მიარია; სათუო სქესი, აწმყ. ვიარებოდე; ქმნ. სრული მეარა, ქმნ. უუსრ. მეაროს; ქმნადი: ვიარო; ბძან, აწმყ. იარე, იაროს; იარეთ, იარონ; ქმნადი. იარებოდე; მიმღ. აწმ. რებული, ქმნადი: საარებელი.

მესამე სახე აწმყ. ვჳდივარ, ჳდიხარ, დის (დადის); ვჳდივართ, დიხართ, დიან (დადიან); ქმ. უსრ. ვჳდიოდი, სხვა დრონი არა აქვს.

თანდებულითურთ თავს ზმნა ვალ მიმოიხვრებ შემდგომ გვარად.

აწმყ. საზღვრ. სქ. მოვალ, მოხვალ, მოვალს, მდაბ. მოვა; მოვალთ, მოხვალთ, მოვლენ. ქმნილი უსრული: მოვიდოდი, მოხვიდოდი, მოვიდოდა; მოვიდოდით, მოხვიდოდით, მოდიდოდნენ. ქმნ. სრული: მოვედ, მოხვედ, მოვიდა, მოვედით, მოხვედით, მოვიდნენ. აწმყ. სათ. სქ. მოვიდოდე, მოხვიდოდე, მოვიდოდეს; და სხ. ქმნადი. მოვიდე, მოხვიდე, მოვიდეს; და სხ. სხვადრონი არა აქვს; ბძან. სქ. მოვედ, მდაბ. მოდი, ან მოვიდეს; მოდით, მოვიდნენ; ქმნადი: მოხვიდოდე, მოვიდოდეს; მოხვიდოდეთ, მოვიდოდნენ.

მიჩემებითი სახე: საზღჳრ. სქ. აწმყ. ვუვლი, უვლი, უვლის; ვუვლით, უვლით, უვლიან. ქმნ. უსრული. ვუვლიდი, უვლიდი, —და; და სხ. სათ: სქ. აწმყ. ვუვლიდე: თანდებულითურთ თავს, საზღვ. სქ. ავუვალ, აუხვალ, აუვალს (მდაბ. აუვა), ავუვალთ, აუხვალთ, აუვლენ; ქმნ. უსრული: ავუვიდოდი, აუხვიდოდი, აუვიდოდა და სხ. ქმნ. სრული: ავუვედ. აუხვედ, აუვიდეს და სხ. სათ. სქ. აწმყობში: აუვიდე, აუხვიდე, აუვიდეს, და სხ; სხვადრონ არა აქვს. ნაცვალსახელითურთ თავს მ. საზღ. სქესი, აწმყ. ამივა, აგივა, აუვა; აგვივათ, აგივათ, აუვათ; ქმნ. უსრ. ამივიდა, აგივდა, აუვიდა, აგვივიდათ, აგივიდათ, აუვიდათ; სათ. სქ. აწმყ. ამივიდეს და სხ. სხვა დრონი არა აქვს. მარტვად აწმყ. მივა, გივა, უვა, გვივათ, გივათ, უვათ, ქმნ. უსრ. მივოდა და სხ. ნიშნავს მყავს, მაქვს.

თვითვნებითად ზმნა ვალ იხმარება კანონიერად საზღვრ. სქ. აწმყ. ვევლები ქმნ. უსრ. ვევლებოდი; ქმნ. სრული ვევლე: სათ. სქ. აწმყ. ვევლებოდე; ქმნადი, ვევლო, სხვა დრონი არა აქვს.

დ. ლოდნა, აწმყ. საზღ. სქ. ველი, ელი, ელის და სხვ. ქმნ. უსრული, ველოდი; ქმნ. სრული არა აქვს; ქმ. უუსრულესი, მილოდნია; აწმყ. სათ. სქ. ველოდე; ქმნ. სრული მელოდა, ქმნ. უუსრ. მელოდეს: ვნებითი ვილოდები, — დე; თვითვნებ. ველოდები, — დე.

ე. ცოდნა, საზღ. სქ. აწმყ. ვიცი, ქმნ. უსრ. ვიცოდი; სათ. სქ. აწმყ. ვიცოდე. ვნებითი ვჳსცოდნი ვარ; ქმნ. უსრული, ვჳსცოდნოდი; ან მცოდნია, მცოდნოდა, ან მცოდნოდეს; თვითვნ. მეცოდნება, — დნა.

მაგალითნი მეორის მიმოხვრისა, სახე მესამე და მეოთხე.

ნაჴელი ზმნა: სურვილი, ბრძოლა.

საზღურებითი სქესი.

აწმყო.	ვისურვი,	— რვით,	ვიბრძვი,	— ვით.
	ისურვი,	— რვით,	იბრძვი,	— ვით.
	ისურვის,	— რვიან,	იბრძვის,	— ვიან.
ქმნ. უსრ.	ვისურვოდი,	— დით,	ვიბრძოდი,	— დით.
	ისურვოდი,	— დით.	იბრძოდი,	— დით.
	ისურვოდა,	— დნენ,	იბრძოდა,	— დნენ.
ქმნ. სრ.	ვისურვე,	— ვეთ,	ვიბრძოლე,	— ლეთ.
	ისურვე,	— ვეთ,	იბრძოლე.	— ლეთ.
	ისურვა,	— ვეს,	იბრძოლა,	— ლეს.
ქმნ. უსრულ.	მისურვია,	გვი—ვიათ,	მიბრძოლია,	გვი-ლიათ.
	გისურვია,	— ვიათ,	გიბრძოლია,	— ლიათ.
	უსურვია,	— ვიათ,	უბრძოლია,	— ლიათ.

სათუო სქესი.

აწმყო.	ვისურვიდე,	— დეთ,	ვიბრძოდე,	— დეთ.
	ისურვიდე.	— დეთ,	იბრძოდე,	— დეთ.
	ისურვიდეს,	— დენ,	იბრძოდეს,	— დენ.
ქმნ. სრ.	მესურვა,	გვესურვათ,	მებრძოლა,	გვე-ლათ.
	გესურვა,	— ვათ,	გებრძოლა,	— ლათ.
	ესურვა,	— ვათ,	ებრძოლა,	— ლათ.
ქმნ. უსრულ.	მესურვოს,	გვესურვოსთ,	მებრძოლოს,	გვე-ლოსთ.
	გესურვოს,	— სთ,	გებრძოლოს,	— სთ.
	ესურვოს,	— სთ,	ებრძოლოს,	— სთ.
ქმნადი.	ვისურვო,	— ვოთ,	ვიბრძოლო,	— ლოთ.
	ისურვო,	— ვოთ,	იბრძოლო,	— ლოთ.
	ისურვოს,	— ვონ,	იბრძოლოს,	— ლონ.

ბძანებითი სქესი.

აწმყო.	ისურვე,	— ვეთ,	იბრძოლე,	— ლეთ.
	ისურვოს,	— ვონ,	იბრძოლოს,	— ლონ.
ქმნადი.	ისურვიდე,	— დეთ,	იბრძოდე,	— დეთ.
	ისურიდეს,	— დენ,	იბრძოდეს,	— დენ.

ნუ ისურვი; არ ისროლოს.

მიმღ. შემოქმ. აწმღგ. მსურველი, მბრძოლელი; ქმნადი, მსური, მბრძოლი.

მიმღ. ვნებ. ქმნილი: სურვილი; ბრძოლილი, ნაბრძოლი; ქმნადი სასურველი, საბრძოლველი.

მსგავსად მიმოიხვრებიან:

ბზუვილი, ვიბზუვი, — ვე, რჩოლა, ვერჩი, — ჩოლე,
ხადილი, ვჰხადი, — დე, სროლა, ვისვრი, — როლე.
წადილი, ვიწადი, — დე, თრთოლა, ვჰსთრთი, -თოლე.
ყვირილი, ვიყვირი, — რე,
წყევლა, ვჰსწყევლი, -ლე,
სწავლა, ვასწავლი, -ვლე,

11. ზმნანი, დაბოლოვებულნი ლი, ოლა ზედ, დაწყებულნი ნაცვალსახელითა ვჰ, ხსენებულთ გარდა არ იხმარებიან ქმნილს სრულს დროში. ცბოლა, ვჰსცბი; წთოლა, ვჰსწთი; რბოლა, ვჰრბი; ფუვილი, ვჰფუვი; ჩხავილი ვჰსჩხავი; წივილი ვჰსწივი; ჭყავილი, ვჰსჭყივი; ქუხილი, ვჰქუხ; შუვილი, ვჰშუვი, ბლავილი, ვჰბლავი; ჟივილი, ვჰჟივი; ყვავილი, ვჰყვავი; ბზუვილი, ვჰბზუვი; ტყუვილი, ვჰსტყუვი; ქროლა, ვჰქრი; დუღილი, ვჰდუღ; ტკივილი, ვჰსტკივი; სურვილი, ვჰსური; ყვირილი, ვჰყვირი; კივილი, ვჰკივი; თრთოლა, ვჰსთრთი; კმოლა, ვჰკმი. ამ ზმნათა ხმარებულთა ვნებთად ან თვითვნებითად აქვსთ ქმნილისრული: მაგალ. ვიდუღვი, ვიდუღე; ვიქუსი, — ხე: ვისურვი, ვისურვე; ვიბზუვი, ვიბზუვე; ვეწუურვი, — ვე.

12. შემდგომნი ზმნანი პირველისა და მეორის მიმოხვრისა სამზღურ. სქესში ქმნილს სრულს დროში უკანასკნელის წინა მარცვალში მიიღებენ ჩართულს ა, ე, ან დაბოლოვდებიან ვი ზედ.

ა. ცნობა, აწმღ. ვჰსცნობ, ქმნ. სრული ვჰსცან, 3 პირი ჰსცნა, ქმნადი სათ. სქ. ვჰსცნა, პყრობა, ვიპყრობ, ვიპყარ, იპყრა; ვიპყრა; სწრობა, ვუსწრობ, ვუსწარ, ვუსწრა; თხრობა, ვუთხრობ, ვუთხარ, 3 პ. უთხრა, ქმნადი ვუთხრა. ხნვა, ვჰხნავ, ვჰხან, 3 პ. ჰხნა, ქმნადი: ვჰხნა. კრვა, ვჰკრავ, ვჰკარ; ჰკრა. ვჰკრა; დაფლვა, დავჰფლავ, — ფალ; დაჰფლა, დავჰფლა. მოსრვა, მოვჰსრავ, მოვჰსარ; მოცდა, მოვიცდი, მოვიცადე; ბძან. მოიცადე, მდაბ. მოიცა, დაიცა; მოკლვა, მოკჰკლავ, მოვჰკალ, მოვჰკლა. ყვა, ვჰყვ, ვჰყავ; ჰყო; ვჰყო; ძრვა, ვჰსძრავ, ვჰსძარ. ქმნადი, ვჰსძრა. ჭმევა, ვაჭმევ, ვაჭამე.

ბ. კლება, ვაკლებ, ვაკელ; ვაკლო; მცნება, ვამცნებ, — ცენ, — ცნო. შეძლება, შევიძლებ, — ძელ, შევიძლო; წაქცევა, წავაქცევ, — ქციე არის კანონიერი, გარნა წაქცევა, წავიქცევი, — ქეც; დაცვა, დავიცვავ. — ცევ. ცხრობა, ვაცხრობ, ცხვერ; უბნობა, ვიუბნებ, — ბენ. ფხვნა, ვჰფხვნი, — ხვენ; ხჳნა, ვიხვნი, ვჰხვენ. ქმნა, ვჰქმნი, ვჰქმენ, ჰქმნა, ვჰქნა; მოქნა, მოვჰქნი, მოვჰქენ. რყჳნა, ვჰრყჳნი, ვჰრყვენ; ძლჳნა, ვუძლვნი, ვუძლვენ. ხრწნა, ვჰხრწნი, ვჰხრწენ; წოლა, ვიწვი, ვიწევ: ყვნა, ვჰყვნი, ვჰყვენ, ხსნა, ვიხსნი. ვიხსენ; იხსნა, ვიხსნა; ძლოლა, ვუძლვი, — ძელ. ფრჩვნა, ვჰფრჩვნი, ვჰფრვენ; სკჳნა ვჰსკჳნი, ვჰსკვენ. რცხვენა, ვირცხვნი, -ხვენ; ჭრა, ვჰსჭრი, — ჭერ; ვჰსჭრა. ცრა, ვჰსცრი, ვჰსცერ; ფშვა, ვჰფშვი, — შევ, ვჰფშვა; შვა, ვჰშვი, ვჰშევ.

გ. დაწვა, დავჰწვავ, — წვი, 3 პ. დაჰსწვა, ქმნადი, დავჰსწვა. დაცვა, დავიცავ, დავიცვი; ხვება, ვიხვებ, ვიხვი. რთმევა, ვართმევ, -თვი; რქმევა, ვარქმევ, ვარქვი. გაშვება, გავუშვებ, -შვი; სმევა, ვასმევ, ვასვი. ცმევა, ვაცმევ, ვაცვი; ეჭჳა, ვეჭჳ, ვეჭვი. რგვა, ვჰრგავ, ვჰრგი, 3 პ. ჰრგა, ქმნადი, ვჰრგა. ქცევა, ვაქცევ, ვაქციე; გარნა ვიქცევი, ვიქეც.

13. ზმნათა:

1. მახსან მახჳმს, ან მიხმს, ე. ი. მაქვს არა აქვს ქმნილი უუსრულესი.

2. მგავა, გგავა ე. ი. რა გენაღულება.

3. გვალე, მდაბ. გოლე, ე. ი. იარე იხმარება მხოლოდ ბრძან. სქესში.

მაგალითნი მესამის მიმოხვრისა, სახე პირველი და მეორე.

სახელზმნა: რწმენა; სიხარული.

საზღვრებითი სქესი.

აწმყო.	მრწამს,	გვრწამსთ,	მიხარიან,	გვიხარიანთ.
	გრწამს,	— მსთ,	გიხარია,	— ანთ.
	ჰსწამს,	— მსთ,	უხარიან,	— ანთ.
ქმნ. უსრული.	მრწამდის,	გვრწამდისთ,	მიხაროდის,	გვიხაროდისთ.
	გრწამდის,	— დისთ,	გიხაროდის,	— დისთ.
	ჰრწამდის,	— დისთ.	უხაროდის,	— დისთ.
ქმნ. სრული.	მრწამდა,	გვრწამდათ,	მიხაროდა,	გვისაროდათ.
	გრწამდა,	— დათ,	გიხაროდა,	— დათ.
	ჰრწამდა,	— დათ,	უხაროდა.	— დათ.
ქმნ. უუსრ.	მრწამებია,	გვრწამებიათ,	მხარებია,	გვხარებიათ.
	გრწამებია,	— ბიათ,	გხარებია,	— ბიათ.
	ჰრწამებია.	— ბიათ,	ჰხარებია,	— ბიათ.

სათუო სქესი.

აწმყო.	მრწამდეს,	გვრწამდესთ.	მიხაროდეს.	გვიხაროდესთ.
	გრწამდეს,	— დესთ,	გიხაროდეს.	— დესთ.
	ჰრწამდეს,	— დესთ,	უხაროდეს,	— დესთ.
ქმნილი სრ.	მრწამებოდა,	გვრწამებოდათ,	მხარებოდა,	გვხარებოდათ.
	გრწამებოდა,	— დათ,	გხარებოდა,	— დათ.
	ჰრწამებოდა,	— დათ,	ჰხარებოდა,	— დათ.
ქმნ. უუსრ.	მრწამებოდეს.	გვ—დესთ,	მხარებოდეს,	გვხარებოდესთ.
	გრწამებოდეს,	— დესთ,	გხარებოდეს,	— სთ.
	ჰრწამებოდეს,	— დესთ,	ხარებოდეს,	— სთ.
ქმნადი.	მრწამდე,	გვრწამდესთ,	მიხაროდე.	გვიხაროდეთ.
	გრწამდე.	— დესთ.	გიხაროდე.	— დეთ.
	ჰრწამდე.	— დესთ,	უხაროდე.	— დეთ.

ბძანებითი სქესი.

აწმყო.	გრწამდეს,	— დეთ,	გიხაროდეს,	— სთ.
	ჰრწამდეს,	ჰრწამდესთ,	უხაროდეს	— სთ.
ქმნადი.	ნუ გრწამს,	არ გრწამდეს,	ნუ გიხარიან,	არ გიხაროდეს.
	ნუ ჰრწამს,	არა ჰსწამდეს,	ნუ უხარიან,	არ უხაროდეს,

მიმღ. შემოქმ. აწმყ. მრწმენელი; ქმნადი. მრწმენი. მიმღ. ვნებ. ქმნილი, წამებული, ნაწამი.

ქმნადი, სარწმუნო, რწმუნებადი.

მსგავსად მიმოიხვრებიან.

რქმევა, მრქვიან, მრქმევია, შინვა, მეშინიან, მშინებია, ხსოვნა, მახსოვს, მხსოვებია, ჯდომა, მიზის, მჯდომია, ქნა, მაქვს, მქონებია, ხჭმა, მიხვამს, მიხუმია, რწმენა, მრწმენა, -წმუნებია, ნდომა, მინდა, მნდომია.

14. ზმნანი:

ა. ჯდომა ან სხდომა, საზღვრ. სქ. აწმყ. ვჰზი, ჰზი, ჰზის; მრავლობითი: ვჰსხედვართ, ჰსხედხართ, ჰსხედან, (სხენან. მაც. 11—15; ლუკა 1—19), ან ჰზიან; ქმნ. უსრული. ვჰსჯდი, ჰსჯდი, ჰსჯდა; ვჰსჯდით, ჰსჯდით, ჰსჯდნენ, ან ვჰსხედით, ჰსხედით, ჰსხდნენ; ქმნ. სრული: ვჰსჯედ, ჰსჯედ, ჰსჯდა, ვჰსჯედით, ჰსჯედით, ჰჯდიან; ქმნ. უუსრულესი: ჯდომილ-ვარ, —ხარ, —არს; ან სხდომილ-ვართ, —ხართ, —არიან; სათუო სქესი, აწმყ. და ქმნადი: ვჰსჯდე, ჰსჯდე, ჰსჯდეს; ვჰსჯდეთ, ჰსჯდეთ, ჰსჯდენ, ან ვჰსხდეთ, ჰსხდეთ, ჰსხდენ; ქმნ. სრული: ჯდომილ ვიყო, -იყო, იყოს და სხ. ბძანებითი აწმყ. ჰსჯედ, ჰსჯდეს; ჰსჯდეთ, ჰსჯდენ, ნუ ჰზიხარ, ნუ სხედხართ, ნუ ჰსხედან, ნუ ჰზიან; ქმხადი: ჰსჯდე, —დეს; ჰსჯედით, ჰსჯდნენ; არა ჰჯდე, არა ჰსჯდეს; არა ჰსჯდეთ, არა ჰსჯდენ. მიმღ. მოქმ. აწმყ. მჯდომელი, ქმნადი მჯდომი მსხდარი, ვნებითი ქმნილი, ჯდომილი, ნაჯდომი; ქმნადი, საჯდომი. ვნებითი სახე, საზღ. სქ. აწმყ. ვიჯდები, იჯდები, —ბა; ვიჯდებით, იჯდებით, იჯდებიან, ან ვისხედით, ისხდებით, —ბიან; ქმნ. უსრული: ვიჯდებოდი, ქმნ. სრული: ვიჯედ, იჯედ, იჯდა, ვისხედით, ისხედით, ისხდნენ; მდაბ. ვიჯექ, იჯექ, იჯდა, ვიჯექით, იჯექით, იჯდნენ. ქმნ. უუსრულ.: ჯდომილვარ; სათუო სქ. აწმყ. ვიჯდებოდე, იჯდებოდე, იჯდებოდეს; ვისხდებოდეთ, ისხდებოდეთ, —დენ. ქმნ. სრ. ჯდომილვიყავ; ქმნ. უუსრ. ჯდომილვიყო; ქმნადი. ვიჯდე, იჯდე, იჯდეს; ვიჯდეთ, იჯდეთ, იჯდნენ; ბძან. იჯედ, იჯდეს; იჯდეთ. იჯდენ; ან იჯექ, იჯექით; და სხვანი. მიჩემებითი პირველი სახე. აწმყ. ვუზი. ქმნ. სრ. ვუჯედ. მდაბ. ვუჯექ. მეორე სახე აწმყ. მაზის, გაზის, აზის; გვაზისთ, გაზისთ, აზისთ; ან მაჯდის. ქმნ. სრული. მაჯედ, ან მაჯექ; ქმნ. უუსრ. მჯდომია; მესამე სახე: აწმყ. მიზის, გიზის, უზის, გვიზისთ, გიზისთ, უზისთ. ქმნ. მიჯდა; ქმნ. უუსრ. მჯდომია, ვნებით დაწყებითი: აწმყ. დავსჯდები, ქმნ. სრული, დავჰსჯედ და სხ.

ბ. დგომა, საზღ. სქ. ვჰსდგა, ჰსდგა, ჰსდგას ან ვდგი, ჰსდგი, ჰსდგის; ან ვჰსდგევარ, დგეხარ, დგას; ვჰდგევართ, დგეხართ, დგანან. ქმნ. უსრ. ვჰსდგიდი; ქმნ. სრ. ვჰდეგ, ჰსდეგ, ჰსდგა; ვჰდეგით, ჰსდეგით, ჰსდგნენ; (მდაბ. ვჰსდექ); ქმ. უუსრულ: დგომილ ვიყავ; სათუო სქესი: ვჰსდგიდე; ქმნ. სრული დგომილ ვიყო, ქმნადი, ვჰსდგე; ბძან. აწმყო ჰსდეგ; ქმნადი ჰსდგიდე; მიმღეობა აწმყ. მდგომარე, ქმნადი მდგომი; ქმნილი დგომილი, ნადგომი, ქმნადი, სადგომი, დგომადი. ვნებითი სახე აწმყ. ვიდგები. ქმნილი ვიდეგ, მდაბ. ვიდექ და სხ. ვნებით დაწყებითი აწმყ. ვჰსდგები. ქმნილი სრ. ვჰსდეგ. მდაბ. ვდექ; მიჩემებ. აწმყ. მადგას, ქმნ. სრ. მდგომია.

14. ზმნა: ვარ, ხარ, არს; ვართ, ხართ, არიან იხმარება მხოლოდ აწმყოს დროში, სხვა დროებს მიმოხვრისათვის ივასხებს ვნებითის ზმნისაგან ყოფა ან ყვა, ქმნ. უსრ. ვიყოფოდი; ქმნ. სრული, ვიყავ; ქმნ. უუსრ. ყოფილ-ვიყავ; სათუოს სქესი აწმყ. ვიყოფოდე, ქმნილი სრული: ყოფილვიყო; ქმნადი ვიყოფოდე. ნ. ზმნანი ყვა, ყოფა. ძანურს ენაში იპოვება ქმნილი უსრული; ვორდი.

ლამა, აწმყ. ვლამი, ქმნ. უსრ. ვჰლამოდი, ქმნ. სრ. ვლამე; აწმყ. სათ. სქ. ვლამოდე, სხვა დრონი არა აქვს.

მიმოხვრა ზმნათა: სხმით გარდასვლითთა, მრჩობლ-სხმით-გარდასვლითთა, ვნებითთა, თვით ვნებითთა, ვნებით დაწყებითთა და მიჩემებითთა·

§ 29. ჩვენებული სამის მიმოხვრის გარდა, თვითოეულსა ზმნასა აქვს შემდგომნი სახენი:

1. სხმით-გარდასვლითნი, რომელნიც არიან ორგვარნი; პირველი მიიღებს ბოლოს მარცვალსა ინებ და მეორე ებ; ორთავე გვართა თავს უზისთ ნაცვალსახელი ვა. მაგალ. საზოგადოდ ითქმის შენება, წერა; ბრძოლა, ცირილი; სხმით გარდასვლითად: შენებინება, წერინება, ან ბრძოლება, ცირება. ამ სახის ზმნები მიმოიხვრებიან კანონიერად, ვითარცა მარტივნი ზმნანი, დაბოლოვებულნი ება ზედ. მაგალ. საზღვ. სქესი აწმდგ. ვაწერინებ ან ვაცირებ; ქმნ. უსრული: ვაწერინებდი, ვაცირებდი; ქმნ. სრული: ვაწერინე, ვაცირე; ქმნ. უუსრ. მიწერინებია ან მიცირებია; სათუო სქესი აწმდგ. ვაწერინებდე; ვაცირებდე; ქმნ. სრული, მეწერინებინა: მეცირებინა; ქმნადი, ვაწერინო, ვაცირო და სხვანი.

2. მრჩობლ-სხმით გარდასვლითნი ჰსწარმოებენ მარტივთა ზმნათაგან დამატებითა ბოლოს ინებინები, თავს უზისთ ნაცვალ-სახელი ვა; მაგალ. წერა, ბრძოლა, მრჩობლ-სხმით გარდასვლითად: წერინებინება, ბრძოლებინება; ამ სახის ზმნები მიმოიხვრებიან, ვითარცა ზმნანი დაბოლოვებულნი ება ზედ; მაგალ: აწმდ. ვაწერინებინებ, ვაბრძოლინებინებ ქმნ. სრულა: ვაწერინებინე, ვაბრძოლებინებინე და სხვანი.

3. ვნებითნი ზმნანი არიან ორგვარნი, პირველსა გვარსა თავს უზისთ ნაცვალსახელი ვი და ბოლოს ი, ვი, ები და ქმნილს დროში მიიღებენ იმავე დაბოლოვებასა, რომელიცა აქვსთ მოქმედებითთა დ უმეშვეობითთა მარტივთა ზმნათა, რომლისაგანაც ჰსწარმოებენ. ქმნილი უუსრულესი საზღ. სქ. და ქმნილი სრული და უუსრულესი სათუოს სქ. შეჰსდგებიან ქმნილის ვნებითის მიმღეობისაგან ბოლოს მომატებითა არსებითის ზმნისა ვარ, ვიყავ, ვიყო, მაგალ. გათლა, საზღჳრ. სქ. აწმდგ. გავითლები, ქმნ. უსრ. გავითლებოდი, ქმნ. სრულ. გავითალე, ქმნ. უუსრ. გათლილ ვარ ან გათლილ ვიყავ; სათუო სქესი, აწმდგ. გავითლებოდე, ქმნადი: გავითალო; ქმნ. სრული: გათლილ ვიყო; ქმნ. უუსრ. გათლილ ყოფილ ვიყო; მიმღ. ქმნილი გათლილი, განათალი; ქმნადი: გასათლელი. მეორე გვარი მიმოხვრა ვნებითთა ზმნათა შეჰსდგების ზმნათაგან რომელთაც თავს უზისთ ნაცვალსახელი ვჰ და ბოლოს არსებითი ზმნა ვარ. მაგალ: საზღ. აწმდგ. ვჰსწერი ვარ, ჰსწერიხარ, ჰსწერია; ვჰსწერივართ, ჰსწერიხართ, ჰსწერიან; ქმნ. უსრული: ვჰსწეროდი, ჰსწეროდი, — და; ვჰსწეროდით, ჰსწეროდით, —დნენ; სათ. სქ. აწმდგ. ვჰსწეროდე და სხვანი, სხვა დრონი არა აქვსთ. მსგავსად მიმოიხვრებიან: ვჰქუხვარ, ვჰღირვარ, ვჰყოლივარ, ვჰდუღვარ, ვჰყარვარ, ვჰსჯობივარ; ვჰსჯერვარ, ვრჩომივარ, ვნდომივარ, გამოვჰკიდებივარ, ვჰსწოლივარ, ვჰსჩანვარ, და სხვანი.

4. თვითვნებითნი ზმნანი, წყებულნი ნაცვალსახელითა ვე და ბოლოს მექონნი: ი, ვი; ები, ქმნილს სრულს დროში მიიღებენ იმავე დაბოლოვებასა მოქმედებითა და უმეშვეობითთა მარტივთა ზმნათა, რომლისაგანაც ჰწარმოებენ და არა აქვსთ დრონი საზღჳრ. სქესისა ქმნ. უუსრულესი და სათუოს სქესისა: ქმნ. სრული და უუსრულესი, მაგალ. სახელზმნა: ცდა, საზღ. სქ. აწმდ. ვეცდები, ეცდები, ეცდება; ვეცდებით, ეცდებით, — ბიან; ქმნ. უსრ. ვეცდებოდი; ქმნ. სრული: ვეცადე, ეცადე, ეცადა; ვეცადეთ, ეცადეთ, ეცადნენ; სათ. სქ. აწმდ. ვეცდებოდე; ქმნადი: ვეცადო, ეცადო, ეცადოს; ვეცადოთ, ეცადოთ, ეცადონ. აგრეთვე აქვსთ მნიშვნელობა თვითვნებითთა ზმნათა მოქმედებითთა და უმეშვებითთა, როდესაც თავს უზისთ ნაცვალსახელი თავი, მაგალ. თავსვიდებ, თავზედ ვიდებ; თავს შევახეთქ. თავს ვიმართლებ. ამგვარნი ზმნები მიმოიხვრებიან, ვითარცა მარტვნი ზმნანი,

მსგავსად მიმოიხვრებიან: ვერეკები, —კე; ვეომები, -მე; ვეწყინები, -ნე: ვებანები, -ნე; ვებრძოლები, —ლე; მოვეპყრობი, მოვეპყარ; ვექმნები, ვექმენ; ვეყვი, ვეყავ·

5. ვნებით დაწყებითნი ზმნანი ან ჰსწარმოებენ მოქმედებითთა ან უმეშვეობითთა ზმნათაგან ან აქვსთ თავისი საკუთარი სახელზმნა, დაბოლოვებული ომა ზედ. ორისავე სახეში იწყებიან ნაცვალსახელითა ვჰ და დაბოლოვდებიან მარცვლებზედ: ები ან დები, არა აქვს დრონი: საზღ. სქ. ქმნ. უსრულესი და სათუოს სქესისა: ქმნ. სრული და უუსრულესი. მაგალ. შენება საზღვრ. სქ. აწმდგ. ავჰშენდები, აშენდები, — ბა; ავჰშენდებით, აშენდებით, — ბიან; ქმნ. უსრული: ავჰშენდებოდი: ქმნ. სრული: ავშენდი, აშენდი, — და; ავჰშენდით, აშენდით, აშენდნენ; სათ. სქ. აწმდგ. ავშენდებოდე; ქმნადი: ავჰშენდე, აშენდე, აშენდეს; ავჰშენდეთ, აშენდეთ. აშენდენ. გასქდომა, საზღჳრ. აწმდგ. გავჰსქდები, ქმნ. უსრ. გავჰსქდებოდი; ქმნ. სრული, გავჰსქდი, გაჰსქდი, გაჰსქდა; სათ. სქ. აწმდგომი: გავჰსქდებოდე; ქმნადი, გავჰსქდე.

შენიშნჳა: რომელნიმე ზმნები დაბოლოვებულნი ომა ზედ, ქმნილს სრულს დროში მიიღებენ ნაბოლოვარის წინა მარცვალში ჩართულს ა ან ე, მაგალ: დაშრომა, აწმდგ. დავჰშვრები; ქმნ. სრული დავჰშვერ; გატყრომა, გავჰსტყვრები, გავჰსტყვერ; დგენა, ვჰსდგები, ვჰსდეგ; ჯდომა, ვჰსჯდები, ვჰსჯედ: დაცხრომა დავჰსცხრები, დავჰსცხერ; აყოლა, ავჰყვები, ავჰყევ.

6. მიჩემებითნი ზმნანი არიან ორგვარნი: პირველნი, რომელნიც შეჰსცვლიან ნაცვალსახელსა ვჰ, ვა, ნაცვალსახელებზედ, ვი, ვუ ან მ, მა, მი და გ, გა, გი ამ გვარს ზმნებსა არა აქვსთ დრონი საზღურ. ქმნილი უუსრულესი და სათუოს სქ. ქმნილი სრ[illegible] და უუსრულესი, და მიმოიხვრებიან, ვითარცა მარ[illegible] ზმნანი, რომლისაგანაც ჰსწარმოებენ, მაგალ: საზ[illegible]

სქ. აწმდგომი: ვიწერ, იწერ, იწერს და სხ. ქმნ. უსრული: ვიწერდი; ქმნ. სრული ვიწერე; სათუო სქ. აწმდგ. ვიწერდე; ქმნადი: ვიწერო; აგრეთვე: ვუწერ; ვუწერდი, ვუწერე; ზმნანი წყებულნი ნაცვალსახელითა მ. მა, მი, მიმოხვრის დროსა აკლიათ პირველი პირი. მაგალ. საზღურ. სქ. აწმდ. მწერ. მწერს; გვწერ. გვწერს; ქმნ. უსრული მწერდი; ქმნ. სრული მწერე. მწერა; გვწერეთ გვწერეს; სათუო სქ. აწმდ. მწერდე, ქმნადი: მწერო. გარნა ზმნათა წყებულთა ნაცვალსახელთა გ, გა, გი, აკლსთ მეორე პირი: გწერ, გწერს გწერთ, გწერენ; გწერე, გწერა; გწერეთ, გწერეს. მეორე, რომელნიც შეჰსდგებიან მესამე პირთაგან ზმნათა მხოლოობითთა ან მრავლობითთა რიცხვში ხმარებულთა. თავს დამატებითა ნაცვალსახელთა მ, მა, მი; მაგალ. მრწამს, მიხარიან. მაბადია. მადგია, მიყვარს, და სხვანი, შეადგენენ მესამე უღლვილებასა, ნ. მესამე უღლვილება.

გარდა ამათა ზმნანი სხმით გარდასვლითნი, ვნებითნი, ვნებით დაწყებითნი და თვით ვნებითნი იხმარებიან მიჩემებითადცა.

ა. სხმით გარდასვლითნი. მაგალ. ვიწერინებ, ვუწერინებ; მაწერინებ. გაწერინებ; მიწერინებ, გიწერინებ; ვიბზუვი, —ვე ვუბზუვი; —ვე; მაბზუვებ, მაბზუვე; გაბზუვებ, —ვე; ვიყვირი, ვუყვირი; მაყვირებ, მიყვირებ: მიმოიხვრებიან ვითარცა მარტივნი ზმნანი. ნახე ზევით § 28, მუხლი 1.

ბ. ვნებითნი ზმნანი, ხმარებულნი მიჩემებითად აქვს სამი სახე. პირველნი იწყებიან ნაცვალსახელითა ვი და დაბოლოვდებიან მარცვალზედ ინები, მაგალ. საზღვრ. სქესი აწმდგ. ვიწერინები, ქმნ. უსრული: ვიწერინებოდი ქმნ. სრული: ვიწერინე: ქმნ. უუსრ. წერინებულვარ ან ვიყავ: სათ. სქ. აწმდგომი: ვიწერინებოდე: ქმნ. სრული: წერინებულ-ვიყო: ქმნადი, ვიწერინო. მეორენი იწყებიან ნაცვალ-სახელითა ვუ და ბოლოს მიიღებენ არსებითსა ზმნასა ვარ; მაგალ. საზღვრ. სქ. აწმდგ. ვუწერივარ, ქმნილი სრული: ვუწეროდი: აწმდ. სათ. სქესისა: ვუწეროდე, სხვა დრონი არა აქვს. მსგავსად მიმოიხვრებიან ვუღირვარ, ვუღიროდი; ვუდუღვარ, ვუდუღოდი, ვუწერივარ ვუწეროდი და სხვანი მესამე სახე იწყება ნაცვალსახელითა მ, მა: მი და ბოლოს მიიღებს არსებითსა ზმნასა ვარ. მაგალ. საზღურ. სქ. აწმდგომი მაწერიხარ, გაწერივარ, აწერია; გვაწერიხართ, გაწერივართ, აწერიათ: ქმნ. უსრ. მაწეროდა, გაწეროდა, აწეროდა; გვაწეროდათ, გაწეროდათ, აწეროდათ; ქმნ. სრული: მაწერია, გაწერია, აწერია. გვაწერიათ, გაწერიათ, აწერიათ: (მაგალ. შუბლზედ გაწერია ბედი), სათ. სქ. აწმდგ. მაწეროდე, ხხვანი დრონი არა აქვს. მსგავსად მიმოიხვრებიან. მწყენიხარ, გწყენივარ, ჰწყენია; მწყენიხართ. გწყენივართ, ჰსწყენიათ: ქმნ. უსრ. მწყენოდა: ქმნ. სრ. მწყენია: მჯერიხარ: მჯერია: მწერიხარ, მწერია.

გ. ვნებით დაწყებითნი ზმნანი, როდესაც იხმარებიან მიჩემებითად, მაშინ შეჰსცვლიან ნაცვალსახელსა ვ. ნაცვალსახელებზედ ვუ ან მი, მაგალ. საზღვრ. სქ. აწმდგომი. ვუშენდები ან ამიშენდები ან ამიშენდება, ქმნ. უსრ, ავუშენდებოდი; ამიშენდებოდი ან ამიშენდებოდა; ქმნ. სრული ავუშენდი; ამიშენდი ან ამიშენდა, საზღჳრ. სქ. აწმდგ. ავუშენდებოდე; ამიშენდებოდე ან ამიშენდებოდა; ქმნადი, ავუშენდე; ამიშენდე, ამიშენდეს. სხვა დრონი არა აქვს.

დ. თვით ვნებითნი ზმნანი მიჩემებითს სახეში შეჰსცვლიან ნაცვალსახელსა ვე, ნაცვალსახელზედ მე და დაბოლოვდებიან ა ზედ ან ი ზედა. მაგალ. ვექნები, თვითვნებ. საზღვრ. სქესი აწმდგ. მექნები, — ბა; ქმნ. უსრული, მექნებოდი, — და; ქმნ. სრული: მექონე; — ნა; სათუო სქ. აწმდგ. მექნებოდე, — დეს, ქმნადი. მექონო, — ნოს, სხვა დრონი არა აქვს.

მსგავსად მიმოიხვრებიან: მებადები, — ბა; მებადე, — და; მეუბნები, — ბა; მეუბენ; მეუბნა: მელაპარაკები, — ბა: მელაპარაკე, — კა; მეტირები, — ბა; მეტირე, — რა: მეყვარები, — ბა; მეყვარე, — რა: მეწყინები, — ბა: მეწყინე, — ნა: მეომები, — ბა: მეომე, — მა; მეთამაშები, — ბა; მეთამაშე, — შა; მეკრტმლები, — მლება; მეკრტმლე, — მლა.

შენიშნჳა. მიჩემებით თვითვნებულთა და ვნებით დაწყებითთა ზმნათა, თავს მექონეთა ნაცვალს. მი აკლსთ პირველი პირი, ვითარცა ზმნათ მიჩემებითა, წყებულთა: მ, მა, მ. მაგალ. მეუბნები, მეუბნება; მეკრტმლები, — ბა; მეშენები, — ბა; გარნა წყებულთა ნაცვალსახელითა გ, გა, გი, აკლსთ მეორე პირი: გეუბნები, გეუბნება; გეკრტგლები, გეკრტმლება; გიშენდები, — ბა.

ზმნისზედისა თვის.

§ 30. ზმნისზედა არს სიტყვა, რომელიც არ შესცვლის დაბოლოვებასა და დაიდების წინა დადებაში ზმნისა ან ზედშესრულის სახელის წინა დასანიშნველად ვითარებისა, გარემოებისა, დროისა, რიცხვისა და სხ.

ზმნის ზედანი იქნებიან:

1. ვითრებითნი, მაგალ. ავად, კადნიერად, უკადრისად, განგებ, უგანგებოდ, ძალიან, ძლიერ, მრავალჯერ. ზედშესრულნი სახელნი განვითარებით ზრუნვაში იხმარებიან, ვითარცა ზმნისზედანი. მაგალ, შავად, თეთრად, წითლად და სხვანი.

2. დროებითნი, მაგალ. აწ, ეხლა, დღეს, ამ ღამეს შარშან, დანიად, არაოდეს, განთიად, დილას, გუშინ, გუშინწინ: ზეგ, მაზეგ, მყის, მარადის, მაშინ, მერმე, მერე, მუდამ, მისდღეში; მიწყივ, ნიადაგ, უწინ; დღეს, მოლან, ჯერ; ხვალ; ადრე, დღივ ან დღით; ადრიდგან,

მიერითგან; სანამდისინ, შემოდგომამდინ. მრავალნი სახელნი სადაობითის ბრუნვაში იხმარებიან, ვითარცა ზმნისზედანი, მაგალ. გათენებისას, სადილობისას და სხვანი.

3. რაოდენობითნი, ერთხელ, ხუთჯერ, სამგზის, სამჯერ, ათიოდ, ხუთიოდ, ბევრი, ცოტა, ეგოდენ, სულ.

4. ადგილობითნი. აქ, იქ, ახლო, გარეთ, შინ, მუნ; შინიდგან, გარედგან; ამიერ, იმიერ; აქეთ, იქით, ახლოს, გარე, გარეგან, გარემოს, გვერდით, დაბლა, მაღლა, ზე, ზედ, ზეგარდმო, მაღლა, უკან, წინ, ქვეშ, ქვე; შორის, შორიდგან და სხ.

5. შეკითხვითნი. განა? მართლა? როგორ? რად, რაცრომ? სად?

6. დამტკიცებითნი. ეგრეთ, ნამდვილ, ჭეშმარიტად, ბარე, ბარემც, ამიტომ, მისთვის; აგრე, დიაღ.

7. საგონებელნი. ეგების, ვინიცის, ნუ თუ, ნუ უკვე·

8. განსაწილადნი: ცალცალკე, თითოთითოდ.

9. ნეტარებითნი: ნეტრთუ, ნეტავი, ნუ თუ.

10. უკუთქმითნი: არა, ნუ, ვერა, არა ოდეს, არას დროს. ზმნისზედა არა შესცვლის დაბოლოვებასა: სახელობ. არა, ნათეს. არასი, მიც. არასა; მოქმ. არათი, განვ. არად. მრავლობ. არა აქვს. ამის მაგიერად იხმარება: არა რანი, არა რათა; არა რაები, არა რაებისა არა რაებსა, არა რაებითა, არა რაებად.

11. შემსგავსებითნი; ებრ, მდაბ. ეფ. მებრ, ვით, თანა. მაგალ. ჩემსაებრ, მდაბ, ჩემსაეფ; ამისთანა, შენსავით.

12. მდგომარეობითნი: დგომელა, ჯდომელა, წოლელა.

13. გარშემოსაზღვრებითნი: მხოლოდ, მარტო, გარდა, გარდაის.

თანდებულისათვის.

§ 31. თანდებული არის შეუცვლელი სიტყვა, რომელიც დაიდების ან თავს ან ბოლოს ან ცალკე.

1. თანდებულნი, რომელნიც დაიდებიან შეერთებულად მოქმედების სიტყვის თავსა არიან: აღ (შემოკლ. ა), აღმო (ამო), გან (გა), გარდა (გადა). და, მი, მო, შე, შემო, შთა, ჩა, წარ, წა და სხვანი, ამათი მნიშვნელობათა ნახე XXXII გვერდი.

2. რომელნიც დაიდებიან სიტყვის ბოლოს შეერთებულად: გან, გამო, და, დმი, დამი; მდე, დმის, დმინ, ზე, ზედ, ზედა, ზედან; თან, თანა; თვის; ურთ, თურთ, უკან, შიდ, შიდა, შიგ, შიგა; შინ, შინა, ში; კენ.

3. რომელნიც დაიდებიან ცალკე: ამიერ, იმიერ, გარდა, გარდიგარდმო, გარე, გარეგან, გარეშე, გარემოს, ვიდრე, თვინიერ, მიმართ, მომართ; ქვე, ქვეშ, ქვეშე; შორის, შემდგომ, წინ, წინა, წინარ, წინაშე. კერძო, მიერ, წიაღ, წილ, მიერ.

კავშირისათვის.

§ 32. კავშირი არს შეუცვლელი სიტყვა, რომელიც შეაერთებს ერთს წინადადებასა მეორესთან. კავშირნი იქმნებიან:

ა. შემაერთებელნი: და, ვე, ცა, რომ, რომე, უკვე.

ბ. განმყოფელნი: ან, ანუ, ანუთუ, არც, არცა, გინა, გინათუ, თუარადა.

გ. თუობითნი: თუ, ოდესმე, უკეთუ, დაღათუ, თუმცა, თუმცალა.

დ. წინააღმდგომითნი: გარნა, არამედ, მაგრამ, ხოლო, თვინიერ, თორემ, ვიდრე, ვიდრედა; თუარადა.

ე შეკითხვითნი: აბა, უკვე, უკვესადამე, მაშ-აბა, მაშასადამე.

ვ. მიზეზობითნი: ამით, ამად, ამიტომ რომ, ამისთვისრომ, ამად-რომე, ვითარმედ, ვინა, ვინათგან, ამადრომელ, მით, რაჟამ, სამე, თუსადამე, რამეთუ, რომელ, მაშასადამე, რომ, რომე.

ზ. განცხადებითნი: ესე იგი, რეცა, ვითამც, სახელდობრივ.

ჱ. განზრახვითნი: ვინა, ნუ უკვე, თუმცა.

შორისდებულთათვის.

§ 33. შორისდებული არს შეუცვლელი სიტყვა, რომლითაც დაინიშვის სხვა და სხვა გრძნობა გულისა, ე. ი. მწუხარება, კრთომა, შიში და სხ. დასანიშნველად განკვირვებისა: ოჰ, ოჰო, ეჰ, ჰოი, ვეჰ, ბეჩავ; დასანიშნველად მწუხარებისა: ვაი, ვაიმე, ჰოიმე, ვაგლახმე; დასანიშნველად სიხარულისა: ვიშ, ვაშა ვაშა, ნეტრძი; დასჩუმებლად: სუ, სუ-სუ; დასაძახებლად: ეჰა, ეი, ჰეი, აი! საჩვენებელად; აი; დასამტკიცებლად: ჰო; შესარცხვენლად: ფუ, ფუ! ძაღლის დატანებისა: აბა!

IV. წარმოება სიტყვათა.

§ 34. სიტყვები შექსდგებიან: ძირთაგან, რომელთაც მოემატება თავსა და ბოლოს სხვა და სხვა მარცვლები:

ა. ძირი არის პირველი სახე სიტყვისა, შემდგარი ერთისა ან ორის მარცჳლისაგან, მაგალ. პირი, ხელი, სული, თქჳმა, ჭამა და სხ.

ბ. დამატებულნი თავს მარცვალნი არიან: თანდებულნი: ალ, აღმო, შე და სხვანი, უკუთქმა უ; და მარცვალნი: მე, მო, ნა, სა და ნაცვალსახელნი: ვჰ, ვა, ვი, ვუ, ვე, მ, მა, მე, მი; მაგალ. მო-ვჰ-სთქვამ; შე-ვჰ-სჭამ; მე-პურე; მო-ჯამაგირე; მე-ურნე, მო-ენე; ნა-პირი; ნა-კჳთი; სა-ხელო, სა-სულე, უ-ხელო, უ-სულო, უ-პირო, უ-სამართლო; და სხვანი.

გ. ნაბოლოვარი არს ნაწილი სიტყვისა, რომელიცა ჰზის ძირის ბოლოს. ნაბოლოვარი არის ორგვარი, პირველი, როდესაც შეიცვლება სიტყვის ბოლო ბრუნვითა ან მიმოხვრითა, მაგალ: ხელ-ისა, სულ-ითა; ვჰსწერ-დი; ვჰსჭამ-დი; მეორე, რომელიც მოეზავება ძირსა და მისცემს მას სხვასა და სხვასა მნიშნველობასა; მაგალ: ხელო-სანი; პირ-იანი, სულ-იერი; დაბოლოვება ამგვარის სიტყვებისა შეიცვლებიან ბრუნვითა, ვითარცა დაბოლოვება ძირის; მაგალ. ხელოსნ-ისა; სულიერ-თა; და სხვანი.

§ 35. ძირეულთა სიტყვათაგან ჰსწარმოებენ:

პირველი: არსებითნი სახელნი.

1. დამნიშნველნი მოქმედებისა ან მდგომარეობისა. შექსდგებიან: ა. პირველსახეობითთა სახელზმნათაგან შეცჳლითა ნაბოლოვარისა მარცვლებზედ:ება, ვა, ობა, ომა, ილი, ული ან თავს დამატებითა მარცვლისა სი და ბოლოს შეცჳლითა მარცვლებზედ: ილი, ული; მაგალ. ბანა, ბან-ება; წოვა, წოვ-ება; გდება, გდ-ომა; ბრძვა, ბრძ-ოლა; ძრწვა, ძრწ-ოლა წუხვა, წუხ-ილი; რბენა, სი-რბილი; ნანვა, სი-ნან-ული; ძულვა, სი-ძული-ლი; სვლა, სი-არული; ყმედა, სი-ყმ-ილი.

ბ. არსებითთა და ზედშესრულთა სახელთაგან შეცჳლითა დაბოლოვებათა მარცვლებზედ:ება, ობა, ვა; მაგალ: ნიშანი, ნიშნ-ება ან ნიშნ-ვა; ბიჯი, ბიჯება; შიში, შიშ-ვა; ნაღველი, ნაღვლ-ობა; თეთრი, თეთრ-ება; ნაყროვანი, ნაყროვან-ება; სწორი, სწორ-ება.

გ. აწმყოფისა და ქმნილის მიმღეობისაგან, შეცჳლითა დაბოლოვებისა მარცვლებზედ: ება, ობა. მაგალ. მკითხავი, მკითხა-ობა; მწერალი, მწერლობა კითხული. კითხულ-ობა: ცნობილი, ცნობილ-ობა; და სხვანი, ნახე ამის შემდგომ წარმოება ზმნათა.

2. სახელნი მოქმედებითნი შექსდგებიან სახელზმნათაგან თავს დამატებითა ნაცვალსახელთა: მ, მა, მე, მმ, მო და ბოლოს შეცჳლითა მარცჳლებზედ: ალი, ალე, ედი, ელი, არე, არი, ური, ოლვარე, ოლარე, იარე, ე, იო, ავი, ი, რე, ული. მაგალ. სახელზნა თხოვა, მ-თხოვნ-ელი; მთხოვ-ელი; წერა, მწერ-ალი; მიცემა, მიმცემი; ცხოვრება, მცხოვრებელი, მცხოვრი: მა-ცხო-ვარი; ზაკვა, მ-ზაკ-ვარი; წიგნი, მ-წიგნობ-არი; გლოვა, მ-გლოვი-არე; ცთომა, მა-ცთ-ური; ყვარვა, მო-ყვასი; დენა, მ-დინ-არე; და სხვანი.

3. არსებითნი სახელნი გარდაღებითნი ჰსწარმოებენ.

ა. არსებითთა სახელთაგან დამატებითა ბოლოს მარცვალთაება, ობა, მგალ. კაცი. კაც-ობა; კაც-ება; ნათესავი, ნათესავ-ობა; ნაიბი, ნაიბ-ობა.

ბ. სახელზმნათაგან თავს დასმითა სი და ბოლოს შეცჳლითა მარცვლებზედ ილი, ული, მაგალ. ძულვა, სი-ძული-ლი; ხარვა, სიხარული: ნანვა სინანული; კვდომა, სიკვდილი; რბენა, სირბილი: ქადება, სიქადული; მშიება, სიმშილი; სვლა, სიარული; ყმედა, სიყმილი დ სხ.

გ. ზედშესრულთა სახელთაგან, დასმითა თავს მარცვლისა სი და ბოლოს ი მაგიერად ასოსა ე, მაგალ. თეთრი, სი-თეთრ-ე: ლამაზი, სი-ლამაზ-ე; წმინდა, სი-წმინდ-ე: ყმაწვილი, სი-ყმაწვილ-ე: ადვილი, სი-ადვილე; ძნელი, სი-ძნელ-ე; ბრძენი, სი-ბრძნ-ე; უკუთქმითნი: უგულო, უგულობა; დრო, უდროობა; გრძნობა, უგრძნობელობა.

შენიშნჳა 1. თუ ამ გარდაღებითთა სახელთა დაემატებათ ნაცვალსახელი ამ, მაგ; მაშინ გარდაღებითი სახელი მიიღებს ზედშესრულის სახელის მნიშნველობასა; მაგალ. ამ სიდიდე ძელი: მაგ სიდიდე ძელი.

შენიშნჳა 2. ზედშესრულნი სახელნი, დაბოლოვებულნი ელი ზედ, ზოგჯერმე ისპობენ ამ დაბოლოვებასა, როდესაც იხმარებიან, ვითარცა გარდაღებითნი სახელნი: მაგალ. ზრქელი, სიზრქე; ბრტყელი, სიბრტყე.

შენიშნჳა 3. გარდაღებითნი სახელნი, წარმოებულნი ზედშესრულთა სახელთაგან თავს არ მიიღებენ მარცვალსა სი; მაგალ. პირ-შავი, პირ-შავობა; ნამუხიანი, ნამუხიანობა უკეთესი, უკეთესობა; უარესი, უარესობა; უპირველესი, უპირველესობა.

დ. მიმღეობათაგან დამატებითა ბოლოს: ება, ობა, მაგალ: შენებული, შენებულება; მწერალი, მწერლობა; შემუსრვილი, შემუსრვილება; მეთქვი, მეთქვეობა.

ე. რიცხვითთა სახელთაგან, ნაცვალსახელთაგან, ზმნისზედათა, თანდებულთა და კავშირთა, ბოლოს დამატებითაება, ობა; მაგალ. ორი, ორ-ობა; ერთი, ერთობა; სამი, სამ-ება; ან სამ-ობა; მაგ, მაგასობაში; იგი, იგივეობა; ვინ, ვინაობა; თვისი, თვისება; რა, რაობა; ჩემი, ჩემება, ჩემობა; ვინა, ვინაობა; აღრე, აღრეობა; ცოტა, ცოტაობა; გარეთ, გარეობა; სადა, სადაობა; ოდეს, ოდესობა; ნელად, ნელიადობა; შორს, შორისობა; გარემო, გარემოება; თუ, თუობა; თვისი, თვისება; ამიერ, ამიერობა; იმიერ, იმიერობა; აქ, აქაურობა; იქ, იქაურობა; შინ, შინაობა; აღმა, აღმართობა; დაღმა, დაღმართობა, გრეგან, გარეგნობა.

4. გვაროვნობითნი სახელნი დაბოლოვდებიან: იანი, ოანი, ოვანი, იონი; ან მოემატებათ ბოლოს შვილი ან ძე; მაგალ. ბაგრატ, ბაგრატ-იონი; ბაგრატოვანი; ბარათა, ბარათიანნი; ამილახვარი, ამილახვრ-იანი;

სარდალ, სარდლიანნი; ან ამილახვრისშვილი, ზედგინიძე, მიქელაძე და სხ.

5. სახელნი დღესასწაულთა შესდგებიან სახელთაგან წმინდათა დამატებითა ბოლოს მარცვლისა ობა: ჯვარი, ჯვარ-ობა; მარიამ, მარიამობა, მარიამობის თთვე. ფერის ცვალება; სვეტისცხოველი, სვეტიცხოველობა.

6. სახელნი, დამნიშნველნი ვისისამე საბრძანებელისა მიიღებენ თავსა მარცვალსა სა და ბოლოს ო. მაგალ. ხელმწიფე, სა-ხელმწიფ-ო; მეფე, სა-მეფ-ო; ქართველი, სა-ქართველ-ო; მნე, სა-მნეო; მოურავი, სამოურავო; ათაბაგი, სა-ათაბაგ-ო; ერისთავი, სა-ერისთო; მურზაყანი, სა-მურზაყანო; ამილახვარი, საამილახვრო: ბარათიანნი, საბარათიანო.

7. სახელი იარაღთა, ჭურჭელთა ან საცავთა ნივთთა რათმე, შეჰსდგებიან სახელთაგან, რომელნიც დანიშნვენ ნივთსა რასმე, თავს უზისთ სა და ბოლოს ე ან ო. მაგალ. ღვინო, სა-ღვინ-ე; წყალი, სა-წყლ-ე; მარილი, სა-მარილ-ე; ქათამი, სა-ქათმე; წიგნი, საწიგნე; წნილი, სა-წნილე; წვრილმანი, საწვრილმანო, საკუჭნავი, —ნავო; ხარი, სახარე; ჩექმა, საჩექმე, წალა, საწალე; ქვიშა. საქვიშე.

8. არსებითნი სახელნი, დამნიშნველნი დაჩნეულის კვალისა რაზედმე შეჰსდგებიან სახელთაგან თავს დასმითა ნა და ბოლოს ი, არი, ალი, ევი, ობი; მაგალითად: ოფლი, ნაოფლი; სოფელი, ნა-სოფლ-არი; ქალაქი, ნა-ქალაქ-ევი; ტერფი, ნა-ტერფალი.

შენიშნჳა. ზედშესრულნი სახელნი, წარმოებულნი ზმნათაგან ან ქმნილთა მიმღეობათა აქვსთ თავსა ნა: მაგალ. ხნვა, ნა-ხნავი, ე. ი. მოხნული; ხევა, ნახევი; გვა, ნაგავი. და სხვ.

9. სახელნი ხელოსანთა ან მეურნეთა შეჰსდგების სახელთაგან, რომელნიც დანიშნვენ ნივთსა რასმე ან ხელოსნობასა ან საურავსა, თავს დასმითა მარცვლისა მე და ბოლოს ი მაგიერად ე, მაგალ. პური, მე-პურ-ე; ღვინო, მე-ღვინ-ე; თევზი, მეთევზე; უდაბნო, მეუდაბნოვე.

10. სახელი თემთა ან ადგილთა შეჰსდგებიან სახელთაგან ხალხისა, თავს დასმითა მარცვლისა სა და ბოლოს ეთი ან მარტო ბოლოს ეთი, მაგალ: სპარსი, სპარსეთი; რუსი, რუსეთი; ქართველი, საქართველო, ბერძენი, საბერძნეთი; ხმელეთი, მთიულეთი, კარალეთი. კასი, კახეთი; იმერელი, იმერეთი; მთეული, მთეულეთი; ინდო, ინდოეთი.

11. სახელნი, დამნიშნველნი ვინაობისა ან სადაობისა შეჰდგებიან სახელთაგან თემთა, ადგილთა, ქალაქთა და სხ. შეცჳლით ნაბოლოვარის ი მარცვლებზედ: ელი, ველი; ან თავს მომატებითა: მა, მე, მო; მაგალ. ქართლი, ქართლელი ან ქართველი; რაჭა, რაჭველი; მოსკოვი, მოსკოველი; აწყური, მაწყურელი; რუისი, რუელი ან მროველი; აჩაბეთი, მაჩაბელი, ეგრისი, მეგრელი; ეგვიპტე, მეგვიპტელი; ხევი, მოხევე; თემი, მოთემე, ბაღდადი, მობაღდადე.

შენიშნჳა. საკუთარნი სახელნი ქალაქთა, დაბოლოვებულნი ესი ზედ მოისპობენ ამ მარცვალსა წარმოებულს მათგან სიტყვებში; მაგალ. ტფილისი, ტფილელი და არა ტფილისელი; ქუთაისი, ქუთათელი და არა ქუთაისელი; კუმისი, კუმელი, და არა კუმისელი; სამთავისი, სამთავნელი; ამ გვარნი სახელნი დანიშნვენ აგრეთვე ადგილობითს მღვდელმთავარსა; მაგალ. აწყური, მაწყურელი, ე. ი. მღვდელ-მთავარი; რუისი, მროველი; გენათი, გენათელი.

12. სახელნი, მაჩვენებელი ადგილთა სადაც მუშაობენ რასმე, მაგალ. ხაბაზი, სახაბაზო; მზარეული, სამზარეულო.

13. სახელნი შემკრებელობითნი დაბოლოვდებიან მარცჳლებზედ: ეული ან ნარი: ვეცხლი, ვეცხლეული; ბეწვი, ბეწვეული; ნივთი, ნივთეული; მუხა, მუხნარი; ფიჭვი, ფიჭვნარი; თხილი, თხილნარი; ბუჩქი, ბუჩქნარი; შინდი, შინდნარი; ძეძვი, ძეძვნარი; შამბი, შამბნარი. შემკრებელობითთა სახელთა ეკეუთნვიან აგრეთვე განმეორებულნი სიტყვები; მაგალ: ხილი მილი; წილი მილი; წყალ-წყული: აგრეთვე სახელნი დამნიშნველნი სიმრავლისა მიიღებენ ბოლოს მარცვალთა ობი, რობი, ოვანი, მაგალ. ქვიშა, ქვიშრობი, კლდე, კლდოვანი; მთა, მთობი და სხ.

14. კნინობითნი სახელნი დაბოლოვდებიან მარცვლებზედ: ა, კა, ტა, ია, ლა, ცა, მაგალ. დავით, დავითა, დავითელა, დათიკელა, დათიკა, დათუა; სიმონ, სიმონა, სიმინიკა, სიმონიკელა; პეტრე, პეტრიელა, პეტრიკა, პეტრია; პავლე, პავლია, პაპუნა, პაპუა; ივანე, ნინია; გიორგი, გიორგიტა, გოგიტა, გოგიტელა; ნინო, ნინა, ნინუცა; ბიძა, ძია, ბიძია; პაპა, ბაბუა; ძმა, ძამია; გაბრიელი, გაბუა; წიგნი, წიგნაკი; დაბოლოვება კი საღჳთო წერილში იხმარება მრავალჯერ და არ ნიშნავს კნინობითსა სახელსა; მაგალ. ზვარაკი, ბამბაკი (ბამბა); გლახაკი; დანაკი; ჭალაკი და სხვანი.

15. სახელნი უკუთქმითნი მიიღებენ თავს უ და ბოლოს ო, ება, ობა; მაგალ. მამა, უმამო; დედა, უდედო; ან. უმამობა; უდედობა; ბედი, უბედობა უბედურობა; კაცა, უკაცურობა, უკაცრობა; ღონე, უღონობა; სჯული, უსჯულობა, უსჯულოება.

16. რთულნი სიტყვები, მაგალ. მღვდელ-მთავარი; გულს მოდგინება, დღეგრძელობა; დედა შვილნი, დედა წულნი; დედ-მამანი, ცოლ-ქმარნი, ქალ-ვაჟი, გოგობიჭები; დაძმანი.

17. სახელნი წიგნთა მიიღებენ ბოლოს მარცვალსა იანი ან ოსანი; ამირანდარეჯანიანი, ვეფხვისტყაოსანი, ვისრამიანი, ყარამანიანი, ზილიხანიანი.

მეორე: ზედშესრულნი სახელნი.

1. დამნიშნველნი ვითარებისა ან თვისებისა იქმნებიან ა. პირველსახეობითნი: მაგალ. შავი, თეთრი, მწვანე; დიდი; მაღალი; ავი; ბოროტი; კარგი და სხვანი.

ბ. წარმოებითნი, რომელნიცა ჰსწარმოებენ არსებითთა სახელთაგან დამატებითა ბოლოს მარცვალთა ელი, ალე, ილი, იერი; მაგალ: მადლი, მადლიერი; ცოდვა, ცოდვილი; ძალი, ძლიერი.

2. შედშესრულნი სახელნი, დამნიშნველნი ვინაობისა ან სადაურობისა დაბოლოვდებიან მარცვლებზედ, ოვანი, ელი; ული, ური: მაგალ. ბარათოვანი, ბანოვანი; დაბოლოვება ელი მიეწერების მხოლოდ სულდგმულთა, გარნა ნივთთა: ური, მაგალ. კახი, კახელი (კაცი); კახური (ღვინო); მცხეთა, მცხეთელი (კაცი); მცხეთური (პური); ქართლი, ქართლელი (კაცი), ქართული (ენა); ლეკი, ლეკური (თამაშობა); ტფილისი, ტფილელი (ტფილისში მცხოვრები), ტფილისური (ლა-

პარაკი); სომეხი, სომხელი (სომხითში მცხოვრები), სომხური (ყოფაქცევა); კუმისი, კუმისელი, კუმური; რუსთავი, რუსთაველი. აგრეთვე ზედშესრულნი სახელნი: ბრძენი, გონიერი, ვერაგი, რეგვენი მიეწერების პირსა გარნა ნივთსა ბრძნული, გონიერული, ვერაგული, რეგვნული; კეთილშობილი, კეთილშობილური ყოვა ქცევა: თქვენი, თქვენეული; თქვენებური; ჩემი, ჩემეული, ჩემებური.

3. დამნიშნველნი თვისებისა ან მიჩემებისა შეჰსდგებიან არსებითთა სახელთაგან ბოლოს დამატებითა მარცვალთა: იანი. ებიანი, ედი, ითი, საგანი, ოვანი, ევანი, იერი, იელი, ითი, ოსანი; მაგალ. წყალი, წყლიანი; ფრთა, ფრთიანი, ფრთებიანი; მთა, მთიანი, მთებიანი; ზოლი, ზოლიანი, ზოლებიანი. კუთხე, კუთხედი; ხმა, ხმოვანი; ქმარი, ქმრიანი: ცა, ციერი; სხეული, სხეულევანი; ჩემი, ჩემიანი, შენი, შენიანი; ბუნება, ბუნებითი; ხორცი, ხორციელი: დღე, დღიური; ცხენი, ცნენოსანი; თუ, თუობითი; კარავი, კარველი; ქორი, ქორედი; ფესვი, ფესვედი, ფიცარი, ფიცრედი; კუთხე, კუთხედი; რიცხვი, რიცხვედი, ორრიცხვედი, სამრიცხვედი, მრავალ-რიცხვედი.

4. ზედშესრული სახელნი კუთნვილებითნი, რომელნიც შეჰსდგებიან არსებითთა სახელთაგან, ნაცვალსახელთაგან, ზმნისზედათა, თანდებულთა, კავშირთა და სხ. თავს დასმითა სა და ნაბოლოვარის ხმოვანის ასოსი შეცვლითა ო; ან ბოლოს დამატებითა მარცვალთა: ური, ული, ეული, ეური; ოდი მაგალ. მამა, სამამო; ორმოცი, საორმოცო; პერანგი, საპერანგე (ტილო და სხ.); პასეკი, საპასექო; ნიადაგი, სანიადაგო; მეფე; სამეფო; ტრედი, სატრედო; ქორწილი, საქორწილო, ღმერთი, საღჳთო, ერი, საერო; ჩემი, საჩემო; შენი, საშენო; გარე, საგარეო; მარადის, სამარადისო; თუ, სათუო; ვაი, სავაებო; თანა, სათანადო; კეთილშობილი. კეთილშობილური; ბრძენი, ბრძნული; აქა, აქაური; იქა, იქაური; კუთხე, კუთხედი; კარავი, კარველი: ზედშესრულნი სახელნი, მაგალ. ბრძენი, გონიერი, ვერაგი, რეგვენი მიეწერების პირთა, გარნა ნივთთათვის ითქმის: ბრძნული, გონიერული, ვერაგული, რეგვნული.

5. ზედშესრულნი სახელნი მსგავსებისა მიიღებენ ბოლოს მარცვალთა: ებრი, ებრივი, ებლივი, ებური, თანა, ური, მაგალ. ლომი, ლომებრი; ჩემი, ჩემებრი; ჩემებური, ჩემებრივი; მისი, მისებრი; დავითისთანი, მისთანა, იმისთანა.

6. ზედშესრულნი სახელნი, დამნიშნველნი დროისა დაბოლოვდებიან მარცვალზედ: დელი, ნდელი, ინდელი; მაგალ. დღევანდელი, დღეინდელი; დილანდელი, გუშინდელი, წლევანდელი, მაშინდელი.

7. ზედშესრულნი სახელნი მოქმედებითნი ჰსწარმოებენ სახელთაგან და სახელზმნათაგან თავს დასმითა ნა ან სა და ბოლოს შეცულითა ასოზედ ი ან დამატებითა მარცვალთა: ვი, არი, ალი, ები; წერა, საწერი, ნაწერი; მარხვა, სამარხო, ნამარხულევი; ანდერძი, ნაანდერძევი; გბობა, ნაგბობი; შემდგომნი ზედშესრულნი სახელნი ბოლოს მიიღებენ ვარი, არი, მაგალ. მგბარი, შემწვარი.

8. ზედშესრულნი სახელნი განკერძოებითნი მიიღებენ ბოლოს მარცვალსა ითი, ბუნება, ბუხებითი; არხება, არსებითი.

9. ზედშესრულნი სახელნი, დამნიშნველნი მსგავსებისა მიიღებენ ბოლოს მარცვალთა ებრი, ებური, ებრივი, თანა: ლომებრი, კაცობრივი, ღორებრი, დავითის თანა.

10. ზედშესრულნი სახელნი, დამნიშველი მცირედ გადიდებისა ან დაკნინებიხა მიიღებენ თავს მო და ნაბოლოვარს ხმოვანს ასოს შეჰსცვლიან ი ზედ. მაგალ. დიდი, მოდიდო; შავი, მოშავო, თეთრი, მოთეთრო; ყვითელი, მოყვითლო; ბრტყელი, მობრტყე; მწარე, მომწარო.

11. ზედშესრულნი სახელნი უკუთქმითნი მიიღებენ თავს უ და ბოლოს შეჰსცვლიან ო, ური, ოვო, არი; ბედი, უბედური, უბედო; მართებული, უმართებულო; მარჯვე, უმარჯვეო; თავი, უთაური; დრო, უდროვო; მომართვა, მოუმართავი; მოსული, მოუსვლელი; გასული, გაუსვლელი.

12. ზედშესრულნი ჰსწარმოებენ თანდებულთაგან: მაგალ. გარე, გარეთი; უკანა, უკანასკნელი; ზესკნელი, შიგან. შიგნითი. აღმა, აღმართი, დაღმართი, უკუღმართი, ჩაღმართი, წაღმართი, გარე, გარესკნელი, ქვესკნელი, ზესკნელი; უკანასკნელი; ზესთა, უზესთაესი; გარეთ, გარეთი; შიგნითი, ზემო, ზემოთი; ქვემო, ქვემოთი.

13. რიცხვითი სახელნი, ა. წესებითნი რიცხვითნი სახელნი შეჰსდგებიან: რაოდენობითთა რიცხვითი სახელთაგან თავს დასმითა მე, და ბოლოს ე. მაგალ. ორი, მე-ორ-ე; სამი, მესამე, ოთხი, მეოთხე; ასი, მეასე; ათასი, მეათასე. ამისაგან გამოირიცხება ერთი, რომელიც წესებითად ითქმის პირველი; ბ. შემკრებელობითნი, რომელნიც დაბოლოვდებიან ეული, იანი, ვე; მაგალ. ორი, ორიანი; სამი, სამიანი; ერთი, ერთეული; სამი, სამეული; ან ორივე, სამივე; ან ორნი, სამნი, ასნი; ან: წყვილი, ფევარი, უღელი; ორ-ორი, სამ-სამი; სამას სამასი; გ. განწვალებითნი, მაგალ. მეათედი, მეორმეოცედი, მეასედი; ან ნასამალი, ნაოთხალი, ნაათალი, ნაასალი და სხ.

ამის დაბლა ჰსჩანს რომ რიცხვითთა სახელსა აქვს შემდგომი ცჳლილებანი.

ერთი, პირველი, ერთიანი, ერთეული, ერთერთი, ერთივე, ორი, მეორე, ორიანი, ორეული, ორორი, ორივე, ორნივე; მეორედი: სამი, მესამე, სამიანი, სამეული, სამსამი, სამივე, სამნივე, მესამედი, ნასამალი, ოთხი, მეოთხე, ოთხიანი, ოთხეული, ოთხოთხი, ოთხივე, ოთხნივე, მეოთხედი, ხუთი, მეხუთე, ხუთიანი, ხუთეული, ხუთხუთი, ხუთივე, ხუთნივე, მეხუთედი, ექვსი, მეექვსე, ექვსიანი, ექვსეული, ექვს-ექვსი, ექვსივე, ექვსნივე. მეექვსედი, შვიდი, მეშვიდე, შვიდიანი, შვიდეული, შვიდშვიდი, შვიდივე, შვიდნივე, მეშვიდედი, რვა, მერვე, რვიანი, რვეული, რვანივე, მერვედი. ცხრა, მეცხრე, ცხრიანი, ცხრანივე, მეცხრედი. ათი, მეათე, ათიანი, ათეული, ათივე, ათნივე, ათათი, ნაათალი.

აგრეთვე ნაცვალსახელთა.

მე, ჩემი, ჩემიანი, ჩემეული, ჩემებური, ჩემებრი; ჩემისთანა, შენ, შენი, შენიანი, შენეული, შენებური, შენებრი, შენისთანა; ის. იმისი, იმისიანი, იმისეული იმისებრი, იმისებური, იმისთანა; თვით, თვისი, თვისიანი, თვისეული, თვისებური. თვისებრი; ჩვენ, ჩვენი, ჩვენიანი, ჩვენეული, ჩვენებური, ჩვენებრი, ჩვენისთანა. თქვენ, თქვენი, თქვენიანი, თქვენეული, თქვენებური, თქვენებრი; თქვენისთანა, იგინი, ისინი, იმათი, იმათიანი, იმათეული, იმათებრი, მათებრი

მესამე, ზმნანი. არიან პირველ-სახეობითნი, მაგალ. წერა, წოვა, კითხვა, ქსოვა, თლა, ბურძგნა და სხვანი და წარმოებითნი, რომელნიც შეჰცვლიან დაბოლოვებათა მარცვლებზედ ება, ობა, ვა, ოლა, ილი; ამგვარნი ზმნები ჰსწარმოებენ:

ა. სახელზმნათაგან; მაგალ. ბანა, წარმოებითი ბანება; კვეთა̃, კვეთება; წოვა, წოვება; კითხვა, კითხვება; ბრძვა, ბრძოლა; ძრწვა, ძრწოლა; წუხვა, წუხილი.

ბ. არსებითთა და ზედშესრულთა სახელთაგან. მაგალ. ნიშანი, ნიშნება ან ნიშნვა; ბიჯი, ბიჯება, ბიჯვა; შიში, შიშვა; ნაღველი, ნაღჳლობა; თეთრი, თეთრება; სწორი, სწორება; დიდი, დიდება; ნაყროვანი, ნაყროვანება, პატარა, პატარება; მცირე, მცირება და სხვანი მრავალნი: ორი, ორება; ოცი, გაოცება; ასი, გაასება.

გ. ნაცვალსახელთაგან, მაგალ. ჩემი, ჩემება, თვისი, თვისება; თავი, თავება.

დ. მიმღეობათაგან, მაგალ. წინადაცვეთილი, წინადაცვეთილება; კითხული, კითხულობა; ცნობილი, ცნობილობა; ცდილი, გამოცდილობა; მკითხავი, მკითხველობა, მზომელი, მზობელობა; ყოფა, ყოფლობა; დიდებული, დიდებულება; მწუხარე, მწუხარება; მტაცებელი, მტაცებლობა; მჭმუნავი, მჭმუნველობა; მკერავი, მკერვლობა; მოღვაწე, მოღვაწეობა და სხ.

ე. ზმნისზედათა და თანდებულთაგან; მაგალ. ახლო, დაახლოვება; გარე, გარეობა ან გავიგარებ, ზესთა, ვუზესთაესობ: არა, არაობა; მარტო, მარტოობა; მიმართ, მიმართება; თუ, თუობა.

ვ. რთულნი, მაგალ: სახელ-დება, სახელსვჰსდებ; გულსმოდგინება, ვიგულსმოდგინებ; თავის-დადება, თავს დავუდებ; თავს გამოდება, თავს გამოვიდებ; თავის დანებება, თავს დავანებებ; თავის-დაკჳრა, თავს დაკუკრავ; გულის თქჳმა, გულს ვითქვამ; და სხვანი.

პირველსახეობითთა ზმნებთა თავს დაესხმიან თანდებულნი, რომელნიც მიჰმცემენ ზმნათა შემდგომთა მნიშვნელობათა:

აღ, საზოგადო ლაპარაკში ა. დანიშნავს მოქმედებასა, რომელიც აჩვენებს ზევით მიმართულობასა. უმეშვეობითნი ზმნანი, მექონნი თავს თანდებულისა აღ, ა ითხოვენ შემდგომ თვისა სახელსა თანდებულითა ზედ. მაგალ. აღვიდა მთაზედ; აირბინა კიბეზედ; აიღო თავზედ.

აღმო, საზოგადო ლაპარაკიში ამო დანიშნავს მოძრაობასა შიგნიდამ გარეთ ან დაბლიდამ ზევით; პირველს შემთხვევაში მიიღებს სახელსა თანდებულითა დგან, დამ, მეორეს შემთხვევაში თანდებულითა ზედ; მაგალ. ამოვიდა ორმოდამ; ამოიყვანა ჭიდამ; ამოიტანა ბანზედ.

გან, საზოგადო ლაპარაკში გა დანიშნავს პირველად შიგნიდამ მოძრაობასა და ითხოვს სახელსა თანდებულითურთ დგან, დამ; მაგალ. გავალ სახლიდამ; მეორედ გაშორებასა საგნისაგან, მაგალ. განრიდება, განრომა; მესამედ, მოქმედების შესრულებასა: მაგალ. გათბობა, გაცხელება; მეოთხედ, გასწვრივ მოქმედებასა, ითხოვს სახელსა თანდებულითურთ ზედა. მაგალ. გაატარეს ხიონი ქუჩაზედ; მეხუთე: მოქმედებასა გარდიგარდმო ითხოვს განვითარებითსა ზრუნვასა. მაგალ. გაგლიჯა მრავალ ნაჭრად; მეექსე, როდესაც მოქმედება გახშირდება რომელსამე საგანზედ. გამხიარულება და სხ.

განმო (გამო) აჩვენებს მოქმედებასა შიგნიდამ რისამე, ითხოვს სახელსა თანდებულითურთ დგან, გან, დამ. გამოვიღე უჯრიდამ; გამოვიტან სახლიდამ; გამოვჰქანდაკებ ხისაგან და სხ.

გარდა (გადა), აჩვენებს მოქმედებასა ერთის ადგილიდამ მეორეზედ, მაგალ. გარდავიტან, გარდავსდგამ, გარდავჰწერ.

გარდამო, გარდმო (გადმო), აჩვენებს მოქმედებასა მაღლიდამ ძირს, ითხოვს სახელსა თანდებულითურთ დგან, დამ; მაგალ. გარდმოაგდო მთიდამ; გარდამოხსნეს ჯვარიდამ.

გარშემო (გარემო) დანიშნავს მოქმედებასა იმრგვლივ, მაგალ. გარემოზღუდა ქალაქი ზღუდითა; ციხეს გარშემოავლო ჯარი.

გარე, დანიშნავს მოშორებასა საგნისაგან, მაგალ. გარემიაქცია პირი: ან მოქმედებასა იმრგვლივ; მაგალ. გარემოვლო ქალაქი, გარემოადგა ციხესა.

და, დანიშნავს: ა. მოქმედებასა ზედაპირზედ, ითხოვს სახელსა თანდებულითურთ ზედა, მაგალ. დააკრა ფიცარზედ, დაჰსდო მიწაზედ; დავჰსწერა ქაღალდზედ; დავსდგამ სტოლზედ: გ. გახშირებასა მოქმედებისასა, მაგალ. დავჰქდივარ, დავატარებ.

ზე, ზეალ, დანიშნავს მოქმედებასა ძირიდამ მაღლა, მაგალ. ზეალვალ, ზეალვხდები.

ზედ, ზედა, დანიშნავს მოქმედებასა ზედაპირზედ; მაგალ. ზედვადებ; ზედავჰმხედველობ.

მი, დანიშნავს მოძრაობასა შორეულ საგანზედ, ამას შეუდგება ზმნის ზედა იქ. მაგალ. იქ მიიტანე, იქ წაიღე; შინ მივალ.

მო, დანიშნავს მოძრაობასა ახლოს საგანზედ, შეუდგება ზმნისზედა აქ. მაგალ. აქ მოიტანე, აქ მოდი; აგრეთვე მო დანიშნავს მოქმედებასა გარდიგარდმო, გარემოს ან აქა იქ; მოვჰყრი, მოვჰსდებ.

მიმო, მიდმო. მიმოდა დანიშნავს გარემოს ან აქა იქ მოქმედებასა, მაგალ. მიდამორბენა, მიმოდაქცევა, მიმოდაფანტვა.

ქვე, ქვემო, ქვედა, ქვეშე დანიშნავს მოძრაობასა ძირს, დაბლა, მაგალ. ქვედაცემა, ქვეშემოგდება; ქვედაწევა; ქვედაფენა, ქვედაზიდვა.

უკუნ, უკმი, უკმო დანიშნავს წინა აღმდეგსა მოქმედებასა, მაგალ. უკუმოქცევა, უკუმოღება, უკუვჰსდგები, უკურიდება, უკუმიზღვევა.

შე დანიშნავს მოქმედებასა შინაგან, შეუდგება თანდებული ში, შინა. მაგალ. ხატი შეასვენეს ეკკლესიაში; ქურდი შეეპარათ სახლში; ან მოქმედებისა აღსრულებასა, მაგალ. შეჰკერეს, შეანძრიეს, შელებეს.

შემო დანიშნავს ა. მოქმედებასა გარედამ შიგნით, მაგალ. შემოიყვანა სახლში; შემოიტანა ეზოში; ან ბ, მოქმედებასა გარემოს რისამე, მაგალ. შემოაკერა, შემოლობა.

შთა, საზოგადო ლაპარაკში ჩა, დანიშნავს მოქმედებასა შინაგან რისამე, შეუდგება თანდებული ში,

მაგალ. ჩავარდა წყალში; თან ჩაიტანა მიწაში სიმდიდრე; ჩავიდა ქალაქში.

შთამო, საზოგადო ლაპარაკში ჩამო, დანიშნავს მოქმედებასა ზეიდამ ძირს, მაგალ. ჩამოიყვანა ქალაქში ყმაწვილი; ჩამოიტანა ბარგი; ძირს ჩამოვიდა.

წარ, წარმო, საზოგადო ლაპარაკში წა, წამო დანიშნავს გარემიქცევით მოქმედებასა; მაგალ. წარიგზავნა ელჩად; წაიყვანა ცხინვალს; შინ წამოვიდა, სიტყვა წარმოსთქვა.

წინ, წინაგან, წინასწარ, წინწა, წინადა დანიშნავს წინდასწრებით მოქმედებასა; მაგალ. წინა განვიზრახავ, წინასწარ-ვჰმეტყველობ; წინა ვჰმძღრობ.

ამათ გარდა არიან მარცვალნი, რომელნიც დაესხმიან სიტყვებსა თავად ან ბოლოს; მაგალ. ცა, ზე-ცა; პირი, ზე-პირი; დღეინდელი, მო-დღეინდელა დღედმდე; ერთი, მი-ერთადმე; უკუნი, მიუკუნისადმდე; აქა, მოაქამომდე; მწუხრი, მი-მწუხრი და სხ.

V. ლექსთ-თხზულება ან სინტაქსი.

§ 36. ლექსთ-თხზულება გამოგვიხატავს კანონებსა სიტყვების თანხმობისა და გარიგების ჰაზრში.

§ 37. ერთს გამოთქმულს ჰაზრსა წერილით, თუ ზეპირ ეწოდება წინადადება, თვითოეულს წინადადებაში განირჩევიან სიტყვები:

უფალი ჰაზრისა, თხრობილი, ძიება და სხ.

მაგალ. ერთმა ვინმე არისტოტელს შვილი მიჰგვარა სასწავლებლად. არისტოტელემან ხუთასი დრაჰკანი ჰსთხოვა. შვილის პატრონს გაუკვირდა და უთხრა. იმაგ ფასად ერთს ვირს ვიყიდიო. არისტოტელმა უპასუხა». იყიდე და ორი ვირი გეყოლება ერთის მაგიერათო.

§ 38. წინადადებანი იქნებიან:

ა. მარტივნი, რომელთა აქვსთ ერთი უფალი ჰაზრისა და ერთი თხრობილი, მაგალ. მოჰკლას ხარი თიგამა; სართი ჯოჯოხეთს ანათებს; ქათამი წყალს დალევს და ღმერთს შეხედავს; ძალი აღმართსა ჰხნავს.

ბ. რთულნი, რომელშიან არიან ორნი, სამნი ან მეტნაკლებნი უფალნი ჰაზრისა ან თხრობილნი, მაგალ. ვარდთა და ნეხვთა ვინადგან მზე ჰსწორედ მოეფინების, დიდთა და წვრილთა წყალობა შენცა ნუ მოგეწყინების; ჩემნი დედ მამანი და დაძმანი მშვიდობით არიან; ივანე და გოგია მიდიან და მიიმღერიან.

1. თანხმობა ლექსთა.

§ 39. უპირველესი კანონი ლექსთა თანხმობისა, როგორც მარტივისა, ისე რთულისა წინადადებისა არიან:

ა. უფალი ჰაზრისა და თხრობილი დაიდებიან ერთს რიცხვში და ერთს პირში; მაგალ. ბედაურები დაიხოცნენ, ვირებს დარჩათ მოედანი; ზომიერი ღვინო ჭკუას გაგისწორებს, უზომო სხვასაც მოგიშლის, არამც თუ ჭკუას; უცხონი გზათა და უსწავლელნი საქმეთა ჰსცდებიან; ყოველი დაინთქმის სრულიად, კეთილის საქმის მეტი.

შენიშნჳა. მრავალჯერ მრავლობითის რიცხვის მაგიერად დაიდების მხოლოობითი, მაგალ. მადლიერი ვართ, უნდა: მადლიერნი ვართ; ნეტარ არიან, უნდა ნეტარნი არიან; სანთლები ანთია, სკამები ჰსდგას.

ბ. უფალი სიტყვა იქმნების არსებითი სახელი, ზოგჯერმე ზედშესრული და ნაცვალსახელი; მაგალ. სადაც ძალა შევა, სამართალი ბან-დაშ ავა; სამართლით მოჭრილი ხელ არ მეტკინება: ავი ვერ მაკადრიან, კარგი არ მაღირსიან; მაღალი არ მოჰსდრკა, დაბალი ვერ შეჰსწვდა; მე შენკენა ვარ, შენ ემაკებისაკენ; შენი თუ არა იხარჯედეს რა ლხინს ნუ რა ფერი გირჩევნიან.

გ. ზოგჯერმე უფალი ჰაზრისა ან თხრობილი დაიტევების; მაგალ. ჰნახეს და ნახვა მოუნდათ უცხოსა სანახავისა; დედი ნაცვალი თვალში ნაცარი, ე. ი. არის; კედელს ყური, მინდორს თვალი (აქვს); ქალი მორცხვი, ვაჟი ხასი, ქვეყნის ფასი (არის).

დ. როდესაც ორი ან მეტი უფალი სიტყვა ჰზის, მაშინ თხრობილი დაიდების მრავლობითს რიცხვში; მაგალ. კონსტანტინე და ლევან აღირჩივნენ მსაჯულად, დათვი და მელა დაძმობილდნენ, მელამ აღუთქვა საქმეში შველა; ითქმის აგრეთვე: სიცოცხლე და სიკვდილი ბუნებითია; ოქრო და ვეცხლი ქვაზედ იცნობების, მაგრამ ჭკვიანი კაცი ჭკუვითაც ძნელად საცნობია; სწავლა და შრომა სასარგებლოა; პური და ღვინო ძველი ჰსჯობს, ბატონი ახალ-ახალი. აგრეთვე თხრობილი დაიდება მხოლოობითს რიცხვში, როდესაც ორთა უფალთა შორის ჰსხედან კავშირნი: ან, თუ, თუნდა და სხვანი. პეტრე თუ ივანე ჰსწერს წიგნსა.

ე. არსებითი ზმნა, მჯდარი თხრობილად იხმარება შემოკლებითად; მაგალ. რკინა მაგარია (არის); ხე მცენარეა (არის); ძმური სიყვარული კლდისაგან უმაგრესია (არის); თაფლი კარგია (არის), მაგრამ ძაღლის გუდაში ჰსძევს; ავი კაცი აღდგომასაც ავი-ა.

ვ. როდესაც მოქმედებენ პირველი და მეორე პირი ერთად, მაშინ წინადადება დაიდება პირველს პირში, როდესაც მოქმედებენ მეორე და მესამე პირი ერთად, მაშინ წინადადება დაიდების მეორე პირში; მაგ. მე და შენმა ძმამ წირვა ერთად მოვისმინეთ; შენ და ფრიდონ ძმები ხართ.

ზ. სიტყვები, დამნიშნველნი უფლის სიტყვის ვინაობისა, ვითარებისა, თვისებისა, საკუთრებისა და რაოდენობისა, ვითარცა უფალი სიტყვა დაიდებიან ერთს რიცხვში და ერთს ბრუნვაში; მაგალ. ავი ძაღლი თივასა არც თითონა ჰსჭამს არც სხვას აჭმევს; ახალი ცოცხი კარგად ჰგვის, ძველი მოატანს ქვიშასა; ზურგ დაგლეჯილი ჯორი ზეცაში კაჭკაჭს დაინახავს; თვითო გოგრიდან, თითო ჭკუა გამოდის; ჰსჯობს ერთი მოყვარე მრავლისა ღირსი, ვიდრე მრავალნი არა რისამე ღირსნი; ითქმის აგრეთვე: ჩემი ყოველი საქმენი გცოდნიან; უნდა ჩემნი ყოველნი და სხ. თუ შეხვედების უფალი სიტყვა დაბოლოვებული მრავლობითს რიცხვში ები ზედ, მაშინი ზედშესრულნი და ნაცვალსახელნი, დამნიშნველნი მისის ვინაობისა, საკუთრებისა და რაოდენობისა დაიდებიან მხოლოობითად, მაგალ. ჩემი ამხანაკები: ჩემი ძმები; თუ სიტყვები, დამნიშნველნი უფლის სიტყვის ვინაობისა, ვითარებისა, თვისებისა და სხ. ჰსხედან უფლის სიტყვის უკან, მაშინ უფალი სიტყვა დაიდების მოკვეცილად და სიტყვები დამნიშნველნი ვითარებისა, ვინაობისა და სხ. დაიდებიან ბრუნვაში, რომელსაც მოითხოვს ჰაზრი; მაგალ. პეტრე დიდსა (და არა პეტრესა დიდსა) აუშენებია მშვენიერი ქალაქი პეტერბურღი; ირაკლი მეფესა (და არა ირაკლესა მეფესა) დიდი გმირობა უმქნია ასპინძის ომში; სამართლის წიგნი დედაზარდლისა ბადესა ჰგავს, ღონიერი ბუზი შიგ გავარდება და უღონო გაებმის.

ჱ. არსებითი სახელი, დამნიშნველი უფლის სიტყვის თვისებისა დაიდების ერთს ბრუნვაში და რიცხვში უფლის სიტყვასთან: მეფე ირაკლი; სოლომონ ბრძენი; ივანე მსაჯული; გარნა დამნიშნველი ვინაობისა ნათესაობითს ბრუნვაში; მაგალ. ღორის ტილი ფეხზედ დაისვი, მერმე თავზედ გავა; ღჳთის სახელითა; ცის მფრინველნი; ერთს ვისმე კალმუხის ქუდი ეხურა თავზედ და ძალიან თავი მოჰსწონდა, ერთმა კაცმა ყურში ჩაურჩულა: ძამიავ, თავი რად მოგწონსო, ეგ ტყავი უწინ ცხვარს ეცვაო. ჯერ არს შენიშნუად, თუ უფალი სიტყვა ჰზის თავსა, მაშინ არსებითი სახელი თავის დაბოლოვების გარდა მიიღებს უფლის სიტყვის ბრუნვის დაბოლოვებასა; მაგალ. სახელითა ღჳთისათა; მფრინველნი ცისანი; ძმასა გიორგი ბატონი შვილისასა და სხ.

თ. როდესაც რამთონნიმე სახელნი ჰსხედან ერთად შემაერთებელის ნიშნითა -, მაშინ უკანასკნელი მიიღებს სათანადო ბრუნვის დაბოლოვებასა, მაგალ. ბრძოლა მათი იყო ფარ-ხმალ-ისრითა; ქალ-ვაჟნი, ცოლ-ქმარნი; სამოცდა თორმეტთა მხედართა მათ.

ი. ნაცვალსახელი მან და ამისაგან წარმოებულნი ამან (ამ), იმან, (იმ), მაგან (მაგ) თუ უფლის სიტყვის წინა ჰზის, არ შეჰსცვლის დაბოლოვებასა, მაგალ. ამ კაცს უთქვამს; თუ ბოლოს ეთანხმების ბრუნვითა უფალს სიტყვას; მაგ. კაცსა ამას უთქვამს. უფალი სიტყვა, დაბოლოვებული ნაცვალსახელზედ მან, თუ ვინაობის სიტყვის თავსა ჰზის, მაშინ ნაცვალსახელი მან ვინაობის სიტყვის უკან დაისმის, მაგალ. ლუარსაბ მეფემან; დავით მსაჯულმან და არა ლუარსაბმა მეფემან, დავითმა მსაჯულმა.

2. გარიგება სიტყვებისა ჰაზრში.

§ 40. კანონნი სიტყვის გარიგებისა ჰაზრში არიან:

ა. თვითოეულნი ზმნანი: მოქმედებითნი, მიჩემებითნი, სხმითგარდასვლითნი, ხმარებულნი აწმდგომს და ქმნილს უსრულს დროებში საზღვრებითის სქესისა და აწმდგომს დროში სათუოს სქესისა, ითხოვენ უფალსა ჰაზრისა სახელობითს ბრუვაში და მიებასა მიცემით ბრუნვაში. მაგალ: ბრიყვი ჭკუას აძაგებს, ის კი ეჭირება; ახალი ცოცხი კარგათა ჰგვის, ძველი მოატანს ქვიშასა; ძალა აღმართსა ჰხნავს; აზნაური მჭადს არა ჰსჭამს, მოშივდება ჭირსაც მომჭამს. მონათა შენთა ნუცა ნაყროვანებასა დააჩვევ და ნუცა სიყმილსა; ნაყოვანებასა შეუდგება გინება და სიყმილსა პარვა; ქათამი წყალს დალევს და ღმერთს შეხედავს; ენა ტკბილად მოუბარი გამოიყვანს გველსა ხჳრელით; გვარიან ცხენი მათრახს არ იკრავს; ერთი ჭროკინი ჩიტისა გაზაფხულს ვერ მოიყვანს; ურჩი მიუშვ ნებასა, თვით შეეყრება მცნებასა; ზურგ დაგლეჯილი ჯორი ზეცაში კაჭკაჭს დაინახავს; განსაცდელი გამოჰსცდის მოყვარესა.

ბ. იგივე ზმნები, ხმარებულნი ქმნილს სრულს დროში საზღურებითისა სქესისა და ქმნადში სათუოს სქესისა ითხოვენ უფალსა მოთხრობითს ბრუნვაში და მიებასა სახელობითს; მაგალ. ვირმა პალო მოჰგლიჯა, ერთი პატრონსა ჰკრა და თორმეტი თითონ იკრა; ღმერთმან დაფუშოს ეშმაკის მუშა; ირემმა ირემს ბალახი მოუკითხა და უთხრა. არც მე მაკლიაო, არც შენაო, მაგრამ ერთმან ერთის გულის დაებაო.

გ. იგივე ზმნები, ხმარებულნი ქმნილს უუსრულეს დროში სალჳრებითისა სქესისა და ქმნილს სრულსა და უუსრულეს დროებში სათუოს სქესისა ითხოვენ უფალსა მიცემითს ბრუნვაში და მიებას სახელობითის ბრუნვაში მაგალ. თხას თხა ურჩევნიან ათასს სულს ცხვარსა, ვეშაპი ასეთს არას ჩაჰყლაპავს, რომ მონელება არ შეეძლოს; თავსაცილს კაცი არ მოუკლავს, შიმშილს კი დაუბნედია.

დ. უფალი და მიება ბრძანებითს სქესში დაიდების იმავე ბრუნვითა, რომელსაც ითხოვენ დრონი, რომლისაგანაც ჰსწარმოებენ; მაგალ. მუცელს აქორებ ქორია, აღორებ ღორია; თუ კეთილი ვერა ქნა, ბორტს ნუ იქმ (მდაბ. იქ); ამხანაგი ნუ გძულს, საშოვარი ნუ გშურს; ახალ კიტრსა და ახალ ამბავს ძვირად ნუ იყიდი, მალე-

გაიაფდება; ბედი მომეც და სანახვეზედ გარდამაგდე; ნუ დაჰსცინებ სხვასა გარდსაგხდება თავსა; ქუდი დადე, სამართალი გაასამართლე.

ე. უფალი წინაშე უმეშვეობითთა ზმნათა ჰზის იმავ ბრუნვაში, რომელთაც მოითხოვენ ღრონი მოქმედებითის ზმნებისა; მაგალ. ყმაწვილი იცინის, ყმაწვილმა გაიცინა, ყმაწვილს გაუცინია; ბუზი ჰბზუვის, ბუზმან იბზუვა, ბუზს უბზუვნია; თუ ჭირის უფალი არა ჰსცდირს, მოცრალი ვისა აბულის მოვაგლახვა; ზაქარიამ მთელი ხმელეთი მოვლო; რამაზამ ერთს დღესა მთელი ქალაქი მოიარა.

შენიშნჳა. ზმნანი ვალ; ქმნ. სრ. ველ; ვჰზი, ქმნ. სრ. ვჰსჯედ, ითხოვენ უფალსა მხოლოდ სახელობითს ბრუნვაში; მაგალ. თაფლი იყოს, თორემ ბუზი ბალდადიდამ მოვა; თითოგოგრიდამ თითო ჭკუა გამოდის.

ვ. უფალი წინაშე ვნებითთა და ვნებით დაწყებითთა ზმნათა ჰზის სახელობითის ბრუნვაში; მაგალ. ზღვა კოვზით არ დაილევა; ან ზღვა კოვზით არ დაილია; გლეხი კაცის შვილი იზდებოდა, ვირდებოდა; ქალი იჯდა ბედს ელოდა, ვაჟი იჯდა ბერდებოდა; ბედაურები დაიხოცნენ, ვირებს დარჩათ მოედანი; სესხი და ვალი არ დაბერდება; ავი მუშა კვირა ძალს გახალისდება; ბევრის ცემით რკინაც გატყდება; ბალი წვერში გამწარდება; თაგვი ბურეჯში შიმშილით არ მოკვდება; კოკა წყალზედ გატყდება, ხარი ქირაზედ მოკვდება.

ზ. უფალი წინაშე ზმნათა თვით ვნებითთა ჰზის სახელობითს ბრუნვაში; მგორავს ქვასა ხავსი არ მოეკიდება; საქონელი პატრონს ეგვანება; უბედურს კაცსა ქვა აღმართში დაეწევა, პანდური მეწყინება, ართუ მეტკინება; სასჯელს ნუ დაერიდები.

თ. ზმნანი მესამის ულღვილებისა, მექონნი თავს ნაცვალსახელთა მ ითხოვენ უფალსა მიცემითს ძ მიებასა სახელობითს ბრუნვაში: მაგალ. სტუმარს სტუმარი ჰსძულდა, მასპინძელს ორივე; ვირი რომ ბატონად გყვანდეს ჰარის ნუ ეტყვი; მელას თავისი მარჩობელი უყვარდა: ავსა კაცსა ავი სიტყვა ურჩევნია სულსა გულსა.

3. ხმარება ბრუნვათა.

§ 41. სახელობითი ბრუნვა დაიდების კითხვისა მებრ: ვინ, რა? მაგალ. ვინა ჰზის ქვაზედ? კაცი; რა იდო ქვაზედ? წიგნი! სახელობითი ბრუნვა იხმარების:

ა. შემდგომ არსებითისა ზმნისა ვარ; მაგალ: აქლემის ქური და ნემსის ქური ორივე ქური -ა (არის); სწავლა მრავალი -ა და სიცოცხლე მოკლე -ა (არის).

ბ. დამნიშნველნი რაოდენობისა, ზომისა და სხ. მაგალ. ერთი გირვანქა სანთელი; ათი ადლი მაუდი; ასი თაბასი ქაღალდი; ოცი კალათა ყურძენი; თორმეტ წყვილი წინდა; შვიდი უღელი ხარი.

გ. შემდგომად ზმნათა: ვიცი, ვუწყი: მხოლოდ ღმერთმან უწყის წინასწარი; ირაკლი მეფემან იცოდა განზრახვა ლეკთა.

დ. შემდგომად ზმნისზედათა: ვით, ვითა, ვითარცა, ეგრეთ, როგორცრომ; რეცა, მაგალ. ვითარცა ანგელოზი, როგორ რომ ადამიანი.

2. მოთხრობითი ბრუნვა დაიდების კითხვისამებრ: ვინ, რამან? (შემოკლ. რამ); მაგალ. ვინ შეჰქმნა სამყარო? ღმერთმან; ვინ დაიცვა ქალაქი მტრისაგან; სვიმონ მეფემან; რამ დაჰსწო ქალაქი? ცეცხლმა.

3. ნათესაობითი ბრუნვა დაიდების კითხვისამებრ: ვისი, რისა? მაგალ. ვისია ეს მამული? ყაფლანიანთი; რისაა ეს ფუთი? ხისა.

ნათესაობითი ბრუნვა იხმარება:

ა. როდესაც ჰსხედან ორნი არსებითნი სახელნი, ერთი მათგანი იქნება უფალი სიტყვა და მეორე. დამნიშნველი უფლის სიტყვის ვინაობისა ან ვითარებისა, ეს უკანასკნელი დაიდების ნათესაობითს ბრუნვაში; მაგალ. ასის წლის ბებერმა იანვარში მარწყვი მოიდომა; თხას თხის ფეხით დაჰკიდებენ, ცხვარს ცხვრის ფეხით; კაცის თვალი ხარშია.

შენიშნჳა 1. შეხვდება რომ ვინაობის ან ვითარების სიტყვასა ჰსდევენ სხვანიცა ე. ი. არსებითნი სახელნი, ზედშესრულნი და ნაცვალსახელნი, თუ ვინაობის ან ვითარების სიტყვა ჰზის თავსა, მაშინ არსებითნი სახელნი, ზედშესრულნი და ნაცვალსახელნი დაიდებიან ნათესაობითს ბრუნვაში, თუ ბოლოს, მხოლოდ უკანასკნელნი მიიღებენ ნათესაობითის ბრუნვის დაბოლოვებასა, სხვანი დარჩებიან მოკვეცილად. მაგალ. ადგილის კურდღელსა ადგილის მწევარი დაიჭერს; ბევრის ხელის ჭირიმე და ცოტა პირისა; გლეხის კაცის ჭკუა თვალშია და არ თავში. სამის დღის ხბო თავის თავად წყალზედ წავა და დალევს; მეფის გიორგის ძმა; ან სასახლე მუხრან-ბატონი-შვილისა; ქონება მამი ჩემისა; ქალაქი პეტრე დიდისა.

შენიშნჳა 2. არსებითი სახელი დადებული ნათესაობითს ბრუნვაში საზოგადო ლაპარაკში დაიდება თავს: ტფილისის ქალაქი: ლეღვის ხე; სახლის გამგე, თვალის ჩინი.

ბ. წინაშე არსებითთა სახელთა, მჯდართა მოქმედებითის ბრუნვაში: დიდის ლაშქრით; საშინელის ხმით; დაისაჯონ მწარის სატანჯველითა; შავის კაბით; თეთრის ვბილებით; შავის თვალით; ერთის მხრით.

გ. შემდგომ ზედშესრულთა სახელთა: ღირსი, მსგავსი; მაგალ. ღირსი საჩუქრისა; მსგავსი ლომისა; ითქმის აგრეთვე: ღირსი კაცი; მსგავსი სახე.

დ. წინაშე ან შემდგომ ზედშესრულთა სახელთა, მჯდართა შედარებითის ხარისხითა, მაგალ. ცისკრის უნათლესი; თვალი მის უამესს ვერას ნახავდა; უმეტეს დავით მეფისა.

ე. შემდგომად რიცხვითთა სახელთა, დამნიშნველთა განწვალებისა; მაგალ. მესამედი ნაწილი ბაღისა; მეოთხედი ბაღისა.

ვ. დასანიშნველად წელთა, თვეთა, დღეთა შეკითხვის უკან: რამთონისა; მაგალ. ასი წლისა; ხუთის თვისა ორმოცის დღისა.

ზ. შემდგომა ზმნათა; მეშინიან, მრცხვენიან. მა-

გალ. ღვთისა არა გეშიშიან, კაცისა არ გრცხვენიან.

ც. შემდგომად ზმნის ზედათა: ახლოს, მახლობელ, დაბლა, იდუმალ, მაღლა, მარჯვნივ, მარცხნივ, მაგიერ, ნაცვლად, უმეტეს, უფრო, უწინ, უწინარეს, უკანასკნელ, წინაალმდეგ, საშუალ. აქათ, იქით, შიგ, შიგან, შინაგან; შემდგომად, შემდეგ: შორს, წინასწარ, წილ; მაგალ. მახლობელ ქალაქისა; უმეტეს ყოველთა მოწაფეთა; სახლის მაგიერ; შემდგომად ქადაგებისა; მის განკიდე, მის წილ.

4. მიცემითი ბრუნვა დაიდებიs კითხვისა მებრ: ვის, ვისა, რას, რასა? მაგალ. გიჯს რომ მახვილი მიჰსცე და ბოროტს უფროსობა სულ-ერთია; კეთილი რომ ჰქმნა არა კაცი ყურს არ ათხოვებს; ბოროტი რომ ჰქმნა ყველანი ყბად აიღებენ.

მიცემით ბრუნვა იხმარების:

ა. დასანიშნველად წელთა, თვეთა, დღეთა, რომელსაც ჰსდევს შეკითხვა: როდის, რას დროს; ავი კაცი აღდგომასაც ავია; ავი მუშა კვირა ძალს გახალისდება; დეკემბრის ოცსა; ათას რვას ოთხმოცდა მეორესა წელსა. დილას ადრე მოვიდა, პეტრე დიდის მეფობასა.

ბ. დასახელება ადგილთა, თემთა, ქალაქთა, სოფელთა. ოდეს ჰსდევს შეკითხელობა სად. მივალ ქალაქს; ჩავიდა ტფილისს.

გ. შემდგომად ან თავსა სხმითგარდასვლითთა ზმნათა, საკუთარი სახელი რომელიც ასრულებს მოქმედებასა; მაგალ. პეტრე კალატოზს ვაშენებინებ სახლსა; ივანე ალექსიძეს ვაწერინებ წიგნსა.

დ. შემდგომ ზმის ზედათა: ვით, ებრ, მებრ; მაგალ. ლომსავით.

ე. არსებითი სახელი მჯდარი შეერთებულად სახელზმნასთანა, მაგალ: გულს-მოდგინება; გულსმოყვანა; გულს დადება.

5. მოქმედებითი ბრუნვა დაიდების კითხვისამებრ: ვით, ვითა? რით, რითა? დანიშნავს ღონის ძიებასა ან იარაღსა, რომლითაც აღსრულდება მოქმედება; მაგალ. რითა ჰსწერ წიგნსა? კალმითა; რით ჰფრინავს მფრინველი? ფრთებითა; არისტოტელი რით იყო მდიდარი? სიბრძნითა; დღისით მუშაობს, ღამით ჰსძინავს.

მოქმედებითი ბრუნვა დაიდების:

ა. შემდგომ ზედშესრულთა სახელთა: სავსე, მდიდარი, ჩინებული და სხ. მაგალ. ღმერთი სავსეა მადლითა; ანტონი მდიდარია სიბრძნითა; ხალვინე სავსეა ღვინითა; მდიდარი ჭკუვითა; აგრეთვე ითქმის: პირით თეთრი; სახით ლამაზი; მარჯვე მიმოხვრითა; ბრჭგუ გონებითა.

ბ. შემდგომად შეკითხულობისა: რითა, საიდამ? მაგალ. ზღვით წავიდა, ხმელის გზით მოვიდა; სპარსეთით, იერუსალიმით.

გ. შემდგომნი ზმნანი, დამნიშნველნი აღვსებისა ან განმდიდრებისა; ამოაგო ქვითკირითა; განამდიდრა მადლითა.

დ. შემდგომად ვნებითთა და თვითვნებითთა ზმნათა; მაგალ. ირაკლი იდიდა სიმხნითა; სოლომონ მეფე ქებული სიბრძნითა; დაითრო ღვინითა; დაშვრა საქმითა.

6. წოდებით ბრუნვა იცნობების კითხვითა: ვინაო, რაო? მუდამ ჰზის ჰაზრში განკერძოვებით: მაგალ. ვაიმე, ძმაო თარხანო, რა ჭკუაზედ თხლადხარო; ხიზილალა ზამბილისა ცოტა ჭაძე, ძამუაო, თვარემ მუცელს შემოგბერავს, ჩემი არა ბრალიაო; ბებიავ, იმიტომ გაკოცებ, რომ კვერი მიტეხო. გამხიარულდი, ბუხარო, გულ-ჩახოული ნუ ხარო.

7. განვითარებითი ბრუნვა იცნობების კითხვითა: ვინად, რად? მაგალ. დაიდგინა მსაჯულად; ეკურთხა მეფედ; ღმერთმან შეჰქნა კაცი ხატად და მსგავსად თვისად; მდინარე განიყოფების ოთხ ტოტად; განვიდა მინდვრად.

განვითარებითი ბრუნვა დაიდების:

ა. შემდგომ ზმნათა, რომელნიც დანიშნვენ მიმართვასა სადმე ან რადმე. მაგალ: აღვიდა ცად; მოვიდა ქვეყნად; წარმოავლინა სპანი ორბეთის მოსარბევად.

ბ. შემდგომად ზმნათა, დამნიშნველთა სყიდვისა, გაყიდვისა და ნაწილებად დაყოფისა შეკითხვითა რამთონად: გაჰყიდა სამ შაურად, იყიდა ხუთ აბაზად; ძმებმა მამული გაიყვეს სამად.

გ. შემდგომად ზმნათა, დამნიშნველთა გახდომისა, შექმნისა (ვიქმნები), მაგალ. კაცად გახდა, გარდაიქცა ირმად; დაიდგინა მსაჯულად.

8. სადაობითი ბრუნვა იცნობების კითხვისამებრ: ვისას ან რისას? მაგალ. მამამისას, დედისას, დისას.

4. ხმარება თანდებულთა.

§ 42. თანდებულნი დაიდებიან ან სიტყვის თავსა ან ბოლოს შეერთებულად ან ცალკე.

1. თანდებულნი, რომელნიც დაიდებიან სიტყვების თავსა არიან დაწვლილებით განმარტებულნი § 32, მესამეს მუხლში.

2. თანდებულნი, რომელნიც დაიდებიან სიტყვის ბოლოს შეერთებულად არიან:

ა. მთხოვნი ნათესაობითის ბრუნვისა:

გან, მაგალ. ეს რისაგან არის; მიწისაგან; მეფე ლუთისაგან სვიანი. და სხ. თანდებული ესე ითხოვს აგრეთვე მოქმედებითს ბრუნვასა, ნახე დაბლა.

და, დამი, დმი, მაგალ. ლოცვა ღუთისადმი; მარიამისდა; ზოგჯერმე ამ თანდებულთ მაგიერად იხმარება მარტო დ, მაგალ. მარიამისად; მამიჩემისად.

თან, თანა, მაგალ. ამისთანა, მაგისთანა, იმისთანა; ღუთის გულისა თვის, ჰსწუხს მამისათვის; ან შემოკლებით ბატონთან (ბატონისა თანა); დავითთან (დავითისა თანა; თანდებული ესე იხმარების სიტყვის თავსა ცალკე, მაგალ. ხე დანერგული თანა წარსადინელსა წყალთასა.

თვის, მაგალ. უკუდო ხარი თავისთვის არ იყო,

ხვას ბუზს უგერებდაო; ჰწუხს მამისათვის: თანდებული თვის შეიცვლება მდაბიურს ლაპარაკში თვინ ზედ, მაგალ. მარხვა ვჰსჭამო დოსთვინაო (დოსთვის), ქურდობა ვჰქნა ხზოსთვინაო, ივანესთვინ, ზურაბის თვინ.

კენ, მაგალ. მივალ ხიდისაკენ; თავის მამისაკენ იწევს; მიჭირავს თავი აღმოსავლეთისაკენ.

კერძ, მაგალ. მის კერძ.

კიდე, კიდეგან, განკიდე, მაგალ. ვისთვის კიდე ჰსტროდა, ვეფხვისტყ. 109; გაუკვირდა მეტად კიდე; ქილილა 92; კიდეგან დაიდების თავად სახელისა და განკიდე ბოლოს; კიდეგან შეწევნისა; ან შეწევნისაგანკიდე·

ბ. მთხოვნი მიცემითის ბრუნვისა:

ზე, ზედ, ზედა, ზედან, მაგალ. უმჯობეს არს ქვის საკოდელზედ წოლა უშიშრად. ვიდრე ოქროს ცხედარზედ და შიშით; ავიდა მთის წვერზედა ან შემოკლებით მთის წვერზე; წყლის პირსა ზედა, შემოკლებით, წყლის პირზედ; მას ზედ, შემოკლ. მაზედ; თანდებული ზე დაიდების ცალკეცა, მაგალ. ავრილიანე მეფის ზე, ე. ი. ავრილიანეს მეფობაშა ან მეფობის დროს.

შინ, შინა, შემოკლებითად ში, შიდ, მაგალ. სახლსა შინა, შემოკლ. სახლში; მოყვარე არს ერთი სული ორს სხეულში მკვიდრი.

უკან, მაგალ. ზურგს უკან; მასუკან.

გ. მთხოვნი მოქმედებითის ბრუნვისა:

გან, მაგალ. პირითგან, ქალაქითგან. ასო თ, მჯდარი მოქმედებითის ბრუნვის ბოლოს მდაბიურს ლაპარაკში შეიცვლება დ. მაგალ. ქალაქიდგან, პირიდგან, ან მაღრანდვალეთიდამ, პირიდამ.

თურთ, ურთ, მაგალ. ძმითურთ, კაცებითურთ, ნათესავითურთ.

დ. მთხოვნი სადაობითის ბრუნვისა:

დმი, დამი, მდე, მდინ, დმის, მაგალ. აღმოსავლეთით ვიდრე დასავლეთადმდე; უკუნითი უკუნისადმდე; ყელადმდინ, შემოკლ. ყელამდინ წყალში ჰზის; სიკუდილადმდინ არ დამავიწყდებით.

3. თანდებულნი ცალკე მჯდარნი შეუერთებლად.

მ თ ხ ო ვ ნ ი ნ ა თ ე ს ა ო ბ ი თ ი ს ბ რ უ ნ ვ ი ს ა.

ამიერ, იმიერ, მაგალ. ამიერ მდინარისა, ლიხის მთის იმიერ.

გალმა, გამოღმა; მაგალ. მტკვრის გამოღმა; თანდებული გალმა ზოგჯერმე ითხოვს მიცემითსა ბრუნვასა; მაგალ. წყალს გალმა გავიდა.

გარდა, გარდაისად, თვინიერ, მაგალ. მზითვისა და ნიშნის გარდა; გარდა ამისა; ღუთის გარდა.

გარემო, გარემოს, გარშემო, მაგალ. გარშემო ქალაქისა.

გარდიგარდმო, იგურდივ: გზის გარდიგარდმო.

გარე, გარეთ; გარეშე; მაგალ. ქალაქის გარეთ; გარეშე ღუთისა.

გარეგან, გარედგან, გარედამ, გარედან, მაგალ. გარეგან ტაძრისა; გველი გარედამ არის ჭრელი, კაცი შიგნიდან.

ზე, მაგალ. ავრილიანე მეფის ზე.

თვინიერ; მაგალ. თვინიერ ღვინისა.

მიმართ, მიმართ.

მიერ, მაგალ. პავლეს მიერ; მის მიერ.

პირ-და-პირ, პირის პირ, მაგალ. პირი-და-პირ ტაძრისა.

ქვე. ქვეშე. ქვეშ, მაგალ. სამართლის ქვეშე.

წინ, წინაშე, მაგალ. ღუთის წინაშე; წინაშე მსაჯულთა.

შორის, მაგალ. შორის ერთა და მღვდელთა.

შუა, მაგალ. ადამიანის პირის კანი ხახვის შუა გარსზედ უფრო თხელია და თუ ერთხულ გაიხა, კამბეჩის ტყავზედ უფრო გასქელდება და შეიქნება ურცხვი.

ზევით ხსენებულნი თანდებულნი იხმარებიან აგრეთვე, ვითარცა ზმნისზედანი: მაგალ. გალმა გავიდა; შინ წამოვიდა; ქვეშ იდვა; ცას ქვეშე; კედელსა და კედელს შუა; ცად მიმართ.

§ 43. შესადგენელად შეკითხვის წინადადებისა იხმარებიან: ხომ, განა, მაგალ. ჩემი ძმა ხომ არ გინახავთ; განა რას ამბობენ; ან ითქმის წავიდა? წიგნს კითხულობს? დაუწერია? შესადგენელად სათუოს ან საწადისისა წინადადებისა იხმარებიან: თუ, თუსადამე, თუმცადა, დალათუ; უკეთუ, უკეთუმცა; რომ, თურომ; უნდა; ნეტარ, ნეტართუ, ნეტავი; დასამტკიცებლად თქმულისა: ვე, ც, ცა, მცა, მცადა; და, ვედა, დამცა, ო, რე.

5. ნიშანნი მართლ წერილობისა:

§ 44. მძიმე ჰზის: საშუალ ორთა წინა დადებათა არ შეერთებულთა კავშირითა ორისა ან სამის უფლის სიტყვების შუა, ორისა და სამის თხრობილის სიტყვებისა; აგრეთვე, ორთა ან სამთა ვითარებითთა ან თვისებითთა სიტყვათა; აგრეთვე ჰზის თავსა და ბოლოს წოდებითისა ბრუნვისა, წინაშე ნაცვალსახელთა: ვინ, რა, რომელი; და წინაშე მიმღეობათა:

წ ე რ ტ ი ლ ი და მძომე ჰზის ბოლოს რამთონისამე წინადედებათა.

ო რ ი წ ე რ ტ ი ლ ი განჰყოფს ორ ნაწილად რამთონსამე წინადადებასა.

წ ე რ ტ ი ლ ი ჰზის ჰაზრის შესრულების უკან.

ძველს წერილებში წერტილისა და მძიმის მაგიერად ჰზის ერთი წერტლი; ორი ან სამი წერეტლი ერთის წერტლის მაგიერად.

6. საზომი ლექსთა.

§ 45. საზომი ლექსთა საზოგადოდ არიან სამგვარნი: პირველს გვარსა ეკუთნვიან ლექსნი, მახვილოვანნი, როდესაც სიტყვები გამოითქმებიან მახვილის შეწევნითა, მაგალ. რუსული ლექსები; მეორე, გრძელ და მოკლე მარცჳლებიანი, როდესაც თვითოეულს სიტყვასა აქვს ერთი გრძლად გამოსათქმელი მარცვალ და სხვანი მოკლე, ვითარც ბერძნულსა და ლათინურს ენებსა, მესამე მარცჳლოვანი, სადაც დაიცვენ მარცვალთა რიცხვთა, როგორც ქართული, სპარსული და სხვანი.

ლექსნი ქართულის ენისა განიყოფებიან:

I. წყობილად, რომელთაც აქვს ხუთი მარცვალი და თვითოეულს ცაეპში ორი ან ოთხი ლექსი, მაგალ.

1. შეგწირე გული
სურვილით წყლული

4. კეკლუცმა ისრით
გამგმირა ისრით,

2. მაქვს სასოება
მომცე მე შვება

5. ლამაზი ვარდთ კონა
გმლვნი კეკლუცთ მონა.

3. რა დაგინახე
მზედ გამოგსახე;

6. გვედრებ საყვარელს
მომხედე მე ხელს.

ალვალენ ენა
გაქებ მეშენა.

ან 1. შავარდნის თვალთა
და ბაგე ლალთა
მივუალერსო
ჩემთა შემწყალთა;

2. ვარდმან ბულბული
ცეცხლ ჰყო დაზმული
აწ ესდენ კმა არს
სათქმელი სხვა არს.

II. ბაიათი ან შვიდ მარცჳლოვანი ლექსი, თვითოეულს ცაეპში 4 ლექსი აქვს, მაგალ.

იადონს ისევარდა,
და სუმბულს ისევარდა,
თქვა მაისმან მე შენგან
დაზმულ ვარ, ისევარდა.

თუთი ლალობს რალაწვად
მას ვადარნეთ რალაწვად,
ვეჭვ ყაყაჩოს უხარის
გულსა ჰსჩნია და ლაწვად.

III. გაფი ან რვა მარცჳლოვანი ლექსი თვითო ცაეპში 5 ლექსი, პირველსა სამსა აქვსთ ერთი რიფმა და ორს უკანასკნელ სხვა. მაგალ.

ახალო ალნაგო სულოდა;
ედემში ალმოსულოდა,
ჩემს ეცლზედ დანერგულოდა
სიცოცხლეს შენგან მოველი,
უკვიდავება ხარ ცხოველი.

ორის კვირისა მთვარეო,
ნათელ ბრწინვალედ არეო,
ანგელოზთ მიწყივ მდარეო,
სიცოცხლეს შენგან მოველი
უკჳდავება ხარ ცხოველი.
დიმიტრი თუმანიშვილი.

IV. მულამბაზი ან ათმარცჳლოვანი ლექსი, თვითოეულს ცაეპში აქვს 9 ლექსი, მაგალ.

სევდის ზალს შეველ შენალონები,
მოჰრეფად მსურდა ვარდის კონები,
ვარდმან შემრისხა თავ-მომწონები
იხარი მცყორცნა დასამონები,
სრულიად მიმილო ყოვლი ლონები,
მითხრა იფიქრე გულს ნაქონები,
მისთვის იქნები დასაყოვნები.
ვერ მივხვდი მახვილ განაწონები,
მისთვის შევიქენ ცრემლთა ფონები.

იასა ვჰკითხე მუნ იდგა ნაზი,
ვარდსა რა უქმენ კართა სარაზი,
ამაყად მწყრალი ვჰნახე ლამაზი
მანცა გამაგდო, გარეგან გაზი,
შენგან გვაჩნია გულებსა ხაზი
სიხარულიდამ დაბლა კერძ დაზი,
შენ გულსა ჰკითხე, მიაპყარ გაზი,
შენის გონებით იქნება რაზი
ჩვენ დაგვთმეო და სხვას ემონები.

ბესარიონ სიყრმის დროსა დაჰსცრფოდა ერთს მშვენიერს ქალსა (ვარდი), ქალმა შეჰსწამა სხვის კეკლუცის მიჯნურობა; ამისთვის გული აიყარა და ღვარძლით უარჰყო ბესარიონის სიყვარული. ბესარიონის საცრფოსა ჰყვანდა ორი მეგობარი ქალი. გულწყლულმა და დაღონებულმან ბესარიონ მიმართა პირველ ქალსა (იას). ქალმა გამწყრალის გულით უარი უთხრა. განძებული პირველის ქალისაგან მიმართა მეორე ქალსა (ნარგიზს). თუმც მეორე ქალსა შეებრალდა და უთხრა ყარიბსა მონაზებითა:

ვარდი მით არის გულდაკლებითა,
რომ შენი იყო თავ-დადებითა,
შენ რისთვის დაჰსთმე სხვისა ხლებითა,
თავი მოჰსწონდა, ჰყვანდი ნებითა,
რად გიკვირს გასწყრეს ცეცხლ მოდებითა
ნაცვალი მოგხვდა დანახსოვნები.

როდესა ბესარიონ უიმედო გახდა, გამოვიდა და ბაღის კარს დაჭჯდა და ჰთქვა.

დავჭბრუნდი ყოვლგნით შეუბრალები,
ბაღის კარს დავჭსჯექ შენაძალები,
ცრემლით ამევსნეს მწირნი თვალები.
ვიყავ ბედისა დამაბრალები,
ვინც მნახვიდენ დამაშვრალები,
შეიქნებოდნენ ჭირ-ნაკრძალები;
მეც მომხვდა სოფლის მკვლელი ბრჭალები
მიჯნური სიკვდილს არ ვემალები,
თავი მაქვს მისთვის შენაწონები.

V. თეჯლიში ან თერთმეტი მარცჳლოვანი შაირი, აქვს ტაეპში ოთხი ლექსი ან ექვსი.

1. შავნი შაშვნი, შავ გალიაში მსხდარნი,
სუფთად მხმობნი, ხმა ლარიბად მსტვინავნი,
მრჩობლად მხედნი მით ერთითა პირითა
მათებურად სალგულთ ამატკინავნი.

2. გაზაფხულის შემოსვლისა მხმობელნი
ია ვარდ ზამბახთა მახარობელნი,
სხვა ყვავილთა და სხვა ამბავთა მთხრობელნი
შავ ხავედ მოსილნი, ქუფრად მბზინავნი.

3. ერთი ერთის მიმდევარნი, ერთ პირნი,
ორნი ერთის შესაპყრობად მომზირნი,
საშიშარად შარას თვალს შემაჭვირნი,
ხან მოწყენით, ხან ლხენით მღიმარნი.

4. შემოკრბით, მოდითა ვნახოთ ვინ არნი
ორნი ტოლნი შავმოსითა მჩინარნი.
არ მოწყენით მომღერალნი, მღიმარნი,
ბესიკისა ცრემლის დამადინარნი.

ბესარიონ გაბაშვილს უთქვამს ეს შაირი მშვენიერის ორს შავს თვალზედ.

ან. შე საწყალო, ჩემო თავო, რა იქენ,
ქვეყანაში სასაცილო შეიქენ,
საითაც გაიქეც, იქით წაიქეც
ბოლოს დროს ბედოვლათი შეიქენ;
რომელს დავაბრალო ეს რისაგან არის
ეს საქმე ჩემის ჭკუისაგან არის.

თითქმის ვიყავ ქვეყანაში ქებული,
ჭიქასავით ოქროს ყუთში დებული,
ეს რა მომივიდა ახირებული
რაც მომიხდა განუსჯულობით არი.
რომელს დავაბრალო ეს რისაგან არი
ეს საქმე ჩემის ჭკუისაგან არი.

ბრინჯი ვიყავ, ქერობა რად მინდოდა,
ტრედი ვიყავ მწყერობა რად მინდოდა
მოდი მითხარ ბერობა რად მინდოდა
ვეჭოფ ჩემის უბედურის დღისაგან არი,
რომელს დავაბრალო ეს რისაგან არი
ეს საქმე ჩემის ჭკუისაგან არი.

საათნამა შეინახე შენთანა,
საჯინიბოს დააყენე ცხენთანა,
ველარ წავა ხონთქართან ყეენთანა.
ნაქებია სუფრაში ჩვენთანა.
რომელს დავაბრალო ეს რისაგან არი
ეს საქმე ჩემის ჭკუისაგან არი.
საყათნამა.

VI. მუსტაზადი ან თოთხმეტ მარცჳლოვანი შაირი. რომელსაც ტაეპში აქვს ხუთი ლექსი.

ციერთ ისარნი, მოისარნი ჩვენდა ირენით,
ილმენით გულნი ჭირნახულნი, შეგვიწყალენით,
უცხონი თემით, სოფლისა ცემით გავიგარენით,
უჭვნობნი ვარდნი, ამა დარდით დავიბზარენით,
არ ითქმის ენით, არცა სმენით, ეს იკმარენით.

VII. შაირი, ან თექვსმეტ მარცჳლოვანი შაირი, მქონი ოთხის ლექსისა ტაეპში და თვითოეული ლექსი განყოფილი ორად. მაგალ.

ფილოსოფოსნი შემოჰკრბენ, || ამაზედ ჰქონდათ
ცილობა,
ბატონი კაცსა ასაქმებს, || და ჭკუას გამოცდილობა,
ათასად გვარი დაფასდა, || ათი ათასად ზდილობა,
თუ კაცი თითონ არ არის, || ცუდია გვარი შვი-
ლობა
შოთა რუსთველი.

VIII. ჩახრიხაული ან ფისტკაური ან ოცმარცჳლოვანი ლექსი, თვითოეულს ხანაში აქვს 4 ლექსი, და თვითოეული ლექსი განიყოფების ოთხად:

შენ გონიერო || გულის ხმიერო || თვით მეცნიერო ||
მეფევ ძლიერო.
მიუხდომელო, მიუწთომელო, მიუთხრობელო,
წრფელ-სახიერო,
განათლებულო, || გალომებულო || გაბრწყინებუ-
ლო || მზეო ციერო,
გალაღებულო || გალომებულო || კჳლავ გო-
ლიათო || გულ-ლმობიერო.
აბდულ მესია შავთელი.
თამარ წყნარი || შესაწყნარი || ხმა ნარნარი || პირ-
მცინარი,
მზე მცინარი || საჩინარი || წყალი მქნარი || მო-
მდინარი,
მისთვის ქნარი || რა არს ქნარი || არსით მთქნარი ||
შუქ-მფინარი,
ვარდ შამბნარი || შამბ მალნარი || ლაწვ. მწყაზარი ||
შუქ-მფინარი.
ჩახრუხაძე.

IX. იამბიკო, ქართულად კუდ-კვეცილი არის ურიფმო;
ცასა ცათასა დამწყები ღმერთ მთავრობა
ძე საუკუნოსს პირველი და კვალადი,
სულმან ლჳთისამან სრულ ჰყო, არ ოდეს ქმნადი
სამებით სრულმან ერთითა ღვთაებითა
მიწით პირმშოსა პირველისა კაცისა.

დრო გამოიცვალა, აწინდელნი მწერალნი, თუმცა დაიცვენ ლექსებში მარცვლების რიცხვსა, აღარა ჰბაძვენ სპარსულის ხმის ლექსებსა. ალექსანდრე ჭავჭავაძემ პირველმა იწყო ლექსების წერა მიმსგავსებით ევროპეულთა პოეტთა, იმას მიჰბაძა ნ. ბარათაშვილმა და სხვებმა, დარჩა სახალხო პოეზია, რომელსაცა აქუს განსაკუთრებული თვისება, არ დამოკიდებული სხვათა ენების ლექსეზედ. მაგალ.

დავით გურამიშვილისა.

ეო, მეო, აქეთ მომხედეო.
რას მოგითხრობ, საყვარელო, ყური დამიგდეო
არა ვინ არს უფროსი ღუთისაგან უდიდეო,
ღვთის სიტყვასა, კაცთა ძესა სიტყვას მისმენდაო.

გზასა, რომელსა ხვიდოდე წინდაიხედეო,
ფეხი არიდე საფრხესა, არსად ჩავარდეო
თავსა ასეთს ნუ იხარებ, ბოლოს ინანდეო,
ასეთს ნუ რას მოივაჭრებ, რომ დაზიანდეო.
და სხვანი.

მესტვირული.

ნეტარ ქება როგორ ითქმის ამ თბილისის ქალაქისაო.
ზამთარი არის ბროლისა, ზაფხული ზურმუხტისაო,
გარს ახვევია ბაღები, ჩარხი უბრუნავს წყლისაო,
შიგ წისქვილები უბრუნავს, გარსშემოუვლის წყალია.
ქალაქში აბანოები ბადალი ხმელეთისაო
ძირიდამ აშენებული, აუზები არს ქვისაო
მაღლიდამ გადაჭედილი წითელი აგურისაო,
და სხვანი.

დ ა ს ა ს რ უ ლ ი.

ცთომილებანი.

გვერდი,	სვეტი,	ტრიქონი.	დაბეჭდილია,	უნდა გასწორდეს.
II.	1.	20.	შემშლილი	შეშლილი
IV.	2.	14 ძირიდან,	წოდებელი,	წოდებული,
V.	1.	34.	ვჰსქვაათ,	ვჰსთქვათ,
VII.	—	10 ძირიდან,	დაბოლოვებელთა	დაბოლოვებულთა
VIII.	1.	9.	და არცა,	და არა
—	2.	14.	დეკან-ზნიანი,	დეკანოზიანი
—	1.	12.	დაბოლოვებელნი,	დაბოლოვებულნი.
XXIV.	2.	5 ძირიდგან.	მახსან	მახს ან.

საუნჯე ქართულის ენისა.

ქ ა რ თ უ ლ - რ უ ს უ ლ ი

ლ ე ქ ს ი კ ო ნ ი.

ხელ-ახლად შემუშავებული

დ ა ვ ი თ ჩ უ ბ ი ნ ო ვ ი ს ა გ ა ნ.

ГРУЗИНО-РУССКІЙ

СЛОВАРЬ.

ВНОВЬ СОСТАВЛЕННЫЙ

Давидомъ Чубиновымъ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Вас. Остр., 9 лин. № 12.

1887.

პატივ-ცემულო ილია ლაზარიჩ!

თქვენი უხვი შემწეობა განსავრცელებლად ჩვენის სამშობლო ლიტე-რატურისა მაიძულებს, რომ ეს ჩემი შრომა შევამკო თქვენის ძვირფასის საქართველოსათვის სახელითა. თქვენ რომ არ მოგესწრათ ახლანდელი ჩემი შრომა დიდხანს დარჩებოდა დაუბეჭდავად და რადგანაც ინებეთ თავზედ აღება დასაბეჭდის ხარჯისა, ამისთვის მე გიძღვნი ჩემს შრომასა და გთხოვთ რომ მიიღოთ ეს ჩემი ღვაწლი გულ-სავსებით.

დავით ჩუბინოვი.

5 ივნისს 1887 წელსა.

შემოკლებით დაწერილნი სიტყვები და წიგნების სახელები, რომელნიც იპოვებიან ლექსიკონში.

ა. ღრამმატიკის ტერმინები.

ს, სახელი, **ზედ.** ზედშესრული სახელი; **ნაცვ.** ნაცვალ-სახელი; **ზ,** ზმნა: **ზმ.** ზმნა მოქმედებითი; **ზვ.** ზმნა ვნებითი; **ზუ,** ზმნა უმეშველობითი; **ზთვ.** ზმნა თვით ვნებითი; **ზმიჩ.** ზმნა მიჩემებითი; **ზსხმ.** ზმნა სხმით გარდასლვითი; **ზვდ.** ზმნა ვნებით დაწყებითნი; **თანდ.** თანდებული; **ზზ.** ზმნის ზედა; **კავშ.** კავშირი; **შორის.** შორისდებული; **მრ.** მრავლობითი; **მდ.** მდაბიური.

ბ. წიგნები ძველისა და ახალის აღთქმისა.

დაბად. დაბადება; **გამოსვ.** გამოსვლა; **ლევიტ.** ლევიტელთა; **რიცხვ.** რიცხვთა; **2 რჯ.** მეორე რჯული: ესენი არიან მოსე წინასწარ-მეტყველის წიგნები; **ისუ.** წიგნი ისუ ნავესი; **მსაჯ.** წიგნი მსაჯულთა; **რუთ.** რუთისა; 1. 2. 3. 4. წიგნნი **მეფეთა;** 1. 2 **ნეშტ.** ნეშტთა წიგნები; 1. 2. 3. **ეზდრ.** წიგნები ეზდრა წინასწარ-მეტყველისა; **ტობ,** ტობიასი; **ივდ;** ივდითისა; **ესთ;** ესთერისა; **იობ.** იობისა; **ფსალ. ან დავით.** ფსალმუნი ან დავითნი; **იგავ,** წიგნი სოლომონისა იგავთა; **ეზეკ.** ეზეკიელისა; **დან,** დანიელისა; 1. 2. 3. **მაკ.** წიგნები მაკაბელთა; **მატთ.** სახარება მათესი; **მარკ.** მარკოზისა; **ლუკ,** ლუკასი; **იოან.** სახარება იოანესი; **საქმ. მოც.** საქმე მოციქულთა; **იაკობ,** ეპისტოლე იაკობისა; **პეტრ.** 1 და 2 ეპისტოლე პეტრესი; **იოან.** 1, 2, 3. ეპისტოლენი იოანესი; **იუდ.** ეპისტოლე იუდასი; **რომ.** რომაელთა ეპ. პავლე მოციქულისა; 1. 2. **კორ.** პირველი ან მეორე ეპისტოლე კორინტელთა; **გალატ.** გალატელთა; 1 და 2 **თესალ.** თესალონიკელთა: **ებრ.** ებრაელთა; **გამოცხ.** გამოცხადება იოანე მოციქულისა; **თთვენი,** საეკკლესიო წიგნი; **სვინაქს.** სვინაქსარი, მოკლე წ̃ათა ცხოვრება; **ღუთ-მეტყ.** ღ̃უთისმეტყველება ანტონი კათალიკოზისა 4 ტომი: **ანდრ.** წიგნი ანდრია სალოსის ცხოვრება; **ვასილ. დ.** სწავლანი და თარგმანი დავითნისა ღ̃თ შემოსილისა მამისა ჩვენისა ვასილი დიდისა; **გრიგ.** გრიგოლ ნოსელისა ცხოვრება და შესხმა ვასილი დიდისა და სხვანი სწავლანი; **მანანა,** საეკკლესიო სწავლანი და მოთხრობანი.

გ. ისტორიულნი წიგნები:

1 ქართლ. ცხ. ქართლის ცხოვრება შეკრებილი ბძანებითა ვახტანგ VI მეფისათა და დაბეჭდილი უფ. ბროსეტისაგან; 1849 წელსა.

2 ქართლ. ცხ. ქართლის ცხოვრება, ა. ვახუშტისა, ბ. ქრონიკონნი; გ. შედეგი ქართლის ცხოვრ. დ. ქართლ ცხოვრ. სეხნია ჩხეიძესა და ე. პაპუნა ორბელიანისა; ვ. ცხოვ. ირაკლი II მეფისა; ზ. შედეგი კახეთის ცხოვრების; თ. ცხოვრება მეფის როსტომისა გორგიჯანიძისაგან, ესე ყველანი დაბეჭდილია დ. ჩუბინოვისაგან; 1854 წ. **გორგ.** გორგიჯანიძის ქართლის ცხოვრება; **მოთხ. თ. ბ,** მოთხრობა თეიმურაზ ბატონი შვილისა, დაბეჭდ. ჩუბინოვისაგან 1848 წ. **მოთხ. ბ. ვ.** მოთხრობა ბატონი შვილის ვახტანგისა; **წმ. ცხოვ,** წმინდათა ცხოვრება; შეკრებილი ბესარიონ კათალიკოზისაგან; **მარტ.** მარტრიკა ცხოვრება წმინდათა ქართველთა მოწამეთა, ქმნილი ანტონი პირვლის კათალიკოზისაგან; **მზამეტყ.** მზამეტყველება ანტონი I კათალიკოზისა; **ხრონოგრ.** ხრონოგრაფი, თარგმნილი ბერძნულისაგან, მშვენიერად დაწერილი; **ხრონ.** ხრონოლოღია, უფ. ბროსეტისაგან დაბეჭდილი 1867 წ.; **გუჯ.** გუჯარი; **სიგ.** სიგელი; **1 ქართ. ქრ.** ქართული ქრისტომატია დაბეჭდილი ჩუბინოვისაგან 1846 წელსა. **2 ქართ. ქრ.** ქართული ქრისტომატია, მისგანვე დაბეჭდ. 1863 წელსა; **სამ. ვ. მ.** სამართალი ვახტანგ VI მეფისა; **სამ. გ. მ.** სამართალი გიორგი მეფისა; **სამ. აღბ.** სამართალი აღბუღასი; **სამ. კათალ.** სამართალი კათალიკოზისა; **სამ. მოსეს.** სამართალი მოსესი; **სამ. ბერძნ.** სამართალი ბერძნული; **სამ. სომხ.** სამართალი სომხური; **დასტულ.** დასტულამალი, სამეფოს კარის გარიგების წიგნი, ვახტანგ VI მეფსა; **ბაქრ.** დიმ. ბაქრაძეს აღწერა გურიისა და აჭარასი, დაბეჭდ. 1878 წ.; **რუის. კან.** რუისის კრების კანონები.

ლექსები.

ვეფხ. ვეფხვის ტყაოსანი, დაბეჭდ. უფ. ჩუბინოვისაგან 1860 წ. **განმ. ვეფხ. ბ. თ.** განმარტება ვეფხვის ტყაოსნისა ბატონი შვილის თეიმურაზისა; **შავთ.** აბდულ მესია შავთელისა თამარ მეფის შესხმა; **ჩახრ.** ჩახრუხაძესი, შესხმა თამარ მეფისა; **დიდ-მოურ.** დიდი მოურავის ცხოვრება, ლექსად თქმული იოსებ თბილელისაგან სააკაძისა; დაბეჭ. ტფილ. 1851 წ; **წყობ.** წყობილ-სიტყვაობა ანტონი I კათალიკოზისა; **არჩილ.** არჩილიანი; **გურამ.** გურამიანი ან დავითიანი; **ჩონგ.** ჩონგური, გამოკრეფილი ლექსები, დაბეჭდილი უფ. ლორთქიფანიძისაგან; **რუხ.** ბრ. დ. რუხის ბრძოლა გრიგოლ დადიანისა, დაბეჭდილი ქართულს ქრისტომატიაში; რუხ. ბრ. ბ. გ. რუხის ბრძოლა ბესარიონ გაბაშვილისა; **თეიმ. I** მეფის თეიმურაზის I ლექსები; **სარკ.** სარკე თქმულთა, ლექსები მეფის თეიმურაზის II; **სვინაქ.** სვინაქსარი ლექსად თქმული იოანე ჭიმჭიმელისაგან, შესრულებული ან-

ტონი I კათალიკოზისაგან; **ვაშლი**, ბატ. შვილის თეიმურაზისა; **ზლაპ.** ზლაპრები, ქართულ-ენაზედ ძველი გიორგი ელიოზოვისაგან.

ამბის წიგნები.

ამირ. ამირან დარეჯანიანი; **ვისრ.** ვისრამიანი; **რუსუდ.** რუსუდანიანი; **დილარ.** დილარიანი; **ქილ.** ქილილა და დამანა; **ყარამ.** ყარამანიანი; **დავრ.** დავრიშიანი; **ხეილ.** ხეილანიანი; **მირ.** მირიანი; **სიბრ**, სიბრძნე სიცრუის ზღაპარი, დაბეჭდილი დავით ჩუბინოვისაგან; **კაც.** კაცია ადამიანი, ილია ჭავჭავაძისა; **ერის.** გიორგი ერისთვის თხზულებანი, დაბეჭდ. ტფილ. 1867 წ. **1 ანტონ.** ტრაგედია ქოროღლი; 2 ანტ. მე მინდა კნეინა გავხდე; 3. მზის დაბნელება; 4. განა ბიძიამ ცოლი შეირთო; 5. ქმარი ხუთის ცოლისა; 6. ტივით მოგზაურობა, **ბეჟან**, ბეჟანიანი; **ცისკ**, ცისკარი ჟურნალი; **ივერ.** ივერია ჟურნალი; **მოგზ.** ს. ბ. მოგზაურობა საბა ორბელიანისა ევროპაში, დაბეჭდილი ცისკარში; **ტიმოთ.** არხიეპისკოპოზის ტიმოთეს მოგზაურობა წმინდათა ადგილებში; **მროვ.** მოგზაურობა იონა მროველისა, დაბეჭდ. 1852; **ალექს.** ალექსიძის ოსეს შვილის დავთარი თავისის ცხოვრებისა; ჰცხოვრებდა ირაკლი II მეფის დროს; **კალმ.** კალმასობა იოანე ბატონი შვილისა, დაბეჭდილი ბაქრაძისაგან; **დედა ენა**, გოგება შვილისა **ბუნ. კ.** ბუნების კარი, გოგება შვილისა, **თამარ ბატ.** თამარ ბატონი შვილი, ტრაგედია რჩეულოვისა; **ანუკ. ბატ.** ანუკა ბატონი შვილი, მისივე რჩეულოვისა; **ირაკ. ბატ.** ირაკლი ბატონი შვილის დრო, ტრაგედია ალექსანდრე ორბელიანისა; **დიდ-მოურავ.** დიდ-მოურავიანი ტრაგედია ანტ. ფურცელაძისა; **ვაი მართ.** ვაი მართალთა, მისივე ფურცელაძისა; **თილის.** თილისმით მოარშიყე.

სწავლანი.

ღრამ. ღრამმატიკა ანტონი კათალიკოზისა; **ლოღ.** ლოღიკა; **მეტაფ**, მეტაფიზიკა. ორივე ბაუმეისტერისა, თარგმნილი კათალიკოზის ანტონისაგან; **კატიღ. ან.** კატიღორია ანტონი კათალიკოზისა; **კატღ. დ.** კატიღორი დამასკელისა; **კავშ.** კავშირი; **ქიმ.** ტეხნოლოღიური ქიმია, დაწერილი ვახუშტის ხელით; **ფიზ.** ფიზიკა; **ბაგრ. ბატ.** ბაგრატ ბატონის შვილის სამზარეულოს წიგნი; მისივე ცხენის კარაბადინი; დაბეჭდილნი სპბ. 1818 წ.; **ქმნ. წ.** ქმნულების წიგნი დაბეჭდილი ვახტანგ მეფისაგან 1712 წ.; **სამზ.** სამზარეულოს წიგნი კნეინა ჯორჯაძისა; **კავკ.** კალ. კავკასიის კალენდარი; **კავკ. გაზ.** გაზეთი კავკაზი, და სხვანი მრავალნი.

ლექსიკონები.

საბ. ორბ. საბა ორბელიანისა; **ნ. ჩ.** ნიკოლოოზ ჩუბინოვისა; **ბუნებ. ლ.** ბუნების ლექსიკონი ან აღწერა: მცენარეთა, პირუტყვთა, ქვეწარმავალთა, მწერთა და სპეკალთა; **ერის. ლ.** რაფაელ ერისთავის ლექსიკონი მცენარეთა, პირუტყვთა და სხ. დაბეჭდ. 1884, **ფილ.** პატრი ფილიპესაგან შედგენილი ლექსიკონი მცენარეთა და პირუტყვთა; **ბიანკ.** ბიანკის ლექსიკონი ოსმალური და ფრანციცული; **მენინ.** მენინსკის ლექსიკონი არაბული, სპარსული და ოსმალური; ოთხი დიდი წიგნი; **ფრეიტ. ლ.** ფრეიტაგის არაბული და ლათინური ლექსიკონი.

დამატებანი.

ავაზა, ს. охотничій леопардъ, гепарда.
ასადაგება (ვა), ზ. მ. усотерять (ასი).
ასადაგება (ვა), ზ. მ. упрощать (სადაგი).
ასასი (არაბ.), ს. ночной сторожъ.
ბეი, ს. задатокъ.
ბრბო, ნ. დუნდგო.
დროშა (სპარ.), ს. ბაირაღი, ალამი, ვეფხ. 399, შავთ. 31, 75; знамя; საეკკლესიო ალამი დახატული წმინდათა ხატებითა, хоругвъ.
ესტიმამიზუ, ს. ლახოსტაკი, антимоній.

ცთომილებანი.

დაბეჭდილია.	უნდა.
აბა, -მოთხარით,	აბა მითხარით.
ალაბი, -18 вершк.	16 вершк.
აჯილა,	აჯილა.
ბუდუშური,	ბუდეშური
გაზა, -ძირღვი,	ძარღვი.
გამოცლა, -ქვეშედად,	ქვეშედამ.
გან, -ორგანი,	**ორგან**.
გონება, -ეხსენება	ეხსნება
ენა, -ჩაფრასთ	ჩაფრასტი.
კალმახობა,	**კალმახობა.**

ქართული ლექსიკონი.

ა.

ა, პირველი ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული **ან**; რიცხვში დანიშნავს ერთსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ერთს თუმანსა, ამ ასოთი იწყების ორი თანდებული, რომელნიც მოეზავებიან ზმნათა: აღ, აღმო, საზოგადო ლაპარაკში **ა**, ამო; მაგალ აღვალ, ავალ; აღვსწერ, ავსწერ, და სხ. თუ სახელ-ზმნაში იპოვება ორი ღ, მაშინ ერთი მათთაგანი მოისპობის, ვითარ: აღება, აღღელვება ითქმის და იწერების აღება, აღელვება; გარნა ზმნანი ესე მიმოხვრაში დაიცვენ ორსავე ღ. მაგალ: აღვიღებ, აღვაღელვებ.

ა, ბოლოს საკუთართა სახელთა ხმარებული შესცვლის მათ კნინობითად ან შეურაცხებითად, მაგალ. საზოგადოდ ითქმის: დავით სარდალი, სოლომონ მდივანბეგი, მარიამ ბატონიშვილი, თამარ მეფე, გარნა კნინობითად: დავითა ან დათუა მზარეული, სოლომონა ხაბაზი, მარიამა მექათმე, თამარა დალალი და სხ.

ა, ბოლოს რთულთა სახელთა მრავალჯერ ჰზის ი მაგიერად; მაგალ: გველ-თევზი, ძაღლ-ნიორი, ხარის-თვალი, ორ-ცხობილი, ითქმის და იწერების; გველ-თევზა ძაღლნიორა, ხარის-თვალა, ორ-ცხობილა და სხ.

ა, მრავალჯერ შეიცვლების მდაბიურს ლაპარაკში ე ზედა, მაგალ: წავიდა, წევიდა, წაიყვანა, წეიყვანა; წაეკიდა, წეეკიდა; აგრეთვე ახლა ითქმის ეხლა.

ა, იხმარების ო მაგიერად: მოიტანა, მაიტანა; მამეახლა, და სხ. ქარაგმიანნი ლექსნი ამ ასოთი იწყებიან: ა̃დ (არამედ), ა̃ნ (ამინ).

ა, კითხვითი მარცვალი, ხომ, **ли?** გიყვარმე **ა**, **любишь ли ты меня?** იოან: 21—25; ვსჭამოა, **ѣмъ ли?** ფსალ. 49—13.

ა, შემოკლებული ზმნისაგან არს სახელთა და ზმნათა ბოლოს ხმარებული, უფროს საზოგადო ლაპარაკში; ვითარ: თბილია ან თბილა, ცხელია ან ცხელა, მოსულა, ნაცვლად: თბილი არის, ცხელი არის, მოსულ არს.

აარება (ავაარებ, -რე), სხმითგარ. ვატარებ; **проводить;** (ავიარებ), **проходить мимо;** (ვუ), ზ. უ. გავუვლი; გავივლი, **заходить,** 2 ქართლ. ცხოვ. 312; **проходить,** შავთ. 73.

აბა, შორის. **ну, нука?** აბა მოდი გავიქცეთ, **ну давай побѣжимъ,** აბა მოთხარით, **ну скажите,** აბა თუ, **ну если,** აბა თუ გაიგონოს, **нѣтъ не слушается.**

აბაზანა (სპარ. 1) დიდი საბანელი ტაშტი, **ванна.**

აბაზი (სპარ. 2) ოთხი შაური ან ორმოცი ფული, **двугривенникъ,** **-ზიანი, -ზიანები, -ზებიანი,** **тоже двугривенникъ.**

აბანაკება (ვჰ, ვა), ზ. მ. ავჰყრი ბანაკსა, **заставить снять станъ;** (ვი, ვიბანაკები, ვებანაკები), ზ. ვ. ავიყრები, **сняться, двинуться.**

აბანო, საბანებელი სახლი, **баня;** სახალხო აბანო, **народныя или торговыя бани,** **-ნოს ჭია**, **таракань.**

აბანოზი (აზზენ. სპარ.) ეკალმუხა, **черное дерево.**

აბარგება (ვჰ) ზ. მ. გარდავასახლებ; ავჰკიდებ ბარგსა, **переселять, навьючивать,** ქილ. 445; (ვი-გები) ზ. ვ. **переноситься, перебираться, переѣзжать;** აბარგული, მიმ. **навьюченный.**

აბარვა (ვჰ) ბარით მოთხრა მიწისა, **вскапывать; взрывать;** (ვი) ზ. ვ. დავიბარვი, **вскапываться.**

აბარკლება (ვი), ფეხებს ავიშვერ, ან ფეხებს გავიტიტვლებ, **поднять ноги; обнажить ноги.**

აბბა, ამბა (ებრ). ს. მამა, **Авва, отецъ,** მარკ. 14—16: რომაელ. 8, 15, ქართლ. ცხ. 2 ტ. 103.

აბგა, ს. მახალიკი, პატარა ხურჯინი აბრეშუმისა უნაგირის კეხზედა გარდასაკიდებელი, **небольшая, переметная сумка.**

აბდარი (სპარ), ს. მეფის წყლის მნე, **хранитель царской воды для питья,** **აბდარბაში**, უფროსი მერწყულთა ზედა, **начальникъ хранителей царской воды.**

აბებრება (ვა), ზ. მ. ავაბურცებ, ავტკრეც კანსა და-

წვით, произвести опухоль отъ обжоги, (ავჰ-ბებრდები) ზ. ვღ. ავბურცდები, ავშუპდები, опухнуть отъ обжоги.

აბედა, ს. კორძი, ხორცმეტი, мозоль.

აბედი (ფრანც.), ს. მეგრ. ობედი, ხის სოკო მსწრაფლ მიმღები ცეცხლისა; трутъ.

აბეზარი, ს. ზ. თავის შემაწყენელი, შემაბეზრებელი; ან გაბეზრებული, მოწყენილი, შეწუხებული; докучливый; скучный, აბეზარს მოყვანა, привести въ отчаяніе, докучать; აბეზარ ვიქმნები, прихожу въ отчаяніе; ვისრ. 132, 191; აბეზარს მოვალ, меня одолѣваетъ скука, აბეზარ მექმენ, ты надоѣлъ мнѣ, ვისრ. 135; აბეზრობა, ს. скучность, **აბეზრება**, (ვიაბეზრებ), ზ. соскучиться, опечалиться; ვეფხ. 176.

აბეგამაქი, ს. ბალახებზედ დაყენებული არაყი, настойка, ან ორნახადი არაყი, спиртъ, ნ. ჩუბ. ლ.

აბერტყუა (ვ), ზ. მ. გაბერტყა, встряхивать.

აბეჩხარი, ს. ნავენახობი, გაოხრებული ვენახი; запущенный виноградникъ.

აბეწუღლა, ს. მცენარე, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

აბზეკა (ავიბზეკ, -ზიკე), ზმიჩ. вытянуть, поднять (посъ).

აბზინდა, ს. მცენ. полынь.

აბზინდა, ს. ბალთა, შესაკრავი ქამრისა, пряжка, ციმოთ. 186.

აბი (სპარ), ს. ქაშთაჯი, пилюля.

აბილილი, ს. მცენ. შეხვეული ბალახი, აყაყუა; вьюнокъ, ბუნ. ლ.; паничи крученные, ერის. ლ.

აბლაბუდა, ს. ქსელი ან ბუდე დედა-ზარდლისა, паутина.

აბლაკლება (ავჰ), ზმ. შევაბამ, закладывать (быковъ), მირ. 103; მოზვერები შეჰყარნეს და აბლაკნეს.

აბლანდვა (ვჰ), ზმ ხელჩქარად შევჰკერავ, ავჰქოქლავ, сшить на живую нитку, сметать.

აბლაყი (სპარს.), пестрая лошадь съ красными пятнами около глазъ и ноздрей.

აბლიმო, ს. წამლების გასალესი ქვა, камень для растиранія красокъ, лекарствъ, ქიმია 86.

აბმა (ვა), ზ. მ. დავაბამ, привязывать, (ვუ თვალებს), თვალებს ავუხვამ, მოვატყუებ, морочить, обманывать; **ავებმი**, ზთვ. привязываться, თვალები აება შიშით; омрачились глаза отъ страха; თამარ. ბაც. 29, 178, (ვუ ბადეს), раставить сѣть, ქილ. 128; აბმული, მიმ.

აბოლება (ვა), ზ. მ. ავაკვამლებ, дымить, производить дымъ, (-დები), ზედ. дымѣть.

აბორგება (-გდები, -გნები), ზედ. ალტაცებით გულს ვიწყრომებ, ფ. დ. განვრისხდები, вспылить взбѣситься, ქილ. 375, ასაბორგველი, раздражительный.

აბრა, ს. ცოთი, საჭარბავი, привѣсокъ для уравненія вѣсовъ, თამარბაც. 65.

აბრაგი, აბრაკი, ხელსაბანი ჭურჭელი, წურწუმა, ლულეინი, рукомойникъ, დარეჯ. 96.

აბრამადი, ს. ნაზირი, дворецкій, გჯ. 15, 20.

აბრამიანი, ს. ღვინის ბოლოწო თაფლით ზავებული სანათლისღებოდ საჭმელი, въ подслащенномъ винѣ намоклый хлѣбъ.

აბრაში (სპარს.), ს. თეთრი ცხენი შავ ან წითელ ხალებიანი, бѣлая лошадь съ яблоками.

აბრეშუმა, ს. მცენ. бузинная повилица, ერისთ. ლ.; ბუნ. ლ.

აბრეშუმი, ს. ჭიჭნაური, шелкъ, -მის ჭია, шелковичный червь, **-შეული**, шелковый, **-მიანი**, шелковый, აბრეშუმის თივა (მცენ.), шелковая трава.

აბრუნება (ვა), ზ. მ. გადავაბრუნებ, перевернуть.

აბუჩება (ვი ზ. მ. გავკილავ, გავაცრიზავებ, მასხარად ავიგდებ, კიჟინას დავსცემ; осмѣять, ошикать.

აბუზვა (ვი -ზვი, -ზები), ზ. ვ. თავპირს ჩამოვუშვებ, მოვიბუზები, ფრთებს ჩამოვშლი, надуться, нахмуриться, нахохлиться, -ზვილი, მიმღ.

აბუღა, ნახე ბავლა.

აბუნტება (ვა), ზმ. ავშლი, взбунтовать.

აბურვა (ავჰბურავ), ზმ. დავჰხურავ, покрывать; **ასაბურველი**, покрывало, ისაია 22—14.

აბურთვა (ავჰბურთდები), ზთვ. ავშუპდები, ავჰსჯდები, вздуваться, пухнуть.

აბურცება (ვჰ-ცდები), ზ. ვ. ნ. აბებრება, вспухнуть.

აბურძგნა (ვჰ), ზ. მ. ცუდად გავსწეწ თმას; взбивать, взъерошивать волосы, (ვი), ზ. ვ. взъерошиться, -ძგნვილი, მიმ.

აბუსალათინი, მცენ. клещевина, პ. ფ. ქიმ. 77.

აბუტარაკი, ს. შხამა ბალახი, чемерица, чихотка.

აბუჩი, აბუჩალაკი, ს. დაუპატიჟებელი სტუმარი, гость незванный, непрошенный.

აბღერტა (ვჰ), ზმ. встряхнуть.

აბღვერა (ვი), ზმ. ნ. ბღვერა.

აბღვრიალება (ვა), ბღვრიალს დავაწყებინებ, ხმა მაღლად ავატირებ, заставить ревѣть ребенка.

აბღოტება (ვა), ზ. მ. ავაცოცებ, ავაძრომებ, заставить карабкаться, (-ტდები), ზ. ვღ. вскарабкаться.

აბძანება (ვა), ზ. ზ. ავაყენებ, заставить встать, (-ნდები), ზ. ვღ. ავდგები ან ავალ, встать; взойти на верхъ.

აბძარვა (ვჰ), ზმ. ავჰხეთქ, отколоть.

აბჯარი (არაბ. ჯებე), ს. საჭურველი, საომარი იარაღი, ან ტანზედ ჩასაცმელი ჯაჭვი, оружіе; латы, броня, доспѣхи, ვეფხ. 84, 223, **აბჯროსანი**, აბჯრით მოსილი, вооруженный; одѣтый въ латы, ალბ. 9.

აბჯენა (ვა), ზმ. ფეხს ავიღებ დასადგომად, поднять ногу, чтобы ступить.

აგარა, აგარაკი (ლათინ.) ს. ყანური ან სახნავი მიწა, მინდორი; მათ. 13—24; ლუკ. 12—7; სიბრ. ზღ. 57; დაბა, საბ. ლ.; საზაფხულო სადგური, სამ. სომხ. 242; поле, пахотная земля; лугъ; село; загородный домъ, дача.

აგდება, სზ. бросаніе вверхъ, მასხარად -, насмѣшка; (ვა), ზ. მ. ავისვრი, მაღლა შევაგდებ; бросать вверхъ, სიტყვას ბანზედ ვაგდებ, говорить обиняками, (ვი მასხარად), ზ. მ. დავსცინებ, გავკილავ; გავქირდავ, осмѣять; სმამ აიგდო, пристрастился пить; თავს ავიგდებ, сдѣлаться посмѣшищемъ; ამიგდო ფარდა, отдернулъ занавѣсъ, ვეფხ. 391; სიტყვა ბანზედ ააგდო, говорилъ обиняками, მასხარად ასაგდები, достойный посмѣянія, მასხარად ამგდები, насмѣшникъ.

აგდება (ვა), ზ. მ. წამოვაგდებ, ავაყენებ, согнать съ мѣста; (ვგდები), წამოვსდგები, ავხირდები, вставать, (ვუ კარს), კარს-მივხურავ, затворить двери, ვისრ.

აგება, ნაცვლად ეგების, можетъ быть, авось.

აგება, ადგება ს. ზ. строеніе, (ვა), ზ. მ. ავაშენებ; ავაცვამ; ავასხამ; შევჰქმნი, იგავი 8—24; построить; продѣть; нанизать; создать; -ძაფს ნემსზედ, вдѣть нитку въ иголку; -მწვადს შამფურზედ, нанизать мясо на вертель для жаренія, ავაგებ საზრდოითი, снабдить правизіею, ადვაგებ ნავსა ტვირთითა, нагружать корабль, (ვა)- ანძაზედ, посадить на колъ; ღონე ვერ ავიგეთ, мы не придумали средства, (ვუ), построить для кого, ავუგებ წესსა ანდერძს, отпѣвать покойника; (ვიგები, ვეგები), ზ. თვ. строиться, созидаться; продѣваться, ავეგები ხმალზედ, натыкаться на саблю, გამოს. 40—32, რუსუდ. 259, 889; აგებული, ანაგები მიმღ.; построенный, ამგებელი, ს. строитель; ასაგებელი, къ строенію подлежащій, **აგებულობა**, постройка, რუსუდ. 759: **აგებულება**, ცხოველთ შინაგანი შენობა ან სხეულში; структура, тѣлосложеніе, устройство, строеніе тѣла животныхъ; желудокъ; სამ. სომხ. 252; ავი აგებულობა, дурная натура.

აგებება (ვეგებები), ზთვ. ადგომა შესამთხვევლად, მისაგებებლად, встать и идти кому на встрѣчу, (ვა), ზ. სხმ. заставить идти на встрѣчу.

აგეთი, ზედ ამისთანა, ასეთი, такой.

აგეთობა, იგივეობა, тождество, тожество, ვისრ. 157, ვეფხ. 522.

აგერ, ზზ. вотъ, вотъ уже.

აგვანი, აგვნისხე. ნ. აგნისანი.

აგვისტო, ს. მარიამობის თვე, Августъ (мѣсяцъ).

აგზავნა (ვჰ), ზ. მ. посылать на верхъ.

აგზება, ადგზნება (ვა), ზ. მ. зажигать, воспламенять: возбуждать; возмущать; ფსალ. 17—8; ისაია 10—17, (ვე), ზ. თვნ. загораться, -ბული, მიმ. зажженный, ასაგზნები, ასაგზებელი, ასანთები, ზედ. зажигательный.

აგლესა (ვა), ავსცხებ, ავუსვამ; замазывать.

აგლეჯა (ვა), ზ. მ. ავსტეხ, ავსწყვეტ: отломать, оторвать, отодрать, взломать; -ვა ბეჭედს, сорвать печать; (ვი-ჯები), ზვ. отдираться, -ჯილი, მიმ. ანაგლეჯი, отломокъ, отрывокъ.

აგნისანი, ზრობანი, **აგვინისხე**, **აგნისი**, **აგვანი**, ხე უნაყოფო, ვითარ: კვიპაროზი, ჭანდარი და სხ. იობ. 40, 17: общее названіе деревъ: кипариса, чинара, верба Іерусалимская, агновы вѣтви, лохъ, лоховина, ბუნ. ლ. Словарь Даля.

აგოგვა (ვჰგოგავ), ავალ, восходить.

აგორება (ვა), ზ. მ. აღმართზე აცანა გორვით, вскатывать, катать на верхъ; (ვ-დები) ვნდ. ზ. вскатываться, катиться на верхъ, ამოს. 5, 24.

აგრე, ზზ. такъ, დიაღ აგრე, точно такъ, აგრემც, такъ бы.

აგრგვინება (ვა), ზ. მ. გრგვინვას დავაწყებინებ, заставить гремѣть; (ვ-დები) ზ. ვდ. загремѣть.

აგრილება (ვა), ზ. მ. სიგრილეს ჩამოვაგდებ, прохлаждать, (ვ-დები), становиться прохладнымъ.

აგრონომია, ს. სწავლა მიწის შემუშავებისა, агрономія.

აგრონომი, ს. მცოდნე მიწის შემუშავებისა, агрономъ.

აგური (სპარ. აჯურ.), ს. გამომწვარი ალიზი, кирпичъ, გამოწვა აგურისა, обжигать кирпичъ; აგურის ფერი, кирпичный цвѣтъ, **აგურხანა**, ადგილი, სადაც აგურს გამოსწვევენ, кирпичный заводъ.

ადაბხანა (სპარს.), ფეხის ადგილი, нужное мѣсто.

ადათი (არაბ.), ს. წესი, ჩვეულება, обычай.

ადამასი, **ადამანტი**, ს. ალმასი, ამოს. 7—7; იერემ. 17—1; алмазъ, შავთ. 80.

ადამი, ს. სახელი პირველის კაცისა; კაცი; Адамъ, имя перваго человѣка; человѣкъ, **ადამისტომი**, კაცთა ნათესავი, человѣческій родъ, **ადამიანი**, კაცი, человѣкъ, **ადამიანობა**, ს. კაცთა ნათესავი; კაცობრიობა, კაცთ მოყვარება, კაი კაცობა, гуманность, человѣчность, людкость; ვისრ. 180; **ადამიერი**, ზედ. человѣческій, კაცობრივი, **ადამისობით**, сначала человѣчества.

ადგენა, ნ. აღდგენა.

ადგილი, ს. სივრცე დასატევნელი ან შეცული რისაგანმე, გინა დაჩნეული, ალაგი, მხარე, კერძო ქვეყნისა; წერილში; მუხლი; საურავ, სამნეო, мѣсто; страна; въ сочиненіяхъ берется за часть, за статью; должность, წმინდანი ადგილები святыя мѣста, დავარდნილი ადგილი, низменное мѣсто, დაცლა ადგილისა, очистить мѣсто; საკრებულო ადგილი, мѣсто собранія; ცარიელი ადგილი, пустое мѣсто, ადგილის დაჭერა, занять мѣсто, ადგილის მიცემა, дать мѣсто, ახსნა რომელთამე წერილის ადგილებისა, толковать мѣста изъ авторовъ, ფეხის ადგილი, отхожее мѣсто, **ადგილს**, **ადგილ**, ზზ. на мѣсто, вмѣсто; ამის ადგილს, вмѣсто этого, ოსე. 5, 13; **ადგილ-ადგილად**, **ადგილითი-ადგილად**, мѣстами, **ადგილადმდე**, ზზ. до мѣста, დაბად. 13, 14; **ადგილის აღწერა**, описаніе мѣста; **ადგილის მთავარი**, мѣстный начальникъ; **ადგილობა**, мѣстность, **ადგილობრივი**, **-ბითი**, ზმ. мѣстный, -ბითი კრება, помѣстный соборъ.

ადგმა (ავსდგამ, ავდგი), ზ. მ. მაღლა დავსდგამ, დავსდებ; ставить на верхъ; (ფეხს), ფეხს ავიღებ გადასადგმელად, поднять ногу, чтобы ступить, (ვი ფეხს), ზმ. ყრმათა თვის: დავიწყებ ხიარულს, начать ходить (о ребенкѣ); (ვი ენას), ზ. მ. ყრმათათვის: ვიწყებ ლაპარაკს, начинать говорить, ამადგენ, ты помогаешь мнѣ встать; ამიდგენ მაგალ. მტერსა, вооружаешь противу меня врага.

ადგენა, ადგომა, ნ. აღდგენა, აღდგომა.

ადება (ავსდებ) ზ. მ. ავსდგამ, ставить на верхъ, (ვუ ლაგამს); ლაგამს ამოვსდებ, დავლაგმავ взнуздать, ვეფხ. 224; ქილ. 18.

ადევნა (ავჰსდევნი), ზუ. უკან დავედევნები, слѣдовать; აგდევ. слѣдую за тобою, повинуюсь, დიდ. მოურავ. 1337.

ადევნება (ვა), ზ. მ. უკან დავადევნებ, ან მივადევნებ, заставить преслѣдовать; (ვა თვალს), смотрѣть въ слѣдъ кому, присматривать; (ავედევნები), ზ. თვ. слѣдовать за, преслѣдовать, გორგ. 6, 44; (ვი-ნებ), заставить слѣдовать за собою; კაცია 30.

ადენა (ვა მტვერსა), ზ. მ. მტვერს ავაყენებ, поднять пыль, (ვა ოფლს) გავაოფლიანებ, ოფლში გავსწურავ, заставить потѣть, (სუნი ამდის, ამდინებს), вонять, ანც. 3, 33.

ადვილი, ზედ. ს. არა ძნელი ან მარჯვე, легкій, не тяжелый; не трудный; удобный; -საქმე, легкое дѣло, **ადვილია,** легко (есть), **ადვილად,** ზმ. ზ. легко, **ადვილება** (ვა), ზ. მ. ადვილად შექმნა, შემსუბუქება, облегчать; ვაადვილებ, становлюсь легкимъ; не труднымъ; დედა ენა 52, მიადვილდება, облегчается мнѣ, დავ. 147; (ვი), облегчать себѣ; ნაადვილები, მიმ. облегченный; ადვილობა, легкость.

ადიდა (არაბ. ხადიდე), ს. რკინის ფიცარი დახვრეტილი გასაწევად მავთულთა; натягъ, станокъ для выдѣлки тягою проволоки или бити, и т. п. ადიდაში გამოსული ან გამოყვანილი კაცი, გაქნილი, пройдоха, продувной.

ადიდება (ვა), ზ. მ. გავადიდებ, увеличивать; ადიდება წყლისა, приливъ воды, (ვ-დება წყალი), приливать, прибывать, о рѣкѣ.

ადიმი, ს. ოქროთი ნაკერი დიბა, золотомъ вышитая матерія, სულხ. ლ.

ადლაბიჯა, ს. დაუდეგარი, ქარიფშუტა; непосѣдъ, თილისმა 187.

ადლი, ს. საზომი თექვსმეტი გოჯისა ან ოთხი მტკაველისა, аршинъ; -გაზანდარანი ადლი, 22 გოჯისა, аршинъ въ 22 вершка, метръ.

ადრაგუნი (სპარს. აზერივუნ), ს. მცენ. златоцвѣтъ, ბუნ. ლ.; ვისრამ.

ადრამაგად, ზმ. ზავით, მუქარით, угрозою, საბ. ლ.

ადრე, ზმ. დანიად, განთიად, დილით ადრე; მალე, ჩქარა, მსწრაფლ; рано; скоро; ზოგჯ. უწინ, უწინარეს, прежде, предъ симъ; ძალიან ადრე მოვიდა, онъ пришелъ очень рано, ადრე ადგა, онъ всталъ рано; ადრე თუ გვიან, рано или поздо, ადრე გითხარ, я сказалъ тебѣ раньше, **ადრიანი, ადრეული,** ранній, **ადრინდელი,** давнишній, прежній, ვისრ. 190, ვეფხ. 291, **ადრევე, ადრითვე,** заранѣе, **ადრიან, ადრიანად,** ზმ. рано, **ადრითგან, -განვე, ადრითვე,** съ давняго времени, **ადრეულა,** მცენ. ბუშტალეღვი, ნ. ჩუბ. смоква, ან მოცოროზა, შიდ-კვირია ლომი, ранній гоми, ლათ. andropogon sorgum, ერის. ლ.

ადრტვინება (ავადრტვინებ), ზმ. вызвать ропотъ, негодованіе, ავჰხდრტვინდები, вознегодовать.

ადუტანტი, ს. მანდატური, ეშიკ-ადასი, адъютантъ.

ადუღება (ვა), ზ. მ. მდუღარედ შევიქმ, вскипятить, ადუღებული ზღვა, взволнованное море, (დუღდება), закипѣть, გული აუდუღდა, вспылилъ, გული ამიდუღდა, закипѣло у меня сердце.

აედონი (ბერძ.), ს. ბულ-ბული, соловей.

აელვარება (ვა), ზ. მ. ელვარებას გამოვაცემინებ, заставить издавать блескъ; ქილ. 117, (ვა-ლე-ბი), издавать блескъ.

აელვება (ვა), ზ. მ. ელვას გამოვაკრთობინებ, заставить сверкать, (ვი), ზ. მიჩ. сверкать; აელვებული, сверкающій, მარკ. 72—2; ქილ. 294; -რვალი, Езек. 1, 7, блестающая мѣдь.

აემანი (სპარ.), მასპინძლობა, пиръ, угощеніе, ვისრ. 9; საბ. ლ.

აეშაკი (სპარს.), ჯაშუში, მსტოვარი; шпіонъ, ქილ. 359; აეშაკობა, ს. ჯაშუშობა, шпіонство.

ავად, ავადობა, ავადი და სხ. ნახე ავი.

ავაზა (სპარ. იავეზ.), ზარსი, მომცრო ვეფხვი; ან მეძებარი ძაღლი, ნაგაზი, барсъ; гончая собака; ვეფხ. 470, 1153; ქართ. ცხ. 1, ტ. 309, 344; დარეჯ. ხ.; ვისრ. 249, მენინ. ლ. ზიანკ. ლ.

ავაზაკი (სომხ.), მძარცველი, მტაცებელი, მკრეხელი, მეკომბრე, მარბიელი, разбойникъ, мошенникъ; ავაზაკებრი, **ავაზაკური,** ზედ. საავაზაკო, разбойничій, **-რად,** разбойнически, **ავაზაკობა,** ზ. მეკობრობა, მტაცებლობა, მარბიელობა, разбойничество, (ვა, ვი), ზ. მ. ვმეკობრობ, ვმტაცებლობ, разбойничать; ავაზაკება (ვაა), заставить разбойничать, ვიავაზაკებ, разбойничать.

ავაზანი (სპარ. 6), ს. აუზი, იხარნები, бассейнъ, купальня, შავთ. 39, ქილ. 93; ნ. აბაზანი.

ავანგი (სპარ. 7), ს. როდინი, ფილი სანაყავი; ступка.

ავანგდასტა, ავანდასტა, როდინი თავისის ფილთაქვითა, ступка съ пестомъ.

ავანჩავანი, მდაბ. ნ. ავლადიდება.

ავარდნა (ავვარდები), ზ. უ. ავიჭრები, ავხტები; ავაჯლდები, ავხცვივდები, მოვარდები, вскочить, вдругъ подняться съ мѣста; отставать, отпадать; (ამივარდება თავში სისხლი), кровь кидается мнѣ въ голову; სნეულს საჭმლის ნდომა აუვარდა, у больнаго открылся аппетитъ, ქილ. 243; კორიანტელი ავარდება, подымается пыль.

ავარი (სომხ.), ს. იავარი, ალაფი, ნაშოვარი, добыча; ქართ. ცხ. 1, ტ. 217, დაბად. 16—6.

ავარტანი, ს. მახარი, კოლოფის პალო, სარჭილი, колъ, тычина, пробка деревянная.

ავაჟა, ს. ღიღინის ხმით გალობა, ან ფსალმუნება მიმოკლებით, речетативъ, пѣніе говоркомъ; -ჟიანი ხმა, იგივე; იმერ. ღიღინი, ღიღინის ხმა, ნ. ღიღინი.

ავაჟუა (სპარ. ჰავიჟ.), ს. მცენ. воловій языкъ, раст. anchusa, მენინ. ლ.; алькана, красный корень.

ავგარდანი მაგალ. წისქვილისა, воронка, мельничная, Р. Г. Слов. ლაპოტი, დიდი ჩამჩა, ковшъ, ნ. ჩ. ლ.

ავგაროზი, ს. ბაზმანდი, амулетъ, თამარ ბტ. 192.

ავგული, ნ. ავი, ავგულობა.

ავება, ავენა, ნ. ავი.

ავეჯი, ავეჯულობა, სახლის ჭურჭელი და რაგინდარა სახმარი, домашній скарбъ, пожитки.

ავთაფი, ს. მზისიერი, განჯაფის თავი, საბ. ლ.; ტიკი, кожанный мѣхъ, მენინ. ლ.

ავთრათი, ს. ბარათი, записка, грамотка.

ავი, ზ. ს. ბოროტი, არა კეთილი, უკეთური; ცუდი, საძაგელი, მდარე, ურიგო; ბედითი, ხენეში, უხმარი;

злой, не добрый, худой, плохой, негодный, მაგალ. არაკ: ავი არ მაკადრიან, კარგი არ მაღირსიან; ავი კაცი აღდგომასაც ავია; ავი მუშა კვირეს-ძალს გახალისდება; ავი შვილი დედ-მამის მაგინებელია; ავი თქვი, ავიც-გაიგონე; ავი ძაღლი არც თითონა ჰჭამს, არც სხვას აჭმევს; ავიშემნახავი ქურდის ამხანაგია; ავსა კაცსა, ავი სიტყვა ურჩევნია სულსა გულსა; ავი კაცი, злой человѣкъ; ავიბედი, злая судьба; ავიზნე, дурная привычка; ავზედ უარესია, хуже всего; ავი დარი, дурная погода; ავი სუნი, дурной запахъ; ავი სული, злая, черствая душа; ავის თვალით შეხედა, онъ посмотрѣлъ на него злобно, ავი ფეხი შემომიტანა, онъ принесъ мнѣ несчастіе; შენ შთავარდი ავში, ავ საქმეში გაერიე, ვეფხ. გამ. ბაც. თიმ. 1243, ты попалъ въ бѣду, ავად, ზმ. ზ. ბოროტად. ცუდად, зло, дурно, худо; ავად გახდომა, -შექმნა, захворать, ავად მოიქცა, онъ поступилъ дурно, ავად მომექცა, онъ поступилъ со мною дурно. **ავად მყოფობა**, болѣзнь, (ავად ვჰმყოფობ), ავათა ვარ, болѣть, хворать, **ავად მყოფი**, სნეული, უძლური, ტკივნეული, больной; **ავადობა**, ავად-მყოფობა, უძლურება, хвораніе, болѣніе; (ვა), ზ. უ. болѣть, **ავადყოფა** (-ვარ), იგივე, болѣть, **ავბედი**, ზედ. შავი სვიანი, უბედური, ბედულური, злосчастный, злополучный, несчастный; **ავბედობა**, ს. უბედურობა, შავ-სვიანობა, несчастіе, **ავგვარი**, ზედ. გარყვნილი, распутный; **ავგვარობა**, ს. გარყვნილობა, распутство, ხამარ. კათოლ. 13; **ავგული**, ზედ. ბოროტი, არა კეთილი გულის, злой, недобрый, злосердый, **ავგულობა**, ს. злость, **ავგუნება**, ს. злость, **ავდარი**, ცუდი დარი, წვიმიანი ტაროსი, ненастье, дурная погода, **ავდრიანი**, ზედ. ненастный, **ავდრება** (ავდრდება), ზ. უ. ავი დარი დგება, погода портится, ავდრობა, ненастье, дурная погода, **ავება** (ვა). ზ. მ. განვაბოროტებ; განვაუკეთურებ; გავაცუდებ, გავასაძაგლებ; გავაბედითებ, озлоблять, злить; ухудшать, портить; მარკ. 16—1, (ვავდები). дѣлаться злымъ, портиться, (ვიავებ), напортить, нашалить; **ავობა**, ს. дурнота, злость; **ავენა**, ზმ. ბოროტის მოუბარი, злоязычный, злорѣчивый; **ავენობა**, ს. злоязычіе, ქილ. 557: **ავზნე**, ცუდის ზნისა, ზედშ. злонравный; **ავზნეობა**, ს. злонравіе.

ავთვალადი, ზმ. невзрачный, некрасивый; **ავთვალადობა**, невзрачность, ვეფხ. 1237.

ავთვალი, ზედ. თვალ-ბედითი, ავის თვალის მქონე, имѣющій завидливый, дурной глазъ.

ავიმავნე, ს. მდაბიონი უხმობენ მინდვრის ალსა, лѣшій.

ავისმდომელი, **ავისმდომი**, ბოროტის მოსურნე, ძვირის მდომი, зложелатель, **ავის მოქმედება**, ძვირის მოქმედება, ბოროტის ყოფა, злодѣяніе. **ავის მომქმედი**, ძვირის მომქმედი, ბოროტი; злодѣй, **ავის მქნელი**, იგივე, злодѣй, ბრძნ. 189, **ავკარგად**, კმასაყოფელად, საშუალოდ, посредственно, удовлетворителбно; **ავკარგი**, კმა საყოფელი, удовлетворительный, посредственный; **ავკარგობა, ავკარგიანობა**, ს. ივერია № 1, 146, посредственность. ავკაცება (ვაავკაცებ) дѣлать бездѣльникомъ, портить, ვაავკაცდები, избездѣльничаться, **ავკაცობა**, ცუდ-კაცობა, бездѣльничество, разбойничанье, злодѣйство, (ვა), ზ. მ. (ვჰ), ვცუდ-კაცობ, бездѣльничать, разбойничать, ალბ. 58; ვისრ. 18, ქართ. ცხ. 2, ტ. 390; **ავმუცელა**, მსუნაგი, გაუმაძღარი, ღორმუცელა, обжора; **ავმუცლიანი**, ზ. ს. გაუმაძღარი, обжорливый; **ავმუცლობა**, გაუმაძღრობა, обжорство; **ავნაქმარობა**, дурной поступокъ, სომხ. 347; **ავობა**, ცუდობა, სიცუდე სიბოროტე, საძაგლობა, злость, дурнота, качество дурнаго; (ვა) ვბოროტობ, злодѣйствовать, ქილ. 314, **ავპირი**, ავენა злоязычный, სიბრძ. 41; **ავრჯულობა**, ავზნეობა, злонравіе, რუსუდ. 317; **ავრჯული**, ზ. ს. злонравный, **ავსაქციელი**, ცუდი საქციელისა, распутный, გორგ. 8, ქილილ. 406; **ავსაქციელობა**, ცუდი საქციელი, ცუდი ყოფაქცევა, дурной поступокъ, распутство, **ავ-სიტყვა**, ავპირი, ავენა, злорѣчивый, **ავსუნობა**, ცუდი სუნი, зловоніе, **ავსულობა**, ს. სიბოროტე, злость; ავფერობა, дурнота цвѣта, სიცუდე ფერისა, ქილ. 399; **ავქცეობა**, უზდელობა, невѣжество, ვისრ. 114; **ავცნობობა**, გაუგებლობა, მიუმხვდარობა, безсознательность, **ავხორცი**, ბილწი, მრუში, მეძავი, любострастный, **ავხორცობა**, მეძაობა, любострастіе.

ავილი, ს. ნესტვი, სალამური, свирѣль. дудка, იერემ. 48—36.

ავლა (ავივლი, ავვლი), ზ. უ. ავიარებ, გავივლი, проходить, მოურ. 44; восходить; მაგალ. სამი ნაბიჯი კიბე აივლის, რუსუდ. 82, (ავუვალ), გავუვლი, გავუარებ, идти мимо, заходить, იმათომს ვერ აუვალ; я не могу съ ними воевать.

ავლა და ბედი, ავლა-დიდება, ს. სიმდიდრე, ქონება, ცხოვრება, состояніе, богатство; ვისრ. 3, благопріобрѣтеніе, добро.

ავლება (ავავლებ თვალსა), ზ. მ. измѣрить глазами, თამარ. 144.

ავლენა, ავლინება (ვა), ზ. მ. ავგზავნი, посылать на верхъ.

ავლი, ს. ფერფლი, ნაცარი; ნაგავი; пепелъ, зола, соръ, нечистота; ისაია: 30—29; ვეფხ. 790, 926; ავლად გახდომა ცხენისა, испортить лошадь, ალბ. 90; **ავლინი** ს. სანაგვე, мусорная яма, მამათც. 9—5.

ავლიანი, ზედ. ფერფლიანი, пепельный.

ავყანდა, ს. უნაგირის უზანგო, стремя, ან პაიჭთა და შალვართა ფეხ-ქვეშ, გამოსაკრავი ზორტი, штрипка, დარეჯ. 87; რუსუდ. 323, 916; ბაქრ. 168.

ავრდომა (ავვარდები, -დი), ნ. ავარდნა.

ავრეზი, ს. საწურავი, მაგალ. ღვინისა, цѣдилка, საბ. ლ.

ავრიტი, ს. ხის ხრალთაგან შეგრეხილი თოკი, мочальная веревка.

ავსება, ნ. აღვსება.

ავტარონსობა, ს. ცუდი დარიანობა, ненастье, непогода.

ავტორი (ლათინ.), ს. მთხზველი, მწერალი; მპოვნელი; авторъ, **-რობა**, მთხზველობა, მწერლობა; მომპოვნელობა, авторство.

ავქსონი (ბერძნ.), ს. авторъ, писатель.
ავშანა, -ნი (სპარს. იავშან.), მცენ. степная полынь, нефорошъ, მენინ. ლ.
ავშარა (სპარ. აფსარ.), ს. სილა, ქორაკი, ულაგმო ალვირი, недоуздокъ, ვისრამ. 37, რუსუდ. 458, სიბრძ. 83, ბაქრაძე 166.
ავშარაჯი (სპარ. აბშარე), ს. ხილთ-წვენი შემზადებული შაქრით სასმელად, сиропъ.
ავხანა (სპარს. აბხანე), ფეხის ადგილი, нужникъ.
აზავერი, ს. სამუშაო ხარი, вьючный волъ, ვეფხ. 460.
აზანი, (არაბ. აძან), ს. აზანის დაძახება, მოწოდება სალოცავად მახმადიანთა, кричать Азанъ, созывать народъ на молитву.
აზარვება (ვა), ზ. მ. ავკიდებ ტვირთსა, навьючить, ვეფხ. 460.
აზარმაცი (სომხ.), ს. დიდი კეტი ახაწევი სიმძიმეთა, рычагъ.
აზარფეშა (სპარ. ჰაზარფიშე), ს. серебряная чаша, съ ручкою, ნოღრათო, გრძელი ტარიანი სასმისი ვეცხლისა.
აზატი (სპარ. აზად), ს. თავისუფალი, свободный, вольный, ვისრ. 35, 178; **აზატ-ნაქნარი**, вольноотпущенный, განთავის-უფლებული, სამარ. ვახტ. 259; **აზატება** (ვა), ზ. მ. განვათავსუფლებ, თავისუფლობას მივსცემ, отпускать на волю, ვეფხ. 1063; **აზატობა**, ს. თავის უფლობა, воля, свобода, სამ. ვახ. 234; **-ბის წიგნი**, ს. განთავისუფლების წერილი, отпускная.
აზდენი, ზედ. ამთონი, толикій.
აზევა (ვჰ), მ. ზ. აწევა; მაღლა ატანა ან აზიდვა, приподнимать, поднимать на верхъ; **-თავისა**, გაზვიადება, გაამპარტავნება, поднять голову, возгордиться; -ფარდისა, поднять занавѣсъ; აზევინება (ვა), ავაწევინებ, заставить поднять.
აზელა (ვ), ზ. მ. მოვზელ, ავსვრემ ცომსა, მაგალ. რასაც წყალი ფქვილს აიზელს; სამზარ. 49, мѣсить; დაბადება, შექმნა, созидавать, ისაია 41—1, **აღმზელელი**, დამბადებელი, создатель, ისაია 49—4.
აზვა, ს. საბრი, сабуръ, ბუნ. ლ.; ერისთ. ლ.
აზვავება (ვა), ზ. მ. გავაზვიადებ, გავაამპარტავნებ, дѣлать надменнымъ, (ვ-დები), ზ. ვდ. возгордиться, აზვავებული, მიმ. наглый, гордый, ანდრ. 125, ქილ. 137.
აზიდვა (ვ), ზ. მ. მაღლა ატანა; აწევა; втаскивать, поднимать на верхъ, приподнимать, (ვ ფარდას), приподнять занавѣсъ, ვეფხ. 515, 342; (ავიზიდავ), притягивать къ верху, (ვიდები), ზ. ვ. втаскиваться, приподниматься, (ვე-დები), ზ. თვ. ავიტან, ავზიდავ, таскать на верхъ, приподнять; **აზიდვინება** (ვა), ზ. სხ. ავატანინებ, заставить таскать на верхъ, **ამზიდავი**, кто подниметъ что на верхъ, ვისრ. 21.
აზიზი (არაბ. 1), ზედ. ნაზი, ნარნარი, სათუთი; ჩჩვილი; საამო, ტურფა; უცხო; нѣжный; тонкій, рѣдкій, ვისრ. 44, რუსუდ. 886; -ზად. ზზ. нѣжно, რუსუდ. 174, **აზიზობა**, ს. ნაზობა, სიტურფე, нѣжность, **აზიზება** (ვაა), ზ. მ. ვანაზებ, нѣжить, холить, (ვაზიზობ), ზ. უ. ვნაზობ, ვტურფობ, нѣжиться.
აზიზინება (ვა) ზ. მ. გავაცივებ, ვაკანკალებ; знобить, ციება აზიზინებს, лихорадка знобитъ.
აზიზღება (ავი), ზმ. ავითვალწუნებ, შევიზიზღებ, возненавидѣть.
აზიმი (ბერძ. 2), ზ. ს. უცომო, უფოვარი, ხმიადი, пресный, опреснокъ; წყობ. 78.
აზმაითი, ნახე ძმაითი.
აზმანი, ს. ერთის წლის ცხვარი, ярка, молодая овечка, საბ. ლ.
აზნი (სპარს.), ს. დიდგვარი, წარჩინებული. вельможа, знатный; ქართლ. ცხ. 1, ტ. 268, ამიხაგან.
აზნაური, ე. ი. აზნთაგანი, დიდებული, გვაროვანი, ძველს-წერილებში ეს სიტყვა იხმარებოდა თავადის მაგიერად (ნ. თავადი), მარკ. 6—21; ლუკა 19—12; გალატ. 4—22; იერემ. 29—2; 39—6; იობ. 1—3; შუშან. ცხ. მამათცხ.; სამ. ალბ. 3; ქართლ. ცხ. 1, ტ. 163, знатный, вельможа; ძველად დარჩენილი ანდაზა ამტკიცებს აზნაურთა დიდგვაროვნობასა; აზნაურთა სტუმრობაო ნუ გგონია ხუმრობაო; აგრეთვე თქმულობა: თვით ხელმწიფე კარგი აზნაურ-შვილი იყო. ქართ. ცხ. 2; ტ. 313; თუ ამ სიტყვას დართული ჰქონდა სიტყვები: ჩინებული, წარჩინებული ან დიდებული მაშინ ნიშნავდა მთავარსა, владѣтельный князь, **აზნაური, -რშვილი**, აწ ნიშნავს კეთილ-შობილსა, дворянинъ, благородный, **აზნაური და აზნაურშვილი** განირჩევიან ესრეთ: აზნაური იყო ერთის რომლისამე გვარის წარმომადგინებელი თავი ან უფროსი: გარნა აზნაურ-შვილი ეწოდებოდა ერთსა აზნაურთა გვარის შვილთა ან სახლის კაცთა. აზნაურის სისხლი იყო 1920 მანათი, გარნა აზნაურშვილთა 960 მანათი, სამ. ვახტ. § 29, 30; ანდაზა: აზნაური მჭადს არა ჰჭამს, თუ მოშივდება ჭირსაც მომჭამს; **აზნაურება** (ვააზნაურებ, -რე), ზმ. აზნაურობას ვაძლევ. გავააზნაურებ, жаловать дворянство, **აზნაურობა, აზნაურშვილობა**. სზ. ღირსება აზნაურთა, კეთილ-შობილობა; ან ყრილობა აზნაურთა: дворянское достоинство. дворянство; (ვაზნაურობ, ვაზნაურშვილობ), ზუ. აზნაურად ვჰხადი თავსა, дворяниться. считать себя за дворянина, **აზნაურობითი**, თავის უფლობითი, свободный, კავშ. § 207; მარ. 10—2; -თი სწავლანი, свободныя науки, -თი რჯული, законъ свободы, მარტ. 61—2.
აზომ, ეგზომ, ზმ. ზ. такъ, такимъ образомъ.
აზომი, ეგზომი, такой, ვევხ. 853.
აზრზენა. ნ. ალრზენა.
აზრი, ს. სრულებითი შინაგანი ძალი პსიხისა; ფიქრი, გუმანი, გულის-ზრახვა, გულის პასუხი, გულის სიტყვა, გულის-ხმა; мысль; კატილ. ანტ. 276, და შემდგომი; ვეფხ. 520, ქართ. ცხ. 1, ტ. 524; განსჯა, საგანი, განი, კატილ. ანტ. 23; цѣль, შინაგანი ძალი წერილისა; განზრახვა, დაპირება; смыслъ, содержаніе книги; мнѣніе, сужденіе, намѣреніе, აზრი ნუ გაქვს იმაზედ, не питай, къ нему сомнѣнія, ვისრ. 35, აზრის გაგება, понять смыслъ, **აზრება** (ვიაზრებ), ზ. უ. ვაზრობ, ვჰგონებ, ვფიქრობ, ვიგულის-ხმებ; მოვსაზრავ,

მოვიაზრებ, მოვიფიქრებ; გავიგებ, მივხვდები; мыслить, думать, воображать, соображать, придумывать, понимать, подозрѣвать, ვეფხ. 916, 1176; რუსუდ. 313, 454; ვისრ. 108; არვინგან იაზრებს, никто не могъ подумать, ზექან 21. თავი ვით გიაზრებია, за чѣмъ ты сомнѣваешься, ვეფხ. 285; (მეაზრება), მეგონება, მეფიქრება, мнится мнѣ, (ვიაზრები), ზ. ვ. მოვიფიქრები, მოვიგონები, აზრად წარმოვიდგინები, ქილ. 19; придумываться, соображаться, **აზრებინება** (ვა), ზ. ხხ. заставить думать, **აზრობა**, ს. дума, помышленіе, (ვა), ზ. უ. думать, помышлять, ქილ. 262; ვეფხ. 857.

აზუცვა (ავიზუცვები, ცვე), ზ ვ. стоять украдкою, притаиться, **აზუცვილი**, მიმ. აეუდებული, стоящій украдкою.

აზღვა (ვ), გარდავუხდი, მაგიერს მივაგებ, отплатить, რუსუდ. 95, სისხლი აეზღო, отомстилъ, რუსუდ. 95.

აზღუდი, ს. ცანთ-საცმელთა თეძოს თავს ქვემოთ ირიბად ჩაგდებული ნაჭერი, клинъ (у платья), ნ. ბარცყი.

ათაბაგი (სპარ.), წარჩინებული, გამზდელი უფლის წულისა; საქართველოში ათაბაგად იწოდებოდნენ ახალციხის მთავარნი და იყვნენ თამარ მეფის დროს გამზდელნი მეფის ძეთა; вельможа, воспитывавшій царскихъ дѣтей, Атабагъ, владѣтельный князь Ахалцыха; **ათაბაგობა**, მამობილობა, გამზდელობა პატრონის შვილისა; ან ღირსება ათაბაგისა; მთავრობა; ს. званіе, достоинство атабаго, княженіе; (ვა), ზ. უ. княжить.

ათ-ალყა, ს. десятиструнный инструментъ.

ათამაშება (ავათამაშებ), ზმ. მოვაყოლებ თამაშობას; заставить играть, თვალები ამითამაშდა, глаза мои засверкали.

ათარი (არაბ. 2), სუნელთ გამსყიდავი; продавецъ духовъ, ქილ. 199, 446.

ათარობა (ვა), ზ. მ. სუნნელთ გაყიდვა, продавать духи, ქილ. 223.

ათასი, ს. ათჯერ ასი, тысяча.

ათასეული, ზედ. ნათაასეული, მეათასედი ნაწილი, тысячная доля, **ათასიანი**, ზედ. ს. რიცხვი ათასის მქონებელი, тысячное число, ათასში ერთი, изъ тысяча одинъ, ათასში ერთხელ, изрѣдка, ათას ნაირი, ზედ. многоразличный, **ათასეულად**, тысячекратно, ათასკეცი ნაკადი სისხლისა, безчисленный потокъ крови, ქართ. ცხ. 1, ც. 276; **ათასება** (ვა), ათასჯერ-გავხდი, განვამრავლებ, увеличить, умножить въ тысячу разъ, ვეფხ. 725; (ვათასდებივი ვიათასები), ზ. ვ. ათას წილად მივეცემი, გავუხდები, ვეფხ. 861, увеличиваться, въ тысячу разъ, ვეფხ, 492; **ათასობით**, ზზ. тысячами, **ათასობა** (ვათასობ), ათასს შევადგენ; составлять тысячу, ვეფხ. 430, ქილ. 223; **ათიათასი**, ს. десять тысячъ, **ათიათასება** (მიათიათასებ), ათიათასად გამიხდი; увеличиваешь для меня въ десять тысячь разъ, **ათასის თავი**, ს. უხუცესი ათასზედ, тысяченачальникъ, მარკ. 6, 21; ქართ. ცხ. 1, ც. 113.

ათაშანგი, ათეშანგი (სპარ.), ს. ცუდი ავათ-მყოფობა, венерическая болѣзнь.

ათება (ვა), ერთს ათად გავჰხდი; удесятерять, (ვუათდები) ერთი ათად გავუხდები, удесятериться, ვეფხ. 861.

ათენაგანი, ს. კვირა ცხოვლობა, Ѳомино воскресенье; ხრონ. 3.

ათენაობის მცდელი, ათჯერ ენის მიცანის მცდელი, ათჯერ ვერაგი, мерзавецъ ქილ. 198.

ათვალვა, ნ. ათვლა 1, ქართლ. 251, ათვალული, исчисленный, მამათ ცხოვრ. 409.

ათვალწუნება (ვი), ზ. მ. შევიძულებ, მოვიძაგებ, возненавидѣть, презрѣть.

ათვლა (ავთვლი), ზ. მ. დავსთვლი, исчислять, რუსუდ. 602.

ათი, რიცხ. ორჯელ ხუთი, десять: **ათნივე**, всѣ десять, десятеро; **ათი შაური**, пятьдесятъ копѣекъ, **ათიშაურიანი**, полтинникъ, **ათჯერ, ათგზის**, въ десятеро, въ десять разъ, ანდ. ათჯერ გაზომე, ერთხელ გამოსჭერ; **ათნივე**, десятеро, **ათიანი**, ზედ. десятерной, десятка, **ათეული**, ნაათალი, მეათედი ნაწილი; ათიანი, десятая часть, десятокъ, десятичный; **ათიოდენ, ათიოდ**, до десяти, около десяти, **ათისთავი**, десятина, одна десятая доля.

ათერთმეტი, одиннадцать, მდაბ. თერთმეტი; **ათორმეტი**, მდაბ. თორმეტი, двѣнадцать, **ათცხრამეტი**, девятнадцать, ათცხრამეტობა, ს. მარც. 164, 1; ათცხრამეტეული, ათცხრამეტური, მთოვარის მოქცევი; ნ. ზედ-ნადები, золотое число, (въ циклѣ). ქართ. ცხ. 1, ც. 343, **ათძალი**, ნახე ათ-ალყა; **ათრანგი**, ზედ. ათფერიანი, десятицвѣтный, ციმოთ. 33;; ათობა (ვა), ზ. მ. ათსრიცხვს შევადგენ, составлять число десять, ქილ. 2; **ათოთხმეტი**, четырнадцать, მდაბ. თოთხმეტი.

ათინათი, ს. მზის სხივი, პაცარა ხვრელიდამ შემოსული ბნელს ადგილს, отраженіе солнечныхъ, лучей на темномъ мѣстѣ, сквозь скважины, зайчикъ.

ათინური ყურძენი, ს. порода, винограда, ერის. ლ.

ათლა (ავათლი, ავსთლი), ზ. მ. აჭრა, თხლად ასერვა, срѣзывать, стесывать, **ათლილი**, მიმღ.; **ანათალი**, отрѣзокъ, **ახათლელი**, срѣзной.

ათრევა (ვა), ზ. მ. თრევით ავიცან; тащить на верхъ, (ავეთრევი), ზ. თვ. тащиться на верхъ, ათრეული, ანათრევი, მიმ. встасканный.

ათრთოლება (ვა), ზ. მ. ავაკანკალებ, თრთოლას დავაწყებინებ. бросать въ дрожь, ამათრთოლებს, თრთოლას დამაწყებინებს, бросаетъ меня въ дрожь. ვეფხ. 621.

ათურმა, ს. თამაშობა ერთმანერთზედ რომ გადახცებიან, чехарда, игра.

ათქვირება (ვ-დები), ზ. ვდ. ხორცის გაცენა სიმსუქნით, დაჯირჯვება, დაზლმურდლვა; დამწიფება, жирѣть, надуваться, пухнуть, покрываться пупырями, нагноиваться; созрѣвать (плодъ).

ათქვლეფა (ვ), ასვლეპა, ძაღლთაგან ენით ამოჭმა წვნიანისა, вылокать.

ათქმა, ნახე ალთქმა.

ათცამეტური, ნ. ცამეტორი.

ათცხრამეტური, ს. ერთი, ცხრამეტთა წელიწადთაგანი მთოვარის მოქცევისა, золотое число.

აი, შორის. ჩვენებითი, აჰა! вотъ, აი დღეს, აი ხვალ, то сегодня, то завтра, **აი იმ**, ნაცულად, აი იმან, вотъ этотъ,, აი რა, во что.

აიაზმა (ბერძ.), ს. ნაკურთხი წყალი სასხურებელი, священная вода; აიაზმის ხდა, водоосвященіе.

აივარი (თათრ.), გმირი ქებული ჰაეროვანებითა, ჭკუითა და მოხერხებითა, витязь храбрый, хитрый, умный; ყარამ. 52.

აივანი (სპარ.), ს. ღერეფანი გინა ეზო, закрытая галлерея, бельведеръ, дворъ, ლახტ. 3, ზიანკ. ლ.

აიდი (თათრ.), ს. მთოვარის ავსების წინა დღე, канунъ праздника полнолунія, ქართ. ცხ. 1, ტ. 328; გორგ. 87.

აინუნში არ ჩაიგდო, არაფრად მიიჩნია, не обратилъ вниманія, и въ усъ себѣ не дуетъ.

აიძულება (ვაი), ზ. მ. იძულებულ ვჰყოფ, вынуждать.

აკაკლება (ავკაკლებ), ავლივლებ, აჯუჯლებ ხახვისათვის; пускать ростки (о лукѣ), ხულხ. ლ.

აკაზმვა, ნახე აღკაზმვა (ვეკაზმები), ზოგ. სამგზავროდ მოვემზადები, собираться въ путь.

აკაზმულობა, ს. მორთულობა, მოკაზმულობა, нарядъ, уборъ, -ცხენისა, уборъ лошадиный, ვეფხ. 222, დარეჯ. 48, 51, ვისრ. 20.

აკათისტო (ბერძნ.), ს. დაუჯდომელი; Акаѳистъ.

აკაკი, ს. ზრინჯის ხე, хлѣбное растеніе, ერის ლ.

აკაკი (ბერძნ.), მცენ. ხეპარი; Карказъ.

აკანათი, ს. სირთ საჭერი მახე ჩხირით დასახხლეტი, ნახე მახე, сѣть для ловли птицъ.

აკანთილვა, ზ. უ. ათქვირება კანისა, пухнуть надуваться.

აკანთო, მცენ. медвѣжья лапа.

აკანკალება (ვა), ზ. მ. თრთოლას დავაწყებინებ, бросать въ дрожь, (ვჰ ლდები), ზ. უ. дрожать, трястись, ხელები ამიკანკალდა, руки затряслись.

აკანო, ს. ეგუტერი, часовня, საზ. ლ. [кляпъ.

აკაპი, აკაფი, ს. ალიკაპი, ხის ალვირი, ძანძალუკი,

აკარა, см. აკრა.

აკარვება (ვა), ზ. მ. ავჰყრი ზინაკს კარვითურთ, переселять, (ავიკარვი, ვე-ვები), ზ. თვ. переходить, переселяться станомъ.

აკატი, ნ. აქატი, ქიმ. 169.

აკაური, ს. ასილა, ქრუნი მფრინ. зуй, 2. სჯულ. 14, 17; კარაპი, ყუი; лебедь, ზუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

აკაცია, მცენ. ლოზიოსხე, акація бѣлая, ერისთ. ლ.

აკაფვა (ვჰ), ავსჭრი, გავკაფავ, მოვკაფავ; вырубить, вырѣзать, срѣзать, -ხლმითა; изрубить саблею, რუსუდ. 687.

აკელდამა (ებრ.), ს. აგარაკი ანუ დაბა სისხლისა; მიწაში შეკრული კამარა მკვდართა გვამთა დასასვენებლად, село, земля крови; усыпальница, склепъ, მატ. 27—8; საქმ. 1—19; ზაქრ. 244.

აკენკვა (ვჰ), ზ. მ. ნისკარტით ვსჭამ склёвывать.

აკეპა (ვჰ), ზმ. ვჰკეპ ხორცსა, рубить (мясо).

აკერვა (ვჰ), ზ. მ. сшивать, (ვუ თვალებს), თვალებს ავუხვევ: затмить глаза, морочить, ქილ. 358.

აკეტა (ვჰ), ზმ. დავჰკეტ, запирать.

აკეცა (ვჰ), ზ. მ. შევკეცავ, მოვკეც: გადავკეც, გადავაზრუნებ; складывать, загибать, заворачивать, ავიკეც ყურთმაჯებს, загнуть, засучить рукава, (ვი ფეხებს), сѣсть поджавши ноги, (ვი კაბის კალთას, поднять подолъ платья, ამეკეცება, -ცა. приподнимается у меня, заворачивается, (ავიკეცები), ზ. ვ. слагаться, загибаться, **აკეცილი, ანაკეცი**, მიმ. загнутый, сложенный, **ანაკეცი**, сгибной, ქილ. 71, 123, 316.

აკვამლება (ავა), ზ. მ. დავაბოლებ, *надымить*, (ვჰბოლდები), ზ. ვლ. дымѣть, ქილ. 14.

აკვანი, ს. ჩვილთ ხარეცელი, სარწეველი, люлька, колыбель; **აკვანება** (ვიაკვანებ), ზ. მ. ავკნად გავიხდი. дѣлать колыбелью для себя, т. е. мегилою, ვეფხ. ტფ. 160, აქა მიწა მიაკვანე, აქაური მიწა მე აკვნად გამიხადე, здѣсь землю обрати въ мою могилу.

აკვანი, ზურგიელისა, хребтовая кость у балыка, სამზარეულ. 77.

აკვეთა (ავჰ), ზმ. ავჰსჭრი, срѣзать.

აკვეცა, (ვჰ), ზ. მ. ავჰკრეჭ, ავსჭრი; ვეფხ 304; остричь, постричь, -მონაზონად, მონაზონად ვაკურთხებ, постричь въ монахи, (ვი-ცები), ზ. ვ. остричься, постригаться, -მონაზონად, постричься въ монахи, **აკვეცილი, ანაკვეცი**, მიმღ. остриженный, დაბად. 41, 14.

აკვიატება (ვჰ), ზ. მ გადავჰკიდებ, навязывать, (ვი), ავიყოლიებ, გარდავიკიდებ, ავიჩანჩალებ, ცუდს საქმეს გამოვეკიდები ან დავიჟინებ; брать, навязывать кого или что на себя, вдаваться въ пороки, (ვე-ტები), ზ. ვთ. გარდავეკიდები, ავეჩინჩილები, навязываться, привязываться.

აკვრა, აკრვა, აკჳრა, აკრჳა (ვჰ), ზ. მ. ავარტყამ, დაკვრით ავაგდებ, ავისვრი; შევჰკრავ: ხელს დავავლებ, ვჰსწიკავ, ჩუმად ავილებ, посредствомъ удара бросить вверхъ; связывать; хватать на лѣту; ловко красть, утащить; ოცი ზაჯაღლო აჰკრა, онъ ловко укралъ двадцать червонцовъ, (ვა), ზ. მ. გავაკრავ, დავაკრავ, приклепвать, (ვი-რვი) связывать, კაცშ. 261, (ვუ), ზ. მ. завязывать кому что, -პირსა, завязать отверстіе горшка и т. д. -თვალებს, თვალებს ავუხვევ, отводить глаза, морочить, ავუკრავ ენას, связать кому языкъ, ავუკრავ ხმალსა, опоясать, саблею, დიდ-მოურ. 152, თვალებ აკრული, съ завязанными глазами, (ავეკვრი), приставать. напр, къ ногамъ грязь, и т. п. კაცშ. 29, (ამაკრავ), привязываешь меня, ქილ. 118, ფეხზედ აეკრა მტვერი, пыль пристала къ ногамъ.

აკი, развѣ не, აკი გითხარ, развѣ я не сказалъ тебѣ; აკი მოგიტანე, развѣ я не принесъ, ყარამ. 188; რუსუდ. 269.

აკიდება (ვუ, ვჰ), ზ. დატვირთვა საპალნითა, навьючивать, нагружать, -ომსა, навязать войну, кому; -ჭირსა, навязать бѣду, (ვი), ზ. მიზ. ვიტვირთავი, თავზედ ავიღებ; взвалить на себя, навьючить себя, брать на себя, навязать себѣ; 1 ტ., ქართ. ცხ. 92; 401; 544, (ვე-დები), ზ. თვ. навязываться кому, вѣшаться кому

на спину; თუ ომი აგვეკიდოს, если мы вынуждены будемъ воевать, რუსუდ. 443.

აკიდო, ს. ჯაგანი, ხილი ერთად შებმული წნელითა, вязка фруктовъ, перевясло, თითოს აკიდოს ჩხირზედ დაჰკიდებენ, каждую вязку вѣшаютъ на палочку, ბაკ. ბაგ. 154.

აკიდო, შავი ყურძენია, ერისთ. ლ. красный виноградъ.

აკითხვა, ნახე აღკითხვა.

აკინაკი (ბერძ.), ს. ოროლი, копье, საბ. ლ.

აკინკილება, აკინწკილება (ვი), ზ. მიჩ. навязывать на себя кого, ქილილ. 381.

აკინძვა (ვჰ), ზ. მ. წიგნის რვეულს შეჰკერავ, брошировать, ან ხელჩქარად შეკერვა, сметать.

აკლება, ს. ზ. грабежъ, (ვი), დავარბევ, დავსტაცებ ქონებას, წავართმევ, отнимать, грабить, расхищать, კვალად აკლებული სიტყვა თქვა, снова говорилъ противныя слова, რუსუდ. 325.

აკოკოლავება, ზზ. აჩხორვა, взгромоздить.

აკოლოთია (ბერძ.), საგალობელი, წესი ან შედეგი საეკლესიოს ლოცვისა, послѣдованіе, церковная служба, მარკ. 8, 13.

აკომლება (ვა), ზ. მ. ავაბოლებ, დავაბოლებ, надымить, (-დები), дымиться.

აკრა, აკარა (ბერძ.), კონცხი, мысъ.

აკრება, აკრეფა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგროვებ დაბნეულსა. подбирать. собирать; ავიკრეფ კალთას, подобрать подолъ; (ვი-ფები), ზ. ვ. ავიწევი, подбираться; აუკრბენ მეცნისა წყენისაგან, взволновались отъ гнѣва, რუს. 34; აკრება ხორცისა, заговѣнье; ხალხმა ფეხი აიკრიფა, народъ пересталъ кишиться. народъ разошелся, смолкъ.

აკრეჭა (ვჰ, ვა), ზ. მ. ავჰკვეც, ავსჭრი (თმასა), остричь, (ვი-ჭები), ზ. ვ. остричься.

აკრვა (ვჰ) და აკვრა, ნ. აკვრა.

აკროსტიხი (ბერძ.), ს. კიდურწერილობა, акростишіе.

აკრძალვა, ნახე აღკრძალვა.

აკუზი (ბერძ.), ს. პასქა, მრგვალი პური, რომელზედაც დასახულია ჯვარი ან აღდგომის ხატი, დიდს პარასკევს დაასვენებენ მაცხოვრის ხატის წინ ეკკლესიაში და აღდგომის შაბათს დასჭრიან და ხალხს დაურიგებენ, пасха (куличь).

აკუთა (სომხ.), ს. მცირე თორნე ან ქურასავით ქვაბის სადგამი ქვისა; плита кухонная.

აკუმი, ს. ქალვაჟი, არც მამალი არც დედალი, ქალაბიჭა, гермафродитъ საბ. ლ. ქილ. 589.

აკუმი (არაბ.), ს. ხროვა ან გროვა რისამე, ზვინი, куча, груда, ოქროს აკუმი, груда золота, ვისრ. 199.

აკურა, ზ. მ. отталкивать. отбивать; ნ. აკვრა.

აკუშცება (ვ-ცდები), ზ. ვდ. გულმძიმედ შევიქნები, მოვქურუშდები, угрюмѣть„ (ავიკუშცებ, -ცე), ავიკუშცები (იგივ), становиться мрачнымъ.

აკუწვა (ვჰ), ზ. მ. ნაკუწ-ნაკუწად დავსჭრი, ავსჭრი, ავსერავ; изрубить въ куски, срѣзывать; დავრიშ. 17, მაკუწვინეთ, позвольте мнѣ изрѣзать его въ куски; თამარბაც. 188.

ალა, მაგ. ძაღლი ალაზედ ჰზის, собака сидитъ на корточкѣ;საბ. ლ. ნ. ყუნცი.

ალა, მთვარის პირის ლიბრი, пятно на лунѣ საბ. ლ.

ალა, ალაფა (тат. ალაჟ), ს. საფქვილე კასრი, чанъ для муки на мельницѣ, საბ. ლ.

ალა, ს. კალხზედ დგომა, стать на дыбы, საბ. ლ. ქილ. 621.

ალა, ალახი, ღმერთი არაბულად, Аллахъ, Богъ, ქართ. 407.

ალაბასტრი (ბერძ.), ს. თეთრი მიწა, რომლისაგან შეაწებებენ ანდრიანცსა, алебастръ, მარკ. 14, 3; მათ. 27, 7.

ალაბი, ს. იმერეთში ერთი ადლის ზომა, аршинъ въ 18 верш.

ალაბუღა, ს. ჩალაბულა, ნოტიოთ სიმღვრივე ჩალითა და ბეწვით ნარევი; нечистота въ мутной водѣ.

ალაგება (ვა), ავკრეფ, დავალაგებ, *убирать*, (ვ-დები), убираться, прибираться,.

ალაგი, ს. ადგილი ნახე; გზა, კვალი, мѣсто, стезя, путь; ფსალ. 4, 8, მარკ. 1—3, **ალაგად,** ზ. ზ. мѣстами, ალაგ-ალაგ, ნ. ადგილად, გორგ. 271; ქართ. ცხ. 2, ც. 530; ალაგობრივი, ზედ. мѣстный; -ბრივ, ზზ. мѣстами.

ალაგმა (ვ), ზ. მ. ალვირს ამოვსდებ ცხენსა, взнуздывать.

ალავერდი, მცენ. იონჯა, люцерна, ბ. ლ.

ალავერდი (ოსმ.); ღმერთმა შეგარგოს на здоровье.

ალათი, ხალათი ნახე, ქართ. ცხ. 2, 415.

ალალვა (ვ), ზ. მ. გავრეკ, сгонять, отгонять.

ალალი (არაბ.), ზედ. სამართლიანი, რჯულიერი, справедливый, истинный, законный, правильный, праведный, ალალ-მართალი კაცი, человѣкъ праведный, простой, ალალი შვილი, законный сынъ, ალალი იყოს да будетъ это тебѣ въ прокъ, ალალი მონასყიდე, истинный покупатель, ალალი ნაღვაწი, честное пріобрѣтеніе, დავრ. 20; გუჯ. 27; ქართ. ცხ. 2, ც. 560, 416; რუსუდ. 331; სამარ. ვ. 160, **ალალ-მართალი,** ზედ. праведный, **ალალ-მართლობა,** невинность, правота, простота, **ალალობა,** законность, справедливость, დავრ. 59.

ალალი, მფრ. ოლოლო, ястребокъ, пустельга, ერის. ლ. ანდ. მე ალალ-ალალს ვიძახოდი, სხვები მწყერს იჭერდნენ.

ალამი (არაბ.), ს. მომცრო დროშა, ან ნიშანი რამე შუბთა ზედა; штандартъ, знамя, значекъ, флагъ; ვეფხ. 339, 1303; ვისრ. 174; ქართ. 1, ც. 302, 1, მეფ. 10—18; ალამი საქართველოსი იყო წითელ-შავი, ვეფხ. 401.

ალამდარი, ალანდარი (არაბს), მედროშე, знаменосецъ, 2 დახც., **ალამება,** (ვა), ზ. მ. იალქანს ავუშვებ, распустить флагъ.

ალამცერი, ზედ. ურიბი, косой, ნ. ალმაცერი.

ალანძვა (ვ), ავცხრეც, დავჰხრწვავ გარედამ, მაგ. პურსა, ხორცსა, прижечь, припалить мясо, ბაგრატ. ბაც. 82; (ავილანძები), ზვ. ავიცხრიცები, დავიწვები, გავიხანძლები, поджариться, подгорѣть.

ალაო, ს. დაწვიმული ფქვილი, რომელიც კარგად არ მოიზილება და არც გაღვივდება, подмоченная мука, солодъ, ბაგრ. ბაც. 137.

ალაპარაკება (ავა), ზ. მ. ლაპარაკს დავაწყებინებ, заставить говорить, ქილ. 476.

ალარდენი, ს. ბროწეულის კერკი, корка гранатовая, ბ. ლ; საბ. ლ.

ალარვა (ვ), ზ. მ. აკინძვა, აქოქლვა, сметать.

ალატი, სოჭი, მცენ. ель, пихта.

ალატი, ს. წისქვილის საფქვილე კასრი; чанъ для муки на мельницѣ; საბ. ლ. [ლ.

ალაფალო, ს. ყურთაგლეჯა, ტაცება; грабежъ, საბ.

ალაფარდა (სპარ.), ს. ფარდა, занавѣсъ, гардина.

ალაფი (არაბ.), ს. საკვები, фуражъ, кормъ для скота.

ალაფი (არაბ.), ს. მეფქვილე, лабазникъ, **ალაფხანა**, лабазъ.

ალაფი (სპარს.), ნაშოვარი ბრძოლის დროს, добыча, **-ფიანი**, обремененный добычею, ვეფხ. 451, 1217, 459, **ალაფება**, (ვაალაფებ), ალაფს ვაშოვნინებ; позволить грабить, (ავიალაფებ); გავცარცვავ, ვტყვევნვი; расхищать, **ალაფებინება** (ამეალაფებინა), чтобъ я позволилъ грабить, если бы разграбилъ, ვეფხ. 603, **ალაფობა**, ს. ცრცვა, ტყვევნვა, грабежъ, (ვა), ზ. მ. грабить, ვეფხ. 55.

ალაღება (ვა) ზ. მ. ლაღად ან კადნიერად გავხდი, дѣлаться наглымъ, надменнымъ, ვეფხ. 451, (ავლაღდები), ზ. ვდ. კადნიერი შევიქმნები, становиться наглымъ, **ალაღებული**, მიმ. наглый, надменный, რუსუდ. 209, 430, **-ბინება** (ავა თავსა), კადნიერად გავხდი, дѣлать кого наглымъ.

ალაყაფის კარი (თათრ.), ს. главныя ворота, დიდი შესავალი კარები.

ალაჩუხი, ს. ხულა კოჩად მავალის ხალხისა, юрта, шалашъ, რუსუდ. 350, ქართ. ცხ. 2, ტ. 321.

ალაწოდა, ს. უშვერად მაღალი კაცი, ჭანი, рослый, но неуклюжій человѣкъ.

ალაჯა, მცენ. ჭროლა თუთა.

ალბათ, ზზ. არაბ. ეგების, იქნება, можетъ быть, да, конечно.

ალბასტრო, ს. ორბიტა კრონოსისა, орбита Сатурна, ნ. ცთომილი.

ალდატი (სომხ.), ალქატი, ბიცი, უნაყოფო მიწა, сухая, неплодородная земля, იერემ. 17—6.

ალება (ვუალებ, -ლე), ზ. მ. ცეცხლს შევაყრი, შევუტევ, вспылить, броситься на кого, ვეფხ. 295.

ალერდი, მცენ. ნედლი ბალახი, клеверъ, свѣжая трава, იონჯა, раст. маеранъ, ივან. ბატონ. ლ.

ალერსი, ს. საამო სიტყვა, სასიამოვნო ლაპარაკი, ласка, ვისრ. 15, **ალერსიანი**, თავაზიანი, მოალერსე, ласковый, привѣтливый, **ალერსიანობა**, привѣтливость, **ალერსება** (ვა), ზ. მ. ალერსიანის სიტყვით ვალაპარაკებ, заставить говорить ласково, (მიალერსებ), ты ласкаешь меня, რუსუდ. 804, **ალერსიანება** (მეალერსებინოს) чтобъ я обласкалъ его, რუსუდ. 255, **ალერსება** (ვუ), დავუყვავებ, ласкать, привѣтствовать, (ვეალერსები), თავაზის სიტყვით შევემთხვევი, შევეტკბობი, ласкаться, ластиться, ვეფხ. 425, 460 и 463.

ალესა (ვ), ზ. მ. გალესა დანისა, вострить.

ალესა (ვ) ზ. მ. გალესა კედლისა, штукатурить.

ალვა, ალვახაზი (სპარ.), ს. თაფლის სანუკვარი, პუნგია, халва, сласть, приготовленная изъ меда, ქიმია 259.

ალვა, ალვის ხე (სპარ.), ს. алое, сабуръ, ბიანკ. ლ. სარო, კვიპაროზი, чинаръ, ვეფხ. 50, 78; შავთ. 49, წათა ცხოვრ. 409; тополь пирамидальный, ერის. ლ.

ალვა (სზ.) წვა, დაგვა горѣть, пылать, ვეფხ. 12.

ალთაფა (სპარს.) ს. ხელსაბანი, рукомойникъ, რუსუდ. 350.

ალი (არაბ.), ს. ცეცხლის ღვივილი წითლად ალმავალი; სიყვარულის ცეცხლი; пламя, огонь любви, **ალიანი**, пламенный.

ალი, ს. ავი მავნე, ჭიმკა, ქაჯი, лѣшій.

ალიაქოთი, ნ. ალიოქოთი.

ალიალო, ჰარიალალო, მხოფლიოთ სიმღერის ჩასართავი, გარდაკეთებული საეკლესიოს გალობისაგან, ალი ლუია, ვითარცა რუსულად; ай люли, люли.

ალიბუხარი (სპარ), ს. რგვალი ქლიავი გავალო, круглая слива, პატრ. ფილ.; ბ. ლ. მენინსკ. ლ.; черный абрикосъ, ერის. ლ.; პ. ფ.

ალიზი (სომხ.), ს. გამოუმწვარი აგური, кирпичъ сырецъ, იეზეკ. 4—1, დაბად. 11, 3; გამოსლ. 1, 14; ისაია 9—10.

ალიკაპი, ს. ხის ალვირი, დანდალუკი, клянъ.

ალილეჩა, მცენ. мироболанъ плодъ употребляемый въ медецынѣ какъ слабительное; ბიანკ. ლ.

ალილუია, საეკლესიო გალობა, аллилуія. [ლ.

ალიონი (ბერძნ.) ს. დილის სინათლე მზის წინათ, ცისკარი, заря утренняя, денница.

ალიოქოთი, ს. არეულობა, ჩოჩქოლი, ზრზენა; ამბოხი, сумятица, смятеніе; -შეუდგათ, засуетились; -შევუყენებ, потормошить.

ალილო, аллилуія, ერთი ალილო ხუცესსაც წასცდება ანდ. -თ სიარული, святочное похожденіе въ день Рождества Христова, Христа славить; газета «Кавказъ» 1854 г. № 53, 56.

ალისებრი, ზედ. ცეცხლებრი, пламени подобный.

ალისარჩული, ს. სუნნელი ბალახის ყვავილი, ზაფრანას მსგავსი, სადებავი, желтяница, сафлоръ красильный, პატ. ფ. ბუნ. ლ. სამზარ. 134; **-ლისდედა**, ნახე შაქარი.

ალისფერი, ზედ. алый.

ალკაპი, ს. საკრავის ფარდა, чехолъ для музыкальныхъ инструментовъ, საბ. ლ. [საბ. ლ.

ალიქაში, ს. თივის თოკი, соломенная веревка,

ალკუნი (ბერძ.), ს. მფრინ. зимородокъ, иванокъ, ქარ. ცხოვ. 1, ტ. 270.

ალმაგი, იალმაგი, ს. საომარი სამოსელი ჯაჭვთა გარეგან; панцырь, 1 მეფეთ. 17—38; დაბეჭდილს დაბადებაში; ჩაფხუტი; რა ღამემან ალის ფერი იალმაგი შეიმოსა, ქილ. 357; когда ночь одѣлась въ голубой панцырь.

ალმანი, ს. შუბი, ლახვარი, копье, ბერძნ. სამ. 49.

ალმასი (სპარ.), ს. თვალი პატიოსანი, алмазъ, პირ-ალმასი ისარი, острая стрѣла, ვისრ. 145; **ალმასობა**, ხმლის პირის სიმკვეთრე; острота лезвія, **ალმასება**, (ვაა), ზ. მ. გულზედ მოვალ разъяриться. ვეფხ. 754, (ვი), ზ. უ. сверкать, алмазиться.

ალმაცერი, ზედ. შელმა ირიბად, ვითარცა გაშლილის თითების ცერი შელმა დადგება, косый, -რად, ირიბად, косо.

ალმაჭური, ს. საშინელი შეჭურვა, сильное вооруженіе, გობრონ. 399. [ვეფხ.

ალმება (ვაალმებ, ვაალმე), მოვუკიდებ ცეცხლსა, 1090, заставить вспылить. [რეჯ. 87.

ალმედად, ზზ. მხარ-იღლივ, черезъ плечо, და-

ალმური, ს. ცეცხლის ალი კვამლითურთ შავ წითლად ალმავალი, სქელი ნისლი რომელიც შეკრბების მთათა ზედა, საბ. ლ. ნახე ნისლი; გრიგალი, ქარი ტრიალით მომბერავი; дымъ, пламень; густой туманъ на снѣжныхъ горахъ: вихрь, вьюга, საქ. მოც. 2—19; იობ. 38—1, რუსუდ. 903; ვეფხ. 1477; გამოსლ. 10—22; ალმური ასდის, пылаетъ гнѣвомъ, **ალმურობა**, пылавіе, горѣніе, ვეფხ. 1477; (ვალმურდები), ზ. უ. пылать, горѣть, ქილ. 21.

ალნება, ს. თვისება, დათმობა, усвоить, отдать, შვილისათვის ალნება გვიქნია, мы отдали это сыну.

ალო (ბერძნ.), ს. სურნელოვანი, საკმევლისხე, алой, сабуръ; ან ნაწველი ამ ხისა, საბრი, сабуръ, ქება 4—14; იოან 19—39.

ალო, ს. ნახნავი მიწა მიზღად გუთნის დედისა, ან მეხრეთა შებმულთა ხართა და სხ. ხუმრობა 40; пашня въ пользу пахаря, который обработываетъ чужое поле; ჯილოს მიზდი, საბ. ლ. или плата за плугъ.

ალოვნება, ს. ალოს მოხვნის დრო, время чередоваго паханія. [зать.

ალოკვა (ვ) ზ. მ. ავლოშნი, ენით ალვსწბავ, выли-

ალოშნა, ზმ. ავლოკავ. ავსკლებ, вылизать.

ალტამა, ს. ფეტვის ფქვილის პური, хлѣбъ изъ просяной муки.

ალუბალი (სპარ. 8), ს. ბალოჯი, ქვიშნა, черная вишня, ბ. ლ; პატ. ფილ. -მჟავე ბალი, кислая вишня, ბიანკის ლექს.

ალუჩა (თათ.), лѣсная слива, алыча მენინ. ლ.

ალქანი, ნ. იალქანი, ვისრ. 105, 108, 109.

ალქატი (სომხ), მსუბუქი, მჩატე, დამშხალული, дряблый, рыхлый; უპოვარი, გლახა; бѣднякъ, нищій, ვეფხ. 1459, 250; **ალქატება** (ვა) გავამჩატებ; გავალარიბებ, дѣлать рыхлымъ, бѣднымъ, ვეფხ. 250.

ალღო, ს. მგრძნობელობა ნადირთაგან; კაცთაგან მიხდომა მომავალის განსაცდელისა; чутье, смѣтливость, предчувствіе, ალღოს ართმევა, ან ალღება, почуять, смекнуть, **ალღოიანი**, ზედ. მგრძნობი, ალღოს ამღები, чуткій, догадливый.

ალღუნი, ს. მცენ. жидовникъ, бисерникъ, ერ. ლ.

ალღუნი, ნ. ელღუნი.

ალყა, ს. აბრეშუმის ძალი ან მეტალთა სიმი საკრავთა თვის струна, ვისრ. 175.

ალყა (არაბ.), ს. სალტე, გრგოლი ან კრკალი; გარშემო მდგარი ლაშქარი; кольцо; цѣпь войска; ალყა კარისა; кольцо дверное, ყარამ. 398; **ალყად**, ზზ. იმრგვლივ, რგვლად, გარემოს; кругомъ, вокругъ, **-შემორტყმა**, **შეკვრა** ან **მოვლება**, окружить, оцѣпить, დავრ. 46; ვეფხ. 72, 1221, რუსუდ. 367, ალყად დაჭრა ხახვისა.

ალჩუ, ს. ვეგის ან კოჭის ზევითი გვერდი, რაოდენმე ჩაღრმავებული, жохъ, ამის მეორე გვერდსა ჰქვიან თოხანი конка, მარცხენა გვერდსა თაფი, плоцка, და მარჯვენასა ჭოტი ничка.

ალხანა, ს. ლახანა, кочанная капуста, ნ. ჩ. ლ. ნახე ლახანა.

ალხი, ს. ნაზამთრი მჭლე პირუტყვი, тощее животное, послѣ зимы, საბ. ლ.; ალხი მუცლისა, поносъ.

ალხ-მალხნი, ზედ. მახლობელი, თვის მყოფი, მეზობელი, близкій, ближній, сосѣдъ, ეზევ. 21—17.

ალხო, ს. ძველებური კერპი; რაინდი, 71, идолъ; ალხო მალხო ჩიტმა გნახოს და სხ.

ამ, ამა, შემოკლ. ნაც. ს. (ამან); ამ ანუ ამან დანიშნავს მახლობელს საგანსა; გარნა იმ ანუ იმან განშორებულსა; ამა და იმ კაცმა; ამა და იმ საქმემ და სხ. этотъ, ამ ადგილამდე, до этого мѣста, ამდროთ კაცი ვარ, я столько то лѣтъ прожилъ, რუსუდ. 257; **ამა და ამ** კაცმა, такой то человѣкъ, **ამაღამ**, въ эту ночь, **ამისთანა**, такой, **ამისმეტი**, болѣе этого, **ამას იქით**, послѣ этого, **ამას წინათ**, предъ этимъ, **ამისგამო**, **ამისთვის**, по этому, **ამგზობას**, на сей разъ, რუსუდ. 725, **ამადარი**, ამისი მსგავსი, подобный этому, ვეფხ. 15; **ამავე**, этотъ-же, **ამად**, потому.

ამაგზენი, მაგალ. ჭირთა, უბედურობის აშლელი возбуждающій бѣдствіе, ქილ. 553.

ამაგი, ს ზრუნვა, ჭირნახული, забота, попеченіе, **ამაგიანი**, заботливый, попечительный, **ამაგობა**, ჭირნახულობა, попеченіе, (ვა), ზ. მ. пещись, заботиться. [342.

ამავალი, ზედ. გამვლელი, проходящій, ბაქრაძე,

ამაზრზენი, აბეზარს მომყვანი, გამაბეზრებელი, ალმაშფოთებელი, докучливый, несносный, ვეფხ. 998, 1264, 1487, ნ. ალზრზენა.

ამალა (არაბ.), ს. საკუთრება; მხლებელნი; собственность; свита, -ჯაბახანისა, артиллерійская прислуга, ქართ. ცხ. 2, ტ. 390, დასტულ. 123.

ამალაჩა, ს. მცენ. Алича (слива), პ. ფ.

ამალი, ს. ანაზდად შიმშილით მიბნედა, пришедшій въ изнеможеніе отъ голода, რუსთ. 393.

ამალი (არაბ.) ს. ზურგით ტვირთის მზიდავი მუშა, носильщикъ.

ამამსუბუქებელი, ს. შემამსუბუქებელი, облегчитель.

ამან, ნაც. ნახე ამ, ამა.

ამანათი (არაბ.), ს. საწინდარი; მზევალი; ანაბარი, ნივთი მიბარებული ან გაგზავნილი ვისთანმე; закладъ, залогъ; аманатъ, заложникъ; вещь отданная на сохраненіе; посылка, სამ. ვახტ. 149.

ამანი, (არაბ.), ს. имамъ, священнослужитель у магометанъ.

ამაო, ზედ. ცუდი, უქმი, ბედითი; суетный, напрасный, пустой, неосновательный, тщеславный, **ამაოდ**, ზმნ. ზ. тщетно, ამაოდ მოველი, -ვსასოებ, напрасно ожидаю, надѣюсь, **ამაოდ-მედიდობა**, ს. тщеславіе, **ამაოდ მეტყველი**, ს. пустословъ, **ამაოდ მეტყველება**, ს. пустословіе, **ამაოება**, ს. დაუდგრომელობა, უხანობა

საწუთროსი, суета, (ვა), ზ. უ. ცეუჟილად ვსცოდვილობ, суетиться, იერემ. 51—18; ამაოება ამაოთა ყოველივე ამაო, суета суетъ, и всяческая суета, მარგ. 184—1.

ამაოხრებელი, ს. ამკლები, опустошитель.

ამართება, -თვა (ვ), ზ. მ. მაღლა აღსწევ და დავადგენ საჩინოდ; воздвигать, ставить въ честь кого; აღვჰმართავ თვალსა, устремить глаза, დარეჯ. 8; -თებ კიბესა, поставить лѣстницу, -ძეგლსა, поставить памятникъ, -დროშასა, поднять знамя, (ავუ), მაგალ. ხელსა, помогать, (ვე-თები), приподниматься, подняться на ноги, ხელის ასამართავად, на помощь, ჩოლაყ. სიგ. 31, № 45, აღიმართები, ვნ. воздвигаться.

ამარი (არაბ.) ს. საქმე; ბძანება; дѣло, повелѣніе, приказаніе, **ამარად**, **ამარა**, ზ. ზ. თავის ნებაზედ, ან ვისიმე იმედით, ვითარ, დაშთომილი ღვთის ამარად, оставленный на произволъ, на волю Божію; დაგდება პერანგის ამარად, пустить кого въ одной рубашкѣ, შენს ამარად, въ надеждѣ на тебя.

ამარი, ს. რაოდენობა, რაერთობა, количество, ვეფხ. 1047.

ამარცი, ს. ეშმის ქვა, яшма (камень); ვისრ. 28, 57, ვეფ. 265, ამარცის ფერი, ქარვის ფერი цвѣтъ янтарный.

ამარჭული, ს. წმინდა დანაყილი ქვიშა ჭიქის საწმენდად, порошокъ для чистки стекла.

ამასობაში, ზზ. ამავე დროს, между тѣмъ.

ამაღამ, ზზ. въ эту ночь.

ამაღლება, ს. მაღლა აწევა ან აღსვლა; დღესასწაული შემდგომად პასექისა მეორმოცესა დღესა მოსახსენებლად ხორცით ზეცად აღსვლისა ქრისტესისა; ქება, დიდება; подниманіе, восхожденіе, прославленіе; праздникъ вознесенія; хвала, прославленіе; ამაღლება, ჯვარის ამაღლება, воздвиженіе Креста, (ვა), поднимать вверхъ, повышать, возвышать, возносить, воздвигать; превозносить, прославлять; (ვი ხმასა), возвышать голосъ, (ვითავსა), выростать, возгордиться, ბუნ. კ. 13; დარეჯ. 130; (აგ-დები), повышаться, подниматься, возноситься, прославляться, აემაღლებინა, онъ заставилъ возвысить, ქილ. 494, **ამაღლებული**, მიმ. возвышенный, **ამაღლებულობა**, ს. возвышенность, высочество.

ამაყი, ზედ. ამპარტავანი, ზვავი, გოროზი, კადნიერი, უშიშარი; ვეფხ. 989; гордый, надменный; ამაყება (ვაა) поблажать, внушать гордость; **ამაყობა**, ზვავობა, ამპარტავნობა, гордость, надменность, (ვა), ვზვავობ, гордиться, надмеваться, ვეფხ. 107; **ამაყად**, ზმ. ზ. гордо, надменно, ამაყად ჰყიოდი, გულ მწყრალად, რისხვით ჰყვიროდა; кричалъ злобно, ვეფხ. 587; **ამაყიანი**, горделивый, **ამაყიანობა**, надменность, ამაყიანი სიტყვა, надменное слово, ქართ. 434.

ამბა, ს. ნახე აბბა; ამშენებელი, ნ. აღმშენებელი.

ამბავი, ს. მოთხრობა ნაქმართა, გარდასავალთა და შემთხვეულებათა; მართივი მოთხრობა და არა გალექსილი, вѣсть, извѣстіе, молва, слухъ, повѣсть, разсказъ; проза, მათ. 4—24, 14—1, 24—6; იეზეკ. 8—26; ვეფხ. 7—16; ამბის თხრობა, повѣствовать, ამბის მთხრობელი, повѣствователь, разскащикъ, რა ამბავი გაქვსთ, что у васъ за шумъ, ამბის მიტან მოტანა, переносить чьи слова, ამბავი ამირან დარეჯანის ძისა, повѣсть объ Амирандареджанѣ, დიდის ამბით და დიდის ყოფით, съ великимъ шумомъ и съ великимъ торжествомъ, მირიან; ქვეყნის ამბავი, исторія страны, ამბად არ მსმენია, я не слыхалъ объ этомъ; ამბავი მოუვიდა, онъ получилъ извѣстіе.

ამბაზი, ნ. ემბაზი.

ამბარდარი, ამბარდარი (სპარ.) ს. მუჯირი, მნე საამბარდნოსი; ან თვით ამბარი; ალექ. 101; коммисаръ, смотритель хлѣбныхъ магазиновъ; анбары, хлѣбный магазинъ, დასცულ. 26, 154; -ბაში, ს. главный провіантмейстеръ.

ამბარი (სპარ), ს. საფქვილე ზანდუკი ან სახლი პურის შესანახავი, ბეღელი, анбаръ, житница.

ამბარი, ნ. ამბრი.

ამბარჩა, ს. ფარღული, მანიაკი, ожерелье, საბ. ლ.

ამბიანი და უამბო, ზ. извѣстный и неизвѣстный, ქილ. 37.

ამბიონი, ამბონი, ს. მაღალი ადგილი ეკკლესიაში საკურთხევლის წინა სამქადაგებლო ან საფსალმუნე, амвонъ.

ამბობინება (ვა), ზ. მ. დავაწყებინებ მბობას, заставить говорить.

ამბობა (ვუ), ზ. უ. მივუთხრობ, разсказывать, იმან მიამბო, онъ разсказалъ мнѣ.

ამბოკარი, ს. უსახლკარო გლეხი, бобыль.

ამბორი, ს. ხულიერი მოკითხვა და შემთხვევა, лобзаніе, цѣлованіе, -რება (ვუ). ზ. უ. ამბორს ვუყოფ, შევემთხვევი, цѣловать, (ვე-რები) цѣловаться, ამბორს ყოფა (ვუყოფ), поцѣловать.

ამბოხი, ს. დაუწმენდელი მაჭარი; შფოთი, არეულობა; сусло винное, мятежъ, тревога, ამბოხება, смуты; (ვეამბოხები), წინა აღვუდგები, возстать противу кого.

ამბრაგი, ს. გერკი, მაგ. ფინიკისა, косточка у фруктовъ, ბუნ. ლ.

ამბრი (არაბ.); ს. амбра, ბ. ლ.; საბ. ლ.

ამბუხი, ს. პაცარა ქვაბი ქიმიკოსთა, реторта, сосудъ для перегонки жидкостей.

ამგდები, ს. მასხარად ამგდები, დამცინებელი, насмѣшникъ, **ამგდებლობა**, დამცინებლობა, насмѣшка, насмѣшливость.

ამგვარი, ამისი მსგავისი, ამისთანა, такой.

ამდენი, ზედ. ესოდენი, столькій.

ამება, ს. угождсніе, пріятность, (ვაამებ), ზ. მ. სიამოვნებას მივსცემ; საცკივარს დავუამებ; доставить удовольствіе, угодить, унять боль; მაამებს, მაამებია; онъ доставитъ мнѣ удовольствіе. აწუ, унимаетъ мою боль, ძილი გაამოს, ვისრ. 168; აბანო გაამოს, привѣтствія: да послужитъ сонъ или баня вь пріятность, (ვიამებ), насладиться, (ვეამები), нравится мнѣ, მეამება, -ბის, მეამა, пріятно мнѣ, (ვუამებ), унимать боль, (ვიამები) ზ. ვ. быть пріятну, (ვამდები, მიამდები), унимается боль, заживаетъ рана, (ვამებივარ, ვამებოდი), придтись по вкусу, понравиться,

ვეფხ. 24, 294, 654, 853, ვისრ. 29, 164, 168, რუსუდ. 405, 867, ქართლ. ცხ. 2, ც. 416, გუჯ. 19; ამებული, სიამოვნით მიღებული, съ пріятностью принятый, ვეფხ. ც. 654, **ამებულობა**, пріятность.

ამეთვისტო, ს. მოისფრო თვალი პატიოსანი, аметистъ, (ბერძ.).

ამეოშველი, ს. см. აოშა.

ამზადება, (ავა), ზ. მ. მოვამზადებ, აღვკაზმავ, приготовлять, (ვი, ავემზადები), მოვემზადები, приготовиться, ვეფხ. 369; გორგ. 122; ისუ. 1—11.

ამზერა (ავი), ზ. ავიხედავ, მაღლა შევჰყურებ, смотрѣть на верхъ.

ამზიდავი, ამაზრენი ნ. აზიდვა, აღრზენა.

ამზური, ს. ჯარა ექიმის იარაღი, инструментъ хирургическій.

ამიანტოსი (ბერძ.), კლდის ქვა ეხოდენ ლბილი, რომელ დაირთვის ბამბასავით, ხოლო ნახთი ან ნაქსოვი მისი არ დაიწვის ცეცხლში, горный или каменный ленъ, შავთ. 13.

ამიანური, ბადიანი ქისა, ჯუზდანი, вязанный кошелекъ, филей, сѣтка; блонды, მცენ. бадьянъ, ბუნ. ლ.

ამიერ, ზზ. აქეთ, ჩემკერძო; გამოღმა, отсюда, по сю сторону, ამიერ და იმიერ; по сю и по ту сторону, ამიერით, ამიერითგან, съ этого мѣста, съ этого времени, ამიერი, აქაური здѣшній, по сю сторонній, ამიერობა, აქაურობა, здѣшность. по сю сторонность.

ამიზეზება (ავემიზეზები), ზ. თვ. სამტროდ მიზეზს ვიპოვნი, найдти случай ко враждѣ, ქილ. 139.

ამილახორი (სპარ. 3) ცხენდართ უხუცესი, მეჯინიბეთ უხუცესი, шталмейстеръ, ვეფხ. 54.

ამინ (ებრ), ზზ. ჭეშმარიტად, ნამდვილად, аминь.

ამინაშალი, ს. სახე წმინდისა გამოქანდაკებული, изображеніе святаго въ видѣ статуя.

ამინდი, ს. კარგი დარი, хорошая погода, მირ. 106.

ამირი, ამირა (არაბ.), ს. არაბულად: მთავარი, უხუცესი, эмиръ, **ამირალმუმნი**, **ამირმუმნი** (არაბ.), ს. მთავარი მორწმუნეთა, повелитель правовѣрныхъ, **ამირობა**, მთავრობა, უხუცესობა, эмирство, господство эмира, **ამირბარი**, (არაბ.), ს. ზღვათა მხედართა ზედა უფროსი, Адмиралъ, **ამირბარობა**, ზღვათა მხედართა ზედა უფროსობა; начальство надъ морскими силами, ვეფხ. 313, **ამირეჯიბი** (არაბ.), ს. ეჯიბთ უხუცესი, მანდატურთ უხუცესი; ძველს დროში ნიშნავდა: დარბაზზატონსა; начальникъ привратниковъ; въ старину: оберъ камергеръ, **ამირეჯიბობა**, ს. სახელო ამირეჯიბისა, должность, званіе начальника привратниковъ, **ამირსპასალარი** (სპარ.), ს. სპასპეტი, უმთავრესი წინამძღვარი ლაშქართა, უფროსი მხედართ მთავართა ზედა, фельдмаршалъ; ქართ. ცხ. 1 ც. 365, ვეფხ. 40.

ამისებრ, ზზ. ამის მსგავსად, подобно ему, ამისებრი ზედ. подобный ему.

ამისთვის, ამისგამო, поэтому, **ამისთანა**, такой, **ამისებრი**, подобный этому.

ამისი, ზედ. его.

ამიტომ, ზზ. ამისთვის, მისგამო, потому.

ამკა (ავმკი), ზ. მ. მოვჰკმკი, მოვისთვლემ, сжинать.

ამნუსხავი, ს. ნუსხის შემადგენელი, составляющій опись.

ამო, თან. მრავალნი ზმნანი, რომელნიც იწყებიან თანდებულითა ამო, ნახე აღმო.

ამო, ზედ. სამოვნო, пріятный, ვეფხ. 121, 480; ამოდ, ზზ. пріятно.

ამოარება (ამოვა), ზ. მ. ამოვატარებ, провести мимо, (ვი), ზ. უ. проходить, (მი), заходить.

ამობა, ს. სიამოვნება, пріятность.

ამობარი, ნახე ფიცი.

ამობერა (ამოვიბერები), вздуться. выпучить.

ამობნევა (ვა), ზმ. ამოვჰყრი, ამოვჰფანტავ, высыпать, (ვი), ზ. ვ. высыпаться, **ამონაბნევი**, высыпки, **ამოსაბნევი**, ამოსაყრელი, высыпной, **ამობნეული**, ზზ. высыпанный.

ამობუგვა (ვი), ზ. მ. გარდავსწვავ, выжечь, (ვი), ზ. ვ. сгорѣть.

ამობძანება (ვა), ზ. მ. ამოვიყვან წარჩინებულს გვამს ზევით, вести на верхъ, (ვ-დები), ზ. ვდ. ამოვალ, идти на верхъ, восходить.

ამოგანგლვა (ვჰ), ზ. მ. მოვსვრი, обмарать, ხამზ. 75.

ამოგდება (ვა), მაღლა ამოვისვრი, ამოვსტყორცნი; აღმოვფხვრი, აღვსპობ, ძირიანად ამოვიღებ, выбрасывать, выкидывать; искоренять, истреблять; ამოვიღრძობ ფეხსა, вывихнуть ногу, -ენასა, ენას გამოვაგდებ, высунуть языкъ. -კარსა, შემოვიხურავ კარსა, затворить за собою дверь, გულ-მუცელი ამოიგდო სიცილით, надорвать животъ отъ смѣху, (ავუ ჩანგალსა), зацѣпить, задѣть, (ვი), ზ. ვ. ამოვიფხვრები, აღვისპობი, истребляться, **ამოსაგდებელი**, ზედ. истребительный, **ამონაგდები**, **ამოგდებული**, ზზ. ამოვიგდებ იღლიაში, взять въ подмышку, ქვეშ ამოვიგდებ, повалить подъ собою; **ამოგდებინება** (ვა), მაღლა ამოვასროლინებ, აღმოვაფხვრევინებ, заставить выбросить, истребить, თვალი ამომიგდეს, выкололи мнѣ глазъ, ვისრ. 176.

ამოგება (ვა), ზ. მ. ამოვაშენებ; ამოვჰგორავ; გავამდიდრებ, закладывать, заваливать, задѣлывать окно, дверь; надѣлять, обогащать, ვეფხ. 53; (ვი), ვიპოვნი დაკარგულს, გამოვართმევ წაღებულს, выручать, отыскивать, (ვა ხრამსა), завалить, запрудить, ქართლ. ცხ. 1, ც. 232.

ამოგვა (ვა), ზმ. выметать.

ამოგვრა (ვ-რი), ამოვიყვან, მოვჰგვრი; приводить.

ამოგანგლვა (ვიგანგლები), ზვ. ამოვისვრები, выпачкаться.

ამოგლეჯა (ვჰ), ზ. მ. ამოვჰგლეჯ, ამოვხევ, вырывать, выдергивать, выдирать, (ვი), ზ. ვ. выдергиваться, вырываться.

ამოდ, ნ. ამო.

ამოდგმა (ვ), ზ. მ. ქვეიდამ მაღლა დავსდგამ; выставлять, (ვი ენას, ფეხს), ყრმათა თვის: ვიწყებ ლაპარაკსა, სიარულსა, начинать ходить, говорить; (ვუ) ქვეშ შევუდგამ; подставлять, -ენას, развязать кому языкъ; (ამოვსდგები), ზ. ვდ. встать, подняться.

ამოღება (ვჰ), ზმ. ამოვიღებ, ამოვსწრი, вынимать,

вкладывать; совать, (ვს კავსა) ამოვკიდებ კავსა; зацѣпить, задѣть, (ვს, ვუ ლაგამს) დავლაგამავ, взнуздать, (ამოვკჰსლებ პანღურს), პანღურსა ვჰკრავ ან ვსცემ, дать пинокъ кому, (ამოვიდებ პირში), პირში ამოვიჩრი, сунуть себѣ въ ротъ.

ამოდენა, -დინებს (ვა), ზმ. წყალს ამოვიყვან, заставить течь, (ვე-ნები), ზთვ. წყალთათვის: ვსდი, течь, истекать, ვისრ. 134; კვამლი ამოადინა, онъ выпустилъ дымъ, ვისრ. 102; **ამოსადინელი**, წყლის სათავე, истокъ рѣки.

ამოდენი, ზედ. ამცონი, ამსიდიდე, такой величины или такое количество.

ამოდურად, სიამოვნის სახით, пріятно, ვეფხ. 1121.

ამოდუღება (ვა), заставитъ вскипѣть, (ვი) вскипѣть.

ამოება, пріятность. [87.

ამოვანი, ზედ. სასიამოვნო, საამო, пріятный, ვისრ.

ამოვარდნა, ამოვრდომა (ვვარდები), ზ. ვდ. ამოვიჭრები, სწრაფად ამოვალ; ამოვჰსწყდები, выскакивать, подниматься истребляться, სამ. ვახტ. 107; უშვილოდ ამოვარდა, умеръ неоставивъ дѣтей, სამ. ვახტ. 136; ქარიშხალი ამოვარდა, поднялся вихрь, მირ. 108, ამოვარდნილი კაცი, умершій безъ потомства.

ამოვლა (ამოვივლი, ამოვვლი), ზ. უ. გავუარებ, проходить, (ვუვლი), გავუარებ; ამოვივლი, заходить, завернуть, დავრ. 342, (ამოვალ), взойти, ნახე ამოსლვა.

ამოვლება (ვა), ზ. მ. წყალში გავავლებ, обмочить, обмокнуть, выполоскать въ водѣ.

ამოვნება, ს. სიამოვნება, удовольствіе, пріятность; (ვაა), ზმ. ვასიამოვნებ, ვანუგეშებ, ვაამებ, доставлять удовольствіе, ვისრ. 30, (ვი), ზ. უ. ვისიამოვნებ, получить удовольствіе, კავშ. 156.

ამოვრდომა, ნ. ამოვარდნა.

ამოვსება (ვა), ზ. მ. ცარიელის ავსება პირამდინ, ამოვჰყორავ, ამოვაგებ; наполнять; засыпать, заваливать; (ვი) ზ. მიწ. წყლით ამოვიმსებ, черпать воду, (ვი-სები) ზ. ვ. наполняться, ამონავსები, ამოვსებული, მიმ. наполненный водою.

ამოზევა, ნ. ამოწევა.

ამოზილა (ვა), ზ. მ. ამოვქნი პურის ცომსა, вымѣсить; ლობიო კოვზით ამოზილეთ, бобы ложкою разотрите.

ამოზიდვა (ვ), ზმ. ამოვიტან, ამოვიყვან; вытаскивать, выводить, втаскивать; поднимать на верхъ, ვეფხ. 255.

ამოზრდა (ამოვზრდი), ზმ. გავზდი, выростить.

ამოთვალიერება (ამოვა), ზმ. обглядывать.

ამოთლა (ვთლი), ზ. მ. ღრმად ამოჭრი, вырѣзывать, выдалбливать, (ვი-ლები), ზ. ვ. вырѣзываться, **ამოთლილი**, მიმ. вырѣзанный, **ამოთლევინება** (ვა), ზ. სხმ. გარდ. заставить вырѣзать.

ამოთხრა (ვთხრი), ზმ. ამოვსჭრი მიწას ღრმად; მოვთხრი, ამოვსჭრეთ ხესა, რკინას იარაღით; გამოვჰქანდაკებ ხეთა ან ქვათა ზედა ბეჭედს ან სახეს რასმე; ამოვაგდებ; მოვჰსპობ; ცრაგ. ორბ. 23, вырывать, выкапывать; выдалбливать, вырѣзывать печать; искоренять, и т. д. -თვალებს, выколоть кому глаза, (ვი-რები), ზვ. выкапываться, осрамляться, **ამომთხრელი**, копатель, **ამონათხარი**, **ამოთხრილი**, მიმღ. выкопанный, ამოსათხრელი, копальный, поносительный.

ამოთხლეშა (ვჰ), ამოვკრავ, ამოვსლებ, თხლაშანს გავადებ, шлепнуть кого либо.

ამოკაშკაშება (-დები), ზ. ვდ. ვარსკვლავთათვის გამოვაჩენ კაშკაშსა, (о звѣздахъ), возсіять, просіять.

ამოკენკა (ვჰ), ზმ. კენკით ამოჭმა, выклевать.

ამოკერვა (ვჰ), სრულებით გავჰკერავ, прошивать, ქილ. 503.

ამოკვეთა (ვჰ), ზ. მ. ამოვსჭრი; ამოვსჭრეთ; მოვსპობ, ავხოც; вырѣзать, выдолбить, прекратить, уничтожить, (ვი), ზ. მ. მოვისპობ; перестать, ამოვიკვეთ ფეხსა, перестать ходить къ кому, (ვი-თები), ზ. ვ. მოვისპობი, ავიხოცები; ამოვიჭრები; уничтожаться, прекращаться, вырѣзываться; ამოიკვეთა ტყვის სყიდვა, прекратилась продажа плѣнныхъ, **ამონაკვეთი**, ს. ამონაჭრი, вырѣзокъ, **ამოკვეთილი**, прекращенный, სამ. ვახტ. 144; ამოკვეთინება (ვა), სხ. ზ. მოვასპობინებ, ხელს ავაღებინებ, заставить прекратить, სომხ. სამ. 160, 347. [нать.

ამოკვნესა (ვი), ზუ. ამოვიოხრავ, вздыхать, засто-

ამოკიჟვა (ვი თვალსა), ზ. მ. ცალის თვალის მცირედ მოვხუჭავ, прищурить глазъ.

ამოკირვა (ვჰ), კირით ამოვავსებ, заложить, закласть известію.

ამოკრება, ამოკრეფა (ვჰ), ზ. მ. ამოვიღებ, ამოვალაგებ; აღმოვფხვრი, ვეფხ. 206; выбирать, вынимать; истреблять, (ვი-ფები), ზ. ვ. ამოვილაგები; ამოვიწყვიტები; выниматься, истребляться.

ამოკრვა (ვჰ), ზ. მ. ამოვარტყავ, ამოვსლებ პანღურს; შევჰკრავ, გამოვნასკვავ; пріударить, дать пинокъ, толчокъ; связать въ узелъ, завязать, ამოჰკრეს კუდები, ударили хвостами, ქილ. 190, (ვუ პირსა), завязать отверстіе горшка и т. п. (ვჰ-წიხლსა), лягнуть, სამ. სომხ. 215; (ვჰ პანღურს), дать шлепокъ, шлепнуть, ალ. 13; ამოსაკრავი, შესაკრავი, повязка, ამოკრული, ამონაკრავი, მიმ. ვისრ. 21.

ამოლაგება (ვა), ამოვჰკრეფ, ამოვიღებ; выбирать, вынимать, (ვ-დები), ზ. ვ. выбираться.

ამოლალვა (ვ), მაღლა ავრეკ; гнать на верхъ.

ამომავალი, მიმ. ზმნისაგან ავლა; исходящій, დაბად. 41—27; **ამომავლობა**, проходъ, прохожденіе, ქართლ. ცხ. 2, ც. 430.

ამომარგვლა (ვჰ), ზ. მ, გავჰმარგლავ, выполоть.

ამომართ, თანდ. отъ, съ, ქართ. ცხ. 1, ც. 304. 361.

ამომსხვრევა (ვა), ზ. მ. დავსტეხ, დავამსხვრევ მრავალსა; დავამტვრევ, наломать, (ვი-რევი), ზ. ვნ. ამოვიმტვრევი, наламываться.

ამომტვრევა (ვჰ), ზ. მ. ამოვამსხვრევ, наломать.

ამომღვრევა (ვა), ზ. მ. ავამღვრევ წყალსა, мутить воду, (ამომემღვრევა თვალები), помутилось мнѣ въ глазахъ.

ამომღერება (ამომღერდები ქარქაშით ხმალი), ზ. ვდ. обнажается (сабля), ქილ. 125.

ამომყვანი, ს. выводящій, возводящій, სიბრძ. 134.
აღმომჩქეფარე ზედ. ჩქეფით და ღუ̂რით აღმომდინარე, бьющій (объ источникѣ).
ამომხდელი სულისა, ს. სულთა მხუთავი, მაწვალებელი, мучитель.
ამონაბრუნი, მიმ. დაბრუნებული, возвращенный, ქილ. 419.
ამონათება (ვა), ზ. მ. სინათლეს გამოვსცემ ბნელიდამ, давать свѣтъ изъ темнаго мѣста, ქილ. 346.
ამონასკვა (ვ), გამვჰკრავ ნასკვს, завязывать узломъ.
ამონაწები, მიმ. ნაწები, ნასველები, обмакнутый, ვეფხ. 1287.
ამონაწური, ზედ. გამოწურვილი, выжатый.
ამონგრევა (ვა), ზ. მ. ამოვაქცევ, დავაქცევ, გამოვანგრევ, выломать (стѣну), (ვი), ზვ. разрушаться, **ამონგრეული**, მიმ.; ამონანგრევი, выломка.
ამონთხევა (ვა), ზ. მ. პირიდამ მალებინებს, მასქმებს, рвать, тошнить, выблевывать.
ამოოხვრა (ვი). ზ. უ. სულთ ვითქვამ, ამოვიხვნეშ, ამოვიკვნეს, вздыхать.
ამოპარება (ამოვა), выносить, выводить украдкою.
ამოპარვა (ვი) выкрасть.
ამოპობა (ამოვაპობ), ზმ. разсѣчь. [дить.
ამოპოვნა (ამოვიპოვნი, -ნე), ზმ. მოვიპოვნი, нахо-
ამოჟლეტა (ვ), ზ. უ. ამოვსრეს, ამოვჭყლეტ, ამოვსწყვეტ ხალხსა, измять, истребить, **ამოჟლეტინება** (ვა), ზ. სს. ამოვაწყვეტინებ, заставить истребить, ანც. 4—35; 55.
ამორევა (ვუ), ზ. მ. აჟურევ, мѣшать, ქილ. 267.
ამორეხვა, მეტად გაძღომა, ამოყორვა, нажраться, ოსე 13—6.
ამორთმევა (ვა), ზ. მ. ამოვიღებ, ამოვიხვამ, вынимать, отнимать, ქიმ. 272; ქართ. ცხ. 2, ც. 557; (ვა სულსა), надоѣдать, доводить до крайности, мертвить, терзать, (ვა ხიჭვსა), вынуть занозу, გორგ. 28; მოურავ. 69; დავრ. 97; ამოვირთმევ სულსა, изнурять себя.
ამორჩევა (ვა), გამოვარჩევ, выбирать.
ამოსაგდები, **ამოსავარდნელი**, გასაწყეტი, ღირსი ამოფხვრისა, დაკარგვისა, извергъ.
ამოსაზიდი, ზედ. ეწოდების გრგოლსა, რომელსაც იმერნი შეაბმენ პაჭიჭსა და ზედ მოაბმენ ზონარსა და წელზედ შემოიკვრენ, რომ პაჭიჭი არ ჩაიჩაჩოს, ზონარს ჰქვიან იკა ან იკარი; кольцо пришитое къ поговинкамъ.
ამოსაკრავი, ს. ლეკვერთხი, საკვართული, подвязка, бандажъ.
ამოსაღები, ზედ. выемной, вынимаемый.
ამოსაწყვეტელი, ზედ. ამოსავარდნელი, подлежащій истребленію.
ამოსასხმელი, ს. წყლისა ამოსაღები ცოლჩა, სავსებელი, черпало.
ამოსევა (ვუ), მოვუსევ ძაღლსა, напускать собакъ.
ამოსახვევი, ს. ძაფის დასახვევი ფირფიცა, дощечка, плитка для навиванія нитокъ; служащій для навиванія нитокъ.
ამოსვენება, ნ. აღმოსვენება.
ამოსმა (ამოვჰსვამ), ზ. მ. ამოვაჯდენ, высадить.

ამოსვლა, (ამოვვლი, ამოვალ), ზ. უ. მაღლა ავალ; გამოვალ; восходить на верхъ, выходить, ბუხრიდამ ამოდის სქელი კვამლი, изъ трубы выходитъ густой дымъ, მთვარე ამოვიდა, луна взошла, ბალახი ამოვიდა, трава взошла, ამოვლის შტოდ კავკასიისა, ქართ 1, ც. 407, სული ამომივიდა, ამომხვლია, потерялъ я всякое терпѣніе, გულით ამოუვიდა დარდი, разсѣялъ печаль, ვეფხ. 82; თუ ვერ ამოუვიდოდეს გარდახდასა если онъ не въ состояніи уплатить, ალბ. 1, ქარი ამოვიდა, вѣтеръ поднялся; კბილები ამოუვიდა, прорѣзались зубы, ხმალი სანამ ქარქაშიდამ არ ამოვა, сабля пока изъ ноженъ не вынута, მდინარეზედ გემები ამოდიან და ჩადიან, по рѣкѣ суда приходятъ и уходятъ; მზე ამოვიდა, солнце взошло, ამოსული ვარდი, выросшая роза, ვისრ. 136, **ამომავალი**, исходящій, выходящій.
ამოსვლეპა (ამოვჰ), ზმ. вылокать.
ამოსვრა (ვსვრი), ზ. მ. გავსვრი, выпачкать, (ვისვრები), ზ. ვ. выпачкаться.
ამოსკვნა (ვსკვნი), ზ. მ. გამოვსკვნი; завязать узломъ, (გული ამომსკნოდა) სლოკ სლოკით ტირილი, ამოხვინჩვა გულისა; ვეფხ. 89, рыдать, захлыпаться.
ამოსრესა (ვ) ამოვჟლეჟ, ამოვსჭყლეტ, истереть.
ამოსრვა (ვ), ზ. მ. ძირიანად ამოვგდება, истреблять, (ვი-რები), ზ. ვნ. истребляться.
ამოსროლა (ვისვრი), ზ. მ. მაღლა ამოვაგდება, ამოვჰყრი, выбрасывать, выкидывать.
ამოსრუტვა (ვ), ზ. მ. ამოწოვა ნოტიოსი ბაგით, მასრით ან ტუმბოთი, высасывать.
ამოსულთქმა (ამოსულვსთქვამ), ზუ. ამოვიოხრავ, вздохнуть, ქილ. 155; რუსუდ. 872.
ამოსუნთქვა (ვი), ზ. უ. ვჰფშვინავ, ვსუნთქავ, ვქშენავ, дышать, вздохнуть, -გაუჭირდა, затруднилось дыханіе.
ამოსქდომა (ვსქდები) ნ. ამოხეთქა, вскоробиться, выпучиться.
ამოსწვრივ, ზმნზ. გასწვრივ, вдоль. მცხეთისა ამოსწვრივ, вдоль Мцхеты, **ამოსწვრივი და გასწვრივი**, вдоль и поперегъ.
ამოსხდომა (ვჰსხდები), высадиться.
ამოსხმა (ვა), ზ. მ ამოვღვრი; выливать (воду), ან ვჰსწნავ, плести, вязать; ნ. წნვა; (ვსხამ), ზ. მ. ამოვაჯდენ მრავალთა, высадить.
ამოტანა (ვი), მაღლა ატანა, относить на верхъ, -საფუძველსა, კედელს, вывести фундаментъ, стѣну.
ამოტარება (ვა), ზ. მ. გამოვატარებ, ჩამოვატარებ, проносить. [ломать.
ამოტეხა (ვხ), ზ. მ. ამოვამტვრევ, ამოვსტეხ, вы-
ამოტირება (ვი), მოვიტირებ, მოვიგლოვებ, оплакать, (ამოვჰსტირდები), ტირილს მოვჰყვები, зарыдать, заплакать.
ამოტუზვა (ვი-ზები), ზ. ვ. მივეფარები, მალვით ვდგევარ, стоять тайкомъ, прижаться.
ამოუგდებელი, ზედ. неискореняемый.
ამოუგლეჯელი, ზედ. невырванный.
ამოუვსებელი, ненаполненный.
ამოუკრველი, незавязанный. [невыложенный.
ამოულაგებელი, невыбранный, неразобранный.

вкладывать; совать, (ვს კავსა) ამოვკიდებ კავსა; зацѣпить, задѣть, (ვს, ვუ ლაგამს) დავლაგმავ, взнуздать, (ამოვჰსდებ პანღურს), პანღურსა ვჰკრავ ან ვსცემ, дать пинокъ кому, (ამოვიდებ პირში) პირში ამოვიჩრი, сунуть себѣ въ ротъ.

ამოდენა, -დინება (ვა), ზმ. წყალს ამოვიყვან, заставить течь, (ვე-ნები), ზოგ. წყალთათვის: ვსდი, течь, истекать, ვისრ. 134; კვამლი ამოადინა, онъ выпустилъ дымъ, ვისრ. 102; **ამოსადინელი**, წყლის სათავე, истокъ рѣки.

ამოდენი, ზედ. ამტონი, ამსიდიდე, такой величины или такое количество.

ამოდურად, სიამოვნის სახით, пріятно, ვეფხ. 1121.

ამოდუღება (ვა), заставить вскипѣть, (ვი) выкипѣть.

ამოება, пріятность. [87.

ამოვანი, ზედ. სასიამოვნო, საამო, пріятный, ვისრ.

ამოვარდნა, ამოვრდომა (ვვარდები), ზ. ვდ. ამოვიჭრები, სარქართლ ამოვალ; ამოვჰსწყდები, выскакивать, подниматься истребляться, სამ. ვახტ. 107; უშვილოდ ამოვარდა, умеръ неоставивъ дѣтей, სამ. ვახტ. 136; ქარიშხალი ამოვარდა, поднялся вихрь, მირ. 108, ამოვარდნილი კაცი, умершій безъ потомства.

ამოვლა (ამოვივლი, ამოვვლი), ზ. უ. გავუვლებ, проходить, (ვუვლი), გავუვლებ; ამოვივლი, заходить, завернуть, დავრ. 342, (ამოვალ), взойти, ნახე ამოსვლა.

ამოვლება (ვა), ზ. მ. წყალში გავავლებ, обмочить, обмокнуть, выполоскать въ водѣ.

ამოვნება, ს. სიამოვნება, удовольствіе, пріятность; (ვაა), ზმ. ვასიამოვნებ, ვანუგეშებ, ვაამებ, доставлять удовольствіе, ვისრ. 30, (ვი), ზ. უ. ვისიამოვნებ, получить удовольствіе, კავშ. 156.

ამოვრდომა, ნ. ამოვარდნა.

ამოვსება (ვა), ზ. მ. ცარიელის ავსება პირამდინ, ამოვჰყორავ, ამოვავებ; наполнять; засыпать, заваливать; (ვი) ზ. მიჩ. წყლით ამოვიმსებ, черпать воду, (ვი-სები) ზ. ვ. наполняться, ამონავსები, ამოვსებული, მიმ. наполненный водою.

ამოზევა, ნ. ამოწევა.

ამოზელა (ვა). ზ. მ. ამოვქნი პურის ცომსა, вымѣсить; ლობიო კოვზით ამოზილეთ, бобы ложкою разотрите.

ამოზიდვა (ვ), ზმ. ამოვიტან, ამოვიყვან; вытаскивать, выводить, втаскивать; поднимать на верхъ, ვეფხ. 255.

ამოზრდა (ამოვზრდი), ზმ. გავზდი, выростить.

ამოთვალიერება (ამოვა), ზმ. оглядывать.

ამოთლა (ვსთლი), ზ. მ. ღრმად ამოჭრი, вырѣзывать, выдалбливать, (ვი-ლები), ზ. ვ. вырѣзываться, **ამოთლილი**, მიმ. вырѣзанный, **ამოთლევინება** (ვა), ზ. სხმ. გარდ. заставить вырѣзать.

ამოთხრა (ვსთხრი), ზმ. ამოვსჭრი მიწას ღრმად; მოვთხრი, ამოვსჭვრეთ ხესა, რკინას იარაღით; გამოვჰქანდაკებ ხეთა ან ქვათა ზედა ბეჭედს ან სახეს რასმე; ამოვაგდებ; მოვჰსპობ; ცრაგ. ორბ. 23, вырывать, выкапывать; выдалбливать, вырѣзывать печать; искоренять, и т. д. -თვალებს, выколоть кому глаза, (ვი-რები), ზვ. выкапываться, осрамляться, **ამომთხრელი**, копатель, **ამონათხარი**, **ამოთხრილი**, მიმღ. выкопанный, ამოსათხრელი, копальный, поносительный.

ამოთხლეშა (ვჰ), ამოვკრავ, ამოვსდებ, თხლაშანს გავადებ, шлепнуть кого либо.

ამოკაშკაშება (-დები), ზ. ვდ. ვარსკვლავთათვის გამოვაჩენ კაშკაშსა, (о звѣздахъ), возсіять, просіять.

ამოკენკა (ვჰ), ზმ. კენკით ამოჭმა, выклевать.

ამოკერვა (ვჰ), სრულებით გავჰკერავ, прошивать, ქილ. 503.

ამოკვეთა (ვჰ), ზ. მ. ამოვსჭრი; ამოვსჭვრეთ; მოვსპობ, ავხოც; вырѣзать, выдолбить, прекратить, уничтожить, (ვი), ზ. მ. მოვისპობ; перестать, ამოვიკვეთ ფეხსა, перестать ходить къ кому, (ვი-თები), ზ. ვ. მოვისპობი, ავიხოცები; ამოვიჭრები; уничтожаться, прекращаться, вырѣзываться; ამოიკვეთა ტყვის სყიდვა, прекратилась продажа плѣнныхъ, **ამონაკვეთი**, ს. ამონაჭერი, вырѣзокъ, **ამოკვეთილი**, прекращенный, სამ. ვახტ. 144; ამოკვეთინება (ვა), სხ. ზ. მოვასპობინებ, ხელს ავალებინებ, заставить прекратить, სომხ. სამ. 160. 347. [нать.

ამოკვნესა (ვი), ზუ. ამოვიოხრავ, вздыхать, засто-

ამოკიყვა (ვი თვალსა), ზ. მ. ცალის თვალის მცირედ მოვხუჭავ, прищурить глазъ.

ამოკირვა (ვჰ), კირით ამოვავსებ, заложить, закласть известію.

ამოკრება, ამოკრეფა (ვჰ), ზ. მ. ამოვიღებ, ამოვალაგებ; აღმოვფხვრი, ვეფხ. 206; выбирать, вынимать; истреблять, (ვი-ფები), ზ. ვ. ამოვილაგები; ამოვიწყვიტები; выниматься, истребляться.

ამოკრვა (ვჰ). ზ. მ. ამოვარტყამ, ამოვსდებ პანღურს; შევჰკრავ, გამოვნასკვავ; пріударить, дать пинокъ, толчокъ; связать въ узелъ, завязать, ამოჰკრეს კუდები, ударили хвостами, ქილ. 190, (ვუ პირსა), заказать отверстіе горшка и т. п. (ვჰ-წიხლსა), лягнуть, სამ. სომხ. 215; (ვჰ პანღურს), дать шлепокъ, шлепнуть, ალბ. 13; ამოსაკრავი, შესაკრავი, повязка, ამოკრული, ამონაკრავი, მიმ. ვისრ. 21.

ამოლაგება (ვა), ამოვჰკრეფ, ამოვიღებ; выбирать, вынимать, (ვ-დები), ზ. ვ. выбираться.

ამოლალვა (ვ), მაღლა ავრეკ; гнать на верхъ.

ამომავალი, მიმ. ზმნისაგან ავლა; исходящій, დაბად. 41—27; **ამომავლობა**, проходъ, прохожденіе, ქართლ. ცხ. 2, ტ. 430.

ამომარგვლა (ვჰ), ზ. მ, გავჰმარგლავ, выполоть.

ამომართ, თანდ. отъ, съ, ქართ. ცხ. 1, ტ. 304. 361.

ამომსხვრევა (ვა), ზ. მ. დავსტეხ, დავამსხვრევ მრავალსა; დავამტვრევ, наломать, (ვი-რევი), ზ. ვნ. ამოვიმტვრევი, наламываться.

ამომტვრევა (ვჰ), ზ. მ. ამოვამსხვრევ, наломать.

ამომღვრევა (ვა), ზ. მ. ავამღვრევ წყალსა, мутить воду, (ამომემღვრევა თვალები), помутилось мнѣ въ глазахъ.

ამომღერება (ამომღერდება ქარქაშით ხმალი), ზ. ვდ. обнажается (сабля), ქილ. 125.

ამომყვანი, ს. выводящій, возводящій, სიბრძ. 134.
აღმომჩქეფარე ზედ. ჩქეფით და ღურით აღმომდინარე, бьющій (объ источникѣ).
ამომხდელი სულისა, ს. სულთა მხუთავი, მაწვალებელი, мучитель.
ამონაბრუნი, მიმ. დაბრუნებული, возвращенный, ქილ. 419.
ამონათება (ვა), ზ. მ. სინათლეს გამოსცემ ბნელიდამ, давать свѣтъ изъ темнаго мѣста, ქილ. 346.
ამონასკვა (ვ), გამვჰკრავ ნასკვს, завязывать узломъ.
ამონაწები, მიმ. ნაწები, ნასველები, обмакнутый, ვეფხ. 1287.
ამონაწური, ზედ. გამოწურვილი, выжатый.
ამონგრევა (ვა), ზ. მ. ამოვაქცევ, დავაქცევ, გამოვანგრევ, выломать (стѣну), (ვი), ზვ. разрушаться, **ამონგრეული**, მიმ.; ამონანგრევი, выломка.
ამონთხევა (ვა), ზ. მ. პირიდამ მოლბინებს, მასაქმებს, рвать, тошнить, выблевывать.
ამოოხვრა (ვი), ზ. უ. სულთ ვითქვამ, ამოვიხვნეშ, ამოვიკვნეს, вздыхать.
ამოპარება (ამოვა), выносить, выводить украдкою.
ამოპარვა (ვი) выкрасть.
ამოპობა (ამოვაპობ), ზმ. разсѣчь.
ამოპოვნა (ამოვიპოვნი, -ნე), ზმ. მოვიპოვნი, находить.
ამოჟლეტა (ვ), ზ. უ. ამოვსრეს, ამოვჭყლეტ, ამოვსწყვეტ ხალხსა, измять, истребить, **ამოჟლეტინება** (ვა), ზ. სს. ამოვაწყვეტინებ, заставить истребить, ანტ. 4—35; 55.
ამორევა (ვუ), ზ. მ. აურევ, мѣшать, ქილ. 267.
ამორყვა, მეტად გაძღომა, ამოყორვა, нажраться, ოსე 13—6.
ამორთმევა (ვა), ზ. მ. ამოვიღებ, ამოვიხვამ, вынимать, отнимать, ქიმ. 272; ქართ. ცხ. 2, ც. 557; (ვა სულსა), надоѣдать, доводить до крайности, мертвить, терзать, (ვა ხიჭვსა), вынуть занозу, გორგ. 28; მოურავ. 69; ლავრ. 97; ამოვირთმევ სულსა, изнурять себя.
ამორჩევა (ვა), გამოვარჩევ, выбирать.
ამოსაგდები, ამოსავარდნილი, გასაწყვეტი, ღირსი ამოფხვრისა, დაკარგვისა, извергъ.
ამოსაჩიდი, ზედ. ეწრელების გრგოლსა, რომელსაც იმერნი შეაბმენ პაჭიჭსა და ზედ მოაბმენ ზონარსა და წელზედ შემოიკვრენ, რომ პაჭიჭი არ ჩაიხაროს, ზონარს ჰქვიან იკა ან იკარი; кольцо пришитое къ поговникамъ.
ამოსაკრავი, ს. ლეკვერთხი, საკვართული, подвязка, бандажъ.
ამოსაღები, ზედ. выемной, вынимаемый.
ამოსაწყვეტელი, ზედ. ამოსავარდნილი, подлежащій истребленію.
ამოსახსმელი, ს. წყლისა ამოსაღები ჩოლხა, სავხელი, черпало.
ამოსევა (ვუ), მოვუსევ ძაღლსა, напускать собакъ.
ამოსახვევი, ს. ძაფის დასახვევი ფირფიტა, дощечка, плитка для навиванія нитокъ; служащій для навиванія нитокъ.
ამოსვენება, ნ. აღმოსვენება.
ამოსმა (ამოვჰსვამ), ზ. მ. ამოვაჯდენ, высадить.

ამოსვლა (ამოვვლი, ამოვალ), ზ. უ. მაღლა ავალ; გამოვალ; восходить на верхъ, выходить, ბუხრიდამ ამოდის სქელი კვამლი, изъ трубы выходитъ густой дымъ, მთვარე ამოვიდა, луна взошла, ბალახი ამოვიდა, трава взошла, ამოვლის შტოლ კავკასიისა, ქართ 1, ც. 407, სული ამომივიდა, ამომხვლია, потерялъ я всякое терпѣніе, გულით ამოუვიდა დარდი, разсѣялъ печаль, ვეფხ. 82; თუ ვერ ამოუვიდოდეს გარდახდასა если онъ не въ состояніи уплатить, ალბ. 1, ქარი ამოვიდა, вѣтеръ поднялся; კბილები ამოუვიდა, прорѣзались зубы, ხმალი სანამ ქარქაშიდამ არ ამოვა, сабля пока изъ ноженъ не вынута, მდინარეზედ გემები ამოდიან და ჩადიან, по рѣкѣ суда приходятъ и уходятъ; მზე ამოვიდა, солнце взошло, ამოსული ვარდი, выросшая роза, ვისრ. 136, **ამომავალი**, исходящій, выходящій.
ამოსვლეპა (ამოვჭ), ზმ. вылокать.
ამოსვრა (ვსვრი), ზ. მ. გავსვრი, выпачкать, (ვისვრები), ზ. ვ. выпачкаться.
ამოსკვნა (ვსკვნი), ზ. მ. გამოვსკვნი; завязать узломъ, (გული ამომსკნოდა) სლოკ სლოკით ტირილი, ამოხვინჩვა გულისა; ვეფხ. 89, рыдать, захлыпаться.
ამოსრესა (ვ) ამოვჟლეჟ, ამოვსჭყლეტ, истереть.
ამოსრვა (ვ), ზ. მ. ძირიანად ამოგდება, истреблять, (ვი-რები), ზ. ვნ. истребляться.
ამოსროლა (ვისვრი), ზ. მ. მაღლა ამოვაგდებ, ამოვჰყრი, выбрасывать, выкидывать.
ამოსრუტვა (ვ), ზ. მ. ამოწოვა ნოტიოსი ბაგით, მახრით ან ტუმბოთი, высасывать·
ამოსულთქმა (ამოსულვსთქვამ), ზუ. ამოვიოხრავ, вздохнуть, ქილ. 155; რუსუდ. 872.
ამოსუნთქვა (ვი), ზ. უ. ვჰფშვინავ, ვსუნთქავ, ვქშენავ, дышать, вздохнуть, -გაუჭირდა, затруднилось дыханіе.
ამოსქდომა (ვსქდები) ნ. ამოხეთქა, вскоробиться, выпучиться.
ამოსწვრივ, ზმნზ. გასწვრივ, вдоль მცხეთისა ამოსწვრივ, вдоль Мцхеты, **ამოსწვრივი და გასწვრივი**, вдоль и поперегъ.
ამოსხდომა (ვჰსხდები), высадиться.
ამოსხმა (ვა), ზ. მ ამოვღვრი; выливать (воду), ან ვჰსწნავ, плести, вязать; ნ. წნვა; (ვსხამ), ზ. მ. ამოვაჯდენ მრავალთა, высадить.
ამოტანა (ვი), მაღლა ატანა, относить на верхъ, -საფუძველსა, კედელს, вывести фундаментъ, стѣну.
ამოტარება (ვა), ზ. მ. გამოვატარებ, ჩამოვატარებ, проносить.
ამოტეხა (ვხ), ზ. მ. ამოვამტვრევ, ამოვსტეხ, выломать.
ამოტირება (ვი), მოვიტირებ, მოვიგლოვებ, оплакать, (ამოვჰსტირდები), ტირილს მოვჰყვები, зарыдать, заплакать.
ამოტუზვა (ვი-ზები), ზ. ვ. მივეფარები, მალვით ვდგევარ, стоять тайкомъ, прижаться.
ამოუგდებელი, ზედ. неискореняемый.
ამოუგლეჯელი, ზედ. невырванный.
ამოუვსებელი, ненаполненный.
ამოუკრველი, незавязанный.
ამოულაგებელი, невыбранный, неразобранный, невыложенный.

ამოურეველი, немѣшанный.
ამოურჩეველი, неотобранный.
ამოუტირელი, неоплаканный.
ამოუღებელი, ზედ. ამოუხმელი, невынимаемый; ხმა ამოუღებელი, молчаливый.
ამოუწყვეტელი, ზედ. მოუსრველი, მოუსპობელი неистребляемый, **-ტლად**, მოუსრველად, безъ истребленія, **ამოუწყვეტლობა** ქვეყნისა, ქვეყნის აუოხრებლობა, неопустошеніе страны.
ამოფარება (ვა), მივმალავ, მივაფანიერებ, მივსჩქმალავ, скрыть за; (ვი), დავმალავ კალთას ქვეშ და სხ. спрятать подъ... ქილ. 181; (ვე-რები); ზვ. მოვეფარები, მალვით დავსდგები, притаиться, укрываться за; რუსუდ. 437.
ამოფხლეთა (ვჰ), ზ. მ. ამოვაგლეჯ, ამოვფრეწ: вырвать, выдирать.
ამოფრენა (ვა), ზ. მ. გამოვაფრენ; заставить вылетѣть, (ამოვფრინდები), ზ. უ. вылетать.
ამოფშვენა, -ნვა (ვი), ზ. ამოვისუნთქავ; რუსუდ. 872; ვჰფშვინავ, ვქშინავ, сопѣть, 83 რუსუდ; дышать.
ამოფხეკა (ვი), ფხეკით ამოვსწმენდ დაწერილსა, выскабливать, выскребать.
ამოფხუნა (ვჰფხჳნი), ზმ. თამარ ბაც. 169, выкрошить; ამოვიფხვნები, выкрошиться, თამარ. 93.
ამოფხვრა (ვჰ-რი), ზ. მ. მოვსრავ, მოვსპობ, ძირიანად ამოვაგდებ, искоренять, вырвать съ корнемъ; -ცუდის ჩვეულებისა, искоренять пороки, დარეჯ. 126, (ვი), ზ. ვ. მოვისპობი, ძირიანად ამოვიგდები, искореняться, მაც. 13—24, სამ. გიორგი მ. 5; აღმომფხრავი, **ამომფხვრელი**, истребитель; **აღმოსაფხვრელი**, подлежащій истребленію.
ამოქნა (ვქნი, -ვიქ, -ვიქნი), ზ. მ. მოვთელავ მოვიქნ; შევიმუშავებ ტყავსა; валять сукно, тѣсто; выдѣлывать кожу; ამოვქნი ცომის გუნდას, ნ. დაგუნდავება, валять тѣсто.
ამოქოლვა (ვჰ), ზ. მ. ქვით ამოშენება, ამოყორვა, задѣлать, закласть отверстіе въ стѣнѣ; (ვითავსა), ზ. მ. თავს დავიღუპავ, погубить себя.
ამოქონა (ამომაქვს), ზ. მ. მაღლა ამაქვს, нести на верхъ.
ამოქროლა (ვჰქრი), ზ. უ. ქვეიდამ ვჰქრი, дуть съ низу, (ამოვჰქრები), მაგალ. სული ამოჰქრების ღვინოსა), о винѣ: выдыхаться, ქიმ. 264.
ამოქცევა (ვა), ამოვანგრევ, выламывать.
ამოღარვა (ვ), ზ. მ. ამოვსჭვრეთ საჭვრეთლითა, გამოვღალაბრავ, желобить, выдалбливать, дорожить.
ამოღება (ვა), ზ. მ. გამოვაღებ ძირიდამ კარსა, отворять дверь, (ვი), ზ. მ. ამოვიხვამ, ამოვზიდავ შთადებულს, вынимать, -ხიჭვისა, вынуть занозу, -ლურსმანსა, вынуть гвоздь, ვი ხმასა, произнести, выговорить слово, კრინტი არ ამოიღო, не пикни, ნიშანში ამოვიღებ попасть въ цѣль; თოფი შორს ამოიღებს, ружье далеко достаетъ, ძირიანად ამოღება, вырвать съ корнемъ, ქართ. ცხ. 2, ტ. 528; ალვის ნაცვლად ტირიფი ამოელო, вмѣсто чинара выростилъ иву, ვისრ. 166; გულიდამ ამოვიღებ, ე. ი. მოვინდომებ, დავაპირებ, захотѣть, вознамѣриться, გულიდამ ამოვიღებ დარდსა, забыть печаль, ვისრ. 19; (ვი-ღები), ზ. ვ. выниматься, სულს ამომიღებს, наскучаетъ, ამოღებინება (ვა), заставить вынуть.
ამოღვრა (ვღვრი), ზ. მ. ამოვაქცევ წყალს, ამოვასხამ, выливать, ვეფხ. 444.
ამოღმა, თან. აღმა, вверхъ.
ამოღრანტვა (ვჰ), ღრანტებიან შევქმნი, сдѣлать ухабистымъ, **ამოღრანტული**, **ოღროჩოღრო**, ухабистый, კაცია 106.
ამოღრმავება (ვა), ზ. მ. ღრმად ამოვჭრი, выдалбливать.
ამოღრუტვა (ვჰ), ზ. მ. ამოვჰჭრი, выдолбить.
ამოვიყვან საძირკველსა, выводить фундаментъ.
ამოყვანა (ვი): -ყვანება (ვი), ზ. მ. დაბლიდამ ზევით ავიყვან, выводить, вытащить, вести на верхъ, -ბალახს, выростить траву; ვეფხ. 895; -ჭიდამ, вытащить кого изъ колодца; **ამოყვანინება** (ვა), ზ. მ. заставить привести; вытащить, (ვინები), ზ. ვ. выводиться.
ამოყვინჩვა (ვი), გულს ამოვისკვნი, სლუკ სლუკით ვჰსტირი, рыдать, захлыпаться, ნახე ამოხვინჩვა.
ამოყოლა (ვჰყვები), ზ. უ. ავჰყვები, ავედევნები, слѣдовать за кѣмъ, მტკვარს ამოჰყვნენ, плыли по теченію Куры.
ამოყორვა (ვჰ), ზ. მ. ამოვავსებ, заваливать, засыпать, задѣлать.
ამოყოფა (ვჰ), ზ. მ. ამოვაგდებ, ამოვიშვერ, высовывать, -თავსა, высунуть голову, ბალახმა თავი ამოჰყო, трава показалась.
ამოყრა (ვყრი), ამოვაგდებ მრავალთა, გამოვყრი; выбрасывать, выкидывать, (ვუ), ზ. მ. ავაგებ, გავუყრი, продѣть, -ჯავრსა, отомстить, ამოვიყრი ჩემის ხელით თვალსა, вырву своею рукою глазъ, ძუძუები ამოიყარა, она обнажила груди, ჯავრის ამოსაყრელად, для отомщенія, **ამოყრევინება** (ვა ჯავრსა), ზ. სხმ. заставить отомстить, **ამომყრელი**, მიმ. ქართლ. 1. ტ. 262, выбрасыватель; ჯავრის ამომყრელი, мститель.
ამოყურყუმელავება (ვი), ზ. მ. თავს ამოვყოფ წყლიდამ, вынырнуть.
ამოშენება (ვა), ზ. მ. ქვით ამოვჰქოლად, застроить, задѣлать, закласть.
ამოშვება (ვუ), ზ. მ. ამოვუტევებ; выпускать, (ვუპირიდგან), высказывать, выговаривать, -ხვრინვას, захрапѣть, (ვუ რკინას), поднять якорь, მროვ. 38, -ხმასა, издавать голосъ.
ამოშვერა (ვი, -ვუ), ზ. გამოვჰყოფ, გამოვიშვერ, ამოვაგდებ, высовывать, ამოშვერილი, горбина, რ. ქ. ლ.
ამოშლა (ამოვჰშლი). ამოვჰფუშავ, прекратить.
ამოშრობა (ვა), ზ. მ. გავახმობა, გავაშრობ. высушивать, (ვ), ზ. უ. გავხმები, გავშრები, высыхать, ვისრ. 35; ამომიშრა ყელი, высохло у меня въ горлѣ.
ამოშუქება (ვა), ზ. მ. შუქს გამოვაკრთობ, გამოვსცემ, изливать лучи, освѣщать, (ვ-დები), ზ. უ. свѣтить.
ამოშხეპა (ვ), ზ. მ. შხაპუნით ან წუნწკლით ამოვღვრი, выплескивать.
ამოჩენა, -ჩინება, საბუთი პირის დასაყოფი: აღლევა.

ანალიტიკა; კალმახ. 181, доказательство, доводъ; анализъ, კატილ. 114. (ვა), ზ. მ. გამოვაჩენ, გამოვაცხადებ; წარმოვაჩინებ, დავანახვებ ხინამდვილეს სიტყვით ან საქმით; показывать, проявлять; доказывать, (ვა-ჩნდები), ზ. ვღ. გამოვჩნდები, გამოვცხადდები; показываться, обнаруживаться, ქილ. 154, თუ ქონება სადმე ამოუჩნდეს если у него окажется имущество, ამოვჩნდები მესისხლედ, оказаться истителемъ, (ვი-ნები), ზ. ვ. показываться, обнаруживаться, მარტ. 123; **აღმოჩინებით**, ясно, ქართ. 2, ტ. 8.

ამოჩიჩქნა (ვხჩიჩქნი), ზ. მ. ამოვხწიწკნი, ცუდად ვხჩიჩქნი, ვხჩქლეთ, выковыривать, выколупать, (ვუ თვალებს), выцарапать глаза.

ამოჩრა (ვს), ზ. მ. ამოვსდებ, შევხჩრი, просовать.

ამოჩუჩქვა (ვ), ზ. მ. ამოვხჩიჩქნი, выковыривать, ქიმია 86.

ამოჩუხჩუხება (ვ-ხდები), წყალთათვის: ვხჩქერ, ჩუხჩუხით ვჭსდი ან ვდუღვარ; кипѣть ключемъ.

ამოცილება (ვა), ზ. მ. გამოვაცალებ, провожать, (ვს-ლდები), ზ. უ ავსცილდები, миновать.

ამოცისკრება (ვა), ზ. მ. გავანათლებ, просвѣтлять, (ვ-რდები), ზ. უ. ამოვალს ცისკარი просіять, ქართ. 445.

ამოცლა (ამოვსცლი), ზ. მ. ამოვაცალიერებ, опоражнивать, (ამოვაცლი), ზ. მ. ამოვართმევ, вынуть, ამომაცალა ჯიბიდამ გასაღები, вынулъ у меня изъ кармана ключъ.

ამოცნობა (ვი), ზ. მ. შევიტყობ, გამოვიცნობ, угадать.

ამოცოხნა (ვი-ხნი), ზ. უ. პირში ამოვიღებ ნაჭამსა და მეორედ დაღეჭით შთანვთქამ, ვითარცა ხარი, ძროხა, пережевывать, отрыгать жвачку, ლევიტ. 11, 26.

ამოცხება (ვს), ზ. მ. ქვეშიდან წავუსვამ, подмазать.

ამოძახება (ვს, -ვი), ზ. უ. ამოვყვირი, кричать снизу, 1 გორგ. ნაღველი ამომძახის, ირაკლ. ტრაღ. 111, грусть вызываетъ.

ამოძრობა (ვა), ზ. მ. ამოვართმევ, ამოვიღებ, ამოვგლეჯ, вырывать, выдергивать, ამოვიძრობ კბილისა, выдернуть зубъ.

ამოძრომა (ამოვსძვრები), ზ. უ. ამოვალ ძრომით, выползать.

ამოძუებება გუდისა (ვი), ზ. მ. пуститься на утекъ; поджать хвостъ, присмирѣть.

ამოწვა (ამოვსწვავ), ზ. მ. ამოვლოკავ, вылизать.

ამოწება (ვა), ზ. მ. ამოვასველებ, ამოვავლებ კალამს მელანში, обмакнуть, **ამონაწები**, обмакнутый, 1 მეფ. 14—43.

ამოწერა (ვ), ზ. მ. გამოვსწერ, выписывать, **აღმოწერილი**, выписанный; -რილობა, выписка.

ამოწევა (ვს), ზ. მ. მაღლა ავსწევ, поднимать, тащить.

ამოწვა (ვსწვავ), ზ. მ. გადავსწვავ, გადავბუგავ, выжечь; ამოვიწვი, выгорѣть.

ამოწვდა (ვიწვდი -ვჭსწვადნი), ზ. მ. გავაშიშვლებ, მახვილს ამოვიღებ, ამოვართმევ; обнажать, მარტ. 23—1, вырвать; ძარღვნი არ ამომწვადნე, не выдергай у меня жилъ, ქილ. 290, -დნი ძვალსა, вынуть кость, ქილ. 470.

ამოწიწკნა (ამოვსწიწკნი), ზ. მ. ამოვსჩიჩქნი, выковыривать.

ამოწმენდა (ვ), ზ. მ. დავასუფთავებ, დავსწმენდ; ამოვფხეკ დაწერილსა, вычищать; выскабливать; ქიმ. 113; სამ. ვ. 170.

ამოწოვა, ამოწოვნა (ვ-ვნი), ზ. მ. გამოვსწოვ, ამოვსრუტავ, высасывать.

ამოწურვა (ვჭ), ზმ. გამოვჭწურავ; выжать.

ამოწუწვა (ვიწუწები), ვდ. вымокнуть.

ამოწუწნა (ვსწუწნი), ზ. უ. გამოვსწოვ; высасывать; ამოვუწუწნი თვალებს, расцѣловать глаза чьи.

ამოწყდომა (ვსწყდები), ზ. უ. ამოვვარდები, ძირიანად ამოვიფხვრები, აღვისპობი, აღვიხოცები, искореняться, истребляться; უშვილოდ ამოწყდა, умеръ не оставивъ дѣтей; ცოლი შვილი ამომიწყდა, умерли у меня жена и дѣти.

ამოწყვეტა, -ვეტა (ვ), ზ. მ. მოვსწყვეტ, მოვსრავ, მოვსპობ, ავხოც, истребить, (ვჭ ლაშქარსა), истребить войско; ამომიწყვიტა ცოლ-შვილი, онъ истребилъ мою жену и дѣтей, **ამომწყვეტი**, истребитель, **ამოსაწყვეტი**, подлежащій истребленію.

ამოწვევა (ვი), მოვიპატიჟები, приглашать.

ამოწყობა (ვა), ზ. მ. ამოვალაგებ, выкладывать, вынимать, (ვუ პირს), вострить

ამოჭვარტლვა (ვ), ჭვარტლით ავამსებ, закоптить, **ამოჭვარტლული**, закоптѣлый.

ამოჭვირვა (ვჭვირვი), ზ. უ. გავსჭვირავ, сквозить, просвѣчивать, проглядывать сквозь чего либо.

ამოჭვირვა (ვ-), ზ. უ. აღმოვჭბრწყინავ, возсіять, ამოჭვირვება (ვა), აღმოვაბრწყინებ, заставить сіять, выяснять; 1 ტ. ქართ. 277.

ამოჭვრეთა (ვ), ზ. მ. ა საჭურეთლით ამოვსთხრი, გამოვდალაბრავ, выдалбливать.

ამოჭმა (ვ), ზ. მ. სრულებით შევსჭამე, გამოვსჭამ; съѣдать, выѣдать, (ამოვიჭამ). ზ. მ. ამოვაგდებ, ამოვსწყვეტ, извести, погубить кого; ამომჭამა, ამომაგდო, онъ погубилъ меня, ბოლმა თვალები ამოუჭამა, дымъ глаза выѣлъ.

ამოჭმევა (ვა), заставить выѣдать, სამზ. 142.

ამოჭრა (ვსჭრი), ზ. მ. ამოვსჭვრეთ, ამოვთლი, ამოვკვეთ, вырѣзывать, выдалбливать, высѣкать, (ვიჭრები), ზ. ვ. ამოვარდები, ავალ სიჩქაროდ, вырѣзываться; взбѣжать; დარეჯ. 87.

ამოჭყლეტა (ვ), ზ, მ. ამოვსრეს, ამოვჭყლეტ, измять, давить; -ხელითა, სამზ. 59, 78, ძმარში ამოსჭყლიტე, помни въ уксусѣ.

ამოხაპვა (ვჭ), ზ. მ. ამოვღვრი, черпать, выплескивать.

ამოხდა (ვჭდი), ზ. მ. ამოვაღებ, открывать; (ვი ხმალს), ხმალს გავაშიშვლებ; обнажать саблю, დარეჯ. ამოვჭხდი თვალთა, выколоть глаза, იერემ. 52, 11; -სულისა, умертвить, 1 მეფ. 24—12; ამომხადე, ე. ი. გამტანჯე; измучилъ меня.

ამოხდომა (ვჭხდები), ზ. უ. ამოვალ, восходить, выходить, მთვარე ამოხდა, луна взошла, ვეფხ. 379; ამომხდა სული, я задохся, ვეფხ. 871, 906; ვისრ. 63; ქილ. 528; ამოხდა მზე; აღმოხდება ქარი, поднимается вѣтеръ, -ვხდები ბაგეთაგან, вы-

ходить изъ устъ, 2, სჯული 23—23, აღმომხდა თმანი, вылѣзли у меня волосы, იეზეკ. 16—7.

ამოხედვა (ვჰ, -ვი), ზ. მ. ამოვიყურებ, выглядывать.

ამოხევა (ვჰ), ზ. მ. ამოვჰგლეჯ, вырывать, выдирать.

ამოხეთქა (ვჰ), ზ. მ. ამოვცეხ, გავხეთქ ფიცარსა; разрывать, вскоробить, выпучить, колоть, щепять; (ვი), ზ. მ. მცენ. მიწიდამ თავს ამოვჰყოფ, о растеніи: выходить изъ земли, выростать; ამოვუხეთქ გულ-ღვიძლსა, поразить, встревожить.

ამოხვევა (ვა), ზ. მ. გამოვახვევ, დავხვევ ძაფსა; мотать, обматывать, (ვუ), ზ. მ. ამოვჰკერავ კილოებსა ღილების შესაკრავად, ან ხელსახოცის ნაპირებსა; обметывать петли, рубить платки.

ამოხვეტა (ვა), ზ. მ. გამოვხვეტ; ამოვგვი, выгребать, выметать; რუსუდ. 852.

ამოხვინჩვა (ვი), ზ. სლუკ სლუკით ვსტირი, გული ამომესკვნება, ვჰქვითქვითებ, рыдать съ всхлипываніемъ, ვეფხ. 247.

ამოხვმა, ნ. ამოხმა.

ამოხვნეშა (ვი), ზ. უ. ამოვიოხრავ, სულთ ვითქვამ: вздыхать, **ამოხვნეშა**, ს. вздохъ. (ვი), ზ. უ. ვფშვინავ, сопѣть; რუს. 705.

ამოხვრეტა (ვ), ზ. მ. ძირიდამ გამოვხვრეტ, высвѣрлить.

ამოხმა (ვი), ზ. მ. ამოვიღებ, вынимать; ვეფხ. 592; ამოვუხვნი ისრის პირსა, вынуть острыя стрѣлы, ამოვუხვამ სულსა, уморить, извести, ვისრ. 47.

ამოხოცა (ვ), ზ. მ. ამოვსწყვეტ; წარვხოც, ავწმენდ, истребить, изгладить, ვისრ. 162; 200; -ჟანგისა, стереть ржавчину, ვისრ. 52.

ამოხრჩინვა, ნ. ამოხვინჩვა, ვეფ. 1134.

ამოხტომა (ვხტები), ზ. უ. მაღლა ავხტები, вскочить.

ამოხუთვა (ვ), ზ. მ. ვაწვალებ, ილაჯს გავაწყვეტინებ,, замучить; ამოვეხუთები (სული), задыхаться.

ამოჯდომა (ვ-ჯდები), ზ. უ. გამოვსჯდები, высадиться; მუწუკი ამომიჯდა, у меня вскочилъ прыщъ; გული ამოუჯდა, закипѣло на душѣ, сталъ рыдать со всхлыпомъ; ვეფხ. 1134; რუსუდ. 679.

ამოჯიჯგლება (ვჰჯიჯგლდები), ნ. აჯიჯგლება

ამპარტავანი (სომ.), ზვავი, გორროზი, ამაყი, გულ მაღალი, гордый; **ამპარტავნება, -ვნობა**, ზვაობა, გულ მაღლობა, гордость; (ვაამპარტავნებ, -ნე), ზ. მ. გავაზვიადებ, გავაამაყებ, внушать гордость, (ვამპარტავნობ), ზ. უ. гордиться, **ამპარტავნული**, ზვავური, ზედ. горделивый, **ამპარტავნულობა**, ზვაობა, горделивость, гордость.

ამპაჩ (ბერძ.), ზზ. კნინღა, ძვილ, едва не, чуть не, საბ. ლ.

ამპიწი (ლათ.), ზედ. პატივის მოყვარე, თავ მომწონი амбиціозный.

ამპყრობელი ხელისა, ს. ხელის მომმართავი, შემწე, помощникъ, покровитель, რუსუდ. 78.

ამჟამად, ზზ. აწ, ეხლა, ამჟრის, теперь, въ это время.

ამჟავება (ავამ.), ზმ. დავამჟავებ, заставить киснуть; (ავჰმჟავდები), киснуть.

ამრავლება (ავამრ.), გავამრავლებ, пріумножить.

ამრევი, ს. -ქვეყნისა, возмутитель страны.

ამრეზა (ავიმრეზ, -რიზები), ზ. უ. წარბს შევიკრავ, დავიღმიჭები, нахмуриться, **ამრეზი**, გაბერილი, შემომწყრალი, надутый, **ამრეზილი**, пасмурный.

ამრეცი, მცირე აღმართი, ვითარცა დამრეცი მცირე დაღმართი, небольшой восходъ на гору.

ამსალი (სპარს. ჰამსალ), ს. ერთი წლის სარჩო, годовое содержаніе, жалованье, ქართლ. ცხ. 2, [ც. 358.

ამსება (ვა), ზ. მ. ნ. ალვსება.

ამსუბუქება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, გავაადვილებ, облегчать, (ვჰქდები), ზ. ვდ. შევმსუბუქდები; შევმცირდები, დამცირდები, облегчаться, унижаться, ვისრ. 127, 73, (ვი თავსა) облегчить себя.

ამსუყება (გული ამიმსუყდა), ზ. მ. ძრიელ გამძღარი მსუქნის საჭმლის ჭამით, გულზედ მომაწვა საჭმელი; გულზედ გამეხიზა; мутить на душѣ, напр. отъ жирной пищи.

ამტერება (ვა), ზ. მ. მტრობას ჩამოვუგდებ, посѣять вражду, (ვუ-რდები), ზ. ვდ. მტრობას გამოვუცხადებ, начать вражду, (-ვი), ზ. მიხ. მტრად გავიხდი, вооружить противу себя, ქილ. 15, **ამტერებული**, მიმღ. враждебный.

ამტვრევა (ავა), ზ. მ. ავსტეხ, отломать.

ამტვერება (ვა), ზ. მ. მტვერს დავაყენებ, напылить, (ავმტვერდები), ზ. ვდ. подниматься пыли.

ამტოლი, ამტონი, ზედ. ამითონი, ამსიდიდე, такой.

ამტუტება (ვა), ზ. მ. დავამლაშებ; ავამღვრევ, ავრევ; пересолить; мутить, возмущать; (ვ-დები), დავმლაშდები; ავირევი, пересаливаться, возмущаться.

ამფსონი, ს. პურის მჭე ანუ ამქარი, собѣседникъ за столомъ, сотоварищъ.

ამქარი, (სპარ. ჰამქარ), ს. ერთის ხელობის ოსტატი, соремесленникъ, цѣховой; ანდ. ამქარი ამქარს იცნობს.

ამქმელი, ს. დედათ მოურავი, ბებია, повивальная бабка; **ამქმელობა**, ს. ბებიაობა, ყრმის აქმა, повиваніе.

ამღები, -ბელი, ს. взиматель, заборщикъ; -ფასისა, берущій цѣну, აღ. 55; **ამღებლობა**, ს. აღება ფასისა, браніе, взиманіе.

ამღვრევა (ვა), ზ. მ. ნოტიოთა ავრევ, ავანჯღრევ, мутить воду; ავიმღვრევი, ზ. ვნ. мутиться, თვალი ამემღვრია, помутилось въ глазахъ, **ამღვრეული**, ზედ. мутный.

ამყნა (ავმყნი), ზ. მ. შევსძერწავ, привить.

ამყოლი, ს. ანდ. ამყოლ აჰყევ, დამყოლს დაჰყევ; აღვენებული, მიმდევი; კარის წირთხლი, ჩარჩოები, послѣдователь; косякъ дверной.

ამყრალება, ნ. აყროლება.

ამყრელი, ს. ვინცა აყრის ერსა და გარდასახლებს, переселяющій.

ამშენებელი, ს. строитель, возобновитель.

ამძვინება (ავა), ზუ. გავაშმაგებ, разъярять.

ამჩნალა, ს. მცენ. კოდანა, Куколь, ერისთ. ლ.

ამძლავნება (ვა), ზ. მ. ნ. აღმძლავნება.

ამძუნება (ავმძუნდები), ზუ. ჟამი აღრევისა დედალ მამალთა ცხოველთა, ვითარცა ძაღლთა; бѣгаться, быть въ порѣ, въ течкѣ.

ამწვანება (ავმწვანდები), აელვდები, ავჯეჯლდები, зеленѣть.

ამწყობი ასოებისა, ს. наборщикъ.

ამხანაგი (სპარ.), ს. მოძმე, მოყვასი ანუ მონაწილე; არაკი: ამხანაგი ნუ გძულს საშოვარი ნუ გშურს товарищъ; პერანგის ამხანაგი, подштанники; ქურდის ამხანაგი, соучастникъ вора.

ამხანაგური, -ნაგური, ზედ. товарищескій; **ამხანაგობა**, ს. товарищество, (ვა), ზ. მ. ვემაწვილობ, ვხუმრობ, ребячиться, шутить, ვეფხ. 79, 1491; (ვეამხანაგები), ზ. თვ. вступать въ товарищество съ кѣмъ, (ვიამხანაგებ, -გებ), принять въ товарищи, ქილ. 381; (ვუამხანაგებ), ვუქომაგებ, ან ამხანაგად გავუხდები), вступить съ кѣмъ въ союзъ, заступаться, (ვუამხანაგდები), вступать въ товарищество.

ამხედრება (ავმხედრდები), ზ. ვლ. ცხენზედ შეჯდომა ლაშქართა; გასვლა საომრად, сѣсть на лошадей и поѣхать, выступить въ походъ; вооружаться, (ავა), ზ. მ. вооружить, იერემ. 46—4, ქართ. ცხ. 1, გ. 328, 382; ქილ. 468, **ამხედრებული**, вооруженный, готовый къ битвѣ всадникъ, ჩახრ. 13, 39.

ამხელა, ზზ. ამოდენა, такой величины.

ამხელა (ვა), ზ. მ. ალვიხილავ თვალსა, ლავინახავ, прозрѣть, თვალების ამხილველი, თვალების ამხილველი, დამნახავებელი, кто открываетъ кому глаза.

ამხლად, ზზ. აწ, ეხლა, теперь, რუსედ. 31.

ამჴდარი, ზედ აშუშებული, დაჯირჯვებული, вспухлый. [или пѣть.

ან, ანუ, კავშ. თუ. გინა, или; ან ჰო. ან არა, да

ანაბანა, ს. ქართულის ენის ასოები ან წიგნი მასწავლებელი ანბანისა, алфавитъ, азбука, букварь.

ანაბამი, привязанный.

ანაბარი, ს. ამანათი, მიბარებული ნივთი, вещь, ввѣренная на храненіе, порученіе, ხამ. ხომხ. 201; ქილ. 205, 330; ხამ. ვ. 208; ალბ. 83; დედამიწის ანაბრად; на произволъ сырой земли, ანაბრობა, ს. порука, храненіе.

ანაგავი, ს. ნაგავი, მონაცოცხი, соръ.

ანაგები, მიმ. აშენებული; გორგ. 249; ს. აგებულობა, შენაწევრებულობა; ვითარება კეთილი ან ცუდი ძნიად შემრვალი, ჩვეულობა; построенный, структура, строеніе тѣла, тѣлосложеніе; навыкъ, დან. 7—15; კაცთმ. ანტ. § 160; შავთ. 19, ვეფხ. 929; ღვთისაგან ანაგები, созданный Богомъ, ვისრ. 116; ტურფა ანაგები, прекрасное созданіе, ვისრ. 31, **ანაგებითი**, ზედ. ჩვეულობით განთვისებული, привычный, природный, -მადლი ან ნიჭი, природныя дарованія, მრგ. 2—9, **ანაგებულობა** საყდრისა, აშენებულობა ეკკლესიისა, постройка церкви, გორგ. 273.

ანაგზი, მიმ. აგზნული, დანთებული, возженный, ვეფ. 302.

ანაგი გვართა, ს. შთამომავლობის აღდგინება, возрожденіе потомства, ქართ. ცხ. 1, გ. 337, см. აღნაგი.

ანაგურია, ანაგვირილა, ს. მცენ. მაღლის ქინძა, ქაშენია, ромашка римская, ერისთ. ლ.

ანაგუგი, ანაგვი ს. ნაგავი, მონაცოცხი, соръ.

ანავსები, ავსებული, наполненный, ქილ. 585.

ანაზდი, ანაზდეული, ზედ. უეცარი, მოულოდნელი, ამბაკ. 2, 7, внезапный, **ანაზდეულად**, ანაზდად, უეცრად, внезапно, вдругъ; ვეფხ. 203, დარეჯ. 80; რუსედ. 249.

ანაზარდი, ზედ. გაზრდილი, выросшій, ქილ. 536.

ანაზდენა (ვიანაზდენ), უეცრად ვიქმ, ვეფხ. 749, сдѣлать что вдругъ, внезапно.

ანაკვეთი, ზედ. მონაკვეთი; отрѣзанный, -ს, მონაკვეთი ნაჭერი ან ფქვილის ანაცერი, отрѣзокъ; отруби, ხაზ. ლ.

ანაკიდი, ზედ. აკიდებული, навьюченный, ვეფხ. 1431.

ანაკმაზავი, ნ. ნაკმაზი, **ანაკრები**, ს. რაც შედგება ანგარიშით; сумма, ხრონოლ. 30.

ანალოღია, ს. საწიგნე მაღალი სკამი, налой, (ბერძ.); მსგავსება, იგივეობა, მოკიდებულობა, сходство, подобіе, аналогія.

ანალიტიკა (ბერძ.), აღლევა, კატ. 28, 32; Аналитика.

ანამკი, მიმღ. მომკილი, сжатый.

ანამტკიცი, გამტკიცულის ფქვილის ანაცერი ქატო, отруби, высѣвки, მოურავ. 7.

ანანასი, ს. მცენარე ან ხილი, მეფე ვაშლი ананасъ, ერისთ. ლ.

ანარჩევი, ზედ. გამორჩეული, отборный.

ანასკვა (ავჴ), ზმ. გამოვკვანსკვავ, завязать узелъ.

ანატირი, ზედ. ატირებული, плачущій, ვეფხ. 1585.

ანატკლეჭი, მიმღ. ატკლეჭილი მოვარდნილი, обрывокъ, отломокъ, ვეფხ. 84.

ანატომია, ს. სწავლა აგებულობისა და სახსართა, анатомія.

ანაფორა (ბერძ. 1), ს. სამღვდელოთ ზეიდამ საცმელი სახლებ-განიერი, პალეკარტი; რიტორიულად განმეორება, ოდეს ერთი და იგივე ლექსი დაიდების თავად რომელთამე შინა წევრთა პერიოდისათა; მაგალ.: სიყვარული სულ გრძელარს; სიყვარულსა არა შურს; სიყვარული არა განლაღნის, 1 კორ. 13, 4; омфоръ, ряса, рит. повтореніе; ანაფორა ნაკურთხი ბერი, рясоносецъ, рясофоръ, неимѣющій права священнодѣйствія, ნახე ჩოხა.

ანაფრენი, ზედ. აფრენილი, летаный, ვეფხ. 97.

ანაქსი, ს. ნაქსოვი, ткань, -ჭკუისა, выдумка ума, ქილ. 600; -ლექსისა, фраза; **ანაქსიანი**, ზედ. ტანადი, статный, შავთ. 51.

ანაყრდენი, ზედ. აყუდებული, ან მიყუდებული, поставленный, приставленный, ვეფხ. 218; ხე თვალუწთომი, მაღლა კლდემის ანაყრდენი, высокія деревья, возвышающіяся до высоты горъ.

ანაჩეჩი, ს. ნაჩეჩი, ნაძენძი, вычески.

ანაჩქარები, მიმ. აჩქარებული, ускоренный, ვეფ. 1406.

ანაცერი, ს. აცრილი ქატო, высѣвки, отруби.

ანახეთქი, ს. ახეთქილი ნაჭერი, отломокъ, обрывокъ.

ანაწერი, ს. აწერილი ნუსხა, опись, списокъ, რუსუდ. 519.

ანაწონები, -ნი, ზედ. აწონილი, взвѣшенный, ვეფხ. 797.

ანბანი, ნ. ანაბანა.

ანბო, ლოტოს თამაშობაში რომ ერთს ღრამზედ ან ხაზზედ იჯდეს ორი ერთ რიცხვედი ნომერი, амба.

ანბორება, ნახე ამბორი; ქართ. ცხ. 384.

ანგალო, ს. ბეჭი, лопатка, გაზ. კავ. 1852 წ. № 43.

ანგაარი, ანგარი, ს. უსამართლოდ შემძინებელი; ვეცხლის მოყვარე, корыстолюбецъ, **ანგარება, -რობა**, იერემ. 8—10; ს. ვეცხლის მოყვარება, корыстолюбіе, (ვანგარობ), ზ. უ. корыстоваться чѣмъ, ანგაარების მოყვარე, корыстолюбецъ.

ანგარიში (სპარ.), ს. რიცხვი, სათვალავი, счетъ, расчетъ; ანგარიშში ჩაგდება, зачесть, ანგარიშის მიცემა, отдать кому отчетъ, ანგარიშის გაწმენდა, расчитаться, **ანგარიშ-მიუწთომელი**, неисчислимый, ვეფხ. 75; **ანგარიშება** (ვა), ზ. მ. заставить считать; (ვი), считать, **ანარიშობა** (ვა), ზ. მ. считать, ვეფხ. 183.

ანგელოზა, მცენ. ღიმა, ღიჭმანჭელა, дягиль, коровникъ, раст. პატ. ფ; ბუნ. ლექ. საბ. ლ.

ანგელოზი, ს. ქადაგი, მომთხრობელი; არსება გონიერი, უსხეულო, დასაბამიერი, წინაშე ღვთისა მდგომელი, ангелъ; მფარველი ანგელოზი, ангелъ хранитель, **ანგელოზებრი**, ზედ. ангельскій, **ანგელოზობა**, ს. ангельство, **ანგელოზება** (მაანგელოზებ), ანგელოზად გამხდი, дѣлаешь меня ангеломъ. [ხანჯ. ლ.

ანგინარი (თათრ.), მცენ. артишокъ, ბიანკ. ლ.; პ. ფ.

ანგრევა (ვა), ავაქცევ მოშენებული, отломать.

ანგურია, ნ. გვირილა.

ანდაზა (სპარ.), მორფი, მაგალითი; იგავი, სიტყვის მასალა, примѣръ, форма; пословица, поговорка.

ანდაკია, ს. ზუთხი, осетръ, ნ. ჩუბ. севрюга, ერისთ. ლ:

ანდამანტი, -ტის-ქვა, ს. ალმაზის ქვა, адамантъ, алмазъ, ვეფ. 133, 1332.

ანდე, ს. მცირედ ხედვა ბნელაში, едва различать предметъ въ темнотѣ, საბ. ლ. ანდეზედ, ზ. ზ. მოულოდნელად, на угадъ.

ანდერძი (სპარ.), ს. დავედრებული სიტყვა ან წერილი მიცვალებულისა; მცნება, აღთქმა, პირობა; завѣщаніе, завѣтъ, приказъ; **ანდერძის წერილი, ანდერძნამაგი**, духовное письменное завѣщаніе; **ანდერძის აგება** (ვუ), ნახე აგება; **ანდერძობა, -მება** (ვუ), ზ. მ. ანდერძით განვუსაკუთრებ, завѣщать, отказать по духовному завѣщанію, **ნაანდერძევი**, მიმ. завѣщанный.

ანდრიანტი (ბერძ.), ს. ალალმა, ძეგლი, გამოქანდაკებული სახე ქვათა ანუ ძელთა, статуя, идолъ, ქართლ. ცხ. 1, ტ. 274.

ანებდური, ანდებური (ბერძ.), ს. თივის გასასყიდი ადგილი, сѣнная, საბ. ლ; ანდრ. სალოსი.

ანემხვა (ვჰ), ზ. მ. ავკინძავ, ხელჩქარად შევჰკერავ, сметать.

ანეული, ს. გაზაფხულის ნახნავი, поле, засѣянное весною, შავთ. 55; სიბრ. 69; **ანეულება** (ვი), ზ. მ. გაზაფხულსა ვთესს, засѣять поле весною, იერემ. 4—3.

ანზართოთი, ანსარუთი (სპარ.), ს. მცენ. საკმელ ქარვა, мясной клей (камедь), მენინსკ. ლ. бѣльмокъ (смола).

ანთარი, ს. ერთგვარი მაიმუნი, порода обезьянъ საბ. ლ.

ანთება, ს. სნეულის დიდი სიცხე, სისხლის აღუღება, воспаленіе, (ვა), ავაგზნებ, ცეცხლს მოვუკიდებ; зажигать, воспламенять, (ვი-თები), ვნ. зажигаться, (ვე-თები), ზოვ. вспылить отъ гнѣва, ვეფხ. 334; **ანთებული, ანანთები**, მიმ. зажженный, ასანთები, зажигательный.

ანთიმონი (ბერძნ.) ს. სურმა, მოშავო ლითონი ქვა გოგირდიანი, антимоній, сурма.

ანთვიპატი (ბერძ.) ს. მოადგილი, იპატოსი, проконсулъ, საქმ. მ. 13. 7.

ანთრაკი (ბერძ.) პატიოსანი თვალი; ბედნიერი (მუწუკი); Антраксъ, Анѳраксъ (камень); карбункулъ (чирей); დაბად. 2, 12; კორინ. 3—12, ქიმ. 169; ბუნ. ლ.

ანი სახელი პირველის ასოსი, названіе буквы ა.

ანიავება (ვა), ზ. მ. გავფილწავ, გავანიავებ; ქარს მივსცემ; განვაქარვებ; вѣять, провѣять; бросать на вѣтеръ, разбрасывать.

ანისული (ბერძ.), ს. ცერეცო, რომლისაც თესლი არს სუნნელი და სამკურნალო, анисъ, -ველისა, ნ. ხეურცა.

ანკანაკობა, ს, ლხინობა, ნადიმი; пиръ; ზოგჯ. მთვრალობა, пьянство, იერემ. 16—8.

ანკარა, ზედ. წმინდა, სუფთა (წყალი), чистая, прозрачная вода.

ანკარა, ანკარა გველი, უშხამოგველი, გველხოკერა, ужъ.

ანკესი (ბერძ.), ს. წილკავი, ნემსკავი, удочка, ქილ. 434.

ანკვირა (ლათ.), ს. ნავის ლუზა, якорь.

ანკინაკი, ს, ორპირი შუბი ზუნ გრძელი, копье, ნ. ლახვარი.

ანსარუთი, ნ. ანზართოთი.

ანტაგრად, ზმ. ზ. პირ და პირ; წინა აღმდეგ, напротивъ, საქმ. მ. 7—5, ქარ. 1, ტ. 67.

ანტიფონი (ბერძ.), ს. გალობა აღსავალთა, пѣніе въ церкви стиховъ, кои по пропѣтіи ихъ на одномъ клиросѣ повторяется и на другомъ.

ანტლია (ბერძ.), ს. წყლის ამოსაღები ტოლჩა, черпало, ведро, მარტ. 121—2.

ანტონის ცეცხლი, ს. სრსვილი, კუ, ხენი ხორც მძოვარი, антоновъ огонь.

ანუ, ნახე ან.

ანუსხვა (ვ), ზ. მ. ავსწერ, ნუსხას გავუკეთებ ან შევადგენ, составить опись, **ანუსხვილობა**, ს. вѣдомость, счетъ.

ანქვითი (ბერძ.), ს. პატიოსანი ქვა, აქატი, ониксъ.

ანქრევა (ვა), ზ. მ. ავანჯღრევ, мутить воду.

ანღლი, ს. წიწაკი, ენაზედ კორძი (ქათმის სენი), типунъ, სულ. ლ.

ანჩხლობა (ვანჩხლობ), ზუ. ვჰსჯავრობ, злиться.

ანცი, ზედ. ცელქი; დაუდეგარი ყრმა, шалунъ.

ანძა, საყე ნავისა, ნაქუსი, ხალა; მარგილი, მანა; мачта, колъ, ანძაზედ აგება, ან სმა, сажать на колъ, გზა ვერ იშოვნა რომ თვისი ანძა შეეტყობინათ, не нашелъ средства, чтобы дать знать о своемъ положеніи, ქართ. ც. 2, ტ. 399.

ანძლაყი, ს. ხაჭო, творогъ.

ანჩხლა, ს. ბალახი მუწუკის მარბილებელი; ზუნ. ლ.

ანჩხლი, კაპასი, გლისპი, გულ-პილწი, злой, сердитый, капризный, **ანჩხლება** (ვა), ზ. მ. გავაანჩხლებ, გავაჯავრებ, злить, сердить, **ანჩხლობა** (ვა), ზ. უ. გავაანჩხლდები, გავჯავრდები, злиться, сердиться.

ანწალა, ს. ძნეული თივისა, скирдъ.

ანწლი, ს. მცენ. ინჭირი: ანდაზა: ვირე მაქვს ნაძვი ნაყოფიანი, არ ვეძებ ანწლსა მყრალსა; ვისრ. 10, вонючая бузина, селеникъ, ანწლის ძაფი, бузиновая повилица, ზუნ. ლ. პ. ფ. ერის. ლ

ანჯამა, ს. კარის რკინის კილო, петля для дверей и оконъ. რუსუდ. 94.

ანჯმნი. ზ. მ. ზ. სააჯმნო, აშკარა, საქვეყნო, явный, гласный, публичный.

აობა, ნ. ავი, ავობა, კავშ. 242, 354; ქილ. 314.

აობა, არსება, существованіе, бытье; კავშ. 113.

აოშვა (ვ), ნახნავს მეორედ გარდავხნავ, перепахать, боронить, **ამგოშველი**, боронильщикъ.

აოხრება, ს. опустошеніе, (ვა), ზ. მ. მოვაოხრებ, უშენ ვჰყოფ; გავანადგურებ; დავარბევ, დავაქცევ, ავიკლებ, დავაგლახავებ; опустошать, разорять; (ვოხრდები), ზედ. опустошаться, разоряться, ამიოხრდების სახლი; опустошается мой домъ, ვისრ. 60; **აოხრებული**, მიმ.; опустошенный, **აოხრებულობა**, опустошительность, **ასაოხრებელი**, подлежащій опустошенію, **ამაოხრებელი**, опустоитель, აოხრებინება (ვა), заставить разорить.

აპა, შორისდ. ну, нука! ნ. აბა.

აპანი, აპნისი, იანვარი, январь, ნახე ზოდიაქო.

აპანაგი, ს. ძველებური საწყაო მარცვალთა, ნახე გრივი, старинная мѣра сыпучихъ вещей.

აპარება (ვა), ზ მ. პარვით ავიყვან, украдкою вести на верхъ, (ვი-რები), ზ. ვ. პარვით ავალ, украдкою взойти на верхъ, ხიბრ. 124; украдкою встать.

აპარვა (ავიპარვი), ზ. ვ. тоже что, ავიპარები.

აპატიჟება (ვი), ზმ. მოვიწვევ, приглашать.

აპაური, აპეური, ს. სამალდი, უღელის ტაბიკთ მოსაჭირებელი თოკი, შებმულთ ხართ ქედს ქვეშე яремный (веревка или ремень), ბაქრ. 171, იერემ. 2—20; ისუ ზირაქ. 33—27; ფსალ. 2—3.

აპელსინი, ს. პორთუგალი, апельсинъ.

აპილპილება, ს. ალზრზენა, ატაცება, вспышка, კაცია 23. (ვ-ლდები), გავფიცხდები, გავცხარდები, вспыхнуть.

აპნისი, ს. ძველი სახელი იანვრისა, январь, ნ. აპანი.

აპობა (ვა), ზ. მ. ავხლეჩ, ავსტეხ, მოვაგდებინებ ცულითა, отколоть, ანაპობი, ს. აპობილი, ანახლეჩი, მონაგდები ცულისა, отколокъ.

აპოთიკი (ბერძნ.), ნ. აფთიაქი, Аптека.

აპოკალიპსი (ბერძ.), გამოცხადება, წიგნი წმინდისა იოანე მახარობელისა, апокалипсисъ, откровеніе.

აპოკრიფი (ბერძ.), ს. სამღუთო წერილი არ შეწყნარებული კათოლიკე ეკკლესიისაგან, апокрифъ, ევთვიმეს წერილში.

აპოხტება (იაპოხტიან), ზ. მ. მოვხარშავ საჭმელსა; გავახმობ, გამოვიყვან ჰაერში ხორცს, варить; вялить; ეპისტ. იერემ. 27; საბ. ლ.

აპოხტი (სომხ.), გამხმარი ხორცი ოთხფეხთა, მფრინველთა ანუ თევზთა, вяленное мясо, вяленая рыба, ზოგჯ. ლორი, ჩაჩხი, окорокъ, ზუნ. ლ.

აპელაცია, ს. საჩივარი დაბლის სასამართლოს განაჩენზედ უმაღლესში მირთმეული თხოვითურთ გამოცვლისა ან დარღვევისა განაჩენის მის, аппеляція, აპელაციით გადატანა საქმისა, взять аппеляцію.

აპრიალება (ვა), ზ. მ. საჩქაროდ ავანთებ, ავაგზნებ ხმელს შეშას, возжигать, (ვ-ლდები), ზ. უ. воспламеняться.

აპრიანი, ზედ. სათნო, საამოვნო, угодный, ალექ. 89.

აპრილი, იგრიკა, ნ. ზოდიაქო, апрѣль.

აპრუწვა, მაგალ. ანდაზა: აპრუწვით არის მახარა, კალოზედ ბარგი გაყარა; (ავიპრუწები), ზვ. თავცხვირ-პირს ჩამოვუშვებ, надуться, нахмуриться; **აპრუწუწუნი**, ს. ანდაზა, აპრუწუწუნის წამალი პრასა და ნიახურია, позывъ на низъ.

აპსკა, ს. ფრიად აწეული კანი, кора, болона, ნ. აფსკა, იობ. 17—11; საბ. ლ. [рица, პ. ფ.

აპუსტრაკი, აპუტარაკი, მცენ. უხამა ბალახი; чемерица, პ. ფ.

აპყრობა (ვი), ზ. მ. მაღლა აღება, ან ხელში აღება, поднять, взять, ავიპყრობ არგანსა, взять палку, ქილ. 456; (ვუ ხელსა), ვშველი, ვეწევი, ხელს გავუმართავ, помогать, ვეფხ. 256, ავუპყრობ აფრასა, საქმ. 27—40, поднять парусъ, ხელის ამპყრობელი, заступникъ, помощникъ, ალიპყრნა ხელნი თვისნი, поднялъ свои руки, ლუკ. 24—50, **ასაპყრობელი**, სატვირთველი, рычагъ для подыманія, გამოსვ. 27—5, 39—9; ასაპყრობელი ხელისა, помощь,

აჟრჟოლება (ამაჟრჟოლებს), ამათრთოლებს, ამაკანკალებს, бросаетъ въ дрожь.

აჟრჟუნება (ვა), ავათრთოლებ, ვაძრწოლებ, ვაკანკალებ, приводить въ трепетъ, въ дрожь, (მა) მათრთოლებს, меня дрожь беретъ, (ვ-ნდები), ზ. ვდ. ავთრთოლდები, дрожать, ჩონგ. 90.

არ, არა, უკუთქმით მარცვალი, ნახე ვერ; ანდ. არა შეჯდა მწყერი ხესა, არა იყო გვარი მისი; არა გყვანდეს მოახლეთ, თავი მოიმოახლეთ, არა მკითხე ჭიამბეთ, თაროს ჩამომიარეთ; მარცვალი ესე იხმარების ბრძნებითადცა, მაგალ.: არა ჰსწერო, არ იმუშავო, ვითარცა ნუ, ჰსწერ, ნუ იმუშავებ, არა დაიდების ბრძანებითს სქესში, რომლისაც დრონი მოლებულ არიან სათუოს სქესისაგან, გარნა ნუ დაიდების ბრძანებითს სქესში, რომლისაც დრონი მოლებულ არიან სამზღვრებითის სქესისაგან; не, არ მინდა, нехочу, არ შეიძლება, არ იქნება, нельзя, невозможно, არა ესრეთ, не такъ, არა მხოლოდ, не только, თუ არა და, въ противномъ случаѣ, არა თუ, не только, არად, არა რად, ни вочто, არა ოდეს, никогда, არსად, нигдѣ, არას გზით, ни какимъ образомъ, არა რაი, ничто, არად, არათ, никакъ, ни во что, არღარა, ни, ни, არა ფერია, ничего, არა რა, ничто, **არა რაობა**, ничтожность, არცა რა, ничто, **არა** ჰკანკლედობს, ნათ. არასი, მიც. არასა, მოქმედ. არათი, მოთხრ. არამან, შემოკლ. არამ; არა მცა იყოს не дай Богъ, არას დროს никогда, არას ვიტყვი, ничего не скажу, არა მგამა, мнѣ нѣтъ нужды, ქილ. 558.

არაბა, ს. ურემი, арба, ქილ. 438.

არაგვიცა. ნახე გვიცა.

არაგი, ს. ჩრდილოთ აღმოსავლეთის ქარი, сѣверо-восточный вѣтеръ, საბ. ლ.

არაგალი. ს. განსხლვა, обрѣзаніе лозъ.

არაკი. ს. ნედლი ცერცვი, свѣжіе бобы, საბ. ლ.

არაკი. ს. ზღაპარი. იგავი, басня сказка, **არაკოხანი**. ზედ. ზღაპრული, баснословный; **არაკობა** ვა. ზ. მ არაკს ვუამბობ, разсказывать басни, ვისრ. 191; ქილ. 3; **არაკობა**, разсказъ, უარაკებიათ, разсказываютъ, ქილ. 76.

არალით, ნ. ჴოროველი.

არამ, არამცთუ, ни, ни; არამც და არამც ни ни.

არამედ, ზმზ но.

არამზადა სპარ., ნაბიჭვარი; უკეთური, ბოროტი, არ დასაცალებელი; незаконнорожденный, негодяй, бездѣльникъ, **არამზადობა**, ს. бездѣльничество.

არამი არაბ., არა რჯულიერი, აკრძალული, დაშლილი, შეუნდობელი; მავნებელი, непозволенный, запрещенный, вредный, არამი იყოს, да не пойдетъ это въ прокъ, **არამი**, **არამხანა**, საჯალაბო, ჯალაბის სადგომი სახლი, гаремъ; **არამ**, **არამად**, **არმად**, ზმ. не въ прокъ, არამ სიცოცხლე უშენოდ, да не будетъ мнѣ въ прокъ жизнь безъ тебя, ვეფხ. 1296; **არმება** ვაარმებ, არ ვასიამოვნებ, отбивать вкусъ, охоту, внушать отвращеніе, (მეარმება), противно мнѣ, ვეფხ. 472.

არამონი, არაონი, რამონი, რიმონი ბერძ., მცირე საწინდარი, задатокъ.

არაობა, ничтожество.

არარაობა, ს. ничтожность, არაფერი, ничто, -რაი, ничего.

არაქათი სომხ., ძალი, сила.

არაყი, თათრ., რახი, водка, რუსუდ. 712, 719.

არაწმინდა, ზედ. უწმინდური, საძაგელი, нечистый, -სული, სული ბოროტი, нечистый духъ, **არაწმინდება**, განშორება სიწმინდისა და უმანკოებისაგან, нечистота, нечестивость, მარტ. 87, 2 მატთ. 23—27.

არახჩინი, ს. იარალჩინი, თალფაქი, скуфья, ермолка, колпакъ.

არბაბი არაბ., ს. ხარჯი, გამოსალები, საურავი, взысканіе. არბაბის წელი, წელიწადი ან დრო როდესაც არბაბის გარდახდა დაიწყეს, ე. ი. შაჰნადირის დროს; эпоха взысканія контрибуціи, ქართლ. ცხ. 2, ტ. 501, 395.

არბოობა, ს. ბაზრობა დანიშნულს დროს და ადგილს, ярмарка, ერის. 109.

არბენა ვი, ზ. უ. მაღლა სირბილით ავალ, ავიჭრები, взбѣжать, (ვა) ზ. მ. სირბილით ავიტან, бѣгая относить на верхъ что; **ანარბენი**, არბენილი.

არგაგონილი, ზედ. неслыханный, არგაგონილა, неслыхано (есть).

არგანი (არაბ.), ს. ჯოხი საბრძანებელი, палка; скипетръ, ფსალ. 22—4; ქართ. 1, ტ. 336, სიბრძ. 29.

არგებადი, ზედ. უარსებო, არსებისა არ მქონი, несущественный, მარტ. 33—1.

არდაბაგი (არაბ.), ს. წყლის გასადინარი მილი; სარკმელი ან გასავალი დოლაბი, труба водопроводная; окно, проходъ, ეზეკ. 42—5, 10, 12, 4 მეფეთა, 1—2, დაბეჭდილს დაბადებაში სარკმელი, საბ. ლ.

არდაგი, ს. მანდილი, წელზედ მოსაფარი ფეშტამალი, передникъ, სიბრძ. 45; საბ. ლ; სალუთო წერილში სამოსელი ან საფენი, полотно, покрывало, მსაჯ. 14, 12, შავთ. 102, მარკ. 14—51 и 15—46; იოან. 13, 5. ისაია 21—11; ლუკ. 23—53.

არდადეგი. არდასაცალებელი, блажливый.

არდადეგი, ს. ჟამი სიცხეებისა, каникулы.

არდაკანაფი. ს. მცენ. Солонечникъ, ერის. ლ.

არდასაცალებელი. ს. წყეული, შეჩვენებული, извергъ.

არდგმული. ს. საცეხველი სახლი, კარაპანი, рига, საბ. ლ.

არდი, ს. შინაური ვარდ-კაჭაჭა, цикорій, ბუნ. ლ.

არდი სომხ., ს ნახე ჟამი; мгновеніе.

არდიფრუ. ზედ. უცები, ანაზდეული; внезапный, საბ. ლ.

არე (ბერძ.) ს. ოთხი კუთხე ხმელეთისა, ან ოთხი დრო წელიწადისა, საკუთრად გაზაფხული; ფსალ. 73—17: სანახები, გარემონი ადგილები; თემი, მხარე, ვეფხ. 343, 171. 446, четыре стороны свѣта, или четыре времени года, весна; окрестности; область. округъ, არე მთათა ეარათ, ე. ი. მთის ადგილები მოეარათ, они обошли окрестности горъ, არე დარბაზისა, сторона залы. ვეფ. 670; არე გაზაფხულისა, время весны, **არე-მარე**. გარემოს ადგილები ან გარემონი, окрестности, ქართ. 1. ტ. 431; **არე-არე**. ზმ. ზ. ადგილ-ადგილ, мѣстами, ქართ. 224.

არეა, არეას ბერძ. ს. მარიხი, марсъ (планета).

არება ვა, ზ. მ. ვატარებ, ვავლინებ, заставить, ходить. ვეფხ. 71, ვაარებ ნავსა, водить корабль, ვისრ. 152; არო მან, ე. ი. აარო, გაუგზავნა, онъ отправилъ, ვეფხ. 765, თავს ვაარებ, ходить, ვეფხ. 71, 261, (ვიარებ), ზ. უ. დავივლი, ходить, (ვიარები). ნახე ვიარებ; თვალი, არნეს, თვალი მოავლო, ვეფხ. 1411; обвелъ глазами, (ავუარ-ავუარებ), გარევევლება, ходить кругомъ кого, მიარს გული, трепещетъ сердце, ვეფხ. 377, თვალისწინ ვუარებ. ვეფხ. 718, გარს უარდა, кружился около его, სიბრ. 170, შუქნი არნენ, შუქნი გარდაეც, ვეფხ. 1415, отражай лучи.

არევა, სხ. შერევა, შეყოფა; смѣшеніе; совокупленіе, случка; სამ. ბერძნ. 52; აშლილობა, შფოთი; волненіе, возмущеніе, 2 ქართ. ცხ. 518; არევა ნათესაობისა, кровосмѣшеніе, 2 ქართ. ცხ. 417; (ვ, -ვუ), ზ. მ. ერთმანერთში შევურევ, შევაზავებ, შევახამებ; ავშლი, შევშლი; смѣшивать, примѣшивать, путать, разстраивать, мутить, возмущать, разлаживать; (ვი-რევი), ზ. ვ. ავიზავები; ავიშლები; смѣшиваться; бунтоваться, 2 ქართ. ცხ. (ავერევი), ზ. ვთ. გავერევი, мѣшаться, ამერია გზა), сбился съ дороги; თვალი ამერია, помутилось въ глазахъ, აირია კარი ხელმწიფისა, дворъ пришелъ въ смятеніе, რუსუდ. 398; სოფელი ამირია, онъ сдѣлалъ этотъ міръ для меня противнымъ, 2 ქარ. 567; თემი არ აირიოს, чтобы

страна не возмутилась, ღვინოში წყალს ავურევ, мѣшаю вино съ водою, ჭკუაზედ არევა, мѣшаться въ умѣ, დღე და ღამე არევით, день и ночь на пролетъ, **არეული**, **ანარევი**, смѣшанный. **ასარევი**, ს. мѣшальный, мѣшалка, **ანარევი**, смѣсь.

არეკა (ვ), ზ. მ. ავლალავ, взгонять, гнать на верхъ.

არეკნა, **არეკნება**, სს. отраженіе, отбрасываніе, (ავირეკნებ, -ნე; ავირეკნი, -ნე ბურთსა), ზ. მ. მაღლა შევისვრი, ავსტყორცნი, ავსხლეტ; გარდავსვემ; бросать, бить вверхъ (мячъ), отражать; (ავირეკნები, -ნე), ზ. ავიგდები, быть брошену вверхъ, отражаться.

არემარე, ნ. არე, ვეფ. 198; გარემოს ადგილება, окрестности; **-რედ**, გარემოს, кругомъ.

არეობა, ს. გარე ჰაერში დგომა; находиться, быть на чистомъ воздухѣ, საბ. ლ. 1, მეფეთ. 25—16, **აეროვნება**, სიმშვენიერე, красота, მარკ. 30—2.

არეოპაგი (ბერძ.), სამსჯავრო, ареопагъ, судилище, ციმოთ. 182, 183.

არეული, ზედ. смѣшенный, არეულ დარეული, ზედ. перемѣшанный; ივერი № 1.

არეულობა, ს. აშლილობა, შფოთი, смятеніе, тревога, замѣшательство, бунтъ, რუსუდ. 165; შერევნილობა, смѣсь, ხომს. ხამ. 400.

არვად, ზზ. აფორიაქებით, хищнически, იედით. 13—15; საბ. ლ.

არვე, ს. ჯოგი, ფარა თხათა და ცხვართა, стадо овецъ, 2, სჯულ. 8—13; დაბად. 26—13; ციმ. 96.

არვეში, ს. 487 ქილ.

არზა (არაბ.) ს. წერილით თხოვა, просьба.

არზაქარი (სპარ.), ს. გარყვნილი, გაქნილი, распутный; ხამ. ვ. 148; **არზაქარობა**, ს. გარყვნილობა, распутство, ალექ. 91, 2, ქართ. 400.

ართიროსი (ბერძ.), წევრი, ნაწევარი, членъ, ქილ. 13.

ართვა (ავართვი); ართმევა (ვა), ზმ. ავალი, ავჰყრი, მოვავლი; მივუხვამ, მივულებ, снимать; отнимать; ავართვი ციხე, отнялъ крѣпость, (ვა საკანონოს), взыскать пеню, კათოლ. ხამ. 8; (ვა ქრთამს) взять взятку, კათოლ. ხამ. 19; აზრი არ ამართვას, чтобы онъ не смекнулъ, не понялъ мою мысль, რუსუდ. 648; (ვა ალოოს), почуять; ამართვან, пусть отнимутъ.

ართურმა, ნ. ათურმა.

არითმეტიკა (ბერძ.), ს. სწავლა რიცხვთათვის ариѳметика.

არიოთი, ს. გარეული ბალახბულახი, дикое зелie, 4, მეფ. 4—39.

არისტოკრატია (ბერძ.), დიდებულნი, წარჩინებულნი, аристократія.

არისა (სპარ.), ს. მოხარშული ხორბალი ხორციანურთ საჭმელად, გიშრაფეთი, კორკოტი, каша пшеничная съ говядиною.

არიფანა (სპარ.), ს. ყრმათა საერთოდ პურობა, товарищескій обѣдъ молодыхъ людей.

არიფი (სპარს.) ს. პურის მჭე, ან შესაკუთრებული შინაყმა, сотоварищъ, другъ дома, ვეფხ. 1159;— ჭირისა, другъ въ несчастіи, ვისრ. 193.

არიქა, შორ. არ იქნა, აბა, ну, нука, კაცია 109; ერისთ. 203; ან კიქინა, ура! ანტონ. 4—54.

არკი, არაკი, развѣ не.

არკეთის ხე, ს. ბორონანი, ხე ჩრდილოვანი, ива, იობ 4—13, ბუნ. ლ.

არმაღანი (სპარ), ს. უცხო კაცისაგან მორთმეული ძღვენი, даръ, ვეფხ. 458, 1228, რუსუდ. 977.

არმეზა (ვა), ზ. უ. უსიამოვნობას ვაძლევ, опротивѣть, მეარმეზის, противно мнѣ, ვეფხ. 175; მაარმეზინე, ე. ი. გამიარმე, გამიმწარე, ვეფხ. 557; сдѣлалъ для меня противнымъ.

არმენავი, ს. წმინდა ტილო, ნარმა, სიდონი, полотно, плащаница, მათ. 27—59.

არმური, ნ. ალმური.

არმუჯი, ს. უწყლო ტკბილი ღვინო, чистое безъ примѣси молодое вино; საბ. ლ. ნ. ღვინო.

არმუჯი, ს. მცენ. манжетка, ბუნებ. ლ.

არნაბი, **არნადი**, ს. ტარიანი ფიცარი ბზისა და ხვავის სახვეტი კალოზედ, грабли.

არნი (ბერძ.) ს. გარეული ცხვარი, дикій баранъ, ვისრ. ქილ. 21.

არომატი, მარკ. 2—24; ароматъ.

არონა (ლათ.), ს. პატარა გუთანი, რომელშიაც შეიბმის ერთი უღელი ხარი ან ყევარი, ნ. ერქვანი, плугъ.

არონინება (ვა), ზ. მ. ვატარებ, заставить ходить.

აროს, ზმ. ზ. არას დროს, никогда, ვეფხ. 761.

არსად, ზმ. ზ. ვერსად, нигдѣ, никуда.

არსაით, ზმ. ზ.: არსით, ни откуда, არსაითგან, არსიდგან; იგივე, ნ. არსით.

არსება, ს. ყოველი არსი, მყოფი არსებასა შინა, ან შინაგანი ძალი არსისა, существо, сущность; არსებად მოყვანა, осуществить, უზენაესი არსება, Всевышнее Существо, **არსება**, ს. არსებად მოყვანა, დაარსება, осуществленіе, (ვა), ზ. მ. დავაარსებ, არსებად მოვიყვან, осуществлять, давать существованіе, призвать къ жизни; (ვიარსები), ზ. ვ. არსებად მოვალ, დავაარსდები; осуществляться. получить существованіе, (ვარსდები), ზმ. ვდ. დავაარსდები, олицетворяться, получать существованіе, основываться, **არსებითი**, ზედ. საარსებო, существенный, сущный, -სახელი, ღრმ. существительное имя.

არსი, ს. მყოფი არსებასა შინა, сущій, существо, ვეფხ. 1, შავთ. 89; კავშ. 33, სულიერნი არსნი, одушевленныя существа, **არსებობა** (ვა), ზ. უ. существовать, быть, ვმყოფობ, ვარ; **არსობა**, существенность, პური არსობისა, насущный хлѣбъ, არსობა (ვა), ნ. არსებობა; **არსებოვანი**, ზედ. სამყოფი, существенный.

არსით, არსითგან, ზმ. ზ. არსაიდგან, ни откуда.

არტავაზი, ს. მისანთ უხუცესი, главный надъ чародѣями, ვისრ. 108, 189.

არტავარი, ს. სამი კოდის წონა, კაპიწი, мѣра въ 7 пудовъ, ბუნ. ლ.; საბ. ლ.

არტავი, ს. 50 ქსტი, вѣсъ 2 пуда; საბ. ლ.

არტალა, ს. საკლავთ უკანა ბარკალი ან წვივი, подбедерокъ, т. е. бедро и лопатка отъ голяшки, № 43, Кавк. за 1852 г.

არტაში, არტახი, ს. გარეშემო საკრავი ქარშიკი ჩჩვილთ აკვნისა; შესაკრავი მოტეხილთ ძვალთა; გახათლულთ ძელთა მაგრად დამჭერი ქანჩი; пеленка, перевязка, гайка, закрѣпа. [78; ანდრ. 145.

არტოს, არტოს (ბერძ.) ს. ნაწე აკტუსი, артосъ; წყობ.

არუჯვა (ვ), ზ. მ. ავხწვავ, ავლანძავ, опалить, обжечь, -ჯვილი, მიმ.

არქიერი, ნ. არხიერი; არქიერობა, არხიერობა.

არღა, არღარა, ზმ. ზ. აღარ, ни ни, ни же.

არღავანი (სპარ.), ს. წითელი, მეწამული, ჯაგრის ფერი, пурпуровый, красный, ტიმ. 26; ქილ 498, 651.

არღანჩა (სპარ.), ს. ქარშიკი, перевязь, საბ. ლ. Арканъ.

არღვევა (ვა), ზ. მ. დაკერებულს მოვარღვევ ავაქცევ შენობას; отпороть; отломать, არღვევა ბანისა, снять крышу, (ვი-ვი), ზ. ვ.; მოვირღვევი, отпарываться, отламываться, არღვეული, ანარღვევი, მიმღ. ასარღვევი.

არყა-სოკო, ს. ხრაშუნა სოკო; груздь.

არყი, მცენ. береза (თათრ.); არყის ისარი, стрѣла изъ березы, რუსუდ. 281; **არყის ხე**, березнякъ, **არყნალი, არყნარი**, роща березовая.

არშია, აშია, ს. მოვლებული რამე ვიწრო ნაკერთ კიდურებზედ, ქობა, кайма, бортъ, бортикъ, оторочка; არშიის მოვლება, пришивать кайму, არშია წერილის, поля, закрайна у книги.

არშივი, ს. წილი, კერძი, доля, пай, паёкъ.

არშივი, ზედ. ურჩი, непослушный, ალექ. 193.

არშიყი (არაბ.) აშიყი, ს. მიჯნური, ტრფიალი, влюбленный, დაბად. 34—19; იერემ. 4—30; ეზეკ. 23—12, აშიყობა, ს. მიჯნურობა, любезничанье, (ვა, ვე-უები), ზ. უ. გავუმიჯნურდები, ვსტრფიალებ, любезничать.

არშინი, ს. ადლი, 16 გოჯისა; аршинъ.

არჩევა (ვა), см. აღრჩევა; **არჩევანი**, ს. აღრჩევა, რჩევა, ვეზირობა, მოლაპარაკება საქმეზედ შეკრებულებაში, совѣтъ, совѣщаніе; არჩევანი, ს. выборъ.

არჩენა (ავარჩენ), ზ მ. მოვარჩენ, оставлять въ остаткѣ.

არჩვი, ს. ფსიტი, ნიამორი, серна, საბ. ლ. ნ. გარეთხა.

არჩომა (ავრჩები), ზ. უ; მოვრჩები, დავრჩები, оставаться въ остаткѣ.

არც, არცარა, არცაღა, არღა, აღარც, ни, ниже, არც ეს, არც ის, ни тотъ, ни другой, არც ერთი, ни одинъ, არცარა, ничто.

არძანი, არძანიკი (სომხ.), ს. მარილის ქვა, каменная соль, დიდი ლოდი, большой камень, უარძანიკო, ზედ. უმარილო, безъ соли, ბუნ. ლ.; საბ. ლ.

არძანაგი, არძანგი, ს. უხუცესობა, старшинство, ქართლ. 16, 335; ქილ. 3; 170.

არწივა, არწივა-ბალახი, მცენ. деревей, ივან. ბაც. ლ. [ბაც. ლ.

არწივა შვითა, მცენ. тысячелистникъ, ივან.

არწივაკი, ს. სახლის მეორე ძელი, матица, матища, балка поперекъ всей избы, на коемъ настланъ потолокъ.

არწივი (სომხ.), ორბი, მფრინ. орелъ, ეზეკ. 1—10; მრგვალი ფეხ-ქვეშ დასაგები მღვდელ მთავართა, რომელსა ზედა გამოსახული არის მფრინველი ესე, орлецъ, кругъ изъ ткани, съ орломъ подножье архіерея во время служенія, არწივის შვითა, მცენ. перо орлово, ერის. ლ.

არწყული, მცენ. შვინდანწლა, глогъ.

არხი, ს. რუ, რუსხმული, каналъ, канала.

არხიდიაკონი (ბერძ.), ს. მთავარდიაკონი, Архидіаконъ.

არხიეპისკოპოზი (ბერძ.) ს. მთავარ ეპისკოპოზი, Архіепископъ.

არხიერი (ბერძ.), ს. ეპისკოპოზი. архіерей, მღვდელ მთავარი; **-რობა**, მღვდელ მთავრობა. архіерейство.

არხიმანდრიტი (ბერძ.), ს. მონასტრის მთავარი, архимандритъ.

არხილი, ს. თოვლი ბზარი (თათრ.), снѣгъ подмерзшій.

არხიპელაგი (ბერძ.), ს. მრავალნი ჭალაკნი მახლობელ ურთიერთისა მდებარენი ზღვასა შინა; архипелагъ. [торство.

არხიტექტორი, ს. архитекторъ: -რობა, архитек-

არჯაკელა, არჯოიკა (არჯიოკა სომხ.), дикій артишокъ, ბუნ. ლ. спаржевой горохъ, ერისთ. ლ.

არჯალა პირი, შეჭმუხნვილი პირის სახე злостное лице, ვისრ. 44.

არჯახპი (სომხ), ძაღა, მიწალები, შაბიამანი, купоросъ.

არჯმანიკი (სპარ), ს. მცენ. flos siliquae, მენინ. ლ.

ასაბადი (არაბ.), ს. სასაგნო, мишень, цѣль, ვისრ.

ასაბამი, ს. ასაკრავი, привязь. [146.

ასაბი, ასაბია (არაბ.) ს. ყურცემული, მოყვასი მტერზედ სამტროდ და მოყვარესთან სამოყვროდ, თანა მოსაგრე, თან მოლაშქრე, თანაზიარი, თან მონაწილე; союзникъ, сообщникъ, товарищъ, ქილ. 325, ალბ. 15, გიორგი მეფ. სამ. 40, რუსუდ. 1; полицейскій чиновникъ, დავრ. 16.

ასაბობა (ვუასაბებ), ზ. მ. ვუქომაგებ, ვუამხანაკებ, ან ამხანაკად გავუხდები, вступить въ союзъ, въ сотоварищество, заступаться, ალბ. 35, მიასაბებ, ზ. მიჩ. ამხანაკად გამიხდები, ჩემს მხარეს დაიჭერ, გუჯ. 12, вступишь со мною въ союзъ, примешь мою сторону.

ასაბორგველი, ზედ. раздражительный, ქილ. 375.

ასადგომი, ზედ. ასაყენებელი, подлежащій поставленію, -მად. для вставанія, რუსუდ. 961.

ასავალი, см. აღსავალი.

ასაზეველი, ზედ. ასაწეველი, подлежащій къ поднятію.

ასაზიდი, ზედ. ასატანელი, подлежащій къ отнесенію на верхъ.

ასაზრზენი, ზედ. противный, უსიამოვნო, საზიზღარი, ქილ. 551.

ასათირი (ბერძ.) ს. 6 დრამი ან ოთხი დანგის წონა, сиклъ (вѣсъ и монета); საბ. ლ.

ასაკი, ს. ტანი, სიდიდე ტანისა; საზომი კაცთა ცხოვრების ჟამისა, რომელიც განიყოფების ხუთად; სიჩჩოებად, სიყრმედ, სიჭაბუკედ, სიმამაკაცედ და მოხუცებულებად, ростъ; возрастъ, მარკ. 19—3; იოან. 9—21; მათ. 16—21; რიცხ. 31—19; ასაკს მოსვლა, придти въ возрастъ, въ совершенныя лѣта, ასაკით იყო მცირე, ростомъ былъ малъ, **ასაკიერი, ასაკოვანი**, ზედ. მოზდილი, მოწიფებული, взрослый, 1 ქართლ. 28, **ასაკოვანება**, ს. მოწიფულობა, возмужалость, **ასაკ მოსული**, совершеннолѣтній.

ასაკიდი, ზედ. საკიდარი, вьючный.

ასაკლებელი, ზედ. ასაოხრიაქებელი, დასარბევი, подлежащій разграбленію, -ბლად, ზმ. ზ. для грабежа.

ასაკერავი, ზედ. ასალარავი, ასაქოქლავ, подлежащій къ сшиванію, ქილ. 480.

ასაკობა, возрастъ, взрослость.

ასაკრავი, ურემთა და ერქვანთ საბელი, перевязь, подпруга.

ასაკრეჭი, ზედ. გასაკრეჭი, ასაკვეცი (თმა); подлежащій остриженію.

ასალარი, ზედ. ასაქოქლავი, подлежащій сшиванію, ქილ. 48.

ასალი, იმერ. ყაჯარი, Чапракъ.

ასამაღლებელი, ს. ლოცვათა დასასრულებელნი ლექსნი ხმა მაღლად სათქმელი მღვდლისაგან სადიდებლად წმინდისა სამებისა, возгласъ, ფსალ. 3—4.

ასამწერლო, ს. ფასი აწერისათვის ხალხისა, плата за составленіе народной описи, დასტ. 101, 116.

ასანთებელი, ზედ. ნ. ანთება.

ასაოხრებელი, ნ. აოხრება.

ასათირი, ს. სიკილი (თეთრი) ძველებური, спклъ.

ასაპყრობი, -ბელი, ზედ. ხელში ასაღებელი; ხელის ასაპყრობელი, საშველი; подлежащій взятію въ руки, вспомогательный, გამოსლ. 27—8.

ასარბენი კიბე, лѣстница.

ასარვა (ვ), ზ. მ. სარით დამაგრება ვაზისა, ставить стойки подъ виноградную лозу, ევთვმ. ცხოვრ.

ასარი (ლათ.), ს. დინარის მეოცედი წონა ანუ დანგი, ассарій, мелкая монета, მათ. 10—29.

ასასვლელი, ნ. ასვლა.

ასასრულებელი, ზედ исполнительный.

ასახსნელი, ზედ. ქვემდებარე ახსნისა, полежащій отвязыванію.

ასატანი, ზედ. ქვემდებრე ატანისა, подлежащій отнесенію на верхъ; გასაძლისი, сносный, терпкій.

ასაფარებელი, ს. ფარდა, занавѣсъ, გუჯარი.

ასასი, ს. განდგომილნი მაჰმადიანნი სარწმუნოებისაგან, სასტიკად მწავალებელნი, რომელნიც არ იყვნენ მათის სარწმუნოებისა, секта ассасиновъ.

ასასბაში, მირი 263, უფროსი ასასთა; глава, начальникъ секты ассасиновъ.

ასაფი, ნ. ასაბი.

ასაქანებელი, ზედ. ასასვლელი, вскатъ.

ასაქმარი, ვეფხ. 132, განმწონი, пронзающій.

ასაღები, ზედ. გამოსართმევი, взимаемый, სისხლის ასაღები, мщеніе, кровь за кровь, ხეილ. 1; შურის ასაღები, საშურველი, завидный, ასაღები ზოგჯერმე ოყნასაც ნიშნავს, клистиръ, ბუნ. ლ.

ასაყარი, ასაყრელი, ზედ. გასამგზავრები, относящійся къ выступленію въ походъ, -ქოსი, ჭკრეს, били походный барабанъ, ვეფხ. 389; რუსუდ. 125, 135, 197; ვისრ. 56, კაცების ასაყრელად, для переселенія людей, ალექ. 199.

ასაყარ-ჩამოსაყარი კართა, საკვალთი, задвижка, საბ. ლ.

ასაშენებელი, ზედ. ასაგებელი, строильный, строительный, -ბლად, на постройку.

ასაშვებელი, ასაშვები, ზედ. ასახსნელი, подлежащій къ отвязыванію.

ასაჩქარებელი, ზედ. საშური, სასწრაფო, спѣшный, რუსუდ. 683.

ასაძრომელი, ზედ. ასალოღველი, ძრომით ასასვლელი, подлежащій къ корабканію.

ასაწევი, ზედ. ასაღები, подъемный.

ასაწერი, ზედ описательный.

ასაწყვეტელი, ზედ. მოსაწყვეტელი, აღსახპობელი, истребительный.

ასახურელი, ზედ. სახურავი, თავ სარქმელი, крыша, რუსუდ. 719.

ასდენ, ზმ. ზ. ესრეთ, такъ; **ასდენი**, ამისთანა, ამგონი, такой, ვეფხ. 535.

ასება (ვაასებ), ზ. მ. ასად გავხდი, усотерить.

ასე, ზზ. აგრე, такъ, ასე და ისე, такъ и сякъ.

ასეები, ესეენი, эти, ვეფხ. 1358.

ასე, ასრე, ზმ. ზ. ესრეთ, такъ, ასე რომ, такъ что, ასე და ისე, такъ и сякъ, ასეღა, ასრეღა, такъ, такимъ же образомъ.

ასეთი, ზედ. ამისთანა მაგალ. ანდ. ასეთმა ფურმა დამწიხლოს რომ საწველს ავსებდეს, такой, ასეთ ისეთი, такой, сякой, ასეთ ასეთი, такой.

ასევა (ვუ), ზ. მ. მოვუსევ, напускать, натравлять, пускать для нападенія, (ავესევი), ზ. თვ. მოვესევი; მივეტევები, მივარდები, бросаться, кидаться на кого; востать, взбунтоваться, გორგ. 34, ქართლ. ცხ. 2 ტ. 402, 442.

ასერ, შორ. вотъ!

ასერვა (ვს), ზ. მ. ავსჭრი, დავკოდავ; насѣкать, надрѣзать.

ასეული, ზედ. ასიანი, сотенный, მარტ. 30—1.

ასვენება (ვა), ზ. მ. პატივით ავიღებ ხატსა, ჯვარს; поднять образъ и т. п.

ასვლა, სზ. восхожденіе, восходъ; ტახტზედ ასვლა, восшествіе на престолъ, (ავალ, ავვლი, ავდივარ, ადიხარ, ადის), ზ. უ. ავხდები, восходить, ჰაერში ავალ, подняться на воздухъ; კვამლი ადის, дымъ поднимается; ავიდა ხეზედ, взлѣсть на дерево; სიბრძ. 107; ავიდა მთაზედ, взошелъна гору, აღვედით ეგვიპტედ, мы пришли въ Египетъ, დაბად. 44, 18, რაც ღალა ავიდეს, сколько хлѣбная подать соберется, 8 დასტულ. ახლავ კიბეზედ, восходить по лѣстницѣ, (ავივლი), ავიარებ, проходить, (ავუვლი), გავუვლი, заходить, (ავუვალ), ავუხდები; ვემყოფინები; взойти на верхъ; доставать, хватать, შენ ჩვენ სისხლს ვერ აუხვალ, не можешь миновать нашего кровомщенія, რუსუდ. 659; თუ ვერ აუვიდეს, если онъ неможетъ, не въ состояніи, ვახტ. სამ. 151; შენს გიჟობას ვინ აუვა, кто можетъ сносить твои глупости, იმას ვინ აუვა, кто съ нимъ можетъ справиться, ჩემი ქონება მოვალეებს ვერ აუვიდოდა, мое имущество недостаточно было, чтобы удовлетворить кредиторовъ, ქილ. 584; სიტყვით თავს ვერ აუხვალ, на словахъ ты не справишься съ нимъ, მოურ. 290; (ავისვლები), возвышеніе имѣетъ всѣ удобства для восхожденія; იმათ სიმდიდრეს თავს არ აესვლების რა, у нихъ несмѣтное богатство, რუსუდ. 505, (ამეხვლება),

я могу взойти, **ასული, აღსრული**, მიმ. взошедшій; **აღსასვლელი**, ასასვლელი, восходъ, თავს ამსვლელი, მოურავ. 144, კმასაყოფელი, достаточный избыточный.

ასვლება (ვჰ), ზმ. ენით ალვწბავ, вылокать.

ასვრა, ნ. აღსვრა.

ასვრება (ვ), ზ. მ. ერთად ავზელ, ავსრეს, разминать, ქიმია 256, обвалять.

ასვლება (ვ), ავსთქვლეფ, ავლოკ, вылизать.

ასთაკვი (ლათინ.), ს. морской ракъ.

ასთევე, ასრევე, ზმ. ზ. такъ, такимъ образомъ.

ასი, რიც. ათჯერ ათი, მაგალ. ანდ. ასის წლის ბებერმა იანვარში მარწყვი მოინდომა; сто, ასი წელიწადი, сто лѣтъ, სამასი, триста, ოთხასი, четыреста, ასჯერ, сто кратъ, ასამდინ, до ста, ასობით, сотнями, ასწილად, сто кратъ, ასად ასი, въ тысячу разъ.

ასილა, ს. მიმინოს ჰგავს, ღამით ხედავს, ამისთვის ღამურად უხმობენ, ზოგგან ყარყატი სწერია; еродія, цапля, იერემ. 8, 7; лилокъ, ერის. ლ.

ასივება (ვა), ზ. მ. გავასივებ, კანს ავაბურცებ, произвести опухоль, (ვ-დები), ზ. უ. გავსივდები, ავბურცდები, опухать.

ასისთავა, ს. მცენ. горечавка, პფ. золототысячникъ, ბუნ. ლ; ერის. ლ.

ასისთავი, ს. უხუცესი ასსაზედა; сотникъ.

ასკატი, ს. მფრინველია чирокъ, ბუნ. ლ.

ასკეცი, ზედ. ასეული, сторичный, сторица.

ასკეთიკური, ზედ. სამხოლოვო, სამეუდაბნოვო, аскетическій, ტიმოთ. 102.

ასკიკუკუ, ს. თამაშობაა ერთგვარი, ერისთ. 55.

ასკილი, ს. ველური ვარდი, шиповникъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ.

ასკიტი, ნ. ასკატი.

ასკინკილაობა, ხტომა, скачка на одной ногѣ; (ვასკინკილაობ, -ლავე), ზ. უ. ვჰხტი, скакать на одной ногѣ, კაცია 28.

ასკიტიკოსი, ს. მეუდაბნოვე, аскетъ, отшельникъ.

ასლანი, ს. (თათრ.), ორმოც ფარიანი თეთრი, монета въ 40 паръ, სამ. ვახტ. 15; სიბრძ. 165, დასტულ. 40.

ასლობანდი. ს. росной ладанъ, პ. ფ.

ასლი, ს. მცენ. полба, оркишъ, გამოს. 9—29; ეზეკ. 4—8; ისაია 28—26; სიბრძ. 68, 3 მეფ. 19—6; ბუნ. ლ. პ. ფ.

ასლი (არაბ.), ზედ. ნამდვილი, подлинный, настоящій.

ასმა, ასვმა (ვსვამ), ავაყენებ ჯდომილთა, ან მაღლა დავსვამ, заставить встать съ мѣста; сажать на верхъ, ავისვამ, აისვემდი, отмѣчать, ხრონოლ. 30.

ასმენაკი, ს. ნადირთ შესაპყრობი მახე, тенето, сѣть для ловли дикихъ звѣрей.

ასნაკეცი, ზედ. ასად ნაკეცი, стократный, -ცრემლი, ვეფხ. 271.

ასნაფი (არაბ.), ს. ხელოსანთ საზოგადოობა, განსაკუთრებულად სხვათაგან; цехъ, ასნაფის სათხოვარი, оброчныя деньги съ цеховыхъ.

ასო (არაბ.), ს. წევრი, ნასხამი გვამისა, თვითოეული მარცვალი წერილისა членъ, суставъ; буква, ხმოვანი ასო, гласная буква, ასომთავრული, заглавныя буквы, ასოასოდ დაჭრა, изрѣзать въ куски, ასო მრგლოვანი, круглый почеркъ.

ასობა, ს. ას რიცხულობა, сотня, ას-ასობით, по сту, сотнями, (ვა), ზ. უ. быть сотнею, მარკ. 85—2; ასობით, по сту.

ასოეული, ზედ. ასო ასოდ დაყოფილი; суставный, -ლად დაჭრა, разрѣзать по суставамъ.

ასოობითი, ზედ. членовой, კავშ. 104.

ასორა, ს. ვეცხლის საყვირი, серебрянная музыкальная труба.

ასოცი, რიცხ. сто двадцать, ასოცება (ვია), ასოც რიცხვად შევიქმ, составить число сто двадцать, ვეფხ. 1449, 1155.

ასპანური, ს. თეთრია, монета, სიბრძ. 38.

ასპარეზი, ს. სტადიონი, უტევანი ან სარბიელი; მოედანი 200 მხრისა სარკინებელად და საბურთაოდ; арена, поприща, подвизалище, ристалище, ალარა ჰკრა ასპარეზსა, не приглашали къ ристалищу; ვეფხ. 100, 1 კორ. 9—25.

ასპარეზობა, ს. თამაშობა ასპარეზედ, ე. ი. რბოლა, ჭენება, რკინაობა, ბურთაობა და სხ. турниръ, гимнастическія упражненія или публичныя игры, (ვაა-ზებ) ზ. მ. заставить принять участіе въ публичныхъ играхъ, (ვასპარეზობ), ზ. უ. принимать участіе въ публичныхъ играхъ, დარეჯ. 97—8.

ასპიროზი, ასპიროსი, ს. აფროდიტი, მთიები ვეფხ. 955, კატილ. 103, венера (планета).

ასპიტი (ბერძნ.), გველი ფრიად გესლიანი, ჯარბი, ვეფხ. 1225; ისაი 11—8; ფსალ. 57—5, ядовитая змѣя, аспидъ.

ასპიტი, ასპიტის ქვა, ს. შავი ქვა ფიქალიანი, იაშმისა ან იასპირ ფერისა, аспидъ, аспидная доска. [cineria.

ასპუჭაკი, ს. მფრინ. 2, სჯულ. 14, ერის. ლ. silvia

ასრე, აგრე, ზმ. ზ. такъ, ასრევე, такъ же. [нать.

ასრესა (ვ), ზ. მ. ავსვრემ, ერთად ავზელ, размиаться.

ასვრემა, (ავჰსვრემ, -რიმე), ავჰსრეს, размять.

ასროლა (ვისვრი), მაღლა ავაგდებ, бросать, кидать въ верхъ.

ასრულება (ვა), ნ. აღსრულება.

ასსარონი (ებრ.), ს. ებრაული საწყაო, ассаронъ, еврейская мѣра.

ასსიგნაცია, ს. ქაღალდის ფული, ассигнація.

ასტამი, ს. ტარიანი ფართო რკინა ცომის ასაფხეკი, скребокъ,

ასტის ზირა, მცენ. იტალიანურად, Piltro პ. ფ.

ასტროლაბი (ბერძნ.), ს. астролябія, астрономическій инструментъ.

ასუბუქება, см. ამსუბუქება.

ასული, ს. ქალი შვილი, дочь; **ასულობა**, ს. ასულად ყოფნა, ქალი შვილობა, дщерство, მარტ. 1—2; ქართ. ცხოვ. 2, ტ. 344.

ასული, მიმ. აწეული, აყვანილი (ასვლა), возведенный, ენა ბევრად ასული, ვეფ. 33 ენა მრავალ მჭევრობით აყვანილ დიდს ხარისხზედ, языкъ краснорѣчіемъ возведенный на высокую степень достоинства.

ასუნასი, ს. ერთგვარი თამაშობა სათამაშოს ქაღალდისა, игра картачная въ 20 картъ.

ასუნება (ავსუნდები), ზ. ვდ. ავყროლდები, სუნი ამედინების, протухнуть, провонять, **ასუნებული**, მიმ. провонялый.
ასუნელება (ვა), ზ. მ. სუნნელებას გამოვაცემინებ, მშვენიერად ვასურნელებ, заставить благоухать.
ასურემა, ნ. ასვრემა.
ასურნელება (ვ-ლდები), ზ. უ. начинать издавать благоуханіе, ვისრ, моя рукопись 46.
ასფალტოსი (ბერძნ.), ს. შავი კუპრი, დაბად. 11—3; асфальтъ.
ასფაზი, მცენ. წამლ. შემზადება ბაცონ. შვ. თ. 28.
ასფოდელო (ბერძნ.), წყლის ლიკა, შრეში, თიოში, მცენ. золотоголовникъ, царскія кудри, ბუნ. ლ. ციმოთ. 59, სამოთხე; სავსება; ქრისტ. ახალი შაირები გვერდი 22. ციმოთ. 21, ველი ასფოდელოსისა, სამოთხის მოედანი, площадь рая.
ასწვრივ, ზმ. ზ. გასწვრივ, вертикально, вверхъ, დასწვრივი, по направленію внизъ, ციმოთე 139; ქმნულ. წ. 14.
ასწილად, ზმ. ზ. ასჯერ, стократъ, всотеро, 2, მეფეთ. 24—4.
ასწლოვანი, ზედ. ასის წლისა, столѣтній, **ასწლოვანება**, столѣтіе.
ასწორ, ზმ. ზ. ასწვრივ, паралельно вверхъ, დასტ. 48.
ასწორებული, ზედ. ჩახრ. 11, არვინ ჰსჩნდა თქვენთან ასწორებელი, никто не могъ съ вами сравниться.
ასწრაფება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, поторопить, (ვი), ავჩქარდები, ავეშურები ზ. მიჩ. торопиться, спѣшить.
ასწრება, ასწრობა (ავა, ავუ), ზ. მ. უდრეს სხვისა ვიქმ რასმე, предупреждать, напередъ успѣть, опередить кого, въ чемъ, ცხენს ასწრობას ლამოდა, онъ хотѣлъ поспѣшно вскочить на лошадь, ცოლ შვილი ტყეში ავასწარ, я успѣлъ скрыть свое семейство въ лѣсу.
ასხლეტა (ვა), ავართმევ, ავაცლი, срывать, (ავა ქრთამსა), ქილ. 621, ქრთამს ავკრავ, გამოვართმევ, сорвать взятку; (ვი), ზ. მ. თავს ავიცილებ, მოვირიდებ, устранять отъ себя, დარეჯ. 120, 5.
ასხლტომა (ავსხლტები), ზ. უ. გავსხლტები, ავირეკნები, отскакивать.
ასხმა (ვ), ზ. მ. მრავალთ ავსვამ, ავაყენებ ადგილიდამ, ან მაღლა დავსხამ, заставить встать многихъ съ мѣста; сажать на возвышенное мѣсто, ავსხამ ცხენებზედ посадить на лошадей, გამოსვ. 4—20, დაბად. 31—18; აღვუსხამ აღვირს, взнуздать лошадь, იაკობ. 3—3; (ვა), ზ. მ. მაღლა ავიყვან მრავალთა, отводить на верхъ; (ავა) нанизать; აგვვასხეს, взвели насъ на верхъ, ავასხამ (წყალს) ზ. მ. წყალს გადავასხამ, обливать водою.
ასხმა (ავასხამ) ნაოჭებსა, собирать складки, -მძივსა, нанизать.
ატალახება (ვა), ზ. მ. გავატალახიანებ, ტალახს ავადგენ; образовать грязь, (-დები), ზ. ვ. გავტალახიანდები, грязнѣть.
ატამი, ს. მცენ. персикъ.
ატანა (ვა), ზ. მ. უნებურად სხვათა შორის ავიღებ რასმე, ავაყოლებ მაგ. სუფრას დანა აატანა, взять что нечаянно; ავატან სიმღერის ხმასა, вторить кому въ пѣніи; (ვი), ზ. მ. მაღლა ავზიდავ; გავუძლებ; относить на верхъ, сносить, терпѣть, სიცივე ვერ აიტანა, не могъ выносить холода, აქაურს ჰაერს ვერ ავიტან, я не могу выносить здѣшняго климата, ავიტან სიცივეს, შიმშილს, сносить холодъ, голодъ, ავიტან უბედურობას, сносить несчастіе, კანკალმა ამიტანა, бросило меня въ дрожь, (ავიტანები) ზ. ვ. მაღლა ავიღები; გავიძლები, относиться на верхъ; быть сноснымъ, (ავეტანები), ზ. თვ. ავჰყვები, быть взяту нечаянно, **ატანინება** (ვა), ზ. სხ. მაღლა ავაზიდვინებ; заставить отнести на верхъ, (ვაიარაღსა), თავს ავიცილებ, არ მოვიხვედრებ იარაღსა, отклонить отъ себя ударъ оружія, ყარამ. 86, 412.
ატანინება (ვა), ზმ. ფარს ავატანინებ, ავაცილებინებ, отпарировать щитомъ, ხეილ. 15.
ატაცება (ვს), ძალით ავართმევ, მოვსტაცებ, выхватить, вырвать, ქართ. 1. ტ. 353. (ვი), ზ. მ. მოტაცებით ავიღებ, схватить, შიშის ზარმა აიტაცა, страхъ его обуялъ, აღვიტაცებ ბურთსა; на лету схватить мячъ; რუსუდ. 441; ყმაწვილობის ქარმა აიტაცა, пылъ молодости увлекъ его, (ვიტაცები). ზ. ვ. გული და გონება წამელების სიხარულით ან სიძულილით, восторгаться, восхищаться; приходить въ изступленіе, вспыхнуть, 2, კორინ. 12—2, **ატაცებული**, მიმ. восторженный, სულწაღებული; **აღტაცებულება**, ს. სულწაღებულება, восторженность, **ასატაცებელი**, подлежащій унесенія; восхитительный, რუსდ. 692.
ატეხა (ვს), ზ. მ. ავაგლეჯ, ავხეთქ; აღვძრავ, აღვაზრზინებ, შევაგულიანებ; отламывать, вздирать; возбуждать, поджигать кого, ატეხა ბეჭდისა, сломать печать, ავსტეხ ომსა, возжечь войну, (ვუ), ზ. მ. მიზეზს შევამთხვევ. მოვატყუევებ უბედურობას, причинять кому вредъ, ატეხილი, მიმ. отломанный, возбужденный: -ტყე, дуброва, чаща, (ავიტეხ), ზ. მ. დავიჟინებ, заупрямиться, **ატეხილი**, ზედ. ატეხილი შამბი, зарослина, ს. ქ. ლ. **ანატეხი**; ზედ. отломокъ.
ატირება (ვა), ზ. მ. ტირილს დავაწყებინებ, заставить плакать, (ამეტირება), ცრემლს ჩამოვაგდებ, прослезиться, (ავუტირდები). ზ. ვდ. зарыдать, заплакать, ერთმანერთს აუტირდნენ, ე. ი. შესტრეს; другъ у друга вызвало слезы; **ანატირი**, прослезившійся; მიმ. (ავსტირდები) ზ. ვდ. მოვჰყვები ტირილს начать плакать, (ამიტირდება), со слезами умолять.
ატკივნა (ამტკივა), ზ. მ. ტკივილს დამიწყებს; начинать болѣть; -მუცელი, начинаются потуги къ родамъ, **ატკივნება** ფეხისა, боль ноги, ვისრ. 189; თავი ამტკივდა, стала у меня голова болѣть; (ავსტკივდები) ზ. ვდ. начинать болѣть, ქილ. 152, გული აეტკინა, მგოსანი 41, онъ принялъ къ сердцу, **ანატკივი**, наболѣлый, ქილ. 221, 340.
ატკრეცა (ვს), ზ. მ. ავაბურცებ, გავასივებ დაწვითა;

я могу взойти, **ასული, აღსრული,** მიმ. взошедшій; **აღსასვლელი,** ასასვლელი, восходъ, თავს ამსვლელი, მოურავ. 144, კმასაყოფელი, достаточный избыточный.

ასვლეპა (ვპ), ზმ. ენით აღვწავ, вылокать.

ასვრა, ნ. აღსვრა.

ასვრეპა (ვ), ზ. მ. ერთად ავზელ, ავსრეს, разминать, ქიმია 256, обвалять.

ასვლეპა (ვ), ავსთქვლეფ, ავლოკ, вылизать.

ასთაკვი (ლათინ.), ს. морской ракъ.

ასთევე, ასრევე, ზმ. ზ. такъ, такимъ образомъ.

ასი, რიც. ათჯერ ათი, მაგალ. ანდ. ასის წლის ბებერმა იანვარში მარწყვი მოინდომა; сто, ასი წლიწადი, сто лѣтъ, სამასი, триста, ოთხასი, четыреста, ასჯერ, сто кратъ, ასამდინ, до ста, ასობით, сотнями, ასწილად, сто кратъ, ასად ასი, въ тысячу разъ.

ასიდა, ს. მიმინოს ჰგავს, ღამით ხედავს, ამისთვის ლამურად უხმობენ, ზოგგან ყარყატი სწერია; еродія, цапля, იერემ. 8, 7; лилокъ, ერის. ლ.

ასივება (ვა), ზ. მ. გავასივებ, კანს ავაბურცებ, произвести опухоль, (ვ-ღები), ზ. უ. გავსივდები, ავბურცდები, опухать.

ასისთავა, ს. მცენ. горечавка, პფ. золототысячникъ, ბუნ. ლ; ერის. ლ.

ასისთავი, ს. უხუცესი ასსაზედა; сотникъ.

ასკალი, ს. მფრინველია чирокъ, ბუნ. ლ.

ასკეცი, ზედ. ასეული, сторичный, сторица.

ასკეტიკური, ზედ. სამხოლოვო, სამეუდაბნოვო, аскетическій, ცხოვ. 102.

ასკიპუპ, ს. თამაშობაა ერთგვარი, ერისთ. 55.

ასკილი, ს. ველური ვარდი, шиповникъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ.

ასკილი, ნ. ასკალი.

ასკინკილაობა, ხტომა, скачка на одной ногѣ; (ვასკინკილაობ, -ლავე), ზ. უ. ვჰხტი, скакать на одной ногѣ, კაცია 28.

ასკიტიკოსი, ს. მეუდაბნოვე, аскетъ, отшельникъ.

ასლანი, ს. (თათრ.), ორმოც ფარიანი თეთრი, монета въ 40 паръ, სამ. ვახტ. 15; სიბრძ. 165, დასტურ. 40.

ასლბანდი. ს. росной ладанъ, პ. ფ.

ასლი, ს. მცენ. полба, оркишъ, გამოს. 9—29; ეზეკ. 4—8; ისაია 28—26; სიბრძ. 68, 3 მეფ. 19—6; ბუნ. ლ. პ. ფ.

ასლი (არაბ.), ზედ. ნამდვილი, подлинный, настоящій.

ასმა, ასმა (ვსვამ), ავაყენებ ჯდომიდამ, ან მაღლა დავსვამ, заставить встать съ мѣста; сажать на верхъ, ავისვამ, აისვემი, отмѣчать, ხრონოლ. 30.

ასმენაკი, ს. ნადირთ შესაპყრობი მახე, тенето, сѣть для ловли дикихъ звѣрей.

ასნაკეცი, ზედ. ასად ნაკეცი, стократный, -ცრემლი, ვეფხ. 271.

ასნაფი (არაბ.), ს. ხელოსანთ საზოგადოობა, განსაკუთრებულად სხვათაგან; цехъ, ასნაფის სათხოვარი, оброчныя деньги съ цеховыхъ.

ასო (არაბ.), ს. წევრი, ნაწევრი გვამისა, თვითოეული მარცვალი წერილისა членъ, суставъ; буква, ხმოვანი ასო, гласная буква, ასომთავრული, заглавныя буквы, ასოასოდ დაჭრა, изрѣзать въ куски, ასო მრგლოვანი, круглый почеркъ.

ასობა, ს. ას რიცხულობა, сотня, ას-ასობით, по сту, сотнями, (ვა), ზ. უ. быть сотнею, მარკ. 85—2; ასობით, по сту.

ასოეული, ზედ. ასო ასოდ დაყოფილი; суставный, -ლად დაჭრა, разрѣзать по суставамъ.

ასოობითი, ზედ. членовой, კავშ. 104.

ასორა, ს. ვერცხლის საყვირი, серебрянная музыкальная труба.

ასოცი, რიცხ. сто двадцать, ასოცება (ვია), ასოც რიცხვად შევიქმ, составить число сто двадцать, ვეფხ. 1449, 1155.

ასპანური, ს. თეთრია, монета, სიბრძ. 38.

ასპარეზი, ს. სტადიონი, უცხვანი ან სარბიელი; მოედანი 200 მხრისა სარკინებელად და საბურთაოდ; арена, поприще, подвизалище, ристалище, ალარა ჰკრა ასპარეზსა, не приглашали къ ристалищу; ვეფხ. 100, 1 კორ. 9—25.

ასპარეზობა, ს. თამაშობა ასპარეზედ, ე. ი. რბოლა, ჭენება, რკინაობა, ბურთაობა და სხ. турниръ, гимнастическія упражненія или публичныя игры, (ვაა-ზებ) ზ. მ. заставить принять участіе въ публичныхъ играхъ, (ვასპარეზობ), ზ. უ. принимать участіе въ публичныхъ играхъ, დარეჯ. 97—8.

ასპიროზი, ასპიროსი, ს. აფროდიტი, მთიები ვეფხ. 955, კაცილ. 103, венера (планета).

ასპიტი (ბერძ.), გველი ფრიად გესლიანი, ჯარბი, ვეფხ. 1225; ისაი 11—8; ფსალ. 57—5, ядовитая змѣя, аспидъ.

ასპიტი, ასპიტის ქვა, ს. შავი ქვა ფიქალიანი, იაშმისა ან იასპირ ფერისა, аспидъ, аспидная доска. [cineria.

ასპუჭაკი, ს. მფრინ. 2, სჯულ. 14, ერის. ლ. silvia

ასრე, აგრე, ზმ. ზ. такъ, ასრევე, такъ же. [нать.

ასრეზა (ვ), ზ. მ. ავსვრემ, ერთად ავზელ, разми-

ასვრეპა, (ავჰსვრემ, -რიმე), ავჰსრეს, размять.

ასროლა (ვისვრი), მაღლა ავაგდებ, бросать, кидать въ верхъ.

ასრულება (ვა), ნ. აღსრულება.

ასსარონი (ებრ.), ს. ებრაული საწყაო, ассаронъ, еврейская мѣра.

ასსიგნაცია, ს. ქაღალდის ფული, ассигнація.

ასტამი, ს. ტარიანი ფართო რკინა ცომის ასაფხეკი, скребокъ,

ასტის ზირა, მცენ. იტალიანურად, Piltro პ. ფ.

ასტროლაბი (ბერძ.), ს. астролябія, астрономическій инструментъ.

ასუბუქება, см. ამსუბუქება.

ასული, ს. ქალი შვილი, дочь; **ასულობა,** ს. ასულად ყოფნა, ქალი შვილობა, дщерство, მარკ. 1—2; ქართ. ცხოვ. 2, ც. 344.

ასული, მიმ. აწეული, აყვანილი (ასვლა), возведенный, ენა ბევრად ასული, ვეფ. 33 ენა მრავალ მჭევრობით აყვანილ დიდ ხარისხზედ, языкъ краснорѣчіемъ возведенный на высокую степень достоинства.

ასუნაზი, ს. ერთგვარი თამაშობა სათამაშოს ქაღალდისა, игра картачная въ 20 картъ.

ასუნება (ავსუნდები), ზ. ვდ. ავყროლდები, სუნი ამეღინების, протухнуть, провонять, **ასუნებული**, მიმ. провонялый.

ასუნელება (ვა). ზ. მ. სუნნელებას გამოვაცემინებ, მშვენიერად ვასურნელებ, заставить благоухать.

ასურემა, ნ. ასვრემა.

ასურნელება (ვ-ლდები), ზ. უ. начинать издавать благоуханіе, ვისრ, моя рукопись 46.

ასფალტოსი (ბერძნ.), ს. შავი კუპრი, დაბად. 11—3; асфальтъ.

ასფასი, მცენ. წამლ. შემზადება ბაცონ. შვ თ. 28.

ასფოდელო (ბერძნ.), წყლის დიკა, შრეში, თიოში, მცენ. золотоголовникъ, царскія кудри, ბუნ. ლ. ტიმოთ. 59, სამოთხე; სავსება; ქრისტ. ახალი შარები გვერდი 22. ტიმოთ. 21, ველი ასფოდელოსისა, სამოთხის მოედანი, площадь рая.

ასწვრივ, ზმ. ზ. გასწვრივ, вертикально, вверхъ, დასწვრივი, по направленію внизъ, ტიმოთე 139; ქმნულ. წ. 14.

ასწილად, ზმ. ზ. ასჯერ, стократъ, всотеро, 2, მეფეთ. 24—4.

ასწლოვანი, ზედ. ასის წლისა, столѣтній, **ასწლოვანება**, столѣтіе.

ასწორ, ზმ. ზ. ასწვრივ, паралельно вверхъ, დასტ. 48.

ასწორებული, ზედ. ჩახრ. 11, არვინ ჰსჩნდა თქვენთან ასწორებელი, никто не могъ съ вами сравниться.

ასწრაფება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, поторопить, (ვი), ავჩქარდები, ავეშურები ზ. მიჩ. торопиться, спѣшить.

ასწრება, ასწრობა (ავა, ავუ). ზ. მ. უდრეს სხვისა ვიქმ რასმე, предупреждать, напередъ успѣть, опередить кого, въ чемъ, ცხენს ასწრობას ლამოდა, онъ хотѣлъ поспѣшно вскочить на лошадь, ცოლ შვილი ტყეში ავასწარ, я успѣлъ скрыть свое семейство въ лѣсу.

ასხლეტა (ვა), ავართმევ, ავაცლი, срывать, (ავა ქრთამსა), ქილ. 621, ქრთამს ავკრავ, გამოვართმევ, сорвать взятку; (ვი), ზ. მ. თავს ავიცილებ, მოვირიდებ, устранять отъ себя, დარეჯ. 120, 5.

ასხლტომა (ავსხლტები), ზ. უ. გავსხლტები, ავირეკნები, отскакивать.

ასხმა (ვ), ზ. მ. მრავალთ ავსვამ, ავაყენებ ადგილიდამ, ან მაღლა დავსხამ, заставить встать многихъ съ мѣста; сажать на возвышенное мѣсто, ავსხამ ცხენებზედ посадить на лошадей, გამოსვ. 4—20, დაბად. 31—18; აღვუსხამ აღვირს, взнуздать лошадь, იაკობ. 3—3; (ვა), ზ. მ. მაღლა ავიყვან მრავალთა, отводить на верхъ; (ავა) нанизать; აგვვასხეს, взвели насъ на верхъ, ავასხამ (წყალს) ზ. მ. წყალს გადავასხამ, обливать водою.

ასხმა (ავასხამ) ნაოჭებსა, собирать складки, -მძივსა, нанизать.

ატალახება (ვა), ზ. მ. გავატალახიანებ, ტალახს ავადგენ; образовать грязь, (-დები), ზ. ვ. გავტალახიანდები, грязнѣть.

ატამი, ს. მცენ. персикъ.

ატანა (ვა), ზ. მ. უნებურად სხვათა შორის ავიღებ რასმე, ავაყოლებ მაგ. სუფრას დანა აატანა, взять что нечаянно; ავატან სიმღერის ხმასა, вторить кому въ пѣніи; (ვი), ზ. მ. მაღლა ავზიდავ; გავუძლებ; относить на верхъ, сносить, терпѣть, სიცივე ვერ აიტანა, не могъ выносить холода, აქაურს ჰაერს ვერ ავიტან, я не могу выносить здѣшняго климата, ავიტან სიცივეს, შიმშილს, сносить холодъ, голодъ, ავიტან უბედურობას, сносить несчастіе, კანკალმა ამიტანა, бросило меня въ дрожь, (ავიტანები) ზ. ვ. მაღლა ავიღები; გავიძლები, относиться на верхъ; быть сноснымъ, (აეტანები), ზ. თვ. ავჰყვები, быть взяту нечаянно, **ატანინება** (ვა), ზ. სს. მაღლა ავაზიდვინებ; заставить отнести на верхъ, (ვაიარაღსა), თავს ავიცილებ, არ მოვიხვედრებ იარაღსა, отклонить отъ себя ударъ оружія, ყარამ. 86, 412.

ატანინება (ვა), ზმ. ფარს ავატანინებ, ავაცილებინებ, отпарировать щитомъ, ხეილ. 15.

ატაცება (ვს), ძალით ავართმევ, მოვსტაცებ, выхватить, вырвать, ქართ. 1. ტ. 353. (ვი), ზ. მ. მოტაცებით ავიღებ, схватить, შიშის ზარმა აიტაცა, страхъ его обуялъ, აღვიტაცებ ბურთსა; на лету схватить мячъ; რუსუდ. 441; ყმაწვილობის ქარმა აიტაცა, пылъ молодости увлекъ его, (ვიცები), ზ. ვ. გული და გონება წამლების სიხარულით ან სიძულილით, восторгаться, восхищаться; приходить въ изступленіе, вспыхнуть, 2, კორინ. 12—2, **ატაცებული**, მიმ. восторженный, სულწალებული; **აღტაცებულება**, ს. სულწალებულება, восторженность, **ასატაცებელი**, подлежащій унесенія; восхитительный, რუსდ. 692.

ატეხა (ვს), ზ. მ. ავაგლეჯ, ავხეთქ; აღვძრავ, აღვაზრზინებ, შევაგულიანებ; отламывать, вздирать; возбуждать, поджигать кого, ატეხა ბეჭდისა, сломать печать, ავსტეხ ომსა, возжечь войну, (ვუ). ზ. მ. მიზეზს შევამთხვევ. მოვაყუვევებ უბედურობას, причинять кому вредъ, ატეხილი, მიმ. отломанный, возбужденный: -ტყე, дуброва, чаща, (ავიტეს), ზ. მ. დავიჟინებ, заупрямиться, **ატეხილი**, ზედ. ატეხილი შამბი, зарослина, ს. ქ. ლ. **ანატეხი**; ზედ. отломокъ.

ატირება (ვა), ზ. მ. ტირილს დავაწყებინებ, заставить плакать, (ამეტირება), ცრემლს ჩამოვაგდებ, прослезиться. (ავუტირდები). ზ. ვდ. зарыдать, заплакать, ერთმანერთს აუტირდნენ, ე. ი. შესტრეს; другъ у друга вызвало слезы; **ანატირი**, прослезившійся; მიმ. (ავსტირდები) ზ. ვდ. მოვჰყვები ტირილს начать плакать, (ამიტირდება), со слезами умолять.

ატკივნა (ამტკივა), ზ. მ. ტკივილს დამიწყებს; начинать болѣть; -მუცელი, начинаются потуги къ родамъ, **ატკივნება** ფეხისა, боль ноги, ვისრ. 189; თავი ამტკივდა, стала у меня голова болѣть; (ავსტკივდები) ზ. ვდ. начинать болѣть, ქილ. 152, გული აეტკინა. მგოსანი 41, онъ принялъ къ сердцу, **ანატკივი**, наболѣлый, ქილ. 221, 340.

ატკრეცა (ვს), ზ. მ. ავაბურცებ, გავასივებ დაწვითა;

произвести опухоль посредствомъ обжоги, (ვიცები), ავბურცდები, ავსივდები დაწვისაგან; სიფიცხით წამოვსწითლდები; опухнуть отъ обжоги; вспылить, вспыхнуть.

ატლასი (არაბ.), აბრეშუმის ნაქსოვი, атласъ.

ატლასი, ს. წიგნი ღეოღრაფიულთა ქარტათა; сборникъ географическихъ картъ.

ატომი, ს. იოტა, ფიზიკურად განუკვეთელი სხეული, атомъ.

ატმოსფერა, ს. ჰაერი, атмосфера.

ატოლი, ს. მცენ. трюфель, ერის. ლ.; ს. ლ.

ატრიალება (ვა), ავაბრუნებ, повернуть.

ატუზება, ნ. ამოტუზვა; ავიტუზები კარებს უკან. украдкою стоять за дверьми.

ატყდომა (ავსტყდები), ზ. ვლ. ავიმტვრევი, ავილეწები; მოვჰყვვები ყვირილს და სხ. отламываться, начинать шумѣть, браниться, ატყდა ქარი, подулъ вѣтеръ, შფოთი ატყდა, началась брань, (ავუტყდები), ზ. ვლ. ავუმტერდები, მტრობას გამოვუცხადებ, начать вражду; გორგ. 255, არა აუტყდეს რა, чтобы съ нимъ не случилось несчастіе, სენი ამიტყდა, возобновилась болѣзнь.

ატყინება, ნ. ალტყინება.

ატყორცა (ავსტყორც, -ცე), ზ. მ. ავისვრი, бросать вверхъ.

ატყუება (ავი), ზ. მ. მოტყუებით წამოვიყვან, ან მოვიზირებ, сманить.

აუარება (ვუ), ზ. მ. признавать, შავთ. 93, ნახე აღვიარება; აუარებელი, ზზ. უთქმელი, თქმად შეუძლებელი; უთვალავი, словами неизъяснимый; несмѣтный, безчисленный.

აუბამი, აუბმელი, ზედ. დაუბმელი, непривязанный.

აუბნება (ვა), ზ. მ. მოვაყოლებ ლაპარაკს; заставить говорить, ქილ. 473; **აუბრება** (ავაუბრებ, -რე), იგივე აუბნება.

აუბრალოება (ვა), ზ. მ. გავამართლებ. оправдывать, ისაი 18—23, საბ. ლ.

აუგებელი, ზედ. აუშენებელი, непостроенный, -ბუნება, естество не рождаемое, გუჯ. 15.

აუგება (ვეაუგები), აუგად მეჩვენების, считать не приличнымъ, ვისრ. 174, 200 (მეაუგება), ზ. უ. მეკრტინება, აუგად მიმაჩნია, стыжусь; ვისრ. 42, 190.

აუგი, ს. სარცხვინელი, საკლემელი სიტყვა ან საქმე, стыдъ, страмъ, срамота, აუგს დავსდებ, срамить, хулить, **აუგიანი,** ზედ. უშვერი, срамный, **აუგიანობა,** ს. უშვერება, срамота, ვეფ. 190, ვისრ. 5, 130.

აუდუღარი, ზედ. некипяченный.

აუვსებელი, ზედ. გაუვსებელი, გაუმდიდრებელი, ненаполненный, необогащенный, ვეფხ. 366.

აუზი (არაბ.), ს. ავაზანა, წყლის საცავი, საგუბარი, ისარნები, бассейнъ.

აუზიდავად, ზზ. невыносимо.

აუთლელი, ზედ. несрѣзанный.

აუთრეველი, ზედ. нетасканный.

აუთრთოლებელი, ზედ. безъ озноба.

აუკაზმავი, ზედ. неснаряженный, неосѣдланный.

აუკერავი, ზედ несшитый.

აუკეცელი, ზედ. неприподнятый.

აუკიდებელი, ненавьюченный.

აუკინძავი, ზედ. неброшированный.

აუკრძალავი, ზედ. незапрещенный.

აულაგებელი, ზედ. неприбранный.

აულარავი, ზედ. несметанный.

აუმღვრეველი, ზზ. აუღელვებელი; აუშფოთებელი, невозмутимый.

აუნთებელი, ზედ. დაუნთებელი, незажженный.

აურაცხელი, ზედ. ურიცხვი, აუარებელი, несмѣтный, безчисленный, **-ლობა,** უანგარიშობა, неисчислимость.

აურზაური, ზედ. ჟინიანი; задорный, -სიტყვა, რუსუდ. 325, грубое слово; **აურზაურობა,** ს. ჟინიანობა, задорность, ვაურზაურობ, буянить, бушевать, **აურზაურიანი,** ზედ. შეუპოვრიანი, თავხელიანი, მოჩხუბარი; задорный; **აურზაურიანობა,** ნ. აურზაურობა.

აური, ს. უპეს ქვეით ნაწლევი, მოკლე და ფართო; საბ. ლ. пупочная жила, пуповина.

აუსვლელი მთა, ხე, ზედ. მთა ან ხე რომელზედა ასვლა შეუძლებელია, дерево, гора на которую подняться нельзя.

აუტანელი, ზედ. невыносимый.

აუტეხელი ბეჭედი, печать не сломанная.

აულებელი ხუფრა, ზედ. დაუსრულებელი პურისჭამა, მოურავ. 350; нескончаемый обѣдъ, ხელაულებლად, не подымая рукъ, ანგარიშ აულებელი, неисчислимый, несметный, რუსუდ. 563; აზრაულებელი, რუსუდ. 359, неподозрѣваемый, ქილ. 531, ნისლ ან თოვლ აულებელი მთა, гора вѣчно покрытая туманомъ и снѣгомъ

აუყოლიება, ს. არ ადევნებულება, непослѣдовательность, ყარამ. 374.

აუყრელი, ზედ. აუსახლებელი, გლეხი რომლისაც ასახლება შეუძლებელია; непереселяемый; ცხენი ალვირ აუყრელი, неразнузданная лошадь; **აუყრელობა,** გადაუსახლებულობა, непереселяемость.

აუშტარი (არაბ.) ს. ოსტინაგი, სასმელ საჭმელთ მნე; экономъ.

აუშხანა (სპარ.), ს. ადგილი დასაცავად საჭმელ-სასმელთა, мѣсто для складки съѣстныхъ припасовъ, დასტ. 50, 144.

აუჩქარებელი, ზედ. წყნარი; მშვიდი, არ აჩქარებული, тихій, не торопливый, **-ბლად,** ზმ. ზ. не торопливо, тихо, **აუჩქარებლობა,** ს. სიწყნარე, неторопливость, спокойность, ვეფხ. 209; სიბრ. 43; ქართლ. ცხ. 2, ტ. 518, ქილ. 350, 597.

აუცდენელი, ზედ. თავს გარდუვალი, აუცილებელი, неминуемый, ან დაუცდენელი, недающій промаха.

აუცილებელი, ზედ. მიუცილებელი, თანა წარუვალი, თანა-წარუხდომელი, მოუცილებელ; неминуемый, неизбѣжный; **-ბლობა,** ს. მიუცილებლობა. неминуемость.

აუწერელი, ზედ. არ აღწერილი, неописанный.

აუწონელი, ზედ. ვერ ასაწონი, невѣсомый, **-ნელად,** безъ вѣса.

აფათურება (ვი), ზმ. მოვიზოჭავ. захватить.
აფანცვა (ვჯ), ზმ. აზნევა, разсыпать.
აფარება (ვა), ზ. მ. ავხურავ, დავაფარებ, засловять, закрывать, ავიფარებ ხმალსა, приподнять саблю чтобы отвести ударъ, დარეჯ. 53—6; ავიფარებ პირსა, закрыть лице; ფარდას ავაფარებ, прикрыто что занавѣскою, (ვე-რები), ზ. თვ. скрыться за, მივეფარები, დავიმალები; **აფარვა** (ვჯ), ზ. მ. დავფარავ, მოვაფარებ; დავიცავ, прикрыть, ალ. 13, აფარებული, ანაფარები, მიმ. прикрытый, ქილ. 174.
აფაური, ს. მრგვალი სალესავი ჩარხით საბრუნავი, ნ. სასრევი, круглое на оси точило.
აფეთება (ვა), ზ. მ. შევაკრთობ, შევაშინებ; испугать во снѣ, (ავეფეთები, აფეთდები), ზ. თვ. შევკრთები, испугаться во снѣ, რუსულ. 715.
აფეთქა (აგჯ), ზმ. ავხწვავ, спалить.
აფეთქება (ავიფეთქებ), ზ. მიჩ. ერთს წამს ავენთები, ვითარცა თოფის წამალი და სხ. вспыхнуть, скоро, вдругъ воспламеняться, (ავა) ნ. აფეთქა, ან აწვა.
აფერიმ (სპარს), შორისდ. ვაშა, ვაშა! ბარაქალა! браво.
აფთარი, ს. მხეცი, гіена, იერემ. 12, 9, ვისრ.
აფთიაქი (ბერძნ.), ს. საცავი სამკურნალოთა წამალთა, аптека; აფთიაქარი, аптекарь.
აფთი (თათრ.), ს. მახვილი ფართო პირიანი და ცარგრძელი, алебарда, ქართლ. ცხოვრ.
აფთიონი, აფქიონი, ს. ციმონი, მხერვალი, საჭე, პიდალიო, ნავთ-სამართი; кормило, ნახე აფიონი.
აფიკი, აფხკა, ს. ფ̃ დ. თხელი კანი, перепонка.
აფიონი, აფთიონი, ს. ბანგი, თრიაქი, опіумъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ.
აფიცარი, ს. სამხედრო სახელო უნცერ-ოფიცარზედ მეცი, офицеръ.
აფოლხვება (ვა), ზ მ. მოვუშვებ, მოვადუნებ, ослабить, убавить тугость, ვეფხ. 389, იერემ. 5—27.
აფორიაქება, ს. აკლება, დარბევა, расхищеніе, (ვა, ვი), ზ. მ. ავიკლებ, ავაოხრებ, грабить, разграблять, расхищать, разорять, **აფორიაქებული**, მიმღ.: расхищенный, **ამაფორიაქებელი, ამფორიაქებელი**, разоритель, **ასაფორიაქებელი**, подлежащій расхищенію, разоренію, ალექ. 141.
აფორთხალება (აუფორთხალდა გული), ზ. ვდ. გულმა ცემა დაუწყო, забилось сердце.
აფრა, ს. ნავთ იალქანი, парусъ, **აფრის ქსელი**, парусина, საქმ. მიც. 57—17; ისაი 33—23.
აფრაკი, ს. პირმრუდე ფიცარი, доска съ обливиной, -კება (გავაფრაკლები), о доскахъ: ведетъ доску, коробитъ.
აფრენა (ვა), ზ. მ. ავუშვებ მფრინველს საფრენლად, 2, ქართ. ცხ 159; заставить летать, (ვი, ვ-დები), ზ. უ. ჰაერში ვალ მფრინველთათვის; взлетѣть: ავვარდები; вскочить съ мѣста, ვისრ. 68; აფრენინება (ვა), заставить полетѣть.
აფრეწა (ვჯ), ავხევ, оторвать.
აფსინდი, ს, მცენ. ნ. აბზინდა; გამოსლ. 8—11; ანდრ. 8.
აფროდიტე (ბერძ.), ვენერა, ასპიროზი, ქართ. მელცავრო, венера (планета).
აფრქვევა (ვა), ზ. მ. ავაბნევ, ავჰყრი; ავაღელვებ წყალსა, сыпать, бросать вверхъ: волновать, всколыхать воду, საბ, ლ. ნ. ხიფონი; გამოსლ. 9—10; -მტრობას, возбуждать вражду, ქილ. 225, -მტვერსა, поднять пыль, ქილ. 204, (ვუ ღვინოს), кропить виномъ, ოსე 9—4.
აფსინდი, აფსინთი, ს. აბზინდა, полынь, გამოს. 8, 11; მარტ. 154 ნ. ანდრ 8.
აფსკა, ნახე აფიკი, ქიმია 71.
აფსუსი (სპარ.), ზედ. სანანური, სამუდაბო, არგამოსამემცებელი, жаль, აფსუსია, жалко (есть); აფსუსება (მეაფსუსება), ზ. მიჩ. жалѣть, щадить.
აფუება (ვა), ზ. მ. გავაღვივებ, მოვადედებ ცომს, заквашивать тѣсто, (აღვფუვდები), ზ. ვდ. გავღვივდები, მოვდედები (ცომი), вскисать, подниматься (о тѣстѣ), 1, კორ. 5—6; გალატ. 5—9, ლუკ. 13—21.
აფური, ნახე აფაური.
აფური, ძველი ფული, ნ. წმ. გიორგის ცხოვრ.
აფუება (ვა), ზმ. გავაღვივებ ცომსა; заквашивать тѣсто, (ავჰფუვდები), ზვდ. закисать.
აფუსტრაკი, ს. მცენ. უხამა ბალახი, черемица, ბატონ. იოან. ბუნ. ლ.
აფუცკნვა (ვ-კნი), ზ. მ. ავრევ, ავაქოთებ, перемѣшивать, приводить что въ безпорядокъ, (ავიფუცკნები), ზ. ვ. ავირევი, ავიქოთები, приходить въ безпорядокъ.
აფუფუნება (ავჰფუფუნდები), ზთვ. გავჰფაცურდები, засуетиться, თამარ ბატონ, 88.
აფუჩნვა (ვ), ნ. აფუცკნვა, ვისრ.; საბ. ლ.
აფქიო, ს. იალქანი ქარის მაჩვენებელი, флюгеръ, რ. ქ. ლ; ნ. ჩ.
აფქიონი, ნ. აფთიონი.
აფქვრევა (ვა), ნ. აღფრქვევა.
აფშეკა (ავიფშეკ, -ფშიკები), ზ. ვ. გავაფრაკლები, коробиться; ფიცარი აიფშიკა, доска покоробилась, (ვი) ცხვირსა, поднять носъ, оказывать презрѣніе.
აფშრუკვა ნიჩბით, ნიჩბით ასრესა, замѣсить лопаткою, სამზ 136, ავიფშრუკები, замѣситься, სამზ. 67, 63.
აფხაჭნა (ვ-ჭნი), ზ. მ. დაკაწრვით ავაგლეჯ: сцарапать.
აფხეკა (ვჯ), ზ. მ. ფხეკით ავსთლი, ავსწმენდ, скресть, соскоблить, (ვი-კები), ზ. ვნ. ფხეკით ავიწმინდები, соскоблятися, ანაფხეკი, соскребки.
აფხვრა, ნახე აღფხვრა.
აქ, აქა, ზმ. ამ ადგილს; сюда, здѣсь, აქ მოდი, поди сюда, აქა იქ, туда и сюда, აქამდისინ, აქამომდე. до сего времени; აქანა, здѣсь, აქათ, сюда, აქადამე, აქადამ, აქედამ, აქეთგან, отсюда, ვეფხ. 967.
აქავება, აქავლება, ს. ქავილის მოყოლება, დაწყება, свербежъ, зудъ, (ვა), ზ. მ. ქავილს დავაწყებინებ, вызвать зудъ. чесотку, (ამქავა, ავქავდები) ზ. უ. ქავილი ნ. ფხანა ამეშლება, свербѣть, зудѣть.
აქათ, აქეთ, ზმ. ზ. ამ ადგილს, сюда, აქათი, ზედ. ამადგილისა, здѣшній по сю-сторонній, მას აქეთ, съ того времени, до сихъ поръ, სამამულოს აქათ, кромѣ вотчины, ალ. 98.

აქაია, ს. სამღვთო ავაჯა, духовный напѣвъ.

აქანდაზი, ს. ფითხი, ცეცხლის ასაღები ასტამი, ან პატარა ნიჩაბი, желѣзная лопатка, ზუნ. ლ.

აქარვება (ვა), ზმ. ქარს ავაყენებ; поднять вѣтеръ, (ვჰქარდები), ზვდ. ქარი დგება, поднимается вѣтеръ.

აქატი, ს. ალატი, ქვა პატოსანი, агатъ, ქიმ. 169.

აქაური, ზედ. ამ ადგილისა, ამიერი, здѣшній, **აქაურობა**, ს. ამ ადგილის მდგომარეობა ან მცხოვრებნი, здѣшніе, здѣшняя мѣстность, დავრ. 85, ერისთ. 52—II.

აქაფება (ვა), ზ. მ. ქაფს მოვიყვან, пѣнить, (ავქაფდები), ზ. ვდ. ქაფი ამდის, пѣниться.

აქაქი, ს. გამთლელი პატიოსნის ქვებისა, მეალმასე, брилліанщикъ, რუსუდ. 807. ზოგ. მომჭრელი სახისა ქვაზედ ან მეტალზედ, граверъ, ლექ. რუს.

აქეზება, ნ. წაქეზება. [ქ. ნ. ჩუბ.

აქედან, ზმ. ზ. отсюда, ამ ადგილიდამ.

აქეთ, ზმ. ზ. ჩემკერძ, сюда, **აქეთი**, **აქეთელი**, ზედ. ამიერი, здѣшній, **აქეთკენ**, ამ მხარეს, сюда, **აქეთ იქით**, по обѣимъ сторонамъ, ქრისტეს აქეთ, по Р. X. აქეთკენ მოდი, поди сюда, **აქეთგან**, ამ ადგილიდამ ან ამ დროიდგან, съ этого мѣста или времени.

აქიმი (არაბ.), ს. ექიმი, მკურნალი, лекарь, докторъ, **აქიმობა**, ს. რჩენა, წამლობა, კურნება; леченіе, (ვა), ზ. მ. ვსწამლობ, ვარჩენ, лечить, врачевать, ვუაქიმებ, ზ. მ. пользовать кого, ვეფხ. 514.

აქმა, ნახე აქჳმა.

აქლემი, ს. ცხოველი, ახტა აქლემს ეწოდება ლოინი და ნარი, ხრდალსა ჯამა, შვილსა მცირესა კოზაკი, დიდსა დუკატი; ანდ. აქლემები წაიკიდნენ, კოზაკი შუაზედ გახლიჩეს; აქლემის ქურდი და ნემსის ქურდი ორივე ქურდია; აქლემის საპალნე ისე არ დაპარავდება რომ ვირის საპალნე არ გაკეთდეს; აქლემს უთხრეს: კისერი მრუდე გაქვსო; უპასუხა, სხვარა მაქვს სწორეო, верблюдъ, **აქლემოხანი**, ს. აქლემზედ მხედარი კაცი, верховой на верблюдѣ, ქილ. 294; **აქლემის ბალახი**, დევანთქამია, ბუასილის აღწერაში?

აქლეშა (ვ, ვა), ზ. მ. ავაგლეჯ, ავასხლეტ, сдирать, მარტ. 194.

აქლიბვა (ვ), ზ. მ. მოვქლიბავ, спиливать напилкомъ, ანაქლიბი, ს. опилки, აქმა, ნ. აქჳმა.

აქნა, ნ. აქჳმნა.

აქნევა (ვი), ზ. მ. მოვუღერებ, გავიქნევ ხელსა ან მახვილს დასაკრველად, замахнуться.

აქნობამდისინ, **-ბამდე**, ზმ. ზ. აქამომდე, до сихъ поръ, 9 გორგ.

აქოთება (ვა), ზ. მ. ავფუტკნი, ავრევ, перемѣшать, привести въ безпорядокъ, разрыть, (-ზღვასა), взволновать море, **აქოთებული**, მიმ. разрытый, **აქოთებულობა**, ს. безпорядокъ.

აქორება, მუცელს აქორებ ქორია, აღორებ ღორია, ненасытность.

აქოლვა (ვჰ), ზ. მ. ქვით ამოშენება, ამოვქოლავ, задѣлать, заложить кирпичемъ, -კარისა, задѣлать дверь, რუსუდ. 740.

აქონა (ამაქვს), ზ. მ. ზევით ავიტან, нести на верхъ.

აქოქა, მცენ. ეკალი, тернъ, колючка, ზუნ. ლ.

აქოქლვა (ვ), ზ. მ. ავლარავ, ხელ-ჩქარად შევკერავ сметать.

აქროლება (ვა), ზ. მ. ქარს ავაყენებ, производить вѣтеръ, вѣтрить, (ვ-დები), ზ. ვდ. დავიწყებ ქროლას, начинать дуть, вѣять.

აქსირი (არაბ.), ს. элексиръ, ქიმია 88, 89, 90, ქილ. 580.

აქუმა, აქმა, ს. воспріятіе, приниманіе, (ავიქვამ, ზ. მ. მივიღებ, ავიღებ ორისავე ხელით, მივიქვამ, გულთან დავიჭერ, воспринимать, принимать, (ვი ყრმასა), повить, принять младенца, დაბად. 21—18; (ვი ფეშხუმსა), взять чашу, ქართლ. ცხ. 1, ტ. 315; აღმიქვამ ხელთა, возьмешь меня на руки; ქილ. 139; (ავიქჳმ ასო-ასო), изрѣзать въ куски, ასო ასოდ დაჭრა; (აღვუქვამ), ზ. მ. წავუხვამ, წავართმევ; отнимать, -გონებასა, отуманить кому разсудокъ, ქართლ. ცხ. 337, 1 ტ.; აღვუქვამ თვალსა, закрыть кому глазъ, обмануть, (აღვექმი), ზ. თვ. მივეკვრვი, მივეწებები, прильнуть, прилипнуть; აღექჳმის ენა, ე. ი. დაებმის, აერევა, прилипаетъ языкъ, სასასა ჩემსა აექვა, раскрыть пасть свою, отверзти уста, დავით. 21, 14.

აქუმნა, **აქნა** (ავიქჳმ, ავჰქნი), ზ. მ. ავურევ, смѣшивать, **აქმნილი**, смѣшанный, ისაი 30—24, **ასაქნელი**, подлежащій смѣшенію.

აქშევა (ვუ), ზმ. пугать, отгонять птицъ.

აქშენა (ვა), ზ. მ. ავაქაქანებ დაღალულსა, заставить пыхтѣть, пышать, (ავქშინდები), ზ. ვდ. ავჰქაქანდები, ქაქანს მოვაყოლებ, начать пыхтѣть, пышать, ვეფხ. 885; 974.

აქცევა (ვა), ზ. მ. აშენებულს ავარღვევ, отломать строеніе, (ვა), გავრიდავ, უკუვაქცევ ზ. მ. отвратить, შენს ბრძანებას არ ავაქცევ, я не измѣню твоему повелѣнію, ვისრ. 50; ავაქცევ თვალსა, отвратить взоръ, вниманіе, (ვუ), ზ. მ. отвращать кого, (ვუ პირსა), ზ. მ. отвратить лице, презрѣть, (ვუ გზასა), свернуть съ дороги, რუსუდ. 25. **აქცევინება** (ვა), ზ. სხ. შენობას ავარღვევინებ, заставить отломать зданіе, გზას ავუქცევინებ ან ავაქცევინებ, заставить свернуть съ дороги, **ანაქცევი**, **აქცეული**, отломанный, **ასაქცევი**, **-ველი**, подлежащій ломкѣ.

აღ, თანდებული, რომელიც თავს უზის ზმნათა და დანიშნავს მოქმედებასა ქვეიდამ მაღლა, აღვალ, восходить, აღგება, воздвигать, და სხ. თანდებული აღ იხმარების შემოკლებით **ა**, მაგალ. აღდგინება, ადგინება; აღსვლა, ასვლა; ამისთვის რომელნიმე ლექსნი, რომელნიც იწყებიან თანდებულითა აღ, ნახე ა.

აღა (თათრ.) ს. მთავარი, ან უფალი, начальникъ, господинъ.

აღალარი (თათრ.), ს. მემამულე, ბატონი მამულის პატრონი მაჰმადიანი, агаларъ, помѣщикъ въ мусульманскихъ провинціяхъ Грузіи, **აღალარობა**, აღალარობის ღირსება, достоинство агалара.

აღალი, ს. ნახე ბაკი, огороженное мѣсто.

აღალმა (ბერძნ.) ს. ანდრიანტი, გამოქანდაკებული სახე: статуя.

აღაპი (ბერძნ.) ს. მოხსენება მიცვალებულთა ლოცვა წირვითა და პურითა, поминки, აღაპი გაუჩინეთ,

мы назначили день поминокъ; ხამ. ვ. 234; **აღაპის წიგნი**, синодикъ.

აღარ, აღარა, არღა, არღარა, ни, ни, ужь не, болѣе не, **აღარსით**, ни откуда, 2 ტ. ქართ. ცხ. 561; აღარა ღონითა, никакими силами, ვისრ. 14, **აღარც, -ცა**, ни, ниже.

აღატი, см. აქატი, агатъ.

აღალეზული, ზედ. ლალი, კადნიერი, наглый, смѣлый.

აღაჭიპა, აღაჭიპრი, მცენ. გარეული ნიახური, слюнокъ, жигунецъ, ბუნ. ლ; პ. ფ.

აღაჯი (თათრ.), ს. ერთი საათის სავალი ცხენით, миля, 7 верстъ.

აღბარკლება, ნ. აბარკლება.

აღბაძვა (ვ), ზ. მ. მივბაძავ, подражать, (აღვბაძები), ვგევარ, ვემსგავსები, походить, уподобляться; 1 ტ. ქართ. ცხ. 278, 2 კორ. 9, 2.

აღბეჭდვა (ვჭ), ზ. მ. ბეჭედსს დავასვამ; აღვსცვიფრავ, შთავნერგავ გონებასა შინა; დავბეჭდავ წიგნსა; მირონსა ვჭსცხებ; запечатать, запечатлѣвать, отпечатать; міропомазать, **აღბეჭდვა** (ვიგულში, გონებაში), запечатлѣть, утвердить что въ умѣ, памяти, აღმიბეჭდა, онъ запечатлѣ мнѣ въ памяти и т. д. აღვიბეჭდები, ზ. ვნ. отпечатываться, впечатлеваться, **აღბეჭდილი**, მიმ. ეფეს. 1—13.

აღბნევა (ავა), ზმ. разсыпать.

აღბორგნება (ვა), ზ. მ. აღვაშფოთებ, бѣсить, взбѣсить, (აღვბორგდები, -გნები), ზ. ვდ. აღვშფოთდები, начинать бѣситься, მარტ. 157, ა.

აღბორქვინება (აღვბორქვინდები), სქლად ამოვალ (კომლისათვის), выходить густому дыму, იეზეკ. 8—11.

აღბრწყინება, -ნვება (ვბ-ნდები), ზ. ვდ. возсіять.

აღბურვა (ვ), ზ. მ. დავბურავ, დავხურავ. покрыть, **აღსაბურველი**, покрывало.

აღგზოლვა, აღგზნება, ნ. აგზნება.

აღგება (ვა). ზმ. строить, снаряжать корабль, **აღნაგი**, მიმ. построенный, наделенный, **აღსაგებელი, აღგებადი**, строительный, напутный, потребный для дороги, 2, სჯულ. 15—14.

აღგვა (ვჭგავ, -ვჭგვი), ზ. მ. დავგვი, ავანიავებ, ზეაღვაფქვრევ მტვერსა, мести, взметать, ფსალ. 1—4.

აღდაჭი, ს. ალდაცი, ბიცი, უნაყოფო ადგილი, безплодная земля, солончакъ, იერემ. 17—6.

აღდგენა, -დგინება (ვა), ზ. მ. წამოვაყენებ, წამოვადგენ; განვაახლებ, ხელ-ახლად ავაგებ, ავაშენებ შენობას; поднять, поставить на ноги, заставить встать; вновь строить, возобновлять, მატ. 3—9; 2, ნეშტ. 24—13; 2, მაკაბ. 14—33; იოან. 2—19; აღვადგენ მკვდრეთით, воскрешать. იოან. 12—1; ავადგენ ქარსა, поднять вѣтеръ, ავადგენ მტვერსა, поднять пыль, ავადგენ მტრობას. посѣять вражду, ქილ. 399; ავადგენ დევნას, воздвигать гоненіе, საქ. მოც. 13—50; დაჰხსენით ტაძარი ესე და მესამესა დღესა აღვადგინ-ეგე, разрушьте храмъ сей, а я въ три дня воздвигну его, იოან. 11—19; (ვი), ზ. მ. возстановить противу себя кого, აიდგინა ფეხი, приподнялъ ногу, დარეჯ. 8—ბ; აღმიდგინა მტერი, онъ вооружилъ противу меня врага, (ვუ), ზ. მ. ავუშენებ, გავუახლებ, построить вновь кому зданіе; ავუდგენ თესლსა, возстановить потомство, მარკ. 12—19; ავუდგენ მტერსა, вооружить противъ него врага, აღუდგინა მეფედ დავით, онъ поставилъ имъ царя Давида, საქმ. მოც. 13—22; (აღვედგინებ, აღვიდგინები), ზ. ვ. возстановляться, **აღდგენილი**, მიმ. возстановленный.

აღდგომა, ს. вставаніе, (აღვსდგები), ზ. ვდ. დავსდგები, წარმოვსდგები, აღვიმსთობ, вставать, подниматься, ქარი ან ავდარი აღდგების, начинаетъ дуть вѣтеръ, становится дурная погода, ნახევარიც ვერ ადგა, не осталось и половины, -მკვდრეთით, воскреснуть, ожить; ლიტრა ვერ ადგა, ე. ი. ლიტრა ვერ აიწონა, ანტონ. 6—18, не вывѣсило одной литры; (აღვუდგები წინა), ზ. ვდ. მტრობას გამოვუცხადებ, წინა აღვუდგები, возстать противу кого; მას მეფე წინა ვერ აღუდგა, царь не могъ ему сопротивляться, ვახუშტ; **აღმდგომი**, возстающій.

აღდგომა, ს. საუფლო დღე პასექისა, მოსახსენებელად მაცხოვრისა ჩვენისა მკვდრეთით აღდგომისა, свѣтлое воскресенье, -კვირა, свѣтлая недѣля.

აღდგმი, ს. მკვდრეთით აღდგომა, воскресеніе мертвыхъ, ანდრ. სალოს. 70.

აღება, ს. браніе, множ. **აღებანი** ან **აღების დღე** ან **ღამე**, მარხვის შემოსვლის წინა დღე, заговѣніе, ხრონ. 28, ყველიერის აღება ან დიდ-აღების დღენი, прощенные дни, ხორცით აღება, ხრონოლ. 28, заговѣнье, **აღებ-მიცემა**, ს. ვაჭრობა, მოვარდულობა, торговля коммерческая, торговый оборотъ, **აღებ-მიმცემი**, ს. ვაჭარი, торговецъ, купецъ; (ავიღებ), ზ. მ. ავიხვამ, ხელსდავავლებ ასაღებად, გამოვართმევ; ავჰკრეფ; брать, принимать, получать, подпимать, подбирать, ავიღებ წიგნსა, взять книгу, ავიღებ ქალაქსა, взять городъ, სადილს ან სუფრას ავიღებ, отобѣдать, откушать, დარეჯ. 125; ავიღებ ფეხს, поднять ногу, ცვარს ავიღებ, бухнуть, ყბაზედ ავიღებ, облаять, ხელს ავიღებ, отказаться, покинуть, оставить, ავიღებ ხიდს, снять мостъ, ავიღებ პირსა, снять копію, списать, ავიღებ საქმეს, отшабашить, перестать работать, ავიღებ სუნსა, тухнуть, ავიღებ ვალს, занять, взять въ долгъ, სვინიდის ზედ ავიღებ, брать на совѣсть, ავიღებ შურსა, позавидовать, ავიღებ ზომას, снять мѣрку, აზრი არ აიღოს, чтобы онъ не спохватился, не смекнулъ, ქილ. 245, თავის აღება, поднять голову; кичиться, თავის აღება არ შეუძლიან, онъ не можетъ поднять головы, დარეჯ. 23; აღება ბეჭდისა, снять печать, თავზედ ან კისერზედ ავიღებ, беру на свою отвѣтственность, სომხ. სამ. 524; გემს წყალი აუღია, корабль полонъ воды, თავზედ ხელს ავიღებ, отчаяваться, ავიღებ ნაყოფს, получать плоды, ვისრ. 17, კურთხევას ავიღებ, принять благословеніе, ტიმოთ. 102; ნებას ავიღებ, получить позволеніе, ვისრ. 37; ზარმან აიღო, его объялъ ужасъ, ვეფხ. 1354; დავრ. 129; ფხას ვერ აიღებ, ты не можешь быть строгимъ, (ვუ), ზ. მ. აღვუ-

ხვამ, წავართმევ, отнимать, ქალაქი აუღეს, отняли у кого городъ, გორგ. 115; აუღო თავი ორგულობას, поступилъ измѣннически, გორგ. 193; ანგარიშში აჟუღებ ან ავიღებ, принять въ счетъ, რუსუდ. 410; (ავიღები, აჲღები), ზ. ვ. взиматься, აიღება ხარჯი, берется подать, ანგარიში არ აიღება, невозможно счесть, როგორც სისხლი აეღება, взыскивается за кровь, за смертоубійство; სამ. ვ. 3, რამთონიც ამეღებოდა, сколько я могъ взять, ვეფხ. 1176; **აღებული, ანაღები**, მიმ. взятый, **ამღებელი**, взиматель; -ვალისა, кто беретъ въ долгъ, **ამღებელობა**, ს. взиманіе, браніе, **ასაღებელი**, шестъ, служащій для подниманія, გამოსლ. 35—12, **აღებინება** (ვა), ზ. მ. заставить брать, ხელს ავაღებინებ, заставить отказаться, რიცხვი 4—8, დამს ავაღებინებ ფლავსა, выпаривать.

აღება (ვა), ზ. მ. ავხსნი, გავაღებ, ავხდი, открывать, отворять, დავით. 37—7; პირის აღებ (ვა), раскрыть ротъ, ლუკ. 1—14, (აჲღები), ზ. თვ. გაჲღები, раскрываться, ცისკარი რა აჲღებოდა, когда стало разсвѣтать, ქართ. 90, 148, (1 ტ.), 2 ტ. ქარ. ცხ. 361.

აღელვება (ვა), ზ. მ. აღვსძრავ ზღვათა ფურთუნსა, волновать (воду), (აჲღელდები), ვფურთუნი, ვღელავ (ზღვა), волноваться, გული ამიღელდება, сердце взволнуется.

აღვიარება, ს. წარმოთქმა სიმართლისა, признаніе, -სარწმუნოებისა, исповѣданіе вѣры, -ცოდვისა, исповѣдь, (ვაღვიარებ, -რე), ზ. მ. მრწამს; ვსასოებ; სარწმუნოებას წარმოვსთქვამ, исповѣдывать, признавать, вѣровать, წარმოვსთქვამ სიმართლეს, გამოვაცხადებ, объявлять, -ცოდვასა, исповѣдываться, признаваться въ грѣхахъ, -მადლობას, изъявить благодарность, ქართლ. 1, ტ. 376, (აღვუარებ, -რე), ვაქებ, ვადიდებ, славить, ფსალ. 9—4, მატ. 11—24.

აღვირედი, ს. რახტი ოქროთ დაფერილი და მორთული ლაგამი, вызолоченное удило.

აღვირი, ს. ურგოლო ლაგამი, узда, уздечка, **-ამოდება**, ასხმა, взнуздать, **აღვირის წაყრა**, разнуздать, **ჭიმი და აღვირი**, узда и удило, ფსალმ. 31—9.

აღვლა, ნ. ავლა.

აღვლენა, აღვლინება (ვა), ზ. მ. ავგზავნი; ვადიდებ, ქებას შევსწირავ; возсылать; возносить, прославлять, მაგ. აღვლენა ვედრებისა ღვთისადმი (ვინები), ზ. ვ. возсылаться.

აღვსება, ავსება, наполненіе, исполненіе, აღვსება მთოვარის, გავსება, ბადრი მთოვარე, полнолуніе, ქრონ. საუფლოს პასექის წინადღენი, послѣдніе дни страстной недѣли, или послѣдніе дни мартовскаго полнолунія передъ пасхой, მარტ. 40; ქართ. ცხ. 1, ტ. 328; დიდი აღვსება, полнолуніе пасхальное; აღვსება მთოვარისა, полнолуніе, სომეხნი შეიშალნენ აღვსებისაგან, ქართ. ცხოვ. 2, ტ. 23; სომეხთ შეეშალათ მთოვარის ან აღდგომის ანგარიში, და ამისგამო აღდგომა დაეკარგათ, რომელიც მოხდება 80 წელიწადში ერთხელ, ვითარცა 1822 წელსა; Армяне сбились въ исчисленіи лунныхъ дней или пасхальныхъ, Армяне теряютъ празднованіе Пасхи, это случается въ 80 л. разъ, какъ это было въ 1822 г. (ვა), ზ. მ. სავსედ შევიქმ; наполнять, пополнять, наливать или насыпать до полна; замѣщать пустоту, ზოგჯ. შევასრულებ; გავამდიდრებ, ავაშენებ; исполнять, надѣлять, обогащать, აღვავსებ სარწყულსა წყლითა, наполнить водоносъ водою, მწუხარებამან აღავსნა (აღავსო) გულნი მათნი, იოან. 16, 6, печалію наполнились сердца ихъ, აღვავსებ ნაკლულევანებას, пополнять недостатки, (აღვივსები, აღვსები), ზ. ვ. სავსე შევიქნები, შევსრულდები; გავმდიდრდები, ავშენდები, наполняться, надѣляться, обогащаться, აღვივსები სიხარულითა, наполняться радостію, ვეფხ. 1030; -საბოძვრითა, обогатиться дарами, ვეფხ. 321; -ალაფითა, обогатиться добычею, ვეფხ. 1217. აღივსნენ შობის დღენი, наступило время родовъ, ლუკ. 1. 57; სახლი აღივსო კვამლითა, домъ наполнился дымомъ, მოედანი აივსო ხალხითა, площадь наполнилась народомъ, აღვსნები შურითა, исполниться завистію, საქმ. მოც. 13, 45; (ამევსება, ამსვია), ვმ. наполняться, გული ამევსო ნაღვლითა, сердце мое наполнилось печалію, ქილ. 234, გული ამსია სისხლითა, сердце мое переполнилось кровью, ქილ. 443. **აღნავსები**, **აღვსებული**, მიმ.; **აღვსებულობა**, ს. სავსება, გავსილობა, полнота. აღსავსე, ზედ. надѣленный, სავსე სრულებით, აშენებული, ნიჭებული; სისრულე, полнота, состоянія полнаго, ეფეს. 1—10, 23, ქართ. 1, ტ. 329.

აღვსება (ვა), ზ. მ. დავავსებ გავაქრობ, потушить, ერის. 82.

აღზავება (ვა), ზ. მ. განვაზავებ, შევაზავებ, разводить, растворять, распускать, გამოსლ. 30—6, **აღზავებული**, მიმ. разведенный, растворенный, მატ. 27—34; **აღზავებულება**, ს. смѣсь, разстворъ.

აღზახნა, -ხება (აღვუზახებ, აღვიზახებ), ზ. უ. შევჰყვირი, закричать, (აღვუძახებ), გავჰტყორცნი, швырнуть, бросить.

აღზვავება (აღვზვავდები), ზ. უ. განვლაღდები, გავაამპარტავდები, возгордиться.

აღზვირთება (ვა), ზ. მ. ავაღელვებ, волновать. (აღვზვირთდები), ზ. ვ. ავღელდები, волноваться.

აღზელა (ვ), ზ. მ. ერთად შევზელ, смѣсить, ისაი 29—16.

აღზევა (ვი), ზ. მ. ავიწევ, приподняться, (აღვიზევი), ზ. ვნ. возвышаться, ავიწევი, ავმაღლდები; ქართ. 1, ტ. 281, **აღზევებული**, ამაღლებული, возвышенный.

აღზრდა (აღვზრდი), ზ. მ. გავზდი, воспитывать, выростить, (ვი-დები). ზ. ვ. воспитываться, გავიზდები, მოვიწიფები, приходить въ возрастъ, **აღზრდილი**, მიმ. **აღზდილობა**, ს. გაზდილობა, воспитаніе, **აღმზრდელი**, გამზდელი, воспитатель, **აღსაზრდელი**, ზედ. გასაზდელი, воспитательный, **-ლად**, на воспитаніе.

აღზრზენა, აღზრზინება (ვა), ზ. მ. აღვაშფოთებ, озлоблять, раздражать, подзадоривать, ვეფხ.

1210; საქმ. 14—2, (აღვ-დები), ზ. ვლ. აღვშფოთდები, озлобляться, ქილ. 312.

აღზღუდნება (ვ-ნები), ზ. ვლ. გავსქელდები, сгущаться, გამოსვლა 15—8.

აღთქმა, ს. обѣтъ, обѣщаніе, зарокъ, завѣтъ, ძველი და ახალი აღთქმა, ветхій и новый завѣтъ, აღთქმის ქვეყანა, обѣтованная земля, (ვ), ზ. მ. შევსთქვამ, ავკვეთ, სამზღვარს დავსდებ, რომ არ გარდავხდე, აღთქმას დავსდებ, дать обѣтъ, зарекаться, обѣщать; (ვუ), ზ. მ. დავჰპირდები, პირობას დავუდებ, დავარწმუნებ რისამე აღსრულებას; შევურიგდები, გარდავუკვეთ ფასს; обѣщать, дать слово; договариваться, условиться, მაც. 17—2, **აღთქმული**, **აღნათქმამი**, обѣщанный; **აღთქმულობა**, ს. პირობა, обѣщаніе; აღთქმითი, ზედ. завѣтный.

აღთვალვა, **აღთვლა**, ს. აღრიცხვა, исчисленіе, (აღვთვალავ, აღვთვლი), ზ. მ. исчислять, ქართ. 1, ც. 251; 386, 389; ალექს. 56.

აღთხელება (ვა), ზ. მ. გავათხელებ, рѣдить, (ავთხელდები), ზ. ვლ. გავთხელდები, рѣдѣть, ქართ. 1, ც. 163.

აღიარება ნ. აღვიარება; აღმიარე признайся мнѣ, ანდრ. 75.

აღიელი და მარღი, ს. თვალ-თეთრი უშვერი, бѣлоглазый, некрасивый.

აღივება (ავლივდები), ზ. ვლ. აჯეჯლდების, აყვავდების ხახვის თავი ან მარცვალი ნოტიოს ადგილს, зеленѣть, пускать ростки (лукъ).

აღკაზმვა (ვ), ზ. მ. მოვრთავ, შევამკობ, убирать, украшать, наряжать, -ცხენსა, осѣдлать лошадь, (აღვიკაზმები), ზ. ვ. მოვირთვები, შევიმკობი, убираться, наряжаться. **აღკაზმული**, ზ. убранный, **აღკაზმულობა**, ს. მორთულობა, уборъ, убранство.

აღკარვება, ნ. აკარვება.

აღკიბული, აღსავალი კიბე, восходъ въ видѣ лѣстницы, ეზეკ. 40, 26.

აღკვეთა ნ. აკვეთა.

აღკვამლვა (ვკვამლდები), ზ. უ. ავედინები კვამლი, поднимается дымъ.

აღკვეცა (ვჰ) ნ. აკვეცა; (აღვიკვეცები ბერად), постричься въ монахи, მროვ. 141.

აღკითხვა (ვი), ზ. მ. წავიკითხავ, прочитывать.

აღკმევა (ვა), ზ. მ. დავაკმევ საკმელს შესაწირავად, ავაკომლებ, ავაბოლებ, воскурить, (აღვიკმევი), ზ. ვ. დავიკმევი, куриться.

აღკმოლვა (აღვჰკმი, -მოდი), ზ. უ. ავბოლდები, дымиться. ნ. აკომლება.

აღკოტება (ვი), ზ. მ. ვკოტავ, ვტლინკავ, дрыгать, საბ. ლ.

აღკრვა (ვა) ზ. მ. მივაწებებ, прилѣпить, (აღვეკვრი), ზ. ვლ. მივეწებები, აღვექმი, прилипнуть, прильнуть, ფსალ. 43—26, მტვერი აღეკრა ფერხთა ჩვენთა, пыль пристала къ ногамъ нашимъ, ლუკ. 10—11.

აღკრთომა (აღვჰკრთები), ზუ. ძრწოლას მომაგოლებს, გამაკვირვებს; вздрогнуть, ужаснуться.

აღკრძალვა (ვჰ), ზ. მ. დავუშლი, ავუკვეთ; გავაფრთხილებ, განვამკაცრებ; запрещать, возбранять; недозволять, предостерегать, предохранять, **აღკრძალული**, მიმ. запрещенный, **აღკრძალულება**, ს. დაშლა, აკვეთა, запрещеніе.

აღლამი, ს. მორფი კაცისა სახისა დანაკვეთებული მარმარილოს ქვისაგან, бюстъ, истуканъ.

აღლამპრება (ვა), ზ. მ. ჩირაღდანს ავანთებ, зажечь иллюминацію, 2 ც. ქართ. 419.

აღლევა, ს. ანალიტიკა, აღმოჩენა, анализъ, аналитика, კატილ. ანც. § 28, 24, 32.

აღლევა (ვ), ზ. მ. გავლევ, მოვლევ, აღვსპობ, истощать, изнурять, истратить, расточать; აღვილევი, ზ. ვ. истощаться.

აღლესვა აღლესა (ვ) ზ. მ. გავლეს, გავსჩარხავ, აღვმახავ, вострить, изощрять, დავით. 63—3, (აღვილესვი), ზ. ვ გავილესები, изощряться, -კბილთა, вострить на кого зубы, **აღლესილი**, მიმ; **აღლესულობა**, ს. გალესულობა, вострота.

აღლიავება (ავი), ზ. მ. იღლიაში ამოვიდებ, взять подъ мышку.

აღლოშნა (ვ-შნი), ზ. მ. დავლოშნი, დავკოცნი; ავლოკავ, მოვსწოვ, облизать, слизать, локать.

აღლუმი (არაბ.), ს. მეომართა ლაშქართა დახედვა, განჩხრეკა, смотръ войска, ვეფ. 409; დაბად. 2 მეფეთ. 2—30, დაბექდილს დაბადებაში: აღრიცხვა მხედრობისა, საბ. ლ.

აღმა, ზმ. ზ. ქვეიდამ მაღლა, შეღმა, вверхъ, выспрь, აღმა ვიარე, я ходилъ вверхъ по теченію рѣки, ვეფხ. 944; აღმა და დაღმა, вверхъ и внизъ, ქილ. 398, გულ-აღმა, გულ დაღმა, ნ. თავის ადგილს.

აღმადგინებელი, ს. გამაცოცხლებელი, воскреситель; возстановитель.

აღმავალი, მიმ. ნახე ასვლა; **-ვალობა**, ს. ტახტზედ აღსვლა მეფისა, возшествіе на престолъ. ქართ. 1, ც. 12, 326.

აღმაორძინებელი, ნ. აღორძინება.

აღმართება, **აღმართვა** (ვ), ზ. მ. დავადგინებ, დავსდგამ, ავაყენებ; воздвигать, (აღვიმართები), воздвигаться, (აღვემართები), ზ. თვ. აღვსდგები, вставать, подняться; восходить, идти на возвышенность, ტიმოთ. 183; ლუკ. 13—13; აღვმართავ ძეგლსა, воздвигнуть памятникъ, აღვმართავ კარავსა, поставить палатку, დაბად. 26—24; **აღმართებული**, მიმ; **აღსამართავი**, ზედ. водружальный, -ჯვარი, водружальный крестъ.

აღმართი, ს. ქვეიდამ ასავალი, შეღმართი, крутой восходъ на гору, подъемъ, ძალი ხნავს აღმართსა, сила пашетъ крутизну.

აღმართი თუ ვაკე, возвышенное или ровное мѣсто.

აღმატება (ვ), ზ. მ. ვაუღრესებ, ვმატებ, განვადიდებ, превосходить, увеличивать, (აღვემატები), ზ. თვ. უაღრესობა მაქვს, ვუაღრესობ, превосходить, имѣть преимущество предъ кѣмъ, **აღმატებული**, მიმ. წარჩინებული, превосходный, лучшій, превосходительный; **აღმატებულება**, ს. უაღრესობა, წარჩინებულება, превосходство, превосходительство, **აღმატებითი**, превосходный, -ხარისხი, ღრამ. превосходная степень.

აღმაფრენა, ს. გონებით აღსვლა მაღალთა ჰაზრთა

შინა, полетъ, пареніе, (ვ), ზ. უ. воспаряться, возноситься, ვეფხ. 27, 29; აღვიტაცები გონებითა, восторгаться духомъ.
აღმაღლება, ნახე ამაღლება.
აღმაშენებელი, ს. მაშენებელი, строитель, **აღმაშენებლობა**, მაშენებლობა, постройка, მარკ. 19, ზ.
აღმაშფოთებელი, ს. შფოთის ჩამომგდები, возмутитель.
აღმახვა (ვ), ზ. მ. აღვლესავ საჭურველსა, вывострить, (აღვიმახვები), ზ. ვ. აღვილესები, вывастриваться, იეზეკ. 22—10, აღმახვა თავთა თვისთა, воспламеняться, восторгаться, ქართ. 1, ც. 306.
აღმზადება (ვა), მოვამზადებ, приготовлять, (ვემზადები), ზ. ვლ. მოვმზადდები, приготовиться, რიცხ. 8—4.
აღმდგომი, მიმ. возстающій.
აღმკითხავი, მიმ. прочитывающій.
აღმკობა (ვა), მოვრთავ, მოვკაზმავ; ვაქებ, ვადიდებ, украшать, убирать, наряжать, славить, прославлять, **აღმკული**, მიმ. украшенный, **აღმკულობა**, მორთულობა, украшеніе, убранство, **აღსამკობელი**, ზედ. хвалебный.
აღმპყრობელი ხელისა, ს. შემწე, помощникъ, заступникъ, დავთ. 17—2.
აღმო, თან. რომელიც თავს უზის ზმნათა, და მისცემს მათ მნიშვნელობასა მოქმედებისა ქვეიდამ ზევით, მაგალ. აღმოსხმა, აღმოფხვრა, აღმოგდება; შემოკლებითად ამო; რომელნიმე ზმნანი მექონნი თანდებულისა აღმო, ნახე ამო.
აღმობორქვება (ვ-ვდები), ზ. უ. შევგროვდები კვამლისათვის, накопляться дыму, საბ. ლ.
აღმობრწყინება (ვ, ვუ-ნდები), ზ. ვლ. გამოვბრწყინდები, возсіять; (ვა), გამოვაბრწყინებ, заставить просіять, ქილ. 684, ისაი 60—1.
აღმოგდება (ვა), ზ. მ. ძირიდამ ზევით ავაგდებ, ამოვისვრი; выбрасывать, выкидывать; ნ. ამოგდება.
აღმოდევნა (ვ-დევ-დევნი), უკან დავსდევ, преслѣдовать, ციმ. 179.
აღმოდენა, ნ. ამოდენა; აღმოვსება, ნ. ამოვსება.
აღმომდინარება (ვ), ზ. მ. მდინარეთათვის: გამოვდინარებ, вытекать, **აღმომადენი**, მიმ. текающій.
აღმოდუღება (აღმოვდუღდები), ზ. ვლ. მოვჰყვები დუღილს, вскипѣть, იეზეკ. 21—21.
აღმოვსება, ნ. ამოვსება; აღმოზიდვა, ნ. ამოზიდვა.
აღმოელვარება (ვი), ზუ. აღმოვჰბრწყინდები, возсіять.
აღმოთქმა (ვჰსთქვამ; ვიტყვი), ზ. მ. სიტყვას გამოვსთქვამ, произнесть, выговорить.
აღმოთხრა, см. ამოთხრა; აღმოკვნესა ნახე ამოკვნესა; აღმოკვეთა, ნ. ამოკვეთა.
აღმოკითხვა (ვი), ზ. მ. თავიდამ ბოლომდის წავიკითხავ, прочитывать, საქმ. 13—27, **აღმომკითხველი**, читатель, 2 ც. ქართ. 474.
აღმოკუნესა, აღმონთხევა, აღმოოხვრა, ნ. ამოკვნესა, ამონთხევა, ამოოხვრა.
აღმომდუღარე, ზედ. кипячій, რუსის გუჯ. 12.
აღმომეტყველი, ს. წარმომთქმელი, высказыватель, ხმ. ვ. 104.
აღმომზევა, ს. восхожденіе солнца, მარკ. 43—9.
აღმომკა (ვჰ, ვი), ზ. მ. მოვიმკი, пожинать, იობ. 6—5.
აღმომორჩება (ვი), ზმ. აღმოვსცენდები, произрастать, возраждаться; (ვა), აღმოვაცენებ, ზ. მ. растить, ისაი. 45—8.
აღმონაბეჭდავი, ს. ტვიფარი; ბეჭდი, слѣпокъ, отпечатокъ; იერემ. 22—24.
აღმონაბრწყინვი, მიმ. აღობრწყინებული, возсіялый, მარკ. 193 ა.
აღმონამორჩი, ს. რქა, ყლორტი, ნუჟი, ღერი, ростокъ, **აღმონამორჩება** (ვა), ზ. მ. აღვაორძინებ, ростить, 2 ქართ. 367, მარკ. 35 ზ.
აღმონგრევა (ვა), ზ. მ. ამოვამტვრევ, выломать, ქილ. 238.
აღმორთმევა (ვა), ზ. მ. მივართმევ, подносить, **აღმომრთმეველი**, приносящій, იერემ. 33—18.
აღმოოხვრა, ს. ამოკვნესა, ხულთქმა, вздохъ, (ვი), ნ. ამოოხვრა.
აღმოროხვა (ვიროხვი), ზ. უ. ძალიან გავსძღები, наѣдаться, იობ 13—6.
აღმორჩება, სზ. возрожденіе, ჩასრ. 96; (ვჰრჩდები, დი), ზ. ვლ. აღმოვჰსცენდები, выростать, წმინდათა ცხოვ. 267; ჩასრ. 70, ჩასრ. 96.
აღმორჩევა, ს. გამორჩევა; выборъ, (ვა, ვი), ზ. მ. გამოვარჩევ, выбирать, (ვი-რჩევი), ზ. ვ. გამოვირჩევი, выбираться, избираться, **აღმომრჩეველი**, ს. გამომრჩეველი, избиратель, **-ველობა**, избирательство, **აღმოსარჩეველი**, გამოსარჩეველი, избирательный, **-ქონება**, избирательный цензъ.
აღმოსავალი, **აღმოსავლეთი**, ს. მზის აღმოსავლის მხარე, востокъ.
აღმოსაფხვრელი, ზედ. ამოსაგდებელი, подлежащій истребленію.
აღმოსვენება (ვა), ზ. მ. ხატს ამოვიღებ სახატისაგან, снять образъ, ტიმოთ. 37.
აღმოსვლა, ნ. ამოსვლა.
აღმოსრულება (ვა), ზ. მ. შევასრულებ, восполнять, дополнять, აღმოვსრულდები, ზ. ვლ. дополняться, მარკ. 164 ა.
აღმოსრუტვა (ვჰ), ზმ. შევჰსწოვავ, აღმოვჰსწოვავ, высосать.
აღმოტაკება (ვი), ზ. მ. ამოვიჯახებ, ვიძგერებ, ударить, дать толчекъ, რუსუდ. 211.
აღმოტაცება (ვი), ზ. მ. წავგლეჯ, გამოვსტაცებ, вырвать, ქილ. 433.
აღმოტევება (ვუ), ზ. მ. გამოვუშვებ, ამოვუშვებ, выпускать, -სულისა, испустить духъ, ქართ. 1, ც. 335.
აღმოტეხა (ვს), ნ. ამოტეხა; აღმონატეხი, отломокъ.
აღმოტვიფრვა (ვ), ზ. მ. ტვიფარს გამოვიყვან ბეჭდით, снять слѣпокъ, (ვი-რფები), ზ. ვ. დავიტვიფრები, отпечатываться.
აღმოფოფინება (ვა), აღმოვაცენებ, растить; (აღმოვფოფინდები), ვლ. ზ. აღმოვსცენდები, произрастать, დაბად. 40—10.
აღმოფუშვილი (ვ-ვი), ზ. უ. ვფუთფუთებ, кишѣть, ამოს. 7—1.
აღმოფურჩვა (ვ-დები), ზ. ვლ. მცენ. გავიშლები, распускаться (о растеніяхъ).

ალმოფშვინვა (ვი), ზ. მ. ამოვისუნთქამ; дышать.

ალმოქანება (ვა), ზ. მ. ქვეიდამ ზე აგდება, бросать, толкать съ низу на верхъ, (ვა ზვირთსა), поднимать волны, ვინ უსამართლოდ ქარქაშით მახვილი ამოაქანა, кто несправедливо вытащилъ мечь изъ ноженъ, ქილ. 217.

ალმოქუმა (ვიქუმ ვიქვამ), ზ. მ. ამოვიღებ, გამოვიღებ, გამოვიყვან, вынимать, вытаскивать, დან. 14—41; მაც. 12—13; ლუკ. 14—5.

ალმოქუმნა (ალმოვიქმ, -ვაქმნი), ამოვაშენებ, задѣлывать, -კარსა, задѣлать дверь, ქართ. 1, ც. 29, 30; 2, სჯულ. 6—11.

ალმოქუხვა (ალმოქუხს წყალი), ზ. მ. ზვირთს ამოვაგდებ ჭექით, съ трескомъ поднимать волны, ციმოთ. 125.

ალმოლება (ვი), ზ. მ. ნ. ამოლება; ალმოყვანა, ნ. ამოყვანა.

ალმოლობა (ვ), ზ. მ. ლობეს ამოვიცან, загораживать, -მდინარეს, поставить плотину, запрудить, ისაი 27—12.

ალმოყორვა, ნ. ამოყორვა; ალმოყრა, ნ. ამოყრა.

ალმოშობა, ს. წარმოშობა, возрожденіе; (ვ), ზ. მ. წარმოვშობ, возрождать, (ალმოვიშობვი), ზ. ვ. возрождаться, გუჯ. 15; ქართ. 1, ც. 298.

ალმოჩენა, -ჩინება, ნ. ამოჩენა, ალმოცოხნა, ნ. ამოცოხნა.

ალმოცენება (ვა), ზ. მ. ალვაორძინებ, მოვიყვან მცენარეს; растить, (ალმოვსცენდები), ზ. ვდ. ავლორძინდები, მოვალ (მცენარე), произрастать, ქართ. 1, ც. 298; დაბად. 2—5; მაც. 13—15; ალმოეცენა წყალი, показалась вода, ციმ. 49; ქართ. 1, ც. 42, (ვა მირონსა), источать мvро, ვახც. სამ. შესავ.

ალმოცმა, ამოცმა (ვა), ზ. მ. ავაგებ, გავუყრი, продѣть, მარც. 190 ა.

ალმოცურვა (ვ), ზ. მ. ცურვით ამოვჰყოფ თავს, выплыть.

ალმოწოდება (ვუ), ზ. მ. მოვუხმობ, დავუძახებ, призывать.

ალმოწრეტა (ვს), ზ. მ. ამოვსწოვ. ამოვსრუტავ. высасывать.

ალმოხლტომა (ვხტები), ზ. უ. ხტომით გამოვალ ან ამოვალ, выскочить, მარც. 113 ა.

ალმოხდა, ნ. ამოხდა; ალმოხდომა, ნ. ამოხდომა; ალმოხოცა, ნ. ამოხოცა.

ალმოხუმა (ვი), ზ. მ. ამოვიღებ, вынуть, რუისის გუჯ. 12.

ალმორჩეველობა, ნ. ამომრჩევლობა, ამორჩევა ლოდ. 13.

ალმრჩეობა (ვ), ზ. მ. ალვირჩევ, предпочитать, მარც. 9 ბ.

ალმსაარებელი, ს. სარწმუნოების მთქმელი, დამამტკიცებელი; აღსარების მთქმელი, გასანდობი მოძღვართან; ვნებული, წამებული სარწმუნოებისათვის; исповѣдникъ; кающійся; пострадавшій за вѣру.

ალმსთობა (ვი), ზ. უ. ადრე ავდგები, ავისწრაფებ, рано вставать, დავით. 62, 1; 77—34; ისუ 3—1; გამოსლ. 24—4; კავშ. 63; მარც. 137 ბ; (ვა), ადრე ავაყენებ, заставить встать рано.

ალმსუბუქება (ვა), ზ. მ. გავაადვილება, ავუმცირებ, შევუმსუბუქებ, облегчать, (ალვსუბუქდები), ზ. უ. облегчаться.

ალმურკნა (ვ-რკნი) ზ. უ. გავრეცხ, выстирать, вымыть, საბ. ლ.

ალმქმელი, ს. მიმრქმელი, ნათლია, воспріемникъ, крестный отецъ.

ალმყვანებელი, მიმ. ведущій, **ალმყვანებლობა**, возведеніе, კავშ. 273.

ალმცირება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, დავანაკლულებ, დავაცოტავებ, уменьшать, умалять; унижать; (ავ-რდები), ზ. ვდ. შევმცირდები, умаляться, унижаться.

ალმძრველი (შფოთისა), ზ. возбудитель (мятежа), საქმ. 24—6.

ალმწვერვალობა, ს. უფროსობა, преимущество, საბ. ლ; მეტაფრ. სვეტ. ცხოვ.

ალმწერლობა, ს. აღწერა, описаніе, ქართ. 1, ც. 366.

ალმხედრება, ნ. ამხედრება.

ალმჯდარი, ნ. ამჯდარი.

ალნაგი, ს. ნაშენი, აღგებული; ნიჭებული; ალმკული, построенный, надѣленный; украшенный; ახალო ალნაგო, მოზდილო, ახლად შემოსულო ცხოვრებაში, развившійся, ღმერთმან დაბადა ყოველი ალნაგი, Богъ создалъ всѣ твари, გჯ. 2, 23.

ალნადგინები, (ვეცხლისა), ростъ, лихва, процентъ на процентъ, ლევიტ. 24—35; მარც. 136 ა; ფსალმ. 14—5.

ალნათქვამი, ზედ. დაპირებული, обѣщанный, обѣщаніе, ჩახრ. 83. [250.

ალნათხზი, ზედ. შედგენილი, составленный, კავშ.

ალნამგი, ს. -გონებისა, пріобрѣтеніе ума, ლოდ. 5.

ალნაქსხი, ს. გვარი წერილის შეთხზვისა, ფრაზი; ნაქსოვი; მოყვანილობა ტანისა; слогъ, составъ рѣчи; ткань; видъ, станъ; შუშან. ცხ; -ლექსთა, ლექსთ თხზულება, სინტაქსისი, синтаксисъ, ღრამ. გაიოზ. 89,

ალნთება, ნ. ანთება.

ალნიშნვა (ვ), მ. ზ. ნიშანს დავუდებ, დავუსვამ; შევნიშნავ, შევისწავებ, мѣтить, означать ставить мѣтку; замѣчать, примѣчать, (ალვი-ნები), დავინიშნები; შევინიშნები, ზ. ვ. мѣтиться, примѣчаться, **ალნიშნული**; მიმ; ალმნიშნველი, замѣчатель, არითმეტ. знаменатель.

ალო, შორისდ. ალერსი ძუძუ მწოვარის ყრმისა, ალოს გამოვჰსთქვამ; агунить, гунить. [боръ.

ალობა (ვ), ზ. მ. ლობეს დავსდგამ, поставить за-

ალონლილება (ვლონლილდები), ზ. ვდ. ავსცოცდები, ავბლოტდები, взбираться съ трудомъ.

ალორთქლება (ვო-ლდები), ზ. ვდ. ორთქლს ალვადგენ ან ორთქლს გამოვუშვებ, испаряться, საბ. ლ. (ვიორთქლვი), იგივე.

ალორძინება (ვა), ზ. მ. გავზდი, მოვიყვან მცენარეს; ростить, выростать, (ვლორძინებები), ზ. ვდ. მოვალ, გავიზდები (მცენ.), расти, прозябать; **ალმაორძინებელი** მაგ. სწავლათა, разсадникъ наукъ, ქილ. 6, ალორძინდა ყრმა, ребенокъ выросъ, **ალსაორძინებელი**, ზედ. მცენ. მოსაყვანი, растительный, ვეფხ. განმ. თეიმ. 51; ალორძინებითი, ზედ. -ძალი, растительная сила.

აღოღება, ნ. აღონღილება.
აღპარსვა (ვჰ), ზ. მ. აყვენვა, მოპარსვა თმისა, брить, (აღვიპარსები), ზ. ვ. ავიყვევნი, მოვიპარსვი, сбриваться, **აღპარსული**, მიმ. бритый; რუსუდ. 468; **აღპარსულობა**, ს. მოპარსულობა, бритье.
აღპყრობა (ვი), ნ. აპყრობა.
აღრალი, მრ. აღრალები, ესრეთ იწოდებიან: ამარცა, ბროლი, ლაჟვარდი, ქარვა მოწი და მის თანანი, ხოლო სპეკალი ეწოდების, ალმაზსა, იაგუნდსა, ლალთა და სხვათა თვალთა პატიოსანთა, драгоцѣнный камень, какъ напр.; яшма, янтарь, хрусталь, საბ. ლ. ბუნ. ლ.
აღრაცხვა (აღვრაცხავ, -ხე), გამოვჰსთვლი; შევრაცხავ, исчислять; причислять.
აღრევა, ნ. არევა.
აღრენა (ვა), ზ. მ. დავაღრენ პირსა, разинуть ротъ, (აღვრინდები), ზოგ. начинать ворчать, (о собакѣ); **პირაღრენილი**, разинутый ротъ, **პირაღრენით**, съ разинутою пастью, დარეჯ. 146.
აღრიპინა, ს. ღამის თევა, დაისი, всенощня, всенощная служба, всенощное бдѣніе, ტიმოთ. 98; მროვ. 33.
აღრზენა, ნ. აღზრზენა.
აღრიბარღი, ს. წელების და სადვრიტის მწვადი, жаренный сычугъ, საბ. ლ.
აღრინძალი, გვერდობში ღელე-ღული, лощина, балка, საბ. ლ. გორგ. 249.
აღრიცხვა, ს. დათვლა, исчисленіе; счетъ, (ვ), ზმ. დავსთვლი; დავათვლი, მივათვლი, შევრთავ რიცხვსა შინა; исчислять; причислять; -წმინდად, сопричислять къ святымъ, (ვი-ხვები), ზ. ვ. დავითვლები, მივითვლები; исчисляться, причисляться; აღმერიცხნეს ყოველი საბრძანებელი ყეენისა, я составилъ перепись народу во владѣніяхъ Хакана, ქართ. 413; **აღრიცხული**, **აღნარიცხი**, მიმ. исчисленный, **აღრიცხულობა**, ს. исчисленіе, перепись, **აღმრიცხველი**, ს. счетчикъ, **აღმრიცხველობა**, исчисленіе, **აღსარიცხველი**, ზედ. счетный.
აღრჩევა, ს. გამორჩევა, კენჭის-ყრა, избраніе, выборъ; არჩევით, по избранію, ქართლ. 2, ტ. 446, (ვა), ზ. მ. გამოვარჩევ მრავალთაგან უკეთესს; выбирать, избирать, (ვი), ზ. მიჩ. გამოვირჩევ; выбратъ для себя; предпочесть, ქართლ. 1, ტ. 351, (ვი-ჩევი), ზ. ვ. избираться, **აღრჩეული**, მიმ. избранный, ალბ. 98, **აღმრჩეველი**, ს. ამომრჩეველი, избиратель, **აღსარჩეველი**, ზედ. подлежащій избранію, **აღრჩევითი**, ზედ. избирательный, აღმრჩეველობა, ს. избирательство, **აღსარჩეველი**, ზედ. подлежащій избранію, ლოდ. 6, **აღრჩევინება** (ვა), ზ. სხ. გამოვარჩევინებ, заставить выбрать, სამ. ვ. 113; ამარჩევინებ, заставляешь меня выбрать.
აღრჩუნვა, ს. შიგნიდამ კედელს გარშემოვსჭედ მეტალლის ან ხის ფიცრებითა; წყალთაგან: ხორგის შეყრა; საბ. ლ. 3, მეფეთ. 6—15 (ხელ წერილი); обшиваніе внутренность стѣнъ меллическими листами или досками; накопленіе льда въ рѣкѣ.
აღრწმუნება (ვა), ზ. მ. დავარწმუნებ, შევაჯერებ, увѣрять, იერემ. 29—8.

აღსავალი, ს. ქვეიდამ ზევით ასასვლელი კიბე, გარნა ზევიდამ ძირს ჩასასვლელი: შთასავალი, ან ჩასავალი; **გალობა აღსავალთა**, ეწოდების რვასმათაგან სათქმელთა მუხლთა უწინარეს საცისკროს სახარებისა; восходъ; лѣстница, подъемъ, антиѳонъ, противупѣніе; ნ. ანტიფონი; **აღსავლის კარი**, царскія двери, გუჯ.
აღსამწერლო, ს. ხალხის აღწერისათვის დებულება, взысканіе за народную перепись, დასტ. 11.
აღსარება, ს. აღვიარება სარწმუნოებისა, გხე არს მრწამსი საქრისტიანო; განდობა ცოდვათა თვისთა წინაშე მოძღვრისა; исповѣданіе вѣры; исповѣдь; **-ბის თქმა**, исповѣдываться, клясться, признаваться въ грѣхахъ; -ბას ვათქმევინებ, исповѣдывать, **აღსარებადი**, საღსარებო, исповѣдной, კავშ. 2.
აღსართულება. (ვა), ზ. მ. სართულს ავჰყრი, снять крышу, საბ. ლ.
აღსასრული, ს. დასასრული, конецъ; кончина; ვისრ. 138, მატ. 13—39; იეზეკ. 8—1, აღსასრული სოფლისა, конецъ міра сего.
აღსვლა, ნახე ასვლა.
აღსპობა, -პოლვა (ვჰ) ზმ. ავხოც, მოვჰსრავ, истребить; (აღვისპობი), истебляться, **აღმსპობელი**, истребитель; **აღსასპობელი**, подлежащій истребленію.
აღსვრა (აღვსვრი), ზ. მ. გავთხაპნი, მოვგანგლავ; მოვზელ, გავიქმ; ავსვრემ; вымарать, выпачкать: мѣсить, растворять; (აღვისვრები), გავისვრები, მოვითითხნები, выпачкаться, აღსვარული, გასვრილი, შესვარული, მოზელილი, выпачканный, мѣшенный (тѣсто), ლევიტ. 23—13.
აღსრვა (აღვსრავ), ზ. მ. აღვსპობ, истреблять.
აღსრბოლვა (აღვსრბი), ზ. მ. სირბილით ავალ სიმაღლეზედ, взбѣжать, ქართ. 1, ტ. 201.
აღსრულება, ს. გათავება; გარდაცვალება; исполненіе; оканчиваніе; кончина; (ვა), გავათავებ, შევასრულებ, სრულ ვჰყოფ ვისისამე ბძანებასა; исполнять, выполнятт, совершать, кончать, -თანამდებობისა, исполнять обязанности, -ბძანებას; исполнить приказаніе, (ვუ წადილს ან ნებას), исполнить чье желаніе, волю, (აღვსრულდები, აღვესრულები), ავხდები; მოვკვდები, исполняться; умирать, кончиться; -სჯულისა, исполнять законъ, (ავისრულებ გულის ნებასა), удовлетворить себя, რუსუდ. 543, ვისრ. 41; **აღსრულებინება** (ვა), გავათავებინებ, ზ. მ. заставить кончить, **აღსრულებული**, მიმღ. оконченный, მორჭმული და აღსრულებული ყოველსა სპარსეთსა ზედა, славный и властный надъ всею Персіею ვისრ. 1; **აღმასრულებელი**, ს. исполнитель, **აღსასრულებელი**, подлежащій исполненію.
აღსურვა (აღვისურვი), ზ. მ. მოვისურვებ, пожелать, ტიმ. 60.
აღსხდომა (ავსხდებით), ზ. უ. ცხენებზედ შევსხდებით, садиться на лошадей, იერემ. 46—9; დაბად. 24—62.
აღსხმა (ავსხამ), ზ. მ. ნ. ასხმა.
აღტაცება, ნახე ატაცება; აღტეხა, ნ. ატეხა.
აღტევება (ვუ). ზ. მ. მიშვება, თავის დანებება, пу-

скать, оставлять на волю, -ხმისა, поднять крикъ, დაბად. 21—18; ქართ. ცხ. 1 ტ. 333.
აღტვირთვა (ვ), ზ. მ. ტვირთს დავსდებ ან დავადებ, наложить на кого бремя, тяжесть, აღტვირთული გემი, нагруженный корабль, (აღვიტვირთვი), ზ. ვ. ტვირთი დამედება, нагружаться.
აღტვიფრვა (ვს), ზ. მ. დავბეჭდავ, ბეჭედს დავასვამ, запечатать, приложить печать, (ვი), ზ. მიჩ. აღვიბეჭდ გონებაში, გულში, запечатлѣвать, утвердить что въ умѣ, памяти.
აღტრფობა (ვჰტრფები), ვეტრფები, возгораться любовью; ვაშლი 14, (ვა), გულში დავუნერგ სიყვარულსა, возжечь любовь.
აღტყდომა (ნახე) ატყდომა.
აღტყუპვილვა, ტაშის-ცემა ან ტაშის კჳრა, бить въ ладоши, დავით. 46—1; ქართლ. 322; ამოს. 6—5.
აღტყდომა (აღვატყდები ცეცხლი), ზ. ვდ. ავეგზნები, загораться, 2 სჯული 4, 11; ნ. ატყდომა.
აღტყინა, **აღტყინება** (ვა), ზ. მ. ავაგზნებ, ავანთებ, зажигать, აღეტყინენ შურითა, мучиться завистью, გჯ. 21
აღტყუევნა (ვნი), ზ. მ. ვსტყვევნი, ვაშლი 26, истребить, ქილ. 21; 396; (აღვეტყუვნები), ზ. თვ. ავოხრდები, опустошаться, **აღტყინებული**, მიმ. ისაი 38—12; -სიყვარულითა, воспламененный любовью, ვაშლი 4.
აღუარებელი, ნ. აუარება, -ბელი.
აღუარებლობა, ს. ურწმუნოება, невѣріе.
აღუზავებელი, ზედ. აურეველი, несмѣшанный, ქართ. 336.
აღუზვავებელი, ზედ. არ ამპარტავანი, негордый, **-ბლობა**, ს. негордость.
აღუთქმელი, ზედ. დაუპირებელი, необѣщанный; სამ. სომხ. 290.
აღუსპობელი, ზედ. ამოუგდებელი, неистребленный.
აღუძრველი, ზედ. აღუშფოთველი, нетревожный, спокойный, მარტ. 87 ბ; 184 ბ.
აღუხოცელი, წარუხოცელი, неизгладимый.
აღფარება, ნ. აფარება; **აღფოლხვება**, ნ. აფოლხვება; აღფრენა ნ. აფრენა.
აღფრტვინვა (აღვიფრტვინავ), забрыкать, შავთ. 93.
აღფრქვევა (ვა), ზმ. აღვაბნევ; შევასხამ; бросать вверхъ, прыскать.
აღფხვრა (ვფხვრი), ზ. მ. აღმოვფხვრი, ძირით ამოვაგდებ, искоренять, истреблять, (ვი-რები), ზ. ვ. ძირით ამოვიგდები, აღმოვიფხვრები, истребляться, 2 სჯული 28—52; მარკ. 11, 23; ვეფხ. 188, 945, 1168; აღმიფხვრა, ამომაგდო, истребилъ меня.
აღქმა, ნ. აქუმა.
აღღაღადება (ვი), ზ. უ. შევზლავი, შევსტირი, вопить. დან. 13—24.
აღღება ნ. აღება; აღყვავება ნ. აყვავება; აღყვანა, -ნება, ნ. აყვანა, აყვანება; აღშენება, ნ. აშენება.
აღყივება (აღვუყივდები ყურნი), звонить въ ушахъ, 19—3, იერემ.
აღშკმა, ნ. აშკმა; აღშურვება, ნ. აშურვება, აღშურვა, ნ. აშურვა; აღშფოთება, ნ. აშფოთება, აღჩენა, ნ. აჩენა; აღცილება, ნ. აცილება, აღცრა, ნ. აცრა; აღცურვება, ნ. აცურვება.

აღცარცვა (ვჴ), ზმ. გავსცარცვავი, ограбить.
აღცხენოსნება (ვა), ზ. მ. ცხენზედ შევსვამ, посадить на лошадь; (აღვცხენოსნდები), ზ. ვდ. ცხენზედ შევსჯდები, ავმხედრდები, сѣсть на лошадь, **აღცხენოსნებული**, მიმ. верхомъ ѣдущій, იეზეკ. 23—7, 23—7, **აღცილება**, **აღცისკრება**, **აღცრა**, **აღცურვება**, ნ. აცილება, აცისკრება, აცრა, აცურვება.
აღძარცვა, ნ. აძარცვა; აღძახება ნ. აძახება.
აღძნება, (**აღვუძნები**, აღვუძნდები), ზ. ვდ. დავღონდები, შევუურვდები, опечалиться, ვისრ. 2, ქართ. 84.
აღწვრთა (ვჴ), ნ. გაწვრთა.
აღწყვეტა (ვჴ), ნ. გაწყვეტა.
აღწურთნვა (ვჴ), ნ. გაწურთნვა.
აღძრვა, ს. ზ. შენძრევა; შეგულიანება; აშფოთება; двиганіе, возбужденіе, волненіе, ქართლ. 1, ტ. 228; (ავ), ზ. მ. შევსძრავ, შევანძრევ; შევაგულიანებ; ავაშფოთებ, გულზედ მოვიყვან; двигать, трогать; возбуждать; возмущать, тревожить; მარკ. 15—12; საქმ. მოც. 6—11; დაბად. 26—20; 35—15, აღვსძრავ ზღვასა, волновать море, მატ. 6—24; დაჭირებამან აღმძრა, нужда побудила меня, (ვი-რვი), ზ. ვ. შევიძვრი, დავიძვრი; შევგულიანდები; აღვშფოთდები, გულზედ მოვალ, трогаться, вставать съ мѣста; волноваться, тревожиться, возмущаться, возставать, აღვიძრვი სიყვარულითა, пылать любовью, დაბად. 43—32; **აღძრვილი**, მიმ. ქილ. 425.
აღძღვანება (ვა), ზ. მ. წარვავლენ, препроводить кого, ქართ. 1, ტ. 277.
აღწბა (ვს), ზ. მ. ავსვლეპ, ავთქვლეფ; შევსრუტავ; слизать. всосать, მეფეთ. 18—38.
აღწება (ვა), ზ. მ. დავაწებ, ამოვავლებ, обмакивать.
აღწებვა (ვ), ზ. მ. წებოთი დავაკავშირებ, დავაწებებ, склеивать; (აღვეწები), ზ. თვ. დავეკვრვი, დავეწებები, прилипать, იეზეკ. 29—4; ბარუქ. 1—20.
აღწევა (ვა), ნახე **აწევა**, **აღწერა**, ნ. **აწერა**.
აღწერილობა, очеркъ.
აღწმასნა (ვ-სნი), ზ. მ. ერთად შევსწნავ: შევთხზავ, მოვიგონებ; сплетать; сочинять, ტიმოთ. 141, კავშ. 238.
აღწონა, **აღწყვიდა**, **აღწყვიტა**, **აღჭრა**, **აღწმინდა**, ნ. **აწონა**, **აწყვიდა**, **აწყვიტა**, **აჭრა**, **აწმენდა**.
აღწრაფება (ვას), ზ. მ. ავაჩქარებ, торопить, (ვი-ფი), ზ. ვ. ავსჩქარდები, торопиться, ქართ. 1, ტ. 269.
აღჭურვა (ვს), ზ. მ. საჭურვლით შევმოსავ, განვაწყობ, вооружать, (ვი-რვი), ზ. ვ. საჭურვლით შევიმოსები, вооружаться.
აღხარისხება (ვა), ზ. მ. ღირსების ხარისხზედ ავიყვან, возводить въ санъ; ტიმ. 57; 2, ტ. ქართლ. 404; **ახარისხული**, მიმ. კიბე კიბე ხარისხეული, ступенчатый (восходъ), ეზეკ. 40—22; მენიაკი, ხარისხი, степень, градусъ, წყობილ. 133.
აღხდა, **აღხდომა**, **აღხედვა**, **აღხილვა**, **ახლდომა**, ნ. **ახდა**, **ახდომა**, **ახედვა**, **ახდომა**.
ახუმა, **აღხმა**, **ახმა**, **ახუნა**, სზ. взятіе, ავთან-

დილ იგი მინდორი ოთხ ახმით გარდაიარა, ე. ი. ოთხჯერ დასვენებით გაიარა ის მინდორიო; ვეფხ. 177; въ четыре пріема Автандилъ верхомъ проскакалъ то поле; (აღვიხვამ, -ვი; აღვიხვნი, -ნე), ზმ. გამოვართმევ, ავიღებ; брать, взимать, ვეფხ. 206, 340; და აღიხჳნეს ხელნი, и подняли руки, ისაი 25—11; აღვიხვამ ქალაქსა, взять городъ; ქართლ. ცხ. 1, ტ. 299; აღიხვნა ცოდვანი, онъ принялъ на себя грѣхи; იოვან. 1—29; ზარმან აღგვიხვნა, мы оцѣпенѣли отъ ужаса; დარეჯ. 103; **აღხუმა** (აღვახვამ, -ვი), ზმ. გავაღებ, отворять, открывать; -თვალსა, открыть глаза, ვეფხ. 864; გალატ. 2—6; -პირსა, раскрыть ротъ; -გონებასა, изощрять умъ; ლუკ. 24—45; (აღვუხვამ, -ვი), ზმ. დავუხურავ; წავართმევ; закрыть; отнять; თვალებს აღვუხვამ, морочить, обманывать; (აღვეხვნი, -ნე), ზთვ. გამოვეცხადები, открываться, მატთ. 24—52.

აღხოცა, აღხსენება, აღხსნა, ნ. **ახოცა, ახსენება, ახსნა.**

აღხრა (აღვიხვრი, -რები), ზ. უ. ავიყრები, ავბანაკდები, подняться, отселяться, აღხრა გზად, пуститься въ дорогу, დაბად. 12—11.

აღჯანაბათი, ს. ქართ. გარგარი, ჭერამია ერთგვარი, одна порода абрикосъ, სამზარ. 44.

აღჯდომა (აღვჯდები), ზ. უ. შევჯდები, сѣсть на; იერემ. 56—9, აღჯდა ცხენზედ, сѣлъ на лошадь, ზმნა ესე იხმარების მხოლოობითად, გარნა მრავლობითად ითქმის ასხდომა.

აყალ-მაყალი (არაბ. 1), ს. ერთი ყოფა, ყაყანი, крикъ, шумъ, ყარამ. 415.

აყალო, ს. მიწა საპნის მსგავსი, მწიკვლთა გამრეცხელი, საბ. ლ; ქიმ. 110; алюмній, глиноземъ.

აყარი, ს. ძნეულის ან სხვენის ლატანი, жердь па которую вѣшаютъ снопъ, საბ. ლ.

აყაყანება (ვა), ზ. მ. ვაყვირებ, ყვირილს მოვაყოლებ, заставить кричать, (ავჰყაყანდები), ზ. ვდ. მოვჰყვები ყვირილსა, начать кричать, კაცია 29.

აყაფი, ხის ალვირი საბ. ლ. кляпъ.

აყაყი (არაბ.) ს. პატიოსანი ქვა, агатъ, იამანი, сердоликъ, ერის. ლ.

აყაყუაზ ანილილი, панички крученные, вьюнокъ, ბუნ. ლ.

აყაყუღლი, უშვერად აგრძელებელი, верзила, рослый, неуклюжій, საბ. ლ.

აყენება (ვა), ზ. მ. ფეხზედ დავაყენებ, წამოვაყენებ; ავაყუდებ; поставить кого на ноги, поднять, ავაყენებ მტვერსა, поднять пыль, ავუყენებ სკამებსა რახი რუხსა, переломать стулья, (ავიყენები), ზ. ვ. подниматься.

აყვავება (ვა), ზ. მ. ყვავილს გამოვაღებინებ, заставить цвѣсти, ვისრ. 93; (ავჰყვავდები), ზ. ვდ. ვჰყვავი; ვჰყვავილოვნებ; цвѣсти, процвѣтать; ვარდივით პირი ამიყვავდა, на лицѣ выступилъ у меня румянецъ, ვისრ. 30, 89; რუსუდ. 585, **აყვავებული,** მიზ. расцвѣлый, **აღყვავებინება** (ავეყვავევინები) ზ. მ. заставить цвѣсти, სავარდე მრავალ ფერად აეყვავებინა, онъ заставилъ розовый цвѣтникъ цвѣсти разнообразно, ქილ. 3.

აყვანა (ვიყვან), ზ. მ. ავიღებ ან ავიხვამ ხელში სულდგმულსა, ე. ი. ყმაწვილს, ძაღლს და სხ. მაღლა ავიღებ, ავიტან სულდგმულსა; взять кого на руки, отводить, вести на верхъ, რუსუდ. 586, 873; -შვილად, усыновлять, სამ. სომხ. 102, ეს გზა ციხეში აიყვანს, эта дорога ведетъ въ крѣпость, აყვანინება (ვა), ზ. სხ. заставить взять.

აყვენვა (ვჰ), ზ. მ. აღვპარსავ, обрить, (ავიყვენვი), ზ. ვ. მოვიპარსავ, обриться, საბ. ლ.

აყვინჩილება (ავი), ზ. უ. თავ აღებული ან თავ მოწონებით დავდივარ, выступать гордо.

აყირო, ს. გოგრა ყელიანი, კვახი, კოკოშა, горлянка (тыква).

აყიყი, ნ. **აყაყი.**

აყოლა (ავჰყვები), ზ. უ. მივსდევ, მივჰყვები; მივბაძავ, подражать; слѣдовать кому; брать примѣръ, ვეფხ. 1149; რუსუდ. 286; შენგან არ მიკვირს რომ იმას აჰყევი, удивляюсь, что ты берешь съ него примѣръ, გულს ნუ აჰყვებ, не слѣдуй влеченію сердца; ბედმან ქართლისამან აგვიყოლია სიყმითგან, судьба Грузіи увлекла насъ съ молодыхъ лѣтъ; ავჰყოლივარ, -ხარ -ლია, я подражаю ему, слѣдую по его стопамъ.

აყოლება (ვა), ზ. მ. ავადევნებ, заставить слѣдовать или подражать; საკრავის ხმას ავაყოლებ, вторить, ავაყოლებ თვალსა, смотрѣть, наблюдать за, რუსუდ. 389, ამაყოლებ ყმაწვილთა კატთა, заставляешь ребячиться, რუსუდ. 419; ამყოლები, послѣдуешь за мною.

აყორვა (ვჰ). ზმ. ავჰჩხორავ, загромоздить.

აყრა, ს. ზ. გარდასახლება; აცლა, переселеніе; сниманіе; აყრა-დაყრა, перевозка; переборка, აყრა ბანაკისა, снять станъ; (ავჰყრი), ზ. მ. ავაგდებ, შევჰყრი, გავფანტავ; ავაცლი, ავაძრობ; გარდავასახლებ, გარდავაშენებ, бросать вверхъ, раскидать; сдирать, отдирать, снимать; переселять, отводить, ქართ. 1, ტ. 228; ავჰყრი გლეხსა, переселить крестьянъ, -პატივსა, лишать чести, ივერია № 1, 112, რუსუდ. 754; ავჰყრი ჭერსა, снять потолокъ, ავყრი საჭურველსა, снять съ кого оружіе, обезоружить, ავყრი ალვირსა, ლაგამს, снять недоуздокъ, разнуздать; გუჯ. 24; (ავიყრი), ზ. მ. ავიცლი, მოვიხდი, снять съ себя. ავიყრი ტანს, подрости, ავიყრი აგშარას, снять съ себя недоуздокъ, სიბრ. 83; გული აიყარა ჩემზედა, ან გული აუყრია, онъ разлюбилъ меня, (ავუყრი), ზ. მ. ავაგებ გავუყრი, продѣть, ავუყრი ლაგამს, надѣть узду, ავუყრი გლეხსა, переселить чужихъ крестьянъ, სამ. ვახტ. 199; დასტ. 7; (ავიყრები), ზ. ვ. ავიგდები; ავსცილდები, ავიძრობი; გარდავსახლდები, გარდავშენდები; быть бросаему вверхъ; сниматься, отдираться; переселяться, переѣзжать; გლეხნი აიყარნენ, крестьяне переселились, დასტ. 6; (ავეყრები), ზთვ. сниматься; переселяться; გული ამეყარა, я разлюбилъ его, აშეყრება პატივი, лишаться чести, достоинства, ავიყრი თვალს, отвести глаза, несмотрѣть, ქილ. 537; **აყრილი, ანაყარი,** მიმ. брошенный; переселенный; **ასაყრელი,** подлежащій къ снятію, къ переселенію, ქართ. 21, 515.

აყრდენა (ვა), ზ. მ. ავაყუდებ, приставлять.

აყროლება (ავა), ზ. მ. ვალპობ, гноить, (ავჭყროლდები), ზ. ვდ. დავლპები, ხუნი, ამეღინების, смрадить, вонять; гнить, протухать.

აყუდება (ვა). ზ. მ. ავაყრდენ, მივაყუდებ, ставить что къ чему, приставлять, (ავეყუდები), ზ. თვ. стоять какъ столбъ у чего либо, აყუდა შეგრძნება მისი, ე. ი. დააყენა გრძნეულება მისი, 1 ქართლ. 227, положилъ конецъ чародѣйству его, **აყუდებული**, მიმ. приставленный.

აშა, ს. უარის თქმა, нѣканье, აშა თქვა, აშა ჭკრა, отказался, отнѣкался, სამ. ვ. 86; დავრ. 200.

აშა (სპარს.), -ფლავი აშითა და ბორნითა, დასტ. 3, пловъ молочный, облитый протертымъ шпинатомъ и простоквашею.

აშაბი, ს. смола, камедь; პ. ფ.

აშავერი, ს. ბაყვი, берцо, ხაზ. ლ.

აშარი (არაბ. 1), ს. თავხედი, буйный, ანტონ. 3—7.

აშარუგლი, ს. ლერწმის კალათა, ნ. შარაგული; камышевая корзинка, ხაზ. ლ.

აშენება, ს. ზ. აგება; постройка, (ავა), ზ. მ. ავაგებ, დავსდგამ სახლსა, построить домъ, (ვა), ზ. მ. გავამდიდრებ, გავუჩენ სახლკარს, მამულს, надѣлять, обогащать, ღმერთმან აგაშენოს, Бого да надѣлитъ тебя; (ვი-ნები, ვე-ნები), ზ. ვ. ან თვ. строиться, (აღვშენდები), ზ. ვდ. строиться; обогащаться; **აღშენებული**, **აღნაშენები**, მიმ. построенный; обогащенный; **აშენებულება**, აგებულება; постройка, -კაცის სხეულისა, устройство человѣческаго тѣла, **აშენებინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить построить. სამ. ვახ. 246.

აშვება (ვუ), ზ. მ. დაბმულს ავხსნი; განვათავისუფლებ, отвязывать; пускать на волю, освобождать; ავუშვებ ფრიალასა, спустить змѣй (бумажный); ავუშვებ ნავსა, отчалить, (ავეშვები), ზ. თვ. ავიხსნები, отвязываться, **აშვებულება**, необузданность.

აშვერა (ავი), ზ. მ. ავიწევ, поднять, -ფეხსა, поднять ногу, -ცხვირსა, поднять носъ, ტუჩს ავიშვერ, надуть губы.

აშკმა -მობა (ავაშკმობ პირსა), ზ. მ. პირს დავაღრენ, разинуть ротъ.

არშია, ნ. **არშია**; **აშაბი**, ნ. **აშიფი**.

აშიკი, **აშიყი**, **აშუღი**, ს. ტრფიალი; влюбленный,

აშიკობა, აშიყობა, აშუღობა, ტრფიალება, влюбленность, (ვაშიკობ, ვეაშვები), დავსტრფი, влюбляться, ვეფ. 25, 359, ალბ 23, მაშიკობს, куры мнѣ строитъ, ვეფხ. 1083; აშიყმაშიყი. მგოს. 43, влюбленные.

აშიყური, ზედ. სასიყვარული, любовный.

აშიფი, ს. смолистая камедь.

აშკარა, **აშქარა** (სპარს.) ცხადი, საანჯმნო, явный, гласный, публичный, აშკარა ტყუვილი, явная ложь.

აშკი, ს. მართული, проволока, ნ. ჩ. ლ.

აშკმა (ავაშკამ), **აშკმობა** (ვა), პირის დაღრენა, разинуть ротъ, პირ-აშკმელი, съ разинутымъ ртомъ, ქილ. 202, რუსუდ. 308.

აშლა, ს. ზ. არეულობა, смятеніе, (ავშლი ავშალ), ზ. მ. ავრევ, ავფუტკნი, ავაქოთებ; აღვძრავ, აღვაშფოთებ; полошить, приводить въ безпорядокъ; возмущать, волновать; ავშლი ომსა, возжечь войну, ქილ. 176; -შფოთსა, посѣять раздоръ, (ავუშლი), ზ. მ. -თმას, ავუბურძგნი თმას, взъерошить волосы кому, ავუშლი ქვეყანას, возмутить противу кого страну, გულში ავუშლი შურსა, возбудить зависть, ჩონგ. 62; ავუშლი წყურვილსა, возбудить жажду; ამიშლი, აგვიშლი, мѣшаешь мнѣ, ბუნ. კარი 277; (ავიშლები), ზ. ვ. ავირევი; აღვიძრვი; приходить въ безпорядокъ; волноваться; ოსმალნი აიშალნენ, турки поднялись, ქართ. 2, ტ. 165, მექორწილენი აიშალნენ, пирующіе на свадьбѣ разошлись, ვისრ. 8; ავეშლები, ზ. თვ. წინა აღვუდგები; აღვსძრავ; возстать, возбуждать, ზაფრა აეშალა, стало его тошнить, ჭკუა აეშლება, сойдетъ съ ума, რუსუდ. 290; **აშლილი**, მიმ. ულვაშ აშლილი, съ поднятыми къ верху усами, ვეფ. 225, **აშლილობა**, ს. **არეულობა** დახსნა ზავისა და ერთხმობისა; возмущеніе, мятежъ.

აშმორება (ავშმორდები), ზ. მ. ავსუნდები, ავჭყროლდები, протухнуть, **აშმორებული**, მიმ. затхлый, протухлый.

აშორება (ვა), отдалять, ქართ. 1, ტ. 90.

აშოროს, მოაშოროს; ღმერთმან აშოროს, ღმერთმან ნუ ქნას, не дай Богъ, или Боже упаси, ვეფხ. 536; აშორა, -როს, შორს დაიჭირა, отнѣкался, ქართლ. 2, ტ. 535, 557; სამ. ვ. 106.

აშრატება (ავშრატდები), ზ. ვდ. ავიჭრები რძისათვის, свертываться (молоко). киснуть.

აშრიალი, ს. ქორის დასაჭერი ბადე, თავს დასაცემი сѣть для ловли ястребовъ.

აშუპება (ავშუპდები), ზ. ვდ. ავბებრდები, ავიტკრიცები დაწვისაგან, опухнуть отъ обжоги, **აშუპებული**, მიმ. опухлый.

აშურება (ვა), ზ. მ. დავაშურებ, ავაჩქარებ, торопить.

აშურვა (ავიშურვი), ზვ. ავიძულებ, возненавидѣть, ისო ზირაქ. 14—2.

აშურვება (ვი), ზ. მ. შურს ავიღებ, позавидовать.

აშურმა (სპარს.), ს. ყაბიწი, ხლმის სამხარიღლივე, портупей, перевязь.

აშუღი, **აშუღობა**, ნ. **აშიკი**, **აშიკობა**.

აშფაშაგი, ს. სასროლი ნიშანი, საგანი, цѣль, мишень, რუსუდ. 162.

აშფოთება (ვა), გავაჯავრებ, გავაგულისებ, არ მოვასვენებ, შევაურვებ, შევაზეზრებ; сердить, тревожить, возмущать, (აღვშფოთდები), ზ. ვდ. გავგულისდები, сердиться, тревожиться, აღშფოთდა ზღვა, забушевало море; რუსუდ. 903; **აღშფოთებული**, მიმ. возмущенный, დაბად. 40—6; ვისრ. 10; **აღშფოთებულება**, ს. მოუსვენებლობა, тревожность; **აღსაშფოთებელი**, ზედ. შესაურვებელი, тревожный.

აშქარა, ნ. აშკარა.

აშქაფუთი (სპარ.), ს. კლდის ქვაბი, пещера, вертепъ, ვისრ.

აშყაბი (თათრ.) ს. ბადია წვნითა, миска съ супомъ, დასტურ. 3.

აჩანჩალება (ვი), ზ. მ. ავიკვიატებ, ავიყოლიებ, брать, навязывать кого на себя.

აჩაჩი, ს. ოქოქა, ერქვანი, რომელშიაც შეაბმენ ცალ უღელ ხარს; плугъ, საბ. ლ.

აჩემება (ვი), ზ. მ. დავიჩემებ, შევითვისებ, მივითვისებ; დაჟინებით გამოვეკიდები რასმე; მოვიძულებ, ავითვალწუნებ, присвоивать; упрямиться, твердо стоять въ своемъ словѣ; своевольничать; возненавидѣть; დავრ. 107; **აჩემებული**, ზმნა უსიამოვნო, მოძულებული, ათვალწუნებული, непріятный, противный.

აჩენა (ვა), ზ. მ. საჩინო ვჰყოფ, показывать, (ავიჩენ საქმეს), найдти для себя работу; ავუჩენ კაცსა, назначить къ кому человѣка, ავუჩენ მტერსა, ქილ. 597: вооружить противу кого врага, (ავსჩნდები), ზ. ვღ. გამოვსჩნდები, გამოვსცხადდები, проявляться, показываться, (აღვუჩნდები), ზ. თვღ. გამოვუჩნდები, გამოვუცხადდები; მოვეწონები; являться кому, показываться; нравиться; შორს ამიჩნდა ცოტა რამე, вдали представилось взорамъ моимъ что то небольшое, ვეფხ. 1122; 1022; მძიმედ აღმიჩნდა, это показалось мнѣ печальнымъ, დაბად. 48—17, საქმე აღმიჩნდა, я нашелъ себѣ дѣло, უცხოდ აღმიჩნდა, это показалось мнѣ страннымъ; მრ. 44, მტრად ავუჩნდები сдѣлаться врагомъ, მტერი ამჩენია, явился врагъ мнѣ; 219 რუსუდ.

აჩეჩა (ვ), ზ. მ. ავსწეწ, ავბურძგნი თმასა; взбивать волосъ.

აჩეხა (ვჰ), ზ. მ. ავსჭრი, დავსჭრი, изрубить, изрѣзать.

აჩი, აჩუ, შორისდ. ვირისა და ჯორის გასარეკი ხმა, ну!

აჩივლება (ვა), ზ. მ. ჩივილს დავაწყებინებ, заставить жаловаться, (ავსჩივლდები), ზ. ღ. ჩივილს მოჰჰყვები, приносить жалобу, ქართ. 2, ც. 138; დარეჯ. 68.

აჩიჩქნა, ნ. **აწიწკნა**.

აჩოყება (ავჩოყდები), ზ. ვღ. უჟამოდ ავღერდები მხალთათვის, пускать не во время ростки, საბ. ლ.

აჩრა (ავჰსჩრი), ზმ. შევჰსჩრი, сунуть, просовать; (ავიჩრი, -ჩარე). сунуть себѣ.

აჩრდილი, ს. ჩრდილი, полутѣнь, დავით. 22—3.

აჩრდილება (ვა), ზ. მ. დავაჩრდილებ, затѣнять.

აჩუ, ნ. აჩი.

აჩუქება, აჩუქჩუქება (გული აუჩუქდა, აუჩუქჩუქდა), ზ. ვღ. გული აუღუღდა, გულ ამოსკვნით ვსტირი, ვქვითქვითებ, рыдать съ всхлипываніемъ, ვეფხ. 980.

აჩუჩუნება (ავუჩუჩუნდები), зашевелиться встрѣпенуться.

აჩუხება (ვუ ვენახსა), ზ. მ. ვეირანად გავხდი ვენახსა, опустошить виноградникъ, გორგიჯ. 236.

აჩუხჩუხება (ვჰსჩუხჩუხდები), ზ. ვღ. ავჰდუღდები, начинать кипѣть.

აჩქარება (ვა), ზ. მ. ავაშურებ, ავასწრაფებ, торопить, ускорять, (ავსჩქარდები, ავეჩქარები), ზ. ვღ. დავეჩქარები, ვსწრაფობ, спѣшить торопиться, (გული ამიჩქარდა), сердце рвалось, торопилось, ამაჩქარა, заставилъ меня поспѣшить, ქილ. 621, რუსუდ. 314; ანდაზა: აჩქარებით ხოფელი არა ვის მოუჭამია, და ვინც რომ აჩქარებულა, მალე თან გარდაჰყოლია.

აჩქეფა (ავსჩქეფ), -სისხლსა, სისხლს დავღვრი, пролить кровь, ჩოხგ. 60.

აჩხაბაჩხა ნაწერი, ცუდად დაწერილი, каракули.

აჩხლართვა (ვჰ), сшить на живую нитку.

აჩხორვა (ვ), ზ. მ. ურიგოდ დაწყობა რისამე, громоздить, сваливать въ кучу.

აც, აცს, აძს, ნ. დგბა; **აცა**, ზრძან. ცადება постой.

აცდენა (ვა), ზ. მ. ნიშანში ვერ ამოვიღებ, ვერ მოვახვედრებ, дать промахъ, не попасть въ цѣль. ავაცდენ ნაკრავს, ავიცილებ ნაკრავსა, отпарировать, отвратить отъ себя ударъ; ყარამ. 9; (ავსცდები), о выстрѣлѣ: не попадетъ.

აცდომა (ავსცდები), ზ. უ. ავსცილდები, თანა წარვხდები, миновать; избѣжать, სიკვდილს ვერ ავსცდები, не миную смерти, მომავალი არ აგვცდება, чему быть, тому не миновать, ვეფხ. 1029; ავსცდები გზასა, сбиться съ дороги, ჩოხგ. 16.

აცემა და დაცემა, поднять и ударить, ივერია № 1, 160.

აცივება (ვა), ზ. მ. ვაგრილებ, ცივად შევიქმ, холодить, студить, (ავცივდები), სიცივე დავედგები, холодѣть.

აცვივნა (ავსცვივი), ზ. უ. ავიჭრები, მაღლა ავირბენ, ავარდები; ავაგლეჯდები, მოვარდები; бѣжать на верхъ; отпадать, отваливаться, კიბეზედ აუცვივდნენ, взбѣжать по лѣстницѣ, 2 ქართ. ცხ. 360.

აცილება (ვა), ზ. მ. ავაცდენ; მოვარჩენ; дать промахъ; отстранять, удалять; спасать, თავზედ ავიცილებ, отстранить отъ себя; избѣжать, თავზედ ავიცილებ ნაკრავსა, отпарировать ударъ; ცხვირს ზევით ავიცილებ, пронести мимо носу, пренебречь, ავსცილდები, ზ. უ. ავსცდები, თანა წარვხდები, миновать; избѣжать; ვეფხ. 253; მოურ. 277; გზაზედ ერთმანერთს ასცილდნენ, они разошлись по дорогѣ, **აცილებული**, მიმ. მარკ. 34 ა; 88 ბ; отпарированный.

აცისკრება (ვი), ზ. უ. აღვიმსთობ, ადრე ავსდგები; აღმოვბრწყინდები; утреневать, рано вставать; просіять; 2 ქართ. 392; **-ბული**, მიმ. просіявшій.

აცოცქნა (ვსცოცქნი), ზ. მ. ამოვსჩიჩქნი, ამოვსჩქლეთ, ამოვსწიწკნი, выковыривать.

აცლა (ავაცლი), ავაძრობ, გავაძრობ, снимать что съ чего, отдирать, сдирать, ავიცლები, ზ. ვ. сдираться, ავეცლები, отходить, удаляться.

აცმა (ავაცვამ), ზ. მ. ავაგებ, ზედ ჩამოვაცვამ, вдѣвать, продѣвать, ავაცვამ მწვადს შამფურზედ, нанизать мясо на вертелъ для жаренія; (ავეცმი), ზ. თვ ავეგები, натыкаться, 2 ქართ. 29.

აცმევა (ვა), ავაგებ, продѣвать, -ძელზედ, посадить на колъ, ავეცმევი, ზთვ. натыкаться.

აცორვება (ვა), -ცხენსა, заставить лошадь идти тихою рысью; ვეფხ; (ავსცორდები), ზ. ვღ. ავბღოტდები, карабкаться.

აცოცება (ავსცოცდები), ზ. ვღ. ავბობღდები, შელმა შევგლენ, карабкаться.

აცრა, სზ. აჭრა, срѣзываніе. -ყვავილისა ე. ი. აჭრა

ყვავილისა, прививаніе оспы; (ავსცრი), ავსჭრი, насѣкать, привить оспу.

აცრა (ავსცრი), ზ. მ. გავსცრი ფქვილს, просѣять.

აცრეცნა (ვ-ცნი), ზ. მ. მოვსციცქნი, сковырять.

აცურვება (ავა), ვაცარებ წყალში, заставить плыть.

აცხა! შორისდ. ციცას გასაგდებად, брысь!

აცხება (ვჰ), ზმ. მცირედ წავუსვამ. смазать.

აძაგძაგება (ავსძაგძაგდები, -დი). ზ. ვდ. дрожать отъ холода.

აძალება (ავსძალდები), ძალი მომეცემა, გავსძლიერდები, усилиться.

აძარცვა (ვ), ზ. ავაძრობ, ავაგლეჯ, сдирать, დაბად. 43—30; -სართულისა, снять крышу, მარკ. 2—4; ისა. 47—2.

აძახება (ავიძახებ), ზ. უ. დავიძახებ, დავიყვირებ; вскричать; (ავუძახებ), მოვუწოდებ ძახილით, გავსტყორცნი, შევაგდებ; кричать кому, звать; бросить, швырнуть.

აძგერება (გული ამიძგერდება), ზ. უ. უფეთქს, უცემს გული, бьется сердце у меня, надрывается, ვისრ. 42.

აძეძი, ნ. **აჯეჯი**; **აძრვა**, ნ. **აღძრვა**.

აძენძა (ავჰსძენძ), **აძენწა** (ავსძენწ, -წე), ზ. მ. დავჰსძენძ, გავსწეწ, истрепать; ვეფხ. 67, 754.

აძლიერება, усилить.

აძრობა (ვა), ზ. მ. კანს გავძარცავ, ავხდი, ავყრი, შემოვაცლი, снимать, сдирать, слупать, (ავსძვრები), ავაგლეჯდები; ზ. ვდ отпадать.

აძრომა (ავსძვრები), ზ. უ. ძრომით ავალ, вскарабкаться.

აძრომება (ვა), ზ. მ. ავაბლოტებ, ავაცოცებ, заставить карабкаться.

აძს, ნ. დება.

აძღოლა (ავუძღვები), ზვდ. ავჰყვები, идти за кѣмъ.

აძულება (ვა), ზ. მ. შევაძულებ; ვაიძულებ, ძალას დავატან; внушать ненависть, отвращеніе; принуждать; ლუკ. 14—23.

აწ, **აწე**, **აწი**, ზმ. ზ. ახლა; нынѣ, теперь, აწყა, აწლა, აწვე, აწცა, теперь же, აწამდე, აწამომდე, до сихъ поръ; აწის შემდგომ, послѣ этого.

აწდომა, **აწვდომა**, ნ. აწუდომა.

აწებება (ვა), ზ. მ. წებით ავაკრავ, приклеивать.

აწევა (ვ), ავზევ, მაღლა ავიტან, ავზიდავ, приподнимать, ყურებს ავუწევ, драть кого за уши; (ავაწევ, ავუწევ) მივსწვდები, მივაწევ, достигать, доходить; ავუწევ ჩხუბსა, поссориться съ кѣмъ; ავიწევ კალთებს, приподнять платье, ავიწევ თავსა, поднять голову; возгордиться; (ავიწევი), ზვ. ავიკრიფები, ავიკეცები; подниматься, подбираться, (ავეწევი), მოვეწევი, достигать, догонять, **აწეული**, მიმ, приподнятый; **ასაწევი**, ზედ. ასადები, подъемный, -კეტი, рычагъ, **აწევინება** (ვა) ავაზევინებ, заставить приподнять.

აწევნა (ავაწევ), достигать, აღწევნა პატივზედ; возвышеніе въ достоинствѣ; 2, ქართ. 392, **აღწევნილი**, **აღწევნული**, поднятый, 1 ც. ქართლ. 118, ქილ. 2; достигшій.

აწერა, ს. ზ. ანუსხვა, აღწერილობა, описаніе; опись, перепись; -საქართველოსი, описаніе Грузіи, -საქონლისა, опись имуществу, -ხალხის ზნეთა და ჩვეულებათა, описаніе народныхъ нравовъ, (ავჰსწერ), წერით გამოვხატავ; ავნუსხავ, описывать, მამული აუწერეს, у него описали имѣніе; (ავიწერები), ზ. ვ. აღწერით გამოვიხატები; ავინუსხები, описываться, **აუწერელი**, неописанный, **აღსაწერი**, подлежащій описанію, **აწერინება** (ვა), ზ. სხ. ავანუსხვინებ, заставить сдѣлать опись.

აწეწა (ვს), ზ. მ. ავსძენძ, ავბურძგნი, взбивать шерсть, ავიწეწები, взъерошиться.

აწვა (ვ), ზ. უ. ავფეთქ, ერთსწამს ავაგზნებ, заставить вспыхнуть; (ავიწვი), ავიფეთქ, ერთსწამს ავენთები, вспыхать, თოფი აიწვა, ружье дало осѣчку.

აწვდენა (ვა), აწვდომა (ავჰსწვდები), ზუ. მივსწვდები, მივუწვდენ, доставать, досягать; ქილ. 213; ვისრ. 70, ავაწვდენ ხელსა, поднять руку, чтобы достать, რუსუდ. 728.

აწვე, **აწი**, ნ. **აწ**.

აწვრილება (ვა), განვანაწილებ, დავმუსრავ, раздроблять, ისაი 30—22.

აწითლება (ვა), ზ. მ. წითლად გავხდი, дѣлать что краснымъ, (ავსწითლდები), ზ. ვდ. გავსწითლდები, წითელი შევიქმნები, покраснѣть.

აწინდელი ზედ. ეხლანდელი, ამ ჟამისა, нынѣшній, настоящій.

აწიოკება (ავა), ზ. მ. ავიკლებ, разорять, грабить, კაცია 30.

აწიწკნა (ვ-კნი), ზ. მ. ავსჩიჩქნი, ავგლეჯ, ავაძრობ, сколупать.

აწმენდა (ვ), ზ. მ. გავასუფთავებ, გავსწმენდ, счищать, оттирать.

აწმყო, ზედ. აწინდელი, ეხლანდელი, настоящій, нынѣшній, теперешній, -დრო, ღრამ. настоящее время.

აწმყოფი, ნ. აწმყო, აწმდგომ, настоящій, присущій; **აწმყოფობა**, ს. присущность, бытность.

აწონა (ვჰ), ზ. მ. სასწორით წონას შევიტყობ; მოვიფიქრებ, მოვისაზრებ, вѣсить, взвѣшивать, 2 სჯული 19—3; ალბ. 95.

აწოწვა (ავჰწოწავ), ზმ. ავაყუდებ, поставить, ივერ. 55, № 1. აწოწვილი, ცუდად აყუდებული.

აწყდომა (ავსწყდები), ზ. უ. მივსწვდები, მივუწვდენ, доставать, досягать, თუ გულის ნება საწადელს ასწვდეს, если желаніе достигнетъ цѣли; ქილ. 213.

აწუნება (ვი), ზ. მ. არ მოვიწონებ, охуждать, неодобрять, неуважать, ქილ. 374.

აწურვა (ვს), გავსწურავ, выжимать, процѣживать.

აწუწვა (ვჰ), ნ. გაწუწვა.

აწყდომა (ავსწყდები), ზ. ვდ. აღვისპობი, აღვიხოცები, ამოვიფხვრები, истребляться, переводиться, დარეჯ. 44 ბ; ვეფხ. 419, ფეხი აწყდა прекратилась бѣготня.

აწყვა (ვს), ზ. მ. მარცვალთა რაოდენობის ცნობა საწყავითა, отмѣрять (хлѣбъ), взвѣсить.

აწყვეტა, **აწყვეთა** (ვს), ზ. მ. აღვსპობ, ავხოც; გავსწყვეტ; отрывать; истреблять, избивать; ქილ. 665; **აწყვეთა**, ს. ზ. истребленіе, დარეჯ. 44 ბ, **აწყვეთილი**, მიმ. ასაწყვეტი, подлежащій истребленію, **ანაწყვეთი**, оторванный кусокъ

აწყნარება (ვა), ზ. მ. დავაწყნარებ, დავამშვიდებ, неторопить, успокоить, (ავსწყნარდები), ზ. ვდ. დავმშვიდდები, успокоиться, ფეხი აწყნარდა, когда всѣ успокоились.

აწყობა (ავაწყობ, -ბე), ზმ. ставить въ порядкѣ.

აწყრომება (ავა), ზმ. გავაჯავრებ, посердить.

აჭამა (ავჰსჭამ), ზმ. съѣсть.

აჭარა, ს.; აჭარული ბრინჯი, ს. ასლი, полба; აჭარა, ეწოდების თემსა.

აჭია-ბაჭია, ს. вздоръ, галиматія; ივერია № 33 გვ. 5.

აჭიმვა (ვ), ზ. მ. ძრიელ გავსწევ. გავსჭიმავ, натягивать, (ავიჭიმები), ზვ. ძრიელ გავიწევი, натягиваться, **აჭიმული**, მიმ; натянутый, **ასაჭიმავი**, подтяжки.

აჭიმი, ს. ჭიმი, подтяжка; საბ. ლ.

აჭინარი, ს. ბარულა, ფეცვის მჭელეულთ ჩამოსაკიდი, деревянный шестъ для вѣшанія сноповъ, საბ. ლ. ერისთ. 23. [кать.

აჭიჭყუნა (ვს-უნი), ზ. მ. დავსჭმუჭნი, смять, ском-

აჭინცვა (ვ), ზ. მ. натуживать, ავიჭინცები, ზ. ვ. натуживаться.

აჭორცვა (ავჰჭორცავ), ზ. მ. დავსდგამ ქვა კაცსა, ставить статую; საბ. ლ.

აჭრა (ავსჭრი), ზ. მ. ავჰკვეც, ავჰკვეთ, срѣзывать, (ავუჭრი ყვავილს), ავუცრი ყვავილს, прививать оспу, (ავიჭრები), ზ. ვ. ავიკვეცები, ავიკვეთები; საჩქაროთ ავსდგები, მაღლა ავვარდები, срѣзываться; вскочить; взбѣжать, бѣжать на верхъ; ავიჭრები (რძე), киснуть (о молокѣ), ნაღები აიჭრა, сливки свернулись, **ანაჭერი**, отрѣзанный кусокъ, **აჭრილი რძე**, кислое молоко.

აჭრაჭუჭი, ცერცვია ერთგვარი, бобъ турецкій, (фасоль).

აჭრელება (ვა), ზმ. ჩავაფერადებ, დავაჭრელებ, испещрять, ქილ. 491 (ვს-ლდები), თვ. ჩავფერადდები, испещряться, თვალები ამიჭრელდება, пестритъ въ глазахъ, ქილ. 651.

აჭრუნება (ვა), ზ. მ. საჩქაროდ წამოვაყენებ; ან ავგზავნი, заставить вскочить, послать на верхъ.

აჭუჭყუნა (ვს-ჭყუნი), ზ. მ. დავსჭმუჭნი, смять, скомкать.

ახ, შორის, ვაი, ოჰ! охъ! ахъ! სიბრ. 118.

ახა (ახავს), ზ. უ. ვვაებს, ოხავს, охать, ვეფხ. 651.

ახად (არაბ.) ზმ. ზ. სამართლიანად, подѣломъ, по справедливости.

ახალ-თესლი, მცენ. ячмень яровый; пшеница яровая, ერისთ. ლ.

ახავერდებული ადგილი, ციმ. 59, покрытый ковромъ зелени.

ახალი (არაბ.), ზედ. აწინდელი, ამჟამისა, ახლანდელი, новый, не старый; нынѣшній, новѣйшій; свѣжій, ახალთბე, безкваный, ნ. ჩ. ლ. ანდაზა: ახალი ცოცხი კარგა გვის, ძველი მოაცანს ქვიშასა; ახალ კიცარსა და ახალ ამაბავს ძვირად ნუ იყიდი, მალე გაიაფდება; ახალ წელიწადს დღეს ვირი ბაგაზედ შეიცყობს, რომ დღემ მოიმატა; ახალი წელიწადი, новый годъ, ახალი კაბა, новое платье, **ახალი აღთქმა**, новый завѣтъ, ახალი ცოცხი კარგათ ჰგვის, новая метла хорошо мететъ (т. е. новичекъ хорошо исполняетъ свою обязанность), ახალი ხორცი, свѣжее мясо; ახალი კვერცხები, свѣжія яйца, ახალი ღვინო, молодое вино, მაკ. 9—17; **ახალ-ახალი**, свѣжій, ან, новенькій, ქილ. 552; новизна; ახალი თაობა, новое поколѣніе; **ახალ-ნაქორწილევი**, новобрачный, -чная, **ახალ-ნერგი**, ново-насажденіе, молодое дерево, დავით. 143—12; ისაი 5—7, **ახალი გაზდა**, молодой человѣкъ, ახალ გაზრდობა, ს. სიყმაწვილე, молодость, **ახალ-თესლი**, ლიკა. рожь; **ახალკვირა**, თომას კვირიაკე აღდგომის სწორი, Ѳомино воскресенье, დაბად. ბოლოს; ნ. ჩ. ლ. ნახე კვირა ცხოველი; ახალი ხძალი, პაცარძალი, ახალ-ნაქორწილევი, молодая, новобрачная, ვისრ. 3, ახალ-მოზარდი, ყმაწვილი, молодой, **ახალ-მოზარდობა**, ყმაწვილობა, молодость, ქილ. 407; **ახალ-მოწიფული**, ნ. ახალ-მოზარდი, ქილ. 454; ვისრ. 10; **ახალ-ნაქორწილევი**, новобрачный, დასც. 20; სომხ. სამ. 273; **ახალ-შენი**, ახლად დაშენებული გლეხი, крестьянинъ, который начинаетъ обзаводиться хозяйствомъ, ახალ-წლის თვე, ენკენის თვე, сентябрь.

ახარ, ზმზ. აბა! ну что, ну вотъ, ვისრ. 135; მრ. 45; ახარ რას მეცყვი ამაზედ, ну, что вы скажете мнѣ на это, ახარ რა გინდა, ну, что же ты хочешъ, ანცონ. 2—6; ახაცი, ნ. აქაცი.

ახაშხაშება (ავხაშხაშდები), ზ. ვდ. ხაშხაშივით გავსწითლდები, краснѣть, какъ макъ, ამიხაშხაშდა ლოყები, კაცია 117, щеки у меня раскраснѣлись.

ახდა, (ავხდი, ავხადე), ზ. მ. ავჰყრი, ავაცლი. მივხდი; გავაღებ; снимать; отворять, открывать; ავხდი ფარდასა, поднять занавѣсъ, ავხდი ქუდსა, снять съ кого шляпу, ავხდი საფარველსა, лишить покровительства, ვისრ. 33; ღლე ზარის ამხდელი, ივერი № 1, 32, ავხდი კანსა, снять шкуру, облупить, ავჰხდი აბჯარს, обезоружить, შავთ. 75; ავჰხდი სამართალსა, снять съ кого отвѣтственность; ევთვიმ. ცხოვრ. 3, ავჰხდი ნამუსსა, скомпрометировать, ავხდი პირსა, откупорить, раскрыть, ავიხდი შავს, снять трауръ; ვეფხ. 333; ავიხდი ნამუსს, потерять стыдъ; (ავეხდები, ავიხდები), ზ. თვ. მოვეხდები, მოვეცლები; გავეღები, сниматься; открыватъся, სირცხვილის ფარდაგი აეხადა онъ весь стыдъ потерялъ; ქილი 316; ხარკი ამეხადა, сняли съ меня подать, ქართ. 1, ც. 32; ამხადე საფარველი, ты лишилъ меня покровительства, რუსუდ. 464; ფერი აეხადა, измѣнился въ лицѣ, ერისთ. 49; პაცივი აეხადა, лишается чести, ვისრ. 177; **ახდილი**, მიმ. თავ-ახდილი, съ обнаженною головою, **ასახდელი ზარისა**, наводящій ужасъ, ქართლ. 1, ც. 74, **ახდევინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვახდევინებ, ავაღებინებ; заставить снять, -ქვევრსა, заставить вскрыть кувшинъ съ виномъ.

ახდენა (ვი), ზ. მ. შევიმთხვევ, მოვიწევ თავზედ, приключить себѣ; კარგ ნიშნად აიხდინა, счелъ для себя за хорошее предзнаменованіе, გორგ. 250; აგიხდინოს ღმერთმან კარგად, Богъ да воздастъ тебѣ добромъ.

ახდომა (ავხდები, ავხდი, ავხდე), ზ. უ. მაღლა ავიჭრები; აღვსრულდები; взбѣжать, бѣжать на верхъ; подняться, вскочить; сбываться, совершаться; ღვთის განგებას ვერ ახდები, не избѣжишь Божьяго предопредѣленія, ვისრ. 16; ახდა ხმა, поднялся шумъ, დარეჯ. 82, მთის თავზედ ახდა, онъ поднялся на вершину горы, ქილ. 77; ახდა კვამლი, -მტვერი, поднялся дымъ, пыль, გამოცხ. 8—4; ქართლ. 1, ც. 49; ავხდით ნავსა, мы сѣли на корабль; (ავუხვდები), ზ. ვ. ავიჭრები რომ მივუხვდე ვისმე, бѣжать на верхъ, чтобы напасть на кого; აღვუსრულდები, исполниться надъ кѣмъ что, 2 ც. ქართ. 559; სიზმარი ამიხდა, сонъ сбылся, მოურ. 10; მოწევნადი ამხდების, судьбы своей неизбѣгнешь, ვისრ. 26, **ამხდარი**, მიმ. случившійся; (ამხდარვარ, ამხვედრილდა), აღსრულებულვარ, исполняться, ერისთ. II, 277.

ახება (ვიახებ), ზ. უ. ვვაებ, ვოხავ, охать, ვეფხ. 1041, არ იახხა, ვაი არა თქვა, не ахнулъ.

ახედა, ახედვა (ვი), ზ. მ. აღვიხილავ, ავცქერი, ვუყურებ, посмотрѣть, взглянуть, რუსუდ. 147, 406; **ახედება** (ავა), ზ. ხხმ. заставить смотрѣть.

ახედნა (ავხედნი), ზ. მ. გავხედნი ცხენს, выѣзживать.

ახევა (ავხევ), ზ. მ. ავგლეჯ, მოვხევ, оторвать, сорвать.

ახელა (ავახელ თვალსა), открыть глаза.

ახერხა (ვ), ზ. მ. ხერხით ავცალი, спилить.

ახეწა (ვ), ზ. მ. ავფხევ, соскоблить, **ახეწნა** (ვხეწნი), ზ. მ. კანს ავძრობ, сдирать кожу, ვეფხ. 754; **ახეწება** (ვი), ზ. მ. რომე თვალსა იახეწა, ვეფხ. 621, რომელსაც თვალი ბრწყინვალებისა გამო ვერ უყურებს, мелькать, играть въ глазахъ, (ვა), ზ. მ. ავხლეჩ, ავგლეჯ; ვეფხ. 653, сдирать.

ახეტება (ავეხეტები), ზ. უ. ავალ, брести на верхъ.

ახვა, ნ. ოხრვა, оханье, მოურავ. 90; **ახვა**, ს. გალესილობა, острота, მოურავ. 90.

ახვდომა, ნ. ახდომა.

ახვევა (ვა), ზ მ. დავახვევ, შემოვარტყამ, наматывать, навертывать, завязывать; (ავუხვევ პირს), завязать отверстіе, კაცს გულს აუხვევს, производитъ тошноту; გზას ავუხვევ, свернуть съ дороги, ავუხვევ თვალებს, завязать кому глаза; морочить, обманывать, ქიმია 137; ჩონგ. 133; ერისთ. II, 39; ამეხვევა, მაგალ. თვალი ამეხვია, помутилось у меня въ глазахъ.

ახვეტა (ვ), ხვეტით ავჰკრეფ, ავგროვებ, сгребать, ანახვეტი, сгребки.

ახვირბაკი, ს. ახმახი, ბრიყვი, გაუთლელი, дубина, олухъ, невѣжа.

ახვნა, ახუმა, ახმა (ავიხვნი -ვენ; აღვიხმევ, -ხვი), ზ. მ. ავიღებ, ხელს დავავლებ ახალებად; ავართმევ; брать, взять, დარეჯ. 10 ბ; ავიხვნი ციხეს, взять крѣпость; ხვანი აეხვნეს ზარსა, войска были объяты ужасомъ; ნ. აღხუმა, ვეფხ. 314.

ახი, ს. ვაება, оханье, ვეფხ. 890; ახი, ზედ. справедливый, ახია შენზედ, подѣломъ тебѣ; ვეფხ. 108; იმის ახიდამ მოვალ, я отплачу ему, ფარამ. 457, შენს ახში მოვალ, отплачу тебѣ.

ახილება (ვა თვალს), ზ. მ. თვალს გავახელ, открыть глаза, начинать смотрѣть, ვეფხ. 1014, ღმერთმან თვალი ამიხილა, Богъ раскрылъ мнѣ глаза; ვისრ. 128; **აღხილვა** (ვი), раскрыть глаза; исчислить, რიცხვ. 3—42.

ახირება (ავიხირებ, ავხირდები), ზ. უ. წინ დაუხედავად დავიჟინებ, заупрямиться; ახირებული, упрямый, ახირებულია, это ни на что не похоже, ანც. 44 ბ.

ახლა, ეხლა, აწ, ამჟამად, теперь; ახლავ, сейчасъ, რუსუდ. 176.

ახლად, ზმზ. вновь, снова.

ახლათვა, ახლართვა (ვჰ) сшить на живую нитку.

ახლანდელი, ზედ. ეხლანდელი, აწინდელი, теперешній.

ახლანძვა (ვჰ), ზმ. поджечь, პირი ამიხლანძდა у меня въ роту насохло.

ახლდომა (ავხლდები), ზ. უ. вскочить, 5 ანცონ.

ახლება (ვახლებ, -ლე), ზმ. ახლად გავაკეთებ, გავახლებ, обновлять; ვეფხ. 824; 973; 992; (ვახლდები, -დი), ზედ. ახლად ვჰკეთდები; обновляться; (მიახლდება, -და), обновляется для меня; **ახლებინება** (ვა), ზ. ხხმ. заставить обновить.

ახლება (ვაახლებ, ვაახლე), ზმ. უცნობთან ვამყოფებ, ვამსახურებ; გავაყოლებ; გავუგზავნი; заставить находиться при комъ; отправить кому кого, послать; ვაახლებ მოციქულად, посылаю кому нарочнаго; მოურ. 25; მიახლებია ხადუმნი, я отправилъ къ вамъ рабынь; ვეფხ. 1234; (ვიახლებ, -ხელ), ზმიწ. თან ვიყოლიებ, დავიახლოვებ; имѣть при себѣ, приблизить; ვეფხ. 992; (ვიახლები, ვიახელ, ან ვიახელნ, ვიახლებით, ე. ი. ვიახელით), ზვ. ვახლავ-ვარ, ვიმყოფები ვისთანმე; находиться при комъ, сопровождать; состоять при комъ; ჭკუხოსს თუ კაცთა იახლებით, ვეფხ. 31; ე. ი. უკეთესია რომ კაცთ არ მოშორდეს; лучше быть въ обществѣ людей; (ვეახლები, -ხელ), ზთვ. მივუახლოვდები, приближаться; 1 ც. ქართლ. 326; ქილ. 770; ვეფხ. 820; (მაახლებ, მაახელ); заставляешь находится при мнѣ; ჩემი თავი გაახლოთ, онъ послалъ меня къ вамъ; ქილ. 645; (მიახლა), онъ находился при мнѣ; (მიახლება, -ხლა; გიახლება, -ხლა), сопровождалъ меня, тебя; პურს გიახლებათ, они кушаютъ; აქედამ რომ გიახელით, когда я отсюда отправился; ანც. 4—17; გიახლებათ, онъ придетъ къ вамъ; ანც. 4—24; თუცა მზე გვიახლა, ჩვენ ზამთარი ვერ დაგვზარდა, ვეფხ. 1014; будь солнце при насъ, зима не заморозила насъ; **ახლებინება** (ვაა), ზხმ. заставить находиться при комъ; სიკვდილამდინ შენი თავი არ მაახლებინე, почему не хотѣлъ находиться при мнѣ всю свою жизнь, ვეფხ. 557.

ახლეჩა (ავხლეჩ), ზ. მ. ავაგლეჯ, ავსტეხ, оторвать, взломать, сорвать, отколоть, отсѣкать; ვეფხ. 267.

ახლო, ახლოს, ზზ. არა შორს, მუნვე, близко, -თანდ. ნათეს. ბრუნ. близь, ჭკაზედ ახლოა, понятно, ახლო მახლო, მახლობლად გარემოსა, თანის თანა, по близости, въ окресностяхъ; ვეფხ. 1497, განმ. ქალაქის ახლოს, близь города.

ახლოობა, ს. სიახლე, ახალი საქმე ან ამბავი, но-

визна, новость, (ვა), ზ. მ. быть свѣжимъ, новымъ, ქილ. 265.

ახლობა, ახლოობა (ვა), ზ. უ. ახლოს ყოფნა, быть близкимъ, რომელი ქალაქი ეახლოს მას, городъ, который ближе къ нему, 2 სჯული. 21, 20, (ვეახლები), ზ. თვ. приближаться.

ახლოვება (ვა), ზ. მ. დავუახლოვებ, приближать, (ვუახლოვდები, ვეახლოვები), ზ. თვ. დავუახლოვდები, приближаться, მიახლოვებ, приближаешь меня.

ახლო ნათესავი, ს. თვის-ტომი, მეყვისი, близкій родственникъ.

ახლოური, ზმზ. მახლობელი, близкій, სამ. ვ. 254.

ახმა, ნ. **ალხმა**, **ახლტომა**, ნ. **ახტომა**.

ახმახი (არაბ.), ს. ბრიყვი, გაუთლელი, дубина, олухъ, болванъ, невѣжа, ანტ. 7 ბ.

ახო, ს. სახნავად გაკაფული ჭალა, расчищенный кустарникъ подъ пашню, ახოს გატეხა, расчищать гряды, თოხნა ახოსი, копать заросль, 2 ქართ. 301.

ახოვანი, ზედ. ბრგე, ტანოვანი, ძლიერი, გულოვანი, мужественный, храбрый, შათ. 11, 57, ხიბრ. 104; ქართ. 1, ტ. 430; **ახოვანება, -ვნება**, ს. გულოვნობა, мужество, храбрость, ქართ. 1, ტ. 218; მარტ. 80 ა; ახოვანი ტანითა, видный, статный мужчина, 2 ტ. ქართ. 307.

ახორი (არაბ.) ს. ცხენთ ბაგა, стойло, ვისრ. 159, საჯინიბო, конюшня.

ახოსალარი, ს. მეჯოგე, табунщикъ, საბ. ლ.

ახოცა (ვ), ზ. მ. ამოვსწყვეტე, დავხოცე; перебить, истребить, избить; изгладить, დავით. 50, 2, ავსწმენდ; მოვსპობ, стереть; прекратить; მარტ. 62 ბ; ქილ. 689; გამოცხ. 7—17; ახოცა სიყმილითა, истребилъ голодомъ, დაბად. 11—37; 46—1, ამიხოცნეს ჭირნი, прекратилъ бѣдствіе, несчастіе, ვეფხ. 1155; (ავხოცდები, -დი), ზ. ვ. ამოვსწყდები; მოვისპობი; истребляться; переводиться, აღიხოცა თესლი მისი, его родъ перевелся; დარეჯ. 223, ქართ. 1, ტ. 142, **ასახოცი, -ცელი**, подлежащій истребленію.

ახოხრება (ავხოხრდები, -დი), თუ ჯონჯოლი ახოხრდეს, когда клекачка начнетъ цвѣсти; სამზ. 107.

ახრა (ავხრი, ავიხრი), ზ. მ. ხელის ავიღებ, -ავმართავ, поднять руку, დარეჯ. 28, **ახრილი**, поднятый, ჩონგ. 104; ჭკუვის ხელ-ამხრელი, уму непостижимый, დარეჯ. 72.

ახს, ნ. მახს.

ახსალირი, ს. გუჯ. 20.

ახსნა, ს. ზ. თარგმანი ან განმარტება წერილისა, объясненіе, толкованіе, (ავხსნი, ავჰხსენ), ზ. მ. ავუშვებ დაბმულს; ვსთარგმნი, განვმარტებ, отвязывать, развязывать; объяснять, выяснять, истолковать; ავხსნი ცხენსა, отвязать лошадь, ვეფხ. 229; ავხსნი ბეჭედს, снять печать, ავიხსნი თვალსა, открыть глаза, აღმიხსნა სიზმარი, истолковалъ мнѣ сонъ, აღმიხსნა დუმილი, открылъ уста мнѣ, ტიმ. 10; ამხსნი, отвязываешь меня; ამხსნეს ხმალი, сняли съ меня саблю, (აღვიხსნები), ზ. ვ. ავიშვები; განვიმარტები; отвязываться; объясняться; **ამხსნელი**, მიმ. объяснитель, **ახსნილი**, მიმ. თავისუფალი, свободный; უხვია ხსნილსა დაბამს, სიუხვე თავის უფალს კაცს თავის უფლობას დააკარგვინებს, ე. ი. დაბმულ-ჰყოფს, ვეფხ. 49; щедрый приковываетъ свободнаго.

ახსნევინება (ვა), ზ. სს. განვამარტებინებ, заставить объяснить, истолковать, ქილ. 604; ავახსნევინებ შეკჳრას, заставить снять заколдованіе, ვისრ. 30.

ახსენება (ვი), ზ. მ. მოვიგონებ, მოვიფიქრებ, вспоминать, (ვა), ზ. მ. მოვაგონებ, напомнить кому, იეზეკ. 36—31; მეტ. 123, ამხსენდება, ამეხსენება, вспоминаю.

ახტა (თათრ.), ს. აჯიღლა ცხენი ან მამალი სახედარი, ხოლო დედალსა ეწოდების ხრდალი და ჭაკი, жеребецъ.

ახტაშირა, ს. მაჭარივით სასმელი, სამზ. 129, шипучее вино.

ახუმა, ნ. ალხჳმა.

ახტის ზირა, მცენ. იტალ. Piltro; პ. ფ.

ახტაპოტი, ს. აპოხტი, ლორი, ветчина, окорокъ.

ახტომა (ავხტები), ზ. ვ. შევხტები, ავიჭრები, вскочить.

ახუნდი (თათრ.) ს. მახმადიანი მცოდნე სჯულისა, [ахунъ.

ახური, ნ. ახორი.

ახურმაგი, ს. თოფრა ხართ პირის ასაკრავი რომ ძნა არ შესჭამოს, торба.

ახუხულავება (ვა), ზმ. ავჰსჩხორავ, нагромоздить.

ახწევა (ავახწევ), ზ. მ. ავაწევ, достигать, добраться, доходить, съ трудомъ восходить, (ავეხწევი), ზ. თვ. იგივე ავახწევ.

აჯა, ს. ზ. ვედრება, просьба, мольба, ვეფხ. 352; (ვიაჯი, ვეაჯები, ვეაჯი), ზ. უ. ვევედრები, ვეხვეწები, ვსთხოვ, просить, умолять, ვეფხ. 224 (იაჯნეს, უნდა იაჯეს), ქართ. 1, ტ. 389; просили; მეაჯების, онъ проситъ меня; მიაჯე, ჩემი ვედრება შეისმინე, (ან შემიხვეწიე), примите въ уваженіе мою просьбу; попросите за меня, ვეფხ. 17; 718, 830; 1051; 1053; რუსუდ. 491 (ვიაჯებ), заставлять просить.

აჯაბი (არაბ.), ს. საკვირველება, удивительныя вещи, დარეჯ. 67 ბ. **აჯაიფთი**, ზედ. საკვირველი, чудный, დარეჯ. 59 ბ.

აჯანლება, აჯანყება (ვა), ზ. მ. აღვაშფოთებ, აღვრევ, ავშლი, мутить, возмущать, бунтовать, (ავჯანყდები), ზ. ვდ. ავიშლები, возмущаться, бунтоваться, ალექ. 209.

აჯახება (ვა), ზ. მ. შევარტყამ, ударить обо что.

აჯაიანი, ყურძენია, ბქრ. 182, сортъ винограда.

აჯდომა (ავსჯდები, -ჯდე), ზვდ. ავდგები; привстать; (ავაჯდები, ან ავსჯდები), ცხენზე შევჰსჯდები, сѣсть на лошадь.

აჯება (ვუაჯებ), ზ. მ. შევეხვეწებ; ან შევისმენ ვისისამე თხოვნას, გავიგლენ, გავიკითხავ, просить за кого; уважить чью просьбу, რათა უაჯოს მამასა, ქართ. 1, ტ. 400, чтобы онъ просилъ отца.

აჯეჯი, ს. აბრეშუმის ნაძირალი, მელნის ჩლა, шелкъ, который кладутъ въ чернилицу.

აჯეჯლება (ავსჯეჯლდები), ზ. უ. ავყვავდები (ხახვი და მისთანანი), пускать ростки, зеленѣть.

грипъ.

დაკაცი, бой баба.

вобрачнихъ

491,

слоновой кости.

ხში,

-бинн-

-ლი ბი-

2.

курнякъ.

ბაც.

балдахинъ.

бальзамъ.

ჯრავი ქმრისა,

а.

-დ, დავკოდავ, და-

-убку, нарѣзки.

-ლობა, იგივე ბალი,

-ния, ანდაზ. ბალი წვერში

ბალითება, ნ. ბათილება, 2 ც.

-palivus), ს. посолъ, ციმ. 23.

ს. სასთაული; სვეცთა ან ბოძთა …გმელი ქვა ან ხე, ბულაური; подушка; фронтонъ, фризъ.

ზედ. ბალნით მოსილი, волосатый.

ს. ცხენის სახურავი ლაზლისა, попона, …ракъ. [ს. ლ.

…ფოში, ს. სკლატის საფენი, суконный коверъ,

…ლამი, ფელღამი (ბერძნ.) აგებულება, ცხოველთა შინაგანი შენობა, რომელიც შედგების ოთხთ ნივთთაგან: მიწა, წყალი, ჰაერი, და ცეცხლი, ვისაცა ჰსჭარბობს მიწა მას ეწოდების მიწის კერძი ანუ მელანხოლიკი, -კოსი (ე. ი. შავ სისხლა); თვისება ამისი არის: მძიმე, დაფიქრებული და სევდიანი; ვისაცა ჰსჭარბობს წყალი მას ეწოდების ფლეგმატიკოსი და აქვს თვისება გულგრილისა; ვისაცა ჰჭარბობს ჰაერი, აქუს თვისება ქარიანი და მხიარული, ვისაცა ჰსჭარბობს სისხლი მას ეწოდების ცეცხლის კერძი ან სანგვინიკოსი (ე. ი. წითელ სისხლა) და თვისება მისი არის მრისხანება და გულ-ფიცხელობა; მიწის საცავი არის ელენთა; წყლისა ნაღველი, ჰაერისა ფილტვი და სისხლისა გულ და ღვიძლი, ესენი საბას ალუწერია ლექსთა თანა რევმა (токъ, потокъ); темпераментъ, საკუთრად ბალღამი ნიშნავს, флегма, ბალღამის ქვა, чермный камень, ციმოთ. 26, ბალღამიანი, ზედ. ნაღვლიანი, флегматическій.

ბალღი, მჭლე საკლავი, тощій рогатый скотъ, ჩოხ. 22; 85.

ბ, ხმოვანი ასო …

რიცხვში …

შნიშვნა, …

ბ, წინაშე …

ბაასი, ს. …
преніе, диспутъ. …
ვბაასებ), ზ. …
имѣть диспутъ; …
ბნილი, оконченный …
ный.

ბაბა, …
раженіе дѣтское.

ბაბანი, ს. …

ბაბაყული, …

ბაბაჭუა, ს. …вой

ბაბთა, ს. …

ბაბილო, ს. …ерсть,

ფსლ. 79—…ლუკ.

ბაბრი …бальзамо-

пардовая. …ბის ქვეშ გა-

ბაბუანი …ზავდ, антре-

ბაბუნა …ва, ломоносъ,

ბაბუა, …кресъ-роднич-

…ერისთ. ლ.

ნ. ჭაჭა, ხამზ. 163, **ბადე ან ქსელი**, დედა ზარდლისა, паутина; ბადე მშობიარეთა, ე. ი. ქუდბედი, შობილის ყრმის ბუდე, дѣтское мѣсто, послѣдъ, **ბადის პირი**, распашка невода; **ბადე-ბადე**, сѣтчатый, 2. ნეშთ. 3—15.

ბადება (ვჰ), ზ. მ. ვშობ; შევჰქმნი, ვაწარმოვებ, დასაბამს მივსცემ, рождать; творить, созидать, (ვიბადები), ვიშობები; შევიქმნები, დასაბამს მივიღებ, рождаться; созидаться; (მაბადია, მებადება), ზ. მიჩ. მაქვს, имѣть, (ვებადები), ზ. თ. ვეყოლები; ვექმნები; წარმოვეშობები, დავებადები, рождаться, проявляться; имѣться; რაც ებადა სულ წაართვეს, у него отняли все то что имѣлъ.

ბადეებრი, ბადეებიანი, ზედ. ბადეს მსგავსი, თვალედი, сѣтчатый, ბადეებრი სანათური, рѣшетчатое окно, ეზეკ. 41—16.

ბადენი (სომხ.), ს. ლევიტელთ შესამოსელი სპეტაკი ან სახოვანი, льняная риза, დან. 10—5, ბადვა, ნ. ბადება.

ბადია (სპარს.), ს. დიდი საწვნე ჯამი, миска, чаша; დასტ. 123, ქიმია 133, ნ. საიაზე.

ბადიანი (სპარ.), ს. სამკურნალო ბალახი, бадьянъ, ბუნ. ლ; პ. ფ; ქიმია 268, ბაგრატ. ბ. 130.

ბადიმი, ს. ორმოს პირი ამოგებული ხეებითა ოთხ კუთხედ, срубъ для колодца, -ქაღალდისა, вѣнчикъ изъ бумаги.

ბადის პირი, ს. გალატოზის ლარო; шнуръ, бечевка каменщиковъ; распашка, отверстіе, невода.

ბადიში, ს. შვილის შვილი, внукъ.

ბადლიჯანი, ნ. ბადრიჯანი.

ბადრაგა (თათრ.), ს. путеводитель, конвой, მატარებელი მოგზაურთა უვნებლად მეკობართა; ბელადი; ვეფხ. 1031; დარეჯ. 91 ბ. **ბადრაგობა**, ბელადობა, путеводительство, (მაბადრაგებ) заставляешь путеводительствовать, საბ. ლ.

ბადრაგი, ბადრანგი, მცენ. (სპარ.), бадрянка, მენინ. ლ.; цитронникъ, ერისთ. ლ.

ბადრი (არაბ.) გავსილი მთვარე, полнолуніе.

ბადრიჯანი (სპარ.), მცენ. бадиджанъ, -რუსული, поммъ дамуръ, ერისთ. ლ.

ბადრობა, სზ. მთვარის გავსილობა; მსგავსება, შედარება; полнолуніе; равенство; (ვჰბადრობ), ზმ. ვუდრი, ვედარები; равняться; ბადრობს ხმლითა, ჩახრ. 8. გაშიშვლებულის ხმლითა მოქმედებსო; дѣйствуетъ обнаженнымъ мечемъ; მბადრობს, подражаетъ мнѣ, ვერ ვინა გბადრობს, ни кто не сравнится съ тобою; ჩახრ. 91.

ბადრუკი, ზედ. ბედკრული, უბედური; გლახა, საძაგელი; несчастный; негодный, негодяй; **ბადრუკობა**, სზ. ბედ-კრულობა, საძაგლობა; несчастіе; негодность; (ვჰბადრუკობ), ზუ. ვარ ჭირსა შინა, განსაცდელში, бѣдствовать.

ბადუა, ნ. ბადება; ბავასირი, ნ. ბუასილი.

ბავთი (სომხ.), ს. სავალალო ამბავი, вѣсть, извѣстіе горестное, ბავთის მომღები, возвѣститель несчастья, იეზეკ. 21—7, **ბავთება** (გულსა ებავთა), გული შეუწუხა, это печальное извѣстіе его поразило, ვეფ. 1504.

ბავლი, ს. ქორის პირველი დაჭერილი მფრინველი, первая птица, пойманная ястребомъ.

ბავრაკი (თათრ.), ბაირაღი, знамя, ქილ. 125.

ბავრუკი (არაბ.), ს. ბორა ოქრომჭედელისა, натръ, бура, ქილ. 461; იერემ. 2—22.

ბავშვი, ს. ყრმა, ყმაწვილი, ребенокъ, ბავშობა, ს. ყმაწვილობა, ребячество, ნ. ბოვში.

ბაზაზი (სპარს.), ს. წვრილმანის ვაჭარი, მეწვრილმანე, торгашъ.

ბაზარგებითა, ს. სახლი აშენებული დუქნებითა, домъ съ лавками, ვეფ. 339.

ბაზარი (სპარს.), ს. საფარდულო, სავაჭრო ადგილი, рынокъ, базаръ.

ბაზი (სპარ.), ს. ქორი, შავარდენი, მიმინო, соколъ, ბაზი, მწერი რომელსაცა აქვს მაკრატლის სახედ თავი, ფერით არის ყვითელი და ოთხი ფრთა ყვითელივე, ჭინჭრაქა; მფრინველი სჭამს ამ მწერსა, **ბაზიერი**, ს. დამგერშველი და ზედა-მხედველი ბაზთა, сокольничій, **ბაზიერთ-უხუცესი**, უფროსი ბაზიერთა, оберъ егермейстеръ, **ბაზიერობა**, ს. ბაზიერის თანამდებობა, егермейстерство, ვეფხ. 596, (ვჰ), ზუ. сокольничать.

ბაზიკი, ნ. ბეზეკი, შავთ. 58.

ბაზმა, ბაზმაკი (სომხ.), ს. ლამპარი, სანათი ან კანდელი, лампада, იერემ. 25—10; ზაქარ. 4—2, დასტურ. 154; ვეფხ. 1512, **ბაზმის ზეთი**, ламповое масло.

ბაზმანდი (სპარს.), ტილისმა, амулетъ, **ბაზმანდიანი**, ზედ. ბაზმანდის მქონებელი, носящій амулетъ.

ბაზმანდი, ს. ცალ სასწორა, безмѣнъ.

ბაზრობა, ბაზრიანობა, ს. კრებით მოფარდულობა დანიშნულს დროს, ярмарка.

ბაზრული, ზედ. სავაჭრო, рыночный.

ბათალი, ბაითალი, ბეითალი, ს. ცხენის ექიმი, коновалъ.

ბათილამი, ს. გაუქმებული ვექსილი, валюта.

ბათილი (არაბ.), ს. უქმი, გაუქმებული, пустой, уничтоженный; -ბის წერილი, ს. უქმი წერილი, недѣйствительный актъ, **ბათილება** (ვა), ზ. მ. გავაუქმებ, уничтожать, (გბათილდები), ზ. ვდ. გავუქმდები, уничтожаться.

ბათმანი (თათრ.), ს. 5 ჩარექი ან 12 გირვანქა, батманъ, ან 6 ოყა, ბაქრ. 331, ან $^1/_2$ ფუთი.

ბაი, ბაიკი, მცენ. კერკი, ჩოკოლატოს შესამზადებლად, ваниль, ბუნ. ლ.

ბაია, ს. იმერულად კომში, айва; ბაქრ. 180.

ბაია, ს. ფურცელი დანაკის კუდისა, ან შტო, ваія, пальмовая вѣтвь, верба, **ბაიაობის კვირა**, вербная недѣля, **ბაია**, მცენ. ცხვირის საცეხელა, купальница; желтоголовъ, жаркіе цвѣты, ერის ლექ. **ბაიაობა**, დღესასწაული ბაიასი, вербный праздникъ.

ბაია, ს. გუგა თვალისა, შავი, მრგვალი საშუალსა შინა, სადაც არს მხედველობაა, зрачекъ, зѣница, ბუნ. კ. 98. საბ. ლ.

ბაიათი, ს. შაირი შვიდ მარცვლოვანი და ოთხ მუხლედი, родъ стиховъ, имѣющихъ 7 слоговъ и въ куплетѣ 4 стиха.

ბაირამი, ს. დღესასწაული მაჰმადიანთა, байрамъ, праздникъ магометанскій.

ბაირაღი (თათრ.), ს. დროშა, ალამი, знамя.

ბაიყუში, ს. მფრინ. ბუ. филинъ, сова; ერის. ლ.
ბაიბაყუში (თათრ.), ს. უსახლკარო, ბაღრუკი; бездомный, несчастный.
ბაკაბუკი, ს. ფეხის ხმა, топотъ.
ბაკალი, ს. სირჩა ბროლისა, ლოსკაქანი, бокалъ.
ბაკანი, ხის ჯამი, деревянная чаша, სარე. 18.
ბაკანი, ს. კუს ზურგ მჭალისა; კეცხუავი; черепъ, костяной щитъ у черепахи, ქილ. 139.
ბაკარია, ნ. ნარეკალი, ერისთ. ლ., осотъ красный, репей колкій.
ბაკი, ს. მრგვლად მოვლებული ღობე ან ფიცრული ხვასტანგთ დასაყენებლად; околица, загорода, изгородь, огороженное мѣсто для скота, ქართ. 1, ც. 123; ქილ. 323; ივერია № 1, გვერდ. 62.
ბაკი, ს. მზისა ან მთოვარის გარემოს ზოგჯერმე ხილული ნათლის სარტყელი, вѣнчикъ, кругъ, кольца около планетъ, მაგალ. ბაკი დასმული მთოვარე, ჩონგ. 151; წყალობის ბაკი გარმოიზღუდოს, ქილ. 518; ბაკი სიგლახაკისა, кругъ нищеты, ქილ. 60, 316; ვეფხ. 228, თ. თეიმ.
ბაკი, ს. შუქი ან სინათლე ხილული მზისა ან მთოვარის გარშემო, кругъ, кольца около планетъ, ვეფხ. 1428, **ბაკმიანი**, **ბაკმული**, ზედ. სინათლით მოცული, მაგალ. ბროლ-ბაკმიანი, თეთრი პირი სინათლით მოცული, ვეფხ. 229, свѣтлое лице, **პირ ბაკმიანი**, ვეფხ. 232, იგივე ბროლ-ბაკმიანი, ე. ი. პირ ნათელი, свѣтлый, какъ иногда видимый кругъ кольца около солнца.
ბაკლა (თათრ.), ს. მხხვილი ხნდური, ცერცვი, турецкіе бобы, фасоль, ბიანკ. ლ.; ზუბ. ლ.; პ. ფ.
ბაკო, ს. ჭურჭელი, сосудъ, 2 ნეშტთა, 4—5, დაბეჭდილის დაბადებაში ჭწერია სასმელი, საბ. ლ.
ბაკოვანი, ზედ. გარმოვლებული ზღუდით, огороженный.
ბაკუნი, ს. ფეხის ხმა, ბაკცანი, стукъ ногою, топотъ, **ბაკუნება** (ვა), ზ. მ. топать ногами.
ბალა (არაბ.), ს. უბედურობა, несчастіе, ერის. II-45; ანცონ. 1—23.
ბალადური (სპარს.), ს. მცენ. анакардъ (дерево), პ. ფ.
ბალავარი, ს. საძირკვლის ქვა, бутовая плита; ნ. ქვა.
ბალა მწარა, ს. გარეული ბალი, дикая вишня, ზუბ. ლ; антипка; ერისთ. ლ; бѣшенная вишня; калина, ნ. ჩ. ლ.
ბალანგო (სპარს.), ს. მცენ. ლაზაუშა, полевой шалфей, ზუბ. ლ.
ბალანი, ს. თმა, საწმისი, ბოჭკო, волосъ, шерсть, დანიელ. 16—26.
ბალანცი (ბერძნ.), ს. მცირე პარკი, мѣшокъ, ლუკ. 10—4; შავთ. 22.
ბალახინის, ბალაზანი, (სპარს.), ს. მცენ. бальзамовое дерево, ზუბ. ლ. შავთ. 51.
ბალახანა (სპარ.), ს. სახლთა შინა ჭერის ქვეშ გაფიცრული ადგილი რაგინდარას შესანახვად, антресоль, клѣть, балаганъ.
ბალახ-ბძაფნა, ს. მცენ, пищая трава, ломоносъ, ივან. ბაცონ.
ბალახ-ვარდა, ს. წყლის-წიწმატი, кресъ-родничный, водяной, ზუბ. ლ; рѣжуха, ერისთ. ლ.
ბალახი, ს. მოლი, მწვანე მცენარე მიწიდამ მცენარე, გათიბული, трава, სამკურნალო-ბალახნი, лекарственныя травы, მოკრეფა ბალახთა, собирать травы, **ბალახძველჩვა**, მცენ. грудная трава, იოვან. ბაც.; **ბალახწიწვა**, მცენ. лиственница, ივან. ბაცონ.; **ბალახ-წაბლა**, მცენ. ჭულამბარი, жидовская вишня; **ბალახკოვზა**, ს. ложечная трава, ერისთ. ლ. **ბალახოვანი**, **ბალახზიანი**, **-ხიანი**, травяной, ბალახოვანი ველი, покрытый травою лугъ, ქილ. 51; ბალახ-ბულახი; ს. негодныя травы.
ბალახში, ლალი უმჯობესი, рубинъ, ნ. ბადახში, ვეფხ. 3, 5.
ბალახშოსანი, ზედ ლალიანი, წითელი, рубинный; **ბროლ ბალახშოსანი**, თეთრ წითელი პირის სახე; бѣлорумяное (лице), ვეფხ. 72.
ბალბა, ს. მცენ. კორკოტანა, ერის. ლ. проскурнякъ.
ბალბალუკა, ს. მცენ. проскурина, ივანე ბაც.
ბალდახინი (თათრ.), ს. სარხინებელი, балдахинъ.
ბალზამი, ს. ბალაზინი, ვალსამონი, бальзамъ.
ბალთა, ს. ფართო აბზინდა შესაკრავი ქამრისა, ხრმლისა და სხ. пряжка, застежка.
ბალთვა (ვ), ზ. მ. დავსჭრი ხშირად, დავკოდავ, დავსერავ, насѣкать, дѣлать нарубку, нарѣзки.
ბალი, ს. წვეულობა, балъ, **ბალობა**, იგივე ბალი, ერის. 202.
ბალი (სპარს.), მცენ. черешня, ანდაზ. ბალი წვერში გამწარდება.
ბალი, ს. საპალნე, тюкъ.
ბალიითი (ნ. ბათილი); ბალითება, ნ. ბათილება, 2 ც. ქართლ. 560.
ბალიოზი (lat. balivus), ს. посолъ, ციმ. 23.
ბალიში (სპარს.), ს. სასთუალი; სვეტთა ან ზოძთა თავს შესადგმელი ქვა ან ხე, ბულაური; подушка; архитравъ; фронтонъ, фризъ.
ბალნიანი, ზედ. ბალნით მოსილი, волосатый.
ბალნური, ს. ცხენის სახურავი ლაზლისა, попона, чапракъ. [ს. ლ.
ბალღაში, ს. სკლატის საფენი, суконный коверъ,
ბალღამი, **ფლეღმამი** (ბერძნ.) ავებულება, ცხოველთა შინაგანი შეხობა, რომელიც შედგების ოთხთ ნივთთაგან: მიწა, წყალი, ჰაერი, და ცეცხლი, ვისაცა ჰსჭარბობს მიწა მას ეწოდების მიწის კერძი ანუ მელანხოლიკი, -კოსი (ე. ი. შავ სისხლა); თვისება ამისი არის: მძიმე, დაფიქრებული და სევდიანი; ვისაცა ჰსჭარბობს წყალი მას ეწოდების ფლეგმატიკოსი და აქვს თვისება გულგრილობა; ვისაცა ჰსჭარბობს ჰაერი, აქუს თვისება ქარიანი და მხიარული, ვისაცა ჰსჭარბობს სისხლი მას ეწოდების ცეცხლის კერძი ან სანგვინიკოსი (ე. ი. წითელ სისხლა) და თვისება მისი არის მრისხანება და გულ-ფიცხელობა; მიწის სავავი არის ელენთა; წყლისა ნაღველი, ჰაერისა ფილტვი და სისხლისა გულ და ღვიძლი, ესენი სახას ალუწერია ლექსთა თანა რევმა (токъ, потокъ); темпераментъ, საკუთრად ბალღამი ნიშნავს, флегма, ბალღამის ქვა, чермный камень, ცამოთ. 26, **ბალღამიანი**, ზედ. ნაღუშიანი, флегматическій.
ბალღი, მჭლე საკლავი, тощій рогатый скотъ, ჩონგ. 22; 85.

ბალღინჯი, ბალღოჯი, ს. მცენ. ალუბალი, ქვიშნა, вишня, морель.
ბამბა (სპარ.), ბამბაკი, ს. მცენარე გამომღები სასთველის ნაძენძისა, хлопчатая бумага, вата, ვეფხ. 1364; ბამბის ღლეჯა, подбить что ватою, ბამბის გაპენცვა, взбивать вату, ბამბის ხავერდი, плисъ.
ბამი, ნ. ბაჭარი, სამზარ. 11.
ბანა (ვჰბან), ზ. მ. ღავბან, ღავრეცხ, мыть кого, купать, მაბანებ, моешь меня, (ვიბან, ვიბანები), ზ. ვ. ღავიბანები, мыться, купаться, **ბანა**, мытье, **ფეხთ-ბანა**, умовеніе ногъ; ვბან ღაწვსა ცრემლითა, обливаю щеки слезами, ვეფხ. 186, 292, 356, ვისრ. 48; **ბანებული, ნაბანი**, მიმ. омытый, **საბანი, საბანებელი**, обмывальный, **ხელსაბანი**, умывальница.
ბანი, ბანის ბალახი, ს. მცენ. ярутка, тоткунъ, ბუნ. ლ.
ბანაკება (ვა), ზ. მ. ღავაბანაკებ, ღავაკარვებ, располагать станомъ, (ვიბანაკებ, ვბანაკღები), ზ. ვ ღავბანაკღები, расположиться станомъ.
ბანაკი, ს. გუნდი, სპა, ლაშქარი, ან ლაშქართ საღგური, ბინა, ურდო; полкъ; станъ, ფსალ. 26—3; 77—28; საქმ. 21—34; ებრ. 13—11.
ბანაობა (ვჰ), ზ. უ. ღავიბან, ვიბანები, мыться, купаться.
ბანანა, ს. მცენ. რომელიც იზღება ვითარცა ნიგვზისხე და მოისხამს კიცრივით ფურჩიანს ხილს, ამ ხილს მოჰკრეფენ და ღაასხმენ ცხელს წყალსა და მერე გაფცქვნიან ღია კარგი საჭმელია, შემოღგომაზედ ძირზედ მოსჭრიან და გაზაფხულს ისევ გაიზღება, бананъ, дерево и плодъ, Адамова смоква, საბ. ლ.
ბანგი (სპარ.), ს. თრიაქი, опій, опіумъ.
ბანდა, ბანდი (სპარს.), შეკრული, შეპარცული; უხმარი ძონძი; წვრილი თასმა სახლათავი; რომელიმე სენი ხვასცანგთა; связанный, рабъ; тряпка; ремень; нѣкоторая болѣзнь животныхъ.
ბანდვა (ვჰ), ზმ. ვჰხლართავ, спутать.
ბანდიბუსცი, მეცინარა; фанфаронъ; **ბანდბუსცობა**, მეცინრობა, რას ბანდიბუსცობ, что ты умничаешь; фанфоронишь; фанфоронство.
ბანდული, ლანჩა დაწნული, лапти изъ разноцвѣтной кожи.
ბანე, ახლანდ. დაბეჭ. დაბადებაში ქალბანა, халванъ, благованная смола для куренія, გამოსლ. 30-34; საბ. ლ; росной ладонъ, ბუნ. ლ.
ბანება ნაცვ ბანა; ბანებინება (ვა), ზ. სხმ. заставить мыть кого, -ვა ხელსა, датъ умыть руки.
ბანვა, ნ. ბანა, მარკ. 7—4, ვეფხ. 1379.
ბანი (სპარ.), ს. ბოხისმა, басъ, втора, ბანის თქმა, вторить, запѣвать; ბანის მთქმელი, запѣвало, ბანი ხმღერისა, запѣвъ.
ბანი (სპარ.), ს. ერდო, სართული სახლისა, ვეფხ. 474; სოფონია. 1—5; 2, მეფ. 11—2; კომლის ასავალი კერისა, ბუხრისა, крыша, кровля; терраса; печная труба; სასინათლო ჭერში, вышка; **ბანის ბანისად**, ბანზედ რომ ბანი იყოს; ვეფხ. 405, 1106; терасса надъ терассой, ბანი ბუხრისა, труба, вьюшка у печки, სიცვავს ბაზედ აგდებს, онъ увертывается отъ прямого отвѣта; **ბანის ბალახი**, მცენ. მყრალა ბალახი, ярутка.
ბანობა (ვჰ), ზ. უ. ღავიბან, мыться.
ბანოვანი (სპარს.), ს. дама, რუსუდ. 14; 94; 172; ჩონგ. 15; ქილ. 474, ბანოვანთა კრება, сборище дамъ, ვაშლი 17.
ბანძგურება (ვებანძგურები), ზ. თვ. ვეჭიდები, хвататься; ივერია № 2, 1878, გვ. 4.
ბანძღური, ნ. ბღლარძუნი.
ბანჯარა, მცენ. სომხ. მხალი, овощи, იოპ. 8, 11; საბ. ლ.
ბანჯგვლი, ს. ცუდი და გრძელი თმა, волосъ на тѣлѣ; **ბანჯგვლიანი**, косматый, -ძაღლი, косматая собака.
ბანჯვინი, ს. бензинъ.
ბაჟი (სპარ.), ს. მიზღი ცხვირთისა ან სავაჭროსი, пошлина.
ბარა ღვინისა, ს. კულუხი, подать съ вина, საბ. ლ.
ბარა (მცენ.), წბო, мелисса, пчельникъ, იოან. ბ.
ბარამბო, ს. მცენ. ფუტკართ მოლი, ბარისპირა, мелисса, пчельникъ, ბუნ. ლ. პ. ფ.
ბარათი, მცირე წერილი, записка.
ბარამზა, ს. მცენ. ფუცრის მანანა, буквица, ბუნ. ლ.
ბარახჩი (თათრ.), ს. барышникъ, ჩარჩი.
ბარაქა (არაბ.), ს. კურთხევა, მადლი, უხვება, სავსება, благодать, обиліе, довольство, **ბარაქიანი**, ზედ. სავსე, благодатный, обильный; **ბარაქიანობა**, სავსება, обиліе, მირ. 106.
ბარაქალა (სპარს.), ზმ. ზ. გაკურთხოს ღმერთმან, ღმერთმან გიშველოს; браво, спасибо.
ბარბაროზი (ბერძნ.), ს. წარმართი, варваръ, ქართ. 1. ც. 373, **ბარბაროსული**, ზედ. варварскій.
ბარბარეობა (ვა), ზ. მ. თავის უფლობას ვაძლევ, გავათამამებ; заставить кого нестѣсняться, აბცრონ. 3—6; (ვჰ), вертеться.
ბარბაცა, ს. მცენ. სვინცრის ჰგავს; საბ. ლ. ერის. ლ; ბიანკ. ლ.
ბარბაცი (ვჰ), ზ. მ. ვცორცმანებ, шататься, ქილ. 215, 331, 631, **-ცობა**, ცორცმანი, шаткость.
ბარბი, ს. საბუხარი, нарукавникъ.
ბარბითი (სპარ.), ს. ქნარი, მუღნი, родъ арфы или лютни, ვეფ. 177, 483.
ბარგება (ვიბარგები), ზ. ვ. გარღავიცვან ბარგს, переноситься, перебираться, მტერმან ახლოს ვერ იბარგა, чтобы врагъ не могъ поселиться близко, **ბარგებულობა**, ს. ბარგი ბარხანა, мебель.
ბარგი (სპარ.), ს. ავეჟულობა, საფენი ან სახმარნი ნივთნი გზაზედ; სადები, ცვირთი; багажъ; вьюкъ, ვეფხ. 162, поклажа; пожитки; скарбъ, грузъ, тяжесть; ვეფხ. 269, ბარგის ცხენი, вьючная лошадь, **ბარგოსანი**, ვეფხ. 1349, **ბარგიანი**, ზედ. вьючный, грузный, **ბარგი ბურგი, ბარგი ბარხანა**, всякая всячина изъ поклажи.
ბარდა, ს. ჩენჩო, პარკი მწვანე ცერცვისა, მუხუდოსი და სხ. струкъ, шелуха, **ბარდაცერცვი**, стручковый горошекъ; ბარდის გული, горошина, ბაგრ. ბაგ.
ბარძანა, ს. თალისა ან ძაძის ცომარა ბზისა ან ბამბის შთასაღებელი, куль, мѣшокъ, მცენარე, полей; ან ძირხვენა, лопушникъ, ერისთ. ლ.

онъ увертывается отъ ...
ბალახი, მცენ. ...
ბანობა (ვჰ), ზ. უ. დავიბან, ...
ბანოვანი (სპარს.), ს. дама, ...
ჩონგ. 15; ქილ. 474, ბანოვანი ...
дамъ, ვაშლი 17.
ბანძგურება (ვებანძგურები, ზ. ...
таться; ივერია № 2, 1878, ...
ბანძღური, ნ. ბლოარძუნი.
ბანჯარა, მცენ. ხომხ. მხალი, ...
საბ. ლ.
ბანჯგვლი, ს. ცული და გრძელი ...
тѣлѣ; ბანჯგვლიანი, косматі...
тая собака.
ბანჯვინი, ს. бензинъ.
ბაჟი (სპარ.), ს. მიცემი ...
шлина.
ბარა ღვინისა, ს. ... подать ...
ბარა (მცენ.), წბო, мелисса, ...
ბარამბო, ს. მცენ. ...

ბარდი, ს. მცენარე: უგრეხელა, чилига, ერის. ლ. ქილ. 184; 507.

ბარდნა (ვჰბარდნი, -ნე), ზ. უ. მსხვილი თოვლი მოდის, идетъ крупный снѣгъ.

ბარდღალა, ს. ჭია გრძელი და მრავალ ფეხა, многоножка (червь), ს. ბ. ლ.

ბარე, ბარემ ბარემც, ზზ. კიდეც, კიდევაც, მაინც, хоть, кстати, ჩახრ. 35; კიდე ცოცხალ ვარ მე ბარე, хоть я и живъ, ვეფხ. 1026; ბარემ ესეც მას წაუღე, кстати и это ему отнеси, ბარემ თქვი, ну скажи же, ლაშქარი ბარე გვაშველეთ, по крайней мѣрѣ пришлите въ помощь намъ войско.

ბარება (ვა), ზ. მ. დავვედრებ; მივაბარებ; დავაბარებ, ввѣрять, поручать; наказывать сказать кому что; (ვიბარებ) ზ. მიჩ. მივიბარებ შესანახავად; დავიბარებ, გამოვიწერ; брать, принимать на сохраненіе; звать, приглашать; выписывать, (ვიბარები), ზ. ვ. დავიბარები, вызываться, приглашаться; выписываться; требовать прислать; (ვებარები), ზ. თვ. დავევედრები, მივებარები, поступить къ кому на сохраненіе, въ ученіе

ბარტყეება (ვი), ზ. უ. ბარტყეებს გამოჩეკ, высиживать птенцовъ.

ბარტყუყლა, ს. ვარშამანგი, ნაფერტქები, მონაზონთ კუნკულისა; клобукъ, -ლას ყურები, воскрылья клобука.

ბარუყლა, ს. ხის ბარი, სათხრელი, деревянный заступъ.

ბარქაში (არაბ.), ს. დიდი გემი, барка.

ბარქაში, სოკო, бѣлянка, ერის. ლ. [ლ.

ბარქაში, მოღრმო თეფში, глубокая тарелка, საბ.

ბარცმანუკი, ს. მცენ. деревей, тысячелистникъ, პ. ფ. მელისკუდა, სათხრმელა, кровавникъ: ერისთ. ლ; -ღედალი, ბეგიაური, гулявица, ერის. ლ; ბარცმანუკი მამალი, чихотная трава.

ბარძაყი, ს. მსხვილი ბარკალი, თეძოს სიმსხოებაჲ ляжка, бедро; **ბარძაყიანი**, ზედ. ბარკლიანი, თეძოიანი, лядвейный.

ბარძი, ს. სისხლი მაცხოვრისა, кровь Спасителя, მარკ. 51 ა.

ბარძიმი, ს. ფეხ-მაღალი სასმისი; საეკკლესიო სი-

барииъ, помѣщикъ; хозяинъ; царь, владѣтель, კახ-ბატონი, кахетинскій господарь, ბატონი შვილი, господичъ; царевичъ, ბატონის რძალი, царская невѣстка, ბატონი ბძანდებით, извольте, очень хорошо, ბატონი ხარ изволь, ბატონ ყოფა (ვარ), быть господиномъ, владѣтелемъ, **ბატონება** (ვა), ზ. მ. ბატონად გავხდი, გავამეფებ, воцарить, (ვიბატონებ), ზ. მიჩ. გავიბატონებ, გავიმეფებ, признать надъ собою власть чью, (ვუ), ზ. მიჩ. ბატონად გავუხდი, ან ვბატონობ; поставить кого надъ кѣмъ царемъ; повелѣвать; **ბატონობა**, ს. ზ. უფლება; პატრონობა, господство; барство; (ვჰ), ზ. უ. ვჰუფლებ, ვმეფობ; господствовать; бояриться, სამ. ვ. 176, გვიბატონებია, господствуетъ надъ нами, ბატონ-ყმობა, отношеніе крестьянина къ господину, господство и рабство, ბატონური, ზედ. господскій, -რად, по господски.

ბაქანი, ს. შექრილი ადგილი კედელში, уступъ въ стенѣ, альковъ, нишь, ბაქან-ბაქნად, съ уступами, ხარისხი ბაქან ბაქნად, пьедесталъ, подножье, ნ. მექონოთი.

ბაქვა (ვჰ), ზ. უ. ვჰროშავ, ვჰტრაბახობ, трещать, пустое городить, хвастать; ივერი № 4, 1878, გვ. 7.

ბაქი, მრ. ბაქები; ს. ზავთი, მუქარა; ტრაბახი; угроза; хвастовство, ბაქი ბუქი, ს. хвастовство, რას ბაქიბუქობ, что ты хвастаешь; ბაქიობა, ს. бахвальство, фанфаронство.

ბაქმაზი (თათრ.) ს. წვენი გამოხდილი ხილთაგან, შანარი; морсъ, ნ. ჩუბ. ლ.

ბაღა (თათრ.), ს. კუ; კუს ბაკანი გათლილი სავარცხლად, კოლოფად, черепаха, черепаховая кость, ბუნ. ლ. დარეჯ. საბა ორბ.

ბაღანა, ს. ჩჩვილი, დანიშნული ტყვედ გასასყიდლად, ребенокъ, назначенный на продажу въ неволю, ნ. საბ. ლ. ქაშაგი.

ბაღაჭი, ს. უფუვარი პური, опрѣснокъ, ნ. პური.

ბაღათარი, ბაყათარი (სპარს.), ს. გმირი, ბუმბერაზი, богатырь, ქართ. ცხოვ. 118.

ბაღდადი, ს. ერთი შაური ახალციხური, пятакъ въ Ахалцыхѣ употребляемый; ბაღდადის ცხვირსახოცი, шелковый носовой платокъ.

ბაღეულობა, ს. садоводство.

ბალვა (ვ), ს. მ. ვჰგლეჯ, рвать, საბ. ლ.; მიბალვა ქილ. 406, დამწყევლა, დამქოლა, проклялъ меня.

ბაღი, ბაღჩა (სპარ.), ს. სამოთხე, წალკოტი, ხილნარი, მტილი ხეხილთა, садъ фууктовый; ბაღი ვარდისა, цвѣтникъ розъ; у поэтовъ: щеки румяныя; ვეფ. 47, ბაღჩა ბაღი, садъ, ტიმ. 13; **ბაღის მიხაკი**, гвоздика картазіанская; თათრული მიმიხაკი дикое мыло, ბუნ. ლ. ერისთ.

ბაღლინჯო, ს. მწერ. клопъ.

ბაყათარი, ნ. ბაღათარი, ქართლ. 1, ტ. 194.

ბაყალი (არაბ.), ს. მეწვრილმანე, მედუქნე, лавочникъ, ალექ. 75.

ბაყამი, ნ. ბაყმისხე.

ბაყაყი, ს. მცირე გომბეშო, лягушка, -მიწისა, жаба; პ. ფ.

ბაყი, ს. მესერი, ღობე, заборъ,

ბაყი, ბაყვი, ს. წვივის წინა დიდი ძვალი, берцо, ბუნ. ლ. 2, ქართ. 53.

ბაყილა, ბაყილო, ს. მდაბ. ბაბილო, вѣтвь, ბუნ. ლ.; ფსალ. 79—10, 12; ბაგრატ. 147.

ბაყლა, ნ. ბაკლა.

ბაყლი, ს. შალალი, წათხი, თხრამლი, ჩირქი წყლულისა, матерія, гной.

ბაყმისხე (თათრ.), ს. მცენ. бразильское красильное дерево, ბიანკ. ლ.; кампешевое дерево. ერის. ლ.

ბაშფორთი, ს. მოწმობა ვინაობისა, паспортъ.

ბაშმაკი (თათრ.), ს. ფეხთ-საცმელი, წუღა, башмакъ.

ბაშმალი (თათრ.) ს. თავზედ გარდაკვეთილი გამოსაღები, подушная подать, გუჯ. 31; დასტურ. 38.

ბაჩა-ცხენი, ს. მცირე ჰასაკის ცხენი მალ-მორბედი, малорослая лошадь-иноходецъ, пони.

ბაცაცი, ბაჭია, зайчикъ.

ბაცბაცი (ვბაცბაცებ), ზ. უ. ვბარბაცებ, ვტორტმანებ, шататься, нестоять на ногахъ.

ბაძგარა, ს. გურულად იფნისხე, падубъ, ბაქრ. 184.

ბაძგი, ს. თაგვის ისარი, ნ. ბარწკანია.

ბაძება (ვ); **ბაძვა** (ვჰ), ზმ. მივბაძავ; მსგავსა ვიქმ. ვმეშურნეობ; ვიჭვნეულებ, подражать; ревновать; ვეფხ. 28; (ვებაძები) ზოვ. ვემსგავსები, сходствовать, კავშ. 206, соревновать, რუისის კან. 6.

ბაძგარა, ბაძგვი, ს. მცენ. ჭყორი падубъ, საბ. ლ. ბუნ. ლ. ერის. ლ.

ბაძი, ს. სხვის საქმის ქმნა, подражаніе, примѣръ.

ბაწარი, ს. წვრილი თოკი, бичевка.

ბაჭია, ს. კურდღლის შვილი, зайчикъ.

ბაჭკა, ბორჯღლიანი სარი, ბუნ. ლ.

ბახალა, ს. მართვე ყვავთა, ჭილყვავთა, კაჭკაჭთა და სხ. птенецъ, ნ. მართვე.

ბახტა, ბახტაკი, ს. თევზი, палья.

ბახტი, ს. მკვრელი საკრავისა, музыкантъ, დარეჯ. 85, 97.

ბახჩა, ნ. ბაღი.

ბაჯაღლო ოქრო, ს. სამმანათიანი ოქრო голандскій червонецъ.

ბაჯბაჯი, ჩანჩალი, ს. ზ. медленная и скверная походка, (ვჰ), ზ. უ. ძლივს ფეხებს ვათრევ, ვჩანჩალებ, едва передвигать ноги, ходить тихо.

ბაჯი, ნ. ბარამბო.

ბაჰარი, ს. პილპილი ანგლიური, англійскій перецъ. სამზ. 11; ერისთ. ლ.

ბაჰრი, ს. შავარდენსა ჰგავს, балабанъ, ერის. ლ.

ბგერა, ს. ხმა უსულოთა ნივთთა, ვითარ: ქარისა, წყალთა, ეტლთა სლვისა და საკრავთა, звукъ, шумъ; ფიზიკ. 44, 45, -საჭურველთა, звукъ оружія, მიქ. 1—13; ბგერა ქართა, шумъ вѣтровъ; მარტ. 100 ბ. -ყურში, шумъ въ ушахъ, (ვჰბგერ), ზ. უ. ვჰხმობ, ხმას გამოვსცემ, звучать, шумѣть; (ვუ), ზ. მ. უბგერდა გული, сердце билось, სიბრ. 124; (ვი), ზ. მ. ზედ. იბგერდი ფეხითა შენითა, и топчи твоею ногою, ეზეკ. 25—6.

ბგოლვა, ნ. გბოლვა; ბგოლვილი, ნ. გბოლვილი. დაბად. 25—30.

ბღვილი, ბღღვილი, ბრღღვილი, ნახე ღღვილი.

ბღვინვა, ბღვინვარება, ს. ზ. ბეუტვა, ბნელად

და უნათლოდ წვება, тлѣніе, не ясное горѣніе; (ვ), ზ. უ. ვბჟუტავ, ვიჟუჟღები, ვჭყრჩი, тлѣть, куриться, **ბდვინვარე**, მბღვინვარე; მიმ. тлѣющій, პაწრუქი მბღვინვარე არა დაშრიტოს, льна, курящагося не погасить, მატ. 12—20.

ბდღვილი, ნ. ღვილი.

ბდღვნა (ვბღღვნი, -ვენ), ზ. მ. გავსწიწკნი დაკლულს მფრინველს, ვბწყვნი, щипать (курицу), მიწის ბღღვნა ფეხითა, рыть землю лапами (о звѣряхъ); სიბრ. 116; (ვი), ზ. მიჩ. ვიბღღვნი თმათა, рвать на себѣ волосы.

ბდღვინვა (ვ), ზ. უ. ვმუღრობ, рыкать, ревѣть, რუსუდ. 214, 606. [ვახტ. სამ.

ბე, ბეი (თათრ.) ს. არამონი, საწინდარი, задатокъ,

ბებერა, ს. აბურცებული, აშუპებული კანი, ფერის მჭამელა, прыщь, пупырь.

ბებერა, ს. დედა-ზარდლი, ობობა, паукъ.

ბებერი ბებერი დედაკაცი, ბერი დიაცი, დედაბერი, старуха, ნ. ბებრი.

ბებია (ბერძ.), ს. მამისა ან დედის დედა; მეანი, დედათ მურავი, ყრმის ამქმელი, бабушка, мать отца или матери; бабка повивальная, ანდაზ. ბებიავ იმიტომ გაკოცებ წირპლიანს თვალში, რომ კვერი გამომიცხო; **ბებიაობა**, ს. ზ. ყრმის ამქმელობა, повиваніе, (ვ), ზ უ. ავიქვამ ყრმასა, повить, принять младенца, ბებიოდა შვილები, дѣти отъ сестры бабушки.

ბებკა (ვ), ზ მ. დავაკერებ, დავამონძებ, чинить старое платье, класть заплатку; **ბებკული**, მიმღ. ძონძის ნაკერები, починенный заплаткою; ветошь, лоскутье, рубище; იერემ. 8—11, ბებკი, ს. ძონძი.

ბებლი, ს. გრძნების მომქმედი, чародѣй, ვისრ. 60.

ბებრება (ვა), ზ. მ. დავაბერებ, მოვახუცებ, старить, (ვი), ზ. მიჩ. თავს ვიბებრებ, притворяться старикомъ; (ვბებრდები), ზ. ვდ. დავბერდები, დავჩაჩანაკდები, стариться.

ბებრება (ვჭბებრდები), опухать, ნ. აბებრება.

ბებრი, ნ. ბებერი; **ბებრის ბალახი**, ს. მცენ. живучка, ბატონ. იოვან; **ბებრის ბეწვა**, ს. მცენ. лапушникъ, ბატონ იოვან; волчьи бабки, ბატონ. იოვან. ბუნ. ლ. **ბებრის კონკა**, ს. მცენ. вероника; ბუნ. ლ.; жаберникъ, ერისთ. ლ. **ბებრის ია**, მცენ. фіялка, ერისთ. ლ. **ბებრის ხაგძალა**, ნ. ბაბუსაგძალი; ბებრის სოკო, ს. მცენ. груздь.

ბებრობა, ს. სიბერე, старость.

ბებრუცანა, ს. კნინ. ბებერი დედაკაცი, старушка.

ბეგარა (სომხ.), ს. მებატონის სათხოვარი ან სამუშაო, შემუშავება ყმათაგან მებატონის სახნავსათესის მიწისა, ზვარისა повинности издѣльныя въ пользу помѣщиковъ какъ то: обработка земли, сада, косьба сѣна и т. п., оброкъ, повинность, господская работа, სააღდგომო აძევს ბეგარა ორი ცხვარი, ასი ქათამი; დასტურ. 5; оброкъ на немъ къ свѣтлому празднику: два барана и сто куръ; სოფლის ბეგარა გარდაიხადა, онъ отдалъ долгъ природѣ, умеръ, რუსუდ. 240, **ბეგვრა**, (ვბ), ზ. მ. ბეგარას დავადებ, облагать оброкомъ, (მბეგრავ), ზ. მ. налагаешь на меня оброкъ.

ბეგვა ნ. მიბეგვა.

ბეგთაბეგი, ს. თემის უფროსი, начальникъ области, დასტ. 173.

ბაგთარი, ს. ხელზედ შესაცმელი ჯავშანი; наручи, часть латныхъ доспѣховъ.

ბეგი, ბეგობი, ს. პატარა გორა, горка, бугоръ, გორგ. 32, 149.

ბეგი (თათრ.), ს. დიდებული, წარჩინებული; უფროსი თემისა, ქალაქისა, вельможа; знатный; начальникъ города, провинціи.

ბეგიაური, ს. მცენ. ტკბილი მსხალი, дуля, сладкая груша; ბუნ. ლ.; საბ. ლ.; მცენ. ბარცმანუკი დედალი, უვავისკუდა; гулявица, ერის. ლ.

ბეგობი, ნახე ბეგი ან **ბეგრვა**, ნ. **ბეგარა**.

ბეგლარი, ს. თემის უფროსი, начальникъ области, **ბეგლარბეგი**, უფროსი მრავალთა თემთა ზედა, генералъ губернаторъ, **ბეგლარბეგობა**, უფროსობა თემსა ზედა, генералъ-губернаторство, ვახტ. სამ. შესავ. მხედართ მთავრობა, военачальство, ქართ ცხ. 1, ტ. 379; 431.

ბედ-ასლი, ს. უბადო, ფლიდი, подлый.

ბედ-ასლობა, ს. ფლიდობა, подлость.

ბედაური (სპარ.), გვარიანი ცხენი, породистая лошадь, ვეფხ. 55, განმ.; 2 ტ. ქართლ. 458, რუსუდ. 447; -ქორი, породистый соколъ, რუსუდ. 354; ანდ. ბედაურები დაიხოცნენ, ვირებს დარჩათ მოედანი; ბედაურიდამ გადმოხედ და ვირზედ შეჯექ; ბედაური ცხენი მათრახს არ იკრავს.

ბედაურობა ცხენისა, ს. породитость лошади, რუსუდ. 903.

ბედება (ვბედებ), ბედი ემსახურება, счастливиться.

ბედეკი, ს. დარღვეული ნაპრალი, разсѣлина, 4, მეფ. 12—5, 6.

ბედენა, ს. იმერულად, სხვაობა, თაფაუთი, разница, საბ. ლ.

ბედენი, ნ. კათოლიკე ძარღვი ბუნ. ლ.

ბედვა (ვჰ), ზ. მ. ვიკადრებ, осмѣливаться.

ბედი, ს. სვე, ხვედრი, მოსასვლელი ვისზედმე; კეთილი ან ბოროტი სვე счастье; ბედზედ ჰკიდია; зависитъ отъ счастья, ბედი უკუღმა მოუბრუნდა, счастье ему измѣнило, ბედი აქვს თამაშობაში, ему счастье въ игрѣ, ჩემს ბედზედ, на мое счастіе, ბედის გამოცდა, испытать счастье, ბედში მეგობარს დიდხანს ვერ იცნობ და უბედურობაში ერთს საათსაც იცნობება, въ счастьи друга долго не узнаешь, въ несчастіи же въ часъ узнаешь; ბედი მომეც და სანახვეზედ გარდამაგდე, дай счастья и забрось; ბედი და წერა, счастье и судьба, **ბედისწერა**, ს. განჩინება ბედისა, предопредѣленіе судьбы, рокъ; **ბედ-კეთილი**, ზედ. სვიანი, კაი ბედისა, счастливый; **ბედ-კეთილობა**, ბედსვიანობა, счастіе; **ბედ-კრული**, ზედ. უბედური, злосчастный; несчастный, მოურ. 357; ჩონგ. 89: **ბედნიერი**, ზედ. სვიანი, კეთილის ბედის მქონებელი, счастливый, **-დღე**, праздникъ, **ბედნიერი**, ს. მუწუკი ფ˜ დ მანკიერი, карбункулъ, чирей, болячка, **ბედნიერება**, ს. ზ. счастье, (ვა), ზ. მ. осчастливить, გიბედნიერობს, да послужитъ это къ счастью, (ვბედნიერდები), ზ. ვდ. счастливѣть, ბედნიერობა, ს. ზ. счастіе,

благоденствіе, (ვ), ზ. უ. быть счастливымъ, ბედობა, ს. счастіе, ქილ. 413, ბედ-სვიანი, счастливый, ბედ-სვიანობა, ს. ბედნიერობა, счастіе, ქილ. 406, **ბედ-უკუღმართი, ბედუღური**, ზედ. უბედური, несчастный, **ბედ-ქმნილი**, ზედ. счастливый, **ბედ-შავი, ბედ-ძნელი, ბედ-მლაშე, ბედ-წახული**, ზედ. несчастный, **-შავობა**, ს. несчастіе, რუსუდ. 229; ჩონგ. 113; ვისრ. 193; **ბედ-ძლიერი**, ზედ. обладающій сильнымъ счастіемъ, 2 ც. ქართლ. 555, **ბედის-პური**, ს. საახალწლოდ გამომცხვარი პური ბედის-გამოცდად, хлѣбъ счастья, испеченный на новый годъ.

ბედითი (სპარ.), ზედ. ცუდი, უხამსი, უგვანი, худой, дурной, подлый, низкій, негодный, ვეფხ. 11, 13, 240; 374; ბედითად, ცუდად, უწესოდ, худо, подло, низко, ბედითობა, ს. უნამუსობა, подлость, низость, ვისრ. 40, 114.

ბედოვლათი (პერს.), ს. განმაბნეველი, წარმგებელი, расточитель, мотъ.

ბედნიერება, -რობა, счастье.

ბევრეული, ზედ. მრავალ-რიცხვი, многочисленный, множественный; ათიათასი, тьма, ლევიტ. 26—8; 1 მეფ. 18—9.

ბევრი, ზედ. მრავალი; სამღრთო წერილში: ათი ათასი, многочисленный; множество; десять тысячъ, тьма; ვეფხ. 44; 430; ბევრად-ბევრი, многое множество, тьма тьмущая, **ბევრი**, ზზ. много, ბევრს ნუ ლაპარაკობ, много не говори, ბევრსა სჭამს, онъ много ѣстъ, ხუთი ბევრი, пятьдесятъ тысячъ, საქმ. მოც. 19—19; **ბევრის ბევრი ასი-ათასი**, сто тысячъ; **ბევრჯელ, -ბევრ-ჯერ**, многократно, часто, ანდაზები: ბევრი ჰოჰოჰო ხარსაც გააგიჟებს; ბევრის ცემით რკინაც გატყდება; ბევრის ხელის ჭირი მეო და ცოტა პირისა; **ბევრება** (ვა), ზ. მ. ვამრავლებ, умножать, увеличивать, გორგ. 72; **ბევრობა**, ს. многое множество, ბევრი ბევრობით, ცოტა ცოტაობით, ნ. მალი გორად. соразмѣрно состоянію.

ბეზარი, ს. თავის შემაწყენელი, გამაბეზრებელი, докучливый, несносный, ნ. აბეზარი; ბეზარს მომყვანი, докучливый.

ბეზეკი, ბეზიკი, ს. მნათობი, свѣтило, ს. ლ; ეზეკ. 1—14,

ბეზირგანი, ს. დიდ-ვაჭარი, именитый купецъ.

ბეზრება (ვა), ზ. მ. ვაწყენ, თავს შევაწყენ, მოვაბეზრებ, докучать, надоѣдать, მაბეზრებ, надоѣдаешь мнѣ, наскучаешь мнѣ, (ვბეზრდები), ზ. ვდ. თავს შევიწყენ, მოვბეზრდები, соскучиться.

ბეზღება, ს. ზ. უსმენა, наговоръ, навѣтъ, (ვა), ზ. მ. შევასმენ, ცილს ვსწამებ, შარს მოვუგონებ, наговаривать, доносить на кого, დავრ. 39; (ვიბეზღნ), ზ. მიჩ. გამოვიტყუებ, выманить, сманить, დარეჯ. 140 ბ. 33 ა; (ვიბეზღები), ზ. ვნ. შევისმინები, быть оклеветану, 2 ც. ქართ. 551.

ბეზღობა, ნ. ბეზღება, 2 ც. ქართლ. 542; მოურავ. 292; **ბეი** ნ. ბე.

ბეითალი, ს. ცხენის ექიმი, коновалъ, ნ. ბათალი.

ბეითალმალი (არაბ.), ს. ოხრად, უპატრონოდ დარჩენილი მამული, ნამკვდრევი, выморочное имѣніе, სამ. ვახტ. 175.

ბეკნა (იბეკნ), ზ. უ. კუნტრუშობს, ჰხტის, скакать, საბ. ლ. ნ. იბეკნ.

ბელადი, ს. ეტიკი, მატარებელი; გამარჯვებული მხედარი, вожакъ, вожатый; наѣздникъ; **ბელადობა**, ს. რაინდობა, наѣздничество; 2 ც. ქართლ. 346, 366.

ბელეკონი, ს. მცენ. терпентинъ. დარეჯ. 134; ისა 1—30; 6—13; დაბად. 43—11; **ბელეკონის-წებო**, скипидаръ, ბატონ. იოვან.

ბელეშა, ს. ზროხა რქა დადრეკილი, საბ. ლ. волъ съ опущенными внизъ рогами.

ბელზებული (ებრაულ.), ს. მთავარი ეშმაკთა, вельзевулъ, начальникъ злыхъ духовъ, მატ. 12—23, 23—25; ვეფხ. 347.

ბელი, ს. დათვის ბოკვერი, медвѣженокъ. 2 მეფ. 17—8.

ბელიარი, ს. ეშმაკი, дьяволъ, 1 კორ. 6—15.

ბელტი, ს. კორდის მონაკვეთი მიწა ბალახიანი; ნამზღვლევი, ნაფლეთი, дернъ; глыба, обломокъ, ბელტის მოჭრა, снять дернъ.

ბელღარი, ს. ღარის ხიდი, ხევზედ გადებული ღარის რუს გასატანად, водяной спускъ, проводъ, საბ. ლ.

ბელღოჯი, ს. კედელში ფუღურო, скважина въ стѣнѣ.

ბემი, ბემონი (სომხ.), ს. ტვიქი, амфитеатръ, საბ. ლ.

ბენძლი, ს. უმუშავარი მეტალლი, металъ не въ дѣлѣ, слитокъ метала, საბ. ლ.

ბენჯვინი, ს. бензинъ, ქიმ. 153.

ბეჟვა (ვჰბეჟავ), ზმ. ვჰჟეჟავ, ვჰსჭყლეტ, мять, давить.

ბეჟმედი, ს. მწვანე თვალი, топазъ, ბუნ. ლ. ქილ. 658.

ბერა, ს. დანიშნული ადგილი დასადგომელად გაჯუფთებულთა მორბენალთა და ეგე ვითართა მოთამაშეთა, ნახე ჰელა, черта за поприщемъ гдѣ борцы отдыхаютъ и откуда пускаются въ запуски.

ბერა ნ. **ბერვა**.

ბერება (ვა), ზ. მ. დავაბერებ, старить, (ვი თავსა), старить себя, ვეფხ. 778, (ვბერდები), ზვდ. დავბერდები, стариться, მამა მიბერდება, отецъ мой старится.

ბერვა (ვბერავ), ზ. უ. ვჰქრი; дуть, вѣять; (ვუ), ზ. მიჩ. სამშვინველით ან საბერველით ცეცხლას გავაძლიერებ; ნესტვსა შთავუბერავ ხმის გამოსაღებლად და საძნობად; ავავსებ ჰაერითა რასმე; дуть, раздувать; надувать; ქარი ჰბერავს, უბერავს, вѣтеръ дуетъ, ვუბერავ ცეცხლსა, раздуваю огонь, (ვიბერები), ზ. ვ. გავიბერები, გავსივდები ჰაერისაგან; ვუწყრები ვისმე, გავებუტები; надуваться, наполняться воздухомъ; дуться, сердиться, куражиться.

ბერი (სპარ.) ს. მოხუცებული, ხანდაზმული, ბერი კაცი; მონაზონი; უხუცესი, თავი; старецъ, монахъ, чернецъ; старшина; ქართლ. 182; ბერი დიაცი, старуха, ბერი ვეზირი, верховный визирь, **ხევის** ბერი, старшина ущелія, ბერი კაცი, старикъ.

ბერილი, -ლიონი, -ლოზი (ბერძნ.), ს. ბივრილი, берилъ, аквамаринъ, საბ. ლ. ბუნ. ლ.

ბერკეტი, ს. აზარმაცი, ოწინარი, ასაწევი კეტი სიმძიმისა; рычагъ.
ბერობა, ს. სიბერე; მონაზონება; старость; иночество, монашество; ვეფხ. 37; გუჯ. 39.
ბერტყა (ვჰ), ზ. მ. ბერტყით მტვერს ვაყრევინებ, (вытряхивать, выколачивать; ვიბერტყები) ზ. ვ. გავიბერტყები, вытряхиваться, ვიბერტყე ფრთებსა. тряхнуть крыльями.
ბერულა, ს. მცენარეა.
ბერწება (ვა); **ბერწვა** (ვჰ), ზ. მ. ბერწად შევიქმ, გავაბერწებ, дѣлать безплоднымъ; (ვბერწდები), ზ. ვ. ბერწი შევიქმნები, дѣлаться безплоднымъ, გუჯ. 12.
ბერწი, ს. უზვი, მდედრი არა მშობელი, яловая, безплодная; **ბერწობა**, ს. безплодность.
ბერხეტი, ს. გამოუყენებელი საქონელი, одеръ.
ბეუშთრად, ზზ. უსათუოდ, безусловно, ნ. ჩ. 18.
ბეუშტარი, ს. ბანგი, опіумъ, ფარამ. 273.
ბეღლო, ბეღელი, ს. საძნე სახლი ან საცავი მარცვალთა და ფქვილთა, ვითარცა ამბარი, ორმო, ხარო, ხელ-ამბარი, ჯიროლა და სხ. хлѣбный магазинъ, анбаръ, житница.
ბეღურა, ს. მფრინ. ჭივჭავი, воробей, ბუნ. ლ.
ბეჩი, ბეცი. ს. ცეტი, გასტერებული, ხშირად იხმარების წოდებითად: ბეჩავ, კალმ. 419, зѣвака, ზოგჯ. близорукій, ბუნ. კ. 109.
ბეჩარა, ს. ულონო, слабый.
ბეცება (ვებეცები), ზ. თვ. ვეცეცები, ვალ ბნელაში ფეხ-დაუნდობლად ან ხელის შეხებით; ощупью ходить въ темнотѣ.
ბეცურა, ს. მცენ. ბუნ. ლ.; ერის. ლ.
ბეწვი, ს. ერთი მკედი თმისა ან ბალნისა, волокно, волосокъ, **ბეწვის კალამი**, кисть, живописная, მათშუა ბეწვი არ დავარდებოდა, ვისრ. 81, между ними было такъ тѣсно, что волосокъ не могъ помѣститься; ბეწვზედ ჰკიდია მისი სიცოცხლე, на волоскѣ виситъ его жизнь.
ბეწვი, ბეწვეული, ს. მაღლის ფასის ტყავი ნადირთა; мѣхъ.
ბეწო, ზედ. პატარა, მცირე; малый; малость; ერთი ბეწო პური, не много хлѣба, მდაბ. ერთი ბეწო უკლია, недостаетъ малость; ერთი ბეწო აკლდა, чуть чуть не.
ბეჭდვა (ვბეჭდავ), ზ. მ. ბეჭედს დავასვამ, დავსტვიფრავ; სტამბაში გამოვიყვან, დავბეჭდავ; печатать, прикладывать печать; печатать, издавать книгу; (ვიბეჭდები), ზ. ვ. печататься, **ბეჭდვილი, ნაბეჭდი**, მიმ. печатанный, **მბეჭდველი**, ს. кто печатаетъ письмо, книгу, типографщикъ.
ბეჭედი (რუს.), ს. სამკაული თითთა; მოჭრილი სატვიფარსა ზედა ვისიმე სახელი, რომელსაც დაასმენ სიგელთა ზედა; ხოლო მიწერილობათა დასტვირფვენ მის მიერ გარედამ; ნიშანი რომლისამე საიდუმლოსა სულიერისა, ვითარცა ბეჭედი სულისა წმინდისა, ე. ი. მირონი; ბეჭედი ეწოდების სტამბათა შინა გამოსულთა წიგნთა; перстень, кольцо; печатка, печать; слѣпокъ, отпечатокъ, сдѣланный на сургучѣ; печать, не рукопись; ბეჭდის ახსნა, распечатать, ბეჭდის დასმა, запечатать, приложить печать, ხელმწიფო ბეჭედი, государственная печать, **ბეჭდის-მცველი, ბეჭდის-მნე**, хранитель печати, **ბეჭდიანი, ბეჭდოსანი**, ზედ. тотъ, кто носитъ перстень.
ბეჭვა (ვ), ზ. მ. ჩავბეჭავ, ქსოვაში ჩავჰკრავ, დავამაგრებ ნაქსოვსა, уплотнять нить въ ткани посредствомъ костянаго ножа, ვეფხ. 793.
ბეჭი, მრ. ბეჭები, ს. ტანსა შინა ცხოველთასა ორნი ფიცარნი ძუელისა მხართა ქვეშ ზურგით კერძო, лопатка, рамена; кость на коей пишутъ; газ. Кавк. за 1882 г. № 43, ბეჭთა საშუალი, пространство между плечами, **ბეჭ-პრტყელი**, широкоплечій, ქართ. 1, ტ. 292.
ბეჯაია (სპარ.), ს. მხეცი, скотина, бестія.
ბეჯემოტი (ებრ.), ს. ზღვის კამბეჩი, бегемотъ.
ბზა, ს. მცენ. самшитъ, пальма, верба, (მეგრ. ბზაკალი); ისაი 41—91, газета Кавк. 1853 г. № 6.
ბზაბზაკურა, ს. მცენ. საბ. ლ. ბუნ. ლ.
ბზა-ბზაკურა, ს. მფრინვ. трясогузка, желтобрюшка.
ბზაკალი, ს. ხის მშვილდი, გინა ბზის ხის კოპიტი, საბ. ლ. окаменѣлое дерево.
ბზაკუნი (ვებზაკუნები, მივებზაკუნები), ზ. თვ. ვძუნძულებ, ვჩანჩალებ, брести, тащиться.
ბზარვა (ვჰ), ზ. მ. დავხეთქ, ნ. ბძარვა; **ბზარი**, ს. თოვლი შემაგრებული ან გაძგიბული ყინვითა, снѣгъ подмерзшій, საბ. ლ. ფიზიკა 108.
ბზე, ს. ჩალა, ხუვილი, ულო, ნალეწი ძნათა პურისა, ქერისა და სხ. солома измеленная, მატ. 3—12; ისაი 11—7; **ბზემბალი**, ს. მცენ. ბუჩი, საბ. ლ. ბ. ლ.; ბზიანი, соломенный.
ბზეკა (ვჰ), ზ. მ. გავსჭიმავ, გავჰბრეჭ; вынягивать, вытягивать, выпрямлять, (ვიბზიკები), ზ. ვ. вытягиваться.
ბზე-ნარევი, ზედ. ბზეში არეული смѣшанный съ соломой.
ბზეწვია, ს. მფრინ. трясогузка, желтобрюшка; ერის. ლ.; королекъ, ნ. ჩ. ლ.
ბზიკი, ს. მწერი, оса, шершень, стрекъ, оводъ, (насѣк.), გამოსლ. 23—28; ლევიტ. 11—22; 2 სჯული 7—20, მარტ. 82—2.
ბზინვა, ბზინვარება, ს. ზ. ელვარება, კრკიალი, блескъ, мерцаніе, -ოქროსი, блескъ золота, (ვჰ), ზ. უ. ველვარებ, ვჰკრკიალებ მეტალთათვის; блистать, издавать блескъ, ბარუქ. 6—23, **ბზინვარე**, მიმ. блестящій.
ბზობა, ს. დღესასწაული ბაიაობის კვირისა ან ბაიაობის კვირა, праздникъ вербы, вербное воскресенье, ბზობის კვირა, вербная недѣля.
ბზრიალა, ს. დანდარაკი, შაქრის თავის სახედ გათლილი პატარა ხე, რომელსაც შოლტის ცემით ყრმანი აბზრიალებენ მიწაზედ, кубарь, волчекъ, **ბზრიალება** (ვა), ზ. მ. ბზრიალას დავატრიალებ შოლტის ცემით, вертѣть кубарь, веретено и т. п. (ვბზრიალებ) ზ. უ. ვტრიალებ, ვბრუნავ (ბზრიალა); ვბზუვი, ბზუვილით ვტრიალებ; ვზრიალებ; кружиться, вертѣться; жужжать.
ბზრიალი, ს. ტრიალი ან ბზუვილი ტრიალისა, круженіе или шумъ, жужжаніе вертящаго, **ბზრიალება** (ვა), вертѣть, кружить; жужжать отъ верченія.

ბზუვილი, ს. ზ. ბუზი ხმიანობა, жужжаніе, (ვბზუვი), ზ. უ. ვზუზუნებ, ვჭრიჭინებ, жужжать, (ვიბზუვები), ზ. ვ. ვიკრუნჩხები, ვიბლუნძები, დავიღრეჯ; хмуриться, морщиться, ბზუვილა, жужжащій.

ბზუკუნა ბუზი, жужжащая муха.

ბია, ს. კომში, айва, გარეული წვრილი კომშია; **ბია მსხალი**, ბაქრ. 181; сладкая груша; **ბია**, ს. хохлатый голубь, ერის. ლ.

ბიაბანი (სპარ.), ს. ვეირანი მინდორი, ცრამალი степь, 2 ც. ქართ. 321.

ბიაბრუ (სპარ.), ს. ურცხვი, უნამუსო, безстыдный, -ბრუდ გავხდი, сконфузить, осрамить, -ბრუდ გავხდები, сконфузиться; ერისთ. 177, **ბიაბრუობა**, ს. სახელის გატეხა; ბიაბრუვება (ვა), конфузить.

ბიბილო, ს. რომელთამე მფრინველთ თავზედ სავარცხელსავით წითლად ამოსული ხორცი, гребень у птицъ, **-ყურისა**, мочка (ушей).

ბიბინი, ს. ზ. შრიალი მდელოთა ქარისაგან, шелестъ травы, (ვჰბიბინებ), ზ. უ. მდელოთა თვის: ქარისაგან ვშრიალებ, шелестить. ან მწვანედ ვღვივი მდელოთა თვის, зеленѣть. ბუნ. კ. 126, ქილ. 384; **ბიბინოვანი**, шелестливый, ქილ. 231.

ბიბლია (ბერძნ.), ს. დაბადების წიგნი, ძველი და ახალი აღთქმა, библія.

ბიბლიოთეკა (ბერძნ.), ს. წიგნთ საცავი, библіотека.

ბიდახი, ს. ფიალი, чаша, საბ. ლ. ქილ. 434, 518, 659.

ბივრილი, ბივრიტი, ბივრილიონი, ქვა, бериллъ.

ბივრილი, ბივრიტი, ს. ცისფერი თვალი ზღვაში პოვებული, бериллъ, аквамеринъ, გამოცხ. 21—20 შავთ. 48.

ბიზი, ს. სქელი ლურსმანი ან პალო რომელსაც დაჰკრვენ მიწაზედ დადებულს გრგოლში მოსახვედრად, свайка, **ბიზოვანი**, ზედ. თივა აბრეშუმის მსგავსი; шелковая трава, ბუნ. ლ. საბ. ლ.

ბიზღება, ნ. ბეზღება.

ბილდირგა ხოხობი (თათრ.) ს. მფრინ. перепелка, სიბრ. 108.

ბილეთი, ს. მცირე ბარათი, билетъ.

ბილიკი, ს. ვიწრო გზა, тропинка, რუსუდ. 885.

ბილკავა, ს. მცენ. рѣпникъ, ერისთ. ლ.

ბილწება, ს. საძაგლობა, საზიზღარობა, мерзость; (ვა), ზ. მ. შევამწიკვლებ, წავმურცლავ, შევაბილწებ, осквернять, омерзить, საშ. ხომ. 318: (ვბილწდები). ზ. ვ. შევიგინები, შევმწიკვლდები, შევბილწდები: оскверняться, омерзѣть, (ვიბილწებ), ზ. მ. ბილწად მივიღებ, гнушаться; (მებილწება), მესაძაგლება, საძაგლად მეჩვენება, гнусно для меня; ვეფხ. 231: **ბილწობა**, ს. скверность, мерзость, (ვჰ), ზ. მ. поступать мерзко, скверно.

ბილწი, პილწი (სომხ.), ზედ. არა წმინდა, საძაგელი, საზიზღი, нечистый, мерзкій; нечистота; порокъ; ვეფხ. 10, **ბილწობა**, ს. საძაგლობა, мерзость, **ბილწი მრუში**, ავხორცი, блудодѣй.

ბინა (სპარს.), ს. დანიშნული სადგომი ან სამყოფი ადგილი; საფუძველი, жилище, пріютъ, пристанище; основаніе, основательность; ამ საქმეს ბინა არა აქვს, это дѣло не имѣетъ основанія; **ბინავება** (ვა), ზ. მ. დავასახლებ, селить, поселять, (ვბინავდები), ზ. ვდ. ბინას გავიჩენ, დავბინავდები, поселяться, **ბინაობა**, ბინადრობა ს. ბინის ქონება, осѣдлость, **ბინიანი**, საფუძვლიანი, კანონიერი; დაბინავებული; солидный, основательный; имѣющій осѣдлость, ბინიანი სიტყვა, основательное сужденіе, **ბინარი**, ს. სნეული ჩუმად მივარდნილი, притихшій больной, ბუნ, ლ. საბ. ლ. **ბინადარი**, ბინის მქონებელი, осѣдлый, **ბინადრობ**, მესახლეობა, осѣдлость.

ბინდბუნდი, ს. შეღამება, сумерки, вечерняя заря, -ცისკრისა, разсвѣтъ, ქართ. 1, ც. 294.

ბინდება (ვბინდდები), ზ. ვდ. შევღამდები, смеркаться; ვსწუხ, грустить, ვეფხ. 1088; (ვაბინდებ), ზ. მ. დავაბნელებ; затмѣвать, ვეფხ. 707.

ბინდი, ს. შეღამება, ღამის შემოსვლა, сумерки. მწუხარება, грусть, გულსა ბინდი დამეცა, ვეფხ. 360; 775; на меня напала грусть; **ბინდბუნდზედ**, въ сумерки, **ბინდიანი**, ზედ. ჩამობნელებული, тусклый, мрачный.

ბინიანი, ნ. ბინა.

ბინძურება (ვა), ზმ. უწმინდურ ვჰყოფ; дѣлать неряхою; ბინძურობა, ს. неряшество: (ვჰ); ზ. უ. быть неряхою.

ბინძური. ს. ნეხსით მცონარი, неряха.

ბინული, ს. წყარო, ключъ. родникъ.

ბიჟიკი, ბიჟინა, ს. ირმის ნუკრის სახელი და ხადილი მათი; оленій теленокъ, შაირ. თეიმურა; кличка оленя.

ბიჟიჟი, ს. ფიჭვის ნორჩი; сосновая молодая вѣтка, ბუნ. ლ.

ბირება, ს. ზ. გარდაქცევა, გულის გამოცვლა, подстрѣканье, подстрекательство къ дурному, ბირება ეშმაკისა, дьявольское навожденіе, ალექ. 27; დაუწყო ბირება, онъ сталъ подстрекать къ измѣнѣ; (ვაბირებ), ზ. მ. გარდავაქცევ, გულს გამოვუცვლი გარდავბირავ; подучать, подговаривать къ измѣнѣ, подстрекать; აბირნეს კაცნი, подговорили людей, საქმ. მოც 6—11; (ვიბირებ), ზ. მიჩ. მოვიტყუვებ, მოვინადირებ, მოვიზიდავ, привлекать на свою сторону, сманивать; (ვებირები ზ. თვ. გარდავუდგები, ხელს ავიღებ ვისზედმე, სხვას მივუდგები, измѣнять кому и пристать къ другому, 2 ც. ქართლ. 276, 265, 551; (ვბირები ვარ, ვბირებოდი) ზ. ვ. სხვას მივდგომილვარ, სხვის მხარე დამიჭერია, измѣнить, принять сторону другаго, სამარ. ვ. 198; ხონთქარს წაუვიდა და ყაენს ებირაო, ушелъ отъ султана и принялъ сторону шаха, 2 ც. ქარ. 551, მრავალნი ჯავრით ებირნეს, многіе, но злости, отказались служить ему, გორგ. 265, **ბირებული**, მიმ. сманенный.

ბირთანი, ს. ბურთი, მრგვალი სხეული, кругъ, шаръ, გამოსლ. 25—31.

ბირთვი, ს. ბურთისავით მრგვალი რამ, ან ზარბაზნის გულა, шаръ; ядро, გამოსლ. 25—35, 36; 28—39.

ბირილი, ნ. ბერილი.
ბირკა, **ბირკი**, ს. მცენ. репейникъ, реникъ, ვისრ. 78, 129; ბირკიანი, ზედ. репейный, ვისრ. 78, 163.
ბირკავა, ს. მცენ, рѣпникъ.
ბირკაჩხმა, ს. წერაქვი, кирка, молотъ,
ბირკი (თათრ.) ოქროს ბირკი ან ღილი; ჯოხზედ ჭდე; золотая пуговка; бирка, палочка на которой безграмотные люди зарубками означаютъ пріемъ и отдачу.
ბირილი, ნ. ბივრილი.
ბირჯი (ებრ.), ს. თხრილი ციხის გარშემო, ფლისკინა; ровъ вокругъ крѣпости, საბ. ლ.
ბისონი (ბერძ.), ძველებურად ქსოვილი რამე ელვარე, ზეზი; სამღვდელო-მთავრო შესამოსელი გარედამ, виссонъ; саккосъ архіерейскій.
ბისქი, ს. თვალში ფრჩხილი, бѣльмо.
ბისქი, ს. ოთხი ფული, ფიფინაური, двѣ копѣйки,
ბიქრი, ს. თათრ. მთვრალობა, пьянство, ღასკ. 74.
ბიცება, ნ. გაბიცება.
ბიცი, ს. მლაშე მიწა უნაყოფო, солончакъ, пропитанная солью сухая и безплодная земля; დავით. 106—34; შავთ. 55.
ბიცოლა, ს. ბიძის ცოლი, тетка, жена дяди.
ბიძა, ს. მამისა ან დედის ძმა, дядя, ბიძაშვილი; **ბიძამე**, **ბიძაძენი**, **ბიძაწული**, двоюродный братъ, სამ. ვ. 98; სამ. გიორ. მ. 7, 2 ქართ. ცხოვ. 506.
ბიძგი, ს. წაკვრა, толчёкъ, **ბიძგვა** (ვს), ზ. მ. წავკრავ, дать толчёкъ; прогнать въ толчки, ქილ. 292, გასაძეველსა ხელსა მიბიძგავ მკერდსა, толчками въ грудь прогонишь меня.
ბიძგი, ს. ობი, плѣсень.
ბიძია, ს. კნინ. ბიძა, дядюшка.
ბიწება (ვქ), ზმ. შევაგინებ, შევამწიკვლებ; осквернить; (ვქბილწდები) ზოთ. оскверняться.
ბიწი, ს. მანკიერება, ან ნაკლებობა, порокъ, უბიწო არავინ არის, никто безъ порока, **ბიწიანი**, **ბიწიერი**, ზედ. მანკიერი; порочный, **ბიწიერება**, ს. მანკიერება, порочность, **ბიწ-შეუხებელი**, непорочный, ვეფ. 9; გუჯ. 19, 30.
ბიჭი (სპარ.), ს. ბოვში, ბავში; მოსამსახური, мальчикъ; слуга, მრავ. ბიჭები, ребята, **ბიჭი**, ს. ბუში, незаконнорожденный, სამ. მოსესი 22; **ბიჭობა**, ყმაწვილობა ან გულოვნობა, მამაცობა, (პაჭარა ბიჭობაში, კაცია 7, въ молодости), молодость; молодцоватость; храбрость, ვისრ. 35; ჩონგ. 144, **ბიჭბუჭები**, გაღაგუღა, сволочь, **ბიჭბუჭობა**, ს. ребячество.
ბიჯი, ს ერთი ფეხის გარდადგმა და ნაბიჯი მეორის გარდანავვლება, რომელი ზომით იქნების 5 ცერფი; გარნა ლაჯი ნიშნავს ფეხების შორისსა სივრცესა; шагъ, **ბიჯება** (ვაბიჯებ), ფეხს ან ბიჯს გარდავდგამ, ნაბიჯით ვალ, шагать, ვეფხ. 76, 1233.
ბლაგვა (ვა), ზმ. ვაჩლუნგებ; притупить.
ბლაგვი, ზედ. ბოკო, ჩლუნგი. გაულესავი. ღალაზრა, тупой.
ბლანდვა (ვქ), ზ. მ. ვხლართავ, ვხჩმახავ, სარქაროდ მიბმა მობმა; ვხვანჯავ; უთავბოლოდ ვლაპარაკობ, ვროშავ, ვჭუბედობ: шить на живую нитку; путать; врать, болтать, городить, ბლანდავა ფეხებისა, заплетать ногами, **ბლანდვა** (ვებლანდები), ზოთ. მოვეჩვენები, мерещиться.
ბლანდი, ზედ. ბნელი, темный, -ბგერა, глухой стукъ.
ბლანცი, ზედ. მოსქე სასმელი ან ღვინო; მფრინველი მძიმედ მფრინავი; густой; тяжелый; нескорый на лету.
ბლარდნვა (ვქ), ბლარდნა (ვბლარდნი), ზ. მ. შევბლარდნი, გავახვევ, შევახვევ, обвертывать, завертывать, (ვიბლარდნები) ზ. ვ. გავეხვევი, обвертываться, **ბლარდნული**, მიმ. обернутый.
ბლარჯი, ს. (სომხ.), ხმიადი, опрѣснокъ, ნ. პური.
ბლარჯობა, ს. უცომოების კვირა, опресночный день (праздникъ), გამოსლ. 12—15; ლუკ. 22-1.
ბლაცუნი (აბლაცუნებს), ვსძრავ თვალ-წარბსა უშვერად; шевелить, приводить въ движеніе глаза и брови.
ბლაღოჩინი, ს. წინამძღვარი, благочинный, -ნობა, ს. წინამძღვრობა, обязанность благочиннаго.
ბლე, ს. მცენ. липа (дерево), ნახე მაწაწურა, ცაცხვკორა.
ბლენცარა, ს. მცენ. მაღალი ჩადუნა, გვიმრი, папоротникъ, ბუნ. ლ.
ბლიკვი, ზედ. ჩლუნგი, тупой.
ბლიკვი, ს. კინწისკვრა, толчекъ, **ბლიკვნა** (ვჰბლიკვნი), ზ. მ. კინწში ვჰკრავ, ვქურჯნი, ვჯგვლემ, толкать, дать толчекъ; ბაქრ. 189.
ბლისქი, ს. სათავის თავო ან სახასო აგარაკი, ხოდაბუნი და მისთანანი, господская пашня.
ბლიხი, ს. დროს ალრიცხვა, ნ. ჟამი; ვაწეს ნახევარი, $^1/_2$ секунды, ნ. ჟამი.
ბლომად, ზმ. ზ. მრავლად, во множествѣ; оптомъ.
ბლუ, ს. ენაბორძიკი, ენაჩლიკი, заика.
ბლუდი, ს. პინაკი, სინი, блюдо.
ბმა, ს. ზ. შეკვრა, დაკვრა, привязываніе; (ვა), вязать, привязывать, ცუდად ხმალი არ მაბია, не напрасно я опоясанъ мечемъ, მსხალი ხეს აბია, груша виситъ на деревѣ, თავს მაბია ძნელი საქმე, на мнѣ лежитъ трудное дѣло, რუსუდ. 765; (ვიბამ, ვიბი), ზ. მიჩ. навязывать на себя, (ვიბმი) ზ. ვ. быть привязану; (ვებმი), ზ. თვ. быть привязану; ან შევებმი, вступать въ споръ, въ бой, ალ. 58, ვეფხ. 49; ასი ურემი მებმის, имѣю въ запряжкѣ сто арбъ, კაცია 49, (მიბამს, გიბამს, უბამს ან უბნ), ზ. მიჩ. მცენარეს ძირი უბნ, растеніе укрѣпилось на корнѣ; ლუკ. 8—13; მაკ. 4—51, (ვაბივარ, აბია, ვებმოდი), ზ. ვ. დაბმული ვარ, быть привязану, ქილ. 263, **ბმული**, **ნაბამი**, მიმ.; привязанный, **საბამი**, ს. შესაბმელი, привязь, **ყელსაბამი**, ს. ожерелье.
ბმო, ს. დიდი მუწუკი, болячка, 98 სიბრ. ბუნ. ლ.
ბმო ქუთუთოსი, ячмень на глазу, საბ. ლ.
ბნდე, ზედ. მობნელო, ბნელად სარინარი, ან მიუმხვდარ, უკუნი. тусклый, темноватый, потемки, неясный, ბნდე ბგერა, глухой звукъ, **ბნდედ**, ზმ. ზ. темно, глухо.
ბნედა, ს. ზ. обморокъ; падучая болѣзнь, (ვბნედები) ზ. ვდ. გული მიწუხდება, ჟამად გრძნობა და ცნობა მიმეხდება, впадать въ обморокъ, терять

ნ. ჭაჭა, ხამზ. 163, **ბადე ან ქსელი**, დედა ზარ-დლისა, паутина; ბადე მშობიარეთა, ე. ი. ქუდბედი, შობილის ყრმის ბუდე, дѣтское мѣсто, послѣдъ, **ბადის პირი**, распашка невода; **ბადე-ბადე**, сѣтчатый, 2. ნეშთ. 3—15.

ბადება (ვჰ), ზ. მ. ვშობ; შევჰქმნი, ვაწარმოვებ, დასაბამს მივსცემ, рождать; творить, созидать, (ვიბადები), ვიშობები; შევიქმნები, დასაბამს მივიღებ, рождаться; созидаться; (მაბადია, მებადება), ზ. მიჩ. მაქვს, имѣть, (ვებადები), ზ. თ. ვეყოლები; ვექმნები; წარმოვეშობები, დავებადები, рождаться, проявляться; имѣться; რაც ებადა სულ წაართვეს, у него отняли все то что имѣлъ.

ბადეებრი, ბადეებიანი, ზედ. ბადეს მსგავსი, თვალედი, сѣтчатый, ბადეებრი სანათური, рѣшетчатое окно, ეზეკ. 41—16.

ბადენი (სომხ.), ს. ლევიტელთ შესამოსელი სპეტაკი ან სხოვანი, льняная риза, დან. 10—5, ბადვა, ნ. ბადება.

ბადია (სპარს.), ს. დიდი საწვნე ჯამი, миска, чаша; დასტ. 123, ქიმია 133, ნ. საიაზე.

ბადიანი (სპარ.), ს. სამკურნალო ბალახი, бадьянъ, ბუნ. ლ; პ. ფ; ქიმია 268, ბაგრატ. ბ. 130.

ბადიმი, ს. ორმოს პირი ამოგებული ხეებითა ოთხ კუთხედ, срубъ для колодца, -ქაღალდისა, вѣнчикъ изъ бумаги.

ბადის პირი, ს. გალატოზის ლარო; шнуръ, бечевка каменщиковъ; распашка, отверстіе, невода.

ბადიში, ს. შვილის შვილი, внукъ.

ბადლიჯანი, ნ. ბადრიჯანი.

ბადრაგა (თათრ.), ს. путеводитель, конвой, მატარებელი მოგზაურთა უვნებლად მეკობართა; ბელადი; ვეფხ. 1031; დარეჯ. 91 ბ. **ბადრაგობა**, ბელადობა, путеводительство, (მაბადრაგებ) заставляешь путеводительствовать, საბ. ლ.

ბადრაგი, ბადრანგი, მცენ. (სპარ.), бадрянка, მენინ. ლ.; цитронникъ, ერისთ. ლ.

ბადრი (არაბ.) გავსილი მთვარე, полнолуніе.

ბადრიჯანი (სპარ.), მცენ. бадиджанъ, -რუსული, поммъ дамуръ, ერისთ. ლ.

ბადრობა, სზ. მთოვარის გავსილობა; მსგავსება, შედარება; полнолуніе; равенство; (ვჰბადრობ), ზმ. ვუდრი, ვედარები; равняться; ბადრობს ხმლითა, ჩახრ. 8. გაშიშვლებელის ხმლითა მოქმედებს; дѣйствуетъ обнаженнымъ мечемъ; მბადრობს, подражаетъ мнѣ, ვერ ვინა გბადრობს, ни кто не сравнится съ тобою; ჩახრ. 91.

ბადრუკი, ზედ. ბედკრული, უბედური; გლახა, საძაგელი; несчастный; негодный, негодяй; **ბადრუკობა**, სზ. ბედ-კრულობა, საძაგლობა; несчастіе; негодность; (ვჰბადრუკობ), ზუ. ვარ ჭირსა შინა, განსაცდელში, бѣдствовать.

ბადუა, ნ. ბადება; ბავასირი, ნ. ბუასილი.

ბავთი (სომხ.), ს. სავალალო ამბავი, вѣсть, извѣстіе горестное, ბავთის მომდები, возвѣститель несчастья, იეზეკ. 21—7, **ბავთება** (გულსა ებავთა), გული შეუწუხა, это печальное извѣстіе его поразило, ვეფ. 1504.

ბავლი, ს. ქორის პირველი დაჭერილი მფრინველი, первая птица, пойманная ястребомъ.

ბავრაკი (თათრ.), ბაირაღი, знамя, ქილ. 125.

ბავრუკი (არაბ.), ს. ბორა ოქრომჭედლისა, натръ, бура, ქილ. 461; იერემ. 2—22.

ბავშვი, ს. ყრმა, ყმაწვილი, ребенокъ, ბავშობა, ს. ყმაწვილობა, ребячество, ნ. ბოვში.

ბაზაზი (სპარს.), ს. წვრილმანის ვაჭარი, მეწვრილმანე, торгашъ.

ბაზარგებითა, ს. სახლი აშენებული დუქნებითა, домъ съ лавками, ვეფ. 339.

ბაზარი (სპარს.), ს. საფარდულო, სავაჭრო ადგილი, рынокъ, базаръ.

ბაზი (სპარ.), ს. ქორი, შავარდენი, მიმინო, соколъ, ბაზი, მწერი რომელსაცა აქვს მაკრატლის სახედ თავი, ფერით არის ყვითელი და ოთხი ფრთა ყვითელივე, ჭინჭრაქა; მფრინველი სჭამს ამ მწერსა, **ბაზიერი**, ს. დამგერშველი და ზედა-მხედველი ბაზთა, сокольничій, **ბაზიერთ-უხუცესი**, უფროსი ბაზიერთა, оберъ егермейстеръ, **ბაზიერობა**, ს. ბაზიერის თანამდებობა, егермейстерство, ვეფხ. 596, (ვჰ), ზუ. сокольничать.

ბაზიკი, ნ. ბეზეკი, შავთ. 58.

ბაზმა, ბაზმაკი (სომხ.), ს. ლამპარი, სანათი ან კანდელი, лампада, იერემ. 25—10; ზაქარ. 4—2, დასტურ. 154; ვეფხ. 1512, **ბაზმის ზეთი**, ламповое масло.

ბაზმანდი (სპარს.), ტილისმა, амулетъ, **ბაზმანდიანი**, ზედ. ბაზმანდის მქონებელი, носящій амулетъ.

ბაზმანდი, ს. ცალ სასწორა, безмѣнъ.

ბაზრობა, ბაზრიანობა, ს. კრებით მოფარდულობა დანიშნულს დროს, ярмарка.

ბაზრული, ზედ. სავაჭრო, рыночный.

ბათალი, ბაითალი, ბეითალი, ს. ცხენის ექიმი, коновалъ.

ბათილამი, ს. გაუქმებული ვექსილი, валюта.

ბათილი (არაბ.), ს. უქმი, გაუქმებული, пустой, уничтоженный; -ბის წერილი, ს. უქმი წერილი, недѣйствительный актъ, **ბათილება** (ვა), ზ. მ. გავაუქმებ, уничтожать, (ვბათილდები), ზ. ვდ. გავუქმდები, уничтожаться.

ბათმანი (თათრ.), ს. 5 ჩარექი ან 12 გირვანქა, батманъ, ან 6 ოყა, ბაქრ. 331, ან ½ ფუთი.

ბაი, ბაიკი, მცენ. კერკი, ჩოკოლათის შესამზადებლად, ваниль, ბუნ. ლ.

ბაია, ს. იმერულად კომში, айва; ბაქრ. 180.

ბაია, ს. ფურცელი დანაკის კუდისა, ან შტო, ваія, пальмовая вѣтвь, верба, **ბაიაობის კვირა**, вербная недѣля, **ბაია**, მცენ. ცხვირის სატეხელა, купальница; желтоголовъ, жаркіе цвѣты, ერის ლექ. **ბაიაობა**, დღესასწაული ბაიასი, вербный праздникъ.

ბაია, ს. გუგა თვალისა, შავი, მრგვალი საშუალსა შინა, სადაც არს მხედველობაა, зрачекъ, зѣница, ბუნ. კ. 98. საბ. ლ.

ბაიათი, ს. შაირი შვიდ მარცვლოვანი და ოთხ მუხლედი, родъ стиховъ, имѣющихъ 7 слоговъ и въ куплетѣ 4 стиха.

ბაირამი, ს. დღესასწაული მახმადიანთა, байрамъ, праздникъ магометанскій.

ბაირაღი (თათრ.), ს. დროშა, ალამი, знамя.

ბაიყუში, ს. მფრინ. ბუ. филинъ, сова; ერის. ლ.
ბაიაყუში (თათრ.), ს. უსახლკარო, ბედრუკი; бездомный, несчастный.
ბაკაბუკი, ს. ფეხის ხმა, топотъ.
ბაკალი, ს. სირჩა ბროლისა, ლოსკაქანი, бокалъ.
ბაკანი, ხის ჯამი, деревянная чаша, სრილ. 18.
ბაკანი, ს. კუს ზურგ ძვალისა; კეცფავი; черепъ, костяной щитъ у черепахи, ქილ. 139.
ბაკარია, ნ. ნარეკალი, ერისთ. ლ., осотъ красный, репей колкій.
ბაკი, ს. მრგვლად მოვლებული ღობე ან ფიცრული ხვასტანგთ დასაყენებლად; околица, загорода, изгородь, огороженное мѣсто для скота, ქართ. 1, ც. 123; ქილ. 323; ივერია № 1, გვერდ. 62.
ბაკი, ს. მზისა ან მთოვარის გარემოს ზოგჯერმე ხილული ნათლის სარტყელი, вѣнчикъ, кругъ, кольца около планетъ, მაგალ. ბაკი დასმული მთოვარე, ჩონგ. 151; წყალობის ბაკი გარმოიზღუდოს, ქილ. 518; ბაკი სიგლახაკისა, кругъ нищеты, ქილ. 60, 316; ვეფხ. 228, თ. თეიმ.
ბაკი, ს. შუქი ან სინათლე ხილული მზისა ან მთოვარის გარშემო, кругъ, кольца около планетъ, ვეფხ. 1428, **ბაკმიანი, ბაკმული**, ზედ. სინათლით მოცული, მაგალ. ბროლ-ბაკმიანი, თეთრი პირი სინათლით მოცული, ვეფხ. 229, свѣтлое лице, **პირ ბაკმიანი**, ვეფხ. 232, იგივე ბროლ-ბაკმიანი, ე. ი. პირ ნათელი, свѣтлый, какъ иногда видимый кругъ кольца около солнца.
ბაკლა (თათრ.), ს. მსხვილი ხნდური, ცერცვი, турецкіе бобы, фасоль, ბიანკ. ლ.; ბუნ. ლ.; პ. ფ,
ბაკო, ს. ჭურჭელი, сосудъ, 2 ნეშტთა, 4—5, დაბეჭდილის დაბადებაში ჰსწერია სასმელი, სახ. ლ.
ბაკოვანი, ზედ. გარმოვლებული ზღუდით, огороженный.
ბაკუნი, ს. ფეხის ხმა, ბასტანი, стукъ ногою, топотъ, **ბაკუნება** (ვა), ზ. მ. топать ногами.
ბალა (არაბ.), ს. უბედურობა, несчастіе, ერის. II-45; ანტონ. 1—23.
ბალადური (სპარს.), ს. მცენ. анакардъ (дерево), პ. ფ.
ბალავარი, ს. საძირკვლის ქვა, бутовая плита; ნ. ქვა.
ბალა მწარა, ს. გარეული ბალი, дикая вишня, ბუნ. ლ; антипка; ერისთ. ლ; бѣшенная вишня; калина, ნ. ჩ. ლ.
ბალანგო (სპარს.), ს. მცენ. ლაბაუშა, полевой шалфей, ბუნ. ლ.
ბალანი, ს. თმა, საწმისი, ბოჭკო, волосъ, шерсть, დანიელ. 16—26.
ბალანტი (ბერძნ.), ს. მცირე პარკი, мѣшокъ, ლუკ. 10—4; შავთ. 22.
ბალასინის, ბალაზანი, (სპარს.), ს. მცენ. бальзамовое дерево, ბუნ. ლ. შავთ. 51.
ბალახანა (სპარ.), ს. სახლთა შინა ჭერის ქვეშ გაფიცრული ადგილი რაგინდარას შესანახვად, антресоль, клѣть, балаганъ.
ბალახდაფნა, ს. მცენ, нищая трава, ломоносъ, ივან. ბატონ.
ბალახ-ვარდა, ს. წყლის-წიწმატი, кресъ-родничный, водяной, ბუნ. ლ; рѣжуха, ერისთ. ლ.

ბალახი, ს. მოლი, მწვანე მდელო მინდორზედ მდგომი ან გათიბული, трава, სამკურნალო-ბალახნი, лекарственныя травы, მოკრეფა ბალახთა, собирать травы, **ბალახკვერცხა**, მცენ. грудная трава, იოვან. ბატ.; **ბალახფოთლა**, მცენ. лиственница, ივან. ბატონ.; **ბალახ-წაბლა**, მცენ. ჭულამბარი, жидовская вишня; **ბალახკოვზა**, ს. ложечная трава, ერისთ. ლ. **ბალახოვანი, ბალახეულიანი, -ხიანი**, травяной, ბალახოვანი ველი, покрытый травою лугъ, ქილ. 51; ბალახ-ბულახი; ს. негодныя травы.
ბალახში, ლალი უმჯობესი, рубинъ, ნ. ბადახში, ვეფხ. 3, 5.
ბალახშოსანი, ზედ ლალიანი, წითელი, рубинный; **ბროლ ბალახშოსანი**, თეთრ წითელი პირის სახე; бѣлорумяное (лице), ვეფხ. 72.
ბალბა, ს. მცენ. კორკოტანა, ერის. ლ. проскурнякъ.
ბალბალუკა, ს. მცენ. проскурина, ივანე ბატ.
ბალდახინი (თათრ.), ს. სალხინებელი, балдахинъ.
ბალზამი, ს. ბალაზინი, ვალსამონი, бальзамъ.
ბალთა, ს. ფართო აბზინდა შესაკრავი ქამრისა, ხრმლისა და სხ. пряжка, застежка.
ბალთვა (ვ), ზ. მ. დავსჭრი ხშირად, დავკოდავ, დავჰჭრავ, насѣкать, дѣлать нарубку, нарѣзки.
ბალი, ს. წვეულობა, балъ, **ბალობა**, იგივე ბალი, ერის. 202.
ბალი (სპარს.), მცენ. черешня, ანდაზ. ბალი წვერში გამწარდება.
ბალი, ს. საპალნე, тюкъ.
ბალითი (ნ. ბათილი); ბალითება, ნ. ბათილება, 2 ც. ქართლ. 560.
ბალიოზი (lat. balivus), ს. посолъ, ცთ. 23.
ბალიში (სპარს.), ს. სასთაული; სვეტთა ან ბოძთა თავს შესადგმელი ქვა ან ხე, ბუდაური; подушка; архитравъ; фронтонъ, фризъ.
ბალნიანი, ზედ. ბალნით მოსილი, волосатый.
ბალნური, ს. ცხენის სახურავი ლაზღისა, попона, чапракъ. [ს. ლ.
ბალფოში, ს. სკლატის საფენი, суконный коверъ,
ბალღამი, ფლეღამი (ბერძნ.) აგებულება, ცხოველთა შინაგანი შენობა, რომელიც შედგების ოთხი ნივთთაგან: მიწა, წყალი, ჰაერი, და ცეცხლი, ვისაცა ჰსჭარბობს მიწა მას ეწოდების მიწის კერძი ანუ მელანხოლიკი, -კოსი (ე. ი. შავ სისხლი); თვისება ამისი არის: მძიმე, ლაფიქრებული და სევდიანი; ვისაცა ჰსჭარბობს წყალი მას ეწოდების ფლეგმატიკოსი და აქვს თვისება გულგრილისა; ვისაცა ჰსჭარბობს ჰაერი, აქვს თვისება ქარიანი და მხიარული, ვისაცა ჰსჭარბობს სისხლი მას ეწოდების ცეცხლის კერძი ან სანგვინიკოსი (ე. ი. წითელ სისხლი) და თვისება მისი არის მრისხანება და გულ-ფიცხელობა; მიწის ხავავი არის ელენთა; წყლისა ნაღველი, ჰაერისა ფილტვი და სისხლისა გულ და ღვიძლი, ესენი ხანან ალეწერია ლექსთა თანა რევმა (токъ, потокъ); темпераментъ, საკუთრად ბალღამი ნიშნავს, флегма, ბალღამის ქვა, чермный камень, ცთომ. 26, **ბალღამიანი**, ზედ. ნაღვლიანი, флегматическій.
ბალღი, მჭლე საკლავი, тощій рогатый скотъ, ჩონგ. 22; 85.

ბალღინჯი, **ბალღოჯი**, ს. მცენ. ალუბალი, ქვიშნა, вишня, морель.

ბამბა (სპარ.), ბამბაკი, ს. მცენარე გამომღები სასთველის ნაძენძისა, хлопчатая бумага, вата, ვეფხ. 1364; ბამბის დადება, подбить что ватою, ბამბის გაპენცვა, взбивать вату, ბამბის ხავერდი, плисъ.

ბამი, ნ. ბაჭარი, სამზარ. 11.

ბანა (ვჰბან), ზ. მ. დავბან, დავრეცხ, мыть кого, купать, მაბანებ, моешь меня, (ვიბან, ვიბანები), ზ. ვ. დავიბანები, мыться, купаться, **ბანა**, мытье, **ფეხთ-ბანა**, умовеніе погъ; ვბან ღაწვსა ცრემლით, обливаю щеки слезами, ვეფხ. 186, 292, 356, ვისრ. 48; **ბანებული**, **ნაბანი**, მიმ. омытый, **საბანი**, **საბანებელი**, обмывальный, **ხელსაბანი**, умывальница.

ბანი, **ბანის ბალახი**, ს. მცენ. ярутка, тоткунъ, ბუნ. ლ.

ბანაკება (ვა), ზ. მ. დავაბანაკებ, დავაკარვებ, располагать станомъ, (ვიბანაკებ, ვბანაკდები), ზ. ვ დავბანაკდები, расположиться станомъ.

ბანაკი, ს. გუნდი, ხპა, ლაშქარი, ან ლაშქართ სადგური, ბინა, ურდო; полкъ; станъ, ფსალ. 26—3; 77—28; საქმ. 21—34; ებრ. 13—11.

ბანაობა (ვჰ), ზ. უ. დავიბან, ვიბანები, мыться, купаться.

ბანანა, ს. მცენ. რომელიც იზდება ვითარცა ნიგვზისხე და მოისხამს კიტრივით ფურჩიანს ხილს, ამ ხილს მოჰკრეფენ და დაასხმენ ცხელს წყალსა და მერე გაფცქვნიან დია კარგი საჭმელია, შემოდგომაზედ ძირზედ მოსჭრიან და გაზაფხულს ისევ გაიზდება, бананъ, дерево и плодъ, Адамова смоква, საბ. ლ.

ბანგი (სპარ.), ს. თრიაქი, опій, опіумъ.

ბანდა, **ბანდი** (სპარს.), შეკრული, შეპარცული; უხმარი ძონძი; წვრილი თასმა სახლათავი; რომელიმე სენი ხვასტანგთა; связанный, рабъ; тряпка; ремень; нѣкоторая болѣзнь животныхъ.

ბანდვა (ვჰ), ზმ. ვჰხლართავ, спутать.

ბანდიბუსტი, მეტიჩარა; фанфаронъ; **ბანდბუსტობა**, მეტიჩრობა, რას ბანდიბუსტობ, что ты умничаешь; фанфоронишь; фанфоронство.

ბანდული, ლანჩა დაწნული, лапти изъ разноцвѣтной кожи.

ბანე, ახლანდ. დაბეჭ. დაბადებაში ქალბანა, халванъ, благованная смола для куренія, გამოსლ. 30-34; საბ. ლ; росной ладонъ, ბუნ. ლ.

ბანება ნახე ბანა; **ბანებინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить мыть кого, -ვა ხელსა, датъ умыть руки.

ბანვა, ნ. ბანა, მარკ. 7—4, ვეფხ. 1379.

ბანი (სპარ.), ს. ბოხიხმა, басъ, втора, ბანის თქმა, вторить, запѣвать; ბანის მთქმელი, запѣвало, ბანი სიმღერისა, запѣвъ.

ბანი (სპარ.), ს. ერდო, ხართული სახლისა, ვეფხ. 474; სოფონია. 1—5; 2, მეფ. 11—2; კომლის ასავალი კერისა, ბუხრისა, крыша, кровля; терраса; печная труба; სასინათლო ჭერში, вышка; **ბანის ბანიხად**, ბანზედ რომ ბანი იყოს; ვეფხ. 405, 1106; терасса надъ терассой, ბანი ბუხრისა, труба, вьюшка у печки, სიტყვას ბანზედ აგდებს, онъ увертывается отъ прямого отвѣта; ბანის ბალახი, მცენ. მყრალა ბალახი, ярутка.

ბანობა (ვჰ), ზ. უ. დავიბან, мыться.

ბანოვანი (სპარს.), ს. дама, რუსუდ. 14; 94; 172; ჩონგ. 15; ქილ. 474, ბანოვანთა კრება, сборище дамъ, ვაშლი 17.

ბანძგურება (ვებანძგურები), ზ. თვ. ვეჭიდები, хвататься; ივერია № 2, 1878, გვ. 4.

ბანძღური, ნ. ბლარძუნი.

ბანჯარა, მცენ. სომხ. მხალი, овощи, იობ. 8, 11; საბ. ლ.

ბანჯგვლი, ს. ცუდი და გრძელი თმა, волосъ на тѣлѣ; **ბანჯგვლიანი**, косматый, -ძაღლი, косматая собака.

ბანჯვინი, ს. бензинъ.

ბაჟი (სპარ.), ს. მიზდი ტვირთისა ან სავაჭროსი, пошлина.

ბარა ღვინისა, ს. კულუხი, подать съ вина, საბ. ლ.

ბარა (მცენ.), წბო, мелисса, пчельникъ, იოან. ბ.

ბარამბო, ს. მცენ. ფუტკართ მოლი, ბარისპირა, мелисса, пчельникъ, ბუნ. ლ. პ. ფ.

ბარათი, მცირე წერილი, записка.

ბარამჩა, ს. მცენ. ფუტკრის მანანა, буквица, ბუნ. ლ.

ბარახტი (თათრ.), ს. барышникъ, ჩარჩი.

ბარაქა (არაბ.), ს. კურთხევა, მადლი, უხვება, სავსება, благодать, обиліе, довольство, **ბარაქიანი**, ზედ. სავსე, благодатный, обильный; **ბარაქიანობა**, სავსება, обиліе, მირ. 106.

ბარაქალა (სპარს.), ზმ. ზ. გაკურთხოს ღმერთმან, ღმერთმან გიშველოს; браво, спасибо.

ბარბაროზი (ბერძნ.), ს. წარმართი, варваръ, ქართ. 1. ტ. 373, **ბარბარული**, ზედ. варварскій.

ბარბარება (ვა), ზ. მ. თავის უფლობას ვაძლევ. გავათამაშებ; заставить кого нестѣсняться, აბტონ. 3—6; (ვჰ), вертеться.

ბარბაცა, ს. მცენ. სვინტრსა ჰგავს; საბ. ლ. ერის. ლ; ბიანკ. ლ.

ბარბაცი (ვჰ), ზ. მ. ვტორტმანებ, шататься, ქილ. 215, 331, 631, **-ცობა**, ტორტმანი, шаткость.

ბარბი, ს. საბუხარი, нарукавникъ.

ბარბითი (სპარ.), ს. ქნარი, მუღნი, родъ арфы или лютни, ვეფ. 177, 483.

ბარგება (ვიბარგები), ზ. ვ. გარდავიტან ბარგს, переноситься, перебираться, მტერმან ახლოს ვერ იბარგა, чтобы врагъ не могъ поселиться близко, **ბარგებულობა**, ს. ბარგი ბარხანა, мебель.

ბარგი (სპარ.), ს. ავეჯეულობა, საფენი ან სახმარნი ნივთნი გზაზედ; საღები, ტვირთი; багажъ; вьюкъ, ვეფხ. 162, поклажа; пожитки; скарбъ, грузъ, тяжесть; ვეფხ. 269, ბარგის ცხენი, вьючная лошадь, **ბარგოხანი**, ვეფხ. 1349, **ბარგიანი**, ზედ. вьючный, грузный, **ბარგი ბურგი**, **ბარგი ბარხანა**, всякая всячина изъ поклажи.

ბარდა, ს. ჩენჩო, პარკი მწვანე ცერცვისა, მუხუდოსი და სხ. струкъ, шелуха, **ბარდაცერცვი**, стручковый горошекъ; ბარდის გული, горошина, ბაგრ. ბატ.

ბარდანა, ს. თალისა ან ძაძის ტომარა ბზისა ან ბამბის შთასადებელი, куль, мѣшокъ, მცენარე, полей; ან ძირხვენა, лопушникъ, ერისთ. ლ.

ბარდი, ს. მცენარე: უგრეხელა, чилига, ერის. ლ. ქილ. 184; 507.

ბარდნა (ვჰბარდნი, -ნე), ზ. უ. მსხვილი თოვლი მოდის, идетъ крупный снѣгъ.

ბარდგალა, ს. ჭია გრძელი და მრავალ ფეხა, многоножка (червь), ს. ბ. ლ.

ბარე, ბარემ ბარემც, ზზ. კიდეც, კიდევაც, მაინც, хоть, кстати, ჩახრ. 35; კიდე ცოცხალ ვარ მე ბარე, хоть я и живъ, ვეფხ. 1026; ბარემ ესეც მას წაუღე, кстати и это ему отнеси, ბარემ თქვი, ну скажи же, ლაშქარი ბარე გვაშველეთ, но крайней мѣрѣ пришлите въ помощь намъ войско.

ბარება (ვა), ზ. მ. დავვედრებ; მივაბარებ; დავაბარებ, ввѣрять, поручать; наказывать сказать кому что; (ვიბარებ) ზ. მიჩ. მივიბარებ შესანახავად; დავიბარებ, გამოვიწერ; брать, принимать на сохраненіе; звать, приглашать; выписывать, (ვიბარები), ზ. ვ. დავიბარები, вызываться, приглашаться; выписываться; требовать прислать; (ვებარები), ზ. თვ. დავევედრები, მივებარები, поступить къ кому на сохраненіе, въ ученіе, ივერ. № 1, გვ. 16, სამ. ვ. 205, ღმერთს ვაბარებ სულსა, отдаю Богу душу, умираю, 2 ტ. ქართლ. 387; ხვაშიადი და განძრახვა მეფისა მე მებარა, я хранилъ мысли и намѣренія царя, ქილ. 394; ან საქონელი მოყვარეს უბარია, если имущество поручено на храненіе ближнему, სამ. ვ. 131, ვბარები ვარ, -რებოდ, быть поручену.

ბარება (ვაბარებ), ზ. მ. გავუბრი, გავუთვლი, замѣнять, зачислять.

ბარემც, ნ. ბარე.

ბარვა (ვჰ), ზ. მ. ბარით ვსთხრი მიწას, копать, рыть.

ბართევში, ს. пила рыба; ბატ. ივან. 2.

ბარი (სპარ.), ს. ვაკე ადგილი მთის ძირში, равнина, степь, მთა და ბარი, горы и равнины; ბუნ. კ. 193; ქვე ბარად, ბარ ადგილს, ვეფ. 280, на равнинѣ.

ბარი, ს. მფრინ. გავაზის მსგავსი, балабанъ, коршунъ; რუსუდ. 155, 364.

ბარი, ს. რკინის ნიჩაბი პირიანი, მიწის სათხრელად, заступъ, ვეფხ. 1106; ბარის პირა, ს. მცენ. зубчатникъ (раст.), ბუნ. ლექ; буквица, პ. ფ.

ბარკალი, ს. თეძოს ქვეშეთი ძვალი; წვივი საკლავთ ნაოთხალი ფეხი, ვითარცა წინა ბარკალი, უკანა ბარკალი, ფეშხოს ნახევარი; голень, бедро, задняя, передняя нога баранины, სამ. ვ. 49; გამოსლ. 28—42; დაბად. 32—15; Кавк. за 1852 г. № 43, среднее бедро.

ბარობა, ს. ნაცვალი, სამაგიერო; замѣна; სომხ. სამ. 250, სიგ. ჩოლაყ. 42—40, ჩემს ბარობაზედ დაიკარგა, онъ пропалъ по моей винѣ; მის ბარობაზედ, взамѣнъ того, ради того, ჩემს ბარობაზედ, по моей винѣ; რუსუდ. 283.

ბარობანი, ს. ზამბახი, ландышъ, лилія, ქილ. 72.

ბარომეტრი (ბერძნ.), დარის მაჩვენებელი იარაღი барометръ.

ბაროსანი (კაცი), ბარზედ მცხოვრები, чкъ живущій на равнинѣ.

ბარტყი, ბლარტყი, მართვე მფრინველთა, птенецъ.

ბარტყი, ს. საკერავში ჩადგებული პატარა ნაჭერი ან აზლუდი, ластвица у рубашки, клипъ у платья.

ბარტყება (ვი), ზ. უ. ბარტყებს გამოვსჩეკ, высиживать птенцовъ.

ბარტყულა, ს. ვარშამანგი, ნაფერტყები, მონაზონთ კუნკულისა; клобукъ, -ლას ყურები, воскрылья клобука.

ბარულა, ს. ხის ბარი, სათხრელი, деревянный заступъ.

ბარქაზი (არაბ.), ს. დიდი გემი, барка.

ბარქაზი, სოკოა, бѣлянка, ერის. ლ. [ლ.

ბარქაში, მოღრმო თეფში, глубокая тарелка, საბ.

ბარცმანუკი, ს. მცენ. деревей, тысячелистникъ, პ. ფ. მელისკუდა, სათხრმელა, кровавникъ; ერისთ. ლ; -დედალი, ბეგიაური, гулявица, ერის. ლ; ბარცმანუკი მამალი, чихотная трава.

ბარძაყი, ს. მსხვილი ბარკალი, თეძოს სიმსხოება' ляжка, бедро; **ბარძაყიანი**, ზედ. ბარკლიანი, თეძოიანი, ляжковый.

ბარძი, ს. სისხლი მაცხოვრისა, кровь Спасителя, მარტ. 51 ა.

ბარძიმი, ს. ფეხ-მაღალი სასმისი; საეკკლესიო სიწმინდის ჭურჭელი, чаша, потиръ, დაბად. 44—5.

ბარწკვანია, ს. ბაძგი, თაგვის ისარი, მცენ. веха мышья, ერის. ლ.; ბუნ. ლ.

ბარხანა (სპარს.), ს. ავეჯეულობა, ან სახმარნი ნივთნი გზაზედ; საღები, ტვირთი, вьюкъ, поклажа, грузъ, тяжесть, багажъ.

ბარჯი, ს. სათევზე გრძელი ჯოხი რკინისა კავიანი, багоръ, острога.

ბარჯგი, ს. გურულად ბოძი, столбъ, ბაქრ. 170.

ბარჯვა, ნ. დაბარჯვა.

ბასბასა, ს. мускатный цвѣтъ, პ. ფ.

ბასმა (სპარს.), ს. თმის შავი საღებავი, черная краска для волосъ, ბუნ. ლ.

ბასრი, ს. ფოლადი რკინა, сталь; მჭრელი, острый; ხმალი ბასრის ე. ი. მჭრელი, сабля, перерубающая сталь, ვეფხ. 1362; ბასრი კლანჭი, острыя когти.

ბასრობა, ს. ზ. გაკიცხვა, насмѣшка, (ვჰ), ზ. უ. გავკიცხავ, მასხარათ ავიგდებ, издѣваться, ругаться, ლუკ. 8—53; ქართ. 1, ტ. 430; შავთ. 93, რუისის გუჯ. 3.

ბასტანი, ს. მაღლიდამ ჩამოვარდნილის რბილის დაცემის ხმა, глухой стукъ.

ბასტი, ს. როკვა არის пляска, საბ. ლ.

ბასტურმა (თათრ.), ს. ხორცი ჰაერში ან კომლში გამოსული; ამგვარის ხორცის მწვადი ძმრიანი; вяленое или копченое мясо; жаркое изъ такого мяса съ кислотою.

ბატალიონი, ს. ათასეული ჯარი, батальонъ.

ბატარეა, батарея.

ბატახინი, ზღვის იხვი, утка морская, ბუნ. ლ.

ბატი (სპარს.), ღერღეტი, гусь, გარეული ბატი, гусь гумменникъ, **ბატის ფეხა**, მცენ. пятилистникъ, ბუნ. ლ.; ежевикъ, ერისთ. ლ. ბატის ხნდური, მცენ. змѣйка, ერისთ. ლ.

ბატისტი, ს. მადარმარძი, батистъ, ნ. ტილო.

ბატკანი, ს. ჩჩვილი კრავი ან ცხოვარი, барашка.

ბატკი, ბაცკი, ს. ჩჩვილი თიკანი, козленокъ.

ბატონი, (სწარმოებს პატრონისაგან, რომელიც არის ლიინური სიტყვა და ჰნიშნავს: მფარველსა, ან მფლობელსა), ს. მეპატრონე, უფალი, господинъ,

барипъ, помѣщикъ; хозяинъ; царь, владѣтель, კახ-ბატონი, кахетинскій господарь, ბატონი შვილი, господичъ; царевичъ, ბატონის რძალი, царская невѣстка, ბატონი ბძანდებით, извольте, очень хорошо, ბატონი ხარ изволь, ბატონ ყოფა (ვარ), быть господиномъ, владѣтелемъ, **ბატონება** (ვა), ზ. მ. ბატონად გავხდი, გავამეფებ, воцарить, (ვიბატონებ), ზ. მიჩ. გავიბატონებ, გავიმეფებ, признать надъ собою власть чью, (ვუ), ზ. მიჩ. ბატონად გავუხდი, ან ვბატონობ; поставить кого надъ кѣмъ царемъ; повелѣвать; **ბატონობა**, ს. ზ. უფლება; პატრონობა, господство; барство; (ვჰ), ზ. უ. ვჰუფლებ, ვმეფობ; господствовать; бояриться, სამ. ვ. 176, გვიბატონებია, господствуетъ надъ нами, ბატონ-ყმობა, отношеніе крестьянина къ господину, господство и рабство, ბატონური, ზედ. господскій, -რად, по господски.

ბაქანი, ს. შეჭრილი ადგილი კედელში, уступъ въ стенѣ, альковъ, нишь, ბაქან-ბაქნად, съ уступами, ხარისხი ბაქან ბაქნად, пьедесталъ, подножье, ნ. მექონოთი.

ბაქვა (ვჰ), ზ. უ. ვჰროშავ, ვჰტრაბახობ, трещать, пустое городить, хвастать; ივერი № 4, 1878, გვ. 7.

ბაქი, მრ. ბაქები; ს. ზავთი, მუქარა; ტრაბახი; угроза; хваставство, ბაქი ბუქი, ს. хвастовство, რას ბაქიბუქობ, что ты хвастаешь; ბაქიობა, ს. бахвальство, фанфаронство.

ბაქმაზი (თათრ.) ს. წვენი გამოხდილი ხილთაგან, შანარი; морсъ, ნ. ჩუბ. ლ.

ბაღა (თათრ.), ს. კუ; კუს ბაკანი გათლილი სავარცხლად, კოლოფად, черепаха, черепаховая кость, ბუნ. ლ. დარეჯ. საბა ორბ.

ბაღანა, ს. ჩჩვილი, დანიშნული ტყვედ გასასყიდლად, ребенокъ, назначенный на продажу въ неволю, ნ. საბ. ლ. ქაშაგი.

ბაღაჭი, ს. უფუვარი პური, опрѣснокъ, ნ. პური.

ბაღათარი, ბაყათარი (სპარს.), ს. გმირი, ბუმბერაზი, богатырь, ქართ. ცხოვ. 118.

ბაღდადი, ს. ერთი შაური ახალციხური, пятакъ въ Ахалцыхѣ употребляемый; ბაღდადის ცხვირსახოცი, шелковый носовой платокъ.

ბაღეულობა, ს. садоводство.

ბაღვა (ვ), ს. მ. ვჰგლეჯ, рвать, საბ. ლ.; მიბაღვა ქილ. 406, დამწყევლა, დამქოლა, проклялъ меня.

ბაღი, ბაღჩა (სპარ.), ს. სამოთხე, წალკოტი, ხილნარი, მტილი ხეხილთა, садъ фууктовый; ბაღი ვარდისა, цвѣтникъ розъ; у поэтовь: щеки румяныя; ვეფ. 47, ბაღჩა ბაღი, садъ, ტიმ. 13; **ბაღის მიხაკი**, гвоздика картазіанская; თათრული მიმიხაკი дикое мыло, ბუნ. ლ. ერისთ.

ბაღლინჯა, ს. მწერ. клопъ.

ბაყათარი, ნ. ბაღათარი, ქართლ. 1, ტ. 194.

ბაყალი (არაბ.), ს. მეწვრილმანე, მედუქნე, лавочникъ, ალექ. 75.

ბაყამი, ნ. ბაყმისხე.

ბაყაყი, ს. მცირე გომბეშო, лягушка, -მიწისა, жаба; პ. ფ.

ბაყი, ს. მესერი, ღობე, заборъ,

ბაყი, ბაყვი, ს. წვივის წინა დიდი ძვალი, берцо, ბუნ. ლ. 2, ქართ. 53.

ბაყილა, ბაყილო, ს. მდაბ. ბაბილო, вѣтвь, ბუნ. ლ.; ფსალ. 79—10, 12; ბაგრატ. 147.

ბაყლა, ნ. ბაკლა.

ბაყლი, ს. შალალი, წათხი, თხრამლი, ჩირქი წყლულისა, матерія, гной.

ბაყმისხე (თათრ.), ს. მცენ. бразильское красильное дерево, ბიანკ. ლ.; кампешевое дерево, ერის. ლ.

ბაშფორთი, ს. მოწმობა ვინაობისა, паспортъ.

ბაშმაკი (თათრ.), ს. ფეხთ-საცმელი, წუღა, башмакъ.

ბაშმალი (თათრ.) ს. თავზედ გარდაკვეთილი გამოსაღები, подушная подать, გუჯ. 31; დასტულ. 38.

ბაჩა-ცხენი, ს. მცირე ჰასაკის ცხენი მალ-მორბედი, малорослая лошадь-иноходецъ, пони.

ბაცაცი, ბაჭია, зайчикъ.

ბაცბაცი (ვბაცბაცებ), ზ. უ. ვბარბაცებ, ვტორტმანებ, шататься, нестоять на ногахъ.

ბაძგარა, ს. გურულად იფნისხე, падубъ, ბაქრ. 184.

ბაძგი, ს. თაგვის ისარი, ნ. ბარწკანია.

ბაძება (ვ); **ბაძვა** (ვჰ), ზმ. მივბაძავ; მსგავსა ვიქმ, ვმეშურნეობ; ვიჭვნეულებ, подражать; ревновать; ვეფხ. 28; (ვებაძები) ზოვ. ვემსგავსები, сходствовать, კავშ. 206, соревновать, რუისის კან. 6.

ბაძგარა, ბაძგვი, ს. მცენ. ჭყორი падубъ, საბ. ლ. ბუნ. ლ. ერის. ლ.

ბაძი, ს. სხვის საქმის ქმნა, подражаніе, примѣръ.

ბაწარი, ს. წვრილი თოკი, бичевка.

ბაჭია, ს. კურდღლის შვილი, зайчикъ.

ბაჭკა, ბორჯღლიანი სარი, ბუნ. ლ.

ბახალა, ს. მართვე ყვავთა, ჭილყვავთა, კაჭკაჭთა და სხ. птенецъ, ნ. მართვე.

ბახტა, ბახტაკი, ს. თევზი, палья.

ბახტი, ს. მკვრელი საკრავისა, музыкантъ, დარეჯ. 85, 97.

ბახჩა, ნ. ბაღი.

ბაჯაღლო ოქრო, ს. სამმანათიანი ოქრო голандскій червонецъ.

ბაჯბაჯი, ჩანჩალი, ს. ზ. медленная и скверная походка, (ვჰ), ზ. უ. ძლივს ფეხებს ვათრევ, ვჩანჩალებ, едва передвигать ноги, ходить тихо.

ბაჯი, ნ. ბარამბო.

ბაჰარი, ს. პილპილი ანგლიური, англійскій перецъ, სამზ. 11; ერისთ. ლ.

ბაჰრი, ს. შავარდენსა ჰგავს, балабанъ, ერის. ლ.

ბგერა, ს. ხმა უსულთა ნივთთა, ვითარ: ქარისა, წყალთა, ეტლთა სლვისა და საკრავთა, звукъ, шумъ; ფიზიკ. 44, 45, -საჭურველთა, звукъ оружія, მიქ. 1—13; ბგერა ქართა, шумъ вѣтровъ; მარტ. 100 ბ. -ყურში, шумъ въ ушахъ, (ვჰბგერ), ზ. უ. ვჰხმობ, ხმას გამოვსცემ, звучать, шумѣть; (ვუ), ზ. მ. უბგერდა გული, сердце билось, სიბრ. 124; (ვი), ზ. მ. ზედ. იბგერდი ფეხითა შენითა, и топчи твоею ногою, ეზეკ. 25—6.

ბგოლვა, ნ. გბოლვა; ბგოლვილი, ნ. გბოლვილი. დაბად. 25—30.

ბდვილი, ბღვილი, ბრღვილი, ნახე ღვილი.

ბდვინვა, ბდვინვარება, ს. ზ. ბეუტვა, ბნელად

და უნათლოდ ნთება, тлѣніе, но ясное горѣніе; (ვ, ჭ. უ. ვბუტავ, ვიქუტლებ, ვჭვრჩი, тлѣть, куриться, **ბღვინვარე**, მბღვინვარე; მიმ. тлѣющій, პატრუქი მბღვინვარე არა დაშრიტოს, льна, курящагося не погасить, მატ. 12—20.

ბღვილი, ნ. ღღვილი.

ბღვნა (ვბღვნი, -ვენ), ჭ. მ. გავსწიწკნი დაკლულს მფრინველს, ვბტყვნი, щипать (курицу), მიწის ბღვნა ფეხითა, рыть землю лапами (о звѣряхъ); ხიბრ. 116; (ვი). ჭ. მიჩ. ვიბღვნი თმათა, рвать на себѣ волосы.

ბღვინვა (ვ), ჭ. უ. ვმუღრობ, рыкать, ревѣть, რუსუდ. 214, 606. [ვახტ. სამ.

ბე, ბეი (თათრ.) ს. არამონი, საწინდარი, задатокъ,

ბებერა, ს. აბურცებული, აშუპებული კანი, ფერის მჭამელა, прыщь, пупырь.

ბებერა, ს. დედა-ზარდლი, ობობა, паукъ.

ბებერი ბებერი დედაკაცი, ბერი დიაცი, დედაბერი, старуха, ნ. ბებრი.

ბებია (ბერძ.), ს. მამისა ან დედის დედა; მეანი, დედათ მურავი, ყრმის ამქმელი, бабушка, мать отца или матери; бабка повивальная, ანდაზ. ბებიავ იმიტომ გაკოცებ წირპლიანს თვალში, რომ კვერი გამომიცხო; **ბებიაობა**, ს. ჭ. ყრმის ამქმელობა, повиваніе, (ვ), ჭ უ. ავიქვამ ყრმასა, повить, принять младенца, ბებიოდა შვილები, дѣти отъ сестры бабушки.

ბებკა (ვ), ჭ მ. დავაკერებ, დავამონძებ, чинить старое платье, класть заплатку; **ბებკული**, მიმღ. ძონძის ნაკერები, починенный заплаткою; ветошь, лоскутье, рубище; იერემ. 8—11, ბებკი, ს. ძონძი.

ბებლი, ს. გრძნების მომქმედი, чародѣй, ვისრ. 60.

ბებრება (ვა), ჭ. მ. დავაბერებ, მოვახუცებ, старить, (ვი), ჭ. მიჩ. თავს ვიბებრებ, притворяться старикомъ; (ვბებრდები), ჭ. ვდ. დავბერდები, დავჩაჩანაკდები, стариться.

ბებრება (ვჭბებრდები), опухать, ნ. აბებრება.

ბებრი, ნ. ბებერი; **ბებრის ბალახი**, ს. მცენ. живучка, ბატონ. იოვან; **ბებრის ბეწვა**, ს. მცენ. лапушникъ, ბატონ იოვან; волчьи бабки, ბატონ. იოვან. ბუნ. ლ. **ბებრის კონკა**, ს. მცენ. вероника; ბუნ. ლ.; жаберникъ, ერისთ. ლ. **ბებრის ია**, მცენ. фіялка, ერისთ. ლ. **ბებრის საგძალი**, ნ. ბაბუსაგძალი; ბებრის სოკო, ს. მცენ. груздь.

ბებრობა, ს. სიბერე, старость.

ბებრუცანა, ს. კნინ. ბებერი დედაკაცი, старушка.

ბეგარა (სომხ.), ს. მებატონის სათხოვარი ან სამუშაო, შემუშავება ყმათაგან მებატონის სახნავსათესის მიწისა, ზვარისა повинности издѣльныя въ пользу помѣщиковъ какъ то: обработка земли, сада, косьба сѣна и т. п., оброкъ, повинность, господская работа, სააღდგომო ამევს ბეგარა ორი ცხვარი, ასი ქათამი; დასტულ. 5; оброкъ на немъ къ свѣтлому празднику: два барана и сто куръ; სოფლის ბეგარა გარდაიხადა. онъ отдалъ долгь природѣ, умеръ, რუსუდ. 240, **ბეგვრა**, (ვბ); ჭ. მ. ბეგარას დავადებ, облагать оброкомъ, (მბეგრავ), ჭ. მ. налагаешь на меня оброкъ.

ბეგვა ნ. მიბეგვა.

ბეგთაბეგი, ს. თემის უფროსი, начальникъ области, დასტ. 173.

ბაგთარი, ს. ხელზედ შესაცმელი ჯავშანი; паручи, часть латныхъ доспѣховъ.

ბეგი, ბეგობი, ს. პატარა გორა, горка, бугоръ, გორგ. 32, 149.

ბეგი (თათრ.), ს. დიდებული, წარჩინებული; უფროსი თემისა, ქალაქისა, вельможа; знатный; начальникъ города, провинціи.

ბეგიაური, ს. მცენ. ტკბილი მსხალი, дуля, сладкая груша; ბუნ. ლ.; საბ. ლ.; მცენ. ბარცმანუკი დედალი, ყვავისკუდა; гулявица, ერის. ლ.

ბეგობი, ნახე ბეგი ან **ბეგრვა**, ნ. **ბეგარა**.

ბეგლარი, ს. თემის უფროსი, начальникъ области, **ბეგლარბეგი**, უფროსი მრავალთა თემთა ზედა, генералъ губернаторъ, **ბეგლარბეგობა**, უფროსობა თემსა ზედა, генералъ-губернаторство, ვახტ. სამ. შესაგ. მხედართ მთავრობა, военачальство, ქართ ცხ. 1, ტ. 379; 431.

ბედ-ასლი, ს. უბადო, ფლიდი, подлый.

ბედ-ასლობა, ს. ფლიდობა, подлость.

ბედაური (სპარ.), გვარიანი ცხენი, породистая лошадь, ვეფხ. 55, განმ.; 2 ტ. ქართლ. 458, რუსუდ. 447; -ქორი, породистый соколъ, რუსუდ. 354; ანდ. ბედაურები დაიხოცნენ, ვირებს დარჩათ მოედანი; ბედაურიდამ გადმოხედ და ვირზედ შეჯექ; ბედაური ცხენი მათრახს არ იკრავს.

ბედაურობა ცხენისა, ს. породитость лошади, რუსუდ. 903.

ბედება (ვბედებ), ბედი ემსახურება, счастливиться.

ბედეკი, ს. დარღვეული ნაპრალი, разсѣлина, 4, მეფ. 12—5, 6.

ბედენა, ს. იმერულად. სხვაობა, თაფაუთი, разница, საბ. ლ.

ბედენი, ნ. კათოლიკე ძარღვი ბუნ. ლ.

ბედვა (ვჭ), ჭ. მ. ვიკადრებ, осмѣливаться.

ბედი, ს. სვე, ხვედრი, მოსასვლელი ვისზედმე; კეთილი ან ბოროტი სვე: счастье; ბედზედ ჰკიდია; зависитъ отъ счастья, ბედი უკუღმა მოუბრუნდა, счастье ему измѣнило, ბედი აქვს თამაშობაში, ему счастье въ игрѣ, ჩემს ბედზედ, на мое счастіе, ბედის გამოცდა, испытать счастье, ბედში მეგობარს დიდხანს ვერ იცნობ და უბედურობაში ერთს საათსაც იცნობებ, въ счастьи друга долго не узнаешь, въ несчастіи же въ часъ узнаешь; ბედი მომეც და სანახვეზედ გარდამაგდე, дай счастья и забрось; ბედი და წერა. счастье и судьба, **ბედისწერა**, ს. განჩინება ბედისა, предопредѣленіе судьбы, рокъ; **ბედ-კეთილი**, ზედ. სვიანი, კაი ბედისა, счастливый; **ბედ-კეთილობა**, ბედსვიანობა, счастіе; **ბედ-კრული**, ზედ. უბედური, злосчастный; несчастный, მოურ. 357; ჩონგ. 89; **ბედნიერი**, ზედ. სვიანი. კეთილის ბედის მქონებელი, счастливый, **-დღე**, праздникъ, **ბედნიერი**, ს. მუწუკი ფ˜ დ მანკიერი, карбункулъ, чирей, болячка, **ბედნიერება**, ს. ჭ. счастье, (ვა), ჭ. მ. осчастливить, გიბედნიეროს, да послужитъ это къ счастью, (ვბედნიერდები), ჭ. ვდ. счастливѣть, ბედნიერობა, ს. ჭ. счастіе,

благоденствіе, (ვ), ზ. უ. быть счастливымъ, ბედობა, ს. счастіе, ქილ. 413, ბედ-სვიანი, счастливый, ბედ-სვიანობა, ს. ბედნიერობა, счастіе, ქილ. 406, **ბედ-უკუღმართი, ბედუღური**, ზედ. უბედური, несчастный, **ბედ-ქმნილი**, ზედ. счастливый, **ბედ-შავი, ბედ-ძნელი, ბედ-მლაშე, ბედ-წასული**, ზედ. несчастный, **-შავობა**, ს. несчастіе, რუსუდ. 229; ჩონგ. 113; ვისრ. 193; **ბედ-ძლიერი**, ზედ. обладающій сильнымъ счастіемъ, 2 ც. ქართლ. 555, **ბედის-პური**, ს. საახალწლოდ გამომცხვარი პური ბედის-გამოცდად, хлѣбъ счастья, испеченный на новый годъ.

ბედითი (სპარ.), ზედ. ცუდი, უხამსი, უგვანი, худой, дурной, подлый, низкій, негодный, ვეფხ. 11, 13, 240; 374; ბედითად, ცუდად, უწესოდ, худо, подло, низко, ბედითობა, ს. უნამუსობა, подлость, низость, ვისრ. 40, 114.

ბედოვლათი (პერს.), ს. განმაბნეველი, წარმგებელი, расточитель, мотъ.

ბედნიერება, -რობა, счастье.

ბევრეული, ზედ. მრავალ-რიცხვი, многочисленный, множественный; ათიათასი, тьма, ლევიტ. 26—8; 1 მეფ. 18—9.

ბევრი, ზედ. მრავალი; სამღუთო წერილში: ათი ათასი, многочисленный; множество; десять тысячъ, тьма; ვეფხ. 44; 430; ბევრად-ბევრი, многое множество, тьма тьмущая, **ბევრი**, ზზ. много, ბევრს ნუ ლაპარაკობ, много не говори, ბევრსა სჭამს, онъ много ѣстъ, ხუთი ბევრი, пятьдесятъ тысячъ, საქმ. მოც. 19—19; **ბევრის ბევრი ასი-ათასი**, сто тысячъ; **ბევრჯელ, -ბევრ-ჯერ**, многократно, часто, ანდაზები: ბევრი ჰოჰოჰო ხარსაც გააგიჟებს; ბევრის ცემით რკინაც გატყდება; ბევრის ხელის ჭირი მეო და ცოტა პირისა; **ბევრება** (ვა), ზ. მ. ვამრავლებ, умножать, увеличивать, გორგ. 72; **ბევრობა**, ს. многое множество, ბევრი ბევრობით, ცოტა ცოტაობით, ნ. მალი გორად. соразмѣрно состоянію.

ბეზარი, ს. თავის შემაწყენელი, გამაბეზრებელი, докучливый, несносный, ნ. აბეზარი; ბეზარს მომყვანი, докучливый.

ბეზეკი, ბეზიკი, ს. მნათობი, свѣтило, ს. ლ; ეზეკ. 1—14,

ბეზირგანი, ს. დიდ-ვაჭარი, именитый купецъ.

ბეზრება (ვა), ზ. მ. ვაწყენ, თავს შევაწყენ, მოვაბეზრებ, докучать, надоѣдать, მაბეზრებ, надоѣдаешь мнѣ, наскучаешь мнѣ, (ვბეზრდები), ზ. ვდ. თავს შევიწყენ, მოვბეზრდები, соскучиться.

ბეზღება, ს. ზ. შესმენა, наговоръ, навѣтъ, (ვა), ზ. მ. შევასმენ, ცილს ვსწამებ, შარს მოვუგონებ, наговаривать, доносить на кого, დავრ. 39; (ვიბეზღონ), ზ. მიჩ. გამოვიტყუებ, выманить, сманить, დარეჯ. 140 ბ. 33 ა; (ვიბეზღები), ზ. ვნ. შევისმინები, быть оклеветану, 2 ც. ქართ. 551.

ბეზღობა, ნ. ბეზღება, 2 ც. ქართლ. 542; მოურავ. 292; **ბეი** ნ. ბე.

ბეითალი, ს. ცხენის ექიმი, коновалъ, ნ. ბათალი.

ბეითალმალი (არაბ.), ს. ოხრად, უპატრონოდ დარჩენილი მამული, ნამკვდრევი, выморочное имѣніе, სამ. ვახტ. 175.

ბეკნა (იბეკნ), ზ. უ. კუნტრუშობს, ჰხტის, скакать, საბ. ლ. ნ. იბეკნ.

ბელადი, ს. ეტიკი, მატარებელი; გამარჯვებული მხედარი, вожакъ, вожатый; наѣздникъ; **ბელადობა**, ს. რაინდობა, наѣздничество; 2 ც. ქართლ. 346, 366.

ბელეკონი, ს. მცენ. терпентинъ, დარეჯ. 134; იხა 1—30; 6—13; დაბად. 43—11; **ბელეკონის-წებო**, скипидаръ, ბატონ. იოვან.

ბელეშა, ს. ზროხა რქა დადრეკილი, საბ. ლ. волъ съ опущенными внизъ рогами.

ბელზებული (ებრაულ.), ს. მთავარი ეშმაკთა, вельзевулъ, начальникъ злыхъ духовъ, მატ. 12—23, 23—25; ვეფხ. 347.

ბელი, ს. დათვის ბოკვერი, медвѣженокъ, 2 მეფ. 17—8.

ბელიარი, ს. ეშმაკი, дьяволъ, 1 კორ. 6—15.

ბელტი, ს. კორდის მონაკვეთი მიწა ბალახიანი; ნამზღვლევი, ნაფლეთი, дернъ; глыба, обломокъ, ბელტის მოჭრა, снять дернъ.

ბელღარი, ს. ღარის ხიდი, ხევზედ გადებული ღარი რუს გასატანად, водяной спускъ, проводъ, საბ. ლ

ბელღოჯი, ს. კედელში ფუღურო, скважина въ стѣнѣ.

ბემი, ბემონი (სომხ.), ს. ტვიქი, амфитеатръ, საბ. ლ.

ბენძლი, ს. უმუშავარი მეტალლი, металъ не въ дѣлѣ, слитокъ метала, საბ. ლ.

ბენჯვინი, ს. бензинъ, ქიმ. 153.

ბექვა (ვჰბექავ), ზმ. ვჰქექავ, ვჰსჭყლეტ, мять, давить.

ბექმედი, ს. მწვანე თვალი, топазъ, ბუნ. ლ. ქილ. 658.

ბერა, ს. დანიშნული ადგილი დასადგომელად გაჯუფთებულთა მორბენალთა და ეგე ვითართა მოთამაშეთა, ნახე ჰელა, черта за поприщемъ гдѣ борцы отдыхаютъ и откуда пускаются въ запуски.

ბერა ნ. ბერვა.

ბერება (ვა), ზ. მ. დავაბერებ, старить, (ვი თავსა), старить себя, ვეფხ. 778, (ვბერდები), ზვდ. დავბერდები, стариться, მამა მიბერდება, отецъ мой старится.

ბერვა (ვბერავ), ზ. უ. ვჰქრი; дуть, вѣять; (ვუ), ზ. მიჩ. სამშვინველით ან საბერველით ცეცხლას გავაძლიერებ; ნესტვსა შთავუბერავ ხმის გამოსაღებლად და საძნობად; ავავსებ ჰაერითა რასმე; дуть, раздувать; надувать; ქარი ჰბერავს, უბერავს, вѣтеръ дуетъ, ვუბერავ ცეცხლსა, раздуваю огонь, (ვიბერები), ზ. ვ. გავიბერები, გავსივდები ჰაერისაგან; ვუწყრები ვისმე, გავებუტები; надуваться, наполняться воздухомъ; дуться, сердиться, куражиться.

ბერი (სპარ.) ს. მოხუცებული, ხანდაზმული, ბერი კაცი; მონაზონი; უხუცესი, თავი; старецъ, монахъ, чернецъ; старшина; ქართლ. 182; ბერი დიაცი, старуха, ბერი ვეზირი, верховный визирь, **ხევის** ბერი, старшина ущелія, ბერი კაცი, старикъ.

ბერილი, -ლიონი, -ლოსი (ბერძნ.), ს. ბივრილი, берилъ, аквамеринъ, საბ. ლ. ბუნ. ლ.

ბერკეტი, ს. აზარმაცი, ოწინარი, ასაწევი კეტი სიმძიმისა; рычагъ.

ბერობა, ს. სიბერე; მონაზონება: старость; иночество, монашество; ვეფხ. 37; გუჯ. 39.

ბერტყა (ვჴ), ზ. მ. ბერტყით მტვერს ვაყრევინებ, (вытряхивать, выколачивать; ვიბერტყები) ზ. ვ. გავიბერტყები, вытряхиваться, ვიბერტყე ფრთებსა. тряхнуть крыльями.

ბერულა, ს. მცენარეა.

ბერწება ვა; **ბერწვა** (ვჴ), ზ. მ. ბერწად შევიქმ, გავაბერწებ, дѣлать безплоднымъ; ვბერწდები, ზ. ვ. ბერწი შევიქმნები, дѣлаться безплоднымъ, გუჯ. 12.

ბერწი, ს. უზვი, მდედრი არა მშობელი, яловая, безплодная; **ბერწობა**, ს. безплодность.

ბერხეტი, ს. გამოუყენებელი საქონელი, одеръ.

ბეუშთრად, ზზ. უსათუოდ, безусловно, ნ. ჩ. 18.

ბეუშტარი, ს. ბანგი, опiумъ, ფარამ. 273.

ბელო, ბელელი, ს. საძნე სახლი ან საცავი მარცვალთა და ფქვილთა, ვითარცა ამბარი, ორმო, ხარო, ხელ-ამბარი, ჯიროლა და სხ. хлѣбный магазинъ, анбаръ, житница.

ბელურა, ს. მფრინ. ჭივჭავი, воробей, ბუნ. ლ.

ბეჩი, ბეცი, ს. ცეტი, გასტერებული, ხშირად იხმარების წოდებითად: ბეჩავ, კალმ. 419, зѣвака, ზოგჯ. близорукiй, ბუნ. კ. 109.

ბეჩარა, ს. ულონო, слабый.

ბეცება (ვებეცები), ზ. თვ. ვეცეცები, ვალ ბნელაში ფეხ-დაუნდობლად ან ხელის შეხებით; ощупью ходить въ темнотѣ.

ბეცურა, ს. მცენ. ბუნ. ლ.; ერის. ლ.

ბეწვი, ს. ერთი მკედი თმისა ან ბალნისა, волокно, волосокъ, **ბეწვის კალამი**, кисть, живописная, მათშუა ბეწვი არ დავარდებოდა, ვისრ. 81, между ними было такъ тѣсно, что волосокъ не могъ помѣститься; ბეწვზედ ჰკიდია მისი სიცოცხლე, на волоскѣ виситъ его жизнь.

ბეწვი, ბეწვეული, ს. მაღლის ფასის ტყავი ნადირთა; мѣхъ.

ბეწო, ზედ. პატარა, მცირე; малый; малость; ერთი ბეწო პური, не много хлѣба, მდაბ. ერთი ბეწო უკლია, недостаетъ малость; ერთი ბეწო აკლდა, чуть чуть не.

ბეჭდვა (ვბეჭდავ), ზ. მ. ბეჭედს დავასვამ, დავსტვიფრავ; სტამბაში გამოვიყვან, დავბეჭდავ; печатать, прикладывать печать; печатать, издавать книгу; ვიბეჭდები, ზ. ვ. печататься, **ბეჭდვილი**, **ნაბეჭდი**, მიმ. печатанный, **მბეჭდველი**, ს. кто печатаетъ письмо, книгу, типографщикъ.

ბეჭედი (რუს.), ს. სამკაული თითთა; მოჭრილი სატვიფარსა ზედა ვისიმე სახელი, რომელსაც დაასმენ სიგელთა ზედა; ხოლო მიწერილობათა დასტვირფვენ მის მიერ გარედამ; ნიშანი რომლისამე საიდუმლოსა სულიერისა, ვითარცა ბეჭედი სულისა წმინდისა, ე. ი. მირონი; ბეჭედი ეწოდების სტამბათა შინა გამოსულთა წიგნთა; перстень, кольцо; печатка, печать; слѣпокъ, отпечатокъ, сдѣланный на сургучѣ; печать, не рукопись; ბეჭდის ახსნა, распечатать, ბეჭდის დასმა, запечатать, приложить печать, სახელმწიფო ბეჭედი, государственная печать, **ბეჭდის-მცველი, ბეჭდის-მნე**, хранитель печати, **ბეჭდიანი, ბეჭდოსანი**, ზედ. тотъ, кто носитъ перстень.

ბეჭვა (ვ), ზ. მ. ჩავბეჭავ, ქსოვაში ჩავჰკრავ, დავამაგრებ ნაქსოვსა, уплотнять нить въ ткани посредствомъ костянаго ножа, ვეფხ. 793.

ბეჭი, მრ. ბეჭები, ს. ტანსა შინა ცხოველთასა ორნი ფიცარნი მჳლისა მხართა ქვეშ ზურგით კერძო, лопатка, рамена; кость на коей пишутъ; газ. Кавк. за 1882 г. № 43, ბეჭთა საშუალი, пространство между плечами, **ბეჭ-პრტყელი**, широкоплечiй, ქართ. 1, ტ. 292.

ბეჰაია (სპარ.), ს. მხეცი, скотина, бестiя.

ბეჰემოტი (ებრ.), ს. ზღვის კამბეჩი, бегемотъ.

ბზა, ს. მცენ. самшитъ, пальма, верба, (მეგრ. ბზაკალი); ისაი 41—91, газета Кавк. 1853 г. № 6.

ბზაბზაკურა, ს. მცენ. საბ. ლ. ბუნ. ლ.

ბზა-ბზაკურა, ს. მფრინვ. трясогузка, желтобрюшка.

ბზაკალი, ს. ხის მშვილდი, გინა ბზის ხის კოპიტი, საბ. ლ. окаменѣлое дерево.

ბზაკუნი (ვებზაკუნები, მივებზაკუნები), ზ. თვ. ვძუნძულებ, ვჩანჩალებ, брести, тащиться.

ბზარვა (ვჴ), ზ. მ. დავხეთქ, ნ. ბძარვა; **ბზარი**, ს. თოვლი შემაგრებული ან გამჭიბული ყინვითა, снѣгъ подмерзшiй, საბ. ლ. ფიზიკა 108.

ბზე, ს. ჩალა, ხუვილი, ულო, ნალეწი ძნათა პურისა, ქერისა და სხ. солома измеленная, მატ. 3—12; ისაი 11—7; **ბზემპალი**, ს. მცენ. ბუჩი, საბ. ლ. ბ. ლ.; ბზიანი, соломенный.

ბზეკა (ვჴ), ზ. მ. გავსჭიმავ, გავჰბრექ; выпяливать, вытягивать, выпрямлять, (ვიბზიკები), ზ. ვ. вытягиваться.

ბზე-ნარევი, ზედ. ბზეში არეული смѣшанный съ соломой.

ბზეწვია, ს. მფრინ. трясогузка, желтобрюшка; ერის. ლ.; королекъ, ნ. ჩ. ლ.

ბზიკი, ს. მწერი, оса, шершень, стрекъ, оводъ, (насѣк.), გამოსლ. 23—28; ლევიტ. 11—22; 2 სჯული 7—20, მარტ. 82—2.

ბზინვა, ბზინვარება, ს. ზ. ელვარება, კრკიალი, блескъ, мерцанiе, -ოქროსი, блескъ золота, (ვჴ), ზ. უ. ველვარებ, ვჰკრკიალებ მეტალთათვის; блистать, издавать блескъ, ბარუქ. 6—23, **ბზინვარე**, მიმ. блестящiй.

ბზობა, ს. დღესასწაული ბაიაობის კვირისა ან ბაიაობის კვირა, праздникъ вербы, вербное воскресенье, ბზობის კვირა, вербная недѣля.

ბზრიალა, ს. დანდარაკი, შაქრის თავის სახედ გათლილი პატარა ხე. რომელსაც შოლტის ცემით ყრმანი აბზრიალებენ მიწაზედ, кубарь, волчекъ, **ბზრიალება** (ვა), ზ. მ. ბზრიალას დავატრიალებ შოლტის ცემით, вертѣть кубарь, веретено и т. п. (ვბზრიალებ) ზ. უ. ვტრიალებ, ვბრუნავ (ბზრიალა); ვბზუვი, ბზუვილით ვტრიალებ; ვზრიალებ; кружиться, вертѣться; жужжать.

ბზრიალი, ს. ტრიალი ან ბზუვილი ტრიალისა, круженiе или шумъ, жужжанiе вертящаго, **ბზრიალება** (ვა), вертѣть, кружить; жужжать отъ верченiя.

ბზუვილი, ს. ზ. ბუზი ხმიანობა, жужжаніе, (ვბზუვი), ზ. უ. ვზუზუნებ, ვჭრიჭინებ, жужжать, (ვიბზუვები), ზ. ვ. ვიკრუნჩხები, ვიბღუნძები, ღავიღრეჯ; хмуриться, морщиться, ბზუვილა, жужжащій.

ბზუვუნა ბუზი, жужжащая муха.

ბია, ს. კომში, айва, გარეული წვრილი კომშია; **ბია მსხალი**, ბაქრ. 181; сладкая груша; **ბია**, ს. хохлатый голубь, ერის. ლ.

ბიაბანი (სპარ.), ს. ველრანი მინდორი, ცრამალი степь, 2 ც. ქართ. 321.

ბიაბრუ (სპარ.), ს. ურცხვი, უნამუსო, безстыдный, -ბრუდ გავხდი, сконфузить, осрамить, -ბრუდ გავხდები, сконфузиться; ერისთ. 177, **ბიაბრუობა**, ს. სახელის გატეხა; ბიაბრუვება (ვა), конфузить.

ბიბილო, ს. რომელთამე მფრინველთ თავზედ სავარცხელსავით წითლად ამოსული ხორცი, гребень у птицъ, **-ყურისა**, мочка (ушей).

ბიბინი, ს. ზ. შრიალი მდელოთა ქარისაგან, шелестъ травы, (ვჭბიბინებ), ზ. უ. მდელოთა თვის: ქარისაგან ვშრიალებ, шелестить. ან მწვანედ ვღვივი მდელოთა თვის, зеленѣть, ბუნ. კ. 126, ქილ. 384; **ბიბინოვანი**, шелестливый, ქილ. 231.

ბიბლია (ბერძნ.), ს. დაბადების წიგნი, ძველი და ახალი ალთქმა, библія.

ბიბლიოთეკა (ბერძნ.), ს. წიგნთ საცავი, библіотека.

ბიდანი, ს. ფიალი, чаша, საბ. ლ. ქილ. 434, 518, 659.

ბივრილი, **ბივრიცი**, **ბივრილიონი**, **ქვა**, бериллъ.

ბივრილი, ბივრიცი, ს. ცისფერი თვალი ზღვაში პოვებული, бериллъ, аквамаринъ, გამოცხ. 21—20 შავთ. 48.

ბიზი, ს. სქელი ლურსმანი ან პალო რომელსაც დაჭკრვენ მიწაზედ დადებულს გრგოლში მოსახვედრად, свайка, **ბიზოვანი**, ზედ. თივა აბრეშუმის მსგავსი; шелковая трава, ბუნ. ლ. საბ. ლ.

ბიზღება, ნ. ბეზღება.

ბილდირგა ხოხობი (თათრ.) ს. მფრინ. перепелка, სიბრ. 108.

ბილეთი, ს. მცირე ბარათი, билетъ.

ბილიკი, ს. ვიწრო გზა, тропинка, რუსუდ. 885.

ბილკავა, ს. მცენ. рѣпникъ, ერისთ. ლ.

ბილწება, ს. საძაგლობა, საზიზღარობა, мерзость; (ვა), ზ. მ. შევამწიკვლებ, წავმურცლავ, შევაბილწებ, осквернять, омерзить, სამ. სომ. 318; (ვბილწდები), ზ. ვ. შევიგინები, შევმსწიკვლდები, შევბილწდები; оскверняться, омерзѣть, (ვიბილწებ), ზ. მ. ბილწად მივიღებ, гнушаться; (მებილწება), მესაძაგელება, საძაგლად მეჩვენება, гнусно для меня; ვეფხ. 231; **ბილწობა**, ს. скверность, мерзость, (ვჭ), ზ. მ. поступать мерзко, скверно.

ბილწი, **პილწი** (სომხ.), ზედ. არა წმინდა, საძაგელი, საზიზღი, нечистый, мерзкій; нечистота; порокъ; ვეფხ. 10, **ბილწობა**, ს. საძაგლობა, мерзость, **ბილწი მრუში**, ავხორცი, блудодѣй.

ბინა (სპარს.), ს. დანიშნული სადგომი ან სამყოფი ადგილი; საფუძველი, жилище, пріютъ, пристанище; основаніе, основательность; ამ საქმეს ბინა არა აქვს, это дѣло не имѣетъ основанія; **ბინავება** (ვა), ზ. მ. დავასახლებ, селить, поселять, (ვბინავდები), ზ. ვდ. ბინას გავიჩენ, დავბინავდები, поселяться, **ბინაობა**, ბინადრობა ს. ბინის ქონება, осѣдлость, **ბინიანი**, საფუძვლიანი, კანონიერი; დაბინავებული; солидный, основательный; имѣющій осѣдлость, ბინიანი სიტყვა, основательное сужденіе, **ბინარი**, ს. სნეული ჩუმად მივარდნილი, притихшій больной, ბუნ, ლ. საბ. ლ. **ბინადარი**, ბინის მქონებელი, осѣдлый, **ბინადრობ**, მესახლეობა, осѣдлость.

ბინდბუნდი, ს. შეღამება, сумерки, вечерняя заря, -ცისკრისა, разсвѣтъ, ქართ. 1, ც. 294.

ბინდება (ვბინდდები), ზ. ვდ. შევღამდები, смеркаться; ვსწუხ, грустить, ვეფხ. 1088; (ვაბინდებ), ზ. მ. დავაბნელებ; затмѣвать, ვეფხ. 707.

ბინდი, ს. შეღამება, ღამის შემოსვლა, сумерки. მწუხარება, грусть, გულსა ბინდი დამეცა, ვეფხ. 360; 775; на меня напала грусть; **ბინდბუნდზედ**, въ сумерки, **ბინდიანი**, ზედ. ჩამობნელებული, тусклый, мрачный.

ბინიანი, ნ. ბინა.

ბინძურება (ვა), ზმ. უწმინდურ ვჰყოფ; дѣлать неряхою; ბინძურობა, ს. неряшество; (ვჭ); ზ. უ. быть неряхою.

ბინძური, ს. ნებსით მცონარი, неряха.

ბინული, ს. წყარო, ключъ, родникъ.

ბიჟიკი, ბიჟინა, ს. ირმის ნუკრის სახელი და ხადილი მათი; оленій теленокъ, შაირ. თეიმურა; кличка оленя.

ბიჟიჟი, ს. ფიჭვის ნორჩი; сосновая молодая вѣтка, ბუნ. ლ.

ბირება, ს. ზ. გარდაქცევა, გულის გამოცვლა, подстрѣканье, подстрекательство къ дурному, ბირება ეშმაკისა, дьявольское навожденіе, ალექ. 27; დაუწყო ბირება, онъ сталъ подстрекать къ измѣнѣ; (ვაბირებ), ზ. მ. გარდავაქცევ, გულს გამოვუცვლი გარდავბირავ; подучать, подговаривать къ измѣнѣ, подстрекать; აბირნეს კაცნი, подговорили людей, საქმ. მოც 6—11; (ვიბირებ), ზ. მიჩ. მოვიცდუუვებ, მოვინადირებ, მოვიზიდავ, привлекать на свою сторону, сманивать; (ვებირები) ზ. თვ. გარდავუდგები, ხელს ავიღებ ვისზედმე, სხვას მივუდგები, измѣнить кому и пристать къ другому, 2 ც. ქართლ. 276, 265, 551; (ვბირები ვარ, ვბირებოდი) ზ. ვ. სხვას მივდგომილვარ, სხვის მხარე დამიჭერია, измѣнить, принять сторону другаго, სამარ. ვ. 198; ხონთქარს წავიდა და ყაენს ებირაო, ушелъ отъ султана и принялъ сторону шаха, 2 ც. ქარ. 551, მრავალნი ჯავრით ებირნეს, многіе, по злости, отказались служить ему, გორგ. 265, **ბირებული**, მიმ. сманенный.

ბირთანი, ს. ბურთი, მრგვალი სხეული, кругъ, шаръ, გამოსლ. 25—31.

ბირთვი, ს. ბურთისავით მრგვალი რამ, ან ზარბაზნის გულა, шаръ; ядро, გამოსლ. 25—35, 36; 28—39.

ბირილი, ნ. ბერილი.

ბირკა, ბირკი, ს. მცენ. репейникъ, репикъ, ვისრ. 78, 129; ბირკიანი, ზედ. репейный, ვისრ. 78, 163.

ბირკავა, ს. მცენ, рѣпникъ.

ბირკაზმა, ს. წერაქვი, кирка, молотъ,

ბირკი (თათრ.) ოქროს ბირკი ან ღილი; ჯოხზედ ჭდე; золотая пуговка; бирка, палочка на которой безграмотные люди зарубками означаютъ пріемъ и отдачу.

ბირილი, ნ. ბივრილი.

ბირჯი (ებრ.), ს. თხრილი ციხის გარშემო, ფლისკინა; ровъ вокругъ крѣпости, საბ. ლ.

ბისონი (ბერძ.), ძველებურად ქსოვილი რამე ელვარე, ზეზი; სამღვდელ-მთავრო შესამოსელი გარედამ, виссонъ; саккосъ архіерейскій.

ბისტი, ს. თვალში ფრჩხილი, бѣльмо.

ბისტი, ს. ოთხი ფული, ფიფინაური, двѣ копѣйки,

ბიქრი, ს. თათრ. მთვრალობა, пьянство, ღასც. 74.

ბიცება, ნ. განიცება.

ბიცი, ს. მლაშე მიწა უნაყოფო, солончакъ, пропитанная солью сухая и безплодная земля; დავით. 106—34; შავთ. 55.

ბიცოლა, ს. ბიძის ცოლი, тетка, жена дяди.

ბიძა, ს. მამისა ან დედის ძმა, дядя, ბიძაშვილი; **ბიძა ძე, ბიძაძენი, ბიძაწული**, двоюродный братъ, სამ. ვ. 98; სამ. გიორ. მ. 7, 2 ქართ. ცხოვ. 506.

ბიძგი, ს. წაკვრა, толчёкъ, **ბიძგვა** (ვს), ზ. მ. წავკრავ, дать толчо́къ; прогнать въ толчки, ქილ. 292, გასაძებელსა ხელსა მიბიძგავ მკერდსა, толчками въ грудь прогонишь меня.

ბიძგი, ს. ობი, плѣсень.

ბიძია, ს. კნინ. ბიძა, дядюшка.

ბიწება (ვქ), ზმ. შევაგინებ, შევამწიკვლებ; осквернить; (ვქბილწდები) ზთვ. оскверняться.

ბიწი, ს. მანკიერება, ან ნაკლებობა, порокъ, უბიწო არავინ არის, никто безъ порока, **ბიწიანი, ბიწიერი**, ზედ. მანკიერი; порочный, **ბიწიერება**, ს. მანკიერება, порочность, **ბიწ-შეუხებელი**, непорочный, ვეფ. 9; გუჯ. 19, 30.

ბიჭი (სპარ.), ს. ბოვში, ბავშვი; მოსამსახურე, мальчикъ; слуга, მრავ. ბიჭები, ребята, **ბიჭი**, ს. ბუში, незаконнорожденный, სამ. მოსესი 22; **ბიჭობა**, ყმაწვილობა ან გულოვნობა, მამაცობა, (პაცარა ბიჭობაში, კაცია 7, въ молодости), молодость; молодцоватость; храбрость, ვისრ. 35; ჩონგ. 144, **ბიჭბუჭები**, გადაგუდა, сволочь. **ბიჭბუჭობა**, ს. ребячество.

ბიჯი, ს ერთი ფეხის გარდადგმა და ნაბიჯი მეორის გარდანაცვლება, რომელი ზომით იქმნების 5 ტერფი; გარნა ლაჯი ნიშნავს ფეხების შორისსა სივრცესა; шагъ, **ბიჯება** (ვაბიჯებ), ფეხს ან ბიჯს გარდავდგამ, ნაბიჯით ვალ, шагать, ვეფხ. 76, 1233.

ბლაგვა (ვა), ზმ. ვაჩლუნგებ; притупить.

ბლაგვი, ზედ. ბოკო, ჩლუნგი. გაულესავი. ღლაბრა, тупой.

ბლანდვა (ვქ), ზ. მ. ვხლართავ, ვსჩმახავ, საჩქაროდ მიბმა მობმა; ვხვანჯავ; უთავბოლოდ ვლაპარაკობ, ვროშავ, ვჭყბედობ; шить на живую нитку; путать; врать, болтать, городить, ბლანდვა ფეხებისა, заплетать ногами, **ბლანდვა** (ვებლანდები), ზთვ. მოვეჩვენები, мерещиться.

ბლანდი, ზედ. ბნელი, темный, -ბგერა, глухой стукъ.

ბლანტი, ზედ. მოსქე სასმელი ან ღვინო; მფრინველი მძიმედ მფრინავი; густой; тяжелый; нескорый на лету.

ბლარდნვა (ვქ), ბლარდნა (ვბლარდნი), ზ. მ. შევბლარდნი, გავახვევ, შევახვევ, обвертывать, завертывать, (ვიბლარდნები) ზ. ვ. გავეხვევი, обвертываться, **ბლარდნული**, მიმ. обернутый.

ბლარჯი, ს. (სომხ.), ხმიადი, опрѣснокъ, ნ. პური.

ბლარჯობა, ს. უცომოების კვირა, опресночный день (праздникъ), გამოსლ. 12—15; ლუკ. 22-1.

ბლატუნი (აბლატუნებს), ვსძრავ თვალ-წარბსა უშვერად; шевелить, приводить въ движеніе глаза и брови.

ბლაღოჩინი, ს. წინამძღვარი, благочинный, -ნობა, ს. წინამძღვრობა, обязанность благочиннаго.

ბლე, ს. მცენ. липа (дерево), ნახე მაწაწურა, ტუავკორა.

ბლენცარა, ს. მცენ. მაღალი ჩადუნა, გვიმრი, папоротникъ, ზუნ. ლ.

ბლიგვი, ზედ. ჩლუნგი, тупой.

ბლიკვი, ს. კინწისკვრა, толчекъ, **ბლიკვნა** (ვქბლიკვნი), ზ. მ. კინწში ვჰკრავ, ვქურჯნი, ვჯგვლემ, толкать, дать толчекъ; ბაქრ. 189.

ბლისტი, ს. სათავის თავო ან სახასო აგარაკი, ხოდაბუნი და მისთანანი, господская пашня.

ბლიხი, ს. დროს აღრიცხვა, ნ. ჟამი; ვაწეს ნახევარი, ½ секунды, ნ. ჟამი.

ბლომად, ზმ. ზ. მრავლად, во множествѣ; оптомъ.

ბლუ, ს. ენაბორძიკი, ენაჩლინგი, зайка.

ბლუდი, ს. პინაკი, სინი, блюдо.

ბმა, ს. ზ. შეკვრა, დაკვრა, привязываніе; (ვა), вязать, привязывать, ცუდად ხმალი არ მაბია, не напрасно я опоясанъ мечемъ, მსხალი ხეს აბია, груша виситъ на деревѣ, თავს მაბია ძნელი საქმე, на мнѣ лежитъ трудное дѣло, რუსუდ. 765; (ვიბამ, ვიბი), ზ. მიჩ. навязывать на себя, (ვიბმი) ზ. ვ. быть привязану; (ვებმი), ზ. თვ. быть привязану; ან შევებმი, вступать въ споръ, въ бой, ალბ. 58, ვეფხ. 49; ასი ურემი მებმის, имѣю въ запряжкѣ сто арбъ, კაცია 49, (მიბამს, გიბამს, უბამს ან უბნ), ზ. მიჩ. მცენარეს ძირი უბნ, растеніе укрѣпилось на корнѣ; ლუკ. 8—13; მატ. 4—51, (ვაბივარ, აბია, ვებმოდი), ზ. ვ. დაბმული ვარ, быть привязану, ქილ. 263, **ბმული, ნაბამი**, მიმ.; привязанный, **საბამი**, ს. შესაბმელი, привязь, **ყელსაბამი**, ს. ожерелье.

ბმო, ს. დიდი მუწუკი, болячка, 98 სიბრ. ზუნ. ლ.

ბმო ქუთოთოსი, ячмень на глазу, საბ. ლ.

ბნდუ, ზედ. მობნელო, ბნელად საჩინარი, ან მიუმხვდარ, უკუნი, тусклый, темноватый, потемки, неясный, ბნდუ ბგერა, глухой звукъ, **ბნდუდ**. ზმ. ზ. темно, глухо.

ბნედა, ს. ზ. обморокъ; падучая болѣзнь, (ვბნდები) ზ. ვდ. გული მიწუხდება, ჟამად გრძნობა და ცნობა მიმეხდება, впадать въ обморокъ, терять

чувство, ვეფხ. 28, 379, 474, 958, **ბნედიანი,** ზედ. ბნედის სენით გვემული, одержимый падучею болѣзнію; **ბნედიანობა,** ს. სენი ბნედისა ჟამითი ჟამად მომხლველი, падучая болѣзнь.

ბნევა (ვა), ზ. მ. ვჴყრი, ვფანცავ, დავაბნევ, бросать, сыпать, ბნევა ფულისა, сыпать деньгами, (ვიბნევი), ზ. ვ. ვიფანცები, сыпаться, ჭკუაზედ იბნევა, мѣшается въ умѣ, ცნობა მებნევა, я теряю разсудокъ, ვეფხ. 371.

ბნელება (ვა), ზ. მ. ნათელს მოვაკლებ, тмить, затмѣвать, (ვბნელდები), ზ. ვდ. ჩამოვჰბნელდები, სინათლე მოვაკლდები, темнѣть, меркнуть, თვალები უბნელდება, онъ теряетъ зрѣніе, ვისრ. 38, 70.

ბნელი, ზედ. ნათელ-მოკლებული; სიბნელე; სამგლოვიარო სახლი; темный; тьма, темнота, мракъ; траурная комната; ვეფ. 332, 819; რუსუდ. 522; ბნელის გულით, მწუხარეს გულით, съ сокрушеннымъ сердцемъ, ვეფხ. 996; ბნელი აზრი, темныя выраженія, **ბნელა,** ზმ. ზ. ბნელი არის, темно, **ბნელ-ქმნა** (ვიქმ), ზ. მ. ჩამოვაბნელებ, затмить, затмѣвать, **ბნელეთი,** ს. ბნელი ადგილი ან ქვეყანა; საპყრობილე. темное мѣсто, темная страна; темница, ყარამ. 394, **ბნელოვანი,** темноватый, **-ვანება,** темноватость, ჩახრ. 27.

ბობახილი, ნ. ბუახილი.

ბობღვა (ვბობღავ), ზ. მ. ვვარბაცებ, ვცოროცმანებ, шататься, ბუნ. ლ.

ბობოლი, ს. დიდი ჭია, червь, საბ. ლ.; ყრმათ საშინებელი, бука.

ბობოყვლა, ს. მფრინ. ერის. ლ.; საბ. ლ.

ბობოწვერა, ს. მცენ. ხის მოთეთრო ხავსი, ხის მუშკი, омела, птичій клей, ბუნ. ლ. чихрица, ერის. ლ.

ბობღანი, ს. დაირა, დაფი, ცუავ-გადაკრული საკრავი, ებანი; ფსალ. 80—2; 149—3; 150—4; გამოსლ. 15—20; тимпанъ, бубень, და ზოგჯერ უხმარიათ ნაცვლად ქნარისა; ფსალმ. 33—2; 42—4, гусли, ისაია 24—8; მსაჯ. 11—34.

ბობღვა (ვჰბობღავ, -ღვე), ზ. მ. დავჰცოცავ, ползти.

ბოგა, ს. მცირე ხიდი მიწა დაყრილი, мостикъ.

ბოგანო, ს. უაგარაკო გლეხი, ეული, ცანარუკი, бобыль, крестьянинъ безъ тягла и собственной пашни, დასც. 11.

ბოგანო, ს. ყანის ჭია, მოსავალთ მავნე მწერი, долгоносикъ, хлѣбный жукъ; ბუნ. ლ. ржаница, хлѣбница ржаная; ერის. ლ. ბუნ. ლ.

ბოგინება (ვა), ზუ. ვაბოყინებ; рыгать.

ბოგირი, ს. მოდიდო ხიდი ან საგუბარი, небольшой мостъ; плотина.

ბოდვა (ვჰ), ზ. უ. უგზო უკვლოდ სიარული; ვროცავ, ვბლანდავ, უქმად ვლაპარაკობ, მივჰქარავ; ან სნეულთა თვის: ძილში ვლაპარაკობ, бродить, блуждать; городить, болтать пустое; бредить; მიბოდავს, я наговорилъ, наболталъ, ანც. 49—5.

ბოდიში (სპარ.), ს. პაციენის მოთხოვნა, დაურვება გულ-ნაკლებობისა; извиненіе, ბოდიშის მოხდა, извиняться, ბოდიშის თხოვნა, просить извиненія, ბოდიშობა, ს. извиненіе.

ბოვრი, ს. მწერი დიდი ბუზი, мушица, жужелица.

ბოვში, ს. ყმაწვილი, ребенокъ, дитя.

ბოზა (სპარს.), ს. ფეტვის ბურახი, буза (напитокъ), დავრ. 34.

ბოზართმა, ს. ცხვრის ხორცის ან სხვათა ხოცხი, соусъ изъ баранины, п т. п. სამზ. 9, 18.

ბოზბაში (სპარს.), ს. ცხვრის ხორცის წვენი მოხარშული ქლიავით ან ხახვით.

ბოზება (ვა), ზ. მ. ვაკახპავებ, втянуть, свернуть въ распутство, (ვი), ზ. უ. распутствовать.

ბოზი (სომხ.), ს. როსკიპი, проститутка, распутная женщина, ალ. ბ. 29; ვეფხ. 573, **ბოზობა,** ს. კახპობა, распутство, (ვბოზობ), ს. უ. ვჰკახპობ, распутствовать, ალბ. 50; **ბოზ-ყურობა,** ს. ცუდი ყოფაქცევა, распутство.

ბოთლი, ს. ჭიქის ჭურჭელი ღვინისა, бутылка.

ბოიკი (lat. bos), ს. ორი წლის ხარი, молодой быкъ.

ბოკელი, ბოკილი, ს. შული, мотокъ, საბ. ლ.

ბოკვა (ვჰ), ზ. მ. დავახვევ ძაფსა, мотать; обвивать, საბ. ლ.

ბოკვერი, ბოხვერი, ს. მოზდილი ლეკვი ლომისა, львенокъ. [ბუნ. ლ.

ბოკვი, ს. მცენ. ქორაფი, осокорь. яворъ, ერის. ლ.

ბოკვი, ბოკო, ზედ. ბრჟგუ, მომორჩილი, უმწვეცო, тупой, ბოკო ხე, ე. ი. კუნძი, пень, отрубокъ дерева.

ბოკლვა, ნ. ბოკვა; ბოკო, ნ. ბოკვი.

ბოკოლი, ს. ცერცვი, бобы, ბუნ. ლ.

ბოლართლო ცხენი, ზედ. лошадь съ норовомъ, ალბ. 64.

ბოლოდ, ნ. ბლომად.

ბოლება (ვა), ვაკვამლებ, კვამლს-ავადენ. дымить, ვაკომლებ ყალიონსა, курить кальянъ, ერისთ. 260, (ვი), ზ. მიხ. дымѣть, дымиться.

ბოლვა (ვჰ), ზ. უ. дымѣть, дымиться.

ბოლთა, ს.; -თას ჰცემს, -ჰკრავს, прохаживается по комнатѣ, კაცია 28.

ბოლი, ს. კვამლი, дымъ.

ბოლო, ზედ. დასასრული საქმისა ან ჟამისა; კუდი მფრინველთა, თევზთა და სხ. კიდური გრძელთა ნივთთა, ვითარცა თავი და ბოლო ჯოხისა; ქვემოთ მდებარეობა ადგილთა მთაზართის მიხედვით, ვითარ: სოფლის ბოლო ზედმდებარით მამულებითურთ; конецъ, окончаніе; оконечность, кончикъ; хвостъ рыбій, птичій; низъ, низменная часть чего, **ბოლოს მოღება** (ვუ), окончить; истребить, положить конецъ, **ბოლოს, ბოლოს დროს, ბოლოს ჟამს,** наконецъ, напослѣдокъ, **ბოლომდის, ბოლომდინ,** до конца; წაკითხვა წიგნისა თავიდამ ბოლომდინ, прочесть книгу сначала до конца; ბოლო ჯოხისა, конецъ палки; მთის ბოლო, низъ, подошва горы; ბოლო სოფლისა, низменная часть деревни, მამლის ბოლო, пѣтушій хвостъ; человѣкъ хитрый; ბოლოს მოვუღებ, окончить, **ბოლო გაუცანელი,** нетерпѣливый, ქილ. 523; **ბოლო მოსაღებელი,** окончательный; **ბოლო მოუღებელი,** нескончаемый, вѣковѣчный; **ბოლო ბეწედა,** ს. მფრინ. ранжа, соя, **ბოლო კარკაჭა,** ს. მფრინ. მიმინოს უმცირესია, ფრთა მისი

ისმარების მოსართავად, ომაინი Зинька (Parus), ქილ. 109, **ბოლოცეცხლა**, მჭვირვანი, ბუნ. ლ. მფრინველია 1 ნემეს; **ბოლო-შავი**, მფრინ. орѣховникъ, ერისთ. ლ.
ბოლოვება, ნ. დაბოლოვება.
ბოლოკა, ს. მცენ. сурѣпица, ერისთ. ლ.
ბოლოკი, მცენ. рѣдька, ბოლოკი თთვისა, მცენ. редиска; ანდაზა: ბოლოკმა თქვა: უკადრისმა გამთალა, მსუნაგმა გამფხიკაო.
ბოლონდელი, ზედ. უკანასკნელი, послѣдній.
ბოლქვი, ს. ბალახთ ძირი, ხახვისა ან ნივრისა, луковичныя растенія.
ბოლუქი (თათრ.), ს. გუნდი; отрядъ, полкъ; множество, толпа, **ბოლუქ-ბოლუქად**, толпами, შავთ. 8; **ბოლუქ-ბაში**, полководецъ.
ბომი, ს. საცეცხლე, ატეშგა, ტაძარი ცეცხლის მოსავთა, храмъ огнепоклонниковъ, სჯულან. 216.
ბომონი, ს. სვეტი კერპთა აღსამართავი ან ტაძარი მათი, требище, капище, ისა 16—16; საქმ. 17—23.
ბონდი, ს. გაბმული ხიდი, понтонный мостъ или мостъ подвижной на плашкотахъ.
ბონძიტა, ს. პირმოტეხილი დერგი, ქილა და სხ. горшокъ съ подбитыми краями.
ბოჟი (სომხ.), ს. ახალი პარკი ჭიისა, кокона, куколка шелковаго червя, ბუნ. ლ.
ბორა, ს. მწერი, лошадиный кровососъ, ერის. ლ.
ბორა, ს. დიდი ძერა, королевскій коршунъ, საბ. ლ. ბუნ. ლ.
ბორა, ბორაკი (არაბ.), ს. натръ бурокислый, бура, ქიმ. 57; ბუნ. ლ.; სამ. სომხ. 181.
ბორავაშლი, ვაშლია ერთგვარი, ბაქრ. 181, прим.
ბორანი, ს. გაწურვილი ისპანახი მაწონ დასხმელი, протертый шпинатъ съ кислымъ молокомъ.
ბორანგო, ს. მცენ. სარო ნ. огуречная трава, ბუნ. ლ. [мгла.
ბორაყი, ს. ნისლი ხმელი და მტვერის მსგავსი,
ბორბალა, ს. паукъ.
ბორბალა მსხალი, порода грушъ, ერისთ. ლ.
ბორბალი, ს. ფრთებიანი, გინა კბილებიანი საბრუნავი მაშინათა, ვითარ: წისქვილისა, საყამოსი, და სხ. ჩარხი, колесо мельничное, машинное, -წყლის წისქვილისა, почвенное колесо, 2 ტ. ქართ. 309; საქმ. 27—14, ვეფხ. 1—303; იგავ. 1—15.
ბორბალი, ს. ისარი ერთგვარი, საბ. ლ.
ბორბალი, ს. ქარი, ქარი გრიგალიანი, რომელიც მიწისაგან აიტანს მტვერსა, вихрь, მარკ. 4—37; საქმ. 27—14; ფიზიკ. 35. [ერის. ლ.
ბორბოლა, მცენ. იმერულად, Paris incoplecta,
ბორბოქი, ს. ზ. დრტვინვა, воркотня, ბორბოქება (ვჳ), სიანჩხლით მოუსვენარი ვარ, ვდრტვინავ, сердитъся, ворчать.
ბორბოხი, ს. დიდი ბუზი, мушица, мухарь, ბუნ. ლ.; საბ. ლ.
ბორგა, ს. ზ. დაუცხრომელი ჯავრი, неистовство, (ვჳბორგ), ზ. მ. განვრისხდები, აღვიტაცები გულის წყრომით; გავგიჟდები, შევიშლები გონებიდამ, неистовствовать, бѣситься; бѣсноваться, сходить съ ума; შავთ. 5; საქმე 12—15; 20—24; ოსე. 9—8, **ბორგნეული**, ზმ. ზ. неистовый, **ბორგვნეულობა, ბორგვნილება**, ს. буйство, неистовство.
ბორდღვა (ვჳ), დავსძვრები, დავცოცავ, ползти, 1 მეფ. 14—13; მოურავ. 68, 116.
ბორეა, ბორეასი, ბორიო, ს. ჩრდილოეთის ცივი ქარი, сѣверный холодный вѣтеръ, борей.
ბორი, ბუარი, ბურუსი (არაბ.) ს. ხმელი ნისლი მტვერის მსგავსი, мгла, ქილ. 551, სიცხის ბორი, духота, душнота.
ბორიალება (ვჳ), ზ. უ. ვაფრიალებ, ვაფარფარებ, развѣвать; (ვჳბორიალებ), развѣваться.
ბორითი, მცენ. Бориѳъ, იერემ. 2—22.
ბორკილი, ს. შემცოდეთა ფეხთ შესაკრავი რკინისა, кандалы, оковы; შეყრა ბორკილისა, ან შეკვრა ბორკილითა, надѣть кандалы; ხელის შესაკრავი ბორკილი: ხელ-ბორკილი, ქედისა: დადიანური და სახივი.
ბორობანი, ს. მცენ. ива палестинская, лохъ, ლევ. 23—40.
ბოროტი, ზედ. ავი, ძვირის შემამთხვეველი, ვნების მომცემი, უკეთური, უბადო, ხენეში, ცუდი; злой. злобный; вредный, пагубный; порочный, нечестивый; ბოროტი კაცი, злой человѣкъ, ბოროტი სული, злая душа, **ბოროტება** (ვა), ზ. მ. ბოროტად გავხდი, ვაუკეთურებ, злить, озлоблять; (ვუ), ზ. მიჩ. дѣлать кому зло; მიბოროტებ, причиняешь мнѣ зло, ღმერთმან მოუშვა ბოროტება, Богъ попустилъ зло, 2 ტ. ქართლ. 90; **ბოროტობა**, ს. ზ. სიბოროტე, სიავე, злоба, злость; (ვჳ); ზ. უ. злодѣйствовать; ვჳბოროტდები, становиться злымъ; გული უბოროტდებოდა, თამარ. ბატ. 121, **ბოროტეული**, ზედ. злобный, ქილ. 186; **ბოროტის ხმევა** (ვი), употребить хитрость, **ბოროტის განზრახვა** (ვი), ზ. მ. злоумышлять, **ბოროტად მოქმედება**, злоупотребленіе, **ბოროტის მოქმედი**, злодѣй, **ბოროტის ყოფა** (ვუ), причинять кому зло, **ბოროტის შემთხვევა** (ვა), ზ. მ. причинять кому зло, **ბოროტის მანქანება**, злоухищреніе, **ბოროტ-ხვიანი**, ზედ. ავი ბედისა, შავბედიანი, злополучный.
ბორტვა, ნ. ბორდღვა; ბორტყვა, ნ. ბორდღვა.
ბორცვი, ს. ხერი, პატარა გორა, холмъ, **ბორცვიანი**, ზედ. холмистый.
ბორძიკი, ნ. ენაბორძიკი.
ბორძიკობა (ვჳ), ენა მებმის ლაპარაკში; запинаться.
ბორჩხულა, ს. ლიტრიანი ჩაფი, საბ. ლ. ნ. კოკა; мѣра жидкостей въ 8 бутылокъ.
ბორხვენა, მცენ. დაჭრილის წამალი, подбѣлъ.
ბორჯალი (თათრ.), ს. პაემანი, срокъ, რუსუდ. 196, 431; ალბ. 79.
ბორჯი (თათრ.), ს. ვალი, долгъ.
ბორჯლა (ვუბორჯლი), ზ. მ. отсрочить.
ბორჯლი, ნ. გრჯლა, вѣтка дерева.
ბორჯღლედი ხე, ბორჯლიანი, ხე კაპებიანი, ფუცხი, суковатый; вилы, ისუ. 8—29.
ბოსელი, ს. გომი, საძროხე სახლი; коровій хлѣвъ, буйлятникъ.
ბოსლობა, ს. რაჭაში შაბათსა მეზვერისა და ფარი-

სეველის კვირასა ღღესასწაულობენ ლოცვითა ხვასტანგის გასამრავლებლად და მოსაშენებლად; გაზეთი კავკასი, 1850 წ. № 25.

ბოსტანა, ს. მხვენი, **пестрая ящерица**, ზუბ. ლ.

ბოსტანა, ს. მატლი ობობას მსგავსი ჭია გესლიანი, სანახევროთ შინა მძრომი. ნ. ჩ. ლ. **жукъ навозный, медвѣдка.**

ბოსტანი (სპარს), მტილი, **огородъ**; **ბოსტნეული**, მხალი და რაჲცა მოსავალ-არს ბოსტანში, **овощи, зелень.**

ბოტება, ბოტვა (ვაბოტებ, ვჰბოტავ), ზ. უ. დიდთა ცხოველთა სიარული, ვითარცა სპილოსი, **идти, валить, тащиться, напр. слонъ.**

ბოტი, ს. თხის ერკემალი, **козелъ**, საბ. ლ.

ბოტინატი, ს. ძველი ვეცხლის ფული.

ბოტოტებიანი, ზედ. სქელ წვინტლიანი, **сопливый.**

ბოტოტი, ს. სქელი წვინტლი, ხრასტი, **густая сопля.**

ბოქვენი, ს. პატარა მუცელი, დიდს მუცელს ქვეშეთი, საზარდული, ფერდი, **пахъ, паховина, подбрюшіе.**

ბოქვი, ნ. ბოკვი მცენ.

ბოქონოტი, -ნოცი, ს. არდაგი, წინ მოსაფენი ფეშტამალი წელს ქვეით, **передникъ, запонъ.**

ბოქოული (თათრ.), ს. იასაული მეფის მხლებელი, **бокоулъ, чиновникъ, который приводилъ въ исполненіе царскія приказанія и рѣшенія судей**; **ბოქოულთ უხუცეს**, უფროსი ბოქოულებზედ, **начальникъ бокоуловъ**, გუჯ. 22.

ბოღლამო, ხმელი თევზი მჟავით მგბარი, **кушанье, изъ сушенной рыбы съ кислотою.**

ბოღლიწო, ს. ღვინოში დამბალი პური საჭმელად, **хлѣбъ, намоченный въ винѣ.**

ბოყვი, ს. წაკულაკი, ხოკი, ხოკერი, ხის ქერქის ჭურჭელი, **кузовъ, деревянная посуда.**

ბოყინი, ს. ზ. **отрыжка**, (ვაბოყინებ), ზ. მ. ვასლოვინებ, **рыгать.**

ბოშა, ს. **цыганъ**, -დედაკაცი, **цыганка.**

ბოშვი, ბოვშვი, იმერულად მარტვილი, მესხურად ყმაწვილი, **ребенокъ, дитя.**

ბოშყაბი (თათრ.) ს. თეფში; პინაკი, **тарелка, блюдо**, დასტ. 3, 123; გუჯ. 12.

ბოჩკა, ს. კასრი, ლაღუკი, **бочка.**

ბოჩოლა, ს. გამოზამთრული ხბო, **зимовалый теленокъ**, საბ. ლ.

ბოცომკალი, ს. დიდი მკალი, **саранча, Gryllus**, სალუთო წერილში: ნაუმ. 3—15, **мшица.**

ბოძალი, ს. ორპირი ისარი, **обоюдоострая стрѣла**, ნ. ისარი, რუსუდ. 558; დარეჯ. 19.

ბოძება (ვუ), ზ. მ. მივსცემ ჯილდოდ დავაჯილდოვნებ; ვუწყალობებ; ხოლო უმცროსისაგან უფროსისადმი მივართმევ: **жаловать, пожаловать**, ქართ. 1, ტ. 332; ვბოძებულვარ, ვბოძებოდი, მბოძებია, ტიმ. 58, ვისრ. 17; **даровано мнѣ**; კაცი ებოძა, **онъ прислалъ мнѣ человѣка, или онъ мнѣ далъ своего человѣка**; რუსუდ. 406; მიბოძეთ, **дайте мнѣ**, ვებოძები, -ძე, ზ. თვ. მივეცემი ჯილდოდ, **награждаться**, **ბოძებული**, მიმ.; **ბოძებულება**, **пожалованье, даръ**, **ბოძებინება** (ვა), ზ. მ. **заставить пожаловать**, მებოძებინა, **я пожаловалъ его, я даровалъ ему.**

ბოძი, ს. ნიჭი, საბოძვარი, საჩუქარი, **даръ, пожалованье**. 2 ქართ. 12—30; ქილ. 36.

ბოძი, ს. ხის სვეტი, **столбъ деревянный**, ბოძებიანი, ზედ.

ბოძკინტი, ს. პატარა ბოძი, **подпора**, ერისთ. 187; თილისმა 187, **тумба.**

ბოჭვა (ვჰბოჭავ), ზმ. ხელის დავავლებ; **захапать, захватить.**

ბოჭკო, ს. ჩეჩჩილი ბეწვი ქუდთა და ლართა; ხაო, ბუსუსი, ჩინჩლა; **расчищенная косма; ворса; мочка, волокно кореньевъ**, საბ. ლ. **ბოჭკოიანი**, ზედ. ხაოიანი, ბეწვიანი, **косматый; волокнистый.**

ბოხვერი, ნ. ბოკვერი.

ბოხი, ს. მსხვილი და დაბალი ხმა, **басъ**; **ბოხობა**. 2, ქართ. 557, **басить.**

ბოხოხი, ს. ცხვრის ტყავი მოქნილი და მისგან შეკერილი ქუდი, **овчина; шапка изъ овчины**, 2, ქართ. 545.

ბოხჩა (თათრ.), ს. გამოკრული, ნაკრაული რამ, **узелъ**. -სარეცხი, **узелъ бѣлья**, ერთი ბოხჩა ადგილი, **небольшая земля.**

ბჟირი, ს. უგულო ფეტვი, **просо**, საბ. ლ.

ბჟირი, ს. ჟირი ან ჯირი, ორპირად მოქნილი ტყავი ირმისა და მისთანათა, **ирга, ирха, оленья или овечья шкура, выдѣланная какъ замша**, საბ. ლ.

ბჟიტი, ს. მართვე წეროსი, სავათისა და მისთანათა, **птенецъ журавля, драхвы и т. п.** საბ. ლ.

ბჟოლა, ს. თუთა იმერულად; ბაქრ. 182, **тутъ, шелковица.**

ბჟუვილი, ნახე, ჟუვილი. [ზუბ. კ. 180.

ბჟუტა ვარსკვლავი, ს. **сверкающая звѣзда,**

ბჟუტა, ბჟუტვა (ვჰ), ზ. უ. ბნელად და უსინათლოდ ვბდვინავ (სანთელი): **куриться, тускло горѣть**, -თვალებსა, **морщить, жмурить глаза**, ბჟუტება (ვაბჟუტებ) თვალებსა, **таращить глаза.**

ბრა (ვუბრი) ზ. მ. გავუცვლი, **замѣнять, зачислять.**

ბრაგა, ს. სპონდიო, ზღვაში კლდე უხილავი, **подводный камень, шхеры**, ბრაგათა შეეხეთქა, ქილ. 541.

ბრაგა-ბრუგი, ბრაგუნი, ს. ზ. ფეხის ხმა, ბრახი-ბრუხი, **топотня**, **ბრაგუნება** (ვა), ზ. უ. **топать, стучать ногами.**

ბრაზი, ს. ბორგნა, აღტაცება გულის წყრომითა ცოფი, ძნელი სიცოფე, **бѣшенство, ярость, неистовство**, ბრაზიანი, ცოფიანი, **бѣшенный, неистовый**, ბრაზიანება (ვა), ზ. მ. ვაცოფიანებ, ვაბორგნებ, **бѣсить, злить**; ბრაზიანობა, ს. ცოფიანობა, **бѣшенство**, (ვჰ), ზ. უ. ვბორგ, ვცოფიანობ, აღვიტაცები გულის წყრომითა, **бѣситься.**

ბრალი, ს. დანაშაული, შეცოდება, **вина, преступленіе, виновность; причина**, ეს თითონ იმისი ბრალია, **этому онъ самъ виною**, მე ამაში ბრალი არა მაქვს, **я въ томъ не виноватъ**, ბრალეული, ზედ. დამნაშავე, შემცოდებელი, **виновный, виноватый**, ბრალეულობა, ს. დანაშაულობა, შეცოდებულება, **виновность, вина**, ტიმ. 13; ბრალება (ვა), ზ. მ. ბრალს დავსდებ, შევასმენ, პირს დაუ-

ყოფ, обвинять, оговаривать, (ვი), ზ. მიჩ. ვსწუხ ვისთვისმე, ვნანობ, სიბრალული მაქვს ვისიმე, გული მეწვს ვისთვისმე, жалѣть, сожалѣть, (მა), ზ. მ. обвиняешь меня, ბრალს დამდებ; ნუ მაბრალებ, не обвиняй меня, (ვებრალები), ზ. თვ. онъ жалѣетъ меня, მებრალება, я жалѣю его, ვისრ. 22, (ვიბრალები), ზ. ვ. შევისმინები, обвиняться, მებრალები, я жалѣю тебя, ბრალობა, ს. виновность, (ვჰ), ბრალეულვარ, быть виновнымъ, თავს ბრალობა დავუწყეთ, мы стали обвинять себя, დარეჯ. 51; ვისრ. 160, 161, ბრალიანი, виновный, ბრალეული და უბრალო, виновный и невинный, ბრალ-დებული, обвиненный.

ბრანგვი, ს. დათვი, медвѣдица, 1 მეფ 17—27.

ბრანძი, ს. ჩვარი, ცუდი ძონძი, вѣтошь.

ბრაქა, ნ. ბრაგა; ქილ. 541.

ბრაწი, ს. გრაკლისხე, красная ива, დაბად. 30—37, ბუნ. ლ.; волжанка, таволга, ერის. ლ.

ბრახი ბრუხი, ბრახუნი, ს. ფეხის ცემის ხმა, стукотня, топотня, ბრახუნება (ვა), ზ. უ. топать, стучать ногами.

ბრგე, ზედ. ტანოვანი და წამოსადეგი, მოსული, рослый, дородный, атлетъ; ბრგეობა.

ბრგვილი, ბრუვილი, ს. შავი ნიშანი, черное пятно; **ბრგვნილება**, ს. неистовство, 1 მარკ.

ბრგუ, ბრგვილი, ბრგვნილი, ზედ. ენამძიმე, ენა ბრგვნილი, ენა ბორძიკი, ენა ჩლინგი, ბლუ, косноязычный, гугнивый, заика, შავთ. 20.

ბრდვინვა, ნ. ბღვინვა; ბრღღვილი, ნ. ღღვილი.

ბრდღვინვა, ზ. ს. рыканіе, ревъ, (ვბრდღვნი, -ნავ), ზ. უ. ვმუღრობ, ან ჯავრით მიწასა ვთხრი (ლომთათვის). рыкать, ревѣть; рвать землю (о львахъ), ბრდღვინება (ვა), ვამუღრებ, заставить рыкать, (ვიბრდღვინებ), ზ. მიჩ. начать рыкать, დარეჯ. 94; სიბრძ 157; რიცხვ. 23—24.

ბრე, მტვერი ზეგნარევი, прахъ, пыль, ისა. 29—5.

ბრე, ბრუ, ს. თავბრუ ხვევა; თავს ბრე დაესხა, у него голова закружилась, ვისრ. 9.

ბრეცი, ს. ფუტკრის გვარი კარგს თავთლს გააკეთებს, оса, ბუნ. ლ. სხ. ლ; **ბრეცი**, ს. ბუზი თაფლის მომჭმელი; каменьщикъ маковый; ერის. ლ.

ბრექა (ვჰ), ზ. მ. გავსჭიმავ, გავსძგიბავ, вытягивать.

ბრეცა (ვიბრიცები), ზ. ვ. ვიპრანჭები, жеманиться.

ბრიალი, ს. ზ. პრიალი, ნთება, გზება, пыланіе.

ბრიალება (ვჰ), ზ. უ. ვჰბრიალებ, ვანთიებ; ველვარებ (საჭურველთა თვის): пылать; блистать; (ვაბრიალებ თვალებსა), ზ. მ. თვალით ზექვე ვაბრუნებ, сверкать глазами, (ვაბრიალებ, -ლე), ზ. მ. ვანთებ, жечь, сожигать.

ბრილიანტი, ს. ალმასი, ადამასი. бриллiантъ.

ბრინჯაო, ს. ორი წონა სპილენძი და ერთი წონა თუთია ერთად გარეული გაფხვიერლების, რომელსა ოქრო მჭედელნი უწოდებენ ბრინჯაოდ, მაფრახად და ტომპაკად, бронза, томпакъ.

ბრინჯი (თათრ.), ს. ქერთილის გვარი თეთრი მარცვალი, ჩათლუკი, ორიზა, рисъ, сарачинское пшено.

ბრინჯაოს ხე, ს. მცენ. ხე ფარღა, каркасъ (дерево); акацiя.

ბრიყვება (ვა), ზ. მ. ვაგიჟებ, ვატყუებ, дурачить; обманывать, (ვიბრიყვებ), ზ. მ. დავიბრიყვებ, ვემძლავრები, ძალას დავატან, насиловать, нудить, неволить, угнѣтать, ბრიყობა, -ყვობა, ს. ზ. невѣжество, (ვჰბრიყობ, -ვობ), ვუზრდელობ, რეგვნულად, ბრიყვულად ვიქცევი, поступать невѣжливо, глупо, (ვჰბრიყვდები), ზ. ვდ. გავბრიყვდები, მოვსტყუვდები, обманываться, სამ. სომხ. 335; სამ. ვ. 61; ზერძნ. 55.

ბრიყვი, ს. ან ზედ. უწურთვნელი, უზდელი, უთლელი, რეგვენი, უგბირი, невѣжа, неучъ. ანდაზები: ბრიყვი ჭკუას ამაგებს, ისკი ეჭირება; ბრიყვი რომ ჩუმათ იყოს ის ურჩევნია; **ბრიყული**, ზედ. უზდელური, невѣжественный.

ბრკენა, ბრყენა, პრკენა, ს. ოლე, პანტაფშატი, груша лѣсная, ბუნ. ლ. груша лоховая, ერისთ. ლ.

ბრკიალება, ბრკინვალება, სხ. ბწყინვალება, ელვარება, ბზინვარება, ნაუმ. 3—3; блескъ, -ვარსკვლავთა, сверканiе звѣздъ, -ოქროსი, блескъ золота, (ვჰბრკიალებ), ზ. უ. ვჰბრწყინავ, ველვარებ, блистать, сверкать, (ვა), ზ. მ. ვაბრწყინებ, заставлять блистать.

ბრკიალი, ს. ბრწყინვალება, ელვარება, блескъ.

ბრკე, ს. ღვინის ხავსი, плесень (вина), ნ. ობი.

ბრკმა (ვჰბრკმი, -მე); **ბრკოლა** (ვჰბრკი); **ბრკმობა** (ვა, ვუ, მებრკმის), ზ. უ. ფეხს წავკრავ, წავიბორძიკებ, ფეხს შევატოვებ, спотыкаться, დაბად. 27—36; იოან. 11—10; მიბრკმა ცხენმა, ე. ი. წიხლი მკრა; лягнула лошадь; კალმას. 150, არა გიბრკმეს ფეხნი შენნი, ты не споткнешься, იგავ. 4—11; **ბრკოლა**, ს. препятствiе, დავით. 55—13; **ბრკოლება** (ვა), ზ. მ. დავაბრკოლებ, დავუშლი, препятствовать, дѣлать кому помѣху, остановку, (ვჰბრკოლდები), ზ. ვდ. დავბრკოლდები, დავიშლები; остонавливаться (дѣлу), прекращаться.

ბრკმევა (ვა), ზ. მ. ვაბრკოლებ, მოვუშლი, препятствовать, мѣшать, ვეფხ. 25.

ბრკუ, ნ. ბრგუ.

ბრმა, ს. უსინათლო, სინათლე მოკლებული; გონება დახშული, დაბრმობილი გონებით, ვეფხ. 712; слѣпой, слѣпецъ; ослѣпленный страстью, безразсудствомъ, ბრმა თვალი, слѣпой глазъ, ვისრ. 91; სიყვარული ბრმაა, любовь слѣпа, ბრმა ბედი, слѣпое счастiе, ანდაზ. ბრმა ლობეს მიადგა და უთხრა: შენს იქით გზა არსით მაქვსო; ბრმას რა უნდა, ორივე თვალები; **ბრმავება** (ვა), ზ. მ. უსინათლო შევიქმ, თვალებს დავუბნელებ, ослѣплять; **ბრმობა**, ს. ზ. სიბრმავე, დაბრმავებულება, слѣпота, (ვბრმები, ვბრმობ), ს. უ. დავბრმავდები, თვალები დამიდგება, слѣпнуть, терять зрѣнiе.

ბროლი, ბიროლი (ბერძ.), ს. ლამანი; ბუნებით თეთრი ქვა გამჭვირვალე, ან ჭიქისაგან შემზადებული; хрусталь; кристаллъ; მელექსეთ უხმრიათ, თეთრის მაგიერად; ბროლი ხელი, თეთრი ხელი; ვეფხ. 1336 აგრეთვე ცრემლად, დარეჯ. 59; у поэтовъ, бѣлый; слезы; ბროლის მარილი, соль каменная или илецкая, ბუნ. ლ; პ. ფ. **ბროლება**, (ვბროლდები), ზ. უ. ბროლსავით ვსჭვირ, блистать какъ кристаллъ, **ბროლზამშული**, თეთრი

პირი სინათლით მოცული, ვეფხ. 229; ослѣпительная бѣлизна лица, ბროლ-ბალახში, ბროლ-ბალახჩოსანი, თეთრ-წითელი ფერი პირისა; ვეფხ. 71, 136, бѣло-румяное лице, ბროლ-ფიქალი, თეთრი გულის ფიცარი, бѣлизна персей, ვეფხ. 42.

ბროწეული, ს. მცენ. гранатъ (плодъ и дерево), ბროწეულის ქერქი, корка гранотовая, ზუნ. ლ.; ბროწეული, სამღვთო წერილში, იერემ. 52—22, 23; шипокъ.

ბრპენი, პრპენი, ს. ტყვია ან კალა, იერემ. 6—29, გამოს. 15—10, олово, свинецъ, ეზეკ. 22—18.

ბრტყელი, პრტყელი, ზედ. ფართო, თანასწორი, плоскій, ровный, ბტყელობა, ს. თანასწორობა, плоскость, ბრტყელ-ძირიანი ნავი, плоскодонное судно.

ბრტყელება (ვა), ზმ. плостить, плющить.

ბრუ, ს. თავის ტრიალი და თვალთ-არევა, თავბრუ, головокруженіе; რუსუდ. 13; 66; 390, თავბრუ მეხვევა, у меня кружится голова, **ბრუვება** (მიბრუვის თავი), у меня кружится голова.

ბრუნდე, ზედ. მრუდე, არა სწორი, უსწორო, кривой, косой, ბრუნდედ ვიყურები, косо смотрю на кого, ნ. მრუდე, ბრუნდება (ვაბრუნდებ), უსწორო შევიქმ, кривить.

ბრუნება (ვა), ზ. მ. ვატრიალებ; მოვაქცევ, მოვაბრუნებ; უკან ვაძლევ; вертѣть, ворочатъ; поворачивать; вернуть; -ქვებსა, ворочать каменья, -თავს, повернуть голову, -წისქვილს, приводить въ дѣйствіе мельницу; სიგ. ჩოლაყ. 27—43; (ვი), ზ. მიჩ. დავიბრუნებ, вернуть, возвратить себѣ, -სულსა, перевести духъ, (ვუ), ზ. მიჩ. დავუბრუნებ, მივუქცევ, возвращать кому что, -სულსა, приводить въ чувство; ვაი სოფელო რას გვაბრუნებ, о судьба, за чѣмъ распоряжаешься нами по своему произволу, ვეფხ. 945; ტანისა მოსისათვის: პირს-ვუბრუნებ, выворотить платье, сшить на другую сторону, (ვიბრუნები), ზ. ვნ. ვტრიალებ, ვიქცევი; вертѣться, **ბრუნვა**, სზ. ტრიალი; ღრამ. ცვალება სახელთა; верченіе; грам. склоненіе, падежъ, (ვჰ), ზ. უ. ვტრიალებ, ვიქცევი, вертѣться, поворачиваться, ურმის თვალი ბრუნავს, колесо вертится, ბრუნავს წისქვილი, мельница въ ходу; ვიქმ ბრუნვასა აქა იქ, აქა იქ ვტრიალებ, დავდივარ, ვეფხ. 997; ходить взадъ и впередъ, (ვბრუნდები), ზ. ვდ. ვტრიალდები, ვიქცევი, вертѣться, -სიცილით, помирать со смѣху, სული მიბრუნდება, оживаю, რუსუდ. 496; ბრუნვა ეტლისა, превратность судьбы, რუსუდ. 136, **ბრუნებული, ნაბრუნი**, მიმ. ворочепный, **საბრუნებელი**, ზედ. вертѣльный, მაბრუნებელი, მიმ. вертитель.

ბრუყობა, ზ. быть на веселѣ отъ вина.

ბრუყი, ს. ძალი სასმელთა, хмѣль, опьяненіе.

ბრუტიანი, ბრუციანი; მარლი, თვალით შორს ვერ გამრჩევი, косой; близорукій.

ბრყენა, ს. მცენ. პრკენა, პანტაფშატი, ზუნ. ლ. лѣсная груша.

ბრყვიალი, სზ. блескъ; -ლება (ვჰ), ნათელს გამოვჰსცემ, блистать. [пятно; слабый; тупой.

ბრყვილი, ს. შავი ნიშანი; სუსტი; ჩლუნგი, черное

ბრძანება, ს. ზ. თქმა ან თქმული უფლებისაგან, повелѣніе, приказъ, მეფის ბრძანებით, по повелѣнію царя, (ვუ), ზ. მ. повелѣвать, приказывать; повѣствовать, разсказывать; (ვბძანდები), ზ. ვდ. ვიმყოფები, ვჰგიებ, ვეგები, ვარ (ითქმის უფლებათათვის), быть, пребывать, находиться, ბატონი ბძანდებით, очень хорошо, извольте; როგორ მშვიდობით ბრძანდებით, здоровы ли вы, **ბრძანებული, ნაბრძანები**, მიმ. повелѣнный; **ბრძანებლობა**, приказъ, (ვჰ), ზ. მ. приказывать, повелѣвать, **ბრძანებითი**, ზედ. повелительный, **-სქესი**, повелительное наклоненіе.

ბრძენი, მრ. ბრძენნი და არა ბრძენები ან ბრძნები; ს. და ზედ. ფრიად გონიერი, ან მეცნიერი, мудрый, мудрецъ, **ყოვლად ბრძენი**, премудрый, **ბრძნობა** (ვჰ), ზ. უ. ვმეცნიერობ, мудрствую, სიბრ. 70.

ბრძვა (ვჰ), ზ. უ. ვეომები, შევებმი; ვეომები ციხეს ახალებლად; воевать; осаждать, ქართლ. 1, ტ. 135, (ვებრძვი ვიბრძვი, ვებრძოლები), ნ. ბრძოლა.

ბრძვილი, ს. წყლული, დაკოდილობა, წყლულობა; მანკი, მანკიერება, ეფეს. 5—27; იობ 1—4, 6; ბრძვნილება, ს. წყლული, язва, ლევიტ. 13—4.

ბრძმედი, ს. მეტალთ სადნობი ქურა, доменная печь, горнъ, **ბრძმედა** (ვ), ზმ. ქურაში გამოვიყვან მეტალსა; растоплять металлъ.

ბრძნობა, ს. მეცნიერება, мудрствованіе, იგავ. 1, 1; **ბრძნეული**, ზედ. მეცნიერი, мудрый, ერისთ. 75, **ბრძნობა** (ვჰ), ზ. უ. ვჰმეცნიერობ, გულს ვჰხიტყვავ, мудрствовать, ვეფხ. 880; **ბრძნობილება**. ს. გულ-სიტყვაობა, мудрствованіе, მარტ. 140 ბ; **ბრძნული**, ზედ. მეცნიერული, ჭკვიანი სიტყვა, умный, мудрый, **ბრძნული თიხა**, ქიმია 110, глиноземъ.

ბრძოლა, ს. დიდი შუღლი, ომიანობა, ლაშქრობა, война, брань, **ბრძოლის ყოფა** (ვუ), воевать, **სულთ-ბრძოლა**, агонія; (ვიბრძვი, ვებრძვი), ზ. უ. ვეომები, воевать, сражаться, სულთ-ებრძვის, онъ уже въ агоніи, въ отходѣ, (მბრძავ), ზ. მიჩ. воюешь со мною, ფსალ. 55—2; **ბრძოლება**, (ვა), ზ. მ. ვაომებ, заставлять воевать; 1 ტ. ქართ. 371, (ვი), ზ. მიჩ. сражаться, (ვებრძოლები), ზ. თვ. сражаться, воевать, ვეკრტიმლები, спорить съ кѣмъ, იობ 29—1; დაბად. 26—17, **ბრძოლობა** (ვჰ), ვომობ, сражаться.

ბრწამლი, ბრწმული, ბრწმალი, ბურწუმელი. ს. მცენ. ეკალღიჭა, ეკალა; იმერ. შაშვის პურა; რაჭულ. კავილარი, повой, ზუნ. ლ.; ერისთ. ლ. блющъ. ნაუმ. 1—10; ქართ. ცხ. 1, ტ. 405.

ბრწკალი, ს. ფეშხუმზედ დასადგამი კამარა; звѣзда на дискосѣ; ევთმ. ცხ. 409.

ბრწყალი, პრწკალი, ს. თხლად ანახლეჩი მეტალლისა, ქვისა, плена металла, камня.

ბრწკენა (ვჰბრწკენ, -კინე), ზმ. ვჰხრუსტავ, ვქლვლემ, мять, комкать, ნ. ჩ. ლ.

ბრწყინვა, ს. ზ. ციალი, კაშკაში, сіяніе, блескъ, (ვჰ), ზ. უ. ველვარებ, ვანათებ; свѣтить, сіять; უბრწყინავს სულთა ლამპარი, теплится лампада, ქილ. 320; (ვუბრწყინდები), ზ. ვდ. ვუნათლდები. свѣтлѣть, ვებრწყინები, свѣтится, **ბრწყინ-**

ვალე, ზედ. ელვარე, ნათელი; ნათელი ფერი, არმუქი, свѣтлый, ციცლოო თვალთა და გრაფთა, сіятельный, **-დღე**, свѣтлый праздникъ, **-კვირა**, свѣтлая недѣля; ბრწყინვალედ ხედვიდა, ясно видѣлъ, ბრწინვალე სული მეფისა, блаженной памяти царь, ქართ. 1, ც. 448; გუჯ. 1, ქართ. 1, ც. 314; **ბრწყინვალება**, ს. ელვარება, ნათელი; ციცლოო თვალთა და გრაფთა, блескъ; сіятельство.

ბრჭალი, ს. გაშლილის ხელის ნები, მცირედ თითების მოკაკვით დასაჭერად რისამე, длань, ვეფხ. 836; შავთ. 35; დაბად. 3, 25, 24; ზორჯერმე ფეხის ჩონჩხი, пята, დაბად. 3—15; ფსალმ. 35--6; ან ცოცგი კლანჭიანთა ცხოველთა, лапа, ვეფხ. 905, საზოგადოდ, ногти или когти, ბუნ. ლ.

ბრჭვალი, ნ. **ბჭვალი**, **ბრჭე**, ნ. **ბჭე**; **ბრჭობა**, ნ. **ბჭობა**; **ბრჭყინვა**, ნ, **ბრწყინვა**.

ბრჭყალი, ნ. ბრჭალი, რუსუდ. 53, დაბად. 25—26.

ბრჭყვიალება, ს. ბრწყინვა, ციალი, блескъ, сіяніе, (ვ), ზ. უ. ვჰბრწყინავ, ვციალებ, блистать, сіять, თვალში, მიბრჭყვიალებს, отъ солнечныхъ лучей: рябитъ у меня въ глазахъ, **ბრჭყიალი**, ს. блескъ, **ბრჭყიალა**, блестящій.

ბრჭყინვა, ნ. **ბრწყინვა**; **ბრჭყინვალება**, ნ. **ბრწყინვალება**.

ბრჯა, ს. დამდგარი ზვინი ძნათა, ძნეული, скирдъ, копна, სომხ. 226, ბუნ. ლ.

ბრჯგუ, ზედ. გვიან მომქმედი; ან გონებით მძიმე; ნიშანი ასოსა ჳ: лѣнивый; тупой, тупоумный; знакъ буквы ჳ; ბრჯგუ გონება, ს. მძიმე გონება, тупоуміе.

ბრჯენა (ვა), ზ. უ. ფეხს ვადგამ, ступать ногою, ვაბჯენ ცაში თავსა, головою достаю до небесъ, ერისთ. 74; (ვებრჯინები, ვიბრჯენ), სლვაში არგნის ხმარება ან დგომაში მას ზედ დანდობა, опираться на палкѣ, მკლავი ხანჯალზედ ებჯინა, рука его опиралась на кинжалѣ; მიბრჯენნან, достаю, досягаю, მცენარეს ფესვი მიწაში უბრჯენნან, растеніе пускаетъ корни въ землѣ; ვაბჯენ დანას ყელში, наступаю на горло ножемъ.

ბტყელი, ნ. ბრტყელი.

ბტყვნა (ვჰბტყვნი, -ვენ), ვბდღვნი; ვჰგლეჯ, ვჰხჩქლეთ, щипать, выщипывать, рвать.

ბუ, **ბუვი** (სპარს.), ს. მფრინ сова, филинъ.

ბუაზილი (სპარ.), ს. სოკო, гемерой.

ბუბკა, ს. დასაწებებელი ფქვილისა, клейстеръ.

ბუბუნი, ს. ყურში ხმიანობა, шумъ въ ушахъ, ხაბ. ლ.

ბუბუნი (ვჰ), ზ. უ. ვჰგუგუნებ, ვანთივარ; горѣть.

ბუგვა (ვჰ), ზ. მ. ვსწვავ, ვდაგავ, жечь, палить, (ვიბუგვი, -გები), ზ. ვ. დავიწვი, დავიდაგვი, обжигаться, опалить себя.

ბუგრი, ს. მომსვრელი; იეზეკ. 7—21; 32—12; ოსე 7—5; губитель; მსხმო მუწუკთა, ვითარ ყვავილისა, წითელასი, ანდ. 71, 73, сыпь (оспенная), ბუნ. ლ. **ბუგრის სნეულება**, вшивая болѣзнь, **ბურგრიანი**, ზედ. მსხმოიანი; ან მოსასვრელი, сыпной; губительный, იეზეკ. 18—10, ქართ. 1, ც. 337.

ბუდბუდი (ვჰ), ნ. ბუტბუტი.

ბუდე, ს. მფრინველთ ბუნაგი ან ნადირთ ჩიბე, ვეფხ. 216, დავით. 83—3; ნაუმ. 2—12; შალითა წიგნთა ან თვალთა პაცრიოსანთა და მის თანათა შთასადებნი, ვეფხ. 1363; ჩენჩო ხილთა ან წენგო, ისაი 6—13; თვალის ქუთუთო, ზაქარ: 14—12; ქარქაში საჭურველთა, ეზეკ. 21 — 3; гнѣздо; нора; футляръ; плюска, чаша, цвѣточная; зародышъ; гнѣздо глазное; ножны; ბუდის გაკეთება, свить гнѣздо; ბუდე თაგვთა, гнѣздо мышей, ბუდე ქურდთა, гнѣздо воровъ, ბუდე ყვავილისა, чашка цвѣточная, ბუდე ჭიანურისა, скрыпочный футляръ, ბუდე რკოსი, шелуха желудковая, ბუდე თვალისა, гнѣздо глазное, რუსუდ. 789, ბუდე შობილის ყრმისა, дѣтское мѣсто, послѣдъ, მფრინველს ბუდით იცნობენ და კაცსა მამულით, რუსუდ. 842; **ბუდება** (ვი), ზ. მ. ბუდეს გავიკეთებ, დავბუდდები, гнѣздиться, დასტ. 130; **ბუდობა** (ვ), ნ. гнѣздиться, სიბრ. 86.

ბუდუშური, ს. ყურძენი გრძელ-მარცვლიანი, виноградъ продолговатый, ნ. ყურძენი, ალექს. 167.

ბუდრუგუნა მწერი, насѣкомое, ბუნ. კ. 130, 132.

ბუერი, ს. ხმელი ნისლი, мгла, изморозь, ნ. ნისლი.

ბუერა, ს. ბურახი, მცენ. бѣлокопытникъ, чумный корень, ერისთ. ლ.

ბუვება (ვიბუვები), надуматься, насжиться.

ბუვი, ს. მფრინ. сова.

ბუვილი, ს. ზ. ბზუვილი, жужжаніе, (ბუვის, ბუვილი გაუდის) ზ. უ. жужжать.

ბუზანკალი, **ბუზამკალი**, **ბუზვი**, ს. ხვასცანგთ მკბენარი მწერი, врухъ, родъ безкрылой стрекозы, ლევიტ. 11—22; оводъ, муха, ბატ. იოვან. слепень бычачій, ერის. ლ.

ბუზვა (ვიბუზვი, -ზები), ზ. უ. ვიკრუნჩხები, მოვიჭმუხნები; сжиться; надуваться, пахмуриться.

ბუზი, ს. მწერი, муха, ანდაზა: ბუზი ბევრი ბზუვის, ფუტკართან ყველა ტყუვის; ბუზის სოკო, мухоморъ, ბუზილი, ნ. ბზუვილი, რუსუდ. 771.

ბუზმენტი, სირიფი, ჩაფარიში ოქრომკედის არშია, позументъ.

ბუზუკი, ნ მუწუკი.

ბუზღუნი, ს. ропотъ, ნება (ვჰ), ზ. უ. ვსდრტვინავ, ვმურმურებ, ვბუტბუტებ, роптать, ворчать.

ბუთაკი, ს. ნადირთ ბუდე, берлога, გამოსლ. 12—10.

ბუთი (სპარ.), ს. კერპი, идолъ, кумиръ, ვისრ. 34.

ბუთია, ს. უძილობისაგან გათანგული, одержимый безсонницею.

ბუთილკა, ს. бутылка, ნ. ბოთლი.

ბუთხუზა, ნ. ბუტყუზა.

ბუკი (სპარ.), ს. რქის ნაღარა; ნობათი, ტაბლაკი; военная труба, музыка, рожокъ, набатъ, ვეფხ. 46; 416; ბუკის კჳრა, бить въ набатъ.

ბუკი, გურულად სკა, улей, ბაქრ. 189.

ბუკი, ს. толстый отрубокъ дерева, описаніе Имер. Сельско-Хозяйст. отнош. Р. Эристова, стр. 12.

ბუკიოტი, ს. მფრინ. филинъ, ლევიტ. 11—18. ბუკიოტი, ბუკნაწო, ს. მფრინ. небольшая сова, ბუნ. ლ.

ბუკტაბლაკობა, ს. კჳრა, ცემა ბუკთა და ტაბლაკთა, бить въ набатъ, შავთ. 75.

ბულა, ს. Кавк. за 1854 г. № 24, чудовище именемъ котораго пугаютъ дѣтей.
ბულბული (სპარ.), ს. ვარდის ჩიტი, იადონი, соловей.
ბულიონი, ს. ხორცის წვენი, бульонъ.
ბულული, ს. მაგოლი, თივის ხელეული, копна сѣна.
ბულქვი, ნ. ბოლქვი; **ბულღური**, ნ. ბურღული.
ბულღო, მცენ. ძირხვენა, лапушникъ, ბუნ. ლ.
ბუმბა, ს. მცენ. შავცეცხლა, синеголовникъ, ბუნ. ლ.
ბუმბა (ბერძნ.), ს. бомба, საბ. ლ.
ბუმბერაზი, ბუბერაზი (არაბ. მუბერაზ), ს. გმირი, богатырь, витязь.
ბუმბლო, ბუმბულო, ს. მცენ. ლომის კბილა, одуванчикъ, ბუნ. ლ.
ბუმბული, ს. გერმა, მფრინველთ ნაკრცენი, перья, пухъ, ბუმბულის ლოგი, пуховикъ, ბუმბულით გატენა ბალიშისა, набить подушку пухомъ, **ბუმბულიანი**, ზედ. пуховый.
ბუნაგი, ბუნაკი (სომხ.), ს. ნადირთ ან თევზთ სადგური ბუდე; საბუდარი; берлога, гнѣздо, ს. трущоба, გამოსლ. 12—10.
ბუნაური, ს. საბუდარი, гнѣздо, жилище.
ბუნდად, ზზ. ბნელად; темно, не ясно, *მახსოვს, не ясно помню, ივერია № 39, გვ. 16.
ბუნდრუკი, ს. მცენ. ქიმია 267.
ბუნება, ს. ძალი მოქმედებითი თვითოეულისა არსისა; კოსმოლოღ. § 162; წესი ბუნებისა, დაცვული ყოველთავე ქმნილთა შორის; თვისება, თვითება; მოდგმა, ვეფხ. 1103; იაკობ. 3—7; натура, естество, природа; природное свойство; характеръ; порода; ბუნებითი რჯული, естественный законъ, გუჯ. 6; მთელს ბუნებას აღვიძებს, всю природу живитъ; ბუნებით უყვარს, по природѣ онъ любитъ его, ვისრ. 2; **ბუნებითი, ბუნებრივი**, ზედ. განთვისებული, განკუთნვილი ბუნებისად, натуральный, естественный, природный, -მადლი ან ნიჭი, природный даръ, ბუნებითი ღეოღრაფია, физическая географія, ბუნებითი ღვთის მეტყველება, естественное богословіе, ბუნებით შვილი, законный сынъ, ბერძნ. სამ. 184, **ბუნებირივი** სამჭირნო ადგილი, ქართ. 1, ც. 218, отхожее мѣсто, **ბუნებიანი**, ზედ. თვისების მქონე; естественный, **ბუნებით, ბუნებითად**, естественно; **ბუნება ზიარი**, ვეფხ. 1103. რომელსაც თავისი კადნიერება შეერთებული აქვს სიმხნესა თანა, одаренный смѣлою рѣшимостью.
ბუნი (სომხ.), ს. ტარი შუბისა ან იარაღთა ხელსაქმართა, черешокъ, ручка ножа; рукоятка, **ბუნიკი**, ს. სათიხარი, наконечникъ.
ბუნიობა, ს. დღეღამის გასწორება მარტსა და სეკდემბერსა, равноденствіе, ქილ. 495.
ბუნოსანი შუბი, ს. ტარიანი შუბი, копье съ рукояткою, ქილ. 182.
ბუნჩი, ს. ხმელი კუნძი, чурбанъ, отрубокъ, ბუნ. ლ. საბ. ლ.
ბუნჩული, ს. თათრული დროშა, бунчукъ, სამ-ბუნჩულიანი ფაშა, паша трехъ бунчужный.
ბუჟი, ბრუჟი, ს. დაბუჟება, დაბუშება, онѣменіе, остановка крови въ членахъ тѣла.
ბუჟუჟი, ნ. მუჟუჟი. [вый (баранья шкура).
ბუჟუჟი, ზედ. ცხვირის ტყავი დაგრუზვილი, курча-

ბუქლენდი, ს. წითლის სადებავის ჭია, кошениль.
ბურანი, ს. მსუბუქი ძილი და მოლანდება საფიქრებელისა რისამე, легкій сонъ, сновидѣніе, ბორანი ბორი, ბუერი, ნისლი, чадъ, туманъ, რუსუდ. 749.
ბურაული, ს. მფრინ. кобузъ, ястребъ.
ბურახი (თათრ.), ს. ბოზა ფეტვისა, ქერისა; буза; брага, ნ. ბუერა.
ბურბურა, ს. ნედლი ქარქვეტა, дурнопахучникъ, кати поле, ბუნ. ლ.
ბურბუშელა, ს. მცენ. მოთეთრო ნარი, ერის. ლ.
ბურბუშელა, მცენ. ბაბუსაგზალა, იმერ. ფუჰ! ბაბუა; მეგრ. პაღვინი, გემიტი, პაპასკუდა; გურულ. ბაბუას წვერა, одуванчикъ; პრტყელი დაშაქრული ლავაში, сушка (пирожное).
ბურდო, ს. ულეწავი ბზე ფეტვისა, ქერისა, солома не молоченная, ბუნ. ლ. საბ. ლ.; ფეტვის ნალეწი ან ბზის მტვერი, ნ. ჩუბ.
ბურდო (სპარ.), ს. დურდო, მღვრივე სასმელი; გამოხდილთ სასმელთა რიოში, რასაც პირს მოიგდებს; ხოლო ძირს დანალეკი არს თხლე, ან ტლე: мутный напитокъ; муть, жижа.
ბურდო, ს. ზრო, ღერი, მცენარისა, стволъ, стебель, растенія.
ბურდოიანი, ზედ. მღვრივე (სასმელი), мутный (напитокъ).
ბურეწი, ს. ჭურჭელთ წალო, поставецъ для посуды, საბ. ლ.
ბურეჯი, ს. ვარცლი ცომისა, корыто для тѣста, საბ. ლ.
ბურეჭყი, ს. ორკაპი, вилы, საბ. ლ.; ნაქცევი, ნანგრევი, развалина.
ბურვა (ვჰ), ზ. მ. დავხურავ, დავაფარებ, крыть, накрывать, покрывать, (ვი), ზ. მიჩ. надѣвать на себя, (ვებურვები), ზ. თვ. ვეხურები, быть покрыту, ვეფხ. 123; გორგ. 131, **ბურვილი**, მიმ.; крытый, одѣтый, -ტყე, дремучій лѣсъ.
ბურვაკი, ს. დიდი გოჭი, боровъ, საბ. ლ.
ბურთი, ს. ბირთვი მეშისა სათამაშო სასპარეზო; სფერა, სიმრგვლე; мячъ; шаръ; глобусъ; გამოსლ. 25—33; **ბურთაობა**, ბურთობა, ს. ზ. ბურთით თამაშობა, игра въ мячъ; (ვ), ზ. მ. играть въ мячъ, ვეფხ. 63, რუსუდ. 28; **ბურთება** (ვა), ზ. მ. ბურთით ვათამაშებ, заставить играть въ мячъ, (ვი), ნ. ვბურთაობ; ვეფხ. 330, **ბურთული**, ს. ბურთის მსგავსი, шарообразный, 601 ქილ.
ბურთხელა, ს. მცენ. груша хохолистая.
ბურიზა, მცენ. ერისთ. ლ; ბ. ლ.
ბური, ბურუსი (არაბ.), ს. ბორი, ნისლი, мгла, туманъ, სიცხის ბური, духота.
ბურნა, ბურნაკი, ს. ღვინის ქინქლა, კოღო, комаръ, მატთ. 23—24.
ბურნუთი (თათრ.), ს. დაფქვილი თამბაქო მოსაწევად, გლარჯი, нюхательный табакъ, -თის კოლოფი, табакерка, **ბურნუთიანი**, табачный.
ბურნუკი, ს. ბუნიკი, სათიხარი, наконечникъ.
ბურცუილა, გურულად ვარდვაჭაჭა, цикорій, ბუნ. ლ. ერისთ. ლ.
ბურცულამე, ს. ქარიფშუტა вѣтренникъ.
ბურუსი, ნ. ბური. [перья.
ბურცული, ს. სხვილი ბუმბული ბალიშისა, пухъ,

ბურღი, ს. ქახრავი, щурупъ, винтъ, ბურღის ჩაყრა ввинтить.

ბურღო, ბურღო ცხენი, ს. ავზნე ცხენი, лошадь съ норовомъ, ალბ, 64.

ბურღული (სპარ.), ს. დაცეხვილი ხორბლის მარცვალი, крупа.

ბურღუჯი, ს. რკინის კავი თოფისა ან ზარბაზნის გასატენის გამოსაღები, пыжовникъ; ნ. ჩ.

ბურცი, ს. სიმსივნე, შუპილი, опухоль; ბებერა, пузырь, **ბურცება** (ვა), ზ. მ. ავაშუპებ, причинять опухоль, ავბურცდები, ზ. ვ. ავშუპდები, опухать.

ბურჩხა, ბურცხალა, ს. მცენარენია.

ბურძგალა, ს. მცენ. გოქშო, ворсянка, ერის; ბ. ლ.

ბურძგნა (ვბურძგნი), ზ. მ. ცუდად ვსწეწ თმათა, трепать волосы, **ბურძგლი**, ს. ცუდი და გაწეწილი თმა, дурной волосъ, шерсть, **ბურძგლიანი**, ზედ. волосатый, -ფუტკარი, ბუნ. კ. 4.

ბურძგი, ს. щетина; -ამეშლება, ощетиниться.

ბურძღვენი, ს. გამხმარი ფიჩხი, хворостъ.

ბურწუმელა, ბურწუმალი, ს. მცენ. ბრწამლი, ეკალლიჭა, дереза, ბ. ლ.

ბურჯი (სპარ.). ს. გოდოლი, დიდი კოშკი, ვეფხ. 1389; ზოდიაქოს ნიშანი, ეტლი, ვარსკვლავთ ბურჯი; башня, созвѣздіе, знакъ зодіака, зодіакъ.

ბურჯღული, ს. დიდრონი ნაპერწკალი, искра, ქილ. 199.

ბუსმიხავა, ს. მცენ. თაგვისყურა, კათალიკოზა, незабудка (цвѣтокъ), ივანე ბატ; ბ. ლ. серникъ, бабья соль, раст. პ. ფ.

ბუსნარი, კორდი, მაღალ-ბალახიანი, лугъ, საბ. ლ.

ბუსტუღი (სპარ.), ს. фисташка, მცენ. ქილ. 22.

ბუსტუხი, ს. მცენ. далиха, ბუნ. ლ; პ. ფ. свербежница, ერის. ლ.

ბუსუნი, ს. საფარი, სანგარი. засада, საბ. ლ; ქილ. 375.

ბუსუსი, ს. გინგლი, წვრილი ბალანი ხილთა და ბალახთა, волокно, пухъ, пушокъ на бородѣ и плодахъ, **ბუსუსიანი**, пушистый, -ბალახი, ბუსუსუნა, ს. მცენ. червяница, ბუნ. ლ.; პ. ფ.

ბუსუსტანა, ს. მცენ. мышьи ушки, раст.; ბუნ. ლ.

ბუსხუნი, ვაი მართალთა 24.

ბუტბუტი, ს. ზ. ბუზღუნი, დრტვინვა, ропотъ, воркотня, (ვ), ზ. უ. ვბუზღუნებ, ვსდრტვინავ, роптать, ворчать.

ბუტება (ვიბუტები, ვებუტები), ზ. ვ. გავიბუტები, ვუწყრები ვისმე, дуться на кого, сердиться.

ბუტია, ს. გაბუტვილი, ამრეზილი, дутикъ, надутый, **ბუტიაობა**, ს. გაბუტებულება, ამრეზილობა, надутость, ერის. II, 161.

ბუტკი, ბუტკო, ს. გამონასკული ხილი, შემდგომად დაყვავილებისა; пупышъ, бутонъ, наливъ, цвѣточная завязь.

ბუტუზა, ს. მსუქანი ყრმა, дрочень, дутикъ.

ბუქა (ვჰ), ზ. უ. ბუქი თოვლსა ჰყრის, ვეფხ. 980, вьюжить, стоятъ мятели, буранить.

ბუქი, ს. ქარიანი თოვლი, вьюга, буранъ, мятель, ვეფხ. 55; -მტვრისა, столбъ пыли, ჩონგ. 120.

ბუქნა, ს. ზ. ცეკვა, присядка, (ვჰბუქნავ), ზ. უ. ვცეკვავ მუხლზედ ჩაჯდომით, плясать въ присядку.

ბუღა (თათრ.), კურო, დაუკოდავი მოზვერი მოსაშენებლად შენახული, быкъ.

ბუღაობა (ვ), ზ. უ. ვქსუვობ, ქსუდ ვიქცევი, дичиться, бычиться, გორგ. 198.

ბუღაური, ს. სვეტის თავი, სამერხული, архитравъ, фризъ.

ბუღი, ს. ორთქლი, паръ.

ბუღრაობა, ზ. უ. ხართა რქენით ჭიდილი ან მიწის გლეჯა, борьба воловъ.

ბუყბუყი მაჭრისა, ს. шипѣніе вина.

ბუში, ნაბიჭვარი, შობილი არა სჯულიერითა მეუღლეობითა, побочный сынъ, -ная дочь.

ბუშტალეღვი, ს. მცენ. ბუნ. ლ.; ნ. ჩ. ლ. смоква.

ბუშტი, ს. ქანთილი, პარკი ცხოველთ შარდისა, пузырь мочевой; -მინისა, склянка.

ბუშტუკი, ს. ნ. ბუშტი.

ბოქვენი, ფერდი, пахъ, подбрюшіе; საბ. ლ.

ბუჩი, ს. მცენ. საბ. ლ.

ბუჩო, კაცია 7.

ბუჩქი, ს. ჯაგვი, ჩირგვი, кустъ.

ბუჩქნარი, ს. ჭალა, ჯაგვნარი, кустарникъ.

ბუცავა, მცენ. батыка.

ბუცავება (ვაბუცავებ, -ვე), ზ. მ. ვაშტერებ, изумлять, ставить въ тупикъ; (ვი), გავშტერდები, стать въ тупикъ, ხუმრობა აკაკისა 13.

ბუცალია, მცენ. горошекъ воробьиный, ერის. ლ.

ბუცება, ს. ზ. გაშტერება, გაცბუნება, оцѣпенѣть, изумиться.

ბუცუცი, ს. ზ. თვალ-ქუთუთოების დაბღნეჯა, наморщить лобъ, საბ. ლ.

ბუძგი, ს. ბეწვი; თმა-წეწია, волосокъ; растрепа.

ბუძგი, ს. პატარა ძღარბი, ежикъ.

ბუძგურა ბალახი, ს. градникъ, ერის. ლ.

ბუწი, ს. თოხლი, წლის ცხვარი, ნ. ცხოვარი, барашекъ, молодая овечка.

ბუწკი, ნ. **ბუჩქი**; **ბუწკნარი**, ნ. **ბუჩქნარი**.

ბუწუწი, ს. ცუდი თმა, ბურძგნილი, ნ. თმა, жидкіе волосы, растрепанные волосы.

ბუჭბუჭა, ს. მცენ. ყაყაჩო, макъ,

ბუჭონი, ს. დახალული ქერი, ხალი ქერისა, жаренный ячмень.

ბუჭულა, ს. პატარა წისქვილი; იმერ. პატარა ფაცხა; маленькая мельница; избушка.

ბუხარი (სპარს.), ს. საცეცხლე, საცეცხლური კედელში დატანებული; ბანი, კომლის ასავალი; каминъ; труба.

ბუხუნი (ვჰ), ზ. უ. ლომის ან ლორის ბრდღვინვის ხმა, დრუხუნი, хрюкать, рыкать.

ბუჯერი, ს. ბურენი, ჭურჭელთ შესაწყობი ხის თარო, поставецъ для посуды.

ბღავილი, ს. ცხვართა ხმიანობა ან ყვირილი, блеяніе; крикъ, (ვბღავი), ზ. მ. ვღმუვი, ვჰყვირი, блеять; кричать.

ბღავლება (ვა), заставлять ревѣть.

ბღალვა (ვჰ), ზმ. ვახღენ, ვჰსვრი, марать.

ბღარი, ს. ყრმაშვილი, мальчикъ, ანტ. 4—22.

ბღარცი, ს. მართვე, птенецъ.

ბღარჯვიანი, ზედ. ბანჯგვლიანი, волосатый, მრო ვ 48.

ბღერცა (ვ), ზ. მ. ვბერცყ, выколачивать.

ბღვარი, ს. სამხრეთი, югъ, რიცხ. 33—40; შავთ. 14; საბ. ლ.; ქართ. ცხ. 1, ტ. 75; ალექ. 138, ზოგჯ. ჩრდილოეთი, сѣверъ, ისაი 41, 25.

ბღვერა (ვუ), ზ. მ. სიძულილით ან რისხვით ვუყურებ, коситься, косо смотрѣть на кого.

ბღვრიალი, ს. ზ. ბღავლი, ღავილი, ტირილი ცუდის ხმით, крикъ, ревъ, плачъ, -თვალებსა, сверкать глазами, (ვბღვრიალებ), ზ. უ. ვჰყვირი, ვღავი, ვსტირი, ревѣть, плакать; **ბღინძვა** (ვიბღინძები), ნახე გაბღინძვა.

ბღინძვა, ნ. გამობღინძვა.

ბღლარძუნი, -ნობა, ს. ზ. უგვანი შემოხვევა (ვებღლარძუნები, ვბღლარძუნებ), ზ. უ. უგვანად ვეხვევი, ვეჭიდები, облапить, обнять по медвѣжьи.

ბღნემა, ბღნეჯა (ვიბღნიმები, ვიბღნიჯები), ზ. ვ. ვიღმეჭ, ვიღრეჯ, უმსგავსოდ შევსჭმუხნი პირის სახეს, морщиться, хмуриться; гримасничать.

ბღოტვა (ვჰ), ზ. უ. ვბორტავ, ვბორღავ, ოთხზედ ვალ, ползать, ходить ползкомъ.

ბღუვილი, ს. ზ. ревъ, ревѣніе, (ვბღუვი), ხართ ხმიანობა, рѣвѣть, мычать; ბღუნვა, იგივე ბღუვილი.

ბღუნძვა ვიბრუნძები, ზ. ვ. შევიკუმშვი, მოვიკრიფები ზღარბსავით, сжиматься, ежиться; корчиться; (ვ), ზ. მ. შევკუმშავ, მოვკრებ; сжимать, съеживать, комкать.

ბღუჯვა (ვ), ზ. მ. მოვკუმშავ, ხელს მოვუჭერ. დავბღუნჯავ, მოვმუჭავ, брать, хватать горстью.

ბღუჯი, ს. მუჭი, ფეშვი, горсть.

ბძანება, ნ. ბრძანება.

ბძარვა (ვჰ), ზ. მ. ვგლეჯ, დავხეთქ, ვსწერტ, განვბძარავ, терзать, раздирать; მდაბ. ვბზარავ, დავხეთხ; მცირედ გავსტეხ; колоть, расколоть, გულსვუბძარავ, колоть кому сердце; ივერ, № 1: стр. 60, ნ. ბზარვა, ისაი. 36—22; რაინდი 50, ვიბძარვი, ზ. ვნ. драться; трескаться, колоться, ვსქდები, ვიბზარვი; ბძარვა (ვ), ზ. უ. შევჰყინავ, подмерзать.

ბძარი, ს. დახეთქილი ადგილი, трещина.

ბწკალი, ს. ძელებისაგან შექმნილი კიბე лѣстница изъ брусьевъ; ბაქრ. 169, ნ. შენიშნულობა.

ბწკიალი თვალი, блестящіе глаза, ბუნ. კ. 81.

ბწყინვა, ნ. ბრწყინვა.

ბჭე, ბრჭე, მრავლ. ბჭენი, ს. შესავალი კარისა, порогъ, ворота, ბჭე ქალაქისა, городскія ворота, ფსალ. 9—13; ლუკ. 7—12; მრავ. ბჭეები; ს. შუაკაცი გამორჩეული მოჩივართაგან გასასინჯავად ცილობისა მათისა, მოსამართლე, მედიატორი; ვეფხ. 949; выборный, третейскій судья, мировой судья, ქართ. 1, ტ. 21; ვახტ. სამ.; ბჭე ბჭეთა. უპირველესი მსაჯული первенствующій судья, ვეფხ. 1535; ბჭე ღმერთი, Богъ судья, გორგ. 47.

ბჭედი, ს. იგივე ბჭე, შავთ. 46.

ბჭვალი, ბრჭვალი, პჭვალი, ს. აგებულობასა მინა გათანგვით ტკივილი სხვა და სხვას ადგილს, коль, колотье.

ბჭობა, ს. ზ. სჯა საქმისა ან ჰაზრისა; განბჭობა, გასამართლება, სამართლობა; მედიატორის სამართალი, сужденіе; разбирательство спорнаго дѣла; третейскій судъ, ალბ. 20; ვეფხ. 233; ზოგჯერმე საჩივარი, тяжба, 2 მეფეთა 15—2, (ვჰ), ზ. მ. ვსჯი; განვჰბჭობ, გავასამართლებ; საჩივარს გავსინჯავ; судить, разсуждать; производить судъ, расправу; ქართ. 1, ტ. 382, 385; კაცი ბჭობდა. ღთი ეცინოდა, человѣкъ предполагалъ, а Богъ располагалъ, (ვუბჭობ), ზ. მიჩ. სამართლით გავუჩენ, დავუნიშნავ რასმე, приговаривать, присудить къ чему, სამ. ვ. 207; ქართ. 1, ტ. 337; (ვიბჭობი), ზ. ვ. გავისამართლები, судиться, ვებრჭობი, სჯაში შემყავს ვინმე, разсуждать съ кѣмъ. თავის თავს ებრჭობოდა, онъ разсуждалъ съ самимъ собою; ყარამ. 63; მებრჭვის, онъ судится со мною; ბჭობილი, განსჯილი, обдуманный; по суду разобранный.

ბჭოვანება, ს. ბჭენი, შესავალნი კარნი, ворота, სოფონია 2—14.

ბჭობიერობა, განსჯა, сужденіе.

ბჯენა, ნ. **ბრჯენა**; **ბჯა**, ნ. **ბრჯა**.

Ⴂ·

გ, მესამე ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული გან, რიცხვში დანიშნავს სამსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ გ̃. სამს თუმანსა. ამ ასოთი იწყებიან შემდგომნი ზედ დადებულნი ზმნათა: გან, მდაბ. გა; გამო; გარდა, მდაბ. გადა; გარდამო, გარდმო (მდაბ. გადმო; მაგალ; განვაღებ, მდაბ. გავაღებ, გამოვიღებ; გარდავიღებ, გადავიღებ; გარდმოვიღებ, გარდამოვიღებ, მდაბ. გადმოვიღებ, და სხვანი.

გ, იხმარების მაპიროვნებლად ზმნათა მეორისა პირისა, რომელთაც პირველსა პირსა აქუს მ. ვითარ: მაქვს, გაქვს; მრწამს, გრწამს, აგრეთვე ყოველთა მიჩემებითთა ზმნათა, როდესაც მოქმედება ჰსწარმოებს სასარგებლოდ მეორის პირისა; მაგალ: გიშენებ ან გიშენებს; გაშენებ, გაშენებს; გიწერ, გიწერს უწერ, უწერს; გიკითხავ, გიკითხავს; გაქებ, გაქებს, და სხ.

გ, იხმარების ნაწილად კ, ვითარ: გალატოზი, კალატოზი; გატა, კატა; გერკი, კერკი; გურკა. კურკა; გვიცა, კვიცა; გრკალი, კრკალი; გრჯლა, კრჩხა; გრწყილი, კრწყილი; ზოგჯერმე ნაცვლად ღ. მაგალ: გრძილი, ღრძილი; გრუტუნი, ღრუტუნი; ან ნაცვლად ქ. გეზად, ქეშად; გვიმრა, ქვიმრა; გუფთა, ქუფთა; აგრეთვე: ბრგვილი, ითქმის ბრყვილი. ქარაგმიანნი ლექსნი: გხნ, გიხაროდენ; გი, გიორგი და სხ.

გა, -რომელნიმე ზმნანი მექონნი თავს ზედდადებულის გა, განიმარტებიან ზმნათა შორის, რო-

მელთაცა აქვსთ თავად გან, მაგალ. გაქარება, განქარება; გალება, განლება.
გა/ შემოკლ. გაღი, ნახე გასვლა ან გაღი.
გააბდლება (ვა), ზ. მ. გავაბიაბრუევ, опозорить, რუსუდ. 643.
გააბეზრება (ვა), შევაწუხებ, თავს ვაქცევ, გავაბეზრებ, надоѣдать, наскучить.
გაადვილება (ვა), ზმ. შევამსუბუქებ, облегчать (ვი), ს. მიჩ. облегчить себѣ, (გავუადვილდები), ზ. ვ. შევუმსუბუქდები, облегчаться, ვეფხ. 818.
გაადლება (ვი), ზ. მ. ადლით გავიზომ, мѣрить аршиномъ, ქილ. 266.
გაადრება (ვა), ზ. მ. მალე აღვასრულებ, скоро выполнить, ვეფხ. 853.
გაავაზაკება (ვა), ზ. მ. ავკაცად გავხდი, дѣлать злодѣемъ.
გაავგულისება (ვა), ზ. მ. გავარისხებ, გავაჯავრებ, озлоблять, რუსუდ. 946; (ვა-დები), ზ. ვდ. озлобляться.
გაავგულება (ვა), ზ. მ. გულს გამოვუცვლი, მოვამდურებ, заставить негодовать; ქართ. 2, ც. 540; 522; 537; (-ლდები), ზ. ვნ. негодовать.
გაავება (ვა), ზ მ. გავაცუდებ, წავახდენ, портить, ухудшать; გულ-გამოვუცვლი, გავარისხებ, озлоблять, (ვი), ზ. მიჩ. მტრად გავიხდი, вооружить противу себя; (გავუავდები), ზ. ვდ. მტრად გავუხდები, вооружиться противу кого, ქართ. 2, ც. 544, 551; გაავებული, მიმ.
გაავკაცება (ვა), გაავაზაკებ, озлоблять.
გაავმირება (ვა), ზ. მ. ავად ვახსენებინებ, заставить злословить, (-დები), ზ. ვდ მოვჰყვები ავადხსენებას, начать злословить, საბ. ლ.
გააზატება (ვა), ზ. მ. თავისუფლობას მივსცემ, განვათავისუფლებ, освобождать, отпускать на волю; ვეფხ. 612; ვისრ. 174; (-ტდები), ზ. ვდ. განვთავისუფლდები, получать свободу, -ბული, მიმ. вольноотпущенный.
გააზიზება (ვა), ზმ. გავანაზებ, нѣжить.
გააზნაურება (ვა), ზ. მ. აზნაურობას მივსცემ, давать свободу, жаловать дворянство; მარტ. 114-ა; განგვააზნაურნა, далъ намъ свободу, გალატ. 5—1; (-რდები), ზ. ვდ. თავის-უფალი ან აზნაური შევიქმნები, сдѣлаться свободнымъ, получить дворянство, გორგ. 49.
გააზიზება (ვა), ზ. მ. გავანაზებ, გავანებივრებ, нѣжить; (-ზდები), ზ. ვდ. გავნაზდები, нѣжиться, რუს. 240.
გაათაბაგება (ვა), ზ. მ. დავადგენ ათაბაგად, пожаловать кого въ Атабаги, (-გდები), ზ. ვდ. стать Атабагомъ, ათაბაგად გავხდები.
გაათება (ვა), ზმ. ერთს ათად გავხდი, удесетерять.
გაათანითანება (ვა), ზ. მ. ერთს ათასად გავხდი, учащать, ვეფხ. 304.
გაათასება (გავა), ზმ. ერთს ასად გავჰხდი, усотерять.
გაალება (ვი), ზ. მ. ცეცხლი შევიქმნები, განვსძვინდები, разъяриться, ვეფხ. 240.
გაალმასება (ვა), ზ. მ. შევამკობ ალმაზით, алмазить, გული გაალმასებული, разъяренный, ვისრ. 189.
გაალოება (გაალოვდები), ზ. ვდ. ფქვილისთვის: ვხდები დაწვიმულობისაგან, солодѣть, подмокнуть (о мукѣ); გავაალოვებ, разсолодить.
გაალქაჯება (ვა), ზ. მ. გავამჩატებ, შევამსუბუქებ გავალარიბებ; дѣлать рыхлымъ, бѣднымъ, ვეფხ. 250.
გაამაყება (ვა), ზ. მ. გავაამპარტავნებ, дѣлать надменнымъ, (-ყდები), ზ. ვდ. გავაამპარტავნდები, дѣлаться надменнымъ, გავუამაყებივარ, გავუამპარტავნებივარ, онъ сдѣлалъ меня надменнымъ, ყარამ. 310; ვეფხ. 974.
გაამბრიანება (ვა), ზ. მ. ამბრით შევსვრი, надушить амброю, ვისრ. 167.
გაამირება (ვა), ზ. მ. ამირად დავსვამ, поставить эмиромъ
გაამკრება (გავუამკრებ); ალბ. 42—43, გამოვურთმევ, лишать, отнимать.
გაამოება (ვა), ზ. მ. ამაოდ, უქმად, ბედითად შევიქმ, сдѣлаться суетнымъ, იერემ. 23, 16.
გაამპარტავნება (ვა). ზ. მ. გავაამაყებ, дѣлатъ надменнымъ, (-ვნდები), ზ. ვდ. გავაამაყდები, дѣлаться надменнымъ.
გაამხანაგება (გავუამხანაგდები), ზ. ვდ. ამხანაგად გავუხდები, вступатъ въ товарищество, გავუმეგობრდები, подружиться сь кѣмъ, ქილ. 326; 60; (ვი), ზ. მ. ამხანაგად შემოვიყვან, გავიმეგობრებ, принять въ товарищество, вступить съ кѣмъ въ дружбу.
გაამება, ზმ. გაამოს, да послужитъ тебѣ въ пріятность.
გაამხანაგება (ვი), ზ. მ. ამხანაგად გავიხდი, принять кого въ товарищи, (ვუამხანაგდები), ზვდ. подружиться, კალმ. 310.
გაანგარება, ნ. გახარბება.
გაანგარიშება (ვუ), ზ. მ. ანგარიშში ჩავუთვლი, зачесть, ვახტ. სამ. 94, 189, 264; (-დები), ზვდ. ჩავეთვლები, зачесться.
გაანჩხლება (ვა), ზ. მ. გავაგულისებ, გულზედ მოვიყვან, сердить, злить, რუსუდ. 705; გულს-გავუანჩხლებ, გულზედ მოვიყვან, разозлить; (ჩხლდები), ზ. ვდ. раздражаться, გულზედ მოვალ; გული გაუანჩხლდება, озлиться, დავრ. 48; **გაანჩხლებული**, მიმ. раздраженный.
გაარება (ვა), ზ. მ. გავატარებ, провести мимо, (გავიარ, გავიარები), ზ. უ. გავივლი проходить, აღარ გავიარ შენთანა, не стану ходить къ тебѣ, რუსუდ. 656; გულში გამიარა, подумалъ я; წინ გამიარა, прошелъ мимо меня; (გავუარებ), ზ. მ. გავუვლი, заходить, რუსუდ. 816; ვეფხ. 1424, (მა), ზ. მიჩ. გამატარებ, ვისრ. 70; проведешь меня; საქმემ როგორც გაიარს შემატყობინეთ, дай мнѣ знать, какой ходъ будетъ имѣть дѣло, ანტ. 2, 17.
გაარმება (ვა), ზ. მ. გავაუგემურებ, გავაუსიამოვნებ, опротивить, надоѣдать; омерзить, გამიარმდება, ზ. ვდ. გამიუგემურდება, опротивитъ, ვეფხ. 879; 1002, **გაარმებული**, მიმ. გაუგემურებული, ვეფხ. 654; გამაარმებია სოფელი, опротивѣла жизнь, ვეფხ. 1002.
გაახება (ვა), ზ. მ. ასად გავხდი, усотерить, გაასებული, ერთი ასად ნაქცევი, ვეფხ. 1022; გამიასდება, ერთი ასად გამიხდება, усотеряется, ვეფხ. 335.

გაარშივება (გავუარშივდები, გამიარშივდება), ზ. ვდ. неповиноваться, ალექ. 143; ქილ. 458.
გაარშიყება (გავუარშიყდები), ზ. ვდ. გავუმიჯნურდები, влюбляться, გამიარშიყდა, онъ влюбился въ меня, **გაარშიყებული**, მიმ. влюбленный, გავარშიყებულვარ, -ყებოდი, я влюбленъ.
გაასება, (ვა), ზმ. ასად გავჰხდი; усотерить (გამიასდება), ერთი ასად გამიხდება, усотеряется; ვეფხ. 335; **გაასებული**, მიმ. ერთი ათასად ნაქცევი, усотеренный, ვეფხ. 1022.
გააფთრება (ვა), ზ. მ. განვაძვინებ აფთარივით, ожесточать, остервенять, (-თდები), ზ. ვდ. განვძვინდები, остервениться, ჩუბ. ლ.
გააფრაკება (ვააფრაკდები), ზ. ვდ. ნედლთა ფიცართათვის: გავმრუდდები, покоробиться, (ვა), გავამრუდებ, вскоробить.
გაალნოშება (გავაავლნოშდები), ხ. ვდ. გავაავპირდები, начинать злословить, საბ. ლ [**გაარშიყება**.
გააშკარება, ნ. **გამოაშკარება**; **გააშიყება**, ნ.
გაახლება, ს. ზ. обновленіе, -მთოვარისა, нарожденіе луны, (ვა), ზ. მ. ხელ-ახლად გავაკეთებ, обновлять, возобновлять, რუსუდ. 156, ქილ. 22; გავახლდები, გავუახლდები, ზ. ვდ. ხელ-ახლად გავკეთდები, возобновляться, 2 ცხ. ქართ. 550; ვისრ. 18, ვეფხ. 41, გამიახლდება, обновляется для меня.
გაახლებული, მიმ. обновленный. [293.
გაბაასება (ვე), ზოგ. вступить въ диспутъ; ქილ.
გაბაზრება (გამებაზრა), ზ. უ. ბაზრად გამეხადა, обратить въ рынокъ, ვეფხ. 531.
გაბათილება (ვა), ზ. მ. გავაუქმებ, уничтожить (заемное письмо); (გავბათილდებ), ზ. ვდ. გავუქმდები, уничтожаться, **გაბათილებინება**, (ვა), ზ. სხმ. გავაუქმებინებ, заставить уничтожить.
გაბალთვა (ვ), ზ. მ. მრავლად დავსჭრი, დავჰკოდ, ან დავხოც; изрѣзать, порѣзать, изрубить; ყარამ. 427. [обмываться.
გაბანა (ვჰ), ზ. მ. დავბან, обмыть, (ვი-ნები), ზ. ვ.
გაბანდვა (ვჰ), ზ. მ. გადავაბამ, перевязать, переплесть, რუს. 916.
გაბანჯგვლება, -ლიანება (ვჰბანჯგვლიანდები), ბანჯგვლიანი შევიქმნები, косматѣть.
გაბარათებული, ზედ. ბარათით დანიშნული, ассигнованный. [ассигновать.
გაბარათება (ვა), ზ. მ. დავნიშნავ თეთრს რისთვისმე,
გაბარგება (ვა), ზ. მ. ბარგს გავიტან, გავლაგდები, выноситься, переноситься, переѣзжать.
გაბარება (ვა), ზ. მ. მივაბარებ, დავვედრი, поручать кому что на храненіе, отдавать кому на воспитаніе; ვაი 139, (ვა, ვუ), ზ. მ. გავუთვლი, ჩავუთვლი, გავუანგარიშებ, зачесть, зачислить, 2 ცხ. ქართ. 544; ალექ. 130; დასტურ. 51.
გაბასრვა (ვ), ზ. მ. შევარცხვენ, გავაწბილებ; სასაცილოდ ავიგდებ, თავს ლაფს დავასხამ, осрамить, осмѣять, освистать, ქილ. 668; (-სრდები), ზ. ვდ. განვძვინდები, лютѣть, სიბრ. 65; **გაბასრული**, მიმ. თავლაფ დასხმული, განკიცხული, გაწბილებული, осрамленный, опозоренный, ვეფხ. 625, 856, 1069; ქილ. 567, ცომ. 160.
გაბატონება, ს. ზ. воцареніе, (ვა), ზ. მ. გავამეფებ, ბატონად გავიხდი, воцарить, (ვჰბატონდები), ზ. ვდ. გავმეფდები, воцариться, (ვი), ზ. მ. მეფედ გავიხდი, поставить надъ собою царемъ.
გაბალვა, გაბალდარვება, ს. ზ. ვჰგლეჯ, рвать, драть, ნ. ბალვა. რუსუდ. ქ. ლ.
გაბანჯგვლა (ვიბანჯგვლდები), ზ. ვ. ბალნით შევიმოსები, обростись волосами, **გაბანჯგვლილი**, обросшій волосами, ანტონ. 3—33.
გაბდვინვარე, ზედ. ბნელად მნთებარე, потухающій, 1 ცხ. ქარ. 144; მატ. 12—20.
გაბდღვნა (ვ-ნი), ზ. მ. გავბტყვნი, ощипать, **გაბდღვნევინება** (ვა), ზ. მ. გავაგლეჯინებ თმას, заставить рвать волосы, ანტონ. 3—45.
გაბებრება, (ვა), ზმ. старить.
გაბეგვა (ვჰ), ზ. მ. გავლახავ, прибить, приколотить.
გაბეგრვა (ვა), ზ. მ. ბეგარას შევაწერ, обложить податью, გორგ. 191.
გაბედახლება (ვა) дѣлать подлымъ; (ვბედახლდები), исподличаться.
გაბედვა (ვჰ), ზ. მ. შევმართებ, ვიკადრებ, осмѣливаться, отваживаться, рѣшаться; **გაბედვინება** (ვა), ზ მ. განვამხნევებ, გაბედვას მივსცემ, заставить рѣшиться на что, ჩონგ. 139; **გაბედულობა**, ს. შემართება, შეკადრება, смѣлость, отважность, ბუნ. კ. 251; გორგ. 68, (გავიბედავ), ზ. ვ. отваживаться на что.
გაბედითება (ვა), ზ. მ. ბედითად შევჰქმნი, გავაცუდებ; გავაუბედურებ, уничтожать, дѣлать несчастнымъ; ვისრ. 126, გამიბედითდა ბედი, счастіе измѣнило мнѣ, ვისრ. 30; გაუბედითდა ბედი, счастіе измѣнило ему, ვისრ. 41; (გავბედითდები), ზ. ვდ. გავცუდდები; უბედური გავხდები; уничтожаться, становиться несчастнымъ, ვეფხ. 102; გაბედითებული სიცოცხლე, несчасная жизнь.
გაბედნიერება (ვა), ზ. მ. ბედნიერ ვჰყოფ, осчастливить, (-რდები), ზ. ვდ. ბედნიერი გავხდები, счастливѣть.
გაბედოვლათება (ვა), წარმგებელ, გამფუჭებელ ვჰყოფ, дѣлать кого расточительнымъ, (გავბედოვლათდები), ზ. ვდ. წარმგებელი ან გამფუჭებული გავხდები, дѣлаться расточительнымъ, დავრ. 15.
გაბედულობა, ნახე გაბედვა.
გაბევრება (ვა), ზ. მ. განვამრავლებ, умножить, გავბევრდები, умножаться, **-ბული**, მიმ. умноженный.
გაბეზრება (ვა), ზ. მ. მოვაწყენ, შევაწუხებ; наскучать, надоѣдать, ალბ. 48; (გავბეზრდები, -დი), ზ. ვდ. მომეწყინება, შევსწუხდები, соскучиться, მოურ. 297.
გაბერვა (ვჰ), ზ. მ. ავავსებ შთაბერვით, ან ჰაერით რასმე, надувать, მალაქ. 1—13, (ვი-რდები, რენ), ზ. ვ. ჰაერით ავივსები, შემოვიბერები; ავიმრიზები, გავიბუტები, შემოვჰსწყრები; დავჯირჯვდები, წამოსჭყეხდები, надуваться; пухнуть; сердиться молча, მუცელი გამიბერა, раздулъ мнѣ животъ, ჩონგ. 44, **გაბერილი**, მიმ. გასივებული, გაბუტებული, раздутый, надутый.
გაბერტყვა (ვ), ზ. მ. ბერტყვით მტვერს გავაყრევინებ, вытряхивать, выколачивать пыль; გავლა-

ხავ, გავსწკეპავ, ვსცემ, прибить, приколотить, რუსუდ. 487; (ვი), ზ. მიჩ. დავიბერტყე, მტვერს ჩამოვიყრი, стряхнуть съ себя (пыль), -პერანგსა, стряхнуть рубашку; умыть руки въ неповинности, სეილ. 233, -ყურებსა, хлопать ушами; необращать внимапія, სიბრ. 84; ბუნ. კ. 75, -კალთას, стряхнуть подолъ, (ვი-ტყვი), ზ. ვ. დავიცემვი, დავილეწები, დავიმეძები; молотиться, ისაი 28-27,29, განბერტყილი, მიმ. 2—3. 2—136.

გაბერწება (ვბერწდები), ზ. ვდ. ბერწი გავხდები, заяловѣть.

გაბეჩება, -ჩავება (ვა), ზ. მ. გავაშტერებ, გავაცბუნებ, გავაცეცებ, გაბეცება, поражать, озадачить нечаянностью; (-დები), ზ. ვდ. გავცბუნდები, стать въ тупикъ, остолбенѣть, **გაბეჩავებული**, მიმ. გაჩერებული, გაშტერებული, გაშეშებული, остолбенѣлый, ვისრ. 143, **გაბეჩებულება**, ს. გაშტერებულება, остолбѣненіе.

გაბეჯითება (ვა), გავახალისებ, возбуждать къ чему охоту, желаніе, (ვბეჯითდები), ზ. ვდ. გავხალისდები, приложить стараніе.

გაბზარვა (ვჰ), ზ. მ. დავხეთქ, ვჭლავ, колоть, щелять, рвать, (იბზარვები), ზ. ვ. დავსქდები. колоться, разсѣдаться, трескаться, **გაბზარული**, მიმ. колотый, -მინა, разбитое стекло.

გაბზეკა (ვ), ზ. მ. გავსჭიმავ, вытягивать, (ვი-კები), ზ. ვ. გავიჭიმები, вытягиваться.

გაბიაბრუვება (ვა), ზ. მ. გავაწბილებ, შევარცხვენ, сконфузить, осрамить, -ვებული, მიმ. пристыженный.

გაბიბინება (ვჰ), მცენარეთათვის: ვჰყვავი, цвѣсти.

გაბილწება გაბიწება (ვა), ზ. მ. შევამწიკვლებ, წავმურტლავ, შევაგინებ, осквернять, порочить, (-წდები), ზ. ვდ. შევმწიკვლდები, оскверняться.

გაბიცება, ნ. განბიცება.

გაბინძურება, ნ. ბინძურება.

გაბიძა-მამიდებული, ზედ. ბიძად და მამად გამხდარი, ставшій опекуномъ какъ отецъ и дядя; სიბრძ. 150.

გაბიჭება (ვა), ზ. მ. გავამამაცებ, внушать храбрость, ქილ. გამებიჭება მეფობა, растлится царство, ქილ.

გაბიჯება (ვა), ზ. უ. გადავაბიჯებ, ფეხს-გადავსდგამ, шагнуть; გალმა გაბიჯება, перешагнуть. სოფლით გალმა გაებიჯა, былъ при смерти, ვეფხ. 862.

გაბლანდვა, გაბლარდნვა (ვ), ზ. მ. გავახვევ, завернуть, საბ. ლ.

გაბმა (ვა), ზ. მ. მივაბ-მოვაბამ, მაგალ-თოკსა, გავსჭიმავ; გავრევ, ჩავაცვან რომელსამე საქმეში; вязать, привязывать; натягивать (веревку); вовлекать, вплетывать, გავაბამ თოკსა, натягивать веревку; გავაბამ ქსელსა, (დედა ზარდლისათვის), натянуть паутину, ერთი გაბმა აბრეშუმი, связка, горсть шелку, კაცია 29; ამ უბედურობაში გამაბა, онъ вовлекъ меня въ это несчастіе; გავუბამ ფეხებს, связать кому ноги, გორგ. 17; ფარდაგი გამიბით, повѣсьте мнѣ занавѣсь, სიბრძ. 98; არ განიბას ძირი, чтобы недалъ корня въ глубину, სიბრძ. სოლ. 4—3; (გავიბმი), ზ. ვ. გავერევი; თავს გავიბამ, გავეხლართები, впутываться, вплетываться; запутаться, (გავებმი) ზ. თვ. გავერევი, вмѣшиваться, вплетываться, დავი-დარაბაში გაება, онъ попалъ въ хлопоты; გაება-ფათერაკში, онъ попалъ въ бѣду, გავებმი მახეში, попалъ въ западню, მტერმან ჭანგში გაიბა, непріятель прибралъ его въ свои руки, რუსუდ. 448; გაბმული, განაბაბი, მიმ. натянутый; вовлеченный, გაბმულ-გამობმული ვენახები, мѣсто перерѣзанное многими виноградниками, ბუნ. კ. 245; გასაბმელი, ზედ. -თოკი: веревка, которую нужно натянуть, **გაბმულობა**, ს. დამწკრივებულება, მწკრივად დამდგარი რამე ან გაცანილი, вереница, расположеніе чего рядомъ, одного за другимъ, გორგ. 173, გავუბმივარ საქმეშე, я вовлеченъ въ дѣло.

გაბნევა (ვა), ზ. მ. განვჰფანტავ, განვაქრევ, მივჰყრი მოვჰყრი; დავხარჯავ; განვიოცებ, დავჰფანტავ, разбрасывать, разсыпать; расточать; разсѣять, 2 ტ. ქართლ. 501, მტ. 13—30; იოან. 16—32; (ვი-ბნევი), ზ. ვ. დავიფანტები; დავიხარჯები; разсыпаться, разсѣяться; расточаться, ქარმან გაუბნია, вѣтеръ развѣялъ, ქილ. 684; გავუბნევი ვარ, меня разсыпалъ вѣтеръ, განბნეული, განაბნევი, მიმ; -განაბნეულება, განბნეულება, ს. разбросанность. გასაბნევი, ზედ. разсыпной.

გაბოგინება (გავაბოგინებ), ზ. მ. დავიმკვიდრებ, усвоить, присвоить, ითქმის უფროჲ უკუთქმით: არ გააბოგინა, неоставилъ, потребилъ, ნ. ჩუბ. ლ.

გაბოგირება, ს. ბოგირის დადგმა, навести мостъ.

გაბოზება (ვა), ზ. მ. ბოზად გავხდი, გავაროსკიპებ; развращать, склонять на распутство, მოურავ. 86, (გავბოზდები, გავუბოზდები), ზ. ვ. გავროსკიპდები, развращаться, начать вести распутную жизнь, სამართ. სომხ. 160; 297.

გაბორგება, -გნება (ვ-გდები ან-გნები), ზ. ვდ. განვრისხდები, განვსცოფდები, განვბრაზდები, взбѣситься, საბ. ლ; **განბორგნება**, ს. კეთრის ხნეულება, накожная болѣзнь, при которой кожа дѣлается толстою и жесткою, бугорчатая проказа, ბუნ. ლ.

გაბოროტება, -ტნება (ვა), ზ. მ. განვაძვინებ; ძვირს შევამთხვევ, озлоблять; причинять вредъ, დავით. 93—5; 106—39; იერემ. 7—6; (ვ-ტდები, -ტნები), ზ. ვდ. განვძვინდები; წავხდები. გავირყვნები, озлобляться; портиться, развращаться, დავიჯაბნები, შევსმჭიდრდები: быть угнетаему, гнестись; განბოროტებული, მიმ. угнетенный, დაბად. 15—14; **განბოროტებულება**, ს. შეიწრებულება, დაჩაგრულობა, угнѣтеніе, бѣдствіе, ან გარისხებული, разсерженный озлившійся, ნემეს. 1—3.

გაბოძება (ვუ), ზ. მ. გავსცემ, დავურიგებ; раздавать, раздаривать.

გაბოხება, ს. ბოხს ხმას გამოვცემ, басить; გაბოხებული ხმა, басистый, хриплый голосъ, კაცია 21.

გაბუტყება, (ვა თვალს), открыть глаза.

გაბრა (გავბრი, ვუბრი, -ბარე), ზ. მ. ანგარიშში ჩავუგდებ, зачесть; расквитаться.

გაბრაზება (ვა), ზ. მ. გავარისხებ, გულზედ მოვიყვან, бѣсить, сердить, злить, (ვბრაზდები), ზ. ვდ.

გავრისხდები, გულზედ მოვალ, бѣситься, злиться, -ბული, მიმ. бѣшенный, გაბრაზიანება (ვა), გავარისხებ, злить.

გაბრდღვნა, ნ. გაბდღვნა.

გაბრექა (ვქ), ზ. მ. გავსძგიბავ, გავსჭიმამ, вытягивать, (ვი-ქები), ზ. ვ. გავიძგიბები, вытягиваться.

გაბრიყვება (ვა), ზ. მ. გავაგიჟებ, მოვატყუვებ, მოვალორებ, дурачить, обманывать, (ვბრიყვდები), ზ. ვღ. მოვსტყუვდები, მოვღორდები, обманываться, ანტ. 3—23, попасть въ просакъ.

განბრკინვება, ს. მოელვარობა, блистательность, საბ. ლ.

გაბრთოლება (ვბრთოლდები), ზ. ვღ. გავბრწყინდები, გავნათლდები, просіять, ვეფხ. 377.

გაბრტყელება (ვა), ზ. მ. განვფართოვნებ, дѣлать плоскимъ, выравнивать; (ვბრტყელდები), ზ. ვ. ბრტყელი შევიქმნები, дѣлаться плоскимъ.

გაბრუება (ვა), ზ. მ. ზარს დავსცემ, დავსთენთავ, გავაცბუნებ, გავარეტიანება, გავაბრუებ; ошеломить, одурманить, (გავჰბრუვდები, -დი), ზ. ვღ. გავჰსცბუნდები, онѣмѣть, одурѣть.

გაბრუნდება (გავბრუნდდები), ზ. ვღ. ბრუნდე შევიქმნები, искривляться.

გაბრუნება (ვა), ზ. მ. უკან გავუგზავნი, დავაბრუნებ, вернуть что назадъ, (ვუ), ზ. მიც. დავუბრუნებ, возвратить, (გავბრუნდები), ზ. ვღ. დავბრუნდები, უკან მივიქცევი, поворотить, отправиться назадъ, რუსუდ. 243; 2 ტ. ქართ. 499.

გაბრუება (გავიბრუები), ზ. ვ. დავითრობი, похмелиться, опьянѣть, **გაბრუებული**, მიმ. опьянѣлый, კაც. 111.

გაბრძანება, ნ. გაბძანება.

გაბრძმენდა (ვ), ზ. მ. ოქროს დავსწმენდ, очищать золото, ქართ. 1, ტ. 361.

გაბრძნობა, ნახე განბრძნობა.

გაბრწყინება (ვა), ზ. მ. სიბრწყინვალეს მივსცემ, გავაელვარებ; გავანათლებ; полировать, лощить, зеркалить; просвѣщать; освѣщать, (ვჰბრწყინდები), ზ. უ. გაველვარდები, გავნათლდები, просіять, გამიბრწყინდა ცრემლით თვალი, слезы въ глазахъ засверкали, მზე გაგვიბრწყინდა, солнце озарило насъ; **გაბრწყინვალება** (ვა), ზ. მ. ბრწყინვალებას გამოვაჩენინებ, вызвать блескъ.

გაბრჭობა, ნ. გაბჭობა, გაბტყელება ნ. გაბრტყელება.

გაბრჯენა, ნ. გაბჯენა.

გაბტყვნა (ვბტყვნი), ზ. მ. გავბღვნი, მფრინველს მოვაცლი ბუმბულს, щипать, ощипать.

გაბუგვა (ვჰ), ზმ. დავჰმდუღრავ, ошпарить.

გაბუება (ვიბუები), ზ. ვ. გავსქელდები, გავთქვირდები, разжирѣть, распухнуть; 2 სჯულ. 32-15, нахмуриться, надуться.

გაბურცება, ნ. აბურცება.

გაბურძგნა (ვ-ძგნი), ზ. მ. ცუდად გავსწეწ თმას, растрепать (волосы), (ვი-ძგნები), ვნ. დავიძენძები, растрепаться.

გაბუტება, -ტვა (ვი), ზ. მ. შემოვიწყრომებ, дѣлать кого недовольнымъ, (ვი-ტები, -ტვი), ზ. ვ. надуться, **-ტვილი**, მიმ. надутый, -ტვილვარ, быть надутымъ, ვეფხ. 243.

გაბუცება (ვა), ზ. მ. გავაშტერებ, გავაცბუნებ, поразить, ошеломить, (გავსბუცდები), ზ. ვღ. გავშტერდები, ошеломиться, ქილ. 329; 603; 244.

გაბღვერა (ვი), ზუ. ბღვერით ვიყურები, смотрѣть на кого косо.

გაბღინძვა (ვიბღინძები), ზ. ვ. მოვიპრანჭები, жеманиться, ეროს. 2—92; -ძული მამალსავით, нахохлившись какъ пѣтухъ, ივერ. 1881, XI—65.

გაბძანება (ვა), ზ. მ. გავიყვან, выводить, (ვბძანდები), ზ. ვღ. გავალ; выходить.

გაბძარვა (ვ), ზ. მ. დავქლიავ; გავგლეჯ, დავფლეთ; колоть, щелять; растерзать, разодрать, (გავიბძარვი), ზ. ვ. დავიქლიები; გავსქდები; გავიგლიჯები, დავიფლითები, трескаться, лопаться, გამოსვლ. 13—11, დან. 14—26—27; ქართ. ცხ. 1, ტ. 154, ქილ. 291; იერემ. 5—6.

გაბჭობა, გაბრჭობა, ს. ზ. სჯა, განსჯა; გაშინჯვა სადაოს საქმისა; სამართალი, сужденіе, разсужденіе; разборъ судебнаго процеса; судъ, судебный приговоръ, ვეფხ. 1351; ქართ. 2, ტ. 528; (ვბჭობ), ზ. მ. განვსჯი, разсуждать, ვისრ. 179; ვეფხ. 841, 900; (ვა), ზ. მ. გავასამართლებ, разсуждать, разобрать судебнымъ порядкомъ, ქართ. 1, ტ. 39; (გავიბჭვები, გავიბჭობი, -ვიბჭვნეთ), ზ. ვ. განვისჯები; გავიშინჯები, გავისამართლები, разсуждаться; быть судиму, ქართ. 2, ტ. 528; ალბ. 34, 90; (გავებჭობი), ზ. თვ. გავესამართლები, სამართალში შევიყვან ვისმე, судиться съ кѣмъ либо, გავებრჭობი გულსა, გულს დავეკითხები; расужать про себя о чемъ либо, ვეფხ. 953; (განმაბჭობ, -ჭე). разсудишь меня, მოურავ. 13; **გაბჭვნება** (ვა). ზ. მ. გააბჭვნეს, заставили судиться, **გაბჭობინება** (ვა), ზ. მ. განსჯაში შევიყვან; გავასამართლებინებ, заставить разсуждать; заставить разбирать судебное дѣло, ვეფხ. 228; ქილ. 362, ანტ. 4—27, **გაბჭობილი**, მიმ. разобранное дѣло по суду, **გასაბჭობელი**, подлежащій разбору.

გაბჯენა (გავაბჯენ), ზ. უ. ფეხს გადავსდგამ, шагнуть.

გაგა, ს. მკვახე ლეღვი, неспѣлая смоква, ბუნ. ლ. საბ. ლ.

გაგანიერება (ვა), ზ. მ. განვაფართოვებ, განვავრცელებ, расширить, (გავგანიერდები), ზ. ვღ. განვფართოვდებ, расширяться.

გაგარება (ვა). ზ. მ. გავაქსუვება, გავაველურებ; ველად გავიყვან, ან ველად გავაგდებ; дѣлать кого одичалымъ; удалять или изгонять, იერემ. 50-17; თავს მინდორს გავაგარებ, ე. ი. მიდორს გავალ, ვეფხ. 227; удалиться въ поле, (ვი-თავს), ზ. თვ. თავს მოვარიდებ, удаляться, устраняться, ეროსთ. 34; გამაგარებ, изгоняешь меня, (ვგარდები), ზ. ვღ. გავქსუვდები, გაველურდები, отчуждаться, одичать, **გაგარებული**, одичалый, **გაგარეულება** (ვა), გავაქსევებ, дѣлать дикимъ; (გავჰგარეულდები), ზვღ. გავჰქსუვდები, отчуждаться, одичать.

გაგარეგანება (ვგარეგანდები), ზ. ვღ. გავშორდები. удаляться, ანტონ. 1, 65.

გაგარება (ვა), ზ. მ. გარეთ გავაგდებ, изгонять вонъ, იეზეკ. 34—21, მარტ. 1—181.

გაგდება, ს. ზ. изгнаніе, (ვა), ზ. მ. განვაძევებ, განვსდევნი, განვახვებ; დავაგდებ, ხელიდამ გავუშვებ; изгонять; выгонять; ронять; გავაგდებ სუფრასა, накрыть на столъ, რუსუდ. 424; განვაგდოთ ჩვენ უღელი მათი, свергнемъ съ себя иго ихъ, დავით. 2—3; გავაგდებ ზღვის პირსა ან ხმელზედ, выбросить на берегъ моря, დავრ. 125; გორგ. 140, გავაგდებ ხმას, распустить слухъ, -თოფსა, выпалить изъ ружья, -წილსა, кинуть жребій, -ხელიდამ, уронить изъ рукъ, -ხიდსა, перекинуть мостъ, ზ. მიჩ. (ვი-წინ), гнать впереди себя; -წიხლის ქვეშ, надавать пиньковъ ногами, -სახელს, распустить о себѣ молву, ბუნ. კ. 67; გავაგდებ ძელსა, положить перекладину, брусъ, გაიგდო ცხენი, пустилъ лошадь впередъ, რუსუდ. 684, სფილ. 226, (ვიგდები), ზ. ვ. განვიძევები, განვიდევნები; изгоняться; გავიგდები ზღვის ნაპირზედ, быть выброшену на берегъ моря, **გაგდებული**, **განაგდები**, изгнанный, выброшенный, **გაგდებინება** (ვა), ზ. სხ. განვადევნინებ; გავაშვებინებ ხელიდამ; დავაგდებინებ; მოვაგდებინებ; заставить изгнать, уронить; сорвать, -თავსა, отрубить кому голову, -თვალსა, выколоть кому глазъ, -ალაფსა, отбить добычу, რუსუდ. 815; -რჯულსა, заставить отрѣчься отъ вѣры; измучить работою, (ვა) ძირს, выломать дно, ქიმია 75, -ჯანსა, выбить изъ силъ.

გაგება, ს. ზ. ცნობა, ცნება, მიმხვდომელობა, გულის ხმა ან ხმიერება; დანახვა; ჭსჯა; пониманье, понятіе способность уразумѣнья, соображенья и заключенья; разумѣнье, сметка, смѣтливость, догадка, გაგება არა აქვს, у него нѣтъ смѣтливости, **განგება**, ს. ზ განკარგვა, გარიგება; управленіе, распоряженіе, განგება ან გაგება სულისა, ქილ. 666; распоряженія о поминовеніи души, -სახლისა, распоряженія по дому; 1 ცომ. 3—4, **განგება**, **განგებულება**, ს. მზრუნველობა ღვთისა დაბადებულთათვის, ვეფხ. 189, ბედისწერა, ხსვე, ხვედრი, провидѣніе, промыслъ Божій; предопредѣленіе, судьба; ვეფხ. 434, 789: ღვთის განგება აღუარებელია, судьбы Божіи неисповѣдимы; (ვა), ზ. მ. გავარიგებ, რიგს მივსცემ; წინა აღვირჩევ, გავარიგებ, ვეფხ. 1017; править, управлять; предопредѣлять, назначать, **გამიგო**, გამეზრახა, ვეფხ. 294, смѣкнулъ я, предугадалъ я. (ვი), ზ. მიჩ. მივხვდები, ვსცნობ, დავინახავ, განვსჯი; смекать, понять, постигнуть, уразумѣть; ვეღარა გაიგორა, онъ спутался, не понялъ, გზა გამიგო, открылъ мнѣ дорогу, რუსუდ. 889; სიბრ. 27; რაც ღმერთს ჩემს თავზე გაუგია, ვერ ავსცილდები, что Богъ предопредѣлилъ, того не миновать мнѣ, ვისრ. 41; ვეფხ. 790; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუტყობ, ვუგრძნობ, замѣтить чье намѣреніе, გავუგებ გზასა, прокладываю ему дорогу, ვეფხ. 434; (ვიგები), ზ. ვ. ვიმართები; შევიტყობი, управляться; узнаваться; **გაგებული**, მიზ. управляемый, понятый, **გამგებელი**, правитель, **გაგებინება** (ვა), ზ. სხ. ვაცნობებ, შევატყობინებ, дать понять, **გაგნება** (გავიგნებ), ვსცნობ, შევიტყობ, понять, уразумѣть, ქილ. 321, გაგებულობა, понятливость; თავსა ჩემსა გაგებული იქმნას რაცა ღმერთსა უნდეს, 734, ვეფხ. пусть исполниться надо мною Божье предопредѣленіе.

გაგება (ვა), ზ. გავშლი, დავჭფენ, выстлать, постилать, ფეხქვეშ გამეგო, сталъ валяться у ногъ, ქილ. 665.

გაგებება (ვა), ზ. მ. გავგზავნი მისაგებებლად, выслать на встрѣчу, (ვეგებები), ზ. თვ. გავალ შეხამთხვევლად. მისაგებებლად; выходить на встрѣчу.

გაგემოვნება (ვა), ნ. გაგემრიელება.

გაგემრიელება (ვა), ზმ. გემრიელ შევიქმ, услащать; (გავჭგემრიელდები), дѣлаться вкуснымъ.

გაგვა (ვჭგვი), ზ. მ. დაგვით გავჭხვეტ, გავიტან უწმინდურობას, вымести.

გაგვა, -რაგენაღვლება, какая тебѣ нужда, ნუ გაგვა, не тужи, ვეფხ. 1307; 625; რუსუდ. 816; დარეჯ. 76, მოურავ. 339; ნახე გავა.

გაგვალება (გავიგვალები), ზ. ვ. გავიგვი; выметаться; ქილ. 61.

გაგვალვა (ვჭ), ზ. მ. მოვაოხრებ, опустошать, ვეფხ. 456.

გაგვარება (ვუ), ზ. მ. გვარად გავუხდი წოდებასა რასმე. званіе обратить въ фамилію.

გაგვარიანება (ვა), გვარიანს მდგომარეობაში მოვიყვან, გავაუკეთესებ, улучшить положеніе кого.

გაგვემა (ვჭ), ზ. მ. გავლახავ, побить.

გაგზავნა (ვგზავნი), ზ. მ. გავისტუმრებ, წარვავლინებ; отправить, послать, (გავიგზავნები, ვე), ზ. ვ. გავისტუმრები, отправляться, **გაგზავნილი**, **განაგზავნი**, მიმ. посланный, **გაგზავნინება** (ვა), ზ. სხმ. გავასტუმრებინებ, заставить послать.

გაგინება (გაგინებულვარ), я поруганъ, სამ. ვ. 91.

გაგიჟება (ვა), ზ. მ. გონებას მივსტაცებ, მივხდი, сводить съ ума. (გავგიჟდები) ზ. ვდ. გონებაზედ ან ჭკუაზედ შევიშლები, сходить съ ума, გაგიჟებით მიყვარს, безумно люблю, **გაგიჟებული**, сумасшедшій.

გაგლა (ვჭგლი), ზ. მ. ვჭსძეგავ, ვცეხვ. დავნაყავ, истолочь, (ვიგალები), ზ. ვ. დავინაყვები, დავიცეხვები, истолочься, ქილ. 60, ცხვირ პირს გაგიგლი, раскрою тебѣ лице, съѣзжу тебѣ по мордѣ, თავს გავიგლი, избить себѣ лице, ანტ. 6—38, 2—5.

გაგლახაკება (ვა), ზმ. გლახაკად შევიქმ; дѣлать нищимъ; (გავჭგლახაკდები), ზთვ. дѣлаться нищимъ.

გაგლესა (ვ), ზ. მ. წავაგლეს, წავუსვამ, обмазывать, **გაგლესინება** (ვა), წავასმევინებ, заставить обмазать.

გაგლეჯა (ვჭ), ზ. მ. აღმოვფხრი, გავხევ, განვაპობ, раздирать, разрывать, (ვი თმასა, წვერსა), рвать на себѣ волосы, бороду, ჩონგ. 88; (ვიგლიჯები), ზ. ვ. გავიფიფხები, ვიწეწები, ვიგვემები, терзаться, раздираться, **გაგლეჯილი**, растерзанный, ვეფხ. 225, 862; გორგ. 225; 1 მეფე 17—35.

გაგლისპება (გავაგლისპებ), ზ. მ. ავახირებ, остервенять, (ვგლისპდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები, ავხირდები, остервеняться.

გაგმირა, -მირვა (ვჰ), ზ. მ. მახვილსა ვჰკრავ, განვაწონებ, пронзать, ქილ. 308; გამოსლ. 19—13; განგმირა გულისა, ე. ი. მოწყლვა ვისისამე გულისა, пронзить чье сердце, (განვიგმირები), ზ. ვ განვიწონები, быть пронзену.

გაგმირება (თავს გავიგმირებ), გავიხელვინებ, თავს გამოვიღებ, ободряться; ვეფხ. 735.

გაგმობა (ვჰ), ზ. მ. დავჰგმობ, შეურაცხ ვჰყოფ, хулить, охуждать.

გაგნება (ვი), ზ. მ. გავიგებ, მივხვდები, понять, смекнуть, -გზასა, найдти дорогу, ქილ. 39.

გაგოგმანება (ვგოგმანდები), ზ ვლ. გავჰფრინდები, упорхнуть.

განგოზვა (ვჰ), ზმ. გავლეს; გავასჳეტაკებ; подмазать; подштукатурить; გაგოზა, подкрасить.

განგოზვილი, მიმ. подкрашенный, подбѣленный, მაც. 23—27; საქმ. 23—3; **განგოზვინება** (ვა), заставить штукатурить.

გაგონა, გაგონება, ს. ზ. გონებად შეღებ, გულის-ხმება; გულის-ხმა, вниманіе; разумъ; ზარუქ. 1—22; გაგონებით ვიცი, знаю по наслышкѣ; (ვა), ზ. მ. მოვასმენინებ, заставить слышать, заставить понять, (ვი), ზ. მიჩ. მოვისმენ, ყურად ვიღებ; მივხვდები, შევიგნებ, მივაგნებ, ვიგულისხმებ, слышать, выслушивать; понимать, (ვუგონებ), ზ. მიჩ. ვუსმენ; послушать, გამიგონე, რას გეტყვი, послушайте, что я вамъ скажу, არ გამიგონა, онъ меня не послушался, მე გავუგონე რჩევა, я послушался его совѣта, ამბავი ჩემი არ გაგეგონების, ты не слыхалъ приключенія мои, ვეფხ. 604, 693; მარგ. 1—152; მოურავ. 344; ისაი 55—9; **გაგონილი, გაგონებული**, მიმ. слышанный, არ გაგონილა, не слыхано, გორგ. 21; **გასაგონი**, внятный, **გაგონიერება** (ვა), ზმ. შევაგნებინებ, вразумить.

გაგონჯება (ვა), ზ. მ. დავასახიჩრებ, გავამახინჯებ, გავადუხჭირებ, обезобразить, изуродовать, (ვგონჯდები), ზ. ვლ. изуродоваться.

გაგორ-გამოგორება (გავაგორ-გამოვაგორებ, -რე), ზ. მ. катать туда и сюда, (ვჰგორგამოვგორდები), кататься туда и сюда.

გაგორება (ვა), ზ. მ. ვაცარებ ცრიალით, ანგორვით, катить, (გავგორდები, ვუგორდები). ზ. ვლ. ვჰგორავ, катиться; валяться, გაუგორდა ყმაწვილივით კალთაზედ, რუსუდ. 682; на колѣнахъ положа голову сталъ, какъ ребенокъ, вертѣться; წინგაუგორდა, передъ глазами его прокатился, ქილ. 410, **გაგორებული, განაგორები**, ზმზ. მოურავ. 320, прокатанный.

გაგრაგნა (ვგრაგნი), ზ. მ. გავხსნი, გავშლი შეგრაგნილსა, развивать, развертывать.

გაგრილება (ვა), ზ. მ. გავაცივებ, холодить, прохлаждать, (გავგრილდები), გავცივდები, прохлаждаться, простить, გულს გავუგრილებ, успокоивать сердце, გული გამიგრილდა, охладѣло сердце къ нему, შუბლს გავიგრილებ, освѣжить лобъ, ჩონგ. 56; (ვი), ზ. მიჩ. наслаждаться прохладою, **გაგრილებული**, მიმ. охлажденный.

გაგროვება (ვა), ზ. მ. გავიტან გარეთ და გროვად დავსდებ, выносить, вытаскивать, (გავუგროვებ), скоплять, სიბრძ. 1, მოვუგროვებ, მოვუქუჩებ; ხაზ. ლ.

განგრძელება (ვ), ზ. მ. ზედ-მოვაბამ, შორ-გავსწევ, წავიღებ, удлинять, (გავგრძელდები), ზ. ვლ. გრძლად გავიწევი; გავიტან; გავვრცელდები, გრძლად გავხდები, продолжаться; удлиняться, შვიდ წლამდის გაგრძელდა ლაშქრობა, война длилась семь лѣтъ; გაგრძელება სიტყვისა, продолжать рѣчь; დღე გაგიგრძელდება, дни твои продлятся, ვისრ. 162; ქილ. 573; ისაი 14 — 14; ქართლ. 381; დარეჯ. 6 (ბ); 26, გაგრძელდების სენი, болѣзнь не ослабѣваетъ; ქართ. 426.

განგრძობა (ვა), ზ. მ. გავაგრძელებ, длить, продолжать, (ვა) უბნობასა, продолжать разговоръ, -ომსა, продолжать войну, ქართ. 250; (გავგრძნდები), ზვლ. გავგრძელდები, длиться, продолжаться, დავით. 20—5; **განგრძობილი**, продолженный, მართ. 23 — 7; ქართლ. 250, 256; **განგრძობილივ, გაგრძელებით**, протяжно, ქართლ. 334.

გაგულება, გაგულვება, ს. ზ. წინასწარ განზრახვა, განსაზრვა, предположеніе, намѣреніе, (ვი), ზ. მიჩ. განვიზრახავ, განვსაზრავ, წინა აღვირჩევ; გავიგებ, მივხვდები: საზოგადო ლაპარაკში; მოვიხმარებ ვისისამე შინ არ ყოფნას; предположить, вознамѣриться, уразумѣть, понять; въ простор. воспользоваться отсутствіемъ кого, ებრ. 11-40; გუჯ. 24; ქილ. 304; 482; ზუნ. კ. 28, მარგ. 1—66.

გაგულისება (ვა, მა), ზ. მ. გავაჯავრებ, გულზედ მოვიყვან, сердить, злить, (ვგულისდები), ზ ვლ. გულზედ მოვალ, გავჯავრდები, გავაგულპილწებ. сердиться, злиться, ვეფხ. 906, გამაგულისა, разсердилъ меня, რუსუდ. 873; **გაგულის** მსიტყვეელი, разсуждающій, მარგ. 1—16.

გაგულოვნება (ვა), ზ. მ. განვამხნევ, შევაგულიანებ, ободрять, воодушевлять, (გავგულოვნდები), ზ. ვლ. განვმხნევდები, воодушевляться, расхрабриться, ქილ. 101, 306; ვეფხ. 779.

გაგულ-ქვება (ვჰქვევდები). остервенѣть, ჩახრ. 41.

გაგულშავება, -გაგულშავებულხარ, сердце твое очерствѣло, ვისრ. 29.

გაგულფილწება (გავგულფილწდები), ზ. ვლ. გულზედ მოვალ, сердиться.

გაგურემა, ზ. მ. განწონა; пронзать, გულის განმგრგვეველი, пронзающій сердце, ქილ. 387.

გაგურიელება (ვა), ზ. მ. გურიელობის ღირსებას მივსცემ, поставить кого правителемъ Гуріи.

გაგუშაგება (გავგუშაგდები), ზ. ვლ. начать сторожить, караулить.

გაგძელება, ნ. გაგრძელება.

გადა, გარდა, ზედ-დადებული ზმნათა რუსულად пере, მაგალ. გადადგმა, წერილში გარდადგმა, переставить, გადატანა, გარდატანა. переносить, ზმნანი წყებულნი ზედ-დადებითა გადა, ნაცვ გარდა; მაგალ გადადება, გარდადება, გადათქმა, გარდათქმა და სხვანი.

გადაგუდა, ს. ვინგინდავინ, კოგობიჭები, ბიჭბუჭები, сволочь, оборышъ.

გადაღმა, ზზ. მიღმა, на выворотъ.

გადგინვა (ვჰ), ზმ. ძლიერ გავჰქნი, გავჰპენტავ, взбивать (шерсть), საბ. ლ.

გადგმა (გავსდგამ, -დგი), ზ. მ. გამოვიტან, გამოვაწყობ; выставлять, (გავსდგამ, ვადგამ ფეხს), ზ. მ. ფეხს გამოვიშვერ; გამოვალ, выставить ногу; выступить, выдти; ფეხი გადგა, усилился, окрѣпъ; გავიდგამ ძირს, пустить корни, окрѣпнуть на корнѣ, ქილ. 241; გავსდგამ ფეხს გარეთ, выдти вонъ, ქილ. 126—441; გავსდგამ კარავსა, выставить палатку, ქილ. 201; გავსდგამ მზეზედ ან გავუდგამ მზეს, выставить на солнце, ქიმ. 44.

გადგომა (გავადგები), ზ. უ. გავალ; выступать, выходить вонъ; (გავსდგები, გავუდგები, -დეგ), ზ. უ. უკან დავსდგები ან დავუდგები; ვუღალატებ, უკუვუდგები; отступать, отпасть, отложиться отъ кого; ქილ. 369, 483, (გავუდგები), ზ უ. გამოვეკიდები, უკან დავედევნები, гнаться за кѣмъ, преслѣдовать кого, ქილ. 478; რუსუდ. 68; 328; გავუდგები ლხინსა, предаться веселью, რუსუდ. 398; გავუდგები გზას, слѣдовать по пути, идти по своей дорогѣ; (გავადგები), ზ. უ. უკუვსდგები, отпасть, ქართ. 1, ტ. 186; გადგის სიმაღლეზედ, онъ восходилъ на возвышенность, ამირ. დარეჯ. 75; **გადგომილი ან გამდგარი**, отпавшій, отступникъ, განდგომილი ამ სოფლით, отказавшійся отъ сего міра, 2 ტ. ქართ. 524.

გადება (ვჰს), ზმ. полагать класть напр. перекладину, გადგმა ხიდისა, перебросить мостъ, ხომხ. 405; ქილ. 455; ქართ. 2, ტ. 84, გავუდებ მზესა, выставить на солнце; (გავედები), ზ. თვ. მოვეკიდები ცეცხლი; загораться; გულს ცეცხლი გაედვის, воспламенило его сердце, ვისრ. 157, **გადებინება** (ვა), ზ. სხმ. დავადებინებ ძელსა, заставить положить перекладину, ვა ხიდსა, заставить навести мостъ, ქართლ. 2, ტ. 359.

გადედოფლება (ვა), ზ. მ. დედოფლად გავხდი, признать царицею, რუსუდ. 459; (გავედედოფლდები), ზ. ვდ. დედოფალ გავხდები, сдѣлаться царицею.

გადევნა (განვსდევნი), ზ. მ. გავაგდებ, განვაძებ, изгонять, выгонять, (ვიდევნები), ზ. ვ. გავიგდები, изгоняться, ქილ. 465; 2 მეფ. 13—10; **გადევნება** (ვა), ზ. მ. ვაახლებ, უკან დავადევნებ, заставить сопровождать, идти за кѣмъ, (ვედევნები), ზ. თვ. გამოვეკიდები, გამოვუდგები, гнаться, погнаться за кѣмъ, გორგ. 6.

გადეზება (ვ), ზ. მ. დეზსავჰკრავ ცხენსა, пришпорить лошадь, ქილ. 237.

გადენა (გავჰსდი), ზ. უ. გამოვალ ნოტიოთა თვის: შიგ გავვარდები: მაგალ. მელანი წმინდა ქაღალდში; вытекать, истекать, протекать на сквозь, ხელფეხში ცეცხლი გასდის; какъ на огнѣ горитъ, работаетъ безъ устали, ოფლი გასდის, потъ градомъ льется съ него, სისხლი გასდის წყლულისაგან, кровь течетъ изъ его раны, ცხვირიდამ სისხლი გასდის, у него течетъ кровь изъ носу, კასრსა გასდის, боченокъ течетъ, ვეფხ. 88, ყორე გასდევს, мимо проходитъ каменная стѣна, გუჯ. 39.

გადი, ბძან. ზმნისაგან გასლვა, ступай вонъ.

გადია, გადუა, ს. გამდელი, დედაკაცი ყრმათ მხედელი, нянька; гувернантка, ნ. გამზრდელი.

გადიადება (ვა), ზ. მ. გავადიდებ, возвышать, увеличивать, (გავდიადდები), გავდიდდები, возвышаться, увеличиваться, დარეჯ. 140.

გადინება (ვა), ზ. მ. გამოვიყვან ნოტიოს, რუს გავიტან, заставить течь, (გავედინები), ზ. თვ. გამოვალ, გამოვჰმდინარებ; вытекать, ვეფ. 49, ქაღალდს გაედინების, бумага протекаетъ.

გადიდება (ვა), ზ. მ. განვავრცელებ; განვამრავლებ: ალვამაღლებ, увеличивать, умножать, возвышать; возвеличивать, прославлять; ქილ. 41, (განვსდიდდები, -დნები), ზ. ვდ. განვმრავლდები, განვრცელდები; ხარისხში ავალ, увеличиваться, умножаться, возвышаться, გუჯ. 13; ვისრ. 42, 202, ავღორძინდები, გავიზდები, выростать, დაბად. 38—1, მწუხარება გამდიდდების, моя печаль усилилась, წარსაგებელი გასდიდდებია, დარეჯ. 137; расходъ у него увеличился, (განვიდიდები) ზ. ვ. ალვიმაღლდები, возвеличиваться, прославляться, განდიდდების წყალი, вода въ рѣкѣ прибываетъ, (გავუდიდდები), ზ ვდ. увеличиваться, **გამადიდებელი**, увеличительный.

გადიდებხი, ს. სადიდებელი გალობა, полѵелейная служба.

გადინჯება, ზვდ. успокоиться, присмирѣть.

გადიდკაცება (ვა), ზ. მ. დიდკაცად გავხდი, возвысить кого до боярства, (გავდიკაცდები), ზ. ვდ. დიდი კაცი შევიქმნები, сдѣлаться бояриномъ, знатнымъ.

გადამო, თანდ. შემოკლ. გარდმოსაგან; ყოველნი სიტყვანი, რომელნიც იწყებიან ამ თანდებულითა ნახე გარდმო, მაგ. გადმობრუნება, გადმოდება ნ. გარდმობრუნება, გარდმოდება და სხ. მრავალნი.

გადმომჩქერვალე, ს. მდინარე რომელიც კლდეთა ზედა გადმოდის, бьющій водопадъ.

გადნობა (ვა), ზ. მ. ვადნობ, დავადნობ, გავალხობ, плавить, лить; растоплять; растаивать, (გავსდნები), ზ. ვდ. ვდნები, ვლხვები; ослабѣвать, чахнуть; растапливаться, таять, ვისრ. 38, თოვლი გადნების, снѣгъ таетъ, -წმინდისა სანთლისა, растопить воскъ, გადნობინება, ზ. სზ. ვისრ. 38.

გადორბლიანება (ვა), ზ. მ. გავაცინგლიანებ, დორბლით შევსვრი, заслюнить, вымуслить, (გავდორბლიანდები), ზ. ვდ. დორბლით შევისვრები, заслюниться.

გადრა (ვუდრი, -დარე), ზმ. შევუტოლებ, მივამსგავსებ, შევადარებ, уподоблять, подражать.

გადრგინვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰპენტავ, взбивать вату, საბ. ლ.

გადრევა (ვსდრევ, -რიკე), ზ. მ. გავხრი, გადუნავ, გავჰკეც, выгибать, მოვაშორებ, მივაქცევ მივარიდებ, განვაყენებ, уклонять, удалять. устранять; ვეფხვ. 924; სამ. ვატ. შესავ. გავიდრეკ მკლავსა, протянуть руку; სეილ. 209; **გადრკომა**, ვი სარჩელსა, уклоняться отъ суда, საბ. მოსესი 4; **განდრეკილი**, მიმ. მორიდებული, устраненный, ქილ. 541, 648, განდრეკილად სლვა, идти косвеннымъ путемъ, ვისრ. 120, **გადრკვილება**, ს. გარიდება, уклончивость, отступленіе, **გადრ-**

კომა (განვსდრკები), მოვიხრები, მოვიღუნვი, погнуться, სიბრძ. 121; უკან დავსდგები, попятиться, отдать назадъ; 2 ქართ. 481; გამიდრკება, измѣнить мнѣ, ვისრ. 119.

გადუმება (ვდუმდები), ზოგ. გავჭრუმდები, замолчать.

გადრეხა (ვ), ზ. მ. გავლეს, გავსრეს, тереть.

გადუნება (გავადუნებ), ზ. მ. მოვუშვებ, ослабить натянутое.

გადუღება (ვა), ზ. მ. მოვადუღებ, вскипятить.

გადუხჭირება (ვა), ზ. მ. დავასახიჩრებ, გავამახინჯებ, уродовать.

გადღვება (ვჰ), ზმ. განჯღრევა, взбалтывать.

გადღლუვება (ვა), ზ. მ. ცუდად გათხუნა, გაწყალება ნახარშთა, разжижать; (გადვღლუვდები), ზ. ვდ. გავწყალდები, разжидѣть.

გაე, ბძან. სქესი ზმნისაგან გასვლა, ვეფხ. 1524; ступай, поди.

გაეკლიანება (ვა), ეკლიან შევიქმ, дѣлать тернистымъ, иглистымъ, (გავეკლიანდები), ზ. ვდ. ეკლით შევიმოსები, покрываться терніемъ, ქილ. 650.

გაელვა (ვიელავ), ელვას გამოვაკრთობ; ზმ. сверкнуть.

გაელვარება (ვა), გავლესავ, გავაკრკიალებ, полировать, наводить лоскъ; лощить, (გაველვარდები) ზ. ვდ. გავჭკრკიალდები, ვჭბრწყინავ, блистать, **გაელვარებული**, მიმ. полированный.

გაელმება, გაელმა (გავიელმი, -მებ), ზ. მ. ქვისათვის: ვბრკიალებ, о камняхъ: давать отливъ, отблесы, ქილ. 625.

გაერბოიანება (ვა), ზ. მ. ერბოს შევჰსცხებ; обмаслить; (ვერბოიანდები), ზვდ. обмаслиться.

გაერთგულება (ვა), ზ. მ. ერთგულ გავიხდი, сдѣлать кого преданнымъ, (ვუერთგულდები), ზ. ვდ. ერთგული გავუხდები, дѣлаться преданнымъ, ქილ. 595.

გაერთება (ვა), ზ. მ. შევაერთებ, შევრთავ, შემოკრებით ზიარვჰყოფ განშორებულთა, сливать во едино, соединять, сравнять, პირი მიწას გაერთა, упалъ на низъ; რუსუდ. 760; 367; გაერთეს ფიცი და პირი, поклялись другъ другу и уговорились, გორგ. 140; (გავიერთებ), ზ. მიჩ. გავიწყობ, გავიმეგობრებ, сдружиться съ кѣмъ, (გავერთდები), ზ. თვ. ერთხმა, ერთსული შევიქმნებით, соединяться, сливаться, ქილ. 404; ქიმ. 105; გორგ. 151; (გავუერთდები), ერთსულ შევექმნები ვისმე, согласоваться съ кѣмъ, ქილ. 487; -რთებული, მიმ.

გაერთპირება (ვა), ზ. მ. დავათანხმებ, согласовать, (გავერთპირდები), ზ. ვდ. დავეთანხმები, согласоваться.

გაერთსახება (ვა), ზ. მ. ერთს სახეს მივსცემ მრავალთა; дать одинъ видъ многимъ, (გავერთსახდები), ერთს სახეს მივიღებ, принять общій видъ, კავშ. 260.

გაერისთვება (ვა), ზ. მ. ერისთავად გავხდი, сдѣлать кого воеводою, (გავერისთვდები), ზ. ვდ. ერისთავად შევიქმნები, стать воеводою.

გაეშვა (ვეშავ), ზ. მ. ეშვით გავლეს, выполировать.

გაეშმაკება (ვა), გავაოსტატებ, ухищрять.

გავა ს. ხვასტაგთა ზურგის დასასრული, თეძოს ძვლებიდამ ორსავე მხარეს; у животныхъ: задъ, конецъ хребта; огузокъ.

გავა (მგავა, გგავა, გავგა. ჰგავა; მგავოდა, გგაოდა მდაბ. მგამა; გაგვა, ჰგამა, მგამოდა და სხ. ნაცვ გასვლა გავალ გამივა, გაუა), ზ. მიჩ. მენაღვლება, დავსდევ, имѣть нужду, заботу, ვეფხ. 503, არად ჰგაოდის, არ ნაღვილობდის, არად მიაჩნდა, не тужилъ, небезпокоился, რა მგამა, какая мнѣ нужда, что мнѣ за дѣло, რაგაგვა, რაგრჯის; какая тебѣ нужда, რუსუდ. 808, არა გაგვა არა გრჯის, нѣтъ тебѣ нужды, нѣтъ тебѣ заботы о томъ, ქილ. 556; ვეფხ. 1330; ვეფხ. 788, არა მგამა, мнѣ нѣтъ нужды, ვეფხ. 317; 503; 745; 788; მოურავ. 279; დარეჯ. 93, 146—6.

გავაზი (სპარს.), ს. შავარდენი, коршунъ, ბიანკ. ლ. ვეფხ. 113; ქილ. 278; ყარამ. 67; ბუნ. ლ.; олeній рогъ, ირმის რქის ძირი, ს. ლ.

გავაზური, მაგ. -აცამი, сортъ персиковъ, ბუნ. ლ; საბ. ლ.

გავაკება (ვა), ზ. მ. გავასწორებ, გავაშანდაკებ გზას. сравнять (дорогу). (გავაკდები). ზ. ვდ. გავშანდაკდები, сравняться, ვისრ. 34; მრავ. 29, 106; ერისთ. 36, გავივაკებ, сходить, спускаться на равнину, მრ. 50.

გავალაკი, ს. სარეცელთ გარდასაფარებელი, საჩრდილობელი, одръ, балдахинъ, ქებ. 3—9; ქილ. 689, ზოგჯ. სარბენელი, балконъ.

გავალება (ვა), ზ. მ. გავავასესხებ ფულს, отдавать деньги на проценты, სამ. ვახტ. 124.

გავალო, ს. ხმელი ქლიავი გინა ალიბუხარი, сушеная слива, ბუნ. ლ. საბ. ლ.

გავაქკაცება (ვა), ზ. მ. გავამხნევ, ободрять, внушать мужество, (გავაქკაცდები), ზ. ვდ. ვაქკაცი გავხდები, возмужать, გუჯ. 29.

გავარდნა, სზ. თოფის გავარდნა, выстрѣлъ изъ ружья; (გავვარდები), ზ. ვდ. დავვარდები; გავსცვივი; გავიცურცნები, გავისრიალები, გავსხლტები; გავიჭრები, გავალ გაქცევით; выпадать, выскользать, вываливать, выбѣгать; выпалить; იოან. 15—6; გავარდა თოფი, ზარბაზნი, выпалила пушка (ружье); ველად გავარდა, пустился по полю бѣжать, დავრ. 175; ძირი გავარდა, отвалилось дно, გავარდა ხმა, разнесся слухъ, ჯანი გავარდეს, пусть терпитъ, მელანი გავარდება ქაღალდში, бумага протекаетъ, ხმალი გაუვარდა ხელიდამ, шпага выпала у него изъ рукъ, გაუვარდა ფეხქვეშ, проскочилъ подъ ноги, რუსუდ. 687; გამვარდა ხელიდამ, я выронилъ изъ рукъ. **გავარდნილი**, მიმ. სახელ-გავარდნილ კაცი, человѣкъ извѣстный, ტყეში გავარდნილი, бѣжавшій въ лѣсъ.

გავარსკვლავება (ვა), ზ. მ. ვარსკვლავად გავხდი, обратить въ звѣзду, ორი კვირის მთვარებობა ჩემი გაამასკვლავა (გაავარსკვავა), ვისრ. 127.

გავარჯიშება (ვა), ვახელოვნებ, ვასაქმებ, упражнять (ვი), твердить, упражняться.

გავახშება (გავა) ზ. მ. ფულს სესხად მივსცემ, отдавать деньги на проценты.

გავაქილება (ვვაქილდები), ზ. ვდ. გამოვესარჩლები, защищать.
გავაქსვა (ვა), ზ. მ. ვაქს წავუსვამ, ваксить.
გავაჭრება (ვა), ზ. მ. გავჰყიდი, продавать, ალექ. 83; ქართ. 70, 1 ც.
გაველება (ვა), ზ. მ. გავაველურებ, дѣлать одичалымъ, (ვველდები), ზ. უ. გაველურდები, одичать; გავსწორდები, дѣлаться ровнымъ, ვისრ. 42; -ლებული, одичалый, ერისთ. 13.
გაველურება (ვა), ზ. მ. გავაველებ, дѣлать одичалымъ, (ვველურდები), ზ. ვდ. გავქსუვდები, одичать, დან. 11—11; ანდრ. 83.
გავერაგება (ვა), ზ. მ. ვერაგად გავხდი, сдѣлать кого разбойникомъ; (გავერაგდები) ზთვ. сдѣлаться разбойникомъ.
გავერანება (ვა), ზ. მ. გავაოხრებ, опустошить.
გავირება (ვა), ზ. მ. გავაბრიყვებ, одурачить; (ვვირდები), ზთვ. одичать.
გავერცხლება (ვა), ზ. მ. ვერცხლად შევიქმ, превратить въ серебро, ქიმია 108.
გავეშება (ვვეშდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები, разсвирепѣть.
გავითარება, ნ. განვითარება.
გავიწროვება (ვავი), ზმ. დავავიწროვებ, съузить.
გავლა, განვლა სზ. прохожденіе, проходъ; განვლა სწავლაში, пройтти школу; განვლა რაზმისა, пробить строй; ქართ. 267: გავლა სამართალში находиться подъ судомъ; სიგ. ჩოლაყ. 19; (გავალ, გახვალ, გავალს, მდაბ. გავა; გავედ, გახვედ, გავიდა), ზუ. გარეთ გამოვალ; выходить; გავალ მისაგებებლად, выхожу на встрѣчу; გარეთ გავიდა, ушелъ со двора; თავს-გავალ, забываюсь, позволяю себѣ; განვედ, ступай, выходи; განვიდეთ წიაღ კერძო ცბისა; переплывемъ озеро; ლუკ. 8—22; თუ ცოლი განვიდეს ქმრისაგან, если жена оставитъ мужа, საბ. ბერძნ. (გავვლი, გავვლე; გავივლი ან გავიარ, გავიარე), წარვვლი, წარვივლი, ჩავივლი, проходить, миновать, მირ. 101; ზამთარი გავიდა, зима миновала; გავივლი კარსა, пройтти двери; ვეფხ. 563; გულში გავივლი, подумаю про себя; (გავუვლი), ზმიჩ. ჩავუვლი, проходить мимо, заходить; ქილ. 242; გზა გაუვლის, мимо проходитъ дорога; ქილ. 144; (გავდივარ, გადიხარ, გადის), ზვ. გავალ; გავვარდები, მაგალ. მელანი ქაღალდს; проходить; протекать, напр. бумага; სავაჭრო კარგად გადის, товаръ хорошо раскупается; (გამივა, გაგივა, გაუვა, მდ. გაუა), ზვმ. მაგალ. ხარჯი არ გაუვიდა, ничего не издержалъ; სიტყვა გამოვა, уважаютъ мое слово; **გავლილი**, მიმ. прошедшій; **გასავალი**, проходъ; შესავალი და გასავალ, входъ и выходъ; **გამვლელი**, прохожій; ნ. განსვლა.
გავლება (ვა), ზმ. გავატარებ რაშიმე, провести, მახვილი ზურგშიგან გაავლო, насквозь пронзилъ спину мечемъ; დარეჯ. 128, გავავლებ ღობეს, поставить заборъ; გავავლებ ან გავუვლებ ხაზსა, провести черту; გავავლებ ორნაცსა; провести борозду, ქილ. 673; გავავლებ წყალში, полощу; გავივლებ პირსა, полощу ротъ; გულში გავივლებ, подумаю про себя, **გავლებული**, მიმ. მაგალ. წყალში, полосканный, გასავლებელი, полоскательный.
გავლენა, სზ. გაგონება, ყურად-ღება საქმისა; ზედ-მოქმედება (გავლენა იხმარების ზნეობითად, გარნა ზედ-მოქმედება ბუნებითად, (მაგალ: გავლენა აქვს ხალხში, онъ имѣетъ вліяніе на народъ), вниманіе; уваженіе; вліяніе; გავლენა ბრძანებისა, исполненіе приказа, ქილ. 70; ვეფხ. 771, 773, 927; გავლენა სათხოვრისა, уважить просьбу чью, ქილილ. 771; გავლენით სამსახური, ревностная служба, ალბ. 72, 173; (ვა), ზ. მ. გავიყვან, გავასხამ, вывести, выслать, იერემ. 26—22; დაბად. 3—23, 24, 58; 8—5; გავავლენ ბძანებასა, издать приказъ; ალბ. 22; 2 ქართ. 268; (ვუ, ვი), ზ. მიჩ. შევისმენ, აღვასრულებ ვისისამე საჩივარსა, თხოვნასა, внять, уважить, ალბ. 35; 137; გავივლენ გულში, подумать, რუსუდ. 328; განმავლენით, вышлите меня, დაბად. 24—87; ჩემნი საქმენი გცოდნიან და გაგივლენიან, ты зналъ всѣ мои дѣла и обращалъ на нихъ все свое вниманіе, ვისრ. 144, ვეფხ. 150, **გავლენილი**, მიმ. уваженный; **გასავლენი გულში**, дума, **გავლინება** (ვა), ზ. მ. высылать, выгонять, (ვივლინები), ალბ. 44; დაბად. 44—2; ბარუქ. 2—25; высылаться.
განვლტომა (განვლტები), ზ. ვდ. გავხტები, отскочить, იეზეკ. 19—20.
განვრდომა (გავვარდები), ზ. ვდ. დავვარდები, დავსცვივი; გავიჭრები, გავალ გაქცევით; განვსდგები, უკუვდგები; выпадать; выбѣгать; отпадать, измѣнять; მარკ. 1—63; 2—31; ქილ. 422, გალაც. 5—4; მამულისაგან განვივარდები, изгоняться изъ отечества; განვრდომილ-ვარ, я бѣжалъ, **განვრდომილი**, отпалый.
განვრცელება (ვა), **განვრცობა** (ვა), განვაფართოვებ, განვაგანიერებ, расширять, распространять, (განვრცელდები, განვივრცები) ზ. ვდ. распространяться, მარკ. 1—9; -განათლებისა, распространять просвѣщеніе, მარკ. 2—123; იერემ. 51—58; დაბად. 26—22; განვრცობილი, მიმ. распространенный.
გავსება (ვა), ზ. მ. ავავსებ, შევასრულებ, наполнять, გავასუქებ; გავამდიდრებ, утучнять; обогащать, ვეფხ. 593, გამავსებ, ზ. მიჩ. აღმავსებ, გამამდიდრებ, ты обогащаешь меня, გამივსებ ღვინით ჭიქას, наполняешь мой стаканъ виномъ, მზე გამავსებს, მზევე გამლევს, отъ солнца (возлюбленной) зависитъ дать мнѣ возможность пополнѣть или ввергнуть меня въ худобу; ვეფხ. 957; (გავიმსები), ზ. ვ. ავივსები, наполняться, გავსუქდებ; მოვიწიფები, полнѣть, развиваться; მთვარე გაივსო, луна народилась, **გავსილი**, მიმ. -მთოვარე, полная луна, **გავსილობა**, ს. полнота.
გაზა, გაზავი, ს. წვივთ ნაკუთლის მსხვილი ძარღვი დასასრული ქუსლთანა, ахилова жила, сухожилье или тяжъ, связывающій пятовую кость съ икровыми мышцами.
გაზავება (ვა), ზ. მ. ალვაზავებ, გავხსნი, გავიქმ; растворять, разбавлять; (ვიზავები), ზვ. გან-

ვიქნები, გავიხსნები, растворяться, იგავ. 23-32; **გაზავებული**, მიმ. растворенный; **განზავებულება**, ს. растворимость. [ფილ.

გაზანგო, მცენ. вика, журавлинный горохъ, პაც.

გაზანცვება, ნ. **გაზარმაცება**.

გაზანდარანი ადლი, ს. метръ (мѣра); ნ. ადლი.

გაზარინელი, житель г. Газневи, ანდ. გაზარინელი თათარი კოჭის თავს მეცილებოდა, газаринскій татаринъ оспаривалъ у меня поросячью голову.

გაზარება (ვი), ზ. უ. შეჰკრთები, თავზარი დამეცემა, ужаснуться, რუსუდ. 629.

გაზარმაცება (გავზარმაცდები), გავზანცდები, излѣниться.

გაზაური, ს. ერთგვარი ატამი, одна изъ породъ абрикосовъ, ერის. ლ.

გაზაფხული, ს. წლის ნათხალი საშუალი ზამთრისა და ზაფხულისა, რომელ არიან სამნი თთვენი: მარტი, აპრილი და მაისი; весна.

გაზაფრანება (ვა), ზ. მ. ზაფრანის ფერად გავხდი, заставить пожелтѣть, ვისრ. 193; (გავზაფრანდები), ზაფრანის ფერად შევიცვლები, пожелтѣть, ვისრ. 193; **-ნებული**, пожелтѣлый.

გაზახება (გავსზახებ), ზ. უ. გავჰყვირი, кричать кому, (ვუ), ზ. ვ. выслать противу кого, ნ. გაძახება.

გაზდა, გაზრდა (გავზდი, გავზრდი, გავზარდე), ზ. მ. აღვზრდი; გამოვჰკვებ; აღვაორძინებ, მოვიყვან მცენარეს, воспитывать, вскормить; растить; გავუზრდი შვილის, воспитываю его сына, (გავიზრდები, -ზარდე), ზ. ვ. воспитываться, вырости, შენ გაზდას, пожалуйста, შენმა გაზდამ, клянусь тобою, **გაზდილი**, მიმ. **განაზარდი**, воспитанный; рослый, -კაცი, благовоспитанный человѣкъ, **გასაზრდელი**, ზედ. воспитательный, **გამზრდელი**, ს. кормилецъ; воспитатель, **გაზდილობა**, воспитаніе, вѣжливость, ვისრ. 191; **გაზდევინება** (ვა), ზ. მ. заставить воспитать кого.

გაზეება, ს. ზ. აღმატება, უაღრესობა, превосходство, ქარ. 1, ც. 268.

გაზევა, ნ. გაწევა; **გაზეული**, მიმ. натянутый, ვისრ. 102.

გაზეთება (ვა), ზ. მ. ზეთად გამოვხდი, обращать въ масло, ქიმ. 79; (ვზეთდები), ზ. თვ. ზეთად შევიქმნები, обращаться въ масло.

გაზევა ნ. **გაწევა**.

გაზეთი, ღლიური უწყება, газета.

გაზეთიანება (ვა), ზ. მ. ზეთში შევსვრი, замаслить.

გაზელა, ზ. დაზელა, мѣсить.

გაზეპვა (ვჰ), ზმ. ვჰსტკეპნი საზეპელით, утрамбовывать.

გაზეპირება (ვი), ზ. მ. ზეპირად დავისწავლი, вытверживать, выучивать на изустъ.

გაზერგნა (ვზერგნი), ზ. მ. ფეხით დავსტკეპნი, истоптать ногами, ნახე დატკეპნა.

გაზვავება (ვა), ზ. მ. გავაამპარტავნებ, внушать гордость, (ვზვავდები), გავაამპარტავნდები, ზ. ვდ. возгордиться.

გაზვიადება (ვა), ზ. მ. ზესთა ვჰმჩნეობ, მაღლობით გამოვაჩენ, внушать гордость, высокомѣріе; (ვი თავსა), заупрямиться, (ვზვიადდები), ზ. ვდ. ზესთა ვმჩნევობ, მაღლობით ვიქცევი, высокомѣрничать.

გაზი, ს. მარწუხი, клещи.

გაზი, ზმნ. სქ. ზმნისაგან გასწი, ე. ი. წადი, ступай.

გაზი, ს. ფიზიკ. ჰაეროვანი სინოტივე, газъ.

გაზიარება (ვა), ზ. მ. თანა ზიარვჰყოფ, მონაწილეობას მივსცემ, გავაერთებ, გავაზოგებ, обобщать, пріобщать, присоединять; единить, дѣлать общимъ; сливать, -ხმისა, сливать голоса. ვეფხ. 446, (ვი), ზ. მიხ. გავიერთებ, присоединять; ცეცხლი გაიზიარეს, ცეცხლი ან მწუხარება საზიარო გახადეს, печаль стала общимъ, ვეფხ. (გამიზიარებ), ზ. მიხ. მონაწილედ მყოფ. дѣлаешь меня соучастникомъ; ვეფხ. 393; (ვუ), ზ. მიხ. გავუერთებ, дѣлать общимъ, ვეფხ. 177; ციმ. 59; ჩონგ. 142; რომ ფიქრი ვანდო და გრძნობა ჩემი განვუზიარო, чтобъ я могъ повѣрить ему свою задушевную тайну, и слить мои чувства съ его чувствами; ყურთა ხმა გაეზიარა, въ ушахъ моихъ сливалось ихъ пѣніе, ციმოთ. 59.

გაზიანება, ნ. დაზიანება.

გაზიდვა (ვჰ, ვი), ზ. მ. გამომაქვს, გამოვიტან, გავათრევ, выносить, выбирать, вытаскивать; тянуть; (ვიზიდვი), ვ. გავიტანები, быть вынесену, ცხენი თავს გაიზიდავს, ე. ი. თავს წაიღებს, ქილ. 629; лошадь закусываетъ удило; (განვეზიდები, ზ. თვ. выноситься, გაზიდვა მავთულისა, вытягивать проволоку, გაზიდვა ნავით, перевезти на лодкахъ, **განზიდული, განაზიდი**, перенесенный; გაზიდული ხაზი, протянутая черта, **-წარბი**, протянутыя брови, დავრ. 17; **გამზიდველი**, თავისა, ქილ. 629, рвущійся на свободу.

გაზითვა (ვ), გამზითვა ნახე.

გაზიზილავებული თვალი, ე. ი. თვალი გაწირპლიანებული, თამარიან. III, нагноенный глазъ.

გაზირი, ს. მისანი, вѣщунъ, ქართ. ცხოვ. 133.

გაზმორება (ვი, მა), ზ. უ. ზმორებას დამწყებინებს, вытягиваться.

გაზოგება (ვა), ზმ. გავაცალკევებ, გავჰყოფ, გავაკერძოებ; разобщать, отдѣлять, ქართ. 179; დავით. 54—24; **განზოგებით**, отдѣльно.

გაზომა (ვჰ), ზ. მ. ზომას ვსცნობ, измѣрить, (ვიზომები, -მვი), ზ. ვ. измѣряться; მათ ერთმანეთი თვალით გაზომეს, они окинули взглядомъ другъ друга, დარეჯ. 172.

გაზრახ, განძრახ, ზზ. განგებ, нарочно.

გაზრახება (ვა), ზ. მ. აღრითვე ვაცნობებ, предупреждать, надоумить; (ვიზრახები), ვნ. предупреждаться, ქარ. 1, ც. 216.

გაზრახვა, განზრახვა, ს. ზ. намѣреніе, предположеніе; умыселъ; размышленіе, совѣщаніе; (განვიზრახავ), ზ. უ. განვიგულებ, წინა აღვირჩევ; ვაპირებ; განვსჯი, ვჰფიქრობ; вознамѣриться, задумать, замышлять; думать, размышлять; ვეფხ. 420; ქილ. 340; არა გაგიზრახავთ ბრძოლასა, мы не совѣтуемъ дать сраженіе, ქართ. 15, 2 ც. განგიზრახავს, ты предположилъ себѣ; ლომა გან-

ზრახვა, тайный совѣтъ, ისაი 14—25; განმაზრახა, онъ предупредилъ меня, (განვიზრახები), ზ. ვ. вознамѣриться, задумать, обживаться, მაც. 21—24; განზრახვა ბოროტისა, замышлять недоброе, ლუკ. 11, 53, (განვეზრახები), ზთვ. передать свои мысли кому; განზრახული, მიმ. предположенный; გორგ. 191, **განმზრახველობა**, **განზრახულობა**, ს. намѣреніе.

გაზრდა, ნ. გაზდა; **გაზრდილობით**, воспитаніемъ, ალ. 31.

განზრქელება (ვა), ზ. მ. გავამსხვილებ, გავათქვირებ, утолщать; сгущать; (განვზრქნები), ზვდ. გავსქელდები გავთქვირდები, გავმსხვილდები, толстѣть, густѣть.

განზრქნა (ვზრქნები, -ქენ), ზ. უ. გავსქელდები, გავსთქვირდები, толстѣть, жирѣть, გასქელდების გული, черствѣетъ сердце, მაც. 16—15.

გაზუზლვა, **გაზუზლლვა** (ვა), გავსწუწავ, обрызгать.

გათავადება (ვა), ზმ. თავადად გავხდი, თავადობას მივუბოძებ, возвести кого въ княжеское достоинство.

გათავება (ვა); შევასრულებ, დავასრულებ; აღვასრულებ, окончить; исполнить, საზოგ. ლაპარაკში; ილაჯს გავუწყვეტ, ძრიელ შევაწუხებ; წავახდენ, доводить до крайности, стѣснять; утомлять; губить, რუსუდ. 373; ბძანებას გავათავებ, исполнить приказъ; ქართლ. 2, ც. 526, გავათავებ ანდერძსა, оставить въ силѣ завѣщаніе, ალ. 57; ჭმუნვა გაათავებს კაცსა, печаль сушитъ человѣка, ვეფხ. 812, ბატონის რისხვამ ასე გამათავა, вотъ до чего довелъ меня гнѣвъ барскій, ალექ. 173; გამითავებ პირობას исполнишь данное мнѣ слово, გორგ. 117; ქილ. 265; (ვუთავებ სიტყვას, პირობას), исполнить обѣщаніе, გორგ. 120; სამ. ვახტ. 160, ქილ. 323; (გავთავდები), ზ. ვდ. შევსრულდები; აღვსრულდები; ილაჯი გამიწყდება, оканчиваться; исполняться; выбиваться изъ силъ, умереть, რუსუდ. 919; ბუჟ. 14; გავუთავდები, исполняться, გაუთავდების ნატრვა, желаніе его исполняется, გორგ. 288; სამ. ვახტ. 234; მომავალთა მეფეთაგან ასე გაგითავდეს, да исполнится это и отъ будущихъ царей, ბუჟ.; **გათავებული**, მიმ. **გათავებული**, **და გასათავებული სიგელი**, грамота неизмѣнная и впредь неизмѣняемая; გათავდა პაემანი, срокъ прошелъ.

გათავდება (გავუთავდები) ზ. ვდ. თავდებად დავუდგები, поручиться.

გათავთხელება, обмелѣть.

გათავისუფლება (ვა), ზ. მ. თავისუფლობას მივსცემ, освобождать, давать свободу, (ვთავისუფლდები), ზ. ვდ. თავისუფლობას მივიღებ, освобождаться, получать свободу, **განთავისუფლებული**, მიმ.; освобожденный; **განმათავისუფლებელი**, освободитель, განვთავისუფლდები разрѣшаться отъ бремени.

გამათავსუფლებელი, освободитель.

გათავისწინება (თავი გაითავისწინავე), ზ. ვ. მარტო დავჰყოფ, уединяться, ვეფხ. 170.

გათავხედება (ვა), ზ. მ. შეუპოვარ ვჰყოფ, გავალაღებ, дѣлать кого нахальнымъ, (ვთავხედდები), ზ. ვდ. становиться нахальнымъ.

გათათრება (ვა), ზ. მ. გავამახმადიანებ, გავაურჯულოვებ, обусурманить, (გავთათრდები), ზ. ვდ. გავმახმადიანდები, принять магометанскую вѣру.

გათათხვა (ვჰ), ზ. მ. გავსვრი; სახელს გავუტეხ; замарать; обезславить.

გათამამება (ვა), ზ. მ. გავაბედვინებ, გავაკადნიერებ; გავრყვნი, წავახდენ, дѣлать смѣлымъ; баловать, (ვთამამდები), ზ. ვდ. შეუპოვარი შევიქმნები, осмѣливаться, дерзать, დავრ. 2; რუსუდ. 254; 478.

გათამაშება (ვითამაშებ), разыграться, სყილ. 236, (გავუთამაშდები, -დი), ზ. ვდ. заигрываться, სახე გაუთამაშდა, лице его прояснилось; ივერია № 1 გვ. 69.

გათანასწორება (ვა), сравнять, выровнять.

გათანგვა (ვ), ზ. უ. შევიხუთვი ზჭვალისა და სენისაგან, быть одержиму болью; ბუნ. ლ.

გათარხნება (ვა), ზ. მ. განვათავისუფლებ, освобождать, გაგვითარხნებია, мы освобождаемъ, ბუჟ. 10.

გათაყვანება (ვეთაყვანები), ზ. ვდ. თაყვანსა ვსცემ, поклоняться, დარეჯ. 4, ბ.

გათახსირება (ვა), ზ. მ. დავაპატიმრებ, арестовать; ქართლ. 2, ც. 326; 327; ივერია № 3, 1878, გვ. 4.

გათბილება (ვა), разогрѣвать.

გათბობა (ვა), ზ. მ. გავათბუნებ, გავაცხელებ, согрѣть, (გავთბები), ზ. ვდ. გავცხელდები, согрѣться.

გათევა (ვა), -ღამეს გავატარებ ურულობით, бодрствовать всю ночь, ქართ. 314; ტიმოთ. 57, 122.

გათეთრება (ვა), ზ. მ. განვასპეტაკებ, თეთრად შევჰქმნებ, выбѣлить, (გავთეთრდები), ზ. ვდ. თეთრი შევიქმნები, выбѣлиться, становиться бѣлымъ.

გათეთქა, **გავსთეთქ-ქე**, ნ. თეთქა.

გათელა (ვჰ), ზმ. валять войлокъ и т. п.

გათენა (ვა), **გათენება** (ვა), ზ. მ. გავათევ, გავატარებ ღამეს უძილობით, бодрствовать во всю ночь, неспать, 2 ც. ქართ. 519; მარტ. 2—74, რა დღე მზემან განათენა, когда солнце освѣтило день, ვეფ. 672; ღამე ლაპარაკში გაათენეს, ночь провели въ разговорѣ; რუსუდ. 444; ღმერთმან ბნელი გამითენა, Богъ освѣтилъ мнѣ темную ночь, ვეფხ. 144; 1152; სად გაითენ აღდგომას, гдѣ будешь разговляться въ Свѣтлый день; (გავსთენდები, შემოკლ. გავსთენ, ლუკ. 21—54; 22—66; განთენა ანდრ. 78), ზ. უ. დილის სინათლე შემოდის, разсвѣтать, გავუთენდები გამითენდება იგივე გავთენდები; **გათენება**, სახელზმნა, разсвѣтаніе; разсвѣтъ, **გათენებისას**, на разсвѣтѣ, გათენებამდის, до разсвѣта, **განმათენებელი**, **გამათენი**, бодрствующій всю ночь, ვეფხ. 361, ერისტ. 31, **გათენებული**, მიმ.

გათესვა (ვ), ზ. მ. ვთეს აქა იქ, მიმოდავსთეს; განვაბნევ, განვფანტავ; გავჰყრი, გავჰსახლავ; сѣять по разнымъ мѣстамъ; разсѣять; разсыпать; разогнать; разселять; დაბად. 49—7; ქართ. 2, ც. 146; იერემ. 15—7, (განვითესვი, -სები), ზ. ვ. засѣиваться; разсѣяться, разсыпаться, разсе

ляться; ისაი. 32—3; ბარუქ. 3—10; დავით. 43—12; იერემ. 15—7; განსათესველად, для разсѣянія, იერემ. 34—18.

განთესლვა (ვ), ზ. მ. განვთეს, აქა იქ დავთეს, сѣять по разнымъ мѣстамъ; **განთესლულობა**, разсѣяніе, ისაი. 49—6.

გათვალიერება (ვა), ზ. მ. დავათვალიერებ, замѣчать.

გათვისება, ს. ზ. განკუთნვა, განსაკუთრება, შეთვისება, усвоеніе, присвоеніе; особенность, исключительность, **განთვისებითი**, ზედ. საკუთრებითი, собственный, исключительный, ლოლ. 30; კაცილ. 44; ციმოთ. 50; (ვი), ზ. მ. განვისაკუთრებ, შევითვისებ, усвоить, присвоить; подружиться, сойтись съ кѣмъ, ვეფხ. 1128; ქილ. 285, 351; (ვჳ), ზ. მ. გავასაკუთრებ, გავაცალკევებ, обособлять, კავშ. 326; (განვითვისები), ზ. ვ. განვისაკუთრები, усвоиваться, მტერი გამითვისდა, врагъ сошелся со мною, подружился, ქილ. 302; **განთვისებული**, მიმ. შეთვისებული; განუყრელი, усвоенный; нераздѣльный, исключительный, ლოლ. 81; კავშ. 289; მარც. 1—86; 2—74.

განთვისვა (ვი), ზ. მ. შევითვისებ, усвоить, მარც. 2—74.

გათქვეფა, -ფილი კვერცხი выпускная яишница.

გათვლა (ვუთვლი, -თვალე), ზ. მ. ანგარიშში ჩავუგდებ, გავუბრი, зачесть, расквитаться, რუსუდ. 795; სამ. ვახც. 190.

გათვისება (ვი), присвоить, воспользоваться.

გათიბვა (ვს), ზ. მ. გავსცელავ, скосить.

გათითხნა (ვ-ხნი, -ხნე), ზ. მ. გავსვრი, замарать, запачкать, (ვი-ნები), ზ. ვ. запачкаться, -ხნული, მიმ. запачканный.

გათლა (ვსთლი, -თალე), ზ. მ. მოვსთლი თხლად და სწორედ, გავრანდავ, გავჭოპოსნავ, გავსხლავ; срѣзывать; тесать, обтесывать; строгать, გათლა ქვისა, тесать камень, гранить; გავსთლი ძელსა, тесать бревно; -ბოლოკისა, очищать рѣдьку, **გათლილი**, მიმ; тесанный; **გამთლელი**, ს. гранильщикъ; тесарь, **გასათლელი**, гранильный.

გათოშება (ვა), ზ. მ. შევაციებ, заставить зябнуть, (ვიშები), ზ. ვ. შემცივდება, зябнуть, костенѣть отъ морозу, გათოშვილი, მიმ. озяблый.

გათოხნა (-სნი, -ნე), ზ. მ. დავბარავ, копать, рыть заступомъ.

გათრაშა (ვ), ზ. მ. გავთლი ქვას, гранить, -შული, მიმ. граненный.

გათრევა, სზ. თრევა, ლანძღვა, ругательство, (ვა), ზ. მ. გავიტან ან გავიყვან თრევით; გავლანძღავ, тащить, волочить; ругать, ვეფ. 808 (გავითრევ), тащить за собою, ანდრ. 40; (ვითრევი), ზ. ვ. быть таскану, обругану; (გავეთრევი), ზ. თვ. убираться, уходить, გაეთრიე, убирайся, ანტონ. 6—24, **გათრეული**, **განათრევი**, оттасканный; поруганный, **გასათრევი**, достойный руганія, საქმ. 14—19; ქართლ. 1, ტ. 367.

გათუება (ვა), ზ. მ. საეჭველად გავხდი გავაცრუვებ, дѣлать сомнительнымъ, ვეფხ. 1476.

გათუთქვა (ვჳ), ზ. მ. დავჭმდუღრავ; ошпарить.

გათუთხნა, ნ. გათითხნა.

გათქვეფა (ვჳ), შენჯღრევით განვაზავებ ნოტიოსა, взбалтывать, взбивать жидкость; ზოგჯ. ვარხევ, ვაზანზარებ, трясти, -კვერცხსა, сбивать яйца, თავი გამითქვიფა, ошеломилъ меня, ქიმ. 173, 235; ბაგ. 6, 86.

გათქვირება (ვთქვირდები), ზ. ვდ. растолстѣть, обрюзгнуть, заплыть жиромъ, ქილ. 354.

განთქმა (ვს), ზ. უ. ხმას დავაგდებ, разглашать, (გავითქმი), ხმა დავვარდება; სახელს მოვიგებ, სახელოვანი შევიქმნები, разглашаться; пріобрѣсти извѣстность; სახელგანთქმული, славный, извѣстный, ხიბრ. 84.

გათქრომა (ვთქვრები, -ვერ), ზ. უ. გავსტყუვრები, ძალიან ბევრის ვჭამ, наѣсться, налопаться.

გათხაპნა (ვ-ნი), ზ. მ. ცუდად გავსვრი, замарать.

გათხევა (ვჳ), ზ. მ. გავღვრი, выливать, განვაგდებ, განვაძებ, გავლალავ, изгнать, выгнать, выбросить, დავით. 49—1, 10; საქმ. 7—19; (ვა), ზ. მ. გავასხამ, გავღვრი, პირიდამ მასაქმებს, выблевывать, იგავ. 25—16; გამთხევ, ты выбрасываешь меня, იერემ. 16—13; გამთხიოვებ, იგივე გამთხევ; დავით. 59 — 1; (ვუ), ზ. მ. გავუყრი კეტსა, вложить, продѣть шестъ; გამოს. 22—7; რიცხ. 4—8, (ვითხევი), ზ. ვნ. выливаться; изгоняться, **გათხეული**, **განათხევი**, მიმ. вылитый; изгнанный, **განთხევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить вылить, სულს გავანთხევინებ, убиваю; სულმა გამათხევინა, я умеръ, ბუნ. კ. 79; 37.

გათხელება (ვა), ზ. მ. გავადღლუვებ. გავაჩხინტებ, გავაწყალებ, разжижать, წმინდა შევჰქმნი, დავაწვრილებ, დავაწმინდებ, рѣдить, тонить, (ვთხელდები), ზ. ვ. გავჩხინტდები, გავწყალდები; დავსწვრილდები, დავსწმინდები, жидѣть, рѣдѣть, тонѣть, ვეფხ. 725, რუსუდ. 303; **გათხელებული ოქრო**, расплощенное золото, ქიმია 61; **გაითხეს**, ე. ი. შეიმსუბუქეს, შეიმცირებ, შეიმოკლეს, გაითხელეს, уменьшили, ვეფხ. 1418.

გათხზვა, **გათხიზვა** (ვ), ზ. მ. გარდავაბამ ერთმანერთს, переплесть, перевить.

გათხოვა, ნ. **გათხოვნა**.

გათხლეშა (ვა), ზმ. шлепнуть.

გათხოვება (ვა), ზ. მ. მივსცემ დროებით, одолжать, давать на подержаніе, -ქალს, выдавать за мужъ, (ვითხოვები, ვთხოვდები), ქმარს შევირთამ, выходить за мужъ, **გათხოვილი**, მიმ. выданная, вышедшая за мужъ, **გათხოვილობა**, ს. замужество.

გათხოვნა, **გათხოვა** (ვითხოვ), ზ. მ. ხმალში გავიწვევ საბრძოლად გავიწვევ სარჯელად თამაშობათა შინა, შრომათა და მუშაკობათა, вызвать на поединокъ или въ состязаніе игры, работы.

გათხრა (ვსთხრი, -ხარე), ზ. მ. მოთხრა მიწისა ბარითა, вырыть, прокопать.

გათხუნვა (ვ), ზ. მ. გავსვრი, запачкать, замарать.

გათხუპნვა (ვ), ზ. მ. გავსვრი, запачкать, замарать.

გაი, **გაიმ**, ს. კერპის სახელი რომელსაც თაყვანის სცემდნენ ქართველნი ცეცხლთ მსახურების დროს; ეს კერპი აგრეთვე თაყვანის იცემებოდა მთელს სპარსეთში, როგორცა ჰსჩანს იერემიის წინასწარმეტყველებისაგან, 49—3; Гай, Ганмъ (идолъ), ზენდავესტაში.

გაი, ზმნისაგან გასვლა, გადი, წადი, ступай, поди прочь.

გაიაფება (ვა), ზ. მ. იაფად გავხდი, არ დავაძვირებ, не дорого цѣнить, дешевить, (გავიაფდები); ზვდ. подешевѣть, ვეხვ. 134; ანდაზა: ოდეს ცურვა გაიაფდეს აღარ ღირდეს არცა ჩირად, ვეფხ. 872.

გაიგივეობა, ს. ისიჯეობა, тождество, тожество, კავშ. 95, (გავიგივეობდები), ზ. ვდ. იგივე შევიქმნები, გავერთდები, отожествляться, дѣлаться тожественнымъ, сливаться въ одно, კავშ. 82, 95.

გაის, ზზ. გავლილს ამ მომავალს წელს, въ прошедшемъ или будущемъ году, გაის, შემოკლ. გაღის, ვეფხ. 755, ნ. განსვლა.

გაისელი, ზედ. შარშანდელი, прошлогоднiй.

გაისი, ს. დილის დასაბამი, გარნა დაისი საღამოს დასაბამი, разсвѣтъ, утренняя заря, განმ. ვეფხ. თეიმ. ბაქ. 230.

გაისფერება (ვა), ზ. მ. იისფერ შევიქმ, окрашивать въ фіолетовый цвѣтъ, (გავუისფრდები), ზ. ვდ. получить фіолетовый цвѣтъ, ვისრ. 87.

გაიძვერა, ს. გაქნილი, ადიდაში გამოყვანილი კაცი, пройдоха, прошлецъ, ჩონგ. 76.

გაიჭერა, ს. მათრეველა, потаскуха,

გაკადნიერება, გაკადრვინება (ვა), ზ. მ. გავათამამებ, дѣлать смѣлымъ, მოურავ. 411; (გავკადნიერდები, გავეკადნიერები), ზ. ვდ. შევჰბედავ; გავუთამამდები, осмѣливаться, дерзать, ვეფხ. 294.

გაკავება (ვა), ზ. მ. გავსჭიმავ, გავშლი; მოვრთავ; растягивать; нарядить; თამარ ბაქ. 137.

გაკაზმვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკმაზავ, მოვამზადებ; მოვრთავ, მოვამშვენიერებ, приготовлять; снаряжать, нарядить, убирать, (ვი-მები), ზ. ვ. снаряжаться, убираться, მარგ. 2—75

გაკათალიკოზება (ვა), ზ. მ. კათალიკოზად გავხდი, поставить каталикосомъ, ციმოთ. 106.

გაკაკვა (ვჰ), выгнуть, გავხრი.

გაკალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკალავ, лудить, 38 ბაგრ. ბაქ.

გაკანონება (ვჰ), ზ. მ. კანონს დავსდებ ცოდვის მონანებლად, налагать эпитимію, (ვიკანონები), ზ. ვ. подвергаться эпитеміи, наказываться, ზერძნ. სამ. 98, (ვა), ზ. მ. კანონად წესად დავსდებ, установлять, постановить что, საბ. ლ.

გაკაპასება (ვა), ზ. მ. გავარისხებ, злить, (ვჰკაპასდები), ზ. ვდ. გავრისხდები, злиться, сердиться.

გაკარგვა (ვჰ), ზ. მ. განვაგებ, გავარიგებ, управлять, располагать, распоряжать; (ვიკარგები), ზ. ვ. განვიგები, управляться, (გავეკარგები), ზ. თვ. გავეწყობი, გავემართები, შევემართები, противиться, противу стать; მაგალ. ღვთის განგებას ბრძოლა არ გაეკარგებით, ე. ი. არ გაეწყობის; ვისრ. 16, нельзя идти противъ Божіей воли.

გაკარვება (ვა), ზ. მ. გარდავასახლებ, переселять, ქილ. 596.

გაკახკახება (ვჰ, ვი), ზ. მ. ხმა მაღლა ვიცინი, ვხარხარებ, захохотать.

გაკაფვა (ვჰ), ზ. მ. მოვსჭრი, მოვსთლი, срѣзать, (ვიკაფები), ზ. ვ. отрѣзываться, (ვიკაფები, ვჰკაფდები), ზ. ვ. მოვსწყდები, ღონე მომაკლდება, утомиться, изнуриться, განვიკაფები ცნობით, изумиться, придти въ изступленіе, ქილ. 137, **განკაფული**, მიმ. изнуренный, განმკაფა შურმან, зависть привела меня въ изнеможеніе; მარგ. 2—68; დავით. 118—139; სამოსელი განმიკფდა, одежда моя обвѣтшала, 2 სჯული 8—4, იგავი 3—11, განმიკაფდა ხორცი, похудалъ въ тѣлѣ; ბარუქ. 3—11; რიცხ. 14—34; დავით. 17—46; 74—3.

გაკაცება, ს. ზ. კაცად გახდომა, вочеловѣченіе, (ვა), ზ. მ. კაცად გავხდი, კაცის სახეს მივსცემ, вочеловѣчить, дать видъ, образъ человѣка, საზოგ. გავზრდი, возрастить, (განვჰკაცნები, -ცდები), ზ. ვდ. კაცად გავხდები, მოვიწიფები, ვაჟკაცი შევიქმნები, вочеловѣчиться; возмужать, ქილ. 596; გორგ. 3, **გამკაცებელი**, მიმ. კაცად გამომყვანი, воспитатель, რუსუდ. 250.

გაკაცრიელება (ვა), ზ. მ. უშენს ადგილსა გავაშენებ, დავასახლებ ერსა, населить; გუჯ. 24; (ვ-ლდები), ზ. ვდ. населяться,

გაკაწრვა (ვჰ), ზ. მ. დავფხაჭნი, оцарапать.

გაკბენჩა (ვჰ), ზ. მ. გავჰკვნეტ, откусить.

განკფდომა (ვჰკფდები), ზ. ვდ. დავიხსნები, მოვსწყდები, изнуряться.

გაკეთება (ვა), ზ. მ. ვიქმ, შევიქმ; გავაახლებ, дѣлать, обдѣлать, обработать; поправлять, починять; составлять, ზოგჯ. გავამდიდრებ, ავაშენებ, надѣлять, обогащать, -ბუდესა, свить гнѣздо, გავაკეთებ საკურნალოთ წამლებსა, составлять лекарства; (ვჰკეთდები), ზ. ვდ. შევიქმნები; გავმდიდრდები, ავშენდები; გავმშვენიერდები, дѣлаться; обогащаться, дѣлаться зажиточнымъ; похорошѣть, пополнѣть; **გაკეთებული**, მიმ. зажиточный, **გაკეთებულობა**, ს. зажиточность, **გასაკეთებელი**, ზედ. подлежащій къ сдѣланію, **გამკეთებელი**, ს. дѣлатель, **გაკეთებინება** (ვა), ზ. სხმ. შევაქმნევინებ, заставить дѣлать, 2 ქართ. 436; გამიკეთდება, дѣлается для меня, სამ. ვ. 244.

გაკეთილ-შობილება (ვა), გაგპატიოსნებ, облагородить.

გაკეთროვნება (გავჰკეთროვნდები), ზ. ვდ. стать прокаженнымъ, **-ვნებული**, прокаженный.

გაკენკა (ვჰ), ზ. მ. выклевать, დედა ენა 79.

გაკენკრებული, ზედ. ფუცური, дряблый.

გაკერვა (ვჰ), ზ. მ. დავაკერებ, зашить, სიბრ. 102.

გაკეწვლა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ დავსჭრი, დავაწყლულებ, контузить, ვისრ. 352.

გაკეპა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკაფავ, срѣзать.

გაკერპება (ვჰკერპდები), ზ. ვდ. გავუჯიუტდები, заупрямиться; **გაკერპებული**, ზედ. остервенѣлый.

გაკერძოვება, ნ. განკერძვა.

გაკეცა (ვჰ), ზ. მ. გავდრეკ, გავხრი, выгибать.

გაკვალვა (ვჰ), ზ. მ. გზას გავილებ, проложить дорогу.

გაკვალადება, ნ. გაკვლადება.

გაკვეთა, ს. ზ. გაჭრა; განაკვეთი დასასწავლებლად ან სამუშაოდ; разсѣченіе; урокъ; (ვჰ), ზ. მ. გავსჭრი, განვკვეთ, გავხეჩ, გავხეთქ; მოვაშორებ,

გავაცალკევებ; განვსაზღვრებ, დავნიშნავ; разсѣчь, разрѣзать, разрубить; отрѣзать, отдѣлить; опредѣлить, назначить; დარეჯ. 11; მარტ. 2-96; ვეფხ. 1075; 2 ტ. ქართ. 293; ვისრ. 198; კაცშ. 4, გავჰკვეთ მღვდლობისაგან, лишать права священнодѣйствовать; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუნიშნავ, განვუსაზღვრებ, опредѣлить, назначить, -გასაკვეთსა, სამუშაოს, задать урокъ, работу, გავუკვეთ ულუფას, назначить содержаніе, დარეჯ. 2—119; (ვი), ზ. მიჩ. назначить себѣ, (ვიკვეთები), ზ. ვ. გავიპობი; გავისამზღვრები, დავინიშნები; გავცალკევდები; разрубаться, назначаться; отдѣляться, -მღვდლობისაგან, лишаться права священнодѣйствовать, სამართ. კათოლ. 16; რაც ხევი ჩაისდის შენ გაგიკვეთეთ, мы отрѣзали тебѣ всю землю, которая идетъ вдоль оврага, გუჯ. 6; **გაკვეთილი, განაკვეთი**, მიმ. разрѣзанный; отрѣзанный; назначенный; **გასაკვეთი**, урочный; назначаемый; **გაკვეთილობა**, ს. сѣченіе; разсѣлина, разсѣчка, დაბად. 15—17; იერემ. 34—20; отлученіе отъ вѣры, отрѣшеніе, დარლ. სომხების სარწმ. 114, раздѣльность, **გაკვეთინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить разсѣчь, დარეჯ. 150.

გაკვინიყება (ვა), ზ. მ. გავრყვნი, баловать, портить, გავჰკვინიყდები, ზ. ვდ. გავნებიერდები, изнѣжиться, რუსულ ქართ. ლ.

გაკვირვება, ნ. განკვირვება.

გაკვლადება (ვა), ზ. მ. განვამეორებ, გავახშირებ, возобновлять, повторять, ვეფხ. 773, 809, 1486.

გაკვლევა, ს. გარჩევა, разборъ, სამ. ვახტ. 103; (ვი), ზ. მ. გავარჩევ, разбирать, разсматривать, -**გზისა**, проложить дорогу, ქილ. 439.

გაკვნესა (ვი), ზუ. ვჰკვნესი, вздыхать.

გაკვნეტა (ვჰ), ზ. მ. კვნეტით გავჰსტეხ; разгрызть.

გაკიდება, გაკიდვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰფენ რას მე გასაშრობად: вывѣшивать; (ვა), ზ. მ. განვაშორებ, გავანაპირებ; მივხდი, удалять, устранять; лишать; отнимать; იერემ. 16—5, **არ კიდე გავაკიდებით**, არ განვეყავით წინა ალმდეგის თქმით, неотвергли, ვეფხ. 1228; გავუკიდებ მზესა, вывѣшивать на солнце, ბაგრ. ბ. 153; (გავეკიდები), ზ. თვ. გამოვეკიდები, გამოვედევნები, გამოვუდგები; ვეცდები რისისამე შოვნასა; гнаться, преслѣдовать; стараться получить что; ვეფხ. 903, 1372; ლაშქართაგან გაეკიდა, скрылся отъ войска. ვეფხ. 171; მეტად შორად გამიკიდნა ჩემნი ერთნი გონებანი. ჩემი ერთი ჰაზრი რომელიც ჭკუაში მქონდაო შორს დამიჭირაო, დამირღვიაო, ვეფხ. 515; мысль, которую я имѣлъ въ умѣ, онъ совершенно отвергъ.

გაკიდეგანობა (გამკიდეგანებია), удаленъ отъ меня, устаренъ, ვისრ. 87; გამაკიდეგანო, удалишь меня, ვისრ. 49. [117.

გაკივლა (გავჰკივი), ზ. უ. გავჰყვირი, кричать, ჩონგ.

გაკითხვა, ს. ზ. სამართალი, განბჭობა, გასამართლება, судъ, -ვის დღე, ან დიდი განკითხვა; день страшнаго суда, ანდრ. 65; რუსუდ. 403; (ვი), ზ. მ. გამოვიძიებ, გამოვიცნობ. გამოვჰკითხავ; დარეჯ. 96; ციმ. 103; გავასამართლებ, სამართალს გინა სასჯელს გავაჩენ ან მივსცემ; ფსალ. 9—8, 38; საქმ. 12—19; 25—20; გავარჩევ, გავსინჯავ საქმეს; დავძრახავ, გავჰკილავ; ფსალ. 7—9; 10—5; მათ. 7—1; რომაელ. 14—3; დავრ. 93; ვისრ. 162; გუჯ. 23; ციმ. 103; распрашивать; допрашивать; судить, выслушивать жалобу, входить въ разбирательство, разбирать; осуждать, хулить, опорочивать; განვიკითხავ თავსა, 2 კორ. 13—5, судить себя; изслѣдовать себя; მარტო გამიკითხე, დარეჯ. 139—2; спроси меня наединѣ; გამიკითხე, ვისრ. 162, разсуди меня, помилуй, განვიკითხავ გლახაკსა, რუსუდ. 407; подавать нищему милостыню, ღმერთმან გამიკითხოს, пусть Богъ накажетъ меня, ვეფხ. 661; (გავიკითხები), ზ. ვ. გავისამართლები, გავისჯები; დავისჯები; გამოვიკითხვები, судить; осуждаться: допрашиваться, საქმესა ჩემსა განიკითხავს მართალი მსაჯული, дѣло мое будетъ судить справедливый судья; ნუ განიკითხავთა, რათა არა განიკითხნეთ, не судите, чтобы не быть судимымъ; მატ. 7—1, **გამნკითხველი** გლახაკთა, подающій милостыню, **გამნკითხველი**, судья, **განკითხული**, მიმ. осужденный.

გაკივნა, ნ. გაწიწკნა.

გაკილვა (ვჰ), გავაცრიზავებ, გავაწბილებ, გავახიახებ, осмѣивать, охуждать.

გაკიცხვა (ვ), ზ. მ. განვჰქირდავ, ავიგდებ, ругать, поносить, порицать, (ვი-ხები), ზვ. быть обругану, სიბრძ. 96; მატთ. 27—31; თავი გავიკიცხე, обругалъ себя, ვეფხ. 623; 1095; 2 მეფ. 13-14: გავუკიცხავარ, онъ бранилъ меня, სიბრ. 146; რუსუდ. 668; **გაკიცხვა**, ругательство, порицаніе; განკიცხული მიმ. обруганный; **გამკიცხველი**, поноситель.

გაკლდევება (თავს გავიკლდევებ), ზ. ვ. თავის გავიმაგრებ, укрѣплять себя, ვეფხ. 915.

გაკმარება (ვუ), ზ. მ. თავს დავანებებ, перестать; (ვუ სიტყვას), ზმ. აღარ ვათქმევინებ, სიტყვას გავაწყვეტინებ; заставить замолчать; (ვა), ზმ. მასხარად ავიგდებ; осмѣять, ნ ჩ. ლ. ნ. სიტყვა: გაცრიზავება.

გაკმენდა, (ვჰ, ვი ხმასა), ზ. მ. გავჩუმდები, გავრინდდები, замолчать, не пикнуть, (ვიკმინდები), იგივე ბუნ. კ. 139; **გაკმენდინება** (ვა ხმას), ზ. მ. заставить молчать.

გაკნავა (ვჰ), ზ. მ. ძვალს გავხრი; გავსრეს, обглодать (кость), разминать.

გაკნატუნება (ვა), ზ. მ. ძვალს გავსტეხ კბილით, глодать кость.

გაკნაჭვა (ვ), ზ. მ. გავჰკრეჭ, остричь, корнать.

გაკნინება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, умалять.

გაკოპიტება (ვა), ზ. მ. შავად გავსთლი ძელს, вытесать въ чернѣ.

გაკორდება მიწისა (გავკორდდები), მიწისა კორდად გახდომა, логомъ поросли, იერემ. 2—31.

გაკორძება (გავჰკორძდები), затвердѣть, заматерѣть (о кожѣ); образоваться мозоли.

გაკოტრება (ვა), ზ. მ. კოტრად გავხდი, обанкрутить, (ვჰ-რდები), ზ. ვდ. კოტრი შევიქმნები, обанкрутиться.

გაკოცნა (ვჰკოცნი), ზუ. расцѣловать.

გაკრება (ვა), ზ. მ. გამოვიტან, ან გამოვიყვან კრეფით, выбирать, выносить, выводить, (გავჰკრებები), выбираться, выходить, ქარ. 1, ტ. 27; ისე 18—2.

გაკრენტა ხმისა, молчать, ხმისა გაკრენტით, молчкомъ.

გაკრეფა, იგივე გაკრება.

გაკრეხა (ვჰ), ზ. მ. გავსცარცვავ, ограбить.

გაკრეჭა (ვჰ), ზ. მ. გავრისავ, გავჰკვეც თმასა, остричь, (ვი-ჭები), ზ. ვ. остричься, (ვი-კბილებსა), скалить зубы, გაკრეჭილი მიმ.

გაკრვა, ხზ. გაკვრით ჰსთქვა, онъ сказалъ мимоходомъ; (ვჰკრავ, -ვჰკარ), ზ. მ. გავახვევ; გავარტყამ; გავჰკურცხლავ, სჩქაროდ წავალ; связать въ узелъ; пріударить, стегнуть; улизнуть, уйти; -კალამსა, черкнуть перомъ, ქილ. 88; -კბილსა, прикусить, призубить; ღედა ენა 45; გაჰკარ გააგდე, вытолкай; ქილ. 88, (ვიკრვი, ვიკარ), ზთვ, ხელით ვსტაცებ, ხელს დავავლებ, მაგალ. ხელი გაიკრა ხმალზედ, обнажилъ саблю; (ვუკრავ თავსა), вытурить, выгнать.

გაკრვა (გავაკრავ, -კარ), ზ. მ. მივაწებებ; გავჰხჭიმავ რაზედმე; наклеивать, натянуть на чемъ; (გავიკრვი, -ვიკარი), ზვ. прилѣпиться; (გავეკვრი, -კარი), прилѣпиться, прильнуть.

გაკრთობა (ვა), ზ. მ. ანაზდად გავაკვირვებ და შევაშინებ, изумлять, привести въ смятеніе, რუსუდ. 332; ვისრ. 33; (ვი ძილსა), прогнать сонъ, **გამიკრთო ძილი**, онъ мнѣ недалъ спать, (ვუძილს), заставить кого прогулять сонъ, გამაკრთობ, ვეფხ. 930, удивляешь меня.

გაკრთომა (ვჰკრთები), ზ. ვდ. ანაზდად გავჰკვირდები, და შევშინდები, изумиться, придти въ смятеніе, **გაკრთომილი**, მიმ. смущенный, **გასაკრთომი**, изумительный.

გაკრკიალება (ვი), ზ. მ. გავიბრწყინავ, блеснуть, (ვა), გავაელვარებ, лощить, наводить лоскъ, полировать.

გაკრძალვა, ს. ზ. გაფრთხილება, განმკაცრება, предостереженіе, (ვჰ), ზ. მ. გავაფრთხილებ, მოვარიდებ; შევინახავ, დავიცავ სიფრთხილით; предостерегать; оберегать, охранять, ქილ. 192, 597; 683; ვეფხ. 1283; (ვი-თავსა), остерегаться, (ვილვი, -ლვები), получить предостереженіе, (ველვი, -ლვები), ზ. თვ. остерегаться, удаляться, устраняться, запрещаться, ქილ. 238, საქმ. მოც. 6—4; კოლ. 4—2; ქართლ. 242; ანდრ. 10; კავშ. 262; ქილ. 252, 254; 93, 238; **გაკრძალული**, მიმ. осторожный, сдержанный, საქმ. 25—25; ლუკ. 23—10; დაბად. 34—25, ალექ. 31; ქილ. 238.

გაკსუვება, გაქსუვება (ვა), ზ. მ. განვაძვინებ; გავაქსუვებ; заставить дичать; дѣлать свирѣпымъ, (ვქსუვდები), ზ. ვდ. განვძვინდები, გავქსუვდები, дичать, свирѣпѣть, იეზეკ. 2—6.

გაკუზიანება (ვჰკუზიანდები) ზვდ. კუზიანი გავჰხდები; горбатѣть.

გაკუთნვა (ვჰ, ვუ), ზ. მ. განვუსაკუთრებ, დავუჩემებ, присвоивать; упрочить за кѣмъ что, ввести во владѣніе; გუჯ. 12, **განკუთნვით**, მიმ. განსაკუთრებულად, განთვისებულად, собственно, შავთ. 95; (ვი), ზ. ვ. განვისაკუთრებ, присвоить, **განკუთნვილი**, მიმ. усвоенный, სმ. ვახტ. შესავ. **განკუთნვილება**, ს. საკუთრება, принадлежность, собственность, დაბად. 15—11.

გაკულადება, ნ. გაკვლადება, ქილ. 197, 393.

გაკუპრვა (ვჰ), ზმ. კუპრს წავუსვამ, осмолить.

გაკურა, ნ. **გაკვრა**.

გაკუნძლვა, ნ. კუნძლვა.

გაკურნება (ვჰ), ზ. მ. მოვარჩენ, вылечивать, исцѣлять, (ვი-ნები), ზ. ვდ. მოვრჩენი, вылѣчиться.

გაკურცხლვა (ვჰ), ზ. უ. სჩქაროდ წავალ, გავჰკრავ, дать тягу, улизнуть.

გაკუშტება (ვა), ზ. მ. сердить, злить, გავარისხებ; (ვკუშტდები), ზ. ვდ. გავრისხდები, надуться, разсердиться, ვისრ. 46, 184; გამიკუშტდა, надулся на меня.

გაკუწვა (ვჰ), ზ. მ. დავსჭრი, испластать, изрѣзать. [разбить орѣхъ на двое.

გაკუჭვა (ვჰ), ზ. მ. გავხეთქ კაკალსა ორად, იმერ.

გაკფდომა, ნ. განკფდომა, погибнуть, რქლ. ნ. ჩ.

გალა, ს. მხალი დაწნული გასამხობლად; вязка зелени для сушки, ბუნ. ლ.

გალაგება (ვა), ზ. მ. გავიტან ბარგსა, выбирать, выносить, (ვლაგდები), ზვდ. გავებარგები, გამოვეზიდები, выбираться, переноситься, ვეფხ. 581.

გალავანი, ს. ზღუდე გარემოვლებული ეკკლესიათა, მონასტერთა, ქალაქთა, ციხეთა და მისთანათა, ограда, городская стѣна.

გალაზიერება (გავლაზიერდები), ზ. ვდ. ლაზიერი გავხდები, становиться ферземъ (шахм. игра), ქილ. 58.

გალაკი, ს. სადედოფლო საწოლი სახლი, спальня, შუშან. ცხოვრ.

გალალება (ვი), ზ. მ. წითელს ფერს გარდავცვემ, გავსწითლდები, краснѣть, ლაწვი გაილალოდა, румянецъ играетъ у ней на щекахъ, ვეფხ. 377; ქილ. 650.

გალალვა (ვ), ზ. მ. გავაგდებ, გავჰყრი, განვსდევნი, გავრეკ, прогонять, отгонять.

გალამაზება (ვა), გავამშვენებ, შნოს მივსცემ, украшать, (ვ-ზდები), ზ. ვდ. გავმშვენიერდები, становиться красивымъ.

გალანძღვა (ვ), ზ. მ. ვაგინებ, ავად ვახსენებ, ругать, бранить, ანტ. 4—13, **გალანძღვა**, ругательство.

გალაპარაკება (ვე-კები), ზ. თვ. ხმას გავსცემ. начать говорить сь кѣмъ; (ვი), заставить говорить съ самимъ собою, რუსუდ. 962, 963.

გალატოზი, (ხომხ.), ს. კალატოზი, ქვითკირით მაშენებელი სახლისა, каменщикъ, 4 მეფე 12—12.

გალაფვა (ვჰ), ზ. მ. ლაფს დავასხამ; загрязнить.

გალაღება (ვა), ზ. მ. გავაქეზებ, წავაქეზებ; გავრყვნი, წავახდენ; дѣлать наглымъ, смѣлымъ; баловать, нѣжить, (ვლაღდები, -ღნები), ზ. ვდ. გავქეზდები; გავირყვნები, становиться наглымъ; кичиться, гордиться; растлѣвать, портиться, 1 კორ. 4—6; 2 ქართ. 267; ტიმ. 21; გული გაულაღდა, сталъ наглымъ, ქილ. 226; **განლაღება**,

ხზ. гордость, наглость, 2 კორ. 12—20; **გალაღებული**, მიმ. წაქეზებული, надменный, смѣлый, наглый, კოლ. 2—18; 1 ტიმ. 6—4; 2 ქართლ. 267, -ვარ, быть наглымъ, ქართ. 1, ც. 3—62; დარეჯ. 24, **გალაღობება**, (გავლაღობდები), ზ. ვდ. ხუმრობას მოვჰყვები, начать шутить, ვეფხ. 1369.

გალაღლაღება (ვი პირს), ზ. მ. პირში გამოვივლებ, полоскать ротъ.

გალაყება (ვა), ზ. მ. გავრყვნი, წავახდენ, портить, -კვერცხსა, портить яйце, (გავლაყდები), ზ. ვდ. გავირყვნები, портиться, баловаться.

გალაყებული, მიმ. გარყვნილი, წამხდარი, порченный, -კვერცხი, болтунъ (яйце).

გალაშქრება (ვ, ვა), ზ. მ. სალაშქროდ გავისტუმრებ, отправить въ походъ, (ვი), ზ. ვ. სალაშქროდ წავალ, выступить въ походъ, რუსუდ. 708; გორგ. 261; **გალაშქრვა**, ხზ. походъ, ვისრ. 83, ხომხ. ხამ. 409; 2 ქართ. 324, ისაი 29, 7.

გალაჩრება (ვჰლაჩრდები), ზვდ. стать трусомъ, обабиться.

გალაჯება (ვა), ზ. მ. ფეხს გარდავსდგამ, шагать, (ვა, ვი), ზ. მ. ფეხებს გავშლი, გავსდგამ, растопыривать ноги, (ვილაჯები), ზ. ვ. растопыриться.

გალახვა (ვ), ზ. მ. გავსწკეპავ, ვჰგვემ, прибить, приколотить; -ბალახისა, измять траву, -ღვინითა; напоить виномъ, (გავილახები), ზვ. ვიცემები, ვიგვემები; დავსწყდები; избиваться; изнуряться; რუსუდ. 428; მტერი გალახა, смялъ врага, непріятеля; **გალახვინება** (ვა), ზ. სხ. заставить прибыть.

გალახვრა (ვ), ზ. მ. განვაწონებ მახვილითა, пронзать мечемъ, მარტ. 84.

გალბილება (ვა), ზმ. მოვარბილებ; смягчать; (ვჰბილდები), ზთვ. смягчаться.

გალევა (ვ), ზ. მ. დავაწვლილებ, გავსცვეთ, ყუაზედ გავიყვან, მოვაკლებ სისქეს, განვჰკაფავ, მოვაუსუსურებ, მოვაუძლურებ, источить, истощить, умалить, убавить; ზოგჯ. დავხარჯავ, истратить; განლევს ცეცხლი, огонь истребляетъ, იეზეკ. 15—4; განლევა მწუხარეებითა, ვეფხ. 891; тапть отъ печали, გამლევ, изнуряешь меня, ქილ. 218, ან умаляешь меня, ვეფხ. 957; (ვილევი, -ლიე), ზ. ვ. მოვუსუსურდები, მოვუძლურდები; გავსცვდები, დავსწვლილდები; დავიხარჯები; худѣть, истощаться; умаляться; уменьшаться; истрачиваться; მთოვარე გაილევის, луна идетъ на убыль, ფიფქი მზისაგან გაილევის, иней таетъ отъ солнца, ქილ. 277; **განლინვა** (ვ), ხორცითა, истощиться, исхудать; მარტ. 4—23; იაკობ. 4—3; **გალეული**, მიმ. истощенный, исхудалый, -მთოვარე, მცხრალი, ფერ-მკრთალი მთვარე, ущербъ луны, ვეფხ. 37; განმ. (გავილევი) შიშისაგან, блѣднѣть отъ страха; ალექს. 178; 142.

გალეკება (ვლეკდები), ზ. ვდ. дѣлаться разбойникомъ, 2 ქართ. 476.

გალესვა (ვ), ზ. მ. გავმახავ ჩარხზედ ან სალესავით გამოვჰპირავ; გავხეხ სამხატვრო წამლებს ნოტიოში, გავსრეს, გავდრეს; გავაელვარებ, გალესით ელვარებას მივსცემ; განვგოზავ კედელს; вострить, точить; тереть, растирать (краски); лощить, наводить лоскъ; штукатурить; გავილესები: ზ. ვ. გავიმახვები; გავისრისები; востриться; растираться; **გალესილი**, მიმ. тертый, ქიმ. 71; 246. **გასალესავი**, ზედ. точильный, **გამლესავი**, штукатуръ; точильщик; გავილეს კბილებსა, вострить зубы.

გალეული, ნ. გალევა.

გალექება (ვლექდები), ზ. ვდ. დავსთვრები, упиваться, опьянѣть.

გალექსა (ვ), ზ. მ. ლექსად შევთხზავ ან დავსწერ. излагать стихами, ვეფხ. 7.

გალეწა (ვ), დავსცემ ძნასა, გამოვსძეგვ პურის თავთავსა; ალვსპობ, ამოვფხვრი; молотить, обмолачивать; истреблять, **გალეწილი**, **განალეწი**, მიმ. обмолоченный; **გასალეწი**, молотильный, **გამლეწავი**, **-წველი**, молотильщикъ, ისაი. 41-15.

გალი, ს. უშტოხე, дерево безъ вѣтвей, ხაბ. ლ. გურამ. 17.

გალი, ს. საკუჭნაო, кладовая.

გალია, **გალიაკი**, ს. ყაფაზა, клѣтка.

გალილავება (ვა), ზ. მ. ლილის წყალში გავავლებ სარეცხსა, синить.

გალირფება (ვა), ზ. მ. გავაუნამუსებ, дѣлать кого безстыднымъ, (ვლირფდები), ზ. ვდ. дѣлаться безстыднымъ.

გალიტონება (გავა), ზ. მ. გავამარტივებ, упрощать, ვეფ. 136, თარე.

გალიფვა (ვჰ), ზ. მ. წმინდა სანთელს წავუსვამ, გავუსანთლავ, вощить.

გალობა, ს. ზ. ავაჯით მოთქმა სადღესასწაულოთა და ღვთისადმი სამადლოთა სტიხთა; ლილინი; пѣніе; духовная пѣснь; (ვჰ). ზ. მ. ვლილინებ, пѣть духовныя пѣсни, მფრინველი გალობს, птица поетъ, (ვუ), славить; **გალობება**, **-ლობინება** (ვა), заставить пѣть, (ვი), пѣть, 141, მარტ. 2.

გალოდება (გავლოდდები), ზ. მ. მოველოდები, ველი. ожидать, 2 ქართ. 441.

გალოკა (ვ), ზ. უ. ავლოშნი, вылизать, გალოკება (ვა), заставить лизать, ვეფხ. 666.

გალომება (ვალომებ), ზ. მ. განვამძვინებ, разъярять, (გავლომდები), ზ. ვდ. განვმძვინდები, разъяряться, расхрабриться, ვეფხ. 136, 590; 2 ც. ქართ. 286.

გალოპრვა (ვი), ზ. მ. ქერქს შემოვაცლი ხესა, облупить дерево, **გალოპრვილი**, მიმ. облупленный.

გალოშვა (ვლოშავ, -შე), ზ. მ. გავლოკავ, слизать.

გალტოლვა (ვივლტვი), ზ. უ. გავიქცევი. ზურგს ვაჩვენებ; убѣгать. (ვევლტვი), ზ. უ. მოვვრიდები, убѣгать кого.

გალუმბვა (ვ), ზ. მ. გავსწუწავ, вымочить, (ვილუმბები), ზ. ვ. გავიწუწები, დავლორტდები, вымокнуть.

გალურჯება (ვა), ლურჯად შევღებავ, синить; (ვლურჯდები), ზ. ვდ. ლურჯად შევიღებები, ან შევიქმნები, посинѣть, ქიმ. 111; ვეფხ. 859.

გალხენა (ვა), ზ. მ. ლხენას მივსცემ, развеселять, (ვი), ზ. მიჩ. ვიმხიარულებ, развеселиться; утѣшиться, ჭირი ამით გამილხინე, ты этимъ разсѣй

мою печаль, ვეფხ. 855; **გალხინიანება** (ვა), ზ. მ. გავამხიარულებ, развеселять, ვისრ. 164; 202.

გალხობა (ვა), ზ. მ. დავადნობ, растапвать, (ვლხვე-ბი), ზ. ვდ. ვსდნები; -მოვსდუნდები, растаять; ослабѣть (натянутое).

გამაბელზებელი, ზედ. ეშმაკეულ მყოფელი, ვეფხ. 347, одуряющій, приводящій къ бѣснованію.

გამაგრება (ვქ, ვა), ზ. მ. სიმტკიცეს მივსცემ, განვამტკიცებ, укрѣплять, ვეფხ. 869; 1 ქართლ. 143, -ქალაქისა, укрѣпить городъ; გულს გავიმაგრებ, ободриться, დავრ. 152; ვისრ. 119; გავუმაგრებ ზურგს, подкрѣпить кого, усилить, ვისრ. 192; (გავმაგრდები, გავუმაგრდები), ზ. ვდ. укрѣпляться; противустать; სიბრ. 160; ვისრ. 141; ვეფხ. 948; მეფე ციხეში გამაგრდა, царь укрѣпился въ крѣпости, ხალხი გამიმაგრდა, народъ укрѣпился противу меня, ქართ. ცხ.; **გამაგრებული, განამაგრები**, მიმ.

გამადიდებელი, увеличительный.

გამადლიერები (ვუმადლიერდები), остаться благодарнымъ, ქილ. 595.

გამათავებელი, ზედ. ილაჯის წამღები, несносный.

გამათენებელი, ზედ. освѣщающій, ვეფხ. 1513.

გამალება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, ускорять, ქილ. 654.

გამამაცება, -ცურება (ვა), ზ. მ. გავამხნევ, ободрять, (ვმამაცდები, ვმამაცურდები). ზ. უ. გავმხნევდები, ободряться, ვეფხ. 93.

გამამრავლებელი, множитель.

გამამხიარულებელი, увеселитель.

გამაობა, -არა მგამაობა, არ დადევნა, არგამოკიდება, ქილ. 417; необращать вниманія.

გამარგვლა (ვ-ლი), ზ. მ. ცუდს ბალახს დავგლეჯ ბოსტანში, полоть.

გამართება (ვ), ზ. მ. მოვუმართებ, მოვუმარჯვებ, направить, (ვემართები), ზ. თვ. წარვემართები, გზას შევუდგები, ან გზას გავუდგები წასასვლელად, направить путь, ვეფხ. 93, 447, 895, 1484; ქართ. 1. ტ. 50, **გამართებით**, ზმ. ზ. прямо, по прямой дорогѣ; ქართ 1, ტ. 146; რუსუდ. 623; ძნელი საქმე გაემართა, попалъ въ бѣду, ქილ. 541.

გამართებულება (ვა), გავახანიერებ, მართებულ გავხდი; дѣлать приличнымъ,

გამთენი, ზედ. проводящій ночь, ერის. 31.

გამართვა, სზ. გასწორება; მომართვა, выправка; поправка; (ვქ), ზ. მ. მრუდეს გავასწორებ; გავაახლებ, ხელ-ახლად გავაკეთებ; გავარიგებ, განვაგებ, რიგს მივსცემ; მოვმართავ საკრავსა, გავაწყობ, ვეფხ. 401; ქილ. 201; выпрямлять; поправлять, исправлять; устраивать, приводить въ порядокъ; настраивать музыкальный инструментъ; (ვ-სანადირო მფრინველს, обучать ловчихъ птицъ къ охотѣ, -ბაასსა, начать споръ, -ხელსა, ე. ი. ხელს გავიწევ ან ხელს წავატან დასაჭერად, протянуть руку, чтобы схватить, ვეფხ. 94; -ლხინსა, устроить пиръ, -ჭიანურსა, настроить скрипку, -სამართებელს, направить бритву, -ჩხუბსა, затѣять ссоръ, გავიმართავ ხელსა, набить руку, получить въ ссуду; გავუმართავ ხელსა, ссужать, помогать, გავუმართავ თვალს, устремить взоръ, ვეფხ. 51; საქმე გამიმართავს, я исполнилъ дѣло, ვისრ. 10; (გავიმართები), ზ. ვ. გავჰსწორდები; გავჰკეთდები, გავაახლდები; მოვიმართები (საკრავი); выпрямиться; исправляться; настраиваться; წელში გავიმართები, вытянуться, выпрямиться, ჩხუბი გაიმართა, началась битва, (გავემართები), ზ. თვ. მოვთავსდები; გავემგზავრები, устроиться; помѣститься; отправиться, რუსუდ. 481, ვისრ. 32; ასე ახლოს მოაწიეს, რომ შუბი აღარ გაიმართებოდა, такъ близко приблизились другъ другу, что не могли дѣйствовать копьями; გამართული, მიმ. გასამართი, ზედ. подлежащій исправленію, გამმართავი, -თველი, исправитель.

გამართლება (ვა), ზ. მ. ვისისამე სიმართლეს გამოვაჩენ, оправдывать, (ვი თავსა), ზ. მიჩ. оправдать себя, 2 ქართლ. 519, ვისრ. 55; ვეფხ. 1273; **-ლებული**, მიმ. оправданный, **-თლება**, სზ. оправданіе, ან დამტკიცება, подтвержденіе, (გავმართლდები), ზ. ვდ. მართალი გავხდები ან სწორეთ გამოვალ, დავმტკიცდები, აღვსრულდები, მოვხვდები; оправдаться; сбиваться, подтверждаться; მატ. 11—18, რუსუდ. 321, ვისრ. 122; **გამამართლებელი**, ს. оправдатель, защитникъ.

გამართულობა, ს. მოკაზმულობა, убранство; ან მომართულობა ჩონგურისა და სხ. устройство; настройка, ვეფხ. განმ. 159.

განმარინებელი, ს. избавитель.

გამარტივება (ვა), ზ. მ. გავალიტონებ, упростить, (ვ-ვდები), ზ. ვდ. გავსადაგდები, упрощаться.

გამარტოვება (ვა), ზ. მ. გავაცალკევებ, გავამხოლოვებ, уединять, (ვმარტოვდები), ზ. ვდ. გავმხოლოვდები, уединяться.

გამარცხება (გავუმარცხდები), ზ. ვდ. დამემარცხებოდა, არ წარმემართებოდა, потерпѣть неудачу, пораженіе, დარეჯ. 106.

გამარჯვება, გამარჯობა, სზ. ძლევა მტერთა, побѣда; გამარჯობა, здравствуй, (განმემარჯვება, ვი), ზ. უ. მოვერევი, ვჰსძლევ, побѣдить, одержать побѣду, имѣть успѣхъ, ღმერთმან გაგიმარჯოს, Богъ да дастъ тебѣ побѣду, успѣхъ; წელში გაიმარჯვა, выпрямился; (ვუ), ზ. მიჩ. წარვუმართებ; გავუნიშნავ; споспешенствовать кому; намѣтить въ цѣль; 1 კორ. 16—2; (გავემარჯვები, გავუმარჯვდები), ზ. თვ. წარვემართები, преуспѣвать, ქართ. 403, დარეჯ. 2—26; (გამემარჯვებოს), ზ. თვ. მიჩ. имѣю удачу, успѣхъ, одолѣваю; ვეფხ. 730, 1046. შემთხვევასა შინა ურთიერთისა ითქმის გამარჯვება შენი, ე. ი. მსურს შენი კეთილი წარმატება, желаю тебѣ преуспѣянія, побѣды; здравствуй, და პასუხად ამის მთქმელს მიეგების: გაგიმარჯოს, желаю и вамъ успѣха, побѣды, ხოლო გამოთხოვასა ზედა ითქმის: მშვიდობით და გამარჯვებით, прощайте, будьте здоровы, (გავმარჯვებივარ, -ჯვებოდი), имѣть успѣхъ, одержать побѣду, ვეფხ. 1046.

გამასკვლავება (ვა), ზ. მ. ვარსკვლავად გარდავაქცევ. превратить въ звѣзду, ვისრ. 127.

გამასპინძლება (ვი, ვუმასპინძლდები), ზ. ვდ. დავუხვდები სტუმარს პურობით, угощать, რუსუდ. 441, 646; დავრ. 143; ყარამ. 302; დასტურ. 135.

6

გამასუქებლობა, ს. გასუქებულება, разжирѣніе, მარკ. 2—12.

გამასწორებელი დღისა, ს. ბუნიობა, დღე ღამის გასწორება, равноденствіе, ქმნ. წ. 10.

გამაუპატიო, -ტიოვებელი, ზედ. უპატიოდ შემრაცხი, кто безчеститъ кого, 2 ქართ. 111.

გამაქარი, -რვებელი სევდისა, разгоняющій тоску, ჩონგ. 168; 2 ქართ. 548; 1 ც. ქართ. 114.

გამაღლება (ვა), ზ. მ. მაღლა ავსწევ, возвышать, -ხმასა, возвысить голосъ, ვეფხ. 1503.

გამაყმაწვილებელი, ს. возбуждающій молодость.

გამაცხოველებელი, ს. გამაცოცხლებელი, животворящій.

გამაცოცხლებელი, ს. სიცოცხლის მომცემი, оживитель, ბუნ. კ. 127.

გამაძღარი, ზედ. მაძღარი, сытый.

გამახვილება (ვა), ზ. მ. აღვმახვავ გონებასა, изощрять способности, ლოღ. 55.

გამახელებელი, მიმ. გამაჯავრებელი, раздражающій, ქილ. 480.

გამახვა (ვჳ), ზ. მ. გავლეს, вострить, точить, ვისრ. 66, **განმახული**, вострый, **-გული**, ожесточенное сердце, ქართ. 1, ც. 207, **განმახვა ყურისა**, навострить уши, ვეფხ. 817.

გამახინჯება (ვა), ზ. მ. გავაგონჯებ, уродовать, (ვჰმახინჯდები), ზ. ვდ. გავჰგონჯდები, стать уродомъ.

გამაჰმადიანება (ვა), ზ. მ. მაჰმადიანთ სარწმუნოებას მივალებინებ, заставить принять магометанскую вѣру, (ვჰმაჰმადიანდები), принять магометанскую вѣру, ქართ. 476.

გამბედავი, ზედ. კადნიერი, შემმართებელი, смѣлый.

გამბედაობა, ს. კადნიერება, შემმართებულება, смѣлость.

გამგე, გამგებელი, ს. მნე, მოხელე, კეთილ-მოურნე, правитель, -ქალაქისა, градоначальникъ, -სახლისა, управитель дома, -კარისა, распорядитель царскаго двора, ქილ. 668; **გამგებლობა**, ს. მოურნეობა, მნეობა, управленіе, ან მმართებლობა, правительство; **განმგებლობითი**, ზედ. მნეობითი, სამეურნეო, правительственный, ქილ. 486; **გამგეობა**, სზ. მეურნეობა, управленіе, администрація, (განვმგეობ), ზ. მ. განვაგებ, ვჰმართავ, управлять, ყარამ. 146.

გამგელება (ვა), ზ. მ. განვაძვინებ, разъярять, (ვმგელდები), ზვდ. განვსძვინდები, разъяряться, ყარამ. 205.

გამგზავნელი, ს. отправитель, სამ. ვახტ. 229.

გამგზავრება (ვა), ზ. მ. გავგზავნი, გავისტუმრებ, отправлять, (ვემგზავრები), ზ. ვდ. წავალ, წარვემართები, отправляться.

გამგონე, ზედ. მორჩილი, დამჯერო, послушный.

გამგონი, ზედ. მოსმენი, დამჯერო, დაუზარებელი; საქმის მიმხდომი, послушный, сговорчивый, толковый, смѣтливый, **გამგონეობა**, ს. დამჯერებლობა, послушаніе, ბარუქ. 4—28.

გამგრილებელი, ზედ. გამაგრილებელი, прохладительный.

გამდარება (ვა), ზ. მ. გავაცუდებ, ухудшать.

გამდგომი, измѣнникъ, ქართ. 1 ც. 131.

გამდელი, ს. მოახლეთ-უფალი, უპირველესი მიმუნვართა ან მხევალთაგანი, нянька, прислужница.

გამდიდრება (ვა), ზ. მ. სიმდიდრეს ვაშოვნინებ, მდიდარ შევიქმ. обогащать, (ვმდიდრდები), ზვდ. მდიდარი შევიქმნები, სიმდიდრეს ვიშოვნი, შევიძენებ, მოვიგებ, обогащаться, რუსუდ. 478, ვეფხ. 1061; 2 კორ. 6—10; ფსალ. 64—9.

გამდლობა, ს. მოახლეობა, ზედა - მხედველობა ყრმათა, нянчанье.

გამდნარი, ზედ. გალხობილი, დამდნარი, талый. -ოქრო, расплавленное золото, ქილ. 74; ვისრ. 84.

გამდრეკელი, ზედ. попятчикъ.

გამდრეკელობა, ს. განყენებულება, уклончивость, ვეფხ. 143.

გამეგობრება (ვი), ზ. მიჩ. გავიდოსტებ, დოსტად ან მეგობრად გავიხდი, вступить въ друубу съ кѣмъ; (ვუმეგობრდები), ზვდ. მეგობარი გავუხდები, подружиться съ кѣмъ.

გამედგრება (ვა), ზ. მ. გავაანჩხლებ, разъярять. раздражать, სამ. მოს. 18; (გავმედგრდები), ზვდ. გავანჩხლდები, განვსძვინდები, разъяриться.

გამელება (ვჳ-ლდები), ზ. უ. მელასავით კუდს ამოვიძუებ, გავინაბვი, притаиться, (ვა), ზ. მ. გავნაბავ. заставить поджать хвостъ, смирить, ვეფხ. 755; ვისრ. 33, ლომის ძალი ჩემი აწ გამელებულა; львиная сила моя нынѣ ослабѣла.

გამელოტება (ვა), ზ. მ. გავქუცავ, გავხუზავ, გავშვლეპ, дѣлать лысымъ, (ვ-ტდები), ზ. ვდ. გავქუცდები, თმა დამცვივა, облысѣть, **-ტებული**, მიმ. лысый.

განმეორება (ვა), ხელახლად ვიტყვი, сказать во второй разъ; (ვი), ზ. მიჩ. გავიზეპირებ, ჩავიწურთნი, затвердить, заучить, (ვუ), ზ. მ. ხელახლად ვეტყვი, повторить кому сказанное.

გამეტება (ვი), ზ. მ. არ დავზოგავ, нещадить, თავს გავიმეტებ, нещадить себя, სიბრ. 106; (ვმეტდები), ზვდ. მეტი შევიქმნები, излишествовать, სიტყვა გამიმეტდა, я лишнее сказалъ, ვეფხ. 933.

გამეფება, სზ. воцареніе, (ვა), ზ. მ. მეფედ დავსვამ, воцарить, (გავმეფდები), ზ. ვდ. მეფობას მივიღებ, მეფედ დავჯდები, воцариться.

გამეში (სომხ.), ზ. კამბეჩი, буйволъ, ძველს დაბადებაში გამეში იყო და ახალ დაბეჭდილს დაბადებაში კამბეჩად დაუდვიათ; საბ. ლ. 2 სჯულ. 14—5.

გამეძავება (ვა), ზ. მ. გავაუნამუსებ, გავალირწებ. дѣлать блуднымъ, (გავმეძავდები, -ვნდები), ზვდ. გავუნამუსდები, дѣлаться блуднымъ, იეზეკ. 23-3; 10—16, 17, ოსე 4—14.

გამეხება (ვა), ზ. მ. მეხად გავხდი, обратить въ громовой ударъ, ვეფხ. 527; (გავიმეხები), ზ. ვ. მეხი დავეცემი, разразиться (о громовомъ ударѣ).

გამეხვა (გავმეხავ, -ხჳ), ზ. უ. поражать громомъ, გამეხებული, пораженный громовымъ ударомъ, შავთ. 75.

გამვლელი, მიმ. წამსვლელ, прохожій, გამვლელ გამომვლელი, снующій, проходящій туда и назадъ.

გამვლენელი ნებისა, ს. ნების აღმასრულებელი, исполнитель воли, -გულში, ვისრ. 144, вспоминающій.

გამზადება, სზ. приготовленіе, (ვა), ზ. მ. მოვამზადებ, მზად შევიქმ, приготовить; ლუკ. 7—24; ებრ. 6—18; ქილ. 649, (გავემზადები), ზ. თვ. მოვემზადები, приготовиться къ битвѣ, (ვუ), ზ. მიჩ. уготовить, устроить кому, რუსუდ. 294; ქართლ. 431; განმიმზადებია, я устроилъ, დაბად. 24—24; -დებულვარ, я готовъ, 2 კორ. 12—13; მარგ. 73—2; 2 ქართ. 438; **გამზადებულება**, ს. მომზადებულება, готовность, ზოგ. მორთულობა სახლისა და სხ. устройства дома, ეფეს. 6—15.

გამზახლება (ვა), დავამგოყვრებ, породнить, (გავუმძახლდები), породниться.

გამზევება (ვა), ზ. მ. მზეზედ გავჰფენ, вывѣшивать на солнцѣ.

გამზიდვარი, ნ. გაზიდვა; **გამზიდვარობა თავისა**, ს. высокомѣріе, гордость, გორგ. 254.

გამზრდელი, ს. მზარდული, მამამძუძე, ლალა, ითქმის ვაჟთათვის, გარნა ქალთა: გადია, დედა მძუძე, воспитатель, дядька, пѣстунъ, სიბრ. 153; დარეჯ. 96; ვეფხ. 52.

გამზითვა (ვ), ზ. მ. მზითვს მივსცემ, снабжать, надѣлять приданнымъ, სამ. ვ. 110; სომხ. 53.

გამზომი, **-მელი**, ს. ზომის მცოდნელი, измѣритель, землемѣръ.

გამზრახი, ს. მოუბარი, говорящій, საბ. ლ. **გამზრახობა**, ს. წინა აღრჩევით მობდომება, намѣреніе, ქილ. 238.

განმზღვრებელი, ს. განმყოფელი, გამყოფი, дѣлитель, ეზეკ. 41—12.

გამთავებით, **-ვეთ**, ზედ. სრულებით, сполна, სამ. სომხ. 152, 382.

გამთავრება (ვა), ზ. მ. აღვასრულებ, выполнять.

გამთავრება (ვა), ზ. მ. მთავრად გავხდი, возводить на княжескій престолъ, (გავმთავრდები), ზ. ვდ. მთავრად გავხდები, вступить на княжескій престолъ, ნაუმ. 1—2; ვისრ. 191, ჩახრ. 6.

გამთბარი, ზედ. გათბობილი, согрѣтый.

გამთელება (ვა), ზ. მ. მოვარჩენ წყლულსა, заживлять (рану), (მ-ლდები), ზედ. მორჩემი (წყლული), заживать, გორგ. 131.

გამთხილება, ნ. **გაფთხილება**; **გამივა**, ნ. **გასვლა**.

გამინდვრება (ვა), ზ. მ. მინდორს გავყრი, выгонять въ поле.

გამირი, ს. ბრტყელი რკინა აქეთ იქით თავმოხრილი ლურსმნისაგვით ძელების გარდასაბმელად, скоба.

გამიწება (ვა), ზ. მ. მიწად გარდავაქცევ, превращать въ землю, საბ. ლ.

გამიჯნვა (ვ), ზ. მ. გავმსაზღვრავ, размежевать, (ვიმიჯნები), ზ. ვ. გავისამზღვრები, размежевываться, გამიჯნული, მიმ.

გამიჯნურება, ს. გაშიყება, ухаживаніе за женщиною, (ვუმიჯნურდები), ზ. ვდ. გავუარშიყდები, влюбляться, ვისრ. 40; გამიმიჯნურდა, онъ влюбился въ меня, გავმიჯნურდები ვარ, -რებოდი, я влюбленъ, ვისრ. 17, 58; გავისთვისმიჯნურებული, влюбленный въ какую то, ვისრ. 184.

გამკარგავი, **-რგველი**, ს. გამგე, управитель, საბ. ლ.

გამკაცრება (ვა), ზ. მ. გავაფრთხილებ, предостерегать, (ვი-რები), ზ. ვნ. предостерегаться, остерегаться, იეზეკ. 3—19; მარგ. 2—18; **გამკაცრებით**, ზზ. გაფთხილებით, предосторожно, ალექ. 91; მარგ. 1—185; **გამკაცრებული**, предосторожный, **გამკაცრებულება**, предосторожность.

გამკვახება (ვუმკვახებ სიტყვას), ზ. მ. უშვერს სიტყვას ვეტყვი, нагрубить, დარეჯ. 98; ვეფხ. 290.

გამკვიდრება (ვი), ზ. მ. განვითვისებ, გავისაკუთრებ, მივიმძლავრებ, завладѣть, укрѣпить за собою что, 2 ქართ. 103, 184; ალმ. 31; усвоивать.

გამკითხავი, **-თხვარი**, ს. მოსამართლე, судья, ვისრ. 24; რუსუდ. 401; ქართ. 1 ტ. 257; -გლახაკთა, раздаватель милостыни, გორგ. 167.

გამკითხველი, ნ. გამკითხავი; მოურავ. 182; **გამკითხველობა**, ს. ბჭობა, გასამართლება, судебное разбирательство, ქართ. 385, 1 ტ.

გამკლავება (გავუმკლავდები), ზ. ვდ. შევეცილები, состязаться, ქილ. 239; მებრძოლს ვერ გავუმკლავდები, съ бойцемъ не могу состязаться.

გამკრთალი, ზედ. შემკრთალი, შეშინებული, смущенный, ქილ. 603.

გამკუთნველი, ს. მიმცემი; усвоиватель; მარგ. 2—187.

გამლაშება (ვა), ზ. მ. დავამლაშებ, გავამტუტებ, пересолить.

გამლეველობა, ს. დასუსტება, ძალის მილევა, истощеніе, მარგ. 1—121; **განმლევი**, ს. ძალის მომლეველი, истощительный, приводящій въ истощеніе, ქილ. 503.

გამმართავი ს. საკრავის მომმართავი, настройщикъ.

გამმარჯვე, ს. განმარჯვებისა ან წარმატებისა ხელის მომმართავი, споборникъ, споспѣшествователь.

გამო, თანდ. ნათეს. ბრუნვისანა თანა ხმარებული, отъ, изъ, съ; для, за, по; ცეცხლით გამო, изъ огня, მეორე სჯული 5—26; ცით გამო, съ неба, ამისგამო, поэтому; ვისგამო, кѣмъ, მეფისგამო, отъ царя; ხოლო ზმათა თანა იხმარების ზედდებულად იხილე შემდგომნი.

გამოანგარიშება (ვი), ზ მ. გამოვითვლი, вычислять.

გამოარება (ვა), ზ. მ. გამოვატარებ, проводить, ვეფხ. 1192; (ვი, ვუ), проходить мимо; заходить, თუ ასეთმა საქმემ გამოუაროს, если съ кѣмъ случится такое обстоятельство, ალბ. 40.

გამოაშკარება (ვა), ზ. მ. გავამჟღავნებ, საქვეყნოდ ვიტყვი, обнаруживать, оглашать.

გამოაჯება (ვეაჯები), ზ. მ. თხოვნას დავუწყებ, выпрашивать.

გამობანა (გამოვჰბან), ზ. მ. გამოვრეცხ, вымывать.

გამობარება (ვა), ზ. მ. გამოვართმევ მიბარებულს. отбирать вещь, отданную на сохраненіе; взять назадъ, სამ. ვახტ. 233.

გამობეზღება (ვი), გამოვიტყუებ, выманить, დარეჯ. 2—140.

გამობერვა (ვ), ზ. მ. გავბერავ ჩაბერვით, выдувать, выпучивать, **გამობერილი**, выпуклый, მსაჯ. 17—4; მარკ. 9—42.

გამობერტყვა (ვ), ზ. მ. გამოვაგდებ, გამოვჰყრი

ზერცყით მტვერს, вытряхивать, выколачивать, ქილ. 98.
გამოზეჭდვა (ვ), ზ. მ. დავზეჭდავ, запечатать, ვეფ. 1366.
გამოზირება (ვი), ზ. მ. მივიტაცებ, გავიზიდავ, увлекать, ქილ. 389.
გამოზმა, (ვა), ზ. მ. გამოვაკრავ; დავაბამ, привязывать; დაბად. 49—11; გორგ. 250; -ცხენსა, привязать лошадь, ვისრ. 160; 152, 156, (გამოვებმი), ზ. თვ. привязываться, ქართლ. 1 ც. 323; სიბრ. 67; ჩონგ. 146; **გამოზმული, გამონაზამი**, привязанный.
გამოზნელდა (ვზნდები), ზ. ვდ. გული შემიწუხდება, ცნობა მიმეხდება, лишаться чувствъ, ქილ. 566.
გამოზნევა (ვა), ზ. მ. გამოვჴყრი, высыпать.
გამოზყუტვა (ვიზყუტავ, -ტე), ზმ. გამოვიხედები, выглядывать; თამარ. ზატონ. 57.
გამოზრუნება (ვა), ზ. მ. უკმოვაქცევ, воротить, поворачивать, (ვზრუნდები), ზ. ვდ. უკმოვიქცევი, вернуться, 2 ქართ. 529; გული გადმომიზრუნდა, я испугался; გამომიზრუნდა, онъ поворотилъ ко мнѣ, დავრ. 104; გული გამოუზრუნდა, онъ перемѣнилъ мнѣніе, დავრ. 66.
გამოზრტყელება (ვა), ზ. მ. გამოვაშანდაკებ, площить.
გამოზრუქება (ვი), ზ. მ. გამოვიფხიზლებ, მოვინელებ ღვინოს, вытрезвиться.
გამოზრძანება (ვა), ზ. მ. გამოვიყვან დიდებულს ვისმე, выводить, (ვჴზძანდები), ზ. ვდ. გამოვალ, выходить.
გამოზრწყინვება (ვა), ზ. მ. გავანათლებ, озарять, (გამოვზრწყინდები) ზ. ვდ. გავნათლდები), გამოვჴცისკრდები, просіять, 2 კორ. 4—6; დავითნი 36—6; მარტ. 167—1; ქილ. 668; გამომიზრწყინდება, становится для меня яснымъ, свѣтлымъ, საქმ. 26—14.
გამოზუგვა (ვჴ), ზ. მ. გამოვჴსწვავ, выжечь.
გამოზუტვა (ვიზუტები), ზ. ვ. გავიზუტები, надуться.
გამოზუტკვა (გამოვიზუტკვი), ზვდ. завязываться (о плодахъ), ქილ. 260, მარტ. 1—145, შავთ. 87.
გამოზღინძვა; -ვით სიარული, выступать грудью впередъ.
გამოზძანება, ნ. გამოზრძანება.
გამოგდება (ვა), ზ. მ. განვაძებ, განვსდევნი, выгнать, изгнать; გამოვჴყრი, выбрасывать, выкидывать, (ვი) ენას, высунуть языкъ; (ვი) ცხენსა, пустить лошадь, რუსუდ. 684; ყარამ. 6, დარეჯ. 82, პირიდამ გამოვაგდებ, выкинуть изорта, დარეჯ. 82—2; გაიგდო და გამოიგდო ცხენი пустилъ лошадь взадъ и впередъ, რუსუდ. 684.
გამოგება, სზ. выговоръ, произношеніе, **გამოგება, გამოგნება**, (ვა), ზ. მ. დახვანჯულს ძაფს გამოვშლი, ძნელს საქმეს გავარკვევ, გავარჩევ; распутать; разобрать, разъяснить дѣло, ვეფხ. 214, ქილ. 123; -სიტყვასა, გარკვევით ვიტყვი სიტყვას, გამოვსთქვამ, внятно произносить слово, выговорить, ვეფხ. 1026; დარეჯ. 90—2; 153 (გამოვიგებ, -გნებ), ზ. მ. распутать; узнать, добиться толку.
გამოგება, ზ. მ. მიგებება; განკარგვა; встрѣча; распорядокъ, ვეფხ. 1064; განმ. თეიმ.
გამოგებება (ვა), ზ. მ. მივაგებებ, высылать кого на встрѣчу, (გამოვეგებები), ზთვ. გავალ მისაგებებლად, выходить на встрѣчу, ვეფხ. 280.
გამოგვა (ვჴგვი, გავე), ზმ. ცოცხით გავხვეტ ნაგავს, вымести.
გამოგვალვა (ვჴ), ზ. მ. გვალვით გავახმობ, производить засуху, ქილ. 406.
გამოგვრა (ვჴგვრი, ვჴგვარე), ზ. მ. გამოვიყვან; გამოვართმევ, выводить; взять отъ кого; ვეფხ. 1129.
გამოგიჟება (ვჴგიჟდები), ზვდ. выбѣситься.
გამოგზავნა (ვგზავნი), ზ. მ. გამოვისტუმრებ, წარმოვავლინებ, отправлять, отсылать; გამომიგზავნე, пришли мнѣ, ვისრ. 9; რუსუდ. 406, გუჯ. 19.
გამოგლეჯა (ვჴ), ზ. მ. გამოვხევ; სიჩქარით გამოვართმევ, вырвать; выхватить; რუსუდ. 805.
გამოგლოვა (ვი), ზ. უ. გამოვიტირებ, მგლოვიარობას შევასრულებ, окончить оплакиваніе, снять трауръ, გორგ. 301.
გამოგორება (ვა), გორვით გამოვიტან, выкатывать.
გამოგორვა (ვჴ), ზ. უ. ვზრუნავ ტრიალით, катиться, დარეჯ. 47; (გამოვგორდები), ვდ. выкатываться.
გამოგრეხა (ვ), ზ. მ. მაგრა დავგრეხ, выкручивать.
გამოდალაზრვა (ვ), ზ. მ. გამოვხვეწ, გამოვჴკვეთ, высѣкать, выдалбливать, ისაი 9—10.
გამოდარება (ვი), ზ. უ. ავდრის უკან მოიწმინდება, გადიყრის ღრუბელს, о погодѣ: разъяснѣть, разгуляться.
გამოდგენა (ვა), ზ. მ. სახმარებლად გამოვაყენებ, дѣлать годнымъ, (ვა), ზ. მ. გამოვიტან ნავსა ზღვიდამ, вытащить напр. судно на берегъ, ლუკ. 5—11, ქართ. 1 ც. 220, შენიშვნა 3.
გამოდგმა (ვჴ) ზ. უ. გამოვაწყობ, გარეთ დავსდებ, выставлять, (ვს, ვი ფეხს), ზ. უ. გარეთ გამოვალ, выходить изъ дому, выступать, ვეფხ. 220, სინათლე გამოდგა, показался свѣтъ, დარეჯ. 99.
გამოდგომა (ვსდგები), ზ. უ. ვვარგვარ, ვარგივარ, быть годнымъ, полезнымъ, (ვადგები -დეგ), ზ. უ. დაჭირებაში მოვეხმარები, быть годнымъ кому, 2 ქართ. 548; ეს ნივთი შეინახე, მერმე გამოგადგება, побереги это, послѣ тебѣ пригодится, კულავაც გამოგადგები, я и впередъ тебѣ гожусь, კაბა, წაღები გამოადგნენ, платье и сапоги пришлись въ пору, (გამოვუდგები, -დეგ), ზ. უ. უკან გამოვეკიდები, უკან დავედევნები, погнаться за кѣмъ, გამოვდგომილვარ, გამომდგომია, იგივე გამოვუდგები; ორსული გამომდგარ იყო, оказалась беременною, დავრ. 194.
გამოდება (ვჴ, ვუ), ზმ. მოვჴსდებ, зацѣпить, задѣть; თავს გამოვიდები, взяться за.
გამოდევნა (ვსდევნი, -ნე), ზ. მ. გამოვაგდებ, გამოვაძებ, выгонять, изгонять; преслѣдовать; ტიმოთ. 28, 42; გამომდევნეს, выгнали меня, თესალ. 2—15, (გამოვსდევ), ზ. უ. идти вдоль чего. ზუნ. კ. 203.
გამოდევნება (ვა), ზ. მ. უკან დავადევნებ, გამოვჴკიდებ, посылать въ слѣдъ за кѣмъ, თან გავადევ-

ნებ, посылать кого съ кѣмъ, თან გამოვიდევნებ, взять кого съ собою, ყარამ. 17; (გამოვიდევნები), ზ. ვლ. გამოვიგდები, изгоняться.

გამოდევება (თავს გამომდევებია), ზვ. შემთხვევია, приключилось мнѣ; ბაქრ. 346.

გამოდენა (ვა), ზ. მ. გამოვუშვებ ნოცვილსა, выпускать воду, (ვსდი), ზ. უ. ნოცვოთათვის: გამოვალ, გამოვედინები, истекать, вытекать; **გამოსადინელი**, источникъ; **გამომდინარე**, მიმ. вытекающій.

გამოდნობა (ვა), ზ. მ. დავადნობ, გავალხობ, растоплять воскъ, сало, металъ, ისაი. 40—19; ჩამოვასხამ რასმე მეცალისაგან, отливать, ისაი. 48—6; (გამოვსდნები), ზ. ვლ. დავდნები, ჩამოვისხმები, растопляться, отливаться, **გამოდნობილი**, растопленный, вылитый, ლევიც. 19—5.

გამოდრეკა, სზ. გადრკომა, отступленіе, რუსუდ. 592; (გამოვსდრკები), ზ უ. უკან დავიწევ; გამოვზნექ. отступать; выгнуть, გამოვბერავ ჭიქას და მისთანათა, дѣлать выпуклымъ, **გამოდრეკილი**, выпуклый, ფიზიკ. 132.

გამოდუღება, -ღვა, ზმ. выварить.

გამოება, ს. გამოისობა, გარდაისობა, окромя, исключеніе, მარც. 1—12.

გამოერთება, (გამოვერთვები, -თვნენ), ზ. ვლ. გავერთდები, соединяться, გამოგვერთდნენ, они соединолись съ нами, ქართლ. 1 ც. 30, 57.

გამოვარდნა (ვვარდები), ზ. ვლ. გამოვიჭრები; გამოვსცვივი, выбѣжать, выскочить; выпадать, вываливаться; რუსუდ. 3; ბუნ. კ. 98; ხუროს საქმე რამ გამოუვარდა, плотнику открылась работа, ქილ. 96, **გამოვარდნილი, გამონავარდი**, მიმ. выпалый.

გამოვლა (ვივლი, ვიარ), ზ. უ. გავივლი, თანა წარვალ; проходить, გავიცდი; მოვითმენ, испытать; выпоситъ, დიდი წვალება გამოიარა, онъ испыталъ много мученій, ბუნ. კ 29; გამოუვლია ჭირი და ლხინი, онъ испыталъ много несчастій и радости, ჩონგ. 138.

გამოვლება (ვა), ზ. მ. გავაცარებ, გავავლებ, გავსწევ წრესა, провести черту, წყალში გავავლებ, выполаскать, ხმალი წმინდად შიგან გამოავლო, დარეჯ. 127, чисто на чисто повернулъ саблею, т. е. вонзилъ: გამოვივლებ პირსა, выполоскать ротъ; თვალში ნაღველი გამოივლო, желчною жидкостью провелъ по глазамъ: რუსუდ. 702; აგრეთვე: პირში ენა გამოივლო, რუსუდ. 670; იმ ნაკვეთს თუ ნეკი გამოევლების, если въ рапу можно вложить мизинецъ; ვახც. სამ. 48, სურმა გამოვლებული თვალები, თამარბც. 62.

გამოვლენა (ვა); გამოვლინება (ვა), ზ. მ. გამოვგზავნი, გამოვისცუმრებ, отправлять, отсылать, სამ. მოსესი 41; გამოსლ. 5—1; 2 სჯულ. 24—1; იეზეკ. 14—21; ისაი. 22—16; მათ. 9—38; (ვივლინები), ზ. ვ. отправляться. (ვა პირითა), ზ. უ. изрекать, высказывать, სამ. ვახც. შესავალი, **გამოვლინებული**, მიმლ. отправленный.

გამოვსება (ვა), ზ. მ. ავავსებ, наполнить.

გამოზამთრვა (ვი), ზ. უ. ზამთარს გავაცარებ სადმე, перезимовать, **გამოზამთრული**, მიმ. зимовалый, **გამოზამთრება** (ვა), ზ. მ. ზამთარს გავაცარებინებინებ, заставить прозимовать; (ვი), прозимовать.

გამოზახება (ვუ), ზ. მ. გამოვაგდებ; выгонять, ვისრ. 58.

გამოზდა, ნ. გამოზრდა.

გამოზევა (ვ), ზ. მ. გამოვსწევ, тянуть, რუსუდ. 339.

გამოზელა (ვჭ), ზ. მ. საკმაოდ მოვზელ, вымѣсить.

გამოზიდვა (ვ), ზ. მ. გამოვიცან, გამოვიღებ, გამოვათრევ, выносить, вытаскивать, (ვიზიდვი), ზ. ვ. გამოვიცანები, გავლაგდები, выноситься; ვეფხ. 1124; საბ. ლ.; **გამოზიდული, გამონაზიდი**, вынесенный, **გამოსაზიდი**, გამოსაცანი, ზედ. выносный.

გამოზნექა (ვ), ზ. მ. გამოვხრი, выгибать, выпирать, (ვიზნიქები), ვნ. выгибаться, выпираться, **გამოზნექილი**, выгнутый, выпуклый, ფიზიკ. 129.

გამოზოგება, გამოზოგვა (ვ, ვი), ზ. მ. მცირედ ვხარჯავ გრძელ ჟამ საკმარებლად, бережно расходовать, экопомить, ქილ. 65; რუსუდ. 237.

გამოზოზვნა (გამოვჭზოზნი-ნე), გამოვჭსწოვ, высасывать.

გამოზომვა (ვ), ზ. მ. გავზომავ დაუკლებლივ, вымѣрить.

გამოზრახება (ვეზრახები), ზ. თვ. გამოველაპარაკები, переговариваться, ვისრ. 192.

გამოზრდა (ვზრდი, ვზარდე), ზ. მ. გამოვჭკვებ, შევინახავ საზრდელით, прокормить, пропитать; воспитать; (ვიზრდები), ზ. ვ. გამოვიკვებები, თავს შევინახავ საზრდელით, прокармливаться, **გამოზრდილი**, მიმ. выкормленный; **გამოსაზრდელი**, ს. საზრდელი, пища, кормъ, ფსალ. 20-2; დაბად. 45—12; მაცთ. 13—36; ლუკ. 24—27, **გამოზრდილი**, ს. შაქრით შენახული ხილი, обсахаренные фрукты, ბუნ. ლ.

გამოთავისუფლება (ვა), ზ. მ. თავისუფლობას მივცემ, освобождать, давать волю, свободу, (ვთავისუფლდები), ზ. ვლ. თავის უფალი შევიქმნები, освобождаться, სამარ. მოსესი 6; **-ბული**, მიმ. отпущенный па волю.

გამოთარგმანება, ს. ახსნა, განმარტება, თარგმანი, объясненіе, толкованіе; (ვს), ზ. მ. განვმარტებ, толковать, объяснять, (ვითარგმანები), ზ. ვ. განვიმარტები, объясняться, истолковываться, ქილ. 590; საქმ. მოც. 4—35.

გამოთაყვანება (ვა), გადავრევ, сводить съ ума; გამოთაყვანებული, ზედ. გადარეული, сумасшедшій.

გამოთახჩვა (ვ), ზ. მ. თახჩემს დავაცან კედლებში, дѣлать ниши въ стѣпахъ; რუსუდ. 350; 424.

გამოთენება (ვა), ზ. მ. ღამეს გავაცარებ, провести почь, დავრ. 189.

გამოთვლა (ვთვლი, ვთვალე), ზ. მ. გამოვიანგარიშებ, вычислять; вычитать.

გამოთლა (ვსთლი, ვსთალე), ზ. მ. გავსთლი, вытесать, 2 სჯულ. 10—1.

გამოთრევა (ვა), ზ. მ. თრევით გამოვიცან, вытащить, (ვი), ზ. მიჩ. тащить за собою, რუსუდ. 403; საქმ. 21—8; (ვეთრევი), ზ. უ. თრევით გამოვალ, выходить таская ноги; (გამოვითრევი), ზ. ვ. вы-

таскиваться, **გამოთრეული, გამონათრევი,** მიმ. вытасканный.

გამოთუთქვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰმღუღრავ; вышпарить.

გამოთქმა, სზ. სიტყვის წარმოთქმა, ან მკაფიოად გამოღება სიტყვისა, выраженіе; выговоръ, произношеніе; -ლექსისა, сочинять стихи, ვეფხ. 6; (გამოვჰსთქვამ, -თქვი), ზმ. სიტყვით გამოვჰხატავ ჰაზრსა, გამოვიტყვი წარმოვსთქვამ; მკაფიოად გამოვიღებ სიტყვას, выражать; высказывать; произносить, выговаривать, ჩონგ. 150; 1 ტ. ქართლ. 321; **გამოთქმული, გამონათქვამი,** მიმ. произнесенный, **გამოსათქმელი,** произносный.

გამოთხოვა (ვ), ზ. მ. ვითხოვ, თხოვით გამოვიტან, выпрашивать, испрашивать, **გამოთხოვა -ვება,** სს. вызовъ на поединокъ; (ვი), ზ. მ. ვაწვევ თავისთავ ბრძოლაში, вызывать на поединокъ, (ვეთხოვები), ზ. თვ. გამოვესალმები, прощаться, ალბ. 55; მატთ. 27 — 58; მარკ. 15 — 6; ლუკ. 23—31; დარეჯ. 84; (ვი მეფედ), 1 ქართლ. 208, призвать на царство, (ვჰ მუქარას), 2 ქართ. 434; вызвать на единоборство.

გამოთხრა (ვსთხრი, ვსთხარე), ზ. მ. მოვთხრი, ამოვიღებ თხრითა, прокапывать; თვალებს, выколоть глаза кому, ბერძნ. სამ. 67.

გამოისობა, ს. მიზეზი, причина, გამოისობით, გამოისად, ზზ. თვის, გულისათვის, ради, для, დარეჯ. 68.

გამოკაზმვა (ვჰ), ზმ. გავამშვენიერებ, შევამკობ; украшать, (ვეკმაზები), ზთვ. სამგზავროდ მოვემზადები; გავემგზავრები; приготовиться въ путь; отправиться; დარეჯ. 3.

გამოკაკვა (ვჰ), ზმ. გამოვჰხრი, выгибать.

გამოკანკლვა (ვჰ), ზმ. გამოვჰხრი, გამოვჰკაკვავ, выгибать; (ვიკანკლები), ზვდ. გამოვიპრანჭები, искривляться; наряжаться; **გამოკანკლული,** ზედ. მოპრანჭული, чопорный, щепетливый.

გამოკაფვა (ვჰ), ზმ. вырубать, высѣкать, выдалбливать; **გამოკაფული,** высѣченный, ტიმოთ. 16.

გამოკაწრვა (ვჰ), ზმ. გამოვჰფხაჭნი, выцарапать.

გამოკბენჩა (ვა), ზმ. გამოვჰღრღნი, выгрызать.

გამოკბილვა (ვჰ), ზმ. დავჰკბილავ, გამოვჰღარავ, насѣкать, рѣзать винтъ.

გამოკეთა (ვუ), ზმ. ცეცხლს სიმხურვალეს მოვაკლებ, ослабить горѣніе огня, ქიმ. 148.

გამოკერვა (ვჰ), ზმ. გამოვჰნემსავ, зашивать.

გამოკეტა (ვჰ), ზმ. გამოვჰხშავ, запирать.

გამოკვანძვა (ვჰ), ზმ. გამოვჰნასკვავ, завязать узломъ.

გამოკვალვა (ვჰ), ზმ. კვალს მოვჰსძებნი, выслѣдить.

გამოკვება (ვჰ), ზმ. გამოვჰზრდი, შევინახავ, საზრდოს მივჰსცემ; выкормить.

გამოკვეთა (ვჰ), ზმ. გამოვჰსჭრი, გამოვჰკაფავ, გამოვჰსთხრი; высѣкать, выдалбливать; ისაი 22-16; რუსუდ. 485.

გამოკვერვა (ვჰ), ზმ. კვერში გამოვიყვან, გამოვჰსჭედ, выковать, გამოსლ. 26—27.

გამოკვლევა (ვი), ზმიჩ. გამოვიძიებ, изслѣдовать.

გამოკვნეტა (ვჰ), გამოვჰღრღნი, отгрызть.

გამოკვრა, უნდა გამოკრვა, იქ ნახე.

გამოკიბვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰკვეთ კიბეს კლდეში, высѣкать ступени лѣстницы въ скалѣ.

გამოკიდება (ვეკიდები), ზ. თვ. გამოვუდგები, გამოვედევნები, ვსდევ, преслѣдовать; гнать за чѣмъ, домогаться, სამ. ვ. 97, 176; სიბრ. 157; 2 ქართ. 533; რუსუდ. 274, ქილ. 446; (ქალს), волочиться за женщиною; (საქმეს), заняться дѣломъ, (ვჰკიდებ), ზ. მ. გამოვჰფენ, დავჰკიდებ; ან უკან დავადევნებ, გამოვაყენებ, вывѣшивать; заставить гнаться за чѣмъ, ვეფხ. 286, გამოვჰკიდებივარ, гоняться за, სამ. ვახტ. 162; **გამოკიდებული,** მიმ. связанный, зависимый, დაბად. 44—31.

გამოკითხვა (ვჰ), ზ. მ. კითხვით გამოვიძიებ, выв ѣдывать, (გამოვეკითხები), ზ. თვ. დავეკითხები, спрашиваться.

გამოკიკნა (ვჰკიკნი), ზ. მ. ძვალს გამოვხრი, обглодать кость.

გამოკინძვა (ვჰ), ზმ. გამოვჰნემსავ, сшить, сметать.

გამოკიცხვა (ვჰ), ზმ. გამოვჰლანძღავ, выбранить.

გამოკლება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ; მოვაკლებ, მივჰხდი; укорачивать; лишать; ხელი მისი გაამოკლა, ვეფხ. 666. ე. ი. ხელი შეუსუსტდათ ბევრის კაწრვითა (ხოკითა), рука его ослабѣла; სევდამანცა განამოკლა, печаль сократила дни его; ვეფხ. 666; გამოკლებული, მიმ. изъятый; лишенный.

გამოკლეტა (ვჰ), ზმ. გამოვჰკეტ, запереть.

გამოკლვა (ვუ ცხენს), ზ. მ. მოვუკლავ ქვეშე ცხენსა; убить подъ кѣмъ (лошадь), მარტ. 1 — 148, ქართლ. 1 ტ. 243; ცხენი ქვეშ გამოეკლა, убита подъ нимъ лошадь.

გამოკლიტვა (ვ), ზ. მ. დავჰკეტ კლიტით კარებსა, запереть на ключъ.

გამოკრება (ვჰ), ზ. მ. გამოვაწყობ, გამოვიღებ, გამოვიტან, выбирать, выносить.

გამოკრეფა (ვჰ), ზმ. выбирать; опоражнивать, გამოვუკრეფ ცნობას, лишать сознанія, დარეჯ. 50—2, (გამოვჰკრბები), ზ. უ. გამოვალ, выходить.

გამოკრვა (ვჰკრავ, ვჰკარ), ზმ. შევჰკრავ; завязывать; (ვა), ზმ. გავაკრავ, მივაწებებ; დავარტყამ; приклеить; пріударить; გამოვჰკრავ ტოტსა, хватить лапою, რუსუდ. 282.

გამოკრთომა (ვა), ზ. მ. სინათლეს ან ბრწყინვალებას გამოვაცემინებ, заставить издавать свѣтъ, блескъ.

გამოკრთომა (გამოვკრთი, -თები), ზ. უ. სინათლეს გამოვსცემ, издавать, отражать свѣтъ, ვეფხ. 65; გამოჰკრთა ელვა, блеснула молнія, ვეფხ. 135; გამოკრთა ხმა, послышался голосъ, ყარამ. 124; გამოკრთა ვარსკვლავი, звѣда блеснула, გუჯ. 30; ანტონ. 3—12.

გამოკუთხვა (ვ), ზ. მ. დავჰკუთხავ ქვის გვერდთა, гранить.

გამოკუკუჩებული, ს. ჩერჩეტი, ცეტი, разиня, простофиля.

გამოკულევა, ნახე გამოკვლევა.

გამოკურცხლვა (ვ), ზ. უ. გამოვიქცევი, бѣжать, ბუნ. კ. 253.

გამოლაგება (ვა), ზ. მ. გამოვაწყობ, ამოვაწყობ, выкладывать, вынимать.

გამოლალვა (ვა), ზ. მ. გამოვაგდებ, გამოვაძებ, выгонять.

გამოლანძღვა (ვჰ), ზ. მ. შევაგინებ, выругать, რათ გამომილანძღე მამა, за чемъ выругалъ моего отца, კაცია 15.

გამოლაპარაკება (ველაპარაკები), ზ. თვ. ლაპარაკს დავუწყებ; შევესაუბრები, მოველაპარაკები, заводить рѣчь; переговариваться.

გამოლაღლაღება (ვი), ზმ. პირში გამოვივლებ, полоскать ротъ.

გამოლაშქრება (ვი), ზუ. ავმხედრდები, წამოვალ საომრად, выступать въ походъ, გორგ. 275.

გამოლაშქრვა (ვჰ), ზ. ზ. ძალით დავიმონიებ, დავიპყრობ, покорить силою, ქართლ. 1 ტ. 210; **გამოლაშქრებინება** (ვა), ზ. სხ. ალვამხედრებ სალაშქრად, საომრად გავგზავნი, отправить въ походъ, გამომელაშქრებინა, чтобы я покорилъ силою, ქართლ. 2, ტ. 350; 405.

გამოლევა (ვჰ). ზ. მ. დავსცლი, დავაცალიერებ; და ვხარჯავ; დაზოგვით, მოვაკლებ ღონეს, ძალსა; опорожнивать; бережно тратить; изнурять, истощать; რუსუდ. 773; (გამოველევი), ზ. თვ. დავუცალიერდები; დავეხარჯები; მოვაკლდები ძალა, истощаться; недоставать, რა მიწას სინოყიერე გამოელევა, когда земля истощится, ჭკუა გამოელია, одурѣлъ онъ, გამომელია მუხლებში ღონე, я ослабѣлъ на ноги; (ვილევი), ზ. ვ. დავიცლები; დავიხარჯები; ღონე მოვაკლდები, истощаться; истрачиваться; опоражниваться, გამომელია, истощился у меня. სიბრ. 136, გამოვულევ ღონეს, истощить чьи силы, ანტონ. 5—57, **გამოლეული**, მიმ. истощенный, ჭკუ გამოლეული, глупый.

გამოლენჩვა (ვილენჩები), პირ დავაღრებ, зазѣваться.

გამოლესა (ვ), выточить, вывострить.

გამოლექსა (ვჰ), ზ. მ. ლექსად გარდავსთქვამ, ლექსად ვიტყვი, излагать, писать стихами.

გამოლეწა (ვჰ), ზ. მ. სრულებით დავლეწ, вымолотить.

გამოლოდნა (ველი, ველოდები), ზ. ვდ. მოველი, ველოდები, ожидать, სიგელი დიდ. მოურ; ვისრ. 65.

გამოლპობა (ვა), ზმ. დავალპობ, выгноить. [жать.

გამოლტოლვა (ვილტვი), ზ. უ. გამოვიქცევი, бѣ-

გამომავალი, ნ. გამოსვლა, выходящій, идущій, დაბად. 34—24; მატთ. 15—11; მარკ. 7—20; ხელ-გამომავალი, ხელ-ფურჩი, способный, ქილ. 308; **გამომავლობა ხელიდამ**, ხელ-ფურჩობა, ხელში მადლი, способность, ალექს. 56; ყარამ. 140.

გამომართება (ვემართები), ზ. თვ. გამოვემგზავრები, წამოვალ, отправляться, ვეფხ. 1027; ქართლ. 1 ტ. 52, 270, 435; ვისრ. 12—21, 66, 63; დარეჯ. 149.

გამომართლება (ვა), ზ. მ. გავამართლებ, оправдывать; (თავს გამოვიმართლებ), ზ. მიჩ. ვიმართლებ თავს, оправдывать себя, ვეფხ. 452; ვახტ. ხმ. 62; 174; ქილ. 120; გამართლებინება (ვა), заставить оправдать кого; თავი გამომემართლებინა, чтобы я оправдался, ქილ. 220.

გამომაცხადებელი, ს. გამომჩენი საქმისა, объявитель.

გამომახება (ვემახები), ზ. თვ. გამოშვერილვარ, выдаваться впередъ, იეზეკ. 42—5.

გამომბუტკვარი, ზედ. завязывающаяся цвѣточная почка, შავთ. 87.

გამომგზავრება (ვა), ზ. მ. წარმოვავლენ, отправлять, (ვი), ზ. მიჩ. გამოვივლი, проходить, ქილ. 661; (-ვრდები), ზ. ვდ. წამოვალ, გზას შევუდგები, отправиться, ვისრ. 202.

გამომდინარება (ვ), ზ. უ. გამოვედინები, вытекать.

გამომდუღრვა (ვ), ზ. მ. გავფუვქავ მდუღარეში, обваривать въ кипяткѣ.

გამომელება (გამოვჰმელდები, -დი), ზ. ვდ. მელასავით გავსჩუმდები, притаиться, поджать хвостъ, ვეფხ. 755.

გამომეტება (გამოვიმეტებ), ზ. მ. არ დავზოგავ, არ დავრიდებ, не жалѣть, не щадить, (ვი) თავსა, не щадить себя, рисковать собою, ანტონ. 55-5; გამომიმეტებ, გამოვუმეტებივარ, онъ не пощадитъ меня, რუსუდ. 284; 2 ქართლ. 568; სიბრძ. 12; **თავ-გამომეტებით**, не щадя себя, рискованно, 161 გორგ. გამომემეტება, я не жалѣю.

გამომეტყველი, ს. ნათლად გამომთქმელი, высказывающій, საბ. ლ. ჩახრ. 76, ჩახრ. 75, გამომეტყველება, ს. ნათლად თქმა, высказываніе, რუს. 1; ქილ. 9.

გამომძიებელი, ს. გამომწვლილავი, изслѣдователь, **-ბუნებისა**, естествоиспытатель.

გამომვლელი, ს. წარმვლელი; გამოცდილი, проходящій; опытный, -უფსკრულისა, измѣряющій бездну, სამარ. ვ. შესაგ.

გამომზადება (ვა), ზ. მ. მოვამზადებ, приготовлять, (ვემზადები), ზ. თვ. მოვემზადები, приготовляться, 2 ქართ. 403, 461.

გამომზრდელი, ს. გამომკვებელი ან გამზრდელი, кормилецъ, воспитатель.

გამომკვლეველი, ს. დაწვლილებით გამომძიებელი, изслѣдователь, ქილ. 180.

გამომკრთოლვარე, ს. სინათლის გამომცემი; отражающій свѣтъ, მარტ. 2 – 35, ნ. გამოკრთობა.

გამომჟღავნება (ვა), ზ. მ. გამოვაშქარავებ; объявить тайну, ივერია № 1, გვ. 67.

გამომორჩვა (ვ), ზ. მ. აღმოვაცენებ, заставить произрастать, ისაია. 55—10.

გამომრჩეველი, ს. აღმომრჩეველი, избиратель, ისაი. 44—13.

გამომრჩომი, ნ. გამორჩომა.

გამომსალმე, ვეფხ. 1569, прощающійся.

გამომსარკებელი, მიმ. განმჭვრეტელი, созерцатель, 2 მაკაბ. 2—25.

გამომსახველი, **-სახავი**, ს. გამომხატველი, изобразитель.

გამომსხვრევა (ვა), ზმ. გამოვაქცევ, выломать.

გამომტვრევა (ვა), ზ. მ. გამოვაქცევ, выламывать.

გამომტკფოლვარე, ზედ. აყვავებული წუთხი ან მუწუკი, созрѣлый струпъ, გამოსვლ. 9—9; საბ. ლ.

გამომფრინვალი, მიმ. вылетающій, ნ. გამოფრენა.

გამომქანდაკებელი, ს. მწახნაკებელი, ваятель.

გამომღები, -ბელი, ს. выниматель, -ნაყოფისა, дающій плодъ, приносящій выгоду, მოურავ. 217; плодовитый, плодоносный, -ხმისა, издающій голосъ, -ბეგარისა, платящій подать, დასცულ. 19, საქმ. 14—17; გამომღები ძალისა, истощающій силу, ვისრ. 73; **გამომღებარობა,** ნაყოფისა, плодородность, ქართ. 1 ც. 82.

გამომჩვენება, ს. ზეიმი; განხილვა ჯარისა, торжественный выходъ; парадъ; церемонія, ნიკ. ჩუბ.; -ნების ნადიმი, парадный обѣдъ; ქილ. 553; -ბლობა, ზეიმი, торжество, -ბით, торжественно, 2 ქართ. 418.

გამომჩივრება (ვმჩივრდები), ზ. ვდ. ჩივილს დავიწყებ, начать жаловаться, ვეფხ. 567.

გამომჩინებლობა (ვა), ზ. მ. დავანახვებ, указывать, ლოდ. 102.

გამომცდელი, ს. გამცდელი, გამშინჯავი, испытатель, искуситель.

გამომცემი, -მელი, ს. დამბეჭდავი წიგნისა საქვეყნოდ, издатель.

გამომცემი, ს. გამცემი, მუხთალი, предатель, სომხ. 412.

გამომცენარება (ვა), აღმოვაცენებ, აღმოვანორჩებ, растить.

გამომცხვარი, ზედ. испеченный, ნ. გამოცხობა, რუსუდ. 346.

გამომძღვარება (ვა), ზ. მ. გამოვგზავნი; ვაახლებ, отправлять, (ვუ), ზ. მიჩ. გამოვატან, отправить кого съ кѣмъ, 2 ქართ. 449; (ვი), ვიახლებ, заставить кого сопровождать себя; (ვემძღვარები), ზ. თვ. წამოვალ, отправиться.

გამომწვარი, ზედ. დამწვარი, выжженный.

გამომჭვირვალე, ზედ. მჭვირვალე, რასაცა შიგან გასჭვირს ნათელი, прозрачный, ვეფხ. 1286, ციმოთ. 57.

გამომჭვრეტი, ს. გამომშინჯავი, გამომნახველი, высматриватель, იგავი. 23—1.

გამომხმელი, ს. გამომღებელი, выниматель, დაბად. 24—54.

გამონადირება (ვა), სანადიროდ გამოვიყვან вывести на охоту; (ვი), ზ. მიჩ. выходить на охоту, თამარ ბაც. 34.

გამონადუღი, ს. выварки.

გამონაძნობი, ს. რაც გამოდნობილია ვეცხლისაგან და სხ. отливокъ, იერემ. 10—4.

გამონათება (ვა), ზ. მ. და უ. მივუნათებ სანთელს ან სინათლეს გამოვსცემ, свѣтить, свѣчивать; свѣтить, освѣщать, ქილ. 76; ბუნ. კ. 145.

გამონასკვა (ვჳ), ზ. მ. გამოვსკვნი, შევჰკრავ ნასკვსა, завязать узломъ.

გამონასკვება (ვა), იგივე გამონასკვა; ვისრ. 65, 105, (ვინასკვები), ხილთა თვის: მაგალ. გამონასკული ხილი; ენა ჩემი გამონასკულა, ენა დაბმმია; я сталъ нѣмъ; ვისრ. 185.

გამონასკვი, ს. завязка.

გამონახარში, ს. выварки.

გამონატყორცი ისარი, пущенная стрѣла, ქილ. 86.

გამონაღები, ზედ. აღებული, полученный, ალბ. 44.

გამონაყოფი, ს. განკერძოვებული, отдѣленный, ქართ. 1, ც. 179, რიცხვი 31—52; выдѣлъ.

გამონაცადი, ზედ. გამოცდილი, испытанный, გორგ. 48.

გამონაცვალი, ს. ნაცვამი ტანისამოსი, обноски.

გამონაწური, ს. დანარჩენი გაწურვის შემდგომ, ნაყური, выжимки; выцѣженный.

გამონახარში, ს. ნახარში, выварки, ბუნ. ლ.

გამონახვა, ს. ზ. изысканіе; дознаніе; ხამარ. ვახც. 179, 264; ალბ. 40, (ვჳ), ზ. მ. გავშინჯავ, განვიხილავ; გამოვსცდი; осматривать; изыскивать; испытывать, ქილ. 580; სამ. ვ. 207; გამოგვნახენით, испытайте насъ, გუჟ. 18, 24; **გამონახული,** მიმ. გამოცდილი, испытанный, опытный, -სიბრძნითა, испытанный въ мудрости, ქართ. 1 ც. 141.

გამონახვრეტი, ზედ. გახვრეტილი, просверленный, ფიზიკ. 60.

გამონდობა (ვა, ვი), ზ. მ. გამოვსცდი, მართალს ვათქმევინებ, выпытывать, выспрашивать; გორგ. 287; ალბ. 64, გამონდობილნი სიტყვისა, ე. ი. ერთმანერთის ჰაზრის გამგენი; понявшіе другъ друга, ვეფხ. 1561.

გამონელება (ვა), ზ. მ. გავაცივებ, გავანელებ; გამოვაფხიზლებ, მოვაქარვებ ღვინოს; охлаждать; протрезвлять; გამოვუნელებ ცეცხლსა, умѣрить жаръ, ქიმია 63, 113; 50; (ვი), ზ. მ. გამოვიფხიზლებ, მოვიქარვებ ღვინოს, протрезвиться, (გამოვნელდები), ზ. ვდ. გავნელდები, გავცივდები; გამოვფხიზლდები, объ огнѣ: умѣряться; протрезвиться, ქიმია 63; კაცია 100, **გამონელებული ცეცხლი,** легкій жаръ.

გამონემსვა (ვჳ), ზ. მ. რუფიას მივსცემ წინდას, штопать; затачать.

გამონთხევა (ვა), ზ. გამოვნერწყავ, პირიდამ მელუბინებს, მასაქმებს, выблевывать, იობ. 20—15.

გამოოქრვა (ვო), ზ. მ. ოქროთი დავჰფერავ, вызолотить, ბარუქ. 6—38.

გამოპარვა (ვიპარვი), ზ. უ. გაპარვით წასვლა, украдкою уходить, გამომპარვია, онъ ушелъ отъ меня украдкою, ანც. 4—22.

გამოპარება (ვა), ზ. მ. პარვით გამოვიყვან, украдкою уводить, (ვიპარები), ზ. ვნ. პარვით წამოვალ, уходить украдкою, ვეფხ. 1190; 2 ც. ქართლ. 171, 330, გამომაპარეს ლაშქართ, украдкою отъ меня провели войско, ვეფხ. 598; (გამოვეპარები), ზ. თვ. მივეფარები, დავემალები, укрываться, არა რა გამოეპარება, ничего не укроется отъ него, ჩონგ. 45; **გამოპარვინება,** ზ. სხმ. (ვეპარვინები), ზ. თვ. заставить кого украдкою увезти себя.

გამოპირვა (ვჳ), ზ. მ. გამოვუწყობ პირს, გავლესავ, точить.

გამოპობა (ვა), ზ. მ. გამოვხეთქ, გამოვცეხ, пробить, просѣчь; რაზმი გამოაპო, пробился сквозь строй, დარეჟ. 32—2, გორგ. 177.

გამოპოვება (ვი), ზ. მ. მოვიპოვებ, открыть. найдти, 2 ქართ. 548.

გამოპრანჭვა (ვიპრანჭები), ზ. ვ. ჭრელ ჭრულით მოვირთვები, вырядиться.

გამორბენა (ვა), ზ. მ. გამოვაქცევ, გამოვაჭენებ, заставить бѣжать, რუსუდ. 419; (გამოვირბენ, ზ. მიჩ. რბენით გამოვალ, выбѣгать, რუსუდ. 874;

(ვურბენ), ზ. მიც. забѣжать; გამომირბინე, забѣги ко мнѣ; **გამორბენინება** (ვა), ზ. სხმ. გამოვიტან რასმე და სირბილით გავსწევ, уносить, რუსუდ. 31.

გამორევა (ვუ, ვჰ), ზ. მ. ავრევ, ჩავურევ, мѣшать, რუსუდ. 400, (გამოვერევი), ზ. თვ. გავერევი, გავეჩხირები, მონაწილეობას მივიღებ, вмѣшиваться, გამოერიათ ჩხუბი, ბრძოლა, между ими произошла брань, битва, სამ. ვახტ. 24; 2 ქართ. 464; რუსუდ. 426; 815, რა თეთრი თმა გამოერევა, когда сѣдина начинаетъ пробиваться, ქილ. 421; დარეჯ. 1, გამოვერევი ხარჯში, принимать участіе въ подати, დასტურ. 142.

გამორეკა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰყრი, გარეთ განვდევნი მრავალთა, выгонять.

გამორეცხა (ვჰ), ზ. მ. რეცხით გამოვიყვან მწიკვლსა, ჭუჭყსა, вымывать, смывать; გამოვირეცხ პირსა, выполоскать ротъ, გამომერეცხება, ვისრ. 224, смывается съ меня.

გამორთმევა (ვა), ზ. მ. ავიღებ, ავიხვამ; მივუღებ, ჩამოვართმევ, брать, получать, принимать, დაბად. 14—18; -ფასს, взять цѣну, ქილ. 579; -ანგარიშსა, потребовать отчетъ, -სალამს, поздороваться, რუსუდ. 389; -სახელოსა, отрѣшать отъ должности, გუჯ. 33; (გამოვურთმევ), ზ. მიც. взыскать въ пользу кого, (გამოვერთმევი), ზ. თვ. взыскиваться, სამ. ვახტ. 262; გამორთმეულვარ, გამომრთმოდა, быть взыскану, გამომირთმევ, взыскиваешь въ пользу мою, ერისთ. 22—24, **გამორთმევინება** (ვა), ზ. მ. заставить отобрать, გუჯ. 33.

გამორიდება (ვჰ), ზ. მ. გამოვეცლები, თავს დავასწევ, მოვერიდები, удалять, устранять; (ვერიდები), გამოვეცლები, მოვერიდები, დავერიდები, удаляться, избѣгать, ვეფხ. 755, 903; ქილ. 319.

გამორიყვა (ვჰ), ნაპირზედ გამოვაგდებ, выбросить выкинуть на берегъ.

გამორიცხვა, ს. გამოთვლა, გამოანგარიშება, вычетъ; вычитаніе, (ვ), ზ. მ. გამოვთვლი, გამოვიანგარიშებ; вычитать; выключать, გამორიცხეს საზოგადოებისაგან, его исключили изъ общества, (ვირიცხვი, -ხვები), ზ. ვ. вычитаться, исключаться, **გამორიცხული**, მიმ. вычтенный; **გამოსარიცხავი**; **-ხველი**, вычетной, исключительный.

გამორკვევა (ვა), ზ. მ. გამოვარჩევ, დავარკვევ; ავხსნი, განვმარტებ, перебрать, отбирать, очищать; выпутывать; выяснять, (ვირკვევი), ზ. ვ. გამოვირჩევი, отбираться, (გამოვირკვევ), ზ. მიც. разбирать, изслѣдовать; выяснять; (ვერკვევი), ზ. თვ. მოვბრუნდები, приходить въ себя; ერისთ. 139 (1); ანტონ. 2—32, გამომირკვევ, ე. ი. ამიხსნი, განმიმარტებ, распутываешь, растолковываешь мнѣ, ქილ. 595.

გამორონინება (ვა), ზ. უ. გავატარებ, проводить, ქილ. 680.

გამორჩება (გავა), ზ. მ. ამოვაცენებ, произрастить, ისაი. 61—11, дѣлать вѣтвистымъ, იეზეკ. 17—24.

გამორჩევა (სზ.), выборъ, избраніе; (ვა), ზ. მ. გამოვარკვევ, დავარჩევ; ამოვარჩევ; выбирать; избирать; разбирать, различать; предпочитать; მატთ. 13—28; ვისრ. 73; დარეჯ. 21; ბუნ. კ. 231; გამოარჩია რომ გარე შეიქცეს, предпочелъ идти назадъ, (გამოვირჩევ, სამღთო წერ: გამოირჩინა), ზ. მიც. ამოვირჩევ, выбратъ для себя; предпочесть, მარკ. 13—29; ლუკ. 6—13; საქმ. მოც. 6—3; 13—2; გამომირჩევ, совѣтуешь мнѣ, გორგ. 296; საქმ. 22—14; (გამოვურჩევ), რჩევას მივსცემ, избрать для кого что; совѣтывать кому что; გამოგვირჩინა, онъ избралъ насъ, ეფეს. 1—4; ლუკ. 6—13; (გამოვირჩევი) ზვ. ამოვირჩევი, выбираться, избираться; რუსუდ. 350; გამოვერჩევი, ზ. თვ. გავეყრები, მოვეშორები; отдѣлиться, ქილ. 336, **გამორჩეული**, **გამონარჩევი**, მიმ. избранный, დარეჯ. 5; გამორჩეული ჭაბუკი; **გამოსარჩევი**, выборный, **გამომრჩევი**, ს. избиратель.

გამორჩენა (ვა), ზ. მ. გამოვზრდი, გამოვჰკვებ, пропитать.

გამორჩომა, ს. გამოსარჩომი, შესამატი, пожива, (ვრჩები), ზ. ვდ. ვსარგებლობ, შევიმატებ; ან თავს შევინახავ, გამოვიზრდები; поживляться, выгадывать; кормиться; კაცია. 65; გორგ. 150; რუსუდ. 411; გამორჩომა თავისა, содержать себя, სამ. ხომს. 335; **გამომრჩომი**, кто поживляется.

გამორწყევა (ვა), გამოვანთხევ, პირიდამ მასაქმებს, выблевывать.

გამორცხა, ნ. გამორეცხა, ქილ. 36.

გამორწყვა (ვჰ), ზ. მ. მუწუკს გავსჭრი, ან შალალს ვადენ, растворять рану, (გამოვირწყვები), ზ. ვ. გავსქდები მუწუკისათვის, рана растворяется, გამოვერწყვი, ზ. თვ. разгниваться, ბუნ. ლ.

გამორჭმულება (ვა), ზ. მ. დიდებას, სახელს მოვიგებ, пріобрѣсти, стяжать славу, ვეფხ. 1587.

გამოსაგები, ზედ. ნათლად გამოსათქმელი, ясно-произносимый.

გამოსადეგი, ზედ. გამოსაყენებელი, სახმარად ვარგისი, годный.

გამოსადინელი, ნ. გამოდენა.

გამოსადნობელი, ზედ. დასადნობელი, плавильный, **გამოსადნობლად**, ზმზ. დასადნობლად, для выплавки, იეზეკ. 22—21.

გამოსავალი, ს. გამოსვლის ადგილი ან მოსავალი, выходъ; урожай; ვისრ. 91, სიბრძ. 161; გუჯ. 32; -კარი, выходныя двери, იგავ. 1—20.

გამოსაზრდელი, ს. საკვები, საჭმელი, пища, пропитаніе, провизія, -გლახაკთა, благотворительное заведеніе; богадѣльня, დავრ. 144; ქართლ. 405.

გამოსაზღვრება (ვჰ), ზ. მ. განვსაზღვრებ, разграничить, დასტურ. 45; ისაი. 56—3.

გამოსათაყვანებლად წავიდა, ე. ი. წავიდა გამოსასალმებლად; ვისრ. 118, пошелъ откланяться.

გამოსათვალავი, ზედ. вычитаемый, ხრონოლ. 36.

გამოსათხოვრად, ზმ. ზ. для вызова, ჩონგ. 21.

გამოსაკვლეველი, ზმ. ზ. გამოსაძიებელი, подлежащій изслѣдованію, ძნიად-, трудно объяснимый, 2 ქართ. 102.

გამოსაკითხავი, ზმ. ზ. допросный.

გამოსალმება (ვა), ზ. მ. სალამს ვათხოვნინებ; заставить проститься; ქილ. 122; (გამოვესალმები), ზოგ. გამოვეთხოვები; прощаться; გამომესალმა, онъ простился со мною; გამომსალამე, ს. მშვიდობის მთქმელი, говорящій прощай; ვეფხ. 1569.

გამოსამართლებინება (თავი გამომესამართლებინა), оправдать себя.

გამოსამეტი, -ტებელი, ვარამ. 130; მოურავ. 22.

გამოსანახავი, ზედ. გასასინჯავი, требующій разсмотрѣнія.

გამოსართმევი (ფული), კაცია 68; слѣдующая сумма денегъ къ полученію.

გამოსარკვევი, ზედ. გასასინჯავი, გასახილველი, требующій разбора, ქილ. 168.

გამოსარჩევი, -ვებელი, ზედ. აღრჩევითი, избирательный, ვეფხ. 629; ქილ. 352.

გამოსარჩლება (ვესარჩლები), ზ. თვ. ვესარჩლები, ვექომაგები, заступаться, вступаться, выгораживать. [ხომხ. 359.

გამოსარჩომი, ზედ. სარგო, შესამაცი, пожива,

გამოსავლებელი პირისა ნ. პირის გასახსნელი, ზიარების შემდეგ; для полосканія рта.

გამოსასვენებელი, გამოსასვენი, ზედ. განსასვენებელი, -ადგილი, мѣсто покоя, რუსუდ. 433, 490; 354, 306, 657.

გამოსასვლელი, ზედ. выходный.

გამოსაქნელი ტყავი, ზედ. подлежащій выдѣлкѣ кожи, ქილ. 296.

გამასაგლეჯი, ზედ. что нужно вырвать.

გამოსამსახურება (ვი), სამსახურით ვიშოვნი; выслуживать, რ. ქ. ლ.

გამოსაღები, ს. ხარკი, ბეგარა, ღებულება, подать оброкъ, повинность, გუჯ. 28; დასტ. 42; სამ. ვახტ. 105; რუს გამოსაღები, водопроводный, გუჯ. 31.

გამოსაყენი, -ნებელი, ზედ. გამოსადეგი, годный.

გამოსაყვანი, -ნებელი, ზედ. назначенный къ выводу, გამოსაყვანად ჯარისა, для набора войска, 2 ქართლ. 487; დარეჯ. 77—2; -ბელი ადგილი, мѣсто для выведенія, დარეჯ. 2—80.

გამოსაჩეკი კვერცხები, ზედ. კვერცხები, რომელსაც დაუდებენ დედალთა, რომ წიწილები გამოსჩეკონ, яйца назначенныя для высадки.

გამოსაჩენი, ზედ. საჩინო, видный, -ადგილი, открытое мѣсто, სამ. ვახტ. 8.

გამოსაცდელი, ზედ. испытательный, რუსუდ. 711

გამოსაცხადებელი, ზედ. объявительный.

გამოსაცოხნი, ზედ. жевательный, სიბრძ. 162.

გამოსაცხობი, -ბელი, ზედ. назначенный для печенія, ქილ. 584.

გამოსაძიებელი, ზედ. подлежащій изслѣдованію, დავით. 110—2.

გამოსაწოდებლად, ზმ. ზ. для вызова (на поединокъ), ქილ. 486.

გამოსაწვავი, ზედ. для выжиганія, -ქურქლისა, печь для выжиганія посуды.

გამოსაჭურისება (ვა), ზ. მ. საჭურისს ვჰყოფ, დავასაჭურისებ, დავკოდავ, წყვილს გამოვუსხამ, скопить, ქილ. 360.

გამოსახდელი, ზედ. перегонный, დასტ. 7; -ზეთისა, маслобойная.

გამოსახედავი სარკმლისა, просвѣтъ окна, მროვ. 125.

გამოსახება (ვა), ზ. მ. გამოვსახავ, изображать, გამოვისახებ პირ-ჯვარს, перекреститься.

გამოსახვა, სზ. изображеніе, (ვჰ), ზ. მ. წარმოვიდგენ, გამოვჰხატავ; დავხატავ; изображать, представлять, олицетворять, рисовать, გზა თვალით გამოსახა, измѣрилъ дорогу глазами; ვეფხ. 193; რუსუდ. 880; გამოგვისახე, укажи намъ, წმით ცხოვრ. 389; ვეფხ. 193; გამოვისახავ პირჯვარს. ე. ი. პირზედ ჯვარს დავიწერ, перекреститься, (ვი), ზ. მიბ. წარმოვიდგენ, воображать, представлять себѣ; ქილ. 360; გამოვისახები, ზ. ვ. წარმოვიდგინები, изображаться, (გამოვესახები, ზ. თვ. სახედ ვეჩვენები, представляться, გამომესახება, мнѣ представилось, ხეს ყვავილი დასცვივა და ნაყოფი გამოისახება, ბუნ. კ. 16, дерево отцвѣтаетъ и образуетъ плодъ, გამოსახული, 2 კორ. 37, изображенный, **გამოსახულება**, ს. სახე, видъ, изображеніе.

გამოსახსარი, ზედ. გამოსახსნელი, искупительный, ეფეს. 1—14.

გამოსაჯვრება (თავს გამოვისაჯვრებ), ზ. მიბ. თავს გამოვიჩენ, выказывать себя, принимать на себя видъ.

გამოსევა (ვუ), ზ. მ. მოვუტევებ, მოვუსევ, напускать собакъ.

გამოსველება (ვა), ზ. მ. დავასველებ, вымочить, (პირს გამოვისველებ), промочить горло, заморить червячка; выполоскать ротъ; რუსუდ. 675.

გამოსვენება, სზ. მოსვენება, შესვენება; პატივით გამოტანა; отдыхъ; выносъ покойника, (ვა), მოვასვენებ, შევასვენებ; გამოვიტან პატივით, მაგ. ხატს, მიცვალებულს; дать отдыхъ; выносить образъ, покойника, и т. д. ვისრ. 138, 151; ქართლ. 1 ტ 278; რუსუდ. 72; (ვუ), дать отдыхъ, რუსუდ. 50; ვისრ. 122; (ვი), ზ. მიბ. დავისვენებ, მოვისვენებ, отдохнуть, ვისრ. 123; ვეფხ. 546, 1064; გამოსვენებული, მიმ. ვისრ. 187, 130.

გამოსვლა, სზ. ходъ, выходъ, (გამოვალ, გამოვედ), ზუ. შიგნიდამ გარეთ გავალ; გამოვდივარ; წარვალ, წარვხდები, გავივლი; გამოვრიცხავ; выходить; миновать, проходить; исключать, вычесть; გამოვალ ბოლში, выкоптѣть, სამხ. 53, გამოსვლა საყდრიდამ, выходить изъ церкви, მთვარე გამოვიდა, луна взошла, წყლულისაგან მრავალი სისხლი გამოვიდა, изъ раны истекло много крови, წიგნი გამოვიდა, вышла книга изъ печати, ავად მყოფი კარში არ გამოდის, больной не выходитъ изъ комнаты, პოლკიდამ გამოვიდა, вышелъ изъ полка, გამოვიდა ბძანება, вышелъ приказъ, ხმა გამოდის, слышно какъ говорятъ, слышится голосъ; რუსუდ. 872; ბევრი ხანი გამოვიდა, прошло много времени, ალბ. 42, 61; გამოვალ დამში, допрѣть, выпрѣть; რუსუდ. 4; ამ ნაქსოვისაგან კაბა არ გამოვა, изъ этой матеріи платья не выйдетъ, სინათლე გამოდიოდა, выходилъ свѣтъ; რუსუდ. 79; დავრ. 193;

ხომხ. სამ. 353; ხელიდამ გამომივა, я способенъ, я сумѣю это сдѣлать, რუსუდ. 394; 345; სიბრ. 73; ხომხ. სამ. 353; ხელით ბატონობა არ გამოუვა, онъ не способенъ царствовать, 2 ქართ. 561; თმობისაგან გამოსვლა, выдти изъ терпѣнія; ვისრ. 81; თუ მართალი გამოხვიდე, если будешь правъ; вышелъ въ люди კაცად გამოვიდა, რა გამოვა, чтожъ изъ этого выдетъ, გამოსვლა ხმლითა, пробиться мечемъ, 2 ქართ. 473; ეს საქმე უსამართლოებისაგან გამოვა, это происходитъ отъ неправосудія; რაც ღვინო გამოვა, сколько вина получится, დასტ. 32; სიგელ. ჩოლოყ. 30, 44, რაც ღალა გამოვა, сколько хлѣбная подать получится; დასტ. 17; ქიშა 68; ამ რიცხვისაგან გამოდით (გამოვედით), исключите изъ этого числа, დასტ. 32; (ვივლი, ვიარე, ვვლე), გავუვლი; გავალ (დრო); проходить; заходить; გამომიარე, зайди ко мнѣ; გამოგივლი, я зайду къ тебѣ; (ვუვლი), ზ. მიჩ. заходить къ кому, (გამოვუვალ); ზ. მიჩ. выходить, доставать, ამ ნაქსოვისაგან კაბა არ გამომივა, изъ этой матеріи не выдетъ мнѣ платья, გამოვჰქდივარ, -დიოდი, ზუ. выходить; ვიკვებები, прокармливаться, რაც ხელიდამ გამოუვიდოდეს ის მისცეს, что въ состояніи, то и заплотить, სამ. ხომხ. 396; ჭკუიდამ გამომივიდა, я забылъ, მდინარე გამოდის მთისაგან, рѣка течетъ изъ горы, გამოვდივარ, ვიდოდი, выходить; течь, **გამოსული**, მიმ.; -დღე, прошедшій день, ბალახი გამოსულა, трава вышла, ჭკუიდამ გამოსული, потерявшій разсудокъ, კომლში გამოსული, копченный; ილაეთისაგან გამოსული სიგელი, грамота неподлежащая, წყალს გამოსული, переплывшій рѣку, ვეფხ. 262; **გამოვლენა, გამოვლინება** (ვა), ზ. მ. წარვგზავნი გამოვჰგზავნი; посылать.

გამოსკვნა (ვსკვნი, -ვენ), ზ. მ. ნასკვით შევჰკრავ, завязать узломъ, **გამოსკვნევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить завязать узломъ.

გამოსმა (გამოვსვამ), ზ. მ. გამოვიყვან ჯდომილსა, высаживать.

გამოსუმა (გამოვუსვამ), ზ. მ. წავსცხებ, вымазать, დავრ. 197.

გამოსმა (ვისმი ხმა), ზ. უ. ხმა ისმის, გამოდის; слышется голосъ, ქილ. 196.

გამოსროლა (ვისვრი), ზ. მ. გამოვსტყორცნი; თოფს დავსცლი, выстрѣлить, выпалить, выбросить.

გამოსრუტვა (ვჰ), გამოვსწოვ, высасывать.

გამოსტუმრება (ვი), ზ. მ. გამოვგზავნი, отправить, 2 ქართ. 538; ანტ 4, **-ბინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить отправить.

გამოსულელება (ვა), ზ. მ. სულელად გავხდი, свести съ ума; (ვსულელდები), ზ. ვდ. გავგიჟდები, ჭკუა დამეკარგება, оглупѣть, одурѣть, **-ლებული**, მიმ. одурѣлый. [ფიზიკ. 42.

გამოსუნთქვა (ვჰ, ვი), ზ. უ. ვფშვინავ, дышать.

გამოსურმვა (ვი), ზ. მ. ვიოლავ თვალსა სურმით, сурмить брови, (ვი), ზ. მიჩ. сурмиться.

გამოსქდომა (ვსქდები), ზ. ვდ. გამოვიხეთქები, протрескаться, წყალი გამოსქდა, вода прорвалась, რუსუდ. 69.

გამოსწავლა (ვასწავლი), ზ. მ. научать, აქეთ გამომასწავლა, დავრ. 56, 175; онъ указалъ мнѣ сюда.

გამოსწრაფება (ვა), ზ. მ. სწრაფად ვგზავნი, торопить отъѣздомъ, (ვი), ზ. მიჩ. სწრაფად მოვდივარ, გამოვეჩქარები, торопиться.

გამოსწორ, ზმ. ზ. ქეშაოდ, ქეშად, გეზად, параллельно, 44, 47 დასტ.

გამოსწრობა (ვესწრობი), ზ. თვ. დავასწრობ წასვლასა, успѣть уйти, გამოგვესწრა სიხარულის ჟამი, ვისრ. 120, ушли дни радости.

გამოსხლტომა (ვსხლტები, ვუ), ზ. უ. დავასხლტები ხელიდამ, выскользать.

გამოსხმა (ვა), ზ. მ. გამოვღვრი წყალსა; выливать.

გამოსხმა (ვა), ზ. მ. გამოვიყვან, выводить, (ვი), ზ. მიჩ. მოვისხამ ხილსა, მცენ: გამოვიღებ ფურცელს ან ხილს, одѣваться листьями, приносить плоды; (ვჰსხამ, -სხი), ზ. უ. გამოვაჯდინებ, გამოვსვამ მრავალთა, высаживать, ვეფხ. 961; ქართ. 1, ტ. 63; (წყვილს გამოვუსხამ), скопить, выхолостить; ფრთას გამოვასხამ ლაპარაკში, поддерживать кого въ разговорѣ, რაინდი 43; გამოესხა მუწუკი, у него вскочилъ вередъ, ხეს ხილი გამოესხა, показались на деревѣ плоды, გამოვასხამ წიწილებსა, ე. ი. გამოვსჩეკ, выводить цыплятъ.

გამოტანა, სზ. вынесеніе, (ვი), ზ. მ. გარეთ გამოვიღებ, გავიტან; выносить, (ვა), ზ. მიჩ. თან გავაყოლებ, თან გავგზავნი, посылать кого съ кѣмъ, ძლივს დავასწრევ თავსა, насильно протискаться, выдти, გამოვიტან ენასა, вынести разговоръ; დავით გამოვიტან მამულსა, выиграть по суду имѣніе, გუჯ. 33, ხეს ნაყოფი გამოუტანია, дерево дало плоды, მზითვად გავატან, дать въ приданое, გამოვიტან გზასა, провести дорогу, (გამოვიტანები), ზ. ვ. გარეთ გამოვიღები, выноситься, (გამოვეტანები), ზ. თვ. თავს დავახწევ, გამოვალ, протискаться, **გამოტანება** (ვა), ზ. მ. ვისისამე ხელით გავუგზავნი რასმე, отправлять что съ кѣмъ, (გამოვეტანები), ზ. თვ. წამოვჰყვები, отправляться съ кѣмъ, 2 ქართ. 419; 544, **გამოტანილი, -ნებული**, მიმ. вынесенный; რუსუდ. 249.

გამოტარება (ვა), ზ. მ. ვისისამე კარზედ გავატარებ, გავავლებ, проводить мимо, დავრ. 119, (ვუ), ზ. მიჩ. გავუტარებ, занести.

გამოტაცება (ვი, ვჰ), ზ. მ. გამოვგლეჯ, წავართმევ ტაცებით, выхватить, вырвать, იეზეკ. 21—3; ივდით. 1—23; ქილ. 486; ქარით გამოტაცებული ნავი, корабль, унесенный вѣтромъ.

გამოტევება (ვუ), ზ. მ. გავუშვებ, გამოვუშვებ, отпускать.

გამოტენა (ვჰ), ზ. მ. გავსჭედ, მჭიდროდ ავამსებ, გამოვსჩურთავ, набить, наполнить, გამოვიტენ პირსა, набить себѣ ротъ.

გამოტეხა (ვს), ზ. მ. გამოვამტვრევ, выломать.

გამოტირება (ვი), ზ. მ. მოვიმგლოვიარებ, მოვიტირებ, кончить оплакиваніе, выплакать.

გამოტკფოლვა (გამოვტკვფები), ზ. ვდ. დავსწყლულდები, დავშაშრდები, დავსქდები, о ранѣ: растравляться, **გამოტკფოლვილი**, მიმ. გამოსვლ. 9—9; 2 სჯულ. 8—4.

გამოტყრომა, выходка, выскочка, (ვტყვრები), ზოვ. ვჰმეტჩრობ; გავტყვრები, выскакивать, соваться; нажраться.

გამოტყუვინვა (ვსტყუვევნი), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ, расхищать, ლუკ. 3—27; გამოსლ. 2—29.

გამოტყორცნა (ვტყორცნი), ზ. მ. გამოვისვრი, выбросить, выкинуть, რუსულ. 879.

გამოუმეტებელი, ზედ. დამზოგავი, ხელ-მოჭირებული, бережливый, скуповатый, **-ბლობა**, ს. დამზოგველობა, бережливость, ვეფხ. 544, განმ.

გამოუმცხვარი, ზედ. არ გამომცხვარი, უმი, неиспеченный, сырой.

გამოუმწვარი, მაგ. თიხის ჭურჭელი, невыжженный, ქიმ. 58.

გამოურჩეველი, ზედ. გაურჩეველი, неотобранный, ალექ. 97.

გამოუკიდებლად, ზზ. გარდავლით, გადაკვრით, вскользь.

გამოტყუება (ვჰს), ზ. მ. დავსტყუებ, გამოვსცინცლავ, выманить что; (ვი), ზ. მიჩ. მოტყუებით გამოვიყვან, выманить, вызвать кого маня, რუსულ. 884.

გამოუთქმელი, ზედ. სათქმელად ძნელი, неизреченный, невыразимый, 2 კორ. 9—15; დასტ. 1, ტიმოთ. 133; ალექ. 62; გამოუთქმელობა, ს. невыразимость.

გამოუკვლეველი, ზედ. გამოუძიებელი, неизслѣдованный, ქილ. 688; ქართ. 1, ტ. 367; непостижимый.

გამოულეველი, ზედ. неистощимый.

გამოუსადეგარი, **-დეგი**, ზედ. გამოუყენებელი, безполезный.

გამოუსახავი, ზედ. მოუფიქრებელი, ქილ. 448; несообразимый.

გამოუსვენებელი, ზედ. დაუსვენებელი, неимѣющій отдыха, ვისრ. 193.

გამოუსვლელი, ზედ. გზა გაულებელი, непроходимый.

გამოუფხიზლებელი, ზედ. გაუღვიძარი, непробудимый.

გამოუყენებელი, ზედ. გამოუსადეგარი, негодный, **-ბლობა**, ს. გამოუსადეგარობა, негодность.

გამოუყვანებელი, ზედ. გამოუსვლელი, безвыходный; **-ბლობა**, ს. безвыходность, ფარამ. 387.

გამოუყვერავი, ზედ. წყვილ გამოუსხმელი, нехолощенный, საბ. ლ.

გამოუშვებელი, ზედ. გაუშვებელი, განუტევებელი, невыпускаемый.

გამოუშვებლობა, ს. განუტევებლობა, невыпускаемость, ალექ. 23.

გამოუჩენელი, ზედ. აღუჩენელი, невыясненный, ქართლ. 1 ტ. 5; სომხ. 288.

გამოუცდელი, ზედ. გაუშინჯავი, არ გამომცდარი; ისაია 1—22; неопытный; неиспытанный; **-ცდელობა**, ს. неопытность, ალექს. 2.

გამოუცეხველი, ზ. დაუცეხველი, დასტ. 133, невымолоченный.

გამოუცილებელი, ზედ. უცილებელი, ცილით დაურღვეველი, неоспоримый, გუჯ. 23.

გამოუცხადებელი, ზედ. არ გამოცხადებული, необъявленный, -ბლობა, негласность.

გამოუძიებელი, ზედ. გამოუკვლეველი, неизслѣдованный.

გამოუჯავავი, ზედ. გაუხედნავი ცხენი, невыѣзженный.

გამოფანტვა (ვჰ), ზ. მ. выкинуть.

გამოფანჯრვა (ვჰ), ზ. მ. ფანჯრებს დავატან შენობას, строить зданіе съ окнами, **-ნჯრული**, მიმ. რუსულ. 771.

გამოფეთქა (ვი, ვჰ), ზ. მ. მცენარეთათვის: ჯეჯილს გამოვილებ, пускать ростки, ბუნ. კ. 14.

გამოფეთება (ვა), ზ. მ. დავაფეთებ, привести въ недоумѣніе.

გამოფენა (ვჰ), ზ. მ. გარეთ გავჰფენ, გამოვშლი, вывѣшивать; растилать, ერისთ. II, 95; (ვიფინები), ზ. ვ. вывѣшиваться; растилаться.

გამოფისვა (ვჰ), ზ. მ. ფისს წავუსვამ; высмолить, смолить.

გამოფერდილი, ზედ. ფერდებ ჩაცვივნული შიმშილით, тощій; -ხმალი, выгнутая сабля, საბ. ლ.

გამოფიტვა (ვიფიტები), ზვ. გავჰხმები, გავჰფიტდები; высыхать, **გამოფიტული**, высохлый, რ. ქ. ლ.

გამოფიცვა (ვი), ზ. მ. ფიცით გამოვიტან მამულს; посредствомъ присяги выиграть имѣніе, გუჯ. 25, (ვჰ), ზ. მ. ფიც ქვეშ ვაჩვენებ, показать подъ присягою, სიგელი, მოურავ. 5; **გამოფიცული**, **გამონაფიცი**, მიმ.

გამოფლატული, ზედ. ჩამონგრეული ნაპირი ხევისა, обрывистый, საბ. ლ. ნ. ჯილდ.

გამოფრდა (ვჰფრდი, -ფარდე; ვი), ზ. მ. დავიხსნი გირავოს, შევიყიდი; გამოვსცდი; მოვიხმარებ, выкупать; испытывать; употреблять; ეფესელ. 5-16; ქართლ. 1 ტ. 337; -ჟამისა, пользоваться временемъ, კოლას. 4—5.

გამოფრენა (ვა), ზ. მ. გავაფრენ, заставить летать; -ჩაფარისა, отправить съ поспѣшностью курьера; (ვჰფრინდები), ზედ. გავჰფრინდები, вылетѣть.

გამოფრინვა (ვჰ), ზ. უ. გავჰფრინდები, вылетать.

გამოფრეწა (ვჰ), ზ. მ. გამოვხევ; вырвать клочекъ.

გამოფურთხვა (ვჰ); -ხება (ვა), ზ. მ. გამოვადუყებ, გამოვჰნერწყვებ, выплевывать.

გამოფუღრვა (ვჰ), ზ. მ. გულს გამოვაცლი ხეს, дуплить, выдалбливать, сверлить.

გამოფქვა (ვჰ), ზ. მ. დავფქვავ, вымолоть.

გამოფხანა (ვი), ზ. მ. გამოვიკაწრავ, выцарапать; იგავ. 30—33.

გამოფხეკა (ვჰ), ზ. მ. გავჰფხეკ, выскоблить; ქიმია 180.

გამოფხიზლება (ვა), ზ. მ. გამოვაღვიძებ; გამოვანელებ ღვინოს, пробудить; протрезвить, (ვი), ზ. მიჩ. გამოვიღვიძებ; გამოვინელებ ღვინოს; пробуждаться; протрезвляться; ვისრ. 137.

გამოფხვრა (ვფხვრი), ზ. მ. გამოვგლეჯ, გამოვტაცებ, исторгать, вырвать, იერემ, 22—24.

გამოქანდაკება, სზ. изваяніе, рѣзьба, (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰწახნაკებ, გამოვჰკვეთ სახეს ქვათაგან, ძელთა, მოვხჭრი მეტალზედ სახეს, შევჰხძერწ; изваять;

Digitized by Google

лѣпить; **გამოქანდაკებული**, მიმ. изваянный, 2 სჯული 4—23; ისაი. 1—26.

გამოქანჯვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვსწურავ ჭაჭას, выжать, საბას. ლ. ნ. ღვინო.

გამოქექა (ვჰ), ზ. მ. გამოვაქოთებ, ავჰქექ, рыть, ворочать вещи, приводить въ безпорядокъ.

გამოქვაბებული მთა, пещеристая гора.

გამოქმა (ვი), შევიმუშავებ, выроботать.

გამოქნა (ვჰ), ზ. მ. შევიმუშავებ ტყავსა; გავხეღნი, გამოვჯაგავ, выдѣлывать кожу; выѣзживать, -წარბებსა, выдергивать, выщипывать волосы на бровяхъ, (ვიქნები) თვ. გავეშმაკდები, გავოსტატდები; ухищряться; გამოქნილი, მიმ. пройдоха, კაცია 105, -ქვაბი, высѣченная въ скалѣ пещера, 1—53 მარტ. გამოხლ. 34.

გამოქომაგება (ვუქმაგდები), ზდ. დავუმეგობრდები, подружиться.

გამოქონა (გამომქონდა, გამომაქვს), ზ. მ. გამოვიტან, გამოვიღებ, выносить, გამოაქვს თავთავი ყანას, заколоситься.

გამოქონა (ვჰ), ზ. მ. ქონით გავხვრი, высалить.

გამოქორწინება, ზ. შეუღლება, вступать въ союзъ, მარტ. 1—36.

გამოქრობა (ვა), ზ. მ. დავჰშრეტ, погасить.

გამოქროლა (ვჰქრი), ზ. უ. ქარი უბერავს, ჰქრის; ქარს გამოვუშვებ; выдувать; выпускать вѣтеръ, საბ. ლ.

გამოქრობა (ვჰქრები), ზ. უ. გავქრები, დავიშრიტები, гаснуть.

გამოქუცვა (ვჰ), ზ. მ. მარცვალს დავაყრევინებ, выбивать зерна, вымолачивать, ისაი. 17—5; (ვიქუცები), ზ. ვ. ვიშვლიპები, გავშიშვლდები, оголяться.

გამოქცევა (ვა), ზ. მ. გამოვანგრევ, выламывать, (ვიქცევი), ზვ. გამოვინგრევი), выламываться.

გამოქცევა (ვა), ზ. მ. გამოვღვრი, выливать.

გამოქცევა (ვა), ზ. მ. ვაოტებ, გავაქცევ, обращаться въ бѣгство, (ვი, ვე-ცევი), ზ. ვ. ვიოტებ, განვივლტი, бѣжать отъ кого, 2 ქართლ. 326; ერისთ. 135; თვალთა წინა გამოვექეც, ვეფხ. 293, я скрылся въ глазахъ его.

გამოღება (ვა), ზ. მ. გავაღებ კარს და სხ; отворять двери, თავი გამოიღო, онъ высунулъ голову, რუსუდ. 800; (გამოვეღები), ზ. თვ. გავეღები, отворяться.

გამოღება, სზ. выниманіе; выговоръ, произношеніе; (ვი), გამოვიტან; გამოვიყვან, მოვიყვან; ვაწარმოებ; გამოვსთქვამ სიტყვას; вынимать; выводить; производить; произносить; რუსთვ. 1124; მატთ. 7—16; ლუკ. 8—15; -ნაყოფსა, приносить плоды, ვისრ. 122; 17; იეზეკ. 17—8; ბადესა, вытащить рыболовную сѣть, მატთ. 13—47; -ვი ფასს, заплатить цѣну; -ქალაქსა, ციხესა, взять городъ, крѣпость, 1 ქართლ. 167, 177; მარტ. 52—2; ესაი. 20—1; 24—3; 7—1; -ხმას, издавать голосъ, ქილ. 520; -ხელოვნებასა, показать свое искуство, ანდრ. 149; -რუსა, провести каналъ, დასტ. 112; -სარგებელსა, получить прибыль, ქილ. 487; -სიტყვას, произносить, выговаривать слово, -ლექსსა, писать стихами, ქილ. 10; -სისხლსა, платить за кровь, т. е. за нанесенную рану, смертоубійство, სამ. ვახტ. 258; -ხელსა, обнажить руку; приняться за что, სამ. ვახტ. 177; მოურავ. 203; ალექ. 146, 220; -ნაწილსა, отдѣлять часть, 1 ქართლ. 102; -სტამბას, открыть типографію, 2 ქართლ. 323; -ხარჯს, платить подать, ალბულ. 113; მიწამ გამოიღო ნაყოფი, земля дала плодъ, გამოგვიღე ზენაარი, ე. ი. ფიცი გამოგვართვი, возьми съ насъ клятву, (ვუ), ზ. მ. გამოვუხვამ, გამოვართმევ; წავართმევ მივუხვამ ქალაქს, ციხეს; взять, отнять, отобрать; овладѣть; -ხელს, взять кого за руку, ვისრ. 7; 38—75; -წიგნსა, отобрать у кого книгу, ვისრ. 128; ტიმოთ. 49; დარეჯ. 162; რუსუდ. 135; გამოღებული, გამონაღები, მიმ. вынутый, взятый, გამოღებინება (ვა), ზ. სხმ. заставить взять, -ხარჯს, заставить уплатить подать, სამ. სომხ. 152.

გამოღვიძება (ვა), გავაღვიძებ, ავაყენებ, разбудить; (ვი), ზ. მიწ. просыпаться, გამომეღვიძება, я проснусь.

გამოღინღილება (ვჰ), ზ. მ. ძლივს გამოვღივარ, [выбрести.

გამოღმა, გამოღმართ, გამოღმით, ზმზ. აქეთ მხარეს, აქეთკენ, по сю сторону, იმის გამოღმით, ради этого, 2 ქართლ. 546.

გამოღრუება (ვა), ზ. მ. გამოვფუღრავ, გამოვჰკვეთ ხესა; ქილ. 562, выдолбить, выдуплить.

გამოღრუტვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვხვრეტ, просверлить.

გამოღრღნა (ვღრღნი), ზ. მ. გამოვხრავ ძვალსა, грызть кость, обгрызать.

გამოყენება (ვა), ზ. მ. გამოვადგენ, გამოსადეგ ვჰყოფ, дѣлать годнымъ, (ვა), ზ. მ. უკან გამოვადევნებ, отправить кого въ слѣдъ, въ погоню; 2 ქართლ. 284; (ვი), ზ. მიწ. გამოვიდგენ, სახმარად შევიქმ, дѣлать годнымъ для себя, пользоваться, ქილ. 2; (ვუ), ზ. მიწ. უკან გამოვადევნებ, отправить въ погоню за кѣмъ, 2 ქართლ. 380; გორგ. 98, (ვიყენები), ზ. ვნ. გამოვჰსდგები, оказаться годнымъ, ქილ. 520, (ვეყენები), ზ. თვ. გამოვუდგები, гнаться, преслѣдовать кого, 2 ქართ. 357; ტიმოთ. 37; (გამომაყენებ), ზ. მიწ. გამოსადეგ მყოფ, дѣлаешь меня годнымъ, ალექ. 38; **გამოყენებინება** (ვა), ზ. სხმ. გამოვაყენებინებ, გამოვასახმარებინებ, заставить сдѣлать годнымъ, გამოყვა, ნ. გამოყოფა.

გამოყვანა, სზ. выводъ, выведеніе; (ვი), ზ. მ. გამოვასხამ; გარეთ გავიყვან, გავავლინებ; выводить, изводить, -კაცად, вывести кого въ люди, -კვერში, выковывать, -კვამლში, выкоптить (окорокъ); -მოთმინებისაგან, выводить изъ терпѣнія, ვისრ. 106; ერისთ. 276; სიბრძ. 107; -კაცთა სახეს, изобразить видъ человѣка, რუსუდ. 583; ქილ. 536; გამოყვანა ხალისა, выводить пятна; -ჯარისა, набирать войско, вербовать солдатъ, -ნახშისა, выводить узоры; -იჭვისაგან, вывести изъ заблужденія; **გამოყვანილი, გამონაყვანი**, ზედ. выведенный, ტანზედ გამოყვანილი ტანისამოსი, платье хорошо сидящее; **გამოყვანება** (ვი), выводить; **გამყვანინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить вывести.

გამოყვერვა (ვჭ), ზ. მ. დავჭკოლავ, холостить, ქართლ. 1 ც. 202.

გამოყვრება (ვემოყვრები, ვუმოყვრდები), ზედ. გავუმეგობრდები, подружиться, (ვიმოყვრებ), ზ. მ. გავიმეგობრებ, дружить съ собою, ქილ. 333; 438.

გამოყინვა (ვჭ), ზ. მ. გავჭყინავ, заморозить.

გამოყოლა (ვჭყვები), ზ. უ. შევუდგები, უკან გავჭყვები, идти за кѣмъ, слѣдовать, გამომყევ, слѣдуй за мною, გამოვყოლი ვარ, გამომყოლოდა, я послѣдую, ჩონგ. 65; **გამოყოლება** (ვა), ზ. მ. თან გავატან, отправить кого съ кѣмъ.

გამოყოფა, გამოყვა (ვჭ), ზ. მ. თავს გამოვაშვერ, высовывать; -ენას, высунуть языкъ, -თავსა, высунуть голову, ერისთ. 189; ანც. 4—6; ალბ. 112; очутиться, ქილ. 426; (ვუ), ზ. მ. გავუყოფ, წილს მივსცემ, выдѣлять часть, რიცხ. 31—52, **გამოყოფილი, გამონაყოფი**, მიმ. высунутый.

გამოყრა (ვჭყრი, -ყარე), ზ. მ. გამოვაგდებ, გამოვისვრი, выбрасывать, выкидывать; -მუწუკს, о сыпи: высыпать, რ. ქლ. -ოქროს, выбрасывать золото, 1 ქართლ. 319; ტახსავით კბილები გამოეყარა, онъ выставилъ свои зубы, какъ кабанъ, რუსუდ. 210; (გამოვუყრი), ზ. მიჩ. გამოვიღებ, вынуть, -ბურღს, отвинтить, -ბოძსა, вынуть столбъ, ყარამ. 69; -ქვეშაგებსა, выбросить постель, სიბრძ. 18; -ხარებს, выпрягать воловъ, ბუნ. კ. 216; (გამოვეყრები), ზ. თვ. გავეყრები, გავეცლები; გამოვვარდები (ბურღი), отдѣляться, разлучаться; вывинчиваться, ქართლ. 1 ც. 103; გამოვჭყრილვარ, я разлученъ, რუსუდ. 429, **გამოყრილი, გამონაყარი**, მიზ. выброшенный.

გამოყრევინება (ვა), ზ. სხმ. გამოვაგდებინებ, заставить выбросить.

გამოყრუვება (ვა), ზ. მ. ყურს გავუჭედ, заглушать, (ვჭყრუვდები(, ზედ. ყური გამეჭედება, оглохнуть, **გამოყრუვებული**, მიმ. оглохлый, глухой; ქილ. 299; ისაი. 44—5; уединенный.

გამოყურება (ვიყურები), ზთვ. გამოვიხედები, выглядывать.

გამოყურვა (ვჭ), ზ. მ. გამოვსჭვრეთ, გამოვფუღრავ, выдолбить, ისაი. 44—13.

გამოშენება (ვა), ზ. მ. ამოვჭქოლავ, ამოვჭყორავ, ამოვაშენებ, задѣлывать, закладывать отверстіе въ строеніи.

გამოშვა (ვშვი, ვშევ), ზ. მ. წარმოვშობ, зарождать, ესაი. 55—10; (ვიშვი), ზ. ვ. წარმოვიშობები), зарождаться.

გამოშვება, სზ. выпущеніе, выпускъ; отпускъ; დღე გამოშვებით, черезъ день, ორის დღის გამოშვებით, черезъ два дня, (ვუ), დავუტევებ, განვუტევებ; თავისუფლობას მივსცემ, დავითხოვ, განვათავისუფლებ; выпускать; пропускать; отпускать, давать свободу, გამოეშვა მთვარე გველსა; ე. ი. მთვარე რომ დაბნელდება მდაბიონი იტყვიან: მთვარე ვეშაპმა ან გველმა შთანთქა, ვეფხ. 1414, -მფრინველს გალიიდამ, выпустить птичку изъ клѣтки, -წყალსა, выпустить воду, -წვერსა, отпустить бороду, რუსუდ. 628; -ცხენებს, отпрягать лошадей, 2 ქართლ. 295, -სისხლს, пустить кровь, -ნამს, выпустить влагу, -ტანისამოს, выпустить платье, (ვიშვები, ვიშვი), ზ. ვ. განვიტევები; გავიშვები, выпускаться; пропускаться; отпускаться; **გამოშვებული, გამონაშვები**, მიმ. выпущенный; ზედ. выпускной, **გამოშვებინება** (ვა), ზ. მ. განვატევებინებ, заставить выпустить, отпустить; (ვი სისხლს), заставить пустить себѣ кровь, გამომიშვი, отпусти меня.

გამოშვერა (ვი), ზ. მ. გამოვჭყოფ, высовывать, -ფეხს, выставить, высунуть ногу; გამოშვერილი, მიმ. сысунутый.

გამოშიგნვა (ვ), ზ. მ. გამოვსწლავ, выпотрошить.

გამოშინჯვა (ვჭ), ზ. მ. განვიხილავ, გავსინჯავ; გამოვიცდი, разсматривать, избирать; испытывать.

გამოშლა (ვშლი, ვაშლე), ზ. მ. გავშლი შეკვრილს, გავხსნი, გავგრაგნი; დავშლი, დავფუშავ, ავურევ, развертывать; разстраивать; (გამოვიშლები) ზ. ვ. გავიხსნები, გავიგრაგნები; развертываться, ბუნ. კ. 132; შინაგანს გამოვუშლი, вынуть внутренность, სიბრძ. 102.

გამოშორება (ვა), ზ. მ. მოვარიდებ, მოვაშორებ, удалять, (ვშორდები, ვეშორები), ზ. ვ. გამოვეყრები, удаляться, 2 ქართლ. 27; რიცხ. 16—26.

გამოშრეტა (ვ), გავაქრობ, დავავსებ, гасить, (ვუ თვალს), დავუვსებ თვალებს, დავაბრმავებ, ослѣпить.

გამოშრობა (ვა), ზ. მ. (გავახმობ, გავამშრალებ), осушить, (ვ-შრები), ზ. უ. გავმშრალდები, გავხმები, высыхать.

გამოშტერება (ვა), გავაცბუნებ, გავაჩერჩეტებ, ошеломить, изумить, (ვტერდები), ზედ. გავცბუნდები, остолбенѣть, გამოვაშტერებ თვალსა, вытаращить глаза, ერისთ. III; **გამოშტერებული**, მიმ. გაცბუნებული; პირღრენია, остолбенѣлый, разиня.

გამოშტვენა (ვუ), ზ. მ. სტვენით გამოვიყვან სიმღერის ხმას, высвистывать.

გამოშურება (ვა), ზ. მ. გამოვაჩქარებ, торопить, спѣшить.

გამოშუშვა (ვ), ზ. მ. კარგად გამოვაცხობ; გამოვაშრობ, выпекать, высушивать; (ვიშუშები), ზ. ვ. выпекаться.

გამოჩარხვა (ვჭ), ზ. მ. პირს გამოვუწყობ; вывострить.

გამოჩეკა (ვჭ); -წიწილებს, კრუხთაგან წიწილების გამოყვანა, выводить цыплятъ; (გამოვიჩიკები), выводиться (о цыплятахъ), გამოჩეკილი კვერცხი, выводокъ, **გამოჩეკინება** (ვა), წიწილებს გამოვაყვანინებ, заставить вывести цыплятъ.

გამოჩენა, ზზ. появленіе, проявленіе; კატილ. 17; 2 ქართლ. 386; რუსუდ. 642, -მთოვარისა, появленіе луны, სიბრძ. 26; ცდილობდნენ გამოჩენასა, старались выказаться; (ვჭჩან, -ვჩანდი), ზ. უ. განვსცხადდები, თვალით დავინახვები, казаться, видѣться, показываться, ვისრ. 5; (ვაჩენ, -ჩინე), ზ. მ. დავანახვებ, ვაჩვენებ, показывать, открывать, (გამოვიჩენ თავს), თავს გამოვისჯვრინებ, выказать себя, выставить себя, იოან. 5—11; **გამოვიჩენ ფიცით**, показать подъ присягою,

ალბ. 33; -მტრობას, выказать вражду, -სიყვარულსა, выказать любовь, რუსუდ. 820; -ავ გვარსა, выказать свою злость, ვისრ. 176; (ვუ), ზ. მიჩ. დავანახვებ, წარმოვუჩინებ, საბუთს მოვუყვან; указать, доказать кому что; ალბ. 92; გამომიჩენ, покажешь мнѣ, რუსუდ. 890; გამომაჩინე (ე. ი. გამოგვაჩინე), ты явилъ насъ, 1 კორ. 4-9; ზნენი გამოგჩენია, ე. ი. თვისებაან ზნე გამოგეცხადათ, ვეფხ. 1524; свойства твои обнаружились; (ვაჩნდები), ზვდ. ვისისამე თავზედ გამოვსცხადდები, დავინახვები, მაგ. გამოაჩნდა სენი, თავზედ მუწუკი; показываться у кого что, открыться, напр. открылась у него болѣзнь; показался на его головѣ чирей; (გამოვსჩნდები), ზ. მ. გამოვსცხადდები, დავენახვებ; показываться, обнаруживаться, ქილ. 549, 599; დარეჯ. 180—1; ტიმოთ. 31; ვისრ. 7, 38; მატთ. 1—20; ვისრ. 5; თუ ცრუვილი ფიცი გამოჩნდა, если клятва принесена ложно, გუჯ. 32; პატრონი გამოუჩნდა, его хозяинъ отыскался, ბერძნ. სამ. 39; გამომაჩნდება სენი, у меня оказалась болѣзнь, გამომიჩნდა მტერი, оказался у меня врагъ, **გამოჩენილი**, ზედ. -კაცი, человѣкъ извѣстный, -მოწამე, извѣстный, добросовѣстный свидѣтель, ვახტ. სამ. 77; მოყვარედ გამომჩენი ხარ, ты явился мнѣ другомъ, დავრ. 83; მოყვარენი გამომეჩინეს, ვისრ. 127, явились пріятели, ზურგად ჩემად გამოგაჩინათ, вы явились на поддержку мою; რუსუდ. 212; მას წინ არად გამოსჩნდნიან, ვისრ. 5, 7, передъ нимъ они оказались ничтожными; გამოსაჩენი, მიმ. явный.

გამოჩვენება, ს. გამომჩვენება, დიდებულად გამოსვლა; ან გამოტანა სავაჭროთა დასანახვებლად, торжественный выходъ; парадъ; выставка; (გამომეჩვენება), ზ. მიჩ. გამომეცხადება, представляется мнѣ, დარეჯ. 14, (ვა), ზ. მ. დავანახვება, выказывать, показывать выставлять.

გამოჩინება, ზ. ს. გამოცხადება; აღმოჩინება, წარმოჩინება, საბუთი, явленіе; доказательство, доводъ, დავით. 16—14; 1 კორ. 1—4; 2 ტიმ. 1—10; ლოდ. 105; 87; (ვა), ზ. მ. გამოვაცხადებ, წარმოვაჩინებ, აღმოვაჩინებ, საბუთს დავდებ, выказывать, доказывать; რუსუდ. 541; საქმე მოც. 25-8; მარტ. 1—97; 1 ქართლ. 108; მარკ. 14—17; (ვი), ზ. მიჩ. объявить, открыть, **გამოჩინებული**, მიმ. замѣчательный, დაბად. 31—23; **გამოსაჩინებელი**, **გამოჩინებადი**, объявительный.

გამოჩიჩქნა (ვს-ქნი), ზ. მ. გამოვსწიწკნი, გამოვსჩქლეთ, выковыривать, выколупать.

გამოჩნევა (ვჰჩნდები), ზ. მ. დავაჩნდები, оставаться знаку или примѣты, ვეფხ. 31, განმ.

გამოჩრა (ვსჩრი), ზ. მ. გამოვსჯრი, გავუყრი, просовать, რუსუდ. 477.

გამოჩუმება (ვჰჩუმდები), ზვდ. присмирѣть.

გამოჩურთვა (ვს), ზ. მ. გამოვსტენ, набить, наполнить, выконопачивать.

გამოჩქარება (ვა), ზ. მ. დავაჩქარებ, დავაშურებ, спѣшить, торопить кого; (ვეჩქარები, ვსჩქარდები), ზ. ვ. торопиться.

გამოჩქლეთა (ვს), გამოვსჩიჩქნი, выковырять.

გამოჩხრევა (ვჰს), ზ. მ. გამოვნახავ, გამოვსინჯავ, выглядывать, высматривать, ქილ. 333; 18.

გამოცანა, ს. ახსნელი სიტყვა, მაგალ: ორნი არიან, ტოლნი არიან, დარბაზს, ჩადიან, ჩაიმღერიან, загадка.

გამოცდა, სზ. გაშინჯვა, დაცდა, испытаніе; опытъ; (ვჰსცდი, ვიცდი, -ცადე), ზ. მ. გავშინჯავ, გამოვსცნობ, გამოვიკვლევ; დავსცდი) ზ. მ. испытывать; пробовать; (ვიცდები), ზვდ. გავიშინჯები, დავიცდები, испытываться, **გამოცდილი**, **გამონაცადი**, испытанный; опытный, დავით. 11 — 6; **გამოცდილობა**, ს. испытанность, опытность, **გამომცდელი**, испытатель.

გამოცემა, სზ. საქვეყნოდ გამოცხადება რისამე, изданіе, публикованіе, (ვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. გავსცემ, გავილებ; გამოვიღებ, ვაძლევ ხმას; საქვეყნოდ გამოვაცხადებ, выдавать; издавать (звукъ); обнародывать, публиковать, -წიგნსა, издать книгу, -ნათელსა, издавать свѣтъ, გამოცემა ბძანებისა, издать приказъ, -სამართლისა, издать законъ, -შესამოსელსა, выдать одежду; დარეჯ. 12; -ნაყოფისა, давать, приносить плоды; დავით. 1—3; -პასუხს, отвѣчать; (ვიცემი), ზ. ვ. издаваться; (ვეცემი), ზ. თვ. გამოვალ, ვსწარმოვებ, исходить, выходить, გამოსლ. 8—3; გემოს გამოვიცემ, дать вкусъ, ქიმია 267; ისაი. 35—6, **გამოცემული**, **გამონაცემი**, მიმ. изданный, **გამომცემელი**, издатель, **გამოსაცემი**, подлежащій изданію.

გამოცენა (ვა), ზ. მ. მოვიყვან მცენარეს, растить, (ვეცენები), ზ. ვ. ვორძილობ, ავღორძინდები, расти, გამოეცენა წყალი, დავით. 77—20, потекла вода.

გამოცეხვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰძეგვ, გამოვლეწ, вымолачивать.

გამოცვა (ვჰს), ზ. მ. დავიცვამ, ბძან. გამოსცევდ, ისაი. 21—11; стеречь.

გამოცვივნა (ვსცვივი), ზ. უ. დავსცვივი; გამოვვარდები; გამოვიჭრები, выпадать; вываливаться, высыпать; выбѣгать; ქიმ. 46; რუსუდ. 382.

გამოცვლა, სზ. ცვალება, შეცვალება, перемѣна; измѣненіе; გარდაქცევა, გარდაქმნა; (ვსცვლი, ვსცვალე), ზ. მ. შევსცვლი, ერთს მეორის მაგიერად მივსცემ; გარდავაქცევ, გარდავიქმ; перемѣнять; промѣнять; превращать; გამოვიცვლი ბინას, перемѣнить квартиру, გამოვიცვლი მდგომარეობას, измѣнить образъ жизни, გამოვიცვლი გულს, измѣнить расположеніе, 2 ქართლ. 546, 554; გამოვუცვლი ტანისამოსს, переодѣть кого, ვსცვლი ყარაულსა, смѣнить караулъ, გამოვიცვლი ტანისამოსს, переодѣться; გული გამომეცვალა, я измѣнилъ свое расположеніе, 2 ქართლ. 554; (ვუ) გულს, я измѣнилъ расположеніе его духа, (გამოვიცვლები), ზ. ვ. შევიცვლები, перемѣняться, измѣняться, **გამოცვლილი**, მიმ. измѣненный, **გამოსაცვლელი**, **გამოსაცვალი**, перемѣнный, -ტანისამოსი, перемѣнное платье, **გამოცვლილობა**, ს. შეცვლილება, перемѣнчивость, измѣняемость, გამოვცვლილვარ, я измѣненъ. [ანტონ. 6.

გამოცილება (ვა), ზ. მ. გავაცილებ, проводить,

გამოცინცლვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვსტყუვებ, выманить.

გამოცლა (ვჰხცლი, ვჰცალე), ზ. მ. დავხცლი, დავაცალიერებ, опростать, опорожнить, (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. ქვეშიდამ გამოვართმევ, გამოვუღებ, вынуть изъ подъ кого что; ხელიდამ გამოვაცალე, я взялъ у него изъ рукъ, (ვიცლები), ზ. ვ. დავიცლები, опоражниваться, (გამოვეცლები), ზ. თვ. გავეცლები, გავერიდები, მოვშორდები, удаляться отъ кого, გამოვცლილვარ, ზ. ვ. მოვშორებივარ, я удаленъ отъ, სომხ. საშ. 347.

გამოცნობა, სზ. отгадываніе, (ვჰს, ვი), ზ. მ. ავხსნი იგავს; შევიტყობ, отгадывать, угадывать, узнать, ჩონგ. 128; (გამოვიცნობი), ზ. ვ. отгадываться, **გამოცნობილი, გამონაცნობი**, отгаданный, გამოვსცნობივარ, -ვსცნობოდი, я познакомился съ нимъ, ქილ. 244; რუსთვ. 18.

გამოცოცება (ვა), ზ. მ. გამოვათრევ, вытащить; (ვჰსცოცდები), выползти.

გამოცოცხლება (ვა), ზ. მ. გავაცოცხლებ, ცხოველად მოვიყვან, оживить, (ვი), ზ. მიჩ. ვიცოცხლებ, ვიცხოვრებ, прожить, ერისთ. 33.

გამოცოხნა (ვსცოხნი), ზ. მ. დავღეჭ, разжевывать.

გამოცურვა (ვს), ზ. მ. ცურვით გასვლა, проплыть.

გამოცქერა (ვიცქირები, -რე), ზ. ვნ. გამოვიყურები, გამოვიხედები, выглядывать.

გამოცხადება, სზ. განცხადება, გამოჩენა; აპოკალიფსი, წიგნი იოანე მახარობელისა; объявленіе; откровеніе; Апокалипсисъ; (ვა, ვუ), ზ. მ. განვაცხადებ, გამოვაჩენ; განვამჟღავნებ, გამოვაშკარავებ, объявлять, открывать, обнаруживать, -დაკარგულსა, объявить о пропажѣ, -ომსა, объявить войну, -განაჩენისა; объявить приговоръ, рѣшеніе суда, -საქვეყნოდ, объявлять всенародно, დაფარული სიბრძნისა შენისა გამომიცხადე მე, и тайны мудрости твоей открой мнѣ, ფსალმ. 50—6; (ვიცხადები, -ვეცხადები, ვუცხადდები), ზ. ვ. გავუმჟღავნდები, объявляться, (გამოვსცხადდები), ზვდ. განვსცხადდები, გამოვსჩნდები, обнаруживаться, открываться, ვისრ. 2; ეფეს. 1—17; ისაი. 22—7; დაბად. 45—1; მატთ. 6—16 და 17; გამომეცხადება, представляется мнѣ. ლუკ. 8—16; **გამოცხადებული, გამონაცხადები**, объявленный, **გამოსაცხადებელი**, ზედ. явочный; ясный, вразумительный, 1 კორ. 18—9; **გამომაცხადებელი**, объявитель.

გამოცხება (ვს), ზ. მ. წავუსვამ, вымазать, 62—67 ქიმია.

გამოცხობა (ვა), ზ. მ. გამოვშუშავ ფურნეში პურს, выпекать; (ვსცხვები), ზ. ვ. გამოვიშუშები, выпекаться, **გამოცხობილი, გამომცხვარი**, выпеченный.

გამოძარცვა (ვს), ზ. მ. გავსძარცვავ; გავკრეხ, облупить; ограбить.

გამოძახება (ვუ), ზ. მ. გამოვუწოდებ, გამოვიხმობ; გავუხევ, მოვუტევებ; საჩქაროდ გავგზავნი, вызывать, выкликать; напускать, пускать для нападенія; поспѣшно отправить; -ლაშქარს, направить противу кого войско; გორგ. 8, 2 ქართლ. 522, 549; 530; რუსუდ. 211; დარეჯ. 81, (გამოვეძახები), ზ. თვ. გამოვვარდები, გამოვიჭრები, поспѣшно выходить, ქილ. 136, 372.

გამოძახვა (ვჰს), ზ. მ. დავგრეხ, დავახთავ, сучить, крутить.

გამოძება (ვა), ზ. მ. გამოვაგდებ, выгонять; (გამოვიძები), ზ. ვ. изгоняться.

გამოძეკვა, გამოძეგვა (ვი), ზ. მ. გამოვსცეხვ, გავლეწ, молотить, გამოსაძეკვი, -ძეკვი, молотильный.

გამოძებნა, გამოძიება, ზ. изысканіе, изслѣдованіе; слѣдствіе; 1 ქართლ. 243; იოან. 3—35; (ვიძიებ, ვსძებნი, ვეძიებ), ზ. მ. გამოვიკვლევ, გამოვიკითხავ, изыскивать, отыскивать; производить слѣдствіе; დავით. 76—2; ისაი. 1—17; 9—13; **გამოძიებული**, изслѣдованный; **გამოსაძიებელი, გამოძიებითი**, слѣдственный, ბუჟ. 24; **გამოძიებლობა**, изслѣдованіе, слѣдствіе, საშ. ვახტ. 204; იეზეკ. 3—22; 34—11.

გამოძენძა (ვჰ), გამოვჰჩურთავ, выконопатить.

გამოძინება (ვი), ზ. უ. выспаться.

გამოძოვება (ვა), ზ. მ. გავაძოვებ, вытравить.

გამოძრობა (ვა), გამოვაგლეჯ, ამოვაძრობ, выдергивать, ფარამ. 304; სიბრძ. 40; გამოვიძრობ თავს, высунуть голову, ქილ. 521; თვალი გამოსძრვა, пусть ослѣпнѣтъ, გამოვიძრობ კბილს, выдернуть зубъ; გამოძრობილი, მიმ. выдернутый.

გამოძრომა (გამოვძვრები), ზ. უ. ძრომით გამოვალ, выползти, **გამოძრომილი**, მიმ. выползшій.

გამოძრწნა (ვსძრწნი, -წან), ზ. მ. შემეშინდება, испугаться, ვეფხ. 755.

გამოძღვანება (ვა), ზ. მ. გამოვისტუმრებ, отправлять, გამომიმძღვანეს წინ, заставили сопровождать меня; რუსუდ. 383.

გამოძღოლა (ვუძღვები, -ვუძღე, გამოვუძეხ), ზ. ვ. сопровождать кого, 2 ქართლ. 453.

გამოწახნაგება (ვ), ზ. მ. გავთლი სახეს, გამოვჰქანდაკებ, ваять, рѣзать, **-ბული**, მიმ. изваянный, ეზეკ. 41—17.

გამოწოვა (ვჰ), გამოვჰსრუტავ высасывать, вытягивать.

გამოწევა (ვ), ზ. მ. წევით გამოვიტან, тянуть, ზ. უ. საჩქაროდ წავალ, дать тягу, бѣжать назадъ, (ვ), ზ. მიჩ. გავიწევ, წევით გამოვიტან ჩემკენ, тянуть къ себѣ; სამართალში გავიწევ, искать суда, საშ. გიორგი მ. 29; გამოგვწიეს ე. ი. გაგვგზავნეს, რუსუდ. 936, отправили насъ, გამოგვწიეს, რუსუდ. 288, догнали насъ.

გამოწერა (ვჰს), ზ. მ. გამოვჰკრებ წერილისაგან; დავიბარებ, მოვატანინებ; გამოვხატავ, გამოვსახავ; выписать, списать; выписывать, требовать высылки какой либо вещи; изображать; ზოგჯ. გამოვსჭრი, ამოვსთხრი ქვაზედ ასოს, рѣзать, вырѣзывать буквы на камнѣ; გამოსლ. 28—10; ებრ. 8—10; გამოვიწერ პირჯვარს, перекреститься, მარკ. 161—1; 12—2; (ვიწერები), ზ. მ. გამოვიხატები, изображаться, рисоваться, ვეფხ. განმ. თეიმ. 4, **გამოწერილი, გამონაწერი**, выписанный, изображенный, **გამოწერილობა**, ს. выписка.

გამოწვა (ვჰს), ზ. მ. დავსწვავ, დავანაცრებ; გავსწვავ ჭურჭელს და მისთანათა; выжигать; обжигать; ქსნის ერისთავთა არაგვის ერისთავნი გამოსწვეს, ксанскіе эриставы выжгли арагвскихъ, -აგურსა, обжигать кирпичъ; **გამომწვარი, გამონაწვავი**, выжженный. **გამოსაწვავი**, обжигательный.

გამოწვდა (გამოვიწვდი, წვადე), ზ. მ. გავაშიშვლებ ხმალს, обнажить мечь, დარეჯ. 20—1; გამოვიწვდი გულისაგან, выкинуть изъ сердца, забыть, ვისრ. 93.

გამოწვევა (ვი), ზ. მ. გამოვითხოვ, вызывать.

გამოწველა (ვჰსწველავ), ზ. მ. выдоить.

გამოწვერვა (ვს), ზ. მ. გავლეს, გავჰსჩარხავ პირს, вывастривать.

გამოწვლილვა (ვი), ზ. მ. გამოვიკვლევ, изслѣдовать, რუსუდ. 265; **გამოწვლილვით**, подробно, თესალ. 5—1; საქმ. 21—39; ფიზიკ. 33.

გამოწირვა (ვჰს), ზ. მ. წირვას შევასრულებ; ან შეწირულს უკან გამოვართმევ, отслужить обѣдню; взять назадъ пожертвованное, გუჯ. 27—31.

გამოწიწკნა (ვს), ზ. მ. გამოვსჩიჩქნი; გამოვღრღნი, выковыривать; глодать, обглодать кость.

გამოწკანწკარება (ვჰს), ზ. უ. წკანწკარით ვჰსდი, течь съ журчаніемъ.

გამოწლვა (ვს), ზ. მ. გამოვშიგნავ, потрошить.

გამოწმენდა (ვჰს), ზ. მ. გამოვასუფთავებ, გავსწმენდ, вычищать, გულ გამოწმენდით, чистосердечно, ალექს. 86.

გამოწმინდება (ვა), ზ. მ. დავსწმენდ, очищать, მალაქ. 3—7; (ვსწმინდები), ზ. ვ. გამოვიწმინდები, очищаться.

გამოწნეხა (ვჰს), ზ. მ. დავსწნეხ, выжать виноградъ, დაბად. 40—11.

გამოწოდა (ვი), ზ. მ. გამოვითხოვ, вызывать.

გამოწოვა (ვს), ზ. გამოვსწოვნი, გამოვსრუტავ, высасывать.

გამოწოლა (გამოვსწოლილვარ, გამოვსწვები), ზ. უ. გამოშვერილვარ, выдаваться, выходить наружу, რუსუდ. 281.

გამოწრეტა (ვჰ), დავნაშურავ, გამოვჰსწოვ, высочивать.

გამოწრთობა (ვა), ზ. მ. ცეცხლიში გამოვიყვან ფოლადს, რკინას გავაფოლადებ, рафинировать сталь, ერისთ. 130, II ტ. გული გამოწრთობილი, испытанное сердце.

გამოწურვა (ვჰს), ზ. მ. გამოვსჭყლეტ, გავსწურავ, выжать, выдавить, ბაგრ. 120.

გამოწურთა (ვჰსწვრთი, -წვართე), ზმ. ვჰსწურთნი, вышколить.

გამოწუწვა (ვჰ), გამოვჰსწოვ, высосать.

გამოწყდომა (ვსწყდები), ზ. ვ. მოვსწყდები, მოვიქანცები, утомляться, ალექ. 10.

გამოწყლვა (ვს), ზ. მ. წყლულს ან ჩირქს ვადინებ, растравлять рану.

გამოწყობა (ვა), ზ. მ. გამოვალაგებ, გარეთ დავაწყობ; ჩავუგდებ; выставлять; вправлять; ვუ პირსა, ე. ი. გამოვჰპირავ, отточить, ჩონგ. 45; (გამოვეწყობი), ზ. თვ. შევხვდები, მოვეწყობი, приходиться къ мѣсту, რუსუდ. 730, გავეწყვობი, вступить въ борьбу, მარკ. 12—4, **გამოწყობილი, გამონაწყობი**, выставленный; вдѣланный.

გამოჭამა, ნ. გამოჭმა.

გამოჭედა (ვჰს), ზ. მ. კვერში გამოვიყვან, выковывать.

გამოჭენება (ვა), ზ. მ. გავაჭენებ ცხენს, погнать лошадь, სიბრ. 135.

გამოჭვირვა (გამოვსჭვირ ან რავ), ზ. უ. სინათლე გამოვჰკრთები, быть прозрачну, **გამომჭვირვალე**, прозрачный, ვეფხ. 281; ერისთ. 40.

გამოჭურეთა (ვს), ზ. მ. გამოვხვეწ, გამოვღალაბრავ, ამოვსთხრი საჭვრეტლით; выдалбливать.

გამოჭვრეტა (ვი), ზ. უ. გამოვიხედები, смотрѣть сквозь чего.

გამოჭიმვა, სზ. вытяжка; выправка; (ვჰს), ზ. მ. გავსჭიმავ, წელში გავასწორებ, выпрямить; (ვიჭიმები), ზ. ბ. წელში გასწორებით ვდგევარ, выпрямиться, вытянуться, пріосаниться, ყარამ. 172.

გამოჭმა (ვჰს), ზ. მ. ხრულიად შევსჭამ; ჩავსწვავ ცხართა ნივთთათვის; выѣдать, ვისრ. 45.

გამოჭრა (ვსჭრი, ვსჭერ), ზ. მ. ამოვჰსჭრი, გამოვჰკვეთ; შიგნიდამ მცირედ მოვჰკვეთ; გავთლი, გამოვჰქანდაკებ; დავსჭრი სამოსელთა და სხვათა ნაქსოვთა შესაკერავად ტანისამოსთა; вырѣзывать; высѣкать, выдалбливать; ваять; выкраивать, -კალამსა, очинить перо, გამოვიჭრი ყელსა, прорѣзать себѣ горло, ყელი გამომჭრა, убилъ зарѣзалъ меня, (ვიჭრები), ზ. ვ. ნაქსოვთათვის; დავიჭრები კაბად; საჩქაროდ წამოვალ, გამოვიქცევი, выкраиваться; убѣгать, ვეფხ. 229; გამოვჭრილვარ, я бѣжалъ, ვეფხ. 849; **გამოჭრევინება** (ვა), ზ. გარდ. заставить выкроить, დასტ. 80, რუსუდ. 273; **გამოჭრილი, გამონაჭერი**, მიმ. вырѣзанный, выкроенный; бѣжавшій, რუსუდ. 707.

გამოჭყეტა (ვჰს), ზ. მ. სარკლმიდამ ვიხედები, смотрѣть изъ окна, (ვა თვალსა), თვალს გავახილებ, გავალებ, продрать, открыть, выпучить глаза.

გამოჭყირვა (ვჰს თვალსა), ზ. მ. вытаращить глаза, თვალს გამოვაჭყეტ; ვისრ. 29.

გამოჭყლეტა (ვჰს), ზ. მ. გამოვსწურავ, выжать, ბუნ. ლ; -ტილი, მიმ. выжатый, ბატონ. ბაგრ. 138; სამზ. 26.

გამოხარატვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსჩარხავ, вытачать, რ. ქლ.

გამოხარშვა (ვჰ), ზ. მ. კარგად მოვხარშავ, вывa- [ривать.

გამოხატვა, სზ. გამოხატვა, წარმოდგენა გონებაში, ფიქრში; დახატვა, დახატვა; представленіе, олицетвореніе; изображеніе, рисованіе въ умѣ; ლოლ. 12; მეტაფ. 128; (ვჰ), ზ. მ. წარმოვადგენ, გამოვხატავ, представлять, изображать, рисовать, (ვი), ზ. მიჩ. თვალთა წინა დავიხატავ, წარმოვიდგენ, живо рисовать въ своихъ мысляхъ, олицетворять, ვეფხ. 250; ვეფხ. განმ. თემ. 8; გალატ. 4—18; 1 ქართლ. 69; ლოლ. 44; (ვიხატები), изображаться, (ვეხატები), ზ. თვ. представляться кому въ умѣ, **გამოხატული**, მიმ. нарисованный, **გამოხატულობა**, ს. წარმოდგენა, გამოხატვა, изображеніе, рисунокъ, выраженіе.

გამოხდა (ვჰხდი), ზ. მ. გავაგდებ, განვაძებ; გამოვხწურავ ზეთს ან სასმელთ შევჰკრებ ცეცხლზედ დუღილითა, выгонять, изгонять; гнать водку, масло; მოურავ. 447; ქიმია 31, (გამოვხადი, -დე), ზ. უ. გამოვუძახებ, вызвать, მარკ. 3—3; (ვიხდი), ზ. მიჩ. გამოვიღებ, вынимать, გამოსლ. 32—3.

გამოხდომა (ვხვდები, -დი), ზ. ვდ. გამოვალ, გამოვდივარ; წარვხდები, გავვლი, выходить; проходить, миновать; послѣдовать; -ბძანება, послѣдовалъ приказъ, ლუკ. 2—1; გამოხდა ხანი, прошло время, ქილ. 25, 659; ვეფხ. 104; ისუ. 4-18. გამოხდა სისხლი, потекла кровь, იგავ. 30—33; 8—21; (ვუხვდები), ზ. მიჩ. გამოვვარდები, ზედ დავესხმი; кинуться, броситься на кого либо; დარეჯ. 35; გამოუხვდა დრო, ჟამი, улучилъ время; გამოვუხდები წილად, доставаться по жребью, пасть на кого жребій, საქმ. 1—26; გამომხდარვარ, случаться.

გამოხედვა (ვიხედები, გამოვიხედავ), ზ. მ. გამოვიყურები, გამოვიმზირები, выглядывать, რატომ გარეთ არ გამოიხედავ, отъ чего ты не выходишь, не прогуляешься, ანც. 3—43 42.

გამოხეთქა (ვჰ), ზ. მ. გამოვაპობ, გამოვზნარავ, надрывать, разрывать, ქილ. 570; ნერგთათვის გამოვჰყოფ თავს, აღმოვჰსცენდები; о растеніяхъ: выростать вдругъ, скоро, пробиваться.

გამოხვანჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხვანჯავ, спутать.

გამოხვევა (ვა), ზ. მ. გამოვიღებ, გამოვაკლებ, გამოვრიცხავ, изъять, выпуть; выключить, исключить; საქმ. 5—2; სამ. კათოლ. 21; გამომახო, онъ изгналъ меня, გუჯ. 27; ცომ. 12.

გამოხვევა (ვა), ზ. მ. დავახვევ ძაფს; გამოვჰკრავ ბოხჩს; наматывать; завязывать въ узелъ, ზუნ. კ. 11.

გამოხვეტა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰგვი, выгребать.

გამოხვეწა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰკვეთ, გამოვღარაზნავ, выдалбливать, (გამოვიხვეწები), ზთვ. გამოვერიდები, убѣгать, რუსუდ. 402.

გამოხვმა, გამოხუნა (ვიხვამ, -ვი; ვიხვნი, ვიხვენ), ზ. მ. გამოვიღებ, მოვაკლებ, წავართმევ, изъять, лишить, отнять, отобрать; დაბად. 24—54; ლევიტ. 14—42; ბარუქ. 2—20; ისაი. 2—20; გამოვიხვამ რტოთა, пускать ростки, მარკ. 4—32, (ვუხვამ, ვუხვნი), ზ. მიჩ. წავართმევ, взять, отбирать, отнимать, იერემ. 51—44; ვეფხ. 340, 1 მეფ. 17—35, -წვერის, выхолостить, скопить, სამ. ვახტ. 195; (ვეხვები), ზ. თვ. გამოვერთმევი, отниматься.

გამოხვრა, ნ. **გამოხურა.**

გამოხვრეტა (ვჰ), ზ. მ. ცინზრუტით გავხვრეტ, пробуравить, просверлить; ქილ. 90; 683.

გამოხილება (ვა თვალებს), ზ. მ. თვალს გავახილებ, прозрѣть.

გამოხილვა (ვი), ზ. მ. გამოვიყურები, გამოვიხედები, высматривать.

გამოხლტომა (ვხლტები), ზ. უ. გამოვვარდები, გამოვიჭრები, выскакивать.

გამოხმა, ნ. **გამოხუნა, ან გამოხვმა.**

გამოხმობა (ვი), ზ. მ. გამოვუწოდ, გამოვუხმობ, вызывать, დარ. 116; (ვჰხმობ), ზ. უ. ხმას გამოვსცემ, издавать звукъ.

გამოხმობა (ვა) ზ. მ. გამოვაშრობ, высушить. (ვხმები), ზ. ვ. გავშრები, высохнуть.

გამოხრა, გამოხრვა (ვხრი, ხარ; ვხრავ, -ხარ), ზ. მ. გამოვღრღნი ძვალსა, обгрызть кость.

გამოხრა (ვხრი ხარე), ზ მ. გამოვზნექ, გამოვჰკაკვავ, выгнуть.

გამოხრამვა (ვჰ), ზ. მ. წყალთა თვის: გამოვჰხვამ. о водѣ: вымывать.

გამოხოცვა (ვჰ), ზ. მ. დავხოც, истребить, перебить, ქილ. 137.

გამოხსნა სხ. ღხსნა, განთავისუფლება, избавленіе, выкупъ; (გამოვხსნი), ზ. მ. გავხსნი ნაკრავს, გამოვაგებ ღახვანჯულს, выпутывать; развязывать; (გამოვიხსნი), ზ. მ. დავიხსნი, განვათავისუფლებ, избавлять, освобождать; выкупать; -თავსა, избавиться, спастись, ქილ. 284; (ვიხსნები), ზ. ვ. დავიხსნებ; განვთავისუფლდები, развязываться; избавляться; выпутываться, выкупаться, გამოხსნა დაგირავებულის მამულისა, выкупить заложенное имѣніе, -ტყვეთა, выкупить плѣнныхъ, **გამოხსნილი**, მიმ. выкупленный; освобожденный; **გამოსახსნელი**, подлежащій выкупу; цѣна, выкупъ, **გამომხსნელი**, избавитель, освободитель.

გამოხტომა, ნ. გამოხლტომა.

გამოხუმრება (ვეხუმრები, -მრე), ზთვ. გავეხუმრები, шутить съ кѣмъ.

გამოხურვება (ვა), ზ. მ. გავახურვებ ან გარდავახალისებ მეტალსა, калить, раскалять; выжигать серебро, მარტ. 183—2; იგავი. 10—21; ისა. 1—25; დავით. 11—5; 16—3, **გამოხურვებული ვეცხლი**, очищенное серебро, ფსალ. 11—7.

გამოხურა (გამოვჰხვრი -ხარ); **გამოხურვა,** (ვჰხურავ, ვჰხრავ, -ხარ), ზ. მ. გამოვღრღნი, грызть кость.

გამოხშვა (ვ), ზ. მ. მოვხურავ კარებს, დავხშავ, затворить двери, ვისრ. 179; (ვიხშვები), ზ. ვ. затворяться.

გამოხწევა (ვხწევ), ზ. მ. თავს დავარიდებ, დავახწევ, уклониться, избѣжать; выпутаться, выбресть, (გამოვეხწევი), თავს მოვაშორებ, избавиться.

გამოჯაგვა (ვიჯაგები), ზ. მ. გამოვდგები, дѣлаться годнымъ, (ვჰ), ზ. მ. вышколить.

გამოჯავრება (ვა), ზ. მ. გავაჯავრებ ან წარმოვადგენ ვისმე, сердить; передразнить; представлять кого.

გამოჯდენა (ვა), ზ. მ. გამოვჰსვამ, высадить.

გამოჯიბრება (ვიჯიბრები), დავიჟინებ, заупрямиться, ივერია № 34, გვ. 14, 15.

გამოჯდომა (ვხჯდები), ზ. მ. высадиться, -მილი, მიმ. წიღოვანი ნახე სან. ლ.

გამპობარი, მიმ. გამპობელი, разсѣкающій, რუსუდ. 127.

გამჟავება (ვა), მჟავე შევიქმ. окислять.

გამჟღავნება, სხ. გამოცხადება, объявленіе, ვისრ. 186; (ვა), ზ. მ. გამოვაცხადებ, გამოვაშკარავებ, გავამხილებ, объявлять, оглашать, დარეჯ. 77—2; ვეფხ. 14, 812; (ვი), ზ. მიჩ. ვსცნობ სახავთა ამ-

ბავსა, получить несчастное извѣстіе о смерти, 2 ქართ. 548; სამ. სომხ. 164; ვისრ. 74; (ვუ), ზ. მიჩ. ვეტყვი ვისმე უბედურობის შემთხვევას; извѣстить кого о постигшемъ несчастіи; გამამჟღავნებ, ე. ი ჩემ დაფარულს განაცხადებ, გამცემ, выдаешь мою тайну, რუსუდ. 692; ბერძნ. სამ. 30; ვეფხ. 1144; 352; გავმჟღავნდები, ზ. ვნ. გამოვაშქარდები; обнаружиться, თუ საქმე გამიმჟღავნდეს, თუ საქმე წამიხდეს, ცუდათ ჩამიაროს, если обнаружится моя тайна; если трудъ мой пропадетъ даромъ; ვეფხ. 184.

გამრავალ-ნაწილება (ვამრავალ-ნაწილებ), ზ. მ. მრავალ ნაწილად გავხდი, раздроблять, კავშ. 74, 134.

გამრავლება, ს. ზ. умноженіе, (ვა), ზ. მ. გავახშირებ, მოვუმატებ, ერთს ორად ან სამად გავხდი; умножать, увеличивать, (-ვლდები), ზ. ვდ. умножаться, 2 სჯული 28—11; 1 ქართლ. 30.

გამრგვალება (ვა), ზ. მ. მოვამრგვალებ, округлять.

გამრთელება (ვა), ზ. მ. მოვარჩენ წყლულს, заживлять, вылечивать, уврачевать, (ვმთელდები), ზ. ვდ. მოვრჩები, заживать, ქილ. 300.

გამრიგე, -გებელი, ს. რიგის მიმცემი, გამრიგებელი, распорядитель, დარეჯ. 35; გორგ. 268.

გამრუდება (ვა), ზ. მ. უსწორო შევიქმ, искривлять, (ვმრუდდები), ზ. ვდ. უსწორო შევიქმნები, искривляться, ვისრ. 151; 42, სამ. ვახტ. 3—4; ქილ. 239.

გამრჩობლება (ვა), ზ. მ. ერთს ორად გავჰხდი, удвоить.

გამრჯე, -ჯელი, ს. მშრომელი, მოღვაწე, მრჯელი, труженникъ, სიბრ. 137.

გამსაზღვრება (ვა, ვუ), ზ. მ. სამზღვარს გავუჩენ, разграничить, იეზეკ. 42—11; ისაი. 45—25; ქილ. 315.

გამსახება (ვჰ), ზ. მ. გამოვხატავ სახეს, დავასახებ, олицетворять, კავშ. 339; -ბელი, მიმ. დასახებული, изображающій, კავშ. 121, **გამსახებლობა**, олицетвореніе, კავშ. 116. 117.

გამსაჯარი, ზედ. საქვეყნო, популярный, народный, მოურ. 233: -თავისა; ищущій популярность, მოურავ. 40, **გამსაჯარება** (თავს გავიმსაჯარისებ), ზ. მ. дѣлаться популярнымъ.

გამსება (ვა), ზ. მ. გავავსებ, აღვავსებ, наполнять, (ვი), наполняться.

გამსივნება (ვა), ზ. მ. გავასივებ, ვეფხ. 950; вызвать опухоль.

გამსინჯავი, ზედ. საქმის დამნახავი, გამშინჯველი, разсудительный, სამ. ვახტ. 3; **გამსინჯაობა, -ჯველობა**, ს. საქმის დანახვა, осмотрительность, ქილ. 491.

გამსტრობა (ვი), ზ. მ. გამოვნახავ, დავზვერავ, высматривать, рекогносцировать, шпіонить, გამსტრობი, ს. დამზვერავი, 2 ქართლ. 493.

გამსუქება (ვა), გავამსუბუქებ, გავამჩატებ, дѣлать дряблымъ.

გამსყიდველი, გამსყიდავი, ს. მოფარდული, продавецъ, **გამსყიდველობა**, -დაობა, ზ. მოფარდულობა, торговля.

გამსჯელობა, ს. სჯა, განსჯა; შრომა; сужденіе; трудъ, მარტ. 134.

გამტანი, ს. წამღები; მომთმენი, кто выноситъ или терпитъ, ნ. გატანა; **გამტარებელი ელექტრონი**, проводникъ електричества, ფიზიკ. 162.

გამტერება (ვა), ზ. მ. ერთმანერთის მტრად შევიქმ, посѣять вражду, (გავუმტერდები), ზ. ვდ. დავემტრები, начать вражду, გამიმტერდები, ზ. მიჩ. მტრობას დამიწყებ, начнешь враждовать мнѣ, სიბრძ. 137.

გამტეხელი-ან გამტეხი ფიცისა, ს. ფიცის დამრღვეველი, нарушитель клятвы, ვეფხ. 517; ქილ. 442, **გამტეხლობა ფიცისა**, нарушеніе клятвы, ვისრ. 160.

გამტვერება (ვა), ზ. მ. მტვრად გავხდი, обратить въ пыль, въ прахъ, ქიმ. 11; (ვმტვერდები). ზ. ვდ. მტვრად გავხდები, превратиться въ прахъ, ხალხი გამტვერებული მონურად, униженный, порабощенный народъ, რუსუდ. 779.

გამტვერიანება (ვა), ზ. მ. მტვრით ავავსებ, запылить; (ვმტვერიანდები), ზ. ვდ. მტვრით ავივსები, გავიტენები, запылиться.

გამტვრევა (ვა), ზ. მ. გამოვაქცევ, გამოვანგრევ, выбить, выломать, საბ. ლ.; ანტ. 56.

გამტიერება (ვა), ზ. მ. გავამელოტებ, оплешивить, (ვმტიერდები), ზ. ვდ. გავმელოტდები, оплешивѣть.

გამტირება (ვა), ზ. მ. ცრემლს მოვჰგვრი, заставить прослезиться, ვეფხ. 611.

გამტკიცება (ვა), ზ. მ. გავამაგრებ, სიმაგრეს მივსცემ, განვაძლიერებ, განვამხნევ; укрѣплять, ободрять; მარტ. 2—177, 193—1, დავით. 87—7; -გულსა, воодушевлять, ქილ. 467, 486, 558.

განმტკიცვა (ვჰ), ზ. მ. გავცრი ფქვილსა, გავაცხავებ, просѣять муку, -ცრული ფქვილი, просѣянная мука, დასტურ. 97.

გამტუტება (ვა), ზ. მ. მეტად დავამლაშებ ან ავამღვრევ; пересолить; мутить воду.

გამტფარი, ზედ. გათმობილი, согрѣтый.

გამტყუვნება (ვა), ზ. მ. გავაცრუვებ, გავამხელ, მტყუვარად გამოვაჩენ, обличать во лжи, уличать кого, (ვმტყუვნდები), ზ. ვდ. გავცრუვდესი, მტყუანი გამოვალ, уличаться, დავრ. 54; ჩოლაყ. სიგლ. 29, 1; ვისრ. 123; გუჯ. 30; გამამტყუვნებ, ты уличишь меня; გამიმტყუვნდებით, вы передо мною окажетесь лжецомъ.

გამუდარება (გავემუდარები), ზოგ. შევეხვეწები, умолять.

გამუდმებული, ზედ. სამარადისო, მიწყით, სანიადაგო, всегдашній, ჩონგ. 147.

გამუნიანება (ვა), ზ. მ. გავაქეციანებ, шелудивить, заражать шелудями, (ვმუნიანდები), ზ. ვდ. გავქეციანდები, шелудивѣть, окоростѣть.

გამურვა (ვ), ზ. მ. მურით ან მჭვარტლით შევსვრი, покрыть сажею, (ვიმურები), покрываться сажею, გავმჭვარტლდები; **გამურიანება**, იგივე **გამურვა**.

გამუყაითება (ვა), ზ. მ. გავაბეჯითიანებ, дѣлать [прилежнымъ.

გამუსრვა (ვჰ), ზ. მ. შევამწიკვლებ, შევსვრი, осквернять, ეზეკ. 43—8; მუსრად გარდავაქცევ, გავანადგურებ, истребить, разрушить.

გამუხანათება (ვა), ზ. მ. გავაორგულებ, გავამუხთლებ, ორგულ შევჰქმნი, дѣлать измѣнникомъ, (ვმუხანათდები), ზ. ვდ. გავხდემ, არ დავინდობ, გავუორგულდები, сдѣлаться измѣнникомъ, რუსუდ. 249, 322.

გამუხთლება (ვა), ნ. გამუხანათება.

გამფრქვეველი, ს. გამსყიდავი, ვაჭარი, продавецъ.

გამქარვებელი, ს. მომაქარვებელი, სევდის გადამყრელი; ან აღმომფხვრელი, ამომფხვრელი; кто разсѣиваетъ тоску; истребитель.

გამქისება (ვა), ზ. მ. გავაველურებ, გავაჯიქებ, გავაქსუვება, дѣлать дикимъ, ქილ. 266, (ვმქისდები), ზ. ვდ. გავქსუვდები, გაველურდები, გავჯიქდები), одичать, огрубѣть, -სებული, მიმ. одичалый, ожесточенный; ვეფხ. 565, 581.

გამქუშავი, ზ. მწყრალი ან მწუხარე, сердитый; опечаленный, ვეფხ. 757.

გამღები თეთრისა, ს. თეთრის დამხარჯავი, издерживающій сумму, სომხ. სამ. 240.

გამღვარი, ს. დამცინებელი, насмѣшникъ.

გამღიერება (ვა), ზ. მ. გავამუნიანებ, шелудивить, (ვჰ-დები), გავჰმუნიანდები, шелудивѣть.

გამღილვა (ვჰ), ზ. მ. ჩრჩილთა თვის; წავახდენ, გამოსჭამ, о моли: выѣдать, портить, ავიდ. 3.

გამღმრთობა (ვა), ზ. მ. ღვთად შევრაცხ, боготворить, მარგ. 2—78; კავშ. 276; სახ. ლ.

გამყარება (ვა), ზ. მ. გავამაგრებ, გავამტკიცებ; განვამძვინებ; укрѣплять; ожесточать, იერემ. 5—3; (ვმყარდები), ზ. ვდ. გავმაგრდები, твердѣть, ვეფხ. 130; 305.

გამყვირტება, -ყვირტლება (ვა), ზ. მ. გავამძალებ, დავამწარებ, заставить горькнуть; (ვმყვირტდები), ზ. ვდ. გავმძაღდები, прогоркнуть, ქილ. 389.

გამყიფება (ვა,) ზ. მ. მყიფად შევიქმ, დავშლი, დავარღვევ; გავამჩატებ, დავფუშხვნი, дѣлать дряблымъ, ვეფხ. 206.

გამყოლი, ნ. განმყოლი.

გამყოფი, -ფელი, ს. რომელიც გაჰყოფს, дѣлитель, ვეფხ. 597; ლუკ. 12—14.

გამყრალება (ვა), ზ. მ. გავასაძაგლებ, омерзить; (ვჰ-გლდები), ზვდ. გავჰსაძაგლდები, омерзѣть.

გამქრალი, ზედ. დავსებული სანთელი, ცეცხლი, потухшій.

გამყრელი, ზედ. ვინც ვის გაჰყრის, разлучитель, ვისრ. 118; -ძმები, раздѣльные братья; სამ. სომხ. 252.

გამშვენება, გამშვენიერება (ვა), ზ. მ. გავალამაზებ, შნოს მივსცემ, украшать, наряжать, (ვმშვენიერდები), ზ. ვდ. გავლამაზდები, становиться красивымъ.

გამშინჯავი, -ჯველი, ს. გამჩხრეკელი, разсматриватель, 2 ქართ. 311.

გამშრალი, ზედ. გაშრობილი, გამხმარი, высохлый.

გამშრალება (ვა), ზ. მ. გავაშრობ, высушивать.

გამჩატება (ვა), ზ. მ. გავაალქატებ, მჩატედ შევიქმი, дѣлать дряблымъ, ვეფხ. 250, განმ.; (ვჰმჩატდები), ზოგ. рыхлѣть.

გამჩენი, ს. შემომქმედი, создатель, творецъ.

გამჩვენება (ვა თავსა), ზ. მ. თავს გამოვიჩენ, выказывать себя.

გამჩივრება (ვა თავს), ზ. მ. ჩივილს მოვჰყვები, начать жалобу, ვეფხ. 292.

გამცემელი, გამცემი, ს. მუხანათი, предатель, измѣнникъ, **განმცემელობა**, ს. მუხანათობა, измѣна, ვისრ. 163.

გამცემი, ს. უხვი, ხელ-ფურჩი, щедрый, тароватый. ფულის მასესხებელი, заимодавецъ, სამ. ვახტ. 129.

გამცინებელი, ს. მასხარად ამგდები, насмѣшникъ; **გამცინებლობა**, ს. მასხარად აგდება, насмѣшка.

გამცუდებელი, ს. გამაუქმებელი, დამშლელი, уничтожающій.

გამძახლება ნ. გამზახლება.

გამძაღება (ვა), ზ. მ. გავამწარებ, გავამყვირტებ, заставить горькнуть, (ვმძაღდები), ზ. მ. გავმწარდები, გავმყვირტდები, прогоркнуть.

გამძვინვარება (ვა), ზმ. მძვინვარედ შევიქმ, остервенять.

გამძიმება (ვა), ზ. მ. დავამძიმებ, дѣлать вѣскимъ, тяжелымъ, (ვმძიმდები), ზ. ვდ. დავმძიმდები, дѣлать тяжелымъ, ვისრ. 166.

გამძვრალი, ზედ. смятый, сколупленный.

გამძლე, ზედ. მაგარი; უცვეთელი, терпкій, носкій, крѣпкій, прочный; ზოგჯ. მომთმენი, терпѣливый, -ცხენი, крѣпкая на ноги лошадь, რუსუდ. 877; დავრ. 187; **გამძლე ტანისამოსი**, ноское платье, **გამძლეობა**, ს. სიმაგრე, прочность.

გამძღვანება, -ვარება (ვა), ზ. მ. გავუზავნი, გავისტუმრებ, отправить; (ვუ), ზ. მიჩ. თან გავატან, заставить сопровождать кого, 2 ქართლ. 339; 394.

გამძღოლი, ს. მოახლე, მაახლებელი; ობოლთა მეურნე; вожатый; попечитель надъ сиротами, სამ. სომხ. 3.

გამწარება (ვა), ზ. მ. მწარედ შევიქმ, დავამწარებ; განვარისხებ; შევაწუხებ; дѣлать что горькимъ; огорчать; (ვმწარდები), ზ. ვდ. მწარე შევიქმნები; შევწუხდები; дѣлаться горькимъ; огорчаться; კაცია 79; ქილ. 664, ალექს. 106; 2 ნეშტთა 31—24, სიცოცხლე გამიმწარე, ნონგ. 86; ты отравилъ мнѣ жизнь; (გამემწარება), ზ. ვ. მწარედ ან სამწუხარო გამიხდება, становиться для меня печальнымъ, ვეფხ. 111; 385, გავმწარდები), ზვდ. გავრისხდები, შევგულიანდები, შევსწუხდები, огорчаться, гнѣваться, ვეფხ. 534, **გამწარებული**, მიმ. огорченный, разгнѣванный, ვეფხ. 187, 902, გუნება გამწარებული, огорченный, ქილ. 72, **გამწარებულება**, ს. მწუხარება, ნაღველი, горесть, ვისრ. 183.

გამწესება (ვა), опредѣлять на должность; ვჰმწესდები, опредѣлиться.

გამწვავება (ვა), ზ. მ. განვამძვინებ მოუთმენელის ტკივილით, приводить въ ярость отъ боли, (ვმწვავდები), ზ. ვდ. ტკივილსა ან სიმწვავისაგან განვძვინდები, страдать, чувствовать боль, **გამწვავებული**, пришедшій въ ярость отъ боли, რუსუდ. 282; 296; 872.

გამწვანება (ვმწვანდები), ზ. ვდ. მწვანე შევიქმნები, зелѣнѣть.

გამწვეტება (ვა), ჭ. მ. წვერს გამოვუწყობ, გავმახავ, გავლეს, завастривать, дѣлать остроконечнымъ, (ვმწვეტდები), ჭ. ვდ. წვერი გამომეწყობა, дѣлаться остроконечнымъ.

გამწიკვლება (ვა), ჭმ. გავაუწმინდურებ, загрязнить.

გამწკრივება (ვა), ჭ. მ. მწკრივად დავაყენებ, ჩავარიგებ, поставить въ ряды, въ шеренгу, (ვმწკრივდები), ჭ. მ. მწკრივად დავხდგები, стать въ ряды, въ шеренгу.

გამწმენდელი, ს. გამასუფთავებელი, чиститель, -დელობითი ძალი, сила очищающая, -დელობა, ს. სისუფთავე; очищеніе.

გამწრთველი, ს. მწვრთელი, გამზრდელი, наставникъ.

გამწირავი, ს. ვინც ვისმე ღვთის ამარად დააგდებს, кто оставляетъ на произволъ, -რაობა, ს. ღვთის ამარად დაგდება, оставленіе на произволъ; თავის გამწირავი, თავ-გამომეტებელი, отчаянный, ვისრ. 118.

გამწოვება (ვჰსმწოვდები), ზედ გვჰმწარდები, огорчиться.

გამწყაზარება (ვჰმწყაზარდები, -დი), становиться ярымъ какъ ястребъ; შავთ. 75.

გამწყო, ზედ. ალერსიანი, თავაზიანი, ласковый, ქართ. 2, 557; -მოყვასი, другъ сердечный, ქილ. 200.

გამწყრალი, ზედ. გაგულისებული, მომდურავი, прогнѣванный, ქილ. 524.

გამწყრალება (ვა), ჭ. მ. მოვამდურებ, გავაგულისებ, прогнѣвить, -ლობა, რისხვა, гнѣвъ.

გამწყსნა (გავმწყსნი, -სენ), ჭ. უ. გავიზრდები, возмужать, вырости, გამოსლ. 2—11; ებრ. 11, 24.

გამჭვარტლება, ნ. გაჭვარტლება.

გამჭვირვალე, ზედ. რასაც საშუალ გავლის სინათლე, მაგალ. ჭიქა, ბროლი და სხ.; прозрачный, ვეფხ. 1181.

გამჭვრეტელობა გონებისა, ს. შორს დამნახაობა ჭკუისა, проницательность, კაცია 127.

გამჭკნარი, ზედ. გაჭნაკული, გამხდარი, исхудалый, ვეფხ. 1430.

გამჭრიახი, ზედ. თავიანი, საქმიანი, დაუცადებელი საქმეში, дѣятельный; изворотливый, -თვალი, зоркій глазъ.

გამხდარი, ზედ. შექნილი, გაკეთებული; დამჭლევებული, ხორც-დაცვივნული; ჩამოფხავებული, ставшій; похудалый, худой, тощій, ავათ გამხდარი, захворавшій.

გამხდარობა, სიმჭლე, худощавость.

გამხედრება, ს. გალაშქრება, походъ; (ვიმხედრებ), ჭ. მ. გავილაშქრებ, выступить въ походъ, მარკ. 1—53; (ვა), ჭ. მ. ხალაშქროდ გავგზავნი, отправить въ походъ.

გამხელი, ზედ. გარდამრეველი, გამაგიჟებელი, съума сводящій, ქილ. 588.

გამხელა, -მხილება, სჭ. объявленіе; обличеніе; ქილ. 240, (ვა), ჭ. მ. გამოვააშკარავებ, გავამჟღავნებ; გავსცემ, გავამტყუვნებ, მტყუანად გამოვაჩენ; объявлять, оглашать, обличать, выдавать, მატთ. 1—18; (ვუმხელ), ჭ. მიჩ. გამოვუცხადებ, გავუმჟღავნებ, открыть тайну, (გავმხილდები), ვდ. გამოვცხადდები, გამოვაშქარდები, გავმჟღანდები), обличаться.

გამხეცება, სჭ. освирѣпѣніе, (ვა), ჭ. მ. მხეცად გავხდი, გავაძვინებ, оскотинить; сдѣлать свирѣпымъ, (ვმხეცდები), ჭ. ვდ. მხეცი გავხდები; განვძვინდები, оскотиниться, освирѣпѣть; გამიმხეცდა გული, ვეფხ. 583; освирѣпѣло у меня сердце.

გამხმედარება (ვა თვალს), ჭ. მ. თვალს შევიმშრალებ ცრემლისაგან, осушить глаза; ქილ. 411.

გამხიარულება (ვა), ჭ. მ. სიხარულს მოვგვრი, развеселять, (ვმხიარულდები), ჭ. ვდ. მხიარული შევიქმნები, развеселиться, ვისრ. 25; 188; ქართლ. 391, გული გამიმხიარულდა, на душѣ мнѣ стало весело; მირ. 104.

გამხელა, გამხილება (ვა), ჭ. მ. გავამჟღავნებ, გავამტყუვნებ, уличать, მატთ. 1—19.

გამხმარი, ზედ. განმხმელი, გამშრალი, засохлый, -პური, сухой хлѣбъ, ვისრ. 135; გვალვისაგან გამხმარი ყანა, ვისრ. 18.

გამხნევა, გამხნევება, გამხნობა (ვა), ჭ. მ. შევაგულიანებ, გავაბედვინებ, სიმხნეს მივსცემ, ободрять, ვეფხ. 95, განმ.; გამხნდით (გამხნევდით), ободритесь, მაკაბ. 1—66, (ვმხნევდები), ჭ. ვდ. გავმამაცდები, შევგულიანდები, სიმხნე მომეცემა, ободриться.

გამხოლოვება, ნ. განმხოლოვება.

გამჯავრება (ვა), ჭ. მ. გავაწყრობებ, გავაჯავრებ, გავაგულისებ, сердить, (ვმჯავრდები), ჭ. ვდ. გავჯავრდები, გავგულისდები, сердиться, რუსუდ. 24; 199; 159; გავუმჯავრებივარ, онъ разсердилъ меня, რუსუდ. 275, 559.

გამჯდარი, ნ. გაჯდომა.

გამჯნობა (ვუ), ჭ. მ. განვუცხადები, объявить, წათა ცხოვრ. 423.

გან, განა, შემოკლ. გა, თანდ. ნათესავობითსა და მოქმედებითსა ბრუნვასა თანა ხმარებული, და ზმათა თავს დადებული; - отъ, съ, изъ; ჩემგან, отъ меня, სიხარულისაგან, отъ радости, ეს რისაგან არი, это отъ чего; დილითგან ვიდრე საღამომდინ, съ утра до вечера; აღმოსავლეთითგან, ვიდრე დასავლეთამდე, отъ востока до запада, გამოსვლა ეკკლესიისაგან, выйти изъ церкви, აზნაურთაგან, изъ дворянъ, ფანჯრიდგან იყურება, онъ смотритъ изъ окна; გან იხმარება, ვითარცა ზმნის ზედა ადგილობითი, მაგალ. ორგანი; въ двухъ мѣстахъ, дважды; ზოგგან, въ нѣкоторыхъ мѣстахъ; ყოველგან, вездѣ, სხვაგან, въ другое мѣсто; თანდებული გან ზოგჯერმე დაბრუნდების: მაგალ. ყოველგნით, вездѣ, რუსუდ. 589; გან, ზედდადებული ზმნათა, მაგ. განწევა, შემოკლ. გაწევა, протянуть, განვლა, შემოკლ. გავლა, проходить, ზმნანი რომელნიც იწყებიან ზედდადებულითა გან, განა, ნახე გა; მაგ. განწევა, გაწევა; განვლა, გავლა და სხმვანი მრავალნი.

განა, ზმნისზედა კითხვითი, ნუ უკვე, ნუთუ: развѣ, რუსუდ. 421; ბუნ. კ. 3, 57, განაშენ არ იცი ეს, развѣ ты этого не знаешь.

განაბანი, ზედ. დაბანილი; омытый.

განაბვა (ვჰ), ჭ. მ. გავაყუჩებ, გავცქაფავ, გავარინ-

ლებ, оцѣпенять, приводить въ неподвижность отъ страха, ვეფხ. 301; მოურავ. 296; (ვინაზვი), ზ. ვ. გავყუჩდები, გავრინდდები, оцѣпенѣть, онѣмѣть, затихнуть, притаиться, სიბრ. 149.

განაზრუნავი, ზედ. отправленный назадъ, возвращенный, მროვ. 58.

განაგარება (ვა), ზ. მ. გარეთ გავაგდებ, გავაგარებ; изгонять, იერემ. 23—2.

განაგვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰგვი, выметать, выместь, ქილ. 668.

განაგვერდება (ვა), ზ. მ. გავანადგურებ, გვერდზედ გავიტან, уклонять въ сторону; იეზეკ. 14—5.

განაგვიანება (ვა), ნაგავით ავავსებ, засаривать, (ვგვიანდები), ზ. ვდ. ნაგავით ან უწმინდურებით ავივსები, засариваться.

განადგურება (ვა), ზ. მ. განვსდრეკ; ავიკლებ, ავაოხრებ; დავანაცრებ, დავამტვერევ, დავაქცევ, გავაოხრებ, уклонять; раззорять, испепелить, обратиться въ пепелъ, ან გავსრეს, истереть, ნ. ხრესა ნ. ჩ. ლ. გავანადგურებ ნავსა, причалить; რქლ.

განადირება (ვი), ზ. მ. სანადიროდ გავალ, выдти на охоту, (ვნადირდები), ზ. ვდ. გავმხეცდები, лютѣть, одичать, ვეფხ. 276.

განადლესანთლება (ვა), ზ. მ. озарять, освѣщать, ვაშლი 5.

განავალი, ს. სკორე, пометъ.

განავარდი, ზედ. გავარდნილი, გაჭრილი, ქილ. 59, 304, выбѣжавшій, შავთ. 29.

განავარდება (ვა), ზ. მ. ვარდად გავხდი, превращать въ розу, ერისთ. 40.

განავლენი, ზედ. გავლილი გზა და სხ. пройденный, ვეფხ. 1325.

განაზარდი, ზედ. გაზდილი, воспитанный; воспитанникъ, ვეფხ. 82; 328; **განაზარდობა,** ს. გაზდილობა, воспитаніе, ვეფხ. 63, დარეჯ. 2 - 115.

განაზიდარი, ზედ. გაწეული (მაგალ. ოქრო მაფად), вытянутый, ვეფხ. 606; ქილ. 359.

განაზიდი, ზედ. გაზიდული, вынесенный; вытянутый, ტიმ. 173.

განათება (ვა), ზ. მ. სინათლეს გარდავსცემ, სინათლეს მივსცემ, свѣтить кому, свѣчивать, ზ. უ. სინათლეს გამოვსცემ, ვჰნათობ, свѣтить, освѣщать, озарять свѣтомъ, მზე ანათებს, солнце свѣтитъ, გავინათებ გზასა, освѣтить себѣ дорогу, (ვუ), ზ. მიჩ. მივუნათებ სანთელს, свѣтить кому, свѣчивать, (ვნათდები), ზ. ვდ. დავიწყებ სინათლის გამოცემას, начать освѣщаться, (ვუნათდები), ზ. ვდ. განვუნათლდები, проясняться, озаряться, освѣщаться, ვეფხ. 861; განმინათებ, რუსუდ. 261; ты освѣтишь меня.

განათეულება (ვა), ზ. მ. ათეულად გავხდი, дробить на десять частей, (განმიათეულებ), ზ. მიჩ. ათისერთს ნაწილად გამიხდი, дать кому десятую часть, დაბად. 28—22.

განათლება, სხ. განათება, სინათლის მოფენა; განსწავლა; გონების ან ჭკუვის გახსნა, მოძღვრება, освѣщеніе; просвѣщенье, научное образованіе; (ვა), ზ. მ. გავანათებ, ნათელს მოვჰფენ; освѣщать, озарять, ვეფხ. 43; 109; მოვნ ათლავ, крестить, 2 ქართლ. 428; გავასწავლა, გონებას გავუხსნი, ვმოძღვრი, просвѣщать, наставлять, (ვნათლდები), ზ. ვდ. ნათლიერ შევიქმნები; გავისწავლები, გავიწურთნები, გონება გამეხსნება; освѣщаться; просвѣщаться, получить научное образованіе; ისაი 60—1; დავით. 17—28; (თვალი გაუნათლდა), онъ прозрѣлъ, открылъ глаза, ქილ. 212, 210; განგვინათლა ბნელი ღამე, ვეფხ. 1042; онъ освѣтилъ намъ темную ночь, განმინათლდა გული, душа обрадовалась, რუსუდ. 754, 878; **განათლებული,** მიმ. -კაცი, просвѣщенный человѣкъ, **განმანათლებელი,** ს. просвѣтитель, **განათლებულება,** ს. ზრდილობა, გაზრდილობა; ტიტლი უპირველესთა თავადთა; просвѣщеніе; свѣтлость.

განათხოვრება (ვა), ზ. მ. ნათხოვრად მივსცემ, одолжить кому.

განაკვერცხლება (ვა), ზ. მ. გავანახშირებ, ნაკვერცხლად ან ნახშირად გარდავაქცევ, обуглить, (ვნაკვერცხლდები), ზ. ვდ. ნაკვერცხლად გადვიქცევი, გავნახშირდები, обуглиться.

განაკიდარი, ზედ. გაკიდებული, вывѣшенный, -პირობისა, ე. ი. პირობის გამტეხი; უპირო; неустойчивый въ данномъ словѣ, ქილ. 359.

განაკიდება (ვა), ზ. მ. გავსტეხ, დავარღვევ პირობას, измѣнить своему слову, მოურავ. 203; განაკიდი, მიმ. დაგდებული, оставленный, нарушенный, ვეფხ. 432; 843; ქილ. 25, 122.

განაკრძალი, მიმ. გაფრთხილებული, предостереженный, ვეფხ. 1420.

განალესი, მიმ. გალესილი, выточенный.

განამწვეტი, მიმ. გამწვეტებული, завостренный, მარკ. 1—7.

განათლება (ვა), ზ. მ. გავანათლებ, освѣщать.

განაპარსი, острижки, ჩახრ. 41.

განაპირება (ვა, ვი), ზ. მ. განვიკიდურებ, თავიდამ მოვიშორებ, устранять, удалять кого отъ себя. **განაპირი,** удаленный; ღვთივ განაპირი, отверженный Богомъ, ქილ. 88.

განარბენი, მიმ. გარბენილი, пройденный, ვეფხ. 78.

განარეცხა (ვჰ), ზ. მ. გამოვრეცხ, обмыть, საბ. ლ.

განახა, -ხება (ვჰ), ზ. მ. მდარედ შევიქმ, ухудшить, ვეფხ.

განახარჯო, ზედ. გარჯილი, заслуженный, მოურავ. 294.

განახდილი, გაზდილი, воспитанный; შავთ. 41.

განახკვა (ვჰ), ზ. მ. ნასკვს შევჰკრავ, завязать узелъ.

განახყიდარი, ზედ. გასყიდული, проданный.

განატყება (ვა), ზ. მ. ნატსავით შევიქმ, ან მოვჰქნი ნატის ტყავსავით, выдѣлывать козловую кожу, обратить въ сафьянъ, ვეფხ. 612.

განატყვეზი, ს. ნაშთი, გარდანარჩენი, частное число (ариө.) ხრონოლ. ბროს. 4.

განატყორცი, ზედ. გასროლილი, пущенный (стрѣла), ვეფხ. 443, ქილ. 48.

განაფრენი, შედ. გაფრენილი, ჩქარად გაგზავნილი, отправленный на скоро, ვეფხ. 617.

განაღა, განაღამცა, ზმზ. ეგრეთ, დიაღამც, конечно; хотя; ვეფხ. 22, 38, 505; ვისრ. 6.

განაღვლიანება (ვა), ზ. მ. შევაწუხებ, შევაფიქრებ, опечалить, (ვღვლიანდები), ზ. ვნ. შევსწუხდები, грустить, печалиться.

განაყარი, ს. выброски, ნ. გაყრა.

განაყოფი, ს. გაყოფილი მონათესავე; ნათესავი, მონათესავე, თვისტომი, მეყუსი, раздѣльные родственники; сродственникъ, სამ. ვახტ. 89; ალექს. 56; გორგ. მ. სამ. 9; ან მონაწილე მამულში, თვით ნაწილი მამულისა, совладѣлецъ; часть раздѣльнаго имѣнія; გუჯ. 12; დაბად. 43—34.

განაყოფიერება (ვა), ზ. მ. ნაყოფს გამოვაღებინებ, оплодотворять, ვისრ. 51.

განაჩენი, ს. წერილით გასამართლებული საქმე, рѣшеніе, резолюція, опредѣленіе, протоколъ; постановленіе, узаконеніе, აღბულას შესავალი, შესავ. ვახტ. სამ. ვახტ. 204; ღვთის განაჩენი, созданье божье.

განაცერი, просѣянный; ს. высѣвки.

განაცეხი, ს. ნაცეხვი, დაცეხვილის მარცვალი, обивки, остатки отъ молотьбы, ლევიტ. 6—21.

განაცვალი, ზედ. გაცვლილი, замѣнный, ვეფხ. 687.

განაცრება (ვა), ზ. მ. დავანაცრებ, ნაცრად შევიქმ, обращать въ пепелъ, испепелить, ვისრ. 181; **განაცრისფერება** (ვა), ზ. მ. ნაცრის ფერად შევიქმ, окрасить въ сѣрую краску, განაცრის ფერობა (ვჰ), ზ. უ. ნაცრის ფერად შევიქმნები, გავფითლდები, поблѣднѣть, ვისრ. 178.

განაცხადი, ზედ. გამოჩენილი; გამოცხადებული, ясный, понятный; объявленный, ვეფხ. 39.

განაძი კაცი, ს. განძებული კაცი, განდევნილი, изгнанникъ, მოურ. 240.

განაწევრება (ვა), ზ. მ. განვჰსწილავ, дѣлить на части, (ვუ(, ზ. მიც. წილს გავუყოფ, წილად მივსცემ, дѣлить части между кѣмъ, (ვნაწილდები), ზ. ვნ. დავიყოფები ნაწილებად, дробиться на части, 1 მეფე 11—7; ანტ. 4—12; ვეფხ. გან. 117.

განაწირადი, ზედ. დაგდებული, ყურ-უგდებლად, покинутый, ჩონგ. 134.

განაწირი, ზედ. დაგდებული ყურუგდებლად, покинутый, -ღვთისაგან, покинутый отъ Бога, насчастный, ვეფხ. 295.

განაწყენებული, ზედ. შეწყენილი, обиженный, ქილ. 496, 517.

განაწური, выжимки; სამზ. 141.

განახვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვშინჯავ, высматривать, ქართ. 1, ტ. 53.

განაჭერი, ზედ. გაჭრილი ადგილი, разрѣзъ, სამ. ვახტ. 264; მოურ. 401.

განახევრება (ვა), ზ. მ. განვაზოგებ, შუა გავჰყოფ, переполовинить, раздѣлить по поламъ.

განახეჩი, ს. გახეთქილი ადგილი რისამე, расщепъ, რუს. ქართ. ლ.

განახლება, გაახლება, возобновленіе, (ვაა), ზ. მ. გავაახლებ, ხელ-ახლად გავაკეთებ, возобновлять, обновлять, (ვნახლდები), ზ. ვნ. ხელ-ახლად გავჰკეთდები, возобновляться, -ხლებული, მიმ. обновленный.

განბანა, განბანვა, და სხ. ნ. გაბანა, გაბანვა.

განბიცება, (ვა), ზ. მ. გავაცბუნებ, გავაშტერებ; поразить нечаянностью; იერემ. 46—36; (ვბიცდები, ვბიცნები), ზ. ვნ. გავცბუნდები, გავშტერდები, остолбенѣть, ქართლ. 336, 1 ტ.; იერემ. 48—31.

განბორგება, განბორკება, ს. კეთრის სნეულება, проказа, საბ. ლ. (ვა), ზ. მ. стать прокаженнымъ, საბ. ლ.

განბრძნობა (ვა), ზ. მ. განვასწავლებ, გულის ხმიერ ვჰყოფ, умудрять; (ვბრძმდები, ვბრძნდები), ზ. ვნ. განვისწავლები, გულის ხმიერი შევიქმნები, умудряться, ალბ. 57; იგავი 8—32; ეკკლესიასტე, 2—15.

განბჭობა, განგდება, და სხვანი ნახე გაბჭობა, გაგდება.

განგალვა (ვიგალვი, -ლები), ზ. ვნ. გავიშიშვლდები, оголяться, მარტ. 159—1.

განგაში (სომხ. 1), ს. ხმაურობა, ლავლავი, ჩოჩქოლი, ხრიანცელი, მიდამოთქმა მრავალთაგან, говоръ, передряга, шумъ, смятеніе; тревога.

განგებ, ზმზ. განზრახ, საგანგებოდ, нарочно, съ намѣреніемъ.

განგება, ს. მზრუნველობა ღვთისა დაბადებულთა თვის, провидѣніе. промыслъ божій, ვეფხ. 188; предопредѣленіе, ვეფხ. 434; 789; დარეჯ. 31; ქილ. 620, ქართლ. 1, ტ. 268; ნახე გაგება; **განგებიანი**, ზედ. გონებით შორს დამნახველი, დახელოვნებული განგებასა შინა; прозорливый, проницательный; распорядительный; ვეფხ. 32; **განგებულება**, იგივე განგება, провидѣніе, предопредѣленіе; მარტ. 2—188, управленіе, намѣреніе; საქმ. 24 — 3; 1 ქართლ. 228, იერემ. 22—14, რაც განგებას გაუგია, что судьба предопредѣлила.

განგემება (ვი), ზ. მ. გემოს ავილებ, раскусить.

განგმირა, ნ. გაგმირა.

განგმირა (ვუ), пронзать; **განგმობა**, ნ. გაგმობა.

განგმირი, ზედ. განმგმირი, ვინც ვის განგმირს, поражающій, შავთ. 4.

გაგნება (ვი), ზ. მ. შევიტყობ, ვსცნობ; понять, смекнуть, სიხარბით ვეღარა გაიგნარა, 321, ქილ.

განგოზა, ნ. გაგოზა.

განგრაგნა, განგრძელება, განგრძობა, განგულება, და სხ. ნახე, გაგრაგნა, გაგრძელება, გაგრძობა, გაგულება.

განგმერა (განვუგმერ), пронзать.

განგრვა (გავჰგრავ), ვჰკრეხ, ვსძარცვავ, обирать, 2 კორ 12—17.

განგური, ს. ოთხფეხთა გაცვივნული ბალანი, шерсть, спавшая съ животныхъ, საბ. ლ.

განდაგან, ზზ. სიგძეზედ, вдоль.

განდგენა (ვა), ზ. მ. განვაყენებ, უკუვაღგებ, отклонять, (ვი), ზ. მიც. გავიტაცებ, მივიზიდავ, увлечь за собою, საქმ. 5—37; 20—30. -დგინება (ვა ნავსა), ზ. მ. ნაპირზედ გავიყვან ნავსა, причалить, пристать къ берегу.

განდგომა, ნ. გადგომა.

განდგომილება, ს. განდგომა, ღალატი, отпаденіе, измѣна, ქართლ. 1, ტ. 390, 410; ბერძნ. სამ. 31.

განდევნა და სხ. ნ. გაძევნა.

განდიდნება (ვჰხდიდნები), ვჰდიდებულობ; величаться, ნ. გადიდება.

განდიდური, (ფრანც.), ს. ნაქსოვია ერთგვარი, гродетуръ, კაცია 119; ლ. ნ. ჩ.

განდობა, სზ. ხვაშიადის ან აღსარების თქმა, признаніе, исповѣдь; (ვა), ზ. მოქ. ხვაშიადს ან აღსარებას ვათქმევინებ, заставлять высказывать все; исповѣдывать; (ვინდობ, გაინდვნა), ზ. მიზ. выдавать чью тайну, 2 ქართლ. 274; (ვენდობი), ზ. თვ. ხვაშიადს ან აღსარებას ვეტყვი, открывать кому свою тайну; исповѣдываться, ქილ. 625; ვეფხვ. [1144; 154.

განდრეკა, ნ. გადრეკა.

განდრეხა (ვჰ), ზ. მ. გავხეხ, დავგლი, растирать, разминать; მარკ. 1—6.

განებება (ვა), ზ. მ. გავუშვებ, оставлять.

განებივრება (ვა), ზ. მ. გავანაზებ, ნებივრად შევინახავ, нѣжить, баловать; (ვნებივრდები), ზ. ვდ. გავნაზდები, нѣжиться, баловаться.

განედლება (ვა), ზ. მ. გავქლონთავ, ნედლად გავხდი ხესა, дать, размякнуть, разбухнуть въ водѣ, (გავნედლდები), ზ. ვდ. размякнуть, разбухнуть, ქილ. 259.

განელება (ვა), ზ. მ. გავაცივებ, холодить; (ვნელდები), ზ. ვდ. გავცივდები, холодѣть, выстуживать.

განეხვა (ვჰ), ზ. მ. ნეხვით ავამსებ; სასუქს მოვაყრი მიწას, засорить навозомъ; унаваживать.

განერწყვა (ვჰ), ზ. მ. გავაფურთხებ, выплевывать.

განვაჭრება (ვა), ზ. მ. გავჰყიდი, распродать.

განვითარება, სწავლაში გართვა, სწავლულობა, образованіе, умственное развитіе, (ვა), ზ. მ. სწავლაში გავრთავ, გავასწავლებ, развивать, образовывать, (ვვითარდები), ზ. ვდ. სწავლაში გავირთვები, გავისწავლები, развиваться, образовываться, **განვითარებული კაცი**, человѣкъ многосторонно образованный, -საქმეში, опытный въ дѣлѣ, ოსტატი. **განვითარებითი ბრუნვა**, ბრუნვა წარმოებითი ან გამომსახველობითი, მაგალ. ვჰქმენ კაცი **ხატად**, დაიდგინა მსაჯულად და სხ.

განვლთობა (განვივლთვები), ზ. ვნ. განვიყოფები, дѣлиться. (ვევლთვი), გავეყრები, განვუდგები, отдѣляться, გალატ. 12—25; ისაი. 14—12, ნ. განლთოლვა

განვრცობა, განზრახვა, ნ. გავრცელება გაზრახვა; განზავება, ნ. გაზავება.

განზანაკი (სომხ. ან სპარს.), ს. თეფში ან სხვა რამე ფულის მოსაგროვებელად ეკკლესიაში, тарелка церковная.

განზე, განზედ, ზმნ. სიგანეზედ, въ ширину, поперегъ, вдоль, სეილ. 83.

განზიარება (ვუ), ზ. მ. сообщать,-ივერია № 40, 2, (განვჰზიარდები) обобщаться.

განზოგადება (ვჰზოგადდები) обобщаться, სანიადაგო, საერთო გავხდები; განვჰზიარდები, შევჰყოვლადდები.

განზრახული, ზედ. მდომი, имѣющій намѣреніе, ვეფხ. 1465.

განზრახვა ნ. გაზრახვა.

განზოგება (ვა), ზ. მ. საზოგადოდ შევიქნ, дѣлать общимъ.

განთვისება, განთავისუფლება; ნ. გათავისუფლებ, გათვისება.

განზრახვა, ნ. გაზრახვა; განზრახება, ნ. განძრახება.

განთესა, განთესლვა, განთვისება და სხ. ნ. გათესა, გათესლვა, გათვისება.

განთვისება, ს. усвоеніе, присвоеніе; -ახოთ, расчлененіе, რაჟდ. ცხოვრ; განთვისებით собственно, (ვითვისებ, -სე), ზ. მ. განვისაკუთრებ, მივიჩემებ, присвоивать; усвоивать.

განთიად, ზმზ. დილით ადრე, გათენებისას, утромъ рано, на разсвѣтѣ; ფსალმ. 5—3; 56—8; დაბად. 40—6; ისაი. 14—12, **განთიადი**, ს. გათენება, გარიჟრაჟი, დილის მოახლოება, разсвѣтъ.

განთიება (ვა), ზ. მ. გავათევ ღამეს, бодрствовать, неспать.

განთქმა, ნ. გათქმა.

განთხევა (ვა), ზ. მ. ნ. გათხევა.

განი, ს. საგანი, ნიშანი, цѣль, мишень, გოდებ. 3—12; კაც. ანც. 23.

განი, ს. სიგანე, სივრცე, სიფართოვე; ან კეცი ნაქსოვისა, ширина, полотнище, ორგანიანი ზეწარი, простыня въ два полотнища, განზედ გადგომა, попятиться.

განი, სახელი ასოსი, გ, названіе буквы გ.

განი, თანდებული ესე მოეკიდების ნათესაობითს ბრუნვასა და თვითცა იბრუნვის, ვითარ: კაცთაგანი, კაცთაგანისა და სხ. ნ. გან.

განიადაგება (ვა), ზ. მ. გავამუდამებ, სანიადაგოდ გავხდი, дѣлать непрерывнымъ, хроническимъ; (ვნიადაგდები, ვუ), ზ. ვდ. სანაიადაგო გავხდები, дѣлаться непрерывнымъ, საბ. ლ.; -ბული, непрерывный, ვისრ. 163.

განიადგომა (განიადავსდგები), ზ. უ. მწკრივად ან დამწკრივებით დავსდგები, становиться въ рядъ, ვისრ. 21.

განიავება (ვა), ზ. მ. გავფილწავ, დავანიავებ; ნიავზედ გავჰკიდებ; გავჰქრები, вѣять (хлѣбъ), провѣтривать, провѣять; улетучиваться.

განიერება (ვაგანიერებ), ზ. მ. გავაფართოვებ, გავვრცელებ, გავაგანიერებ, расширять, (ვგანიერდები), ზ. ვდ. გავფართოვდები, расширяться.

განიერი, ზედ. ფართო, ვრცელი, широкій, просторный.

განივრად, ზმზ. ფართოდ, ვრცლად, широко.

განიშნვა (ვჰ, ვუ), ზ. მ. გავუმარჯვებ, მოვუმიზნებ, цѣлить, мѣтить, наводить на цѣль.

განიცადე, ს. წირვის გალობა, причастенъ.

განიჭება (ვჰ), ზ. მ. დავაჯილდოვნებ, ნიჭებულ ვჰყოფ, награждать, одарять; -ალბ. 20; გობრ. ცხ. 397.

განკანონება, განკაფვა, განკაცება, ნ. გაკანონება, გაკაფვა, გაკაცება.

განკარგვა, ნ. გაკარგვა; **განკარგულობა, -ლება**, ს. რიგი, რიგის მიცემა, распоряженіе, порядокъ; управленіе.

განკაფვა (ვჰ), ზ. მ. ნახე გაკაფვა.

განკერძვა (ვჰ), ზ. მ. კერძად ან ნაწილებად დავჰყოფ; дѣлить на части, дробить, (ვუ), ზ. მ. ნაწილს დავუნიშნავ, назначить кому долю,

часть чего; (ვი), ზ. მ. მივითვისებ სხვის კერძს, присвоить себѣ часть; იერემ. 12—14.

განკერძოვება (ვკერძოვდები), ზ. ვღ. გავცალკევდები, отдѣляться, уединяться, იერემ. 49—29; -ვებული, მიმ. отдѣленный, რაინდი 86.

განკვართვა (ვჳ), ზ. მ. პერანგს გავხდი, გავაშიშვლებ, снять съ кого рубашку, раздѣть до нага, **გაკვართული**, მიმ. -ჯვარცმული, распятый, распнутый, გუჯ. 20, 26.

განკვეთა (ვჳ), ზ. მ. отсѣкать; отрѣшать, ნ. გაკვეთა; **განკვეთილება**, отрѣшеніе, отлученіе.

განკვირვება, სზ. გაოცება, გაშტერება, изумленіе, (ვა), ზ. მ. გავაოცებ, განვაკვირვებ, განვაცვიფრებ, გავაშტერებ, удивлять, изумлять; (ვჳკვირდები, ვუკვირდები), ზ. ვღ. გავჳცვიფრდები, გაოცდები, გავშტერდები, удивляться, изумляться, მათ. 13—52; 19—25; მარკ. 2—12; დაბად. 15—11; იერემ. 20—2, **გაკვირვებული**, მიმ. удивленный.

განკიდე, ნ. კიდე.

განკიდება, ნ. გაკიდება; **განკიდებული**, მიმ вывѣшенный; высящій, იერემ. 20—2; -ყოფა, ნ. განკიდურება.

განკიდურება, სხ. კიდეგანობა; განწირულობა; ულონოება, оконечность; крайность; (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, удалять; განკიდურებული, მიმ. კიდეგანი, крайній, ვეფხ. 1187, განმ.

განკიდება (ვჳ), ნ. გაკიდება (ვჳ); (ვა), ზ. მ. განვაშორებ; წავართმევ, устранять, удалять; лишать, отнимать у кого что; იერემ. 16—5; **განკიდებული**, მიმ. устраненный; განკიდებულთა ნაწილთაგან შედგმული, составленный изъ отдѣльныхъ частей; კავშ. 54; -ყოფა, удалять, 2 ქართლ. 224.

განკითხვა, განკრძალვა, განკუთნვა, ნ. გაკითხვა, გაკრძალვა, გაკუთნვა.

განკრძალვა (ვჳ), გავაფრთხილებ; остеречь, предупредить.

განკრძალულება, ს. გაფთხილება, სიფთხილე, осторожность.

განკფდომა (ვჳკფდები), ზვღ. დავიხსნები, მივსწყდები; დავძველდები, утомиться, изнуриться; приходить въ ветхость, старѣть; დავით. 6—7.

განლთოლვა (ვ. ვა), ზ. მ. გავჰყოფ, дѣлить, ფსალ. 77—55; (ვევლთვი), ზ. თვ. გავეყრები, отдѣляться, არ განელთვის სასჯელსა, неизбѣгнетъ наказанія, ანდრ. 147; თავსა ზედა თვისსა განევლთვის, дѣлиться на себя; მარკ. 3—24; ლუკ. 11—18; 11—17; მათ. 12—22; (ვივლთვი), ზ. ვ. გავიყოფები, дѣлиться, საქმ. 23—8; ნ. განვლთობა.

განლიგება, სზ. გაცბუნება, გაშტერება, смятеніе, смущеніе, (ვლიგნები), ზ. ვღ. გავცბუნდები, გავშტერდები; смутиться, -ცნობით, потерять отъ смущенія разсудокъ, ქილ. 9; (ვალიგებ), ზ. მ. გავაშტერებ, გავაცბუნებ, смущать, 2 ქართლ. 383, **განლიგებული**, მიმ. смущенный; нѣмой, შავთ. 83; 102, ბარუქ. 6—40; იერემ. 40, ქართ. 1, ც. 316.

განლინება (ვილინები), ზ. ვ. განვილევი, დავსწყდები, уставать, истребляться, დავით. 63 — 6; გუჯ. 25.

განლტოლვა (ვივლტვი, -ტე), ზ. ვ. გავიქცევი, მოვშორდები, убѣгать, 2 ქართ. 72.

განმადიდებელი, увеличительный.

განმავალი, მიმ. проходящій, **განმავლობა**, ს. прохожденіе, минованіе; განმავლობა დიდი მქონდა, я имѣлъ большое вліяніе; რუსუდ. 232; ექვსის კვირს განმამავლობაში, по истеченіи шести недѣль, ივერია № 1, 56.

განმამრავლებელი, ს. რიცხვი გასამრავლებელი, множитель.

განმამწარებელი, ს. შემაწუხებელი, огорчитель, ქართლ. 1, ც. 272.

განმარინებელი, მომრჩენი, избавитель.

განმართვა (ვჳ), исправитъ, წათა ცხოვ. 419.

განმარტება, სზ. ალხსნა, თარგმანი, толкованіе, объясненіе, (ვჳ), ზ. მ. გავშლი, გავრთხავ, განვაპყრობ; ალვხსნი, ვსთარგმნი; გავამარტივებ, გავალიტონებ; протягивать, простирать; толковать, изъяснить, упростить; -მახვილსა, обнажить мечъ; ქართლ. 1, ც. 38; იერემ. 48—10, განვიმარტავ ფრთასა, распростирать крылья, ქართ. 1, ც. 81; განვმარტებ ხელსა, протягивать руки, ანდრ. 44, 127, განვმარტებ ნავის კავსა, спустить якорь, საქმ. 27 — 30, განვმარტებ ნათელსა, прояснить, რუსუდ. 639; (ვიმარტები, ვჳმარტდები), ზ. ვ. ავიხსნები, ვითარგმნები; გავიშლები, გავირთხმები; разъясняться; растягиваться; ისაი. 25—11, **განმარტებული**, объясненный, ясный, доказанный, ჩხრ. 19.

განმარტივება (ვა), ზ. მ. მარტივად გავხდი, упростить, (ვმარტივდები), ზ. ვღ. მარტივი გავხდები, упрощаться.

განმარტოვება, ნ. გამარტოვება, уединять.

განმამბრძნობელი, ზედ. умудряющій.

განმასვენებელი (ადგილი), ს. განსასვენებელი, мѣсто отдыха, ვისრ. 59.

განმაცხოველებელი, მიმ. სიცოცხლის მომცემი, животворящій, 1 ც. ქართ. 230.

განმგე, ნ. **გამგე**; **განმგეობა**, ნ. **გამგეობა**.

განმგზავრება (ვა), ზ. მ. გავისტუმრებ, გავგზავნი, отправить, მრ. 3; (ვემგზავრები), ზ. თვ. გზას შევუდგები, отправиться.

განმეორება (ვა), ზ. მ. გავაკვალადებ; повторить; заучивать урокъ.

განმეწამულება (ვა), ზ. მ. ჟიგრის ფერში შევღებავ, окрасить въ червленную краску.

განმეხა (ვჳმეხავ), ზ. მ. მეხს დავჳსცემ, поразить громомъ.

განმდგომი, ს. მოღალატი, измѣнникъ, отступникъ.

განმზრახი, ს. მრჩეველი, совѣтникъ, საბ. ლ.

გამზღვრებელი, ს. ხნარცვი გარემო ზღუდისა, ровъ вокругъ ограды, საბ. ლ; იეზეკ. 40—22.

განმთხევა (ვა), განვსდრეკ, განვაყენებ, отклонять, устранять, (ვიმთხვევი), ზ. მ. განვიყენები, მოვერიდები, устраняться, 3 მეფეთ. 12—18.

განმკარგველი, ს. ქვეყნის მომრიგებელი, правитель.

განმკაცრება (ვა), ზ. მ. გავჰკრძალავ, გავაფრთხილებ, предостерегать, (ვემკაცრები), ზ. თვ. გავჰფრთხილდები, остерегаться, იეზეკ. 3—19, **გამკაცრებით**, ზმზ. მკაცრად, სასტიკად, строго, ალექ. 91.

განმკვიდრება, ნ. გამკვიდრება.

განმკითხავი, ნ. **გამკითხავი**; **განმკითხველობა**, ნ. **გამკითხველობა**.

განმკიცხოვნება, порицаніе, ჩახრ. 27.

განმრჩობლება (ვა), ზ. მ. ერთს ორად გავხდი, განვაორებ, დავაორკეცებ, удвоить, усугубить.

განმსვენე, ს. ვინც განისვენებს, 2 ქართლ. 99; кто отдыхаетъ.

განმსიტყველობითი ძალი, ზედ. сила выраженія, სიტყვის ძალი.

განმსტრობა, სზ. рекогносцировка, (ვი), ზ. მ. დავზვერავ, გავშინჯავ; გამოვნახავ; рекогносцировать, сторожить, подсматривать, გალატ. 2-4; **განმსტრობი**, ს. დამზვერავი, соглядатай, шпіонъ, лазутчикъ, 2 ქართლ. 490.

განმყოლი, ს. მიმყოლი, послѣдователь.

განმყოფელი, ს. дѣлитель.

განმჩატება, ნ. გამჩატება.

გამცდელი, ს. გამომცდელი, испытатель.

გამცდელობა, ს. გამოცდა, испытаніе, 2 ქართლ. 260.

გამცემელი, ს. მოღალატე, მუხთალი, предатель, ლუკ. 22—21; **განმცემელობა**, ს. ღალატი, მუხთლობა, предательство.

გამწყრალი, ზედ. გარისხებული, გაჯავრებული, разсерженный.

გამწყრალობა, ს. გულ-მწირობა, неудовольствіе.

გამხვალი, ზედ. დამდნარი, талый.

განმხილება, ნ. **გამხილება**; **განმხნევა**, **განმხნობა**, ნ. **გამხნევა**, **გამხნობა**.

განმხილველი, ს. разсматриватель.

განმხმელი კარისა, გამღები კარისა, отворяющій дверь, ქილ. 51.

განმხოლოება, ს. уединяться.

განნათესაობა, ს. მონათესაობა, сродство, კავშ. 163.

განნათლება, ნახე განათლება.

განნაწილება (ვა), ზ. მ. дѣлить на части.

განნამრავლები, ს. შეძინება, შემატება, пріумноженіе, ეზეკ. 18—17.

განობა (ვჰ), ზ. მ. მოვაშორებ, удалять, ქილ. 203.

განორძება (ვორძდები), ზ. უ. მცენ. ფესვს გავიდგამ, ავღივდები, пускать глубокіе корни, ростки, მარკ. 4—27; **განორძინება** (ვა), ზ. მ. მოვიყვან მცენარეს, растить, (ვორძინდები), ზ. ვდ. აღმოვსცენდები, расти, произрастать, მარკ. 4—27.

განოხება (ვა), ზ. მ. უგულებელს ვჰყოფ, მალაქ. 1—7, презрѣть.

განპარვა (ვი), ზ. მ. მოვიპარავ, გავჰქურდავ, выкрадывать, разворовывать, (ვიპარები, ვეპარები), уходить украдкою, ნ. გაპარვა.

განპატიჟება, სს. დასჯა, სასჯელი, казнь, -სიკვდილითა, смертная казнь, სამართ. კათოლ. 17; (ვჰპატიჟებ), ზ. მ. დავსჯი, განვჰკანონებ, казнить, ჯარიმას გარდავახდევინებ, ალბულ. 6, взыскать штрафъ; удалить отъ должности, лишить сана, чести, ვისრ. 57; ქილ. 374, ნ. გაპატიჟება; (ვიპატიჟები), ზ. ვდ. დავისჯები, быть казнену, ხამარ. კათოლ. 6; **განსაპატიჟებელი**, ზედ. დასასჯელი, карательный, ქილ. 366, 493.

განპება, განპობა (ვა), ზ. მ. განვჰკვეთ, გავაპობ, გავსჭრი; გავხეთქ; разсѣкать; расколоть, -ორნატთა, разсѣкать борозду, ვისრ. 135; 199; ჰაერს, წყალს, разсѣкать воздухъ, воду, (ვიპები), ზ. ვ. გავიკვეთები; გავსქდები, расколоться, раздираться; разсѣкаться, და კრეტსაბმელი იგი განიპო ორად, и завѣса разодралась на двое, მარკ. 15—38; 2—21; **განპებული კლდე**, треснутая гора, ტიმ. 145 და სხ. ნ. გაპობა.

განპოხება (ვა), ზ. მ. გავასუქებ; სასუქს მოვაყრი მიწას, გავანეხვავ; ვსცხებ სუნნელს ზეთს, გავასუნნელებ, утучнять; удобрять землю; мазать, умащать, умастить; (განვჰპოხდები, -ხნები), ზ. ვდ. გავსუქდები, жирѣть, тучнѣть, დავით. 22—4; იეზეკ. 17—10.

განპყრობა (ვი ხელსა), ზ. მ. ხელს გავშლი, გავართხავ, простирать руки, протягивать руку, გუჯ. 27; ანდრ. 4; ისაი. 1—5; რომაელ. 10—21.

განრაცხილი, ზედ. დათვლილი, сосчитанный, შესავ. ბერძნ. სამ.

განრება (ვა), ზ. მ. განვარინებ, განვსდრეკ, მოვაშორებ, удалять, отстранять; **განრომა** (ვერები), ზ. თვ. გავრიდებ, მოვრჩები, избѣжать, спастись; იერემ. 48—19, 2 ქართლ. 148; **განრომილი**, მიმ. спасенный, დაბად. 14—14; ისაი. 10—14, საქმ. 27—44; 28—4; 2 ტიმოთ. 4—17; ისაი. 10—14; განერა სასჯელსა, избѣжалъ наказанія.

განრევა, ნ. გარევა.

განრემზომ, ზ. მ. ზ. პირის-პირ, წინა აღმდეგ. противуположно, напротовъ; **გამრემზომი**, ზედ. ერთი მეორის წინა-აღმდგომი, противуположный, противный; противникъ; **განრემზომობა**, ს. წინა-აღმდგომობა, სრულიად განსხვავებულება; უთანხმობა, შფოთი; противуположность; раздоръ, несогласіе; კავშ. 100.

განრთხმა, ნ. **გართხმა**; **განრიდება**, ნ. **გარიდება**.

განრინება (ვა), ზ. მ. გამოვიხსნი, გამოვიყვან საშიშროებისაგან, განსაცდელს მოვარიდებ, ავაცილებ, спасать, избавлять; (ვერინები), ზ. თვ. გავრიდებ, მოვრჩები განსაცდელს, თავს ავიცილებ, избавиться, избѣжать, спастись, განმარინნეს, онъ избавилъ насъ, გალატ. 1—3; **-ნებული**, მიმ. избавленный, ბარუქ. 4—18; გუჯ. 20.

განრისხება (ვა), ზ. მ. გავაგულისებ, გავაწყრომებ, злить, раздражать, (ვრისხნები, ვრისხდები), ზ. ვდ. გავსწყრები, გავგულისდები, прогнѣваться, разсердиться, негодовать, საქმ. 16—18; კოლ. 3—21; (მა), сердишь меня, ისაი. 28—29; იერემ. 11—17, დაბად. 30—3; 40—2, მატთ. 5—22; (ვურისხდები), сердиться на кого, მატ. 18—34; 20—24; ნუ გამირისხდებით, не сердитесь на меня.

განრიცხვა (ვ), ზ. მ. დავსთვლი, сосчитать.

განრომა, ნ. **განრებაა**; **განრღვევა**, ნ. **გარღვევა**.

განრღვევა (ვირღვევი), ზ. ვ. დავსუსტდები, ослабѣть, იერემ. 10—20; მარტ. 2—85; სულითა, потерять присутствіе духа, მარტ. 2—81, ნ. გარღვევა.

განრყვნა, ნახე გარყვნა; **განრჩევა**, ნ. **გარჩევა**.

განრჩუნა (ვჰ), ზ. მ. მოვრთავ, შევამკობ, украшать, 2 ნეშტთა, 3—8, ეს სიტყვა ძველს დაბადებაში იპოვება, ახალში შემკობა ჰწერია.

განრეცხა (ვრეცხნი), ზ. მ. გავრეცხ, смывать, отмывать, მარკ. 7—8 и 19; ისაი. 4—4, **განრეცხილი**, მიმ.; смытый; **განრეცხი**, грязная вода послѣ стирки.

განრწყმა (ვარწყამ, -ყე), ზ. მ. განვსწვალავ, გავჰყოფ, раздѣлять, კატილ. ანტ. 139, **განრწყმული**, неслитый.

განსაბრძნობელი, ზედ. საგულის ხმიერო, умственный, ანდ. 1.

განსაგდებელი, ზედ. უგულებელ-საყოფელი, отвергаемый, отвергательный, 1 ტიმოთ. 4—4.

განსაგებელი, ს. სამნეო, საკარგავი, სახელო; управленіе; вѣдомство, ვეფხ. 1004; 2 ქართ. 309; 1 ქართ. 108, 217.

განსაგძლებული, ზედ. ნიჭებული საგზლითა, снабженный провизіею, 1 ქართლ. 288.

განსაგო, ნახე განსაგებელი, კავშ. 251.

განსაზავებელი, ს. საეკკლესიოთა სიწმინდის ჭურჭელთაგანი, რომლითაც განიზავება ღვინო და წყალი ან მოილების მდუღარება, ковшъ для теплоты (церк. сосудъ); -წყალი, მდუღარება, теплота въ евхаристіи.

განსაზიდი, ს. სივრცე, протяженіе, კავშ. 141; იეზეკ. 42—12; საბ. ლ.

განსაზრვა (ვს), ზ. მ. გავიგულებ, წინასწარ განვიზრახავ, предполагать, думать, намѣреваться.

განსაზღვრა (ვჰ), ზ. მ. **განსაზღვრება** (ვა), ზ. მ. სამზღვარს დავუდებ, разграничить; опредѣлить, ლოღ. 65; კავშ. 113; ისაი. 29—22; გამისაზღვრებია, я опредѣлилъ, разграничилъ, (ვისაზღვრები), ვნ. разграничиваться, (ვესამზღვრები), ზ. თვ. მოვერიდები, удаляться, ისაი. 52—11; **განსაზღვრებითი**, ზედ. опредѣлительный.

გამსათხეველი, ზედ. ტანში გასახსნელ, სასაქმებელი, слабительное, საბ. ლ.

განსათხზველი, ს. ქალთ თმის ნაწნავში დასატანი ზორტი, лента заплетенная въ косу, шнурокъ, საბ. ლ.

განსაკვეთელი, ზედ. გასაყოფი, дѣлимый.

განსაკითხავი, ს. სამსჯავრო, მოსამართლედ შესაკრებელი ადგილი, судебное мѣсто, судъ; საქმ. 25—23.

განსაკრთომელი, ნ. გასაკრთომელი.

განსაკრძალავი, ზედ. აღსაკრძალავი, запретительный, 1 ქართ. 255.

განსაკუთრება (ვი), ზ. მ. შევითვისებ, მივითვისებ, присвоивать, усвоивать, ვისრ. 35; ქილ. 327, (ვესაკუთრები), თვ. შევეთვისები; ვეკუთნვი, усвоить кому, отдать въ собственность кому, ვისრ. 20 **-რებული**, მიმ. **განსაკუთრებითი**, ზედ. განთვისებითი, კუთნვითი, исключительный, გამისაკუთრები ხარ, я присвоилъ тебя, გამისაკუთრდები, ты становишься моею собственностью; გავუსაკუთრდები, я становлюсь его собственностью, ქილ. 325.

გასაკუთრებული გული, душа преданная, ვისრ. 157.

განსალეველი, ზედ. განსაკაფველი, მოსაუძლურებელი, истребительный, изнурительный, იეზეკ. 15—4, 6; განსალევნელი მტილთაგან, червоточный, მარტ. 192.

განსალიგებლად, ზზ. для возбужденія смятенія, შავთ. 83.

განსამაგრებელი, ზედ. укрѣпительный, 1 ქართლ. 266.

გასამრავლებელი, ზედ. მოსამატებელი, აღსაგდინებელი, увеличительный, ვერცხლი არ მისცე გასამრავლებელად, не отдавай денегъ для прибыли, ლევიტ. 25—27.

განსამწარებელი, ზედ. საწყენი, огорчительный, იერემ. 44—3.

განსასვენებელი, ს. ადგილი განსვენებისა; ზედ. შესასვენებელი, мѣсто покоя; спокой, спокойствіе; успокоительный; რუსუდ. 659; გუჯ. 15; ანდრ. 63, 138; საქმ. 7—50; ქილ. 674, საუკუნო განსასვენებელი, вѣчный покой.

განსასწავლებელი, ზედ. სასწავლო, საწურთნელი, поучительный, 1 ქართ. 241.

განსატევებელი, ზედ. გასაშვები, отпускной, -წიგნი, разводная, 2 სჯულ. 24—1; მატთ. 5—31; სამართ. მოს. 41.

განსაფარდველი, ზედ. გასასყიდი, продажный.

განსაქარვებელი, ზედ. მოსაქარვებელი (სევდისა), развлекательный, ერისთ. 81; **-ბლად**, для опустошенія; იერემ. 25—11.

განსაქიქებელი, ზედ. დასამრახავი, позорный, იერემ 13—22.

განსაცდელი, ს. საფრხე, უბედურობითი შემთხვევა, ხიფათი, მოულოდნელი უბედურობა; შესაბრკოლებელი განცდა; напасть, несчастіе; опасность, 2 სჯული. 29—2; ქართლ. 341; ლუკ. 4—13; искушеніе, испытаніе; 1 პეტრ. 4—12; დაბად. 49—19; 2 ქართლ. 501.

განსაცხრომელი, ზედ. საშვებელი, შესაქცევი, увеселительный, ისაი. 2—13; 18—2.

განსაცმელი, ზედ. ასაგებელივა ძაფი ნემსზედ, подлежащій продѣванію, გამოსლ. 25—27.

განსაწმენდელი, ს. სალხინებელი, чистилище.

განსაჭება (ვს ნავსა), ზ. მ. საჭით გავმართავ ნავსა, снабдить рулемъ корабль, მარტ. 2—55.

განსახება (ვს), ზ. მ. სახეებად ან ნაკვთად დავჰყოფ; სახეს მივსცემ, დავახახებ, განვახახოვნებ, дѣлить на виды: давать видъ; олицетворять, образовать, კავშ. 68, 307; (ვსახდები), ზ. ვდ. სახეს მივიღებ, დავისახები, კავშ. 94, 159; 116; 323; олицетворяться, получить образъ, видъ, образоваться. [просмотру.

განსახილველი, ზედ. გასაშინჯავი, подлежащій

განსახლება, განსახლვა, ს. აყრა, გარდასახლება, переселеніе, იერემ. 30—3; (განვასახლებ, ვსახლავ), გარდავასახლებ, ავჰყრი, переселить, იერემ. 28—4; ბარუქ. 3—7; (ვისახლები), ვნ. переселяться; **განსახლულება**, ს. გარდასახლება, переселеніе, выселеніе, ბარუქ. 3—7.

განსახრწნელი, ს. ხრწნილება, დახსნა კავშირთა ნივთთა, тлѣніе, порча; წასახდენი, გასარყვნელი, подлежащій растлѣнію, იერემ. 5 — 27; დავით. 9—15; საქმ. 2—31; 13—36.

განსვა (ვესვი ცხოვრებასა), ზ. თვ. მოვჰკვდები, умереть, 1 ქართლ. 241.

განსვენება, სზ. მოსვენება, დამშვიდებულება, покой, спокойствіе, (ვა), ზ. მ. მოვასვენებ, შევასვენებ; მოვკლავ, успокоить, упокоить; убить, ქილ. 65; 183, 220; (განვისვენებ), ზ. მიჩ. მოვისვენებ, შევისვენებ; მივიცვალები, მოვჰკვდები, გარდავიცვალები, отдыхать; спать; почить, умереть; სიბრძ. 102, დარეჯ. 2—76, რუსუდ. 505, (ვუ), ზ. მ. დამშვიდებას მივსცემ; მოვიხსენებ და ვაკურთხებ განსვენებულს, успокоить, дать отдыхъ; упокоить, იეზეკ. 34—24; ქილ. 300; გამოსლ. 23—12; სიბრძნ. 3; 2 ქართლ. 307; დარეჯ. 85-2; ქილ. 268; 316, 492; (ვა), ზ. მ. მიცვალებულს გავიტან, выносить тѣло усопшаго, (ვხვენდები), ზ. ვდ. გავისვენები, გავიტანები (მიცვალებულთა გვამი) (о покойникѣ): быть вынесену изъ дому, **განსვენება**, სზ. გატანა მიცვალებულისა, выносъ тѣла, ნ. გასვენება, 2 ქართლ. 307; სიბრძ. 95; განსვენებული, მიმ. მიცვალებული, покойный, -დედა მისი, покойная его мать, -ბულ-ვარ, почить, ნ. გასვენება.

განსვლა, გასვლა, გასულა, სზ. ნ. გასვლა, уходъ содвора; გაღმა გასვლა, переплыть рѣку; გასვლა რიგიდამ, преступить законъ, სამარ. სომხ. 2 შესავ; გასვლის ღონე არა გვქონდა, мы не могли переплыть, ქილ. 681; თავს გასულა, ნახე თავის ადგილს; забываться; ახრე გასულა რას გიკვირდა, ვეფხ. 907; რათ გიკვირდა, რომ ჭკუაზედ შევიშალეო; зачѣмъ ты дивился, когда я терялъ разсудокъ; გარეთ გასვლა, уйтти содвора; вытти за нуждой; (გავალ, გახვალ, გავალს; ქმ. უსრული; გავდიოდი, ან გავიდოდი; ქმ. სრ. გავედ, გახვედ, გავიდა; ქმნ. გავიდე, გახვიდე, გავიდეს), ზ. უ. შინადამ გარეთ გამოვალ, გამოვჰხდები; выходить, уходить; ვეფხ. 72; საქმ. 4—14; 20—7; გავიდა ხეზედ, онъ влезъ на дерево, ვეფხ. 219; თავს გავიდა, взялъ волю, зазнался; მეტი არა გაგვიდოდა რა, ე. ი. სხვა არა ფერი მოხერხდებოდა; болѣе мы ничего не могли придумать; ვეფხ. 1252; სამსახურ გავიდოდეს ვისგან ვისი; на сколько кто кому можетъ служить; ვეფხ. 767; განვედ, ступай, выходи вонъ; მუცლში გავიდა, его прослабило; მდინარეს გავალს ცურვით, онъ вплавь переплыветъ рѣку; 1 ქართ. ცხ. 518; ცოლი, თუ გავიდეს ქმრისაგან, если жена оставитъ мужа; სამ. სომხ.; ზამთარი გავიდა, зима прошла; გზა გავალს, дорога проходитъ; ხიდზედ გადიან-გამოდიან, по мосту ходятъ туда и назадъ; (განვვლი, გავივლი; გავიარ, -რე), ზ. უ. წარვალ, წარვჰხდები, проходить; миновать; ზამთარმა გაიარა, зима прошла; მახვილი განვლის ხაშუალ, мечь проходитъ на сквозь; ლუკ. 2—35; (გავუვალ), გაუხვალ, გაუვალს, მაგალ. თავს ვერ გაუხვალ, ты не можешь съ нимъ справиться; ქილ. 581; ბძანება არ გაუვიდოდა, приказанія его не исполнялись; გზა გაულის სოფელს, по деревнѣ проходитъ дорога; (გავიარები გავისვლები), ზვნ. быть проходиму, მდინარე გასვლება, черезъ рѣку можно пройдти; (გავდივარ, გადიხარ, გადის; მდ. გაის, ქმ. სრ. გავდიოდი; проходить; выходить; ვეფხ. 755; გავდივარ მუცელში, меня слабитъ; (გამივა, გაგივა, გაუა; ან გამივიდა, გამიდის, გაგიდის, გაუდის მდ. გაუა), ზმნ. მაგალ. ბძანება გამივა, приказанія мои исполняются; ვისრ. 39, 108; სიტყვა გაუდის, его слушаютъ; ვეფხ. 597; ალექ. 149; ვისრ. 46; 2 ქართ. 526; ფული გამიდის, я издерживаю деньги; ფასი გამივიდა, я заплатилъ деньги, სამ. გიორ. მ. ქებასა მისსა ვინ გაუა; похвала ему неисчерпаема, რუსუდ. 975; აბაზად გამივიდა, я продалъ за двадцать коп. сереб. შეძლება არ გაუა, онъ не въ состояніи; სიმრავლე მათი არად გამივიდოდა, ე. ი. არად მიმაჩნდა, я не ставилъ ни во что множество ихъ; ვეფხ. 597; (გავესვლებოდი), ზვე. имѣть возможность пройдти; ამდონი იყო რომ თავს არ გაესვლებოდა, у него было столько, что онъ не зналъ счету; რუსუდ. 374; გამესვლება, я могу выдти, ქილ. 178; **გასული**, მიმ. прошедшій; ჭკუვიდამ გასული, одурѣлый; თავს გასული, непослушный; ცად გასული, поднявшись до небесъ; ვისრ. 13; გასულა ვარ, я выхожу; ისარი ბექამდინ გასული, стрѣла, прошедшая насквозь спины; რუსუდ. 687; გამსვლელი, выходящій; გამსვლელ გამომსვლელი, проходящіе взадъ и впередъ; გასასვლელი, выходный, ამ ზმნისაგან შედგების მგამა და სხ. ნახე გავა.

განსმა (ვისმი), ზ. მ. ხმა ისმის, ხმას აძლევს, раздаваться голосу, ჩონგ. 78.

განსიტყვა (ვჰს), ზ. მ. სიტყვას გამოვიღებ, вымолвить слово; ისაი. 10—14.

განსპეტაკება, განსრულება, ნ. გასპეტაკება, გასრულება.

განსრევა (ვა), ზ. მ. გავისვრი ისარს; გავაგდებ; метать, бросать стрѣлы, ქილ. 630; ჩონგ. 78; выкидывать, выбрасывать; მარტ. 2—160.

განსრულება, ს. სისრულე, უნაკლულოება, совершенство, გამ. 29—26, ნ. გასრულება.

განსქდომა, განსყიდვა, განძება, ნ. გასქდომა, გასყიდვა, გაძება.

განსძება (ვჰს), ზ. მ. ძუძუს გავაშვებინებ, отнять [отъ груди.

განსწავლა, განსწორება, განსწრაფება, ნ. გასწავლა, გასწორება, გასწრაფება.

განსხვავება (ვა), ზ. მ. გავაცალკევებ; გავარჩევ, გავარკვევ, особить; отличать, различать; მარტ. 1—122; (განვესხვავები, -ვე), ვსხვავობ, (განვსხვავდები), ზ. ვდ. გავცალკევდები; ვჰსხვავობ; розниться, отдѣляться; **განსხვავებული**, მიმ. გაცალკევებული, особенный, отдѣльный, -**ბულება**, ს. отличіе, разница.

განსხვება (ვსხვები, ვსხვნები), ზ. უ. გავსუქდები, тучнѣть, ეკლეს. 12—5.

განსხვილება, განსხირვა, განსხლვა, ნ. გასხვილება, გასხირვა, გასხლვა.

განსხირვა (ვჰ), გავჰსჭიმავ, растянуть; წყობილ. 256.

განსხმა, განსჯა, ნ. გასხმა, გასჯა.

განსჯადი, ზედ. ქვემდებარე დასჯისა, подсудный.

განსჯულვა, ს. განხილვა, გასჯა, сужденіе, разумѣніе, ალექ. 91.

განტევა, განტევება, отпускъ; дѣленіе; (ვუ), ზ. მ. გავუშვებ, თავს დავანებებ, ხელს ავიღებ; გავჰყოფ; გამოვახვებ, გამოვრიცხავ; оставлять, отпускать. давать свободу; дѣлить; исключать; ქილ. 238; ხრონოლ. ბროს. 3, 27; განტევება ნათლისა, выпускать свѣтъ, ქართლ. 1, 337; განტევება სულისა, испустить духъ, умереть, დაბად. 35—19, განტევება ცოლისა. отпустить жену, развестись, დაბად. 25—19; სამ. ვახტ.; განმიტევე, дай мнѣ свободу, отпусти меня, ტიმ. 42; დარეჯ. 121. (ვიტევები), ზ. ვ. გავიშვები; გავიყოფი; оставляться; дѣлиться, **განტევებინება** (ვა), ზ. მ. გავაშვებინებ, заставить отпустить,. საბ. ლ. ნ. გატევა, გატევება.

განტეხა, ნ. გატეხა.

განტვინვა (ვჰს), ზ. მ. ტვინს გამოვადენ; დავქოლავ, მოვაკვდინებ ქვის დაკრებით, размозжить, размозжать, разбить кому голову; побить каменьями; გამოსლ. 8—27; მარტ. 1—138; 2 ქართ. 501. ქილ. 296.

განტიხვა (ვჰ), ზ. მ. გავავსებ, გავტენ, დავფარავ; набить что чѣмъ, натискать, наполнить; покрыть; იერემ. 43—12.

განტკეცა (განვჰსტკეც, -კიცე), ზ. მ. გავაბრტყელებ ოქროს, რკინას, და სხ. пластать, плющить, раскатывать въ листы.

განუგებელი, ზედ. მიუხდომელი, непонятный, ანდ. 117.

გაუგვალავი, ზედ. მოუოხრებელი, неразоренный, ვეფხ. 455.

განუგმობელი, ზედ. დაუზრახავი, неосудимый, მარტ. 1—174, 1 ქართ. 337.

განუგრძობელი, ზედ. გაუგებელი, მიუმხვდარი, неразсудительный, ქართ. 320.

განუვლელი, ზედ. უვალი გზა. непроходимый.

განუზომელი, ზედ. გაზომის შეუძლებელი, неизмѣримый, გუჯ. 29.

განუზომელობა, ს. გაზომის შეუძლებელობა, неизмѣримость.

განუზლვა (ვჰ), ზ. მ. ნუზლს მივსცემ, снабжать провизіею, ქილ. 305.

განუზრახველად, ზმზ. მოუფიქრებლად, необдуманно, იგავი 14—16.

განუთენებელი (ღამე), ზედ. проспавшій ночь.

განუკარგველი, ზედ. გამოუკვლეველი, неразслѣдованный, მარტ. 1—9.

განუკვეთელი, ზედ. გაუჭრელი; გაუყოფელი, неразсѣкаемый; нераздѣльный; კავშ. 91; მარტ. 2—45, 188; -სიმტკიცე, несокрушимая твердыня; მარტ. 189—2.

განუკეთურება (ვა), ზ. მ. გავაავებ, გავაცუდებ, портить, გავარისხებ, озлоблять.

განუკვეთელი, неразсѣкаемый, недѣлимый.

განუკითხავი, -ხველი, ზედ. непредосудительный, -ხველად, -ხავად, ზმზ. безпощадно, немилосердно, ქართლ. 421.

განუკრძალველი, ზედ. მოურიდებელი, неустрашимый,-კადნიერება, отважная смѣлость; 1 ქართლ. 74.

განუკურნებელი, ზედ. მოურჩენელი, неизлѣчимый.

განუმზადებელი, ზედ. მოუმზადებელი, неприготовленный.

განუნათლებობა, ს. невѣжество.

განუნაწილიბადი, ზედ. განუყოფელი, нераздѣльный.

განუნაწილებელი, ზედ. კავშ. 102, განუყოფელი, нераздѣльный.

განუნახველობა მაგ. საქმისა, საქმის გაუშინჯაობა, ავიდ. 22, непросмотръ дѣла.

განურინებელი, ზედ. აუცილებელი, неизбѣжный, მარტ. 2—89.

განურისხებელი, ზედ. გაუწყრომელი,. неосерчалый, ჩახრ. 100.

განურყვნელი, ზედ. წაუხდარი, неиспорченный.

განურჩეველი, ზედ. დაურჩეველი, განურკვეველი, неразобранный, **-ველად**, დაუხედავად, безъ разбора.

განუსაზღვრება, ს. გარდუწყვეტელობა; неопредѣленность, **-ბით**, ზზ. неопредѣленно, **-ბელი**, **-ბითი**, ზედ. დაუნიშნავი, გაუჩენელი, გარდუწყვეტელი, неопредѣленный, **განუსაზღვრებითი**, სქესი, ღრამ. неопредѣленное наклоненіе, კავშ. 172; მეტაფ. 34.

განუსვენებელი, ზედ. მოუსვენარი, безпокойный, **-ბლობა**, ს. მოუსვენარობა, безпокойство, ვეფხ. განმ. 938.

განუსხვავებელი, ზედ. გამოუცვლელი, неизмѣнный.

განუსჯელი, ზედ. უგუნური, წინდაუხედავი, безразсудный, **-ჯელად**, ზზ. безразсудно, **განუსჯელობა**, ს. безразсудство.

განუქარვებელი, ზედ. მოუქარვებელი, მაგ. სევდა, სიყვარული, непрерывный, непрестанный, хроническій, неизлѣчимый, **-ბელობა**, ს. მოუქარვებლობა, непрерывность, -ბელი სენი, неизлѣчимая болѣзнь, მარტ. 1—111.

განუქმება (ვა), ზ. მ. მოვშლი, упразднять, отмѣнять, уничтожать, (ვუქმდები), ზ. ვდ. მოვიშლები, упраздняться, уничтожаться, ვეფხ. 101, განმ.; ტიმოთ. 19.

განუქრობელი, ზედ. დაუშრეტელი, неугасимый.

განუყოფელი, ზედ. განუწვალებელი, нераздѣльный, **-ფელობა**, ს. განუწვალებლობა, нераздѣльность.

განუყრელი, მოუშორებელი, неразлучный, **-ლობა**, მოუშორებლობა, неразлучность.

განუშორებელი, ზედ. განუყრელი; неразлучный; неотдѣляемый, **-ბელობა**, ნ. განუყრელობა, неразлучность.

განუცდელი, ზედ. გამოუცდელი, неопытный, მარგ. 87—1; неиспытанный.

განუცხადებელი, ზედ. გამოუცხადებელი, неизъяснимый; необъявленный, მართ. 2—123.

განუცხოვება (ვა), ზ. მ. უცხოდ შევიქმ, дѣлать чуждымъ, прекраснымъ, იერემ. 10—4.

განუძღომელი, ზედ. გაუმაძღარი, ненасытный.

განუძღომელობა, ს. გაუმაძღარობა, ненасытность.

განუწვალებელი, ზედ. განუყოფელი, нераздѣльный, **-ბელობა**, ს. განუყოფელობა, нераздѣльность, კავშ. 166; მარგ. 1—93.

განუწყვეტელი, ზედ. მოუწყვეტელი, непрерываемый.

განუჭედელი, ზედ. დაუჭედელი, некованный, მარგ. 1—121.

განუჭვრეტელობა, ს. განუხილველობა, непроницаемость.

განუჭრელი, ზედ. -თვისება, ტიმ. 100, ნიშაგი, საკუთრებითი ზნე, природное свойство.

განუხსნელი გონება, ზედ. неразвитый, неразвязный, რუსუდ. 254.

განუხრწნელი, ზედ. დაუშლელი, დაუხრწნელი, нетлѣнный, **განუხრწნელობა**, ს. დაუხრწნელობა, დაუშლელობა, нетлѣнность, ქართლ. 1, გ. 418. [ნაუმ. 3—4.

განფარდვა (ვჰ-დავ, ვჰ-დი), გავჰყიდი, продать,

განფართვა, -თოება (ვჰ), ზ. მ. ფართოდ გავხდი, განვავრცელებ, გავაგანიერებ; распространять, расширять, 1 ქართლ. 134.

განფენა (ვჰ), ზ. მ. გავშლი, დავაგებ (საგებელს); მოვჰფენ, დავსცემ, ნათელსა და მისთანათა; განვავრცობ, განვმარტებ; стлать; разстилать; распространять; -სარეცხსა, развѣшивать бѣлье; -ნათელსა, пролить свѣтъ; (ვიფინები), ზ. ვ. გავიშლები, დავიფინები, растилаться; განფინენით მის წინაშე გულნი თქვენნი, изливайте сердца ваши предъ нимъ; დავით. 61—8; (ვეფინები), ზ. თვ. დავეფინები, растилаться, ქილ. 396. ხაზ. ლ. განეფინა მოამედის ქადაგება, распространилось ученіе Махомета, 1 ქართ. 171, განეფინა მადლი ბაგეთა შენთა, благодать излилась изъ устъ твоихъ; დავით. 44—2; განეფინა ამბავი, разнесся слухъ, прошла молва, 2 ქართლ. 407; **განფენილი, განაფენი**, მიმ. разостланный; распространенный; **განფენილობა**, ს. გავრცობა, მოფენილობა; სივრცე; распространеніе; пространство; -განათლებისა, распространеніе просвѣщенія, სახელ განფენილობა, извѣстность, ქილ. 4; 236, 642; ფიზ. 2.

განფესვა (ვიფესვები), ზ. ვ. ფესვს გავიდგამ, пустить корни.

განფინება (ვა), ზ. მ. გავშლი, растилать, 2—157 მარგ. ნ. გაფენა.

განფიტება, განფიცხება, განფრდა, ნ. გაფიტება, გაფიცხება, გაფარდვა.

განფიწვლვა (ვჰ), ზ. მ. ფიწალით გავანიავებ, развѣять (хлѣбъ) и т. п.; დავფანტავ, разсѣять, მარგ. 1—160; ისაი. 41—16; იერემ. 49—33; იეზეკ. 26—4.

განფრდილობა, ს. ალებ-მიცემა, მოსყიდულობა; продажа; продажность, ალექს. 26; **განფრდილი**, მიმ. -საქმეთა შინა ბოროტთა, 1 ქართლ. 46, промышляющій не добрыми дѣлами.

განფრთობა, (ვი, ვიფრთენ), ზ. მ. ფრთებს გავიშლი, простирать крылья; ეზეკ. 14—8; 16—8.

განფრთხობა, განფურთხვა, განფურჩვნა, ნ. გაფრთხობა, გაფურთხვა, გაფურჩვნა.

განფხვრა (ვფხვრი, -ვერ), ზ. მ. ამოვაგდებ, искорспять, მარგ. 1—47.

განფხიზლება (ვა), ზ. მ. протрезвлять; (ვჰფხიზლდები), протрезвиться.

განქარვა, განქარვება (ვა), ზ. მ. ქარს მივსცემ, წავაღებინებ; განვაბნევ, განვფანტავ; განვაქრევ, უჩინო ვიქმ, წავახდენ, развѣять, разсыпать по вѣтру; разсѣять; уничтожить; რუსუდ. 291, 318, დარეჯ. 5, -თავსა, погубить себя, ქილ. 292, განვიქარვებ ჭმუნვასა, разсѣять печаль, დარეჯ. 2—74; ვისრ. 43; ერისთ. 6; (ვჰქარდები), ზ. ვდ. ქარს მივეცემი, განვიბნევი; განვჰქრები, უჩინო ვიქმნები; წარვხდები; развѣяться, разсыпаться; изчезнуть; погибнуть; ვეფხ. 745, ვიდრე გულის წყრომა შენი არ განქარვდეს (ვნეს), пока гнѣвъ твой не пройдетъ, ვისრ. 166; ყოველი ჭირი განგიქარვდეს, всякая печаль твоя да разсѣятся; ვისრ. 73; გუჯ. 25; რუსუდ. 85; 1 კორ. 6—13; ქილ. 299.

განქარვებული, მიმ. изчезнувшій, გალატ. 5—4; **განქარვებადი**, ზედ. подлежащій истребленію, 1 ქართ. 74; მსაჯ. 2—2; გამოს. 32—25, 2 მეფეთ. 15—34.

განქელვა (ვჰ, ჰქელნეს), ზ. მ. ფეხით გავსრეს, растоптать, მარგ. 1—84.

განქიქება (ვა), ზ. მ. დიდად გავაწბილებ, გავახიახებ, осрамлять; შავთ. 15; კოლას. 2—15; ებრ. 6—6; ან უპატიოდ ვახსენებ; безчестить, ალბ. 41; განმ. ვეფ. თ. 13, ალექ. 21; ანდრ. 66; осуждать.

განქმნა (განვიქმნები), ზ. ვ. ძილი გავუფთხვები, встрепенуться отъ сна; დან. 2—1.

განქორწინება (ვა), ზ. მ. გავათხოვებ, ქმარს შევრთავ; выдавать замужъ, (ვჰქორწინდები), ზ. ვდ. გავთხოვდები, ქმარს შევირთავ, выходить замужъ, მატთ. 22—30.

განქრევა (ვა), ზ. მ. ქარს მივსცემ, გადავაბნევ, გავანიავებ; წვრილად დავლეწ; развѣять, размотать; раздробить, ლუკ. 20—18; მატთ. 21—37; რუსუდ. 720; ვისრ. 118; 150.

განქრობა (ვა), ზ მ. დავშრეტ, დავავსებ ცეცხლს, гасить, тушить огонь, (გავჰქრები), ზ. ვდ. დავიშრიტები; гаснуть, угасать, გავჰქრები ტრფობითა, таять отъ любви, ერისთ. 4, 10.

განქურთვნა (ვჰ), ზ. მ. გავრანდავ, გავჭოპოსნავ, выстрогать, დაბად. 30—38.

განლება, გალვიძება, განლიმება, ნ. გალება, გალვიძება, გალიმება.

განღვთობა (ვმ), ზ. მ. ღმერთად ვრაცხ, боготворить.

განყენა, განყენება, ხზ. устраненіе, удаленіе, (ვა), ზ. მ. განვაშორებ, მოვაშორებ, კიდეგან ვიქმ, მოვარიდებ, მოვაცილებ, გადავაყენებ; устранять,

удалять; отставлять, отрѣшать, исключать, გავაყენებ, გავჰხდევ, выставлять, განვაყენებ დარაჯას, выставить караулъ; რუსუდ. 304; 2 ქართ. ცხ. 295, მოურ. 17; განვაყენებ ძძისაგან ყრმასა, отнять отъ груди младенца; -საყდრისაგან, отлучать отъ церкви; კავშ. 14, 237; 1 ქართლ. 280, 313, 316, 341, 353, 412, 420; ლოღ. 53, 54; მათ. 13—49; 25—32; (ვი), ფ. მ. წინ წავიგდებ (ცხენს), ფ. მიხ. подать, подвинуть впередъ, დარეჯ. 232; (ვიყენები), ვ. განვიშორები, კიდევან ვიქმნები, განვიყენები; быть устраняему, отрѣшаему, მროვ. 2, (ვეყენები), ფ. თვ. მოშორდები, მოვერიდები, удаляться, устраняться, 1 ქართლ. 412, ქილ. 561, განვეყენები ცოლს, разводиться съ женою, საქმ. 19—12; 1 კორ. 7—8; ისაი. 59—9; განმეყენა, отступилъ отъ меня, онъ бросилъ меня, დან. 2—5; **განყენებული**, მიმ. устраненный, **განყენებადი**, подлежащій устраненію, **განყენებითი**, ზედ. გაცალკევებული, удаленный; отвлеченный, **განყენებულება**, ს. გადრეკილობა, уклончивость, მოურავ. 17.

განყვანა, განყვიდა, ნ. გაყვანა, გაყიდვა.

განყვა, განყოფა, სხ. раздѣлъ, (ვჰყავ, ვჰყვი ან განვჰყოფ), ფ. მ. განვსწილავ, განვანაწილებ; დავჰყოფ, дѣлить, раздѣлять, ვეფხ. 595; ქართლ. 382, მდინარე ორად განჰყოფს ქალაქს, рѣка раздѣляетъ городъ на двѣ части, (ვჰყავ, ვჰყოფ ხელსა და (სხ.), ფ. მ. გავიშლი ხელებსა ან გამოვჰყოფ, გამოვიშვერ; მაგალ. თავსა; გავუყრი ხელს; простирать руки, высовывать напр. голову; просунуть руку; ლუკ. 12—13; დაბად. 8—9, 19—11; 44—14; 48—14; საქმ. 16—1; მათ. 14—31; მარკ. 1—41; (განვიყოფ, განვიყავ), ფ.მიხ. дѣлить между собою; отдѣлять; განიყო სული, расталея съ душою; თამარ. ზაკ. 11, (ვუყვი, ვუყვნი, -ყვენ; ვუყოფ), ფ. მიხ. დავუყოფ, განვუნაწილებ, განვუწილავ, дѣлить между кѣмъ что, რუსუდ. 329; 1 ქართლ. 282; განვუყვნი ხელნი, простирать руки, დაბად. 15—11; 19—11; 49—7; განმეყავი, отдѣляешься отъ меня, დაბად. 13—9; (განვეყვი, ვეყვნები, ვეყვები, ვეყოფები) ფ. თვ. განვეშორები, გავუცალკევდები, отдѣлиться отъ кого, საქმ. 15—20, ქართლ. 414, (ვიყვი, ვიყვები, ვიყოფები), ფ. მ. დავიყოფები, განვინაწილები, дѣлиться, раздѣляться, 1 ქართლ. 16, 330, უფალსა ჩემსა რამცა გამყაროს, что можетъ разлучить меня съ повелителемъ моимъ, შავთ. 11, **განმყოფელი**, ს. дѣлитель; -ხელთა, поднявъ руки, დაბად. 44—14; **განყოფილი**, მიმ. раздѣленный, **განყოფილება**, ს. დაყოფილობა, раздѣлъ, კატეღ. 17, -საქართველოსი, распаденіе Грузіи, ლოღ. 118; различіе, სხვაობა; ქილ. 30, 158; **განყოფითი**, ზედ. раздѣльный, **განსაყოფი, -ფელი**, подлежащій раздѣлу, მარკ. 1—51.

განყვანა, ნ. გაყვანა; განყიდვა, ნ. გაყიდვა.

განყრა, განყრილობა, ნ. გაყრა, გაყრილობა

განშვება (ვუ), ნახე გაშვება; (ვი), ფ. მ. ვმხიარულობ, შევექცევი, веселиться, გოდებ. 2—17; კეთილად წარვმართავ ცხოვრებას, ბედნიერად ვსცხოვრებ, благоденствовать, ისაი. 55 — 2; იერემ. 31—7.

განშვენება (ვა), ფ. მ. შევამკობ, украшать, (ვშვენდები), ფ. ვდ. შევიმკობი, украшаться.

განშიშვლება (ვა), ფ. მ. გავატიტვლებ, ტანთ გავხდი, обнажить, раздѣть до нага; -ხმალს, обнажать саблю, -მღვდელ მთავრობისაგან, лишить священнодѣйствія, მროვ. 5; (ვშიშვლდები), ფ. ვდ. გავტიტვლდები, раздѣться до нага; **განშიშვლებული**, მიმ. -დანა, обнаженный мечъ.

განშლა, ნ. გაშლა.

განშორება, სხ. удаленіе; -ბის წერილი, разводный актъ; (ვა), удалять, устранять; (ვი), удалить отъ себя; **განშორებული**, მიმ. удаленный; отшельникъ, ნ. გაშორება.

განჩემება (ვჰ), ფ. მ. განვსწილავ, გავაცალკევებ, განვსწვალავ, отдѣлять, раздѣлять, გამოსლ. 29 — 26, 34; ეზეკ. 14—1, (ვიჩემებ), ფ. მიხ. შევითვისებ, მივითვისებ, присвоивать, ლევიტ. 25—34; განვიჩემები, ფვ. (მივითვისები), присвоиваться, **განჩემებული**, მიმ. присвоенный, ლევიტ. 10—15, იგავ. 9—13; отдѣльный, საბ. ლ.

განჩენა (ვა), ფ. მ. დავაწესებ, გავარიგებ, постановлять, назначать, опредѣлять, (ვუ სამართალს), ფ. მ. სამართალს განვუწესებ. назначить судъ, 1 ქართლ. 336, ნახე გაჩენა.

განჩინება, სხ. განზჭობა, დასკვნა სამართლისა ან განაჩენი; წინა განსაზღვრება, приговоръ, рѣшеніе суда; опредѣленіе, предопредѣленіе; (ვა), ფ. მ. განვაზჭობ, განვსჯი, დავსკვნი სამართალსა, приговорить, постановить рѣшеніе по какому либо дѣлу; 2 ქართლ. 323; -ფიცსა, назначить кому присягу, გუჯ. 29, საზღვრისა, опредѣлить, назначить границу, 1 ქართ. 336, 2 ქართლ. 106; განვიჩინები, -ნე), ფ. მ. განვისაზღვრები, დავინიშნები, опредѣляться по назначенію; постановляться, **განჩინებული**, მიმ. შესაფ. ვახტ. სამ. постановленный.

განჩინებულება, ს. განწესებულება, постановленіе.

განჩვილება (ვა), ფ. მ. ჩვილს შევიქმ, смягчать, ერისთ. 34.

განცალკევება (ვა), ფ. მ. გავსწვალავ, отдѣлять.

განცალკერძოვება (ვა), ფ. მ. გავსწვალავ, отдѣлять, საბ. ლ.

განცარცვა, ნ. გაცარცვა ან განძარცვა.

განცდა, სხ. გამოცდა, испытаніе; ვისრ. 32; სასჯელი, წვალება, казнь, мученіе; пытка; опытъ, -ლაშქრისა, смотръ войска, 1 ქართლ. 209, ცამ. 13; ებრ. 11—37; (ვსცდი, ვსცადე, -დნე), ფ. მ. გამოვსცდი, გამოვიკვლევ, გამოვსცნობ, გამოვსინჯავ; დავსჯი, ვაწვალებ, ტანჯვით გამოვჰკითხავ; испытывать; искушать; казнить, мучить; пытать; გალატ. 6—1; 1 კორ. 7—5; საქმე. 27—40; დაბად. 12 — 16, 18, 24; 49 — 18; (ვიცდი, -ცადე), ფ. მიხ. გამოვიცდი, გამოვიკვლევ, გავშინჯავ; დავადევნებ გონებას, გულის ხმას ვჰყოფ, გამოვიწვლილავ, ვიგულისხმებ, მივხვდები, გავიგებ; производить опытъ, испытывать, пробо-

вать; вникать; изучать; понять, смекнуть; 1 ქართლ. 69, 206; 325, 406; ქილ. 2; დარეჯ. 82; ტიმოთ. 22; ებრ. 11—37; იაკობ. 1—23; ვეფხ. 204; 498; 809, 924; 1053; დავით. 9—34; 21—18; თავზედ გავიცდი, испытаю на себѣ; რუსუდ. 193; განვიცდი შვენებასა, ვეფხ. 387; наглядѣться на красоту; (ვიცდები), ზ. ვ. გამოვიცდები), გამოვიკვლევი; გამოცდილი შევიქმნები, გამოვიცადები, испытываться, дѣлаться опытнымъ; დაბად. 3—8; ლუკ. 11—27; ტიმ. 13, 25, 140; მისი შვენება არ გაიცდება, невозможно налюбоваться на красоту, რუსუდ. 199, 338, ცემითა და ტანჯვითა გაიცადნეს, производили надъ нимъ пытку посредствомъ побоя и истязанія, ებრ. 11—36, განმიცდი, испытываешь меня, რუსუდ. 626, განმიცდი, пытаешь меня; ებრ. 3—9; დავით. 34—16, არცა თვალითა განგვიცადა, онъ даже не посмотрѣлъ на насъ; სიგ. ჩოლაყ. 42, არცა სახესა მისსა განმაცდევ, ты не даешь мнѣ посмотрѣть на него; ვისრ. 159, **განცდილი**, მიმ. -სენითა, одержимый болѣзнью, ტიმ. 19; ქართლ. 1, ტ. 257, **განმცდელი**, მიმ. испытатель, ტიმ. 11; **განმცდელობა**, ს. испытаніе; опытность.

განცვივა, განცვიფრება, ნ. გაცვივნა, გაცვიფრება.

განცისკრება, განცისკროვნება, სზ. გათენება, разсвѣтъ, (ვცისკრდები, განვცისკროვნდები), ზ. უ. გავთენდები, разсвѣтать, (ვიცისკრებ), ზ. მ. გავითენ ღამესა, бодрствовать, неспать до утра, (ვაცისკროვნებ), ზ. მ. განვანათლებ, озарять, освѣщать, ანდრ. 25.

განცოფება, განცოცხლება, ნ. გაცოფება, გაცოცხლება და სხ.

გაცხადება, სზ. გამოცხადება, объявленіе; განცხადების თთვე, январь, მდაბიურად; (ვაცხადებ), ზ. მ. გამოვაცხადებ, ვაცნობებ, объявлять, открывать, ვეფხ. 149, 1486; 2 ქართლ. 550, (ვუ), გამოვუცხადებ, объявлять кому, რუსუდ. 661, (ვსცხადდები, -დნები), ზ. ვდ. გამოვსცხადდები, გამოცხადებულ ვიქმნები; გამოვსჩნდები; объявлять; являться, обнаруживаться, открываться, ქილ. 665, გორგ. 282; (ვეცხადები), ზ. თვ. являться кому, თესალ. 2—3; ვეფხ. 252, განვუცხადებ პატივისცემასა, изъявлять почтеніе, ჩონგ. 52; **განცხადებული**, მიმ. объявленный; явный, извѣстный, **-ლად**, явно, საქმ. 2—29; 4—10; **განმაცხადებელი**, ს. объявитель, **განსაცხადებელი**, подлежащій объявленію, **განცხადებულება**, ясность, 1 იოან. 5—15; 1 ტიმ. 3—13.

განცხოველება (ვა), ზ. მ. გავაცოცხლებ, ცხოველ ვჰყოფ, оживлять. (ვსცხოველდები), ზ. ვდ, გავსცოცხლდები, оживать, ერისთ. 20; დაბად. 45—20; მარტ. 2—166; განმიმცხოველდება ეჭვი, возбуждается сомнѣніе, ревность.

განცხრომა, სხ. ლხინობა, მხიარულობა; ნებივრობა; удовольствіе, наслажденіе; роскошь, (ვჰ), ზ. ვდ. ვლხინობ, შევექცევი, ვმხიარულობ; წარვმგებლობ, наслаждаться, веселиться; тратиться. ვეფხ. 320; ისაე. 52—13, **განსაცხრომელი**, ზედ. შესაქცევი, увеселительный, თვალი განმცხრომელი, глазъ надменный, ისაი. 5—15, **განცხრომილება**, ს. შექცევა, ლხინი, наслажденіе, **განცხრობა** (ვი), იგივე გაცხრომა.

განძარცვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსცარცვავ, გავჰკრეხ; ограбить; снять одежду, -მონაზონების სახესა, снять съ кого монашескій санъ, კალმ. 41.

განძება (ვა), ზ. მ. გავაგდებ, выгонять.

განძეგვა (ვჰ), ზ. მ. დავსცეხვ, დავსძეძკ; გავმართავ, გავასწორებ, вымолотить; выпрямить; -უთოთ, утюжить.

განძევება (ვა), ზ. მ. გავაგდებ, выгонять, იერემ. 46—30.

განძვინება, სხ. რისხვა, гнѣвъ, ярость; (ვა), ზ. მ. გავარისხებ, გავაგულისებ, привести въ ярость. განვაძვინებ სენსა, усилить болѣзнь, (ვხძვინდები), ზ. ვდ. приходить въ ярость, **განძვინებული**, მიმ. разъяренный.

განძი (სპარს.), ს. უნჯი, საუნჯე, საგანძური, დამალული ხაზინა, кладъ, сокровище.

განძირვა (ვ), ზ. მ. ძირს ან ფესვს გავიდგამ, пустить корни, ისაი. 40—24; მარტ. 1—185.

განძლიერება (ვა), ზ. მ. ძალს მივსცემ, усилить, укрѣплять, (განვსძლიერდები), ზ. ვდ. გავძალუმდები, გავმაგრდები, усиливаться, ქართლ. 549; გორგ. 264; განძლიერდა ომი, ожесточилась битва, დარეჯ. 89.

განძრახება (ვა), ზ. მ. შევაგულიანებ, подучать (ვი), ზ. მიჩ. დავაპირებ, вознамѣриться, ვუძრახებივარ, выдавать кого, დარეჯ. 80, измѣнять кому, **განძრახვა იგივე გაზრახვა.**

განძრევა (ვა), ზ. მ. შევსძრავ, пошевелить.

განძრვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰსძრავ, пошевелить, -ვიძრავ ხელს, приняться за дѣло, დაბად. 41—45; (გავიძვრები, ძვერი), пошевелиться, სიბრძ. 135.

განუხრწნელი, ზედ. нетлѣнный.

განძრომა (ვსძვრები), ზ. ვდ. ძრომით გავალ, пролезать, დავრ. 154; გუჯ. 27; რუსუდ. 660; გამიძვრა ხელიდავ, выскользнулъ изъ рукъ, ушелъ, რუსუდ. 451.

განძღება (ვა), ზ. მ. ვაჭმევ, насыщать, (ვი), ზ. მიჩ. насытиться, 1 ქართ. 341.

განძღომა (გავსძღები), ზ. ვდ. საკმაოდ მივიღებ საზრდელს, насытиться, насладиться, რომაელ. 15—24; -ყურებით, насытиться смотрѣніемъ, ვისრ. 137; ანტონ. 4—36. [104.

განწევა (-ვეწევი), მოვერიდები, избѣгнуть, შატ.

განწესება, სხ. დაწესება; წესი, განჩინება, წესდებულება, постановленіе, учрежденіе; порядокъ; ყარამ. 345; -სჯულისა, постановленіе закона. узаконить, იოან. 7—43; (ვა), ზ. მ. დავაწესებ, წესად გავაჩენ, წესად დავსდებ, учреждать, постановлять, -სამსახურში, опредѣлить къ должности, -ვუწესებ ჯამაგირს, назначить кому жалованье, (ვწესდები), ზ. ვდ. დავწესდები, განვიჩინები; შევალ თანამდებობაში; учреждаться, опредѣляться, **განწესებული**, მიმ.; опредѣленный; -ბული ფასი, назначенная цѣна, ეფეს. 1—11; სამ. ზერძ. 1.

განწიალება (ვი), ზ. მ. უბეში ჩავიდებ, положить въ боковой карманъ, კალმახ. 40.

განწვალება, -ლვა, სზ. раздѣленіе, (ვჰს), ზ. მ. დავჰყოფ, გავსწილავ; გავაცალკევებ, дѣлить; отдѣлять, ლუკ. 11—17, 18; საქმე. 23—7; დაბად. 1—3; ლოღ. 6; -ჰაზრსა, опредѣлить смыслъ, მარკ. 2—19; (ვიწვალვი, -ლები), ზ. ვ. განვიყოფები; дѣлиться, раздѣляться, კატ. 10; საქმ. 14—4; **განწვალებულება**, ს. дѣлимость, მაცთ. 17—18; 25—31; ფიზიკ. 18; მარკ. 10—2; **განწვალება**, различіе, რომ. 3—22.

განწვნა, ნ. განწონება.

გაწითლება (ვა), ზ. მ. წითლად შევღებავ; ან წითელს ფერზედ მოვიყვან, გავაწბილებ, красить въ красную краску; вызвать краспоту на лицѣ, сконфузить, თვალი გამიწითლდა, у меня глазъ покраснѣлъ, ვეფხ. 836; (ვსწითლდები), ზ. ვდ. წითელი ფერი დამედება, წითლად მოვჰსჩან, покраснѣть, **გაწითლებული**, მიმ. покраснѣлый.

განწილვა, (ვჰ), ზ. მ. დავჰყოფ, დავანაწილებ, дѣлить на части, дробить, 2 რჯული 2—33; (განვინაწილები), ზ. ვ. ნაწილებად დავიყოფები, дѣлиться на части, **განსაწილავი**, дѣлимый, ქილ. 317.

განწირვა (ვჰ), ზ. მ. ხელს ავიღებ, გამოვიმეტებ, ღვთის ამარად დავაგდებ, покинуть, оставить на произволъ, რუსუდ. 3, განსწირეს სასიკვდილოდ, 1 ქართლ. 228; обрекли на смерть, (ვიწირები), ზ. ვ. ღვთის ამარად დავრჩები, быть оставляему на произволъ, ღმერთს გაუწირავს, Богъ его оставилъ, покинулъ, სიბრძ. 68; დარეჯ. 69; ვისრ. 40; **განვსწირავ** თავსა, სულსა; жертвовать собою, ქილ. 300, **განწირული**, მიმ. покинутый, ქართ. 1, ც. 322; განწირვა სულისა და გმობა ღვთისა, придти въ отчаяніе, хулить Бога, 2 ქართლ. 545; გაეწირნეს სულნი, отчаялись, ვისრ. 13, **განწირულება, -ლობა**, თავზედ ხელის აღება, სასო წარკვეთილება, უიმედობა, იმედის მოკლება, отчаяніе, безнадежность; погибель; 2 კორ. 4—8; გროვ. 161; ვისრ. 69; ციმოთ. 153, რუსუდ. 830.

განწიხნვა (ვჰ), ზ. მ. წიხლის დაკვრით ვსცემ, надавать кому пиньковъ, 2 სჯული 32—14; ქილ. 241, დაბად. 27—38.

გაწმენდა, სზ. очищеніе, (ვს), ზ. მ. გავასუფთავებ; წმინდა ვჰყოფ, очищать; освѣщать, (ვიწმინდები), ზ. ვდ. გავსუფთავდები; წმინდა შევიქმნები, очищаться; освящаться, ვისრ. 69; ქილ. 507; ციმ. 153; გამოს. 29—36; ისუ. 3—5; ლუკ. 7—22; ქილ. 288, სამ. სომხ. 157, -თევზსა, очистить рыбу; -ჩექმებსა, чистить сапоги; **გასაწმენდი**, подлежащій чищенію.

განწონა, განწონება (ვა), ზ. მ. განვჰგმერ. пронзать, ჩონგ. 74; (ვიწონები. სალთ. წერილში: განვიწვნები, წვენ); ზ. ვ განვიგმირები; მოვჰკვდები, пронзаться; издыхать, умирать; ეზეკ. 21, 7.

განწრფელება (ვა), ზ. მ. განვამარტივებ, упростить.

განწყდომა, განწყვეტა, განჭაბუკება, განჭედა, განჭვრეტა, ნ. გაწყდომა გაწყვეტა, გაჭაბუკება, გაჭედა, გაჭვრეტა.

განწყობილება, ნ. გაწყობილობა, порядокъ.

განჭვირვა, განჭმა, ნ. გაჭვირვა, გაჭმა.

განხდა, განხდომა, ნ. გახდა, გახდომა.

განხევა, განხეთქა, ნ. გახევა, გახეთქა.

განხეთქილება, ს. ნახეთქი; უთანხმობა, გარემზომობა; გაღრეკა, გაღგომა; разсѣлина; раздоръ, разладъ; распаденіе, მაც. 9—16; 2 ქართ.; იეზეკ. 30—16.

განხვება (ვა), ზ. მ. გავაღებ, открывать.

განხვება, სზ.; -სულისა, погибель души; საქმ. 27—22; (ვა), ზ. მ. გამოვრიცხავ; მოვარიდებ; исключать; устранять.

განხვმა, განხჳმა და არა განხმუნა, განხჳნა (ვახვამ, -ხვი); გავაღებ; отворять, открывать; (ვიხვამ, -ხვი), გავიტან, გავიღებ, выносить; -ძირსა, пустить корни; დაბ. 41—56; იერემ. 17—8; (განვიხმი, -მე), ზვნ. გავიღები; განვიტანები; отворяться, быть вынесену; ლევიტ. 14—40, გამოს. 13—13, (განვეხმი, სალუთო წერილში: განვეხვნი, -ხვენ; ან განვეხვნები), ზთვ. განვეღები; მოვჰშორდები, მოვჰსცილდებ, открываться; раставаться; მუნ განეხვა ცხოვრებასა, и тамъ разстался съ жизнью; 1 ც. ქართ. 241; გავუხჳნი გონებასა, საცნობელსა, развить умъ, способности; ლუკ. 24—45; 1 ქართ. 183, განუხვნა კარნი, открылъ ему двери; მართ. 1—65; განვიხვნი თვალსა, открыть глаза.

განხილვა, სზ. разборъ; (ვი), ზ. მ. გავშინჯავ, გავჰსჩხრეკ, თვალს გადავავლებ, გამოვიკვლევ; разсматривать, разбирать, изслѣдовать.

განხმული, მიმ. открытый.

განხმულობა, ს. открытость, შავთ. 39.

განხორციელება, სზ. ხორცთ-შესხმა, воплощеніе; (ვა), ზ. მ. განხორციელებულ-ვჰყოფ, воплощать, (ვხორციელდები), ზ. ვდ. ხორცს შევისხამ, воплощаться, **განხორციელებული**, მიმ. воплощенный.

განხლება, ნ. განახლება, ისაი. 45—16.

განხოცა (ვჰ), ზ. მ. გავსწმენდ, стирать, вытирать, -მტვერსა, стереть пыль; ქილ. 6; -გესლსა, стереть ржавчину, ბარუქ. 6—23; ქილ. 481, 515; (ვიხოცები), ზ. ვ. გავიწმინდები, стираться, ქილ. 257, 555.

განხრა (ვხრი), ზ. მ. გავჰკაკვავ, გავსღრეკ, выгнуть, -ფეხსა, разувать ногу, 1 ქართლ. 144; მოურავ. 60; (განვიხრები მაგ. ნათელი), о свѣтѣ: преломляться, ფიზიკ. 130; ვჰ ხრიხელსა, просунуть, продѣть руку, ქილ. 464; -თავსა, поникнуть голову, ქილ. 6, 21, გახრა და გამოხრა ნათელისა, переломленіе лучей, ფიზიკ. 125

განხრა (განვხრი), ზ. მ. გავღრღნი ძვალსა, გავსწიწკნი, разгрызть кость.

განხრწნა (ვხრწნი), ზ. მ. წავახდენ, გავრყვნი, растлить, портить, развращать, მარკ. 26—1; -ქალისა, растлить дѣвицу, (ვხრწნები, -წნენ; ვიხრწნები), ზ. ვდ. წავხდები, растлѣть, портиться, 2 ქართლ. 85; **განხრწნილი**, მიმ. порченный; **განხრწნადი**, ზედ. тлѣнный, подверженный порчѣ; 1 კორ. 15—54, **განმხრწნელი**, растлитель, **განხრწნილება**, ს. წამხდარობა, გარყვნილობა, порча, тлѣнность.

განხსნა, განხუმა, ნ. გახსნა, გახვმა.
განხშვა (ვჰ), ზ. მ. შევიკეტ კარებსა, запирать за собою дверь, დაბად. 19—6.
განჯაფა, ს. ერთგვარი სათამაშო, ტყაპუნა, საბ. ლ. родъ игры, განჯაფას თავი, მზისიერი; საბ. ლ.
განჯარვნა (ვნი), ზ. მ. ვაშლი 31, გავხირავ, просунуть.
განჯური, ს. მცენ. ყურძენია ერგვარი, порода винограда.
განჯინა (სპარს.), ს. ხის თარო კარებიანი, шкапъ.
გაობლება (ვა), ზ. მ. დავაობლებ, сиротить, дѣлать кого сиротою, (ვობლდები), ზ. ვდ. ობლად, უდედ მამოდ ვრჩები, осиротѣть; **გაობლებული,** მიმ. осиротѣлый.
გაოთხება (ვა), ზ. მ. ერთი ოთხად გავხდი, учетверять, ქილ. 327.
გაომება (ვეომები), ზოგ. გავებრძოლები, вступить въ бой.
გაორგულება (ვა), ზ. მ. საორგულოდ გულ-გამოვუცლი, გადავაბირებ, გავამუხანათებ, возстановлять, склонять кого быть противникомъ, (ვუორგულდები), ზ. მ. გავსცემ, არ დავინდობ, ვუმუხთლებ, ვუღალატებ, измѣнять, нарушать вѣрность кому; გორგ. 61, ქართლ. 2, ც. 551; ვისრ. 145.
გაორება (ვა), ზ. მ. ერთს ორად გავხდი, გავამრჩობლებ, двоить, удвоить, (ვორდები), ზ. ვდ. ერთი ორად გავხდებ, удвоиться, 2 სჯული, 14—8; ქილ. 378; 410.
გაორკეცება (ვა), ზ. მ. ორკეცად შევგრეხ, сучить вдвое.
გაოსმალება (ვა), ზ. მ. ოსმალოდ გავხდი, отуречить.
გაოსტატება (ვა), ზ. მ. გავასწავლი, გავახერხიანებ, გავაეშმაკებ, научать; ухищрять; (ვოსტატდები), ზ. ვდ. გავისწავლები, გავხერხიანდები, გავეშმაკდები; научаться; ухищряться; **გაოსტატებული,** მიმ. გამოქნილი, გამოჯაგული, хитрый, искусный.
გაოტება (ვიოტებ), ზ. მ. გავაქცევ მტერსა, обращать въ бѣгство, გულისაგან გავიოტებ, выкинуть изъ сердца; ქილ. 356.
გაოფლება გაოფლიანება (ვა), ზ. მ. ოფლს მოვგვრი, заставить потѣть, (ვოფლდები, ვოფლიანდები), ზ. ვდ. ოფლში გავიწურები, пропотѣть, ანტ. 44.
გაოქრება, გაოქროვება (ვა), ზ. მ. ოქრად შევსცვლი ან ოქროთი დავჭფერავ, обращать въ золото; позолотить.
გაოცება, სზ. удивленіе, изумленіе; (ვა), განვაცვიფრებ, განვაკრთობ, изумлять, удивлять, (ვი), ზ. მიჩ. გავიკვირვებ, განვჰცვიფრდები, удивиться, ქილ. 489; ყარამ. 389.
გაოცება (ვა), ზ. მ. ერთს ოცად გავახდი, удвадцатерять.
გაოხრება, სზ. опустошеніе; разореніе; (ვა), ზ. მ. მოვაოხრებ, დავაქცევ, опустошать,* разорять, დარეჯ. 126; (ვოხრდები), разориться, გაოხრებული, მიმ.
გაპადლეცება (ვპადლეცდები), ზვდ. გავცუღკაცდები, გავბედსლდები, сдѣлаться подлецомъ, ერისთ. 2—32.
გაპარება (ვა), ზ. მ. მალვით წავიყვან ან წავიღებ, уносить, уводить украдкою, **გაპარვა** (ვიპარავ), ზ. მ. მალვით წავალ, уходить украдкою, (ვიპარები, -რვი; ვეპარები, -რვი), ზ. ვ. уходить отъ кого украдкою, **გაპარული,** მიმ. ушедшій; **გაპარულობა,** ს. მალვით წასვლა, уходъ тайкомъ, მოურავ. 30, ქილ. 237.
გაპარსვა (ვჰ), ზ. მ. თმათ მოპარსვა სამართებლით, выбрить.
გაპატივება (ვა), ზ. მ. სასუქს მოვაყრი მიწას, унаваживать, ზუნ. კ. 195; 243.
გაპატიოსნება (ვა), ზ. მ. პატივს მივსცემ, პატიოსნად გამოვაჩენ, чествовать, отдавать честь, ქილ. 356; 2 ქართლ. 323; (ვპატიოსნდები), ზ. ვდ. პატიოსანი ან პატივცემული შევიქმნები, дѣлаться почетнымъ, კაც. 36; **გაპატიოსნებული,** მიმ. ქართ. 1, ც. 172, чествованный.
გაპატიჟება (ვი), ზ. მ. კარს ვუჩვენებ, გარეთ გავაგდებ, выпроводить, ნ. განპატიჟება (მა), ზ. მიჩ. გამაგდებ, выгоняешь меня, ქილ. 398.
გაპატრონება (ვა), ზ. მ. პატრონად გავხდი, вводить во втадѣніе..
გაპენტვა (ვჰ), ზ. მ. ბამბას, ლაზლს და მისთანათ გავფურჩნავ მშვილდის ლარზედ კინტის ცემით, взбивать бумагу, шерсть, трепать.
გაპირდაპირება (ვუპირდაპირდები), ზ. ვდ. დავუპირდაპირდები, გავუსწორდები, поровняться, საბ. ლ.
გაპირება, სზ. განზრახვა, მონდომება, намѣреніе, ქილ. 302; 337; (ვჰ, ვა), ზ. მ. განვიზრახავ, მოვიწადინებ, დავაპირებ, вознамѣриться, -ქორწილსა, задумать жениться; (ვი), ზ. მიჩ. დავაპირებ; სიტყვას გამოვართმევ ან პირობას ავიღებ. თავს მივსცემ ან გავაბამ; намѣреваться; взять съ кого слово; накликать на себя неудовольствіе, გიორ. მ. სამ. 2; ქილ. 279; მოურავ. 98; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუპირებ; პირობას მივსცემ; имѣть намѣреніе противу кого; обѣщать, რუსუდ. 579; (გავჰპირდები, გავუპირდები), ზ. ვდ. შევჰპირდები, პირობას დავუდებ, შევურიგდები, условиться, договориться съ кѣмъ либо; ქილ. 348; (ვუპირდები), ზ. ვდ. წინა აღვუდგები, возстать противу кого, ალბ. 50; ერთი რამე გამიპირდეს, ერთი რამე დამემართოს ან მეშველოს, ვეფხ. 1077; какъ бы мнѣ выдти изъ этого положенія.
გაპირველება (ვა), ზ. მ. პირველს გავჰხდი, дѣлать первымъ.
გაპირისპირება (ვპირისპირდები), сравняться, ხრონ. ზრონ. 61, გავსწორდები.
გაპირისფერება, (გაპირისვჰფერდები, -დი), პირისფერი შევიქმნება, поблѣднѣть.
გაპირისხასება (გაპირისვხასდები), ზ. ვდ. გავთამამდები, გამბედავი შევიქმნები, становиться смѣлымъ, ქილ. 585.
გაპლუტება (ვპლუტდები), ზ. ვდ. გავიქნები, გავცუღკაცდები, исплутоваться, (ვა), ზ. მ. გავჰქნი, გავაცუღკაცებ, дѣлать плутомъ.
გაპობა (ვა), ზ. მ. გავჰკვეთ, გავხეთქ, расколоть,

(ვიპობი), ზ. ვ. გავიხეჩები, გავიხეთქები, колоться; (ვუ მუცელსა), ზ. მ. разрѣзать кому животъ, анатомировать; потрошить; სიბრ. 102; გავიპობ მკერდსა, обнажить грудь, ქილ. 10, დარეჯ. 2—19; ნ. განპება

გაპოხება (ვა), ზ. მ. გავასუქებ, утучнять, დაგით. 22—4; (ვიპოხები), ზ. ვ. გავსუქდები, утучняться, ბუნ. ლ.

გაპურადება (ვა), ზ. მ. გავხდი პურადსა, сдѣлать кого хлѣбосоломъ, щедрымъ; (ვპურადდები), ზ. ვდ. გავმასპინძლდები, გავსცემ საჩუქარს; дѣлаться хлѣбосоломъ, щедрымъ, расщедриться.

გაპყრობა (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, держать, სიბრძ. 105.

გაპუწვვა (ვჳ), ზ. მ. გავზცყვნი, ощипать, რუსუდ. 331.

გაჟანგება, გაჟანგვა (ვჟანგდები), ზ. ვდ. დავჟანგდები, заржавѣть, (ვაჟანგებ), ზ. მ. დავაჟანგებ, ржавить, ქიმ. 46.

გაჟეჟა (ვჳ), ზ. მ. დავჟეჟ, დავსჭყლეტავ. გავლახავ, измять; смять.

გაჟღვანვა (ვჳ), ზ. მ. სისხლით მოვსვრი, обагрять кровью.

გაჟლეტა (ვჳ), ზ. მ. დავჟეჟ, გავლახავ, смять, помять, საბ. ლ.

გაჟონვა (ვჳ), ზ. მ. გასდის, ჰწვეთს, течь, пропускать воду или жижу.

გაჟღინთვა (ვჳ), ზ. მ. გასდის, ჰწვეთს, течь, пропускать воду.

გაჟღუნა (ჳვ), ზ. მ. მოვჟღუნავ, სანთელს მოვხოც, снимать со свѣчи.

გარ, შემოკლ. გარე, გარეთ, внѣ.

გარანდვა (ვჳ). ზ. მ. გავჭოპოსნავ. გავშალაშინავ, გავთლი. строгать.

გარაო, ს. მჟავით მწვარი, жаркое съ кислымъ соусомъ, საბ. ლ. სიბრ. 65.

გარბენა (ვი), ზ. მ. გავიქცევი, пробѣжать, проскакать, ვეფხ. 77, сбѣгать; გვერდით გამირბინა, пробѣжалъ мимо меня; **გარბენინება** (ვა), ზ. სხმ. გავაქანებ, გავიტაცებ, пронести бѣжа.

გარბილება (ვა), ზ. მ. მოვარბილებ, მოვალბობ, размягчить, (ვრბილდები), ზ. ვდ. მოვრბილდები, смягчиться, ვეფხ. 1315.

გარბოლა (გავჰრბი, -ბი-ვარ, -ბოდი), ზ. უ. მივრბი, მივივლტვი, бѣжать, ქილ. 454.

გარგა, ე. ი. გარეთ გავიდა, вышелъ вонъ, ვეფხ. 1072.

გარგარი, ნახე ალჳანაბათი.

გარდა, გარდაისად, მდაბ. გადა, გადაისად, თანდ. ითხოვს ნათესაობითს ბრუნვასა, кромѣ, ამის გარდა, кромѣ этого.

გარდაარება (ვიარებ), ზ. უ. გარდავივლი, проходить, переходить, ვეფხ. 177; რუსუდ. 439.

გარდაბანა (ვჳ), ზ. მ. გარდავრეცხ, обмыть, (ვიბანები), ზ. ვ. გარდავირეცხები, обмываться, -ბანილი, მიმ. ვეფხ. 304.

გარდაბერტყა (ვჳ), ზ. მ. მტვერს გავაყრევინებ, დავბერტყ; стряхнуть пыль; ქიმია. 240.

გარდაბარვა (ვა), ზ. მ. გარდავსთხრი, перекопать.

გარდაბერვა (ვუ), ზ. მ. сдувать (пыль).

გარდაბირვა (ვჳ), ზ. მ. მოვიტყუებ, მოვიზიდავ; გავაორგულებ, переманить; внушать вражду противу кого; (ვი), ზ. მიჩ. გავიორგულებ, გავიმტერებ, возстановлять, возбуждать противу себя; 2 ქართ. 481.

გარდაბიჯება (ვა), ზ. მ. გარდავსდგამ ფეხსა, перешагнуть, переступить, 1 ქართ. 402, 427; **გარდაბიჯინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить перешагнуть; სამ. ვ. 166; ერისთ. II, 87.

გადაბლება (ვა), ზ. მ. დავამდაბლებ, унижать.

გარდაბმა (ვა), ზ. მ. ერთმანერთზედ მოვაბამ, გარდავნასკვავ, перевязывать; (ვებმი), ზ. თვ. ერთმანერთს მოვებმი; გარდავეკიდები, перевязываться; навязываться, რუსუდ. 285; ქილ. 199.

გარდაბნევა (ვა), ზ. მ. გადავჰყრი; გავაბნევ, გავფანტავ, перебросить; растратить; (ვიბნევი), ზ. ვნ. დავიბნევი, разбрасываться, საქმ. 27—19; აქა იქ დავიბნევი, ანტ. 4—22; уходить въ разныя мѣста.

გადაბრუნება (ვა), ზ. მ. პირს ვუბრუნებ, გადავატრიალებ, переворачивать, опрокинуть, (ვბრუნდები), ზ. ვდ. გადავტრიალდები, переворачиваться, სიხარულით გული გადუბრუნდა, ქილ. 679; отъ радости онъ совсѣмъ потерялся, ვეფხ. 1409, გადაბრუნდა მისი ბედი, счастіе ему измѣнило, ქილ. 537; ისუ ზირაქ. 12—12; გადაბრუნდა სიცილით, покатился со смѣху.

გარდაბუგვა (ვჳ), ზ. მ. გარდავსწვავ, გარდავტუხავ, спалить, предать огню, выжечь, (ვიბუგები), ზ. ვ. გარდავიწვი, быть объяту пламенемъ, გარდაბუგვილი, მიმ. погорѣлый.

გარდაბურვა (ვჳ), ზ. მ. გადავაფარებ, покрывать, გორგ. 263; ქილ. 282; ლევიტ. 3—2.

გარდაგდება (ვა), ზ. მ. გარდავისვრი, პირ იქით გადავჰყრი; მივაგდებ, თავს დავანებებ; გავაგდებ, განვაძევებ; перебросить; забросить, оставить; изгнать, удалить; სომხ. 301, -ღვინოსა, выпить залпомъ вино; თუ ახალი რუ გაგითხრია, ძველს ნუ გარდააგდებ, ვისრ. 131; если бы ты провелъ новую канаву, то не бросай старой, (ვუ), ზ. მ. მივუგდებ, бросить, кинуть кому, -მდინარესა, წყალსა, отвести рѣку, ბერძნ. 70; რუსუდ. 965; (ვი თავსა), ზ. მიჩ. მაღლიდამ ძირს ჩამოვარდები, ჩამოვიქცევ თავსა, сброситься, кинуться съ высоты, მატთ. 6—4; -წყურვილსა, утолить жажду, ქილ. 408; -გონებიდამ, ე. ი. დავივიწყებ, забывать, ქილ. 211; -მწუხარეებას, забыть горе, ქილ. 219; დედა იმერეთში გარდამიგდეს, мать мою удалили въ Имеретію, ქართ. ცხოვ.; (ვიგდები), ზ. ვ.: переброситься; (ვეგდები), ზ. თვ. თავს დავიკარგავ, განვევლტვი, бросаться, убѣгать.

გარდაგება (ვა), ზ. მ. გარდავჰფენ, გარდავხურავ; წარვაგებ, გავფლანგავ, გავლევ; გარდავაშენებ, ამოვსწყვეტ, ამოვაგდებ; постилать, покрывать; истрачивать, расточать; истреблять, искоренять; სამ. ვ. 164; -სახლსა, выстроить домъ, რუსუდ. 495; -თავსა, жертвовать собою, не жалѣть себя, მოურავ. 379; -სამანსა, переставить межи, მოურავ. 261; (ვეგები), ზ. თვ. ამოვსწყდე-

ბი, ამოვვარდები; თავს ვანაცვალებ, თავს შევსწირავ, истребляться, вымирать, искореняться; жертвовать собою, **გარდაგებული**, მიმ.; построенный; погибшій; -ხალიჩა, покрытый ковромъ, ვეფხ. 1377; -ქონება, растраченное имущество, -სახლები, построенный домъ, რუსუდ. 495.

გარდაგვა (ვჰ-გვი), ზ. მ. ჩამოვხვეტ ნაგავს, сместн.

გარდაგვალვა (ვჰ). ზ. უ. გარდავიარებ, გარდავალ, переходить, გამოსლ. 19—11; საქმ. 10—20.

გარდაგვარება (ვა), ზ. მ. გამოვუცვლი ვითარებას, დავაუგვანებ, перерождать, измѣнить видъ чего либо; (ვგვარდები), ზ. ვდ. ვითარებას გამოვიცვლი, перерождаться, вырождаться, измѣнить видъ.

გადაგვლარძნა (ვგვლარძნი), ზ. მ. развращать, ტიტ. 3—11.

გარდაგლესა (ვჰ), ზ. მ. გავგოზავ, მაგალ.: ცომით ქოთნის პირსა, замазать, ქიმ. 38; ბაგრ. ბატ. 4.

გარდაგლეჯა (ვჰ, ვი), ზ. მ. გარდავხევ, დავხევ, დავგლეჯ; გავიგლეჯ თმებსა; перервать, передрать; перетрепать; (ვიგლიჯები), ვ. დავიხევი, раздираться, **გარდაგლეჯილი**, მიმ. გაგლეჯილი, თავ-მოხდილი, растрепанный, растерзанный.

გარდაგორება (ვა), ზ. მ. გორვით წავიღებ ან გადავაბრუნებ ქვას და მისთანათა, перевалить, перекатить; отвалить камень и т. п.; მარტ. 1, 177; (ვგორდები), ზ. ვდ. გადავბრუნდები, переваливаться, -სიცილით, покатиться со смѣху, **გარდაგორდაგორ-გადმოგორება**, переваливаться съ боку, на бокъ, კაცია 14.

გარდაგრეხა (ვჰ), ზ. მ. ერთს მეორეზედ შევაგრეხ; ссучить; (ვუ), покривить, დარეჯ. 160, 2, (ვუ თავსა), თავს გარდვუკაკვავ, მოვუკაკვავ; загнуть конецъ.

გარდადგენა, -დგინება (ვა), ზ. მ. ერთის ადგილიდამ მეორეზედ დავადგენ; სახელოდამ დავითხოვ, გარდავაყენებ; перестанавливать; отставлять, увольнять отъ должности, ამოს. 5—23.

გარდადგმა (ვსდგამ, ვსდგი), ზ. მ. ადგილს გამოვუცვლი, გადვიტან სხვას ადგილს, перестанавливать, (ვს, ვა ფეხსა), ზ. უ, გარდავაბიჯებ, გავივლი, ступать, идти.

გარდადგომა (ვსდგები, ვდეგ, მდ. ვდექ), ზ. უ. გამოვალ თანამდებობისაგან; გამოვიცვლი ადგილს, выходить въ отставку, оставлять мѣсто службы, (ვადგები), ზ. უ. გავალ მთაზედ ან სხვა სიმაღლეზედ, стать на возвышенномъ мѣстѣ, ვეფხ. 616, 1129, (გარდვუდგები გზაზედ), стать поперегъ дороги, გორგ. 110, **გარდამდგარი**, ზედ. გადაყენებული თანამდებობისაგან, отставной.

გარდადება, -სენისა, заразительность болѣзни, ხზ. -ბით ავადმყოფი, больной безъ надежды, (ვჰ), ზ. მ. ადგილს გამოვუცვლი; გარდავსდგამ; ერთის ადგილიდამ მეორეზედ; დავსდებ; შევინახავ; საქმეს დავუტევებ დრომდის, დავაგდებ; გავსდებ, დავსდებ; დავუდებ, გარდავუკვეთ ნაწილსა; перекладывать; перестанавливать; откладывать; отсрочивать; удѣлять, назначать; класть поперегъ; დასტულ. 55; გარდავსდებ დოვლათს, отложить богатство на; -თავს სენსა, заразить себя. -საქმისა, отложить дѣло, გარდაუდო მას კერძი, онъ отложилъ для него долю, გარდასდო ხელი მხარზედ, онъ положилъ свою руку на плечо другаго, გარდამიდო კერძი, онъ отложилъ мнѣ долю, გარდავსდებ თავსა, принести, обречь себя въ жертву, გორგ. 288; (გარდავადებ), ზ. მ. დავსდებ, გავსდებ, полагать, класть, -უღელსა, надѣть ярмо, 1 ქართლ. 337; (ვი), ზ. მიჩ. отложить себѣ, თავისთვის დავიდებ; (ვედები), ზ. თვ. სენთათვის შევეყრები, заражаться, ქილ. 650; **გარდადებული** ავად მყოფი, отчаянно больной, გარდამდები სენი, зараза, заразительная болѣзнь.

გარდადენა (გარდავსდი), ზ. უ. წარვმდინარებ, ჩაუდის წყალი, протекать, ვისრ. 178; გარდმოვდენები, გადმოვალ ნაპირიდგან, წყალთათვის, литься черезъ край.

გარდადინება (ვედინები), იგივე გარდადენა; ხლის და გარდაედინების, у него все льется въ изобиліи.

გარდადნობა (ვა), ზ. მ. გარდავასხამ მეტალსა, переливать, переплавлять, (ვსდნები), ზ. ვდ. მეტალთათვის: გარდავისხმი, переплавляться, переливаться, **-ნობილი**, переплавленный, **გადამდნარი**, მიმ. перелитый, გადასადნობი, подлежащій отлитію.

გარდადრეკა (ვს), ზ. მ. გარდავხრი, გარდავჰკაკვავ, გავრიდებ, განვსდრეკ, загибать; уклонять, удалять, устранять; (ვიდრიკები), загибаться, **-დრეკილი**, მიმ. загнутый; გარდადრეკა სასჯელისა, покривить судомъ, მოსეს სამ. 7.

გარდადუღება (ვდუღდები), ზ ვდ. ბევრს ვიდუღებ, перекипѣть.

გარდავარდნა (ვვარდები), ზ. ვდ. გადავხცვივი, გარდავეგდები; переброситься, перекинуться; ალარვიხმარები; დავსცხრები, მოვაკლდები; выходить изъ употребленія; прекращаться; -სენი, прекратилась болѣзнь, ალექს. 8, 107; -წყალი, вода или рѣка выступила съ береговъ, ბერძნ. სამ. 271; გარდავარდა იმერეთში, бѣжалъ въ Имеретію.

გარდავიწყება (ვივიწყებ), დავივიწყებ, забыть.

გარდავლა, ხზ. переходъ; преступленіе, нарушеніе закона; გარდავლით მოვიხსენებ, между прочимъ касаюсь; (ვალ, ვვლი, ვივლი), ზ. უ. გარდავიარ; გარდავხდები, проходить; переходить; переступать, нарушать законъ; ვეფხ. 447; -სიყმაწვილისა, пережить молодость, ვეფხ. 503; მელანი სულ გადავიდა, ერისთ. 194; чернила сошли, უპუროდ ვერ გადვივლი, безъ хлѣба не обойдусь; გარდავიდა ორი წელიწადი, миновало два года, 2 ქართლ. 555; გარდავიდა თავის ნათქვამს, нарушилъ данное слово, გარდავიდა ახალციხეს, онъ перешелъ въ Ахалцыхъ; 2 ქართლ. 550; **გარდამავალი სჯულისა**, нарушитель закона, **გარდასრული**, მიმ. -დღენი, прошлые дни, ვისრ. 162, რუსუდ. 990; თავზედ გარდასრული, приключеніе; რუსუდ. 933; გარდავსრულვარ, დრო გამომივლია, მიცოცხლია, ვეფხ. 36, пережить; გარდასრული ცხენისაგან, сошедшій съ ло-

шади; გარდასრული, მიმ. განსვენებული, умершій, ალზ. 25; გარდასრულა, прошелъ, миновалъ, ვეფხ. 856; გარდავალ ჭირთა, миновать несчастіе, ვეფხ. 631; -პირობას, нарушить условіе, გარდამივიდა ფერი, я поблѣднѣлъ, ყარამ. 261; ვადა გაუვიდა, миновалъ срокъ, არ გადუა გარდუალი მომავალი საქმეზედა, ვეფხ. 789; чему быть того не миновать; გადავლით, вскользь, мимоходомъ, между прочимъ, გარდავლით ლაპარაკი, говорить обиняками, წვიმა გარდავიდა, пересталъ дождь, სევდა გადაგივლის; ანც, 41, грусть твоя пройдетъ.

გარდავლება (ვა), ზ. მ. ხელს-დავავლებ, схватить, взять; -ხელსა, хватилъ рукою, 2 ქართლ. 315; ვა თვალსა, окинуть взоромъ, გადავივლებ თავსა, მოვრჩები, отстранить отъ себя; ქილ. 247; 532.

გარდავლენა (ვა), ზ. მ. გადავიყვან, переводить, перемѣщать; 2 ქართლ. 525; გარდავაცილებ, ავაცილებ, устранять отъ кого что; отстранять, ვეფხ. 789; (ვლინდები), ზ. ვდ. ამოვსწყდები, ამოვარდები, переводиться, истребляться, изчезать; ნათესავი რაჭის ერისთვისა გარდავლინდა, родъ Родчинскаго Еристава перевелся, გორგ. 194; 151; 225.

ბარდავლინება (ვა), ზ. მ. ამოვსწყვეტ, ამოვაგდებ, переводить, истребить, სამ. ვახტ. 1; ნახე გარდავლენა.

გარდავსება (ვა), ზ. მ. ავამსებ, наполнять, (ვივსები), ზ. ვ. ავივსები, наполняться, დარეჯ. 2—8.

გარდაზევა (ვა). ზ. მ. დავსძლევ წონაში, перетягивать; (გარდავიზევ), გარდავიზნიქები, გარდავიხრები, наклониться, перевиснуть; ცხენიდამ გარდამზევდეს, მოურ. 153, стащить, стянуть съ лошади,

გარდაზიდვა (ვჰ), ზ. მ. გარდავიტან, переносить, перетаскивать; (ვეზიდებ). ზ. მ. გავზიდავ ბარგსა, переноситься; -**ზიდული**, მიმ. перенесенный, **გარდასაზიდი**, ზედ. переносный, **გარდამზიდავა**, ს. переносчикъ.

გარდაზნექა (ვჰ), ზ. მ. გადავხრი, наклонять, нагибать, перегнуть, загнуть, (ვიზნიქები), ზ ვდ. გარდავიხრები, перевиснуть, наклониться.

გარდაზომანება (ვა), ზ. მ. გავზომავ, примѣрять, რუსუდ. 872.

გარდაზომა (ვჰ), ზ. მ. измѣрять; -თვალითა, измѣрить глазами.

გარდათარგმნა (ვთარგმნი, -მნე), ზ. მ. გარდავიღებ წერილს, переводить книгу, (ვითარგმნები), ზ. ვ. გარდავიღები, быть переводиму, გადათარგმნილი, მიმ; გადამთარგმნელი, ს. გარდამღები, переводчикъ.

გარდათელვა (ვჰ), ზ. მ. смять, -მტერსა, смять врага, დიდმოურ. 10.

გარდათვლა (ვთვლი, ვთვალე), ზ. მ. ხელმეორედ დავსთვლი, пересчитать, რუს. 770.

გარდათრევა (ვჰ), გარდავიტან თრევით, перетащить.

გარდათქმა (ვსთქვამ), ზ. ზეპირად ვიტყვი, მაგალ. გალობას თავიდამ ბოლომდინ; უკუვსთქვამ, უარს ვიტყვი ნათქვამზედ, აშას ვჰკრავ; сказывать на изустъ; отвергать, отрицать, ქილ. 548; (ვჰ), -ლექსად, перелагать стихами (прозу), ვეფხ. 16,

გარდათქმევინება (ვა), უარს ვათქმევინებ; заставить отрицать.

გარდათრევა (ვა), ზ. მ. თრევით გარდავიტან, перетаскивать.

გარდათხევა (ვჰ), ზ. მ. გარდავღვრი; проливать, (ვა), ზ. მ. გარდავასხამ, разлить, (ვითხევი), ზ. ვ. გადავიღვრები, проливаться, გარდათხიეს ნავის კავნი, бросили якорь; გულსა სისხლი გარდამეთხია, сердце облилось кровью; ვეფხ. 348; იეზეკ. 30—13; იერემ. 3—13.

გარდათხმა (ვჰსთხენ), покрыть, იგავ. 7—16.

გარდათხრა (ვსთხრი, ვსთხარე), ზ. მ. ხელმეორედ დავსთხრი, გარდავჰბარავ, перекапывать.

გარდაის, **გარდაისად**, თან. გარდა, исключая, кромѣ, -სი, ზედ. кромѣшній, რქლ.

გარდაკავშირება (ვა), ზ მ. связать, склеить.

გარდაკარგვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკარგავ; თავიდამ მოვიშორებ, განვაძევებ; потерять, удалить, сослать, (ვიკარგები), ზ. ვ. დავიკარგები, გადავვარდები მაგალ ლეკებში, теряться; удаляться, изчезать; ვეფხ. 1270.

გარდაკაკვა (ვჰ), ზ. მ. გარდავჰხრი, перегнуть.

გადაკაფვა (ვჰ); ზ. მ. დავჰსჭრი, მოვჰკაფავ ტყეს, порубить.

გარდაკეთება (ვა), ზ. მ. ხელმეორედ გავაკეთებ, передѣлать; (ვიკეთები), ზ. ვ. передѣлываться.

გარდაკერა, -რება (ვჰ, ვა), ზ. მ. მივაკერებ, сшивать, (ვიკერები), ზ. ვ. сшиваться.

გარდაკეტა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეტ, замкнуть.

გარდაკეცა (ვჰ), ზ. მ. გარდავაბრუნებ, отогнуть, отворотить.

გარდაკვეთა (ვჰ), ზ. მ. გარდავსჭრი, перерѣзать, отрѣзать; ვეფხ. 287; 1303; ხელნი წმინდად გარდეკვეთნეს, ე. ი. ხელები წმინდად დასჭრათ, ხელნი უხმარი შეუქნათ, отрѣзалъ руки, ვეფხ. 611; (ვჰ, ვუ), ზ. მ. დავუნიშნავ სამუშაოს ან ხელ-ფასს, გავურიგდები, договориться въ цѣнѣ, порѣшить, опредѣлить, (ვი), ზ. მიჩ. დავინიშნავ; ამოვიკვეთ, მოვისპობ, опредѣлить себѣ; перестать; (მი), ზ. მიჩ. назначаешь мнѣ, ქილ. 242; 503, 550; 656; **გარდაკვეთილი ფასი**, დანიშნული ფასი, опредѣленная цѣна, **გარდასაკვეთელი**, ზედ. опредѣлительный.

გარდაკვეცა (ვჰ), ზ. მ. გადავჰსჭრი, срѣзать.

გარდაკვრა, -კრვით, ზზ. бѣгло, вскользь, поверхность, (ვჰკრავ, ვჰკარ), ზ. მ. გარდავარტყამ, ვსცემ, пріударить, ვეფხ. 94, 207; (ვაკრავ, ვაკარ), ზ. მ. დავაწებებ, დავაკრავ; შევაშარცავ, შემოვაჭირებ, გარდავაბამ; სარჩულს ან საპირეს დავუდებ; наклеить; перевязать, связать, скрѣпить; нашить верхъ платья; გარდავჰკრავ თვალსა, замѣтить; (ვჰ ღვინოს), выпить залпомъ; (ვჰ ფერსა), блѣднѣть, (გადავეკვრი), ზ. თვ. გარდავერტყმი, გარდავეფინები, покрываться; ცას ღრუბელი გადაეკრა, небо покрылось тучами. **გადაკრული**, მიმ. покрытый; хмельной; ბეწვეული მაუდით გადაკრული, шуба покрытая сукномъ; ფერდაკრული, блѣдный, გადაკვრით ლაპარაკი, говорить обиняками, **გარდაკვრევინება** (ვა), ზ. სს. заставить покрыть, выпить.

გარდაკიდება (ვჰ), ავჰკიდებ საკიდარსა; ავჰკვიატებ, навьючивать; навязывать, обременять кого противъ воли; ზოგჯ. წავჰკიდებ, წავსჩხუბებ, поссорить, ვეფხ. 444; -ხურჯინსა, перекинуть сумку; (ვი), ავიკიდებ, взять на себя ношу, -საგზალს, взять на себя провизію, სიბრძ. 148; რაც მწუხარეება გარდამკიდა, все огорченіе, которое онъ причинилъ мнѣ, (გადვეკიდები), ზ. თვ. ჩამოვეშვები, გადმოვეკიდები, перевѣситься, свѣситься, (გარდავეკიდები), ზ. თვ. დამოვეკიდები; ავეკვიატები, ავჰყვები, ავუჩანჩალდები, არ მოვეშვები, ჩამოვეკიდები, свѣситься; навязываться, приставать, докучать, ვეფხ. 109, 286; ალბ. 92; რუსუდ. 78, 287; დარეჯ. 2—3; 2—19; 1 ქართლ. 428; გარდამიკიდებია, я повѣсилъ; (გარდამეკიდები), ზ. თვ. ჩამომეკიდები, არ მომეშვები, ты пристаешь ко мнѣ, неотвязываешься отъ меня; ვეფხ. 269, 965; გარდამკიდებია, დედა ენა 65, ე. ი. ჩამომკიდებია, присталъ ко мнѣ, (გარდვიკიდები), ვ. ჩამოვიკიდები, свѣшиваться, **გარდაკიდებული**, **გარდანაკიდი**, მიმ. ჩამოკიდებული; აკვიატებული, свѣшанный; навязанный; -კიდებული მტერი, неотступный врагъ, **გარდამკიდე**, ზედ. навязчивый; докучливый, враждебный, მე მათი გარდამკიდე, я зависимый отъ нихъ, ქილ. 306; ამ დროს გადამკიდე, вотъ до чего я дожилъ, ანტ. 3—29.

გვრდაკითხვა (ვი), ზ. მ. წავიკითხავ თავიდამ ბოლომდინ, перечитать.

გარდაკლეტა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეტ, запереть.

გარდაკოცნა (ვჰკოცნი), ზ. მ. დავჰკოცნი, расцѣловать; ვეფხ. 110; 145.

გარდალაგება (ვა), ზ. მ. გარდავაწყობ, დავალაგებ, перекладывать, перебирать, (გარდავლაგდები), ზ. ვდ. გარდავიტან ბარგს, переноситься, перебираться.

გარდალახვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰქელავ ფეხით ბალახს, перемять траву, ხეილ. 228.

გადალაჯვა, -ჯება (ვჰ, ვა, ვი), ზ. მ. ფეხს გარდავსდგამ, გადავაბიჯებ; перешагнуть, გარდალაჯული სჯული, попранная вѣра, შავთ. 82.

გარდალესა (ვუ, მაგალ. თავსა), ზ. მ. обмазать отверстіе.

გარდალევა (გული გარდამელევა), стало тошно мнѣ, мнѣ надоѣло, სარიდ. 74.

გარდალექსვა (ვ), ზ. მ. ლექსად ვიტყვი, перелагать въ стихи.

გარდალეწა (ვჰ), ზ. მ. სრულებით დავლეწ, перемолотить; დავლეწ, დავამტვრევ, переломать, დარეჯ. 2—9—14.

გარდამავალი, მიმ. нарушитель закона, преступникъ; **გარდამავლობა**, ს. нарушеніе закона, преступленіе.

გარდამატება (ვჰ), ზ. მ. მომატებით ან სიუხვით მაქვს; ვუალრესობ, ვუმეტესობ, излишествовать, имѣть съ избыткомъ; превосходить, имѣть надъ кѣмъ преимущество; თესალ. 3—12; სიბრძ. 24; ეფეს. 1—8; -ტებით, безмѣрно, слишкомъ; (ვემატები), იგივე გარდავჰმატებ; ქილ. 200, 401; **გარდამატებული**, მიმ. მომატებული, излишній, ვეფხ. 32, განმ. თვიმ; 1 ქართლ. 268; ქილ. 72; **გარდამატებულება, -ლობა**, ს. მომატებულობა, ნამეტანობა, излишество, избытокъ.

გარდამაქცეველი, ს. შემცვლელი, превратитель. ლუკ. 23—14; მარტ. 1—73, сократитель.

გარდამდგარი, ნ. გადადგომა; გარდამდები, ნ. გარდადება.

გარდამდინარე, მიმ. წარმდინარე, протекающій, ქილ. 484.

გარდამეტება (მიმეტდების), ზ. მ. გარდამატებით მაქვს, превысить, ქილ. 579.

გარდამზადება (ვა), ზ. მ. გარდავიქმ, შევსცვლი. превращать. ამოს. 5—8.

გარდამკიდე, ნ. გადაკიდება.

გარდამო, თანდ. ყოველნი ლექსნი რომელნიც იწყებიან ამ თანდებულითა ნახე გარდმო ან გადმო.

გარდამობმა (ვა), ზ. მ. საბელს მოვაბამ, привязать (веревку),.

გარდამობურვა (ვჰ), ზ. მ. გარდმოვხურავ, покрыть. ანდ. 144.

გარდამოდგმა (ვჰს), ზ. მ, ჩამოვსდგამ, составлять. снять, (მოვსდგები), ზ. ვდ. ჩამოვსდგები, отступиться, 1 ქართლ. 434; (ვადგები), ზ. ვდ. გარშემოვადგები, обступить, ნ. გარდმოდგმა.

გარდამოვლა (ვვლი) ზ. უ. ჩამოვალ, нисходить, ანდ. 116, 136.

გარდამოვლენა (ვა), ზ. მ. ჩამოვავლენ. ниспосылать, (ვივლინები), ზ. ვ. ჩამოვივლინები, ниспосылаться, ანდრ. 126.

გარდამოთხინვა (ვითხინვები), ზ. ვდ. გარდმოვედინები, литься съ верху, იგავ. 5—15.

გარდამომავალი, მიმ. ჩამომავალი, нисходящій.

გარდამოსვლა (ვა), ზ. უ. ჩამოვალ, нисходить. ალბ. 57; გორგ. 43; ნ. გარდმოსლვა.

გარდამოსმენა (ვი), ზ. უ. მოვისმენ, გავიგონებ, услышать, 2 სჯულ. 4—36.

გარდმოღება (ვი), ზ. მ. გადმოვიღებ, ჩამოვიღებ, снять.

გარდამოხსნა, სზ. ჩამოხსნა; снятіе; ან ხატი ქრისტეს შთამოსვენებისა ჯვარიდამ, плащаница, -ჯვარიდამ. снятіе со креста; (ვხსნი, ვხსენ), ზ. მ. ჩამოვხსნი, ჩამოვუშვებ, ჩამოვასვენებ, снимать, (ვიხსნები), ზ. ვ. ჩამოვიშვები, сняться (съ крѣста)

გარდამოხუმა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიღებ, снять, რუისისკან.

გარდამრიდა, მცენ. avricula judae; ბუნ. ლ.

გარდამრუდება (ვა), ზ. მ. გავამრუდებ, искривлять, ბერძნ. ს შესავალი.

გარდამსვლელი სჯულისა, ს. преступникъ, იგავ. 3—31.

გარდამტვრევა (ვა), ზ. მ. დავამტვრევ. переломать, -ნათლისა, переломленіе лучей, ფიზიკ. 129.

გარდამწვარი, ზედ. ძრიელ შემწვარი, пережаренный.

გარდამჭრელი, ს. გარდამწყვეტელი, рѣшитель.

გარდამხდარი, ზედ. წარხდომილი, გასული; გამოვლილი, истекшій; испытавшій, -რნი წელნი, истекшіе года, -რი ცხენიდამ, слѣзшій съ лошади, ღლატთა გარდამხდარი, испытавшій из-

мѣну, მოურავ. 10; სიცოცხლე გარდამხდარი, отчаявшійся жить, ვეფხ. 351.

გარდამხტარი, ზედ. გარდახტომილი, перескочившій, სამ. კ. 179.

გარდამოხრა (ვხრი, ვხარ), ზ. მ. გარდმოზნექა, наклонять, ქიმ. 23; 1—5.

გარდამწყვეტელი, ს. გარდამჭრელი, рѣшитель, ვეფხ. 67.

გარდამჭარბე ჭკუვითა, превосходящій умомъ, ქილ. 358.

გარდანადირება (ვი), ზ. მ. ნადირობით გავივლი მინდორს, მოვინადირებ ადგილს; охотою пройдти поле; ვეფხ.

გარდანადნობი, ს. ნაძირალი გარდადნობილისა, перетопки.

გარდანათლვა (ვჰ), ზ. მ. ხელ-ახლად მოვნათლავ; დავნათლავ, перекрещивать, (ვინათლები), ზ. ვ. перекрещиваться.

გარდანაკარი, ს. გარდაკრული, ნაცემი, ударъ, ვეფხ. 493.

გარდანაკიდარი, ზედ. ჩამოკიდებული, აკვიატებული; навязъ, навязанный, ვეფხ. 606.

გადანარჩენი, ს. დანარჩენი, остатокъ, ქილ. 306, 632.

გარდანაფრენი, ზედ. ფრენით გავლილი, რუსუდ. 645, 659, перелетѣлый.

გარდანაყარი, ზედ. осыпанный; выброшенный; რუსუდ. 415.

გარდანაცვლება (ვა), ზ. მ. გარდასხვაფერება, измѣнять, давать другой видъ, (ვი ფეხსა), ზ. ვ. ფეხს გარდავსდგამ, перешагнуть.

გარდნაჭდობი (სართულისა), ს. ნივნივი, стропило, საბ. ლ.

გარდანახადი, ნ. გარდახდა; გარდანახდილობა, ნ. გარდახდა.

გარდანახვა (ვ), ზ. მ. გარდავშინჯავ, пересмотрѣть, ვეფ. 456.

გარდანელება (ვნელდები), ზ. ვდ. მოვჰკვდები, დავნელდები, умереть, ანცონ. 4—22.

გარდანივთება (ვა), ზ. მ. გარდავაკეთებ, переработать, რუისის. კან. შესავალი.

გარდანუსხვა (ვჰ), ზ. მ. ავნუსხავ ან ნუსხის ხელით დავსწერ, ციმოთ. 7, შენიშნ. сдѣлать опись, переписать скорымъ почеркомъ.

გარდაპარსვა (ვჰ), ზ. მ. გავპარსავ, обрить.

გარდაპარება (ვა), ზ. მ. გაპარვით ან ჩუმად წავიღებ, წავიყვან, украдкою уносить, уводить, -თვალსა, украдкою смотрѣть на кого.

გადარბევა (ვა), გარდავაცარებ, заставить перейти,

გარდარბევინება (ვა), заставять унести, დედაენა. 142.

გარდარგვა (ვჰ), ზ. მ. სხვას ადგილს დავრგავ, пересадить (растеніе).

გარდარევა (ვჰ), ზ. მ. გავაგიჟებ; ავურევ, съ ума сводить; смѣшивать, перемѣшивать; (ვუ), ზ. მ. перемѣшать; (გარდამრევ), ზ. მიჩ. მაგიჟებ, съ ума сводитъ меня; (ვირევი), ზ. უ. გავგიჟდები, ჭკუვიდამ შევიშლები; сходить съ ума, (ვერევი), ზ. თვ. გარდავემატები, მეტობით მაქვს; ალვემატები, ვუალრესობ, изобиловать; имѣть въ изобиліи; превосходить; ქილ. 658; 2 კორ. 4—15; იგავი 31—30; გარდამერევა სიმდიდრე, имѣть богатство, въ изобиліи; დავით. 61—10; გარდამრევიეს სიხარული, исполненъ радостью; 1 კორ. 7—5; მარც. 6—1; **გარდარეული**, მიმ. არეული; შეშლილი, გამოთაყვანებული; გარდამატებული, ზარაქიანი; сумасшедшій; перемѣшанный; обильный; -აოხრება, სრულებით აოხრებული, въ конецъ разоренный, 1 ქართლ. 238; **-ეულად**, ზმზ. обильно, მარც. 2—162; იეზეკ. 16—52; ერისთ. 83; **გარდარეულობა**, ს. ზარაქიანობა; ჭკუაზედ შეშლილობა; изобиліе; сумашествіе; მარც. 2—107.

გარდართხმა (ვა), ზ. მ. გადავჰფენ, გარდავშლი, გავსჭიმავ; растянуть, разослать; раскинуть; **გარდართხმული**, მიმ; -ფიცარსა ზედა, растянутый на доскѣ, 1 ქართლ. 157; 243; ისაი. 40—22; 44—24; ანცონ. 40.

გარდარონინება (ვა), ზ. მ. გარდავიტან, перенести, ანც. 4—51.

გარდარტყმა (ვა), ზ. მ. გარდავჰკრავ, пріударить.

გარდარქმევა (ვა), ზ მ. გარდავასახელებ, переименовать, (ვირქმევ სახელს), ზ. მიჩ. перемѣнить имя.

გადარღვევა (ვა), ზ. მ. დავარღვევ, распороть, (ვი), ზ. ვ. ჩამოვიქცევი, ჩამოვიმზღვლევი, свалиться, обрушиться, იერემ 51—58.

გარდარჩევა (ვა), ზ. მ. გადავარკვევ, დავარჩევ, перебирать, რუსუდ. 89, **გადანარჩევი**, ს. отборъ.

გარდარჩენა (ვა), ზ. მ. მოვარჩენ, დავარჩენ; დავიხსნი, დავიცავ, оставлять, сберегать, сохранять; спасать; გარდავირჩენ თავს, спастись; ქილ. 129, **გადამრჩება, -მრჩომია**, осталось у меня въ остаткѣ, ძლივს სული გადამრჩა, едва остался я живъ.

გადარჩომა (ვრჩები), ზ. ვდ. მოვრჩები, დავრჩები; დავიცვი, оставаться, быть въ остаткѣ; спастись; пережить, избавиться, სიკვდილს გადაგარჩინე, я избавилъ тебя отъ смерти, (ვურჩები), ზ. ვდ. მოვურჩები, избѣжать опасность, სიბრძნ. III; 2 ქართლ. 446; ქილ. 198, ჩონგ. 66, **გადარჩენილი, გადანარჩენი**, მიმ; оставшійся, спасенный, **გადანარჩენი**, ს. остатокъ, ქილ. 331; ყარამ 58.

გარდარჩუნება (ვა), ზ. მ. მოვანარჩენებ, оставить въ остаткѣ.

გარდასაბურავი, ს. გარდასახურავი, покровъ, покрывало, სომხ. 396, 2 ქართლ. 527.

გარდასაგდებელი, ზედ. бросальный. **გარდასაგდებლად**, ზზ. для бросанія, გორგ. 130; გარდასაგდებლად ტახტისაგან, для сверженія съ престола, დიდმოურ. ფურც. 188.

გარდასადინელი, ს. ложе рѣчное, русло.

გარდასავალი, ს; -გზა, გზა მთათა ზედა, გორათა და მისთანათა, переходъ, проходъ въ горахъ, 1 ქართლ. 34; გარდასავალი თავისა ან თავზედ, შემთხვეულება ვისაც რა გარდახდენია, приключеніе, похожденіе, ვეფხ. 790; ქილ. 471, 579; დავრ. 41, 44, 71.

გარდასავარდნელი კლდე, ს. ციცაბი, ფრიალო მთა, крутая гора, სიბრძ. 54, пропасть.

გარდასაფარებელი, ს. გარდასახურავი, покрывало.

გარდასაქცევი გზა, ს. дорога по которой можно свернуть въ сторону, რუსუდ. 659.

გარდასაყარი, ზედ. გარდასაგდები, თავზედ დასაყრელი ფლური, მარგალიტ, разсыпной, რუსუდ. 183, 792.

გარდასაყრელი, ზედ. გარდასაგდები, подлежащій къ выкидыванію, რუსუდ. 885; -სევდისა, ე. ი. სევდის მოსაქრვებელი, для облегченія недуга.

გარდასაცმელი, -ცვამი, ზედ. ზევიდამ წამოსასხამ, накидка, ბუნ. კ. 241; -ლილისა, კილო ლილისა, петля.

გარდასაწყვეტი, ზედ გარდასაჭრელი, подлежащій рѣшенію.

გარდასახადი, -ხდევი, ჩახრ. 46, **-ხდელი**, ზედ. ქვემდებარე გარდახდისა, მაგალ. ვალი, ბეგარა; გამოსაღები; საზღაური, საური; დასჯა, პატიჟი, подлежащій уплатѣ, напр. долгъ, подать; налогъ; штрафъ; взысканіе, наказаніе; -ხადი თავზედ, приключеніе, მროვ. 58; დავრიშ. 175; სამ. ვ. 3; 9; 227, ალბ. 119; ვეფხ. 766; ქილ. 243, 660.

გარდასახედი, -დავი, ს. მაღლობი ადგილი, საიდამაც დაინახება გარშემო მდებარენი ალაგნი; დასტურლ. 47; ალექს. 165; ანდრ. 89; -მტკვირისა, возвышенное мѣсто откуда можно обозрѣть видъ или теченіе рѣки; კაი გადასახედია ფანჯრიდამ, хорошій видъ изъ окна.

გარდასახვეწი, -წელი, თავის შესაფარებელი ადგილი, მისალტოლველი, убѣжище, რუსუდ. 166, 1037.

გარდასახლება (ვა), ზ. მ. სხვაგან დავასახლებ, переселять, (ვსახლდები), ზ. ვ. ავიყრები, ადგილს გამოვიცვლი, переселяться.

გარდასახურავი, ს. გარდასაფარებელი, покрывало.

გარდასევა (ვუ), ზ. მ. მოვუსევ, მოვუტევებ, დავსცემ ლაშქარს, напускать, натравлять, пускать для нападенія; (ვესევი), ზ. თვ. მოვეტევები, დავეცემი, нападать, напуститься на кого, ринуться, 2 ქართ. 346.

გარდასვლა (ვალ). ნ. გარდავლა.

გარდასვმა, -სუმა, -სმა (ვსვამ, ვსვი), ზ. მ. გარდავაჯდენ, გარდავსხამ, пересадить.

გარდასუმა (ვუსვამ-, ვი), ზ. მიჩ. წავუსვამ, погладить, -ხელსა, повести, погладить рукою, რუსუდ. 715.

გარდასკვნა (ვჰსკუნი), ზ. მ. перевязать, ჩახრ. 92.

გარდასროლა (ვისვრი, ვისროლე), ზ. მ. სროლით გარდავაგდებ, перебросить; -ბადისა, закинуть сѣть; **-ლილი, გარდანასროლი**, მიმ. переброшенный.

გარდასრული, მიმ. ნ. გარდავლა, прошедшій, миновавшій, -ვსრულვარ, я пережилъ, დაბად. 18—9; -სიკეთითა, რუსუდ. 833; отличный добротою, -საქმითა, отличный дѣлами, რუსუდ. 145.

გარდასწორება (ვა), ზ. მ. ხელ-ახლად გავასწორებ, переправить.

გარდასწრება, -რობა, გარდასწვრება, სწვრობა (ვა, ვუ), ზ. მ. предупредить, предварить, поспѣть или быть гдѣ заранѣе; 2 ქართლ. 65, 315.

გადასწვრივ, ზზ. გასწვრივ, паралельно, დასტურლ. 45.

გარდასხდომა (ვსხდებით), ზ. ვდ. გარდავსხდებით, пересаживаться, რუსუდ. 630.

გარდასხვავება (ვა), ზ. მ. გარდავიქმ, გარდავასხვაფერებ, переиначить, измѣнить, **გარდასხვაფერება** (ვა), ნ. გარდასხვავება.

გარდასხმა (ვასხამ, ვასხი), ზ. მ. ერთის ჭურჭლიდამ მეორეში ჩავასხამ; გადავღვრი, გარდავაქცევ; ხელ-ახლად ჩამოვასხამ მეტალლს; перелить; вылить; вновь отлить; ზოგჯ. დავასხამ, обливать, დაბად. 35—14; ქილილ 457; თავზედ გარდავესხმი, проливаться надъ головою кого; (ვსხამ, ზ. უ. გარდავაჯდენ მრავალთა, გარდავსხვამ, пересаживать.

გარდატანა (ვა), ზ. მ. თან წავაღებინებ, გავატან, заставить унести съ собою что, (ვი), ზ. მ. წავიღებ, გარდავიღებ, переносить, 2 ქართლ. 398; თან გარდავატან, тратить, расходовать, ბუნ. კ. 194.

გარდატარება (ვა), ზ. მ. გავავლინებ, გავატარებ; ხელზედ ვიხვევ; უბრალოდ ჩავატარებ; проводить, вести черезъ; искусно обойти вопросъ, свернуть на другое, увернуться.

გარდატევება (ვუ), ზ. მ. ჩამოვუშვებ, გარდავუშვებ, спускать, опускать; მარტ. 2—35; საქმ. 27—17; -თმასა, отпустить волосы, нестричь, 1 კორ. 11—14; -წყალსა, ტიმოთ. 182; пропустить воду, ალექს. 21; 105.

გარდატეხა (ვჰ), ზ. მ. გარდავამტვრევ, переломать, ერისთ. 199; -სხივისა, переломленіе лучей, ფიზიკ. 65.

გარდატვირთვა (ვს), ზ. მ. ტვირთს გარდავიღებ, снять бремя.

გადატვიფრვა (ვჰ), ზ. მ. დავბეჭდ, запечатать.

გარდატოპვა (ვჰ), ზ. მ. ივერია № 33, протопать.

გარდატრიალება (ვა), ზ. მ. გადავაბრუნებ, перевертывать, переворачивать, (გავტრიალდები), ზ. ვდ. დავბრუნდები, переворачиваться, ყარამ. 91; 348, (ვა თვალებს), оглядѣть кругомъ, ანტ. 68.

გარდატყავება (ვა), ზ. მ. сдирать кожу, ივერია № 1 стр. 32.

გადატყდომა (ვტყდები), ზ. ვდ. შუაზედ გავსტყდები, переломиться.

გადატყორცნა (ვტყორცნი), გავისვრი, გარდავაგდებ, перебросить.

გარდაუსვლელობა, ს. გარდუვალობა, ненарушимость, კავშ. 181.

გარდაუწვდენელი, ზედ. თვალ-, необозримый.

გარდაუხდელი, ნ. გარდუხდელი; გარდაუხდელობა, ნ. გარდუხდელობა.

გარდაფანტვა (ვჰ), ზ. მ. გარდავაბნევ. перебросать, раскидать, (ვიფანტები), ზ. ვ. გარდავიბნევი, разбрасываться; раскинуться.

გარდაფარება (ვა), ზ. მ. დავაფარებ, გარდავხურავ, покрывать, (ვეფარები), ზ. თვ. покрываться, ქიმ. 190.

გარდაფენა (ვჰ, ვა), ზ. მ. დავჰფენ, დავეგებ, გადავხურავ, растилать, покрывать, ქილ. 137; 2 ქართლ. 529; გარდავჰფენ ბადეს თოკზედ, развѣсить сѣть

на веревкѣ; მთვარესა შუქთა მისთაგან უკუნი გარდაჰფენოდა; ე. ი. მთვარესა იმისის შუქისაგან სიბნელე დასდებოდა, ვეფხ. 122; лучи ея затмѣвали луну; (ვეფინები სინათლე ან შუქი), растилаться, покрываться, **გარდაფენილი**, მიმ; -ვარ, ვჰფენოდი, покрыться, ქილ. 21.

გარდაფერვა (ვჰ), ზ. მ. გადავსწმენდ, მაგალ. გულსა სევდა გადამფერა, стирать, снимать, ჩონგ. 27, 43.

გადაფითრება (ვჰფითრდები), ზ. ვდ. გავიცრიცები, ფერი წამივა, поблѣднѣть.

გადაფისვა (ვჰ), ზ. მ. ფისით გავჰგოზავ, осмолить, ბაგრ. 136.

გარდაფიცვა (ვჰ, ვი), ზ. მ. აშასა ვჰკრავ, გადავსთქვამ ფიცსა, отнѣкиваться, отказываться отъ данной клятвы, რუსუდ. 274.

გარდაფრენა (ვა), ზ. მ. ფრენით გარდავავლინებ, заставить перелетѣть; (ვჰფრინდები), ზ. ვდ. ფრენით გარდავალ, перелетѣть, ვეფხ. 202; 1270.

გარდაფრეწა, (ვჰ), ზ. მ. გარდავხევ, разорвать, (ვიფრიწები), ზვ. разрываться.

გადაფურცლა (ვფურცლი), ზ. მ. წიგნის ფურცლებს გადავშლი, перелистывать.

გარდაფხვრა (ვფხვრი, ვფხვერ), ზ. მ. ძირიანად ამოვაგდებ, истреблять; (ვიფხვრები), ზ. ვდ. ამოვვარდები, истребляться, ვეფხ. 763.

გარდაფრეწა (ვჰ), ზ. მ. გადავხევ, разорвать, ვეფხ. 208.

გადაფხეკა (ვჰ), ზ. მ. ამოვფხეკ, выскоблить.

გარდაქალწულება (ვა), ზ. მ. ქალწულობას ავართმევ, лишать дѣвства, изнасиловать, (ვქალწულდები), ზ. ვდ. ქალწულობა ამერთმევა, лишиться дѣвства, იეზეკ. 23—3.

გარდაქარვება (ვაქარვებ, -ვე), ზ. მ. მოვაოხრებ, опустошать; (გარდავჰქარდები, -დი), ზ. ვდ. ამოვვარდები, ამოვსწყდები, ან ავოხრდები, истребляться, опустошаться, ვეფხ. 534.

გარდაქაჯება (ვიქაჯები), ზოვ. ქაჯსავით გავჰქრები, изчезать, ირაკლ. მ. 77.

გარდაქექა (ვჰ), ზ. მ. გარდავრევ, გარდავაქოთებ, перерыть, привести въ безпорядокъ; **გარდაქექილი**, მიმ. перерытый.

გარდაქმნა, გარდაქნა (ვიქმ, ვიქმნ, ვიქმენ; ვჰქნი, ვჰქენ), ზ. მ. გარდავაკეთებ, передѣлать, переиначить; (ვიქმნები), გარდავიცვლები, превращаться.

გარდაქნევა (ვიქნევ, -ნიე), ზ. მოვიქნევ ხელს, замахнуться.

გადაქოთება (ვა), ზ. მ. გადავჰქექ, გადავრევ, перерыть; разрыть.

გარდაქონება (მაქვს, მქონდა), ზ. მ. გარდავიღებ, გარდავიტან, переносить.

გარდაქცევა, სს. превращеніе, измѣненіе; отвлеченіе, отклоненіе; (ვა), ზ. მ. გარდმოვაბრუნებ, პირქვე დავსდგამ; ძირს ჩამოვაგდებ, დავსცემ, დავაქცევ, დავარღვევ; რუსუდ. 695; 717; გარდავიქმნი, გამოვსცვლი; ფსალმ. 65—5; 77—44; მარტ. 2—194; ქილ. 363; 2 პეტ. 3—16, გალტ. 4—17; ჩონგ. 123; გადავბირავ, გულს გამოვუცვლი, ლუკ. 23, 2, опрокадывать, перевернуть вверхъ дномъ; повалить, разрушить, сломать; превращать, измѣнять; отвлекать, отвращать отъ кого; ღვინო წყლად გარდააქცია, онъ превратилъ вино въ воду, ეძებდა გარდაქცევასა ანთიპატისა სარწმუნოებისაგან; онъ старался отвратить проконсула отъ вѣры, საქმ. 13—8; 19—26; გარდამაქცევ სარწმუნოებისაგან; ты отвращаешь меня отъ вѣры, გარდამიქცევ პირსა, ты отвращаешь отъ меня свое лице; გარდავაქცევ სიტყვას, переиначивать слова, გარდავიქცევ თავსა კლდეთა, сброситься съ горы, ვეფხ. 1297; (ვუ), ზ. მიჩ. გადავუბირავ; გადავუმტერებ, возставить; 'вооружить противу кого; -გზასა, свернуть съ дороги, -ერსა, взбунтовать противу кого народъ, ქილ. 363; (ვიქცევი), ზ. ვ. გარდავბრუნდები; ძირს ჩამოვვარდები, დავეცემი; გამოვიცვლები, перевернуться; упасть, свалиться, превращаться, измѣняться; გალატ. 1—6; გამოცხ. 8—11; მარტ. 2—36; შემდგომად წელთა გარდაქცევისა, по прошествіи лѣтъ, (ვექცევი), ზ. თვ. გავუდგები; გამოვეცვლები, отпасть; измѣниться; პირი ზაფრანის ფრად გარდაექცა, онъ поблѣднѣлъ въ лицѣ, ვისრ. 22, **გარდაქცეული**, მიმ. измѣненный; превращенный; разрушенный, -ვარ, ვოდი, я превращенъ.

გარდაქცევა (ვა), ზ. მ. გადავღვრი, выливать.

გარდაღება სზ. перенесенье; переведеніе, переводъ; მეტაფორა, მუნ-აღყვანება, რიტორული ნაკვეთი, метафора; (ვი), ზ. მ. გარდავიტან, ჩამოვჰსდგამ; გარდავსთარგმნი; ნოტიოთ თვის; გარდავასხამ; переносить; снять, составить, переводить; перелагать; переливать; წვიმამ გარდიღო, дождь пересталъ; **გარდაღებული**, მიმ; перенесенный, снятый, **გარდაღებითი**, მეტაფორიული, переносный, метафорическій.

გარდაღეღა (ვიღეღ გულსა), ზ. მ. გულს გავიშიშვლებ, обнажить грудь, გარდაღეღილი, მიმ. обнаженная грудь.

გარდაღვრა (ვღვრი, ვღვარე), ზ. მ. გარდავაქცევ წყალს, выливать воду.

გარდაღმა, ზზ. იქით, по ту сторону, -სროლა, перекидать; -გორისა, დასტულ. 44; по той сторонѣ горы.

გარდაღლევა (ვჰ), ზ. მ. ერთიან დავლევ ღვინოს, выпить залпомъ.

გარდაღობა (ვჰ), ზ. მ. перегородить, загородить.

გადაღრძობა (ვიღრძობი, -ძევი), ზ. ვდ. ჩავჰკვდები, околѣть.

გარდაყენა (ვუყენ), ზ. მ. გარდავუბირავ, გავუდგებ, возставать, вооружить, 2 ქართლ. 96.

გარდაყენება (ვა), ზ. მ. გარდავადგინებ, განვათავისუფლებ თანამდებობისაგან, отставить, уволить отъ мѣста, ამო სიტყვითა შენთა მტერთა შენკენგარდაიყენებ, ласками ты привлекаешь на свою сторону врага, ვისრ. 37, **გარდაყენებული**, მიმ. отставной.

გარდაყვავებული, ზედ. თამარბატ. 92, расцвѣлый.

გარდაყვანა (ვი), ზ. მ. გავიყვან, სხვას ადგილს წავიყვან, переводить, переправить, რუსუდ. 953; ალწ. სათაბ. ნ. ჩ. 13; გარდავიღებ ხატსა, снять копію съ образа.

გარდაყვლეფა (ვი, ვჰ), ზ. მ. გადავიძრობ, დავიძეძკ, დავიგლი, ссаднить, содрать кожу.

გარდაყლაპვა (ვჰ), გარდაყლურწვა (ვჰ). ზ. მ. осушить бокалъ, ზ. მ. ჩავყლაპავ, ჩავნთქამ, შევსძგნარავ, проглотить.

გარდაყოლა (ვჰყვები, ვჰყევ), ზ. უ. თან ვიახლები, ერთად წავალთ, идти съ кѣмъ, сопутствовать, 1 ქართლ. 337; მარკ. 1 — 12; თან გარდაჰყვა, онъ умеръ въ слѣдъ, **გარდაყოლება** (ვა), ზ. მ. გავატან, отправить кого съ кѣмъ, რაინდ. 47.

გარდაყოფა (გარდავჰყოფ ხელსა), протянуть руку, ხეილ. 75.

გარდაყრა (ვჰყრი, ვჰყარე), ზ. მ. გარდავაბნევ, გარდავჰფანტავ, перебрасывать, разбрасывать, საქმ. 21—3; (ვაყრი), ზ. მ. თავზედ დავაყრი, бросать на кого что, -თავზედ მარგალიტსა, набросить кому либо на голову жемчугъ, რუსუდ. 522; (ვიყრი), ზ. მ. გარდავიბნევ თავზედ: დავიყრი, бросить на себя; გარდაიყარა სევდა, ქმუნვა, сбросилъ съ себя грусть, развеселился, ერისთ. 48; გარდაიყარა ნისლი, разсѣялся туманъ, რუსუდ. 490; გარდაიყარა ტაროსი, погода разгулялась, გარდაიყარა შუადღე, прошелъ полдень; 2 ქართლ. 323; (ვუ), ზ. მიქ. გარდავუგდებ, бросить чьи вещи; გულიდამ გარდავუყრი სევდას, разсѣять кого, развеселять; (ვიყრები), ზ. ვ. გარდავიბნევი, разбрасываться, რა ღრუბელი გარდაიყარა, когда облака изчезли; (ვეყრები), ზ. თვ. გარდავეგდები სევდა და სხ. разсѣяться, **გარდაყრილი**, მიმ. переброшенный, **გარდანაყარი**, ს. რაც გარდაყრილია, выброски.

გარდაყურება (ვჰყურებ), ზ. смотрѣть изъ; ფანჯარა ქუჩას გადაჰყურებდა,. окно выходило на улицу.

გარდამახება (ვჰ), ზ. უ. შევჰყვირი, кричать кому, (ვუ), ზ. მ. გარდავაგდებ, перебросить.

გარდაშენება (ვა), ზ. მ. გარდავასახლებ, переселять, ამოვაგდებ, ამოვსწყვეტ, истреблять, искоренять; (ვშენდები), ზ. ვდ. გარდავსახლდები; ამოვვარდები, ამოვსწყდები, переселяться; истребляться; вымирать, **გარდაშენებული**, მიმ. вымершій.

გარდაშვება (ვუ), ზ. მ. ჩამოვუშვებ, გარდავუტევებ, ან გავუშვებ, опускать, спускать сверху внизъ; отпускать, оставлять; რუსუდ. 402, 961; ალბ. 40; სიგ. ჩოლაყ. 47; -წყალსა, спустить воду, -რკინასა, спустить якорь, მროვ. 39; **გარდაშვებით**, ზზ. ადგილის დაქანებით, покато; რუსუდ. 719.

გარდაშველება (ვა), ზ. მ. საშველად გავგზავნი, отправить на помощь, (ვეშველები), ზ. თვ. მივეშველები, отправиться на помощь кому, 2 ქართლ. 506.

გარდაშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. გავშლი შეკეცილს развернуть; (ვიშლები, ვიშალე), ზ. ვ. გავიშლები, развертываться, распускаться, напр. роза; თამარბატ. 37, ბუნ. კ. 232; ერის. 39.

გარდაშხლართვა (ვიშხლართები), ზ. ვ. растянуться,

გარდაჩეხა (ვა), ზ. მ. დავსჩეხ, შუაზედ გავსჭრი, перерубать, (ვი კლდეზედ თავს), низринуться съ высоты.

გარდარჩომა (ვრჩები, ვრჩი; -ვურჩები, ვურჩი, ზ. მ. დავიცვი, ვიხსნი თავს, ვუშველი, спасаться, გარდავრჩომილვარ, -მოდი, я спасенъ, ყარამ. 146.

გარდაცდენა (ვა), ზ. მ. შევაცდენ, მოვაცთუნებ, вводить въ обиду, въ заблужденіе, (გარდავსცდები), ზ. ვდ. შევცდები, მოვსცთები, преступить, соблазниться, ქილ. 694.

გარდაცემა (ვს), ზ. მ. გარდავილებ, გარდავიტან, ვასწავებ; ვაუწყებ; გამოვსცემ, передавать; преподавать, сообщать; издавать; ზოგჯ. დავხარჯავ, издерживать, истрачивать, გუჯ. 12; ანქ. 6—25; გარდაცემა სხივისა, отраженіе лучей. ვეფხ. 51; განმ. თ. -სიტყვას, вилять; ვჰ სახელს, передавать имя; (ვიცემი), ზ. ვ. გარდავილები; ვიუწყობი; გამოვიცემი; передаваться; преподаваться; издаваться; издерживаться; ჩონგ. 53; საშვილის შვილოდ გარდაიცემის, переходить въ рода въ родъ; ჩონგ. 53; (გარდავეცემი), ზ. თვ. გარდავერევი, მეტობით მაქვს, имѣть въ избыткѣ, იგავ. 3—11; **გარდაცემული**, მიმ. -სიმდიდრით, имѣющій богатство въ избыткѣ, ტიმოთ. 25; დაბად. 49 — 22.

გარდაცვალება (ვჰ), ზ. მ. გამოსცვლი, измѣнять, მოსეს სამ. 13; -რიგისა, измѣнить порядокъ, სიბრძ. 166; **გარდაცვალება**, სზ. მოხვენება, მოკვდომა, кончина, преставленіе, (ვიცვლები, ზ. მ. განვისვენებ, მოვჰკვდები, преставиться, умереть, **გარდაცვალებული**, მიმ. განსვენებული, умершій, დან. 6—16.

გარდაცვივნა (ვსცვივი, ვსცვივდები, ვსცვივდი), ზ. უ. დავსცვივი; მივვარდები, ниспадать; нападать, ზოგჯ. გარდავარდები, გავიქცევი, убѣгать, 2 ქართლ. 363, 412.

გარდაცვლა (ვსცვლი, ვსცვალე); ზ. მ. შევსცვლი, გამოვსცვლი, გარდავაქცევ, გარდავიქმ, измѣнять, перемѣнять, давать другой видъ, ზოგჯ. გარდავაშენ, გარდავასახლებ, переселять, დაბად. 5-26; ისაი. 29—14; ქილ. 91; -ფეხისა, переступить, переставить ногу, (ვიცვლები, გარდავიცვალე; ზ. ვ. შევიცვლები; მოვისვენებ, განვისვენებ, მოვჰკვდები, измѣняться; скончаться, умереть, **გარდაცვლილი**, მიმ. измѣненный; умершій; გორგ. 124; 2 კორ. 11—15.

გარდაცვმა, ნ. გარდაცმა.

გარდაცილება (ვა), ზ. მ. გარდამივაქცევ. მოვარიდებ, განვარიდავ, отвращать, отстранять, устранять, отклонять, (ვსცილდები), ზ. ვდ. გარდავალ; გავივლი; გარდავხდები; გარდავალ რჯულს; проходить, миновать; преступить, нарушить законъ, გარდასცილდა ექვსი წელი, прошло шесть лѣтъ; 2 ქართლ. 2; გარდასცილდა დრო, время прошло; რა რომ თავნი ერთი ორზედ გარდასცილდეს, когда капиталъ удвоится, სამ. ვახტ. 125; გარდამეცილება, избѣжать, ქილ. 264; 282; 669; გორგ. 1.

გარდაცლა (ვსცლი, ვსცალე), ზ. მ. გარდავილებ ტვირთსა, დავსცლი, опорожнить, опростать, перегружать; переливать.

გარდაცმა -ცვმა, -ცუმა (ვაცვამ, ვაცვი), ზ. მ. ჩამოვაცვამ, წამოვაცვამ; გავუყრი ღილს; ღილს ჩავაგდებ კილოში; надѣть на, накинуть; застегивать, зацѣплять крючки въ петелки, затягивать и крѣпить на пряжкѣ; 1 ქართლ. 259; სიბრ. 85; ქილ. 462: (ვიცვამ), ზ. მიჩ. ზევიდამ ჩავიცვამ, надѣть на себя, (ვუცვამ), ზ. მიჩ. გავუყრი, продѣть, (ვეცმი), ზ. თვ. ჩამოვეცმი, დავეცმი, наткнуться; надѣваться, სიბრძ. 36; 108; ვა მშვილდსა ისარს, наложить стрѣлу на тетеву, натянуть лукъ, დავით. 7 — 12; 10—2, ამბაკ. 3—9; გამოსლ. 25—11, გარდაცმული, მიმ.

გარდაცქაფა (ვს), ზ. მ. -სიტყვას, перемѣнить разговоръ, ქილ. 270.

გარდამახება (ვჰს), ზ. მ. ჩავსძახებ, кричать сверху, (ვუ), ზ. მ. გარდავაგდები, бросить, швырнуть, 422 რუსუდ.

გარდამლევა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსძლევ, пересилить, превозмочь; თამარ. ბაგ. 24.

გარდამრვა (ვიძვრი, ვიძვერ), ზ. მ. დავიძრვი, трогаться, ისაი. 54—10.

გარდამრობა (ვა), ზ. მ. снять налѣпленное, (ვი), ბადესა, снять съ себя покрывало.

გადამრომა (ვსძვრები, ვსძვერ), ზ. მ. გავსძვრები, сползти.

გარდაწდომა (ვსწვდები), ზ. ვნ. მივსწვდები, მივუწევ, доставать, досягать, касаться, გარდავსწვდები თვალითა, обнять взоромъ, ვეფხ. 1294; დარეჯ. 26; რუსუდ. 552; 872.

გარდაწევა (ვს), ზ. მ. გავსწევ, წევით წავიღებ, გავიტან ან დავსწევ, დავსძლევ, перетягивать, переволакивать; перетянуть, оказать перевѣсъ тяжести или силы; ვახტ. სამ. 3; -ფარდისა, отдернуть занавѣсь, (ვიწევ), ზ. მიჩ. დავიწევ, მოვიხრი, нагибаться, наклоняться, გარდაწეული, нагнутый.

გარდაწერა (ვჰ), ზ. მ. ხელახლად დავსწერ, переписать, -პირჯვარს, перекрестить, -ჯვარსა, обвѣнчать, **გარდაწერილი**, переписанный, **გარდასაწერი**, подлежащій переписке; **გარდამწერი**, переписчикъ.

გარდაწვა (ვჰს), ზ. მ. დავბუგავ, დავსწვავ სრულიად, ცეცხლს მივსცემ, выжечь; (ვიწვი), რუსუდ. 87; და (ვიწვები), ზ. ვ. დავიწვი, выгорѣть, ზვ. погорѣть, (ვეწვები), ზ. თვ. დავეწვები, погорѣть, რაც ებადა სრულიად გარდაეწვა, что имѣлъ, все сгорѣло; ქილ. 569.

გარდაწვდენა (ვა), ზ. მ. მივაწოდებ, передать.

გარდაწვდომა (ვსწვდები), доставать, досягать.

გარდაწვევა (ვი), ზ. მ. მივიწვევ, приглашать, რუსუდ. 232.

გარდაწვნა (ვჰ), ზ. მ. переплести.

გარდაწმენდა (ვჰ), ზ მ. გავსწმენდ, очищать; ცამან ჴაერი გარდიწმინდა, небо прояснилось, ვისრ. 188; ვეფხ. 1203.

გარდაწოლა (ვსწვები, ვსწევ); ზ. უ. სხვაგან დავსწვები; ჩამოვსწვები, ჩამოვეშვები, გარდავეშვები, лечь на другое мѣсто; перевиснуть, нависнуть, наклониться; опуститься на одну сторону, (ვაწვები), ზ. ვ. დავაწვები, налегать на что.

გარდაწონა (ვჰ), перевѣшивать, пересиливать.

გარდაწურვა (ვს), ზ. მ. გარდავიღებ ან ხელ-მეორედ გავსწურავ, сцѣдить, процѣдить, ქიმ. 105.

გარდაწყდევინება (ვა), ზ. მ. გარდავახდევინებ, взыскивать, რუსუდ. 665.

გარდაწყდომა (ვსწყდები), ზ. ვნ. გავისამართლები, გარდავიწყვიტები, рѣшаться, завершаться дѣлу, გარდამიწყდა იმედი, я потерялъ надежду, ქილ. 317; დრო გარდაუწყდეს, если пройдетъ время, срокъ, ვეფხ. 186; ქილ. 246; გარდასწყდა ქორწილი, кончилась свадьба, რუსუდ. 405; გარდასწყდა ომი, битва кончилась, рѣшилась, გარდაწყდომილვარ, -მილი, рѣшено (есть).

გარდაწყვეტა, -ვედა (ვჰს), ზ. მ. საქმის გადავჭრი, გავასამართლებ; გავაჩენ, დავასკვნი; рѣшать, кончать, опредѣлять, приговаривать, вершатъ, ვეფხ. 69; რუსუდ. 336; -ვალისა, уплатить долгъ, ბერძნ. 199; (ვიწყვეტ), ზ. მ. დავასკვნი; рѣшиться на что, -იმედსა, потерять надежду, ვისრ. 120, 169; (ვუწყვეტ), ზ. მიჩ. опредѣлить, назначить кому что, -იმედსა, лишить кого надежды, привести въ отчаяніе, (ვჰ), ზ. მ. მოვსწყვეტ, ულონო შევიქმ, обезсилить, изнурить, გარდამიწყვეტ ზურგსა, ღონესა, ты изнуряешь меня; (ვიწყვიტები, ვეწყვიტები), ზ. ვ. თვ. გადავიჭრები, გავისამართლები, გადავსწყდები; მოვსწყდები, рѣшаться; обезсилѣть, სამ. ვახტ. 263, **გარდაწყვეტილი**, მიმ. рѣшенный, ღონე გარდაწყვეტილნი, лишенный средствъ, обезсиленный, გორგ. 177; ვისრ. 31, 145.

გარდაწყვეტა, -ტილობა, ს. გადაჭრა, გასამართლება, დასკვნა, рѣшеніе; приговоръ, -ტის წიგნი, приговоръ, судебное постановленіе, გუჯ. 25.

გარდაწყობა (ვა), ზ. მ. გარდავალაგებ, სხვას ადგილს დავაწყობ, перекладывать.

გარდაჭამა (ვჰ), ზ. მ. მოვსჭამ, переѣдать.

გარდაჭარბება (ვა), ზ. მ. დავსძლევ, დავსჭარბებ, მეტი მოვალ წონაში, ვუალრესობ; перевѣшивать, вѣсить болѣе; пересиливать, превосходить.

გარდაჭდომა (გარდავეჭდობი), ზ. ვნ. გარდავეხვევი, обняться, ვეფხ. 1414.

გარდაჭედა (ვჰს), ზ. მ. მოვაკრავ გარშემო რკინას, оковать, ტიმ. 76; მროვ. 103; (ვუჭედ პირსა), заковать отверстіе, სიბრ. 8.

გარდაჭვდომა (გარდავეჭვდები), ზ. ვნ. გარდავეხვევი, обняться, ვეფხ. 281; 2 ქართ. 320.

გარდაჭირება (ვუ), ზ. მ. მოვუჭირებ, стянуть, перевязать на крѣпко.

გარდაჭრა, სხ. გარდაწყვეტა საქმისა, рѣшеніе, (ვსჭრი, ვსჭერ), ზ. მ. შუაზედ გავსჭრი; გარდავსწყვეტ, გავასამართლებ, დავასკვნი; перерѣзать; рѣшить, опредѣлять; (ვუჭრი ფასს), назначить рѣшительную цѣну, (ვიჭრები, ვიჭერ), ზ. ვ. შუაზედ გავიჭრები; ჩამოვხდები; მაგალ ცხენიდამ; ჩამოვხტები, ჩამოვვარდები; разрѣзываться пополамъ; соскочить, спрыгнуть, ვეფხ. 623; რუსუდ. 330, მთიდამ გარდაიჭრა, сбѣжалъ съ горы, ვეფხ. 1021; განმ. თ.; ქილ. 905, გადვიჭრები კლდეზედ, взбѣжать на гору, სიბრძ. 66; გადმეჭრა, ე. ი. გამექცა, бѣжалъ отъ меня, მოურ. 258;

ხელნი გარდამჭრა, онъ отсѣкъ у меня руки, ვისრ. 198; **გარდამჭრელი**, მიმ. გარდამწყვეტელი, рѣшитель.

გარდაჭრუნება (ვა), ტ. მ. ჩამოვაგდებ ცხენიდამ, сбить съ лошади, ქილ. 539; 195; 2 ქართლ. 158.

გარდახალისება (ვა), ტ. მ. დავსწმენდ მეტალსა, литровать, очищать металлъ, ქილ. 1; სიბრძ. 87; ეროსთ. 33.

გარდახატვა (ვჰ), ტ. მ. გარდავიღებ სურათს, снять копію съ картины.

გარდახდა (ვხდი, ვხადე), ტ. მ. ავხდი, раскрывать, открывать, (ვიხდი, ვიხადე), ტ. მ. ავიხდი; отбросить, скинуть съ себя, -ვალს, заплатить долгъ, -საბანს, скинуть съ себя одѣяло, -ლედა მიწის ვალს, заплатить долгъ природѣ, -მაგიერსა, вознаградить, воздать, -დღეობას, праздновать день своего ангела, -სნეულებას, выдержать болѣзнь, სამ. ვახტ. 264; -ომს, окончить войну, -სამსახურს, დარეჯ. 21; отправлять обязанность, службу; ესე საწუთრო ამოთა და სიხარულითა გარდავიხადოთ, проживемъ въ этомъ мірѣ съ пріятностью и любовью, ვისრ. 20; -ვიხდი ჭირსა, испытать несчастіе, (გარდავეხდები), ზოგ. взыскивается съ кого что; (ვუხდი ვალს), платить, სამ. ვახ. 151; გარდავიხდი პარაკლისს, отслужить молебенъ; -მადლს, поблагодарить; обручить, 1 ქართლ. 310; გარდაეხადათ რაცა ჭირი, какое они испытали несчастіе, ვეფხ. 135, გარდამიხადე ვალი, ты заплатилъ мнѣ долгъ, **გარდახდილი**, მიმ. раскрытый; уплоченный; **გარდასახადი**, -ხდელი, ზედ. долгъ; თავს გარდასახდელი, приключеніе, **გარდამხდელი**, ს. кто платитъ долгъ, **გარდანახადი**, ვისრ. 91, ნ. გარდახდილი; თავს გარდანახადი, приключеніе, **გარდანახადობა**, ს. уплачиваніе, отплачиваніе; окончаніе, ვისრ. 195; ყარამ. 23.

გარდახდევა (ვა), ტ. მ. გარდავახდევინებ, ვაზღვევინებ, взыскивать; (მა), взыскиваешь съ меня, ვისრ. 180; გარდამეხდების, взыскивается съ меня, ვეფხ. 799.

გარდახდევინება (ვა), ტ. მ. ვაზღვევინებ, დავუურვებ, მოვჰკითხავ, взыскать; оштрафовать, ვისრ. 57, 161; 2 ქართლ. 544, 279; **გარდასახდევინებელი**, штрафной.

გარდახდენა (ვა), ტ. მ. ჩამოვახდენ, გარდავსვამ ცხენიდამ; заставить слѣзть съ лошади, ქილ. 535; (ვი), ტ. მიჩ. გარდავიხდი საზღაურს, заплатить штрафъ.

გარდახდილობა, ს. გარდახდა ომისა, დღესასწაულობისა, окончаніе, ვისრ. 153, -ჭირისა, окончаніе чумной болѣзни, т. е. прекращеніе.

გარდახდომა (ვხდები, -ვხდი), ტ. უ. გადავხტები, გადავალ, ისაი. 45—14; გავივლი, წარვალ; წარვხდები; переходить; проходить, миновать; მარკ. 16—2; 2 კორ. 11—33; -ცხენიდამ, слѣзать съ лошади, ვეფხ. 83, 149; -სჯულსა, преступить, нарушить законъ, გარდახდა ჟამი, прошло время, რაც კაცის თავს გარდახდება, все что человѣкъ можетъ испытать въ жизни, რუსუდ. 382; -ბძანებას, неисполнить приказаніе, ვისრ. 301; -საზღვარსა, преступить границу; რა მამა გარდახდეს, когда отецъ умретъ, ალ. 58; -ბორჯალსა, პაემანსა, пропустить срокъ, ალ. 79; გარდახდნენ დღენი, прошли дни, ვეფხ. 847; საქმე საზომსა გარდახდა, ვისრ. 150; дѣло это перешло границу, зашло далеко, (ვუხდები, ვუხდე), ტ. მიჩ. მივუხდები, напасть, -ცხენიდამ, слѣзть съ лошади, ვეფხ. 980; -ახპატს, напасть на Ахпатъ, 2 ქართლ. 401; -ვალს, заплатить кому долгъ, (გარდამხდება, -ბის), ტ. მიჩ. გამომერთმევა, დამეურვება, მომეკითხება; განვიცდი, გამოვივლი ძვირს, უბედურობას, დამემართება; გარდავიხდი, взыскиваться; испытывать; თავს გარდამხდება, გარდამხდომია ან გარდამხდენია; შემემთხვევა გარდახავალი, мнѣ приключилось несчастіе, ვისრ. 160; ჩონგ. 84; თქვენ წილად მე გარდამხდება, за васъ я отвѣчу, ეროსთ. 95; გარდახდია პატიჟი, онъ подвергся наказанію, ალ. 66; თავი ზომსა გარდაგიხდია, ესე იგი საზომსგარდასრულხარ; ვეფხ. 275; ты превысилъ свою власть, **გარდამხდარი**, ნაცვლად თავის ადგილს; გარდავმხდარვარ, გარდავხდომივარ, -მოდი, ტ. ვ. გარდასრულვარ, წარვხდარვარ, я перешелъ, я прошелъ, ვისრ. 68.

გარდახდომილება, ს. неисполненіе закона, преступленіе.

გარდახედა (ვი), ტ. მ. გარდავიხედები, ვიყურები ზევიდამ, смотрѣть сверху внизъ, (ვჰ), ტ. მ. შევჰყურებ, посмотрѣть на кого, გორგ. 145, ბუნ. კ. 204.

გარდახევა (ვჰ), ტ. მ. დავჰხევ, გარდავჰგლეჯ, перервать, (ვი საყელოს), ტ. მ. დავიხევ, დავიგლეჯ საყელოს, рвать на себѣ воротъ, ვეფხ. 862; მირ. 250, რუსუდ. 892; ვისრ. 161.

გარდახვევა (ვა), ტ. მ. ზევიდამ დავახვევ, მოვახვევ, навертывать, навивать, (ვჰ მკლავსა), ტ. მ. охватывать руками, (ვეხვევი), ტ. თვ. დავეხვევი; მოვეხვევი, перевиться; обнять, ქილ. 420; 358; გორგ. 174; ჩონგ. 103; გარდავუხვევ გზასა, своротить съ дороги.

გარდახვეწა (ვა, ვჰხვეწ, ხვეწნეს), ტ. უ. გავაქცევ, გადავჰკარგავ ლეკებში და სხ. заставить убѣжать, скрыться, ქილ. 484; დავრ. 102; (ვიხვეწები, ვეხვეწები), ტ. თვ. გავრიდავ, გადავიკარგები მაგალ. ლეკებში, убѣгать, скрыться, ვეფხ. 621, 1192; ალ. 1; სიბრ. 62; ჩონგ. 68; 1 ქართლ. 202; 2 ქართლ. 25, 347; დარეჯ. 2, 125; ვისრ. 83; (ვიხვეწები), ტ. ვ. განვიძევები, изгоняться, გიორგ. მ. სამ. 1; გარგვეხვეწნეს скрылись отъ насъ, რუსუდ. 472; ვისრ. 116; 201; **გარახვეწა**, სხ. удаленіе изъ родины, отлучка; бѣгство; **გარდახვეწილი**, მიმ. გაქცეული, бѣглый, რუსუდ. 592; ალ. 54; 1 ქართლ. 406.

გარდახილვა (ვიხილავ), თავიდამ ბოლომდის გავჰშინჯავ, пересмотрѣть.

გარდახირული, ზედ. გადებული, проложенный, კაცია 54.

გარდახსნა (ვხსნი, ვახსენი), ტ. მ. отбросить.

გარდახლტომა, გარდახტომა (ვხლტები, ვხტე-

ბი; -ვხტი), ზ. უ. ხტომით გარდავალ, перескочить, перепрыгнуть, **გარდახტუნება** (ვა), ზ. მ. заставить перескочить, ვეფხ. 601; 2 ქართლ. 324, ყარამ. 430.

გარდახრა (ვხრი, ვხარე), ზ. მ. გარდავჰკაკვავ, მოვხრი, перегибать, загибать; (ვიხრები, ვიხარე), ზ. ვ. загибать; перевиснуть, наклониться, ქილ. 536; 650, მზემან გარდიხარა, солнце зашло, ჩონგ. 111.

გარდახრაკვა (ვჰ), пережарить.

გარდახსნა (ვჰხნი), ზ. მ. открывать; **გარდახსნილს ცის ქვეშ**, подъ открытымъ небомъ, გარდვუხსენ გული ჩემი, я открылъ ему свою тайну; ივერი № 1.

გარდახწევა, ნახე გარდახვეწა.

გარდაჯდენა (ვა), ზ. მ. გარდავსვამ, пересадить.

გარდაჯდომა (ვსჯდები, -ვსჯედ), ზ. უ. სხვას ადგილს დავსჯდები, пересѣсть, ზოგჯ; დავჰსჯდები რაზედმე გარდალაჯებით, сидѣть верхомъ, დარეჯ. 9

გარდაჯვარება (ვა), ზ. მ. ჯვარედინად დავსდებ, перекрещивать, положить или взять на крестъ, крестомъ, ქმნულ. წ. 10, пересѣкать; გარდაჯვარებული, მიმ. пересѣченный, крестъ на крестъ.

გარდიგარდმო, ზზ. განზედ და სიგანეზედ, вдоль и поперегь, 2 ქართლ. 315; ან ჯვარედინი, крестообразно, ან შეუთანხმებელად, разногласно.

გარდმოარება (ვი), ზ. უ. გარდმოვივლი, переходить, 1 ქართლ. 405.

გარდმობირება (ვი), ზ მ. მოვიბრებ, привлечь на свою сторону, 2 ქართ. 279.

გარდმობჯინება (ვა), ზ. მ. перешагнуть.

გარდმობრალება (ვა), ზ. მ. დავაბრალებ, обвинять, ანც. 4—13.

გარდმობრუნება (ვა), ზ. მ. პირს ვუბრუნებ, переворачивать.

გარდმობრძანება (ვა), ზ. მ. გადმოვიყვან, приводить; (ვბძანდები), ზ. ვდ. გადმოვალ, приходить, 2 ქართლ. 483.

გარდმოგდება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაგდებ, ჩამოვჰყრი, сбросить, бросать внизъ, 2 ქართ. 451; ზოგჯ. გადმოვრეკ, сгонять; (ვი თავს), броситься съ чего либо, кинуться внизъ съ горы.

გარდმოგორება (ვა), ზ. მ. скатить; (ვჰ-დები), скатиться.

გარდმოდგმა (ვს), ზ. მ. ჩამოვსდგამ, გადმოვიღებ, снять, составить.

გარდმოდგომა (ვადგები, ვადეგ), ზუ. გარშემო მოვუდგები, обступить, 1 ქართლ. 334; გარდმოდგომა, სს. осада, 2 ქართლ. 506.

გადმოდება (ვ), ზ. მ. გარდმოვიღებ, снять поклажу, ვეფხ. 1218.

გარდმოდენა (ვჰსდი, ვჰსდიოდი), ზ. უ. ვმომდინარობ მაღლიდამ, течь, протекать свысоты, ზოგჯ. გარდმოვიღვრები, литься черезъ край, течь, დარეჯ. 2—11; (ვა), ზ. მ. ვადენ წყალსა, заставить течь; ოფლი გარდმოსდის, потъ льется.

გადმოდუღება (ვი), ზ. მ. вскипать.

გარდმოვარდნა (ვვარდები), ზ. ვდ. ჩამოვვარდები; ნაპირიდამ გადმოვალ, წავილეკ ნაპირებს მდინარეთა თვის, падать; выходить съ береговъ, потоплять берега, 1 გორგ; ქილ. 344; ბერძნ. სამ. 271; გარდმოვარდნილ-ვარ, я свалился; **გადმოვრდომა**, იგივე გადმოვარდნა; **-ვრდომილი**, ниспавшій.

გარდმოვლა (ვვლი, ვალ), ზ. უ. ჩამოვალ, сходить, проходить; ისარი თავს გარდმოევლო, стрѣла пролетѣла мимо головы, დარეჯ. 1—128; ხრონოლ. 30.

გარდმოვლება (გარმოვავლებ), ზ. მ. გარშემოვიდებ, გარშემოვავლებ, обнести, რუსუდ. 173.

გარდმოვლინება (ვა), ზ. მ. გამოვგზავნი, ниспослать.

გარდმოზიდვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვზიდავ, ჩამოვიტან, сносить; (ვეზიდები), ზ. თვ. ჩამოვეზიდები, сноситься внизъ.

გარმოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. გარეშე ზღუდეს შემოვავლებ, оградить, შავთ. 18.

გარდმოთოვა, -თოვლა, -თოვნა (ვჰთოვ, ვჰსთოვე), ზ. უ. о снѣгѣ: ниспадать; გარდმოთოვა ცხელნი ცრემლნი, пролилъ горькія слезы.

გარდმოთრევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვათრევ, თრევით ჩამოვიტან, стащить.

გარდმოთხევა (ვა), ზ. მ. გადმოვღვრი, დავღვრი; пролить, -საყდრისაგან, низвергнуть съ престола, ჩონგ. 128.

გარდმოკეცა (ვჰ), ზ. მ. пригнуть.

გარდმოკვეცა (ვჰ). ზ. მ. срѣзатъ.

გარდმოკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, свѣшивать, вывѣшивать, გარდმომკიდა თვალი, навелъ на меня глаза, რუსუდ. 399, (ვეკიდები), ზ. თვ. ჩამოვეკიდები, повиснуть.

გარდმოკუჭუჭება, მაგალ. ხორბლისა, наливаться (о колосьяхъ).

გარდმოლაგება (ვა), ზ. მ. გარდმოვაწყობ, убирать, перекладывать.

გარდმომართება (ვემართები), ზ. თვ. ჩამოვალ, сходить внизъ, переходить, 1 ქართლ. 14.

გარდმომდენელი, ზედ. რომელიც გარდმოადენს, проливающій; თამარ. 74.

გადმომდინარება (ვი), ზ. მ. გარდმოვჰდი, о рѣкѣ: стекать, გარდმომდინარე, მიმ. стекающій.

გარდმომზირვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰყურებ ძირს, смотрѣть внизъ.

გარმონახატი, ზედ. გარდმოხატული, срисованный, 1 ქართლ. 263.

გარდმონაჭარი, ზედ. გარდმოცვივნული, бѣглый, ვეფხ. 1025.

გარდმონგრევა (ვა), ზ. მ. გამოვაქცევ, выломать.

გარდმორევა (ვ), ზ. მ. ავურევ, смѣшивать, перемѣшать.

გარდმორღვევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვაქცევ, ჩამოვარღვევ, свалить, разрушить, (ვირღვევი), ზ. ვ. ჩამოვიქცევი, валиться, падать, გარდმოარღვივა თოვლის ზვავი მტერზედა, онъ свалилъ снѣжный обвалъ на непріятеля, ვახუშტ.

გარდმოსაქანებელი, ს. ჩასავალი, დაღმართი, сходъ съ горы.

გარდმოსახედავი, ს. балконъ.

გარდმოხატვა (ვს), ზ. მ. გადავიღებ სურათს, срисовать.

გარდმოხვლა (ვალ), ზ. უ. ჩამოვალ, сходить,

нисходить, ალბ. 57; გორგ. 43; მდუღარე რძე გადმოდის ქვაბიდამ, кипяченное молоко поднимается въ кострюлѣ.

გარდმოსვმა, -სმა, -სჳმა (ვსვამ, ვსვი), ქიმია 32, ზ. მ. გარდმოვაჯდენ, ссадить; высадить, ვეფხვ. 620, 1125.

გარდმოსქდომა (ვჰსქდები), ზ. ვღ. მაგალ. სამიქვაბი მოიწველა, მესამე თავს გარდმოსქდება; проливаться.

გარდმოსხმა (მოვჰსხამ, -ვსხი), გარდამოვსხამ მრავალთა, высадить.

გარდმოსხმა (ვა), ზ. მ. ჩამოვასხამ, сливать, (ვსხამ), ზ. მ. გარდმოვსვამ მრავალთა, высаживать.

გარდმოტანა (ვი), ზ მ. ჩამოვიტან, сносить внизъ.

გარდმოტევება (ვუ), ზ. მ. გადმოვუშვებ, спускать, опускать, მსაჯ. 9—53.

გარდმოტყორცნა (ვჰ), ზ. მ. გამოვისვრი, бросить сверху, ჩონგ. 96.

გარდმოფარება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაფარებ, закрыть, покрыть.

გარდმოფენა (ვა), ზ. მ. растилать свѣтъ; შავთ. 76.

გარდმოფრენა (ვა), ზ. მ. ჩამოვაფრენ, заставить слетѣть; поспѣшно послать внизъ; (ვფრინდები), ზ. ვღ. ჩამოვჰფრინდები, слетѣть; кинуться внизъ, ვეფხ. 974.

გარდმოქანება (ვექანები), ზ. ვ. ჩამოვიჭრები, сбѣжать внизъ, 3 მეფ. 22—35.

გარდმოქნევა (ვიქნევ), ზ. მ. მოვიქნევ, махнуть рукою, კაცია 34.

გარდმოღება (ვი), ზ. მ. ჩამოვიღებ; გარდმოვიტან, составить, снять; переносить, გადმოვთარგმნი; გადმოვჰსწერ, переводить; списывать -სურათსა, срисовать; (ვიღები), ზ. ვ. გადმოვიტანები, ჩამოვიღები, сниматься, выгружаться, **-ღებული, -ნაღები,** снятый.

გარდმოღმა ზზ. გამოღმა, по сю сторону.

გარდმოყვანა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიყვან, приводить, вести внизъ, გუჯ. 15; 2 ქართლ. 444; გორგ. 249.

გარდმოყოლა (ვჰყვები, ვჰყევ), ზ. მ. ჩამოვჰყვები, сопровождать кого, 2 ქართ. 540.

გადმოყრა (ვჰყრი, ვჰყარე), ზ. მ. ჩამოვჰყრი, сбросить, свалить, ბუნ. კ. 230; ანტონ. 3—27; -ცხენიდამ, свалить съ лошади, -ცრემლსა, проливать слезы, 2 ქართლ. 96, ვისრ. 86; (ვიყრები), ზ. ვ. ჩამოვიყრები, сбрасываться, сваливаться.

გადმოყურება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვხედავ, смотрѣть внизъ; (ვიყურები), იგივე.

გარდმოშენება (ვა), ზ. მ. გარდავაშენებ, გარდავასახლებ, переселять; (ვშენდები), ზ. ვღ. გარდავესახლები, переселяться.

გარდმოშვება (ვუ), ზ. მ. ჩამოვუშვებ, спускать внизъ, опускать, 1 ქართლ. 428; (ვეშვები), ზ. თვ. ჩამოვეშვები, спуститься; (ვუ ცრემლს, проливать слезы, რუსუდ. 331, 512; დავრ. 9.

გარდმოშველა (გარდმოვაშველ), ზ. მ. выслать на помощь; (გარდმოვეშველები), сойдти на помощь, ღელა ენა 62.

გარდმოშლა (ვშლი, ვშალე), გავხსნი შეკეცილსა, развернуть, раскинуть; (ვიშლები), ზ. ვ. გავიხსნები, развернуться, გადმოშლა წიგნისა, развернуть книгу.

გარდმოჩქერვა (ვჰს), ზ. მ. გადმოვსდი ჩქერით, течь, стекать журча.

გარდმოჩქეფა (ვჰს), ზ. მ. -ცრემლსა, проливать слезы, ვეფხ. 402; ქილ. 663.

გარდმოცემა (ვჰს), ზ. მ. გამოვსცემ, გამოვიღებ ხმას, издавать голосъ; ნათელსა, ე. ი. გარდავსცემ სინათლეს, отражать свѣтъ, (ვიცემი ხმა ან შუქი), ზ. ვ. отражается звукъ, лучъ, ფიზიკ. 43.

გარდმოცვივნა (ვსცვივი), ზ. ვღ. გადმოვვარდები, ჩამოვვარდები, ჩამოვსცვივი, спадать, ниспадать, свалиться, -ცრემლი, пролить слезы, ვეფხ. 271, 980.

გარდამოცლა (ვსცლი, ვსცალე), ზ. მ. დავსცლი, опорожнить, выгрузить; ვეფხ. 1047; ისაია წმ. ჰსწერია შეცთომით, გარდამოცვალოს, უნდა გარდამოცალოს, ისაი. 60—5.

გარდმომახება (ვჰ), ზ. უ. მაღლიდამ ხმას ვაძლევ, кричать сверху, (ვუ), ზ. მ. გადმოვაგდებ, сбросить.

გადმოწერა (ვჰ), ზ. მ. გადავსწერ, переписать.

გადმოწვენა (ვა), ზ. მ. დავაწვენ, повалить, свалить; (ვსწვები), ზ. ვღ. повалиться, обвиснуть, ჩამოვსწვები.

გარმოწვიმვა (ვჰს), ზ. მ. წვიმისათვის; ჰწვიმს, льеть дождь, -ცრემლსა, лить слезы, ვეფხ. 221, 514.

გადმოწურვა (ვჰს), ზ. მ. დავსწურავ, сцѣдить, (ვიწურები), стекать, цѣдиться.

გადმოხატვა, -ტვა (ვჰ), ზ. მ. გადმოვიღებ სახეს, срисовывать, მარტ. 2—48; 2—68.

გარდმოხდომა (ვხდები), ზ. ვღ. ჩამოვხდები, слѣзать, сходить, ლუკ. 19—6; 1 ქართლ. 89; რუსუდ. 164; გამოსლ. 3—7; -ცხენიდამ, слѣзать съ лошади, ვეფხ. 1125; გადმოვმხდარვარ, ზ. ვ. я слѣзъ, сошелъ, რუსუდ 512; დავრ. 9.

გარდმოხედვა (ვა), ზ. მ. ჩავხედავ, смотрѣть съ высоты.

გარდმოხევა (ვჰ), ზ. მ. დავხევ, порвать.

გარდმოხეთქა (ვჰ), ზ მ. სამზ. 129, расщелять.

გარდმოხვეწა (ვჰ), ზ. მ. გამოვაძებ, გამოვაგდებ, удалять, заставить бѣжать, (ვეხვეწები), ზ. თვ. გამოვიგდები; დავიკარგები, бѣжать, удаляться. спасаться, სიბრძ. 39; 1 ქართლ. 195; 2 ქართლ. 262; ჩონგ. 126, დარეჯ. 22—2, გარდმოვუხვეწივარ, я заброшенъ; თამარ ბატ. 107.

გარდმოხტომა (გადმოვხტები, -ვხტი), ზ. ვღ. ჩამოვხტები, спрыгнуть, соскочить.

გარდმოხსნა (ვიხსნი, ვიხსენ), ზ. მ. ჩამოვიღებ, снять, იოან. 19—11.

გარდმოჭრა (ვჰსჭრი, ვჰსჭერ), ზ. მ. ჩავსჭრი, срѣзать; გარდმოვუჭრი მიწას, отрѣзать кому землю, დასტ. 44; (ვიჭრები), ზ. ვ. ჩამოვიჭრები, ჩამოვალ სიჩქარით, полетѣть, сбѣжать внизъ, ვეფხ. 118; 2 ქართლ. 43.

გარდუვალი, გარდუალი, ზედ. აუცილებელი, неминуемый, неизбѣжный, ვეფხ. 157; 759; 2 ქართ. 442; -რჯულზედ, непреступающій за-

конъ, 1 ქართლ. 135; გარდუვალი, ზედ. непроходимый.

გარდუხალიხზელი, ზედ. ვერცხლი ან ოქრო დაუწმენდელი, неочищенный металлъ, ქიმ. 44.

გარდუხდელი, ზედ. უკუუზღვეველი; აღუსრულებელი, неоплатный; неисполнимый, ვეფხ. 1306; -ჭირი, неиспытанное несчастіе, ვეფხ. 295; 1575; **გარდუხდელობა**, ს. უკუუზღვეველობა, неоплатность, -ჭირთა, неиспытаніе несчастія, ვეფხ. 1538.

გარე, თანდ. ნათეს. ბრ. ხმარებული: გარეთ, შინასგამო, შიგნიდამ, внѣ; გარე ქალაქისა, внѣ города; გარე მამისა შობილი, незаконнорожденный сынъ, გარე ქვეყანა, заграница, чужой край, **გარეთგან, გარედგან, გარეგან, გარედამ**, ზზ. извнѣ, снаружи; 2 ქართლ. 530; **გარეთ**, ზზ. კარზედ, გარეგან სახლისა, вонъ, внѣ, ქალაქის გარეთ, за городомъ, გადი გარეთ, ступай вонъ; გარეთ დგომა, стоять на дворѣ, გარეთ გასვლა, выдти вонъ за нуждою, **გარეთი**, ზედ. გარეგანი, გარეთი კერძო, наружный, внѣшній, **გარეთ უბანი**, форштатъ, предмѣстіе города, **გარეგანი, გარეთი კერძო**, внѣшній, დარეჯ. 23; იეზეკ. 44—1, ღუთის გარეგანი, ნ. თავის ადგილს, **გარეგანობა, გარეშეობა**, внѣшность, **გარეგნით**, ზზ. извнѣ, **გარეთ-ყოფნა**, ზ. უ. შინ არ ყოფნა, ვეფხ. 210; быть въ отлучкѣ не находиться дома, **გარეთით**, извнѣ, ალბ. 58; 48.

გარეგვინება (ვა), ზ. მ. დავსეტყვავ, побить градомъ.

გარეგვნება (ვრეგვნდები), ზ. ვდ. გავხულელდები, одурѣть.

გარედგომა (გარევჰსდგევარ), ზ. უ. стоять на улицѣ; (გარევადგევარ), ზ. უ. обступить, окружить.

გარეები, მრავლ. გარესაგან, внѣшность, იეზეკ. 41—17.

გარევა (ვრევ, ვუ, ვრიე), ზ. მ. ავრევ, შევრევ ერთს მეორეში; გავაბამ, თავს მოვახვევ; смѣшивать; вмѣшивать, впутывать, ვეფხ. 9; 344; 2 ქართლ. 415; დავრ. ქრისტ. 109; **განრევა** (განავრევ ან განვრევ), ზ. მ. ავრევ; შევშლი, დავაფთხობ, შევაძრწუნებ, смѣшать; смутить, привести въ смятеніе, მოურავ. 372; გამრევს ჭირში, онъ вовлекаетъ меня въ несчастіе, რუსუდ. 46; (გავერევი), ზ. თვ. გავებმი; ავერევი; смѣшиваться; вмѣшиваться, вплетываться, გავერევი სისხლში, участвовать въ смертоубійствѣ, 2 ქართლ. 535; გავერევი გუნდში, ворваться въ строй, გორგ. 443; 310, 314; ქიმ. 71; **გარეული**, მიმ. смѣшанный; вмѣшанный, გავრეულ ვარ, გავრეოდი, быть вмѣшиваему, ვისრ. 43.

გარეთმა, ს. ბეწვეული, ბეწვი რომ გარეთ ჰქონდეს, ვეფხ. 85; шуба вверхъ шерстью.

გარეთ-მყოფი, ს. отсутствующій, შინ არ მყოფი.

გარეთ-უბანი, ს. ქალაქის გარეთ შენობა, предмѣстье; загородный проспектъ, გარეთი, ნ. გარე.

გარეთხა, ს. ქურციკი, არჩვი, ჯიხვი, ჯერანი, ნიამორი, და მისთანანი, дикая коза.

გარეკა (ვჰ), ზ. მ. განვხდევნი მრავალთა, გავლალავ, прогонять, -ცხენებსა, управлять лошадьми.

გარემდგი, -მდგომი, მიმ. გარეთ მყოფ, стоящій внѣ дома, 1 ქართ. 257; სიბრძ. 85, сторожъ.

გარემზომ, ზზ. პირის-პირ, противуположно.

გარემზომობა, ხზ. პირის-პირ მდებარება, წინააღმდეგობა, противуположность, კალმ. 452, ლექს. რ. ქ; (ვეგარემზომოვები), ზ. ვდ. противустоять, противиться; კავშ. 237.

გარემიქცევა (ვა, ვი), ზ. მ. დავაბრუნებ, უკუვაქცევ; უკუვარიდებ; обращать назадъ; отвращать, отклонять, устранять; ისაი. 45—23; მარგ. 2—54; 1 ქართლ. 338; (ვა პირსა), отворачивать лице, ისაი. 8—17; 9—13; (ვა წყალსა), отводить воду; (ვა თავსა), ზ. მ. уклоняться отъ кого, избѣгать; (ვიქცევი), ზ. ვ. დავბრუნდები, უკუმივიქცევი, обращаться назадъ, возвращаться, (ვექცევი), ზ. თვ. თავს მოვარიდებ, დავერიდები, удаляться, избѣгать; (მივაქცევ), ზ. მიც. თავს დავანებებ, покидать, оставлять, იერემ. 15—5; **გარემიქცეული**, обращенный, **გარემისაქცეველი**, ზედ. возвратный, მარგ. 1—116; 2—115.

გარემო, გარემოს, თან. ხმარებული ნათეს. ბრუნვითა, около, кругомъ, вокругъ, გარემო ქალაქისა, около города, ზედ. მრ. **გარემონი**, მახლობელი, ახლო, окрестный, -მონი ადგილნი, окрестныя мѣста, იერემ. 25—9, ნ. გარემონი.

გარემობმა (ვა), ზ. მ. обвязать кругомъ.

გარემობრუნება (ვა), ზ. მ. обращать назадъ.

გარემოდგმა (ვს), ზ. მ. გარშემოვსდებ, გარშემოვახვევ, облагать, класть что вокругъ, იოან. 11—42; მარკ. 13—1.

გარემოდგომა (ვადგებ, ვადეგ), ზ. ვდ. გარედამ მოვადგები, მოვეხვევი, окружить, обступить, обложить крѣпость, საქმ. 7; **გრემოდგომილი**, обложенный, окруженный, ებრ. 12—1, ლუკ. 21—20; -მახე, тенето; **გარემოსადგმელად**, для обложенія, რიცხ. 16—38.

გარემოდება (ვჰს, ვა), ზ. მ. გარშემოვაკრავ, обложить, обкласть, -ზღუდესა, обвести стѣною, ისაი. 7—2; მატთ. 21—31.

გარემოება, ს. ვითარება, შემთხვეულება; გარეგანობა, обстоятельство; внѣшность; გარემოებითი, ზედ. ვითარებითი, შემთხვევითი, обстоятельный.

გარემოვეცხლვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო ვეცხლით დავჰფერავ, посеребрить, მარგ. 2—198.

გარემოვლა (ვვლი, ვივლი), ზ. უ. გარსშემოვივლი, შემოვუარ; обходить.

გარემოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემოვავლებ ზღუდეს, оградить стѣною,

გარემომდებარე ზედ. გარშემომდებარე, окрестный.

გარემონი, მრ. გარემოსაგან; обстоятельства, причины, ვეფხ. 141; ნ. გარემო.

გარემორთხმა (ვერთხმი), ზ. თვ. გარსშემოვეკვრი, опоясать, обвить, ლოლ. 19.

გარემორტყმა (ვა), ზ. მ. გარსშემოვარტყავ, опоясывать, (ვირტამ), ზ. მ. გარემოვიდგამ, გარემოვიცვამ, окружить, обставить себя, -ძაძასა, одѣть себя въ вретище, იერემ. 4—8; (ვერტყმი, ვერტყი), ზ. თვ. გარს მოვადგები, შემოვეხვევი, окру-

жить, ისაი 15—3; (ვირტყმი, -ვირტყი), ვ. быть окружену, **გარემოსარტყმელი**, ს. სარტყელი опояска, поясъ.

გარემოს ნ. გარემო.

გარემოსადგმელი, ნ. გარემოდგომა, გამოსლ. 38—14.

გარემოსასხმელი, ს. წამოსასხამი ზევიდამ, накидка.

გარემოსხდომა (ვსხდები, ვსხდი). ზ. უ. გარშემოვუჯდები, сѣсть кругомъ чего, ლუკ. 22—55.

გარემოსხმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვასხამ წყალსა, облить, -ბადეს, обнести сѣтью кругомъ; ეზეკ. 32—3, (ვსხამ, ვსხი), ზ. მ. გარშემოვაჯდენ, დავსვამ, сажать вокругъ чего, обсадить, (ვისხამ, ვისხი), ზ. მიჩ. წამოვისხამ, надѣть, накинуть на себя; ისაი. 32—11; 37 — 1, დაბად. 24—66; 38—16; ანგია 1—5.

გარემოქმნა (გარემოვაქმნი, ვაქმენ), ზ. მ. обложить.

გარემოქცევა სზ. ტრიალი, вращеніе; კატ. 95; -ქცევითი, ზედ. обратный; კავშ. 12, 131; -ვით, ზ. ზ. обратно; (ვა) ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, обращать назадъ, возвращать, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвращается, ზოგჯ ვტრიალებ, ვბრუნავ გარემოს რისამე, вращаться около чего, კავშ. 37; 12.

გარემოცვა (ვიცვავ, ვიცევ), ზ. მ. გარშემოვეხვევი, გარმოვადგები, обложить, обступить, ქართლ. 322; ზოგჯ. გარეშევიცავ, обнимать, охватывать, объять.

გარემოშენება (ვა), ზ. მ. გარშემო ჩამოვუგდებ შენობას, обстроить, იერემ. 52—4.

გარემოხვევა (ვეხვევი. ვეხვიე). ზ თვ. обнимать, окружать, გარშემოვერტყმი; (ვახვევ, ვახვიე), ზ. მ. გარშემო დავახვევ, обвить, იეზეკ. 17—7.

გარეობა, ს. შინ არ ყოფნა, გარეთ ყოფნა; გარეგანი შეხედულობა, нахожденіе внѣ дома; внѣшность; დასტ. 88; 145, (ვჰგარეობ, -რევე). ზ. უ. ვჰლაშქრობ, быть въ походѣ; ნ. საგრობა.

გარეს, ზზ. გარემოს, გარშემო, кругомъ, вокругъ, უყურებს იგი თვისს გარეს, оглядывается вокругъ себя, ერისთ. 7, გარეს გარე, внѣ границъ, დარეჯ. 33—2; 1 ქართლ. 226.

გარესკნელი, ზედ. გარეთი, გარეგანი, внѣшній.

გარეტება, -ტიანება (ვა), ზ. მ. ჟამად გონებას დავაკარგვინებ, გავაცბუნებ, ошеломить, одурить; (ვრეტდები), ზ. ვდ. გავცბუნდები, გონებას დავკარგავ დრომდის, ошеломѣть, одурѣть, თვალი გამირეტდება, ე. ი. თვალი ამერევა, ამემღვრევა, помутилось въ глазахъ, ვეფხ. 90; **გარეტებული**, მიმ. ქილ. 180, ошеломленный.

გარეუკუნქცევა (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, обращать назадъ, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвращаться, идти назадъ, ზოგჯ. უკან დავიწევ, отступить. ქართლ. 1, 406.

გარეული, ზედ. ველური, მინდვრისა; სხვისა, дикая; чужая; -ნადირი, дикій звѣрь, -თხილი; лещина, лѣсной орѣхъ; გარეული სადაფა, дермо песье; ერის. ლ. -მიხაკი, гвоздика полевая, ბ. ლ. ერისთ; -პიტნა, дикая мята, -მაყვალი, морошка; -ხარი; дикій волъ; -მამალი, чужой пѣтухъ, გარეული, მიმ. ზმნისაგან გარევა, смѣшанный, გარეული მაყვალი, морошка; **გარეულობა**, ს. дикость.

გარექცევა (ვიქცევი), ზ. ვ. ვგარეგანობ, отсутствовать; (ვექცევი), განვევლტვი, убѣгать.

გარეშე, თან. ხმარებული ნათესავობ. ბრუნვით, გარეთ, გარედამ, გარედგან; გარდა, კიდეგან; внѣ извнѣ; кромѣ; ვინ არს ღმერთი უფლისა გარეშე, кто есть Богъ, кромѣ Бога, დავით. 17—31: გარეშე ამისა, кромѣ этого.

გარეშე, ზედ. მსოფლიო, არ საეკლესიო; არ საზოგადო, კერძოობითი, мірской, посторонній, частный; внѣшній; -კაცი, человѣкъ посторонній, გარეშე წერილი, свѣтская литература, სამ. ვახტ. 239, -მტერი, внѣшній врагъ, -სახე, наружный видъ.

გარეშევლა (ვივლი), ზ. უ. გარმოვივლი, обходить, რიცხ. 34—6.

გარშემო, ზზ. გარემო, გარემოს, около, кругомъ. вокругъ.

გარშემობრუნება (ვა), ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, обращать назадъ, возвращать, (ვბრუნდები, ზ ვდ. უკან დავბრუნდები, возвратиться назадъ. ვეფხ. 90.

გარემოვლა (ვვლი, ვვლე), ზ. უ. გარსმოვივლი, обходить.

გარშემოკვრა (ვჰკრავ), ზ. მ. შევშარტავ, обвязать, обвить, გარშემოკრულ-ვარ, -ვჰკროდი, я окруженъ, ვეფხ. 73.

გარშემოუწერელი, ზედ. აღუწერელი, неописанный, უსამზღვრო, სამზღვარ-დაუდებელი; безграничный.

გარშემოქცევა (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, обращать назадъ, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвратиться, (ვექცევი), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, окружить, ვისრ. 185.

გარეშემოცვა (ვი), ზ. მ. გარემოვიცვავ, обнять, окружить; გარშემომცვიდიან, ე. ი. გარემოცულვარ, я окруженъ, ვეფხ. 349.

გარეშემოძრცვა (ვსძარცვავ, ვსძარცვი), ზ. მ. გარშემოვაძრობ, ободрать, облупить, (ვიძარცვები, ზ. ვდ. გარშემოვიხევი, გარშემოვიძრობი, გავხცვეთ, облупляться, ободраться.

გარეშემოწერა (ვა), ზ. მ. გარშემოვავლებ წრეს, ხაზს, დავსწერ, очерчивать; описывать.

გარეშემცველი, მიმ. ყოვლისა შემცველი, всеобъемлющій, 1 ქართლ. 73; მოხეს. სამ. შეხავალი; **გარეშემცველობა**, ს. ყოვლისა მპყრობელობა; ჰაზრი, ძალა წერილისა, всеобъемлемость; содержаніе (письма); კავშ. 77, 134, 170, 263; მეტაფ. 27.

გარეშესამზღვრელი, ზედ. სამზღვარსა ქვეშე მყოფი, содержимый въ границахъ, ლოღ. 52.

გარეშეუწერელი, ზედ. უსამზღვრო, სამზღვარ დაუდებელი, неописанный, ტიმ. 100.

გარეშეუწერლობა, ს. უსამზღვროება, неисповѣдимость, მარტ. 1, 183.

გარეშეცვა (ვიცავ), ზ. მ. ვიპყრობ, შევიცავ, обнимать, содержать, заключать; დავიცავ, ограждать, 2 მეფეთ. 23 — 14; კავშ. 69, 128, 262; ლოღ. 12.

გარეშექცევა (ვა, ვუ), ზ. მ. უკან დავუბრუნებ, возвращать, отдавать назадъ, ალბ. 93; 33; (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвращаться, идти назадъ, დარეჯ. 2—41, 54; გარდასრულსა გარე ვერ შევიქცევთ, прошлое мы не воззоротимъ, ვისრ. 124; 178; ქილ. 23; (ვექცევი, ვექეც), ზ. თვ. გავრიდებ, избѣгать, ანდრ. 67.

გარეშეწერა (ვჳ), ზ. მ. აღვსწერ, описывать, კავშ. 214; (ვიწერ), ზ. მიჩ. გარეშევიცავ, содержать, заключать, კავშ. 126; 100.

გარეცხა (ვრეცხ), ზ. მ. განვჰბან ჭურჭელთა, სამოსელთა და სხ. мыть, ვისრ. 83; стирать, გამოცხ. 7—14; (ვირეცხები), ზ. ვ. мыться, стираться, **გასარეცხი**, ზედ. требующій стирки, мытья, **გამრეცხელი**, прачка, გარეცხილი, მიმ. мытый, ქილ. 463.

გარეწარი, ზედ. მცონარი, წარმდები, უთაური, нерадивый.

გარეწრობა, ს. უთაურობა, нерадѣніе, небрежность.

გარეწარხდომა, (ვხდი, ვხადე), ზ. მ. განვარიდებ, отклонять, მარგ. 2—33, (ვხდები, ვხდი), ვდ. გავერიდები, уклоняться.

გარეწყდომა (ვსწყდები), ზ. ვდ. მოვშორდები, მაგ. ლაშქარსა, отстать, ვეფხ. 1428.

გარეჴვევა (ვეჴვევი), ზ. თვ. გარშემოვეჴვევი, обвить, окружить, ერისთ. 46; (ვაჴვევ, ვაჴვიე), ზ. მ. обвивать; окружать.

გარვა (ვჰგარავ, -რე), ზ. მ. ვჰფარცხავ, ავოშავ, боронить.

გართავადი, ს. გარეშე თავადი, უცხო თავადი, ანუ უფროსი, посторонній начальникъ, ალბ. 66.

გართვა (ვჳ), ზ. მ. გავრევ; საქმეს მოვაბამ თავზედ, საქმეში გავაბამ; შევაქცევ, вмѣшивать; занимать, упражнять; забавлять, увеселять, тѣшить, потѣшать; -თავსა, забавляться, ვეფხ. 31, განმ. (ვერთვი), ზ. თვ. გავერევი; შევექცევი, смѣшиваться, сливаться; заниматься, упражняться; потѣшаться, забавляться, ქიმი. 103; ანგონ. 41; სიბრძ. 170; -თვა საქმეში, заниматься дѣломъ; -ლაპარაკში, бесѣдовать, проводить время въ разговорѣ; **გართული** მაგ. ფიქრში, занятый мыслью.

გართმევა (ვა, ვი სისხლსა), ზ. მ. გამოვიშვებ სისხლსა, пускать, отворять, кидать кровь.

გართობა (ვა), ზ. მ. შევაქცევ, забавлять.

გართჴმა (ვა), ზ. მ. გავსჭიმავ, растягивать, განირთჴ ჴელნი შენნი, протяни руку твою, მათ. 12—13; მარკ. 3—5; -ლველითა, бичевать, საქმ. 22—25; (ვა), ზ. მ. დავცემ, გავშოტავ, повалить, ანდრ. 6; (ვი), -ჴელს, протягивать руку, მარკ. 3—5; 2 კორ. 10—15; განვირთჴამ ფესვსა, пустить корни, მარგ. 2—162; ივლით. 1—3, გართჴმით წოლა, лежать въ растяжку, (ვერთჴმი), ზ. თვ. შიგ გავსჭდები, გავვარდები, проникать, проходить насквозь, протекать, вонзаться; მელანი გაერთჴმის ქაღალსა, ე. ი. მელანი გავარდება ქაღალდში, бумага протекаетъ, განერთჴა ისარი გულში, стрѣла пронзила ему грудь, განგვერთჴა, расползло въ насъ, მოურავ. 199; **გართჴმული**, მიმ. растянутый, -ჯვარზედა, распятый на крестѣ; 1 ქართლ. 379.

გარი, ზედ. გარეთი, внѣшній.

გარიგება, სზ. რიგის მიცემა, распоряженіе, გარიგების წიგნი, условіе, договоръ; уставная грамота, 2 ქართლ. 8 შენიშნ. (ვა), ზ. მ. რიგს მივსცემ, დავაწესებ, განვაგებ, აღვასრულებ, საქმეს გამოვიტან; распорядить, устроить, установить порядокъ, опредѣлить, назначить; (ვუ), выхлопотать кому что, ზოგჯ. დავაზავებ, помирить, (ვი); -ჯამაგირსა, выхлопотать себѣ жалованье, 2 ქართლ. 552; დასტ. 6; 122; (გავრიგდები, გავურიგდები). ზ. ვდ. გავწესდები, განვიგები; შევურიგდები, დავზავდები, установиться; договориться съ кѣмъ; помириться, რუსუდ. 210; 762; **გარიგებული**, მიმ. установленный; договоренный; помиренный; **გარიგებულობა**, ს. წესი, რიგი, დაწყობილობა, устройство, порядокъ, распоряженіе; რუსუდ. 549; გასარიგებელი, ზედ. подлежащій устроенію.

გარიდება (ვა, ვჳ), ზ. მ. განვარინებ, თავს გადავავლებ, მოვარჩენ, устранять, отстранять, спасать; ზ. უ. მოვერიდები, бѣжать отъ кого, გამრიდე, ე. ი. მომეშორე, удались отъ меня, ანტონ. 6—7; (ვერიდები), ზ. თვ. განვერები, თავს დავაღწევ, მოვრჩები, избавиться, избѣжать, спастись, ალბ. 38; ვისრ. 117, 119; ქილ. 392; სენი გარიდეს, избѣжали болѣзнь, ქილ. 260.

გარიელი, ს. მფრინვ. аулыкъ, утка совка, саулыкъ, ბუნ. ლ; карагатка, турпакъ, ერის. ლ.

გარინდება (ვა), ზ. მ. გავნაბავ, დავაჩუმებ, გავაყუჩებ, заставить притихнуть; (ვრინდდები), ზ. ვდ. გავყუჩდები, დავჩუმდები, затихнуть, **გარინდებული**, მიმ. притихшій.

გარიჟრაჟი, ს. განთიადი, разсвѣтъ.

გარიბი, ზედ. გარეული, ველური, дикій; чужой.

გარინება, გარისხება, ნ. განრინება, განრისხება.

გარიყვა (ვ), ზ. მ. რიყეზედ გავაგდებ, о рѣкахъ: выбрасывать на берегъ.

გარიცხვა (ვუ), ზ. მ. გავუთვლი; зачесть, ხაბ. ლ. (ვჳ), ზ. მ. გავჰყოფ, дѣлить.

გარკვევა (ვა), ზ. მ. გავარჩევ, დავარჩევ; გავიგებ, გამოვიცნობ; разобрать; добиться толку, смысла, **გარკვევით**, გარჩევით, разборчиво, понятно, ქილ. 551; გარკვევა გზისა, найдти дорогу, открыть.

გარმოდგომა, ნ. გარსმოდგომა; გარმოდგომილება, осада, 2 ქართლ. 83.

გარმოვლა (ვვლი, ვიარე), ზ. მ. გარსმოვუვლი, обходить.

გარმორტყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვაჴვევ, окружить, (ვერტყმი), ზ. თვ. გარემოვეჴვევი, обступить.

გარშემოფენა (ვჳ, ვა), ზ. მ. გარშემო დავჰფენ, დავაგებ, обостлать, стлать кругомъ, -ნათელსა, ე. ი. დავჰფენ ნათელსა, разстилать свѣтъ, ვეფხ. 1244.

გარნა, კავშ. მაგრამ, მაინც, однако; თანდ. ჴმარებული ნათესაობითის ბრუნვითა; кромѣ, ზზ. გარეშე, исключая, დაგით. 17—31.

გარონინება (ვა), ზ. მ. გავატარებ, пронести, про-

жить, ისაია 15—3; (ვირტყმი, -ვირტყი), ვ. быть окружену, **გარემოსარტყმელი,** ს. სარტყელი опояска, поясъ.

გარემოს ნ. გარემო.

გარემოსადგმელი, ნ. გარემოდგომა, გამოსვლ. 38—14.

გარემოსასხმელი, ს. წამოსასხამი ზევიდამ, накидка.

გარემოსხდომა (ვსხდები, ვსხდი), ზ. უ. გარშემოვუჯდები, сѣсть кругомъ чего, ლუკ. 22—55.

გარემოსხმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვასხამ წყალსა, облить, -ბადეს, обнести сѣтью кругомъ; ეზეკ. 32—3, (ვსხამ, ვსხი), ზ. მ. გარშემოვაჯდენ, დავსვამ, сажать вокругъ чего, обсадить, (ვისხამ, ვისხი), ზ. მიჩ. წამოვისხამ, надѣть, накинуть на себя; ისაი. 32—11; 37 — 1, დაბად. 24—66; 38—16; ანგია 1—5.

გარემოქმნა (გარემოვაქმნი, ვაქმენ), ზ. მ. обложить.

გარემოქცევა სზ. ტრიალი, вращеніе; კაც. 95; -ქცევითი, ზედ. обратный; კავშ. 12, 131; -ვით, ზ. ზ. обратно; (ვა) ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, обращать назадъ, возвращать, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвращается, ზოგჯ ვტრიალებ, ვბრუნავ გარემოს რისამე, вращаться около чего, კავშ. 37; 12.

გარემოცვა (ვიცვავ, ვიცევ), ზ. მ. გარშემოვეხვევი, გარმოვადგები, обложить, обступить, ქართლ. 322; ზოგჯ. გარეშევიცავ, обнимать, охватывать, объять.

გარემოშენება (ვა), ზ. მ. გარშემო ჩამოვუგდებ შენობას, обстроить, იერემ. 52—4.

გარემოხვევა (ვეხვევი, ვეხვიე), ზ თვ. обнимать, окружать, გარშემოვერტყმი; (ვახვევ, ვახვიე), ზ. მ. გარშემო დავახვევ, обвить, იეზეკ. 17—7.

გარეობა, ს. შინ არ ყოფნა, გარეთ ყოფნა; გარეგანი შეხედულობა, нахожденіе внѣ дома; внѣшность; დასც. 88; 145, (ვჴგარეობ, -რევე), ზ. უ. ვჴლაშქრობ, быть въ походѣ; ნ. საგრობა.

გარეს, ზზ. გარემოს, გარშემო, кругомъ, вокругъ, უყურებს იგი თვისს გარეს, оглядывается вокругъ себя, ერისთ. 7, გარეს გარე, внѣ границъ, დარეჯ. 33—2; 1 ქართლ. 226.

გარესკნელი, ზედ. გარეთი, გარეგანი, внѣшній.

გარეტება, -ტიანება (ვა), ზ. მ. ჟამად გონებას დავაკარგვინებ, გავაცბუნებ, ошеломить, одурить; (ვრეტდები), ზ. ვდ. გავცბუნდები, გონებას დავკარგავ დრომდის, ошеломѣть, одурѣть, თვალი გამირეტდება, ე. ი. თვალი ამერევა, ამემღვრევა, помутилось въ глазахъ, ვეფხ. 90; **გარეტებული,** მიმ. ქილ. 180, ошеломленный.

გარეუკუნქცევა (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, обращать назадъ, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвращаться, идти назадъ, ზოგჯ. უკან დავიწევ, отступить. ქართლ. 1, 406.

გარეული, ზედ. ველური, მინდვრისა: სხვისა, дикая; чужая; -ნადირი, дикій звѣрь, -თხილი; лещина, лѣсной орѣхъ; გარეული სადაფა, дермо песье; ერის. ლ. -მიხაკი, гвоздика полевая, ბ. ლ. ერისთ; -პიტნა, дикая мята, -მაყვალი, морошка; -ხარი; дикій волъ; -მამალი, чужой пѣтухъ, გარეული, მიმ. ზმნისაგან გარევა, смѣшанный, გარეული მაყვალი, морошка; **გარეულობა,** ს. дикость.

გარექცევა (ვიქცევი), ზ. ვ. ვგარეგანობ, отсутствовать; (ვექცევი), განვევლტვი, убѣгать.

გარეშე, თან. ხმარებული ნათესაობ. ბრუნვით, გარეთ, გარედამ, გარედგან; გარდა, კიდეგან; внѣ, извнѣ; кромѣ; ვინ არს ღმერთი უფლისა გარეშე, кто есть Богъ, кромѣ Бога, დავით. 17—31: გარეშე ამისა, кромѣ этого.

გარეშე, ზედ. მსოფლიო, არ საეკლესიო; არ საზოგადო, კერძოობითი, мірской, посторонній, частный; внѣшній; -კაცი, человѣкъ посторонній, გარეშე წერილი, свѣтская литература, ხმ. ვახტ. 239, -მტერი, внѣшній врагъ, -სახე, наружный видъ.

გარეშევლა (ვივლი), ზ. უ. გარმოვივლი, обходить, რიცხ. 34—6.

გარშემო, ზზ. გარემო, გარემოს, около, кругомъ. вокругъ.

გარშემობრუნება (ვა), ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, обращать назадъ, возвращать, (ვბრუნდები, ზ ვდ. უკან დავბრუნდები, возвратиться назадъ ვეფხ. 90.

გარემოვლა (ვვლი, ვვლე), ზ. უ. გარსმოვივლი, обходить.

გარშემოკვრა (ვჰკრავ), ზ. მ. შევშარტავ, обвязать, обвить, გარშემოკრულ-ვარ, -ვჰკროდი, я окруженъ, ვეფხ. 73.

გარშემოუწერელი, ზედ. აღუწერელი, неописанный, უსამზღვრო, სამზღვარ-დაუდებელი; безграничный.

გარშემოქცევა (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, обращать назадъ, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвратиться, (ვექცევი), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, окружить, ვისრ. 185.

გარეშემოცვა (ვი), ზ. მ. გარემოვიცვავ, обнять, окружить; გარშემომცვიდიან, ე. ი. გარემოცულვარ, я окруженъ, ვეფხ. 349.

გარეშემოძრცვა (ვსძარცვავ, ვსძარცვი), ზ. მ. გარშემოვაძრობ, ободрать, облупить, (ვიძარცვები, ზ. ვდ. გარშემოვიხევი, გარშემოვიძრობი, გავხცვეთ, облупляться, ободраться.

გარეშემოწერა (ვა), ზ. მ. გარშემოვავლებ წრეს, ხაზს, დავსწერ, очерчивать; описывать.

გარეშემცველი, მიმ. ყოვლისა შემცველი. всеобъемлющій, 1 ქართლ. 73; მოსეს. ხამ. შესავალი; **გარეშემცველობა,** ს. ყოვლისა მპყრობელობა; ჭაზრი, ძალა წერილისა, всеобъемлемость; содержаніе (письма); კავშ. 77, 134, 170, 263; მეტაფ. 27.

გარეშესამზღვრელი, ზედ. საზღვარსა ქვეშე მყოფი, содержимый въ границахъ, ლოღ. 52.

გარეშეუწერელი, ზედ. უსამზღვრო, სამზღვარ დაუდებელი, неописанный, ტიმ. 100.

გარეშეუწერლობა, ს. უსამზღვროება, неисповѣдимость, მარტ. 1, 183.

გარეშევა (ვიცავ), ზ. მ. ვიპყრობ, შევიცავ, обнимать, содержать, заключать; დავიცავ, ограждать, 2 მეფეთ. 23 — 14; კავშ. 69, 128, 262; ლოღ. 12.

გარეშექცევა (ვა, ვუ), ზ. მ. უკან დავუბრუნებ, возвращать, отдавать назадъ, ალ. 93; 33; (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвращаться, идти назадъ, დარეჯ. 2—41, 54; გარდასრულსა გარე ვერ შევიქცევთ, прошлое мы не возворотимъ, ვისრ. 124; 178; ქილ. 23; (ვექცევი, ვექეც), ზ. თვ. გავრიდებ, избѣгать, ანდრ. 67.

გარეშეწერა (ვჰ), ზ. მ. აღვსწერ, описывать, კავშ. 214; (ვიწერ), ზ. მიჩ. გარეშევიცავ, содержать, заключать, კავშ. 126; 100.

გარეცხა (ვრეცხ), ზ. მ. განვჰბან ჭურჭელთა, სამოსელთა და სხ. мыть, ვისრ. 83; стирать, გამოცხ. 7—14; (ვირეცხები), ზ. ვ. мыться, стираться, **გასარეცხი**, ზედ. требующій стирки, мытья, **გამრეცხელი**, прачка, გარეცხილი, მიმ. мытый, ქილ. 463.

გარეწარი, ზედ. მცონარი, წარმდები, უთაური, нерадивый.

გარეწრობა, ს. უთაურობა, нерадѣніе, небрежность.

გარეწარხდომა, (ვხდი, ვხადე), ზ. მ. განვარიდებ, отклонять, მარგ. 2—33, (ვხდები, ვხდი), ვდ. გავერიდები, уклоняться.

გარეწყდომა (ვსწყდები), ზ. ვდ. მოვშორდები, მაგ. ლაშქარსა, отстать, ვეფხ. 1428.

გარეხვევა (ვეხვევი), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, обвить, окружить, ერისთ. 46; (ვახვევ, ვახვიე), ზ. მ. обвивать; окружать.

გარვა (ვჰგარავ, -რე), ზ. მ. ვჰფარცხავ, ავოშავ, боронить.

გართავადი, ს. გარეშე თავადი, უცხო თავადი, ანუ უფროსი, посторонній начальникъ, ალ. 66.

გართვა (ვჰ), ზ. მ. გავრევ; საქმეს მოვაბამ თავზედ, საქმეში გავაბამ; შევაქცევ, вмѣшивать; занимать, упражнять; забавлять, увеселять, тѣшить, потѣшать; -თავსა, забавляться, ვეფხ. 31, განმ. (ვერთვი), ზ. თვ. გავირევი; შევექცევი, смѣшиваться, сливаться; заниматься, упражняться; потѣшаться, забавляться, ქიმია. 103; ანცონ. 41; სიბრძ. 170; -თვა საქმეში, заниматься дѣломъ; -ლაპარაკში, бесѣдовать, проводить время въ разговорѣ; **გართული** მაგ. ფიქრში, занятый мыслью.

გართმევა (ვა, ვი სისხლსა), ზ. მ. გამოვიშვებ სისხლსა, пускать, отворять, кидать кровь.

გართობა (ვა), ზ. მ. შევაქცევ, забавлять.

გართხმა (ვა), ზ. მ. გავსჭიმავ, растягивать, განირთხ ხელნი შენნი, протяни руку твою, მაცთ. 12—13; მარკ. 3—5; -ლვედითა, бичевать, საქმ. 22—25; (ვა), ზ. მ. დავცემ, გავშოცავ, повалить, ანდრ. 6; (ვი), -ხელს, протягивать руку, მარკ. 3—5; 2 კორ. 10—15; განვირთხამ ფესვსა, пустить корни, მარც. 2—162; ივლით. 1—3, გართხმით წოლა, лежать въ растяжку, (ვერთხმი), ზ. თვ. შიგ გავსჯდები, გავვარდები, проникать, проходить насквозь, протекать, вонзаться; მელანი გაერთხმის ქაღალსა, ე. ი. მელანი გავარდება ქაღალდში, бумага протекаетъ, განერთხა ისარი გულში, стрѣла пронзила ему грудь, განგვერთხა, расползло въ насъ, მოურავ. 199; **გართხმული**, მიმ. растянутый, -ჯვარზედა, распятый на крестѣ; 1 ქართლ. 379.

გარი, ზედ. გარეთი, внѣшній.

გარიგება, სზ. რიგის მიცემა, распоряженіе, გარიგების წიგნი, условіе, договоръ; уставная грамота, 2 ქართლ. 8 შენიშნ. (ვა), ზ. მ. რიგს მივსცემ, დავაწესებ, განვაგებ, აღვასრულებ, საქმეს გამოვიცან; распорядить, устроить, установить порядокъ, опредѣлить, назначить; (ვუ), выхлопотать кому что, ზოგჯ. დავაზავებ, помирить, (ვი): -ჯამაგირსა, выхлопотать себѣ жалованье, 2 ქართლ. 552; დასც. 6; 122; (გავრიგდები, გავურიგდები). ზ. ვდ. გავწესდები, განვიგები; შევურიგდები, დავზავდები, установиться; договориться съ кѣмъ; помириться, რუსუდ. 210; 762; **გარიგებული**, მიმ. установленный; договоренный; помиренный; **გარიგებულობა**, ს. წესი, რიგი, დაწყობილობა, устройство, порядокъ, распоряженіе; რუსუდ. 549; გასარიგებელი, ზედ. подлежащій устроенію.

გარიდება (ვა, ვჰ), ზ. მ. განვარინებ, თავს გადავავლებ, მოვარჩენ, устранять, отстранять, спасать; ზ. უ. მოვერიდები, бѣжать отъ кого, გამრიდე, ე. ი. მომეშორე, удались отъ меня, ანცონ. 6—7; (ვერიდები), ზ. თვ. განვერები, თავს დავახწევ, მოვრჩები, избавиться, избѣжать, спастись, ალ. 38; ვისრ. 117, 119; ქილ. 392; ხენი გარიდეს, избѣжали болѣзнь, ქილ. 260.

გარიელი, ს. მფრინვ. аулыкъ, утка совка, саулпкъ, ბუნ. ლ; карагатка, турпакъ, ერის. ლ.

გარინდება (ვა), ზ. მ. გავჩაბავ, დავაჩუმებ, გავაყუჩებ, заставить притихнуть; (ვრინდები), ზ. ვდ. გავყუჩდები, დავჩუმდები, затихнуть, **გარინდებული**, მიმ. притихшій.

გარიყრაყი, ს. განთიადი, разсвѣтъ.

გარისი, ზედ. გარეული, ველური, дикій; чужой.

გარინება, გარისხება, ნ. განრინება, განრისხება.

გარიყვა (ვ), ზ. მ. რიყეზედ გავაგდებ, о рѣкахъ: выбрасывать на берегъ.

გარიცხვა (ვუ), ზ. მ. გავუთვლი; зачесть, ხაბ. ლ. (ვჰ), ზ. მ. გავჰყოფ, дѣлить.

გარკვევა (ვა), ზ. მ. გავარჩევ, დავარჩევ; გავიგებ, გამოვიცნობ; разобрать; добиться толку, смысла, **გარკვევით**, გარჩევით, разборчиво, понятно, ქილ. 551; გარკვევა გზისა, найдти дорогу, открыть.

გარმოდგომა, ნ. გარსმოდგომა; გარმოდგომილება, осада, 2 ქართლ. 83.

გარმოვლა (ვვლი, ვივლი), ზ. მ. გარსმოვუვლი, обходить.

გარმორტყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვახვევ, окружить, (ვერტყმი), ზ. თვ. გარემოვეხვევი, обступить.

გარშემოფენა (ვჰ, ვა), ზ. მ. გარშემო დავჰფენ, დავაგებ, обостлать, стлать кругомъ, -ნათელსა, ე. ი. დავჰფენ ნათელსა, разстилать свѣтъ, ვეფხ. 1244.

გარნა, კავშ. მაგრამ, მაინც, однако; თანდ. ხმარებული ნათესაობითის ბრუნვითა; кромѣ, ზზ. გარეშე, исключая, დავით. 17—31.

გარონინება (ვა), ზ. მ. გავაცარებ, пронести, про-

вести, რუსულ. 363; -ხაზსა, провести черту, ქმნ. წ. 32; -დროს, проводить время, ერისთ. 2—53.

გართქვა (ვქ), ზ. მ. დავხარჯავ, тратить, ქილ. 93.

გარს, ზზ. გარემოს, გარშემო, вокругъ, кругомъ.

გარსაკრი, -კრავი, ს. ცხენის სარტყელი, სამკერდული, подпруга, საბ. ლ.

გარსდგომა (ვსდგევარ, ვსდგომოდი), ზ. ვ. გარემოვიცვავ ლაშქრითა, осаждать.

გარსი, ს. აფსკა, თხელი კანი, ვითარც კვერცხის ნაჭუჭსა და ცილას შუა, ან ხახვისა, ნიორისა და სხ. перепонка, плева, болона.

გარსვლა (ვალ), ზ. უ. გარშემოვიარებ, ходить вокругъ.

გარსმოდგმა (ვსდგამ, ვსდგი), ზ. მ. გარშემო დავსდგამ, обстановить, (ვადგები, ვუდგები), ზ. ვდ. გარემოვიცვავ ლაშქრითა, обступить, обложить, осадить.

გარსხვევა (ვახვევ), ზ. მ. გარშემო დავახვევ, обвивать, (ვეხვევი). ზ. თვ. გარს შემოვეხვევი, окружить.

გარტყმა (ვა), ზ. მ. დავარტყამ, გავკრავ ჯოხს, пріударить.

გარული, ზედ. გარეული, გარეგანი, внѣшній, наружный; ქილ. 428.

გარუჯვა (ვქ), ზ. მ. გავტუსავ, опалить; გამ. ვეფხ. 1339.

გარუსება (ვა), ზ, მ. რუსად გავხდი, обрусить, (ვრუსდები), ზ. ვდ. რუსი გავხდები, обрусѣть.

გარღვევა (ვა), ზ. მ. ნაკერს მაფითა დავშლი და დავსჭრი; მცირედ გამოვაქცევ შენობას; распороть; выломать; (ვირღვევი), ზ. ვ. ნაკერთა თვის: დავიშლები, пороться; **გარღვეული**, распоротый.

გარყვნა, სზ. развращеніе, баловство; -წერილისა, исказить текстъ; (ვრყვნი, ვჰრყვენ), ზ. მ. წავხდენ, განვხრწნი, გავაქსუვებ, портить, растлить, развратить; (ვირყვნები, ვირყვენ), ზ. ვ. წავხდები, განვიხრწნები; портиться, развращаться, избаловаться, ისაია 1—27; ვისრ. 7; 46; დავით. 52—2; **გარყვნილი**, развращенный, избалованный, 2 ქართლ. 54; გარყუნილობა, безпутство.

გარშამო, გარშემო, ნ. გარეშემო.

გარშემობრუნება (ვჰბრუნდები), ზ. ვდ. возратиться.

გარშემოვლება (ვა), ზ. მ. გარსშემოვატარებ; გარსშემოვსდებ; გარშემოვაკერებ; обвести, обнести; обшить, (ვევლები), ზ. თვ. გარშემოვევლები; თავს ვანაცვალებ; обступить, окружить; жертвовать собою; **გარსშემოვლებული**, обнесенный; обшитый.

გარშემოვლენა (ვა), ზ. მ. обводить.

გარშემოთხრა (ვსთხრი, ვსთხარე), ზ. მ. окапывать.

გარშემოკერება (ვა), ზ. მ. обшить.

გარშემორბენა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავარბენ, заставить обѣжать кругомъ, (ვი), ზ. უ. გარშემო მოვირბენ, обѣжать.

გარშემოტარება (ვა), ზ. მ. გარშემოვატარებ, водить кругомъ.

გარშემორტყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვახვევ, обвязать; окружить, (ვერტყმი, ვერტყი), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, обступить.

გარშემოყრა (ვჰყრი, ვჰყარე), გარშემო მოვჰყრი. разбрасывать кругомъ, (ვა), ზ. მ. გარშემო დავყრი, გარემოვსდებ, обсыпать, (ვეყრები ვეყარე), ზ. თვ. წინ დავუხვდები, повстрѣчаться.

გარშემოცვა (ვს), ზ. მ. გარშემოვეხვევი, обложить, обступить.

გარშემოძრობა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავაძრობ კანსა, облупить, содрать шкуру; (ვჰსძვრები), облупиться.

გარშემოწვა (ვს), ზ. მ. გარშემოდავსწვავ, обжечь. (ვიწვები), ზ. ვ. გარშემო დავიწვები, обгорѣть.

გარშემოწყობა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავაწყობ, обложитъ.

გარშემოჭრა (ვსჭრი, ვსჭერ), ზ. მ. გარშემო შევსჭრი, обрѣзывать.

გარშემოხვევა (ვა), ზ. მ. გარს მოვახვევ, обвивать; окружать; (ვეხვევი), ზ. ვ. გარს მოვეხვევი, окружить, обступить, ვეფხ. 1221.

გარშევცვა (ვი), ზ. მ. содержать; გარშევიცვი სასოებითა, я огражденъ вѣрою, თეაგრ. პოლ. 4.

გარცხა, ნ. გარეცხა, გამოსლ. 19—11; ქილ. 17, 29; **გარცხილი**, ნ. გარეცხილი; მოსეს ხამ. 8; მარტ. 6—2.

გარჩევა, სზ. разборъ, ქილ. 48; -სადაოთა საქმეთა, разборъ тяжебныхъ дѣлъ, გარჩევით, разборчиво, (ვა), ზ. მ. გავარკვევ. გავაშორებ ერთი მეორისაგან; დავარჩევ; დავსჩხრეკ, გავშინჯავ; различать, разбирать; перебирать; отличать; разсматривать, изслѣдовать, რუსულ. 277; მატთ. 25—32; -მწვანვილსა, перебирать овощи, (ვირჩევი, -ჩივ), ზ. ვ. разбираться; отличаться; კარგი ავისაგან ადვილად განირჩევა, хорошее легко отличается отъ дурнаго, რუსულ. 385; **გარჩეული**, მიმ. разобранный, **განმრჩეველი**, ს. разбиратель, **გარჩევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить разобрать.

გარჩვნილი, ზედ. გრეხილი, დაგრეხილი, витый, გამოსლ. 28—14.

გარჭმული, ზედ. -ლახვარი, вонзенный мечъ, იობ. 41—18.

გარჭობა (ვა, ვუ), ზ. მ. დავარჭობ, დავასვამ, შევურჭობ, втыкать, вонзать, ხანჯალი წელში გაირჭო, онъ воткнулъ кинжалъ въ поясъ; ჟარამ. 379; (ვირჭობი), ზ ვ. вонзаться; втыкаться.

გარწყილიანება (ვა), ზ. მ. რწყილით ავამსებ, наблошнить.

გარჯა, სხ. თავ-დადებით შრომა: თავის ტკენა, შეწუხება, трудъ. заслуга; безпокойство; (ვრჯი, ვსარჯე), ზ. მ. თავდადებით ვაშრომებ; თავს ვატკენ, ვაწუხებ, трудить; налагать трудъ, работу; утруждать, безпокоить, (ვირჯები), ზ. ვ. თავდადებით ვმუშავობ; შევსწუხდები, თავს ვიტკენ, трудиться; безпокоиться, ნუ გაირჯებით, не безпокойтесь, მეშინიან რომ **გაგსარჯოთ**, я боюсь безпокоить васъ, **გარჯილი**, მიმ. ნამსახური, потрудившійся, заслуженый, გარჯილი გრძელსა გზასა, утомленный длинною дорогою, რუსულ. 885; ძნელის საცანჯველით გასჯილი, замученный трудною пыткою, რუსულ. 974; 979; გარჯილ-

ვარ, გავირჯოდი, потрудиться, поутомиться, რუსთ. 664, 781; ალბ. 126; საბ. ვახტ. 49, 159; გორგ. 5; 2 ქართლ. 320; ანც. 3—24; რას გაურჯიხარ, что васъ обезпокоило, დავრ. 23; მირ. 34,
გარჯილობა ს. ნამსახურობა, трудъ, заслуга; საბ. სომხ. 151; მოურავ. 376.

გარხმალება (ვურხმალდები), ზ. ვდ. ხმალ და ხმალ ვებრძვით, биться на сабляхъ, რუსთ. 428.

გასაადვილებელი, ზედ. облегчительный; -ბლად, для облегченія.

გასაბედავი, გასაბედი, ზედ. შესამართი, საკადრი, требующій смѣлость, рѣшительность, მოურ. 121; რუსთ. 620; ჩემგან ძნელად გასაბედავი, требовавшій отъ меня отважной рѣшительности, ალექ. 225.

გასაბნეველი, ზედ. გადასაყრელი, бросальный, -ლად. на растрату, ქილ. 598.

გასაბუცები, -ცებელი, ზედ. გასაკვირვებელი, გასაოცებელი, удивительный, ქილ. 279.

გასაგანიერებელი, ზედ. განსავრცელებელი, расширительный, ქილ. 85.

გასაგებელი, გასაგები, ს. სამნეო, предметъ управленія; управленіе; სახელმწიფო განსაგებელი, государственное управленіе, ამბის გასაგებლად, ე. ი. ამბის შესატყობლად; для провѣданія, ნ. გაგება.

გასაგზავნელი, ზედ. გასახტუმრებელი, служащій для отправленія, -ლად, ზზ. для отправки.

გასაგისი, ს. სახსენებელი, память, воспоминаніе, ანც. 3—6.

გასაგმირალი, გასაგმირი, გასაგმირო, ზედ. გასაწონი, пронзающій, пронзительный, ვეფხ. 23; 123; 1286. [цѣль.

გასაგნება (ვს), ზ. მ. საგანში ვესვრი, стрѣлять въ

გასაგონი, -ნარი, ზედ. მისახდომი, საგულისხმებელი, понятный.

გასადები, ზედ. გასაყარი, прокладной, ნ. გასაყარი.

გასადებლად ხიდისა, ზედ. для наведенія моста, ვეფხ. 798.

გასადევარი, რაცა ხდევს, ეკუთნვის, მაგალ: მიწა, წყალი და მისი გასადევარი, земля, вода и другія принадлежности, გუჯ. 28.

გასადიდებელი, ზედ. აღსამაღლებელი, достохвальный, ვისრ. 42.

გასადინარი, გასადინელი, ზედ. მომდინარი, проточный, ივდ. 7—6, ვისრ. 78, გასადინარი და შესადინარი მდინარისა, теченіе и устье рѣки; ქილ. 145.

გასადნობი, ზედ. დასადნობი მეტალი, отливальный, ქიმ. 212.

გასანდობი, ზედ. აღსარების სათქმელი, исповѣдальный, исповѣдный. წასვლა გასანდობლად, идти на исповѣдь.

გასავალი, ს. გასასვლელი კარი, выходъ, выходныя двери; задній проходъ, ნ. წელი; შესავალი და გასავალი კარი, входныя и выходныя двери, მრთვ. 13, -წყალი, проточная вода, სიბრძ. 73; ვისრ. 52; 2 ქართლ. 272.

გასავლელი, ზედ. წარსავალი გზა, проходный, проходимый, -წყალი, бродъ, დაბად. 32—22.

გასავარდი, ზედ. გასაგდები, დასატევებელი, оставляемый, ქილ. 28.

გასავრცელებელი, ზედ. განსადიდებელი, служащій къ распространенію.

გასაზრდელი, ზედ. აღსაზრდელი, воспитательный, რუსთ. 438.

გასაზეთებლად, ზზ. ზეთის გამოსახდელად, для обращенія въ масло, ქიმ. 115.

გასაზვიანი თავისა, თავ-მოსაწონი, дѣлающій честь, მოურ. 177.

გასათავებელი, ზედ. აღსასრულებელი; исполнительный, ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წყალობის წიგნი, გუჯ. 32: вѣчно неизмѣнная милостивая грамота, -ამბავი, печальная вѣсть, რუსთ. 991.

გასათავი, გასათავებელი, ზედ. შემაწუხებელი, გამათავებელი, наводящій грусть, уныніе, მოურავ. 288.

გასათბობი, ზედ. разогрѣвательный.

გასათლელი, ზედ. ქვა სათლელი, подлежащій граненію, ვეფხ. 5, გან. თ.

გასათრეველი, ზედ. თრევით საცარებელი; სათრეველი, გასალანძღავი; поносительный.

გასათრევლად, ზზ. გასალანძღავად, для выруганія, ვეფხ. 1095.

გასათხოვარი ქალი, ს. ქალი მოსწრებული საქმროდ, невѣста.

გასაკეთებელი, ზედ. подлежащій къ дѣланію.

გასაკვირველი, -ვი, -ვებელი, ზედ. გასაოცარი, удивительный, დარეჯ. 34.

გასაკმარი, ზედ. საკმაო, достаточный, მოურავ. 99.

გასაკითხავი, -ხარი, ზედ. სამართლის ქვეშე მყოფი, подсудимый, ან სასამართლო, судъ.

გასაკრეჭი, ზედ. მღვდელი განსაკანონებელი, подлежащій къ разстриженію, ყარამ. 256.

გასაკრთომელი, ზედ. გასაოცებელი, удивительный; страшный, дивный, ქილ. 604; იერემ. 18-13; 1 ქართლ. 270; რუსთ. 983.

გასაკრძალავი, ზედ. გასაფრთხილებელი, предостерегательный.

გასაკუთრება, ნ. განსაკუთრება.

გასალამება, გასალმება (ვესალამები), ზ. მ. სალამს-ვეტყვი, გამოვესალმები, проститься, ვეფხ. 937; 1584.

გასალახავი, ზედ. საცემი, подлежащій побіенію, потоптанію, -ვად მტერთა, на побіеніе враговъ, რუსთ. 259.

გასალება (ვა), ზ. მ. გავამაგრებ ქვასავით, окаменять, (ვსალდები), ზ. ვდ. გავსიპდები, გავქვავდები, გავმყარდები, გავმაგრდები, окаменѣть, затвердѣть, ვეფხ. 135.

გასალეწავი, ზედ. სალეწავად დანიშნული, молотильный.

გასამაგრებელი, გასამწარებელი, ნ. განსამაგრებელი, განსამწარებელი.

გასამართავი, ზედ. გამართვის მოქენე, требующій поправки.

გასამართლება, სზ. სამართალი, судъ, ვეფხ. 233; -ლებად, въ оправданіе, (ვა), ზ. მ. გავაბჭობ, სამართალს გავუჩენ, судить кого, производить

გარდასაფარებელი, ს. გარდასახურავი, покрывало.

გარდასაქცევი გზა, ს. дорога по которой можно свернуть въ сторону, რუსუდ. 659.

გარდასაყარი, ზედ. გარდასაგდები, თავზედ დასაყრელი ფლური, მარგალიტ, разсыпной, რუსუდ. 183, 792.

გარდასაყრელი, ზედ. გარდასაგდები, подлежащій къ выкидыванію, რუსუდ. 885; -სევდისა, ე. ი. სევდის მოსაქრვებელი, для облегченія недуга.

გარდასაცმელი, -ცვამი, ზედ. ზევიდამ წამოსასხამ, накидка, ბუნ. კ. 241; -ღილისა, კილო ღილისა, петля.

გარდასაწყვეტი, ზედ გარდასაჭრელი, подлежащій рѣшенію.

გარდასახადი, -ხდევი, ჩახრ. 46, **-ხდელი**, ზედ. ქვემდებარე გარდახდისა, მაგალ. ვალი, ბეგარა; გამოსაღები; საზღაური, საური; დასჯა, პატიჟი, подлежащій уплатѣ, напр. долгъ, подать; налогъ; штрафъ; взысканіе, наказаніе; -ხადი თავზედ, приключеніе, მროვ. 58; დავრიშ. 175; სამ. ვ. 3; 9; 227, ალბ. 119; ვეფხ. 766; ქილ. 243, 660.

გარდასახედი, -დავი, ს. მაღლობი ადგილი, საიდამაც დაინახება გარშემო მდებარენი ალაგნი; დასტურლ. 47; ალექს. 165; ანდრ. 89; -მტკვირისა, возвышенное мѣсто откуда можно обозрѣть видъ или теченіе рѣки; კაი გადასახედია ფანჯრიდამ, хорошій видъ изъ окна.

გარდასახვეწი, -წელი, თავის შესაფარებელი ადგილი, მისალტოლველი, убѣжище, რუსუდ. 166, 1037.

გარდასახლება (ვა), ზ. მ. სხვაგან დავასახლებ, переселять, (ვსახლდები), ზ. ვ. ავიყრები, ადგილს გამოვიცვლი, переселяться.

გარდასახურავი, ს. გარდასაფარებელი, покрывало.

გარდასევა (ვუ), ზ. მ. მოვუსევ, მოვუტევებ, დავსცემ ლაშქარს, напускать, натравлять, пускать для нападенія; (ვესევი), ზ. თვ. მოვეტევები, დავეცემი, нападать, напуститься на кого, ринуться, 2 ქართ. 346.

გარდასვლა (ვალ), ნ. გარდავლა.

გარდასვმა, -სუმა, -სმა (ვსვამ, ვსვი), ზ. მ. გარდავაჯდენ, გარდავსხამ, пересадить.

გარდასუმა (ვუსვამ-, ვი), ზ. მიჩ. წავუსვამ, погладить, -ხელსა, повести, погладить рукою, რუსუდ. 715.

გარდასკვნა (ვჰსკუნი), ზ. მ. перевязать, ჩახრ. 92.

გარდასროლა (ვისვრი, ვისროლე), ზ. მ. სროლით გარდავაგდებ, перебросить; -ბადისა, закинуть сѣть; **-ლილი, გარდანასროლი**, მიმ. переброшенный.

გარდასრული, მიმ. ნ. გარდავლა, прошедшій, миновавшій, -ვსრულვარ, я пережилъ, დაბად. 18—9; -სიკეთით, რუსუდ. 833; отличный добротою, -საქმით, отличный дѣлами, რუსუდ. 145.

გარდასწორება (ვა), ზ. მ. ხელ-ახლად გავასწორებ, переправить.

გარდასწრება, -რობა, გარდასწვრება, სწვრობა (ვა, ვუ), ზ. მ. предупредить, предварить, поспѣть или быть гдѣ заранѣе; 2 ქართლ. 65, 315.

გადასწვრივ, ზზ. გასწვრივ, паралельно, დასტურლ. 45.

გარდასხდომა (ვსხდებით), ზ. ვღ. გარდავსჯდებით, пересаживаться, რუსუდ. 630.

გარდასხვავება (ვა), ზ. მ. გარდავიქმ, გარდავასხვაფერებ, переиначить, измѣнить, **გარდასხვაფერება** (ვა), ნ. გარდასხვავება.

გარდასხმა (ვასხამ, ვასხი), ზ. მ. ერთის ჭურჭლიდამ მეორეში ჩავასხამ; გადავღვრი, გარდავაქცევ; ხელ-ახლად ჩამოვასხამ მეტალლს; перелить; вылить; вновь отлить; ზოგჯ. დავასხამ, обливать, დაბად. 35—14; ქილილ 457; თავზედ გარდავესხმი, проливаться надъ головою кого; (ვსხამ), ზ. უ. გარდავაჯდენ მრავალთა, გარდავსვამ, пересаживать.

გარდატანა (ვა), ზ. მ. თან წავაღებინებ, გავატან, заставить унести съ собою что, (ვი), ზ. მ. წავიღებ, გარდავიღებ, переносить, 2 ქართლ. 398; თან გარდავატან, тратить, расходовать, ბუნ. კ. 194.

გარდატარება (ვა), ზ. მ. გავავლინებ, გავარონინებ; ხელზედ ვიხვევ; უბრალოდ ჩავატარებ; проводить, вести черезъ; искусно обойти вопросъ, свернуть на другое, увернуться.

გარდატევება (ვუ), ზ. მ. ჩამოვუშვებ, გარდავუშვებ, спускать, опускать; მარტ. 2—35; საქმ. 27—17; -თმასა, отпустить волосы, нестричь, 1 კორ. 11—14; -წყალსა, ტიმოთ. 182; пропустить воду, ალექს. 21; 105.

გარდატეხა (ვჰ), ზ. მ. გარდავამტვრევ, переломать, ერისთ. 199; -სხივისა, переломленіе лучей, ფიზიკ. 65.

გარდატვირთვა (ვს), ზ. მ. ტვირთს გარდავიღებ, снять бремя.

გადატვიფრვა (ვჰ), ზ. მ. დავბეჭდ, запечатать.

გარდატოპვა (ვჰ), ზ. მ. ივერია № 33, протопать.

გარდატრიალება (ვა), ზ. მ. გადავაბრუნებ, перевертывать, переворачивать, (გავტრიალდები), ზ. ვღ. დავბრუნდები, переворачиваться, ყარამ. 91; 348, (ვა თვალებს), оглядѣть кругомъ, ანტ. 68.

გარდატყავება (ვა), ზ. მ. сдирать кожу, ივერია № 1 стр. 32.

გადატყდომა (ვტყდები), ზ. ვღ. შუაზედ გავსტყდები, переломиться.

გადატყორცნა (ვტყორცნი), გავისვრი, გარდავაგდებ, перебросить.

გარდაუსვლელობა, ს. გარდუვალობა, ненарушимость, კავშ. 181.

გარდაუწვდენელი, ზედ. თვალ-, необозримый.

გარდაუხდელი, ნ. გარდუხდელი; გარდაუხდელობა, ნ. გარდუხდელობა.

გარდაფანტვა (ვჰ), ზ. მ. გარდავაბნევ. перебросать, раскидать, (ვიფანტები), ზ. ვ. გარდავიბნევი, разбрасываться; раскинуться.

გარდაფარება (ვა), ზ. მ. დავაფარებ, გარდავხურავ, покрывать, (ვეფარები), ზ. თვ. покрываться, ქიმ. 190.

გარდაფენა (ვჰ, ვა), ზ. მ. დავჰფენ, დავეგებ, გადავხურავ, растилать, покрывать, ქილ. 137; 2 ქართლ. 529; გარდავჰფენ ბადეს თოკზედ, развѣсить сѣть

на веревкѣ; მთვარესა შუქთა მისთაგან უკუნი გარდაჰფენოდა; ე. ი. მთვარესა იმისის შუქისაგან სიბნელე დახლებოდა, ვეფხ. 122; лучи ея затмѣвали луну; (ვეფინები სინათლე ან შუქი), растилаться, покрываться, **გარდაფენილი**, მიმ; -ვარ, ვჰფენილი, покрыться, ქილ. 21.

გარდაფერვა (ვჰ), ზ. მ. გადავსწმენდ, მაგალ. გულსა სევდა გადამფერა, стирать, снимать, ჩონგ. 27, 43.

გადაფითრება (ვჰფითრდები), ზ. ვღ. გავიცრიცები, ფერი წამივა, поблѣднѣть.

გადაფისვა (ვჰ), ზ. მ. ფისით გავჰგოზავ, осмолить, ბაგრ. 136.

გარდაფიცვა (ვჰ, ვი), ზ. მ. აშასა ვჰკრავ, გადავსთქვამ ფიცსა, отнѣкиваться, отказываться отъ данной клятвы, რუსუდ. 274.

გარდაფრენა (ვა), ზ. მ. ფრენით გარდავავლინებ, заставить перелетѣть; (ვჰფრინდები), ზ. ვღ. ფრენით გარდავალ, перелетѣть, ვეფხ. 202; 1270.

გარდაფრეწა, (ვჰ), ზ. მ. გარდავხევ, разорвать, (ვიფრიწები), ზვ. разрываться.

გადაფურცლა (ვფურცლი), ზ. მ. წიგნის ფურცლებს გადავშლი, перелистывать.

გარდაფხვრა (ვფხვრი, ვფხვერ), ზ. მ. მირიანად ამოვაგდებ, истреблять; (ვიფხვრები), ზ. ვღ. ამოვვარდები, истребляться, ვეფხ. 763.

გარდაფრეწა (ვჰ), ზ. მ. გადავხევ, разорвать, ვეფხ. 208.

გადაფხეკა (ვჰ), ზ. მ. ამოვფხეკ, выскоблить.

გარდაქალწულება (ვა), ზ. მ. ქალწულობას ავართმევ, лишать дѣвства, изнасиловать, (ვქალწულდები), ზ. ვღ. ქალწულობა ამერთმევა, лишиться дѣвства, იეზეკ. 23—3.

გარდაქარვება (ვაქარვებ, -ვე), ზ. მ. მოვაოხრებ, опустошать; (გარდავჰქარდები, -დი), ზ. ვღ. ამოვვარდები, ამოვსწყდები, ან ავოხრდები, истребляться, опустошаться, ვეფხ. 534.

გარდაქაჯება (ვიქაჯები), ზთვ. ქაჯსავით გავჰქრები, изчезать, ირაკლ. მ. 77.

გარდაქექა (ვჰ), ზ. მ. გარდავრევ, გარდავაქოთებ, перерыть, привести въ безпорядокъ; **გარდაქექილი**, მიმ. перерытый.

გარდაქმნა, გარდაქნა (ვიქმ, ვიქმნ, ვიქმენ; ვჰქნი, ვჰქენ), ზ. მ. გარდავაკეთებ, передѣлать, переиначить; (ვიქმნები), გარდავიცვლები, превращаться.

გარდაქნევა (ვიქნევ, -ნიე), ზ. მოვიქნევ ხელს, замахнуться.

გადაქოთება (ვა), ზ. მ. გადავჰქექ, გადავრევ, перерыть; разрыть.

გარდაქონება (მაქვს, მქონდა), ზ. მ. გარდავიღებ, გარდავიტან, переносить.

გარდაქცევა, სხ. превращеніе, измѣненіе; отвлеченіе, отклоненіе; (ვა), ზ. მ. გარდმოვაბრუნებ, პირქვე დავსდგამ; ძირს ჩამოვაგდებ, დავსცემ, დავაქცევ, დავარღვევ; რუსუდ. 695; 717; გარდავიქმნი, გამოვსცვლი; ფსალმ. 65—5; 77—44; მარტ. 2—194; ქილ. 363; 2 პეტ. 3—16, გალატ. 4—17; ჩონგ. 123; გადავბირავ, გულს გამოვუცვლი, ლუკ. 23, 2, опрокадывать, перевернуть вверхъ дномъ; повалить, разрушить, сломать; превращать, измѣнять; отвлекать, отвращать отъ кого; ღვინო წყლად გარდააქცია, онъ превратилъ вино въ воду, ეძებდა გარდაქცევასა ანთვიპატისა სარწმუნოებისაგან; онъ старался отвратить проконсула отъ вѣры, საქმ. 13—8; 19—26; გარდამაქცევ სარწმუნოებისაგან; ты отвращаешь меня отъ вѣры, გარდამიქცევ პირსა, ты отвращаешь отъ меня свое лице; გარდავაქცევ სიტყვას, переиначивать слова, გარდავიქცევ თავსა კლდეთა, сброситься съ горы, ვეფხ. 1297; (ვუ), ზ. მიხ. გადავუბირავ; გადავუმტერებ, возставить; вооружить противу кого; -გზასა, свернуть съ дороги, -ერსა, взбунтовать противу кого народъ, ქილ. 363; (ვიქცევი), ზ. ვ. გარდავბრუნდები; ძირს ჩამოვვარდები, დავეცემი; გამოვიცვლები, перевернуться; упасть, свалиться, превращаться, измѣняться; გალატ. 1—6; გამოცხ. 8—11; მარტ. 2—36; შემდგომად წელთა გარდაქცევისა, по прошествіи лѣтъ, (ვექცევი), ზ. თვ. გავუდგები; გამოვეცვლები, отпасть; измѣниться; პირი ზაფრანის ფრად გარდაექცა, онъ поблѣднѣлъ въ лицѣ, ვისრ. 22, **გარდაქცეული**, მიმ. измѣненный; превращенный; разрушенный, -ვარ, ვილი, я превращенъ.

გარდაქცევა (ვა), ზ. მ. გადავღვრი, выливать.

გარდაღება სხ. перенесенье; переведеніе, переводъ; მეტაფორა, მუნ-აღყვანება, რიტორული ნაკვეთი, метафора; (ვი), ზ. მ. გარდავიტან, ჩამოვჰხსნი; გარდავსთარგმნი; ნოტიოთა თვის; გარდავასხამ; переносить; снять, составить, переводить; перелагать; переливать; წვიმამ გარდიღო, дождь пересталъ; **გარდაღებული**, მიმ; перенесенный, снятый, **გარდაღებითი**, მეტაფორიული, переносный, метафорическій.

გარდაღეღა (ვიღეღ გულსა), ზ. მ. გულს გავიშიშვლებ, обнажить грудь, გარდაღეღილი, მიმ. обнаженная грудь.

გარდაღვრა (ვღვრი, ვღვარე), ზ. მ. გარდავაქცევ წყალს, выливать воду.

გარდაღმა, ზზ. იქით, по ту сторону, -სროლა, перекидать; -გორისა, დასტულ. 44; по той сторонѣ горы.

გარდაღლევა (ვჰ), ზ. მ. ერთიან დავლევ ღვინოს, выпить залпомъ.

გარდაღობა (ვჰ), ზ. მ. перегородить, загородить.

გადაღრმობა (ვიღრმობი, -მევი), ზ. ვღ. ჩავჰკვდები, околѣть.

გარდაყენა (ვუყენ), ზ. მ. გარდავუბირავ, ვაუდგებ, возставать, вооружить, 2 ქართლ. 96.

გარდაყენება (ვა), ზ. მ. გარდავაღგინებ, განვათავისუფლებ თანამდებობისაგან, отставить, уволить отъ мѣста, ამო სიტყვითა შენთა მტერთა შენკენგარდაიყენებ, ласками ты привлекаешь на свою сторону врага, ვისრ. 37, **გარდაყენებული**, მიმ. отставной.

გარდაყვავილებული, ზედ. თამარიან. 92, расцвѣлый.

გარდაყვანა (ვი), ზ. მ. გავიყვან, სხვას ადგილს წავიყვან, переводить, переправить, რუსუდ. 953; აღწ. სათაბ. ნ. ჩ. 13; გარდავიღებ ხატსა, снять копію съ образа.

გარდაყვლეფა (ვი, ვჰ), ზ. მ. გადავიძრობ, დავი-მეძკ, დავიგლი, ссаднить, содрать кожу.

გარდაყლაპვა (ვჰ), გარდაყლურჭვა (ვჰ), ზ. მ. осушить бокалъ, ზ. მ. ჩავყლაპავ, ჩავნთქამ, შევს-მგნარავ, проглотить.

გარდაყოლა (ვჰყვები, ვჰყევ), ზ. უ. თან ვიახლები, ერთად წავალთ, идти съ кѣмъ, сопутствовать, 1 ქართლ. 337; მარკ. 1 — 12; თან გარდაჰყვა, онъ умеръ въ слѣдъ, **გარდაყოლება** (ვა), ზ. მ. გავატან, отправить кого съ кѣмъ, რაინდ. 47.

გარდაყოფა (გარდავჰყოფ ხელსა), протянуть руку, ხეილ. 75.

გარდაყრა (ვჰყრი, ვჰყარე), ზ. მ. გარდავაბნევ, გარ-დავჰფანტავ, перебрасывать, разбрасывать, საქმ. 21—3; (ვაყრი), ზ. მ. თავზედ დავაყრი, бросать на кого что, -თავზედ მარგალიტსა, набросить кому либо на голову жемчугъ, რუსუდ. 522; (ვიყრი), ზ. მ. გარდავიბნევ თავზედ; დავიყრი, бросить на себя; გარდაიყარა სევდა, ქმუნვა, сбросилъ съ себя грусть, развеселился, ერისთ. 48; გარდაიყარა ნისლი, разсѣялся туманъ, რუსუდ. 490; გარდაიყარა ტაროსი, погода разгулялась, გარდაიყარა შუადღე, прошелъ полдень; 2 ქართლ. 323; (ვუ), ზ. მიქ. გარდავუგდებ, бросить чьи вещи; გულიდამ გარდავუყრი სევდას, разсѣять кого, развеселять; (ვიყრები), ზ. ვ. გარდავიბნევი, разбрасываться, რა ღრუბელი გარდაიყარა, когда облака изчезли; (ვეყრები), ზ. თვ. გარდავეგდები სევდა და სხ. разсѣяться, **გარდაყრილი**, მიმ. переброшенный, **გარდანაყარი**, ს. რაც გარდა-ყრილია, выброски.

გარდაყურება (ვჰყურებ), ზ. смотрѣть изъ; ფან-ჯარა ქუჩას გადაჰყურებდა, окно выходило на улицу.

გარდაძახება (ვჰ), ზ. უ. შევჰყვირი, крпчать кому, (ვუ), ზ. მ. გარდავაგდებ, перебросить.

გარდაშენება (ვა), ზ. მ. გარდავასახლებ, переселять, ამოვაგდებ, ამოვსწყვეტ, истреблять, искоренять; (ვშენდები), ზ. ვდ. გარდავსახლდები; ამოვვარდები, ამოვსწყდები, переселяться; истребляться; вымирать, **გარდაშენებული**, მიმ. вымершій.

გარდაშვება (ვუ), ზ. მ. ჩამოვუშვებ, გარდავუტევებ, ან გავუშვებ, опускать, спускать сверху внизъ; отпускать, оставлять; რუსუდ. 402, 961; ალბ. 40; სიგ. ჩოლაყ. 47; -წყალსა, спустить воду, -რკინასა, спустить якорь, მროვ. 39; **გარდა-შვებით**, ზზ. ადგილის დაქანებით, покато; რუსუდ. 719.

გარდაშველება (ვა), ზ. მ. საშველად გავგზავნი, отправить на помощь, (ვეშველები), ზ. თვ. მი-ვეშველები, отправиться на помощь кому, 2 ქართლ. 506.

გარდაშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. გავშლი შეკე-ცილს развернуть; (ვიშლები, ვიშალე), ზ. ვ. გავი-შლები, развертываться, распускаться, напр. роза; თამარბატ. 37, ბუნ. კ. 232; ერის. 39.

გარდაშხლართვა (ვიშხლართები), ზ. ვ. растянуться,

გარდაჩეხა (ვა), ზ. მ. დავსჩეხ, შუაზედ გავსჭრი, перерубать, (ვი კლდეზედ თავს), низринуться съ высоты.

გარდარჩომა (ვრჩები, ვრჩი; -ვურჩები, ვურჩი), ზ. მ. დავიცვი, ვიხსნი თავს, ვუშველი, спасаться, გარდავრჩომილვარ, -მოდი, я спасенъ, ყარამ. 146.

გარდაცდენა (ვა), ზ. მ. შევაცდენ, მოვაცთუნებ, вводить въ обиду, въ заблужденіе, (გარდავსცდე-ბი), ზ. ვდ. შევცდები, მოვსცთები, преступить, соблазниться, ქილ. 694.

გარდაცემა (ვს), ზ. მ. გარდავილებ, გარდავიტან; ვასწავებ; ვაუწყებ; გამოვსცემ, передавать; преподавать, сообщать; издавать; ზოგჯ. დავხარ-ჯავ, издерживать, истрачивать, გუჯ. 12; ანტ. 6—25; გარდაცემა სხივისა, отраженіе лучей, ვეფხ. 51; განმ. თ. -სიტყვას, вилять; ვჰ სახელსა, передавать имя; (ვიცემი), ზ. ვ. გარდავილები; ვიუწყობი; გამოვიცემი; передаваться; преподаваться; издаваться; издерживаться; ჩონგ. 53; საშვილის შვილოდ გარდაიცემის, переходить взъ рода въ родъ; ჩონგ. 53; (გარდავეცემი), ზ. თვ. გარდავერევი, მეტობით მაქვს, имѣть въ избыткѣ, იგავ. 3—11; **გარდაცემული**, მიმ. -სიმდი-დრითა, имѣющій богатство въ избыткѣ, ტიმოთ. 25; დაბად. 49 — 22.

გარდაცვალება (ვჰ), ზ. მ. გამოსვცვლი, измѣнять, მოსეს სამ. 13; -რიგისა, измѣнить порядокъ, სიბრძ. 166; **გარდაცვალება**, სზ. მოსვენება, მოკვდომა, кончина, преставленіе, (ვიცვლები), ზ. მ. განვისვენებ, მოვჰკვდები, преставиться, умереть, **გარდაცვალებული**, მიმ. განსვენე-ბული, умершій, დან. 6—16.

გარდაცვივნა (ვსცვივი, ვსცვივდები, ვსცვივდი), ზ. უ. დავსცვივი; მივვარდები, ниспадать; нападать, ზოგჯ. გარდავარდები, გავივლტვი, убѣгать, 2 ქართლ. 363, 412.

გარდაცვლა (ვსცვლი, ვსცვალე); ზ. მ. შევსცვლი, გამოვსცვლი, გარდავაქცევ, გარდავიქმ, измѣнять, перемѣнять, давать другой видъ, ზოგჯ. გარ-დავაშენ, გარდავასახლებ, переселять, დაბად. 5-26; ისაი. 29—14; ქილ. 91; -ფეხისა, переступить, переставить ногу, (ვიცვლები, გარდავიცვალე), ზ. ვ. შევიცვლები; მოვისვენებ, განვისვენებ, მო-ვჰკვდები, измѣняться; скончаться, умереть, **გარდაცვლილი**, მიმ. измѣненный; умершій; გორგ. 124; 2 კორ. 11—15.

გარდაცვმა, ნ. გარდაცმა.

გარდაცილება (ვა), ზ. მ. გარდამივაქცევ. მოვარი-დებ, განვრიდავ, отвращать, отстранять, устранять, отклонять, (ვსცილდები), ზ. ვდ. გარდავალ; გავივლი; გარდავხდები; გარდავალ რჯულს; проходить, миновать; преступить, нарушить законъ, გარდასცილდა ექვსი წელი, прошло шесть лѣтъ; 2 ქართლ. 2; გარდასცილდა დრო, время прошло; რა რომ თავნი ერთი ორზედ გარდასცილ-დეს, когда капиталъ удвоится, სამ. ვახტ. 125; გარდამეცილება, избѣжать, ქილ. 264; 282; 669; გორგ. 1.

გარდაცლა (ვსცლი, ვსცალე), ზ. მ. გარდავილებ ტვირთსა, დავსცლი, опорожнить, опростать, перегружать; переливать.

გარდაცმა -ცვმა, -ცჳმა (ვაცვამ, ვაცვი), ზ. მ. ჩამოვაცვამ, წამოვაცვამ; გავუყრი ღილს; ღილს ჩავაგდებ კილოში; надѣть на, накинуть; застегивать, зацѣплять крючки въ петелки, затягивать и крѣпить на пряжкѣ; 1 ქართლ. 259; სიბრ. 85; ქილ. 462: (ვიცვამ), ზ. მიჩ. ზევიდამ ჩავიცვამ, надѣть на себя, (ვუცვამ), ზ. მიჩ. გავუყრი, продѣть, (ვეცმი), ზ. თვ. ჩამოვეცმი, დავეცმი, наткнуться; надѣваться, სიბრძ. 36; 108; ვა მშვილდსა ისარს, наложить стрѣлу на тетеву, натянуть лукъ, დავით. 7—12; 10—2, ამბაკ. 3—9; გამოსლ. 25—11, გარდაცმული, მიმ.

გარდაცქაფა (ვს), ზ. მ. -სიტყვას, перемѣнить разговоръ, ქილ. 270.

გარდაძახება (ვჰს), ზ. მ. ჩავსძახებ, кричать сверху, (ვუ), ზ. მ. გარდავაგდები, бросить, швырнуть, 422 რუსუდ.

გარდაძლევა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსძლევ, пересилить, превозмочь; თამარ. ბაც. 24.

გარდაძრვა (ვიძვრი, ვიძვერ), ზ. მ. დავიძრვი, трогаться, ისაი. 54—10.

გარდაძრობა (ვა), ზ. მ. снять налѣпленное, (ვი), ბადესა, снять съ себя покрывало.

გადაძრომა (ვსძვრები, ვსძვერ), ზ. მ. გავსძვრები, сползти.

გარდაწდომა (ვსწვდები), ზ. ვდ. მივსწვდები, მივუწევ, доставать, досягать, касаться, გარდავსწვდები თვალითა, обнять взоромъ, ვეფხ. 1294; დარეჯ. 26; რუსუდ. 552; 872.

გარდაწევა (ვს), ზ. მ. გავსწევ, წევით წავიღებ, გავიტან ან დავსწევ, დავსძლევ, перетягивать, переволакивать; перетянуть, оказать перевѣсъ тяжести или силы; ვახტ. სამ. 3; -ფარდისა, отдернуть занавѣсь, (ვიწევ), ზ. მიჩ. დავიწევ, მოვიხრი, нагибаться, наклоняться, გარდაწეული, нагнутый.

გარდაწერა (ვჰ), ზ. მ. ხელახლად დავსწერ, переписать, -პირჯვარს, перекрестить, -ჯვარსა, обвѣнчать, **გარდაწერილი**, переписанный, **გარდასაწერი**, подлежащій перепискѣ; **გარდამწერი**, переписчикъ.

გარდაწვა (ვჰს), ზ. მ. დავბუგავ, დავსწვავ სრულიად, ცეცხლს მივსცემ, выжечь; (ვიწვი), რუსუდ. 87; და (ვიწვები), ზ. ვ. დავიწვი, выгорѣть, ზვ. погорѣть, (ვეწვები), ზ. თვ. დავეწვები, погорѣть, რაც ებადა სრულიად გარდაეწვა, что имѣлъ, все сгорѣло; ქილ. 569.

გარდაწვდენა (ვა), ზ. მ. მივაწოდებ, передать.

გარდაწვდომა (ვსწვდები), доставать, досягать.

გარდაწვევა (ვი), ზ. მ. მივიწვევ, приглашать, რუსუდ. 232.

გარდაწვნა (ვჰ), ზ. მ. переплести.

გარდაწმენდა (ვჰ). ზ მ. გავსწმენდ, очищать; ცამან ჰაერი გარდიწმინდა, небо прояснилось, ვისრ. 188; ვეფხ. 1203.

გარდაწოლა (ვსწვები, ვსწევ); ზ. უ. სხვაგან დავსწვები; ჩამოვსწვები, ჩამოვეშვები, გარდავეშვები, лечь на другое мѣсто; перевиснуть, нависнуть, наклониться; опуститься на одну сторону, (ვაწვები), ზ. ვ. დავაწვები, налегать на что.

გარდაწონა (ვჰ), перевѣшивать, пересиливать.

გარდაწურვა (ვს), ზ. მ. გარდავიღებ ან ხელ-მეორედ გავსწურავ, сцѣдить, процѣдить, ქიმ. 105.

გარდაწყვდევინება (ვა), ზ. მ. გარდავახდევინებ, взыскивать, რუსუდ. 665.

გარდაწყდომა (ვსწყდები), ზ. ვდ. გავისამართლები, გარდავიწყვიტები, рѣшаться, завершаться дѣлу, გარდამიწყდა იმედი, я потерялъ надежду, ქილ. 317; დრო გარდაუწყდეს, если пройдетъ время, срокъ, ვეფხ. 186; ქილ. 246; გარდასწყდა ქორწილი, кончилась свадьба, რუსუდ. 405; გარდასწყდა ომი, битва кончилась, рѣшилась, გარდაწყდომილვარ, -მოდი, рѣшено (есть).

გარდაწყვეტა, -ვედა (ვჰს), ზ. მ. საქმის გადავჭრი, გავასამართლებ; გავაჩენ, დავასკვნი; рѣшать, кончать, опредѣлять, приговаривать, вершать, ვეფხ. 69; რუსუდ. 336; -ვალისა, уплатить долгъ, ბერძნ. 199; (ვიწყვეტ), ზ. მ. დავასკვნი; рѣшиться на что, -იმედსა, потерять надежду, ვისრ. 120, 169; (ვუწყვეტ), ზ. მიჩ. опредѣлить, назначить кому что, -იმედსა, лишить кого надежды, привести въ отчаяніе, (ვჰ), ზ. მ. მოვსწყვეტ, ულონო შევიქმ, обезсилить, изнурить, გარდამიწყვეტ ზურგსა, ღონესა, ты изнуряешь меня; (ვიწყვიტები, ვეწყვიტები), ზ. ვ. თვ. გადავიჭრები, გავისამართლები, გადავსწყდები; მოვსწყდები, рѣшаться; обезсилѣть, სამ. ვახტ. 263, **გარდაწყვეტილი**, მიმ. рѣшенный, ღონე გარდაწყვეტილნი, лишенный средствъ, обезсиленный, გორგ. 177; ვისრ. 31, 145.

გარდაწყვეტა, -ტილობა, ს. გადაჭრა, გასამართლება, დასკვნა, рѣшеніе; приговоръ, -ტის წიგნი, приговоръ, судебное постановленіе, გუჯ. 25.

გარდაწყობა (ვა), ზ. მ. გარდავალაგებ, სხვას ადგილს დავაწყობ, перекладывать.

გარდაჭამა (ვჰ), ზ. მ. მოვსჭამ, переѣдать.

გარდაჭარბება (ვა), ზ. მ. დავსძლევ, დავსჭარბებ, მეტი მოვალ წონაში, ვუალრესობ; перевѣшивать, вѣсить болѣе; пересиливать, превосходить.

გარდაჭდომა (გარდავეჭდობი), ზ. ვდ. გარდავეხვევი, обняться, ვეფხ. 1414.

გარდაჭედა (ვჰს), ზ. მ. მოვაკრავ გარშემო რკინას, оковать, ტიმ. 76; მროვ. 103; (ვუჭედ პირსა), заковать отверстіе, სიბრ. 8.

გარდაჭვდომა (გარდავეჭვდები), ზ. ვდ. გარდავეხვევი, обняться, ვეფხ. 281; 2 ქართ. 320.

გარდაჭირება (ვუ), ზ. მ. მოვუჭირებ, стянуть, перевязать на крѣпко.

გარდაჭრა, სხ. გარდაწყვეტა საქმისა, рѣшеніе, (ვსჭრი, ვსჭერ), ზ. მ. შუაზედ გავსჭრი; გარდავსწყვეტ, გავასამართლებ, დავასკვნი; перерѣзать; рѣшить, опредѣлять; (ვუჭრი ფასს), назначить рѣшительную цѣну, (ვიჭრები, ვიჭერ), ზ. ვ. შუაზედ გავიჭრები; ჩამოვხდები; მაგალ ცხენიდამ; ჩამოვხტები, ჩამოვვარდები; разрѣзываться пополамъ; соскочить, спрыгнуть, ვეფხ. 623; რუსუდ. 330, მთიდამ გარდაიჭრა, сбѣжалъ съ горы, ვეფხ. 1021; განმ. თ.; ქილ. 905, გადვიჭრები კლდეზედ, взбѣжать на гору, სიბრძ. 66; გამეჭრა, ე. ი. გამექცა, бѣжалъ отъ меня, მოურ. 258;

ხელნი გარდამჭრა, онъ отсѣкъ у меня руки, ვისრ. 198; **გარდამჭრელი**, მიმ. გარდამწყვეტელი, рѣшитель.

გარდაჭრუნება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაგდებ ცხენიდამ, сбить съ лошади, ქილ. 539; 195; 2 ქართლ. 158.

გარდახალიზება (ვა), ზ. მ. დავსწმენდ მეტალლსა, литровать, очищать металлъ, ქილ. 1; სიბრძ. 87; ერისთ. 33.

გარდახატვა (ვჰ), ზ. მ. გარდავიღებ სურათს, снять копію съ картины.

გარდახდა (ვხდი, ვხადე), ზ. მ. ავხდი, раскрывать, открывать, (ვიხდი, ვიხადე), ზ. მ. ავიხდი; отбросить, скинуть съ себя, -ვალს, заплатить долгъ, -საბანს, скинуть съ себя одѣяло, -ღედა მიწის ვალს, заплатить долгъ природѣ, -მაგიერსა, вознаградить, воздать, -დღეობას, праздновать день своего ангела, -სნეულებას, выдержать болѣзнь, სამ. ვახტ. 264; -ომს, окончить войну, -სამსახურს, დარეჯ. 21; отправлять обязанность, службу; ესე საწუთრო ამოთა და სიხარულითა გარდავიხადოთ, проживемъ въ этомъ мірѣ съ пріятностью и любовью, ვისრ. 20; -ვიხდი ჭირსა, испытать несчастіе, (გარდავვეხდები), ზოვ. взыскивается съ кого что; (ვუხდი ვალს), платить, სამ. ვახ. 151; გარდავიხდი პარაკლისს, отслужить молебенъ; -მადლს, поблагодарить; обручить, 1 ქართლ. 310; გარდაეხადათ რაცა ჭირი, какое они испытали несчастіе, ვეფხ. 135, გარდამიხადე ვალი, ты заплатилъ мнѣ долгъ, **გარდახდილი**, მიმ. раскрытый; уплоченный; **გარდასახადი**, -ხდელი, ზედ. долгъ; თავს გარდასახდელი, приключеніе, **გარდამხდელი**, ს. кто платитъ долгъ, **გარდანახადი**, ვისრ. 91, ნ. გარდახდილი; თავს გარდანახადი, приключеніе, **გარდანახადობა**, ს. уплачиваніе, отплачиваніе; окончаніе, ვისრ. 195; ყარამ. 23.

გარდახდევა (ვა), ზ. მ. გარდავახდევინებ, ვაზღვევინებ, взыскивать; (მა), взыскиваешь съ меня, ვისრ. 180; გარდამეხდების, взыскивается съ меня, ვეფხ. 799.

გარდახდევინება (ვა), ზ. მ. ვაზღვევინებ, დავუურვებ, მოვჰკითხავ, взыскать; оштрафовать, ვისრ. 57, 161; 2 ქართლ. 544, 279; **გარდასახდევინებელი**, штрафной.

გარდახდენა (ვა), ზ. მ. ჩამოვახდენ, გარდავსხვამ ცხენიდამ; заставить слѣзть съ лошади, ქილ. 535; (ვი), ზ. მიჩ. გარდავიხდი საზღაურს, заплатить штрафъ.

გარდახდილობა, ს. გარდახდა ომისა, დღესასწაულობისა, окончаніе, ვისრ. 153, -ჭირისა, окончаніе чумной болѣзни, т. е. прекращеніе.

გარდახდომა (ვხდები, -ვხდი), ზ. უ. გადავხტები, გადავალ, ისაი. 45—14; გავივლი, წარვალ; წარვხდები; переходить; проходить, миновать; მარკ. 16—2; 2 კორ. 11—33; -ცხენიდამ, слѣзать съ лошади, ვეფხ. 83, 149; -სჯულსა, преступить, нарушить законъ, გარდახდა ჟამი, прошло время, რაც კაცის თავს გარდახდება, все что человѣкъ можетъ испытать въ жизни, რუსუდ. 382; -ბძანებას, неисполнить приказаніе, ვისრ. 301; -საზღვარსა, преступить границу; რა მამა გარდახდეს, когда отецъ умретъ, ალბ. 58; -ბორჯალსა, პაემანსა, пропустить срокъ, ალბ. 79; გარდახდნენ დღენი, прошли дни, ვეფხ. 847; საქმე საზომსა გარდახდა, ვისრ. 150; дѣло это перешло границу, зашло далеко, (ვუხდები, ვუხედ), ზ. მიჩ. მივუხდები, напасть, -ცხენიდამ, слѣзть съ лошади, ვეფხ. 980; -ახპატს, напасть на Ахпатъ, 2 ქართლ. 401; -ვალს, заплатить кому долгъ, (გარდამხდება, -ბის), ზ. მიჩ. გამომერთმევა, დამეურვება, მომეკითხება; განვიცდი, გამოვივლი ძვირს, უბედურობას, დამემართება; გარდავიხდი, взыскиваться; испытывать; თავს გარდამხდება, გარდამხდომია ან გარდამხედია; შემეთხვევა გარდასავალი, мнѣ приключилось несчастіе, ვისრ. 160; ჩონგ. 84; თქვენ წილად მე გარდამხდება, за васъ я отвѣчу, ერისთ. 95; გარდახდია პატიჟი, онъ подвергся наказанію, ალბ. 66; თავი ზომსა გარდგიხდია, ესე იგი საზომსგარდასრულხარ; ვეფხ. 275; ты превысилъ свою власть, **გარდამხდარი**, ნახე თავის ადგილს; გარდავმხდარვარ, გარდავხდომივარ, -მოდი, ზ. ვ. გარდასრულვარ, წარვხდარვარ, я перешелъ, я прошелъ, ვისრ. 68.

გარდახდომილება, ს. неисполненіе закона, преступленіе.

გარდახედვა (ვი), ზ. მ. გარდავიხედები, ვიყურები ზევიდამ, смотрѣть сверху внизъ, (ვჰ), ზ. მ. შევჰყურებ, посмотрѣть на кого, გორგ. 145, ბუნ. კ. 204.

გარდახევა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხევ, გარდავჰგლეჯ, перервать, (ვი საყელოს), ზ. მ. დავიხევ, დავიგლეჯ საყელოს, рвать на себѣ воротъ, ვეფხ. 862; მირ. 250, რუსუდ. 892; ვისრ. 161.

გარდახვევა (ვა), ზ. მ. ზევიდამ დავახვევ, მოვახვევ, навертывать, навивать, (ვჰ მკლავსა), ზ. მ. охватывать руками, (ვეხვევი), ზ. თვ. დავეხვევი; მოვეხვევი, перевиться; обнять, ქილ. 420; 358; გორგ. 174; ჩონგ. 103; გარდავუხვევ გზასა, своротить съ дороги.

გარდახვეწა (ვა, ვჰხვეწ, ხვეწნეს), ზ. უ. გავაქცევ, გადავჰკარგავ ლეკებში და სხ. заставить убѣжать, скрыться, ქილ. 484; დავრ. 102; (ვიხვეწები, ვეხვეწები), ზ. თვ. გავრიდავ, გადავიკარგები მაგალ. ლეკებში, убѣгать, скрыться, ვეფხ. 621, 1192; ალბ. 1; სიბრ. 62; ჩონგ. 68; 1 ქართლ. 202; 2 ქართლ. 25, 347; დარეჯ. 2, 125; ვისრ. 83; (ვიხვეწები), ზ. ვ. განვიძევები, изгоняться, გიორგ. მ. სამ. 1; გარგვეხვეწნეს скрылись отъ насъ, რუსუდ. 472; ვისრ. 116; 201; **გარახვეწა**, სხ. удаленіе изъ родины, отлучка; бѣгство; **გარდახვეწილი**, მიმ. გაქცეული, бѣглый, რუსუდ. 592; ალბ. 54; 1 ქართლ. 406.

გარდახილვა (ვიხილავ), თავიდამ ბოლომდის გავჰშინჯავ, пересмотрѣть.

გარდახირული, ზედ. გადებული, проложенный, კაცია 54.

გარდახლა (ვხლი, ვახალე), ზ. მ. отбросить.

გარდახლოცომა, გარდახცომა (ვხლცები, ვხცე-

ხი; -ვხტი), ზ. უ. ხტომით გარდავალ, перескочить, перепрыгнуть, **გარდახტუნება** (ვა), ზ. მ. заставить перескочить, ვეფხ. 601; 2 ქართლ. 324, ყარამ. 430.

გარდახრა (ვხრი, ვხარე), ზ. მ. გარდავჰკაკვავ, მოვხრი, перегибать, загибать; (ვიხრები, ვიხარე), ზ. ვ. загибать; перевиснуть, наклониться, ქილ. 536; 650, მზემან გარდიხარა, солнце зашло, ჩონგ. 111.

გარდახრაკვა (ვჰ), пережарить.

გარდახსნა (ვჰხსნი), ზ. მ. открывать; **გარდახსნილს ცის ქვეშ**, подъ открытымъ небомъ, გარდავუხსენ გული ჩემი, я открылъ ему свою тайну; ივერი № 1.

გარდახწევა, ნახე გარდახვეწა.

გარდაჯდენა (ვა), ზ. მ. გარდავსვამ, пересадить.

გარდაჯდომა (ვსჯდები, -ვსჯდე), ზ. უ. სხვას ადგილს დავსჯდები, пересѣсть, ზოგჯ; დავჰსჯდები რაზედმე გარდალაჯებით, сидѣть верхомъ, დარეჯ. 9

გარდაჯვარება (ვა), ზ. მ. ჯვარედინად დავსდებ, перекрещивать, положить или взять на крестъ, крестомъ, ქმნულ. წ. 10, пересѣкать; გარდაჯვარებული, მიმ. пересѣченный, крестъ на крестъ.

გარდიგარდმო, ზზ. განზედ და სიგანეზედ, вдоль и поперегъ, 2 ქართლ. 315; ან ჯვარედინი, крестообразно, ან შეუთანხმებლად, разногласно.

გარდმოარება (ვი), ზ. უ. გარდმოვივლი, переходить, 1 ქართლ. 405.

გარდმობირება (ვი), ზ მ. მოვიბრებ, привлечь на свою сторону, 2 ქართ. 279.

გარდმობჯინება (ვა), ზ. მ. перешагнуть.

გარდმობრალება (ვა), ზ. მ. დავაბრალებ, обвинять, ანც. 4—13.

გარდმობრუნება (ვა), ზ. მ. პირს ვუბრუნებ, переворачивать.

გარდმობრძანება (ვა), ზ. მ. გადმოვიყვან, приводить; (ვბძანდები), ზ. ვდ. გადმოვალ, приходить, 2 ქართლ. 483.

გარდმოგდება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაგდებ, ჩამოვჰყრი, сбросить, бросать внизъ, 2 ქართ. 451; ზოგჯ. გადმოვრეკ, сгонять; (ვი თავს), броситься съ чего либо, кинуться внизъ съ горы.

გარდმოგორება (ვა), ზ. მ. скатить; (ვჰ-დები), скатиться.

გარდმოდგმა (ვს), ზ. მ. ჩამოვსდგამ, გადმოვიღებ, снять, составить.

გარდმოდგომა (ვადგები, ვადგე), ზუ. გარშემო მოვუდგები, обступить, 1 ქართლ. 334; გარდმოდგომა, სხ. осада, 2 ქართლ. 506.

გადმოდება (ვ), ზ. მ. გარდმოვიღებ, снять поклажу, ვეფხ. 1218.

გარდმოდენა (ვჰხდი, ვჰხდიოდი), ზ. უ. ვმომდინარობ მაღლიდამ, течь, протекать свысоты, ზოგჯ. გარდმოვიღვრები, литься черезъ край, течь, დარეჯ. 2—11; (ვა), ზ. მ. ვადენ წყალსა, заставить течь; ოფლი გარდმოსდის, потъ льется.

გადმოდუღება (ვი), ზ. მ. вскипать.

გარდმოვარდნა (ვვარდები), ზ. ვდ. ჩამოვვარდები; ნაპირიდამ გადმოვალ, წავილეკ ნაპირებს მდინარეთა თვის, падать; выходить съ береговъ, потоплять берега, 1 გორგ; ქილ. 344; ზერძნ. სამ. 271; გარდმოვარდნილ-ვარ, я свалился; **გადმოვარდნომა**, იგივე გადმოვარდნა; **-ვარდომილი**, ниспавшій.

გარდმოვლა (ვვლი, ვალ), ზ. უ. ჩამოვალ, сходить, проходить; ისარი თავს გარდმოევლო, стрѣла пролетѣла мимо головы, დარეჯ. 1—128; ხრონოლ. 30.

გარდმოვლება (გარმოვავლებ), ზ. მ. გარშემოვივლებ, გარშემოვავლებ, обнести, რუსუდ. 173.

გარდმოვლინება (ვა), ზ. მ. გამოვგზავნი, ниспослать.

გარდმოზიდვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვზიდავ, ჩამოვიტან, сносить; (ვეზიდები), ზ. თვ. ჩამოვეზიდები, сноситься внизъ.

გარმოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. გარეშე ზღუდეს შემოვავლებ, оградить, შავთ. 18.

გარდმოთოვა, -თოვლა, -თოვნა (ვჰთოვ, ვჰსთოვე), ზ. უ. о снѣгѣ: ниспадать; გარდმოთოვა ცხელნი ცრემლნი, пролилъ горькія слезы.

გარდმოთრევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვათრევ, თრევით ჩამოვიტან, стащить.

გარდმოთხევა (ვა), ზ. მ. გადმოვღვრი, დავღვრი; пролить, -საყდრისაგან, низвергнуть съ престола, ჩონგ. 128.

გარდმოკეცა (ვჰ), ზ. მ. пригнуть.

გარდმოკვეცა (ვჰ). ზ. მ. срѣзать.

გარდმოკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, свѣшивать, вывѣшивать, გარდმომკიდა თვალი, навелъ на меня глаза, რუსუდ. 399, (ვეკიდები), ზ. თვ. ჩამოვეკიდები, повиснуть.

გარდმოკუჭუჭება, მაგალ. ხორბლისა, наливаться (о колосьяхъ).

გარდმოლაგება (ვა), ზ. მ. გარდმოვაწყობ, убирать, перекладывать.

გარდმომართება (ვემართები), ზ. თვ. ჩამოვალ, сходить внизъ, переходить, 1 ქართლ. 14.

გარდმომდენელი, ზედ. რომელიც გარდმოადენს, проливающій; თამარ. 74.

გადმომდინარება (ვი), ზ. მ. გარდმოვჰდი, о рѣкѣ: стекать, გარდმომდინარე, მიმ. стекающій.

გარდმომზირვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰყურებ ძირს, смотрѣть внизъ.

გარმონახატი, ზედ. გარდმოხატული, срисованный, 1 ქართლ. 263.

გარდმონაჭარი, ზედ. გარდმოცვივნული, бѣглый, ვეფხ. 1025.

გარდმონგრევა (ვა), ზ. მ. გამოვაქცევ, выломать.

გარდმორევა (ვ), ზ. მ. ავურევ, смѣшивать, перемѣшать.

გარდმორღვევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვაქცევ, ჩამოვარღვევ, свалить, разрушить, (ვირღვევი), ზ. ვ. ჩამოვიქცევი, валиться, падать, გარდმოარღვია თოვლის ზვავი მტერზედა, онъ свалилъ снѣжный обвалъ на непріятеля, ვახუშტ.

გარდმოსაქანებელი, ს. ჩასავალი, დაღმართი, сходъ съ горы.

გარდმოსახედავი, ს. балконъ.

გარდმოხატვა (ვს), ზ. მ. გადავიღებ ხურათს, срисовать.

გარდმოხვლა (ვალ), ზ. უ. ჩამოვალ, сходить,

нисходить, ალზ. 57; გორგ. 43; მდუღარე რძე გადმოდის ქვაბიდამ, кипяченное молоко поднимается въ кострюлѣ.

გარდმოზვმა, -ზმა, -ზუმა (ვსვამ, ვსვი), ქიმია 32, ზ. მ. გარდმოვაჯდენ, ссадить; высадить, ვეფხ. 620, 1125.

გარდმოზქდომა (ვჯსქდები), ზ. ვდ. მაგალ. სამიქვანი მოიწველა, მესამე თავს გარდმოსქდება; проливаться.

გარდმოზხმა (მოვჯსხამ, -ვსხი), გარდმოვსამ მრავალთა, высадить.

გარდმოზხმა (ვა), ზ. მ. ჩამოვასხამ, сливать, (ვსხამ), ზ. მ. გარდმოვსვამ მრავალთა, высаживать.

გარდმოტანა (ვი), ზ მ. ჩამოვიტან, сносить внизъ.

გარდმოტევება (ვუ), ზ. მ. გადმოვუშვებ, спускать, опускать, მსაჯ. 9—53.

გარდმოტყორცნა (ვჯ), ზ. მ. გამოვისვრი, бросить сверху, ჩონგ. 96.

გარდმოფარება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაფარებ, закрыть, покрыть.

გარდმოფენა (ვა), ზ. მ. растилать свѣтъ; შავთ. 76.

გარდმოფრენა (ვა), ზ. მ. ჩამოვაფრენ, заставить слетѣть; поспѣшно послать внизъ; (ვფრინდები), ზ. ვდ. ჩამოვჯფრინდები, слѣтѣть; кинуться внизъ, ვეფხ. 974.

გარდმოქანება (ვექანები), ზ. ვ. ჩამოვიჭრები, сбѣжать внизъ, 3 მეფ. 22—35.

გარდმოქნევა (ვიქნევ), ზ. მ. მოვიქნევ, махнуть рукою, კაცია 34.

გარდმოღება (ვი), ზ. მ. ჩამოვიღებ; გარდმოვიტან, составить, снять; переносить, გადმოვთარგმნი; გადმოვჯსწერ, переводить; списывать. -სურათისა, срисовать; (ვიღები), ზ. ვ. გადმოვიტანები. ჩამოვიღები, сниматься, выгружаться, **-ღებული, -ნაღები**, снятый.

გარდმოღმა ზზ. გამოღმა, по сю сторону.

გარდმოყვანა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიყვან, приводить, вести внизъ, გუჯ. 15; 2 ქართლ. 444; გორგ. 249.

გარდმოყოლა (ვჯყვები, ვჯყევ), ზ. მ. ჩამოვჯყვები, сопровождать кого, 2 ქართ. 540.

გადმოყრა (ვჯყრი, ვჯყარე), ზ. მ. ჩამოვჯყრი, сбросить, свалить, ზუნ. კ. 230; ანტონ. 3—27; -ცხენიდამ, свалить съ лошади, -ცრემლსა, проливать слезы, 2 ქართლ. 96, ვისრ. 86; (ვიყრები), ზ. ვ. ჩამოვიყრები, сбрасываться, сваливаться.

გადმოყურება (ვჯ), ზ. მ. ჩამოვხედავ, смотрѣть внизъ; (ვიყურები), იგივე.

გარდმოშენება (ვა), ზ. მ. გარდავაშენებ, გარდავასახლებ, переселять; (ვშენდები), ზ. ვდ. გარდავესახლები, переселяться.

გარდმოშვება (ვუ), ზ. მ. ჩამოვუშვებ, спускать внизъ, опускать, 1 ქართლ. 428; (ვეშვები), ზ. თვ. ჩამოვეშვები, спуститься; (ვუ ცრემლს, проливать слезы, რუსუდ. 331, 512; დავრ. 9.

გარდმოშველა (გარდმოვაშველე), ზ. მ. выслать на помощь; (გარდმოვეშველები), сойдти на помощь, ღღა ენა 62.

გარდმოშლა (ვშლი, ვშალე), გავხსნი შეკეცილსა, развернуть, раскинуть; (ვიშლები), ზ. ვ. გავიხსნები, развернуться, გადმოშლა წიგნისა, развернуть книгу.

გარდმოჩქერვა (ვჯს), ზ. მ. გადმოვსდი ჩქერით, течь, стекать журча.

გარდმოჩქეფა (ვჯს), ზ. მ. -ცრემლსა, проливать слезы, ვეფხ. 402; ქილ. 663.

გარდმოცემა (ვჯს), ზ. მ. გამოვსცემ, გამოვიღებ ხმას, издавать голосъ; ნათელსა, ე. ი. გარდავსცემ სინათლეს, отражать свѣтъ, (ვიცემი ხმა ან შუქი), ზ. ვ. отражается звукъ, лучъ, ფიზიკ. 43.

გარდმოცვივნა (ვსცვივი), ზ. ვდ. გადმოვვარდები, ჩამოვვარდები, ჩამოვსცვივი, спадать, ниспадать, свалиться, -ცრემლი, пролить слезы, ვეფხ. 271, 980.

გარდამოცლა (ვსცლი, ვსცალე), ზ. მ. დავსცლი, опорожнить, выгрузить; ვეფხ. 1047; ისაია წწმეტ. ჴსწერია შეცთომით, გარდამოცვალოს, უნდა გარდამოცალოს, ისაი. 60—5.

გარდმოძახება (ვჯ), ზ. უ. მაღლიდამ ხმას ვაძლევ, кричать сверху, (ვუ), ზ. მ. გადმოვაგდებ, сбросить.

გადმოწერა (ვჯ), ზ. მ. გადავსწერ, переписать.

გადმოწვენა (ვა), ზ. მ. დავაწვენ, повалить, свалить; (ვსწვები), ზ. ვდ. повалиться, обвиснуть, ჩამოვსწვები.

გარმოწვიმვა (ვჯს), ზ. მ. წვიმისათვის; ჴწვიმს, льеть дождь, -ცრემლსა, лить слезы, ვეფხ. 221; 514.

გადმოწურვა (ვჯს), ზ. მ. დავსწურავ, сцѣдить, (ვიწურები), стекать, цѣдиться.

გადმოხატვა, -ტვა (ვჯ), ზ. მ. გადმოვიღებ სახესა, срисовывать, მარკ. 2—48; 2—68.

გარდმოხდომა (ვხდები), ზ. ვდ. ჩამოვხდები, слѣзать, сходить, ლუკ. 19—6; 1 ქართლ. 89; რუსუდ. 164; გამოსლ. 3—7; -ცხენიდამ, слѣзать съ лошади, ვეფხ. 1125; გადმოვმხდარვარ, ზ. ვ. я слѣзъ, сошелъ, რუსუდ 512; დავრ. 9.

გარდმოხედვა (ვა), ზ. მ. ჩავხედავ, смотрѣть съ высоты.

გარდმოხევა (ვჯ), ზ. მ. დავხევ, порвать.

გარდმოხეთქა (ვჯ), ზ მ. სამზ. 129, расщелять.

გარდმოხვეწა (ვჯ), ზ. მ. გამოვაძებ, გამოვაგდებ, удалять, заставить бѣжать, (ვეხვეწები), ზ. თვ. გამოვიგდები; დავიკარგები, бѣжать, удаляться, спасаться, სიბრძ. 39; 1 ქართლ. 195; 2 ქართლ. 262; ჩონგ. 126, დარეჯ. 22—2, გარდმოვუხვეწივარ, я заброшенъ; თამარ ბაგ. 107.

გარდმოხტომა (გადმოვხტები, -ვხტი), ზ. ვდ. ჩამოვხტები, спрыгнуть, соскочить.

გარდმოხსნა (ვიხსნი, ვიხსენ), ზ. მ. ჩამოვიღებ, снять, იოან. 19—11.

გარდმოჭრა (ვჯსჭრი, ვჯსჭერ), ზ. მ. ჩავსჭრი, срѣзать; გარდმოვუჭრი მიწას, отрѣзать кому землю, დასტ. 44; (ვიჭრები), ზ. ვ. ჩამოვიჭრები, ჩამოვალ სიჩქარით, полетѣть, сбѣжать внизъ, ვეფხ. 118; 2 ქართლ. 43.

გარდუვალი, გარდუალი, ზედ. აუცილებელი, неминуемый, неизбѣжный, ვეფხ. 157; 759; 2 ქართ. 442; -რჯულზედ, непреступающій за-

конъ, 1 ქართლ. 135; გარდუვალი, ზედ. непроходимый.

გარდუხალიხებელი, ზედ. ვერცხლი ან ოქრო დაუწმენდელი, неочищенный металлъ, ქიმ. 44.

გარდუხდელი, ზედ. უკუუზღვეველი; აღუსრულებელი, неоплатный; неисполнимый, ვეფხ. 1306; -ჭირი, неиспытанное несчастіе, ვეფხ. 295; 1575; **გარდუხდელობა,** ს. უკუუზღვეველობა, неоплатность, -ჭირთა, неиспытаніе несчастія, ვეფხ. 1538.

გარე, თანდ. ნათეს. ბრ. ხმარებული: გარეთ, შინასგამო, შიგნიდამ, внѣ; გარე ქალაქისა, внѣ города; გარე მამისა შობილი, незаконнорожденный сынъ, გარე ქვეყანა, заграница, чужой край, **გარეთგან, გარედგან, გარეგან, გარედამ,** ზზ. извнѣ, снаружи; 2 ქართლ. 530; **გარეთ,** ზზ. კარზედ, გარეგან სახლისა, вонъ, внѣ, ქალაქის გარეთ, за городомъ, გადი გარეთ, ступай вонъ; გარეთ დგომა, стоять на дворѣ, გარეთ გასვლა, выдти вонъ за нуждою, **გარეთი,** ზედ. გარეგანი, გარეთი კერძო, наружный, внѣшній, **გარეთ უბანი,** форштатъ, предмѣстіе города, **გარეგანი, გარეთი კერძო,** внѣшній, დარეჯ. 23; იეზეკ. 44—1, ლუთის გარეგანი, ნ. თავის ადგილს, **გარეგანობა, გარეშეობა,** внѣшность, **გარეგნით,** ზზ. извнѣ, **გარეთ-ყოფნა,** ზ. უ. შინ არ ყოფნა, ვეფხ. 210; быть въ отлучкѣ не находиться дома, **გარეთით,** извнѣ, ალბ. 58; 48.

გარეგვინება (ვა), ზ. მ. დავსეტყვავ, побить градомъ.

გარეგვნება (ვრეგვნდები), ზ. ვდ. გავსულელდები, одурѣть.

გარედგომა (გარევჰსდგევარ), ზ. უ. стоять на улицѣ; (გარევადგევარ), ზ. უ. обступить, окружить.

გარეები, მრავლ. გარესაგან, внѣшность, იეზეკ. 41—17.

გარევა (ვრევ, ვუ, ვრიე), ზ. მ. ავრევ, შევრევ ერთს მეორეში; გავაბამ, თავს მოვახვევ; смѣшивать; вмѣшивать, впутывать, ვეფხ. 9; 344; 2 ქართლ. 415; დავრ. ქრისტ. 109; **განრევა** (განავრევ ან განვრევ), ზ. მ. ავრევ; შევშლი, დავაფთხობ, შევაძრწუნებ, смѣшать; смутить, привести въ смятеніе, მოურავ. 372; გამრევს ჭირში, онъ вовлекаетъ меня въ несчастіе, რუსუდ. 46; (გავერევი), ზ. თვ. გავებმი; ავერევი; смѣшиваться; вмѣшиваться, вплетываться, გავერევი სისხლში, участвовать въ смертоубійствѣ, 2 ქართლ. 535; გავერევი გუნდში, ворваться въ строй, გორგ. 443; 310, 314; ქიმ. 71; **გარეული,** მიმ. смѣшанный; вмѣшанный, გავრეულ ვარ, გავრეოდი, быть вмѣшиваему, ვისრ. 43.

გარეთმა, ს. ბეწვეული, ბეწვი რომ გარეთ ჰქონდეს, ვეფხ. 85; шуба вверхъ шерстью.

გარეთ-მყოფი, ს. отсутствующій, შინ არ მყოფი.

გარეთ-უბანი, ს. ქალაქის გარეთ შენობა, предмѣстье; загородный проспектъ, გარეთი, ნ. გარე.

გარეთხა, ს. ქურციკი, არჩვი, ჯიხვი, ჯერანი, ნიამორი, და მისთანანი, дикая коза.

გარეკა (ვჰ), ზ. მ. განვსდევნი მრავალთა, გავლალავ, прогонять, -ცხენებსა, управлять лошадьми.

გარემდეგი, -მდგომი, მიმ. გარეთ მყოფ, стоящій внѣ дома, 1 ქართ. 257; სიბრძ. 85, сторожъ.

გარემზომ, ზზ. პირის-პირ, противуположно.

გარემზომობა, სზ. პირის-პირ მდებარება, წინააღმდეგობა, противуположность, კალმ. 452, ლექს. რ. ქ; (ვეგარემზომოვები), ზ. ვდ. противустоять, противиться; კავშ. 237.

გარემიქცევა (ვა, ვი), ზ. მ. დავაბრუნებ, უკუვაქცევ; უკუვარიდებ; обращать назадъ; отвращать, отклонять, устранять; ისაი. 45—23; მარტ. 2—54; 1 ქართლ. 338; (ვა პირსა), отворачивать лице, ისაი. 8—17; 9—13; (ვა წყალსა), отводить воду; (ვა თავსა), ზ. მ. уклоняться отъ кого, избѣгать; (ვიქცევი), ზ. ვ. დავბრუნდები, უკუმივიქცევი, обращаться назадъ, возвращаться, (ვექცევი), ზ. თვ. თავს მოვარიდებ, დავერიდები, удаляться, избѣгать; (მივაქცევ), ზ. მიჩ. თავს დავანებებ, покидать, оставлять, იერემ. 15—5; **გარემიქცეული,** обращенный, **გარემისაქცეველი,** ზედ. возвратный, მარტ. 1—116; 2—115.

გარემო, გარემოს, თან. ხმარებული ნათეს. ბრუნვითა, около, кругомъ, вокругъ, გარემო ქალაქისა, около города, ზედ. მრ. **გარემონი,** მახლობელი, ახლო, окрестный, -მონი ადგილინი, окрестныя мѣста, იერემ. 25—9, ნ. გარემონი.

გარემობმა (ვა), ზ. მ. обвязать кругомъ.

გარემობრუნება (ვა), ზ. მ. обращать назадъ.

გარემოდგმა (ვს), ზ. მ. გარშემოვსდებ, გარშემოვახვევ, облагать, класть что вокругъ, იოან. 11—42; მარკ. 13—1.

გარემოდგომა (ვადგებ, ვადეგ), ზ. ვდ. გარედამ მოვადგები, მოვეხვევი, окружить, обступить, обложить крѣпость, საქმ. 7; **გრემოდგომილი,** обложенный, окруженный, ებრ. 12—1, ლუკ. 21—20; -მახე, тенето; **გარემოსადგმელად,** для обложенія, რიცხ. 16—38.

გარემოდება (ვჰს, ვა), ზ. მ. გარშემოვაკრავ, обложить, обкласть, -ზღუდესა, обвести стѣною, ისაი. 7—2; მატთ. 21—31.

გარემოება, ს. ვითარება, შემთხეულება; გარეგანობა, обстоятельство; внѣшность; გარემოებითი, ზედ. ვითარებითი, შემთხვევითი, обстоятельный.

გარემოვეცხლვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო ვეცხლით დავჰფერავ, посеребрить, მარტ. 2—198.

გარემოვლა (ვვლი, ვივლი), ზ. უ. გარსშემოვივლი, შემოვუარ; обходить.

გარემოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემოვავლებ ზღუდეს, оградить стѣною,

გარემომდებარე ზედ. გარშემომდებარე, окрестный.

გარემონი, მრ. გარემოსაგან; обстоятельства, причины, ვეფხ. 141; ნ. გარემო.

გარემორთხმა (ვერთხმი), ზ. თვ. გარსშემოვეკვრი, опоясать, обвить, ლოდ. 19.

გარემორტყმა (ვა), ზ. მ. გარსშემოვარტყავ, опоясывать, (ვირტამ), ზ. მ. გარემოვიდგამ, გარემოვიცვავ, окружить, обставить себя, -ძაძასა, одѣть себя въ вретище, იერემ. 4—8; (ვერტყმი, ვერტყი), ზ. თვ. გარს მოვადგები, შემოვეხვევი, окру-

житъ, ისაი 15—3; (ვირტყმი, -ვირტყი), ვ. быть окружену, **გარემოსარტყმული,** ს. სარტყელი опояска, поясъ.
გარემოს ნ. გარემო.
გარემოსადგმული, ნ. გარემოდგომა, გამოსლ. 38—14.
გარემოსასხმელი, ს. წამოსასხამი ზევიდამ, накидка.
გარემოსხდომა (ვსხდები, ვსხდი), ზ. უ. გარშემოვუჯდები, сѣсть кругомъ чего, ლუკ. 22—55.
გარემოსხმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვასხამ წყალსა, облить, -ბადეს, обнести сѣтью кругомъ; ეზეკ. 32—3, (ვსხამ, ვსხი), ზ. მ. გარშემოვაჯდენ, დავსვამ, сажать вокругъ чего, обсадить, (ვისხამ, ვისხი), ზ. მიჩ. წამოვისხამ, надѣть, накинуть на себя; ისაი. 32—11; 37—1, დაბად. 24—66; 38—16; ანგია 1—5.
გარემოქმნა (გარემოვაქმნი, ვაქმენ), ზ. მ. обложить.
გარემოქცევა სზ. ტრიალი, вращеніе; კატ. 95; -ქცევითი, ზედ. обратный; კავშ. 12, 131; -ვით, ზ. მ. обратно; (ვა) ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, обращать назадъ, возвращать, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвращается, ზოგჯ ვტრიალებ, ვბრუნავ გარემოს რისამე, вращаться около чего, კავშ. 37; 12.
გარემოცვა (ვიცვავ, ვიცევ), ზ. მ. გარშემოვეხვევი, გარმოვადგები, обложить, обступить, ქართლ. 322; ზოგჯ. გარეშევიცავ, обнимать, охватывать, объять.
გარემოშენება (ვა), ზ. მ. გარშემო ჩამოვუგდებ შენობას, обстроить, იერემ. 52—4.
გარემოხვევა (ვეხვევი, ვეხვიე), ზ თვ. обнимать, окружать, გარშემოვერტყმი; (ვახვევ, ვახვიე), ზ. მ. გარშემო დავახვევ, обвить, იეზეკ. 17—7.
გარეობა, ს. შინ არ ყოფნა, გარეთ ყოფნა; გარეგანი შეხედულობა, нахожденіе внѣ дома; внѣшность; დასტ. 88; 145, (ვჰგარეობ, -რევე), ზ. უ. ვჰლაშქრობ, быть въ походѣ; ნ. საგრობა.
გარეს, ზზ. გარემოს, გარშემო, кругомъ, вокругъ, უყურებს იგი თვისს გარეს, оглядывается вокругъ себя, ერისთ. 7, გარეს გარე, внѣ границъ, დარეჯ. 33—2; 1 ქართლ. 226.
გარესკნელი, ზედ. გარეთი, გარეგანი, внѣшній.
გარეტება, -ტიანება (ვა), ზ. მ. ჭკუას გონებას დავაკარგვინებ, გავაცბუნებ, ошеломить, одурить; (ვრეტდები), ზ. ვდ. გავცბუნდები, გონებას დავკარგავ დრომდის, ошеломѣть, одурѣть, თვალი გამირეტდება, ე. ი. თვალი ამრევა, ამემღვრევა, помутилось въ глазахъ, ვეფხ. 90; **გარეტებული,** მიმ. ქილ. 180, ошеломленный.
გარეუკუნქცევა (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, обращать назадъ, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвращаться, идти назадъ, ზოგჯ. უკან დავიწევ, отступить. ქართლ. 1, 406.
გარეული, ზედ. ველური, მინდვრისა; სხვისა, дикая; чужая; -ნადირი, дикій звѣрь, -თხილი; лещина, лѣсной орѣхъ; გარეული სალაფა, дермо песье; ერის. ლ. -მიხაკი, гвоздика полевая, ბ. ლ. ერისთ; -პიტნა, дикая мята, -მაყვალი, морошка; -ხარი; дикій волъ; -მამალი, чужой пѣтухъ, გარეული, მიმ. ზმნისაგან გარევა, смѣшанный, გარეული მაყვალი, морошка; **გარეულობა,** ს. дикость.
გარექცევა (ვიქცევი), ზ. ვ. ვგარეგანობ, отсутствовать; (ვექცევი), განვევლტვი, убѣгать.
გარეშე, თან. ხმარებული ნათესაობ. ბრუნვითა, გარეთ, გარედამ, გარედგან; გარდა, კიდეგან; внѣ, извнѣ; кромѣ; ვინ არს ღმერთი უფლისა გარეშე, кто есть Богъ, кромѣ Бога, დავით. 17—31; გარეშე ამისა, кромѣ этого.
გარეშე, ზედ. მსოფლიო, არ საეკლესიო; არ საზოგადო, კერძოობითი, мірской, посторонній, частный; внѣшній; -კაცი, человѣкъ посторонній, გარეშე წერილი, свѣтская литература, ხამ. ვახტ. 239, -მტერი, внѣшній врагъ, -სახე, наружный видъ.
გარეშევლა (ვივლი), ზ. უ. გარმოვივლი, обходить, რიცხ. 34—6.
გარშემო, ზზ. გარემო, გარემოს, около, кругомъ, вокругъ.
გარშემობრუნება (ვა), ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, обращать назадъ, возвращать, (ვბრუნდები), ზ ვდ. უკან დავბრუნდები, возвратиться назадъ, ვეფხ. 90.
გარემოვლა (ვვლი, ვვლე), ზ. უ. გარსმოვივლი, обходить.
გარშემოკვრა (ვჰკრავ), ზ. მ. შევუსარტავ, обвязать, обвить, გარშემოკრულ-ვარ, -ვჰკრიდი, я окруженъ, ვეფხ. 73.
გარშემოუწერელი, ზედ. აღუწერელი, неописанный, უსამზღვრო, სამზღვარ-დაუდებელი; безграничный.
გარშემოქცევა (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, обращать назадъ, (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвратиться, (ვექცევი), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, окружить, ვისრ. 185.
გარეშემოცვა (ვი), ზ. მ. გარემოვიცვავ, обнять, окружить; გარშემომცვიდიან, ე. ი. გარემოცულვარ, я окруженъ, ვეფხ. 349.
გარეშემოძრცვა (ვსძარცვავ, ვსძარცვი), ზ. მ. გარშემოვაძრობ, ободрать, облупить, (ვიძარცვები), ზ. ვდ. გარშემოვიხევი, გარშემოვიძრობი, გავსცვდი, облупляться, ободраться.
გარეშემოწერა (ვა), ზ. მ. გარშემოვავლებ წრეს, ხაზს, დავსწერ, очерчивать; описывать.
გარეშემცველი, მიმ. ყოვლისა შემცველი, всеобъемлющій, 1 ქართლ. 73; მოსეს. ხამ. შესავალი; **გარეშემცველობა,** ს. ყოვლისა მპყრობელობა; ჰაზრი, ძალა წერილისა, всеобъемлемость; содержаніе (письма); კავშ. 77, 134, 170, 263; მეტაფ. 27.
გარეშესამზღვრელი, ზედ. საზღვარსა ქვეშე მყოფი, содержимый въ границахъ, ლოღ. 52.
გარეშეუწერელი, ზედ. უსამზღვრო, სამზღვარ დაუდებელი, неописанный, ტიმ. 100.
გარეშეუწერლობა, ს. უსამზღვროება, неисповѣдимость, მარტ. 1, 183.
გარეშეცვა (ვიცავ), ზ. მ. ვიპყრობ, შევიცავ, обнимать, содержать, заключать; დავიცავ, ограждать, 2 მეფეთ. 23—14; კავშ. 69, 128, 262; ლოღ. 12.

გარეშექცევა (ვა, ვუ), ზ. მ. უკან დავუბრუნებ, возвращать, отдавать назадъ, ალ. 93; 33; (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвращаться, идти назадъ, დრეჯ. 2—41, 54; გარდასრულსა გარე ვერ შევიქცევით, прошлое мы не возворотимъ, ვისრ. 124; 178; ქილ. 23; (ვექცევი, ვექეც), ზ. თვ. გავრიდებ, избѣгать, ანდრ. 67.

გარეშეწერა (ვჰ), ზ. მ. აღვსწერ, описывать, კავშ. 214; (ვიწერ), ზ. მიხ. გარეშევიცავ, содержать, заключать, კავშ. 126; 100.

გარეცხა (ვრეცხ), ზ. მ. განვჰბან ჭურჭელთა, სამოსელთა და სხ. мыть, ვისრ. 83; стирать, გამოცხ. 7—14; (ვირეცხები), ზ. ვ. мыться, стираться, **გასარეცხი**, ზედ. требующій стирки, мытья, **გამრეცხელი**, прачка, გარეცხილი, მიმ. мытый, ქილ. 463.

გარეწარი, ზედ. მცონარი, წარმდები, უთაური, нерадивый.

გარეწრობა, ს. უთაურობა, нерадѣніе, небрежность.

გარეწარხდომა, (ვხდი, ვხადე), ზ. მ. განვარიდებ, отклонять, მარკ. 2—33, (ვხდები, ვხდი), ვდ. გავერიდები, уклоняться.

გარეწყდომა (ვსწყდები), ზ. ვდ. მოვშორდები, მაგ. ლაშქარსა, отстать, ვეფხ. 1428.

გარეხვევა (ვეხვევი), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, обвить, окружить, ეგზ. 46; (ვახვევ, ვახვიე), ზ. მ. обвивать; окружать.

გარვა (ვჰგარავ, -რე), ზ. მ. ვჰფარცხავ, ავოშავ, боронить.

გართავადი, ს. გარეშე თავადი, უცხო თავადი, ანუ უფროსი, посторонній начальникъ, ალ. 66.

გართვა (ვჰ), ზ. მ. გავრევ; საქმეს მოვაბამ თავზედ, საქმეში გავაბამ; შევაქცევ, вмѣшивать; занимать, упражнять; забавлять, увеселять, тѣшить, потѣшать; -თავსა, забавляться, ვეფხ. 31, განმ. (ვერთვი), ზ. თვ. გავერევი; შევექცევი, смѣшиваться, сливаться; заниматься, упражняться; потѣшаться, забавляться, ქიმია. 103; ანცონ. 41; ხიზრძ. 170; -თვა საქმეში, заниматься дѣломъ; -ლაპარაკში, бесѣдовать, проводить время въ разговорѣ; **გართული** მაგ. ფიქრში, занятый мыслью.

გართმევა (ვა, ვი სისხლსა), ზ. მ. გამოვიშვებ სისხლსა, пускать, отворять, кидать кровь.

გართობა (ვა), ზ. მ. შევაქცევ, забавлять.

გართხმა (ვა), ზ. მ. გავსჭიმავ, растягивать, განირთხ ხელნი შენნი, протяни руку твою, მათე. 12—13; მარკ. 3—5; -ლვედითა, бичевать, საქმ. 22—25; (ვა), ზ. მ. დავცემ, გავშოტავ, повалить, ანდრ. 6; (ვი), -ხელს, протягивать руку, მარკ. 3—5; 2 კორ. 10—15; განვირთხამ ფესვსა, пустить корни, მარგ. 2—162; ივლით. 1—3, გართხმით წოლა, лежать въ растяжку, (ვერთხმი), ზ. თვ. შიგ გავსჭდები, გავვარდები, проникать, проходить насквозь, протекать, вонзаться; მელანი გაერთხმის ქაღალსა, ე. ი. მელანი გავარდება ქაღალდში, бумага протекаетъ, განერთხა ისარი გულში, стрѣла пронзила ему грудь, განგვერთხა, расползло въ насъ, მოურავ. 199; **გართხმული**, მიმ. растянутый, -ჯვარზედა, распятый на крестѣ; 1 ქართლ. 379.

გარი, ზედ. გარეთი, внѣшній.

გარიგება, სზ. რიგის მიცემა, распоряженіе, გარიგების წიგნი, условіе, договоръ; уставная грамота, 2 ქართლ. 8 შენიშნ. (ვა), ზ. მ. რიგს მივსცემ, დავაწესებ, განვაგებ, აღვასრულებ, საქმეს გამოვიცან; распорядить, устроить, установить порядокъ, опредѣлить, назначить; (ვუ), выхлопотать кому что, ზოგჯ. დავაზავებ, помирить, (ვი): -ჯამაგირსა, выхлопотать себѣ жалованье, 2 ქართლ. 552; დასტ. 6; 122; (გავრიგდები, გავურიგდები). ზ. ვდ. გავწესდები, განვიგები; შევურიგდები, დავზავდები, установиться; договориться съ кѣмъ; помириться, რუსუდ. 210; 762; **გარიგებული**, მიმ. установленный; договоренный; помиренный; **გარიგებულობა**, ს. წესი, რიგი, დაწყობილობა, устройство, порядокъ, распоряженіе; რუსუდ. 549; გასარიგებელი, ზედ. подлежащій устроенію.

გარიდება (ვა, ვჰ), ზ. მ. განვარიდებ, თავს გადავავლებ, მოვარჩენ, устранять, отстранять, спасать; ზ. უ. მოვერიდები, бѣжать отъ кого, გამრიდე, ე. ი. მომშორდე, удались отъ меня, ანცონ. 6—7; (ვერიდები), ზ. თვ. განვერები, თავს დავაღწევ, მოვრჩები, избавиться, избѣжать, спастись, ალ. 38; ვისრ. 117, 119; ქილ. 392; სენი გარიდეს, избѣжали болѣзнь, ქილ. 260.

გარიელი, ს. მფრინვ. аулыкъ, утка совка, саулыкъ, ბუნ. ლ; карагатка, турпакъ, ერის. ლ.

გარინდება (ვა), ზ. მ. გავანაბავ, დავაჩუმებ, გავაყუჩებ, заставить притихнуть; (ვრინდები), ზ. ვდ. გავყუჩდები, დავჩუმდები, затихнуть, **გარინდებული**, მიმ. притихшій.

გარიჟრაჟი, ს. განთიადი, разсвѣтъ.

გარიხი, ზედ. გარეული, ველური, дикій; чужой.

გარინება, გარისხება, ნ. განრინება, განრისხება.

გარიყვა (ვ), ზ. მ. რიყეზედ გავაგდებ, о рѣкахъ: выбрасывать на берегъ.

გარიცხვა (ვუ), ზ. მ. გავუთვლი; зачесть, სან. ლ. (ვჰ), ზ. მ. გავჰყოფ, дѣлить.

გარკვევა (ვა), ზ. მ. გავარჩევ, დავარჩევ; გავიგებ, გამოვიცნობ; разобрать; добиться толку, смысла, **გარკვევით**, გარჩევით, разборчиво, понятно, ქილ. 551; გარკვევა გზისა, найдти дорогу, открыть.

გარმოდგომა, ნ. გარსმოდგომა; გარმოდგომილება, осада, 2 ქართლ. 83.

გარმოვლა (ვვლი, ვიელი), ზ. მ. გარსმოვუვლი, обходить.

გარმორტყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვახვევ, окружить, (ვერტყმი), ზ. თვ. გარემოვეხვევი, обступить.

გარშემოფენა (ვჰ, ვა), ზ. მ. გარშემო დავჰფენ, დავაგებ, обостлать, стлать кругомъ, -ნათელსა, ე. ი. დავჰფენ ნათელსა, разстилать свѣтъ, ვეფხ. 1244.

გარნა, კავშ. მაგრამ, მაინც, однако; თანდ. ხმარებული ნათესაობითის ზრუნვითა; кромѣ, ზზ. გარეშე, исключая, დავით. 17—31.

გართნინება (ვა), ზ. მ. გავატარებ, пронести, про-

вести, რუსუდ. 363; -ხაზსა, провести черту, ქმნ. წ. 32; -დროს, проводить время, ერისთ. 2—53.

გაროქვა (ვჰ), ზ. მ. დავხარჯავ, тратить, ქილ. 93.

გარს, ზზ. გარემოს, გარშემო, вокругъ, кругомъ.

გარსაკრი, -კრავი, ს. ცხენის სარტყელი, სამკერდული, подпруга, საბ. ლ.

გარსდგომა (ვსდგევარ, ვსდგომოდი), ზ. ვ. გარემოვიცვავ ლაშქრითა, осаждать.

გარსი, ს. აფსკა, თხელი კანი, ვითარც კვერცხის ნაჭუჭსა და ცილას შუა, ან ხახვისა, ნიორისა და სხ. перепонка, плева, болона.

გარსვლა (ვალ), ზ. უ. გარშემოვიარებ, ходить вокругъ.

გარსმოდგმა (ვსდგამ, ვსდგი), ზ. მ. გარშემო დავსდგამ, обстановить, (ვადგები, ვუდგები), ზ. ვდ. გარემოვიცვავ ლაშქრითა, обступить, обложить, осадить.

გარსხვევა (ვახვევ), ზ. მ. გარშემო დავახვევ, обвивать, (ვეხვევი). ზ. თვ. გარს შემოვეხვევი, окружить.

გარტყმა (ვა), ზ. მ. დავარტყამ, გავკრავ ჯოხს, пріударить.

გარული, ზედ. გარეული, გარეგანი, внѣшній, наружный; ქილ. 428.

გარუჯვა (ვჰ), ზ. მ. გავტუსავ, опалить; განმ. ვეფხ. 1339.

გარუსება (ვა), ზ, მ. რუსად გავხდი, обрусить, (ვრუსდები), ზ. ვდ. რუსი გავხდები, обрусѣть.

გარღვევა (ვა), ზ. მ. ნაკერს მაფითა დავშლი და დავსჭრი; მცირედ გამოვაქცევ შენობას; распороть; выломать; (ვირღვევი), ზ. ვ. ნაკერთა თვის: დავიშლები, пороться; **გარღვეული**, распоротый.

გარყვნა, სზ. развращеніе, баловство; -წერილისა, исказить текстъ; (ვრყვნი, ვჰრყვენ), ზ. მ. წავხდენ, განვხრწნი, გავაქსუვებ, портить, растлить, развратить; (ვირყვნები, ვირყვენ), ზ. ვ. წავხდები, განვიხრწნები; портиться, развращаться, избаловаться, ისაია 1—27; ვისრ. 7; 46; დავით. 52—2; **გარყვნილი**, развращенный, избалованный, 2 ქართლ. 54; გარყვნილობა, безпутство.

გარშამო, გარშემო, ნ. გარეშემო.

გარშემობრუნება (ვჰბრუნდები), ზ. ვდ. возратиться.

გარშემოვლება (ვა), ზ. მ. გარსშემოვატარებ; გარსშემოვსდებ; გარშემოვაკერებ; обвести, обнести; обшить, (ვევლები), ზ. თვ. გარშემოვედები; თავს ვანაცვალებ; обступить, окружить; жертвовать собою; **გარსშემოვლებული**, обнесенный; обшитый.

გარშემოვლენა (ვა), ზ. მ. обводить.

გარშემოთხრა (ვსთხრი, ვსთხარე), ზ. მ. окапывать.

გარშემოკერება (ვა), ზ. მ. обшить.

გარშემორბენა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავარბენ, заставить обѣжать кругомъ, (ვი), ზ. უ. გარშემო მოვირბენ, обѣжать.

გარშემოტარება (ვა), ზ. მ. გარშემოვატარებ, водить кругомъ.

გარშემორტყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვახვევ, обвязать; окружить, (ვერტყმი, ვერტყი), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, обступить.

გარშემოყრა (ვჰყრი, ვჰყარე), გარშემო მოვჰყრი, разбрасывать кругомъ, (ვა), ზ. მ. გარშემო დავყრი, გარემოვსდებ, обсыпать, (ვეყრები ვეყარე), ზ. თვ. წინ დავუხვდები, повстрѣчаться.

გარშემოცვა (ვს), ზ. მ. გარშემოვეხვევი, обложить, обступить.

გარშემოძრობა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავაძრობ კანსა, облупить, содрать шкуру; (ვჰსძვრებ), облупиться.

გარშემოწვა (ვს), ზ. მ. გარშემოდავსწვავ, обжечь, (ვიწვები), ზ. ვ. გარშემო დავიწვები, обгорѣть.

გარშემოწყობა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავაწყობ, обложитъ.

გარშემოჭრა (ვსჭრი, ვსჭერ), ზ. მ. გარშემო შევსჭრი, обрѣзывать.

გარშემოხვევა (ვა), ზ. მ. გარს მოვახვევ, обвивать; окружать; (ვეხვევი), ზ. ვ. გარს მოვეხვევი, окружить, обступить, ვეფხ. 1221.

გარშეცვა (ვი), ზ. მ. содержать; გარშევიცვი სასოებითა, я огражденъ вѣрою, თეატრ. პოლ. 4.

გარცხა, ნ. გარეცხა, გამოსლ. 19—11; ქილ. 17, 29; **გარცხილი**, ნ. გარეცხილი; მოსეს ხამ. 8; მარკ. 6—2.

გარჩევა, სზ. разборъ, ქილ. 48; -სადაოთა საქმეთა, разборъ тяжебныхъ дѣлъ, გარჩევით, разборчиво, (ვა), ზ. მ. გავარკვევ. გავაშორებ ერთი მეორისაგან; დავარჩევ; დავსჩხრეკ, გავშინჯავ; различать, разбирать; перебирать; отличать; разсматривать, изслѣдовать, რუსუდ. 277; მატთ. 25—32; -მწვანვილსა, перебирать овощи, (ვირჩევი, -ჩიე), ზ. ვ. разбираться; отличаться; კარგი ავისაგან ადვილად განირჩევა, хорошее легко отличается отъ дурнаго, რუსუდ. 385; **გარჩეული**, მიმ. разобранный, **გამრჩეველი**, ს. разбиратель, **გარჩევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить разобрать.

გარჩვნილი, ზედ. გრეხილი, დაგრეხილი, витый, გამოსლ. 28—14.

გარჭმული, ზედ. -ლახვარი, вонзенный мечъ, იობ. 41—18.

გარჭობა (ვა, ვუ), ზ. მ. დავარჭობ, დავასვამ, შევურჭობ, втыкать, вонзать, ხანჯალი წელში გაირჭო, онъ воткнулъ кинжалъ въ поясъ; ყარამ. 379; (ვირჭობი), ზ ვ. вонзаться; втыкаться.

გარწყილიანება (ვა), ზ. მ. რწყილით ავავსებ, наблошнить.

გარჯა, სხ. თავ-დადებით შრომა: თავის ტკენა, შეწუხება, трудъ. заслуга; безпокойство; (ვრჯი, ვსარჯე), ზ. მ. თავდადებით ვაშრომებ; თავს ვატკენ, ვაწუხებ, трудить; налагать трудъ, работу; утруждать, безпокоить, (ვირჯები), ზ. ვ. თავდადებით ვმუშაობ; შევსწუხდები, თავს ვიტკენ, трудиться; безпокоиться, ნუ გაირჯებით, не безпокойтесь, მეშინიან რომ **გაგსარჯოთ**, я боюсь безпокоить васъ, **გარჯილი**, მიმ. ნამსახური, потрудившійся, заслуженый, გარჯილი გრძელისა გზასა, утомленный длинною дорогою, რუსუდ. 885; ძნელის სატანჯველით გასჯილი, замученный трудною пыткою, რუსუდ. 974; 979; გარჯილ-

ვარ, გავირჯოდი, потрудиться, поутомиться, რუსუდ. 664, 781; ალ. 126; სამ. ვახტ. 49, 159; გორგ. 5; 2 ქართლ. 320; ანკ. 3—24; რას გარჯიხარ, что васъ обезпокоило, დავრ. 23; მირ. 34,

გარჯილობა ს. ნამსახურობა, трудъ, заслуга; სამ. ხომს. 151; მოურავ. 376.

გარხმალება (ვურხმალები), ზ. ვდ. ხმალ და ხმალ ვებრძვით, биться на сабляхъ, რუსუდ. 428.

განაადვილებელი, ზედ. облегчительный; -ბლად, для облегченія.

განაბედავი, განაბედი, ზედ. შესამართი, საკადრი, требующій смѣлость, рѣшительность, მოურ. 121; რუსუდ. 620; ჩემგან ძნელად განაბედავი, требовавшій отъ меня отважной рѣшительности, ალექ. 225.

განაბნეველი, ზედ. გადასაყრელი, бросальный, -ლად, на растрату, ქილ. 598.

განაზეცები, -ცებილი, ზედ. გასაკვირვებელი, გასაოცებელი, удивительный, ქილ. 279.

განაგანიერებელი, ზედ. განსავრცელებელი, расширительный, ქილ. 85.

განაგებელი, განაგები, ს. სამნეო, предметъ управленія; управленіе; სახელმწიფო განსაგებელი, государственное управленіе, ამბის განსაგებლად, ე. ი. ამბის შესატყობლად; для провѣданія, ნ. გაგება.

განაგზავნილი, ზედ. გასასტუმრებელი, служащій для отправленія, -ლად, ზზ. для отправки.

განაგისი, ს. სახსენებელი, память, воспоминаніе, ანკ. 3—6.

განაგმირალი, განაგმირი, განაგმირო, ზედ. გასაწონი, пронзающій, пронзительный, ვეფხ. 23; 123; 1286.

განაგნება (ვს), ზ. მ. საგანში ვესვრი, стрѣлять въ цѣль.

განაგონი, -ნარი, ზედ. მისახდომი, საგულსხმებელი, понятный.

განადები, ზედ. გასაყარი, прокладной, ნ. გასაყარი.

განადებლად ხიდისა, ზედ. для наведенія моста, ვეფხ. 798.

განადევარი, რაცა სდევს, ეკუთნის, მაგალ: მიწა, წყალი და მისი გასადევარი, земля, вода и другія принадлежности, გუჯ. 28.

განადიდებელი, ზედ. ადსამაღლებელი, достохвальный, ვისრ. 42.

განადინარი, განადინელი, ზედ. მომდინარი, проточный, ივდ. 7—6, ვისრ. 78, გასადინარი და შესადინარი მდინარისა, теченіе и устье рѣки; ქილ. 145.

განადნობი, ზედ. დასადნობი მეტალი, отливальный, ქიმ. 212.

განანდობი, ზედ. აღსარების სათქმელი, исповѣдальный, исповѣдный. წასვლა განანდობლად, идти на исповѣдь.

განავალი, ს. გასასვლელი კარი, выходъ, выходныя двери; задній проходъ, ნ. წელი; შესავალი და გასავალი კარი, входныя и выходныя двери, მროვ. 13, -წყალი, проточная вода, ხიბრძ. 73; ვისრ. 52; 2 ქართლ. 272.

განავლელი, ზედ. წარსავალი გზა, проходный, проходимый, -წყალი, бродъ, დაბად. 32—22.

განავარდი, ზედ. გასაგდები, დასატევებელი, оставляемый, ქილ. 28.

განავრცელებელი, ზედ. განსადიდებელი, служащій къ распространенію.

განაზრდელი, ზედ. აღსაზრდელი, воспитательный, რუსუდ. 438.

განაზეთებლად, ზზ. ზეთის გამოსახდელად, для обращенія въ масло, ქიმ. 115.

განაზვიანი თავისა, თავ-მოსაწონი, дѣлающій честь, მოურ. 177.

განათავებელი, ზედ. აღსასრულებელი; исполнительный, ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წყალობის წიგნი, გუჯ. 32; вѣчно неизмѣнная милостивая грамота, -ამბავი, печальная вѣсть, რუსუდ. 991.

განათავი, განათავებელი, ზედ. შემაწუხებელი, გამათავებელი, наводящій грусть, уныніе, მოურავ. 288.

განათბობი, ზედ. разогрѣвательный.

განათლელი, ზედ. ქვა სათლელი, подлежащій граненію, ვეფხ. 5, გან. თ.

განათრეველი, ზედ. თრევით საცარებელი; სათრეველი, გასალანძღავი; поносительный.

განათრევლად, ზზ. გასალანძღავად, для выруганія, ვეფხ. 1095.

განათხოვარი ქალი, ს. ქალი მოსწრებული საქრმოდ, невѣста.

განაკეთებელი, ზედ. подлежащій къ дѣланію.

განაკვირველი, -ვი, -ვებელი, ზედ. გასაოცარი, удивительный, დარეჯ. 34.

განაკმარი, ზედ. საკმაო, достаточный, მოურავ. 99.

განაკითხავი, -ხარი, ზედ. სამართალს ქვეშე მყოფი, подсудимый, ან სასამართლო, судъ.

განაკრეჭი, ზედ. მღვდელი განსაკანონებელი, подлежащій къ разстриженію, ყარამ. 256.

განაკრთომელი, ზედ. გასაოცებელი, удивительный; страшный, дивный, ქილ. 604; იერემ. 18-13; 1 ქართლ. 270; რუსუდ. 983.

განაკრძალავი, ზედ. გასაფრთხილებელი, предостерегательный.

განაკუთრება, ნ. განსაკუთრება.

განალამება, განალმება (ვესალამები), ზ. მ. სალამს-ვეტყვი, გამოვესალმები, проститься, ვეფხ. 937; 1584.

განალახავი, ზედ. საცემი, подлежащій побіенію, потоптанію, -ვად მტერთა, на побіеніе враговъ, რუსუდ. 259.

განალება (ვა), ზ. მ. გავამაგრებ ქვასავით, окаменять, (ვსალდები), ზ. ვდ. გავსიპდები, გავქვავდები, გავმყარდები, გავმაგრდები, окаменѣть, затвердѣть, ვეფხ. 135.

განალოწავი, ზედ. სალოწავად დანიშნული, молотильный.

განამაგრებელი, განამწარებელი, ნ. განსამაგრებელი, განსამწარებელი.

განამართავი, ზედ. გამართვის მოქენე, требующій поправки.

განამართლება, სზ. სამართალი, судъ, ვეფხ. 233; -ლებად, въ оправданіе, (ვა), ზ. მ. გავაბჭობ, სამართალს გავუჩენ, судить кого, производить

судъ, სამ. ვახტ. 131; (ვსამართლდები), ზ. ვდ. გავიბჭობი, судиться, გუჯ. 27; ერისთ. 156; ანტ. 4—13; თავის გასამართლება (ვა), оправдать себя по суду, რუსუდ. 301; **გასამართლებელი**, оправдательный, **გასამართლებული**, судимый, სამ. ვახტ. 205.

გასამარჯვებელი, ზედ. წარსამართებელი, успѣшный, -ბელად მეფობისა თქვენისა, для преуспѣянія вашего царствованія.

გასამეფებლად, ზზ. გამეფებისათვის, для воцаренія.

გასამზღვრება, სზ. სამზღვირის დადება, разграниченіе, (ვ), ზ. მ. სამზღვარს დავსდებ, разграничить, სამ. ვახტ. 241; 131; დასტ. 47; ან გავმიჯნავ. межевать, სამ. სომხ. 397; რუსუდ. 985; გასამზღვრული, მიმ. разграниченный.

გასამჟღავნებელი, ზედ. სააშკაროდ გამოსაცხადებელი, для объявленія.

გასამრუდი, ზედ. უსწორო შესაქმნელი, подлежащій искривленію, ქილ. 508.

გასამრჯელო, ს. სამუშაოს ფასი, плата за трудъ, სამ. კ. 229.

გასამსალება (ვა), ზ. მ. სამსალად გარდავაქცევ, საწამლავად გავხდი, превращать въ отраву, ვეფხ. 1020, -ბელი, отравленный.

გასამტეხლო, ნ. თავის გასამტეხლო.

გასამყრელი, -ლო, ზედ. გასაყოფი; ან გაყრის ხაური, раздѣльный; пошлина за раздѣлъ имѣнія; სამ. ვახტ. 100, 101; ნ. საუფროსო; -წიგნი, раздѣльный актъ, გუჯ. 31.

გასამჩვენებელ, გასამჩვენი, ზედ. გამომჩვენებითი, დიდ-დიდებული, торжественный, -ბლად, ზზ. торжественно, დიდ-დიდებით; ქილ. 442.

გასამხიარულებელი, ზედ. სასიხარულო, увеселительный.

გასანთლება (ვუ), ზ. მ. მივუნათებ, სანთელს მივუნთებ; посвѣтить, გასანათლებელად, для просвѣщенія, 2 კორ. 4—6.

გასანთლვა (ვს), ზ. მ. წმინდა სანთელს წავუსვამ, наващивать, натирать воскомъ.

გასაოცარი, ზედ. გასაკვირვებელი, дивный, удивительный, **გასაოცრად**, ზზ. გასაკვირვებლად, на диво, **გასაოცრება** (ვი), ზ. მ. გავიკვირვებ, удивляться.

გასაოცებით, ზზ. ერთი ოცად, ვეფხ. 1568, въ двадцать разъ.

გასაპარავი, ზედ. -გზა, дорога по которой можно украдкою уйдти, ქილ. 286, 512.

გასაპნვა (ვჰ), ზ. მ. საპონს წავუსვამ, намылить.

გასაპობელი, ზედ. დასაჩეხი, разсѣкаемый, ვეფხ. 94.

გასაპყარება (ვა), ზ. მ. დავაპატიმრებ, დავატუსაღებ, арестовать, ქილ. 671.

გასარგებლება (ვა), ზ. მ. სარგებლით გავსცემ თეთრს, отдать на проценты деньги.

გასართავი, -თველი, -თობი, ზედ. შესაქცევი, забавный, потѣшный, მოურ. 92; კაცია 13; ფიქრის გასართველად, для разсѣянія мысли.

გასართობი, -ბელი, ზედ. შესაქცევარი, დროს გასატარებელი, занимательный, занятный, ერისთ. II, 94, ბუნ. კ. 237.

განსარიგებელი, ზედ. განსაკარგავი, რიგის მისაცემელი, ქილ. 542, требующій распоряженія.

განსარისხებელი, ზედ. გულზედ მომყვანი, გასაჯავრებელი, прогнѣвляющій.

გასარყვნელი, ზედ. გამრყვნელი, წასახდენელი, развращающій, -ლად, для развращенія, 1 ქართლ. 432; კოლას. 2—21.

გასარჯვა (ვს), ზ. მ. გავრჯი, ვაშრომებ; თავს ვატკენ, შევაწუხებ, трудить, налагать трудъ, работу; утруждать, безпокоить, ზოგჯ. ვაჭირვებ, შევაიწრებ, ვსჯაბნი, დავსჯი, притѣснять; наказывать; სამ. ვ. 243; 249; ალ. 86; გორგ. 225; (ვისარჯები), ზ. ვ. გავირჯები, ვმუშავობ; თავს ვიტკენ, შევსწუხდები, трудиться; безпокоиться, ზოგჯ. დავისჯები, დავიჯაბნები, наказываться; притѣсняться, სომხ. 282; 2 ქათლ. 421.

გასასვლელი, ზედ. გამოსასვლელი; ასატანი, მოსათმენი; выходный; терпимый, სამ. სომხ. 288, ნ. განსავლელი.

გასასინჯავი, ზედ. გასაჩხრეკი, подлежащій разсмотрѣнію, ქილ. 403; რუსუდ. 481.

გასასტერებელი, ზედ. გასაოცებელი, дивный, поразительный.

გასასტიკება (ვა), ზ. მ. გავაფიცხებ, განვამძვინებ, ожесточать, (ვსასტიკდები), ზ. ვდ. გავფიცხდები, ожесточаться, ქილ. 643.

გასასუქებელი, ზედ. სასუქი, назначенный для откормленія, მიწის სასუქი, удобреніе.

გასასყიდი, -დელი, ზედ. საფარდული, продажный, **განსასყიდლობა**, продажность.

გასატანი, ზედ. რაც თან წაიღება, что можно взять съ собою, ვეფხ. 2.

გასატევებელი, ზედ. раздѣльный.

გასატეხი, -ტეხელი, ზედ. სატეხად დანიშნული, подлежащій ломкѣ, ქილ. 252; გასატეხლად პირობისა, для нарушенія условія, ქილ. 481.

გასატკივარება (გავსატკივარდები), ზ. ვდ. ვჰგრძნობ სატკივარსა, почувствовать боль; ვეფხ. 567.

გასაუპატიურება, обезчестить; -რებლად, для обезчещенія.

გასაფენი, ზედ. постилочный.

გასაფრენად. -რენლად, ზზ. для улетанія, ქილ. 51; 462.

გასაფრთხილებელი, ზედ. предостерегательный, ქილ. 568.

გასაქარვებლად ნაღვლისა, ზედ. მოსაქარვებლად მწუხარებისა, для разсѣянія печали, ქილ. 474.

გასაქირავებელი, ზედ. საქირავებელი, наемный.

გასაქლიბავი რკინა, ზედ. подлежащій выпиловкѣ.

გასაქმება (ვა), ზ. მ. დავასაქმებ; გავჰყიდი; поручить кому дѣло; сбить съ рукъ, распродать; საბ. ლ.

გასაქონლიანება (ვა), ზ. მ. გავამდიდრებ, обогащать.

გასაქრობი, ზედ. დასაშრეტი, гасильный; гасило.

გასაქურდავი, ზედ. საქურდავად დანიშნული, назначенный къ обворованію, ტიმ. 27. [ვეფხ. 447.

გასაქცევლად, ზზ. გასალტოლველად, для бѣгства,

განაღვიძებელი, ზედ. გამოსაფხიზლებელი, будильный.

განაღარიბებელი, ზედ. დასაგლახაკებელი, разорительный.

განაღება (ვა), ზ. მ. დავხარჯავ; გავჰყიდი, починать, истратить; сбивать, продавать, (ვსაღდები), ზ. ვდ. დავიხარჯვბი; გავიყიდები. истрачиваться; продаваться.

გგანაღებელი კარი, ზედ. створныя двери, ქილ. 595.

განაღები, ს. მოქლონი რომლითაც გაიღება კლიტე; მოსამართავი საყამოთა, ключь, -ბურღისა, отвертка.

განაყარი, ზედ. გასაღები; ასაცმელი, ასაგებელი, прокладной; продѣвочный; -ძელი, перекладина, поперечный брусъ, конь, верхній брусъ на кровлѣ, ნ. ჩ. ლ. ნახე კოჭი, რ. ქ. ლექს. ნ. конь; -გზა, дорога разъединенія, გუჯ. 33; ომის განაყარი ნაღარა, отбой, ფარამ. 63, განაყარი წერილი, разводная.

განაყოფელი, განაყოფი, ზედ. გასაყრელი, раздѣльный, სამ. ვახ. 3; дѣлимый, ზოგჯ. грань, граница; 1 ქართ. 144; გასაყოფელად დავგიდვია, мы назначили къ раздѣлу, სიგ. ჩოლ. 39, 46; თმის გასაყოფი ჩხირი, спица, прутокъ для разведенія волосъ, საბ. ლ; კოვზი საჭმლის გასაყოფი, разливальная ложка.

განაყრელი, ზედ. გასაყოფელი ან გასაყარი, раздѣльный; продѣвочный; разлучный, რუსუდ. 255; ვისრ. 76; -სევდისა, для разсѣянія грусти, რუსუდ. 720; **განაყრელად**, для разлуки, ვეფხ. 943.

განაშვები, ზედ. დასატევებელი, отпускной, რუსუდ. 368.

განაშვენებელი, ზედ. მოსართავი, предметъ украшенія.

განაშინჯავი, ზედ. სანახავი, предметъ осмотра; **განაშინჯავად**, для осмотра.

განაშიშრება (ვა), ზ. მ. საშიშრად გავხდი, дѣлать страшнымъ, (ვსაშიშრდები), ზ. ვდ. საშიშარი გავხდები, дѣлаться страшнымъ; ვეფხ. 750.

განაშმაგი, ზედ. გასაბრაზი, раздражительный, ქილ. 311.

განაშორებელი, განაშორი, ზედ. დასაშორებელი, подлежащій удаленію, ქილ. 238.

განაჩენალი, ჩახრ. 79, видный.

განაჩემი, ზედ. საჩემო, ქილ. 330, 467; усвоенный мнѣ.

განაჩენელი, ზედ. სამართლით დასასჯელი, постановляемый судомъ, ალბ. 99.

განაჩეხი, -ხელი, ზედ. დასაჩეხი, ქილ. 483, подлежащій разсѣченію.

განაცემი, ზედ. დასარიგებელი; გასასესხებელი, отдаваемый (въ заемъ, въ подарокъ), რუსუდ. 362, 409, მე გასაცემი ფული არა მაქვს, у меня нѣтъ денегъ, для отдачи въ заемъ.

განაცვიფრელი, ზედ. გასაოცარი, удивительный, ქილ. 588.

განაცლელი, ზედ, გასარიდებელი, подлежащій избѣжанію, ქილ. 467.

განაცარცველი, ზედ. გასამკრეხი, ასაკლები, подлежащій разграбленію.

განაცვლელი, ზედ. სართში ასაღები ან მისაცემი, промѣнный, ქილ. 393.

განაცვეთი, ზედ. носильный (одежда), ვახტ. ხამ. 223.

განაცინარი, ზედ. დასაცინარი, подлежащій насмѣшкѣ, ქილ. 488.

განაცუდარი, ზედ. დასაწუნარი, достойный охужденія, მოურავ. 128.

განამაგლება (ვა), ზ. მ. გავაავებ, გაყაბოროტებ, омерзить, дѣлать мерзкимъ.

განაძებელი, განაძები, განაძენი, ზედ. გასაგდებელი, подлежащій изгнанію, ქილ. 26, 292, -ბლად, ზზ. გასაგდებლად, для изгнанія, ვეფხ. 744.

განაძლებელი, ზედ. მოსათმენი, сносный, терпкій; ს. სახმელ საჭმელი, пропитаніе, ქილ. 96.

განაძლიერებელად, ზზ. для усиленія, გორგ. 5.

განაძლიხი, ზედ. მოსათმენი, сносный, терпкій.

განაძრომი, ს. ნახვრეტი, щель.

განაძღვანებელი, განაძღოლი, ზედ. საწინამძღობელო, предводимый, ალბ. 159; წინ გასაძღოლი ჯვარი, крестъ несомый впереди, ტიმოთ. 14.

განაწბილებელი, ზედ. გასაკიცხავი, სეგიობელი, предосудительный, ვეფხ. 461, გან. თ.

განაწირად, ზზ. на жертву.

განაწირავი, ზედ. გაწირული, თავზედ ხელ აღებული, მაგ. გასაწირავი სულისა, отчаянный, ქილ. 351.

განაწურავი, ნ. საწურავი.

განაწყლება (ვა), ზ. მ. გავაგლახავებ, გავაუბედურებ, довести кого до нищеты; (ვსაწყალდები), ზ. ვდ. გავგლახაკდები, онищать, обѣднѣть, გუჯ. 13; **განაწყალებელი**, обнищалый.

განაწყვეტ, ზედ. ამოსაგდები, подлежащій истребленію; извергъ, ანტ. 4—49; 59.

განაწყობლად, ზზ. შესაგულიანებლად; для согласія, для любви, 203 ქილ.

განაწყო, ზედ. სასიყვარულო, любовный, ქილ. 277, გასაწყო გულისა ადგილი, мѣсто любви.

განახამლება (ვა), ზ. მ. გავახამებ, სახამებელს მივსცემ, крахмалить.

განახარელი, განახარი, -რებელი, ზედ. სასიხარულო, радостный.

განახაფავი, ზედ. გასაკადნიერებელი, дерзкій, ვეფხ. 1309.

განახდომი, ზედ. მოსახდომი, статочный, могущій быть, сталый.

განახეიბრება (ვა), ზ. მ. გავახეიბრებ, დავასახიჩრებ, искалечить, увѣчить, **-რებული**, მიმ. увѣчный, სამ. ვახტ. 95, 252.

განახელება (ვა), ზ. მ. დასახელება, поименовывать, კავშ. 68.

განახელოვნებული, მიმ. სახელოვან ქმნილი, прославленный, ვისრ. 54.

განახელოვნება (ვა), ზ. მ. სახელოვან შევიქმ, ვასახელებ, სახელს მოვუგებ, прославить.

განახვევი, განახველი, ს. სახვევი, обвертка; по-

вязка; платокъ въ которомъ завертываютъ что либо.

გასახიდავი, ს, მაგალ. ცხვირის გასახიღავი ღრჭა, храпъ, რქლ.

გასახიჩრება (ვა), ზ. მ. დავასახიჩრებ, გავაგონჯებ, გავახეიბრებ, изувѣчить, изуродовать.

გასახლება (ვი), ზ. მიჩ. სახლად გავიხდი; ავჰყრი, გადავასახლებ; обращать въ жилище; выводить, переселять.

გასახლვა (ვჰ), ზ. მ. სახლს გამოვუცვლი, перемѣщать, переселять.

გასახმელი კარი, ზედ. გასაღები კარი, створчатая дверь.

გასახმობი, -ბელი, ზედ. სახმობად დანიშნული, предназначенный къ сушкѣ, რუსუდ. 990.

გასაჭირი, -რებელი, ზედ. ძნელი, трудный, тяжкій, გორგ. 137.

გასაჭიროვება (გამისაჭიროვდების), ზ. ვდ. გამიძნელდების, затрудняться, ხრონოლ. ბროს. 28.

გასაჭრელი, ზედ. საჭრელი ან გასაქცევი, относящійся къ рѣзанію, къ бѣгству, ვეფხ. 161; ქებინის გასაჭრელი, ე. ი. საქორწილო, свадебный.

გასაჯავრებელი, ზედ. სარისხავი, საგულისო, приводящій во гнѣвъ, въ озлобленіе, გორგ. 288.

გასევა (ვუ), ზ. მ. გამოვუყეენებ, მოვუტევებ ძაღლს, напускать, наускивать, натравливать, -ჯარსა, напустить войско для нападенія, სამ. ვახტ. 177.

გასეირნება; სზ. прогулка, (ვი), ზ. უ. დავდივარ შესაქცევად, ვნავარდობ, прогуливаться.

გასერვა (ვჰ), ზ. მ. ნ. დასერვა

გასესხება (ვა), ზ. მ. გავავალებ, ვალად მივსცემ, давать въ займы.

გასველება (ვი პირს), ზ. მ. პირს გავიხსნი, ვიგემებ, отвѣдать, скушать, заморить червяка, промочить горло, პირი გაისველე, промочи горло, ქილ. 353.

გასვენება, გასვლა, ნ. განსვენება, განსვლა, განვლა. [выходить.

გასვლა, ნ. განსვლა; გასვლა-გამოსვლა, входить и

გასვმა (გავსვამ), ზ. მ. გადავსვამ, пересадить, 1 ქართ. 229; -ცხენზედ, посадить на лошадь, დარეჯ. 91; (ვუსვამ), ზ. მიჩ. წავსცხებ, тереть рукою, гладить, -ხაზს, зачеркнуть; подчеркнуть, ერისთ. 98; ხაზს გავასმევინებ, заставить подчеркнуть.

გასვრა (ვსვრი, ვსვარე), ზ. მ. გავსთხუნავ, გავსთხაპნი, замарать, запачкать, (გავისვრები), ზ. ვ. გავითხაპნები, გავჩირქიანდები, замараться.

გასივება (ვსივდები, ვდი), ზ. ვდ. დავშუპდები, დავჯირჯვდები, пухнуть, მოურ. 274; ანტ. 4—53.

გასინჯვა, გაშინჯვა (ვჰს), ზ. მ. განვიხილავ, გავსჩხრეკ; გამოვიძიებ; разсматривать; разбирать, изслѣдовать; სამ. ვახტ. 143; დავრ. 145, (ვჰ), ზ. მ. დავანახვებ, поставить что кому на видъ, გავჰსინჯავ საქმესა, разсмотрѣть дѣло, გავჰსინჯავ რაზმსა, дѣлать смотръ войску, თავს გაგვაშინჯებს, онъ покажетъ себя, ბუნ. კ. 26; (ვიშინჯები), ვ. გაშინჯული ვიქმნები, быть разсматриваему, (ვეშინჯები), ზ. თვ. დავენახვები, ვეჩვენები, показываться, **გასინჯული, გაშინჯული**, მიმ. разсмотрѣнный, **გამსინჯავი**, მიმ. разсматриватель, **გასინჯველობა**, ს. წინ დამხედველობა, осмотрительность, ქილ. 114, 597.

გასიპება (ვა), ზ. მ. გავაქვავებ, окаменять, (ვსიპდები), ზ. ვდ. გავქვავდებ, окаменѣть, რუსუდ. 288; 882.

გასირცხვილება (ვა), ზ. მ. შევარცხვენ, острамить.

გასისხლება (ვა), ზ. მ. სისხლით შევსვრი, окровавлять.

გასისხლიანება (ვა), ზ. მ. სისხლით შევსვრი, окровавлять. [жать.

გასიცყვა (ვი), ზ. მიჩ. გამოვიხატავ გულში, вообра-

გასკვნა (ვსკვნი, ვსკვენ), ზ. მ. შევჰკრავ ნასკვსა ან გავახვევ ბოხჩაში რასმე, завязывать въ узелъ; **გასკვნევინება** (ვა), ზ. მ. შევაკრვევინებ, ან გავახვევინებ ბოხჩაში რასმე, заставить завязать въ узелъ.

გასმა, ნ. გახმა; (ვისმი; ხმა გაისმა), ზ. ვ. ხმა დავარდება, разнесся слухъ, молва, **ხმა გასმენილი**, извѣстный, მარტ 2—117.

გასპეტაკება (ვა), ზ. მ. გავათეთრებ; გავასუფთავებ, бѣлить, (ვსპეტაკდებ), ზ. ვდ. бѣлѣть, 1 ქართლ. 87; მარტ. 2—342; კაცია 61.

გასროვა (ვი), ზ. მ. გავისვრი, გავტყორცნი, бросать, метнуть.

გასრესა (ვჰ), ზ. მ. დავსთრგუნავ ფეხით, გავლეწ; გავხეხ, დავფშვნეტ, раздавить, растоптать; растереть, (ვისრისები), ზ. ვ. დავითრგუნები; დავიზილები, გავიკნაპები, быть раздавлену; **გასრესინება** (ვა), ზ. სხგ. ფეხით გავაქელვინებ, გავაჭყლეტინებ, заставить раздавить, размять.

გასროლა, სს. выстрѣлъ; (ვისვრი), ზ. მ. გავტყორცნი, გავასრევ, бросать, метать, (ვი თოფსა), выстрѣлить изъ ружья, დამბაჩა გაისროლა, онъ выстрѣлилъ изъ пистолета, **განასროლი**, выстрѣлъ.

გასრულება, სზ. აღსრულება, окончаніе, ანდრ. 4; (ვა), ზ. მ. შევასრულებ, გავათავებ, მოვრჩები; აღვასრულებ; оканчивать, покончить; исполнять, выполнять; совершать, довершать; ზაქარ. 4—9; ვეფხ. 1132; ქილ. 25; -პირობას, исполнить свое обѣщаніе; ფიცი გამისრულა, онъ не нарушилъ, данную мнѣ клятву; ვეფხ. 887; (ვუ), ზ. მიჩ. ავუსრულებ, მაგალ: ანდ. საწუთრო არცა ლხინსა, არცა ჭირსა არვის გაუსრულებს; выполнять, завершать, ვისრ. 5; (გავსრულდები, ვესრულები), ზ. თვ. оканчиваться, довершаться; истощаться, შევსრულდები, გავთავდები, ვეფხ. 1889; ვისრ. 148; სიბრძ. 123; გასრულება ჰასაკითა, придти въ возрастъ; **გასრულებულება**, ს. შესრულებულება, სისრულე, полнота, совершенство, 1 ქართლ. 402, გასრულებულვარ მშვენიერებითა, იეზეკ. 16—14, я надѣленъ красотою.

გასრული, ზედ. ნახე გასული, -დღე, прошедшій день, დარეჯ. 145; **განსრული**, განკაფული, ღონე გამოლეული, истощенный; განსრულვარ, ზ. ვ. გავმხდარვარ, ღონე გამომლევია, я исхудалъ, ვეფხ. 138, 762, 954.

გასცრება, ნ. გაშცრება.

გასციბუბუ, ს. ერთგვარი როკვა, ხაზ. ლ.

გასტუმრება, სზ. отправка, (ვი), ზ. მ. გავგზავნი, отправлять.

გასუბუქება (ვა), ზ. მ. შევამსუბუქებ, გავაადვილებ, облегчать; ქილ. 434; (ვსუბუქდები), ზ. ვდ. შევმსუბუქდები, облегчаться, გამიმსუბუქდება, облегчается мнѣ, ქილ. 419.

გასულება (გავესულები); ზ. თვ. შევეთვისები, სულით და გულით გავეწყობი, подружиться, ვეფხ. 1132.

გასულელება, (ვა), ზ. მ. გავაგიჟებ, ჭკუით შევშლი, обезумить, орурачить; იერემ. 1014; ქილ. 3; (ვსულელდები), ზ. ვდ. გავგიჟდები, ჭკუაზედ შევიშლები, обезумѣть, одурѣть; იერემ. 51—17; **გასულელებული**, მიმ. одурѣлый.

გასული, ზედ. გამხდარი, исхудалый, ნ. გასვლა; прошедшій.

გასულიანება (ვა), ზ. მ. გავამხნევ, воодушевлять, оживлять.

გასულტნება (ვა), ზ. მ. სულტანად დავსვამ, сдѣлать султаномъ.

გასუნნელება (ვა), ზ. მ. სუნნელებას მივსცემ, განვაპოხენ, надушить, ვისრ. 163; ქილ. 199, 560; (ვსუნნელდები), ზ. ვდ. издавать благоуханіе, ვისრ. 119.

გასურავანდება (გავჰსურავანდდები), ზ. ვდ. оцынготѣть.

გასუსხვა (ვჰ), ზ. მ. ჰსწვავს სიცივე, ჭინჭარი, жжетъ морозъ, крапива.

გასუსტება, (ვა), ზ. მ. შევასუსტებ, მოვაუძლურებ, ослабить.

გასუფთავება (ვა), ზ. მ. გავსწმენდ, очищать.

გასუქება (ვა), ზ. მ. გამოვჰკვებ სასუქად ბატსა, ქათამსა და სხ.; მიწას სასუქს მოვაყრი, განვაპოხებ, откармливать; унаваживать, утучнять, (ვსუქდები, -დი), ზ. ვდ. გავზრქელდები; გავპოხდები, толстѣть; унаваживаться, утучняться.

გასქდომა (ვსქდები), ზ. ვდ. ხეთათვის: გავიგლიჯები, გავიბძარვი; გავსტყდები, დავიჩვრიტები; გავსტყვრები, მომატებულს ვსჭამ; лопнуть, треснуть; щеляться; ѣсть жадно, лопать; გამოსლ. 28—32; გული გაუსქდა, онъ испугался, გული გამისქდება, у меня сердце надрывается, რუსუდ. 529; გასქდი კვერცხივით, лопни, какъ яйцо, რუსუდ. 274; მუწუკი გასქდა, чирей лопнулъ, ანტონ. 2—34; **გამსქდარი**, მიმ. лопнувшій, გამსქდარვარ, я наѣлся; я лопнулъ.

გასქელება (ვა), ზ. მ. გავამსხვილებ, შევადედებ, дѣлать плотнымъ; сгущать; (ვსქელდები), ზ. ვდ. გავმსხვილდები, შევდედდები, толстѣть; густѣть, -სისხლისა, сгущеніе крови, ბუნ. ლ.

გასყიდვა, სზ. გავაჭრება, продажа, (ვსყიდი), ზ. მ. გავჰფრდი, продавать, გამყიდეს ჩვენ, продали насъ, დბად. 31—16; თავს გავყიდი, я продамъ себя, (ვიყიდები), ზ. ვ. продаваться, **გასყიდვინება** (ვა), ზ. სზმ. გავაფარდვინებ, заставить продавать.

გასწავლა, გასწავლება, გასწავება, სს. სწავლება, обученіе, (ვასწავლი, -ლე, ვასწავლებ), ზ. მ. ვასწავლი, გავსწვრთნი, обучать, научать, наставлять; ვეფხ. 909; (ვისწავლები), ზ. ვ. ვისწავლები, გავიწურთნვები, обучаться, ციმონ. 182; 2 ქართლ. 550; **გასწავლული, -ვლებული, განასწავლი**, მიმ. наученный, **განსწავლებულობა**, ს. ученость; выправка, 2 ქართლ. 307.

გასწრივ, გასწორ, ზზ. სწორედ, вдоль, прямо, паралельно, დასც. 45, 47, გუჯ. 9, 32.

გასწორება, ს. поправка, დღე ღამის გასწორება, равноденствіе, (ვა), ზ. მ. თანასწორად შევიქმ, მოვასწორებ, მოვაშანდაკებ; გავმართავ; прямить, выпрямлять; ровнять; уравнивать; поправлять, исправлять, ანდრ. 8; მიწასთან გავასწორებ, сравняю съ землею, სვილ. 271; ვეფხ. 208; გავუსწორებივარ მიწასთან, онъ унизилъ меня, (ვსწორდები), ზ. ვდ. გავიმართები; მოვსწორდები, მოვშანდაკდები; выпрямляться; дѣлаться ровнымъ; поправляться; 1 ქართლ. 386; (ვუსწორდები), ზ. ვდ. გავუერთდები, თავს არ ჩამოვუვალ; сравняться съ кѣмъ, სიბრ. 37; დარეჯ. 100, 2 კორ. 8—13; ანგარიშში გამისწორდა, расчитался расквитался, (ვისწორები), ზ. ვ. поправляться, კაცია. 23, 27; თავს გავისწორებ, поправить себя, გასწორდა დღე და ღამე, наступило равноденствіе, ხრონ. 5; დღესა და ღამეს სიარულით გაასწორებს, онъ станетъ продолжать путь день и ночь, ყარამ. 121; ზომიერი ღვინო ჭკუას გაგისწორებს, умѣренное употребленіе вина поправитъ твой разсудокъ.

გასწრაფება (ვა), ზ. მ. გავაჩქარებ, გავაშურებ, торопить, ускорять, (ვი), ზ. მიჩ. ვეშურები, ვეჩქარები, ვისწრაფი, спѣшить, торопиться, დარეჯ. 140.

გასწრება, გასწრობა (ვა), ზ. მ. წავუსწრობ, დავასწრებ, опередить, перегнать, 2 ქართლ. 289.

გასხდომა (ვსხდებით ცხენებზედ), ზ. მ. გავსჯდებით ცხენებზედ, садиться на лошадей; დარეჯ. 145.

გასხვავება, ნ. განსხვავება.

გასხვილება (ვა), ზ მ. გავასქელებ, გავაფართოვებ. утолщать, (ვმსხვილდებ), ზ. ვდ. გავსქელდები, გავთქვირდები, толстѣть, утолщаться; 2 სჯული, 32—15.

გასხირვა (ვ), ზ. მ. დავსჭრი, დავკუწავ, рѣзать, წყობილ სიტყ. 256; (ვისხირვები), ზ. ვ. მოვიჭრები, отсѣкаться.

გასხლვა (ვს), ზ. მ. მოვჰკვეთ ურგებთა რტოთა ვაზსა, полоть, обчищать виноградную лозу.

გასხლტომა (ვჰსხლტები), ზ. უ. დავასხლტები, ხელიდამ უცებ დავუვარდები, выскользать изъ рукъ, ფეხი გამისხლტა, я поскользнулся, (ვუსხლტები), ускользнуть отъ кого.

გასხმა, სზ. выводъ, изгнаніе; (ვა), ზ. მ. გავიყვან გარეთ; გავაგდებ, გავაძებ, განვსდევნი; выводить; изгонять, მათ. 7—22; 9—35; 1 ქართლ. 448; -ჯარისა, вывести войско, რუსუდ. 521; -სამზღვარს გარეთ მტერსა (განმისხმან), изгнать непріятеля изъ границъ; ვეფხ. 310; **განსხმული**, изгнанный, მათ. 8—30, 31; ლუკ. 13—23.

გასხმა (ვსხამ), ზ. მ. გავსვამ მრავალთა, высадить.

გასხმა (ვა), ზ. მ. გადავღვრი, გადავაქცევ, выливать.

განსხმა (ვა), ზ. მ. განვაწონებ, დავასხამ დანას,

пронзать, განმესხმის, пронзаетъ меня, დავით. 31—4.

გასჯა, განსჯა, სზ. მოქმედება გონებისა, რაჟამს დაამტკიცებდეს რასმე ან უკუთქმიდეს, ე. ი. შეერთება ან განყოფა იდეათა; ლოღ. ბაუმ. § 74; გონება, ჭკუა, ძალი სულისა პოვნად სრულთა იდეათა; წერილი, თხზულება რომლისამე სწავლისათვის გარდამოცემული; сужденіе; разсудокъ; разсужденіе, диссертація; (ვსჯი, ვსაჯე), ზ. მ. გონების ძალით განვიხილავ, გულის ვმსიტყველობ, გულის ხმას ვჰყოფ, ვაზროვ, ვჰფიქრობ; გავასამართლებ, განვაბჭობ; ვაწვალებ, ვაწუხებ, შევაურვებ; დავსჯი, დავსაჯავ; судить, размышлять; разсуждать; судить, производить судъ, разбирать судебное дѣло; безпокоить, утруждать; наказывать; გუჯ. 18; რუსულ. 381, 522, 756; გაგსაჯე, ე. ი. გაგტანჯე, შეგაწუხე, я обезпокоилъ тебя, ვეფხ. 1237, გამსაჯე, ты обезпокоилъ меня, ვეფხ. 277; რუსულ. 381, (ვისჯები), ზ. ვ. გავისჯები, მოვიფიქრები; განვიბჭობი, გავისამართლები; შევსწუხდები; დავისჯები; размышляться, разсуждаться; судиться, быть подъ судомъ; безпокоиться; наказываться; იერემ. 2—9, 35; რუსულ. 273; **განსჯილი,** მიმ. обдуманный; по суду наказанный; განჯადი, подсудный, იაკობ. 2—12.

გატალახება (ვტალახდები), ზ. ვდ. ავტალახიანდები, ტალახად გარდვიქცევი, обращаться въ грязь, покрываться грязью, ქიმ. 1, 4, 51, **გატალახიანება,** (ვა), ზ. მ. ტალახით შევსვრი ან ტალახს ავაყენებ, изгрязнить.

გატანა, სს. გარეთ გალება, წაღება, выносъ, вывозъ, (ვჰ), ზ. მ. ვსძლებ, ვჰსცხოვრებ, მაგალ. გავსტან ქალაქში, ბუნ. კ. 190, проживать, (ვა), ზ. მ. თან გავაყოლებ, თან წავალებინებ რასმე, отправлять, посылать кого или что съ кѣмъ, რუსულ. 268; თავს დავახწევ, განვერიდები, выдти изъ опасности, ускользнуть; რუსულ. 450; (ვეტანები), ზ. თვ. წავჰყვები, идти съ кѣмъ, (ვი), ზ. მ. გარეთ გავიღებ, გამოვზიდავ, გამომაქვს; გავსძლებ, მოვითმენ; выносить; терпѣть, сносить; ალბ. 46, 77; 2 ქართლ. 215; გავიტან რუს, провести каналъ, თან გავიტან, взять съ собою, 2 ქართლ. 346; თავს გავიტან, избѣжать что, избавиться, ანტონ. 4—26; ჯავრმა გაიტანა, печаль изсушила его, -ამბავსა, выносить соръ изъ избы, не скрывать тайны; გავიტან პირობას, სიტყვას, устоять въ словѣ, неизмѣнять, გავიტანე ხათუნები, я повела дамъ, ვეფხ. 1119; გავიტან მზითევსა, взять приданное, სამ. სომხ. 156; გავიტან ფიცით, выиграть дѣло, принеся присягу, სამ. ვახტ. 103; (ვიტანები), ზ. ვ. გარეთ გავიღები, выноситься; **გატანილი,** მიმ. вынесенный, **გატანინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить вынести, სამ. ვახტ. 3, წყალი თან გაიტანს, покрывается водою, რუსულ. 45.

გატანება, -ხმალში, поединокъ, სამ. ვახტ. 7; (ვა), ზ. მ. თან წავალებინებ ან წავაყვანინებ, заставить взять съ собою кого либо или что либо; -ხმალში, выслать на поединокъ, ვახტ. სამ. 38.

გატანჯვა (ვჰს), ზ. მ. ვაწვალებ, измучить, утомить, (ვიტანჯები), ზ. ვნ. ვიწვალები, измучиться, **გატანჯული,** მიმ. измученный; вѣроотступникъ.

გატარება (ვა), ზ. მ. გავარონინებ, проносить, проводить, провозить; провожать; -დროს, проводить время, -ხუმრობაში, обратить въ шутку, -გუნებაში, подумать, ტიმ. 147; ხმალ ქვეშ გაატარეს, отрубили голову, წმინ. ცხ. ვენეც. დაბეჭდ. 162; (ვი-ხუმრობაში), принять въ шутку что, -ყურში, слушать, внимать, სიტყვას გავუტარებ, заводить рѣчь; замолвить слово; (ვუ), ზ. მ. მივუტან გავლაზედ, заносить, **გატარებინება** (ვა), ზ. სხმ. გავარონინებ, заставить провести, მინდოდა დრო გამეტარებინა, я хотѣлъ провести время, დროს გასატარებლად, для проведенія время, **გატარებული, განატარები,** проведенный.

გატაცება (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსტაცებ, выхватить, გობრ. ცხოვ. 399, (ვი), ზ. მიჩ. მოვიტაცებ, წარვიტაცებ, გავაქანებ, уносить, похищать, მარტ. 1—158; ქილ. 601, 653; ზოგჯ. მივიზიდავ, მოვიბირებ, увлекать, კაცია 54; **გატაცებული,** მიმ. унесенный; увлеченный, კაცია 7.

გატევა (ვსტევ), ზ. მ. დავსტევ, помѣщать, втиснуть, (ვეტევი), ზ. თვ. გავეხწევი, გავსძვრები, втискаться, протискаться; (ვუტევ), ზ. მ. დავუტევ; ძველს ხრონოლ. გავჰყოფ, оставлять; дѣлить, (ვიტევები), ზ. ვ. გავიყოფი, дѣлиться, **განატევები,** частное число отъ дѣленія, **გასატევებელი,** მიმ. გასაყოფი ზედ. дѣлимый, **განმტევებელი,** ს. განმყოფელი, дѣлитель.

განტევება (ვუ), ზ. მ. გავუშვებ, თავს დავანებებ, пускать, давать волю, -ცხენსა, пускать лошадь; კაცია 112; ანტონ. 6—10, (ვუ), გავჰყოფ, дѣлить, ნ. განტევა, გატევა.

გატევრება, (ვა), ზ. მ. ტყეს გავახშირებ; сдѣлать густымъ (о лѣсѣ).

გატენა (ვს), ზ. მ. ავავსებ, გამოვსტენ, გამოვსჩურთავ, набить, наполнить, -ზარბაზნისა, зарядить пушку, (ვუ პირსა ოქროთი), набить кому ротъ золотомъ, რუსულ. 224; 593; **გატენილი,** მიმ. набитый, -თოფი, заряженное ружье, **გასატენი,** ზედ. набивной.

გატენიანება (ვა), ზ. მ. გავანოტიებ, заводить сырость, (ვტენიანდებ), ზ. ვდ. გავნოტიანდები, отсырѣть.

გატოვებული, მიმ. დატევებული, оставленный, ქართლ. 1, 120.

გატეხა, სს. ломаніе, ломка, (ვჰს), ზ. მ. ორად გავსჩეხ ან წვრილად დავმუსრავ; сломать; переломать; ზოგჯ. ვამხილებ, გავაცრუვებ, პირს დავუყოფ, заставить сознаться, уличить; სამ. ვახტ. 236; -პურსა, разломать хлѣбъ, საქმ. 20—11; -სიტყვას, нарушить данное слово, -ფიცსა, нарушить клятву, რუსულ. 768; -ციხესა, взять крѣпость приступомъ, 1 ქართლ. 139; დარეჯ. 82; -საყდრისა, разломать церковь съ цѣлью святотатства, სამ. ვახ. 155; -ახოსა, -მიწასა, приготовить землю къ обработкѣ, სომხ. სამ. 430;

-ქარავანისა, разбить, разграбить караванъ; დარეჯ. 77; ვისრ. 96; -ზენაარისა ან ფიცისა нарушить клятву, ვისრ. 137; -სახნავსა, სათიბსა, расчистить поле, сѣнокосъ, შავთ. 80, -ტყისა, расчистить, вырубить лѣсъ; (ვი), ზ. მიჩ. გავიჩეხ, сломать себѣ, -თავსა, сломать себѣ голову, -ენას, начинать произносить, говорить внятно, -ხელსა, приноровиться; приспособиться; -ნამუსს, потерять стыдъ, совѣсть, -ძილსა, прервать сонъ, неспать, -სახელსა, острамиться, обезславиться, (ვუ), ზ. მიჩ. გავუჩეხ, მაგალ. თავსა, сломать, -ანდერძს, неисполнить чье завѣщаніе, სამ. ვახტ. 233; -თავსა, нанести кому либо рану въ голову, -გულსა, сокрушить чье сердце, испугать; გავუტეხ პირსა, обличить, уличить, -სახელსა, обезславить кого, გან, ვეფხ. 13; (გავიტეხები), ზ. ვ. გავიხეჩები; დავიშლები, დავუძლურდები, сломаться; разслабнуть, захирѣть, **გატეხილი**, მიმ. сломанный; захирѣлый, -ასო, расчищенное поле, -ტყე, расчищенный лѣсъ для посѣва, სახელ-გატეხილი, обезславленный, **განატეხი**, ს. обломокъ; გამტეხი, ს. ломатель, ფიცის გამტეხი, нарушитель клятвы, **გატეხილი**, сломанный; -კაცი, надломленный человѣкъ, გატეხილ-ვარ, я разбитъ, разслабленъ, სამ. ვახტ. 131; **გატეხინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაჩეხინებ, заставить сломать; (ვა მარხვას), оскоромить.

გატვინვა, ნახე განტვინვა.

გატიალება (ვჰ), ზ. მ. გავაოხრებ, разорить, ანტ. 4—48; (ვტიალდები), ზ. ვდ. გავოხრდები, опустошаться, გაგვატიალა ღმერთმან, Богъ посѣтилъ насъ.

გატილიანება (ვა), ზ. მ. ტილს დავახვევ, вшивить, (ვჰტლიანდები), ზ. ვდ. ტილი დამეხვევა, вшивѣть.

გატინვა (ვტინდები), ზ. ვდ. ტინი კლდე შევიქმნები, გავქვავდები, окаменѣть, ვეფხ. 743.

გატირვა (გავჰტირი), ზ. უ. ტირილით ვეხვეწები, умолять слезами.

გატიტვლება (ვა), ზ. მ. გავაშიშვლებ, განვძარცვავ, გავხდი ტანისამოსს; обнажать, раздѣть до нага, გორგ. 4; (ვტიტვლდები), გავშიშვლდები, раздѣть до нага.

გატიტკნა (გავჰსტიტკნი), ზ. მ. დავჰსჭმუჭნი, скомкать.

გატკაცუნება (ვა), ზ. მ. произвести трескъ; (გავჰსტკაცუნდები), ზ. ვდ. треснуть.

გატკბილება (ვა), ზ. მ. დავატკბობ, სიტკბოს მივსცემ, подсластить, (ვტკბილდები), ზ. ვდ. დავსტკბები, дѣлаться сладкимъ, კაცია 19.

გატკბობა, იგივე გატკბილება; **გატკბარუნება** (ვი), ზ. მ. პირს გავისველებ ტკბილით, вкушать сладкое.

გატკეპნა (გავჰსტკეპნი, -ნე), ზ. მ. მოვაშანდაკებ, выровнять дорогу.

გატკეცა (ვჰსტკეც), ზ. მ. გავაპრტყელებ, площить.

გატკრეცა (ვს), ზ. მ. ავაბურცებ დაწვისაგან, вызвать опухоль.

გატლანქება (ვტლანქდები), ზ. ვდ. გავქოპიტდები, оболванить, обдѣлать что на черно.

გატლაშუნება (ვუ), ზ. მ. გადავკრავ, пріударить, ჩონგ. 134.

გატლიკული, ზედ. გაშვლეპილი, облупленный.

გატლოშნა (ვტლოშნი, -ნე), ზ. უ. лобызать.

გატოლება (ვუ), ზ. მ. შევუფარდებ, сравнить.

გატოპვა (ვჰს), ზ. უ. ფეხით წყალში ვატყაპუნებ, ან გავალ; плескать воду ногами, переходить рѣку вь бродъ.

გატრიალება (ვსტრიალდები), ზ. ვდ. დავტრიალდები, დავბრუნდები, повернуть назадъ.

გატრიზავება, (ვა), ზ. მ. ავიბუვებ, გავჰკილავ, ავიგდებ, осмѣять, ошикать.

გატრუკება (ვტრუკდები), ზ. ვდ. გავთქვირდები, растолстѣть.

გატურტლება (ვა), ზ. მ. გავსვრი, выпачкать.

გატურფება (ვტურფდები), ზ. ვდ. დავმშვენიერდები, похорошѣть; (ვეტურფები), ზ. თვ. დავშვენდები, შნოს მომეცემა, быть къ лицу, украшаться, ვეფხ. 679.

გატუხვა (ვჰს), ზ. მ. გავრუჯავ, опалить, **გატუხული** გოჭი, опаленный поросенокъ.

გატუტუცება (ვა), ზ. მ. გავაგიჟებ; дурачить; (გავტუტუცდები), ზ. ვდ. გავჰგიჟდები, одурѣть.

გატუქსვა (ვჰ), ზ. მ. შევრისხავ, побранить.

გატფობა (ვა), მ. გავათბობ, нагрѣть, согрѣть, (ვსტფები), ზ. ვდ. გავთბები, согрѣться, ქრისტ. 13; ჩონგ. 78; ისაი. 44—15.

გატყავება (ვა), ზ. მ. ტყავს გავაძრობ, снять шкуру, ზოგჯ. გავჰკრეხ, ограбить.

გატყლაჭვა (ვჰს), ზ. მ. გავშხლართავ, растянуть, **გატყლაჭული**, растянутый, (ვი-ჭდები), растянуться.

გატყდომა (ვსტყდები), ზ. ვდ. გავიხეჩები; აღვიარებ დანაშაულს; сломаться, разбиться; сознаться въ винѣ, провиниться, გამიტყდა, онъ признался мнѣ; ძილი გამიტყდა, у меня пропалъ сонъ, ალექს. 205; (ვუტყდები), ზ. ვდ. переломиться; сознаться; გაუტყდა ხმალი, сабля у него переломилась, გაუტყდა, онъ сознался ему; იერემ. 16—17; ქილ. 324; კაცია 53, დარეჯ. 87; გული გაუტყდა, онъ оробѣлъ, რუსუდ. 522.

გატყეპა (ვჰ), ზ. მ. გავლახავ, вздуть.

გატყობა (არცა სახე გაეტყობოდა), რუსუდ. 259, невидать было лица его.

გატყუბება, (ვა), ზ. მ. შევატოლებ, уравнять.

გატყორცა, -ცნა (ვჰსტყორც, -ცნი), ზ. მ. გავისვრი, бросать, кинуть; ვეფხ. 1329; სიბრ. 98; 2 ქართლ. 199.

გატყრომა (ვსტყვრები), ზ. ვდ. მივაძღები, нажраться

გატყუება (ვი), ზ. მ. მოვიბირებ, მოვილორებ, смапить, маня вызывать, увлечь.

გაუაზიზებელი, ზედ. არ განაზებული, неизнеженный.

გაუარშივება (გავაუარშივებ, -ვე), ზ. მ. გავაურჩებ, внушать упрямство, неповиновеніе, საბ. ლ. (ვუარშივდები), ზ. ვდ. გავუურჩდები, неповиноваться.

გაუბედავი, ზედ. ვერ გამბედავი; მორცხვი, несмѣлый, застенчивый, გაუბედაობა, ს. несмѣлость, застенчивость.

გაუბედურება (ვა), ზ. მ. უბედურად შევიქმ, сдѣ-

лать кого несчастнымъ, ერისთ. 147; ვისრ. 41; **-რებული,** მიმ. несчастный, ვისრ. 136; (გავუბედურდები, -დი), ზ. ვღ. становиться несчастнымъ.

გაუბრელი, нерасчитанный.

გაუბრჭობელი, ზედ. -ლად, მოუფიქრებლად; უსამართლოდ, необдуманно; безъ суда.

გაუგებარი, გაუგებელი, ზედ. შეუგნებელი, непонятный, **გუგებლობა,** ს. შეუგნებლობა, непонятность; ზედგარდამოს გაუგებლად, безъ предопредѣленія судьбы, ვეფხ. 897, ვისრ. 87; რუსუდ. 125; **გაუგებელი გზა,** ვისრ. 157; сбивчивая дорога, ვისრ. 157; **გაუგებრად,** გაუგებლად, ზზ. непонятно, ჩონგ. 40, გაუგებრობა, ს. непонятность.

გაუგემურება (ვა), ზ. მ. უგემიერს შევიქმ, дѣлать противнымъ, ქილ. 6; გაუგემურება პირისა, ე. ი. ცხვირ პირის ჩამოშვება, наморщиться, (ვუ უგემურდები), ზ. ვღ. უგემური შევიქმნები, дѣлаться противнымъ.

გაუგვალავად, ზზ. მოუოხრებლად, безъ опустошенія.

გაუგონარი, ზედ. გაუგებელი, შეუგნებელი, непонятный, ზოგჯ. неслыханный; непослушный.

გაუგონებელი, ზედ. გაუგებელი; ურჩი, непонятный; упрямый, непослушный, ყარამ. 427; **გაუგონლობა,** ს. ყურისა არ თხოვება; ურჩობა; невниманіе; непослушаніе.

გაუგუნურება (ვა), ზ. მ. გავასულელებ, ჭკუისაგან დავსცლი, дѣлать глупымъ, (ვუუგუნურდები), ზ ვღ. ჭკუა დამაკლდება, გავსულელდები, глупѣть.

გაუდრეკელი, ზედ. არ გამდრეკი, მიუდრეკელი, მტკიცე, непоколебимый, твердый, неуклончивый, გორგ. 26; **გაუდრეკელობა,** ს. მიუდრეკელობა, მტკიცეობა, неуклонность; გუნება გაუდრეკელი, рѣшительный, რუსუდ. 296.

გაუვალი, ზედ. უვალი, მაგ. გზა, непроходимый.

გაუვლენელი, ზედ. არ გამგონი, დაუდევნელი, невнимательный, ვისრ. 142; **გაუვლენელობა,** ს. დაუდევნელობა, невнимательность, ვისრ. 182, 169.

გაუზდელი, ზედ. უზდელი, გაუთლელი, невѣжа, неучъ, **გაუზდელობა,** ს. უზდელობა, გაუთლელობა, невѣжество, ვეფხ. განმ. 925, ჩონგ. 70.

გაუზომელი, გაუზომარი, ზედ. неизмѣримый, ქილ. 176, 599.

გაუთავებელი, ზედ. შეუსრულებელი; უპირო; нескончаемый; невыполняемы, გორგ. 10; დაულევნელი, неизсякаемый; непереводимый, რუსუდ. 374.

გაუთენებლივ, ზზ. გათენებამდის, до разсвѣта, 2 ქართ. 521; მროვ. 94.

გაუთლელი, ზედ. გაუზდელი, неотесанный, неучъ, ვეფხ. გან. თ. 1160; **გაუთლელობა,** ს. გაუზდელობა, невѣжество.

გაუთხოვარი ქალი, ზედ. незамужная дѣвица.

გაუკაცრავება (ვუუკაცროვდები), ზ. ვღ. უკაცროვო შევიქმნები, оказаться невѣжою, რუსუდ. 775; **გაუკაცრავებული,** обезчещенный.

გაუკეთებელი, ზედ. необдѣланный, ბერძ. სამ. 344.

გაუკეთესება (ვა), ზ. მ. უკეთესს მდგომარებაში მოვიყვან, улучшать, **-სობა,** ს. улучшеніе.

გაუკვირვებელი, ზედ. არ გასაკვირვი, неудивительный, **გაუკვირვებლობა,** ს. неудивительность, ვისრ. 79, 143; რუსუდ. 965.

გაუკითხავად, ზ. ზ. გაუბჭობლად, безъ суда, გორგ. 120, სამ. ვახტ. 251; **გაუკითხავი,** ზედ. უწყალო, შეუბრალებელი, немилосердный, неснисходительный, **გაუკითხაობა,** ს. შეუბრალებლობა, немилосердіе, ჩონგ. 29, 2 ქართლ. 554.

გაუკრძალავი, ზედ. წინ-დაუხედავი, опрометчивый, необдуманный, **გაუკრძალველობა,** ს. წინდაუხედაობა, опрометчивость, необдуманность, ქილ. 282.

გაულახავი, მაგალ. ფალავანი, ზედ. непобѣдимый витязь.

გაულესავი, ზედ. გაუმახავი, ე. ი. დანა, неотточенный, ზოგჯ. არ გალესილი, неоштукатуренный.

გაულეწავი, ზედ. არ გალეწილი, не молотый.

გაუმართავი, ზედ. არ მომართული, неисправленный; незаведенный (часы); **გაუმართაობა,** ს. არ მომართულობა, неисправленіе; незаведеніе, სომხ. სამ. 250, 394.

გაუმაძღარი, ზედ. გაუძღომელი, უძღები, ненасытный.

გაუმაძღრობა, ს. გაუძღომელობა, უძღებობა, ненасытность, (ვჴ), ზ. უ. ვნაყროვნობ, быть ненасытнымъ.

გაუმეტებელი, ზედ. ნ. გამოუმეტებელი.

გაუმეტებლობა, ს. ნ. გამოუმეტებლობა.

გაუმეცრება, (ვა), უმეცარ შევიქმ, незнакомить, непросвѣщать, (ვუუმეცარდები), ზ. ვღ. უმეცარი შევიქმნებ; გავცვიფრდები; остаться въ невѣденіи; удивляться, изумляться, ვეფხ. 87.

გაუმთბარი, ზედ. არ გამთბარი, несогрѣтый, ვეფხ. 949.

გაუმთელებელი, ზედ. არ გასამთელებელი, მაგალ. მუწუკი, неизлѣчимый.

გაუმჟღავნებლობა, ს. არ გამოცხადება უბედურობისა, скрываніе тайны, ვისრ. 196.

გაუმწარავი, ზედ. უნაღვლო, беззаботный, ვეფხ. 309.

გაუმჯობინება (ვა), ზ. მ. улучшать.

გაუნათლებელი, ზედ. უსწავლელი, უწურთნელი, непросвѣщенный, **გაუნათლებლობა,** ს. невѣжество.

გაუნამუსება (ვა), ზ. მ. უნამუსოდ შევიქმ, развращать, (ვუნამუსდები), ზ. ვღ. უნამესო გავხდები, дѣлаться безстыднымъ, развратнымъ.

გაუორგულება (ვუ), ზ. მ. ორგულად გავუხდი, გადავბირებ, заставить измѣнить кому, (ვუორგულდები), ზ. ვღ. ორგული გავუხდები, стать измѣнникомъ, 2 ქართლ. 520, 564.

გაუპატივება, გაუპატიურება, სხ. безчестіе, ალბ. 23; (ვა), გავხდი უპატიოდ, обезчестить, ალბ. 35; **გამაუპატივებელი,** უპატიოდ გამხდომი, обезчеститель, (ვუპატიურდები), ზ. ვღ. უპატიო შევიქმნები, обезчеститься.

გაურეველად, ზზ. არ გასარევად, безъ вмѣшательства, გორგ. 164.

გაური, (სპარს.), ს. ურჯულო, ურწმუნო, невѣрный.

გაურიგებელი, ზედ. უპატრონო მამული, განუმზადელი, неустроенный, რუსუდ. 144; 513; **გაურიგებლობა,** ს. მოუმზადელობა, неустройство, ქილ. 526; нераспорядительность.

გაურჩეველი, ზედ. განუსჯელი, დაუხედავი; неразобранный; необдуманный.

გაურჯელი, ზედ. გარეწარი, დაუდევნელი, არ გარჯილი, нерадивый, нерачительцый, **გაურჯელად,** ზ. ზ. მოუქირვებლად, უშრომელად; безъ труда, **გაურჯელობა,** ს. გარეწრობა, нерадѣніе, бездѣйствіе, 2 ქართლ. 398; რუსუდ. 22.

გაურჯულოება, სხ. отщепенство, принятіе вѣры невѣрныхъ; (ვა), ზ. მ. გავათათრებ, обусурманить, (ვურჯულოვდები), ზ. ვდ. გავთათრდები, обусурманиться.

გაუსაძლისი, ზედ. невыносимый.

გაუსვენებელი, ზედ. დაუსვენებელი, неимѣющій отдыха, ქილ. 567, **გაუსვენებლობა,** ს. დაუსვენებლობა, безпокойство, тревога.

გაუსვლელობა, ს. კარში არ გასვლა, ყარამ. 427; безвыходность.

გაუსიამოვნება (ვა), ზ. მ. უსიამოვნო შევიქმ, გავაარმებ, опротивить, надоѣдать, (გამიუსიამოვნდება), ზ. ვდ. გამიარმდება, опротивѣть.

გაუსინჯავი, ზედ. წინ დაუხედავი, непредусмотрѣнный, необдуманный, სამ. ვახტ. 116; 262; **-ჯავად,** неосмотрительно, **გაუსინჯაობა,** ს. წინდაუხედველობა, неосмотрительность, неосторожность, необдуманность.

გაუსრულებელი, ზედ. დაუსრულებელი, нескончаемый, რუსუდ. 229, -ფიცი, невыполненная присяга, ვისრ. 123, 200, **გაუსრულება** (ვა), ზ. მ. არ დავაუსრულებ, неоканчивать.

გაუტანელი, ზედ. არ დაუნდობელი, უპირო, ненадежный, измѣнчивый, ვეფხ. 524, განმ.; -სოფელი, міръ непостоянный, измѣнчивый, -სიტყვა, неустойчивый въ данномъ словѣ, **გაუტანლობა,** ს. დაუნდობლობა, неустойчивость, -საწუთროსი, превратность, измѣнчивость свѣта, 2 ქართლ. 232.

გაუტეხავი, გაუტეხელი, ზედ მტკიცე, ვერ გასატეხი; твердый, несокрушимый, -ციხე, твердая, несокрушимая крѣпость, რუსთ. 259; **გაუტეხელი,** ზედ. ურჩი, ახირებული, შეუპოვარი, მიდეგა, упрямый, несговорчивый, непризнательный, **გაუტეხელობა,** ს. ურჩობა, ახირებულება ან სიმტკიცე, упрямство; твердость, გულისა, твердость духа, характера, -ფიცისა, устойчивость въ клятвѣ.

გაუფლება (ვა), ზ. მ. უფლად გავხდი, გავაბატონებ, сдѣлать господиномъ, владыкой, (გავუფლდები), ზ. ვდ. გავბატონდები, сдѣлаться господиномъ, владыкою.

გაუფრთხილებელი, ზედ. თავ-შეუნახავი, неосторожный.

გაუფრკვნელი, ზედ. გაუშლელი ვარდი, нераспустившійся, ვისრ. 141.

გაუფროსება (ვა), უფროსად გავხდი, дѣлать старшимъ.

გაუფცქვნელი, неочищенный.

გაუქარვებელი, ზედ. მოურჩენელი, неизлѣчимый, საბ. ლ. ნ. თია.

გაუქეიფება (ვუქეიფდები), ზ. ვდ. захворать.

გაუქმება, ნ. განუქმება; **გაუყნელი,** კვერცხი, несбитое яйцо, ზერ. 3.

გაუქცეველი, ზედ. გაუდრეკელი, неуклончивый, ვისრ. 83.

გაუღებელი, ზედ. ვერ გასაღებელი, неотворяемый; გზა გაუღებელი, безвыходный, ვისრ. 8; **გზა გაუღებლობა,** безвыходность (положенія).

გაუღვთოება, (ვა), ზ. მ. боготворить.

გაუღვიძარი, ზედ. გამოუფხიზლებელი, непробудимый, ერისთ. 140.

გაუღონოება (ვუღონოვდები), ზ ვდ. უღონო შევიქმნები, обезсилѣть, რუსუდ. 471, (ვა), ზ. მ. უღონო გავხდი, обезсилить.

გაუყარი, გაუყრელი, ზედ განუშორებელი, განუყრელი, განუყოფელი, ვერ გასაყრელი ან გასაყოფი, неразлучный; нераздѣльный, недѣлимый; ვეფხ. 1058; ვისრ. 128; რუსუდ. 522; სამ. ვახტ. 35, 139; 231; ქილ. 49; სამ. სომხ. 180; გაუყრელი ძმები, нераздѣльные братья, **გაუყარად, გაუყრელად,** ზზ. неразлучно; нераздѣльно; **გაუყრელობა, გაუყარობა,** ს. განუშორებლობა; განუყოფელობა, неразлучность; нераздѣльность; ალექს. 120; ვისრ. 186; რუსუდ. 678.

გაუყოფელი, გაუყოფარი, ზედ. განუყოფელი, нераздѣльный.

გაუშავებელი, ზედ. არ გაშავებული ან არ დასჯილი, неочерненный; ненаказанный; 1 ქართ. 442.

გაუშვებელი, ზედ. გაუყრელი, неразлучный, **-ბლად,** ზზ. გაუყრელად, неотлучно, ვეფხ. 1156; **გაუშვებლობა,** ს. გაუყრელობა ცოლქმრისა, нерасторгаемость (брака), სამ. სომხ. 166.

გაუშვერება (ვა), ზ. მ. изуродовать, обезобразить.

გაუშინჯავი, ზედ. წარმდები, წინა დაუხედავი, опрометчивый, необдуманный, неосмотрительный, სიბრ. 65; **გაუშინჯავად,** опрометью; **გაუშინჯაობა,** ს. წარმდებობა, წინ დაუხედაობა, опрометчивость, ქილ. 278.

გაუშორებელი, ზედ. გაუყრელი, неразлучный, სამ. სომხ. 257.

გაუშმაგებელი, ზედ. ვერ გასაშმაგებელი, невозмутимый, ვისრ. 195, მროვ. 132.

გაუშრობელი, ზედ. ვერ გასაშრობი, неосушимый.

გაუჩინარება, სზ. исчезновеніе, (ვა), ზ. მ. უჩინო ვჰყოფ, დავმალავ, скрыть, (ვუჩინარდები), უჩინარი შევიქმნები, თვალის წინ დავიკარგები, скрыться, исчезнуть, ვეფხ. 576; რუსუდ. 292; 164.

გაუჩხრეკელი, ზედ. გაუსინჯავი, неосмотрительный, საბ. ლ.

გაუცდელი, ზედ. გამოუკვლეველი, მიუწთომელი непостижимый, ვეფხ. 1572; **გაუცდელობა,** ს. მიუწთომელობა, непостижимость.

გაუცნაურება (ვა), ზ. მ. უცნაურ-ვჰყოფ, скрывать.

გაუცნობობა (გავუუცნობდები), ზ. ვნ. ცნობას დავჰკარგავ, приходить въ ярость, теряться, ვეფხ. 750 (ვა), ზ. მ. приводить въ ярость.

გაუცხადებლობა, -დებლობა, ს. გამოუცხადებლობა, необъявленіе.

გაუცხოვება (ვა), ზ. მ. უცხოდ შევიქმ, дѣлать страннымъ, безподобнымъ; (ვუცხოვდები), ზ. ვნ. უცხო შევიქმნები, отличаться странностями; становиться безподобнымъ, ისა. 28—21.

გაუძალოვება (ვა), ზ. მ. უძალო გავჰხდი, обезсилить.

გაუძლებელი, ზედ. არ გასაძლისი, მოუთმენელი, невыносимый, несносный, რუსუდ. 114; **გაუძლებლობა**, ს. მოუთმენლობა, нестерпимость, 2 ქართლ. 332; ვისრ. 106; **გაუძლებლად**, მოუთმენლად, невыносимо, ვეფხ. 249.

გაუძლურება (ვა), ზ. მ. მოვასუსტებ, ослаблять.

გაუძღომელი, ზედ. გაუმაძღარი, ненасытный, ვეფხ. 712; -გაუძღომრობა, ს. გაუმაძღრობა, ненасытность.

გაუწირავი, ზედ. არ გაწირული, არ დაგდებული, неоставленный, непокинутый; **გაუწირაობა**, ს. არ გაწირულობა, неоставленіе, ვისრ. 143.

გაუწყალოვება (ვა), ზ. მ. შეუბრალებელ ვჰყოფ, дѣлать немилосерднымъ.

გაუწყვედელი, გაუწყვეტელი, ზედ. მიმდემი, სამუდამო, безпрерывный, всегдашній; неразрывный, непрерываемый, ვისრ. 162, **-ლად**, ზზ. სამარადისოდ, завсегда, безпрерывно, ვეფხ. 128, 1089; ქილ. 436.

გაუჭირებლად, ზზ. დაუჭირებლად, безъ нужды, ქილ. 653; безъ труда, 2 ქართლ. 432; 565.

გაუჭრელი, არ გაჭრილი, неразрѣзаннѣй; არ გამჭრიახი, неразвязный.

გაუჭრელობა, ს. არ გავარდნა, არ გაჭრა საგარეოდ, непускаться въ путь, въ дорогу, ვეფხ. 934.

გაუხარებელი, ზედ. არ გახარებული, скучный, невеселый, **-ბლად**, ზზ. ვეფხ. 209, нерадостно, невесело.

გაუხელებელი, ზედ. გაუჯავრებელი, несердимый, ვისრ. 65.

გაუხვება (ვა), ზ. მ. უხვს გავხდი, дѣлать щедрымъ, 2 მარტ. 123; (ვუუხვდები), ზ. ვნ. უხვი გავხდები, дѣлаться щедрымъ.

გაუხსნელი, მაგ. გონება, неразвитый, არ გახსნილი, неразвязанный, -საკაჭრო, нерязвязанный тюкъ, დასტ. 21.

გაუჯავრებელი, ზედ. არ გაჯავრებული, გაუხელებელი, неразсердимый.

გაუჯათება (ვუუჯათდები), ზ. ვნ. გავკერპდები, გავხევდები, заупрямиться.

გაფანტვა (ვჰ), ზ. მ. განვაბნევ, დავაბნევ; განვიოტებ, разбрасывать; раскидать; разсѣять; ვეფხ. 612; (ვიფანტები), ზ. ვ. განვიბნევი; დავიფანტები, разбрасываться; разсѣяться.

გაფანჩვა (ვჰ), ზ. მ. დავაბნევ, разсѣять, ქილ. 389; ქიმ. 107.

გაფართოება (ვა), ზ. მ. გავავრცელებ, გავადიდებ, распространять, расширять; **გაფართვა**, იგივე გაფართოვება, ანტონ. 4—38.

გაფარისევლება (ვა), ზ. მ. ფარისევლობას ვასწავლი; учить лицемѣрничать; (გავჰფარისევლდები), ზ. ვნ. сдѣлаться лицемѣромъ.

გაფარღიალება (ვა), ზ. მ. გავაშიშვლებ, раздѣть, раскрыть, обнажить, (ვფარაღდები), ზ. ვნ. გავშიშვლდები, раскрываться, ქილ. 361.

გაფარცხვა (ვჰ), ზ. მ. выборонить.

გაფარფალათება (ვჰფარალათდები), ზ. ვნ. раздѣться.

გაფასება (ვჰფასდები), ზ. ვნ. пасовать.

გაფაქიზება (ვა), ზ. მ. дѣлать опрятнымъ.

გაფაციცება (ვა), ზ. მ. მოვაყოლებ ცოდვილობას, ფაცი ფუცს შევუდგენ, დავაფაცურებ; заставить суетиться, -თვალებსა, пялить глаза, ივერი № 1, გვ. 141, (ვფაციცდები), ზ. ვნ. დავფაცურდები, засуетиться, კაც. 16.

გაფეთება (ვა), ზ. მ. დავაფეთებ, შევაკრთობ, испугать, привести въ недоуменіе, (ვფეთდები), ზ. ვნ. დავფეთდები, შევჰკრთები ძილში, смутиться, испугаться во снѣ отъ сновидѣнія; საბ. ლ. **გაფეთიანებ** (ვა), ზ. მ. შევაფთხობ, შევაკრთობ, смутить, испугать, (ვფეთიანდები), ზ. ვნ. შევჰკრთები ძილში, смутиться, испугаться во снѣ.

გაფეთქა (ვიფეთქ), ზ. უ. წუთს ავენთები, ავიფეთქ, вспыхнуть; გულიმან გაუფეთქა, ე. ი. გული ცემას დაუწყებს, забьется сердце, ვეფხ. 861.

გაფენა, ნ. განფენა.

გაფერადება (ვა), ზ. მ. ჩავაფერადებ, შევახამებ ფერადებით, раскрашивать, საბ. ლ.

გაფთხილება (ვა), ზ. მ. განვამკაცრებ, გავკრძალავ, დავარიდებ, предостерегать, (ვფრთხილდები), ზ. ვნ. განვეკრძალვები, მოვერიდები, остерегаться.

გაფი, ს. შაირი რვა მარცვლოვანი და 5 ტაეპოვანი, стихосложеніе, имѣющее 8 слоговъ въ стихѣ и въ куплетѣ 5 стиховъ.

გაფილწვა вывѣять, провѣять.

გაფითრება (ვა), ზ. მ. პირის ფერს დავუკარგავ, გავსცრეც, дѣлать блѣднымъ, (ვფითრდები), ზ. ვნ. გავიცრიცები, ფერი წამივა, блѣднѣть.

გაფინთება (ვა), ზ. მ. გავასაძაგლებ, омерзить, საბ. ლ.

გაფიტება (ვფიტდები), ზ. ვნ. გავფიჩხდები, გავშეშდები; дрябнуть, очерствѣть, одеревенѣть, გაფიტული პური, черствый хлѣбъ.

გაფისვა (ვჰ), ზ. მ. მოვფისავ, ფისს წავუსვამ, осмолить.

გაფიტება (ვჰფიტდები), ზ. ვნ. გავჰმჩატდები; дрябнуть.

გაფიქრება, გაფიქრვა (ვი), ზ. უ. მოვიფიქრებ; მოვიაზრებ, обдумать; воображать; კაცია 114.

გაფიჩხება (ვა), ზ. მ. გავაფიტებ, გავაშეშებ, одеревенить, (ვფიჩხდები), ზ. ვნ. გავფიტდები, გავშეშდები მაგ. სიცივით; одеревенѣть, окоченѣть, очерствѣть.

გაფიცება (გავიფიცებით), ზ. ვ. ერთმანერთს შევჰფიცავთ, поклясться другъ другу; ქილ. 286; გაფიცვა (ვჰ), ზ. მ. დავაფიცებ, заставить принести клятву, გაფიცული საქმე, дѣло рѣшенное клятвою, გუჯ. 33. [доскамп.

გაფიცრვა (ვჰ), ზ. მ. ფიცრით შევჰმოს, обнести

განფიცხება, ზზ. ожесточеніе, воспламененіе; დაბად. 49—7; (ვა), ზ. მ. განვამძვინებ, გულზედ მოვიყვან, გავაჯიქებ, ожесточать, разъярить, воспламенять, разгорячать; ვეფხ. განმ. თ. 95; (ვჰფიცხდები, საღთო წერილში: განვჰფიცხნები), ზ. ვდ. განვმძვინდები, გულზედ მოვალ, გავჯიქდები, ავხირდები, მივიბრჯნები, ожесточаться, разъяряться, разгорячаться, გამოსლ. 4—21; 13—13; დავით. 94—8; ებრ. 3—7; ვისრ. 124; რუსუდ. 872; მარგ. 1—134; გული ან ცვინი გაუფიცხდა, ვისრ. 9; რუსუდ. 444; **გაფიცხებული**, მიმ. განძვინებული, разъяренный, ვეფხ. 863; -ცრემლი, горкія слезы.

გაფიწლვა, ნ. განფიწლვა.

გაფლანგვა (ვჰ), ზ. მ. დავაბნევ, გავაფუჭებ, расточать, проматывать.

გაფლახება (ვა), ზ. მ. ფლასად გავხდი, შევსცვლი, обветшить, дѣлать ветхимъ одежду, (ვფლასდები), ზ. ვდ. обветшать; ძოწეული გაგვიფლასდეს, ე ი. ჭრელი ტანისამოსი ფლასად ან შავად გარდაგვექ-ცეს, пестрая одежда наша превратится въ трауръ, ვეფხ. 535.

გაფლიდება (ვა), ზ. მ. შევარცხვენ, უნამისოდ გავხდი, дѣлать безстыднымъ, безчестнымъ, ვეფხ. 982; 707; (ვფლდები), ზ. ვდ. შევრცხვინდები, осрамиться.

გაფოთება (ვა), ზ. მ. დავაფაცურებ, ფაცი ფუცს შევუყენებ, засуетить, (ვფოთდები), ზ. ვდ. დავფაცურდები, ფაცი ფუცი შემიდგება, засуетиться.

გაფოლადება (ვა), ზ. მ. რკინას ფოლადად შევიქმ, обращать желѣзо въ сталь, ქიმია 62; (ვფოლადდები), ზ. ვდ. ფოლადად გავხდები, превращаться въ сталь, ქიმ. 250.

გაფორთხალება (ვი), ზ. მიჩ. შევიძვრი, გავიჩუჩუნებ, пошевелиться, встрепенуться.

გაფრანგება (ვა), ზ. მ. ფრანგის სარწმუნოებაზედ მოვიყვან, обращать въ католическую вѣру, (ვფრანგდები), ზ. ვდ. მივიღებ ფრანგის სარწმუნოებასა, принять католическую религію.

გაფორრიანება (ვჰფორრიანდები), ზ. ვდ. ноздревѣть.

გაფრანტება (ვფრანტდები), ზ. ვდ. მოვიკეკლუცებ თავსა, расфрантиться.

გაფრდა (ვჰფრდი), ზ. მ. გავჰყიდი, продать.

გაფრენა (ვა), ზ. მ. გავუშვებ საფრენლად; გავაქანებ კაცსა ვისთანმე ან რისთვისმე, пустить летать; заставить сбѣгать за кѣмъ или за чѣмъ; (ვფრინდები), ზ. ვ. წავალ ფრენით; გავექანები, полетѣть; побѣжать; გავაფრენ ცხენსა, пустить лошадь, დარეჯ. 2—127.

გაფრეწა (ვჰ), ზ. მ. დავხევ, გავგლეჯ, разорвать, რუსუდ. 315, 475.

გაფრთხილება (ვა), ზ. მ. გავჰკრძალავ, დავარიდებ, остерегать, (ვფრთხილდები), ზ ვდ. ვჰფრთხილობ, თავს შევინახავ, ვერიდები, остерегаться, беречься; გაუფრთხილდი ფულსა, береги деньги; თავს გაუფრთხილდი, побереги себя.

გაფრთხობა (ვა), ზ. მ. დავაფრთხობ, განვაკრთობ, смутить, привести въ смятеніе, испугать, ზოგჯ. გამოვაღვიძებ, გამოვაფხიზლებ, разбудить, (ვი), ზ. ვ. დავჰკრთები, დავფთხვები; გამოვიღვიძებ, გამოვიფხიზლებ; смущаться; просыпаться, протрезвляться; დაბად. 9—23; 2 ქართლ. 118; 1 პეტრ. 5—8; გაიფრთხე, проснись, ქილ. 691.

გაფრინება (ვა), ზ. სხმ. заставить летать.

გაფრკვნა (ვიფრკვნები), ზ. ვდ. ვარდთათვის: გავიშლები, распускаться, ვისრ. 141.

გაფრქვევა (ვა), ზ. მ. გავაბნევ, разсыпать, -ქვეული, მიმ. რუსუდ. 91, разсыпанный.

გაფრცქვნა (ვჰფრცქვნი), ზ. მ. გავჰყვლეფ, შემოვაძრობ ქერქს, კანს, გავსხლავ, облуплять, очищать, -კვეცხისა, облупить яйце; -ვაშლისა, облупить яблоко, **გაფრცქვნილი**, მიმ. очищенный.

გაფრჩნვა (გავფრჩვნი, ვენ), ზ. ვ. გავიშლები ვარდთათვის, о розѣ: распуститься, ქილ. 3.

გაფუება, გაფუვება (ვა), ზ. მ. გავაღვივებ, აღვაფუვებ ცომს; მოვაღედებ, заквашивать тѣсто, (ვფუვდები), ზ. ვდ. გავღვივდები, закисать, подниматься, ქიმ. 138; разбухать, раздуться.

გაფურთხება (ვა), **გაფურთხვა** (ვჰ), ზ. უ. გავაღუყებ, выплевывать.

გაფურჩნვა (ვჰ), ზ. მ. გავსხლავ, ფურცლებს დავაგლეჯ ყვავილთა, დავსხეპ შტოთა, обчищать, обрѣзывать негодныя листья, (ვიფურჩნები), ვარდათვის: გავიშლები, распускаться, ანტ. 4—56; ქილ. 238.

გაფუქსავატება (ვა), ზ. მ. დავაკნინებ, обращать въ ничтожество, ქილ. 581.

გაფუფქვა (ვჰ), ზ. მ. მდუღარეში ჩავსდებ დაკლულს ქათამს, გოჭს, რომ ადვილად შემოვაცალო ბუმბული, ბალანი, დავმდუღრავ, обварить, обдать кипяткомъ, ошпарить, ბაგრატ. ბ. 148.

გაფუშვა (ვჰ), ზ. მ. მოვშლი, მოვფუშავ; ავრევ; разстраивать, разрушать, разладить, привести въ безпорядокъ.

გაფუცება, ნ. გაბუცება, ქილ. 143.

გაფუჭება (ვა), ზ. მ. წავახდენ; მოვშლი; გავფლანგავ, испортить; погубить; уничтожить; размотать, истратить, (ვფუჭდები), ზ. ვდ. წავხდები, испортиться, разрушиться, 2 ქართლ. 409; ანტონ. 2—3: 4—12, -კაცისა, погубить человѣка, გააფუჭა ნაბოძები წერილი, онъ уничтожилъ жалованную грамоту.

გაფშეკა, ფშიკება (ვფშიკდები), ზ. ვდ. გავმაგრდები, გავხმები, გავაფრაკდები, გავმრუდდები, скорузнуть, черствѣть; морщиться, коробиться; **გაფშიკული**, მიმ. отвердѣлый; покоробленный,

გაფშვნეტა (ვჰ), ზ. მ. დავლეწ ხელითა გამხმარსა რასმე; დავფშვნეტ, тереть, крошить.

გაფცქვნა, ნ. გაფრცქვნა.

გაფხაჭნვა (ვფაჭნი, -ნე), ზ. მ. ფრჩხილით ან დანის წვერით გავჰკაწრავ, ხაზს დავაჩნევ, оцарапать.

გაფხეკა (ვჰ), ზ. მ. დანით ამოვსწმენდ დაწერილსა, выскабливать, -ბოლოკსა, очистить рѣдьку, ბაგრატ. ბ. 23.

გაფხიზლება (ვა), ზ. მ. გამოვაღვიძებ; გამოვანელებ ღვინოს, გამოვაქარვებ, разбудить; протрезвить; (ვფხიზლდები), ზ. ვდ. გამოვიღვიძებ; მოვიქარვებ, მოვინელებ ღვინოს, გამოვბრუჟდები; пробуждаться; протрезвляться; ვისრ. 131.

გაქალაქება (გავაქალაქებ), ზ. მ. ქალაქად გავხდი, обращать въ городъ.

გაქალაჩუნება (ვა), ზ. მ. გავალაჩრებ, обабить, (ვჰქალაჩუნდები), обабиться.

გაქანება (ვა), ზ. მ. საქანელაზედ ვარწევ შესაქცევად, გავარხევ; საჩქაროდ გავგზავნი, გავაჭრუნებ; გავაფრენ; качать, раскачивать поспѣшно отправить; ზოგ. გავიტაცებ, уносить, -დროშკით, катить на дрожкахъ; -ცხენსა, пришпорить лошадь, (გავექანები), ზ. თვ. ვერხევი, ვირწევი საქანელაზედ; გავფრინდები, სწრაფად გავიქცევი, გავიჭრები, მივაქან; გავეჭენები; качаться; мчаться, быстро нестись; бѣжать опрометью.

გაქანცვა (ვჰქანცავ), ზ. მ. მოვღალავ, утомить.

გაქარვება (ვა), ნ. განქარვება.

გაქართველება (ვა), ზ. მ. огрузинить, (ვჰქართველდები), ზ. ვდ. стать грузиномъ.

გაქარცხლება (ვა), ზ. მ. მივჩქმალავ, სიტყვას გარდავაქცევ, ან მივავიწყებ საქმეს; замять, скрыть.

გაქარწყლება (ვა), ზ. მ. გავაქარცხლებ, მივჩქმალავ, замять, скрыть, (ვჰქარწყლდები, -დი), ზ. ვდ. изчезнуть; თოვლი გაქარწყლდა, снѣгъ растаялъ.

გაქარჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავსტკეც, გავჰქენჯნი, დავგლი, защемить.

გაქაფითება (ვა), ზ. მ. გავსტაცებ, вырвать, საბ. ლ.

გაქება (ვუქდები), ზ. ვდ. უქებელი დავრჩები ან შევიქნები, обезславиться, არ გაუქდა, ე. ი. უქებელი არ დარჩა, ვეფხ. 980; онъ не остался безъ похвалъ.

გაქეიფება (ვა); ზ. მ. გავამხიარულებ, развеселять.

გაქეზება (ვა), ზ. მ. გავრყვნი, წავაქეზებ, თავს გავიყვან, давать потачку, поблажку; баловать; (ვქეზდები), ზ. ვდ. თავს გავალ, გავირყვნები, избаловаться, ომში გაქეზებული, бодрый въ битвѣ, ჩონგ. 52.

გაქელვა (ვჰ), ზ. მ. ფეხით გავსრეს, დავთრგუნავ, истоптать.

გაქენჯნვა (გავჰქენჯნი), ზ. მ. ვაწვალებ, измучить.

გაქექა (ვჰ), ზ. მ. გავსჩხრეკ, გადავაბრუნებ, გადავაქოთებ, ავრევ, საკუთრად: გავსთხრი; рыть, приводить въ безпорядокъ; გავსჩხრეკ, გამოვიძიებ; изслѣдовать, изыскивать; თავი არ გამიქექია, ე. ი. თავი არ გამიწბილებია, არ შემირცხვენია, я не острамилъ себя, ვეფხ. 26; გავჰქექ ჩემს ცხოვრებასა, ერის. 57, разбирать свою прошлую жизнь; (გავიქექები), ზ. ვ. ვიფხანები, чесаться.

გაქეციანება (ვა), ზ. მ. მუნს გარდავსდებ, паршивить; (ვქეციანდები), ზ. ვდ. მუნი გარდამედები, опаршивѣть, окоростѣть.

გაქვავება (ვა), ზ. მ. ქვად გარდავაქცევ, окаменять, превращать въ камень; (ვქვავდები), ზ. მ. ქვად გარდვიქცევი, окаменѣть, ზოგჯ. გავჯიქდები, остервенѣть, ожесточиться, ვისრ. 178; გული გაუქვავდა, у него сердце окаменѣло, რუსუდ. 815, **გაქვავებული**, მიმ. окаменѣлый, **გასაქვავებელი**, подлежащій окаменѣнію.

გაქილვა (ვჰ), ზ. მ. თევზს ფერფლს ავაცლი; სამზ. 72, чистить рыбу.

გაქირ, შორისდ. კაცია 17.

გაქირავება (ვა), ზ. მ. ქირით გავსცემ, отдавать въ наемъ, ალბ. 92; სამ. ხომ. 276; (ვჰქირავდები), отдаваться въ наемъ, ქირით გავიცემი; გასაქირავებელი, ზედ. გასაცემი ქირით, наемный.

გაქირდვა (ვჰ), ზ. მ. გავაწბილებ, მასხარად ავიგდებ, განვჰკიცხავ, осмѣять; выругать.

გაქირობა (გაქირობს ცხენი), артачиться.

გაქიქება (ვა), ზ. მ. გავაწბილებ, შევარცხვენ, осрамить.

გაქიშპება (ვა), ზ. მ. გავაჯიქებ, გავაგლისპებ, ჯაბრზედ მოვიყვან, остервенять, приводить въ ярость, (ვქიშპდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები; ჯაბრზედ მოვალ.; остервенѣть; придти въ ярость.

გაქლიბვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰქლიბავ, спилить напилкомъ.

გაქმა (ვიქმ), ზ. მ. განვაზავებ ნოტიოსა, растворять.

გაქნა (ვჰქნი, ვჰქენ), ზ. მ. გავთქვეფ, განვაზავებ ნჯღრევით ნოტიოსა, взболтать, сбить, ზოგჯ. გავაოსტატებ, გავაპლუტებ, дѣлать кого ловкимъ, -კვერცხისა, сбивать яйце, (ვიქნები), ზ. ვდ. გავითქვიფები; გავოსტატდები, взбалтываться, сбиваться; изловчиться, наторѣть, наметаться; **გაქნილი**, сбитый; плутъ, пройдоха, продувной, გაუქნელი კვერცხი, несбитое яйце, ბაგრ. 3.

გაქნევა (ვი -ხელს), მოვუგერებ ხელს; ხელით გავსვრი, გავტყორცნი, махнуть рукою; бросить съ размаху.

გაქომაგება (ვე), გავუმეგობრდები, подружиться.

გაქონა (ვჰ), ზ. მ. ქონით შევსვრი, засалить, **გაქონიანება**, იგივე.

გაქონა (მაქვს, მქონდა), ზ. მ. გავიტან, გავილებ, выносить, ბუნ. კ. 122.

გაქორება (ვჰქორდები), ზ. ვდ. ქორად გარდავიქცევი, превратиться въ ястреба, ვეფხ. 739.

გაქოფილება (ვა), ზ. მ. ტლანქად შევიქმ, სახეს მივსცემ გაუსუფთავებლად, оболванить, обдѣлать въ чернѣ.

გაქორწინება (ვა), ზ. მ. გავათხოვებ ქალს, выдавать за мужъ.

გაქრისტიანება (ვა), ზ. მ. ქრისტეს სარწმუნოებაზედ მოვიყვან, обращаться въ христіанство.

გაქრობა (ვა), ზ. მ. დავშრეტ, დავავსებ, гасить, (ვქრები, ვჰქერ), ზ. უ. დავივსები, დავშრეტები; გავჰქნავდები; დავიკარგები; погаснуть; улетучиваться, изчезать, გაქრა ის დრო, прошло то время, უწინ დღე გამქრობია, да лишусь я прежде времени жизни, უწინ დღე გაჰქრობია, пусть онъ умретъ прежде времени, კაცია 83; ანტონ. 3—10; ნუ გამიქრობ ლამპარსა, не погашай послѣ моей смерти лампаду; გავუქრობ ქარსა, уничтожу въ немъ удальство, увлекательность, ჩონგ. 13.

გაქროლება (ვა), ზ. მ. საჩქაროდ გავგზავნი, გავარბენინებ, отправить кого съ поспѣшностью, (ვუ), ზ. მ. გავურბენინებ კაცს ვისმე, отправить кого съ поспѣшностью къ кому.

გაქსვა (ვჰქსავ), ზ. მ. გავქსოვ, მოვჰქსოვ, связать, иссткать, საბ. ლ. გაქსოვა (ვექსვი, ვექსევ), ზ. თვ. გავეწყობი, გავუერთდები, связываться, сходиться, сдружаться, ვეფხ. 1086.

გაქსუვება (ვა), ზ. მ. გავაგარეულებ, გავაველურებ, дичить, дѣлать кого одичалымъ, მარტ. 1—169;

(ვქსუვლები), ზ. ვლ. გაველურდები, одичать, **გაქსუვებული**, одичалый.

გაქურდვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰკრეხ, მოვჰპარავ, обворовать; (ვიქურდები), ზ. ვ. გავიკრიხები, обкрадываться, **გაქურდვილი**, მიმ. обворованный.

გაქურთნვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვაცლი ქერქს, облупить, острогать.

გაქუხლვა (ვჰ), ზ. მ. დეზს დავჰკრავ ცხენსა, пришпорить, ვეფხ. 213.

გაქუფრება (ვა), ზ. მ. გავაშავებ; დავაბნელებ, чернить; затмѣвать, ვისრ. 177.

გაქუშვა (ვი პირს), პირს მოვიღმეჭ მრისხანებითა, наморщить лобъ; ვეფხ. 203.

გაქუცვა (ვჰ), ზ. მ. გავმელოტდები, თმა დამცვივა, облысѣть, გაქუცული, куцый; лысый.

გაქცევა, სზ. бѣгство; (ვა), ზ. მ. განვიოტებ, წინ წავიგდებ, обращать въ бѣгство, (ვიქცევი), ზ. ვ. მივრბი, бѣжать; (გავექცევი), бѣжать отъ кого, **გაქცეული**, бѣглый, რუსუდ. 918.

გაღანამ, ზზ. განაღამც, ღიაღამც, უთუოდ, да, безсомнѣнія, ვეფხ. 38; 862.

გაღარვა (ვჰ), ზ. მ. ღარს გავიტან; прожелобить; ხეილ. 114.

გაღარიბება, სხ. странствованіе; скитаніе; нищенство; დავრ. 14, 145; (ვა), ზ. მ. გავაგლახავებ; გავამარტოვებ, ვაიძლებ მარტო სლვასა; бѣднить, зорить, лишать достатка; уединять, заставить скитаться одному, (მაღარიბებ), დამაობლებ, გამაგლახავებ, оставляешь меня въ сиротствѣ, въ нищетѣ; ვეფხ. 816; (ვღარიბდები), მარტო ვალ, ვიარები, ვრონინებ; გავგლახაკდები, скитаться въ одиночествѣ; нищаться; ვეფხ. 176; ვისრ. 179; 2 ქართლ. 559; **გაღარიბებული**, მიმ. обнищалый; скитающійся.

გაღატაკება (გავა), ზ. მ. გავაღარიბებ; дѣлать нищимъ; (ვღატაკდები), ზ. ვლ. გავღარიბდები, обнищать.

გაღვაწება (ვა), ზ. მ. ღაწვს სიწითლეს მივსცემ, წითლად გავაღვივებ, вызывать на лицѣ красноту, ვეფხ. 1534.

გაღება (ვა), ზ. მ. განვახვამ კარსა; отворять, открывать, -თავსა, обнажить голову, 1 ქართლ. 111; (ვი), ზ. მიჩ. განვიხვამ; გავიტან, წავიღებ, открывать себѣ; выносить, уносить, ლევიტ. 14—15; საქმ. 5—6; 1 კორ. 9—14; ვეფხ. 346; -ხურელსა, прорыть подземный ходъ; -რუს, провести каналъ, 2 ქართლ. 71; გუჯ. 31, -გზასა, проложить дорогу, -ხარჯსა, издерживать, 2 ქართ. 528; -ქრთამსა, дать взятку, -თეთრსა, уплачивать, ხომს. 240; -თავსა, отважиться, -გემოთ, отвѣдать, ანტ. 4—22; -საშოსა, зачать, забеременѣть, დაბად. 29—32; ამპარტავნობით თავი გაგიღია, отъ гордости ты поднялъ голову, ვისრ. 144; გზა და კვალი ვერგავიღეთ, мы не могли отыскать ни слѣдовъ, ни дороги; დარეჯ. 2—104; (გავიღები, გავეღები), ზ. თვ. открываться, отворяться, კარი გამიღე, отвори мнѣ двери, ლუკ. 13—25, **გაღებული**, отворенный; **გაღებინება** (ვა), ზ. მ. заставить унести, открыть, რუსუდ. 449; -ფასსა, заставить уплатить, ვისრ. 195.

გაღერღვა (ვ), ზ. მ. გავსრეს, დავფშვნეც. крупно молоть.

გაღეღა (ვი), ზ. მ. გავიტიტვლებ ტანსა, обнажить тѣло, ვეფხ. 123,

გაღვარძლება (გავღვარძლდები), ზ. მ. გავგულისდები, озлиться.

გაღვივება (ვა), ზ. მ. ნახშირს ცეცხლს მოვუკიდებ; ცომს გავაფუვებ, მოვაღეღებ, раздувать огонь; заквасить тѣсто; (ვღვივდები), ზ. ვლ. воспламеняться; закисать, подниматься (о тѣстѣ): (ვუ ჭკუასა), пробудить сознаніе, развить умъ.

გაღვიძება (ვა), ზ. მ. გამოვაფხიზლებ, разбудить; -განვამხნობ, ободрять, (ვი), ზ. მიჩ. пробуждаться, გაღვიძებოდა მწვანესა, трава стала прозябать.

გაღვნა (ვღვნი, ვღვენ), გავღუნავ, მოვჰკაკვავ, сгорбить, скрючить, ჩონგ. 90.

გაღიმება, -მვა (ვი), ზ. უ. მეცინის პირი, улыбаться, (ვა), ზ. მ. გავაცინებ, вызвать улыбку, (ვღიმდები), улыбаться, გამიღიმდება, улыбается мнѣ, ერისთ. 2—120; რუსუდ. 772; ვეფხ. 64.

გაღმა, გაღმართ, გაღმით, ზზ. იმიერ, წიაღ, მეორეს მხარეს, по ту сторону рѣки; გაღმა მხარი, зарѣчье; **გაღმა მხარელი**, ქართლ. 351, зарѣчный, живущій по ту сторону рѣки, **გაღმითი**, ზედ. იმიერი, წიაღი, зарѣчный.

გაღმაური, ზედ. зарѣчный.

გაღმერთება (ვა), ზ. მ. ღმერთად პატივსა ვსცემ, боготворить, ერისთ. 2—120, 144.

გაღმრთობა (ვა), ზ. მ. უკვდავად შევჰქმნი, обезсмертить.

გაღნოშება (ვა), ზ. მ. გავასაძაგლებ, омерзить, дѣлать мерзкимъ, საბ. ლ. გაღნოშებული, омерзѣлый, ქილ. 468.

გაღობვა (ვჰ), ზ. მ. გავავლებ ღობეს, перегородить.

გაღონება (ვიღონებ), ზ. უ. ვჰსწუხ, тосковать.

გაღონიერება (ვღონიერდები), ზ. ვლ. გავძლიერდები, укрѣпляться; (ვა), ზ. მ. გავაძლიერებ, ზ. მ. укрѣплять.

გაღორება (ვა), ზ. მ. ღორად გავხდი, превратить въ свинью, (ვღორდები), ზ. ვლ. ღორად შევიქმნები, превратиться въ свинью, გორგ. 1; ქილ. 438, (ვი), თავსა, сдѣлаться свиньею, ქილ. 438.

გაღრეჭა (ვი-პირსა), ზ. უ. უშვერად ვიცინი, скалить зубы.

გაღრუვება (ვღრუვდეიი), ზ. ვლ. пить запоемъ, საბ. ლ.

გაღრღნა (ვღრღნი, ვღრღენ), ზ. მ. გავხრავ, გავსჭამ, прогрызть.

გაღუნვა (ვ), ზ. მ. გავსღრეკ, гнуть; (ვი თავსა), высовывать голову.

გაყაზახება (ვა), ზ. მ. ყაზახად გავხდი, дѣлать вольнымъ; (ვჰყაზახდები), ზ. თვ. сдѣлаться разбойникомъ; ლელა ენა 125.

გაყენა, -ნება, გაყოფა, ნახე განყენება, განყოფა.

გაყენება (ვი-ცხენსა), ზ. მ. ცხენს გავიგდებ წინა, верхомъ выступить впередъ.

გაყვა (ვჰყავ), ალბ. 59, ნ. განყვა. [239.

გაყვავება (ვა), ზ. მ. გავგლეჯ, растерзать, ქილ

გაყვანა (ვი), ზ. მ. გავასხამ, გავავლენ, выводить, ალბ. 173, -მუცელშ, ე. ი. მუცელში მხსნის, ფარალათათა ვარ, о желудкѣ: слабить, -წყალში, перевезти через рѣку, განიყვანა სიცოცხლისაგან, онъ лишилъ его жизни, მარკ. 2—80; თავს გავიყვან, ე. ი. წავაქეზებ, избаловать, потакать, потворствовать, ყუაზედ გავიყვან, истачивать ножъ, и т. п. -ჯარში, взять въ солдаты; **განყვანება** (ვი), ზ. მ. ნახე გაყვანა; **განყვანინება**, ზ. სხმ. заставить вывести.

გაყვითლება (ვა), ზ. მ. ყვითლად ვღებავ, желтить, (ვჰყვითლდები), ზ. ვდ. ყვითლად ვჰსჩან, пожелтѣть, რუსუდ. 474; ვისრ. 9, დავრ. 106.

გაყვინიქება (ვჰყვინიქდები), ზ. ვდ. მფრინველთათვის: გავსუქდები, გავსცყვირდები, зажирѣть, საბ. ლ. (ვა), ზ. მ. გავჰრყვნი, წავაქეზებ; потакать.

გაყვირა (ვჰყვირი), ზ. უ. გავჰსძახი кричать кому.

გაყვლეფა (ვჰ), ზ. მ. გავბღვნი, გავსჯგვლემ, ощипать.

გაყიდვა (ვჰ); **გაყიდა** (ვჰყიდი), ზ. მ. განვჰფრდი, продать, ალბ. 81; სამ. ვახტ. 96; გამყიდენ ჩვენ, насъ продали, დაბად. 31—16; თავს გავიყიდი, продамъ себя въ неволю, **გაყიდვინება** (ვა), ზ. სხმ. განვაფარდვინებ, заставить продать, სიბრ. 45.

გაყინვა (ვჰყინავ), ზ. მ. ვჰსძგიბავ, мерзнуть; (ვიყინები), ზ. ვ. დავიძვრი სიცივისაგან, озябнуть, **გაყინული**, вымерзлый.

გაყმაწვილება (ვა), ზ. მ. გავაახალგაზრდავებ, молодить, (ვჰყმაწვილდები), ზ. ვდ. თავს-მოვიყმაწვილებ, ვიპაცარავებ, ყმაწვილობას ვჩემულობ; молодиться, ვეფხ. 887.

გაყმობა (ვა), ზ. მ. გავაყმაწვილებ, молодить, (ვიყმობ), ზ. მიჩ. ყმად გავიხდი, обращать въ крѣпостные; (ვყმევდები, ვყმდები), ზ. ვდ. გავყმაწვილდები; ყმად-გავუხდები, молодѣть; сдѣлаться рабомъ; ვეფხ. 1060, 887; (გავუყმდები), помолодѣть, დია გაუყმდა გული დაბერებული სიყვარულითა, сердце его помолодѣло отъ давнишней любви, ვისრ. 18, ბერი ქვეყანა გაყმდა, прошла зима, наступила весна, ვისრ. 188.

გაყოლა (ვჰყვები, ვჰყევ, მდაბ. გავხყევ, გახყვა, სეილ. 266), ზ. მ. შევუდგები, მივსდევ; მივჰბაძავ, შევეთანხმები, слѣдовать, идти за кѣмъ; подражать, поступать по примѣру чего, согласно съ чѣмъ; ერთმანერთის გაყოლა, жить въ согласіи, въ дружбѣ, ქილ. 147; პური ზამთრამდინ გაჰყვა, хлѣбъ хватилъ до зимы, ბუნ. კ. 236; გამყავს, ზ. მიჩ. вывожу; ივერი 40, გვ. 1, ვალი გამყვა, остался за мною долгъ, სამ. ვახტ. 139; ეს ნივთი გამყვა, я нечаянно взялъ эту вещь съ собою, სამ. ვახტ. 203, გავჰყავარ, выводить меня изъ.

გაყოლება, ს. продолженіе пространства въ одномъ направленіи, ივერია № 4, გვ. 9, -ლიებით, паралельно.

გაყომრალება (გავჰყომრალდები), ზ. უ. ნაცრის ფერი გავხდები, посѣрѣть. [съ кѣмъ.

გაყოლება (ვა), ზ. მ. თან გავატან, отправить кого

გაყოფა, ნ. განყვა, განყოფა; განყოფილება, ნ. განყვა.

გაყოჩაღება (ვა), ზ. მ. გავამხნობ, ვაგულოვნებ, ободрять, (ვყოჩაღდები), განვმხნევდები, გავგულოვნდები, ободряться.

გაყრა, სზ. გაყოფა, გაწილვა; გაშორება; раздѣлъ; разлука; (ვჰყრი, ვჰყარე), ზ. მ. გავფანტავ, გავაბნევ; გავაგდებ მრავალთა, გავლალავ; განვაძებ; გავჰყოფ, მოვაშორებ, გავაშორებ, გავაცალკევებ, выбросить, выкинуть; выгнать; отдѣлять, раздѣлять; разлучать; разводить; 2 ქართლ. 503; მარკ. 1—116; რუსუდ. 677; ქიმ. 70; გაგვყარნა, ე. ი. დაგვაგდო, онъ бросилъ насъ, ვეფხ. 819; გავჰყრი სმასა და ნადიმსა, ე. ი. გავუშვებ, თავს დავანებებ, оставить пиршество, ვეფხ. 71; დარეჯ. 88; გაგვყარნა ბინდმან, темнота заставила насъ разойтись; ჩონგ. 53; (ვჰყრივარ, ვჰყროდი), я отдѣлился, разошелся, სამ. ვახტ. 139; (ვიყრი), ზ. მიჩ. გადავიყრი, ჩამოვიბერტყ, გავიბერტ, сбросить съ себя, стряхнуть, -მტვერს, стряхнуть пыль, მათ. 10—14; ისაი. 52—2; გულს ისარი გამიყარა, онъ вонзилъ мнѣ въ сердце стрѣлу, ჩონგ. 86; (ვუყრი), ზ. მიჩ. ავაგებ; ამოვუდებ, продѣть, вдѣть, -ნემს ძაფში, продѣть нитку въ иголку, -თვალს თვალში, смотрѣть пристально въ глаза, въ упоръ; ჩონგ. 104; კაცია 70; -ჯოხსა, продѣть палку, ალექს. 157; -საყურეს, -продѣть серьгу, -მკლავში ხელსა, взять подъ ручку, ანცონ. 3—13; -ხელსა, просунуть руку; (ვეყრები, ვეყარე), ზ. თვ. განვეყოფი; მოვშორდები, раздѣляться; разлучаться, раставаться; გავეყარე ცოლშვილს, я разлучился съ семействомъ, ციმ. 19; -ცოლსა, развестись съ женою, ალბ. 140; (ვიყრები, ვიყარე), ზ. მ. განვიყოფვები; განვშორდები, მოვშორდები; წავალ წამოვალ, დავიშლები; раздѣлиться; разлучаться; расходиться; გაიყარა საშობელი, разошлись гости, бывшіе во время родовъ, ვეფხ. 322; 2 ქართლ. 394; **გაყრილი**, **განაყარი**, მიმ. раздѣленный; разлученный, 2 ქართლ. 55.

გაყრევინება (ვა), ზ. სხმ. დავაყრევინებ, დავაცოვებინებ, заставить бросить; отбить у непріятеля добычу, -სულსა, лишить жизни; вытрясти душу; ბუნ. კ. 120; წყალს ჩხარანი გააყრევინა, заставилъ воду произвести плетку, რუსუდ. 2, 54, 43.

გაყრილობა, ს. მოშორება, разлука, ზოგჯ. განყოფა, გაშორება, раздѣлъ, ქილ. 68, 179; -ბისწერილი, раздѣльный актъ.

გაყრმავება, ნ. გაყმაწვილება; გაყუ̂ლეფა, ნ. გაყვლეფა.

გაყრუვება (ვჰყრუვდები), ზ. უ. ყრუ გავჰხდები, оглохнуть.

გაყუდება (ვა), ზ. მ. მივაყუდებ, приставить.

გაყურება (ვჰ), ზ. მ. смотрѣть, высматривать.

გაყუჩება, სხ. ჩუმობა, затишье, (ვუყუჩდები, ვყუჩდები), ზ. ვდ. დავაამდები, გავჩუმდები; გავინაბვი; уняться, притихнуть; притаиться, ვეფხ. გან. 301; **გაყუჩებული**, притихшій, სამ. სომხ. 375, რუსუდ. 270, 412; ბუნ. ლ;

გაშადება (ვა), ზ. მ. ძაფზედ ავაცვამ, нанизать, ქილ. 11.

გაშავება (ვა), ზ. მ. შავ-ფერს მივსცემ, შავად შევღებავ; წავშლი, чернить, красить въ черную краску; вымарывать, (ვშავდები), ზ. ვღ. შავად შევიღებები; შავი შევიქმნები, почернѣть; გაგიშავდეს პირი, чтобы тебѣ умереть; ვიდრე თვალი არ გამიშავდების, пока глаза мнѣ не измѣнитъ, გაუშავდა ბედი, счастіе измѣнило ему, რუსუდ. 920; პირი გამიშავდა, გამშავებია, я виноватъ, я преступилъ, ვისრ. 157, ღმერთმან გაგაშავოს, Богъ да искоренитъ тебя.

გაშავტრუხუნება (გავშავტრუხუნდები), გავშავდები, почернѣть.

გაშავწითლება (გავშავწითლდები), ზ. უ. посмуглѣть.

გაშალაშინვა (ვჰ), ზ. მ. გავრანდავი, გავჭპოხნავ, выстрогать.

გაშარავანდება (ვშარავანდდები), ზ. ვღ. გამოვჰბრწყინდები, испускать яркій, блестящій свѣтъ, **გაშარავანდედებული**, მიმ. лучезарный, მარტ. 1—193.

გაშეთება (ვა), ზ. მ. გავაგიჟებ, გავაცბუნებ, ошеломить, одурить,, привести въ ошалѣнье, ვეფხ. 287; (ვშეთიანდები), ზ. ვღ. გავცბუნდები, ჭკუა დაგონება დამეკარგება, ошалѣть, одурѣть.

გაშენება (ვა), ზ. მ. ავაგებ, ავაშენებ; მოვაშენებ, строить; обстраивать.

გაშეშება (ვა), ზ. მ. გავაფიჩხებ, одеревенить, (ვშეშდები), ზ. ვღ. გავფიჩხდები, გავიყინები, окоченѣть.

გაშვება (ვუ), ზ. მ. თავს დავანებებ, დავუტევებ, пускать, отпускать; оставлять, покидать, 2 ქართლ. 519; ანტონ. 4—18; -ცოლსა, развестись съ женою, 2 ქართლ. 528; ხელიდამ გავუშვებ, выпустить изъ рукъ; (ვიშვები), ზ. ვ. დავიტევები, თავი დამნებდება, быть отпущену, გავუშვი ვარ, онъ отпустилъ меня, ვეფხ. 780; **გაშვებული**, მიმ. отпущенный, **გაშვებულება**, ს. განთავისუფლება, отпускъ; освобожденіе, ალბ. 225; **გაშვებინება** (ვა ცოლსა), заставить развестись съ женою, საშ. ვახტ. 225, (ვა), ზ. მ. თავს დავანებებინებ, заставить освободить.

გაშველება (ვა), ზ. მ. მოშუღლეთა გავაშორებ, разнять драку, (გავეშველები), ზ. თვ. მივეშველები, идти кому на помощь, (ვშველდები), ზ. ვღ. განვიშორები (მოშუღლეთათვის), разниматься (о дракѣ).

გაშვერა (ვი), ზ. მ. წინ წამოვიწევ, გამოვჰყოფ, высовывать, выставлять, **გაშვერილი**, торчитъ, (ვუ ხელსა), протянуть кому руку.

გაშვილება (ვი), ზ. მ. შვილად ავიყვან, усыновлять.

გაშვლება (ვშვლებ), ზ. მ. გავქუცავ, გავამელოტებ, дѣлать лысымъ, (ვიშვლიპები), ზ. ვღ. გავმელოტდები, თმა დამცვივა, лысѣть.

გაშინაურება (ვი, ვა), ზ. მ. დავიახლოვებ, შევითვისებ, приблизить; ქილ. 114; (ვშინაურდები), ზ. ვღ. შევეთვისები, შევესაკუთრები, დავუახლოვდები, приблизиться, сдѣлаться домашнимъ человѣксмъ, **გაშინაურებული**, მიმ. приближенный, გორგ. 174; ქილ. 351, 643; 1 ქართლ. 405.

გაშინჯვა (ვჰ), ზ. მ. ნ. გასინჯვა.

გაშინჯვება (ვა), ზ. მ. წარვუდგენ განსახილველად, დავანახვებ, представить на разсмотрѣніе; указать, (ვიშინჯვები), ზ. ვ. განვიხილები, быть разсмотрѣну, **გაშინჯვინება** (ვა), ზ. ხხმ. დავანახვებ, заставить разсмотрѣть.

გაშიშვლება (ვა), ზ. მ. გავატიტვლებ, обнажать, -ხმალსა, обнажить саблю, (გავშიშვლდები), ზ. ვღ. გავტიტვლდები, ტანთ გავიხდი обнажаться; раздѣваться.

გაშლა (ვშლი, ვშალე), ზ. მ. გავხსნი შეკეცილსა, განვმარტებ; გავჰფენ, დავჰფენ; развертывать, раскрывать; стлать, растилать, -წყალში, развести въ водѣ, -წიგნისა, развернуть книгу, -ფრთებისა, раскрыть крылья, -ქვეშაგებსა, стлать постель, (ვიშლები), ზ. ვ. გავიხსნები; გავიფინები, развертываться; растилаться; ფიზიკ. 57, -წყალში, ე. ი. გავიხსნები, განვიზავები, распускаться въ водѣ, -ვარდი, роза распускается, -კოკორი, почки на деревьяхъ распускаются, ქილ. 224; გავშლი დროშასა, распустить знамя, გორგ. 155; 2 ქართლ. 370; გავშლი სუფრას. накрыть на столъ, დარეჯ. 87; ეს ამბავი შენ გაშალე, ты раздулъ это дѣло, დავრ. 58; **გაშლილი**, მიმ. разостланный; -ვარდი, распустившаяся роза, გაშლილი გული აქვს, у него открытая душа, **გაშლილობა**, ს. განცხადებულობა, გულწრფელობა, откровенность, ქილ. 524; **გაშლევინება** (ვა), ზ. მ. დავაფენინებ, заставить слать, კაცია 27.

გაშმაგება, ზზ. бѣшенство, სიბრძ. 28; (გავა), ზ. მ. განვამძვინებ, გავახელებ, разъярять, раздражать, бѣсить; ვეფხ. 214, (ვშმაგდები, ვეშმაგები), ზ. ვღ. თვ. განვმძვინდები, თავ-გაწირვით გავხელდები, разъяряться, бѣситься, ვეფხ. 562, 581; 996, 1113; გაშმაგებული, მიმ. ქილ. 308; რუსუდ. 703 разъяренный.

გაშოლტვა (ვა, ვჰ). ზ. მ. შოლტას დავჰკრავ, похлестать.

გაშმორება (ვჰშმორდები), ზ. ვღ. задхнуться.

გაშორება, სზ. удаленіе; разлученіе; ისუ. 3—4; საქმ. 15—3, 9; (ვა), ზ. მ. შორად დავადგენ ან გავჰყრი, გავაცალკევებ, удалять; отдѣлять, разлучать, -ეკკლესიისაგან, отлучать отъ церкви, სამ. ბერძნ. 37, განშორების წიგნი ან წერილი, разводная, მარკ. 10 — 14; (ვშორდები), ზ. ვღ; (ვეშორები), ზ. თვ. მოვშორდები, შორს დავდგები; გავეყრები, удаляться; отдѣляться; разлучаться; საქმ. მოც. 22 — 29; ანდრ. 96; მატთ. 2 — 13; 4—12; ქილ. 327; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიშორებ თავიდამ, удалить отъ себя, მატთ. 7—23; **გაშორებული**, удаленный, ს. მეუდაბნოვე, დაყუდებული, отшельникъ, გუჯ. 25, **განშორებულება**, ს. отшельничество; отдаленность; **განშორებადი**, раздѣльный, მარტ. 1—75.

გაშოტვა (ვჰ), ზ. მ. ცუდად გავსჭიმავ, გავიშვერ, растягивать, (გავიშოტები), გავიშხლართები, растянуться, გაშოტვით წოლა, лежать на растяжку, -ფეხებისა, растянуть ноги.

გაშრობა (ვა), გავახმობ, სისველეს უჩინო ვჰქმნი; сушить, высушивать, (ვშრები), ზ. უ. высыхать, პირი გამიშრა, засохло у меня въ роту, ანტონ. 4—27; სისხლი გაუშრა, кровь разжидѣла.

გაშტერება, სხ. გაბუცება, გაჩერება, остолбенѣніе, (ვა), ზ. მ. გავაცბუნებ, გავაჩერებ, поразить, (ვუ თვალსა), смотрѣть въ упоръ, რუსუდ. 965, 967; (ვშტერდები), ზ. ვდ. გავბუცდები, გავჩერდები, უგრძნოდ ვეგები მცირეს ჟამს გაკვირვებისაგან, остолбенѣть, თვალი გამიშტერდა, რუსუდ. 641, остолбучить глаза, уставить глаза въ упоръ, **გაშტერებული**, მიმ. остолбенѣлый.

გაშუპება (ვშუპდები), ზ ვდ. გავსივდები, вспухнуть.

გაშურება (ვაშურებ), ზ. მ. დავაშურებ, торопить, (ვეშურები), ზ. თვ. დავეშურები, поторопиться.

გაშფოთება (ვა), შევაგულიანებ, встревожить; сердить, (ვშფოთდები), ზ. ვდ. შევშფოთდები, встревожиться; разсердиться.

გაშხამება (ვა), ზ. მ. მოვსწამლავ, გავაარმებ, отравлять; омерзить; სიცოცხლე გამიშხამა; отравилъ мнѣ жизнь, (ვშხამდები), ზ. ვდ. მოვიწამლები, გავაარმდები, отравляться.

გაშხლართვა (ვმ), ზ. მ. გავშოტავ, ცულად გავსჭიმავ, გავიშვერ, растянуть, растопырить, расширить ноги; (ვიშხლართები), ზ. ვ. გავიჭიმები, растянуться, лежать въ растяжку на чемъ.

გაჩანაგება (ვა), ზ. მ. ცხადად ან მალვით და წვრილ წვრილად გავზიდავ, გამოვლევ, таскать по немногу украдкою, щечить, истощать, перебирать.

გაჩანჩალება (ვა), ზ. მ. წავიღებ ჩანჩალით, уносить, (ვსჩანჩალდები); ზ. ვდ. წავალ ჩანჩალით, уходить, таща ноги.

გაჩანჩხარება (ვა), ზ. მ. ვაჩხარუნებ, бренчать, ერისთ. 85.

გაჩარხვა (ვა), ზ. მ. დავანატიფებ; გავლეს (სამართებელს), шлифовать, точить, **გაჩარხული**, навостренный; настроенный, ვეფხ. 1591, გაბმ. რუსუდ. 733.

გაჩაუქება (ვჩაუქდები), ზ. თვ. ცქვიტ გავხდები, сдѣлаться проворнымъ.

გაჩაღება (ვა), ზ. მ. გავაღვივებ ცეცხლსა, ან დავანთებ სანთლებს, раздувать огонь, зажигать свѣчи, მკა გაჩაღებულია, жатва въ полномъ разгарѣ; გაჩაღდა ნადიმობა, пиръ пошелъ горою, Р. Г. С.

გაჩაჩხვა (ვჰ), ზ. მ. გავშხლართავ, раскорячить, გავსჭიმავ, растянуть, растопырить.

გაჩემება (ვი), ზ. მ. შევითვისებ, შევისაკუთრებ, присвоить.

გაჩემება (ვა), გავაჩერებ, გავაშტერებ, поразить, озадачить; ერისთ. 1, 158; ქილ. 131; საბ. ლ. (გავჩემდები), ზ. ვდ. გავშტერდები, остолбенѣть.

გაჩენა, სზ. დაბადება, созиданіе, твореніе; ჩემს ან თავის გაჩენაში, въ жизни; (ვა), ზ. მ. დავბადებ, შევჰქმნი, ისაი. 27—4; რუსუდ. 417; განვაწესებ, წესად ან რჯულად დავსდებ, სამ. ვახტ. 126; გარდავსჭრი, დავასკვნი სამართალსა; სამ. ვახტ. 167, 205; დავნიშნავ, განვაწესებ, ადგილს მივსცემ, საქმ. 17—26; ალბ. 161; ვისრ. 12; творить, созидать; постановлять, узаконять; рѣшать, по суду: присуждать, приговаривать; назначать, опредѣлять; -სამართალსა, рѣшить дѣло судомъ, ალბ. 99; -ნაძლევსა, назначить пари, ვეფხ. 69; -მართლისა, опредѣлить, выяснить истину, ვეფხ. 200, 201; გააჩინა მხედართ მთავრად, назначилъ главнокомандующимъ; 1 ქართლ. 168; -საქონელსა, разводить скотъ, ღმერთმან გამაჩინა, Богъ меня создалъ, გორგ. 145; (ვი), ზ. მიჩ. განვიწესებ, დავინიშნავ, опредѣлить, назначить себѣ; საქმ. 17—35; -საქონელსა, заводить для себя скотъ, назначить себѣ мѣсто жительства; გზა გაგიჩენია, ე. ი. შენთვის გზა გაგიხსნია, ты открылъ себѣ путь, ვეფხ. 736; ჯამაგირს გაგიჩენ, назначу тебѣ содержанье, (ვუ), ზ. მიჩ. დავუნიშნავ, назначить кому, -ფიცსა, назначить присягу, სამ. ვახტ. 8; -ფასსა, назначить цѣну, (ვუ), ზ. მიჩ. узаконить кому, სამ. გიორგი მ. 19; (ვსჩნდები), ზ. ვდ. განვმწესდები, დავინიშნები; გამოვსჩნდები, გამოვსცხადდები; назначаться; показываться, появляться, ზოგჯ. საქონელი გაჩნდა, ე. ი. საქონელი გამრავლდა, расплодиться, умножиться, (о скотѣ домашнемъ), დარეჯ. 2—10; სამ. ვახტ. 124, 257; გაჩნდა ჭირი, появилась чума, ჩხუბი გაჩნდა, возникла драка; ნახევარი სისხლი გაუჩნდება, назначается половина штрафа за убійство или рану, სამ. ვახტ. 229; არა გამაჩნდარა, я ничего не имѣлъ, თუ ობოლს გამზრდელი არ გააჩნდა, если сирота не имѣлъ воспитателя, სამ. ვ. 203; გამიჩნდება შვილი, родится у меня ребенокъ, 2 ქართლ. 517, (გავიჩინები), ზ. ვ. დავიწესები, назначаться, опредѣляться; გაიჩინა ხონელ ეპისკოპოზად, назначенъ хонійскимъ епископомъ, 2 ქართლ. 271, **გაჩენილი**, **განაჩენი**, მიმ. созданный; созданье, творенье; опредѣленный, назначенный; გუჯ. 8; სამ. ვახტ. 257; ალბ. 99; **გამჩენი**, ს. создатель.

გაჩერება (ვა), ზ. მ. შევაყენებ, останавливать, (ვჩერდები), ზ. ვდ. გავშტერდები; შევსდგები; зѣвать; остонавливаться.

გაჩეჩა (ვჰ), ზ. მ. გავსწეწ მატყლსა საჩეჩელზედ, чесать ленъ.

გაჩეჩება (ვა), ზ. მ. გავაშტერებ, остолбенять; (გავსჩეჩდები, -დი), остолбенѣть.

გაჩეჩქა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსჯეჯკ, измять.

გაჩეხა (ვჰ), ზ. მ. გავაპობ, გავსჭრი, разсѣчь, გორგ. 314.

გაჩვევა (ვა). ზ. მ. შევაჩვევ, пріучать, (ვეჩვევი), ზ. თვ. შევეჩვევი, привыкать, რუსუდ. 397.

გაჩვენება (ვა), ზ. მ. გამოვაჩენ, показывать, თავი გამაჩვენე, покажи себя, отличись, ვეფხ. 375; დარეჯ. 2—8, გაჩვენებულვარ, я отличился, ვისრ. 66.

გაჩვილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, смягчать.

გაჩირქება, გაჩირქიანება (ვა), ზ. მ. გავსვრი, запачкать, замарать, (ვჩირქიანდები), ზ. ვდ. გავისვრები, запачкаться, замараться.

გაჩმახვა (ვხ), ზ. მ. დავხლართავ, გავბლანდავ, запутать.

გაჩნევა (გამაჩნდება), ზ. ვდ. შემეტყობა, обнаруживается у меня.

გაჩრა (ვსჩრი, ვსჩარე), ზ. მ. გავსჩხირავ, შევსტენ, засовать, 2 ქართლ. 535; დარეჯ. 2—145, რუსუდ. 61, (ვეჩრები), დავეჩხირები, засоваться.

გაჩუმება (ვა), ზ. მ. გავჰკმენდ, ხმას გავაწყვეტინებ, заставить замолчать, (ვჩუმდები), ზ. ვდ. ხმას გავიწყვეტ, замолчать.

გაჩუჩუნება (ვი). ზ. მიჩ. გავინძრევი, пошевелиться.

გაჩქარება (ვა), დავაშურებ, торопить, (ვსჩქარდები), ზ. ვდ. დავეშურები, торопиться.

გაჩქლეთა (ვჴ), ზ. მ. დავნეცავ; крошить.

გაჩხაბვა (ვს), ზ. მ. დავხლართავ; запутать, ერის. 1—54.

გაჩხარუნება (ვა), ნ. გავაჩხრიალებ.

გაჩხინცება (ვა), ზ. მ. გავათხელებ, разжижать, (ვჩხინცდები), ზ. ვდ. გავთხელდები, разжидѣть.

გაჩხირვა, -რება (ვჴ), ზ. მ. გავსჩრი, засовать, (ვეჩხირები), ზ. თვ. გავეჩრები, დავეჩრები, засоваться, თვალი გაეჩხირებინა, намозолилъ глаза; კაცია 20.

გაჩხლართვა, ნ. გაშხლართვა.

გაჩხრეკა (ვჴ), ზ. მ. გავსინჯავ, разсматривать, разглядывать, разбирать; -ცეცხლსა, мѣшать огонь.

გაჩხრიალება (ვა), ზ. მ. გავაჩხარუნებ, побренчать.

გაჩხუპვა (ვს), ზ. მ. ჩხუპს გავადენ წყალსა, топать въ водѣ.

გაცალკევება (ვა), ზ. მ. განვაკერძოებ, განვამხოლოებ; განვასხვავებ, обособлять, отдѣлить, разнить, разъединять, ვეფხ. 1482; (ვცალკევდები), ზ. ვდ. გავკერძოვდები, განვმხოლოვდები, გავმარტოვდები, обособлять, уединяться, **გაცალკევებულება**, ს. გამარტოვება, განმხოლოვება, уединеніе; сепаратизмъ.

გაცარცვა (ვჴს), ზ. მ. ვსძარცვავ, წავართმევ სამოსელსა, ограблять, снимать одежду; облуплять; ქილ. 436.

გაცბუნება (ვა), ზ. მ. შევშლი, გავაშტერებ, привести въ смятеніе, изумить, (ვსცბუნდები), ზ. ვდ. გავშტერდები, приходить въ смятеніе, смущаться, ვეფხ. 601.

გაცახცახება (ვა), ზ. მ. კანკალს მოვაყოლებ, бросать въ дрожь.

გაცდა (ვიცდი); **განცდევა** (ვა), ნ. განცდა, ვისრ. 159.

გაცდევინება (ვა), ზ. მ. მოვაცდევინებ, заставить ждать.

გაცდომა (ვსცდები), ზ. ვდ. წარვხდები, миновать, ბუნ. კ. 176, ყარამ. 92.

გაცელქება (ვსცელქდები), ზ. ვდ. ანცი, დაუდეგარი გავხდები, дѣлаться рѣзвымъ.

გაცემა, სზ. მიცემა, დარიგება; ღალატი, раздача, измѣна; საქმ. 2—23; -გლეხთა, продажа крестьянъ, დასტურ. 66; (ვსცემ, ვეც), ზ. მ. მივსცემ, დავურიგებ, დავსაჩუქრებ, ვეფხ. 50, 53, რუსუდ. 394; ვუღალატებ, არ დავინდობ, ვუორგულებ; იერემ. 15—4; ალბ. 136; გავჰყიდი, დასტურ. 51; 66; отдавать, раздавать, выдавать, измѣнять, предать измѣннически; продать; -პასუხსა, отвѣчать, дать отвѣтъ на вопросъ; ручаться; ვეფხ. 90; ხომხ. ხამ. 201; -ბძანებას, отдать приказъ, ვეფხ 43; -ხმასა, ე. ი. გამოველაპარაკები, заговорить съ кѣмъ, -ქირით, отдавать въ наемъ, -ფულს სარგებლით, отдать деньги на проценты, -ციხესა, сдать крѣпость измѣннически, 1 ქართლ. 207; ხმა არ გასცა, онъ не сказалъ ему ни слова; -გზასა, проложить дорогу, დარეჯ. 44, (გავუცემ, გავიეც), отдать или продать кому чье имущество, ალბ. 81; ნუ გამცემ, не выдавай меня, იერემ. 21—32; (ვეცემი, ვეცი), ზ. თვ. ღალატით მივეცემი, отдаваться, предаваться, ისაი. 33—6; 53 — 12; იერემ. 32—43; განეცემის ქალაქი, сдается городъ, იერემ. 34—2; (განმეცემის), ზ. თვ. გამერჭობის, დამეცმის, вонзаться, ქილ. 207; (ვიცემი), ზ. ვ. დავურიგდები; ღალატით მივეცემი; გავიყიდები, раздаваться; измѣною предаваться; продаваться; **გაცემული**, მიმ. розданный; **განცემულობა**, -ფულისა, раздача денегъ, ანტ. 2—19; **განმცემი**, **გამცემელი**, მიმ. раздаватель; измѣнникъ, ხმის გამცემი, собесѣдникъ, პასუხის გამცემი, отвѣтчикъ; **გაცემინება** (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ დარიგებასა, გაყიდვასა, заставить раздать, продать, სამ. ვახტ. 264; საბას ლექ; -პასუხს, заставить отвѣчать; **გასაცემი**, наемный, въ наймы отдающійся.

გაცვდომა, ნ. გაცვეთა.

გაცეცება (ვა), ზ. მ. გავაშტერებ, გავაცბუნებ, поразить, озадачить нечаянностью, привести въ смятеніе; (ვცეცდები), ზ. ვდ. გავშტერდები, стать въ тупикъ, остолбенѣть.

გაცეცხლება (ვა), ზ. მ. გავაგულისებ, გულზედ მოვიყვან, разъярять, -ბული ნახშირი, горячій уголь, ხომხ. 39; (ვცეცხლდები), გულზედ მოვალ, разъяряться.

გაცვალება (ვუ), ზ. მ. გავუცვლი, перемѣнять, ლხინსა ჭირად გაგვიცვალებს, ე. ი. შეგვიცვლის, онъ измѣнитъ радость нашу на печаль, ვეფხ. 627.

გაცვეთა (ვა), ზ. მ. დავაძველებ ხმარებითა ტანისამოსს, изнашивать, (გავსცვეთები, -თი; გავსცვდები, -ვდი), ზ. ვდ. დავსძველდები ხმარებითა, изнашиваться, სამ. ვახტ. 223; -სიყვარულისა, утратить любовь, სიბრ. 53; ლილა გასცვეთია, онъ потерялъ стыдъ; ანტონ. 3—15; გაუცვდა დანას პირი, иступился ножъ, ყარამ. 92.

გაცვივნა (ვსცვივი, ვსცვივე), ზ. მ. დავსცვივი, დავვარდები; გავვარდები, გავიჭრები; падать, выпадать, отпадать; выбѣгать, выскакивать, საქმ. 27—17, 26, გამცვივათმა, ე. ი. ვიხუზები, ვმელოტდებ, лысѣть, терять волосы, ბუნ. ლ; სული გასცვივდა, испугался, რუსუდ. 695; ერისთ. 20; სარწმუნოებისაგან განსცვივეს, отпали отъ вѣры, 2 პეტრ. 3—17; (ვსცვივდები), იგივე გავსცვივი, 2 მეფეთ. 20—10.

გაცვილება (ვა), ზ. მ. დავალბობ, დავარბილებ ცვილსავით, размягчать какъ воскъ, (ვცვილდები), ზ. ვდ. დავრბილდები ცვილსავით, дѣлаться мягкимъ какъ воскъ, ვეფხ. 743; ვისრ. 130; ხმალი გაუცვილდა, сабля иступилась, მოურავ. 277.

გაცვიფრება, სზ. განკვირვება, изумленіе, (ვა) ზ. მ.

ფ˜ლ განვაკვირვებ, გავაოცებ, изумлять, удивлять, (ვსცვიფრდები), ფ. ვდ. განვჰკვირდები, გავოცდები, изумляться, **განცვიფრებინება** (მეცვიფრებინა), ფ. სხმ. заставить удивляться, ქილ. 244; სიბრძ. 5; **გაცვიფრებული**, მიმ. изумленный.

გაცვლა, სს. мѣна, გაცვლის წერილი, мѣновой актъ; (ვსცვლი), ფ. მ. შევსცვლი, გამოვსცვლი, промѣнять, 1 ქართლ. 379; გავიცვლები, ცვალე, ფ. ვ. промѣниваться, გაცვლილი საცოლო, засватанная невѣста, ალბ. 39.

გაცვმა, გაცმა (ვა), ფ. მ. ავაცვამ, ავაგებ, მაგ. ნემს ძაფზედ, გავუყრი, продѣть, (ვი), ფ. მიჩ. ჩავიცვამ, надѣвать, გამოს. 25—27.

გაცთ, ნ. დება; გაცთომა, ნ. გაცვეთა.

გაცივება (ვა), ფ. მ. გავანელებ, გავაგრილებ, охлаждать, студить, იერემ. 6—7; კანკალს მოვაყოლებ, ვათრთოლებ, მაციებს ციება, бросать въ дрожь, знобить, трясти (о лихорадкѣ), (ვცივდები, ვცივდი), ფ. ვდ. გავნელდები, გავგრილდები; დავიხუთვი სიცივისაგან, охлаждаться; простуживаться, **გაცივებული**, მიმ. холодный; простуженный.

გაცილება, სფ. проводъ, (ვა), ფ. მ. გავჰყვები, провожать, (ვცილდები), ფ. ვდ. წარვხდები, გავივლი, пройдти, миновать, გაცილებით ქალაქისა, пройдя городъ, დასჯ. 21.

გაცინგლვა, გაცინგლიანება (ვა), ფ. მ. გავადორბლიანებ, გავაწვინწლიანებ, сопливить, засюслить, заслюнить; (ვცინგლიანდები), ფ. ვდ. გავწვინწლიადები, сопливѣть, становиться сопливымъ.

გაცინება (ვა), ფ. მ. გავაღიმებ, смѣшить, (ვჰსცინებ), ფ. უ. მასხარად ავიგდებ, დავსცინი, осмѣивать, насмѣхаться; (ვი), ფ. მიჩ. გავიღიმებ, улыбаться, смѣяться, (ვუ), ფ. მიჩ. გავუღიმებ, улыбнуться кому, ქილ. 679; გაცინებით, ღიმილით, съ улыбкою, ვეფხ. 61; გავჰსცინებ თავსა, осмѣять себя.

გაცისკრება, ნ. განცისკრება. [ვისრ. 86.

გაციხოვნებული, მიმ. содержимый въ крѣпости,

გაცლა, სფ. удаленіе, -ზარბაზნის, дать выстрѣлъ изъ пушки; მროვ. 118; თავის-უფალი გზა, გასასვლელი, მაგალ. ციხისაგან გაცლის გზა სთხოვა, 2 ქართ. 520, пропускъ, (ვსცლი, ვსცალე), ფ. მ. დავჰსცლი, დავაცალიერებ, опростать, опорожнить; სული ჯერ არ გასცლოდა, онъ еще не умеръ, გორგ. 18; (გავაცლი, ვაცალე), ფ. მ. მოვაცლი, მოვაშორებ, устранять, удалять отъ кого; -აფხკას, очистить, снять оболочку, -ტყავს, снять шкуру, ქიმ. 71, გამაცალე, ე. ი. თავიდამ მომაშორე, уведи отъ меня, 2 ქართლ. 354; სამ. ვახტ. 207; (ვი), ფ. მიჩ. თავიდამ მოვიშორებ, удалить отъ себя, (ვეცლები), ფ. თვ. удалиться; отступить отъ чего; გავშორდები; отойдти, გორგ. 282; ქილ. 288; გამეცალე, поди прочь, 2 ქართლ. 549; რუსუდ. 1—465; გავსცლივარ, ვსცლოდი, я оставилъ, ალექ. 62.

გაცმა (ვა), ფ. მ. გავუყრი, продѣть, (გაეცმი ჯვარსა), быть распяту на крестѣ; ივერ. 7.

გაცნობა, სფ. знакомство, знаніе, (ვა), ფ. მ. შევასწავებ. შევამეცნებ, знакомить, (ვიცნობ), ფ. მიჩ. შევიმეცნებ, შევისწავებ, знакомиться, узнавать, ისუ. ზირაქ. 36—21; რუსუდ. 698; 720; (მა), знакомишь меня съ кѣмъ, (მი), ты знакомишься со мною.

გაცოდვილება (ვა), ფ. მ. არ ვასვენებ, ვაწამებ, ვაწვალებ; ან გავაჯანჯლებ; тормошить, тревожить, дергать, теребить кого; тянуть дѣло, медлить, ყარამ. 450.

გაცოტავება (ვა), ფ. მ. გავამცირებ, уменьшать.

გაცოფება, -ფიანება (ვა), ფ. მ. ცოფს გარდავსდებ; გავაბრაზებ, ალვაბორგებ, заражать кого бѣшенствомъ, водобоязнію; бѣсить, приводить въ ярость, въ бѣшенство; (ვსცოფდები, ვსცოფიანდები), ფ. ვდ. ცოფს გარდავიდებ, ვსცოფდები, взбѣситься, რუსუდ. 294; მარტ. 2—86, 164; გორგ. 121.

გაცოცხლება (ვა), ფ. მ. გავაცხოველებ, ცხოველ ვჰყოფ, оживлять, ზოგზ. განვამხნობ, გავაგულოვნებ, воодушевлять, (ვსცოცხლდები), ფ. ვდ. განვსცხოველდები; განვმხნევდები, оживать; оживляться, (უცოცხლდება სახე ვისიმე), живо представляться, ივერ. № 3, გვ. Ц.

გაცოხნა (ვჰსცოხნი, -ნე), ფ. მ. დავჰღეჭ, разжевать.

გაცრა (ვსცრი, ვსცერ), ფ. მ. საცერში გავატარებ ფქვილსა, გავაცხავებ, გავმსტკიცავ, просѣять муку; გაცრევინება (ვა), ფ. სხმ. заставить просѣять.

გაცრეცა (ვს), ფ. მ. ფერს წავუღებ, ფერს მივხდი, вызвать блѣдность, дѣлать блѣднымъ, (ვიცრიცები), ფ. ვ. ფერი წამივა, ფერი მიმეხდება, блѣднѣть, **გაცრეცილი**, მიმ. блѣдный.

გაცრცვა (ვსცრცვი, ვსცარცვე), ფ. მ. გავჰკრეხ, ავიკლებ, ограбить, დარეჯ. 1—91; სამ. ვახტ. 178; -კანსა, сдирать кожицу, გაცრცვილი ტანი, გადალელილი, გაშიშვლებული, обнаженное тѣло, ვეფხ. 123.

გაცრიცნა (ვსცრიცნი, -ნე), ფ. მ. ფერს მივხდი, дѣлать блѣднымъ, (ვიცრიცნები), ფ. ვ. ფერი წამივა, მიმეხდება; გავიცრიცები, блѣднѣть, млѣть.

გაცრუება (ვა), ფ. მ. ცრუდ გამოვიყვან, გამოვაჩენ, გავამტყუვნებ; изобличать; 2 სჯული, 25—1, ზოგჯ. მოვატყუვებ, მოვალორებ, дурачить, обманывать, გავუტეხ სიტყვას, измѣнить, нарушить данное слово, ვეფხ. 1476; -ფიცსა, нарушить клятву; რიცხვ. 304; (ვსცრუვდები, ვეცრუვები), ფ. თვ. & ვდ; ცრუდ გამოვსჩნდები, გავმტყუვნდები, изобличаться, **გაცრუებული**, მიმ. გამტყუვნებული, изобличенный; ვეფხ. 1394; რუსუდ. 276, обманутый.

გაცუდება (ვა), ფ. მ. წავახდენ, ცუდს მდგომარეობაში მოვიყვან, გავაფუჭებ; მოვშლი, გავაუქმებ, გავაბედითებ, დავამდაბლებ, დავამცრობ, შეურაცხვჰყოფ, ухудшать, портить; уничтожать; браковать; унижать; ვისრ. 23; რუსუდ. 401, 787, 892; ალბ. 92; ქილ. 90, 374; (ვუ), ფ. მიჩ.; -საჩივარსა, не уважить просьбу чью, გავუცუდებ ფიცსა, ე. ი. გავუტეხ ფიცსა, нарушить клятву, ვეფხ. 1146; (ვცუდდები, ან განვჰცუდნები, შავთ. 6), ფ. ვდ. წავხდები, გავფუჭდები; მოვიშლები, გავუქმდები, გავბედითდები; დავიმცრობი, портиться, ухудшаться; уничтожаться; унижаться, ვეფხ.

192; 1410; სამ. გიორგი მ. 26; სამ. ვახტ. 263; (ვუცუდდები), ზ. ვდ. მიჩ. გაუცუდდება წერილი, уничтожается актъ, выданный ему, ალბ. 60; ქმნა გაუცუდდა ნიშატისა და ნიშისა, ე. ი. ყოვილის სიხარულის ნიშანი გაუფუჭდა, წაუხდა, всѣ признаки радости для него погибли, ვეფხ. 331; გამიცუდდება სიჩაუქე, теряю присутствіе духа, ვეფხ. 188, 498; გამიცუდდება ჭირნახული, пропадаетъ мой трудъ и забота, რუსუდ. 393; **გაცუდებული**, მიმ. წამხდარი, უსარგებლო და ცუდ ქმნილი, потерянный, ვეფხ. 845, **გაცუდავება**, (ვა), ზ. მ. წავახდენ, портить, (ვი თავსა), срамить себя, მოურავ. 300.

გაცუდკაცება (ვა), ზ. მ. წავახდენ ვისმე, портить кого, (ვსცუდკაცდები), ზ. ვდ. წავხდები, გავირყვნები, исподличаться.

გაცუნდრუკება (ვჰცუნდრუკდები), ზ. ვდ. ცუნდრუკი გავჰხდები, избездѣльничаться.

გაცუნცულება (ვა), ზ. მ. ცუნცულით წავიღებ, убѣгая уносить, (ვი, ვსცუნცულდები), ზ. ვდ. ცუნცულით მივალ, убѣгать, საბ. ლ.

გაცურვა (ვჰს), ზ. მ. გავალ წყალში, переплыть, გაცურვება (ვსცურდები), ზ. ვდ. поплыть.

გაცქაფვა (ვჰს), ზ. მ. გავნაბავ შიშით, გავაყუჩებ, приводить въ неподвижность отъ страха, (ვიცქაფები), ზ. თვ. притаиться. [საბ. ლ.

გაცქერა (ვი ვჰს), ზ. უ. გავიხედები, выглядывать,

გაცქვიტა (ვი ყურებსა), ზ. მ. სასმენელს მივაპყრობ, გავფრთხილდები, навострить уши. [ваться.

გაცუღლუტება, (გავცუღლუტდები), ზ. ვდ. исплуто-

გაცხადება, ნ. განცხადება.

გაცხავება (ვა), ზ. მ. გავსცრი, გავმტკიცავ, просѣять.

გაცხარება (ვა), ზ. მ. გავაფიცხებ, გავაძვინებ, разъярять, раздражать.

გაცხება, ნ. წაცხება.

გაცხელება (ვა), ზ. მ. გავახურვებ; გავაცხარებ, განვაძვინებ; нагрѣвать, раскалять; разъярять, разгорячать; бросать въ жаръ, 2 ქართლ. 294; ალექს. 210, სახადმა გააცხელა, лихорадка его схватила, (ვსცხელდები), ზ. ვდ. გავხურდები; გავცხარდები, нагрѣваться, раскаливаться; разгорячаться; (გამაცხელებს), ზ. მიჩ. бросаетъ меня въ жаръ; გაუცხელდა პირი, лице у него начало горѣть, ვისრ. 118.

გაცხოველება, ნ. განცოცხლება; გაცხრილვა, ნ. გაცრა.

გაცხრილვა (ვჰ), ზ. მ. просѣять, грохотать.

გაცხრობა, -ცხროვება (ვა), ზ. მ. გავაცხელებ, სიცხეს მივსცემ, бросать въ жаръ, ვისრ. 23, бить (о лихорадкѣ); ვისრ. 118. 35.

გაცხრომა (ვსცხრები), ზ. უ. დავსცხრები, прекращаться, остонавливаться, ნ. განცხრომა.

გაძაბუნება (ვა), ზ. მ. შევაშინებ, застращать.

გაძაბვა, გაძგიბვა (ვა), ზ. მ. მცირედ გავსჭიმავ; გავჰყინავ, растягивать; замерзать, застывать; გავიძგიბვი, растягиваться; подмерзать.

გაძაგძაგება (ვა), ზ. მ. ვათრთოლებ, ვაკანკალებ, трясти (о холодѣ), (მაძაგძაგებს), ზ. ვ. ვჰკანკალებ, მათრთოლებს, дрожать.

გაძალება (ვსძალდები, ვუძალდები), ზ. ვდ. ძალს მოვიცვამ, გავძლიერდები, усиливаться, გორგ. 17.

განძალიანება (ვა), ზ. მ. გავაძლიერებ, усилить, (ვძალიანდები), ზ. ვდ. გავძლიერდები, усилиться, (ვუძალიანდები), ზ. ვდ. წინა აღვუდგები, воспротивиться, რუსუდ. 84, 431.

გაძალოვანება (ვა), ზ. მ. ღონეს, ძალას მივჰსცემ; усиливать; გაგიძალოვნდით, мы употребимъ силу противу насъ.

გაძარცვა (ვჰს), ზ. მ. გავხდი ტანისამოსს, გავსცარცვავ, გავჰკრეხ; совлекать, снять одежду, ограбить, (ვი სამოსელს), снять съ себя одежду, კოლ. 2—15; -საკრველსა, снять узы, ისა. 52 — 2, (ვიძარცვები), ზ. ვ. გავიცარცვები, ограбляться.

გაძაღლება (გავძაღლდები), ზ. ვდ. стать собакою, გორგ. 1, (ვა), бѣсить, злить; -ცხოვრებასა, отравить чью жизнь.

გაძახება (ვსძახებ), ზ. უ. შევჰყვირი, кричать кому въ слѣдъ, ყურში გამძახა, прожужжалъ въ ушахъ, -სიმღერას; ბექან. 5, запѣть; (ვუ), ზ. მ. გავუტევებ, მოვუტევებ (ლაშქარსა), напускать, пускать для нападенія; გორგ. 266, 2 ქართლ. 290, 292; 542, 549; (ვი), ზ. უ. кричать.

გაძახვა (ვს), ზ. უ. შევჰყვირი; кричать кому.

გაძგიბვა, ნ. გაძაბვა.

გაძევება, გაძება (ვა), ზ. მ. გავაგდებ, выгонять, ვისრ. 170; სამ. მეფ. ა. 6; **გაძება**, სხ. გაგდება, ექსორია, изгнаніе, სამ. გიორგ. მ. 7; (ვიძები), ზ. ვ. изгоняться, გალატ. 4—30; 2 ქართლ. 271, (ვიძევები), ზ. ვ. განვევლტვი, ускользать, уходить.

გაძენძა (ვს), ზ. მ. გავსჩეჩ, გავსწეწ, трепать волосы.

გაძვალება (ვძვალდები), ზ. ვდ. окостенѣть.

გაძველება (ვჰსძველდები), ზ. ვდ. постарѣть.

გაძვირება (ვა), ზ. მ. დავაძვირებ, поднять цѣну, (ვსძირდები), ზ. ვდ. დავსძვირდები, вздорожать.

გაძვრა, ნ. განძრვა.

გაძლება, სხ. перенесеніе, (ვსძლებ), ზ. მ. მოვიჭირვებ, მოვითმენ, ავიტან, მაგალ. ჰაერს; ტანისამოსთათვის: დიდხან ვსძლებ, არ ვსცვთები; сносить, терпѣть; носиться, быть носимъ (объ одеждѣ); ვეფხ. 137, 274; რუსუდ. 101; ვისრ. 73, (ვუ), ზ. მ. დავუდგნობ, ავიტან, устоять противу кого или чего, 2 ქართლ. 423; ვისრ. 157; ბუნ. კ. 282; გორგ. 52; გულმან ვერ გაუძლო, онъ не вытерпѣлъ, ჩონგ. 56; უმისოდ ვერ გავსძლებ, я не могу жить безъ него, (ვიძლები), ზ. ვ. მოვითმენები, сносить, терпѣть; ამათი გაყრა ვით გაიძლება, нельзя выносить разлуку съ ними, რუსუდ. 188; ალექს. 157, 158.

გალევა, ნ. განლევა.

გაძლებინება (ვაძლებინებ, -ნე), ზ. სხმ. ვეხმარები შეძლებას ვაძლებ, поддерживать кого.

გაძლიერება, ნ. განძლიერება.

გაძნელება, სხ. გაჭირვება, затрудненіе, (ვა), ზ. მ. გავაჭირვებ, დავამძიმებ, затруднять, (ვუ), ზ. მიჩ. გავუჭირვებ, причинять кому помѣху; გამიძნელებ, затрудняешь мнѣ, რუსუდ. 276; (ვუძნელდები), ზ. ვდ. გავუჭირდები; для него становится

труднымъ; (გამიძნელდება), ფ. მიჩ. გამიჭირდება, для меня становится труднымъ; ვეფხ. 1307; გორგ. 236; ქილ. 179; სამ. ვახტ. 89; ვისრ. 189.

გაძოვება (ვა), ფ. მ. საძოვრად გავიყვან საქონელსა, пустить на подножный кормъ, (ვუ), ფ. მ. საქონელს წავახდევინებ სხვის საძოვარსა, потравлять траву.

გაძრა, ნახე განძრვა.

გაძრახ, ზმზ. განგებ, განზრახვით, нарочно, რუსუდ. 490.

გაძრახება, ნ. განძრახება; გაძრახვა, ნ. გაზრახვა; გაძრევა, ნ. განძრევა

გაძვრა (ვჰ), ფ. მ. შევჰსძრავ, пошевелить, тронуть; (გავიძრავ, მაგალ. ხელსა), приняться за дѣло.

გაძრევინება (ვა ტყავს), ფ. მ. ტყავს გავახდევინებ) გავატყავებინებ, заставить снять кожу, (ვა ფეხს), ფ. მ. შევაძრევინებ, заставить пошевелить ногою, რუსუდ. 722.

განძრობა (ვა), ფ. მ. გავხდი ტყავს ან კანს შემოვაძრობ, снимать, сдирать, **-ბინება** (ვა), заставить снять, содрать.

გაძრომა, გაძრვა, ნახე, განძრომა, განძარცვა.

გაძუნძულება (ვა), ფ. მ. ძუნძულით წავიყვან, уводить, საბ. ლ. (ვი, გავჰძუნძულდები), уходить мелкою рысью.

გაძუნწება (ვა), ფ. მ. ხელ-მოჭირებულ ვჰყოფ, გავაძვირებ, дѣлать скупымъ, (ვსძუნწდებ), ფ. ვდ. ხელ-მოჭირებული გახვხდები, дѣлаться скупымъ.

გაძღვანება, ნ. განძღვანება; გაძღება, ნ. განძღება.

გაძღოლა (ვუძღვები, ვუძეღ, მდაბ. ვუძეხ), ფ. მ. გავჰყვები, წავჰყვები; сопровождать, предводить, -სახლსა, хозяйничать, управлять домомъ, -მამულსა, управлять, имѣніемъ, (ვუ სტუმარს), угощать гостей, სოძხ. სამ. 5, 8, რუსუდ. 741.

გაძღომა, ნ. განძღომა.

გაწაბლისფერება (გავწაბლისფერდები), ფ. ვდ. бурѣть.

გაწალდვა (ვჰ), ფ. მ. წალდით მოვჰკვეთ, срѣзать, отсѣчь.

გაწამება (ვი), ფ. მ. წამად შევიქმ, გავაწუთებ, продлить на мгновеніе, მოურ. 394; გამიწამე სიცოცხლე, ე. ი. ერთის წამის სიცოცხლე მომეცი, дай мнѣ жизнь на одно мгновенье; ვეფხ. 133.

გაწარი, ს. გრძლად დასაგები ბადე მფრინველთ სანადირო, сѣть для ловли птицъ. [15.

გაწარმართება, ს. წარმართება, преуспѣніе, გუჯ.

გაწბილება (ვა), ფ. მ. შევარცხვენ, უკუვაწბილებ, ბიაბრუ გავხდი, скомпрометировать, сконфузить, острамить, -ქალსა, обезчестить дѣвицу, სოძხ. 178, (მა), ფ. მიჩ. срамить меня, მარცხვნი, ვეფხ. 58; (გავსწბილდები), ფ. ვდ. შევრცხვები, ბიაბრუ გავხდებ, остраматься, ვეფხ. 253; **გაწბილებინება** (გამეწბილებინა), обезчестить, სოძხ. 348; **გაწბილებული**, მიმ. შერცხვენილი, острамленный, **-ვარ**, я острамленъ, ვეფხ. 466; ვისრ. 9, 34; შავთ. 75.

გაწბოლა (ვჰსწბი), ფ. ვ. შევსწბავ, შევსწოვ, შევსრუტავ, всасывать, впитывать, ქილ. 657; (გავიწბვი), ფ. ვ. შევიწებები, გავერთდები, сливаться, слѣпляться.

გაწდომა, ნ. გაწვდომა.

გაწებება (ვა), ფ. მ. გავაკრავ წებოთი, наклеивать.

გაწევა (ვსწევ. ბძან. გასწიე. მდაბ. გასწი, გაზი), ფ. მ. ვეწევი, მივათრევ, მივიზიდავ; გავჰჭიმავ. გავსხირთავ; გავაგრძელებ, გავაჯანჯლებ, გავაჭიანურებ საქმეს; тянуть, тащить; продолжать, медлить окончаніемъ; растягивать; ან წავალ, გავჰკურცხლავ, уходить, улизнуть, ალბ. 71; 2 ქართლ. 432; ჩონგ. 75; -ხარჯსა, тратиться, სამ. სოძხ. 157; -მართულისა, тянуть проволоку, ქიმ. 58; გავსწევ დავიდარაბას, оспаривать, заводить съ кѣмъ споръ, -ქეიფსა, веселиться, -უმორჩილობას, неслушаться; საით გასწიე, куда ты пошелъ, ბევრმა ხანმა გასწია, много времени прошло, მუყაითად ვერ გასწიეთ შრომა, ბუნ. კ. 171, вы не могли съ прилежаніемъ продолжать трудъ; გაქცევით ვერსად გააწევთ, бѣгствомъ вы не уйдете, გორგ. 280, (ვი), ფ. მიბ. მოვიწევ, ვსცდილობ წასვლასა; отодвинуться; норовить уйдти, -თავისკენ, тянуть къ себѣ, наровить взять себѣ, -თავს, кичиться, თავის ნებით გაიწიოს და წავიდეს, სამ. სოძხ. 377, если онъ своевольно захочетъ уйдти и уйдетъ, (ვუ). ფ. მიჩ. მივუწევ, досягать, достигать, რუსუდ. 656; ვისრ. 373; (ვიწევი), ფ. ვ. გავიზიდვი, გავითრევი; გავიჭიმვი; მივიწევი; тащиться, тянуться; растягивать; достигать, досягать; ცად გაიწეოდა ბუკთა ცემა, ვისრ. 174; звукъ трубъ доходилъ до небесъ, დედობას გაგიწევ, я замѣню тебѣ мать, ცად გაგიწევი ვარ, ვისრ. 187, ты возвысилъ меня до небесъ, **გაწეული**, მიმ. растянутый; выдвинутый, высунутый, **გაწევინება** (ვა), ფ. სხმ. გავათრევინებ, წევით წავალებინებ, заставить тянуть, тащить; ვეფხ. 1073.

გაწერა, раскладочный сборъ съ крестьянъ, во время похода, похоронъ, въ пользу царя, князя и т. д. (ვსწერ), ფ. მ. ავსწერ; მივუწერ, описать; предписать; (-ბრძანებას, отдать приказъ. გორგ. 45, 122; რუსუდ. 679; (ვა), ფ. მ. შევაწერ ბეგარას, обложить податью, დასტულ. 34.

გაწეწა (ვსწეწ). ფ. მ. გავსჩეჩ: ავბურძგნი, ავშლითმას, чесать ленъ; ерошить волосы.

გაწვა, (ვჰსწვავ), ფ. მ. დავსწვავ, выжечь, **თმაგაწეწილი**, растрепа.

გაწვალება (ვა), ფ. მ. ვაწვალებ, ვსტანჯავ, измучить, რუსუდ. 13.

გაწვართნა (ვჰს), ფ. მ. გავასწავლი; გავგერშავ, наставлять, обучать.

გაწვდენა (ვა), ფ. მ. მივაწვდენ, досягать, доставать, -თვალსა, обнять глазами. обозрѣть, რუსუდ. 348; გავიწვდენ მაგალ. კისერს, протянуть (шею).

გაწვდომა (ვსწვდები), ფ. ვდ. მივსწვდები, достигать, доставать, хватать, თვალი არ გასწვდება, глазъ не можетъ обозрѣть, დარეჯ. 2—126; რუსუდ. 385; ხმა გასწვდება, голосъ доходитъ, достигаетъ, 2 მარტ. 116.

გაწვევა (ვი), ფ. მ. გავითხოვ, вызвать, пригласить, -ხმალში, вызывать на поединокъ, (ვა), ფ. მ. приглашать выдти, ვისრ. 174.

გაწვენა (ვა), ზ. მ. დავაწვენ ქვეშაგებში, положить кого въ постель, საბ. ლ.

გაწვთომა, ნ. გაწვლომა; მარგ. 2—116.

გაწვლილება, გაწვრილება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, დავაკნინებ, умалять, (ვსწვრილდები), ზ. ვდ. დავჰკნინდები; გავხდები, დავმჭლევდები, мельчать, умаляться; исхудать, ქილ. 432, 443.

გაწვნა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსწნავ, заплетать.

გაწვრთა, ნ. გაწვართნა.

გაწვრთილობა, ს. გაზრდილობა, выдержка по воспитанію.

გაწვრილება (ვა), ზ. მ. измельчать, утончать.

გაწირვა, გაწირულობა, ნ. განწირვა.

გაწირპლიანება (ვი), თვალსა; гноить глаза.

გაწვრილმანება (ვა), ზ. მ. გავაწვლილებ; обмельчать, ალექ. 92.

გაწითლება, ნ. განწითლება; გაწილვა, ნ. განწილვა; გაწირვა, ნ. განწირვა.

გაწიწმარიტება (ვა), ზ. მ. გავაგულისებ, огорчать, ხუმრობა 49.

გაწიწკნა (ვსწიწკნი, -ნე), ზ. მ. გავღრღნი, გავჰკიკნი, გავხრავ, выгрызть.

გაწკეპა, გაწკეპლვა (ვჰს), ზ. მ. გავლახავ წკეპლით, сѣчь, драть розгами.

გაწკრივება (ვა), ნ. გამწკრივება.

გაწკლაკუნება (ვა), ზ. მ. ვაცკაცუნებ ენის წვერით, щелкать языкомъ, ჩონგ. 44.

გაწმენდა, ნ. განწმენდა; გაწმინდება (ვი გულსა), очистить душу, მოურავ. 107.

გაწნვა (ვჰსწნავ, ვჰსწან), ზ. მ. დაწვნით ერთმანერთს გარდავაბამ, сплетать, ვეფხ. 267; ქილ. 672.

გაწოდება (ვა), ზ. მ. მივაწოდებ, მივსცემ, передавать, подавать.

გაწოდება (ვუ), ზ. მ. გამოვუძახებ, გამოვიხმობ, вызвать, დაბად. 19—5.

გაწოლა (ვჰსწვები), ზ. უ. გავიშხლართები, გავიშოცები, растянуться (лечь).

გაწონა, გაწონვა (ვჰ), ზ. მ. განვჰგმერ, пронзать, ნ. განწონა, ფსალ. 36—15; 37—2.

გაწრფელება (ვა), ზ. მ. გავამარტივებ, упрощать.

გაწურთხიანება (ვჰსწურთხიანდები), острунѣть.

გაწურვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვსჭყლეტ; დავსწრეტ; выжать; процѣдить; -სარეცხისა, выжать бѣлье, (ვიწურები), ზ. ვ. быть выжату, ოფლში გავიწურე, выпариться, перепотѣлъ, ოფლში გავსწურავ, выпарить, **გაწურული**, მიმ. пропотѣлый.

გაწურთნვა, ნ. გაწვართნა.

გაწუწვა (ვს), ზ. მ გავსვრი წუწით, გავზუნზლავ, წვეთს დავსცემ, обрызгать, (ვიწუწები), ზ. ვ. გავიზუნზლები, დავსველდები; вымочиться, вымокнуть, გავილუმპები.

გაწყალება (ვა), ზ. მ. წყლად გარდავაქცევ, წყალს ავურევ, გავხსნი წყალში, წყლით განვაზავებ; разводить, разбавлять водою; водянить, ვეფხ. 1131; -შიშით, заставить поблѣднѣть отъ страха, ყარამ. 446; (ვსწყალდები), ზ. ვდ. წყლად გარდვიქცევი, отводянѣть, ქილ. 394; ანც. 3—34, თვალები გამეწყალვა, у меня притупились глаза.

გაწყდომა (ვსწყდები), ზ. ვდ. შუაზედ გავიგლიჯები; მოვსწყდები, აღმოვიფხვრები, ამოვარდები, ამოვსწყდები; მოვილალები; დავსცხრები, მოვაკლდები, разрываться; истребляться, искореняться, переводиться; устать, уходиться, умориться; прекращаться; შუაზედ ვერ გავსწყდები, не разорваться же мнѣ, ალექს. 130; ილაჯი, ღონე გამიწყდა, я выбился изъ силъ, გორგ. 6, 65; 2 ქართლ. 281; ხმა მათი არ გასწყდებოდა, не прерывался ихъ голосъ, ვეფხ. 1036; ხმა გამიწყდა, я потерялъ голосъ, ცოტა გაწყდა, чуть чуть, едва не.

გაწყვა (ვს), ზ. მ. ავსწყავ, გავზომ, вымѣрить.

გაწყვდევა (ვა), ნ. შეწყვდევა.

გაწყვა (ვეწყვი), ნ. გაწყობა (გავეწყობი).

გაწყვედა, გაწყვეტა (ვჰს), ზ. მ. გავგლეჯ, გავხევ; ამოვაგდებ, აღმოვფხვრი, ამოვსწყვეტ; прервать; разорвать; истребить; ვეფხ. 1462; -ძაფსა, прервать нитку, -სიყვარულსა, перестать любить, ვისრ. 120; (ვუ), ზ მიჩ. -სიტყვას, прервать чью рѣчь, не дать говорить, -ღონეს, выбить изъ силъ, или лишить кого возможности, გორგ. 254; 2 ქართლ. 560: -ილაჯსა, надоѣдать, наскучать; დღე და ღამე მუშაობა არ გამიწყვეტია, я не переставалъ трудиться день и ночь; ვისრ. 95; **გაწყვეტინება** (ვა მაგალ. სიტყვას), прервать рѣчь.

გაწყნარება, ნ. დაწყნარება.

გაწყობა, ზზ. წესი, რიგი; წყობა; ომი, порядокъ, расположенье, постановка; строй, рядъ; битва; 2 ქართლ. 259; ქილ. 22; დავით. 150—4; გაცანა საჩვენებლად, выставка, -სპათა, боевой строй, -მოყვარეთა, дружба близкихъ, ქილ. 333; (ვა), ზ. მ. გავსდგამ, გარეთ დავაწყობ; 1 ქართლ. 309; გავარიგებ, დავარიგებ, რიგზე დავაწყობ; მოვარიგებ, მოვათავსებ, გავათანხმებ; შევაფარდებ, შევახამებ, მოვუმარჯვებ; მოვმართავ საკრავს; გავმართავ, გავასწორებ; выставлять; приводить въ порядокъ; мирить, согласовать; принаравливать, прилаживать, пригонять; настраивать (музык. инстр.); выправлять, исправлять; ვეღარა რა გავაწყე, я ничего не могъ подѣлать, რუსუდ. 383, 759; -რაზმსა, გორგ. 18, поставить въ строй войско, (ვი), ზ. მიჩ. გავირიგებ, გავიმართავ: გავითანხმებ, დავითანხმებ; устроить для себя, привести въ порядокъ; настроить кого въ свою пользу; -ლაშქარსა, устроить войско, გორგ. 122; (ვეწყობი, ვეწყე), ზ. თვ. შევეთვისები, დავეთანხმები, შევესაკუთრები, მოვთავსდები, გავრიგდები; შევეხამები, შევეფარდები, მოვემარჯვები; შევეჩვევი, გავერთვი; ვეომები, подружиться, поладить; принаровиться; примѣняться; привыкать; пристраститься; сразиться, вступить въ бой; ქილ. 656; 2 ნეშტ. 11—4; 1 ქართლ. 391; -კაცსა, сдружиться, აღარა გაეწყობოდა რა, ужь дѣлать было нечего, რა გაეწყობა, что дѣлать, ხიბრ. 169; 2 ქართლ. 312, 313; 408; სომხ 390, სამ. ვახტ. 2, 147; ყოვნა აღარ გაეწყობა, не слѣдуетъ медлить, რუსუდ. 196; რაც სახლის მორთვას გაეწყობოდა, რუსუდ. 378; что соотвѣтствовало къ убранству квартиры; გავეწყობი ნადირობას, заниматься охотою, დავრ. 45; რა უარი გაეწყობოდა,

невозможно было противорѣчить, დავრ. 188; უგვანს კაცსა ნუ გაეწყობი, не води дружну съ дурнымъ человѣкомъ, აქ დგომა არ გაეწყობა, не слѣдуетъ здѣсь оставаться, რუსულ. 800; წასულს საქმეს აღარა გაეწყობა რა, прошлое не воротишь, ყარამ. 263; როგორც ამ დროს გაეწყობოდეს, სიგ. ჩოლაყ. 46, какъ соотвѣтствовало этому времени, (ვიწყობი), ზ. ვ. გავიტანები, გავიზიდვი; გავრიგდები, მოვრიგდები, მოვთავსდები; მოვიმარჯვებ, выставляться; поладить, сжиться, сродниться; приладиться; (გამეწყობა), ზ. მიხ. გამირიგდება; ომს დამიწყებს, დავითნ. 26—3; ладитъ со мною; воюетъ со мною, რა გამეწყობოდა, что мнѣ было дѣлать; **გაწყობილი**, მიმ. -საყვარელი, вѣрный другъ, ქილ. 50; -მზირად, готовый къ подстерегательству, 2 ქართლ. 268, გაწყობილ არიან, воюютъ, 2 ქართ. 267.

გაწყობილა, ს. მცენ. ზუზუნა, зубная трава, свинцовый корень, ზუნ. ლ.

გაწყობილობა, ს. რიგი, განკარგულობა, მორთულობა; კარგთ დაწყობა; устройство; порядокъ, убранство, სილ. 25; выставка; ქილ. 336; მროვ. 46; ვისრ. 126; -სუფრისა, столовый приборъ, ყარამ. 452.

გაწყრომა, სხ. შერისხვა, гнѣвъ, ქილ. 415; (ვეწყრები, -წყერ; ვსწყრები), ზ. ვლ გავრისხდები, გავჯავრდები, გავგულისდები, прогнѣваться, ვეფხ. 91; არ გამიწყრეთ, прошу не прогнѣваться, или не прогнѣвайтесь, ღმერთი გამიწყრა, Богъ прогнѣвался на меня, ერისთ. 195; ღმერთი გაუწყრა, Богъ прогнѣвался на него, დავრ. 9, **გაწყრომება** (ვა), ზ მ. გავარისხებ, прогнѣвить; (ვი), прогнѣвить противу себя кого, 2 ქართ. 552; გამაწყრევ, ე. ი. გამაწყრომებ, вызываешь гнѣвъ мой, ვისრ. 184.

გაჭაბუკება (ვა), ზ. მ. გავაყმაწვილებ; განვამხნევ, молодить; воодушевлять, (ვსჭაბუკდები), ზ. ვლ. გავუყმაწვილდები; განვმხნევდები, помолодѣть; воодушевиться; ქილ. 288; მარკ. 1—157; ერისთ 29; **განჭაბუკებული**; მიმ. помолодѣлый.

გაჭამა (ვჰ). გამოვჰსჭამ, проѣдать.

გაჭარმაგება (ვჰსჭარმაგდები), ზ. ვლ. посѣдѣть.

გაჭარხლება (ვა), ზ. მ. წამოვაწითლებ, вызвать красноту на лицѣ, (ვჭარხლდები), ზ. ვლ. წამოვწითლდები, გავწითლდები, покраснѣть, **გაჭარხლებული**, покраснѣлый.

გაჭედა (ვს), ზ. მ. გავსტენ, ავამსებ მჭიდროდ; გავამაგრებ ლურსმით, ან სოლით; 1 ქართლ. 74; набивать, начинять, наполнять; заколачивать гвоздемъ, забивать, (ვიჭედები), ზ. ვ. გავიტენები; გავმაგრდები ლურსმნით, начиняться, наполняться; заколачиваться, გამოს. 28—36; გავუჭედ ყურსა, გამოვაყრუვებ, заглушать.

გაჭენება (ვა), ზ. მ.; -ცხენს, пустить лошадь скокомъ; ვისრ. 145; (ვჭენდები), ზ. ვლ. ცხენთათვის: გავიქცევი, скакать, бѣжать (о лошади).

გაჭექა (ვიჭექ, -ქე), ზ. უ. о молніи: сверкать.

გაჭეშმარიტება (ვა), ზ. მ. оправдать.

გაჭეჭება (ვიჭეჭები), ზ. მ. გავიჭიფხები, выходить изъ себя.

გაჭეჭყა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსჭყლეტ, раздавить.

გაჭვარტლვა (ვს), ზ. მ. ჭვარტლით გავმურავ, покрыть сажею, (ვჭვარტლდები), ზ. ვლ. გავმურდები, покрыться сажею.

გაჭვირვა (ვჰს), ზ. მ. სინათლე გავსდი ან გავალ, проникать свѣту, быть прозрачнымъ, ვეფხ. 717.

გაჭვრეტა (ვჰს), ზ. მ. განვიხილავ, გავშინჯავ, разсматривать; (ვი), ზ. მიხ. გავიხედავ, выглядывать, ვეფხ. 924, 1556; ტიმ. 27.

გაჭიანება (ვჰსჭიანდები), очервивѣть.

გაჭიანურება (ვა საქმეს), ზ. მ. замедлять, тянуть; -სიტყვას, растягивать рѣчь.

გაჭიმვა (ვს), ზ. მ. ძრიელ გავსწევ, გავშარტავ, растягивать; пялить; -ტყავსა, растянуть кожу, -ფეხებსა, протянуть ноги, умереть, (ვიჭიმები), ზ. ვ. გავიშარტვი, растягиваться, ზუბ. კ. 196.

გაჭინტვა (ვიჭინტები), ზ. მ. ვიჭინტები, натуживаться, нажиливаться.

გაჭირება, -ჭირვება, სხ. საჭიროება, ხელ-მოკლეობა, დაჭირება; სიძნელე, საშიშროება; ანდ. გაჭირვება მიჩვენეო, მე გაქცევას გაჩვენებ; нужда; затрудненіе, опасность; ვეფხ. 1396; (ვა), ზ. მ. გავაძნელებ, затруднять, (ვი), ზ. მიხ. გავიძნელებ, поставить себя въ затруднительное положеніе, სამ. ვახტ. 56; დავრ. 151; (ვუ), შევაწრებ, стѣснять, ალექს. 9; (ვჰსჭირდები), ზ. ვლ. გავსძნელდები, затрудняться, быть затруднену, სამ. ვახტ. 110, 236, 2 ქართლ. 401, 405, 420; 461; 519; გორგ. 43; (გაუჭირდები, გამიჭირდება), ზ. მიხ. გამიძნელდება, ან დამჭირდება; затрудняться, нуждаться, სამ. ვახტ. 110, საქმე გაუჭირეს, 2 ქართლ. 519; поставили его въ затруднительное положеніе, სამ. ვახტ. 56.

გაჭირვეულება (გავჭირვეულდები), ზ. ვლ. უჯათი გავხდები, заупрямиться, ანტ. 2—27.

გაჭირიანება (ვა), ზ. მ. ჭირს გარდავსდებ, зачумлять.

გაჭირხლება (ვჰჭირხლდები), ზ. ვლ. გავჰწითლდები, зарумяниться.

გაჭიფხვა (ვიჭიფხვი), ზ. ვ. მოვიხმარებ ყოვლის ღონის ძიებას, выбиваться изо всѣхъ силъ, выходить изъ себя, рваться; нажиливаться.

გაჭიჭყნა (ვჰსჭიჭყნი), ზ. მ. გავჰსჭყლეტ, мять, комкать; (ვი), -მუცელს წყლითა, наполнить животъ водою; ღუდა ენა 46.

გაჭკვიანება (ვჰსჭკვიანდები), ზ. ვლ. поумнѣть.

გაჭკნობა (ვჰსჭკნები, -ჭკნე), ზ. ვლ. завянуть.

გაჭლექება (ვჰჭლექდები), ზ. ვლ. впасть въ чахотку.

გაჭნავება (ვიჭნავები), ზ. ვ. გავხდები, გავილევი, ჩამოვეხმელები, исхудать, **-ჭნავებული**, მიმ. исхудалый.

გაჭმა (ვსჭამ), ზ. მ. ცხართა ნივთათვის: ჩავსჭამ, выѣдать.

გაჭმახება (ვჰსჭმახდები), ზ. ვლ. окисать.

გაჭომონება (ვჰ), ზ. მ. გავრანდავ, გავშალაშინავ, выстрогать.

გაჭრა, სხ. ველად გავარდნა, скитанье, -სალხინოდ მიჩნს, скитанье считаю за удовольствіе, ვისრ. 165, (ვიჭრები), გავვარდები, ски-

таться; побѣжать; ვეფხ. 31; 576, 1 ქართლ. 283, 286; ვისრ. 22; გამექრა, ушелъ отъ меня, ალექს. 82, **გაჭრა-გახელება**, 1 ქართლ. 282, скитаніе въ безпамятствѣ.

გაჭრა (ვსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. გავჰკვეთ მახვილითა, разрѣзать, -ტყეში გზას, провести дорогу въ лѣсу; წამალმა გაჰსჭრა, лекарство подѣйствовало; ჩემმა გონებამ ეგრე გასჭრა, по моему соображенію я рѣшилъ; მუცელში გაჰსჭრა, прослабило, წამალმა გაჰსჭრა, лѣкарство подѣйствовало; -ქებინისა, ე. ი. დავინიშნები, ცოლს ვითხოვ, засватать невѣсту, сговорить невѣсту, ანტონ. 5; (ვუ), ზ. მიჩ. -მუცელს, разрѣзать кому животъ, ჭკუა გაუჭრის, постигаетъ умомъ; (ვიჭრები), ზ. ვნ. разрѣзываться, იერემ. 4—19; საქმ. 23—10, **გაჭრევინება** (ვა), ზ. სხმ. გავაკვეთინებ, заставить разрѣзать, რუსუდ. 882.

გაჭრელება (ვა), ზ. მ. ჭრელად ჩავაფერადებ, испещрять.

გაჭრობა (მა), ზ. მიჩ. გაჭრას მაიძულებ, заставить скитаться, ქილ. 234.

გაჭრჭიალება (ვსჭრჭიალდები), ზ. ვდ. ხნივთათვის: ვჰბრწყინავ, блестѣть, რუსუდ. 882.

გაჭყაპუნება (ვა), ზ. მ. გავალ მდინარეს ჭყაპი ჭყუპით, переходить рѣку, топая ногами.

გაჭყეტა (ვა თვალსა), ზ. მ. თვალს გავახილებ, ან გავჭყიტავ, выпучить, вытаращить глаза.

გაჭყიტვა (ვს თვალსა), ზ მ. თვალს გავაჭყეტ, выпучить глаза.

გაჭყლეტა (ვს), ზ. მ. გავსრეს, გავქლეტ, раздавить, размять, (ვიჭყლიტები), ზ. ვ. გავისრისები, გავიქლიტები, быть раздавлену, **გაჭყლეტინება** (ვა), გავასრესინებ, заставить размять.

გახაზვა (ვჰ), ხაზს გავუსვამ, зачеркнуть.

გახალვათება (ვა), ზ. მ. გავაგანიერებ, განვათავისუფლებ, გავავრცელებ, расширять, дѣлать просторнымъ, (ვხალვათდები), ზ. ვდ. გავგანიერდები; მოვიცლი, становиться просторнымъ; освободиться отъ занятій; ვისრ. 197.

გახალისება (ვა), ზ. მ. გავაბეჯითებ, поощрять къ прилежанію; (ვხალისდები), გავბეჯითდები, дѣлаться прилежнымъ.

გახამება (ვა), ზ. მ. გავათეთრებ ტილოს; სახამებელს მივსცემ, бѣлить (полотно), крахмалить.

გახამხამება (ვა თვალსა), ზ. მ. моргать.

გახანიერება (ვა), ზ. მ. გავამართებულებ, გავაპატიოსნებ, дѣлать степеннымъ; (ვხანიერდები), ზ. ვდ. მართებული შევიქმნები, становиться степеннымъ, ვისრ. 19; 144.

გახანძლვა (ვჰ), ზ. მ. ავლანძავ, გარედამ დავსწვავ, поджечь жаркое, подпалить.

გახარაბება (ვა), ზ. მ. გავაოხრებ, опустошать, (ვხარაბდები), ზ. ვდ. გავოხრდები, опустошаться, ალექ. 161.

გახარბება (ვა), ზ. მ. გავამსუნაგებ, пріучать къ жадности, (ვხარბდები), ზ. ვ. ხარბი შევიქმნები, გავმსუნაგდები, становиться жаднымъ, თვალი გამიხარბდა, ქილ. 316.

გახარება, სხ. радость, შენს გახარებას, сдѣлай милость, пожалуйста; დარეჯ. 2—114; (ვა), ზ. მ. სასიხარულო ამბავს ვეტყვი, სიხარულს შევუყენებ, обрадовать, (ვიხარებ), ზ. მიჩ. სიხარულს მივეცემი, გავმხიარულდები, ვიშვებ, ვილხენ, ვმხიარულობ, радоваться, веселиться, (ვუხარდები, მიხარდება, მეხარდები), ზ. ვდ. სიხარული მომეცემა, обрадоваться, ვეფხ. 1060; ვისრ. 17, შენგან არა ვის გახარებია და არცა შენ გაგხარებია, ვისრ. 45, никто небылъ восхищенъ тобою и самъ не восхищался никѣмъ; **გახარებული**, მიმ. обрадованный.

გახარიტება (ვა), ზ. მ. გავაქოფიტებ, სახეს მივსცემ გაუსუფთავებლად, оболванить, обдѣлать въ чернѣ; საბ. ლ.

გახარჭოება (ვა), ზ. მ. отворожить.

გახარხარება (ვი), გავიკასკასებ; расхохотаться.

გახასება (ვა), ზ. მ. კარის კაცად გავხდი; გავაშინაურებ; გავათამამებ, дѣлать кого придворнымъ; приближеннымъ, смѣлымъ, (ვჰხასდები), ზ. მ. დარბაისელი გავხდები; დავუშინაურდები; გავთამამდები, сдѣлаться придворнымъ; стать домашнимъ человѣкомъ или приближеннымъ; сдѣлаться смѣлымъ; ვეფხ. 534; 757.

გახაფება (ვა ხმასა), ზ. მ. ხმას ავიმაღლებ, ხმა მაღლა მოვჰყვები ძახილს; начать кричать, возвысить голосъ ვეფხ. 1309.

გახახუნება (ვუ), ზ. მ. тереть.

გახდა, განხდა (ვხდი, ვხადე), ზ. მ. მოვაცლი, მოვხდი, ავჰყრი; გავაძრობ, გავახდევინებ ტანისამოსს; განვაყენებ, განვაძებ, გავაგდებ; снять; раздѣть, разуть; отлучать, изгонять; მატთ. 12—26; დაბად. 3—24; ვეფხ. 809; დარეჯ. 2—128; 1 ქართლ. 167, 331; -ტყავსა, снять шкуру, 1 ქართლ. 167, 331, დარეჯ. 128—2; ავათ გავხდი, я выругаю, острамлю; (ვიხდი, ვიხადე), ზ. მიმ. მოვიხდი, ავიყრი, გავიძრობ ტანთა, снять, скинуть съ себя одежду, გამხდი, снимаешь съ меня, (ვიხდები; ვიხადე), ზ. ვ. მოვიხდები, გავიძრობი; გავიგდები, განვიძები, сниматься; изгоняться, და განიხადნენ ყოველნი ურიანი სამეფოსაგან მისსა, всѣ евреи были изгнаны изъ его владѣнія, ანდრ. 127; **განხდილი**, მიმ. разутый, отверженный, კათოლ. სამ. 1.

გახდა (ვხდი, ვხადე), ზ. მ. შევიქმ, ვაწარმოვებ, უცხოდ შევაქცევ; გარდავაქცევ, გარდავსცვლი, ხორცს დავაყრევინებ, გავამჭლევებ; дѣлать, производить, совершать; отдѣлать, разоблачить, разбранить; обратить, превратить; заставить исхудать, ვისრ. 34, 97; დარეჯ. 2—10; კაცია 118; კაცად გავხადე, я вывелъ его въ люди, ასე გახადეს რომ ძვალი და რბილი გაუსწორეს, სიბრ. 25; они такъ отдѣлали (избили), что сравняли ему кость и мясо; განვხდი ზარსა, навести ужасъ; მარტ. 1—118; სამოწმოდ გამიხდია, სიბრ. 25, я предоставилъ дѣло на усмотрѣніе свидѣтелей, უპატიო გამხადე, ты обезчестилъ меня; ათას ნაჭრად რომ გამხადო, если бы ты изрубилъ меня въ куски, ყარამ. 6; (ვი-თავს), ცუდს შემთხვევას მივსცემ თავს; сдѣлать изъ себя, ვეფხ. 276; განვიხდი ბოროტს სახელსა, обезчестить, опорочить себя, მოსეს სამ, 29; თავი ზომსა გარდგიხ-

დია, ე. ი. თავს გასულხარ; ты перешелъ мѣру, границу; ვეფხ. 276; (ვუ), ჩ. მიჩ. ავს შევამთხვევ ვისმე, причинять кому зло; дѣлать кому непріятности, 1 ქართლ. 222, ავათ გავუხდი საქმესა, я доконаю его, რუსუდ. 442; გავუხდი ბოროცს სახელს, опорочить, 2 სჯული 22—13, **ზარ განხდილი**, пораженный ужасомъ.

გახდევინება (ვა), ჩ. მ. გარდავაქმნევინებ; გავაძრობინებ ტანსა, сдѣлать кого чѣмъ; заставить снять одежду; რუსუდ. 420.

გახდომა (ვხდები, ვხდი, შემოკლ. გავხე, ვისრ. 171, 179), ჩ. ვდ. შევიქმნები, გარდავიქცევი; ვეფხ. 996, 1134; 1339; ვისრ. 97; რუსუდ. 445; საზოგადო ლაპარაკში: დავმჭლევდები; стать, становиться, дѣлаться; худать; ზოგჯ. განვხდგები, განვეყენები, отпадать, отлучаться, ებრ. 3—13; (გავჰხდები, გავჰხედ, შემოკლ. გავჰხე), ძველ წერილებში: გავალ, ცხენით, ცურვით ან ფეხით; проходить; проплыть; გამოსვლ. 15—17; ფსალ. 123—4; ავად გახდომა, заболѣть, захворать, გავხდები ხიდსა, пройдти мостъ, გავხდები წყალსა, проплыть рѣку, გახდა ზარი, ე. ი. ჩოჩქოლი შეუდგათ, საშინელს ყვირილს მოჰყვნენ; ან ზარი დაეცათ; подняли шумъ, или поражены были ужасомъ; ვეფხ. 1172, ზარი გამხდა, я былъ пораженъ ужасомъ, საქმ. 10—11; ზარი განხდა, ე. ი. საშინელი ხმა დავარდა, поднялся ужасный шумъ; ვეფხ, 1069; დავით. 18—5; უკეთ გავხდი, мнѣ стало лучше, я поправился; ვით გახდა, ე. ი. როგორ მოხდა, какъ это случилось, ვეფხ. 843; ვერა გახდა-რა, ничего изъ этого не вышло, კაცია 86; (ვუხდები, ვუხდი, ვუხე), ჩ. მიჩ. შევექმნები, გარავექცევი, ან გავვარდები შესაცევებლად, обратиться, сдѣлаться чѣмъ; выдти чтобы кинуться, броситься на кого, ვეფხ. 75; დარეჯ. 81; რუსუდ. 905; ჩხუბი გაუხდათ, завязалась между ими брань, დასც. 141; (გამიხდება, გამიხდა), ჩ. მიჩ. შემექნება; გამიხდა ავად, онъ заболѣлъ у меня, ერთი ჭირი ასად გამიხდა, одно несчастіе превратилось для меня въ сто бѣдствій; ვისრ. 134, **გამხდარი**, მიმ. ставшій; худой, исхудалый, **გავმხდარვარ**, я сталъ; я похудалъ.

გახედა, გახედვა (ვი), ჩ. მ. ვიყურები, ვიხედები, смотрѣть.

გახედება (ვა), ჩ. მ. ვაყურებინებ, заставить смотрѣть.

გახედვინება, ნ. გახედება; ჰკრა ისარი და შუა გაახედვინა, ударилъ стрѣлою и пронзилъ насквозь, გორგ. 159.

გახედნა (ვხედნი), ჩ. მ. გავსწვართნი ცხენსა, выѣзжать лошадь.

გახევა (ვჰ), ჩ. მ. გავფრეწ, გავგლეჯ, разорвать, разодрать, (ვიხევი), ჩ. ვ. გავიფრიწები, рваться, раздираться, გახეული, მიმ.

გახევება (გავხევდები), ჩ. ვდ. გავშეშდები, გავუჯათდები, გავკერპდები, одеревенѣть, заупрямиться, ვეთხ. 1495, გან. თ. **გახევებული**, მიმ. одеревенѣлый; дубина.

გახეთქა (ვჰხეთქ), ჩ. მ. გავაპობ, გავსჩეხ, გავზარავ, разсѣкать, колоть, щелять; пробить, разрывать, იერემ. 30—7; მატთ. 7—6; მარკ. 5—4; ისაი. 45—1; 13—15, 16; -რაზმსა, пробить строй войска, გორგ. 68; გავუხეთქ გულსა, поразить кого чѣмъ, встревожить, გავუხეთქ თავსა, размозжить кому голову, თავს გავიხეთქ, ломать надъ чѣмъ голову, ჩანგლით ტუჩი გავიხეთქე, вилкой прокололъ себѣ губу, ანტ. 3—30, **გავხეთქ ტირილით**, заставить много плакать, რუსუდ. 888; გავჰხეთქ სიცილით, уморить со смѣху; გავხეთქ ღვინით, заставить напиваться, ფარამ. 486; **გახეთქა**, სხ. разрывъ, распаденіе, -საჭმლითა, наѣсться до сыта, შენი თავის გახეთქამ, что тебѣ лопнуть; **გახეთქილი**, лопнувшій, -კლდის ნაპრალი, разсѣлина въ горѣ, დარეჯ. 2—125, შიშით გახეთქილი, напуганный, ალექს. 148; **გახეთქილება**, ნ. განხეთქილება.

გახეიბრება (ვა), ჩ. მ. დავასახიჩრებ, დავუშავებ ხელს, ფეხს, искалечить, увѣчить, уродовать, სამ. ვახტ. 83, 220; (ვხეიბრდები), ჩ. ვდ. დავსახიჩრდები, დამიშავდება ხელი, ფეხი, искалѣчиться, изувѣчиваться, ალექ. 148.

გახელება (ვა), ჩ მ. გავაშფოთებ, გავაჯავრებ, შევაგულიანებ, раздражать, сердить, злить, (ვხელდები), ჩ. ვდ. раздражаться, გავსწყრები, გავჯავრდები; ვისრ. 10, 13, 22; გაგიხელებივარ, ты разозлилъ меня, ვისრ. 192.

გახელება (ვა), ჩ. მ. ჭკუას ან გონებას დავუბნევ, გავაგიჟებ, сводить съ ума, ვისრ. 22, 47; (ვხელდები), გავგიჟდები, сходить съ ума.

გახელმწიფება, სხ. მეფედ ან ხელმწიფედ დასმა, воцареніе, (ვა), ჩ. მ. გავამეფებ, ხელმწიფედ დავსვამ, воцарять, ქილ. 688; 2 ქართლ. 526; (ვხელმწიფდები), ჩ. ვდ. გავმეფდები, ტახტზედ ავალ, воцариться, გორგ. 8.

გახელოვნება (ვა), ჩ. მ. დავახელოვნებ, გავაოსტატებ, дѣлать опытнымъ, искуснымъ, (ვხელოვნდები), ჩ. ვდ. გავოსტატდები, дѣлаться опытнымъ, искуснымъ, набить руку, понаторѣть, რუსუდ. 882; **გახელოვნებელი**, მიმ. გაოსტატებული, искусный, ვეფხ. 1241; რუსუდ. 293, 429.

გახერგვა, ნ. ჩახერგვა.

გახერხა (ვჰ), ჩ. მ. ხერხით გავსჭრი, распилить, საქმ. 5—33; 7—54; გავიხერხები შურითა, მანანა სასულიერო წიგნი 43, снѣдаться завистью.

გახერხიანება (ვა), ჩ. მ. გავაოსტატებ, дѣлать способнымъ, ухищрять.

გახეტება (ვა), ჩ. მ. ცნობას მივუღებ, გავაბრიყვებ, одурять, лишать сознанія, (ვხელდები), ჩ. მ. გავბრიყვდები, ცნობა მიმელება, одурѣть, дѣлаться невѣжою.

გახეშვა (ვ), ჩ. მ. გავსჩრი, засовать.

გახეჩა (ვხეჩ), ჩ. მ. გავხეთქ, გავაპობ, расколоть, разсѣчь, (ვიხეჩები), ვ. расколоться, გავსქდები, გავიჩეხები; **გახეჩილი**, расколотый.

გახეწა, ნ. ხეწა.

გახეხა (ვ), ჩ. მ. ვხეხ, ვდრეს, გავღერღ, тереть, растирать, (ვიხეხები), გავიდრისები, тереться, **გახეხილი**, მიმ. тертый.

გახვანჯვა (ვჰხვანჯავ), ზ. მ. გავხლართავ, запутывать.

გახვედრება (ვა), ზ. მ. მისახვედრებლად გავიყვან, выводить на встрѣчу, (ვი), ზ. მიჩ. გავიწილავ, გავიყოფ, дѣлить на части, ანტონ. 3—31.

გახვევა (ვა), ზ. მ. შევბლარდნი, შევახვევ, შევჰგრაგნი, завертывать, (ვეხვევი), ზ თვ. წავეხვევი, მოვიფარებ, завернуться, закутаться.

გახვეტა (ვხ), ზ. მ. ნიჩბით მოვაგროვებ ნაგავს გასატანად, сгребать, ზუნ. კ. 137.

გახვეწა (ვიხვეწები), ზ. ვ. განვივლტვი, убѣгать, ვისრ. 67.

განხვმა, განხჳმა (ვახვამ, ვახვი, მაგალ. კარსა), ზ. მ. გავაღებ, открывать, раскрывать, (ვიხმი), ზ. ვ. გავიღები, растворяться, ძველს წერილებში: განხვნა (ვხვნი, -ვჰხვენ), ვეფხ. 305, დარეჯ. 37—47, იგივე განხმა.

გახვრეტა (ვხვრეტ, ვხვრიტე), ზ. მ. გამოვჰფუღრავ სადგისით, пробуравить, -კედელსა, просверлить стѣну, 1 მარტ. 138; გავუხვრეტ ცხვირს საყვედურით, колоть глаза кому, -მიწასა, пробуравить землю, გავუხვრეტ ყურსა, просверлить кому ухо, გამოსლ. 21—7; ვუხვრეტ თვალსა, проколоть кому глазъ, დარეჯ. 2—127, ქიმ. 173; ვისრ. 55; გავუხვრეტ ჯაჭვსა, пробить кольчугу; (ვიხვრიტები), ზ. ვ. გამოვიფუღრები, просверливаться.

გახიახება (ვა), ზ. მ. გავჰქირდავ, განვაქიქებ, ავიბუებ, სახელს გავუტეხ, позорить, срамить, безчестить.

გახიბლვა, ნ. მოხიბლვა.

გახიდვა (ვჰხიდავ, -დე), ზ. მ. ხიდს დავხდებ, наслать мостки.

გახიზვა (ვჰ), ზ. მ. ქონს ან ცმელს წავუსვამ ქვევრსა, ქოთანსა და სხ. обмазать саломъ глиняную посуду, გულზედ გამეხიზა, ე. ი. გული ამიმსუყდა, გულზედ მომაწვა მსუქანი საჭმელი, съ души тянетъ, на душѣ мутитъ.

გახიზნვა (ვჰ), ზ. მ. გადავასახლებ, переселять.

გახიზნება (ვი), ზ. ვ. გადავჰსახლდები, переселяться.

გახილვა, გახილება (ვიხილავ, ვახილებ თვალსა), ზ. მ. გავაღებ თვალსა открыть глазъ.

გახირვა (ვჰ), ზ. მ. გავსჩრი, შევსტენ, засовать, კურკა გამეხირა ყელში, косточка завязла въ горлѣ, (ვეხირები), ზ. თვ. გავეჩრები; ჩავეფლვი, завязнуть, საზოგადო ლაპარაკში: წავალ, уходить, ქილ. 574.

გახლართვა (ვჰ), ზ. მ. დავხლართავ, მივაზ-მოვაზამ არევით, запутать, спутать.

გახლეჩა (ვჰ), ზ. მ. ხელით გავაპობ ხილსა. პურსა, расколоть; разломать, რუსუდ. 512; -ბაგესა, ტუჩის გახსნა; раскрыть уста, ვეფხ. 89, (ვიხლიჩები) ზ. ვ. გავიპობი, расколоться, щелиться.

გახლტომა (ვხლტები), გახტომა (ვხტები), ზ. უ. გავივლი ხლტომით, пропрыгать, проскакать, სიბრძ. 67.

გახმამყივრება, (ვხმამყივრდები), ზ. უ. ხმა მაღლა ყვირილს მოვჰყვები, начать кричать, ვეფხ. 567.

გახმალება, ნ. გახრმალება.

გახმიანება (ვა), ზ. მ. ხმას გამოვაღებინებ, заставить издавать звукъ.

გახმაურება (ვეხმაურები), ზ. თვ. დავუწყებ ლაპარაკსა, начать съ кѣмъ говорить.

გახმობა (ვა), ზ. მ. გავაშრობ, სრულიად მოვაკლებ სინოტიესა, высушить, (ვხმები), ზ. ვდ. გავშრები, высыхать, 1 პეტრ. 1—24; ანდრ. 131; ვეფხ. 35; 37; ცრემლი არ გამხმობია, ე. ი. ცრემლი არ გამშრობია, ვეფხ. 959; я не осушалъ слезъ; გახმობინება (ვა), заставить высушить.

გახმობა (ვჰ), ზ. მ. ხმას გამოვაცემინებ, заставить издавать голосъ; (ვი), вызвать, **გამამხმობელი**, მარტ. 1—84, заставляющій издавать голосъ.

გახოკვა (ვჰ), ზ. მ. გავხოჭ, გავგლეჯ, скоблить, скребать, (ვი პირსა), царапать себѣ лице, ქილ. 331.

გახოცვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკლავ, убить, заколоть.

გახრა, ნ. განხრა; გახოჭა, ნ. გახოკა.

გახრვა (გავხრავ, -ხარ), ზ. მ. грызть; сдирать кожу; გახრა, выгнуть; **-რილი**, выгнутый; მშვილდსავით წარბი გახრილი ჰქონდა, სეილ. 8, брови сдвинутые на подобіе лука.

გახრეკა (ვჰ), ზ. მ. ხეს გავაშიშვლებ, შტოებს შემოვაცლი, о деревѣ: оголять, (ვიხრიკები), ზ. ვ. გავშიშვლდები, оголяться, **გახრეკილი**, голый, обнищалый, **გახრეკილობა**, ს. нищета.

გახრმალება (ვეხრმალები). ზ. თვ. ხმალ და ხმალ ვეომები, биться на сабляхъ.

გახრწნა, ნ. განხრწნა.

გახსენება (ვა), ზ. მ. სახელს ვიტყვი, მოვიხსენებ; მოვაგონებ, поминать, упоминать; напоминать; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიგონებ, вспомнить, (ვახსენდები), ზ. ვდ. მოვაგონებდები, вспомнить, **გახსენებული**, упомянутый.

გახსნა (ვხსნი, ვხსენ), ზ. მ. გავშლი, შეკრულს ავხსნი, ავუშვებ, განვათავისუფლებ; გავაღებ, ავხდი, მოვხდი; განვაზავებ წყალში რასმე; 1 პეტრ. 1—17; ვეფხ. 54; 1063; развязывать; раскрывать, открывать; растворять, разводить; -წიგნსა, раскрыть книгу, სამარ. ვახტ. 205; -ღილსა, разстегнуть пуговицу, -საფლავსა, раскрыть могилу, -ნასკვსა, развязать узелъ, -დუმილსა, нарушить молчаніе: მარტ. 1—26; -კირსა, распушить известку, -შკოლებსა, открывать школы; მუცელში-, прослабить, -დანაყილს ბრინჯს რძეში, развести толченный рисъ въ молокѣ, ქიმ. 272; -პატიმარსა, освободить узника, ქილ. 667; 2 ქართლ. 477; -წერილსა ან ბეჭედს, распечатать письмо, сорвать печать, 2 ქართლ. 576; -ბოთლსა, откупорить бутылку, -ქვევრსა, раскупорить винный кувшинъ, -საჭურჭლესა, раскрыть сокровище, -ქალწულსა, растлить, обезчестить невинную; სამ. ვახტ. 191; -გლოვისა, снять трауръ, რუსუდ. 109, 383; (ვიხსნი), ზ. მიჩ. გავიშლი, раскрыть, -პირსა, перекусить, отвѣдать; разговѣться, ქილ. 639; -ხელსა, открыть себѣ кровь изъ руки, დარეჯ. 67—2, სიბრ. 96; გავიხსენ ჭანგნი, разкрылъ когти, -უღელსა, сбросить оковы; დაბად. 27—41; ანდრ. 114;

(ვუხსნი), ზ. მიც. გავუშლი, открыть кому, -გონებას, გულის ყურს, развить чьи способности, просвѣтить, -თავს წერილს, распечатать, -მკლავსა, ხელსა, открыть кому кровь, ვეფხ. 360; (გავიხსნები, გავხსნდები), ავიხსნები, ავიშვები, გავიშლები; აეშვები, განვთავისუფლდები; განვზავდები, раскрываться; разрѣшаться, освобождаться; растворяться (въ водѣ), ვისრ. 30, გავიხსნები თვალში, წარბში, развеселиться, **გახსნილი**, მიმ. გონება გახსნილი, развитый, **გახსნევინება**, (ვა), ზ. სხმ. გავაშლევინებ შეკრულს; заставить раскрыть, ვეფხ. 1073.

გაჴსნილება (ვა, ვი), ზ. მ. ხსნილსა ვსჭამ, разговѣться; -ლება, სხ. розговѣнье.

გაჴსოვნა, -ვება, (ვი), ზ. მ. მოვიგონებ, вспомнить.

გახლტომა, ნ. გახლტომა; ცხენი გამიხტის, лошадь рвется, რუსულ. 469.

გახლტუნება (ვა), ზ. მ. საჩქაროდ გავგზავნი, отправить кого проворно, (ვი ცხენსა), ზ. მიც. გავაჭენებ ცხენსა, пустить лошадь въ галопъ; ყარამ. 59.

გახუზვა (ვ), ზ. მ. გავჰკრეჭ; растричь, (ვიხუზები), ზ. ვ. თმა დამცვივა, გავმელოტდები, лысѣть.

გახუთვა, ნ. დახუთვა.

გახუმა, ნ. განსვმა.

გახუიანება (ვა), ზ. მ. გავაგულისებ, разсердить, (ვხუიანდები), ზ. მ. გავგულისდები, злиться, ალექ. 200.

გახუმრება (ვეხუმრები, -რე), ზ. თვ. начать шутить.

გახუნება (ვხუნდები), ზ. ვლ. ფერი წამივა, полинять, კაბა მზისაგან გახუნდა, платье отъ солнца полиняло.

გახურება (ვა), ზ. მ. გავაცხელებ მაგალ. რკინას წითლად; გავათბობ; раскаливать желѣзо; топить (печь); (ვხურდები), ზ. ვლ. გავცხელდები, накаливаться; ვისრ. 30; გული გამიხურდა, ე. ი. გული ამიდუღდა, ფსალ. 38—3; ლუკ. 24—32; закипѣло на сердцѣ; **გახურვებული**, разгорѣченный, 2 სჯულ. 19—5.

გახუხვა (ვჰ ცეცხლში), подсушить на огнѣ; (ვიხუხები), подсохнуть.

გახშირება (ვა, ვუ), ზ. მ. გავამრავლებ, ხშირად გავხდი, ხშირად ვიქმ, учащать, умножать, ქილ. 673; (ვხშირდები, გავეხშირები), ზ. ვლ. გავმრავლდები, ზედიზედ ვსწარმოვებ, учащаться, умножаться, ტყევრი გაეხშირა, лѣсъ становится гуще, чаще, ვეფხ. 222; გულში გამიხშირდა სიყვარული, любовь усилилась во мнѣ, ვეფხ. 1077; ანტ. 10.

გაჯაბნება (გავჰჯაბნდები), ზ. ვლ. начинать трусить.

გაჯაბრება (ვა), ზ. მ. გავაგულისებ, გულზედ ან ჯაბრზედ მოვიყვან, сердить, злить, задорить, (ვუჯაბრდები), ზ. ვლ. ჯაბრზედ დავუდგები, дѣлать кому на зло.

გაჯაგვა (ვჰსჯაგავ), ზ. მ. вышколить.

გაჯაელება (ვჯაელდები), ზ. ვლ. გავმხნევდები, пободрѣть, стать бодрымъ, ანტ. 5—4.

გაჯავრება (ვა), ზ. მ. გავაგულისებ, გულზედ მოვიყვან; გამოვაჯავრებ, разсердить, (ვჯავრდები), ზ. ვლ. გავსწყრები, გულზედ მოვალ, сердиться, (ვუჯავრდები), ზ. ვლ. მიც. გავუწყრები, прогнѣваться на кого, побранить кого.

გაჯანჯლება (ვა), ზ. მ. ვაგრძელებ, ვაგვიანებ საქმეს, длить, мѣшкать, тянуть дѣло, (ვჯანჯლდები), ზ. ვლ. დავაგვიანდები, длиться, тянуться.

გაჯდომა (ვაჯდები, ვსჯდები, -ჯდე), ზ. ვლ. შევსჯდები ცხენზედ, сѣсть на лошадь, დარეჯ. 27; (ვუჯდები, ვსჯდები), ზ. ვლ. შიგ გავუვარდები, გავერთხმი проникать на сквозь, проницать; ტვინში გაუჯდება, забрать что себѣ въ голову, ვისრ. 49; გაუჯდა მარილი, пропиталось солью; გვერდში გამიჯდება, это будетъ мнѣ по нутру, კაცია 57; ყურში გამჯდომია, обратило вниманіе мое, ვისრ. 175; შიგ რომ შაქარი გაუჯდეს, когда напитается сахаромъ, когда обсахарится, ბაგრ. 60, **გამჯდარი**, проникнутый на сквозь.

გაჯერება (ვა), ზ. მ. გავაჩერებ, остонавливать, საბ. ლ.

გაჯიჯვა, (ვჰ), ზ მ. ვჰსჩეჩქ, измять.

გაჯიჯლება (ვსჯელდები), ზ. ვლ. ჯეჯილით ანმდელოთი შევიმოსები, покрываться травою, საბ. ლ.

გაჯი, (სპარ.), ს. დამწვარი მიწა კირივით გასალესად კედელთა და სხ. მიწა-ცარცი, сѣрнокислая известь, гипсъ, ბუნ. ლ.; მენინ. ლ.

გაჯირჯვება (ვჯირჯვდები), ზ. ვლ. დავსივდები, მუწუკთათვის: გავმაგრდები, заматерѣть, затвердѣть, ბუნ. ლ.

გაჯიუტება (ვჯიუტდები), ზ. ვლ. გავჯიქდები, ავხირდები, заупрямиться, **-ბული**, упрямый.

გაჯომარდება, расхрабриться.

გაჯიქება (ვჯიქდები), ზ. ვლ. გავქსუვდები, გავთავხედდები, თავ ხედი გავხდები, გავგლისპდები, ავხირდები, загрубѣть, закоснѣть въ грубости, остервенѣть, придти въ ярость; заупрямиться, **გაჯიქებული**, მიმ. загрубѣлый, остервенѣлый.

გაჯრა (ვსჯრი), ზ. მ. გავსჩრი, გავხირავ, засовать, ქილ. 498; **გაჯრილი**, მიმ. засунутый.

გაჯუფთება (ვსჯუფდები), გავითხოვ, შევებმი სირბილში, მუშაობაში, вызывать кого бѣжать въ запуски, (ვუჯუფდები), ზ. ვლ. მიც. გავუსწორდები, поровняться съ кѣмъ, ქილ. 532.

გაჯლაბარდვა (ვჰჯლაბარდავ, -დე), დავჰხლართავ, запутать; ნ. ჩ. ლ. ნახე ხლართვა.

გბობა, გბოლვა (ვაგბობ), ზ. მ. ვხარშავ. варить, **გბობილი, გბოლვილი**, варенный, ქილ. 683.

გდება (ვაგდებ), ზ. მ. ხელიდამ გავუშვებ, გავჰყრი; ვისვრი, ვტყორცნი, ვასრევ; თავს დავანებებ, დავუტევ, დავაგდებ; გავაგდებ, განვაძებ, განვსდევნი; ронять; бросать; кидать, метать; оставлять, покидать; выгонять, изгонять; სახლიდამ აგდებენ, его выгоняютъ изъ дома, სიტყვას ბანზე ვაგდებ, говорю обинякамп, კაცად არ ვაგდებ, не считаю его за человѣка, ни вочто его не ставлю, -ხმასა, разглашать, распустить слухъ, ქვას აგდებს და თავს უშვერს, ანდაზა, მეტად ახირებულია, бросаетъ камень и подставляетъ голову, т. е. упрямиться; ღვთის ამარად გაგდებ, оставляю тебя на произволъ судьбы, (ვი), ზ. მ.

მოვიბოჭავ, დავინარჩუნებ, ჩავიგდებ ხელში, захватить, прибрать въ руки, -ჭანგში, захватить когтями, -წილსა, кидать жребій, -მასხარად, осмѣивать, წინ ვიგდებ, заставляю бѣжать впереди себя, მიგდებ მახეს, раставляешь мнѣ сѣть, თვალი და ყური მიგდე, наблюдай за мною, ყურს არ მიგდებ, ты не обращаешь на меня вниманія, მხუბუქთა ნივთთა წყალი პირზედ იგდებს, вода легкія вещи держитъ на поверхности, რძე პირზედ იგდებს ნაღებსა; (ვუ), ზ. მიხ. ვსტყორცნი, ვუხრევ. кидать, метать кому, -კარსა, притворить двери, -ყურსა, подслушивать, ყური არ უგდო, не обратилъ вниманія, -ბადეს, закидывать сѣть, -ხელთა, отдаю кого въ руки кому либо, გორგ. 194; -თვალსა და ყურს, смотрѣть за кѣмъ, ქიმ. 208; -საგდებელს თოკს, набросить па кого арканъ, მროვ. 99; -თავსა ჭირს, ვეფხ. 60; навлечь на себя бѣду, (ვეგდები), ზ. თვ. ვგდივარ, валяться, лежать; ჰხამს ყურსა გვეგდოს საყურლად, ე. ი. ყურში მონურად საყურე გაყრილი გვქონდეხო; ვეფხ. 1547; чтобы въ ушахъ нашихъ были продѣты серьги; ჩუმად ეგდე, молчи, სად ეგდე. гдѣ ты былъ.

გდებინება (ვა), ზ. მ. გავაყრევინებ, გავაგდებინებ, заставить бросить, покидать; оставить.

გდომა (ვგდივარ, გდიხარ, გდია, ხრ. ვგდომოდი; ან ვუგდივარ), ზ. უ. ერთს ადგილს ვსწევარ, ან ვიდები, лежать, валяться.

გება (ვა), ზ. მ. გავშლი, დავაგებ საფენს, დავჰფენ, постилать, слать, **მგები**, მიმ. დამგებელი, გამშლელი; მაგ. არცა ქვეშ მგებია და არცარა ზედ. მხურვია, я не имѣлъ ни постилки, ни покрышки, რუსუდ. 395.

გება, სხ. მიცემა, მიგება, მიზღვა, воздаиіе, გება უყვეს, ე. ი. მაგიერი გარდუხადეს, отплатили, отомстили, 1 ქართლ. 53; და სწრაფა გებად მისთა საგებთა, торопиться воздать ему должное, იერემ. 44—25; ვიდრე გებადმდე ჟამისა, пока есть время; (ვა), ვჰქმნი, ვსწარმოვებ; ვაშენებ, ვეფხ. 562; дѣлать, совершать; строить, созидать, კვალადგება (ვა), გავარიგებ, გავჰკარგავ, განვაგებ, ან ხელ-ახლად ვჰქმნი, устроивать, возстоновлять, ილია მოვიდეს პირველად და კვალად აგოს ყოველი, Илія придетъ прежде и вновь устроитъ все, მატთ. 17—11; და კვალად გაგოს მთავრობასა შენსა, и возстановитъ тебя на прежнюю должность, დაბად. 41—13; ახლო შეყრა ვითა აგოს, ე. ი. როგორ მოახდინოს პირ და პირ ნახვა, ვეფხ. 214; какъ устроить свиданье; ომიმცა რაღა აგეს, ე. ი. ომი რაღათ უნდოდაო, ვეფხ. 609; не было надобности вступать въ бой, ასად აგეს, ე. ი. ასად ჰყვეს, ვეფხ. 136; усотерили, (მაგებ, გე), воздаешь мнѣ, ставишь меня за... შავთ. 20, ნაცვალს მაგებ, отплачиваешь мнѣ, ალექ. 38; მროვ. 7; პასუხს მიგებ, отвѣчаешь мнѣ, 1 ქართლ. 312, (ვუ), ზ. მ. ვუზამ, ვუქმ, дѣлать кому что, -მსხვერპლსა, приносить жертву, 1 კორინ. 10—20; -პასუხსა, отвѣчать кому, -თვალსა, ე. ი. თვალი და ყური მიჭირავს, наблюдать за кѣмъ, ვეფხ. 617; -მაგიერსა, отомстить; (ვეგები), ზ. თვ. ვიქმნები, გავხდები; ვარ, ვიმყოფები, დავშთები, ვბძანდები, дѣлаться, становиться; пребывать, находиться, ვეფხ. 983; -თქვენი კეთილის მოსურნე, пребываю благосклонный къ вамъ, 2 ქართლ. 476; რომელი ეგოს სიყვარულზედ, кто будетъ пребывать въ любви, 1 იოან. 4 — 16; 1 კორინ. 7—20; უკეთუ ეგნეთ სარწმუნოებასაზედ, если вы пребудете въ вѣрѣ, კოლას. 1—23; მეგების მაგ. ნაცვალი, воздается мнѣ въ замѣнъ, მეგება, ე. ი. შემომემთხვია, დამიხვდა, онъ встрѣчаетъ меня; ვეფხ. 461; რომელნი ეგნენ წესსა ზედა, всѣмъ, которые живутъ согласно съ симъ правиломъ, გალატ. 6—16; ვეგები ნიშნავს აგრეთვე; სათანადო ან შესაძლებელვარ, быть возможнымъ, долженствовать, დარეჯ. 101; ამისი ქმნა არ ეგების, этого нельзя дѣлать, სიბრ. 17; ვით ეგების, какъ слѣдуетъ, რგება ეგების, онъ получаетъ пользу, ვისრ. 18, 89; დაიჯერე, არ ეგების, повѣрь этого невозможно, ვეფხ. 1281, თუ ეგების, если это возможно, დარეჯ. 2—88; **ეგების**, მდაბ. **ეგება**, **აგებ**, **აგების**, ე. ი. იქნება, შეიძლება, можетъ быть, можетъ статься, **გება**, სზ. ყოფა, მდგომარეობა, бытье, оуществованье.

გება (ვჰგებ, ვჰგე), ზ. მ. მოველი, ვსახოებ, ожидать, надѣяться, ისაი. 5—4; 8—17; 1 კორ. 11—33; მყოვარჟამ ვჰგებ, ожидаю долгое время, საქმ. მოც. 28—6, (ვჰგიებ, ვჰგიე, ჰგიე, ჰგია ვეფხ. 86), ზ. უ. ვარ, ვიმყოფები, დავშთები, быть, пребывать, ჰგია გიშრისა ღარისად; ვეფხ. 86, течетъ изъ черныхъ глазъ.

გება (ვა), ზ. მ. გავუყრი, вдѣвать, продѣвать, -მწვადს შამფურზედ, нанизать мясо на вертелъ для жаренья, დარეჯ. 134.

გება (ვაგებ), ზ. მ. წარვაგებ, проигрывать, (ვიგებ), ზ. მიხ. მოვიგებ, выигрывать; (ვუგებ), ზ. მიხ. მოვუგებ, обыгрывать кого.

გება (ვიგებ), ზ. მ. მივხვდები, понимать, ვეფხ. 895, ვერ მიგია ქება მათი, ე. ი. ვერ მიმხვდარ ვარ მათს ქებასა, не понимаю какъ ихъ хвалить, **ეაგეთა**, ე. ი. გაიგეთ, იფიქრეთ, მიხვდით, смѣкните, подумайте, ვეფხ. 1369.

გებადა, ს. იმერ. მოკლე ნაბადი, короткая бурка, საბ. ლ.

გებადი, ზედ. მყოფი, сущій, მარტ. 2—161; კატიღ. 46; **გებადობა**, ს. განგებულება, რიგი, წესი, устройство.

გებულება, ს. წამისადეგობა, стройность, დარეჯ. 52; რუსუდ. 1.

გეგმი, ს. შენობის მოხაზულობა, планъ, фасадъ.

გედი, მფრ. ძერა, коршунъ, ბუნ. ლ.; лебедь, ერის. ლ.

გეენია (არაბ.), ს. ჯანამა, ჯოჯოხეთის ადგილი, სადაც ცეცხლი მთებარეა საცანჯველად ცოდვილთა, геена, адъ.

გეზად, ზმზ. პირ და პირ სწორედ, გამოსწვრივ, ქეშად, паралельно, горизонтально; ნ. ქეშად.

გეზელი, მამალი ქორი, მიმინო ястребъ-самецъ.

გეზი, ს. უფრთო ისარი, стрѣла безъ перьевъ, საბ. ლ.; ან ზუმბა, шомполъ, ბაქრ. 166.

გეზი, ს. ფონი, მდინარის გასავალი, бродъ, საბ. ლ.

გეთაყვანე (ნ. თაყვანება), ზმნ. გენაცვალე, пожалуйста.

გელა, ს. თორნის საჩხრეკი კეტი, кочерга, საბ. ლ.

გელაში, (სპარს.), ს. ზეთის სახდელში: დიდი მრგვალი ქვა გვერდზედ საგრიალებელი დასაღერღად გამოსახდელთა მარცვალთა, жерновъ маслобойный, რუსუდ 580; საბ. ლ.

გელაქნური, გელაქუნი, ს. თევზი პოვებული გელაქუნის ან სევანის ტბაში, лаксъ-форель, ленокъ.

გელვება, ს. ცხენის მოტრიალება, повернуть лошадь, საბ. ლ.

გემება, ს. ერთი ხუთთა გრძნობათაგანი, რომლისაც ქვემდებარე არს გემო, вкусъ (чувство).

გემება (ვა), ზ. მ. მივსცემ გემოს გასასინჯავად; დავატკბობ, სიამოვნებას მივსცემ, дать отвѣдать; усладить, ტიმოთ. 20; (ვი), ზ. მიჩ. გემოს გავსინჯავ, გემოს ვნახავ, отвѣдать, вкусить, გუჯ. 28; დან. 5—1; ქილ. 635; **გემინება** (ვა), ზ. სხმ. გემოს გავაშინჯვინებ, дать пробовать, отвѣдать, ქილ. 68.

გემი (ოსმ.), ს. ნავი, барка.

გემო, ს. (სომხ.), ვითარება საჭმელთა ან სასმელთ ქვემდებარე გემებისა, вкусъ, გემოთი მწარე, ტკბილი, მლაშე, მჟავე, на вкусъ горькій, сладкій, соленый, кислый, გემო წამივიდა, я потерялъ вкусъ, გემოთ ვიხილავ, отвѣдать, საქმ. 23—14; პირში გემო არა აქვს, у него нѣтъ вкуса, კაცია 52.

გემობა, ს. გემო, вкусъ, ვისრ. 35.

გემობა (ვჰგემობ), ზ. მ. ვიგემებ, вкушать, ვისრ. 45, 1.

გემოვანი, **გემოიანი**, ზედ. გემრიელი, გემოკეთილი, вкусный.

გემოვნება, ს. გემო, გემრიელება, სიგემრიელე, вкусъ, вкусность, 1 ქართ. 248; (ვი), ზ მ. გემოს ვნახავ, вкушать, (ვეგემოვნები), ზ. თვ. გემრიელი ვეჩვენები, ქილ. 536, нравиться на вкусъ.

გემოთ-მოყვარე, ს. გემოს მცოდნე; ავხორცი, მრუში, гастрономъ; сластолюбецъ, საქ. 5—36, **-მოყვარება**, ს. ავხორცობა, сластолюбіе, ალექ. 25; **გემოკლებული**, ზედ. გემოსი არ მქონებელი, безвкусный, **გემოხვებელი**, безвкусный,

გემოობა, ს. გემოვნება, вкусъ; вкусность, ვისრ. 123.

გემოსხილვა (ვი), ზ. მ. ვიგემებ, вкусить.

გემრიელი, ზედ. გემოიანი, გემოკეთილი, вкусный, **გემრიელობა**, ს. გემოვნება, вкусность, **გემრიელება** (ვა), ზ. მ. გემოს მივსცემ, დავატკბობ, дѣлать вкуснымъ, (ვგემრიელდები), ზ. ვდ. დავსტკბები, გემო მომეცემა, становиться вкуснымъ, ქილ. 409.

გემსი, ს. ოფლის უწმინდურება, перхъ, перша, плоть, нечистота на тѣлѣ; тусклость.

გენაგერჩაქი, მცენ. клещевина, ერისთ. ლ.

გენაცვა (ზმნ. ნაცვალება), ზზ. გეთაყვანე, пожалуйста, ერისთ. 78.

გენია, ნ. გეენია.

გენკი, ს. კერძო, частица, საბ. ლ.

გენტიანი, მცენ. ჩანთიანა, сокольница, василиса, ერ. ლ.

გეომეტრია, ს. სწავლა განზომისათვის ყოველთა ნივთთა სიგრძეზედ, სივრცეზედ და სიმაღლეზედ, ქვეყნის მზომელობა, геометрія.

გეონი, ს. ხელ-შუბა პირძგიდე, копье, дротикъ, ისუ 8—18.

გერაქიარალი (სპარ.), ს. მცველი სამეფოს აბჯრისა, хранитель царскаго оружья, დასტულ. 22; დავრ. 37, 135.

გერგე, ს. ბაჩაცხენი, ჰასაკ მცირე ცხენი, пони, малорослая лошадь, საბ. ლ.

გერგეტი, ს. მფრინ. лебедь, ბუნ. ლ. ნ. ყუი ან ღერღეტი.

გერგილი, ს სიმარჯვე, ხერხიანობა; ნიჭი საქმისა, ხელოვურჩი; ловкость, уловка, оборотливость, проворство въ дѣлѣ, **გერგილიანი**, მარჯვე, ხერხიანი, ловкій, проворный, смѣтливый.

გერება (ვი), ზ. მ. მოვიღერებ, მოვიქნევ ხელს დასაკვირველად, замахиваться, отбиваться, защищаться, -ბუზს, отгонять мухъ, (ვუ ჯოხს), ზ. მ. მოვუღერებ, მოვუქნევ ჯოხს, დასაკვრელად, замахнуться палкою на кого.

გერი, ს. თან მოყოლილ შვილი, უკეთუ შვილიანმან კაცმან ან დედაკაცმან იქორწინოს მეორედ, მაშინ შვილნი ახალთა მექორწილეთა თვის იქმნებიან გერნი, ხოლო ესენი ურთიერთისა იქმნებიან ნახევარ ძმანი, ნახევარდანი, пасынокъ, падчерица.

გერილი (უგერილებს), ზ. უ. ითქმის წვიმისათვის რაჟამს ერთიანად წამოუშენს და მალე გარდილებს; дождь ливмя льетъ.

გერისთობა, ს. დღესასწაული წმინდის გიორგის დღეობისა 22 მარიამობის თთვეს, არბოს სოფელში, храмовой праздникъ св. Георгія въ деревнѣ Арбо.

გერკი, **კერკი**, ს. გამხმარი ხილი კურკიანი და საკუთრად შინდი, сушенные фрукты съ косточками, въ особенности кизиль.

გერმა, ს. ფრინველთ თივთიკი, пухъ, ბუნ. ლ.

გერმა, ზედ. მქრქალი, უფერული მინა, тусклый.

გერშვა (ვჰ), ზ. მ. დავგერშავ, გავსწურთნი (მფრინველს), пріучать ловчихъ птицъ къ охотѣ.

გერში (სომხ.), ს. მცირედი ჭრილობა, გაკენწლვა სისხლადმდე, пораненіе, контузія, ლევიტ. 24-19; ალბულ. 5; გერში ვერ აილეს, ე. ი. ვერ დასჭრეს, не могли ранить, გორგ. 314.

გესლი, ს. შხაში გველთა და მისთანათა; ჟანგი მეტალლთა; ядъ; ржавчина; ფსალმ. 77 — 46; 139—3; იაკობ. 5 — 3; ან ჭუა ბოსტნის მავნე, ერისთ. ლ: გესლის წამალი, მცენარეა? **გესლიანი**, ზედ. შხამიანი, ჟანგიანი, ядовитый; ржавый; -ბალახი, ядовитая трава, -ცხოველი, ядовитое животное, -სიტყვა, ядовитое, колкое слово, **გესლიანება** (ვა), ზ. მ. ვაჟანგებ, ржавить, (ვჰგესლიანდები), ზ. ვდ. გავშხამდები: გავჟანგდები; становиться ядовитымъ; ржавить.

გეში, ნ. გერში.

გეჯა, დიდი გობა ხისა ნავის მსგავსად ამოჭრილი; корыто.

გვა (ვჰგვი), ზ. მ. ღავგვი, მოვსცოცხავ, ცოცხით გავხვეტ, мести, выметать.

გვა (ვჰგავ), ზ. უ. ვჰგევარ, походить, ვისრ. 34, 35, ნ. გვანა.

გვადრაკი, გვალაგი, ს. გვადრუცი, მაფრაშა, чемоданъ, საბ. ლ.

გვადრუცი, ს. ფუთი ფულის შესანახავი, шкатулка, იოან. 13—29, 12—6, 1 ქართ. 145.

გვალე, ჰგვალე, ჰგჳალე, მდაბ. გოლე, ზმნა ესე იხმარების მხოლოდ ბრძანებითად, იარე, წარვედ, წადი, иди, ступай, ჰგვალეთ, ступайте, გარდაჰგვალე, сойди внизъ, წიაღ მოჰგვალე, перейди, ლუკ. 7—50; მარკ. 10, 52; ვეფხ. 894; საქმ. 16—9, გოლვიან, идутъ, ჩონგ. 96.

გვალვა, ს. უწვიმრობა და მისგან გახმობა მოსავალთა ზაფხულის დროს, засуха, ვეფხ. 1341.

გვამი, ს. ტანი, სხეული; პირი, тѣло; лице, особа; წარიღეს გვამი მისი და დაჰფლეს, взяли тѣло его и похоронили, მატთ. 14—22; დიდი გვამი, вельможа.

გვამობა (ვჰგვამობ), ზ. მ. ვაპიროვნებ, олицетворять, ქილ. 203.

გვამოვანი, ზედ. ტანოვანი; პიროვანი, тѣлесный, личный, ან ჩინებული, вельможный.

გვამოვანი, ზედ. პიროვანი, მისივე არსებისაგანი და განთვისებული, ეზეკ. 47—11, ѵпостасный.

გვამოვნება, ს. თვითება, ბუნებითი საკუთრება პირისა ან გვამისა, личность.

გვანა (ვჰგავ, -ვდი; ვჰგევარ, გევხარ, ჰგავს, მდად. ვჰგავარ, გავხარ, ჰგავს; ნ. უ. ვჰგვანდი, ნ. ს. ვჰგვანოდი, буд. усл. ვჰგვანდე, სრ. მეგვანა), ზ. მ. ვემსგავსები, მსგავსი ვარ, походить, имѣть сходство, **გვანება,** ს. მსგავსება, сходство, ქილ. 885; დარეჯ. 89; მგავს, ან მეგვანება ზ. მიჩ. მემსგავსება, походитъ на меня, ჰგავს ესე რასა, на что это похоже, ვეფხ. 1091; საქმე მიგავს, дѣло мое похоже, ვეფხ. 956; ქილ. 672; **გვანითა,** მსგავსებითა, сходствомъ, ვეფხ. 1125, **გვანება** (ვა), ზ. მ. ვამსგავსებ, дѣлать похожимъ, (ვჰგვანდები), ზ. ვდ. ვემსგავსები, походить, (მიგვანებ), ზ. მიჩ. მიმსგავსებ საქმეს, уподоблять мнѣ, ვეფხ. 160.

გვარ, გვარა, ზედ. როგორ, ვითარ, какъ, какимъ образомъ, მოურ. 56.

გვარება (ვა), ზ. მ. საქმეს ვახერხებ, მოვახერზებ, მოვაგვარებ, ладить, улаживать дѣло; (ვჰგვარდები), ზ. ვდ. მოვხერხდები, მოვგვარდები, ладиться, клеиться, приспособляться, რუსუდ. ქ. ლ.

გვარეული, ზედ. საგვარო, გვარობითი, მოდგმითი; фамильный; прирожденный; наслѣдственный, -სენი, наслѣдственная болѣзнь, -სიქიშვე, наслѣдственная угрюмость, ქილ. 294.

გვარეულობა, ს. გვარი, გვაროვნობა, фамилія, родъ.

გვარზეობა, ს. დიდგვარობა, знатность рода, მარტ. 1—192; 1 ქართ. 292.

გვარი, ს. ნათესავი, ტომი, ჩამომავლობა, თავობა; გვაროვნობა; მოდგმა ცხოველთა ან მცენარეთა; ფერი, განსაკუთრებული რიგი; მსგავსება; ზედ. მსგავსი; родъ; фамилія; порода, сортъ; подобіе, сходство; подобный; ვეფხ. 9; სამ. ვახტ. 116; სხვა და სხვა გვარი ცხოველთა, разныя породы животныхъ, გვარი გვარს მოსდევს, ანდ. дѣти бываютъ въ родителей своихъ; მრავალ-გვარი, многоразличный, მაგ გვარი სიტყვა, разрядъ, слово, ქილ. 349; რამანც გვარმან კაცმან, ктобы ни былъ, მაგ გვარს რათ ამბობ, зачѣмъ говорить такія вещи, სიბრ. 59.

გვარიანი, ზედ. კაი გვარისა; კაი მოდგმისა; უცხო ფერი; ანდ. გვარიანი ცხენი მათრახს არ იკრავს; фамильный; знатный; породистый, первый, лучшій сортъ; ქილ. 332; ზოგჯ. ჯეროვანი, საფერი, надлежащій, приличный; -ცხენი, породистая лошадь, ვისრ. 32; 159; **გვარიანობა,** ს. წარჩინებულება; კარგი მოდგმა; უცხო ფერი, знатность рода; породитость; хорошій сортъ.

გვარილი, ს. თივის თოკი, соломенная веревка.

გვარისეული, ზედ. გვარისადმი საკუთნველი, фамильный, родовой.

გვარობა, ს. მოდგმა, ნათესავი, родъ, порода; (ვჰ), ზ. მ. ვჰსცხოვრებ, ბინა მაქვს, жить, населять, ან ვარგივარ, быть годнымъ, დასტულ. 119; ერთს ჭალაქს მრავალი ფაპუზუნა ჰგვარობდა, на одномъ изъ острововъ жили множество обезьянъ, ქილ. 418; **გვაროვნობა,** ს. ნათესაობა, ტომი, родъ, **გვაროვნობითი,** ზედ. გვარეული; родовой, კატიდ. 138, **გვარტომობა,** ს. გვარი და ნათესაობა, происхожденіе, родъ и званіе, ქილ. 306; **გვარი-შვილი,** знатный, **გვარი-შვილობა,** ს. წარჩინებულება, знатность, რუსუდ. 181; происхожденіе, რუსუდ. 933.

გვარჩამომავლობა, ს. потомство, ბაქრ. 283.

გვარძნილი, ზედ. მრუდი, უსწორო, кривой, непрямой, 2 ქართლ. 387.

გვარჯილა, ს. ერთგვარი ხაშურია, რომელიც ცეცხლზედ იფეთქებს და იხმარების შესამზადებლად თოფის წამლისა, селитра, ქიმ. 29.

გვაჯი, გვაჯიაობა, ს. კეთილი შური, რათა არა უდარეს იქმნას სხვათა, ревность.

გვაჯიანი, ზედ. ревнивый.

გველამძუა, გველეშაპი, ნ. გველი.

გველერწო, ს. მცენ. ნ. ძაღლნიორა, ერის. ლ.

გველი, ს. გესლიანი მძრომი; ბოროტი, ავი სული, змѣя; злой человѣкъ; მეტაფორიულად: ზილფი, კავი, локонъ, кудри, ვეფხ. 1152; **გველის წამალი,** მცენ. ნ. მუხლუსა; ბუნ. ლ.; роговикъ, **გველნიორა,** გველის ხორხა, ს. მცენ. ძაღლის ჩიორა, раст. птичье молоко; ბუნ. ლ. ნ. ნიორა ძაღლისა; **გველებრი, გველური,** ზედ. змѣйный, გველთევზა, угрь, **გველის მბრძოლი,** офіомахъ, родъ пружья; желтопузикъ; ლევიტ. 11 — 22; **გველის წიწილა,** მართვე გველისა, змѣенокъ, **გველამძუა,** ს. გრძელი ჭია მძრომი; მდაბ. მოუსვენარი, ცელქი ყრმა; волосатикъ; дьяволенокъ, шалунъ, **გველის ლობე,** მცენ. бузиновая повилица, **გველის სურვა,** მცენ. барвинокъ, ერისთ. ლ. **გველთევზა,** ს. угрь, **გველის სოკო,** მცენ. порода грибовъ, ერისთ. ლექ.; **გველ-სოკერა,** ცხოვ. ужъ; **გველაშაპი, გველეშაპი,** ს. ფრთებიანი და ფეხებიან გველი, драконъ; чудовище;

удавъ, ერის. ლ.; **გველობა**, ს. пронырство, хитрость, **გველისეული**, змѣиный.

გვემა, შეპყრა ეშმაკისაგან, бѣснованіе, (ვჰგვემ), ზ. მ. ვცემ, დავსჯი, ვსტანჯავ, бить, наказывать, იეზეკ. 7—4; (ვიგვემები), ზ. ვ. დავისჯები; ვსნეულობ; быть наказану; страдать отъ болѣзни, მარტ. 1—64; იგვემა სეტყვითა, былъ побитъ градомъ, გამოსლ. 9—29; გემი იგვემება წყალში, корабль бьется въ волнахъ, მათ. 14—24; **გვემული**, მიმ. бытый, -მწუხარებითა, удрученный печалью, მროვ. 3—4; **ღელვა-გვემული**, претерпѣвшій кораблекрушеніе, გუჯ. 12; **გვემულება**, ს. ტანჯვა; ცოდვა, ისაი. 53—3; мученіе; грѣхъ.

გვემა, გვემულება, ს. სნეულება, მათ. 4—24, მარკ. 5—25, 23, 34; ზრძვილი; დაჭრილობა, დაკოდილობა, ფსალ. 34—15; болѣзнь, припадокъ; рана; შეპყრობილი გვემით, одержимый припадками, მათ. 4—24.

გვემსი, ს. გარეული პრასა, იქ ნახე

გვერდელა, ს. ლორცავა, ქია წყლისა, ერ. ლ.

გვერდელა, ს. მცენ. бедренецъ, совина стрѣла, ბუნ. ლ.

გვერდი, ს. პატარა გორის გვერდობი, склонъ горы.

გვერდი, ს. საწყაო ჩაფი, იქ ნახე: вязка гоми, ბაქრ. 330.

გვერდი, ს. კაცის წიბო; რომელიმე მხარე ადგილისა ანუ ნივთისა; წერილთ კაბადონი, бокъ, ребро; сторона, край; страница; გვერდზედ წოლა, лежать на боку, გვერდების ჩამტვრევა, отвалять кому бока, ხბოს გვერდები, ე. ი. ხბოს სუკები, котлеты, **გვერდით, გვერდს**, съ боку, გვერდზედ, бокомъ, на боку, გვერდი გვერდსა, бокъ о бокъ.

გვერდობი, გვერდის ძირი, подгорье, склонъ горы, косогоръ.

გვერდელა, ზზ. бочкомъ.

გვერდწითელა მსხალი, ბერგამოტის მსხალი, бергамотъ, ნ. ჩ. ლ.

გვესი, ზედ. მზაკვარი, დიდად გლისპი, коварный, хитрый, საბ. ლ. ქილ. 522.

გვიან, ზზ. ხანდაზმით, долго, поздо; ადრე თუ გვიან, рано или поздо, გვინა, ნ. ნდომა.

გვიანება (ვა), ზ. მ დავაყოვნებ, დავაგვიანებ, замедлять, (ვი), ზ. მიჩ. опаздывать.

გვიანი, ზედ. დაგვიანებული, поздній, **გვიანად**, ზზ. поздо, დარეჯ. 13.

გვიანობა, ს. დაგვიანება, замедленье, медленность, ქილ. 245; რუსუდ. 686.

გვილორი, ს. თევზია, названіе рыбы, ბუნ. ლ.

გვიმრა, ს. მცენ. ჩადუნა-ფეტვი, ბლენცარა, ქვრიმა; папоротникъ, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

გვიმრუჭა, ს. მცენ. დათვის საგებელა, მთის ჩადუნა, Панна.

გვიმსი, ს. მქრქალი, тусклый.

გვინი, გუნი, ს. სიყვითლის სენი, желтуха, желтуница (болѣзнь); 2 სჯული 28—22; ამოს. 4—9.

გვირაბი, ს. კლდეთა შინა ვიწრო გზა; ვეფხ. 1294; 1336; ხვრელი, პირი ან თვალი გამოხვრეტილი; тропинка въ горахъ; жерло, отверстіе; რ. ქ. ლ. ნ. ჩ.

გვირგვინი, ს. სამეფო თავ-სახურავი შარავანდედიანი; თავი შენობათა მრგვლად ან ოთხკუთხედ ვითარცა გუმბათი და სხ. вѣнецъ, корона; верхъ зданія въ видѣ купола; созвѣздіе, ნ. ვარსკვლავთკრებული; გვირგვინის ცოლი, законная жена, -ხატისა, вѣнецъ на образѣ, გვირგვინის კურთხევა, обвѣнчать, -წელიწადისა, вѣнецъ лѣта, круглый годъ, -საქორწილო, брачный вѣнецъ, **გვირგვინოსანი**, ზედ. გვირგვინის მქონებელი, вѣнценосный, **გვირგვინოსან ყოფა** (ვჰყოფ), **გვირგვინოსნება** (ვა), ზ. მ. დავაგვირგვინებ, გვირგვინს დავადგამ, вѣнчать, налагать вѣнецъ, **გვირგვინოსნობა**, ს. დაგვირგვინება, вѣнчаніе, коронованіе; მარტ. 2—206; რუსუდ. 263.

გვირილა, ს. მცენ. ромашка; **გვრინვა**, ნ. **გრგვინვა**.

გვირისტი, ს. უკუგდებით კერვა ან ნაკერი, строчка, тачка; გვირისტის მოვლება, тачать, шить въ строчку, -გავლება, прострочить, -კერვა, шить въ строчку, დავრ. 20.

გვიძინი, ს. ველური ტრედი, дикій голубь, ბუნ. ლ.

გვიცა და არა გვიცა, ე. ი. გვიძს და არა გვიძს, ანუ გვიძევს, გინა გვაქვს და არა გვაქვს: საახალწლოდ გლეხთა დიაცნი გამოაცხობენ ორს კვერსა, სხვა და სხვა ნიშნებითა. ერთს დაარქმევენ გვიცა და მეორეს არა გვიცა, სახლის ბედს იმაზედ დასცდიან, თუ პირველი ჩავარდა კუტად ის იქნება უბედობა ან უქონლობა და თუ დადგა, ის იქნება საბედნიერო, ამის გამო იმერნი პატარა ლავაშს უხმობენ კვიცად; крестьянки пекутъ на новый годъ два хлѣба въ видѣ лепешекъ, изъ коихъ первую называютъ გვიცა, а вторую არა გვიცა и на нихъ основываютъ благополучіе года; если первая изъ нихъ, приставленная къ горячей стѣнѣ печи, отпадетъ, то означаетъ несчастье, въ противномъ случаѣ счастіе и изобиліе; отъ этого Имеретины образовали слово **გვიცა** лепешка.

გვლარძნა (ვჰ), ზ. მ. გავამრუდებ, დავჰკლაკვნი; გარდავაქცევ, წავახდენ; искривлять; извращать; **გვლარძნილი**, развращенный.

გვრემა, სხ. გვემა, ცემა, біеніе, нанесеніе ударовъ, 1 ქართლ. 38; -მუცლისა, боль въ животѣ; бурчаніе; (ვჰგრემ), ზ. მ. ვსცემ, ვჰგვემ, бить, ударять, (მუცელი მგვრემს), имѣть боль въ животѣ, ბუნ. ლ.

გვრინვა, ნ. გრგვინვა.

გვრიტი, ს. მფრინ. გარეული ტრედი, ფსალ. 83—3; ლუკ. 2—24; горлица, ბუნ. ლ.

გზა, ს. ზოგად სავალი კაცთა ან ურემთა, ფსალ. 1—1; მათ. 13—4; ვრცელი საურმე გზა: **შარა**; შარას აქეთ იქით საქვეითო გზა: **თანთანა**; ცალკე ვიწრო გზა კაცის სავალი: **ბილიკი**; გზა გატკეპნილს თოვლზედ ან შამბთა ზედა, **ქაშანი**; კლდეში ვიწრო გზა: **წაგარნა** გინა **ჭარგვანა**; ჯვარედინი გზა: **მეზობირი**; путь, дорога; средство, შორი გზა, дальній путь, შევუდგები გზას, отправляться въ путь, გზის გამოგნება, найти

дорогу, ხმელის გზით, по сухому пути, გზა-გზა, по дорогѣ, გზა გზა სიარული, путешествіе, გზის დაკარგვა, сбиться съ дороги, ვისრ. 34; თუ ფულის შოვნის გზა არა აქვს, სამ. ვახტ. 131, если онъ не имѣетъ средства достать денегъ, თქვენის გზით ვემტერები, ради васъ я во враждѣ съ ними, ვისრ 11; გზის ჩვენება, показывать дорогу, **გზის**, ზზ. ხელ, ჟერ; ერთგზის, ე. ი. ერთხელ, однажды, ორგზის, дважды, არას გზით, ქილ. 481, 482; никакъ, ни какимъ образомъ; მრავალგზის, много разъ, სამ. 15 — 22, გზა-კვალ-დაბნეული, გზა გაუღებელი, безвыходный.

გზავნა, სს. отправка, посылка, (ვჰგზავნი, -ვნე), ზ. მ. გავისტუმრებ, წარვავლენ, გავგზავნი, отправлять, посылать; (ვიგზავნები), ზვ. быть отправлену, გავეგზავნები, ზ. თვ. отправляться, (ვუგზავნი), ზ. მიჩ. посылать кому.

გზატკეცილი, ს. шоссе.

გზება, ნ. გზნება.

გზიანი, ზედ. გზის მქონებელი; ვარგისი, გამოსადეგი; попутный; годный, -სიტყვა, путное слово, ქილ. 272; 647.

გზირი, ს. შულტი, სოფელში ქვეხის შემდეგი, რომელნიც ხმა მაღლად გამოუცხადებენ რასმე სოფლელთა, ვეფხ. 1190; глашатай, бирючь, кличей, სიბრ. 49; ანტონ. 4—6; выборный; გზის, ნ. გზა.

გზნება (ვაგზნებ; -ნე), ზ. მ. ვანთებ ცეცხლსა, разводить огонь; возжигать, воспламенять, (ვეგზნები), ზ. თვ. ვენთები, горѣть, пылать, (მიგზნებ სიყვარულის ცეცხლსა), разжигать, усиливать любовь, ვისრ. 160; გზნებული, ნაგზნები, возженный, მეგზნება სიყვარულის ცეცხლი, горю любовью, ქილ. 606.

გზობა, ს. გზა, дорога. ვეფხ. 416; მასვე გზობასა, на этотъ разъ, 1 ქართლ. 22; ერთს გზობას ვერ ზიდა, въ одинъ пріемъ не могъ снести, სიბრ. 142; ამ გზობით, -ბას, на сей разъ, 2 ქართლ. 282; რუსუდ. 752.

გია, ს. მცენ. ტვია, ღვია, можжевельникъ казачій, артышъ, ბუნ. ლექს.

გია, მესამე პირი ზმნისა ვჰგიებ, სრ. ვჰგიე, ჰგიე, ჰგია, ე. ი. ვარ, ვიყო: ვეფხ. 86, ნახე გება, სხვას ადგილს ვეფხ. 1318; შესთვალა ზეპირ რაც ჰხამდა სრულიად მართ ვითა გია-მან, ე. ი. რაც უნდოდა ის სრულ პირად შეუთვიალაო, როგორც ეგებოდა, ნ. ზმნა გება (ვჰგიებ), ვეფხ. 1318. განმ. ამ ადგილს როგორც განმარტებენ ბატ. თეიმურაზ და მ. ვახტ. არ ნიშნავს მცენ. ტვიასა, არამედ შედგების ზმნისაგან ამება და გიამების, ე. ი. გესიამოვნების ადგილს შემოკლებით ჰსწერია, გიამან, ე. ი. როგორ გიამოს.

გიავაზი, ს. მცენ. дягильный сокъ, პ. ფილ. ლ.

გიაური, თათრ. ურწმუნო, невѣрный.

გიდელი, ს. ჩალისა ან წვრილის წნელისაგან დაწნული კალათა, соломенная корзинка, საბ. ლ.

გიდი (თათრ. ჰაი გიდი), ზზ. ჰაი შენ, браво, კაცი 119; ანტ. 5—28; **გიება**, ნ. გება (ვჰგიებ).

გილიერმი, ს. ქიმ. 98? **გინა**, ნ. გინდ.

გინგილა, ს. სადიაკვნო ოლარი, орарій дьяконскій.

გინგლი, ს. ბუსუსი, თმა ჩჩვილთა, **пушокъ**.

გინდ, **გინდა**, **გინა** (ზმნ. ნდომა), ზზ. დაერთვის ნაცვალ-სახელთა, მაგალ. ვინგინდავინ, ктобы ни былъ, რა გინდარა, всякая всячина, გინა მამა, გინა დედა, ან გინდ მამა, გინდ დედა, или отецъ или мать, რუსუდ. 651.

გიება, ნ. გება (ვჰგიებ).

გინება, **გიობა**, ს. ურიგოდ ხსენება, руганіе; ругательство; იერემ. 20—10; (ვა), ზ. მ. ურიგოდ ვახსენებ, გავლანძღავ, გავაუპატიურებ, ругать, бранить, безчестить, (ვიგინები), ზ. ვ. ვილანძღები, ругаться, браниться, (ვა ქალსა), обезчестить дѣвушку, სამ. მოს. 31; 33; (ვეგინები), ზ. თვ. наругаться надъ кѣмъ, **გინებული**, **ნაგინები**, обруганный, **გინებულობა**, ს. ругательство.

გინისჯოხჯლო, ს. მცენ. იხილე ნარეკალა.

გიორგაული, ს. ძველებური თეთრი ორშაურიანი, ბძანებითა გიორგი 4 მეფისა მოჭრილი, სამ. ვახტ. 15, старинная монета серебрянная цѣною въ 10 коп.

გიორგობა, **-ბისთვე**, ს. ნოემბერი, ძველ. ტირხიკონი, ноябрь.

გიჟება (ვა), ზ. მ. შევშლი, ვაბრიყვებ, дурачить, съ ума сводить, бѣсить, (ვი), ზ. მიჩ. ვჰგიჟობ, ვცელქობ, дурачиться, шалить.

გიჟი (სპარს.), ს. ჭკუაზედ შეშლილი, გონება ნაკლული, ხელი; ცელქი, დაუდეგარი, თავ წალებული, ანდაზა: გიჟი ქორწილში შევიდა, ჩვენ სახლს აქა ჰჯობიაო, გიჟი ის არის ვინც აბნევს, ვინცა ჰკრეფს ის არის გიჟი, сумасшедшій, глупый, дуракъ; рѣзвый, шалунъ, **გიჟი ხოგო**, ნ. სადმოწყვიტი.

გიჟლარა, ს. გიჟი, дуралей.

გიჟმაჟი, ს. გიჟი, გადარეული, сумасшедшій, юродивый.

გიჟობა, ს. ცელქობა, მოუსვენრობა, дурачество; (ვჰ), ზ. უ. ვცელქობ, ვდაუდეგრობ, дурачиться, шалить, (ვჰგიჟდები), ზ. ვდ. сходить съ ума, дѣлаться сумасшедшимъ.

გიჟუა, ს. გიჟი, ხელი, дурачекъ.

გიჟური, ზედ. ხელური, дурацкій, -რად, по дурацки.

გირაგი, ს. დიდი მანგანა ხისა მოსაჭირებელი გასახერხავთა ძელთა ანუ გასაქლიბავთა მეტალლთა, тиски.

გირაო (სპარს), ს. წინდი, საწინდარი, залогъ, закладъ, -ბის წერილი, закладная.

გირვანქა (თათრ.), წონა 96 მისხალი, фунтъ.

გისოსი, ს. მცირე ზღუდე, рѣшётка, заборъ, იეზეკ. 40—43.

გისხონი, ს. გზათ შესაკრავი ზღუდე, рогатка, ნ. ჩ. ლ.

გიშერი, სათი, შავი ქვა ძვირფასი, гагатъ, черный янтарь, лигнитъ; მელექსეთა გიშერი უხმარიათ: შავთვალად, ვეფხ. 86, ან შავთმად, ვეფხ. 3; გიშრის წნელი, ე. ი. შავი თმების ნაწნავი, ვეფხ. 1274: черная коса, გიშრის ნავი, შავი გუგა თვალისა, ვეფხ. 1247, зрачекъ, გიშრის ტევრი, ე. ი. წამწამი, ვეფხ. 1248; ресница, გიშრის

ღარი, საცრემლო ადგილი თვალში, ვეფხ. 1134; мѣсто по которой слеза льется изъ глазъ; გიშრისა ჭერითა ზრუნვენ, ე. ი. თვალნი (მელნის ტბა) ქუთუთოების (გიშრისა) ძვრითაო და დაჭერითა ზრუნვენო, ვეფხ. 1003; вѣжды движутъ черные глаза.

გიშრაფეთი, ს. ჰარისა, ზელილი კორკოტი, каша пшеничная.

გიჯერი, ს. ერისთ. 7, ფაფარი, грива.

გიხაროდენი, ს. საგალობელი გიხაროდენისა, пѣснь: радуйся.

გიხმს, ნ. ხმევა.

გლა (ვჰგლი), ზ. მ. ვნაყავ, ვღერღ, толочь, молоть, რა მგლის, ე. ი. რა მრჯის, რა საქმე მაქვს, какое мнѣ дѣло, რა გგლის, какое тебѣ дѣло, (ვაგლი თავს), ზ. მ. თავს ვახლი, დავარტყამ, бить, ударять головою, თავსა ქვას აგლის, ე. ი. თავს ქვას ახლის; пусть мозжитъ свою голову объ камень, (ვიგლი, ვიგალე), ზ. მიც. დავიძეძკ, прищемить, ცხვირს ვუგლი, прищемить кому носъ; (ვიგლები), ზ. ვ. ვინაყები, ვიცეხვები, ვიძეგვები, толочься, ყმათა თვის ვიგლები, я забочусь объ своихъ крестьянахъ, ქილ. 79; (ვეგლები), ზ. თვ. თავს ვახლი, ვეტაკები, биться.

გლარჯა, ს. წეკო, წარე თუთუნი, махорка.

გლარჯი, ს. ბურნუთი, нюхательный табакъ.

გლახ, შორისდ. სავაებო, горе! увы! ვაგლახშენ, горе тебѣ, ერისთ. 2—2; ვისრ. 44; 543, ქილ. 179.

გლახა, გლახაკი, ზედ. უპოვარი, უქონელი, დაცემული სიმდიდრისაგან; ნივთთათვის: ცუდი, ბედითი, მდარე, нищій, убогій, бѣдный; худой, дурной; -კაცი, бѣдный человѣкъ, -ღვინო, дурное вино, -დანა, дурной ножъ, გლახ ენით, ე. ი. ცუდის ენით, дурнымъ языкомъ, ვეფხ. 420; **გლახური**, ზედ. გლახასავით, нищенскій.

გლახაობა, გლახაკობა, სხ. სიგლახაკე, უპოვარება, нищенство, (ვჰ, ვი), კარ და კარ დავდივარ სათხოვნელად, ვუპოვარებ, нищенствовать, просить милостыню, დავრ. 136.

გლედიჩია, მცენ. ქრისტეს გვირგვინა, гледичіа, ერისთ. ლ., ან გოდორა, клубника.

გლემურძი, ს. ღორის ხორცსა და ტყავს შუა მომსუქნო ადგილი, жиръ свиной, проростъ.

გლერძი, ს. დაბალი ხე ეკლიანი, козлиный терновникъ, ბუნ. ლ., საბ. ლ.

გლესა (ვჰგლეს, ვჰგლესე), ზ. მ. განვჰგოზ, გავლეს კედელს და სხ. штукатурить, -წამალსა, растирать лѣкарство, (ვაგლეს), ზ. მ. წავუსვამ, წავსცხებ, намазывать, (ვიგლისები), ზ. ვ. წავისვამ, გავიგლისები, набѣлиться, наштукатуриться.

გლეხი, გლეხი კაცი, ს. მდაბიო, მსოფლიო; ანდ. გლეხის შვილი იზდებოდა, ვირდებოდა, გლეხი კაცის ჭკუა თვალშია და არა თავში; крестьянинъ, мужикъ, **გლეხობა, გლეხი კაცობა**, ს. მდგომარეობა გლეხთა, крестьянство, (ვჰგლეხობ), ზ. უ. გლეხ კაცობაში ვარ, быть крестьяниномъ, ქილ 203; კაცია 34; **გლეხური**, ზედ. გლეხთა შესაფერი, мужицкій, **გლეხკაცობა**, крестьянство.

გლეჯა (ვჰგლეჯ, ვჰგლიჯე), ზ. მ. ვჰწყვეტ, ვჰხევ, ვბალღავ, ვაძრობ, აღმოვფხვრი მცენარეთა, рвать, драть, дергать, აგრეთვე: ვაწვალებ, ვაწამებ, შუაზედ გავგლეჯ, мучить, терзать, 2 ქართლ. 421; (ვა თმასა), рвать кому волосы, ვიგლეჯ წვერსა драть себѣ бороду, დარეჯ. 124; ვჰგლეჯ ტანისამოსს, драть платье, გაზით ხორცი ეგლიჯათ, они рвали ему тѣло клещами, ალექ. 19; ვიგლიჯები, ზ. ვ. ვიწყვიტები, ვიწამები; გავსცვთები; рваться, терзаться; носиться, изнашиваться, **გლეჯილი**, მიმ. рваный.

გლიმი, ნ. უგლიმი.

გლინვა, სხ. მუცელზედ ცოცვა; ползаніе, (ვჰგლინავ. ვეგლინები), ზ. უ. ვსცოცავ. მუცლით ვალ, დავსძვრები; ვსცურავ ყინულზედ, ვსხლტები, ползти, пересмыкаться; кататься по льду, ქიმ. 128; ფიზიკ. 108; ქილ. 216.

გლისპი, ზედ. საღმრთო წერილში: გაკრეჭილი, остриженный, იერემ. 25—23; საზოგადო ლაპარაკში; ანჩხლი, კაპასი, ჯიქი, გაუგონარი, მიუკარებელი, упрямый, капризный, неприступный, 2 ქართ. 51; ქილ. 454, **გლისპობა**, ს. კაპასობა, ანჩხლობა, უნამუსობა, капризъ; безстыдство, 2 ქართლ. 109.

გლიხორხა, ს. რაჭულია, ქართ. მგლის ხორხა, осотъ.

გლობუსი, ს. ქვეყნის ბურთი, глобусъ.

გლოვა, გლოვობა, სხ. ვაება, ტირილი; დატირება; შავის შემოსა ჟამ რავდენმე მიცვალებულთა ზედა, დავით. 29—11; 77—63; მარკ. 16—10; იაკობ. 4—9, მეფე. 14—2; плачъ; оплакиваніе; трауръ, (ვჰგლოვობ, ვიგლოვ), ზ. უ. ვტირი ვისმე, დავსტირი; მოვსთქვამ, დავიტირებ; შავს ჩავიცვამ მიცვალებულზედ, оплакивать кого; носить трауръ по комъ, **გლოვება** (ვა), ზ. მ. ვატირებ, ვაებას მოვაყოლებ, заставить оплакивать, (ვეტირები ან ვეტირვი), ზ. თვ. დავსტირი, оплакивать, 2 კორინ. 12—21; იერემ. 16—5; მარტ. 2—87.

გლუ, გლუვი, ზედ. უმქისო, უროკო, უხორკლო, гладкій, ровный; ნახე ხრმალი.

გლუსუნი (ვეგლუსუნები), ზ. თვ. ზედწავეხეხები, тереться около кого.

გლუსუნი, ს. ტყვიის ვარაყი დაკრული თიხის ჭურჭელზედ, мурава, -ნად შექმნილი ჭურჭელი, муравленная посуда.

გმერა, გმირვა, გუმერა (ვჰ, ვუგმერ), ზ. მ. მახვილსა ვჰკრავ, განვაწონებ, განვჰგმერ, пронзать, ვეფხ. 142; მგმერა გულსა, пронзилъ мнѣ сердце, ვეფხ. 398; გამოცხ. 1 — 7; **გმირება**, (ვი გულსა), ზ. მიც. გულს დანას და მისთანათა დავიკრავ, вонзить себѣ мечь, მოურავ. 187.

გმირი, ს. ვაჟკაცი, მამაცი, ბუმბერაზი, герой, витязь, богатырь, ვეფხ. 6; დაბად. 6—4; რიცხვი 13—34; **გმირული**, ზედ. მამაცური, исполинскій, геройскій, **გმირობა**, ს. ვაჟკაცობა, геройство, ვეფხ. 21.

გმობა, სხ. გიობა, ძაგება, ძრახვა, хула, (ვჰგმობ), ზ. მ. ვზრახავ, ვაძაგებ; უარს ვჰყოფ საღვთოთა საქმეთა, დავსხნი სჯულსა: хулить, поносить; отвергать вѣру, законъ, მგმობ, укоряешь меня,

1 იოან. 3—20; ვისრ. 127; იუდ. 1—10; ჰგმო ღმერთი, 2 ქართ. 285; онъ отрекся отъ Бога, (ვიგმობვი), ზ. ვ. ვიძრახები, хулиться, მიგმია, უარს მიყოფია, я отрекся, ვეფხ. 1135; **გმობილი**, осужденный.

გმობინება (მაგმობინა ღმერთი), заставить хулить.

გმური, ს. ჴელ-შუბა, ტარ-მსხვილი და პირფართო; копье.

გნდე, ს. ნიღრი, ყუა დანისა, ცულისა, обухъ, -ფიცრისა, край, кромка доски.

გნდუ, ზედ. უხორკლო, უმქისო, ровный, гладкій.

გნება (ვაგნებ, ვიგნებ), ზ. მ. მივხვდები, გავიგებ; მივაგნებ, понять; находить, ვაგნებ თვალსა, замѣтить; მაგნა, далъ мнѣ понять, გვაგნა, вразумилъ насъ, სიბრძნ. 172; მარკ. 2—44; ვიგნებ სიტყვასა, понять слово, რუსუდ. 534, 618.

გნოლი, ს. მფრინ. კაკაბსა ჰგავს, куропатка сѣрая, ვეფხ. 441.

გნომი (ბერძნ.), ს. ძალი სულისა განხილვად მსგავსებისა ნივთთასა, მეტაფ. ზაუმ. § 210, природное дарованіе, умственная способность, умъ, разумъ, მარკ. 1—116.

გოარი, ნ. ჯავაირი, რუსუდ. 648, драгоцѣнный камень, შავთ. 43.

გობა, ს. ძელთაგან ამოჭრილი ჭურჭელი, სალაფავის ჩასასხმელი შინაურთ ხვასტაგთა თვის колода, пойло; корыто, -ოქროსი, золотая чаша, ვეფხ. 1379; **გობის ცხვირა**, ს. მცენ. жабрикъ, ბუნ. ლ. გობის თავა, მცენ. რაჭ. поточникъ, сахарный корень, ერის. ლ.

გობი, ს. სამი ფარა, ბაქრ. 330.

გოგვა (ვჰგოგავ), ზ. უ. მფრინველთ ხლტომა ფეხით მოსაწონად, порхать, прыгать съ мѣста на мѣсто (о птицахъ), ქილ. 288, 591.

გოგი, ს. თითის გარეგანი ნაწევარი, суставъ пальца.

გოგირდი (სპარს.), ს. წუნწუმა, ჩექა, сѣра.

გოგმანი, სხ. порханіе, მფრინველთ მშვენიერი სიარული ხტომით, ვეფხ. 16, **გოგმანება** (ვჰ), ზ. უ. ვჰგოგავ, ვხტი, порхать, скакать, прыгать съ мѣста на мѣсто.

გოგნოშო, ს. მცენ. лактукъ ядовитый.

გოგო, ნ. ჯოჯო, ერის. ლ.

გოგო, ს. მდაბიო გლეხის ქალი, ან მოსამსახურე, дѣвка, служанка, **გოგობიჭა**, გოგო რომელიც ბიჭობას მისდევს, ან ბიჭი, რომელიც გოგოებში გდია; ქალაბიჭა, ორის ბუნების მქონი ქალისა და ყრმისა, აკუში, мужланка, мужлатка; дѣвуля, бабуля; гермафродитъ; **გოგობიჭები**, прислуга мужская и женская; ребятишки.

გოგორა, გოგორაჭი, ს. პატარა ურმის თვალი; ან მორგვი ურმის თვლისა, колесо; ступица.

გოგოჩუა, ს. ბიჭი, რომელიც გოგოსავით იქცევა, ქალაბიჭა, мужчина, бобыль женоподобный.

გოგოხი, მცირე გოდორი, корзинка.

გოგრა, ს. მცენ. ქერქ თხელი და მხლად საჭმელი, გარნა აყირო ან კვახი, ქერქ სქელი, რომლისაგან შეიქმონენ ხასმისსა კოკოშად წოდებულსა; ხაპი, კვახის მსგავსი, არამედ უყელო; тыква, მდაბ. რეგვენი, უჭკუო, башка, глупая голова, **-ხორკლიანი ან მეჭეჭიანი**, тыква бородавчатая, ერისთ. ლ.; **გოგრა ნესვი**, дубовка (дыня), **გოგრა-ბალი**, მცენ. ერისთ. ლ. **ფუჭი გოგრა**, пустая голова, ერისთ. 2—63.

გოგროხი, ს. დიდი გოდორი, корзина, кузовъ.

გოგუთი, ს. თავ მრგვალი ჯოხი, булава, жезлъ.

გოგშო, ნ. გოქშო.

გოდარა, ს. მცენ. მთის მაყვალი, малина, რუს. ქ. ლ.

გოდება, სხ. მოთქმით ტირილი, плачъ, (ვჰ), ზ. უ. მოთქმით ვჰსტირი, ვიგლოვ, пѣть плачевныя пѣсни, оплакивать; плакать, рыдать; გიგოდებდით, ე. ი. მოგიტირებდით, მათ. 11—17; мы воспѣвали вамъ печальныя пѣсни, მგოდებდეს, оплакиваетъ меня, ქილ. 480.

გოდლედი, გოდლოვანი, ზედ. ძეგლად აშენებული, ბურჯოვანი, построенный на подобіе башенъ.

გოდლობა (ვჰ), ზ. მ. ვმაღლობ, возвышаться, საბ. ლ. გამოსლ. 9—21, დაბეჭდილს დაბადებაში ამ სიტყვის მაგიერად ჰსწერია: ერჩდა გონებათა თვისთა.

გოდოლი, ს. ძეგლი, ბურჯი, კოშკი დიდი და მაღალი, башня, столбъ, დაბად. 11—4; მათ 21—33; ლუკ. 13—4; -ბაბილონისა, столбъ Вавилонскій, **-ყური**, ე. ი. ხვირები, ჯინები ავსილი მიწითა და რიყითა, заплота. რ. ქ. ლ. туры, коробъ съ землею, გოდოლყურის მაგიარად უნდა: გოდორ-ყური იქ ნახე: **გოდოლ-ტამრები**, ს. მრავ. ბურჯებით ნაშენი ტაძარი ან ზღუდე, столпостѣны, стѣна съ башнями.

გოდორა, ნ. მანერუკი, ერისთ. ლ.

გოდორი, ს. წნული ჭურჭელი ნერგის წნელთაგან, შარაგული, корзина, кузовъ, кошница, მათ. 14—20; 16—9; ფსალმ. 80—6; **გოდორ-ყური**, ს. ჯინი, ხვირი; туръ, корзина изъ хвороста, набиваемая землею.

გოვზა, გოვზაკი (სპარ.), ს. დიდი სარწყული, ушатъ, 1 მეფეთ. 26—11; გამოსლ. 38—5; ან სალვინე. винный кувшинъ, ნ. სალვინე.

გოზა, ს. მშვილდის მწვერვალი, оконечность у лука; საბ. ლ.; ქილ. 309; ან მშვილდსავით მოხრილი, дугообразно выгнутый, -წარბი, брови дугой, დავრ. 17; რუსუდ. 491; ქილ. 345; კუდს გოზავით გარდავხრი, загибаю хвостъ, ქილ. 459.

გოზა (ვჰგოზ), ზ. მ. ვაგლეს, ვჰგლეს, ვაცხებ, обмазывать, штукатурить.

გოზაური, ს. დიდი სალვინე, винный кувшинъ.

გოზინაყი, ს. ნუში ნადუღს თაფლში გავლებული, варенье изъ меда и миндаля.

გოთაული, ს. გამდგარი ერი, бунтовщики, საბ. ლ.

გოთვერანი, ს. ამოსავარდნილი, извергъ, плутъ.

გოვინი, გოყინი, სხ. ревъ, (ვჰ), ზ. უ. ვგოხინებ, ვჰყროყინებ (ვირთა), ревѣть (объ ослахъ).

გოლე, ნ. გვალე.

გოლეული, ზედ. ფიტიანი თაფლი, сотовый (медъ).

გოლვა, ნ. გვალვა; ჩონგ. 144.

გოლვიან, მიდიან, идутъ, ნ. გვალე.

გოლი, ან თაფლი გოლეული, დაუმდნარი ხვეზა თაფლისა, კიპრუჭი, თაფლის პურები ახლად გამოლე-

ბული სკიდამ, ფიჭვი, сотъ, сотовый медъ, **გოლის სარეველი**, მცენ. ხოინჯა ბალახი, чернуха, дикій горохъ; ბუნ. ლ.
გოლიათი, ს. გზირი, ვაჟკაცი, витязь, рыцарь, ვეფხ. 1528.
გოლიათობა, ს. ვაჟკაცობა, გმირობა, геройство, рыцарство; (ვჰ); ზ. უ. храбриться, показывать храбрость, ვაშლი 39.
გომაზარი, გჳამაზარი, გჳმანზარი, ს. სამოწმო წერილი, свидѣтельство.
გომბეშო, ს. მეტად დიდი ბაყაყი, жаба.
გომბიო, ს. პაწია, პაწიკელა, პატარა გოგო მოსამსახურე; დიდი მყვარი ან ბაყაყი, дѣвка, дѣвчонка; жаба, კაცია 79; ბუნ. ლ.
გომი, გომური (სომხ.), ს. ბოსელი, სადგური დიდროვანთ ხვასტანგთა, буйлятникъ, хлѣвъ, хижина.
გომიზი, გომფისი, ს. ხისწებო, гумми, растительный клей, **-მელქვისა**, стираксъ (благовонная смола).
გომეში, ნ. გამეში.
გომიშა, ს. -ძაღლი, ნ. გოშია, რუსუდ. 460.
გომიჭი, გომიჯი, ს. ხმიადი პური, прѣсный хлѣбъ, ანტონ. 4—42.
გომფისი, ს. ხისწებო, გომიზი, камедь, ბუნ. ლ.
გომური, ნახე გომი; გონა, ნ. ლონა, თევზია.
გონა (მგონია, ვჰგონივარ, ჰგონიხარ, ჰგონია, ვჰგონობდი, ჰგონია, მრავლ. 3 პ. ჰგონიან; ნ. უსრ. ვჰგონობდი), ზ. ვჰფიქრობ, думать, ვეფხ. 241; მეგონა: ქართლ. 337; რუსუდ. 815, მგონიხარ, გონივარ, я думаю что ты; ты думаешь что я, ვინა გგონი ვარ, за кого ты считаешь, знаешь ли ты кто я такой.
გონება, სხ. გონი, ჭკუა, გულისხმის ყოფა, გულისხმა, განმსჯელობა, ჰაზრი, ფიქრი, умъ, разумъ, разсудокъ; мысль, помышленіе, მეტაფ. ბაუმ. § 212; ლუკ. 24—45; ვეფხ. 842; მატთ. 22—37; память, ზოგს ადგილს გონება დაუღვიათ სვინიდისის მაგიერად; совѣсть, მაგალ. გონება გაქვნდინ კეთილი, имѣйте добрую совѣсть, 1 პეტრ. 3—16; რომაელ. 13—5; -აუჩქარებელი, разумный, გონების თვალი, прозорливость, проницательность; გონების ნაწარმოვები, произведеніе ума, ჩავარდნილი ცუდს გონებაში, ე. ი. შეპყრობილი ცუდის ფიქრისაგან, его мучаетъ мысль, ვეფხ. 58; თქვა გონებასა შინა თვისსა, сказалъ въ душѣ, დაბად. 17—17; გონებით მძიმე, ბრჯგუ, тупоумный, გონების დაკარგვა, потерять разсудокъ, გონებით მიწთომა, обнять умомъ, გონება მახვილი, остроумный, გონება მიუმხვდარე, непостижимый умомъ, ვისრ. 2; გონება სადა გაქვს, гдѣ у тебя вниманіе, და ამ გონებაში, и въ этомъ раздумьѣ, ვისრ. 160; გონება მაღლობა, высокомѣріе, 1 ქართლ. 281; გონება ეხსნება, развивается, (ვჰგონებ), ზ. მ. ვჰფიქრობ, მგონია, думать, мнить, предполагать, помышлять, (ვა), ზ. მ. მოვაგონებ, напоминать, (ვიგონებ), ზ. მიჩ. მოვიგონებ, მოვიხსენებ, вспоминать, ვეფხ. 31; ვისრ. 50; თავისწინა იგონებდეს, ვეფხ. 12; пусть онъ думаетъ про себя, შენ მარტოსა გიგონებდი, ე. ი. ვიცოდი შენ მარტოხარ, ვეფხ. 160; я предполагалъ найдти тебя одного, ვეფხ. 160; მეგონება ან მაგონდება, припоминаю, (ვეგონები), ზ. თ. припоминать, გონება მიხდილი, ნ. მიხდილი.
გონება (ვა), ზ. მ. გავაგონებ; შევამეცნებ, заставить слушать; внушать, (ვიგონებ), ზ. მიჩ. გავიგონებ, მოვისმენ, слушать, выслушивать.
გონი, მდაბ. გონება, ჭკუა, განსჯა, умъ, разсудокъ; სიბრძ. 138.
გონიერი, გონებიანი, ზედ. ჭკვიანი, მატთ. 7—24; მარკ. 5—15; умный, разумный, мудрый, -რად, ზზ. разумно.
გონია, ს. თითბრის იარაღი, რომელშიაც პირველ ჩააწყობენ ასოებსა და მასუკან პლაკაში ჩასდებენ, верстать.
გონიერება, ს. გონება, ჭკუა, разумъ, (ვჰ), ზ. მ. ჭკვიანად განვსჯი, умствовать, дѣйствовать съ умомъ, გონიერული, ზედ. разумный, მარტ. 2-171; ქილ. 646.
გონჯი, ს. მახინჯი, ღუხჭირი, სახიჩარი, უგვანი; ასო ნაკლები, სახიჩარი; урод; калека, 2 ქართლ. 291.
გორა, გორაკი, ს. ბორცვი, მცირე მთა; ზვინი, горка; бугоръ; куча; ვეფხ. 976.
გორა, ს. საწყაო 16 დოქი, мѣра жидкостей въ 2 пуда, გორად. ზზ. თან შეზომილ, თანასწორად, соразмѣрно, სამ. სომხ. 152, 418, გორად და გორად ეყარა, кучами валялся, რუსუდ. 143.
გორგალება (ვა), ვასორსალებ, катать.
გორანგო, ს. ღორთ ზევითი ლოჯი, ეშვის სალესავი, зубъ у кабана противуположный клыку.
გორგალი, ს. ნასთი ან მკედი მრგვლად დახვეული, клубокъ, мотокъ нитокъ.
გორგომიჭელა, ს. ხოჭიჭი; ჩვილთ-საცარებელი ფეხის ასადგმელად, ჭოჭინა, ходули для пріученія дѣтей ходить.
გორგოშა, მცენ. ნ. მოცხარი ერის. ლ.
გორდასხმალი, ს. ძველებური ხმალი მსგავსი ახლანდელის ქართულისა, сабля.
გორებიანი, ზედ. ბორცვებიანი, гористый.
გორვა (ვჰ), ზ. მ. მიწაზედ გადავბრუნდე გადმოვბრუნდები; ვბრუნავ. ვცრიალებ; валяться, переворачиваться; катиться, вертѣться, რუსუდ. 451.
გორი, ს. ზვინი, ხროვა, куча, შავთ. 44.
გორვება (ვაგორებ, -ვე), ზ. მ. ვაბრუნებ, ვაცრიალებ, катить, переворачивать.
გორიზონტ, ს. სახელავი ცისა რასაც თვალი გარდასწვდება, горизонтъ.
გორილი, ს. თივის თოკი, соломенная веревка, ვეფხ. 256.
გოროზი, ზედ. ამპარტავანი, гордецъ, гордый, спесивый, გოროზობა, ს. ამპარტავნობა, гордость.
გორჯილა, ნ. გვარჯილა.
გოსპა, გოსპანი, ს. ძვირფასი ნაქსოვი, драгоцѣнная матерія, მამათ ცხოვრ. 19—19.
გოქშო (თათრ.), ს. ბურძგალა, ворсянка, катиполе, რ. ქ. ლ.
გოჯინი, ნახე გოკინი.

გოშია, ს. -ძაღლი, порода мопсъ малорослыхъ собакъ, პაწარა ძაღლი.

გოშიობა, ს. ძაღლობა.

გოშმელლაკნი, ს. ოქროს საყურე, золотыя серьги.

გოჩქოჩანი, ს. მორევი, водоворотъ.

გოჭა, ს. კობრი, თევზია, сазанъ.

გოჭი, ს. ღორის შვილი, поросенокъ; ორაგულის შვილი, თევზი, ზ. ლ. **გოჭის ხუთშაბათი:** შურის კვირის ხუთშაბათი, რომელსაც ღღესასწაულობენ რაჭაში, четвергъ пестрой недѣли (народный праздникъ въ Радчѣ).

გოხი, ს. კლდე, скала, დასც. 45; საბ. ლ. სოლომის ნამსხვრევი და არა ნაწლევი, оолитъ.

გოხი, შორის. ღრუხუნი ღორთა, хрюканье свиней, **გოხინი, -ნება,** (ვჰ), ვღრუხუნებ, ღორთა თვის: ვღრუხუნებ, хрюкать.

გოჯა, ს. თევზია, ზუთხა ღორი, бѣлорыбица.

გოჯგუბლი, ს. გოჯიდამ ნეკნამდე მტკაველის ზომა, ეზეკ. 40—5, 43, пядь (мѣра $^1/_4$ аршина).

გოჯი, ს. ცერი, წინა სახსარი, ან მისოდენი ზომა, გრე; კოჭი, ფეხის ჩონჩხი; საოლე, большой палецъ; вершокъ; кисть, плюсна ноги; 3 მეფეთ. 18—21; საქმ. 3—7.

გრაგნა (ვჰგრაგნი), ზ. მ. შევახვევ, წავჰგრაგნი, свивать, свертывать; ისაი. 8—1; **გრაგნილი,** ს. დახვეული წერილი, свитокъ.

გრადუსი, ს. მენიაკი; სიმრგვლის საზომი; თერმომეტრი მაჩვენებელ სითბოსი და სიცივისა, градусъ.

გრაკი, გრაკლი, მცენ. ზრაწისხე. красная ива, ბუნ. ლ.; волжанка, таволга, ერის. ლ.

გრამი, გრანი, ს. 2 ქრთილის წონა, гранъ (мѣра).

გრატა, ს. მფრინველია, названіе птицы.

გრგენა, სხ. ღიტინი, щекотанье, щекотка, (ვჰგრგენ, ვუგრგენ), ზ. მ. ვუღიტინებ, щекотать, (მეგრგინება), ზ. თვ. მეჩოთირება, ვჰგრძნობ უსიამოვნობასა, щекотливо для меня.

გრგვალი, ზედ. რგვალი, круглый, **-წამალი,** ნ. მ. რგვალი წამალი; волкана.

გრგვინვა, გვრინვა, სხ. საშინელი ხმა, მაგ. ქუხილისა, трескъ грома, (ვჰ), ზ. მ. ვჰქუხ, ვჰსჭექ, гремѣть, трещать, ქილ. 635.

გრგოლი, ს. მცირე სალტე მეტალლისა; ბეჭედი, кольцо.

გრდემლი, ს. რკინის კუნძი მჭედლთ საჭედი, наковальня; ვეფხ. 5.

გრე, ს. გოჯი, ადლის მეთექვსმეტე ნაწილი, вершокъ.

გრემა, ს. მრეში, მქრქალი ფერი, сѣрый, карій, темнорусый, тусклый, -თვალები, каріе глаза, ნ. ალილი, 1 მეფე. 16—12; 1 ქართლ. 343.

გრემლება (ვი), ზ. მ. ვიოლავ, გამოვისურმავ თვალთა საგრემლითა, сурмить брови, იეზეკ. 23—40; 4 მეფეთ. 4—30.

გრეხა, სხ. შეხთვა, сученіе; -პირის სახისა, гримасса; (ვჰგრეხ), ზ. მ. შევახთავ, შევგრეხ, დავართავ თოკსა, ძაფსა და სხ.; ვსძახავ; მოვჰკაკვავ, ვაზრუნებ, ვაგრეხ; сучить; крутить; кривить, искривлять; ვიგრეხ ულვაშს, закручивать усы, ერისთ. 193; (ვიგრიხები), ზ. ვ. ღავირთვი; მოვიკაკვები; ვიპრანჭები, ვიბრიცები; сучиться; искривляться; жеманиться, гримасничать, **გრეხილი,** მიმ. დაგრეხილი, შესთული; გულზედ ჩამოსაგლეხი (მძივი, მარგალიტი), сученный; бисерная цѣпочка, -შენობისა, карнизъ.

გრიალი, ს. ხმა გრგვინვისა ან წისქვილის ბრუნვისა, ღგრიალი ეტლთა, шумъ, стукъ колесъ; топотъ; -მუცლისა, бурчанье въ желудкѣ, -ცხენთა ღგენისა, топотъ коней, **გრიალება** (ვი), загремѣть, (ვჰგრიალებ), ზ. უ. ვღგრიალებ, გრიალი გამაქვს, производить шумъ, издавать стукъ, ვისრ. 179.

გრიგალი, გირგალი, ს. ძრიელი ქარი ცრიალით მომბერავი, вихрь, ураганъ, ვეფხ. 861; შავთ. 29.

გრიდოვანი, ზედ. ცარიელი, пустой, დაბად. 27—8.

გრივი, ს. აპანაკი, ძველებური საწყაო თესლეულთა, ეზეკიას თარგმანში ჰსწერია 22 ქსესტი, ქსესტი ლიტრა ნახევარია, გარნა ხრონოლრაფში ოცდა ათი მოდი, ესე იგი 22 ქსესტი, старинная мѣра сыпучихъ вещей, спудъ, რიცხვი 11—33; 28—5; 3 მეფე. 18—22; გუჯ. 12; ლევიტ. 27—18, გამოს. 27—16.

გრიზეთი (ფრანც.), ს. ნაქსოვი, глазетъ.

გრიკი, ს. მცენ. მთის მაყვალი, ჟოლო, малина, ბუნ. ლ.; საბას ლექს და ბუნ. ლ. ჰსწერია გრივი; სალუთო წერილში: იერემ. 17—6, мирика, вересъ, ბუნ. ლექსიკონში: гребенщикъ, тамариксъ.

გრილა, свѣжо; მგრილა, мнѣ свѣжо.

გრილება (ვა), ზ. მ. ვაცივებ, ან სიგრილეს მივსცემ, охлаждать, прохлаждать; осѣнять, давать тѣнь; (ვჰგრილდები), ზ. მ. გავცივდებ, გავნელდები; სიგრილე ჩამოვარდება, остывать; становиться прохладнымъ, 2 ქართლ. 396; (ვუგრილებ), ზ. მიჩ. ვუჩრდილებ, давать тѣнь, 1 ქართლ. 379; ებრ. 9—4; (ვიგრილებ), ზ. მიჩ. ჩრდილში განვისვენებ, отдыхать подъ тѣнью, ისაღ. 4—5.

გრილი, ზედ. მცირედ ცივი, სასიამოვნო სიცხის ღროს; ნივთი ცივის ბუნებისა, წინა აღმდეგი მხურვალისა, მაგ. სამკურნალო წამალი; прохладный; прохладительный; -ქარი, прохладный вѣтеръ, გრილი გული, холодное сердце, გრილი საჭმელი, прохладительная пища, გრილა, прохладно.

გრილო, ს. прохлада, სამზ. 141.

გრილობა, სხ. სიგრილე, прохлада, тѣнь, (ვჰგრილობ), ზ. მ. სიგრილეს მივსცემ, დავაჩრდილებ, осѣнять, давать тѣнь, გამოსლ. 40—31; მატთ. 17—5, (ვჰ), ზ. უ. ვჰჩრდილობ, свѣжѣть.

გრკალი, ს. გრგოლი, კარშიკი; სალტე; სიმრგვლე; кольцо, обручъ; кругъ; ქმნულ. წ. 10; გამოსლ. 35—22.

გრკვინვა (ვჰ), ზ. უ. ვტიტინებ, лепетать.

გროვა, ს. ხროვა, ჯგუფად კრებული ერი; ზვინად დაგმული, сборище, толпа; куча; გროვა-გროვა, кучами.

გროვება (ვა), ზ. მ. შევჰკრებ, მოვაქუჩებ; თავს მოვუყრი, მოვხვეჭ, собирать, скоплять, скучивать, ვისრ. 176; (ვგროვდები), ზ. ვღ. შევჰკრბები, მოვქუჩდები, თავს მოვიყრი, собираться, скопляться.

გროში (რუსულ.), ს. ორი კოპიკი, грошъ.

გრუზა, გრუზი, ს. ხუჭუჭი თმა, кудрявый, курчавый (волосъ), ვისრ. 194.

გრუტუნი (ვჰ), ზ. უ. ვღრუტუნებ, ворковать, გრუტუნი კატისა.

გრძელი, ზედ. უმეტის ზომისა გაჭიმული ან წარზიდული, долгій, длинный, გრძლად, длинно, **გრძელ ჟამიერი**, долговременный.

გრძელება (ვა), ზ. მ. გრძლად გავსწევ, длить, (ვჰგრძელდები), ზ. ვდ. გრძლად გავიწევი, длиться.

გრძელობა, სზ. განგრძობა, გრძელ-ჟამიერება, долгота, долговременность, -დღეთა, долгоденствіе, (ვჰ), ზ. მ. დიდხანს გავსწევ, продолжаться, ვეფხ. 143, 935; ქილ. 554.

გრძნება, სხ. ალღო, მჩუნაობა; მოგვობა, შეკვრა ცილისმით, მოხიბლვა, ჯადო, მწამლველობა, чутье, смѣтка; чары, чародѣйство; колдовство; (ვჰგრძნებ), ზ. უ. გრძნებით შევჰკრავ, მოვხიბლავ, очаровывать, околдовывать, чародѣйствовать, волховать, საქმ. 8—9; (ვი, ვა), ზ. მ. ალღოს ავიღებ, შევიტყობ, გავიგებ, почувствовать, смекнуть, დაბად. 38—10; იოან. 12—9; ვისრ. 189; დავით. 34—45; ასე მოჰკლეს რომ ვერა ვინ აგრძა, никто незамѣтилъ какъ его убили, 1 ქართლ. 238; და აგრძნეს, რამეთუ შიშველ იყვნეს и замѣтили, что они были наги, დაბად. 3—7, ვერ ვინ გიგრძნობს, никто этого незамѣтитъ, ვისრ. 70; **გრძნეული**, ს. მოგვი, მომხიბლავი, ჯადო, чародѣй, колдунъ, ვეფხ. 1292; **გრძნეულება**, ს. მოხიბლვა, чародѣйство, волшебство, ალბ. 146, (ვჰ), ზ. უ. чародѣйствовать, ვისრ. 110, რუსუდ. 158, 480.

გრძნობა ს. მგრძნობელობა; чувствованіе, ощущеніе, კეთილ-შობილურნი გრძნობანი, благородныя чувства, გრძნობა სიყვარულისა, სიბრალულისა, чувство любви, жалости; გრძნობას მოსვლა, придти въ чувство, (ვჰ, ვა, ვი), ზ. მ. ვმგრძნობელობ, გავიგებ, შევიგნებ, მივხვდები, чувствовать, ощущать; понять, смекнуть, იერემ. 14—20; ვეფხ. 155; ვისრ. 94, ვჰგრძნობ ობლობასა, чувствую сиротство; -სიცხესა, სიცივესა, ისაი. 47—8, чувствую жаръ, холодъ, მიგრძნობ, ე. ი. შემიტყობ, ვეფხ. 1145, ты угадываешь, смѣкаешь мысль, желаніе, წყრომა ვერ ვუგრძენი, я незамѣтилъ его гнѣва, ვეფხ. 1153; ვერ ვინ გიგრძნობს, никто неподумаетъ, что ты, ვისრ. 70, **გრძნობადი**, ზედ. ქვემდებარე გრძნობისა, чувственный, მარტ. 1—160, **გრძნობიერი**, ზედ. მგრძნობელი, чувствительный; ერისთ. 80, **გრძნობილი**, მიმ. почувствованный.

გრძნობის საცავი, ს. საგრნობელი, вмѣстилище пяти чувствъ.

გრძნობინება (ვა), ზ. მ. შევატყობინებ, дать почувствовать.

გრძლვამლი, ნ. ბაბილო.

გრწყილი, ს. წყილი, блоха.

გრჭო, გრჯო, ს. წვრილი ლატანი, жердь.

გრჯლა, ს. კრჩხა, დიდი რტო, сукъ, გარნა ამათ ზედა განყოფილსა ეწოდების ბორჯლი და მათ ზედა რტონი ან ნოშონი, კვალად უწვრილესთა ხის წვერთა: კეწერი, კოწოლი და კუნწუხი; ხოლო უფურცლოსა ჩვილსა კეწერსა ზამთრით ხვასტანგთ საკვებსა: ნეკერი; სადა რტონი ორად განიყოფებიან მას ეწოდების: კაპი და მონაკვეთსა რტოთა ძირსა: როკი და ნუჟრი.

გუა, სიტყვები, რომელნიც იწყებიან ამ მარცვლითა ნახე გვა; მაგალ. გუალე, გუარი, გუამი, გუანება, გვანება; გვალე, გვარი, გვამი; გუარჯილა, გორჯილა და სხ.

გუბე (სომხ. რუსულ.), ს. ფოსო ადგილი წყლით სავსე, მცირე ტბა; лужа, лужица; прудъ; ისუ. 8—29.

გუბება (ვა), ზ. მ. შევჰკრავ, დავაგუბებ წყალსა, запруживать, (ვჰგუბდები), ზ. ვდ. შევიკრვი, დავჰგუბდები (წყალთა თვის); запруживаться; სული მიგუბდება, у меня дыханіе спирается, ვეფხ. 140, განმ. თ.

გუგა, ს.; -თვალისა, თვალის კაკალი ან ბაია, яблоко глазное; зѣница, зрачекъ, გუჯ. 8; ფსალმ. 16—8; 2 სჯულ. 32—10; ზაქარ. 2—8.

გუგუ, გუგულის ხმა, куку.

გუგული, ს, მფრინ. кукушка.

გუგუნი, ს. ხმა ცეცხლის ნთებისა, ან შორიდამ ზგერისა; шумъ горѣнія, -ტრედისა, воркотня, (ვჰგუგუნებ), ზ. უ. гудѣть, горѣть съ шумомъ, ქილ. 378.

გუდა, ს. გაუქრელად გაძრობილი ტყავი ხვასტანგთა შთასადებელად რისამე; იმერნი უხმობენ კუპრიელს ტიკსა; мѣшокъ кожанный, мѣхъ; бурдюкъ, მოურავი 352; ანტონ. 3—33; 4 მეფეთ. 5—23; დაბეჭდილს დაბადებაში: ტომარაკი, საბ. ლ.; **გუდა-ლეღვი**, ს. მცენ. особая порода винныхъ ягодъ, გუდა წყალში ჩამძრომთა, водолазный колоколъ, ერისთ. ლ; **გუდაფშუტა**, ბუნ. ლ. და **გუდაფშუკა**, ერისთ. ლ. бздюха (раст.), дождевикъ (грибъ), რ. ქ. ლ. **გუდამშიერი**, მაგალ. აზნაური, голодный.

გუდალი, ს. უსწორო ნაკერი ალარულს ტანისამოსში, перовное шитье, ნ. საგუდალი.

გუდანაბადი, ს. ранецъ, ჩანთა, ხალთა-გუდა.

გუდარაკი, ს. საგზოლველი ან სადუღებელი ჭურჭელი, ვითრ. ქვაბი, სიავი, ტაფა, посуда для приготовленія пищи, какъ кастрюля, и т. п.

გუდასტვირი, ს. ჭიმონი, სოფლური სტვირი გუდითურთ, волынка.

გუდაფშუტა, ნ. გუდა.

გუე, სიტყვები რომელნიც იწყებიან ამ მარცვლითა ნახე გვა ან გვე.

გუდურა, ს. ერთი იღლია შეშა, вязка дровъ.

გუთანი (სომხ.). ს. ერქვანი, სახვნელი, плугъ, **გუთნეული**, ზედ. ერქვნეული, плуговой; ან ერქვანი თავის საკუთრებითა, плугъ съ принадлежностями, ალექს. 169; ანტ. 3—37; **გუთნის დედა, გუთნის თავი**, землепашецъ, правящій плугомъ, სამ, ვახტ. 204; გუჯ. 2.

გულა, ს. თოფის ტყვია, пуля.

გულაბი, ს. -მსხალი, дуля.

გულაგი, ნ. გვალაგი.

გულადგდებით, ზმზ. გულგრილად, хладнокровно.

გულადი, ზედ. მხნე, მამაცი, храбрый, неустрашимый, **გულადობა**, ს. მხნეობა, храбрость.

გულად-ღება (ვი), ზ. მ. გულში ღავინერგავ, внимать, запечатлѣвать въ сердцѣ.
გულ-ამოდ, ზზ. გულის სასიამოვნოდ, пріятно, რუსუდ. 481.
გულამოსკვნით, ზზ. გულ-ამოსვინჩვით, задыхаясь рыдать; ვეფხ. 194.
გულ-ამოჯდომით, ზზ. გულ-ამოსვინჩვით, рыдать задыхаясь, რუსუდ. 679.
გულ-ამომჯდარი, ზედ. გულ-ამოსკვნით მტირალი, рыдающій задыхаясь.
გულანი, ს. წიგნი სრულის წლის საგალობელთა და რომელთა შინა არს ჩართული ჟამნი ეწოდება, ჟამნ-გულანი, минея.
გულ-ანჩხლობა, ს. გულფილწობა, злость.
გულაობა, სს. სეირნობა, гулянье, (ვჰ), ზ. უ. ვსეირნობ, гулять.
გულარღო (ცხენი), ზედ. ავზნე ცხენი, ოჩანი, лошадь съ норовомъ, ალ. 172; **გულარღობა**, ს. ავზნეობა ცხენისა, норовъ у лошади.
გულარძნილი, ზედ. ოლროჩოლრო, ღრანკლებიანი, ღირღოვანი გზა, ლუკ. 3—5; ურჩი, ღრკუ კაცი, ფსალმ. 77—8; მათ. 17—17; неровный, ухабистый; строптивый, развращенный, **-ძნილობა**, ს. ухабитость; строптивость, развращенность, порча, 1 ქართლ. 280, **გულარძნა**, (ვჰგვლარძნი), ზ. მ. коверкать.
გულ-აღმა, ზზ.; -წოლა, лежать на спинѣ, რუსუდ. 278; სიბრ. 82, -გაღმობრუნდა, онъ легъ на спину.
გულბანდი, ს. რუსუდ. 362, 729, 796, ვარდის წყლის სურა, кувшинъ; მცენ. акулинка, ერის. ლ.
გულბილწი, ზედ. ბოროტი გულითა, злой, **-წობა**, ს. ბოროტობა, злость, ქილ. 316.
გულ-განწმენდილი, ზედ. გულ-წმიდა, чистосердечный, ვისრ. 175.
გულ-გატეხილი, ზედ. შემუსრვილი გული, გორგ. 61, сокрушенное сердце.
გულგრილი, ზედ. хладнокровный, **გულგრილობა**, ს. хладнокровіе.
გულ-გული, მფრინ. кукушка.
გულ-გული, ს. შუაგული, средина, საბ. ლ.
გულ-დადებით, ზზ. გულ-დაჯერებით, надежно, ქილ. 140.
გულ-დადება (-დავიდებ), ზ. მ. ვიმედეულობ, განვიზრახავ, надѣяться, предполагать, имѣть въ виду, მარკ. 6—19.
გულ-დაკლება, სს. შეუჯერებლობა, მღურვა, წყენა, оскорбленіе; -კლებით, ზზ. оскорбительно, (გულს-დავაკლებ), ზ. მ. ვაწყენ, მომღურავ ვჰყოფ, оскорблять, (გული დამაკლდება), ზ. ვნ. оскорбиться, **-გულ-დაკლებულობა**, ს. оскорбленіе, ანტონ. 2—5.
გულ-დამწვარი, ზედ. განმწარებული, შეწუხებული, огорченный.
გულ-დანაწყლულევი, ზედ. გულ-მოწყლული, сокрушенный, ვეფხ. 174. [ный.
გულ-დანდობილი, ზედ. დარწმუნებული, увѣрен-
გულ-დაუთმობელი, ზედ. მოუთმინარი, нетерпѣливый, **გულ-დაუთმობლობა**, ს. нетерпѣніе, ვისრ. 80.

გულ-დაღმა, ზზ. -წოლა, лежать на животѣ, კაცია 116.
გულ-დაწყლულებული, ზედ. გულ-მოკლული, убитый горемъ, ვისრ. 24, 178.
გულ-დახურული, ზედ. მოწყენილი, скучный, ჩონგ. 134; скрытный.
გულ-დაჯერება, **-ბული**, ს. გულის დარწმუნება, увѣренность, **-ბული**, ზედ. увѣренный, საქმ. მოც. 27—22, 25; ქილ. 489.
გულდებული, ზედ. დაჯერებული, რწმუნებული, увѣренный, ქილ. 666; საქმ. 27—23; **-ბულეოფა** (ვჰყოფ), ზ. მ. დავაჯერებ, увѣрить, 2 ქართლ. 27; **-ბულობა**, ს. დაჯერებულება, увѣренность.
გულ-დედალი (კაცი), ზედ. ლაჩარი, ჯაბანი, სიბრ. 137, трусъ.
გულ-დედლობა, ს. სილაჩრე, სიჯაბნე, трусость.
გულება, **გულვება** (ვა), ზ. მ. შევაგონებ, განვაზრახებ; მოვაწადინებ, внушать; заставить пожелать; (ვი), ზ. მიჩ. გულში ჩავიგდებ; ყურად ვიღებ; შევიგულებ, მოვიწადინებ, მოვინდომებ; გულში მაქვს; 2 სჯულ. 12—13; რუსუდ. 575; სამ. ვახტ. 1, შესავ. 1 ქართლ. 70, 90; დასტულ. 74; имѣть въ виду, хотѣть, желать; задумать; предположить; имѣть въ запасѣ; იგულე თავი შენი, имѣй себя въ виду, берегись, მიგულებ, имѣешь меня въ виду, დაბად. 12—13; მაგულვებ, внушаешь мнѣ, ქილ. 431; (ვეგულვები), ზ. თვ. მოვენდომები, მოვეწადინები, имѣть намѣреніе, намѣреваться, საქმ. 23—27; გამოცხ. 1—2; ისაი. 15—16; (მეგულვება, მეგულება), ზ. თვ. имѣть что на душѣ, думать, предполагать; имѣть въ запасѣ, საქმ. 17—31; 23—3; 26—3; 1 ქართლ. 29; მროვ. 150; მწყრალი არ გვეგულებოდა, мы не предполагали, что онъ золъ, რუსუდ. 480; ეგულვების მუნ სადილობა, онъ хочетъ тамъ пообѣдать, დაბად. 43—25.
გულვა (ვჰ), ზ. უ. მწადს, მსურს, хотѣть, желать, ისაი. 28—22.
გულვა (ვჰ), ზ. მ. მივხურავ კარსა, притворять, დარ. 114.
გულვებადი, ზედ. საგულებელი, предполагаемый, მარტ. 2—123.
გულთა-მხილავი, **გულთ-მეცნიერი**, ზედ. დაფარულთა გულთა მხედველი ღმერთი, сердцевѣдецъ, ვეფხ. 1135, განმ.; საქმ. 15—8.
გულთმისანი, ს. რომლითამე ნიშნებით ან მიხრომით სხვათა გულის პასუხის შემტყობი; მისანი, გრძნეული, მოგვი, угадчикъ; чародѣй; волшебникъ; ვეფხ. 1470.
გული, ს. უმთავრესი ნაწილი ცხოველთა შინაგანის აგებულობისა, რომლისაგან მიმოიქცევის სისხლი ყოველთა ძარღვთა შინა, ვეფხ. 4; ჭაზრი, გულის ზრახვა, ვეფხ. 842; 843; საყვარული; სიმულილი, წყრომა; სიმხნე; შუა გული, საშუალი რისამე; მათ. 12—40; იონა 2—4; დავით. 45—2, 3; შინაგანი კერძო კვერცხისა, კაკლისა, ხილთა და მისთანათა; შინაგანი აგებულობა სტომაქისა; სათმაშო ქაღალდი; сердце; мысль, любовь; гнѣвъ; смѣлость, бодрость; центръ, средина; сердце-

вина, нутро; внутренность; черви (карты игорныя), გულით მე ეს არ მინდა, отъ души я этого не желаю, მოგახსენებ რაც გულში მაქვს, я вамъ скажу, что у меня на сердцѣ; გული უძს, сердце у него бьется, გულზედ ხელის დაკრეფა, скрестить на груди руки, წმინდა გულით, чистосердечный, მაღალი გულით, высокомѣрный, ამბობს თავის გულში, онъ думаетъ про себя, გულის გული, ე. ი. ერთგული, მისანდო; ვეფხ. 806, вѣрный, преданный; კაი გული აქვს, у него доброе сердце, მტრის გულისა არ გახდე, не сдѣлайся предметомъ насмѣшки твоего врага, გულზედ მოყვანა, злить кого; გულზედ მოსაყვანი, возмутительный, გულიდამ ამოვიღებ, рѣшиться; გულზედ მოსვლა, разсердиться, გული ეტყოდა, ლუკ. 15—16; 16—21; сердце влекло его, внушало ему, ეს საჭმელი გულს მიმძიმებს, გულზედ მადგება, მაწვება, это кушанье тяготитъ мнѣ желудокъ; გულზედ მოყვანა, разсердить, გულში გავიტარებ, подумать; подразумѣвать, გულში ჩამტანი, памятозлобный; გულიდამ-გადაყრა, забыть; გულიდამ-გადამივარდა, я забылъ; გულზედ დამწოლია, დამაწვა, грудь залегла, გულ-ზედ მძარი, тошнота, გული უმძიმს, ему тяжело на сердцѣ, გული მოუგო, онъ пріобрѣлъ уваженіе его, дружбу; გურიობა გულის თქმისა, влеченіе страстей; სიბრძ. 4—12. გული წაიღო, надоѣлъ, наскучилъ, გულში ჯავრი, досада; გულს მაკლია, я не доволенъ, ქვეყნის გული, средина земли, მზის გული, солнопекъ, კაკლის გული, ядро орѣховое; გულ და გულ იდექი, ты стоялъ противъ, ერთი გული თითი; ნ. თილისმა 186; одинъ фермуаръ; შენს გულში, въ душѣ твоей, კვერცხის გული, желтокъ, გულის კოვზი, ложка, конецъ грудной кости, ხელის გული, ладонь, გულზედ ხიხინი, перхота, ხის გული, сердцевина, პურის გული, мякишъ, ღვთის გულისათვის, ради Бога, ჩემის გულისათვის, ради меня, შენი გულისა; пожалуйста, ამის გულისათვის, поэтому, გული მეპარება, მეთანდრება, ე. ი. გული მიდის, дѣлается со мною дурно.

გულიანად, ზზ. სრულის გულით, душевно, отъ души, -ჭამა, ѣсть съ аппетитомъ, -ძილი, спать крѣпко, დაერ. 20.

გულიბრი, ს. მცენ. болюсъ, ნ. ჩ.

გულისპირი, ს. გულის პირი, განხმულება, отверстіе сердца.

გულის-ზიდება, отрыжка, рвота, ნ. ზიდება.

გულითადი, ზედ. ერთგული, მისანდო, вѣрный, преданный, ვჰპოვე კაცი გულითადი ჩემი, я нашелъ человѣка по сердцу, გულითადი მეგობარი, искренній другъ, **გულითადობა**, ს. ერთგულობა, усердіе, искренность, ქილ. 656.

გულიო, ს. მფრინვ. მომცრო ველური ტრედი, птенецъ дикаго голубя.

გულისაბა, ს. მცენ. ჟულაბვარდა, დილის-ვარდა, ფერაფერა, ფერაია, бородка царская, ბუნ. ლ.

გულისად, ზზ. გულითად, отъ души, -ეზმა, охотно вступить въ бой, რუსუდ. 609. [хоть.

გულის სათქმელი, ს. სურვილი, пожеланіе; по-

გულის ამოსკვნა, გულის ამოჯდომა (გულს ამოვისკვნი, გული ამომიჯდება), ზ. უ. ამოხვინხვით ვსტირ, захлипаться, рыдать.

გულის არევა, ს. ზიდება, тошнота, (გული მერევა), ზ. უ. გული მაზიდებს, тошнить.

გულის-აყრა (ვიყრი), ზ. მ. გულს გამოვიცვლი, разлюбить.

გულის გადაღლევა (გული გადამელევა), ზ. უ. გული შემიწუხდება, მომეწყინება; скучать, сокрушаться.

გულის გამოცვლა (ვიცვლი), ზ. მ. გულს ავიყრი, разлюбить, (ვუ), ზ. მ. გარე მივაქცევ, გარდავაქცევ, გარდავჰზირავ, отвращать, отклонять.

გულის განსაწყო, ზედ. გულის სასიამოვნო, пріятный, ქილ. 72.

გულის დადება, სს. კმაყოფილება; იმედი, დარწმუნება, удовольствіе; надежда, увѣренность, ვეფხ. 777, (-დავუდებ), ზ. მ. კმაყოფილ ვჰყოფ, იმედს მივსცემ, განვამხნობ, დავამშვიდებ, ვეფხ. 584; удовольствовать; обнадежить, ободрять; успокоить, ვისრ. 16, 30; (გულს დავიდებ), ზ. მიჩ. მოვიგულებ, გულში ჩავიდებ; задумать, ლუკ. 1—66; მარკ. 6—19, დანი. 1—8, (გულს დავდებ), ზ. მ. დავრწმუნდები, დავმშვიდდები, увѣриться; успокоиться; გულის დასადებლად, въ удовольствіе, ქილ. 348.

გულის დაკლება, სს. მომდურება, 1 ქართლ. 398; გულკლებით შევიქენით, остались недовольны; (ვა), ზ. მ. ვაწყენ, მოვამდურებ, обижать, (გული დამაკლდება), ზ. ვლ. მეწყინება, обижаться.

გულის დამდები, ს. ნუგეშის მცემელი, утѣшитель.

გულის დამძიმება (ვა), ზ. მ. კუჭს დავამძიმებ საჭმლით, отягощать желудокъ, (მიმძიმდება), ზ. ვლ. კუჭი დამიმძიმდება, отягощается желудокъ.

გულის დაპყრობა (დავა), დავჰფიქრდები რაზედმე, углубляться.

გულის დაძმარება (გულს დამიძმარავს), ზ. მიჩ. გულს ვაზიდებ, причинять отрыжку.

გულის დაჯერება (ვა), ზ. მ. გულს დავარწმუნებ, увѣриться, **გულის დაჯერებინება** (ვა), обнадежить, увѣрить, დავარწმუნებ, ყარამ. 401.

გულისდგენა (ვი), ზ. მ. გულს ვიმხნევ, воодушевляться, 1 ქართლ. 430.

გულისდება, ნ. გულის-დადება, რუსუდ. 479.

გულის-ზიდვა (-მაზიდებს), ზ. მიჩ. გული მერევა, тошнить.

გულის-ზრახვა, ს. ფიქრი, გულში ლაპარაკი, мысль, дума, ლუკ. 24 — 38; საქმ. 10 — 19, 1 კორ. 4—5.

გულის-თანადრება (მეთანდრება). ზ. მ. მენანება, გული მეწვის, გული მელევა; გული მერევა; мнѣ жаль; тошнитъ меня.

გულის-თქმა, სს. გულით-ნდომა, სურვილი; ფიქრი, желаніе, хотѣніе, прихоть; мысль; дума; დაბად. 49—6; დანიელ. 13 — 11; ვეფხ. 803; ძლიერი სურვილი რისამე, похоть, плотское вожделѣніе, страсть, იაკობ. 1—15; ლევიტ. 15—29, любовь, მოსეს ხმ. 1; საქმ. 20—33; (გული მითქვამს), მსურს; желать, хотѣть, რომაელ. 13—9;

2 სჯული. 5 — 21; გამოსლ. 20 — 17; იერემ. 17—16; 1 ქართლ. 70; რუსუდ. 407; გულის თქმის მოყვარე, გულის მთქმელი, ავხორცი, похотливый, сластолюбивый, 2 ტიმოთ. 3—4; 1 კორ. 10—7; გული ეტყვის, желаетъ, 1 ტიმოთ. 3—1.

გულის-კლება (გულს მაკლია), ზ. მიმ. კმაყოფილი არა ვარ, я недоволенъ, -ვაკლებ, огорчать.

გულის-კოვზი, ს. ნ. გული; გულის მოგება ნ. გული.

გულის-ლევა, ნ. გულის-გალალევა.

გულის-მოსაფხანი, ზედ. успокоительный.

გულის-მოტაცება (გულს-მოვჰხტაცებ), ზ. მ. восхитить.

გულის-მოწყდომა (გული მოსწყდება), сердце у него надрывается.

გულის-მსიტყველი, ზედ. მჰაზრველი помышляющій, იეზეკ. 11—2; მარკ. 2—111, **გულის-მსიტყველობა**, ს. ჰაზრი, помыслъ, дума, მარკ. 1—88; ლოღ § 2.

გულის-ნათქვამი, ს. ჰაზრი, мысль, ქილ. 564.

გულის-ნდომა, სხ. გულის თქმა, желаніе; страсть, (გულით მინდა), მსურს, хотѣть, желать.

გულის ნება, ს. გულის წადილი, желаніе, ვეფხ. 212; ვისრ. 16, 18. 41.

გულის-პასუხი, ს. ფიქრი, мысль, дума, ვეფხ. 13, განმ. თ.; ვისრ. 35; 2 ქართლ. 563, სხვის გულის პასუხს ვერ მიხუდები, чужой мысли не поймешь,

გულის-საბა, ს. მცენ. ფერაფერა; ночная красавица, ერ. ლ.

გულის-სადებლად, ზზ. სანუგეშოდ, для утѣшенія, для успокоенія, 1 ქართლ. 62.

გულის-სათქმელი, ს. გულით ნდომა, ძრიელი სურვილი რისამე, желаніе, страсть, ისაი. 32—14; იგავ 1—22; დან. 9—23; იერემ. 12—10; დავით. 18—10, 1 ქართლ. 325, ტიმოთ. 141.

გულის-სიტყვა, სხ. გულის ზრახვა, გულის პასუხი, мысль, дума, воображеніе; ისუ ზირ. 43—25; ისაი. 66—18; ქილ. 286; (გულს-ვჰსიტყვავ), ზ. უ. ვჰფიქრობ, ვაზრობ; ვჰგრძნობ, помышлять, думать; мудрствовать; 1 ქართლ. 418; 258; ისაი. 43—18; მარკ. 5—2.

გულის-სიმმრე, ს. გულის რევა, тошнота.

გულისობა, ს. ჯავრობა, гнѣвъ, დარეჯ. 72.

გულის-პირი, ს. ტანისამოსი გულზედ ქობა მიკერებული, გულის დასაფარებელი, нагрудникъ, женская манишка.

გულის-პოვნა, ს. თანა გრძნობა, სიყვარული, сочувствіе, любовь, ვისრ. 53.

გულისპყრობა (ვი), ზ. მ. გულს დავიჭერ, დავიმონებ, удержать, покорить сердце, страсти разсудку.

გულისრევა, ს. გულის ზიდება, тошнота, (გული მერევა), გულს მაზიდებს, тошнить.

გულ-სრულება, სხ. სათნო ყოფა, სიამოვნება, угожденіе, (გულს-ვუსრულებ), ზ. მ. ვაამებ, ვასიამოვნებ; угождать, (ვი), ზ. მ. ავივსრულებ გულის წადილსა, удовольствоваться, удовлетворить себя.

გულის-ტკენა (ვა), ზ. მ. ვაწყენ, შევაწუხებ, გულს დავაკლებ, огорчать, досаждать, (გული მტკივა, -მეტკინება), ზ. მიმ. მეწყინება, გული მელმის, сожалѣть, огорчаться.

გულის-ტკივილი, ს. გულის ლმობიერება; ანგარება; ალ. 169; сердечная боль; корысть.

გულის ფეთქა, გულის ფრიალი, ს. გულისცემა, біеніе сердца, გული უფეთქს, у него сердце бьется.

გულის-ფიცარი, ს. მკერდის ძვალი, грудная кость, ქილ. 351.

გულის-ფხანება, ს. გულის ამება, удовольствіе, გულის მოსაფხანებლად, въ удовольствіе, ვეფხ. 1105.

გულისყრა, სხ. გულის წუხილი, გულის შემოყრა, დაბნედა, обморокъ, (გულს მეყრება), ზ. უ. გული მიწუხს, დავბნდები, впадать въ обморокъ, лишаться сознанія, чувства, обмирать.

გულის-ყური, ს. ძალი მიხლომისა და დახსოვნისა, ნიჭი, ნიჭიერება, გერგილი, вниманіе; способность, дарованіе; გულის-ყურის გავლენა, ან დაღევნება, обратить вниманіе, სამ. ვახტ. 143; **გულის-ყურიანი**, ნიჭიერი, გერგილიანი; ყურად მღებელი, способный, внимательный.

გულის-შემატკივარი, ზედ. მლმობელი, მზრუნველი, сердобольный.

გული-შამამა, ს. ერთგვარი ნესვი ერის. ლ.

გულის-შეტკენა (გული შემტკივა), сочувствовать, რ. ქ. ლ.

გულის-შეწუხება, ს. გულის შემოყრა, обморокъ, (გული შემიწუხდება), ზ. უ. გული გადამელევა, გული დამელევა, терять сознаніе, чувство.

გულის - შეჯერება (ვა), ზ. მ. გულს-დავარწმუნებ, დავაჯერებ, увѣриться, 2 ქართლ. 554.

გულის-ძგერა, ს. გული მიძგერს, сердце бьется.

გულის-ძვალი, ს. გულის ფიცარი, მკერდი, грудная кость.

გულის-წადილი, ს. გულის-ნდომა, გულის თქმა, სურვილი, сердечное желаніе, ვეფხ. 690; 698.

გულის-წაღება (ვუ), ზ. მ. მოვხტაცებ, წავუღებ გულსა, восхищать, очаровывать, ვისრ. 116; 25 ვ. გულის-წამღები, -ბელი, очарователь.

გულის-წასვლა (გული წამივა), ზ. ვ. გული მელევა, обмирать.

გულის-წვა (გული მეწვის), ზ. ვ. ვჰწუხ, тужить, горевать.

გულისწვევა (ვა), ზ. მ. приглашать себя, ალექ. 3.

გულის-წუხილი, ს. მწუხარება, ნაღველი; გულის შემოყრა, დაბნედა, грусть, тоска, печаль; теряніе сознанія, чувства, (-მიწუხს), ზ. ვ. ვმწუხარებ, ვნაღვლობ; გულს მეყრება, грустить, печалиться; терять сознаніе, обмирать.

გულის-წყრომა, ს. რისხვა, гнѣвъ, ярость.

გულის-ჭერა (გული მიჭერს), ზ. ვ. გული შეიწრებული მაქვს, щемитъ сердце, ქიმ. 136.

გულის-ჭიდილი, ს. გულის რევა, тошнота.

გულის-ჭირი, ს. გულის წუხილი, тоска.

გულისხმა, ს. გონი, გონება, ჭკუა, разумъ, понятіе, способность, გულის ხმას მოსვლა, ზ. უ. მიხლომა, გაგება, уразумѣть, понять, გულის ხმის ყოფა, სხ. გაგება, уразумѣніе; მეტაფ. § 19, ბარუქ. 3—12; ისაი. 53—11, (გულის ხმას ვჰყოფ),

ზ. მ. გავიგებ, ვჰსცნობ, разумѣть, понять, ისაი. 52 — 15; მოვსაზრავ, განვსჯი, соображать, 1 ქართლ. 299; 2 ქართლ. 288; (გულის ხმა ვიყოფები), ზ. ვ. შევინიშნები, замѣчаться, примѣчаться, вникать, ხრონოლოღ. ბროს. 26; გულის ხმა მიყო მე, ე. ი. შემაგონა, вразумилъ меня, **გულის ხმის მყოფელი**, ზედ. ყურად მღებელი, გამგონი, внимательный, სამ. ვახტ. 204; **გულის ხმის საყოფელი**, достойный вниманія, понятный, **გული ხმობა**, ს. სიბრძნე; мудрость, 1 ქართლ. 343; **გულის ხმიერება**, ს. შეგნება, გაგება, смѣтливость, благоразуміе; глубокомысліе, დაბად. 40—18; ნიჭი, მადლი, даръ, дарованіе, способность; **გულის ხმიერი**, ზედ. გამგონი, გულის-ყურიანი, ჭკვიანი, მეცნიერი, благоразумный, смѣтливый, умный; **გულისხმება** (ვიგულისვიხმებ), ზ. მ. გავიგებ, შევიმეცნებ; уразумѣть, понять; ლოღ. 66; ფიზიკ. 125, вникать, (ვიგულისხმები), ზ. ვ. გავიგები, შევიმეცნები, разумѣваться, пониматься, ფიზიკ. 125, подразумѣваться.

გულის-წადილი, ს. სურვილი, желаніе, цѣль, გულის ჰაზრი, мнѣніе.

გულისჯვარი, ს. наперсный крестъ.

გულ-კეთილი, ზედ. კაი გულისა, добродушный, -ლობა, ს. კაი გულის ქონება, добродушіе.

გულდებული, ზედ. დარწმუნებული, увѣренный.

გულვება (ვიგულვებ), ნ. გულება; გულ-კლება, ნ. გულის დაკლება.

გულკლებული, ზედ. არ კმაყოფილი, მომდურავი, недовольный.

გულ-კოდილობა, ს. გულის დაკოდილობა, გულის-წყლულობა, уязвленное сердце, ქილ. 669.

გულ-მაგარი, ზედ. მტკიცე, შეურყეველი, твердый, непоколебимый, ქილ. 551; დარეჯ. 2 — 132, რუსუდ. 462, **გულ-მაგრობა**, ს. შეურყევლობა, სიმტკიცე გულისა, твердость, непоколебимость, ვეფხ. 528, ვისრ. 45.

გულ-მავიწყი, ზედ. მალე დამვიწყებელი, забывчивый, **-წყობა**, ს. მალე დამვიწყებლობა, забывчивость.

გულ-მანკიერი, გულ-მანკი, ზედ. გულ-ძვირი, ძვირის მხსენებელი, злопамятный, კაცია 39; ბიწიერი, порочный, ვისრ. 116.

გულ-მართალი, ზედ. გულ-წრფელი, ალალ მართალი, უზაკველი, чистосердечный, სამ. სომხ. 393; **გულ-მართლად**, ზზ. უზაკველად, чистосердечно, ვეფხ. 421, დარეჯ. 135, 2 ქართლ. 289; **გულ-მართლობა**, ს. უმანკოება, чистосердечность.

გულ-მარიხიანი, ზედ. გულ-მხიარული, веселый, ვეფხ. 835.

გულ-მაღალი, ზედ. მზვაობარი, ქედ-მაღალი, ზვავი, гордый, **გულ-მაღლობა**, ამაყობა, ამპარტავნობა, гордость, высокомѣріе; ვეფხ. 107.

გულ-მდუღარე, ზედ. მწუხარე, скорбный, печальный, ვეფხ. 86, 92, 198, 229; -ცრემლი, горькія слезы.

გულ-მეძგარი, ზედ. შურის მეძიებელი, мститель, მოსეს. სამ. 18.

გულ-მესისხლე, ს. შურის მეძიებელი, мститель, რუსუდ. 291, 473; ქილ. 403.

გულ-მილეული, ზედ. сокрушенный сердцемъ; -ულობა, сокрушеніе сердца, ივერია.

გულ-მკვდარი, ზედ. убитый, огорченный.

გულ-მოკლული, ზედ. გულ-წყლული, огорченный, убитый, ვეფხ. 42, 884.

გულ-მოტკინარი, ზედ. გულის შემტკივარი, сердобольный, ტიმოთ. 102.

გულ-მოუდრეკელი, ზედ. მტკიცე, შეურყეველი, непоколебимый, რუსუდ. 654.

გულ-მოწყალე, ზედ. შემწყნარებელი, მოწყლე, სიბრალულიანი, милосердый, **-წყალეობა**, ს. სიბრალული, милосердіе, ალბ. 40.

გულ-მტკივნეული, ზედ. გულ-მოტკივარი, сердобольный; огорченный, ნაწყენი, 1 ქართლ. 413; შეწუხებული, მწუხარე, огорченный, სიბრ. 44; **გულ-მტკივნეულება**, ს. გულის მოტკივარობა, соболѣзнованіе, сожалѣніе.

გულ-მუცელი, ს. შიგანური, внутренности, гусакъ.

გულ-მყარად, ზზ. გულმტკიცედ, твердо, 1 ქართლ. 229, **გულ-მყარობა**, ს. გულ-მტკიცობა, твердость характера, მართ. 2—161.

გულ-მყოვრად, ზედ. გულ-მტკიცედ, твердо, непоколебимо, დარეჯ. 10, 2—138.

გულ-მძიმე, ზედ. გულ-ნაკლული, недовольный, угрюмый, ვისრ. 167; ალექ. 46; მოწყენილი, დაღრეჯილი, угрюмый, грустный, **გულ-მძიმეობა**, ს. გულ-ნაკლულობა, неудовольствіе, მარტ. 1—47.

გულ-მძლავრი, ზედ. ამპარტავანი, гордый, **გულ-მძლავრობა**, гордость, ვისრ. 18.

გულ-მწუხარე, ზედ. მწუხარე, ურვეული, печальный, 2 ქართლ. 532.

გულ-მწყრალი, ზედ. გარისხებული, сердитый, **გულ-მწყრალობა**, ს. злость, ტიმოთ. 1—7.

გულ-მხეცი, ზედ. მძვინვარე, სასტიკი, свирѣпый.

გულ-მხურვალე, ზედ. გულს-მოდგინე, ревностный; усердный, სამ. ვ. 204; ვისრ. 136.

გულ-ნაზუქი, ზედ. ნაზი, ფრიად მგრძნობელი, нѣжный, ვისრ. 8.

გულ-ნაკლული, ზედ. მომდურავი, არ კმაყოფილი, недовольный, **გულ-ნაკლულობა**, ს. მომდურავობა, სამდურავი, გულ-ძვირობა, неудовольствіе.

გულ-ნაღმობარი, ზედ. გულ-წყენილი, огорченный; ვეფხ. 243.

გულ-ნატკენი, ზედ. огорченный.

გულ-ნახუთავი, ზედ. გულ-შეკრული სიმწუხარით, огорченный, ჩახრ. 42.

გულ-ნაღვლიანი, ზედ. მწუხარე, ურვეული, печальный, ქილ. 408.

გულ-ნებიერი, ზედ. ნაზი, ნარნარი, გულ-ჩჩვილი, нѣжный, ქილ. 289; -რად, самодовольно, ქილ. 666.

გულობა, ს. შუაგულობა, средина, სეილ. 38, (ვჰ), ზ. მ. გულს-დავიდებ, დავაპირებ; მოველი, думать, предполагать; ожидать, ქილ. 169, 296, 341.

გულოვანი, ზედ. გულადი, მხნე, ახოვანი, храбрый, неустрашимый, გულოვნობა, ს. უშიშრობა, მხნეო-

ბა, храбрость, присутствіе духа, (ვჰ), ზ. მ. ვმხნეობ, храбриться, хранить присутствіе духа, ვისრ. 66, 70, 79; 176, 187; ვეფხ. 18; **გულოვნება** (ვა), ზ. მ. განვამხნევ, воодушевлять.

გულ-პილწი, ზედ. გარისხებული, გაგულისებული, злой, сердитый, **გულ-პილწობა**, სხ. რისხვა, гнѣвъ; (ვჰ). ზ. უ. ვჰსჯავრობ, განვრისხდები, гнѣваться, сердиться, бѣсноваться.

გულ-სადაგი, ზედ. გულით-წრფელი, მართალი, чистосердечный, ვეფხ. 662.

გულსავსე, ზედ. მადლიერი, არა მქონებელი გულნაკლულობისა, довольны, ცნობილი ნამდვილად, გულ-დაჯერებით, увѣренный; извѣстный, достовѣрный, ანდრ. 4; 1; ევთვიმ. ცხ. 3, ქართლ. 364; მარც. 1—204; საქმეთა თვის გულსავსე ქმნილთა ჩვენ შორის, происшествія, извѣстныя между нами, ლუკ. 1—2, **გულ-სავსება**, ს. კმაყოფილება, удовольствіе, полнота, კოლ. 2—2; ებრ. 6—11.

გულს-დგენა (ვი), ზ. უ. ვერთგულობ, ვუერთგულებ, усердствовать, 1 ქართლ. 317.

გულს-დება (გულს-მედვა), ზ. უ. გულში მქონდა, ვჰფიქრობდი, думать, предполагать.

გულს-დადება (გულს-დავიდებ), ზ. მ. დავაპირებ, მოვინდომებ, გულიდამ ამოვიღებ, захотѣть, предположить.

გულს-დაძმარვა, (ვჰ), ზ. მ. მეცს გაძღომისაგან მჟავე ბალღამი მომოვა საყლაპავში, отъ сильнаго насыщенія чувствовать въ горлѣ отрыжку.

გულზიდება (გულზედ მაზიდებს), ზ. უ. გული მერევა, тошнить.

გულს-მოდგინე, ზედ. მომჭირნე, მოსწრაფე, მეცადინე, усердный, старательный, ревностный, **გულს-მოდგინება**, ს. მომჭირნეობა, მეცადინობა, მოსწრაფება, усердіе, ревность, (ვიგულმოდგინებ), ზ. მ. ვმეცადინობ, усердствовать, მარკ. 14—38; სამ. ვახც. 204; მაცთ. 26—42; გუჯ. 6; საქმ. 24—10; მარც. 2—142.

გულს-მოყვანა (ვი), ზ. უ. გავაგულისებ, გავაჯავრებ, сердить, злить.

გულს-ნადები, ს. ჰაზრი, ფიქრი გულში შენახული, скрытная мысль.

გულ-სრული, ზედ. კმაყოფილი, довольный, **გულ-სრულობა**, კმაყოფილება, удовольствіе, ვისრ. 44; მურავ. 45.

გულპყრობილი, ზედ. შეურყეველი; დარწმუნებული, непоколебимый, твердый; увѣрендый, **გულპყრობილობა, გულპყრობა**, ს. სიმცკიცე, შეურყეველობა, твердость, 2 ქართლ. 105; საბ. ლ. 1 ქართლ. 384.

გულსხმება (ვიგულისხმებ), ზ. მ. გავიგებ, понять, რუსუდ. ქარ. ლ.

გულ-სწორობა, ს. გულ-წრფელობა, ალალ-მართლობა, простосердечіе.

გულჭიდება, ს. გულისრევა ძლიერი, рвота.

გულტკბილობა, ს. კაი გულობა, добродушіе.

გულუშიშრად, ზზ. შემართებით, შეუშინებლად, неустрашимо.

გულუხვი, ზედ. უხვი გულითა, щедрый, **გულუხვობა**, щедрость.

გულფილწი, -წობა; ნ. გულპილწი, გულპილწობა.

გულფილტვი, ს. გული და ფილტვი საკლავისა, ливеръ, დასტულ. 239.

გულფირტვი, ს. მცენ. სალბი, шалфей, ბუნ. ლ. საბ. ლ.

გულფიქალი, ზედ. გულმაგარი, твердый (характеръ). ვეფხ. 1516.

გულ-ფიცხელი, ზედ. უწყალო, შეუბრალებელი, გულპილწი, злой, жестокосердый, გულფიცხელობა, ს. უწყალობა, გულპილწობა, жестокосердіе, მარკ. 10—5; მარც. 1—185.

გულ-ფლიდობა, ს. უნამუსობა, подлость.

გულქანდი, გულქანი, გულქანდებული, გულქანდავებული, ზედ. ჩაფერადებული ქანდით ან ვარაყით, позолоченный, ციმოთ. 47.

გულქვა, ზედ. უწყალო, ულმობელი, жестокосердый, ქილ. 551, **გულქვაობა**, ს. უწყალობა, ულმობელობა, жестокосердіе, სომხ. 165.

გულ-ღვიძლი, ს. გული და ღვიძლი საკლავისა; ливеръ.

გულ-ყანდი, ს. მურაბა, варенье, სამზ. 126.

გულქო, ს. ქორის მახე კისერზედ გადასაცმელი, აშრიალო, сѣть для ловли ястребовъ, ქილ. 69.

გულყრა, -შემოყრა (-მეყრება), ზ. უ. ჟამად შევბნდები, გული მიწუხდება, падать въ обморокъ.

გულშემატკივარი, ზედ. მზრუნველი, сердобольный.

გულშემოყრილი, სეილ. 76, безъ чувствъ лежащій.

გულშეუდრეკელი, ზედ. непреклонный, храбрый.

გულჩახული, ზედ. შეწუხებული, скорбящій.

გულში ჩაფიქრება (ვი), ზ. უ. დავიღრმები ფიქრში, задуматься.

გულ-ჩვილი, ზედ. თანამლმობი, чувствительный, мягкосердный, **გულ-ჩვილობა**, ს. თანამლმობელობა, мягкосердіе, чувствительность, ჩონგ. 141.

გულ-ჩქარი, ზედ. მოსწრაფე, ჩქარი გულითა, торопливый, გულ-ჩქარობა, ს. მოსწრაფება, სიჩქარე, торопливость, ქილ. 627.

გულ-ციცხლობა, ს. სიფიცხე გულისა, вспыльчивость, სომხ. საშ. 255.

გულცივი, ზედ. გულგრილი, хладнокровный.

გულცხარი, ზედ. ფიცხი, вспыльчивый.

გულძვირი, ზედ. გულნაკლული, მომდურავი, недовольный, ქილ. 220; **გულძვირობა**, ს. გულნაკლულობა, неудовольствіе, რუსუდ. 911, 753; გულ-ვჰხძვირობ), ზ. უ. ვემდურები, негодовать.

გულწითელა, ს. მფრინ. снигирь, იოანე ბატონ. ლ.

გულწმინდა, ზედ. გულწრფელი; გუნება კეთილი, чистосердечный, სომხ. 151.

გულწრფელი, ზედ. გულ-წმინდა, ალალ მართალი, чистосердечный, **გულ-წრფელობა**, ს. ალალ-მართლობა, чистосердечіе.

გულწყლული, ზედ. გულ-ნაკოდი, ნაწყენი, განმწარებული, огорченный, убитый, ვისრ. 15, 30.

გულხელდაკრეფილი, ზედ. скрестившій на груди руки; печальный, კაცია 36, ჩონგ. 36.

გულხმება (ვიგულხმებ), ნ. გულისხმა (ვიგულისხმებ).

გულხმიერად, ზზ. მღვიძარედ, бодро, ვეფხ. 1407.

გულხსნილი, ზედ. ალალ-მართალი, გულგახსნილი, სიბრ. 166, открытая душа.

გულწყნარად, ზზ. სიმშვიდით; спокойно.

გულჯავრობა, ს. მწყრალობა, гнѣвъ, ვისრ. 94.

გუმაზარი, ს. ნ. გომაზარი.

გუმანი (სპარ.), ს. იჭვი, ჴაზრის მიცანა ვისზედმე საიჭვოს საქმეში, подозрѣніе, გუმანი მიადგება, на него падаетъ подозрѣніе, მარც. 2—142.

გუმბათი, (სპარს.), ს. კამარა მაღალი და მრგვალი, შეკრული ეკკლესიაზედ, куполъ, **-ცისა**, небесный сводъ, რუსუდ. 162.

გუმბრა, ს. მცენ. გვიმბრა, გვიმარა, იფხლი, ჩადუნა, папоротникъ, ბუნ. ლ. ერის. ბუნ. ლ.

გუმიზი, ს. გომიზი ნახე.

გუნგურმაზი, (თათრ.), ს. ნაწილი ხორცისა, толстый край; გაზეთ. კავკ. 1822 წ. № 43.

გუნდა, ს. კრკოს მსგავსი ხილი, მუხის ხისა, ხმარებული მელნის გამოსახდელად და სხვად საღებავად, чернильные орѣхи.

გუნდა (სომხ.), ს. დაგუნდავებული ან დასორსალებული რამ, ან პურისკუცი, комъ, комокъ, гомола, თოვლის გუნდა, комъ снѣгу, გუნდ-გუნდა, комковатый, პურის გუნდა, комокъ тѣста, **გუნდავაცი**, ს. მცენარეა; **გუნდავება** (ვა), ს. დავასორსალებ, რუსუდ. 434, валяться въ комокъ. **გუნდაობა**, ს. игра въ снѣжки; **გუნდავება** (ვა), ზ. მ. გუნდად დავასორსალებ, валять въ комокъ.

გუნდა ქვა, ს. შავი ქვა, марганецъ.

გუნდი, ს. ლეგიონი, ლაშქარი ექვსი ათასი; მფრინველთ ფარა, ჯოგი, легіонъ, отрядъ войска; сборище, толпа; стадо птицъ, 1 მეფეთ. 10—5; მატთ. 26—53; საქმ. 21—31, შავთ. 31, გუნდი ფუტკართა, рой пчелъ. **გუნდის თავი**, полководецъ, **გუნდგუნდად**, ზზ. толпами.

გუნდრუკი (სომხ.), ს. სუნნელი საკმელი, росной ладонъ, ѳиміамъ, მატთ. 2—11; გამოსლ. 30—34; ბუნ. ლ. პატრი ფილ. ლ.

გუნება, ს. მდაბ. გონება; შინაგანი მდგომარეობა სულისა, ვითარ სპარსთა ენითა ქეიფი, მაგალ: ჰკითხვენ: გუნებაზედ როგორა ხარ, მიუგებენ: კაი გუნებაზედ ვარ, ვერა ვარ გუნებაზედ; რუსუდ. 284; ქილ. 307; дума; расположеніе духа; გუნებაში მქონდა, я имѣлъ въ виду, გუნების გამოცვლა, измѣнить мнѣніе, მის გუნებაზედ ჰკიდია, зависитъ отъ его воли, სამ. ვახტ. 201; გუნება დაუმშვიდდა, успокоился духомъ, გორგ. 38; გუნებაში გავლ.ა, подумать, რუსუდ. 735; გუნება გამოუცვალა, онъ заставилъ измѣнить мнѣніе о комъ, გორგ. 199, ავი გუნება, нерасположеніе духа; ავ გუნებაზედ იყო, былъ въ дурномъ расположеніи духа, былъ не въ духѣ, გუნება მართლად ვერ მიენდო, отъ души не могъ на него положиться, 2 ქართლ. 377; თავის გუნებას ჩახედა და საგონებელი შექმნა, онъ подумалъ и впалъ въ раздуміе; რუსუდ. 759; მე ვთქვი გუნებაში, я подумалъ про себя, რუსუდ. 345; შეიგნა რომ მისი გუნებისა არ არის, узналъ, что онъ не раздѣляетъ его мнѣніе, რუსუდ. 339, **გუნება ნაქცევი**, ზედ. ორსული, беременная, გუნებაზედ მოსვლა, развеселиться; კაცია და გუნება, всякъ по своему.

გუნი, ს. სიყვითლის სენი, желтуха, ნ. გვინი.

გუნჯუთი, ს. მცენ. кунжутъ.

გურდემლი, ნ. გრდემლი; გუ̂რემა, ნ. გვრემა; გუ̂რინვა, ნ. გრგვინვა.

გურზი (სპარ.), ს. გოგუთი, კვერთხი, булава, жезлъ, რუსუდ. 220.

გურიობა, ს. მიდევნა გულის თქმათა, увлекаться страстями, რიცხვ. 32—13; სიბრძ. 4—12.

გურიტი, ნ. გვრიტი.

გურკა, ს. კურკა, ხილის გული, მაგალ. ატმისა, ქლიავისა და მისთანათა, косточка въ фруктахъ.

გურტი, ს. კვირტი, ვაზის კოკორი, почка виноградныхъ лозъ, ბუნ. ლ; საბ. ლ.

გურუზის შუბი, სეილ. 258, копье.

გურუში, ს. 40 ფარა, ან შაურნახევარი, курушъ, $7^1/_2$ коп.

გუფთა (სპარ.), ს. დაკეპილი ხორცი, დაგუნდავებული და ისე შემწვარი, котлета.

გუშაგი (სპარს.), ს. ციხის დარაჯა, მეციხოვნენი, гарнизонъ, ვეფხ. 1385, 1391.

გუშაგობა (ვჴ). ზ. უ. ვყარაულობ, ვდარაჯობ, караулить, стеречь, ვისრ. 107.

გუში, ს. კოდის ნაოთხალი, мѣра $22^1/_2$ ф. ნ. ჩ. ლ.

გუშინ, ზზ. წუხელის, წინადღეს, გავლილს დღეს, вчера, **გუშინწინ**, третьяго дня, გამოსლ. 5—7; 2 სჯული 19—4, 6, ებრ. 13—8; **გუშინდელი**, ზედ გავლილის დღისა, вчерашній, **გუშინწინდელი**, ზედ. განვლილის დღის წინათ, третьягодняшній, **გუშინდამდელი**, вечерешній

გუჯარი (არაბ.), ს. სიგელი ეკკლესიათა შეწირულობისა, жалованная грамота церквамъ и монастырямъ.

გუჯასტა, ს. კუშტაბანი, კაბის საკილოვე, петля, საბ. ლ.

გძელება, ნ. გრძელება.

გძღარბი, ს. ძღარბი, ежъ, 1 ქართლ. 319.

გძუძი, ს. პატარა ძღარბი, ежикъ.

დ.

დ, მეოთხე ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული დონად, რიცხვში დანიშნავს ოთხსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ დ̃ ოთხს თუმანს, ამ ასოთი იწყება ერთი ზედდადებული ზმნათა, რომელთა და; და რთული დამო: მაგალ. დაწერა, დადგმა; დამოკიდება, დამონება, დამოდინება და სხ.

დ, ლაერთვის ბოლოს სახელთა ან მარცო, ან სხვათა თანდებულთა თანა და ჰნიშნავს მოძრაობასა, მაგალ. წარვიდა მთად, ქალაქად; ავიდა იერუსალიმად; ვიდრე ნათესავადმდე, ცადმდე, ღრუბელთად მდე, ზღვად მდე, მდინარედ მდე; ამგვარადვე; დ ლაერთვის სახელთა პირთასა და ჰნიშნავს წოდების ან ხარისხის მიღებასა; მაგალ. ეკურთხა მეფედ, დაიდგინა მსაჯულად, შედგა ზერად და სხ.

დ, ლაერთვის ბოლოდ ზედ-შესრულთა სახელთა და შესცვლის მათ ზმნის ზედად, მაგალ: კეთილი, კეთილად; ბოროტ, ბოროტად, შავი, შავად, თეთრი, თეთრად; გარნა მდაბიურად ნაცვლად დ ხმარობენ თ; მაგალ. კარგად, კარგათ, ავად, ავათ, სწორედ, სწორეთ, ქარაგმიანნი ლექსნი: დ̃ბა, დიდება; დ̃ბლი, დიდებული.

და, კავშირი შეერთებითი, მაგალ. პეტრე და იოანე, კავშირი ესე განსარჩევლად სიტყვისაგან და დისა, დასა, დითა, იწერება რთულად და.

და, თანდ. ნახე დამ, დამო, დმი. მაგალ-მარიამისდა.

და, ს. ამ სახელით უწოდებენ ერთმანერთს ქალნი, შობილნი ერთის დედმამისაგან, ეგრეთვე ძმანი მათნი, сестра, ღვიძლი და, родная сестре, ნახევარ დანი, сводныя сестры, დისწული, сынъ сестры, племянникъ, მიდია, ე. ი. დად მითქვამს, ვეფხ. 1437; назвалъ сестрою, დასდებია, დობა უქმნია, ვეფხ. 1423; угождалъ ему какъ сестра.

დაავკაცება (ვა), ზ. მ. ავკაცად გავხდი, გავაბოროტებ, дѣлать злымъ, дурнымъ человѣкомъ.

დაავლება (ვა), ზ. მ. ფერფლად გარდავაქცევ, დავაფერფლებ, испепелить, (ვაავლდები), ზ. ვდ. დავფერფლდები; მოვუძლურდები, მოვიღალები; испепелиться, утомиться, изнемочь; დაავლდებიან (და არა დავალდებიან), ყურნი, ვეფხ. 28, уши вянутъ, გულსა სრულად დამიავლებ, ე. ი. გულს შემიწუხებ. ვისრ. 103, ты томишь меня, **დაავლებული**, მიმ. რუსუდ. 261.

დაალფება (ვა), ზ. მ. გავამჩატებ, მჩატებ შევიქს, дѣлать дряблымъ, ვისრ. 184.

დაამბრულება (ვა), ზ. მ. ამბრით შევჰმურავ, напитать амброю, ქილ. 12.

დაამება (ვა), ზ. მ. სიამოვნებას მივსცემ; დავუტკობ; დავუყუენებ ტკივილსა, дѣлать пріятнымъ; услаждать, тѣшить, доставлять удовольствіе; унять боль; ვეფხ. 1154; 1534; დავუამებ გულსა, успокоитѣ чье сердце, ვისრ. 165; (დავუამდები), ზ ვდ. ტკივილისათვის: დავსცხრები; о боли: униматься; (დავაამდები). утихнуть, ვისრ. 188; 186.

დაამპარტავნება (ვა), ზ. მ. გავაამაყებ. дѣлать гордымъ.

დაარება (ვა), ზ. მ. ვავლინებ, ვატარებ, заставить ходить, გარს დავუარებ, ე. ი. გარშემო ვუვლი, обходить кругомъ, შავთ. 12, (დავიარები), ზ. ვ. დავდივარ, ходить безпрерывно, ცეკო დაუარა, пошель въ присядку плясать.

დაარსება, ს. არსებად მოყვანა; დაფუძნება, осуществленіе; основаніе; (ვა), ზ. მ. არსებად მოვიყვან; დავაფუძნებ, осуществлять, призвать къ жизни; основывать, -ქვეყნისა, сотворить создать міръ, კავშ. 76, 366: გორგ. 240; დავრ. 104; (ვაარსდები), ზ. ვდ. არსებად მოვალ; დავფუძნები, осуществляться; созидаться, ჩახრუხ. 97.

დააფრაკება (დავააფრაკდები), ზ. ვდ. ფიცართათვის გავმრუდდები, скорбиться.

დაახლება (ვა), ზ. მ. გავაახლებ, возобновлять.

დაახლოვება (ვა). ზ. მ. მივაახლოვებ, приближать, (ვეახლოვები, ვუახლოვდები), ზ. ვდ. მივახლოვდები, приближаться, ვისრ. 31; 134. 142; რუსუდ. 634; მირ. 268.

დააჯება (ვეაჯები), ზ. თვ. ვსთხოვ რასმე ხვეწნით, просить о чемъ, გუჯ. 30.

დაბა, მრ. დაბნები, ს. დიდი სოფელი, село, деревня, საბ. ლ.

დაბაასება (დავებაასები), ზ. ვდ. დავეცილები, შეველაპარაკები, начинать спорить.

დაბადება, სხ. შექმნა, წარმოება; შობა: პირველი წიგნი მოსესი შექმნათა ან შესაქმისა; ან ძველისა და ახალის აღთქმის წიგნი; рожденіе, твореніе; книга бытія; библія; ვეფხ. 7; -მთოვარისა, нарожденіе луны, (ვჰ). ზ. მ. შევჰქმნი, ვჰსწარმოვებ, დასაბამს მივსცემ; ვშობ; творить, созидать; родить, მატთ. 19—4; ფსალ. 32—9, 15; ვეფხ. 728; (ვიბადები), ზ. ვ. შევიქმნები; ვიშობები, твориться, созидаться; родиться, მთვარე დაიბადა, мѣсяцъ народился, **დაბადებული დანაბადი**, მიმღ. сотворенный; творенье, ღვთის დანაბადი, созданный Богомъ, რა გაქვს ღვთის დანაბადი, что у тебя изъ даровъ Божіихъ, **დაბადებულება, -ლობა**, творенье, рожденіе; (დავუბადები ვარ), онъ создалъ меня, 2 ქართლ. 319; ვისრ. 106, 88; რუსუდ. 536; (დავებადები), ვეყოლები, родиться, მარკ. 2—25; გამოცხ. 4—11; 1 ქართ. 284.

დაბავრა, ნ. დაბურვა; ისაი. 45—18.

დაბალთვა (ვჰ). ზ. მ. დავსერავ, დავსჭრი, დავჰკოდ; დავჰხოც. насѣкать, парубать; изрубить, ქილ. 9, 460, 2 ქართლ. 324, 519; -ჭანგითა, изранить ногтями. ქილ. 565.

დაბალი, ზედ. არ მაღალი; მდაბალი, არ ჩინებული; მდარე, კნინი; низкій, невысокій; низменный; малоцѣнный; незнатный. ტანა დაბალი, человѣкъ не высокаго роста; დაბალი ადგილები, низменныя мѣста, დაბალი ფასის სავაჭრო, товаръ низкой цѣны, დაბალი ვაჭარი, купчишка, торгашъ; დაბალი ხმა, басъ; დაბალი ლობე, მდაბ. შენი დაბალი ლობე არა ვარ, я не ребенокъ, не подчиненъ тебѣ, დაბალი კაცის შვილი, сынъ незнатнаго, დასტულ. 112; ქილ. 168; დაბალი ცხვირი, 1 ქართლ. 343; небольшой и вздернутый носъ.

დაბალითება (ვა), ზ. მ. დავაშოშმანებ, унять, успокоить, ნ. დაბალთვა.

დაბამბა (ვჰ), ზ. მ. ბამბას დავუდებ, класть на вату.

დაბანა, დაბანვა, სზ. умовеніе, (ვჰ), ზ. მ. განვაბან, განვრეცხ ტანსა; мыть кого, (ვი), ზ. მიჩ. განვიბან, мыться, **დასაბანი**, умывальный, **დამბანი**, баньщикъ, **დაბანინება** (ვა), ზ. სხ. подать умыться, ვისრ. 84; სიბრ. 132; რუსუდ. 528; (დავებანინები), ზ. სხ. თვ. умыться, выкупаться.

დაბანაკება (ვა), ზ. მ. დავადგენ ლაშქარს ერთს

ადგილი, расположить войско станомъ, (ვი), ზ. მიჩ. ერთს ადგილს დავსდგები ბანაკად, расположиться лагеремъ, რიცხვ 33—43; გამოსლ. 15—27; დავით. 33—7; **დაბანაკებული**, მიმ. გამოსლ. 14—9.

დაბანგება (ვა), ზ. მ. ბანგს შევასმევ, опаивать опiумомъ.

დაბაჟვა (ვჰ საქონელსა), ზ. მ. ბაჟს გარდავიხდი, оплачивать пошлиной.

დაბარბაცება (ვჰ), ზ უ. ვცორცმანებ, идя шататься, საბ. ლ. (ვი), зашататься.

დაბარგება (ვი), ზ. მ. ბარგს ჩამოვხდი დასასვენებლად, снять ношу, остановиться, ქილ. 303.

დაბარება, ზზ. требованiе; выписка то́варовъ, журнала, (ვი), ზ. მ. ბძანებით ან თხოვნით სხვაგნიდამ მოვაყვანინებ ვისმე ან მოვატანინებ რასმე; вытребовать, выписать, დამიბარებ, требуешь меня къ себѣ, (ვა), ზ. მ. პირად შევუთვლი რასმე სხვასა, наказывать, поручать, сказать кому что, (ვბარდები), ზ. ვდ. პირად შევეთვლები. наказывается, приказывается сказать кому что, სამ. ვ. 177; **დაბარებული**, მიმ. -სჯული, положительный законъ, საბ. ბერძნ. 369; რუსული თარგმანი 366.

დაბარვა (ვჰ), ზ. მ. ბარით გარდავსთხრი მიწას, копать, рыть заступомъ, დაბარვინება, (ვა), ზ. სხ. ბარით გარდავათხრევინებ მიწას, заставить рыть землю.

დაბარჯვა (ვჰ), ზ. მ. ხელთ ვიგდებ, დავიჭერ, захватить.

დაბარჯვება (ვა), ზ. მ. დავაჩლუნგებ; დავაგვიანებ, притупить, замедлить, საბ. ლ.

დაბასტავი, **დაბასტო**, ს. ტაბასტო, ლები, синякъ, ტაბასტო, დაბადებაში ხნარცვად ჰსწერია, საბ. ლ.

დაბასტუნება (ვა), ზ. უ. ფეხების ბაკუნი, топать ногами.

დაბატონება, ნ. გაბატონება.

დაბაღი (არაბ.), ს. მეპრატაკე, кожевникъ.

დაბაღხანა, ს. ტყავის მოსაქნელი ადგილი, кожевенный заводъ.

დაბაყლება (ვა მუწუკსა), ზ. მ. მოვამწიფებ მუწუკსა ბაყლის სადენლად, разгнаивать, способствовать къ нагноикѣ, (დავბაყლდები), ზ. ვდ. მოვმწიფდები (მუწუკი), нагнаиваться, საბ. ლ.

დაბაცბაცება (ვჰ), ზ. უ. ვჰტორტმანებ, шататься.

დაბდაბი, **დაბდაფი**, ს. დაფი, დაფდაფი, барабанъ, ვეფხ. 714, 1408.

დაბდღვენა (ვი), ზ. უ. ნ. დაბრდღვნა.

დაბებგვა (ვი), ზ. მ. დავიჟეჟავ, прищемить, придавить, ბუნ. ლ.

დაბებკა (ვჰ), ზ. მ. დავაკონკებ, დავაძონძებ. заплатить; вставить заплатку, **დაბებკილი ძონძი**, платье въ заплаткахъ.

დაბებრება, ნ. დაბერება კაცია 34.

დაბეგვა (ვჰ), ზ. მ. მივბეგავ, ვსცემ; დავიგლი, დავაჟეჟ; დავსცეხვ, დავსძეწკავ, прибить, приколотить; придавить, прищемить; выбивать зерна, вымолачивать; измять; (დავიბეგვები), ზ. ვ. გავილახები, ვიცემები, быть побиту, მოურ. 110.

დაბედნიერება (ვა), ზ. მ. осчастливить многихъ.

დაბევრება (ვა), ზ. მ. გავამრავლებ, увеличивать, умножать, მარტ. 1—159.

დაბეზღება (ვა), ზ. მ. დავასმენ, ბრალს დავხდებ, დავსწამებ, обвинять, оговаривать; наушничать, -ხელსა, отдать, предать въ руки, სამ. სომ. 260; (დავბეზღდები), ზ. ვდ. დავისმინები, обвиняться, სამ. სომხ. 336: **დაბეზღებინება** (ვა), დავასმენინებ, заставить очернить, 2 ქართლ. 350.

დაბენძლა (ვჰ), ზ. მ. მეტალლს ბენძლად შევიქმ, обращать въ слитокъ, საბ. ლ.

დაბეჟვა (ვჰ), ზ. მ დავჟეჟ, დავბეგავ, измять, -ვაშლსა, измять яблоко.

დაბერა, ნ. დაბერვა.

დაბერება (ვა), ზ. მ. მოვაუძლურებ, старить; ღმერთმან ასე ტკბილად დაგაბეროს, Богъ такъ сладко да продлитъ жизнь вашу до старости, ღმერთმან დაგვაბერნა, Богъ привелъ насъ дожить до старости, ვეფხ. 502; (ვბერდები), ზ. ვდ. მოვხუცდები, состарѣть, ცოლები დაუბერდნენ, жены ихъ состарились, ანტონ. 5, (ვა მუწუკსა), нагноить рану, საბ. ლ. დაბერებულვარ, я состарился, მე ყვავილი დამებერა, мой цвѣтъ только теперъ завялъ, состарился; ვეფხ. 1519, **დაბერებადი**, ზედ. подлежащiй старѣнiю, ებრ. 8—13; ვისრ. 169.

დაბერვა (ვჰ), ზ. მ. ვაღვივებ ცეცხლს საბერველით; დავუკრავ საკრავს შთაბერვით. раздувать (огонь); трубить; მსაჯ. 7—18; ქარმა დაუბერა, вѣтеръ подулъ.

დაბერტყა (ვჰ), ზ. მ. მტვერს დავაყრევინებ; დავანძრევ ხეს რომ ხილი ჩამოჰყაროს, вытрясать; трясти яблонь и т. п. სომხ. სამ. 386; -ტანისამოსისა, вытрясти пыль изъ платья.

დაბერწება (ვა), ზ. მ. ბერწად შევიქმ, лишать плодотворенiя, (დავბერწდები), ზ. ვდ. ბერწი ან უნაყოფო შევიქმნები, дѣлаться безплоднымъ, -ცოდვისა, уничтожвть грѣхъ, გუჯ. 12.

დაბეცება (დამიბეცდება თვალი), ზ. ვდ. გავბრუციანდები, стать близорукимъ, ბუნ. კ. 109.

დაბეჭდვა, запечатлѣнiе, შავთ 12, (ვჰ), ზ. მ. დავსტვიფრავ, ბეჭედს დავასვამ; სტამბაში წიგნს გამოვიყვან, запечатать; напечатать, издать книгу; ჩავჰკენჭავ; ჩავჰკენჭ გონებასა, запечатлѣть, რომაელ. 15—28; ისაი 29—11, იოან. 3—33; მარტ. 2—96; (დავიბეჭდე), ზ. მიჩ. ადვიტვირთავ გონებაში, запечатлѣть въ умѣ, მარტ. 1—161, **დაბეჭდვინება** (ვა), ზ. სხ. ბეჭედს დავასმევინებ, заставить приложить печать, 2 ქართლ. 541; **დაბეჭდილი**, მმ. запечатанный; отпечатанный.

დაბზარვა (ვჰ), ზ. მ. დავმუხალავ. დავხეთქ, დავქლლავ; колоть, щелять, ვეფხ. 182; (ვიბძარვი), ზ. ვ. დავსქდები, колоться, щеляться, ანდრ. 53; დაბზარული თოვლი, подмерзшiй снѣгъ.

დაბზრიალება (ვა), ზ. მ. пустить волчекъ.

დაბზუვა (ვბზუვი), ზ. მ. ბზუვილით დავფრინავ (მწერთათვის), летая жужжать, საბ. ლ.

დაბილწება (ვა), შევამწიკვლებ, შევაბილწებ, осквернять.

დაბინავება (ვა), ზ. მ. დავასახლებ, ბინას გავუჩენ, поселять, пристроить къ мѣсту, (ვი, ვბინავდები), ზ. ვდ. დავსახლდები, принять осѣдлость, поселиться, пріютиться; **დაბინავებული**, მიმ. осѣдлый.

დაბინადარება (ვა), ნ. დაბინავება.

დაბინდება (ვბინდები), ზ. ვდ. ჩამოვღამდები, смеркаться, გული ჩემი ვინ დაბინდა, кто затмилъ мою душу, ვეფხ. 297.

დაბიო, ს. მდაბიო, გლეხი, простолюдинъ.

დაბირი, ს. აღმართებული თხემი წმინდა წმინდათასი, прорицалище, 3 მეფე 6—5, გამოს. 25—31.

დაბიური, ზედ. სახალხო, народный, ნ. მდაბიური.

დაბიჯნვა, ნ. დაბჯენა.

დაბლა, ზზ. ქვევით, ძირს, внизъ, -ლაპარაკი, говорить тихо, ორწელს დაბლა, спустя два года, ბერძნ. სამ. 154.

დაბლა (არაბ.) ს. დოლი, დაფდაფი, барабанъ, ბიანკ. ლ.

დაბლაგვა, დაბლაგვება (ვა), ზ. მ. დავაჩლუნგებ, иступлять, (ვბლაგვდები), ზ. ვდ. დავჩლუნგდები, иступиться, ვისრ. 166; 48.

დაბლანდვა (ვჰ), ზ. მ. დავხვანჯავ, запутать, (ვიბლანდები), ზ. ვდ. დავიხვანჯები, запутаться, თვალები დამებლანდა, глаза мои помутились, ქილ. 148.

დაბლარი, ს. სარზედ გაბმული ყურძნის ხე, როგორც რომ ხეზედ მაღლარი, виноградная лоза, привязунная къ торкальнику.

დაბლება (ვა), ზ. მ. ვამდაბლებ, ვამცირებ, низить, понижать, (დავდაბლდები), ზ. მ. შევმცირდები, понижаться, ნ. მდაბლება.

დაბლიგვება, ნ. დაბლაგვება.

დაბლობი, ს. დაბალი ადგილი, низменность, ქილ. 24.

დაბლუება (ვბლუვდები), ზ. ვდ. ენა ჩლინგი შევიქმნები, становиться заикой, საბ. ლ.

დაბმა (ვა), ზ. მ. თოკით მივაკრავ, привязать, -ფერხულისა, составить хороводъ, -ენისა, молчать, ვისრ. 18; -საპყრობილეში, посадить въ тюрьму, ბერძნ. 379; -მახეში, поймать въ сѣти, დავუბამ ენას, заставить молчать, ვისრ. 26; ენა დამება, отнялся у меня языкъ, დავრ. 184; (დავებმი), ზ. თვ. დავეკვრი, быть привязану, -ლიაში, погрязнуть, увязнуть, ძნელს საქმეში დავები, я запутался въ трудныхъ дѣлахъ, ალბ. 41; დავებმი ჭირსა, попасть въ бѣду, **დაბმული, დანაბამი**, მიმ. -ცხენი დაბმული გყავანდეს, держи лошадь на привязи, დაგიბმივარ, ты арестовалъ меня, დამიბიეს თავი, я связалъ себя, რუსუდ. 3; **დაბმევინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაჭერინებ; დავაკრვევინებ, заставить привязать, арестовать.

დაბნედა, ს. გულის წასვლა, обморокъ, (ვბნდები), ზ. ვდ. გული შემიწუხდება, გული გადამელევა, впадать въ обморокъ, лишаться чувствъ, обезпамятѣть, ვეფხ. 323; 319; დაბნედასა მიეწურა, едва не лишился чувствъ, **დაბნედილი**, მიმ. ცნობა მიხდილი, გულ შემოყრილი, лишившійся чувствъ.

დაბნევა (ვა), ზ. მ. დავფანცავ, დავჰყრი, разсыпать, разбрасывать, (დავიბნევი), ზ. ვ. დავიფანცები; ავირევი, შევიშლები, разбрасываться, разсыпаться, растеряться, смѣшаться; ვეფხ. 1219; გონება დამიბნიე, ты заставилъ меня растеряться, **დაბნეული**, მიმ. разбросанный, -ჭკუაზედ, сумасшедшій.

დაბნელება სხმ. -მზისა, затмѣніе солнца, (დავუბნელებ), затѣмнять кому, заслонять свѣтъ, ослѣплять; მტერს თვალი დაუბნელა, онъ ослѣпилъ своего врага, 2 ქართ. 422; ვისრ. 198; გული დამიბნელა, онъ помрачилъ сердце мое, ვისრ. 3; 24; 49, 96, (ვა), ზ. მ. ნათელს მოვაკლებ, затемнять, помрачать; (ვბნელდები), ზ. ვდ. სინათლე მოვაკლდები, темнѣть, თვალები დაგიბნელდეს, чтобъ тебѣ ослѣпнуть, **დაბნელებული**, მიმ. темный, სომხ. სამ. 319; ყარამ. 97.

დაბობღვა (ვა), ზ. უ. დავჰსცოცავ, идти медленно.

დაბოლება (ვა), ზ. მ. დავაკომლებ, надымить.

დაბოლოვება, სს. конецъ, оконечность, 2 ქართლ. 143; (ვა), ზ. მ. დავასრულებ, ბოლოს მოვუღებ, ან ბოლოს მოვაგდებ, оканчивать; дѣлать кого послѣднимъ; (ვბოლოვდები), ზ. ვდ. დავსრულდები; ბოლოს მოვეგდები, оканчиваться; оставаться послѣднимъ, **დამაბოლოვებელი**, ზედ.; -მარცვალი, окончательный, послѣдній слогъ.

დაბონი, ს. ლანძილის ძირი საჭმელად, стебель черемушій.

დაბორკილება (ვა), ზ. მ. ბორკილს შევუყრი, надѣть кому кандалы, ვისრ. 91; 2 ქართ. 349.

დაბორძიკება (ვი), ზ. უ. დავაბრკმობ, წავჰკრავ ფეხსა, споткнуться.

დაბოშება (ვუ), ზ. მ. დავუშავებ, повредить кому составъ и т. п. დაბად. 32—25.

დაბოჭვა (ვჰ), ზ. მ. ხელში ჩავიგდებ, მოვბოჭავ, схватить, прибрать къ рукамъ.

დაბრალება, სს. обвиненіе, (ვა), ზ. მ. ბრალს დავსდებ; შევასმენ, обвинять, (ვჰბრალდები), ზ. ვდ. ბრალი დავედები, обвиняться, ქილ. 316; (ვი), обвинять себя.

დაბრაწება (ვბრაწდები), ზ. ვდ. გავწითლდები, покраснѣть.

დაბრახუნება (ვა), ზ. მ. დავარახუნებ, დავაბაკუნებ, стучать, топать.

დაბრგვილება (ვა), ზ. მ. ნ. დაბრყვილება.

დაბრდღვნა (ვიბრდღვნი, ვენ), ზ. უ. ვმუღრობ, ან ჯავირით მიწასა ვსთხრი (ლომთათვის); зарыкать; рвать землю, ერისთ. 8.

დაბრეტა (ვუ), ზ. მ. დავაბრმავებ, ослѣпить.

დაბრეცა, სს. ფილენჯი, судорога, корча, ბუნ. ლ.: (ვიბრიცები), ზ. ვდ. ვიმანჭები, ვიპრანჭები, кривляться, жеманиться.

დაბრიალება (ვა თვალებს), засверкать глазами.

დაბრიყვება (ვი), ზ. მ. ვატყუვებ; ვემძლავრები, ძალას დავატან; дурачить; принуждать, неволить, დასტ. 47.

დაბრკმა (დამიბრკმა ფეხი), ზ. მიჩ. ფეხი წავჰკარ, споткнуться, თვალი, ослѣпнуть, იოან. 12—40.

დაბრკოლება, სს. препятствіе, (ვა), ზ. მ. მოვშლი, მოვაცდენ საქმეს; შევაცთუნებ; мѣшать, препятствовать; соблазнять, მატთ. 11—6; 13—21

მარკ. 9—42, 43; ფსალ. 16—13; ანდრ. 86; შევასმენ, დავაბრალებ, обвинять, 2 ქართლ. 543; (ვბრკოლდები ან დავებრკოლები), ზ. ვდ. მოვსცდები; შევსცდები, прекращаться, остонавливаться; соблазниться; ისუზირაქ. 14—1, მარკ. 9—42; 1 ქართლ. 124.

დაბრმავება, დაბრმობა (ვა), ზ. მ. თვალის სინათლეს მოვაკლებ, ослѣплять, (ვბრმავდები, დავბრმი), ზ. ვდ. თვალის სინათლეს დავჰკარგავ, ослѣпнуть, ანდრ. 137; ისაი. 56—10; გამოსლ. 23—8, დავუბრმავებ გონებას, помрачить разумъ чей, სიმართლის თვალი დაგიბრმია, ты закрылъ глазъ правды, ვისრ. 181, **დაბრმობილი გული**, заглохлое сердце, მარკ. 8—17, **დაბრმობილი გონებითა**, безумный, лишенный разсудка.

დაბრტყელება (ვა), ზ. მ. дѣлать плоскимъ.

დაბრუნება, სხ. возвращеніе; поворотъ; -მზისა, поворотъ солнца, ვეფხ. 741; ამბის დაბრუნებამდის, до полученія извѣстія, 2 ქართლ. 549; (ვა), ზ. მ. უკუმოვაქცევ; მოვაბრუნებ, დავატრიალებ воротить съ пути, повернуть; вращать, вертѣть кругомъ, (ვბრუნდები), ზ. ვდ. უკუმოვიქცევი; დავტრიალდები; поворотить съ пути, вернутъся; вращаться, вертѣться: 2 ქართლ. 492; დარეჯ. 128, 156, მიწა დაბრუნავს თავის ცქიტის გარეშემო, земля вращается вокругъ своей оси. ქმნ. წ. 34; დამიბრუნდა ეტლი, счастье мнѣ вернулось, რუსუდ. 438; დავაბრუნებ წისქვილსა, пустить мельницу въ дѣйствіе.

დაბრუჟვა (ვჰ), ზ. მ. დავათრობ, напоить до пьяна, (ვბრუჟდები), ზ. ვდ. დავითრობი, пьянѣть, საბ. ლ.

დაბღვრიალება (ვი), ზ. უ. დავიყვირებ, заревѣть.

დაბრყვილება, (ვა), ზ. მ. დავასუსტებ, მოვაუძლურებ, დავაბლაგვებ, притуплять, ослаблять; (ვბრყვილდები), ზ. ვდ. შევსუსტდები, მოვუძლურდები, ослабѣвать, დაუბრყვილდა თვალნი, притупилось у него зрѣніе, დაბად. 27—1; 3 სჯული 34—4.

დაბრძანება (ვბრძანდები), ზ. ვდ. დავსჯდები, садиться.

დაბრძოლება (ვა), ზ. მ. ვაომებ, заставить воевать, ვსძლევ, დავსცემ, сразить, поразить, იერემ. 18—18.

დაბრწნა (ვაბრწნი, -წნე), ზ. მ. დათხზა, сплетать; заплетать; განმ. ვეფხ. თეიმ. ბატ 750.

დაბრჭობა (ვა), ზ. მ. გავასამართლებ, разобрать дѣло судомъ, საბ. ლ.

დაბრჯგუვება (ვა), ზ. მ. დავაბრყვილებ, დავაჩლუნგებ; დავასუსტებ, მოვაუძლურებ, притуплять; ослаблять; (ვბრჯგუვდები), ზ. ვდ. დავჩლუნგდები; მოვუძლურდები, притупляться; слабѣть, -გონებითა, притупляться умомъ, მარტ. 1—52.

დაბრჯენა (ვა), ზ. მ. დავადგამ ფეხს, ступать ногою, ставить ногу на что, -დანას ყელსა, наставить ножъ на горло, ვეფხ. 237; -ხელსა, опереть руку; დავიბრჯენ ლახტზედ, опереться на булаву, რუსუდ. 716, 723; **დაბრჯენილი ჯოხზედ**, опершись на палку, ანტონ. 6—3.

დაბუბნვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰქელავ, გავსრეს, помять кого; ანტონ. 6—38.

დაბუგვა (ვჰ), ზ. მ. გარდავსწვავ, სრულიად დავსწვავ, выжечь; обварить кипяткомъ; (ვი), ზ. მ. მაგალ. ხელსა, დავიწვავ, спалить себѣ руку.

დაბუდება (ვა), ზ. მ. ბუდეს გავუჩენ, пріютить кого, (ვუ), ზ მ. ბუდეს გავუჩენ, пріютить кого, (ვი), ზ. მ. ბუდეს გავიჩენ, დავბინავდები; гнѣздиться, пріютиться; იერემ. 22—22.

დაბუნაგება (ვა), ზ. მ. დავაბუდებ, დავასახლებ, поселять, (ვბუნაგდები), ზ. ვდ. დავსახლდები. поселиться, ქილ. 466.

დაბუნებება (ვი), ზ. მ. შევითვისებ ბუნებას, усвоить природу.

დაბუყება, დაბუშება, სხ. სისხლის შედგომა ძარღვში, онѣмѣніе. остановка крови, (ვუ), ზ. მ. შევუყენებ სისხლსა ძარღვიში, производить онѣмѣніе; (დამიბუყდება, დავუბუყდები), ზ. ვდ. სისხლი შემიდგება ძარღვში, онѣмѣть, оцѣпенѣть, ბუნ. ლ. პატრ. ფლ.

დაბურდული, მიმ. ივერია № 1, 82, мутноватый.

დაბურვა (ვჰ), ზ. მ. დავხურავ, დავაფარებ; მოვახვევ, покрыть, накрыть; რუსუდ. 500, (ვიბურავ. ვიბურვი), ზ. მიჩ. ვ. დავიხურავ, დავიფარებ, покрыться, накрыться, -ქუდსა, надѣть шляпу, **დაბურვილი**, მიმ. покрытый, -ტყე, дремучій лѣсъ, მარკ. 14—65; იოან. 11—44; ისაი. 44—8.

დაბურღვა (ვჰ), ზ. მ. ბურღს ჩავუყრი, ввинтить.

დაბურცება (ვა), ზ. მ. დავასივებ, произвести опухоль, (ვბურცდები), ზ. ვდ. დავსივდები, опухнуть.

დაბუშება, ნ. დაბუყება.

დაბუშტება (ვა), ზ. მ. დავასივებ, произвести опухоль, (ვბუშტდები), ზ ვდ დავსივდები. опухнуть.

დაბუცება (ვბუცდები), ზ. ვდ. გავშტერდები, ошеломиться, ქილ. 279.

დაბუხება (ვბუხდები), ზ. ვდ. დავჯირჯვდები, распухнуть, затвердѣть, საბ. ლ.

დაბღავლება (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, заставить кричать.

დაბღაუჭება (ვებღაუჭები, -ჭე), ზ. თვ. მოვეჭიდები, схватиться съ кѣмъ; თამარ. ბატ. 161, 172.

დაბღალვა (ვიბღალვი), ზ. უ. დავიყვირებ, кричать.

დაბღვერა (ვჰბღვერი, -რე), ზ. უ. смотрѣть косо.

დაბღნეჯა, -ნეძა (ვი), ზ. მ. დავიღრეჯ პირსა, наморщиться, нахмуриться, ვეფხ. 862; **დაბღნეჯილი**, მიმ. угрюмый, печальный, რუსუდ. 247; ერისთ. 206.

დაბღოტვა (ვჰ), ზ. უ. ходить ползкомъ.

დაბღუჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავბოჭავ, ხელს მოვუჭერ, хватать, ერისთ. 166.

დაბძანება (ვა), ზ. მ. დავაჯდენ; сажать, (ვბძანდები), ზ. ვდ. დავსჯდები, садиться.

დაბძარვა (ვჰ), ზ. მ. დავხეთქ, щелять, колоть, (ვიბძარვი), ზ. ვ. დავსქდები, колоться, щеляться, ნ. დაბზარვა; ბარუქ. 6—31.

დაბჯენა, ნ. დაბრჯენა; დაბჯინება (ვებრჯინები), დავეყრდნობი, опираться.

დაგდება, სხ. покиданіе, оставленіе, (ვა), ზ. მ. დავუტევებ, გავუშვებ, თავს დავანებებ, оставить, покидать, бросить, გამოსლ. 4—5; დავით. 26—9; 70—9; ვეფხ. 154; 297; -საზღვარსა, оставить границу, вступить въ другое государство,

-კვიცისა, жеребиться; -გზასა, оставить одну дорогу, идти по другой, -საქმეს, оставить дѣло, -ხმასა, разгласить, распустить слухъ, 2 ქართლ. 430; ვეფხ. 1108; -ცოლშვილსა, покинуть жену и дѣтей, რუსუდ. 424; -ტირილს, перестать плакать, ვეფხ. 89; (დავიგდებ), ზ. მიჩ. დავინარჩუნებ, оставить за собою, ყური დამიგდე, послушай меня, ჩონგ. 8; ავათ მყოფობამ დამიგდო, болѣзнь не оставляетъ меня, упорствуетъ, ფიქრმა დამიგდო, мысль стала мучить меня, ვეფხ. 127, განმ.; -ხმასა, разгласить о себѣ, (დავუგდებ), გავუშვებ ვისმე ვისთანმე, оставлять кому что; -კარსა, притворить двери, -ყურსა, подслушать, -გზასა, дать кому дорогу, посторониться, ხამ. ვახ. 76; (ვეგდები), ზ. თვ. დავსწვები, повалиться, лечь, **დაგდებული, დანაგდები**, მიმ. оставленный, **დაგდებინება** (ვა), ზ. სხ. გავაშვებინებ заставить покинуть, -რჯულს, заставить перемѣнить религію, 2 ქართლ. 420; ვისრ. 41; რუსუდ. 816; მეფ. გ. ხამ. შესავალი.

დაგება, ზზ. постланье, настилка; примиреніе, (ვა), ზ. მ. გავშლი, დავჰფენ საგებსა ან სუფრას; დავაზავებ, მოვარიგებ; ავაგებ ან ჩამოვაცვამ, стлать, постилать; накрыть на столъ; примѣрять; надѣвать, натыкать, вонзать; ვეფხ. 916; 2 კორ. 5—19, 20; მათ. 5—24; 15—26; დარეჯ. 2—76; 2 ქართლ. 510; ვეფხ. 1381; გამოსლ. 28—36; -ქვეშაგებსა, стлать постель, -სუფრასა, накрыть на столъ, -თვალსა, пристально смотрѣть на что, -ლახვარსა, пронзать копьемъ, რუსუდ. 921; -ხმალსა კოტასა, вправить, надѣть рукоятку на саблю, ვეფხ. 1381; დავაგებ ხმალსა ხელსა, схватить рукою саблю, ვეფხ. 439; დავაგებ სახლსა, убрать домъ, ქილ. 136; დავაგებ ფეხთა კვალსა, ступить ногою на что, იობ 1—2; დავაგებ პურსა, предложить хлѣбъ кому, მარკ. 8—6; დარეჯ. 2—76; დაიგნა თვალნი, обратилъ взоръ, დაბად. 39—7; (ვუ), ზ. მ. გავუშლი ქვეშაგებს, სუფრას, постлать кому постель, накрыть на столъ; დავუზავებ, помирить съ кѣмъ, -პურსა, предложить кому хлѣбъ, მარკ. 8—6; დავუგებ მახეს, раставить кому сѣть, 1 კორ. 8—35; დამიგნა, онъ примирилъ меня, კოლას. 1—22; დამეგო, онъ примирился со мною, 1 ქართლ. 379; (დავეგები), ზ. თვ. დავეზავები, помириться, ზოგჯ. დავეგები, დავეცემი, припасть; ქვეშ დავეგები, пресмыкаться ползти, მივედ და დაეგე პირველად ძმასა შენსა, поди помирись прежде съ братомъ своимъ, მარკ. 5—24; (დავიგები), ზ. ვ. გაიშლები, постлаться, накрываться, **დაგებული**, მიმ. постланный; накрытый; დასაგებელი, ზედ. постилочный, დამაგებელი, ს. умиротворитель, ისაი. 13-3; **დაგებინება** (ვა), ზ. სხმ. გავაშლევინებ, заставить постлать, накрыть.

დაგემოვნება (ვა), ზ. მ. გემოვან შევიქმ, дѣлать вкуснымъ, დაგემოვნებულხარ, გემო გინახავს, ты вкусилъ, ვისრ. 144.

დაგემრიელება (ვა), ზ. მ. გემოვან შევიქმ, дѣлать вкуснымъ, (ვგემრიელდები), ზ. ვდ. გემრიელი შევიქმნები, дѣлаться вкуснымъ.

დაგერშვა (ვჰ), ზ. მ. გავსწურთნი მონადირეთა მფრინველთა ან ძაღლთა, пріучать къ охотѣ ловчихъ птицъ и собакъ, -რაზმისა, обучать войско, გორგ. 86, 107, (ვიგერშები), ზ. ვ. გავიწურთნები.

დაგერშვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰკენწლავ, მცირედ დავჰსჭრი, контузить.

დაგესლება, სხ. ржа, ржавчина, (ვგესლდები), ზ. ვდ. ржавить, იაკობ. 5—3.

დაგეშა, დაგეშვა (ვგეშ; ვგეშავ), ზ. მ. მცირედ დავსჭრი, დავჰკენწლავ, контузить, ალ. 124.

დაგვა (ვხდაგავ, ვხდაგე, შავთ. 101), ზ. მ. დავსწვავ, жечь, опалять, (ვიდაგები), ზ. ვ. ვიწვი, горѣть, пылать, ვეფხ. 12; დაგვა გულსა, გულის მხურვალება, пламя любви, ვეფხ. 136, 929; გულს მიდაგავს, онъ пламенитъ мое сердце, ჩონგურ. 21.

დაგვა (ვჰგვი, გავე), ზ. მ. ცოცხით გავსწმენდ, мести, выметать, (ვიგვები), ზ. ვ. выметаться, **დაგვევინება** (ვა), ცოცხით გავაწმენდინებ, заставить мести.

დაგვანება (ვა), ზ. მ. დავამსგავსებ, дѣлать схожимъ, (ვეგვანები), ზ. თვ. დავემსგავსები, дѣлаться похожимъ.

დაგვარება (ვა), ზ. მ. დავაგვანებ, დავამსგავსებ, уподобляться, (დავეგვარები), ზ. თვ. уподобляться, რუსუდ. 93; 289; 490.

დაგვიანება (ვა), ზ. მ. დავაყოვნებ, ვაგვიანებ, замедлять, (ვი), ზ. მიჩ. დავიყოვნი, опаздывать, замѣшкать, (ვგვიანდები), ზ. ვდ. დავჰყოვნდები, замедляться, დამიგვიანდება, я опоздаю, რუსუდ. 355; (დავეგვიანები), ზ. თვ. задерживаться, ხომს. 391.

დაგვირგვინება (ვა), ზ. მ. გვირგვინოსან ვჰყოფ, вѣнчать, короновать.

დაგვირგვინოსნება, ს. გვირგვინის დადგმა, დაგვირგვინება, коронованіе, коронація, (ვა), ზ. მ. გვირგვინოსან ვჰყოფ, короновать; (ვგვირგვინოსნდები), короноваться.

დაგზება, დაგზნება (ვა), ზ. მ. ცეცხლს დავანთებ, зажечь, затопить, ვეფხ. 194; (ვეგზნები), ზ. თვ. აენთები, დავენთები ცეცხლი, зажигаться, воспламеняться, დაგზნებული, зажженный, **დაგზნევინება** (ვა), заставить развести огонь.

დაგი ცეცხლისა, ს. სიყვარულის ალი, пламя любви.

დაგიჟება (ვა), ზ. მ. ჭკუაზედ შევშლი, сводить съума, (ვგიჟდები), ზ. ვდ. ჭკუაზედ შევიშლები, сходить съума.

დაგლა (ვჰგლი), ზ. მ. ვნაყ, დავსძეკ, დავსცეხ, толочь, истолочь, (ვიგლი, გალე), ზ. მიჩ. დავიძეკ, დავიზეგვ, придавить, прищемить, ქილ. 117; (ვიგლები), ზ. ვ. წმინდად დავინაყები, измельчаться, искрошиться, 1 ქართ. 232.

დაგლახავება -ხაკება (ვა), ზ. მ. უპოვარ გავხდი, უქონელ შევიქმ, дѣлать кого бѣднымъ, пустить въ нищету, (ვგლახავდები, ვგლახაკდები, ზ. ვდ. უპოვარი, უქონელი შევიქმნები, обнищать, обѣднѣть.

დაგლესა (დავჰგლეს), ზ. მ. наштукатурить.

დაგლეჯა (ვა, ვჰ), ზ. მ. დავხევ, დავჰსწყვეტ; დავჰკრეფ, მოვსწყვეტ; ძაღლთა და მხეცთათვის: ვუკბენ, დავფლეთ კბილითა, рвать, драть; щипать,

срывать; растерзать, разгрызть, რუსუდ. 298; დავაგლეჯ წვერსა, выщипать кому бороду, დავიგლეჯ თმასა, рвать на себѣ волосы, გულს ნუ დამიგლეჯ, не терзай мое сердце, ვისრ. 24, 97; (ვიგლიჯები), ზ. ვ. დავიხევი, დავიფრიწები, рваться, **დაგლეჯილი**, მიმ. изорванный; растерзанный, ანც. 5—41.

დაგმირება (ვა), ზ. მ. დავაგოლიათებ, дѣлать героемъ, (ვგმირდები), ზ. ვდ. გავგოლიათდები, дѣлаться героемъ, საბ. ლ.

დაგმობა სხ. насмѣшка; хула, порицаніе; (ვჰგმობ, ვჰგმე), ზ. მ. ვაძაგებ, ვძრახავ, порицать, охуждать, хулить, დავუგმობ ნაქმარსა, ე. ი. დავუწუნებ, порицать дѣйствіе, ვეფხ. 940; დამგმობ осуждаешь меня, ვეფხ. 65.

დაგნილვა (ვჰ), ზ. მ. დავსცურავ, плавать.

დაგოჯინება (ვა), ზ. მ. заставить ревѣть.

დაგონჯება (ვა), ზ. მ. დავასახიჩრებ, დავამახინჯებ, გავაღუხჭირებ, уродовать, (ვგონჯდები), ზ. ვდ. დავსახიჩრდები, уродоваться.

დაგორგალება (ვა), ზ. მ. свернуть въ кругъ; ივერია № 4, 9, (1878).

დაგორება (ვა), ზ. მ. გადმოვაგორებ, скатывать, (ვგორდები), ზ. ვდ. გადმოვგორდები, გორვით ჩამოვვარდები, скатиться.

დაგრაგნა (ვჰგრაგნი), ზ. მ. დავახვევ, свернуть.

დაგორვა (ვჰ), ზ. მ. ვცრიალებ, вертеться.

დაგრვა (დავჰგარავ), ზ. მ. მოვსწვავ, выжечь, მოურავ. 56.

დაგრეხა (ვა), ზ. მ. ვსძახავ; ვასთავ, დავართავ; მოვჰკაკვავ, მოვხრავ, крутить, сучить; искривлять, (დავიგრიხები), ზ. ვ. დავირთვები; მოვიხრები; ვიგრიხები, ვიპრანჭები, сучиться, крутиться; искривляться; жеманиться, **დაგრეხილი**, მიმ. крученный, искривленный, **დასაგრეხი**, ზედ. крутильный.

დაგრიალება (ვაგრიალებ), ზ. მ. ღრიალი გამაქვს (ურმის თვლისათვის); производить стукъ, ბუნ. კ. 68; (ვჰგრიალებ), ზ. უ. стучать.

დაგრილება (ვა), ზ. მ. ვაცივებ, სიგრილეს ვაძლევ; прохлаждать, осѣнять, (ვჰგრილდები), ზ. ვდ. გავცივდები, გაგრილდები, становиться прохладнымъ, (ვიგრილებ), ზ. მიჩ. ჩრდილში განვისვენებ, отдыхать подъ тѣнью дерева.

დაგრილება, ნ. ხურაობა; (ვა), случать напр. овецъ.

დაგრგვალება (ვა), ზ. მ. დავამრგვალებ, округлять.

დაგროვება (ვა), ზ. მ. შევჰკრებ, მოვაქუჩებ; თავსმოვუყრი, მოვხვეტ, собирать, скоплять; скучивать, ხიბრ. 159; (ვგროვდები), ზ. ვდ. შევჰკრბები, მოვქუჩდები; თავს მოვიყრი, собираться, скопляться, ხიბრ. 18; **დაგროვებული**, въ кучу собранный, რუსუდ. 502; ხომხ. 365.

დაგრუზვა (ვი თმას), ზ. მ. დავიხუჭუჭებ თმასა, მაგალ. მოყვარემან თმანი დამიგრუზა, ვისრ. 164; завивать волосы; **დაგრუზვილი**, курчавый, საბ. ლ.

დაგრძელება (ვა), ზ. მ. გავაგრძელებ, გრძლად გავსწევ, удлинять, (ვგრძელდები), ზ. ვდ. გავგრძელდები, ვისრ. 137.

დაგრძნება (ვი), ზ. მ. მოვხიბლავ, გრძნებით შევჰკრავ, очаровать, რუსუდ. 482.

დაგრძნეულება (ვა), ზ. მ. გრძნეულად გავხდი, сдѣлать чародѣями, რუსუდ. 771.

დაგუბება (ვა), ზ. მ. წყალს ერთს ადგილს შევჰკრებ, запрудить воду, ყარამ. 437

დაგუგუნება (ვი), ზ. მ. ვიმღერ, запѣть, ბუნ. კ. 283.

დაგულაობა (ვ), ზ. უ. დავისეირნებ, гулять, ერისთ.

დაგულება (თვალებს დავიგულებ ცრემლით), ზ. უ. თვალებს ცრემლით დავისიებ, отъ слезъ заставить глаза опухнуть, დაგულებული თვალები, опухшіе глаза, (დამეგულება თვალები), თვალები დამისივდება, опухать (глаза).

დაგულება, -ლვება (ვა), ზ. მ. იმედის მაქვს რომ ვიპოვნი ვისმე ან რასმე სადმე, предположить кого, или что гдѣ либо, 1 ქართლ. 30; შინ ვერ დავაგულე, я не засталъ его дома, დავიგულებ საკუთვისოდ, присвоить себѣ, ქილ. 477; დავიგულებ დროს, улучить время.

დაგულვა (ვჰ), ზ. მ. მივხურავ კარებს, притворить двери.

დაგულოვნება (ვი), ზ. მ. მოვინდომებ, ფიქრში გავიცარებ, вознамѣриться, ვეფხ. 291; (ვა), ზ. მ. შევაგულიანებ, воодушевлять.

დაგუნდავება (ვა), ზ. მ. ამოვჰქნი გუნდას, დავასორსალებ, валять тѣсто.

დადა, ს. კნინობ. ბაბუა, პაპა მეხხურად, дѣдушка.

დადაბლება (ვა), ზ. მ. მოვაკლებ სიმაღლესა, დავამდაბლებ, დავამცირებ, понижать, унижать, (ვდაბლდები), ზ ვდ. შევმცირდები, понижаться, унижаться.

დადაგვა (ვჰ), ზ. მ. დავსწვავ; გულს გავუხურვებ; возжигать; воспламенять; огорчать, ვეფხ. 151; (ვუ გულს), ზ. მიჩ. დავუწვავ გულს, ე. ი. მოვუწყლავ გულს, убить печалью кого, ვეფხ. 322; დაგვდაგა, დაგვწვა, убилъ насъ, ვეფხ. 938; -ცრფიალითა, убить кого любовью, მირიანი. 104 (დაზექილი), **დადაგული**, მიმ. დამწვარი, горѣлый; убитый; ვეფხ. 306; **დამდაგავი**, ზედ. გულის დამწველი, მომწყვლელი, кто причиняетъ кому печаль, горе.

დადარება (ვა), ზ. მ. დავამსგავსებ, уподоблять, сравнивать, (დავედრები), ზ. თვ. დავემსგავსები, походить, уподобиться.

დადარნება (ვუ), ზ. უ. გავუმსტრობ, სანგარში, ან საფარში ჩავუდგები, сидѣть въ засадѣ, подстерегать кого, ისუ. 8—19; **დადარნებული**, მიმ. бывшій въ засадѣ, გოდებ. იერემ. 3—10; მარკ. 2—161.

დადასტურება (ვიდა), ზ. მ. გულს დავარწმუნებ, დავაჯერებ, увѣриться, удостовѣриться, ვისრ. 7, 11; დარეჯ. 131; 1 ქართლ. 144; 2 ქართლ. 287; დარ. 104; (დავდასტურდები), ზ. ვდ. მართალი გამოვხნდები, გავმართლდები, оправдаться, оказаться несомнѣннымъ, ვეფხ. 1520.

დადაღვა (ვ), ზ. მ. დაღს დავასვამ; შემცოდეთა ცანს დავუწვავ გახურებულის რკინით, клеймить; таврить, прижигать раскаленнымъ желѣзомъ,

-ზეთისა, варить масло, ლახტ. 82; **დადაღული გული**, уязвленное, убитое сердце, ვისრ. 70, 86, ქილ. 194, (დავიდაღები), ჵ. ვ. დაღი დამესმის, клеймиться.

დადგენა, დადგინება (ვა), ჵ. მ. დავაყენებ, დავსდგამ; დავაწესებ მთავრად და სხ.; ставить; поставлять, назначать; учреждать, -აღთქმისა, поставить завѣтъ, დაბად. 17—7; 39—4; ვინ დაგადგინა შენ მსაჯულად, кто поставилъ тебя судьею, საქმ. 7—27; დაადგენს თავსა შორის თვისა, сосредоточиваетъ въ самомъ себѣ, კავშ. 8; დავადგინ თვალნი, я уставилъ глаза, იერემ. 40—4, (ვი მუხლსა), стать на колѣни, (ვუ ეპისკოპოზსა), назначить кому епископа, (ვიდგინები), ჵ. ვ. დავიყენები, быть поставляему, назначаему, დაიდგინა მეფედ, возведенъ на престолъ, დაიდგინა მსაჯულად, былъ поставленъ судьею, ლუკ. 15—21; დამიდგენ მთავრად, назначаешь мнѣ правителя, მატ. 20—7, თვალი დაგიდგეს, чтобъ тебѣ ослѣпнуть; თვალს დამიდგენ, ты ослѣпляешь меня; დავედგინები, თვ. поселиться; установиться, თვალი დამედგა, я ослѣпъ, **დადგენილი**, მიმ. გუჯ. 28.

დადგმა (ვადგამ, ვადგი), ჵ. მ. ზევიდამ დავადებ, დავარქმევ, დავხურავ, положить на, надѣть, накинуть, თავს დავადგამ გვირგვინსა, возложить на главу кого корону, ვეფხ. 45; დავადგამ ფეხსა, вступить ногой; იმის სახლში ფეხს არ დავადგამ, нога моя не будетъ у него въ домѣ, დავადგამ სადგმელსა, ე. ი. დავაკერებ, საკერებელს დავუდებ ნაჭერსა, ставить заплатку, მატ. 9—6; უბას დავადგამ, сглазить, накликать на кого бѣду, (ვსდგამ, ვსდგი), ჵ. მ. დავდებ, დავაწყობ, დავადგინებ, ставить, класть, დავსდგამ შენობას, строить домъ, -სასახლეს, построить дворецъ; დავსდგავ კარავსა, поставить палатку, (დავიდგამ), დავიდებ თავზედ; возложить на себѣ, დავიდგამ მუხლსა, стать на колѣни, მატ. 17—14; დავიდგამ ბუდეს, свить себѣ гнѣздо, ანდრ. 105; დაგვიდგამს ვერ ქვითკირები, ე. ი. კედელი მაგალ. ციხისა ვერ დაგვიჭერსა, не удержитъ, не остановитъ насъ каменная стѣна; ვეფხ. 422, (ვუდგნი, ვუდგამ), ставить кому что, კავშ. 7, ხვა იგავი დაუდგა, предложилъ имъ иную притчу, მატ. 13—24; კაცი ვერ დაუდგამს, человѣкъ не можетъ противустоять, ვისრ. 79; კვირიკე ვერ დაუდგმიდა წინა აღმდეგად, Квирике не могъ противиться, 1 ქართლ. 202; (დავიდგმები, დავედგმები, დავედგმი), ჵ. ვ. თვ. ставиться, полагаться, 1 ქართლ. 231; **დადგომილი, დადგმული**, მიმ. поставленный, **დადგმევინება** (ვა), ჵ. ხხმ. დავადებინებ, заставить положить, რუსუდ. 325; ფეხს არ დავადგმევინებ ჩემს სახლში, я ему не позволю бывать у меня, -სასახლეს, заставлю воздвигнуть дворецъ, 2 ქართლ. 410.

დადგნობა (დავიდგნობ, დავუდგნობ), ჵ. გავუძლებ, устоять, выдержать, снести, დარეჯ. 23; 2 ქართლ. 418.

დადგომა, სხ. შემოსვლა, наступленіе, -იანვრისა, наступленіе января, ხრონ. ბროს. 2; 28; დადგომა ზამთრისა, наступленіе зимы, დადგომ დადგომით სიარული, идти остонавливаясь, რუსუდ. 198; ჩემი დადგომა ვნახე, я увидѣлъ свое несчастіе, დავრ. 96; (დავადგები, -დეგ, მდაბ. დავადექ), ჵ. ვდ. ზედ. შევადგები, დავადგრებ, დავბინავდები; არ მოვეშვებ, стать на; остановиться, принять осѣдлость; приставать, докучать, неотступно просить; თავს დავადგები, ე. ი. თავ-მდგომი ვიქმნები ან თვალსა და ყურს დავიჭერ, стать во главѣ; принять на себя присмотръ за чѣмъ, შენ-დაადეგ შენს გზასა, ты ступай своею дорогою, ჩონგ. 153; გაჭირვება დაადგა, онъ сталъ нуждаться, გაცია 20; ძვალი ყელში დაადგა, кость засѣла у него въ горлѣ; დამადგება, დამადგა, приставать, (დავსდგები, -ვსდეგ, მდაბ. ვსდექ; შენს ქერქში დადეგ, будь въ своей шкурѣ, т. е. не выходи изъ предѣловъ приличія; ჵ. ვდ. შევსდგები, გავჩერდები; стать, остановиться, დავით. 1, 1; სიცივე დადგა, наступили холода, გაზაფხული დადგა, весна наступила, ორი მანეთი დადგა, въ итогѣ оказалось два рубля, ასი კომლი დადგა, составилось сто дворовъ, სამ. ვახტ. 100; კაი ღვინო დადგა, хорошее вино устоялось, ვიცი, რომ არ დასდგები, знаю, что ты не угомонишься; ვეფხ. 159; 1477; გულზედ დამადგა, сперло мнѣ желудокъ; თვალი დამიდგა, ან დამდგომია, я ослѣпъ, лишился отца, жены, и т. д. თვალი დაგიდგა, чтобъ тебѣ ослѣпнуть; მტერი წინ ვერ დამიდგება, врагъ не можетъ мнѣ противустоять, რუსუდ. 705; დამედგნეს ბრძოლანი, я выдержалъ сраженія; რუსუდ.; დარეჯ.; დავრ.; (დავუდგები, ვუდეგ, ვუდექ; დავუდგნები, ვუდგნე), ჵ. ვდ. წინა აღვუდგები, გავუძლებ, стать, становиться противъ, выдержать напоръ, устоять; ვეფხ. 339; იმერნი წინვერ დაუდგნენ, Имеретины не могли выдержать натиска, 1 ქართლ. 55, 333; თვალი დაუდგა, пусть ослѣпнетъ, დავუდგები სადარაჯოდ, стать на стражѣ, оберегать кого, დავუდგებით მტრად, начнемъ вражду, დავუდგები თავდებად, поручиться за кого, სამ. ვახტ. 69; პირს დავუდგები, стать на очную ставку съ кѣмъ, სამ. ვახტ. 236 (დამატ.); გზას დავუდგები, предпринять путешествіе, რუსუდ. 869; **დადგომილი, დამდგარი**, მიმ. остановившійся, თვალ-დადგომილი, ослѣпшій, 1 მეფეთ. 4—15; დავმდგარვარ, დავსდგომოდი, я остановился, თვალი რამ დასდგომოდა, если бы онъ ослѣпъ, 1 ქართლ. 96.

დადგრომა (ვადგრები, ვადგერ), ჵ. ვ. ვეგები, დავშთები; დავსდგები; остаться, пребывать; остонавливаться, 1 ქართლ. 96; მარკ. 4—32; დაბად. 24—56; ისაი. 7—7; 10—32; იერემ. 4—2; რიცხვი 9—22; **დადგრომება** (ვა), ჵ. მ. დავაყენებ, поселять, ვისრ. 53.

დადე, ნ. მდადე.

დადება, სხ. დადგმა, დაწყობა, полаганье, положенье, სამი თითის დადება, шириною въ три пальца, ხეილ. 18, (დავსდებ), ჵ. მ. დავსდგამ, დავაწყობ, დავუშვებ ნივთსა ადგილზედ, положить, поставить, -აღთქმასა, дать обѣтъ, клятву, -სულსა,

положить за кого душу, -თავსა, жертвовать собою, ქილ. 301; -ხელსა, взять подъ свое покровительство кого, -პატივსა, почитать, уважать, სიბ. 161, გორგ. 125; -ხარკსა, обложить податью; -საკანონოს, наложить на кого эпитемію, -ცილსა, оклеветать, თავი თქვენს სამსახურზედ დამიდვია, я посвятилъ себя служить вамъ, -ბრალსა, обвинять, ქილ. 430; 55; -საფუძველსა, положить основаніе, -სამზღვარსა, положить предѣлъ, -მტრობასა, посѣять вражду, -წესსა, установить порядокъ, 1 ქართ. 42; -ვერცხლსა სავაჭროდ, отдать деньги въ оборотъ, ლუკ. 19—23; -კვერცხსა, класть, нести яйца, -ნაკვერცხალსა, обуглиться, обжечься въ уголь, -სახელსა, наименовать, მარკ. 3—16; გულში დამიდო, это лежитъ у меня на душѣ, დასდო თოვლი, выпало снѣгу, -წუნსა, неодобрить, ვეფხ. 1358: გული დადო, успокоился, ვისრ. 23, 16, ქილ. 228; (ვადებ), ჩ. მ. დავადგამ, დავსდებ, полагать, класть на; -თითსა, класть палецъ, -მალამოს, приложить пластырь, 1 ქართლ. 9; ვისრ. 145; -ტვირთსა, возложить на кого бремя, საქმ. 15—25; -გარდასახდელსა, наложить штрафъ, оштрафовать, ალექს. 30; გორგ. 72; -კლიტეს, запереть на замокъ, (დავიდებ), ჩ. მიჩ. თავზედ ავიღებ, თავს ვიდებ, брать на себя, გულს დავიდებ, задумать, საქმ. 27—72; ღონე ვერ დავიდე, я не могъ собраться съ силами, ქილ. 667; დავიდებ ნადიმსა, начать пировать, სიბრ. 3; დასტურლ. 104, არაკად დაიდო, обратилось въ пословицу; (დავუდებ), ჩ. მიჩ. დავუდებ რაზედმე, полагать, класть на; ალ. 53; -ურემს, положить на возъ, დროს დავუდებ, назначить время, დავუდებ თავსა, приложить стараніе, გულს დავუდებ, обнадежить, 2 ქართლ. 566; დავუდებ რჯულსა, предписать законъ; постановить закономъ, დავუდებ საყვედურსა, сдѣлать кому выговоръ, რუსუდ. 379; ბრალად დავუდებ უმეცრებასა, обвинять кого въ невѣжествѣ, 2 ქართლ. 71; დავუდებ რვა კვამლს გლეხსა назначить восемь дворовъ крестьянъ, въ подарокъ или подъ залогъ; დავუდებ იმედსა, обнадежить, დამადებ ვალსა, вводить кого въ долгъ, обязывать кого чѣмъ, დამდებ პატივსა, ты уважаешь меня; ვისრ. 116, რუსუდ. 436; ყბა დამადო сталъ бранить меня, ხელი დამდო, онъ взялъ меня подъ свое попеченіе, შიში დამედვა, страхъ объялъ меня, ავგი დასდვია, онъ острамился, სამ. ვახტ. 152; გუჯ. 18; (დამიძს, დაგიძს, დაუძს, მრავ. დამიცს), ჩ. მიჩ. მაქვს имѣть, წესად დამიძს, имѣю привычку, ვეფხ. 138; აღთქმა დაგვიძსო, существуетъ между нами обѣтъ, 9 სიგელი; ამას ვანი დაუძს, онъ имѣетъ жительство, საქმ. 10—32; უფროსობის პატივი არ დაუძს, ему не подобаетъ имѣть почести старшаго, (დავედები), ჩ. თვ. полагаться, класться, დავედები ცეცხლი, быть охвачену огнемъ, ლუკ. 3—9; ფიცი დაედების, назначается ему присяга, სამ. ვ. 147; ღონე დაედების, онъ въ силахъ, онъ можетъ, სამ. ვახტ. 131; დაედების სისხლი, взыскивается за кровь, სამ. ვახტ. 172; ცილი დაედო, онъ оклеветанъ, ქილ. 430; (დამედება, -მედო), ჩ. თვ. მაგალ. ხოველი თავს დაგვედო, вся деревня навязалась намъ на шеѣ, ცოდო დამედო, я впалъ въ грѣхъ, საყვედური დამედება, я подвергнусь порицанію, მტვერი დაედო, покрылось пылью; ვალი დაედო, онъ впалъ въ долги; (დამედება, დამედო) მაგალ. ვალი დამედო, я впалъ въ долги, მკვდრის ფერი დაედო, онъ поблѣднѣлъ; დავრ. 183; **დადებინება** (ვა), заставить положить, ალ. 53, **დადებული**, მიმ. положенный, **დადებითი**, ზედ. დამტკიცებითი, გარდაწყვეტილობითი, положительный, **დადებულება**, ს. განჩინება, განწესება; положеніе, постановленье, узаконенье; положеніе (лог. терминъ); ლოღ. 32, 42.

დადევნა (ვსდევნი, დავსდევ, -დიე), ჩ. მ. უკან ვსდევ; ვუვლი, ходить за кѣмъ; ухаживать; имѣть попеченіе, რას დასდევ, какая тебѣ нужда, что тебѣ за дѣло, **დადევნება** (ვა), ჩ. საშ. ავადევნებ, заставить слѣдовать, идти за кѣмъ, თვალებს დავადევნებ, слѣдить глазами, наблюдать, (დავედევნები), ჩ. თვ. ავეკვიატები, идти за кѣмъ, слѣдовать.

დადენა (ვა), ჩ. მ დავდენი, лить, проливать, ვეფხ. 204, 289, 1016; დასდის течетъ.

დადვა (ვსდვი), ჩ. მ. დავდებ, полагать, класть, -გული, успокоиться, (დავიდვი, -დევ), ჩ. მიჩ. წინ დავიდებ, положить предъ собою, ალ. შესავალი, ადგილი დაუდევს, пусть оставитъ ему мѣсто; ალ. 43; ისაი. 19—16; მატთ. 28—6.

დადიანი, დადიანური, ს. ხაზივი ქედისა, оковы, путы, рогатка, надѣваемая на шеѣ.

დადინება (ვა), ჩ. მ. ვადენ, მაგ. ცრემლსა, лить, проливать, (ვედინები), გამოდის, вытекаетъ, დამადენ ცრემლსა, ты заставляешь меня плакать, ვეფხ. 238, დავიდენ ცრემლსა, проливать слезы, ვეფხ. 1560.

დადინჯება (ვა), ჩ. მ. დავამშვიდებ, успокоить.

დადნობა (ვა), ჩ. მ. გავალხობ, სითბოთი მკვრივს ნივთსა ნოტიოდ შევქმ; გარდავახალისებ, растоплять, растаять, лить, отливать, (დავსდნები), ჩ. ვდ. გავლხვები; გავხდები; таять, растопляться; худать; ვისრ. 44; -სირცხვილითა, со стыда сгорѣть, ვისრ. 31; ეროსთ. 26. გული ნუ დასდნების, сердце да не унываетъ, ვეფხ. 189.

დადრეკა (ვჰკს), ჩ. მ. დავხრი, მოვხრი, наклонять, сгибать, ვეფხ. 885, (დავსდრკები), ჩ. ვდ. დავიხრები, მოვიხრები, наклоняться, ვეფხ. 468, 754, 1521; დაედრკინეს თავნი, наклонили головы, ლუკ. 23—5; (დავიდრიკები), нагибаться, 1 ქართლ. 261; **დადრეკილი**, მიმ. наклоненный.

დადრეხა (ვჰ), ჩ. მ. ვღრეს, წავახეხებ, тереть, гладить.

დადუმება (ვა), ჩ მ. დავაჩუმებ, ხმას გავაწყვეტინებ, заставить молчать, (დავიდუმებ, დავდუმდები), ჩ. თვ. ვდ. დავსცხრები, დავადგრები დუმილით, замолчать, ვეფხ. 1154; 1 ქართლ. 404; დაბად. 34—4; იერემ. 4—19.

დადუნება (ვა), ჩ. მ. მოვუშვებ, დავასუსტებ, ослабить, (ვსდუნდები), ჩ. ვდ. მოვიშვები, ослабляться.

დადუყება (ვა), ზ. მ. დავნერწყავ, დავაფურთხებ, наплевать, нахаркать.

დადუღება (ვი), ზ. მ. დავიშრობ დუღილით; საკმაოდ ვიდუღებ, укипать, ბაგრატ. 142, ღვინომ დაიდუღა, вино устоялось.

დადუხჭირება (ვა), ზ. მ. გავაგონჯებ, уродовать, (ვდუხჭირდები), ზ. ვდ. изуродоваться, ვისრ. 52; 136.

დადღლეჯა (ვა), ზ. მ. მდაბიურად დავჭხევ, разодрать, ანტონ. 4—17.

დაე; დეე, ზმნ. ზმნისა დაეხსენ, დახსნა ნახე.

დაეკანი, ნ. დრაჰკანი, ხომხ. სამ. 152; 414, ოქროს თეთრი 13 დრამის წონა ვეცხლზედ, золотая монета, равняющаяся голандскому червонцу.

დაელამება (ვა), ზ. მ. გავამრუდებ, искривлять.

დაელვება (ვა), ზ. მ. გავანათლებ, освѣщать, კავშ. 281.

დაელმება (ვა), ზ. მ. მრუდედ წავილებ ან გავსჭრი, скосить.

დაერთგულება (ვა), ზ. მ. дѣлать кого преданнымъ.

დაეფანი, ს. ზღუდე, заборъ, იერემ. 50—15, ნახე დერეფანი.

დაეშმაკება (ვა), ზ. მ. გავაოსტაჯებ, გავასწავლი, ухищрять кого, (ვეშმაკებ), ზ. ვდ. გავოსტატდები, გავხერხიანდები, ухищряться,

დავა (სპარს.), ს. საცილობელი, სალაპარაკო, ცილობა, საჩივარი, споръ; искъ, жалоба.

დავავლება (ვლდები), ზ ვდ. მოვჭსწვლდები, утомиться.

დავაკება (ვა), ზ. მ. ვასწორებ, მოვაშანდაკებ გზასა, равнять дорогу, ისა. 4—2.

დავალება (ვა), ზ. მ. ვალდებულ ვჰყოფ, ვალს დავხდებ, დავამადლებ, одолжать, обязывать, ვეფხ. 300; ქილ. 119, **დავალებული,** მიმ. одолженный.

დავანება ს. стоянка, დაბად. 43—21; (ვა), ზ. მ. დავაბინავებ, დავასახლებ, დავასადგურებ, დავაშენებ, поселять, (ვი), ზ. მიჩ. დავსახლდები; ჩამოვხდები დასასვენებლად, დავიბანაკებ; поселяться; остановиться для отдыха, დაბად. 26 — 16; 1 ქართლ. 42, 102; **დავანებული,** ზედ. обыватель, ეზეკ. 32—8; 2 ქართლ. 491.

დავაჟკაცება (ვაჟკაცდები), ზ. თვ. ვაჟკაცი შევიქნები, возмужать.

დავარდნა (დავვარდები, დავარდნილვარ), ზ. ვდ. ჩამოვვარდები, მაგალ. ასეთი სიმრავლე იყო ხალხისა რომ ნემსი არ დავარდებოდა; ვისრ. 132; падать, упадать; -ხელიდამ, выпадать изъ рукъ, ронять. ქილ. 593; ალ. 153; ორთავ თვალები დავვარდებათ, они оба ослѣпнутъ, ერისთ. II, 37; თუ ქალი დავარდეს, если дѣвица останется въ дѣвкахъ, სამ. ვახტ. 257; (დავვუვარდები), ზ. ვდ. ხელიდამ დამვარდება; ჩამოვუვარდე ღირსებაში და მისთანაში, ронять; уступать кому въ достоинствѣ; ცხენთათვის: დავდგები დაღალვისაგან. о лошадяхъ: пасть отъ усталости, მამაცობაში არ დაუვარდება, онъ не уступитъ ему въ храбрости, ბუნ. კ. 90; კარგი სახელი დაუვარდა, онъ пріобрѣлъ громкое имя, გორგ. 235; ხმა დავარდა, прошла молва, 2 ქართლ. 291; **დავარდნილი,** მიმ. павшій; низменный.

დავარცხნა (ვვარცხნი), ზ. მ. ჩამოვაგებ, ჩამოვასწორებ სავარცხლით თმას, чесать.

დავახსება (ვევახსები), ზ. თვ. просить въ долгъ.

დავაქარი (სპარ.), ს. მოდავე, истецъ, сутяга; **დავაქრობა,** ს. მოდავეობა, ჩივილის ან დავის მოყვარეობა, сутяжничество.

დავაჭრება (დავევაჭრები), ზ. მ. შევევაჭრები, ფასზედ დავეჩინჩები, приторговываться.

დავება (ვა), ზ. მ. ვაჩივლებ, заставить принести жалобу, სამ. ვახტ. 131.

დავედრა, -რება (ვვედრი, ვა), ზ. მ. დავაბარებ, შევუთვლი; ვსთხოვ, ვეხვეწები; поручать, наказывать; просить, умолять; ვეფხ. 223; რუსუდ. 427; 622; 1 ქართლ. 325; (დამვედრებ), ზ. მიჩ. მთხოვ, დამაბარებ, наказываешь мнѣ, просишь меня, ვეფხ, 845; 471; დარეჯ. 153; დავედრებული, მიმ. ვეფხ. 979, 910.

დაველურება (ველურდები), ზ. თვ. одичать.

დავერცხლვა (ვერცხლავ), ზ. მ. позолотить.

დავთარი (სპარ.), ს. აღწერა, ან წიგნი სათხოვართა შთასაწერი, журналъ; дневникъ; записная книга, напр. приходо-расходная, **დავთრისპირი,** копія съ журнала, **დავთარხანა,** ს. დავთრების შესანახავი ადგილი, архивъ, დასტ. 26; **დავთარდარი, დავთარქარული,** ს. დავთრების მწერი, журналистъ.

დავითნი, ს. წიგნი ფსალმუნთა, псалтырь.

დავთხილა, ნახე, დათვის თხილა.

დავიდარაბა, ს. ჩივილი, ჩხუბი, споръ, сутяжничество.

დავირება (ვა), ზ. მ. გავაბრიყვებ, одурачить.

დავიწროვება, -ვიწროება (ვა), ზ. მ. შევავიწროვებ узить, суживать, (დავივიწროვდები), ზ. ვდ. შევიწროვდები, съуживаться, ვისრ. 25.

დავიწყება, სხ. забываніе, (ვავიწყებ), ზ. მ. აღვუხოც მეხსიერებას; გადავაჩვევ; заставить забыть; отучить; (ვივიწყებ), ზ. მიჩ. აღვიხოც ხსოვნასა; забывать, (ვავიწყდები, მავიწყდება), ზ. ვდ. забыть, მატთ. 16—6, მარკ. 8—14; დარეჯ. 2—5; დავიწყებულება, ს. забывчивость.

დავლა, ს. სიმდიდრე, დოვლათი; ალაფი, ნაშოვარი, богатство; добыча, ვეფხ. 790; ჩახრ. 113; ვეფხ. 1059, 1435.

დავლა (ვივლი, დავდივარ), ზ. უ. დავიარები, ходить, ვეფხ. 790; (ვუვლი), ზ. უ. მოვუვლი, обходить, რუსუდ. 406; ხმალ ქვეშ დავლეს, ე. ი. ხმალქვეშ გააცვარეს; 2 ქართლ. გორგიჯ.

დავლაობა, ს. აკლება, აფორიაქება, грабежъ.

დავლება (ვა), ზ. მ. ხელს მოვჰკიდებ, схватить, взять руками.

დავლი, ს. ებანი, ბობღანი, тимпанъ, ისა. 5—12.

დავლინება (ვა), შევამცირებ, დავამდაბლებ; დავმუსრავ, унижать; размельчить; საბ. ლ.

დავობა, სზ. ჩივილი, დავიდარაბა, тяжба, (ვდავობ, ვიდავებ), ზ. უ. тягаться, судиться; (ვედავები), ზ. თვ. ვუჩივი, вести тяжбу съ кѣмъ.

დავრდომა (ვვარდები), ზ. ვდ. დავეცემი; დავემხობი; დავსდგები, დაღალვისაგან; пасть, валиться; оста-

навливаться отъ усталости; **დავრდომილი**, падшій; онищалый, убогій, ქართლ. 1 — 212, 308, 412; რუსუდ. 242; დავრდომილვარ, я обѣднѣлъ.

დავრიში, ს. მწირი (მაჰმადიანთ), дервишъ, **დავრიშული**, ზედ. მწირობითი, дервишескій, **დავრიშობა**, ს. მწირობა, дервишество.

დავსება (ვა), ზ. მ. ავამსებ, наполнять.

დავსება (ვა), ზ. მ. დავშრეტ, გავაქრობ, гасить, тушить; ვეფხ. 593; 918; (დამივსებ), ზ. მიჩ. დამიშრეტ, გამიქრობ, მაგალ. სიყვარულის ცეცხლსა, погаслешь во мнѣ, (ვუ ოჯახსა). ზ. მიჩ. ამოვუწყვეტ ოჯახსა, истребить семейство, დავუვსებ თვალებსა, ослѣпить, ყარამ. 416, **დავსებული**, მიმ. погасшій, несчастный; ანტ. 2—63; გულდავსებული, убитый скорбью, ანტონ. 6, 5—41.

დაზავება (ვა), ზ. მ. დავაგებ, შევარიგებ, помирить, (ვეზავები), ზ. თვ. შევურიგდები, помириться, მარტ. 2—1; 2—199.

დაზამთრება (ვა), ზ. მ. ზამთარს გავატარებინებ, заставить провести зиму, (ვი), ზ. მიჩ. ზამთარს გავატარებ სადმე, зимовать, ტიმ. 29; საქმ. 28—11.

დაზანტება (ვა), ზ. მ. დავაზარებ, დავაზარმაცებ, сдѣлать лѣнивымъ, (ვზანტდები), ზ. ვდ. დავიზარებ, დავზარმაცდები, ზარმაცი შევიქმნები, облениться, **დაზარება, დაზარმაცება**, იგივე **დაზანტება.**

დაზარალება (ვჰზარალდები, -დი), ზ. ვდ. потерпѣть ущербъ.

დაზარხოშება (ვზარხოშდები), ზ. ვდ. დავითვრები, опьянѣть, დავრ. 26.

დაზაფხულება (ვი), лѣтовать.

დაზახება (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, заставить кричать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიყვირებ, закричать, (ვუ), ზ. მიჩ. ხმას ვაძლევ, ვიხმობ, позвать; приглашать; ვეფხ. 139; 268.

დაზგა, ს. ფიცარი; სამუშაო სტოლი მკერვალთა მექუდეთა, доска; скамья на которой сидятъ портные; -საბეჭდავი, станокъ печатный.

დაზდა (დავზდი), ზ. მ. გავზდი, воспитывать, возвращать, -ობლებისა, воспитывать сиротъ, დაგიზდივართ, вы воспитали насъ, ალექს. 22; ვახტ. სამ. 133, (ვიზდები), ვნ. გავიზდები, воспитываться; рости; **დაზდევინება** (ვა), ზ. მ. გავაზდევინებ, поручить воспитаніе дѣтей, საბ. ლ.

დაზევა (ვჰ), ზ. მ. დავსწევ, тянуть внизъ, наклонять, сдвигать; (ვიზევი), ზ. ვ. დავიწევი, наклоняться внизъ, сдвигаться, ზოგ. повиснуть; (ვუ განსაცდელს), испытывать несчастіе, მარტ. 2—83; 2—214, **დაზავებული, დაზეებული**, მიმ. пониженный, მარტ. 1—160; 1—87.

დაზელა (ვჰ), ზ. მ. მოვზელ, გავიქმ ცომსა, ან ავურევ კირსა, мѣсить; мѣшать, -თიხასა, выминать, (ვუზელ ტანსა), ზ. მიჩ. тереть кому тѣло.

დაზეპვა (ვჰ), ზ. მ. დავსტკეპნი მიწას, уколачивать землю, утаптывать.

დაზეპირება (ვი), ზ. მ. გავიზეპირებ, выучить наизусть. [вать.

დაზერგნა (დავზერგნი), ზ. მ. დავსტკეპნი, утапты-

დაზესთავება (ვუზესთავდები), ზ. ვდ. ვუპირველესობ, первенствовать, კავშ. 139; 205; 251; 239; 63, **დაზესთავებული**, ზედ. ზეცასთან შეერთებული, первенствующій.

დაზვერვა (ვჰ), ზ. უ. გავიმსტრობ, მიპარვით დავხედავ, подстерегать, подкараулить.

დაზვიადება (ვა), ზ. მ. გავაბრიყვებ, одурачить.

დაზვინება (ვა), ზ. მ. დავაგროვებ. ზვინად დავსდგამ, класть въ кучу, нагромождать.

დაზვლევა (დავიზვლევი), ზ. ვ. დავიქცევი, обрушиться, 2 პეტ. 3—11.

დაზიანება (ვა), ზ. მ. ზიანში შევიყვან, изъянить, (ვზიანდები), ზ. ვდ. ზიანი მომივა, ზიანში შევდივარ, изъяниться, 2 ქართ. 204, 351, 355, (დამიზიანდება), ზ. ვდ. получить изъянъ, 2 ქართლ. 407.

დაზიარება (ვი), ზ. მ. მონაწილეობას მივიღებ; соучавствовать, გიორ. მ. სამ. 16; (ვეზიარები), ზ. თვ. მონაწილე შევიქმნები, входить въ общеніе, сообщаться, ისო ზირაქ. 13—2.

დაზიდება, -დვა (ვი, ვჰ), ზ. მ. დავსწევ, тянуть, тащить, 1 ქართ. 337; დარეჯ. 60; (დავეზიდები), ზ. თვ. მოვეჭიდები, უკან დავსწევ, არ მივუშვებ, удерживать, недопускать, ვეფხ. 201.

დაზმა, დაზმობა, სს. промедленіе, (ვჰ, -ვჰზმი), ზ. უ. დავჰყოფ ხანსა, დავიგვიანებ, промедлить, промѣшкать, ზოგჯ. დავჰყოფ, დავრჩები ვისთანმე, მაგალ. წამსა ერთსა შინ არ დაზმის, оставаться, ვისრ. 66, 69; ვეფხ. 1129; ქილ. 246, **ხანდაზმული**, пожилой.

დაზმანება (ვა), ზ. მ. გავზომავ, примѣрять.

დაზმორება (დამაზმორებს), ზ. მიჩ. потягиваетъ меня.

დაზნექა (ვ), ზ. მ. დავსდრეკ, დავხრი, наклонять, нагибать, (ვიზნიქები), ზ. ვდ. დავიდრიკები, დავიხრები, наклоняться, нагибаться.

დაზოგვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვიზოგებ, გავუფრთხილდები, сберегать; щадить, жалѣть; бережно расходовать; თავს არ დავიზოგავ, я не пощажу себя, გორგ. 310.

დაზომა (ვჰზომ), ზ. მ. намѣрить.

დაზორვა (ვჰ), ზ. მ. გავიმსტრობ, подстерегать, подкараулить, საბ. ლ.

დაზრახვა (ვჰ), ზ. მ. განვაქიქებ, განვჰკიცხავ; осуждать, ვეფხ. 361, 1085. (ვუ), я осудилъ его; დამიზრახავს გულსა შინა. ე. ი. მიფიქრია გულში, я подумалъ въ душѣ; ნ. დაძრახვა.

დაზრდა (ვზრდი, ვზარდე), ნ. დაზდა.

დაზრვა (ვჰ), ზ. მ. დავაზრობ, გავჰყინავ; დავსთრვილავ, поморозить, обиневить, ვეფხ. 84; **დაზრობა** (ვა), ზ. მ. გავჰყინავ, заморозить, (ვი), ზ. მიჩ. გავიყინავ отморозить, ვეფხ. 176; ყინვა ვერ დაგვზვრიდა, морозъ не могъ пронять насъ; ვეფხ. 1014.

დაზუზუნება (ვჰზუზუნდები), начать брюзжать.

დაზურგვა (ვა), ზ. მ. ზურგზედ ვსცემ; бить по спинѣ; ანტ. 4—16; навьючивать.

დაზღვევება (ვა), ზ. მ. მოვჰკირწყლავ (ქვით), вымостить.

დაზღვლევა, დაზვლევა (ვიზღვლები, ვიმზღლევი),

ზ. მ. დავიქცევი, ჩამოვიქცევი, ჩამოვსწვები, და-ვინგრევი, обрушаться, разрушаться, 2 პეტ. 3—10.

დაზღმურდლვა (ვიზღმურდლები), ზ. ვ. დავღუ-ღუდდები, მცირე ფოლაქებით შევიმოსები (ტანთა-თვის), покрываться прыщами, разбухать.

დათავება (ვა), დავასრულებ, покончить, რუსუდ. 586.

დათავსდებება (ვა), ზ. მ. თავდებად გავხდი, поставить кого поручителемъ. სამ. ვახტ. 235; **და-თავსება**, ნ. **დათავება**; საბ. ლ.

დათათრება (ვა), ზ. მ. მაჰმადიანად შევიქმ, обратить въ магометанство, (ვთათრდები), ზ. ვდ. მაჰმადიანი შევიქმნები, обратиться, принять магометанскую вѣру, 2 ქართ. 545

დათავადება (ვა), ზ. მ. თავადობას ვუბოძებ, возвести въ княжеское достоинство.

დათამამება (ვა), გავაკადნიერებ, дѣлать смѣлымъ, დავთამამდები, ზ. ვდ. გავკადნიერდები, дѣлаться смѣлымъ, დამითამამდება, отважиться противъ меня, ვეფხ. 294, 739.

დათათხვა (ვჰ), ზ. მ. გავსვრი, испачкать; выругать.

დათამაშება (ვეთამაშები), ზ. თვ. заигрывать.

დათანხმება (ვა), ზ. მ. გავარიგებ, შევათანხმებ, соглашать, мирить, согласоваать, (ვეთანხმები), ზ. ვდ. თანხმა შევექმნები, согласоваться; соглашать.

დათანასწორება (ვა), ზ. მ. ровнять.

დათარგმნა (ვსთარგმნი), ზ. მ. переводить.

დათბილება (ვა), ზ. მ. согрѣвать.

დათბობა (ვა), ზ. მ. გავახურვებ; გავაცხელებ, топить, нагрѣвать, (დავსთბები), ზ. ვდ. გავსთბები, გავცხელდები, нагрѣваться, დღენი დათბნენ, дни стали теплыми, ვისრ. 188, **დათბუნება** (ვა), ზ. მ. გავათბობ, სითბოს მივსცემ, нагрѣвать, ვეფხ. 741.

დათევა (ვა), ზ. მ. გავათენებ ღამეს; გავატარებ, დროს მოვიჭამ, провести ночь, время, რუსუდ. 814.

დათეთრება (ვა), ზ. მ. გავათეთრებ, выбѣлить, (ვთეთრდები), ზ. ვდ. გავთეთრდები, стать бѣлымъ.

დათეთქა (ვჰსთეთქ), ზ. მ. დავჰჭბეჟავ, измять.

დათელა (დავჰსთელ), ზ. მ. валять, мять.

დათენება (ვა), ზ. მ. გავათევ ღამეს, проводить ночи.

დათენთა, ს. გაბრუვება თავისა, ტრიალი, головокруженіе, (ვითენთები), ზ. ვ. მოვიშვები ტანითა მზეზედ წოლისაგან, ან სასმელისაგან, ослабѣть отъ зноя, или вина, ბუნ. ლ. საბ. ლ.

დათესვა (ვსთეს), ზ. მ. დავნერგავ მიწაში თესლსა, посѣять, 2 ქართ. 555; ვისრ. 180; (ვითეს გულ-ში), ზ. მიჩ. запечатлѣть въ сердце; გულში და-მითესე, ты внушилъ мнѣ, ქილ. 694; (ვითესები, ვეთესები), ზ. ვ. посѣяться, თავში დავუთეს, вперять, вбить кому въ голову, ქილ. 146, დათეს-ვინება (ვა), ზ. მ. დავანერგვინებ, заставить посѣять, რაც დაგითესია, იმას მოიმკი, ვისრ. 190, что посѣялъ, то и сожнешь.

დათესლება (ვა), ზ. მ. დავთესავ, ნაყოფიერ გავხდი მინდორს, обсѣменять, ვისრ. 140.

დათვალვა (ვს), ნ. დათვლა.

დათვი, ს. მხეცი ბრანგვი; თანა ვარსკვლავედი ჩრდი-ლოეთისა, რვილი; ბულაური, медвѣдь, медвѣдица (созвѣздіе); фризъ; **დათვის ყურა**, მცენ. ушко медвѣжье, аврикула, **დათვის თხილა**, **დათ-ხილა**, береза, **დათვის ფეხა**, медвѣжья лапа, **დათვის ხაგებელა**, მცენ. ჩადუნა, папоротникъ, ან მთის ჩადუნა, გვიმრუჭა; панна, ერის. ლ.? **დათვისქონი**, медвѣжій жиръ, **-ბამბა**, **-ხოკო**, სახელნი მცენარეთა названіе травъ. **დათვის კა-კალი**, მცენ. Византійскій орѣхъ; ერ. ლ; **დათ-ვის მსხალი**, берекъ, ერის. ლ; **დათვის დოდო**, ს. მცენ. окиски; **დათვის ფანჩარა**, ს. მცენ. елка, хвощъ полевой.

დათვი, ს. ჭუა ბოსტნის მავნე, ერის. ლ.; ან დედა ზარდლისა, ბაბაჭუა, ობობა, паукъ.

დათვალიერება (ვა), ზ. მ. თვალს დავადევნებ, посматривать, замѣчать.

დათვალვა, **დათვლა** (ვსთვალავ, ვსთვლი, ვსთვალე), ზ. მ. აღვრიცხავ, считатт, счислять, ვისრ. 33; (ვათვლი), ზ. მ. ანგარიშზედ მოვუმატებ, присчитывать, причислять, ხრონ. ბროს. 3, 27; (და-ვუთვლი), ზ. მიჩ. თვლით მივსცემ, отсчитать кому, ვეფხ. 1063; რუსუდ. 416; 855 (ვი-სამსახუ-რად), буду считать за услугу мнѣ, ქილ. 530; დამათვალა, онъ началъ на меня, ლხინი რად და-მეთვლებოდა, ვეფხ. 377; во что я долженъ былъ считать радость, **დათვლა**, სხ. считаніе; счетъ, **დათვლევინება** (ვა), ზ. სხმ. აღვარიცხვი-ნებ, заставить считать, ვეფხ. 1073.

დათვლემა (დამთვლემს), ზ. უ. ჩამეძინება, засыпать, заснуть.

დათიბვა (ვ), ზ. მ. გავსთიბავ, накосить, ალ. 169.

დათითხნა (ვსთითხნი), ზ. მ. გავსვრი, испачкать, ზოგ. გავლანძღავ, выругать.

დათიხვა (ვს), ზ. მ. გამოვხიჭავ, ხიჭებით ამოვავ-სებ, защебенить.

დათლა (ვსთლი, ვსთალე), ზ მ. დავსჭრი; გავთლი ქვასა; нарѣзать, настрогать, гранить.

დათლიბი, ს. მცენ. პატრი ფილიპ.?

დათმენა, ს. терпѣніе, (ვი), ზ. მ. მოვითმენ, მოვი-ჭირვებ, გავსძლებ, терпѣть, переносить, (ვუ), ზ. მ. მივუტევებ, прощать.

დათმობა, სხ. терпѣніе; оставленіе; уступка; (ვჰს, ვუ), ზ. მ. დავითმენ, მოვითმენ; მივუტევებ, დავანე-ბებ; ვაჩუქებ, ხელს ავიღებ, терпѣть; прощать; оставлять, уступать, отказываться отъ чего; ვე-ღარც ენამან დაუთმო, не выдержалъ чтобы не сказать, ვისრ. 18; დავსთმობ ქვეყანასა, оставить сей міръ, умереть, გორგ. 1, დასთმე ჭირი ბო-ლოს ლხინი იქნება; сноси несчастіе, напослѣдокъ обратиться въ радость, ვისრ. 92, 178. (ვი), ზ. მიჩ. მოვითმენ, терпѣть, сносить, ვეფხ. 189, დამითმე, уступи мнѣ, (დავითმობი), ზ. ვდ. сносить; оставляться; გორგ. 301; ვეფხ. 1075; **დათმობინება** (ვა), ზ. მ. ხელს ავაღებინებ, заставить оставить.

დათოვა (ვს), ზ. უ. თოვლს დავდებ, покрыть снѣгомъ.

დათოკვა (ვ), ზ. მ. თოკით დავაბამ, привязать веревкою, накинуть арканъ; ქილ. 20, 371.

დათოხნა (დავჰთოხნი, -ნე), ზ. მ. копать.

დათრგუნვა (ვჰ), ზ. მ. ფეხით გავსრეს, გავსჭყლეტ; დავაქცევ, დავანგრევ, попрать, раздавить ногою; разрушить, ვეფხ. 2; (დავითრგუნები, ვეთრგუნები), ზ. ვ. დავიქცევი, დავიმზღვლევი, рухнуть, ქილ. 362, ისაი. 22—5, 10—6.

დათრევა (ვა), ზ. მ. თრევით ვზიდავ, таскать, волочить; ეს ბერი-კაცი ფეხებს ძლივს დაათრევს, этотъ старикъ едва ноги таскаетъ, (ვეთრევი), ზ. თვ. დავეხირები, უსაქმოდ დავდივარ, таскаться.

დათრთვილვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰყინავ; დავჭირხლავ, თრთვილს დავსცემ, хватить морозомъ, покрыть инеемъ, ვეფხ. 283; 176; 178; ბაგრატ. ბ. 156.

დათრობა (ვა), ზ. მ. ვასმევ ღვინოს, გავაბრუებ, напоить до пьяна, опьянять, (ვსთვრები, ვითრობი), ზ. ვ. მომეკიდება სასმელი, გავბრუვდები, опьянѣть, **დამთვრალი**, пьяный, დასათრობი, დამათრობელი, ზედ. хмѣльной.

დათუთქვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰმდუღრავ, გავჰფუფქავ, მდუღარეში გავატარებ, ან ცხელს ნაცარს დავასხამ, обварить въ кипяткѣ, ошпарить, (ვითუთქამ ხელებსა), обжечь руки.

დათუთხნა (დავჰსთუთხნი), ზ. მ. испачкать.

დათქუმა (ვჰსთქვამ, -ვი), ზ. მ. разглашать.

დათქვირება (ვთქვირდები), ზ. ვდ. ავსთქვირდები, разбухнуть, раздуться.

დათქრიალება (ვითქრიალებ, ვთქრიალდები), ზ. უ. ითქმის ჯართა თვის ანუ ცხენთა: ფეხის ხმას დავაყენებ, поднять топотъ, шумъ.

დათხევა (ვჰ), ზ. მ. დავღვრი, დავაქცევ, лить, проливать, -ცრემლსა, проливать слезы, ვეფხ. 4; -სისხლისა, проливать кровь, (ვითხევი), ზ. ვ. დავიღვრები, проливаться, დათხეული, დანათხევი, მიმ. **დათხევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить проливать, სიბრ. 123.

დათხოვა (დავითხოვ), ზ. მ. გავუშვებ, მივსცემ წასვლის ნებას, ნებას დავრთავ; განვუტევებ, თავს დავანებებ; უარს ვეტყვი; отпускать, позволять идти куда; отсылать; освобождать; отказывать, (ვეთხოვები), ზ. თვ. გამოვეთხოვები წასასვლელად, отпрашиваться, (დავსთხოვ), ზ. მ. გავაშვებინებ, მივაცემინებ წასვლის ნებას; დასტურს ავართმევ, отпрашивать; დამეთხოვა, онъ отпросился у меня, დავსთხოვ მუქარას, угрожать кому; вызвать на поединокъ, ხამ. ვ. 228; რუსუდ. 502.

დათხოვება (ვა), ზ. მ. გავაქორწინებ, ქმრებს მივსცემ, повыдавать за мужъ.

დათხრა (ვსთხრი, ვსთხარე), ზ. მ. შევსთხრი მიწას, выкопать, დათხრა თვალებისა, выколоть кому глаза, გორგ. 256.

დათხუნვა (დავჰსთხუნავ), ზ. მ. напачкать.

დაირა (სპარს.), ს. დაფი, ებანი, бубны.

დაიარაღებული, вооруженный.

დაიმისება (დავუიმისებ, -სე), ზ. მ. შევუთვისებ, შევუსაკუთრებ; усвоить кому, ნ. ჩემება.

დაისი, ს. მწუხრის დასაბამი, сумерки, ვეფხ. 231; დაისით ლოცვა, დაისი, ღამის თევა, პირველ ღამით გარდახდა მწუხრისა და ცისკრისა ერთად, всенощное бдѣніе, -чная служба. [удержать.

დაკავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, დავხუთავ, взять,

დაკავშირება (ვა), ზ. მ. დავაწებებ, შევსძერწავ გატეხილს ჭურჭელსა ან მეტალს, დავაკოწიწებ გადნობილის კალითა, склеивать, спаивать, **დაკავშირებული**, მიმ. ქიმ. 190; კავშ. 16.

დაკაზმვა (ვჰკაზმავ), ზ. მ. მოვრთავ, შევკაზმავ, убирать, снаряжать, -ცხენსა, осѣдлать лошадь, -ნავსა, снарядить корабль, ვეფხ. 607; -პურისა, очищать, выбивать изъ колосьевъ хлѣбныя зерна, -ხისა, ходить за растеніями, სიბრძ. 78; (ვეკაზმები), ზ. თვ. მოვემზადები, приготовиться, ვეფხ. 437; დარეჯ. 26, 141.

დაკაკვა (ვჰ), ზ. მ. нагибать.

დაკაკვლა (ვჰ), ზ. მ. გავჰქურთნი, დავჰხჩენჩავ, щелушить.

დაკალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკალავ ჭურჭელსა, лудить.

დაკალთება (ვი), ზ. მ. კალთებს ავიკრებ, подобрать подолъ у кафтана, ქილ. 22.

დაკაკუნება (ვუ კარს), постучать въ дверь.

დაკანკალება (დავჰკანკალდები), трястись.

დაკარგვა (ვჰ), ზ. მ. წარვაგებ, მივაგდებ სადმე, ასე რომ ველარ ვიპოვნო; განვაძებ, წარვგზავნი ექსორიად, მაგალ ციმბირში დაჰკარგეს; потерять; ссылать, изгонять; სომხ. 412; -პატივსა, потерять уваженіе, -ჭკუას, გონებას, терять разсудокъ, კეთილსა ღმერთი არ დაგიკარგავს, за доброе дѣло Богъ вознаградитъ; (ვუკარგავ), ზ. მიჩ. სხვის ნივთს დავაკარგვინებ; ან წარვუგებ, მოვაკლებ მაგალ. ვისისამე წყალობას, потерять чью вещь; лишать; ხამ. ვახტ. 211; ქილ. 683; -ძილსა, лишать сна, (ვიკარგები), ზ. ვ. გადავვარდები უამბოდ, пропасть безъ вѣсти; წარვიგები, теряться, დაიკარგა ლეკში, онъ ушелъ къ лезгинамъ, (დავეკარგები), ზ. თვ. განვევლტვი, убѣгать, ჭკუა დამეკარგა, я потерялъ разсудокъ, ვითა ეშმა დამეკარგა, подобно нечистому духу скрылся отъ меня, ვეფხ. 110; **დაკარგული**, მიმ. ურგებად გარდაგდებული, გადავარდნილი ან დაკარგული, потерянный, пропавшій; плѣненный, ხამ. ვახტ. 135; ვეფხ. 50; **დანაკარგი**, ს. пропажа, **დაკარგვინება** (ვა), ზ. მ. გარდავაგებინებ, заставить потерять; განმ. ვეფხ. 49; ხამ. ვ. 3.

დაკარება (ვე), прикасаться.

დაკარვება (ვი), ზ. მ. დავივანებ, დავსდგები კარვებით, დაბად. 13—12; იოან. 1—14, расположиться вь шатрахъ, გულს დამეკარვებისა, покроетъ сердце мое, ვისრ. 88; **დაკარვებული ცა**, сводъ небесный, საბ. ლ. დაკარვება (ვა), ზ. მ. დავაფარებ, покрывать, ვეფხ. 885.

დაკარწახება (ვი), ზ. მ. წვივთ გავაშიშვლებ წყალში გასასვლელად, обнажать голени, руки, სიბრძ. 104.

დაკაფვა (ვჰ), ზ. მ. მოვსჭრი, მოვჰკვეთ ფიჩხთა, ნოშოთა, изрубить, изрѣзать, -ხმლითა, изрубить саблею, 2 ქართლ. 371, (ვიკაფები), ზ. ვ. быть изрублену, **დაკაფული**, მიმ. нарубленный.

დაკაცება (ვკაცდები), ზ. ვდ. ჰასაკს მოვალ, მოვიწიფები, возмужать, ხამ. სომხ. 99.

დაკაწრვა (ვი), ზ. მ. დავიმხავსებ, დავიგლეჯ, оцарапать, განმ. ვეფხ. 197. [накусать.

დაკბენა (ვჰკბენ, -ბინე), ვუკბენ მრავალს ადგილს;

დაკბენჩა (ვჰ), ზ. მ. накусать.

დაკბილვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკბენ; накусать; насѣкать, рѣзать винтъ, винтовать, დაკბილული, зубчатый; бородчатый.

დაკდემა (ვა), ზ. მ. შევარცხვენ, пристыдить, (ვი), ზ. მიჩ. შევირცხვენ, стыдиться, ტიმ. 12.

დაკეთება (ვა), ზ. მ. გავაკეთებ, შევიქმ ბევრსა, надѣлать, 2 ქართლ. 460, 397.

დაკეკა (ვჰკეკ), ზ. მ. დავჰკუწავ ბზესა, мельчить, рубить, крошить на мелко, საბ. ლ.

დაკემსვა (ვა), ზ. მ. დავჭრი, დავჰკუწავ, изрѣзать, насѣкать.

დაკენკა (დამეკენკება პირი), ზ. თვ. ყვავილი დამაჩნდება პირზედ, рябѣть, **დაკენკილი**, მიმ. პირნაყვავილარი, рябой; (დავჰკენკ), исклевать.

დაკენჭნა (ვჰკენჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკორცნი, დავჭრევ, ვჰკოლავ, გამოვჰპირავ, насѣкать, -ოქროთი, ვერცხლითა, насѣкать золотомъ, серебромъ.

დაკენწვლა (ვჰკენწლავ, -ლე), ზ. მ. დავჰსჩხვლეტ, наколоть.

დაკეპა (ვა), ზ. მ. დავსჩქლეთ, წვრილად დავსჭრი ხორცს, рубить мясо, крошить, დაკეპილი, მიმ.

დაკერატება (ვა), ზ. მ. წყვილს გამოვუსხამ ღორსა, დავჰკოლავ ტახსა, холостить кабана, დაკერატებული, მიმ.

დაკერება (ვა), ზ. მ. მივაკერებ, დავუდებ საკერავსა, нашивать, пришить, заплатить; -წებოთი, выклеивать; -ფიცარს, вводить доску, **დაკერებული**, **დანაკერები**, მიმ; (ვჰკერდები), ზ. თვ. нашиваться, пришиваться.

დაკერვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკერავ მრავალსა, нашить.

დაკეტა (ვჰ), ზ. მ. კლიტეს დავადებ, დავხშავ, замыкать, запирать, (ვიკეტები), ზ. ვ. დავიხშვი, დავიკრძალვი, замыкаться, დაკეტლი, დანაკეტი. მიმ.

დაკეფა (ვჰკეფ, -ფე), ზ. მ. ვჰკეპ, ვჰსჩქლეთ, წვრილად დავჰსჭრი, рубить, рѣзать.

დაკეცა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკეც, შევახვევ, складывать, сложить; ერთობ თავის ცნობა დაგკეცია, ты вообще потерялъ сознаніе, ვისრ. 29, (ვიკეცები), ზ. ვ. შევიკეცები, შევიხვევი, складываться, **დაკეცილი**, მიმ. сложенный, **დასაკეცი**, ზედ. складной, -დანა, складной ножикъ.

დაკეჭნა (ვჰკეჭნი, -ნე), ზ. მ. დავაჭდევ, ამოვსჭრი ჭდეს, насѣкать, нарубать, **დაკეჭნილობა**, სახ. დაჭდეულობა, зарубка, выемка.

დაკვალვა (ვჰ), ზ მ. კვალს გავავლებ, бороздить, провести борозду, ერისთ. 2—7.

დაკვამლება (ვა), ზ. მ. დავაბოლებ, надымить.

დაკვანწვა (ვჰ), ზ. მ. დავხვანჯავ ძაფს, перепутать нитки.

დაკვდომა (დავაკვდები), ზ. ვდ. ჩავაკვდები, თავს ვანაცვალებ, умирать надъ чѣмъ, სიბრ. 115; რუსუდ. 279; 2 ქართლ. 532; გოგრ. 36, **დაკვდინება** (ვა), ზ. მ. убивать кого надъ чѣмъ, მარც. 2—204.

დაკვეთა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსჭრი, нарѣзать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიჭრი; შევიყიდი, მოვივაჭრებ; დავიწინდავ; დავიყორულებ; нарѣзать для себя; сторговать; взять въ аренду, снять, кортомить; абонировать, взять на срокъ; დავიკვეთ ვენახსა, взять въ аренду виноградникъ, პური დამიკვეთა, онъ отдалъ мнѣ въ залогъ хлѣбъ, ანც. 3—23, 24; (დავუკვეთ), ზ. მიჩ. ნაწილ ნაწილად დავუჭრი, нарѣзать для кого на части, (ვიკვეთები), ზ. ვ. დავიჭრები, изрѣзываться.

დაკვეთება (ვა), ზ. მ. დავსცემ, დავახეთქებ, დავახლი, повалить на землю; ниспровергнуть, იეზეკ. 31—16, 1 მეფეთ. 17—35; მარც. 2—1, შევამთხვევ, приключить; (ვი), ზ. მიჩ. შევიყიდი, მოვივაჭრებ; დავიწინდავ, сторговать, взять въ аренду, снять на срокъ, арендовать, абонировать, (ვეკვეთები), ზ. თვ. დავეცემი; შევემთხვევი, შევხვდები, пасть, удариться; приключаться, случаться; მარც. 2—34; დრამ. ანცონ. 317, მარჯვე ჟამი დამეკვეთა, я улучилъ удобное время, მარც. 1—54; დავეკვეთები მცერსა, напасть на врата, 1 ქართლ. 273; დაეკვეთა სენი, заболѣлъ, მარც. 1—41; დაკვეთებული, მიმ. -ადგილი, низменное мѣсто, იერემ. 19—12.

დაკვერვა (ვჰ), ზ. მ. კვერსა ვსცემ რკინას, бить молотомъ желѣзо, наковывать.

დაკვერცხა (ვჰ), ზ. მ. დავსჭედავ ურმის თვალს, вправлять спицы въ колесо.

დაკვესა, დაკვესება (ვა), ზ. მ. კვესით ცეცხლსა ვშობ, высѣкать огонь.

დაკვეხება (ვა), ზ. მ. დავაცრაბახებ, заставить хвастать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიცრაბახებ, დავიქადებ, похвастать, **დამკვეხი**, ს. хвастунъ.

დაკვეცა (ვჰ), ზ. მ. გავჰკრეჭ, настричь, нарѣзать, (ვი თმასა), ზ. მიჩ. გავიკრეჭ, остричь себѣ волосы, საქმ. 21—24; დაბად. 41—14.

დაკვლა, დაკვლვა (ვჰკლავ, ვჰკალ), ზ. მ. ყელს გამოვსჭრი ხვასტანგს, зарѣзать, заколоть, **დაკვლევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить заколоть, სიბრძ. 97.

დაკვირვება (ვა), ზ. მ. დავაცვიფრებ, გავაოცებ, თვალს დავაკივირვებ, пристально смотрѣть на что, (ვაკვირდები, ვჰკვირდები), ზ. ვდ. გავოცდები, გავსცვიფრდები, удивляться, დამაკვირვებს, удивляетъ меня, ლუკ. 24—22; (ვეკვირვები), ზ. თვ. дивиться надъ чѣмъ.

დაკვირტება (ვჰკვირტდები), ზ. ვდ. მატყლთათვის: დავიკუნძლები, მოვითელები, დავიჩენჩები, скомкаться, ნ. კვირტი.

დაკვლაკვნა (ვჰკლაკვნი), ზ. მ. сгибать, корчить, (ვიკლაკვნები), ზ. ვ. сгибаться, корчиться.

დაკვლანჭნა (ვიკვლანჭები), ზ. ვ. დავიკრუნჩხები, ვიბლუნძები, корчитьяя, ежиться, коробиться, ქილ. 459; (ვჰკვლაჭნი), ზ. მ. დავჰკრუნჩხავ, коробить, корчить.

დაკვნესა (ვჰკვნესი, ვიკვნეს), ზ. უ. სულთ ვითქვამ, ამოვიხვნეშ, вздыхать, ბუნ. კ. 279.

დაკვნეტა (ვჰ), ზ. მ. დავხრავ, დავღრღნი, изгрызть.

დაკვრა, დაკურა, უნდა დაკრვა იქ ნახე.

დაკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, повѣсить, -კარსა, повѣсить дверь, -თავსა, ე. ი. მოვიხრი თავს, დავჰფიქრდები, повѣсить носъ, задуматься, ვეფხ. 56; -ზავსა, навязать миръ, 1 ქართლ. 223, დაჰკიდეს ნავი, корабль посадили на мель, საქმ. 27—41; ცხვარს ცხვრის ფეხით და თხას თხის ფე-

დათოხნა (დავჰთოხნი, -ნე), ზ. მ. копать.

დათრგუნვა (ვჰ), ზ. მ. ფეხით გავსრეს, გავსჭყლეტ; დავაქცევ, დავანგრევ, попрать, раздавить ногою; разрушить, ვეფხ. 2; (დავითრგუნები, ვეთრგუნები), ზ. ვ. დავიქცევი, დავიმზღვლევი, рухнуть, ქილ. 362, ისაი. 22—5, 10—6.

დათრევა (ვა), ზ. მ. თრევით ვზიდავ, таскать, волочить; ეს ბერი-კაცი ფეხებს ძლივს დაათრევს, этотъ старикъ едва ноги таскаетъ, (ვეთრევი), ზ. თვ. დავეხირები, უსაქმოდ დავდივარ, таскаться.

დათრთვილვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰყინავ; დავჭირხლავ, თრთვილს დავსცემ, хватить морозомъ, покрыть инеемъ, ვეფხ. 283; 176; 178; ბაგრატ. ბ. 156.

დათრობა (ვა), ზ. მ. ვასმევ ღვინოს, გავაბრუებ, напоить до пьяна, опьянять, (ვსთვრები, ვითრობი), ზ. ვ. მომეკიდება სასმელი, გავბრუედები, опьянѣть, **დამთვრალი**, пьяный, დასათრობი, დამათრობელი, ზედ. хмѣльной.

დათუთქვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰმდუღრავ, გავჰფუფქავ, მდუღარეში გავაცარებ, ან ცხელს ნაცარს დავასხამ, обварить въ кипяткѣ, ошпарить, (ვითუთქამ ხელებსა), обжечь руки.

დათუთხნა (დავჰსთუთხნი), ზ. მ. испачкать.

დათქუმა (ვჰსთქვამ, -ვი), ზ. მ. разглашать.

დათქვირება (ვთქვირდები), ზ. ვდ. ავსთქვირდები, разбухнуть, раздуться.

დათქრიალება (ვითქრიალებ, ვთქრიალდები), ზ. უ. ითქმის ჯართა თვის ანუ ცხენთა: ფეხის ხმას დავაყენებ, поднять топотъ, шумъ.

დათხევა (ვჰ), ზ. მ. დავღვრი, დავაქცევ, лить, проливать, -ცრემლსა, проливать слезы, ვეფხ. 4; -სისხლისა, проливать кровь, (ვითხევი), ზ. ვ. დავიღვრები, проливаться, დათხეული, დანათხევი, მიმ. **დათხევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить проливать, სიბრ. 123.

დათხოვა (დავითხოვ), ზ. მ. გავუშვებ, მივსცემ წასვლის ნებას, ნებას დავრთავ; განვუტევებ, თავს დავანებებ; უარს ვეტყვი; отпускать, позволять идти куда; отсылать; освобождать; отказывать, (ვეთხოვები), ზ. თვ. გამოვეთხოვები წასასვლელად, отпрашиваться, (დავსთხოვ), ზ. მ. გავაშვებინებ, მივაცემინებ წასვლის ნებას; დასტურს ავართმევ, отпрашивать; დამეთხოვა, онъ отпросился у меня, დავსთხოვ მუქარას, угрожать кому; вызвать на поединокъ, ხამ. ვ. 228; რუსუდ. 502.

დათხოვება (ვა), ზ. მ. გავაქორწინებ, ქმრებს მივსცემ, повыдавать за мужъ.

დათხრა (ვსთხრი, ვსთხარე), ზ. მ. შევსთხრი მიწას, выкопать, დათხრა თვალებისა, выколоть кому глаза, გორგ. 256.

დათხუნვა (დავჰსთხუნავ), ზ. მ. напачкать.

დაირა (სპარს.), ს. დაფი, ებანი, бубны.

დაიარაღებული, вооруженный.

დაიმისება (დავუიმისებ, -სე), ზ. მ. შევუთვისებ, შევუსაკუთრებ; усвоить кому, ნ. ჩემება.

დაისი, ს. მწუხრის დასაბამი, сумерки, ვეფხ. 231; დაისით ლოცვა, დაისი, ღამის თევა, პირველ ღამით გარდახდა მწუხრისა და ცისკრისა ერთად, всенощное бдѣніе, -чная служба. [удержать.

დაკავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, დავხუთავ, взять,

დაკავშირება (ვა), ზ. მ. დავაწებებ, შევსძერწავ გატეხილს ჭურჭელსა ან მეტალს, დავაკოწიწებ გადნობილის კალითა, склеивать, спаивать, **დაკავშირებული**, მიმ. ქიმ. 190; კავშ. 16.

დაკაზმვა (ვჰკაზმავ), ზ. მ. მოვრთავ, შევკმაზავ, убирать, снаряжать, -ცხენსა, осѣдлать лошадь, -ნავსა, снарядить корабль, ვეფხ. 607; -პურისა, очищать, выбивать изъ колосьевъ хлѣбныя зерна, -ხისა, ходить за растеніями, სიბრძ. 78; (ვეკაზმები), ზ. თვ. მოვემზადები, приготовиться, ვეფხ. 437; დარეჯ. 26, 141.

დაკაკვა (ვჰ), ზ. მ. нагибать.

დაკაკვლა (ვჰ), ზ. მ. გავჰქურთნი, დავჰხჩენჩავ, щелушить.

დაკალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკალავ ჭურჭელსა, лудить.

დაკალთება (ვი), ზ. მ. კალთებს ავიკრებ, подобрать подолъ у кафтана, ქილ. 22.

დაკაკუნება (ვუ კარს), постучать въ дверь.

დაკანკალება (დავჰკანკალდები), трястись.

დაკარგვა (ვჰ), ზ. მ. წარვაგებ, მივაგდებ სადმე, ასე რომ ველარ ვიპოვნო; განვაძებ, წარვგზავნი ექსორიად, მაგალ ციმბირში დაჰკარგეს; потерять; ссылать, изгонять; სომხ. 412; -პატივსა, потерять уваженіе, -ჭკუას, გონებას, терять разсудокъ, კეთილსა ღმერთი არ დაგიკარგავს, за доброе дѣло Богъ вознаградитъ; (ვუკარგავ), ზ. მიჩ. სხვის ნივთს დავაკარგვინებ; ან წარვუგებ, მოვაკლებ მაგალ. ვისისამე წყალობას, потерять чью вещь; лишать; სამ. ვახტ. 211; ქილ. 683; -ძილსა, лишать сна, (ვიკარგები), ზ. ვ. გადავვარდები უმბოდ, пропасть безъ вѣсти; წარვიგები, теряться, დაიკარგა ლეკში, онъ ушелъ къ лезгинамъ, (დავეკარგები), ზ. თვ. განვევლტვი, убѣгать, ჭკუა დამეკარგა, я потерялъ разсудокъ, ვითა ეშმა დამეკარგა, подобно нечистому духу скрылся отъ меня, ვეფხ. 110; **დაკარგული**, მიმ. ურგებად გარდაგდებული, გადავარდნილი ან დაკარგული, потерянный, пропавшій; плѣненный, სამ. ვახტ. 135; ვეფხ. 50; **დანაკარგი**, ს. пропажа, **დაკარგვინება** (ვა), ზ. მ. გარდავაგებინებ, заставить потерять; განმ. ვეფხ. 49; სამ. ვ. 3.

დაკარება (ვე), прикасаться.

დაკარვება (ვი), ზ. მ. დავივანებ, დავხდგები კარვებით, დაბად. 13—12; იოან. 1—14, расположиться вь шатрахъ, გულს დამეკარვებისა, покроетъ сердце мое, ვისრ. 88; **დაკარვებული ცა**, сводъ небесный, საბ. ლ. დაკარვება (ვა), ზ. მ. დავაფარებ, покрывать, ვეფხ. 885.

დაკარწახება (ვი), ზ. მ. წვივთ გავაშიშვლებ წყალში გასასვლელად, обнажать голени, руки, სიბრძ. 104.

დაკაფვა (ვჰ), ზ. მ. მოვსჭრი, მოვჰკვეთ ფიჩხთა, ნოშოთა, изрубить, изрѣзать, -ხრმლითა, изрубить саблею, 2 ქართლ. 371, (ვიკაფები), ზ. ვ. быть изрублену, **დაკაფული**, მიმ. нарубленный.

დაკაცება (ვკაცდები), ზ. ვდ. ჭასაკს მოვალ, მოვიწიფები, возмужать, სამ. სომხ. 99.

დაკაწრვა (ვი), ზ. მ. დავიმხავსებ, დავიგლეჯ, оцарапать, განმ. ვეფხ. 197. [накусать.

დაკბენა (ვჰკბენ, -ბინე), ვუკბენ მრავალს ადგილს;

დაკბენჩა (ვჭ), ზ. მ. накусать.

დაკბილვა (ვჭ), ზ. მ. დავჭკბენ; накусать; насѣкать, рѣзать винтъ, винтовать, დაკბილული, зубчатый; бородчатый.

დაკდემა (ვა), ზ. მ. შევარცხვენ, пристыдить, (ვი), ზ. მიჩ. შევირცხვენ, стыдиться, ციმ. 12.

დაკეთება (ვა), ზ. მ. გავაკეთებ, შევიქმ ბევრსა, надѣлать, 2 ქართლ. 460, 397.

დაკეკვა (ვჭკეკ), ზ. მ. დავჭკუწავ ბზესა, мельчить, рубить, крошить на мелко, საბ. ლ.

დაკემხვა (ვა), ზ. მ. დავჭრი, დავჭკუწავ, изрѣзать, насѣкать.

დაკენკა (დამეკენკება პირი), ზ. თვ. ყვავილი დამჩნდება პირზედ, рябѣть, **დაკენკილი**, მიმ. პირნაყვავილარი, рябой; (დავჭკენკ), исклевать.

დაკენჭნა (ვჭკენჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჭკორტნი, დავაჭდევ, ვჭკოდავ, გამოვჭპირავ, насѣкать, -ოქროთი, ვერცხლითა, насѣкать золотомъ, серебромъ.

დაკენწვლა (ვჭკენწლავ, -ლე), ზ. მ. დავჭსჩხვლეტ, наколоть.

დაკეპა (ვა), ზ. მ. დავსჩქლეთ, წვრილად დავსჭრი ხორცს, рубить мясо, крошить, დაკეპილი, მიმ.

დაკერატება (ვა), ზ. მ. წყვილს გამოვუსხამ ღორსა, დავჭკოდავ ტახსა, холостить кабана, დაკერატებული, მიმ.

დაკერება (ვა), ზ. მ. მივაკერებ, დავუდებ საკერავსა, нашивать, пришить, заплатить; -წებოთი, выклеивать; -ფიცარს, вводить доску, **დაკერებული, დანაკერები**, მიმ; (ვჭკერდები), ზ. თვ. нашиваться, пришиваться.

დაკერვა (ვჭ), ზ. მ. შევჭკერავ მრავალსა, нашить.

დაკეტა (ვჭ), ზ. მ. კლიტეს დავადებ, დავხშავ, замыкать, запирать, (ვიკეტები), ზ. ვ. დავიხშვი, დავიკრძალვი, замыкаться, დაკეტილი, დანაკეტი. მიმ.

დაკეფა (ვჭკეფ, -ფე), ზ. მ. ვჭკეპ, ვჭსჩქლეთ, წვრილად დავჭსჭრი, рубить, рѣзать.

დაკეცა (ვჭ), ზ. მ. შევჭკეც, შევახვევ, складывать, сложить; ერთობ თავის ცნობა დაგკეცია, ты вообще потерялъ сознаніе, ვისრ. 29, (ვიკეცები), ზ. ვ. შევიკეცები, შევიხვევი, складываться, **დაკეცილი**, მიმ. сложенный, **დასაკეცი**, ზედ. складной, -დანა, складной ножикъ.

დაკეჭნა (ვჭკეჭნი, -ნე), ზ. მ. დავაჭდევ, ამოვსჭრი ჭდეს, насѣкать, нарубать, **დაკეჭნილობა**, საზ. დაჭდეულობა, зарубка, выемка.

დაკვალვა (ვჭ), ზ მ. კვალს გავავლებ, бороздить, провести борозду, ერისთ. 2—7.

დაკვამლება (ვა), ზ. მ. დავაბოლებ, надымить.

დაკვანწვა (ვჭ), ზ. მ. დავხვანჯავ ძაფს, перепутать нитки.

დაკვდომა (დავაკვდები), ზ. ვდ. ჩავაკვდები, თავს ვანაცვალებ, умирать надъ чѣмъ, სიბრ. 115; რუსუდ. 279; 2 ქართლ. 532; გოგრ. 36, **დაკვდინება** (ვა), ზ. მ. убивать кого надъ чѣмъ, მარც. 2—204.

დაკვეთა (ვჭ), ზ. მ. დავჭსჭრი, нарѣзать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიჭრი; შევიყიდი, მოვივაჭრებ; დავიწინდავ; დავიყორულებ; нарѣзать для себя; сторговать; взять въ аренду, снять, кортомить; абонировать, взять на срокъ; დავიკვეთ ვენახსა, взять въ аренду виноградникъ, პური დამიკვეთა, онъ отдалъ мнѣ въ залогъ хлѣбъ, ანც. 3—23, 24; (დავუკვეთ), ზ. მიჩ. ნაწილ ნაწილად დავუჭრი, нарѣзать для кого на части, (ვიკვეთები), ზ. ვ. დავიჭრები, изрѣзываться.

დაკვეთება (ვა), ზ. მ. დავსცემ, დავახეთქებ, დავახლი, повалить на землю; ниспровергнуть, იეზეკ. 31—16, 1 მეფეთ. 17—35; მარც. 2—1, შევამთხვევ, приключить; (ვი), ზ. მიჩ. შევიყიდი, მოვივაჭრებ; დავიწინდავ, сторговать, взять въ аренду, снять на срокъ, арендовать, абонировать, (ვეკვეთები), ზ. თვ. დავეცემი; შევემთხვევი, შევხვდები, пасть, удариться; приключаться, случаться; მარც. 2—34; დრამ. ანცონ. 317, მარჯვე ჟამი დამეკვეთა, я улучилъ удобное время, მარც. 1—54; დავეკვეთები მცერსა, напасть на врата, 1 ქართლ. 273; დაეკვეთა სენი, заболѣлъ, მარც. 1—41; დაკვეთებული, მიმ. -ადგილი, низменное мѣсто, იერემ. 19—12.

დაკვერვა (ვჭ), ზ. მ. კვერსა ვსცემ რკინას, бить молотомъ желѣзо, наковывать.

დაკვერცხა (ვჭ), ზ. მ. დავსჭედავ ურმის თვალს, вправлять спицы въ колесо.

დაკვესა, დაკვესება (ვა), ზ. მ. კვესით ცეცხლსა ვშობ, высѣкать огонь.

დაკვეხება (ვა), ზ. მ. დავატრაბახებ, заставить хвастать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიტრაბახებ, დავიქადებ, похвастать, **დამკვეხი**, ს. хвастунъ.

დაკვეცა (ვჭ), ზ. მ. გავჭკრეჭ, настричь, нарѣзать, (ვი თმასა), ზ. მიჩ. გავიკრეჭ, остричь себѣ волосы, საქმ. 21—24; დაბად. 41—14.

დაკვლა, დაკვლევა (ვჭკლავ, ვჭკალ), ზ. მ. ყელს გამოვსჭრი ხვასტანგს, зарѣзать, заколоть, **დაკვლევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить заколоть, სიბრძ. 97.

დაკვირვება (ვა), ზ. მ. დავაცვიფრებ, გავაოცებ, თვალს დავაკივირვებ, пристально смотрѣть на что, (ვაკვირდები, ვჭკვირდები), ზ. ვდ. გავოცდები, გავსცვიფრდები, удивляться, დამაკვირვებს, удивляетъ меня, ლუკ. 24 — 22; (ვეკვირვები), ზ. თვ. дивиться надъ чѣмъ.

დაკვირტება (ვჭკვირტდები), ზ. ვდ. მატყლთათვის: დავიკუნძლები, მოვითელები, დავიჩენჩები, скомкаться, ნ. კვირტი.

დაკვლაკვნა (ვჭკლაკვნი), ზ. მ. сгибать, корчить, (ვიკლაკვნები), ზ. ვ. сгибаться, корчиться.

დაკვლანჭნა (ვიკვლანჭები), ზ. ვ. დავიკრუნჩხები, ვიბლუნძები, корчитьяя, ежиться, коробиться, ქილ. 459; (ვჭკვლაჭნი), ზ. მ. დავჭკრუნჩხავ, коробить, корчить.

დაკვნესა (ვჭკვნესი, ვიკვნეს), ზ. უ. სულთ ვითქვამ, ამოვიხვნეშ, вздыхать, ბუნ. კ. 279.

დაკვნეტა (ვჭ), ზ. მ. დავხრავ, დავღრღნი, изгрызть.

დაკვრა, დაკურა, უნდა დაკრვა იქ ნახე.

დაკიდება (ვჭ), ზ. მ. ჩამოვჭკიდებ, повѣсить, -კარსა, повѣсить дверь, -თავსა, ე. ი. მოვიხრი თავს, დავჭფიქრდები, повѣсить носъ, задуматься, ვეფხ. 56; -ზავსა, навязать миръ, 1 ქართლ. 223, დაჭკიდეს ნავი, корабль посадили на мель, საქმ. 27—41; ცხვარს ცხვრის ფეხით და თხას თხის ფე-

ხით დაჰკიდებენ, барана за баранья, а козла за козья ноги вѣшаютъ, т. е. никто за другаго не отвѣчаетъ, ქუდი ლურსმანზედ დაჰკიდე, повѣсь шляпу на гвоздь, დაჰკიდეს მზახლობა, ე. ი. დაამოყვრეს, მზახლობა ჩამოუგდეს, навязали родство; 1 ქართლ. 229; (ვუ), ზ. მიჩ. повѣсить кому, (ვი), ზ. მიჩ. повѣсить себѣ, (ვეკიდები), ზ. თვ. ჩამოვეკიდები, повѣситься, **დაკიდებული, დანაკიდი**, მიმ. повѣшенный, **დაკიდებინება** (ვა), ზ. მ. ჩამოვაკიდებინებ, заставить повѣсить.

დაკივლება (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, заставить кричать, (ვი), ზ. მ. დავიყვირებ, закричать, დავრ. 14.

დაკითხვა, სხ. შეკითხვა, спросъ, სამ. ვახტ. 162; (ვჰ), ზ. მ. შევჰკითხავ, спрашивать, (ვეკითხები), ზ. თვ. შევეკითხები, спрашиваться, просить позволенія.

დაკიკინება (ვი), ზ. მ. ცხვართათვის: ვჰხმიანობ, заблеять.

დაკილოვება, დაკილოვნება (ვუ მშვილდსა ისარსა), ზ. მ. ისარს გარდავაცვამ მშვილდსა, надѣть стрѣлу на лукъ, ქილ. 278, 308, 437, 467; რუსუდ. 687, (ვეკილოვნები), ზ. თვ. налягать, ქილ. 278.

დაკირვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავკირავ, კირში ჩავსვამ; залить известью, სამ. კათოლ. 23.

დაკირთება (ვჰ), ზ. მ. დავიმონებ, порабощать, გალატ. 4—3.

დაკლაკვნა (ვჰ), ზ. მ. გავამრუდებ, дѣлать что извилистымъ, искривлять, (ვიკვლაკნები), ზ. ვ. გავმრუდდები, დავიგრიხები, искривляться, извиваться, **დაკვლაკნილი გზა**, извилистая дорога, ზუნ. კ. 204.

დაკლება, სხ. დასაკლისი, ნაკლებობა, изъянъ, убытокъ, (ვა), ზ. მ. დავამცირებ; დავამდაბლებ; მოვაკლებ; ზიანს მივსცემ, уменьшать, умалять; лишать, наносить ущербъ; დარეჯ. 2—36; ვისრ. 61; -წილსა, лишать доли, სამ. ვ. 255; -ფასსა, сбавлять цѣну, -პატივსა, умалить честь, და ჩივილი არ დააკლოს, и не переставалъ приносить жалобу, სამ. ალბ. 42; რას დამაკლებ, какой вредъ ты можешь мнѣ нанести, ვისრ. 73; (დავიკლებ), ზ. მიჩ. მოვიკლებ; დავმცირდები, შევმცირდები, лишать себя; умаляться, ვისრ. ამ 118; ნუ დაიკლებ ლოცვასა, не переставай молиться, რუსუდ. 47; (ვაკლდები), ზ. ვდ. შევმცირდები; მოვაკლდები, მოვსცდები; умаляться; лишаться; манкировать, пропускать; недоставать; ქართლ. 1-74; გუჯ. 30; ალბ. 122, 2 ქართლ. 109; ნუ დააკლდები სწავლასა, не пропускай ученья, არა რითმე დავაკლდი მოციქულთა, я ни чѣмъ не меньше апостоловъ, 2 კორინ. 11—5, ფული დამაკლდა, недостало мнѣ денегъ, რა დამაკლდება, чтожь я потеряю, რუსუდ. 422; ფული არ დამაკლო, снабжай меня деньгами, чтобъ у меня небыло недостатка въ деньгахъ; გუჯ. 15, გულს დამაკლდა, ე. ი. მეწყინა, я обидѣлся, თვალის ჩინი დამაკლდა, я потерялъ зрѣніе, არცა რა მომემატა არცა რა დამაკლდა, мнѣ не прибавилось, ни убавилось, **დაკლებული**, მიმ. лишенный, რუსუდ. 786; недостаточный, მარტ. 1, 171; ქილ. 13; ლევიტ. 13—3, ჩახრ. 90, დაკლებულს არ ვიტყვი, я не говорю вздора, დარეჯ. 2—139; **დაკლებულობა**, ს. недостаточность.

დაკლეტა (ვჰკლეტ, -ვჰკლიტე), ზ. მ. დავჰკეტ, замыкать, запирать, (ვიკლიტები), ზ. ვ. замыкаться, ისაი. 24—10; ვისრ. 104; რუსუდ. 554, დაკლეტილი, დაკლიტული, მიმ.

დაკლვა (ვჰკლავ, ვჰკალ), ზ. მ. ყელს გამოვსჭრი საკლავსა, заколоть, зарѣзать, (ვა თავსა), ზ. მ. მოვიკლავ თავსა რაზედმე, убивать себя надъ чѣмъ, (ვიკლვი), ზ. ვნ. закалаться, **დასაკლავი**, ზედ. на убой (скотъ), დასტულ. 26.

დაკმაზვა (ვა), ზ. მ. ნახე დაკაზმა.

დაკმაყოფილება, სხ. соглашеніе, удовлетвореніе; (ვა), ზ. მ. გულსავსე ვჰყოფ, შევაჯერებ, удовольствовать, удовлетворить, (ვკმაყოფილდები), ზ. ვდ. удовольствоваться.

დაკმევა (ვა), ზ. მ. დავაკურჩოლებ, накурить.

დაკნინება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, уменьшать, умалять; унижать; 2 ქართლ. 53; ტიმოთ. 10; (ვი თავსა), ზ. მიჩ. принять смиренный видъ, (ვჰკნინდები), ზ. ვდ. შევმცირდები, умаляться; унижаться, კავშ. 230.

დაკნიხება (ვა), ზ. მ. სიტყვით ან საქმით ვაწყენ, оскорблять, საბ. ლ.

დაკოდა (ვჰ), ზ. მ. დავსჭრი, დავაწყლულებ; დავაპობ შეშას; დავასაჭურისებ ცხოველსა, გამოვჰკვირავ წისქვილის ქვებსა, ранить; рубить, рѣзать; холостить; насѣкать жерновы; ალბ. 6; მიქია 1—6; დარეჯ. 93; 2 ქართლ. 210; დავით. 13—6; ვეფხ. 595, (დამკოდ, დამიკოდ გულსა), გულს დამიწყლულებ, оскорбляешь меня, ექვსი აზნაური დაუკოდეს, шесть дворянъ его ранили, (ვიკოდები), ზ. ვ. დავიჭრები, быть ранену, დაიკოდა ომში, онъ былъ раненъ въ битвѣ, ზუნ. კ. 299; სიბრ. 31; **დაკოდილი**, მიმ. раненный, ვეფხ. 196; **დაკოდილობა**, ს. დაჭრილობა, рана, 1 ქართლ. 273; ვეფხ. 1046.

დაკომლება (დავაკომლებ), დავაბოლებ, надымить.

დაკონება (ვეკონები), ზ. თვ. მოვეხვევი, დავეკვრი მაგ. გულზედ, обнять, прильнуть, რუსუდ. 31; 682; ერისთ. 74; ჩონგ. 105.

დაკონკება (ვა), ზ. მ. დავაკერებ, საკერავს დავუდებ ძველსა, класть заплатку, вставку, скропать.

დაკორდება (ვჰკორდები), ზ. ვდ. კორდად გავხდები (მიწისათვის), обращать въ лугъ; დაკორდებული, მიმ. ალექს. 122.

დაკორტნა (ვჰკორტნი), ზ. მ. ცუდად ვპარსავ, დავსჭრი, драть (о бритвѣ); ან დავჰკენჭ, насѣкать, нарубать, სიბრ. 92.

დაკორწიალება (ვჰკოწიალდები), ზ. ვდ. კირწი კორწით გადავბრუნდები, кувырнуться, перевернуться черезъ голову.

დაკოტრება (ვა), ზ. მ. ვალებში შევიყვან, ვალს დავატეხ, обанкрутить, (ვჰკოტრდები), ზ. ვდ. ვალი დამატყდება, обанкрутиться, ერისთ. 2—161.

დაკოცნა (ვჰკოცნი), ზ. უ. расцѣловать, ქილ. 57.

დაკოჭლება (ვა), ზ. მ. ფეხს დავუშავებ, დავამკელოვებ, сломать кому ногу, сдѣлать хромымъ; (ვჰკოჭლდები), ზ. ვდ. ფეხი დამიშავდება, (დავჰმკელოვდები), хромать, захромать, ერისთ. 2-173.

დაკოწიწება (ვა), ზ. მ. დავაკავშირებ ჭურჭელსა, დავაწებებ, склеивать, спаивать.

დაკრაჭუნება (ვა კბილსა), ზ. მ. დავაღრაჭუნებ კბილსა, заскрежетать зубами, კაცია 20.

დაკრება (ვჰკრებ ქვითა), ზ. მ. ქვით განვსტკვინავ, დავჰქოლავ, побить каменьями, მატთ. 21—35; იოან. 8—59; 10—32, 33.

დაკრეფა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ, ეზეკ. 42—14; 2 სჯული. 29—21; მოვჰკრეფ, მოვსწყვეტ ხილთა და სხ.; собирать, скоплять; рвать, собирать плоды; გულზედ ხელის დაკრეფა, скрестить на груди руки, ალექს. 38.

დაკრეჭა (ვჰ), ზ. მ. გავკრეჭ მრავალსა, настричь, (ვიკრეჭ კბილებსა), оскалить зубы.

დაკრვა, სხ. ударъ, (ვჰკრავ -ვჰკარ), ზ. მ. დავარტყამ, ვჰცემ, бить, ударять, -მათრახსა, ударить кнутомъ; ათმა საათმა დაჰკრა, было десять часовъ, დავჰკრავ ავთვალსა, сглазить, ჩონგ. 79; -კვერსა, ударить молотомъ; дакнуть, подтвердить словомъ; კაცია 40; დავჰკრავ სევდას, воронить, ცოტა ღვინო დაჰკარ, налей немного вина въ воду, ბაგრატ. ბატ. 37, (ვაკრავ, ვაკარ), ზ. მ. დავაბამ, მივაბამ, მივაკრავ; მივაწებებ, დავაწებებ; привязать; прилѣпить, прицѣпить; ოქროს ვარაყს დავაკრავ, вызолотить, -ნალსა, подковать, რუსუდ. 702; -ლურსმითა, закрѣпить гвоздемъ, დავაკრავ პურს თონეში, посадить хлѣбъ въ печку, (ვი), ზ. მიჩ. დავიდებ მალამოს და სხ. приложить себѣ напр. пластырь, (ვი ხრმლებსა), опоясаться саблями, 2 ქართლ. 366; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუკრავ, შევუშარტავ, связать кому, -მხრებსა. связать кому руки, ვეფხ. 611; 1 ქართლ. 376; -საკრავს, играть на музыкальномъ инструментѣ, სიბრძ. 122; -ნაღარას, трубить, სიბრ. 26; -პირსა, закрыть отверстіе; 1 ტიმოთ. 5 — 18; -ტაშსა, бить въ ладоши, ერისთ. 41. 206; -თავსა, поклониться, (ვეკვრები), ზ. თვ. დავეწებები, прилипнуть, რკინას ჟანგი დაეკრა, желѣзо покрылось ржавчиной, ვისრ. 53; **დაკრული**, მიმ. прибитый, прилѣпленный.

დაკრთობა (ვა), испугать.

დაკრთომა (ვჰკრთები), ზ. უ. დავფთხები, შევსძრწუნდები, შევჰკრთები, перепугаться, оробѣть; ვეფხ. 1255, 1272; 989.

დაკრიალება (ვა), ზ. მ. დავაჩხარუნებ, забренчать.

დაკრკალება (ვა), округлять.

დაკრულება, ს. დაწყევლა, проклинаніе, 2 ქართლ. 549.

დაკრულვა (სზ.) проклинаніе, заклинаніе, (ვჰკრულავ), ზ. მ. დავსწყევლი, შევაჩვენებ; проклинать, заклинать.

დაკრულობა, ს. ცემა; ნაცემი, ударъ; рана; სამ. ვახტ. 264.

დაკრუნჩხვა სხ. дрягота, (ვჰ), ზ. მ. გავსთანგავ (ხნეულებისათვის), коробить, (ვიკრუნჩხები), коробиться, наморщиться.

დაკრუტვა (ვჰ), ზ. მ. თვალს დავიხუჭავ, დავფახავ, жмурить глазъ.

დაკრძალვა, სხ. გაფთხილებით შენახვა, храненіе, (ვჰკრძალავ), ზ. მ. გაფრთხილებით შევინახავს, დავხშავ, დავჰკეტ, хранить подъ замкомъ, беречь, ქილ. 222; საქმ. მოც. 16—25; ტიმოთ. 38; ლუკ. 19—20; ზოგჯ. დავმარხავ მიცვალებულს, похоронить (покойника), 1 ქართლ. 366; **დაკრძალული**, მიმ. შენახული, დაცული, сохраненный; запертый; **დამკრძალავი**, მიმ. დამცველი, хранитель.

დაკუზვა (ვიკუზები), ზ. ვ. დავიხრები, нагибаться, наклоняться.

დაკუთნვა (ვეკუთნები), ზ. თვ. ვეკუთნები, принадлежать, იეზეკ. 20—32.

დაკუთხვა (ვჰ), ზ. მ. დავუთლი გვერდებს პატიოსანს ქვასა, гранить.

დაკუკება, დაკუკნება (ვა), ზ. მ. ძაღლთათვის: უკანა ფეხებზედ დავაჯდენ; посадить на корточкахъ, о собакѣ: заставить служить; (ვკუკდები), ზ. ვდ. უკანა ფეხებზედ დავსჯდები, сѣсть на корточкахъ, на заднихъ лапкахъ, служить.

დაკუმშვა (ვჰ), სამზ. 67, сжать въ рукахъ.

დაკუნტვა დაკუნტება, ნ. ზეით დაკუკება, მირ. 9.

დაკუნძლვა (ვიკუნძლები), ზ. ვ. დავჰკვკვირტდები; გამოვიკუნძლები, კუკურს გამოვისხამ; скомкаться; о деревѣ: одѣваться почками, საბ. ლ. **დაკურა**, ნახე დაკრვა.

დაკუტება (ვა), ზ. მ. დავკრუნჩხავ, корчить, коробить; отнять ноги; (ვჰკუტდები), ზ. ვდ. დავიკრუნჩხები, скорчиться, ბატონ. შვ. თეიმ. წამლების გაკეთ. 7.

დაკუშტვა (ვეკუშტვი), ზ. თვ. მომეწყინება, опечалиться, ვისრ. 99.

დაკუწვა (ვჰ), ზ. მ. დავსჭრი წვრილად, изрубить, изрѣзать въ куски, искромсать, დავიკუწები, ზ. ვ. დავიჭრები, изрѣзываться.

დაკშინვა (ვიკშინავ), ზ. უ. სულთ ვითქვამ, ამოვიხვნეშ, вздохнуть, ქილ. 119.

დალაბრა, ზედ. ჩლუნგი, გაულესავი, тупой.

დალაგება (ვა), ზ. მ. თავთავის ადგილს დავაწყობ, დავარიგებ, убирать, (ვლაგდები), ზ. ვდ. ავიკრიფები, убираться.

დალაგმა (ვლ), ზ. მ. ლაგამს ავუდებ, взнуздать.

დალალი (სპარს.), ს. მეწვრილმანე, разнощикъ.

დალალი, ს. ჭავლი, გრძლად დაწნული თმა, коса, ვეფხ. 1487.

დალამაზება (ვა), ზ. მ. დავამშვენიერებ, შნოს მივსცემ, украшать, убирать, (ვლამაზდები), ზ. ვდ. დავმშვენიერდები, украшаться, становиться красивымъ.

დალამვა (ვ), ზ. მ. დავნამავ, დავასველებ, смачивать, ვეფხ. 1585.

დალამუნება (ველამუნები, -ნე), ზ. თვ. მივეტანები, მივვარდები, соваться, хвататься.

დალანძღვა (ვ), ზ. მ. გავათრევ, გავლანძღავ მრავალთა, перебранить, переругать.

დალაპარაკება (ველაპარაკები), ზ. მ. გამოველაპარაკები; შევეცილები ლაპარაკში, заговорить; заспорить, (ვლაპარაკდები), მოვილაპარაკებ, შევურიგდები; переговариваться; договориться, 2 ქართლ. 293; რუსუდ. 425, 434, 507. [177.

დალაქავებული, покрытый печатью; თამარზატ.

დალალება (ვა), ზ. მ. გავაკადნიერებ; გავრყვნი, дѣлать кого смѣлымъ; избаловать, (ვლალდები), ზ. ვღ. გავკადნიერდები, გავირყვნები, дѣлаться смѣлымъ; избаловаться.

დალაყბება (ვი), ზ. უ. взболтнуть, соврать.

დალაქი (სპარს.), ს. ვარსიმი, цирюльникъ, фельдшеръ, **დალაქური**, ზედ. фельдшерскій, **დალაქობა**, ს. цирюльничество, (ვ), ზ. მ. отправлять должность цирюльника.

დალაშქრვა (ვ), ზ. მ. დავიპყრობ ქვეყანას, завоевать, 1 ქართლ. 117, 216, 459, ზედ დავესხმი, გავკრეხ, напасть на кого, ограбить, სამ. ვახტ. 176.

დალახვა (ვჰ), ზ. მ. გავლახავ მრავალთა; ფეხით დავთელავ, გავჰქელავ, передрать, высѣчь многихъ; помять, потоптать траву; რუსუდ. 889; ყარამ. 486, -სახლსა ან ხრასა, обить пороги, რუსუდ. 1, 180; **დალახული**, избытый.

დალახვრა (ვჰ), ზ. მ. დავსცემ, მოვსწყლავ ლახვრითა, ранить копьемъ, ვეფხ. 1289; მდაბ. დავსწყევლი, დავჰკრულავ, проклинать, დალახვრა ღმერთმან, Богъ да проклянетъ его, **დალახვრილი**, მიმ. проклятый, окаянный, კაცია 23.

დალახუნება (ვლახუნები), ზ. თვ. დავეთრევი, болтаться.

დალბილება, ნ. დარბილება.

დალბობა (ვა), ზ. მ. დავარბილებ წყალში, размачивать, размягчать, (ვლბები), ზ. ვღ. დავრბილდები, размокнуть, смягчаться, ქიმია 265; **დამბალი პური**, размоклый хлѣбъ, ვეფხ. 436; დარეჯ. 87.

დალება (დამილება), ზ. თვ. დამილურჯა ტანი ცემით ან დაბეჟით, побить кого до синяковъ, ლაწვი ვარდი დამილება, ე. ი. ლაწვი კოცნით დამილურჯა, ვეფხ. 477; მოურ. 444; цѣлованіемъ помялъ мнѣ щеки.

დალებება (დავა), ზ. მ. დავჟეჟ, დავალურჯებ ცემით, помять кого, რუსუდ. 985; ვეფხ. 574.

დალევა (ვჰ), ზ. მ. ვსვამ, ან შევსვამ ნოტიოს. გავლევ, დავსცლი, დავაცალიერებ; დავხარჯავ, დავა, სრულებ, გავათავებ; пить, выпить; истощить, издержать, истратить; окончить, совершить; ვეფხ. 17; -გზისა, пройдти дорогу, ვეფხ. 971; სული დალია, онъ умеръ, ქილ. 56; დავლიეთ იგი მინდორი, мы прошли то поле, რუსუდ. 657; შენი დღენი სიხარულში დალიე, ты провелъ жизнь свою въ радости, ჩემნი დღენი შენს სამსახურში დავლიე, дни мои я посвятилъ твоей службѣ; ვისრ. 47, 147; ისარი დამელეოდეს, ე. ი. ისარი დამაკლდებოდეს, ვეფხ. 600; когда истощатся мои стрѣлы, სისხლის დალევა, ე. ი. მტრობით რომ მოჰკლას ვინმე, мстить смертью, თუთუნს დავლევ, გურულ. выкурить трубку; ბაქრ. 180, დაილივნეს მტერნი ომითა, ე. ი. ომით მტერნი მოაუძლურეს, უკანასკნელ მდგომარეობაში მოიყვანეს, ვეფხ. 1403; воинами они обезсилили враговъ своихъ, სიყმაწვილის დღენი დავლიე, я прожилъ дни своей молодости, ვეფხ. 62; შიშით დალევდის, ე. ი. შიშით ძალს წაურთმევდის, ვეფხ. 331; наводить страхъ на кого, წყალი და ცეცხლი ერთმანერთს დალევს, вода и огонь уничтожаютъ другъ друга, (დამლევ, დამლიე), ზ. მიჩ. истощаешь меня, ჭას წყალი დალევია, вода въ колодцѣ истощилась, ვისრ. 141; შეჭირვებამან მწუხარებამ დამლია, печаль изсушила меня, ვისრ. 85; ტირილი არ დამლევია, я не осушалъ слезъ, ვეფხ. 1276; ვინ დაგლია, ე. ი. აგრე გამხდარი, გალეული ვინ გაგხადა, кто тебя изнурилъ такъ, ვეფხ. 593; გონებამან არ დაგლიოს, ე. ი. ფიქრმა არ შეგაწუხოს, ვეფხ. 632; чтобы мысль не измучила тебя, (ვუ), ზ. მიჩ. შევუსვამ; გამოვულევ; выпить чье напр. вино; истощать у кого; ჭირი არვის დაულია, ვისრ. 161; неосталось никого, чтобы онъ не подвергъ несчастью, (დავილევი), ზ. ვ. დავიხარჯები, გამოვილევი; გავხდები, გავულონოვდები, истощаться, აგრეთვე, выпиваться, დაილია პური და ღვინო, израсходовано хлѣбъ и вино, რუსუდ. 285; დაილივნენ დღენი, дни прошли, ბეწვის ოდნად დაილია, ვისრ. 177, исхудалъ, высохъ какъ щепка, გული დამელია, изныло сердце, შენი სიყრმე დაგილევია, ты прожилъ свою молодость, ვისრ. 114; 200; შეჭირვება კაცს დღეს დაულევს, скорбь каратаетъ дни каждаго, ვისრ. 38; ღმერთმან დაგილიოს მტერნი, Богъ да искоренитъ враговъ твоихъ, (ველევი), ზ. თვ. გამოველევი, истощаться, დამელია ფული, დამელია ისარი, мои средства истощились, стрѣлы истощились, დარეჯ. 2—50; ვეფს. 596; არ დაგველიათ საუბარი, разговоръ вашъ не истощился, დარეჯ. 138; უწინამც დღე დამელია, пусть я прежде времени умру, ერთი კაცი შემაქცევლად ვით დაგელია, ე. ი. გაგიწყდა, какъ ты не можешь отыскать человѣка, который бы развлекалъ тебя, ვეფხ. 271, **დალეული**, მიმ. ჭკუადალეული, глупый, დღენი დალეულნი, прошедшіе дни, ვისრ. 178, **დალევინება** (ვა), ზ. გარ. ვასმამ, напоить.

დალევნა (დავილევი, -ვნი), ზ. ვ. დავსუსტდები, მოვსუსტდები, изнуряться, ვეფხ. 17.

დალევნილობა, ს. დასუსტებულება, მოუძლურება, изнуреніе.

დალექა (ვი), ზ. მ. წყლისათვის: ძირს მოვიტან, დავსძირავ, осаждать (о водѣ), т. е. тянуть на дно, (დავილექები), ზ. ვ. დავიძირვი. осаждать, осѣдать.

დალესა (ვლეს), ზ. მ. გავლეს მრავალთა, наточить.

დალექსვა (ვჰ), ზ. მ. ლექსად ვიტყვი, перелагать стихами.

დალეწა (ვ), ზ. მ. დავამტვრევ, დავმუსრავ, დავრეგვავ; разбить, раздробить, сокрушить, намолотить хлѣбъ; ვეფხ. 612, 621; სიბრძ. 47; -ზღუდესა, сломать стѣну, (ვილეწები), ზ. ვ. დავიმტკრევი, сокрушаться, раздробляться, **დალეწილი**, მიმ. თავ-პირ დალეწილი, съ разбитою головою и лицемъ, რუსუდ. 399; 713.

დალიანდაგება (ვა), ზ. მ. ლიანდაგით შევჰკერავ, стегать, выстегать одѣяло и т. д.

დალიჭი, ს. ტახტი დიდებულთა დასაჯდომელი, тронъ, престолъ, 2 ქართ. 404, ქილილ. 47; **დალიჭოვანი**, სახლი, тронная зала, 2 ქართ. 392.

დალოდინება (ვა), ზ. მ. დავაცდევინებ, заставить ждать.

დალორცება (ვლორცდები), ზ. ვღ. დავსველდები, вымокнуть.

დალორწოება (ვლორწოვდები), ზ. ვღ. ლორწოიანი შევიქმნები, о рыбахъ: покрываться слизью.

დალოშნა (ვლოშნი), ზ. უ. დავკოცნი, лобызать, цѣловать.

დალოცვა (ვჳ); ზ. მ. ვაკურთხებ, благословлять, желать счастья, ვეფხ. 46; (ვუ), ზ. მ. ვუკურთხებ, благословить напр. дѣтей кого либо, 1 ქართლ. 203; **დალოცვა**, ხზ. კურთხევა, благословеніе, **დალოცვილი**, მიმ. კურთხეული, благословенный, რუსუდ. 463; კაცია 72, ჩონგ. 73, **დალოცვილობა**, ს. მადლი ბუნებითი, ზეგარდამო ნიჭი, благодать благословеніе, **დალოცვინება** (ვა), ზ. მ. ვაკურთხებინებ, заставить благословить, (ველოცვინები), ზ. თვ. ვეკურთხებინები, принять благословеніе, ერისთ. 101—2.

დალპობა, ხზ. гніеніе, (ვა), ზ. მ. წავახდენ რასმე ლპობითა, гноить, (ვლპები, ვლპი), ზ. უ. წავხდები ლპობითა, гнить, **დალპობილი**, **დამპალი**, მიმ. წამხდარი, гнилой, ქილ. 55, მარტ. 79—2.

დალტობა (ვა), ზ. მ. დავასველებ, გავლუმპავ, обмочить, 1 ქართლ. 268, (დავილტვი, -ლტობი, ვილტვე), ზ. ვ. დავსველდები, вымокнуть, ლევიტ. 2—6, -ცრემლითა, ლუკ. 7—38, обливаться слезами.

დალულვა (თვალი დაელულა), მცირედ დაეძინა, смыкать глаза, засыпать, რუსუდ. 62.

დალურსვა (დავილურსავ ყურებსა), ცხენთათვის; ყურებს გავიცქვეტ, о лошадяхъ: навострить уши.

დალურსმა (ვ), ზ. მ. ლურსმნით დავაკრავ, დავსჭედ, пригвоздить.

დალურჯება (ვა), ზ. მ. ლურჯად შევღებავ; დავუქექ, დავულურჯებ ტანს ცემით, синить; избить, нанести кому синяковъ, ვეფხ. 300; გორგ. 128, (ვლურჯდები), ზ. ვღ. ლურჯი შევიქმნები, посинѣть.

დამ, დამი, ნ. დამე.

დამა, ს. მანდილოსანი, ზანოვანი, ქალი საზატიო, რუსულს ნარდის თამაშობაში: დამა, დამკა; дама; дамка.

დამაამებელი, ს. გამაყუჩებელი სატკივარისა, униматель боли.

დამაამებლობა, ს. გაყუჩება სატკივარისა, униманіе боли, მარტ. 2—30

დამაარსებელი, ს. შემომქმედი ქვეყნისა, творецъ, ან დამაფუძნებელი, основатель, რუსუდ. 519.

დამაგრება (ვა), ზ. მ. დავამყარებ განვამტკიცებ, прикрѣпить, закрѣпить, -კარისა, укрѣпить двери, ქართლ. 1—293; (ვი), ზ. მიჩ. укрѣпить за собою, -ცხენსა, ესე იგი: ცხენს თავს დავუჭერ, удержать лошадь силою, (ვუმაგრებ), ზ. მიჩ. закрѣпить за кѣмъ либо, ცხენს თავს დავუმაგრებ, сдерживать лошадь, რუსუდ. 872, (ვმაგრდები), ზ. ვღ. გავმაგრდები, დავმყარდები, განვიმტკიცები, крѣпко держаться противу кого либо; укрѣпляться; ვერ დამიმაგრდა, онъ не устоялъ противу меня, რუსუდ. 445, 874; ვეფხ. 1590.

დამადლება, ს. ზ. მადლობა, მადლიერობა, благодарность; одолженіе; ქილ. 550; (ვა), ზ. მ. დავავალებ, დავამუნათებ, одолжать, обязывать; დავაყვედრებ, попрекать, (ვუ), ზ. მიჩ. მადლიერობით მოვიხსენებ, გარდავიხდი სიკეთეს, поблагодарить, ვეფხ. 61, (ვი), მოვიმადლიერებ, заставить быть благодарнымъ, დამიმადლებ, ты будешь мнѣ благодаренъ, დარეჯ. 2—19.

დამავალი, ზედ. დამსვლელი; -მზე, заходящее солнце.

დამაზავებელი, ს. შემრიგებელი, примиритель, -მოსამართლე, мировой судья, -შუა კაცი, мировой посредникъ.

დამათვალიერებელი, ს. თვალის მადევნებელი, надсмотрщикъ.

დამაკება (ვა), ზ. მ. დავაორსულებ, забрюхатить, (ვმაკდები), ზ. ვღ. დავორსულდებ, забрюхатѣть.

დამალვა (ვჳ), ზ. მ. დავჰფარავ, ფარულად შევინახავ, прятать, скрывать, (ვიმალები, -ლვი), ზ. ვღ. მივეფარები, прятаться, скрыться, დარეჯ. 2—144; ვისრ. 57; დამიმალავ, ты прячешь отъ меня; (ვუმალავ), прятать отъ кого, **დამალული**, спрятанный, **დასამალავი**, ს. мѣсто для скрыванія, დაგმალავ, я спрячу тебя, ვისრ. 11, **დამალულად**, скрытно, ვეფხ. 41.

დამამკოდავი, ნ. დამკოდავი.

დამამდაბლებელი, ს. унизитель, ისაი. 60—14; 2 ქართლ. 60.

დამამტკიცარი, подтверждающій. შავთ. 7.

დამამშვიდები, **-ბელი**, ს. успокоитель, ქილ. 693.

დამამძიმებელი, ზედ. горестный. печальный, ვისრ. 117.

დამამხობელი, ს. губитель, რუსუდ. 691.

დამანი, ს გათლილი ბროლი, რომელიც მზის სხივთა განჭვირვით ცეცხლს მოუკიდებს აბედს და მისთანათა, იობ. 28—17, зажигательное стекло, кристалъ.

დამანჭვა (ვჳ), ზ. დავგრეხ, заставить гримасничать, -მხრებისა, пожать плечами, (ვი-ჭები), ზ. ვ. დავიგრიხები, жеманится, оживляться.

დიმაოკებელი, ს. გამომკვებელი, გამომზრდელი, кто продовольствуетъ.

დამართ, ნ. დალმართ.

დამაპატრონებელი, ს. სამემკვიდრო მამულზედ პატრონად მყოფელი, ან თვით მემკვიდრე, кто вводитъ во владѣніе; наслѣдникъ, სამ. სომხ. 30.

დამართება, დამართვა, ხზ. მიმართება, პირის პირ მისვლა; შემთხვევა, ალბულ. 78; направленіе, стремленіе къ чему; случай, **დამართებით**, **დამართვით**, ზზ. პირისპირ, სწორედ, ეზეზ. 40—46; ვეფხ. 407; прямо; противуположно. **დამართებითი, დამართი**, ზედ. წინა აღმდეგი, противный, დარეჯ. 25; 77; დამართებით სწორი მისი არა ვინ არის, никто не можетъ съ нимъ помѣряться силою, დარეჯ. 13; (ვჰმართავ), ზ. მ. გავჰმართავ მრავალთა, исправлять во множествѣ; (ვჰმართებ, ვჰმართავ), ზ. მ. მივმართავ, მივაქცევ პირის პირ რასმე; მივუტევ, მივაქცევ; შევამთხვევ,

მოვაწევ ვისზედმე უბედურობას და სხვანი; მოვახდენ; направлять, устремлять, наровить; причинять; ვისრ. 63; დარეჯ. 2—8; 2—49; 1 ქართლ. 271, -ზიანსა, причинять убытокъ, ქილ. 336; -გზასა, направить куда либо путь, რუსუდ. 285, 651; დარეჯ. 2—49; -ჭირსა, причинить несчастіе, სიბრ. 84; -თებ წყალობასა, осыпать кого милостями, გორგ. 197; 2 ქართლ. 544; ერთმანერთს დამართეს, бросились другъ на друга; 1 ქართლ. 236; არ ძალედვათ კახთა დამართება ლეკთა, Кахетинцы не могли противиться Лезгинамъ, 2 ქართლ. 138; აგრეთვე 1 ქართლ. 200; დამართეს წინაშე ყეენისა, прибѣгли къ Шаху, 2 ქართლ. 83, 133; (დამმართებ), ზ. მიჩ. შევამთხვევ, ты причиняешь мнѣ, ვეფხ. 16; მე ეს დამმართა სოფელმან, вотъ въ какое положеніе поставила меня судьба, მოურავ, 149; წყალობა დაგმართეთ, мы осыпали васъ милостями, გორგ. 273; (ვი), ზ. მიჩ. შევიმთხვევ, причинить себѣ, მისგან დიდი პატივი დაიმართეს, они приняты имъ съ большими почестями, გორგ. 36; ბექამ დიდი წყალობა დაიმართა, Бека получилъ большія награды, გორგ. 196; (ვუ), ზ. მიჩ. პირის პირ მივუვალ; შევამთხვევ, направиться къ кому; причинить кому, რუსუდ. 196; 602; (ვიმართები), ზ. ვ. მოვიმართები, направиться къ чему, (დავემართები), ზ. თვ. შევემთხვევი; დავეშვები მაღლიდამ, ჩამოვჰყვები, ან დავჰყვები, приключаться; спускаться внизъ; направить путь по...; ვეფხ. 976, გორგ. 224; წყალობა დაემართა, онъ получилъ награду, გორგ. 249; ძნელი საქმე დაემართა, онъ попалъ въ бѣду, ვისრ. 114; მას მინდორს დაემართა, ე. ი. მინდორს მიჰყვა, ვეფხ. 193; онъ направилъ путь по тому полю; რაც ხარჯი დაემართა, все что онъ издержалъ, გუჯ. 18; ძალი დაემართა, его осилили, онъ неустоялъ, რუსუდ. 201; ქილ. 407; (დამემართება, სრ. დამემართა, ნამ. სრ. დამმართვია), ზ. თვმ. შემემთხვევა, приключается, случается со мною; ალბ. 112, 140; დამმართოს, ე. ი. შემამთხვიოს; მძლიოს; ვეფხ. 16, განმ, навлекъ на меня; побѣдилъ меня. осилилъ; რა დაგემართა, რა დაგმართვია. რა დაგმართებია, что съ тобою, гдѣ ты пропалъ, 1 ქართლ. 55; სიბრძ. 161, რუსუდ. 693.

დამარილება (ვა), ზ. მ. მარილს შევაყრი, посолить, **დამარილებული**, მიმ. посоленный.

დამარილვა (ვჰ), ზ. მ. მარილში ჩავსდებ, посолить.

დამარტოვება (ვა), ზ. მ. გავაცალკევებ, გავამხოლოვებ, уединять, (ვმარტოვდები), ზ. ვდ. განვმხოლოვდები, განვშორდები, уединяться, ქილ. 315; 375; 619.

დამარქაფება (ვი), ზ. მ. დავიქირავებ ცხენებს, нанять лошадей, ქილ. 653.

დამარღვეველი, ს. опровергатель, ნ. დარღვევა.

დამარცვლება (ვა), დავანამცეცებ, зернить; дробить.

დამარცხება, სზ. მარცხი, უბედობა; სიკვდილი, неудача; смерть, სამ. ვახტ. 207; დასტულ, 119; (ვა), ზ. მ. მიწაზედ დავსცემ, გავიმარჯვებ, ვსძლევ, მოვერევი; повергать на землю; побѣдить, (ვმარცხდები), ზ. ვდ. ვიძლევი; быть побѣждену, დედოფალი ანნა დამარცხდა ტფილისის ქალაქსა, царица Анна скончалась въ городѣ Тифлисѣ, 2 ქართლ. ცხოვ. 337, (დავუმარცხდები), ზ. მ. потерпѣть неудачу, пораженіе, სამ. ვახტ. 207; მეფეს დაუმარცხდნენ ლეკები, Лезгины потерпѣли пораженіе отъ царя, 2 ქართლ. 242; დაუმარცხდა ცხენი, ბერძნ. 341, у него пала лошадь, (დამემარცხება, დამმარცხებია), ზ. თვმ. быть побѣждену, სიგელი ჩოლაყ. 4; მოურ. 276, **დამარცხებული**, მიმ. побѣжденный, умершій.

დამარხვა, სხ. დაცვა; დასაფლავება, сохраненіе; погребеніе; (ვჰ), ზ. მ. შევინახავ; დავიცავ; დავასაფლავებ, დავმარხავ მიცვალებულსა, მიწას მივაბარებ, спрятать, скрыть; сохранить; схоронить, предать землѣ; -განძისა მიწაში, зарыть сокровище въ землѣ, (ვიმარხავ), ზ. მიჩ. დავიცავ; აღვიტვიფრავ, დავინერგავ, сохранить въ душѣ; запечатлѣть; соблюдать; -საიდუმლოსა, хранить секретъ, -გულში, -გუნებაში, хранить въ душѣ, въ памяти, სამ. ვახტ. შესავ. და 1; ყარამ. 319; დაიმარხონ რჯული მოსესი, пусть соблюдаютъ законъ Моисея, საქმ. 15, 5; -თავსა, остерегаться, беречь себя, (ვემარხები), ზ. თვ. დავენერგვი გულში, сохраняться въ душѣ, скрыть, затаить, ლუკ. 7—19; ძვირი დაემარხა, затаилъ зло; მარკ. 1—5; (ვიმარხვი, -ხვები), ზ. ვ. сохраняться, ლუკ. 5—38; **დამარხული**, მიმ. сохраненный, погребенный.

დამარხვება, სხ. მარხვის დადგომა, შემოსვლა, начало, наступленіе поста, (ვმარხვდები), ზ. ვდ. постъ наступаетъ, (ვი), ზ. მიჩ. მარხვას დავიწყებ, начать поститься, დამიმარხვდა, მარხვა დამიდგა, наступилъ для меня постъ.

დამასხი (არაბ.), ს. ერთგვარი ქლიავი უფრორე დამასკოს ქალაქის ადგილისა, слива; შავი დამასხი, черносливъ, პატ. 3.

დამატება, სხ. სართი, მოსამატი, прибавка, прибавленіе, (ვჰ), ზ. მ. დავრთავ, შევსძინებ, прибавлять, (ვემატები), ზ. მ. შევეძინები, прибавляться, **დამატებინება** (ვა), ზ. მ. მოვამატებინებ, заставить прибавить, მრავალი ფანჯარა დაემატებინათ, ყარამ. 135; они подѣлали множество оконъ.

დამაფიცებელი, ს. кто приводитъ къ присягѣ.

დამაფუძნებელი, ს. დამაარსებელი, основатель, მროვ. 90.

დამაყენებელი, ს. задерживатель, 1 ქართლ. 268; 2 ქართ. 10.

დამაშვენებელი, ს. შემამკობელი, украшатель ვისრ. 161.

დამაშვრალი, ზედ. დაღალული, მოქანცული, усталый, **დამაშვრალობა**, ს. დაღალულობა, усталость, ვისრ. 59; 2 ქართლ. 276.

დამაჭრება (ვმაჭრდები), ზ. ვდ. ღვინოსათვის: დავდუღდები, о винѣ: начинать бродить, замолаживать.

დამახვა (ვმ), ზ. მ. განვმახავ, გავლეს, წავამწვეტებ, გავთლი, вострить, точить.

დამახწეველი, ს. დამაბრკოლებელი, დამაგვიანებელი, кто препятствуетъ, замедляетъ, ქართლ. 269.

დამაჯნება (ვიმაჯნები), ზ. ვ. დავიჩაგრები, притѣсняться; ალ. 21; (ვიმაჯნებ), ზ. მ. დავსჩაგრავ, притѣснять, ვეფხ. ხაზ. ლ.

დამბადებელი, ს. შემომქმედი, ღმერთი არსთა მაარისი, творецъ, создатель, **დამბადებლობა**, ს. творчество, მარკ. 2—29.

დამბალი, ზედ. ნოტიოში გაჟღენთილი, моченный, вымокшій.

დამბაჩა (ოსმალ.), ს. ფიშტო, მოკლე თოფი, пистолетъ.

დამბერველობა, ს. შებერვა, дуновеніе, საბ. ლ.

დამბეზღებელი, ს. დამასმენელი, доносщикъ, навѣтчикъ, ხამ. ვახ. 253; სომხ. 412.

დამბლა (სპარ.), ს. სენი ხელ-ფეხის და ტანის დადუნებისა, წვეთის დაცემა; ზონზოლი, ზანტი, უგერგილო, паралитъ; неповоротливый; -დაეცა, съ нимъ случился апоплексическій ударъ.

დამბრმალი, ზედ. დაბრმავებელი, ослѣпленный, ვეფხ. 1241.

დამბურა, ს. დაფი, ბობღანი, тамбуръ, барабанъ, რუსუდ. 884, 585.

დამბეჭდველობა, ს. отпечатокъ, შავთ. 6.

დამგდები, ზედ. გამშვები, оставляющій, ვისრ. 134.

დამგებელი, ს. მშვიდობის ჩამომგდები, примиритель.

დამგმობი, ს. მძრახავი, поноситель.

დამგრგვალება (ვა), ზ. მ. მოვამგრგვალებ, округлить.

დამდაბლება, სს. униженіе; (ვა), ზ. მ. დავამცრობ, შეურაცხ ვჰყოფ, დავსჩაგრავ; понижать; унижать, смирять, (თავს დავიმდაბლებ), смиряться, унижаться, (ვმდაბლდები), ზ. ვდ. унижаться, смиряться, ვიმდაბლებ თავს, თავმდაბლად ვექცევი, დავუმდაბლდები ვარ, унижаюсь; онъ унижаетъ меня, **დამდაბლებული**, униженный.

დამდაგველი, ს. მომსპობი, მომწყვედი, губитель, ქილ. 197.

დამდგმურება (ვა), ზ. მ. დავასახლებ, поселять, (ვმდგმურდები), ზ. ვ. поселяться, გორგ. 249.

დამდები, დამდებელი, ს. დამაარსებელი, დამაფუძნებელი, основатель, -სჯულისა, законодатель.

დამდეგი, ზედ. თავი, დასაწყისი, მაგალ. თთვისა, наступающій, გასული და დამდეგი თთვე, прошедшій и наступающій мѣсяцъ; **დამდეგს**, вначалѣ.

დამდევრება (ვა), ზ. მ. გამოვჰკიდებ; погнать за кѣмъ; (ვმდევრდები), ზ. თვ. გამოვეკიდები; погнаться.

დამდიდრება (ვა), ზ. მ. გავამდიდრებ, მდიდარს გავხდი, обогащать, ვეფხ. 797; (ვმდიდრდები), ზ. ვდ. გავმდიდრდები, обогащаться, რუსუდ. 921.

დამდნარი, ზედ. გალხობილი; გამხდარი, მჭლე, талый; худой; ვისრ. 190; დამდნარ ვარ, я исхудалъ.

დამდოვრება (ვა), ზ. მ. მოვამშვიდებ, утѣшать, успокоивать, მარკ. 2—27; ქილ 568; რუსუდ. 20.

დამდურება (ვა), ზ. მ. სამდურავს ჩამოვაგდებ სხვათა შორის, поселять раздоръ, ссорить, (ვიმდურებ), ზ. მიჩ. სხვის სამდურავში ჩავვარდებ, впасть въ чье негодованіе, прогнѣвить кого, (დავემდურები), ზ. თვ. გულ-ნაკლულად შევიქმნები სხვაზედ; негодовать, имѣть неудовольствіе на кого, ვისრ. 10; რუსუდ. 184.

დამდუღრვა (ვჰ), ზ. მ. გავფუფქავ, обдать кипяткомъ, ბუნ. ლ.

დამე, დამი, თანდ. მდე, დმი, къ, до, ლუკ. 18—9.

დამეგობრება (ვა), ზ. მ. ვისსამე მეგობრად გავხდი, გავაწყობ მეგობრობითა, сдружить, подружить; (ვი), ზ. მიჩ. გავითვისებ; подружиться съ кѣмъ, (ვმეგობრები, ვუმეგობრდები), ზ. ვდ. გავეთვისები; подружиться съ кѣмъ, ქართლ. 1-50.

დამეორება (ვა), ზ. მ. გავამეორებ, повторить, რაინდ. 86.

დამეტება (ვა), ზ. მ. მოვუმატებ, придавать, прибавлять, დავამეტებ, ე. ი. გარდავამატებ, онъ превосходитъ тебя, ვეფხ. 802; (ვჰმეტდები), ზ. ვდ. მეტი ან მომატებული შევიქმნები, превосходить числомъ, ხრონ. ზრონ. 25, 27; 28; ქილ. 112.

დამეცნიერება (ვა), ზ. მ. გულის ხმას ვჰყოფ, შთავაგონებ, вразумлять, ვისრ. 145; (ვმეცნიერდები), ზ. ვდ. მეცნიერი შევიქმნები, помудрѣть, ვისრ. 183.

დამზადება, სზ. приготовленіе, (ვა), ზ. მ. მოვამზადებ, приготовить, ვეფხ. 773; ქართ. ქრის. 105; (მი), ზ. მიჩ. приготовишь мнѣ, ქილ. 397, (ვმზადები, დამზადებულვარ), ზ. ვდ. ვ. приготовиться, **დამზადებინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить приготовить.

დამზარე, დამზარი, ჩახრ. 40, ზედ. დაზარებული, лѣнивый.

დამზახლება (ვა), ზ. მ. დავამოყვრებ, породнить, (ვემზახლები, ვი-), ზ. თვ. დავემოყვრები, породниться, 2 ქართლ. 51; 2 სჯული 7—3.

დამზვერა (ვჰ), ზ. მ. დავსცქერი, დავჰყურებ, смотрѣть на, ქილ. 133, თავს დავჰმზერ, наблюдать за собою, რუსუდ. 396.

დამზვერავი, ს. გამსტრობი, ჯაშუში, шпіонъ.

დამზვლევა, ნახე დამზღვლევა.

დამზირება (ვუმზირდები), ზ. ვდ. გავიმსტრობ, მიპარვით დავხედავ, подстерегать, подкарауливать, 2 ქართლ. 267.

დამზოგველი, დამზოგავი, ზედ. გამომზოგველი, бережливый, **-გველობა**, ს. გამომზოგველობა, бережливость, -საზოგადოობა, общество бережливости.

დამზრალი, დამძრალი, ზედ. გაყინული, замерзшій, ვეფხ. 701.

დამზღვლევა (ვიმზღვლევი), ზ. ვ. ჩამოვიქცევი, მოვიზღვლევი, ჩამოვჰწყდები, обрушиться, обвалиться, დამზღვლეული, მიმ. обвисшій, ქილ. 73.

დამთავრება (ვა), ზ. მ. აღვასრულებ, совершить, окончить, სიბრ. 125. [257.

დამთმობარი, ზედ. მომთმენელი, терпящій, ვეფხ.

დამთელება (ვა), ზ. მ. дѣлать полнымъ.

დამთესველი, ს. დამნერგველი, сѣятель, ხამ. ვახტ. 217.

დამთესლება (ვა), ზ. მ. დავთესავ, засѣять, -სიყვარულსა, внушать любовь, ვისრ.

დამთვრალი, ზედ. შეღვინიანებული, დალეული, пьяный.

დამთმო, -მობი, ზედ. მომთმინო, терпѣливый, 2 ქართლ. 568.

დამთრგუნველი, ს ფეხით გამსრესი, გამქელავი; დამაქცეველი, დამარღვეველი, попиратель; разрушитель, ისაი. 16—3.

დამთქნარება (ვა), ზ. უ. მოწყენისაგან ან ძილის მორევნისაგან პირს დავაღრენ, зѣвать, (მამთქნარებს), позываетъ меня зѣвать.

დამთხზე, ს. მთხზველი, сочинитель.

დამთხვევა (ვა), ზ. დავმართებ, შევამთხვევ; საზოგადო ლაპარაკში; გადავრევ, გავაგიჟებ, причинять, производить, навлекать на кого что; сводить съ ума; (ვემთხვევი), ზ. თვ. დავეტაკებ, დავატყდები, შემოვეყრები, напасть, наткнуться; встрѣтить, დაბად. 27—11; მდაბ. თავზედ გადავხდები, შევემთხვევი, случаться, приключаться, რა დაგემთხვია, что съ тобою случилось, (ვიმთხვევი), ზ. ვ. გარდავირევი, сходить съ ума, **დამთხვეული,** მიმ. გადარეული, сумасшедшій, **დამთხვევით,** случайно, ლუკ. 10—31; **-ულობა,** сумашествіе.

დამი, ს. -დამის კაცი, სათამაშო ძვალი ნარდისა, ჭადრაკისა, шашка, ნ. ჩ.

დამი, თან. ნახე დმი.

დამი (სპარს), ს. ორთქლი, паръ, დამის მოხდა დამს მოვხდი ფლავს, дать упрѣть, дать укипѣть исподволь; выпаривать.

დამიზნვა (დავუმიზნავ), ზ. მ. გავუნიშნავ, прицѣлиться.

დამიცხ, დამიძხ, ნ. დაღება.

დამიწება (ვა), ზ. მ. მიწად გარდავაქცევ, обращать въ прахъ, ვეფხ. 208; (ვმიწდები), ზ. ვდ. მიწად გარდავიქცევი; обратиться въ прахъ, 2 ქართლ. 389; **დამიწებული,** перетлѣнный.

დამკა (ვმკი), მოვიმკი, сжать, нажинать, (ვიმკები), ზ. ვ. быть нажинаему.

დამკეხა (დავჰმკეხ), ზ. მ. დავნეცავ, кромсать.

დამკარგავი, ზედ. ვინც რასმე ჰკარგავს, кто теряетъ что, ანტ. 3—63.

დამკვიდრება, სს. укрѣпленіе за собою по наслѣдству или завоеванію; поселеніе; (ვა), ზ. მ. სანიადაგოდ დავადგენ, დავაბინავებ; ბინას მივსცემ, поселять, водворять; საქმ. 7—2; (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, დავიპყრობ, დავიმტკიცებ, დავინარჩუნებ; овладѣть, укрѣпить за собою, ბრძნ. სამ. 9; -აზნაურ შვილობას, укрѣпить за собою дворянство, ნათესავმან მისმან დაიმკვდროს ქვეყანა, и потомство его овладѣетъ страною, დავით. 24-13; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუმტკიცებ, დავუპყრობ, укрѣпить, упрочить за кѣмъ право владѣнія, სამ. ბრძ. 299; კაცია 60; დამიმკვიდრა მამული, онъ укрѣпилъ за мною имѣніе, (ვემკვიდრები, ვჰმკვიდრდები), ზ. თვ. ვდ. დავეპატრონები, დავიპყრობ; დავბინავდები, სანიადაგოდ დავსდგები, унаслѣдовать; овладѣть; поселиться, водвориться; ქილ. 301; მარკ. 7—17; ისაი. 13—22; 10—13; დაბად. 38 — 8; 29—21; იოან. 1—4; 2 ქართლ. 407; (ვუმკვიდრები ვარ), ზ. ვ. დავუპატრონები ვარ, онъ подчинилъ меня своей власти; ვისრ. 1; **დამკვიდრებული,** მიმ. поселенный, укрѣпленный за кѣмъ, იერემ. 11—3; ქილ. 485; -ბულნი ქალაქნი, населенные города, ისაი. 34—1; ისაი. 9—2; 12—6; სიბრძ. 169; 1 ქართლ. 370.

დამკლავება, ნ. მკლავი; მკლავება (ვი), обнажить, оголить руки, засучить.

დამკლები, ზედ. დამაზიანებელი, наносящій изъянъ.

დამკოდავი, ს. наносящій рану.

დამკრთალი, ზედ. გაუბედავ, მკრთალი, მხდალი, робкій, застѣнчивый.

დამლაშება (ვა), ზ. მ. კილოდ მარილს მივსცემ, пересолить.

დამლტვარი, ზედ. დალტობილი, вымокшій, იეზეკ. 22—23.

დამლტობი, ზედ. დამასველებელი, обмывающій, 1 ქართლ. 257.

დამმარხველი, ს. დამცველი; хранитель; ვინც მიცვალებულს მიწას მიაბარებს, кто хоронитъ покойника, ვეფხ. 994.

დამმატი, დამმატებელი, прибавляющій, თამარ. 13.

დამნარცხველი, ს. მომრევი, მრეველი, побѣдитель, რუსუდ. 250.

დამნაშავე, ს. შემცოდე, ბრალეული, виновникъ, преступникъ, **დამნაშავობა,** ს. виновность, проступокъ.

დამნახველი, ზედ. ვინც დაინახავს, кто замѣчаетъ, ქილ. 200; **დამნახველობა,** ს. თვალით სახილველობა, очевидность, ქილ. 544.

დამნელებელი, ს. წარმწყმენდელი, губитель, რუსუდ. 837.

დამნიშნველობა, ს. მნიშნველობა, значеніе, კავშ. 178.

დამოდინება (ვა), ზ. მ. ჩამოვადენ, წარმოვადენ, заставить течь, დავღვრი, выливать, (ვედინები), ზ. თვ. ჩამოვედინები, вытекать, протекать, выливать.

დამოვრდომა (ვვარდები), ზ. ვდ. ჩამოვვარდები, отпадать.

დამოკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, повѣсить, -ძელზედ, повѣсить кого на деревѣ, დაბად. 40—19; ისუ. 8—29, (ვეკიდები), ზ. თვ. ჩამოვეკიდები, დავეკიდები; ვისისამე ხელის ქვეშე ვარ, повѣситься; зависѣть отъ кого либо; **დამოკიდებული,** მიმ. повисшій; зависящій, ანდრ. 56; საქმ. 28—4; დაბად. 22—12, **დამოკიდებულება,** ს. отношеніе, зависимость, დამოკიდებულვარ, быть въ зависимости.

დამოკლება (ვა), ზ. მ. შევამოკლებ, შევამცირებ, укорачивать, уменьшать; ვეფხ. 859; ვისრ. 124; ენა დაიმოკლე, не давай языку воли, დავიმოკლებ საუბარსა, сократить рѣчь, урѣзать слово, ვისრ. 176; დავიმოკლებ დღესა, сократить жизнь свою, (ვმოკლდები), ზ. ვდ. შევმოკლდები, შევმცირდები, сокращаться, укорачиваться, დამიმოკლდა დღენი, сократились дни мои, ვისრ. 75.

დამოლაშქრება (ვი), ზ. მ. დავიპყრობ, завоевать, 1 ქართლ. 259.

დამონავება (ვი), ზ. მ. порабощать, ნ. დამონე-

ზა; (დავემონავები, დავმონავდები), ზ. ვდ. порабощаться, ვისრ. 222.

დამონება, სზ. порабощеніе; рабство; (ვა), ზ. მ. მონად გავხდი, покорять кого, дѣлать рабомъ кого, (ვი), ზ. მიჩ. დავიპყრობ, მონად გავიხდი, покорить, подчинить себѣ, (ვუ), ზ. მიჩ. покорить кому, (ვემონები), ზ. თვ. მონად შევექმნები, გავუხდები; покориться кому, ვეფხ. 604; 2 ქართლ. 424; გალატ. 2—5; დამონინებს (ვა), ზ. სხმ. დავაპყრობინებ, заставить покорить, 2 ქართლ. 421.

დამონიავება (ვი), ზ. მ. დავუჩრდილებ, осѣнять тѣнью, იერემ. 22—14.

დამორვა (ვჭ), ზ. მ. მოვსჭრი ხეს, срубить дерево.

დამორონინება (ვა), ზ. მ. დავატარებ, водить кого, ბერძ. 2.

დამორჩილება, ს. покорность, (ვა), ზ. მ. მორჩილ-გავხდი, покорить, привести къ послушанію, смирить, რუსუდ. 675; 1 ქართლ. 450; ტიმ. 2—12; (ვი), ზ. მიჩ. მორჩილ გავიხდი, покорить себѣ, (დავემორჩილდები, ვემორჩილები), ზ. თვ. მორჩილი გავუხდები, покориться, повиноваться, ვისრ. 17; **დამორჩილებული**, მიმ. покоренный.

დამოსვა (ვ), ზ. მ. მრავალთ ჩავაცმევ, შევმოსავ, საჩუქრად ტანისამოსს მივსცემ, одѣвать, ვეფხ. 467; დარეჯ. 62; რუსუდ. 407; დაგვმოსა ხალათებითა, онъ пожаловалъ намъ халаты.

დამოყვრება (ვა), ზ. მ. დავამოყვრებ, დავამძახლებ; გავამეგობრებ, породнить, подружить, რუსუდ. 756; (ვი), ზ. მიჩ. დავიმძახლებ, вступать въ родство, въ дружбу, გორგ. 255; დარეჯ. 67, 100; (ვემოყვრები, დავმოყვრდები, ვუმოყვრდები), ზ. თვ. გავუნათესავდები, გავუმძახლდები, породниться, გავუმეგობრდები, подружиться, ქილ. 302, 642; ვისრ. 175; 140; დამიმოყვრდნენ, они породнились со мною, ვისრ. 84.

დამოყვსება (ვი), ზ. მ. დავიმოყვრებ, вступить въ родство.

დამოცვივა (ვსცვივი, ვე; ვსცვივდები, -ვდი), ზ. ვ. ჩამოვსცვივი, დამოვცვარდები, иpermissions ниспадать, იერემ. 8—14; მატთ. 24—30; მარკ. 2—192.

დამოციქულება (ვემოციქულები), ზ. მ. დაველაპარაკები შესარიგებლად, начать переговоры, 2 ქართლ. 359.

დამოწაფება (ვი), ზ. მ. მოწაფედ გავიხდი, пріобрѣтать последователей, учениковъ, (ვემოწაფები), ზ. თ. მოწაფედ გავუხდები, შევუდგები ვისიმე სწავლას, слѣдовать чьему ученью, საქმ. 9—36; 1 ქართლ. 227; **დამოწაფებული**, მიმ. наученный, მატთ. 13—52; послѣдователь.

დამოწმება, სზ. засвидѣтельствованіе, (ვა), ზ. მ. მოწმობის მიცემა სიტყვით ან წერილით, засвидѣтельствовать, (ვი), ზ. მიჩ. მოწმად მოვიყვან, ვაჩვენებ ვისზედმე, приводить въ свидѣтели, ссылаться на кого, дѣлать ссылку, (ვემოწმები), ზ. მ. დავამტკიცებ სხვის ნათქვამს, подтверждать, удостовѣрять, იერემ. 50—29; სოლს. 252.

დამჟავება (ვა), ზ. მ. მჟავედ გავხდი, дѣлать что кислымъ, (ვმჟავდები), ზ. ვდ. მჟავე შევიქმნები, киснуть, **დამჟავებული**, მიმ. закислый, ქიმ. 146.

დამჟღავნება (ვა), ზ. მ. გამოვაცხადებ, объявлять, ვეფხ. 1227; (ვმჟღავნდები), ზ. ვდ. გამოვსცხადდები, обнаружиться.

დამჟღნარი ზედ. დაჭმუჭნილი, помятый.

დამპალი, ზედ. წამხდარი სიმპალით, დალპობილი, гнилой; старый, дряхлый; -ბერი, дряхлый старецъ, ვისრ.

დამპატრონებელი, наслѣдователь, სოლს. სამ. 331.

დამპყრობი, ს. დამჭერი, завоеватель.

დამრავალკეცება (ვა), ზ. მ. მრავალგვარად შევიქმ, усложнять, კავშ. 316.

დამრავლება (ვა), ზ. მ. გავამრავლებ, умножать, увеличивать, საბ. ლ.

დამრგვალება (ვა), ზ. მ. მოვამრგვალებ, округлять.

დამრგველი, ს. ვინცა ჰრგავს, сѣятель.

დამრეცი, ზედ. მცირედ დაღმართი, покатый, **დამრეცობა**, მცირე დაღმართი, покатость.

დამრჩობლება (ვა), ზ. მ. დავაორკეცებ, усугублять, მარკ. 2—10.

დამრუდება (ვა), ზ. მ. გავამრუდებ, искривлять, (ვმრუდდები), ზ. ვდ. искривляться.

დამრუმება (ვმრუმდები), ზ. ვდ. თვალში მიბნელდება, темнѣть въ глазахъ.

დამრჩვალი, ზედ. დამხრჩვალი, ჩაღრმობილი, удавленный, утопшій.

დამსახველობა, ს. გამოხატვა ჴაზრისა, изображеніе мысли, -ლობითი, ზედ. დასახელოვნებითი, поименованный, 2 მარკ. 175.

დამსახურება (ვი), კალმ. 124, заслуживать.

დამსაჯარი, ზედ. დამსჯელი, каратель, ვეფხ. 607, 1455.

დამსგავსება (ვა), ზ. მ. დავაგვანებ, уподоблять, (ვემსგავსები), ზ. თვ. დავეგვანები, მსგავსი შევიქმნები, уподобляться, ვეფხ. 197; ფსალმ. 27—1.

დამსება (ვა), ზ. მ. გავაქრობ, погасить, (ვიმსები), გავჰქრები, წარვჰსწყმდები, погаснуть, погибнуть, მოურ. 222; ეზის. 2—25; ანტონ. 3—8, ნახე დავსება, მღბ. დამსება.

დამსივნება (ვა), ზ. მ. გავსივებ, (დავმსივნდები), ზ. ვდ. გავსივდები, опухнуть.

დამსტრობა (დავემსტრობი, ვემსტვერ), ზ. თვ. ვუყარაულებ, ვუდარაჯებ, подкараулить, подсмотрѣть, 1 ქართლ. 410.

დამსუბუქება (ვა), ზ. მ. შევამსუბუქებ, облегчать, (ვმსუბუქდები), ზ. ვდ. შევმსუბუქდები, облегчаться.

დამსქდარი, ზედ. დაბზარული, растрескавшійся.

დამსწრე, ს. თვალით მხილველი, очевидецъ.

დამსჭვალვა (ვჭ), ზ. მ. დავლურსმავ, пригвоздить, приковать, მსაჯ. 16—14.

დამსხემება (ვი), ზ. მ. დასახლება, დაბინავება, поселять, დაბად. 20—1.

დამსხემი, ზედ. დაბინავებული, осѣдлый, შავთ. 54.

დამსხვილება (ვა), ზ. მ. გასქელება, утолщать, (ვმსხვილდები), ზ. ვდ. გავსქელდები, утолщаться.

დამსხვრევა (ვა), ზ. მ. დავლეწ, დავამტვრევ, დავრე-

დამთვრალი, ზედ. შეღვინიანებული, დალეული, пьяный.

დამთმო, -მობი, ზედ. მომთმინო, терпѣливый, 2 ქართლ. 568.

დამთრგუნველი, ს ფეხით გამსრესი, გამქელავი; დამაქცეველი, დამარღვეველი, попиратель; разрушитель, ისაი. 16—3.

დამთქნარება (ვა), ზ. უ. მოწყენისაგან ან ძილის მორევნისაგან პირს დავაღრენ, зѣвать, (მამთქნარებს), позываетъ меня зѣвать.

დამთხზე, ს. მთხზველი, сочинитель.

დამთხვევა (ვა), ზ. დავმართებ, შევამთხვევ; საზოგადო ლაპარაკში; გადავრევ, გავაგიჟებ, причинять, производить, навлекать на кого что; сводить съ ума; (ვემთხვევი), ზ. თვ. დავეცაკებ, დავაცუდები, შემოვეყრები, напасть, наткнуться; встрѣтить, დაბად. 27—11; მდაბ. თავზედ გადავხდები, შევემთხვევი, случаться, приключаться, რა დაგემთხვია, что съ тобою случилось, (ვიმთხვევი), ზ. ვ. გარდავირევი, сходить съ ума, **დამთხვეული,** მიმ. გადარეული, сумасшедшій, **დამთხვევით,** случайно, ლუკ. 10—31; **-ლობა,** сумасшествіе.

დამი, ს. -დამის კაცი, სათამაშო ძვალი ნარდისა, ჭადრაკისა, шашка, ნ. ჩ.

დამი, თან. ნახე დმი.

დამი (სპარს), ს. ორთქლი, паръ, დამის მოხდა დამს მოვხდი ფლავს, дать упрѣть, дать укипѣть исподволь; выпаривать.

დამიზნვა (დავუმიზნავ), ზ. მ. გავუნიშნავ, прицѣлиться.

დამიცს, დამიძს, ნ. დაღება.

დამიწება (ვა), ზ. მ. მიწად გარდავაქცევ, обращать въ прахъ, ვეფხ. 208; (ვმიწდები), ზ. ვდ. მიწად გარდავიქცევი; обратиться въ прахъ, 2 ქართლ. 389; **დამიწებული,** перетлѣнный.

დამკა (ვმკი), მოვიმკი, сжать, нажинать, (ვიმკები), ზ. ვ. быть нажинаему.

დამკეხა (დავჰმკეს), ზ. მ. დავნევცავ, кромсать.

დამკარგავი, ზედ. ვინც რასმე ჰკარგავს, кто теряетъ что, ანც. 3—63.

დამკვიდრება, სხ. укрѣпленіе за собою по наслѣдству или завоеванію; поселеніе; (ვა), ზ. მ. სანიადაგოდ დავადგენ, დავაბინავებ; ბინას მივსცემ, поселять, водворять; საქმ. 7—2; (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, დავიპყრობ, დავიმტკიცებ, დავინარჩუნებ; овладѣть, укрѣпить за собою, ბრძნ. სამ. 9; -აზნაურ შვილობას, укрѣпить за собою дворянство, ნათესავმან მისმან დაიმკვდროს ქვეყანა, и потомство его овладѣетъ страною, დავით. 24-13; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუმტკიცებ, დავუპყრობ, укрѣпить, упрочить за кѣмъ право владѣнія, სამ. ბრძ. 299; კაცია 60; დამიმკივიდრა მამული, онъ укрѣпилъ за мною имѣніе, (ვემკვიდრები, ვჰმკვიდრდები), ზ. თვ. ვდ. დავეპატრონები, დავიპყრობ; დავბინავდები, სანიადაგოდ დავსდგები, унаслѣдовать; овладѣть; поселиться, водвориться; ქილ. 301; მარკ. 7—17; იხაი. 13—22; 10—13; დაბად. 38 — 8; 29—21; იოან. 1—4; 2 ქართლ. 407; (ვუმკვიდრები ვარ), ზ. ვ. დავუპატრონები ვარ, онъ подчинилъ меня своей власти; ვისრ. 1; **დამკვიდრებული,** მიმ. поселенный, укрѣпленный за кѣмъ, იერემ. 11—3; ქილ. 485; -ბულნი ქალაქნი, населенные города, ისაი. 34—1; ისაი. 9—2; 12—6; სიბრძ. 169; 1 ქართლ. 370.

დამკლავება, ნ. მკლავი; მკლავება (ვი), обнажить, оголить руки, засучить.

დამკლები, ზედ. დამაზიანებელი, наносящій изъянъ.

დამკოდავი, ს. наносящій рану.

დამკრთალი, ზედ. გაუბედავ, მკრთალი, მხდალი, робкій, застѣнчивый.

დამლაშება (ვა), ზ. მ. კილოდ მარილს მივსცემ. пересолить.

დამლტვარი, ზედ. დალტობილი, вымокшій, იეზეკ. 22—23.

დამლტობი, ზედ. დამასველებელი, обмывающій, 1 ქართლ. 257.

დამმარხველი, ს. დამცველი; хранитель; ვინც მიცვალებულს მიწას მიაბარებს, кто хоронитъ покойника, ვეფხ. 994.

დამმატი, დამმატებელი, прибавляющій, თამარ. 13.

დამნარცხველი, ს. მომრევი, მრეველი, побѣдитель, რუსუდ. 250.

დამნაშავე, ს. შემცოდე, ბრალეული, виновникъ, преступникъ, **დამნაშავობა,** ს. виновность, проступокъ.

დამნახველი, ზედ. ვინც დაინახავს, кто замѣчаетъ, ქილ. 200; **დამნახველობა,** ს. თვალით სახილველობა, очевидность, ქილ. 544.

დამნელებელი, ს. წარწყმენდელი, губитель, რუსუდ. 837.

დამნიშნველობა, ს. მნიშნველობა, значеніе, კავშ. 178.

დამოდინება (ვა), ზ. მ. ჩამოვადენ, წარმოვადენ, заставить течь, დავღვრი, выливать, (ვედინები), ზ. თვ. ჩამოვედინები, вытекать, протекать, выливать.

დამოვრდომა (ვვარდები), ზ. ვდ. ჩამოვვარდები, отпадать.

დამოკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, повѣсить, -ძელზედ, повѣсить кого на деревѣ, დაბად. 40—19; ისუ. 8—29, (ვეკიდები), ზ. თვ. ჩამოვეკიდები, დავეკიდები; ვისისამე ხელის ქვეშე ვარ, повѣситься; зависѣть отъ кого либо; **დამოკიდებული,** მიმ. повисшій; зависящій, ანდრ. 56; საქმ. 28—4; დაბად. 22—12, **დამოკიდებულება,** ს. отношеніе, зависимость, დამოკიდებულვარ, быть въ зависимости.

დამოკლება (ვა), ზ. მ. შევამოკლებ, შევამცირებ, укорачивать, уменьшать; ვეფხ. 859; ვისრ. 124; ენა დაიმოკლე, не давай языку воли, დავიმოკლებ საუბარსა, сократить рѣчь, урѣзать слово, ვისრ. 176; დავიმოკლებ დღესა, сократить жизнь свою, (ვმოკლდები), ზ. ვდ. შევმოკლდები, შევმცირდები, сокращаться, укорачиваться, დამიმოკლდა დღენი, сократились дни мои, ვისრ. 75.

დამოლაშქრება (ვი), ზ. მ. დავიპყრობ, завоевать, 1 ქართლ. 259.

დამონავება (ვი), ზ. მ. порабощать, ნ. დამონე-

ბა; (დავემონავები, დავმონავდები), ზ. ვდ. порабощаться, ვისრ. 222.

დამონება, სზ. порабощеніе; рабство; (ვა), ზ. მ. მონად გავხდი, покорять кого, дѣлать рабомъ кого, (ვი), ზ. მიჩ. დავიპყრობ, მონად გავიხდი, покорить, подчинить себѣ, (ვუ), ზ. მიჩ. покорить кому, (ვემონები), ზ. თვ. მონად შევექმნები, გავუხდები; покориться кому, ვეფხ. 604; 2 ქართლ. 424; გალატ. 2—5; დამონინება (ვა), ზ. სხმ. დავაპყრობინებ, заставить покорить, 2 ქართლ. 421.

დამონიავება (ვი), ზ. მ. დავუჩრდილებ, осѣнять тѣнью, იერემ. 22—14.

დამორვა (ვჰ), ზ. მ. მოვსჭრი ხეს, срубить дерево.

დამორონინება (ვა), ზ. მ. დავატარებ, водить кого, ბერძნ. 2.

დამორჩილება, ს. покорность, (ვა), ზ. მ. მორჩილ-გავხდი, покорить, привести къ послушанію, смирить, რუსუდ. 675; 1 ქართლ. 450; ტიმ. 2—12; (ვი), ზ. მიჩ. მორჩილ გავიხდი, покорить себѣ, (დავმორჩილდები, ვემორჩილები), ზ. თვ. მორჩილი გავუხდები, покориться, повиноваться, ვისრ. 17; **დამორჩილებული**, მიმ. покоренный.

დამოსვა (ვ), ზ. მ. მრავალთ ჩავაცმევ, შევმოსავ, საჩუქრად ტანისამოსს მივსცემ, одѣвать, ვეფხ. 467; დარეჯ. 62; რუსუდ. 407; დაგვმოსა ხალათებითა, онъ пожаловалъ намъ халаты.

დამოყვრება (ვა), ზ. მ. დავამოყვრებ, დავამძახლებ; გავამეგობრებ, породнить, подружить, რუსუდ. 756; (ვი), ზ. მიჩ. დავიმძახლებ, вступать въ родство, въ дружбу, გორგ. 255; დარეჯ. 67, 100; (ვემოყვრები, დავმოყვრდები, ვუმოყვრდები), ზ. თვ. გავუნათესავდები, გავუმძახლდები, породниться, გავუმეგობრდები, подружиться, ქილ. 302, 642; ვისრ. 175; 140; დამიმოყვრდნენ, они породнились со мною, ვისრ. 84.

დამოყვსება (ვი), ზ. მ. დავიმოყვრებ, вступить въ родство.

დამოცვივა (ვსცვივი, ვე; ვსცვივდები, -ვდი), ზ. ვ. ჩამოვსცვივი, დამოვვარდები, ниспадать, იერემ. 8—14; მატთ. 24—30; მარკ. 2—192.

დამოციქულება (ვემოციქულები), ზ. მ. დაველაპარაკები შესარიგებლად, начать переговоры, 2 ქართლ. 359.

დამოწაფება (ვი), ზ. მ. მოწაფედ გავიხდი, пріобрѣтать послѣдователей, учениковъ, (ვემოწაფები), ზ. თ. მოწაფედ გავუხდები, შევუდგები ვისისამე სწავლას, слѣдовать чьему ученью, საქმ. 9—36; 1 ქართლ. 227; **დამოწაფებული**, მიმ. наученный, მატთ. 13—52; послѣдователь.

დამოწმება, სზ. засвидѣтельствованіе, (ვა), ზ. მ. მოწმობის მიცემა სიტყვით ან წერილით, засвидѣтельствовать, (ვი), ზ. მიჩ. მოწმად მოვიყვან, ვაჩვენებ ვისზედმე, приводить въ свидѣтели, ссылаться на кого, дѣлать ссылку, (ვემოწმები), ზ. მ. დავამტკიცებ სხვის ნათქვამს, подтверждать, удостовѣрять, იერემ. 50—29; ხომხ. 252.

დამჟავება (ვა), ზ. მ. მჟავედ გავხდი, дѣлать что кислымъ, (ვმჟავდები), ზ. ვდ. მჟავე შევიქმნები, киснуть, **დამჟავებული**, მიმ. закислый, ქიმ. 146.

დამჟღავნება (ვა), ზ. მ. გამოვაცხადებ, объявлять, ვეფხ. 1227; (ვმჟღავნდები), ზ. ვდ. გამოვსცხადდები, обнаружиться.

დამჟღნარი ზედ. დაჭმუჭნილი, помятый.

დამპალი, ზედ. წამხდარი სიმპალით, დალპობილი, гнилой; старый, дряхлый; -ბერი, дряхлый старецъ, ვისრ.

დამპატრონებელი, наслѣдователь, ხომხ. სამ. 331.

დამპყრობი, ს. დამჭერი, завоеватель.

დამრავალგეცება (ვა), ზ. მ. მრავალგვარად შევიქმ, усложнять, კავშ. 316.

დამრავლება (ვა), ზ. მ. გავამრავლებ, умножать, увеличивать, საბ. ლ.

დამრგვალება (ვა), ზ. მ. მოვამგრგვალებ, округлять.

დამრგველი, ს. ვინცა ჰრგავს, сѣятель.

დამრეცი, ზედ. მცირედ დაღმართი, покатый, **დამრეცობა**, მცირე დაღმართი, покатость.

დამრჩობლება (ვა), ზ. მ. დავაორკეცებ, усугублять, მარკ. 2—10.

დამრუდება (ვა), ზ. მ. გავამრუდებ, искривлять, (ვმრუდდები), ზ. ვდ. искривляться.

დამრუმება (ვმრუმდები), ზ. ვდ. თვალში მიბნელდება, темнѣть въ глазахъ.

დამრჩვალი, ზედ. დამხრჩვალი, ჩაღრმობილი, удавленный, утопшій.

დამსახველობა, ს. გამოხატვა ჰაზრისა, изображеніе мысли, -ლობითი, ზედ. დასახელოვნებითი, поименованный, 2 მარკ. 175.

დამსახურება (ვი), კალმ. 124, заслуживать.

დამსაჯარი, ზედ. დამსჯელი, каратель, ვეფხ. 607, 1455.

დამსგავსება (ვა), ზ. მ. დავაგვანებ, уподоблять, (ვემსგავსები), ზ. თვ. დავეგვანები, მსგავსი შევიქმნები, уподобляться, ვეფხ. 197; ფსალმ. 27—1.

დამსება (ვა), ზ. მ. გავაქრობ, погасить, (ვიმსები), გავჰქრები, წარვჰსწყმდები, погаснуть, погибнуть, მოურ. 222; ერის. 2—25; ანტონ. 3—8, ნახე დავსება, მდაბ. დამსება.

დამსივნება (ვა), ზ. მ. გავასივებ, (დავმსივნდები), ზ. ვდ. გავსივდები, опухнуть.

დამსტრობა (დავემსტრობი, ვემსტვერ), ზ. თვ. ვუყარაულებ, ვუდარიდებ, подкараулить, подсмотрѣть, 1 ქართლ. 410.

დამსუბუქება (ვა), ზ. მ. შევამსუბუქებ, облегчать, (ვმსუბუქდები), ზ. ვდ. შევმსუბუქდები, облегчаться.

დამსქდარი, ზედ. დაბძარული, растрескавшійся.

დამსწრე, ს. თვალით მხილველი, очевидецъ.

დამსჭვალვა (ვჰ), ზ. მ. დავლურსმავ, пригвоздить, приковать, მსაჯ. 16—14.

დამსხემება (ვი), ზ. მ. დასახლება, დაბინავება, поселять, დაბად. 20—1.

დამსხემი, ზედ. დაბინავებული, осѣдлый, შავთ. 54.

დამსხვილება (ვა), ზ. მ. გასქელება, утолщать, (ვმსხვილდები), ზ. ვდ. გავსქელდები, утолщаться.

დამსხვრევა (ვა), ზ. მ. დავლეწ, დავამტვრევ, დავრე-

გვავ, разбить, раздробить, (ვი), ზ. მიჩ. დავილეწ, разбить себѣ лице и т. п. გორგ. 77; (ვიმსხვრე-ვი), ზ. ვ. დავილეწები, разбиваться въ дребезги, **დამსხვრეული**, მიმ. разбитый, -ტანით, разбитый, разслабленный тѣломъ.

დამსჯელი, ს. ვინც დასჯის, каратель, **დამსჯელობა**, ს. დასჯა, наказаніе.

დამტევნელობა, вмѣстительность; **დამტევნელი**, вмѣстительный.

დამტერება (ვა), ზ. მ. მტრობას ჩამოვაგდებ, посѣять вражду, (ვი), ზ. მიჩ. მტრად გავიხდი, вооружить противу себя, (ვუმტერდები), ზ. ვდ. მტრად გავუხდები, вооружиться противу кого, (დამიმტერდება, დამტერებია), вооружается противу меня, ვისრ. 120.

დამტერება, **დამტიერება** (ვიმტერები, დავიმტიერები), ზ. ვ. თმა გამცვივა, оплѣшивѣть; იერემ. 27—31.

დამტვერება (ვა), ზ. მ. მტვერს ავადგენ, напылить; (ვმტვერდები), ზ. ვდ. მტვერით ავიმსები, напылиться, **დამტვერიანება** (ვა), იგივე დავამტვერებ.

დამტვრევა (ვა), ზ. მ. დავლეწ, დავამსხვრევ, разбить, разломать; -თავ პირსა, разбить кому голову, лице, (ვიმტვრევი), ზ. ვ. დავილეწები, დავიმსხვრევი, биться, ломаться; **დამტვრეული**, მიმ. разбитый.

დამტკბარი, ზედ. დატკბილებული; ალერსიანი, ტკბილად შემპყრობი, подслащенный; ласковый; ჩონგ. 122; ვეფხ. 243; -რვარ, наслаждаюсь.

დამტკიცება, სხ. утвержденіе, (ვა), ზ. მ. დავამაგრებ, მტკიცედ დავადგენ დავამყარებ; გონებით დავასკვნი, ჰაზრს დავსდებ; ვარწმუნებ, ვაჭეშმარიტებ, укрѣплять; утверждать, подтверждать. свидѣтельствовать, заключать; დამტკიცება თამასუქისა, скрѣпить запись, (ვმტკიცდები, ვემტკიცები), ზ. ვდ. თვ. утверждать; скрѣплять; იგავი. 5—5, მარტ. 1—11; ლევიტ. 27—15; **დამტკიცებული**, მიმ. 2 კორ. 13—1.

დამტუქსავი, ს, მწუროთველი, журитель, 1 ქართლ. 338.

დამუდარება (ვემუდარები), ზ. თვ. ვჰთხოვ, ვეხვეწები, просить, умолять.

დამუნათება (ვა), ზ. მ. დავავალებ, обязывать, (დავემუნათები), упрекать.

დამუდრვა, ზ. მ. დაბუდება, гнѣздиться, საბ. ლ.

დამუნათება (ვა), одолжать, (ვემუნათები), ზ. თვ. упрекать.

დამუნჯება (ვა), ზ მ. უენო გავხდი, დავაჩუმებ, заставить молчать, (ვმუნჯდები), ზ. ვდ. უენო შევიქმნები, ენა ჩამივარდება, онѣмѣть.

დამურკლება (ვმურკლდები), ზ. ვდ. ფქვილისათვს; დავგუნდავდები, о мукѣ: скомкаться, ბაგრ. ბატონ. 32, 36.

დამუსრვა (ვჴ), ზ. მ. დავლეწ, დავამსხვრევ, искрошить, разломать, раздробить, მარკ. 6—41; დავით. 36—34; (ვიმუსრები). ზ. ვ. დავილეწები, დავიმსხვრევი, крошиться, ломаться.

დამუქარება (ვემუქარები), ზ. თვ. ვექადი, ვემუქრები, угрожать, стращать, სამ. ვახტ. 228.

დამუხანათება (ვემუხანათები), ზ. თვ. измѣнять кому.

დამუხვა (ვჴ), ზ. მ. წვრილად დავხეთქ, наколоть.

დამუხთლება (ვა), ზ. მ. მუხთლად გავხდი, дѣлать измѣнникомъ, საბ. ლ.

დამუხლვა (ვჴ), ზ. მ. დავჰკვეჭნი, დავაჭდევ, дѣлать насѣчки, насѣкать, **დამუხლვილი**, ზედ. მუხლედი, колѣнчатый.

დამუწუკება (ვჰმუწუკდები), ზ. თვ. დავჰსწყლულდები, струнѣть, нагнаиваться.

დამფასებელი, ს. ფასის დამდები, цѣновщикъ.

დამფთხალი, ზედ. შეშინებული, испуганный.

დამფიცებელი, ს. მოფიცარი, присягатель, სამ. ვ. 238.

დამფლველი, ს. შემნახავ, хранитель, საქმ. 5—9; 1 ქართლ. 260.

დამქარვე, ზედ. ქარზედ გამანიავებელი, провѣтриватель, მარტ. 2, 342.

დამქხველი, მაგ. ცისა, творецъ, создатель, მოსეს. სამ. შესავ.

დამქისება (ვა), ზ. მ. მქისედ გავხდი, дѣлать рыхлымъ, საბ. ლ.

დამქცევი, ს. ამაოხრებელი, разоритель.

დამღა (სპარს.), ს. დაღი, ნიშანი, ბეჭედი საბაჟოსი, клеймо, тавро.

დამღერა (ვჴ), ზ. მ. სიმღერას ვსთქვამ საკრავის კილოზედ, напѣвать, (ვი), ზ. უ. სიმღერას ვიტყვი, ვიმღერ, ვღიღინებ, пѣть. ვისრ. 111, მროვ. 133, ერისთ. 10, 149; ანტ. 41; (ვმღერი, ვემღერები), ზ. უ. დავსცინი, смѣяться надъ, ყარამ. 94.

დამღერება (ვჴ), ზ. მ. ჭასაკს მოვალ, возмужать.

დამღერება, **დამღერა** (ვი), ზ. მ. მოვიქნევ ლახტსა, замахнуться, რუსუდ. 684.

დამღიერება (ვმღიერდები, ვუმღიერდები), ზ. ვდ. მღიერი შევიქმნები, თმა დამცვივა, паршивѣть.

დამღუპავი, ს. წარმწყმენდელი, губитель, რუსუდ. 982.

დამყარება (ვა), ზ. მ. დავამაგრებ, დავაფუძნებ, укрѣплять, основывать, созидать, ანტონ. 3-41; სიბრძ. 42; (ვემყარები, ან დავჰმყარდები), ზ. თვ. დავფუძნდები, основываться, укрѣпляться, რუსუდ. 188; დამყარებული, მიმ. основанный, укрѣпленный, დაბად. 28—22; ღვთივ დამყარებული მეფე, Богомъ утвержденный царь.

დამყაყება (ვჰმყაყდები), ზ. ვდ. დავლპები, нагнаиваться.

დამყნა (ვმყნი, ვმყენ), დამყნობა (ვა), ზ. მ. შევსძერწავ ხეს ხესა, привить дерево, (ვემყონობი), ზ. თვ. შევეძერწები, привиться, მარტ. 2—174.

დამყოვრება (ვა), ზ. მ. დავაგვიანებ, замедлять, (ვი გულსა). ზ. მიჩ. გავიმაგრებ, скрѣпить сердце; მოურავ. 39.

დამყოლი, ზედ. მიმყოლი, მორჩილი, послушный, ნ. ამყოლი.

დამყრალება (ვა), ზ. მ. დავაყრჩოლებ, ავამყრალებ, насмрадить, (ვმყრალდები), ზ. ვდ. ვჰყროლდები, провонять.

დამყუდროება (ვა), ზ. მ. დავამშვიდებ, успокоить, (ვმყუდროვდები), ზ. ვდ. დავსწყნარდები, затихать, შევჰყრი, შევაერთებ, сосредоточить. კავშ. 2, 18.

დამშევა (ვა), ზ. მ. მოვამშივებ, უსარზრდოდ დავაგდებ, заставить голодать, морить, (ვიმშევი), ზ. ვ. მოვიმშევი, მომშივდება, голодать, быть голоднымъ, 2 ქართლ. 474; დამშეული, მიმ. მომყმარი, голодный.

დამშვენა, -ნება (ვა), ზ. მ. შნოს მივსცემ, украшать, (ვმშვენდები), ზ. ვდ. მშვენიერი გავხდები, украшаться.

დამშვენიერება (ვა), ზ. მ. შევამკობ; украшать, (ვჰმშვენიერდები), ზ. ვდ. украшаться.

დამშვიდება (ვა), ზ. მ. დავაშოშმანებ, მოვამშვიდებ; успокоить, усмирить, укротить, ფსალ. 88—2; ვეფხ. 906; (ვმშვიდდები), ზ. ვდ. დავშოშმინდები, დავსწყნარდები, успокоиться, усмириться, **დამშვიდებული**, მიმ. спокойный, ქვეყანას დავუმშვიდებ, укротить возмущеніе въ странѣ для кого либо, ალექს. 38; **დამშვიდებულება**, ს. დაწყნარება, მშვიდობა, спокойствіе, -დებით, спокойно, ერისთ. 98

დამშთვალი ზედ. მომშთვალი, დარჩობილი, დამრჩვალი; удавленный, удушенный, **დამშივება**, ნ. **დამშევა**.

დამშლელი, **აღმკრძალველი**, воспретитель.

დამშრალება (ვი), ზ. მიჩ. გავშრები, осушить себя, **დამშრალი**, ზედ. გამშრალი მაგალ. ზღვა, высохшій.

დამშრეტი, ს. გამქრობი, гаситель, гасильщикъ.

დამშხალვა (ვ), ზ. მ. გავამქისებ, дѣлать рыхлымъ, (ვიმშხალვები), ზ. ვდ. გავმქისდები; დავსქდები მუხის ქერქსავით; рыхлѣть; растрескаться, **დამშხალული**, მიმ. დაბძარული, დამსქდარი, рыхлый, растрескавшійся; ვეფხ. განმ. 182; 415; **დამშხალულობა**, ს. დაბძარულობა, დამსქდარობა, хрупкость, рыхлость.

დამჩატება (ვა), ზ. მ. დავამშხალებ, дѣлать рыхлымъ, (ვჰმჩატდები), ზ. თვ. დავიმშხალვი, рыхлѣть.

დამჩითავი, ს. набойщикъ.

დამჩნევა (ვა), ნ. დაჩნევა.

დამცაკალობნება, ს. ხევსურულად: წარმოთქმა ლოცვისა წინაშე ხატთა, произносить молитву, Кавк. № 56 за 1853 г.

დამცდელი ადგილი, вредный климатъ.

დამცილე, მოდავე, მოცილე; оспаривающій.

დამცდარი, ზედ. შემცდარი, заблудшій, მოცდენილი, отвлеченный отъ занятій, ბერძნ. სამ. 66,

დამცველი, ს. შემნახავი, блюститель, хранитель.

დამცირება, სხ. униженіе, -გვარისა, униженіе рода, (ვა), ზ. მ. დავაკნინებ, დავაპატარავებ, დავამდაბლებ, уменьшать, умалять; унижать, ვისრ. 42; რუსუდ. 22, (ვმცირდები), ზ. ვდ. დავკნინდები; დავმდაბლდები; уменьшаться; унижаться; დღე დაუმცირდა, дни его сократились, ქილ. 385.

დამცნება (ვა), ზ. მ. ვამცნებ, დავარიგებ, заповѣдать, наказывать, (დავემცნები), ზ. თვ. ვემცნები, заповѣдывать, наказываться, სიბრ. 165.

დამცრევა, დამცრობა, სზ. униженіе, (ვა), ზ. მ. დავამდაბლებ, შევურაცხებ, унижать, уменьшать, (ვმცრები), ზ. ვდ. დავმდაბლდები, унижаться, გუჯ. 20; დავაკნინებ, уменьшаться, ალბ. 3; დამცრობილვარ, დავმცრობილდი, быть унижену, **დამცრობელი**, მიმ. унизитель. დამცრობინება (ვა), заставить уменьшить, умалить, унизить.

დამცონარება (ვჯ), დავაზარებ, облѣнить; (ვჰმცონარდები), დავზარდები, облѣниться.

დამცხრალი, ზედ. დამშვიდებული, успокоенный, 2 ქართლ. 111; 498, ნ. დაცხრომა.

დამძაძება (ვჰმძაძდები), ზ. ვდ. დავჰსძველდები, обвѣтшать, დამძახლება, ნ. დამზახლება.

დამძალება (ვმძალდები), ზ. ვდ. მძალე შევიქმები, прогоркнуть.

დამძახლება (ვა), ზ. მ. დავამოყვრებ, породнить, (ვემძახლები), ზ. თვ. დავემოყვრები; породниться, გორგ. 29; ვისრ. 9, посвататься.

დამძევლება (ვა), ზ. მ. მძევალს გამოვართმევ, взять у кого аманатовъ, 2 ქართლ. 345.

დამძიმება, სხ. отягощеніе; печаль, грусть; ვეფხ. 841; ვისრ. 28, 119, -ცოდვითა, бремя грѣха, -სნეულებითა, усиленіе болѣзни, მარგ. 1—137; (ვა), ზ. მ. სიმძიმეს მივსცემ; სიმძიმით ქვე დავსწევ, დავხრი; დავსდებ ბევრს საქმეს, ან საქმეს გავუძნელებ; შევაურვებ, შევაწუხებ; дѣлать тяжелымъ; отягощать, обременять, затруднять; опечалить; ვისრ. 28; 114; ქიმია, 227: თავი დავამძიმე, вскружилъ себѣ голову, ვისრ. 82; -ყურსა, ე. ი.. არ ვისმენ, невнимать, დამამძიმებ, ты мнѣ въ тягость, 2 მეფეთ. 12—25; (ვი), ზ. მიჩ. შევიურვებ, печалить себя, (დამიმძიმებ), ზ. მიჩ. дѣлаешь для меня затруднительнымъ, тягостнымъ, 2 კორ. 2—5; 22—13, 14; (ვმძიმდები), ზ. ვდ. მძიმე გავხდები; ბევრი საქმე დამედება, тяготѣть; дѣлаться тяжелымь, მძიმედ ავად გავხდები, заболѣть тяжкою болѣзнью, ანდრ. 157; 2 ქართლ. 131; ფსალ. 31—4; სიტყვა დამძიმებოდა, затруднялся я говорить, სიბრ. 115; დამიმძიმდა, мнѣ стало грустно, ვისრ. 118; სიბრ. 117; (ვემძიმები), ზ. თვ. опечалиться, **დამძიმებული**, მიმ. отягощенный; грустный; მატთ. 24—44; მარკ. 14—40; **დამძიმებულება**, ს. დიდი შეურვება, тяжелая грусть, ვისრ. 157, 665.

დამძრალი, ზედ. გაყინული, вымерзшій, мерзлый, ვისრ. 185. [რუსუდ. 246.

დამძლავრება (ვი), ზ. მიჩ. დავსჩაგრავ, угнѣтать,

დამძლევება, ს. ძლევა, побѣда.

დამწამებელი, ს. დამასმენელი, მწამებელი, მთხრობელი, გამცემი, оговорщикъ, доносчикъ; სამ. ვახტ. 38; **დამწამებლობა**, ს. დასმენა, оговоръ, доносъ.

დამწარება (ვა), ზ. მ. მწარე შევიქმ, გავამწარებ; შევაწუხებ, дѣлать что горькимъ; огорчать; მამწარებ), ზ. მიჩ. огорчаешь меня, ვისრ. 96; დამმწარებია დღენი, жизнь мнѣ наскучила, ქილ. 544; ალექ. 201; (ვმწარდები), ზ. ვდ. განვმწარდები, მწარე შევიქმნები; შევსწუხდები, дѣлаться горькимъ, огорчаться, სიცოცხლე დამიმწარე, ты отравилъ мнѣ жизнь, რუსუდ. 872; (ვემწარები), ზ. თვ. მწარედ გავუხდები, становиться для кого либо горькимъ, ქილ. 10, დამემწარება, становится для меня горькимъ, **დამწარებული**, მიმ. огорченный, прогорклый.

დამწვანება (ვა), зеленить; (ვჰმწვანდები), ზ. ვდ. მწვანე შევიქმნები, позеленѣть.

დამწვარი, ზედ. დადაგული ცეცხლისაგან; ძუნწი; погорѣлый; скряга, крѣпышъ, -ბედისაგან, преслѣдуемый судьбою, -გული, огорченное сердце, რუსუდ. 974; ვეფხ. 845; ღვიძლ-დამწვარი, ვისრ. 80; убитый горемъ, -კაცი, погорѣлый человѣкъ.

დამწველი, ზედ. დამბუგავი, жгучій, ვისრ. 70; ვეფხ. 47.

დამწვლილება (ვა), ზ. მ. დავაწვლილებ, утопить, раздробить.

დამწიფება (ვა), ზ. მ. მოვამწიფებ, заставить созрѣть, (ვმწიფდები), მოვმწიფდები, შემოვალ, მოვიწევი, созрѣть.

დამწკრივება (ვა), ზ. მ. მკრივად დავსდგამ ან დავაყენებ, поставить въ рядъ, выстраивать, დავმწკრივდები, стать въ ряды, построиться.

დამწლება (ვა), ზ. მ. დავაწვლილებ, утонить.

დამწყები, ს. თავი, მოთავე; მთხზველი, начинщикъ; сочинитель.

დამწერაობა (ვჰ), ზ. მ. ვნადირობ მწერსა, охотиться на птицъ; ზუნ. კ. 26.

დამწყვდევა (ვა), **დამწყვდევება** (ვა), ზ. მ. დავახშობ, დავჰკრძალავ, დავაწყვდევ სახლში, заключить, запирать, заарестовать, ალბ. 52; სიბრ. 95; კაცია 29; (ვემწყვდევი), ზ. თვ. დავიხშობი, დავიპატიმრები, დავიცუსდები, заарестовываться, თუ კათალიკოზი არ დაემწყვდიოს, если католикоса тутъ не случится, т. е. небудетъ находиться, დავემწყვდევი ომში, находиться въ сраженіи; 2 ქართლ. 292; ანც. 38, **დამწყვდეული**, მიმ. заключенный.

დამწყრალება (ვა), ზ. მ. გავაწყრომებ, გავაჯავრებ, огорчать, прогнѣвить.

დამწყსა (ვმწყსი, -სე, 3 პირი დამწყსა, სამლ. წერ. დაჰმწყსენ), დამწყსვა (ვჰმწყსავ, -სე), ზ. მ. ვამოვებ, ვუვლი ხვასტანგსა; დავარიგებ, ვმოძღვრი; пасти стадо; беречь, блюсти; наставлять, დან. 2—40; დავით. 27—9; (ვიმწყსები), ზ. ვ. пастись; იაკობ. 3—7; რომელმან დამწყსოს ერი ჩემი ისრაილი, который упасетъ народъ мой Израиля, მათ. II, 6; **დამწყსილი**, მიმ. наученный, наставленный, ბერძნ. სამ. 362.

დამჭვარტლება (ვა), ზ. მ. გავმურავ, обсажить, замарать въ сажѣ, დამჭვარტლიანება (ვა), იგივე დამჭვარტლება, замарать въ сажѣ, ვისრ. 195.

დამჭიდრება, -დროება (ვა), ზ. მ. გავსტენ, туго набивать, შევაიწროვებ, стѣснять.

დამჭირვა (ვი), ზ. მ. удерживать; დავიჭერ; დაბად. 39—15; 1 ქართლ. 59; დავიპყრობ, завоевать, завладѣть, 1 ქართლ. 210; 202; (ვჰ), ზ. მ. შევაიწრებ; стѣснять, 1 ქართლ. 59; **დამჭირნოება**, ს. შეიწრება, стѣсненіе, 1 მეფეთ. 23—2, **დამჭირველი**, ს. დამპყრობი, завоеватель, **დამჭირო**, ზედ. დაჭირებული, нуждающійся, -გლახა, უპოვარი გლახა, нищій, სამ. სომხ. 365.

დამჭკნარება (ვა), ზ. მ. დავაჭკნობ, მოვაკლებ მცენარეს ორძილობას, заставить вянуть, ვეფხ. 35; (ვი), ზ. მ. начинать вянуть, ვეფხ. 761; (ვჰმჭკნარდები), ზ. ვდ. დავჰსჭკნები, завянуть, ქილ. 393; **დამჭკნარი**, ზედ. завялый.

დამჭლევა, -ჭლევება, -ჭლობა (ვა), ზ. მ. გავხდი, ჩამოვაფხავებ, გავლევ, изнурить, истощить, ალბ. 92; (ვმჭლევდები), ზ. ვდ. გავხდები, გავილევი, ხორცი დამცვივა, დავსჭკნები, исхудать, დამჭლოდა გული, изныла душа, ვისრ. 86; ტიმ. 21; დამჭლობილი, исхудалый.

დამჭნავება, ნ. დამჭკნარება.

დამხავსება (ვი ლაწვსა), ზ. მ. დავიკაწრავ, нацарапать, ვეფხ. 197; покрыться мохомъ.

დამხდური, ს. დამხვედრი, თვალით მხილველი, очевидецъ; დარეჯ. 4; ზედ შემმვარდნელი, დამკვეთებელი, нападчикъ, ქილ. 335.

დამხედავი, ს. თვალის დამჭერი, смотритель.

დამხეცება (დავჰმხხცდები), ზ. თვ. освирепѣть.

დამხიარულება (ვა), ზ. მ. გავამხიარულებ, развеселять, (ვმხიარულდები), ზ. ვდ. გავმხიარულდები, развеселиться.

დამხობა (ვა), ზ. მ. პირქვე დავსცემ, დავახეთქ, დავაქცევ, დავანგრევ, опрокидывать, ниспровергать, разрушать; ვეფხ. 101; კავშ. 220; რუსუდ. 552; 1 ქართლ. 159; -ნავს ზღვაში, потопить корабль въ морѣ; ვეფხ. 1242; დავუმხობ გულსა, ე. ი. გულს შევუჯერებ, удовлетворить, ალბ. 39; და ტაბლა იგი დაუხვნა, и столы ихъ опрокинулъ, იოან. 11—15; და დაამხვნა ძლიერნი საყდრისაგან და აღამაღლნა მდაბალნი, низложилъ сильныхъ съ престола и вознесъ смиренныхъ, ლუკ. 1—52; (ვიმხობი), ზ. ვდ. დავიღუპვი, წავხდები, погибнуть; ниспровергнуться, მარკ. 2—12; (ვემხობი), ზ. თვ. პირქვე დავეცემი; დავიქცევი, დავინგრევი, опрокинуться, пасть на ницъ, разрушаться, პირმიწა დამხობით, павши на ницъ, რუსუდ. 381, 5, **დამხობილი**, მიმ. ниспровергнутый, დამხობილობა, ს. ниспроверженіе.

დამხრწველი, ს. დამჯაბნავი, შემაიწრებელი, притѣснитель, 1 ქართლ. 249.

დამხუთავი, ს. დამჭერი, დამპყრობი, кто захватываетъ, задерживаетъ, ალბ. 67.

დამხსოვებელი, ზედ. მახსოვარი, памятливый.

დამხჩვალი, ს. დახრჩობილი, утопленникъ.

დამჯანდრავი, ს. кто катаетъ бѣлье.

დამჯდარი კაცი, ხანიერი, человѣкъ степенный.

დამჯერებელი, **დამჯერო**, ზედ. მორჩილი, послушный.

დამჯობინება (ვა), ზ. მ. უაღრესობას მივსცემ, უმჯობეს ვჰყოფ, отличать, (ვემჯობინები), превосходить.

დანა, ს. მარცვალი, ან თვითოეული ერთგვართა ნივთთაგანი; зерно, штука; ვეფხ. 301; განმ. თეიმ; ექვსი დანა ვეცხლის კოვზი, шесть штукъ серебряныхъ ложекъ; ათი დანა ხელ-სახოცი, десять штукъ носовыхъ платковъ.

დანა, დანაკი, ს. ხელად სახმარი საჭრელი, მცირე მახვილი, ножъ, ножикъ, კალმის საჭრელი დანა, перочинный ножъ.

დანაბადი, ზედ. დაბადებული, рожденный, ვეფხ. 301; 1288; ღვთის დანაბადი, Божье созданье, ვეფხ. 39; ნ. ნაქმი.

დანაზადი, ზედ. დანაზული, შეშინებული, оробѣлый, ვეფხ. 301.

დანაბეჭდულევი, დანაბეჭდული, ზედ. დაბეჭდილი, запечатанный, ვეფხ. 52.

დანაზვა (ვჰ), ზ. მ. გავნაზავ, გავაყუჩებ, გავარინდებ, навести страхъ, (დავინაზვი), ზ. ვნ. გავყუჩდები, გავრინდდები, оробѣть, оцѣпенѣть, замирать отъ страха, იერემ. 8—9; ვეფხ. 365.

დანაგლეჯი, ს. ნაგლეჯი, ნაფლეთი, обрывки, ვეფხ. 222.

დანადაღარი, ზედ. დადაღმული, заклейменный, ქილ. 685.

დანადები, ზედ. დადებული, შენახული, положенный, ვეფხ. 1423, 1310, -ფასი, опредѣленная цѣна, ვეფხ. 1432.

დანადენი, ზედ. დაღვრილი, пролитый, ვეფხ. 623.

დანადილი, ს. მწირი, странникъ, скиталецъ, ქილ. 494.

დანავალი, ს. ვალი, ვალდებულება, долгъ, одолженіе, ქილ. 665.

დანავსვა (ვჰ), ზ. მ. მოვხიბლავ, გრძნებით შევჰკრავ; თვალსა ვჰკრავ, обворожить, заколдовать; сглазить; (ვინავსვი), ზ. ვნ. მოვიხიბლვი, გრძნებით შევიკვრი, заколдовываться.

დანაზებავი, ზედ. სათუთობითი, нѣжный, ვეფხ. 1504.

დანათება (ვა), ზ. მ. განვანათლებ, освѣщать.

დანათესარი, დანათესი, ზედ. დათესილი, посѣянный, ქილ. 367.

დანათვალი, ზედ. დათვლილი, исчисленный, ვეფხ. 1360, 1492.

დანათესავება (ვუნათესავდები), ზ. ვდ. ნათესავად გავუხდები, породниться.

დანათლვა (ვჰ), ზ. მ. მოვნათლავ მრავალთა, окрестить, 4 გორგ. დანათლა (ვნათლი), ზ. მ. ვანათებ მაღლიდამ ძირს, освѣщать сверху внизъ, ჩონგ 51; ზედ-დაგვნათლოდეს, освѣщало насъ, ჩონგ. 124.

დანათლება (ვჰ), ზ. მ. მივსცემ რასმე ნათლობის დროს, дарить во время крестинъ, (დავნათლდები), ზ. ვდ. გავნათლდები, освѣщаться.

დანათლიება (დავენათლიები, ზ. თვ. кумиться.

დანათხზენი, ზედ. დაწნული, завитый, ვეფხ. 1487.

დანაიფრანგი, ს. ქვა, молохитъ, ბუნ. ლ.

დანაკარგი, ს. რაც დაკარგულია, потеря.

დანაკელებული, იმერულად, ზედ. унавоженный, ბაქრ. 180.

დანაკვეთება (ვა), ზ. მ. ნაკვეთ ნაკვეთად დავსჭრი; მოვხაზავ ნაკვთსა; нарѣзать, начертить эскизъ, მარტ. 2—83; 2—93; 1—170; კატილ. 172; -ლექსისა, разбить, разобрать рѣчь врозь, ლოღ. 91.

დანაკვერცხლება, (ვა), обуглить.

დანაკი, ნ. დანა.

დანაკი ქვისა, ს. ცის-ნატეხი, черный камень похожій на стекло.

დანაკისკუდი, ს. მცენ. финикъ, გამოსლ. 15—27; იოან. 12—13; пальма, ლევიტ. 23—38; დაბად. 12—13. [убытокъ.

დანაკლისი, ს. დასაკლისი, ზიანი, недостатокъ,

დანაკლულება (ვა), ზ. მ. მოვაკლებ, დავაკლებ, შევამცირებ, сбавлять, починать.

დანაკოდარი, ზედ. ან ს. დაჭრილი, ან დაჭრილობა, раненный; рана, ქილ. 367, 338.

დანალექი, ს. ბურდო, ნაძირალი, подонки.

დანალვა (ვჰ), ზ. მ. ნალებს დავაკრავ, подковать.

დანამალი, ზედ. დამალული, спрятанный.

დანამასტაკი, ს. საკმელ-მძივა, კევი, мастика, ბუნ. ლ. ერისთ. ლ.; ქიმია 267.

დანამატი, დანამეტები, ს. მომატებული, прибавка, придача; ხრონოლ. 26, 28; ქილ. 588.

დანამვა (ვჰ), ზ. მ. ნამს დავჰკრავ, მცირედ დავასველებ, მაგ. მაუდსა, смочить, мочить (сукно), ქიმ. 112, 246; **დანამიანება** (ვა), ზ. მხმ. ნამს დავაკვრევინებ, заставить мочить.

დანამტკიცი დანამტკიცარი, ზედ. დამტკიცებული, утвержденный, ვეფხ. 1442.

დანამჭვირი, ზედ. ბრწყინვალე მზესავით, блистательный, ჩახრ. 47.

დანამცეცება (ვა), დავამარცვლებ, дробить.

დანამჭირი, ზედ. დაჭერილი, держанный, ვეფხ. 126, 1280, 685, შავთ. 96.

დანანება, ს. სინანული, ნანვა, раскаяніе, ქილ. 334; (ვა), ზ. მ. შევანანებ დანაშაულს, заставить раскаяться, сожалѣть, (ვი), ზ. მიჩ. შევინანებ, сожалѣть, раскаяться, (დავნანდები), ზ. ვდ. სინანულს დავიწყებ, начать раскаиваться, сожалѣть, სიბრ. 48.

დანაჟურება (ვჰნაჟურდები), ზ. ვდ. დავიწრიტები, დავიცლები, выцѣживаться, опорожниваться.

დანაპირი, -რები, ს. განზრახვა, დაპირება, მონდომება, намѣреніе, предположеніе; ვეფხ. 422; 1280.

დანარნარება (ვა), ზ. მ. დავანაზებ; დავაწყნარებ; нѣжить, успокоить; საბ. ლ.

დანარჩენი, დანარჩომი, ს. დანაშთენი, остатокъ, სომხ. 330; ქილ. 38, ყარამ. 436.

დანარჩუნება (ვა), ზ. მ. დავაგდებ, მოვანარჩუნებ, оставлять въ остаткѣ, რუსუდ. 955; (ვი), ზ. მიჩ. დავიგდებ, შევინარჩუნებ, შევითვისებ, оставить за собою, присвоить, завладѣть, სამ. ვახტ. 7, 178; სომხ. 409.

დანარცხება (ვა), ზ. მ. მიწაზედ დავსცემ, წავაქცევ, დავახლი, ударить объ земь, побороть, повалить, ვეფხ. 863; 1 ქართლ. 352, 389; **დანარცხული, დანარცხებული**, მიმ. побѣжденный, რუსუდ. 249.

დანასაჯი, ს. დასჯა, დასჯილობა, наказаніе, 1 ქართლ. 275.

დანასვა (ვჰ), ზ. მ. დავსჩაგრავ; დავაჭკნობ, притѣснять; (раст.) заглушать; აგრეთვე: თვალსა ვჰკრავ, сглазить, ქართ. რუს. ლ. **დანასული ვარდი**, завядшая роза, მოურავ. 1.

დანასკვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰკრავ ნასკვებსა, надѣлать узловъ, გული დამენასკვის, сердце щемитъ, ვისრ. 151; ქილ. 340.

დანატიფება (ვა), ზ. მ. გავჰსჩარხავ, шлифовать.

დანაცრა, (ვნაცრი, -რე; დანაცრება, ვნაცრებ), დანაცრულება (ვჰნაცრულებ), ზ. მ. დავჰხარი, დავჰცრფი, ვეცრელები; მშურს, შევიშურვებ; ублажать, вос-

хищаться чѣмъ; завидовать; მარგ. 2—184; (ვი), ზ. მ. მოვისურვებ, пожелать, ვისრ. 10.

დანაფოცება (ვა), изрѣзать въ щепки.

დანაქადი, ზედ. დაპირებული, обѣщанный, ვისრ. 67.

დანაღამი, ზედ. დაღამებული, сумерки, ვეფხ. 469.

დანაღვარი, ზედ. დაღვრილი, пролитый, ვეფხ. 715.

დანაღვლება (ვა), ზ. მ. მწუხარებას მივსცემ, დავალონებ, შევაურვებ, опечалить, დავანანებ, სინანულში შევიყვან, заставить каяться, сожалѣть, ვისრ. 48, 158, -საწუთროსა, заставить проклинать жизнь, ვეფხ. 99, 909; ვისრ. 193; (ვნაღვლდები), ზ. ვდ. შევსწუხდები, опечалиться, ვისრ. 175; რუსუდ. 32, დამნაღვლდება, вызвать во мнѣ сожалѣніе, раскаяніе; ვისრ. 157; **დანაღვლიანება** (ვა), ზ. სხმ. შევანანებ, დავანანებ, заставить сожалѣть, გული დამინაღვლიანე, ты опечалилъ мою душу, ქილ. 431.

დანაყა (ვჰ), ზ. მ. დავსძეგვ, ვსცეხვ. ვნაყავ. толочь, истолочь, ხორცს გუფთად, изрубить говядину на котлеты, ბაგრაგ. ბ. 3; დავუნაყავ თავსა, избить кому голову, დარეჯ. 120, **დანაყილი,** მიმ. истолченный.

დანაყბედი, ს. თქმული სიტყვა, сказанное слово, ვეფხ. 42; болтовня.

დანაყრება (ვნაყრდები), ზ. ვდ. მცირეს რასმე ვსჭამ სადილობამდინ, закусить.

დანაშაული, დანაშაულობა, ს. ბრალი, შეცოდება, вина, преступленіе, დიდი დანაშაული მაქვს, я очень виноватъ.

დანაშთუნებული, ს. დანარჩენი, остатокъ.

დანაშთენი, დანაშთომი, ს. დანარჩენი, остатокъ.

დანაშრომი, ზედ. დაღალული საქმეში, усталый отъ трудовъ.

დანაშურვა, ნ. დაწრეტა.

დანაცვივნი, ზედ. падшій, ქილ. 90.

დანაცრება (ვა), ზ. მ. ნაცრად გარდავაქცევ, испепелить, (ვინაცრები ვნაცრდები), ზ. ვდ. ნაცრად გარდავიქცევი, испепелиться.

დანაძლევება (ვნაძლევდები, ვენაძლევები); შევეცილები, სანაძლეოს დავსდებ, биться объ закладъ, დამენაძლევება, онъ станетъ держать пари со мною, სამ. ვახტ. 197; ერისთ. 125.

დანაწევრება, ნ. განაწევრება.

დანაწერი, ზედ. დაწერილი, написаный, ვეფხ. 822: **დანაწერობა,** ს. დაწერილობა, писанье, ვეფხ. 1354.

დანაწილება (ვა), ზ. მ. ნაწილებად გავჰყოფ, გავსწილავ, дѣлить на части.

დანახატი, ზედ. დახატული, ნახატი, нарисованный; рисунокъ.

დანახდომი, ზედ. დახდომილი, დამხვდარი, встрѣчный, ხომხ. 362.

დანახევრება (ვა), ზ. მ. ნახევარ ნახევრად გავჰყოფ, переполовинить, (ვნახევრდები), ზ. ვდ. переполовиниться, რუსუდ. 890.

დანახეთქი, ს. ნაპრალი, ნახეთქი, разсѣлина, ისაი. 33—21; -სიღრმე, провалъ, пропасть, მარგ. 1—176; ლუკ. 16—26; -მიწისა, провалъ, 2 ქართლ. 283, -მდინარისა, мѣсто откуда прорывается рѣка въ горахъ.

დანახვა, სს. შეგნება კეთილისა, сознаніе долга, чести, признательность, (ვი), ზ. მ. თვალს მოვკრავ, ვიხილავ; შევიგნებ კეთილსა, усмотрѣть, узрѣть; оцѣнить доброе; დანახვა სამსახურისა, оцѣнить заслуги, რუსუდ. 400; -კეთილისა, оцѣнить чье либо благодѣяніе, ზაქარ. 4—10, დანახვა სამსაურისა, оцѣнить заслуги; დანახვა სიმართლისა, усмотрѣть правоту чью.

დანახვება (ვა), ზ მ. ვაჩვენებ, показывать, (ვენახვები), ზ. თვ. ვეჩვენები, показываться, დამანახვე, покажи мнѣ, დამინახვებია, я показалъ.

დანახსოვნები, ზედ. памятный, ჩახრ. 28.

დანახშირება (ვა), ზ. მ. ნახშირად გარდავაქცევ, обуглить, (ვნახშირდები), ზ. ვდ. ნაშხირად გარდავიქცევი, обуглиться.

დანახჩება (ვა), ზ. მ. ჩავაფერადებ, დავხატავ, раскрашивать, разрисовывать, ტიმ. 50.

დანგი (არაბ.), ს. შაურიანი შაიფული, თამარ ბატ. 53, пенязь, цата, лягакъ, динарій, мелкая серебряная монета, ბუნ. ლექ. საზოგადო ხმარებაში დანგი არის მისხლის მეექვსედი, ან ერთის ვეცხლის შაურიანის წონა, რამეთუ ექვსი შაური ძველის ტფილისის ვეცხლის ფული არის ერთი მისხალი, ესე იხილვების ძველთა თასუქთა, სადაცა ვითარება ვეცხლის ფულისა ესრეთ არის აღწერილი: ავიღე ათი თუმანი ქალაქის სირმა აბაზი ოთხ დანგიანი; გამოს 30—13; ვახტ. სამ. 16; ხომხ. სამ. 254; пенязь, пятакъ; ან წონა ორის კერატისა, ე. ი. მეექვსედი ნაწილი დრამისა, ან მეოთხედი მისხალი. მენინს. ლ.

დანგრევა (ვა), ზ. მ. დავაქცევ შენობას, დავარღვევ, ломать зданіе, разрушать, (ვინგრევი, ვენგრევი), დავიქცევი, рушиться, ქილ. 316.

დანდალი, დანდალუკი, (სომხ.), ს. კიბის საფეხური, ступень.

დანდალი, ს. ლაგამი, узла, საბ. ლ. 4 მეფ. 19—28, უწინდელს დაბეჭდილს დაბადებაში დანდალი გამოუცვლიათ ლაგმად.

დანდალოვანი, ზედ. კიბე საფეხურის მქონელი, ступенчатый.

დანდალუკი, ს. გვინი ან სენი თვალთა სიყვითლისა, желтуха (болѣзнь), 2 სჯული. 28—22; იერემ. 30—6.

დანდარაკი, ს. ბზრიალა, кубарь, საბ. ლ.

დანდობა, სზ. вѣрность, довѣріе, რუსუდ. 974; (ვა), ზ. მ. მძიმეს რასმე დავსდებ, დავსდგამ; ვარწმუნებ, მივანდობ, класть, полагать, ставить; довѣрять; (დავინდობ), გავიტან, დავრჩები ვისისამე ერთგულად, არ გავსცემ, остаться кому вѣрнымъ, не измѣнять, დავიცავ, დავიფარავ, щадить кого, ქილ. 340; (დავენდობი), ზ. ვ. ვერწმუნები, ვენდობი, მივენდობი, полагаться на кого, გუჯ. 29; გორგ. 270; სიბრძ. 126; დავეყრდნობი, დავეყუდები, опираться на что; საბ. ლ. **დანდობილი,** მიმ. დაყრდნობილი; სარწმუნო, положенный; вѣрный; სამ. მეფ. გიორგ. 26; **დანდობილობა,** ს. დარწმუნებულობა, увѣренность.

დანდრანუკა, დანდური, ს. მცენ. მსუქანა, კატაკანო, портулакъ.

დანებება (ვა), ზ. მ. დავუთმობ, ნებაზედ მივაგდებ, уступать, предоставлять, оставлять на произволъ кого, თავს დავანებებ, оставить, бросить, покинуть, თავი ვინ დაგანება, кто далъ тебѣ волю; დავანებებ გზას, посторониться, дать дорогу, დამანებე, оставь мнѣ, уступи мнѣ, (ვნებდები), ზ. ვდ. დავრჩები ხელში, სხვის ნებაზედ თავს მივსცემ, отдаваться, покоряться, სომხ. სამ. 240, 251; გორგ. 265; მირ. 107; **დანებინება** (მანებინებ), заставить оставить, კაცია. 105.

დანედლება (ვნედლდები), ზ. ვდ. დავსველდები, отсырѣть, დამინედლოს მიწა, ვისრ. 143; онъ станетъ увлажать мою могилу.

დანელება (ვა), ზ. მ. გავაქრობ, დავავსებ სანთელს, погасить; რუსუდ. 817; (ვა), ზიანს მივსცემ, დავაქცევ, დავღუპავ, вводить въ убытокъ, погубить; დავაჩუმებ, დავაშოშმანებ, укротить, усмирить, ალექს. 51; (ვნელდები), ზ. ვდ. გავჰქრები; დავიღუპები, დავიქცევი; მოვჰკვდები, гаснуть; погибнуть; умереть; დავსწყნარდები, успокоиться, ვეფხ. 531, **დანელებული**, погибшій.

დანერბვა (ვი), ზ. მ. ცხოვართ მაკინცალობა, შეყრა; случать овецъ, **დანერბვინება** (ვა), заставить случать овецъ.

დანერგვა (ვჰ), ზ. მ. დავაჰსხამ მცენარეთა მიწაში; დავაშენებ, დავამკვიდრებ, сажать (дерево); поселять, водворять, ფსალ. 1—3; 79—9; 43—2; მატთ. 15—13; -სწავლასა, распространять образованіе, (ვუ გულში სიყვარულსა), вперять любовь, რუსუდ. 388.

დანერწყვა (ვჰ), ზ. მ. გავაფურთხიანებ, შევაფურთხებ, დავადუქებ, заплевать.

დანესტვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბერავ, დავუკრავ ნესტვთა, затрубить, ზაქარ. 9—14; ისაი. 44—23.

დანეცვა (ვჰ), ზ. მ. პურს დავფშხვნი, დავამტვრევ, крошить, ისაი. 58—7.

დანეშტებული, ზედ. დანარჩენი, остатокъ, იეზეკ. 41—13.

დანთება (ვა), ზ. მ. სანთელს ან ცეცხლს ავანთებ, зажигать, (დავენთები), ზ. თვ. ავენთები, ავეგზნები, зажигаться, დანთებინება (ვა), ზ. სხმ. ავანთებინებ, заставить зажечь, развести огонь, დანთებული, მიმ.

დანთქმა (ვა), ზ. მ. დავღუპავ წყალში, утопить, потопить; ვეფხ. 609; (ვჰ), ზ. მ. შევჰყლაპავ, ჩავყლაპავ, поглотить, (ვინთქმი), ზ. ვ. დავიღუპვი, потонуть; погибнуть; поглощаться, -სულით და ხორცით, погибнуть душою и тѣломъ, აჭარის მთა წასქდა და დაინთქა ყოველი, часть Адчарской горы отвалилась и задавила всѣхъ, სიბრძნით დანთქმელი, утопающій въ мудрости, ჩახრ. 2.

დანთქრევა (ვა), ზ. მ. დავაბნევ, разсыпать, 2 ქართლ. 283.

დანთხევა, ნ. დათხევა; (დამენთხევა), მაგ. ანაზდათ თავი დაგენთხა, нечаянно разобьешь себѣ голову, ქილ. 358.

დანიად, ზზ. დილით ადრე, განთიად, утромъ рано.

დანიავება (ვა), ზ. მ. გავფილწავ, провѣять хлѣбъ.

დანივრვა (ვჰ), ზ. მ. ნიორში ჩავსდებ, положить въ чеснокъ.

დანიმი (სპარს.), ს. დასტ. 79, 86, 88, вознагражденіе.

დანისტრად, ზზ. შეტყობით, დაკითხვით, съ позволенія, დასტ. 15.

დანიშნვა, სს. назначеніе; сговоръ, обрученье; (ვჰ), ზ. მ. ნიშანს დავსდებ; დავსწინდავ, მადლს გარდავუხდი, назначить, замѣтить; означать, предвѣщать; сговорить, обручить, (ვუ), ზ. მიჩ. გავუჩენ, გავუწესებ, назначить, опредѣлить кому, დამინიშნე დრო, назначь мнѣ время, -მემკვიდრედ, назначить наслѣдникомъ, -ჯამაგირისა, назначить жалованье, (ვინიშნებით), ზ. ვ. განვიწესები; მადლი გარდამხდება, назначаться; обручаться, **დანიშნული**, მიმ. замѣченный; **დანიშნულობა**, ს. назначеніе.

დანჟღრევა (ვა), ზ. მ. დავაჩხარუნებ, დავაჟღარუნებ, бренчать, დამენჟღრა ხმა, у меня голосъ задрожалъ.

დანქრევა (ვა), ზ. მ. დავარყევ დავარხევ ხეს; დავაბნევ, трясти дерево; разсыпать, 2 ქართლ. 283; დანქრეული ფურცელი, отпавшіе листья, ვისრ. 145.

დანჩქერი, ს. მდინარე რომელიც ჩამოდის მაღალთა კლდეთა, потокъ, საბ. ლ. ნახე წყარო.

დანძრევა (ვა), ზ. მ. დავსძრავ, шевелить, (ვინძრევი), ზ. ვ. დავიძრვი, пошевелиться.

დაობება (ვობდები), ზ. ვდ. ზრკეს ან ხავსს ვიკიდებ, დავხავსდები, заплѣснѣть, დაობებული პური, покрытый плѣсенью хлѣбъ.

დაობლება, სს. осиротѣніе, (ვობლდები), ზ. ვდ. დედა ან მამა მომიკვდება ან ორივე ერთად, осиротѣть.

დაოდვა, სზ. ржа на хлѣбѣ отъ засухи, (დაოდავს), ზ. მ. მოსავალს წაახდენს ცხარი მზის სიცხე ნაწვიმარზედ; ржавить хлѣбъ засухой.

დაოკება (ვიოკებ), ზ. მ. შევინახავ, გამოვზრდი, прокармливать, ქილ. 587.

დაოლვა (ვიოლავ), ზ. მ. გამოვისურმავ თვალსა, сурмить рѣсницы.

დაონვარება (ვიონვარებ); ზ. მ. დავიპყრობ, ვისრ. 96; დარეჯ. 91; მოვაოხრებ, ავაფორიაქებ, овладѣть; опустошить, разорить; ქილ. 274.

დაორგულება (ვუორგულდები), ზ. ვდ. измѣнять, 1 ქართლ. 18.

დაორება (ვა), ზ. მ. ორკეცად გავხდი, двоить, дѣлить на два.

დაორკეცება (ვა), ზ. მ. გავამრჩობლებ, удвоить.

დაორსულება (ვა), ზ. მ. დავამაკებ, забеременить, (ვორსულდები), ზ. ვდ. დავმაკდები, забаременѣть.

დაოსტატება (ვოსტატდები), ზ. მ. გავოსტატდები, გავხერხიანდები, научаться; становиться искустнымъ, хитрымъ.

დაოფლიანება (ვა); ზ. მ. вызвать потъ.

დაოცება (დავაოცდები). ზ. თვ. смотрѣть съ удивленіемъ.

დაოხრება (ვა), ზ. მ. опустошать.

დაოხრვა (ვიოხრავ), ზ. უ. ამოვიოხრავ, вздохнуть.

დაპარვა (ვჴ, ვი), ზ. მ. მოვჰპარავ, наворовать, накрасть. [248.

დაპარსვა (ვჴ), ზ. მ. вырѣзать; выбрить, რუსუდ.

დაპატარავება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, уменьшать.

დაპატიმრება (ვა), ზ. მ. დავატუსაღებ, арестовать; заключить, заточить, ქილ. 522.

დაპატიოსნება (ვა), ზ. მ. გავაპატიოსნებ, чествовать, отдавать честь.

დაპატიჟება (ვჴ), ზ. მ. მოვიწვევ, приглашать, звать, просить къ себѣ въ гости, 1 ქართლ. 150; 2 ქართლ. 540; (ვიპატიჟები, ვეპატიჟები), приглашаться, რუსუდ. 502; დავჰპატიჟებ რჯულის დატევებას, пригласить кого отказаться отъ религіи, ტიმოთ. 161.

დაპატრონება, სზ. вводъ во владѣніе, სწორე დაპატრონება ქალ-ვაჟისა, равное право на наслѣдство сына и дочери, სომხ. სამ. 4; რიგი დაპატრონებისა, вводъ, სამ. სომ. შესავ. 2, (ვა), ზ. მ. ქონების პატრონად გავხდი, вводить во владѣніе, სამ. ვ. 233; სამ. სომხ. 123, 124; (დავჰპატრონდები, დავეპატრონები), ზ. ვდ. ან თვ. наслѣдовать, вступать въ владѣніе, სამ. სომხ. 72, 331; გორგ. 261; დაგვეპატრონოს, пусть онъ владѣетъ нами, გორგ. 261; **დაპატრონებული**, введенный во владѣніе.

დაპება, ნ დაპობა.

დაპეპლვა (ვჴ), ზ. მ. მფრინველთ აღრევა, о птицахъ: топтать, совокупляться.-

დაპირდაპირება (ვა), ზ მ. პირ და პირ დავაყენებ, противупоставить, (ვეპირდაპირები, ვუპირდაპირდები), ზ. ვდ. პირდაპირ დავუდგები, стать противъ, ყარამ. 301.

დაპირება, სზ. намѣреніе; обѣщаніе; (ვა), ზ. მ. განვიზრახავ, მოვინდომებ, предпринимать, намѣреваться, დააპირა სხვაგან წასვლა, онъ рѣшился уѣхать, დავუპირებ ცემასა, я намѣренъ былъ прибить его, 2 ქართლ. 353, (ვი), ზ. მიჩ. შევიპირებ, взять съ кого слово, обѣщаніе; სამ. გიორგ. მეფ. 2, (დავჰპირდები), ზ. ვდ. პირობას მივსცემ, обѣщать, ვეფხ. 135.

დაპირვა (ვჴ), вострить, точить.

დაპირველება (ვა), ზ. მ. ставить первымъ.

დაპკურება (ვა), ზ. მ. დავჰცვარავ, окроплять, -სისხლისა, სისხლის დაღვრა, пролитіе крови, ებრ. 11—28.

დაპობა (ვა), ზ. მ. დავსჩეხ, დავსჭრი შეშას, рубить, колоть дрова, (ვი სამოსელსა), рвать на себѣ одежду, დაბად. 44—13; მატთ. 24—65; იობ. 2—13; (დავიპობი), ზ. ვ. დავიჩეხები; დავსქდები, მაგალ. ბროწეულის ქერქსავით; колоться, рубиться, растрескаться, ვისრ. 151.

დაპრანჭვა (ვიპრანჭები), ზ. ვ. დავიგრიხები, жеманиться.

დაპყრობა, სხ. დაჭერა, задержаніе; завоеваніе; (ვაპყრობ, ვაპყარ), ზ. მ. მივაპყრობ ჭკუას, გონებას, держать, направлять, ღმერთმან თქვენი მტერი დააპყრას მას ყოფასა, Богъ, да не попуститъ врага твоего сдѣлать это, დარეჯ. 2—8; დავაპყრობ გულსა, углубляться, вникать, დავაპყრობ გასაპარავს გზასა, направить путь къ бѣгству, ქილ. 512; დავაპყრობ ჭკუას, გონებას, сосредоточить свое вниманье на; ვეფხ. განმ. 6; (ვი), ზ. მ. დავიჭერ; დავიმონებ, удержать; завоевать, покорить, ქილ. 550; მეფემ დაიპყრა ციხე ქალაქი, царь овладѣлъ крѣпостью и городомъ, ვახუშტ; (ვიპყრობი), ზ. ვ. დავიჭირები. შევიპყრობი, быть завоевану, (ვეპყრობი), ზ. თვ. ხელთ ვიგდები, გარეშევიცვი, быть покорену, დავეპყრობი ფათერაკსა, ჭირსა, попаду въ бѣду, დარეჯ. 49; საბერძნეთი ხატს ბრძოლას დაეპყრა, иконоборство обняло всю Грецію, 1 ქართლ. 158, უკეთ დაეპყრას ბრალსა, если имъ овладѣетъ грѣхъ, გალატ. 6—1; **დაპყრობილი**, მიმ. завоеванный, арестованный узникъ, იერემ. 29—2; ვისრ. 147, **დაპყრობილვარ**, быть завоевану, ჭირს დაუპყრი ვარ, მირ. 163; несчастье овладѣло мною, **დაპყრობინება** (ვა), ზ. მ. დავაჭერინებ, заставить завоевать, 2 ქართლ. 88.

დაჟამება (ვი), ზ. უ. ჟამს გამოვარჩევ, ვუდარიებ; მოვიცდი, улучшить время; ждать, ქილ. 28; 1 ქართლ. 143; შემოვალ (ხილისათვის), поспѣть, созрѣть, საბ. ლ.

დაჟანგება, დაჟანგვა (ვა), ზ. მ. ჟანგიან გავხდი, ржавить, (ვჟანგდები), ზ. ვდ. ჟანგიანი გავხდები, заржавѣть, დამჟანგებია აბჯარი, ვისრ. 118, оружіе мое покрылось ржавчиной, **დაჟანგებული, გაჟანგული**, покрытый ржавчиной, რუსუდ. 246.

დაჟარვა (ვ), ზ. მ. გავჰყინავ, заморозить, (ვიჟარვი), ზ. უ. გავიყინვი, замерзнуть, საბ. ლ.

დაჟეჟა (ვჴ), ზ. მ. დავზეგავ, გავლახავ, избить, смять, (ვიჟეჟები), ზ. ვ. დავიზეგვები, изминаться.

დაჟინება (ვი), ზ. მ. ავიხირებ, ავსტყდები, упрямиться, упорствовать, (ვუ), ზ. მ. ვაიძულებ, понуждать, настаивать; **დაჟინებული**, მიმ. упрямый, ქილ. 233; სამ. ვ. 150.

დაჟინჟლა (ვჴ), ვცეხვ, ვლეწ, выбивать зерна, молотить.

დაჟლეტა (ვჴ), ზ. მ. გავჟლეტ, გავსრეს, смять, помять.

დაჟოლვა (ვჴ), ზ, მ. ძმარში ჩავსდებ, мариновать въ уксусѣ, საბ. ლ.

დაჟურვა (ვჰჟურავ, -რე), ზ. მ. დავსწრეტ, დავსწურავ, процѣдить.

დაჟღლა (დავჟღლი), ზ. მ. დავბძარავ, დავხეთქ, колоть, ломать, (ვიჟღლები), ზ. ვ. დავიბძარვი, колоться, трескаться.

დაჟღვლება (ვჰჟღვლებ, -ლიმე), ზ. მ. შევჰხრუსტავ, დავჰსჭმუჭნი, мять, комкать.

დარაბა (არაბ), ს. დუქანი ასაფარებელი ფიცარი, ან ფიცარი მისი სისქე; дверныя ставни въ лавкахъ; дюймовка.

დარაზმა (ვჴ), ზ. მ. რაზით დავჰკეტ, რაზას გავუყრი, запереть на задвижку, ვეფხ. 580; 2 ქართლ. 323.

დარაზმა (ვჴ), ზ. მ. მეომართ რაზმად დავაწყობ, დავამწკრივებ, поставить строй, ვეფხ. 169; (ვრაზმდები), რაზმად დავმწკრივდები, построиться въ строй, 2 ქართ. 114; ვეფხ. 1220; **დარაზმუ-**

ლობა, ს. რიგიანად დაწყობილობა მხედართა, строй, колонна войскъ, ვეფხ. 400.

დარაია (სპარს.), ს. шелковая матерія, **დარაიაბაზითი**, шелковая матерія съ узорами.

დარაგი, (სპარ.), ს. ფარი, щитъ, ვისრ. 198; **დარაგიანი**, ფაროსანი, ფარით ჭურვილი, вооруженный щитомъ, ვეფხ. 1093.

დარაკუნება (ვა), ზ. მ. კარს დავარახუნებ, стучать въ двери.

დარანდო, ს. ჭერამი კურკა-ტკბილი, ყაისი, абрикосъ у которой косточка сладкая, საბ. ლ. ზუბ. ლ. ბიანკის ლ.

დარანი (სომხ.), ს. ქვაბი, ნაპრალი კლდეში ან მიწაში, пещера, разсѣлина.

დარაკუნება (ვა), ზ. მ. დავარახუნებ, стучать.

დარახტვა ცხენისა (ვჰ), ზ. მ. убрать лошадь.

დარახუნება (ვა), ზ. მ. стучать (въ двери).

დარაჯა (სპარს.), ს. მცველი, ყარაული, მხმილავ; ამისნი სახენი არიან: **გუშაგი**, ციხის დარაჯა; ან მეციხოვნე; **ებგური**, მაღლის ადგილიდამ მოდარაჯე; **მხედოვარი**, **აეშაგი**, დამზვერავი ომის დროს; **ტალა**, ღამის მოდარაჯე მოგზაურთა; **დეტი**, ღლისით შორიდამ მოდარაჯე, **ხუმილავი**, **მხმილავი**, მცველი პატრონის კართა; **გერგეტონი**, ღამით მოარულთა ბოროტთა კაცთა შესაპყრობლად, стражъ, караулъ, ვეფხ. 445, 573, 1108, -ციხისა, гарнизонъ, 2 ქართლ. 281; **დარაჯობა**, (ვჰდარაჯობ), ზ. მ. ვყარაულობ, ვხმილავ, караулить, **დარაჯება** (ვუდარაჯებ), ზ. მ. ვუყარაულებ, караулить, сторожить кого.

დარაჯა, ს. კარაბადინში საზომი წამლისა, მაგალ. ორი დარაჯა გრილი, ან სამის დარაჯით მხურვალე; части лекарствъ, საბ. ლ.

დარაჯაგი, **დარიჯაგი**, უცხოთ სავანე, სადგური; საბ. ლ.; საყარაულო, ვეფხ. 1210; განმ. თეიმურ; страннопріимный домъ; караульня.

დარბაზი (სპარ.), ს. სასახლეში უდიდესი პალატი, ან სამეფოს გამომჩვენების სახლი; ვეფხ. 141; 142; ვისრ. 38; სამეფოს კარი; ვახტ. სამ. შესავ. სამ. გიორგ. მ. 17; ანდ. დარბაზს შესვლა შენს ხელთ არის და გამოსვლა პატრონისა, დავრ. 25, საზოგ. დიდი ოთახი სასტუმრო; зало, чертогъ; царскій дворъ; гостиная; **დარბაზის ერი, -ყმა**, კარის კაცნი, придворные (прислуга); 1 ქართლ. 224; რუსუდ. 240; **დარბაისელი**, ს. წარჩინებული, დარბაზს მქონებელი ადგილისა, вельможа, царедворецъ, ესთერ. 1—16; კაი დარბაისელი კაცია, онъ хорошій собесѣдникъ, **დარბაზბატონი**, სახელოა ბერძნ. კურატპალატ, оберъ камергеръ, **დარბაზთ-უხუცესი**, оберъ-гофмаршалъ, სიბრძ. 51; **დარბაზობა**, ს. დარბაზს წვეულობა, ან ყრილობა სასახლეში წარჩინებულთა გვამთა; съѣздъ во дворцѣ, საზოგ. ლაპ. მასლაათი, ლაპარაკით შექცევა, бесѣда, ვეფხ. 1115; 1 ქართლ. 302; 308; 327; (ვჰდარბაზობ), ზ. მ. შევექცევი (ითქმის დიდებულთა კრებულთა თვის სამეფოს პალატაში), ზ. უ. пировать; бесѣдовать, ვეფხ. 807; 1115, 1157; ვისრ. 1, 53, **დარბაზოვანი**, ზედ. дворцовый, чертожный.

დარბევა, სხ. набѣгъ; грабежъ, (ვარბევ), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ, производить набѣги, грабить, **დარბევინება** (ვა), ზ. მ. ავაკლებინებ, заставить грабить, (დავერბევინები), ზ. თვ. ავეკლევინები, სამ. ვახტ. 177; позволить грабить себя, დანარბევი, пограбленное.

დარბენა (ვარბენ), ზ. მ. ვარბენ, სირბილით ვავლინებ; ავიკილებ, ავიფორიაქებ, დავარბევ, заставить бѣгать; грабить, (ვირბენ), ზ. მიჩ. მოვირბენ, სირბილით დავივლი, обѣгать, **დარბენინება** (ვა), ზ. სხმ. სირბილით ვატარებ, ან სირბილით ვატარებ რასმე, заставить бѣгать; бѣгая, носить съ собою что; გუჯ. 31; ნ. დარბოლა.

დარბილება (ვა), ზ. მ. დავალბობ, დავაჩჩვილებ, размягчать, (ვრბილდები), ზ. ვდ. დავლბები, размягчаться.

დარბოლა (ვჰრბი), ზ. მ. ჩქარა ვალ, бѣгать.

დარგვა (ვჰ), ზ. მ. დავნერგავ მცენარესა, сажать дерево.

დარგი, ს. თვითოეული გვერდი ოთხკუთხის განფენილებისა, ვენახისა, სახნავისა და სხ. ან ზევითი, ქვევითი, აქათი და აქითი; ნაწილი სწავლათა: ვითარცა: შაირობა პირველადვე სიბრძნისაა ერთი დარგი, დარგსა თანი ითქმის: მალი სახლთა და სართულთა თვითოეული კერძო შესახედავი; край, сторона; гряда, часть, отдѣленіе; фасадъ дома; დარგი სიბრძნისა, отдѣлъ наукъ, ვეფხ. 19, ქილ. 525; ზევითი დარგი ვენახისა, верхняя часть сада.

დარდალა, ს. მარწყვი, ხმილა, земляника.

დარდი (სპარს.), ს. ნაღველი, ზრუნვა, საურავი, საფიქრებელი, მწუხარება, забота, печаль, ვეფხ. 82; **დარდობა**, ს. მწუხარება, заботливость, (ვჰ), ზ. მ. ვნაღვლიანობ, ვზრუნავ, заботиться, тужить.

დარდიმანდი, ს. არას დამდევი, უნაღვლო, беззаботный кутило, **დარდიმანდობა**, ს. უნაღვლობა, беззаботность, კაცია 65.

დარება, სხ. сравненіе, ვეფხ. 80; თავისა დარებად, ე. ი. თავის შესაფერად, какъ прилично ему, ვეფხ. 1514; 1532; (ვა), ზ. მ. ვამსგავსებ, შევადარებ, შევასწორებ, შევაფარდებ, შევატოლებ, сравнивать, уподоблять; сличать, ვეფხ. 1207; (ვუდრი, ვუდარებ, -რე), ზ. მიჩ. ვამსგავსებ, მივჰბაძავ, подражать; ჩონგ. 18; მიდარებ, გიდარებ, ჩახრ. 92, (ვედარები), ზ. თვ. ვემსგავსები, уподобляться, ნახე: დრა (ვუდრი).

დარება (ვიდარებ), ზ. მ. გამოვიდარებ, о погодѣ: проведриться, ვეფხ. 606.

დარეგვა (ვჰ), ზ. მ. გავსრეს, თან მოვიტან; დავსეტყვავ, раздавить; (о градѣ): побить.

დარევა (ვრევ, -რიე), ზ. მ. დავაგიჟებ, გარდავრევ, ვეფხ. 344; съ ума сводить, (ვირევი), ზ. ვ. გავგიჟდები, сходить съ ума, (ვურევ), ზ. მ. მოვურევ, мѣшать; смѣшивать.

დარევა (ვრევ), ზ. მ. მოვერევი, осилить, ვეფხ. 344; (ვერევი), ზ. თვ. მოვერევი, შევვარდები ჩხუბში, одолѣть; врываться въ толпу, 1 ქართლ. 363; 2 ქართლ. 388; რუსუდ. 705, 365.

დარეკა (ვჰ), ზ. მ. ზართა ენის ცემით ხმას ამოვალებინებ; კარს დავარახუნებ; ხეთაგან ხილს ჩამოვჰყრი, звонить; стучать въ дверь; сбивать плоды съ деревъ; ვეფხ. 1193; ანდრ. 2.

დარეტიანება (ვა), ზ. მ. დაკვრით გავარეტიანებ, ошеломить, (ვრეტიანდები), ზ. ვლ. გავრეტიანდები, ошеломѣть.

დარფცა, -ცვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფენ, დავაგებ, постилать, იეზეკ. 27—30, ისა. 14—11; ვისრ. 192; ისა. 58—5.

დარეცხა (ვჰ), ზ. მ. სულ ერთიან ვრეცხ, перемыть.

დარეწა (ვჰ), ზ. მ. მოვიგებ, ვიშოვნი, მოვილვაწებ, пріобрѣтать.

დარეჯაგი, ს. ყალიბი, форма, калиберъ.

დარვა (ვჰ), ზ. უ. ვემსგავსები, походить.

დარვეულება (ვა), ზ. მ. რვეულად შევჰკერავ, сшить въ тетрадь.

დართვა (ვა), ზ. მ. დავასთამ, ვჰგრეხ, сучить.

დართვა, დართობა (ვჰ, ვუ), ზ. მ. დავმატებ, შევსძინებ; დავჰფარავ, придать, присовокупить, приложить; покрыть; ვეფხ. 508, 744; ისა. 26—15; დავით. 103—3; (ვჰ), ზ. მ. მოვრთავ, მოვჰკმაზავ, убрать, украсить, დავრთავ ნებას, позволить кому что, ვეფხ. 262; დავრთავ სიტყვას, примолвить, сказать слово, (ვურთავ ხელსა, ხელი დამერთო), ზ. მიჩ. подписать, ალბ. 60; დართო ხარკი ხარკსა ზედა, онъ увеличилъ подать вдвое, დამერთო ჭირი ჭირსა, ჭირი ჭირზედ მომემატა, увеличилось горе мое, ვეფხ. 355; (დავირთვები), ზ. ვ. დავემატები, შევემინები; მოვირთვები, присоединяться; наряжаться, **დართული**, მიმ. приданный, наряженный, დავრ. 85; **დართულობა**, ს. მორთულობა, нарядъ, -ნებისა, позволеніе, 1 ქართლ. 294.

დარი, ზედ. შედარებული; მსგავსი, ტოლი, ცალი, (ნ. დრა), равный; похожій, подобный, ვეფხ. 948; 1404; მაგალ. იმისი დარია, იმას უდრის онъ ему пара, они достойны другъ друга, ქალაქი, რომლისა დარი არ გვენახა, городъ подобнаго которому мы не видили, დარად, ზზ. მსგავსად, подобно, какъ, ვეფხ. 333, 948.

დარი (სპარ.), ს. კაი ამინდი, ტაროსი, хорошая погода, ავდარი, дурная погода, ვეფხ. 280; 1031; **დარიანი**, ზზ. ясная, хорошая (погода), ვეფხ. 1530; **დარიანობა**, ს. კაი დარი, хорошая погода.

დარიბლვა (ვჰ), ზ. უ. თვალში მელანდება; рябитъ въ глазахъ, საბ. ლ.

დარიგება (ვა), ზ. მ. რიგს მივსცემ, რიგზედ დავაწყობ; დავამწკრივებ; ჩამოვურიგებ; ვასწავლი, ვამცნებ, ვმოძღვრებ; შევარიგებ, დავაზავებ; რუსუდ. 956; разставлять; наставлять, научать; разносить по порядку; примирять; (ვა, ვუ), ზ. მ. გავსცემ, მივსცემ მრავალთა, раздавать, распредѣлять, დამირიგდება, ე. ი. თანხმა შემექმნება, онъ согласится, ვეფხ. 592; დაურიგა მოწყალება გლახაკთა, роздалъ нищимъ милостыню, **დარიგებით**, ზზ. დამწკრივებით, по порядку, რუსუდ. 391; ვეფხ. 339; **დარიგებინება** (ვა), заставить разставить; дать наставленіе, დამერიგებინოს, если бы я далъ ему наставленіе, სომხ. სამ. 395; 2 რუსუდ. 332; **დარიგებული**, მიმ. наставленный.

დარიდება (ვა), ზ. მ. განვარიდებ, მოვაშორებ, თავს ავაცილებ უბედორობას, устранять, удалять; отстранять, (ვრიდები, ვერიდები), ზ. უ. თვ. მოვერიდები, отстраняться, ვეფხ. 207, 281; 598, 426; უცხოობით არ დარიდეს, не конфузились незнакомствомъ, ვეფხ. 981, თავს ნუ დარიდებთ. не щадите себя, не уклоняйтесь, ვეფხ. 115; ე. ი. თავს ნუ დაზოგავთ; სიკვდილსა არ დარიდნეს, не щадили жизнь, ვეფხ. 903.

დარილი, დარილება (ვუდარილებ), ზ. მ. ვუტურნებ, დროს შევუჩრევ, ჟამს ვეძიებ, подстерегать, искать случая, выискивать время.

დარისხება (ვა), ზ. მ. დავჰკრულავ; შევაჩვენებ, заклинить, проклинать; **დარისხვა** (ვჰ), ზ. მ. შევრისხავ, გავუჯავრდები, сдѣлать строгій выговоръ, საბ. ლ.

დარიშხანა, ს. მარგიმუშკი, მაკუდინებელი საწამლავი, арсеникъ, мышьякъ, პატ. ფილ. ლ

დარიჩინი (სპარს.), ს. კინამო, корица, -მწარე, ან ცრუ დარიჩინი, დარიჩინი მისირისა, хина.

დარიჯაგი, ს. ყალიბი, форма, калиберъ.

დარკვევა (ვა), ზ. მ. დავარჩევ, перебирать.

დარმად, ზზ. ერთსულობით, თანახმად, единодушно, საბ. ლ.

დარმანი, ს. სამკურნალო წამალი, лекарство, გული დარმანთა მიარე, ე. ი. გული წამლით მომირჩინე, გამიმხიარულე, ты излечи мое сердце, ვეფხ. 393.

დარნება, ნახე დარება; დიდხანს შუქნი არ ადარნა, ე. ი. დიდხანს შუქი არ გამოაბრწყინა სადაროდ, ვეფხ. 305; онъ долго не проявлялъ лучей своихъ для свѣтлыхъ дней.

დარნეული, ზედ. გამსტრობი, засадный, **დარნეულება**, ს. მსტრობა, засада.

დარობა (ვდარობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. კაი დარი დგას, стоитъ хорошая ногода. ბუნ. კ. 278.

დარონინება (ვა), ზ. მ. დავატარებ, носить, водить, (ვჰ), ზ. უ. დავალ, ходить, რუსუდ. 620, 554; საბ. ლ.

დაროკვა (ვი, ვროკდები), ზ. უ. ვროკავ, ვსტანცაობ, протанцовать.

დაროტვა (ვჰ), ზ. უ. ვროშავ, ვჰყბედობ; ვრონინებ, ვტანტალებ, болтать; блуждать; ანტ. 20.

დაროშვა (ვჰ), ზ. მ. დავღერღ, დავცეხვ; ვჰყბედობ, намолотить; наболтать, ანტ. 38.

დაროხვა (ვჰ), ზ. უ. დავიყბედე, проболтать, ანტ. 5—43.

დარტყმა (ვა), ზ. მ. დავჰკრავ, ударить, თავს დავარტყამ, удариться головою.

დარულად, ზზ. გამოდარებით, ясно (о погодѣ), ვეფხ. 814.

დარულვა (ვჰ), ზ. უ. წამთვლემს, წამეძინება, задремать, კავშ. 254.

დარული, ს. დარიანი, დარი, хорошая погода, ქილ. 428.

დარუპილპილი, ს. მცენ. стручковый перецъ, პატრ. ფილ. ლ.

დარქენა (ვა), ზ. მ. ვერჩოლები, забодать, დავითნ. 43—5.

დარქმა (ვარქვამ), ზ. მ. დავხურამ; накрывать, надѣвать, -პირქვე ჭურჭელსა, класть верхъ дномъ

посуду; (ვი), დავიხურავ, надѣть на себя, накрыть, რუსუ. 567; (ვა) გვირგვინს, надѣть на кого корону, ვისრ. 192.

დარქმევა (ვა), ზ. მ. სახელს მივსცემ, ვუწოდებ, называть, (ვი სახელსა), прозвать себя, დამერქვა სახელი, я прозванъ, 2 ქართლ. 395, სამართ. ვახტ. 256.

დარღალი, ს. ქვაბი კლდეში, მღვიმე, пещера.

დარღვევა, სს. разрушеніе; опроверженіе; (ვა), ზ. მ. ვარღვევ მრავალთა ნაკერავთა; დავაქცევ, დავშლი, დავჭფუშავ; დავამხობ; პირს დავუყოფ, ვარღვევ წინა აღმდეგს აზრსა, распарывать; разрушать, ломать зданіе; опровергать; -ტაძარსა, разрушить храмъ, მატთ. 26—61; -ციხისა, разрушить крѣпость, 2 ქართლ. 164; ქილ. 406; -სახლისა, сломать домъ, ლევიტ. 14—44; გორგ. 6; -წინდას, распустить чулокъ, -კავშირსა, разорвать связь, -წესსა, уничтожить порядокъ, მასვე დაურღვევია თავისი წერილი, онъ самъ опровергъ написанное имъ, (დავირღვევი), ზ. ვ. ვირღვევი, пороться; рушиться; опровергаться, დარღვეული, მიმ. დარღვეულობა, ს. развалина, ერისთ. 11.

დარყვნა (ვჰ), ზ. მ. გავჰრყვნი მრავალთა, развращать.

დარჩევა (ვა), ზ. მ. გამოვჰკრებ უკეთესსა, გადავარჩევ; перебирать; отбирать; (ვირჩევი), ზ. ვ. გამოვირჩევი, გამოვირკვევი, перебираться, отбираться, დარჩეული, მიმ. отборный, რუსუ. 234.

დარჩენა (ვა), ზ. მ. დავაგდებ, გადავარჩენ, მოვანაშთუნებ; გამოვზრდი, შევინახავ; оставлять; содержать, прокармливать; ვეფხ. 55; დავრჩევა, ე. ი. ვაი როგორ დავრჩე, охъ какъ мнѣ жить, ვეფხ. 242; (ვი), ზ. მიხ. დავინარჩუნებ, оставить за собою, -თავსა, содержать себя, -ომში, взять въ плѣнъ, სამ. ვახტ. 254; **დარჩენილი**, **დანარჩენი**, остатокъ, **დამარჩენ**, ты кормишь меня.

დარჩილი, ზედ. დარჩეული, избранный.

დარჩილვა (ვჰ), ზ. მ. დავაკავშირებ რკინას კალითა, спаивать.

დარჩობა, (ვა), ზ. მ. მოვაშთობ თოკით ან წყლით, удавить, утопить; (ვირჩობი), ზ. ვ удавиться, утонуть, **დამრჩვალი**, ს. утопшій, **დარჩობინება** (ვა), ზ. მ. მოვაშთობინებ, заставить удавить, утопить.

დარჩომა (ვრჩები), ზ. ვ. დავშთები, გარდავრჩები, მოვრჩები, оставаться; уцѣлѣть, ვეფხ. 1043; რუსუ. 326, 324; გამოვიკვებები, გამოვრჩები, кормиться, содержать себя, შინ დამრჩა, я забылъ дома, ხელთ დამრჩება, остается у меня въ рукахъ, ალ. 20; 91; ომში თუ დარჩომია, если въ битвѣ онъ взялъ въ плѣнъ, სამ. ვახტ. 254; დავრჩი ცოცხალი, я остался живъ, შვილი დარჩა, у него остался сынъ; შვილნი დამირჩებოდა, кормились дѣти мои, ქილ. 474; დავრჩები თქვენი უმორჩილესი მონა, остаюсь вашимъ покорнѣйшимъ слугою; სალაპარაკო აღარა დარჩარა, спорнаго ничего не осталось, გუჯ. 27; შენი დარჩომის დღე გასრულა; ვისრ. 10; дни твоей жизни сосчитаны, თვალი მათზედ დამრჩა; взоръ мой остановился на нихъ, რუსუ. 805; (ვურჩები), ზ. მიხ. მოვურჩები, оставаться въ чьихъ рукахъ; спастись отъ кого либо, ტყავი მუნ დაურჩა, онъ шубу забылъ тамъ, ქილ. 213; დარჩომი ვარ, დავრჩომილი, быть оставлену, სამ. ვახტ. 209.

დარცხვენა (ვარცხვენ, ვარცხვენი), ზ. მ. შევარცხვენ, пристыдить, (ვრცხვენდები), ზ. ვდ. შევრცხვები, посрамиться, რუსუ. 705.

დარჭობა (ვა), ზ. მ. დავასობ, вбивать, вонзать.

დარწევა (ვა), ზ. მ. დავარხევ აკვანს, качать.

დარწმუნება (ვა), ზ. მ. დავაჯერებ, დავაჯერებინებ, увѣрять, удостовѣрять, (ვი), ზ. მიხ. დავიჯერებ, увѣриться, (ვერწმუნები), ზ. თვ. ვერწმუნები, вѣрить кому, **დარწმუნებული**, მიმ. увѣренный.

დარწყობა (ვა), დარწყვნა (ვარწყვნი), ზ. მ. დავსდგამ მახეს, разставить сѣть, იერემ. 5—25; დავითნი 9—15; მარკ. 2—115; **დარწყობილი**, მიმ. 1 ქართლ. 306.

დარჭობა (ვა), ზ. მ. დავასობ, воткнуть, რუსუ. 568; вбить (ვერჭობი), ზ. თვ. დავესობი, воткнуться, ისარი ფიცარში დაერჭო, стрѣла воткнулась въ доску, თავზედ დავურჭობ კბილსა, 2 ქართლ. 322, насажать кому въ голову зубовъ.

დარჯა, სს. ნახე დასჯა.

დასაამებელი, ზედ. -გულისა, успокоительный, -წამალი. облегчающее лекарство, ქილ. 327, 694; გორგ. 288; -ბლად გულისა, во утѣшеніе.

დასაბამი, ს. თავი, დასაწყისი, დაწყება; მიზეზი; თავი, დაარსება; начало; источникъ, причина; основаніе; დასაბამი სოფლისა, начало міра; წელთა დასაბამითგან, лѣта отъ сотворенія міра, 1 მარტ. -კეკლუცთა, источникъ красоты, ვისრ. 34, დასაბამად, ზზ. вначалѣ, **დასაბამითი**, ზედ. დაწყებითი, начальный, დასაბამება, ს. თავი, დაწყება, начало, ლოლ. 6, დასაბამიერი, ზედ. დაწყებითი, начальный.

დასაბანი, -ბელი, ზედ. საბანელი, умывальный.

დასაბაჟავი საქონელი, ზედ. товаръ подлежащій оплатѣ пошлины.

დასაბლიდი, ზედ. დასახლართავი, подлежащій къ опутыванію, ქილ. 592; დასაბლიდი მკლავთა შენთა), связывающій тебѣ руки.

დასაბმელი, ზედ. кого нужно держать на привязи, საბ. ლ.

დასაბნევი, ზედ. сыпучій.

დასაბრკოლებელი, ზედ. претительный, ან ს. препона, препятствіе, ტიმოთ. 113.

დასაბრმავებელი, ზედ. ослѣпительный, ერისთ. 2—111.

დასაბრჯენელი, დასაბჯენი, ს. опора.

დასაბუგი, ზედ. подлежащій сожженію, ქილ. 434.

დასაბუდარი, ს. гнѣздо, საბუდარი, ბუდე.

დასაბურავი, დასაბურველი, ზედ. დასახურავი, покрышка, -პირისა, маска, -თავისა, головной уборъ, ვეფხ. 1071.

დასაგდები, ზედ. подлежащій оставленію.

დასაგვანი, ზედ. შესამსგავსი: შესაფერი, похожій, ვეფხ. 186; 1181; -საქმე, შესაფერი საქმე, подходящее дѣло, ვეფხ. 857.

დასაგმობი, -მობელი, ზედ. საგიობელი, предосудительный, ქილ. 255.

დასაგრეხი, ზედ. საგრეხი მაგალ. თოკი, сучильный.

დასაგროვებელი, ზედ. დასაზვინავი (ადგილი), складочный.

დასაგუბვა (ვს), ზ. მ. დავაგუბებ, წყალს შევჰკრავ, запрудить, 2 ქართ. 324, ბროსეს უთრგმნია ესრეთ: საგალი, ე. ი. საწამლავი თევზისა ჩაყარეს წყალშიო; ნ. თარგმანი ან საგალი.

დასადარი, ზედ. შესადარი, уподобляемый, сравниваемый, ვეფხ. 9; -რებლად, ზზ. для сравненія, ვეფხ. 70.

დასადგისვა (ვს), ზ. მ. სადგისით დავსჩხვლეტ, проколоть.

დასადგმელი, ს. რაზედაც რასმე დასდგმენ, подставъ, გამოსლ. 25—38; ქილ. 177.

დასადგომება (ვი), ზ. მ. დავბინავდები, ჩამოვხდები სადმე, остановиться, поселиться.

დასადგომელად, ზზ. თავს დასახედავად для надсмотра, ქილ. 232.

დასადგომი, ს. სადგომი, ბინა, стоянка, საბ. ლ.

დასადგურება (ვა), ზ. მ. დავაშენებ, დავაბინავებ, სადგურს მივსცემ, поселять, помѣщать, ციმ. 56, ციმ. 17; (ვი), ზ. მიჩ. დავიბინავებ, სახლს კარს გავიჩენ, поселиться, რუსუდ. 431; (ვსადგურდები, დავესადგურები, დავსადგურებულვარ), ზ. ვდ. დავბინავდები, დავსახლდები, припять осѣдлать, გორგ. 125; ქილ. 411; 304.

დასადები, ზედ. შესანახავი; ს. ადგილი სადაც რასმე შეინახვენ, დასდებენ; сберегательный; мѣсто гдѣ что кладется, сберегается, დასადები სირცხვილად, посрамительный, გულის დასადები, ნუგეში, утѣшеніе, ქილ. 214.

დასადებელი, იგივე დასადები; -საჭურჭლე, შესანახავი, განძი; ვეფხ. 1050; сберегаемое сокровище, ნუგეში, გულისა, კმა საყოფელი, утѣшительный, успокоительный; რუსუდ. 413; ვეფხ. 708; დასადებელი საკერავისა, заплата, დასადებელი, ს. მწუხრის საგალობელნი მუხლნი, стихира, пахвальный тропарь, მარხვ. მეფის ვახტ. დაბეჭდ. 108; დასადებლად, ზზ. შესანახავად, для сбереженья, ვეფხ. 797.

დასადნობი, ზედ. სადნობი, плавильный.

დასავალი, ს. მზის დასაბუდი, სადაც დახდების, დაიმალვის; დასავლეთი (მხარე); закатъ солнца; западъ; ვეფხ. 344.

დასავანებელი, ს. განსასვენებელი ადგილი, мѣсто отдыха, დაბად. 24—35.

დასავარცხნელი, ზედ. чесальный.

დასავლეთი, ს. მზის დასავალი კერძო ადგილი ან მხარე, западъ, შავთ. 3.

დასავიწყარი, დასავიწყი, -წყებელი, ზედ. забвенный, забываемый, გუჯ. 14; ჩონგ. 81; ვისრ. 181.

დასავსები, ზედ. გასაქრობი, гасильный.

დასაზავი, ზედ. დასამშვიდებელი, мирный, მოურავ. 92.

დასაზამთრებელი, ზედ. ზამთარს გასატარებელი, зимовальный.

დასაზარელი, ზედ. лѣностный, ქილ. 120.

დასაზელი ზეთი, ს. ზეთი, რომლითაც დაუზელენ ცანს. лѣкарственное масло для втиранія, ბუნ. ლ.

დასაზვერავი, ზედ. დასახედავი, дозорный.

დასაზრვა (ვჰ), ზ. მოვსაზრავ, აზრით აღვრიცხავ ან გავზომ, соображать, предначертать, размѣрять.

დასაზღვრა, -ზღვრება (ვჰ, ვუ), ზ. მ. საზღვარს დავუდებ, опредѣлять границу, ограничивать.

დასათვალიერებლად, ზზ. для наблюденія, -ბელი, наблюдательный.

დასათმო, ზედ. დასათმობელი, მისაცევებელი, დასაცევებელი, простительный, выносимый, сноеный, ვეფხ. 374, 959.

დასათრობი, ზედ. хмѣльной.

დასათრგუნველი, ზედ. დასამხობელი, разрушительный.

დასათხეველი, ზედ. დასაღვრელი, разливальный.

დასათხელი, ზედ. გასათხელებელი, разжидительныя, ცნობა არა დასათხეველია, не нужно терять сознаніе, ქილ. 505.

დასაკავშირებელი, ზედ. დასაწებებელი, паяльный, ხელ. 256. [681.

დასაკარგავი, ზედ. пропалый; ссыльный, რუსუდ.

დასაკეცი, ზედ. შესაკეცი, складной.

დასაკვეხელი, ზედ. დასაქადებელი, хваставской.

დასაკვნესარი, -სი, ზედ. вздыхательный, ქილ. 297, 306.

დასაკიდებელი, ს. ჩამოსაკიდებელი, вѣшалка.

დასაკლავი, ზედ. საკლავი (საქონელი), убойный (скотъ), დასაკლავად, на убой.

დასაკლისი, ს. ზიანი, დაკლება, изъянъ, убытокъ, ალბ. 80, ვეფხ. 14; **დასაკლისება** (დამისაკლისებ), причиняешь мнѣ убытокъ.

დასაკმევი, ზედ. курительный.

დასაკრებელი, ს. საკრებულო, хранилище, იერემ. 50—26.

დასაკრეფი ხილი, ზედ. поспѣлый плодъ для собиранія.

დასაკუთრება (ვი), ზ. მ. დავიჩემებ, присвоить.

დასაკრძალავი, ზედ. დასაცველი, подлежащій къ сбереженью, къ охраненью, ვისრ. 59.

დასაკუწავად, ზზ. для рѣзки.

დასალაშქრავი, ზედ. მოსაოხრებელი, подлежащій опустошенію, დავრ. 136.

დასალევი, ზედ. питейный; напитокъ.

დასალბობი, ზედ. мягчительный.

დასალმება (ვესალმები), ზ. თვ. გამოვეთხოვები, распрощаться, ქილ. 516, 665.

დასამადლი, -დლებელი, ზედ. სამადლო, благодарственный.

დასამალავი, ზედ. არ გამოსაჩენი, подлежащій къ скрыванію, ვეფხ. 1051; რუსუდ. 2—27, კვერცხი რა დასამალავია, какая нужда прятать яйце.

დასამარება (ვისამარები, -რე), დავიმარხები, быть похоронену, (ვა), ზ მ. похоронить.

დასამართი, ზედ. შემთხვევითი, случайный.

დასამზღვრება (ვუ), ზ. მ. სამზღვარს დავუდებ, очертить границу, разграничить, ვეფხ. 786.

დასამონებელი, ზედ. დასამორჩილებელი, подлежащій подчиненію, თავის დასამონებლად, для подчиненія себя, ქილ. 494.
დასამორჩილებელი, ზედ. დასამონებელი, подлежащій подчиненію.
დასამრუდი, ზედ. გარდასაქცეველი, превратный.
დასამსგავსებლად, ზზ. для уподобленія.
დასამსხვრეველი, ზედ. დასამტვრევი, подлежащій ломкѣ, ჩონგ. 97.
დასამტკიცებელი, ზედ. დამტკიცებითი, утвердительный, **დასამტკიცებლად**, на утвержденіе, რომაელ. 15—8; ებრ. 6—16.
დასამყარებელი, ზედ. დასამტკიცებელი, подлежащій укрѣпленію.
დასამშვიდებელი, ზედ. დასაწყნარებელი, успокоительный, ქილ. 290, რუსუდ. 389; ანგ. 6—39.
დასამცრობელი, ზედ. დასამდაბლებელი, унизительный, ქილ. 417.
დასამძიმები, -მებელი, ზედ. отяготительный, ქილ. 176; грустный, тяжелый, დარეჯ. 110; -სიტყვა, ვისრ. 46, непріятное слово.
დასამხობელი, ზედ. разрушительный.
დასანაზი, ზედ. დასაჩჩვილებელი, дѣлающій нѣжнымъ, ვეფხ. 140.
დასანანი, ზედ. სასინანულო, подлежащій раскаянію, ქილ. 521.
დასანასო, ზედ. დასაჩაგრავი, притѣснительный, ქილ. 473; ან დასაძრახი, предосудительный, ქილ. 38.
დასანახავი, დასანახი, ზედ. სანახავი, очевидный, ქილ. 297, 306; -საქმე, ясное очевидное дѣло, ქილ. 405, 660.
დასანაყრელი, -რებელი, закусочный; закуска, -ლად, для закуски.
დასანდომი, ზედ. სანდობი, надежный, ვეფხ. 245.
დასანთქარი, დასანთქმელი, ზედ. დასალუპავი, гибельный, подлежащій поглощенію, დასანთქმელად წარვიდა ძირს ნავი, корабль пошелъ ко дну, მროვ. 57; ქვესკნელს ვიყო დასანთქარი, да буду поглощенъ преисподнею, ვეფხ. 132.
დასანიშნავი, ზედ. назначаемый; знакъ, -ქალი, невѣста, -ნავად, въ знакъ.
დასაოკი, ზედ. შესანახავი, გამოსაზრდელი, подлежащій къ прокормленію, ქილ. 690.
დასაპატიჟებელი, ზედ. მოსაწვევი, пригласительный.
დასატენელი, ზ. დატენა, подлежащій къ набиванію. ჩახრ. 78.
დასაპნვა (ვქ), ზ. მ. გავსაპნავ, намылить.
დასაპყრობი, ზედ. დასაჭერი, что нужно взять, завоевать.
დასაჟინებელი, ზედ. ახახირებელი, упорный.
დასარბეველი, ზედ. ასაკლები, подлежащій разграбленію.
დასართვა (ვს), ზ. მ. მოვუმატებ, прибавить, придать; ქილ. 128; სიბრძ. 117.
დასარიდი, დასარიდებელი, ზედ. чего нужно опасаться, избѣгать, ქილ. 610.
დასარღვეველი, დასარღვევი, ზედ. დასაქცევი, подлежащій разрушенію, опроверженію; ვისრ. 204.

დასარქმეველად, ზზ. დასახურავად, для покрытія, ვეფხ. 441
დასარჩლება (ვა), ზ. მ. სარჩელს ვათქმევინებ, заставить произнести жалобу, (ვესარჩლები), ზ. თვ. დავას დავუწყებ; ვექომაგები, начать искъ; заступаться за кого; ალ. 66.
დასარჩობი, ზედ. достойный висѣлицы, ვისრ. 657.
დასარწმუნებელი, ზედ. სარწმუნო, увѣрительный, ქილ. 403.
დასარჭობი, ზედ. втыкаемый.
დასასვენებელი, ს. სასვენო ადგილი, мѣсто отдыха, -ნებლად, для отдыха.
დასასრული, ს. ბოლო, დაბოლოვება, конецъ, დასასრულს ზზ. наконецъ.
დასასტიკება (ვა), ზ. მ. ожесточать.
დასასტუვინველად, ზზ. სასაცილოდ, на смѣхъ, იერემ. 29—18.
დასასწავლებელი, ზედ. სასწავლო, что нужно выучить, вытвердить; урокъ.
დასასხდომელი, ზედ. დასაჯდომი, скамья, стулъ, მატთ. 21—12.
დასასხლეტი, ზედ. скользкій, საბ. ლ.; -მახე, западня, ловушка.
დასასხმელი, ზედ. სასხმელი, разливальный.
დასასჯელი, ზედ. განსაპატიჟებელი, осуждаемый на казнь, ვისრ. 132; დასასჯელად, въ осужденіе, -სჯელვარ, я осужденъ, 2 კორინთ. 7—3.
დასატანი, -ნებელი, ზედ. ჩასაგდები, вставочный.
დასატაცებელი, ზედ. სატაცებელი, подлежащій расхищенію, ამბაკ. 2—8.
დასატკბობელი, ზედ. დასაამებელი, усладительный.
დასატევნელი, ზედ. вмѣстительный.
დასატყვევნელი, დასატყვევებელი, ზედ. подлежащій плѣненію.
დასაუთოვებელი, ზედ. подлежащій утюженію.
დასაურვებელი, ზედ. გარდასახდელი, подлежащій взысканію; взысканіе, ალ. 39, 168; გუჯ. 30.
დასაფარებელი, დასაფარები, ზედ. покрывало.
დასაფარები, ს. კატავასია საგალობელთა, ბოლოს სათქმელი მუხლი, катавасія, церковныя пѣсни.
დასაფეთარი, ზედ. ზარის დასაცემი, გამაშტერებელი, ошеломляющій.
დასაფერავი, ზედ. მოსაფერავი ოქროთი, золотильный.
დასაფიცარი, ზედ. საფიცარი, клятвенный, ქილ. 351; ესით. 2—90.
დასაფლავება (ვა), ზ. მ. დავმარხავ მიცვალებულს, საფლავს ან მიწას მივაბარებ, похоронить, (ვესაფლავები), ზ. თვ. похороняться, დარეჯ. 146; 146; **დასაფლავებელი, დასაფლაველი**, ზედ. დასამარხი, погребальный, похоронный, მატთ. 26—22.
დასაფრება (ვა), ზ. მ. საფარში დავმალავ, укрыть въ засадѣ, (ვესაფრები), ზ. თვ. საფარში დავიმალები, укрыться въ засадѣ, **დასაფრებული**, მიმ. укрытый въ засадѣ, ალექს. 195.

დასაფრთხობი, ს. შესაშინებელი, пугало.
დასაქანებელი, ზედ. დასარიალებელი დაღმართი, скатъ.
დასაქმება (ვა), ზ. მ. საქმეს მივსცემ აღსასრულებლად, поручить кому дѣло, занять чѣмъ, ზერძნ. 128; ქილ. 526.
დასაქცეველი, ზედ. დასარღვეველი, დასამხობელი, разрушительный.
დასაქცევი, ზედ. ასაოხრებელი, подлежащій разрушенію.
დასაღვარი, დასაღვრელი, ზედ. დასაქცევი, проливаемый, ვეფხ. 720
დასაღონარი, -ნებელი, -ღონი, ზედ. სანაღვლო, печальный, ქილ. 402; მოურ. 145; ან ძნელად მისახლომი, ულონოებად მომყვანი, недоумѣвательный.
დასაღრეჯი, ზედ. სანაღვლო, печальный, ვეფხ. 211.
დასაღუპავი, ზედ. დასაქცევი, гибельный.
დასაყვედრელად, ზმ. იერემ. 29—18, на порицаніе.
დასაყვირი, ზედ. დასაძახებელი, შავთ. 97, пригласительный.
დასაყივარი; -ყორანთა, ვეფხ. 1302; რასაც ყორანნი ყვირილით დაეცემიან, на что вороны налѣтаютъ съ крикомъ.
დასაყნოსად, ზმ. მგოსანი 11, для благоуханія.
დასაყოვნებელი, ზედ. დასაგვიანებელი, замедлительный.
დასაყოფელი, ზედ. გასაყოფი, подлежащій раздѣлу, -ბრისა, обвинительный, ქილ. 454.
დასაყული, ს. დაცული ადგილი, სადაც უთქმელად ვერვინ შევიდეს, мѣсто оберегаемое, недоступное; საბ. ლ.
დასაყუდარი, ს. დასავანებელი შესაფარი, убѣжище.
დასაყუდარად, ზმ. დასამყუდროებლად, სამყუდროდ, на спокой, მოურავ. 128.
დასაშავი, ს. დანაშაული, вина, преступленіе, მოურ. 165.
დასაშინი, ზედ. მოსაშენი, требующій обзаведенія, ლახვართა დასაშინით, ე. ი. ლახვრით დაშინებული, устрашенный оружіемъ, მოურავ. 167.
დასაშვენი, ზედ. საშვენებელი, украшающій.
დასაშლელი, ზ-ე. აღსაკრძალველი, воспретительный, ვეფხ. 1011.
დასაშრეტი, ზედ. გასაქრობი, гасильный.
დასაჩენალი, ჩახრ. 80, очевидный.
დასაჩაგრავი, ზედ. угнетательный; -ვად, для угнетенія.
დასაჩეხელი, ზედ. გასაჩეხი, разбойный, къ разбитію относящійся, ქილ. 551.
დასაჩურჩი, ზედ. ჩურჩად გასაკეთებელი, სამზ. 111, для сушки ягодъ.
დასაჩუქრება, დასაჩუქრვა (ვუ), ზ. მ. საჩუქარს მივსცემ, отдаривать.
დასაცალებელი, ზედ. არ დასაცალებელი, ე. ი. ზოროტი, ავი, негодяй, бездѣльникъ, безгодокъ.
დასაცდელი, ს. საცდელი, საფრხე, угрожающая опасность, ქილ. 224.
დასაცველი, ზედ. охранительный, -ველად, для охраны, ანც. 4—21.
დასაცინარი, ს. მასხარად ასაგდები, насмѣшка.
დასაძახი, -ძახავი, ზედ. сучильный.
დასაძინარი, დასაძინებელი, ზედ. усыпительный, ძილის მომყვანი; ქილ. 528.
დასაძრავი, ზედ. შესარყევი, колеблемый, მოურავ. 165.
დასაძრახი, ზედ. საძრახი, საძაგელი, предосудительный.
დასაწერი, ზედ. საწერი, подлежащій къ написанію.
დასაწვავი, დასაწველი, ზედ. საწვავად დანიშნული; назначенный на сожженье, რუსუდ. 889; ისა. 25—2; ანც. 4—6.
დასაწოლი, ზედ. საწოლი (ადგილი), спальный.
დასაწონი, ს. სართი წონისა, довѣсокъ.
დასაწუნი, დასაწუნარი, დასაწუნელი, -წუნებელი, ზედ. არ მოსაწონი, неодобрительный, რუსუდ. 513; ვისრ. 18.
დასაწყევლი, ზედ. დასაკრულავი, достойный проклятія.
დასაწყისი, ს. თავი, დასაბამი, начало.
დასაწყლება (ვა), ზ. მ. საწყლად გავხდი, დავაგლახავებ, обнищить, разорить кого, (ვჰსაწყლდები), ზ. ვდ. დავგლახაკდები, обнищать, ვისრ. 136, 138; **დასაწყლებული**, ზედ. დაგლახაკებული, убогій, обнищалый, ვისრ. 33; ჩახრ. 91.
დასაჭედავი, ზედ. საჭედავი, ე. ი. ცხენი და სხ. подлежащій къ ковкѣ.
დასაჭერი, ზედ. დასაპყრობი, დასაპატიმრებელი; подлежащій задержанію, завоеванію, 2 ქართლ. 250; საქ. ვახც. 177.
დასაჭმევლად, ზმ. შესაჭმელად, на съѣденіе, ვეფხ. 1095.
დასაჭრელად ლახვრითა, ზედ. დასაკუწავად დანითა, подлежащій изрубленію мечемъ, ვეფხ. 161.
დასაჭურისება (ვა), ზ. მ. გამოვასაჭურისებ, წვივლს გამოვასხამ, скопить, выхолостить.
დასახარჯავი, ზედ. სახარჯავი, расходный, -ვად, на расходъ.
დასახლომად, ზმ. შესაყრელად, დასახვედრად, на встрѣчу, 2 ქართლ. 427.
დასახება, დასახვა (ვასახებ, ვსახავ), ზ. მ. გამოვსახავ, გამოვხატავ, წარმოვადგენ; მივამსგავსებ; изображать, представлять; олицетворять, შავთ. 68, уподоблять, ვეფხ. 156; 1 ქართლ. 445; დან. 5—25; ტიმოთ. 59; ქილ. 220; მკვდართა დაასახნა, ე. ი. მკვდრებს დაამსგავსა, ან მიამსგავსა; онъ сравнялъ ихъ съ мертвецами, ვეფხვ. 95, 290; (ვუ), ზ. მიჩ. წარმოვუდგენ, გამოვუჩენ, представлять, ვეფხ. 435; 888; 1 ქართლ. 433; 2 ქართლ. 110; ლხინად დამისახია, я считаю за радость, ვეფხ. 108; (ვისახვი, ვისახები), ზ. ვ. გამოვისახები, წარმოვიდგინები, изображаться; обозначаться, კაშ. 363; ბუნებ. გ. 254; დაბად. 30—39; 42—43; **დასახული**, изображенный, მოურავ. 388.
დასახედავი, ზედ. დასათვალიერებელი, требующій присмотра, -ვად, ზ. ზ. для присмотра.

დასახელდებული, ზედ. დასახელებული, поименованный, ალბ. 37.

დასახელება, სხ. поименованіе, (ვა), ზ. მ. სახელებს დავსდებ, ან წარმოვსთქვამ, поименовывать, **დასახელებული,** поименованный.

დასახვა (ვჴ), ზ. მ. წარმოვადგენ, изображать, შავთ. 9.

დისახვედრად, ზზ. на встрѣчу.

დასახიზნავი, ზედ. ხიზნად დასაყენებელი, кого нужно поселить, 2 ქართლ. 243; ალექს. 5.

დასახიჩრება (ვა), ზ. მ. დავაგონჯებ, დავაუგვანებ, обезобразить, изуродовать.

დასახლართავი, ნ. სახლათავი.

დასახლება (ვა), ზ. მ. დავაშენებ, დავაბინავებ, поселять, სახლკარს გავუჩენ, обзавести кого семействомъ, (ვსახლდები), ზ. ვდ. დავბინავდები, სახლკარს გავიჩენ, ცოლს შევირთავ, принять осѣдлость; жениться, რუსუდ. 421; **დასახლებული,** მიმ семейный.

დასახლკარება (ვა), ზ. მ. დავასახლებ, пристроить кого, женить, ჩონგ. 60.

დასახოცი, ზედ. საკლავი, სახოცი, подлежащій закланію, убіенію, ერისთ. 2—140.

დასახურავი, ზედ. სარქველი, покрышка, ვეფხ. 85.

დასაჯანდრავი, ზედ. დასაცკეცი, подлежащій катанію бѣлье.

დასაჯდომელი, ს. საჯდომი სკამი ან სხვა, сѣдалище, დავით. 1—1.

დასაჯდომი, ს. დასაჯდომელი, сѣдалище.

დასაჯერებელი, დასაჯერი, ზედ. სარწმუნო, правдоподобный, ქილ. 46, 551; 2 ქართლ. 282; გორგ. 277, რუსუდ. 792; დასაჯერია.

დასდასად, ზზ. გუნდ-გუნდად, толпами, скопищами, отрядами; чинно, ერისთ. 2—6.

დასება (ვედასები), ზ. თვ. დასად შევგროვდები, стекаться толпами, ქილ. 90.

დასეირნობა (ვსეირნობ), ზ. უ. სასეიროდ დავდივარ, прогуливаться, ანც. 5—37.

დასევა (ვუსევ, -სია), ზ. მ. напускать на кого собакъ, (ვესევი), кидаться, бросаться.

დასენება (ვსენები), დავსენიანდები, ზ. თვ. სენი გარდამედება, სიბრ. 32, заболѣть.

დასესხება (ვესესხები), ზ. თვ. просить въ долгъ.

დასერვა (ვჴ), ზ. მ. დავჴკემსავ, დავჴბალთავ. დავჴსჭრი, დავჴკოდავ, насѣкать, **დასერილობა,** ს. მცირედ დაჭრილობა, рубецъ, рана.

დასეტყვა (ვს), ზ. მ. სეტყვისა თვის გავლახავ, побить градомъ, 1 ქართლ. 53; (ვისეტყვები), ზ. ვ. სეტყვით გავილახები, быть побиту градомъ, დასეტყვინება (წლეულს დავისეტყვენით), нынѣ побилъ насъ градъ.

დასველება (ვა), ზ. მ. დავალტობ ნოტიოთი, намочить, დავსველდები, ზ. ვდ. вымочиться, ვისრ. 50.

დასვენა, -ნება, სზ. отдыхъ, (ვა), ზ. მ. პატივით დავსდგამ, დავსდებ (ხატსა); შევასვენებ, მოვასვენებ; полагать, ставить (образъ и т. п.); дать отдыхъ; (ვი), ზ. მიჩ. შევისვენებ, მოვისვენებ, отдохнуть; (ვსვენდები, ვესვენები), ზ. ვდ. პატივით დავიდები, полагаться, клясться.

დასვინავება (ვესვინავები), დავენათლივები, кумиться.

დასვინადრება (ვა), ზ. მ. ზღვის გაშინჯვა, изслѣдовать море, საბ. ლ.

დასვლა, სზ. захожденіе солнца, (ვალ), ზ. უ. ჩავალ, დავხდები, (მზე), ходить; заходить (солнце); ლუკ. 4—38; მარკ. 1—32; დავუდივარ, დავუდიოდი, მაგალ. დაუდის საქონელი.

დასვრა (ვსვრი), ზ. მ. შევსვრი, გავსვრი მრავალთა; შეურაცხვჴყოფ, შევარცხვენ, გავაწბილებ, замарать, запачкать; очернить, обезчестить, ვეფხ. 81; 587; 1198; 1397; ვისრ. 40; რა კაცმან გვარი დასვაროს ასის ზღვის წყალი ვერ გარეცხს, ვისრ. 144.

დასთვა (ვა), ზ. მ. დავართავ, прясть, ნ. დართვა.

დასი, ს. გუნდი, კრებული, сонмъ, сборище; сословіе; секта; ვეფხ. 1007, 1358; ქართლ. 2—417; -ანგელოზთა, ე. ი. კრებული ან ხარისხი ანგელოზთა, რომელნიც არიან ცხრანი; საყდარნი, ხელმწიფებანი, ძალნი, მთავრობანი, უფლებანი, ხერუვიმნი, სერაფიმნი, მთავარ-ანგელოზნი, და ანგელოზნი, чинъ ангельскій, ვეფხ. 163; -სამღვდელოთა, духовенство, დასი ლაშქართა, отрядъ войска, დასდასი, ე. ი. გუნდ-გუნდნი, ურიცხვნი კრებულნი, разрядами, ვეფხ. 44; დასი მფრინველთა, стая птицъ, დასი გრძნეულთა, компанія колдуновъ, რუსუდ. 473; დასნი, ს. ჩამომავლობა, поколеніе, რიცხ. 26—50.

დასივება (ვა), ზ. მ. დავაჯირჯვებ, დავაშუპებ, вызвать опухоль, კაცია 41; (ვსივდები), დავჯირჯვდები, დავშუპდები, опухнуть, ვეფხ. 376, განმ; ფეხი დამისივდა, распухла у меня нога, ცხვირი დაუსივდა распухъ у него носъ.

დასინჯვა (ვს), ზ. მ. დავხედავ, დავსჩხრეკ, разсматривать.

დასისხლება (ვა), ზ. მ. გავასისხლიანებ, სისხლით შევსვრი, окровавить, (დავუსისხლებ), ზ. მიჩ. ვსცემ სისხლის დადენამდი, прибить до крови, (ვსისხლდები), ზ. ვდ. სისხლით ავიმსები, налиться кровью, გული დამესისხლდება, сердце обливается кровью, ვისრ. 177; 147; **დასისხლებული,** მიმ. -თვალები, налитые кровью глаза, **დასისხლიანება** (ვა), ზ. სხმ. გავასისხლიანებ, ვსცემ სისხლის დადენამდინ, окровавить; ранить до крови, თავს დავუსისხლიანებ, нанести кому рану до крови въ голову, (დავსისხლიანდები), ზ. ვდ. გავსისხლიანდები, окровавляться.

დასიცხვა (ვჴს), ზ. მ. მზისათვის: სიცხეს დავკრავ, о солнце: печь, палить, жарить, (ვისიცხები), ზ. ვ. სიცხით ვიწვები, печься на солнце; კაცია 34.

დასიძება (ვესიძები), ზ. თვ. სიძედ გავუხდები, стать зятемъ кого.

დასიძვა (ვისიძავ), ზ. მ. სიძედ გავიხდი, принять въ зятья.

დასკვნა, სზ. рѣшеніе, выводъ, ვეფხ. 507, ვისრ. 4, (ვჴსკვნი, ვასკვენ; ვასკვნი), ზ. მ. სიტყვას ან საქმეს დავამტკიცებ, შეუშლელად გარდავსწყვეტ, გარდავსჭრი, рѣшить, опредѣлить; рѣшиться, ვეფხ. 311; 1167; (ვუ), -გვირგვინს, обвѣнчать, ქილ. 580,

-მოყვრის გაუწირაობას, рѣшиться не оставлять друга, ვისრ. 134; დავასკვნი მიწას, ე. ი. მიწას დავახლი, ვეფხ. 1109; ударить объ земь, დავასკვნი პირობას, ე. ი. პირობას დავსდებ, заключить условіе, ვეფხ. 69; **დასკვნევინება** (ვა), ზ. მ. სხმ. გარდავაწყვეტინებ, заставить рѣшить, ვისრ. 87; დასკვნილობა, ს. рѣшеніе, резолюція.

დასკუპვა (-პულვარ), сидьмя сижу.

დასლბობა (ვა), ზ. მ. გავაქვავებ, ожесточить, (ვუ-გულსა), окаменить чье сердце, იოან. 12—40; (ვა-ღვინითა), опьянить, 2 მეფეთ. 13—28.

დასჳმა (ვსვამ, ვსვი), ზ. მ. დავაჯდენ, посадить, ლუკ. 15—5; მეფედ, возвести на престолъ, ვეფხ. 36, 46; -ასოს, поставить букву, -ბეჭედს, приложить печать, დავუსვამ რიცხვსა, поставить число, ციმ. 35; დამისვამ ფასსა, ты ставищь мнѣ цѣну, რუსუდ. 804, (ვასვამ), ზ. მ. დავარჭობ, вонзать, пронзать; всадить, ისარი გულს დამასვა, онъ вонзилъ мнѣ въ грудь стрѣлу, ვისრ. 145; სეილ. 84, (ვესმი), ზ. თვ. დავერჭობი, განვეწონები, вонзаться, მარკ. 1—23; **დასმევინება** (ვა), ზ. მ. დავაჯდენინებ; განვაწონინებ, заставить посадить; заставить пронзить, სომხ. სამ. 153, **დასმული**, მიმ. დაწესებული, დაჯდინებული, посаженный, 33 რუსთავ.

დასმენა (ვა), ზ. მ. შევასმენ, დავაბეზღებ, оговорить, сдѣлать на кого доносъ.

დასნაცული, ზედ. ნაცით მოკრული, მოფენილი, обитый сафьяномъ.

დასნეულება (ვა), ზ. მ. სნეულებად მივიყვან, დავაუძლურებ, ослаблять, повергать въ болѣзнь, საქმ. 9—36; ვისრ. 171; (ვსნეულდები), ზ. ვდ. დავუძლურდები, უძლური შევიქმნები, впасть въ неизлѣчимую болѣзнь, სიბრძ. 96; ვისრ. 85; ალბ. 140.

დასო, ს. ფიჩხი, кустъ терновій, тернъ, ბუნ. ლ. სალთო წერილში: სიხშო მაღნარისა, ფიჩვნარისა, чаща дуброва, ისაი. 9—18.

დასობა (ვა), ზ. მ. დავარჭობ ლახვარს, ისარს, вонзать, втыкать, (ვესობი), ზ. თვ. დავერჭობი, вонзаться, დარეჯ. 128; ვისრ. 113; გორგ. 159; ვეფხ. 1075.

დასობა, ს. დასდასად დგომა, ჩარიგება, стоять по порядку, ჟამნი თქვენნი დასობდნენ, ქილ. 223, жизнь ваша текла по порядку, დასობინება (ვა), ზ. მ. დავარჭობინებ, заставить воткнуть, ვეფხ. 228.

დასოვლება, ნ. დასველება, 1 ქართლ. 268; ვისრ. 75, 170; ისაი. 34—3.

დასორსალება (ვა), ზ. მ. დავაგუნდავებ, დავახვევ, свалять въ комокъ, კაცია 36.

დასოჭვა (ვჰ), ზ. მ. დავხვეწ მკედსა, очищать нитки.

დასრევა (ვა), ზ. მ. დავისრვი, დავსტყორცნი, стрѣлять, საბ. ლ.; пронзать стрѣлою.

დასროლა (ვისვრი), ზ. მ. დავსტყორცნი, метать, საბ. ლ.

დასრესა (ვჰ), ზ. მ. გავსრეს, დავსჭყლეტ, размять.

დასრულება, **-ლებულება**, სხ. окончаніе, (ვა სრულები -ლე), ზ. მ. გავათავებ, შევასრულებ, მოვრჩები, დავლევ, окончить, (ვესრულები, ვსრულდები), ზ. თვ.; ვდ. გავთავდები, оканчиваться, სიბრძ. 105; 1 ქართლ. 61; დარეჯ. 139; ჭკუა დაესრულდება, изъ ума выживаетъ, დასრულებადი, ზედ. окончательный, მეცაფ. 74.

დასტა (სპარ.), ს. 24 ფურცელი ქაღალდისა; გუნდი, დასი მხედრობისა, десть бумаги; отрядъ войска; დასტა სათამაშო ქაღალდი, колода картъ, ავანგის დასტა, пестъ, დასტების დაწყობა, поставить въ строй войска, ყარამ. 55; 2 ქართლ. 484; ერისთ. 193.

დასტა, ს. საღვინე, винный кувшинъ.

დასტამალი (სპარს.), ს. მჩვარი, тряпка.

დასტამბო (სპარს.), ს. პუმპულა, პაცარა ნესვი; канталупка, ლ. ერისთ. 84.

დასტანაგი, ს. ქალთ სამკლავე, ისაი. 3—20, браслетъ.

დასტაქარი, ნ. დოსტაქარი, ვეფხ. 551.

დასტერება (დავასტერებ თვალს), ზ. მ. თვალს დავადევნებ, დავაცეცებ, пристально смотрѣть на что, упереть глаза во что, (ვასტერდები), ზ. ვდ. пристально смотрѣть на что.

დასტვენა (ვუ), ზ. მ. ვუშტვენ, свистать.

დასტი (სპარს.), ს. სასმისი, чаша, დარეჯ. 2—61; დასტიდარი, ს. 1 ქართლ. 237.

დასტულამალი, ნ. დასტურლამა.

დასტურ (სპარს.), ზზ. დიაღ, მართლა, да, правда, ვეფხ. 323.

დასტური, ზედ. მართალი, სწორე; ს. ნების დართვა, подлинный, точный, ვეფხ. 129; 459; 586; ვისრ. 11; позволеніе, ჩონგ. 87; ფშაველნი უხმობენ ხევის ბერის ნაცვალსა, помощникъ старшины у Пшавовъ; დასტური მიბოძე, позволь мнѣ, რუსუდ. 778; დასტურს დავსცემ, я позволяю ему; **დასტურობა**, ს. სიმართლე, სისწორე, ნამდვილობა, достовѣрность, точность, ალექ. 18; -ამბისა, достовѣрность извѣстія, ვეფხ. 990; **დასტურება** (ვი), ზ. მ. ვირწმუნებ, დავიჯერებ; увѣриться, считать за правду, ვისრ. 48; (მიდასტურებს), ზ. მიჩ. ნებას მაძლევს, позволяетъ мнѣ, **დასტურებული**, სწორე, უცილებელი, вѣрный, ненарушимый, -ანდერძი, ненарушимое духовное завѣщаніе, ალბ. 56.

დასტურლამა (სპარს.), ს. инструкція, დასტულ. 40.

დასჳლა, ნახე დასვლა; **დასული**, მიმ. зашедшій (о солнцѣ); ვეფხ. 33, ჰსწერია დასული, უნდა დასმული, ე. ი. დაჯდენილი, ნ. დასმა.

დასულვა (ვჰ), ზ. მ. განვამხნევ, воодушевлять.

დასულება (ვი), ზ. უ. გავჰკრთები, ужаснуться, მარკ. 14—33; დასულებული, მიმ. -გულითა, окаменѣлый сердцемъ, მარკ. 6—52.

დასჳმა, ნახე დასმა.

დასუნება დასუნვა (ვსუნებ, ვსუნავ), ზ. უ. სუნს ავიღებ, обнюхать, რუსუდ. 714.

დასუნთქვა (ვჰ), ზ. უ. დავსცოფავ, დავშხამავ; отравлять ядомъ, (ვი), ზ. უ. ამოვისუნთქამ, дышать, რუსუდ. 872.

დასური, ზედ. სასურველი, желанный, შავთ. 9.

დასუსტება (ვა), ზ. მ. მოვაუძლურებ, ослаблять,

(ვსუსტდები), ზ. ვლ. მოვუძლურდები, ослабѣть, რუსუდ. 30; 2 ქართლ. 487.

დასუსურება (ვსუსურდები), ზ. ვლ. დავსუსტდები, მივიხრწნები სიბერითა, ослабѣть, постарѣть, одряхлѣть, ვისრ. 159.

დასუსხვა (ვს), ზ. მ. დავსწვავ ტანს ითქმის ჭინჭრის ეკლიანთა ფურცელთათვის; წავახდენ მოსავალს (ითქმ. სიცივისათვის); жжечь (крапива); о раст.: портить морозомъ; ბუნ. ლ.

დასუფთავება (ვა), ზ. მ. გავსწმენდ, очищать.

დასუქება (ვა), ზ. მ. გამოვჰკვებ სასუქად ბატას, ინდაურს, откармливать, (ვსუქდები), ზ. ვლ. გავსქელდები, тучнѣть.

დასქდომა (ვსქდები), ზ. ვლ. დავიბძარვი, გავსქდები, трескаться, лопаться, დაუსქდა ფეხი, ноги у него растрескались.

დასქელება (ვა), ზ მ. сгущать.

დასყიდვა (ვჰსყიდი), ზ. მ. распродать.

დასწავება, დასწავლა (ვა), ზ. მ სწავლას მივსცემ, ვმოძღვრი, ვსწურთნავ, научать, (ვისწავლი, -ვლე; დავისწავებ), ზ. მიჩ. გავიწურთნავ, სწავლას მივიღებ, изучать, выучивать, (ვისწავლები), ზ ვ. გავიწურთნები; выучиваться.

დასწვრივ, ზზ. по прямой линіи сверху, вертикально (внизъ), ნ. ასწვრივ, კაცია 36, ბუნ. კარი, 125.

დასწორება (ვა), ზ. მ. მოვასწორებ, მოვაშანდაკებ; გავასწორებ, გავმართავ, равнять, поправлять, პირს დავასწორებ აღმოსავლეთისაკენ, ქილ. 37, направить путь къ востоку, (დავსწორდები), ზ. ვლ. გავსწორდები, ровняться, исправляться, დაგვესწორნეს, поровнялись съ нами, დარეჯ. 105.

დასწრაფება (დავა), ზ. მ. торопить.

დასწრება, დასწრობა (ვა), ზ. მ. მოვასწრობ; წინ წავუსწრობ, успѣвать, оканчивать что къ сроку; предупреждать; დამასწრო, онъ предупредилъ меня, (ვესწრები), ზ. თვ. მოვახელებ, შინ ვასწრობ; შევხვდები მუნ, დავჰხვდები, მუნ ვარ, присутствовать, находиться; застать дома, დაესწრო ქორწილსა, онъ засталъ свадьбу, შინ დაესწრა, онъ засталь его дома, რუსუდ. 220.

დასხდომა (ვასხდები), ზ. ვლ. დავაჯდები, садиться па; დაასხდიან ბუზნი, мухи садились, налѣтали на, ქილ. 204; ბუნ. კ. 28; (ვსხდები), ზ. ვლ. დავჯდები მრავალთა თვის, садиться, ცხენებზედ დასხდნენ, сѣли на лошадей, დამისხდნენ, они сѣли возлѣ меня, დავრ. 105, ქრისტომ.

დასხეპა (ვჰ), ზ. მ. დავაჭრი ურგებს შტოებსა ხეს, გავფურჩნი, обрѣзывать сучья.

დასხვეპა (ვჰ), ზ. მ. полоть.

დასხვირპვა (ვჰს), ზ. უ. დავსხლტები, выскользать.

დასხვილება (ვა), ზ. მ. утолщать.

დასხვირპლვა (ვჰს), ზ. მ. გამოვჰყრი მუწუკს, высыпать (о сыпи), ბუნ. ლ.

დასხივება (ვა), ზ. მ. დავთიხავ, გავხვიჭავ, защебенить, იობ. 40—13; საბ. ლ.

დასხლეტა (ვსხლეტ; -ლიტე), ზ. მ. წავჰგლეჯ, წავართმევ, вырвать, ფიცხლავ დავსხლიტოთ ცხენბსა, быстро бросимся на лошадяхъ, ვეფხ. 1398; (დავსხლტები, დავასხლტები), ზ. ვ. выскользать, ლახტი დაასხლტა, булава отскочила, ყარამ. 59; დაუსხლტა ხელიდამ, у него изъ рукъ выскользнуло, მეორედ თოფი დაუსხლიტა, во второй разъ въ него выпалилъ изъ ружья.

დასხმა (ვა), ზ. მ. დავჰღვრი, დავათხევ წყალსა; განვსწილავ საჭმელსა; лить, наливать; разливать кушанье; სიბრ. 102; -ისარს, вонзать кому стрѣлы, რუსუდ. 292; ბერძ. სამ. 34; -ლაფსა თავზედ, осрамить, 1 ქართლ. 414; -მტვერსა, покрыть пылью, ისაი. 10—6; დავასხამ გერშსა, покрыть ранами, ალბ. შესავ; წვიმამ დაასხა, полилъ дождь, თავზედ დავისხამ ნაცარს, пепломъ покрыть свою голову, ოფლმა დამასხა, я вспотѣлъ, (ვისხმი), დავითხევი; დავიღვრები; განვიწილები საჭმელი, разливаться, **დასხმული, დანასხამი**, მიმ. разлитый, **დასხმევინება** (ვა), заставить наливать.

დასხმა (ვჰსხამ, ვჰსხი); ზ. მ. დავაჯდენ მრავალთა; დავნერგავ ხეს, ვაზს და სხ. сажать; садить деревья; (დავასხამ, -სხი), ქილ. 673; დავაკვეთებ, დავსცემ ჯარსა, ისაი. 15—8; заставить напасть დავასხამ რქასა, насадить виноградъ, მატთ. 21—7; 1 კორ. 9—7; 12—13; 1 კორ. 3—6; დავჰსხამ ცეცხლსა, класть въ огонь, საქმ. 28—3; (დავასხამ) კარაულსა, осѣдлать осленка, ლუკ. 19—35; დაბად. 22—4; დავასხამ ხელსა, ე. ი. ვაკურთხებ სამღვდლოდ; ან ხელ დავსდებ, დავიჭერ, დავიპყრობ, рукополагать, посвящать въ священническій санъ, палагать руку, брать подъ стражу, арестовать; ტიმ. 172; მატთ. 16—50; **დასხნა, დასხმა** (ვსხნი, ვსხენ; ვსხამ, ვსხი), ზ. მ. დავაჯდენ მრავალთა, დავსვამ; დავსდებ, დავაწყობ; დავჰკრძალავ; сажать многихъ; ставить, полагать, класть; хранить, прятать; მარკ. 11—7; 12—42; ლუკ. 12—36; ისაი. 27—9; დასხნეს კანონნი, постановили правила, რუისის კან. 4, -განძსა, спрятать сокровище, 1 ქართლ. 183; -ბეჭედსა, приложить печать, რუსუდ. 401; -ასოთა, поставить буквы, დასხნა ერისთავნი, онъ поставилъ ернстововъ; 2 ქართლ. 98; დასხნა კვერცხნი, снести яйца, საჯდომნი დასხნეს, они поставили стулья, დარეჯ. 99; საძღვნოდ დავსხენ, отложилъ для подарка; ვეფხ. 458; დავსხენით კათალიკოზნი, мы поставили католикосовъ, 2 ქართლ. 258; დასხნა შეშისა, положить дрова, დაბად. 22—9; დავსხენ სამზღვარნი, я положилъ границу, გამოსლვა 23—31, უტურფესსა სეფედ დასხმენ, лучшее откладываютъ для царя, ვეფხ. 1083; დაგვსხა, онъ посадилъ насъ, დავსხენ თითნი ჩემნი, я вложилъ свои пальцы, (**დავისხამ, დავისხნი**), ზ. უ. сажать возлѣ, ვეფხ. 34; დაისხა ხილი, принесъ плоды (о деревѣ), (დავისხმი, დავისხმები), ზ. ვ. დავიჯდინები, садиться, ლუკ. 9—44; 21—19; დაესხმი მუწუკი, болячка покрыла его тѣло; თავ-ბრუ დაესხა, у него закружилась голова, რუსუდ. 389; (**დავესხმები თავს**), ზ. თვ. თავს დავეცემი ჯარით, ринуться, напасть, ფსალმ. 71-3; 1 პეტრ. 2—8; მალაქ. 1—1, (დავსხმივარ, დავსხმოდი), сѣсть; напасть; სოკო ან მუწუკი დას-

ხმოდა, у него вскочилъ вередъ, სიბრძ. 202; **დახსმულობა**, ს. თავს დაცემა, нападеніе, ალბ. 18—47.

დახსნა (ვხსნი), ნ. დახსმა; ზ. მ. მოვაუძლურებ, მოვასუსტებ, разслаблять, (ვხსნდები დავიხსნები), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, слабѣть, хилѣть, ანდ. 74; разрушаться, ისაი. 12—7.

დასჯა, სხ. осужденіе; наказаніе, казнь; (ვსჯი, ვსაჯე), გავამტყუვნებ, ბრალეულ გამოვაჩენ; გარდავახდევინებ, განვჰპატიჟებ; შევაწუხებ, გავრჯი; осуждать; казнить, наказывать; утруждать, безпокоить; რუსუდ. 623; დამსაჯა, онъ наказалъ меня; დასჯა უბრალოთა, осудить невинныхъ, მატთ. 12—7, თავს დავისჯი, осудить себя, (ვისჯები), ზ. ვ. განვჰპატიჟდები, осуждаться, наказываться, быть наказану; დამირჯიხარ, ე. ი. შემიწუხებიხარ, я обезпокоилъ тебя, ვეფხ. 644; **დარჯილი, დასჯილი**, осужденный, наказанный, утомленный, რუსუდ. 932; 253.

დატაკება (ვა), ზ. მ. დავარტყამ, მივახლი რაზედმე, მივაჯახებ, დავაკვეთებ, ударить обо что, ткнуть; вонзать; -ნავსა ხიდის ყურსა, ударить корабль о быкѣ моста, (ვეტაკები), მივეჯახები, დავეკვეთები, удариться, броситься на кого.

დატალახება (ვა), ზ. მ. გავსვრი ტალახით, изгрязнить, произвести грязь, მიწა დამიტალახებია ცრემლით, слезами я смочилъ землю, ვისრ. 103, (დავტალახდები), ზ. ვდ. გავტალახიანდები, обращаться въ грязь.

დატანა, დატანება (ვა), ზ. მ. შიგ-მოვატან, გამოვაწყობ, ჩავუგდებ; მოვუმატებ, ставить, класть между, вставлять; прибавлять, придавать; რუსუდ. 481; კაცია 26, 29; -სიტყვა, прибавить, вставить слово, -ძალსა, употребить силу, принудить, ბერძნ. 14; ქილ. 31; -თახჩებს, дѣлать въ стѣнѣ ниши, полупроемъ, углубленіе, რუსუდ. 354; (ვი), ზ. მ. ქვეშ მოვიტან; დავიჭერ ადგილს; გუჯ. 33; задавить; занимать пространство; სხვა ბაღის პატრონებიც დაიტანონ, пусть подвергнутъ взысканіямъ и другихъ хозяевъ сада, გუჯ. 33, სარწყავის ადგილს დაიტანს, занимаетъ поемныя мѣста, გუჯ. 39; მახე მომართა და მცირე ხორცი მას დაატანა, поставилъ ловушку и положилъ туда мясо, ქილ. 466, (დავეტანები, -ნე), ზ. თვ. ვეჩრები, მივეტანები, მივმართავ ასატაცებლად, соваться; хватать; **დატანინება** (ვა), ზ. სხმ. ქვეშ მოვატანინებ, заставить задавить, დარეჯ. 2—144.

დატანჯვა (ვჰ), ზ. მ. измучить.

დატანტალება (ვჰ), ზ. უ. უსაქმოდ დავდივარ, დავეთრევი, ходить безъ дѣла, бродить, блуждать.

დატარება (ვა), ზ. მ. водить.

დატაცება (ვს), ზ. მ. ხელიდამ გამოვართმევ, წავართმევ, выхватить, (ვი), ზ. მიჩ. ავიკლებ, ავიფორთაქებ, расхитить, разграбить, იერემ. 50—37; 2 2 ქართლ. 360; სიბრ. 24; **დატაცებული**, მიმ. расхищенный.

დატევება ნ. **დატოვება**; **დატევებინება**, ნ. **დატოვებინება**.

დატევა (ვჰ), **დატევნა** (ვჰტევნი; -ნე), ზ. მ. საკმაოს ადგილს მივსცემ, вмѣщать, помѣщать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიცავ თვის შორის, вмѣщать въ себѣ, კავშ. 27, 262, (ვეტევი), ზ. თვ. მოვთავსდები, помѣщаться, სახლის ავეჯეულობა არ დაეტევა ამ ოთახში, мебель не можетъ помѣститься въ этой комнатѣ.

დატენა (ვჰს), ზ. მ. გავსტენ, набить, положить плотно, ლუკ. 6—38; ვარდის დატენა, ე. ი. ლოყების დასივება ტირილით, ვეფხ. 376, заставить распухнуть щеки отъ слезъ.

დატენიანება (ვა), ზ. მ. ტენიან გავხდი, произвести сырость, (ვტენიანდები), ზ. ვდ. ტენიანი შევიქმნები, отсырѣть.

დატერფვა (დავჰსტერფავ, -ფე), ზ. მ. გავჰქელავ, დავსტკეპნი, топтать, убивать ногами.

დატეხა, სზ. ломка, пораженіе; -მეხისა, раскатъ грома, ვისრ. 87; ქილ. 52; (ვჰს), ზ. მ. გავსტეხ მრავალთა, დავამტვრევ; сломать, наломать; 1 ქართლ. 266; გავსტეხ, მართალს ვათქმევინებ, заставить сознаться, -ღვთის რისხვასა ვისზედმე, пролить на кого гнѣвъ Божій; რუსუდ. 70, 71 (ვა), ზ. მ. თავზედ დავამტვრევ, თავზედ გავუტეხ რასმე, сломать надъ головою кого что, დავატეხ ბრალსა, ე. ი. ბრალს დავსდებ, обвинить, საბ. ლ. დავატეხ სისხლსა, обвинять въ убійствѣ, დავატეხ ვალსა, вводить въ долги, დავიტეხ ვალსა, входить въ долги; ნახე დატყდომა.

დატვირთვა (ვჰს), ზ. მ. ტვირთს-დავადებ, საპალნეს ავჰკიდებ, навьючить, нагрузить, დატვირთული, навьюченный, нагруженный, ვეფხ. 458.

დატვიფრვა (ვჰს), ზ. მ. დავჰბეჭდავ, აღვსტვიფრავ, запечатлѣть, დატვიფრულობა, ს. აღტვიფრულობა, впечатлѣніе, ფიზიკ. 32.

დატიარება (ვუ), ზ. მ. ჩავუვლი, проходить, მოურავ. 148; დამიტიარე, ე. ი. დამიცალე, გამაოხრე, ვეფხ. 393, ты опустошилъ меня.

დატირება, დატირვა (ვჰსტირებ, დავსტირვი, დავსტირი), ზ. მ. მოვსთქვამ ტირილით, შევსტირი, умолять слезами, плакать надъ; (დავიტირებ, დავუტირებ), ზ. მიჩ. ვიგლოვ, оплакивать, ვეფხ. 1217; (ვიტირები), ზ. ვ. მოვიგლოვები, быть оплакиваему, ვეფხ. 818; დამიტირებ, станешь оплакивать меня, ვეფხ. 347; ჩონგ. 76.

დატიტული, ზედ. მეტად დამარილებული, пересоленный.

დატიტვლება (ვა), ზ. მ. გავაშიშვლებ, გავატიტვლებ, оголить, раздѣть до нага, (ვჰსტიტვლდები), ზ. ვდ. გავშიშვლდები, оголяться, 2 ქართ. 440.

დატიკტიკება (ვჰ), ზ. უ. наговаривать.

დატიტკნა (ვჰს), ზ. მ. გავქელავ ფეხით, растоптать ногами, რუსუდ. 985.

დატკბილება (ვა), **დატკბობა** (ვა), ზ. მ. გავატკბილებ; ვასიამოვნებ, სიამოვნებას მივსცემ; дѣлать сладкимъ; услаждать, доставлять удовольствіе; იგავ. 5—3; ვეფხ. 15, 73; ღმერთმან ასე ტკბილად დაგატკბოს, Богъ да усладитъ жизнь твою такъ сладко, какъ это, ანტ. 6—30; (ვსტკბები), ზ. ვდ. გავტკბილდები; სიამოვნებას მივიღებ: დავმშვიდდები, დავსწყნარდები; дѣлаться сладкимъ; пріятнымъ, наслаждаться; успокоиться; ანტ

1—39; 2 ქართლ. 568; (ვუტკბები), ზ. ვლ. ტკბილად მივიღებ, კეთილად შევიწყნარებ, обласкать, обойтись съ кѣмъ ласково, ოსეს. 9—4; დავრ. 84; ერისთ. II, 88; დავუტკბობ ყურსა, услаждать слухъ, ჩონგ. 13; დამიტკბა, онъ обласкалъ меня, ვეფხ. 533. ქილ. 691; გორგ. 314, **დატკბუნება** (ვა), ზ. მ. ვასიამოვნებ, доставлять удовольствіе, ჩონგ. 105.

დატკეპნა (ვჰსტკეპნი), ზ. მ. ფეხით გავზერგნი, გავასწორებ მიწას, утоптать, умять ногами землю, ვეფხ. 647.

დატკეცა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსტკეცნი, нажать, плотно умять что.

დატლოშნა (ვჰსტლოშნი), ზ. დავჰკოცნი; расцѣловать.

დატოვება, დატევება (ვჰსტოვებ, დავუტევებ), ზ. მ. დავაგდებ, გავუშვებ, ხელს ავიღებ, თავს დავანებებ, оставлять, покидать, -სჯულისა, отступить отъ вѣры, (ვიტევები), ზ. უ. გავიშვები, оставляться, **დატოვებული, დატევებული, დანატოვები**, оставленный, **დატოვებინება** (ვა), ზ. სხმ. გავაშვებინებ, заставить оставить, -სჯულისა, принудить отказаться отъ вѣры, 1 ქართლ. 444.

დატოლება (ვა), ზ. მ. შევაფარდებ, შევავატოლებ, შევადარებ, верстать, сравнивать, примѣнять одно къ другому.

დატრაბახება (ვი), ზ. მ. დავიკვეხ, похвастать.

დატრაკუნება (ვა), ზ. უ. დავეხირები, დავეთრევი, таскаться, ходить туда и сюда, болтаться безъ дѣла; დავიკვეხებ, хвастать.

დატრიალება (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, გადავაბრუნებ, поворачивать, кружить, -საქმესა, повернуть дѣло; (ვტრიალდები), ზ. ვლ. დავბრუნდები, завертѣться, закружиться, თავს დავჰსტრიალებ, верчусь около кого, ухаживаю, დამიტრიალდა უკუღმა ბედი, счастіе мнѣ измѣнило; ჩონგ. 140.

დატრტვინვა (ვჰ), ზ. უ. вознегодовать, შავთ. 93.

დატრფიალება (ვჰ), ზ. უ. любоваться.

დატრფობა (ვჰსტრფი), ზ. უ. восхищаться.

დატურტლება (ვა), ზ. მ. опоганить.

დატუსაღება (ვა), ზ. მ. დავაპატიმრებ, заарестовать.

დატუსვა (ვჰ), ზ. მ. опалять.

დატუქსვა (ვა), შევრისხავ, побранить, пожурить.

დატყავება (ვა), ტყავს გავხდი, снять шкуру.

დატყდომა (ვატყდები), ზ. ვლ. თავზედ დავეცემი, рушиться надъ кого, ვეფხ. 419; 1166; ვალი დაატყდა, обанкрутился, დამატყდა ცა, поразило меня несчастіе, რუსუდ. 404; ჩახრ. 61.

დატყვევა, დატყვევება (ვა), ზ მ. ტყვედ-წავიყვან, დავიმონებ, плѣнить, взять въ плѣнъ, ბრძნ. სამ. 34; (ვტყვევდები), ზ. ვლ. ტყვედ შევიქმნები, попасть въ плѣнъ, სომხ. სამ. 356; 2 ქართლ. 541; სიყვარულსა გული შენი დაუტყვევია, любовь плѣнила твое сердце; ვეფხ. 128; (ვეტყვევები, დაეტყვევნეს), ტყვედ შევექმნები, быть плѣнену, покоряться; 1 ქართლ. 295; 2 ქართ. 422, ვეფხ. 1156; **დატყვევებული**, მიმ. плененный; დარეჯ. 2-119; **დატყვევინება** (ვა), ზ. მ. ტყვედ წავაყვანინებ, заставить взять въ плѣнъ, 2 ქართ. 548.

დატყველვა (ვიტყვლევ ხელთა), ზ. მ. ხელს შემოვჰკრავ, ტაშს დავუკრავ, бить въ ладоши, იეზეკ. 25—6, (ვიტყველვები), ზ. ვ. შევიმოსები ფურცლით, ისაი. 55—12; одѣваттся листьями.

დატყვენვა (ვჰსტყვენავ), ზ. მ. разграбить.

დატყლეჭა (ვჰს), ზ. მ. დავჭეჭ, დავსჭყლეტ, измять, ვეფხ. 1568.

დატყობა (ვა), ზ. მ. შევამცნებ, замѣчать.

დატყორცა (ვჰს), ზ. მ. სროლით გამოვლევ, растрелять, истратить стрѣлы патроны.

დატყუპება, -პნა (ვა, ვსტყუპნი), ზ. მ. შევატყუპებ, ტყუპად გავხდი, გავაჯუფთებ, сдваивать, сливать въ одну, დაიტყუპნა ფეხნი, окрестилъ ноги, დარეჯ. 2—56.

დატყუება (ვა), ზ. მ. მოვატყუებ, обмануть, სამ. ვახტ. 262; (ვსტყუებ), ზ. მ. მოტყუებით გამოვართმევ, выманить, 2 ქართლ. 522; (ვსტყუვდები), ზ. ვლ. მოვსტყუვდები, обмануться.

დატყუილება (მა), მომატყუებ, обманывать, ერისთ. 2—64.

დაუამებელი, ზედ. მოურჩენელი, неизлѣчимый, -მებლად-ტიროდა, безутѣшно плакалъ, ვისრ. 186.

დაუბადებელი, ზედ. უშობელი. нерожденный.

დაუბადრუკება (ვა), ზ. მ. стать несчастнымъ.

დაუბანელი, ზედ. неумытый.

დაუბარავი, невскапанный, -რებლობა, невскапанность.

დაუბედო, ზედ. უბედური, нсcчастный, ქილ. 535.

დაუბერავობა, ს. დაუძველებლობა, нестаримость.

დაუბერებელი, ზედ. დაუძველებელი, неувядаемый, -სიყვარული, неувядаемая, вѣчная любовь, მარტ. 2—30.

დაუბეჭდავი, ზედ. არ დაბეჭდილი, незапечатанный, ბრძნ. სამ. 61.

დაუბნება (ვი), ზ. უ. переговариваться.

დაუბრკოლებელი, ზედ. არ დასაბრკოლებელი, безпрепятственный, საქმ. 24—16; კორ. 10—32; **-ბლივ**, ზზ. безпрепятственно, **დაუბრკოლებლობა**, ს. დაუშლელობა, безпрепятственность.

დაუბურველი, ზედ. დაუხურავი, непокрытый.

დაუგებელი, ზედ. დაუზავებელი, непримиримый, -ლახვარი, невложенный мечъ.

დაუგვანება (ვა), ზ. მ. გარდავაგვარებ, დავასახიჩრებ, изуродовать.

დაუგვანი, ზედ. უგვანო, არ შესაფერი, неприличный.

დაუგვიანებლად, ზზ. დაუყოვნებლად, немедленно.

დაუგლახაკებლად, ზზ. არგლახასავით, непонищенски, ქილ. 636.

დაუდგომლად, ზედ. დაუცალებლად, неостонавливаясь, რუსუდ. 2.

დაუდგომელობა, დაუდგრომელობა, ს. უხანობა, გაუტანლობა, непостоянство, ვისრ. 184; ქილ. 597; **დაუდგრომელი**, ზედ. უპირო, გაუტანელი, შეურჩომელი, непостоянный, იაკობ. 1-8; კაცია. 120; **დაუდგრომლად**, ზზ. მიწყივ, დაუსვენებლივ, безпрестанно, ვეფხ. 995.

დაუდებელი, ზედ. არ დადებული, неположенный, неопредѣленный, დრო დაუდებელი, безсрочный, ბუჯ. 8, 30; -ფასო, неоцѣненный, ვეფხ. 1007;

დაუდებლობა, ს. განუსაზღვრელობა, неопредѣленность, -განაჩენის, непостановленный закономъ, სამარ. ვახტ. შესავ; სამ. სომხ. 393.

დაუდეგარი, ზედ. ნახე დაუდერაგი; -გული, непостоянное сердце, ქილ. 477.

დაუდევნელი, დაუდევარი, ზედ. გარეწარი, უთაური, безпечный, небрежный; **დაუდევნელობა, დაუდევრობა**, ს. გარეწრობა, უთაურობა, безпечность, небрежность, ერის. 2—105.

დაუდერაგი, ზედ. მოუსვენარი, повѣса, непосѣдъ, ქილ. 477; **დაუდერაგობა**, ს. უხანობა, გაუტანლობა, непостоянство.

დაუდუმებელი, ზედ. უჩუმარი, неумолкаемый.

დაუდუღარი, ზედ. მაგალ. ღვინო, неперебродившееся вино.

დაუვარცხნელი, ზედ. непричесанный.

დაუვალი, დაუსვლელი (მზე), о солнцѣ: незаходящій; всегда освѣщающій.

დაუვიწყარი, დაუვიწყებელი, ზედ. არ დასავიწყებელი, незабвенный, დაუვიწყებლობა, ს. незабвенность, რუსუდ. 191.

დაუვსებელი, დაუვსებადი, ზედ. გაუქრობელი, неугасимый, კავშ. 167, 365.

დაუზავებელი, ზედ. შეურიგებელი, непримиримый, -ვებლობა, непримиримость.

დაუზარავი, დაუზარებელი, დაუზარი, ზედ. არ დაზარებული, нелѣнивый, ქილ. 628; **დაუზარობა, დაუზარებლობა**, ს. ქილ. 332; 2 ქართლ. 409, готовность къ услугамъ.

დაუზოგველი, ზედ. არ დამზოგავი, небережливый.

დაუზოგველობა, ს. არ დამზოგველობა, небережливость.

დაუზრობელი, ზედ. დაუხსნელი, неразрушимый, нетлѣнный, კავშ. 318; საბ. ლ.

დაუთვალავი, ზედ. ალურიცხავი, неисчислимый.

დაუთმობელი, ზედ. მოუთმენელი, нетерпѣливый, **დაუთმობლობა**, სულ-წასულობა, მოუთმენლობა; ს. нетерпѣливость, 2 ქართლ. 568.

დაუთოვება (ვა), ზ. მ. უთოს წავუსვამ, უთოთი გავასწორებ, утюжить, დაუთოვებელი, მიმ. невыутюженный.

დაუთხეველი, ზედ. непроливаемый; **დაუთხევლობა სისხლისა**, ს. სისხლის არ დაღვრა, непролитіе крови.

დაუთხოველი, დაუთხოვნელი, ზედ. გამოუთხოველი, ვისრ. 190; 2 ქართლ. 546, непросившійся, безъ дозволенія.

დაუკარავი, ზედ. მიუკარავი, недоступный, ვისრ. 143, 144, 115.

დაუკარგავი, ზედ. არ დაკარგული, непотерянный, **დაუკარგაობა**, ს. არ დაკარგულობა, нетеряемость.

დაუკარები, ზედ. მიუკარები, ან ხელ-უხლებელი, недоступный; непочатый, ვეფხ. 1494.

დაუკაცურება (დავუკაცურებ), ზ. ვლ. გავოხრებ, უკაცური შევიქნები, обезлюдѣть.

დაუკეთესება (ვა), ზ. მ. улучшать.

დაუკითხავად, ზზ. უკითხავად, безъ спросу.

დაუკლებელი, ზედ. მოუკლებელი, цѣлый, полный, დაუკლებლად, ზზ. მოუკლებლად, сполна, ალბ. 18; დარეჯ. 91; 1 ქართლ. 312; 337.

დაუკმაყოფილება, неудовлетвореніе, -ლებული, ზედ. неудовлетворенный.

დაულევნელი, ზედ. მოუკლებელი, დაუსრულებელი, неистощимый, неисчерпаемый; რუსუდ. 264, 799; **დაულევნელობა**, ს. მოუკლებლობა, неистощаемость, неисчерпаемость, ვისრ. 44; 190; -წვიმისა, продолжительность дождей.

დაულეწავი, -ლეწელი, ზედ. დაუმუსრავი, несокрушимый, ვეფხ. 166, 1037.

დაულპობელი, ზედ. ულპობელი, негніючій.

დაულოცავი, ზედ. ვისაც ლოცვა კურთხევა არ მიუღია, неполучившій благословенія; 1 ქართლ. 286.

დაულბობელი, ზედ. დაუსველებელი, მშრალი, непромокаемый, მარკ. 2—86.

დაუმადლებელი, ზედ. უმადური, неблагодарный.

დაუმარცხებელი, ზედ. უძლეველი, непобѣдимый, 2 ქართლ. 373.

დაუმარხავი, ზედ. არ დამარხული, непохороненный.

დაუმოკიდებელი, ზედ. თვითმდგო, независимый, самостоятельный.

დაუმონებელი, ზედ. დაუპყრობელი, დაუმორჩილებელი, непокоренный, непорабощенный, დაუმონებლობა, ს. **დაუმორჩილებლობა**, непокорность, მარკ. 2—115.

დაუმორჩილებელი, ზედ. დაუმონებელი, არ მორჩილი, непослушный, **დაუმორჩილებლობა**, ს. უმორჩილობა, არშიობა, непокорность.

დაუმოწმებელი, ზედ. დაუმტკიცებელი, незасвидѣтельствованный.

დაუმზნილი გული, ზედ. მოულბილებული გული, несмягченный, რუსუდ. 983.

დაუმტკიცებელი, ზედ. არ დამტკიცებული, неутвержденный.

დაუმშვიდებელი, ზედ. დაუწყნარებელი, неугомонный.

დაუმძიმებელი, ზედ. მსუბუქი; არ სამწუხარო, неотяготительный, неогорчительный, ვისრ. 264.

დაუმწვარი, ზედ. არ დასაწვისი, несгораемый.

დაუმჭირვებელი, ზედ. არ დაჭირვებული; მოუთმენელი, უკრძალველი, неимѣющій нужды; невоздержный; 2 ტიმ. 3, 3.

დაუმჭკნარი, დაუმჭნარი, ზედ. დაუჭკნობელი, неувядаемый, ვეფხ. 131; ვისრ. 71, 128.

დაუნაშავებელი, ზედ. არ დამნაშავე, невинный, непреступный, სომხ. 166, ქილ 121, 241, 398, 492; **დაუნაშავებლობა**, ს. უბრალოება, невинность, непогрѣшимость, ქილ. 241.

დაუნარჩუნებლად, ზზ. მოუნარჩუნებლად, безъ остатка, ვახტ. სამ. 151.

დაუნაყელი, неистолченный, ჩახრ. 48.

დაუნახავი, ზედ. უმადური, неблагодарный.

დაუნდობელი, დაუნდობარი, ზედ. უმედო, სასოწარკვეთილი; გაუტანელი, არ დამნდობი; ненадежный, вѣроломный, ალბ. 67, 171; ჩონგ. 138; **დაუნდობლობა**, ს. გაუტანლობა, არ დანდობა, вѣроломство, ქილ. 111.

დაუნებლობა, ს. მიუცემლობა, неотдача.

დაუნიშნავი, ზედ. არ დანიშნული, неназначенный, -ქალი, необрученная.

დაუნჯება (ვა), ზ. მ. მოვაგროვებ, скоплять, (ვიუნჯებ), ზ. მიჩ. მოვიგებ, მოვირეწ, стяжать, пріобрѣтать; ქართლ. 1—261; 1 ბრძნ. შესავ. ანდ. 66; ისო ზირაქ. 3—4; ქილ. 579; (დავიუნჯები), ზ. ვდ. მოვირეწევი, ვიშოვნები სიმდიდრე, скопляться, стяжаться, ლუკ. 12—19.

დაუპატიჟებელი, ზედ. უწვეველი, არ მოწვეული, непрошенный, незванный.

დაუპყრობელი, ზედ. დაუჭერელი, დაუმონებელი, непокоренный, неодолимый.

დაუყამებელი, ზედ. უდროო, არ შემოსული, безвременный, неспѣлый, საბ. ლ.

დაურვება, სზ. взысканіе, ალბ. 80, (ვა), ზ მ. შევალონებ, დავაფიქრებ; (ურვა); გავარიგებ, გავაწყობ, შევაჯერებ, კმაყოფილს გავხდი; озабочивать; приводить въ порядокъ; удовлетворить; საქმ. 15—19; ვისრ. 30; (ვიურვებ), ზ. მიჩ. გავირიგებ; რიგს მივსცემ; ვზრუნავ, устраивать, приводить въ порядокъ; заботиться о чемъ или о комъ, ვეფხ. 460; 633; ვისრ. 198; 145; 202; სული კარგად დამიურვე, ты позаботся объ моей душѣ, ვეფხ. 158; შენდობა დამიურვე, испроси мнѣ отпущеніе грѣховъ, ვეფხ. 1480; საქმე დამიურვე, приведи мое дѣло въ порядокъ, ვისრ. 29; 2 ქართლ. 74; დაგიურვეთ და მოგახსენეთ, мы распорядились и пожертвовали; გუჯ. 29, (დავიურვებ), დავიმონებ, შევიჯერებ, привести въ послушаніе, уговорить, რუსუდ. 688; გარდავიხდი გარდასახდელსა, уплачивать штрафъ. საბ. გირგ. 26; სიბრ. 138; ალბ. 95, (ვიურვებ), ზ. მიჩ. სამურველით გავსწმენდ ცხენსა; чистить лошадь скребницею, (ვუურვებ), ზ. მიჩ. ვაზღვევინებ, გარდავახდევინებ; შევაჯერებ, взыскать, заставить заплатить; ვეფხ. 758, удовлетворить, удовольствовать кого; ალბ. 3; დავუურვებ საუპატიოს, взыскать за безчестіе, გუჯ. 33; (დავეურვები), ზ. თვ. გარდავეხდები, взыскиваться, ორზომად დაეურვოს, пусть вдвое заплотитъ, **დაურვებინება** (ვა), ზ. სხმ. გარდავახდევინებ, заставить уплатить, (ვუ), ზ. მიჩ. გარდავუხდევინებ, заставить взыскать штрафъ, საბ. გიორგ. 45; ალბ. 35, 6; (დამეურვებინა), გამერიგებინა, заставить устроить, რუსუდ. 370.

დაურიდალი, **დაურიდებელი**, ზედ. გამბედავი, смѣлый.

დაურღვეველი, ზედ. უხრწნელი; უცილობელი, нерушимый; неопровержимый; სიბრძ. 138; მარც. 138—2; **დაურღვეველობა**, ს. неразрушимость, неразрывность.

დაურჩება (ვეურჩები, ვუურჩდები), ზ. ვდ. არ დავემორჩილები, неповиноваться, მოურავ. 18; ქილ. 104; რუსუდ. 886, **დაურჩებული**, მიმ. непослушный.

დაურჩობლობა, ს. არ დარჩენა, ვისრ. 145; неразлучность.

დაურწმუნებელი, ზედ. ურწმუნო, недовѣрчивый.

დაურწყოება, ს. ყველიერი, масляница.

დაუსაბამო, ზედ. ვისაც არა აქვს დასაბამი, თვით მყოფი, безначальный.

დაუსაკლისი, უზიანო, безизъянный, ქილ. 424.

დაუსახელებელი, ზედ. არ დასახელებული, непоименованный, ალბ. 4, безличный, **დაუსახელებლობა**, ს. არ დასახელება, непоименованіе; ალბ. 38, безличность.

დაუსახლებელი, ზედ. უსახლკარო, უცოლშვილო холостой, несемейный, საბ. სომხ. 330.

დაუსვენებელი, ზედ. მოუსვენებელი, безъ отдыха, ქილ 98.

დაუსინათლება (ვა, მა), ზ. მ. დავაბრმავებ, ослѣпить, რუსუდ. 698.

დაუსრულებელი, ზედ. ბოლო მოუღებელი, нескончаемый, დარეჯ. 90; ანდრ. 146; დაუსრულებლობა, ს. нескончаемость.

დაუსუსურება (ვუსუსურდები), ზ. ვდ. დავუძლურდები, ослабѣть, одряхлѣть, ვეფხ. 551, განმ; ვისრ. 73; დაუსუსურებულვარ, я похирѣлъ, ვისრ. 151.

დაუსწავლელი, ზედ. არ მახსოვარი, забывчивый. **დაუსწავლელობა**, ს. არ ხსოვნა, непомнить, -სიკეთისა, забыть благодѣянія, ქილ. 188, 532.

დაუსჯელად, ზზ. განუკითხავად, безнаказанно.

დაუტანლობა, მაგალ. ძალისა, ს. непринужденность, ქილ. 31.

დაუტეხელად, ზზ. გაუტეხელად, გაუმტყუვნებლად, невиновно; ქილ. 240.

დაუტეველი, ზედ. არ დამტევნი, невмѣстимый, -საშოსა, გუჯ. 2.

დაუტირალი, **დაუტირებელი**, ზედ. უტირელი, неоплакиваемый, რუსუდ. 253.

დაუტკბობელი, ზედ. დაუმტკბარი, неподслащенный.

დაუტყავებლად, ზზ. ტყავ-გაუხდელად, не снявшій шкуры, ყარამ. 51.

დაუფარავი, ზედ. დაუმალავი, нескрытый, явный, ვეფხ. 309; -ღმერთი, вездѣсущій Богъ, მოხეს. საბ. შესავ.

დაუფასებელი, ზედ. ფასდაუდებელი, неоцѣненный.

დაუფახველი თვალი, ზედ. დაუხუჭავი, მოუხუჭავი, несмыкаемый (глазъ), ქილ. 427.

დაუფერობლობა, ს. მიუფერებლობა, безпристрастіе, სიბრძ. 49.

დაუფლება (ვა), ზ. მ. დავაპატრონებ, ввести во владѣніе, (ვეუფლები), ზ. თვ. პატრონი გავუხდები, овладѣть, подчинить себѣ, ისაი. 3—14; საბ. ლ.

დაუფლველი, ზედ. მიწა მიუღებელი, არ დამარხული, непохороненный.

დაუფროსება (ვა), ზ. მ. უფროსად გავხდი, сдѣлать старшимъ.

დაუფრჭკვნელი, ზედ. დაუმჭკნარი, неувядаемый, ვეფხ. 131.

დაუქორწინებელი, ზედ. არ დაქორწინებული, невѣнчанный, безбрачный, საბ. სომხ. 251.

დაუქცეველი, ზედ. დაურღვეველი, несокрушимый, **-ველობა**, ს. დაურღვეველობა, несокрушимость.

დაუღალავი, ზედ. მოუღალავი საქმეში, неутомимый, ჩონგ. 42; -ვად, неустанно, неослабно.
დაუღამებელი, ზედ. ულამო, წმიდათა ცხოვ. 9, проводящій ночь.
დაუღონოება (ვუღონოვდები), ზ. ვდ. დავძაბუნდები; დავუსუსურდები, потерять силу, ослабѣть, ქილ. 580.
დაუყოვნებელი, ზედ. დაუცადებელი, მსწრაფლისადი, немедленный, -ბლად, ზზ. მსწრაფლ, немедленно, ვეფხ. 512.
დაუყრელი, ზედ. ცრემლ-დაუყრელი, непроливающій слезъ.
დაუყუდნებელი (თვალი), ზედ. დაუხუჭავი, несмыкаемый, საბ. ლ.
დაუშნოვება (დავუშნოვდები), ზედ. подурнѣть, დაუშნოებული, подурнѣлый.
დაუცადებელი საქმეში, ზედ. დაუღალავი, неутомимый, ვეფხ. 3, განმ; მიმდემი, безпрерывный, непрерывный, 1 ქართ. 332; 2 ქართლ. 138; საბ. ლ.
დაუცდენელად, ზზ. აუცდენელად, безъ промаха.
დაუცხრომელი, ზედ. მოუსვენარი, დაუდეგარი, безпокойный.
დაუძლურება (ვა), ზ. მ. მივხრწნი, მოვაუძლურებ, ослабить, (ვუძლურდები), ზ. ვდ. მოვხუცდები სიბერისაგან, ослабѣть, дряхлѣть, хилѣть, ვეფხ. 15.
დაუძონძებელი, ზედ. დაუმველებელი, необношенный.
დაუძრახველი, ზედ. არ დასაძრახი, непредосудительный.
დაუშაბავი, ზედ. შაბში არ ნადები, სამზარ. 149, необданный квасцами. [ный.
დაუშავებელი, ზედ არ დაშავებული, неповрежден-
დაუშთომელი, ზედ. დაურჩენელი, безостаточный, **დაუშთომელობა**, ს. დაურჩენლობა, безостаточность.
დაუშნოვება (ვა), ზ. მ. уродовать; (ვუშნოვდები), ზ. ვდ. изуродоваться.
დაუშრეტელი, ზედ. გაუქრობელი, неугасимый.
დაუშრომელი, ზედ. მოუღალავი, неутомимый, ვეფხ. 75, 1593; რუსუდ. 254; ვისრ. 151.
დაუჩაგრავი, ზედ. არ დაჩაგრული, нестесненный, **დაუჩაგრავობა**, ს. არ დაჩაგრულობა, нестѣсняемость, რუსუდ. 379.
დაუჩვევარი, ზედ. უჩვეული, непривычный.
დაუჩმახველი, ზედ. არ დაჩმახული, არა ცუდვილი, неложный, ქილ. 457.
დაუცდელად, ზზ. მარადის, მიმდემ, безпрерывно, 2 ქართლ. 403; **დაუცდელი, დაუცადებელი**, ზედ. მიმდემი, მოუწყვეტელი, მოუკლებელი, безпрерывный.
დაუცხრომელი, ზედ. მოუწყვეტელი, მოულევნელი, არ დაწყნარებული, დაუწყნარებელი, безпрерывный, неугомонный, **დაუცხრომელობა**, ს. დაუწყნარებლობა, неугомонность.
დაუძინებელი, ზედ. -მტერი, заклятый врагъ.
დაუძლურება (ვა), ზ. მ. მოვაუძლურებ, შევახუსტებ, ослаблять, (დავუძლურდები), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, დავუსუსურდები, ослабѣть.
დაუძრახავი, ზედ. безукоризненный.

დაუწერტელი, ზედ. დაუჩხვლეტელი, ненаколотый, ქილ. 380.
დაუწყებელი, ზედ. არ დაწყებული, неначатый, კავშ. 162.
დაუწყვეტელი, ზედ. დაუწყვეტელი, დაუცხრომელი, безпрерывный.
დაუწველი, ზედ. არ დასაწველი, несгораемый.
დაუწმენდელი, ზედ. არ გაუწმენდილი, неочищенный.
დაუწყნარებელი, ზედ. დაუცხრომელი, **არ დაწყნარებული**, неугомонный.
დაუჭერელი, დაუჭირავი, ზედ. დაუპყრობელი, непокоренный, გორგ. 6, ყმაწვილმა ხელ-დაუჭერელი გაიარა, малютка. не держась за руку, прошелъ, ერისთ. 2—106.
დაუჭედელი, ზედ. ნალ-დაუკრველი, неподкованная.
დაუჭირებლად, ზზ. უჭირებლად, არ საჭიროდ, безъ нужды.
დაუჭკნობელი, დაუჭნობელი, ზედ. არ დაჭკნობილი, неувядаемый, **დაუჭკნობელობა**, ს. არ დაჭკნობილობა, неувядаемость, ვისრ. 126.
დაუხდომელი, ზედ. მოუმხდარი, неслучившийся.
დაუხედავად, დაუხედველად, ზზ. განუსჯელად, безразсудно, опрометью, წინდაუხედავი, ზედ. განუსჯელი, безразсудный, опрометчивый, კაცი უპატიოსნის დაუხედავი, человѣкъ пренебрегающій своею репутаціею, ვისრ. 178; **წინდაუხედაობა**, ს. განუსჯელობა, безразсудность, ვისრ. 107; неосмотрительность, მოურავ. 319.
დაუხიზნავად, ზზ. უსახლკაროდ, бездомно, დაუხიზნავი, ზედ. უსახლკარო, დაუსახლებელი, бездомный.
დაუხსნელი, ზედ. დაურღვეველი, нерушимый, несокрушимый, ვისრ. 34; -გონება, неразвитый умъ, მარკ. 1—60.
დაუხუჭველი, ზედ. თვალ-დაუხუჭავი, несмыкаемый.
დაუჯდომელი, ს. საგალობელი შესხმა ყოვლად წმინდისა ღვთის მშობლისა, акафистъ, несѣдаленъ.
დაუჯერებელი, ზედ. არ დასაჯერებელი; ურჩი, არ-გამგონი, лишенный вѣроятія; непослушный, რუსუდ. 120; 1 ქართლ. 271; 2 ქართლ. 567; გორგ. 242; **დაუჯერებლობა**, ს. ურჩობა, непослушаніе, 2 ქართლ. 564; გორგ. 314; სამ. ვახტ. 178, ქილ. 552.
დაფა, ს. შავი საწერი ფიცარი, черная доска для писанія меломъ.
დაფათურაკება, -ბით სიკვდილი, несчастная смерть, ვისრ. 201.
დაფანტვა (ვჰ), ზ. მ. განვაბნევ, დავჰყრი, разбросать, раскидать; разсѣять; ვეფხ. 584; (ვიფანტები), ზ. ვდ. разсѣяться; ჭკუა დამეფანტა, я потерялъ разсудокъ, რუსუდ. 399; 2 ქართლ. 329; **დაფანტული**, разбросанный, ჭკუა დაფანტული, разсѣянный, **დაფანტვინება** (ვა), ზ. ხზმ. заставить разбросать.
დაფანჩვა (ვჰფანჩავ), ზ. მ. დავიჭერ, მოვიცავ, занять, оцѣпить, ვეფხ. 269; (ვიფანჩები), ზ. ვ.

მოეიცვი, გარშემოვერცყმები, быть окружену, оцѣплену, 2 ქართლ. 80; 224; ქილ. 651.

დაფანჯრვა (ვჰ), ზ. მ. მოაჯირს ფანჯრისავით შევიქმ, дѣлать рѣшетчатыя перила.

დაფარალათება (ვფარალათდები), ზ. ვლ. ფარალათათ ჩავიცვამ, რუსუდ. 473, раздѣться.

დაფარგვლა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰფარგლავ, მოვსაზღვრავ, начертить кругъ, обвести черту, положить границу, სამ. ვახტ. 103.

დაფარება (ვა), ზ. მ. დავხურავ, покрывать, накрыть, (ვიფარები), ზ. ვ. დავიხურები, покрыться.

დაფარვა, სხ.; -ჲე წმინდისა ღვთის მშობლისა, покровь пресвятой богородицы; (ვჰ), ზ. მ. დავმალავ, მივაფანიერებ; დავიცავ, შევინახავ საფარველს ქვეშე; скрыть, спрятать; сохранить; დავით. 16—8; 26—5; 37—9; 39—10; ლუკ. 19—42; დამიფარე, защити меня, избави меня, ვეფხ. 2; დამფარავ, скрываешь меня, გამოცხ. 6—16; დამიფარვიდეს სიცხეს, онъ спасалъ меня отъ жаровъ, ქილ. 322; დავუფარავ სინათლეს, заслонять кому свѣтъ, (ვიფარვი), ზ. ვ. დავიმალვი; დავიცვი, скрываться; сохраняться, რუსუდ. 633, (ვეფარვი, -რები), ზ. თვ. შევეფარები, укрываться отъ кого, დამეფარვის, скрывается отъ меня, ვისრ. 109; დავეფარვი თვალსა, скрываюсь отъ глазъ, **დაფარული**, მიმ. скрытый; тайна; **დაფარულობა**, ს. საიდუმლო, сокровенность, ვისრ. 201; მარკ. 1—68.

დაფართოვება (ვა), ზ. მ. გავაგანიერებ, расширять.

დაფარნა, ს. პერექლი, სიწმინდეთ დასაფარებელი, покровъ, воздухъ св. сосудовъ.

დაფარცხვა (ვჰ), ზ. მ. ავოშავ, ვჰგარავ, ვჰფარცხავ, боронить.

დაფასება (ვა), ზ. მ. დავალირებ, ფასს დავუდებ, оцѣнять, (ვჰფასდები), ზ. ვლ. ფასი დავედები, оцѣняться.

დაფაჩუნება (ვა), ზ. მ. შევანძრევ, пошевелить, (დავჰფაჩუნდები), ზ. ვლ. შევინძრევი, пошевелиться, ანცონ. 5—33.

დაფაციცება (ვა), ზ. მ. თვალსა, ე. ი. თვალების გამოჭყეტა, выпучить глаза.

დაფაცურება (ვა), ზ. მ. ფაცი ფუცს შევუყენებ, გავაცოდვილებ, засуетить, заставить засуетиться, (ვფაცურდები), ზ. ვლ. ფაცი ფუცი შემიდგება, მოვჰყვები ცოდვილობას, засуетиться.

დაფახვა თვალისა (ვჰ), ზ. მ. დავახამხამებ თვალს, жмурить глаза, ვეფხ. 294.

დაფდაფი (სპარს.), ს. დოლი, დაბდაბი, барабанъ.

დაფეთა (ვჰ), ზ. მ. დავფლეთ, დავჰკუწავ, рвать на куски, ვეფხ. 437.

დაფეთება (ვა), ზ. მ. დავაფთხობ, ძილში შევაშინებ, испугать, привести въ недоумѣнье, встревожить, (ვეფეთები), ზ. თვ. დავითხობი, ძილში საიცრის მოჩვენებისაგან შევშინდები; შევშფოთდები, испугаться отъ сновидѣнія, встревожиться; ვეფხ. 287, დამფეთებია რამე, причудилось мнѣ, სიბრძ. 83.

დაფეთიანება (ვა), ზ. მ. დავაფთხობ, ძილში შევაშინებ, испугать спящаго, (ვჰფეთიანდები), ზ. ვლ. დავჰფეთდები, испугаться.

დაფენა (ვჰფენ, ვჰფინე), ზ. მ. გავშლი, დავაგებ ფეხქვეშ, стлать, постилать, დავრ. 104, -ქვით, вымостить, (ვიფენ), ზ. მიჩ. ქვეშ მოვიფენ, постлать подъ собою, რუსუდ. 140; (ვიფინები), ზ. ვ. გავიშლები, постилаться, (ვეფინები), ზ. თვ. დავეგები, გავიშლები. რაზედმე, растилаться, -პირზედ, ე. ი. პირს მიწაზედ დავსდებ, пасть на ницъ, ვეფხ. 1521; ქილ. 303; რუსუდ. 627; მოედანი დაეფინა ხალხით, площадь покрылась народомъ, რუსუდ. 334; რუსუდ. 344; დავჰფენ იაცაკსა, наслать полъ, ნუ დაუფენ ღორსა მარგალიტსა, მატთ. 7—6, не бросайте жемчуга предъ свиньями,

დაფენილობა, სზ. выстилка.

დაფერადება (ვა), ზ. მ. ფერად ფერადად შევღებავ, раскрасить, ქილ. 244, მოურ. 108.

დაფერება (ვეფერები), ზ. თვ. მივეფერები, დავუყვავებ, угождать, ласкать, льстить, ბერძნ. სამ. 54.

დაფერვა (ვჰ), ზ. მ. красить, раскрашивать, -ოქროთი, ე. ი. ოქროს ვარაყს დავაკრავ, позолотить, **დაფერილობა**, ს. позолота.

დაფერთხა, სამზ. 138, тряхнуть.

დაფეროვნება (ვა), разукрашивать.

დაფერფვლა (ვჰ), ზ. მ. ფერფლს დავდებ, დავავლდები, испепелиться.

დაფეშქაშება (ვა), ზ. მ. надѣлять подарками.

დაფრთიანება (ვფრთიანდები), ზ. ვლ. ფრთებით შევიმოსები, опериться, ბუნ. კ. 247.

დაფთხობა (ვაფთხობ), ზ. მ. შევაშინებ, დავაფეთებ, испугать, встрѣвожить, (ვიფთხობი), ზ. ვ. ვჰფთხვები, испугаться, ვისრ. 166, **დამფთხვალი**, მიმ. испуганный, დამფთხვარვარ, я встревоженъ, ანცონ. 4—14; ჩონგ. 143; კაცია 58; დამიფთხობ ძილსა, მოსვენებას, ты мнѣ не даешь спать, спокойствія, კაცია 58; **დაფთხობინება** (ვა ძილსა), შევაკრთობინებ, დავაფეთინებ, заставить испугать, ჩონგ. 135; რუსუდ. 667.

დაფი (სპარ.), ს. ერთს მხარეს ეცრაც გადაკრული დაირა; ხოლო დაფდაფი, დაბდაბი, დოლი ორსავე მხარეს; литавра, ვეფხ. 408.

დაფითება (ვა), ნ. დაფეთება; ვეფხ. 437.

დაფიონა (სპარს.), ს. ცათ ელვარება ფერად ფერადად ღრუბელთა შორის მზის ამოსვლის წინ ან დასვლაზედ საღამოს, заря утренняя или вечерняя.

დაფიქრება (ვა), ზ. მ. დავალონებ, ზრუნვას დავსდებ, озабочивать, (ვჰფიქრდები), ზ. ვლ. დავლონდები, ჩავიფიქრებ, გულში ჩავიხედავ, задуматься, **დაფიქრებული**, მიმ. задумчивый.

დაფიცება (ვა), ზ. მ. ფიცს გამოვართმევ, привести къ присягѣ, заставить поклясться, **დაფიცვა**, **დაფიცება** (ვიფიცავ, ვიფიცებ), ზ. მიჩ. ფიცს-ვიცყვი, поклясться, побожиться, **დაფიცებული**, მიმ. присяжный.

დაფიჩხება (ვჰფიჩხდები, -დი), ზ. ვლ. გავიყინები, окостенѣть отъ холода, -ხებული ხელები, окостенѣлыя руки.

დაფლაღოვება (ვა), ზ. მ. подмывать (о водѣ).

დაფლანგვა (ვჰფ), ზ. მ. წარვაგებ, промотать.

დაფლეთა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკუწავ, разорвать, разодрать, ყარამ. 44.

დაფლვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰფლავ, მიწაში დავმალავ;

დავასაფლავებ, დავმარხავ, მიწას მივაბარებ მიცვალებულს; зарыть, закопать, похоронить; (ვიფლევი, ვეფლვი), ზ. ვ. ჩავიფლვი, ჩავეფლობი, завязнуть; быть похоронену; დაბად. 35—10; ქილ. 685; ფეხი დამფლვია, у меня завязла нога.

დაფლობა (ვი), ზ. მ. დავიპყრობ, завоевать, покорить, овладѣть.

დაფოთლება (ვჰფოთლდები), покрыться листьями.

დაფნი (ბერძნ.), ს. მცენ. რაფინდი, лавровое дерево, დაფნის ფოთოლი, лавровый листъ, ციმოთ. 59; ბუნ. ლ. ერისთ. ლ.

დაფოთება (ვა), ზ. მ. დავაფთხობ, დავაფეთებ, испугать, переполошить, საბ. ლ.

დაფორება (დავჰფორდები, -დი), ზ. ვდ. ფოროებიანი შევიქმნები, დახვრეტილი გავხდები, დავიფლითები, становиться дыряву, რუსთ. 246.

დაფორიაქება (ვი, ვა), ზ. მ. ავიკლებ; გავცარცავ; მოვაოხრებ, ограбить, разграбить; опустошить; 2 ქართ. 259; გორგ. 299.

დაფრენა (ვა), ზ. მ. ვაფრენ, ავაფრენ, заставить летать, (ვჰფრინდები), налетѣть.

დაფრეწა (ვჰ), ზ. მ. წვრილად დავჰხევ, დავჰფლეთ, разодрать, разорвать на мелкія части, ვეფხ. 1039; 649; ქილ. 338; (ვიფრიწები), ზ. ვ. დავიხევი, раздираться, (ვა), ზ. მ. დავჰხევ თავზედ. შემოვახევ. рвать на комъ; обвить, დაფრეწილ ვარ, დავჰფრწოდი, я изорванъ.

დაფრთხობა, ნ. დაფთხობა, დაფრინება, ნ. დაფრენა.

დაფრინვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰფრინავ, летать.

დაფრუტვინვა (ვი), ზ. უ. зафыркать.

დაფრქვევა (ვა), ზ. მ. разсыпать.

დაფრცქვნა (ვჰფრცქვნი), ზ. მ. გავჰფრცქვნი, ქერქს შემოვაცლი, облупить, очистить.

დაფრჭკვნა (ვჰფრჭკვნი), ზ. მ. დავაჭკნობ, заставить вянуть, (ვიფრჭკვნები), ზ. ვდ. დავჰჭკნები, увядать, ვეფხ. 131.

დაფუქვა (ვჰ), ზ. მ. ჰაერს გამოვუშვებ გაბერილის ტიკისაგან, выпускать воздухъ изъ надутаго пузыря, ან ჰაერის გამოშვებით შევიკუმშები, შევიკრუნჩხები, მაგალ. ფილტვი; сжиматься.

დაფურთხება (ვა), ზ. მ. გავაფურთხებ, დავადუებ, плевать.

დაფურცლვა (ვიფურცლები), одѣваться листьями.

დაფუსფუსება (ვჰ), ходить суетясь.

დაფუტუროება (ვჰ), ზ. მ. ფუტურო გავხდები, дуплѣть, выгнивать внутри, ქილ. 230; **-როებული**, дуплявый.

დაფუფქვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰმდუღრავ, ошпарить.

დაფუღუროვება (ვა), ზ. მ. дуплить.

დაფუცუნება (ვჰფუცუნდები), დავსძველდები, стариться.

დაფუშვა (ვჰ), ზ. მ. დავშლი, დავხსნი, დავამტვრევ, დავარღვევ, сломать, разрушить; распустить чулокъ, ვეფხ. 574; (დავიფუშვი), ზ. ვ. рушиться.

დაფუცვა (ვი), ზ. მ. დავიფიცავ, поклясться, 2 სჯული, 32—39.

დაფუცუნებული, ზედ. ветхій, обветшалый.

დაფუძნება (ვა), ზ. მ. ავაშენებ, ავაგებ შენობას; დავაბინავებ, დავასახლებ, основывать, полагать основаніе; дать осѣдлую жизнь, поселить, (ვეფუძნები), ზ. თვ. основываться, **დაფუძნებული**, მიმ. основанный, დაფუძნებულება, ს. основаніе.

დაფუჭვა (ვჰ), ზ. მ. გავაფუჭებ, испортить.

დაფქვა (ვჰ); ზ. მ. გარდავაქცევ ხორბალთა მტვერად, молоть, (ვიფქვი), молоться, **დაფქვევინება**, ზ. სხმ. заставить молоть.

დაფშვნა, დაფშხვნა (ვფშვნი, ვფშხვნი, -ვენ), ზ. მ. დავფშვნეტ, დავამტვრევ, крошить; измолоть, истолочь, (ვიფხვნები), ზ. ვ. დავიფშვნიტები, крошиться, ქიმ. 38, 216.

დაფშვნეტა (ვჰფშვნეტ, -ნიტე), ზ. მ. დავფხვნი, искрошить, (ვიფშვნიტები), ზ. ვდ. დავიფხვნები, крошиться, -ხელებსა, потирать руки.

დაფშხალვა (ვჰფშხალავ, -ლე), ზ. მ. დავნევავ. დავაწვრილებ, крошить, измельчить.

დაფცქვნა (ვჰფცქვნი), ზ. მ. начистить (яблоки).

დაფშხალული, მიმ. დაბძარული, дряблый, рыхлый.

დაფხეკა (ვჰ თევზსა), ზ. მ. очистить рыбу, საშზ. 69.

დაფხვნა, ნ. დაფშხვნა.

დაფჩხნა (ვეფჩხვნები), ზ. თვ. ხელიდამ წავუვალ, დავეხწევი, вырываться, რუსთ. 512.

დაფხანა (ვჰ), ზ. მ. ტანს მოვიქავლებ ფრჩხილით, чесать.

დაფხაჭნა (ვჰფხაჭნი, -ჭნე), ზ. მ. დავჰკაწრავ, нацарапать.

დაფხეკა (ვჰფხეკ, -ხიკე), ზ. მ. დავფშვნეტ, დავფხვნი, тереть, крошить, -ბოლოკსა, натереть рѣдьку.

დაფხვნა, ნახე დაფშვნა.

დაფხვრა (ვფხვრი, ვფხვერ), ზ. მ. ძირიანად ამოვაგდებ მცენ, вырывать съ корнемъ; ზაქარ. 11—2; -თმათა, рвать волосы, რუსთ. 782; ანდრ. 26.

დაქადება, სზ. угроза, (ვა), ზ. მ. დავაყვედრებ, упрекать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიკვეხებ, хвастать, ქილ. 84; ვეფხ. 1066; დამექადა, погрозилъ мнѣ, ვეფხ. 1201; (ვექადები), ზ. თვ. დავემუქრები, погрозить.

დაქადნა (ვჰქადნი), ზ. მ. დავაყვედრებ, упрекать, სიბრ. 107.

დაქანება (ვა), ზ. მ. გარდმოვაგორებ, скатить, спускать съ горы; (ვექანები), ზ. თვ. спускаться, скатываться, ისარსავით დაექანება თავისს მსხვერპლსა, какъ стрѣла бросается на свою жертву, ბუნ. კ. 158; **დაქანებული**, მიმ. покатый, ბუნ. კარი 243.

დაქანცვა (ვჰ), ზ. მ. დავღალავ, მოვჰქანცავ, измучить, изнурить, утомить, (ვიქანცები), ზ. ვ. დავიღალები, устать, **დაქანცული**, მიმ. усталый.

დაქაქანება (ვი), ზ. მ. სულს დავილებ, перевести духъ.

დაქეიფება (ვი), ზ. მიჩ. გავმხიარულდები, развеселиться.

დაქენჯვა (ვჰ), ზ. მ. ვაწვალებ, мучить, карать, ისაი. 58—3.

დაქექა (ვჰ), ზ. მ. разрыть.

დაქეცება (ვჰქეცდები), ზ. ვდ. опаршивѣть.

დაქვაბებული, ზედ. ქვაბებ დატანებული ადგილი, пещеристый.

დაქვავება (ვა), ზ. მ. ჩავაქვავებ, ჩავჰქოლავ, побить каменьями, საბ. ლ. იეზეკ. 16—40.

დაქვევება, დაქვევნა (ვაქვევებ, ვაქვევნი, ვჰქვევნი), ზ. მ. ქვედავსცემ, ვაჯობებ, მოვერევი, повалить, одолѣть; ისაი. 63—3; დან. 11—11.

დაქვეითება (ვა, ვუ), ზ. მ. ცხენიდამ გარდავახდუნებ, спѣшивать, (ვჰქვეითდები), ზ. ვდ. ცხენიდამ გარდავხდები, спѣшиваться, გორ. 230.

დაქვეყნა (ვა), ზ. მ. დავსცემ მიწაზედ, повалить.

დაქვიშვა (ვჰქვიშავ), ქვიშას მოვაყრი, усыпать.

დაქვრივება (ვდები), ზ. ვდ. ქმარი ან ცოლი მომიკვდება, овдовѣть.

დაქირავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ ქირით, нанимать, (ვჰქირავდებ), ზ. ვდ. ქირით დავუდგები, наняться, **დაქირავებული**, მიმ. нанятый.

დაქირდვა (ვჰ), ზ. მ. осмѣять, выругать.

დაქიშპება (ვაქიშპებ), ზ. მ. გავაქსუვებ, остервенять, (ვუქიშპდები, დამიქიშპდები), ზ. ვდ. дѣлаться кому отчаяннымъ врагомъ, ქილ. 251; მოურავ. 90.

დაქლიბვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰქლიბავ, спилить напилкомъ, ქიმ. 44, 134.

დაქნა (ვჰქნი, ვჰქენ), ზ. მ. მოვჰქნი ტყავს, выдѣлывать кожу; -კამარას, сводить сводъ; (ვი), გზასა, утоптать дорогу, მარტ. 2—195, დაქნილი, მიმ. -სანიშინი, галлерея подъ сводами; ყარამ. 132; ცა დაქნილი, со сводами строеніе, -გზა, шоссе.

დაქნევა (ვი), ზ. მ. მოვიქნევ, მოვიღერებ, махать, რუსუდ. 965; -თავსა, кивать головою.

დაქოთება (ვა), ზ. მ. приводить въ безпорядокъ.

დაქოლვა (ვჰ), ზ. მ. ჩაქვავება; დავჰქრულავ, დავჰსწყევლი; побить каменьями; проклинать, ვეფხ. 1204; ტიმოთ. 167; ამოვაშენებ რასმე ქვითკირით, მაგალ. კარს, ფანჯარას, закласть, задѣлать отверстіе; კაცია 15; ვისრ. 157.

დაქომაგება (ვექომაგები), вступиться.

დაქონა (დამაქვს), ზ. მ. დავატარებ, носить, 2 ქართლ. 383.

დაქონება (ვა), ზ. მ. დავაპატრონებ, отдать во владѣніе, სამ. ხომხ. შესავ. 2.

დაქორწილება, -წინება (ვა), ზ. მ. ჯვარს დავსწერ, обвѣнчать, сочетать бракомъ, 2 ქართლ. 558; (ვჰქორწილდები), ზ. ვდ. ჯვარს დავიწერ, сочетаться бракомъ, жениться, დასტ. 20, თუ მამას შვილი დაუქორწილდა, если у отца сынъ женится.

დაქოქლვა (ვჰ), ზ. მ. ავჰკინძავ, ავლარავ, сметать, сшить на живую нитку.

დაქრთამვა (ვჰ), ზ. მ. ქრთამს მივსცემ, задарить, подкупить.

დაქრობა (ვა), ზ. მ. погасить; (ვჰქრები), погаснуть.

დაქროლა (ვჰქრი), ზ. უ. მოვჰქრი, подуть, повѣять, ჩონგ. 36.

დაქსაქსვა (ვჰ), ზ. მ. დავხლართავ, დავხვანჯავ; საქმიდამ მოვშლი, ავრევ, запутывать, спутывать; разстраивать; (ვიქსაქსები), ზ. ვნ, დავიხვანჯები; დავიშლები, запутываться; разстраиваться, რუსუდ. 481.

დაქსელვა (ვჰ), ზ. მ. ქსელს გავუკეთებ მოსაქსოვსა, дѣлать основу для ткани.

დაქსოვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰქსოვ ქსელსა ან წინდას, наткать; навязать, მსაჯ. 16—13; ტიმოთ. 142.

დაქსუვება (ვქსუვდები), ნ. გაქსუვება.

დაქუხება, დაქუხვა (ვი), ზ. უ. ქუხილს მოვჰყვები, (о громѣ) загремѣть, რუსუდ. 880.

დაქშევა (ვუქშევ), ზ. მ. განვსდევნი მფრინველთა ერთს ადგილიდამ, прогонять птицъ съ мѣста.

დაქცევა, ზზ. ломка строенія, -ნავისა, кораблекрушеніе, -ოჯახისა, раззореніе дома, ანტ. 3—30; (ვა), ზ. მ. დავარღვევ, მოვშლი შენობას; ავიკლებ, გავანადგურებ, გავაოხრებ; сломать, разрушить строеніе; разорить; ნავი დამექცა, я потерпѣлъ кораблекрушеніе, 2 კორ. 11—26; (ვიქცევი), ზ. ვ. დავირღვევი; გავოხრდები, разрушаться; разоряться, მატთ. 21—12; კლდე დაიქცა, гора рушилась, რუსუდ. 187; **დაქცეული**, მიმ. разрушенный, ოჯახ დაქცეული, разорившееся семейство, ანტ. 4—28; **დაქცეულობა**, разрушеніе, 2 ქართლ. 531.

დაქცევა (ვა), დავღვრი, лить, проливать, -სისხლსა, пролить кровь, ყარამ. 290; (ვიქცევი), ზ. ვ დავიღვრები, проливаться.

დაღა (ვსდაღ), ნ. დაღვა, ვეფხ. 708.

დაღა, დაღათუ, დაღაცათუ, დაღათუმცა, კავშირი მიშვებითი, хотя, хотя бы, მატთ. 26—33, 35; ვისრ. 3; ხრონ. 30; მარტ. 1—34.

დაღალატება (ვეღალატები), ზ. მ. დავემუხთლები, начинать измѣнять кому, **დაღალატებული**, მიმ. ღალატით მოტყუვებული, обманутый измѣною.

დაღალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰქანცავ, მოვსწყვეტ, утомить, изнурить, (ვიღალები), ზ. ვ. დავშვრები სიარულით ან საქმით, устать, утомиться, **დაღალული**, усталый, **დაღალულობა**, ს. усталость- რუსუდ. 609, ანტ. 44.

დაღამება (ვა), ზ. მ. ღამეს გავატარებ, проводить ночь, (ვღამდები), ზ. ვდ. ჩამოვბნელდები, смеркаться, ჩემნი დღენი დამიღამებია შექცევაში, дни свои я провелъ въ удовольствіяхъ, (დამიღამდება), ночь застигла меня, დაღამებული, стемнѣлый, 2 სჯულ. 24—15; 1 ქართლ. 145; ჩონგ. 76; ქილ. 584, დაუღამდა, его застигла ночь.

დაღარვა (ვჰ), ზ. მ. წყალთათვის: ღარს გავიკეთებ; желобить, дорожить; винтовать, ვისრ. 184.

დაღარიბება (ვა), ზ. მ. დავაგლახავებ, обнищить, разорить, (ვღარიბდები), ზ. ვდ. დავგლახაკდები, обнищать, ანტ. 3—29.

დაღბაში, ათისთავი, десятникъ, კალმ. 134.

დაღება (ვა), ზ. მ. გავაღებ მრავალთა, растворять, раскрывать, დავაღებ პირსა, разинуть ротъ, -მკერდსა, раскрыть грудь, ვისრ. 168; (ვი), ზ. მ. ქვედავსდებ, დავსდგამ, ჩამოვიღებ, დავუშვებ, опускать, полагать, класть на землю, დავიღებ სულსა, მოვიბრუნებ სულსა, დავიმშვიდებ, перевести духъ, успокоиться, ვისრ. 7; ვეფხ. 223, 808, 889, რუსუდ. 830; -თავსა, склонить голову, სულდაღებული, спокойный, ვისრ. 47; დაღებულობა სულისა, спокойствіе души, ვისრ. 147.

დაღებვა (ვჰ), ზ. მ. შევღებავ მრავალთა, окрасить, ვეფხ. 1370.

დაღერღა (ვჰ), ზ. მ. კბილით დავმტრევ ძვალსა და სხ. მსხვილად დავფქვავ, грызть; молоть, ქილ. 310.

დაღეჭა (ვჰ), ზ. მ. კბილით დავსცოხნი საჭმელსა, разжевывать.

დაღვა (ვჰ), ზ. მ. დავსდაღავ, დაღს დავასვამ; клеймить, ნ. დადაღვა; -ზეთსა, вывариквать масло, მიდაღებ გულსა, печалишь меня, მედაღება გული, მიდაღვის გული, у меня сердце надрывается, ვეფხ. 585, 708; ჩახრ. 94.

დაღვეძნა (ვჰ -ღნი ლახტასა), ლახტს დავჰსჩქლეთ 49, истрепать напр. плеть; ხეილ. 200; ვაშლი 49.

დაღვენთება (ვა), ზ. მ. დავაწვეთებ, накапать, (ვღვენთდები), ზ. ვდ. капать.

დაღვივება (ვა), ზ. მ. გავაღვივებ ცეცხლს, раздувать огонь.

დაღვიძება (ვა), ზ. მ. გავაღვიძებ, перебудить.

დაღვლარჭუნება (ვი), ზ. მ. შევიკრუნჩხები, скорчиться, съежиться.

დაღვრა (ვღვრი, ვღვარე), ზ. მ. დავაქცევ, დავასხამ, пролить, -ცრემლისა, пролить слезы, -სისხლი, пролить кровь, (ვიღვრები), ზ. ვ. დავიქცევი, проливаться, ვისრ. 3.

დაღი (სპარს.), ს. ნიშანი დასმული საქონლთა ზედა, ან ხვასტანგთა გასარჩევლად; იარაღი რკინისა რომელსაც გაახურვებენ და დასდაღვენ ხვასტანგთა, клеймо, тавро; инструментъ чѣмъ клеймятъ; დასმა დაღისა, заклеймить; უშვილობის დაღი, горесть отъ неимѣнія дѣтей, ვისრ. 4, დაღი გულისა, сердечная рана, горесть, ვისრ. 40.

დაღერება (ვუ დანას ყელში), ზ. მ. наставить ножъ на горло.

დაღირება (ვა), ზ. მ. დავაფასებ, оцѣнять.

დაღიღინება (ვი), ზ. უ. ავაჯის ხმით ვჰგალობ, пѣть речитативомъ, ბუნ. კ. 218.

დაღიჯინება (დავეღიჯინები), ზ. თვ. ღიჯინით ვსთხოვ, упрашивать, ერისთ. 2—167.

დაღლა (ვჰღლი, ვჰღალე), ზ. მ. დავღალავ, утомлять; მგოსანი 46.

დაღლილი, ე. ი. დაღალული, усталый.

დაღლეტა (ვჰ), ზ. მ. დავაწყლულებ, დავაბაყლებ; მოვატყუებ, მოვაცთუნებ, вызвать рану; обдуть, обмануть, დაღლეტილი ვირი, оселъ съ ранами на спинѣ, სიბრ 87.

დაღმა, ზზ. ჩამოღმართ, ძირს, внизъ, თავ დაღმა დაკიდება, нависнуть вверхъ ногами; ცხენს დაღმა გარდახდა, онъ слѣзъ съ лошади, ვისრ. 10; **დაღმართი**, ს. ჩამოღმართი, ზეიდამ დასაქანებელი, ჩაღმართი გზა, спускъ, скатъ; покатость горы; **დაღმართობა**, ს. ხიამრეცე, მცირედ დაქანებული ადგილი მთისა, покатость.

დაღმეჭა (ვი), ზ. მ. შევიჭმუხნი პირსა, დავიგრიხები, დავიღრეჯ, наморщить лице, (ვიღმიჭები), ზ. ვ. შევიჭმუხნები, наморщиться, **დაღმეჭილი**, მიმ. наморщенный, ვეფხ. 862; **დაღმეჭილობა**, ს. დაღრეჯილობა, морщина.

დაღონება, სზ. печаль, грусть, задумчивость, (ვა), ზ. მ. დავაფიქრებ, მწუხარებას ან მჭმუნვარებას მივსცემ, заставить задуматься; привести въ недоумѣніе; опечалить, удручать, სამ. ვახტ. 133; დამაღონებ, заставляешь меня задуматься, ვეფხ. 363; (დავიღონებ, დავღონდები), ზ. მიჩ. ან ვდ. დავჰფიქრდები, задуматься; ვეფხ. 779; ვისრ. 148; ნუ დამიღონდები, не печалься, ჩონგ. 80; კაცია 54; (ვეღონები), ზ. თვ. დავფიქრდები რაზედმე, შევსწუხდები, задуматься надъ; пріуныть; ვეფხ. 693; 1510; ქილ. 150, 323, 422; თვალი დაეღონებოს, у него глазъ притупляется, **დაღონებული**, მიმ. грустный, задумчивый, დავღონებულვარ, დავღონდი, я опечаленъ, დავუღონებივარ, печалить меня, რუსუდ. 452.

დაღონიერება (ვა), ზ. მ. ღონეს ვაძლევ, укрѣплять, давать силу; (ვღონიერდები), ზ. ვდ. ღონე მომეცემა, укрѣпляться, получать силу.

დაღონღილება (ვჰ), ზ. მ. ძლივს დავდივარ, бродить.

დაღორება (ვღორდები), ზ. ვდ. მოვტყუვდები, обмануться, ვეფხ. 378.

დაღოღვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსძვრები, ნელა დავალ. ползти.

დაღრაჭუნება (ვა კბილებს), ზ. მ. დავაკრაჭუნებ, ვიღრჭენ კბილსა, скрежетать зубами.

დაღრეკა (ვი), ზ. მ. მოვიკაკვი, согнуться, сгорбиться, საბ. ლ. **დაღრეკილი**, მიმ. согнутый, увѣчный; მატთ. 15—31.

დაღრეჭა (ვი პირსა), ნ. დაღრეჯა, დაღრჭენა.

დაღრენა (ვა პირს), ზ. მ. პირს გავაღებ, разинуть ротъ.

დაღრეჯა (ვიღრეჯ პირს), ზ. მ. დავიღმეჭ, შევიჭმუხნი პირს; დავღონდები, морщить лице, хмуриться; грустить; (ვიღრიჯები), ზ. ვნ. наморщиться, (დავეღრიჯები, -ჯე), ზ. თვ. დაღრეჯით ვეხვეწები, дѣлая гримасу просить, **დაღრეჯილი**, задумчивый, ვეფხ. 60, 225, 862; 648; **დაღრეჯილობა**, ს. მოწყენილობა, печаль, грусть, ვეფხ. 56; 102 ვისრ. 122, 154.

დაღრიალება (ვი), ზ. უ. დავაყვირებ, заревѣть, (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, заставить ревѣть, მირ. 86.

დაღრმავება (ვა), ზ. მ. ჩავაღრმავებ, углублять, (ვღრმავდები), ზ. ვდ. ჩავღრმავდები, углубляться.

დაღრმობა (ვა), იგივე დაღრმავება; იერემ. 42—8.

დაღრომა (ვი), ზ. უ. დავჰფიქრდები, задуматься, დაღრომილი, მიმ. задумчивый, печальный, ქილ. 60

დაღრუბლვა (ვი), ზ. მ. მოვიღრუბლები, заволакиваться облаками, მირი. 108.

დაღრუვება (ვა), ზ. მ. промыть (о рѣкѣ).

დაღრღნა (ვჰღრღნი, -ღენ), нагрызть.

დაღრძობა (ვა), ზ. მ. მოვაკვდენ, уморить, (ვიღრძობი), ზ. ვ. ჩავჰკვდები, წავიღრძობი, околѣть.

დაღრჭენა (ვი), ზ. მ. ვიღრიჭები, ვიკრიჭები, скалить зубы.

დაღუდლება (ვა), ზ. მ. დავუწითლებ ტანს კბენით (მწერთათვის), накусать, оставить слѣды отъ кусанія; კოღოებმა დამიღუდლეს კანი, комары искусали мнѣ тѣло.

დაღუღუნება (ვი), ზ. უ. ვჰღრუტუნებ, ворковать, напѣвать, пѣть (о птицахъ), ანტ. 16; ჩონგ. 132; 134.

დაღუნვა (ვჰ, ვი), თავს, ზ. მ. თავს დავიხრი, опустить голову, задуматься.

დალუპვა (ვჰ), ზ. მ. დავანთქამ, ჩავსძირავ; წავსწყმენდ, დავაქცევ, утопить; погубить; (ვილუპები, ვილუპვი), ზ. ვ. დავინთქმი; დავიქცევი, утонуть; погибнуть; დავლუპავ ოჯახსა, погублю семейство, თავს დავილუპავ, погублю себя, ჩონგ. 14.

დალჳრა, ნ. ღალვრა.

დაყაბულება (ვყაბულდები), ზ. ვდ. თანხმა გავუხდები, соглашаться.

დაყბარვა (ვჰ), ზ. უ. ყბას დავადგამ, накликать на кого несчастіе.

დაყბედა, დაყბედნა (ვიყბედ. ვიყბედნი), ზ. უ. წამოვროშავ, წამოვსთქვამ, проболтать, проговорить, ვეფხ. 61, 752; შაქთ. 96.

დაყენა, დაყენება, სზ. остановка, препятствіе; -მარხვისა, наступленіе поста, ხრონოლ. 28; (ვა), ზ. მ. დავსდგამ, შევაყენებ, გავაჩერებ; დავიჭერ ერთს ადგილს, ფეხს არ გადავადგმევინებ; სართულს მივსცემ, დავასადგურებ ერთს ადგილს; ставить, поставить; остановить, удержать; поселить, дать кому жилище; 2 ქართ. 416, 423; ვეფხ. 106; რუსუდ. 288; დავაყენებ მსაჯულად, назначить судьею, ბერძნ. სამ. 2; სამ. გიორგ. მ. 10; დავადგენ ფეხზედ; поставить кого на ноги, დავაყენებ აღსრულებასა, запретить исполненіе чего, სამ. მოსეს. 38; დავაყენებ მღვდლობას, запретить священнодѣйствіе; ბერძნ. სამ. 58; -ყარაულსა, поставить караулъ, დავაყენებ დევთა გორასა, რუსუდ. 212; изъ Дивовъ составляю цѣлую гору, დავაყენებ მტვერსა, поднять пыль, უბის საათი კედლის საათზე დააყენე, карманные часы поставь по стѣннымъ часамъ, მრავალი ცხენი დამიყენებია, я измучилъ ѣздою множество лошадей, დავაყენებ კომლსა, надымить, დავაყენებ მახოხსა, სამზ. 86, затворить овсяную кисель, დავაყენებ არაყსა, настоять водку, ვისრ. 8; (ვიყენებ), დავისადგურებ, სადგურს მივსცემ, пріютить кого у себя, საქმ. 10—23; დავიყენებ წვერს, ულვაშს, отпустить усы, бороду; თავზედ დავიყენებ, поставить надъ собою, სანამ ზედ ნამი არ დაიყენოს, ქიმ. 238, пока паръ непокажется, (ვუ), ზ. მიჩ. წარვუდგენ თვალ და თვალ; დავუსახლებ; противуставить; поставить кому жильца; ვუყენებ თვალს, ослѣпить кого, -ვუყენებ პირში, ставить на очную ставку, სამ. ვახტ. 227; დავუყენებ გონებას, свести съ ума, 1 ქართლ. 330; (ვიყენები), ზ. ვ. დავიდგმი; შევიყენები; დავისადგურები, ставиться; быть остановлену; поселяться; დავიყენები მსაჯულად, поставляюсь судьею, (დავეყენები), ზ. თვ. დავსდგები, остонавливаться, 1 ქართლ. 89; საქმ. 20—16; დაეყენებიან მღვდლობისაგან, отрѣшаются отъ священнодѣйствія, **დაყენებული**, მიმ. остановленный, -სჯულით, закономъ запрещенный, **დაყენებინება** (ვა), ზ. სხმ. შევაყენებინებ, заставить остановить, (ვეყენებინები), ზ. სხმ. შევეყენებინები, позволить остановиться, -მღვდლობისაგან, запретить священнодѣйствовать, ბერძნ. სამ. 339, ორასიოდ თუმანი დაეყენებინა, онъ составилъ себѣ до двухъ тысячъ рублей; დავრ. 96.

დაყეფა (ვჰ), ზ. მოვჰყვები ყეფას, залаять, დავიყეფ სალამს, сказать здравствуй, ვეფხ. 1312 ბულბული დაჰყეფს, соловей поетъ, ბუნ. კ. 219.

დაყვა (ვჰყავ, ვჰყვი), ზ. მ. დავჰყოფ ჟამსა. დავადგები, დროს გავატარებ სადმე; დავჰყოფ, განვჰსწილავ, оставаться, проводить время гдѣ; дѣлить, раздѣлять; 2 კორინ. 11—27; ვისრ. 153; დაუყენეს პირნი, заставили молчать, уличить; ებრ. 11—33; პირი დაიყავ, замолчи, მარკ. 1—25, დაჰყო ზამთარი, онъ провелъ зиму, დაუყვნა თვალნი, ე. ი. თვალები დაუყენაო, თვალი დაუბრმავაო, онъ ослѣпилъ его, ვეფხ. 1529; 1531, დაუყვის ცრემლმან სინათლე, ვეფხ. 1343, ე. ი. შეუკრავს, გაუწყვეტს; слезы вызвали слѣпоту глазъ, დაიყვნეს ყურნი, закрылись уши, იგავ. 21—13.

დაყვავება (ვუ), ზ. მ. მივუალერსებ, обласкать, ვეფხ. 1147.

დაყვავილება (ვი), ზ. უ. ყვავილოვან შევიქმნები, цвѣсти, ბუნ. კ. 233, выпвѣтать.

დაყვანა (ვი, დამყავს), ზ. მ. ვატარებ, დავატარებ, водить.

დაყვნა (ვჰყვნი, ვჰყვენ), ზ. მ. проводить время, мѣшкать, ნ. დაყვა, ვეფხ. 186.

დაყვედრა, -დრება (ვაყვედრი, ვაყვედრებ), ზ. მ. საყვედურს ვეტყვი, попрекать, (ვი), ზ. მიჩ. საყვედურს ქვეშ ჩავვარდები, заслужить чей упрекъ, ქილ. 456.

დაყველება (ვჰყველდები), ზ. ვდ. створожиться.

დაყვენვა (ვჰ), ზ. მ. დავიკრეჭ თმასა ან მოვიპარსავ, остричь, выбрить; (ვი), ზ. მიჩ. გავიკრეჭ, მოვიპარსავ, остричься; выбриться, ლევიტ. 14—8; საქმ. 21—24; (ვიყვენვი), ზ. ვნ.

დაყვერვა (ვჰყვერავ), ზ. მ. წყვილს გამოვასხამ, каплунить, холостить.

დაყვითლება (ვა), ზ. მ. გავაყვითლებ, ყვითლად შევიქმ, желтить, (დავჰყვითლდები), ზ. ვდ. გავჰყვითლდები, пожелтѣть, დამიყვითლდა პირი, пожелтѣло у меня лице, დარეჯ. 120.

დაყვითლული, ზედ. пожелтѣлый.

დაყვირება (ვა), ზ. მ. ყვირილს შევაქმნევინებ, заставить кричать, -საყვირსა, заставить трубить, 2 მეფე. 18 — 16; (ვი), ზ. მიჩ. кричать, (ვუ), кричать кому, звать, **დაყვირვა** (ვჰყვირი), ზ. უ. кричать надъ.

დაყიდვა, დაყიდა (ვჰყიდავ, დავჰყიდი), ზ. მ. ხრულიად გავჰყიდი, распродать, ვეფხ. 1063; ქილ. 665; (ვიყიდები), распродаться.

დაყივლა (დავჰყივი, -ვლე), ზ. უ. დავსძახი, кричать кому, ვისრ. 28.

დაყივლება (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, заставить кричать.

დაყივნება (ვა), ზ. მ. მოვსთხრი, სახელს გავუტეხ, обезславить.

დაყინვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰყინავ, заморозить.

დაყიჟინება (ვუ), ყიჟინას დავჰსცემ, кричать ура.

დაყმედა (ვჰ), ზ. მ. მოვამშევ, морить съ голоду, (ვჰყმდი), ზ. უ. დავმშივდები, оголодать, **დაყმედილი**, მიმ. оголодалый, ქილ. 456.

დაყმევა (ვი), ზ. მ. ყმად გავიხდი, обращать въ крѣпостные.

დაყმუვილი (ვჰყმუვი. -ვოდი), დავით. 58—13, დაჰყმუვოდიან), ზ. უ. ვჰღმუვი, ვსწკმუტუნებ, вытть, ქილ. 338.

დაყმუნება (ვჰყმუნდები), ზ. ვდ. გავჰკრთები, გავჩუმდები, замолчать, затихать, დან. 4—16; მარკ. 16—5; ვეფხ. 747; **დაყმუნებული**, მიმ. დაჩუმებული, молчаливый, ვეფხ. 300, 551.

დაყოვნა (ვჰყოვნი, -ვიყოვნი, -ვჰნე), დავიგვიანებ, мѣшкать, медлить, დაყოვნითარე, мѣшкая, ვისრ. 43, ვეფხ. 90; 1008; ქილ. 441.

დაყოვნება, სზ. замедленіе, ვეფხ. 832; 2 ქართლ. 330; საქმ. 5—7; 27—28; (ვა), ზ. მ. დავაგვიანებ, замедлять, задерживать, остонавливать, ნუ დამაყოვნებ, незадерживай меня, დაბად. 25—56; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიცდი, ждать, დავიგვიანებ, замѣшкаться, ვეფხ. 1379; ვისრ. 128; სიბრ. 70; (დამეყოვნება), ზ. ვ. დამეგვიანება, замѣшкаюсь, замедлю, ვეფხ. 263, 1009; დაბად. 40—10; ქილ. 686; ვისრ. 128.

დაყოლა (ვჰყვები), ზ. უ. შევუდგები, უკან მივსდევ, მივჰყვები, დავეთანხმები, დავემორჩილები, послѣдовать, соглашаться, слушаться; მიწა რაც დაჰყვების მაგალ. ხევსა, земля, которая лежитъ по направленіямъ оврага, გუჯ. 32; სამ. ვახტ. 103, (დამყვება, დამყოლია), ზ. უ. მომყვება, მომყოლია, онъ слѣдуетъ за мною, соглашается со мною, დავრ. 100; დამყვები, დამყოლი, ты слѣдуешь за мною, ты соглашаешься со мною.

დაყოლიება (ვი), ზ. მ. დავითანხმებ, მივიყოლიებ, уговорить, согласиться, კაცია 86; (ვჰყოლდები), ზ. ვდ. დავჰყვები, послѣдовать, слушаться, რუსუდ. 868.

დაყორულება (ვი), ზ. მ. დავიქირავებ, დავიკვეთ, занять, абонировать, რუსუდ. 374; დავრ. 112.

დაყოფა (ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. უ. გავჰყოფ, განვსწილავ, раздѣлить.

დაყოფა (ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. უ. დავადგრები სადმე; მოვიცდი; დავიგვიანებ; пробыть, промедлить; ждать; -ხანსა, пробыть время, ალ. 56; დარეჯ. 107; ვისრ. 92: დაჰყო ზამთარი, онъ пробылъ тамъ зиму, სანამც მიწა დამიყოფს პირსა, пока сырая земля не закроетъ мнѣ глазъ; ვეფხ. 412; პირი დაიყავ, замолчи, მარკ 1—25; დღენი დამიყოფიან მწუხარებაში, я провелъ жизнь свою въ горестяхъ, 1 ქართლ. 115; ყურნი ჩემნი დაგიყოფიან, ты заткнулъ мнѣ уши, ვისრ. 175; (ვუყოფ პირსა), ე. ი. პირს შევუკრავ; გავამტყუვნებ, დავაჩუმებ, დავადუმებ, зажать кому ротъ; уличить; заставить молчать; ანდრ. 147; ებრ. 11—33; ტიტ. 1—11.

დაყოფილება, ს. განწილადება, раздѣльность.

დაყოფინება (ვა), ზ. სხმ. გავაყოფინებ, заставить раздѣлить.

დაყოყმანება (ვა), ზ. მ. დავაგვიანებ, замедлять.

დაყოყმება (ვჰყოყმდები), ზ. ვდ. დავჰგვიანდები, замѣшкаться.

დაყრა, სს. бросаніе; оставленіе; (ვაყრი, ვაყარე), ზ. მ. მოვაყრი, მოვაბნევ, დავაბნევ, набросать, накидать, насыпать; -ქვიშას, посыпать пескомъ, -ისარს, набросать на кого стрѣлъ, გორგ. 26; თოფი დააყარეს, стали палить въ него изъ ружей, სამ. ვახტ. 183; 2 ქართლ. 547, მეხიკი დაგაყარე, чтобъ ты былъ проклятъ, ხეირს არ დამაყრის, не послужитъ мнѣ къ добру; წინწკლები დააყარა პირზედ, сыпь выступала на лицѣ; 31 ტრაგ. ერაკლი; -სადავეს, опустить вожжи, ქილ. 653; ერთს აბაზს ორი შაური დააყარე და ისე მიეც, прибавь къ двугривенному десять коп. и отдай, კეთილი არ დამაყარა, онъ мнѣ не сдѣлалъ добра, ჩონგ. 86; დაყრით დგომა, ე. ი. კრძალვით, დაღონებით დგომა, ვეფხ. 746, 1022; стоять задумчиво, (ვჰყრი, ვჰყარე), ზ. მ. დავაბნევ, დავაგდებ მრავალთა; გავუშვებ, დავუტევებ; бросать, кидать; оставлять, покидать; ვეფხ. 455; 997, 611, 845; რუსუდ. 199; -ფრთათა, ронять перья, -ფოთოლსა, о деревѣ: ронять листья, т. е. отпадать, დავჰყრი ხორცსა, тощать, худѣть, სიბრ. 102; დავჰყრი ლეკვებს, ощениться, დავჰყრი კნუტებსა, окатиться, დავჰყრი ბადეს წყალში, закинуть сѣть въ рѣку; გულს დავჰყრი, успокоиться, угомониться, რუსუდ. 683; ვერ დავჰყარეთ პასუხი, ე. ი. პასუხი ვერ ვათქმევინეთ, ვეფხ. 1153; мы не могли заставить его отвѣчать намъ, დაყრა კარისა, притворить двери, რუსუდ. 511; მუნ მივიდა სადა იგი მისნი ყმანი დაეყარნეს, пришелъ туда, гдѣ онъ отходя оставилъ своихъ людей, ვეფხ. 724; თავი დაბლა დაეყარა, онъ поникъ головою, მოურავ. 111; მაგრამ ვერა ვერ დაჰყარა, ე. ი. ვერ დაიყოლია, დაამშვიდა, ვეფხ. 237; онъ не могъ уговорить, მუწუკმა დაჰყარა, обсыпало сыпью, დაგვყარნა, онъ бросилъ насъ, დარეჯ. 53; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუბნევ, დავუგდებ ვისმე, бросить кому; -ხორბალს მფრინველთა, насыпать пшеницу птицамъ, დავუყრი მუხლს, ე. ი. დავუჩოქებ, стать на коленяхъ передъ кѣмъ либо, ვეფხ. 1116; 1516; (ვეყრები), ზ. თვ. დავეგდები, броситься на что, лечь, ჩონგ. 14; ხელი არ დაეყრება, ничего неподѣлаешь, съ рукъ непойдетъ; ჩონგური 14; ხელი არ დაგეყრება, это не съ руки тебѣ, კაცი. 48; ვალად დამეყაროს, სარიდ. 20, попаду въ долги; **დაყრილი**, დანაყარი, მიმ. брошенный, **დაყრევინება**, (ვა), ზ. მ. დავაგდებინებ, заставить бросить; отбить; თავებს დავაყრევინებ, отрубить головы, კბილებს დავაყრევინებ, вышибить кому зубы, 2 ქართ. 334, 335; 551; დარეჯ. 2—8; ანტ. 3—34; გორგ. 271; დაგვაყრევინეთ თავები, отрубите намъ головы, დარეჯ. 101.

დაყრდენა (ვაყრდნები), დავენდობი, опираться.

დაყროლება (ვა), ზ. მ. სუნს ავადენ, навонять, ვჰყროლდები, ზ. ვდ. სუნი ამედინება, провонять, გამოსლ. 7—18; გუჯ. 6.

დაყროყინება (ვი), ზ. უ. ვირთათვის: დავიყვირებ, заревѣть.

დაყრჩოლება (ვა), ზ. მ. курить (ладономъ).

დაყრჩოლა, (ვჰყრჩი), ზ. უ. пахнуть.

დაყრუვება (ვა), ზ. მ. გავაბრუვებ, ყურს გავუჭედ, оглушить, (ვჰყრუვდები), ზ. ვდ. გავბრუვდები, ყური გამეჭედება, оглохнуть.

დაყუდება (ვა), ზ. მ. მივაყუდებ, приставить что къ чему, (დავეყუდები), ზ. თვ. დავებჯინები,

облокотиться, опереться на что, დაყუდებული მონაზონი, отшельникъ, 2 ქართლ. 508.

დაყუდნება (დავჰყუდნები), ზ. უ. დავჩუმდები, გავყუჩდები, успокоиться, утихнуть; შავთ. 6; იონა. 1—12; იერემ. 47—7; დაყუდნეს ცანი ცვარისაგან; небо перестало давать росу; ანგინა. 1—10, (ვი), ცრემლსა, ე. ი. ცრემლს გავიშრობ, осушить, слезы, ვეფხ. 188, (ვიყუდნებ), замолкнуть, 1 ქართლ. 90; ქილ. 401; ანდრ. 130; 136; მრ. 85; მარც. 1—88.

დაყუდნება (ვჰყუდნები, -ნი), გაჩუმება, დავჰსცხრება утихать, შავთ. 6.

დაყუდროვება (ვყუდროვდები), ზ. ვდ. დავსწნარდები, затихнуть.

დაყურება (ვჰ), **დაყურვა** (დავჰყური, -რე), ზ. უ. დავსცქერი, ვხედავ მაღლიდამ, смотрѣть сверху, მროვ. 27, ჩონგ. 120; 96.

დაყურსება (ვა), ზ. მ. დავახალისებ, დავსწმენდ ვეცხლსა, очищать серебро, золото; დარეჯ. 127; концентрировать.

დაყურყუმელავება (ვი), ზ. მ. ჩავიმალები წყალში, нырять.

დაყუჩება (ვჰყუჩდები, ზ. ვდ. დავჰსწყუნარდები, затихнуть, замолчать, притихнуть; რუსუდ. 671, 965.

დაშადება (ვა), ძაფზედ ავასხამ, панизать, ქილ. 11.

დაშავება (ვა), ზ. მ. გავაშავებ, შავად-შევღებ; შევსცოდებ; გავჰკვენწლავ, დავსჭრი, чернить, дѣлать чернымъ; преступить, дѣлаться виновнымъ; изувѣчить; -საქმეს, испортить дѣло, სამ. კათოლ. 15; (დავუშავებ), მაგალ. საქონელსა, изувѣчить чью либо скотину; სამ. ვახც. 230; (დავჰშავდები, -დი), ზ. ვდ. изувѣчиться; (დავიშავებ, -ვე), ზ. მ. ვიტკენ, ушибиться; повредить себѣ напр. ногу; (დავუშავებ, -ხელს, ფეხს), повредить кому что, провиниться передъ кѣмъ; (ვშავდები), ზ. ვდ. შემცოდე გავხდები; გავიკენწლვი, დავიჭრები; წავხდები; провиниться, изувѣчиться; испортиться, ალ. 95; სამ. ვახც. 166; 229; დავიტანჯები, быть изувѣчену, пытану, სამ. კათოლ. 4; ფეხი დაუშავდა, у него повредила ногу, სამ. გიორ. 35; **დაშავება**, სზ. вина, преступленіе; изъянъ; ანც. 4—30; სამ. ვ. 166; (დავუშავდები, -დი), ზ. თვ. искалечиться, **დაშავებული**, მიმ. изувѣченный; почернѣлый, ბარუქ. 6—20; **დაშავებინება** (ვა), ზ. სს. заставить почернѣть, нанести рану, რუსუდ. 400.

დაშანთვა (ვჰ), ზ. მ. დავდაღავ, клеймить, ქილ. 672.

დაშაქრული, მიმ. დატკბილებული შაქრით, обсахаренный, **დაშაქრვა** (ვჰ), ზ. მ. შაქარს მოვაყრი, обсахарить.

დაშარცვა (ვჰშარცავ, -ცე), ზ. მ. შემოვახვევ, обвить, თამარ. ბაც. 1.

დაშაქრვა (ვჰ), обсахарить; ვჰშაქრდები, обсахариться.

დაშაშრვა (ვა); ზ. მ. შაშრით დავხერავ, ფეხში შველა სიარულით დავიკაწრავ ფეხის გულს; нарѣзать ланцетомъ; исцарапать босую ногу, (ვშაშრდები), ზ. ვდ. დავსქდები, истрескаться.

დაშენა (ვა), **დაშენება** (ვა), ზ. მ. დავამკვიდრებ, დავასახლებ, заселить; обстроить; (ვეშენები, ვშენდები), ზ. თვ. დავსახლდები, დავმკვიდრდები, заселяться, обстраиваться, 2 სჯული. 12—10; 1 ქართლ. 2; 2 ქართლ. 347, 520; **დაშენებული**, მიმ. обстроенный.

დაშვება (ვუ), ზ. მ. დავსდებ ძირს; ან მაღლიდამ ჩამოვუშვებ, опускать, класть внизъ; (ვეშვები), ზ. თვ. მაღლიდამ ჩამოვეშვები, спускаться, опускаться внизъ, (ვუ თავსა), опустить голову, **დაშვებული**, მიმ. ისაია. 47—1, спущенный.

დაშვენება (ვა), ზ. მ. შნოს მივსცემ ან მივილებ, украшать, (ვეშვენები, ვშვენდები), ზ. ვდ. შნო მომეცემა, украшаться, дѣлаться краснымъ, გაცინება დაუშვენდა, ვეფხ. 65; улыбка скрасила его, აქაური ჰაერი არ დამშვენდების, здѣшній воздухъ для меня нездоровый.

დაშვლეპა (ვჰ), ზ. მ. содрать.

დაშთენა (ვა), ზ. მ. დავუტევებ, დავაგდებ, დავანარჩუნებ, оставлять.

დაშთობა (ვა), ზ. მ. დავარჩობ, утопить, (ვიშთობი), ზ. ვ. დავირჩობი, утонуть, -ძელზედ, повѣсить, ქილ. 668.

დაშთომა (ვშთები, ვუშთები), ზ. ვდ. დავრჩები, оставаться, უსაქმოდ დაშთომა, остаться безъ дѣла, დავშთები თქვენი უმრჩილესი მონა, остаюсь вашимъ покорнымъ слугою, დაშთომილი, მიმ. დავშთომილვარ, დავშთომოდი, оставаться.

დაშიება (დამშივდება), ზ. ვდ. оголодать.

დაშინაურება (ვი), ზ. მ. გავიხასებ, გავიშინაურებ, дѣлать домашнимъ близкимъ, ვეფხ. გან. 535; (ვშინაურდები) გავხალვათდები; შინაური გავხდები; распахнуться по домашнему, дѣлаться близкимъ.

დაშინება (ვა), ზ. მ. შევაშინებ, შიშს მივსცემ, настращать. напугать, (ვშინდები), ზ. ვდ. შევშინდები, перепугаться, დავუშინებ თოფს, начать стрѣльбу изъ ружей; -ისარსა, начать стрѣлять стрѣлами; წვიმამ დაუშინა, дождь полилъ, **დაშინებული**, მიმ. напуганный, ფეხ-დაშინებული ცხენი, разбитая ногами лошадь.

დაშინჯვა (ვჰ), ზ. მ. განვიხილავ, დავსჩხრეკ, разсматривать. [жать.

დაშიშვლება (ვა), ზ, მ. раздѣть до нага; обна-

დაშკმა (ვი პირსა), ზ. მ. პირს დავაღებ, დავაღრენ, разинуть ротъ.

დაშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. დავფუშავ, დავარღვევ, დავაქცევ; растроить, привести въ безпорядокъ; разрушить; ვეფხ. 975; 1095; დაშლა კედლისა, разрушить стѣну, (ვიშლი, შალე), ზ. მ. მოვიშლი, ავიკვეთ, перестать, уняться, оставить, раздумать; დავიშლი ცუდკაცობას, перестать дурачиться, გორგ. 8; წასვლა არ დაიშალა, онъ неоставилъ намѣренія ѣхать, (დამიშლი), ზ. მიჩ. ამიკვეთ, запрещаешь, непозволяешь (мнѣ); დავუშლი, ზ. მიჩ. არ მივსცემ ნებას, არ მივუშვებ, запрещать, недозволять кому, мѣшать, (ვიშლები), ზ. ვ. მოვიშლები, დავირღვევი; წავალ-წამოვალთ; растраиваться, разлагаться; расходиться, დაიშალა ნადირობა, охота прекрати-

лась, კრება დაიშალა, собраніе разошлось, დაიშალა ნადიმობა, пиръ прекратился, ვეფხ. 984; (ვეშლები), ზ. თვ. ალვეკრძალვები, запрещаться, ქილ. 372; დაშლილი, მიმ.; **დაშლევინება** (ვა), ზ. სხ. მოვაშლევინებ, отучать.

დაშმაგება (ვა), ზ. მ. გავაშმაგებ, გავარისხებ, бѣсить, ვეფხ. 287; (ვშმაგდები), ზ. ვლ. გავშმაგდები, взбѣситься, ვეფხ. 879.

დაშმორება (ვჴშმორდები), ზ. მ. затхнуть.

დაშნა, ს. მოკლე ხმალი, ძვლის ძვლის ქუჩის სახელი, палашъ; костяной ножъ.

დაშნი, ს. თანამონაწილე, соучастникъ, соумышленникъ, საბ. ლ. ქილ. 533.

დაშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვაცლი, удалять, (ვშორდები), ზ. ვლ. მოვშორდები, удаляться.

დაშორიშება, იგივე დაშორება.

დაშოშმინება (ვა), ზ. მ. გავაჟუჩებ, დავაამებ, успокоить, утишить, унять, (ვშოშმინდები), ზ. ვლ. გავჩუმდები, გავყუჩდები, успокоиться, уняться.

დაშრეტა (ვ), ზ. მ. ვაქრობ, დავავსებ; гасить, тушить, (ვშრკები, ვიშრიტები), ზ. ვ. გავჴქრები, гаснуть, მათ. 25—8; რუსუდ. 889. დამიშრტა თვალის მხედველობა, ალექ. 142; я потерялъ зрѣніе.

დაშრობა (ვა), ზ. მ. დავამშრალებ გუბეთა, ცბათა, осушивать, (ვშრები, ვშერ, высыхать; დავიდუღებ, ჩავშრები დუღილით, укипать, ქიმ. 91; 177; დაგიშრიან თვალნი ცრემლთაგან, ты осушилъ глаза отъ слезъ, ვისრ. 55.

დაშრომა (ვშვრები, ვშვერ), ზ. უ გავირჯები; დავილალები, დავსწუხდები, трудиться; утомиться, устать; ლუკ. 5—5; დავით. 6—6, რომ. 16—6; ვეფხ. 469; ვისრ. 2; რუსუდ. 886; ენა დაშვრების, ე. ი. ენა დაილალების, языкъ устаетъ, ვეფხ. 843; **დაშრომება** (ვა), ზ. მ. მოვღალავ; საქმეს დავსდებ, გავრჯი, утомлять; трудить, утруждать.

დაშრტენა, ნ. დაშრეტა, საბ. ლ.

დაშფიალება (ვუ), ზ მ. დავუყვირებ, закричать на кого во гнѣвѣ.

დაშფანი (სომხ.), ს. წიდოვნება დედაკაცთა, мѣсячное, ისა 30—22; იერემ. 1—17; ბარუქ. 6—27; **დაშფანობა**, იგივე დაშფანი, იეზკ. 18—5.

დაშტერება (ვჴშტერებივარ ან დავაშტერდები), ზ. მ. დავაცქერ თვალს, пристально смотрѣть на, (ვშტერდები), ზ. ვლ. გავშტერდები, გავხევდები, остолбенѣть, რუსუდ. 785, 804; 451

დაშუვენა (ვუ), ზ. უ. засвистать.

დაშუპება (ვშუპდები), ზ ვლ. გავსივდები, опухать.

დაშურება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, торопить, ускорять, (ვეშურები), ზ. თვ. ავსჩქარდები, торопиться.

დაშურება (ვუ, ვი), ზ. მ. არ გამოვიმეტებ, пожалѣть для кого что; ვეფხ. 771; ძმისათვის არაფერს დაიშურებს, для брата онъ ничего не жалѣетъ; დაბად. 30—1.

დაშულება (ვეშულები), ზ. თვ. поругаться съ кѣмъ.

დაშუშვა (ვჴ), ზ. მ. მცირედ მოვჴსწვავ, поджарить. подрумянить.

დაშუშება (ვა, ვუ), დავუამებ ტკივილსა ან წყლულსა, унять боль, заживить рану, ვეფხ. 574; მოურავ. 84; დაუშუშა სივრცე ბარკლისა იაკობს, и повредилъ составъ бедра у Якова, დაბად. 32—25.

დაშუხვა (ვჴ), -პირსა, жжетъ языкъ.

დაშფოთება (ვა), ზ. მ. გავარისხებ, разъярять, (ვშფოთდები), ზ. ვლ. გავრისხდები), разъяряться, რუსუდ. 958.

დაშხამება (ვა, ვუ), ზ. მ. გავუარმებ, შხამად გარდავუქცევ, отравить, омерзить кому что, სიბრძ. 142; მოურავ. 49; დავიშხამებ სიცოცხლესა. отравить себѣ жизнь, ქილ. 186; მოურავ. 202; (ვშხამდები, ვუშხამდები), ზ. ვლ. შხამად გარდავექცევი, გავუარმდები, опротивѣть; დამიშხამდა, опротивѣло мнѣ, ქილ. 318; სიბრ. 116; რუსუდ. 776.

დაშხამვა (ვჴ), ზ. მ. დავსუნთქავ, გავაშხამიანებ, შხამს დავასხამ, отравлять.

დაშხეპა (ვჴ), ზ. მ. наплескать воду.

დაშჯა, ნ. დასჯა.

დაჩაგვრა (ვჴ), ზ. მ. დავსჯაბნავ, დავაშინებ; მცენ. სიხშოთი შევაშთობ, гнести, притѣснять, обижать; заглушать (раст.); გულს ნუ დაუჩაგრავ, не заставляй его упывать, ანც. 3—44; (დავიჩაგრები), ზ. ვ. დავიჯაბნები, შევიმჭირვები, შევმჭირდები, быть стѣсняему, притѣсняему, გორგ. 204; დაჩაგრულობა, ს. დაჯაბნულობა, შეჭირვებულება, стѣснительность.

დაჩადრვა (ვჴ), ზ. მ. ჩადრებ წამოვასხამ, მირიან. 252; надѣвать чадру.

დაჩაჩანაკება (ვჩაჩანაკდები), ზ. ვლ. მოვუძლურდები, дряхлѣть, старѣть, **დაჩაჩანაკებული**, მიმ. ძალიან მოუძლურებული, дряхлый.

დაჩარჩვა (ვჴ), ზ. მ. ასოულად დავსჭრი, изрѣзать въ куски, საბ. ლ. გავსჭიმავ, натягивать.

დაჩარხვა (ვჴ), ზ. მ. нашлифовать.

დაჩემება (ვა), ზ. მ. განვუსაკუთრებ, განვუთვისებ, усвоить кому, სამ. ვახც. 170; (ვი), ზ. მიჩ. განვისაკუთრებ, განვითვისებ, შევითვისებ, მივითვისებ; ავიჩირებ, უჯთი გავხდები, присвоить себѣ; заупрямиться; (ვეჩემები, ვჩემდები), ზ. თვ. ვლ.; განვესაკუთრები. შევეთვისები, усвоиться, დამჩემდება ან დამეჩემება სნეულება, ალექს. 173; болѣзнь моя обратится въ постоянный недугъ, **დაჩემინება** (მეჩემინება), ზ. სხ. усвояется мнѣ.

დაჩენა (ვი), ზ. მიჩ. გამოვიჩენ, დავიჩნევ, გამოვისახავ, оставлять на себѣ слѣды впечатлѣнья, выказывать, რუსუდ. 136; -სიხარულსა, выказать радость; ვეფხ. 1070; დავიჩენ სამსახურად, сочту за одолженіе, за личную мнѣ услугу; ვეფხ. 927; შიშით ვერ დავიჩენ, ე. ი. შიშით ვერ გამოვაჩენ, изъ боязни я не могу выказать, ვეფხ. 1092; არ დაჩენა ჭირთა მალვა, ე. ი. არ გამოჩენა, не высказывать, а хранить тайну скорби, ვეფხ. 12.

დაჩენჩა (ვჴ), ზ. მ. ჩენჩოს შემოვაცლი, шелушить.

დაჩეჩა (ვს), ზ. მ. გავსწეწ მატყლსა, чесать ленъ.

დაჩეჩება, ნ. დაცვევა.

დაჩეჩქა (ვჴს), ზ. მ. დავსჯეჯკ, დავჟეჟ, смять, измять, избить, (ვი), ზ. მიჩ. დავიჟეჟ, მაგალ. ხელსა, прищемить.

დაჩეხა (ვს), ზ. მ. დავაპობ; დავსჭრი ხმლით, нару-

бить, наколоть дровъ; изрубить саблею, 2 ქართლ. 326; (ვიჩეხები), ზ. ვ. დავიპობი, быть изрублену, **დაჩეხილი**, მიმ. изрубленный.

დაჩვევა, სხ. привычка, (ვა), ზ. მ. შევაჩვევ, пріучать, (ვეჩვევი), ზ. თვ. შევეჩვევი, привыкать, **დაჩვეული**, მიმ. привычный.

დაჩვილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, измягчить.

დაჩვრეტა (ვს), ზ. მ. დავხეთქ, დავაფუღურებ, щелять, (ვიჩვრიტები), ზ. ვ. დავსქდები, щеляться, რუსულ. ქარ. ლექს; **დაჩვრეტილი**, მიმ. ноздреватый, со скважинами.

დაჩი, დაჩი! შორისდ. ату, ату.

დაჩივლება (ვა), заставить принести жалобу; (ვი), приносить жалобу.

დაჩითვა (ვჰ), ზ. მ. набивать ситецъ, **დაჩითული**, მიმ. набивной, **დამჩითავი**, набойщикъ.

დაჩინჩება (ვეჩინჩები), ზ. თვ. დავევაჭრები, торговаться.

დაჩირქება (ვა), ზ. მ. გავსვრი ჩირქით, замарать, засалить, (ვჩირქდები), ზ. ვლ. მუწუკთათვის; დავსწუღულდები, ჩირქით გავივსები, нагнаиваться, **დაჩირქიანება** (ვა), ზ. მ. გავსვრი, запачкать.

დაჩიჩინება (ვსჩიჩინებ), ზ. მ. ჩავჰკვეჭნი, შევაგონებ. натолковывать.

დაჩიჩქნა (ვსჩიჩქნი), ზ. მ. დავსწიწკნი, დავსჩქლეთ, выковырять, выколупывать; искрошить; -ხელით თვალებსა, протереть глаза, 56 თამარბაც.

დაჩლუნგება (ვა), ზ. მ. დავაბლიგვებ, მოვსცვეთ დანის პირს. иступить, (ვჩლუნგდები), ზ. ვლ. иступиться.

დაჩმახვა (ვჰს), ზ. მ. მივსჩმახავ; დავროშავ, скомкать; болтать, городить.

დაჩნევა (ვა), ზ. მ. ნიშანს დავსდებ, დავასვამ, мѣтить; оставлять слѣды; ქილ. 380; ნუ დაიჩნევ, ლომო, წყლულსა; ვეფხ. 373; о левъ, не давай замѣтить свою рану, დავიჩნევ სიხარულსა, высказать радость, რუსულ. 485; (ვაჩნდები), ზ. ვლ. ნიშანი დამაჩნდება, გამოვაჩნდები, показываться, появляться, оставлять, слѣдовать, ვეფხ. 31; სიყვარულის ნალი დამაჩნდა, слѣды любви осталисъ, სიშორე შენი დამაჩნდეს, разлука съ тобою оставила на мнѣ слѣды, ვეფხ. 138; თუ დაკრულობა დიდად დააჩნდეს; если слѣды удара будутъ очень замѣтны, სამ. მეფ. ვახტ. 264, **დაჩნეული**, დანაჩნევი, მიმ. замѣтный. [нуть, რ. ქ. ლ.

დაჩოლფოთება (ვჰჩოლფოთდები). ზ. ვლ. заглох-

დაჩოქება (ვა), ზ. მ. მუხლ-მოდრეკით დავაღგენ, ставить на колѣни, (ვი), ზ. მიჩ. მუხლ-მოდრეკით დავსდგები, стать на колѣни, 2 ქართლ. 495; (ვუ), ზ. მიჩ. მუხლს-მოვუდრეკ; стать передъ кѣмъ на колѣни, რუსულ. 440.

დაჩრა (ვსჩრი, ვსჩერ), დავხირავ, совать, (ვეჩრები), დავეხირები, завязнуть, засѣсть, застрѣть.

დაჩრდილება (ვა), ზ. მ. ჩრდილს მოვჰფენ, осѣнять, ვეფხ. 707; 1 ქართ. 379; ქილ. 325.

დაჩრიხული, ს. დასაფრენლად მოზდილი მართვე მფრინველთა, птенецъ, который начинаетъ летать.

დაჩრჩილვა (ვჰს), ზ. მ. ჩრჩილთათვის: შევსჭამ, ѣсть, точить (о моли), **დაჩრჩილული**, მიმ.

დაჩუმება (ვა), ზ. მ. დავადუმებ, заставить молчать; (ვჩუმდები), ზ. ვლ. დავდუმდები, замолчать.

დაჩურეტა (ვჰ), ზ. მ. ნ. დაჩვრეტა.

დაჩურთვა (ვს), ზ. მ. დავუცობ, затыкать.

დაჩურჩვა (ვჰ), ზ. მ. ხელით დავსრეს, სამზ. 79, 96, 100, 111, растирать рукою.

დაჩურჩნა (ვსჩურჩნი), ზ. მ. ვუჩურჩულებ; ვულოცავ, нашептывать, заговаривать, ნ. ეპაზმა.

დაჩურჩულება (ვეჩურჩულები), ზ. თვ. шептать.

დაჩქარება (ვა), ზ. მ. торопить.

დაჩქაფუნება (ვჰ), ზ. მ. წყალი დამოედინებნის ჩქაფით, струиться.

დაჩქლეთა (ვჰ), ზ. მ. წვრილად დავჰკუწავ, მაგ. ხორცსა, крошить (мясо).

დაჩქრიალება, ნ. დაჩხრიალება.

დაჩუქრვა (ვჰს), ზ. მ. საჩუქარს მივსცემ, მოვიმადლიერებ, задаривать.

დაჩჩვივა (დავსჩვივი), ზ. უ. რცოთათვის: ჩჩვილი გავსდები, დავრბილდები; გავნედლდები; становиться мягкимъ. მარკ. 13—28.

დაჩჩვილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, мягчить, размягчать, (ვსჩვილდები), ზ. ვლ. დავრბილდები, размягчаться.

დაჩხაბვა (ვჰ), ზ. მ. наваракать.

დაჩხავლება (ვა), ზ. მ. ჩხავილს მოვაყოლებ, заставить пищать, **დაჩხავლა** (ვჰსჩხავი), визжать, (დავიჩხავლებ), провизжать.

დაჩხვეპა (ვჰ), ზ. მ. ნ. დაჩხვლეტა; наколоть, ранить; контузить, ევთვ. ცხოვრ.

დაჩხვლეტა (ვჰს), ზ. მ. ადგილ-ადგილ დავხვრეტ სადგისით ან ნემსით, проколоть, ბაგრ. 63, სიბრ 99.

დაჩხრიალება (ვა), ზ. მ. забренчать.

დაჩხრეკა (ვჰ), ზ. მ. გავშინჯავ, დავათვალიერებ, разсматривать, რუსულ. 889.

დაჩხუბვა (ვეჩხუბები), წავეკიდები, поссориться, **დაჩხუბილი**, მიმ. поссорившійся, სამ. ვახტ. 251.

დაცადება (ვა), ზ. მ. მოვუცდი; მოვშლი, შევაყენებ; ждать, повременить; перестать; остановить; საქმ. 21—32; უკეთუ დააცადოს ღმერთმან; если Богъ дастъ ему дожить, ხრონ. 24; დამაცადე (შემოკლ. დამაცა), повремени, дай тнѣ время, 1 მეფეთ. 15—16; გამოსლ. 36—6; დავაცადებ ოხრებასა, დარბევასა, перестать дѣлать опустошенія, 1 ქართლ. 318; სამსახურს არ დავაცადებ, я не перестану служить ему; 2 ქართლ. 371, 383; (ვი), ზ. მ. შევიცდი, остановиться, чтобы ждать, (ვეცადები), ზ. თვ. შევსდგები, останавливаться, ფეხი სლვისაგან არ დაეცადება, ноги у него отъ ходьбы не остонавливаются, ქილ. 100; ქვეყანამან დააცადნეს ნაყოფიერებანი მისნი, земля не дастъ своихъ плодовъ; ანგია. 1—10; **დაცადებული**, оскудѣлый, ჩახრ. 9, ниспровергнутый.

დაცალიერება (ვა), ზ. მ. დავსცლი, опорожнить, опростатъ, (ვჰცალიერდები), ზ. ვლ. დავიცლები, опорожниться, опустѣть, დაცალიერებული, опустѣлый, опорожненный.

დაცანცალება (ვჰს), ზ. უ. ვალ (ითქმის ჰასაკ მცი-

რეთა ცხოველთათვის), о мелкихъ животныхъ: ходить.

დაცახცახება (მა), начинаетъ меня бросать въ дрожь.

დაცარვა (ვჳს), ზ. მ. დავარღვევ დაგრეხილს, разсучивать.

დაცარცვა (ვჳს), ზ. მ. გავჴკრეხ, ავიკლებ, разграбить.

დაცდა (ვიცდი, ვიცადე), ზ. მ. მოვიცდი, მოველი, ждать, поджидать.

დაცდა, სხ. испытаніе, (ვსცდი, ვსცადე), ზ. მ. გამოვსცდი, განვიხილავ; испытать, დაიცა, ბძან. подожди, (დამცდის, დამცადა). ზ. მიჩ. დამხამშავს, ავად გავხდები ცუდისა და შეუჩვეველის ჴაერისაგან; подвергнуться болѣзни отъ вліянія климата. **დაცდილი**, მიმ. опытный, испытанный, ქილ. 46, 673; **დაცდევინება** (ვა), ზ. ხხმ. მოვაცდევინებ, заставить ждать, დაცდევინება, ს. отсрочка.

დაცდენა (ვა), ზ. მ. ვერ მოვახვედრებ ნასროლსა, ავაცდენ; მოვაცდენ საქმესა; дать промахъ, не попасть въ цѣль; отвлекать отъ занятій; სიბრ. 47; რუსუდ. 373; დავიცდენ შუბს, отпарировать, отразить ударъ копья, ყარამ. 92; რუსუდ. 220, 221; დაცდომა (დავსცდები), ზ. ვდ. ავსცდები, არ მოვხვდები, о выстрелѣ: непопадать, миновать, ვეფხ. 1294; დაცდომა (ვჳსცდები), ზ. ვდ. манкировать.

დაცემა, სხ. паденіе, поллюція; -ცხვირისა, чихапье, იობ. 41—9; -რომის იმპერიისა, паденіе Римской Имперіи, ხელით დაცემა, рукоблудіе, (ვჳსცემ, დავეც), ზ. მ. მიწაზედ დავახლი, წავაქცევ, повалить, бросить на землю; მარკ. 1—26; ისაი. 27—3; ვისრ. 26; ვუგმერ, განვაწონებ, пронзать, დავსცემ დრამასა, чеканить драхму, 1 ქართლ. 51; დავსცემ საყვირსა, затрубить въ трубу, გამოცხ. 8—7, დასცა მტერი, онъ поразилъ врага, და დასცა მახვილი მუცელსა, и онъ вонзилъ ему мечъ въ животъ, ივდით 3—21; დავსცემ ნიშებსა, я покажу чудеса, საქმ. 2—19. დავსცემ ვიყინას, ошикать, დავსცემ ჯოგსა, ან ნადირსა, дѣлать облаву, согнать стадо, ვეფხ. 71; დავსცემ ბარსა, ударить заступомъ, начать копать землю, რუსუდ. 69; დავსცემ კარავსა, раскинуть палатку, დასტურს დავჳსცემ, позволить, თავში დამეცა, упалъ мнѣ на голову, ყვითელი ფერი დასცემს, отражается желтизною, წვიმის ნამი დასცემია, попалъ подъ дождь, წვეთი დაეცა, капля упала; его сразилъ параличъ; (დავიცემ, დავიეც), ზ. მიჩ. ვიგმერ, განვიწონებ, пронзать себя, გულს დანა დაიცა, онъ пронзилъ свою грудь ножемъ; ვეფხ. 1188; დროს დავიცემ, დრო დამეცა, уловить время, ქილ. 387; 2 ქართლ. 566; სიბრ. 28; დავუცემ ისარსა, поражать стрѣлами, ამირ. 64; მუხლნი დაუცნა, поставилъ на колѣни, დარეჯ. 2—84; (ვეცემი, დავეცი), ზ. თვ. დავვარდები; ვჴგლახაკდები; пасть, обнищать, обѣднѣть, მარკ. 9—20; საქმ. 28—6; ციხე დაეცა, крѣпость пала, თავს ზარი დაეცა, пораженъ былъ ужасомъ, ვეფხ. 156; დაეცა ორისავე სპათაგან ურიცხვი, пало много въ обоихъ войскахъ, 1 ქართლ. 147; მტერი თავზედ დაეცა, врагъ напалъ, რუსუდ. 687; ვაჭრობა დაეცა, торговля пала, დავეცემი მახვილის პირითა, пасть подъ ударомъ меча, 2 ქართლ. 318, ბინდი დაეცა, стало смеркаться, დაეცა თვალი, сглазили, ვისრ. 12; დანაზედ დაეცა, онъ наткнулся на ножъ; **დაცემული**, მიმ. падшій, обнищалый, -ადგილი, низменное мѣсто; მროველ. 145; -ხალხი, угнетенный народъ.

დაცემინება (ვა), ზ. სხ. заставить пасть, ცხვირს დავაცემინებ, ცხვირმა დამაცემინ; чахнуть; **დაცემულობა**, ს. დავარდნა, паденіе, იერემ. 6—15; ისაი. 8—14, დავცემულვარ, დავსცემოდი, я напалъ, დამცემოდა, онъ напалъ на меня, დამეცენით, вы напали на меня, ლუკ. 23—30.

დაცერა, -რვა (დავსცერ, -რავ, -რე), ზ. მ. დავკემს, წვრილად დავსჭრი, დავჴკოდ, надрѣзывать напр. ланцетомъ.

დაცეცება (ვა), ზ. მ. დავაშტერებ, დავადევნებ თვალებს, смотрѣть пристально на что, ვეფხ. 619.

დაცეხვა (ვჳს), ზ. მ. დავლეწ, დავსძეწკ, молотить, (დავიცეხვი), ზ. ვ. დავილეწლები, молотиться, ბაგრ. ბაგ. 11.

დაცვა, სხ. храненіе, стереженіе; (ვჳსცვავ, ვჳცავ, ვჳსცვი ან ვსცევ; ვიცავ, ვიცვი ან ვიცევ), ზ. მ. ფრთხილად შევინახავ, დავჳფარავ, დავჳკრძალავ; დავზვერავ, დავათვალიერებ, хранить, оборонять, оберегать, защищать; соблюдать; наблюдать, смотрѣть за чѣмъ; საქმ. 22—20; დაბად. 3—24; ისაი. 7—4; დავიცავ რჯულსა, хранить законъ, მარკ. 2—21; დავიცავ თავსა შორის თვისსა, содержать ва себѣ, **დაცული**, მიმ. хранимый, соблюдаемый, ვისრ. 122, დავიცავ თავსა беречь себя.

დაცვარვა (ვჳ), ზ. მ. оросить, შავთ. 29.

დაცვეთა, სხ. წინა დაცვეთა, обрѣзаніе.

დაცვეთა (დავსცვეთ, ვსცვითე), ზ. მ. გავსცვეთ, დავაძველებ ხმარებითა ტანისამოსს; изнашивать, (ვსცვთები, ვსცვდები, -დი), ზ. ვდ. გავსვცდები, изнашиваться, ხმალი ჩემი მბრძოლთა თქვენთა დაცვდების, ვეფხ. 1029; ე. ი. ჩემი ხმალი მრავლის ცემით შენთა წინა-აღმდეგთა გაცვდებაო, поражая вашихъ враговъ моя сабля иступится.

დაცვივა, დაცვივნა (ვსცვივი, -ვე; ვსცვივნი, -ვნე, ვსცვივდები), ზ. უ. ჩამოვსცვივი, ჩამოვვარდები, спадать, იერემ. 14—16; დაბად. 44—14; ხეს ფოთოლი დასცვივდა, листья съ дерева спали, დასცვივდა ხორცი, онъ спалъ съ тѣла, დამცვივდა თმა, я полысѣлъ, რუსუდ. 984; 876.

დაცვლა, დაცუვლა (ვსცვლი, ვსცვალე), ზ. მ. გამოვსცვლი, შევსცვლი, перемѣнять, (ვიცვლები, ვიცვალე), ზ. ვ. შევიცვლები, перемѣняться, измѣняться; ანდრ. 149.

დაცუმა, დაცმა (ვაცვამ), ზ. მ. ავაგებ, нанизать, надѣвать, საბ. ლ. ქილ. 11, 356; 693; 9 მარტ. დამეცვა ყურები, заткнулись уши, დავუცვამ, ზ. მ. დავუცობ, затыкать, закупорить, ქიმ. 51.

დაცვრევა (ვა), ზ. მ. დავსცვარავ, დავნამავ, увлажать, ანდ. 112.

დაცთენა, დაცთომა (ვსცთები, ვსცდები), ზ. ვდ.

მოვსცდები, დავაკლდები; მოვსტყუვდები, მოვსცთები; არ მოვხვდები ე. ი. ნასროლი, ავსცდები; манкировать, отвлекать отъ занятій; обмануться; о выстрѣлѣ: непопадать, დარეჯ. 2 — 5; ვეფხ. 1294, (დამცთება, დამცთომია). ზ. ვ. მოცთომილვარ; ამცდომია, არ მომიხვედრებია, я обманутъ; я не попалъ, ვეფხ. 81.

დაცთუნება (ვა), ზ. მ. დავაცდენ, არ მოვახვედრებ საგანს, непопасть въ цѣль, дать промахъ, რუსუდ. 754; ვისრ. 190.

დაცივება (ვა), прохлаждать; (დავაცივდები), ზ. ვდ. მივვარდები, ან ჩავუჯდები საქმეს, სამუშავოს, накинуться на что, корпѣть надъ чѣмъ.

დაცილება (ვა), მიმ. მოვაშორებ; ავაცდენ, ვერ მოვახვედრებ საგანს; удалять; дать промахъ, непопасть въ цѣль; (დავსცილდები), ზ. ვდ. მოვსცილდები, удалиться, -გზასა, сбиться съ дороги, რუსუდ. 674; დასცილდების, непопадаетъ.

დაცილება (ვეცილები), ზ. თვ. წავედავები, оспаривать.

დაცინება (ვსცინებ), ზ. უ. მასხარად ავიგდებ, насмѣхаться.

დაცინცლვა (ვს), ზ. მ. დავსტყუვებ, выманить.

დაცლა (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. ჟამს ან დროს მივსცემ, დავაცადებ, дать время, ждать, დამაცალე, (მდაბ. დამაცა), подожди, дай мнѣ время, (დამცალდება), ზ. ვდ. ვიცოცხლებ, прожить, რუსუდ. 854; თუ ღმერთმან დამაცალოს, если Богъ мнѣ дастъ дожить, დავრ. 104, (ქრსტ. ქართ); ღმერთმან დაგაცალოს, Богъ, да продлитъ твою жизнь, ქიმ. 94.

დაცლა (ვსცლი, ვსცალე), ზ. მ. დავაცალიერებ, გამოვსცლი, опростать, опорожнить, ვისრ. 20; დავსცლი თოფს, выпалить изъ ружья, დავსცლი გემსა, разгружать корабль, დავსცლი საწუთოს, оставить этотъ міръ, умереть, ვისრ. 32; დავსცლი ციხეს, оставить крѣпость, сдать, 1 ქართლ. 366; 2 ქართლ. 544; დაუცალეს ქალაქი, გორგ. 117, сдали города, (დავიცლები), ზ. ვ. დავცალიერდები, опорожниться, დავიცლები ძალისაგან, обезсилѣть, რუსუდ. 750; დავიცლები სულისაგან, умереть, რუსუდ. 50; დავიცლები სისხლისაგან, терять кровь, **დაცლევინება**, სზ. отсрочка, (ვა), ზ. სხმ. заставить опростать; заставить ждать, 2 ქართლ. 364; სამ. სომხ. 40.

დაცმა, ნ. დაცვმა.

დაცმუკება (დამაცმუკებ), შემაკრთობ, приводишь меня въ ужасъ, ალექ. 221.

დაცობა (ვა, ვუ), ზ. მ. დავუცვამ პირს, заткнуть, закупорить, ქიმ. 92, დავუცობ ყურსა, закрыть кому уши, დამეცო ყური, я оглохъ, ვისრ. 13.

დაცოლშვილიანება (ვშვილიანდები), ზ. ვდ. დავსახლდებ, обзавестись семействомъ სამ. სომხ. 204.

დაცონება (ვი), ზ. მ. დავიზარებ, лѣниться.

დაცორვა (ვჴ), ზ. უ. დავსძვრები, ползти; плыть, (დავჴსცორდები), ползти, плыть.

დაცორვება (ვა), ზ. მ. გავაცურვებ, заставить плыть.

დაცოტავება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, შევამოკლებ, умалять, уменьшать.

დაცოფვა (ვჴს), ზ. მ. დავშხამავ; о животныхъ: отравлять.

დაცოცვა (ვჴს), ზ. მ. დავსძვრები, ვბორდღავ, ползти.

დაცოცხლება (ვა), ზ. მ. გავაცოცხლებ; სიმხნეს მივსცემ, оживлять, (ვსცოცხლდები), ზ. ვდ. გავსცოცხლდები, ожить, ვეფხ. 1308; რუსუდ. 749.

დაცოხნა (ვსცოხნი, -ხნე), ზ. მ. დავღეჭ, жевать.

დაცრა (ვა თავს), ზ. მ. თავზედ დავაყრი, посыпать на голову, ქილ. 391; (ვსცრი, ვსცერ), ზ. მ. გავსცრი, просѣять.

დაცრცვა (ვსცარცავ), ზ. მ. გავსცარცავ, разграбить, **დაცრცვილი**, ограбленный.

დაცუდვილი, ზედ. ტიმ. 62, обработанный.

დაცურვა, ნახე, დაცორვება.

დაცუცქვა (ვსცუცქდები), ძაღლთათვის: უკანა ფეხებზედ დავსჯდები, сѣсть на заднихъ лапкахъ: (о собакѣ).

დაცქაფება (ვა), ზ. მ. забрызгать.

დაცქერა, დაცქირება (ვსცქერ ან ვაცქერ, ვაცქირებ), ზ. უ. თვალს დავასტერებ, пристально смотрѣть, (ვაცქერდები, ვსცქერდები), იგივე დავსცქერი; ჩემი ოთახი დასცქერს მეიდანსა, моя комната окнами выходитъ на площадь.

დაცქეტა, დაცქვეტა (ვა თვალსა), ზ. უ. თვალს დავასტერებ, пристально смотрѣть на, ქილ. 648; ცხენმა ყურები დაცქვიტა, лошадь навострила уши.

დაცქნაფვა (ვიცქნაფები), ზ. ვ. გავინაბვი, გავყუჩდები, оцѣпенѣть, притаиться, (ვცქნაფავ), ზ. მ. გავნაბავ, привести въ неподвижность отъ страха.

დაცხება (ვსცხებ), ზ. მ. წავსცხებ, წავუსვამ, помазать, ლევიტ. 14—29; სიბრ. 102.

დაცხელება (ვა), ზ. მ. ითქმის სახადისა თვის, бросать въ жаръ.

დაცხიკვება (ვა), ზ. მ. ცხვირს დავაცემინებ, чихать.

დაცხომა (ვსცხები, ვსცხი), ზ. ვდ. სიცხე ჩამოვარდება, ავცხელდები, становится жарко.

დაცხრობა (ვაცხრობ, დავაცხვრი, დავაცხვერ, სამღ. წ. დავაცხვრნენ, დავაცხვრნე), ზ. ვდ. დავამშვიდებ, დავაშოშმანებ, დავაყენებ ტკივილს, унять, утишать, ისაი. 58—13; საქმ. 19—35; დააცხვრენ ენა, замолчи, კალმ. 179.

დაცხრომა (ვსცხრები, დავსცხვრი, დავსცხვერ), ზ. ვდ. დავსდგები, დავსწყარდები, перестать, уняться, утихнуть; საქმ. 20—1; ისაი. 16—10; დაბად. 49—31; მარტ. 1—84; დასცხერინ მღვდელობისაგან, лишай священнодѣйствія; ბაქრ. 339, დაჴცხრა მთვარე, луна пошла на ущербъ, მოურ. 12; დამეცხრა, боль унялась, დავაცხვრენ ენა, пересталъ говорить, **დაცხრობილი, დამცხრალი**, მიმ. переставшій; -დამცხრალი მთოვარე, луна на ущербѣ.

დაცხუნება (ვა), ზ. მ. გავაცხელებ, სიცხეს ჩამოვაგდებ, согрѣвать.

დაცხვრა (ვსცხვრი, ვსცხვერ), ნ. დაცხრომა.

დაცხრომება (ვა), ზ. მ. დავაწყნარებ, унимать.

დაძაბუნება (ვი), ზ. მიჩ. დავსჯაბნი, დავსჩაგრავ, подчинить, сдѣлать подвластнымъ; угнѣтать, стѣснить; ერთმა მტერმა მეორე დაიძაბუნა, ვისრ.

154; врагъ сталъ угнѣтатъ врага, ქილ. 465; (ვძაბუნდები), ზ. ვდ. დავიჩაგრები, დავუღონოვდები; დავუსუსურდები, სიმხნე მომაკლდება); быть въ угнѣтеніи, потерять притутствіе духа, ვეფხ. 551; 734; ზოგჯ. დავსძველდები, მოვიშლები, придти въ вѣтхость, (ვუძაბუნდები), ზ. ვდ. დავემონები, დავემორჩილები, покориться, повиноваться, ვეფხ. 827; დამიძაბუნდეს, ე. ი. ჩემთან მყოფთა შეეშინდათო, бывшіе при мнѣ потеряли присутствіе духа, ვეფხ. 597, მიჯნურობამ დამიძაბუნა, любовь сковала меня, ვისრ. 154; 127; 144; 66; დავუძაბუნებულვარ, я нахожусь въ послушаніи, въ угнѣтеніи, **დაძაბუნებული**, მიმ. подчиненный, -სახლი, обвѣтшалый домъ.

დაძაგება (ვა), ზ. მ. хулить, бранить.

დაძალვა (ვჰს). **დაძალიანება** (ვა), ზ. მ. ძალს დავაცან, მოვერევი, пересилить, одолѣть, взять верхъ.

დაძახება (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, заставить звать, ანც. 27; დავაძახებ ნაღარას, затрубить въ трубу, 2 ქართლ. 53; (ვი), ზ. მიჩ. кричать, (დავუძახებ), ზ. მ. დავჰპატიჟებ, звать, приглашать, (ვჰძახებ, ვსძახი), ზ. უ. დავჰყვირი, кричать сверху, დავძახი სიმღერას, воспѣвать, დავუძახივარ, онъ звалъ меня.

დაძახვა (ვსძახავ), ზ. მ. ორთა ძაფთა ერთად შევასთავ, ссучить, крутить.

დაძახილი, ივერია № 36, 5 (1878)?

დაძგარუნება (ვა), ზ. მ. ერთიანად თოფის გავარდნა, залпомъ выпалить საბ. ლ.

დაძგერება; -რა, (ვა), ზ. მ. დავაჯახებ, ვაკვეთებ, შევახლი, ударить, ткнуть, (ვაძგურდები), ზ. ვდ. დავეჯახები, დავეკვეთები, броситься, кинуться на кого; наткнуться, ტყვია გულს დასძგერებოდა, пуля вонзилась ему въ грудь, ჩონგ. 85.

დაძებნვა, დაძებნა (ვჰსძებნი, -ნე), ზ. მ. მოვსძებნი, искать, დაძება (ვეძები, ვეძიე), ზ. მ. მოვსძებნი, искать, საზოგადო ლაპარაკში; რას დამაძებ, какая тебѣ нужда до меня, რას დავუძებ, какое мнѣ дѣло, какая мнѣ нужда, ანც. 2—8; 4—45; ერისთ. 96.

დაძეგვა (ვჰს), ზ. მ. დავსცეხვ, დავსძეძკ, გავლეწ, молотить.

დაძენა (ვაძენ, ვჰსძენ, ვსძინე), ზ. მ. დავრთავ, მოვუმატებ, придать, прибавить, присовокупить, დამაძენ, ჩონგ. 89, ты прибавляешь мнѣ.

დაძეძგა (ვჰს), ზ. მ. დავსძეგვ, დავსცეცხვ, დავნაყავ, толочь, истолочь, (ვა), ზ. მ მოვიგლი, მოვიქლეშ, ვიცკვენ რისამე მოჭირებით, прищемить, придавить; ссадить, стереть кожу.

დაძველება (ვა), ზ. მ. მრავლის ხმარებით უხმარ შევიქმ, დავაუძლურებ, старить, дѣлать ветхимъ, იობ. 9—3; და დააძველა რიგი მოსესი, и упразднилъ за ветхостью законъ Моисея, ხომხ. საშ. შესავ. 2; (ვსძველდები), ზ. ვდ. ვსცვდები, ვსძველდები, постарѣть, обвѣтшать; მარკ. 1—77; დაძველებული, -ბადი, მიმ. постарѣлый, დაძველებულება, ს. სიძველე, постарѣлость.

დაძვირება (ვა), ზ. მ. ფასს ვუმატებ, დავაძვირებ, дорожить, (ვსძვირდები), ზ. ვდ. ფასი მემატება, вздорожать, ვეფხ. 1077; становиться рѣдкимъ, შენი ნახვა დამძვირებია, видѣть тебя, стало для меня рѣдкостью, რუსუდ. 633, წყალობას ნუ დამიძვირებ, რუსდ. 983; не оставляй меня безъ своей милости, დავრ. 53; დაძვირებული, მიმ. дорогой; рѣдкій. [დახწევა ნ.

დაძვრენა (თავს დავაძვრენ), выплетаться, თავის

დაძინება, სხ. მიძინება, შესვენება ყოვლად წმინდისა ღვთის მშობლისა, успѣніе св. Богородицы, (ვა), ზ. მ. მივაძინებ, მოვასვენებ, усыплять; (ვიძინებ), ზ. მიჩ. მოვისვენებ, ძილში შევალ, заснуть, ვისრ. 165; (დამეძინება, დამძინებია), ზ. მიჩ. ვ. засыпаю, ვისრ. 55, 81; დაძინებული, მიმ. მოსვენებული, заснувшій; умершій, მარკ. 1—141.

დაძინება (ვსძინებ), ზ. მ. დავართავ, მოვუმატებ, придавать, прибавлять.

დაძირვა (ვჰ), ზ. მ. დავილევ, დავანთქამ, დავღუპავ, потоплять, погружать на дно; (დავიძირვი, დავეძირები), ზ ვ. დავინთქმი, დავილეკები, погружаться на дно, გამოსლ. 15—16.

დაძლევა (ვჰს), ზ. მ. დავსძალავ, დავაჭარბებ, пересиливать; перевѣшиватъ, ვეფხ. 632, ზუნ. კ. 22; მოვერევი, осилить, რუსუდ. 244; осаждать, тянуть на дно (о водѣ).

დაძლიერება (ვა), ზ. მ. ძალს მივსცემ, усиливать, (ვსძლიერდები), ზ. ვდ. ძალს მოვიცემ, გავსძლიერდები, усилиться, კავშ. 274.

დაძმანი, ს. братъ и сестра.

დაძმარება (ვა), ზ. მ. ძმრად გარდავაქცევ, превращать въ уксусъ, окислять; (ვძმარდები), ზ. ვდ. ძმრად გარდავიქცევი, окисляться, დაძმარებული, окислый, მდაბ. დაღონებული, озабоченный.

დაძმობა, -ძმობის სიყვარული, ან დაძმებრივი სიყვარული, любовь брата и сестры, რუსუდ. 255, 818.

დაძმობილება (ვჰძმობილდები, ვუძმობილდები), ზ. ვდ. გავუმეგობრდები, побрататься, подружиться, სიბრძ.

დაძონძა (ვჰსძონძავ); დაძონძება (ვა), ზ. მ. დავაკერებ, საკერებელს დავუდებ ძველსა, დავაკონკებ, заплатить, зачинить старое поатье, (ვსძონძდები). ზ. ვდ. დავსძველდები, обвѣтшать, დამიძონძდა სამოსელი, одежда моя обвѣтшала; დაძონძილი, ветошь.

დაძრახვა (ვჰ), ზ. მ. განვიკითხავ, განვაქიქებ, გავჰკიცხავ; осуждать, ნ. დაზრახვა; (ვიძრახები). ზ. ვ. დავიზრახები, осуждаться.

დაძრვა (ვსძრავ, ვსძერ), ზ. მ. შევანძრევ, შევსძრავ, пошевелить, подвинуть, тронуть, (ვიძვრვი, ვიძერ); ზ. ვ. შევინძრევი, пошевелиться, поколебаться, двигаться, რუსუდ. 887; საშ. სომხ. 235; დავით. 17—7; ზუნ. კარი. 235; დაძრული, მიმ. покачнувшійся отъ землетрясенія.

დაძრვა (ვჰს), დაძრობა (ვა), ზ. მ. გავჰყინავ, ყინვით წავახდენ, замораживать, (დავიძრვი, დავიძრობ), ზ. ვ. მიჩ. отморозить, დავიძრობ ყურებსა, отморозить себѣ уши, вымерзнуть, вызябнуть.

დაძრობა (ვა), ზ. მ. დავჰგლეჯ ან ამოვჰგლეჯ, выдергивать. -კბილებს, выдергать зубы.

დაძრომა (ვსძვრები, ვსძვერ), ზ. ვ. ძრომით ვალ, ვლოლავ, ползти, მდაბ. აქა იქ დავდივარ, слоняться, бродить; ხელიდამ დამძვრა, выскользнулъ изъ рукъ.

დაძულება (ვა), ზ. მ. შევაძულებ; посѣять ненависть, (ვსძულდები), ზ. ვდ. შევსძულდები, опротивѣть кому.

დაძუნწება (ვა), ზ. მ. დავაძვირებ, ძვირს ან ძუნწს გავხდი, дѣлать скупымъ, (ვჰძუნწდები), ზ. ვდ. ძუნწი გავხდები, стать скупымъ.

დაძუნძულება (ვსძუნძულდები), ზ. ვდ. დავდივარ ძუნძულით, рыскать.

დაძღომა (ვჰსძღები), ზ. ვ. გავსძღები, насытиться, ბუჯ. 12, (ვაძღები ვაძეღ, მდაბ. ვაძეხ), იგივე დავსძღები; (დავაძღონი, ვაძღონე), ზ. მ. გავაძღებ. насыщать, დარეჯ. 2—91.

დაწაკწაკება (მა), беретъ меня дрожь.

დაწალიკება (ვა), ზ. მ. მწკრივად, ჩარიგებით ვდივარ, идти гусемъ.

დაწამება (ვსწამებ), შევასმენ, დავაბრალებ, ბრალს დავდებ, შევსწამებ, оговаривать, обвинять, ვეფხ. 990; ალბ. 86; (დამაწამებ), ზ მ. დამაჯერებ, увѣряешь меня, ვეფხ. 990.

დაწამლვა (ვჰ). отравлять многихъ.

დაწამწამება (ვა), ზ. მ. დავახამხამებ, დავფახავ თვალსა, мигать, ვეფხ. 294.

დაწანწალება (ვჰს). ზ. უ. დავეთრევი, рыскать.

დაწაფება (ვეწაფები), ზ. თვ. ხარბად ვსვამ წყალსა, пить съ жадностью, საბ. ლ.

დაწბილება (ვა), ზ. მ. ბიაბრუდ გავჰხდი, შევარცხვენ, конфузить, срамить, (ვსწბილდები), сконфузиться, ვეფხ. 199.

დაწება (ვა), ზ. მ. გავავლებ, დავასველებ წყალში, обмокнуть.

დაწებება (ვა), ზ. მ. მივაკრავ, დავაკერებ წებოთი, склеить.

დაწევა (ვჰსწევ), ზ. მ. დავზიდავ: მოვსწევ; потянуть, подвинуть, нагибать, наклонять; (დავიწევ), ზ. მიჩ. მივიწევ; დავიდრეკ. отодвигаться; опускаться, ფიზიკ. 73, 75; (დავაწევ), მაგალ. ერთსყოფას დავაწევ, поднять шумъ, **დაწეული**, მიმ. отодвинутый; **დაწევინება** (ვა), ზ. სხმ. დაზევინება, заставить отодвинуться.

დაწევნა (ვსწევ, ვსწევნი, -ვნე), ზ. მ. უკან დავადევნებ მოსაწევნელად, отправить въ погоню, (ვეწევი), ზ. თვ. მოვეწევი, догнать, настичь, გორგ. 281.

დაწერა, სხ. ღვთის-განგება და დაწერა იქმნა შენს თავზედ, предопредѣленіе Божье и судьба сбилось надъ тобою, ვისრ. 16, (ვჰ), ზ. მ. მელნით და კალმით გამოხატვა ჰაზრისა; დავჰხატავ, написать; нарисовать, ბუჯ. 10; ჯვარს დავსწერ, вѣнчать, ღმერთმან ჯვარი დაგწეროს, Богъ, да благословитъ тебя, т. е. да избавитъ тебя отъ всякаго зла, ჯვარი გწერია, ты огражденъ знаменіемъ креста, პირჯვარ დავსწერ, крестить кого, დავსწერ მამულსა ვისზედმე, переписать имѣніе на имя кого либо, ალბ. 157; (ვი), ზ. მიჩ. писать для себя, -პირჯვარს, перекреститься, (ვუ), ზ. მ. написать для кого либо, (ვა), ზ. მ. მომაცებულს დავსწერ ვისზედმე, ან შევაწერ დებულებას, присчитывать; облагать податью; დავაწერ ვალად, присчитывать къ долгу, -დებულებას, обложить податью, დასც. 6, (ვიწერები), ზ. ვ. писаться, (ვეწერები), ზ. თვ. ჩავიწერები, записываться, გამოვიხატები, изображаться, დარეჯ. 21, **დაწერილი**, დანაწერი, მიმ. написанный, **დაწერინება** (ვა), заставить написать.

დაწერტა (ვს), ზ. მ. დავსჩხვლეტ, колоть, тыкать, пырять, დავსწერტ ხორცსა, терзать тѣло, მსაჯ. 8—7; დავჰსწერტ მახვილითა, извести мечемъ. იეზეკ. 23—47; (დავიწერტები), ზ. ვ. быть истерзану, ქილ. 236.

დაწესება, ზზ. განწესება, учрежденіе, постановленіе, узаконеніе; (ვა), ზ. მ. განვაწესებ, დავსდებ, წესს, რიგს, учредить, постановить; узаконить; მალაქ. 3—11; ისაი. 10—6; ერისთ. 41; (ვეწესები, დავჰწესდები), ზ. თვ. განვეწესები, учреждаться, **დაწესებული**, მიმ. учрежденный, ქვეშ დაწესებული ლაშქარი, подчиненное войско, 2 ქართლ. 18, 25; **დაწესებულება**, учрежденіе, заведеніе.

დაწეწა (ვჰ), ზ. მ. გავსწეწ მატყლსა და სხ. мыкать, чесать ленъ, ავბურძგნი, ავშლი თმასა, ерошить волосы.

დაწვა, სხ. сожженіе, (ვსწვავ), ზ. მ. ცეცხლით მოვსპობ, განვაუქმებ, сжечь, ვაწყენ, განვამწარებ, огорчать, დავსწვავ თვალსა, выжечь глазъ, ალბ. 157; პილპილი პირს დაჰსწვავს, перецъ жжетъ ротъ, დავსწვავ აგურსა, жечь кирпичъ, დავიწვავ ხელსა, обжечь себѣ руку, დავუწვავ გულსა, огорчить кого, გულს დამწვავს, производить жегъ на сердце; სიბრ. 50, თუ, მზეო, დაგიწვავ ჩემიცა დაწვა მზებარე, ვეფხ. 525; ე. ი. შენის სიყვარულით ალი მომკიდებია როგორც რომ მზე სიტფოთი განაცხოველებს ქვეყანასა (არე); о солнце, ты согрѣла мою любовь, какъ солнце своими лучами согрѣваетъ вселенную, ვეფხ. 525, (ვიწვები, ვიწვი), ზ. ვ. ცეცხლით მოვისპობი, сожигаться, сгорѣть, საზოგ. ლაპ. განვამწარდები, огорчаться, ვისრ. 154; გული დამეწვა, я огорчился, мнѣ стало жаль; სახლკარი დამეწვა, сгорѣлъ у меня домъ и имущество, ვისრ. 21; დაგიწვივარ, я огорчонъ тобою; **დამწვარი**, მიმ. сгорѣвшій; огорченный, დაწვევინება (ვა), ზ. სხმ. заставить жечь, 2 ქართლ. 558.

დაწვართნა (ვჰსწვართნი), ზ. მ. დავარიგებ, наставляти, რუსუდ. 823.

დაწვდა (დავიწვდი, ვიწვადე), ზ. მ. ამოვიღებ; ავიღებ, вынуть, обнажать, схватить, ვეფხ. 1372; მათ ისრები დაიწვადეს, они схватили стрѣлы, მოურავ. 163; დავიწვდი ხმალსა, обнажить саблю, 2 ქართლ. 284; რუსუდ. 609; **დაწვდომა** (ვაწვდები), ზ. ვდ. ხელს დავავლებ, схватить; დაწვდენა, (დავეწვდები), იგივე დავაწვდები, რუსუდ. 451.

დაწვევა (ვაწვევ, ვიწვევ, წვიე), ზ. მ. მოვიწვევ, დავჰპატიჟებ, приглашать.

დაწვეთა, **დაწვეთება** (ვა), ზ. მ. დავაღვენთებ, накапать, დამწვეთება სისხლი, кровь польетъ съ

меня, ვეფხ. 1029; (ვეწვეთები), ტ. თვ. დაეღვენთები, капать.

დაწვენა (ვა), ტ. მ. ადგილზედ დავსდებ, დავაძინებ, заставить лечь, положить; укладывать спать, გვერდით დავუწვენ, положить кого съ боку, ვისრ. 81; ნ. დაწოლა.

დაწვერა (მზე დაეწვერა), ტ. თვ. მზე ჩადის, солнце склоняется, заходитъ, ქილ. 533.

დაწვიმვა (ვჰს), ტ. მ. წვიმისათვის; დავასველებ, დავნამავ, о дождѣ: накрапывать, подмочить дождемъ, დაწვიმული, подмоченный.

დაწვლილება, დაწვრილება (ვა), ტ. მ. დავჭყოფ წვრილ ნაწილებად; დავაკნინებ; გავათხელებ, დავაწმინდავებ, дробить; умалять; дѣлать тонкимъ, დან. 2—35; იერემ. 48—12; ვისრ. 145; (ვსწვლილდები), ტ. ვნ. დავსწმენდები, დავწვრილდები, умаляться, дѣлаться тонкимъ, დაბად. 3 — 7; **დაწვლილებით**, ზზ. ვრცლად, подробно, **დაწვლილებული**, მიმ. умаленный, утонченный, მარგ. 2—42.

დაწვრთა (ვჰსწვრთი, -ვართე), научать.

დაწვნა (ვსწნავ, ვსწან), ტ. მ. ვთხზავ, ვწმასნი, заплетать, ნ. დაწნვა.

დაწიდნვა (ვჰ), ტ. მ. დავრგავ, сажать напр. виноградную лозу и т. п. [сверху.

დაწივლა (ვსწივი), ტ. უ. დავჭყვირი, кричать

დაწივლება (ვა), ტ. მ. დავაყვირებ, заставить визжать, (ვი), ტ. მიჩ. დავიყვირებ, завизжать.

დაწითლება (ვა), ტ. მ. გავაწითლებ; წითლად შევღებავ, заставить краснѣть; красить въ красную краску, (ვსწითლდები), ტ. ვნ. წამოვსწითლდები, გავსწითლდები, краснѣть, პირი დამიწითლდა, лицо мое покраснѣло, ვისრ. 35.

დაწიკვება (ვა, -მაგ. წვერს), ტ. მ. წვერს დაეგლეჯ, выщипать бороду, ქილ. 583; დაწიკვა (ვჰს), ტ. მ. დავიჭერ, брать, взять, 2 ქართლ. 526; (ვუ), ტ. მიჩ. დავუხუთავ საქონელს, დავუჭერ, заарестовать имущество, задержать, დავიწიკებ მამულსა, арендовать имѣніе.

დაწინაურება (ვი, ვა), ტ. მ. წინ გავგზავნი; წარმატებ საქმეში, послать впередъ; способствовать къ успѣхамъ, გორგ. 295; (ვსწინაურდები), ტ. ვნ. წინ-გავასწრობ; წარვემატებ საქმეში, опередить; преуспѣвать; **-ბული**, опередившій.

დაწინდება, დაწინდრება (ვა), ტ. მ. დავაგირავებ, отдавать въ залогъ, закладывать, დაგიწინდავს ქალწულება, ты обѣщалъ пребыть въ дѣвствѣ, მარგ. 2—192; (ვი), ტ. მ. დავიგირავებ, გირაოდ ავიღებ, принять въ залогъ, მარგ. 2—139; (მი), ტ. მიჩ. დამიგირავებ, отдаешь мнѣ подъ залогъ, სამ. გიორ. მ. 6.

დაწინდვა, სს. დანიშნვა ქალვაჟთა საქორწილოდ, сговоръ, обрученіе; (ვჰ), ტ. მ. დავნიშნავ ქალს; დავაგირავებ, обручить; закладывать, отдавать въ залогъ, ალ. 94, საზოგ. ლაპარ. დავიჭირე ვენახს და სს. взять въ аренду; საცოლოდ დაუწინდავს, онъ обрученъ на женитьбу, ვეფხ. 1233.

დაწიწკნა (ვსწიწკნი, -ნე), ტ. მ. კბილით დავჩიჩქნი, დავსჩქლეთ, кромсать зубами.

დაწინწკვლა (ვჰ), ტ. მ. გავსწუწავ, წინწკალს დავასხამ, закапать, забрызгать.

დაწიოკება, სს. остраска, (ვა), ტ. მ. დავაფრთხობ, შევაშინებ, дать остраску кому, встрѣвожить, კაცია 20, 23, რუსულ. ქართ. ლ.

დაწიხლვა, დაწიხნვა (ვჰს), ტ. მ. წიხლსა ვჰკრავ, лягнуть, მოურავ. 254; (ვიწიხნები), ტ. ვ. წიხლით ვიცემები, лягаться.

დაწკაპება (ვა), დავაწვეთებ, набрызгать.

დაწკარუნება (ვა), ტ. მ. ზარს დავრეკ, звонить, დავაჟღარუნებ, бренчать.

დაწკეპა (ვჰ) ტ. მ. წკეპლით გავლახავ, наказать розгами, ცხენები დაწკეპეს, 2 ქართლ. 401, пришпорили лошадей, დაწკეპილნი დგანან, стояли въ струнку.

დაწკმუტუნება (დავი), ტ. უ. დავიჩხავლებ, провизжать.

დაწლვა (ვჰ), ტ. მ. გამოვჰსწლავ, გამოვჰშიგნავ выпотрошить.

დაწლობა (ვა), ტ. მ. დავაწვლილებ, გავხდი, умолять, истощать, ცანი დამწლობია, я исхудалъ, (მეწლობა, მწლობია, ან დამწლობილვარ, დავსწლობილი, исхудать, ვისრ. 25, 34, 141, 148.

დაწმახნვა (ვჰ), ტ. მ. перепутать.

დაწმახება (ვა), დავაჭანგებ, დავამჟავებ, окислять, (ვწმახდები), ტ. ვნ. დავმჟავდები, окисляться.

დაწმენდა (ვჰ), ტ. მ. დავასუფთავებ, გავარჩევ რიოშისაგან, чистить; очищать; (დიწმინდები), ტ. ვ. დავსუფთავდები, очищаться, (ვიწმინდები, ვსწმინდები), ტ. ვნ. ნოცრთათვის; დავსდგები, დავყუნდები, устояться, отстояться (о напиткахъ), ბაგრ. ბაგ. 123; სამზ. 145, **დაწმენდილი**, მიმ. очищенный.

დაწნეხა (ვჰს), ტ. მ. დავსწურავ ყურძენსა საწნახელში, давить виноградъ, გამოვხდი ზეთსა, выгонять масло, გამოსლ. 27—20.

დაწნვა (ვჰს), ტ. მ. ვთხზავ, ვწმასნი, заплетать.

დაწნილება (ვა), ტ. მ. წნილად ჩავდებ, мариновать овощи.

დაწოდება (ვეწოდები), ტ. თვ. хватать, доставать.

დაწოლა (ვჰწვები), ტ. ვნ. ქვეშაგებში ჩავსწვები დასაძინებლად; ქალთა თვის: ვმშობიარობ, ложиться; разрѣшаться отъ бремени, (ვაწვები), ტ. ვნ. ზედამ დავაჭირებ, налечь, სამ. მოსეს 31; თავს დავაწვები, обременить кого, ალექ. 54; დამაწვნეს სევდანი, грусть стѣснила меня, რუსულ. 983; გულზედ დამაწვა საჭმელი, пища стѣснила мнѣ грудь; უბედურობა დამაწვა თავსა, меня постигло несчастіе.

დაწოლა, ს. მშობიარობა ქალისა, роды.

დაწონა (ვა), ტ. მ. წონაში მოვუმატებ, прибавлять къ вѣсу.

დაწრეტა (ვჰს), ტ. მ. დავანაშურავ, სრულიად გამოვაღებ ნოცრისა, выцѣдить: опорожнить; (ვიწრიტები), ტ. მ. დავნაშურდები, დავიცლები, выцѣживаться, опорожниваться; ლევიტ. 1—75.

დაწუდა, ნ. დაწვდა.

დაწუწუნება (ვი), ტ. უ. запищать; (ვუ), пища звать собаку, лошадь.

დაწუნება (ვი, ვუ), ტ. მ. არ მოვიწონებ, გავაცუ-

დებ, браковать, охуждать, неодобрять, ქილ. 252; არცა ვისგან დაიწუნოს, არცა სხვათა უწუნებდეს, ვეფხ. 18; неосуждать другаго, значить самому неподвергаться осужденію, (დავიწუნები), ზ. ვ. არ მოვიწონები, неодобряться, подвергаться охужденію, **დაწუნებული**, მიმ. неодобренный, საღთო წერილში: დაჩაგრული, დაჯაბნული, обиженный, оскорбленный, დავით. 102—6; საქმ. 7—24.

დაწუნწვა (ვა), ზ. მ. забрызгать.

დაწურება (ვა), ზ. მ. ჭულეჭით გამოვსწურავ, выжимать, (ვიწურები), ზ. ვღ. გამოვიწურები, выжиматься, ქალბატონი შიშით დაიწურა, барыня отъ страха задрожала, ანც. 2—7.

დაწურვა (ვჰს), ზ. მ. გამოვსჭულეჭ საწურავით ან ხელით გამოვადენ ნოჭიოს; გავსწურავ, გავაცარებ ნოჭიოსა რაშიმე დასაწმენდად: давить, выжимать; процѣживать; მზე დაწურვაზედ იყო, солнце склонялось, კაცია 57; დაგწურევენ, приведутъ тебя къ заключенью, ხრონ. ზრონ. 28, (დავიწურები, -რე), ზ. ვ. გამოვიწურები, выжиматься, ვისრ. 73.

დაწურილება, ნ. დაწვრილება.

დაწუხვა (ვიწუხავ, ვიწუხე ან დავიწუხნე), ზ. მ. დავხუჭავ თვალს, смыкать, жмурить глаза, (ვუწუხებ), ზ. მიჩ. закрыть кому глазъ, მაც. 13-16; (დავიწუხები), ზ. ვ. დავიხუჭები, закрываться (о глазѣ), ვეფხ. 1126.

დაწუწვა (ვჰ), ზ. მ. набрызгать.

დაწუწუნება (ვი), ზ. უ. завизжать.

დაწყალობება (ვჰს), ზ. მ. წყალობას მივცემ, დავაჯილდოვებ, награждать

დაწყდომა (დავაწყდები), ზ. მ. თავს-დავაწვები, დავამძიმებ, შევაწვრებ, налечь на кого, обременить; (დავსწყდები), ზ. ვღ. მოვსწყდები, მოვილალები; მოვისპობი, მოვიკვეთები, утомиться, устать; изсякнуть, остановиться, ისუ 3—13; 4—7; 9—32; შიშით დასწყდნენ, обомлѣли отъ страха, ანცონ. 3—40; დამიწყდა ცხენი, лошадь моя утомилась, она безъ ногъ, რუსუდ. 368; დამწყდა ცრემლი, у меня слеза обсохла, რუსუდ. 411; დამწყდარი, მიმ. усталый.

დაწყება, სხ. დასაბამი, начало, კავშ. 278; (ვი), ზ. მ. მოვჰყვები, ხელ-ვჰყოფ, начинать, ალბ. 99; ვუ-ლაპარაკა, начать съ кѣмъ переговоры, გორგ. 8; სიბრ. 132; ვისრ. 4, 11; დავიწყებ სიარულსა, пойти, **დაწყებინება**, (ვა მაგალ. სიარულს), заставить начать, რუსუდ. 375, 455.

დაწყევა (ვჰს), დაწყევლა (ვსწყევლი, ვლე), ზ. მ. შევაჩვენებ, დავჰკრულავ, მეხს-დავაყრი, проклинать, (დავიწყევი, -ვლი), ზ. ვ. проклинаться, **დაწყევლილი**, მიმ. проклятый.

დაწყვდევა, ნ. დამწყვდევა.

დაწყვეტა, **დაწყვეტა** (ვჰს), ზ. მ. მოვსწყვეტ, დავჰგლეჯ; მოვსწყვეტ, მოვღალავ, მოვჰქანცავ; прервать, разодрать; утомить, изнурить, ანც. 3—24; ვეფხ. 1347, მირიან. 101, 122, მაგალ. ხლტომით მუხლებს დავიწყვეტ. -სისხლისა, остановить кровь, რუსუდ. 873; (ვაწყვეტ მიწას), ზ. მ. მიწას დავახლი, повалить, ударить объ землю, ვეფხ. 906; დამწყვიდე ლენა ცრემლისა, ე. ი. დამიშრიტე ცრემლი, ты осушилъ мнѣ слезы; **დაწყვეტილი, -ვეტილი**, მიმ. утомленный, ქილ. 460, ნ. დაწყდომა; იმედ დაწყვეტილი, ვისრ. 127, потерявшій надежду.

დაწყვნა, ნ. დაწყობა.

დაწყთომა (დავსწყთები), ნ. დაწყდომა.

დაწყვნა, ნ. დაწყობა; დაწყთომა, ნ. დაწყდომა.

დაწყვდევა (ვაწყუდევს, -დი), ზ. მ. დავახშობ, დავჰკეტ სახლსა, ან პატიმრად სადმე, заключить, запереть, заточить.

დაწყლვა (ვჰსწყლავ), ზ. მ. დავჰსჭრი, დავჰკოდავ, ранить.

დაწყლულება (ვა), ზ. მ. დავსჭრი, მოვსწყლავ, ранить, დამწყლულა, ზ. მიჩ. уязвилъ меня, ვეფხ. 99; ვისრ. 75, 82; 112; (ვწყლულდები), ზ. ვღ. დავჯირჯვდები, დავჩირქდები, нагнаиваться, струпѣть, დაწყლულებული, მიმ. нагноившійся.

დაწყნარება, სხ. спокойствіе, миръ, რუსუდ. 429; 1 ქართლ. 339; დაწყნარებით, тихо, спокойно, ვისრ. 20; ანც. 6—38, (ვა), ზ. მ. დავამშვიდებ, მოვასვენებ, მოვამდორებ, გავაყუჩებ, დავაშოშმინებ, успокоить, усмирить, угомонить, დავიწყნარებ გულსა, успокоить себя, რუსუდ. 756; ვისრ. 189; დამიწყნარდა, онъ смирился передо мною, ვეფხ. 197; (ვჰსწყნარდები), ზ. ვღ. დავმშვიდდები, утихать, успокоиваться, ვეფხ. 387; გორგ. 5; 134; 2 ქართლ. 550; (ვუწყნარდები), ზ. ვღ. დავუმშვიდდები, смириться передъ кѣмъ; ქვეყანა დასწყნარდა. страна успокоилась, **დაწყნარებული**, მიმ. спокойный, смирный, ისაი. 7—4, **დაწყნარებულება**, ს. спокойствіе, затишье, 1 ქართლ. 341.

დაწყობა, სხ. полаганіе, кланіе, (ვა), დავსდებ, დავსდგამ; დავალაგებ, класть, полагать; приводить въ порядокъ, устроить; დაწყვნა (ვაწყვნი, ვაწყვენ), იგივე დავაწყობ; (ვიწყობი), ზ. ვ. დავიდები, полагаться, დავაწყობ ხპათა, поставить въ строй войско, 1 ქართლ. 255, (ვეწყობი), გავურიგდები, შევურიგდები, сговориться, помириться, სხბ. ლ. დაწყობილი, მიმ. положенный.

დაჭადრაკული, ზედ. კუბო-კუბო, шахматный, клетчатый.

დაჭამა (ვჰს), ზ. მ. შევსჭამ, შევსთქვლეპავ, съѣдать, დანიელ. 41—20; იაკობ. 5—2.

დაჭანგება (ვა), ზ. მ. დავამჟავებ, დავაწმახებ, окислять, (ვსჭანგდები), ზ. ვღ. დავწმახდები, окисляться.

დაჭარბება (ვა), ზ. მ. დავსძლევ წონაში, ან დავსძალავ, გარდავერევი, გარდავემატები, перевѣшивать, перетягивать: пересиливать; превосходить; რუსუდ. 575, 911; 476, 776; ქილ. 339; (დავსჭარბდები), ზ. ვღ. დავსძლევ წონაში, გარდავერევი, გარდავემატები, перевѣшивать, перетягивать; быть въ излишествѣ.

დაჭაშნიკება (ვა), ზ. მ. ჭაშნიკად ვასმევ, дать отвѣдать, попробовать (вино), ქილ. 165, 347.

დაჭდევა (ვა), ზ. მ. ჭდეს დავსვამ, нарубать, насѣчь на деревѣ знакъ, ქილ. 284, (ვეჭდევი), ზ. თვ. нарубаться, დამეჭდო გულზედ ხელი, я скрестилъ руки на своей груди.

დაჭედა, სხ. ковка, ვისრ. 21, (ვჭედ, -დე), ზ. მ. ლურსმნებით დავაკრავ, დავლურსმავ, დავნალავ; დავჭკოდ, წყვილს გამოვასხამ მამალთა ხვასცანგთა, подковывать; оковывать, заковывать, сковать, наковать; холостить, ვისრ. 103; დავსჭედ ბორკილითა, заковать въ кандалы, რუსუდ. 560; დავსჭედ ლურსმნითა, пригвоздить, ვისრ. 51, 1 ქართლ. 269, დაჭედილი, მიმ. подкованный, скованный.

დაჭენება (ვა), ზ. მ. ცხენს დავარბენინებ, рыскать, спускаться съ горы верхомъ, დაჭენებული, ზედ. წაქცეული, დარღვეული კედელი, დაშლილი, გაქელილი; поврежденная (стѣна), ფსალმ. 61—3.

დაჭერა, სხ. задержанiе, занятiе; завоеванiе; (ვიჭერ, ვიჭირე, მდაბ. 2 პ. დაიჭი), ზ. მ. ვიპყრობ, მიჭირავს, შევიპყრობ, ხელთ-ვიგდებ; დავაყენებ; დავიპყრობ, ლაშქრობით ვიშოვნი ქვეყანას; დავიქირავებ; დავიცავ ადგილს, держать; взять, схватить, поймать; задержать, удержать, остановить кого; нанимать; завоевать, овладѣть; ქურდი დაიჭირეს, поймали вора, თევზს დავიჭერ, ловить рыбу, დავიჭერ ვისისამე მხარეს, держать чью либо сторону, თვალს დავიჭერ, смотрѣть за кѣмъ, ухаживать, სხვა ნაირად დავიჭერ საქმეს, иначе поведу дѣло, მზად დავიჭერ, держать на готовѣ, კაცია 73; საქმე ჭკუვით უნდა დაიჭირო, ты долженъ приняться за это дѣло съ умомъ, იმერეთი ხმლით დაიჭირა, онъ завоевалъ Имеретiю мечемъ, შორს დავიჭერ, несоглашаться, отказываться, სიბრ. 127; 97; თქვენს რჯულს დავიჭერ, приму вашу религiю, გორგ. 58; ხუთთა ოდენ ბაზიერთა მეტი არ დავიჭირე, только пять сокольничьихъ я удержалъ при себѣ, ვეფხ. 596; შენ შეგვედრებ, დაგიჭიროს, ვითა გმართებს ჩემსა ზრდილსა, ვეფხ. 781, я буду просить его содержать тебя, какъ прилично моему воспитателю, სიცოცხლესაც არ დაგიჭერ, непожалѣю для тебя и жизни, ნუ დამიჭერ, неудерживай меня, не жалѣй для меня; ბუხარმა თავი არ დაგიჭიროს, чтобы ты не угорѣлъ; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუპყრობ, დავუყენებ; დავუპყრობ; задержать, удержать для кого либо, თავი ველარ დავუჭირე. я не могъ удержать его, მირიან. 108; დავუჭერ-ხელსა, взять за руку, თავს დავუჭერ, недавать воли, удерживать; შორს დავუჭერ, я несоглашаюсь, დავუჭერ სინათლეს, заслонять свѣтъ, ბერძნ. სამ. 266; დავუჭერ ქონებას, задержать имущество, სამ. ვახტ. 20; (ვიჭირვი), წმინდათა ცხოვ. 423, დავიჭირვი, ზ. ვ. დავიდები, удерживаться, ქონება დაიჭირვეს ან დაეჭირვის, заарестовывается имѣнiе, ვახტ. სამ. 18—19; **დაჭერილი**, მიმ. удержанный; пойманный; завоеванный; **დაჭერინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить поймать, заставить арестовать, სამართ. ვახტ. მ. 177.

დაჭერა (ვაჭერ), ზ. მ. ხელს დავაბრჯინებ, нажать, დავაჭერ ფეხსა, давать ногою; стоять на своемъ.

დაჭექა, ნ. დაჭეხა; დაჭექება, произвести взрывъ, ცამდაიჭექა, небо разразилось громомъ.

დაჭეშმარიტება (ვა), подтвердить истину.

დაჭეჭყა (ვჰ), ზ. მ. დავჟეჟე, გავსჭყლეტ, раздавить, размять.

დაჭეხა (ვი), ზ. მ. დავიქუხებ; ჭაქანი გამივა; შევჰყვირებ, загремѣть; заревѣть, რუსუდ. 3, **დაჭეხება** (ვი), იგივე დაჭეხა.

დაჭვირვა (დავჰს), ზ. მ. დავნათი, сiять надъ чѣмъ, ერისთ. 34.

დაჭვრეტა (ვჰს), ზ. მ. დავხედავ, смотрѣть, სახლი მეიდანს დასჭვრეტს, домъ выходитъ на площадь, 2 ქართლ. 535.

დაჭიდება (დავსჭიდებ, -დე), ზ. მ. ვარკინებ, შევაბამ, заставить бороться, (დავეჭიდები, -დე), ზ. თვ. ვერკინები, შევებმი, вступить, въ единоборство.

დაჭიმვა (ვჰს), ზ. მ. გავსჭიმავ, გავსწევ, გავაბამ, натянуть, напяливать.

დაჭინჭება (ვა), ზ. მ. დავაკერებ ძველს, поставить заплатку.

დაჭიკჭიკება (ვჰ), ზ. უ. მფრინველთათვის; ვჰგალობ, о птицахъ: напѣвать, щебетать; ვისრ. 2, (ვსჭიაჭიკდები), ზ. ვდ. ჭიკჭიკს მოვჰყვები, начать пѣть.

დაჭინჭრვა (ვჰს), ზ. მ. ჭინჭრით დავსუსხავ, жечь крапивою, საბ. ლ. ნ. სხუნა.

დაჭირება, დაჭირვება, სზ. საჭიროება, ხელმოკლეობა. გაჭირება, нужда, რუსუდ. 307, (ვა), ზ. მ. საჭიროებაში შევიყვან, вводить въ нужду, (ვსჭირდები, ვჭირდი), ზ. ვდ. საჭიროება მაქვს, имѣть нужду, надобность; нуждаться, დამჭირდება, -და; საჭიროდ გამიხდება, понадобится мнѣ, потребуется для меня; დამეჭირა და მოგყიდე, я сталъ нуждаться и продалъ тебѣ, სიგ. **დაჭირებული**, მიმ. нуждающiйся, **დაჭირებულება**, ს. нужда, ვისრ. 45, დარეჯ. 2—23; რუსუდ. 966; **დაჭირება** (ვა), ნ. დაჭერა (ვა).

დაჭირვა, სხ. задержанiе; нужда, ალბ. 74; 34; დაჭირების დღე, день нужды, (ვიჭირავ), ზ. მ. დავიჭერ, დავიპყრობ, შევინახავ, დავიცავ, держать, хранить, ვეფხ. 772; 823; ვისრ. 153, (დავეჭირვი), ზ. თვ. დავუხუთავ, დავუჭერ ქონებასა, удержать имѣнiе, სამ. ვახტ. 113, 169, 170, 171; **დაჭირვება** (ვა), ზ. მ. საჭიროებაში შევიყვან, стѣснять кого, (დამაჭირვებ), ზ. მიჩ. შემაიწროვებ; стѣсняешь меня, 1 ქართლ. 335; **დაჭირვინება** (ვა), სხმ. დავაჭერინებ, приказать поймать, (დავეჭირვინები), ზ. თვ. დავეჭერინები, позволить взять себя, სამ. ვახტ. 177, **დაჭირვებულობა, დაჭირებულება**, ს. нужда, მირიან. 232; გორგ. 232.

დაჭირიანება (ვა), ზ. მ. ჭირს-შევჰყრი, заражать чумою, зачумлять, (ვჭირიანდები), ზ. ვდ. ჭირი გარდამედება, зачумляться, სომხ. სამ. 358.

დაჭირული, მიმ. დაპყრობილი, დაცული, содержимый, хранимый, ვეფხ. 820.

დაჭირხლვა (ვჰ), დავჰთრთვილავ, покрыть инеемъ.

დაჭიხვინება (ვა), ზ. მ. заставить ржать.

დაჭკვიანება (ვა), ზ. მ. გონებას მოვიყვან, образумить, (ვსჭკვიანდები), ზ. ვდ. გონებას მოვალ, образумиться, ანტ. 2—58.

დაჭკნობა, დაჭნობა (ვა), ზ. მ. მოვაკლებ ორძილობასა მცენარეს, заставить вянуть, (ვჰსჭკნები, ვსჭნები), ზ. ვდ. ორძილობა მომაკლდება, увя-

дать; исхудать, რუსუდ. 886, ვეფხ. 1273; ვისრ. 153; ქილ. 389; ვარდი დამჭნობია, роза моя увяла т. е. я устарѣлъ; ვეფხ. 38; დაუჭნდა პირი, исхудалъ въ лицѣ, ქილ. 419.

დაჭკუვება (ვა), ზ. მ. დავაჭკვიანებ, образумить, (ვეჭკუდვები), ზ. თვ. დავჰფიქრდები, задуматься, საბ. ლ.

დაჭლექება (ვა), ზ. მ. ჩამოვახმობ, ჭლექად გავხდი, вгонять къ чахотку; (ვჰჭლექდები), ზ. ვდ. ჭლექი გავხდები, чахнуть, **დაჭლექებული**, მიმ. чахоточный; худой.

დაჭმა (ვჰჭამ), ზ. მ. შევჰსჭამ, съѣдать.

დაჭმახება (ვა), ზ. მ. დავაჭანგებ, დავაწმახებ, окислять, (ვჰსჭმახდები), ზ. ვდ. დავჰსჭანგდები, окисляться.

დაჭმევა (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ ჭამას, შევაჭმევ, заставить съѣсть, ვეფხ. 1102, 1204.

დაჭმუნება (ვა), ზ. მ. შევაურვებ, შევანაღვლებ, огорчить, опечалить, (ვსჭმუნდები), ზ. ვდ. დავნაღვლიანდები, შევსწუხდები, огорчиться, опечалиться, ვეფხ. 734, 741, 791; 839; იეზეკ. 28—19.

დაჭმუჭნვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსჭყლეტ, დავჰსჭუჭყნი, დავბლუნძავ, мять, комкать, (ვიჭმუჭნები), ზ. ვ. დავიჭყლიტები, мяться, комкаться.

დაჭნახვა, ნ. დაჭკნობა; заставить вянуть, ვეფხ 156.

დაჭნობა, ნ. დაჭკნობა.

დაჭორვა (ვჰ), ზ. მ. насплетничать, наврать.

დაჭოჭება (ვა), ზ. მ. დავასველებ, намочить, напрудить водою.

დაჭრა (ვჰსჭრი, ვჰსჭერ), ზ მ. წვრილად დავკეპსავ, დავჰკეპ; დავჰკოდ, დავაწყლულებ, нарѣзать; изранить; ასო-ასო დავჰსჭრი, изрѣзать въ куски, 2 ქართლ. 289; დავჰსჭრი ხეთა, вырубать деревья; ალბ. 168; ვისრ. 166; ჩრჩილი დაჰსჭრის ტანისამოსს, моль ѣстъ платье, თაგვი დაჰსჭრის ფიცარსა, мышь грызетъ доску; სომხ. სამ. 391; დავიჭრი ფრჩხილებს, обрѣзать себѣ ногти, გული დანითა დამიჭრა, уязвилъ мнѣ сердце, ვეფხ. 356; (ვიჭრები, ვეჭრები), ზ. ვ. изрѣзываться; ვისრ. 119; (ვაჭრი, ვაჭერ), ზ. მ. нарѣзать надъ, **დაჭრილი**, მიმ. раненный, изъѣденный, нарѣзанный; **დაჭრევინება** (ვა), заставить нарѣзать.

დაჭრაჭუნება (ვა), ზ. მ. დავაჭრიალებ, производить скрипѣніе, (ვი), ზ. მიჩ. დავიჭრიალებ, заскрипѣть.

დაჭყურეთა (ვჰ ხორცსა), шпиговать мясо.

დაჭრელება (ვა), ზ. მ. ჭრელად ჩავაფერადებ, испещрять, (ვსჭრელდები), ჭრელად ჩავფერადდები, испещряться.

დაჭრიალება (ვა), ნ. დაჭრაჭუნება.

დაჭრილის წამალი, ს. მცენ. подбѣлъ; наперстникъ, парникъ, ერის. ლ.

დაჭრილობა, ს. დაწყლულება, დაკოდილობა, გერში, рана, ვისრ. 86; ისაი. 27—10.

დაჭუჭნვა, ნ. **დაჭმუჭნვა**; **დაჭუხვა**, ნ. **დაწუხვა**. [мять.

დაჭუჭყნა (ვსჭუჭყნი, -ნე), ზ. მ. დავხრუსტავ, из-

დაჭყეტა (ვა), (ვა), ზ. მ. დავაცქერებ, დავაშტერებ თვალს, смотрѣть пристально; კაცია. 12; თვალი დამიჭყეტა, вытаращилъ, выпучилъ на меня глаза, ერის. 2—52.

დაჭყვირება (ვა), **დაჭყივლება** (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ; დავაღრიალებ ღორსავით, заставить кричать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიყვირებ, кричать, визжать, (ვჰჭყივი), ზ. უ. ვჰყვირი, ვჰსჭკივი, кричать, ყარამ. 364, **დაჭყვირება თვალისა**, выпучить глаза, საბ. ლ.

დაჭყვლეტა, დაჭყლეტა (ვჰ), ზ. მ. დავსჭუჭყნი; გავსჭყლეტ, გავსრეს, измять, ქიმია 150; საბ. ლ. (ვიჭყლიტები), ზ. ვ. გავისრისები, измяться, -ფეხით, раздавить ногою, размять ногою.

დაჭყუნვა, დაჭყუნა (ვჰ), ზ. მ. გავჰქელავ, смять, საბ. ლ.

დახავსება (ვა), ზ. მ. ხავსით დავჰფარავ, покрыть мхомъ, (ვხავსდები), ზ. ვდ. ხავსიანი გავხდები, покрываться мхомъ, წვერი დამიხავსდა, у меня борода замшилась, მატყლი დახავსდა, ленъ скомкался, ერისთ. 36.

დახაზვა (ვჰ), ზ. მ. მოვხაზავ, დავანაკვეთებ; ხაზსგავუსვამ, начертить; налиновать, **დახაზულობა**, ს. მოხაზულობა, чертежъ.

დახალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვხალავ, жарить кофе, **დახალული** ქერი, жаренный ячмень.

დახალვათება (ვა), ზ. მ. დავშინაურდები, შინაურს ტანისამოსს ჩავიცვამ; თავისუფლად დავრჩები; მარტო თავისწინა დავრჩები, одѣть свободную одежду; остаться на свободѣ, на единѣ.

დახალისება (ვა), ზ. მ. გავაბეჯითებ, ბეჯითად გავხდი, пріохотить; (დავხალისდები), ზ. ვდ. გავბეჯითდები, стараться, пріохотиться.

დახალისება (ვა), ზ. მ. დავსწმენდ ოქროს, ვეცხლს, очищать металлъ.

დახამება (ვა), ზ. მ. სახამებელში გავავლებ, накрахмалить, (დავხამდები, დამიხამდება), ზ. ვდ. ხამი გავხდები, მაგ. სახე დახამებია, одичать, ვისრ. 118.

დახამრული, ს. გონჯი, მახინჯი, დახაშმული, уродъ.

დახამსება (დავიხამსებ, -სე), ზ. მ. დავიკაწრავ, опарапать себѣ руку и т. п.

დახამშვა (ვხამშავ), ზ. მ. ხაშმიანის ადგილისა თვისა: დავხცდი, დავასნეულებ; подвергаться климатической болѣзни, **დახამშული**, მიმ. დაცდილი, подвергшій климатической болѣзни.

დახამხამება (ვა თვალს), ზ. მ. დავფახავ, თვალთქუთუთოებს ვსძრავ წამწამებითურთ, мигать, шевелить глазами, моргать, ყარ. 411.

დახანება (ვი), დავიგვიანებ, замѣшкаться.

დახარბება (ვა), ზ. მ. გავაანგარებ, ხარბად შევიქმ, дѣлать кого жаднымъ, (ვეხარბები, -ბე, ვხარბდები), ზ. ვდ. სიბრ. 143, გორგ. 310, жадничать, увлекаться корыстью.

დახარება (ვა), ზ. მ. გავახარებ, обрадовать.

დახარვა (ვხარი, -რე), ზ. მ. გავიხარებ რაზედმე, радоваться надъ, რუსუდ. 77.

დახარშვა (ვჰ), ზ. მ. მოვხარშავ მრავალს საჭმელს, наварить, наготовить.

დახარხარება (ვჰ), ზ. უ. насмѣхаться.

დახარჯვა (ვჰ), ზ. მ. წარვაგებ, ხარჯში შევალ, тратить, издерживать, (ვიხარჯები), ზ. ვ. წარვიგები, тратиться, **დახარჯული**, издержанный, **დანახარჯი**, ს. издержки, **დახარჯვინება** (ვა), ზ. სხმ. ხარჯში შევიყვან, вводить въ расходъ, გუჯ. 18; დავრ. 90.

დახატვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვსახავ სახეს, рисовать, изображать, **დახატული**, მიმ. нарисованный, **დახატულობა**, ს. მხატვრობა, живопись; картина.

დახახვა, ნ. ჩახახვა.

დახახუცება (დავხახუცდები), ზ. ვდ. დავიფხვნები, დავიმშხალდები, рыхлѣть.

დახახუცებული, ზედ. დაჩვრეტილი, ფოროვანი, ноздреватый, -ყინული, ноздреватый, рыхлый ледъ.

დახდა (ვხდი, ვხადე), ზ. მ. ტანთ ან ფეხთ გავხდი მრავალთა, раздѣть, разуть, -ტყავსა, снять шкуру, (ვიხდი), ზ. ვ. გავიხდი, снять одежду.

დახდა (ვხდი, ხადე), ზ. მ. შევიქმ, უცხოდ შავაქცევ. дѣлать, производить; отдѣлать, ავად დახადა, ე. ი. ცუდად შეაქცია, მოეპყრო, онъ отдѣлалъ ихъ; ვეფხ. 94.

დახდომა, სს. встрѣча; угощеніе; захожденіе (солнца); დასტულ. 11; (ვხვდები), ზ. ვდ. შევხვდები, შევეყრები გზაზე; შევემთხვევი; შინ-მოვახელებ; ჩავალ, ქვეშთავხდები (მზისა ან მთოვარისათვის), попасться кому на встрѣчу; встрѣтить; найдти, застать дома кого; (о солнце): исходить; заходить; შინ არ დამიხვდა, я незасталъ его дома, ვეფხ. 915; გამოსლ. 15—10: 2 ქართლ. 449; ამდენი ჯარის დახდომას ჩვენ ვერ შევიძლებთ, такое многочисленное войско мы не можемъ отразить, არ დახვდა შინა, онъ незасталъ его дома, მე ტირილსა არ დავხვდები, я не буду присутствовать при оплакиваніи покойника, ვეფხ. 1217; დამიხვდა, я встрѣтилъ его; онъ угостилъ меня, შინ არ დაგხვდების ან არ დაგიხვდება, ты не застанешь его дома, ვეფხ. 1158; (დავუხვდები), ზ. ვდ. შევხვდები; ვუმასპინძლებ, встрѣтить; принять, угостить, სიბრძ. 165; დამხვდარი, встрѣтившійся, **დახდომილი**, მიმ. закатившійся.

დახედება (ვა), ზ. მ. შევაგონებ, წინ წარმოვუდგენ, внушить, поставить кому на видъ; სამ. ვახტ. 98.

დახედვა, სს. взглядъ; (ვჰხედავ დავხედე, ბრძან. მდაბ. დახე), ზ. მ. ვუყურებ, ვათვალიერებ; თვალს ვადევნებ, თვალი და ყური მიჭირავს; смотрѣть, глядѣть; надсматривать, имѣть надсмотръ, წინ დაიხედე, посмотри впереди себя, будь остороженъ.

დახედნა (ვჰხედნი, ნე), ზ. მ. გავსწურთნი ცხენსა, выѣзжать лошадь.

დახევა (ვჰხევ, ვჰხიე), ზ. მ. დავჰგლეჯ. დავჰფრეწ, разорвать, разодрать, (ვიხევი, ვიხიე), ზ. ვ. დავიგლიჯები, დავიფრიწები, раздираться, ქაღალდი დამეხა, разорвалась у меня бумага; ვისრ. 85; ტანისამოსი დავუხიე, я оборвалъ ему платье; სიცილით დავიხიენით, животъ надорвали отъ смѣху; **დახეული**, მიმ. разорванный, 2 ქართლ. 523; **დახევინება** (ვა), заставить разорвать, ვეფხ. 240.

დახევა (დავუხევ ცხენებსა), უკან დავსწევ ცხენებსა, осадить лошадей.

დახევება, -ბული, წყლისაგან ადგილი, рытвина.

დახეთქა (ვხეთქ), ზ. მ. გავხეთქ, გავბძარავ, расчеплять, колоть, (ვიხეთქები), ზ. ვ. გავსქდები, დავიბძარვი, щепляться, растрескаться, დაუხეთქნა ხელითა. ударилъ въ лице, 1 ქართლ. 320; გორგ. 110; **დახეთქილი**, -კლდე, гора въ трещинахъ, въ разсѣлинахъ, კაცია 36, **დახეთქილება**, ს. მომდურაობა, გულძვირობა, неудовольствіе, разладъ, ქილ. 14.

დახეთქება (ვა), ზ. მ. დავანარცხებ, დავანაკვეთებ, повалить, ударить объ земь.

დახელება (ვა), ზ. მ. მოვახელებ, მოვასწრობ, შევხვდები, заставать, находить, შინ ვერ დავახელე, я не засталъ его дома, დავახელე დრო, я нашелъ удобное время, 2 ქართლ. 358; სამ. ვახტ. 42; მარტო შინ დამეხელებინა, если бы я нашелъ его дома, ქილ. 223.

დახელება (ვა), ზ. მ. დავაგიჟებ. сводить съ ума, ვხელდები, ზ. ვდ. сходить съума, ერთმან ერთისათვის დახელდნენ, они съума сходили другъ отъ друга, ვისრ. 55.

დახელთება (ვი), ზ. მ. ხელთ ვიგდებ, прибрать къ рукамъ.

დახელმწიფება (ვა), ზ. მ. გავახელმწიფებ, воцарить, რუსუდ. 956.

დახელოვნება (ვა), ზ. მ. გავაოსტატებ საქმეში, გავავარჯიშებ, усовершенствовать кого въ чемъ, (დავხელოვნდები), ზ. ვდ. усовершенствоваться, набить руку; **დახელოვნებული**, მიმ. пріобрѣтшій навыкъ, искусный, -სწავლაში, ученый, **დახელოვნებულება**, ს. გამოცდილობა, опытность.

დახერგა (ვხერგავ), ზ. მ. ჩავხერგავ ხერგს, сдѣлать засѣку. მოურავ. 206; დახერგილი, მიმ.

დახერხა (ვჰ), ზ. მ. გავხერხ. распилить.

დახეტება (ვეხეტები), ზ. თვ. უგზო უკვლოდ დავდივარ, бродить.

დახეულობა, ს. გახეული ადგილი, разодранное мѣсто, дыра, კაცია. 35

დახეჩა (ვჰ), ზ. მ. დავაპობ, დავჰჭრი შეშას, наколоть, нарубить.

დახეხა (ვჰ), ზ. მ. истереть.

დახვალიხება (ვა), ზ. მ. ხვალისად დავაგდებ, оставлять на завтра.

დახვანჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავხლართავ, запутать, (დავიხვანჯები), ზ. ვ. დავიხლართები, запутываться, დახვანჯული, მიმ. ქილ. 123.

დახვედრა, -დრება, სს. пріемъ, (ვახვედრი, ვახვედრებ), ზ. მ. წინ მივაგებებ; დავუხვდები, ვუმასპინძლებ; выводить на встрѣчу; заставить встрѣтить, принять; 2 ქართლ. 525; რუსუდ. 508; (ვი), ზ. მ. ვაიძულებ მუნ ყოფასა, заставить присутствовать, быть очевидцемъ.

დახვევა (ვა), ზ. მ. ძაფს შემოვახვევ რაზედმე; მოვა-

ხვევ, მოვბლარდნი, наматывать, навивать; обвивать; ალბ. 21; დახვიეს ხელი, взяли въ руки, რუსუდ. 380; (ვიხვევ), ზ. მ. შემოვიხვევ; გარს შემოვივლებ, обвить, окружить себя, თავს დაგვახვია, навязалъ намъ, ჯარი დაიხვია, მოურ. 15; онъ окружилъ себя войсками, (ვეხვევი), ზ. თვ. შემოვეხვევი, навиваться, დაეხვია მატლი, -ჭია, насѣла червь; სიბრ. 73, 79, 133; თავზედ დამეხვივნენ, навязались мнѣ на шею.

დახვეულება (ვა), ზ. მ. მოვჰყვები ხველებას, закашлять.

დახვეჭა (ვჰ), ზ. მ. მოვიბოჭავ, დავიბოჭავ, მოვხვეწ, нахрапать, скопить, ქილ. 226.

დახვეწა (ვჰ), -მკედსა, очищать нитки, (ვიხვეწები), ზ. ვ. დავიკარგები, მოვერიდები, убѣгать, спасаться, დარეჯ. 11.

დახვივლა, დახვივლება (დავჰხვივი), ზ. უ. დავიყივლებ, воскликнуть, იერემ. 31—7, ნ. დახვიხვინება; რუსუდ. 274.

დახვიურვა (ვჰ), ზ. მ. დავლეწ წვრილად ქვასა, наколоть, набить камень, соль.

დახვიხვინება, სხ. ржаніе, (ვი), ზ. მ. ვჰყვირი (ცხენთათვი), ржать.

დახვნა (ვხვნი, მაგ. კარსა), ზ. მ. მივხურავ, затворить двери.

დახვნა (ვხვნი, დავხვენ), ზ. მ. მოვხვნი მიწას, испахать землю.

დახვრა (ვხრი, ვხარ), **დახრვა** (ვჰხრავ, ვხარ), ზ. მ. ვღირღნი, კბილით ხორცს შემოვაძრობ ძვალსა, грызть, глодать кость.

დახვრეტა (ვჰ), ზ. მ. გავხვრეტ; ან თბილთა წვნიანთა საჭმელთა შევხვრეტ, просверлить; хлѣбать супъ, დახვრეტა თოფითა, растрѣливать, **დახვრეტინება** (ვა), ზ. მ. შევაჭმევ წვენსა, ან თოფის სროლით მოვაკვლევინებ, заставить кого съѣсть похлѣбку; заставить растрѣлять.

დახიზნვა (ვჰ), **დახიზნება** (ვა), ზ. მ. მივსცემ ბინასა მტრისაგან უშიშარს ადგილს; поселить въ безопастное мѣсто отъ непріятеля, (ვეხიზნები, ვიხიზნები), ზ. ვ. დავბინავდები უშიშარს ადგილს მტრისაგან, селиться въ безопастное мѣсто отъ непріятеля, 2 ქართლ. 158, 188, ბორგ. 249, 273, დახიზნვა ეკკლესიის სახმართა, спрятать отъ непріятеля церковную утварь въ безопастное мѣсто, 2 ქართლ. 233, **დახიზნული** ხატი გურიაში, скрытый обрзъ въ Гуріи, 2 ქართლ. 473.

დახირვა (ვეხირები), ზ. თვ. დავეჩრები; დავეთრევი, უსაქმოდ დავდივარ; застрять, завязнуть, засѣсть; шататься, ходить туда и сюда; скитаться, таскаться, ძვალი ყელში დაეხირა, кость засѣла у него въ горлѣ, სიბრძ. 97; (ვხირავ, მაგალ. ციხეს), ზ. მ. ავავსებ ციხეს სანოვაგითა, загромоздить крѣпость (припасами), 2 ქართლ. 291.

დახლა (ვახლი, ვახალე), ზ. მ. დავსცემ მიწაზედ, დავანარცხებ, ударить объ землю, დავრ. 149; (ვეხლები), ზ. თვ. დავეცემი; ударяться, биться, упасть, ღელვა დამხლის, я потерплю крушеніе отъ волнъ, სიბრ. 104, **ღელვა-დახლილი,** потерпѣвшій крушеніе, изнуренный.

დახლათვა, დახლართვა (ვჰ), ზ. მ. დავხვანჯავ, დავქსაქსავ, ავრევ, запутывать, спутывать; (ვიხლართვები), ზ. ვ. ავირევი, спутываться, დახლათული, მიმ. запутанный.

დახლაკილი კვანძი, ზედ. запутанный узелъ.

დახლეჩა (ვჰ), ზ. მ. დავხეჩ, გავგლეჯ, разсѣчь, расколоть, რუსუდ. 484, 579.

დახლტომა (დავხლტები, დავხტები), ზ. ვდ. скакать, прыгать, რუსუდ. 572.

დახმარება (ვეხმარები), ზ. თვ. მოვეხმარები, помогать, დამეხმარე, помоги мнѣ, способствуй.

დახმაურება (ვი), ზ. მ. გავსჩურჩუნდები, ხმას ამოვიღებ, производить шумъ, ბუნ. კ. 78; (ვეხმაურები), ზ. თვ. ხმას გავსცემ, заговорить съ кѣмъ,

დახმობა (ვა), ზ. მ. გავახმობ მრავალთა, насушить, (დავხმები), ზ. ვდ. გავხმები, высыхать, **დამხმარი,** высохшій.

დახნვა (ვჰხნავ, ვჰხან), ზ. მ. მოვხნავ, გარდავხნავ, перепахать, вспахать, **დახნული,** მიმ. вспаханный, 2 რჯ. 21—4.

დახოკა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკაწრავ, მაგალ. პირსა, царапать, რუსუდ. 19.

დახორავება (ვა), ზ. მ. დავაზვინებ, ზვინად დავსდგამ, нагромоздить, ქილ. 403.

დახორკლილი, მიმ. ხორკლიანი, шероховатый, ვეფხ. 381, განმ.

დახოცა (ვჰ), ზ. მ. მოვაკვდინებ მრავალთა, მოვსრავ; დავჰკლავ, побить, избить; нарѣзать скотъ; ალბ. 35, ზოგჯ. ავხოც, გავსწმენდ, счищать, ვეფხ. 81; დავხოც შიმშილით, уморить съ голоду, (დავეხოცები), ზ. თვ. умереть, ცოლი და შვილი შიმშილით დამეხოცნენ, жена и дѣти умерли у меня съ голоду, შვილნი დამიხოცა, онъ убилъ моихъ дѣтей, ვეფხ. 1155; გონებამან დამამხოცა, ე. ი. ფიქრმა დამიგდოვო, გამათავაო, мысль убила меня, ვეფხ. 127; **დახოცინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить убить.

დახოჭა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკაწრავ, დავჰფხაჭნი, царапать, ვი -პირსა, царапать себѣ лице; ვისრ. 27; რუსუდ. 56.

დახოჯავება (ვა), ზ. მ. დავჰკოდავ, წყვილს გამოვასხამ, оскопить, გორგ. 402.

დახრა (ვჰხრი, ვჰხარ), ზ. მ. მოვჰკაკვავ, მოვსდრეკ, მოვღუნავ, нагнуть, наклонить; თავი დაიხარა, повѣсилъ голову; (დავიხრები, დაიხრნეს), ზ. ვ. ბანაკს ავიღებ, снять станъ, რიცხ. 32—7.

დახრაკვა (ვჰ), ზ. მ. მოვხრაკავ, მოვსწვავ, изжарить, пережарить.

დახრამული, ზედ. ორღობოღრო გზა, ухабистый.

დახრიალება (ვი), ირაკლ. 121, зашелестить.

დახრიკება (ვიხრიკები), ზ. მ. მოვიხერხებ, მოვივერაგებ, ухитриться, ქილ. 4.

დახრილება, ს. наклоненіе, ნ. დახრა.

დახრუკვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰბღუნძავ ტყავს ცეცხლზედ დებით, скоробить, скорчить, საბ. ლ.

დახრუხცვა (ვჰ), ზ. მ. დავსჭმუჭნი, измять, скорчить.

დახრწევა, ნ. დახწევა.

დახრწნა (ვჰხრწნი, ვჰხრწენ), ზ. მ. გავჰრყვნი, წავხდენ, испортить.

დახსნა, სხ. развязка; выкупъ; разслабленіе; раз-

рушеніе; (ვხსნი, ვხსენ), ზ. მ. დავშლი ნაკრავსა, გამოვხსნი დახვანჯულსა; დავაქცევ, დავარღვევ, დავშლი; გამოვიხსნი ტყვეობისაგან; მოვაუძლურებ; распутать, развязать узелъ; разрушить, раззорить; нарушить; освободить, ослабить; ვისრ. 148; საქმ. 3—64; ისაი. 42—15; გუჯ. 12; -სჯულსა, нарушить, отмѣнить законъ, -ტაძარსა, разрушить храмъ, -შეკრულობასა, уничтожить заговоръ (колдовство), ვისრ. 30; რომე დამხსნა შეჭირვებას, если бы ты избавилъ меня отъ заботъ, ვეფხ. 130; დამხსნ ტირილსა, избавишь меня отъ слезъ, ვეფხ. 241; დავხსნი ბეჭედსა, ე. ი. ავსტეხ ბეჭედსა, снять печать, распечатать, დამხსენით ჭირისა და უბედურობისაგან, вы избавили меня отъ бѣды и несчастія, ვისრ. 47; (ვიხსნი, ვიხსენ), ზ. მ. გამოვიხსენ, განვათავისუფლებ, освободить; выкупить, გუჯ. 19; ვისრ. 42, 147; დავიხსენ გირაო, я выкупилъ закладъ, -ტყვეობისაგან, я избавилъ отъ плѣна, (ვუხსნი), ზ. მიჩ. -მკლავსა, открыть кровь изъ руки; სიბრ. 96; -თამასუქსა, выкупить чье либо заемное письмо, (დავხსნები), ზ. ვღ. დავიშლები ტანში, მოვსტყდები, მოვუძლურდები, ослабѣть, იგავ. 3—11; მატთ. 8—3; (ვიხსნები), ზ. ვ. გამოვიხსნები. დავიშლები; განვთავისუფლდები; დავირღვევი, მოვიშლები, შევსუსტდები, развязываться; избавляться, освобождаться; разрушаться; разслабляться, რუსუდ. 283; დაბად. 14—12; 49—25; საქმ. 38—3; ისაი. 50—2; (ვეხსნები, ვეხსენ, მდ. დაე, ან დეე), ზ. თვ. ხელს-ავიღებ, არას დავსდევ, დავუტევებ, გავუშვებ; განვთავისუფლდები, оставлять; избавляться, освобождаться; დარეჯ. 39; რუსუდ. 214; ჩონგ. 77; რაც ეტლი გიწერია ვერ დაეხსნები, судьбы своей неизбѣжишь, დამეხსენ, მდაბ. დამე, оставь меня, **დახსნილი**, მიმ. развязанный; разслабленный, დახსნილვარ, დავხსნოდი, я избавленъ, **დახსნადი**, ზედ. подлежащій избавленію, **დახსნევინება** (ვა-თავს), ზ. მ. пустить на выкупъ, სამ. ვახტ. 259; ალბ. 43, заставить развязать.

დახსნილება, ს. разрушеніе, разслабленіе, вялость.

დახსოვნა, დახსოვება, დახსომება (ვი), ზ. მ. მახსოვს, გონებაში მაქვს, помнить, (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ ხსომასა, заставить помнить, დამეხსომება, буду помнить, ქილ. 316.

დახტომა (ვხტები), ზ. ვ. ნ. დახლტომა.

დახუთვა (ვჰ), ზ. მ. დავიჭერ, დავიკავებ, არ დავანებებ, захватить, удержать, სამ. ვახტ. 173; 174; (ვი), ზ. მიჩ. დავიგირავებ, брать въ залогъ, 2 სჯული. 24—17; დახუთავს სენი, ე. ი. გასთანგავს სენი, относит. болѣзни: схватить.

დახუმრება (ვეხუმრები), пошутить.

დახურდავება (ვა), ზ. მ. размѣнять.

დახურვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბურავ, დავაფარებ, закрыть, покрыть, დახურე კარი, затвори двери, (ვიხურები), ზ. ვ. закрываться.

დახუჭვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფახავ, დავიწუხავ თვალთა, зажмурить глаза, (ვუ), ზ. მ. закрыть кому глаза.

დახუჭუჭება (ვა, ვუ), ზ. მ. დავჰგრეხ ხუჭუჭად თმასა, завить, (ვი), ზ. მიჩ. завиться.

დახშვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკრძალავ, დავჰკეტ კარსა, затворить, запереть (дверь), ვეფხ. 1387; ქილ. 524; დავიცავ, стеречь, охранять, (ვიხშვები, ვეხშვები), ზ. მ. მოვიხურები, затворяться, საქმ. 21—31; იობ. 3—17.

დახშირება (ვა), ზ. მ. გავახშირებ, ზედი-ზედ განვამეორებ, учащать.

დახშობა (ვჰ, ბძან. დახშე), ზ. მ. დავხურავ; დავხჩაგრავ, შევაშთობ მცენარეთა; запирать; заглушать растеніе; **დახშული**, замкнутый, დაბად. 7—13; 16—3.

დახჩობა (ვა), ზ. მ. მოვაშთობ თოკით ან წყლით, удавить, утопить, задушить, (ვიხჩობი), ზ. ვ. დავიხრჩობი, задохнуться, გორგ. 236, удавиться, утопиться.

დახწევა (ვა), ზ. მ. მრავლის ცდით ვიხსნი, მოვარჩენ, избавлять, выручать, (-თავსა ან დავეხწევი), თავს დავიხსნი, მოვრჩები, избавиться, спастись, выплетаться, выпутываться.

დაჯაბნვა (ვჰ), **დაჯაბნა** (ვჰსჯაბნი), ზ. მ. დავსჩაგრავ, შევაიწრებ, დავაძაბუნებ, обижать, гнести, притѣснять, подавить кого, (ვიჯაბნები), ზ. ვღ. დავიჩაგრები, დავძაბუნდები, притѣсняться, **დაჯაბნული**, დაჯაბნებული, მიმ. притесненный, 1 ქართლ. 259; რუსუდ. 486.

დაჯანგება, ნ. დაჟანგება, ვისრ. 118.

დაჯანდრვა (ვჰ), ზ. მ. ვსტკეცავ საცვალსა, катать бѣлье, დაჯანდრული, მიმ. катанный.

დაჯარვა (ვჰ), ზ. მ. собирать въ кучу; (ვიჯარვი), ზ. ვ. столпиться.

დაჯარიმება (ვა), ზ. მ. ჯარიმას შევაწერ, оштрафовать.

დაჯაშუშება (ვი), ზ. მიჩ. განვიმსტრობ, шпіонить.

დაჯახება (ვა), ზ. მ. დავატაკებ, შევატაკებ, натолкнуть, ударить, (ვეჯახები), ზ. თვ. დავეტაკები, удариться объ, стукнуться, დამეჯახა, онъ толкнулъ меня.

დაჯგუფლება (ვჰ), ზ. მ. натыкать.

დაჯდენა (ვა), ზ. მ. დავსვამ, посадить, დაჯდინება, იგივე დაჯდენა.

დაჯდომა (ვაჯდები, ვაჯედ, მდაბ. ვაჯექ), ზ. ვღ. შევაჯდები, садиться на, (ვსჯდები, ან დავსჯდი, 3 პ. დაჯდის, დარეჯ. 1, ვსჯედ მდაბ. დავსჯექ), ზ. ვღ. დავბძანდები, ჯდომით დავისვენებ, сѣсть; ვლირვარ, ვეღირები; მატყლის ნაქსოვთათვის: შევიკლებ, შევსჯდები დანამვისაგან, стать, становиться; о сукнѣ: садиться, დაგვიჯდა მეფედ, онъ воцарился, დავრ. 177; ეს საათი ოცთუმნად დამიჯდა, эти часы стали мнѣ двѣсти рублей, ძვირად დაუჯდა, дорого стало ему, ჩონგ. 53; ჭკუაში დამიჯდა შენი რჩევა, мнѣ по мысли твой совѣтъ, შენი სიტყვა დასჯდა, сказанное тобою сбылось, რუსუდ. 650; **დამჯდარი**, მიმ. сидящій; стоющій; -კაცი, степенный человѣкъ, -მაუდი, ссѣвшее сукно, დავმჯდარვარ, сижу, დავსჯდომოდი, стою.

დაჯერება, სხ. увѣренность, убѣжденіе, вѣра; გულ-დაჯერებით, съ увѣренностью, (ვაჯერებ), ზ. მ. დავარწმუნებ; სარწმუნოდ შევჰქმნი; შევაჯერებ, გულსავსე ვჰყოფ; увѣрить; согласить, скло-

нить, удовлетворить, სომხ. სამ. 289; გულს დავაჯერებ, ერთხელ დავანდობ, დავაპურობ გულსა; დავირწმუნებ; положиться на; увѣриться, ვეფხ. 10; გული ცოტას დააჯერე, будь малымъ доволенъ, (ვი), ზ. მიჩ. ვირწმუნებ, повѣрить, вѣрить, ნუ დაიჯერებ, не вѣрь, მე არ დამიჯერა, онъ непослушалъ меня. (ვუ), ზ. მიჩ. გავუგონებ, послушаться, (ვიჯერები), ზ. ვ. ვირწმუნები, убѣждаться на дѣлѣ, въ вѣрности, სამ. ვახტ. 143; არ დაიჯერების, нельзя повѣрить, ვეფხ. 1292; (ვეჯერები), ზ. თვ. ვერწმუნები, იგივე დავიჯერები; დაეჯერება, можно вѣрить ему, დამეჯერება, можно вѣрить мнѣ, (დავსჯერდები, -დი); ზ. ვდ. შევსჯერდები, остаться довольнымъ, ვეფხ. 18; რუსუდ. 368, დავრ. 138; ცოტას დასჯერდი, будь малымъ доволенъ, ფასზედ არ დამჯერდა, цѣною несошелся со мною; **დაჯერებული**, მიმ. увѣренный, **დამჯერი**, მიმ. послушный, **დაჯერებინება** (ვა), ზ. მ. დავარწმუნებინებ; გავაგონებინებ,, заставить вѣрить, слушаться, გული დაეჯერებინებინა, онъ былъ увѣренъ, 2 ქართლ. 449.

დაჯიჯვა, ნ. დაძეძკა.

დაჯვარვა (ვჰ), ზ. მ. искрестить, რ. ქ. ლ.

დაჯილდოვნება (ვა), ზ. მ. ნიჭებულვჰყოფ, награждать.

დაჯიჯგნვა (ვჰ), ზ. მ. помять; потрепать; (ვიჯიჯგნები), помяться; სამზ. 116.

დაჯირჯვება (ვჯირჯვდები), ზ. ვდ. დავსივდები, დავშუპდები, распухнуть, вспухнуть.

დაჯობინება (ვჰ), ზ. მ. უმჯობეს ვჰყოფ, улучшать, **დაჯობინებული**, მიმ. улучшенный, ვისრ. 32.

დაჯოგება (ვა), ზ. მ. ჯოგს შევჰყრი, შევჰკრებ, столпить, (ვჯოგდები), ზ. ვდ. შევჰკრბები, столпиться, ვეფხ. 1525.

დაჯრა (დავსჯრი, ვსჯერ), ზ. მ. გავსირავ; დავსჩრი; ჯგუფად მოვაგროვებ, совать; столпить, собрать въ кучу; (ვიჯრები, ვიჯერე), ზ. ვ. მოვჰქცდები, მოვჰგროვდები, მოვჰქუჩდები, стекаться, столпиться, 1 ქართლ. 440; ვეფხ. 1202; **დაჯრილი**, მიმ. ჯარად დამდგარი, შემოყრილი, столпившійся, ვეფხ. 101; რუსუდ. 537.

დაჵმანი (სპარს.), ს. გმირი, герой, 1 ქართლ. 249.

დგელამურა, ს. კუდ-მოზვერა სათევზე, рыболовная сѣть; საბ. ლ.

დგენა (ვა), ზ. მ. ფეხზედ ვსდგამ, წამოვაყენებ, ставить на ноги, გამოვაყენებ, дѣлать годнымъ, შევადგენ, შევანივთებ, составлять, გულს-ვადგინე, я поусердствовалъ, დარეჯ. 263; ვუდგენ, ზ. მიჩ. შევუდგამ, ставить подъ, составлять, ქვეშაგებიდამ მადგებ, ты поднимаешь меня съ постели, ვიდგენ მუხლსა, стать на колѣни, **დგინება** (ვა), იგივე დგენა; გულს მედგინება, усердствую.

დგერა, ს. ხმიანობა, топоть, шумъ, -ნაღარისა, шумъ музыкальныхъ трубъ. რუსუდ. 389.

დგმა (ვსდგამ, ვსდგი), ზ. მ. დავსდგამ, დავაწყობ, ставить, класть, (ვა), დავადგამ, ზედამ დავადებ, დავარქვამ, положить на, надѣть, ყბას ვადგამ, дурно говорить о комъ; ვიდგამ ფეხსა, начинаю ходить; ენას ვიდგამ, начинаю говорить, თავს გვირგვინი მადგია, у меня вѣнецъ на головѣ, (ვუ), ზ. მ. დავუდგამ, ставить кому что, უდგამს ბადე ჩემთვინა, онъ разставилъ мнѣ сѣть, ვეფხ. 435; (ვიდგმები, ვედგმები, -დგმი); ზ. ვ. стоять, ადგილს ვერ იდგმიდა, ე. ა. ადგილზედ არ იდგა, не стоялъ на мѣстѣ; ვისრ. 231.

დგვიფი, ს. გაწყალებული ღვინო, вино разведенное съ водою; საბ. ლ. ნ. ღვინო.

დგიმი, ნ. ლაფათინი.

დგომა, სზ. стояніе, пребываніе, ისაი. 20—22; დგომა თავის სიტყვაზედ, стоять на своемъ, უარზე დგომა, отказывать, несоглашаться, ფეხში დგომა, быть кандидатомъ на должность, დგომა ლოცვაზედ, стоять на молитвѣ; დგომა ერთგულობაზედ, быть усерднымъ кому, (ვსდგევარ, დგეხარ, დგას; ან ვჰსდგა, ვჰსდგი, ვიდეგები, ვიდეგ, მდაბ. ვიდექ, ვდეგ). ზ. ვ. ფეხზედ ვარ; ვდგომარებ, ვბინაობ; стоять; пребывать, находиться, жить, მტკიცედ ჰსდგენით, стойте твердо, გალატ. 5—1, (ვჰსდგები, ვჰსდეგ, მდაბ. ვჰსდექ), встаю; ქარი ჰსდგება. вѣтеръ поднимается, ჩემს ცოდვაში რად ჰსდგები, за чѣмъ ты берешь на себя мой грѣхъ, ანტონ. 4—26; (ვადგები, ვადეგ, მდაბ. ვადექ ან ვადგი; ვადგევარ ვადგივარ ან ვსდგივარ, ზ. მ. ზედ-დავადგები, შევადგები, стать надъ, ქიმ. 86, ადგანან ციხეს, осаждаютъ крѣпость, თავს ვადგივარ, надсматриваю, ჩრდილი ადგა. ქილ. 233, осѣняло; ამ ადგილს მზის სხივი ადგება, это мѣсто освѣщается солнечными лучами, ჩემნი დღენი მასცა ადგა, ე. ი. ჩემი უბედურობა იმასაც მიადგესო, мое несчастіе да постигнетъ и его; ვეფხ. 756; (ვუდგები ან ვუდგევარ;) ზ. მიჩ ვისისამე მხარეს დავიჭერ, ვექომაგები, стоять, держать чью сторону, 2 ქართლ. 517, 546; 562; ვისრ. 199; იმ ადგილს მზის სხივი არ უდგება, то мѣсто неосвѣщается солнечными лучами, ბუნ. კ. 125; გუშაგი უდგა, стража стерегла; ვისრ. 126; (მადგება, მადგა; ან მადგია; გადგივარ, მადგი ხარ), ზ. მიჩ. стоять, лежать надъ, გვირგვინი თავს მადგია, корона надѣта на мою голову, დაჭირება კარს ადგია, нужда стучится въ дверь, საჭმელი გულს მადგება, пища отягощаетъ мой желудокъ, (მიდგება, მიდგია, მედგა), ზ. მიჩ. стоитъ у меня, живетъ; пребываетъ, თუ სული გიდგას, если ты живъ, ვისრ. 130; 179, ვეფხ. 249; ცოლი მიდგია, я женатъ, რუსუდ. 620; შვილი უდგა, онъ имѣетъ дѣтей, ალბ. 46, მდგმურად მიდგა, онъ жилъ у меня, какъ жилецъ, ღალატს გვიდგებიან, они измѣняютъ намъ, ვეფხ. 435; 2 ქართ. 14; თორმეტ სვეტი უდგას, двѣнадцать столбовъ поддерживаютъ зданіе, ტიმ. 26; (მადგს), პირი ადგს, онъ имѣетъ ротъ, მარტ. 188), (მიდგს), მაქვას, имѣть, ვისრ. 192, სული მიდგს, я живъ; (მედგება, მედგა), имѣть, არ სდგმია ძე, онъ не имѣлъ сына, რუსუდ. 574, სახლი მედგა, я имѣлъ домъ, უნაგირი ედგა, лошадь была осѣдлана, რუსუდ. 560; ვიდრე ხელი მედგას, пока буду владѣть рукою, ვისრ. 17. ვიდრე სული მედგას, пока буду живъ, ვისრ. 54; თვალი რომ მედგა, когда

я не былъ слѣпъ; ვის ედგას ასი ცხოვარი, кто имѣетъ сто барановъ, ლუკ. 15—4; ბევირი ჭირი ედგა, онъ испыталъ въ жизни много бѣдствій, რუსუდ. 680; ცოტა ედგა მას გლახ სული, несчастный, едва дышалъ, ვეფხ. 196; რომ წყალი ხორცს ზემოთ ედგეს, чтобы вода въ кострюлѣ стояла выше мяса; სამზ. 9, ედგა ცრემლის გუბეები, онъ утопалъ въ слезахъ; ვეფხ. 1140; არჩილს და ედგა ირაკლისა, Арчилъ былъ женатъ на сестрѣ Ираклія; 2 ქართ. 308; ედგა-ცოლი, ედგა შვილი, имѣлъ жену, имѣлъ дѣтей, ალბ. 81; (მიდგები), ზ. მიჩ. ჩემს მხარეს იჭერ, მშველი, принимаешь мою сторону, помогаешь мнѣ, ახლოს არ მიდგები, ты не сближаешься со мною, **დგომინება** (ვა), заставить жить, ვედგომინები; მაგალ. საქართველოში აღარ გვედგომინება 47, დიდ. მ. мы не можемъ болѣе жить въ Грузіи.

დგრიალი, ს. ხმაურობა ცხენთა დგენისა, топотъ, რუსუდ. 784; ვეფხ. 1116; ვიდგრიალებ, გორგ. 177; производить топотъ.

დგრომა (ვადრგები), ზ. ვ. ვსდგები, стоять.

დგუში, ს. ზუმბა, თოფთა ან ზარბაზანთა გასაცენი ჯოხი, шомполъ.

დება სს. лежаніе, (ვჰსდებ, ვჰსდე ან ვსდევ; მდაბ. ვჰზდებ; ვდვი, ვდევ), ზ. მ. დავსდებ, დავსდგამ, დავწყობ, დავუშვებ ადგილზედ, полагать, класть; ставить, ქათმები კვერცხსა ჰსდებენ, куры несутъ яйца, პატივსა ვსდებ, почитать, отдавать кому честь, ხელსა ვსდებ, приложить стараніе надъ чѣмъ, ვსდებ სახელსა, давать имя, 1 ქართლ. 373; ვსდებ ბადესა, закидывать сѣть, მათ. 13—47; თავში ჰსდო, მდაბ. ზდო, ударилъ въ голову, (ვიდებ თავსა), თავზედ ავიღებ, брать на себя, (ვიდებ, -დე), თავზედ ავიღებ, კისრად ვიდებ, брать на свою голову; თავს არ გვიდებენ, неповинуются намъ, გუჯ. 33, (ვუდებ), დავსცვირთავ ურემს და სს. класть, нагружать; ვუდებ დანაშაულს, обвинять, ხელთ ვუდებ, поручить, отдать въ руки, ბამბას ვუდებ, шить на ватѣ; класть вату, თავს არ ვუდებ, необращаю вниманія; გულს ვუდებ, утѣшать, успокоивать, ვისრ. 148; (ვა), ზ. მ. დავადებ, დავაკრავ, прикладывать, ვადებ წამალსა, ქილ. 584; ლუარსაბ სიკვდილს გადებს, Луарсабъ желаетъ убить тебя; მოურავ. 24, -ხელსა, положить руку, თავს ვადებ, обвинять, სამ. სომხ. 107; -ბეგარასა, обложить податью, (ვიდები, ვიდევი; ვედები, ვედევი), ზ. ვ. დავიდები, დავიწყობი; მაქვს, полагаться, класться; имѣть, სამ. ვახტ. 236, გულში მიდებს, у меня лежитъ на сердцѣ; ვედები ღონესა, ищу средство, რუსუდ. 6; ფიცი ედების, подлежитъ ему присягнуть, სამ. ვახტ. 147, ცეცხლი ედება, загорается, საზოგ. ლაპ. ჰსწუხს, горюетъ; პური ედვათ, они кушали, გუჯ. 30; გული გედვას მხიარული, имѣй сердце веселое, ბექან. 24 თავს მიდებ, повинуешься, დიდ. 165; ამ სოფელზე არა კაცს ხელი არ ედების, до этой деревни никто никакого права неимѣетъ, გუჯ. 20; ცხენი იდო ბამბის ტომარასავით, лошадь лежала, какъ ватный мѣшокъ, (მდებ, მდევ), ზ. მ. დამდებ, возлагаешь на меня; ბეგარას მდებ, возлагаешь на меня подать; რაც ძალი ჰსდებოდა, сколько силъ у него хватало, 2 ქართლ. 414; (მიდებს, მიდევს), лежитъ у меня, რა ვიცი გულში რა გიდევს, (მიდებ), მაგ. დანაშაულს მიდებ, ты обвиняешь меня, სამარ. ვახტ. 7, მტრობა არ ედვას, სამ. ვახტ. 236, что онъ неимѣлъ вражды, პატივი მიდვია, я почтилъ; ზანდუკში ბევრი ფული მიდევს, у меня въ сундукѣ лежитъ много денегъ, (მედების, მედვის; მედება, მედვა), ზ. მიჩ. лежитъ у меня, имѣется у меня, სამ. ვახტ. 205; წიგნი წინ ედვა, передъ нимъ лежала книга, მირ. 101; მძიმე დარდი გულში ედო. сильно былъ озабоченъ; გულს მედვა, я предполагалъ, думалъ, მათ. 27—19, ჯიბეში ორი გროში ედო, у него въ карманѣ было два гроша, ცეცხლი მედება, я горю, დავრ. 2; ვეფხ. 319, კაცს ვისმე სხვას კაცთან საქმე ედვას, если кто съ кѣмъ будетъ имѣть дѣло, სამ. გიორგ. მ. 29; თუ მტრობა გულში ედება, если онъ съ намѣреніемъ будетъ вредить.

დება (ვჰსძე, ვჰსძევ. ჰძევს; ან ძევს უხმარის ზმნ. დვა, ნ. თავის ადგილს), ზ. უ. უძრავად ვეგები, лежать, ესე ვითართათვის რჯული არა ჰსძევს, для такихъ несуществуетъ, неположенъ законъ, გალატ. 5—23, სახელად მძევს, зовутъ меня по имени; ანტ. 6—8; მკვდრის ფერი აძევს, блѣденъ, какъ смерть, (მაძევს, გაძევს, აძევს, შემ. მაძს, გაძს, აძს, მდაბ. მაცს, გაცს, აცს), ჩემზედ დადებულია; ჯერარს ჩემდა, თანამდებ ვარ, лежитъ на мнѣ; надлежитъ мнѣ, я обязанъ; ვეფხ. 1116; მაძევს დიდი ვალი, лежитъ на мнѣ священный долгъ, რუსუდ. 167; (მიძევს გიძევს, უძევს; მიძს, გიძს უძს, имѣю я; мнѣ надлежитъ; რუსუდ. 288; რა მიძს, что мнѣ за дѣло, ღვთისაგან საფარველი გაძსთ (გაცთ), რუსუდ. 288; васъ Богъ милуетъ; ზანდუკში ფული მიძევს, въ сундукѣ лежатъ у меня деньги, რა გიძევს გულში, ან რა გიცს გულში, ვისრ. 16, о чемъ ты думаешь, что у тебя на душѣ; დავრ. 33; ცოტა საქმე მიძს, я имѣю небольшое дѣло, ვეფხ. 658; ხელი ჩემზედ არა უძს, онъ не имѣетъ на меня никакого права; სიბრ. 51; რა გიძს სახელად, какъ тебя зовутъ, ანტ. 6—8; გული უძს მისთვის მწყრომარე, ე. ი. გული აქვს მისთვის გამწყრალი, ვეფხ. 91; **დებული**, лежащій; დებული, დად-მიდებული, ვეფხ. 845; დებულვარ, ვსდებოდი, лежать, სამ. ვახტ. 25.

დებაგი, ს. ნ. დიბა.

დებულება, ს. განწესება, ან დადებული გამოსაღები, ბეგარა; постановленіе, положеніе; დებულობა, ს. налогъ, повинность, დასტ. 4.

დედა, ს. მშობელი; იღუმენია, დედათ დიაკონი დედათ მონასტერთა შინა; мать; игуменья; დედის დედა, бабка, დედილო, წოდებით ბრ; матушка, დედა ფუტკრისა, матка пчельная; დედის ერთა შვილი, единственный сынъ у матери; მაწვნის ან ძმრიხა დედა, закваска, დიდი დედა, бабушка; დედა შვილობას, сдѣлай милость, пожалуйста,

დედა-შვილობამ, ей Богу, клянусь, დედა-აზრი, главный смыслъ; **დედა-ბერი**, ს. მოხუცი, ბებერი დედაკაცი, старуха, 1 ტიმ. 4—7, რუსუდ. 300; დედაბერებრი, დედაბერებული, ზედ. бабій; დედა-ბუზი, большая муха, დედა ქალაქი, столица; დედა ბოძი, ს. დიდი ბოძი, главный столбъ, на которомъ опирается весь домъ, **დედათ დიაკონი**, ს. ენკრატესი, ქალწულთ მონაზონთ უფროსი, игуменья; **დედა ზარდლისა**, ს. ბაბაჭუა ან ქსელი მისი, აბლაბუდა; паукъ; паутина, **დედაკაცი**, ს. ზოგადი სახელი მდედრთა, женщина. **დედაკაცური**, ზედ. женскій, **დედაკაცობა**, ს. женство; женскій полъ, რუსუდ. 459, **დედათ-მონასტერი**, женскій монастырь, **დედა-მანია**, გურულ. ბებია, бабка; ბაქრ. 163, **დედათ-მოურავი**, ს. მეანი, ბებია, повивальная бабка, **დედათ-წესი**, ნ. დაშტანი, თვისა; мѣсячное, **დედალი**, ს. დედათბუნებისა, მდედრი ცხოველი, самка, განთვისებით ეწოდების დედალსა ქათამსა, курица; დედალი ღვია, მცენ. можжевельникъ древовидный; **დედლად**, ზზ. დედალსავით, какъ самка, ვეფხ. 586; **დედალოზი**, ს. ქრცვინი, ფარფუმის გვარი; ласица, **დედამთვრალი**, ს. მფრინ. чайка; 2 სჯული. 14—13, 15; ლევიტ. 11—18, **დედამთილი**, ს. ქმრის დედა, свекровь, **დედამიწა**, материкъ, матерая земля; **დედამძლავრა**, ს. მცენ. Амми, родъ имбиря, ნ.ზიანკ. ლ. ბუნ. ლ. **დედამძუძე**, ს. გამზრდელი, მზრდელი ქალი, მდაბ. გადია; кормилица; нянька, гувернантка, **დედანი**, სახ. ნამდვილი წერილისა, მხატვრობისა და მისთანათა; ანდაზა წერის მოსწავლეთა, оргиналъ; пропись, **დედაქალაქი**, ს. სატახტო, სამეფო ქალაქი, столица, დედეული, ზედ. **დედეული**, უძრავი ქონება; материй; движимое или недвижимое имѣніе, доставшееся послѣ матери, **დედაწული**, ს. ცოლშვილი, სახლობა, ჯალაბობა, семейство, ალბ. 23, **დედაწულობა**, იგივე დედაწული, 1 ქართლ. 358, ვისრ. 2; **დედება** (ვა), ზ. მ. შევადედებ, заквашивать, (ვჰდედდები), ზ. ვდ. გავლვივდები (ცომი); о тѣстѣ: заквашиваться, подниматься; **დედება** (ვედედები), ზ. თვ. დედად გავუხდები, стать матерью, დედებია, დედობა უქნია, ვეფხ. 1423, დედილო, კნ. დედა, матушка, დედიდა, ს. და დედისა, тетка, сестра матери; **დედი ნაცვალი**, ს. მეორე ცოლი ვისისამე და არა მშობელი, мачиха, **დედისეული**, ზედ. დედეული, материй, **დედის-ერთა**, ს. единственный сынъ матери, **დედლობა** (ვჰდედლობ), ზ. ვ. быть самкой, ქილ. 589, **დედ-მამა**, ს. მშობელნი, родители, დედ-მამიანი, ზედ. დედ-მამის მყოლი, имѣющій родителей, **დედობა**, ს. материнство, დედობა უყო, она замѣнила ему мать, გორგ. 314, **დედობით მოვიდნენ**, ვისრ. 2; пріѣхать съ женами, **დედობილი**, ს. დედის მოადგილე, დედის მაგიერი, **დედობრივი**, ზედ. материнскій, **-ვობა**, ს. женоподобіе, женственность, **დედოფალა**, ს. ოთხფეხი, ласка, ласочка (зверекъ), ბუნ. ლ. **დედოფალი**, **დედ-უფალი**, ს. მეუღლე მეფისა, საღვთო წერილში: ქალბატონი, ფსალ. 122—2; მთავართა მეუღლე, ხოლო ჩინებულთა კაცთა ცოლთა: მანდილოსანი, გლეხთა დიაცი და პატივცემისათვის: უსო, დია სახლისა; აგრეთვე ახალ-დაქორწილებული სძალი სამღვდელმე და შემდგომად პატარძალი; царица; госпожа; новобрачная, მეფე და დედოფალი, новобрачные; **დედოფლება**, (ვა), признать царицею, **დედოფლის ყვავილი**, капуцинъ, მცენ. **დედოფლობა** (ვი, ვჰ), ზ. ვ. ვჰმეფობ (დედოფალთათვის), быть царицею, ვისრ. 17; რუსუდ. 635; 1 ქართ. 389; **დედული**, ზედ. დედეული, родовое имѣніе послѣ матери.

დედება, ნ. **დედა**.

დედი დაშვილი, двоюродный братъ.

დედლობა, ნ. დედა.

დეე, ნ. დახსნა

დევანქაფა, ნ. სახმისი.

დევი (სპარს.), ს. გველეშაპი; ზღაპარ მეტყველნი სპარსთა მოუთხრობენ რომელ დევნი შექმნილ იყვნენ ღვთისაგან წინასწარ კაცისა და შემდგომ 7000 წლის მპყრობელობასა მათისა ქვეყნისა დაჰკარგეს მფლობელობა, ასე რომ მათ შემდგომ ფერიებს დარჩათ ქვეყანა; ნახე ფერია; ამ სიტყვისაგან ჰსწარმოებს ლათინური სიტყვა: Deus ღმერთი, драконъ, чудовище; демонъ, нечистый духъ, ვეფხ. 648, დევის პირა, მცენ. львиный зѣвъ.

დევნა (ვჰსდევ), ვსდევნი, -ნე, მდაბ. ვდევნი, ვსდევ; ზ. მ. უკან მივსდევ, დავსდევ; შევაჭირვებ, დავსჯაბნი, идти за кѣмъ, слѣдовать; преслѣдовать, гнать; თვალ-ყური ადევნე, наблюдай, посматривай, ვჰსდევნი თვალსა, присматривать, слѣдить за кѣмъ, (ვიდევნები), ზ. ვ. შევიჭირვები, დავიდევნები, подвергаться преслѣдованію, 1 კორ. 4—12; 1 ქართლ. 294; ლუკ. 8—29; ვისრ. 43; ზნეთა ჰდევსთ, это у нихъ въ природѣ, въ натурѣ, ვისრ. 46; მიდევნია, я преслѣдовалъ его, მდევ, ты слѣдуешь за мною, რუსუდ. 451; **დევნება** (ვა), თვალს, замѣчать, наблюдать, (ვა), -გულის-ყურსა, внимать, слѣдить; არ იცოდი ძალგული, როგორ მედევდა; მოურ. 150; онъ не зналъ какая сила воли преобладало во мнѣ; **დევნა**, **დევნულობა**, სხ. говеніе, საქმ. 8—1, **დევნული**, მიმ. гонимый.

დევსისხლი, ს. ჯიგრის ფერი ფისი, რომლისამე ხისა, ხმარებული სამკურნალოდ ან სალებავად, ყარდაშყანა, ძმათა სისხლი, драконова кровь, смола дерева драконника, кроваваго цвѣта.

დევფრჩხილა, ს. ლათინ. blatta bisantica, ungvis odoratus; ბუნ. ლ.

დევსურა, **დევცეცხლა**, ს. მცენ. войдъ-бремя, რ. ქ. ლ. დიდი, боярская спесь; ნ. ჩუბ. ლ; волчій перецъ, ბუნ. ლ; პ. ფ.

დევსურავანდა, ს. მცენ. бѣшеная вишня.

დევქალარი, ს. экономъ, **დავქალარობა**, ს. званіе эконома, 1 ქართლ. 65.

დეზი, მრ. დეზები, ს. მხედართ ქუსლზედ მიკრული რკინა ცხენის საჩხვლეტად, шпоры, ვეფხ. 213.

დეკა ს. ეკლიანი ჭყორი, остролистъ, вязожелдъ; პ. ფ.; подубъ, ერის. ლ; პ. ფ

დეკანოზი (ბერძნ.), ს. პროტოპოპი; протоіерей, ხევსურნი უწოდებენ ამორჩეულს მოხუცსა რომე-

ლიც ალასრულებს მღვდლის თანამდებობას; у хевсуровъ: исправляющій обязанности священника: **დეკანოზობა**, ს. протоіерейство.

დეკემბერი (ლათ.), ს. ქრისტიშობის თთვე, ტირისღენი, декабрь.

დეკეული, ს. დიაკეული, წლის ფური, телка, нетель.

დელა, მცენ. საბ. ლ. ზუნ. ლ. ერისთ. ლ.

დელამოტ, ს. რძე შეუყველებული ხაჭო, შედედებული რძე, творогъ, ზუნ. ლ.

დელგმა, ს. ძლიერი წვიმა, проливной дождь.

დელფინი (ბერძ.), ს. ზღვისღორი, делфинъ, ზუნ. ლ.

დელხვინა, ს. ძირხვენა, მცენ. репейникъ, лапушникъ, ზუნ. ლ.

დემონი (ბერძ.), ს. ეშმაკი; демонъ.

დენა, სხ. ხვლა, მდინარეობა, теченіе, -დღეთა, теченіе времени, -ჰაერისა, теченіе воздуха, -ოფლისა, потѣніе; (ვადენ, ვადინე), ზ. მ. ვღვრი, დამოვადინებ, заставить течь; проливать, თვალთა ცრემლი მადინა, заставилъ меня проливать слезы, ვისრ. 138, (ვჰსდი, ჰსდი, ჰსდის, ჰსდიან, ან ვჰდინ, ჰსდინ, ჰსდინს), ზ. უ. ვდივარ, დამოვდინარებ, დამოვალ, течь; ოფილი ჰსდის, онъ потѣетъ, ცხვირიდამ სისხლი მდის, у меня течетъ кровь изъ носу, სუნი ჰდის, пахнетъ, воняетъ, ბოლი ჰსდის, идетъ дымъ, ცრემლი თვალთა ჰსდინდა, онъ прослезился, ვეფხ. 775: **დენილი**, текущій, რუსუდ. 459, ზმნა ესე ჰსწარმოებს ზმნისაგან ხვლა, სულა: ვდივარ ჰსდიხარ, ჰსდის ან ჰდის.

დენგრა, ს. ცხვართ ნეხვი, пометъ, საბ. ლ.

დენგრა, ს. კუტაბალახი, живучка, дубровка, პ. ფ. ლ.

დენდრა, ს. пудра.

დენდრო, მცენ. მირონის სურნელი, душистыя вещество изъ кототорыхъ составляется миро.

დენთი. ს. თოფის წამალი, порохъ, საბ. ლ.

დენიანერგილა, ს. кокосъ (орѣхъ); кукумень, ნ. ჩ.

დერგი, ს. ჭურთ უმცირესი ქილი, кувшинъ, საბ. ლ. горшокъ, ქილ. 458, ერისთ.

დერეფანი, ს. ფარდია სახლი, открытая галлерея, сѣни, ქილ. 361; ბაქრ. 168.

დერვიში (სპარს.), ს. მწირი მუსულმანი, дервишъ.

დესიატნიკი, ს. десятскій.

დესპანი, (სომხ.), ს. ელჩი; посолъ, ქილ. 355; **დესპანობა**, ს. ელჩობა, посольство.

დეტი, ს. დარაჯა შორით მხედველი, бекетъ, пикетъ, отводный караулъ, საბ. ლ.

დეფანი, ს. მცირე დერეფანი, небольшая галлерея.

დეუა, **დიუა**, ს. მცენ. борецъ, ერის. ლ.

დვა, სხ. უხმარია, ნ დება.

დვალფი, ს. дельфинъ, მირ. 165, ბროს.

დვალურა ს. მცენ. лапушникъ, ზუნ. ლ. завязный корень, ერის. ლ. **დვალურას ძირი**, сердечный корень, пестикъ, змѣевикъ, горлецъ, პ. ფ. ლ. ივანებატონ.

დვირე, **დირე**, ს. ტყისხე, გაუთლელი ძელი, бервно, ბარუქ. 6—18; მატთ. 7—3.

დვრილი, ს. ძუძუს თავი, сосокъ у груди, ზუნ. ლ.

დვრინი, **დრვინი**, ს. ბოხი ხმა, დაბალი ხმა, бясъ.

დვრიტა, ს. მაჭკი, ყველის შესადედებელი, сычужокъ, частица телячьяго желудка, которую сыровары кладутъ въ прѣсное молоко, чтобы оно свернулось, საბ. ლ. ზუნ. ლ.

დია, **დიად**, **დიალ**, **დიამც**, **დიალამც**, მდაბ. დიახ, ზმნისზედა დამტკიცებითი, да, конечно, такъ; ძალიან, დიდად, весьма, много, ვეფხ. 39, 198; 639; დია მრავალი ფული გასცა, очень много денегъ роздалъ, დია მადლიერი ვარ თქვენი, я очень благодаренъ вамъ, დია მწვედ, весьма сильно, რუსუდ. 746, თუ დია მალი არ არის если онъ непроворенъ, დარეჯ. 10; დიალ ბევრია, очень много, დავრ. 105, ქ. ქრისტ.

დია, ბერძ. ს. ზევსი, პლანეტი, юпитеръ (планета).

დია, ს. ქალი, женщина, დია კაცი, женщина, სიბრძ. 40; დია სახლისა, хозяйка, госпожа; **დია**, ს. ღმერთა, богиня, 1 ქართ. 311.

დიადება (ვა, ვუ), ზ მ. გავადიდებ, გავამრავლებ, увеличить, ვეფხ. 1574; прославить, ვეფხ. 1114, საუბარი მიდიადეს, ე. ი. საუბარი გავავრცელდო, если я продлю рѣчь; ვეფხ. 933; წყალობანი მედიადა, ე. ი. დიდი წყალობა მომეცაო, я былъ осыпанъ многими милостями, ვეფხ. 134.

დიადი, ზედ. ფ̃ დ მრავალი, დიდ დიდი, премногій, превеликій, დიადი ჯარი, многочисленное войско, დიადი წელიწადი, многіе годы, ვეფხ. 336; დიადი მადლი, много благодарности, რუსუდ. 795; დიადი საბოძვარი, множество подарковъ, ვისრ. 19.

დიადიმა (ბერძნ.), ს. სამეფო გვირგვინი, შავთ. 37; діадема, корона.

დიადობა, სხ. დიდებულება, ჩინებულება; სიმრავლე, великость, величественность; важность; многочисленность; ვეფხ. 387; პატივი და დიადობა, სამ. ხომხ. 287, почести и повышенія, (ვჰდიადობ), ზ. უ. ვმედიდობ, ვდიდებულობ, величаться.

დიათიკა (ბერძ.), ს. აღთქმა ან ანდერძის წიგნი, завѣщаніе, духовная, სამ. სომხ. 11.

დიაკეული, მდაბ. დეკეული, ს. წლის ფური, телка, юница, ისაი. 15—4; დაბად. 15—19, ამოს. 4—1; რიცხვი 7—23.

დიაკვანი, **დიაკონი** (ბერძ.), ს. თანა შემწე მღვდლისა, діаконъ, 1 ტიმ. 3—12; უპირველესსა დიაკონსა ეწოდების: **მთავარ-დიაკონი**, ხოლო მონაზონად შემოსილსა **არხიდიაკონი**; ან **იეროდიაკონი**; ეკკლესიასა შინა მკითხველსა **კერძო დიაკონი**, **იპოდიაკონი**, რომელთაცა მხოფლიონი უხმობენ ზოგად დიაკვანს, дьячекъ, **დიაკონობა**, **დიაკვნობა**, ს. дьяконство.

დიამეტრი, ს. სიმრგვლის საშუალო წერტილი, діаметръ.

დიამც, **დიალ**, ნ. დია.

დიაცი, ს. დედაკაცი, женщина, баба, ვეფხ. 1087; **დიაცობა**, ს. დედაკაცობა, женство, **დიაცური**, ზედ. დედაკაცური, женственный: бабій, **დაიცურად**, по бабьи, ვეფხ. 608; 1200; ვისრ. 197; დარეჯ. 2—7.

დიბა (სპარს.), ს. ფარჩა მძიმედ ნაკერი ან ნაქსოვი ოქრომკედითა, მაგალ. დიბის ქათიბი, персидская шелковая ткань.

დიზლიგი, დიჯლიგი, ს. ღუგლუგი, прикладъ у ружья, მოურავ. 154.

დიდად, ზზ. დიად, ფრიად весьма, очень, დიდად მშვენიერი, ზედ. ძალიან მშვენიერი, весьма красивый, **დიდ-მშვენიერება,** ს. ფრიადი შემკულობა, великолѣпіе, დავით. 8—1: 20—5; 103—1; **დიდგვარი,** ზედ. საპატიო გვარისა, წარჩინებული, высокородный, аристократъ, სამ. ვახტ. 143, დიდგვარობა, ს. аристократство, ვისრ. 4, знатность, **დიდგული, დიდგულა,** ს. გოროზი, ამპარტავანი; მცენ: ყრუ ხე, высокомѣрный, гордый; бузина, **დიდ-გულობა,** ს. надменность, **დიდ-დიდი,** ზედ. ძალიან დიდი, превеликій; многочисленный; დიდ-დიდობა, სამ. ვახტ. 116, великость.

დიდ-ბადე, ს. неводъ.

დიდება, სს. величаніе, прославленіе; слава; хвала; დიდებად სიარული, процессія; крестный ходъ, ღმერთმა საუკუნო დიდება მისცეს, Богъ да дастъ ему вѣчное блаженство, მოვიდეს ძე კაცისა დიდებითა თვისითა, пріидетъ сынъ человѣческій во славѣ, დიდება ღმერთსა, слава Богу, (ვადიდებ), ზ. მ. გავადიდებ, გავავრცელებ; ვაქებ, ვმაღლობ; ვასახელოვნებ, ვაჩინებულებ, увеличивать, умножать; славить, хвалить, прославлять; დარეჯ. 6, ზე აღიდნეს, да прославитъ, да возвеличитъ, (ვიდიდებ თავსა), ზ. მიჩ. თავს ვიქებ, величать себя, превозноситься; (ვდიდდები), გავდიდდები, возвышаться; возвеличиваться, увеличиваться, (ვადიდებ), ზ. მ. გავადიდებ, увеличить, ვეფხ. 119; (ვიდიდები), ზ. ვ. ვიქები, ვისახელოვნები, прославляться, (ვდიდდები), ზ. თვ. დიდად ვეჩვენები, თავს გამოვისაჯერინებ ვის წინაშე, казаться великимъ, величаться передъ кѣмъ, რუსუდ. 928; მედიდებიხ, кажется мнѣ большимъ, ქილ. 586; **დიდებული,** ზედ. ჩინებული, წარჩინებული; დარბაისელი, მეფის წინაშე მდგომი, ვეფხ. 1001; знатный, славный; вельможа, бояринъ, დიდებული სამოსელი, пышная одежда, დიდებული დღე, высокоторжественный день, დიდებული აზნაური, вельможа, 1 ქართლ 293; **დიდებადი,** ზედ. достойный славы, 2 კორ. 3—11; დიდებულება (ვქდიდებულობ), величаться, **დიდებულება,** ს. მაღალი ღირსება, უაღრესობა, величіе; величество; **დიდებინება** (ვა), ზ. სს. заставить увеличить, прославить.

დიდი, ზედ. მაღალი, სხვათა ზედა უმეტესი შესახედაობითა, საქმითა, ფასითა, სიმძიმითა და სხ. великій, большой, დიდი კაცი, знатный человѣкъ, დიდი და პატარაობა, большой и малый, დიდის ყურადღებითა, съ большимъ вниманіемъ, დიდი სოლომონ მეფე, царь Соломонъ первый, т. е. старшій, დიდი ხანია, давно. დიდ-დიდი, превеликій, დიდის დიდებითა, съ великимъ торжествомъ, დიდით პატარამდით, отъ большаго до малаго, **დიდ-ვაჭარი,** წარჩინებული, სახელოვანი ვაჭარი, купецъ первостатейный, ვეფხ. 1116, დიდკაცობა, ს. боярство, **დიდ-მარხვა,** ს. великій постъ, **დიდ-კაცური,** დიდ-კაცთა შესაფერი, ზედ. приличный боярину, **დიდ-კაცურად,** ზზ. დიდ-კაცთა შესაფერად, по боярски, **დიდმუცელა,** брюханъ, **დიდობა,** ს. სიდიდე; ჩინებულება; სამ. ვახტ. 116; великость, высокость, вельможество, დიდის დიდობით, торжественно, სამ. ვ. 43; (ვჰხდიდობ), ზ. უ. величаться, ქილ. 110, 207, გორგ. 225; **დიდოური,** ს. კაცია. 1119; пляска; **დიდ-პატარაობა,** большой и малый; неравенство состоянія.

დიდ-მთავეთი, ღომი, ბაქრ. 180, гоми, просо.

დიდრაქმა (ბერძ.), ფული ორ-დრაქმიანი, ნ. დრაქმა, დაბად. 23—16; дидрахма, წონა $1\frac{1}{2}$ მისხალისა.

დიდროა, ს. წყლის აღიდება, наводненіе, ლუკ. 6—48; 31.

დიდროვანი, დიდრონი, ზედ. მოდიდო, великій, большой, крупный, დარეჯ. 64, ვეფხ. 218; დიდროვნება, ს. მოდიდობა, огромность.

დიდ-სული, დიდ-სულოვანი, ზედ. მოწყალე, великодушный, მარკ. 4, 3, **დიდ-სულობა,** ს. მოწყალება, великодушіе, долготерпѣніе; **დიდ-ფასი,** ზედ. ძვირფასი, драгоцѣнный, **დიდღუბა,** ს. მცენ. ღუღუბო, ონკროფა, можжуха, საბ. ლ.; დიდყურა, დიდყურიანი, ზედ. გრძელ-ყურიანი, длинноухій, ჩონგ. 71, 72; დიდ-ძალი, ზედ. сильный, многочисленный, -ჯარი, многочисленное войско; 1 ქართლ. 30; დიდ-შემძლე, ზედ. ძლიერი, შემძლებელი, могущественный, мощный.

დიდუბე, ს. ნ. ღუბე, великое болото.

დიდხან, დიდხანს, ზზ.; გრძელ-ჟამიერ, დაყოვნებით, долго, დიდ-ხანობა, ს. долговременность, დიდხანობამდის, долго, რუსუდ. 782; დიდხანობა, давность.

დივანბეგი, ს. სასამართლოს წევრი; მოსამართლე, მსაჯული, членъ совѣта; судья; **დივანი** (სპარ.), ს. სასამართლო, сборникъ; сенатъ, совѣтъ; ხრონ. ზრონ. 24, **დივანხანა,** ს. სასამართლო სახლი, судилище, რუსუდ. 347; დივანშირი, секретарь, ნ. მდივანი.

დივა, ს. позвоночникъ (раковина), პ. ფ. ლ.

დივანი, ს. ნუსხა, ნაწე წერილი.

დიკა, დიყა, ს. ახალთესლი, გაზაფხულის სათესი თესლი, пшеница яровая, ბუნ. საბ. ლ. დიკაწულისა, ს. მცენ. золотоокъ (раст.).

დიკა, დიყა; ბუნ. ლ. ჭვავი, рожь; მცენ. гладышъ, дикій коперъ, ბუნ. ლ. борецъ, ერის. ლ.

დიკასტერი (ბერძნ.), ს. Духовная консисторія.

დილა, ს. ჟამი გარიჟრაჟიდგან ვიდრე შუადღემდე, утро, დილა ნებისა, დილა კარგაყოფნისა, доброе утро, დილა ადრიან, рано утромъ; დილაობით, по утрамъ; **დილას, დილით,** утромъ, დილითგან, съ утра, ხვალ-დილასა, завтра утромъ, დილის-ნამი, роса утренняя; **დილაბინდი,** ს. გარიჟრაჟი, разсвѣтъ, 2 ქართლ. 331, 340; **დილანდელითი, დილანდელი, დილეული,** ზედ. утренній, **დილდილით,** ზზ. по утрамъ; დილდილაზედ, по утрамъ рано; დილის ვარდი, ს. გულისაბა, царская бородка; ბუნ. ლ.

დილება (ვა), ზ. მ. проводить раннее утро на ногахъ; (ვდილდები), გავუთენდები, თამარ. 56, проясняться, разсвѣтать, ვეფხ. 707.

დილაჟვა, დიჟვლა, ს. წყალი ან ნაკადული, родникъ, ვეფხ. 826; 844.

დილეგი, ს. ბნელეთი, საპყრობილე, темница, ქილ. 168.

დილეული, ზედ. დილანდელი, утренній.

დიმელა, ს. ბორხვენა; подбѣлъ; матица, ერ. ლ.

დიმი, ს. ლეინი, შელებული ნარმა, бурметъ.

დიმპლიპიპო, ს. მცირე დაფი, бубенъ.

დიმოკრატია, ს. ერთა მმართებლობა, домократія.

დინარი (ლათ.), ს. დრამა, დრაქმა, денарій (монета).

დინგი, ს. ღორთა, ძაღლთა და მისთანათა ცუჩი; მწერთა საწოვნელი; ხორთუმი; საცეხველთ მომსხო წინა წვერი დასამეგვავად, рыло, морда; хоботокъ у насѣкомыхъ; дубецъ, кій у молотилки.

დინდგელი, ს. სკის პირის ცვილი, воскъ ярый.

დინება (ვა), ზ. მ. დენას ვაქნევინებ, წამოვასხამ ნოტიოსა, заставить течь, -სისხლისა, სამ. ვახტ. 46, взыскать за кровь, (ვედინები, ვჰსდინდები), ზ. თვ. ვჰდი (მდინარე), течь, ცრემლი მედინების, льются у меня слезы, ვეფხ. 189; ქილ. 141; დინება ცრემლთა, проливать слезы, მოურავ. 123.

დინი (არაბ.), ს. სარწმუნოება, вѣра, религія, 2 ქართლ. 498.

დინჯი, ზედ. მშვიდი, წყნარი, тихій, спокойный.

დინჯობა, ს. სიწყნარე, спокойствіе.

დიოფალი, ს. დედოფალი, царица.

დიპლომი, ს. ენდალმა, ხარისხის ბოძების წერილი, дипломъ.

დიპლომაცია, ს. дипломація.

დიპტილმა, ს. შესხმა, ხოტბა, похвальное слово, 2 ქართლ. 384.

დირე, ნ. დვირე.

დირაგი (სპარ.), ანძა, ხალე, საყე ხომალდისა, мачта, მროვ. 39; კარის ღრუბლი, порогъ.

დირეკტორი (ლათ.) ს. განმგებელი, директоръ.

დის, მდის, ზზ. ღმის, მდინ, до.

დისკო, დისკოსი (ბერძნ.), ს. მრგვალი ჭურჭელი, საკუთრად სიწმინდის ჭურჭელი საეკკლესიო; ფეშხუმი; სიმრგვლე მნათობთა, дискосъ; кругъ, круглая плоскость, дискъ; ქილ. 695; დისკო მზისა, кругъ солнца, ქილ. 378.

დისწული, ს. შვილი დისა, племянникъ, сынъ сестры.

დიყა, ს. მცენ. гладышъ, дикій иоперъ, ბუნ. ლ.; борецъ, ერის. ლ.

დიში, ს. წერნაქი, ზირნიხი, желтый мышьякъ, ბუნ. ლ.

დიხაში უშქურა, ს. მცენ. მიწის ვაშლა (მეგრულ.), земляная груша, ერისთ. ლ.

დლაყვი, ს. იდაყვი, локоть.

დლოქვი, ს. მფრინველია, ბუნ. ლ. საბ. ლ.

დმე, დმი, თან. მდე, მდინ, до, ქალაქამდი, до города.

დნობა, სს. расплавливаніе; таяніе, (ვა), ზ. მ. გავალხობ, გავადნობ, растапливать, плавить, (ვსდნები), ზ. ვდ. გავლხვები; გავდნები; გავხდები, ხორცი დამცვივა, таять; растапливаться; исхудать; შიშისაგან გული მიდნება, отъ страха у меня сердце замираетъ, კაცი. 27.

დო, ს. ნადღვები მაწონი უცხიმო, пахтанное кислое молоко, ბაგრატ. ბატ. 12; დოს შეჭამადი, похлебка изъ пахтаннато молока; **დომხალი,** кушанье изъ сметаны съ зеленью, ბაგრ. ბატ. 12, 23, 9.

დობა, ს. დადყოფნა, быть сестрою, ვეფხ. 893; დობილი, ს. დადწოდებული, ხმობილი, ვეფხ. 892; 1572; ქილ. 433; званная сестра; **დობილი,** ს. ყურძენი რომელიც დიდხეზედ მოდის, въ Имеретіи: виноградникъ, который распускается на высокихъ деревльяхъ.

დოგვი, ს. ხარდალი, горчица; დოგვი გარეული, ს. გარეული მდოგვი, горчица полевая.

დოვლათი (სპარს.), ბედნიერება; სიმდიდრე; ძლიერება, შეძლებულობა; счастье, благополучіе; могущество; богатство; სამ. ვახტ. 253; მირიან. 98; **დოვლათიანი, დოვლათხვიანი,** ზედ. ბედნიერი, ძლიერი, благополучный; мощный; богатый.

დოიანი, ზედ. დოთი შემზადებული, сывороточный.

დოინჯი, ს. წელზედ ხელთ-შემოვლება, подбоченье, -შემოვიყრი, подбочениться.

დოკტორი, ს. ექიმი, докторъ.

დოლაბი (სპარს.), ს. დიდი სარკმელი სანათური ან განჯინა; დიდი წისქვილისქვა, слуховое окно, амбразура, бойница; выемка въ стѣнѣ; большой жерновъ мельничный, რუსუდ. 607, 728, დარეჯ. 128; ტიმოთ. 13; მოურ. 60.

დოლბანდი (სპარს.), ს. ყაუხი, რიდე, турбанъ, чалма, 2 ქართლ. 18, 554; საბ. ლ. მოურავ. 43; წმინდა ნარმა, მარმაში, 1877, ან 3; გვ. 7; кисея, ქიმ. 260; ან საწოვებელი ძუძუს მსგავსი, соска, სასოფლო გაზეთი.

დოლი (სპარს.), ს. დაფდაფი, барабанъ, რუს. ქართ. ლ.; დოლი დაიძვრა, стали ягняться.

დოლი, ს. შაბი, квасцы, ბუნ. ლ.

დოლი, ს. უჭვარო ფქვილი თუ იფქლი, мука или пшеница безъ осоки, ბუნ. ლ. (სპარს.), молво, зинзивей (раст.) ბიანკ. ლ.

დოლი, ს. -დაიძრა, გამოდის, ღორმა გოჭები დაჰყარა; свинья стала пороситься, საბ. ლ. დოლი ფური, тельная корова, ივერია 155, № IV, 1881.

დოლოფანჩი, ს. ერთგვარი კაბა, ვისრ. 119; кафтанъ, длиннополый.

დომბა, ს. ოთხფეხი, зубръ.

დომხალი, ნ. დო, отварная зелень съ кислымъ молокомъ.

დონა, ს. -ყველა თავის დონეზედ იყოს, все должно быть въ надлежащемъ видѣ; დონაზედ დადგომა, принять настоящій видъ; თეიმ. ბატონ. წამლების შედგენა 1, დონაზედ მოსვლა, придти въ надлежащее положеніе.

დორა, ს. საწყაო იმერეთში: ნახევარ-კოკა, შვიდი დოქი, 12 მანერკა ან სამი ბათმანი, мѣра жидкости въ 54 фунта, ნ. კოკა.

დორაკი, ს. იგივე დორა; რიცხ. 28—7, 14.

დორბლი, ს. პირს მონადგენი დუჟი; слюна, **დორბლიანი,** ზედ. слюнявый.

დორი, ს. ზურგის მისაყრდნობელი ბალიში, круглая подушка, დასტ. 106.

დოსტაქანი (სპარს.), ს. დიდი სტაქანი, бокалъ, ვეფხ. 484; რუსუდ. 184.

დოხტაქარი (სპარს.), ს. ჯარა ექიმი, хирургъ, ხამ. ვ. 35, 36; ვეფხ. 321; 592; 888.

დოფხოჭი, ს. უფოვარი ნაზუქი, ლელენგო. опрѣснокъ, საბ. ლ.

დოქი, ს. იმერული ხალვინე თუნგიანი ან მეცი, винный кувшинъ въ 5 бут. ხიბრძ. 113; ანცონ. 4—10; კავკ. კალენდ. 1858 წლ. ნ. კოკა, двѣ манерки, ბაქარ. 331.

დოღმატი, ს. ჭეშმარიტება; განჩინება ან კანონი შეწყნარებული ეკკლესიის მიერ, догматъ; **დოღმატიკა**, სწავლა დოღმატისა, ს. догматика, ლოღ. 164.

დოყი, ს. ჩჩვილი ირმის რქა, оленій рогъ.

დოყლაპია, ს. პირღრენია, გამოშტერებული, разиня, простофиля.

დოშაქი (სპარს.), ს. შათქუნი, ნაკრტენის დიდი ლეიბი, тюфякъ.

დოში, ს. ზუთხის გვერდი დამარილული და ლორად გამოხული, теша, тёшка.

დოხოვონი, ს. სადაფის გამომყვანი და მისთ. кто обдѣлываетъ перламутъ.

დრა (ვჰდრი, ვუდრი, ვუდარე), ზ. მ. მივამსგავსებ, შევადარებ, მივჰბაძავ, уподоблять, подражать; ზ. უ. ვემსგავსები, походить, ტიმ. 26; რუსუდ. 160, 424; ქილ. 303, ნ. დარება.

დრაგუნი, ს. драгунъ.

დრაგანი, ნ. დრაჰკანი; **დრაგონი**, ს. ვეშაპი, драконъ.

დრამა, დრახმა, დრაქმა, (ბერძნ.) ს, ძველებური წვრილი ვეცხლის ფული, რომაულად დინარი, ქართული თეთრი; ხოლო აწინდელი ბერძნული დრახმა არს აბაზ-ნახევარ-შაური ვეცხლის ფული ან ოთხშაურნახევრიანი, ვეფხ. 1211; წონა მისხლის ორი მეხამედი ან 4 დანგი; ვეფხ. 382; драхма, старинная монета; нынѣ драхма составляетъ на наши деньги $22^{1}/_{3}$ коп. сереб. вѣсъ $^{3}/_{4}$ золотника; ვეფხ. 680; 1 ქართლ. 308; კალენდ. კავ. 1858 წლისა; სომხ. ხამ. 152; **დრამიანი**, ზედ. драхмовый, სომხ. ხამ. 252.

დრამა, ს. საქართველოში დრამად უხმობენ მღვდელმთავრის მისართმევსა წლის დებულებას მისის ეპარხიის გლეხთაგან, რომელნიც კომლზედ გამოიღებდენ პურსა თვითოკოდსა ან მეტნაკლებსა ადგილადგილ მიხედვითა, подать съ крестьянъ въ пользу Епархіальнаго архирея, состоящая изъ $2^{1}/_{2}$ пуд. муки.

დრამა, დრამმა, ს. სათეატრო თხზულება, драма, **დრამატიკული**, ზედ. დრამისადმი საკუთნველი, драматическій.

დრამა, ს. თრიმლის მარცვლები, ნახე თრიმლი; განმარტ. ვეფხ. ბატონიშვ. თეიმურაზისა, 676.

დრაგანი, ნ. დრაჰკანი.

დრანჯობა, ს. ურცხვი სიძვის მოყვარება, волокитство, საბ. ლ.

დრასტი, დრასტიკი, ზედ. რომელიც გაიწევის და შეიხრუსტვის, მაგალ. რეზინა, эластичный, упругій, დრასტიკობა, ს. еластичность. 2 ფიზიკ. საბ. ლ.

დრაჰკანი, ს. $21^{1}/_{2}$ კოპ. ან ორი დრაქმა; მათ. 22—19; 17—24—27.

დრაჰკანი, დრაგანი, ს. ოცდა ათ-შაურიანი ფული ოქროსი, 2 ქართლ. 168; ხამ. გ. მ. 11; ხამღვთო წერილში: დრამი, დინარი, ან ძველებური ქართული თეთრი; მატთ. 18—28; 20—2; ვეფხ. 467, 1007; საბას ლექსიკ. ერთი დრაჰკანი ოთხი დრაქმის წონა ოქროა; рубль пятьдесятъ коп.; съ Св. пис. пенязь, драхма, денарій (24 коп. сер.); у Саввы Орбел. золотая монета въ 4 драхмы.

დრაქმა, დრახმა, ნ. დრამა, გამოსვ. 39—2.

დრება (ვედრები, ვედარები), походить.

დრეკა (ვჰსდრეკ, ვჰსდრიკე), ზ. მ. მოვხრი, მოვჰკაკვავ, ვღუნავ, гнуть, уклонять, საქ. მოს. 51, ზურგს გავადრეკ, обернуться спиною, ქილ. 437; მოურ. 116 (ვიდრიკები), ზ. ვ. მოვიხრები, гнуться, დრეკილი, მიმ. гнутый; -მთოვარე, ущербъ луны, ქმნ. წ. 65.

დრესა (ვჰსდრეს, ვჰსდრისე), ზ. მ. ვხეს. теретъ, гладить.

დრივება (ვა ზურგსა), ზ. მ. ზურგს ვაჩვენებ; გავექცევი, обратить тылъ, бѣжать, 2 ქართლ. 441.

დრისტი, ს. სახალუკო ჭურჭელი, საბ. ლ. ევთ. ცხოვ. изящная посуда.

დრკომა (ვსდრკები), ზ. ვდ. წარვხდები, მოვეშორები, уклоняться, устраняться, მარტ. 1—143.

დრკუ, ზედ. ურჩი, უარშიო, ვერაგი, строптивый, коварный, хитрый, დავით. 17—27; 100—4; საქმ. 2—40; ლევიტ. 26—27; ზოგჯ. მრუდე, косой, საბ. ლ.; **დრკუობა** (ვჰს), ზ. მ. ვურჩობ, ვვერაგობ, вилять, коварствовать, ухищряться.

დრო, ს. ჟამი, ხანი, время; срокъ; случай, обстоятельство; დროს დავიცევ ან შევირჩევ, улучаю время, ყარამ. 179; დრო დაუდებელი, безсрочный, უდროთ ეყოლა შვილი, она родила прежде времени; დრო მოუდევარი, никогда неоспоримый; თავის დროს, въ свое время, დროზედ, во время, проворно, скоро, ოთხნი დრონი წელიწადისა, четыре времени года, დროს ვატარებ ვისთანმე, проводить съ кѣмъ время, ძველს დროებში, въ старину, დროს დაკარგვა, убивать время, დროს წირვა, поздняя обѣдня, დრო უყო, онъ отсрочилъ, отложилъ дѣло, საქმ. 24—22; **დროებითი**, ზედ. временной, **დროებითად**, ზზ. временно, დროთი, ზზ. заблаговременно, вовремя, **დრომდის, დრომდინ**, ზზ. до времени.

დროება, დროვება, სს. დრო, ჟამი, время, 4 მეფე. 4—17; საქმ. მოც. 24—22; მარტ. 2—1; (ვა), ზ. მ. დროს მივსცემ, მოვუცდი, дать время, ждать; (ვსდროვებ), ზ. მ. ვიგვიანებ, медлить, мѣшкать, მარტ. 1—57; 196; ქილ. 358; მადროვებ, даешь мнѣ время, ქილ. 138; 475; (ვიდროვებ), ზ. მიჩ. დროს დავიცევ, დროს ვიპოვნი, улучить время.

დროთი, ნ. დრო.

დრომონი (ბერძნ.), ს. ხომალდი, ხუთასის კაცის შთამტევი ტვირთითა, корабль, 1 ქართლ. 128; საბ. ლ.

დრონგალი, ნ. დრუნგალი.

დრონეული, მიმ. დაჭრილი სახსრებად ხორცი დაკეპსილი, раздробленный, разсѣченный, ეზეკ. 24—4; ლევიტ. 1—8; **დრონი**, ს. ხორცის ნაჭერი, кусокъ мяса, საბ. ლ. მიქ. 3—3.

დროული, ზედ. ხანიერი, ხანში შესული, მოხუცე-

ბული, пожилой, -დედაკაცი, пожилая женщина, სამ. ვახტ. 219.

დროში, ს. კერპი, идолъ, საბ. ლ.

დრტვინვა, სხ. ропотъ, 1 პეტრ. 4—9; (ვჰდრტვინავ), ზ. მ. ვბუზღუნებ, ვბუდბუდებ, ვმურმურებ, роптать, негодовать.

დრუილი, ს. ძუძუს თავი, соска, იგავი 30—33; საბ.

დრუნგალი, ს. მარმარილო, мраморъ, ჩახრ. 47; რუსუდ. 984.

დრუხო, ს. ზღუდე ქვისა მაღალი ნაგები კოშკ-კოშკებად, ограда, стѣна каменная съ башнями.

დრუხუნი, სზ. хрюканье; -ხუნებს, ზ. მ. ღორის ხუხუნი, хрюкать. [დასტ. 4.

დუათეში, ს. ორნახადი არაყი, двойная водка,

დუბე, ს. დაბალი ადგილი, ჩოლი, низменное мѣсто, болото.

დუბეიდი, ს. მაჯუნი, მურაბახი, сухое варенье, ვეფხ. 883.

დუგლუგი, ს. დიბლიგი, შუბისა ან თოფის ბოლო, прикладъ у ружья, 1 მეფ. 14—43.

დუგმა (ოსმალ), ს. ხრიკი ჰპილენძისა ან თითბრისა, крючки для застежки платья.

დუგუნი, ს. საწათხე; ხორცთაგან მანკის სადინარი, განგებ შექნილი, фонтанель, гноеточникъ, ბუნ. ლ.

დუდგუბო, ნ. დუღლუბო, ერის. ლ.

დუდგულა, ნ. დიდგულა.

დუდკო, ს. თითთა და ფრჩხილთა შორის ხორმეტი, მეჭეჭი თითებისა, ногтоѣдъ, заусеница.

დუდუკი, ს. სალამური, свирѣль, дудка.

დუდუნი, ропотъ, бормота; -ნებს, ზ. უ. ვბჟუჟღუნებ, უკაფიოდ ლაპარაკი ან წიგნის კითხვა; роптать, бормотать.

დუდღუბა, დუდღუბელა, დუდღუბო, ს. ონტკოფა, ხაბუშტელა, კაცის ყვერა, ძირამო; მცენ.; можжуха, ბუნ. ლ. პ. ფ. ერისთ. ლ. кондырякъ, რ. ქ. ლ. (მველი).

დუთმანეხვი, ს. ერთგვარი ნესვი, породы дыни, ანტ. 4—57.

დუიმი, ს. дюймъ.

დუკა, დუქსი, ს. მთავარი, დიდი თავადი, герцогъ, საბ. ლ.

დუკაჭი, ს. ახლემის გვარი, გარნა მომცრო; საბ. ლ.

დუკურა, ს. მცენ. полевая морковь, ლ. პ. ფ.

დულუმბო, ს. მცენ. растеніе? ნ. ჩ. ლ.

დუმა, ს. ცხვართ კუდის ქონი, бараній жиръ; курдюкъ, **დუმიანი**, ზედ. курдючный.

დუმა, ნ. დუმილი.

დუმანი, ს. ქონბულ. ნისლი, туманъ.

დუმბული, ნ. საკრავი, დაირა, бубны, 1 ქართ. 322; 224; რუსუდ. 477; ვისრ. 177; 94.

დუმება (ვა), ზ. მ. ვაჩუმებ, заставить молчать, (ვი), დავჩუმდები, молчать.

დუმილი, სხ. მდუმარება, ჩუმობა, молчаніе, (ვსდუმ, -მდე; ვჰსდუმნი, სდუმნეს), ზ. უ. ჩუმათ ვარ, молчать, ჰსდუმდე, молчи, ისაი. 32—5, გამოცხ. 8—1; 1 კორ. 14—28; 30—34; 1 ქართლ. 127.

დუმფარა, ს. მცენ. кувшинка бѣлая, ერისთ. ლ.

დუნდგო, ს. ბრბო, ჯგუფად სიმრავლე კაცთა, ვითარ დუნდგო ხალხი, დუნდგო ჯარი, толпа.

დუნდულა, ზედ. ზანტი, დავარდნილი, вялый, непроворный, тетёха.

დუნე, დუნი, ზედ. მოშვებული, სუსტი, слабый, слабкій, ненатянутый, **დუნედ**, ზზ. მოშვებით, слабо, нетуго, **დუნება** (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, ослаблять, ხელი ან ფეხი მიდუნდება, рука или нога слабѣетъ у меня.

დუნჯი თავი, ს. ალბ. 64, колеръ, конская болѣзнь.

დუჟი, ს. ნერწყვი, ფურთხი, ხრასტი, слюна, **დუჟება** (ვა), ზ. მ. დავაფურთხებ, ფურთხით გავსვრი плевать.

დუჟინი, ს. თორმეტი რამ, дюжина.

დურალი, ს. წლის ჯიხვი, молодой каменный баранъ, საბ. ლ.

დურალიხვრება, ს. კამბეჩთა და ცხენთა ავადმყოფობა შეცივებისაგან, простуда (болѣзнь лошадей, коровъ); საბ. ლ.

დურაჯი (სპარ.), ს. თურაჯი, лѣсная куропатка, ვეფხ. 341; ბიანკ. ლ.

დურბინდი (სპარს.), ს. подзорная труба.

დურგალი (ოსმ.), ს. ხურო, столяръ.

დურდო (სპარს.), გამოხდილთ სასმელთა რიოში, რასაც პირს მოიგდებს, ხოლო ძირს დანალექი არის თხლე ან ცლე (ვითარმე დურდოს და ზურდოს არგანარჩევენ ხმარებაში); бурда поверхъ воды.

დურჯი, ნ. დურაჯი.

დუქანი (სპარ.), ს. ხულა, ქულა, ქულბაგი, სავაჭრო ან სამუშაო სახლი, лавка.

დუქარდი (სპარს.), ს. დიდი მაკრატელი, большія ножницы.

დუქსი, ნ. დუკა, შავთ. 74.

დუღაბი, ს. გახსნილი კირი, распущенная известка.

დუღება (ვა), ზ. მ. ვადუღებ, кипятить, გული მიდუღდება, сердце начинаетъ у меня кипѣть.

დუღილი, დუღვა, სხ. кипѣніе, ვჰსდუღ, ვდუღ, ვდუღვარ, ან ვსდუღდები), ზ. უ. ვჰფოფინებ, ვჰქაფქაფებ; ვღელავ; кипѣть; волноваться; **მდუღარე**, кипящій, -წყალი, кипятокъ.

დუშალოკი, ს. ძღვენთა და ფეშქაშთა მომტანის საჩუქარი, подарокъ принесшему дары отъ кого либо.

დუშაღი, ს. პალვანდი, თასმა, ремень, საბ. ლ.

დუშაში, ს. ნარდის თამაშობაში: ორჯელ ორი.

დუშმანი, ს. მტერი, врагъ, მოურავ. 329.

დუცი, ს. ფშავურად: ღიყა, ერის. ლ.

დუხჭირი, ს. ავთვალადი, გონჯი, უშნო, უხამსი, уродъ; неуклюжій, безобразный; ვეფხ. 126, **დუხჭირობა**, ს. უშნოობა, უხამსობა, уродство, ვისრ. 130.

დღე, ს. ერთ მზის ამოსვლიდგან ვიდრე დასვლადმდე; ან 24 ჟამი, დღე და ღამე; გორგ. 241, день, сутки; ზეიმიერი დღე, праздничный день, შავი დღე, черный день, ხადაგი, სამუშაო დღე, будній день, დღითი დღე, каждый день, დღე და ღამე, день и ночь, **დღე დღეზედ, დღე დღეობით**, со дня на день, **დღისით, მზისით**, среди бѣлаго дня, ყოველს ცისმარეს დღეს, всякій Божій день, 1 ქართლ. 326; დღივ და ღამით, днемъ и ночью, ვისრ. 132; დღეის იქით, დღეის შემდგომ,

съ этого дня, ჩემს დღეში, въ жизни, დღე გამოშვებით, черезъ день, სულის წმინდის მოფენის დღე, духовъ день, **დღეკრული**, несчастный, ვეფხ. 1009; **დღეის ხვალობა**, не сегодня, такъ завтра, 2 ქართლ. 560; რაოდენითა დღეობითა ნაკლნი, მარკ. 2—1; нѣсколькими днями меньше; **დღეგრძელი**, ზედ. მრავალ-ჟამიერი, долголѣтній, **დღეგრძელება** (ვა), ზ. მ. დღეგრძელ-ვჰყოფ; продлить чью жизнь; ღმერთმან შვილი გიდღეგრძელოს, Богъ да продлитъ жизнь твоего сына, სიბრძ. 7; ქილ. 392; **დღეგრძელობა**, სს. долгоденствіе (ვდღეგრძელობ), ზ. ვ. დიდხანს ვჰსცხოვრებ, долгоденствовать, **დღედღისით**, ზზ. каждодневно, **დღევანდელი**, **დღეინდელი**, ზედ. მდგომარის დღისა, ამდღისა, сегоднишній, დღევანდლამდი, დღეისადმი, დღედმდი, до сегодняшнаго дня, **დღეის**, ზზ. сегодня, დღეის-წაღმართ, დღეის-წაღმა, დღეის-იქით, впередъ, въ будущемъ, რუსულ. 708, 780; დღეის სწორს, послѣ семи дней, დღეის სწორს-მოვა, онъ пріѣдетъ черезъ семь дней, დღეის შემდეგ, послѣ нынѣшняго дня, ვისრ. 180; დღეის თხუთმეტი, послѣ пятнадцати дней, დღეისამდის, до сегодняшняго дня, დღეისი დღე, сегоднишній день, ისა. 37—3; დღეის-წინათ, передъ симъ днемъ.

დღეკეთილობა, ს. ბედნიერი ცხოვრება, благоденствіе.

დღემოკლე, ზედ. მოკლე დღისა, недолговѣчный, кратковременный, **დღე-მოკლეობა**, ს. არ დიდხანობა, недолговѣчность, ქილ. 342.

დღეობა, ს. საცნაური დღე უქმობისა ან შექცევისა, ვითარ ჯვარობა; ვისისამე შობის დღე ან მოხსენების დღე; праздникъ; день ангела, имянины.

დღეს, ზზ. მდგომარეს ან ამდღეს, сегодня, დღეს აქამომდე, по сегоднишній день.

დღესასწაული, ს. საუფლო ან სასიხარულო დღე, праздникъ, **დღესასწაულობა** (ვჰდ), ზ. უ. გარდავიხდი დღეობასა, ვზადიკობ, праздновать, торжествовать, დღესასწაულება, ზზ. празднованіе.

დღე-ღამე, ზ. მ. დღისით და ღამით, день и ночь.

დღვება (ვს), ზ. მ. სადღვებელით მაწონს ვანჯღრევ კარაქის გამოსაღებლად; пахтать, сбивать масло.

დღვილი, ს. ახალი ფისი, смола, ქილ. 159.

დღივ, **დღისით**, ზზ. днемъ, **დღისით-მზისით**, днемъ, за свѣтло, **დღითი დღე**, ზედ. каждый день.

დღიური, ზედ. სამარადღეო, дневный, ежедневный, -სარჩო, дневное пропитаніе, დღიური სახნავი ან დღიური მიწა, საზომი სახნავის მიწისა 30 მხარი ან საჟენი სიგრძისა და 30 სიგანისა, ვითარცა იმერეთში ქცევა, пространство, пашня или земля, сколько одинъ пахарь можетъ вспахать въ одинъ день, моргъ, мѣра земли 900 кв. с. დასც. 63; რუსულ. 230.

დღლუ, ს. თხელი ლაფი, тина, грязь, დღლუდ-მოხარშული, жидко-сваренный, ბაგრ. ბაც. 77.

დღოჟი, ს. ლაფიანი წყალი, лужа.

დღოწი, იგივე დღოჟი; დღოწიანი, ზედ. ლაფიანი, грязный.

დღუბდღუბა, ს. მცენ. ონცკოფა, мозжуха.

დღუნდღუ, ს. ყურძენი ერთგვარი, порода винограда, ლ. ერისთ.

ე

ე, მეხუთე ასო ქართულის ანბანისა, რიცხვში დანიშნავს ხუთსა და ფულის ანგარისში ნიშნითური ე̃ ხუთს თუმანსა, უნიშნოდ ერთს ფულსა; **ე**, იხმარების რომელთამე ზმნათა შინა, რაჟამს მოქმედება მათი მიეჩემების საცნაურსა რომელსამე პირსა.

ე, **ეი**, შორისდ. წოდებითი, ей.

ე, შემოკლ. ეგ. ანტონ. 6—7.

ეაგეთა, ნ. **გეზა**, ვეფხ. 1369.

ებანი, ს. დაირა, დაფი, ბობლანი, бубны, тимпанъ, ფსალ. 67—24, 26; ვეფხ. 1116; უმრავლესთა ადგილთა სამღვთო წერილში ნიშნავს: ქნარსა ან ჩანგსა; гусли, арфа, ფსალ. 56—8; 70—22; 80—2; 97—5; 1 კორ. 14—7, ნ. საკრავი.

ებგური, ს. მაღლით მხედველი დარაჯა, მხმილავი, მცველი, стражъ, იერემ. 31—21; ეზეკ. 3—17; 4 მეფე. 9—17; შავთ. 59.

ებისკოლე, ნ. **ეპისკოლე**.

ებნვა (ვებნავ), ზ. უ. ებნისცემა, ხმა, гудѣть, 1 კორ. 14—7.

ებრ, **ებრივ**, ზზ. თანდ. დამნიშნველი მსგავსებისა და მიმღები ნათესაობითის ბრუნვისა; по, подобно, какъ, მისებრ, подобно ему, შენის გულისაებრ, по сердцу твоему, მდაბ. ებრ. შეიცვლების ეფ, მაგალ. ჩემსაეფ, შენსაეფ, подобно мнѣ, подобно тебѣ, ებრ ოდეს მოვა თავად ლექსთა, მაშინ დაერთვის ასო მ. მაგალ.: მებრ ხატად, подобнымъ образомъ; ებრ. ზოგჯერმე მოეკიდების სახელთა თვინიერ ბრუნვისა და შესცვლის მათ ზმნის ზედად; მაგალ.: ანგელოზებრ, -ბრივ, какъ ангелъ, ლომებრ, -ბრივ, какъ левъ.

ებრენიკი, ს. დიკა თეთრ-მარცვალა, пшеница бѣлотурка, кубанка, სიბრ. 77; ქილ. 580.

ებრი, **ებური**, **ებრივი**, დაბოლოვება ზედშესრულთა სახელთა, რომელნიც დანიშნვენ მსგავსებასა: მაგალ.: ანგელოზებრი, -ბრივი, ангельскій, ლომებრი, -ბრივი, львуподобный, ძველებური, старинный, შენებური კაცი არ მინახავს, я невидѣлъ человѣка подобнаго тебѣ.

ეგ, **ეგე**, ნაცვ. ჩვენ. онъ, тотъ, იხილე ესე; ეგდენ, ზზ. ამთონ, столько, ეგდენი, ზედ. ამთონი, толикій.

ეგბური, ნ. ებგური.

ეგების, **ეგება**, 3 პ ზმნისაგან ვეგები: იქნების, მოხდების, можетъ быть, можетъ статься; авось, ნ. გება.

ეგე-ვითარი, ზედ. ესე ვითარი, таковскій.

ეგეთი, ზედ. ესეთი, такой, **ეგეთობა**, ს. ესეთობა, მსგავსება, подобіе, сходство, ვისრ. 22.

ეგეოდენი, ზედ. ესოდენი, таковый, толикій.

ეგერა, ზზ. აი! вотъ.

ეგზომ, ესოდენ, столько, **ეგზომი**, ზედ. ესოდენი, такой величины.

ეგზემპლარი, ს. თითო წიგნი დაბეჭდილისა, экземпляръ.

ეგირი, ს. მცენ. კოთხუჯი, иръ, косатникъ, ბუნ. ლ.; ქიმ. 266, бѣлая корица, იოან. ბუნ. ლ.

ეგირი (არაბ.), ს. წელთ-აღრიცხვა მაჰმადიანთა, რომელიც იწყება 622 წლიდგან, эгира, гиджра.

ეგრე, **ეგრეთ**, ზზ. ესრეთ, такъ, такимъ образомъ, ეგრე-ა, такъ и есть, ეგრეთვე, ზზ. აგრეთვე, также, ეგრემც, ზზ. აგრემცა, такъ бы, ეგრეთი, ზზ. აგრეთი, такой, ეგფერი, ზედ. ესფერი, такой, таковскій, ეგსახედ, ზზ. ამგვარად, такимъ образомъ.

ეგუტერი, **ეგუდერი**, ს. სამლოცველო ეკკლესიასთან მიშენებული, часовня, придѣлъ.

ედემი (ებრ.), ს. სამოთხის ადგილი, эдемъ, рай, დაბად. 2—8; **ედემებრი**, ზედ. ედემის მსგავსი, райскій.

ევანი, ს. ერქვანთ ღვედი, ჯამბარა, ремень у ярма, ისაი. 51—18.

ევლოგია (ბერძნ.), ს. კურთხევა; მსოფლიონი უწოდებენ კრავსა, რომელსაც პასექის დღეს აკურთხებინებენ ეკკლესიაში მოსახსენებლად მიცვალებულთა და დაურიგებენ ერსა პირის გასახსნელად; ევთვ. ცხოვრ. благословеніе; благословленный агнецъ въ день св. Пасхи и раздаваемый народу въ память усопшихъ для розговѣнья, 1 ქართლ. 321; 2 კორ. 9—5; წათა ცხოვრ. 411, 412, რუისის კან. 4, მუნიდამ მიიღებენ მლოცავნი მიწასა ევლოგიად, богомольцы берутъ оттуда землю въ память; ტიმოთ. მოგზ. 20, და ევლოგიად იყო ვედრება ღვთისა, и въ память этого была молитва къ Богу, გორგ. 80.

ევრომოზი, ს. მცენ. შალგი, гусеница.

ეზდენ, ზზ. ესოდენ, ამდენად, столько, **ეზდენი**, ზედ. ამთონი, толикій.

ეზო, ს. სასახლეთა შესახვედრი ადგილი, дворъ, იერემ. 33—1, საღმრთო წერილში: покрывало, опона, გამოსლ. 26—1, 2, 3, 4, 5; 11, 12; папертъ, сѣни, ისაი. 34—13; გამოსლ. 27—9; წინა ეზო, переднiй дворъ, **ეზოს მოძღვარი**, ს. სახლის გამგებელი, домоправитель, дворецкій, გალატ. 4—2; ლუკ. 8—2; მატთ. 20—8; **ეზოს კაცი**, дворникъ.

ეზომ, ზზ. ამთონ, столько, ეზომი, ზედ. ამოდენი, такой, такой величины; ვისრ. 20.

ეთერი (ბერძ.), ს. ნივთი ნისლისა, ცეცხლისა და სიტფოსი, განფენილი მზისაგან სისტემასა შინა პლანეტთასა და გარეშემცველი ატმოსფერისა მათისა, эѳиръ, ვეფხ. 288, 415; შავთ. 76; **ეთეროვანი**, ზედ. эѳирный, 1 ქართლ. 276.

ეკალა, ს. ბურწმალი, ბურწუმალი, ლიჭა, дереза.

ეკალი, ს. ნერგი მჩხლეტელ ფხებიანი, ვითარ ძეძვი, ქაცვი და სხ.; თვით ფხა გამოსული მცენარეთა ზედა, ვითარცა ნემსები; тернъ, тернье; терновая игла, ость, თვალში ეკალი, бѣльмо въ глазахъ, **ეკალბურჭა**, ს. მცენ. გლერძი, козлинный терновъ

никъ, **ეკალმუხა**, ს. მცენ. შავი ხე მძიმე, черное дерево, эбенъ, **ეკალმჟავა**, ს. მცენ. მეჭეჭა, куричья слѣпота; ბუნ. ლ.; ჭოხიო, მეჭეჭა, бересклетъ, ერის. ლ. **ეკალღიჭა**, ნ. ბურწუმალი; ბუნ. ლ. **ეკალ-ჩალა**, მცენ. ბუნ. ლ. ნ. ფვიშო; **ეკალ-ყაყაჩო**, колючій макъ, ბუნ. ლ.; **ეკალ-ლურჯა**, ნ. ნარი ლურჯი, ერის. ლ.; **ეკალხუნწა**, ნ. თეთრ-ეკალა; ერისთ. ლ.; **ეკლის ჩიტი**, მფრინ. ჩიტ-ბატონა, щеголь.

ეკვატორი, ს. გეოგრ. საშუალი ხაზი ქვეყნის სფერისა, რომელსაც გარეშემოსწერს მზე ჟამსა დღისა და ღამის გასწორებისასა, экваторъ, ბუნ. კ. 172.

ეკიპაჟი, ს. ყოველი ეტლი საჯდომი ცხენით სავალად, экипажъ, ნავი თავისის მომზადებულობითა, ან კაცნი მსხდომნი მას შინა, экипажъ корабля.

ეკლებიანი, ზედ. ეკლების მქონე, иглистый, ვეფხ. 872.

ეკკლესია (ბერძნ.), ს. საყდარი, ტაძარი, церковь.

ეკლესიება (ვი), ზ. მ. ვდღესასწაულობ, праздновать, მარკ. 2—34, 1—59.

ეკლიპტიკა, ს. გეოგრ. საშუალო სიმრგვლე ზოდიაქოსი, რომელსა შინა მზე აღასრულებს წელიწდეულსა მიმოსლვასა, эклиптика.

ეკლოვანი, ზედ. ეკლებიანი, иглистый.

ექტენია (ბერძ.) ს. კვერექსი, მშვიდობიანი, შეგვიწყალენი, ектенія.

ეკუტერი, ნ. ეგუტერი, часовня.

ელამი (ებრ.), **ელამონი**, ს. დიდი კამარა, კარი-ბჭე, სტოვა, притворъ, ეზეკ. 40 — 6, 7; 44 — 3; 4—6.

ელამი, ზედ. მარლი, მრუდი, кривой; косой; **ელამად**, косо, криво, 1 ქართლ. 337.

ელატი (ბერძნ.), ს. ნაძვი, ель, ბუნ. ლ. ერის. ლ.

ელდა, ს. თავს-ზარი, შეკრთომა, ужасъ, ელდის-კვრა, ელდის-ცემა (-ეკრა, -ეცა), быть поражену страхомъ, ვეფხ. 158; რუსუდ. 775, ელდას ვჰკრავ, -ვჰსცემ, поражать.

ელეგია, ს. სამწუხარო, საგლოველი ლექსი, элегія.

ელეინი, ს სართული, кровля, терасса, ეზეკ. 41—8.

ელექტრო, ს. электричество, ნ. ილექტრო; ელექტრონება, электризовать.

ელენთა, ს. ტყირპი, селезенка, ბუნ. ლ.

ელვა, სს. молнія; блескъ, глянецъ, лоскъ; ელვა მკრთალი, сверкающій, ვეფხ. 1433, (ველავ, ვიელავ, ვიელვიდი), ზ. უ. გამოვჰკრთები (ელვა); ველვარებ, сверкать; блистать; რუსუდ. 569; ელვა ხმალთა, сверканье мечей, 2 ქართ. 519; -მნათობთა, сіяніе свѣтилъ, ვისრ. 53, ელდა მიელდა, поражалъ меня ужасъ, ქილ. 245.

ელვანა, ს. ცეკვანა, ციცინათელა, свѣтлякъ, ბუნ. ლ. водомѣрка, ногохвостъ водяной; ერის. ლ.

ელვარე, ზედ. ბზინვარე, ბრწყინვალე; блестящій, **ელვარება**, სს. ბზინვა, ბრწყინვალება, блескъ, глянецъ, лоскъ, ყარამ. 65; (ვა), ზ. მ. ვაბრწყინებ, заставить блистать; лощить, наводить глянецъ, (ვიელვარებ), ზ. მიჩ. издавать блескъ, блистать.

ელვება (ვა), ზ. მ. გავაელვარებ, наводить глянецъ, лощить, (ვი), ზ. მიჩ. ელვა ან ბრწყინვალება გამოჰკრთები, сверкать.

ელი, მცენ. იელი, მცენ. одурь, ბუნ. ლ.

ელი (არაბ.), ს. ქოჩად მავალი ხალხი, кочевой народъ, кочевники, **ელიაღაში**, **ელიბეგი**, ს. ელისთავი, старшина надъ кочевниками, დასტ. 74.

ელიანდრე, ს. სურო, ფათალო, плющъ, ბუნ. ლ. ერისთ. ლ.

ელმა (ვუელამ), ზ. უ. издавать блескъ; თვალი უელამდა, глаза его сверкали.

ელმადცერი, ზედ. მრუდი, косой.

ელფერი, ს. ელვარება მაგ. პირისა, блескъ лица, ვეფხ. 691.

ელქაჯი, ს. თხა წინათ მავალი არვესა შინა; გაცოფებული ხარი, козелъ, который идетъ впереди стада; бѣшенный волъ, სამ. ბერძნ. 385; ბუნ. ლ.

ელდუნი, ს. მცენ. жидовникъ, ერის. ლ.

ელქიმი, ელქუნი, ს. საცკბურა, მქავანა; лишай, ბუნ. ლ. золотуха.

ელჩი (თათრ.), ს. დესპანი, მოციქული, посолъ, რუსუდ. 425.

ემანდ, ზზ. тутъ.

ემაგ, ნაცვ. ეს, этотъ; ემანდა, ზზ. იქა, тамъ.

ემბაზი (ბერძნ.), ს. საბანელი ჭურჭელი; მოსანათლავი ჭურჭელი; ванна; купель; წმინდა ემბაზი, священное крещеніе.

ემე, ზმნ. ზ. სიტყვის მოუგონებელის ზრახვა, какъ быть.

ემბრი, ს. მოურავ. 229, **ემირი**, ნ. ამირი.

ემინჯიბაში (თათრ.), ს. горный чиновникъ.

ემპლასტრო (ბერძნ.), ს. მალამო, пластырь, გუჯ. 1, 30.

ემუდა, ს. ცალის ფეხის ბორკილი, кандалы на одну ногу, ვისრ. 34; საბ. ლ.

ემწამს, ზზ. ამწამს, ეხლავ, сейчасъ, сію минуту.

ენა, ს. საგრძნობელი გემოვნებისა; ძალი სიტყვიერებისა ან საუბრისა; სიტყვიერება; განსაკუთრებული გვარი საუბრისა თვითოეულს ერთა შორის; კვალად ზართა საშუალ-დაკიდებული სარეკელი, მახეთა შინა დასასხლეტი, კლიტეთა დასაკეტი, языкъ, органъ вкуса; даръ слова; нарѣчіе народа; языкъ у колокола, у замка, თვისება ენისა, свойство языка, ენის დაბმა, запинка; ენა მებმის, запинаюся, ენის-ტარება, ენის ზიდება, передавать чужія рѣчи другому; ენა დაუბმელი, болтливый, ენა კაბისა (ჩაფრატი), фестонъ; **ენა ბორძიკი**, **ენაბრგვნილი**, ზედ. ბლუ, მკაფიად ვერ გამომღები საუბრისა, зайка, картавый, косноязычный, **ენაბრგვნილება**, ს. косноязычіе, **ენაგდიმი**, ზედ. თამარ. 7, შავთ. 7? **ენა დაბმული**, ს. მუნჯი, უტყვი, უენო, ენა მიხდილი, нѣмой, ვისრ. 9; ენა დამიბით, კაცია 117; вы заставили меня молчать, **ენა-გვეთილი**, имѣющій болячки на языкѣ, ლევიტ. 22—22, **ენა მარჯვე**, ს. მარჯვედ მოლაპარაკე, ვისრ. 43, ловкій, изворотливый въ рѣчи; **ენამზეობა**, витійство, краснорѣчіе, ენა ვჰმზეობ, краснорѣчить, ჩახრ. 37, **ენა მიხდილი**, ს. ენა ჩავარდნილი, нѣмой; **ენამკვახე**, зубастый; **ენა მოკლე**, ზედ. застѣнчивый, **ენა მზეობა**,

ენა მჭევრობა, ს. მჭევრ-მეტყველება, краснорѣчіе, **ენამჭევრი**, ზედ. მშვენიერი მოლაპარაკე, краснорѣчивый, კაცია 40, შავთ. 59; **ენამძიმე**, ს. зайка, картавый, 1 ქართლ. 115; **ენამჭვარტალი ან ჭარტალი**, ზედ. პირღნიოშა, ჭარტალა, злоязычный, კაცია 40, **ენა ჭარტლობა**, ს. злоязычіе, **ენა ტანია**, ს. **ენის მატარებელი**, кто пересказываетъ кому чужія слова, переносчикъ, **ენა შეუნახავი**, ზედ. дерзскій на языкъ, **ენა ჩავარდნილი**, ს. нѣмой, **ენა ჩლინგი**, ს. зайка, картавый.

ენაობა (ვენავებ), ზ. უ. ენას ვატარებ, переносить разговоръ, საბ. ლ.

ენდალმა (ბერძ.), ს. ხარისხის ბოძების წერილი უაღრესთაგან, ставленная грамота, патентъ, дипломъ.

ენდრო, მცენ. ამბალახის ძირი არს წითელი საღებავი, марена.

ენდრო ხვართქლა, ს. მცენ. გველის ბალახი; рожковое дерево, цареградскій стручёкъ, ბუნ. ლ.

ენდრონიკა, ს. მცენ. подмаренникъ, марена дикая.

ენთელი, ს. გაყინული მდინარის ფსკერში თოში, ледина на днѣ рѣки.

ენიანი, ზედ. ენის მქონებელი, язычный, -კაბა, კაბა ჩაფრასტებ დაკერებული, ნ. ჩაფრასტი, платье съ фестонами.

ენკენია (ბერძნ.), ს. დღესასწაული ტაძართ განახლებისა წლითი წლად, დან. 3—3, обновленіе, освященіе церкви.

ენკენისთვე, ს. სეკდემბერი, Сентябрь.

ენკრატისი, (ბერძნ.) ს. მოწესე დედათაგანი, მოლოზანი, монахиня.

ენოვანი, ს. ავენა; თავხედი, ზვავი ენითა, злоязычный: краснобай, ქილ. 297; **ენოვნება**, ს. მშვენიერი ლაპარაკი; ენა, ლაპარაკი, краснорѣчіе; языкъ, говоръ, ვისრ. 135, 173.

ენქერი, ს. მარჯვენა გვერდზედ დასკიდი ოთხ-კუთხი შესამოსელთაგანი ეპისკოპოზთა, არხიმანდრიტთა და სხ. палица, набедренникъ.

ენძელა, ს. ხლეპუზა, ხ. зимовникъ, подснѣжникъ.

ენჯევარი, ს. მცენ. ясенецъ, дикій бадьянъ, პ. ფ. **ენჯევარი**, **ენჯვარი**, მცენ. რგვალი წამალი, волкана, ერის. ლ.

ეპაზმა, ს. დედაბერთაგან დაჩურჩნა ჩჩვილთა, ე. ი. შელოცვა და დამბერველობა მიდამო, საბ. ლ. заговоръ, нашепты.

ეპარხია (ბერძნ.), ს. სამთავრო ან განსაგებელი ეპისკოპოზთა, Епархія, **ეპარხოსი**, ს. ადგილის მთავარი, начальникъ округа.

ეპიბატი (ბერძნ.), ს. მხედარი, ან ნავსა შინა მსხდომნი; всадникъ; пасажиръ корабля, ეზეკ. 27—29.

ეპიზოდი (ბერძნ.), ს. შემთხვეულება, эпизодъ.

ეპისკოპოზი (ბერძნ.), ს. მღვდელ-მთავარი, епископъ, **ეპისკოპოზობა**, ს. მღვდელ-მთავრობა, епископство.

ეპისტატი, ს. მუშაკთა ზედა, მხედველი მონასტერში, ევთვიმის ცხოვრ. 418 წათა ცხოვრ.; надсмотрщикъ надъ рабочими.

ეპისტოლე (ბერძნ.), ს. მიწერილობა, მოკითხვის წიგნი, посланіе; письмо, -წმინდისა პავლე მოციქულისა, посланіе св. апостола Павла.

ეპიტაფია (ბერძნ), ს. დაფლვის გალობა; საფლავის ქვაზედ წარწერილობა, надгробная пѣсня; надпись надгробная.

ეპიტრაქილი (ბერძნ.), ს. სამღვდელო ოლარი, епитрахиль.

ეპიტროპოზი (ბერ.), ს. მწე, მიჩენილი, მოადგილე, ზედა-მხედველი, смотритель.

ეპიფანია (ბერძნ.), ს. ზედ-საჩინო, ზენაპირი, ხიფრიფანა, поверхность, კაც. ანც. 146.

ეპოლეტი, ს. эполетъ.

ეპრიანება, ნ. პრიანება.

ეჟვანი, ს. საჟღარუნებელი, საწკარუნებელი, გამოსლ. 28—33; 16—31; ვეფხ. 785, гремушка, балаболка, ეჟვანთ ჟღერა, гремѣть, брянцать.

ეჟურა, ნ. მარჩილი, საბ. ლ.

ერბო, ს. ძროხისა და ცხოვართა ნაწველთაგან გამოღებული სიმსუქნე, коровье масло.

ერბო კვერცხი, яичница, **ერბოიანი**, ზედ. масленный.

ერგასი, ს. ნახევარ ასი, ორმოცდა ათი, пятьдесятъ, **-სეული**, ზედ. пятидесятный; пятидесятница, духовъ день, დაბად. 6—15, გამოსლ. 26—4; მარკ. 6—40; ლუკ. 7—41, 16—6.

ერდო, ს. სახლის ზედაკერძო, ბანი, плоская кровля, терасса, -ნავისა, палуба, ისა. 15—3; 37—27; 2 მეფეთ. 16—22; მატთ. 10—27; 24—17; საქმ. 10—9; ქილ. 667, ერდო ბანისა, იგივე ერდო, терасса, ბუნ. კ. 52.

ეროვინდი, ს. მუხუდო, ბარდა ცერცვი, горохъ бѣлый, ბუნ. ლ.

ერეტიკოსი (ბერძნ), ს. მწვალებელი, еретикъ.

ერვისი, ს. მწერი მოსავლის მავნე, сипль, червячекъ земляной, იოილ. 2—25; ზოგჯ. გესლი, შხამი, ядъ, ბუნ. ლ. იოილ. 1—4, საბ. ლ.

ერთად, ზზ. ერთბამად, შეერთებით, вмѣстѣ, вкупѣ, ერთაი, ნ. ერთი; ერთად ერთი, одинъ одинехонекъ.

ერთ-არსი, ზედ. ერთის არსების მქონებელი, единосущный.

ერთ-არსება, ს. ერთის არსების მქონებლობა, единосущность.

ერთ-არსობა, ს. ერთის არსების მქონებლობა, единосущность.

ერთა წმინდა, ს. ერთად ერთი წმინდა, единосвятая.

ერთბამად, ზზ. თანად, ერთად, ერთიანად, ერთობით, вкупѣ, вмѣстѣ, единодушно; вдругъ, нечаянно; ალბ. 99; კავშ. 144; საქმ. მოც. 1—25.

ერთბაშად, ზზ. ერთიანად, вдругъ, внезапно.

ერთბუნებიანი, ზედ. მწვალებელი, ერთის ბუნების აღმსაარებელი ქრისტეს შორის, монофизитъ.

ერთგან, ზზ. ერთს ადგილს; ერთად; въ одномъ мѣстѣ; вмѣстѣ; съ одной стороны, ვეფხ. 794, 902.

ერთგზის, **ერთგზობას**, ზზ. ერთხელ, ერთჯერ, единожды.

ერთგვარად, ზზ. ერნაირად, ერთსახედ, однообразно, одинаково, ერთგვარი, ზედ. ერთნაირი, მსგავსი, ერთგვარი სახისა, однообразный, одинакій.

ერთგონიერება (ვერთგონიერობ), согласоваться въ мысляхъ, წათა ცხოვ. 353.

ერთგულება, **ერთგულობა**, სს. გულითადობა, ერთ-სულობა, единодушіе; усердіе, вѣрность, преданность, (ვაერთგულებ), ზ. მ. სანდო, შესაკუთრებელ გავხდი, дѣлать кого усерднымъ, преданнымъ, ვეფხ. 1132; (ვი), ზ. მიჩ. ერთგულ გავიხდი, привязать къ себѣ кого, 2 ქართლ. 350; (ვუერთგულებ), ზ. მიჩ. ერთგულობას გამოვუცხადებ, ერთგული ვექმნები, быть усерднымъ кому, (ვუერთგულდები), ზ. ვდ. ერთგული გავუხდები, усердствовать кому.

ერთგული, ზედ. გამორჩენით სანდო, გულითადი, შესაკუთრებელი, вѣрный, усердный; -მეგობარი, искренній другъ.

ერთება (ვაერთებ), ზ. მ. შევაერთებ, შევაზავებ, единить, соединять, ровнять, (ვერთდები), ზ. მ. შევერთდები, соединяться.

ერთებრი, ზედ. ერთეული, ერთად-ერთი, единичный, **ერთებრივობა**, ს. ერთეულობა, единичность, კავშ. 183, 218.

ერთ-ერთი, ზედ. ერთი ორთაგანი, ან ორისაგან ერთი, одинъ изъ двухъ.

ერთი, ზზ. სათვალავსა შინა პირველი; მხოლო, ერთად ერთი; მარტო; одинъ; единъ; ერთი წყალი დამალევინე, дай мнѣ хоть пить воду; რა ერთი, сколько; ერთი პური მაჭამე, дай мнѣ поѣсть? ერთი ორად, вдвое, ერთი ათად, вдесятеро, ერთი სამად; втрое, ჩემთვის სულ ერთია, для меня все равно, ერთი და ნახევარი, полтора, ერთი და ერთი, одинъ изъ двухъ, სამ. ვ. 139, ერთი პირი მისცეს, они уговорились, ერთის სიტყვით, однимъ словомъ, **ერთი ბეწო**, ზედ. პატარა, არა დიდი, მცირე, малый, немногій; ერთი ბეწო სახლი, небольшой домъ, ერთი ბეწო პური, немного хлѣба, ერთაი, ერთილა, одинъ одинехонекъ, ვეფხ. 584; **ერთთავიანი**, ზედ. ერთის თავის მქონი, ვითარცა არწივი, ვეშაპი; ერთგუმბათიანი, одноглавый; одноверхій, однокупольный; **ერთეული**, ზედ. მხოლოო, მარტო, единичный; единица, **ერთიანი**, ზედ. ერთისაგან შემდგარი; единичный; однообразный, **ერთიანად**, ზზ. ერთბაშად, უცებ, вдругъ, разомъ; ერთიანად გასყიდვა, продать разомъ, гуртомъ, **ერთი ყოფა**, ს. აყალ-მაყალი, крикъ, шумъ, ერთი ყოფა დააწია, онъ поднялъ шумъ, **ერთი ხნისა**, ровесникъ, **ერთკენ**, ზზ. ერთის მხრით, съ одной стороны, ვეფხ. 863; **ერთკერძო**, ნ. ერთკენ; 1 ქართლ. 385; ტიმ. 21; **ერთმანერთი**, ზედ. ურთიერთი, ერთი ერთი, другъ друга, ვეფხ. 79; **ერთმანერთის ამება**, угождать другъ другу, **ერთმანერთობა**, ს. согласіе, თამარ ბატ. 173, **ერთმარცვლოვანი**, ზედ. ლექსი ერთის ხმოვანის ასოს მქონებელი, односложное (слово), **ერთმეფობა**, ს. ერთხელმწიფება, ერთ-მპყრობელობა, единодержавіе, **ერთმთავარი**, ს. თვით-მპყრობელი, თვით მფლობელი, самодержецъ, **ერთმთავრული**, ზედ. монархическій, единодержавный, **ერთმთავრობა**, ს. единодержавіе, монархія, **ერთმორწმუნე**, ზედ. ერთის სარწმუნოებისა ან სჯულისა, единовѣрецъ, единовѣрный, **ერთმორწმუნება**, ს. единовѣріе, **ერთმოსახელე**, ზედ. ერთის სახელის მქონი, одноименный; синонимъ; **ერთმყოფობა**, ს. ერთ-არსება, единосущность, კავშ. 2; 12; единичность, ქილ. 29; **ერთნაირი**, ზედ. ერთგვარი, одинакій, однообразный, **ერთნაირად**, однообразно; съ одной стороны, **ერთნებიანი**, ს. единовольникъ.

ერთი ერთობა, ს. взаимность.

ერთობ, ზზ. ერთსახედ, ერთგვარად; საზოგადოდ; одинаково; вообще; вмѣстѣ, вкупѣ, მეც ერთობით იქ ვახლდი მეფესა, я также неотлучно находился при царѣ, გუჯ. 22; დარეჯ. 43; ვეფხ. 773; ვისრ. 15.

ერთობა, ს. მხოლოობა, მარტობა; თან-მონაწილეობა, თანაზიარება, განუყოფელობა; საზოგადოობა; თანხმობა, ერთსულობა, единство, одиночество, единичность; общность; нераздѣльность; согласіе, дружба, დავით. 54—14, ალბ. 5, სამ. ვახტ. 139; მარტ. 31; კავშ. 36; **ერთობით**, ზზ. вмѣстѣ, совокупно, единогласно, სულ-ერთობით, всѣ вмѣстѣ, ვისრ. 23; **ერთობა** და მხოლოობა, общность и единство, კატ. 146, (ვერთობ), ზ. უ. ვეთანხმები, быть согласнымъ, согласоватбся, **ერთობითი**, ზედ. **მხოლოობითი**, განსაკუთრებელი, თანხმობითი, единственный; согласный, **ერთობილად**, ზზ. ერთობით, საზოგადოდ, вообще, **ერთობილი**, ზედ. ზოგადი, საზოგადო; ერთპირი, общій, совмѣстный; согласный, ვეფხ. 444, ერთობილ უზღოს, пусть онъ вполнѣ заплатитъ, ალბ. 52, ერთობილნი, всѣ вмѣстѣ, ვეფხ. 454; ყარამ. 130; ერთობილი ლალი, цѣльный рубинъ, რუსუდ. 356; ვეფხ. 1181.

ერთ-პირ, **ერთ-პირად**, ზზ. ერთის-ხმით, თანახმად; საზოგადოდ; ერთნაირად, единогласно, единодушно; вообще; съ одной стороны; სამ. ვახტ. 12; სამ. სომხ. 367; დახტ. 25, 2 ქართლ. 382; ერთ. პირად ჰსჩნდა, съ одной стороны видно было, რუსუდ. 353, ერთპირი, ზედ. თანახმა, согласный, ერთს-პირზე დგომა, стоять на одномъ словѣ, ერთპირი შენობა, лицевая постройка съ одной стороны, ერთ-პირობა, ს. თანხმობა, согласіе.

ერთჟამიერად, ს. დროებით, единовременно, **ერთჟამიერი**, ზედ. დროებითი, единовременный.

ერთრიგად, ზზ. ერთნაირად, съ одной стороны, **ერთრიგი**, ზედ. ერთნაირი, однообразный.

ერთ-რჯული, ს. ერთის სარწმუნოებისა, единовѣрецъ.

ერთ-სახე, ზედ. ერთგვარი, ერთრიგი, მსგავსი, однообразный, сходный, ვეფხ. 230; ერთსახეობა (ერთ-ვსახეობ), ზ. უ. მარტ. 2—64, однообразить.

ერთსახელი, ზედ. თანა მოსახელე; одноименный, ალბ. 22; კატილ. ანტ. 42; თანა მოსახელე, სახელ-მოდგამი, соименный, синонимъ; კატ. ანტ. 41, 102; ლოღ. § 68; თანა მოსახელე, тезка.

ერთსახლი, ზედ. ერთის ოჯახის კაცი, человѣкъ одной фамиліи, семейства, ერთსახლობა, ს. ერთად ცხოვრება, сожительство, სამ. ვახტ. 98; ალბ. 23, 22.

ერთსახეწა, ზზ. ერთსახედ, одинаково, ვეფხ. 653.

ერთსული, ზედ. ერთხმა, ერთგული; შეისწავე, რამეთუ ერთსული ითქმის სწორთათვის და ერთგული უმცროსისაგან უფროსისადმი; единодушный, ერთსულობა, ს. ერთგულობა, თანხმობა, единодушіе; ერთსულობით, ზზ. единодушно.

ერთსწამს, ერთსწამზედ, ზზ. ამწამს, წუთზედ, мгновенно, въ минуту.

ერთსხანად, ზზ. ერთს-დროს, въ одно время, შეს. ვახტ. სამ.

ერთტომობა, ს. თვისტომობა, соплеменность, **ერთტომი**, ს. თვისტომი, соплеменный.

ერთუფლება, ს. ერთმთავრობა, единодержавіе.

ერთფერი, ს. ერთგვარი ფერითა, ერთის ფერისა, одноцвѣтный, **ერთფერობა**, ს. одноцвѣтность.

ერთღვთაება, ს. აღსარება ერთისა ჭეშმარიტის ღუთისა, единобожіе.

ერთყალმად, ზზ. ერთის სიტყვით, однимъ словомъ, ანტ. 2—3.

ერთყოფა, სხ. გაერთება, единеніе, (ერთვჰყოფ), ზ. მ. ვაერთებ, გავაერთებ, единить, კავშ. 3.

ერთშაბათი, ს. ორშაბათი, понедѣльникъ, იოან. 20—19; მატთ. 28—1.

ერთწამს, ერთწამზედ, ნ. ერთსწამს.

ერთ-წევროვანი, ზედ. რიტორულად: პერიოდი მქონი ერთის წევრისა, одночлетный (періодъ).

ერთხანად, ზზ. ერთს-დროს, въ одно время.

ერთხელ, ერთხელობას, ერთჯერ, ერთჯერობას, ზმზ. ერთგზის, ერთგზობას, однажды, одинъ разъ, ერთხელი, ზედ. იგივე ერთხელ, единичный, ვეფხ. 259, 657; ქილ 633.

ერთხელება (ვა), ზ მ. ერთხელ-ვიქმ, дѣлать однажды что, ვეფხ. 542; 725; (ვი), ზ. მ. ერთხელ-ვიქმ, дѣлать однажды, ქილ. 487; 322.

ერთხელმწიფება, ს. ერთ-მთავრობა, единодержавіе.

ერთხმად, ზმზ. ერთხმობით, თანახმად, единогласно, **ერთხმაობა**, **ერთხმობა**, ს. ერთსულობა, ერთობა, თანხმობა, согласіе.

ერთხორცი, ზედ. единоплотный.

ერთჯერ, ნ. ერთხელ.

ერი, ს. მდაბ. ხალხი, ნათესაობა კაცთა, განსაკუთრებული ენითა, შთამომავლობითა და სარწმუნოებითა, სიმრავლე კაცთა ერთად-შეკრებულთა, ჯარი; народъ, нація; сонмъ; воинство; ერი პალატისა, придворные, მატთ. 5—1; 8—1, 18; 22—7; ლუკ. 2—13; **ერისაგანი**, ს. міряниnъ; воинъ; სომხ. 282; მატთ. 27—27.

ერიანობა, ს. свѣтскость, ალბ. 41.

ერისთავი, ს. ხალხის თავი; 1 მეფ. 10-5; მსაჯ. 4-7; რიცხ. 14—5, თემის მთავარი; военачальникъ; воевода; საქმ. 4—1, 16—21, **ერისთავობა**, **ერისთობა**, (ვე), ზ. მ. ვჰმთავრობ თემზედ, быть воеводою; ერისთობა, ს. воеводство.

ერისკაცი, ს. მსოფლიო, არ სამღვდელო; მხედარი, მოლაშქრე; свѣтскій, міряниnъ; воинъ; საქმ. 7—10, **ერისკაცობა**, **ნახე კაცობა**.

ერისმთავარი, ს. ერისთავი, воевода, საქმ. 23—5.

ერისონი, ს. горизонтъ; წათა ცხოვ. 417, გამოჩნდა მცირე ღრუბელი ერისონსა ზედა.

ერიჰა, **ერიქა**, შორისდ. ну; нука! ура!

ერიში, ს. ბრძოლა, атака, ერიში უყვეს, атаковали, ერიშით აიღეს, взяли приступомъ.

ერკემალი, ს. ვერძი, მამალი ცხოვარი, მნერბავი და დაუკოდავი მოსაშენებლად, баранъ для приплода.

ერმი (ბერძ.), ს. ასპიროზი, ოტარიდი, ქართ. ცერვანო меркурій планета; ერმის-დღე, ს. ოთხშაბათი, среда.

ერობა, ს. ყრილობა ან თვისება ერისა, народность; нація.

ეროდია (ბერძ.), ს. ახიდა, იშხივარი; ძველს დავითნში ყარყატის მაგიერად ჰწერია, цапля, еродія.

ეროვანი, ზედ. გამორჩეული ხალხთაგან, გიორგ. მ. ხ. 19; выборный изъ нерода, სამარ. გ. მეფ. შესავალი.

ეროვნება, ს. თვისება ერისა, народность.

ეროსანი, ზედ. ერთა პატრონი, ყმიანი; მრავალ-ეროვანი; владѣющій крестьянами; многолюдный.

ერქვანი, ს. სახნველი გუთანი, რომელსა შინა შეიბმის რვა და უმეტესი უღელი ხარი, плугъ, соха, ისაი. 5—18, საბ. ლ; ან ხელნა, вобжа.

ერქვნა (ვერქვნი), ზ. მ. ვხნავ ერქვნითა, пахать, შავთ. 55.

ერწო, ს. მცენ; მცირე, მაგალ. ერწო თიანეთი, малый тіонетъ.

ერჯევარი, მცენ. волкана, ясенецъ, ბუნ. ლ.

ეს, **ესე**, **ეგ**, **ეგე**, ნაცვალს. ჩვენებითი, сей, этотъ, სამღვთო წერილში ნაცვალ-სახელნი ესე უხმარიათ ვითარცა არსებითი ნაცვალ-სახელი პირველისა და მეორის პირისა, რომელ არიან მე და შენ მაგალ.: უბადრუკი (მე) ესე კაცი მიხსნას ხორცთა ამათთაგან სიკვდილისათა, რომაელ. 7—24; რომელთა ესე (ჩვენ) ნათელვიღეთ ქრისტე იესოს მიერ; რომაელ 6—3; რომელი ეგე (შენ) ასწავებ მოყვასსა, რომაელ. 2—21; ვითარცა ეგე (თქვენ) გისწავიესთ ქრისტე იესო, კოლას. 2—6; და სხვანი; სათანადო არს შენიშნვად, რომელ ნაცვაალ სახელნი: ეს, ეგ, მრავლ. ესენი, ეგენი არ დაბრუნდებიან, ვითარცა ნაცვალ სახელი ის; ნაცვ. მან, იმან და სხმით გარდასლვითნი ან რთულნი ამ ნაცვალ-სახელთა, ვითარ: ამისთანა, მაგისთანა, იმისთანა; ამისთანა ჰნიშნავს მსგავსსა რაიცა ეკუთნვის პირველსა პირსა; მაგისთანა, მსგავსსა რაიცა ეკუთნვის 2 პირსა, იმისთანა, მსგავსა მისსა რაიცა ეკუთნვის მესამესა პირსა; **ესე და ეს**, такой то, **ესე ვითარ**, ზზ. такъ, **ესე ვითარი**, ზედ, таковой, такой, **ესერა**, (პირველისა პირისა), ეგერა (მეორისა პირისა), ზზ. вотъ кто, вотъ тотъ, ფსალ. 38—18; 49—17; 58—3, ესზომი, такой величины, такого количества.

ესაბი, ს. სარგებელი, რგება, польза, ერის. 2—59.

ესავი, ზედ. მოსავი, მსასოებელი, вѣрующій, კერპთა ესავნი იყვნეს, они вѣровали въ идоловъ.

ესარონი, ს. მცენ. კატის ბალახა, болдырянъ.

ესე ვითარი, ზედ. ეგე ვითარი, такой.

ესდენ, ზზ. ამთონ, столько.

ესეთი, ზედ. ამისთანა, такой.

ესეობა, ს. იგივეობა, тождество.

ესზომ, ზედ. столько, ესზომი, ზედ. толикій, 1 ქართლ. 59, 382, ვისრ. 12, 18; ვეფხ. 872.

ესთა, **ესთავე**, ზზ. ესრეთ, ესრეთვე, такъ, также, დარეჯ. 2—13; მარტ. 2—20.

ესოდენ, ზზ. ესდენ, ესოდენ, столько, **ესოდენი**, ზედ. толикій, ქილ. 50.

ესრეთ, ზზ. აგრეთ, такъ, ესრეთვე, ზზ. აგრეთვე, также, **ესრეთი**, ზედ. აგრეთი, такой, დაბად. 1—617; ფსალ. 1—4; ეს რომ, ზზ. ასე რომ, такъ что.

ეტაჟი, ს. ძგიდე, რიგი, კეცი შენობისა, этажъ.

ეტერი, ს. ოდოში ყანისა, колосъ, ლევიტ. 2—14, 16; 23—13.

ეტი, ს. კალაქვის გვარი, крушецъ.

ეტიკი (არაბ.), ს. გზის მცოდნე, მაცარებელი, ბელადი, კოლაოზი, проводникъ, **ეტიკობა**, ს. ბელადობა, კოლაოზობა, путеводительство, (ვე), ზ. მ. გზას ვაჩვენებ, путеводить.

ეტლი, ს. გარეშეთა წერილთა შინა ეწოდების თვითოეულსა ცთომილსა ან ბურჯსა, რომელა ნიშანი ზოდიაქოხი; ვეფხ. 274; 988. 1001, 1088, 1191, планета, ბედი, ბედისწერა, счастье, судьба, ამისგამო ითქმის: რა ეტლზედ დაბადებულა, ე. ი. რაბედისა არის, подъ вліяніемъ какой планеты онъ родился, რაც ეტლსა გიწერია, что написано судьбою, ვისრ. 16; ეტლთა რბენა, ე. ი. ბედის ჩარხისა, перемѣнчивость судьбы, ვეფხ. 1191.

ეტლი, ს. ურემი კამაროსანი დიდებულთ სავლომი, колесница, ეტლის თვალი, ე. ი. ურმის თვალი, колесо, ეტლი ჭადრაკისა, въ шахматной игрѣ: ладья.

ესტეტიკა, ს. эстетика.

ეტრატი, ს. ტყავის ქაღალდი საწერი, пергаментъ.

ეული, ს. უმამულო კაცი, ბოგანო, ტაბარუკი, батракъ, бобылъ.

ეფ, ზზ. მდაბ. გარნა წერილში ებრ, დანიშნავს მსგავსებასა და მიიღებს მიცემითსა ბრუნვასა, по, подобно, ცხენსაეფ, подобно лошади, შენსაეფ, подобно тебѣ, ნ. ებრ.

ეფუდი (ბერძნ.), ს. ძველის სჯულის მღვდელთ საბურველი საცო ან სამკლავე, эфодъ, მსაჯ. 17—5.

ექვსი (ბერძნ.), რიცხ. ს. ორჯელ სამი, шесть, ექვსექვსი, по шести, **ექვსიანი**, шестерной, **ექვსეული**, шестерня, число, состоящее изъ шести, ნ. ქრონიკონი ხრონ. ბრ. 25; 27; ნახე თვისთავი, ექვსნივე, всѣ шесть, ექვსასი, шестьсотъ; ექვსება (ვა), ушестерить, ექვსად გავხდი.

ექვსუნჯი, ს. მცენ. კანაფი, желтоленъ, ნ. ჩ. ლ. конопля, ბუნ. ლ. ერისთავ. ლ.

ექთი, ზედ. მუქთი, даровой, **ექთად**, ზზ. მუქთად, მედად, даромъ.

ექიმი (არაბ.), ს. მკურნალი, лекарь, **ექიმობა**, სზ. მკურნალობა, леченіе, пользованіе больнаго, (ვექიმობ), ზ. უ. ექიმის თანამდებობას აღვასრულებ, заниматься лѣченіемъ, (ვუექიმებ), ზ. ვწამლობ, лѣчить кого.

ექინი (ბერძნ.), ს. ზღვის ზღარბი, ежъ морской, სოფონ. 11—14; ისაი. 13—20.

ექსარხოსი (ბერძნ.), ს. მოადგილე პატრიარქისა ან მიტროპოლიტისა, Екзархъ.

ექსი (ბერძნ.), ს. ჭკუა ანაგებად შექმნილი, навыкъ.

ექსული, ე. ი. დაკერებული, нашитый, შავთ. 37.

ექსორია (ბერძ.), ს. განძება, პატიმრად გაგზავნა სხვაგან, ссылка, изгнаніе, 1 ქართლ. 145; ექსორია ჰყვეს, сослали, ექსორია ქმნილი, сосланный, **ექსორიობა**, ссылка, изгнаніе, სამ. კათოლ. 8.

ექსპედიცია, ს. წარგზავნა ან წასვლა შორს ადგილს, экспедиція, მარტ. 1—162.

ეც, ბძან. მზნისაგან ცემა (ვჰსცემ, ვეც), იქ ნახე.

ეშვა, მცენ. ბუნ. ლ.

ეშვი, ს. ტახი ღორი ან დიდი კბილი მისი, вепрь, кабанъ; клыкъ; 2 მეფ. 17—8; ფსალ. 79—14.

ეშიკაღასი, **ეშიკაღაბაში** (ოსმალ.), მანდატურთ უხუცესი, чиновникъ при царѣ для порученій или для передачи приказаній, დასტ. 3, 12, 15, **ეშიკაღაბაშობა**, ს. მანდატურობა, 2 ქართლ. 347; исправленіе обязанности для передачи приказаній при царѣ.

ეშმა, **ეშმაკი**, ს. სატანა, სული ბოროტი, არა წმინდა; მატთ. 7—22; ვეფხ. 110, 130; ვისრ. 22, 189, діаволъ. чортъ; ეშმაკი კაცი, плутъ, хитрецъ, **ეშმაკის ფინთი**, англійская или горькая соль, ბუნ. ლ. **ეშმაკის მათრახი**, მცენ. ქორის ნისკარტი, шиповникъ, ერისთ. ლ. **ეშმაკად**, ზზ. на чорта, კაცია 120; **ეშმაკური**, **ეშმაური**, **ეშმაკეული**, ზედ. საეშმაკო; საქაჯო, ქაჯური, дьявольскій; დარეჯ. 49; ეშმაურს საქმეს დაბადებს, онъ придумаетъ дьявольщину, ქილ 42; **ეშმაკეული**, ზედ. შეშლილი, ეშმაკისაგან გვემული; бѣсноватый; მატთ. 4—24; 8—16; იოან. 8—52; **ეშმაკობა**, ზზ. მზაკვრობა, хитрость, проказы, шалость, (ვეშმაკობ, ვიეშმაკებ), ზ. მ. ვმზაკვრობ; ვავკაცობ, ვსცელქობ, хитрить; проказничать, шалить, **ეშმაკურობა**, **ეშმაურობა**, **ეშმაკეულება**, ს. ავკაცობა, ცელქობა, проказы, шалость; лукавство, რუსუდ. 399, 890; ქილ. 242, 669; ყარამ. 202, საქმ. 25—19.

ეშმი, **ეშმისქვა** (არაბ.), ს. ამარტა ან იასპი, яшма, რუსუდ. 344.

ეშხი, ს. სიტურფავე, ტურფაობა, изящество, красота.

ეჩვი, **ეჩო**, ს. ხუროთ ცული მელოთ-სათლელი, топоръ, ისაი. 44—12.

ეწერი, ს. მცირე ბუჩქი, მორჩილი ტყე, მცირე ჭალა, лѣсокъ, кустарникъ, პატ. ფ. ლ.

ეჭვა, **ეჭვობა** (ვეჭვ, ვეჭვობ, ვეჭობ, ვიეჭვებ, ვეჭვდე), ზ. უ. ვეჭვიანობ, ვიჭვნეულებ; ვჰფიქრობ, сомнѣваться; думать, ვეფხ. 327; ქილ. 411, 422; ვისრ. 107; რუსუდ. 42; რიცხვი 35—24; მდაბ. ვეჭოფ, думаю, какъ кажется, **ეჭვი**, ზედ. იჭვი, сомнѣніе, подозрѣніе; ревность, თუ ეჭვი გქონდეს ჩემზედა, если подозрѣваешь меня, ვეფხ. 827; **ეჭვიანი**, ზედ. იჭვნეული, мнительный, подозрительный; **ეჭვიანობა** (ვე), ზ. უ. ვიჭვნეულებ, сомнѣваться, подозрѣвать, ნ. იჭვი.

ეხლა, **ეხლავ**, ზზ. ახლა, აწ, теперь.

ეხტიბარი (არაბ.), ს. სარწმუნოება, სასოება, довѣріе, სამ. ვახტ. 147; **ეხტიბრიანი**, ზედ. სარწმუნო, надежный, დასტ. 6.

ეჯი, ს. ექვსი ათასი ნაბიჯი ან მხარი, ნ. მილი, ვეფხ. 473, 944; миля, ვისრ. 121; გზა, მაგალ. შამბზედ, тропинка, ვეფხ. 944.

ეჯიბი (არაბ.), ს. მოხელე მეფის წინაშე მდგომი, ხელჯოხიანი; привратникъ, ზოგჯ. камергеръ,

ვეფხ. 141; ვისრ. 148; ქორწილში ეჯიბი სხვას მაყრებზედ უპირველესია, სანამ ქორწილი არ გათავდება ეჯიბი გვერდით უნდა ახლდეს მეფესა ან უჯდეს ჯდომის დროს, მაშინ როდესაც სხვა მაყრები თავს ადგანან, რასაც მეფეს ნებავს, უბრანებს, ჩუმად უნდა აასრულოს; ჩვენის ზნეობით დიდი სირცხვილია თუ მეფემ ილაპარაკა; ეჯიბის მაგიერად ქალს-ახლავს მდადე; ბაჲ. შვილ. თეიმ. გან 141 ვეფხ. главный шаферъ, который безотлучно находится при новобрачномъ до окончанія свадебной церемоніи.

ეჯიბობა, ს. ეჯიბად ყოფნა, обязанность привратника, გორგ. 170.

ეჰ, ეჰა, შორ. წოდებით ან განკვირვებით, эй; эхъ! კაცია 11.

ვ.

ვ, არს უხმო ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული ვინ; რიცხვში დანიშნავს ექვსსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ⌒ ექვს თუმანს; ქარაგმიანნი ლექსნა ამ ასოთი იწყებიან: ვ͠დ, ვითარმედ, ვ͠ე, ვიდრე; ვ͠ა, ვითარცა, ვრ, ვითარ.

ვ, დაერთვის თავად ზმნათა და არის მაპიროვნებელი პირველისა პირისა, მაგალ. ვამბობ, ვაკეთებ, ვეკითხულობ; და სხ. შეისწავე ნაცვალ-სახელი მაპიროვნებელი ზმნისა ვ, ან ვა ჰნიშნავს საზოგადოდ მოქმედებასა და ოდეს მაპიროვნებელი ვ. შეერთდების ი თანა (ვი), მაშინ დანიშავს მოქმედებასა სასარგებლოდ მომქმედისა პირისა: ვიწერ, ვიკეთებ, ვიკითხავ, ვიგებ; და თუ ვ შეერთდების უ თანა (ვუ), მაშინ დანიშნავს მოქმედებასა სასარგებლოდ მესამისა პირისა, მაგალ. ვუკეთებ, ვუშენებ, ვუკითხავ და სხ. აგრეთვე იხმარების მაპიროვნებელნი ნაცვალ-სახელი მ. მი, მე ღ სხ. **ვ**, დაერთვის თავად სახელთა თვინიერ საქიროებისა, მაგ. ვიგრი, ვზინდარი, ვიწრო, ვიშ; ითქმის: იგრი, ზინდარი, იწრო, იშ, **ვ**, დაერთვის ბოლოს სახელთა და არს ნიშანი წოდებითის ბრუნვისა, მაგალ. მამავ, ძმავ, ძიავ, დედავ და სხ.

ვა, შორისდებ. განკვირვებითი, эво, эвося, эвона, კაცი 94; ნ. ვაი.

ვაამანი, ზედ. არა რაი, უბრალო, вздорный, пустой, пуфъ, საბ. ლ. ვაშარანის საქონელი ვაარანია, имущество Вашарана есть пуфъ, ვისრ. 12.

ვაგლახ, შორისდ. სავაებო, ვაი; горе, увы, ვეფხ. 254; თავისა მე ვაგლახავად, ე. ი. თავს ვაგლი ცუდათა, საშინლათა, ვეფხ. 1558; стану горе мыкать, **ვაგლახი**, წყენა, ვაება, მრავალი სულთქმა, ახი; ს. горе, горесть, ვეფხ. 234, 1100; სიბრ. 81, 118; **ვაგლახიანი**, ზედ. უბედური, საწყალი, горемычный, ვეფხ. 190, 836; **ვაგლახება** (ვი), ზ. მ. თავში ვიცემ, ვოხავ, ვვაებ, охать, вздыхать; горевать, ვეფხ. 95, 193, 420, 1308; მივაგლახე, დამიცრე თავი, оплакивай меня, ვეფხ. 156; **ვაგლახობა**, ს. горесть, (ვვაგლახობ), ზ. უ. ვვაებ, горевать, тужить, რუსუდ. 264; ვაგლახ-მე, ვაიმე, горе мнѣ, ვისრ. 179, ნ. ვაიმე.

ვადა, ს. პაემანი, ბორჯი, срокъ, წლის ვადაზედ, въ годовой срокъ.

ვადა, ს. ხმლის ტარი ჯვარედინი, рукоять у сабли, крестообразный, какъ напр. у грузинской, უვადო ხმალი, ე. ი. ლეკური, рукоять некрестообразной, какъ у черкеской сабли, დარეჯ. 128; ვეფხ. 606, განმ. თ.

ვაება, სხ. стонъ, оханье; сѣтованіе, (ვვაებ), ზ. უ, ვვაგლახობ, ვმწუხარებ, სულთ-ვითქვამ, стонать. вздыхать, горевать, ვეფხ. 121, 331, 747.

ვაზი, ს. ყურძნისხე, лоза виноградная.

ვაზირი (არაბ.), ს. მესაიდუმლოვე, თანა-განმზრახი მეფისა, მინისტრი, визирь, совѣтникъ, министръ, ვეფხ. 34; ვისრ. 2; 13; **ვაზირება**, (ვუ), ზ. მ. ვურჩევ, совѣтовать; მივაზირებ, ე. ი მირჩევ, ты совѣтуешь мнѣ, ვეფხ. 1157; დარეჯ. 40; რუსუდ. 679; (ვივეზირებ), ზ. მიჩ. ვეზირად გავიხდი, поставить своимъ визиремъ, 2 ქართლ. 560, **ვაზირობა**, ს. совѣтъ, გორგ. 13; ვეფხ. 528, (ვვაზირობ), ზ. უ. ვეზირადვარ, быть визиремъ; ვეზირობის წიგნი და ნიშანი რუსუდ. 394.

ვაზნა, ს. მუხტი, თოფის წამლის მასრა, патронъ, зарядъ ружейный.

ვაზრი, ს. მახვილი ცელივით, коса, საბ. ლ. 2 მეფ. 12—71.

ვაი, შორისდ. ვაებისა, охъ, увы, горе! ს. ვაისა, ვასა, горе, горесть, იერემ. 34—5; ვეფხ. 346, 1559; ქილ. 564; ვაიმე, горе мнѣ, охъ.

ვაი-ვაგლახი, ს. დავიდარაბა, ჩხუბი, суматица; горе, бѣда, ვაი ვაგლახით, съ трудомъ, რუსუდ. 262; ვაი ვაგლახობა, горе, бѣдствіе.

ვაკე, ს. ბარი, თასწორე, შანდაკი ადგილი, гладкое, ровное мѣсто, равнина, **ვაკელი**, житель равнины.

ვალ, ნ. სლვა.

ვალალება, ვალალი, ს. плачъ, (ვივალალებ, ვვალალებ), ზ. უ. ვვაებ, ვჰგოდებ, ვჰკვნესი; плакать, сѣтовать, горе мыкать, рыдать, იერემ. 2—24, ისაი. 52—5; ქილ. 79, 481; ჩონგ. 76.

ვალანი, ს. სახლთ-გარემოვლებული ფიცრის გალავანი, деревянный заборъ, იერემ. 49—31; ქილ. 337.

ვალანოზი, ს. ფინიკი, დანაკისკუდი, финикъ, ნ. ჩ. ლ. ნახე ფინიკი.

ვალდაქცეხილი, ს. კუცრი, банкрутъ.

ვალდებული, ზედ. თანამდები, მოვალე, ქვემდებარე ვალისა, одолженный, обязанный, **ვალდებულყოფა** (ვა), ზ. მ. თანამდებ ვჰყოფ, დავავალებ, обязывать, **ვალდებულქმნა** (ვიქმნები), ზ. ვ. თანამდები ან მოვალე შევიქმნები, обязываться, **ვალდებულება**, ს. თანამდებობა, მოვალეობა, обязанность, ქილ. 463, 429, 655.

ვალება (ვა), ზ. მ. ვასესხებ, ვალად მივსცემ, თანა-

მღებ ვჰყოფ, одолжать; давать въ долгъ, обязывать, ვეფხ. 137, ხამ. ვახტ. 148; (ვი), ზ. მიჩ. ვისესხებ, одолжаться, взять въ долгъ, ალბ. 93; 95; ქილ 310; (ვევალები), ზ. თვ. ვემართები, быть должнымъ, ხამ. ვახტ. 127; მევალება, я буду долженъ, ვეფხ. 298, **ვალებინება** (ვა), ზ. სხმ. ვასესხებინებ, заставить кого дать взаймы, თუ ევალებინოს, если онъ далъ ему взаймы.

ვალი, ს. თანანადები; გარდასახადი, ვახში, ვალი, обязанность; долгъ, **ვალების დამცდა** (ვალი დამცდეს), обанкрутиться, ბუნების ვალი, долгъ природѣ, ვალში შესვლა, войдти въ долги, ვალი და ვახში, долгъ и наросшіе проценты, გარდახდა ვალისა, уплатить долгъ; ანდ. ვის ვალი ედამიწას არ შერჩება და ედა-მიწის ვახს.

ვალი (სპარ.), ს. ნაიბი, вице король.

ვალსამო, ს. ბალზამი, бальзамъ, ვისრ. 101; 178.

ვამი, ს. ვაება, ვაგლახი, горе, горесть, вопль, ვეფხ. 806; ქილ. 52; -შორისდ. ვაიმე, ვაგლახმე! горе мнѣ!

ვანი, ს. სადგომი, ბინა, домъ, жилище, пристанище, пріютъ, გამოს. 40—33; მარკ 8—3; საქმ. 10 — 6, 18; ან ქონება, имущество, რიცხ. 32—30.

ვაჟი (წოდ. ზრ. ვაჟო, მდაბ. ვეჟო). ს. წული, ძე შვილი, сынъ, **ვაჟკაცი,** ს. ასაკს მოსული ყმაწვილი; ჭაბუკი; მამაცი შემმართებელი, возмужалый; храбрый, молодецъ, რუსთ. 267; **ვაჟკაცობა,** ს. მამაცობა, შემართება, храбрость, отважность, **ვაჟკაცური,** ზედ. ახალ-გაზდური; მამაცური, юношескій; молодецкій; **ვაჟკაცურად,** ზედ. მამაცურად, храбро; **ვაჟობა,** ს. სიყრმე, ყმაწვილობა; მამაცობა; молодость; отважность, храбрость; რუსთ. 206; ვაჟობის ჟამი, время молодости, რუსთ. 151; **ვაჟური,** ზედ. მამაცური ან ყმაწვილური; ребяческій; молодецкій; რუსთ. 178.

ვაჟინი, ს. ხილთ წვენი შაქრიანი, сыропъ.

ვაჟი შვილი, ს. сынъ.

ვარ, ხარ, არს (არიან), ვართ, ხართ, არიან, არნ; არსებითი ზმნა, რომელიც იხმარება მხოლოდ აწმყოდროში და სხვათა დროთა ინაცვლებს ზმნისაგან ყოფა (ვჰყოფ, ვიყავ, ვიყვი, ნ. თვის ადგილს; მეგრულ. ვორე, ჯორე, ორე; ვორეთ, ორეთ, ორენა; ლაზურად: ვორე, ორე, ონუ; ვორეთ, ორეთ, ორენან; მეგრულს ზმნასა ვორე აქვს ნამყო სრული; ვორდი (ვიყავ), ორდი, ორდუ; ვორდით, ორდით, ორდეს; ლაზურ ზმნას ვორე აქვს მყოობადი; ვიქნერე, იქნერე, იქნერე; ვიქნერეთ, იქნერეთ, იქნენ), есмь, როგორა ხართ, здоровы ли вы, კარგათა ვარ, я здоровъ.

ვარამი (არაბ. ნ. არამი), ზედ. აღკრძალული, დაშლილი; მავნებელი, ხაფნი; უბედურობა; запрещенный; вредный; горе, бѣда, ჭლექის სენი, чахотка, ბუნ. ლ. გული ვარმად გექცევათ, сердце ваше наклонется на бѣду.

ვარაგი, ს. ნამგლის გნდე, обухъ у серпа, ხაზ. ლ.

ვარაული, ვარაურდი (ხომხ.), ს. თვალ-ყურის ჭერა, надзоръ, вниманіе; **ვარაურდება** (ვი), ზ. მ. თვალსა და ყურს ვაჭერ, посматривать, ანკ. 6—19; ვარაურდით, ზმ. ყურადღებით, со вниманіемъ ხამზ. 52.

ვარაყი (არაბ.), ს. ქანდა, накладное, сусальное или листовое золото; ქაშანურის ვარაყი, глазурь, мурава; ღაკერა ვარაყისა; позолотить, ვარაყს დაკრავ ჭურჭელსა, муравить посуду, ქიმ. 170; **ვარაყიანი,** ზედ. ვარაყ დაკრული, позолоченный.

ვარგი, ვარგისი, ვარგებული, ზედ. გამოსაყენებელი, ხახმარი, годный; ვვარგვარ, ვარგხარ, ვარგა, гожусь, **ვარგი კაცი,** человѣкъ годный, ვეფხ. 19; **ვარგება** (ვი, ვევარგები), ზ. უ. გამოვსდგები, оказываться годнымъ, არ ვარგა, негодиться; ვარგივარ, ვარგოდი, гожусь, 2 ქართლ. 496; (ვუვარგივარ), я годенъ ему, **ვარგებული,** მიმ. годный, **ვარგიერობა, ვარგობა,** ს. გამოსაყენებლობა, годность, ხამ. ვახტ. 12.

ვარდი (არაბ.), ს. ცნობილი, ყვავილი, роза, მოლექს. წითელი ლოყა, у поэтовъ: розовыя щеки, ვეფხ. 84; 41; ვარდის ფერი, розовый цвѣтъ, ვარდის ზეთი, розовое масло, **ვარდის ჩიტი,** соловей, **ვარდის წყალი,** розовая вода, **ვარდის უბანი,** розовая аллея или кустарникъ, **ვარდიანი,** ზედ. розовый, **ვარდკოკობა,** ს. бутонъ розовый, 1 ქართლ. 302; **ვარდის-მირბა,** ბუნ. ლ. მცენარეა, ლათ. Anacampseros, ბუნ. ლ. **ვარდკაჭაფა,** ს. თმიანა, ქარამენძა, чернобыльникъ, პ. ფ. ლ. **ვარდკაჭაჭა,** ს. მცენ. цикорій, **-შინაური,** მცენ. არდი, ყვავის ჭანგი, донникъ, **-გარეული,** მცენ. საწუთელა, одуванчикъ, гуменце попово, хасимъ, **ვარდკოლა, ვარდკოლა,** ს. ქუნთრუშა, корь; **ვარდობის თვე,** ს. მაისი, май мѣсяцъ; **ვარდშროშანი,** მცენ. ландышь, **ვარდობა,** სზ. ვარდის მოსვლა, აყვავება; цвѣтеніе розы, ვვარდომ, სრ. არა აქვს, ვჰყვავი ვარდივით, цвѣсти какъ роза, ვეფხ. 1265.

ვარდნა (ვვარდები), падать, пасть.

ვარდული, розоподобный; розовый.

ვარვარი, ნ. ბარბაროსი.

ვარვარი (ვარვარებს), ზ. უ. ლაპლაპებს, უკვმლოდ ანთია, пылать.

ვარზი, ს. მახვილი ცელივით, выгнутый мечь, коса, იერემ. 6—14.

ვართაპეტი, ს. სომხურად ბერი, монахъ армянскій.

ვარი, ს. სნება, зараза, ბუნ. ლ.

ვარია, ს. მოზრდილი მართვე შინაურთა მფრინველთა, цыпленокъ, ვარიობა, იგივე ვარია; დასკ. 122.

ვარია, ს. მძიმე, ნიშანი მართლ-წერაში, запятая.

ვარია, ს. მომცრო სადღვებელი, кадушка съ крышкою для пахтанья масла, маслобойня.

ვარიხი, ს. ვექილი, მოსაქმე, повѣренный, агентъ.

ვარმანდი, ს. ანაფორა, პალეკარტი, ряса монашеская, ხაზ. ლ.

ვარმე, ს. კურტაკი, куртка, ხაზ. ლ.

ვარსამი, ს. დალაქი, თავისა და წვერის მპარსველი, цырюльникъ.

ვარსამფილა, ს. მირონის სუნნელი, ბუნ. ლ.

ვარსკვლავა, მცენ. Астра, ერის. ლ.

ვარსკვლავედი, ს. ვარსკვლავთ კრებული; სამოსელი ხალასად ნაკერი, созвѣздіе; платье вышитое золотомъ; ხაზ. ლ, 2 მეფ. 13—18.

ვარსკჳლავი, ს. ზოგადი სახელი ცის მნათობთა, ღამით ხილულთა; звѣзда, ვარსკვლავიანი, -ვებიანი, ზედ. звѣздчатый, усѣянный звѣздами, ვარსკვლავთ კრებული, ს. თანა ვარსკვლავედი, созвѣздіе; ვარსკვლავთ მისანი, ს. ასტროლოღი, астрологъ; ვარსკვლავთ მეტყველება ან მისნობა, ს. астрологія; ვარსკვლავ მორბედი, ს. ტატანი, ღამით მფრინავი ვარსკვლავი, блудящіе огни; ვარსკვლავთ მრიცხველი, ს. ასტრონომოსი, астрономъ, შავთ. 2; ვარსკვლავთ-მრიცხველობა, ს. астрономія.

ვარშამანგი (სომხ.), ს. თავს-მოსახვევი მანდილი, საბურველი ან ჩამოსაფარები სამხრე, ბარტყულა, гловотяжъ, кидаръ, наглавіе, повясло; клобукъ; გამოსლ. 28—4, 37; 29—9; 39—40; ლევიტ. 8—9; საქმ. 19—12.

ვარცლი, ს. მცირე ნავი, ან ცომის მოსაზელი ბურეჯი; სამღთო წერილში: ხონჩა, ტაბაკი, корыто; лотокъ; დან. 14—32; 33; ладья.

ვარძმი, ვარძმა (ვერაძმავ), უარის თქმა, нѣтъ, братъ, не могу.

ვარხვი, ს. მფრინ. птица баба, пеликанъ, неясыть, დავით. 101—7; ლევიტ. 11—18; сипъ, ერის. ლ. **ვარხვი**, მცენ. ნ. ვერხვი.

ვარჯი, ს. ქოჩორი კაცთა; ამის მიმსგავსებით დანიშნავს შევურცლილთა ხეთა; волосы; вѣтвистое дерево, ეზეკ. 24—23; მსაჯ. 16—13; 2 ქართლ. 383; ქილ. 164, 651; ვარჯოვანი, ვარჯოსანი, ზედ. ქოჩრიანი; შტოებიანი, შეფურცვლილი, косматый; вѣтвистый; 2 სჯული 12—2; იერემ. 3—6; 17—2.

ვარჯისი, ვარჯიში, ს. გაზეპირება, ხელოვნობა, упражненіе, повтореніе наизусть, რუსუდ. 874; диспутъ, ნ. ჩ. ლ. ნახე მაეგობა.

ვარჯისება (ვი), ვარჯისობა (ვვარჯისობ), ზ. მ. ვხელოვნობ, ვიზეპირებ, გავიზეპირებ, გავიმეორებ, твердить, повторять, упражняться, ყარამ. 357.

ვასაკა, ს. ხისბაყაყი, квака древесная, ერის. ლ.

ვასილისკო, ს. ერთგვარი გესლიანი გველი, василискъ, змѣй баснословный, ფსალ. 90—13.

ვასხება (ვა), ზ. მ. დავავალებ, ვალს მივსცემ, одолжать. давать въ заемъ; (ვი), ზ. მიჩ. ვალად ავიღებ; ვინათხოვრებ, брать въ долгъ, заимствовать, 2 სჯული 28—43; გუჯ. 15, **ვასხებითი**, ზედ. взаимный, ნაცვალგებითი, ურთიერთ-არსი.

ვასხი, ს. ვალი ან გარდამატებული სარგებელი, долгъ; лихва, ростъ, ნ. ვახში.

ვაფლი, ს. კუპატი, вафля, ბაგრ. ბატ. 80.

ვაქილი, ს. თანა-მოსარჩლე სამსჯავროთა შინა, ნ. ვექილი, адвокатъ, защитникъ, ვაქილება (ვა, სიტყვას), ზ. მ. ერთმანერთს ვუპასუხებთ, возражать, ან ვალაპარაკებ, заставить говорить, 2 ქართ. 556, ვაქილობა, (ვვაქილობ), ზ. მ. ვმოსარჩლეობ სამსჯავროში, адвокатствовать, защищать въ судѣ, ქილ. 506.

ვაქსა, ს. ზუმბურზეთი, вакса.

ვაშა-ვაშა! შორისდ. ბარაქალა, браво!

ვაშკარანი, ს. ზოგადი სახელი შთასადებელთა ჭურჭელთა ნაქსოვისა ან ტყავისა, мѣшокъ, сумка; დაბად. 42—27; 44—8; იგავ. 1—12; ლუკ. 22—35; მატთ. 10—10, სახენი ამისნი არიან: ბალანტი, გჳალაკი, გუდა, ველავარაკი, თალია, თალისი, მაფრაშა, მანდიკი, მახალი, მახალაკი, პარკი, საცალო, ტომარა, ქისა, პავასაკი, ხაქუფთე, ურნატი, ტუნკია, ჩახვი, ჩალთა ან შალითა, შულდაკი, ხალთაგუდა, ხურჯინი, აბგა, ჯალდანი, ჯუზდანი გინა ამიანური.

ვაშლ-ადამა, ს. გარედამ ჰგავს ვაშლსა, და შიგნიდამ არის ატამი მისის კურკითურთ, адамово яблоко, ბუნ. კ. 143; ნ. ჩ. ლ.

ვაშლამილა, ნ. მანდრაგორა.

ვაშლი, ს. ცნობილი ხილი, მეგრ. უშქურა, яблоко, ვაშლობა, ს. время поспѣванія яблоковъ, ვაშლისხე, яблоня, ერისთ. ლ.; **ვაშლ-წაბლა**, ს. კარტოფილი, картофиль, ბუნ. ლ.

ვაშობა (ვვა, ვუ), ზ. უ. ვიშს ვამბობ, охать, ვეფხ. 770.

ვაშტი (სომხ.), ს. ცხენოსანი, всадникъ, 2 სჯული 20—1.

ვაცბოტი, ს. მამალი თხა, козелъ.

ვაცი, ს. მამალი თხა, ბოტი, козелъ, ისი. 1—12; დაბად. 15—8. 9; ფსალ. 49—9, 13; **ვაც-ირემი**, ს. ხარირემი ან ჯიხვი, олень (самецъ); каменный баранъ, **ვაცის წვერა**, მცენ. козлиная борода, **ვაციკი**, სამამლე ციკანი, козленокъ, ბუნ. ლ.

ვაწე, ს. წუთის ნახევარ, 1 терція, ნ. ჟამი.

ვაჭარი (სომხ.), ს. საქონელთ-მოფარდული, купецъ, გამსყიდველი; ძველებურად დიდვაჭრის სისხლი იყო თანასწორი ცალმოგვის აზნაურ-შვილისა, ე. ი. ორმოცდა რვა თუმანი; მდაბალის ვაჭრისა ეთანხმებოდა მსახურის სისხლსა და იყო ოცდა ოთხი თუმანი; სამ. ვახტ. 31, 32; **ვაჭრება** (ვა), ზ. მ. გავჰყიდი, продавать, ალექს. 73; **ვაჭრობა**, ს. საზოგადოობა ვაჭართა; ალებ-მიცემა, მოფარდულობა, купечество; торговля, (ვვაჭრობ), ზ. მ. ვმოფარდულობ, торговать, (ვივაჭრებ), ზ. მ. მოვიყიდი, покупать; торговать, (ვევაჭრები), ზ. თვ. приторговываться, **ვაჭრული**, ზედ. купеческій, **ვაჭრვინება** (ვავაჭრვინებ), ზ. სხმ. заставить купить, или продать, ერისთ. 75.

ვახ, ვახავ! (არაბ.), შურისგების ხმა გლეხურად, შორისდ. подѣломъ, хорошо, 2 სჯული. 19—19.

ვახვახი (ვვახვახებ), охать, вздыхать.

ვახმი, ვახმიში, ვახმიათი (არაბ.), ს. ეკკლესიის შეწირული მამული, ვითარ: სახლი, ვენახი, სახნავი, фундушъ, церковныя угодья, **ვახმიათი**, გვიქმნია, мы жертвуемъ, გუჯ. 9.

ვახშამი, ს. მწუხრის შემდგომი ნადიმი, ужинъ.

ვახში (სომხ.), ს. გარდამატებული სარგებელი ვალისა, ალნადგინები, лихва, ростъ; процентъ на процентъ; ალბ. 95, 94; **ვახშება** (ვა), отдавать взаймы; (ვი), занимать, брать въ долгъ.

ვახშმობა, ს. ვახშმის დრო, время ужина.

ვე (ლათინ.; სომხ.), კავშ. შეერთებითი: ცა, же, კვალადვე, опять же, მო(ვე)აქუნდა, онъ несъ.

ვება, ნახე ვაება, ვებული, მიმ. ვაებული, горемычный, ვეფხ. 403.

ვება, ნ. ვეება, огромный.

ვეგი (სომხ.), ს. სათამაშო კოჭი, ცხვრის ფეხის ძვალი, ხოლო ზროხათა ჰქვიან კორნაკი, бабка.

ვედრა, ს. სამი თუნგი; ведро.

ვედრება, სზ. ხვეწნა, თხოვნა, моленіе; просьба, ვედრებისა ღვთის მშობელი, Богородица предстательница; (ვავედრებ), ზ. მ. შევავედრებ, молить, просить за кого; ვარწმუნებ, მივანდობ, მივაბარებ, поручать; (ვევედრები), ზ. თვ. ვეხვეწები, ვეაჯები, ვსთხოვ, молить, просить, молиться, მევედრებოდა, онъ просилъ меня, დაბად. 42—21, ფსალ. 6—9; მაც. 8—5, 31, 34.

ვედრი, ს. აჯა, სახვეწარი, სათხოვარი; დავედრებული, დაბარებული, ნამცნები, შეკვეთილი, мольба, прошеніе; порученье, коммисія; залогъ; ვედრი იგი დაიმარხე, храни залогъ сей, 1 ტიმოთ. 6—20; გამოსლ. 22—8; ლევიტ. 6—2.

ვეება, ზედ. საოცერა, დიდი რამ უზომოდ, огромный, **ვეება ერთა**, იგივე ვეება.

ვეზირი, ს. მესაიდუმლოვე, თანა გამზრახი, თანამზრახველი, визирь, министръ, ნ. ვაზირი; **ვეზირობა**, ს. совѣтъ, совѣщаніе; визирство; (ვვეზირობ), ზ. უ. совѣтовать, სიბრ. 160.

ვეირანი, ნ. ვერანი.

ველი, ს. კორდი, მინდორი, ტრამალი, поле, нива, იერემ. 40—13; ვიარები ველთა ვლისად, ე. ი. დავდივარ ველითი ველად, хожу изъ поля въ полѣ, ვეფხ. 849; **ველის ზედათი**, ძველ. ზენაპირი, სიფრიფანა, поверхность, საბ. ლ.; **ველი ვარდისა**, ე. ი. ლოყები, щеки, ვეფხ. 1248.

ველის ყვავილი ან ველის ყრდილი, дикій салатъ, въ св. пис. горькое зелье; გამოს. 12—8; **ველის** ლიჭა, осотъ, серпуха полевая, საბ. ლ., **ველობი**, ს. ვაკე, ბარი ადგილი, равнина, ზაქარ. 7—7; **ველოვანი**, ველიანი, ზედ. მინდვრიანი, полевой, 1 მაკაბ. 3—40; **ველური**, ზედ. გარეული, მინდვრისა, дикій, полевой; -კაცი, дикарь, -ვარდი, дикая роза, -ვირი, ს. კანჯარი, дикій оселъ, -თხა, дикій козелъ, -მიწა, необработанная земля, სამ. ვ. 250.

ველი, აწმყ. ზმნ. ლოდინი, იქ ნახე.

ვენახი, ს. მტილი საყურძნე, ზვარი, виноградникъ; ზოგჯ. ვაზი, виноградная лоза, მევარ ვენახი ჭეშმარიტი და მამა ჩემი მოქმედი არს, я есмь истинная виноградная лоза, а отецъ мой виноградарь, იოან. 15—1, 4; **ვენახის ლიჭა**, მცენ. салатъ, ერ. ლ. дереза, ბუნ. ლ. ნ. ჩუბ. ლ.; **ვენახის მოქმედი**, ს. виноградарь, **ვენახოვანი**, ზედ. ვენახით სავსე ადგილი, виноградная (земля, мѣсто), 2 სჯული 8—8.

ვეყანი, ზედ. შავმოისფრო, რუხა, сизый, сѣрый, бурый, საბ. ლ.

ვეყო, ნ. ვაყი.

ვერ, ვერა, უკუთქმითი ზმნის ზედა, მნიშნველი შეუძლებელობისა, გარნა არა უნდომობისა, ამისთვის ვერა იხმარების ნაცვლად ზმნისა არ ძალმიძს, არ შემიძლიან; და ჰკანკლედობს მიც. ვერას; მოქმ. ვერითა; მაგალ. ვერ დავდივარ, не могу ходить, არ დავდივარ, не хочу ходить, ვერას ვიყიდი, я ничего не могу купить; ვერას ვიტყვი, ничего не могу сказать, შე-ვერა-ვალ, не могу войдти, დარეჯ. 2—55; **ვერაფრით**, ни чѣмъ, **ვერა ვერითა**, ე. ი. ვერა რაითა, ни чѣмъ, ვეფხ. 881; **ვერასა**, შემოკლ. უნდა ვერა რასა, ничему, ვეფხ. 234; ვერად, ни какъ, მოურავ. 218; **ვერაოდეს**, никогда, **ვერღარა**, ни, ниже, **ვერავინ**, никто.

ვერაგი, ს. მზაკვარი, მცბიერი, ხელოვანი, хитрый, коварный, ვერაგობა, ს. მზაკვრობა, მანქანება; მცბიერობა, коварство, лукавство, (ვვერაგობ), ზ. უ. хитрить, лукавить, ვერაგული, ზედ. хитростный.

ვერანი (სპარს.), ს. ნაოხარი ადგილი, пустошь; ზედ. უშენი, უმკვიდრო, опустошенный, разоренный.

ვერსი, ვერსტი (რუსულ.), ს. საზომი გზისა 500 საყენი, გინა 625 მხარი, верста.

ვერცხლი, ვეცხლი, ს. ძვირფასი მეტალი, შემდგომად ოქროსი უმჯობესი სხვათა, серебро, ვერცხლის მოყვარე, ს. сребролюбецъ, **ვეცხლის წყალი**, ს. ртуть, **ვერცხლის ლილა**, ს. ილი, კაკუა, кардамонъ, ბუნ. ლ. **ვეცხლეული**, ს. ვეცხლის ნივთეული, серебро, серебряныя вещи, **ვეცხლოვანი, ვეცხლიანი**, ზედ. серебрянный.

ვერძი, ს. მამალი ცხვარი, ერკემალი; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიცა მარტსა შინა მიითვალავს მზესა; баранъ; овенъ, знакъ зодіака, დაბად. 32—15; ლევიტ. 3—1; ფსალ. 64—13.

ვერხვა, ს. მცენ. дурманъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.

ვერხვი, ს. მცენ. осина, -თეთრი, тополь, -შავი, осокорь, ისაი. 41—20; ვეფხ. 139; პ. ფ. ლ.

ვესავ, ნ. სვა.

ვეფხი, მდაბ. ვეფხვი; ს. ოთხ-ფეხი: рысь, იერემ. 5—6; ისაი. 11—6; დან. 7—6; გამოცხ. 13—2; тигръ, леопардъ; ბუნ. ლ. барсъ, ერისთ. ლ. ვეფხვის ტყავი, шкура леопарда, ვეფხვის ტყაოსანი, человѣкъ, одѣтый въ леопардовую шкуру, (Поэма Руставеля, извѣстная по руски подъ названіемъ «Барсова кожа»).

ვექილი (არაბ.), ს. მაგიერი, მოსაქმე, დესპანი, ელჩი; თანა მოსარჩლე; уполномоченный правительствомъ, повѣренный; адвокатъ; ბერძნ. 251; ვექილ-ვეზირი, посланникъ, министръ, ვექილ-ხარჯი, царскій расходчикъ, დასტ. 50; ვექილობა, ს. полномочіе; адвокатство; -ბის ქაღალდი, довѣренность.

ვექსილი, ს. თამასუქი, вексель.

ვეღარ, см. ვერ; ვერას გზით, никакимъ образомъ.

ვეშაგი, ს. ფარი, щитъ, გამოსვ. 28—13.

ვეშანა, ნ. ვეყანა, сизой. [მოსლ. 28—13.

ვეშაპკანი, ს. კავი, ხრიკი, скоба желѣзная, გა-

ვეშაპი (სომხ.), ს. დიდი თევზი ან ცხოველი წყლისა; китъ, დაბად. 1—21; იონა 2—1; დან. 3—79; წათა ცხოვ 409; დიდი გველი, დან. 14—26; იერემ. 51—34; ეზეკ. 32—2; ამბის წიგნებში, გველეშაპი, დევი, драконъ, **ვეშაპის ტვინი**, спермацетъ.

ვეცხლეული, ვეცხლი, ნ. ვერცხლეული, ვერცხლი.

ვეძა, ს. წყარო ბუნებითად მლაშე, ხმარებული საჭმელში მარილის მაგიერ, соленый источникъ.

ვეჭვდე, ნ. ეჭვა; ვეჭობ, ვეჭოფ, ნ. ეჭვა.

ვეხანა, ს. ჭურჭელი სამსხვერპლოთა, чаша, იერემ. 52—19.

ვეჯი, ს. სახლის ავეჯეულობა, скарбъ, пожитки, ალექ. 189; ერისთ. 2—24.
ვეჯუბი (არაბ.), ს. ხარგი, прибыль, დასტ. 50.
ვზი, ნ. ჯდომა.
ვზინდარი, ს. მეჯინიბე, конюхъ, ვზინდართ უხუცესი, шталмейстеръ.
ვიგრი, ს. ვეფხვი, тигръ, 1 ქართლ. 131; დარეჯ. 126.
ვიდრე, **ვიდრემე**, ზზ. სადა, куда, დავით. 138—7; იოან. 14—5; **ვიდრე**, **ვიდრედა**, ზზ. ვირემე, როგორც, нежели, დავითნი 117—8, 9; ჰჯობს მცირედი მართლისა, ვიდრედა მრავალსა სიმდიდრესა ცოდვილთასა, лучше не многое у праведника, нежели богатство многихъ нечестивыхъ, დავით 36—16; **ვიდრე**, **ვიდრემდის**, ზზ. სანამდის, როდემდის, до, доколѣ, დავით. 12—1; იოან. 13—37; ვიდრე, ვიდრემდე; ზზ. მუნამდე, до тѣхъ поръ.
ვიდრე, თანდ. ღმ. ღმის, ღმე ითხოვს შემდგომ თვისსა ვითარებითსა ბრუნვასა, до.
ვიეთი, **ვიეთიმე**, **ვიეთნი**, ნაცვ. რომელიმე, нѣкоторый.
ვივილოსნი, ს. ჭილი, сытовникъ, камышъ, ბუნ. ლ.
ვიზიტი, ს. მისვლა ვისთანმე მოსაკითხავად, визитъ, **ვიზიტობა** (ვვიზიტობ), ზ. უ. მისვლა სახანავად, дѣлать визитъ, ერისთ. 19.
ვით, **ვითა**, ზზ. როგორ, какъ, какимъ образомъ, ვეფხ. 20; ვით და ვით, ზზ. какимъ образомъ, ვისრ. 401, **ვით**, **ვითა**, ზზ. ეზრ, მსგავსად, подобно, ლომივით, ლომსავით, подобно льву, სიბრ. 49; **ვითამ**, **ვითამცა**, ზზ. მითამ, რეცა, какъ будто, будто бы, **ვითაობა**, ს. ვითარება, обстоятельство, ქილ. 265.
ვითარ, ზზ. როგორ, какъ, какимъ образомъ, **ვითარი**, ზედ. როგორი, каковой, какой, **ვითარება**, ს. თვისება ნივთის; გარემოება, შემთხვეულება, качество; обстоятельство, 2 ქართლ. 103; სიბრ. 137, კატილ. 73, 159; ჟამთა ვითარება, обстоятельство времени, (ვავითარებ), ზ. მ. ვითარებას გამოვაჩენ, обнаруживать качество предмета, კავშ. 263; (ვვითარებ), ზ. უ. обстоять, 2 მარკ. 118; **ვითარებითი**, ზედ. შემთხვევითი, обстоятельный, ვითარობა, ნ. ვინაობა; **ვითარმედ**, კავშ. მიზეზობითი, что, მესმის ვითარმედ მოსულან, я слышу, что они ужъ пріѣхали, **ვითარცა**, **ვითარძი**, ზზ. როგორც; რამეთუ, какъ, какимъ образомъ; когда; ფსალმ. 1—3, 4; ლუკ. 1—2.
ვინ, **ვინა**, ნაცვ. კითხვითი, დამნიშნველი პირისა, გარნა ნივთთათვის იხმარების რა; кто, ლუკ. 13—26; ვინ მოვიდა, кто пришелъ, ვინ ხარ მანდ, кто тамъ, ვინ იცის, кто знаетъ, можетъ быть, **ვინა**, ზზ. საიდამ, откуда, და ვინა ჩემდა ესე, რათა მოვიდეს დედა უფლისა ჩემისა ჩემდა, и откуда это мнѣ, что пришла матерь Господа моего ко мнѣ, ლუკ. 1—43; აღვიხილენ თვალნი ჩემნი მთათა ვინა მოვიდეს შეწევნა ჩემი, возвожу очи мои къ горамъ, откуда приходитъ помощь мнѣ, ფსალმ. 120—1; დაბად. 42—7; მარკ. 8—4; **ვინა**, ვინაცა, კავშ. მაშა, მაშასადამე, რადგან, такъ какъ, потому, მარკ. 1—6, **ვინათგან**, **ვინაიდგან**, კავშ. მიზეზობითი, რადგან, რადგანაც, такъ какъ, поелику, **ვინამე**, **ვინამენი**, ნაცვ. რომელიმე, нѣкоторый, кто нибудь, 2 ქართლ. 101; ტიმ. 13; **ვინაობა**, ს. званіе, состояніе, სიბრ. 3; 2 ქართლ. 236, მროვ. 111; ქილ. 688; **ვინარი**, ე. ი. ვინარის, кто онъ такой, **ვინგინდავინ**, ზზ. чтобы ни былъ; всякая всячина, **ვინემ**, **ვინემც**, კავშ. ვიდრემც, ვიდრე, ვიდრედა, нежели, ვინემდის, ვინემდის, ზზ. до тѣхъ поръ пока, **ვინ-იგი**, ნაცვ. кто? **ვინიცობა**, ს. обстоятелство, возможность; ვინიცობაა, ზზ. авось, можетъ статься, на всякій случай, კაცია 127, ერისთ. 192; **ვინმე**, ნაცვ. нѣкто, кто-то; кто-нибудь, **ვინდა**, ზზ. кто-же, **ვინც**, **ვინცა**, кто-бы, **ვინძე**, **ვინძეი**, **ვინძეიც**, ზზ. თუ ცა ძალი გვღვას, თუ კაცი ხარ, постарайся.
ვიპაკოსი, ნ. იპაკოსი, დან. 3—3; საბ. ლ.
ვირად, ზზ. ვაიმე როგორ; ахъ какъ! ვეფხ. 180.
ვირდევი, ს. გველეშაპი, драконъ.
ვირე, **ვირემ**, **ვირემდის**, ზზ. სანამდე, пока, до тѣхъ поръ, ვირე ხელი მიდგას, пока я живъ, ვეფხ. 639, 1082; დარეჯ. 2—99; **ვირე**, **ვირემ**, **ვირემდე**, ზზ. ვიდრე, ვიდრედა, нежели.
ვირთაგვა, ს. ზაზუნა დიდი თაგვი, крыса, ნ. ჩ. ლ.; сурокъ, იავნე ბ. ლ.
ვირთევზა, ს. треска.
ვირთხა, ს ხინჯათს ჰგავს, летяга.
ვირკენტავრონი, ს. ვირ-დევი, ვირ-კაცი, იპპოკენტავრონი, инокентавръ, ისაი. 34—12; 13—22.
ვირი, ს. სახედარი, оселъ, იერემ. 14—6, ბრიყვი, вахлакъ, дуракъ; **ვირული**, ზედ. ბრიყვული, ослиный; невѣжественный; **ვირის ძირტკბა**, ს. матерникъ, бѣлокопытникъ, мать и мачиха, ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ.; პ. ფ. **ვირის ტერფა**, ს. მცენ. козьякъ, ბუნ. ლ. პ. ფ. ლ. **ვირის ყურა**, ს. მცენ. шеврь-фель, ბუნ. ლ.; каприфоль, ერის. ლ.
ვირის პიტნა, მცენ. გარეული პიტნა, конская мята, ერის. ლ., **ვირ-შოშვერა**, ლომბა, лось, **ვირფეხი**, ს. ხიდის ბოძი, дыбы, რ. ქ. ლ. ან ხამფეხი ხე, козлы подъ мостами; ველური ვირი, ს. ნახე კანჯარი.
ვირება (ვა), ზ. მ. дурачить.
ვირობა, ს. невѣжество.
ვისხონი, ს. ნ. ბისხონი.
ვისხოპი, ს. მცენ. иссопъ, синій звѣробой, ბუნ. ლ.
ვიცუვი, ნახე თქმა.
ვიცი, ს. საწყაო სამი მიდი, ერთი საცა, три гарнца (мѣра).
ვიცა, ნაცვ. кто-же? **ვიცაცა**, кто-то.
ვიშ, **ვიშ**, შორისდ. იშ! ну! ну! **ვიშმე**, შორ. ვაიმე, горе мнѣ, რუსუდ. 892, **ვიშვიშობა**, ვიშვიშობ, вздыхать.
ვიშა, ს. смоло-камедь, პ. ფ. ლ.
ვიწრო, **იწრო**, ზედ. არ მქონი საკმაოს სიფართოისა, узкій, тѣсный; -კაბა, узкое платье, -გზა, узкая дорога, **ვიწროდ**, **ვიწროთ**, узко, тѣснота, давка, **ვიწროება**, **ვიწროობა**, **იწროება**, ს. დაჭირება, нужда, რომ. 2—9; 8—35; ალექ. 22; იწროება გონებისა, ограниченность ума, ჭირსა და ვიწროობაში, въ нуждѣ и тѣснотѣ;

ისაი. 30—15; (ვავიწროვებ), ზ. მ. узить; стѣснять, 2 ქართლ. 343; (ვვიწროვდები), ზ. ვდ. ვიწრო გავხდები, съуживаться, стѣсняться.

ვიწყება (ვა), ზ. მ. დავავიწყებ, გონებიდამ დავაკარგვინებ, заставить забыть, (ვი), ზ. მიჩ. დავივიწყებ, გონებიდამ დამეკარგება, забыть, (მავიწყდება), ზ. ვდ. забывать, ერისთ. 142.

ვიჭაგი, ს. ამაღლების წინა დღეს წყალზედ მისნობა, гаданье на водѣ наканунѣ вознесенія, გაზეთ. კავკ. 1856 წ. № 41.

ვლა (ვვლი, ვვლე; ვივლი, ვიარე), ზ. უ. ვალ, идти, დაბად. 49—12; ლუკ. 8—14; (ვუვლი, ვუარე), ზ. უ. გარშემო დავდივარ; თვალი და ყური მიჭირავს ვისზედმე, ვჰპატრონობ, ходить кругомъ чего; смотрѣть, ухаживать за кѣмъ, ხენი უვლის, болѣзнь возвращается, ნ. ხლვა და რება; 1 ქართლ. 242; ვეფხ. 995.

ვლამი, ნ. ლამის, ლამა.

ვლდომა (ვვლდები), ზ. უ. ვხტები, скакать, ისაი. 35—6; 55—11; 45—6.

ვლება (ვა), ზ. მ. წყალში გავავლებ, გამოვრეცხ, полоскать, (ვივლებ პირსა), полоскать ротъ.

ვლება (ვა), ზ. მ. შემოვლობავ, შემოვავლებ წრეს, ლობეს; გარშემოვაკრებ; обносить, обводить; обшивать; ვავლებ გალავანსა, огородить, обнести каменною стѣною; სამ. ვახტ. 103; წრეს ვავლებ, обвести чертою, თვალს ვავლებ, поводить глазами, смотрѣть во всѣ глаза, ხელს ვავლებ, гладить рукою; взять; схватить; მუხრს ავლებს ხალხსა, истреблять народъ, ბუნ. კ. 239; ვავლებ გვირისტსა, обстрочить, (ვი), ზ. მიჩ. წვერზედ ხელს ივლებს, гладить свою бороду рукою, (ვუ), ზ. მიჩ. обводить, обносить, თავს ვუვლებ, окружать, (ვევლები), ზ. თვ. ვუვლი; ухаживать, ходить за кѣмъ; რუსუდ. 839; ქილ. 498; ზღუდე ევლო, обнесено было стѣною, თავს ვევლები, ухаживать за кѣмъ; жертвовать собою за кого либо.

ვლენა, хожденіе, ციმ. 41; (ვა), ზ. მ. ვაცარებ; გავგზავნი; заставить ходить; разсылать; ვავლენ ბძანებასა, посылаю приказъ, ანდრ. 130; ვავლენ კაცსა, посылаю человѣка, **ვლინება** (ვა), ზ. მ. გავაგზავნი, посылать къ кому, 2 ქართლ. 43, (ვუ), ზ. მიჩ. გავუგზავნი, подсылать; მავლინებ, заставляешь меня ходить, (ვევლინები), ზ. თვ. დავსდევ მაგ. მტერსა, преслѣдовать врага, ჩონგ. 49.

ვნება, ხზ. вредъ; страданіе; ვნება უფლისა ჩვენისა, страданіе Господа нашего, ვნების კვირა, страстная недѣля, ვნება სულიერი, душевное страданіе, ვნება ხორციელი, тѣлесное страданіе, (ვა), ზ. მ. ძვირს შევამთხვევ, დავსჩაგრავ, დავსჯაბნი, вредить, обижать кого, მატთ. 20—13; საქმ. 7—26; ფსალ. 34—1; ვეფხ. 14; 2 ქართ. 404; (ვივნებ), ზ. მიჩ. ძვირს ვიხილავ, გამოვივლი ტანჯვას; страдать, ვნება სულით, страдать духомъ, მატ. 27—19; ვეფხ. 592; (ვივნები), ზ. ვ. დავისჯები, страдать, (ვევნები), ზ. თვ. ვნება მივეცემი, приносить кому вредъ, ვეფხ. 1009; რუის. 12, (მევნების), ზ. მიჩ. ვნება მომეცემის, причиняется мнѣ вредъ, 1 ქართლ. 394; სომხ. სამ. 209; ნუ მავნებ, не дѣлай мнѣ вреда, არა ავნოს რა, чтобы онъ не сдѣлалъ ему вреда; **ვნებული**, ნავნები, მიმ. пострадавшій, ცნობა ვნებული, ე. ი. ხელი; потерявшій разсудокъ, ვეფხ. 1338; თამარ. ჩახრ. 16, განმ.; **ვნებულება**, ს. ძვირი, вредъ, სიბრ. სოლ. 18—2; **ვნებითი**, ზედ. страдательный, ვნებითი ზმნა, страдательный глаголъ.

ვოი, ნ. ვაი.

ვოილი, ს. დრამის მეექვსედი, ან ერთი დანგი, вѣсъ 1/4 часть золотника, საბ. ლ.

ვრაქია, ს. ზღვაში თხელი ადგილი ან კლდოვანი, отмель, подводный камень, ნ. ჩ. ლ.

ვრდომა (ვვარდები); ზ. ვდ. დავეცემი, დავვარდები, падать, ჩავუვარდები ხელში, попадать во власть чью, подчиняться, (ვუვარდები ქვეშ), ზ. უ. ქვეშ შევუვრდები, пасть передъ кѣмъ на ницъ, **ვრდომილი**, მიმ. падшій.

ვრცელი, ზედ. განიერი, ფართო, просторный, широкій, обширный, ვრცელი გონების პატრონი, обладающій обширнымъ умомъ, ჩახრ. 72, **ვრცლად**, ზზ. განვრცელებით, пространно, подробно, **ვრცელება** (ვა), ზ. მ. გავაგანიერებ, გავაფართოვებ, распространять, расширять, (ვრცელდები), ზ. ვდ. განვფართოვდები, распространяться, расширяться.

ვსება (ვა), ზ. მ. ავავსებ, наполнять, (ვივსები), ზ. ვ. ავივსები, наполняться.

ვსება (ვა), ზ. მ. ვაქრობ, ვშრეტ, гасить, тушить, (ვივსები), ზ. ვ. ვიშრიტები, ვჰქრები, гаснуть, ვეფხ. 42, 197.

ვუი! შორისდ. охъ! увы.

ვუნდიადი, ს. მცენ. საბ. ლ.; ბუნ. ლ.; ერისთ. ლ.

ვჭმე, ნ. დება; ვჭზი, ნ. ჯდომა.

ზ.

ზ, მეშვიდე ასო ქართულის ანბანისა, რიცხვში დანიშნავს შვიდსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ზ̃ შვიდს თუმანს; ამ ასოთი იწყებიან შემდგომნი ზედ-დადებულნი ზმნათა: ზე, ზედ, ზედა, ზემო, მაგალ. ზე აღსლვა, ზე სხდომა, ზედ-ნადები, ზედ-მიწევნილება, ზედა-დართვა და სხ. ასო ზ. ზოგჯერმე შეიცვლების ჟ ან ძ, ვითარ: ზრიალი, ჟრიალი; შეზიზინება, შეჟიჟინება; ზარი, ძარი; ზირა, ძირაკი; ბზარვა, ბძარვა; ზახილი, ძახილი; ზროხა, ძროხა; ან იხმარების ნაცვლად ს წინაშე ასოთა გ. დ. მაგალითად: მზგავსი, მსგავსი; მზგეფსი, მსგეფსი; მიზდევს, დაზდევს, მისდევს, დასდევს; მიზდი, მისდი;

ანგელოზი, ანგელოსი; კათალიკოზი, კათალიკოსი; და სხ. ზ. იხმარების აგრეთვე ნაცვლად წ, ვითარ: აზევა, აწევა; გასწი, იმერ. გაზი; ბუზუკი, მუწუკი და სხ. ქარაგმიანნი ლექსნი: ზ҃ა, ზედა.

ზაბაკი, ს. სადაფქარი, ნ. ზამბაკი.

ზაბარჯადი, ს. თვალი ბეჟმედი, топазъ, საბ. ლ.

ზაბილური (სპარს.), ს. დაფი, бубны, რუსუდ.

ზაბილი (არაბ.), ს. ნეხვი, навозъ, გორგ. 266.

ზადება (ვა), ზ. მ. ბიწიერ ვჰყოფ, წავახდენ, порочить, портить, ვეფხ. 1486.

ზადი, ს. კნინი რამ, ბრძვილი, ნაკლებობა; გრძნობა სინაკლისა; порокъ, недостатокъ; неудовольствіе, გულსა ზადი, ე. ი. წყენა, გულის ნაკლებობა, неудовольствіе, ვეფხ. 116; **ზადიერი**, ზედ. ნაკლებიანი, порочный, нечистый, недостаточный, კაც. ანც. 99, **ზადიერება**, ს. ნაკლულევანება, недостатокъ, მარც. 1—172.

ზადიკი, **ზატიკი**, ს. დღესასწაული; ზოგგან დაუდვიათ პასექის მაგიერ, 1 კორ. 5—7, 8; გამოსლ. 12—12; 1 ქართლ. 246; საქმ. 12—4; წიგნი საგალობელთა პასექიდამ ვიდრე ყოველთა წმინდათა კვირიაკემდე, праздникъ; пасха; цвѣтная тріодь, пятидесятичникъ; **ზადიკობა**, სხ. празднованіе, (ვჰზადიკობ), ზ. მ. ვდღესასწაულობ, праздновать.

ზავება, სხ. миръ, согласіе, (ვა), ზ. მ. დავათანხმებ, შევარიგებ, мирить, примирять, მარც. 2—4; (ვეზავები), ზ. თვ. დავეთანხმები, შევურიგდები, мириться.

ზავება, სხ. смѣшеніе, раствореніе, (ვა), ზ. მ. შევაზავებ, ზომიერად შევაერთებ ნივთთა, растворять, смѣшивать, **ზავებული**, смѣшанный, слитый.

ზავთი (არაბ.), ს. მუქარა, ბაქი, რისხი, угроза, ზავთის საქნელად, чтобы дать острастку, გორგ. 314, რუსუდ. 488; ზავთის ქმნა (ვიქმ), заарестовать имѣніе, 2 ქართლ. 548, 567.

ზავი, ს. თანხმობა, თან-შეკრულობა, ერთსულობა, миръ, союзъ, согласіе, ვეფხ. 314.

ზავი, ს. შეზავება, ზომიერად შეერთება ნივთთა; растворъ, смѣсь.

ზავცემული, ზედ. შერიგებული, ერთსული, союзный, союзникъ.

ზავოდი (რუსულ.), ს. ქარხანა, საგანგირო, заводъ.

ზავქო, ს. სენაკი, კამარა, камера, 1 ნეშც. 28—11.

ზავყოფა (ვჰ), ზ. მ. შევარიგებ, დავაზავებ, помирить.

ზაზუნა, ს. მცენ. Азероловый боярышникъ, პ. ფ. ლექს.

ზაზუნი, ს. ცხოვ. ვირთაგვა, сурокъ, ნ. ჩ. ლექს. საბ. ლ.

ზათქი, ს. ხმაურობა კაცთა და ცხენთა, топотъ, трескъ, ვეფხ. 972, 1404.

ზაკვა, **ზაკუა**, სხ. хитрость, лукавство, коварство; лесть; ზაკვით შეპყრობა, взять кого хитростью, მარკ. 14—1; ზაკვით სავსე არს პირი მისი, уста его полны обмана, საქმ. 13—10; იოან. 1—48; (ვჰზაკავ, ვჰზაკვი სამღთო წერ.), ზ. მ. ენით ვიჩემებ სიყვარულსა და გულში დაფარულს ბოროცსა, лукавить, коварствовать, დავით. 5—9; 14—2; **ზაკული**, მიმ. მზაკვარი, ვერაგი, მცბიერი, лукавый, коварный, იგავ. 11—1; დავით. 11—2: **ზაკულობა**, ს. მცბიერობა, коварство.

ზაკუსკა (რუსულ.), ს. закуска, სამხარი.

ზალა (ფრანც.), ს. დარბაზი, залъ.

ზალა, ნახე, წალა; ზალაყინი, ნ. ძალაყინი.

ზალა, ს. შიმშა, ოყორა, სამართი კალაცზთა, правило у каменьщиковъ.

ზელვანი, ს. ფეხის ხუნდი, колодка, которую надѣваютъ на ноги преступнику.

ზამბაკი, ზამბიკი, ს. ზღვის ნიჟარა, მარგალიცის მომქმედი, жемчужная раковина.

ზამბარაკი (თათრ.), ს. საყამოთა და სხვათა მანქანათა მძრველი დახვეული ფოლადი, пружина, ზამბურაკი ნახე.

ზამბახი (თათრ.), ს. მცენ. შროშანა, ландышъ, лилія, ბუნ. ლ. **ველური ზამბახი**, ს. შხამა ბალახი, болиголовъ, ბუნ. ლ. -წითელი, შროშანა, лилія красная; -ლურჯი, косатикъ синій.

ზამბილი (თათრ.), ს. ჭილობისაგან დაწნული პარკი, кулекъ.

ზამბულაკი, **-რაკი** (სპარს.), ს. დიდი თოფი აქლემით საცარებელი, фальконетъ, 2 ქართლ. 75, 426.

ზამთარი (სპარს.), ს. წლის ნაოთხალი, დრო სიცივისა, დეკემბერი, იანვარი, ფებერვალი, зима, **ზამთარ-გამოსული**, ზედ. зимовалый, **ზამთრება** (ვი), ზ. მიჩ. ზამთარს გავაცარებ, зимовать, **ზამთრობა**, ს. ზამთრის დრო, зимнее время, ზამთრის პირი, заморозы, რუსუდ. ქართ. ლ. начало зимы.

ზამი, ნ. ზეიმი; ვეფხ. 383.

ზანგი (სპარს.), ს. შავი კაცი, негръ, ვეფხ. 120.

ზანგალაკი (სპარს.), ს. პაცარა ზარი, колокольчикъ.

ზანგელა, ზედ. შავწითელა, ინგუშა, მურა, бурый, -ხარი, бурый быкъ, სიბრ. 69.

ზანდაროზი, ს. კურცუმის ცხიმი, жиръ задней части у птицъ.

ზანდრაბეგი, ს. ჭადრაკის მეფის მხედრულად გარდასცუნება, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

ზანდუკი (სპარს.), ს. სკივრი, კიდობანი; პინაქსი, სარჩევი წიგნისა; сундукъ; оглавленіе книги.

ზანდური- ს. თავთუხი, თათუხი პური, რომლისაგან გაკეთდება სამინდო, ხრალჩი ფქვილი, пшеничный хлѣбъ; საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ.

ზანდუხჩა, ს. ზანდუკი, сундукъ.

ზანზალაკი, ნ. ზანგალაკი.

ზანზარი, სხ. трясеніе, -მიწისა, землетрясеніе, (ვჰზანზარებ), ზ. მ. ვირხევი, ვინძრევი (მიწა, შენობა), трястись, ყარამ. 172.

ზანიშანი, ს. ნაიბი, მარზაპანი, намѣстникъ.

ზანკალი, ს. საცვეთი, თხილამური, лыжи, ბაქრ. 164.

ზანცი, ზედ. ზარმაცი, დაზარებული, лѣнивый, **ზანცება** (ვა), ზ. მ. ვაზარმაცებ, дѣлать лѣнивымъ, **ზანცობა** (ვზანცობ), ზ. უ. ვზარმაცობ, лѣниться, ვისრ. 26.

ზანჯაფილი, **ჯანჯაფილი** (თათრ.), ს. კოჭა, инбирь, -ლის მურაბა, мармеладъ инбирный.

ზაპანი, бацъ; -ნით დავვარდები, брякнуть.

ზაპი, მრავლ. ზაპები, ს. მოთვალული ოქრო ფარ-

ღულისა, золотое ожерелье, усыпанное дорогими каменьями, საბ. ლ.

ზარადი (სპარ.), ს. მუზარადი, საომარი თავსახურავი, რომელსაც პირის საცავად ბადე აქვს, забрало, шлемъ съ металлической сѣтью для предохраненія лица, ვეფხ. 1373; **ზარადხანა**, საჭურვლის საცავი, хранилище латъ, ვეფხ. 1361.

ზარავანდი (სპარს.), ს. кирказонъ, пхиновникъ (раст.), ბიან. ლ.

ზარაზონი, ზარაზინი, ს. დიდი ეჟვანი ჯორთა, აქლემთა და მხედართა შესაბმელი, бубенчикъ, гремушка, საბ. ლ.

ზარალი (არაბ.), ს. ზიანი, დასაკლისი, изъянъ, убытокъ, სომხ. 249; **ზარალება** (ვა), ზ. მ. ზიანს მივსცემ, причинять убытокъ (ვი), ზ. მიჩ. და **ზარალობა** (ვჭ), ზ. უ. ზარალს ან ზიანს მივიღებ, получать убытокъ.

ზარაფი (არაბ.), ს. მეკერმე, ფულის პატრონი, ან დამახურდავებელი, банкиръ; мѣняла; **ზარაფობა**, ს. банкирство.

ზარაფხანა (სპარს.), ს. ფულის მოსაჭრელი ადგილი, монетный дворъ, 2 ქართლ. 417.

ზარ-აღებული, ზარ-ახდილი, ზედ. გაოცებული, გაშტერებული, пораженный ужасомъ; ვეფხ. 1350, ჩახრ. 16.

ზარბაბი, ზარბაბთი (სპარს.), ს. ფარჩა, парча, 2 ქართლ. 315; ზარბაბის ხავერდი, бархатъ золототканный, რუსუდ. 348.

ზარბაზანი (სპარს.), ს. ქვემეხი, უდიდესი თოფი, пушка.

ზარბი, ს. ძალი, ღონე, крѣпость, ხეილ. 167.

ზარგანხდილი, ზედ. გაშტერებული შიშით, объятый ужасомъ, 2 ქართლ. 327; **ზარგან ხდილ-ყოფა**, (ვჭ). ზ. ვ. поразить ужасомъ, 1 ქართლ. 245, 258; ანდრ. 59.

ზარდანჩო (სპარს.), ს. ყვითელი კოჭა, желтый инбирь, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ერის. ლ.

ზარდაო (სპარს.), ნ. კვერნა, куница, ბიანკ. ლ.

ზარდახანა, ს. აბჯართ საცავი, оружейная, ვეფხ. 1256.

ზარდახში (სპარ.), ს. ყუთი, კოლოფი, ящикъ; ზარდახშანი სიბრძნისა, ე. ი. ჭკუვის კოლოფი, мудрецъ, შესავ მოს სამ.

ზარდიონი, ს. მფრინ. ცხრა მეცეულა, сычъ.

ზარდული, ნ. დედა ზარდულისა, паукъ.

ზარება (ვი), ზ. უ. ვზარობ, ვზარმაცობ, ვზანტობ, лѣниться, მიზარდები, замедляешь для меня; მოურავ. 93.

ზარება (მეზარება), ზ. უ. ზარი დამეცემა, поражаетъ меня, (ვეზარები), ზ. თვ. გავჭკრთები, ужасаться, რუსუდ. 229, 296, 307.

ზარზამინი, ს. სარდაფი შენობათა ქვეშ, подвалъ, ქიმ. 101.

ზარი (სპარს.), ს. ელდა, ანაზდი შიში, განკრთომა; ужасъ; смятеніе; დაბად. 9—2; ვეფხ. 73, 344, 1015; ან ტირილი, მოთქმა, ზრუნი, გოდება, плачъ, 2 ქართლ. 534, შიშის ზარი, ужасъ страха, შიშის ზარი დაეცა, онъ былъ пораженъ ужасомъ, ზარი და ზეიმი, торжество, თავს ზარი დაეცა, онъ былъ пораженъ ужасомъ, ზარმცა ენით თქმა, ე. ი. საშინელია ენით თქმა, страшно сказать, ვეფხ. 552; ზარის თქმა, оплакивать кого, ზარის-მთქმელი, ს. плакальщикъ, плачея, плакуша; ზარისთქმევინება (ვა), ზ. მ. заставить оплакивать, დასტ. 120; ზარითა და პატივითა, съ торжествомъ и почестями, 1 ქართლ. 302; ზარისხდა (ვიხდი, ვიხადე); быть пораженъ ужасомъ, ზარის სახდელი, поражающій ужасомъ, მარკ. 2—3; 1 ქართლ. 316.

ზარი (სპარს.), ს. სარეკელი რვალისა, колоколъ; ზარების რეკა, звонить въ колокола; ზარების ხმა, звонъ колокольный, **ზარიანი** გველი, гремучая змѣя; ვისრ. 156.

ზარი, ძარი, ს. გოდორი, შესანახავი ხიმინდისა; ანქორთა საჯდომი გალია; корзина; клѣтка для ястребовъ, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ. ბუნ. ქ. 137, ერისთ. 23.

ზარიანი, ზედ. ოქროსი, золотой, ფარჩა ზარიანი, золототканная парча.

ზარიფი; **-ფობით აღზრდილი**, რუსუდ. 984; хорошо воспитанный.

ზარმაცი, ზედ. ზანტი, მცონარი, лѣнивый, **ზარმაცობა**, ს. лѣность, (ვჭზარმაცობ), ზ. უ. ვმცონარებ, лѣниться, ზარმაცება (ვჭ).

ზარმელი, ს. სერი ნაგა.

ზარ-მეცემულობა, ს. пораженіе ужасомъ, შავთ. 6.

ზარნახო, ზარნაშო, ს. დიდი ბუ, неясыть, филинъ, ლევიტ. 11—14, 15; საბ. ლ; ბუნ. ლ.

ზარნიშანი (სპარს.), ს. насѣчка золотомъ или серебромъ, 2 ქართლ. 322; რუსუდ. 348, 583.

ზარობა (ვჭზარობ, მეზარება), ზ. უ. ვმცონარობ, лѣниться, რუსუდ. 355.

ზარული, ს. ფეხის ადგილი, нужное мѣсто.

ზარფანა, ს. წიწაკა პილპილი, стручковый перецъ.

ზარფუში (სპარ.), ს. სარქველი, ხუფი, крыша, покрышка, ქიმ. 2, 7; სამზ. 126; пріемникъ, რ. ქ. ლ.

ზარქაში (სპარ.), ს. სირმა, ოქროსი ან ვეცხლისა სხეპლა, нитка золотая, серебряная; ან ფარჩა, парча, ვეფხ. 606; დარეჯ. 49—2.

ზარხდომა (-ვჭხდები), ზ ვდ. ელდა მეცემა, поражаться ужасомъ.

ზარხოში, ზედ. пьяный.

ზარხოშობა (სპარს.), ს. სიმთვრალე, пьянство, მოურავ. 80.

ზაფიკი, ზაფიკობა, ნ. ზადიკი.

ზაფრა (სპარს.), ნეზლა ნაღველისა; ს. გვიანი დანდალუკი, ხენი ნაღვლის ბილიშისა სიჭარბისაგან, желчь; желтуха (болѣзнь печени), ან გულისრევა, позывъ къ рвотѣ, тошнота, ბაგრატ. ბატონ. 140; შავი ზაფრა, меланхолія; გულზედ ზაფრა მოხდის, съ души тянетъ, рветъ; **ზაფრიანი**, მაგალ. ენა, желчный языкъ, **ზაფრიანად**, ზზ. желчно, კაცია 52.

ზაფრანა (არაბ.), ს. კრკო, ქურქუმა, шафранъ.

ზაფრანითი, ს. სარწყევი ბალახი, дикій шафранъ, Cnycus silvestris, ბუნ. ლ.

ზაფხული, ს. ჟამი სიცხისა, ე. ი. თთვენი: ივნისი, ივლისი და აგვისტო, лѣто, ზაფხულში, лѣтомъ, **ზაფხულობა** (ვჭ), ზაფხულს ვატარებ, проводить лѣто, (მიზაფხულებ), ზ. მიჩ. ზაფხულს გა-

მითენებ, ერისთ. 2—4; **ზაფხულობით**, во время лѣта.

ზაქი, ს. კამბეჩის ხბო, მოზვერი, теленокъ буйволій.

ზახება (ვა), ზ. მ. დავაძახებ, ვაყვირებ, заставить кричать, (ვუ), ზ. მიჩ. დავუძახებ, ვუყვირი, звать, кричать кому, (ვი), ზ. მიჩ. ვჴყვირი, ვიყვირი, кричать, шумѣть, 1 ქართლ. 328.

ზახი, ს. ზავთი, ომახიანობა, угроза; **ზახიანი**, ზედ. ზავთიანი, грозный.

ზახილი (არაბ.), ზზ. крикъ, (ვიზახი), ზ. მ. ვჴყვირი, кричать, ვეფხ. 222, (ვუზახი), ზ. მ. ვუყვირი, кричать кому, звать, ზახილი შექმნა, поднялъ крикъ, шумъ.

ზაჰმი, ნ. ზეიმი; ზაჰმი ბრძოლისა, шумъ битвы, 1 ქართლ. 53.

ზაჰრუმა, ზედ. წყეული, проклятый, ანც. 3—9.

ზდა, ნ. ზრდა; ზდილობა, ნ. ზრდილობა.

ზე, ზზ. მაღლა, вверхъ, наверхъ, თანდ. რომელსაც მოეზავების მიცემითი ბრუნვა, ზედ, ზედა, на, надъ; ზე აღიდნებ, да возвеличитъ, სკამზე ჰზის, онъ сидитъ на стулѣ, წყლის პირზე, на берегу рѣки, ავრილიანე მეფისა -ზე, во время царствованія Авреліана, სვინაქს; ზეცით ზე, свыше, ვეფხ. 118; ხელთა მოკვეთა ზე, во время отсѣченія рукъ, ქილ. 237, ზე, ნ. ზესი.

ზეადგომა (ავსდგები), ზ. უ. ფეხზედ დავდგებ, встать на ноги.

ზეავარდნა (ავვარდები), ზ. უ. ავხტები, вскочить.

ზეამაღლებული, ზედ. ზეცად ასული; ქებული, დიდებული, вознесшійся; прославленный, 2 ქართლ. 273.

ზეატანა (ავიტან), ზ. მ. მაღლა ავიტან, поднять на верхъ, ქილ. 280.

ზეაკეცა (ზეავკეც კრეტსაბმელსა), ზ. მ. ავსწევ, поднять занавѣсъ.

ზეაღმატებული ზედ. წარჩინებული უაღრესი, превосходный, **ზეაღმატებულობა**, ს. წარჩინებულება, превосходство.

ზეაღმაფრენი, ზედ. ზეაღტაცებული, восхищенный, ქილ. 542.

ზეაღსვლა (ზეაღვალ), ზ. უ. მაღლა ავალ, восходить.

ზეაღტაცება (აღვიტაცებ), ზ. მ. წარვიტაცებ სიხარულით, восхищать, ერისთ. 40.

ზეაღხდომა (ავხდები), ზ. უ. მაღლა ავალ; წამოვხტები; взойдти; вскочить.

ზეახტომა (ზეავხტები), ზ. უ. წამოვხტები, вско-[чить.

ზებინი, ნ. სებინი.

ზეგ (სომხ.), ზზ. ხვალის ხვალ, ხვალის შემდეგ დღესა, послѣ завтра.

ზეგანი, ს. მომაღლო ადგილი, возвышенное мѣсто, საბ. ლ.; სიბრძ. 26.

ზეგარდავარდნა (ვვარდები), ზ. ვდ. ჩამოვვარდები, свалиться, упасть, დარეჯ. 90.

ზეგარდამო, **ზეგარდმო**, ზზ. მაღლიდამ, ზეცით, свыше, ვეფხ. 1; ისაი. 45—8; **ზეგარდამო-შთამოვლენა** (ვავლენ), ზ. მ. ниспосылать.

ზეგარდათხევა (ვათხევ), ზ. მ. აღვავსებ, переполнить, ლუკ. 6—39.

ზეგარდახწრობა (ზეგარდავესწრები), ზ. თვ. მოვასწრებ გარდახტომასა, успѣть соскочить, დარეჯ. 2—105.

ზეგინდელი, ზედ. ხვალის ხვალისდღე, послѣзавтрашній (день).

ზედ, **ზედა**, **ზედან**, თანდ. მიცემ. ბრუნ. თანა ხმარებული, на, надъ, по, ვჰზივარ სკამზედ, сижу на стулѣ, ავალ მთაზედ, восхожу на гору, თქვენზედ იმედი მაქვს, я надѣюсь на васъ, ცხენზედ ჯდომა, сидѣть на лошади, სახლის ზედა, смотритель дома, დაბად. 43—19; **ზედის-ზედ**, **ზედა-ზედ**, безпрестанно, непрерывно, ვეფხ. 42; ქილ. 253.

ზედა, ზედ. верхній, ზედა აჭარა, ბაქრ. 54, ქვედა აჭარა, верхній, нижній Ачара.

ზედაგარდა, ს. ძროხის დასაბმელი კრკალის გარდასაცვამი, საბ. ლ.

ზედა გარდავლა (ვვლი, ვალ), ზ. უ. переступить.

ზედა-დართვა (ვა), ზ. მ. ზედ-დავჰმატებ, შევსძინებ, придать, присовокупить, прибавить.

ზედა-დასხმა, სზ. нападеніе, (ვასხამ), ზ. მ. დავასხამ წყალსა, лить на, (ვსხამ), ზ. უ. ზედ-დავაჯდენ, сажать на, (ზედ-დავესხმი), ზ. თვ. მტრულად მივუხვდები. напасть на кого, **ზედ-დასხმითი**, ზედ. наступательный.

ზედა-დაღმა, ზზ. ზეიდამ ქვეით, сверху внизъ, ვეფხ. 1128.

ზედა-დგომა (ზედ-ვადგები, -დეგ), ზ. თვ. შევადგები, ფეხს დავსდგამ რაზედმე; დავიჟინებ; стать на чемъ; настаивать; 2 ტიმ. 4—2; (ზედა-ვადგევარ), надсматривать.

ზედადგარი, ს. ფეხებიანი რკინა, რომელზედაც ქვაბს შესდგმენ, таганъ.

ზედა-ზედა, ნ. ზედას-ზედა.

ზედათი, ს. ზედა ნაპირი, ზედა კერძო, верхняя часть.

ზედა-კერძო, ს. ზედა პირი, верхняя часть, поверхность, ზზ; ზევიდამ, თავზედ, сверху, გამოსლ. 26—14.

ზედაკვეთება (ვეკვეთები), ზ. თვ. ზედ-დავეცემი, напасть на.

ზედა-მაძს, ზ. უ. თანამდებვარ, я долженъ, я обязанъ, ლუკ. 14—18.

ზედა-მდეგი, **ზედა-მდგომელი**, ს. თავს მდგომი და რიგის მიმცემი, надсмотрщикъ, надзиратель, 1 ქართლ. 244, 336; საქმ. 22—20.

ზედა-მხედველი, ს. თავს მდები, გამრიგებელი, მოურავი, надсмотрщикъ, смотритель; **ზედა-მხედველობა**, ს. თავს მდგომელობა, მოურავობა, надсмотрь, надзоръ, (ვჰზედა-მხედველობ), ზ. მ. თავს ვდგომელობ, ვმოურავობ, надсматривать.

ზედან, თანდ. ზედ. надъ, ვეფხ. 413.

ზედა-პირი, ს. ზედ-საჩინო, სიფრიფანა, პირი, поверхность.

ზედას-ზედა, **ზედი-ზედ**, ზზ. ხშირად, თანისთანად, часто, безпрестанно, საქმ. 12—16; 24—26; ვეფხ. 42, 142; 847.

ზედახლვა (ზედვალ), ზ. უ. რაზედმე დავალ. наступать, ходить по.

ზედატანი კაბისა, ს. აზღუდი, лифъ.
ზედაფრენა (ზედავჰფრინავ), ზ. უ. ღავხარი რასმე, восхищаться чѣмъ, ვეფხ. 29.
ზედაქვე, ზზ. არეულად, ზერექვერედ, сбивчиво, вверхъ дномъ, ქართლ. 1—13.
ზედაშე, ს. ღვინო ხმარებული წირვის დროს; მსოფლიონი უხმობენ სთვლის დროს შენახულსა ღვინოსა პატარა ქოცოში, ვიდრე დღეობამდე სალოცავის ადგილისა ეკკლესიის დღეობაში და მაშინ მოხდიან და თან წაიღებენ ნაკვეთის ზვარათურთ ეკკლესიის კარზედ, სადაცა ნაწილსა ზედაშისა და დაკლულის ზვარის მიართმევენ სამღვდელოთა, ზოგს-დაურიგებენ გლახაკთა და დანაშთენსა მიიღებენ თვით მუნვე; церковное вино, или вино, сбереженное къ храмовому празднику.
ზედა-წერწერა, სხ. წიგნის სახელი ან საზღვარი; დაწერილობა ფულთა ზედა, შენობათა, საფლავის ქვათა და სხ. заглавіе, эпиграфъ; надпись, (წარვსწერ), ზ. მ. ზედ-მოვაწერ, надписать, **ზედა-წარწერილობა**, ს. надпись, კატიღ. 147.
ზედა-წასწრება (ვესწრები), ზ. მ. მივასწრობ, მოვახელებ შინ, застать, ქილ. 177.
ზედ-ბმა (ზედვებმი, ზედ-ვაბივარ), ზ. უ. ზედ-დამოკიდებულ-ვარ, ზედ-ვაკრავარ, висѣть на; примыкать къ; 2 ქართლ. 517.
ზედ-გამობმა (ვაბამ), ზ. მ. ზედ-შევაბამ, ზედ-დავაკრავ, привязываться, ჩონგ. 147.
ზედ-გამზრახი, ს. ორგული, მოღალატე, განმცემი, измѣнникъ, ქილ. 532.
ზედ-გაწყობა (ვაწყობ), ზ. მ. ზედ-მოვუმარჯვებ, მოვუხართებ, приспособить, приноровить, დავრ.
ზედ-გარდავლა (ვლი), ზ. უ. ფეხით გავლა რაზედმი, пройдти по; переѣхать черезъ кого.
ზედ-დადგინება, ს. წინადადება; положеніе, тезисъ, მეტაფიზ, 3, 7.
ზედ-გდება (ვეგდები), лежать на чемъ.
ზედ-დგომა (ზედ-ვდევარ), ზ. უ. ვდგევარ რაზედმე, стоять на; მარტ. 2—39.
ზედ-დათვლა (ვათვლი, ვათვალე), ზ. მ. მივათვლი, причитать, ხრონოლ. 30.
ზედ-დართვა, ნ. ზედა-დართვა.
ზედ-დანასხმელი, ნ. ზედ-წამოსახხამი, ისაი. 3—32.
ზედ-დასხმა (დავესხმი, -სხი), ზ. თვ. თავს დავეცემი, нападать, **ზედ-დამსხმელი**, მიმ. нападатель, ალბ. 12.
ზედ-დაღმა, ზზ. ზევიდამ დაბლა, сверху внизъ.
ზედ-დაჭვრეტა (ვსჭვრეტ), ზ. მ. მაღლიდამ ძირს-ვიყურები, смотрѣть внизъ, მარტ. 1—35.
ზედ-დახურვა (ზედ-დავხურავ), ზ. მ. ზევიდამ დავხურავ, покрыть сверху.
ზედ-დება (ვიდევ), ზ. უ. წოლა რაზედმე, лежать на, იოან. 11—38.
ზედეთი, ზედ. ზედა-პირი, ზენა კერძო, верхній.
ზედ-ექვსეული, ს. ნახე თთვე და მუნვე თთვის თავი; ან ქრონიკონი.
ზედი-ზედ, ნ. ზედას-ზედ. განმ. ვეფხ. 1497; ქილ. 154, 435; ზედი-ზედ განმეორება, учащать.
ზედ-მიდგომა (ვადგები), ზ. უ. ახლოს მივალ, подходить, საქმ. 17—5.
ზედ-მიხვლა (ვალ), ზ. მ. მივუხვლები, напасть на, идти на кого, საქმ. 14—5.
ზედ-მიმწდომი, ზედ. გამგონი, შემტყობი, понимающій, იერემ. 1—6.
ზედ-მიტევება (ვეტევი), ზ. თვ. ზედ-მივარდები, накинуться на, наброситься.
ზედ-მიწევნა, ს. საფუძვლიანი ცნობა, основательное знаніе предмета, ისაი. 41—22; (ზედ-მივაწევ გონებასა), ზ. მ. გონებასა დავადევნებ, внимательно изслѣдовать, **ზედ-მიწევნით**, ზზ. საფუძვლიანად, სარწმუნოდ, უეჭველად, основательно, -ცნობა, достовѣрно знать, -სწავლული, человѣкъ основательно ученый, **ზედ-მიწევნილი**, ზედ. საფუძვლიანად მცოდნე რისამე, основательно знающій что, **ზედ-მიწევნილობა**, ს. საფუძვლიანი ცნობა რისამე, დახელოვნებულება სწავლაში, საქმეში; გულის ხმის ყოფა; основательное знаніе, разумѣніе; ლოღ. 11, 25, 26; კატიღ. 147; მეტაფ. 14; მარტ. 1, 6; 1—79; ისაი. 33—6.
ზედ-მობმა (ვაბამ), ზ. მ. привязать; продолжать.
ზედ-მოდგომა (ზედ-მოვადგები, -დეგ), ზ. უ. ახლოს მივალ; შემოვადგები; მივადგები, გადავეკიდები, подходить, подступить; приступать, неотступно требовать.
ზედ-მოკიდება (-მოვეკიდები, -დე), ზ. თვ. ზედ-დავეკიდები; მომიჯნავედ ვარ, повѣситься на; примыкать къ чему; ერთმან ერთის ზედ-მოკიდებით, послѣдовательно одинъ за другимъ; 1 ქართლ. 340, (ზედ-მოვჰკიდებ), ზ. მ. დავჰკიდებ, вѣшать на.
ზედ-მორთვა (ვუ), ზ. მ. დავართავ, присоединять.
ზედ-მოსწრება (ზედ-მოვასწრებ), ზ. მ. მოვასწრებ, შინდავიჭერ, застать.
ზედ-მოურნე, ს. განმგებელი, распорядитель.
ზედ-მოქმედება, ს. განმავლობა, вліяніе.
ზედ-მოწევნა (ზედ-მოვეწევი), ზ. თვ. შევემთხვევი; постигать, ზედ-მოეწია განსაცდელი, постигло несчастіе.
ზედ-მოწერა (ვა), ზ. მ. ზედ-დავაწერ, надписать, -მოწერილობა, ს. ზედა-წარწერა, надпись.
ზედ-მოხმობა (ზედ-მოვუხმობ), ზ. მ. ზედ-დავმღერი, напѣвать, ვისრ. 58.
ზედ-მჭვრეტობა, ს. ზედა-მხედველობა, наблюденіе, მარტ. 1—9.
ზედ-ნადები, ს. ზედ-დართული, наддача; ბაქრ. 344.
ზედ-ნადები, ს. მთოვარის განახლების საცნობელად მოპოვებული რიცხვი; основаніе въ пасхаліи, ნახე ქრონიკონი; 1 ქართლ. 343, ნ. თთვე.
ზედ-ნაწერი, ს. ზედ-მოწერილობა, надпись.
ზედრაგი, ს. ზეწარი, простыня, 2 ქართლ. 346.
ზედ-სადგამი, ზედ. თავზედ-დასადები, положенный на; წყობ. 404.
ზედ-საფენი, ს. გასაშლელი რამ, надстилка.
ზედ-საჩინო, ს. ზენაპირი, ეპიფანია, поверхность, горизонтъ, სამღვთო წერილში: ნათელი, გამოსაჩენი, ясный, свѣтлый, მალაქ. 1—14.
ზედ-სახურავი, ს. გადასაფარებელი, покрывало.
ზედ-შეკვდომა (ზედ-შევაკვდები), ზ. ვდ. თავს შევაკლავ, погибнуть въ стычкѣ съ кѣмъ.

ზედ-შემკმართობა, ს. ზედ-მოზმულობა, ქილ. 371; натянутость веревки.

ზედ-შელევა (ვა), ზ. მ. თავს-დავსდებ, жертвовать собою.

ზედ-შერთული სახელი, ს. прилагательное имя.

ზედ-შეხედვა (ვჰ), ზ. მ. დავყურებ, შევჰსცქერი, смотрѣть на.

ზედ-წამოსასხამი, ს. გაუსახლოვად ჩასაცმელი რამე, накидка.

ზედ-წერილი, ზედ-ნაწერი, надпись.

ზედ-წოდება, სზ. სახელის-დართვა; სახელ-ნართაული, მომატებული სახელი, прозваніе; (ვიზედ-წოდები), ზ. ვნ. прозываться, მარგ. 1—3; 122; ლოლ. 33, **ზედ-წოდებული, -დებითი**, ზედ. სახელდებული, прозванный, придаточный (-ное имя), მარგ. 1—76; 114.

ზევა (ვჰზევ), ზ. მ. ვსწევ, ვეზიდები, ვსხირპავ, тянуть, тащить, -მშვილდსა, стрѣлять изъ лука, მოურავ. 153; 257.

ზევით, ზედ. მაღლა, აღმა, შეღმა, вверхъ, на верха, **ზევითგან**, ზზ. сверху.

ზევითი, ზედ. ზენა, ზემოთი, ზედათი, верхній, -სამოსელი, верхняя одежда, 1 მეფეთ. 18—3; ზევითნი მეფენი, прежде бывшіе цари.

ზევსი (ბერძნ.), ს. დია, მუშთარი (ცთომილი), юпитеръ (планета); Богъ-Зевсъ; **ზევსური**, высшій, божественный, შავთ. 1.

ზეზე, ზზ. ფეხზედ, დგომელა, стоя, стоймя; ზეზე ავიჭრები, вскочить на ноги; ზეზეურად, **ზეზეულად**, ზზ. ფეხზე დგომით, стоя на ногахъ, ზეზეულად სძინავს, стоя на ногахъ онъ спитъ, ზეზე წამოხტა, онъ вскочилъ на ноги.

ზეზე დაგდება (ვა), ზ. მ. გარეთ დავაგდებ, ე. ი. დაუკეტავად ან დაუმარხავად, бросить, оставить внѣ, სამ. ხომძ. 263.

ზეზედგომა (-ვსდგევარ, ვსდეგ), ზ. უ. ფეხზე ვსდგევარ; стоять на ногахъ.

ზეზი, ს. მკედი და სირმა ერთად შესთული ორფერად; ნახე ოქრომკედი; სამღთო წერილში: ოქრო ქსოვილი სამოსელი, გამოსვ. 26—1, 36; 28—33; 35—26; შავთ. 49, тесма изъ золотошвейной и шелковой нитки, галунъ; виссонъ, драгоцѣнная ткань, -ძახილი, галунъ изъ крученнаго шелку и золотошвейной нитки, გამოსლ. 27 — 9; 1 ქართლ. 274, ვეფხ. 213.

ზეთაზა, ზზ. უპირველესსა, მაღალსა ადგილსა, ვეფხ. 1535; высшій.

ზეთი (სპარ.), ს. ცხიმი მოსავალთა მარცვალთა, масло постное, елей, **სელის ზეთი**, льняное масло, **ზეთი შაბიამანისა**, купоросное масло, **ზეთის ხე**, оливковое дерево, დავით. 51—8; **ზეთის ხილი**, оливки, маслины, სამ. 1—12; ზეთის საღებავი, масляная краска, **ზეთიანი**, ზედ. масляный, **ზეთის კურთხევა**, სხ. елеосвященіе, соборованіе; (ვა), ზ. მ. елеосвящать, (ვუ), ზ. მ. соборовать кого масломъ, (ვი), ზ. მიჩ. собороваться.

ზეიდალი, ს. ერთგვარი ჯავშანი, броня, латы.

ზეით, ნ. ზევით; **ზეითი**, ნ. ზევითი.

ზეიდან, **ზეითგამო**, ზზ. свыше, сверху.

ზეითუნი (არაბ.), ს. ზეთის ხე ან ხილი, оливковое дерево, оливки, **ზეითუნის ზეთი**, оливковое масло.

ზეიმი, ზეჰმი, ზაჰმე (არაბ.), ს. აყალ-მაყალი, ერთი ყოფა სიხარულისაგან ან შიშისაგან, шумъ отъ веселія, ვეფხ. 73; 312; ზეიმი და ზარი, торжество, помпа, ვეფხ. 310, 321; ზეიმი შეჰქმნა, задалъ пиръ, ვეფხ. 334.

ზეინკალი, ს. მეჩახმახე, ჩილინგდარი, ხელოსანი მკეთებელი აბჯართა, კლიტეთა და სხ. слесарь, ვისრ. 52, საბ. ლ.

ზეკიდებული, ზედ. დამოკიდებული, повѣшенный, მარკ. 2—3.

ზელა (ვჰზელ), ზ. მ. ხელით ვსთელავ, ვსჭყლეტ რასმე, ვითარ ცომისა, თიხისა და სხ. мять, мѣситть, ზელა ტანისა, терѣть тѣло, масажъ; (ვიზელები), ზ. ვ. ხელით გავისრისები, разминаться, **ზელილი, ნაზელი**, მიმ. мятый, 1 ქართლ. 354.

ზელქვა ს. მცენ. планера дерева, კავკაზ გაზეთი 1853, № 6, რაღე. 11.

ზემდგომი, -მელი, ს. ზედამდეგი, ზედა-მხედველი, თავს-მდგომელი, смотритель.

ზემიდგომა (ზე მივადგები), ზ. უ. ახლოს მივალ, подходить, საქმ. 17—5.

ზემო, ზედ. ზენა, ზედეთი; ზემოთი მდინარის დინებაზედ; верхній, верховый; ზემო ქარი, верховый вѣтеръ, ზემო და ქვემო, вверху и внизу, по теченію, **ზემოდამ**, ზზ. ზევიდამ, сверху, ზემოელნი და ქვემოელნი, жители верьховьевъ и низовьевъ рѣки, გორგ. 61, ზემომდისინ, до верху, რუსუდ. 653; ზემოდგან, ზზ. сверху.

ზემოთი, ზედ. ზედეთი, ზემო, верхній, **ზემოით**, ზზ. მაღლიდამ, свыше, **ზემოთქმული**, ზედ. вышесказанный, **ზემორე**, ზზ. ზევით, выше; ზემორე განცხადებული, выше объявленный, **ზემოური**, ზედ. верхній, **ზემოქვემოებით**, ზზ. ზერექვერედ, არც ასე არც ისე; უფროს უმცროსობის მიხედვით, ни то ни се; смотря на старшинство или меньшинство; ალბ. 28.

ზემოჯდომა, ზეჯდომა (ზემოვჰზი), ზ. უ. ზევით ვჰზივარ, предсѣдать, (ვჰსჯდები), сѣсть на первое мѣсто, **ზემომჯდომი, ზემჯდომი**; предсѣдатель.

ზენა, ზედ. ზემოთი, ზევითი, ზეითი, верхній, высшій; ვეფხ. 27; უზენაესი, მაღალი, вышній, ვეფხ. 789; 1029; საქმე ზენა, ან ზენა განგება, ე. ი. ღვთის განგება, предопредѣленіе Всевышняго, ზენა დედოფალი, всевышняя царица, ზენამც იცის, ე. ი. ღმერთმა იცის, Богъ вѣсть, ვეფხ. 518; ზენა დაბნები, деревни лежащія у истока рѣки, **ზენა არსი**, всевышнее существо; **ზენა კერძო**, ზედ. ზედაკერძო, ზედეთი ნაწილი; ზედა პირი, სიფრიფანა, ზედ-საჩინო, ეპიფანია, верхняя часть, новерхность; ისაი. 10—9; 1 ქართლ. 329, 356; **ზენაპირი**, ს. პირი რისამე და არა სარჩული, верхняя часть, **ზენაქარი**, верховый вѣтеръ, ბუნ. კ. 190; **ზენად**, ზზ. вверху; **ზენაარი**, ს. ზენა არსი, ზენარი, ზეცათა შინა არსი; მელექსეთა უხმარიათ ნაცვლად ღვთისა ან მოჭირებულის ფიცისა, всевышній; клятва, клянусь всевышнимъ, ვეფხ

410, 664; 700; ვისრ. 12; გატეხა ზენაარისა, нарушить клятву, ვეფხ. 730; 1 ქართლ. 442; ზენაარი გამოგვიღე возьми съ насъ клятву; ვეფხ. 418; ზენაარი ზენაარად კმარა, ე. ი. ფიცი ფიცად კმარა, ვეფხ. 920; довольно клятвы; **ზენაარ**, ზზ. клянусь всевышнимъ, ვეფხ. 395; **ზენაარობა**, ს. ფიცი, клятва, ვეფხ. 237; ზენაარობით, съ клятвою, **ზენაობა**, ს. უმაღლესობა, უზესთაება, верховность, **ზენაობითი**, ზედ. უმაღლესი, უზესთაესი, превышній, верховный, კავშ. 139, ზენი-ა, ზედ. მაგალ. ხელმწიფე ზენია, ე. ი. უმაღლესი ხელმწიფეა, онъ великій государь, ვეფხ. 1542.

ზენგალი, ნ. ზეინკალი, საბ. ლ. [(раст.).

ზენწეწი, ს. მცენ. ქალის ბეწვა, волосатикъ

ზეობა, ს. მაღლობა, возвышеніе, первенство, (ვჰზეობ, -ბდი), ზ. ვ. ვმაღლობ, თავი მომაქვს, ვამპარტავნებ, гордиться, возвышаться, მოურავ. 256.

ზეპვა (ვჰ), ზ. მ. ვზერგნი, ვსტკეპნი, ვჰქელავ ფეხით ან საზეპელით, мять, топтать; трамбовать.

ზეპირ, **ზეპირად**, ზზ. უწიგნოდ თქმა, наизустъ; изустно, ზეპირად დასწავლა, выучить наизустъ; ზეპირად შეთვლა ან დაბარება, словесно поручить сказать кому что, ვეფხ. 8, 1318; მეთუ ზეპირ მიცინია, ვეფხ. 409, если на лицѣ моемъ отражалась улыбка. **ზეპირი**, ზედ. პირად სათქმელი, изустный, **ზეპირება** (ვი), ზ. მ. გავიზეპირებ, დავისწავლი, გავივარჯიშებ უწიგნოდ; учить наизустъ, **ზეპირებინება** (ვა), სხმ. ზეპირად დავასწავლინებ, заставить выучить наизустъ.

ზერგნა (ვზერგნი, -გნე), ზ. მ. ვქელავ, ვსტკეპნი საზეპელით, мять, топтать; трамбовать, убивать землю.

ზერდაგი (სპარს.), ს. ჩალის ფერი ცხენი, буланая лошадь, დარეჯ. 2—22; რუსუდ. 592; 2 ქართლ. 200.

ზერე, ზზ. ზევით, მაღლა, вверхъ, **ზერე-ქვერედ**, ზზ. არც ასე, არც ისე, ზედაქვე, двусмысленно, перемѣтчиво, ни то, ни се; ни съ того, ни съ сего; верхъ дномъ; -სნეული, ავადმყოფი არც წოლით და არც სრულად მთელი, ხიზმუზიანი, хворый, **ზერექვერეობა**, ს. ხიზმუზიანობა, хвораніе.

ზერქნა, ნ. ზერგნა

ზერჩო, ს. მცენ. არჯაკელა, дикій артишокъ, ზუნ. ლ; спаржевой горохъ, ერის. ლ.

ზეხეზი საქმე, ს. მაღალი საქმე, ძნელად გასაბედავი, серьозное дѣло, ვეფხ. 1371.

ზესთა, ზზ. ზეშთა, ზეგარდამო, свыше, **ზესთა-ბუნებითი**, ზედ. ბუნების გარეშე, сверхъ-естественный, ლოღ. 35; **ზესთა-ზედათ**, ზზ. უმაღლეს, ზევიდამ, превыше, свыше, ისაი. 2—2, **ზესთაზედა**, **ზესთაზესი**, ზედ. უზესთაესი, ფრიად უაღრესი, უმაღლესი, превышній, ისაი. 2—2; **ზესთამჩენი**, ზედ. ზვავი, высокомѣрный, **ზესთამჩენობა**, ს. ზვავობა, მაღლობით მჩვენებლობა, высокомѣріе, ვეფხ. 985 განმ. თეიმ; მარკ. 1—88; 106; **ზესთა მჩენი გული**, надутый, напыщенный, ალექ. 21; **ზესთა-მჩენობითი**, ზედ. ამპარტავნობითი, высокомѣрный, **ზესთა-ქებული**, ზედ. прославленный.

ზესი, ზედ. ზენა, ზეციერი, высшій, небесный, ვეფხ. 213.

ზესკნელი, ზედ. ცაზედ უმაღლესი, ცას ზევითი ადგილი, превыше небесъ, 2 სჯული 28—23; 5—8; დავით. 8—1.

ზესხდომა (ზე ვსხედვარი), ზ. უ. თავს ვზივართ, возсѣдать.

ზეული, ზედ. ზემოთი, верховый.

ზეფიროსი, ს. ნიავი, зефиръ.

ზეღმა, ს. ერთგვარი ბადე თევზთ სანადირო, сѣть для ловли рыбъ, верша, საბ. ლ.

ზეშთა, ნ. ზესთა; ზეშთა ბუნებითი, ნ. ზესთა ბუნებითი; ზეშთა ზედა, ნ. ზესთა ზედა.

ზეცა, ს. ცა, небо, **ზეციერი**, ზედ. ციერი, небесный, -მამა, небесный Отецъ.

ზექონება (ზე მაქვს), ზ. მ. ზედა მაქვს, имѣть при себѣ, საქმ. 9—15; носить.

ზეწამოჯდომა (ვსჯდები, ვსჯდე), ზ. უ. ზეზე დავსჯდები, присѣсть, ლუკ. 7—15; დარეჯ. 105.

ზეწარება (თავსა ვაზეწარებ), ზ. მ. ვასუდარებ, მოვიკვდინებ თავსა, убивать себя, ვეფხ. 710.

ზეწარი, ს. გარდასაფარებელი ქვეშაგებისა; აჯილა ქალთა, ჩადრი; გრძელი სამოსელი მღვდელთა ძველის სჯულისა, გამოცხ. 1—13; простыня; чадра, хламида; подиръ, долгая риза ветхозавѣтныхъ священниковъ; ვეფხ. 368.

ზეჯდომა (ზევჰზი), მრავლ. **ზესხდომა** (ზევსხედვართ), возсѣдать, предсѣдательствовать, მატთ. 21—5; ფსალ. 75—6.

ზეჰარი, ზედ. ზვავი, ზესთამჩენი, величавый, гордый; ამბაკ 2—5.

ზვავი, ს. მთათაგან ჩამოზღვლეული თოვლის გორა, снѣжный обналъ; куча.

ზვავება (ვა), ზ. მ. дѣлать гордымъ.

ზვავი, ზედ. უზომოდ ამპარტავანი, кичливый, надменный, гордый; ამბაკ. 2—5; ან მტრობა, вражда, ალბ. 39; **ზვავობა**, სზ. ამპარტავნება; гордость, (ვჰზვავობ), ზ. უ. ვამპარტავნობ, гордиться, кичиться.

ზვარა, ს. შესაწირავი ხვასტაგი, ვითარცა: მოზვერი და მისთანანი, გარნა შესაწირავსა ცხვარსა უხმობენ საღვთოდ, на жертву назначенный рогатый скотъ, დაბად. 21—27; ან ზვინი, გროვა, куча; ვაშლი. 18, **ზვარაკი**, ს. კურო, მოზვერი, телецъ, ისაი. 11—6; ფსალ. 49—9; 50—12; 65—14; 67—30; ლევიტ. 8—1; რიცხ. 7—27.

ზვარი, ს. ადგილი, სადაც მზე დილ-ხანს მიადგება; რადგანაც ამგვარი ადგილი უკეთესია სავენახოდ და სოფელთ მებატონენი მას გამოარჩევენ, ამისგამო ზვარი ეწოდების დიდსა ვენახსა, რომელსაც შეიმუშავებდნენ გლეხნი, ხოდაბუნი; солнопекъ; помѣщичій виноградникъ.

ზვევა (ვიზვევები, -ვე), ზ. ვ. ხვასტაგთა თვის: მოვიმშობიარებ; ვიყოლიებ, ამისაგან მშობელს ეწოდება მეზვი და ბერწსა უზვი, рождать, телиться; იერემ. 14—5.

ზვერვა (ვჰ), ზ. მ. დავზვერავ, ვუდარილებ, გავიმსტრობ, соглядать, лазутничать, სიბრძ. 143; ქილ. 127.

ზვერი, ს. ბაჟი ან ხარკი, дань; пошлина; რიც-

ხვი. 31 — 28, 40, მაცთ. 17 — 25; რომაელ. 13—7.

ზვიადება (ვა), ზ. მ. გავაამპარტავნებ, внушать гордость, ანც. 2—24.

ზვიადი, ზედ. ზვავი, მოთაკილე. თავ-მომწონი, спесивый, чванливый.

ზვიგენი, ს. თევზია, акула, ერის. ლ; ზუბ. ლ.

ზვინი, ს. ზრჯა, გროვა თივისა, შეშისა, стогъ сѣна, ворохъ, куча, грузъ; გამოს. 8—15; რუთ. 3—7.

ზვირთი, ს. ღიღროვანი ზღვის ტალღა, волна.

ზვლევა, ნ. ზღვლევა.

ზვრა (ვჰზვრი, ვჰზვერ), ზ. მ. ვაჭკნობ ვარდსა, გავხდი, დავამჭლევებ, заставить вянуть, худать, ვეფხ. 167, 854; (ვიზვრები), вянуть, худѣть.

ზიანება (ვა), ზ. მ. ზიანში შევიყვან, დავაკლებ, ვაზარალებ, изъянить, вводить въ изъянъ, (ვი), ზ. მიხ. ვიზარალებ, დავიკლებ, входить въ изъянъ.

ზიანი (სპარს.), ს. დასაკლისი, ზარალი, изъянъ, убытокъ, ვეფხ. 792, 1028.

ზიარება, სხ. მონაწილეობის მიღება, თანაზიარება; შვიდთა საიდუმლოთაგანი, რომელთა მიღება წმინდათა საიდუმლოთა, обобщеніе, соучастіе: причастіе, евхаристія; რომ. 15—26; 2 კორინ. 6—14; 13—13; (ვა), ზ. მ. თანა მონაწილედ გავხდი, მონაწილეობას მივსცემ, თანა ზიარვჰყოფ; წმინდა საიდუმლოს მივაღებინებ; обобщать, объединять; дѣлать соучастникомъ; пріобщать, присоединять; причащать св. тайнъ; კავშ. 66: ვუზიარებ თავსა, общаться, (ვეზიარები), ზ. თვ. მონაწილეობას მივიღებ, ზიარ-ვიქმნები; წმინდა საიდუმლოს მივიღებ; обобщаться, пріобщаться, принять участіе; участвовать; пріобщаться св. тайнъ; კავშ. 282; 1 პეტრ. 4—13; რომაელ. 15—27; გალატ. 6—6; ფილიპ. 4—15; თავისა სისხლთა ნუ ეზიარებით, ე. ი. თქვენი თავის მესისხლენი ნუ იქმნებით, ვეფხ. 385, не подвергайте себя кровомщенію; (მეზიარები), ზ. მიხ. ჩემი თანა მონაწილე ჰხდები, ты становишься соучастникомъ моимъ; იგავ. 5—18; (ვიზიარები), ზ. ვნ. თანა მონაწილე შევიქმნები, принимать участіе, присоединяться, მარკ. 2—25; კავშ. 16; **ზიარებული, ნაზიარები**, пріобщенный; причащенный, **საზიარებელი**, ზედ. причастный; причастникъ; **ზიარებადი**, ზედ. причастный, **ზიარი**, ს. თანა მონაწილე, თანაზიარი, причастный; соучастникъ, сообщникъ, **ზიარეულად** (ვარ), ზ. ვნ. მონაწილე ვარ, я причастенъ, ზიარი მპარავთა, ისაი. 1—23, соучастникъ воровъ.

ზიდება ზიდილი, სხ. тошнота (მაზიდებს), ზ. უ. გული მერევა, მანთხევს, პირიდამ მასაქმებს, рветъ, тошнитъ меня.

ზიდვა (ვჰ), ზ. მ. ტვირთი მიმაქვს, нести, таскать, (ვეზიდები), იგივე ვჰზიდავ; (მიზიდავ); ზ. მიხ. приносишь мнѣ, მეზიდები, тащишь меня; მიზიდავ ენას, ты пересказываешь мнѣ, наушничаешь мнѣ, სიბრძ. 62; (ვიზიდები), ზ. ვნ. წავიღები, გადვიტანები, переноситься.

ზიდლა, ს. სახელი მეცენარისა: ერისთ. ლ.

ზიზილ-პიზილი, ზიზიპიზები, трясульки, балаболки.

ზიზღება (ვა), ზ. მ. შევაძაგებ, отвращать, **ზიზღვა** (ვჰზიზღავ, ვიზიზღებ), ზ. მ. შევიძაგებ. მძაგს, гнушаться, брезгать, ქილ. 310; (მეზიზღება), ზ. მიხ. მძაგს; брезгать, ზუბ. ქ. 95; დავრ. 35; (ვეზიზღები), ზ. თვ. ვეძაგები, быть противну кому.

ზიზღი, ს. გარემიქცევა შეძაგებისაგან, отвращеніе, брезгливость.

ზითევი (სპარსული), ს. მზითევი, приданое, ზითვა, ნ. მზითვა.

ზიკიმინტრე, ს. ჯორი, საკრავის ძალთ ხიდი, душка у скрипки.

ზილი, ს. კრინი, წვრილი ხმა გალობაში, альтъ, дискантъ, საბ. ლ.

ზილი, ს. კოლო, комаръ, ზუბ. ლ.

ზილფაროშა მამალი, ს. მცენ. переполохъ мужской (раст.), ნ. ჩ. ლ; балаболка, ერის. ლ.

ზილფი (სპარ.) ს. წინამო, კავები ქალთა, локонъ.

ზილფიანი, ს. ნელ-საცხებელი, духи, რუსუდ. 362.

ზინათეულობა, ს. მზითევი, приданое, ანც. 2—10.

ზილფუში (სპარ.), ს. ორთუქი, ქეჯიმი, чапракъ, ალექს. 127.

ზინაკოშკი, ს. კოშკის უშინაგანესი ადგილი ან ოთახი მშვენიერად მორთული, внутренность замка, ვეფხ. 515, განმ. თ.

ზინარი, ზინდარი (სპარს.), ს. ვზინდარი, მეჯინიბე, стремянной, конюхъ, დასც. 2.

ზინზივერი, ს. მცენ. штокъ-роза, ერის. ლ.

ზინზლი, ს. სიმყრალის სუნი, სიმყრალე, смрадъ, вонь, ებრ. 11—29; საბ. ლ; **ზინზლიანი**, ზედ. მყრალი, смрадный.

ზიპი, ს. თევზის ქონი, рыбій жиръ, ზუბ. ლ.

ზირა, ზირაკი (სპარს.), ს. ძირაკი, კვლიავი, тминъ, ზუბ. ლ; анисъ полевой, ერის. ლ.

ზირანდაზი, ს. დასც. 106?

ზირაქი, ს. დიდი მფრინველი ფრთხილი, საბ. ლ.

ზირიშკი (სპარს.), ს. მცენ. кислица, паклунъ, ზიანკ. ლ. ბაგრ. 48.

ზირნიხი (სპარს.), ს. სამხატურო წამალი, ყვითელი ქვა, ღიში, желтый мышьякъ, ზუნ. ლ. ქიმია 34; პ. ფ. ლ.

ზიჯი (სპარს.) ს. ლარი, რომლითაც ჰზომენ ადგილის სიგრძესა და სიგანესა, шнуръ для измѣренія долготы и ширины мѣстности, ზიანკ. ლ. ქმნულ. წ. 43.

ზლაზვინი, -ნით სიარული, ს. ბაჯბაჯი, უგვანი სიარული, тяжелая походка, ჩონგ.

ზმა, ს. ლექსთ-მაეგობა, ესრეთ რომელ-ორთა ან რაოდენთამე ლექსთა შეერთებითა სხვა ლექსი გამოდიოდეს, ვეფხ. 1512; игра словъ, каламбуръ, ზმით დაწერილ არიან შაირნი ჩახრუხაძისა და აბდულ-მესია შავთელისა: თამარიანი: მაგალ: დაწერაქვითა, დაწერაქვითა ანდამანცისა ცვილ-მყოფელისა; შავთ. 80, ამაში გამოდის წერა, ქვა, წერაქვი; ანუ მეფეთა მარილი, ე. ი. მეფე თამარი; ანუ ზედა წარწერა მეფის ირაკლის ბეჭდისა: მე ფერხთ განბანილთა მიერ. ეკლესია ვადიდე, ამაში გამოდის მეფე ერეკლე. და სხ. (ვჰზმი), ზ. მ. ლექსთ-მაეგობა ან თქმა ზმისა, каламбурить, რუსუდ. 226, 642.

ზმა, ნ. ზმნა.

ზმა (ვჰზამ, ვჰზმი, ქმნ. ღრო არა აქვს; მღაბ. ვიზამ), ზ. მ. ვიქმ. ვჰყოფ, მოვიქცევი, дѣлать, поступать, მარკ. 2—24; 11—5; ისაი. 45—9; ვეფხ. 13; 222; 521; რუსუდ. 139; ქილ. 189: (ვუ), ზ. მ. ვუქმ, მოვაცყვევებ ვისმე რას, причинять кому что, -ძალისა, принуждать силою, გორგ. 151; რუსუდ. 529; რას უზამ, что ты будешь дѣлать съ нимъ, ვუზამ სამართალსა, შესაგ. ბერძნ. სამართლ. произвести надъ кѣмъ судъ; (მიზამ), дѣлаешь мнѣ, причиняешь мнѣ, ვეფხ. 163; რუსუდ. 513; წყალობას მიზამ, ты окажешь мнѣ милость, წყალობას გიზამ, я пожалую тебя, რას მიზამ, что ты мнѣ сдѣлаешь.

ზმა (ვჰზმი ხანსა), ზ. მ. ხანს დავჰყოფ, დავიგვიანებ, мѣшкать, медлить, ვეფხ. 1054.

ზმა (ვჰზმი), ზ. მ. ვჰფიქრობ, ვსჯი, думать, ვეფხ. 1385; ბედითად ჰზმიდეს, ე. ი. ცუდად ფიქრობდეს, ვეფხ. 13; კარგა ჰზმიდეს, ე. ი. რიგიანად ფიქრობდეს, ვეფხ. 69.

ზმა, ს. ხმაურობა, ჩოჩქოლი, шумъ, смятеніе, დარეჯ. 2—12; 27.

ზმანება, ს. მოჩვენება სიზმარში, ოცნება, привидѣніе, сонъ, სიბრძ. 7; ისაი. 29—5; (მეზმანების, მზმანებია), ზ. თვ. მომეჩვენება, მომელანდება, მომესიზმრება, сниться, грезиться мнѣ, ვისრ. 71, 152; (ვიზმანებ), ზ. მიჩ. წარმოვიდგენ სიზმარში, представлять себѣ, ისაი. 29—8; სიზმრათაც არ მზმანებია, это мнѣ и во снѣ не снилось, დავრ. 3.

ზმანება (ვა), ზ. მ. გავზომავ, ზომით დავაცკოლებ, верстать, примѣрять.

ზმანი, ს. გრძნება, ჯადო; чародѣйство, მოსეს. სამ. 11.

ზმარტლი, ს. ხუთ გული ხილი, чишки, мушмула.

ზმილაკი, ს. სურო ან მისგან ნათხი ხფირიდი, плющъ, ზუნ. ლ; кошница, кузовъ; ნ. ჩ.

ზმილი, ს. სამკურნალო ნივთი; კაკილ?

ზმირონი (ბერძნ.), ს. მური სურნელი და სამკურნალო, ესთერ. 2—12; გუნდრუკი; смирна, смолка пахучая для курева.

ზმნა, ს. ზმა, ღრამ. მესამე ნაწილი სიტყვისა, глаголъ, -შემოქმედებითი, глаголъ дѣйствительный, ზმნა ვნებითი, глаголъ страдательный, ზმნა თვითვნებითი, глаголъ возвратный, -უმეშვეობითი, глаголъ средній.

ზმნა, ს. предчувствіе; (ვჰზმნი, ვიზმნი, სრ. ვიზმენ), ზ. მ. წინასწარ ვჰგრძნობ, შევიტყობ, გამოვიცნობ; დაბად. 14—5; 44—5; ლევიტ. 19—27; ავად დავსცდი რასმე; გამოვიცდი, გამოვკვლევ, გალატ. 4—10; предчувствовать, предугадывать; испытать; извѣдывать, изслѣдывать; ან ვჰგრძნებ, მოვხიბლავ, გრძნებით შევჰკრავ, очаровать, околдовать; სამ. მოსეს. 11; ნ. ზმანი; (ვაზმნი), ზ. მ. ვჰფიქრობ, ვჰსცდილობ, думать, пытаться.

ზმნის-ზედა, ს. ღრამ. მეხუთე ნაწილი სიტყვისა, нарѣчіе.

ზმნობა, სზ. дума, помыслъ, (ვაზმნობ, ვჰზმნობ, სრ. ვჰზმნე), ზ. უ. ვჰფიქრობ, ვსაზრავ; განვიზრახავ; ვსცდილობ, ვეცდები; думать; стараться; ვეფხ. 1385; კავშ. 26, 84, 73, 249; შავთ. 55, ებრაელ. 11—29; აზმობდა შედგომად მოწაფეთა მათ, думалъ пристать къ ученикамъ, საქმ. 9—26.

ზმობა (ვზმობ), ზ. მ. ზმას ვამბობ, каламбурить.

ზმორება, სს. потягота, потягиваніе членовъ, съ напряженьемъ и зѣвотою, (ვიზმორები), ზ. ვ. ტანში გავიჭიმები, წელს გავიმართავ შეჟრჟოლების შემდგომ, потягиваться, съ напряженьемъ и зѣвотою послѣ озноба, ერისთ. 2—73, (მაზმორებს), ზ. მიჩ. вызываетъ меня въ потяготу, (ვაზმორებ), ზ. მ. бросать въ потяготу.

ზმუვილი (ზმუვის), ზ. უ. დაბმული ძროხა ხმიანობს საზრდელის ჟამს, мычать.

ზმული, მიმ. მაგალ. ხან-დაზმული, ე. ი. დაგვიანებული; ღრო გავლილი, опоздалый; старый; აღარა ხანსა ზმულია, не мѣшкая, не теряя времени, ვეფხ. 1560.

ზმური, ს. ნ. ზურმუხტი, ტიმოთ. მოგზ. 172.

ზნე, ს. რაც რამ ჩვეულობა ჰსჭირდეს ვისმე კეთილი ან ცუდი, 1 კორ. 15—33; ვეფხ. 945; привычка, нравъ, характеръ, обычай, -სამამაცო, военное искуство, ვეფხ. 62; რუსუდ. 441; -კეთილობა, хорошая нравственность, 1 ქართლ. 272; უქნა (უქო) ზნენი, ვეფხ. 1024; ე. ი. უქო გაზდილობა, похвалилъ его вѣжливость, благовоспитанность, სოფელი თავის ზნეს არ დაიშლის, გორგ. 51; времянной міръ не измѣнитъ своему обычному порядку; თუ ცხენსა ზნე გამოაჩნდეს, если лошадь окажется съ порокомъ, ალბ. 88; ზნე უკლები, неимѣющій недостатка въ нравственности, ვისრ. 180; ზნე და ჩვეულება, нравъ и обычай.

ზნევა (ვაზნევ), ზ. მ. ვავნებ, вредить.

ზნეობა, ს. ზრდილობა; მართებული ყოფა-ქცევა; благовоспитанность; нравственность, მიჯნურთ ზნეობა, ვეფხ. 8; ე. ი. მიჯნურობის წესი, обычай влюбленныхъ.

ზნეობა (ვჰზნეობ), ზ. მ. სამამაცო თამაშობაში გავერთვი, რუსუდ. 535, упражняться въ военномъ искуствѣ.

ზნეობითი, ზედ. нравственный, -სწავლა, нравоученіе.

ზნექა (ვჰზნექ, ვჰზნიქე), ზ. მ. მოვხრავ, მოვჰკაკვავ, сгибать, (ვიზნიქები), ზ. ვ. сгибаться, гнуться, ფიზ. 17.

ზნიანი, ზედ. ჟინიანი, ავის ზნისა; შმორიანი ღვინო; капризный, упрямый, протухлое вино; **ზნიანობა**, капризъ.

ზოალი (არაბ.), ს. კრონოსი (ცთომილი), сатурнъ (план.).

ზოგად, ზზ. ერთად, ერთობით, თანად, вообще; вкупѣ, вмѣстѣ; მარკ. 6—23; 2 ქართლ. 65; და აქვნდათ ყოველივე ზოგად, и имѣли все общее, საქმ. 2—4; 4—32.

ზოგადი, ზედ. საერთო, საზიარო, საზოგადო, общій, კავშ. 15; ან ნახევარი, половина, 2 სჯული. 3—12.

ზოგება, ს. საზიარობა, общность, კავშ. 221.

ზოგება (ვიზოგებ), ზ. მ. გამოვიზოგავ, მცირედ ვხარჯავ, бережно расходовать, экономить.

ზოგვა (ვჰზოგავ), ზ. მ. არ ვიმეტებ, ვუფრთხილდე-

ბი, беречь, щадить, (ვიზოგვი), ზ. ვნ. неистрачиваться, რუსუდ. 521.

ზოგი, ზედ. რომელიმე, ვიეთნიმე, нѣкоторый, иной, ვეფხ. 29; 798; სამღჳთო წერილში: რაოდენიმე კერძო, ნაწილი ან ნახევარი, часть чего, რიცხვ. 31—47; ისუ. 3—8; ზოგი ზოგსა მიზეზსა იტყოდენ, одни приводили одну причину, другіе другую, დარეჯ. 2; ზოგმან რა თქვა, ზოგმან რა, кто во что гораздъ; აჰა უფალო ზოგი ნაყოფთა ჩემთა, вотъ, господи, половина моего имѣнія; ლუკ. 19—8; და მოიღო ზოგი რავდენიმე, и принесъ нѣкоторую часть, საქმ. 5—2; **ზოგიერთი**, ზედ. რომელიმე, нѣкоторый, **ზოგგან**, ზმზ. въ нѣкоторыхъ мѣстахъ; **ზოგჯერ**, ზზ. иногда, **ზოგზოგი**, ზედ. нѣкоторый.

ზოდი, ს. ერთად შედნობილი ან დაყურსებული მეტალი, შავთ. 44, слитокъ, -ოქროსი ან ტყვიისა, слитокъ золота или свинца, -თაფლისა, пластовый медъ, ბუნ. კ. 132.

ზოდია, ზოდიაქო (ბერძნ), ს. სიმრგვლე მზის მოქცევისა წელიწდეულად, რომელიც განიწვალების 12 კერძოდ ან ბურჯად, თვითოეულსა ბურჯსა ან თთვესა ჰქვიან თანა ვარსკვლავედის სახელ რომელსაც მზე მიმოქცევასა თვისსა მიითვალავს, მაგალ: იანვარი, ქართ. აპანი, თანა ვარსკვლავედსა ამისსა ეწოდების წყლის სარწყული, თებერვალი (ქართ. სარწყვნისი), თანავ. თევზნი; მარტი, (ქართ. მირკანი), თანავ. ვერძი; აპრილი, ქართ. იგრიკა, თანავარსკ. კურო; მაისი, ქართ. ვარდობის თთვე; თანავ. მარჩბივი ან ტყუბი; ივნისი, ქართ. თიბისა ან თიბათთვე; თანავ. კირჩხიბი; ივლისი, ქართ. მკისა ან მკათათვე; თანავარს. ლომი; აგვისტო, ქართ. მარიალისა, ქველთობისავე ან მარიამობისთთვე: თანავარსკ. ქალწული; სეკდემბერი, ქართ. ენკენობისა, ენკენისთვე; თანავარ. სასწორი; ოკდომბერი, ქართ. სთჳლისა ან ღვინობისთვე; თანავარს. ღრიანკალი; ნოემბერი, ქართ. გიორგობისთვე ან ტირსიკონი, თანავ. მშვილდოსანი; დეკემბერი ქარ. ტირისდენი ან ქრისტეშობისთთვე, თანავ. თხის რქა, зодіакъ, ქართლ. ცხოვრ. 1 ტ. 343, ცის სიმრგვლე არის თორმეტი ზოდია, და თვითო ზოდიას აქვს 30 მენაკი ამ 12 ზოდიის მენაკი ერთად იქნების 360, მენაკი. ხრონ. 61.

ზოზინი, ს. გვიანობა, медленность, **ზოზინობა**, (ვჰზოზინობ), ზ. უ. ვჰგვიანობ, ვჰხჯანჯლობ, мѣшкать, медлить, ჩ. ლ. валандаться.

ზოზღნა (ვჰზოზღნი, -ნე), ზ. უ. სიტყვას ვღეჭ, ძლივს გამოვსთქვამ; ვჰგვიანობ, ვჰჯანჯლობ, მარჯვედ არ ვიქცევი; медленно говорить; мѣшкать, медлить; ვეფხ. 471.

ზოლი, ს. ნაქსოვთა შინა გრძლად ჩატანებული სხვა ფერი, полоса въ ткани, **ზოლიანი**, ზედ. полосная (ткань), **ზოლ-ზოლი**, **ზოლებიანი**, ზედ. полосатый.

ზოლინჯი, ნ. სოლინჯი.

ზოლო, ს. ნეხვი, навозъ, ალბ. სამ. 13.

ზომა, ს. რაოდენობა, ქვემდებარე გაზომისა, ან განსაზღვრებული განფენილება, ხმარებული საცნობლად სივრცისა, სიგძისა, გინა სიმაღლისა ნივთთა, საზომი, мѣра (протяженія); ზომის აღება, снять мѣрку, ორი ზომა, двойная порція, вдвое, რუსუდ. 710; ბერძნ. სამ. 47; სომხ. სამ. 26; თავი ზომსა გარდგიხდია, ე. ი. თავს გასულხარო, შენი თავი საზომზედ გარდგიყვანიაო, ты забываешься; რაშევიქმენ ამა ზომსა, ვეფხ. 325, когда я достигъ этого возраста, ათზომი ხარჯი, რუსუდ. 7; въ десять разъ болѣе дани; **ზომიერი**, ზედ. უმეტნაკლებო, мѣрный; умѣренный; **ზომიერება**, ს. უმეტნაკლებობა, соразмѣрность; умѣренность, (ვუზომიერებ), ზ. მ. ზომიერად შევაფარდებ, соразмѣрять, **ზომითი**, ზედ. мѣрный, იერემ. 22—14.

ზომა, ზომვა (ვჰ), ზ. მ. გავზომავ, ზომასა ვჰსცნობ, мѣрить, (ვიზომები), ზ. ვნ. измѣряться.

ზონარი (არაბ.), ს. მრგულად ნაქსოვი მკედი, шнурокъ.

ზონტიკი (რუს.), ს. საწვიმარი ქოლგა, зонтикъ.

ზორაფი, ს. მფრინ. თუთიყუში, попугай, ქილ.

ზორვა ს. жертвоприношеніе, (ვჰზორავ, ვუზორავ), ზ. მ. კერპთა შევსწირავ საკლავსა, приносить жертву, ფსალ. 105—37; საქმ. 14—13; ტიმ. 129; ანდრ. 144; 1 ქართლ. 313; მარტ. 1—98; (ვეზორვები), ზ. თვ. შევეწირები, приноситься жертва, ვეფხ. 1346; იეზეკ. 18—5.

ზორვარი (სომხ.), ს. მხედართ მთავარი, военачальникъ, 1 ქართლ. 236; ნ. შენიშნ. ბროსსეტ. 1 ტომი ნათარგმნისა ფრანც 346.

ზორზოხი, ძონძროხი, ს. კაცი ტანად მოდიდო და უშვერი, рослый и неуклюжій человѣкъ.

ზორტი, ს. გრძელი შესაკრავი სამოსელთა, გინა წიგნთა, застежка, -შალვრისა, бантъ у брюкъ.

ზოსტერი (ბერძნ.), ს. ქამარი, поясъ кожанный съ драгоцѣнными каменьями.

ზოხოა, ს. მხიარულება, გამომჩვენება საზატიური, торжество, და ზოხოა მისი იყოს გლოვად, и веселіе его обратится въ рыданіе, ბარუქ. 4—34.

ზოჰალი, ნ. ზოალი.

ზრახება (ვა), ზ. მ. ვალაპარაკებ, ვაუბნებ, საბ. ლ. ანდრ. 140; ვურჩევ, რჩევას მივსცემ, დავარიგებ; 1 კორ. 2—16; 7—25, 40; 2 ქართლ. 215; მარტ. 1—16; ვამცნებ, შევაგონებ; 2 ქართლ. 34; წინათვე ვაცნობებ, შევატყობინებ; მარტ. 2—5; ვაყვედრებ, დარეჯ. 2—15; заставить говорить; совѣтовать; внушать, оперять; предупреждать, предварять; укорять, упрекать; ვითარცა გაზრახოს ღმერთმან, какъ Богъ надоумитъ тебя; 1 ქართლ. 147; (ვიზრახებ), ზ. მ. მოვიფიქრებ, მოვინდომებ, მოვიწადინებ, დავაპირებ, помышлять, думать, намѣреваться, ერმან იზრახა ცუდი, и народъ замыслилъ тщетное; დავით. 2—1; იზრახა ფარულად განტევება მისი, вознамѣрился тайно отпустить ее; მათ. 1—19; მიღება სულისა ჩემისა იზრახეს, они сговорились исторгнуть душу мою.

ზრახვა, ზრახჳა, სზ. საუბარი, უბნობა, ლაპარაკი, ისაი. 11—3; რჩევა არჩევანი, დასკვნა რჩევისა; გონებით ლაპარაკი, ფიქრი, ჰაზრი; განზრახვა, მონდომება, მოწადინება; ზრახვა, მდაბ. ძრახვა, გაკიცხვა, განქინება, разговоръ, бесѣда; совѣтъ, совѣщаніе; помышленіе, намѣреніе; порицаніе, осужееніе; ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა

ზრახვასა ცოდვილთასა, блаженъ мужъ, который не ходитъ на совѣтъ нечестивыхъ; ფსალ. 1—1, ზრახვა ღვთისა შეურაცხ ჰყვეს, отвергли волю Божью, ლუკ. 7—30; და ყოველივე ზრახვა შენი აღგისრულენ, и всѣ желанія твои да исполнитъ, **ძვირის ზრახვა**, злословить, поносить, (ვჰზრახავ, -ხე), ზ. უ. ვუბნობ, ვლაპარაკობ, ვმასლაათობ; ისაი. 11—3; დარეჯ. 2—15; ვარჩევ, რჩევას დავასკვნი; განვიზრახავ, მოვიწადინებ, მოვინდომებ; საზოგ. ლაპარაკში: გავჰკიცხავ, დავსძრახავ, გავახიახებ; говорить; бесѣдовать; совѣщаться; думать помышлять; გალატ. 5—10; მატთ. 6—7; осуждать; порочить; ვეფხ. 100; ჰზრახავნ მას, говорилъ съ нимъ; საქმ. 24—26; მატთ. 16—23; (ვიზრახავ), ზ. უ. ვიტყვი, говорить, იერ. 1—16; (მზრახავ), осуждаешь меня, (ვეზრახვი, ვეზრახები), ზ. თვ. ველაპარაკები ვისმე ლუკ. 22—4, დაბად. 42—7; დავეთანხმები, შევითქმი, ერთს პირობას დავსდებ; 1 ქართლ. 312; რუსუდ. 257; 2 ქართლ. 11, ვეკიცხები, გავახიახებ; რუსუდ. 951; говорить съ кѣмъ, бесѣдовать; соглашаться, сговариваться; поносить, მეზრახები, говоришь мнѣ, совѣтуешься со мною, იერემ. 38—25; გეზრახები, 2 ქართლ. 139, совѣтуюсь съ тобою. (ვიზრახები), ზ. ვ. говорить, 1 ქართლ. 32; **მზრახი**, მიმ. говорящій, **უმზრახი**, не говорящій съ кѣмъ либо.

ზრდა, ზდა, სზ. воспитаніе, -სიყვარულისა, питать любовь, -სასოებისა, питать надежду, -კაეშნისა, ვეფხ. 1122, ე. ი. სევდის მომატება, усиливать печаль, (ვჰზრდი, ვზდი, სრ ვჰზარდე), ზ მ. აღვზრდი ჩჩვილთა, აღვაორძინებ მცენარეთა; საქმ. 7 — 19, 21; გამოვზრდი, გამოვჰკვებ, დავარჩენ, შევინახავ, მატ. 6—26; ეფეს. 5—29; დან. 1—5; растить, возрастать, воспитывать; содержать, прокармливать; ჩონგ. 40; მზრდი, воспитываешь меня, ვისრ. 100; ვეფხ. 329; ვუზრდი შვილებსა, я воспитываю его дѣтей, (ვიზრდები, ვიზარდე), ზ. ვ. рости, воспитываться, прокармливаться, продовольствоваться, **ზრდილი, ზდილი, ნაზარდი**, მიმ. воспитанный; учтивый, вѣжливый; **ზრდილობა**, ს. воспитаніе; учтивость; вѣжливость; **ზრდილობიანი, ზდილური**, ზედ. воспитанный; учтивый, вѣжливый, ზრდევინება (ვა), ზ. მ. заставить воспитывать, ერისთ. 2—30.

ზრზენა, სზ. შფოთი, ძრწოლა მწუხარებითა, ვეფხ. 1264; смущеніе, смятеніе.

ზრვა (ვჰსზრავ), ზ. მ. ვჰყინავ, морозить; замораживать.

ზრზინება (ვა), ზ. მ. ვაშფოთებ, озлоблять, 2 სჯული 31—27.

ზრზოლა, ნ. ქრჟოლა, дрожь.

ზრიალი, ჟრიალი, სზ. ხმაურობა ხალხისა ან ჟღერა, ხმა მრავალთა ყეყანთა; громкіе голоса, крикъ; стукъ, нестройные звуки, ვეფხ. 1408; 1390; ზრიალი ლაშქართა, гулъ войска, ვისრ. 190; რუსუდ. 50; -ზარისა, шумъ, наводящій ужасъ; **ზრიალება**, (ვიზრიალებ), ზ. უ. ხალხთათვის: ვხმაურობ, подняться съ шумомъ, грянуть (о толпѣ); ვეფხ. 1042; დარეჯ. 12, 89; ზრიალება (ვა), ზ. მ. ხმაურობას ავადგებ, поднять гулъ (о толпѣ).

ზრინვა, ს. ჯარის დაქრიალება, грохотъ, шумъ, საბ. ლ.

ზრო, ს. ღერო მცენარეთა; ცარი ისართა და მისთანათა; ტანადობა, შნო ტანადობისა, стебель; тычинка, деревко, ручка; хорошій станъ; **ზრობა**, ტანად ეზროს, ე. ი. ასე გამხდარ იყოს რომ ტანი ლერწამს დამსგავსებოდეს, ვეფხ. 176, онъ изсохъ, какъ спичка.

ზრობა, საზოგ. ლაპ. ძრობა (ვაზრობ, ვაძრობ), ზ. მ. გავჰყინავ, გავთოშავ, ყინვით წავახდენ, замораживать; -ვარდისა, ე. ი. ყინვა რომ დაჰკრავს ვარდსა ფერი წაუვა და გაყვითლდება, აქ ვარდი, ნიშნავს ლოყებსა: თავის ლოყებს სიყვითლის ფერი დასდო (მწუხარებით); (отъ горести), онъ заставилъ потерять яркій, красный цвѣтъ своихъ щекъ, ვეფხ. 137, 531, (ვიზრობ ხელს, ფეხს), ზ. მ. გავიყინავ, отморозить, ვიზრობი, быть отморожену; ვაშლი. 28.

ზროხა, საზოგ. ლაპარაკში ძროხა, ს. ცნობილი შინაური ხვასტანგი; ესე არს საზოგადო სახელი, გარნა მამალსა ეწოდების **ხარი**, დედალსა **ფური**, შვილთა მათთა, **ხბო**, ერთის წლის სახარე ხბოსა **ბოჩოლა**, საფურეს **მოცედი**; წლის მეტსა სახარეს **მოზვერი**, საფურეს **დეკეული, დიაკეული**; ორი წლის ხარს **ბოიკი**, ფურს **წიქარა**; საკლავად სასუქსა **უსხი**; საკიდარს ხარს: **აზავერი**; დაუკოდელს ხარს: **კურო, ბუღა და პრაზი**; შესაწირავსა **კურატი და ზვარა**; კულა მოზვერსა: **კოკოზა**; ბერწფურსა: **ურწანი, უზვი და ფურბერწი**; рогатый скотъ, волъ, корова, ფსალმ. 8—7; დაბად. 32—15; **ზროხა-კუდი, ზროხა სტვირი**, ს. საყვირი, труба музыкальная, რუსუდ. 104, 214, 564, 584; **ზროხის ენა**, მცენ. вепринецъ, რ. ქ. ლ. еленья -языка, ერის. ლ.

ზრული, მიმ. დაძრული ყინვისაგან; замерзшій, ვარდი ზრული, увядшая роза (щека), ვეფხ. 151.

ზრუნვა, სხ. ნაღველი, ურვა; მწუხარება, забота; печаль, დარეჯ. 145, რუსუდ. 399, (ვჰზრუნავ, ვიზრუნავ), ზ. მ. ვნაღვლობ, ვილვწი, ვიურვი; ვსწუხვარ; пещись, заботиться; сокрушаться; ვისრ. 4, ნუ იზრუნავთ ხვალისათვის, не заботьтесь о завтрашнемъ днѣ; (მეზრუნვების), ზ. მიჩ. заботитъ меня, ქილ. 559.

ზრუნი, ს. გოდების ბანი მტირალთაგან, плачъ.

ზრქელი, სქელი, ზედ. პირველი იხმარება სამღუთო წერილში და მეორე საზოგად ლაპარაკში, толстый, -კაცი, толстый человѣкъ, -ხე, толстое дерево, სქელი და არა ზრქელი ითქმის ნოტოთათვის და ნაქსოვთა, густой; плотный; სქელი ნაქსოვი, толстая матерія, -ზეთი, густое масло, -ნისლი, густой туманъ, სქელი მაუდი, толстое сукно; -მთა, массивная гора.

ზუავი, ზუარაკი, ნ. ზვავი, ზვარაკი, ზვარა; **ზუალი**, ნ. **ზოალი**.

ზუზანა, ს. ნარიმანდა ხეზედ ამოჭრილი, пазъ, вырубка на деревѣ, фальцъ.

ზუბუნი (სპარ.), ს. исподнее платье, зипунъ.
ზუგია, ს. ძელქვის გომიზი, საკმეველი, стираксъ (благовонная смола), ბუნ. ლ.
ზუვილი, სს. ბზუვილი ან ხმა გასროლილის ქვისა, ჯოხისა, жужжанье, (ზუვის, ზუვოდა), ზ. უ. ბზუვის, свистъ, жужжать.
ზუზა, ს. დიდრაქმა, дидрахма, საბ. ლ.
ზუზვა (ვიზუზები), ზ. ვ. ვსწუწკობ; ვჰგვიანობ; скупиться; мѣшкать, საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ; სიბრ. 113.
ზუზმა, რუზმა, ნ. ზუზა, 1 ქართლ. 135.
ზუზია, ს. გესლი მსწრაფლ მომაკვდინებელი, ядъ, отрава.
ზუზუნა, ს. მცენ. გაწყობილა, зубная трава, свинцовый корень, ბუნ. ლ.
ზუზუნი (სპარ.), სზ. ბზუვილი ან წუწუნი, жужжаніе; брюзжаніе; დარეჯ. 145; ანტონ. 3—3, -ჰაერისა, шумъ, движеніе воздуха, ბუნ. კ. 111; 109 (ვზუზუნებ), ზ. უ. ვჰბზუვი, ვსწუწუნებ, жужжать, брюзжать.
ზუთხი, ს. თევზია, осетръ, **ზუთხის შვილი**, стерлядь, **ზუთხა ლორი**, გოჯა, бѣлорыбица.
ზუკი, ს. კუზი, горбъ, ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ.
ზულევა, ნ. ზვლევა.
ზულუფურა, მცენ. ნ. ქაცვი, ერის. ლ.
ზუმბა (სპარს.), ს. დგუში თოფისა, шомполъ.
ზუმბური, ს. ლაქი, облатка, -ბურ-ზეთი, вакса.
ზუმილი, ს. უსისხლო კეცტყაოსანი, ცხოველი ზღვისა ნიჟარიანი, ვითარცა: ზამბავი, მალვანი, ნიჟარა, ოსტრია, პინასი, პონგია, სადაფი, სელქანი, ხიპიანი, ტევთიჩლი, ხამანწკა და მისთანანი, пернатка, раковина, улитка, საბ. ლ.
ზუმირი, ს. მური სუნნელი, ритина, смола благовонная.
ზუმფარა (თათრ.), ს. наждакъ, ქიმია. 215.
ზუპუნი (зипунъ), ს. куртка, ბაქრ. 165.
ზურგი, ს. ხერხემლის კერძო ცხოველთა ტანისა; შეწევნა, მოხმარება, შველა, спина; помощь; ზურგი მთათა, хребетъ горъ, -შენობისა, задняя часть строенія, ზურგით კერძო, съ тылу, ზურგი მიეც, дай поддержу, რუსუდ. 182, 242; მძივი ზურგისა, ე. ი. ზურგის ძვალი, позвонокъ, хребтовый столбъ, **-დედა მიწისა**, земная кора; поверхность земли; რუსუდ. 409, 741, ერთი ზურგი თივა, одна ноша сѣна, სიბრ. 70; ზურგი ხელისა, წინა აღმდეგი ამისი ხელის გული, поверхность руки, ჩემკენ ზურგი ექმნა, ვისრ. 64, онъ сидѣлъ спиною ко мнѣ.
ზურგიელი, ს. პაპხი ზურგის კერძი დიდთა თევზთა და საკუთრად ზუთხისა, балыкъ.
ზურგ-ტეხილი, ზედ. კუზიანი, горбатый; -ტეხილობა, горбатость.
ზურმუხტი (სპარს.), ს. სამარაღდე, изумрудъ.
ზურნა, ზურნაკი (სპარ.), ს. სტვირი მესაკრავეთა ან მწყემსთა, рожокъ, горнъ, жалейка; ს. სტვირი მესაკრავეთა ან მწყემსთა, рожокъ.
ზუფანა (სპარს.), ს. მოკლე შუბი სასროლი; дротикъ.
ზუფი, ს. ლარი ან ფარჩა უჭრელო ღელვიანი, волнистая матерія, объяръ.

ზუჩი, ს. თავ-დასარქველი სამარი რკინისა, რომელსა უხმობენ კვერცხსაცა, წინათ და უკანით აქვს მოვლებული ჯაჭვისბადე, რომელსაც ჰქვიან ზარადი, გარნა მუზარადი არს ზუჩის მსგავსი, პირსა აქვს გრძელი საცხვირე და ჩაფხუტი არს უზარადო, თხემზედ აქვს მცირე პოლოტიკი, ჩაჩქანსა აქვს კისრის კერძოთა ზედა მცირე ზარადი და პირი ახდილი; ჩაბალახი არს ლიტონი ჯაჭვი თავსახურავი უპოლოტიკო; ტანთსაცმელი ჯაჭვნი იხილე ჯავშანი, шлемъ съ личникомъ или забраломъ, ნ. ჩ. ლ.
ზღაპარი, ს. იგავი, მოგონილი ამბავი, сказка; басня; **ზღაპრობა**, ს. баснословіе, (ვა), ზ. უ. იგავს მოვუთხრობ, разсказывать сказку; баснословить.
ზღარბი, ს. ცხოვ. ужъ.
ზღვა, ზღუა, ს. შესაკრებელი წყალთა, море, **ზღვის-პირი, -კიდე**, морской берегъ; **ზღვის-ჯამბეჩი**, ცხოვ. бегемотъ, **ზღვის-ძაღლი**, ს. ცხოვ. მაჩვი, барсукъ, ზღვის ლორი, ს. ცხოველ. ფუკინი, тюлень, **ზღვის-კურდღელი**, წყლის ცხოვ. საბ. ლ. ბუნ. ლ; **ზღვის-ცხენი**, конь морской, сивучъ; тюлень съ гривой, ანტ. 11; **ზღვის-ბალახი**, ს. ფუკია, მცენ. лишайникъ, ягель, **ზღვის-ფურძენა**, მცენ. гваябара, ერის. ლ. **ზღვის-ვარდი**, ს. მცენ. розмаринъ, **ზღვის-ხახვი**, მცენ. ლათინურად, aquilla, морской лукъ, ბუნ. ლ, **ზღვის-ხოკო**, ზღვის-ფურძენა, მცენ. ბუნ. ლ; ერისთ. ლ; **ზღვიერი**, ზედ. морской.
ზღვა, ზღუა (ვჰზღავ, ვუზღავ, სრ. ვჰზღონი), ზ. მ. გარდავუხდი, პასუხს მივსცემ, вознаграждать убытки, платить за убытки, ხამ. ვახტ. 151, 230; ალბ. 36, 80; (ვეზღვები), ზ. თვ. გარდავეხდები, взыскиваться, взиматься за убытки, ალბ. 48, **სისხლის-ზღვა**, взысканіе за кровь, ალბ. 28; სისხლი ეზღო, взыскано за кровь.
ზღვანვა (ვეზღვანვი), ზ. უ. ვესამზღვრები, граничить, ისო. 7—13, საბ. ლ.
ზღვარება, ზღვარვა (ვესამზღვრები), ზ. უ. მოსამზღვრედ ვმდებარებ, მომიჯნედ-ვარ, ვმოსამზღვრეობ, граничить, საქმ. 18—7.
ზღვარი, ნ. მზღვარი.
ზღვე, ს. ქვაფენილი ან გაფიცრული ძელებით, мостовая каменная или деревянная.
ზღვევა (ვა), ზ. მ. ქვით-მოვჰკირწყლავ, мостить.
ზღვევა, სს. დაურვება გარდასახდისა დასაკლისისა, вознагражденіе за убытокъ; იგავ. 21—11; ქილ. 468; ზიანი, დასაკლისი, საქმ. 27—10, ფილიპ. 3—8, 9; убытокъ, потеря, (ვიზღვევ), დავიკლებ, დავიზიანებ, დავჰკარგავ, получить убытокъ, ущербъ, терять, (ვიზღვევი), ზ. ვ. დავზიანდები, გარდამეხდების, подвергнуться изъяну, ущербу, взысканію, ფილიპ. 3—9, ვიზღვევ სულსა, погубить душу, მარკ. 8—36; დარეჯ. 24; (ვეზღვევინები), ზ. თვ. გარდავეხდები, взыскиваться, ზღვევინება (ვა), ზ. სხმ. გარდავახდევინებ, взыскать съ кого штрафъ убытки, ხამ. ვახტ. 150; (ვეზღვევინები), ზ. თვ. გარდავეხდები, взыскиваться.
ზღვენი, ნ. **ძღვენი; ზღვნობა, ძღნობა**.
ზღვირი, ს. წყლიანი ადგილი, ჭაობი, болото, მარტ. 1—197.

ზღვის-პირი, ზღვის ნაპირი, ს. морской берегъ, ზღვის-პირის ლობიო; ერთგვარი ლობიო, ნ ლობიო.

ზღვლევა, ზვლევა, ზღჳლევა (ვიზღვლევი, -ლიე), ზ. მ. დავიქცევი, ჩამოვსწვები, обрушиться, обвалиться.

ზღმარცლი, ნ. ზმარცლი.

ზღმურძლი, ს. ნასიცხი, მსხმო, ბუგრი, бугорчатая сыпь.

ზღმურცლი, მცენ. питчатые грибы, ერის. ლ.

ზღუდე, ს. გარემოვლებული კედელი ან სხვა რამე სიმაგრე; სახენი ამისნი: **გალავანი, ზღუდე** ქვით-კირისა გარემოს ეკკლესიათა; **ვალანი**, ფიცრული, გალავანი ფიცრისა: **თარჯი**, გალავანი ქალაქის გარშემო; **ეზო**, სახლთა ზღუდე; **ხინდონი** ან **თეჯირი**, კარვის ზღუდე; **ზაკი, ქარაზაკი**, და **ცრუშული**, ხვასტანგთ სადგურად მოვლებული ფიჭვისა და წნელისა; **ღობე**, ვენახთა და ბოსტანთა გალავანი; **ძეღუორე**, ქვით და ძელით მოვლებული ზღუდე; **გისხონი**, გზათ შესაკრავი ზღუდე; ხირხალი, ზღუდე გარემოს ხნულთა და კალოთა; **მახერი ან მეხერი**, მსხვილთა ძელთაგან ალმადასობილთა ერთმანერთზედ მიკრულთა ზღუდე; **ხიმი**, ლერწმის-ზღუდე; **კაწანი**, ძეძვის ღობე ზეაღმართებით, стѣна, ограда, გამოსლ. 14—22; ვეფხ. 216.

ზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. огородить.

ზღურბლი, ზღრუბლი, ს. კარის ქუდი, სამხვეწელო, კარისქუდთა საბრუნებელი ადგილი, гнѣздо въ косякѣ для дверей, იგავ. 26—14; წირთხლი, კარის ამყოლი, косякъ, 2 სჯული. 6—9; 11—20; **ზღე-კარისა**, порогъ, იეზეკ. 10—18; 43—8, გამოსლ. 12—7.

ჱ.

ჱ, იხმარების მხოლოდ ჳ შემდეგ და გამოითქმის როგორც ვე, მაგალ: გჳჱმა, ჩჳჱნ, ქჳჱყანა და სხვანი მრავალნი, საზოგადო ლაპარაკში გამოსთქმენ და ჰსწერენ: გვემა, ჩვენ, ქვეყანა, ჱ ქართულს ანბანში სრულებით არ არის საჭირო, შემოღებულია მხოლოდ რიცხვის შესასრულებელად, რადგანაც ძველად არ ხმარობდნენ არაბულს ციფირებსა და დასათვალავად ათი ათასისა რიცხვისა საჭირო იყო ოცდა ჩვიდმეტი ასო, სათვალავში ნიშნავს 8 და მრავალჯერ წერილში ჱ მაგიერად ჰქის ჰ. იხილე სამართალი მეფის ვახტანგისა და მრავალი სიგლები და გუჯრები.

თ.

თ, არს უხმო ასო, წოდებული თან: რიცხვში დანიშნავს ცხრასა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ თ̃ ცხრას თუმანს; ასო თ ზოგჯერმე შეიცვლება ტ: მაგალ. თბილისი, ტფილისი; ქარაგმიანნი ლექსნი, რომელნიც იწყებიან ამ ასოთი არიან: თ̃ა, თანა; თ̃ს, თვის; თ, საზოგადო ლაპარაკში იხმარების ბოლოს ლექსთა დ მაგიერად; კაცად, კაცათ; კარგად, კარგათ, ცუდად, ცუდათ; და სხვანი.

თაბაგრები, ხუმრ. აკაკ. 18?

თაბალა, თამბალა, ს. პატიმართა ფეხთ დასაკრძალავი ზალვანი ან ხუნდი, колодка, которую надѣваютъ на ноги преступнику, ნ. ჩ. ლ.

თაბაზარანი, ს. დახვეული და დანიგვზელი ჯინჭარი ან სხვა მხალი, варенная овощь и приправленная грецкими орѣхами, საბ. ლ.

თაბაშირი (სპარ.), ს. ირმის რქის სახამებელი, порошокъ изъ оленьихъ рогъ для клейки, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; თეთრი მიწა, რომლისაგანაც შეაწებებენ ანდრიანტსა, гипсъ, ბიანკის ლ.

თაბახი (არაბ.), ს. ღრმა ტაბაკი ან მრგვალი ვარცლი; деревянное блюдо; корыто, ნ. რობა

თაბახი, ს. ფურცელი ქაღალდისა, листъ бумаги.

თაბლა (არაბ.), ს. ქორით ნადირობის დროს საკრავი დაფი, ყარამ. 229; ყურის სიცალიერე გარემორტყმული ღრაჭით, барабанъ охотничій; барабанъ слуховой, ბიანკ. ლ; ივანე ბატონ. ლექს.

თაბლიჯანგი, საკრავი ერთგვარი; რუსულ.

თაბრუ, ნ. თავბრუ.

თაბუთი, ს. ტაგრუცი, საფლავი ნაგები, курганъ.

თაბუნი, ს. **ჯოგი ცხენთა**, табунъ.

თაგალა, ს. უბეწვო ქათიბი დაბამბული და ძალა შემოკლებული, душегрѣя, шубка на ватѣ, опушенная мѣхомъ, ნ. ჩ. ლ.

თაგალი, ს. გვირისტი, строчка, тачка.

თაგძირი, ს. ვარსკვლავის სახელი, названіе звѣзды, ქილ. 7; 477.

თაგვი, ს. ცნობილი ცხოველი, мышь, -ძარღვთა, мышцы; **თაგვ-მარილა**, кварцъ, ბუნ. ლ; თაგვის ყანა, მცენ. лисохвость луговой; ერის. ლ. **-ყანა ან იზარა**, მცენ. иглица, мышій тернь, ბ. ლ. **თაგვის-ყურა**, მცენ. ბუსუსტანა, ბუსმიხაკა, კათალიკოზა, незабудка, мышье ушко, რუსულ ქართ. ლ; ბუნ. კ. 126; **თაგვის-წამალი**, ს. мышьякъ, ქიმ. 174; **თაგვის-საკმელა**, მცენ? ბუნ. ლ; **თაგვის-ძირა**, მცენ. мышнякъ, ერის. ლ; თაგვის შაქაქი, ნ. დარიშხანა.

თაგვნი, ს. მსხვილი ძარღვები, შესამარღვი, мышцы.

თადარიკი, ს. რიგის მიცემა, გარიგება; განკარგუ-

ლება, распоряженіе, **თადარიგის დაჭერა** (დავიჭერ), **თადარიგის შედგომა** (შევუდგები), ზ. უ. распорядиться; приготовиться, 2 ქართლ. 360; ზუნ. კ. 7; **თადარიგება** (ვი), ზ. უ. რიგს მივსცემ, распорядиться, ანცონ. 6—11.

თადბირი, თათბირი, ს. რიგის მიცემა; განკარგულება, распоряженіе; რჩევა, совѣтъ, совѣщаніе; ვეფხ. 381; 1391; თადბირობა ან თათბირობა (ვჰსთათბირობ), ზ. უ. რიგს მივსცემ, распоряжаться, ვეფხ. 439; ვითათბიროთ, посовѣтуемся, ვეფხ. 1386, **თადბირიანი**, ზედ. распорядительный, ვისრ. 169.

თავად, ზზ. პირველად, თავდა-პირველად, во первыхъ, მოწამე ამისი თავად ღმერთი, свидѣтель сему во первыхъ Богъ, გუჯ. 6, 8, 31; თავად ლევანის გაზრდილი იყო, къ тому онъ былъ воспитанникъ Левана, ქართ. ცხოვრ. ვახუშტ; თავად თავადი აღრიცხვა ხალხისა, поголовное исчисленіе народа, რიცხ. 1—2; ჩემთავად, я самъ собою.

თავადება (ვა), ზ. მ. ვაუფლებ, უფროსობას მივსცემ, сдѣлать кого начальникомъ, старшиной, (ვეთავადები), ზ. თვ. ვეუფლები, господствовать, начальствовать, командовать, ვეფხ. 773.

თავადი, ს. ძველად ნიშნავდა: უფროსსა ან მთავარსა, თავსა ან წინამძღვარსა, голова, начальникъ, старшина, სამ. მ. გიორგისა. 44; შავთ. 46; ვეფხ. 154, 1052; 1216; თავადი ქალაქისა, голова или старшина города; თავადი ქალაქი, главный городъ, столица, დარეჯ. 137; -ციხე, главная крѣпость, 1 ქართლ. 246; -ქარავანისა, начальникъ каравана, ალბ. 65; -შირვანისა, начальникъ Ширвана, 1 ქართლ. 246; -ლაშქართა, предводитель войска, დარეჯ. 11, 123; აწ ნიშნავს; გვარ-დიდებულსა, ვითარცა ძველად დიდებული აზნაური, князь, თავადი შვილი, ს. თავადის ძე, княжескій сынъ, князь; ვახტანგ-მეფის სამართლის წიგნში თავადი ჰნიშნავს ერთის რომლისამე გვარის წარმომადგენელსა უფროსსა ან თავსა, და სხვანი ჩამომავლობანი და მისივე გვარის შვილნი ან სახლი კაცნი იწოდებოდენ თავადი შვილად; პირველი ხარისხის დიდებულის თავადის სისხლი იყო: ათასხუთს ოცდა თექვსმეტი თუმანი, და თავადი შვილის ან მისგვარის შვილისა: შვიდას სამოც და რვა თუმანი; სამართ. ვახტ. 26, 24 და 35, გვამის წარმომადგენელსა თავსა ან უფროსსა ძველს-დროში ერქმო მამასახლისი; **თავადობა**, სზ. უფროსობა, მთავრობა, წინამძღვრობა; ხარისხი თავადისა ან კრებული თავადთა, начальствованіе, командованіе; княжество, званіе, достоинство княжеское; князья, общество князей; ვისრ. 118; მეფ. გიორგ. სამ. 10; (ვჰთავადობ, ვეთავადები), ზ. უ. ვმთავრობ, ვუფროსობ; ვჰწინამძღვრობ; ვთავადი შვილობ; командовать, предводительствовать; имѣть достоинство князя, ეთავადე ჩემთა სპათა, командуй моими войсками, ვეფხ. 773; 1056.

თავადი, საღმრთო წერილში ხმარებულია ნაცვალსახელის მაგიერად: თვით, თვით იგი, онъ самъ, მატ. 3—4; ლუკა 1—17; 8—1; 1 ქართლ. 228; შესავ. ვახტ. სამ; იობ. 2—8; მეცა თავადი კაცი ვარ, я самъ человѣкъ, საქმ. 10—26; თავადი უფალი, самъ господь, საქმ. 10 — 36, 42; 17—28.

თავაზა, სს. вѣжливость, деликатность въ обращеніи, **თავაზიანი**, ზედ. вѣжливый, привѣтливый, **თავაზიანობა**, (ვჰ), ზ. უ. ალერსით შევიტყობ ან მივიღებ, обходиться съ кѣмъ ласково, вѣжливо, **თავაზება** (ვუ), ზ. მ. მივართმევ, подносить, подчивать; მითავაზებ, ზ. მიჩ. მომართმევ, подносишь мнѣ, ტიმ. 122.

თავ-ამაღლებული, ზედ. ამპარტავანი, гордый, რუსუდ. 658.

თავანკარა, ზედ. ნამდვილი, უზადო, ურიოშო, რჩეული, настоящій, чистый, цѣльный, безъ примѣси.

თავა-ქალა, ს. უთაური, опрометчивый.

თავ-აღებით, ზზ. ზვავად, гордо.

თავ-აღებული, ზედ. ზვავი, гордый, **-ბულობა**, ს. ზვავობა, гордость, (ვთავ-აღებულობ), ზ. უ. ვზვავობ, гордиться, ვისრ. 130.

თავალმა, ზზ. вверхъ, რუსუდ. 42; ქიმია 67.

თავბედი, ს. ხვე, ხვედრი, ბედის წერა, судьба, მოურავ. 156.

თავბრუ, ს. თავის ტრიალი, თავის გაბრუვება, головокруженіе, -დამესხა ან მეხვევა, у меня голова кружится.

თავგაზვიადებული, ზედ. თავს-გასული ამპარტავანი, надменный.

თავგამზიდვარი, ზედ. თავმომწონი, надменный, გორგ. 63, 282; **თავაგამზიდვა**, **-დვარობა**, ს. მზვაობარობა, надменность, (გავმზიდვარობ), ზ. უ. ითქმის ცხენთათვის: თავს წავართმევ, закусить удило, рваться (о лошади); გორგ. 58; 2 ქართლ. 536.

თავგამოდებით, ზზ. გულს მოდგინებით, უმხარკესად, рачительно, ქილ. 547, ნახე თავს გამოდება.

თავგამომეტებით, ზზ. თავგაწირულად, отчаянно, გორგ. 16; 2 ქართლ. 284.

თავგამომეტებული, ზედ. отчаянный.

თავგამოუზმელი, ზედ. უთავბოლო, безпорядочный, ქილ. 316.

თავ-გამწევი ცხენი, ზედ. ფიცხი, თავის გამზვიდარი ცხენი, рьянная лошадь, ქილ. 219.

თავგამწირავი, ს. жертвующій собою.

თავგარი (არაბ.), ს. დამადნობელი მეტალლისა, плавильщикъ, დასტ. 46.

თავგასული, ზედ. თავხედი, вышедшій изъ повиновенія, ქილ. 315.

თავგაუხვნელი, ზედ. послушный, ქილ. 315.

თავგაწირული, ზედ. თავზედ ხელ-აღებული, отчаянный, ვისრ. 152, 196.

თავდაბალი, თავმდაბალი, ზედ. მშვიდი, არა ზვავი; ალერსიანი; შემპყრობი, შემთვისებელი, შემწყნარებელი, смиренный, скромный, ласковый, привѣтливый; **თავმდაბლობა**, ს. არა გულ-მაღლობა, უამპარტავნობა, წრფელობა, смиренность, скромность; (ვთავმდაბლობ), ზ. უ არ გულმაღლობ, თავს არ გავიზვიადებ; смиренничать, скромничать, რუსუდ. 446.

თავდაბეჭდილი, ზედ. დაბეჭდილი წიგნი, запечатанный, 2 ქართლ. 554.
თავდაბურვილი, ზედ. თავდახურვილი, покрытый, კორინ. 11—14.
თავდადება, ს. ერთგულობა, გულს-მოდგინება, усердіе, преданность, тщательность, **თავდადებით ნამსახური**, ревностно служившій; თავდადებით, акуратно, тщательно, ჩოლაყ. შვ. სიგ. 11; **თავდადებული**, ზედ. თავის გამწირველი მამულისათვის, ვითარცა მეფე დიმიტრი; ერთგული, жертвующій собою за кого либо; преданный, **თავდამდები**, ზედ. ერთგული, усердный, დავრ. 3.
თავ-დანაყილი გველი, ზედ. თავგასრესილი გველი, ვისრ. 11; змѣя съ раздавленною головою,
თავდაპირველად, ზზ. თავად, во-первыхъ, вначалѣ.
თავ-დაუბურველი, ზედ. თავ დაუხურავი, непокрытый.
თავ-დაუდებლობა, ს. неряшество.
თავ-დაუჭერელი, ზედ. необузданный.
თავდაღმა, ზზ. თავით-ძირს, თავქვეით, პირქვე, внизъ головою, вверхъ дномъ.
თავდაღმართი, ს. ჩამოღმართი, крутой спускъ съ горы, 2 ქართ. 158.
თავდაუწერელი, ზედ. არსად ჩაწერილი, неприписанный, ალბ. 73.
თავდაყირა, ზზ. თავქვეით, внизъ головою, вверхъ дномъ, ერისთ. 2—59.
თავ-დახვეული (კომბოსტო), ზედ. капуста свитая въ кочанъ, საბ. ლ.
თავდახსნილი, ზედ. ყმობიდამ გამოსული, вышедшій изъ крепостнаго состоянія, откупившійся, სამ. გ. 259.
თავ-დახურული, ზედ. თავდაბურვილი, покрытый, კაცია 27; -ეტლი, карета.
თავდები, ს. თავსმდები, ვინც სხვის მაგიერად პასუხს გაჰცემს, порука, поручитель, **თავდებობა**, ს. თავს-მდებობა, თავზედ აღება რისამე პასუხის გაცემით, დადგომა თავდებად, поручительство, (ვუთავდები), ზ. ვდ. თავდებად ვუდგები, поручаться за кого либо, ვახტ. სამ. 235.
თავდღესასწაული, ს. главный праздникъ, მარტ. 2—335.
თავება (ვა), ზ მ. შევასრულებ, გავათავებ; აღვასრულებ; შევაწუხებ, გავაბეზრებ; кончать, оканчивать; исполнить; надоѣдать, наскучить, -პირობასა; выполнить обѣщанье, данное слово, -ანდერძსა, выполнить завѣщанье; -ბძანებასა, исполнить приказаніе, -თანამდებობას, исполнять свои обязанности, მირ. 267; ქილ. 95, 265; (ვი), ზ. მიჩ. თავზედ ავიღებ, принимать, брать на себя, (ვუ), ზ. მიჩ. აღვუსრულებ; თავად დავუყენებ, ვუმთავრებ, ვუთავადებ, ვაუფროსებ, გორგ. 115; 2 ქართლ. 337; исполнить желанье кого либо; назначить кого главою, предводителемъ; (მათავებ), ზ. მიჩ. მტანჯავ, тревожишь, безпокоишь меня, (მითავებ), ზ. მიჩ. აღმისრულებ, ты исполняешь для меня, (ვეთავები), ზ. თვ. თავად დავუდგები, ვეუფროსები, ვემთავრები, ვეთავადები, принять начальство, стать во главѣ, გორგ. 49; დასტ. 24; (ვთავდები), ზ. ვდ. შევსრულდები, оканчиваться, საზოგადო ლაპარაკში: აბეზარს მოვალ; ვჭკვდები, досаждаться; умирать.
თავეთი, თავენთი, ნ. თავიანთი.
თავზარის დაცემა, ს. ფრიადი შიში, განკრთომა მოულოდნელი, пораженіе ужасомъ, ужасъ, თავზარი დაეცა, былъ пораженъ ужасомъ.
თავზედ, ზზ; на голову, თავზედ დასხმა ან დაცემა, ან მისდომა, нападеніе, (თავს დავესხმი, -სხი; თავს დავეცემი, თავს დავეცი), ზ. მ. მივუხვდები, напасть, наступать; თავზედ ხელის აღება (-ავიღებ), ზ. უ. თავის გამომეტებით მოვიქცევი, თავს გავსწირავ, предаться отчаянію; бросаться на что очертя голову, თავზედ ხელ-აღებული, მიმ. თავგაწირული, отчаянный.
თავთა (სპარს.), ს. თხელი ნაქსოვი აბრეშუმისა, тафта.
თავ-თავად, ზზ, ნ. თვითოეული თავის თავად, каждый самъ по себѣ, რუსუდ. 978; მოურავ. 260.
თავთავი, ს. ხუვილი, ოდოში, ეტერი პურის მოსავლთა, колосъ, класъ, მარკ. 4—28.
თავთავის ან თავთავიანთ ადგილს, ზზ. по своимъ мѣстамъ, რუსუდ. 807; თავთავის დროს, все въ свое время, თავთავის თვის, რუსუდ. 334; სამ. გ. 107; 2 ქართლ. 319; каждому для себя; თავთავისად, 2 ქართლ. 319; სიბრ. 45, каждый самъ по себѣ; თავთავისი, ზედ. каждому свое; თავთავისი ადგილი უჩვენა, указалъ каждому свое мѣсто, რუსუდ. 807; სამ. გ. 101.
თავთუხი, хлѣбное растеніе, ნ. ზანდური.
თავთხელი, ს. სადაც მდინარეს ან ზღვას მოაკლდეს სიღრმე, რომ ჰჩნდეს ქვიშა, мель, отмель, ნ. ჩ. ლ.
თავი, ს. ცნობილი ნაწილი ცხოველთა სხეულისა; მატთ. 10—30; 14—8; ყოველი ზედეთი კერძონივთა, შენობათა და მისთანათა, თხემი, ფსალ. 71—16; ან დასაბამი, დასაწყისი, მაგალ: თავი წიგნისა, ე. ი. კარი; მიზეზი, საფუძველი საქმეთა, მატთ. 21—40; დაბად. 2—10; მთავარი, უფროსი, ეფეს. 5—23; კოლას. 2—10, 2 ქართლ. 103; ჩინებული, უკეთესი, ვითარ: თავი პური, თავი ღვინო, ე. ი. რჩეული; რომელიმე ნაწილი ერთისა, მაგალ: ასისთავი, შვიდის თავი, სამ. ვახტ. 101; голова; верхняя часть, верхъ; начало; причина, поводъ; глава, голова, начальникъ, предводитель; самый лучшій сортъ чего либо; часть, доля, თავი მომაქვს, горжусь, кичусь, ღმერთმან ჲცის კაცს რა მოუვა თავზედ, Богъ вѣсть, что можетъ случиться съ человѣкомъ, თავზედ ხელ-აღებული, отчаянный, მალი თავზედ ორი შაური, поголовная подать съ человѣка десять копѣекъ, დასტ. 6; შენი თავი არა მაქვს, мнѣ не до тебя, ზაფხულის თავში, въ началѣ лѣта, თავი ხელთ არა მაქვს, я самъ не свой; მტკვარს თავი მისცა, онъ утопился въ Курѣ, გუჯ. 29, ყველას თავს კაკალს ამტვრევს, онъ всѣхъ обижаетъ, თავ-კაცად მარტო, одинъ одинёхонекъ; თავით ფეხამდინ, съ головы до ногъ, თავზედ-ხელ-აღებული, головорѣзъ, отчаянный, 2 ქართლ. 301; თავი არ მომიკვდება, კაცია 40; клянусь своею жизнью, თევზი თავით აყროლდება, ანდ. рыба начинаетъ

гнить съ головы, ერთი თავი შაქარი, одна голова сахару, ოთხი თავი ხახვი, четыре луковица, იმთავით ამთავალმდე, сначала до конца, თავისაგანი, главный предметъ, თავი მთისა, ე. ი. თხემი, вершина горы, უთავო მუწუკი, болячка безъ верха, სვეტის-თავი, вершина столба, გამოსლ. 26—19, 25; თავი ნავისა, носъ у корабля, ვეფხ. 1036; საქმ. 27—30; თავი მოხადე ბოთლსა, откупри бутылку, მუხლის თავზედ დგომა, стоять на коленяхъ, გორგ. 584; თავი სიგელისა, начало грамоты, 1 ქართლ. 282; თავი და ბოლო ჯოხისა, оба конца палки, верхняя и нижняя, რუსუდ. 659; თავიდამ ბოლომდინ, сначала до конца, დარეჯ. 90, თავდა-პირველად, сначало, თთვისთავი, начало мѣсяца, მის სენის თავი შევიგე, я узналъ причину его болѣзни, სიბრძ. 102; თავი მდინარისა, истокъ рѣки, ოთხ-თავი სახარება, четыре книги Евангелія, თავი პირველი დარეჯანიანისა, глава первая книги Дареджаніани, თავი პური самый лучшій хлѣбъ, თავი ღვინო, лучшее вино, სამასი თავი სტავრა, триста кусковъ лучшей золототканной матеріи, 1 ქართლ. 128; ვეფხ. 765; თავი მოსამართლე, главный судья, თავი სპათა, предводитель войска, ქალაქის თავი, глава города, ხევისთავი, староста ущелія, თავი კრებულთა, предсѣдатель собранія, ათის თავი, десятая часть, სამ. ვახტ. 88; შვიდის თავის ნახევარი, половина седьмой части, ნახირის თავი ან პირის თავი, со ста штукъ рогатаго скота одинъ (подать); დასტ. 90; თვეში თუმნის თავს ორი შაური-სარგებელი, въ мѣсяцъ съ десяти рублей десять коп. процентовъ, დასტ. 138.

თავი, ს. თავთავი ყანისა, ეჭერი, ოლოში, колосъ.

თავი, ს. იხმარების ნაცვალ-სახელის მაგიერად: თვით, самъ, себя, თავის თვის, для себя, ჩემის თავით, я самъ собою, მე ჩემის თავის ჭკუვით, я самъ по своему разумѣнію, თავს გარდამხდა, я испыталъ на себѣ, თავთა შორის თქვენთა, вы между собою, შენს თავს გაუფრთხილდი, побереги себя, თავისწინა, ე. ი. მარტო, ვეფხ. 316, 628, 1090, самъ одинъ, თავი გააყიდვინოს, სამ. სომხ. 222, пусть заставятъ продать себя; თავისაგან იმედეული, надѣвающійся на себя; თუ თავი ხელთ მომეცათ, если-бы мнѣ, дали волю; თავი მომაქვს, хвастаю, რუსუდ. 393; მე ჩემთავად. я самъ, შენი თავის მზემა, клянусь тобою, თავმან ჩემმან, клянусь собою, თავმან თქვენმან, клянусь вами, თავი არ მომიკვდება, клянусь жизнью, შენი თავის გახეთქამ, чтобы лопнуть тебѣ.

თავი, მრავლ. თავნი, ს. სათავნო თეთრი, სარგებლის მომგები, капиталъ, ალბ. 94; ოციოდ თუმანსა თავი თავს მოვუყარე, я скопилъ до двухъ-сотъ рублей, კაცია 91.

თავიანთი, ზედ. მდაბ. თავეთი, თავენთი, ихній, გუჯ. 33; 2 ქართლ. 538; დავრ. 138; სამ. გიორგ. მ. 6; ალექს. 38; თავიანთში, между собою.

თავიანი, ზედ. საქმიანი, რიგიანი, გამჭრიახი, дѣятельный, распорядительный, -ნობა, ს. дѣятельность.

თავი დაღმა, თავიდამ ბოლომდინ, сначала до конца, ვეფხ. 899.

თავიდამ, თავითგან, ზზ. сначала.

თავი თვისი, ნაცვ. თვით, самъ, თვით-თავი-თვისი, самъ себя, მატ. 23—31; თავის-თვისა, каждый самъ по себѣ, 1 ქართ. 161.

თავილად, ზზ. სრულიად. უმეტნაკლებოდ, сполна, დასტ. 25.

თავილდარი, ს. მოლარეთ უხუცესის ხელ-ქვეითი, помощникъ главнаго казначея, ალექ. 194.

თავისას, ზზ. къ себѣ; თავისას მიიყვანა, გორგ. 29; онъ повелъ его къ себѣ.

თავის-აღება (ვი), ზ. მ. თავს-გავიზვიადებ, поднять голову, загордиться, თავს-ავულებ ჩხუბსა, окончить борьбу. 2 ქართ. 533.

თავის-გადადება (ვსდებ), ზ. მ. თავს-შევსწირავ. თავს-ვანაცვალებ, жертвовать собою.

თავის-გაზვიადება (თავს-გავიზვიადებ), ზ. უ. გავამპარტავნდები, загордиться.

თავის-გამომეტება (თავს-გამოვიმეტებ), ზ. უ თავს არ დავზოგავ не жалѣть, не щадить себя, თავის-გამომეტებით, ზზ. отчаянно.

თავის-გამოსაჯვრება (თავს-გამოვისაჯვრებ, ზ. უ. თავს გამოვიჩენ, ტრაბახობით თავზედ ავიღებ ძნელს საქმეს, хвастать, выказывать себя.

თავის-გამოყოფა (ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. მ. თავს-გამოვიშვერ, высовывать голову, ქილ. 684.

თავის-გაწირვა (თავს-გავსწირავ), ზ. მ. жертвовать собою.

თავის-გასამტეხლო, ს. თავის გატეხისათვის სამეფო გამოსაღები, взысканіе за рану въ голову въ пользу царя, დასტ. 5.

თავის-დადება (თავს-დავსდებ, -დე), ზ. მ. თავს-შევსწირავ, თავს-გამოვიმეტებ, полагать за кого душу свою, жертвовать собою, (თავს-დავუდებ, ზ. მიჩ. თავს-გამოვიდებ, თავს-შევიდებ, გავირჯები, приложить стараніе, стараться.

თავის-დადრეკა (-დავიდრეკ, დავიდრიკე), ზ. მ. თავს-დავლუნავ, наклонить голову.

თავის-დანებება (თავს-დავანებებ), ზ. მ. ხელს ავიღებ; გავუშვებ, оставить, покинуть.

თავის-დაკვრა, ს. поклонъ, (-დავუკრავ, დავუკარ, ზ. მ. სალამს ჩამოვართმევ, поклониться.

თავის-დალება (თავს-დავიღებ), ან თავის-დალუნვა (თავს-დავლუნავ), ზ მ. თავს-დავიდრეკ, наклонить голову.

თავის-დახწევა (-დავახწევ, -წიე), ზ. უ. გავრიდებ, განვერიდები, მოვრჩები, избавиться, уклониться, спастись.

თავის-დღეში, ზზ. მინდღეში, отъ родясь, въ жизни, никогда.

თავისებური, ზედ. თავის-შესაფერებელი, свойскій, თავისებურად, ზზ. თავის-შესაფერებლად, по свойски.

თავის-თავად, ზზ. თვითონ, самъ собою, სამ. ვახტ. 173; -ჰქმნა, онъ самъ это сдѣлалъ, სამ. სომხ. 304; 1 ქართლ. 53.

თავ-თავისი, ზედ. საკუთარი თვითოეულისა, свой собственный, რუსუდ. 341; თავთავისი ადგილი უჩვენა, онъ указалъ каждому свое мѣсто, რუსუდ. 807; თავთავის ადგილს, по своимъ мѣстамъ, რუსუდ. 978; თავთავის-თვის, каждый для себя, რუსუდ. 344.

თავის-თავად, ზზ. თვით, самъ собою.
თავის-თქმული, ზედ. მიდგა, настойчивый.
თავისთავ-ბრძოლა, ს. ორთა კაცთა ბრძოლა თვინიერ მოხმარებისა სხვათა, единоборство, поединокъ, ქართლ. ცხოვ.
თავისი, ზედ. თვისი, свой собственный, რუსუდ. 341; თავისის ნებით, по своей волѣ, თავისს სახლში დგას, живетъ въ своемъ домѣ, თავისი თავი, самъ одинъ, ვეფხ. 201; ვისრ. 192; самъ собою; **თავისიანი, თავისეული**, მრავლ. თავისიანები, ზედ. თვისტომი, свой свойственникъ, своякъ; გორგ. 126.
თავის-გაწყვიდება (ვი), ზ. მ. ვურჩობ, თავი მომაქვს, гордиться, упрямиться.
თავის-თხოვება (თავს-ვათხოვებ), ზ. მ. გავუგონებ, მოვისმენ, ყურს ვადევნებ, внимать.
თავის-მდაბლობა, ნ. თავდაბლობა.
თავის-მინებება (-მივანებებ), ზ. მ. ნებას მივცემ, მივუშვებ, ხელს ავიღებ, дать волю, оставить безъ вниманія.
თავის-მკვლელი, ს. самоубійца. **-ლელობა**, ს. самоубійство.
თავის-მოთხრა (-მოვსთხრი, მოვსთხარე), ზ. მ. გავაწბილებ, შევარცხვენ, срамить, сконфузить, обезславить, (მოვითხრი), ზ. ვნებ. остраматься, обезславиться.
თავის-მომწონი, ზედ. ვისაც თავი მოსწონს, მდიდური, მზვაობარი; тщеславный.
თავის-მოსულელება (თავს-მოვისულელებ), ზ. მიჩ. სულელად გამოვიჩენ თავსა, притвориться безумцемъ.
თავის-მოყვარე, ს. -რული, ზედ. самолюбивый, **თავის-მოყვარება**, самолюбіе.
თავის-მართლობა, ალ. 59; **-თლება**, ს. თავის-გამართლება; оправданіе себя, (თავს-ვიმართლელობ, -ვიმართლებ), ზ. მ. оправдывать себя.
თავის-მოყრა (თავს-მოვიყრი, -მოვიყარე), ზ. ვ. ავივსები; შევიყრები; наполняться, собираться, თავს-მოვუყრი), ზ. მ. ავავსებ, наполнить, **თავ-მოყრით**, ზზ. сполна.
თავის-მოწონება (თავს-მოვიწონებ), ზ. მ. თავი-მომაქვს, თავს-ვიქებ, тщеславиться, (თავს-მოვაწონებ, -ნე), ზ. მ. стараться понравиться кому, გუჯ. 29.
თავის-ნათქვამი, ზედ. ურიგო, მიდგა; настойчивый.
თავის-ნება, ს. თვითნება, თვით რჯული, ახირებული, своевольный, своенравный, упрямый, იერემ. 23—17; ვისრ. 23, 26. თავისნების მიმყოლი კაცი, самодуръ, ქილ. 44; 2 ქართ. 561.
თავისპოვნა (თავს-ვიპოვნი, -ვნე), ზ. მ. მორჩილებიდამ გამოვალ, თავსგავალ, выходить изъ повиновенія, вольничать.
თავის-სამართლებელი, ზედ. თავის გასამართლებელი, оправдательный, ალ. 27.
თავის-სამყოფი, ზედ. თავის საკმარებელი; ბინა, სადგომი, достаточный для себя; мѣсто жительство, ვისრ. 74.
თავის სარქველი, ს. თავსახურავი; თავის ქალა; крышка, покрышка (головы); черепъ.
თავის-საჩრდილო, ს. თავის-შესაფარებელი ჩრდილი, тѣнь, подъ которую можно укрыться.
თავის-სადო, ს. სასთაული, ბალიში, подушка, ეზეკ. 13—20.
თავის-სახრელი, ს. шейный сгибъ, вертлюжекъ, დავით. 43—14.
თავისქცევა (ვა), ზ. მ. შევაწუხებ, безпокоить.
თავისტკივილი, ს. головная боль.
თავისუფალი, ზედ. არა ვისი მონა, свободный, вольный, **თავისუფლობა**, ს. свобода, независимость; **თავისუფლება** (ვათავისუფლებ), ზ. მ. განვათავისუფლებ, თავისუფლობას ვაძლევ, давать свободу, волю, освобождать, ვეფხ. 797; ქილ. 527; ვისრ. 61, მითავისუფლებიხარ, даю тебѣ свободу, 1 ქართ. 387; გუჯ. 28.
თავისყოფა, ს. თავის არსებობა, სიცოცხლე, существованіе, ვისრ. 191.
თავის შემოყრა (თავს შემოვიყრი, -ყარე), ზ. ვ. მოვგროვდები, собраться, накопляться, нахлынуть.
თავის შენახვა (-შევინახავ), ზ. უ. თავს გავუფრთხილდები, беречься, остерегаться.
თავის შესაფარებელი, ზედ. ბინა, სადგომი, пристанище.
თავის შველა (თავს ვუშველი, ვუშველე), ზ. თვ. თავს-ვიხსნი, დავახწევ, спасаться, избѣгать.
თავისწევა (თავს-ვიწევ, თავი ვიწიე), ზ. თვ. ვისწრაფი, ვეცადები, рваться, соваться.
თავისწინა, ზზ. მარტო, ერთად-ერთი, предъ собою; на единѣ; თავისწინა მარტო, одинъ одинехонекъ, ვეფხ. 1201; ალ. 81; **თავისწინაობა**, ს. მარტოობა, одиночество, ქილ. 27; 2 ქართლ. 47.
თავისხსნა (ვიხსნი, ვიხსენ), ზ. მ. თავს გამოვიხსნი; მოვრჩები, თავს განვარინებ, избавлять себя, освобождаться.
თავკაცად, ზზ. მარტო, ერთად ერთი, одинъ одинехонекъ.
თავკაცი, ს. ერისთავი, ხალხის მთავარი, глава, предводитель, 2 ქართ. 359.
თავკვერა, ს. ერთგვარი ყურძენი, порода винограда.
თავკიდე, ს. ლოდი, დადებული საფუძვლად შენობის კუთხესა, краеугольный камень въ строеніи, მაც. 21—37.
თავკომბალა, მცენ. гребенчатая трава; ერის. ლ; თავკომბალა, თავკაკაჭუჭა, ს. ცხოველი, головастикъ.
თავლა (სპარს.), ს. საჯინიბო, конюшня, დასტ. 16; **თავლახანა**, იგივე თავლა, რუსუდ. 351.
თავლიდარი (სპარს.), ს. ანგარიშის შემამოწმებელი, контролеръ, დასტ. 81, 16, 17.
თავლაფიანი, ს. თავზედ ლაფდასხმული, წბილი, мерзскій, დავრ. 77; რუსუდ. 704.
თამრინდი, ს. თამარინდო, მცენ. тамаринда (раст.); პ. ფ. ლექს.
თავმაღლობა (მთა თავმაღლობდა), ზ. ვდ. თავ-ამაღლებული ვარ, возвышаться, ქილ. 37.
თავმდაბალი, -ბლობა, ნ. **თავდაბალი, -ბლობა**.
თავმიწირვით, ზზ. თავ-განმწირველობით, увлекательно, 1 ქართლ. 158.
თავმობეზრებული, ზედ. отчаянный.

თავმოდგმით, ზზ. სავსედ, პირმოდგმით, сполна.
თავმოთნე, ზედ. პირმოთნე, მაამებელი, угодный.
თავ-მოკრული, ზედ. закупренный, обвязанный, ფიზ. 14.
თავ-მომწონი, ზედ. ამპიწი, პატივის მოყვარე, амбиціозный, самолюбивый.
თავმოყრილი, ზედ. თავშედგმული, სავსე, полный, ვეფხ. 1552.
თავ-მოწონებული, ზედ. თავ-გაზვიადებული, отважный, კაცია 111; **თავ-მოწონებით**, ზზ. гордо.
თავ-მოხდილი, ზედ. თავშიშველა, обнаженный (голова), ვეფხ. 1304.
თავ-მშრალა, ს. მცენ. суховершка, ერის. ლ.
თავ-მტეხი, ს. თავის დამამტვრეველი, поражающій, ბუნ. კ. 290.
თავ-მჯდომარე, -დომი, ს. პირველ მჯდომი, თავი კრებულთა, предсѣдатель.
თავ-ნაჩენი, ზედ. თავ-გამოჩენილი, знатный, извѣстный, 2 ქართ. 529.
თავნება (ვათავნებ), თავნსა სარგებლით გავსცემ, отдавать капиталъ въ ростъ, ქილ. 205; ან სარგებელს თავნად გარდავაქცევ, капитализировать, **თავ-ნება**, ნ. თავისნება; თავნი, ნ. თავი.
თავნი, ნ. თავი.
თავობა, ს. უფროსობა, მთავრობა, главенство, предводительство, ქილ. 75; 505; ციხის თავობა, სიბრძ. 168; ვისრ. 98, начальство надъ крѣпостнымъ гарнизономъ, (ვთავობ), ზ. უ. ვმთავრობ, предводительствовать, командовать; предсѣдательствовать, საზოგ. ლაპარ. თავზედ ვიდებ, принять на себя, ნიკ. ჩ. ლ. (ვეთავები), ზ. თვ. ვემთავრები, прянять начальство, предсѣдательство.
თავობა, ს. ჩამომავლობა, შემდგომი ნათესავი; поколѣніе, колѣно родства; потомство, მეოთხე თავობა, четвертое поколѣніе, ახალი თავობა, молодое поколѣніе, ნახე თაობა.
თავპირი, ს. თავი და პირი, голова и лице, რუსუდ. 552; თავპირის ჩამოშვება, нахмуриться.
თავრუჯული, ს. ერთგვარი მსხალი, порода грушъ.
თავსმოდგმა (ვუდგამ), вершать.
თავ-საბურავი, ს. თავსახურავი, головной уборъ, покрышка.
თავ-საკიდარი, ს. თავკიდე, краеугольный камень, მარტ. 190; ისაი. 28—10, 17.
თავსაკრავი, ნ. თასაკრავი.
თავ-საყარად, ზზ. თავზედ დასაყრელად, для посыпанія на голову, რუსუდ. 639.
თავ-საცილი, ს. აგდება, კიცხევა, насмѣшка, ანდ. თავსაცილს კაცი არ მოუკლავს, შიმშილს კი დაუბნედია.
თავ საწყვეტელა, ს. მცენ. რძიანა, бѣсовое молоко, молочай (трава); ბუნ. ლ.
თავსახურავი, ს. თავსარქველი, крышка (у кострюли и т. п.); ბაგრატ. ბატ. 86; ვეფხ. 85.
თავს-გამოდება (თავსგამოვიდებ), ზ. მ. თავში შევიდებ; განვიზრახავ, დავასკვნი, предпринять, рѣшиться на что, კაცია. 84; **თავს-გამომდები**, ზედ. თაოსანი, дѣятельный, старательный.
თავს-გარდასავალი, თავს-გადასახადი, ს. კაცის თავზედ მოსავალი, приключеніе.
თავს-გასვლა (თავსგავალ, გავედი), ზ. უ. თავს ვივიწყებ, გარდავალ საზომსა, выходить изъ приличія, забываться, зазнаваться, რუსუდ. 816.
თავს-გაყვანა (ვიყვან, -ნე), ზ. მ. წავაქეზებ, გავათამამებ, поблажать, давать потачку.
თავს-დასხმა, სზ. нападеніе, (თავს-დავესხმი, -სხი), напасть, 2 ქართ. 114; რუსუდ. 594.
თავს-დგომა (თავს-ვადგევარ, -ვადგე), ზ. უ. ზედამხედველობ, надсматривать, საზოგ. ლაპარაკში, ვახლავარ, нахожусь при комъ либо, დავრ. 140.
თავსდება (ვიდებ), ზ. მ. თავზედ ავიდებ, ვითავებ, თავდებად დავუდგები; განვიგულებ, დავასკვნი; მოვითმენ; გავსძლებ, მოვიჭირვებ; брать на свою отвѣтственность, ручаться; предпринять; сносить, терпѣть; თავს არ გვიდებენ, не слушаютъ насъ; გუჯ. 33, საქმ. 22—18; 1 პეტრ. 3—20; 2 ქართლ. 420; 2 კორ. 11—18, 19; ქილ. 77; მარტ. 1—17; თავს მიდვია, я взялъ на себя, (თავს-მიდებ, თავი მიდვა), ზ. მიჩ. დამიმორჩილდა, послушался, покорился; თავს მიდევით (უნდა თავი მიდევით), послушайте меня, 2 კორ. 11—16; მატ. 17—17; (თავს ვუდებ), ზ. მ. ვმომჭირნეობ, ვიმხარკვი, თავს შევიდებ; приложить стараніе, предаться, отдаться, вдаваться, თავს არ უდებდა, небрежно относился, სიგელ. ჩოლოყ. 21.
თავსება (ვითავსებ), ზ. მ. თავზედ ავიდებ, თავს ვიდებ; გულს დავაჯერებ, брать на себя; увѣриться: (ვითავსები), ზ. ვ. გულ-სავსე ან გულ-დაჯერებული შევიქმნები, увѣриться, ვეფხ. 47; (ვთავსდები), ზ. ვდ. დავეტევი; მოვთავსდები, მოვრიგდები, გავსძლებ ვისთანმე, помѣщаться; уживаться, ნ. ჩ. ლ.
თავსლაფი, ს. სირცხვილი, აუგი; страмъ; თავსლაფი გვესხმება, мы острамимся.
თავს-მდები, -მდებელი, ნ. თავმდები; თავს შედება, ნ. თავშედება.
თავს-მდგი, -მდგომი, ს. ზედა-მხედველი, надсмотрщикъ.
თავს-სხმა (თავს-ვისხამ, -სხი სატანჯველსა), 1 ქართლ. 174), принять на себя мученія.
თავსჯდომა (თავსვჯზი, ვიჯედ), ზ. უ. თავზედ ვზივარ, предсѣдательствовать.
თავ-ტაბიკი, ს. უღლის საშუალში ჩასარჭმელი ტაბიკი ურმის თავზედ დასამაგრებლად, шкворень, деревянный курокъ, ნ. მანჭვალი.
თავ-ფეხი, ს. голова и ноги, რუსუდ. 552.
თავქარიანობა, ს. დაუდგრომელობა, вѣтренность.
თავ-ქოდი, ს. თავ-კისერის სენი, головная и шейная боль.
თავქვე, ზზ. პირქვე, вверхъ дномъ, ქილ. 59.
თავ-ქუჩეჩა, მცენ?
თავყოფა (თავ-უყავ, დაბეჭდ. დაბად. 5—16, პატივ ეც), ზ. მ. почитать, სამ. მოსეს. 1.
თავ-ყოფა (თავ-ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. მ. თავად ან მთავრად ვჰყოფ, сдѣлать главою, ეფეს. 1—10.
თავ-შავა, ს. მცენ. душица, майоранъ, პ. ფ. ლ.
თავშავა, ს. ცხოვ. травничекъ, черноголовникъ.
თავს-შედება, (თავს-შევიდებ), ზ. მ. თავს-დავუდებ,

შევუდგები საქმეს, приняться за дѣло, заняться, 2 ქართლ. 361.
თავ-შენახული, ს. გაფრთხილებული, осторожный.
თავ-შეუდგმელი, ზედ. თავ-მოუყრელი, неполный, საბ. ლ. ნ. სილა.
თავშეუდებელი, ზედ. გარეწარი, невнимательный.
თავს-შეუდებლობა, ს. გარეწრობა, невниманіе.
თავ-შექცეული, ზედ. მგლოვიარე, შეწუხებული, печальный.
თავშიშველი, ზედ. ქუდ-დაუხურველი, гологоловый, безъ шапки.
თავ-ჩამოგდებით, ზზ. თავ-დაღუნვით, съ поникшею головою, ვეფხ. 86; ქილ. 627.
თავ-ჩამოღმართი, ს. დაქანებული ადგილი, скатъ.
თავ-ჩაღუნული, ზედ. თავ-ჩამოგდებული, печальный.
თავ-ცარიელი, ს. უჭკუო, пустоголовый, **-რობა**, ს. უჭკუობა, безуміе.
თავ-ცეცხლა, ს. მცენ. чертополохъ (раст.) ნ. ჩ. ლ.
თავ-წარხმული, ზედ. აღსავსე, полный, 1 ქართ. 338; ციმ. 24.
თავ-წაღებული, ზედ. აღცაცებული გონებითა, გიჟი, сумашедшій.
თავ-წიწელა, ს. მცენ. полевой синеголовникъ, ივანე ბაც. ლ.
თავწითელა, ს. მფრინ. щеголь.
თავ-წვრილი, ზედ. რიცხვით მცირე, немногочисленный, 2 ქართლ. 492.
თავხედი, ზედ. თვით-რჯული, უგულისხმო, ბრიყვი, наглый, дерзскій, буйный, невѣжа, упрямый, благой, 1 ქართლ. 342; დაბად. 49—2; **თავხედობა**, ს. უგულისხმობა, ბრიყვობა, упрямство, невѣжество, наглость, дерзость, ალბ. 59; ქილ. 175, 420; (ვთავხედობ), ზ. უ. თავხედობით ვიქცევი, нагло упрямиться, буянить, **თავხედურად**, ზზ. опрометчиво, буйно.
თავხვეული კომბოსტო, ს. вилокъ.
თავ-ხრილი, ნ. თავ-ჩაღუნული, ერისთ. 48.
თათა, შორ. цыцъ!
თათარა, ს. ცკიბილის კვერი, ფელამუში, постила.
თათარა, ს. მწერი, ნემსი-პარია.
თათარ-იახნი, ს. მშრალი წვენი ხორცისა, бульонъ говяжій, დასც.; ერის. 2—36.
თათბირი, ნ. თადბირი. [137.
თათვალი, ს. მფრინ. порода ловчихъ птицъ, სიბრძ.
თათი, ს. ჩჩვილთ ხელი; ცოცი მხეცთა; ручка; лапа; ვეფხ. 1068.
თათმანი (სომხ.), ს. თითებიანი ხელჯაგი, перчатка.
თათრული ია, ს. მცენ. იაკოსცა, ирисъ, касатикъ, пѣтушекъ (раст.) პ. ფლ; -მიხაკი, მცენ. дикое мыло.
თათუხი, ს. სამინდალი, ზანდური, пшеничная мука или хлѣбъ, ნ. ჩ. ლ.
თათხვა (ვსთათხავ), ზ. მ. ვსვრი, ვსთხუნავ; ავად ვსცუქსავ; марать; бранить, ругать.
თაიბგული, **თაიგული**, ს. კონა ყვავილისა, букетъ, ანც. 2—29.
თავარა, ს. ჭიქათ სადნობი ქურა; მინისქარხანა; химическая печь; стеклянный заводъ; ნ. ჩ. ლ.
თაგვერი, ს. გვარი ყურძნისა, порода винограда.
თაკილება (ვითაკილებ), ზ. მიჩ. უკადრისად მივილებ, სათაკილოდ მივიჩნევ; пренебрегать, обижаться, დავრ. 145; ანცონ. 4—18; **თაკილობა**, სზ. მართებული უკადრისობა, благородная гордость, пренебреженіе, (ვჰთაკილობ), ზ. უ. სათაკილოდ მივიჩნევ, пренебрегать, брезгать, быть разборчивымъ; (ვეთაკილები), ზ. თვ. უკადრისად ვეჩვენები, სათაკილოდ ვიჩვენები, ვეთანდრები, казаться кому гнуснымъ; მეთაკილება, мнѣ щекотливо, 2 ქართლ. 549.
თაკილი, ს. მართებული ან ზდილური უკადრისობა благородная гордость, пренебреженіе.
თალია, **თალაია**, ს. ძაძის ცომარა, мѣшокъ шерстяной.
თალათინი (რუსულ), ს. ნაცა, выростокъ; опоекъ.
თალარი, ს. თავის შესაფარებელი ფანჩაცური ბაღში, бесѣдка, 2 ქართ. 326.
თალგამი, ს. მცენ. рѣпа.
თალისა, ს. მცენ. ბარდანა, полей (раст.).
თალისა, ს. საუბე, ულედსი ჩანთა ნაცისა, кожаная сумка; მცენ. полей, лапушникъ, ბუნ. ლ.
თალიში ხახვი, ს. ერისთ. 2—36?
თალფაქი, ს. არახჩინი, ქალფაკი, თავსახურავი, колпакъ.
თალქანი, **თალხანი**, ს. ხმლის თასმის ჩასაწევი და ამოსაწევი აბზინდა, пряжка.
თალხი (სპარ.), ს. მოჭირებული ან სამგლოვიარო ფერი, темный, полутраурный цвѣтъ.
თალხი (არაბ.), ს. სალამანდრო, ქვა ჭიკის მსგავსი, თხლად დაიპობის და იხმარების სარკმელთა და სანათურთა თვის; прозрачный камень, талькъ, ბიანკ. ლ; ქიმია 79, 80, 81, 120, 167; ბუნ. ლ.
თამადობა, ს. თუმაჯობა, თუმაჩიანობა, უფროსობა, ან თავობა, მაგალ. ღვინის სმაში; старшинство во время питія вина. [დასც.
თამამ აიარი, ს. წმინდა ვეცხლი, чистое серебро.
თამამება (ვა), ზ. მ. სითამამეს მივსცემ; წავაქეზებ, внушать смѣлость, расторопность, поблажать, потакать.
თამამი (არაბ.), ზედ. გამბედავი, კადნიერი, смѣлый, рѣшительный.
თამამობა, ს. გამბედაობა, рѣшительность, смѣлость, **თამამობა** (ვჰთამამობ), ზ. უ. გაბედვით ვიქცევი, поступать смѣло, ვეფხ. 320, (ვჰთამამდები), ზ. ვდ. კადნიერი, გამბედავი შევიქმნები, дѣлаться смѣлымъ, развязнымъ, ერისთ. 1—98.
თამარი, ს. მცენ. финикъ, ბუნ. ლ.
თამასა გარისა, **ფანჯრისა**, наличникъ, რ. ქ. ლ.
თამასუქი (სპარ.), ს. სესხისა და ვალის ხელ-წერილი, заемное письмо, актъ, документъ, სამ. ვახც. 143.
თამაშა, **თამაში** (სპარ.), ს. შექცევა თვითოგვარი; უცხო სანახავი რამ; увеселенье; зрѣлище; ვეფხ. 1060; რუსუდ. 334; ვისრ. 34; **თამაშება** (ვა), ზ. მ. შევაქცევ ყმაწვილს, დროს გავაცარებინებ; გავრთავ ყმაწვილს თამაშობაში ან მღერაში, забавлять игрою; რუსუდ. 441; -კრიალოსანს, пере-

бирать четки, ანც. 1—3; 4—4, ერისთ. 2—53; სიბრ. 158; (მათამაშებს), забавляетъ меня, ალექ. 5; (ვითამაშებ), ზ. მიჩ. ვიმღერ ან ვროკავ, играть; плясать, რუსუდ. 773; (ვუთამაშებ ლამაზ ქალებს), ზ. მიჩ. заигрывать съ хорошенькими, ჩონგ. 93; (ვეთამაშები), ვჰთამაშობ ვისთანმე, играть съ кѣмъ либо.

თამაშობა, ს. შექცევა თვითოეულგვარი; წერილში ნაცვლად ამისა ხმარობენ მღერასა, ვეფხ. 11, 83; გამოსლ. 32—31; игра, игры; танцы, სახენი ამისნი არიან: 1 ასპარეზობა მოედანთა ზედა საგანს სროლა ისრითა, თოფითა, ოროლთ ცრიალი, ბურთთა ცემა ჩოგნითა, ჭიდილი; ამ გვარი თამაშობა იქმნების დანიშნულს დროს, რომელსაც უხმობენ დღეობად; 2, როკვა, танцы, როკვად ითქმიან: ცეკვა, ბუქნა, კოჭა, თული, ჩამბალალა, ჯუნდრუკი, ეგრეთვე ფუნდრუკი ვაჟთა და ხუნცრუცი ქალთა; კდ ფერხისი ან ფერხული ვაჟთა და სამაია ქალთა; ხარდიორდა, მოგვერდით ფუნდრუკი; 3 კვალად თამაშობა ეწოდების შექცევასა ჭადრაკით, ნარდით და სხვათა სამორინოთა მიერ: კენჭებითა, ჩხირებითა, ვეგებითა; 4 ნავარდობა არს შესაქცევად სიარული ცხენით ან ქვეით; 5 -ქაღალდისა, ნარდისა, игра въ карты, въ шашки, სასპარეზო თამაშობანი, олимпійскія игры, (ვჰთამაშობ), ზ. უ. შევექცევი თამაშობაში, ვიმღერ, играть, სამ. ვახც. 194, ყმაწვილები თამაშობენ, дѣти играютъ, -ჭადრაკს, играть въ шахматы.

თამბალა, ნ. თაბალა.

თამბისყოფა (თამბას ვუყოფ), ზ. მ. გარდავახდევინებ ჯარიმას, штрафовать, სომხ. საჳ. 234.

თამმამაიარი, ს. წმინდა ვეცხლი, чистое серебро, დასც. 40; ნ. თამამ-აიარი.

თამბალა ნახე თაბალა.

თამბაქო, ს. მცენ. ეს ბალახი პირველად უპოვნიათ ამერიკის კუნძულში, რომელსა ჰქვიან თაბაგო ანცაბაგო, და მისგან დარქმევია სახელიცა, ქართულად თამბაქოს უხმობენ ჩიბუხის მოსაწევსა თუთუნსა, ხოლო ცხვირით მოსაწევს ბურნუთი და გლარჯი, табакъ курительный.

თამელი, ს. მცენარეა. .

თამრიდა, მცენ. ცყემალი, дикая слива.

თამჩა, ს. თავი, უფროსი ათი-ათაასთა მხედართა ზედა, начальникъ десятитысячнаго корпуса, ქართ. ცხოვრ. 1 ც. შენიშნ. თარგმანში 540.

თან, თანა, თანდ. შეერთებითი, მოეკიდების ნათესაობითსა ან მიცემითსა ბრუნვასა, со, съ, при, къ; თან გაჰყვა, онъ пошелъ съ нимъ, წიგნი თან იწერება, თან იბეჭდება, книга въ одно время пишется и печатается, მოსამართლეს თან, къ судьѣ.

თანა, დაბოლოვება ზედ-შესრულთა სახელთა ვითარცა ებური: ამისთანა, такой, ლომისთანა, какъ левъ, подобный льву, ჩემისთანა, такой какъ я; ამისთანა, такой какъ это.

თანა-არსი, ზედ. მისვე არსებისა, единосущный, გუჯ; ან არსება ბუნებით შეუყოფილი, соприсносущій, აგრეთვე აღდგომის სანთელი ჯვარიანი ხელში დასაჭერი; крестообразная восковая свѣча, употребляемая во время пасхи.

თანა-განზრახვა, ს. სარჩეველი, совѣщаніе, (თანა განვიზრახავ, -ხე), ზ. უ. совѣщаться; вознамѣриться съ кѣмъ.

თანა-განმზრახი, ს. თანამზრახველი, საქმის მრჩეველი, ისაი. 9—6; совѣтникъ, -ხეობა, ს. совѣщаніе; соучастіе, соумышленіе, ქილ. 342.

თანა განგაფული, ს. თანა მოღვაწე, сподвижникъ, 1 ქართლ. 247.

თანა გრძნობა, ს. თანა-მგრძნობელობა, თანა ლმობიერება, сочувствіе, ჩონგ. 15, 27, (თანავუგრძნობ, -ნე), сочувствовать.

თანად, ზზ. ერთბამად, ერთად, вкупѣ, вмѣстѣ.

თანა-დადგრომა, თანა-დადგომა, ს. შეწევნა, მოხმარება, помощь, содѣйствіе, გუჯ. (თანა-დავუდგები), ზ. ვდ. შევეწევი, მოვეხმარები, помогать кому, стоять за кого, რომ. 16—2.

თანა-დამხვდარი, ს. მუნ-მყოფი, დამსწრე, очевидецъ; 1 ქართ. 357.

თანა-დამსწრები, ს. მუნმყოფი, очевидецъ.

თანა დასწრება (თანა დავესწრობი), ზ. თვ. მუნვე დავუხვდები, быть очевидцемъ.

თანა-დაუსაბამო, ზედ. დაუსაბამო ვისთანმე, собезначальный.

თანა დახდომა (თანა დავუხვდები), ზ. ვდ. ნ. **თანა დავესწრობი; თანადგომა**, ნ. **თანა დადგრომა.**

თანადგომა, სზ. помощь, заступничество; (თანა ვუდგები), ზ. თვ. შევეწევ, მოვეხმარები, помогать кому, заступаться, (თანა დავადგები), ზ. უ. სხვათა ვისთან ერთს ადგილს დავსდგებით, оставаться съ кѣмъ гдѣ либо, ისაი. 28—17; თანა მიდგები, ты принимаешь мою сторону, ты защищаешь меня; ნ. თანადგრომა.

თანადება (თანამაძს; თანამედება, თანამედვა), ზ. უ. თანამდებვარ, მმართებს, მოვალე ვარ, я долженъ, я обязанъ, ნახე დება; ისაი. 24—3, ლუკ. 7—38; მოსეს სამ. 5; მარც. 1—104; ლოდ. 131.

თანადება (ვეთანადები), ზ. თვ. მემართების, თანა მედების), долженствовать, ბრძენთა კაცთა ეთანადე, ქილ. 551; запмствуй у умныхъ людей.

თანა დევნება (თანვადევნებ), ზ. მ. უკან დავადევნებ, посылать въ слѣдъ за кѣмъ, (თანვედევნები), ზ. თვ. უკან დავსდევ, დავედევნები, слѣдовать за кѣмъ.

თანადი, ზედ. მოქენე, მოვალე, должный, обязанный, რუსუდ. 990; ქილ. 300; თანად მყოფი, соприсносущій, მეცაფ. 92.

თანა ვარსკვლავედი, ნახე თანვარსკვლავედი.

თანაზავი, ზედ. ალრეული, смѣшанный, ისაი. 27—13.

თანაზიარი, ზედ. მოზიარე, მონაწილე, соучастникъ, რომ. 11—119; მარკ. 15—7; ქილ. 355.

თანაზრახვა, სზ. совѣщаніе, (თანა ვაზრახავ, თანავეზრახები): ზ. უ. ერთად ვარჩევთ, ვლაპარაკობთ, совѣщаться, ვახც. სამ. შესავ.

თანაზრდილი, ს. ერთად გაზდილი, совоспитанникъ.

თანაკიდული, ზედ. დამოკიდებული, зависимый, მარც. 2—112.

თანა-ლმობა, ს. соболѣзнованіе, (თანავილმობ, თა-

ნა მელმის), ზ. უ გული შემტკივა სხვის მწუხარეებაზედ; соболезновать.

თანა-მავალი, ს. თანა-მოგზაური, спутникъ, ჩონგ. 76.

თანა მაძს, ნახე თანადება.

თანა მბრძოლი, ს. თანა მეომარი, соратникъ.

თანა მგრძნობელი, ზედ. ერთს გრძნობის მქონებელი, сочувственный, ჩონგ. 157.

თანამდგომი, ზედ. მწე, მომხმარებელი, ხვაიშანი, заступникъ; союзникъ; რომ. 16—2; 1 ქართლ. 222; **თამდგომობა,** ს. заступничество; союзъ.

თანამდები, ზედ. მოვალე, ქვემდებარე ვალისა, должный, обязанный, подлежащій; -სიკვდილისა, подлежащій смертной казни, იგავ. 21 — 13; **თანამდებობა,** ს. მოვალეობა; სამსახური; обязанность; должность, (ვითანამდებები), ზ. ვ. თანამდები გავხდები, быть обязаннымъ, მარც. 1—179; (მეთანამდებებოდა), ზ. თვ. მევალებოდა, ვალი მქონდა, я долженъ былъ, იერემ. 15—10.

თანა მეგზავე, ს. თანა მოგზაური, спутникъ.

თანა მედროვე, ს. ერთს დროს მყოფი, современникъ.

თანა მეზიარე, ს. თანა-მონაწილე, соучастникъ.

თანა მეინახე, ს. ერთად მჯდომი სხვასთან ნადიმში, собесѣдникъ за столомъ.

თანა მემიჯნავე, ნ. თანა მოსამზღვრე.

თანა მემკვიდრე, თანამკვიდრი, ს. მონაწილე სამკვიდრებელში, сонаслѣдникъ.

თანა მემცხედრე, თანა მემცხოვრებელი, თანა მეხარეცლე, ს. მეუღლე დიდებულთა, сожительница, супруга, დან. 14—1; მიქ. 7—5; გუჯ. 1.

თანა მენათესავე, ს. თვისტომი, მეყვისი, сродственникъ, 1 ქართლ. 438; მარც. 2—62.

თანა მეტომე, ს. თვისტომი, соплеменникъ, კავშ. 234.

თანა მეუღლე, ს. თანა მოსაგრე, сотрудникъ, ფილიპ. 4—3.

თანა მეყოფი, ს. соучастникъ, ჩახრ. 16.

თანა მეხმეობა, ს. თანხმობა, ერთსულობა, согласіе; гармонія.

თანამზრახველი, ს. თანაწევრი სამსჯავროსი; членъ совѣта, совѣтникъ; собесѣдникъ; საქ. 25—12; დაბად. 16—51; ისაი. 1—16.

თანამკვეთი სიმართლისა, союзникъ правды, მარც. 1—159.

თანამკვიდრი, ს. თანა მონაწილე სამკიდრებელში, сонаслѣдникъ, 1 პეტ. 3—7.

თანა მოაზრე, ს. одномыслящій.

თანა მოასაკე, ს. ერთის ხნისა, ровесникъ.

თანამოგზაური, სხ. თანამეგზავე, спутникъ.

თანამოდასე, ს. თანამწევრი, сочленъ, ქილ. 612.

თანამოზიარე, ზედ. соумышленникъ; 1 ქართლ. 389.

თანამომზრახი, ს. ხმის გამცემი, თანამესაუბრე, собесѣдникъ, ციმ. 11.

თანამოლაშქრე, ს. ასაბი, თანამებრძოლი, соратникъ.

თანამომქმედი, ს. თანა მონაწილე საქმეში, сотрудникъ, გუჯ. 13.

თანა მონათესავე, ს. თვისტომი, მეყვისი, сродникъ.

თანა მონაწილე, ს. თანაზიარი, ნაწილის მიმღები, соучастникъ.

თანამორწმუნე, ს. ერთის სარწმუნოებისა, совѣрующій.

თანამოსაგრე, ს. ასაბი, მომხმარებელი, ხვაიშანი, союзникъ, сподвижникъ; соратникъ.

თანმოსამზღვრე, ს. თანა მემიჯნავე, მეზობელი, смежный, пограничный.

თანამოსარჩლე, ს. მწე, მომხრე, защитникъ.

თანამოქალაქე, ს. согражданинъ.

თანმოსაყდრე, ს. თანაზიარი მეფობისა ან მღვდელმთავრობისა, сопрестольный, участникъ въ царской власти или въ первосвятительствѣ, გუჯ. 30; 1 ქართლ. 70.

თანამოსახელე, ს. ერთის სახელის მქონი, соименный, тезка, синонимъ, კავშ. 59.

თანამოქალაქე, ს. ერთს ქალაქში მცხოვრები, согражданинъ; **თანამოქალაქობა,** ს. согражданство.

თანამოძმე, ს. სახლის კაცი, ძმობილი, собратъ.

თანამოწამე, ს. ერთბამად სხვასთან დამსწრე, сосвидѣтель, ებრ. 2—4.

თანამსგავსი, ზედ. მსგავსი, похожій.

თანამყოფი, ს. ვისთანე მყოფი, бывшій съ кѣмъ, მარც. 15—1.

თანამშრომელი, ს. ერთად ვისთანმე მშრომელი, сотрудникъ.

თანამწირველი, ს. ერთად მწირველი სხვასთან ვისმე, кто вмѣстѣ съ кѣмъ служитъ обѣдню.

თანამჭვარი, თანამჭოვარი, ზედ. თანამლმობელი, გულის შემატკივარი, сострадательный, **-მჭოვარობა,** ს. გულის შემატკივრობა, сострадательность, 1 ქართ. 142.

თანანადები, ს. ვალი, მოვალეობა, долгъ, обязанность, **-ბუნებისა,** долгъ природѣ.

თანა-პყრობა (ვი), ზ. მ. შევიცავ, содержать.

თანასვლა (თანავალ), ზ. უ. ერთად ვისთანმე ვალ, идти съ кѣмъ, сопровождать; ლუკ. 7—11; 24—65.

თანასწორ, -რედ, ზზ. უმრუდოდ; სწორედ, ровно; прямо.

თანასწორე, ზედ. უმრუდო, სწორი, ровный, -გზა, ровная дорога.

თანასწორი, ზედ. უმრუდო, სწორე; შანდაკი; ტოლი, შედარებული; ровный; равный, თანასწორება, -რობა, ს. ტოლობა, დარობა, равенство, 2 ქართლ. 494; (ვთანასწორობ), ზ. უ. ვედარები, ვეტოლები; равняться, თანასწორი რიცხვი, ровное число.

თანაღრება, ნახე **გულის-თანაღრება.**

თანაყვა (თანავეყვი, -ვეყავ), ზ. თვ. შევერთდები, გავერთდები; შევეყოფი, შევეუღლები, соединяться; совокупляться, сожительствовать, 1 ქართლ. 409; დაბდ. 19—5; **თანაყოფა** (თანავჰყოფ), ზ. მ. გავაერთებ, соединять, (თანა ვეყოფი), ზ. თვ. შევეყოფი, შევეუღლები, сожительствовать, ალბ. 26; ბერძნ. 72; 2 ქართლ. 111.

თანაყოლა (თანამყავს), ზ. მიჩ. имѣть при себѣ, სამ. ვახტ. შესავალი; დან. 11—23; თანავჰყევარ, თანვიყავ, ზ. უ. თანავახლავარ, быть при комъ, находиться, 1 ქართლ. 367.

თანაშეთბობილი, ზედ. გამთბარი სხვისა თანა, согрѣтый, მარგ. 1—88.

თანაშეკრული, ზედ. შეკრული ვისთანმე პირობით, связанный съ кѣмъ условіемъ, საქმ. 8—24; обязанный.

თანაშემწე, ს. მომხმარებელი, მშველელი, მეხვაიშნე, помощникъ; союзникъ; 2 კორ. 1—24; რომ. 16—4; сотрудникъ, **თანაშემწეობა**, ს. მოხმარება, შველა; вспомоществованіе, содѣйствіе, 1 ქართლ. 273.

თანშეტყვებული, ზედ. სწორე, ნამდვილი, точный, вѣрный, 1 ქართლ. 261.

თანშეყოფილი, ზედ. слитый, გუჯ.

თანაწაყვანა (თანა წავიყვან), ზ. მ. თანგავიდევნებ, уводить, **თანა წამყვანი**, уводчикъ.

თანაწარვლა (თანა წარვვლი), ზ. უ. გვერდზედ გავუვლი, წარვვლი, миновать, საქმ. 27—4; **თანაწარმავალი**, ზედ. წარმავალი, დაუდგრომელი, переходящій, измѣнчивый. მარკ. 15—21, 29; იგავ. 7—9; ბარუქ. 6—43; **თანაწარუვალი**, ზედ. აუცილებელი, მიუცილებელი, неминуемый, неизбѣжный, 1 ქართლ. 275; მარკ. 15—21; 15—29.

თანაწარხდომა (-წარვხდები, წარვხდი), ზ. ვდ. ავსცილდები, თანა წარვვლი; დუმილით დავუტევებ, დავჩუმდები, миновать, проходить; промолчать; არა თანა წარმხდეს, это не минуетъ меня, ისაი. 33—21; (თანა წარვხდი, -ვხედ), ზ. ავაცილებ, განვარიდებ, устранить, удалить, დავით. 36—36; -რჯულსა, обойдти законъ, ისაი. 24—5; **თანაწარუხდომელი**, მიმ. თანა წაუვალი, აუცილებელი, неминуемый.

თანახატება, ს. ერთსახეობა, однообразіе.

თანახლება (თან ვახლავარ), ზ. უ. თანა ვჰყევარ, быть, находиться при комъ, თანვაახლებ, გავაცანებ, отправить съ кѣмъ либо что, დარეჯ. 132 (თანვიახლები), ზ. უ. თანგავჰყვები, ვიახლები; сопровождать, находиться при комъ, გუჯ. 14, თანმახლავს, имѣю при себѣ.

თანახმა, ზედ. ნებსით შედგომილი სხვის ჰაზრისა; შეწყობილობა გალობისა ან მუზიკისა, согласный, согласіе, гармонія въ пѣніи; თანახმოვანი (ასო), согласная буква, თანახმად. ზზ. согласно, კავშ. 297, ნახე თანხმება.

თანაჯერჩინება, სახ. соизволеніе, (-ვიჩინებ), ზ. მიჩ. დავეთანხმები, თანავმნებელობ, соизволить, საქმ. 8—1, რომაელ. 1—32.

თანბა (უყავ), (სპარს.), ს. სასჯელი, наказаніе, урокъ, 2 ქართლ. 355.

თანგა, ს. დანგი, ვეცხლის ფული, თეთრი; ერთი შაურიანი ვეცხლის ფული, пятакъ серебрянный, ნახე დანგი.

თანგირი (სპარ.), ს. სპილენძის ქვაბი ქონის დასადნობი, мѣдная кострюля для топки сала, ბიანკ. ლ; ბაცონ. ივ. ლ.

თანგატანა (თანგავიტან), ზ. მ. თანწავიღებ, унести что съ собою; (გავატან), ზ. მ. отправить что съ кѣмъ.

თანგატანება (თანგავატანებ), ზ. მ. თანწავაღებინებ, заставить взять съ собою.

თანგაყოლა (თანგავჰყვები), ზ. უ. თანწავჰყვები, отправиться съ кѣмъ либо, თანგაყოლება (თანგავაყოლებ), ზ. მ. თან გავატან, отправить что съ кѣмъ, 2 ქართლ. 294.

თანგადაყოლილი, ს. послѣдовавшій за кѣмъ.

თანდათან, ზზ. ცოტ-ცოტად, მცირე-მცირედ, мало по малу, по немногу; постепенно; რუსუდ. 517; ბუნ. კ. 120.

თანდაყოლილი, ზედ. врожденный.

თანდებული, ს. მეექესე სიტყვის ნაწილი (ღრამ.), предлогъ.

თანვარსკვლავედი, ს. ვარსკვლავკრებული, созвѣздіе.

თანთანა, ს. საქვეითო ბილიკი შარასგზას აქეთ იქით, тропинка.

თანისთანა, ზზ. ზედიზედ, безпрерывно, безостановочно, ვეფხ. 665; ქილ. 565, **თანისთანი**, ზედ. ახლომახლო, близкій, безпрерывный, ვეფხ. 1497.

თანმიყოლა (თანმივჰყმეები), ზ. ვდ. თანვახლავარ ვისმე, сопровождать кого, თან მიმყოლი, მიმ. сопровождающій; თანმიყვანინება (თანმივაყვანინებ), ზ. მ. посылать кого съ кѣмъ, 2 კორ. 12—18.

თანმოტანა (ვიტან), ზ. მ. приносить съ собою.

თანმოყოლა (ვჰყვები), ზ. უ. ერთად მოვალ, сопровождать.

თანმოჰასაკე, ნ. თანამოასაკე.

თანტყვე, ს. ვისთანამე ტყვედ მყოფი, соплѣнникъ, რომ. 16—7; კოლ. 4—10.

თანაქცევა (თანავექცევი), ზ. თვ. ერთად ვისთანმე დავდივარ, ходить съ кѣмъ либо вмѣстѣ, სამქმ. 1—4.

თანღრება, ნ. ნახე გულის-თანაღრება.

თანშეზომება (თანშევაზომებ), ზ. მ. შევადარებ, შევასწორებ; соразмѣрять; (თანშევეზომები), ზ. თვ. შევესწორები, შევედრები, соразмѣряться, კავშ. 89.

თანშეზრდა (-ვზრდი, -ვზარდე), ზ. მ. ერთად გავზდი, совоспитать, (თანშევიზრდები), ზ. თვ. ერთად გავიზრდებით; воспитываться вмѣстѣ съ кѣмъ, **თანშეზრდილი**, თანშეზრდომილი; მიმ. ერთად გაზრდილი, совоспитанникъ, ვეფხ. 148; 2 ქართ. 312.

თანშერთვა (თანშევრთავ), ზ. მ. ერთმანერთში გავურევ, сливать, (თანშევერთვი), ზ. თვ. ერთმანერთში გავერევი, сливаться.

თანშეტყვება, ს. გამოცნა, მაგ. სიზმრისა, отгадываніе, დან. 2—36.

თანშეყოლილი, ზედ. слитый, გუჯ.

თანჩაყოლა (თან-ჩავჰყვები, მაგალ სიყვარული), ზ. უ. თანგამყვება, გულში დამენერგება; утвердить, укрѣпить въ памяти, въ сердцѣ; уносить съ собою; ანც. 2—17.

თანჩასართველი, ზედ. თანჩასატანებელი, включительный.

თანმუხათაია, ს. მიწა ზუმბურის მსგავსი, ფერით წითელი, ყვითელი ან შავი, რომელსაც თათრულად ჰქვიან: თინიმახთუმი печатная глина, тепзуй, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

თანწამოსხმა (-ვასხამ, -ვასხი), ზ. უ. თან წამოვიყვან მრავალთა, уводить съ собою.

თანწარგზავნა (-ვჰგზავნი, -ვჰნე), ზ მ. გავაცან ვისმე ვის, отправить кого съ кѣмъ, ისაი. 18—16.

თან-სხმა, ზედ. ნახე თანასხმა.

თანხმება (ვა), ზ. მ. დავათანხმებ, გავაწყობ, согласовать, соглашать, **თანხმაობა, თანხმობა**, ს. გაწყობილობა, შეთანხმება; ერთსულობა, ერთობა; согласie; თანავჰხმობ ან ვეთანხმები), ზ. უ. ვერთსულობ, ვერთობ, согласоваться, მარ. 1—91, წათა ცხ. 353.

თაობა, ს. თავობა, დასაწყისი, დასაბამი; начало, поколѣнie, колѣно, родъ, მომავალი თაობა, будущее поколѣнie, ქილ. 441; თავობითგან, ზზ. დასაბამიდგან, сначала, სიგ. ჩოლაყაშვ. № 21, გვერ. 39; ეს ულთო კაცი ჩემს თაობაზედ მოჰკლეს, დავრ. 59; этого безбожника (злодѣя) изъ за меня убили; სისხლის სამართალი ჯაჯულა შვილის თაობაზედ, სიგ. ჩოლაყ. 30; уголовный судъ, по случаю совершенiя преступленiя Джадуга-швилемъ; ჩემს თაობაზედ, ალექ. 141, ради меня, (ვჰთაობ), ნ. თავობა (ვჰთავობ).

თაოსანი, ზედ. თავს გამომდები, საქმიანი, გამჭრიახი, რიგიანი, дѣятельный, человѣкъ порядка, расторопный; **თაოსნობა**, ს. თავს გამოდება, საქმიანობა, გამჭრიახობა, дѣятельность, расторопность.

თარაზდარი (სპარ.), ზ. ფეთრის მომჭრელი, чеканщикъ, დასც. 40.

თარაზო, ს. ხანაკავში, სასწორი კალაცოზთა კედლის სამართი, вѣсокъ у каменщиковъ, уровень съ отвѣсомъ; ватерпасъ.

თარანგი, ხხალთე ხმალთა ან თოფთა, обручъ желѣзный у ноженъ сабля или у ружья.

თარანჯაბინა (სპარს.), ს. მანანას თესლი, манна.

თარში, ს. ქალაკის სახელი, тарсъ (островъ), ცქიმოთ. 124.

თარფი (არაბ.), ს. მხარე, сторона, 2 ქართლ. 311.

თარაქამა, ს. ოსმალურად მდაბიო ხალხი, თურქმენი, по турецки: простой народъ, туркмены, ქიმ. 64; 2 ქართლ. 465.

თარგმანი, ს. განმარტება წერილთა, ახსნა; გარდაღება ერთის ენიდამ მეორეზედ; толкованie, объясненie текста; переводъ; -სახარებისა, толкованie Евангелiя, თარგმნა, თარგმანება (ვსთარგმნი, -ნე; ვსთარგმანებ), ზ. მ. განვმარტებ, აღვხსნი; გარდავიღებ ერთის ენიდამ მეორეზედ; толковать, объяснять; переводить; **თარგმნინება** (ვა), ზ. სხმ. გარდავალებინებ ერთის ენიდამ მეორეზედ; заставить перевести.

თარეში (სპარს.), ს. ლაშქართაგან დარბევა, грабежъ солдатъ, мародерство, სამ. ვახც. 255; გორგ. 52, 272; **თარეშება** (ვა), ზ. მ. ლაშქარს დავარბევინებ, пустить солдатъ на мародерство, грабежъ.

თართარი, ს. ღვინის მარილი, кремотартаръ, ქიმ. 142.

თართი, ს. თევზია ზუთხა-ლორა, севрюга, бѣлуга, ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ; осетръ, ერის. ლ.

თართი, ს. დიდი ძაღლი საცხვრე, овчарка, საბ. ლ.

თარი, ს. ჩონგურის მსგავსი საკრავი, балалайка.

თარიღი (სპარს.), ს. მოთხრობა; ან რიცხვი წელითა და დღეთა, хронологическая исторiя; число мѣсяца, года, უთარიღო წიგნი, письмо безъ числа.

თარნანო, ს. კილო სიმღერისა, напѣвъ.

თარო, ს. ჭურჭლის დასადგმელი ფიცარი, полка, поставецъ.

თარფი, ს. მოწნული ლანკანი, кошница, плетенка, მროვ. 100.

თარჯვა, ნ. შემოთარჯვა.

თარჯი, ს. ზღუდე, გალავანი გარემოს ქალაქისა, стѣна вокругъ города, 3 მეფეთ. 2—35—36.

თარხანი (სპარ.), ს. თავის-უფალი, свободный; **თარხნება** (ვათარხნებ), ზ. მ. განვათავისუფლებ, давать свободу, **თარხნობა**, ს. თავისუფლობა, свобода.

თასაკრავი, ს. თავზედ მოსახვევი მანდილი ქალთა, головная повязка.

თასი (სპარ.), ს. ღვინის სასმისი უფრო ვერცხლისა, чаша.

თასლიბი, ს. ლაპარაკით შექცევა, бесѣда, კაც. 75; 2 ქართლ. 488, -გაწევა, ლაპარაკით შექცევა, бесѣдовать.

თასმა (სპარს.), ს. ტყავის ბაწარი, ремень.

თასუსა, ს. რუმბი წყალთ საზიდი, бурдюкъ для воды.

თასუსათი, ს. ქილ. 585?

თასყიდი, ს. ქიმია 36, 110; თასყიდი ზირნიხისა?

თაფაუთი (სპარს.), ს. სხვაობა, разница.

თაფი (სომხ.), ს. ვეგის ზურგი, რომლისაც მეორეს მხარეს ჰქვიან ჭუტი; жохъ, спинка у альчика, ნ. ალჩუ.

თაფლი, ს. სქლად შეზავებული სიტკბო ფუტკრისა, медъ; **თაფლი ველური** ან იმერული თაფლი, дикiй медъ, მატ. 3—4; მცენარე მსგავსი ურთხლისა; верескъ, раст. ბუნ. ლ. -უცეცხლო, медъ, нетопленный, сырецъ, ბუნ. ლ; **თაფილის პური**, медовой сотъ, ნ. გოლი; თაფლ-მწთოლვარე, медоточивый, **თაფლიანი**, ზედ. медовой, თაფლის სანთელი, воскъ, **თაფლუჭი**, ს. თაფლის სასმელი დასათრობი, сикера, медовика, ისაი. 5—12, 22; ლევიტ. 10—9; ბუნ. ლ; ლუკ. 1-15, **თაფლფიჭა**, ს. თაფლის ჩენჩო, ნ. ფიტი, ფიჭი; восковыя части меда.

თაფლინდი, ს. მცენ. тамариндовое дерево, პ. ფ.

თაფული, ს. ნათიბი ბალახი სახორომე, скошенное сѣно.

თაფსუნი, ს. ცხენის მუცელზედ შემოსაკრავი თასმა, подбрюшникъ, подсѣдельникъ.

თაქალთო, ს. ცხენის ზურგზე დასადები რამ უნაგირის ქვეშ, потникъ; сѣделка.

თაქნაბადი, ს. თექა, ნაბადი, ჩული, войлокъ, რუსუდ. 350.

თაღარი (თათრ.), ს. ტაგანი, кувшинъ, ბიანკ. ლ; სამი კოდის საწყაო, мѣра $6\frac{3}{4}$ пуд. ნ. ჩ. ლ; ნ. საწყაო ან კოდი.

თაღი (სპარს.), ს. კამარა, კონქი, ცადაქნილი შენობაში, сводъ.

თაღლითი (არაბ.), ზედ. რიოში, ყალბი, ჯერკვალი, ცრუ, фальшивый, поддѣльный, -ფული, фальшивыя деньги.

თაყდირი, ქიმ. 110?

თაყვანი (არაბ.), ს. პატივის-ცემა, поклоненіе; почтеніе, почитаніе; **თაყვანისცემა** (თაყვანსა ვჰცემ, თაყვანივეც); ზ. მ. პატივსა ვსცემ მუხლმოდრეკით; თავს დაუკრავ, поклоняться; თაყვანის საცემლად, на поклоненіе, საქმ. 7—43; **თაყვანება** (ვა), ზ. მ. თაყვანს ვაცემინებ; შევსწირავ; заставить поклониться; жертвовать кѣмъ либо, 1 ქართ. 309, 282; თავი ვათაყვანე, я принесъ ему себя въ жертву, თავი მათაყვანა, онъ принесъ мнѣ въ жертву себя, (ვითაყვანებ), ზ. მ. ვაიძულებ რომ თაყვანის მცეს, я заставляю, чтобы онъ поклонился мнѣ, გორგ. 49; (ვეთაყვანები). ზ. თვ. პატივსა ვსცემ; თავს შევსწირავ, თავს ვანაცვალებ, поклоняться: жертвовать собою; ვეფხ. 1521; რუსუდ. 162, 183, 587; 1 ქართლ. 303; გორგ. 41; შენ გეთაყვანე, შემოკლებით: გეთაყვა, я жертва твоя: сдѣлай милость, пожалуйста, კაცია 63.

თაყუმი (არაბ.), ს. კალანდარი, წელთა აღრიცხვის წიგნი, календарь, შავთ. 17.

თახვი, თაყვი, ს. ცხოველია, бобръ, касторъ, ბუნ. ლ; **თახვის-ყაირი**, касторовое масло, ბუნ. ლ.

თახთახი, ს. თრთოლა სიცივისაგან; ძრწოლა, дрожь; **-ხება** (ვჰთახთახებ), ზ. უ. ვჰსძრწი; ვთრთი სიცივისაგან, дрожать отъ холода; მათახთახებს, меня въ дрожь бросаетъ.

თახსირი (არაბ.), ს. დაპატიმრება, арестованіе, 2 ქართლ. 326, 327.

თახშქუნი (სპარ.), ს. დასტ. 40; მოჭრილის თეთრის გამასუფთავებელი, кто обдѣлываетъ чеканенную монету.

თახჩა (სპარ.), ზ. ლავგარდანი ან კედელში გამოყვანილი თარო; ან სარკმელი, полка въ стѣнѣ; окно, რუსუდ. 348.

თაჯი (სპარს.), ს. გვირგვინი, корона.

თბე, ს. ხაში, პურის-ცომი; ან ახლად მოზელილი ცომი; სხეული, ხორცი (კაცისა); закваска; тѣсто: тѣло человѣка, შავთ. 73; ჩახრ 98; გამოსლ. 12—34; 1 კორ. 5—7; გუჯ 1.

თბილი, ტფილი, ზედ. ცხელისა და გრილის საშუალი, ამ გვარადვე ითქმის თბილისი ან ტფილისი; теплый; თბილი წყლები, теплыя воды, **თბილა**, тепло (есть), თბილ-თბილი, тепленькій, ქიმია. 116; 105; **მთბილა**, тепло мнѣ, **თბილება** (ვა), ზ. მ. ვატფობ, გავათბობ, грѣть, согрѣвать, **თბობა** (ვათბობ), ზ. მ. ვატფობ, ვახურებ ბუხარს, топить, (ვსთბები), ზ. ვდ. გავთბები. согрѣваться.

თეატრი (ბერძნ.), ს. ადგილი შესაქცევთა სახილველთა, театръ.

თებანი, ჩახრ. 93?

თებერვალი, ს. თთვე სარწყვნისი, февраль.

თებო, ს. თმის ქერტლი, перхоть, перша.

თეგი, ს. წიგნის შემკვრელთა: ვარაყის დასაკვრელი საგორავი მაშინა, у перепл. филетъ переплетчиковъ, ქიმია 238, 237.

თეეი, ს. სასძლო განსასვენებელი ან საწოლი ოთახი, чертогъ, опочивальня, იეზეკ. 40—8, 12.

თევა (ვათევ, ვათიე). ზ. მ. უძილოდ ვატარებ ღამეს სნეულთა თანა, გინა ლოცვისათვის, რომელარს დაისი; бодрствовать, не спать, не смыкать глазъ, проводить ночь около больнаго, или въ молитвѣ; მითევ ღამესა, რუსუდ. 886, проводишь ночь безъ сна около меня, სიცოცხლე გლახ ვათიო, ჩემი სიცოცხლე როგორ შემოგწირო, ვეფხ. 738, какъ пожертвую жизнью для тебя; ღამე თეული, მიმ. проведшій ночь безъ сна, ვეფხ. 448.

თევდოროზის შაბათი, ს. Өеодоровская суббота.

თევზი, ს. ზოგადი სახელი წყლის ცხოველთა; თებერვლის ნიშანი ზოდიაქოსი, рыба; рыбы, 12-ый знакъ солнцепутія; **-ვზის წამალი**, кукольванъ, პ. ფ. **თევზიპარია**, ს. მფრინ. лутокъ (птица); **თევზ-სარდალა**, анчоусъ, ნ. ჩ. ლ. რუსუდ. 7; **თევზი ყლაპია**, ს. მფრინვ. бакланъ (пт.); **თევზიანი**, ზედ. рыбный, **თევზეული**, **თევზეულობა**, ს. сборище рыбъ; рыбное (кушанье), **თევზის წამალი**, მცენ. кукольванъ, ერის. ლ. პ. ფ. ლ; медвѣжье ухо, раст. verbascum (plante); ბუნ. ლ.

თეზაფი, თეზაფის წყალი, ს. წყალი ოქროს დამადნობელი ფრიად გესლიანი, водка царская, золоторазводная, **თეზაფის ქვა**, шпатъ, ქიმ. 25.

თეთრეკალა და სხ. ნ. თეთრი.

თეთრი, ზედ. სპეტაკი, თოვლის ფერი; ვერცხლის ფული; ერთშაურიანი ვეცხლის ფული ან ერთი დანგისა; სამ. მეფ. გიორგ. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 და შემდეგი, გუჯ. 14, 22; 1 ქართლ. 388; სიყვითლის სენი, бѣлый; серебро; серебрянныя деньги: серебрянный пятакъ; бѣли; თეთრად გაუთენებია ღამე, онъ не смыкалъ глаза всю ночь; თეთრად დაწერა, написать на бѣло, თეთრად შენი სარეცხი. добро смѣяться, добро скалить зубы; **თეთრი რავა**, მცენ. ძირმწარე, кирказонъ, раст. ბუნ. ლ. ერისთ ლ; თეთრი ფერი, ს. худосочіе, ბუნ. ლ; **თეთრ-ეკალა**, ს. მცენ. крыжовникъ, რუსულ ქართ. ლ. **თეთრწითელი** (ქვა), краснобѣлый, **თეთრუშა**, ყურძენია, ბაქრ. 182, **თეთრყურძენა**, ყურძენია, ბაქრ. 229, **თეთრეული**, ზედ. серебрянный; серебрянныя вещи; серебро; თეთრფეროვანი, ზედ. бѣловатый, თეთრწვერა, ს. бѣлобородый, **თეთრება** (ვა), ზ. მ. გავასპეტაკებ, бѣлить, (ვსთეთრდები), ზ. ვდ. ვსპეტაკდები, бѣлѣть, **თეთროვანი**; ზედ. бѣловатый; თეთროვნება, ს. бѣлизна.

თეთქა (ვსთეთქ, -ქე), ზ. მ. ვბექავ, დავბექავ, დავბეგვავ, мять.

თეი, ს. ნახე თეეი, წყობილ. 133.

თელა, ს. вязь, ბუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

თელა, თელვა (ვჰსთელ, ვჰთელავ), ზ. მ. ვზერგნი, მოვსთელავ ნაბადსა, ფეხით ვჰქელავ, валять войлокъ; мять, топтать ногами.

თელადუმა, მცენ. карагачъ, ერის. ლ.

თელამუში, ს. მცენ. илимъ полевой; ერის. ლ. берестъ.

თელგამი, ს. ბალღამი, флегма, ბუნ. ლ.

თელი, ს. გოჭი ღორისა, молочный поросенокъ.

თელმუზი, ს. ერთგვარი ყველი.

თემანი, ს. სამხრეთი, югъ, ეზეკ. 47—19; ამბაკ. 3—3.

თემი, ს. ერთი მხარე, მაზრა; ერი ან ხალხი ერთის თემისა; область, провинція; волость; народъ одной области, міръ; ვეფხ. 643, 488; თემის უფროსი, начальникъ провинціи, თემის მოხელე, волостной голова, старшина, თემის სასმართლო, волостной судъ, თემის ყრილობა, мірская сходка, **თემობა,** ს. ერთი თემის ხალხნი, міръ, обитатели какой либо волости.

თენა (ვათენ), ნ. თენება; **ვითენ ბლდგომასა.**

თენება (ვა), ზ. მ. ღამეს გავათენებ უძილობით, ვათევ, неспать, бодрствовать цѣлую ночь; ღამე მითენოს, ჩახრ. 27, пусть не спитъ во всю ночь при мнѣ, (ვთენდები), ზ. ვღ. გავთენდები, დილის სინათლე შემოვა, разсвѣтать, ჩონგ. 137.

თენთება (ვითენთები), ზ. ვ. ბუხრის სუნისაგან მოვუძლურდები, მოვსუსტდები, приходить въ слабость отъ угара.

თეოდორა, ს. ჯირკვალი, опухоль, ბუნ. ლ; -ბალახი, მცენ. შავფურცელა, შავი მხალი, scorphularia; ბუნ. ლ.

თეორეთიკა, თეორეტიკა, ს. ხედვითი სწავლა, теорія, ლოღ. 35.

თეორეთიკებრი, ზედ. теоретическій, წმინდ. ცხ. 353.

თერთმეტი, ს. одиннадцать, **თერთმეტული,** ს. თერთმეტი რიცხვი ან ზედნადები, одиннадцать; эпакта годовая, ხრონოლ. ბროს. 4.

თერიაყი, თერიახი, თრიახი (სპარს.), ს. თრიახფარუხი, მკურნებელი სამსალისა, терьякъ, опійный составъ; ბუნ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

თერისტრო (ბერძნ.), ს. აჯილა, ჩადრი, чадра, ისაი. 3—23, საბ. ლ..

თერმია, თერმუზი, თორმაზა, ს. მცენ. ლოპინარი, ხანჭკვალა, ხნდური ცერცვი, волчій бобъ, ბუნ. ლ.

თერმომეტრი (ბერძ.), ს. სითბო სიცივეს მაჩვენებელი, термометръ.

თერმონი (ბერძ.), ს. თბილი შაქრის წყალი ჩაისავით, теплая вода съ сахаромъ, მამათცს; ქილ. 487; ბუნ. ლ.

თერო, ს. ნიახური, მცენ. петрушка, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; салепъ, ნ. ჩ. ლ. № 1, ნ. თურო; Чина шишечко-коренная, ერის. ლ.

თერმული, ს. ორნატი, ხნული ნათესი (მაქსიმეს ხუთასეულში), нива, пашня, ქილ. 582, 684; ნ. ჩ. ლ.

თესა, თესვა (ვთეს, ვთესავ), ზ. მ. შემოვაბნევ ნახნავ მიწაში თესლეულს აღმოსაცენებლად, сѣять, **თესილი,** ნათესი, მიმ. посѣянный, **მთესავი,** ს. сѣятель, **თესვინება** (ვა), ზ სხ. заставить сѣять, ვისრ. 180; ლუკ. 6—1; მატ. 6—26; 13—3, 4; რაც გითესავს ნაცვალი გინახავს, что посѣялъ, то и получилъ.

თესლანოსი, ს. მფრინვ. теслоносъ, 2 რჯული. 14—18.

თესლ-თეთრა, მცენ. ярутка, ბუნ. ლ.

თესლ-ყვითელა, მცენ. ярутка желтая.

თესლ-მანანა, მცენ. თარანჯაბინი, манна.

თესლი, ს. მოსავალთ მარცვალი ნაყოფის გამომღები; მატ. 6—26; 13—3, 4; ნაყოფი ცხოველთა, ისაი. 14—29; ნათესავი, შთამომავლობა, თაობა ერისა, ფსალ. 9—26; 32—11; რომაელ. 4—17; დასაბამი, მიზეზი რისამე; сѣмя, вещество содержащее въ себѣ зародышъ животный и растительный; потомки, нисходящее поколѣнье; корень, начало, основаніе, причина; თესლითი თესლადმდე, изъ рода въ родъ, უცხო თესლი, иноплеменникъ, თესლი კიტრისა, огуречное сѣмя, **თესლოვანი,** ზედ. семенистый, მარტ. 1—175; **თესლტომი,** ს. თვისტომი, თანა მენათესავი; сродникъ, საქმ. 10—24; **თესლ-მდინარე,** ს. სუსუნატი, перелой, რიცხვ. 5—2; **თესლის მხიტყველი,** ს. ცრუ მოლაპარაკე, ცრუ პენტელა, пустословъ, საქმ. 17—18.

თეფში (სპარს.), ს. გაშლილი ჯამი, тарелка.

თექა, ს. უმჯობესი თაქნაბადი, ჩული, войлокъ, ჩონგ. 143.

თეძო, ს. მენჯის ძვალი, бедро, გამოცხ. 19—16; **-ძოს თავი,** сѣдалищная кость, вертлюгъ.

თეჯირი, ს. სინდონი, ძგიდე, საძგიდე; ширма, перегородка, რუსუდ. 350, 545, 602.

თეჯნისი, შაირი თერთმეტ მარცვლოვანი და ოთხ-ტაპოვანი, стихи имѣющія 11 слоговъ и 4 стиха въ куплетѣ.

თვალად, ზზ. სახით, სახის მშვენიერებით, видомъ, взрачностью, красотою наружности, ვისრ. 3; ვეფხ. 8, 316; თვალად მარჯვე, ე. ი. მარილიანი, სახით მიმზიდველი, სანდომიანი, ვეფხ. 1071; авантажный, привлекательный, **თვალადი,** ზედ. მშვენიერი სახით, ან შესახედაობითა, взрачный, видный, пригожій; დარეჯ. 107; **თვალადობა,** ს. სახის მშვენიერება, взрачность, пригожество, ვისრ. 109; რუსუდ. 259; ვეფხ. 1509.

თვალ-აუღებელი, ზედ. თვალის მოუშორებელი, неотрывающій глазъ.

თვალ-ბედითი, ზედ. ავ-თვალი, ავის-თვალის მქონებელი, дурноглазый, призорливый, ჩონგ. 75.

თვალ-ბოროტი, ზედ. ვისაც მოშურნე და ბოროტი თვალი აქვს, завидливый (глазъ), **თვალ-ბოროტობა,** ს. ავთვალობა, თვალ-ბედითობა, завистливость; მარკ. 7—22; ალექს. 26.

თვალ-გამჭრიახი, ზედ. თვალით კარგად მხედველი, зоркій, **თვალ-გამჭრიახობა,** ს. зоркость.

თვალ-გაუწვდენელი, ზედ. необозримый.

თვალგება (თვალით ვაგნებ), ზ. მ. შევნიშვავ, замѣчать, საბ. ლ.

თვალ-დამწვარი, ზედ. ვისაც თვალების დაწვით სინათლე მოჰკლებია, кто лишенъ зрѣнія посредствомъ выжженія глазъ.

თვალ-დაფახული, ზედ. თვალ-დახუჭვილი, замкнувшій (глаза), ვეფხ. 671; **თვალ-დაუფახველი,** ზედ. თვალ-დაუხუჭავი, несмыкающій (глаза), ვეფხ. 865, **თვალ-დახუჭვილი,** ზედ. თვალ-დაფახვილი, замкнувшій (глаза); не бодрый.

თვალება (ვა), ზ. მ. დავხედავ, взглянуть, посмотрѣть, დარეჯ. 30.

თვალ-ელამი, ზედ. ბრუციანი, თვალ-მარდი, косой.

თვალვა, ს. -ვით, ზზ. რიცხვით, числомъ, 1 ქართლ. 120; (ვჰსთვალავ. -ლავდი ან ვსთვალვიდი), ზ. მ. აღვრიცხავ, считать, ნ. **თვლა, თუღლა;** ვეფხ. 70;

ნუ მთვლავ, не считай меня, დარეჯ. 103; ვისრ. 128.

თვალთა-ხედვა, ს. თვალის ჩინი, მხედველობა, зрѣніе, თვალთა ხედვა საწუთროსავით მუხთალია, глазъ, какъ этотъ міръ, обманчивъ, ვისრ. 123.

თვალთვალება (ვუთვალთვალებ), ზ. მ. თვალი მიჭირავს, მალვით თვალს ვადევნებ, подсматривать, ან თვალით ვანიშნებ, мигать.

თვალთ-მაქცი, თვალთ-მაქციერი, თვალთა მაქცეველი, თვალ-მაქცი, ს. მცბიერი, მომატყუებელი, лицемѣръ, обманщикъ. ზოგ. волшебникъ, ქილ 192; ვისრ. 178, 200, **თვალთ-მაქციერობა**, **თვალთ-მაქცობა**, ს. მცბიერობა, მატყუარობა, обманъ, притворство; лицемѣріе; волшебство, чародѣйство.

თვალთ-უხვავად, ზზ. არა მცბიერად, უტყუვრად, нелицемѣрно, **თვალ-უხვავი**, ზედ. არა მცბიერი, უტყუვარი, нелицемѣрный, სამ. ვახტ. 204, 2 კორ. 13—10; 1 ქართლ. 256; **თვალ-უხვავად**, მსჯელი, справедливо судящій, здраво мыслящій, ალექს. 162, -სასჯელი, нелицемѣрный судъ, **თვალთ-უხვავობა**, ს. უტყუვარობა, нелицемѣріе, კოლ. 3—25; 1 ქართლ. 418.

თვალი, **თუალი**, ნათეს. თუალისა, მიც. თუალსა; მრავლ. თვალები, ს. ცხოველთ ორგანო ხედვისა; მხედველობა, თვალის ჩინი, თვალის სინათლე; ზედა მხედველობა; око, глазъ; зрѣніе; присмотръ, надзоръ; **თვალი**, ნათ. თვლისა, თვალსა, მრავლ. თვლები; ს. პატიოსანი ქვა; შენობასა შინა: შეკრული კამარა, ცა-დაქნილი; სათავე წყაროსი; ჯაჭვთა ან ბადეთა მოკილებულობა, გრგოლი; драгоцѣнный камень; арка, сводъ; истокъ рѣки; очко, звѣно, кольцо у цѣпи; колесо; ყურძენს რომ თვალი შეუვა, когда виноградъ начинаетъ наливаться, სამზ. 110, თვალ-შესული ტყემალი, სამზ. 112, зрѣлая дикая слива; თვალის სინათლე, თვალის ჩენა, თვალის-ჩინი, свѣтъ глазъ, зрѣніе, ვისრ. 25; ჩემო თვალის სინათლევ, душа моя, თვალ და თვალ, въ глазахъ, თვალში ჩინიანი, ე. ი. თვალადი, ლამაზი, пригладный; თვალის წინ, передъ глазами, ანტ. 37; თვალი და ყური, გაჭირობს, наблюдай, присматривай, თვალის კაკალი, очное яблоко, глазной шаръ, თვალს უშვრება, мигаетъ, указываетъ миганьемъ, თვალის წამალი, ნ. თუთია; თვალი ჰკრა, сглазилъ; გონების თვალი, ე. ი. გონებით შორს დამნახველობა, прозорливость, дальновидность, проницательность, გუჯ. 1—29, 1 ქართლ. 293; კეთილის თვალით მიხედვა, посмотрѣть на кого благосклонно, თვალი დაგიდგა, ნ. დადგომა, თვალი გამიწყალდა, ე. ი. თვალის ჩინი შემისუსტდა, у меня ослабѣло зрѣніе, притупились глаза, თვალი სარკმლისა, ფანჯრისა, დოლაბისა, просвѣтъ окна, переплетъ оконный, თვალი ხიდისა, арка мостовая, ურმის თვალი, колесо, წყაროს თვალი, истокъ рѣки, ვისრ. 48; ვეფხ. 943; 2 ქართლ. 190; იაკობ. 111—13; რაკის თვალი, жерновка, მზის თვალი, солнышко, მარილის თვალი, прозрачный кусокъ каменной соли, სასწორის თვალი, чашка вѣсовая; წინდის თვალი, петля чулочная.

თვალიერება (ვა), ზ. მ. თვალს ვადევნებ, თვალი მიჭირავს, присматривать, наблюдать; ათვალ-ჩათვალიერე, присматривай.

თვალით მნახველი, **თვალით მხილველი**, ს. თავისის თვალით მნახველი რისამე, очевидецъ.

თვალით-ნახული, ზედ. видѣнный своими глазами.

თვალით ხაჩინო, ზედ. ხასილველი ან ნახული თვალით, очевидный.

თვალის ახმა, ზ. მ. თვალს გავახელ, прозрѣть.

თვალის-ყური, ს. თვალის მიდევნება, -დაჭერა, надзоръ, наблюденіе; ნ. თვალი და თვალ-ყური.

თვალისჩინი, ს. თვალის მხედველობა, зрѣніе.

თვალისჭერა, ნ. ჭერა; თვალის წამალი, ნ. თუთია.

თვალისწამალი, ს. თვალის-ქვა, ნ. თუთია.

თვალ-მანკიერი, **თვალ-მანკი**, ზედ. მოშურნე ან ხენეში, завистливый, уродъ.

თვალ-მარჩხი, **თვალ-მაჩხი**, ს. თვალ-ჭრელი, пестроглазый, კაეშ. 188; სან. ლ.

თვალმაქცი, -ცობა, ნ. თვალთ მაქცი.

თვალ-ნათლივ, ზზ. დღისით სინათლით, за свѣтло, среди бѣлаго дня.

თვალ-ნაკრავი, ზედ. დანახული, сглазенный.

თვალსწრაფი, ზედ. შორს დამნახავი, проницательный, ქილ. 308.

თვალ-ტანადობა, ს. შესახედაობა, წარმოსადეგობა, статность.

თვალ-უწვდენელი, **თვალ-უწთომი**, **თვალ-უწდომი**, ზედ. თვალით განუზომელი, თვალ-შეუდგამი, необозримый, ვეფხ. 218; დარეჯ. 125; რუსუდ. 712.

თვალ-უხილავი, ზედ. არ ნახული, невидаль, -უხილაობა, 1 ქართლ. 418; невидѣніе.

თვალ-უხვი, -უხვავი, ზედ. მიუფერებელი, მართლ-მსაჯული, непритворный, справедливый, -სასჯელი, справедливый судъ, **თვალ-უხვაობა**, ს. მიუფერებლობა, მართლ-მსაჯულობა, непритворство, справедливость; 1 პეტრ. 5—17.

თვალ-ღება, სზ. მიფერება, პირფერობა, лицемѣріе, притворство, საქმ. 10—34; ეფეს. 6—9; იაკობ. 2—1; რომ. 2—11; მატ. 22—16; თვალღებით სჯა, пристрастно судить; (თვალვაღებ), ზ. უ. მიფერებით ან პირფერობით მოქცევა, льстить, притворствовать, არა ვის თვალ-აღებ პირსა, никому не льстишь въ лице; ლუკ. 20—21; მატ. 22—16, (თვალს ვაღებ), ზ. მ. თვალს გავახილებ, открыть глаза, **თვალღებული**, მიმ. მხიარული, веселый, ვისრ. 192; მიმფერებელი, лицемѣрный.

თვალ-ღია, ზედ. მხნე, ფხიზელი, бодрый.

თვალ-ყური, ს. თვალის დაჭერა; გულისყურის დადევნება, ყურის მიპყრობა; наблюденіе, надзоръ, თვალყურის ჭერა (თვალყური მიჭირავს, მეჭირა), наблюдать, ალექ. 72.

თვალშავა, ს. მფრინველია, ბუნ. ლ.

თვალ-შავი, ზედ. შავ-თვალიანი, черноглазый.

თვალ-შაქარი, ს. თავი მეკობრეთა, თავი ავაზაკთა კაცთა, атаманъ разбойниковъ, ალბ. სამ. 65.

თვალ-შეუდგამი, ზედ. თვალ-უწთომი, необозримый.

თვალ-შვენიერი, ზედ. თვალადი, თვალად კარგი, взрачный, 2 ქართ. 243.
თვალ-ცეშული, ზედ. თვალ-ნაკრავი, დანასული, сглаженный, ქილ. 605, 607.
თვალ-მვირი, ზედ. ავთვალი, завистливый, 2 სჯულ. 28—55.
თვალწინ, ზმ. передъ глазами.
თვალწუნება (ვეთვალწუნები, -ნე), ზ. თვ. არ მოვეწონები, მოვიძაგებ, ненравиться, возненавидѣть, რუსუდ. 955.
თვალ-ჭრელა, ზედ. მჭხი, пестроглазый.
თვალშინეში, ზედ. მოშურნე, завистливый.
თვალ-წინ, передъ глазами.
თვალთმა, ს. მიფერება, პირფერობა, лицемѣріе, притворство, თვალთმით სჯა, пристрастно судить, 2 სჯული. 16—19.
თვალთუჭია, თამაშობა: კენკელ-მალულა, жмурки, гулючки.
თვარა, თვარე, თვარემ, თორემ, თუარამ, თუარემ (შემდგარია ორის სიტყვისაგან თუ და არა, თუ არა); ზმ. წინა აღმდეგი სიტყვა: უკეთუ არა, სხვაფრივ, წინა აღმდეგ, если не, въ противномъ случаѣ, иначе, а то; დარეჯ. 91; ვისრ. 79; ალბ. 94.
თვარეული, ზედ. მთვარეული, лунный, მთვარეულად აღრიცხვა, считать по лунному мѣсяцу, ხრონ. ზრონ. 25.
თვე, ნ. თთვე; თვე-თვედ, каждомѣсячно, ხრონ. ზრონ 3.
თვით, თვითონ, თითონ, ნაცვალსახელი ესე მიეჩემების სახელთა, განსაკუთრებით საცნობელად პირისა ანუ ნივთისა, თვინიერ გარეშისა მაგიერობისა, самъ, თვითმე, я самъ, თვით შენ, ты самъ, თვითის, онъ самъ, **თვითება**, ს. ბუნებითი საკუთრება პირისა ან გვამისა, свойство, особенность, личность; კავშ. 90; 246, 311; მარგ. 1—96, შავთ. 64.
თვითბუნება, ს. თავისნება, твердость характера, упрямство, 1 ქართლ. 342.
თვითბერი, ნ. თითბერი.
თვითვნებითი ზმნა, გრამ. возвратный глаголъ.
თვითნე, ზედ. თავის ნათქვამი; настойчивый.
თვითი, ზედ. განსაკუთრებული, ბუნებით საკუთარი პირისა ან ნივთისა, свойственный (лицу или предмету), особенный; личный.
თვით-მავალი, თით-მავალა, ს. მცენ. лебеда садовая, ბუნ. ლ.
თვითმასწავლებელი, ს. самоучитель.
თვითმმართებლობა, ს. самоуправленіе.
თვით-მდგომობა, ს. დაუმოკიდებლობა, самостоятельность, независимость, კავშ. 108; თვითმდგომი, ზედ. დაუმოკიდებელი, самостоятельный, კავშ. 100.
თვითმოქმედება, ს. самодѣятельность.
თვითმპყრობელი, ს. თვითმფლობელი, თვითპატრონი, თვით-ხელმწიფე, самодержецъ, -жавный, **თვითმპყრობელობა**, ს. თვით-მფლობელობა, самодержавіе.
თვითმფლობელი, თვითხელმწიფე, თვითპატრონი, ნ. თვითმპყრობელი.
თვითმყოფი, ს. დაუსაბამო ღმერთი, самобытный.
თვითნება, упрямый, своевольный.
თვითნებობა, ს. своеволіе.
თვითმხილველი, ს. თავის თვალით მხილველი, очевидецъ.
თვითო, თითო, ზედ. ერთერთი; თვითოეული, по одному; каждый; კავშ. 18, -ივსეს ჭიქები, они налили себѣ по одному бокалу, ვეფხ. 59; თითო მარგალიტი მუშტის ოდენი იყო, каждая жемчужина была въ кулакъ, თვითო ვინ ახსენოს, кто помнитъ о каждомъ, ვისრ. 28; **თითო-თითო, თვითო-თვითო**, ზმ. ცალცალკე, მარტომარტო, порознь, по одиночкѣ; каждый самъ по себѣ; ვისრ. 28; თითო-თითო ვის ახსოვს, кто помнитъ о каждомъ по одиночкѣ; **თვითო გვარი**, ზედ. თვითო ფერი, каждый видъ, каждый родъ, **თვითო-გვარობა**, ს. თვითოფერობა, каждый видъ, каждый родъ, ქილ. 203, **თვითო-თვითოდ**, врознь, по одиночкѣ, **თვითოეულად**, ზმ. ცალცალკედ, თითო-თითოდ; განვრცელებით, წვრილად, ვრცლად; по одиночкѣ; подробно, отчетливо, 1 ქართლ. 196; ებრ. 9—5, **თვითოეული**, ზედ. თვითო-თვითო, ერთერთი, კაცად-კაცადი, каждый по одиночкѣ, **თვითოეულება**, ს. единичность, **თვითორიგად**, ზმ. ცალცალკე დარიგებით, каждый по порядку, რუსუდ. 348.
თვითონ, ნახე თვით.
თვითრჯული, ზედ. თავისნება, ახირებული, მიზრჯნილი, упрямый, своенравный; настойчивый, -რჯულობა, ს. მიზრჯნილობა, упрямство.
თვითწოდება, ს. самозванство.
თვითწყალი, ს. ნიშადურის სპირტი ან არაყი, нашатырный спиртъ, ქიმ. 22.
თვითჭეშმარიტი, ზედ. ნამდვილი ჭეშმარიტი, непреложный, очевидный; **თვით-ჭეშმარიტება**, ს. аксіома, непреложная истина, ლოღ.
თვითხელმწიფე, -ება, ნახე, თვითმპყრობელი, -ლობა.
თვითხმოვანი (ასო), გრამ. гласная буква.
თვინახი, თვინიხი, ს. თევზია, scaber tynnus.
თვინიერ, თანდ. მიმღები ნათესაობითის ბრუნვისა; გარდა, გარეში, კიდეგან, кромѣ.
თვირათები, ს. გარდატეხა შუქისა, თინათინი, отраженіе лучей, საბ. ლ; კავშ. 20.
თვის, თანდ. მიიღებს ნათეს. ბრუნვასა, ради, по, за; о; объ; ღვთის გულისათვის, ради Бога, ამისთვის, по сему, მოთხრობისათვის, объ исторіи.
თვისად, ზმ. თავისთვის, თავისწინ, самъ по себѣ, 2 ქართლ. 97.
თვის-თავი ნ. თთვე და თავისთავი.
თვისაგან, ზმ. მარტო, თავისწინა, наединѣ, уединенно, მოუხდნენ მოწაფენი თვისაგან, пришли къ нему ученики наединѣ; მატ. 24—3; მარკ. 4—34; საქმ. 28—16.
თვისდადგება, ს. начало мѣсяца.
თვისება, ს. ბუნებითი საკუთრება პირისა ან ნივთისა, свойство, особенность, личность; თვისება რჯულთა, духъ законовъ; (ვითვისებ), ზ. მ. დავიჩემებ, დავინარჩუნებ, მივითვისებ; присвоивать, ჯხამს მოყვარე მოყვარემან უკუნამდის ითვისოს, другъ

вѣчно долженъ уважать друга, (ვუთვისებ), ზ. მიჩ. მივაჩემებ, მივმადლი, усвоивать кому что; (ვეთვისები), ზ. თვ. ვეყვი, შევეთვისები; გავუმეგობრდები, დავუძმობილდები, усвоиваться, сходиться, сдружаться, ქილ. 285; ნ. თვისობა; (მეთვისები), ზ. მიჩ. მეყვი, приноравливаешься къ характеру моему, ты сходишься со мною; გვითვისა, ე. ი. თვისად გვყო, онъ сошелся съ нами, გუჯ. 33.

თვისებრიობა, ს. მეყვისობა, ნათესაობა, свойство, родство.

თვისთავი, ნ. თვისდადეგი ან თთვე.

თვისთვისად, ზზ. თითოთითოდ, ცალცალკე; порознь, по одиночкѣ; თვის თვისად წავიდნენ, разошлись по своимъ домамъ, 2 ქართლ. 383.

თვის-თვისი, ზედ. თავის-თავისი, 2 ქართლ. 383; свой собственный, თვის-თვის იყვნენ, 2 ქართლ. 548, каждый былъ самъ по себѣ, თვის-თვისთა ფარეშთა უბრძანეს, каждый приказалъ своему камердинеру, ვისრ. 2.

თვისი, ზედ. თავისი, საკუთარი, შესაჴვედრი, свой, მეყვისი, ნათესავი, родной, ვეფხ. 767; ბერძნ. სამ. 181; **თვისიანი**, ს. თავისებიანი, родные, **თვისებრი**, ზედ. იმისებრი, подобный ему.

თვისობა, ს. მეყვისობა, ნათესაობა, свойство, родство, (ვეთვისები), ზ. თვ. ვეყვი ნათესავად, быть въ родствѣ; 2 ქართლ. 548; (ვთვისობ), ზ. უ. ვეყვი ვისმე ნათესავად ან მახლობლად, находиться въ родствѣ, въ близкихъ отношеніяхъ; ჩახრ. 34.

თვისობირი, ზედ. განთვისებული, განსაკუთრებული, свойскій, ალექ. 20.

თვისტომი, ს. მეყვისი, ნათესავი, თანა მონათესავე, сродникъ, свойственникъ, თვისტომობა, ს. ნათესაობა, родство, родовой бытъ.

თვისყოფა (თვისვეყვი, -ვეყავ), ზ. უ. ვენათესავები; ვეთანხმები; быть въ родствѣ; соотвѣтствовать, ლოლ. 20, 127; კაც. 14; მეტაფ. 48.

თვის-შორისებული, ზედ. გამხოლოვებული, თავის წინა მარტო, уединенный, მარტ. 2—4.

თვლა, თუვლა, სხ. აღრიცხვა, დათვლა; счисленіе; счетъ; თვლით, со счетомъ, (ვსთვლი, ვსთვალე), ზ. მ. აღვრიცხავ, დავსთვლი; считать; (ვათვლი), ზ. მ. ანგარიშზედ მოვუმატებ, присчитывать, (ვუთვლი), ზ. მიჩ. ვუანგარიშებ, დავუთვლი, считать чьи деньги, საზოგადო ლაპარაკში: შევუთვლი, დავაბარებ ვისთანმე სიტყვას; наказывать, сказать кому что, (ვითვლები), ზ. ვნ. აღვირიცხვები, считаться.

თვლემა, თუვლემა, სზ. ლული, რული, ძილისაგან მიზიდვა მჯდომარისა თავის კანტურით, дремота, (ვსთვლემ, -ლიმე; მთვლემს, მთვლემა), ზ. უ. მრულავს, дремать, ერისთ. 1—89.

თთვე, თვე, ს. მეათორმეტე ნაწილი წელიწადისა, мѣсяцъ, ნ, ზოდიაქო; თთვე და თვე, помѣсячно, თვისთვემდინ, отъ одного мѣсяца до другаго, რუსუდ. 407; მრავლ. **თთვენი**, ან თვენი, საეკკლესიო წიგნი საგალობელთა სათთვეოთა წმინდათა, четьяминея; **თთვისთავი**, ს. ესე იხმარების მთოვარის ანგარიშში ესრეთ: უკეთუ თვე არს 30 დღიანი მაშინ ნიადაგი და თთვისთავი ორნივე მიეთვლებიან ზედნადებსა (ნახე ქრონიკონი), თუ თთვე არს 31 დღისა მაშინ მიეთვლების მარტო ნიადაგი და თთვისთავი აღარ; მზის თვეების სხვაობა მთვარის თვეებზედ არის თერთმეტი დღე; თერთმეტის რიცხვისაგან ხუთი, რომელთაც ხრონოლოღიაში უწოდებენ ხუთეულად მიეთვლების 2 დღე: თებერვალს აპრილს, ივნისს, ენკენისთვეს და ნოემბერს, რადგანაც ამთვეებს აქვთ 30 დღე, და დანარჩენი ექვსნი იწოდების ხრონოლოღიაში ექვსეულად; ნ. ხრონოლ. ბროს. 25 გვერდი ნ. ქრონიკონი; мѣсячная эпакта, **თვისდადეგი**, начало мѣсяца, первое число; **თთვისთავი**, ცნობა მზის მოქცევისაებრ თუ რომელსა დღესა შვიდეულისასა რომელი თთვე დადგება, ნ. ქრონიკონი, день недѣли, которымъ начинается первое число мѣсяца.

თიბ, თიბდორბ, ს. დიდი ჯირკველი განუქარვებელი უფრო კისერზედ, მარგული, затвердѣлый наростъ, желвакъ, свинка, жаба, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

თიბმუვლა, მცენ. გარეული პრასა, скорода, ერის. ლ.

თიბტრო, ნ. თეატრი.

თიბქარი, ს. ფერდის ქარი, паховая грыжа.

თიბათვე, ს. ივნისი, თვე თიბვისა, іюнь мѣсяцъ.

თიბვა, სზ. მკა ბალახთა სათიბელითა ან ცელითა; кошеніе сѣна; сѣнокосъ, **თიბვისა**, ს. თიბათვე. іюнь; (ვსთიბავ), ზ. მ. ცელით ვმკი თივასა, косить сѣно, (ვითიბები), ზ. ვ. скашиваться, быть скошену.

თივა, ს. გათიბული და გამხმარი ბალახი, сѣно, მატ. 6—30; ზოგჯერმე გაუთიბავ მწვანე ბალახი, трава, მარკ. 6 — 39; იაკობ. 1 — 10, 11; ფსალ. 71—16; **ნედლი თივა**, свѣжая трава, **თივა თეთრა**, მცენ. მატიტელა ბალახი; спорышъ; гусиная пожить (раст.), ან **თივა-ქაშრა**, ს. მცენ. хвощъ, ბუნ. ლ.

თივთიკი, ს. თხისური, თხათა რბილი თმა; ან ნაქსოვი თხისურისა, козій пухъ; сукно изъ козьяго пуха, фланель.

თითა, ს. თვალ-მარგალიტით მოოქვილი გულის ან შუბლის მოსართავი ქალთა, фермуаръ.

თითა-ყურძენი, ს. ბუდეშური, მოგრძე ყურძენი თითის მსგავსი, крупный и продолговатый виноградъ.

თითბერი, თუთბერი, ს. ბრინჯაო, ყვითელი რვალი, ან სპილენძი, желтая мѣдь, бронза, томпакъ.

თითი, ს. მწვერვალი კაცთა ხელისა ან ფეხისა, палецъ, ვისრ. 177; ორთითი ან სამ თითი ჩანგალი, вилка объ двухъ или трехъ остріяхъ; ჩემის თითით ვსცხოვრებ, живу трудами своихъ рукъ.

თითის ტარი, ს. თითებით საბრუნავი მანა მკედთ სასთველი, веретено.

თითმავალა, თვითმავალა, ს. მცენ. лебеда садовая, ბუნ. ლ; ბაგრ. ბატ. 53; სამზ. 39; щирица, ერის. ლ.

თითო, თითო-თითო, თითოეული, თითონ, ნახე: თვითო, თვითო-თვითო, თვითოეული, თვითონ.

თითქმის (თუ ითქმის), ზზ. ლამის, კინაღამ, ცოტა გაწყდა, почти, чуть не.

თითქო, თითქოს (თუითქვა), ზზ. ვითამც, მითამც, какъ будто, какъ бы.

თითხნა (ვსთითხნი, -ხნე), ზ. მ. ვსვრი, ვსთხუნავ, ვსთხაპნი, ვაჩირქიანებ; ცუდად ვხაცავ ან ვჰსწერ; ვლანძღავ, ვათრევ; пачкать; марать; бранить, ругать, (ვითითხნები), ზ. ვ. გავისვრები, мараться, пачкаться.

თიკანი, ს. ციკანი, თხის შვილი, козленокъ. ისაი. 11—6; **თიკნის ყურა,** ს. საჭმელი მხალი, ოდეს მოხარშვენ უფრო გამწვანდება.

თილიმა, ს. მოხარშული ზუთხი, ჩადებული ძმარში, маринованная осетрина.

თილისმა (არაბ.), ს. მოხიბლვა, გრძნებით შეკვრა, очарованіе, заколдованіе, чародѣйство, არაბ. ბაზმანდი, талисманъ, амулетъ.

თინათინი, თვირათენი, ან თვითნათენი, ს. მზის შუქი დაცემული სარკეზედ და გარდაცემული კედელზედ, отсвѣтъ, отраженіе солнечныхъ лучей отъ зеркала, ვეფხ. 51; **თინათინება** (ვჰთინათინებ), ზ. მ. შუქს გარდავსცემ, отражать лучи, თინათინ მზესა ჰწუნობდა, მაგრამ მზე თინათინებდა, ვეფხ. 51; ე. ი. თინათინ თუმცა მზეს სწუნობდაო, მაგრამ მზის მსგავსად შუქს გარდასცემდაო.

თინთიკა, ს. მცენ?

თიოში, ს. მცენ. შრეში, воловій хвостъ, чалма, золотоголовникъ, царское копье (раст.), ბუნებ. ლ. ერისთ. ლ.

თირი, ს. ლბილი კლდე, მჭადა-ქვა, рыхлый и мягкій камень, пемза.

თირკმელა, ს. მცენ. труфель снѣдный, ერის. ლ.

თირკმელი, ს. ორი მკვრივი ხორცი გულის უმცირესი და მდებარე შიგანურში მახლობელ სუკებისა; შინაგანი დაფარული ჰზრი; почка; тайная мысль сердца; გამოსლ. 29—13; გამოცხ. 2—23; ფსალ. 7—9; 15—7; 72—21. [рія.

თირიმა შალი (სპარ.), ს. შალი, шерстяная мате-

თიხა, ს. მიწა კეცისა ან ქალახი, глина, **თიხიერი,** ზედ. глиняной.

თლა (ვჰსთლი, ვსთალე), ზ. მ. ვჰსჭრი თხლად და სწორედ; გავსთლი ქვასა. тесать; гранить; ზოგჯ. გამოვჰქანდაკებ, გამოვჰკვეთ სახეს, ваять, ვისრ. 34; -ბოლოკსა, чистить рѣдьку; **თლილი,** მიმ. тесанный, граненный, -ქვა, граненный камень, ვეფხ. 5.

თმა, ს. ბალანი ცხოველთ ტანისა და საკუთრად კაცთა თავისა, волосъ, ერთს თმასა ეწოდების ბეწვი, ამისაგან **ბეწვეული;** ვაჟთა გრძელს თმათა: **ვარჯი;** ვარჯისაგან დაყოფილთა თითის სიმსხოდ ხუჭუჭად გრეხილთა და გარდატევებულთა: **კიკინები;** მრგვლად მოკვეცილსა და გარემო შემოპარსულსა; **ქოჩორი;** თხემის ნაპარსსა სამღვდელოთ კურთხევის დროს: **კოჭიკური;** გარნა ნაპარსსა **ჟენჟი;** ქალთა თმათა შვენიერად და გრძლად ნაწნავთა: **დალალი და ჭავლი;** საფეთქელთა და ყურთა საფარებლად ჩამოშვებული: **ზილფი და კავები;** სომხ. **მაწაკი;** შუბლთა დასაშვენებლსა: **წინამო და ღულამბარი,** ბოვშვთა და უასაკოთა პირზედ: **გინგლი და ბუსუსი;** მცირე და თხელი **ბუწუწი;** კაცთა ტანთა ზედა: **ფაჩვნი, ფაჩვნიერი;** ბალანი აქლემთა **ხფევა;** ცხვართა და თხათა: **მატყლი;** თხათა ლბილსა თმასა: **თხისური, თივთიკი;** ძროხათა და ნადირთა: **ბალანი;** ძაღლთა და მხეცთა გრძელსა და ხშირსა: **ბანჯგვლი;** ღორთა: **ჯაგარი;** ცხენთა ქეჩოს თმათა **ფაფარი,** კუდთა: **ძუა;** ქაჩაჩისას: **ხაოლავი;** მხეცთა დაცვივნულსა: **განგური;** თმა გიშერი, черноволосый, ვეფხ. 3, თმა ოქროსი, ნ. ოქრომკედი: **თმიანა,** ს. მცენ. ქარაძენძა, ვარდკანაფა, чернобыльникъ (раст.), ნ. ჩ. ლ; **თმა-ქალა,** მცენ. ზენტეხი, волосатникъ, ბუნ. ლ; **თმაშავა,** მცენ. краска для волосъ изъ бирючины, თმიანი, ზედ. თმის მქონებელი, ბალნიანი, волосатый.

თმენა, სხ. терпѣніе, (ვითმენ, ვითმინე), ზ. მ. მოვიჭირვებ, გავსძლებ, терпѣть, сносить, (ვუთმენ), ზ. მ. მივუტევებ, прощать, **თმენინება** (ვა), ზ. სხ. მოვათმენინებ, заставить сносить, терпѣть.

თმობა, ს. терпѣніе; прощаніе; (ვჰსთმობ, ვჰსთმე; ვუთმობ), ზ. უ. ვითმენ, მოვითმენ, გავსძლებ; ვაპატიევებ; сносить, спускать, послаблять; прощать; ჰსთმობს გაყრისა თმობასა, онъ терпитъ мученіе разлуки, ვეფხ. 11.

თნება, ს. ამება, სათნო ყოფა, გულის სრულება; ვეფხ. 695, მარტ. 1—11; угожденіе; სურვილი, წადილი, желаніе, охота, ალბ. 46; თნებითი ძალი, сила желанія, კავშ. 223; **თნებითი,** ზედ. სათნო ყოფილი, угодный, пріятный.

თნება, თნევა (ვათნევ, -ნიე), ზ. მ. ვაამებ, ვასიამოვნებ; პირფერობით, პირმოთნეობით მივეფერები, ვეტრფლები; угождать; льстить, (ვითნევ), ზ. მიჩ. სათნოდ მივილებ, მოვიწონებ; ჟერვიჩინებ, ვინებებ, одобрить; соизволить, пожелать, (მათნევ, სრ. მათნიე; მათნევს, სრ. მათნივა ან მათნია); ზ. მომეფერები, პირფერობით მექცევი; მაპატიებ, მომიტევებ, льстить мнѣ; прощаешь мнѣ; ღმერთმან სულსა ეგოდენსა თქვენ გათნივათ სისხლი თქვენი, ვეფხ. 1045, ე. ი. მაგდონ სულსაო ღმერთმან გაპატივათ ან სათნოდ თქვენდა მოგანიჭათ თქვენი სისხლიო; Богъ вамъ, столькимъ лицамъ, даровалъ жизнь; გათნევ, льщу тебѣ, ვეფხ. 39; (მთნავს, უს. მთნავდეს, შემოკლ. მთნდეს; სრ. მთნავდა, შემოკლ. მთნდა, უსრულესი მთნევია ან მთნებია; მითნავს, უსრულესი, მთნევია); ზ. უ. მომწონს, ჟერმიჩნს; მინდა, нравиться мнѣ; мнѣ хочется; (მეთნება ან მეთნების; მთნევია), ზ. თვ. მომწონს, нравиться мнѣ, ვეფხ. 431, 726, 787; მარკ. 6—28; მატ. 13—15; დაბად. 23—7; თქვენგან არ გვეთნებოდეს, ვეფხ. 79; ე. ი. თქვენგან პირფერობით არ მოგვეხსენებოდეს, чтобы вы намъ не льстили, თუ გთნდეს, если желаешь, 1 ქართ. 5.

თნებული, ზედ. მოწონებული, კეთილად მიჩნეული, одобренный.

თნობა (ვჰთნობ, -თნე), ზ. უ. პირფერობით ან პირმოთნეობით მივეფერები, льстить, ისაი. 29—13; ალბ. 99.

თობა (არაბ.), ქართ. 2—535; აღკვეთა, ალთქმა; зарокъ; თობა ვჰქენი, я отрекся, დავრ. 74.

თობალახი, მცენ. იტალ, сірѐго, ситникъ, პ. ფ. ლ.

თოვა, თოვლა (თოვს, თოვლს), ზ. უ. თოვლი მოდის, снѣжитъ, снѣгъ идетъ.

თოვება (ვა), ზ. მ. თოვლს ვადენ, заставить идти снѣгу, ვითოვები ცრემლითა, ვეფხ. 285; утопать въ слезахъ.

თოვლაბურთა, თოვლაობა, თოვლის გუნდით თამაშობა, игра въ снѣжки.

თოვლი, ს. ზამთარში გაყინული და შთამოცვივნული წვიმის ცვარი, снѣгъ, თოვლ-აულებელი მთა, гора вѣчно покрытая снѣгомъ, **თოვლის-ყვავილი**, მცენ. იტალიანურად: colchici radix; безвременный цвѣтъ, ბუნ. ლ; **თოვლიანი**, ზედ. снѣжный, ვისრ. 158; **თოვლ-ჭყაპი, თოვლ-შხაპი**, ს. წვიმა-ნარევი თოვლი, снѣгъ съ дождемъ.

თოვნა, ნ. თოვა, თოვლა, თოვება.

თოვჯი, ნ. თოჯი.

თოცლო, თონთლო, ოთლოთოთლო, ს. თოხლო კვერცხი, яйце въ смятку.

თოიჩი, თოიჯი, ს. მომხიბლავი, ჯადოქარი, обворожитель, околдователь, **თოიჯობა**, ს. მხიბლაობა, ჯადოქრობა, колдовство, რუსუდ. 399.

თოკი, ს. მსხვილი საბელი, веревка, ვეფხ. 254.

თომარი (მონგოლ.), ს. ჯიღა, перо, осыпанное драгоцѣнными каменьями и носимое на головномъ уборѣ, 2 ქართლ. 522; ტიმოთ. 25; исторія объ юношѣ Амилахварѣ стр. 22, **თაჯ-თომრიანი** ხელმწიფე, დავრ. 197; государь вѣнценосный, ნახე, записки Импер. Археол. общ. т. XI, стр. 536, указатель.

თომასკვირა, ს. ახალკვირა, ნახე კვირა ცხოველი.

თომი, ს. საბანდულე ბალახი, საბ. ლ; ქუჩი, წერექო, дикій осотъ, оситнякъ, ერის. ლ.

თორა (ებრ.), ს. ურიათ სალოცავი, синагога, რუს. ქართ. ლ.

თორა, თოარა, თორე, თორემ, თოარადა, ზზ. თვარემ, иначе, въ противномъ случаѣ, 2 ქართლ. [522; 528.

თორბა, ნახე თოფრა.

თორთი (ოსმალ.), ს. დურდო, ლეკი, ნაძირალი, дрожжи, поддонки, ბიან. ლ. თორთის მარილი, ნ. სალატარტარი.

თორმაზა, თორმოზი, ნ. თერმუზი.

თორმეტი, რიც. ს. ათი და ორი, двѣнадцать.

თორნე (თათრ.), ს. თიხისაგან შექნილი უძიროდ დიდი ხიავი პურის გამოსაცხობი, ლევიტ. 2—4; მატ. 6 — 30; გამოსლ. 8 — 4; ლევიტ. 2 — 4; მატ. 6 — 30, торне (печь).

თორნი, ს. ტანთ საცმელი ჯაჭვი; латы, броня; **თორნოსანი**, ს. ჯაჭვით მოსილი, латникъ, 1 ქართლ. 114.

თოული (თათრ.), ს. მცენ. зинзивей (раст.), ბიან. ლ; ბუნ. ლ.

თოფალსი (არაბ.), ს. მცენ. косатникъ, шпажникъ (раст.), ბუნ. ლ.

თოფანჩი (თათრ.), ს. თოფჩი, თოფით ჭურვილი, вооруженный ружьемъ, **თოფანჩი ალასი**, ს. начальникъ стрѣлковъ, 2 ქართლ. 67.

თოფი (თათრ.), ს. ხელად საჭერი იარალი ცეცხლის სასროლი; ружье; **თოფის-წამალი**, დენთი გვარჯილისაგან შემზადებული გასატენად თოფთა, ზარბაზანთა და სხვათა, порохъ; ცემა თოფისა, стрѣлять изъ ружья, **თოფ-ნაკრავი**, ს. раненный ружейнымъ выстрѣломъ; **თოფჩი**, ს. ზარბაზნის მესროლი სალდათი, застрѣльщикъ, пушкарь, канониръ, მცენ. ხეყრუა, ერის. ლ; **თოფჩიბაში**, начальникъ застрѣльщиковъ, **თოფხანა**, ს. თოფების ან ზარბაზნების საცავი ადგილი, арсеналъ, оружейная палата, **თოფის საფერავი**, ს. ქვაქანგის გამწმენდი; ნ. კოლბოხი, ბუნ. ლ.

თოფი, ს. ერთი დანა ან ნაჭერი ნაქსოვთა, ვითარ: ერთი თოფი მაუდი, ორი თოფი ჩითი. ლეინი, конецъ, кусокъ матеріи.

თოფო, ს. თოხლო კვერცხი, яйце въ смятку.

თოფრა (სპარს.), ს. მცირე ტომარა, торба, мѣшокъ.

თოფუზი (ოსმ.), ს. კვერთხი მეტალისა, булава, жезлъ.

თოფჩი, მცენ. ხეყრუა; бузина, ბუნ. ლ; ნ. თოფი.

თოქალთო, ნახე თაქალთო, რუსუდ. 609, თოქმა, ნ. დუგმა.

თოქალი (არაბ.), ს. იმედი, надежда.

თოქმაჩი (ოსმ.), ს. კვერის მცემელი სამჭედუროში, кузнецъ, სიბრ. 84.

თოში, ს. ყინულის ნამტვრევი მდინარისაგან მონაქონები; ცივი, გაყინული, льдина, глыба льду, холодный, замерзшій.

თოხანი, ს. ვეგის გვერდი, плоцка у бабки; ნ. ალჩუ.

თოხარიკი, ს. იორღა, კეთილად მოსიარულე ცხენი. მერანი; ან სიარული მისი, иноходецъ; иноходъ, თოხარიკობა, ს. иноходъ.

თოხი, ს. ფართო რკინის საჭრელი გრძელ-ტარიანი გასამარგლად მტილთა, და ბოსტანთა, застунъ, мотыга, рылецъ, 2 სჯულ. 23—13; -წისქვილისა, წისქვილის არხი; каналъ мельничный; **თოხის ტარა**, მფრ; трясогузка; ირის. ლ.

თოხლი, ს. წლის ცხვარი, годовалый баранъ, დასტ. 18.

თოხლო კვერცხი, ს. კვერცხი არ მაგრად მოხარშული, яйце въ смятку.

თოხმათხოვე, ს. ძველებური თამაშობაა ერთი: старинная пляска, რაინდ. 71.

თოხმახი (ოსმ.), ს. კვერი, токмаръ, молотъ.

თოხნა (ვსთოხნი, -ნე), ზ. მ. თოხით დავბარავ, копать, ჩონგ. 106.

თოხუმი, ს. კასტა; ჩამომავლობა, каста, поколѣніе.

თოჯა, ს. კუკი, кукла, თოჯა დედაკაცი.

თოჯი (ოსმალ.), ს. გაწერა გამოსალებისა, раскладка податей, დასტულ. 8, 119; რ. ქართ. ლ.

თრაში (სპარს.), ს. წახნაგი, დაკუთხვილი გვერდი ძვირფასის ქვისა, грань, фацетъ, **თრაში-მძივი**, стеклярусъ.

თრგუნვა (ვჰ), ზ. მ. ფეხით გავსქელავ, გავსრეს; попирать, растаптывать, (ვითრგუნები), ზ. ვ. გავისრისები, попираться.

თრევა, ს. თრევით ზიდვა; დახირება, ტანტალი; тасканіе; таскотня; ვისრ. 21; (ვათრევ), ზ. მ. თრევით ვზიდავ; აქა იქ ვატარებ; таскать; волочить; водить кого; საზოგადო ლაპარაკში: ვლანძღამ, ფეხებს ძლივ ვათრევ; ავად ვახსენებ, ვჰკიცხავ, ругать, бранить, поносить, (ვითრევ), ზ. მიჩ. თან ავიკვიატებ, დავათრევ, таскать за собою, საქმ. 8—2; (ვეთრევი), ზ. თვ. ცუდად, უსაქმოდ დავდივარ, таскаться, бродить, თრეულ-ვარ, я шатался, таскался, ჩონგ. 84.

თრვა (ვსთრავ), ზ. უ. ვითრობი, упиваться до пьяна

налнзаться, საქმ. 2—15; (მთრავს), ზ. მიჩ. მათ-რობს, охмелять.

თრთვილი, ს. შეყინული ცვარი, иней.

თრთობა, ნ. თრთოლება.

თრთოლა, ს. კანკალი, дрожь, дрожанье, (ვსთრთი, ხრ. არ იხმარება), ვითრთვი, ხრ. ვითრთოლე, ზ. უ. ვჰკანკალებ, ვჰსძრწი, дрожать, трястись; **თრთოლება**, თრთობა (ვა), ზ. მ. ვაკანკალებ, ვაჟრჟოლებ, бросать въ дрожь, ტანსა მჭევრსა ათრთოლებდა, ვეფხ. 137; прекрасный станъ его трясся, (მათრთოლებს), ზ. მიჩ. მაჟრჟოლებს, მაკანკალებს, бросаетъ меня въ дрожь, (ავთრთოლდები), ზ. ვდ. ავკანკალდები, начинать дрожать.

თრია, ნ. მციყვი ან ციყვი; бѣлка, ერის. ლ. **თრიის კუდი**, მცენ. гребенчатая трава, ბუნ. ლ.

თრიაქი, **თრიაქფარუხი** (სპაუ.), ს. მათრობელა გომიზი; ბანგი, теріякъ, противуядіе; опій, 2 ქართლ. 302; პ. ფ. ლ.

თრითინა, ს. სინჯაფი, ლელოფალა, бѣлка.

თრიმლი, ს. მცენ. рай дерево, кожевенное дерево, ბუნ. ლ. ერის. ლ.

თრისა, ს. თევზია ერთგვარი, ბუნ. ლ; შამაია, краснотѣлая рыба, шамая, скумбрія, масрель, ბუნ. ლ.

თრობა, **თჳრობა** (ვათრობ, ვათვერ), ზ. მ. შევალვინიანებ, შევაბრუებ, დავათრობ, поить до пьяна, ვისრ. 140; (ვსთვრები, ხრ. ვსთვერ), ზ. მ. შევლვინიანდები, დავითრობი, пьянѣть, становиться пьянымъ.

თროილნი, ს. ბანი, სართული ან ეზო, терасса, ეზეკ. 41—8.

თრონოსი, ს. ეკკლესიის შუა მომაღლო საღგომი მღვდელ-მთავართა, возвышеніе посреди церкви, гдѣ становится архіерей, მროვ. 33, ნახე შენიშნ. პლატონ იოსელიანისა.

თუ, სიტყვები, რომელნიც იწყებია ასოებითა თჳ ნახე თვ; მაგალ. თჳალი, თვალი; თჳლა, თვლა; და სხვანი.

თუ, კავშ. განწვალებითი ან კითხვითი; ли, или; იაკობ. 5—13, 14; ოდესმე თუობითი, ежели, если, თუ მართალს ამბობთ, правдули вы говорите, თუ გინდა, если желаешь, თუ ღმერთი გწამს, если ты вѣруешь въ Бога, თუ ვითარ, какъ, какимъ образомъ; ზოგჯერმე თუ დაერთვის ნაცვალ სახელთა ან ზმნის ზედათა; თუ ვინ, кто же, თუ რომელი, который же, თუ რაოდენ, сколько же, თუა, ე. ი. თუ არის, если есть, თუ არა, თუარ, თუარადა, თუარაოდა, ზზ. иначе, въ противномъ случаѣ, რუსუდ. 74.

თუალი, ნ. თვალი.

თუთა (სპარს.), ს. ბალის ძოლო, тутовое, шелковичное дерево.

თუთაყალამი, ს. მოშავო ლითონი ქვა, სურმა, антимоній, сурьма, ქიმია 272.

თუთი, **თუთიყუში** (სპარ.), ს. მფრინ. ზორაყი, попугай.

თუთია (სპარ.), ს. შეზავებული მეტალი ბრინჯაოს გასაკეთებლად ხმარებული ოქრო მჭედელთაგან, шпіаутеръ, цинкъ, крушецъ, ნ. ჩ. ლ; თვალის წამალი; თვალის ქვა, სახსი, цинковая окись; туція, антимоній, сурьма, ბუნ. ლ; ქიმ. 107; ქიდ. 494; პ. ფ. ლ. **თუთიაყუში**, იგივე თუთია, ქიმ. 88.

თუთუბო, ს. მცენ. сумахъ, ბუნ. ლ; პ. ფ: кожевенное дерево, ერისთ. ლ.

თუთუნი (ოსმ.), ს. თამბაქო, курительный табакъ.

თუთუნჯაგი, ს. გუჯ. 31?

თუთქვა (ვსთუთქავ, -ქე), ზ. მ. ცხელს ნაცარტუტს დავასხამ, обдать щелокомъ; шпарить; (ვეთუთქები), მაგალ. გული ეთუთქება, сердце ноетъ; ივერია № 1, 44.

თუთქი, ს. ცხელი ნაცარი, щелокъ, ბუნ. ლ.

თუთხნა (ვჰსთუთხნი), ზ. მ. пачкать, -კუპრითა, обмазывать дегтемъ.

თუკრთა, ს. წყლული, язва, იეზეკ. 30—3, დაბეჭდ. დაბადებაში ჰწერია წყლული.

თჳლა, ნ თვლა.

თული, ს. მეკობარი, ავაზაკი, разбойникъ, განმ. ვეფხ. თ. 196.

თულო, ს. ფუნდრუკი, ერთგვარი თამაშობა, пяска.

თულუხი, ს. წყლის საზიდი რუმბი, кожаный мѣхъ для возки воды, тулухъ, **თულუხობა**, ს. წყლის ზიდვა, водовозничество, **თულუხჩი**, წყლის მზიდავი, водовозъ.

თულფი, ს. კოზირი ქაღალდის თამაშობაში, козырь въ карточной игрѣ, რუსულ. ქ. ლ.

თუმანი (სპარს.), ს. ათი მინალთუნი, десять рублей, ცხრა თუმანი მხედარი, 90 тысячъ войска, 1 ქართლ. 387.

თუმბუთური მუშკი, ს. мускусъ, ვისრ. 106, 135.

თუმანჩიანობა, **თუმაჯობა**, ს. ერისთობა, воеводство, 1 ქართლ. 380; დარეჯ. 86.

თუმც, **თუმცა**, კავშ. хотя, хотя бы.

თუნგი, ს. ღვინის ჭურჭელი თიხისა; საწყაო ღვინისა კოკის მეთორმეტედი, რომელიც შეეფარდება ერთს ლიტრასა, 3 თუნგი არს ერთი ჩაფი ან რუსული ვედრა, 16 ბოთლი; და 30 ჩაფი ერთი საპალნე; тунга или мѣра жидкостей $5^1/_3$ бутылокъ; кувшинъ глиняной; ნ. საწყაო.

თუნთის ჭემი, მცენ ჭაქოხი, конехвостъ; ერის. ლ.

თუნი, ს. ჭურჭელთ გამოსაწვავი ქურა, печь для обжиганія глиняныхъ посудъ.

თუნუქა (ოსმალ.), ს. თეთრი რკინის ფიცარი, жесть, бляха, ბიანკ. ლ.

თუღული, მფრინ. ნ. ხონღული.

თუნქჩიალასი (ოსმალ.), ს. თოფით ჭურვილთა ზედა უფროსი, командиръ стрѣлковъ, 2 ქართლ. 373.

თუობა, ს. პირობა, условіе, **თუობითი**, ზედ. სათუო, условный.

თურამ, ზზ. если что.

თურაშაული, ს. დიდი ვაშლი კაის გვარისა, опорто (яблоко).

თურაჯი, **თურეჯი**, ნ. დურაჯი.

თურნითი, ს. მცენ. болотный молочай, პ. ფ. ლ.

თურგანი, ს. სიათა, მოდიდო თოფი, большая винтовка, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

თურე, **თურმე**, ზზედა ესე იხმარების ზმნათა თანა დასანიშვნელად საქმეთა სხვათაგან სმენილთა და არა თვისგან ხილულთა ან შემდგომად დავიწყებისა მიხდომით აღხსენებულთა, какъ оказалось, какъ видно; თურმე მოსულ იყო, какъ оказалось онъ

пріѣхалъ; გა-თურე-ლაღებულხარ, ты, какъ видно, возгордился, დარეჯ. 43, ასე თურეა ნება ღვთისა, такова воля Божья, ვისრ. 151.

თურთ, თანდ. შეერთებითი, თანა, съ, со, სახლობითურთ, съ семействомъ, კაცებითურთ, съ людьми.

თურთქეში, ს. ენის ტკივილი ძროხათა, ცხენთა, ящеръ (болѣзнь языка).

თურთქში, ს. უნდა თუთქი, горячая зола; სამზ. 61, 75.

თურთ, ს. ქორის საჯდომი, жердочка для птицъ, რუსუდ. 354.

თურინჯი (სპარს.), ს. მცენ. померанецъ, ზუნ. ლ; პ. ფ ლ; пампелузъ, ერის. ლ.

თურმანი, ს. ფარმანი ნახე, приказъ.

თურო, თერო, ს. კაკლის ოდენი ნაყოფი მიწავაშლის გემო აქვს.

თურობა, ნ. თრობა.

თურომ, კავშ; если.

თურქუში, ს. შუყაყივით ხენი, подсѣдина; ზუნ. ლ. ან ცხენთა, ძროხათა ენის სენი, ящеръ, ნ. ჩ. ლ. საბ. ლ.

თურში, ს. ქვათ საზიდი ხე, მარხილი, лѣса для переноски камней, ნ. ჩ. ლ. საბ. ლ.

თუხადა, თუხადამე, კავშ. თუობით, უკეთუ, если, паче чаянія; ვინიცობაა, თუ მოხდება, можетъ статься, მარტ. 164.

თუქათარა, ნახე კატაპიტნა.

თუღი (ოსმ.), ს. ოსმალთა ფაშათ წინ სატარებელი ბაირაღი ცხენის ძუვისა, бунчукъ.

თუღუნი, ს. მფრინვ. თეთრი მიმინო, кречетъ, ნ. ჩ. ლ; რუსუდ. 364.

თუშმაში (სპარს.), ს. ჯაუში, ჩაუში, ხელ-ჯოხიანი, привратникъ, დასტ. 26, 41; ან მოხელე რომელიც პირველად საჭმელებს გაშინჯავდა და მასუკან მეფეს მიართმევდა, чиновникъ, который отвѣдывалъ кушанье, а потомъ подавалъ царю.

თუშფალანგი, ს. ბრინჯის საწურავი, ხინჭო, сито, ნ. ჩ. ლ.

თუხტი, ს. ერთი სტილი, რომელა $33^1/_2$ მისხალი, вѣсъ $33^1/_2$ золотника, ნ. ჩ. ლ. საბ. ლ.

თუჯი (სპარს.), ს. მეტალლი, чугунъ.

თქართქარი, ს. ხმა მაღლა სიცილი, хохотъ, ვეფხ. 1502; რუსუდ. 393; **თქართქარება** (ვსთართქარებ), ზ. უ. ხმა მაღლა ვიცინი, ვკასკასებ; хохотать, громко смѣяться.

თქაფანი, ს. ნოტიოთ დალვრის ხმა ერთიან ხუფხუფით, плескъ воды, •ან დავარდნის ხმა, трескъ, шумъ отъ паденія.

თქაფი-თქუფი, ს. топотъ, დგრიალი ცხენთა.

თქერება, ს. ცხენზედ თამაშობა, волтижировать.

თქეში, თქოში, თქორი, ს წვრილი წვიმა, мелкій дождь; морозга.

თქვენ, არსებ. ნაცვალ-სახელი მეორე პირისა, მრავლობითად, вы, **თქვენი**, ნაცვ. вашъ, **თქვენიანი**, **თქვენეული**, ваши (родные и т. д.), **თქვენებრი**, подобный вамъ, **თქვენებურად**, подобно вамъ, посвойски.

თქვეფა, ს. болтаніе, сбиваніе; (ვჰსთქვეფ, -ვიფე), ზ. მ. კოვზით ვურევ ნოტიოსა, ვანჯღრევ, болтать, взбалтывать жидкость, сбивать; -კვერცხსა, сбивать яйца, -დოსა, сбивать кислое молоко, თავს მითქვეფს, трясетъ мнѣ голову, (ვითქვიფები), ზ. ვ. взбиваться; трястись отъ ѣзды.

თქვირი, ზედ. დაშუპებული, დაჭირჯვებული; დაშუპებულება, დაჯირჯვება, пухлый; пухлость; თქვირება (ვა), заставить пухнуть; (ვსთქვირდები, ზ. ვდ. დავჯირჯვდები, დავშუპდები, пухнуть, бухнуть.

თქვლეფა (ვჰსთქვლეფ, -ლიფე), ზ. მ. ვხვლაპ, ალვწბავ, ამოვსჭამ ენითა წვენსა, трескать, жадно поѣдать, лопать.

თქუმა, თქმა, სზ. сказаніе, თქმა ანდერძისა, завѣщать, სომხ. სამ. 3; გულის თქუმა, ნ. თავის ადგილს, თქმა ლექსებისა, ე. ი. გამოთქმა ან შეთხზვა ლექსებისა, сочинять, произносить стихи, импровизировать, ვეფხ. 5, 22; თქმა გალობისა, пѣть, воспѣвать; (ვსთქვამ ან ვიტყვი; ხრ. ვჰსთქვი; 3 პირი თქოს შემოკლ. თქო, უს. მითქმია ან მითქვამს; მყობადი: ვჰსთქვა ან ვჰსთქო, ვჰსთქუ; ხრ. მეთქვა, შემოკლ. მეთქო, უსრ. მეთქოს, მეთქვას აგრეთვე აწმდ. ვსთქვნი, ხრ. ვჰსთქვენ, ვეფხ. 28), ზ. უ. ვჰთხრობ, ვლაპარაკობ, ვამბობ, ვუბნობ. წარმოვსთქვამ, მოვუთხრობ ვჰგალობ, ვიტყვი გალობას სიმღერას; говорить, сказывать; повѣствовать; пѣть, воспѣвать; ვეფხ. 5, 22; 744; დავით. 4—6; 12—4; დაბად. 1 — 3, 4; ნუ სადა ჰსთქვნენ, авось скажутъ, ისაი. 8—12. გულში ვჰსთქვი, я подумалъ въ душѣ; რუსუდ. 346; (ვითქვამ სულსა), ზ. მიჩ. ამოვიოხრავ, вздыхать. სულთ ითქვნა, вздохнулъ, რუსუდ. 147; (ვუთქვამ, ზ. მიჩ. ვეუბნები, ვამხილებ, говорить, обличать, 1 ქართლ. 418, მაგალ. გული უთქვამს გული მითქმიდა, я желалъ, я хотѣлъ, საქმ. 4—17; 21; იაკობ. 4—2; (ვეთქმი, ხრ. ვეთქვი), ზ. თვ. მოვეხსენები, докладываться, доводиться до сведѣнія; сказать кому о чемъ; არ ეთქმის, нельзя этого ему сказать, (ვითქმი, ვითქვი), წარმოვითქმი, сказываться, произноситься, (მეთქმის) ზ. მიჩ. თქმად გამებედვის, мнѣ сказывается, докладывается; долженъ я сказать; რაღა სიტყვა მეთქმოდა, послѣ этого что я могъ сказать, რუსუდ. 39 ; მეთქი (მევსთქვი), молъ, дескать, ნ. მეთქი; თქმა (ვიტყვი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვსთქვამ. говорить, сказывать; ვიტყვი შეგვიწყალენსა, пою Господи помилуй, ტიმოთ. 33; (ვეტყვი), ზ. თვ. говорить кому, сказать кому, ვეფხ. 1119; მეტყვი, говоришь мнѣ, или скажешь мнѣ, გეტყვია, გითქვამს; не сказано тебѣ; ვეფხ. 128: **თქმა** (მათქს), ზ. მიჩ. კრძალვით დგანან ჩემს წინაში, ვეფხ. съ трепетомъ стоятъ передо мною; (მითქს გული, გული უთქს), ზ. უ. მიცემს გული ან უცემს გული, ვეფხ. 83; бьется у меня, у него, трепещетъ у меня, у него сердце, ამისაგან ჰსწარმოებს გულის თქმა, ნახე თავისს ადგილს; **თქმადი**, ზედ. რაც სათანადო არის სათქმელად, что надлежитъ сказать, сказательный, **თქმაობა**, ს. მოთხრობა, ამბავი, разсказъ, აბიდ. 21; თქმულობა, ლაპარაკი; молва, აბიდ. 7; **თქმევა** (ვათქმევ, -მიე), ზ. მ. ვაიძულებ წარმოთქმასა, заставить говорить, სამ. ვახტ. 176; ვეფხ. 307; 372; გულსა

სხვა გიძს და ენას სხვას ათქმევ, въ душѣ у тебя одно, а на языкѣ другое; ვისრ. 115, **თქმევა** (ვითქმევი), ზ. ვ. ვიწოდები, სახელს დავიდებ, называться, ითქმევდეს თავადობასა, именовался княземъ, მოურავ. 351; **თქმევინება** (ვა). ზ. ხმ. ვაიძულებ თქმასა, заставить сказать, ქილ. 193; ვისრ. 107; მათქმევინა, онъ заставилъ меня сказать, ვეფხ. 240; დარეჯ. 114; **თქმობა**, ს. თქმა, თქმულობა, сказаніе, молва, (ვთქმულვარ, ვითქმოდი), ზ. ვ. сказано, приказано (есть), ხამ. ვახტ. 177; **მითქმია**, приказано, сказано мнѣ, **თქმულობა, თქმულება**, ს. говоръ, разговоръ; споръ; сказаніе; სიბრ. 70, ქილ. 530; ცხოვრ. 182; თქო, молъ, дескать, **თქმული, ნათქვამი**, მიმ. сказанный, импровизированный; **მთქმელი**, сказыватель.

თქორი, ს. ნახე თქეში; **თქორვა**, (ვჴ), ზ. უ. წვრილი წვიმა მოდის, моросить, идетъ мелкій дождь, ქილ. 601.

თქრიალი, ს. დგრიალი, მრავალთა ფეხის ხმა, და უფრო ჯოგთა და ცხენთა, топотъ, стукъ, **თქრიალება** (ვი), ზ. უ. დავიქრიალებ, ფეხის ხმას ავადგებ, поднять топотъ, шумъ.

თქროშა, სზ. натискъ, (ვათქვრები, -ვერ), ზ. ვლ. შეთქრომა, შევარდნა, მიფრენა, нападать, ისაი. 9—11, (ვსთქვრები), ზ. ვლ. გავსტყვრები ძალით ან ზევრსა ვჭამ, налопаться, наѣсться до сыта.

თქუმა, ნ. თქმა.

თხა, ს. ცნობილი შინაური ხვასტაგი, რომლისა მამალსა ეწოდების **ვაცი** და დედალსა **ნეზვი**; დაუკოდავსა **ბოტი** და ხანოტეს **ვაციკი** და **ქოში**; შვილსა მათსა **ბატკი**, მოზრდილსა **თიკანი, ციკანი**; წლისას **ჩალი**; წინ მოარულსა **ელქაჯი**; ესევე სახელი ეწოდებისთ **ქურციკთა, ნიამორთა**, არამედ თიკანსა მათსა **ნუკრი**; козелъ; **თხის რქა**, козерогъ, მართ. 85—1, **თხის ფხალი**, მცენ. ყრუა ხე, ჭაშქვილა, черемуха; ბუნ. ლ. кавказская брусника; ერისთ. ლ.

თხაზნა, ნახე, თითხნა.

თხევა (ვათხევ, ვსთხევ -ხიე), ზ. მ. დავღვრი, დავაქცევ წყალსა, лить, проливать, პირიდამ მათხევს, тошнить меня, рветъ.

თხევლა (ვსთხევლი, -ლე), ზ. მ. ბადეს ვუგდებ, закидывать сѣть, (ვითხევლი), ზ. მიჩ. თევზს ვიჭერ, ловить рыбу, მათ. 4—18; 13—48.

თხელება (ვა), ზ. მ. სქელს ნოტიოს თხლად გავხდი; დავაწვრილებ, жидить; дѣлать тонкимъ, тонить, уменьшать толщину, (ვჴსთხელდები), ზ. ვლ. თხელი ან წმინდა გავხდები, жидѣть; тончать, (ვუ მაგ. ჯიბეს), опорожнить чей либо карманъ, ჩონგ. 93; სევდა მითხოს (მითხელოს); ე. ი. სევდა მომიქარვოს, ვეფხ. 661, пусть онъ разгонитъ мою грусть.

თხელი, ზედ. სისქისა, სიხშოსა, სიმკვრივისაგან მოკლებული; წმინდა, სიფრიფანა, жидкій; тонкій, мелкій, рѣдкій; **ჭკუა თხელი**, недальновидный, недальный умомъ.

თხემი, ს. თავის ქალა; მწვერვალი, თავი, წვერი, ქედი, темя; вершина, верхъ; -ადგილი, მაღალი ადგილი, სადაც დასჯიდენ შემცოდეთა, მარკ. 15—22; лобное мѣсто, მათ. 27—33, -მთისა. вершина горы.

თხზვა (ვჴსთხზავ, -ზე, მეთხზნა, შავთ. 1), ზ. მ. ვსწნავ, დავსწნავ, შევსწმასნავ, плести, заплетать; აღვსწერ, შევადგენ, შევთხზავ წერილსა, შავთ. 1, сочинять, **თხზული, ნათხზი**, сплетенный, сочиненный, **თხზულება**, ს. შექმნილი, შეთხზული წერილი, сочиненіе; შემკობილება, украшеніе, იუდ. 10—4.

თხიერაკი, ს. ტიკჭორა, небольшой бурдюкъ, იუდით. 10—5

თხიერი, ს. ტიკი, თხისტყავი ღვინის ჩასასხმელი, მათ. 9—17, 18; бурдюкъ, мѣхъ для вина, სახენი ამისნი არიან: **ტიკჭორა** და **თხიერაკი**, არის მომცრო ტიკი; უდიდესი თხათა და მოზვერთა: **ტიკი**, ამისი უდიდესი **ქეშელა** და სრულიად დიდი ხართა და კამბეჩთა: **რუმბი**; **კოლოფი** არს ზროხის ტყავი ტკბილთა ჩასასხმელი; **თახუხა** არს ტყავი წყლის საზიდავი და **გუდა** ჩასასხმელი ზეთისა, თაფლისა და მისთანათა; იმერელნი ტიკს უხმობენ **გუდად** და **გუპრიელად**; 2 მეფ. 16—2; იერემ. 13—12.

თხილამურა, ს. კრკალი ფერხთ დასაკრავი სავალად დიდთა თოვლთა ზედა, რათა არა შთაეფლს მას შინა, лыжа.

თხილი, ს. მცენ. орѣхъ, **თხილნარი**, ს. თხილის ტყე, орѣшникъ, орѣховая роща.

თხინვა, ნ. შეთხინვა.

თხის ფხალი, ს. მცენ. черемуха; ბუნ. ლ; кавказская брусника, ერისთ. ლ.

თხისური, ნ. თივთიკი; თხისფსელი, ნ. თხა.

თხლად, ზზ. жидко, мелко, рѣдко, ნ. თხელი.

თხლაშანი, ს. ლაწანი, ტკაცანი, бацъ, -ნს გავადენ, бацнуть, треснуть.

თხლე, ს. ნაძირალი, დალექილი სისქე ნოტიოთა, густота осѣвшая; дрожжи; **-ღვინისა**, подонки вина, დავით. 74—8.

თხლეშა (ვჴ), ზ. მ. თხლაშანს გავადენ, შემოვსთხლეშ, შემოვჰკრავ, шлепнуть, бацнуть, ударить, (ვითხლიშები), ზ. ვ. ვიგლიჯები, рваться.

თხმელა, თხუმუ, ს. მცენ. მურყანი, ольха.

თხოვა, თხოვნა, სზ. прошеніе, просьба, ზენაარის თხოვითა, просить именемъ Всевышняго, 1 ქართ. 330; (ვჴსთხოვ, -ვე), ზ. მ. ვეხვეწები, ვევედრები; ვეხვეწები რომ დროებით მათხოვოს ნივთი რამე; დასტურს ან ნებას ავართმევ просить, испрашивать; просить одолжить; отпрашивать кого; ფსალმ. 2—8. 26; მათ. 6—8; (ვითხოვ), ზ. მიჩ. ვევედრები რომ მათხოვოს, ვინათხოვრებ; გავუშვებ, თავის უფლობას ან ნებას ვაძლევ სხვაგან წასვლისა და სხ. просить, одолжить; отпустить, уволить; ვითხოვ ცოლსა, жениться, ვითხოვ ქმარსა, выходить замужъ; ვჴსთხოვ ქალსა, свататься; ვითხოვ ბოდიშსა, просить извиненія; მთხოვ, просишь меня, შვილად უთხოვნიხარ, онъ просилъ объ усыновленіи тебя 2 ქართლ. 536; ცოლად ვუთხოვნივარ, онъ сваталъ меня замужъ; **თხოვება** (ვა), ზ. მ. მივსცემ რასმე დროებით, одолжать, отдавать что на время, **-ყურსა**, внимать, слушать, ყურს არ ვათხოვებ, необра-

щаю вниманія, 2 ქართლ. 532; ვათხოვებ ქალსა, выдавать замужъ (ვეთხოვები), ზ. თვ. ვეკითხები, ღავეურვი, გამოვერთმევი; დავეკითხები, დავეთხოვები, ნებას ავიღებ წასასვლელად სადმე; взыскиваться (налогъ, штрафъ); отпрашиваться; სამ. ვახტ. 136; გუჯ. 31; მეთხოვება, взыскивается съ меня; отпрашивается у меня; **თხოვნინება** (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ თხოვნასა, заставить просить.

თხოულობა, სზ. испрашиваніе, (ვთხოულობ), სრ. აქა აქვს), ზ. მ. გამოვიცან თხოვით, კარ და კარ დავდივარ და მოწყალებას ვითხოვ; выпрашивать; просить подаяніе.

თხრა (ვჰსთხრი, ვჰსთხარე), ზ. მ. ამოვჰკვეთ, ამოვსთხრი მიწას ბარით; გავახიახებ, სახელს გავუტეხ, копать, рыть; срамить, безчестить; მითხრი ჭასა, копаешь мнѣ яму; ვჰთხრი თვალებსა, выколоть кому глаза; (ვითხრები), ზ. ვ. მოვითხრები ბარით მიწა; გავწბილდები; выкапываться; осрамиться.

თხრამლი, ს. ბაყლი, წუთხი, შალალი, густой гной изъ раны.

თხრებლი, ნახე მთხრებლი.

თხრილი, ს. გრძლად მიწის ნათხარი, яма; канава, траншея; валъ, окопъ.

თხრინი, მცენ. ჩიტის ვაშლა, чашковое дерево. ერის. ლ.

თხრობა, ს. მოთხრობა, повѣствованіе, (ვსთხრობ, ვუთხრობ, სრ. ვუთხარ სამღვთო წერილში: ვუთხრენ, უთხრენ, უთხრნეს; ვუთხრენით, დაბად. 44—23; ისაი. 3—9); ზ. მ. ვეუბნები, ველაპარაკები; მოვუთხრობ ამბავს, ვუამბობ; сказывать, говорить; повѣствовать; ცანი უთხრობენ დიდებასა ღვთისასა, небеса проповѣдываютъ славу Божью, ფსალ. 18—1; აკი გითხარ, развѣ я неговорилъ тебѣ; მართალი მითხარ, скажи мнѣ правду, გულს ვუთხარ, я подумалъ про себя, რუსუდ. 422; დარეჯ. 6; გული მითხრობს, сердце говоритъ мнѣ, **თხრობილი,** ზზ. ნათქვამი, сказанный, ვეფხ. 48, 874, 923.

თხუნვა (ვსთხუნავ), ზ. მ. ვსვრი, ვსთხაპნი, марать, пачкать, ვითხუნები), ზ. ვ. გავისვრები, мараться, пачкаться.

თხუმუ, ს. თხმელა, მურყანი, ольха.

თხუნველა, ს. ცხოველი, кротъ, ლევიტ. 11—30; норка, ბუნ. ლ.

ი.

ი, ხმოვანი ასო ქართულის ანბანისა, რიცხვში დანიშნავს ათსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურ ი̃ ათსთუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში ნიშნავს ორს ფულსა; მრავალჯერ წინაშე ი დაერთვის ვ: მაგალ: იწრო, ვიწრო; კ დ ი დაერთვის ზმნათა ზედაცა; იბედივ, იგურდიკ, იმრგვლივ; ქარაგმიანნი ლექსნი: ი̃ცლიმე, იერუსალიმი; ი̃ცლი, ისრაილი; ი̃ო, იესო; ი̃ე, იოანე.

ია, ს. ყვავილი, фіалка, ვეფხ. 693.

იაბო, ს. ტაიჭი, წყვილ-გამსხმული ცხენი, меринъ.

იაგუნდი (არაბ.), ს. იაკინთი, პატიოსანი თვალი, яхонтъ.

იადგარი (სპარს.), მოსახსენებელი, სახსოვრად მიცემული ნივთი; მოსახსენებელი სიგელი, გუჯ. 20, 21; подарокъ на память; грамота въ память; იადგარი ვაჟ-კაცობითა, достойный памяти за свою храбрость, 2 ქართლ. 315; ერთი ბეჭედი იადგრად აილო, онъ взялъ одинъ перстень на память, ვისრ. 50; იადგარი ცხენი, достопримѣчательная лошадь, რუსუდ. 331.

იადონი, ს. მფრინვ. соловей, ნ. ადონი.

იავარი (სომხ.), ს. ალაფი, ნაშოვარი, ნაფორიაქები, იერემ. 15—13; 17—3, добыча; **იავარ-ყოფა** (-ვჰყოფ), ზ. მ. ავაფორიაქებ, ავიკლებ, მატ. 12-29; ებრ. 10—34; разграбить, расхитить.

იაზმა, აიზმა (ბერძნ.), იაზმის წყალი, ნ. აიზმა.

იათუყლი, ს. ვეცხლის სასმისი, სურა, серебряный винный кувшинъ, საბ. ლ.

იაკინთი (ბერძნ.), ს. იაგუნდი; ან ფერი მისი მოლურჯო, яхонтъ; синій цвѣтъ, გამოსლ. 31—4; 28—37, ისაი. 3—23; იერემ. 10—9.

იაკოსტა, ს. თათრული ია, მცენ. ирисъ, косатикъ, пѣтушекъ (раст.), ბუნ. ლ; ქილ. 651.

იალანჩი ფალანგი, ს. მასხარა, გამომაჯავრებელი, ხალხის შემაქცევარი, რომელსამე წარმოდგენაში, потѣшный, ломака, паяцо; ნ. ჩ. ლ.

იალკიალი, იალციალი, ს. აქა იქ ღრუბელი და შორის მათსა მჩენნი ვარსკვლავნი, блескъ звѣздъ между облаками.

იალმაგი, ნახე ალმაგი.

იალქანი, ს. ალამი ხომალდისა ან აფრა; აგრეთვე პატარძლის გვირგვინი ჯვარის წერის დროს ხმარებული; флагъ, вымпелъ; парусъ; кокошникъ, სასოფლო გაზეთი 1879 წ. № 4, გვ. 4, вѣнецъ во время вѣнчанія на головѣ невѣсты; ნ. ჩ. ლ. საბ. ლ; იალქნის გემი, парусное судно.

იალღოჯი, ს. პირმრუდე ფიცარი, აფრაკი, неровная, шероховатая доска, **იალღუნა,** ნ. ელღუნი.

იალციალი, ნ. იალკიალი.

იამანი, ს. პატიოსანი ქვა, აქატი, агатъ, ბუნ. ლ; ქიმ. 169.

იამბიკო (ბერძ.), ს. ურითმო ლექსი ხუთ ტაეპოვანი და თორმეტ მარცვლიანა, კუდკვეცილი, ямбъ, ямбическіе стихи.

იამოაირი, ს. ცხოვ. დაბეჭდ. დაბადებაში, 2 სჯული 14, 5 უნდა ნიამორი, იქ ნახე.

იანვარი (ლათინ.), ს. თთვე, ქართულად აპანი, январь.

იაობნი (თათრ.), ს. თანა ვარსკვლავედი მშვილდოსანი, стрѣлецъ (созвѣздіе), ქილ. 684.

იაპოხტი, ნახე აპოხტი.

იარა (ოსმ.), ს. დაჭრილობა, წყლული, рана.

იარაღი (ოსმ.), ს. ქური ძელისა ან რკინისა სახმარი ჴელოსანთა: ხუროთა, კალაკოზთა, მჭედელთა და სხვათა: ვითარცა: დანა, ქლიბოსანი, ხერხი და მისთანანი; საჭურველი მეომართა ვითარ: თოფ-იარაღი, ჴმალი და მისთანანი; რუსულ. 346; инструментъ; оружіе; აგრეთვე: მორთულობა რისამე, ხელი, приборъ; уборъ; მაგალ. სუფრის იარაღი, столовый приборъ, რუსულ. 417, 904; ჩაის იარაღი, чайный приборъ, ცხენის იალარი, уборъ лошадиный, იარაღს ავიყრი, снять оружіе, იარაღს ავჴყრი, обезоружить.

იარახი, ს. მცენარეა.

იარახჩინი, ს. არახჩინი, ермолка, колпакъ.

იარმორკა (რუსულ.), ს. ბაზრობა, ბაზრიანობა, ярморка.

იარლიყი (თათრ.), ს. ოქმი, ბრძანების წერილი უალრესთა, указъ. [(дерево).

იაროხი, მცენ. კასსია, გამოსლ. 30—24, кассія

იასამანი (არაბ.), ს. ясминъ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

იასაული (ოსმ.), ს. მანდატური, ბოქული, ხელჯოხიანი; Есаулъ, судебный приставъ, чиновникъ, приводившій въ исполненіе судейское рѣшеніе, иногда посылаемый судьею для производства слѣдствія на мѣстѣ; **ქორიასაული, ქორიასაულბაში, ხოიბათიასაული**, ს. მანდატურთ ან ბოქოულთ უხუცესი, начальникъ ясауловъ; **იასაული**, ს. მოხელე მოურავის ხელქვეითი, полицейскій чиновникъ при Моуравѣ, наблюдавшій за порядкомъ въ городахъ, სამართ. სომხ. 360; ალექს. 126; **იასაულობა**, ს. ბოქოულობა, есаульство.

იასპი (ბერძნ.), ს. ეშმის ქვა; яспись, яшма.

იატაკი (ოსმალ.), ს. სახლის მოფენილობა ხითა ანქვითა, полъ, ისაი. 25—12; 29—3.

იაფება, იეფება (ვაიაფებ, ვაიეფებ), ზ. მ. ფასზედ შევამცირებ, удешевить. понизить цѣну, შუქი შენი იეფალა, ე. ი. რადგანაც შენი შუქი გაზშირდაო, когда ты освѣщаешь лучами щедро; ვეფხ. 134.

იაფი, იეფი, ზედ. არა ძვირი, მცირე ფასისა; უხვი, ხელ-გახსნილი, ხელ-მოუჭირებელი, дешевый; щедрый, тароватый; ვეფხ. 147; მრ. 309; იაფი კაცი, щедрый мужчина, **იაფობა**, იეფოპა, სხ. არა ძვირობა; უხვობა, პურადობა; ვეფხ. 1559; дешевизна; щедрость, (ვიეფობ), ზ. მ. ვუხვობ; იაფადვარ, быть дешевымъ, щедрымъ, (ვიაფდები, ვიეფდი), ზ. ვდ. იაფად გავხდები, ფასს-მოვიკლებ; საღმრთო წერილში: განვმრავლდები, გარდავემატები, იერემ. 12—1; дешевѣть; ощедряться, щедро падѣляться, **იეფო**, ზედ. უხვი, щедрый, ვეფხ. 147.

იაფინჯი, ს. ნაბადი, бурка, ბაქრ. 164.

იალლაბაში, ს. წამლებით შეზელილი და გამოცხობილი ლავაში დასადებად სიმსივნეთა და სხვათა საწყლულთა ზედა, цѣлебная лепешка, употребляемая въ видѣ припарки, при опухоляхъ и ранахъ, ნ. ჩ. ლ.

იალლუ, ს. аладья, Русск. Груз. Слов.

იაყაშად, ზზ. რიგიანად, соответственно, прилично, ციმოთ. 61.

იაყუთი, ნახე იაგუნდი, яхонтъ.

იახნი (ოსმ.), ს. ხორცის წვენი, бульонъ, დასც. 122.

იახცანი, ნ. ხურჯინი, Ходжи-баба, 1 ч. 255.

იახშიოლ (ოსმ.), ს. სადღეგრძელოდ, на здоровье.

იბაკო, იპაკო (ბერძნ.), ს. упакой, стихира, იბაკო ბერძნულად ნიშნავს ყურადღებასა და ეწოდების დღესასწაულთა შინა სათქმელსა საცისკროდ საგალობელსა მესამის და მეექვსის მუხლისა, კონდაკი.

იბედივ, ზზ. შეხდომით, ანდეზედ, ბედზედ, случайно, удачно, **იბედივი**, ზედ. შემთხვევითი, случайный.

იბეკნ, ზ. მ. 3 პირისა, როკავს, იობ. 39—21, დაბეჭდილს დაბადებაში გამოუცვლიათ და დაუწერიათ როკავს, ე. ი. თამაშობს, танцуетъ.

იგავი, ს. ანდაზა, მაგალითი; пословица; притча; იგავ მიუწთომელი ქორწილი, ე. ი. უმაგალითო, სახე დაუდებელი, безпримѣрная свадьба, 1 ქართლ. 285.

იგი, ნაცვ. უცვალებელი ბრუნვაზედ; ის; онъ, тотъ, **იგია**, იგიაჲ, ხმარებულია მხოლოდ ერთს ადგილს საღმრთო წერილში: она; ნაუმ. 2—7, ნაცვალ-სახელი იგი ხშირად იხმარების კავშირის წილ: ცა ან თუ და სხვათა ნაცვალსახელთა და ზმნის ზედათა განსარჩევლად კითხვისაგან, მაგალ: ვინ იგი, кто же, რომელი იგი, который же, რა იგი, что же; ვითარ იგი, какъ же, რაოდენ იგი, сколько же, რაჟამს იგი, когда же, სადა იგი, гдѣ же, ოდეს იგი, когда же, ვიეთნი იგი, нѣкоторые же, **იგივეობა**, ს. ისივეობა, тождество, полное сходство, подобіе; კავშ. 60; მეცაფ. 28; მარც. 1—153; ციმ. 142; **იგივე**, ზედ. ისივე, одинакій, тождественный.

იგრი, ნახე ვიგრი.

იგრიკა. იგრიკი, ს. აპრილის თთვე, апрѣль.

იგურდივ, ზზ. გარდიგარდმო; მეორე გვერდზედ, გადმობრუნებით, поперегъ, наизворотъ; წყობ. 245, **იგურდივი**, ზედ. გარდიგარდმო, поперечный, დაბად. 6—18; დან. 13—18; ციმ. 26.

იდად, მხიარულობის ხმა, ვაშა, браво, виватъ.

იდაყვი, ს. მკლავის საშუალზედ სახსრის ძვლის თავი, ვითარცა ფეხის მუხლისა კვირისთავი, ნიდაყვი, локотт, გამოსლ. 26—17; 37—13.

იდეა (ბერძნ.), ს. გამოხატული ჰაზრი, идея, კაც. 148; მარც. 2—10; ლოღ. 40, 41.

იდოლი (ბერძნ.), ს. კერპი, идолъ; იდოლებრივი, ზედ. კერპებრი, идольскій.

იდრა (ბერძნ.), ს. წყლის გველი ან ვეშაპი, гидра.

იდრავლიკა (ბერძნ.), ს. სწავლა წყალთა მოძრაობისათვის, гидравлика.

იდროგრაფია (ბერძნ.), ს. წყალთა აღწერა, гидрографія.

იდუმალ, ზზ. ფარულად, ჩუმათ, მალვით, тайно, секретно, **იდუმალი**, ზედ. დაფარული, დამალული, тайный, секретный, ვეფხ. 264.

იელაკი, ს. მცენ. ნ. ელაკი, ель, ნ. ჩ. ლ.

იელი, ს. შავ-ფაფარა თაფლის გამრყვნელი, одурь, пьяничникъ, ერის. ლ; ან кашкара, черногривъ, ნ. ჩ. ლ; იელ ნაჭამი თაფლი, отравленный и испорченный медъ.

იერარხი (ბერძნ.), ს. მღვდელ-მთავარი, священноначальникъ, ბერძნ. იეროს ნიშნავს მღვდელსა, არხი, მთავარსა; **იერარხია**, ს. განსაგებელი მღვდელმთავრისა, іерархія, епархія.
იერიში, ს. ზედ-მისლვა, აცაკა, приступъ, 2 ქართ. 390, 530.
იერლაყი (თათრ.), ს. სიგელი თათრის ხანისა, ярлыкъ.
იეროდიაკონი (ბერძნ.), ს. მთავარ-დიაკონი, მონაზონი, іеродіаконъ.
იერომონახი (ბერძნ.), ს. მღვდელ-მონაზონი, іеромонахъ.
იეროგლიფი (ბერძნ.), ს. უწინარეს შემოღებისა საწერთა ასოთა, ძველნი მეგვიპტელნი ხმარობდნენ რომელთამე სახეთა და ნიშანთა საცნობელად ურთიერთისა ჰაზრისა; ამგვარი ნაწერი ძნელი მისახდომია, іероглифъ.
იეფი, იეფობა, ნ. იაფი, იაფობა.
ივანობის თთვე, ს. ივნისი მდაბიურად, іюнь.
ივარძმა, უგუთქმა, არა ძმავ, нѣтъ братъ, ქილ. 299, 533; 632.
ივი, ს. ზოგად კაცისა და ქალის სარცხვინელი, членъ, удъ, საბ. ლ. კაცის ომი.
ივლისი, ს. მკათა თვე, іюль.
ივნისი, ს. თიბათვე, іюнь.
იზომი, ზედ. იმოდენი, რუსუდ. 404, такой.
ითიკა (ბერძნ.), ს. ზნეობის და ზრდილობის სწავლა (ნაწილი ფილოსოფიისა), нравоученіе, нравоучительная философія, ლოღ. 14.
იიმე, ნიშანი განკვირვებისა, ვაიმე, ვაიჩემს თავს, горе мнѣ.
იისფერი, ს. ფერი მსგავს იის ყვავილისა, фіолетовый цвѣтъ.
იკანკლედი, ზედ. დაკვლაკვნილი, მიმოხვეული გზა, მდინარე და სხ. извилистый, ღრამ. კანკლედობითი, склоняемый.
იკა, იკარი, ს. იმერ. პაიჭის ზონარი, тесма у паглинокъ, 2 ქართლ. 214, ნ. ამოსაზიდი.
იკლიკი, ს. მცენ. შავკაკალა, სოინჯი, чернушка (раст.). ბუნ. ლ.
იკლიკანწური, ზედ. ეშმაკური; хитростный.
იკონომი, იკონომოსი (ბერძნ.), ს. სახლის მნე, განმგე, ეზოს მოძღვარი; კარგი სახლკარის გამძღოლა, ფულის შემნახავი, გამფთხილებელი, экономъ, домоправитель; хорошій хозяинъ; расчетливый, ეკონომია, ს. экономія, ერისთ. II, 6.
იკორთა, ს. ფიცრის თარო, полка дощатая.
იკოსი (ბერძნ.), ს. დიდი მუხლი იბაკოს მობმით ნასაკითხავი, ікосъ.
ილათი (არაბ.), ს. ღონე, ღონის ძიება, способъ, средство, ვისრ. 82, 90, 108.
ილალი (არაბ.), ს. ცანცრაბეჩი, ყურის საწმენდი, уховертка, ухочистка.
ილაო, ს. მუცლის ტკივილე, გვრემა, рѣзь въ животѣ.
ილაჯი (არაბ.), ს. შეძლება მოთმინებისა, терпѣніе, ილაჯი გამიწყდა, я вышелъ изъ терпѣнія, ილაჯ გაწყვეტილი, лишенный средствъ, возможности, ჩონგ. 147, ილაჯი წაიღო, надоѣлъ.
ილეკტრო, ილეკტრონ (ბერძ.), ს. ბრწყინვალე მეტალი, რომელსაც შეადგენდნენ ძველნი $4/5$ ნაწილისაგან ოქროსა და $1/5$ ნაწილისაგან ვერცხლისა, электръ, ეზეკ. 1—5.
ილი (სპარს.), ს. კაკულა, кардамонъ.
ილინჯა, ს. მფრინველთ შესაპყრობელი მახე გალიასავით, сѣть для ловли птицъ въ видѣ клѣтки.
ილღუნი, ს. მცენ. гребенщикъ (раст.), პ. ფ. ლ.
იმან, შემოკლ. **იმ, იმა**, მეგრ. ჰიმ, ლაზურ. ჰიმ; ვ.პირისა, რომელსაც აქვს კანკლედობა; ნათ. იმისი, მეგრ. და ლაზ. ჰიმიში, მიც. იმას, მეგრ. და ლაზ. ჰიმის; მრავლ. სახელობ. არა აქვს, გარნა ნათეს. და მიც: იმათ, მეგრ. და ლაზურად თინეფ, ნაცვ. სახ. ის, იგი, онъ, **იმაში**, въ немъ, იმავწამს, ზზ. въ ту же минуту, იმ-თავითვე, съ того же времени, იმ დღეს, въ тотъ же день, **იმდენი**, ზედ. **იმტონი**, столькій, იმათი, ზედ. ихъ, იმათეული, იმათიანი, ზედ. ихній, იმ დროს, въ то время, იმდენჯერ, столько разъ.
იმარმენი, ნ. მარმენიო; იმგრგვლივ, ნ. იმრგვლივ.
იმედი (არაბ.), ს. სასოება, ვეფხ. 505, 1291; 1303; надежда, იმედის ქონება, имѣть надежду, იმედი წყალობისა, милостивое обнадеживаніе, იმედის დადება, обнадеживать, იმედ გარდაწყვეტილი, потерявшій надежду, **იმედება** (ვაიმედებ), ზ. მ. იმედს მივსცემ, обнадеживать, (ვიიმედებ), ზ. მ. ვსასოებ, надѣяться (მეიმედება), ზ. იმედი მაქვს, надѣюсь, ქილ. 170; ვეფხ. 1279; **იმედებული**, **იმედეული**, იმედიანი, -დოვანი, ზედ. გულდადებული, обнадеженный, ვეფხ. 149; ქილ. 283, 2 ქართლ. 555; ვისრ. 164; **იმედეულება**, **იმედნეულობა**, **იმედიანობა**, **იმედოვნეობა**, **იმედობა**, надежность, ვისრ. 165; (ვიმედოვნებ, ვიმედებ), надѣяться, ვეფხ. 1146; (ვუიმედებ), ზ. მ. იმედს დავუდებ, გულ-დადებულ ვჰყოფ, обнадеживать, ვეფხ. 61.
იმიერ, ზზ. იქით; გაღმა, по ту сторону, **იმიერი**, ზედ. по ту сторонній, იმიერი სოფელი, будущая жизнь; დარეჯ. 2—20, **იმიერით**, ზზ. იქითგან, გაღმითგან, съ той стороны.
იმინთი, ს. მცენ. უთესლო ბალახი; ბუნ. ლ.
იმისი, ზედ. მისი, его, ихній, იმისი დები, его сестры, უთხარით იმისს დასა, скажите его сестрѣ. იმისთანა, იმისებრი, ზედ. подобный ему.
იმიტომ, ზზ. მისთვის, потому что.
იმლიკი, ს. ახირებული, უცნაური, чудакъ.
იმნოსი ს. სიმღერა ან გალობა, гимнъ.
იმოდენი, ზედ. იმტონი, იმსიდიდე, такой, столькій, -ფული, такое количество денегъ, **იმოდენობა**, ს. -ქნას, чтобы онъ настолько могъ дѣйствовать, ქილ. 382.
იმპერატორი, ს. თვით-მპყრობელი ხელმწიფე, კეისარი, Императоръ, **-რული**, ზედ. შესახვედრი, შესაფერი იმპერატორისა, императорскій, **იმპერია**, ს. საიმპერიო, საკეისრო საბრძანებელი, имперія.
იმრგვლივ, ზზ. გარშემო, გარემო, მრგულად, вокругъ, кругомъ, -ქალაქისა, вокругъ города.
იმტენი, ზედ. იმოდენი, столькій.
ინა (არაბ.), ს. თმის სადებელი (მცენ.), Хенне, алкала, изъ котораго дѣлается краска для во-

лосъ, ზიანკ. ლ; ზუნ. ლ; ერის. ლ; ან ხელ-სალებავი, ხენძაფე. бальзаминъ, ერის. ლ.
ინაზარი, ნახე ანაზარი; რუსუდ. 437; კაცია 21, -ვერანგის ინაზარა, въ одной рубашкѣ, **ინაზრობა** (ვინაზარობ), ზ. მ. ანაზრად ან შესანახავად ავიღებ ნივთსა, принять на храненіе вещь რუსუდ. 437.
ინაგა, ს. მომცრო ტრედი, გვრიტი, голубокъ.
ინადი, ს. ჯაზრი, ქიშპი, ჯავრი, შური, вражда, зависть, **ინადიანი**, ზედ. შურიანი, ჯაზრიანი, враждебный, завистливый, ინადში ჩავუდგები, пикирую сь, **ინადიანობა, ინადობა**, ს. ჯაზრის ქონება, შურიანობა, ненависть, зависть, (ვი), ზ. მ. ინადში ან ჯაზრში ვუდგევარ, враждовать, завидовать, ხომს. 308.
ინანთი, ს. ვარდის წყლისავით სუნნელი, духи, въ родѣ розовой воды, საბ. ლ.
ინამი, ს. თეთრით დაჯილდოვება, მაგალ. ებოძა თეთრი ინამად, 2 ქართლ. 378; денежная награда.
ინახი (არაბ.), ს. საჯდომი ადგილი სუფრაზედ, мѣсто сидѣнія за столомъ, ინახ-იდგნენ, ე. ი. გვერდით უდგნენ, მატ. 8—11; იოან. стояли возлѣ, ინახით ჯდომა (-ვჯზივარ, ვიჯდე), ზ. უ. გვერდით ან ვისთანმე თანავჯზივარ, сидѣть за столомъ возлѣ кого либо, მატ. 9—10.
ინგლისის ჭურჭელი, ს. ითქმის უფრო სადვინეთა თვის, გარნა თეფშთა ქაშანური; муравленная, изразцовая посуда, **ინგლისის მარილი**, ს. горькая соль.
ინდიკტიონი (ლათინ.), ს. მცირე არს 15 წელიწადი და აღირიცხვები 1 სეკდემბრიდამ; გარნა დიდი ინდიკტიონი არის 532 წელიწადი, ნახე ქრონიქონი, индиктъ.
ინდის ხურმა, ს. დანაკის კული, ფინიკი, ვალანოსი, финикъ, ზუნ. ლ. ერის. ლ. **ინდოეთის ლერწამი**, бамбукъ, **ინდის-კაკალი**, ს. кокосъ.
ინდოური, ს. ინდოური ქათამი, индѣйка, -მამალი, индѣйскій пѣтухъ. [красный.
ინდუშა, ს. მურა, შავ-წითელი, черминый, темно-
ინთილა, ს. სტომაქის მოშლა ზევრის ჭამით, ან საწყენის საჭმლისაგან და ვერ მონელება, разстройство желудка.
ინი, ს. ძველებური საწყავი ებრაელთა, ორი კოროსი ან 20 მოდი, гина, еврейская мѣра, იეზეკ. 45—24; საწყაული, გამოსლ. 30—24.
ინოზი, ს მგრძნობელი ძარღვი, нервъ, ნემს. 26.
ინოზი, ს. რაინდი, всадникъ, 2 ეფრემ.
ინსპეკტორი ს. ზედა-მხედველი, инспекторъ.
ინსტინკტი, ს. გრძნობა, ალღო, инстинктъ, ჩონგ. 117.
ინტერესი, ს. სარგო, შესამატი; სურვილით გამოძიება, интересъ.
ინჩი, ერთი ინჩი ვარ იცის, онъ аза въ глаза не знаетъ, რუსულ. ქართ.
ინჩხლა, ნახე ანჩხლა გვ. 41.
ინჩქითური, ს. მსხალი, ბაქრ. 181, порода грушъ.
ინძლი, მცენ. ნ. თხის ფსლა.
ინჭირი, ს. მცენ. ანწლი, бузина.
ინჯირი (სპარ.), ს. ლეღვი, смоква.
ინჯილიკი, ს. ჯიბლიბო, ქუთუთოს ზმო, ячмень на глазу.

ინჯუ, ს. გარდასახადი, საურავი штрафъ, взысканіе, ალბუღა 66.
იობილიონი, იოვილიოზი (ებრ. ლათინ.), ს. ძველთა ებრაელთა დღესასწაული, რომელიცა გარდაიხდებოდეს ერგასსა შინა წელიწადსა ერთგზის და მაშინ განათავისუფლებდენ მონათა, მიუტევებდენ ვალთა და სხ. ხოლო შემდგომად რომის პაპათაცა დააწესეს მსგავსივე მისი, юбилей.
იოზის მატლი, ს. აბრეშუმის ჭია, шелковичный червь.
იონჯა, ს. მცენ. ალაფერდა, люцерна (трава), ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ერის. ლ; **თეთრი იონჯა**, кашка (раст.); იოან. ბატკ. ლ.
იორდაზალამი (არაბ.), ს. піонъ, марьинъ корень, ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ერის. ლ.
იორღა (ოსმალ.), ს. თოხარიკი ცხენი, иноходецъ.
იოტა (ბერძნ.), ს. ხაზი, მცირედ წარზიდული, ან მცირე რამ, іота, небольшая черта, малая частица чего либо; ვის მორჩილებენ ციერნი ერთი იოტის წამისად, коему покоряются небесныя въ одно мгновеніе ока, ვეფხ. 830; არც ერთი იოტის ტოლი ფასი არ დარჩენილა რა, неосталось ни одной іоты изъ цѣны, т. е. все сполна уплочено, ქართ. ქრისტ. XVIII.
იპა, ს. ჭუა ბოსტნის მავნე.
იპაკო, ნ. იბაკო; **იპეკაკუანი**, მცენ. ნ. ოქროს ძირი.
იპატოსი (ბერძნ.), ს. პირი, ერთი რომელიმე პირი სამებისა, ύпостасъ, 1 ქართ. 380; დან. 3—3.
იპატოსი, ს. სპასპეტს, მთავარი, консулъ, военачальникъ; დან. 3—3; გარნა ანთიპატი, მოადგილე მისი, проконсулъ; **იპერპოლა** (ბერძნ.), ს. ხოტბა ნაკვეთი რიტორული გარდამატებულის ქების დამნიშნველი; иперболa.
იპოდიაკონი (ბერძნ.), ს. კერძო დიაკონი, поддіаконъ.
იპპოდრომი, იპოდამი (ბერძნ.) ს. ასპარეზი, ცხენით სარბიელი, ристалище, циркъ, 1 ქართლ. 284.
იპოკენტავრი (ბერძნ.), ს. კენტავრო, полканъ (чудовище).
იპოხონდრია (ბერძნ.), ს. სევდა, меланхолія.
ირაო საქონელი, ს. დაკარგული საქონელი სხვასთან ვისთანმე მისული, присталый, пригульный скотъ, სამ. ვახტ. მ.
ირაღა, მცენ. бѣлокорка, ერის. ლ.
ირემი, ს. ცხოველი, олень, **ირემვაცი**, ს. олень, იობ. 39—1; დაზეჭდილს დაბადებაში ჰსწერია ირემი, ირმის მაგიერად უნდა ფურ-ირემი და არა ირემვაცი როგორც ძველს დაბადებაშია, საბ. ლ. ხარ ირემი, олень, ფურირემი, лань, **ირმის ენა**, ს. წყლის ლიფა, олений языкъ (раст.), тимбра, ზუნ. ლ; **ირმის ზაწარა**, ს. ჯონჯლო სოკო, ზუნ. ლ. порода грибовъ.
ირეოზი, ს. საწყაო ინი, мѣра, ნ. ინი.
ირეჯა, ს. მახე ხეთა და თოკთაგან შექმნილი, რათა ფერხის მაღლა შეჰკიდონ ნადირი, ловушка для звѣрей.
ირიბი, ზედ. ურიბი, უსწორო, ალმაცერი, მრუდე, косый, косвенный, **ირიბად**, ზზ. косо, наискось.

ირიბული, ზედ. косоватый.

ირისე (ბერძნ.), ს. ცის მშვილდი, ცის სარტყელა, радуга, ტიმ. 25, 114; მარტ. 1—112, დან. 4—20; გამოცხ. 10—1.

იროელი, მრ. იროელნი, ს. წარმართნი უწოდებენ კერძო ღმერთთა ან ნახევარ ღმერთსა; გმირი; полубоги; герой.

ირომ, ზზ. ისრომ; რადგანაც, такъ какъ.

ის, ისი, ისა, ნაცვ. 3 პირისა, ითქმის მოშორებულთა პირთათვს, ხოლო ახლოსთვის ესე; ნაცვალსახელთა: ის, იგი, ეს, ეგე არა აქვთ ბრუნვანი, გარნა ნაცვალ სახელსა მან, იმან, აქვსთ ბრუნვანი, онъ, тотъ, ის მოდის, онъ идетъ, იმას მივეც. я далъ ему. იმისი წიგნი, его книга.

ისავრო, ს. მსვენლომი, ქამელეონი, хамелеонъ.

ისარი, ს. მშვილდით სასროლი მცირე ლახვარი; სახენი ამისნი არიან: **ხაყალნო**, ფრთე დაბალი პირ წვრილი, რომელსაც ხმარობდნენ ყიზჩაყნი და თურქნი; **ხარჩა**, ზომიერი ფრთე. მობრტყე და პირფართო; **ქეიბური**, მისგან უგრძესი, პირ დიდი და ფრთე მაღალი; **ქიბორჯი**, სარჩის მსგავსი პირ განპებული და მომცრო; **ბოძალი**, ქეიბურის მსგავსი პირ დიდი განპებული; **ყოდალი**, სარჩის ტოლი ფრთოსანი პირ-უწვერო და მრგვალი; **ღრჯა**, ამისი უგრძესი წვერ მწვეტი, ჯვარედად ჩხირდასხმული; **სეფქა**, ფრთე მაღალი, გრძელი და გრკალშემობმული; **გეზი**, უფრთო უპირო; **ხამალი**, მტკაველზედ მეტი რკინის ლარით სასროლი; **ჭინწკიტელა**, ცუდი, ბოვშთა სამღერელი; стрѣла; ან საწერტელი საჩხვლეტელი, საქენჯელი გესლიანთა მწერთა და ქვეწარმავალთა, жало; ტყორცა, пустить стрѣлу, ისრების ბუდე, колчанъ, ისრის პირი, желѣзцо, копьецо у стрѣлы, საათის ისარი, стрѣлка часовая, ისრით ცემული, пораженный стрѣлою.

ისარნები, ს. აუზი, бассейнъ, ქილ. 588; დაბად. 24—20, დაბექდილს დაბადებაში ჯურღმული.

ისაროსანი, ზედ. ისარით აღჭურვილი, вооруженный стрѣлою, ვისრ. 87.

ისე, ზზ. აგრე, такъ, ისე რომ, такъ что, ისევ, ისევე, ზზ. აგრეთვე, კიდევ, также; тоже; еще опять; ისევ ის, онъ же, ისევ ისე, такъ точно; ისეთ რიგად, такимъ образомъ, такъ, ისეთი, ზედ. აგრეთი, ეგეთი, такой, **ისივეობა, ისეთობა**, ს. იგივეობა, тождество, полное сходство, подобіе; **იგივე**, ზედ. одинакій, тождественный.

ისლამი (არაბ.), ს. მაჰმადის სარწმუნოება, исламъ.

ისლი, ს. ისრი, метлюгъ, полевица, ერის. ლ. папоротникъ, ბუნ. ლ.

ისლიმი, ს. ლერწმის მსგავსი მცენარე, რომელსაც იმერლები ხმარობენ სახლის სართულის დასახურავად; родъ камыша, употребляемый Имеретинами на крышу домовъ.

ისპანახი (სპარ.), ს. მცენ. სპანძელი, шпинатъ.

ისპაობა (სპარს.), ს. გმირობა, рыцарство, რუსუდ. 250.

ისპერად, ზზ. გმირულად, გოლიათობით, по рыцарски, რუსუდ. 478.

ისპოლატი, შორისდ. ვაშავაშა, ბარაქალა, исполатъ, ტიმ. 26.

ისრე, ისრევე, ზზ. აგრე, აგრეთვე, такъ, такимъ же образомъ, არც ასრე, არც ისრე, такъ и сякъ.

ისრიმი, ს. შემოუსვლელი ყურძენი, незрѣлый виноградъ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ქიმ. 113; ბაგრატ. 141; ან მჟავე ყურძენი.

ისტორია (ბერძნ.), ს. მოთხრობა, исторія, მარტ. 1; **ისტორიული**, ზედ. მოთხრობითი, историческій, **ისტორიკოსი**, ს. მოთხრობის მწერალი, მომთხრობი, историкъ; **-კოსობა**, ს. მოთხრობის წერა, მარტ. 1—26.

ისფერი, ზედ. იისფერი, მსუბუქი სამგლოვიარო ფერი фіолетовый цвѣтъ, ვეფხ. 1197.

ისფერი, ისფრისხე, ს. მცენარეა, ბუნების. ლ. каменный дубъ, падубъ.

ისხარი, ს. მსწრაფლი წვიმა, проливной дождь.

ისხერტი, ს. მხეცთ საჭერი მახე, თავს დასაცემი, сѣть для ловли звѣрей, западня, ловушка, капканъ, საბ. ლ.

იუნისი, იულისი, ნახე ივნისი, ივლისი.

იუპკა, ს. კაბის შიგნიდამ ჩასაცმელი დედაკაცთა, ხაბარდა, юбка.

იფნი, ს. მცენ. კოპიტი, ясень.

იფრინდა, ს. შიკრიკი, მალე მსრბოლი, скороходъ.

იფქლი, ს. შემოდგომის სათესლე ხორბალი, пшеница, დაბად. 41—50; 47—13; გამოსლ. 9—29; მსაჯ. 15—1; მარკ. 4—28; მატ. 3—12; 13—25, 29; **იფქლება** (ვიიფქლებ), ზ. მიჩ. იფქლსავით მოვალ, ავლორძინდები, о пшеницѣ: выростать; მარტრიკა 1—74.

იფხლი, ს. გვიმრა, ჩადუნა, папоротникъ, ბ. ლ.

იქ, იქა, იქი, ზზ. მუნ, тамъ, туда, იქავ, ზ. მ. მუნვე, тамъ же, იქამდინ, ზზ. до того мѣста, იქამომდე, до тѣхъ поръ, **იქაური**, ზედ. მუნებური, იმ ადგილისა, тамошній; იქაურნი მცხოვრებელნი, тамошніе жители, **იქაურობა**, ს. მუნებური ცხოვრება, ან ადგილობა, тамошняя жизнь или мѣстность, იქაური, ზედ. тамошній, იქაურობა, ს. тамошняя мѣстность, რუსუდ. 352, 645; კაცია 118; გორგ. 234; **იქიდამ**, ზზ. მუნიდგან, оттуда, **იქით**, ზზ. туда, тамъ, იქით და აქათ, туда и сюда, по обѣимъ сторонамъ, პირ იქით ლეკნი, Лезгины, живущіе по той сторонѣ горы, рѣки, **იქითი**, ზედ. სხვას მხრისა, по ту сторонній, იქითი პირი შენობისა, противуположная сторона зданія, იქითი პირი მდინარისა, другая сторона рѣки, იქითკენ, ზზ. туда, **იქითელი**, ზედ. по ту сторонній.

იქედნა (ბერძნ.), ს. გველი, ехидна (змѣя).

იქიერნი, ზედ. იქაურნი, тамошніе, 2 ეზრა. 3—3.

იქვრიკი, ს. შიკრიკი, მალე მსრბოლი, скороходъ, ვისრ. 67.

იქმნება, ზმნისაგან ქმნა: შეიძლება, можетъ быть.

იქნობა, ს. იქაურობა ნახე; იქნობამდინ, -მდისინ, до тѣхъ поръ, пока.

იქცევისი, ზედ. მბრუნავი, обращающійся, вращающійся, დაბად. 3 — 24; 2 სჯული 22—12; **იქცევისი** მახვილი, მარტ. 2—120; ქილ. 46.

იღბალი, ს. ბედი, судьба, счастье.

იღვი, ს. მარტ. 1—23?

იღლია, ს. ღლია, მხრისძირი, ე. ი. სიღრმე შორის

მკლავის დასასრულისა და გვერდისა, назуха, подмышка, ერთი იღლია შეშა, вязка дровъ.

იღუმენი, ს. წინამძღვარი მონასტრისა, игумень.

იყი, ს. არაყი, водка, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

იყლიმი, ს. ჰავა, ჰაერი; ან მხარე, климатъ; поясъ, страна; ქილ. 391.

იშ, ვიშ! შორისდ. э! э!

იში, იშნი, ს. მტრისაგან საყვედური, упрекъ, ვეფხ. 331; იშნის გება ან მოგება (ვუგებ, მოვუგებ), ზ. მ. упрекать, укорять, რუსუდ. 6; 453; 689; ქილ. 133.

იშელა, ს. სალორე გომური, свиной хлѣвъ.

იშვიათი, იშვითი, ზედ. არა ხშირად შესახვედრი, рѣдкій, **იშვითად**, იშვიდ, ზზ. არა ხშირად, рѣдко, 2 სჯული 4—42.

იშნი, ნ. იში.

იშობა (ვიშობ), ზ. უ. იშს ვამბობ, ამოვიოხრავ, вздыхать, стонать, ვეფხ. 184.

იშობრივ, იშვიდ, ზზ. შეხდომით, შემთხვევით, случайно.

იშხივარი, მფრინ. შავი ლაკლაკი, ასიდა, аистъ.

იჩქითი, ზედ. ანაზდი, ერთბაში, უეცარი, მოულოდნელი, внезапный, неожиданный, непредвидимый, ვეფხ. 412; დარეჯ. 58; **იჩქითად**, ზზ. ანაზდად. უეცრად, внезапно, ქილ. 216.

იძრვისი, ზედ. მოძრავი, движимый, ანდრ. 108.

იძულება, ს. ძალის დატანება, принужденіе, насиліе, ან შეძულება, შეძაგება, презрѣніе, დაბად. 29—32, საქმ. 24—7; **იძულებით**, принужденно, невольно, **იძულებითი**, ზედ. невольный, принужденный, ისაი. 28–1; (ვაიძულებ), ზ. მ. ძალს დავატან, დავუნიჟებ, принуждать, неволить, заставлять; (ვიიძულებ), ზ. მიჩ. დავიჟინებ, ავიჩემებ; შევიძულებ, შევიძაგებ, настоять, дѣлать по своему; презирать, (ვიიძულები), ზ. უ. იძულებულ ვიქმნები ქმნად ან გაკეთებად რისამე; შევიძულები, შევიძაგები, вынуждаться, быть принуждену; презираться, დაბად. 29 — 32; მატ. 11 — 10; მაიძულებ ты вынуждаешь меня, 2 ქართლ. 418; საქმ. 16—15; 2 კორ. 12—11; **იძულებული**, ზზ. вынужденный.

იწრო, ნ. ვიწრო; იწროება, ნ. ვიწროება.

იჭვი, ს. ეჭვი, გუმანი, მიუნდობლობა, сомнѣніе, подозрѣніе; ревность; იჭვი მიადგება, падаетъ на него подозрѣніе, იჭვი მაქვს, я сомнѣваюсь, **იჭვნეული, იჭვიანი**, ზედ. იჭვის მქონებელი, ეჭვიანი; მიუნდობელი, დაუნდობელი, сомнительный, недовѣрчивый, **იჭვება** (ვეიჭვები). ზ. თვ. ეჭვი მაქვს, ან გუმანი, сомнѣваться, **იჭვეულება**, იჭვნეულება, ს. ეჭვიანობა, გუმანის ქონება, сомнѣніе, (ვიჭვნეულებ), ზ. უ. იჭვი მაქვს, сомнѣваться.

იწილო ბიწილო, ყრმათ შესაქცევი თქმულობა, катилось яблоко вокругъ огорода и т. д. дѣтская поговорка.

იხვი, ს. მფრინ. შინაური ან გარეული, утка, ვეფხ. 617.

იხტიბარი, იხტიარობა, ნ. ეხტიბარი, 2 ქართლ. 347, 479.

იჯარა (არაბ.), ს. ვადით ალება მამულისა ან სხვისა რისამე გარდაკვეთილის ფასით, откупъ, откупное содержаніе, аренда, იჯარით ალება, взять на откупъ, **იჯარადარი**, ს. იჯარით ამღები რისამე, откупщикъ, арендаторъ, აბანოს იჯარა, откупное содержаніе, доходъ съ откупа бань.

იჯრა, ს. ერთი ჯერი ჭამადი, съѣсть что въ одинъ присѣстъ, ნ. ჩ. ლ.

კ·

კ, უხმო მეთერთმეტი ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული კან, ანგარიშში ნიშნავს ოცსა, და ნიშნითურთ კ̃ ოცს თუმანს; წვრილის ფულის ანგარიში 4 ფულს ან ერთს ბისტსა; ამ ასოთი იწყებიან ქარაგმიანნი ლექსნი: კ̃დ, კვალად; კ̃ზი, კათალიკოზი; კ̃ლი, კურთხეული.

კ, იხმარების ნაცვლად გ ან ყ, კალატოზი, გალატოზი; კასაბი, ყასაბი; კალხზედ, ყალხზედ; კალამი, ყალამი; კლერტი, ყლორტი, კარიომფილი, ყარიომფილი; კაჩალანა, ყაჩალანია; ნაზერწკალი, ნაზერწყალი; ყველაკაი, ყველაყაი; კალაოზი, ყულაოზი.

კაამფოლი, ს. ქილ. 28?

კაბა (სპარს.), ს. ტანთ საცმელი კაცთა გინა ქალთა, кафтанъ, платье; ვეფხ. 85; 651; ენიანი კაბა, ჩაფრასტებ დაკერებული კაბა ენის მსგავსად, საწვეულო კაბა, ვეფხ. 474; кафтанъ съ нашивками.

კაბადონი, კაბატონი, ს. წვრილთ ფურცლის ცალი გვერდი, страница, ქილ. 3.

კაბალა (არაბ.), ს. გამუშავებული ხარი სამუშაოდ ან ქირით, кабальный волъ, საბ. ლ.

კაბალოფანჩი, ს. სანიჭარი სამოსელი, жалованный кафтанъ.

კაბდო, ს. ფარცხის წინ მიკრული გრძელი ფიცარი, доска бороновая, 2 ქართლ. 429; **კაბდოლასტი**, борона, ნ. ჩ. ლ.

კაბისტონი, ს. ყურძენია, порода винограда.

კაბიწი, ს. საწყაო მარცვალთა სამი გრივი, ზოგგან ათ კოდად იანგარიშების, რომელა ხარვალი; ეზეკ. 45 — 11, старинная мѣра сыпучихъ вещей, напр. хлѣба, халваръ, ნ. ხალვარი, გუჯარი 18, 28; დასტულ. 37; 103.

კაბინეთი, ს. სამხოლოოვო, სამუშავო ოთახი, кабинетъ.

კაბუნი, ს. ყურძენია ბაქრ. 229.

კადნიერი, ზედ. თამამი, გამბედავი, შემბედავი; თავხედი, გლიში, ლირწი; смѣлый, отважный; дерзскій, наглый, ვეფხ. 65; კადნიერი არ გამხადო,

не сочти меня дерзскимъ; კადნიერად, смѣло,

კადნიერება, -რობა, ს. გამბედაობა; თავხედობა; смѣлость; наглость; (ვჰკადნიერებ, -რობ), ზ. უ. გავბედავ; ვთავხედობ, осмѣлиться; дерзать; დარეჯ. 2; (ვაკადნიერებ), ზ. მ. გავაბედვინებ, გავათამამებ, გავათავხედებ, дѣлать кого смѣлымъ, дерзскимъ.

კადონი, ს. გასადები ძელი ან ლატანი, перекладина, брусъ.

კადრი (არაბ.) ს. გაბედვა, შებედვა; არაბ. ენაზე ნიშნავს: შესაფერი პატივი, ღირსება, смѣлость; приличіе, достоинство.

კადრება (ვჰკადრებ, -რე), ზ. მ. გავუბედავ ვისმე შესაფერსა ან არ შესაფერსა საქმესა ან სიტყვას; გავთამამდები უფროსისათვის მოხსენებას; принять на себя смѣлость противу кого либо; осмѣлиться доложить; ვეფხ. 37; 80; (ვიკადრებ), ზ. მიჩ. თავზედ ავიღებ შესაფერსა ან შეუფერებელსა სიტყვასა ან საქმესა, отважиться, осмѣлиться дѣлать или говорить приличное или неприличное, იკადრა და შევიდა პილატესსა, осмѣлился войдти къ Пилату, მარკ. 15—43; (ვაკადრებ), ზ. მ. ღირს ვჰყოფ, ვაღირსებ სიტყვას ან შესაფერს პასუხს, удостоивать, პასუხი არ აკადრა, онъ неудостоилъ его отвѣта, კაცია 25; (მკადრებ, მკადრე; მკადრებს, მკადრა), გამიბედავ, გამიბედავს; отважиться сказать мнѣ, ვეფხ. 61; (მაკადრებ, მაკადრებს), ზ. მიჩ. მაღირსებ, მიბედავ კარგსა ან ცუდსა რასმე, осмѣливаешься дѣлать мнѣ дурное или хорошее; (ვეკადრები), ზ. თვ. შევეფერები, საფერ ან შესაბამ ვექმნები, быть приличнымъ, пристойнымъ, იმას არ ეკადრება, это ему неприлично, კადრებულვარ, ვჰკადრებოდი, приличествовать кому, სამ. გიორგი მეფ. 1, **კადრვინება** (ვა), ზ. სხმ. გავათამამებ სიტყვის მოხსენებისათვის ვისთვისმე; გავათავხედებ, внушить кому смѣлость, наглость, **კადრულობა** (ვჰკადრულობ, სრ. არა აქვს), თავს ვიდებ შესაბამსა ან უშესაბამოსა რასმე, არ დავიწუნებ, считать для себя приличнымъ, ერისთ. 2—5; ანტ. 3—33.

კადრილი (ფრან.); ს. ერთგვარი თამაშობა, кадриль.

კაეფი, ს. გუნდისთავი, начальникъ отряда, 2 ქართ. 13; საბ. ლ; გობრ. ცხ. 396.

კაეშანი, კეეშანი, ს. ზრუნვა, ნაღველი, სევდა ხელად შემქნელი, გინა სენად გარდაქცეული, тоска, грусть, печаль, ვეფხ. 310; 885, 887.

კავალერი (ფრანც.), ს. ცხენოსანი; დაჯილდოვნებული ორდენით, кавалеръ.

კავალკადა, ს. ცხენებით სეირნობა მრავალთაგან, кавалькада, **-დობა** (ვჰკავალკადობ), ზ. უ. მრავალთა თვის: ცხენებით დავსეირნობით, ერისთ. 25, составлять кавалькаду. [держать.

კავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ ხელში, брать въ руки,

კავი, ს. თავმოგრეხილი იარაღი ხისა ან რკინისა, крюкъ, мотыга для чистки сорныхъ травъ, ერისთ. 15; небольшая соха у Имерет. ერისთ. 22, კავი ნავისა, котва, якорь, საქმ. 27—29; კავი წეროსი, когти журавля, სიბრძ. 107.

კავი, მრ. კავები, ს. ზილფი, დალალი, წინამო, локонъ, букля.

კავკავი, ს. ღავღავი, პატარა ძაღლის ყეფა, тявканье (ვჰკავკავებ), ზ. უ. ვჰღავღავი, ვჰყეფ; тявкать, гавкать, лаять.

კავკავი, კავკავის მთა, ს. кавказскія горы.

კავლება (ავჰკავლდები), ზ. ვდ. ავჯეჯლდები, მცენ. ვჰღვივი, пускать ростки.

კავლო, ს. კოფოჭია, ჭია ერთგვარი; ბუნ. ლ.

კავშირება (ვა), склеивать, (ვეკავშირები), сливаться, сливать, соединять, ლრ. კათოლიკ. პატარა 48.

კავშირი, ს. მეტალთა გინა თიხის ჭურჭელთა დასაკრებელი კოწიწი; ზავი; სტიხიონი ე. ი. 4 ნივთნი; მიწა, წყალი, ჰაერი და ცეცხლი; სახსარი, ნაწევარი სხეულისა, ვეფხ. 878; ღრამ. მეშვიდე ნაწილი სიტყვისა; საფილოსოფოსო წიგნი, პლატონიკა; цементъ, спайка; союзъ; элементъ, начало, основа, стихія; суставъ, сочлененье; книга: Платоника, Прокла; союзъ (грам.) დასკვნა კავშირისა, заключить союзъ; კავშირი ლექსთა, связь въ словахъ (логик.).

კაზარა, ს. მწერია, ნ. კრაზანა.

კაზარმა, ს. მხედართ სადგომი სახლი, **казарма.**

კაზმა, კაზმვა (ვჰკაზმავ, -მე), კმაზვა (ვჰკმაზავ), ზ. მ. მოვრთავ, ვამკობ; ვამზადებ; ვარკვევ, დავარჩევ, украшать, убирать; снаряжать, приготовлять, перебирать, очищать; ვისრ. 28, რუსუდ. 508; სამ. კათოლ. 8; -ცხენსა, сѣдлать лошадь, -ხორბალსა, очищать пшеницу, 2 მეფეთ. 4—6; ვიკმაზავ გზასა, приготовляться въ дорогу, ვისრ. 131; ვიკმაზავ საჭმელსა, приготовлять себѣ пищу, ანდ. 31; ვჰკმაზავ თქმულსა, украшать свою рѣчь, 1 ქართლ. 396; ვჰკმაზავ პურსა, накрыть на столъ, დარეჯ. 85; (ვიკაზმები), ზ. თვ. მოვირთვები; მოვემზადები, украшаться; снаряжаться, 1 ქართლ. 442; დარეჯ. 11; კაზმული, მიმ. მორთული, განშვენებული, убранный, украшенный.

კათაკმელი, კათაკმეველი (ბერძნ.), ს. მოსანათლავი, განმზადებული ნათლისღებად საქრისტიანოთ სწავლითა და მოძღვრებითა, оглашенный.

კათალიკოზა, ს. მცენ. горлянка, кошачья лапа (раст.), ფრანც. stecas ბუნ. ლ; მენ. ლ. თათრულად: ისტუხუდუს серпникъ приморскій, бабья соль, копръ, პ. ფ. ლ; незабудка (цвѣтокъ).

კათალიკოზი, ნ. კათოლიკოზი.

კათედრა (ბერძნ.), ს. ეკკლესიაში მაღალი დასაჯდომელი მღვდელ-მთავართა, ან სამქადაგებლო; каѳедра.

კათიღორია (ბერძ.), ს. ერთი დარგი ფილოსოფის სწავლისა, категорія.

კათოლიკე (ბერძნ.), ს. საზოგადო, საკრებულო ან მსოფლიო (ითქმის სარწმუნოებისა და ეკკლესიისათვის: ვითარ, ერთი წმინდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკკლესია, ნახე მრწამს 8 წევრი); ფრანგი, რომის ეკკლესიის სარწმუნოებისა; католическій, вселенскій, соборный; католикъ, **კათოლიკე ძარღვი,** მკლავის ძარღვი, რომელსაც თურქნი ბედენს უხმობენ; вена печеночная.

კათოლიკოზი, ს. უპირატესი მღვდელ-მთავარი საქართველოში, католикозъ, патріархъ.

კათხა, ს. ხის სირჩა ძირიანი და მაღალი, кубокъ, бокалъ деревянный.

კაი, შემოკ. ნ. კარგი; კეთილი, რიგიანი; хорошій, добрый, კაი ღვინო, хорошее вино, კაი გულისა, добродушный, კაი კაცის შვილი, сынъ знатнаго, ალ. 36; კაი -ა, კაია, ზზ. კარგია, გეყოფა, კმა, довольно, полно, хорошо.

კაკა, ს. კაკლის მარცვალი; ядро орѣховое, зерно, ლევიტ. 21—20.

კაკაბი, ს. მფრინ. куропатка, იერემ. 17—11; ზუნ. ლ; ივან. ბაგ. ლ; курочка, красная куропатка; ერის. ლ. მთის კაკაბი, შურთხი, **კაკბის საკვნეტელა, კაკბის საკენკელა,** ს. მცენ. კრელოსანის მოლი; воробейникъ (раст.), პ. ფ. ლ; ზუნ. ლ; **კაკბის საწიწილა,** მცენარე, ნ. შათარა.

კაკალაპური, ს. მრგვლად გამომცხვარი პაწარა თეთრი პური, сайка.

კაკალი, ს. მრთელი ხილი ნაჭუჭითურთ ნიგვზისა და მისთანათა; მარცვალი თესლეულთა (იმერულად; орѣхъ волошскій или грецкій; ядро, зерно, თვალის კაკალი, зѣница, глазное яблоко, კაკალი კაცი, молодецъ, კაკალი ინდოეთისა, кокосъ, ერის. ლ; ლერწმის კაკალი, გურ. სელის თესლი, льняное сѣмя, ბაქრ. 180.

კაკანება (ვკაკანებ), ზ. უ. ითქმის ქათმის ხმიანობაზედ, кудахтать, **კაკანი,** ს. ქათმის ხმიანობა, კრუხუნი; кудахтанье.

კაკაო, ს. ჩოქოლათის თხილი, какао.

კაკბის საკენკელა, ნ. კაკაბი.

კაკაჩა, ს. მფრინ. ქინო, пилюкъ, канюкъ, сычъ (птица), ზუნ. ლ; чепала, пилуй, ნ. ჩ.

კაკვა (ვკაკავ, -ვე), ზ. მ. ვჴხრი, მოვხრი, гнуть, сгибать; (ვიკაკვები), ზ. ვ. ვიხრები, сгибаться, согнуться.

კაკვი, ს. კავი, крюкъ.

კაკვილარი, ს. მცენ. ბურწუმალი, ლიჭა, ეკალა, новой, ერის. ლ.

კაკვინარი, ს. დამხმარის ქლიავი, черносливъ, საბ. ლ.

კაკნატელა, ს. ღრაჭი, ხრტილი, хрящъ.

კაკრა, ნახე კენკრა; ზუნ. ლ; კაკუა, ნ. კერკი.

კაკულა, ს. ილი, ვერცხლის ღილა, кардамонъ, ზუნ. ლ.

კაკუნი, ს. რეკა, რახუნი, стукъ.

კაკუნება (ვა), ზ. მ. ვრეკ, ვარახუნებ, стучать.

კალა (სპარს.), ს. ზრჯენი (მეკალილი), олово.

კალათა (ბერძნ.), ს. მცირე გოდორი, გიდელა, ჯინი, корзина.

კალამი (არაბ.), ს. საწერი ლერწამი ან ფრთა; писчее перо изъ тростника или гусинаго пера; тростникъ, **სამხატვრო კალამი,** кисть живописная; ერთი კალამი ნუსხაში, одна статья въ реестрѣ, გამოსლ. 30—23; იოან. 1—13; ვეფხ. 4, 234; კალმის კაცი, მწერალი, писалецъ.

კალანდა, ს. გურულთა ახალწელიწადს ჰქვიან, новый годъ.

კალანდარი, ნ. კოინდარი; ერის. ლ.

კალანდრა, კალენდრა, კალენდარი, ს. წიგნი სათვეოთა აღრიცხვათა, календарь.

კალანდრო, ს. მფრინველია, საბ. ლ.

კალანოზი, ს. მცენ. ბელეკონი, терпентинъ, раст. ზუნ. ლ.

კალაპოტი (ბერძნ.), ს. ყალიბი, დარიჯაგი, форма, калибра; колодка сапожная; ერთი კალაპოტი საპონი, одинъ брусокъ мыла.

კალაზკა, ს. საჯდომი ეტლი თავ დასახურავი, коляска.

კალატოზი, გალატოზი (სომხ.), ს. каменщикъ.

კალაფატი, ევთვიმის ცხოვ. жгущій камень.

კალაქვა, ს. ბალახთ-ნარცხი მასალა საპნისა, ნაცარტუტის მარილი, калій, поташъ, **კალაქვის ბალახი,** ს. მცენ. кали, зольникъ, поташникъ, ბატონ. ივან. ლ.

კალახო, ს. მუხის ხე წყალში დიდხნით რკინისავით გამაგრებული, отвердѣвшее въ водѣ дубовое дерево.

კალბანი, ნ. კალნაბი.

კალდიმი, ს. გორდა ხმალი, грузинская сабля.

კალენდი, კალენდობა (ლათინ.), ს. თთვისთავი, первый день новаго мѣсяца, რჯულის კანონი; **კალენდის ბალახი,** ს. მცენ. ноготки (раст.), ზუნ. ლ.

კალექვა, ს. მცენ. солянка (раст.), ზუნ. ლ.

კალემბური (ფრანც.), ს. ზმა, სიტყვის მაეკობა, каламбуръ.

კალვა (ვჴ), ზ. მ. სპილენძის ჭურჭელსა გავათეთრებ კალით, лудить.

კალვიჭი, ს. ღორის ხნდურა, бѣлена.

კალთა, ს. წიაღი; ფესვი სამოსელთა; лоно, нѣдро; пола, подолъ у платья; კალთა კარვისა, наметъ шатра, ვეფხ. 553; კალთა მთისა, ე. ი. წარწიდულობა მთათა, ან ერთი რომელიმე მხარე მთისა, отрасль горъ; одна сторона горы, ზუნ. გ. 239; ქილ. 22; კალთას მოვეკიდები, стану искать защиту, ვისრ. 47,

კალია, ს. მკალი ბალახთა, саранча; მცენ. საპონში ხმარებული, ერის. ლ; **კუტი კალია,** кузнечикъ, ქიმ. 1, 3, 64, 65.

კალიანი, ზედ. კალისაგანი, оловянный.

კალიბი (არაბ.), ს. ყალიბი, ფორმა, форма, калибръ, ნ. ყალიბი; ხრონ. ბრონ. 25; ქილ. 375, ჩახრ. 28, კალიბის ძალით ვერ უზამს, безъ насильственныхъ мѣръ не въ состояніи этого сдѣлать, ალ. 47; და ეხე კალიბად განუტევებდი. и это, по формулѣ, исключи, ხრონ. ბრონ. 27.

კალიდარი, ს. ქიაა ერთგვარი, ზუნ. ლ; საბ. ლ.

კალმახა ბალახი, ს. მცენარე, медвѣжье ухо, ზუნ. ლ.

კალმახი, ს. თევზია, форель, ზუნ. ლ.

კალმახი, ს. სოკოა ერთგვარი, ხის სოკო ნახე სამზ. 94.

კალმასი, კალმასობა, ს. კალოზედ პურის მოთხოვნა სასარგებლოდ მონასტრისა, ვითარცა მეჩიონობა ღვინისა, перепечь, собираніе хлѣба, въ пользу монастыря, **კალმახის წინწკლი,** родимое пятно; კალმასვა, -სობა (ვიკალმასებ), собирать хлѣбъ, вино.

კალმუხის ტყავი, ს. ტყავი ყალმუხის ცხვრისა, калмыцкая овчина; კალმუხის ქუდი, шапка изъ калмыцкой овчины.

კალნაზი, ს. ყვავილიანი კომბოსტო, цвѣтная капуста.

კალო, ს. მრგვალი ადგილი ძნათ გასალეწი, гумно, **კალო-საზმელი**, ს. ზუნ. კ. 111; гумно и мякинница.

კალომელი, ს. ვერცხლის წყლის მარილი; каломель.

კალოობა, ს. ლეწის დრო, время молотьбы, (ვჰკალოობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვლეწ, молотить, მიქ. 4—13.

კალპინი, ს. სარწყული, посуда для воды.

კალფაკი (ოსმალ.), ს. თალფაქი, колпакъ.

კალოში, ს. калоша.

კალიდარი, ს. ჭუა ერთგვარი.

კალხი, ს. უკანა ფეხები ცხოველთა, дыбы; **კალხზედ დადგომა**, стать на дыбы.

კამა, ს. მცენ. რაზიანა, укропъ, -მხვილი, ს. შვითი, укропъ-копоръ.

კამათელი, ს. ნარდის საგორებელი ოთხკუთხი ძვალი რიცხვებითურთ, игральная косточка, зернь, ვისრ. 51.

კამათობა, ს. ცილობა, შფოთი, ჩხუბი სიტყვით, споръ, прѣніе, (ვჰკამათობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვსცილობ, ვზაასობ, спорить, (ვეკამათები), ზ. თვ. ვეზაასები; ვეთამაშები, спорить съ кѣмъ либо; играть въ кости съ кѣмъ; ქილ. 249, 217; სიბრ. 138.

კამარა (ბერძნ.), ს. კონქი, თაღი, сводъ, арка, შავთ. 61; 1 ნეშტ. 28—11; 3 მეფ. 6—3; звѣзда (изъ церковныхъ сосудовъ), გუჯარი; -ცისა, небесный сводъ, ჩონგ. 25, **კამარედი**, ს. თაღოვანი, сводчатый.

კამბეჩი, კამბეში (სომხ.), ცხოველი, буйволъ, 2 სჯული 14—6.

კამენი, ს. მახარი, კოლოფის პალო, სარგილი, пробка винныхъ мѣховъ.

კამეჩავა, ს. მწერი, муравный-левъ, ერის ლ.

კამზოლი (არაბ.), ს. სახლებიანი ქილეტკა, камзолъ.

კამილავკა (ბერძ.), ს სამღვდელო კუნკულა მეწამულის ფერისა, камилавка.

კამკამი, ს. კაშკაშება, მჭვირვალება ელვარებით; ციმციმი ნაკადულთა; блескъ; струя воды, ქილ. 158, 462; კამკამი ვარსკვლავთა, сіяніе звѣздъ, კამკამი ნათლისა, блескъ свѣта, ეზდრა, 6—2; სხივისა, блескъ лучей, 1 ქართლ. 277; კამკამი ღვინო, чистое, прозрачное вино, ქილ. 283; **კამკამება** (ვჰკამკამებ), ზ. უ. ვჰკაშკაშებ, ვმჭვირვალებ, ველვარებ; წმინდად, ანკარად მოვმდინარეობ, сверкать, блистать; струиться; ქილ. 139, **კამკამეული**, ზედ. ციმციმოვანი, მოციმციმე ნაკადი, струистый.

კამლოტი, ს. ფათრათიონის შალი, камлотъ.

კამოდი, ს. დიდი უჯრებიანი ყუთი, комодь.

კამპანია, ს. ამხანაგობა, компанія.

კამპეტი, ს. მატიტელა, воробьины язычки, спорышъ.

კამური, ს. ერთგვარი ყურძენი, რომელიც დიდხანს შეინახება, порода винограда, которая сберегается на долго, ზუნ. ლ. ბაქრ. 229.

კამში, ს. წირპლი, гной въ глазахъ, ზუნ. ლ.

კანანახი (ბერძნ.), ს. ზანის-მთქმელი, გალობაშ, канонархъ.

კანარეიკა, ს. მფრინ. канарейка, ივანებ. ლ.

კანაფი (არაბ.), ს. ექვსუნჯი, конопель, ზუნ. ლ; ერის. ლ.

კანაფო, ს. მცენ. კეჟერა, лиственная капуста.

კანდელაკი, ს. მნათე, კანდელთა მნე; ეკკლესიის კრებულთა შორის მღვდელი დეკანოზის შემდეგ. свѣчникъ (въ церкви); ключарь.

კანდელი (ბერძნ.), ს. სანათი, ლამპარი ზეთის ასანთები, лампада.

კანდიტერი, ს. შაქარლამათ გამსყიდველი, кандитеръ.

კანვერტი, ს. პაკეთი, конвертъ.

კანი, ს. თხელი ტყავი პირისა, ფეხისა, გურულად: თასმა; плева, кожица, тонкая оболочка лица и т. п. кора, ვეფხ. 1000; მოურავ. 116; ზუნ. ლ; ремень, ბაქრ. 165, კანის თოკები, ремни изъ тонкой кожи, რუსუდ. 481.

კანიაური, ს. მცენ. блошное сѣмя, ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კანკალი, ს. თრთოლა, ძრწოლა სიცივისაგან, дрожь, **კანკალება** (ვაკანკალებ), ზ. მ. ვათრთოლებ, бросать въ дрожь; მაკანკალებს, меня бросаетъ въ дрожь, (ვჰკანკალებ, ვიკანკალებ), ზ. უ. ვთრთი, дрожать, შიშისაგან ვჰკანკალებ, я дрожу отъ страха, გული მივანკალებს, у меня трепещетъ сердце.

კანკარება (ვჰკანკარებ წყალი), ზ. უ. ვიღვრები ხმითა, литься съ шумомъ, (ვა), ზ. მ. ვაღვრევინებ ხმითა, заставить течь съ шумомъ, რუსუდ. 54.

კანკარი, ს. ჩხარანი წყლისა, шумъ льющей воды.

კანკელი (ბერძნ.), ს. მოაჯირი, დაფანჯრული ანბალუ მავთულისა: ეკკლესიაში: ხატთა დასასვენებელი ზღუდე, განმყოფი საკურთხეველისა; рѣшетка, перилы; иконостасъ; გამოსლ. 27—4; მსაჯ. 5—28.

კანკლედი, ზედ. დაფანჯრული (მოაჯარი); ანბალის მსგავსი; იკანკლედი, დაბრუნებითი, рѣшетчатый, склоняемый, измѣняемый, **კანკლედობა**, ს. ბრუნვა ლექსთა, склоненіе.

კანკრა, ს. კენკრა, бирючина, жостъ (раст.), ერის. ლ.

კანკრა ბრწამლისა, ს. კინკრუჟა, крыжовникъ (ягода), ზუნ. ლ; საბ. ლ; ნახე კინკრიჟა; бирючина, ერის. ლ.

კანკრატი, ს. ყარყატო, ყია, ხორხი, горло.

კანკურა, ს. ფიცრის სარეკელი, клепало, било.

კანონარხი (ბერძნ.), ს. მგალობელთ დამძახებელი საგალობელთ წიგნიდამ, кто читаетъ стихиры.

კანონი (ბერძნ.), ს. განწესება, წესი; საკანონო, განკანონება ეკკლესიურად: ცოდვის საზღაური; канонъ; епитимія; правило; ალ. 165; -დავითნისა, каѳисма, კანონი ბუნებისა, законъ природы, კანონის მიცემა, наложить епитимію, **კანონიანი**, ზედ. каноническій, **კანონიერი**, ზედ. რჯულიერი, მართებული, законный, правильный, -რი ზმნა, правильный глаголъ, -რი სარგებელი, законный процентъ, **კანონიერად**, ზზ. правильно, -რად წერა,

писать правильно, **კანონიერება**, ს. რჯულიერობა, სიმართლე, რიგიანობა, правильность.

კანოხი (სომხ.), ს. მეხხნი უწოდებენ გაზაფხულს პირველ-შებმასა ხართასა, первая закладка воловъ для паханья весною, საბ. ლ.

კანტი (სომხ.), ზედ. მომცრო, სუსტი; გამხდარი, ჭანი; слабый; тощій, **კანტიკუნტი**, ს. ივერია № 3, გვ. 4, 1878, тощенкій.

კანტური თავისა, ს. უნებურად თავის ქნევა თვლემისაგან, качать головою отъ дремоты, კანტური ფეხისა, ковыляніе ногою.

კანცელიარია, ს. სამწერლო, канцелярія.

კანძი, ს. ერთი ცხვრის ნაპარსი, шерсть, снятая съ одного барана.

კანჭი, ს. წვივი, голень, ვისრ. 15, კანჭი მამტყდეს, пусть я переломлю себѣ ногу.

კანჭრობა გველურებრ, ს. გველხავით დაკვლაკვნა, ქილ. 286, извиваться змѣйкою.

კანჯარი, ს. გარეული ვირი, дикій оселъ, ვეფხ. 75.

კანჯო (თათრ.), ს. მომცრო ნავი, ладья, лодка.

კაპარი, ს. მცენ. каперсы.

კაპადონი, კაპატონი (ბერძნ.), ნ. კაბადონი, ხრონ. 26, 27.

კაპანი, ს. ქვა-ღორღი, ქვიანი ადგილი ან მთა, непроходимое каменистое мѣсто, скала, ვეფხ. 397; ქილ. 622.

კაპარი (არაბ.), ს. მცენ. каперсы; ბუნ. ლ, პ. ფ. ლ.

კაპარჩხა, ნ. კაპარჭინა.

კაპარჭა (სომხ.), ს. ნიჯგორი, საფრთე, ნაკაპარნი, ისართ ქარქაში; колчанъ, ვეფხ. 94; იერემ. 5—17.

კაპარჩინა, ზედ. კაპასი, капризная, сердитая.

კაპარჭინი, ს. თევზია, лещъ, ნ. ჩ. ლ.

კაპასი, ზედ. ანჩხლი, გულ-პილწი, капризный, **კაპასობა**, ს. ანჩხლობა, капризъ.

კაპი (სომხ.), ს. გრძლა, ხეზედ ან ჯოხზედ მოკვეთილის რტოს ძირი გრძლად, двойное развилье на деревѣ или палкѣ, ორ-კაპი, вилы, **კაპებიანი**, ზედ. развилистый.

კაპილიონი (ბერძნ.), ს. პანდუქსიონი, ქარვასლა, გზათა ზედა აგებული სახლი მგზავრთა, განსასვენებლად და სანოვაგეთა საშოვნელად, гостинница.

კაპიტო, ს. ერთნაირი ყურძენი, сортъ винограда.

კაპიტონი, ს. ტრიქონი, строка, ხრონოლ. ბროს. 27.

კაპიჭი, ს. მცენ. ива пурпуровая, ერის. ლ.

კაპლი, ს. წვეთი; სამკურნალო სასმელი დაწვეთებით, капля; капли; ჯანის მომცემი კაპლი, капли, дающія силу, ანტონ. 3—5; 5—3.

კაპოეტი, ს. თევზია, харіусъ, рыбка лососьяго рода, ნ. ჩ. ლ.

კაპოეტი, ს. მფრინველი წლიწად გამოვლილი, годовалая птица, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

კაპოეტი, ს. მცენ. злакъ, პ. ფ. ლ; ან კერეტა.

კაპოეტი (სომხ.), ს. მწვანე ქვა, დაბად 2—12; დაბეჭდ. დაბად. ჰსწერია მწვანე ქვა, ნახე მარხვანთ საკითხავში; зеленый камень, ониксъ.

კაპოეტობა (ვიკაპოეტებ), ზ. მიჩ. მფრინ. ბუმბულით შევიმოსები, о птицахъ: одѣться въ перья, периться, საბ. ლ.

კაპუნა, ს. მტლოშავი, მაწლაკუნა, 2 ქრიტ. II, 6. 27, кто лижетъ щелкая языкомъ.

კაპუნი, ზმნ. უბათა უბის ტკეცება, კრაჭუნი, скрежетать.

კაპური, ს. მცენ. бересклетъ.

კაჟი (სომხ.), ს. ტალი, кремень, იობ. 8—17.

კარაბა, ს. თიხის ჭურჭელი ან სადვინე, глиняной кувшинъ, იერემ. 19—1.

კარაბადინი, ს. წიგნი სამკურნალო, სააქიმო, лечебникъ.

კარავი, ს. სამგზავრო სადგომი ტილოსაგან შეკერილი, ან სარჩილობელი, ტალავარი, шатеръ, палатка; куща, наметъ, გამოს. 26—1; ისაი. 22-16; 1—8; **კარავედი**, ზედ. шатерный, **გლოვის კარავი**, траурная комната, ან საღარაჯო სახნავისა, караульня въ посѣвахъ, ბაქრ. 283.

კარაგინი (ბერძნ.), ს. კრკალი გინა ფარგალი, циркуль.

კარალუტი ჩალა, ს. ანტ. 4—54, ничтожный.

კარანდაში (თათრ.), ს. ყარანდაში, карандашъ.

კარანტინი (იტალ); ს. ადგილი სადაც დაიჭერენ მოგზაურთა რამდენსამე ხანს შესაყარის სენი მიზეზით, карантинъ.

კარაპა (ბერძნ.), ს. მომცრო ნავი, корабликъ.

კარაპანი, ს. არდგმული, საცეხველი სახლი, рига.

კარაპი, ს. ნ. აკაური.

კარაული, ს. სახედარი, ხრდალი ვირი, оселъ, დაბად. 22—4; 1 მეფ. 9—3; მატ. 21—5; 2 პეტრ. 2—15: лошакъ, საბ. ლ; მოსეს. საშ. 1; ნ. ჩ. ლ. ნახე ცხენი.

კარაქი, ს. წინწანაქარი, ერბო გადაუმდნარი, сливочное, чухонское масло.

კარაჭაპა, ს. მომცრო ნავი, небольшой корабль.

კარაჭინი, ს. ყოველი ნაქსოვი ფეხსაცმელი, чулки, носки.

კარახტინი, ნ. კარანტინი.

კარბა, ს. ქვაბის ყური, საბ. ლ. ушко у кастрюли.

კარგვა (ვჰკარგავ, -გე), ზ. მ. დავჰკარგავ, წარვაგებ; терять, лишаться чего; -დროსა, терять время, -ჭკუასა, терять разсудокъ, (ვეკარგები), ზ. თვ. დავეკარგები, მოვაკლდები, წარვეგები, теряться, (ვიკარგები, ვიკარგვი), ზ. ვ. წარვიგები; უამბოდ გადავარდები, გავჰქრები; დავილუპები, გავუბედურდები; теряться; пропадать, изчезать; гибнуть; გზა მეკარგება, я теряю дорогу, სარჩო მეკარგება, я теряю жалованье, **კარგვინება** (ვა), წარვაგებინებ, заставить терять.

კარგვა (ვჰკარგავ), ზ. მ. რიგს ვაძლევ, გავარიგებ, управлять.

კარგი (სომხ.), ზედ. შემოკლ. კაი, კეთილი, შესაფერი, რიგიანი, хорошій; добрый; превосходный, прекрасный, კარგი ან კაი ყმა, преданный рабъ, კარგი ცხენი, хорошая лошадь, კარგი ადამიანი, хорошій человѣкъ, კარგი ღვინო, хорошее вино, კარგისათვის კარგი ვის უქნია, кто за добро платилъ добромъ; **კარგია**, хорошо; довольно, **კარგად**, ზზ. კეთილად; რიგიანად, ან საკმაოდ. хорошо; довольно; კარგა ან **კარგად მყოფი**, здоровый, კარგა დიდი, довольно большой, დასტ. 49, კარგა ცხოვრებს, онъ живетъ хорошо, **კარგ-**

ავობა, хорошо и дурно, სამ. ვახტ. 12; კარგვარად, ზზ. ძალიან კარგად, გულს მოდგინებით, отмѣнно хорошо; внимательно, 2 ქართლ. 519, 537; სამარ. ვახტ. **კარგ-კაცობა**, ს. ადამიანობა, კაცობრიობა, гуманность, человѣчность, людскость; благородство, მხნეობა, ვაჟკაცობა, мужество, храбрость, სამ. ვახ. 178; ქილ. 256; მირ. 87; ვისრ. 131; რუსუდ. 501, 502.

კარგი (სომხ.), ს. რიგი, წესი, რიგობა, порядокъ, გამოსლ. 36—18; 28—20; მეტაფ. 45; დარგი, განყოფილება; отдѣлъ, разрядъ; საბ. ლ. -ანგელოზთა, раврядъ ангеловъ, ნ. დასი, **კარგიერი**, ზედ. წესიერი, რიგიანი, порядочный, **კარგიერება**, ს. რიგიანობა, порядочность.

კარდაკარ, ნ. კარი.

კარდალი (ბერძნ.), ს. მომცრო ქვაბი, ქვაბქოთანი, подойникъ, глиняный широкій горшокъ, ისაი. 39—15; 40—15, котелъ для варенія гоми, высящій посреди избы, Опис. Имер. Р. Христова, 12.

კარდი, ს. ხაოს მიმცემი ხორკლიანი კენკრა, ворсильная шишка.

კარდინალი (ლათ.), ს. რომის პაპის კოლლეგიის წევრი, უპირატესი ეპისკოპოზი, кардиналъ.

კარება (ვა), ზ. მ. მივაახლებ, დავაახლოვებ, ხელს ვახლებინებ, приближать, допускать до кого либо; (ვეკარები), ზ. თვ. დავუახლოვდები, приближаться, дотрогиваться, допускаться до кого.

კარეტა (ფრანც.), ს. თავდახურული ეტლი, карета.

კარველი, ზედ. шатровый (კარავი).

კარვობა, ს. ტალავრობა, დღესასწაული ებრაელთა, кущепочитаніе (Еврейскій праздникъ), იოან. 7—2.

კარვოსანი, ზედ. აზნაური რომელსაც კარვის ქონება შეეძლო, дворянинъ, имѣющій свой собственный шатеръ, ალბ. 9; **კარვასნობა**, ს. კარვის დადგმის უფლების ქონება, имѣніе права имѣть свой шатеръ.

კართი, კარტი, ს. კუთი, კუნთი, შეშაძარღვი, икры, поджилки, 2 სჯული 21—4; ისუ. 11—6; ბუნ. ლ.

კართობა, ს. რისხვა, ქადილი, угроза, ამოს. 1—11.

კარი, ს. შესავალი ან გასავალი; ეზო მეფეთა ან დიდებულთა; თავი წიგნისა, дверь; дворъ царскій; глава, отдѣленіе книги; მოუგდე კარი, затвори двери, კარში გავიდა, пошелъ со двора, **სახლ-კარი**, семейство, კარის დიდებულნი, придворные вельможи, კარის წარვლენილი, посолъ; კარის საყდარი, придворная церковь, კარის კაცი, придворный; **გლდე-კარი**, проходъ въ горахъ; ქუდი კარისა, гнѣздо въ косякѣ дверей, пята у дверей; კარის აბანო, царскія бани, კარის მღვდელი, придворный священникъ, კარის ამყოლი, косякъ дверной, კარის მოსამსახურე, придворный служитель, ქილ. 350; უკანა კარი, ე. ი. უკანა ტანი, задній проходъ, задница, **კარდაკარ, კარისკარ**, изъ угла въ уголъ, სიბრ. 163; კარდაკარ სიარული, просить милостыню; კარდაკარ თხოვნა, ходить по міру, **კარიბჭე**, ეკკლესიის შესავალს წინ კამარა დერეფანივით, ან სტოვა; паперть, предхрамie, притворъ, ტიმოთ. 38; მოურავ. 137; აგრეთვე: კარები; ან **სახლის მე-** ворота; дворецкій; სქმ. 12 — 13; გუჯ. 15. მროვ. 57; **კარ-განხშული**, ს. კარღია, ვეფხ. 229. съ открытыми дверями, **კარდახშული**, съ закрытыми дверями.

კარიდი, ს. თევზი ვეშაპის გვარი, палтусъ (рыба, ბუნ. ლ; кашалотъ, ერის. ლ.

კარიოფილი (ლათ.), ს. მიხაკი, მირონის სუნნელი, гвоздика садовая, ნ. ჩ. ლ.

კარის მწიგნობარი, секретарь придворный.

კარკაცობა, ნ. კარი და კარგკაცობა; გორგ. 120; ქილ. 111, 647.

კარკაზი, ნახე ბოლო, ბოლო-კარკაზი; ქილ. 108.

კარკარი, კარკაროვანი, ს. სალი ქარაფიანი, высокій утесъ, крутъ, кручина, ნ. ჩ. ლ. ნ. ქა-კლდე.

კარკარი, ს. კულიდამ სასმელთ გამოდენის ხმა; ან ხილთა საშუალ კურკათ ხმა ნძრევისაგან, ნ. ჩ. ლ. шумъ, когда вода льется изъ кувшина; шумъ внутри чего либо, напр. стукъ отъ косточекъ внутри яблока, и т. п.; კარკარება (ვჰკარკარებ), ზ. უ. о водѣ: выходить съ шумомъ; производить стукъ, шумъ внутри чего либо.

კარკატოვანი, ს მაღალი კლდე, высокая скала.

კარკინო (ბერძ.), ს. კირჩხიბი, ღუმიანი კიბორჩხალა, ან სენი რკუდ წოდებული, ракъ (насѣк.); ракъ (болѣзнь).

კარკუმი, ს. ყარყუმი, горностай.

კარმელი (ფრანც.), ს. განმხოლოვებული, მეუდაბნოვე, пустынникъ, მარკ. 1—53; კარმელობა. уединяться въ пустыню.

კარ-მიდამოება, ს. გარემო ადგილები, околица.

კარპიუსი (   ), ს. карпіусъ, ქიმია 215.

კარსე, ს. კარიბჭე, სტოკა, паперть, მსაჯ. 3—23; ზაქარ. 12—2, притворъ.

კარსი, ს. კუნთი, შესაძარღვი, икры.

კარტოფილი (ნემეც.), ს. მცენ. картофель, კარტოფილის სანთელი, стеариновая свѣча.

კარ-ღია, ს. ვისაც კარი ღია აქვს, პურმარილიანი: у кого двери открыты, хлѣбосолъ.

კარშიკი, ს. გრგოლი მეტალლისა, რაიცა ჯაჭვურად გაყრილია ერთმანერთში, звѣно у цѣпи, крючекъ; кольцо; ან აბზინდა, ბალთა, крюкъ, крючекъ. გამოსლ. 27—6, 10; 26—4, 5.

კარჩაკეტილი- ზედ. запертая дверь.

კარჩხანა, ს. თევზია, карась (рыба), ნ. ჩ. ლ.

კარწუმელი, ს. ქვრიმა, просо, საბ. ლ.

კარჭალი, ს. კაკალი, грецкій орѣхъ; ბაქრ. 182.

კარჭაპა, ს. ნავია ერთგვარი, карбасъ, коломенка (судно).

კასაბი (არაბ.), ს. ქონდაქარი, მეხორცე, мясникъ, ნ. ყასაბი.

კასია, კასსია (ბერძნ.), ს. სუნნელი ხე დარიჩინის გვარი, кассія (дерево), ბუნ. ლ; ქილ. 260; **კასკარილა**, ს. ცრუ-დარიჩინი, მისირის დარიჩინი, каскариль (корень).

კასკასი, ს. კისკისი, გულიანად სიცილი, хохотъ, порывистый смѣхъ, **კასკასება** (ვა), ზ. მ. ვაცინებ, ვახარხარებ, заставить хохотать, (ვჰკასკასებ, ვიკასკასებ), ზ. უ. хохотать, ქილ. 288.

კასრი, ს. ხის ჭურჭელი, გინა საწყაო ნახევარ კოდისა გინა ორის ჩანახისა, чанъ, бочка; мѣра 2 чанахи или 1 пудъ, четверикъ; კავკ. კალენდ. 1849 წ.

კასსია, ნ. კასია.

კასტორი, ს. ზაფრანა, шафранъ, ერის. ლ.

კასსიტერონი (ბერძნ.), ს. კალის ქვა, рудовое олово, ზაქარ. IV—10.

კატა (არაბ.), ს. ციცა, ვეფხ. 325; котъ, ხვადი კატა, ძუ კატა, кошка, კატისკნუტი, котенокъ, ველური კატა, дикая кошка, **კატა-ბალახი**, ს. მცენ. маунъ, ან მიწის საკმელი, ассаронъ, Валеріана, ნ. ჩ. ლ. **კატაბარდა**, ს. მხალივით საჭმელი; Дикоградъ; ერის. ლ; **კატანაცარა**, მცენ. лобода дикая; **კატაპიტნა**, ს. მცენ. кошачья мята, ბუნ. ლ; **კატატირიფა, კატა-ტირიფა**, ს. მცენ. მდგნალი, широколистая ива, **კატის სულა**, ს. მცენ. котовикъ, степная мята, болячная трава, ბუნ. ლ; **კატისყურა**, მცენ. морозъ (раст.), **კატისფეხა**, ядрышникъ; **კატისყვერა**, მცენ. ღუღგუბო, можжуха, **კატის-ფრჩხილა**, ს. მცენ. ბუნ. ლ; **კატის-წამალი**, ს მცენ. прутнякъ, волошская верба; პ. ფ. ლ; котовникъ, ერის. ლ. **კატის ძუძუ**, მცენ. молодилъ (раст.), ბუნ. ლ; котовыя яйца; скрипунъ, ბუნ. ლ. კატის ყურძენა, ს. მცენ. ბუნ. ლ?

კატაბაბანი (არაბ.), ს. ტყუვილი, ложь, враньс, ვეფხ. 474.

კატადუბოსანი, ს. ჭოტი მფრინვ. совка.

კატავასია, ს. ბერძნულად გარდამოხსნა; გარნა საეკკლესიოთა გალობათა შინა უკანასკნელად სათქმელი ძილის პირი, რომელთა დასაფარებნი, катавасія церковное пѣніе.

კატაკანო, ს. მცენ. ნახე დანდური.

კატაპიტო, კატანა, ს. მცენ. შინაური მხუქანა, დანდური, блошка, портулакъ.

კატაპელტა (ლათინ.), ს. ძველებური ქვის სასროლი მაშინა, ამავე მაშინაში შთასხმევდნენ შემცოდეთა და განხერხდნენ; катапульта, каменометная машина у Римлянъ, საბ. ლ. бомбарда.

კატარი, ნ. კატა პიტნა; кошачья мята; ბუნ. ლ; ან ცუდი ფიჭვი, ნ. ჩ. ლ. გურულად: ხის წვერი, соръели; верхушка дерева; ბაქრ. 184.

კატარაკატი, ს. ზალვანი, სინოხი, ფეხზედ დასადებნი ხუნდი; колодка ножная; იერემ. 29—26.

კატარღა (არაბ.), ს. მცირე საომარი ხომალდი; ან მცირე ტივი მდინარეზედ გასასვლელი, катеръ, галера, военный корабль; паромъ, 2 ქართლ. 190.

კატასი, ს. ტრაპეზის საბურავი ტილო, покрывало трапезное; **კატილორია, ნახე კათილორია.**

კატეხიზისი, კატეხიზმოს (ბერძნ.), ს. საქრისტიანო სწავლა, катехизисъ.

კატუნი, ს. ველური კატა, дикій котъ.

კატუნი, -ნება (თავს ვიკატუნებ უფროსთან), ზ. უ. смириться передъ старшимъ.

კატუჯარი, ს. სირაჯა, ცხენის სენი ნაფაზივით, сапъ (болѣзнь у лошадей).

კაფა, კაფვა, სს. ჭრა, მოკვეთა ხისა, рубка деревъ, (ვჰკაფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჭრი მოვჰკვეთ ხესა ძირითურთ, მოვსრავ, დავხოც ლაშქართა; рубить деревья; бить, убивать; ვეფხ. 1410; კაფა კლდისა, долбить каменную гору, 1 ქართლ. 27; (ვიკაფები), ზ. ვ. рубиться.

კაფი, ზედ. გასაგონი, ясный, понятный, **კაფიად, კაფიათ**, ზზ. გასაგონად, ნათლად, внятно, ясно, შავთ. 29; -ლაპარაკი, говорить ясно.

კაფრაჭინა, ს. თევზია, лещъ, ნ. ჩ. ლ.

კაშანი, ნ. კაეშანი, ვეფხ. 829.

კაშაპი, ნ. კაპოეტი.

კაშკაში, სს. сіяніе звѣздъ, громкій смѣхъ; ქილ. 592; (ვჰკაშკაშებ, ვიკაშკაშებ), ზ. უ ვჰბრწყინავ ვბზინავ, ვჰსციალებ (ითქმის მნათობთათვის მოწმენდილზედ): ვხარხარებ, ძალიან ვიცინი; сіять (о звѣздахъ); хохотать во все горло, ვეფხ. 693, განმარტება.

კაშხალი, ს. ჩხნდე, ონჯარი, მორევში ჩახერგილი ხეები, запруда, плотина въ рѣкѣ; რ. ქ. ლ.

კაჩა, ს. მუხლის ძირის სადრეკი კვირისტავს ქვეშ, кость въ сгибѣ колѣна, ნ. ჩ. ლ.

კაჩალო, კაჩო, ს კაპიანი ხე ხორცთ-საკიდარი, суковатое дерево на которомъ вѣшаютъ говядину.

კაჩხა, დედა ენა 51?

კაჩარი, ს. მხალთ ძირი ძარღვითურთ, корень растенія, ბუნ. ლ.

კაჩალანა, ნ. ყაჩალანა.

კაცი (სპარს. ქეს), ს. ცხოველი სიტყვიერი, გულის ხმიერი, და მნებებელი, კატიღ. ანტონ. 237; ასაკს მოსული, მოწიფული; მოსამსახურე; человѣкъ; мужчина, возмужалый; прислуга; რუსუდ. 3; ფსალ. 1, 1; 8—4: შუა კაცი, посредникъ; კაცი, სათამაშო ძვალი ნარდისა ან ჭადრაკისა, шашка, რ. ქ. ლ. ნ. ჩ. пѣшка; საერო, სამხედრო კაცი, человѣкъ свѣтскій, военный, ბარგის კაცნი, обозная прислуга, 2 ქართლ. 485, კაცის შვილობა, знатность рода, ალექს. 181; კაცად ნუ მახსენებ, несчитай меня за человѣка, რუსუდ. 521; მუშაკაცი, чернорабочій, სამღვდელო კაცი, человѣкъ духовный, უცხო კაცი, иностранецъ; незнакомецъ; прекрасный человѣкъ, კაცის დაჭერა, დაქირავება, нанять человѣка, **კაცადი, კაცად-კაცადი**, ზედ. თვითოეული კაცი; каждый, მატ. 18—35; 25—15; ლუკ. 2—3; ფსალ. 11—2; 61—12; დაბად. 41—11; ანდრ. 106; **კაცება**, სზ. კაცობრივი ბუნება, ლოღ. 104; человѣчность, натура человѣческая, (ვჰკაცდები), ზ. ვდ. კაცი გავხდები, возмужать, მაოურავ. 285; ქრისტე ეზიარა კაცებასა ჩვენსა, Христосъ облекся въ человѣческое тѣло, ანდრ. 110, 111; (ვაკაცებ), კაცად გავხდი, გამოვიყან, очеловѣчивать, **კაცთა-მოთნე**, ს. პირფერობით მასიამოვნებელი სხვათა ზავნებლად, человѣкоугодникъ, льстецъ, ფსალ. 52—5; ეფეს. 6—6, **კაცთა მოთნეობა**, ს. პირფერობა, лесть, **კაცთ-მოყვარე**, ზედ. რომელსაც სიყვარული აქვს კაცთადმი, человѣколюбивый, **კაცთ-მოყვარება**, ს. человѣколюбіе, **კაცის-კლვა, კაცის-მკვლელობა**, ს. ცოდვა წინა აღმდეგი 6 მცნებისა, მარკ. 7—21; человѣкоубійство, საქმ. 3—14; 28—11; **კაცის-მკვლელი**, ს. человѣко-

убійца, **კაცის-თავა**, ს. მხალი გურ. ბაქრ. 181, **კაცისჭია**, ს. глиста, **კაცობა**, ს. თვისება ან ბუნება კაცისა; ვაჟკაცობა; მამაცობა; მხნეობა; კაცური კაცობა, ადამიანობა, მართებულობა; свойство, натура человѣка; мужество; возмужалость; храбрость, стойкость, духовная крѣпость; человѣчность, гуманность, людкость, приличіе, რუსუდ. 703; ვისრ. 1; 2 ქართლ. 526, 553; კაცია 17; ქიმ. 207; საშ. სომხ. 294; 396; გორგ. 140; ქალს ქალობა და კაცს კაცობა აღარ ეტყობა, незамѣтно чтобъ мужчина былъ, какъ мужчина, а женщина, какъ женщина; **ერის კაცობა** (ვერისკაცობ), жить въ мірѣ; быть свѣтскимъ, კაცობაში შესვლა, возмужать, **კაცობა**, სს. კაც-ყოფა შენი კაცობა მიცნია, я узналъ что ты за человѣкъ, ვისრ. 16, **კაცობით**, мужествомъ, гуманствомъ, ალექს. 112; **ყმაწვილ-კაცობა**, молодость, (ვჰკაცობ), ზ. უ. კაცი ვარ, კაცის ბუნება მაქვს; კაცურად ვიქცევი, ვადამიანობ; имѣть человѣческую натуру; гуманствовать, быть гуманнымъ, ქილ. 359; **კაცობრივი**, ზედ. კაცისადმი შესაფერი, კაცური, ადამიანური, человѣческій, гуманный, людскій, -ძალი, человѣческая сила, დარეჯ. 2—34; **კაცობრივობა**, ს. ადამიანობა, კარგკაცობა, гуманство, людскость, კაცილ. 149; მარკ. 2—185; **კაცრიელი**, ზედ. მოშენებული ან დასახლებული ადგილი, населенный, ვეფხ. 647; ალბ 56; ქილ. 597, **კაცრიელობა**, ს. ადამიანობა; მოშენებულება, ან დასახლებულება ადგილთა; гуманность, людкость; населенность; ქილ. 45, **კაცური**, ზედ. კაცისადმი საკუთნველი; კაცობრივი, ადამიანური, человѣческій; человѣчный; гуманный, ქილ. 298, **კაცურად**, ზზ. почеловѣчески; храбро, мужественно; ვეფხ. 110.

კაწანი, ს. ეკლის-ღობე, терновый заборъ.

კაწაპი, ს. წუღის ჩასაცმელი სახხლეტი საადვილოდ, рожокъ для скораго надѣванія башмаковъ.

კაწახი, ზედ. უმწიფური, მჟავე, კოწამახი, кислый, неспѣлый, недозрѣлый, იერემ. 31—29; ეზეკ. 18—2; მარკ. 1—80.

კაწერი, ს. ყანის თავთავი, ოლოში, колосъ.

კაწკაწი, სს. კბილთ ღრჭუნი ძლიერის ნდომით, скрежетать зубами отъ сильнаго желанія, კბილები მიკაწკაწებდა, თამარ. ბატ. 38.

კაწრვა (ვჰკაწრავ), ზ. მ. ვჰფხაჭნი, царапать.

კაჭარი, ს. უწყლო ადგილს რიყის მსგავსი ქვა, булыжникъ мелкій.

კაჭაჭი, ს. ხმელი შამბის ღერო, стебель ситовый; жниво, боронникъ, რუსუდ. 285; ქილ. 169; ворсянковыя растенія, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კაჭკაჭი, ს. მფრინვ. сорока, სიბრ. 185; ზღვის კაჭკაჭი, кривокъ, რ. ქ. ლ. -მანათი, блестящій, новенькій цѣлковый.

კაჭრობა, ს. გველთ-ხმიანობა, სივილი, სისინი, шипѣть (какъ змѣй).

კახამბალი, ს. მცენ. черешня.

კახპა (სპარ.), ს. ბოზი დედაკაცი, проститутка, **კახპობა** (ვჰ), ზ. მ. ვბოზობ, прелюбодѣйствовать.

კბენა (ვჰკბენ, ვუკბენ, -ბინე), ზ. მ. დავჰგლეჯ, დავსწერტ კბილითა, кусать, **კბენილი**, **ნაკბენი**, искусанный, ვიკბენ, кусать себя, (ვიკბინები), ზ. უ. кусаться, ძაღლი იკბინება, собака кусается, წყილმა მიკბინა, блоха укусила меня.

კბენია ჭყორი, ს. მცენ. падубъ.

კბენჩა (ვჰკბენჩ, -ბინჩე), ზ. მ. კბენით მოვჰგლეჯ, откусить.

კბილი, ს. ცხოველთ ყბათა შინა ამოსულნი ძვალნი დასაღეჭელად საზრდელისა; зубъ; წონა 15 მისხალი 15 золотниковъ, კბილი ჩახმახისა, ე. ი. ჩახმახის ფეხი, взводъ у ружья, საბრძნე კბილი, умные зубы или зубы мудрости, უკანა კბილები, зубы коренные, წინაკბილები, передніе зубы, კბილის ტკივილი, зубная боль, კბილს ქვეშ თქმა, говорить сквозь зубы, კბილს ქვეშ მოტანა ვისიმე, осмѣять кого; поднять кого на зубы, სამი კბილი მიხაკი, три щепотки гвоздики, კბილი კბილსა ჰკარ, მადა მაშინვე გაგეხსნება, начинай ѣсть апетитъ самъ собою откроется, **კბილ-ჩოლერა**, ზედ. кривозубый; სამზარ. წიგნი, ბაგრატ. ბატონ. 40, **კბილებიანი**, **-ლიანი**, ზედ. зубчатый.

კბოდე, ს. ზღვათა და მდინარეთა პირი ფრიალო, ფლატიანი და ჩაუვალი, крутой, обрывистый берегъ рѣки, моря, მატ. 8—5; მარკ. 5—13.

კბოდოვანი, ს. ზღვაში კლდიანი ადგილი ან თხელი და ქვიშიანი, მეჩეჩი, ჭრაქია, мель, сиртъ, каменистое мѣсто въ морѣ, банка, საქმ. 27—17.

კდემა (ვიკდემ, მეკდიმების), ზ. უ. ვირცხვენი, მრცხვენიან, стыдиться, (მკდემა), ზ. მიჩ. стыдно мнѣ, იერემ. 31—19; შემრცხვინდა, შემრცხვა; ხვინდისმკდემს, совѣщусь, **კდემული**, მიმ. пристыженный, ისაი. 24—23, **კდემულება**, ს. ფრიადი სირცხვილი, შიში გმობისა, стыдъ, срамъ, срамота მარად დღე კდემულება ჩემი ჩემ წინაშე არს და სირცხვილმან პირისა ჩემისაგან დამფარა მე, всякій день безчестіе мое передо мною и стыдъ покрываетъ лице мое, ფსალ. 43—15.

კდომა (ვჰკვდები, ვჰკუდები, -დი), ზ. უ სიცოცხლეს მოვაკლდები, მივიცვლები, умирать, გული მიკვდება, ე. ი. გული მიწუხდება, сердце мое замираетъ, (ვაკვდები, -დი), ზ. მ. თავს შევაკლავ, შევსწირავ თავს სიკუდილადმდე, убиваться, умирать надъ чѣмъ.

კედარი (ბერძ.), ს. მცენ. кедръ, გუჯ. 27; შესხ. მოსეს სამართ; -ლიბანისა, кедръ ливанскій, ფსალმ. 119—5; **კედარი** სიბნელე, темнота, ქილ. 120.

კედელი, ს. ნაგები ზღუდე სახლთა და მისთანათა, стѣна; შუა კედელი, промежуточная стѣна, გუჯ. 23; **ოთხკედლედი**, четырехстѣнный, დაბად. 6—18; **კედელ-ყური**, столбъ каменный, ტიმოთ. 24—50, **კედლოყურე**, ს. კედლის კუთხე, уголъ строенія, შავთ. 40; **კედლისხავსი**, მცენ. лишай внутреплодній; **კედლის ძურწა**, ს. მცენ. одноягодникъ, ბუნ. ლ.

კედი, ს. საკუთხე ქვა, камень, который кладется по угламъ строенія.

კეეშანი, ნახე კაეშანი.

კევი, ს. დანამასტაკი, საცოხნელი მასტაკი, мастика, растительная смолка, особенно фисташковая, ритина, პ. ფ. ლ. **კევისხე**, мастиковое дерево, პ. ფ. ლ.

კევრი, ს. მკევრი, სალეწავი ფიცარი, კოხებ ჩასხმული, молотильная доска, усѣянная каменьями, ბაქრ. 55.

კეთება (ვაკეთებ), ზ. მ. ვჰქნი, შევჰქმნი, გავაკეთებ, ვჰზამ, ვჰყოფ; ვმოქმედებ, ვმუშაობ, дѣлать; производить работу, работать, (ვჰკეთდები), ზ. ვდ. შევიქმნები, ვიწარმოები, გავკეთდები, дѣлаться, ყველი რძისაგან კეთდება, сыръ дѣлается изъ молока, **კეთებინება** (ვა), ზ. მ. ვაქმნევინებ, заставлять дѣлать, რუსუდ. 455.

კეთება (ვა), ზ. მ. გავალამაზებ, გავამშვენიერებ; გავამდიდრებ, улучшать; обогащать, მეკეთა, ე. ი. მომეწონა, понравилось мнѣ, 1 ქართლ. 356; ვეფხ. 381, 400, 964; 1 ქართლ. 349 (ვჰკეთდები), ზ. ვდ. ვმშვენიერდები; ვმდიდრდები, хорошѣть, богатѣть.

კეთება (ვუკეთებ ცეცხლს შეშას), ზ. მ. ცეცხლს მოვუმატებ შეშას, подкладывать въ огонь дрова.

კეთილება, ნახე კეთილი.

კეთილი, ზედ. სახიერი, ტკბილი; საუკეთესო, უალრესი; სასარგებლო, добрый, благій, хорошій, превосходный; ფსალ. 117—1; 132—1; დაბად. 1—4, 5; 2—9, 12; იოან. 10—11; მე ვარ მწყემსი კეთილი, я есмь пастырь добрый, კეთილი გული აქვს, онъ имѣетъ доброе сердце, კეთილი ხმა, пріятный голосъ, კეთილი ტაროსი, хорошая погода, უკეთესი და არ უკეთილესი, лучшій, **კეთილი**, ს. სიკეთე, благо, добро, ფილოსოფ. პრაკტიკული § 12; ფსალ. 33—10, 12, 14; ზირაქ. 9—17; **კეთილია**, добро (есть), **კეთილ**, **კეთილად**, ზზ. добро, благо; კეთილად დგომა, ნახე კეთილ-მდგომარეობა. ნ. ჩ. ლ: კეთილად მძლე, ზედ. ძლევა შემოსილი, მძლეველი, განთქმული ძლიევით, побѣдоносный, კეთილად წარმატება, ს. წადილისაებრ საქმის აღსრულება, благоуспѣшность, успѣхъ; **კეთილ-გონიერი**, ზედ. ჭკვიანი, благоразумный, **კეთილ-გონიერება**, ს. გონებით კეთილის აღრჩევა და მისდამი მოსწრაფება, благоразуміе, **კეთილ-დღეობა**, ს. დღეკეთილობა, კეთილ-მდგომარეობა, ბედნიერობით ყოფნა, благоденствіе, **კეთილ-დღიანი**, ზედ. ბედნიერი, счастливый, ჩონგ. 145, **კეთილ-ზნეობა**, შეუგინებელი დაცვა ზნეობისა, მართებულობა, благонравіе, **კეთილიანი**, ზედ. სახიერი, ქველის მომქმედი, добрый, **კეთილიანობა**, ს. სახიერება, გულ-წრფელობა, доброта, **კეთილის-ყოფა**, სზ. благодѣяніе (ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. მ. ქველის ვმოქმედებ, ვიქმ კეთილსა, благотворить, дѣлать благодѣяніе, **კეთილის-მყოფელი**, ს. გამბედნიერებელი, благодѣтель, **კეთილის-მყოფელობა**, ს. благодѣяніе, **კეთილ-მდგომარეობა**, ს. ბედნიერობით გება, благосостояніе, благоденствіе, **კეთილ-მთნობი**, ზედ: სახიერი, благочестивый, **კეთილ-მთნობობა**, ს. სიქველე, благочестіе, **კეთილ-მიდრეკილი**, ს. მწყალობელი, благорасположенный: благосклонный, **კეთილ-მიდრეკილება**, ს მწყალობლობა, благосклонность, **კეთილ-მითვალული**, ზედ. კეთილად შეწყნარებული, благопріятный, **კეთილ-მორწმუნე**, ზედ. მტკიცედ აღმასრულებელი მართლის სარწმუნოებისა, благовѣрный, православны; благочестивый; **კეთილ-მორწმუნეობა**, ს. православіе, **კეთილ-მოსურნე**, ზედ. კეთილის მსურველი, -მნდომი, доброжелатель, **კეთილ-მომქმედი**, ზედ. კეთილის მყოფელი, благодѣтель, **კეთილის-მომქმედება**, ს. კეთილის მყოფელობა, благодѣяніе, **კეთილ-მოთნე**, ზედ. კეთილი მორწმუნე, благочестивый, ისაი. 24—18; **კეთილ-მოწყალე**, ზედ. გულის შემატკივარი, милосердый, **კეთილ-მოწყალეობა**, ს. милосердіе, **კეთილ-მსახური**, ზედ. მართლ-მორწმუნე, ღვთის მოშიში, благочестивый, благовѣрный, **კეთილ-მსახურება**, ს. მართლ-მორწმუნოება, благочестіе, **კეთილ-მჭობელი**, ზედ. რიგიანად გამსჯელი, здравомыслящій, **კეთილ-მძლეობა**, ს. торжество добродѣтели, საბ. ლ; **კეთილ-სათნოება**, სიქველე благочестіе, 2 ქართლ. 406, **კეთილ-სახე**, ზედ. მშვენიერი შეხედულობით; **კეთილ-სვეობა**, ს. ბედნიერობა, счастіе, благополучіе, **კეთილ-სულობა**, ს. სიკეთე სულისა, გულის უზაკველობა, добродушіе, **კეთილ-შეზავებული**, ზედ. წმინდა, კარგი (ჰაერი), благорастворенный, **კეთილ-შეზავებულება**, ს. კაი ამინდი, благорастворение воздуха, **კეთილ-შეძინებული**, ზედ. მონაგები, მონაგარი შრომით ქონება, благопріобрѣтенный, **კეთილ-შობილი**, ზედ. ჩინებული გვარით, благородный, **კეთილ-შობილება**, ს. აზნაურება, ჩინებული გვაროვნება, благородство, благородіе, **-ბილური**, ზედ. პატიოსნებითი, честный, **კეთილ-ძღვანებული**, ს. კეთილი მოძღვრება, გზის ჩვენება, ხელთ მძღვანკელობა, руководство, 1 ქართლ. 255; კეთილხმა, ზედ. საამოვნო ხმიანი, имѣющій пріятный голосъ, ფსალ. 150—5, **კეთილება**, სს. სიკეთე, доброта, იერემ. 31—29; (ვაკეთილებ), ზ. მ. გავაუკეთესებ, კეთილს მდგომარეობაში მოვიყვან, улучшать, (ვიკეთილებ), ზ. მიჩ. კეთილად მივილებ, მივიჩნევ, одобрить, სიგელი ჩოლაყ. 7; კავშ. 37; **კეთილობა**, ს. სიკეთე, добро, доброта, благо, ზაქარ. 8—19; მარკ. 2—60: კავშ. 25, 35; (ვჰკეთილობ), ზ. მ. კეთილად ვჰმსახურებ, შევეწევი, благопріятствовать, სიბრძ. 170; არა კეთილობაა მისთვის გაერთება მათი, союзъ ихъ неблагопріятствовало ему, 2 ქართლ. 190; კეთილმდგომარეობაში ვარ, находиться въ хорошемъ положеніи, სიბრ. 170; თავით თვისით კეთილობენ, მარკ. 60—1; которые сами по себѣ хороши.

კეთრი, **კეთროვნება**, ს სენი ფრიად საძაგელი, დაკნინლა უკურნებელი, ტანზედ დაჭყრის თეთრს მუწუკებსა ქერტლოვით, проказа (болѣзнь); მატ. 8—3; ლევიტ. 13—13, 8, 9; პ. ფ. ლ. **კეთროვანი**, **კეთრიანი**, ზედ. კეთრით სნეული, прокаженный, ლუკ. 17—12; მატ. 6—2; 26—6.

კეისარი, ს. რომის მეფე, იმპერატორი. кесарь, ლუკ. 4—1; ვეფხ. 313; **კეისრობა**, ს. цезарство, императорство.

კეკა (ვჰკეკ), ზ. მ. დავჰკეპსავ, წვრილად დავჰსჭრი, мельчить, рубить, крошить мелко, საბ. ლ.

კეკელა, **კეკლუცი**, ს. ლამაზი, მშვენიერი, მოხდო-

მილი; მორთულობის მოყვარე; ზედ. მშვენიერი, საამო; красавица, пригожая; любящая наряды, щеголиха; красивый, пріятный; ვეფხ. 29; კეკლუცი სიტყვა, красное слово, კეკელა ქვეყანა, красивая страна, დარეჯ. 95, **კეკლუცობა**, ს. სილამაზე, სიმშვენიერე; სალუქობა; красота; щегольство, 2 ქართლ. 109.
კელა, ს. ბუზია, оса-шершель, ერის. ლ.
კელამონი, ს. კელამურა, მცენ. зерликъ.
კელარი (ლათინ.), ს. მეკუჭნავე, дворецкій, 1 ქართ. 262.
კელიონი, კელია (ლათინ.), ს. მცირე ოთახი, მონაზონთა სადგომი келья, მარტ. 2—56.
კელამურა, ნ. კილამურა.
კელეპტარი (ბერძნ.) ს. დიდი წა სანთელი, ან კერონი, большая восковая свѣча; факелъ.
კელი, ს. ნეხვი, пометъ, калъ, навозъ, საბ. ლ.
კელინი, მცირე სენაკი, келья, წ̃თა ცხ. 409.
კელმანეული, ნ. კირმანეული.
კელმენი, ს. მსხვილი ჭილობი, толстая рогожа, საბ. ლ.
კელობა (სომ.), სხ. хроманіе; (ვჰკელობ, ვკელაობ), ზ. უ. მცირედ ვჰკოჭლობ, прихрамливать, ფსალ. 17—46; მარტ. 2—79.
კემსა (ვჰკემს), ზ. მ. წვრილად ვსჭრი, рубить, крошить мелко, ვიკემსები, сѣчься (о матеріяхъ).
კემუხტი, ს. ტარსიკონი, სამოგვე ფერად შეღებული, сафьянъ.
კემუხტი, ზედ. დაჟინებული, ახირებული; გაწეწილი თმა, упрямый; растрепанный.
კემხა, ს. კეფა, თავის უკანა კერძო, затылокъ.
კენ, თან. რომელიც ითხოვს ნათეს. ან მიცემ. ბრუნ. ვეფხ. 576; 595; კერძოდ, მიმართ, къ, по, ჩემკენ, ко мнѣ, შენკენ, къ тебѣ, იქითკენ, туда, აქეთკენ, сюда, მივალ ხიდის კენ, иду къ мосту.
კენარი, ზედ. კეკლუცი, მოხდომილი, კისკასი, ტანადი, ლამაზი; пригожій, видный, статный; ერისთ. 1; ნ. ვეფხ. 59.
კენდრი, ს. თოკის სარტყელი, веревочный поясъ.
კენკა (ვჰკენკ), ზ. მ. ვსჭამ, ვსწიწკნი ნისკარტით, клевать, ქილ. 210.
კენკელმალულა, თამაშობა თვალხუჭია, гулючки, жмурки.
კენგრა, განგრა, ს. გარეულს ხეზედ მოსხმული მარცვალი, ხიჩატელი, желудь; шишка еловая.
კენტავრო (ბერძნ.), ს. ნახე იპპოკენტავრო, центавръ.
კენტი (სომხ.), ს. ცანჭკული, არა ლუწი, нечетъ, нечетное число; ლუწი, თუ კენტი, четъ или нечетъ.
კენტრო, იგივე კენტი; მარტ. 1—164.
კენტრო (ბერძნ.), ს. სიმრგვლის შუა გული, ან შუა წერტილი, центръ.
კენწერი, ს. თხემი, მწვერვალი, темя, вершина.
კენწლი, ს. მცირე გერში, контузія.
კენწლვა, ნ. დაკენწლვა.
კენწრო, ს. ივერი № 1—59?
კენჭი, მრავ. კენჭები, ს. წვრილი ქვა; ქვა წილისყრაში ან ამორჩევაში; კრიალოსანი მამათ ცხოვრებაში, камушекъ; балъ-шарикъ при выборахъ; четки; **კენჭისყრა**, ამორჩევა, балотировка.
კენჭნა, დაკენჭნა.
კეპა, ნ. კეფა.
კეჟერა, ს. თავ-დაუხვეველი გაშლილი კომბოსტო, лиственная капуста, ბუნ. ლ. ბაქრ. 179.
კეჟმა, ს. ვაშლთა და კომშთა ბოყვი, ბუნ. ლ?
კერა, კერაკი, კერაკანი, ს. ლანძვი, მაყალი, жаровня, очагъ; იერემ. 36—22; ბაქრ. 170.
კერა, ნ. კერვა.
კერასეული (ბერძნ.), ს. სასმისი ღვინისა, ხმარებული მონასტერთა შინა, красоуля, чаша для вина въ монастыряхъ, მროვ. 30.
კერასი (ლათინ.), ს. წვრილი წმინდა სანთელი, восковая свѣча, колода.
კერატი, ს. დაუკოდავი ტახი, нехолощенный кабанъ, боровъ.
კერატი (არაბ.) ს. მცენ. рожковое дерево, цареградскій стручекъ; ბიანკ. ლ; წონა ოთხი ქერის მარცვლისა, вѣсъ 24 часть унціи, каратъ; ბიანკ. ლ.
კერება (ვაკერებ), ზ. მ. მივაკერებ, დავაკერებ საკერავს დავუდებ, нашить, пришить, заплатить, პერანგს ვაკერებ, чинить рубашку, (ვჰკერდები), ზ. თვ. нашиваться, пришиваться, **კერვინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაკერვინებ, заставить пришить.
კერიონი, ს. კელეპტარი, დიდი სანთელი, большая восковая свѣча, факелъ. [ერის. ლ.
კერიტა, ს. მცენ. დანდური, портулакъ; оржанецъ.
კერვა (ვჰკერავ), ზ. მ. ნემსით და ძაფით გარდავაბამ საკერავსა. шить; ფერადით შევჰკერავ, კერვით გამოვიყვან სახეებს, вышивать; **ნაკერი**, ზედ. вышитый, **კერული**, მიმ. დარეჯ 2—15.
კერკეტი, ს. მაღალი და ჩასხმული კაცი, высокій и плотный мужчина.
კერკეტონი, ს. ღამით მოსიარულე დარაჯა, ბოროტთა კაცთა შესაპყრობად, ночная обходная стража, патруль, ქილ. 425.
კერკი, ს. ბაია, какао, ერის. ლ.
კერკი, გერკი, ს. გამხმარი ხილი; საკუთრად შინდი კურკიანად, გარნა კურკებ გამორჩეული არის ჩურჩა; сушенныя ягоды съ косточкою, въ особенности кизиль; ნ. ჩ. ლ.
კერკო, ს. ნორჩი მცენარისა ან ყურძნისა, вѣтка. ბუნ. ლ. ქილ. 202.
კერმა, ს. წვრილი ფული, пѣнязь, мелкая монета, იოან. 2—15; ანდრ. 85; ან ფულს დასახურდავებელი ადგილი, мѣняльная.
კეროვანი, ს. დიდი წმინდა სანთელი, большая восковая свѣча, ლამპრებითა და კეროვნებითა, съ факелами и свѣчами; ტიმ. 16, 124.
კერპი (სომხ.), ს. კაცის სახე, ან სხვისა რისამე, რომელსაც წარმართნი ღვთად აღიარებდნენ, კაცი ფრიად გლისპი, ჯიქი, შეუპოვარი, идолъ, кумиръ; упрямый; -ადამიანი, упрямый человѣкъ, **კერპება** (ვა), ზ. მ. გავაჯიქებ, გავაუჯათებ, дѣлать кого упрямымъ; კერპობა, ს. ურჩობა, упрямство; (ვჰ); упрямиться; (ვჰკერპდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები, упрямиться, **კერპული**, მიმ. идольскій, **კერპთ-მსახური**, ს. წარმართი, მოსავი კერპთა, идолопоклонникъ, **კერპთ-მსახურება**, ს. მოსავობა კერპთა, идолопоклонство.

კერტი, ს. ძუძუს თავი, сосокъ, საბ. ლ.

კერძ, კერძო, კერძვა, ნ. კერძი.

კერძი, ს. წილი, არშივი, доля, часть; порція; მის კერძნი კაცნი, его сторонники, რუსუდ. 630; ირაკლი მეფე იმათი კერძი იყო, царь Ираклій былъ на сторонѣ ихъ, 2 ქართლ. 561; წინა კერძი რაზმისა, передовая часть войска, ვეფხ. 443; კერძო კერძო დავსჭრი, изрубить на части, ლოლ. 48; ერთი კერძი ბოზბაში, порція бульона, **კერძ**, თანდ. ნათეს. ბრუნვითურთ; თვის, კენ, къ, მის კერძ, къ нему, ქუჩისა კერძ; къ улицѣ, **კერძო**, ს. ნაწილი, თვითო ასო მრთელისა; მხარე; часть, доля; сторона, край; რუისის კან. 14; ზედ. განსაკუთრებული, განსხვავებული, გაცალკევებული, отдѣльный, особенный, частный, ვისრ. 30; ლოლ. 35; მეტაფ. 38; იერემ. 25—33; 1 ქართლ. 285; წინა კერძო, передняя часть, უკანა კერძო, задняя часть, ჩრდილოეთის კერძო, сѣверная часть, ერთი კერძო, одна часть, კერძო წყრთა, полъ локтя, ეზეკ. 43—17; **კერძო დიაკონი**, ს. подьяконъ, дьячекъ, **კერძო ვირი**, ს. ჯორი, лошакъ, ისაი. 66—20; დაბად. 12—16, **კერძა** (ვჰ), კერძვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰყოფ ნაწილებად; дѣлить на часть, (ვუკერძ, ვუკერძავ. ვუკერძებ), ზ. მიჩ. წილს დავუდებ, удѣлить кому часть, ვისრ. 202, 203; 2 ქართლ. 563; **კერძობა**, ს. ცოლშვილი, სახლკარი; ამალა. მხლებულნი ვისნიმე; განკერძოება, განმხოლოება, 2 ქართლ. 561; семейство; свита; сторонность, отдѣльность; 2 დაბეჭ. ქრისტ. 107; ალექს. 18; (ვჰკერძობ), ზ. მ. მივაწერ. მივაჩემებ, относить; усвоивать, ქილ 301, **კერძოობა**, ს. განკერძოვება, მხოლოობა, განსაკუთრებულება, отдѣльность, исключительность, **კერძოობით**, ზზ. ცალკე, მარტო, отдѣльно, **კერძოობითი**, ზედ. გაცალკევებული, отдѣльный, ტიმოთ. 57; -პირი, отдѣльная личность.

კერშილობა, სხ. ნადირთ-მაკინტლობა, случка.

კერძოვირი, ს. ჯორი, лошакъ, мулъ.

კეხი, ს. ხომალდის აფრათ გასაბამი ლატანი, райна.

კეხი, ს. წუთის ნახევარი, 1/2 секунды, ნ. ჟამი.

კეტა (ვჰკეტ), ზ. მ. კლიტეს დავადებ, დავჰკრძალავ, დავხშავ, запирать, замыкать, (დავიკეტები), ზ. ვ. დავიხშვები, запираться.

კეტი, ს. მსხვილ ხე ასაწევი რისამე, ან მტერთ-მოსაგერებული; უგრძნობი, შეუპოვარი, ურჩი, გახევებული, дубина, толстая палка; упрямый человѣкъ, ვეფხ. 1492; 1035.

კეტურა, ს. ქეტურა, მცივანი, ყურძენია ერთგვარი, порода винограда.

კეფა (ვჰკეფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჭრი, ვჰკეპ, მაგალ. ხორცსა, рубить, рѣзать.

კეფა, ს. თავის უკანა კერძო, затылокъ, ან ხის ქერქი, кора (дерева).

კეფა (ბერძნ.), ს. ფიქალი კლდე, скала, ნ. ჩ. ლ.

კეფალოზი, ს. თევზია, карпъ (рыба), ივანე ბატ.

კეფანი, ს. მაღალი ხუფი საჭმელთ-სახურავი, крыша.

კეფი, ს. მთელი ფურცელი წერილისა, იერემ. 36—23; გარნა ცალგვერდსა ეწოდება კაბადონი, листъ письма т. е. двѣ страницы; საბ. ლ.

კეცა, სხ складываніе, (ვჰკეც, -ცე), ზ. მ. შევჰკეც, დავჰკეც; сложить, свертывать, сгибать, (ვიკეცები), ზ. ვნ. შევიკეცები, складываться, свертываться, დანა იკეცება, ножъ складывается, მუხლი მეკეცება, колѣна мои подгибаются, დარეჯ. 132; ვერხვსავით იკეცება, гнется какъ тополь, ვეფხ. 139; (ვკეცდები), ზ. ვდ. დავიხლართები; дѣлаться сложнымъ, усложняться, მარკ. 2—10; (ვეკეცები), ზ. თვ. сгибаться, ვეფხ. თ. ბ. 46; ხაო ეკეცება ხავერდსა, бархатъ атласится, мшится, ვიკეც მუხლსა, становиться на колѣни; сѣсть поджавъ ноги.

კეცი, ს. თიხა; თიხის ჭურჭელი; ან თიხის ტაბაკი, რომელსაც გაახურებენ და მასზედ გამოაცხობენ მჭადსა; глина; сковородка глиняная; დანიელ. 2—35; 1 ქართლ. კეცის ჭურჭელი, глиняная посуда, იეზეკ. 4—9, 1 ქართლ. 157; სამზ. 48, 274; კეცის კრამიტი, ე. ი. თიხის ლორფინი, черепица, ლუკ. 5—19.

კეცი, ს. ნაკეცი; განი ნაქსოვისა; ეტაჟი სახლისა; складка, сгибъ; полотнище; этажъ; ორკეცი ძაფი, двойная нитка, ორკეცი ჯამაგირი, двойное жалованье, სამკეცი სახლი, трехъэтажный домъ, ორკეცი ნაკერი, двойной шовъ, მრავალ-კეცი, многосложный, მარკ. 2 — 10; ორკეცი ღაბაბი, двойной подбородокъ, т. е. отвислый, კაცია. 120; სამკეც, трижды.

კეცი, კეც-ტყავი, ტყავ-კეცი, ს. ბაკანი კუთა, ოსტრაკოთა და მისთანათა, черепъ, костяной щитъ, напр. у черепахи, -ცხოველნი, скорлупныя животныя; **კეცოვანი**, ზედ. კეცით-მოსილი, одѣтый въ черепъ.

კეწერი, ს. ხის რტოს წინა მწვერვალე, ნ. გრჯლა; отпрыскъ, молодой побѣгъ дерева, стебелекъ, ეზეკ. 31—13.

კეწეწი, ს. წვრილი და ხმელი წვერები ხისა, сухіе отпрыски дерева, საბ. ლ.

კეჭნა (ვჰკეჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკენჭნი, დავჰკორტნი, დავაჭდევ, ჭდეს დავუსვამ ხესა; ვჰკოდავ, გამოვჰპირავ; насѣкать, дѣлать насѣчки, пазить, зубрить, наковывать; კენჭნა ოქროთი ან ვეცხლით, насѣкать золотомъ или серебромъ.

კეხი, ს. უნაგირის ხე შეუმოსავი, сѣдельный остовъ, арчакъ.

კეჯერი ქერი, ს. იმერულად, шестигнѣздный ячмень.

კვადაცი, ნ. ქაცვი, тернъ.

კვალად, ზზ. კიდევ. მეორედ, еще, опять; **კვალადი**, ზედ. განმეორებითი, ხელ-ახლათი, повторяемый, безпрерывный, პირველი და კვალადი, первый и послѣдующій, 1 ქართლ. 309.

კვალად-გება, სხ. возстановленіе; возмездіе, კვალად-ვაგებ), ზ. მ. მოვაქცევ პირველსავე წესსა ზედა, რიგს მივსცემ, მატთ. 17—11; ნაცვალს-ვაგებ, გარდავუხდი; ებრ. 11—26; возобновлять, возстановлять; воздать, отплатить; (კვალად-ვეგები), ზ. თვ. კიდევ ვახლავარ, вновь находиться при комъ, 2 ქართლ. 226; თურქთა ეგონათ ხიდისა კვალადგება, ე. ი. ხელ-ახლად აშენებ, 2 ქართლ. 501; турки думали возобновить мостъ.

კვალად ქცევა (ვაქცევ, ქციე), ზ. მ. უკან დავაბრუ-

ნებ, возвращать, (ვიქცევი, -ვიქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвращаться, დაბად. 8—6.

კვალი, ს. ნათ. კვალისა, მრავლ. კვალები: ნაფეხარი, слѣдъ; ზოგჯ. ნიშანი, признакъ; ფსალ. 76—19; ვეფხ. 98, 287; გარნა ნათ. კჳლისა, მრავლ. კვლები: მარგი ბოსტნისა, გინა გუთნით გავლებული ორნატი ხნულისა, борозда, гряда; კვალის ძებნა, искать слѣды, კვალზედ სიარული, идти по слѣдамъ, **კვალობა**, ს. მაგალითი, მსგავსება, примѣръ, сходство.

კვალიში, ს. შქერი, მცენ. пьянишникъ.

კვამლი, კუამლი, კომლი, ს. მნთებარეთა ნივთთაგან ზეამავალი შავი ორთქლი, თვინიერ ალისა; სახლი, სახლკარობა, ოჯახი; дымъ; семья крестьянская; тягло, კომლის ფერი, дымчатый цвѣтъ, კომლის სუნი ასდის, пахнетъ дымомъ, კომლი დგას, дымно (есть), კვამლში გამოხული, выкопченный, კომლზედ სამი აბაზი, съ дыма три абаза, კვამლი სულთქმისა, ვისრ. 121; вздохъ стона, **კვამლიანი, კომლიანი**, дымовой, дымный, **კომლება, კვამლება** (ვა), ზ. მ. კომლს დავაყენებ, дымить, заставлять дымѣть, ვისრ. 97; **კომლვა** (ვჳ), ზ. უ. კომლი დის, дымѣть.

კვანწი, კვანწ-ულელი, ს. ღვედის მაგიერ გარდასაბამი ლატანი ულელთა, жердь, шестъ, въ закладкѣ, საბ. ლ.

კვანჩხი, ს. სირჩა, მცირე სასმისი არაყისა, рюмка.

კვანძი, ს. ნასკვი, узелъ.

კვანწვა (ვჳკვანწვავ), ზ. მ. გამოვნასკვავ, завязывать въ узелъ, перепутать нитки, (ვიკვანწები), ზ. ვ. ვიკვლაკვნები, ვიგრიხები როკვაში, изгибаться въ пляскѣ, ვჳკვანწავ მკლავებსა, заголять руки, ანც. 69.

კვანწია, ს. მცირე კოჭობი, горшечекъ.

კვანჭლი, ს. ბაზთ ფეხის თია, наростъ на ногѣ у сокола, საბ. ლ. [ერის.

კვარაკვალიცა, ს. მცენ. луговой гороховникъ,

კვარაკუნჩხა, ს. მცენ. პაპის-ყვერა, ქარჩიოცა, дряква, ერისთ. ლ.

კვართი, ს. პერანგი ან ჯუბა, рубашка, -დიაკვნისა, риза діаконская, კვართი უფლისა ჩვენისა, риза господня, იოან. 19—23; გუჯ. 1; მსაჯ. 14—11.

კვარცნა, მცენ. ნ. ცირიფი.

კვარცხლბეკი, ს. ფეხთ-სადგმელი საყდართა ზედა მჯდომთა, ან ცერფი, ჩონჩხი ფეხისა, подножіе; стопа, ступня, ножная кисть; მატთ. 5—35; საქმ. 7—49; ფსალ. 98—5.

კვაწაროხი, ს. მცენ. კოწახური, барбарисъ, ზუნ. ნ. კოწახური.

კვაჭახური, ს. სახლის გარეთ კუთხე? საბ. ლ.

კვახე, ზედ. მკვახე, შემოუსვლელი ხილი, неспѣлый, незрѣлый, кислый (плодъ).

კვახი, ს. მცენ. ქერქ-სქელი გოგრა; горлянка, **კვახი-მწარე**, ს. მცენ. ყელიანი გოგრა, кубышки, ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ. ბაქრ. 178.

კვდენა (ვაკვდენ, -დინე), ზ. მ. მოვჰკლავ, убить, (ვჳკვდები), ზ. ვდ. სიცოცხლეს მოვაკლდები, მივიცვალები, умирать, **კვდინება** (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, убивать, კვდომა, ნ. კდომა.

კვება (ვჳკვებ, -ბე), ზ. მ. ვჰსზდი, გამოვჰზდი, გამოვჰკვებ, შევინახავ, საზრდოს [illegible] вольствовать; (ვიკვებები), ზ. ვ. [illegible] прокармливаться, **კვეზება**, (ვეკვეზები), ზ. [illegible] დაეჩემების, დაჰყვების, მთელი წელიწადი ბედ[illegible] უბედურობა, навязалось счастье или несч[illegible] на цѣлый годъ; უბედურობა დაეკვებ, несч[illegible] сроднилось съ нимъ.

კვებულა, ს. ცხოველი ერთის წლისა, годи[illegible] (теленокъ).

კვეთა, სხ. ჭრა; შეტევა, შებმა ომში; უწინარეს [illegible] ტურლიისა მომზადება მწირველის მღვდ[illegible] საუფლოთა ძღვენთა; рубка; схватка; просі[illegible] дія; -სულისა, предсмертная агонія, [illegible] (ვაკვეთ, -თე), ზ. მ. დავახლი, დავსცემ, уда[illegible] объ, бросить, швырнуть, (ვჳკვეთ, -თე), ზ. მ. [illegible] ჭრი, მჭრელ ვარ; ვჰსჭრი, ვაპობ, ვჰკაფ, ვჰ[illegible] ვჰკოდავ, ვჰხთლი ქვასა; გარდავსწყვეტ, გარ[illegible] საქმეს; рѣзать; сѣчь, рубить; долбить, [illegible] кать, тесать камень; рѣшать дѣло; (მკვეთ[illegible] კვეთა) მაგალ. მისი დანა მკვეთია, его ножъ [illegible] зилъ меня, ვიკვეთ ფეხსა, перестаю [illegible] ходить, непоказываюсь въ домѣ, იკვეთს [illegible] სა; учить урокъ, მიკვეთ, ე. ი. მინიშნავ, გ[illegible] მიკვეთ, გარდამიწყვეტ დამაბარებ, მიბრძანებ; [illegible] дѣляешь, назначаешь мнѣ; наказываешь [illegible] исполнить что; ვეფხ. 853; ბედი მიკვეთს, [illegible] назначаетъ мнѣ, კალმად გიკვეთ, внѣ[illegible] очнию тебѣ, ვეფხ. 956; (ვუკვეთ) ზ. მი. [illegible] შნავ, გარდავუჭრი, назначить, опредѣлить [illegible] -სამუშაოსა, назначаю ему работу, ზუნ. [illegible] (ვიკვეთები), ზ. ვ. გავიჭრები; დავინიშნები; [illegible] рѣзываться; назначаться; **კვეთილი**, მო[illegible] ჭრილი; დახაჩრებული, დაშავებული კაცი, [illegible] რი; разрѣзанный; калека, скопецъ; 2 [illegible] 23—1; ნ. კვეთება.

კვეთება, სხ. ზედ. შევარდნა, შებმა; დარტყმ[illegible] მა; схватка, стычка; удареніе; бросаніе; 1[illegible] 273; 2 ქართლ. 90, (ვაკვეთებ), ზ მ. [illegible] დავსცემ, ударить объ, бросить, швырнуть, თერაკი არ მკვეთებია, несчастіе не поража[illegible] ня, ვისრ. 117; (ვეკვეთები), ზ. თვ. დავეც[illegible] ტაკები, ვეჯახები, შევუტევ, удариться, а[illegible] ковать, наступать, მატთ. 7—25; 2 ქართლ. [illegible] მხედარნი ეკვეთნენ მტერსა, воины напал[illegible] враговъ, ჩონგ. 52; ყოველი შენი ზნე მე მკვე[illegible] ბოდა, твой нравъ поражалъ меня, ვისრ. 1[illegible] (ვიკვეთები), ზ. ვ. დავიცემი; ვეტაკები, поража[illegible] сразиться, რუსუდ. 343; 2 ქართ. 480; კვ[illegible] ბითი, ზედ. наступательный, კვეთებულ[illegible] ეშმაკეული, გვემული ეშმაკისაგან, бѣсноваты[illegible]

კვეთი, ნ. ღვრიცა, მაჭიკა.

კვეთრი, ნ. მკვეთრი, острый.

კვემა (ვჳკვემ, -მე), ზ. უ. ვჰკომლავ, дымѣть, მოსლ. 19—18.

კვერეული, ს. ყველი მრგვლად შედედებული ან[illegible] სებრი ზოდი ჩამოუსხმელის წმინდა სანთლის, [illegible] сыру, масла; кругъ воска.

კვერექსი, ს. დიდი მშვიდობიანი, ან შეგაწყა[illegible] ектенія.

კვერთხი, ს. მომცრო არგანი, ჯოხი, жезлъ[illegible]

ницა, ლევიტ. 27—31; 2 კორ. 11—25; ფსალმ. 2—9; 22—3.

ერი, ს. მცირე ჩაქუჩი ან ურო რკინისა, ჩაქუჩი, молотъ, молотокъ, ვეფხ. 1336; ისაი. 41—7; კვერისხურო, кузнецъ.

ერი, ს. მცირე რგვალი პური, გინა შაქრის პური და სხ. небольшая круглая бѣлая булка, витушка, 3 მეფ. 14—3; 2 მეფ. 13—6, 7; ზოგჯ. крендель; შაქრის კვერი, круглый кусокъ сахару, ყველის კვერი, кругъ сыру, კვერი ლეღვისა, пластъ смоквы, ისაი. 38—21.

ვერნა, ს. ნადირი კაის ბეწვეულისა, куница, кунья шкура; ზარუქ. 6—21; ზუნ. ლ: **კვერნული,** ზედ. куній.

კვერცხი, ს. წონა, ნახევარ გირვანქისა, საშ. 152; იმერეთში; 12 მისხალი; 12 золотниковъ; დუშეთში 1/8 გირვანქისა; კავკ. კალენდ. 1887 წ. გ. 63.

კვერცხი, ს. დედალთა მფრინველთა და მწერთა დადებული თეთრი და მრგვალი ნაყოფი, яйцо, ისაი 10—14; ქათმის კვერცხი, куриное яйцо, თოხლო კვერცხი. яйцо въ смятку, კვერცხის გული, желтокъ, ერბო კვერცხი, яишница, კვერცხის ცილა, бѣлокъ, ლაყე კვერცხი, болтунъ (яйцо), კვერცხის ნაჭუჭი скорлупа яичная, დღევანდელი კვერცხი მირჩევნიან ხვალინდელს ქათამსა, არაკი, синица въ рукахъ лучше соловья въ лѣсу.

ვერცხი, ს. ზუჩი, шлемъ. каска, шишакъ, საბ. ლ. ჩუბ. ლ.

ვესა (ვჰკვეს, -სე), ზ. მ. ცეცხლსა ვჰონ კვესით, высѣкать огонь, ლარეჯ. 92.

ვესი, ს. ფოლადი ან რკინა კაჟის შემოსაკრავად ცეცხლის გასაჩენად, огниво, ვეფხ. 194; ვისრ 134.

ვეტილი, ს. თასმის ღილი, пуговица изъ ремня.

ვეცა ს. стрижка, 1 კორ. 11—6; (ვჰკვეც, -ცე), ზ. მ. გავჰკრეჭ, стричь, (ვიკვეცები), ზ. ვ. გავიკრიჭები, остричься, **ნაკვეცი,** ს. ნაკრეჭი, острижки.

ვესება (ვა), ზ. მ. ვჰკვეს, высѣкать огонь,, ვეფხ. 1371.

ვეხნა, ს. ტრაბახი, хвастовство, (ვჰკვეხ. -ვჰკვეხნი, -ნე; ან ვიკვეხი, -ხე), ზ. უ. ვჰტრაბახობ, თავს ვიქებ, მოვიწონებ; хвастать, хвалиться, ვეფხ. 1040; **ნაკვეხი,** ზედ. ნატრაბახევი, хваставство, **კვეხნიერება,** ს. ტრაბახი, хвастливость.

კვიატება (ვიკვიატებ), ნ. აკვიატება.

კვიდო, ს. მცენ. კენკრა, бирючина, жостъ (раст.), кавказская брусника, ერის. ლ.

კვივირი, ს. ნ. კუკური; **კვიკლოხი,** ნ. კინკლოხი.

კვირო, ს. მფრინვ. აკაური, ყარყატი, цапля.

კვიმატი, ს. კუმატი, კომეტი, комета.

კვინიჩი, ს. მცენარეა? ერისთ. ლ.

კვინიხი, ს. თავის თხემი, კეფა, темя, რუსუდ. 282.

კვინკლოხი, კვიკლოხი, ნახე კინკლოხი; ხრონ. ზრონ. 24.

ინტილა, კვინწილა, ს. გრძნეულთ ზეთი, елей, употребляемый колдунами, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

ინჩა, ს. მფრინ. მეხკია, песчанка,; ზუნ. ლ.

ინცხა, ს. მცენ. ჯაგ-ცხრილი, кустарный грабъ.

ინჩხი, კვრინჩხი, ს. მცენ. გარეული ღოღნოშო, терносливъ, тернъ (плодъ), бодлакъ; ზუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ. ერისთ. ლ; პ. ფ. ლ; საშ. 84.

კვინძი, ნახე ნუერი, наплавъ (раст.), ერის. ლ.

კვინძილა, ს. ნ. კვინცილა.

კვიპარი, კვიპრი, კვიპაროზი (ბერძნ.) ს. ხარო (მცენ.), кипарисъ, ეზეკ. 31—8; ისაი. 41—19; ზუნ. ლ; ქებ. 4—13.

კვირა (ბერძნ.) ს. პირველ დღე შვიდეულისა, ან თვით შვიდეული; воскресенье; недѣля; ყველის კვირა, сплошная недѣля передъ масляницею, **კვირის ძალი, კვირაძალი,** канунъ воскресенья, навечеріе, ანდრ. 122; რუსუდ. 411; **კვირა-ცხოვლი,** ს. ახალკვირა, თომის კვირა, Θоминo воскресенье, **კვირიაკე,** ს. კვირა დღე, воскресный день, ტიმოთ. 127; **კვირეული,** ზედ. ერთის კვირისა, недѣльный, **კვირაობა,** ს. праздникъ воскресенья, კვირაობით, ზზ. по воскреснымъ днямъ. **კვირიაკობა,** იგივე კვირაობა; ზუნ. კ. 262; კვირას, въ воскресенье, კვირის თავი, начало недѣли.

კვირვა სხ. удивленіе, ვჰკვირ, ვჰკვირდარ, ან (ვიკვირვებ, -ვე; მიკვირს, მკვირვებია), ზ. უ. გაოცებულვარ, გავცვიფრებულვარ, გაშტერებულვარ, удивляться, ვისრ. 79; შავთ. 59 (ვჰკვირდები), ზ. ვ. გავცვიფრდები, удивляться, **კვირვება** (ვა), ზ. მ. გავაოცებ; удивлять, (ვეკვირვები), ზ. თვ. казаться дивнымъ, მეკვირვების, дивлюсь, ვეფხ. 125; **კვირვობა** (ვჰკვირობ), ზ. უ. удивляться.

კვირიაკე, ნ. კვირა.

კვირიკობის თთვე, ს. ივლისის თთვე მდაბიურად, іюль мѣсяцъ, ბაქრ. 64; ხრონ. ზრონ.

კვირიონი, ს. მფრინ. щуръ, ქილ. 491, ერის. ლ.

კვირისტავი, ს. სასთველთა ტართა ძირის შემოსაცმელი მრგვალი ხე ან ძვალი; მუხლის კვირისტავი, ძვალი მუხლის თავში მბრუნავი, веретено; лубочка, гнѣздо въ коемъ верея или веретено ходитъ; кость въ сгибѣ коленномъ, щеколотокъ, чашка у колѣна, რ. ქ. ლ.

კვირტი, ს. ჩენჩო მატყლისა მრგვლად მოთელილი, клокъ шерсти, გუჯ. 15; ზუნ. კ. 11; ერისთ. II—9; კოკორი ხისა, почка, глазокъ на деревѣ.

კვირტი, ს. კრუტი, მწერია, оса.

კვირჩხა, ს. თევზია, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

კვიცა პური, ნახე გვიცა.

კვიცა, ს. იმერ. მცირე ქოთანი, горшечекъ.

კვიცი, ს; ცხენის შვილი, жеребёнокъ, **კვიციანი,** ზედ. жеребчатый, **კვიცობა,** ს. быть жеребцомъ, ანტ. 11, კვიცის ფარდა, ზუნ. ლ?

კვიჭიჭა, ს. მცენ. პანტა, ჭიქუსხული, лѣсная груша.

კვიჯა, იმერ. როდინი, ступка, ერისთ.

კვლა, კულა, მდაბ. **კულავ,** ზზ. კვალად, კიდევ, მასუკან ან შემდგომ, еще, опять; კულავ და კულავ, еще и еще, ვეფხ. 115; **კვლავცა,** იგივე კულა; ვეფხ. 1198; **კვლანდელი,** ზედ. прошлый, რუსუდ. 501.

კვლევა, სხ. приношеніе сластей на новый годъ, (ვუკვლევ, -ლიე), ზ. მ. მივულოცავ ახალს წელიწადს ტკბილითა რითმე, поздравить кого въ новый годъ, принося сласти, ვუკვლევ თავსა; жер-

твую, собою, ვუკვლევ კვალსა, выслѣживать слѣдъ, ქილ. 15, (ვიკვლევ), ფ. მ. გამოვიძიებ, изслѣдовать, изыскать.

კვლიავი, ს. ზირა, тминъ, анисъ полевой.

კვლიცინი, -ნება (ვუკვლიცინებ, -ნე), ფ. მ. ვუჩხიკვინებ, ვუჯიჯგინებ, подстрекать, подзадаривать.

კვნესა, სფ. оханіе, (ვჰკვნესი, ვიკვნესებ. -სე), ფ. უ. სულით-ვითქვამ, ვჰხუ̂ნეშავ, ვოხრავ, ვვაებ, стонать, вздыхать, ვეფხ. 194; გული მიკვნესის, сердце щемитъ, ვაკვნესებ, заставить стонать.

კვნეტა (ვჰკვნეტ, -ნიტე), ფ. მ. ვახრაშუნებ, კბილით ვამტვრევ, грызть, ломать зубами.

კვნიტი, ს. მოდიდო ნატეხი შაქრისა, მარილისა, кусокъ, отломокъ сахара, соли и т. п.

კვნიწი, ს. მცირე ნატეხი შაქრისა, кусочекъ сахару, небольшой отломокъ чего либо.

კვრივი, ნახე **მკვრივი**; **კვრინვა**, ფოცხვერთა, ვეფხვთა და კატათა კრუტუნი, мурлыкать, урчать.

კვრინჩხნარი, ს. ადგილი სადაც კვრინჩხის ხეები დგანან, мѣсто, поросшее терносливомъ.

კვრინჩხი, ს. მცენ. ნ. **კვინჩხი**.

კვრიხი, ს. მცენ. крыжовникъ.

კი, ზზ. მარცვალი დამტკიცებისა: დიაღ, ჰო, да, такъ, ვეფხ. 207; კიდ-ენით, კვალად ენით, еще словомъ, ვეფხ. 207; კი, იხმარება ბოლოს ლექსთა, ზოგჯერმე აძლევს კნინობითს მნიშვნელობასა, მაგალ. ბაზმა, ბაზმაკი; ტაბლა, ტაბლაკი, გლახა, გლახაკი; ეშმა, ეშმაკი; წიგნი, წიგნაკი.

კიბე, ს. ალსავალი, ხარისხი დანდალოვანი, უფრორე ძელთაგან ქმნილი საფეხურებით, лѣстница, თოკის კიბე, веровочная лѣстница, **კიბე-კიბე**, ხარისხოვანი, ступеньчатый.

კიბო, ს. ასთაკივი, ракъ.

კიბოსთვალი, ნახე **რაკისთვალი**.

კიბორჩხალა, ს. ცხრა ფეხა, კირჩხიბი, круглый ракъ, ნიშანი ზოდიაქოსი, იქ ნახე, ракъ, знакъ зодіака.

კიდარი, ს. ვარშამანგი, თავსაბურველი გვირგვინი ძველთა ებრაელთ მღვდელ-მთავართა, кидаръ, клобукъ, იეზეკ. 44 — 18; ისაი. 22 — 17; ზაქარ. 3—5.

კიდე, ს. ნაპირი, კიდური; კუთხე; ფსალ. 2 — 8; 18—4; ვეფხ. 74, 426; ზღვისა ან მდინარის პირი, მატ. 13—1; ვეფხ. 1023; край, конецъ, предѣлъ; уголъ; берегъ рѣки и т. п.; ოთხი ხმელთა კიდე, ან ოთხი ცის კიდე, четыре страны свѣта; ვეფხ. 109, 115; რუსუდ. 975; კიდე ქვეყნისა, край земли, ზღვის კიდე, берегъ моря; რომ. 10—16; ვეფხ. 1023; მინდვრის კიდე, окраина поля, **ზედა-კიდე**, лицевая сторона, **ქვენა-კიდე**, нижняя часть, ისაი. 17—16; **კიდის-კიდე**, окраина, **კიდით-კიდე**, отъ края, до края; изъ угла въ уголъ, რუსუდ. 151; ქილ. 504; კიდის კიდემდის, отъ края до края, კიდის კიდე ვიარებოდი, я ходилъ изъ угла въ уголъ, დარეჯ. 2-19; ვიყვნეთ კიდისკიდე, мы были разлучены, ვისრ. 120, ლაშქართა დასწყვიდეს კიდისკიდე, войска истребляли все въ конецъ; დარეჯ. 2—33; კიდისკიდე გული ნუ გიცს; да не бьется у тебя сердце, გ... მოაჩენს მტერსა და მოყვარესა კიდის კიდე; наконецъ вездѣ обнаружитъ врага или друга, ვისრ. 182; **კიდისკიდობა**, ს. გაცალკევება, ც... ყოფნა, ვეფხ. 1482; разъединеніе, разлученіе.

კიდე, კიდეგან, განკიდე, თანდ. მიიღებს ნათესაობითს ბრუნვასა; გარდა, გარეშე, თვინიერ; кромѣ, безъ; კიდეგან, დაიდების თავად ან ბოლოს ზრდ... ვისა, მაგალ. კიდეგან შეწევნისა ან შეწევნისგან კიდე, кромѣ помощи; გაუკვირდა მეტად კიდე, чрезвычайно удивился, ვეფხ. 255; ვისთვისაცა კიდე ჰსტიროდა, по комъ онъ слезы проливалъ, ვეფხ. 109, **კიდის კიდობა**, ს. მოშორება, разлука; კიდე, ნ. გაკიდება.

კიდება, სს. вѣшаніе; висѣніе, ხაფასეს მოსცემს კიდებით, онъ вознаградитъ щедро, ვეფხ. (ვჰკიდებ, -დე), ფ. მ. დავჰკიდებ, ჩამოვჰკიდებ; დაჰკიდებ სტვირთავ, ზურგზე საპალნეს დავადებ; вѣшать, повѣсить; навьючить; საუბარსა ვჰკიდებ, ე. ი. დავუწყებ ლაპარაკსა, начать говорить, ვეფხ. 1023; ვჰკიდებ ხელსა, брать, трогать рукою; (ვიკიდებ), ფ. მიჩ. დავიკიდებ, ჩამოვიკიდებ, вѣшать на себя. ვიკიდებ თავზედ, კისერზედ, брать на себя; წურბელას ვიკიდებ, приставить себѣ піявку, (ვუკიდებ), ფ. მიჩ. დავუკიდებ; მოვუკიდებ ცეცხლსა, повѣсить кому что; зажигать, воспламенять, ვუკიდებ ენას, заикаться; ვუკიდებ წურბელას, припускаю, приставляю кому піявку; (ვიკიდები), ფ. ვ. დაკიდებულვარ, быть повѣшену; (ვეკიდები), ფ. თვ. დამოვეკიდები, ჩამოვეკიდები; დაკიდებულვარ; ხელს ვავლებ, მოვჰკიდებ; ავეკიდები; вѣшаться; повиснуть; висѣть; бросать рукою, хвататься; загораться; მტრად მეკიდება, онъ обращается со мною, какъ съ врагомъ, ცეცხლი მეკიდება, у меня душа не на мѣстѣ, ხერხით ვეკიდები, поступаю съ нимъ хитро, წურბელა ეკიდება, піявка пристаетъ, **კიდება**, (ვჰკიდავ, 3 პ. ჰკიდავს, ან ვჰკიდივარ, ვჰკიდევარ, 2 პ. ჰკიდიხარ, 2 ჰკიდია: უ. ვჰკიდოდი), ფ. უ. დაკიდებულვარ; დამოკიდებულვარ ვისზედმე, ხელ-ქვეშე ვისისამე ვიმყოფები; სამ. ვახტ. 12; ხრონ. 29; იოან. 12—6; висѣть; зависѣть; ეს საქმე იმაზედ ჰკიდია, это (дѣло) зависитъ отъ него; გული, ცნობა და გონება ერთმანერთზედა ჰკიდია, душа, умъ и разумъ зависятъ другъ отъ друга, ვეფხ. 842; ღვინო ეკიდება, вино его забираетъ, (მეკიდია, ან მკიდავს, ხრ. მეკიდა), виситъ на мнѣ, სიბრძ. 117; დაკრ. 18; ზურგზე მკიდია, я несу тягость, ხელზედ მეკიდა, висѣлъ у меня на рукѣ, ლაშქარნი ახლოს გვეკიდნენ, пусть войска слѣдуютъ за нами въ близи, ვეფხ. 421. თუ ხმალი მეკიდოს, ვისრ. 43; если сабля будетъ висѣть на мнѣ, **კიდებული, ნაკიდი**, повѣшенный, навьюченный, ვისრ. 20.

კიდეგან, ნ. კიდე.

კიდეგანი, ზედ. განაპირებული, განსხვავებული, крайній; удаленный, კიდეგანად დარჩომა, остаться въ сторонѣ, ჩემი გზა კიდეგანია; ე. ი. ჩემი გზა სხვა არისო, ვეფხ. 1187; мнѣ предстоитъ иной путь, მთელ-კაცი სნეულის ჭირთაგან კედეგანა,

ვისრ. 155; здоровый человѣкъ неподверженъ болѣзнямъ; **კიდეგანობა**, ს. განკიდურება, განწირულება, крайность; удаленіе, разлука, ვისრ. 22, 83, 119; 155; შენ არ შეგიძლიან მისი კიდეგანობა, ვისრ. 124, 138; ты не можешь удалить его отъ себя; კიდეგან ნუ გამხდი, не удаляй меня.

იდეგან ქმნა (ვიქმ, ვჰქმენ), ზ. მ. განვაყენებ, მოვარიდებ, მოვიშორებ; удалять, отрѣшать, ვისრ. 3. **კიდე-გაძება** (ვაძებ), ზ. მ. გავაგდებ, выгнать, ალბ. 58; ვისრ. 161.

იდევ, ზზ. კვალად, მერმეცა, მეორედ, опять.

იდეც, ზზ. განალამცა, уже; еще, კიდეც იმიტომ, вотъ почему, კიდეც გითხარ, я развѣ не говорилъ тебѣ.

იდვა; ნ. კიდება.

იდობანა, ს. მცენ. ნ. ხაჭაპური.

იდობანაკი, ს. მცირე კალათა, корзинка, გამოსლ. 2—3.

იდობანი, ს. დიდი ზანდუკი ნამცხვართა პურთა შესანახავად ларь, ящикъ для хлѣба, **რჯულის კიდობანი**, ფიცრის კოლოფი საცავი რჯულის ფიცართა, გამოსლ. 25—10; 26—33; ფსალ. 131—8; ებრ. 9—4; кивотъ завѣта, ковчегъ, **კიდობანი**, მოაბა, ქეჯაო, კაცთა შთასასმელი სატარებლად, კუბო, გამოსლ. 2—3; ვეფხ. 575, 619; паланкинъ, носилки; ან გვირგვინი, ჯარგვალი, ძელნი მოჭდობით შეკრულნი სამ ან ოთხკუთხედ; вѣнецъ, рядъ бревенъ въ срубѣ, связь четырехъ бревенъ въ срубкѣ, вѣнчикъ; ნოეს კიდობანი, ноевъ ковчегъ.

კიდობნაჭი, ს. მცენ. ნახე ანდრ. ცხოვრ. 8.

კიდოვნება, ს. ბალღამი ან ფელღამი, темпераментъ, საბ. ლ.

კიდონჭი, ს. შავი ქვა-მაგარი გამოსაცდელად ოქროსა და ვეცხლისა, черный пробный для серебра или золота камень, ქილ. 355.

კიდული, ზედ. მაგალ. აქლემი, ე. ი. დატვირთული, навьюченный, **კიდულობა**, ს. დამოკიდებულება, зависимость, (ვჰ), ზ. უ. დამოკიდებულვარ, зависѣть, მარტ. 2—112.

კიდური, ს. ნაპირი, კიდე, край, оконечность, **კიდურ-მდგომარეობა**, ს. უკანასკნელი მდგომარეობა, крайнее положеніе, ლოღ. 90, 91, 108; მარტ. 2—11; **კიდურ-მდგომობა**, ლოღ. обстоятельство, ლოღ. 115.

კიდურწერილობა, ს. აკროსტიხი, შაირთა შინა თვითოეულის ტაეპის ასოთაგან შედგენილი ლექსი ან სიტყვა, Акростихъ, краестишіе.

კივილი, სხ. ყივილი, წივილი, крикъ, (ვჰკივი, ხრ. არა აქვსა), ზ. უ. ვჰწივი ვჰყვირი, ხმა მაღლა ვიძახი, кричать, **კივლება** (ვა), ზ. მ. ვაყვირებ, заставлять кричать, (ვიკივლებ). ზ. მიჩ. ვიყვირებ, кричать, ვეფხ. 1032; 1036.

კვირიონი, ს. მწიფობელა, щуръ, ერის. ლ.

კითარი (არაბ.), ს. ხუთ-ძალი საკრავ მსგავსი ჩონგურისა, гитара.

კითხვა, სხ. спросъ, спрашиваніе; вопросъ; чтеніе; поклонъ, კოლას. 4—15; კითხვა-მიგება, вопросъ и отвѣтъ, ტიმ. 64; ცოდვის კითხვა, наказаніе за грѣхи, ხმა მაღლა კითხვა, громко читать, (ვჰკითხავ, -ხე; უს. ვჰკითხავდი და ვჰკითხევდი), ზ. მ. მოვჰსთხოვ პასუხს, შევეკითხები; მოვჰკითხავ, გარდავახდევინებ; спрашивать, вопрошать; взыскивать, требовать; გიორგ. მ. სამ. 1; (ვიკითხავ), ზ. მ. ვჰკითხულობ; მოკითხვას შევუთვლი; читать; посылать поклонъ; ვიკითხავ სისხლსა, искать вознагражденія за кровь, ალბ. 165; რუსუდ. 425; (ვუკითხავ), ზ. მიჩ. читать кому; спрашивать, требовать, თუ მეფე არ უკითხავს, если царь не взыщетъ, სამ. ვახტ. 89, 257; მკითხავ, спрашиваешь меня, მკითხა უფალმა, Господь взыскалъ съ меня, დავრ. 9; მიკითხავ ты спрашиваешь меня о моемъ здоровіи, რომ. 10—20; (ვეკითხვები, -ხვი), ზ. თვ. თავს დავსთხოვ, დავეთხოვები; ნებას გამოვსთხოვ; спрашиваться, просить позволенія, ვეთხოვები, გრდავეხდები, взыскиваться, მეკითხება, спрашивается у меня; взыскивается съ меня, დავრ. 33; ვიკითხვი, читаться, **კითხული**, читанный, **ნაკითხი**, ს. სწავლული, ученый.

კიკვიტა, ს. მფრინველია?

კიკინები, ს. გრძელი თმა დახუჭუჭებული, пукли.

კიკინი, სხ. თხათა ხმიანობა, блеяніе, (ვჰკიკინებ), ზ. უ. блеять.

კიკლაობა, ნ. კინკლაობა.

კიკმელი, ს. მეხუთე ცა დიასი, юпитеръ (планета).

კიკიტა, ს. მფრინველია?

კიკნა, ზედ. ციცქნა, პატარა, малый.

კიკნა (ვჰკიკნი), ზ. მ. ძვალსა ვჰღრღნი, грызть, глодать кость.

კიკო, ს. ტუზი, სათამაშო ქაღალდში: ერთვლიანი, тузъ.

კილად, ზზ. მარილის დამატებით, солоновато.

კილამონი, კილამურა, ს. მცენ. ხისტაბელა, сладкій корень, солодковый папоротникъ, каменный звѣробой, Polipodium vulgare; ბუნ. ლ. **კლდის კილამურა**, стоножникъ, Asplenium, პ. ფ. ლ. ბუნ. ლ.

კილვა, სხ. ლანძღვა, ტუქსვა; მასხარათ აგდება; хула, поношеніе; насмѣшка; (ვჰკილავ), ზ. მ. хулить, поносить, осмѣивать; ჩონგ. 141.

კილი (ბერძ.), ს. მცირე რამ წუნი, недостатокъ, порокъ, აქედან კილვა.

კილი, ს. ხორბლისა ან ბრინჯის ბუდე. шелуха.

კილიკი, ს. ლაზლის ფიჩვი ტანის შემაწუხებელი, წმინდა ნინოს ცხოვრ.; 1 ქართლ. 83; полстъ.

კილიტა, ს. წვრილი პეტალი, блестка, фольга.

კილო, ს. გაჭრილი და ამოხვეული ღილების შესაკრავად; გამოსლ. 26—4; петля для пуговицы. **კილო გალობისა**, ე. ი. მიმოსაქცევი სხვაობა ხმათა; напѣвъ; **კილოხმისა**, тонъ, -მუზიკისა, акордъ, იერემ. 48—32; **კილო თვალისა**, ე. ი. თვალის კუთხე, лузгъ, катокъ у глаза, ქილ. 479; კილო ღილისა, петля для пуговицы, კილოდ მარილს მივსცემ, ზომიერად მარილის მიცემა, положить соли сколько нужно, соразмѣрно, წყლულს კილო დაესხა, рана стала подсыхать, საბ. ლ; კილო ისრისა, რომლითაც მშვილდის საბელს ჩაეგდება, зарубочка въ пяткѣ у стрѣлы, ნ. ჩ. ლ;

კილოს ალება, ს. დაწყება, მოყოლა (მაგალ. ტირილისა); стать, начать (напр. плакать), იერემ. 48—32; **კილოს დასხმა** (-დავასხამ), ზ. მ. კილოს ამოკუხვევ; კილო დაესხა წყლულთათვის: ვმთელდები, ვრჩები, обметать петлю; заживаетъ (рана), **კილოსდაჩნევა** (კილო დააჩნდა), ზ. უ. заживать (рана); კილოს გამოვაბამ საქმეს, ввернуть крючекъ въ тяжбу, **კილოვნება**, ს. საზომი მუზიკისა ან სიმღერისა, тактъ, тонъ, ნ. ჩ. ლ; **კილოიანი**, ზედ. петельный; тонный, **კილოკავად**, ზზ. გადავლით, იგავით, мимоходомъ, стороною, ივერია № 1, 87; კილო კავად კერვა, вязать въ тамбуръ.

კიმანება, სზ. ჭიხვინი ან კივილი, ржаніе, крикъ, (ვჰკიმანებ, -ნე), ზ. უ. ржать; кричать; ისაი. 10—13.

კიმელი, ს. კუფხალი, побѣгъ виноградной кисти, ბუნ. ლ. ნ. მტევანი.

კიმკიმელი, ს. ორბიტა ზევსისა ან დიასი, орбита Юпитера, ნ. ცთომილი.

კინამო (ბერძნ.), ს. დარიჩინი, ქანდა, корица, ქებ. 4—14; ტიმ. 59, გამოსლ. 30—23; იგავ. 7—17.

კინაპი, ნ. კნაპი. [чуть, едва не.

კინაღამ, კინაღამ, ზზ. კნინღა, თითქმის, чуть-

კინენი, ს. ტარ-მხსვილი შუბი, копье, დარეჯ.

კინკავა, ს. მცენარეა?

კინკილაობა (ვჰ), ზ. უ. вилять.

კინკილი, სხ. ცალფეხით ხტომა, ფეხის კანტური, скаканіе на одной ногѣ, (ვჰკინკილებ), ზ. უ. скакать на одной ногѣ.

კინკირა, ნახე წინწილი.

კინკლაობა, ს. მცირე ომი, ჩხუბი, схватка, стычка, сшибка, перепалка, перестрѣлка, (ვჰკინკლავობ, ვეკინკლავები), ზ. უ. ვეჩხუმები, ვეკრტიმლები; производить схватку, стычку съ непріятелемъ, გორგ. 6, 68; 2 ქართლ. 505.

კინკლოსი, ს. ცხრილი, სქიმა წელთა აღრიცხვისა, მოქცევთა მზისა და მთვარისა, циклъ, кругъ, извѣстное число лѣтъ, ნ. ქრონიკონი.

კინკრიჟა, კინკრუჟა, კინკრუხელა, მცენ. თეთრეკალა; ან კენკრა ღვივისა და მისთანათა, крыжовникъ; шишка еловая, и т. п.; ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ.

კინკრო, ნ. კინტრო.

კინკრიხი, ს. თავის ქალა, თხემი, макушка.

კინკრუჟა, მცენ. თეთრეკალა, ნ. კინკრიჟა.

კინტრი, ს. პენტელას საწკეპავი, მუშილდის საცემი, толстый конецъ у палки, которымъ сбиваютъ вату, шерсть.

კინტო, ს. დალალი ხილების გამსყიდველი, разнощикъ фруктовъ, კინტო ყირაზედ ხურმა რკინაზედ, поговорка.

კინტრო, ს. ცის სახედავი, რასაც თვალი გადასწვდება, горизонтъ, небосклонъ, საბ. ლ.

კინქვა, ს. მცენარეა, საბ. ლ; ბუნ. ლ. ერის. ლ?

კინძვა (ვჰკინძავ), ზ. მ. აეკინძავ, ავლარავ; შევჰკერავ წიგნის რვეულთა; сметать, сшить на живую нитку, брошюровать.

კინწი, ს. კისერი, шея, затылокъ, **კინწის კრვა** (ვჰკრავ), ზ. მ. კისერში ცემით გავაგდებ, дать кому подзатыльника, выгнать вонъ по шеямъ.

კიოტა, ს. მფრინ. ცხრაშუეელა, малиновка (пт… ბუნ. ლ. трясоъузка, რქლ.

კიოტიდი, ს. მფრინ. канукъ, канюкъ, ქრის. ლ.

კიპკიპი, სზ. ხმიანობა ქორთა, შავარდენთა, კაკ… და სხ. крикъ ястреба.

კიპრი, კვიპრი, მცენ. კვიპაროზი.

კიპრუჭი, ს. გოლი, თაფლის პური, сотъ, сотов… медъ.

კიჟვა (ვჰ), ზ. ცალს თვალსა ვჰხუჭავ, щурить гла…

კიჟი, ს. ვიკრეჭკიჟსა, скалить зубы, ერისთ. 2—…

კიჟინა, ს. მრავალთ-ხმიანობა ახაგდებად; ან …კივილი მეომართაგან; освистка, шумъ неодобре…нія; крикъ ура во время сраженія; სიბრ. 12… კიჟინა დასცეს, освистали, ошикали; броси… съ крикомъ ура, რუსუდ. 322; **კიჟინება** … ზ. უ. ვუჩიჩხვირებ, გულზედ მოვიყვან, подража…вать, потрунивать.

კირვა, ნ. ჩაკირვა, ამოკირვა.

კირთება, სზ. მონება, უღელი, დაკირთება, иго, р… ство, (ვჰკირთებ, ზ. მ. ვიმონებ, порабощать, … корять, (ვეკირთები), ზ. თვ. ვჰსცდილობ და… ბასა; ვაოხრებ, стараться покорить; разори… ერეკლე ძე მეფის თეიმურაზისა კახეთს ვკირთე… და, Ираклій, сынъ царя Теймураза, стар… поработить Кахетію, ვახუშტ.

კირი (სომხ.), ს. დამწვარი ქვა და დალეწილი ფ… ხავით კედელთ საშენებლად, известь, კირი… известковый камень, დამწვარი კირი; гашен… известь, **კირიანი**, ზედ. извѣстковый.

კირიელეისონ, ბერძნ. უფალო შემიწყალე, Госп… ди помилуй, კირიელეისონი, ს. კრიალოსანი, … ვარდი, ასხმული მძივები სათვალავად, четки.

კირინი, ს. შუშაძარღვი, мышцы, мускулъ, ბუნ. ლ.

კირკაჟი, კირკიტა, ზედ. მაგარი რამ ძნელად გ… სადღეჭნელი, твердое, неудоболупимое ка… напр. бобы; ერისთ. 2 — 74; მკრივი, ჩასხმ… კაცი; ძვირი; კრიჟანგი, плотный (мужчина; сбу… пой, კირკაჟად მოხარშული ლობიო, бобы ра… сыпчато-сваренные, კირკაჟი ბებერი, бодра… здоровая старуха.

კირკინა, ს. დიდი კიბორჩხალა, гомаръ (ракъ).

კირკიტა, მფრინვ. кобецъ, овсянка (птица), ქრ… 273; ნ. ჩ. ლ; **კირკიტა ხე**, ე. ი. კნაპიხე; სა… ლ; ბუნ. ლ; **კირკიტა კაკალი**, მაგარი კაკ… ქვითაც ძლივ გასატეხი, твердый, крѣпкій орѣх… ნ. კირკაჟი.

კირნი, ს. შუშაძარღვი, мускулъ, мышцы.

კირმანეული (ბერძნ.) კირ ნიშნავს უფალსა, მანუელ… საკუთარი სახელი, ე. ი. ფული კეისრის მანუელის… ორიშაური, უზალთუნი, რომლიცა ჰჩანს ვახუშტის… ისტორიისაგან გვერდი 166: და შეჰკვეთეს ყოველ… სა გლეხსა ერთს კომლზედ სამი კირმანაული, რო… მელარს ექვსი შაური აწინდელი, гривенникъ, два пятака, სამ. ვახტ. 15; 2 ქართლ. 9; ალექს. მეფ. გუჯარი.

კირსაგალი, ს. ქართლ. 2 ტ. 29 გვერდი, ნ. საგალი.

კირჩხიბი, ს. ასთაკვი, კიბო, კარკინო; მჭამელი მუ… წუკი რკუდ-წოდებული; წისქვილის ლითონის… საპყრობი რკინა; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც…

ჴვნის შიითვალავს მზესა; гомаръ, морской ракъ; ракъ (болѣзнь); ракъ (знакъ зодіака); кожухина, желѣзная втулка въ исподнемъ жерновѣ.

რწი, ს. ნ. კინწი; რუსუდ. 470; კირწიკორწი, ს. კისერზედ გადაბრუნება; кувыркъ, кувырканье.

რწულვა, ნ. მოკირწულვა.

საგი, ს. ფულის ქისა, киссетъ, 1 ქართლ. 257.

სერი, ს. ქედი, უკანა კერძო ყელისა, კინწი, шея, выя; зарѣзъ, часть шеи и горла въ мясѣ; ჩემს კისერზედ იყოს, пусть это будетъ на моей шеѣ; კისრის მოტეხა, сломать шею, **კისერ-მოტეხილი**, проклятый, ქილ. 565; დავრ. 123; კისერ-ხმალ-კიდებული, повинная голова, 2 ქართ. 53; 92.

სკასი, ზედ. მწრაფლი, მარჯვე, ცქვიტი, проворный, расторопный, живой, 1 ქართლ. 124; კისკასად, ზზ. ცქვიტად, проворно, ვეფხ. 1390, რუსუდ. 479, **კისკასობა** (ვჰ), ზ. უ. ვმარდობ, მარდად ვიქცევი, проворничать.

სკისი, ნ. კასკასი, ყარამ. 172.

სრება, კისრვა (ვიკისრებ, -რე; ვიკისრავ, -რე), ზ. მ. კისერზედ ან თავზედ ავიღებ, брать что на себя, გორგ. 72; ერისთ. 2—100; (ვაკისრებ, -რე), ზ. მ. თავზედ მოვახვევ, навязать кому что; **კისრვინება** (ვა), ზ. მ. заставить взять на себя, **კისრულობა**, სს. თავზედ-აღება, взятіе чего на свою отвѣтственность, (ვჰკისრულობ), ზ. მ. брать на свою отвѣтственность, ერის. 2—100.

კისტისკურა, ზ. კისერში ცემა, подзатыльникъ.

კიტრავაშლი, ს. ვაშლია ერთგვარი, ბაქრ. 181, прим.

კიტრანა, ს. მცენ. дерябка, ზუნ. ლ.

კიტრი, ს. მცენ. огурецъ, ვეფხ. 780.

კიშტა, ნ. კიოტა.

კიფი, ს. მცენ. კანაფი, конопля.

კიშტი, ს. კალათა, кошница, корзинка, იერემ. 24—1, 2.

კიჩური, ს. ქიშური, виноградъ кругловатый.

კიცვი, ს. კვიცი ცხენისა ან ვირისა, მუტრუკი, жеребенокъ, ნ. კვიცი.

კიცხება, კიცხევა, სზ. руготня, насмѣшка.

კიცხვა, სს. руготня, руганіе; поношеніе; насмѣшка, **კიცხვითი**, ზედ. поносительный, ругательный; (ვჰკიცხავ), ზ. მ. ავიგდებ, დავჰხცინებ, გავჰკილავ, ругать, поносить; осмѣивать, насмѣхаться. (ვეკიცხვი, -ცხები), ზ. თვ. დავჰხცინებ, გავჰკილავ, ругаться, насмѣхаться, (მეკიცხვების), ზ. მიჩ. დამცინის, трунить надо мною, смѣется на меня, გეკიცხოს, будетъ смѣяться надъ тобою, ისოზირაქ. 13—7; ქართლ. 2—217; ვისრ. 124; [127.

კიჭი, ს. ვიკრეჯ კიჭსა, скалить зубы.

კლა (ვჰკლი, ვჰკალ), ზ. მ. ვკლავ, მოვაკვლინებ, убивать.

კლავი, ნ. მკლავი; **კლავწიწილა**, ს. მცენ. ყოლინჯანი, калганъ (раст.); პ. ფ. ლ.

კლაკვნა (ვჰკლაკვნი, -ნე). ზ. მ. მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ, гнуть, изгибать; (ვიკვლაკვნები, -ნე), ზ. ვ. მოვიხრები, მიმოხვრით ვალ გველთათვის ან მდინარეთა, изгибаться, извиваться, გველი იკვლაკვნება, змѣя извивается.

კლანჭი, ს. ჭანგი ოთხფეხთა, когти, საბ ლ; ზუნ. ლ.

კლარჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავხლართავ, დავხვანჯავ, დავქსაქსავ, спутывать, перепутывать, ქილ. 364.

კლარჯული, ფურძენია, ბაქრ. 229.

კლდაევა, ს. **თოფია**, ружье, ბაქრ. 166.

კლდე, ს. მთა ან გორა მრთლად ქვისა, каменная гора, скала; სახენი კლდისანი არიან: **ტინი**, ფრიად მაღალი აღმა-ამართული; **ხალი** და **ქორაფი**, ვრცელი და მაღალი ნიამორთაგანცა ძნიად სავალი; **თირი**, რბილი და ადვილად გასათლელი, **კონცხი**, **რკონცხი** ან **აკარა**, ზღვაში წარზიდული კლდე; **ჭეო**, კლდე ფიქალიანი; **გოზი**, ქვითკირის მსგავსი; **კბოდე**, ზღვისა ან მდინარის პირის კლდე; ჩაუვალი და ფლატი, **ზრაგი**, ზღვათა შინა დაფარული კლდე, სავნებელი ხომალდთა; აგრეთვე კლდეთა მაღალთა ითქმის: **კარკატოვანი**, **პიტათ**, **ფრიალო**; ვეფხ. 148; **კლდის-კარი**, **კლდეკარი**, проходъ въ горахъ, **კლდის-ძარღვი**, рудныя прожилки, жила, слой, **კლდის-ყური**, одна сторона горы, **კლდიანი**, **კლდოვანი**, ზედ. скалистый, დარეჯ. 2—9; რუსუდ. 338; **კლდოვანება**, ს. მთიანობა, гористость, скалистость, **კლდის-თევზა**, ს. пискарь, **კლდის-დუმა**, очитокъ, молодило (раст.); პ. ფ. ლ; ზუნ. ლ; **კლდის ბალახი**, ს. მცენ. ростокъ. вѣтвь, ლათ. germen, ზუნ. ლ; **კლდის-ვაშლი**, ს. მცენ. უკვდავა, морозъ (раст.), ერის. ლ; semper vivum major, პ. ფ; **კლდის-ქოჩორა**, ს. მცენ. сухостебельникъ, ფრანც. Adiante; პ. ფ. **კლდის-ჯოჯო**, ს. ящерица, саламандра, პ. ფ. **კლდის-კილამურა**, ს. მცენ. папоротникъ, стоножникъ, Asplenium.

კლდის მერხე, მცენ?

კლება, სს. умаленіе, сбавка; -მთოვარისა, ущербъ луны, (ვაკლებ, ვუკლებ, ხრ. ვაკელ, მყ. ვაკლო), ზ. მ. მივუხვამ, მოვაკლებ; შევამცირებ, დავანაკლულებ, დავაკნინებ, лишать; умалять, сбавлять; ვუკლებ ფასსა, сбавить цѣну, ვაკლებ პატივსა, лишать почестей, ქილ. 360; (ვიკლებ), ზ. მიჩ. დავიკლებ, მოვიკლებ; შევიმცირებ, დავინაკლულებ; лишаль себя; убывать, уменьшаться; რუსუდ. 593; ალექს. 70; მთოვარემ იკლო, луна убыла, იკლებდა ბარკალსა, онъ хромалъ, დაბად. 32—31; ვიკლებ სიმხნესა, терять мужество, დარეჯ. 143; სოფელმან არ იკლო თავისი ბეგარა, природа не лишилась своей дани (убилъ), ვისრ. 8; გუჯ. 26; მეფის ძემან ირაკლიმ იკლო რამე, царевичъ Иракліи былъ недоволенъ чѣмъ то; ქართლ. 109, 133, 204; (მაკლს, მაკლია, მაკლდება, ხრ. მკლებია), ზ. ნაცვ. არა სრულად მაქვს; მაკლდება, недостаетъ мнѣ, я лишенъ; ფული მაკლია, недостаетъ у меня денегъ, ვეფხ. 8; ვახტ. სამ. შეხვალი; 1 ქართლ. 400; ეგღა გაკლია, этого еще недостаетъ тебѣ; გულს მაკლია, я недоволенъ, დღე მაკლდება, дни мои убываютъ, ერისთ. 2—5; ჭკუა აკლს ან აკლია, недостаетъ у него ума, მარკ. 1—24; ყურთ მაკლია, худо слышу; თვალთ-მაკლია, худо вижу, (ვაკლდები, ვუკლდები ან ვაკლავარ, ვაკლივარ); ზ. ვდ. მოვაკლდები; შევჰკნინდები; недоставать; небывать, не-

посѣщать; манкировать; быть лишену, მათ. 19—20; ვისრ. 118; მარგ. 1—188; რუსუდ. 274; ვაკლდები სწავლასა, -ლოცვასა, отставать отъ ученія, отъ молитвы; небывать на ученіи, молитвы; **კლებულობა** (ვჰკლებულობ), ზ. უ. ვიკლებ, уменьшаться, умаляться; недоставать; лишаться; **კლებინება** (ვა), ზ. მ. შევამცირებინებ, заставить уменьшить.

კლება, სს. грабежъ; (ვიკლებ), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ, ვსცარცვავ, грабить.

კლემაქსი (ბერძ.), ს. კიბე, წიგნი იოანე სინნელისა; лѣствица, книга Іоанна Синаита.

კლერტვა, ნ. მოკლერტვა.

კლერტი, ს. მცენ. бороноволокъ, оржанецъ, ერის. ლ.

კლერტი, ს. ხმელი ლერი ფიჩხისა ან გაკრეფულის მტევნისა; сухія вѣтви, хворостъ; ისაი. 9—18; 37—27; ოსე 10—4; პირის უგემურობა, нечистота на языкѣ; **კლერტიანი**, ზედ. имѣющій стебельки, სამზ. 36.

კლეტა (ვჰკლეტ, -ლიტე), ზ. მ. დავჰკეტ კლიტით, замыкать.

კლვა, სზ. убиваніе; убійство; (ვჰკლავ, უსრ. ვჰკლავდი, ან ვჰკლევდი, სრ. ვჰკალ), ზ. მ. მოვაკვდინებ, მოვკლავ; დავჰკლავ ცხვარსა და სს. убивать, умерщвлять, заколоть, зарѣзать; ვეფხ. 40; გამოს. 20—13; მწუხარება ჰკლავს, печаль убиваетъ; (ვიკლავ თავსა), убиваюсь, მკლავს წყურვილი, томитъ жажда, შენი სიყვარული მკლევდეს, ვეფხ. 132, любовь къ тебѣ будетъ мучить меня; (ვეკვლინები), თავს მოვაკვლევინებ, отдавать жизнь кому на жертву, გულს მიკლავს, огорчаетъ; მიკლავს წყურვილსა, утоляетъ жажду, ჩონგ. 123; რად მიკლავ თავსა, зачѣмъ убиваешь меня, ანტ. 6—10, (ვიკლვი, ვიკალი), ზ. ვ. მოვიკვდინები, убиваться, **კლვადი**, ზედ. დასაკლავი; მოსაკლავი, подлежащій смерти, закланію; კლული, მიმ. კერპთა კლული, принесенный въ жертву идоламъ, საქმ. 21—25.

კლითოლვა (ვჰკლითი, სრ. -თოდი), ზ. უ. ვჰდუღ, кипѣть, бить ключемъ; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ

კლიმატი (ბერძნ.), ს. ჰავა, климатъ.

კლიტე, (სპარს. ქლიდ; ლათინ. clavis) ს. საკეტი, მოქლონი, замокъ, ვეფხ. 1395; ზოგიერის ადგილს ნიშნავს გასაღებსა, ключь, ვეფხ. 455; მათ. 16—19; მიგცნე შენ კლიტენი სასუფეველისა, и дамъ тебѣ ключи царства небеснаго, ზოგჯერმე ნიშნავს: დასაკეტი რამ, ურდული, запоръ, იონა. 2—7; კლიტებითა და მოქლონებითა, запорами и затворами, ბარუქ. 6—17.

კლო, ს. 1 ქართლ. 334, 1 შენიშნვა?

კმა, ზედ. გულსავსე, შეჯერებული; საკმაო, სამყოფი, довольный; достаточный; **კმასაყოფელი**, ზედ. достаточный, იობ. 9—31; ტიმ. 58; 1 ქართ. 330, **კმავება, კმაობა**, სს. კმაყოფილება, სავსება, достаточность; довольство; კავშ. 229; ვაკმავებ, ზ. მ. ვაკმარებ, კმასაყოფილად გავუხდი; расходовать бережно, чтобы достало; (ვიკმაკებ), ზ. მ. ვიკმარებ, ვიმყოფინებ, стараться бережно расходовать, чтобъ достало, ქილ. 89, 150; მარგ. 84 (1); (ვეკმავები), ზ. თვ. ვეყოფი, ვეკმარ ставать, хватать, მარგ. 2—189; კმარ მოკლ. **კმარა**, კმარის ან კმარ-ვარ; ზ. უ. до точно, довольно (есть); ვეფხ. 17; 1090, П სამ. ვახტ. 127; კმაროდა, კმაროდის, дово было, **კმარება, კმარვება** (ვა), ზ. მ. ვა ვიკმარებ, ვეკმარები), ნ. კმავება; ვეფხ. 1464 რიან. 105; **კმარება** (ვაკმარებ), ზ. მ. აღ ლებ, შევასრულებ, исполнить, совершить.

კმაყოფა (-ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. მ. გულსავსე შევაჯერებ; довольствовать; удовлетворять გეყავნ, довольствуйтесь; ლუკ. 3—14; კმ -ვეყავ), быть достаточнымъ, ლუკ. 14—2 მეყავნ, довольно, достаточно для меня, კმ ფილი, მიმ. გულ-სავსე, შეჯერებული, довол **კმაყოფილება**, ს. გულსრულობა, შეჯერებ ლისა, довольство, удовлетвореніе, (ვაკმ ლებ), удовлетворять.

კმაზვა (ვჰ), ზ. მ. დავარჩევ, დავჰკმაზავ; მო перебирать, очищать; убирать, снаря -ცხენსა, сѣдлать лошадь, ნახე კაზმა, კაზმ

კმარა, კმარება (ვა), ზ. მ. ნ. კმა.

კმევა, სს. куреніе, (ვაკმევ, -მიე), ზ. მ. დავაკ სუნნელს საკმეველსა, დავაყრჩოლებ, курить дить; (ვუკმევ), ზ. მიჩ. დავუკმევ საკმეველს дить, (ვჰკმი, უ. ვჰკმიდი, სრ. არა აქვს; ვეკმევ ზ. უ. ვჰბოლავ, ვჰყრჩი, куриться, дымѣть 53; ვეფხ. 327; რუსუდ. 363; ლუკ. 1—9.

კმევა (ვიკმევ, ვიკმიე), ზ. მ. ვიმყოფინებ, ვიკ стараться бережно расходовать, чтоб стало, დარეჯ. 96; ლ.

კმინვა (ვჰკმინავ, -ნე), ზ. უ. ლომთა თვის: მ ვლმუვი, о львахъ: мычать, საბ. ლ.

კმოლვა (ვჰკმოლავ, ვიკმოლავ), ზ. უ. კომლს შვებ, дымѣть, ანდრ. 48, ფსალ. 103—32.

კნავილი, სს. мяуканіе, (ვკნავი), ზ. უ. კატა ვჰსჩხავი, мяукать.

კნამვა (ვჰკნაპავ), ზ. მ. ვსრეს, ვსვრემ, разм რუსულ. ქ. ლ.

კნამვა (ვჰ), ზ. მ. ძვალს გამოვხვრი, глодать

კნამი, ს. მცენ. ნ. კირკიტა, ყამბრი, ბუნ. ლ.

კნატუნი, -ნება (ვა), ზ. მ. ვჰკვნეტ, грызть, зубами.

კნაჭვა (ვჰ), ზ. მ. ვსჭუჭნი, ვჰსჭყლეტ, мять.

კნეინა (რუსული), ს. თავადი შვილის ცოლი, гиня, **კნეინობა**, ს. თავადი შვილის ცოლ ანტ 2—4.

კნინი, ზედ. მცირე; შეურაცხი; малый; маловаж ничтожный; ისაი. 23—8; 2 სჯული 25— **კნინდა**, ზზ. კინაღამ, ძლივს, თითქმის едва чуть-чуть, почти; ერისთ. 39; **კნინება** (ვა), ზ. ვამცირებ, умалять; уничижать, (ვჰკნინდ ზ. ვდ. ვმცირდები, умаляться; унижаться, (მ ნება), ზ. მ. მეცოტავება, считаю для себя тожнымъ, ქილ. 183, **კნინობა**, ს. სიმცირე, რობა, малость, ничтожность; **კნინობითი**, მცირეობითი, уменьшительный.

კნისობა, ს. სიტყვით კბენა ან მაწყინარობა, яз словами, საბ. ლ; დამცირება, შეურაცხება, женіе, 1 ქართლ. 24.

ტი, კნუტი, მრავ. კნუტები, ს. კატის შვილი,
отенокъ.

ბალა, ს. მსხვილი ტილო, ქათანი, холстъ.

ბალი, ნახე კომბალი; დარეჯ. 55.

ბარი, ს. გოჭა თევზი, сазанъ (рыба); ბუნ. ლ.

ბჩხა, ს. მცენ. ნ. ყვავის ფრჩხილა.

ბღვა, ზ. ზამთაგან ჭანგის შეკუმშვა, сжимать
огти, საბ. ლ.

და (ვჰკოდ, -დე), **კოდვა** (ვჰკოდავ), ზ. მ. დავსჭრი;
ავჰკოდავ, გავჰკენწლავ; დავასჭურისებ, წყვილს
ამოვასხამ; წისქვილის ქვებს გამოვჰკპირავ; ру-
ить, рѣзать; ранить; холостить; насѣкать
серновы; -**შეშას**, рубить дрова; (ვიკოდები,
დე), ზ. ვ. დავიჭრები, быть ранену, გულს მი-
ოდს, язвить мнѣ сердце.

დავი, საწყაო თალარის ნახევარი, мѣра въ $5\frac{3}{4}$ ф.;
აბ. ლ.

დანა, ს. მცენ. ამშნალი, куколь, ერის. ლ.

დალა, ს. მფრინვ. ხეკოდა, дятелъ, ნ. ჩ. ლ.

დალაფი, ს. ქილ. 247; ნ. კოდალა.

დი, ს. წონა 10 ლიტრისა ან ორი ფუთი და ერთი
ოთხედი; საწყაო კოდი არის ერთი კასრი ან 8 ჩა-
ახი, გინა მოდა; კოდის ნახევარი არის ფოხალი, ქი-
აკი და მათხირი; ფოხალის ნახევარი არს გუში;
უშის ნახევარი თალარი ან ცაგარი; центнеръ,
ѣсъ или посуда въ 2 пуда съ четвертью, რუ-
უდ. 812; საბ. ლ; კოდის-პური, ს. პურის გამოსა-
ები კამლზედ ორიკოდი, хлѣбная подать въ
ъ пользу царя съ дома $4\frac{1}{2}$ пуд. დასტურ. 56;
ამ. ვახტ. 162, 170; ალექს. 179.

დილა, ს. ჭედილა ხვასტანგი, холощенный
котъ.

დილობა, ს. დაკოდილობა, рана, ქილ. 211.

დრიენა, ს. მცენ. ხოხბის მკერდა, ятрышникъ.

დობა, ს. მაგალ. სპილო კოდობით ჩანთქამს საჭ-
მელსა, слонъ пудами ѣстъ пищу; მროვ. 31.

დრანტი (ლათ.), ს. მწვლილი, ფულის ნაოთხა-
ლი, полушка, მატთ. 5—26; მარკ. 12—42.

დრიენა, ს. მცენ. ხორხის მკერდა, ятрышникъ.

ვზა, კოვზისპირა, ს. მცენ. ложечная трава,
ложечникъ, ბუნ. ლ.

ვზი, ს. მცირე ციცხვი მეტალისა გინა ხისა, სახ-
არი დასახსმელად ან საჭმელად წვნიანთა; ложка,
ვეფხ. 1582; ჩაის კოვზი, чайная ложка, გულის
კოვზი, ложка, конецъ грудной кости.

ვზი, ს. თევზთ-საჭერი მცირე ბადე, рыболовный
акъ.

ზაკი, ს. აქლემის შვილი, верблюженокъ.

ზირობა (ვჰ), კოზირს ჩამოვალ; козырять.

ზიმიტი, ს. მომცრო ფარდა, небольшая занавѣсь,
ნ. ფარდა.

თხო, ს. тыква, корка которой употребляется
вмѣсто посуды, ბაქრ. 178; ან წონა 10 გირვან-
ქისა, мѣра 10 фунт. Кавк. Кал. 1887 წ. გვ. 63.

თხუჯი, ს. ეგირი, მცენ. пр.

ინდარი, ს. მცენ. райграсъ англійскій, ერის. ლ.

კა, ს. წყლის საზიდი ლაგვინი თიხისა ან მეტა-
ლისა; საწყაო 12 თუნგისა; კოკა ადგილობით მეტ
ნაკლები იყო, ერთს ადგილს იწონიდა რვას ლი-
ტრას, მეორეს ათსა, მესამის თორმეტასა, მეოთხეს
თექვსმეტსა, სამ. მეფ. ვახტ. 120, კოკის ნახევარ არის **დორა** ან **ჭარიგი**, დორის ნახევარი არს **ჩაფი** ან **გვერდი**; გვერდის ნახევარი არის **დოქი**; большой кувшинъ для воды; мѣра жидкости 60 бут.; 30 бут. или $1\frac{1}{2}$ пуд. Кавк. Кал. 1887 стр. 63.

კოკბური, ს. გაუშლელი ვარდი, нераспустившаяся роза. ქილ. 588.

კოკინი, კოკინება (ვჰკოკინებ), ზ. უ. ვჰყროყინებ, ვჰგოკინებ, ревѣть (объ ослахъ).

კოკობზიკა, შემოკლ. კოპწია, ს. გარდამატებით კეკლუცობის მიმდევი, кокетка, щеголиха.

კოკობა, ს. თევზია, საბ. ლ, ერის. ლ?

კოკობი, ს. გაუშლელი ყვავილი, почка цвѣтовъ, ვეფხ. 131.

კოკომჟავა, ს. პატარა მჟაუნა, сорочій щавель.

კოკონა, ს. პატარა იხვი, уточка; нырецъ.

კოკორი, კოკური, ს. კვირტი, კოკობი, ხეთა რტოზედ გამოსხმული გაუშლელი ფურცელი, почка на деревѣ, ბუნ. 89.

კოკოშა, ს. ოშმე, კვახის გოგრისაგან შექმნილი სასმისი, чаша изъ тыквы.

კოკოჩანა, ნ. ღელა ენა 80, вѣтви зеленѣющія.

კოკოცება (ხომხ). ს. ქვითინი, გოდებით ტირილი, рыданіе.

კოკური წვიმა, ს. შხაპი შხუპიანი წვიმა, проливной дождь, კოკურად ასხამს წვიმა, дождь ливмя льетъ; ნ. კოკორი.

კოლაუზი, ს. ეტიკი, გზის მცოდნე, проводникъ.

კოლბოხი, ს. მიწის მსგავსი ქვა ჟანგის გამწმენდელი, თოფის საფერავი, наждакъ.

კოლვირდი, ს. ნაზუქი პური, сдобный хлѣбъ.

კოლვიზა, ს. დიდი მარხულობა, строгій постъ, წმიდათა ცხ.

კოლინბური, ს. ნ. **ჩიტბატონა**; **კოლინდარი**, ნ. **კოინდარი**.

კოლინდარის ბალახი, ნ. კოინდარი.

კოლინჯანი, ს. ბალახის ძირი, калганъ, ბუნ. ლ.

კოლინჯი, ს. ნაწლევი უპეს ქვეით; ან სენი მისი, ободочная кишка; рѣзь въ кишкахъ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კოლიო (ბერძნ.), ს. მგბარი ხორბალი ან ბრინჯი თაფლით და შაქრით ზავებული, წანდილი, коливо, кутья.

კოლოურიო (ბერძნ.), ს. საოლავი, სამკურნალო წასასხმელი თვალისა, коллурій, глазная примочка.

კოლოტი, ს. საცკბილე ტიკი ზროხისა, бурдюкъ, мѣхъ.

კოლოფი, ს. მცირე ყუთი, шкатулка, სამღვთო წერილში: კალათა, кошница, ქეჯაო, მოაბა, რუსუდ. 754, паланкинъ, портшезъ, ბურნუთის კოლოფი, табакерка, ჭკუვის კოლოფი, глупецъ, дуракъ.

კოლოჭურა, ს. აყირო გოგრა ყელიანი, მწარე კვახი, горлянка, кубышка, ერისთ. ლ.

კოლოტი, ს. ჯოგი აქლემთა ან ღორთა, табунъ, стадо; -ღორთა, стадо свиней, მარკ. 8—51; -მგელთა, стадо воловъ, წყობილსიტ; -აქლემთა, стадо верблюдъ, ისაი. 60—6.

მილი; მორთულობის მოყვარე; ზედ. მშვენიერი, საამო; красавица, пригожая; любящая наряды, щеголиха; красивый, пріятный; ვეფხ. 29; კეკლუცი სიტყვა, красное слово, კეკლა ქვეყანა, красивая страна, დარეჯ. 95, **კეკლუცობა,** ს. სილამაზე, სიმშვენიერე; სალუქობა; красота; щегольство, 2 ქართლ. 109.

კელა, ს. ზუზია, оса-шершель, ერის. ლ.

კელამონი, ს. კელამურა, მცენ. зерликъ.

კელარი (ლათინ.), ს. მეკუჭნავე, дворецкій, 1 ქართ. 262.

კელიონი, კელია (ლათინ.), ს. მცირე ოთახი, მონაზონთა სადგომი келья, მარტ. 2—56.

კელამურა, ნ. კილამურა.

კელაპტარი (ბერძ.) ს. დიდი სანთელი, ან კერიონი, большая восковая свѣча; факелъ.

კელი, ს. ნეხვი, пометъ, калъ, навозъ, საბ. ლ.

კელინი, მცირე სენაკი, келья, წ. თ. ცხ. 409.

კელმანეული, ნ. კირმანეული.

კელმენი, ს. მსხვილი ჭილობი, толстая рогожа, საბ. ლ.

კელობა (სომ.), სხ. хромание; (ვჰკელობ, ვკელაობ), ზ. უ. მცირედ ვჰკოჭლობ, прихрамливать, ფსალ. 17—46; მარტ. 2—79.

კემსა (ვჰკემს), ზ. მ. წვრილად ვსჭრი, рубить, крошить мелко, ვიკემსები, сѣчься (о матеріяхъ).

კემუხტი, ს. ტარსიკონი, სამოგვე ფერად შეღებული, сафьянъ.

კემუხტი, ზედ. დაჟინებული, ახირებული; გაწეწილი თმა, упрямый; растрепанный.

კეფხა, ს. კეფა, თავის უკანა კერძო, затылокъ.

კენ, თან. რომელიც ითხოვს ნათეს. ან მიცემ. ბრუნ. ვეფხ. 576; 595; კერძოდ, მიმართ, къ, по, ჩემკენ, ко мнѣ, შენკენ, къ тебѣ, იქითკენ, туда, აქეთკენ, сюда, მივალ ხიდის კენ, иду къ мосту.

კენარი, ზედ. კეკლუცი, მოხდომილი, კისკასი, ტანადი, ლამაზი; пригожій, видный, статный; ერისთ. 1; ნ. ვეფხ. 59.

კენდრო, ს. თოკის სარტყელი, веревочный поясъ.

კენკა (ვჰკენკ), ზ. მ. ვსჭამ, ვსწიწკნი ნისკარტით, клевать, ქილ. 210.

კენკელამალულა, თამაშობა თვალხუჭია, гулючки, жмурки.

კენკრა, კანკრა, ს. გარეულს ხეზედ მოსხმული მარცვალი, ხიჩაცელი, желудь; шишка еловая.

კენტავრო (ბერძ.), ს. ნახე იპპოკენტავრო, центавръ.

კენტი (სომხ.), ს. ცანჭკული, არა ლუწი, нечетъ, нечетное число; ლუწი, თუ კენტი, четъ или нечетъ.

კენტრო, იგივე კენტი; მარტ. 1—164.

კენტრო (ბერძ.), ს. სიმრგვლის შუა გული, ან შუა წერტილი, центръ.

კენწერი, ს. თხემი, მწვერვალი, темя, вершина.

კენწლი, ს. მცირე გერში, контузія.

კენწლვა, ნ. დაკენწლვა.

კენწრო, ს. ივერი № 1—59?

კენჭი, მრავ. კენჭები, ს. წვრილი ქვა; ქვა წილისყრაში ან ამორჩევაში; კრიალოსანი მამათ ცხოვრებაში, камушекъ; балъ-шарикъ при выборахъ; четки; **კენჭისყრა,** ამორჩევა, балотировка.

კენჭნა, დაკენჭნა.

კეპა, ნ. კეფა.

კეყერა, ს. თავ-დაუხვეველი გაშლილი კომბოსტო; лиственная капуста, ბუნ. ლ. ბაქრ. 179.

კეყმა, ს. ვაშლთა და კომშთა ბოყვი, ბუნ. ლ?

კერა, კერაკი, კერაკანი, ს. ლანძვი, მაყალი, жаровня, очагъ; იერემ. 36—22; ბაქრ. 170.

კერა, ნ. კერვა.

კერაზეული (ბერძ.), ს. სასმისი ღვინისა, ხმარებული მონასტერთა შინა, красоуля, чаша для вина въ монастыряхъ, მროვ. 30.

კერაზი (ლათინ.), ს. წვრილი წმინდა სანთელი, восковая свѣча, колода.

კერატი, ს. დაუკოდავი ტახი, нехолощенный кабанъ, боровъ.

კერატი (არაბ.) ს. მცენ. рожковое дерево, цареградскій стручекъ; ზიანკ. ლ; წონა ოთხი ქრთილის მარცვლისა, вѣсъ 24 часть унціи, каратъ; ზიანკ. ლ.

კერება (ვაკერებ), ზ. მ. მივაკერებ, დავაკერებ საკერავს დვეულებ, нашить, пришить, заплатить, პერანგს ვაკერებ, чинить рубашку, (ვჰკერდები), ზ. თვ. нашиваться, пришиваться, **კერვინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაკერვინებ, заставить пришить.

კერიონი, ს. კელაპტარი, დიდი სანთელი, большая восковая свѣча, факелъ. [ერის. ლ.

კეროტა, ს. მცენ. დანდური, портулакъ; оржанецъ;

კერვა (ვჰკერავ), ზ. მ. ნემსით და ძაფით გარდავაბამ საკერავსა. шить; ფერადით შევჰკერავ, კერვით გამოვიყვან სახეებს, вышивать; **ნაკერი,** ზედ. вышитый, **კერული,** მიმ. დარეჯ. 2—15.

კერკეტი, ს. მაღალი და ჩასხმული კაცი, высокій и плотный мужчина.

კერკეტონი, ს. ღამით მოხიარულე დარაჯა, ბოროტთა კაცთა შესაპყრობად, ночная обходная стража, патруль, ქილ. 425.

კერკი, ს. ზაია, какао, ერის. ლ.

კერკი, კურკი, ს. გამხმარი ხილი; საკუთრად შინდი კურკიანად, გარნა კურკებ გამორჩეული არის ჩურჩხა; сушенныя ягоды съ косточкою, въ особенности кизиль; ნ. ჩ. ლ.

კერკო, ს. ნორჩი მცენარისა ან ყურძნისა, вѣтка, ბუნ. ლ. ქილ. 202.

კერმა, ს. წვრილი ფული, пѣнязь, мелкая монета, იოან. 2—15; ანდრ. 85; ან ფულს დასახურდავებელი ადგილი, мѣняльная.

კეროვანი, ს. დიდი წმინდა სანთელი, большая восковая свѣча, ლამპრებითა და კეროვნებითა, съ факелами и свѣчами; ტომ. 16, 124.

კერპი (სომხ.), ს. კაცის სახე, ან სხვისა რისამე, რომელსაც წარმართნი ღვთად აღიარებდნენ, კაცი ფრიად გლისპი, ჯიქი, შეუპოვარი, идолъ, кумиръ; упрямый; -ადამიანი, упрямый человѣкъ, **კერპება** (ვა), ზ. მ. გავაჯიქებ, გავაუჯათებ, дѣлать кого упрямымъ; კერპობა, ს. ურჩობა, упрямство; (ვჰ); упрямиться; (ვჰკერპდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები, упрямиться, **კერპული,** მიმ. идольскій, **კერპთმსახური,** ს. წარმართი, მოსავი კერპთა, идолопоклонникъ, **კერპთ-მსახურება,** ს. მოსავობა კერპთა, идолопоклонство.

კერჭი, ს. ძუძუს თავი, сосокъ, საბ. ლ.

კერძ, კერძო, კერძვა, ნ. კერძი.

კერძი, ს. წილი, არშივი, доля, часть; порція; მის კერძნი კაცნი, его сторонники, რუსუდ. 630; ირაკლი მეფე იმათი კერძი იყო, царь Ираклій былъ на сторонѣ ихъ, 2 ქართლ. 561; წინა კერძი რაზმისა, передовая часть войска, ვეფხ. 443; კერძო კერძო დავსჭრი, изрубить на части, ლოლ. 48; ერთი კერძი ბოზბაში, порція бульона, **კერძ**, თანდ. ნათეს. ბრუნვითურთ; თვის, კენ, къ, მის კერძ, къ нему, ქუჩისა კერძ; къ улицѣ, **კერძო**, ს. ნაწილი, თვითო ასო მრთელისა; მხარე; часть, доля; сторона, край; რუისის კან. 14; ზედ. განსაკუთრებული, განსხვავებული, გაცალკევებული, отдѣльный, особенный, частный, ვისრ. 30; ლოლ. 35; მეცამ. 38; იერემ. 25—33; 1 ქართლ. 285; წინა კერძო, передняя часть, უკანა კერძო, задняя часть, ჩრდილოეთის კერძო, сѣверная часть, ერთი კერძო, одна часть, კერძო წყრთა, полъ локтя, ეზეკ. 43—17; **კერძო დიაკონი**, ს. поддьяконъ, дьячекъ, **კერძო ვირი**, ს. ჯორი, лошакъ, ისაი. 66—20; დაბად. 12—16, **კერძა** (ვჰ), კერძვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰყოფ ნაწილებად; дѣлить на часть, (ვუკერძ, ვუკერძავ. ვუკერძებ), ზ. მიჩ. წილს დავუდებ, удѣлить кому часть, ვისრ. 202, 203; 2 ქართლ. 563; **კერძობა**, ს. ცოლშვილი, სახლკარი; ამალა. მხლებულნი ვისნიმე; განკერძოება, განმხოლოება, 2 ქართლ. 561; семейство; свита; сторонность, отдѣльность; 2 დაბეჭ. ქრისტ. 107; ალექს. 18; (ვჰკერძობ), ზ. მ. მივაწერ. მივაჩემებ, относить; усвоивать, ქილ 301, **კერძოობა**, ს. განკერძოვება, მხოლოობა, განსაკუთრებულება, отдѣльность, исключительность, **კერძოობით**, ზზ. ცალკე, მარტო, отдѣльно, **კერძოობითი**, ზედ. გაცალკევებული, отдѣльный, ტიმოთ. 57; -პირი, отдѣльная личность.

კერშილობა, სს. ნადირთ-მაკინტლობა, случка.

კერძოვირი, ს. ჯორი, лошакъ, мулъ.

კესი, ს. ხომალდის აფრათ გასაბამი ლატანი, райна.

კესი, ს. წუთის ნახევარი, 1/2 секунды, ნ. ჟამი.

კეტა (ვჰკეტ), ზ. მ. კლიტეს დავადებ, დავჰკრძალავ, დავხშავ, запирать, замыкать, (დავიკეტები), ზ. ვ. დავიხშვები, запираться.

კეტი, ს. მსხვილი ხე ასაწევი რისამე, ან მტერთ-მოსაგერებული; უგრძნობი, შეუპოვარი, ურჩი, გახევებული, дубина, толстая палка; упрямый человѣкъ, ვეფხ. 1492; 1035.

კეტურა, ს. ქეტურა, მცივანი, ყურძენია ერთგვარი, порода винограда.

კეფა (ვჰკეფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჭრი, ვჰკვეპ, მაგალ. ხორცსა, рубить, рѣзать.

კეფა, ს. თავის უკანა კერძო, затылокъ, ან ხის ქერქი, кора (дерева).

კეფა (ბერძნ.), ს. ფიქალი კლდე, скала, ნ. ჩ. ლ.

კეფალოზი, ს. თევზია, карпъ (рыба), ივანე ბატ.

კეფანი, ს. მაღალი ხუფი საჭმელთ-სახურავი, крыша.

კეფი, ს. მთელი ფურცელი წერილისა, იერემ. 36—23; გარნა ცალგვერდსა ეწოდება კაბადონი, листъ письма т. е. двѣ страницы; საბ. ლ.

კეცა, სს складываніе, (ვჰკეც, -ცე). ზ. მ. შევჰკეც, დავჰკეც; сложить, свертывать, сгибать, (ვიკეცები), ზ. ვნ. შევიკეცები, складываться, свертываться, დანა იკეცება, ножъ складывается, მუხლი მეკეცება, колѣна мои подгибаются, დარეჯ. 132; ვერხვსავით იკეცება, гнется какъ тополь, ვეფხ. 139; (ვკეცდები), ზ. ვდ. დავიხლართები; дѣлаться сложнымъ, усложняться, მარტ. 2—10; (ვეკეცები), ზ. თვ. сгибаться, ვეფხ. თ. ბ. 46; ხაო ეკეცება ხავერდსა, бархатъ атласится, мшится, ვიკეც მუხლსა, становиться на колѣни; сѣсть поджавъ ноги.

კეცი, ს. თიხა; თიხის ჭურჭელი; ან თიხის ტაბაკი, რომელსაც გაახურებენ და მასზედ გამოაცხობენ მჭადსა; глина; сковородка глиняная; დანიელ. 2—35; 1 ქართლ. კეცის ჭურჭელი, глиняная посуда, იეზეკ. 4—9, 1 ქართლ. 157; სამზ. 48, 274; კეცის კრამიტი, ე. ი. თიხის ლორფინი, черепица, ლუკ. 5—19.

კეცი, ს. ნაკეცი; განი ნაქსოვისა; ეტაჟი სახლისა; складка, сгибъ; полотнище; этажъ; ორკეცი ძაფი, двойная нитка, ორკეცი ჯამაგირი, двойное жалованье, სამკეცი სახლი, трехъэтажный домъ, ორკეცი ნაკერი, двойной шовъ, მრავალ-კეცი, многосложный, მარტ. 2 — 10; ორკეცი ღაბაბი, двойной подбородокъ, т. е. отвислый, კაცია. 120; სამკეც, трижды.

კეცი, კეც-ტყავი, ტყავ-კეცი, ს. ბაკანი კუთა, ოსტრაკოთა და მისთანათა, черепъ, костяной щитъ, напр. у черепахи, -ცხოველნი, скорлупныя животныя; **კეცოვანი**, ზედ. კეცით-მოსილი, одѣтый въ черепъ.

კეწერი, ს. ხის რტოს წინა მწვერვალე, ნ. გრჯლა; отпрыскъ, молодой побѣгъ дерева, стебелекъ, ეზეკ. 31—13.

კეწეწი, ს. წვრილი და ხმელი წვერები ხისა, сухіе отпрыски дерева, საბ. ლ.

კეჭნა (ვჰკეჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკენჭნი, დავჰკორტნი, დავაჭდევ, ჭდეს დავუსვამ ხესა; ვჰკოდავ, გამოვჰპირავ; насѣкать, дѣлать насѣчки, пазить, зубрить, наковывать; კენჭნა ოქროთი ან ვეცხლითა, насѣкать золотомъ или серебромъ.

კეხი, ს. უნაგირის ხე შეუმოსავი, сѣдельный остовъ, арчакъ.

კეჯერი ქერი, ს. იმერულად, шестигнѣздный ячмень.

კვადაცი, ნ. ქაცვი, тернъ.

კვალად, ზზ. კიდევ. მეორედ, еще, опять; **კვალადი**, ზედ. განმეორებითი, ხელ-ახლათი, повторяемый, безпрерывный, პირველი და კვალადი, первый и послѣдующій, 1 ქართლ. 309.

კვალად-გება, სს. возстановленіе; возмездіе, კვალად-ვაგებ), ზ. მ. მოვაქცევ პირველსავე წესსა ზედა, რიგს მივსცემ, მატთ. 17—11; ნაცვალს-ვაგებ, გარდავუხდი; ებრ. 11—26; возобновлять, возстановлять; воздать, отплатить; (კვალად-ვეგები), ზ. თვ. კიდევ ვახლავარ, вновь находиться при комъ, 2 ქართლ. 226; თურქთა ეგონათ ხიდისა კვალადგება, ე. ი. ხელ-ახლად აშენებ, 2 ქართლ. 501; турки думали возобновить мостъ.

კვალად ქცევა (ვაქცევ, ქციე), ზ. მ. უკან დავაბრუ-

ნებ, возвращать, (ვიქცევი, -ვიქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвращаться, დაბად. 8—6.

კვალი, ს. ნათ. კვალისა, მრავლ. კვალები: ნაფეხარი, слѣдъ; ზოგჯ. ნიშანი, признакъ; ფსალ. 76—19; ვეფხ. 98, 287; გარნა ნათ. კულისა, მრავლ. კვლები: მარგი ბოსტნისა, გინა გუთნით გავლებული ორნაცი ხნულისა, борозда, гряда; კვალის ძებნა, искать слѣды, კვალზედ სიარული, идти по слѣдамъ, **კვალობა**, ს. მაგალითი, მსგავსება, примѣръ, сходство.

კვალიში, ს. შქერი, მცენ. пьянишникъ.

კვამლი, კუამლი, კომლი, ს. მნთებართა ნივთთაგან ზეაღმავალი შავი ორთქლი, თვინიერ ალისა; სახლი, სახლკარობა, ოჯახი; дымъ; семья крестьянская; тягло, კომლის ფერი, дымчатый цвѣтъ, კომლის სუნი ასდის, пахнетъ дымомъ, კომლი დგას, дымно (есть), კვამლში გამოსული, выкопченный, კომლზედ სამი აბაზი, съ дыма три абаза, კვამლი სულთქმისა, ვისრ. 121; вздохъ стона, **კვამლიანი, კომლიანი**, дымовой, дымный, **კომლება, კვამლება** (ვა), ზ. მ. კომლს დავაყენებ, дымить, заставлять дымѣть, ვისრ. 97; **კომლვა** (ვჰ), ზ. უ. კომლი დის, дымѣть.

კვანცი, კვანც-უღელი, ს. ღვედის მაგიერ გარდასაბამი ლაცანი უღელთა, жердь, шестъ, въ закладкѣ, საბ. ლ.

კვანჩხი, ს. სირჩა, მცირე სასმისი არაყისა, рюмка.

კვანძი, ს. ნასკვი, узелъ.

კვანწვა (ვჰკვანწვავ), ზ. მ. გამოვნასკვავ, завязывать въ узелъ, перепутать нитки, (ვიკვანწები), ზ. ვ. ვიკვლაკვნები, ვიგრიხები როკვაში, изгибаться въ пляскѣ, ვჰკვანწავ მკლავებსა, заголять руки, ანც. 69.

კვანწია, ს. მცირე კოჭობი, горшечекъ.

კვანჭლი, ს. ბაზთ ფეხის თია, наростъ на ногѣ у сокола, საბ. ლ. [ერის.

კვარაკვალიცა, ს. მცენ. луговой гороховникъ,

კვარაკუნჩხა, ს. მცენ. პაპის-ყვერა, ქარჩიოცა, дрява, ერისთ. ლ.

კვართი, ს. პერანგი ან ჯუბა, рубашка, -დიაკვნისა, риза діаконская, კვართი უფლისა ჩვენისა, риза господня, იოან. 19—23; გუჯ. 1; მსაჯ. 14—11.

კვარცხა, მცენ. ნ. ცირიფი.

კვარცხლბეკი, ს. ფეხთ-სადგმელი სადღართა ზედა მჯდომთა, ან ცერფი, ჩონჩხი ფეხისა, подножіе; стопа, ступня, ножная кисть; მათ. 5—35; საქმ. 7—49; ფსალ. 98—5.

კვაწაროხი, ს. მცენ. კოწახური, барбарисъ, ბუნ. ნ. კოწახური.

კვაჭახური, ს. სახლის გარეთ კუთხე? საბ. ლ.

კვახე, ზედ. მკვახე, შემოუსვლელი ხილი, неспѣлый, незрѣлый, кислый (плодъ).

კვახი, ს. მცენ. ქერქ-სქელი გოგრა; горлянка, **კვახიმწარე**, ს. მცენ. ყელიანი გოგრა, кубышки, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ. ბაქრ. 178.

კვდენა (ვაკვდენ, -დინე), ზ. მ. მოვჰკლავ, убить, (ვჰკვდები), ზ. ვდ. სიცოცხლეს მოვაკლდები, მივიცვალები, умирать, **კვდინება** (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, убивать, კვდომა, ნ. კდომა.

კვება (ვჰკვებ, -ბე), ზ. მ. ვჰზრდი, გამოვჰზრდი, გამოვჰკვებ, შევინახავ, საზრდოს მივსცემ; [illegible]вольствовать; (ვიკვებები), ზ. ვ. გამოვი[illegible], прокармливаться, **კვეზება**, (ვეკვებები), ზ. [illegible] დაეჩემების, დაჰყვების, მთელი წელიწადი ბედი ან უბედურობა, навязалось счастье или несчастіе на цѣлый годъ; უბედურობა დაეკვება, несчастіе сроднилось съ нимъ.

კვებუკა, ს. ცხოველი ერთის წლისა, годвалый (теленокъ).

კვეთა, სს. ჭრა; შეტევა, შებმა ომში; უწინარეს ლიტურღიისა მომზადება მწირველის მღვდლისაგან საუფლოთა ძღვენთა; рубка; схватка; проскомидія; -სულისა, предсмертная агонія, ქილ. 414; (ვაკვეთ, -თე), ზ. მ. დავახლი, დავსცემ, ударить объ, бросить, швырнуть, (ვჰკვეთ, -თე), ზ. მ. ვჰსჭრი, მჭრელ ვარ; ვჰსჭრი, ვაპობ, ვჰკაფ, ვხჭვრეთ, ვჰკოდავ, ვჰთლი ქვასა; გარდავსწყვეტ, გარდავსჭრი საქმეს; рѣзать; сѣчь, рубить; долбить, высѣкать, тесать камень; рѣшать дѣло; (მკვეთი, მკვეთა) მაგალ. მისი დანა მკვეთია, его ножъ поразилъ меня, ვიკვეთ ფეხსა, перестаю къ кому ходить, непоказываюсь въ домѣ, იკვეთს ურმუკსა; учить урокѣ, მიკვეთ, ე. ი. მინიშნავ, გარდამიკვეთ, გარდამიწყვეტ დამაბარებ, მიბრძანებ; опредѣляешь, назначаешь мнѣ; наказываешь мнѣ исполнить что; ვეფხ. 853; ბედი მიკვეთს, судьба назначаетъ мнѣ, კალმად გიკვეთ, вмѣсто пера очиню тебѣ, ვეფხ. 956; (ვუკვეთ) ზ. მიჩ. დავუნიშნავ, გარდავუჭრი, назначить, опредѣлить кому, -სამუშაოსა, назначаю ему работу, ბუნ. კ. 250; (ვიკვეთები), ზ. ვ. გავიჭრები; დავინიშნები; разрѣзываться; назначаться; **კვეთილი**, მიმ; გაჭრილი; დასახიჩრებული, დაშავებული კაცი, ხეიბარი; разрѣзанный; калека, скопецъ; 2 რჯულ. 23—1; ნ. კვეთება.

კვეთება, სს. ზედ. შევარდნა, შებმა; დარცემა, დაცემა; схватка, стычка; удареніе; бросаніе; 1 ქართ. 273; 2 ქართლ. 90, (ვაკვეთებ), ზ მ. დავახლი, დავსცემ, ударить объ, бросить, швырнуть, ფათერაკი არ მკვეთებია, несчастіе не поражало меня, ვისრ. 117; (ვეკვეთები). ზ. თვ. დავეცემი, ვეცაკები, ვეჯახები, შევუტევ, удариться, атаковать, наступать, მათ. 7—25; 2 ქართლ. 66; მხედარნი ეკვეთნენ მტერსა, воины напали на враговъ, ჩონგ. 52; ყოველი შენი ზნე მე მეკვეთებოდა, твой нравъ поражалъ меня, ვისრ. 171; (ვიკვეთები), ზ. ვ. დავიცემი; ვეცაკები, поражаться; сразиться, რუსუდ. 343; 2 ქართ. 480; **კვეთებითი**, ზედ. наступательный, **კვეთებული**, მიმ. ეშმაკეული, კვეთილი ეშმაკისაგან, бѣсноуемый.

კვეთი, ნ. დვრიცა, მაჭიკა.

კვეთრი, ნ. მკვეთრი, острый.

კვემა (ვჰკვემ, -მე), ზ. უ. ვჰკომლავ, дымѣть, გამოსლ. 19—18.

კვერეული, ს. ყველი მრგვლად შედედებული ან მისებრი ზოდი ჩამოუსხმელის წმინდა სანთლისა, кругъ сыру, масла; кругъ воска.

კვერექსი, ს. დიდი მშვიდობიანი, ან შეგვიწყალენ, ектенія.

კვერთხი, ს. მომცრო არგანი, ჯოხი, жезлъ, [illegible]

лица, ლევიტ. 27—31; 2 კორ. 11—25; ფსალმ. 2—9; 22—3.

კვერი, ს. მცირე ხვეტა ან ურო რკინისა, ჩაქუჩი, молотъ, молотокъ, ვეფხ. 1336; ისაი. 41—7; კვერისხური, кузнецъ.

კვერი, ს. მცირე რგვალი პური, გინა შაქრის პური და სხ. небольшая круглая бѣлая булка, витушка, 3 მეფ. 14—3; 2 მეფ. 13—6, 7; ზოგჯ. крендель; შაქრის კვერი, круглый кусокъ сахару, ყველის კვერი, кругъ сыру, კვერი ლეღვისა, пластъ смоквы, ისაი. 38—21.

კვერნა, ს. ნადირი კაის ბეწვეულისა, куница, кунья шкура; ბარუქ. 6—21; ზუნ. ლ. **კვერნური**, ზედ. куній.

კვერცხი, ს. წონა, ნახევარ გირვანქისა, სამზ. 152; იმერეთში; 12 მისხალი; 12 золотниковъ; დუშეთში 1/8 გირვანქისა; კავკ. კალენდ. 1887 წ. გ. 63.

კვერცხი, ს. დედალთა მფრინველთა და მწერთა დადებული თეთრი და მრგვალი ნაყოფი, яйцо, ისაი 10—14; ქათმის კვერცხი, куриное яйцо, თოხლო კვერცხი. яйцо въ смятку, კვერცხის გული, желтокъ, ერბო კვერცხი, яишница, კვერცხის ცილა, бѣлокъ, ლაყე კვერცხი, болтунъ (яйцо), კვერცხის ნაჭუჭი скорлупа яичная, დღევანდელი კვერცხი მირჩევნიან ხვალინდელს ქათამსა, არაკი, синица въ рукахъ лучше соловья въ лѣсу.

კვერცხი, ს. ზუჩი, шлемъ. каска, шишакъ, საბ. ლ. ჩუბ. ლ.

კვესა (ვჰკვეს, -სე), ზ. მ. ცეცხლსა ჰშობ კვესით, высѣкать огонь, დარეჯ. 92.

კვესი, ს. ფოლადი ან რკინა კაჟის შემოსაკრავად ცეცხლის გასაჩენად, огниво, ვეფხ. 194; ვისრ. 134.

კვეტანი, ს. თასმის ღილი, пуговица изъ ремня.

კვეცა ს. стрижка, 1 კორ. 11—6; (ვჰკვეც, -ცე), ზ. მ. გავჰკრეჭ, стричь, (ვიკვეცები), ზ. ვ. გავიკრიჭები, остричься, **ნაკვეცი**, ს. ნაკრეჭი, острижки.

კვესება (ვა), ზ. მ. ვჰკვეს, высѣкать огонь,, ვეფხ. 1371.

კვეხნა, ს. ტრაბახი, хвастовство, (ვჰკვეხ, -ვჰკვეხნი, -ნე; ან ვიკვეხი, -ხე), ზ. უ. ვჰტრაბახობ, თავს ვიქებ, მოვიწონებ; хвастать, хвалиться, ვეფხ. 1040; **ნაკვეხი**, ზედ. ნატრაბახევი, хвастовство, **კვეხნიერება**, ს. ტრაბახი, хвастливость.

კვიატება (ვიკვიატებ), ნ. აკვიატება.

კვიდო, ს. მცენ. კენკრა, бирючина, жостъ (раст.), кавказская брусника, ერის. ლ.

კვიკვირი, ს. ნ. კუკური; **კვიკლოსი**, ნ. კინკლოსი.

კვინთი, ს. მფრინვ. აკაური, ერუნი, цапля.

კვიმატი, ს. კუმატი, კომეტი, комета.

კვინიჩი, ს. მცენარეა? ერისთ. ლ.

კვინიხი, ს. თავის თხემი, კეფა, темя, რუსუდ. 282.

კვინკლოსი, კვიკლოსი, ნახე კინკლოსი; ხრონ. ზრონ. 24.

კვინჭილა, კვინწილა, ს. გრძნეულთ ზეთი, елей, употребляемый колдунами, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

კვინჩა, ს. მფრინ. მესკია, песчанка,; ზუნ. ლ.

კვინცხა, ს. მცენ. ჯაგ-ცხრილი, кустарный грабъ.

კვინჩხი, კვინიჩხი, ს. მცენ. გარეული ღოღნოშო, терносливъ, тернъ (плодъ), бодлакъ; ზუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ. ერისთ. ლ; პ. ფ. ლ; სამზ. 84.

კვინძი, ნახე ნუყრი, наплавъ (раст.), ერის. ლ.

კვინძილა, ს. ნ. კვინწილა.

კვიპარი, კვიპრი, კვიპაროზი (ბერძნ.) ს. სარო (მცენ.), кипарисъ, ეზეკ. 31—8; ისაი. 41—19; ზუნ. ლ; ქებ. 4—13.

კვირა (ბერძნ.) ს. პირველ დღე შვიდეულისა, ან თვით შვიდეული; воскресенье; недѣля; შურის კვირა, сплошная недѣля передъ масляницею, **კვირის ძალი, კვირაძალი**, канунъ воскресенья, навечеріе, ანდრ. 122; რუსუდ. 411; **კვირა-ცხოვლი**, ს. ახალკვირა, თომის კვირა, Ѳомино воскресенье, **კვირიაკე**, ს. კვირა დღე, воскресный день, ცამოთ. 127; **კვირეული**, ზედ. ერთის კვირისა, недѣльный, **კვირაობა**, ს. праздникъ воскресенья, კვირაობით, ზზ. по воскреснымъ днямъ. **კვირიაკობა**, იგივე კვირაობა; ზუნ. კ. 262; კვირას, въ воскресенье, კვირის თავი, начало недѣли.

კვირვა სხ. удивленіе, ვჰკვირ, ვჰკვირვარ, ან (ვიკვირვებ, -ვე; მიკვირს, მკვირვებია), ზ. უ. გაოცებულვარ, გავცვიფრებულვარ, გაშტერებულვარ, удивляться, ვისრ. 79; შავთ. 59 (ვჰკვირდები). ზ. ვნ. გავცვიფრდები, удивляться, **კვირვება** (ვა), ზ. მ. გავაოცებ; удивлять, (ვეკვირვები), ზ. თვ. казаться дивнымъ, მეკვირვების, дивлюсь, ვეფხ. 125; **კვირვობა** (ვჰკვირობ), ზ. უ. удивляться.

კვირიაკე, ნ. კვირა.

კვირიკობის თვე, ს. ივლისის თვე მდაბიურად, іюль мѣсяцъ, ბაქრ. 64; ხრონ. ზრონ.

კვირიონი, ს. მფრინ. щуръ, ქილ. 491, ერის. ლ.

კვირისტავი, ს. სასთველთა ტართა ძირის შემოსაცმელი მრგვალი ხე ან ძვალი; მუხლის კვირისტავი, ძვალი მუხლის თავში მბრუნავი, веретено; лубочка, гнѣздо въ коемъ верея или веретено ходитъ; кость въ сгибѣ коленномъ, щеколотокъ, чашка у колѣна, რ. ქ. ლ.

კვირტი, ს. ჩეჩი მატყლისა მრგვლად მოთელილი, клокъ шерсти, გუჯ. 15; ზუნ. კ. 11; ერისთ. II—9; კოკორი ხისა, почка, глазокъ на деревѣ.

კვირტი, ს. კრუტი, მწერია, оса.

კვირჩხა, ს. თევზია, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

კვიცა პური, ნახე გვიცა.

კვიცა, ს. იმერ. მცირე ქოთანი, горшечекъ.

კვიცი, ს. ცხენის შვილი, жеребёнокъ, **კვიციანი**, ზედ. жеребчатый, **კვიცობა**, ს. быть жеребцомъ, ანც. 11, კვიცის ფარდა, ზუნ. ლ?

კვიჭიჭა, ს. მცენ. პანტა, ჭიქუსხული, лѣсная груша.

კვიჯა, იმერ. როდინი, ступка, ერისთ.

კვლა, კულა, მდაბ. **კულავ**, ზზ. კვალად, კიდევ, მასუკან ან შემდგომ, еще, опять; კულავ და კულავ, еще и еще, ვეფხ. 115; **კვლავცა**, იგივე კულა; ვეფხ. 1198; **კვლანდელი**, ზედ. прошлый, რუსუდ. 501.

კვლევა, სხ. приношеніе сластей на новый годъ, (ვუკვლევ, -ლიე), ზ. მ. მივულოცავ ახალს წელიწადს ტკბილითა რითმე, поздравить кого въ новый годъ, принося сласти, ვუკვლევ თავსა; жер-

კალნაზი, ს. ყვავილიანი კომბოსტო, цвѣтная капуста.

კალო, ს. მრგვალი ადგილი ძნათ გასალეწი, гумно, **კალო-საზმელი,** ს. ზუნ. კ. 111; гумно и мякинница.

კალომელი, ს. ვერცხლის წყლის მარილი; каломель.

კალოობა, ს. ლეწის დრო, время молотьбы, (ვჰკალოობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვლეწ, молотить, მიქ. 4—13.

კალპინი, ს. სარწყული, посуда для воды.

კალფაკი (ოსმალ.), ს. თალფაქი, колпакъ.

კალოში, ს. калоша.

კალიდარი, ს. ჭუა ერთგვარი.

კალხი, ს. უკანა ფეხები ცხოველთა, дыбы; **კალხზედ დადგომა,** стать на дыбы.

კამა, ს. მცენ. რაზიანა, укропъ, ·მსხვილი, ს. შვითი, укропъ-коперъ.

კამათელი, ს. ნარდის საგორებელი ოთხკუთხი ძვალი რიცხვებითურთ, игральная косточка, зернь, ვისრ. 51.

კამათობა, ს. ცილობა, შფოთი, ჩხუბი სიტყვით, споръ, прѣніе, (ვჰკამათობ, სრ. არა აქვს). ზ. უ. ვსცილობ, ვზაასობ, спорить, (ვეკამათები), ზ. თვ. ვეზაასები; ვეთამაშები, спорить съ кѣмъ либо; играть въ кости съ кѣмъ; ქილ. 249, 217; სიბრ. 138.

კამარა (ბერძნ.), ს. კონქი, თაღი, сводъ, арка, შავთ. 61; 1 ნეშტ. 28—11; 3 მეფ. 6—3; звѣзда (изъ церковныхъ сосудовъ), გუჯარი; -ცისა, небесный сводъ, ჩონგ. 25, **კამარედი,** ს. თაღოვანი, сводчатый.

კამბეჩი, კამბეში (სომხ.), ცხოველი, буйволъ, 2 სჯული 14—6.

კამენი, ს. მახარი, კოლოტის პალო, სარგილი, пробка винныхъ мѣховъ.

კამეჩავა, ს. მწერი, муравпый-левъ, ერის ლ.

კამზოლი (არაბ.), ს. სახლეზიანი ქილეტკა, камзолъ.

კამილავკა (ბერძ.), ს სამღვდელო კუნკულა მეწამულის ფერისა, камилавка.

კამკამი, ს. კაშკაშება, მჭვირვალება ელვარებით; ციმციმი ნაკადულთა; блескъ; струя воды, ქილ. 158, 462; კამკამი ვარსკვლავთა, сіяніе звѣздъ, კამკამი ნათლისა, блескъ свѣта, ეზდრა, 6—2; სხივისა, блескъ лучей, 1 ქართლ. 277; კამკამი ღვინო, чистое, прозрачное вино, ქილ. 283; **კამკამება** (ვჰკამკამებ), ზ. უ. ვჰკაშკაშებ, ვმჭვირვალებ, ველვარებ; წმინდად, ანკარად მოვმდინარეობ, сверкать, блистать; струиться; ქილ. 139, **კამკამეული,** ზედ. ციმციმოვანი, მოციმციმე ნაკადი, струистый.

კამლოტი, ს. ფათრათიონის შალი, камлотъ.

კამოდი, ს. დიდი უჯრებიანი ყუთი, комодь.

კამპანია, ს. ამხანაკობა, компанія.

კამპეტი, ს. მატიტელა, воробьины язычки, спорышъ.

კამური, ს. ერთგვარი ყურძენი, რომელიც დიდხანს შეინახება, порода винограда, которая сберегается на долго, ზუნ. ლ. ბაქრ. 229.

კამში, ს. წირპლი, гной въ глазахъ, ზუნ. ლ.

კანანახი (ბერძნ.), ს. ბანის-მთქმელი, გალობამ[...] канонархъ.

კანარეიკა, ს. მფრინ. канарейка, ივანებ. ლ.

კანაფი (არაბ.), ს. ექვსუნჯი, конопель, ზუნ. ლ; ერის. ლ.

კანაფო, ს. მცენ. კექერა, лиственная капуста.

კანდელაკი, ს. მნათე, კანდელთა მნე; ეკკლესიის კრებულთა შორის მღვდელი დეკანოზის შემდეგი, свѣчникъ (въ церкви); ключарь.

კანდელი (ბერძნ.), ს. სანათი, ლამპარი ზეთის ასანთები, лампада.

კანდიტერი, ს. შაქარლამათ გამსყიდველი, кандитеръ.

კანვერტი, ს. პაკეთი, конвертъ.

კანი, ს. თხელი ტყავი პირისა, ფეხისა, გურულად: თასმა; плева, кожица, тонкая оболочка лица и т. п. кора, ვეფხ. 1000; მოურავ. 116; ზუნ. ლ; ремень, ბაქრ. 165, კანის თოკები, ремни изъ тонкой кожи, რუსუდ. 481.

კანიაური, ს. მცენ. блошное сѣмя, ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კანკალი, ს. თრთოლა, ქრთოლა სიცივისაგან, дрожь, **კანკალება** (ვაკანკალებ), ზ. მ. ვათრთოლებ, бросать въ дрожь; მაკანკალებს, меня бросаетъ въ дрожь, (ვჰკანკალებ, ვიკანკალებ), ზ. უ. ვთრთი, дрожать, შიშისაგან ვჰკანკალებ, я дрожу отъ страха, გული მივანკალებს, у меня трепещетъ сердце.

კანკარება (ვჰკანკარებ წყალი), ზ. უ. ვიღვრები ხმითა, литься съ шумомъ, (ვა), ზ. მ. ვაღვრევინებ ხმითა, заставить течь съ шумомъ, რუსუდ. 54.

კანკარი, ს. ჩხარანი წყლისა, шумъ льющей воды.

კანკელი (ბერძნ.), ს. მოაჯირი, დაფანჯრული ანბადე მავთულისა: ეკკლესიაში: ხატთა დასასვენებელი ზღუდე, განმყოფი საკურთხეველისა; рѣшетка, перилы; иконостасъ; გამოსლ. 27—4; მსაჯ. 5—28.

კანკლედი, ზედ. დაფანჯრული (მოაჯირი); ანბადის მხგავსი; იკანკლედი, დაბრუნებითი, рѣшетчатый; склоняемый, измѣняемый, **კანკლედობა,** ს. ბრუნვა ლექსთა, склоненіе.

კანკრა, ს. კენკრა, бирючина, жостъ (раст.), ერის. ლ.

კანკრა ბრწამლისა, ს. კინკრუჟა, крыжовникъ (ягода), ზუნ. ლ; საბ. ლ; ნახე კინკრიჟა; бирючина, ერის. ლ.

კანკრატი, ს. ყარყატო, ყია, ხორხი, горло.

კანკურა, ს. ფიცრის სარეკელი, клепало, било.

კანონარხი (ბერძნ.), ს. მგალობელთ დამძახებელი საგალობელთ წიგნიდამ, кто читаетъ стихиры.

კანონი (ბერძნ.), ს. განწესება, წესი; საკანონო, განკანონება ეკკლესიურად: ცოდვის საზღაური; канонъ; епитимія; правило; ალბ. 165; -დავითნისა, каѳисма, კანონი ბუნებისა, законъ природы, კანონის მიცემა, наложить епитимію, **კანონიანი,** ზედ. каноническій, **კანონიერი,** ზედ. რჯულიერი, მართებული, законный, правильный, -რი ზმნა, правильный глаголъ, -რი სარგებელი, законный процентъ, **კანონიერად,** ზზ. правильно, -რად წერა,

писать правильно, **კანონიერება**, ს. რჯულიერობა, სიმართლე, რიგიანობა, правильность.

კანოში (სომხ.), ს. მესხნი უწოდებენ გაზაფხულს პირველ-შებმას ხართასა, первая закладка воловъ для паханья весною, საბ. ლ.

კანცი (სომხ.), ზედ. მომცრო, სუსტი; გამხდარი, ქანი; слабый; тощій, **კანციკუნცი**, ს. ივერია № 3, გვ. 4, 1878, тощенькій.

კანცური თავისა, ს. უნებურად თავის ქნევა თვლემისაგან, качать головою отъ дремоты, კანცური ფეხისა, ковылянiе ногою.

კანცელიარია, ს. სამწერლო, канцелярія.

კანძი, ს. ერთი ცხვრის ნაპარსი, шерсть, снятая съ одного барана.

კანჭი, ს. წვივი, голень, ვისრ. 15, კანჭი მამტყდეს, пусть я переломлю себѣ ногу.

კანჭრობა გველურებრ, ს. გველსავით დაკვლაკვნა, ქილ. 286, извиваться змѣйкою.

კანჯარი, ს. გარეული ვირი, дикій оселъ, ვეფხ. 75.

კანჯო (თათრ.), ს. მომცრო ნავი, ладья, лодка.

კაპარი, ს. მცენ. каперсы.

კაპადონი, კაპალონი (ბერძნ.), ნ. კაბალონი, ხრონ. 26, 27.

კაპანი, ს. ქვა-ღორღი, ქვიანი ადგილი ან მთა, непроходимое каменистое мѣсто, скала, ვეფხ. 397; ქილ. 622.

კაპარი (არაბ.), ს. მცენ. каперсы; ზუნ. ლ, პ. ფ. ლ.

კაპარჩხა, ნ. კაპარჭინა.

კაპარჭი (სომხ.), ს. ნიჟგორი, საფრთე, ნაკაპარჭი, ისართ ქარქაში; колчанъ, ვეფხ. 94; იერემ. 5—17.

კაპარჩინა, ზედ. კაპასი, капризная, сердитая.

კაპარჭინი, ს. თევზია, лещъ, ნ. ჩ. ლ.

კაპასი, ზედ. ანჩხლი, გულ-პილწი, капризный, **კაპასობა**, ს. ანჩხლობა, капризъ.

კაპი (სომხ.), ს. გრძლა, ხეზედ ან ჯოხზედ მოკვეთილის რქის ძირი გრძლად, двойное развилье на деревѣ или палкѣ, ორ-კაპი, вилы, **კაპებიანი**, ზედ. развилистый.

კაპილიონი (ბერძნ.), ს. პანდუქსიონი, ქარვასლა, გზათა ზედა აგებული სახლი მგზავრთა, განსასვენებლად და სანოვაგეთა საშოვნელად, гостинница.

კაპიტო, ს. ერთნაირი ყურძენი, сортъ винограда.

კაპიტონი, ს. ტრიქონი, строка, ხრონოლ. ბრონ. 27.

კაპიჭი, ს. მცენ. ива пурпуровая, ერის. ლ.

კაპლი, ს. წვეთი; სამკურნალო სასმელი დაწვეთებით, капля; капли; ჯანის მომცემი კაპლი, капли, дающія силу, ანტონ. 3—5; 5—3.

კაპოეტი, ს. თევზია, харіусъ, рыбка лососьяго рода, ნ. ჩ. ლ.

კაპოეტი, ს. მფრინველი წლიწად გამოვლილი, годовалая птица, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

კაპოეტი, ს. მცენ. злакъ, პ. ფ. ლ; ან კერეტა.

კაპოეტი (სომხ.), ს. მწვანე ქვა, დაბად. 2—12; დაბეჭდ. დაბად. ჭსწერია მწვანე ქვა, ნახე მარხვათ საკითხავში; зеленый камень, ониксъ.

კაპოეტობა (ვიკაპოეტებ), ზ. მიმ. მფრინ. ბუმბულით შევიმოსები, о птицахъ: одѣться въ перья, опериться, საბ. ლ.

კაპუნა, ს. მცლოშავი, მაწლაკუნა, 2 ქრონ. II, 6. 27, кто лижетъ щелкая языкомъ.

კაპუნი, ზმნ. ყბათა ყბის ტკეცება, კრაჭუნი, скрежетать.

კაპური, ს. მცენ. бересклетъ.

კაჟი (სომხ.), ს. ტალი, кремень, იობ. 8—17.

კარაბა, ს. თიხის ჭურჭელი ან სალვინე, глиняной кувшинъ, იერემ. 19—1.

კარაბადინი, ს. წიგნი სამკურნალო, საექიმო, лечебникъ.

კარავი, ს. სამგზავრო სადგომი ტილოსაგან შეკერილი, ან საჩრდილობელი, ტალავარი, шатеръ, палатка; куща, наметъ, გამოს. 26—1; ისაი. 22-16; 1—8; **კარავეული**, ზედ. шатерный, **გლოვის კარავი**, траурная комната, ან სადარაჯო სახნავისა, караульня въ посѣвахъ, ბაქრ. 283.

კარაკინი (ბერძნ.), ს. კრკალი გინა ფარგალი, циркуль.

კარალუპო ჩალა, ს. ანტ. 4—54, ничтожный.

კარანდაში (თათრ.), ს. ყარანდაში, карандашъ.

კარანტინი (იტალ.); ს. ადგილი სადაც დაიჭერენ მოგზაურთა რამდენსამე ხანს შესაყარის სენი მიზეზით, карантинъ.

კარაპა (ბერძნ.), ს. მომცრო ნავი, корабликъ.

კარაპანი, ს. არდაგმული, საცეხველი სახლი, рига.

კარაპი, ს. ნ. აკაური.

კარაული, ს. სახედარი, ხრდალი ვირი, оселъ, დაბად. 22—4; 1 მეფ. 9—3; მატ. 21—5; 2 პეტრ. 2—15; лошакъ, საბ. ლ; მოსეს. საშ. 1; ნ. ჩ. ლ. ნახე ცხენი.

კარაქი, ს. წინწანაქარი, ერბო გადაუმდნარი, сливочное, чухонское масло.

კარაჭაპა, ს. მომცრო ნავი, небольшой корабль.

კარაჭინი, ს. ყოველი ნაქსოვი ფეხსაცმელი, чулки, носки.

კარახცინი, ნ. კარანცინი.

კარბა, ს. ქვაბის ყური, საბ. ლ. ушко у кострюли.

კარგვა (ვჰკარგავ, -გე), ზ. მ. დავჰკარგავ, წარვაგებ; терять, лишаться чего; -დროსა, терять время, -ჭკუისა, терять разсудокъ, (ვეკარგები), ზ. თვ. დავეკარგები, მოვაკლდები, წარვეგები, теряться, (ვიკარგები, ვიკარგვი), ზ. ვ. წარვიგები; უამბოდ-გადავარდები, გავჰქრები; დავიღუპები, გავუბედურდები; теряться; пропадать, изчезать; гибнуть; გზა მეკარგება, я теряю дорогу, სარჩო მეკარგება, я теряю жалованье, **კარგვინება** (ვა), წარვაგებინებ, заставить терять.

კარგვა (ვჰკარგავ), ზ. მ. რიგს ვაძლევ, გავარიგებ, управлять.

კარგი (სომხ.), ზედ. შემოკლ. კაი, კეთილი, შესაფერი, რიგიანი, хорошій; добрый; превосходный, прекрасный, კარგი ან კაი ყმა, преданный рабъ, კარგი ცხენი, хорошая лошадь, კარგი ადამიანი, хорошій человѣкъ, კარგი ღვინო, хорошее вино, კარგისათვის კარგი ვის უქნია, кто за добро платилъ добромъ; **კარგის**, хорошо; довольно, **კარგად**, ზმ. კეთილად; რიგიანად, ან საკმაოდ. хорошо; довольно; კარგა ან **კარგად მყოფი**, здоровый, კარგა დიდი, довольно большой, ლუკ. 49, კარგა ცხოვრებს, онъ живетъ хорошо, **კარგ-**

ავობა, хорошо и дурно, სამ. ვახტ. 12; კარგვარად, ზმ. ძალიან კარგად, გულს მოდგინებით, отмѣнно хорошо; внимательно, 2 ქართლ. 519, 537; სამარ. ვახტ. **კარგ-კაცობა**, ს. ადამიანობა, კაცობრიობა, гуманность, человѣчность, людскость; благородство, მხნეობა, ვაჟკაცობა, мужество, храбрость, სამ. ვახ. 178; ქილ. 256; მირ. 87; ვისრ. 131; რუსუდ. 501, 502.

კარგი (სომხ.), ს. რიგი, წესი, რიგობა, порядокъ, გამოსლ. 36—18; 28—20; მეცამ. 45; დარგი, განყოფილება; отдѣлъ, разрядъ; საბ. ლ. -ანგელოზთა, разрядъ ангеловъ, ნ. დასი, **კარგიერი**, ზედ. წესიერი, რიგიანი, порядочный, **კარგიერება**, ს. რიგიანობა, порядочность.

კარდაკარ, ნ. კარი.

კარდალი (ბერძნ.), ს. მომცრო ქვაბი, ქვაბქოთანი, подойникъ, глиняный широкій горшокъ, ისაი. 39—15; 40—15, котелъ для варенія гоми, высящій посреди избы, Опис. Имер. Р. Христова, 12.

კარდი, ს. ხაოს მიმცემი ხორკლიანი კენკრა, ворсильная шишка.

კარდინალი (ლათ.), ს. რომის პაპის კოლლეგიის წევრი, უპირატესი ეპისკოპოზი, кардиналъ.

კარება (ვა), ზ. მ. მივაახლებ, დავაახლოვებ, ხელს ვახლებინებ, приближать, допускать до кого либо; (ვეკარები), ზ. თვ. დავუახლოვდები, приближаться, дотрогиваться, допускаться до кого.

კარეტა (ფრანც.), ს. თავდახურული ეტლი, карета.

კარვედი, ზედ. шатровый (კარავი).

კარვობა, ს. ტალავრობა, დღესასწაული ებრაელთა, кущепочитаніе (Еврейскій праздникъ), იოან. 7—2.

კარვოსანი, ზედ. აზნაური რომელსაც კარვის ქონება შეეძლო, дворянинъ, имѣющій свой собственный шатеръ, ალბ. 9; **კარვასნობა**, ს. კარვის დადგმის უფლების ქონება, имѣніе права имѣть свой шатеръ.

კართი, კარხი, ს. კუთი, კუნთი, შეშაძარღვი, икры, поджилки, 2 სჯული 21—4; ისუ. 11—6; ბუნ. ლ.

კართობა, ს. რისხვა, ქადილი, угроза, ამოს. 1—11.

კარი, ს. შესავალი ან გასავალი; ეზო მეფეთა ან დიდებულთა; თავი წიგნისა, дверь; дворъ царскій; глава, отдѣленіе книги; მოუგდე კარი, затвори двери, კარში გავიდა, пошелъ со двора, **სახლ-კარი**, семейство, კარის დიდებულნი, придворные вельможи, კარის წარვლენილი, посолъ; კარის საყდარი, придворная церковь, კარის კაცი, придворный; **კლდე-კარი**, проходъ въ горахъ; ქუდი კარისა, гнѣздо въ косякѣ дверей, пята у дверей; კარის აბანო, царскія бани, კარის მღვდელი, придворный священникъ, კარის ამყოლი, косякъ дверной, კარის მოსამსახურე, придворный служитель, ქილ. 350; უკანა კარი, ე. ი. უკანა ტანი, задній проходъ, задница, **კარდაკარ, კარიზკარ**, изъ угла въ уголъ, ხიბრ. 163; კარდაკარ სიარული, просить милостыню; კარდაკარ თხოვნა, ходить по міру, **კარიბჭე**, ეკკლესიის შესავალს წინ კამარა დერეფანივით, ან სტოვა; паперть, предхраміе, притворъ, ტიმოთ. 38; მოურავ. 137; აგრეთვე: კარები; ან **სახლის მწე** ворота; дворецкій; საქმ. 12 — 13; **ბუჟ**. 15; მროვ. 57; **კარ-განხმული**, ს. კარღია, ვეფხ. 229. съ открытыми дверями, **კარდახშული**, съ закрытыми дверями.

კარიდი, ს. თევზი ვეშაპის გვარი, палтусъ (рыба), ბუნ. ლ; кашалотъ, ერის. ლ.

კარიოფილი (ლათ.), ს. მიხაკი, მირონის სუნნელი, гвоздика садовая, ნ. ჩ. ლ.

კარის მწიგნობარი, секретарь придворный.

კარკაცობა, ნ. კარი და კარგკაცობა; გორგ. 120; ქილ. 111, 647.

კარკაზი, ნახე ბოლო, ბოლო-კარკაზი; ქილ. 108.

კარკარი, კარკაროვანი, ს. სალი ქარაფიანი, высокій утесъ, крутъ, кручина, ნ. ჩ. ლ. ნ. ქვაკლდე.

კარკარი, ს. კულიდამ სასმელთ გამოდენის ხმა; ან ხილთა საშუალ კურკათ ხმა ნძრევისაგან, ნ. ჩ. ლ. шумъ, когда вода льется изъ кувшина; шумъ внутри чего либо, напр. стукъ отъ косточекъ внутри яблока, и т. п.; კარკარება (ვჰკარკარებ), ზ. უ. о водѣ: выходить съ шумомъ; производить стукъ, шумъ внутри чего либо.

კარკატოვანი, ს მაღალი კლდე, высокая скала.

კარკინო (ბერძ.), ს. კიჩხიბი, დუმიანი კიბორჩხალა, ან სენი რკუდ წოდებული, ракъ (насѣк.); ракъ (болѣзнь).

კარკუმი, ს. ყარყუმი, горностай.

კარმელი (ფრანც.), ს. განმხოლოვებული, მეუდაბნოვე, пустынникъ, მარტ. 1 — 53; კარმელყოფა. уединяться въ пустыню.

კარ-მიდამოება, ს. გარემო ადგილები, околица.

კარპიუსი (   ), ს. карпіусъ, ქიმია 215.

კარსე, ს. კარიბჭე, სტოკა, паперть, მსაჯ. 3 — 23; ზაქარ. 12—2, притворъ.

კარსი, ს. კუნთი, შესაძარღვი, икры.

კარტოფილი (ნემენც.), ს. მცენ. картофель, კარტოფილის სანთელი, стеариновая свѣча.

კარ-ღია, ს. ვისაც კარი ღია აქვს, პურმარილიანი: у кого двери открыты, хлѣбосолъ.

კარშიკი, ს. გრგოლი მეტალლისა, რაიცა ჯაჭვურად გაყრილია ერთმანერთში, звѣно у цѣпи, крючекъ; кольцо; ან აბზინდა, ბალთა, крюкъ, крючекъ, გამოსლ. 27—6, 10; 26—4, 5.

კარჩაკეტილი- ზედ. запертая дверь.

კარჩხანა, ს. თევზია, карась (рыба), ნ. ჩ. ლ.

კარწუმელი, ს. ქვრიმა, просо, საბ. ლ.

კარჭალი, ს. კაკალი, грецкій орѣхъ; ბაქრ. 182.

კარჭაპა, ს. ნავია ერთგვარი, карбасъ, коломенка (судно).

კასაბი (არაბ.), ს. ქონდაქარი, მეხორცე, мясникъ, ნ. ყასაბი.

კასია, კასსია (ბერძნ.), ს. სუნნელი ხე დარიჩინის გვარი, кассія (дерево), ბუნ. ლ; ქილ. 260; **კასკარილა**, ს. ცრუ-დარიჩინი, მისირის დარიჩინი, каскариль (корень).

კასკასი, ს. კისკისი, გულიანად სიცილი, хохотъ, порывистый смѣхъ, **კასკასება** (ვა), ზ. მ. ვაცინებ, ვახარხარებ, заставить хохотать, (ვჰკასკასებ, ვიკასკასებ), ზ. უ. хохотать, ქილ. 288.

კასრი, ს. ხის ჭურჭელი, გინა საწყაო ნახევარ კოდისა გინა ორის ჩანახისა, чанъ, бочка; мѣра 2 чанахи или 1 пудъ, четверикъ; კავკ. კალენდ. 1849 წ.

კასსია, ნ. კასია.

კასსტორი, ს. ზაფრანა, шафранъ, ერის. ლ.

კასსიტერონი (ბერძნ.), ს. კალის ქვა, рудовое олово, ზაქარ. IV—10.

კატა (არაბ.), ს. ციცა, ვეფხ. 325; котъ, ხვადი კატა, ძუ კატა, кошка, კატისკნუტი, котенокъ, ველური კატა, дикая кошка, **კატა-ბალახი**, ს. მცენ. маунъ, ან მიწის საკმელა, ассаронъ, Валеріана, ნ. ჩ. ლ. **კატაბარდა**, ს. მხალივით საჭმელი; Дикоградъ; ერის. ლ; **კატანაცარა**, მცენ. лобода дикая; **კატაპიტნა**, ს. მცენ. кошачья мята, ზუნ. ლ; **კატატირიფა, კატა-ტირიფა**, ს. მცენ. მდგნალი, широколистая ива, **კატის ხულა**, ს. მცენ. котовникъ, степная мята, болячная трава, ზუნ. ლ; **კატისყურა**, მცენ. морозъ (раст.), **კატისფეხა**, ядрышникъ; **კატისყვერა**, მცენ. ღუღგუბო, можжуха, **კატის-ფრჩხილა**, ს. მცენ. ზუნ. ლ; **კატის-წამალი**, ს მცენ. прутнякъ, волошская верба; პ. ფ. ლ; котовникъ, ერის. ლ. **კატის ძუძუ**, მცენ. молодилъ (раст.), ზუნ. ლ; котовыя яйца; скрипунъ, ზუნ. ლ. კატის ყურძენა, ს. მცენ. ზუნ. ლ?

კატაბაბანი (არაბ.), ს. ტყუვილი, ложь, вранье, ვეფხ. 474.

კატადუბოსანი, ს. ჭოტი მფრინვ. совка.

კატავასია, ს. ბერძნულად გარდამოხსნა; გარნა საეკკლესიოთა გალობათა შინა უკანასკნელად სათქმელი ძილის პირი, რომელთა დასაფარები, катавасія церковное пѣніе.

კატაკანო, ს. მცენ. ნახე დანდური.

კატაკიტო, კატანა, ს. მცენ. შინაური მსუქანა, დანდური, блошка, портулакъ.

კატაპელტა (ლათინ.), ს. ძველებური ქვის სასროლი მაშინა, ამავე მაშინაში შთასხმევდნენ შემცოდეთა და განხერხდნენ; катапульта, каменометная машина у Римлянъ, საბ. ლ. бомбарда.

კატარი, ნ. კატა პიტნა; кошачья мята; ზუნ. ლ; ან ცუდი ფიჭვი, ნ. ჩ. ლ. გურულად: ხის წვერი, сорьели; верхушка дерева; ბაქრ. 184.

კატარაკატი, ს. ზალვანი, სინოხი, ფეხზედ დასადებნი ხუნდი; колодка ножная; იერემ. 29—26.

კატარღა (არაბ.), ს. მცირე საომარი ხომალდი; ან მცირე ტივი მდინარეზედ გასასვლელი, катеръ, галера, военный корабль; паромъ, 2 ქართლ. 190.

კატასი, ს. ტრაპეზის საბურავი ტილო, покрывало трапезное; **კატიღორია, ნახე კათიღორია.**

კატეხიზისი, კატეხიზმოს (ბერძნ.), ს. საქრისტიანო სწავლა, катехизисъ.

კატუნი, ს. ველური კატა, дикій котъ.

კატუნი, -ნება (თავს ვიკატუნებ უფროსთან), ზ. უ. смириться передъ старшимъ.

კატუჯარი, ს. სირაჯა, ცხენის სენი ნაფაზივით, сапъ (болѣзнь у лошадей).

კაფა, კაფვა, სს. ჭრა, მოკვეთა ხისა, рубка деревъ, (ვჰკაფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჭრი მოვჰკვეთ ხესა ძირითურთ, მოვსრავ, დავხოც ლაშქართა; рубить деревья; бить, убивать; ვეფხ. 1410; კაფა კლდისა, долбить каменную гору, 1 ქართლ. 27; (ვიკაფები), ზ. ვ. рубиться.

კაფი, ზედ. გასაგონი, ясный, понятный, **კაფიად, კაფიათ**, ზზ. გასაგონად, ნათლად, внятно, ясно, შათ. 29; -ლაპარაკი, говорить ясно.

კაფრაჭინა, ს. თევზია, лещъ, ნ. ჩ. ლ.

კაშანი, ნ. კაეშანი, ვეფხ. 829.

კაშაპი, ნ. კაპოეტი.

კაშკაში, სს. сіяніе звѣздъ, громкій смѣхъ; ქილ. 592; (ვჰკაშკაშებ, ვიკაშკაშებ), ზ. უ. ვჰბრწყინავ ვბზინავ, ვჰსციალებ (ითქმის მნათობთათვის მოწმენდილზედ); ვხარხარებ, ძალიან ვიცინი; сіять (о звѣздахъ); хохотать во все горло, ვეფხ. 693, განმარტება.

კაშხალი, ს. ჩხნდე, ონჯარი, მორევში ჩახერგილი ხეები, запруда, плотина въ рѣкѣ; რ. ქ. ლ.

კაჩა, ს. მუხლის ძირის სადრეკი კვირისტავს ქვეშ, кость въ сгибѣ колѣна, ნ. ჩ. ლ.

კაჩალო, კაჩო, ს. კაპიანი ხე ხორცთ-საკიდარი, суковатое дерево на которомъ вѣшаютъ говядину.

კაჩხა, ღელა ენა 51?

კაჩარი, ს. მხალთ ძირი ძარღვითურთ, корень растенія, ზუნ. ლ.

კაჩალანა, ნ. ყაჩალანა.

კაცი (სპარს. ქეს), ს. ცხოველი სიტყვიერი, გულის ხმიერი, და მნებებელი, კატიღ. ანტონ. 237; ასაკს მოსული, მოწიფული; მოსამსახურე; человѣкъ; мужчина, возмужалый; прислуга; რუსუდ. 3; ფსალ. 1, 1; 8—4: შუა კაცი, посредникъ; კაცი, სათამაშო ძვალი ნარდისა ან ჭადრაკისა, шашка, რ. ქ. ლ. ნ. ჩ. пѣшка; საერო, სამხედრო კაცი, человѣкъ свѣтскій, военный, ბარგის კაცნი, обозная прислуга, 2 ქართლ. 485, კაცის შვილობა, знатность рода, ალექს. 181; კაცად ნუ მახსენებ, несчитай меня за человѣка, რუსუდ. 521; მუშა-კაცი, чернорабочій, სამღვდელო კაცი, человѣкъ духовный, უცხო კაცი, иностранецъ; незнакомецъ; прекрасный человѣкъ, კაცის დაჭერა, დაქირავება, нанять человѣка, **კაცადი, კაცად-კაცადი**, ზედ. თვითოეული კაცი; каждый, მატ. 18—35; 25—15; ლუკ. 2—3; ფსალ. 11 — 2; 61—12; დაბად. 41—11; ანდრ. 106; **კაცება**, სზ. კაცობრივი ბუნება, ლოლ. 104; человѣчность, натура человѣческая, (ვჰკაცდები), ზ. ვდ. კაცი გავხდები, возмужать, მაიურაგ. 285; ქრისტე ეზიარა კაცებასა ჩვენსა, Христосъ облекся въ человѣческое тѣло, ანდრ. 110, 111; (ვაკაცებ), კაცად გავხდი, გამოვიყვან, очеловѣчивать, **კაცთა-მოთნე**, ს. პირფერობით მასიამოვნებელი სხვათა ნავნებლად, человѣкоугодникъ, льстецъ, ფსალ. 52—5; ეფეს. 6—6, **კაცთა მოთნეობა**, ს. პირფერობა, лесть, **კაცთ-მოყვარე**, ზედ. რომელსაც სიყვარული აქვს კაცთადმი, человѣколюбивый, **კაცთ-მოყვარეობა**, ს. человѣколюбіе, **კაცის-კლვა, კაცის-მკვლელობა**, ს. ცოდვა წინა აღმდეგი 6 მცნებისა, მარკ. 7 — 21; человѣкоубійство, საქმ. 3—14; 28—11; **კაცის-მკვლელი**, ს. человѣко-

убійца, **კაცის-თავა**, ს. მხალი გურ. ბაქრ. 181, **კაცისჭია**, ს. глиста, **კაცობა**, ს. თვისება ან ბუნება კაცისა; ვაჟკაცობა; მამაცობა; მხნეობა; კაცური კაცობა, ადამიანობა, მართებულობა; свойство, натура человѣка; мужество; возмужалость; храбрость, стойкость, духовная крѣпость; человѣчность, гуманность, людкость, приличіе, რუსუდ. 703; ვისრ. 1; 2 ქართლ. 526, 553; კაცია 17; ქიმ. 207; სამ. სომხ. 294; 396; გორგ. 140; ქალს ქალობა და კაცს კაცობა აღარ ეტყობა, незамѣтно чтобъ мужчина былъ, какъ мужчина, а женщина, какъ женщина; **ერის კაცობა** (ვერისკაცობ), жить въ мірѣ; быть свѣтскимъ, კაცობაში შესვლა, возмужать, **კაცობა**, სს. კაც-ყოფა შენი კაცობა მიცნია, я узналъ что ты за человѣкъ, ვისრ. 16, **კაცობით**, мужествомъ, гуманствомъ, ალექს. 112; **ყმაწვილ-კაცობა**, молодость, (ვჰკაცობ), ზ. უ. კაცი ვარ, კაცის ბუნება მაქვს; კაცურად ვიქცევი, ვადამიანობ; имѣть человѣческую натуру; гуманствовать, быть гуманнымъ, ქილ. 359; **კაცობრივი**, ზედ. კაცისადმი შესაფერი, კაცური, ადამიანური, человѣческій, гуманный, людскій, -ძალი, человѣческая сила, დარეჯ. 2—34; **კაცობრივობა**, ს. ადამიანობა, კარგკაცობა, гуманство, людскость, კაცილ. 149; მარც. 2—185; **კაცრიელი**, ზედ. მოშენებული ან დასახლებული ადგილი, населенный, ვეფხ. 647; ალბ 56; ქილ. 597, **კაცრიელობა**, ს. ადამიანობა; მოშენებულება, ან დასახლებულება ადგილთა; гуманность, людкость; населенность; ქილ. 45, **კაცური**, ზედ. კაცისადმი საკუთნველი; კაცობრივი, ადამიანური, человѣческій; человѣчный; гуманный, ქილ. 298, **კაცურად**, ზზ. почеловѣчески; храбро, мужественно; ვეფხ. 110.

კაწანი, ს. ეკლის-ღობე, терновый заборъ.

კაწაპი, ს. წუღის ჩასაცმელი სასხლეტი საადვილოდ, рожокъ для скораго надѣванія башмаковъ.

კაწახი, ზედ. უმწიფური, მკავე, კოწამახი, кислый, неспѣлый, недозрѣлый, იერემ. 31 — 29; ეზეკ. 18—2; მარც. 1—80.

კაწერი, ს. ყანის თავთავი, ოდოში, колосъ.

კაწკაწი, სს. კბილთ ღრჭენი ძლიერის ნდომით, скрежетать зубами отъ сильнаго желанія, კბილები მიკაწკაწებდა, თამარ. ბაც. 38.

კაწვრა (ვჰკაწრავ), ზ. მ. ვჰფხაჭნი, царапать.

კაჭარი, ს. უწყლო ადგილს რიყის მსგავსი ქვა, булыжникъ мелкій.

კაჭაჭი, ს. ხმელი შამბის ღერო, стебель ситовый; жниво, боронпкъ, რუსუდ. 285; ქილ. 169; ворсянковыя растенія, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კაჭკაჭი, ს. მფრინვ. сорока, სიბრ. 185; ზღვის კაჭკაჭი, кривокъ, რ. ქ. ლ. -მანათი, блестящій, новенькій цѣлковый.

კაჭრობა, ს. გველთ-ხმიანობა, სივილი, სისინი, шипѣть (какъ змѣй).

კახამბალი, ს. მცენ. черешня.

კახპა (სპარ.), ს. ბოზი დედაკაცი, проститутка, **კახპობა** (ვჰ), ზ. მ. ვბოზობ, прелюбодѣйствовать.

კბენა (ვჰკბენ, ვუკბენ, -ბინე), ზ. მ. დავჰგლეჯ, დავსწერც კბილითა, кусать, **კბენილი**, **ნაკბენი**, искусанный, ვიკბენ, кусать себя, (ვიკბინები), ზ. გ. кусаться, ძაღლი იკბინება, **собака кусается**. წყილმა მიკბინა, блоха укусила меня.

კბენია ჯოხი, ს. მცენ. падубъ.

კბენჩა (ვჰკბენჩ, -ბინჩე), ზ. მ. კბენით მოვჰგლეჯ, откусить.

კბილი, ს. ცხოველთ ყბათა შინა ამოსულნი ძვალნი დასაცოხნელად საზრდელისა; зубъ; წონა 15 მისხალი 15 золотниковъ, კბილი ჩახმახისა, ე. ი. ჩახმახის ფეხი, взводъ у ружья, საბრძნე კბილი, умные зубы или зубы мудрости, უკანა კბილები, зубы коренные, წინაკბილები, передніе зубы, კბილის ტკივილი, зубная боль, კბილს ქვეშ თქმა, говорить сквозь зубы, კბილს ქვეშ მოტანა ვისიმე, осмѣять кого; поднять кого на зубы, სამი კბილი მიხაკი, три щепотки гвоздикп, კბილი კბილსა ჰკარ, მადა მაშინვე გაგეხსნება, начинай ѣсть апетитъ самъ собою откроется, **კბილ-ჩოლერა**, ზედ. кривозубый; სამზარ. წიგნი, ბაგრატ. ბატონ. 40; **კბილებიანი, -ლიანი**, ზედ. зубчатый.

კბოდე, ს. ზღვათა და მდინარეთა პირი ფრიალო, ფლატიანი და ჩაუვალი, крутой, обрывистый берегъ рѣки, моря, მატ. 8—5; მარკ. 5—13.

კბოდოვანი, ს. ზღვაში კლდიანი ადგილი ან თხელი და ქვიშიანი, მეჩეჩი, ვრაქია, мель, сиртъ, каменистое мѣсто въ морѣ, банка, საქმ. 27—17.

კდემა (ვიკდემ, მეკდიმების), ზ. უ. ვირცხვენი, მრცხვენიან, стыдиться, (მკდემა), ზ. მიჩ. стыдно мнѣ, იერემ. 31—19; შემრცხვინდა, შემრცხვა; ხვინიდისი მკდემს, совѣщусь, **კდემული**, მიმ. пристыженный, ისა. 24—23, **კდემულება**, ს. ფრიადი სირცხვილი, შიში გმობისა, стыдъ. срамъ, срамота. მარად დღე კდემულება ჩემი ჩემ წინაშე არს და სირცხვილმან პირისა ჩემისაგან დამფარა მე, всякій день безчестіе мое передо мною и стыдъ покрываетъ лице мое, ფსალ. 43—15.

კდომა (ვჰკვდები, ვჰკუდები, -დი), ზ. უ სიცოცხლეს მოვაკლდები, მივიცვლები, умирать, გული მიკვდება, ე. ი. გული მიწუხდება, сердце мое замираетъ, (ვაკვდები, -დი), ზ. მ. თავს შევაკლავ, შევსწირავ თავს სიკუდილამდე, убиваться, умирать надъ чѣмъ.

კედარი (ბერძ.), ს. მცენ. кедръ, გუჯ. 27; შესაგ. მოსეს სამართ; -ლიბანისა, кедръ ливанскій, ფსალმ. 119—5; **კედარი** სიბნელე, темнота, ქილ. 120.

კედელი, ს. ნაგები ზღუდე სახლთა და მისთანათა. стѣна; შუა კედელი, промежуточная стѣна, გუჯ. 23; **ოთხკედლედი**, четырехстѣнный, დაბად. 6 — 18; **კედელ-ყური**, столбъ каменный, ტიმოთ. 24—50, **კედლისყური**, ს. კედლის კუთხე, уголъ строенія, შავთ. 40; **კედლისხავსი**, მცენ. лишай внутреплодній; **კედლის ძურწა**, ს. მცენ. одноягодникъ, ბუნ. ლ.

კედი, ს. საკუთხე ქვა, камень, который кладется по угламъ строенія.

კეიშანი, ნახე კაეშანი.

კევი, ს. დანამასტაკი, საცოხნელი მასტაკი, мастика, растительная смолка, особенно фисташковая, ритина, პ. ფ. ლ. **კევისხე**, мастиковое дерево, პ. ფ. ლ.

კევრი, ს. მკევრი, სალეწავი ფიცარი, კოხებ ჩასხმული, молотильная доска, усѣянная каменьями, ბაქრ. 55.

კეთება (ვაკეთებ), ზ. მ. ვჰქმნი, შევჰქმნი, გავაკეთებ, ვჰზამ, ვჰყოფ; ვმოქმედებ, ვმუშაობ, дѣлать; производить работу, работать, (ვჰკეთდები), ზ. ვლ. შევიქმნები, ვიწარმოები, გავკეთდები, дѣлаться, ყველი რძისაგან კეთდება, сыръ дѣлается изъ молока, **კეთებინება** (ვა), ზ. მ. ვაქმნევინებ, заставлять дѣлать, რუსუდ. 455.

კეთება (ვა), ზ. მ. გავალამაზებ, გავამშვენიერებ; გავამდიდრებ, улучшать; обогащать, მეკეთა, ე. ი. მომეწონა, понравилось мнѣ, 1 ქართლ. 356; ვეფხ. 381, 400, 964; 1 ქართლ. 349 (ვჰკეთდები), ზ. ვლ. ვმშვენიერდები; ვმდიდრდები, хорошѣть, богатѣть.

კეთება (ვუკეთებ ცეცხლს შეშას), ზ. მ. ცეცხლს მოვუმატებ შეშას, подкладывать въ огонь дрова.

კეთილება, ნახე კეთილი.

კეთილი, ზედ. სახიერი, ტკბილი; საუკეთესო, უაღრესი; სასარგებლო, добрый, благій, хорошій, превосходный; ფსალ. 117—1; 132—1; დაბად. 1—4, 5; 2—9, 12; იოან. 10—11; მე ვარ მწყემსი კეთილი, я есмь пастырь добрый, კეთილი გული აქვს, онъ имѣетъ доброе сердце, კეთილი ხმა, пріятный голосъ, კეთილი ტაროსი, хорошая погода, უკეთესი და არ უკეთილესი, лучшій, **კეთილი**, ს. სიკეთე, благо, добро, ფილოსოფ. პრაკტიკული § 12; ფსალ. 33—10, 12, 14; ზირაქ. 9—17; **კეთილია**, добро (есть), **კეთილ**, **კეთილად**, ზზ. добро, благо; კეთილად დგომა, ნახე კეთილ-მდგომარეობა, ნ. ჩ. ლ: კეთილად მძლე, ზედ. ძლევა შემოსილი, მძლეველი, განთქმული ძლიევითა, побѣдоносный, კეთილად წარმატება, ს. წადილისაებრ საქმის აღსრულება, благоуспѣшность, успѣхъ; **კეთილ-გონიერი**, ზედ. ჭკვიანი, благоразумный, **კეთილ-გონიერება**, ს. გონებით კეთილის აღრჩევა და მისდამი მოსწრაფება, благоразуміе. **კეთილ-დღეობა**, ს. დღეკეთილობა, კეთილ-მდგომარეობა, ბედნიერობით ყოფნა, благоденствіе, **კეთილ-დღიანი**, ზედ. ბედნიერი, счастливый, ჩონგ. 145, **კეთილ-ზნეობა**, შეუგინებელი დაცვა ზნეობისა, მართებულობა, благонравіе, **კეთილიანი**, ზედ. სახიერი, ქველის მომქმედი, добрый, **კეთილიანობა**, ს. სახიერება, გულ-წრფელობა, доброта, **კეთილის-ყოფა**, სზ. благодѣяніе (ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. მ. ქველის ვმოქმედებ, ვიქმ კეთილსა, благотворить, дѣлать благодѣяніе, **კეთილის-მყოფელი**, ს. გამაბედნიერებელი, благодѣтель, **კეთილის-მყოფელობა**, ს. благодѣяніе, **კეთილ-მდგომარეობა**, ს. ბედნიერობით გება, благосостояніе, благоденствіе, **კეთილ-მთნობი**, ზედ: სახიერი, благочестивый, **კეთილ-მთნობობა**, ს. სიქველე, благочестіе, **კეთილ-მიდრეკილი**, ს. მწყალობელი, благорасположенный: благосклонный, **კეთილ-მიდრეკილება**, ს მწყალობლობა, благосклонность, **კეთილ-მითვალული**, ზედ. კეთილად შეწყნარებული, благопріятный, **კეთილ-მორწმუნე**, ზედ. მტკიცედ აღმასრულებელი მართლის სარწმუნოებისა, благовѣрный, православны; благочестивый; **კეთილ-მორწმუნეობა**, ს. православіе, **კეთილ-მოსურნე**, ზედ. კეთილის მსურველი, -მნდომი, доброжелатель, **კეთილ-მომქმედი**, ზედ. კეთილის მყოფელი, благодѣтель, **კეთილის-მომქმედება**, ს. კეთილის მყოფელობა, благодѣяніе, **კეთილ-მოთნე**, ზედ. კეთილი მორწმუნე, благочестивый, ისაი. 24—18; **კეთილ-მოწყალე**, ზედ. გულის შემატკივარი, милосердый, **კეთილ-მოწყალეობა**, ს. милосердіе, **კეთილ-მსახური**, ზედ. მართლ-მორწმუნე, ღვთის მოშიში, благочестивый, благовѣрный, **კეთილ-მსახურება**, ს. მართლ-მორწმუნოება, благочестіе, **კეთილ-მჭობელი**, ზედ. რიგიანად გამსჯელი, здравомыслящій, **კეთილ-მძლეობა**, ს. торжество добродѣтели, საბ. ლ; **კეთილ-სათნოება**, სიქველე благочестіе, 2 ქართლ. 406, **კეთილ-სახე**, ზედ. მშვენიერი შეხედულობითა; **კეთილ-სვეობა**, ს. ბედნიერობა, счастіе, благополучіе, **კეთილ-სულობა**, ს. სიკეთე სულისა, გულის უზაკველობა, добродушіе, **კეთილ-შეზავებული**, ზედ. წმინდა, კარგი (ჰაერი), благорастворенный, **კეთილ-შეზავებულება**, ს. კაი ამინდი, благорастворение воздуха, **კეთილ-შეძენებული**, ზედ. მონაგები, მონაგარი შრომით ქონება, благопріобрѣтенный, **კეთილ-შობილი**, ზედ. ჩინებული გვარით, благородный, **კეთილ-შობილება**, ს. აზნაურება, ჩინებული გვაროვნება, благородство, благородіе, **-ბილური**, ზედ. პატიოსნებითი, честный. **კეთილ-ძღვანებული**, ს. კეთილი მოძღვრება, გზის ჩვენება, ხელთ მძღვანკელობა, руководство, 1 ქართლ. 255; კეთილ-ხმა, ზედ. საამოვნო ხმიანი, имѣющій пріятный голосъ, ფსალ. 150—5, **კეთილება**, სს. სიკეთე, доброта, იერემ. 31—29; (ვაკეთილებ), ზ. მ. გავაუკეთესებ, კეთილს მდგომარეობაში მოვიყვან, улучшать. (ვიკეთილებ), ზ. მიჩ. კეთილად მივილებ, მივიჩნევ, одобрить, სიგელი ჩოლაყ. 7; კავშ. 37; **კეთილობა**, ს. სიკეთე, добро, доброта, благо, ზაქარ. 8—19; მარკ. 2—60: კავშ. 25, 35; (ვჰკეთილობ), ზ. მ. კეთილად ვჰმსახურებ, შევეწევი, благопріятствовать, სიბრძ. 170; არა კეთილობაა მისთვის გაერთება მათი, союзъ ихъ неблагопріятствовало ему, 2 ქართლ. 190; კეთილ-მდგომარეობაში ვარ, находиться въ хорошемъ положеніи, სიბრ. 170; თავით თვისით კეთილობენ, მარკ. 60—1; которые сами по себѣ хороши.

კეთრი, **კეთროვნება**, ს სენი ფრიად საძაგელი, დაკნინლა უკურნებელი, ტანზედ დაჰყრის თეთრს მუწუკებსა ქერცლოვით, проказа (болѣзнь); მათ. 8—3; ლევიტ. 13—13, 8, 9; პ. ფ. ლ. **კეთროვანი**, **კეთრიანი**, ზედ. კეთრით სნეული, прокаженный, ლუკ. 17—12; მათ. 6—2; 26—6.

კეისარი, ს. რომის მეფე, იმპერატორი. кесарь, ლუკ. 4—1; ვეფხ. 313; **კეისრობა**, ს. цесарство, императорство.

კეკა (ვჰკეკ), ზ. მ. დავჰკეპსავ, წვრილად დავჰსჭრი, мельчить, рубить, крошить мелко, საბ. ლ.

კეკელა, **კეკლუცი**, ს. ლამაზი, მშვენიერი, მოხდო-

მილი; მორთულობის მოყვარე; ზედ. მშვენიერი, საამო; красавица, пригожая; любящая наряды, щеголиха; красивый, пріятный; ვეფხ. 29; კეკლუცი სიტყვა, красное слово, კეკელა ქვეყანა, красивая страна, დარეჯ. 95, **კეკლუცობა**, ს. სილამაზე, სიმშვენიერე; სალუქობა; красота; щегольство, 2 ქართლ. 109.

კელა, ს. ბუზია, оса-шершель, ერის. ლ.

კელამონი, ს. კელამურა, მცენ. зерликъ.

კელარი (ლათინ.), ს. მეკუჭნავე, дворецкій, 1 ქართ. 262.

კელეონი, კელია (ლათინ.), ს. მცირე ოთახი, მონოზანთა სადგომი келья, მარტ. 2—56.

კელამურა, ნ. კილამურა.

კელეპტარი (ბერძნ.) ს. დიდი სანთელი, ან კერიონი, большая восковая свѣча; факелъ.

კელი, ს. ნეხვი, пометъ, калъ, навозъ, საბ. ლ.

კელინი, მცირე სენაკი, келья, წ͞თა ცხ. 409.

კელმანეული, ნ. კირმანეული.

კელმენი, ს. მსხვილი ჭილობი, толстая рогожа, საბ. ლ.

კელობა (სომ.), სს. хроманіе: (ვჰკელობ, ვკელაობ), ზ. უ. მცირედ ვჰკოჭლობ, прихрамливать, ფსალ. 17—46; მარტ. 2—79.

კემსა (ვჰკემს), ზ. მ. წვრილად ვსჭრი, рубить, крошить мелко, ვიკემსები, сѣчься (о матеріяхъ).

კემუხტი, ს. ტარსიკონი, ხამოგვე ფერად შეღებული, сафьянъ.

კემუხტი, ზედ. დაჟინებული, ახირებული; გაწეწილი თმა, упрямый; растрепанный.

კემხა, ს. კეფა, თავის უკანა კერძო, затылокъ.

კენ, თან. რომელიც ითხოვს ნათეს. ან მიცემ. ბრუნ. ვეფხ. 576; 595; კერძოდ, მიმართ, къ, по, ჩემკენ, ко мнѣ, შენკენ, къ тебѣ, იქითკენ, туда, აქეთკენ, сюда, მივალ ხიდის კენ, иду къ мосту.

კენარი, ზედ. კეკლუცი, მოხდომილი, კისკასი, ტანადი, ლამაზი; пригожій, видный, статный; ერისთ. 1; ნ. ვეფხ. 59.

კენდოი, ს. თოკის სარტყელი, веревочный поясъ.

კენკა (ვჰკენკ), ზ. მ. ვსჭამ, ვსწიწკნი ნისკარტით, клевать, ქილ. 210.

კენკელმალულა, თამაშობა თვალხუჭია, гулючки, жмурки.

კენკრა, განკრა, ს. გარეულს ხეზედ მოსხმული მარცვალი, ხიჩატელი, желудь; шишка еловая.

კენტავრო (ბერძნ.), ს. ნახე იპპოკენტავრო, центавръ.

კენტი (სომხ.), ს. ცანჭკული, არა ლუწი, нечетъ, нечетное число; ლუწი, თუ კენტი, четъ или нечетъ.

კენტრო, იგივე კენტი; მარტ. 1—164.

კენტრო (ბერძნ.), ს. სიმრგვლის შუა გული, ან შუა წერტილი, центръ.

კენწერი, ს. თხემი, მწვერვალი, темя, вершина.

კენწლი, ს. მცირე გერში, контузія.

კენწლვა, ნ. დაკენწლვა.

კენწრო, ს. ივერი № 1—59?

კენჭი, მრავ. კენჭები, ს. წვრილი ქვა; ქვა წილისყრაში ან ამორჩევაში; კრიალოსანი მამათ ცხოვრებაში, камушекъ; балъ-шарикъ при выборахъ; четки; **კენჭისყრა**, ამორჩევა, балотировка.

კენჭნა, დაკენჭნა.

კეპა, ნ. კეფა.

კეყერა, ს. თავ-დაუხვეველი გაშლილი კომბოსტო, лиственная капуста, ბუნ. ლ. ბაქრ. 179.

კეყმა, ს. ვაშლთა და კომშთა ბოყვი, ბუნ. ლ?

კერა, კერაკი, კერაკანი, ს. ლანძვი, მაყალი, жаровня, очагъ; იერემ. 36—22; ბაქრ. 170.

კერა, ნ. კერვა.

კერასეული (ბერძნ.), ს. სასმისი ღვინისა, ხმარებული მონასტერთა შინა, красоуля, чаша для вина въ монастыряхъ, მროვ. 30.

კერასი (ლათინ.), ს. წვრილი წმინდა სანთელი, восковая свѣча, колода.

კერატი, ს. დაუკოდავი ტახი, нехолощенный кабанъ, боровъ.

კერატი (არაბ.) ს. მცენ. рожковое дерево, цареградскій стручекъ; ბიანკ. ლ; წონა ოთხი ქრთილის მარცვლისა, вѣсъ 24 часть унціи, каратъ, ბიანკ. ლ.

კერება (ვაკერებ), ზ. მ. მივაკერებ, დავაკერებ საკერავს დავუდებ, нашить, пришить, заплатить, პერანგს ვაკერებ, чинить рубашку, (ვჰკერდები), ზ. თვ. нашиваться, пришиваться, **კერვინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაკერვინებ, заставить пришить.

კერიონი, ს. კელეპტარი, დიდი სანთელი, большая восковая свѣча, факелъ. [ერის. ლ.

კერეტა, ს. მცენ. დანდური, портулакъ; оржанецъ;

კერვა (ვჰკერავ), ზ. მ. ნემსით და ძაფით გარდავაბამ საკერავსა, шить; ფერადით შევჰკერავ, კერვით გამოვიყვან სახეებს, вышивать; **ნაკერი**, ზედ. вышитый, **კერული**, მიმ. დარეჯ 2—15.

კერკეტი, ს. მაღალი და ჩასხმული კაცი, высокій и плотный мужчина.

კერკეტონი, ს. ღამით მოხიარულე დარაჯა, ბოროტთა კაცთა შესაპყრობად, ночная обходная стража, патруль, ქილ. 425.

კერკი, ს. ბაია, какао, ერის. ლ.

კერკი, გერკი, ს. გამხმარი ხილი; საკუთრად შინდი. კურკიანად, გარნა კურკებ გამორჩეული არის ჩურჩა; сушенныя ягоды съ косточкою, въ особенности кизиль; ნ. ჩ. ლ.

კერკო, ს. ნორჩი მცენარისა ან ყურძნისა, вѣтка, ბუნ. ლ. ქილ. 202.

კერმა, ს. წვრილი ფული, пѣнязь, мелкая монета, იოან. 2—15; ანდრ. 85; ან ფულს დასახურდავებელი ადგილი, мѣняльная.

კეროვანი, ს. დიდი წმინდა სანთელი, большая восковая свѣча, ლამპრებითა და კეროვნებითა, съ факелами и свѣчами; ტიმ. 16, 124.

კერპი (სომხ.), ს. კაცის სახე, ან სხვისა რისამე, რომელსაც წარმართნი ღვთად აღიარებდნენ, კაცი ფრიად გლისპი, ჯიქი, შეუპოვარი, идолъ, кумиръ; упрямый; -ადამიანი, упрямый человѣкъ, **კერპება** (ვა), ზ. მ. გავაჯიქებ, გავაუჯათებ, дѣлать кого упрямымъ; კერპობა, ს. ურჩობა, упрямство; (ვჰ): упрямиться; (ვჰკერპდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები, упрямиться, **კერპული**, მიმ. идольскій, **კერპთ-მსახური**, ს. წარმართი, მოსავი კერპთა, идолопоклонникъ, **კერპთ-მსახურება**, ს. მოსავობა კერპთა, идолопоклонство.

კერჭი, ს. ძუძუს თავი, сосокъ, საბ. ლ.

კერძ, კერძო, კერძვა, ნ. კერძი.

კერძი, ს. წილი, არშივი, доля, часть; порція; მის კერძნი კაცნი, его сторонники, რუსულ. 630; ირაკლი მეფე იმათი კერძი იყო, царь Ираклій былъ на сторонѣ ихъ, 2 ქართლ. 561; წინა კერძი რაზმისა, передовая часть войска, ვეფხ. 443; კერძო კერძო დავსჭრი, изрубить на части, ლოღ. 48; ერთი კერძი ბოზბაში, порція бульона, **კერძ**, თანდ. ნათეს. ზრუნვითურთ; თვის, კენ, къ, მის კერძ, къ нему, ქუჩისა კერძ; къ улицѣ, **კერძო**, ს. ნაწილი, თვითო ასო მრთელისა; მხარე; часть, доля; сторона, край; რუისის კან. 14; ზედ. განსაკუთრებული, განსხვავებული, გაცალკევებული, отдѣльный, особенный, частный, ვისრ. 30; ლოღ. 35; მეცაფ. 38; იერემ. 25—33; 1 ქართლ. 285; წინა კერძო, передняя часть, უკანა კერძო, задняя часть, ჩრდილოეთის კერძო, сѣверная часть, ერთი კერძო, одна часть, კერძო წყრთა, полъ локтя, ეზეკ. 43—17; **კერძო დიაკონი**, ს. подьяконъ, дьячекъ, **კერძო ვირი**, ს. ჯორი, лошакъ, ისაი. 66—20; დაბად. 12—16, **კერძა** (ვქ), კერძვა (ვქ), ზ. მ. ვჰყოფ ნაწილებად; дѣлить на часть, (ვუკერძ, ვუკერძავ. ვუკერძებ), ზ. მიჩ. წილს დავუდებ, удѣлить кому часть, ვისრ. 202, 203; 2 ქართლ. 563; **კერძობა**, ს. ცოლშვილი, სახლკარი; ამალა. მხლებულნი ვისნიმე; განკერძოება, განმხოლოება, 2 ქართლ. 561; семейство; свита; сторонность, отдѣльность; 2 დაბეჭ. ქრისტ. 107; ალექს. 18; (ვჰკერძობ), ზ. მ. მივაწერ, მივაჩემებ, относить; усвоивать, ქილ 301, **კერძოობა**, ს. განკერძოება, მხოლოობა, განსაკუთრებულება, отдѣльность, исключительность, **კერძოობით**, ზზ. ცალკე, მარტო, отдѣльно, **კერძოობითი**, ზედ. გაცალკევებული, отдѣльный, ტიმოთ. 57; -პირი, отдѣльная личность.

კერშილობა, სს. ნადირთ-მაკინტლობა, случка.

კერძოვირი, ს. ჯორი, лошакъ, мулъ.

კეხი, ს. ხომალდის აფრათ გასაბამი ლატანი, райна.

კეხი, ს. წუთის ნახევარი, ½ секунды, ნ. ჟამი.

კეტა (ვჰკეტ), ზ. მ. კლიტეს დავადებ, დავჰკრძალავ, დავხშავ, запирать, замыкать, (დავიკეტები), ზ. ვ. დავიხშვები, запираться.

კეტი, ს. მსხვილ ხე ასაწევი რისამე, ან მტერთ-მოსაგერებული; უგრძნობი, შეუპოვარი, ურჩი, გახევებული, дубина, толстая палка; упрямый человѣкъ, ვეფხ. 1492; 1035.

კეტურა, ს. ქეტურა, მცივანი, ყურძენია ერთგვარი, порода винограда.

კეფა (ვჰკეფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჭრი, ვჰკეპ, მაგალ. ხორცსა, рубить, рѣзать.

კეფა, ს. თავის უკანა კერძო, затылокъ, ან ხის ქერქი, кора (дерева).

კეფა (ბერძნ.), ს. ფიქალი კლდე, скала, ნ. ჩ. ლ.

კეფალოზი, ს. თევზია, карпъ (рыба), ივანე ბატ.

კეფანი, ს. მაღალი ხუფი საჭმელთ-სახურავი, крыша.

კეფი, ს. მთელი ფურცელი წერილისა, იერემ. 36—23; გარნა ცალგვერდსა ეწოდება კაბადონი, листъ письма т. е. двѣ страницы; საბ. ლ.

კეცა, სს складываніе, (ვჰკეც, -ცე), ზ. მ. შევჰკეც, დავჰკეც; сложить, свертывать, сгибать, (ვიკეცები), ზ. ვნ. შევიკეცები, складываться, свертываться, დანა იკეცება, ножъ складывается, მუხლი მეკეცება, колѣна мои подгибаются, დარეჯ. 132; ვერხვსავით იკეცება, гнется какъ тополь, ვეფხ. 139; (ვკეცდები), ზ. ვდ. დავიხლართები; дѣлаться сложнымъ, усложняться, მარტ. 2—10; (ვეკეცები), ზ. თვ. сгибаться, ვეფხ. თ. ბ. 46; ხაო ეკეცება ხავერდსა, бархатъ атласится, мшится, ვიკეც მუხლსა, становиться на колѣни; сѣсть поджавъ ноги.

კეცი, ს. თიხა; თიხის ჭურჭელი; ან თიხის ტაბაკი, რომელსაც გაახურებენ და მასზედ გამოაცხობენ მჭადსა; глина; сковородка глиняная; დანიელ. 2—35; 1 ქართლ. კეცის ჭურჭელი, глиняная посуда, იეზეკ. 4—9, 1 ქართლ. 157; სამზ. 48, 274; კეცის კრამიტი, ე. ი. თიხის ლორფინი, черепица, ლუკ. 5—19.

კეცი, ს. ნაკეცი; განი ნაქსოვისა; ეტაჟი სახლისა; складка, сгибъ; полотнище; этажъ; ორკეცი ძაფი, двойная нитка, ორკეცი ჯამაგირი, двойное жалованье, სამკეცი სახლი, трехъэтажный домъ, ორკეცი ნაკერი, двойной шовъ, მრავალ-კეცი, многосложный, მარტ. 2 — 10; ორკეცი ღაბაბი, двойной подбородокъ, т. е. отвислый, კაცია. 120; სამკეც, трижды.

კეცი, კეც-ცხოვი, ცხოვ-კეცი, ს. ბაკანი კუთა, ოსტრაკოთა და მისთანათა, черепъ, костяной щитъ, напр. у черепахи, -ცხოველნი, скорлупныя животныя; **კეცოვანი**, ზედ. კეცით-მოსილი, одѣтый въ черепъ.

კეწერი, ს. ხის რტოს წინა მწვერვალე, ნ. გრჯლა; отпрыскъ, молодой побѣгъ дерева, стебелекъ, ეზეკ. 31—13.

კეწეწი, ს. წვრილი და ხმელი წვერები ხისა, сухіе отпрыски дерева, საბ. ლ.

კეჭნა (ვჰკეჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკენჭნი, დავჰკორტნი, დავაჭდევ, ჭდეს დავუსვამ ხესა; ვჰკოდავ, გამოვჰპირავ; насѣкать, дѣлать насѣчки, пазить, зубрить, наковывать; კენჭნა ოქროთი ან ვეცხლითა, насѣкать золотомъ или серебромъ.

კეხი, ს. უნაგირის ხე შეუმოსავი, сѣдельный остовъ, арчакъ.

კეჯერი ქერი, ს. იმერულად, шестигнѣздный ячмень.

კვადაცი, ნ. ქაცვი, теринъ.

კვალად, ზზ. კიდევ. მეორედ, еще, опять; **კვალადი**, ზედ. განმეორებითი, ხელ-ახლათი, повторяемый, безпрерывный, პირველი და კვალადი, первый и послѣдующій, 1 ქართლ. 309.

კვალად-გება, სს. возстановленіе; возмездіе, კვალად-ვაგებ), ზ. მ. მოვაქცევ პირველსავე წესსა ზედა, რიგს მივსცემ, მატთ. 17—11; ნაცვალს-ვაგებ, გარდავუხდი; ებრ. 11—26; возобновлять, возстановлять; воздать, отплатить; (კვალად-ვეგები), ზ. თვ. კიდევ ვახლავარ, вновь находиться при комъ, 2 ქართლ. 226; თურქთა ეგონათ ხიდისა კვალადგება, ე. ი. ხელ-ახლად აშენებ, 2 ქართლ. 501; турки думали возобновить мостъ.

კვალად ქცევა (ვაქცევ, ქციე), ზ. მ. უკან დავაბრუ-

ნებ, возвращать, (ვიქცევი, -ვიქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвращаться, დაბად. 8—6.

კვალი, ს. ნათ. კვალისა, მრავლ. კვალები: ნაფეხარი, слѣдъ; ზოგჯ. ნიშანი, признакъ; ფსალ. 76—19; ვეფხ. 98, 287; გარნა ნათ. კულისა, მრავლ. კვლები: მარგი ბოსცნისა, გინა გუთნით გავლებული ორნაცი ხნულისა, борозда, гряда; კვალის ძებნა, искать слѣды, კვალზედ სიარული, идти по слѣдамъ, **კვალობა**, ს. მაგალითი, მსგავსება, примѣръ, сходство.

კვალიზი, ს. უქერი, მცენ. пьянишникъ.

კვამლი, კუამლი, კომლი, ს. მნთებარეთა ნივთთაგან ზეალმავალი შავი ორთქლი, თვინიერ ალისა; სახლი, სახლკარობა, ოჯახი; дымъ; семья крестьянская; тягло, კომლის ფერი, дымчатый цвѣтъ, კომლის სუნი ასდის, пахнетъ дымомъ, კომლი დგას, дымно (есть), კვამლში გამოსული, выкопченный, კომლზედ სამი აბაზი, съ дыма три абаза, კვამლი სულთქმისა, ვისრ. 121; вздохъ стона, **კვამლიანი, კომლიანი**, дымовой, дымный, **კომლება, კვამლება** (ვა), ზ. მ. კომლს დავაყენებ, дымить, заставлять дымѣть, ვისრ. 97; **კომლვა** (ვჰ), ზ. უ. კომლი დის, дымѣть.

კვანცი, კვანც-ულელი, ს. ლვედის მაგიერ გარდასაბამი ლაცანი ულელთა, жердь, шестъ, въ закладкѣ, საბ. ლ.

კვანჩხი, ს. სირჩა, მცირე სასმისი არაყისა, рюмка.

კვანძი, ს. ნასკვი, узелъ.

კვანწვა (ვჰკვანწვავ), ზ. მ. გამოვნასკვავ, завязывать въ узелъ, перепутать нитки, (ვიკვანწები), ზ. ვ. ვიკვლაკვნები, ვიგრიხები როკვაში, изгибаться въ пляскѣ, ვჰკვანწავ მკლავებსა, заголять руки, ანც. 69.

კვანწია, ს. მცირე კოჭობი, горшечекъ.

კვანჭლი, ს. ბაზთ ფეხის თია, наростъ на ногѣ у сокола, საბ. ლ. [ერის.

კვარაკვალიცა, ს. მცენ. луговой гороховникъ,

კვარაკუნჩხა, ს. მცენ. პაპის-ყვერა, ქარჩიოცა, дряква, ერისთ. ლ.

კვართი, ს. პერანგი ან ჯუბა, рубашка, -დიაკვნისა, риза діаконская, კვართი უფლისა ჩვენისა, риза господня, იოან. 19—23; გუჯ. 1; მსაჯ. 14—11.

კვარცნა, მცენ. ნ. ცირიფი.

კვარცხლბეკი, ს. ფეხთ-სადგმელი საყდართა ზედა მჯდომთა, ან ცერფი, ჩონჩხი ფეხისა, подножіе; стопа, ступня, ножная кисть; მაცთ. 5—35; საქმ. 7—49; ფსალ. 98—5.

კვაწაროხი, ს. მცენ. კოწახური, барбарисъ, ბუნ. ნ. კოწახური.

კვაჭახური, ს. სახლის გარეთ კუთხე? საბ. ლ.

კვახე, ზედ. მკვახე, შემოუსვლელი ხილი, неспѣлый, незрѣлый, кислый (плодъ).

კვახი, ს. მცენ. ქერქ-სქელი გოგრა; горлянка, **კვახიმწარე**, ს. მცენ. ყელიანი გოგრა, кубышки, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ. ბაქრ. 178.

კვდენა (ვაკვდენ, -დინე), ზ. მ. მოვჰკლავ, убить, (ვჰკვდები), ზ. ვდ. სიცოცხლეს მოვაკლდები, მივიცვალები, умирать, **კვდინება** (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, убивать, კვდომა, ნ. კდომა.

კვება (ვჰკვებ, -ბე), ზ. მ. ვჰსზდი, გამოვჰზდი, გამოვჰკვებ, შევინახავ, საზრდოს მივსცემ, [...] вольствовать; (ვიკვებები), ზ. ვ. გამო[...] прокармливаться, **კვებება**, (ვეკვებები), ზ. დაეჩემების, დაჰყვების, მთელი წელიწადი ბედ[...] უბედურობა, навязалось счастье или несча[...] на цѣлый годъ; უბედურობა დაეკვება, несча[...] сроднилось съ нимъ.

კვებულა, ს. ცხოველი ერთის წლისა, годовал[...] (теленокъ).

კვეთა, სს. ჭრა; შეტევა, შებმა ომში; უწინარეს [...] ცურლიისა მომზადება მწირველის მღვდლისაგ[...] საუფლოთა ძღვენთა; рубка; схватка; проскоми[...]дія; -სულისა, предсмертная агонія, ქილ. 41[...] (ვაკვეთ, -თე), ზ. მ. დავახლი, დავსცემ, удари[...] объ, бросить, швырнуть, (ვჰკვეთ, -თე), ზ. მ. ვჰ[...]ჭრი, მჭრელ ვარ; ვჰსჭრი, ვაპობ, ვჰკაფ: ვსჭვრ[...] ვჰკოდავ, ვჰსთლი ქვასა; გარდავსწყვეტ, გარდავსჭ[...] საქმეს; рѣзать; сѣчь, рубить; долбить, выс[...]кать, тесать камень; рѣшать дѣло; (მკვეთის, მ[...]კვეთა) მაგალ. მისი დანა მკვეთია, его ножъ пора[...]зилъ меня, ვიკვეთ ფეხსა, перестаю къ ко[...]ходить, непоказываюсь въ домѣ, იკვეთს ურო[...]სა; учить урокъ, მიკვეთ, ე. ი. მინიშნავ, გარ[...] მიკვეთ, გარდამიწყვეტ დამაბარებ, მიბრძანებ; опре[...]дѣляешь, назначаешь мнѣ; наказываешь м[...] исполнить что; ვეფხ. 853; ბედი მიკვეთს, судьб[...] назначаетъ мнѣ, კალმად გიკვეთ, вмѣсто ко[...]очнию тебѣ, ვეფხ. 956; (ვუკვეთ) ზ. მიჩ. დავ[...]შნავ, გარდავუჭრი, назначить, опредѣлить ко[...] -სამუშაოსა, назначаю ему работу, ბუნ. კ. 25[...] (ვიკვეთები), ზ. ვ. გავიჭრები; დავინიშნები: ра[...]рѣзываться; назначаться; **კვეთილი**, მიმ. გა[...]ჭრილი; დასახიჩრებული, დაშავებული კაცი, ხეი[...]რი; разрѣзанный; калека, скопецъ; 2 რჯ[...] 23—1; ნ. კვეთება.

კვეთება, სს. ზედ. შევარდნა, შებმა; დარცემა, [...]მა; схватка, стычка; удареніе; бросаніе; 1 [...] 273; 2 ქართლ. 90, (ვაკვეთებ), ზ მ. დავ[...] დავსცემ, ударить объ, бросить, швырнуть, [...] თერაკი არ მკვეთებია, несчастіе не поражало м[...]ня, ვისრ. 117; (ვეკვეთები). ზ. თვ. დავეცემი, [...]ცაკები, ვეჯახები, შევუტევ, удариться, атаковать, наступать, მაცთ. 7—25; 2 ქართლ. 66; მხედარნი ეკვეთნენ მტერსა, воины напали н[...] враговъ, ჩონგ. 52; ყოველი შენი ზნე მე მკვეთ[...]ბოდა, твой нравъ поражалъ меня, ვისრ. 171 (ვიკვეთები), ზ. ვ. დავიცემი; ვეცაკები, поражать[...] сразиться, რუსუდ. 343; 2 ქართ. 480; **კვე[...]ბითი**, ზედ. наступательный, **კვეთებული**, მ[...] ეშმაკეული, გვემული ეშმაკისაგან, бѣснуемый.

კვეთი, ნ. ღვრიცა, მაჭიკა.

კვეთრი, ნ. მკვეთრი, острый.

კვემა (ვჰკვემ, -მე), ზ. უ. ვჰკომლავ, дымѣть, გ[...] მოსლ. 19—18.

კვერეული, ს. ყველი მრგვლად შედედებული ან მ[...] ხვბრიზოლი ჩამოუსხმელის წმინდა ხანთლისა, кру[...] сыру, масла; кругъ воска.

კვერექსი, ს. დიდი მშვიდობიანი, ან შეგვიწყალე[...] ектенія.

კვერთხი, ს. მომცრო არგანი, ჯოხი, жезлъ, [...]

лица, ლევიტ. 27—31; 2 კორ. 11—25; ფსალმ. 2—9; 22—3.

კვერი, ს. მცირე ხვედა ან ურო რკინისა, ჩაქუჩი, молотъ, молотокъ, ვეფხ. 1336; ისაი. 41—7; კვერისხურო, кузнецъ.

კვერი, ს. მცირე რგვალი პური, გინა შაქრის პური და სხ. небольшая круглая бѣлая булка, витушка, 3 მეფ. 14—3; 2 მეფ. 13—6, 7; ზოგჯ. крендель; შაქრის კვერი, круглый кусокъ сахару, ყველის კვერი, кругъ сыру, კვერი ლეღვისა, пластъ смоквы, ისაი. 38—21.

კვერნა, ს. ნადირი კაის ბეწვეულისა, куница, кунья шкура; ბარუქ. 6—21; ბუნ. ლ: **კვერნული**, ზედ. куній.

კვერცხი, ს. წონა, ნახევარ გირვანქისა, სამზ. 152; იმერეთში; 12 მისხალი; 12 золотниковъ; დუშეთში 1/8 გირვანქისა; კავკ. კალენდ. 1887 წ. გ. 63.

კვერცხი, ს. დედალთა მფრინველთა და მწერთა დადებული თეთრი და მრგვალი ნაყოფი, яйцо, ისაი 10—14; ქათმის კვერცხი, куриное яйцо, თოხლო კვერცხი. яйцо въ смятку, კვერცხის გული, желтокъ, ერბო კვერცხი, яишница, კვერცხის ცილა, бѣлокъ, ლაყე კვერცხი, болтунъ (яйцо), კვერცხის ნაჭუჭი скорлупа яичная, დღევანდელი კვერცხი მირჩევნიან ხვალინდელს ქათამსა, არაკი, синица въ рукахъ лучше соловья въ лѣсу.

კვერცხი, ს. ფუჩი, шлемъ. каска, шишакъ, საბ. ლ. ჩუბ. ლ.

კვესა (ვჰკვეს, -სე), ზ. მ. ცეცხლსა ვშობ კვესით, высѣкать огонь, დარეჯ. 92.

კვესი, ს. ფოლადი ან რკინა კაჟის შემოსაკრავად ცეცხლის გასაჩენად, огниво, ვეფხ. 194; ვისრ 134.

კვეჭენი, ს. თასმის ღილი, пуговица изъ ремня.

კვეცა ს. стрижка, 1 კორ. 11—6; (ვჰკვეც, -ცე), ზ. მ. გავჰკრეჭ, стричь, (ვიკვეცები), ზ. ვ. გავიკრიჭები, остричься, **ნაკვეცი**, ს. ნაკრეჭი, острижки.

კვესება (ვა), ზ. მ. ვჰკვეს, высѣкать огонь,, ვეფხ. 1371.

კვეხნა, ს. ტრაბახი, хвастовство, (ვჰკვეხ, -ვჰკვეხნი, -ნე; ან ვიკვეხი, -ხე), ზ. უ. ვჰტრაბახობ, თავს ვიქებ, მოვიწონებ; хвастать, хвалиться, ვეფხ. 1040; **ნაკვეხი**, ზედ. ნატრაბახევი, хваставство, **კვეხნიერება**, ს. ტრაბახი, хвастливость.

კვიატება (ვიკვიატებ), ნ. აკვიატება.

კვიდო, ს. მცენ. კენკრა, бирючина, жостъ (раст.), кавказская брусника, ერის. ლ.

კვიკვირი, ს. ნ. კუკური; **კვიკლოსი**, ნ. კინკლოსი.

კვიკნო, ს. მფრინვ. აკაური, ყრუნი, цапля.

კვიმატი, ს. კუმატი, კომეტი, комета.

კვინიზი, ს. მცენარეა? ერისთ. ლ.

კვინისი, ს. თავის თხემი, კეფა, темя, რუსუდ. 282.

კვინკლოსი, **კვიკლოსი**, ნახე კინკლოსი; ხრონ. ბროს. 24.

კვინტილა, **კვინწილა**, ს. გრძნეულთ ზეთი, елей, употребляемый колдунами, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

[illegible]**ინჩა**, ს. მფრინ. მესკია, песчанка,; ბუნ. ლ.

[illegible]**ინცხა**. ს. მცენ. ჯაგ-ცხრილი, кустарный грабъ.

[illegible]**ინჩხი**, **კვრინჩხი**, ს. მცენ. გარეული ღოღნოშო, терносливъ, терпь (плодъ), бодлакъ; ბუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ. ერისთ. ლ; პ. ფ. ლ; სამზ. 84.

კვინძი, ნახე ნუყრი, наплавъ (раст.), ერის. ლ.

კვინძილა, ს. ნ. კვინტილა.

კვიპარი, **კვიპრი**, **კვიპაროზი** (ბერძნ.) ს. სარო (მცენ.), кипарисъ, ეზეკ. 31—8; ისაი. 41—19; ბუნ. ლ; ქებ. 4—13.

კვირა (ბერძნ.) ს. პირველ დღე შვიდეულისა, ან თვით შვიდეული; воскресенье; недѣля; შურის კვირა, сплошная недѣля передъ масляницею, **კვირის ძალი**, **კვირაძალი**, канунъ воскресенья, навечеріе, ანდრ. 122; რუსუდ. 411; **კვირა-ცხოვლი**, ს. ახალკვირა, თომის კვირა, Өомино воскресенье, **კვირიაკე**, ს. კვირა დღე, воскресный день, ტიმოთ. 127; **კვირეული**, ზედ. ერთის კვირისა, недѣльный, **კვირაობა**, ს. праздникъ воскресенья, კვირაობით, ზზ. по воскреснымъ днямъ. **კვირიაკობა**, იგივე კვირაობა; ბუნ. კ. 262; კვირას, въ воскресенье, კვირის თავი, начало недѣли.

კვირვა სხ. удивленіе, ვჰკვირ, ვჰკვირვარ, ან (ვიკვირვებ, -ვე; მიკვირს, მკვირვებია), ზ. უ. გაოცებულვარ, გაკვირვებულვარ, გაშტერებულვარ, удивляться, ვისრ. 79; შავთ. 59 (ვჰკვირდები), ზ. ვდ. გავკვირდები, удивляться, **კვირვება** (ვა), ზ. მ. გავაოცებ; удивлять, (ვეკვირვები), ზ. თვ. казаться дивнымъ, მეკვირვების, дивлюсь, ვეფხ. 125; **კვირვობა** (ვჰკვირობ), ზ. უ. удивляться.

კვირიაკე, ნ. კვირა.

კვირიკობის თთვე, ს. ივლისის თთვე მდაბიურად, іюль мѣсяцъ, ბაქრ. 64; ხრონ. ბროს.

კვირიონი, ს. მფრინ. щуръ, ქილ. 491, ერის. ლ.

კვირისტავი, ს. სასთველთა ტართა ძირის შემოსაცმელი მრგვალი ხე ან ძვალი; მუხლის კვირისტავი, ძვალი მუხლის თავში მბრუნავი, веретено; лубочка, гнѣздо въ коемъ верея или веретено ходитъ; кость въ сгибѣ коленномъ, щеколотокъ, чашка у колѣна, რ. ქ. ლ.

კვირტი, ს. ჩენჩი მატყლისა მრგვლად მოთელილი, клокъ шерсти, გუჯ. 15; ბუნ. კ. 11; ერისთ. II—9; კოკორი ხისა, почка, глазокъ на деревѣ.

კვირტი, ს. კრუტი, მწერია, оса.

კვირჩხა, ს. თევზია, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

კვიცა პური, ნახე გვიცა.

კვიცა, ს. იმერ. მცირე ქოთანი, горшечекъ.

კვიცი, ს; ცხენის შვილი, жеребёнокъ, **კვიციანი**, ზედ. жеребчатый, **კვიცობა**, ს. быть жеребцомъ, ანტ. 11, კვიცის ფარდა, ბუნ. ლ?

კვიჭიჭა, ს. მცენ. პანტა, ჭიქუსხული, лѣсная груша.

კვიჯა, იმერ. როდინი, ступка, ერისთ.

კვლა, **კჳლა**, მდაბ. **კჳლავ**, ზზ. კვალად, კიდევ, მასუკან ან შემდგომ, еще, опять; კჳლავ და კჳლავ, еще и еще, ვეფხ. 115; **კვლავცა**, იგივე კჳლა; ვეფხ. 1198; **კვლანდელი**, ზედ. прошлый, რუსუდ. 501.

კვლევა, სხ. приношеніе сластей на новый годъ, (ვუკვლევ, -ლიე), ზ. მ. მივულოცავ ახალს წელიწადს ტკბილითა რითმე, поздравить кого въ новый годъ, принося сласти, ვუკვლევ თავსა; жер-

твую, собою, ვუკვლევ კვალსა, выслѣживать слѣдъ, ქილ. 15, (ვიკვლევ), ფ. მ. გამოვიძიებ, изслѣдовать, изыскать.

კვლიავი, ს. ძირა, тминъ, анисъ полевой.

კვლიცინი, -ნება (ვუკვლიცინებ, -ნე), ფ. მ. ვუჩხიკვინებ, ვუჯიჯგინებ, подстрекать, подзадаривать.

კვნესა, სფ. оханіе, (ვჰკვნესი, ვიკვნესებ. -სე), ფ. უ. სულთ-ვითქვამ, ვჰხუნეშავ, ვოხრავ, ვვაებ, стонать, вздыхать, ვეფხ. 194; გული მიკვნესის, сердце щемитъ, ვაკვნესებ, заставить стонать.

კვნეტა (ვჰკვნეტ, -ნიტე), ფ. მ. ვახრაშუნებ, კბილით ვამტვრევ, грызть, ломать зубами.

კვნიტი, ს. მოღიღო ნატეხი შაქრისა, მარილისა, кусокъ, отломокъ сахара, соли и т. п.

კვნიწი, ს. მცირე ნატეხი შაქრისა, кусочекъ сахару, небольшой отломокъ чего либо.

კვრივი, ნახე **მკვრივი**; **კვრინვა**, ფოცხვერთა, ვეფხვთა და კატათა კრუტუნი, мурлыкать, урчать.

კვრინჩხნარი, ს. ადგილი სადაც კვრინჩხის ხეები დგანან, мѣсто, поросшее терносливомъ.

კვრინჩხი, ს. მცენ. ნ. **კვინჩხი**.

კვრიხი, ს. მცენ. крыжовникъ.

კი, ზფ. მარცვალი დამტკიცებისა: დიახ, ჰო, да, такъ, ვეფხ. 207; კიდ-ენით, კვალად ენით, еще словомъ, ვეფხ. 207; კი, იხმარება ბოლოს ლექსთა, ზოგჯერმე აძლევს კნინობითს მნიშვნელობასა, მაგალ. ბაზმა, ბაზმაკი; ტაბლა, ტაბლაკი, გლახა, გლახაკი; ეშმა, ეშმაკი; წიგნი, წიგნაკი.

კიბე, ს. აღსავალი, ხარისხი დანდალოვანი, უფროჲ ძელთაგან ქმნილი საფეხურებით, лѣстница, თოკის კიბე, веровочная лѣстница, **კიბე-კიბე**, ხარისხოვანი, ступеньчатый.

კიბო, ს. ასთაკივი, ракъ.

კიბოსთვალი, ნახე **რაკისთვალი**.

კიბორჩხალა, ს. ცხრა ფეხა, კირჩხიბი, круглый ракъ, ნიშანი ზოდიაქოსი, იქ ნახე, ракъ, знакъ зодіака.

კიდარი, ს. ვარშამანგი, თავსაბურველი გვირგვინი ძველთა ებრაელთ მღვდელ-მთავართა, кидаръ, клобукъ, იეზეკ. 44 — 18; ისაი. 22 — 17; ზაქარ. 3—5.

კიდე, ს. ნაპირი, კიდური; კუთხე; ფსალ. 2 — 8; 18—4; ვეფხ. 74, 426; ზღვისა ან მდინარის პირი, მატ. 13—1; ვეფხ. 1023; край, конецъ, предѣлъ; уголъ; берегъ рѣки и т. п.; ოთხი ხმელთა კიდე, ან ოთხი ცის კიდე, четыре страны свѣта; ვეფხ. 109, 115; რუსუდ. 975; კიდე ქვეყნისა, край земли, ზღვის კიდე, берегъ моря; რომ. 10—16; ვეფხ. 1023; მინდვრის კიდე, окраина поля, **ზედა-კიდე**, лицевая сторона, **ქვენა-კიდე**, нижняя часть, ისაი. 17—16; **კიდის-კიდე**, окраина, **კიდით-კიდე**, отъ края, до края; изъ угла въ уголъ, რუსუდ. 151; ქილ. 504; კიდის კიდემდის, отъ края до края, კიდის კიდე ვიარებოდი, я ходилъ изъ угла въ уголъ, დარეჯ. 2-19; ვიყვნეთ კიდისკიდე, мы были разлучены, ვისრ. 120, ლაშქართა დასწყვიდეს კიდისკიდე, войска истребляли все въ конецъ; დარეჯ. 2—33; კიდისკიდე გული ნუ გიცს; да не бьется у тебя сердце, გა… მოაჩენს მტერსა და მოყვარესა კიდის კიდე; наконецъ вездѣ обнаружитъ врага или друга, ვის… 182; **კიდისკიდობა**, ს. გაცალკევება, ცალკე-ყოფნა, ვეფხ. 1482; разъединеніе, разлученіе.

კიდე, კიდეგან, განკიდე, თანდ. მიიღებს ნათესაობითს ბრუნვასა; გარდა, გარეშე, თვინიერ; кромѣ, безъ; კიდეგან, დაიდების თავად ან ბოლოს ბრუნვისა, მაგალ. კიდეგან შეწევნისა ან შეწევნისაგან კიდე, кромѣ помощи; გაუკვირდა მეტად კიდე, чрезвычайно удивился, ვეფხ. 255; ვისთვისკიდე ჰსტიროდა, по комъ онъ слезы проливалъ, ვეფხ. 109, **კიდის კიდობა**, ს. მოშორება, разлука; კიდე, ნ. გაკიდება.

კიდება, სხ. вѣшаніе; висѣніе, საფასეს მოხცემს კიდებით, онъ вознаградитъ щедро, ვეფხ. (ვჰკიდებ, -დე), ფ. მ. დავჰკიდებ, ჩამოვჰკიდებ; და… სტვირთავ, ზურგზე საპალნეს დავადებ; вѣшать, повѣсить; навьючить; საუბარსა ვჰკიდებ, ე. ი. დავუწყებ ლაპარაკსა, начать говорить, ვეფხ. 1023; ვჰკიდებ ხელსა, брать, трогать рукою; (ვიკიდებ), ფ. მიჩ. დავიკიდებ, ჩამოვიკიდებ, вѣшать на себя. ვიკიდებ თავზედ, კისერზედ, брать на себя; წურბელას ვიკიდებ, приставить себѣ піявку, (ვუკიდებ), ფ. მიჩ. დავუკიდებ; მოვუკიდებ ცეცხლსა, повѣсить кому что; зажигать, воспламенять, ვუკიდებ ენას, заикаться; ვუკიდებ წურბელას, припускаю, приставляю кому піявку; (ვიკიდები), ფ. ვ. დაკიდებული ვარ, быть повѣшену, (ვეკიდები), ფ. თვ. დამოვეკიდები, ჩამოვეკიდები, დაკიდებული ვარ; ხელს ვავლებ, მოვჰკიდებ; ავენთები; вѣшаться; повиснуть; висѣть; бросать рукою, хвататься; загораться; მტრად მეკიდება, онъ обращается со мною, какъ съ врагомъ, ცეცხლი მეკიდება, у меня душа не на мѣстѣ, ხერხით ვეკიდები, поступаю съ нимъ хитро, წურბელა ეკიდება, піявка пристаетъ, **კიდვა**, (ვჰკიდავ, 3 პ. ჰკიდავს, ან ვჰკიდივარ, ვჰკიდვარ, 2 პ. ჰკიდიხარ, 2 ჰკიდია; უ. ვჰკიდოდი), ფ. უ. დაკიდებულვარ; დამოკიდებულვარ ვისზედმე, ხელ-ქვეშე ვისისამე ვიმყოფები; სამ. ვახტ. 12; ხრონ. 29; იოან. 12—6; висѣть; зависѣть; ეს საქმე იმაზედ ჰკიდია, это (дѣло) зависитъ отъ него; გული, ცნობა და გონება ერთმანერთზედა ჰკიდია, душа, умъ и разумъ зависятъ другъ отъ друга, ვეფხ. 842; ღვინო ეკიდება, вино его забираетъ, (მეკიდია, ან მკიდავს, ხრ. მეკიდა), виситъ на мнѣ; სიბრძ. 117; დაკრ. 18; ზურგზე მკიდია, я несу тягость, ხელზედ მეკიდა, висѣлъ у меня на рукѣ, ლაშქარნი ახლოს გვეკიდნენ, пусть войска слѣдуютъ за нами въ близи, ვეფხ. 421, თუ ხმალი მეკიდოს, ვისრ. 43; если сабля будетъ висѣть на мнѣ, **კიდებული, ნაკიდი**, повѣшенный, навьюченный, ვისრ. 20.

კიდეგან, ნ. კიდე.

კიდეგანი, ზედ. განაპირებული, განსხვავებული, крайній; удаленный, კიდეგანად დარჩომა, остаться въ сторонѣ, ჩემი გზა კიდეგანია; ე. ი. ჩემი გზა სხვა არის, ვეფხ. 1187; мнѣ предстоитъ иной путь, მთელ-კაცი სნეულის ჭირთაგან კიდეგანი

ვისრ. 155; здоровый человѣкъ неподверженъ болѣзнямъ; **კიდეგანობა**, ს. განკიდურება, განწირულება, крайность; удаленіе, разлука, ვისრ. 22, 83, 119; 155; შენ არ შეგიძლიან მისი კიდეგანობა, ვისრ. 124, 138; ты не можешь удалить его отъ себя; კიდეგან ნუ გამხდი, не удаляй меня.

კიდეგან ქმნა (ვიქმ, ვჰქმენ), ზ. მ. განვაყენებ, მოვარიდებ, მოვიშორებ; удалять, отрѣшать, ვისრ. 3. **კიდე-გაძება** (ვაძებ), ზ. მ. გავაგდებ, выгнать, ალბ. 58; ვისრ. 161.

კიდევ, ზზ. კვალად, მერმეცა, მეორედ, опять.

კიდეც, ზზ. განალამცა, уже; еще, კიდეც იმიტომ, вотъ почему, კიდეც გითხარ, я развѣ не говорилъ тебѣ.

კიდვა; ნ. კიდება.

კიდობანა, ს. მცენ. ნ. ხაჭაპური.

კიდობანაკი, ს. მცირე კალათა, корзинка, გამოსლ. 2—3.

კიდობანი, ს. დიდი ზანდუკი ნამცხვართა პურთა შესანახავად ларь, ящикъ для хлѣба, **რჯულის კიდობანი**, ფიცრის კოლოფი საცავი რჯულის ფიცართა, გამოსლ. 25—10; 26—33; ფსალ. 131—8; ებრ. 9—4; кивотъ завѣта, ковчегъ, **კიდობანი**, მოაბა, ქეჯაო, კაცთა შთასასმელი საცარებლად, კუბო, გამოსლ. 2—3; ვეფხ. 575, 619; паланкинъ, носилки; ან გვირგვინი, ჯარგვალი, ძელნი მოჭდობით შეკრულნი სამ ან ოთხკუთხედ; вѣнецъ, рядъ бревенъ въ срубѣ, связь четырехъ бревенъ въ срубкѣ, вѣнчикъ; ნოეს კიდობანი, ноевъ ковчегъ.

კიდობნაჭი, ს. მცენ. ნახე ანდრ. ცხოვრ. 8.

კიდოვნება, ს. ბალღამი ან ფელღამი, темпераментъ, საბ. ლ.

კიდონჭი, ს. შავი ქვა-მაგარი გამოსაცდელად ოქროსა და ვეცხლისა, черный пробный для серебра или золота камень, ქილ. 355.

კიდული, ზედ. მაგალ. აქლემი, ე. ი. დატვირთული, навьюченный, **კიდულობა**, ს. დამოკიდებულება, завпсимость, (ვჰ), ზ. უ. დამოკიდებულვარ, зависѣть, მარტ. 2—112.

კიდური, ს. ნაპირი, კიდე, край, оконечность, **კიდურ-მდგომარეობა**, ს. უკანასკნელი მდგომარეობა, крайнее положеніе, ლოღ. 90, 91, 108; მარტ. 2—11; **კიდურ-მდგმოება**, ლოღ. обстоятельство, ლოღ. 115.

კიდურწერილობა, ს. აკროსტიხი, შაირთა შინა თვითოეულის ტაეპის ასოთაგან შედგენილი ლექსი ან სიტყვა, Акростихъ, краестишіе.

კივილი, სხ. ყივილი, წივილი, крикъ, (ვჰკივი, ხრ. არა აქვსა), ზ. უ. ვჰწივი ვჰყვირი, ხმა მაღლა ვიძახი, кричать, **კივლება** (ვა), ზ. მ. ვაყვირებ, заставлять кричать, (ვიკივლებ). ზ. მიჩ. ვიყვირებ, кричать, ვეფხ. 1032; 1036.

კვირიონი, ს. მწიფობელა, щуръ, ერის. ლ.

კითარი (არაბ.), ს. ხუთ-ძალი საკრავ მსგავსი ჩონგურისა, гитара.

კითხვა, სხ. спросъ, спрашиваніе; вопросъ; чтеніе; поклонъ, კოლას. 4—15; კითხვა-მიგება, вопросъ и отвѣтъ, ტიმ. 64; ცოდვის კითხვა, наказаніе за грѣхи, ხმა მაღლა კითხვა, громко читать, (ვჰკითხავ, -ხე; უს. ვჰკითხავდი და ვჰკითხევდი), ზ. მ. მოვჰსთხოვ პასუხს, შევეკითხები; მოვჰკითხავ, გარდავახდევინებ; спрашивать, вопрошать; взыскивать, требовать; გიორგ. მ. სამ. 1; (ვიკითხავ), ზ. მ. ვჰკითხულობ; მოკითხვას შევუთვლი; читать; посылать поклонъ; ვიკითხავ სისხლსა, искать вознагражденія за кровь, ალბ. 165; რუსუდ. 425; (ვუკითხავ), ზ. მიჩ. читать кому; спрашивать, требовать, თუ მეფე არ უკითხავს, если царь не взыщетъ, სამ. ვახტ. 89, 257; მკითხავ, спрашиваешь меня, მკითხა უფალმა, Господь взыскалъ съ меня, დავრ. 9; მიკითხავ ты спрашиваешь меня о моемъ здоровіи, რომ. 10—20; (ვეკითხვები, -ხვი), ზ. თვ. თავს დავსთხოვ, დავეთხოვები; ნებას გამოვსთხოვ; спрашиваться, просить позволенія, ვეთხოვები, გრდავეხდები, взыскиваться, მეკითხება, спрашивается у меня; взыскивается съ меня, დავრ. 33; ვიკითხვი, читаться, **კითხული**, читанный, **ნაკითხი**, ს. სწავლული, ученый.

კიკვილა, ს. მფრინველია?

კიკინები, ს. გრძელი თმა დახუჭუჭებული, пукли.

კიკინი, სხ. თხათა ხმიანობა, блѣяніе, (ვჰკიკინებ), ზ. უ. блѣять.

კიკლაობა, ნ. კინკლაობა.

კიკმელი, ს. მეხუთე ცა დიასი, юпитеръ (планета).

კიკიტა, ს. მფრინველია?

კიკნა, ზედ. ციცქნა, პატარა, малый.

კიკნა (ვჰკიკნი), ზ. მ. ძვალსა ვჰღრღნი, грызть, глодать кость.

კიკო, ს. ტუზი, სათამაშო ქაღალდში: ერთვლიანი, тузъ.

კილად, ზზ. მარილის დამატებით, солоновато.

კილამონი, კილამურა, ს. მცენ. სისტაბელა, сладкій корень, солодковый папоротникъ, каменный звѣробой, Polipodium vulgare; ბუნ. ლ. **კლდის კილამურა**, стоножникъ, Asplenium, პ. ფ. ლ. ბუნ. ლ.

კილვა, სხ. ლანძღვა, ტუქსვა; მასხარათ აგდება; хула, поношеніе; насмѣшка; (ვჰკილავ), ზ. მ. хулить, поносить, осмѣивать; ჩონგ. 141.

კილი (ბერძ.), ს. მცირე რამ წუნი, недостатокъ, порокъ, აქედან კილვა.

კილი, ს. ხორბლისა ან ბრინჯის ბუდე, шелуха.

კილიკი, ს. ლაზლის ფიჩვი ტანის შემაწუხებელი, წმინდა ნინოს ცხოვრ.; 1 ქართლ. 83; полстъ.

კილიტა, ს. წვრილი პეტალი, блестка, фольга.

კილო, ს. გაჭრილი და ამოხვეული ღილების შესაკრავად; გამოსლ. 26—4; петля для пуговицы. **კილო გალობისა**, ე. ი. მიმოსაქცევი სხვაობა ხმათა; напѣвъ; **კილოხმისა**, тонъ, -მუზიკისა, акордъ, იერემ. 48—32; **კილო თვალისა**, ე. ი. თვალის კუთხე, лузгъ, катокъ у глаза, ქილ. 479; კილო ღილისა, петля для пуговицы, კილოდ მარილს მივსცემ, ზომიერად მარილის მიცემა, положить соли сколько нужно, соразмѣрно, წყლულს კილო დაესხა, рана стала подсыхать, საბ. ლ; კილო ისრისა, რომლითაც მშვილდის საბელს ჩაეგდება, зарубочка въ пяткѣ у стрѣлы, ნ. ჩ. ლ;

კილოს ალება, ს. დაწყება, მოყოლა (მაგალ. ტი-რილისა); стать, начать (напр. плакать), იერემ. 48—32; **კილოს დახხმა** (-დავასხამ), ზ. მ. კი-ლოს ამოკუხვევ; კილო დაესხა წყლულთათვის: ვმთელდები, ვრჩები, обметать петлю; заживаетъ (рана), **კილოსდაჩნევა** (კილო დააჩნდა), ზ. უ. заживатъ (рана); კილოს გამოვაბამ სადაოს, ввер-нуть крючекъ въ тяжбу, **კილოვნება**, ს. სა-ზომი მუზიკისა ან სიმღერისა, тактъ, тонъ, ნ. ჩ. ლ; **კილოიანი**, ზედ. петельный; тонный, **კი-ლოკავად**, ზზ. გადავლით, იგავით, мимоходомъ, стороною, ივერია № 1, 87; კილო კავად კერვა, вязать въ тамбуръ.

კიმანება, სზ. ჭიხვინი ან კივილი, ржаніе, крикъ, (ვჰკიმანებ, -ნე), ზ. უ. ржать; кричать; ისაი. 10—13.

კიმელი, ს. კუფხალი, побѣгъ виноградной кисти, ბუნ. ლ. ნ. მტევანი.

კიმკიმელი, ს. ორბიტა ზევსისა ან დიასი, орбита Юпитера, ნ. ცთომილი.

კინამო (ბერძნ.), ს. დარიჩინი, ქანდა, корица, ქებ. 4—14; ტიმ. 59, გამოსლ. 30—23; იგავ. 7—17.

კინაპი, ნ. კნაპი. [чуть, едва не.

კინაღამ, კინაღამ, ზზ. კნინღა, თითქმის, чуть-

კინენი, ს. ტარ-მხხვილი შუბი, копье, დარეჯ.

კინკავა, ს. მცენარეა?

კინკილაობა (ვჰ), ზ. უ. вилять.

კინკილი, სხ. ცალფეხით ხტომა, ფეხის კანტური, скаканіе на одной ногѣ, (ვჰკინკილებ), ზ. უ. скакать на одной ногѣ.

კინკირა, ნახე წინწილი.

კინკლაობა, ს. მცირე ომი, ჩხუბი, схватка, стыч-ка, сшибка, перепалка, перестрѣлка, (ვჰკინ-კლავობ, ვეკინკლავები), ზ. უ. ვეჩხუბები, ვეკრ-ტიმლები; производить схватку, стычку съ не-пріятелемъ, გორგ. 6, 68; 2 ქართლ. 505.

კინკლოზი, ს. ცხრილი, სქიმა წელთა აღრიცხვისა, მოქცევთა მზისა და მთვარისა, цикдъ, кругъ, из-вѣстное число лѣтъ, ნ. ქრონიკონი.

კინკრიჟა, კინკრუჟა, კინკრუხელა, მცენ. თეთრ-ეკალა; ან კენკრა ღვივისა და მისთანათა, крыжов-никъ; шишка еловая, и т. п.; ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ.

კინკრო, ნ. კინტრო.

კინკრიხი, ს. თავის ქალა, თხემი, макушка.

კინკრუჟა, მცენ. თეთრეკალა, ნ. კინკრიჟა.

კინტრი, ს. პენტელას საწკეპავი, მშვილდის ხატემი, толстый конецъ у палки, которымъ сбиваютъ вату, шерсть.

კინტო, ს. დალალი ხილების გამსყიდველი, разно-щикъ фруктовъ, კინტო ყირაზედ ხურმა რკინაზედ, поговорка.

კინტრო, ს. ცის სახედავი, რასაც თვალი გადასწვდე-ბა, горизонтъ, небосклонъ, საბ. ლ.

კინქვა, ს. მცენარეა, საბ. ლ; ბუნ. ლ. ერის. ლ?

კინძვა (ვჰკინძავ), ზ. მ. ავკინძავ, ავლარავ; შევჰკე-რავ წიგნის რვეულთა; сметать, сшить на живую нитку, брошюровать.

კინწი, ს. კისერი, шея, затылокъ, **კინწის კრვა** (ვჰკრავ), ზ. მ. კისერში ცემით გავაგდებ, дать ко-му подзатыльника, выгнать вонъ по шеямъ.

კიოტა, ს. მფრინ. ცხრამუცელა, малиновка (птиц[а]) ბუნ. ლ. трясогузка, რქლ.

კიოტიდი, ს. მფრინ. канукъ, канюкъ, ერის. ლ.

კიპკიპი, სზ. ხმიანობა ქორთა, შავარდენთა, გავაზ[თა] და სხ. крикъ ястреба.

კიპრი, კვიპრი, მცენ. კვიპაროზი.

კიპრუჭი, ს. გოლი, თაფლის პური, сотъ, сотовы[й] медъ.

კიჟვა (ვჰ), ზ. ცალს თვალსა ვჰხუჭავ, щурить глаз[ъ]

კიჟი, ს. ვიკრეჭკიჟსა, скалить зубы, ერისთ. 2—8

კიჟინა, ს. მრავალთ-ხმიანობა ასაგდებად; ან ომშ[ი] კივილი მეომართაგან; освистка, шумъ неодобре-нія; крикъ ура во время сраженія; ხიბრ. 121 კიჟინა დასცეს, освистали, ошикали; бросили[сь] съ крикомъ ура, რუსუდ. 322; **კიჟინება** (ვჰ...) ზ. უ. ვუჩიჩხვირებ, გულზედ მოვიყვან, подразни-вать, потрунивать.

კირვა, ნ. ჩაკირვა, ამოკირვა.

კირთება, სზ. მონება, უღელი, დაკირთება, иго, раб-ство, (ვჰკირთებ, ზ. მ. ვიმონებ, порабощать, по-корять, (ვეკირთები), ზ. თვ. ვჰსცდილობ დამონე-ბასა; ვაოხრებ, стараться покорить; разорять ერეკლე ძე მეფის თეიმურაზისა კახეთს ეკირთებო-და, Ираклій, сынъ царя Теймураза, старался поработить Кахетію, ვახუშტ.

კირი (სომხ.), ს. დამწვარი ქვა და დალეწილი ფქვილ-სავით კედელთ საშენებლად, известь, კირისქვა, известковый камень, დამწვარი კირი; гашеная известь, **კირიანი**, ზედ. извѣстковый.

კირიელეისონ, ბერძნ. უფალო შემიწყალე, Госпо-ди помилуй, კირიელეისონი, ს. კრიალოსანი, ს[ა]-ვარდი, ასხმული მძივები სათვალავად, четки.

კირინი, ს. შეშაძარღვი, мышцы, мускулъ, ბუნ. ლ.

კირკაჟი, კირკიტა, ზედ. მაგარი რამ ძნელად გა-საფცქვნელი, твердое, неудоболупимое как[ъ] напр. бобы; ერისთ. 2 — 74; მკრივი, ჩასხმულ[ი] კაცი; ძვირი; კრიჟანგი, плотный (мужчина); ску-пой, კირკაჟად მოხარშული ლობიო, бобы раз-сыпчато-сваренные, კირკაჟი ბებერი, бодра[я] здоровая старуха.

კირკინა, ს. დიდი კიბორჩხალა, гомаръ (ракъ).

კირკიტა, მფრინვ. кобецъ, овсянка (птица), ქი[..] 273; ნ. ჩ. ლ; **კირკიტა ხე**, ე. ი. კნაპიხე; საბ. ლ; ბუნ. ლ; **კირკიტა კაკალი**, მაგარი კაკალ[ი] ქვითაც ძლივ გასატეხი, твердый, крѣпкій орѣх[ъ] ნ. კირკაჟი.

კირნი, ს. შეშაძარღვი, мускулъ, мышцы.

კირმანეული (ბერძნ.) კირ ნიშნავს უფალსა, მანუელ[ი] საკუთარი სახელი, ე. ი. ფული კეისრის მანუელის[ა] ორიშაური, უზალთუნი, რომლიცა ჰჩანს ვახუშტ[ის] ისტორიისაგან გვერდი 166: და შეჰკვეთეს ფოველ[ი]-სა გლეხსა ერთს კომლზედ სამი კირმანაული, რო[მ]-მელარს ექვსი შაური აწინდელი, гривенникъ, дв[а] пятака, სამ. ვახტ. 15; 2 ქართლ. 9; ალექს. მე[.] გუჯარი.

კირსაგალი, ს. ქართლ. 2 ტ. 29 გვერდი, ნ. ხ[ა]-გალი.

კირჩხიბი, ს. ასთაკვი, კიბო, კარკინო; მჭამელი მ[.] წუკი რკუდ-წოდებული; წისქვილის ლითონი საპყრობი რკინა; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელი[..]

ივნისს მიითვალავს მზესა; гомаръ, морской ракъ; ракъ (болѣзнь); ракъ (знакъ зодіака); кожулина, желѣзная втулка въ исподнемъ жерновѣ.
კირწი, ს. ნ. კინწი; რუსუდ. 470; კირწიკორწი, ს. კისერზედ გადაბრუნება; кувыркъ, кувырканье.
კირწულვა, ნ. მოკირწულვა.
კისაკი, ს. ფულის ქისა, киссетъ, 1 ქართლ. 257.
კისერი, ს. ქედი, უკანა კერძო ყელისა, კინწი, шея, выя; зарѣзъ, часть шеи и горла въ мясѣ; ჩემს კისერზედ იყოს, пусть это будетъ на моей шеѣ; კისრის მოტეხა, сломать шею, **კისერ-მოტეხილი**, проклятый, ქილ. 565; დავრ. 123; კისერ-ხმალ-კიდებული, повинная голова, 2 ქართ. 53; 92.
კისკასი, ზედ. მსწრაფელი, მარჯვე, ცქვიტი, проворный, расторопный, живой, 1 ქართლ. 124; კისკასად, ზზ. ცქვიტად, проворно, ვეფხ. 1390, რუსუდ. 479, **კისკასობა** (ვჰ), ზ. უ. ვმარდობ, მარდად ვიქცევი, проворничать.
კისკისი, ნ. კასკასი, ყარამ. 172.
კისრება, კისრვა (ვიკისრებ, -რე; ვიკისრავ, -რე), ზ. მ. კისერზედ ან თავზედ ავიღებ, брать что на себя, გორგ. 72; ერისთ. 2—100; (ვაკისრებ, -რე), ზ. მ. თავზედ მოვახვევ, навязать кому что; **კისრვინება** (ვა), ზ. მ. заставить взять на себя, **კისრულობა**, სს. თავზედ-აღება, взятіе чего на свою отвѣтственность, (ვჰკისრულობ), ზ. მ. брать на свою отвѣтственность, ერის. 2—100.
კისტისკურა, ზ. კისერში ცემა, подзатыльникъ.
კიტრავაშლი, ს. ვაშლია ერთგვარი, ბაქრ. 181, прим.
კიტრანა, ს. მცენ. дерябка, ზუნ. ლ.
კიტრი, ს. მცენ. огурецъ, ვეფხ. 780.
კიუტა, ნ. კიოტა.
კიფი, ს. მცენ. კანაფი, конопля.
კიშტი, ს. კალათა, кошница, корзинка, იერემ. 24—1, 2.
კიჩური, ს. ქიშური, виноградъ кругловатый.
კიცვი, ს. კვიცი ცხენისა ან ვირისა, მუტრუკი, жеребенокъ, ნ. კვიცი.
კიცხება, კიცხევა, სზ. руготня, насмѣшка.
კიცხვა, სს. руготня, руганіе; поношеніе; насмѣшка, **კიცხვითი**, ზედ. поносительный, ругательный; (ვჰკიცხავ), ზ. მ. ავიგდებ, დავჰხცინებ, გავჰკილავ, ругать, поносить; осмѣивать, насмѣхаться, (ვეკიცხვი, -ცხები), ზ. თვ. დავჰხცინებ, გავჰკილავ, ругаться, насмѣхаться, (მეკიცხვების), ზ. მიჩ. დამცინის, трунить надо мною, смѣется на меня, გეკიცხოს, будетъ смѣяться надъ тобою, ისოზირაქ. 13—7; ქართლ. 2—217; ვისრ. 124; [127.
კიჭი, ს. ვიკრეჯ კიჭსა, скалить зубы.
კლა (ვჰკლი, ვჰკალ), ზ. მ. ვკლავ, მოვაკვდინებ, убивать.
კლავი, ნ. მკლავი; **კლავწიწილა**, ს. მცენ. ყოლინჯანი, калганъ (раст.); პ. ფ. ლ.
კლაკვნა (ვჰკლაკვნი, -ნე). ზ. მ. მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ, гнуть, изгибать; (ვიკვლაკვნები, -ნე), ზ. ვ. მოვიხრები, მიმოხვრით ვალ გველსავით ან მდინარეთ, изгибаться, извиваться, გველი იკვლაკვნება, змѣя извивается.

კლანჭი, ს. ჭანგი ოთხფეხთა, когти, საბ ლ; ზუნ. ლ.
კლარჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავხლართავ, დავხვანჯავ, დავქსაქსავ, спутывать, перепутывать, ქილ. 364.
კლარჯული, ყურძენია, ბაქრ. 229.
კლდაევა, ს. **თოფია**, ружье, ბაქრ. 166.
კლდე, ს. მთა ან გორა მრთლად ქვისა, каменная гора, скала; სახენი კლდისანი არიან: **ცინი**, ფრიად მაღალი ალმა-ამართული; **ხალი** და **ქორბაფი**, ვრცელი და მაღალი ნიამორთაგანცა ძნიად სავალი; **თირი**, რბილი და ადვილად გასათლელი, **კონცხი**, **რკონცხი** ან **აკარა**, ზღვაში წარზიდული კლდე; **ჭეო**, კლდე ფიქალიანი; **გოზი**, ქვითკირის მსგავსი; **კბოდე**, ზღვისა ან მდინარის პირის კლდე; ჩაუვალი და ფლატი, **ზრაგი**, ზღვათა შინა დაფარული კლდე, სავნებელი ხომალდთა; აგრეთვე კლდეთა მაღალთა ითქმის: **კარკატოვანი**, **პიტაო**, **ფრიალო**; ვეფხ. 148; **კლდის-კარი**, **კლდე-კარი**, проходъ въ горахъ, **კლდის-ძარღვი**, рудныя прожилки, жила, слой, **კლდის-ყური**, одна сторона горы, **კლდიანი**, **კლდოვანი**, ზედ. скалистый, დარეჯ. 2—9; რუსუდ. 338; **კლდოვანება**, ს. მთიანობა, гористость, скалистость, **კლდის-თევზა**, ს. пискарь, **კლდის-დუმა**, очитокъ, молодило (раст.); პ. ფ. ლ; ზუნ. ლ; **კლდის ბალახი**, ს. მცენ. ростокъ, вѣтвь, ლათ. germen, ზუნ. ლ; **კლდის-ვაშლი**, ს. მცენ. უკვდავა, морозъ (раст.), ერის. ლ; semper vivum major, პ. ფ; **კლდის-ქონჩორა**, ს. მცენ. сухостебельникъ, ფრანც. Adiante; პ. ფ. **კლდის-ჯოჯო**, ს. ящерица, саламандра, პ. ფ. **კლდის-კილამურა**, ს. მცენ. папоротникъ, стоножникъ, Asplenium.
კლდის მერხე, მცენ?
კლება, სს. умаленіе, сбавка; -მთოვარისა, ущербъ луны, (ვაკლებ, ვუკლებ, ხრ. ვაკელ, მყ. ვაკლო), ზ. მ. მივუხვამ, მოვაკლებ; შევამცირებ, დავანაკლულებ, დავაკნინებ, лишать; умалять, сбавлять; ვუკლებ ფასსა, сбавить цѣну, ვაკლებ პატივსა, лишать почестей, ქილ. 360; (ვიკლებ), ზ. მიჩ. დავიკლებ, მოვიკლებ; შევიმცირებ, დავინაკლულებ; лишаль себя; убывать, уменьшаться; რუსუდ. 593; ალექს. 70; მთოვარემ იკლო, луна убыла, იკლებდა ბარკალსა, онъ хромалъ, დაბად. 32—31; ვიკლებ სიმხნესა, терять мужество, დარეჯ. 143; ხოფელმან არ იკლო თავისი ბეგარა, природа не лишилась своей дани (убилъ), ვისრ. 8; გუჯ. 26; მეფის ძემან ირაკლიმ იკლო რამე, царевичъ Ираклій былъ недоволенъ чѣмъ то; ქართლ. 109, 133, 204; (მაკლს, მაკლია, მაკლდება, ხრ. მკლებია), ზ. ნაცვ. არა სრულად მაქვს; მაკლდება, недостаетъ мнѣ, я лишенъ; ფული მაკლია, недостаетъ у меня денегъ, ვეფხ. 8; ვახტ. სამ. შეხვალი; 1 ქართლ. 400; ეგღა გაკლია, этого еще недостаетъ тебѣ; გულს მაკლია, я недоволенъ, დღე მაკლდება, дни мои убываютъ, ერისთ. 2—5; ჭკუა აკლს ან აკლია, недостаетъ у него ума, მარტ. 1—24; ყურთ მაკლია, худо слышу; თვალთ-მაკლია, худо вижу, (ვაკლდები, ვუკლდები ან ვაკლავარ, ვაკლივარ); ზ. ვღ. მოვაკლდები; შევჰკნინდები; недоставать; небывать, не-

посѣщать; манкировать; быть лишену, მათ. 19—20; ვისრ. 118; მარტ. 1—188; რუსუდ. 274; ვაკლდები სწავლასა, -ლოცვასა, отставать отъ ученія, отъ молитвы; небывать на ученіи, молитвы; **კლებულობა** (ვჰკლებულობ), ზ. უ. ვიკლებ, уменьшаться, умаляться; недоставать; лишаться; **კლებინება** (ვა), ზ. მ. შევამცირებინებ, заставить уменьшить.

კლება, სხ. грабежъ; (ვიკლებ), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ, ვსცარცვავ, грабить.

კლემაქსი (ბერძ.), ს. კიბე, წიგნი იოანე სინნელისა; лѣствица, книга Іоанна Синаита.

კლერტვა, ნ. მოკლერტვა.

კლერტი, ს. მცენ. бороноволокъ, оржанецъ, ერის. ლ.

კლერტი, ს. ხმელი ღერი ფიჩხისა ან გაკრეფულის მტევნისა; сухія вѣтви, хворостъ; ისა. 9—18; 37—27; ოსე 10—4; პირის უგემურობა, печистота на языкѣ; **კლერტიანი**, ზედ. имѣющій стебельки, სამზ. 36.

კლეტა (ვჰკლეტ, -ლიტი), ზ. მ. დავჰკეტ კლიტთა, замыкать.

კლვა, სზ. убиваніе; убійство; (ვჰკლავ, უსრ. ვჰკლავდი, ან ვჰკლევდი, სრ. ვჰკალ), ზ. მ. მოვაკვდინებ, მოვკლავ; დავჰკლავ ცხვარსა და სხ. убивать, умерщвлять, заколоть, зарѣзать; ვეფხ. 40; გამოს. 20—13; მწუხარება ჰკლავს, печаль убиваетъ; (ვიკლავ თავსა), убиваюсь, მკლავს წყურვილი, томитъ жажда, შენი სიყვარული მკლევდეს, ვეფხ. 132, любовь къ тебѣ будетъ мучить меня; (ვეკვლინები), თავს მოვაკვლევინებ, отдавать жизнь кому на жертву, გულს მიკლავს, огорчаетъ; მიკლავს წყურვილსა, утоляетъ жажду, ჩონგ. 123; რად მიკლავ თავსა, зачѣмъ убиваешь меня, ანტ. 6—10, (ვიკლვი, ვიკალი), ზ. ვ. მოვიკვდინები, убиваться, **კლვადი**, ზედ. დასაკლავი; მოსაკლავი, подлежащій смерти, закланію; კლული, მიმ. კერპთა კლული, принесенный въ жертву идоламъ, საქმ. 21—25.

კლთოლვა (ვჰკლთი, სრ. -თოლი), ზ. უ. ვჰდუღ, кипѣть, бить ключемъ; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ

კლიმატი (ბერძნ.), ს. ჰავა, климатъ.

კლიტე, (სპარს. ქლიდ; ლათინ. clavis) ს. საკეტი, მოქლონი, замокъ, ვეფხ. 1395; ზოგიერის ადგილს ნიშნავს გასაღებსა, ключь, ვეფხ. 455; მათ. 16—19; მიგცნე შენ კლიტენი სასუფეველისა, и дамъ тебѣ ключи царства небеснаго, ზოგჯერ-მე ნიშნავს: დასაკეტი რამ, ურდული, запоръ, იონა. 2—7; კლიტებითა და მოქლონებითა, запорами и затворами, ბარუქ. 6—17.

კლო, ს. 1 ქართლ. 334, 1 შენიშნვა?

კმა, ზედ. გულსავსე, შეჯერებული; საკმაო, სამყოფი, довольный; достаточный; **კმასაყოფელი**, ზედ. достаточный, იობ. 9—31; ტიმ. 58; 1 ქართ. 330, **კმავება**, **კმაობა**, სხ. კმაყოფილება, სავსება, достаточность; довольство; კავშ. 229; ვაკმავებ, ზ. მ. ვაკმარებ, კმასაყოფილად გავუხდი; расходовать бережно, чтобы достало; (ვიკმაკებ), ზ. მ. ვიკმარებ, ვიმყოფინებ, стараться бережно расходовать, чтобъ достало, ქილ. 89, 150; მარტ. 84 (1); (ვეკმავები), ზ. თვ. ვეყოფი, **ვეკმარებ**... ставать, хватать, მარტ. 2—189; კმა-არს... მოკლ. **კმარა**, კმარის ან კმარ-ვარ; ზ. უ. д... точно, довольно (есть); ვეფხ. 17; 1090; ... სამ. ვახტ. 127; კმაროდა, კმაროდის, дово... было, **კმარება**, **კმარვება** (ვა), ზ. მ. ვაკ... ვიკმარებ, ვეკმარები), ნ. კმავება; ვეფხ. 146... რიან. 105; **კმარება** (ვაკმარებ), ზ. მ. აღვ... ლებ, შევასრულებ, исполнить, совершить.

კმაყოფა (-ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. მ. გულსავსე ვჰ... შევაჯერებ; довольствовать; удовлетворять, ... გეყავნ, довольствуйтесь; ლუკ. 3—14; (კმავე... -ვეყავ), быть достаточнымъ, ლუკ. 14—28; ... მეყავნ, довольно, достаточно для меня, **კმა**... **ფილი**, მიმ. გულ-სავსე, შეჯერებული, доволь... **კმაყოფილება**, ს. გულსრულობა, შეჯერება ... ლისა, довольство, удовлетвореніе, (ვაკმაყო... ლებ), удовлетворять.

კმაზვა (ვჰ), ზ. მ. დავარჩევ, დავჰკმაზავ; მოვრ... перебирать, очищать; убирать, снаряжа... -ცხენსა, сѣдлать лошадь, ნახე კაზმა, კაზმვა. ...

კმარა, **კმარება** (ვა), ზ. მ. ნ. კმა.

კმევა, სხ. куреніе, (ვაკმევ, -მიე), ზ. მ. დავაკომლ... სუნნელს საკმეველსა, დავაყრჩოლებ, курить, ... дить; (ვუკმევ), ზ. მიჩ. დავუკმევ საკმეველსა, ... дить, (ვჰკმი, უ. ვჰკმიდი, სრ. არა აქვს; ვეკმევი, -მ... ზ უ. ვჰბოლავ, ვჰყრჩი, куриться, дымѣть, ვისრ. ... 53; ვეფხ. 327; რუსუდ. 363; ლუკ. 1—9.

კმევა (ვიკმევ, ვიკმიე), ზ. მ. ვიმყოფინებ, ვიკმარ... стараться бережно расходовать, чтобы ... стало, დარეჯ. 96; ლ.

კმინვა (ვჰკმინავ, -ნე), ზ. უ. ლომთა თვის: მცირ... ვლმუვი, о львахъ: мычать, საბ. ლ.

კმოლვა (ვჰკმოლავ, ვიკმოლავ), ზ. უ. კომლს ა... შვებ, дымѣть, აბდრ. 48, ფსალ. 103—32.

კნავილი, სხ. мяуканіе, (ვკნავი), ზ. უ. კატათაგ... ვჰსჩხავი, мяукать.

კნაპვა (ვჰკნაპავ), ზ. მ. ვსრეს, ვსვრემ, размина... რუსულ. ქ. ლ.

კნაპვა (ვჰ), ზ. მ. ძვალს გამოვხვრი, глодать кос...

კნაპი, ს. მცენ. ნ. კირკიტა, ყამბრი, ბუნ. ლ.

კნატუნი, **-ნება** (ვა), ზ. მ. ვჰკვნეტ, грызть, лома... зубами.

კნაჭვა (ვჰ), ზ. მ. ვსჭუჭყნი, ვჰსჭყლეტ, мять.

კნეინა (რუსული), ს. თავადი შვილის ცოლი, кн... гиня, **კნეინობა**, ს. თავადი შვილის ცოლობ... ანტ 2—4.

კნინი, ზედ. მცირე; შეურაცხი; малый; маловажный, ничтожный: ისა. 23—8; 2 სჯული 25—15; **კნინღა**, ზზ. კინაღამ, ძლივს, თითქმის едва не, чуть-чуть, почти; ერისთ. 39; **კნინება** (ვა), ზ. მ. ვამცირებ, умалять; уничижать, (ვჰკნინდები), ზ. ვდ. ვმცირდები, умаляться; унижаться, (მეკნინება), ზ. მ. მეცოტავება, считаю для себя ничтожнымъ, ქილ. 183, **კნინობა**, ს. სიმცირე, მცირობა, малость, ничтожность; **კნინობითი**, ზედ. მცირეობითი, уменьшительный.

კნიზობა, ს. სიტყვით კბენა ან მაწყინარობა, язвить словами, საბ. ლ; დამცირება, შეურაცხება, униженіе, 1 ქართლ. 24.

კნოტი, **კნუტი**, მრავ. კნუტები, ს. კატის შვილი, котенокъ.
კობალა, ს. მსხვილი ტილო, ქათანი, холстъ.
კობალი, ნახე კომბალი; დარეჯ. 55.
კობრი, ს. გოჭა თევზი, сазанъ (рыба); ზუნ. ლ.
კობჩხა, ს. მცენ. ნ. ყვავის ფრჩხილა.
კობლვა, ზ. ბაზთაგან ჭანგის შეკუმშვა, сжимать когти, საბ. ლ.
კოდა (ვჰკოდ, -დე), **კოდვა** (ვჰკოდავ), ზ. მ. დავსჭრი; დავჰკოდავ, გავჰკვენწლავ; დავასაჭურისებ, წყვილს გამოვასხამ; წისქვილის ქვებს გამოვჰპირავ; рубить, рѣзать; ранить; холостить; насѣкать жерновы; **-შეშას**, рубить дрова; (ვიკოდები, -დე), ზ. ვ. დავიჭრები, быть ранену, გულს მიკოდს, язвитъ мнѣ сердце.
კოდაკი, საწყაო თალარის ნახევარი, мѣра въ $5^3/_4$ ф.; საბ. ლ.
კოდანა, ს. მცენ. ამშნალი, куколъ, ერის. ლ.
კოდალა, ს. მფრინვ. ხეკოდა, дятелъ, ნ. ჩ. ლ.
კოდალაფი, ს. ქილ. 247; ნ. კოდალა.
კოდი, ს. წონა 10 ლიტრისა ან ორი ფუთი და ერთი მეოთხედი; საწყაო კოდი არის ერთი კასრი ან 8 ჩანახი, გინა მოდა; კოდის ნახევარი არის ფოხალი, ქილაკი და მათხირი; ფოხალის ნახევარი არს გუში; გუშის ნახევარი თალარი ან ცაგარი; центнеръ, вѣсъ или посуда въ 2 пуда съ четвертью, რუსუდ. 812; საბ. ლ; კოდის-პური, ს. პურის გამოსაღები კომლზედ ორიკოდი, хлѣбная подать въ въ пользу царя съ дома $4^1/_2$ пуд. დასტულ. 56; სამ. ვახტ. 162, 170; ალექს. 179.
კოდილა, ს. ჭედილა ხვასტანგი, холощенный скотъ.
კოდილობა, ს. დაკოდილობა, рана, ქილ. 211.
კოდრიენა, ს. მცენ. ხოხბის მკერდა, ятрышникъ.
კოდობა, ს. მაგალ. სპილო კოდობით ჩანთქამს საჭმელსა, слонъ пудами ѣстъ пищу; მროვ. 31.
კოდრანტი (ლათ.), ს. მწვლილი, ფულის ნაოთხალი, полушка, მატთ. 5—26; მარკ. 12—42.
კოდრიენა, ს. მცენ. ხორხის მკერდა, ятрышникъ.
კოვზა, **კოვზისპირა**, ს. მცენ. ложечная трава, ложечникъ, ზუნ. ლ.
კოვზი, ს. მცირე ციცხვი მეტალისა გინა ხისა, სახმარი დასახხმელად ან საჭმელად წვნიანთა; ложка, ვეფხ. 1582; ჩაის კოვზი, чайная ложка, გულის კოვზი, ложка, конецъ грудной кости.
კოვზი, ს. თევზთ-საჭერი მცირე ბადე, рыболовный сакъ.
კოზაკი, ს. აქლემის შვილი, верблюженокъ.
კოზირობა (ვჰ), კოზირს ჩამოვალ; козырять.
კოზიმიტი, ს. მომცრო ფარდა, небольшая занавѣсь, ნ. ფარდა.
კოთხო, ს. тыква, корка которой употребляется вмѣсто посуды, ბაქრ. 178; ან წონა 10 გირვანქისა, мѣра 10 фунт. Кавк. Кал. 1887 წ. გვ. 63.
კოთხუჯი, ს. ეგირი, მცენ. иръ.
კოინდარი, ს. მცენ. райграсъ англійскій, ერის. ლ.
კოკა, ს. წყლის საზიდი ლაგვინი თიხისა ან მეტალისა; საწყაო 12 თუნგისა; კოკა ადგილობით მეტნაკლები იყო, ერთს ადგილს იწონიდა რვას ლიტრას, მეორეს ათსა, მესამის თორმეტსა, მეოთხეს თექვსმეტსა, სამ. მეფ. ვახტ. 120, კოკის ნახევარ არის **დორა** ან **ჭარიკი**, დორის ნახევარი არს **ჩაფი** ან **გვერდი**; გვერდის ნახევარი არის **დოქი**; большой кувшинъ для воды; мѣра жидкости 60 бут.; 30 бут. или $1^1/_2$ пуд. Кавк. Кал. 1887 стр. 63.
კოკბური, ს. გაუშლელი ვარდი, нераспустившаяся роза. ქილ. 588.
კოკინი, **კოკინება** (ვჰკოკინებ), ზ. უ. ვჰყროყინებ, ვჰგოკინებ, ревѣть (объ ослахъ).
კოკობზიკა, შემოკლ. კოპწია, ს. გარდამატებით კეკლუცობის მიმდევი, кокетка, щеголиха.
კოკობა, ს. თევზია, საბ. ლ, ერის. ლ?
კოკობი, ს. გაუშლელი ყვავილი, почка цвѣтовъ, ვეფხ. 131.
კოკომჟავა, ს. პატარა მჟაუნა, сорочій щавель.
კოკონა, ს. პატარა იხვი, уточка; нырецъ.
კოკორი, **კოკური**, ს. კვირტი, კოკობი, ხეთა რტოზედ გამოსხმული გაუშლელი ფურცელი, почка на деревѣ, ზუნ. 89.
კოკოშა, ს. ოშმე, კვახის გოგრისაგან შექმნილი სასმისი, чаша изъ тыквы.
კოკოჩანა, ნ. დედა ენა 80, вѣтви зеленѣющія.
კოკოცება (სომხ). ს. ქვითინი, გოდებით ტირილი, рыданіе.
კოკური წვიმა, ს. შხაპი შხუპიანი წვიმა, проливной дождь, კოკურად ასხამს წვიმა, дождь ливмя льетъ; ნ. კოკორი.
კოლაუზი, ს. ეტიკი, გზის მცოდნე, проводникъ.
კოლბოხი, ს. მიწის მსგავსი ქვა ჟანგის გამწმენდელი, თოფის საფერავი, наждакъ.
კოლვირდი, ს. ნაზუქი პური, сдобный хлѣбъ.
კოლვიზა, ს. დიდი მარხულობა, строгій постъ, წმიდათა ცხ.
კოლინბური, ს. ნ. **ჩიტბატონა**; **კოლინდარი**, ნ. **კოინდარი**.
კოლინდარის ბალახი, ნ. კოინდარი.
კოლინჯანი, ს. ბალახის ძირი, калганъ, ზუნ. ლ.
კოლინჯი, ს. ნაწლევი უპეს ქვეით; ან სენი მისი, ободочная кишка; рѣзь въ кишкахъ, ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ.
კოლიო (ბერძნ.), ს. მგბარი ხორბალი ან ბრინჯი თაფლით და შაქრით ზავებული, წანდილი, коливо, кутья.
კოლლურიო (ბერძნ.), ს. საოლავი, სამკურნალო წასასხმელი თვალისა, коллурій, глазная примочка.
კოლოტი, ს. საცკბილე ტიკი ზროხისა, бурдюкъ, мѣхъ.
კოლოფი, ს. მცირე ყუთი, шкатулка, სამღვთო წერილში: კალათა, кошница, ქეჯაო, მოაბა, რუსუდ. 754, паланкинъ, портшезъ, ბურნუთის კოლოფი, табакерка, ჭკუვის კოლოფი, глупецъ, дуракъ.
კოლოჭურა, ს. აყირო გოგრა ყელიანი, მწარე კვახი, горлянка, кубышка, ერისთ. ლ.
კოლტი, ს. ჯოგი აქლემთა ან ღორთა, табунъ, стадо; -ღორთა, стадо свиней, მარკ. 8—51; -მგელთა, стадо воловъ, წყობილსიტ; -აქლემთა, стадо верблюдъ, ისაი. 60—6.

კომანდირი, ს. ფრანც. უფროსი, თავი მხედართა, командиръ.
კომბალი, ს. თავმრგვალი ჯოხი, ჩომახი, ჩომახტუ-რი, дубина, палка.
კომბოსტო, ს. მცენარე, капуста.
კომენდანტი, ს. ციხის თავი, комендантъ.
კომენტარი, ს. განმარტება, ახსნა, коментарій, толкованіе, ქილ. 589.
კომეტი, კომიტი, ს. კუდიანი ვარსკვლავი, комета.
კომლება (ვა), ზ. მ. დავაკომლებ, დავაყრჩობ, надымить, ქიმ. 12.
კომლი, კომლობა, კომლიანი, ნახე კვამლი.
კომლეული, ს. ერთი კომლი სახლობა, სახლეული, дымъ, семья, дворъ, **კომლობა,** იგივე კომ-ლეული; семья крестьянская, дымъ; **კომლობა, კომლიანობა,** дымность.
კომპასი, ს. ყიბლანა, компасъ.
კომსი, ს. გრაფი, графъ, საბ. ლ.
კომში, ს. ბია ბალისა, айва.
კონა, ს. ერთად შეკრული ყვავილი, მოლი ან ფიჩხი, пукъ, пучекъ, букетъ, связка, ვარდის კონა, букетъ розъ, ვეფხ. 89; **კონა-კონა,** пуками, связками, ბუნ. კ; კონა თივისა, вязка сѣна.
კონდაკი (ბერძნ.), ს. იბაკო; ან წირვის წიგნი; სააღაპო წიგნი; кондакъ, гимны; служебникъ; синодикъ; поминальная книжка.
კონდახი (ბერძნ.) თოფის ლულის ჩასასმელი ამოჭრილი ხე, прикладъ, ложа у ружья; курокъ, ბაქრ. 166.
კონება (ვეკონები), ზ. თვ. გულზედ დავეკვრი, დავეკონები, მოვეხვევი, прильнуть, бросаться въ объятія, რუსუდ. 899; ერისთ. 41; ანტონ. 17.
კონვილი, ს. წყობ. 220.
კონი, ს. ორაგულთ-სანადირო ფაცერი, მდინარეზედ გაბმული, რომელშიაც ჩადგმიან პირ-შექცეულსა გორდებსა, პირ-შექცეულს გოდორი; кузовъ для ловли лососъ; გუჯ. 23.
კონი, კონოსი (ლათ.) ს. ორთავე თვალთა მხედველობა ერთად შეკრული, конусъ, соединенія глазныхъ лучей, საბ. ლ.
კონიო, ს. მცენ. შროშანა, ველური ზამბახი, მათოთი, болиголовъ, ბუნ. ლ.
კონკა ბებრისა, მცენ. вероника ივანე ბატ. ლ.
კონკება (ვაკონკებ), ზ. მ. ძველს დავაკერებ, დავაკონკებ, чинить старую одежду.
კონკი, ს. ბებკი, ბებკული, ძველი ფარატინი ცუდად დაკერებული, ветошь.
კონკილა, ს. ურმის თავს შესადგმელი ბოძვინტი, коза, тормазъ; подставка подъ одноколку.
კონსული, -სულობა (ლათ.), ს. ამორჩეულნი თავნი რომის რესპუბლიკისა; აწ ნიშნავს მოხელესა წარგზავნილსა სხვას სახელმწიფოში შესაწევნელად და დასაფარველად ვაჭართა თვისთა ქვეყნისა, консулъ.
კონტორა, ს. სამწერლო, контора.
კონქი, ს. კამარა, თაღი, сводъ, ტიმ. 154; ან ტაშტი, тазъ, საბ. ლ.
კონქილა (ბერძნ.), ს. მოწითლო საღებავი, червлень (краска).
კონქუთი, ს. კეცი, ბაკანი, раковина.

კონჩო, ს. ჭამპალი შეშა, гнилыя дрова, ბუნ. ლ.
კონჩოლი, ს. პურის წვენი, ძაღლაპურა; моченый въ водѣ хлѣбъ; ბუნ. ლ; საბ. ლ.
კონცხი, კუნცხი, ს. კლდის აკარა, კლდე წარზიდული ზღვაში, мысъ, 1 მეფეთ. 14—4.
კონძოლი, ს. დალალი თმისა, коса волосъ, მსაჯ. 16—13.
კონწოლი, ს. მტევანი, кисть виноградная, ბუნ. ლ.
კოპალი, ს. ფშავთა კერპი, божество у Пшавовъ.
კოპანო (ლათინურ.), ს. ნავის ერთგვარი, судно.
კოპარი, ს. ნაწები, связь, ხადლესასწაულო 18 ხუცესთ. 3 გალობა; კავშ. 93.
კოპე, ს. გოგრა; ან ამისი საწდე ღვინისა; порода тыквы; посуда изъ этой тыквы для черпанія вина; ковшъ, ბაქრ. 170, 179.
კოპეშია, ს. გოგრა მკვახე. ხაპი, тыква, ერისთ. ლ.
კოპი (სომხ.), ს. მოუქნელი თასმა; ბურცი, ბებერა, сыромятный ремень; прыщикъ, волдырь.
კოპი, ს. თასაკრავის გრძელი და წვრილი ბალიში, круглая и длинная подушка, служащая для поддержанія головнаго убора.
კოპია, -პიო (ლათ.), ს. წერილის პირი, копія.
კოპიზური, ს. ვაშლის ერთგვარი, ბაქრ. 181, прим.
კოპინო, ს. ნავის ერთგვარი, паузокъ, судно.
კოპიტი, ს. შავად გათლილი ხე და სხ. вчернѣ обдѣланное дерево.
კოპიტი, ს. მცენ. იფნი, ясень, ერისთ. ლ.
კოპიჭი, -ჭნარი, ს. გაყინული მიწა, мерзлая земля, საბ. ლ. ქილ. 435.
კოპტონი; ს. წეწონი, თესლეულთ ჩენჩო ზეთის გამოხდის შემდგომა, избойна, выжимки, остатки послѣ выжимки растительнаго масла; ნ. ჩ. ლ. რუსულ-ქართ.
კოპწია, ს. კოკობზიკა, გარდამატებით კეკლუცობის მიმდევი, щеголиха; кокетка.
კორაფი, ს. მცენ. ბოკვი, осокорь, ბუნ. ლ.
კორბანი (არაბ.), ს. შესაწირავი ან სამღვდელო ხაზინე, корванъ, жертва; церковное казнохранилище; მატ. 27—6, მარკ. 7—11; ან ნიჭი, მადლი, даръ, 1 ქართლ. 273.
კორდი, ს. უხნავი და უმუშავო მინდორი აბალახებული; лугъ, ისაი. 3—6, 7—21, ოსე. 10—4; ვეფხ. 1512; მწვანე კორდი, зеленый лугъ, კორდის მონაკვეთი, ე. ი. ბელტი, дернъ.
კორესპონდენტ, ს. кореспондентъ.
კორთი, ს. ჩონგ. 33.
კორიანტელი, ს. სქელი კვამლი ან მტვერი; მუშაკთა თავპირზედ მტვერის გარდადება; გაშავება ფრიადის შიშით, მწუხარებით ან სირცხვილით; густой дымъ или пыль; чернота на лицѣ отъ пыли, страха или стыда.
კორილა, ს. მცენ?
კორკიმელი, ს. დამასხი, финикъ, ერისთ. ლ.
კორკოდილო (ბერძ.), ს. ხვითქი, крокодилъ, ქილ. 282.
კორკოტანა, ს. ბალბა, მოლოქი, проскурнякъ.
კორკოტი, ს. ჴარისა, გიშრაფეთი, წანდილი, толченная пшеница, сваренная на молокѣ, каша, სიბრ. 95; სამზ. 46. [ная.
კორნატი, ს. ზროხის ვეგი ან კოჭი, бабка играль-

კორომი, ს. შუა მდინარეზედ ჯგუფად მდგარნი ხენი, перелѣсокъ, поросникъ.

კოროსი, ს. საწყაო ათი მოდისა, мѣра 10 гарнцевъ, რიცხ. 11—31.

კორტნა (ვჰკორტნი), ზ. მ. ვსწიწკნი, ნისკარტით ვიგლეჯ ბუმბულსა; დავჰკვეჭნი, დავჰკოდავ ძელსა; щипать, рвать клювомъ перья; дѣлать насѣчку, насѣкать, нарубать; ქილ. 604; თხა კორტნის ბუჩქის ფოთლებსა, коза щиплетъ листья, სამართებელი კორტნის, бритва деретъ, სიბრ. 92, (ვიკორტნები), ზ. ვ. ვიწიწკნები, ვიგლიჯები; უზდელად ვხუმრობ, ვებღლარძუნები, щипаться; гомозиться, возиться съ кѣмъ.

კორჩიოტა, ნ. ქორჩიოტა.

კორჩხი, ს. კავიანი ხე ხორცის საკიდი, крючья для вѣшанія мяса.

კორძი, ს. ჯირკველი, ხორცმეტი, наростъ, мозоль.

კორძიანი, ზედ. ჯირკვლიანი, наростный.

კორწიალობა (სომხ.), ს. колебаніе, (ვჰკორწიალობ), ზ. უ. კირწი-კორწით გადავბრუნდები, დავტრიალდები, кувыркаться, перевертываться черезъ голову; гомозиться.

კორწიალი, валькость, -ვლით, кубаремъ, -ლობა, валькость.

კოსმოლოგია (ბერძნ.), ს. საზოგადოდ ცნობა **სოფლიოსა**, космологія, ლოღ. 12. 35; მეტაფ. 90.

კოტა, ს. გურულად ღერი, стебель, ბაქრ. 182.

კოტა, კოტე, ს. ხმლის ხეტარი, ვადა, ან ქარქაშის ბოლო, ефесъ, шпажная рукоятка; оконечность поженъ, ვეფხ. 605, 1381; უღლის რიკი, шкворень у ярма, საბ. ლ. ლახვარი ტარ-კოტა, копье не длинное съ рукояткою.

კოტვა (ვჰკოტავ, -ტე), ზ. უ. ვჰტოკავ, ვტორტმანებ, ვჰცანცარებ, дрыгать, ерзать, шевелиться, не сидѣть на одномъ мѣстѣ.

კოტვილი, ნახე ჩანახი; ეზეკ. 45—14.

კოტიზი, ს. ბუზანკალი, врухъ, ბუნ. ლ.

კოტიზობა (ვჰკოტიზობ), ზ. უ. ვჰკოტავ, ვჰტოკავ, дрыгать шевелиться, საბ. ლ.

კოტიტა, ს. რომელსაც ხელფეხის მოძრაობა არა აქვს, лишенный употребленія рукъ и ногъ, კაცია 10.

კოტიტება (ვა), ზ. მ. საკერებელს დავაკერებ, класть заплатку.

კოტიტობა (ვჰ), ზ. უ. ვჰკოჭლობ, ковылять.

კოტორი, ს. კურდღლის ბაჭია, зайчикъ, ბუნ. ლ.

კოტორი (სომხ.), ს. პურის ნატეხი, ломоть хлѣба, укрюхъ, 3 მეფ. 11—17, ანდრ. 85.

კოტოში, ს. რქა სისხლის გამოსაშვები, рожокъ кровопускальный.

კოტოხი, ს. იმერულად: ქილა, горшокъ, სამზ. 86.

კოტრანი, ს. პირშუშხა, катранъ, რ. ქ. ლ.

კოტრი, ს. ვალდატეხილი, კუტრი, банкротъ.

კოტრიალობა (ვჰ), ზ. უ. ვბრუნავ ქვეშაგებში, вертѣться въ постели, ჩონგ. 44.

კოფა, ს. მატუკი, მცენ. собачій омегъ, серха, ბუნ. ლ.

კოფო, ს. ურემთა, მარხილთა და მისთანათა ჭალებზედ შემოსაცმელი დანდალი, кряква, прислонъ, подлокотникъ, კაცია 90.

კოფ-ფრჩხილოვანი (ხელი), ს. ხუცურის ასოებით ჩართული ხელი, письмо вязью (церковное).

კოღო, ს. ქინქლა, ბურნაკი, комаръ.

კოში, ს. თასი ხისა ან გოგრისა, საბ. ლ. чаша деревянная или изъ тыквы.

კოშკი (სპარს), ს. გოდოლი, არა ვრცელი და მაღალი ციხე, გაცალკევებული ბურჯი, ს. башня, ვეფხ. 515, 513; 327, **კოშკებიანი**, ზედ. башенный.

კოშტი (სომხ.), ს. მკვრივი რამე, ვითარ კოშტი სანთელი, კვერცხულის ნატეხი და მისთანანი, твердое тѣло.

კოჩივარდა, ს. მცენ. ბუნ. კ. 192, ნ. ფოჩივარდა.

კოცება, კოცნა (ვაკოცებ, -ცე; ვჰკოცნი, -ნე), ს. ვუამბორებ, цѣловать, поцѣловать, (ვიკოცნები), ზ. ვ. цѣловаться, ვეფხ. 1555; **ნაკოცი**, поцѣлованный; мѣсто поцѣлуя, ვისრ. 10; **კოცნინება** (ვა), ზ. მ. ვაამბორებინებ, заставить поцѣловать, 2 ქართლ. 525; ანტ. 4—33; მაკოცნინებ, ты позволишь мнѣ поцѣловать тебя.

კოცონი, ს. შეშის ზვინი დაგროვებული, костеръ, куча дровъ.

კოწამახი, კოწახი, ს. კაწახი, მეტად მჟავე, очень кислый.

კოწახური, ს. კვაწაროხი, барбарисъ, დასტ. 57.

კოწეული, ს. ითქმ. კოწლად კოწეული, ხუჭუჭი, кудрявый, ქილ. 202.

კოწიწი, ს. თიხის ჭურჭელთ საწებავი კავშირი, спайка, мастика, составъ для паянія посуды, **კოწიწება** (ვა), ზ. მ. შევაკავშირებ, შევსძერწავ; დავაკოწიწებ, паять, склеивать; ескоплять; (ვჰკოწიწდები), ზ. ვდ. შევსძერწდები, спаиваться, склеиваться.

კოწიხო, ს. მცენ. მათოთი, შხამა, болиголовъ (раст.).

კოწოლი, მრავლ. კოწლები, ს. კეწერი, გინა ფოჩი თმის ნაწნავისა და მისთანათა, შავთ 49; отпрыскъ, побѣгъ дерева: конецъ косы, შავთ. 49, ისაი. 3—3.

კოჭა, ს. ჯანჯაფილი, ზარდაჩო, имбирь.

კოჭა, ს. ბუქნა, присядка.

კოჭაკი, ს. კართა, ზანდუკთა და მისთანათა მიკრული რგვალი რკინა, რომელზედაც გარდაებმის რაზა და დაედება კლიტე, пробой.

კოჭატი, მაგ. ნიჩბისა, ნ. 3—8 ანტონ.

კოჭაობა (ვჰ), ნ. კოჭი.

კოჭვა (ვჰკოჭავ, -ჭე), ზ. მ. ვბუქნავ, ჩაბუქნვით ვროკავ, танцовать въ присядку, შევკრავ ბარგსა, перевязывать обозъ, საბ. ლ.

კოჭი (სომხ.), ს. სათამაშო კორწნატი, ვეგი, პოლოტი; ან ფეხის ჩონჩხი; გოჯი; альчикъ, бабка; глезна, лодыжка; кисть, плюска ноги, лодыжка; ზოგჯ. თეძოსთავი, лодыжка, щиколотокъ берцовыхъ костей, ბუნ. ლ; საქმ. 3—9; ნ. შაქი, ალჩუ, თოხანი; თაფი, ჭუტი; **კოჭაობა** (ვჰკოჭაობ, სრ. არა აქვს; ვიკოჭავებ, -ვე), ზ. მ. კოჭს ვთამაშობ, играть въ бабки; кататься какъ сыръ въ маслѣ, ფულში კოჭაობს, у него гибель денегъ, რუსუდ. 434; 30; **კოჭიანი**, ზედ. лодыжечный, лодыжный.

კოჭი, ს. მოხელი, მცირე ძელი გათლილი სართულ-

თა ზედა გასადები, конь, верхній брусъ на кровлѣ, რუს. ქარ. ლაქ. ნ. конь.

კოჭი, მცენ. горохъ-кошачій, ბუნ. ლ.

კოჭიგური, ს. თავის ნაპარსი ბალანი, сбритые волосы, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

კოჭიმელი, ს. მზის ორბიტა, орбита солнечная, ნ. ცთომილი.

კოჭლი (არაბ.), ს. მკელობელი, ფეხდაშავებული, ისაი. 35—6; ვეფხ. 1546; хромой, კოჭლი-ჩაუხა, хромой чортъ; **კოჭლობა**, ს. მკელობა, хромота, (ვჰკოჭლობ, ვიკოჭლებ, -ჭლე), ზ. უ. ვმკელობ, хромать.

კოჭობა, ს. მფრინველია ან ბალახი, ბუნ. ლ.

კოჭობი, ს. მცირე ქოთანი, რძის შესადედებელი, горшечекъ, ვისრ. 160.

კოჭუპრია, ს. საკმეველის მსგავსი, მასტაკი; мастика.

კოხი, ს. მაგარი ქვა, რომლისაც ნამტვრევებს ჩაუსხმენ სალეწავსა კევრსა, дикій и твердый камень, коего обломки вставляются въ молотильную доску; ქილ. 40; ან სეტყვა, градъ, ნ. ჩ. ლ. სეტყვა.

კოხტა, კოხტა-პრუწი, ს. თავის მომწონი, კოკობზიკა; чванный щеголь; **კოხტაურად**, ზზ. თავმომწონად, щегольски, **კოხტაობა**, ს. თავის მომწონობა, щегольство, чванство.

კოხტა, ს. მოკლე გადასაცმელი კაბის ზევით წელამდინ გურიაში, ბუნ. კარ. 241, верхняя одежда у Гурійцевъ.

კოხუნჯი, ს. იმერულად ქალამანი, лапти, 2 ქართლ. 196; 209, **კოხუნჯიანი**, ზედ. კოხუნჯ-ჩაცმული, ქალამნიანი, одѣтый въ лапти.

კრავატი (ოსმალ.), ს. ფეხებიანი სარეცელი, სკამ-ლოგინი; кроватъ.

კრავი, ს, ჩჩვილი ბატკანი, агнецъ, -ღვთისა, агнецъ Божій, ისაი. 16—6; იოან. 21—16; ფსალ. 113—4, 5; **კრავის-საკვნეტელა, კრავისულა**, ს. მცენ? **კრავისკუდა**, მცენ. რაჭულად, ромашка вонючая; **კრავისყურა**, ნ. მჟაუნა.

კრაზანა, ს. მწერი, шмель садовый, ერის. ლ.

კრაზანა, ს. მცენ. звѣробой (раст.), ბუნ. ლ.

კრამიტი (ბერძნ.), ს. კეცისა გინა თიხის ლორფინი სართულის სახურავი, черепица.

კრაჭუნი კბილისა, ს. ღრჭენა კბილთა, скрежетъ зубовъ, **კრაჭუნება** (ვა), ზ. უ. ვიღრჭენ კბილთა, скрежетать зубами.

კრება, სს. შეკრება, მოგროვება; შეკრებულება მრავალთა ერთად; собираніе: сборъ, сборище; **მსოფლიო კრება**, ესენი არიან შვიდნი მილებულნი, რომელთა მიერ დამტკიცა მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება; Вселенскій соборъ, **ადგილობითი კრება**, არს რაჟამს ერთის რომლისამე თემისა ეპისკოპოზნი და სხვანი სამღვდელონი შეჰკრებიან საეკკლესიოთა თვის საქმეთა, помѣстный соборъ, კრება ერისა, сборище народа, сходка, საქმ. 24—13; ხორცთ-კრება, заговѣнье, ტიმოთ. (ვჰკრებ, სრ. ვჰკრიბე), ზ. მ. მოვაგროვებ, შევჰკრებ, собирать, -ხილსა, собирать плоды, ნახე კრეფა; ვიკრებ თავსა, ე. ი. მოვგროვდები, собираться, საშ. მოს. 40; (ვუკრებ მიზეზსა), ზ. მიჩ. მიზეზს ვუგონებ, обвинять кого, საშ. მოსეს. 29;

კრებული, ს. შეკრებილება, ყრილობა, собраніе, сборъ, сборище; сходка; საქმ. 15—4, 21; 19—40; მატ. 5—22; კრებულად უხმობენ აგრეთვე ხომლსა ვარსკვლავთასა, რომელარს პლიადი, созвѣздіе плеяды, **კრებული ეკკლესიისა**, ე. ი. სამღვდელონი ერთისა რომლისამე ეკკლესიისა; причетъ церковный, და კრებული ერთა გარემე მოგადგნენ შენ, сонмъ народовъ станетъ вокругъ тебя, ფსალმ. 7—7; განუტევა კრებული იგი, онъ распустилъ собраніе, კრებული წმინდათა, собраніе святыхъ; **კრებული**, მიმ. მაგროვებული, собранный, ტიმ. 16; **კრებულება**, ს. შეკრებილება, собраніе, сборище, сходка, საზოგადო კრებულება, общее собраніе, ქილ. 275.

კრემი, ს. აქაფებული რძე. кремъ, ბაგრ. ბატ. 86.

კრემოტარტარი, (ლათინ.), ს. ხაშურის მჟავე მარილი, кремортартаръ.

კრესლო, ს. სავარძელი, кресло.

კრეტსაბმელი, ს. კარის ფარდა, занавѣсъ, завѣса, მატ. 27—51; გამოსლ. 26—31.

კრეფა, სს. მოგროვება, მოკრეფა, собираніе, (ვჰკრეფ, -რიფე), ზ. მ. ვაგროვებ, მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ; მოვჰკრეფ ხილსა; собирать; подбирать; рвать плоды; -ყურძენსა, собирать виноградъ, ვჰკრეფ ლაშქარსა, набирать войско, დარეჯ. 2 — 110; -კარსა, затворить двери, ვჰკრეფ ორთქლსა, собирать пары, (ვიკრეფ ფეხსა), ზ. მიჩ. წავალ წამოვალთ, расходиться; გულზედ ხელს ვიკრეთ, скрестить руки на груди, ვიკრეფ ჭკუას, собраться съ умомъ, (ვუკრეფ მიზეზსა), искать поводъ, причину, 2 სჯული 22—17; (ვიკრიფები), ზ. მ. მოვიკრიფები ან მოვგროვდები, собираться, **კრეფილი, ნაკრეფი**, მიმ собранный, **მკრეფელი**, ს. собиратель, -კარისა, затворяющій дверь, მოურავ. 81; **საკრეფი**, ზედ. что нужно собирать.

კრეჭა (ვჰკრეჭ, -რიჭე), ზ. მ. ვჰკვეც, მაკრატლით ვჰსჭრი, стричь, (ვიკრეჭ თმასა, ვიკრიჭები), ზ. ვ. ვიკვეც, ვიკვეცები, стричься.

კრეჭა (ვიკრეჭ კბილებსა, ვიკრიჭები), ზ. უ. უშვერად ვიცინი ან ავიგდებ, скалить зубы, смѣяться.

კრეჭია, ს. зубоскалъ.

კრეხა, სს. грабежъ, (ვჰკრეხ, -რიხე), ზ. მ. ვსძარცვავ, ვიკლებ, грабить.

კრვა, კრუა, სს. ცემა, გალახვა; დახლა, დარტყმა, біеніе; ударъ, კრვა ხლმისა, битва на сабляхъ, (ვჰკრავ, ვჰკარ, 3 პ. ჰკრა), ზ. მ. მივარტყამ, მივახლი; დავარტყამ, დავახლი; წავსჯგვლემ, წავჰკრავ: бить, ударять; поражать; толкать; ვჰკრავ წიხლსა, ударить ногою, лягнуть, პანღურსა ვჰკრავ, дать кому пинокъ, вытолкать, ვჰკრავ თოფსა, ისარსა, поразить кого выстрѣломъ изъ ружья, поражать стрѣлою, ვჰკრავ ქუსლსა, დეზსა, пришпорить, ვჰკრავ ხმალსა, ударить саблею, ჰკრა კედელსა, ударилъ объ стѣну, ვჰკრავ ზარსა, ударить въ колоколъ, звонить; ტიმოთ. 26; ვჰკრავ (ჰკრა) ბუკსა, затрубить въ трубу, бить въ набатъ; რუსუდ. 531; ვჰკრავ თვალსა, ე. ი. დავინახავ; თვალს მოვჰკრავ; თვალით დავნახავ; усмотрѣть; сглазить; თვალი მკრა, онъ сглазилъ меня, ვჰ-

კრავ ტახტსა, ставить диванъ; 1 ქართლ. 158; ჯიბეში ვჰკრავ, спроворить что, положить проворно въ карманъ; ვჰკრავ ანძას, сажать на колъ, ხმ. ხომ. 370; რა ბინდმა ჰკრა, какъ только смерклось, რუსულ. 802; მროვ. 118; ვჰკრავ ხელსა, толкнуть рукою, ჩონგ. 41; (ვიკრავ, ვიკარ), ზ. მიჩ. დავირტყამ, бить себя, ვიკრავ თავში ხელს, рукою ударять себя въ голову, ცხენს მათრახი იკრა, пріударить свою лошадь кнутомъ, დარეჯ. 2—13; ვისრ. 10; ხელს ვიკრავ ხმალსა, схватить саблю, ჩონგ. 53; მიკრავს, я пріударилъ, ვისაც უწინ უკრავს ისარი, кто прежде ударилъ стрѣлу, ხმ. ვახტ. 180; (ვუკრავ, ვუკარ), ზ მიჩ. ვაძრობ საკრავსა, играть на музыкальныхъ инструментахъ, ვუკრავ ჩონგურსა, играть на балалайкѣ, რუსულ. 586, 885; ვუკრავ ფორტეპიანოს, играть на фортепіано, თავს ვუკრავ, кланяюсь, ნ. **თავის დაკრვა**; იკრის ქნარი, ჩონგ. 78; играютъ на арфѣ, იკრეს ხმალნი, стали биться на сабляхъ, 2 ქართლ. 119, **კრვევინება** (ვა ნალარას), заставить ударить или играть на инструментѣ, რუსულ. 135, 201; გუჯ. 29; -ნალსა, заставить подковать лошадь, თოფსა, заставить дать выстрѣлъ изъ ружья, 2 ქართლ. 550.

კრვა (ვჰკრავ, ვჰკარ), ზ. მ. შევჰკრავ მაგალ. ბარგსა, შევშარტავ; связывать, завязывать, перевязывать; შევჰკინძავ ლილსა, ზორტსა, ხრიკსა და სხ; შევჰკინძავ წიგნსა, შევჰკაზმავ; застегивать (пуговицу); переплетать (книгу); გზას მიკრავს, заграждаетъ мнѣ путь, ვეფხ. 301; ვუკრავ ხელფეხს, связать кому руки и ноги.

კრვა (ვაკრავ, ვაკარ), ზ. მ. დავაწებებ, მივაკრავ, დავაკრავ, налѣпить, наклеить, обвивать; კაცია 35; 31; თავზედ მეკრა თავსაკრავი, голова повязана была у меня повязкою, ვაკრავ თორნეში პურს, налѣплять хлѣбъ къ стѣнѣ печки, რუსულ. 346; ერთი ფუტა ეკრა, რუსულ. 918; онъ былъ повязанъ фартукомъ, (ვეკრვი, ვეკარ), ზ. თვ. მივეკვრი; დავეკვრი, прилипнуть; прильнуть; примыкать; -ედა მიწას, прильнуть къ землѣ; ფისი ხელზედ ეკრვის, смола липнетъ къ рукамъ, ცხენს ნალი ეკრა, лошадь была подкована, რუსულ. 917; (ვაკრავარ, აკრავხარ, აკრავს; სრ. ვაკროლი), примыкать; быть прилипнуту; სახლი სახლს აკრავს, домъ примыкаетъ къ дому.

კრთობა (ვიკრთობ ძილსა), прогонять сонъ.

კრთობა (ვაკრთობ, -თე), ზ. მ. გავაკრთობ, შევაშინებ, испугать кого, ვეფხ. 864, გავაელვარებ, გავანათლებ, заставить издать свѣтъ, გუჯ. 30; ვაკრთობ ხნავსა, издаю свѣтъ, ვაშლი 10.

კრთომა, სხ. содраганіе, ужасъ; блистаніе, сверканіе, -მზისა, блескъ солнца, ვეფხ. 1298; -გონებისა, потрясеніе ума, 1 ქართლ. 337, (ვჰკრთები, -თი), ზ. მ. ვძრწი; ვჰფორთხალებ; გავჰკვირდები, გავცვიფრდები, შევჰკრთები, შევძრწუნდები; ნათელისათვის: გამოვჰბრწყინდები, გამოვჰხნდები, გამოვჰკრთები; вздрагивать, шевелиться; содрагаться; ужасаться, пугаться; издавать блескъ, ვეფხ. 1331; ვითა კაკაბი არწივსა ქვეშე მიდამო ჰკრთებოდა, какъ куропатка билась подъ орломъ, ვეფხ. 231; და ჰკრთებოდა ყრმა იგი მუცელსა მისსა, и шевелился младенецъ во чревѣ ея, ლუკ. 1—41; ვითა ნადირი კაცთა ჰკრთების, подобно звѣрю онъ дичится людей, ვეფხ. 995; ჰკრთების სინათლე, выходитъ свѣтъ; ვეფხ. 620; 717; ჰკრთა ფერი, поблѣднѣлъ, ვეფხ. 750, 1097; ვისრ. 50; გული მიკრთება, трепещетъ у меня сердце; ვისრ. 160; ფერი ჰკრთომია, онъ поблѣднѣлъ, ვეფხ. 57, ბრწყინვალება გარს უნდა უკრთოდეს, блескъ долженъ окружать его; ქილ. 356, **კრთოლვილი**, მიმ.

კრიალი, ს. ჟღერა, звякать, брянчать.

კრიალოსანი, კრიანსულა, ს. სავარდი, ასხმული მძივები, სათვალავადე, четки, -ლოსნის მოლი, ნახე კაკბის საკვნეტელა, მცენ.

კრიახი, ს. ხრიატი, მიწა ხშირად კლდიან ქვიშიანი, земля каменисто-песчаная, **კრეიტი**, ნ. ჩრჩილი.

კრიკინა, ს. რძლვამლი, მორცხულა, გარეული ვაზი, дикій виноградъ, კაცია 118.

კრინვა (ვჰკრინავ), ზ. უ. ძლივს ხმას ვიღებ (სნეულთათვის სიტყვით; относительно больныхъ: говорить слабо, не внятно.

კრინი, ს. გალობაში წვრილი ხმა ზილზედ უმაღლესი, альтъ.

კრინი, ს. მცენ. შროშანა ყვავილი, ყვითელი ზამბახი, желтый косатикъ, ბუნ. ლ; ერის. ლ.

კრინოლინი, ს. кринолинъ, ანც.

კრინტი, ს. ხმის ამოღება, пискъ, კრინტი არ ამოიღო, не пикни.

კრიჟანგი, ს. ძვირი, მეტად ხელ-მოჭირებული, скряга.

კრიტიკა, ს. განხილვა წერილისა; критика, ჩონგ. 11; **კრიტიკოსობა**, ს. განმხილველობა წერილისა, критика, **კრიტიკოსი**, ს. критикъ.

კრიჭა, ს. წისქვილის ხვიმარას ქვეშ მიკრული პატარა ღარი ხორბლის სადენი, жолобъ мельничный по которому проходитъ зерно.

კრიჭი, ნ. კრინტი.

კრკალი, ს. გინა ხალტე ხისა გინა მეტალისა, ободь, кольцо; ხიმრგვლე, кругъ; კრკალის მოვლება, начертить кругъ, ქიმია, 215.

კრკენა, კრკვინვა (ვჰკრკენ, ვჰკრკინე; ვჰკრკვინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰკრკვინავ, ვჰბუბუნებ; ვჰტიტინებ; ворковать; лепетать, ქილ. 247.

კრკიალა, ს. ხჩინოდ სანახავი, ბზინვარე, яркій.

კრკიალი, ს. ბზინვარება, ელვარება, блескъ, -ვარსკვლავთა, блескъ звѣздъ, ქილ. 22.

კრკილი, ს. ხხმილი, ხრწილი, ხორცის ჩრჩილი, гнида въ сыромъ мясѣ, ბ. ჩ. ლ.

კრკინვა, ნ. კრკენა.

კრკო, ს. მუხის ხე ან ხილი მისი კენკრა; дубъ (дерево); желудь; ბუნ. ლ. პ. ფ. ლ.

კრკო, მცენ. ზაფრანა, шафранъ.

კრკოლა, სზ. ძრწოლა, дрожь, дрожаніе, საბ. ლ.

კრონოსი (ბერძნ.), ს. ზოალი (ცთომილი), сатурнъ (планета), ვეფხ. 947, 1409.

კროჭი, ს. ზანდუკი, ყუთი, ящикъ, რუს. ქ. ლ.

კრძიმლი, ნ. მოკრძიმლე.

კრძიმლობა, სზ. дрязги; (ვჰკრძიმლობ, ვეკრძიმ-

მილი; მორთულობის მოყვარე; ზედ. მშვენიერი, საამო; красавица, пригожая; любящая наряды, щеголиха; красивый, пріятный; ვეფხ. 29; კეკლუცი სიტყვა, красное слово, კეკელა ქვეყანა, красивая страна, დარეჯ. 95, **კეკლუცობა**, ს. სილამაზე, სიმშვენიერე; სალუქობა; красота; щегольство, 2 ქართლ. 109.

კელა, ს. ბუზია, оса-шершель, ერის. ლ.

კელამონი, ს. კელამურა, მცენ. зерликъ.

კელარი (ლათინ.), ს. მეკუჭნავე, дворецкій, 1 ქართ. 262.

კელეონი, კელია (ლათინ.). ს. მცირე ოთახი, მონოზანთა სადგომი келья, მარტ. 2—56.

კელამურა, ნ. კილამურა.

კელეპტარი (ბერძნ.) ს. დიდიწა სანთელი, ან კერეონი, большая восковая свѣча; факелъ.

კელი, ს. ნეხვი, пометъ, калъ, навозъ, საბ. ლ.

კელინი, მცირე სენაკი, келья, წ.თა ცხ. 409.

კელმანეული, ნ. კირმანეული.

კელმენი, ს. მსხვილი ჭილობი, толстая рогожа, საბ. ლ.

კელობა (სომ.), სხ. хроманіе; (ვჰკელობ, ვკელაობ), ზ. უ. მცირედ ვჰკოჭლობ, прихрамливать, ფსალ. 17—46; მარტ. 2—79.

კემსა (ვჰკემს), ზ. მ. წვრილა ვსჭრი, рубить, крошить мелко, ვიკემსები, сѣчься (о матеріяхъ).

კემუხტი, ს. ტარსიკონი, სამოგვე ფერად შეღებული, сафьянъ.

კემუხტი, ზედ. დაჟინებული, ახირებული; გაწეწილი თმა, упрямый; растрепанный.

კემხა, ს. კეფა, თავის უკანა კერძო, затылокъ.

კენ, თან. რომელიც ითხოვს ნათეს. ან მიცემ. ბრუნ. ვეფხ. 576; 595; კერძოდ, მიმართ, къ, по, ჩემკენ, ко мнѣ, შენკენ, къ тебѣ, იქითკენ, туда, აქეთკენ, сюда, მივალ ხიდის კენ, иду къ мосту.

კენარი, ზედ. კეკლუცი, მოხდომილი, კისკასი, ტანადი, ლამაზი; пригожій, видный, статный; ერისთ. 1; ნ. ვეფხ. 59.

კენდოი, ს. თოკის სარტყელი, веревочный поясъ.

კენკა (ვჰკენკ), ზ. მ. ვსჭამ, ვსწიწკნი ნისკარტით, клевать, ქილ. 210.

კენკელმალულა, თამაშობა თვალხუჭია, гулючки, жмурки.

კენკრა, კანკრა, ს. გარეულს ხეზედ მოსხმული მარცვალი, ხიჩატელი, желудь; шишка еловая.

კენტავრო (ბერძნ.), ს. ნახე იპპოკენტავრო, центавръ.

კენტი (სომხ.), ს. ცანქკული, არა ლუწი, нечетъ, нечетное число; ლუწი, თუ კენტი, четъ или нечетъ.

კენტრო, იგივე კენტი; მარტ. 1—164.

კენტრო (ბერძნ.), ს. სიმრგვლის შუა გული, ან შუა წერტილი, центръ.

კენწერი, ს. თხემი, მწვერვალი, темя, вершина.

კენწლი, ს. მცირე გერში, контузія.

კენწლვა, ნ. დაკენწლვა.

კენწრო, ს. ივერი № 1—59?

კენჭი, მრავ. კენჭები, ს. წვრილი ქვა; ქვა წილისყრაში ან ამორჩევაში; კრიალოსანი მამათ ცხოვრებაში, камушекъ; балъ-шарикъ при выборахъ; четки; **კენჭისყრა**, ამორჩევა, балотировка.

კენჭნა, დაკენჭნა.

კეპა, ნ. კეფა.

კეყერა, ს. თავ-დაუხვეველი გაშლილი კომბოსტო, лиственная капуста, ბუნ. ლ. ბაქრ. 179.

კეყმა, ს. ვაშლთა და კომშთა ბოყვი, ბუნ. ლ?

კერა, კერაკი, კერაკანი, ს. ლანძვი, მაყალი, жаровня, очагъ; იერემ. 36—22; ბაქრ. 170.

კერა, ნ. კერვა.

კერასხეული (ბერძნ.), ს. სასმისი ღვინისა, ხმარებული მონასტერთა შინა, красоуля, чаша для вина въ монастыряхъ, მროვ. 30.

კერასი (ლათინ.), ს. წვრილი წმინდა სანთელი, восковая свѣча, колода.

კერატი, ს. დაუკოდავი ტახი, нехолощенный кабанъ, боровъ.

კერატი (არაბ.) ს. მცენ. рожковое дерево, цареградскій стручекъ; ბიანკ. ლ; წონა ოთხი ქრთილის მარცვლისა, вѣсъ 24 часть унціи, каратъ; ბიანკ. ლ.

კერება (ვაკერებ), ზ. მ. მივაკერებ, დავაკერებ ხაკერავს დავუდებ, нашить, пришить, заплатить, პერანგს ვაკერებ, чинить рубашку, (ვჰკერდები, ზ. თვ. нашиваться, пришиваться, **კერვინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაკერვინებ, заставить пришить.

კერეონი, ს. კელეპტარი, დიდი სანთელი, большая восковая свѣча, факелъ. [ერის. ლ.

კერეტა, ს. მცენ. დანდური, портулакъ; оржанецъ.

კერვა (ვჰკერავ), ზ. მ. ნემსით და ძაფით გარდავაბამ საკერავსა. шить; ფერადით შევჰკერავ, კერვით გამოვიყვან სახეებს, вышивать; **ნაკერი**, ზედ. вышитый, **კერული**, მიმ. დარეჯ. 2—15.

კერკეტი, ს. მაღალი და ჩასხმული კაცი, высокій и плотный мужчина.

კერკეტონი, ს. ღამით მოსიარულე დარაჯა, ბოროტთა კაცთა შესაპყრობად, ночная обходная стража, патруль, ქილ. 425.

კერკი, ს. ბაია, какао, ერის. ლ.

კერკი, გერკი, ს. გამხმარი ხილი; საკუთრად შინდი კურკიანად, გარნა კურკებ გამორჩეული არის ჩირჩა; сушенныя ягоды съ косточкою, въ особенности кизиль; ნ. ჩ. ლ.

კერკო, ს. ნორჩი მცენარისა ან ყურძნისა, вѣтка, ბუნ. ლ. ქილ. 202.

კერმა, ს. წვრილი ფული, пѣнязь, мелкая монета, იოან. 2—15; ანდრ. 85; ან ფულს დასახურდავებელი ადგილი, мѣняльная.

კეროვანი, ს. დიდი წმინდა სანთელი, большая восковая свѣча, ლამპრებითა და კეროვნებითა, съ факелами и свѣчами; ტიმ. 16, 124.

კერპი (სომხ.), ს. კაცის სახე, ან სხვისა რისამე, რომელსაც წარმართნი ღვთად აღიარებდნენ, კაცი ფრიად გლისპი, ჯიქი, შეუპოვარი, идолъ, кумиръ; упрямый; -ადამიანი, упрямый человѣкъ, **კერპება** (ვა), ზ. მ. გავაჯიქებ, გავაუჯათებ, дѣлать кого упрямымъ; კერპობა, ს. ურჩობა, упрямство; (ვჰ); упрямиться; (ვჰკერპდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები, упрямиться, **კერპული**, მიმ. идольскій, **კერპთ-მსახური**, ს. წარმართი, მოსავი კერპთა, идолопоклонникъ, **კერპთ-მსახურება**, ს. მოსავობა კერპთა, идолопоклонство.

კერტი, ს. ძუძუს თავი, сосокъ, საბ. ლ.

კერძ, კერძო, კერძვა, ნ. კერძი.

კერძი, ს. წილი, არშივი, доля, часть; порція; მის კერძნი კაცნი, его сторонники, რუსუდ. 630; ირაკლი მეფე იმათი კერძი იყო, царь Ираклій былъ на сторонѣ нхъ, 2 ქართლ. 561; წინა კერძი რაზმისა, передовая часть войска, ვეფხ. 443; კერძო კერძო დავსჭრი, изрубить на части, ლოლ. 48; ერთი კერძი ბოზბაში, порція бульона, **კერძ**, თანდ. ნათეს. ბრუნვითურთ; თვის, კენ, къ, მის კერძ, къ нему, ქუჩისა კერძ; къ улицѣ, **კერძო**, ს. ნაწილი, თვითო ასო მრთელისა; მხარე; часть, доля; сторона, край; რუისის კან. 14; ზედ. განსაკუთრებული, განსხვავებელი, გაცალკევებული, отдѣльный, особенный, частный, ვისრ. 30; ლოლ. 35; მეცაფ. 38; იერემ. 25—33; 1 ქართლ. 285; წინა კერძო, передняя часть, უკანა კერძო, задняя часть, ჩრდილოეთის კერძო, сѣверная часть, ერთი კერძო, одна часть, კერძო წყრთა, полъ локтя, ეზეკ. 43—17; **კერძო დიაკონი**, ს. подьяконъ, дьячекъ, **კერძო ვირი**, ს. ჯორი, лошакъ, ისაი. 66—20; დაბად. 12—16, **კერძა** (ვჰ), კერძვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰყოფ ნაწილებად; дѣлить на часть, (ვუკერძ, ვუკერძავ. ვუკერძებ), ზ. მიჩ. წილს დავუდებ, удѣлить кому часть, ვისრ. 202, 203; 2 ქართლ. 563; **კერძობა**, ს. ცოლშვილი, სახლკარი; ამალა. მხლებულნი ვისნიმე; განკერძოება, განმხოლოება, 2 ქართლ. 561; семейство; свита; сторонность, отдѣльность; 2 დაბექ. ქრისტ. 107; ალექს. 18; (ვჰკერძობ), ზ. მ. მივაწერ. მივაჩემებ, относить; усвоивать, ქილ 301, **კერძოობა**, ს. განკერძოვება, მხოლოობა, განსაკუთრებულება, отдѣльность, исключительность, **კერძოობით**, ზზ. ცალკე, მარტო, отдѣльно, **კერძოობითი**, ზედ. გაცალკევებული, отдѣльный, ტიმოთ. 57; -პირი, отдѣльная личность.

კერშილობა, სს. ნადირთ-მაკინტლობა, случка.

კერძოვირი, ს. ჯორი, лошакъ, мулъ.

კეხი, ს. ხომალდის აფრათ გასაბამი ლატანი, райна.

კეხი, ს. წუთის ნახევარი, ½ секунды, ნ. ჟამი.

კეტა (ვჰკეტ), ზ. მ. კლიტეს დავადებ, დავჰკრძალავ, დავხშავ, запирать, замыкать, (დავიკეტები), ზ. ვ. დავიხშვები, запираться.

კეტი, ს. მსხვილ ხე ასაწევი რისამე, ან მტერთ-მოსაგერებული; უგრძნობი, შეუპოვარი, ურჩი, გახევებული, дубина, толстая палка; упрямый человѣкъ, ვეფხ. 1492; 1035.

კეტურა, ს. ქეტურა, მცივანი, ყურძენია ერთგვარი, порода винограда.

კეფა (ვჰკეფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჭრი, ვჰკეპ, მაგალ. ხორცსა, рубить, рѣзать.

კეფა, ს. თავის უკანა კერძო, затылокъ, ან ხის ქერქი, кора (дерева).

კეფა (ბერძნ.), ს. ფიქალი კლდე, скала, ნ. ჩ. ლ.

კეფალოზი, ს. თევზია, карпъ (рыба), ივანე ბატ.

კეფანი, ს. მაღალი ხუფი საჭმელთ-სახურავი, крыша.

კეფი, ს. მთელი ფურცელი წერილისა, იერემ. 36—23; გარნა ცალგვერდსა ეწოდება კაბადონი, листъ письма т. е. двѣ страницы; საბ. ლ.

კეცა, სს складываніе, (ვჰკეც, -ცე), ზ. მ. შევჰკეც, დავჰკეც; сложить, свертывать, сгибать, (ვიკეცები), ზ. ვნ. შევიკეცები, складываться, свертываться, დანა იკეცება, ножъ складывается, მუხლი მეკეცება, колѣна мои подгибаются, დარეჯ. 132; ვერხვსავით იკეცება, гнется какъ тополь, ვეფხ. 139; (ვკეცდები), ზ. ვდ. დავიხლართები; дѣлаться сложнымъ, усложняться, მარტ. 2—10; (ვეკეცები), ზ. თვ. сгибаться, ვეფხ. თ. ბ. 46; ხაო ეკეცება ხავერდსა, бархатъ атласится, мшится, ვიკეც მუხლსა, становиться на колѣни; сѣсть поджавъ ноги.

კეცი, ს. თიხა; თიხის ჭურჭელი; ან თიხის ტაბაკი, რომელსაც გაახურებენ და მასზედ გამოაცხობენ მჭადსა; глина; сковородка глиняная; დანიელ. 2—35; 1 ქართლ. კეცის ჭურჭელი, глиняная посуда, იეზეკ. 4—9, 1 ქართლ. 157; სამზ. 48, 274; კეცის კრამიტი, ე. ი. თიხის ლორფინი, черепица, ლუკ. 5—19.

კეცი, ს. ნაკეცი; განი ნაქსოვისა; ეტაჟი სახლისა; окладка, сгибъ; полотнище; этажъ; ორკეცი ძაფი, двойная нитка, ორკეცი ჯამაგირი, двойное жалованье, სამკეცი სახლი, трехъэтажный домъ, ორკეცი ნაკერი, двойной шовъ, მრავალ-კეცი, многосложный, მარტ. 2 — 10; ორკეცი ღაბაბი, двойной подбородокъ, т. е. отвислый, კაცია. 120; სამკეც, трижды.

კეცი, კეც-ტყავი, ტყავ-კეცი, ს. ბაკანი კუთა, ოსტრაკოთა და მისთანათა, черепъ, костяной щитъ, напр. у черепахи, -ცხოველნი, скорлупныя животныя; **კეცოვანი**, ზედ. კეცით-მოსილი, одѣтый въ черепъ.

კეწერი, ს. ხის რტოს წინა მწვერვალი, ნ. გრძლა; отпрыскъ, молодой побѣгъ дерева, стебелекъ, ეზეკ. 31—13.

კეწეწი, ს. წვრილი და ხმელი წვერები ხისა, сухіе отпрыски дерева, საბ. ლ.

კეჭნა (ვჰკეჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკენჭნი, დავჰკორტნი, დავაჭდევ, ჭდეს დავუსვამ ხესა; ვჰკოდავ, გამოვჰპირავ; насѣкать, дѣлать насѣчки, пазить, зубрить, наковывать; კენჭნა ოქროთი ან ვეცხლითა, насѣкать золотомъ или серебромъ.

კეხი, ს. უნაგირის ხე შეუმოსავი, сѣдельный остовъ, арчакъ.

კეჯერი ქერი, ს. იმერულად, шестигнѣздный ячмень.

კვადაცი, ნ. ქაცვი, тернъ.

კვალად, ზზ. კიდევ. მეორედ, еще, опять; **კვალადი**, ზედ. განმეორებითი, ხელ-ახლათი, повторяемый, безпрерывный, პირველი და კვალადი, первый и послѣдующій, 1 ქართლ. 309.

კვალად-გება, სს. возстановленіе; возмездіе, კვალად-ვაგებ), ზ. მ. მოვაქცევ პირველსავე წესსა ზედა, რიგს მივსცემ, მატთ. 17—11; ნაცვალს-ვაგებ, გარდავუხდი; ებრ. 11—26; возобновлять, возстановлять; воздать, отплатить; (კვალად-ვეგები), ზ. თვ. კიდევ ვახლავარ, вновь находиться при комъ, 2 ქართლ. 226; თურქთა ეგონათ ხიდისა კვალადგება, ე. ი. ხელ-ახლად აშენებ, 2 ქართლ. 501; турки думали возобновить мостъ.

კვალად ქცევა (ვაქცევ, ქციე), ზ. მ. უკან დავაბრუ-

ირიბული, ზედ. косоватый.
ირისე (ბერძნ.), ს. ცის მშვილდი, ცის სარტყელა, радуга, ტიმ. 25, 114; მარტ. 1—112, დან. 4—20; გამოცხ. 10—1.
იროელი, მრ. იროელნი, ს. წარმართნი უწოდებენ კერძო ღმერთთა ან ნახევარ ღმერთსა; გმირი; полубоги; герой.
იროს, ზზ. ისროს; რადგანაც, такъ какъ.
ის, ისი, ისა, ნაცვ. 3 პირისა, ითქმის მოშორებულთა პირთათვს, ხოლო ახლოსთვის ესე; ნაცვალსახელთა: ის, იგი, ეს, ეგე არა აქვთ ბრუნვანი, გარნა ნაცვალ სახელსა მან, იმან, აქვსთ ბრუნვანი, онъ, тотъ, ის მოდის, онъ идетъ, იმას მივეც. я далъ ему. იმისი წიგნი, его книга.
ისავრო, ს. მსვენლომი, ქამელეონი, хамелеонъ.
ისარი, ს. მშვილდით სასროლი მცირე ლახვარი; სახენი ამისნი არიან: **საყალნო**, ფრთე დაბალი პირ წვრილი, რომელსაც ხმარობდნენ ყიფჩაყნი და თურქნი; **სარჩა**, ზომიერი ფრთე, მობრტყე და პირფართო; **ქეიბური**, მისგან უგრძესი, პირ დიდი და ფრთე მაღალი; **ქიბორჯი**, სარჩის მსგავსი პირ განპებული და მომცრო; **ბომალი**, ქეიბურის მსგავსი პირ დიდი განპებული; **ყოდალი**, სარჩის ტოლი ფრთოსანი პირ-უწვერო და მრგვალი; **ღრჯა**, ამისი უგრძესი წვერ მწვეტი, ჯვარედად ჩხირდასხმული; **სეფქა**, ფრთე მაღალი, გრძელი და გრკალშემობმული; **გეზი**, უფრთო უპირო; **სამალი**, მტკაველზედ მეტი რკინის ღარით სასროლი; **წინწვიტელა**, ცუდი, ბოვშთა სამღერელი; стрѣла; ან საწერტელი სარხვლეტელი, საქენჯელი გესლიანთა მწერთა და ქვეწარმავალთა, жало; ტყორცა, пустить стрѣлу, ისრების ბუდე, колчанъ, ისრის პირი, желѣзцо, копьецо у стрѣлы, საათის ისარი, стрѣлка часовая, ისრით ცემული, пораженный стрѣлою.
ისარნები, ს. აუზი, бассейнъ, ქილ. 588; დაბად. 24—20, დაბექდილს დაბადებაში ჯურღმული.
ისაროსანი, ზედ. ისარით აღჭურვილი, вооруженный стрѣлою, ვისრ. 87.
ისე, ზზ. აგრე, такъ, ისე რომ, такъ что, ისევ, ისევე, ზზ. აგრეთვე, კიდევ, также; тоже; еще опять; ისევ ის, онъ же, ისევ ისე, такъ точно; ისეთ რიგად, такимъ образомъ, такъ, ისეთი, ზედ. აგრეთი, ეგეთი, такой, **ისივეობა, ისეთობა**, ს. იგივეობა, тождество, полное сходство, подобіе; **იგივე**, ზედ. одинакій, тождественный.
ისლამი (არაბ.), ს. მაჰმადის სარწმუნოება, исламъ.
ისლი, ს. ისრი, метлюгъ, полевица, ერის. ლ. папоротникъ, ბუნ. ლ.
ისლიმი, ს. ლერწმის მსგავსი მცენარე, რომელსაც იმერლები ხმარობენ სახლის სართულის დასახურავად; родъ камыша, употребляемый Имеретинами на крышу домовъ.
ისპანახი (სპარ.), ს. მცენ. სპანძელი, шпинатъ.
ისპაობა (სპარს.), ს. გმირობა, рыцарство, რუსუდ. 250.
ისპაერად, ზზ. გმირულად, გოლიათობით, по рыцарски, რუსუდ. 478.
ისპოლატი, შორისდ. ვაშავაშა, ბარაქალა, исполатъ, ტიმ. 26.
ისრე, ისრევე, ზზ. აგრე, აგრეთვე, такъ, такимъ же образомъ, არც ასრე, არც ისრე, такъ и сякъ.
ისრიმი, ს. შემოუსვლელი ყურძენი, незрѣлый виноградъ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ქიმ. 113; ბაგრატ. 141; ან მჟავე ყურძენი.
ისტორია (ბერძნ.), ს. მოთხრობა, исторія, მარტ. 1; **ისტორიული**, ზედ. მოთხრობითი, историческій, **ისტორიკოსი**, ს. მოთხრობის მწერალი, მომთხრობი, историкъ; **-კოსობა**, ს. მოთხრობის წერა, მარტ. 1—26.
ისფერი, ზედ. იისფერი, მსუბუქი სამგლოვიარო ფერი фіолетовый цвѣтъ, ვეფხ. 1197.
ისფერი, ისფრისხე, ს. მცენარეა, ბუნების. ლ. каменный дубъ, падубъ.
ისხარი, ს. მსწრაფლი წვიმა, проливной дождь.
ისხერტი, ს. მხეცთ საჭერი მახე, თავს დასაცემი, сѣть для ловли звѣрей, западня, ловушка, капканъ, საბ. ლ.
იუნისი, იულისი, ნახე ივნისი, ივლისი.
იუპკა, ს. კაბის შიგნიდამ ჩასაცმელი დედაკაცთა, ხაბარდა, юбка.
იფნი, ს. მცენ. კოპიტი, ясень.
იფრინდა, ს. შიკრიკი, მალე მსრბოლი, скороходъ.
იფქლი, ს. შემოდგომის სათესლე ხორბალი, пшеница, დაბად. 41—50; 47—13; გამოსლ. 9—29; მსაჯ. 15—1; მარკ. 4—28; მატ. 3—12; 13—25, 29; **იფქლება** (ვიიფქლებ), ზ. მიჩ. იფქლსავით მოვალ, ავლორძინდები, о пшеницѣ: выростать; მარტრიკა 1—74.
იფხლი, ს. გვიმრა, ჩადუნა, папоротникъ, ბ. ლ.
იქ, იქა, იქი, ზზ. მუნ, тамъ, туда, იქავ, ზ. მ. მუნვე, тамъ же, იქამდის, ზზ. до того мѣста, იქამომდე, до тѣхъ поръ, **იქაური**, ზედ. მუნებური, იმ ადგილისა, тамошній; იქაურნი მცხოვრებელნი, тамошніе жители, **იქაურობა**, ს. მუნებური ცხოვრება, ან ადგილობა, тамошняя жизнь или мѣстность, იქაური, ზედ. тамошній, იქაურობა, ს. тамошняя мѣстность, რუსუდ. 352, 645; კაცია 118; გორგ. 234; **იქიდამ**, ზზ. მუნიდგან, оттуда, **იქით**, ზზ. туда, тамъ, იქით და აქეთ, туда и сюда, по обѣимъ сторонамъ, პირ იქით ლეკნი, Лезгины, живущіе по той сторонѣ горы, рѣки, **იქითი**, ზედ. სხვას მხრისა, по ту сторонній, იქითი პირი შენობისა, противуположная сторона зданія, იქითი პირი მდინარისა, другая сторона рѣки, იქითკენ, ზზ. туда, **იქითელი**, ზედ. по ту сторонній.
იქედნა (ბერძნ.), ს. გველი, ехидна (змѣя).
იქიერნი, ზედ. იქაურნი, тамошніе, 2 ეზრა. 3—3.
იქვრიკი, ს. შიკრიკი, მალე მსრბოლი, скороходъ, ვისრ. 67.
იქმნება, ზმნისაგან ქმნა: შეიძლება, можетъ быть.
იქნობა, ს. იქაურობა ნახე; იქნობამდის, -მდისინ, до тѣхъ поръ, пока.
იქცევისი, ზედ. მბრუნავი, обращающійся, вращающійся, დაბად. 3 — 24; 2 სჯული 22—12; **იქცევისი** მახვილი, მარტ. 2—120; ქილ. 46.
ილბალი, ს. ბედი, судьба, счастье.
ილვი, ს. მარტ. 1—23?
იღლია, ს. ღლია, მხრისძირი, ე. ი. სიღრმე შორის

მკლავის დასასრულისა და გვერდისა, пазуха, подмышка, ერთი იღლია შეშა, вязка дровъ.

იღუმენი, ს. წინამძღვარი მონასტრისა, игумень.

იყი, ს. არაყი, водка, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

იყლიმი, ს. ჰავა, ჰაერი; ან მხარე, климатъ; поясъ, страна; ქილ. 391.

იშ, ვიშ! შორისდ. э! э!

იში, იშნი, ს. მტრისაგან საყვედური, упрекъ, ვეფხ. 331; იშნის გება ან მოგება (ვუგებ, მოვუგებ), ზ. მ. упрекать, укорять, რუსუდ. 6; 453; 689; ქილ. 133.

იშელა, ს. საღორე გომური, свиной хлѣвъ.

იშვიათი, იშვითი, ზედ. არა ხშირად შესახვედრი, рѣдкій, **იშვითად**, იშვიდ, ზზ. არა ხშირად, рѣдко, 2 სჯული 4—42.

იშნი, ნ. იში.

იშობა (ვიშობ), ზ. უ. იშს ვამბობ, ამოვიოხრავ, вздыхать, стонать, ვეფხ. 184.

იშობრივ, იშვიდ, ზზ. შეხდომით, შემთხვევით, случайно.

იშხივარი, მფრინ. შავი ლაკლაკი, ასიდა, аистъ.

იჩქითი, ზედ. ანაზდი, ერთბაში, უეცარი, მოულოდნელი, внезапный, неожиданный, непредвидимый, ვეფხ. 412; დარეჯ. 58; **იჩქითად**, ზზ. ანაზდად, უეცრად, внезапно, ქილ. 216.

იძრვისი, ზედ. მოძრავი, движимый, ანდრ. 108.

იძულება, ს. ძალის დატანება, принужденіе, насиліе, ან შეძულება, შეძაგება, презрѣніе, დაბად. 29—32, საქმ. 24—7; **იძულებით**, принужденно, невольно, **იძულებითი**, ზედ. невольный, принужденный, ისაი. 28–1; (ვაიძულებ), ზ. მ. ძალს დავატან, დავუნიებ, принуждать, неволить, заставлять; (ვიიძულებ), ზ. მიჩ. დავიჟინებ, ავიჩემებ; შევიძულებ, შევიძაგებ, настоять, дѣлать по своему; презирать, (ვიიძულები), ზ. უ. იძულებულ ვიქმნები ქმნად ან გაკეთებად რისამე; შევიძულები, შევიძაგები, вынуждаться, быть принуждену; презираться, დაბად. 29 — 32; მატ. 11 — 10; მაიძულებ ты вынуждаешь меня, 2 ქართლ. 418; საქმ. 16—15; 2 კორ. 12—11; **იძულებული**, ზზ. вынужденный.

იწრო, ნ. ვიწრო; იწროება, ნ. ვიწროება.

იჭვი, ს. ეჭვი, გუმანი, მიუნდომელობა, сомнѣніе, подозрѣніе; ревность; იჭვი მიადგება, падаетъ на него подозрѣніе, იჭვი მაქვს, я сомнѣваюсь, **იჭვნეული, იჭვიანი**, ზედ. იჭვის მქონებელი, ეჭვიანი; მიუნდობელი, დაუნდობელი, сомнительный, недовѣрчивый, **იჭვება** (ვეიჭვები), ზ. თვ. ეჭვი მაქვს, ან გუმანი, сомнѣваться, **იჭვეულება**, იჭვნეულება, ს. ეჭვიანობა, გუმანის ქონება, сомнѣніе, (ვიჭვნეულებ), ზ. უ. იჭვი მაქვს, сомнѣваться.

იწილო ბიწილო, ყრმათ შესაქცევი თქმულობა, катилось яблоко вокругъ огорода и т. д. дѣтская поговорка.

იხვი, ს. მფრინ. შინაური ან გარეული, утка, ვეფხ. 617.

იხტიბარი, იხტიარობა, ნ. ეხტიბარი, 2 ქართლ. 347, 479.

იჯარა (არაბ.), ს. ვადით აღება მამულისა ან სხვისა რისამე გარდაკვეთილის ფასით, откупъ, откупное содержаніе, аренда, იჯარით აღება, взять на откупъ, **იჯარადარი**, ს. იჯარით ამღები რისამე, откупщикъ, арендаторъ, აბანოს იჯარა, откупное содержаніе, доходъ съ откупа бань.

იჯრა, ს. ერთი ჯერი ჭამადი, съѣсть что въ одинъ присѣстъ, ნ. ჩ. ლ.

კ.

კ, უხმო მეთერთმეტი ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული კან, ანგარიშში ნიშნავს ოცსა, და ნიშნითურთ კ̃ ოცს თუმანს; წვრილის ფულის ანგარიში 4 ფულს ან ერთს ბისტსა; ამ ასოთი იწყებიან ქარაგმიანნი ლექსნი: კ̃დ, კვალად; კ̃ზი, კათალიკოზი; კ̃ლი, კურთხეული.

კ, იხმარების ნაცვლად გ ან ყ, კალატოზი, გალატოზი; კასაბი, ყასაბი; კალხზედ, ყალხზედ; კალამი, ყალამი; კლერტი, ყლორტი, კარიომფილი, ყარიომფილი; კაჩალანა, ყაჩალანია; ნაზერწკალი, ნაზერწყალი; ყველაკაი, ყველაყაი; კალაოზი, ყულაოზი.

კაამფოლი, ს. ქილ. 28?

კაბა (სპარს.), ს. ტანთ საცმელი კაცთა გინა ქალთა, кафтанъ, платье; ვეფხ. 85; 651; ენიანი კაბა, ჩაფრასტებ დაკერებული კაბა ენის მსგავსად, საწვეულო კაბა, ვეფხ. 474; кафтанъ съ нашивками.

კაბადონი, კაბატონი, ს. წერილთ ფურცლის ცალი გვერდი, страница, ქილ. 3.

კაბალა (არაბ.), ს. გამუშავებული ხარი სამუშაოდ ან ქირით, кабальный волъ, საბ. ლ.

კაბალფანჩი, ს. სანიჭარი სამოსელი, жалованный кафтанъ.

კაბდო, ს. ფარცხის წინ მიკრული გრძელი ფიცარი, доска бороновая, 2 ქართლ. 429; **კაბდოლასტი**, борона, ნ. ჩ. ლ.

კაბისტონი, ს. ყურძენია, порода винограда.

კაბიწი, ს. საწყაო მარცვალთა სამი გრივი, ზოგგან ათ კოდად იანგარიშების, რომელა ხარვალი; ეზეკ. 45 — 11, старинная мѣра сыпучихъ вещей, напр. хлѣба, халваръ, ნ. ხალვარი, გუჯარი 18, 28; დასტულ. 37; 103.

კაბინეთი, ს. სამხოლოვო, სამუშაო ოთახი, кабинетъ.

კაბუნი, ს. ყურძენია ბაქრ. 229.

კადნიერი, ზედ. თამამი, გამბედავი, შემბედავი; თავხედი, გლისპი, ლირფი; смѣлый, отважный; дерзскій, наглый, ვეფხ. 65; კადნიერი არ გამხადო,

не сочти меня дерзкимъ; კადნიერად, смѣло,
კადნიერება, -რობა, ს. გამბედაობა; თავხედობა; смѣлость; наглость; (ვჰკადნიერებ, -რობ), ზ. უ. გავბედავ; ვთავხედობ, осмѣлиться; дерзать; დარეჯ. 2; (ვაკადნიერებ), ზ. მ. გავაბედვინებ, გავათამამებ, გავათავხედებ, дѣлать кого смѣлымъ, дерзкимъ.

კადონი, ს. გასადები ძელი ან ლატანი, перекладина, брусъ.

კადრი (არაბ.) ს. გაბედვა, შებედვა; არაბ. ენაზე ნიშნავს: შესაფერი პატივი, ღირსება, смѣлость; приличіе, достоинство.

კადრება (ვჰკადრებ, -რე), ზ. მ. გავუბედავ ვისმე შესაფერსა ან არ შესაფერსა საქმესა ან სიტყვას; გავთამამდები უფროსისათვის მოხსენებას; принять на себя смѣлость противу кого либо; осмѣлиться доложить; ვეფხ. 37; 80; (ვიკადრებ), ზ. მიხ. თავზედ ავიღებ შესაფერსა ან შეუფერებელსა სიტყვასა ან საქმესა, отважиться, осмѣлиться дѣлать или говорить приличное или неприличное, იკადრა და შევიდა პილატესსა, осмѣлился войдти къ Пилату, მარკ. 15—43; (ვაკადრებ), ზ. მ. ღირს ვჰყოფ, ვაღირსებ სიტყვას ან შესაფერს პასუხს, удостоивать, პასუხი არ აკადრა, онъ неудостоилъ его отвѣта, კაცია 25; (მკადრებ, მკადრე; მკადრებს, მკადრა), გამიბედავ, გამიბედავს; отважиться сказать мнѣ, ვეფხ. 61; (მაკადრებ, მაკადრებს), ზ. მიხ. მაღირსებ, მიბედავ კარგსა ან ცუდსა რასმე, осмѣливаешься дѣлать мнѣ дурное или хорошее; (ვეკადრები), ზ. თვ. შევეფერები, საფერ ან შესაბამ ვექმნები, быть приличнымъ, пристойнымъ, იმას არ ეკადრება, это ему неприлично, კადრებულვარ, ვჰკადრებოდი, приличествовать кому, საშ. გიორგი მეფ. 1, **კადრვინება** (ვა), ზ. სხმ. გავათამამებ სიტყვის მოხსენებისათვის ვისთვისმე; გავათავხედებ, внушить кому смѣлость, наглость, **კადრულობა** (ვჰკადრულობ, სრ. არა აქვს), თავს ვიდებ შესაბამსა ან უშესაბამოსა რასმე, არ დავიწუნებ, считать для себя приличнымъ, ერისთ. 2 — 5; ანტ. 3—33.

კადრილი (ფრან.); ს. ერთგვარი თამაშობა, кадриль.

კაეცი, ს. გუნდისთავი, начальникъ отряда, 2 ქართ. 13; საბ. ლ; გობრ. ცხ. 396.

კაეშანი, კეეშანი, ს. ზრუნვა, ნაღველი, სევდა ხულად შემქნელი, გინა სენად გარდაქცეული, тоска, грусть, печаль, ვეფხ. 310; 885, 887.

კავალერი (ფრანც.), ს. ცხენოსანი; დაჯილდოვნებული ორდენით, кавалеръ.

კავალკადა, ს. ცხენებით სეირნობა მრავალთაგან, кавалькада, **-დობა** (ვჰკავალკადობ), ზ. უ. მრავალთა თვის: ცხენებით დასეირნობით, ერისთ. 25, составлять кавалькаду. [держать.

კავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ ხილში, брать въ руки,

კავი, ს. თავმოკრეხილი იარაღი ხისა ან რკინისა, крюкъ, мотыга для чистки сорныхъ травъ, ერისთ. 15; небольшая соха у Имерет. ერისთ. 22, კავი ნავისა, котва, якорь, საქმ. 27—29; კავი წეროსი, когти журавля, სიბრძ. 107.

კავი, მრ. კავები, ს. ზილფი, დალალი, წინამო, локонъ, букля.

კავკავი, ს. ღავღავი, პატარა ძაღლის ყეფა, тявканье, (ვჰკავკავებ), ზ. უ. ვჰღავღავი, ვჰყეფ; тявкать, гавкать, лаять.

კავკავი, კავკავის მთა, ს. кавказскія горы.

კავლება (ავჰკავლდები), ზ. ვდ. ავჯეჯილდები, მცენ. ვჰღვივი, пускать ростки.

კავლო, ს. კოფოჭია, ჭია ერთგვარი; ზუბ. ლ.

კავშირება (ვა), склеивать, (ვეკავშირები), сливаться, сливать, соединять, ღრ. კათოლიკ. პატარა 48.

კავშირი, ს. მეტალთა გინა თიხის ჭურჭელთა დასაკერებელი კოწიწი; ზავი; სტიხიონი ე. ი. 4 ნივთნი; მიწა, წყალი, ჰაერი და ცეცხლი; სახსარი, ნაწევარი სხეულისა, ვეფხ. 878; ღრამ. მეშვიდე ნაწილი სიტყვისა; საფილოსოფოსო წიგნი, პლატონისა; цементъ, спайка; союзъ; элементъ, начало, основа, стихія; суставъ, сочлененье; книга: Платонова, Прокла; союзъ (грам.) დასკვნა კავშირისა, заключить союзъ; კავშირი ლექსთა, связь въ словахъ (логик.).

კაზარა, ს. მწირია, ნ. კრაზანა.

კაზარმა, ს. მხედართ სადგომი სახლი, казарма.

კაზმა, კაზმვა (ვჰკაზმავ, -მე), კმაზვა (ვჰკმაზავ), ზ. მ. მოვრთავ, ვამკობ; ვამზადებ; ვარჩევ, დავარჩევ, украшать, убирать; снаряжать, приготовлять, перебирать, очищать; ვისრ. 28, რუსუდ. 508; სამ. კათოლ. 8; -ცხენსა, сѣдлать лошадь, -ხორბალსა, очищать пшеницу, 2 მეფეთ. 4—6; ვეკამზავ გზასა, приготовляться въ дорогу, ვისრ. 131; ვიკაზმავ საჭმელსა, приготовлять себѣ пищу, ანდ. 31; ვჰკმაზავ თქმულსა, украшать свою рѣчь, 1 ქართლ. 396; ვჰკმაზავ პურსა, накрыть на столъ, დარეჯ. 85; (ვიკაზმები), ზ. თვ. მოვირთვები; მოვემზადები, украшаться; снаряжаться, 1 ქართლ. 442; დარეჯ. 11; კაზმული, მიმ. მორთული, განშვენებული, убранный, украшенный.

კათაკმეველი, კათაკმეველი (ბერძნ.), ს. მოსანათლავი, განმზადებული ნათლისღებად საქრისტიანოთა სწავლითა და მოძღვრებითა, оглашенный.

კათალიკოზა, ს. მცენ. горлянка, кошачья лапа (раст.), ფრანც. stecas ზუბ. ლ; მენ. ლ. თათრულად: ისტუხუდუს серникъ приморскій, бабья соль, копръ, პ. ფ. ლ; незабудка (цвѣтокъ).

კათალიკოზი, ნ. კათოლიკოზი.

კათედრა (ბერძნ.), ს. ეკკლესიაში მაღალი დასაჯდომელი მღვდელ-მთავართა, ან სამქადაგებლო; каѳедра.

კათიგორია (ბერძ.), ს. ერთი დარგი ფილოსოფის სწავლისა, категорія.

კათოლიკე (ბერძნ.), ს. საზოგადო, საკრებულო ან მსოფლიო (ითქმის სარწმუნოებისა და ეკკლესიისათვის: ვითარ, ერთი წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკკლესია, ნახე მრწამს 8 წევრი); ფრანგი, რომის ეკკლესიის სარწმუნოებისა; католическій, вселенскій, соборный; католикъ, **კათოლიკე მარღვი,** მკლავის მარღვი, რომელსაც თურქნი ბედენს უხმობენ; вена печеночная.

კათოლიკოზი, ს. უპირატესი მღვდელ-მთავარი საქართველოში, католикозъ, патріархъ.

კათხა, ს. ხის სირჩა ძირიანი და მაღალი, кубокъ, бокалъ деревянный.

კაი, შემოკ. ნ. კარგი; კეთილი, რიგიანი; хорошій, добрый, კაი ღვინო, хорошее вино, კაი გულისა, добродушный, კაი კაცის შვილი, сынъ знатнаго, ალბ. 36; კაი -ა, კაია, ზზ. კარგია, გეყოფა, კმა, довольно, полно, хорошо.

კაკა, ს. კაკლის მარცვალი; ядро орѣховое, зерно, ლევიტ. 21—20.

კაკაბი, ს. მფრინ. куропатка, იერემ. 17—11; ბუნ. ლ; ივან. ბატ. ლ; курочка, красная куропатка; ერის. ლ. მთის კაკაბი, შურთხი, **კაკბის საკვნეტელა, კაკბის საკენკელა**, ს. მცენ. კრელოსანის მოლი; воробейникъ (раст.), პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ; **კაკბის საწიწკლა**, მცენარე, ნ. შათარა.

კაკალაპური, ს. მრგვლად გამომცხვარი პატარა თეთრი პური, сайка.

კაკალი, ს. მრთელი ხილი ნაჭუჭითურთ ნიგვზისა და მისთანათა; მარცვალი თესლეულთა (იმერულად; орѣхъ волошскій или грецкій; ядро, зерно, თვალის კაკალი, зѣница, глазное яблоко, კაკალი კაცი, молодецъ, კაკალი ინდოეთისა, кокосъ, ერის. ლ; ლერწმის კაკალი, გურ. სელის თესლი, льняное сѣмя, ბაქრ. 180.

კაკანება (ვჰკაკანებ), ზ. უ. ითქმის ქათმის ხმიანობაზედ, кудахтать, **კაკანი**, ს. ქათმის ხმიანობა, კრუხუნი; кудахтанье.

კაკაო, ს. ჩოქოლათოს თხილი, какао.

კაკბის საკენკელა, ნ. კაკაბი.

კაკაჩა, ს. მფრინ. ჭინო, пилюкъ, канюкъ, сычъ (птица), ბუნ. ლ; чепала, пилуй, ნ. ჩ.

კაკვა (ვჰკაკვავ, -ვე), ზ. მ. ვჰხრი, მოვხრი, гнуть, сгибать; (ვიკაკვები), ზ. ვ. ვიხრები, сгибаться, согнуться.

კაკვი, ს. კავი, крюкъ.

კაკვილარი, ს მცენ. ბურწუმალი, ლიჭა, ეკალა, повой, ერის. ლ.

კაკვინარი, ს. დამასხის ქლიავი, черносливъ, საბ. ლ.

კაკნატელა, ს. ღრაჭი, ხრტილი, хрящь.

კაკრა, ნახე კენკრა; ბუნ. ლ; კაკუა, ნ. კერკი.

კაკულა, ს. ილი, ვერცხლის ლილა, кардамонъ, ბუნ. ლ.

კაკუნი, ს. რეკა, რახუნი, стукъ.

კაკუნება (ვა), ზ. მ. ვრეკ, ვარახუნებ, стучать.

კალა (სპარს.), ს. ბრპენი (მეტალლი), олово.

კალათა (ბერძნ.), ს. მცირე გოდორი, გიდელა, ჟინი, корзина.

კალამი (არაბ.), ს. საწერი ლერწამი ან ფრთა; писчее перо изъ тростника или гуснаго пера; тростникъ, **სამხატვრო კალამი**, кисть живописная; ერთი კალამი ნუსხაში, одна статья въ реестрѣ, გამოსლ. 30—23; იოან. 1—13; ვეფხ. 4, 234; კალმის კაცი, მწერალი, писалель.

კალანდა, ს. გურულია ახალწელიწადს ჰქვიან, новый годъ.

კალანდარი, ნ. კოინდარი; ერის. ლ.

კალანდრა, კალენდრა, კალენდარი, ს. წიგნი სათთვეოთა აღრიცხვათა, календарь.

კალანდრო, ს. მფრინველია, საბ. ლ.

კალანოზი, ს. მცენ. ბელეკონი, терпентинъ, раст. ბუნ. ლ.

კალაპოტი (ბერძნ.), ს. ყალიბი, დარიჟაგი, форма, калибра; колодка сапожная; ერთი კალაპოტი საპონი, одинъ брусокъ мыла.

კალასკა, ს. საჯდომი ეტლი თავ დასახურავი, коляска.

კალატოზი, გალატოზი (სომხ.), ს. каменщикъ.

კალაფატი, ევთვიმის ცხოვ. жгущій камень.

კალაქვა, ს. ბალახთ-ნადნობი მასალა საპნისა, ნაცარტუტის მარილი, калій, поташъ, **კალაქვის ბალახი**, ს. მცენ. кали, зольникъ, поташникъ, ბატონ. ივან. ლ.

კალახო, ს. მუხის ხე წყალში დებით რკინისავით გამაგრებული, отвердѣвшее въ водѣ дубовое дерево.

კალბანი, ნ. კალნაბი.

კალდიმი, ს. გორდა ხმალი, грузинская сабля.

კალენდი, კალენდობა (ლათინ.), ს. თთვისთავი, первый день новаго мѣсяца, რჯულის კანონი; **კალენდის ბალახი**, ს. მცენ. ноготки (раст.), ბუნ. ლ.

კალექვა, ს. მცენ. солянка (раст.), ბუნ. ლ.

კალემბური (ფრანც.), ს. ზმა, სიტყვის მაეგობა, каламбуръ.

კალვა (ვჰ), ზ. მ. სპილენძის ჭურჭელსა გავათეთრებ კალით, лудить.

კალვიქსი, ს. ლორის ხნდურა, бѣлена.

კალთა, ს. წიაღი; ფესვი სამოსელთა; лоно, нѣдро; пола, подолъ у платья; კალთა კარვისა, наметъ шатра, ვეფხ. 553; კალთა მთისა, ე. ი. წარზიდულობა მთათა, ან ერთი რომელიმე მხარე მთისა, отрасль горъ; одна сторона горы, ბუნ. კ. 239; ქილ. 22; კალთას მოვეკიდები, стану искать защиту, ვისრ. 47,

კალია, ს. მკალი ბალახთა, саранча; მცენ. საპონში ხმარებული, ერის. ლ; **კუტი კალია**, кузнечикъ, ქიმ. 1, 3, 64, 65.

კალიანი, ზედ. კალისაგანი, оловянный.

კალიბი (არაბ.), ს. ფალიბი, ფორმა, форма, калибръ, ნ. ყალიბი; ხრონ. ბროს. 25; ქილ. 375, ჩახრ. 28, კალიბის ძალით ვერ უზამს, безъ насильственныхъ мѣръ не въ состояніи этого сдѣлать, ალბ. 47; და ესე კალიბად განუტევებდი. и это, по формулѣ, исключи, ხრონ. ბროს. 27.

კალილარი, ს. ჭიაა ერთგვარი, ბუნ. ლ; საბ. ლ.

კალმახა ბალახი, ს. მცენარე, медвѣжье ухо, ბუნ. ლ.

კალმახი, ს. თევზია, форель, ბუნ. ლ.

კალმახი, ს. სოკოა ერთგვარი, ხის სოკო ნახე საძზ. 94.

კალმახი, კალმახობა, ს. კალოზედ პურის მოთხოვნა სასარგებლოდ მონასტრისა, ვითარცა მუჩირობა ღვინისა, перепечь, собираніе хлѣба, въ пользу монастыря, **კალმახის წინწკლი**, родимое пятно; კალმახება, -ხობა (ვიკალმახებ), собирать хлѣбъ, вино.

კალმუხის ტყავი, ს. ტყავი ყალმუხის ცხვრისა, калмыцкая овчина; კალმუხის ქუდი, шапка изъ калмыцкой овчины.

კალნაზი, ს. ყვავილიანი კომბოსტო, цвѣтная капуста.

კალო, ს. მრგვალი ადგილი ძნათ გასალეწი, гумно, **კალო-ხაზმელი,** ს. ზუნ. კ. 111; гумно и мякинница.

კალომელი, ს. ვერცხლის წყლის მარილი; каломель.

კალოობა, ს. ლეწის დრო, время молотьбы, (ვჰკალოობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვლეწ, молотить, მიქ. 4—13.

კალპინი, ს. სარწყული, посуда для воды.

კალფაკი (ოსმალ.), ს. თალფაქი, колпакъ.

კალოში, ს. калоша.

კალიღარი, ს. ჭუა ერთგვარი.

კალხი, ს. უკანა ფეხები ცხოველთა, дыбы; **კალხზედ დადგომა,** стать на дыбы.

კამა, ს. მცენ. რაზიანა, укропъ, -მსხვილი, ს. შვითი, укропъ-коперъ.

კამათელი, ს. ნარდის საგორებელი ოთხკუთხი ძვალი რიცხვებითურთ, игральная косточка, зернь, ვისრ. 51.

კამათობა, ს. ცილობა, შფოთი, ჩხუბი სიტყვით, споръ, прѣніе, (ვჰკამათობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვსცილობ, ვზაასობ, спорить, (ვეკამათები), ზ. თვ. ვეზაასები; ვეთამაშები, спорить съ кѣмъ либо; играть въ кости съ кѣмъ; ქილ. 249, 217; სიბრ. 138.

კამარა (ბერძნ.), ს. კონქი, თაღი, сводъ, арка, შავთ. 61; 1 ნეშტ. 28—11; 3 მეფ. 6—3; звѣзда (изъ церковныхъ сосудовъ), გუჯარი; -ცისა, небесный сводъ, ჩონგ. 25, **კამარედი,** ს. თაღოვანი, сводчатый.

კამბეჩი, კამბეში (სომხ.), ცხოველი, буйволъ, 2 სჯული 14—6.

კამენი, ს. მახარი, კოლოფის პალო, სარგილი, пробка винныхъ мѣховъ.

კამეჩავა, ს. მწერი, муравный-левъ, ერის ლ.

კამზოლი (არაბ.), ს. სახლებიანი ქილეტკა, камзолъ.

კამილავკა (ბერძ.), ს სამღვდელო კუნკულა მეწამულის ფერისა, камилавка.

კამკამი, ს. კაშკაშება, მჭვირვალება ელვარებით; ციმციმი ნაკადულთა; блескъ; струя воды, ქილ. 158, 462; კამკამი ვარსკვლავთა, сіяніе звѣздъ, კამკამი ნათლისა, блескъ свѣта, ეზდრა, 6—2; სხივისა, блескъ лучей, 1 ქართლ. 277; კამკამი ღვინო, чистое, прозрачное вино, ქილ. 283; **კამკამება** (ვჰკამკამებ), ზ. უ. ვჰკაშკაშებ, ვმჭვირვალებ, ველვარებ; წმინდად, ანკარად მოვმდინარეობ, сверкать, блистать; струиться; ქილ. 139, **კამკამეული,** ზედ. ციმციმოვანი, მოციმციმე ნაკადი, струистый.

კამლოტი, ს. ფათრათიონის შალი, камлотъ.

კამოდი, ს. დიდი უჯრებიანი ყუთი, комодъ.

კამპანია, ს. ამხანაკობა, компанія.

კამპეტი, ს. მატიტელა, воробьины язычки, спорышъ.

კამური, ს. ერთგვარი ყურძენი, რომელიც დიდხანს შეინახება, порода винограда, которая сберегается на долго, ზუნ. ლ. ბაქრ. 229.

კამში, ს. წირპლი, гной въ глазахъ, ზუნ. ლ.

კანანახი (ბერძნ.), ს. ბანის-მთქმელი, გალობაში, канонархъ.

კანარეიკა, ს. მფრინ. канарейка, ივანებ. ლ.

კანაფი (არაბ.), ს. ექვსუნჯი, конопель, ზუნ. ლ; ერის. ლ.

კანაფო, ს. მცენ. კექერა, лиственная капуста.

კანდელაკი, ს. მნათე, კანდელთა მნე; ეკკლესიის კრებულთა შორის მღვდელი დეკანოზის შემდეგი, свѣчникъ (въ церкви); ключарь.

კანდელი (ბერძნ.), ს. სანათი, ლამპარი ზეთის ასანთები, лампада.

კანდიტერი, ს. შაქარლამათ გამსჯიდველი, кандитеръ.

კანვერტი, ს. პაკეთი, конвертъ.

კანი, ს. თხელი ტყავი პირისა, ფეხისა, გურულად: თასმა; плева, кожица, тонкая оболочка лица и т. п. кора, ვეფხ. 1000; მოურავ. 116; ზუნ. ლ; ремень, ბაქრ. 165, კანის თოკები, ремни изъ тонкой кожи, რუსუდ. 481.

კანიაური, ს. მცენ. блошное сѣмя, ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კანკალი, ს. თრთოლა, ძრწოლა სიცივისაგან, дрожь, **კანკალება** (ვაკანკალებ), ზ. მ. ვათრთოლებ, бросать въ дрожь; მაკანკალებს, меня бросаетъ въ дрожь, (ვჰკანკალებ, ვიკანკალებ), ზ. უ. ვთრთი, дрожать, შიშისაგან ვჰკანკალებ, я дрожу отъ страха, გული მივანკალებს, у меня трепещетъ сердце.

კანკარება (ვჰკანკარებ წყალი), ზ. უ. ვიღვრები ხმითა, литься съ шумомъ, (ვა), ზ. მ. ვაღვრევინებ ხმითა, заставить течь съ шумомъ, რუსუდ. 54.

კანკარი, ს. ჩხარანი წყლისა, шумъ льющей воды.

კანკელი (ბერძნ.), ს. მოაჯირი, დაფანჯრული ანბადე მავთულისა: ეკკლესიაში: ხატთა დასასვენებელი ზღუდე, განმყოფი საკურთხეველისა; рѣшетка, перилы; иконостасъ; გამოსლ. 27—4; მსაჯ. 5—28.

კანკლედი, ზედ. დაფანჯრული (მოაჯარი); ანბადის მსგავსი; იკანკლედი, დაბრუნებითი, рѣшетчатый: склоняемый, измѣняемый, **კანკლედობა,** ს. ბრუნვა ლექსთა, склоненіе.

კანკრა, ს. კენკრა, бирючина, жость (раст.), ერის. ლ.

კანკრა ბრწამლისა, ს. კინკრუჟა, крыжовникъ (ягода), ზუნ. ლ; საბ. ლ; ნახე კინკრიჟა; бирючина, ერის. ლ.

კანკრატი, ს. ყარყატო, ყია, ხორხი, горло.

კანკურა, ს. ფიცრის სარეკელი, клепало, било.

კანონარხი (ბერძნ.), ს. მგალობელთ დამძახებელი საგალობელთ წიგნიდამ, кто читаетъ стихиры.

კანონი (ბერძნ.), ს. განწესება, წესი; საკანონო, განკანონება ეკკლესიურად: ცოდვის საზღაური; канонъ; епитимія; правило; ალბ. 165; -დავითნისა, каѳисма, კანონი ბუნებისა, законъ природы, კანონის მიცემა, наложить епитимію, **კანონიანი,** ზედ. каноническій, **კანონიერი,** ზედ. რჯულიერი, მართებული, законный, правильный, -რი ზმნა, правильный глаголъ, -რი სარგებელი, законный процентъ, **კანონიერად,** ზზ. правильно, -რად წერა,

писать правильно, **კანონიერება**, ს. რჯულიერობა, სიმართლე, რიგიანობა, правильность.

კანოხი (სომხ.), ს. მესხნი უწოდებენ გაზაფხულს პირველ-შებმასა ხართასა, первая закладка воловъ для паханья весною, საბ. ლ.

კანცი (სომხ.), ზედ. მომცრო, სუსტი; გამხდარი, ქანი; слабый; тощій, **კანციკუნცი**, ს. ივერია № 3, გვ. 4, 1878, тощенькій.

კანცური თავისა, ს. უნებურად თავის ქნევა თვლემისაგან, качать головою отъ дремоты, კანცური ფეხისა, ковыляніе ногою.

კანცელიარია, ს. სამწერლო, канцелярія.

კანძი, ს. ერთი ცხვრის ნაპარსი, шерсть, снятая съ одного барана.

კანჭი, ს. წვივი, голень, ვისრ. 15, კანჭი მამტყდეს, пусть я переломлю себѣ ногу.

კანჭრობა გველურებრ, ს. გველსავით დაკვლაკვნა, ქილ. 286, извиваться змѣйкою.

კანჯარი, ს. გარეული ვირი, дикій оселъ, ვეფხ. 75.

კანჯო (თათრ.), ს. მომცრო ნავი, ладья, лодка.

კაპარი, ს. მცენ. каперсы.

კაპადონი, კაპატონი (ბერძნ.), ნ. კაბადონი, ხრონ. 26, 27.

კაპანი, ს. ქვა-ლოჯი, ქვიანი ადგილი ან მთა, непроходимое каменистое мѣсто, скала, ვეფხ. 397; ქილ. 622.

კაპარი (არაბ.), ს. მცენ. каперсы; ბუნ. ლ, პ. ფ. ლ.

კაპარჩხა, ნ. კაპარჭინა.

კაპარჭა (სომხ.), ს. ნიჯგორი, საფრთე, ნაკაპარნი, ისართ ქარქაში; колчанъ, ვეფხ. 94; იერემ. 5—17.

კაპარჩინა, ზედ. კაპასი, капризная, сердитая.

კაპარჭინი, ს. თევზია, лещъ, ნ. ჩ. ლ.

კაპასი, ზედ. ანჩხლი, გულ-პილწი, капризный, **კაპასობა**, ს. ანჩხლობა, капризъ.

კაპი (სომხ.), ს. გრჯლა, ხეზედ ან ჯოხზედ მოკვეთილის რტოს ძირი გრძლად, двойное развилье на деревѣ или палкѣ, ორ-კაპი, вилы, **კაპებიანი**, ზედ. развилистый.

კაპილიონი (ბერძნ.), ს. პანდუქხიონი, ქარვასლა, გზათა ზედა აგებული სახლი მგზავრთა, განსასვენებლად და სანოვაგეთა საშოვნელად, гостинница.

კაპიტო, ს. ერთნაირი ყურძენი, сортъ винограда.

კაპიტონი, ს. ტრიქონი, строка, ხრონოლ. ბროს. 27.

კაპიჭი, ს. მცენ. ива пурпуровая, ერის. ლ.

კაპლი, ს. წვეთი; სამკურნალო სასმელი დაწვეთებით, капля; капли; ჯანის მომცემი კაპლი, капли, дающія силу, ანტონ. 3—5; 5—3.

კაპოეტი, ს. თევზია, харіусъ, рыбка лососьяго рода, ნ. ჩ. ლ.

კაპოეტი, ს. მფრინველი წლიწად გამოვლილი, годовалая птица, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

კაპოეტი, ს. მცენ. злакъ, პ. ფ. ლ; ან კერეტა.

კაპოეტი (სომხ.), ს. მწვანე ქვა, დაბად 2—12; დაბეჭდ. დაბად. ჰსწერია მწვანე ქვა, ნახე მარხვანთ საკითხავში; зеленый камень, ониксъ.

კაპოეტობა (ვიკაპოეტებ), ზ. მიჩ. მფრინ. ბუმბულით შევიმოსები, о птицахъ: одѣться въ перья, периться, საბ. ლ.

კაპუნა, ს. მცლოშავი, მაწლაკუნა, 2 ქრონ. II, 6. 27, кто лижетъ щелкая языкомъ.

კაპუნი, ზმნ. ყბათა ყბის ტკეცება, კრაჭუნი, скрежетать.

კაპური, ს. მცენ. бересклетъ.

კაჟი (სომხ.), ს. ტალი, кремень, იობ. 8—17.

კარაბა, ს. თიხის ჭურჭელი ან სალვინე, глиняной кувшинъ, იერემ. 19—1.

კარაბადინი, ს. წიგნი სამკურნალო, საექიმო, лечебникъ.

კარავი, ს. სამგზავრო სადგომი ტილოსაგან შეკერილი, ან ხარჩილობელი, ტალავარი, шатеръ, палатка; куща, наметъ, გამოს. 26—1; ისა. 22-16; 1—8; **კარაველი**, ზედ. шатерный, **გლოვის კარავი**, траурная комната, ან სადარაჯო სახნავისა, караульня въ посѣвахъ, ბაქრ. 283.

კარაკინი (ბერძნ.), ს. კრკალი გინა ფარგალი, циркуль.

კარალუკლი ჩალა, ს. ანტ. 4—54, ничтожный.

კარანდაში (თათრ.), ს. ყარანდაში, карандашъ.

კარანტინი (იტალ); ს. ადგილი სადაც დაიჭერენ მოგზაურთა რამდენსამე ხანს შესაყარის სენი მიზეზით, карантинъ.

კარაპა (ბერძნ.), ს. მომცრო ნავი, корабликъ.

კარაპანი, ს. არდგმული, საცეხველი სახლი, рига.

კარაპი, ს. ნ. აკაური.

კარაული, ს. სახედარი, ხრდალი ვირი, оселъ, დაბად. 22—4; 1 მეფ. 9—3; მატ. 21—5; 2 პეტრ. 2—15: лошакъ, საბ. ლ; მოსეს. საშ. 1; ნ. ჩ. ლ. ნახე ცხენი.

კარაქი, ს. წინწანაქარი, ერბო გადაუმდნარი, сливочное, чухонское масло.

კარაჭაპა, ს. მომცრო ნავი, небольшой корабль.

კარაჭინი, ს. ყოველი ნაქსოვი ფეხსაცმელი, чулки, носки.

კარახცინი, ნ. კარანცინი.

კარბა, ს. ქვაბის ყური, საბ. ლ. ушко у кострюли.

კარგვა (ვჰკარგავ, -გე), ზ. მ. დავჰკარგავ, წარვაგებ; терять, лишаться чего; -დროსა, терять время, -ჭკუასა, терять разсудокъ, (ვეკარგები), ზ. თვ. დავეკარგები, მოვაკლდები, წარვეგები, теряться, (ვიკარგები, ვიკარგვი), ზ. ვ. წარვიგები; უამბოდ გადავარდები, გავჰქრები; დავილუპები, გავუბედურდები; теряться; пропадать, изчезать; гибнуть; გზა მეკარგება, я теряю дорогу, სარჩო მეკარგება, я теряю жалованье, **კარგვინება** (ვა), წარვაგებინებ, заставить терять.

კარგვა (ვჰკარგავ), ზ. მ. რიგს ვაძლევ, გავარიგებ, управлять.

კარგი (სომხ.), ზედ. შემოკლ. კაი, კეთილი, შესაფერი, რიგიანი, хорошій; добрый; превосходный, прекрасный, კარგი ან კაი ყმა, преданный рабъ, კარგი ცხენი, хорошая лошадь, კარგი ადამიანი, хорошій человѣкъ, კარგი ღვინო, хорошее вино, კარგისათვის კარგი ვის უქნია, кто за добро платилъ добромъ; **კარგია**, хорошо; довольно, **კარგად**, ზზ. კეთილად; რიგიანად, ან საკმაოდ. хорошо; довольно; კარგა ან **კარგად მყოფი**, здоровый, კარგა დიდი, довольно большой, დასტ. 49, კარგა ცხოვრებს, онъ живетъ хорошо, **კარგ-**

ავობა, хорошо и дурно, სამ. ვახტ. 12; კარგვარად, ზზ. ძალიან კარგად, გულს მოდგინებით, отмѣнно хорошо; внимательно, 2 ქართლ. 519, 537; სამარ. ვახტ. **კარგ-კაცობა**, ს. ადამიანობა, კაცობრივობა, гуманность, человѣчность, людскость; благородство, მხნეობა, ვაჟკაცობა, мужество, храбрость, სამ. ვახ. 178; ქილ. 256; მირ. 87; ვისრ. 131; რუსუდ. 501, 502.

კარგი (სომხ.), ს. რიგი, წესი, რიგობა, порядокъ, გამოსლ. 36—18; 28—20; მეცამ. 45; დარგი, განყოფილება; отдѣлъ, разрядъ; საბ. ლ. -ანგელოზთა, раврядъ ангеловъ, ნ. დასი, **კარგიერი**, ზედ. წესიერი, რიგიანი, порядочный, **კარგიერება**, ს. რიგიანობა, порядочность.

კარდაკარ, ნ. კარი.

კარდალი (ბერძნ.), ს. მომცრო ქვაბი, ქვაბქოთანი, подойникъ, глиняный широкій горшокъ, ისა. 39—15; 40—15, котелъ для варенія гоми, высящій посреди избы, Опис. Имер. Р. Христова, 12.

კარდი, ს. ხაოს მიმცემი ხორკლიანი კენკრა, ворсильная шишка.

კარდინალი (ლათ.), ს. რომის პაპის კოლლეგიის წევრი, უპირატესი ეპისკოპოზი, кардиналъ.

კარება (ვა), ზ. მ. მივაახლებ, დავაახლოვებ, ხელს ვახლებინებ, приближать, допускать до кого либо; (ვეკარები), ზ. თვ. დავუახლოვდები, приближаться, дотрогиваться, допускаться до кого.

კარეტა (ფრანც.), ს. თავდახურული ეტლი, карета.

კარვედი, ზედ. шатровый (კარავი).

კარვობა, ს. ტალავრობა, დღესასწაული ებრაელთა, кущепочитаніе (Еврейскій праздникъ), იოან. 7—2.

კარვოსანი, ზედ. აზნაური რომელსაც კარვის ქონება შეეძლო, дворянинъ, имѣющій свой собственный шатеръ, ალბ. 9; **კარვასნობა**, ს. კარვის დადგმის უფლების ქონება, имѣніе права имѣть свой шатеръ.

კართი, კარხი, ს. კუთი, კუნთი, შეშაძარღვი, икры, поджилки, 2 სჯული 21—4; ისუ. 11—6; ბუნ. ლ.

კართობა, ს. რისხვა, ქადილი, угроза, ამოს. 1—11.

კარი, ს. შესავალი ან გასავალი; ეზო მეფეთა ან დიდებულთა; თავი წიგნისა, дверь; дворъ царскій; глава, отдѣленіе книги; მოუგდე კარი, затвори двери, კარში გავიდა, пошелъ со двора, **სახლ-კარი**, семейство, კარის დიდებულნი, придворные вельможи, კარის წარვლენილი, посолъ; კარის საყდარი, придворная церковь, კარის კაცი, придворный; **კლდე-კარი**, проходъ въ горахъ; ქუდი კარისა, гнѣздо въ косякѣ дверей, пята у дверей; კარის აბანო, царскія бани, კარის მღვდელი, придворный священникъ, კარის ამყოლი, косякъ дверной, კარის მოსამსახურე, придворный служитель, ქილ. 350; უკანა კარი, ე. ი. უკანა ტანი, задній проходъ, задница, **კარდაკარ, კარისკარ**, изъ угла въ уголъ, სიბრ. 163; კარდაკარ სიარული, просить милостыню; კარდაკარ თხოვნა, ходить по міру, **კარიბჭე**, ეკკლესიის შესავალს წინ კამარა დერეფანივით, ან სტოვა; паперть, предхраміе, притворъ, ტიმოთ. 38; მოურავ. 137; აგრეთვე: კარები; ან სახლის **შნე**; ворота; дворецкій; საქმ. 12—13; გუჯ. 15; მროვ. 57; **კარ-განხმული**, ს. კარღია, ვეფხ. 229, съ открытыми дверями, **კარდახშული**, съ закрытыми дверями.

კარიდი, ს. თევზი ვეშაპის გვარი, палтусъ (рыба), ბუნ. ლ; кашалотъ. ერის. ლ.

კარიოფილი (ლათ.), ს. მიხაკი, მირონის სუნნელი, гвоздика садовая, ნ. ჩ. ლ.

კარის მწიგნობარი, секретарь придворный.

კარკაცობა, ნ. კარი და კარგკაცობა; გორგ. 120; ქილ. 111, 647.

კარკაზი, ნახე ბოლოო, ბოლო-კარკაზი; ქილ. 108.

კარკარი, კარკაროვანი, ს. სალი ქარაფიანი, высокій утесъ, крутъ, кручина, ნ. ჩ. ლ. ნ. ქვაკლდე.

კარკარი, ს. კულიდამ სასმელთ გამოდენის ხმა; ან ხილთა საშუალ კურკათ ხმა ნძრევისაგან, ნ. ჩ. ლ. шумъ, когда вода льется изъ кувшина; шумъ внутри чего либо, напр. стукъ отъ косточекъ внутри яблока, и т. п.; კარკარება (ვჰკარკარებ), ზ. უ. о водѣ: выходить съ шумомъ; производить стукъ, шумъ внутри чего либо.

კარკატოვანი, ს მაღალი კლდე, высокая скала.

კარკინო (ბერძ.), ს. კირჩხიბი, დუმიანი კიბორჩხალა, ან სენი რკუდ წოდებული, ракъ (насѣк.); ракъ (болѣзнь).

კარკუმი, ს. ყარყუმი, горностай.

კარმელი (ფრანც.), ს. განმხოლოვებული, მეუდაბნოვე, пустынникъ, მარკ. 1—53; კარმელყოფა. уединяться въ пустыню.

კარ-მიდამოება, ს. გარემო ადგილები, околица.

კარპიუსი ( ), ს. карпіусъ. ქიმია 215.

კარსე, ს. კარიბჭე, სტოკა, паперть, მსაჯ. 3—23; ზაქარ. 12—2, притворъ.

კარხი, ს. კუნთი, შესაძარღვი, икры.

კარტოფილი (ნემეც.), ს. მცენ. картофель, კარტოფილის სანთელი, стеариновая свѣча.

კარ-ღია, ს. ვისაც კარი ღია აქვს, პურმარილიანი; у кого двери открыты, хлѣбосолъ.

კარშიკი, ს. გრგოლი მეტალლისა, რაიცა ჯაჭვურად გაყრილია ერთმანერთში, звѣно у цѣпи, крючекъ; кольцо; ან აბზინდა, ბალთა, крюкъ, крючекъ, გამოსლ. 27—6, 10; 26—4, 5.

კარჩაკეტილი- ზედ. запертая дверь.

კარჩხანა, ს. თევზია, карась (рыба), ნ. ჩ. ლ.

კარწუმელი, ს. ქვრიმა, просо, საბ. ლ.

კარჭალი, ს. კაკალი, грецкій орѣхъ; ბაქრ. 182.

კარჭაპა, ს. ნავია ერთგვარი, карбасъ, коломенка (судно).

კასაბი (არაბ.), ს. ქონდაქარი, მეხორცე, мясникъ, ნ. ყასაბი.

კასია, კასსია (ბერძნ.), ს. სუნნელი ხე დარიჩინის გვარი, кассія (дерево), ბუნ. ლ; ქილ. 260; **კასკარილა**, ს. ცრუ-დარიჩინი, მისირის დარიჩინი, каскариль (корень).

კასკასი, ს. კისკისი, გულიანად სიცილი, хохотъ, порывистый смѣхъ, **კასკასება** (ვა), ზ. მ. ვაცინებ, ვახარხარებ, заставить хохотать, (ვჰკასკასებ, ვიკასკასებ), ზ. უ. хохотать, ქილ. 288.

კასრი, ს. ხის ჭურჭელი, გინა საწყაო ნახევარ კოდისა გინა ორის ჩანახისა, чанъ, бочка; мѣра 2 чанахи или 1 пудъ, четверикъ; კავკ. კალენდ. 1849 წ.

კასსია, ნ. კასია.

კასტორი, ს. ზაფრანა, шафранъ, ერის. ლ.

კასსიტერიონი (ბერძნ.), ს. კალის ქვა, рудовое олово, ზაქარ. IV—10.

კატა (არაბ.), ს. ციცა, ვეფხ. 325; котъ, ხვადი კატა, ძუ კატა, кошка, კატისკნუტი, котенокъ, ველური კატა, дикая кошка, **კატა-ბალახი**, ს. მცენ. маунъ, ან მიწის საკმელა, ассаронъ, Валеріана, ნ. ჩ. ლ. **კატაბარდა**, ს. მხალივით საჭმელი; Дикоградъ; ერის. ლ; **კატანაცარა**, მცენ. лобода дикая; **კატაპიტნა**, ს. მცენ. кошачья мята, ბუნ. ლ; **კატატირიფა**, **კატა-ტირიფა**, ს. მცენ. მდგნალი, широколистая ива, **კატის სულა**, ს. მცენ. котовникъ, степная мята, болячная трава, ბუნ. ლ; **კატისყურა**, მცენ. морозъ (раст.), **კატისფეხა**, ядрышникъ; **კატისყვერა**, მცენ. ღუღუბო, можжуха, **კატის-ფრჩხილა**, ს. მცენ. ბუნ. ლ; **კატის-წამალი**, ს მცენ. прутнякъ, волошская верба; პ. ფ. ლ; котовникъ, ერის. ლ. **კატის მუმუ**, მცენ. молодилъ (раст.), ბუნ. ლ; котовыя яйца; скрипунъ, ბუნ. ლ. კატის ყურძენა, ს. მცენ. ბუნ. ლ?

კატაბანი (არაბ.), ს. ტყუილი, ложь, враньс, ვეფხ. 474.

კატადუბოხანი, ს. ჭოტი მფრინვ. совка.

კატავასია, ს. ბერძნულად გარდამოხსნა; გარნა საეკკლესიოთა გალობათა შინა უკანასკნელად სათქმელი ძილის პირი, რომელთა დასაფარები, катавасія церковное пѣніе.

კატაკანო, ს. მცენ. ნახე დანდური.

კატაკილო, **კატანა**, ს. მცენ. შინაური მხუქანა, დანდური, блошка, портулакъ.

კატაპელტა (ლათინ.), ს. ძველებური ქვის სასროლი მაშინა, ამავე მაშინაში შთასმევდნენ შემცოდეთა და განხერხდნენ; катапульта, каменометная машина у Римлянъ, ხაბ. ლ. бомбарда.

კატარი, ნ. კატა პიტნა; кошачья мята; ბუნ. ლ; ან ცუდი ფიჭვი, ნ. ჩ. ლ. გურულად: ხის წვერი, сорѳли; верхушка дерева; ბაქრ. 184.

კატარაკატი, ს. ზალვანი, სინოხი, ფეხზედ დასადები ხუნდი; колодка ножная; იერემ. 29—26.

კატარღა (არაბ.), ს. მცირე საომარი ხომალდი; ან მცირე ტივი მდინარეზედ გასასვლელი, катеръ, галера, военный корабль; паромъ, 2 ქართლ. 190.

კატასი, ს. ტრაპეზის საბურავი ტილო, покрывало трапезное; **კატილორია**, **ნახე კათილორია**.

კატეხიზისი, **კატეხიზმოს** (ბერძნ.), ს. საქრისტიანო სწავლა, катехизисъ.

კატუნი, ს. ველური კატა, дикій котъ.

კატუნი, **-ნება** (თავს ვიკატუნებ უფროსთან), ზ. უ. смириться передъ старшимъ.

კატუჯარი, ს. სირაჯა, ცხენის ხენი ნაფაზივით, сапъ (болѣзнь у лошадей).

კაფა, **კაფვა**, სხ. ჭრა, მოკვეთა ხისა, рубка деревъ, (ვჰკაფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჭრი მოვჰკვეთ ხესა ძირითურთ, მოვსრავ, დავხოც ლაშქართა; рубить деревья; бить, убивать; ვეფხ. 1410; კაფა კლდისა, долбить каменную гору, 1 ქართლ. 27; (ვიკაფები), ზ. ვ. рубиться.

კაფი, ზედ. გასაგონი, ясный, понятный, **კაფიად**, **კაფიათ**, ზზ. გასაგონად, ნათლად, внятно, ясно, შაფთ. 29; -ლაპარაკი, говорить ясно.

კაფრაჭინა, ს. თევზია, лещъ, ნ. ჩ. ლ.

კაშანი, ნ. კაეშანი, ვეფხ. 829.

კაშაპი, ნ. კაპოეტი.

კაშკაში, სხ. сіяніе звѣздъ, громкій смѣхъ; ქილ. 592; (ვჰკაშკაშებ, ვიკაშკაშებ), ზ. უ. ვჰბრწყინავ ვბზინავ, ვჰსციალებ (ითქმის მნათობთათვის მოწმენდილზედ); ვხარხარებ, ძალიან ვიცინი; сіять (о звѣздахъ); хохотать во все горло, ვეფხ. 693, განმარტება.

კაშხალი, ს. ჩხნდე, ონჯარი, მორევში ჩახერგილი ხეები, запруда, плотина въ рѣкѣ; რ. ქ. ლ.

კაჩა, ს. მუხლის ძირის სადრეკი კვირისტავს ქვეშ, кость въ сгибѣ колѣна, ნ. ჩ. ლ.

კაჩალო, **კაჩო**, ს. კაპიანი ხე ხორცთ-საკიდარი, суковатое дерево на которомъ вѣшаютъ говядину.

კაჩხა, დედა ენა 51?

კაჩარი, ს. მხალთ ძირი ძარღვითურთ, корень растенія, ბუნ. ლ.

კაჩალანა, ნ. ყაჩალანა.

კაცი (სპარს. ქეს), ს. ცხოველი სიტყვიერი, გულის ხმიერი, და მნებებელი, კატიქ. ანტონ. 237; ასაკს მოსული, მოწიფული; მოსამსახურე; человѣкъ; мужчина, возмужалый; прислуга; რუსუდ. 3; ფსალ. 1, 1; 8—4: შუა კაცი, посредникъ; კაცი, სათამაშო ძვალი ნარდისა ან ჭადრაკისა, шашка, რ. ქ. ლ. ნ. ჩ. пѣшка; საერო, სამხედრო კაცი, человѣкъ свѣтскій, военный, ბარგის კაცნი, обозная прислуга, 2 ქართლ. 485, კაცის შვილობა, знатность рода, ალექს. 181; კაცად ნუ მახსენებ, несчитай меня за человѣка, რუსუდ. 521; მუშაკაცი, чернорабочій, სამღვდელო კაცი, человѣкъ духовный, უცხო კაცი, иностранецъ; незнакомецъ; прекрасный человѣкъ, კაცის დაჭერა, დაქირავება, нанять человѣка, **კაცადი**, **კაცად-კაცადი**, ზედ. თვითოეული კაცი; каждый, მატ. 18—35; 25—15; ლუკ. 2—3; ფსალ. 11—2; 61—12; დაბად. 41—11; ანდრ. 106; **კაცება**, სზ. კაცობრივი ბუნება, ლოღ. 104; человѣчность, натура человѣческая, (ვჰკაცდები), ზ. ვდ. კაცი გავხდები, возмужать, მათურაგ. 285; ქრისტე ეზიარა კაცებასა ჩვენსა, Христосъ облекся въ человѣческое тѣло, ანდრ. 110, 111; (ვაკაცებ), კაცად გავხდი, გამოვიყვან, очеловѣчивать, **კაცთა-მოთნე**, ს. პირფერობით მახიამოვნებელი სხვათა ზავნებელად, человѣкоугодникъ, льстецъ, ფსალ. 52—5; ეფეს. 6—6, **კაცთა მოთნეობა**, ს. პირფერობა, лесть, **კაცთ-მოყვარე**, ზედ. რომელსაც სიყვარული აქვს კაცთადმი, человѣколюбивый, **კაცთ-მოყვარება**, ს. человѣколюбіе, **კაცის-კვლა**, **კაცის-მკვლელობა**, ს. ცოდვა წინა აღმდეგი 6 მცნებისა, მარკ. 7—21; человѣкоубійство, საქმ. 3—14; 28—11; **კაცის-მკვლელი**, ს. человѣко-

убійца, **კაცის-თავა**, ს. მსხალი გურ. ბაქრ. 181, **კაცისჭია**, ს. глиста, **კაცობა**, ს. თვისება ან ბუნება კაცისა; ვაჟკაცობა; მამაცობა; მხნეობა; კაცური კაცობა, ადამიანობა, მართებულობა; свойство, натура человѣка; мужество; возмужалость; храбрость, стойкость, духовная крѣпость; человѣчность, гуманность, людкость, приличіе, რუსუდ. 703; ვისრ. 1; 2 ქართლ. 526, 553; კაცია 17; ქიმ. 207; სამ. სომხ. 294; 396; გორგ. 140; ქალს ქალობა და კაცს კაცობა აღარ ეტყობა, незамѣтно чтобъ мужчина былъ, какъ мужчина, а женщина, какъ женщина; **ერის კაცობა** (ვერისკაცობ), жить въ мірѣ; быть свѣтскимъ, კაცობაში შესვლა, возмужать, **კაცობა**, სს. კაც-ყოფა შენი კაცობა მიცნია, я узналъ что ты за человѣкъ, ვისრ. 16, **კაცობით**, мужествомъ, гуманствомъ, ალექს. 112; **ყმაწვილ-კაცობა**, молодость, (ვჰკაცობ), ზ. უ. კაცი ვარ, კაცის ბუნება მაქვს; კაცურად ვიქცევი, ვადამიანობ; имѣть человѣческую натуру; гуманствовать, быть гуманнымъ, ქილ. 359; **კაცობრივი**, ზედ. კაცისადმი შესაფერი, კაცური, ადამიანური, человѣческій, гуманный, людскій, -ძალი, человѣческая сила, დარეჯ. 2—34; **კაცობრივობა**, ს. ადამიანობა, კარგკაცობა, гуманство, людскость, კატილ. 149; მარტ. 2—185; **კაცრიელი**, ზედ. მოშენებული ან დასახლებული ადგილი, населенный, ვეფხ. 647; ალბ 56; ქილ. 597, **კაცრიელობა**, ს. ადამიანობა; მოშენებულება, ან დასახლებულება ადგილთა; гуманность, людкость; населенность; ქილ. 45, **კაცური**, ზედ. კაცისადმი საკუთნველი; კაცობრივი, ადამიანური, человѣческій; человѣчный; гуманный, ქილ. 298, **კაცურად**, ზზ. почеловѣчески; храбро, мужественно; ვეფხ. 110.

კაწანი, ს. ეკლის-ღობე, терновый заборъ.

კაწაპი, ს. წუღის ჩასაცმელი სასხლეტი საადვილოდ, рожокъ для скораго надѣванія башмаковъ.

კაწახი, ზედ. უმწიფური, მჟავე, კოწამახი, кислый, неспѣлый, недозрѣлый, იერემ. 31 — 29; ეზეკ. 18—2; მარტ. 1—80.

კაწერი, ს. ყანის თავთავი, ოლოში, колосъ.

კაწკაწი, სს. კბილთ ღრჭიალი ძლიერის ნდომით, скрежетать зубами отъ сильнаго желанія, კბილები მიკაწკაწებდა, თამარ. ბატ. 38.

კაწრვა (ვჰკაწრავ), ზ. მ. ვჰფხაჭნი, царапать.

კაჭარი, ს. უწყლო ადგილს რიყის მსგავსი ქვა, булыжникъ мелкій.

კაჭაჭი, ს. ხმელი შამბის ღერო, стебель ситовый; жниво, боронкъ, რუსუდ. 285; ქილ. 169; ворсянковыя растенія, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კაჭკაჭი, ს. მფრინვ. сорока, სიბრ. 185; ზღვის კაჭკაჭი, кривокъ, რ. ქ. ლ. -მანათი, блестящій, новенькій цѣлковый.

კაჭრობა, ს. გველთ-ხმიანობა, სივილი, სისინი, шипѣть (какъ змѣй).

კახამბალი, ს. მცენ. черешня.

კახპა (სპარ.), ს. ბოზი დედაკაცი, проститутка, **კახპობა** (ვჰ), ზ. მ. ვბოზობ, прелюбодѣйствовать.

კბენა (ვჰკბენ, ვუკბენ, -ბინე), ზ. მ. დავჰგლეჯ, დავსწერტ კბილით, кусать, **კბენილი**, **ნაკბენი**, искусанный, ვიკბენ, кусать себя, (ვიკბინები), ზ. უ. кусаться, ძაღლი იკბინება, собака кусается, წყილმა მიკბინა, блоха укусила меня.

კბენია ჭყორი, ს. მცენ. падубъ.

კბენჩა (ვჰკბენჩ, -ბინჩე), ზ. მ. კბენით მოვჰგლეჯ, откусить.

კბილი, ს. ცხოველთ ყბათა შინა ამოსულნი ძვალნი დასაცოხნელად საზრდელისა; зубъ; წონა 15 მისხალი 15 золотниковъ, კბილი ჩახმახისა, ე. ი. ჩახმახის ფეხი, взводъ у ружья, საბრძნე კბილი, умные зубы или зубы мудрости, უკანა კბილები, зубы коренные, წინაკბილები, передніе зубы, კბილის ტკივილი, зубная боль, კბილს ქვეშ თქმა, говорить сквозь зубы, კბილს ქვეშ მოტანა ვისიმე, осмѣять кого; поднять кого на зубы, სამი კბილი მიხაკი, три щепотки гвоздики, კბილი კბილსა ჰკარ, მადა მაშინვე გაგეხსნება, начинай ѣсть апетитъ самъ собою откроется, **კბილ-ჩოლერა**, ზედ. кривозубый; სამზარ. წიგნი, ბაგრატ. ბატონ. 40; **კბილებიანი**, **-ლიანი**, ზედ. зубчатый.

კბოდე, ს. ზღვათა და მდინარეთა პირი ფრიალო, ფლატიანი და ჩაუვალი, крутой, обрывистый берегъ рѣки, моря, მატ. 8—5; მარკ. 5—13.

კბოდოვანი, ს. ზღვაში კლდიანი ადგილი ან თხელი და ქვიშიანი, მეჩეჩი, ვრაქია, мель, сиртъ, каменистое мѣсто въ морѣ, банка, საქმ. 27—17.

კდემა (ვიკდემ, მეკდიმების), ზ. უ. ვირცხვენი, მრცხვენიან, стыдиться, (მკდემა), ზ. მიჩ. стыдно мнѣ, იერემ. 31—19; შემრცხვინდა, შემრცხვა; სვინიდისი მკდემს, совѣщусь, **კდემული**, მიმ. пристыженный, ისაი. 24—23, **კდემულება**, ს. ფრიადი სირცხვილი, შიში გმობისა, стыдъ, срамъ, срамота. მარად დღე კდემულება ჩემი ჩემ წინაშე არს და სირცხვილმან პირისა ჩემისაგან დამფარა მე, всякій день безчестіе мое передо мною и стыдъ покрываетъ лице мое, ფსალ. 43—15.

კდომა (ვჰკვდები, ვჰკუდები, -დი), ზ. უ სიცოცხლეს მოვაკლდები, მივიცვლები, умирать, გული მიკვდება, ე. ი. გული მიწუხდება, сердце мое замираетъ, (ვაკვდები, -დი), ზ. მ. თავს შევაკლავ, შევსწირავ თავს სიკვდილამდე, убиваться, умирать надъ чѣмъ.

კედარი (ბერძ.), ს. მცენ. кедръ, გუჯ. 27; შესაგ. მოსეს სამართ; -ლიბანისა, кедръ ливанскій, ფსალმ. 119—5: **კედარი** სიბნელე, темнота, ქილ. 120.

კედელი, ს. ნაგები ზღუდე სახლთა და მისთანათა, стѣна; შუა კედელი, промежуточная стѣна, გუჯ. 23; **ოთხკედლედი**, четырехстѣнный, დაბად. 6 — 18; **კედელ-ყური**, столбъ каменный, ტიმოთ. 24—50, **კედელყურე**, ს. კედლის კუთხე, уголъ строенія, შავთ. 40; **კედლისხავსი**, მცენ. лишай внутреплодній; **კედლის ძურწა**, ს. მცენ. одноягодникъ, ბუნ. ლ.

კედი, ს. საკუთხე ქვა, камень, который кладется по угламъ строенія.

კეეშანი, ნახე კაეშანი.

კევი, ს. დანამასტაკი, საცოხნელი მასტაკი, мастика, растительная смолка, особенно фисташковая, ритина, პ. ფ. ლ. **კევისხე**, мастиковое дерево, პ. ფ. ლ.

კევრი, ს. მკევრი, სალეწავი ფიცარი, კოხებ ჩასხმული, **молотильная доска, усѣянная каменьями**, ბაქრ. 55.

კეთება (ვაკეთებ), ზ. მ. ვჰქნი, შევჰქმნი, გავაკეთებ, ვჰზამ, ვჰყოფ; ვმოქმედებ, ვმუშაობ, дѣлать; производить работу, работать, (ვჰკეთდები), ზ. ვლ. შევიქმნები, ვიწარმოები, გავკეთდები, дѣлаться, ყველი რძისაგან კეთდება, сыръ дѣлается изъ молока, **კეთებინება** (ვა), ზ. მ. ვაქმნევინებ, заставлять дѣлать, რუსულ. 455.

კეთება (ვა), ზ. მ. გავალამაზებ, გავამშვენიერებ; გავამდიდრებ, улучшать; обогащать, მეკეთა, ე. ი. მომეწონა, поправилось мнѣ, 1 ქართლ. 356; ვეფხ. 381, 400, 964; 1 ქართლ. 349 (ვჰკეთდები), ზ. ვლ. ვმშვენიერდები; ვმდიდრდები, хорошѣть, богатѣть.

კეთება (ვუკეთებ ცეცხლს შეშას), ზ. მ. ცეცხლს მოვუმატებ შეშას, подкладывать въ огонь дрова.

კეთილდება, ნახე კეთილი.

კეთილი, ზედ. სახიერი, ტკბილი: საუკეთესო, უალრესი; სასარგებლო, добрый, благій, хорошій, превосходный; ფსალ. 117—1; 132—1; დაბად. 1—4, 5; 2—9, 12; იოან. 10—11; მე ვარ მწყემსი კეთილი, я есмь пастырь добрый, კეთილი გული აქვს, онъ имѣетъ доброе сердце, კეთილი ხმა, пріятный голосъ, კეთილი ტაროსი, хорошая погода, უკეთესი და არ უკეთილესი, лучшій, **კეთილი**, ს. სიკეთე, благо, добро, ფილოსოფ. პრაკტიკული § 12; ფსალ. 33—10, 12, 14; ზირაქ. 9—17; **კეთილია**, добро (есть), **კეთილ**, **კეთილად**, ზზ. добро, благо; კეთილად დგომა, ნახე კეთილ-მდგომარეობა. ნ. ჩ. ლ: კეთილად მძლე, ზედ. ძლევა შემოსილი, მძლეველი, განთქმული ძლიევითა, побѣдоносный, კეთილად წარმატება, ს. წადილისაებრ საქმის აღსრულება, благоуспѣшность, успѣхъ; **კეთილ-გონიერი**, ზედ. ჭკვიანი, благоразумный, **კეთილ-გონიერება**, ს. გონებით კეთილის აღრჩევა და მისდამი მოსწრაფება, благоразуміе, **კეთილ-დღეობა**, ს. დღეკეთილობა, კეთილ-მდგომარეობა, ბედნიერობით ყოფნა, благоденствіе, **კეთილ-დღიანი**, ზედ. ბედნიერი, счастливый, ჩონგ. 145, **კეთილ-ზნეობა**, შეუგინებელი დაცვა ზნეობისა, მართებულობა, благонравіе, **კეთილიანი**, ზედ. სახიერი, ქველის მომქმედი, добрый, **კეთილიანობა**, ს. სახიერება, გულ-წრფელობა, доброта, **კეთილის-ყოფა**, სზ. благодѣяніе (ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. მ. ქველის ვმოქმედებ, ვიქმ კეთილსა, благотворить, дѣлать благодѣяніе, **კეთილის-მყოფელი**, ს. გამბედნიერებელი, благодѣтель, **კეთილის-მყოფელობა**, ს. благодѣяніе, **კეთილ-მდგომარეობა**, ს. ბედნიერობით გება, благосостояніе, благоденствіе, **კეთილ-მთნობი**, ზედ: სახიერი, благочестивый, **კეთილ-მთნობობა**, ს. სიქველე, благочестіе, **კეთილ-მიდრეკილი**, ს. მწყალობელი, благорасположенный: благосклонный, **კეთილ-მიდრეკილება**, ს მწყალობლობი, благосклонность, **კეთილ-მითვალული**, ზედ. კეთილად შეწყნარებული, благопріятный, **კეთილ-მორწმუნე**, ზედ. მტკიცედ აღმასრულებელი მართლის სარწმუნოებისა, благовѣрный, православны; благочестивый; **კეთილ-მორწმუნეობა**, ს. православіе, **კეთილ-მოსურნე**, ზედ. კეთილის მსურველი, -მნდომი, доброжелатель, **კეთილ-მომქმედი**, ზედ. კეთილის მყოფელი, благодѣтель, **კეთილის-მომქმედება**, ს. კეთილის მყოფელობა, благодѣяніе, **კეთილ-მოთნე**, ზედ. კეთილი მორწმუნე, благочестивый, ისაი. 24—18; **კეთილ-მოწყლე**, ზედ. გულის შემატკივარი, милосердый, **კეთილ-მოწყლეობა**, ს. милосердіе, **კეთილ-მსახური**, ზედ. მართლ-მორწმუნე, ღვთის მოშიში, благочестивый, благовѣрный, **კეთილ-მსახურება**, ს. მართლ-მორწმუნოება, благочестіе, **კეთილ-მჭობელი**, ზედ. რიგიანად გამსჯელი, здравомыслящій, **კეთილ-მძლეობა**, ს. торжество добродѣтели, საბ. ლ; **კეთილ-სათნოება**, სიქველე благочестіе, 2 ქართლ. 406, **კეთილ-სახე**, ზედ. მშვენიერი შეხედულობითა; **კეთილ-სვეობა**, ს. ბედნიერობა, счастіе, благополучіе, **კეთილ-სულობა**, ს. სიკეთე სულისა, გულის უზაკველობა, добродушіе, **კეთილ-შეზავებული**, ზედ. წმინდა, კარგი (ჰაერი), благорастворенный, **კეთილ-შეზავებულება**, ს. კაი ამინდი, благорастворение воздуха, **კეთილ-შეძინებული**, ზედ. მონაგები, მონაგარი შრომით ქონება, благопріобрѣтенный, **კეთილ-შობილი**, ზედ. ჩინებული გვარით, благородный, **კეთილ-შობილება**, ს. აზნაურება, ჩინებული გვაროვნება, благородство, благородіе, **-ბილური**, ზედ. პატიოსნებითი, честный, **კეთილ-ძღვანებული**, ს. კეთილი მოძღვრება, გზის ჩვენება, ხელთ მძღვანკელობა, руководство, 1 ქართლ. 255; კეთილ-ხმა, ზედ. საამოვნო ხმიანი, имѣющій пріятный голосъ, ვსალ. 150—5, **კეთილება**, სს. სიკეთე, доброта, იერემ. 31—29; (ვაკეთილებ), ზ. მ. გავაუკეთესებ, კეთილს მდგომარეობაში მოვიყვან, улучшать, (ვიკეთილებ), ზ. მიჩ. კეთილად მივილებ, მივიჩნევ, одобрить, სიგელი ჩოლაყ. 7; კავშ. 37; **კეთილობა**, ს. სიკეთე, добро, доброта, благо, ზაქარ. 8—19; მარკ. 2—60: კავშ. 25, 35; (ვჰკეთილობ), ზ. მ. კეთილად ვჰმსახურებ, შევეწევი, благопріятствовать, სიბრძ. 170; არა კეთილობაა მისთვის გაერთება მათი, союзъ ихъ неблагопріятствовало ему, 2 ქართლ. 190; კეთილ-მდგომარეობაში ვარ, находиться въ хорошемъ положеніи, სიბრ. 170; თავით თვისით კეთილობენ, მარკ. 60—1; которые сами по себѣ хороши.

კეთრი, **კეთროვნება**, ს სენი ფრიად სამაგელი, დაკნინლა უკურნებელი, ტანზედ დაჰყრის თეთრს მუწუკებსა ქერტლივით, проказа (болѣзнь); მატ. 8—3; ლევიტ. 13—13, 8, 9; პ. ფ. ლ. **კეთროვანი**, **კეთრიანი**, ზედ. კეთრით ხნეული, прокаженный, ლუკ. 17—12; მატ. 6—2; 26—6.

კეისარი, ს. რომის მეფე, იმპერატორი. кесарь, ლუკ. 4—1; ვეფხ. 313; **კეისრობა**, ს. цезарство, императорство.

კეკა (ვჰკეკ), ზ. მ. დავჰკეპსავ, წვრილად დავჰსჭრი, мельчить, рубить, крошить мелко, საბ. ლ.

კეკელა, **კეკლუცი**, ს. ლამაზი, მშვენიერი, მოხდო-

მილი; მორთულობის მოყვარე; ზედ. მშვენიერი, საამო; **красавица, пригожая; любящая наряды, щеголиха; красивый, пріятный;** ვეფხ. 29; კეკლუცი სიტყვა, **красное слово,** კეკელა ქვეყანა, **красивая страна,** დარეჯ. 95, **კეკლუცობა,** ს. სილამაზე, სიმშვენიერე; სალუქობა; **красота; щегольство,** 2 ქართლ. 109.

კელა, ს. ბუზია, **оса-шершель,** ერის. ლ.

კელამონი, ს. კელამურა, მცენ. **зерликъ.**

კელარი (ლათინ.), ს. მეკუჭნავე, **дворецкій,** 1 ქართ. 262.

კელიონი, კელია (ლათინ.). ს. მცირე ოთახი, მონოზანთა სადგომი **келья,** მარც. 2—56.

კელამურა, ნ. კილამურა.

კელეპტარი (ბერძნ.) ს. დიდი წა სანთელი, ან კერიონი, **большая восковая свѣча; факелъ.**

კელი, ს. ნეხვი, **пометъ, калъ, навозъ,** საბ. ლ.

კელიონი, მცირე სენაკი, **келья,** წ. თ ცხ. 409.

კელმანეული, ნ. კირმანეული.

კელმენი, ს. მსხვილი ჭილობი, **толстая рогожа,** საბ. ლ.

კელობა (სომ.), სს. **хромавіе;** (ვჰკელობ, ვკელაობ), ზ. უ. მცირედ ვჰკოჭლობ, **прихрамливать,** ფსალ. 17—46; მარც. 2—79.

კემსა (ვჰკემს), ზ. მ. წვრილა ვსჭრი, **рубить, крошить мелко,** ვიკემსები, **сѣчься (о матеріяхъ).**

კემუხტი, ს. ტარსიკონი, სამოგვე ფერად შეღებული, **сафьянъ.**

კემუხტი, ზედ. დაჟინებული, ახირებული; გაწეწილი თმა, **упрямый; растрепанный.**

კემხა, ს. კეფა, თავის უკანა კერძო, **затылокъ.**

კენ, თან. რომელიც ითხოვს ნათეს. ან მიცემ. ბრუნ. ვეფხ. 576; 595; კერძოდ, მიმართ, **къ, по,** ჩემკენ, **ко мнѣ,** შენკენ, **къ тебѣ,** იქითკენ, **туда,** აქეთკენ, **сюда,** მივალ ხიდის კენ, **иду къ мосту.**

კენარი, ზედ. კეკლუცი, მოხდომილი, კისკასი, ტანადი, ლამაზი; **пригожій, видный, статный;** ერისთ. 1; ნ. ვეფხ. 59.

კენდოი, ს. თოკის სარტყელი, **веревочный поясъ.**

კენკა (ვჰკენკ), ზ. მ. ვსჭამ, ვსწიწკნი ნისკარტით, **клевать,** ქილ. 210.

კენკელმალულა, თამაშობა თვალხუჭია, **гулючки, жмурки.**

კენკრა, კანკრა, ს. გარეულს ხეზედ მოსხმული მარცვალი, ხიჩატელი, **желудь; шишка еловая.**

კენტავრო (ბერძნ.), ს. ნახე იპპოკენტავრო, **центавръ.**

კენტი (სომხ.), ს. ცანჭკული, არა ლუწი, **нечетъ, нечетное число;** ლუწი, თუ კენტი, **четъ или нечетъ.**

კენტრო, იგივე კენტი; მარც. 1—164.

კენტრო (ბერძნ.), ს. სიმრგვლის შუა გული, ან შუა წერტილი, **центръ.**

კენწერი, ს. თხემი, მწვერვალი, **темя, вершина.**

კენწლი, ს. მცირე გერში, **контузія.**

კენწლვა, ნ. დაკენწლვა.

კენწრო, ს. ივერი № 1—59?

კენჭი, მრავ. კენჭები, ს. წვრილი ქვა; ქვა წილისყრაში ან ამორჩევაში; კრიალოსანი მამათ ცხოვრებაში, **камушекъ; балъ - шарикъ при выборахъ; четки;** **კენჭისყრა,** ამორჩევა, **балотировка.**

კენჭნა, დაკენჭნა.

კეპა, ნ. კეფა.

კეყერა, ს. თავ-დაუხვეველი გაშლილი კომბოსტო; **лиственная капуста,** ბუნ. ლ. ბაქრ. 179.

კეყმა, ს. ვაშლთა და კომშთა ბოყვი, ბუნ. ლ?

კერა, კერაკი, კერაკანი, ს. ლანძვი, მაყალი, **жаровня, очагъ;** იერემ. 36—22; ბაქრ. 170.

კერა, ნ. კერვა.

კერახეული (ბერძნ.), ს. სასმისი ღვინისა, ხმარებული მონასტერთა შინა, **красоуля, чаша для вина въ монастыряхъ,** მროვ. 30.

კერაზი (ლათინ.), ს. წვრილი წმინდა სანთელი, **восковая свѣча, колода.**

კერატი, ს. დაუკოდავი ტახი, **нехолощенный кабанъ, боровъ.**

კერატი (არაბ.) ს. მცენ. **рожковое дерево, цареградскій стручекъ;** ბიანკ. ლ; წონა ოთხი ქრთილის მარცვლისა, **вѣсъ 24 часть унціи, каратъ;** ბიანკ. ლ.

კერება (ვაკერებ), ზ. მ. მივაკერებ, დავაკერებ ხაკერავს დავუდებ, **нашить, пришить, заплатить,** პერანგს ვაკერებ, **чинить рубашку,** (ვჰკერდები), ზ. თვ. **нашиваться, пришиваться,** **კერვინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაკერვინებ, **заставить пришить.**

კერიონი, ს. კელეპტარი, დიდი სანთელი, **большая восковая свѣча, факелъ.** [ერის. ლ.

კერეტა, ს. მცენ. დანდური, **портулакъ; оржанецъ;**

კერვა (ვჰკერავ), ზ. მ. ნემსით და ძაფით გარდავაბამ საკერავსა. **шить;** ფერადით შევჰკერავ. კერვით გამოვიყვან სახეებს, **вышивать;** **ნაკერი,** ზედ. **вышитый,** **კერული,** მიმ. დარეჯ. 2—15.

კერკეტი, ს. მაღალი და ჩასხმული კაცი, **высокій и плотный мужчина.**

კერკეტონი, ს. ღამით მოსიარულე დარაჯა, ბოროტთა კაცთა შესაპყრობად, **ночная обходная стража, патруль,** ქილ. 425.

კერკი, ს. ბაია, **какао,** ერის. ლ.

კერკი, გერკი, ს. გამხმარი ხილი; საკუთრად შინდი კურკიანად, გარნა კურკებ გამორჩეული არის ჩურჩა; **сушенныя ягоды съ косточкою, въ особенности кизиль;** ნ. ჩ. ლ.

კერკო, ს. ნორჩი მცენარისა ან ყურძნისა, **вѣтка,** ბუნ. ლ. ქილ. 202.

კერმა, ს. წვრილი ფული, **пѣнязь, мелкая монета,** იოან. 2—15; ანდრ. 85; ან ფულს დასახურდავებელი ადგილი, **мѣняльная.**

კეროვანი, ს. დიდი წმინდა სანთელი, **большая восковая свѣча,** ლამპრებითა და კეროვნებითა, **съ факелами и свѣчами;** ტიმ. 16, 124.

კერპი (სომხ.), ს. კაცის სახე, ან სხვისა რისამე, რომელსაც წარმართნი ღვთად აღიარებდნენ, კაცი ფრიად გლისპი, ჯიქი, შეუპოვარი, **идолъ, кумиръ; упрямый;** -ადამიანი, **упрямый человѣкъ,** **კერპება** (ვა), ზ. მ. გავაჯიქებ, გავაუჯათებ, **дѣлать кого упрямымъ;** კერპობა, ს. ურჩობა, **упрямство;** (ვჰ); **упрямиться;** (ვჰკერპდები), ზ. ვდ. გავჯიქდები, **упрямиться,** **კერპული,** მიმ. **идольскій,** **კერპთ-მსახური,** ს. წარმართი, მოსავი კერპთა, **идолопоклонникъ,** **კერპთ - მსახურება,** ს. მოსავობა კერპთა, **идолопоклонство.**

კერტი, ს. ძუძუს თავი, сосокъ, საბ. ლ.

კერძ, კერძო, კერძვა, ნ. კერძი.

კერძი, ს. წილი, არშივი, доля, часть; порція; მის კერძნი კაცნი, его сторонники, რუსუდ. 630; ირაკლი მეფე იმათი კერძი იყო, царь Ираклій былъ на сторонѣ ихъ, 2 ქართლ. 561; წინა კერძი რაზმისა, передовая часть войска, ვეფხ. 443; კერძო კერძო დავსჭრი, изрубить на части, ლოლ. 48; ერთი კერძი ბოზბაში, порція бульона, **კერძ**, თანდ. ნათეს. ბრუნვითურთ; თვის, კენ, къ, მის კერძ, къ нему, ქუჩისა კერძ; къ улицѣ, **კერძო**, ს. ნაწილი, თვითო ასო მრთელისა; მხარე; часть, доля; сторона, край; რუისის კან. 14; ზედ. განსაკუთრებული, განსხვავებული, გაცალკევებული, отдѣльный, особенный, частный, ვისრ. 30; ლოლ. 35; მეცხაფ. 38; იერემ. 25—33; 1 ქართლ. 285; წინა კერძო, передняя часть, უკანა კერძო, задняя часть, ჩრდილოეთის კერძო, сѣверная часть, ერთი კერძო, одна часть, კერძო წყრთა, полъ локтя, ეზეკ. 43—17; **კერძო დიაკონი**, ს. подьяконъ, дьячекъ, **კერძო ვირი**, ს. ჯორი, лошакъ, ისაი. 66—20; დაბად. 12—16, **კერძა** (ვჴ), კერძვა (ვჴ), ზ. მ. ვჰყოფ ნაწილებად; дѣлить на часть, (ვუკერძ, ვუკერძავ. ვუკერძებ), ზ. მიჩ. წილს დავუდებ, удѣлить кому часть, ვისრ. 202, 203; 2 ქართლ. 563; **კერძობა**, ს. ცოლშვილი, სახლკარი; ამალა. მხლებულნი ვისნიმე; განკერძოება, განმხოლოება, 2 ქართლ. 561; семейство; свита; сторонность, отдѣльность; 2 დაბეჭ. ქრისტ. 107; ალექს. 18; (ვჴკერძობ), ზ. მ. მივაწერ. მივაჩემებ, относить; усвоивать, ქილ 301, **კერძოობა**, ს. განკერძოვება, მხოლოობა, განსაკუთრებულება, отдѣльность, исключительность, **კერძოობით**, ზზ. ცალკე, მარტო, отдѣльно, **კერძოობითი**, ზედ. გაცალკევებული, отдѣльный, ტიმოთ. 57; -პირი, отдѣльная личность.

კერშილობა, სს. ნადირთ-მაკინტლობა, случка.

კერძოვირი, ს. ჯორი, лошакъ, мулъ.

კეხი, ს. ხომალდის აფრათ გასაბამი ლატანი, райпа.

კეხი, ს. წუთის ნახევარი, $^1/_2$ секунды, ნ. ჟამი.

კეტა (ვჴკეტ), ზ. მ. კლიტეს დავადებ, დავჴკრძალავ, დავხშავ, запирать, замыкать, (დავიკეტები), ზ. ვ. დავიხშვები, запираться.

კეტი, ს. მსხვილ ხე ასაწევი რისამე, ან მტერთ-მოსაგერებული; უგრძნობი, შეუპოვარი, ურჩი, გახევებული, дубина, толстая палка; упрямый человѣкъ, ვეფხ. 1492; 1035.

კეტურა, ს. ქეტურა, მცივანი, ყურძენია ერთგვარი, порода винограда.

კეფა (ვჴკეფ, -ფე), ზ. მ. ვჴსჭრი, ვჴკეპ, მაგალ. ხორცსა, рубить, рѣзать.

კეფა, ს. თავის უკანა კერძო, затылокъ, ან ხის ქერქი, кора (дерева).

კეფა (ბერძნ.), ს. ფიქალი კლდე, скала, ნ. ჩ. ლ.

კეფალოზი, ს. თევზია, карпъ (рыба), ივანე ბატ.

კეფანი, ს. მაღალი ხუფი საჭმელთ-სახურავი, крыша.

კეფი, ს. მთელი ფურცელი წერილისა, იერემ. 36—23; გარნა ცალგვერდსა ეწოდება კაბადონი, листъ письма т. е. двѣ страницы; საბ. ლ.

კეცა, სს складываніе, (ვჴკეც. -ცე). ზ. მ. შევჴკეც, დავჴკეც; сложить, свертывать, сгибать, (ვიკეცები), ზ. ვნ. შევიკეცები, складываться, свертываться, დანა იკეცება, ножъ складывается, მუხლი მეკეცება, колѣна мои подгибаются, დარეჯ. 132; ვერხვსავით იკეცება, гнется какъ тополь, ვეფხ. 139; (ვკეცდები), ზ. ვდ. დავიხლართები; дѣлаться сложнымъ, усложняться, მარტ. 2—10; (ვეკეცები), ზ. თვ. сгибаться, ვეფხ. თ. ბ. 46; ხაო ეკეცება ხავერდსა, бархатъ атласится, мшится, ვიკეც მუხლსა, становиться на колѣни; сѣсть поджавъ ноги.

კეცი, ს. თიხა; თიხის ჭურჭელი; ან თიხის ტაბაკი, რომელსაც გაახურებენ და მასზედ გამოაცხობენ მჭადსა; глина; сковородка глиняная; დანიელ. 2—35; 1 ქართლ. კეცის ჭურჭელი, глиняная посуда, იეზეკ. 4—9, 1 ქართლ. 157; სამზ. 48, 274; კეცის კრამიტი, ე. ი. თიხის ლორფინი, черепица, ლუკ. 5—19.

კეცი, ს. ნაკეცი; განი ნაქსოვისა; ეტაჟი სახლისა; окладка, сгибъ; полотнище; этажъ; ორკეცი ძაფი, двойная нитка, ორკეცი ჯამაგირი, двойное жалованье, სამკეცი სახლი, трехъэтажный домъ, ორკეცი ნაკერი, двойной шовъ, მრავალ-კეცი, многосложный, მარტ. 2 — 10; ორკეცი ღაბაბი, двойной подбородокъ, т. е. отвислый, კაცია. 120; სამკეც, трижды.

კეცი, კეც-ტყავი, ტყავ-კეცი, ს. ბაკანი კუთა, ოსტრაკოთა და მისთანათა, черепъ, костяной щитъ, напр. у черепахи, -ცხოველნი, скорлупныя животныя; **კეცოვანი**, ზედ. კეცით-მოსილი, одѣтый въ черепъ.

კეწერი, ს. ხის რტოს წინა მწვერვალე, ნ. გრჯლა; отпрыскъ, молодой побѣгъ дерева, стебелекъ, ეზეკ. 31—13.

კეწეწი, ს. წვრილი და ხმელი წვერები ხისა, сухіе отпрыски дерева, საბ. ლ.

კეჭნა (ვჴკეჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჴკეჭნი, დავჴკორტნი, დავაჭდევ, ჭდეს დავუსვამ ხესა; ვჴკოდავ, გამოვჴპირავ; насѣкать, дѣлать насѣчки, пазить, зубрить, наковывать; კეჭნა ოქროთი ან ვეცხლითა, насѣкать золотомъ или серебромъ.

კეხი, ს. უნაგირის ხე შეუმოსავი, сѣдельный остовъ, арчакъ.

კეჯერი ქერი, ს. იმერულად, шестигнѣздный ячмень.

კვადაცი, ნ. ქაცვი, тернъ.

კვალად, ზზ. კიდევ. მეორედ, еще, опять; **კვალადი**, ზედ. განმეორებითი, ხელ-ახლათი, повторяемый, безпрерывный, პირველი და კვალადი, первый и послѣдующій, 1 ქართლ. 309.

კვალად-გება, სს. возстановленіе; возмездіе, კვალად-ვაგებ), ზ. მ. მოვაქცევ პირველსავე წესსა ზედა, რიგს მივსცემ, მატთ. 17—11; ნაცვალს-ვაგებ, გარდავუხდი; ებრ. 11—26; возобновлять, возстановлять; воздать, отплатить; (კვალად-ვეგები), ზ. თვ. კიდევ ვახლავარ, вновь находиться при комъ, 2 ქართლ. 226; თურქთა ეგონათ ხიდისა კვალადგება, ე. ი. ხელ-ახლად აშენებ, 2 ქართლ. 501; турки думали возобновить мостъ.

კვალად ქცევა (ვაქცევ, ქციე), ზ. მ. უკან დავაბრუ-

ნებ, возвращать, (ვიქცევი, -ვიქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвращаться, დაბად. 8—6.

კვალი, ს. ნათ. კვალისა, მრავლ. კვალები: ნაფეხარი, слѣдъ; ზოგჯ. ნიშანი, признакъ; ფსალ. 76—19; ვეფხ. 98, 287; გარნა ნათ. კჳლისა, მრავლ. კვლები: მარგი ბოსტნისა, გინა გუთნით გავლებული ორნაცი ხნულისა, борозда, гряда; კვალის ძებნა, искать слѣды, კვალზედ სიარული, идти по слѣдамъ, **კვალობა**, ს. მაგალითი, მსგავსება, примѣръ, сходство.

კვალიზი, ს. შქერი, მცენ. пьянишникъ.

კვამლი, კუამლი, კომლი, ს. მნთებარეთა ნივთთაგან ზეალმავალი შავი ორთქლი, თვინიერ ალისა; სახლი, სახლკარობა, ოჯახი; дымъ; семья крестьянская; тягло, კომლის ფერი, дымчатый цвѣтъ, კომლის სუნი ასდის, пахнетъ дымомъ, კომლი დგას, дымно (есть), კვამლში გამოსული, выкопченный, კომლზედ სამი აბაზი, съ дыма три абаза, კვამლი სულთქმისა, ვისრ. 121; вздохъ стона, **კვამლიანი, კომლიანი**, дымовой, дымный, **კომლება, კვამლება** (ვა), ზ. მ. კომლს დავაყენებ, дымить, заставлять дымѣть, ვისრ. 97; **კომლვა** (ვჰ), ზ. უ. კომლი დის, дымѣть.

კვანცი, კვანც-უღელი, ს. ღვედის მაგიერ გარდასაბამი ლაცანი უღელთა, жердь, шестъ, въ закладкѣ, საბ. ლ.

კვანჩხი, ს. სირჩა, მცირე სასმისი არაყისა, рюмка.

კვანძი, ს. ნასკვი, узелъ.

კვანწვა (ვჰკვანწვავ), ზ. მ. გამოვნასკვავ, завязывать въ узелъ, перепутать нитки, (ვიკვანწები), ზ. ვ. ვიკვლაკვნები, ვიგრიხები როკვაში, изгибаться въ пляскѣ, ვჰკვანწავ მკლავებსა, заголять руки, ანც. 69.

კვანწია, ს. მცირე კოჭობი, горшечекъ.

კვანჭლი, ს. ბაზთ ფეხის თია, наростъ на ногѣ у сокола, საბ. ლ. [ერის.

კვარაკვალიცა, ს. მცენ. луговой гороховникъ,

კვარაკუნჩხა, ს. მცენ. პაპის-ფვერა, ქარჩიოცა, дряква, ერისთ. ლ.

კვართი, ს. პერანგი ან ჯუბა, рубашка, -დიაკვნისა, риза діаконская, კვართი უფლისა ჩვენისა, риза господня, იოან. 19—23; გუჯ. 1; მსაჯ. 14—11.

კვარცნა, მცენ. ნ. ცირიფი.

კვარცხლბეკი, ს. ფეხთ-სადგმელი საჯდართა ზედა მჯდომთა, ან ცერფი, ჩონჩხი ფეხისა, подножіе; стопа, ступня, ножная кисть; მათ. 5—35; საქმ. 7—49; ფსალ. 98—5.

კვაწაროხი, ს. მცენ. კოწახური, барбарисъ, ბუნ. ნ. კოწახური.

კვაჭახური, ს. სახლის გარეთ კუთხე? საბ. ლ.

კვახე, ზედ. მკვახე, შემოუსვლელი ხილი, неспѣлый, незрѣлый, кислый (плодъ).

კვახი, ს. მცენ. ქერქ-სქელი გოგრა; горлянка, **კვახი-მწარე**, ს. მცენ. ყელიანი გოგრა, кубышки, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ. ბაქრ. 178.

კვდენა (ვაკვდენ, -დინე), ზ. მ. მოვჰკლავ, убить, (ვჰკვდები), ზ. ვდ. სიცოცხლეს მოვაკლდები, მივიცვალები, умирать, **კვდინება** (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, убивать, კვდომა, ნ. კდომა.

კვება (ვჰკვებ, -ბე), ზ. მ. ვჰზრდი, გამოვჰზრდი, გამოვჰკვებ, შევინახავ, საზრდოს მივსცემ; [illegible] вольствовать; (ვიკვებები), ზ. ვ. გამო[illegible] прокармливаться, **კვებება**, (ვეკვებები), ზ. [illegible] დაეჩემების, დაჰყვების, მთელი წელიწადი ბე[illegible] უბედურობა, навязалось счастье или несч[illegible] на цѣлый годъ; უბედურობა დაეკვება, несчас[illegible] сроднилось съ нимъ.

კვებულა, ს. ცხოველი ერთის წლისა, годвалый (теленокъ).

კვეთა, სხ. ჭრა; შეცევა, შებმა ომში; უწინარეს [illegible]ცურლიისა მომზადება მწირველის მღვდლისაგან საუფლოთა ძღვენთა; рубка; схватка; проскомидія; -სულისა, предсмертная агонія, ქილ. 414; (ვაკვეთ, -თე), ზ. მ. დავახლი, დავსცემ, ударить объ, бросить, швырнуть, (ვჰკვეთ, -თე), ზ. მ. ვჰ[illegible]ჭრი, მჭრელ ვარ; ვჰსჭრი, ვაპობ, ვჰკაფ: ვსჭ[illegible] ვჰკოდავ, ვჰსთლი ქვასა; გარდავსწყვეც, გარდავსჭრი საქმეს; рѣзать; сѣчь, рубить; долбить, высѣкать, тесать камень; рѣшать дѣло; (მკვეთის, მკვეთა) მაგალ. მისი დანა მკვეთია, его ножъ поразилъ меня, ვიკვეთ ფეხსა, перестаю къ нему ходить, непоказываюсь въ домѣ, იკვეთს [illegible]სა; учить урокъ, მიკვეთ, ე. ი. მინიშნავ, გარდამიკვეთ, გარდამიწყვეც დამაბარებ, მიბრძანებ; опредѣляешь, назначаешь мнѣ; наказываешь мнѣ исполнить что; ვეფხ. 853; ბედი მიკვეთს, судьба назначаетъ мнѣ, კალმად გიკვეთ, вмѣсто пера очиню тебѣ, ვეფხ. 956; (ვუკვეთ) ზ. მიჩ. დავუნიშნავ, გარდავუჭრი, назначить, опредѣлить кому, -სამუშაოსა, назначаю ему работу, ბუნ. კ. 256; (ვიკვეთები), ზ. ვ. გავიჭრები; დავინიშნები; разрѣзываться; назначаться; **კვეთილი**, მიმ; გაჭრილი; დახახიჩრებული, დაშავებული კაცი, ხეიბარი; разрѣзанный; калека, скопецъ; 2 რჯულ. 23—1; ნ. კვეთება.

კვეთება, სხ. ზედ. შევარდნა, შებმა; დარტყმა, დაცემა; схватка, стычка; удареніе; бросаніе; 1 ქრონ. 273; 2 ქართლ. 90, (ვაკვეთებ), ზ მ. დავახლი, დავსცემ, ударить объ, бросить, швырнуть, ფათერაკი არ მკვეთებია, несчастіе не поражало меня, ვისრ. 117; (ვეკვეთები). ზ. თვ. დავეცემი, ვეცაკები, ვეჯახები, შევუტევ, удариться, атаковать, наступать, მათ. 7—25; 2 ქართლ. 66; მხედარნი ეკვეთნენ მტერსა, воины напали на враговъ, ჩონგ. 52; ყოველი შენი ზნე მე მეკვეთებოდა, твой нравъ поражалъ меня, ვისრ. 171; (ვიკვეთები), ზ. ვ. დავიცემი; ვეცაკები, поражаться, сразиться, რუსუდ. 343; 2 ქართ. 480; **კვეთებითი**, ზედ. наступательный, **კვეთებული**, მიმ. ეშმაკეული, გვემული ეშმაკისაგან, бѣснуемый.

კვეთი, ნ. ღვრიცა, მაჭიკა.

კვეთრი, ნ. მკვეთრი, острый.

კვემა (ვჰკვემ, -მე), ზ. უ. ვჰკომლავ, дымѣть, გამოსლ. 19—18.

კვერეული, ს. ყველი მრგვლად შედედებული ან მი[illegible]სებრი ზოდი ჩამოუსხმელის წმინდა სანთლისა, кругъ сыру, масла; кругъ воска.

კვერექსი, ს. დიდი მშვიდობიანი, ან შეგვიწყალენ[illegible] ектенія.

კვერთხი, ს. მომცრო არგანი, ჯოხი, жезлъ, [illegible]

лица, ლუკ. 27—31; 2 კორ. 11—25; ფსალმ. 2—9; 22—3.

კვერი, ს. მცირე ხვედა ან ურო რკინისა, ჩაქუჩი, молотъ, молотокъ, ვეფხ. 1336; ისაი. 41—7; კვერისხური, кузнецъ.

კვერი, ს. მცირე რგვალი პური, გინა შაქრის პური და სხ. небольшая круглая бѣлая булка, витушка, 3 მეფ. 14—3; 2 მეფ. 13—6, 7; ზოგჯ. крендель; შაქრის კვერი, круглый кусокъ сахару, ყველის კვერი, кругъ сыру, კვერი ლეღვისა, пластъ смоквы, ისაი. 38—21.

კვერნა, ს. ნადირი კაის ბეწვეულისა, куница, кунья шкура; ბარუქ. 6—21; ზუნ. ლ: **კვერნური**, ზედ. куній.

კვერცხი, ს. წონა, ნახევარ გირვანქისა, სამზ. 152; იმერეთში; 12 მისხალი; 12 золотниковъ; დუშეთში 1/8 გირვანქისა; კავკ. კალენდ. 1887 წ. გ. 63.

კვერცხი, ს. დედალთა მფრინველთა და მწერთა დადებული თეთრი და მრგვალი ნაყოფი, яйцо, ისაი 10—14; ქათმის კვერცხი, куринное яйцо, თოხლო კვერცხი, яйцо въ смятку, კვერცხის გული, желтокъ, ერბო კვერცხი, яишница, კვერცხის ცილა, бѣлокъ, ლაყე კვერცხი, болтунъ (яйцо), კვერცხის ნაჭუჭი скорлупа яичная, დღევანდელი კვერცხი მირჩევნიან ხვალინდელს ქათამსა, არაკი, синица въ рукахъ лучше соловья въ лѣсу.

კვერცხი, ს. ზუჩი, шлемъ. каска, шишакъ, საბ. ლ. ჩუბ. ლ.

კვესა (ვჰკვეს, -სე), ზ. მ. ცეცხლსა ვშობ კვესით, высѣкать огонь, დარეჯ. 92.

კვესი, ს. ფოლადი ან რკინა კაჟის შემოსაკრავად ცეცხლის გასაჩენად, огниво, ვეფხ. 194; ვისრ 134.

კვეტენი, ს. თასმის ღილი, пуговица изъ ремня.

კვეცა ს. стрижка, 1 კორ. 11—6; (ვჰკვეც, -ცე), ზ. მ. გავჰკრეჭ, стричь, (ვიკვეცები), ზ. ვ. გავიკრიჭები, остричься, **ნაკვეცი**, ს. ნაკრეჭი, острижки.

კვესება (ვა), ზ. მ. ვჰკვეს, высѣкать огонь,, ვეფხ. 1371.

კვეხნა, ს. ტრაბახი, хвастовство, (ვჰკვეხ, -ვჰკვეხნი, -ნე; ან ვიკვეხ, -ხე), ზ. უ. ვჰტრაბახობ, თავს ვიქებ, მოვიწონებ; хвастать, хвалиться, ვეფხ. 1040; **ნაკვეხი**, ზედ. ნატრაბახევი, хваставство, **კვეხნიერება**, ს. ტრაბახი, хвастливость.

კვიატება (ვიკვიატებ), ნ. აკვიატება.

კვიდო, ს. მცენ. კენკრა, бирючина, жостъ (раст.), кавказская брусника, ერის. ლ.

კვიკვირი, ს. ნ. კუკური; **კვიკლოხი**, ნ. კინკლოხი.

კვიკნო, ს. მფრინვ. აკაური, ყრუნი, цапля.

კვიმატი, ს. კუმატი, კომეტი, комета.

კვინიჩი, ს. მცენარეა? ერისთ. ლ.

კვინიხი, ს. თავის თხემი, კეფა, темя, რუსუდ. 282.

კვინკლოხი, კვიკლოხი, ნახე კინკლოხი; ხრონ. ბრონ. 24.

[...]ინცილა, კვინწილა, ს. გრძნეულთ ზეთი, елей, употребляемый колдунами, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

[...]ინჩა, ს. მფრინ. მეკია, песчанка,; ზუნ. ლ.

[...]ინცხა, ს. მცენ. ჯაგ-ცხრილი, кустарный грабъ.

[...]ინჩხი, კვრინჩხი, ს. მცენ. გარეული ღოღნოშო, терносливъ, тернь (плодъ), бодлакъ; ზუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ. ერისთ. ლ; პ. ფ. ლ; სამზ. 84.

კვინძი, ნახე ნუჟრი, наплавъ (раст.), ერის. ლ.

კვინძილა, ს. ნ. კვინცილა.

კვიპარი, კვიპრი, კვიპაროზი (ბერძნ.) ს. სარო (მცენ.), кипарисъ, ეზეკ. 31—8; ისაი. 41—19; ზუნ. ლ; ქებ. 4—13.

კვირა (ბერძნ.) ს. პირველ დღე შვიდეულისა, ან თვით შვიდეული; воскресенье; недѣля; შურის კვირა, сплошная недѣля передъ масляницею, **კვირის მალი, კვირამალი**, канунъ воскресенья, навечеріе, ანდრ. 122; რუსუდ. 411; **კვირა-ცხოველი**, ს. ახალკვირა, თომის კვირა, Θомино воскресенье, **კვირიაკე**, ს. კვირა დღე, воскресный день, ტიმოთ. 127; **კვირეული**, ზედ. ერთის კვირისა, недѣльный, **კვირაობა**, ს. праздникъ воскресенья, კვირაობით, ზზ. по воскреснымъ днямъ. **კვირიაკობა**, იგივე კვირაობა; ზუნ. კ. 262; კვირას, въ воскресенье, კვირის თავი, начало недѣли.

კვირვა სხ. удивленіе, ვჰკვირ, ვჰკვირვარ, ან (ვიკვირვებ, -ვე; მიკვირს, მკვირვებია), ზ. უ. გაოცებულვარ, გაცვიფრებულვარ, გაშტერებულვარ, удивляться, ვისრ. 79; შავთ. 59 (ვჰკვირდები), ზ. ვლ. გავცვიფრდები, удивляться, **კვირვება** (ვა), ზ. მ. გაოცებ; удивлять, (ვეკვირვები), ზ. თვ. казаться дивнымъ, მეკვირვების, дивлюсь, ვეფხ. 125; **კვირვობა** (ვჰკვირობ), ზ. უ. удивляться.

კვირიაკე, ნ. კვირა.

კვირიკობის თთვე, ს. ივლისის თთვე მდაბიურად, іюль мѣсяцъ, ბაქრ. 64; ხრონ. ბრონ.

კვირიონი, ს. მფრინ. щуръ, ქილ. 491, ერის. ლ.

კვირისტავი, ს. სასთველთა ტართა მირის შემოსაცმელი მრგვალი ხე ან ძვალი; მუხლის კვირისტავი, ძვალი მუხლის თავში მბრუნავი, веретено; лубочка, гнѣздо въ коемъ вертя или веретено ходитъ; кость въ сгибѣ коленномъ, щеколотокъ, чашка у колѣна, რ. ქ. ლ.

კვირტი, ს. ჩენჩი მატყლისა მრგვლად მოთელილი, клокъ шерсти, გუჯ. 15; ზუნ. კ. 11; ერისთ. II—9; კოკორი ხისა, почка, глазокъ на деревѣ.

კვირცი, ს. კრუცი, მწერია, оса.

კვირჩხა, ს. თევზია, საბ. ლ; ზუნ. ლ.

კვიცა პური, ნახე გვიცა.

კვიცა, ს. იმერ. მცირე ქოთანი, горшечекъ.

კვიცი, ს; ცხენის შვილი, жеребёнокъ, **კვიციანი**, ზედ. жеребчатый, **კვიცობა**, ს. быть жеребцомъ, ანც. 11, კვიცის ფარდა, ზუნ. ლ?

კვიჭიჭა, ს. მცენ. პანტა, ჭიქუსხული, лѣсная груша.

კვიჯა, იმერ. როდინი, ступка, ერისთ.

კვლა, კულა, მდაბ. **კულავ**, ზზ. კვალად, კიდევ, მასუკან ან შემდგომ, еще, опять; კულავ და კულავ, еще и еще, ვეფხ. 115; **კვლავცა**, იგივე კულა; ვეფხ. 1198; **კვლანდელი**, ზედ. прошлый, რუსუდ. 501.

კვლევა, სხ. приношеніе сластей на новый годъ, (ვუკვლევ, -ლიე), ზ. მ. მივულოცავ ახალს წელიწადს ტკბილითა რითმე, поздравить кого въ новый годъ, принося сласти, ვუკვლევ თავსა; жер-

твую, собою, ვუკვლევ კვალსა, выслѣживать слѣдъ, ქილ. 15, (ვიკვლევ), ზ. მ. გამოვიძიებ, изслѣдовать, изыскать.

კვლიავი, ს. ზირა, тминъ, анисъ полевой.

კვლიცინი, -ნება (ვუკვლიცინებ, -ნე), ზ. მ. ვურჩიკვინებ, ვუჯიჯგინებ, подстрекать, подзадаривать.

კვნესა, სზ. оханіе, (ვჰკვნესი, ვიკვნესებ. -სე), ზ. უ. სულთ-ვითქვამ, ვჰხვნეშავ, ვოხრავ, ვვაებ, стонать, вздыхать, ვეფხ. 194; გული მიკვნესის, сердце щемитъ, ვაკვნესებ, заставить стонать.

კვნეტა (ვჰკვნეტ, -ნიტე), ზ. მ. ვახრაშუნებ, კბილით ვამტვრევ, грызть, ломать зубами.

კვნიტი, ს. მოდიდო ნატეხი შაქრისა, მარილისა, кусокъ, отломокъ сахара, соли и т. п.

კვნიწი, ს. მცირე ნატეხი შაქრისა, кусочекъ сахару, небольшой отломокъ чего либо.

კვრივი, ნახე **მკვრივი**; **კვრინვა**, ფოცხვერთა, ვეფხვთა და კატათა კრუტუნი, мурлыкать, урчать.

კვრინჩხნარი, ს. ადგილი სადაც კვრინჩხის ხეები დგანან, мѣсто, поросшее терносливомъ.

კვრინჩხი, ს. მცენ. ნ. **კვინჩხი**.

კვრიხი, ს. მცენ. крыжовникъ.

კი, ზზ. მარცვალი დამტკიცებისა: დიახ, ჰო, да, такъ, ვეფხ. 207; კიდ-ენით, კვალად ენით, еще словомъ, ვეფხ. 207; კი, იხმარება ბოლოს ლექსთა, ზოგჯერმე აძლევს კნინობითს მნიშვნელობასა, მაგალ. ბაზმა, ბაზმაკი; ტაბლა, ტაბლაკი, გლახა, გლახაკი; ეშმა, ეშმაკი; წიგნი, წიგნაკი.

კიბე, ს. აღსავალი, ხარისხი დანდალოვანი, უფრორე ძელთაგან ქმნილი საფეხურებით, лѣстница, თოკის კიბე, веровочная лѣстница, **კიბე-კიბე**, ხარისხოვანი, ступеньчатый.

კიბო, ს. ასთაკივი, ракъ.

კიბოსთვალი, ნახე **რაკისთვალი**.

კიბორჩხალა, ს. ცხრა ფეხა, კირჩხიბი, круглый ракъ, ნიშანი ზოდიაქოსი, იქ ნახე, ракъ, знакъ зодіака.

კიდარი, ს. ვარშამანგი, თავსაბურველი გვირგვინი ძველთა ებრაელთ მღვდელ-მთავართა, кидаръ, клобукъ, იეზეკ. 44 — 18; ისაი. 22 — 17; ზაქარ. 3—5.

კიდე, ს. ნაპირი, კიდური; კუთხე; ფსალ. 2 — 8; 18—4; ვეფხ. 74, 426; ზღვისა ან მდინარის პირი, მატ. 13 — 1; ვეფხ. 1023; край, конецъ, предѣлъ; уголъ; берегъ рѣки и т. п.; ოთხი ხმელთა კიდე, ან ოთხი ცის კიდე, четыре страны свѣта; ვეფხ. 109, 115; რუსუდ. 975; კიდე ქვეყნისა, край земли, ზღვის კიდე, берегъ моря; რომ. 10—16; ვეფხ. 1023; მინდვრის კიდე, окраина поля, **ზედა-კიდე**, лицевая сторона, **ქვენა-კიდე**, нижняя часть, ისაი. 17—16; **კიდის-კიდე**, окраина, **კიდით-კიდე**, отъ края, до края; изъ угла въ уголъ, რუსუდ. 151; ქილ. 504; კიდის კიდემდის, отъ края до края, კიდის კიდე ვიარებოდი, я ходилъ изъ угла въ уголъ, დარეჯ. 2-19; ვიყვნეთ კიდისკიდე, мы были разлучены, ვისრ. 120, ლაშქართა დასწყვიდეს კიდისკიდე, войска истребляли все въ конецъ; დარეჯ. 2—33; კიდისკიდე გული ნუ გიცს; да не бьется у тебя 'сер… მოაჩენს მტერსა და მოყვარესა კიდის კიდე; … нецъ вездѣ обнаружитъ врага или друга, … 182; **კიდისკიდობა**, ს. გაცალკევება, ცა… ყოფნა, ვეფხ. 1482; разъединеніе, разлуче…

კიდე, კიდეგან, განკიდე, თანდ. მიიღებს ნათე… ბითს ბრუნვასა; გარდა, გარეშე, თვინიერ; кро… безъ; კიდეგან, დაიდების თავად ან ბოლოს ბრ… ვისა, მაგალ. კიდეგან შეწევნისა ან შეწევნისა… კიდე, кромѣ помощи; გაუკვირდა მეტად კ… чрезвычайно удивился, ვეფხ. 255; ვისთვის… დე ჰსტიროდა, по комъ онъ слезы пролива… ვეფხ. 109, **კიდის კიდობა**, ს. მოშორება, ра…лука; კიდე, ნ. გაკიდება.

კიდება, სხ. вѣшаніе; висѣніе, საფასეს მოსცემს კიდებით, онъ вознаградитъ щедро, ვეფხ. (ვჰკიდებ, -დე), ზ. მ. დავჰკიდებ, ჩამოვჰკიდებ; დავსტვირთავ, ზურგზე საპალნეს დავადებ; вѣшать, повѣсить; навьючить; საუბარსა ვჰკიდებ, ე. ი. დავუწყებ ლაპარაკსა, начать говорить, ვეფხ. 1023; ვჰკიდებ ხელსა, брать, трогать рукою, (ვიკიდებ), ზ. მიჩ. დავიკიდებ, ჩამოვიკიდებ, вѣшать на себя, ვიკიდებ თავზედ, კისერზედ, брать на себя; წურბელას ვიკიდებ, приставить себѣ піявку, (ვუკიდებ), ზ. მიჩ. დავუკიდებ; მოვუკიდებ ცეცხლსა, повѣсить кому что; зажигать, воспламенять, ვუკიდებ ენას, запкаться; ვუკიდებ წურბელას, припускаю, приставляю кому піявку; (ვიკიდები), ზ. ვ. დაკიდებულვარ, быть повѣшену, (ვეკიდები), ზ. თვ. დამოვეკიდები, ჩამოვეკიდები; დაკიდებულვარ; ხელს ვავლებ, მოვჰკიდებ; ავენთები; вѣшаться; повиснуть; висѣть; бросать рукою, хвататься; загораться; მტრად მეკიდება, онъ обращается со мною, какъ съ врагомъ, ცეცხლი მეკიდება, у ченя душа не на мѣстѣ, ხერხით ვეკიდები, поступаю съ нимъ хитро, წურბელა ეკიდება, піявка пристаетъ, **კიდვა**, (ვჰკიდავ, 3 პ. ჰკიდავს, ან ვჰკიდივარ, ვჰკიდვარ, 2 პ. ჰკიდიხარ, 2 ჰკიდია; უ. ვჰკიდოდი), ზ. უ. დაკიდებულვარ; დამოკიდებულვარ ვისზედმე, ხელ-ქვეშე ვისისამე ვიმყოფები; სამ. ვახტ. 12; ხრონ. 29; იოან. 12—6; висѣть; зависѣть; ეს საქმე იმაზედ ჰკიდია, это (дѣло) зависитъ отъ него; გული, ცნობა და გონება ერთმანერთზედა ჰკიდია, душа, умъ и разумъ зависятъ другъ отъ друга, ვეფხ. 842; ღვინო ეკიდება, вино его забираетъ, (მკიდია, ან მკიდავს, ხრ. მეკიდა), виситъ на мнѣ, სიბრძ. 117; დაკრ. 18; ზურგზე მკიდია, я несу тягость, ხელზედ მეკიდა, висѣлъ у меня на рукѣ, ლაშქარნი ახლოს გვეკიდნენ, пусть войска слѣдуютъ за нами въ близи, ვეფხ. 421, თუ ხმალი მეკიდოს, ვისრ. 43; если сабля будетъ висѣть на мнѣ, **კიდებული, ნაკიდი**, повѣшенный, навьюченный, ვისრ. 20.

კიდეგან, ნ. კიდე.

კიდეგანი, ზედ. განაპირებული, განსხვავებული, крайній; удаленный, კიდეგანად დარჩომა, остаться въ сторонѣ, ჩემი გზა კიდეგანია; ე. ი. ჩემი გზა სხვა არისო, ვეფხ. 1187; мнѣ предстоитъ иной путь, მთელ-კაცი სნეულის ჭირთაგან კედეგანია,

ვისრ. 155; здоровый человѣкъ неподверженъ болѣзнямъ; **კიდეგანობა**, ს. განკიდურება, განწირულება, крайность; удаленіе, разлука, ვისრ. 22, 83, 119; 155; შენ არ შეგიძლიან მისი კიდეგანობა, ვისრ. 124, 138; ты не можешь удалить его отъ себя; კიდეგან ნუ გამხდი, не удаляй меня.

კიდეგან ქმნა (ვიქმ, ვჰქმენ), ზ. მ. განვაყენებ, მოვარიდებ, მოვიშორებ; удалять, отрѣшать, ვისრ. 3. **კიდე-გაძება** (ვაძებ), ზ. მ. გავაგდებ, выгнать, ალბ. 58; ვისრ. 161.

კიდევ, ზზ. კვალად, მერმეცა, მეორედ, опять.

კიდეც, ზზ. განაღამცა, уже; еще, კიდეც იმიტომ, вотъ почему, კიდეც გითხარ, я развѣ не говорилъ тебѣ.

კიდვა; ნ. კიდება.

კიდობანა, ს. მცენ. ნ. ხაჭაპური.

კიდობანაკი, ს. მცირე კალათა, корзинка, გამოსლ. 2—3.

კიდობანი, ს. დიდი ზანდუკი ნამცხვართა პურთა შესანახავად ларь, ящикъ для хлѣба, **რჯულის კიდობანი**, ფიცრის კოლოფი სავავი რჯულის ფიცართა, გამოსლ. 25—10; 26—33; ფსალ. 131—8; ებრ. 9—4; кивотъ завѣта, ковчегъ, **კიდობანი**, მოაბა, ქეჯაო, კაცთა შთასასმელი სატარებლად, კუბო, გამოსლ. 2—3; ვეფხ. 575, 619; паланкинъ, носилки; ან გვირგვინი, ჯარგვალი, ძელნი მოჭდობით შეკრულნი სამ ან ოთხკუთხედ; вѣнецъ, рядъ бревенъ въ срубѣ, связь четырехъ бревенъ въ срубкѣ, вѣнчикъ; ნოეს კიდობანი, ноевъ ковчегъ.

კიდობნატი, ს. მცენ. ნახე ანდრ. ცხოვრ. 8.

კიდოვნება, ს. ზალდამი ან ფელდამი, темпераментъ, საბ. ლ.

კიდონტი, ს. შავი ქვა-მაგარი გამოსაცდელად ოქროსა და ვეცხლისა, черный пробный для серебра или золота камень, ქიმ. 355.

კიდული, ზედ. მაგალ. აქლემი, ე. ი. დატვირთული, навьюченный, **კიდულობა**, ს. დამოკიდებულება, зависимость, (ვჰ), ზ. უ. დამოკიდებულვარ, зависѣть, მარტ. 2—112.

კიდური, ს. ნაპირი, კიდე, край, оконечность, **კიდურ-მდგომარეობა**, ს. უკანასკნელი მდგომარეობა, крайнее положеніе, ლოლ. 90, 91, 108; მარტ. 2—11; **კიდურ-მდგმოება**, ლოლ. обстоятельство, ლოლ. 115.

კიდურწერილობა, ს. აკროსტიხი, შაირთა შინა თვითოეულის ტაეპის ასოთაგან შედგენილი ლექსი ან სიტყვა, Акростихъ, краестишіе.

კივილი, სს. ყივილი, წივილი, крикъ, (ვჰკივი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰწივი ვჰყვირი, ხმა მაღლა ვიძახი, кричать, **კივლება** (ვა), ზ. მ. ვაყვირებ, заставлять кричать, (ვიკივლებ). ზ. მიჩ. ვიყვირებ, кричать, ვეფხ. 1032; 1036.

კვირიონი, ს. მწიფობელა, щуръ, ერის. ლ.

კითარი (არაბ.), ს. ხუთ-ძალი საკრავ მსგავსი ჩონგურისა, гитара.

კითხვა, სს. спросъ, спрашиваніе; вопросъ; чтеніе; поклонъ, კოლას. 4—15; კითხვა-მიგება, вопросъ и отвѣтъ, ტიმ. 64; ცოდვის კითხვა, наказаніе за грѣхи, ხმა მაღლა კითხვა, громко читать, (ვჰკითხავ, -ხე; უს. ვჰკითხავდი და ვჰკითხევდი), ზ. მ. მოვჰსთხოვ პასუხს, შევეკითხები; მოვჰკითხავ, გარდავახდევინებ; спрашивать, вопрошать; взыскивать, требовать; გიორგ. მ. სამ. 1; (ვიკითხავ), ზ. მ. ვჰკითხულობ; მოკითხვას შევუთვლი; читать; посылать поклонъ; ვიკითხავ სისხლსა, искать вознагражденія за кровь, ალბ. 165; რუსუდ. 425; (ვუკითხავ), ზ. მიჩ. читать кому; спрашивать, требовать, თუ მეფე არ უკითხავს, если царь не взыщетъ, სამ. ვახტ. 89, 257; მკითხავ, спрашиваешь меня, მკითხა უფალმა, Господь взыскалъ съ меня, დავრ. 9; მიკითხავ ты спрашиваешь меня о моемъ здоровіи, რომ. 10—20; (ვეკითხვები, -ხვი), ზ. თვ. თავს დავსთხოვ, დავეთხოვები; ნებას გამოვსთხოვ; спрашиваться, просить позволенія, ვეთხოვები, გრდავეხდები, взыскиваться, მეკითხება, спрашивается у меня; взыскивается съ меня, დავრ. 33; ვიკითხვი, читаться, **კითხული**, читанный, **ნაკითხი**, ს. სწავლული, ученый.

კიკვილა, ს. მფრინველია?

კიკინები, ს. გრძელი თმა დახუჭუჭებული, пукли.

კიკინი, სს. თხათა ხმიანობა, блѣяніе, (ვჰკიკინებ), ზ. უ. блѣять.

კიკლაობა, ნ. კინკლაობა.

კიკმელი, ს. მეხუთე ცა დიასი, юпитеръ (планета).

კიკიტა, ს. მფრინველია?

კიკნა, ზედ. ციცქნა, პატარა, малый.

კიკნა (ვჰკიკნი), ზ. მ. ძვალსა ვჰღრღნი, грызть, глодать кость.

კიკო, ს. ტუზი, სათამაშო ქაღალდში: ერთვლიანი, тузъ.

კილად, ზზ. მარილის დამატებით, солоновато.

კილამონი, **კილამურა**, ს. მცენ. სისტაბელა, сладкій корень, солодковый папоротникъ, каменный звѣробой, Polipodium vulgare; ბუნ. ლ. **კლდის კილამურა**, стоножникъ, Asplenium, პ. ფ. ლ. ბუნ. ლ.

კილვა, სს. ლანძღვა, ტუქსვა; მასხარათ აგდება; хула, поношеніе; насмѣшка; (ვჰკილავ), ზ. მ. хулить, поносить, осмѣивать; ჩონგ. 141.

კილი (ბერძ.), ს. მცირე რამ წუნი, недостатокъ, порокъ, აქედან კილვა.

კილი, ს. ხორბლისა ან ბრინჯის ბუდე, шелуха.

კილიკი, ს. ლაზლის ფიჩვი ტანის შემოწუხებელი, წმინდა ნინოს ცხოვრ.; 1 ქართლ. 83; полстъ.

კილიტა, ს. წვრილი პეტალი, блестка, фольга.

კილო, ს. გაჭრილი და ამოხვეული ღილების შესაკრავად; გამოსლ. 26—4; петля для пуговицы, **კილო გალობისა**, ე. ი. მიმოსაქცევი სხვაობა ხმათა; напѣвъ; **კილოხმისა**, тонъ, -მუზიკისა, акордъ, იერემ. 48—32; **კილო თვალისა**, ე. ი. თვალის კუთხე, лузгъ, катокъ у глаза, ქიმ. 479; კილო ღილისა, петля для пуговицы, კილოდ მარილს მივსცემ, ზომიერად მარილის მიცემა, положить соли сколько нужно, соразмѣрно, წყლულს კილო დაესხა, рана стала подсыхать, საბ. ლ; კილო ისრისა, რომლითაც მშვილდის საბელს ჩაეგდება, зарубочка въ пяткѣ у стрѣлы, ნ. ჩ. ლ;

კილოს აღება, ს. დაწყება, მოყოლა (მაგალ. ტირილისა); стать, начать (напр. плакать), იერემ. 48—32; **კილოს დასხმა** (-დავასხამ), ზ. მ. კილოს ამოკუჩვევ; კილო დაესხა წყლულთათვის: ვმთელდები, ვრჩები, обметать петлю; заживаетъ (рана), **კილოსდაჩნევა** (კილო დააჩნდა), ზ. უ. заживать (рана); კილოს გამოვაბამ ხადაოს, ввернуть крючекъ въ тяжбу, **კილოვნება**, ს. საზომი მუზიკისა ან სიმღერისა, тактъ, тонъ, ნ. ჩ. ლ; **კილოიანი**, ზედ. петельный; тонный, **კილოკავად**, ზზ. გადავლით, იგავით, мимоходомъ, стороною, ივერია № 1, 87; კილო კავად კერვა, вязать въ тамбуръ.

კიმანება, სზ. ჭიხვინი ან კივილი, ржаніе, крикъ, (ვჰკიმანებ, -ნე), ზ. უ. ржать; кричать; ისაი. 10—13.

კიმელი, ს. კუფხალი, побѣгъ виноградной кисти, ბუნ. ლ. ნ. მტევანი.

კიმკიმელი, ს. ორბიტა ზევსისა ან დიასი, орбита Юпитера, ნ. ცთომილი.

კინამო (ბერძნ.), ს. დარიჩინი, ქანდა, корица, ქებ. 4—14; ტიმ. 59, გამოსლ. 30—23; იგავ. 7—17.

კინაპი, ნ. კნაპი.

კინაღამ, კინაღამ, ზზ. კნინღა, თითქმის, чуть-чуть, едва не.

კინენი, ს. ტარ-მოკლე შუბი, копье, დარეჯ.

კინკავა, ს. მცენარეა?

კინკილაობა (ვჰ), ზ. უ. вилять.

კინკილი, სხ. ცალფეხით ხტომა, ფეხის კანტური, скаканіе на одной ногѣ, (ვჰკინკილებ), ზ. უ. скакать на одной ногѣ.

კინკირა, ნახე წინწილი.

კინკლაობა, ს. მცირე ომი, ჩხუბი, схватка, стычка, сшибка, перепалка, перестрѣлка, (ვჰკინკლავობ, ვეკინკლავები), ზ. უ. ვეჩხუბები, ვეკრტიმლები; производить схватку, стычку съ непріятелемъ, გორგ. 6, 68; 2 ქართლ. 505.

კინკლოსი, ს. ცხრილი, სქიმა წელთა აღრიცხვისა, მოქცევთა მზისა და მთვარისა, циклъ, кругъ, извѣстное число лѣтъ, ნ. ქრონიკონი.

კინკრიჭა, კინკრუჭა, კინკრუხელა, მცენ. თეთრეკალა; ან კენკრა ღვივისა და მისთანათა, крыжовникъ; шишка еловая, и т. п.; ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ.

კინკრო, ნ. კინცრო.

კინკრიხი, ს. თავის ქალა, თხემი, макушка.

კინკრუჭა, მცენ. თეთრეკალა, ნ. კინკრიჭა.

კინცრი, ს. პენტელას საწკეპავი, მშვილდის საცემი, толстый конецъ у палки, которымъ сбиваютъ вату, шерсть.

კინცო, ს. დალალი ხილების გამსყიდველი, разнощикъ фруктовъ, კინცო ყირაზედ ხურმა რკინაზედ, поговорка.

კინცრო, ს. ცის სახედავი, რასაც თვალი გადასწვდება, горизонтъ, небосклонъ, საბ. ლ.

კინქვა, ს. მცენარეა, საბ. ლ; ბუნ. ლ. ერის. ლ?

კინძვა (ვჰკინძავ), ზ. მ. ავკინძავ, ავლარავ; შევჰკერავ წიგნის რვეულთა; сметать, сшить на живую нитку, брошюровать.

კინწი, ს. კისერი, шея, затылокъ, **კინწის კვრა** (ვჰკრავ), ზ. მ. კისერში ცემით გავაგდებ, дать кому подзатыльника, выгнать вонъ по шеямъ.

კიოცა, ს. მფრინ. ცხრა მუცელა, малиновка (птица), ბუნ. ლ. трясоъузка, რქლ.

კიოციდი, ს. მფრინ. канукъ, канюкъ, ერის. ლ.

კიპკიპი, სზ. ხმიანობა ქორთა, შავარდენთა, გავაზთა და სხ. крикъ ястреба.

კიპრი, კვიპრი, მცენ. კვიპაროზი.

კიპრუჭი, ს. გოლი, თაფლის პური, сотъ, сотовый медъ.

კიჟვა (ვჰ), ზ. ცალს თვალსა ვჰხუჭავ, щурить глазъ.

კიჟი, ს. ვიკრეჭკიჟსა, скалить зубы, ერისთ. 2—8.

კიჟინა, ს. მრავალთ-ხმიანობა ასაგდებად; ან ომში კივილი მეომართაგან; освистка, шумъ неодобренія; крикъ ура во время сраженія; სიბრ. 121; კიჟინა დასცეს, освистали, ошикали; бросились съ крикомъ ура, რუსუდ. 322; **კიჟინება** (ვუ), ზ. უ. ვუჩიჩხვირებ, გულზედ მოვიყვან, подразнивать, потрунивать.

კირვა, ნ. ჩაკირვა, ამოკირვა.

კირთება, სზ. მონება, უღელი, დაკირთება, иго, рабство, (ვჰკირთებ, ზ. მ. ვიმონებ, порабощать, покорять, (ვეკირთები), ზ. თვ. ვჰსცდილობ დამონებასა; ვაოხრებ, стараться покорить; разорять; ერეკლე ძე მეფის თეიმურაზისა კახეთს ეკირთებოდა, Ираклій, сынъ царя Теймураза, старался поработить Кахетію, ვახუშტ.

კირი (სომხ.), ს. დამწვარი ქვა და დალეწილი ფქვილსავით კედელთ საშენებლად, известь, კირისქვა, известковый камень, დამწვარი კირი; гашенная известь, **კირიანი**, ზედ. извѣстковый.

კირიელეისონ, ბერძნ. უფალო შემიწყალე, Господи помилуй, კირიელეისონი, ს. კრიალოსანი, ხავარდი, ასხმული მძივები სათვალავად, четки.

კირინი, ს. შეშამარღვი, мышцы, мускулъ, ბუნ. ლ.

კირკაჟი, კირკიცა, ზედ. მაგარი რამ ძნელად გასაფცქვნელი, твердое, неудоболупимое какъ напр. бобы; ერისთ. 2 — 74; მკრივი, ჩასხმული კაცი; ძვირი; კრიჟანგი, плотный (мужчина); скупой, კირკაჟად მოხარშული ლობიო, бобы разсыпчато-сваренные, კირკაჟი ბებერი, бодрая, здоровая старуха.

კირკინა, ს. დიდი კიბორჩხალა, гомаръ (ракъ).

კირკიცა, მფრინვ. кобецъ, овсянка (птица), ქილ. 273; ნ. ჩ. ლ; **კირკიცა ხე**, ე. ი. კნაპიხე; საბ. ლ; ბუნ. ლ; **კირკიცა კაკალი**, მაგარი კაკალი ქვითაც ძლივ გასატეხი, твердый, крѣпкій орѣхъ, ნ. კირკაჟი.

კირნი, ს. შეშამარღვი, мускулъ, мышцы.

კირმანეული (ბერძნ.) კირ ნიშნავს უფალსა, მანუელ, საკუთარი სახელი, ე. ი. ფული კეისრის მანუელისა), ორიშაური, უზალთუნი, რომლიცა ჰჩანს ვახუშტის ისტორიისაგან გვერდი 166: და შეჰკვეთეს ყოველსა გლეხსა ერთს კომლზედ სამი კირმანაული, რომელარს ექვსი შაური აწინდელი, гривенникъ, два пятака, სამ. ვახტ. 15; 2 ქართლ. 9; ალექს. მეფ. გუჯარი.

კირსაგალი, ს. ქართლ. 2 ტ. 29 გვერდი, ნ. საგალი.

კირჩხიბი, ს. ასთაკვი, კიბო, კარკინო; მჭამელი მუწუკი რკუდ-წოდებული; წისქვილის ლითონის საპყრობი რკინა; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც

ივნისს მიითვალავს მზესა; гомаръ, морской ракъ; ракъ (болѣзнь); ракъ (знакъ зодіака); кожулина, желѣзная втулка въ исподнемъ жерновѣ.

კირწი, ს. ნ. კისწი; რუსუდ. 470; კირწიკორწი, ს. კისერზედ გადაბრუნება; кувыркъ, кувырканье.

კირწულვა, ნ. მოკირწულვა.

კისაკი, ს. ფულის ქისა, киссетъ, 1 ქართლ. 257.

კისერი, ს. ქედი, უკანა კერძო ყელისა, კისწი, шея, выя; зарѣзъ, часть шеи и горла въ мясѣ; ჩემს კისერზედ იყოს, пусть это будетъ на моей шеѣ; კისრის მოტეხა, сломать шею, **კისერ-მოტეხილი**, проклятый, ქილ. 565; დავრ. 123; კისერ-ხმალ-კიდებული, повинная голова, 2 ქართ. 53; 92.

კისკასი, ზედ. მსწრაფელი, მარჯვე, ცქვიტი, проворный, расторопный, живой, 1 ქართლ. 124; კისკასად, ზზ. ცქვიტად, проворно, ვეფხ. 1390, რუსუდ. 479, **კისკასობა** (ვქ), ზ. უ. ვმარდობ, მარდად ვიქცევი, проворничать.

კისკისი, ნ. კასკასი, ყარამ. 172.

კისრება, კისრვა (ვიკისრებ, -რე; ვიკისრავ, -რე), ზ. მ. კისერზედ ან თავზედ ავიღებ, брать что на себя, გორგ. 72; ერისთ. 2—100; (ვაკისრებ, -რე), ზ. მ. თავზედ მოვახვევ, навязать кому что; **კისრვინება** (ვა), ზ. მ. заставить взять на себя, **კისრულობა**, სს. თავზედ-აღება, взятіе чего на свою отвѣтственность, (ვჰკისრულობ), ზ. მ. брать на свою отвѣтственность, ერის. 2—100.

კისტინსკურა, ზ. კისერში ცემა, подзатыльникъ.

კიტრავაშლი, ს. ვაშლის ერთგვარი, ბაქრ. 181, прим.

კიტრანა, ს. მცენ. дерябка, ბუნ. ლ.

კიტრი, ს. მცენ. огурецъ, ვეფხ. 780.

კიუტა, ნ. კიოტა.

კიფი, ს. მცენ. კანაფი, конопля.

კიშტი, ს. კალათა, кошница, корзинка, იერემ. 24—1, 2.

კიჩერი, ს. ქიშური, виноградъ кругловатый.

კიცვი, ს. კვიცი ცხენისა ან ვირისა, მუტრუკი, жеребенокь, ნ. კვიცი.

კიცხება, კიცხევა, სზ. руготня, насмѣшка.

კიცხვა, სს. руготня, руганіе; поношеніе; насмѣшка, **კიცხვითი**, ზედ. поносительный, ругательный; (ვჰკიცხავ), ზ. მ. ავიგდებ, დავჰხცინებ, გავჰკილავ, ругать, поносить; осмѣивать, насмѣхаться, (ვეკიცხვი, -ცხები), ზ. თვ. დავჰხცინებ, გავჰკილავ, ругаться, насмѣхаться, (მეკიცხვების), ზ. მიჩ. დამცინის, трунить надо мною, смѣется на меня, გეკიცხოს, будетъ смѣяться надъ тобою, ისოზირაქ. 13—7; ქართლ. 2—217; ვისრ. 124; [127.

კიჭი, ს. ვიკრეჯ კიჭსა, скалить зубы.

კლა (ვჰკლი, ვჰკალ), ზ. მ. ვკლავ, მოვაკვდინებ, убивать.

კლავი, ნ. მკლავი; **კლავწეწელა**, ს. მცენ. ყოლინჯანი, калганъ (раст.); პ. ფ. ლ.

კლაკვნა (ვჰკლაკვნი, -ნე). ზ. მ. მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ, гнуть, изгибать; (ვიკვლაკვნები, -ნე), ზ. ვ. მოვიხრები, მიმოხვრით ვალ გველთათვის ან მდინარეთა, изгибаться, извиваться, გველი იკვლაკვნება, змѣя извивается.

კლანჭი, ს. ჭანგი ოთხფეხთა, когти, საბ ლ; ბუნ. ლ.

კლარჯვა (ვქ), ზ. მ. დავხლართავ, დავხვანჯავ, დავქსაქსავ, спутывать, перепутывать, ქილ. 364.

კლარჯული, ყურძენია, ბაქრ. 229.

კლდაევა, ს. **თოფეია**, ружье, ბაქრ. 166.

კლდე, ს. მთა ან გორა მრთლად ქვისა, каменная гора, скала; სახენი კლდისანი არიან: **ფინი**, ფრიად მაღალი ალმა-ამართული; **ხალი და ქორაფი**, ვრცელი და მაღალი ნიამორთაგანცა ძნიად სავალი; **თირი**, რბილი და ადვილად გასათლელი, **კონცხი, რკონცხი ან აგარა**, ზღვაში წარზიდელი კლდე; **ჭეო**, კლდე ფიქალიანი; **გოზი**, ქვითკირის მსგავსი; **კბოდე**, ზღვისა ან მდინარის პირის კლდე; ჩაუვალი და ფლატი, **ზრაგი**, ზღვათა შინა დაფარული კლდე, სავნებელი ხომალდთა; აგრეთვე კლდეთა მაღალთა ითქმის: **კარკაფოვანი, პიტაო, ფრიალო**; ვეფხ. 148; **კლდის-კარი, კლდე-კარი**, проходъ въ горахъ, **კლდის-მარღვი**, рудныя прожилки, жила, слой, **კლდის-ყური**, одна сторона горы, **კლდიანი, კლდოვანი**, ზედ. скалистый, დარეჯ. 2—9; რუსუდ. 338; **კლდოვანება**, ს. მთიანობა, гористость, скалистость, **კლდის-თევზა**, ს. пискарь, **კლდის-დუმა**, очитокъ, молодило (раст.); პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ; **კლდის ბალახი**, ს. მცენ. ростокъ, вѣтвь, ლათ. germen, ბუნ. ლ; **კლდის-ვაშლი**, ს. მცენ. უკვდავა, морозъ (раст.), ერის. ლ; semper vivum major, პ. ფ; **კლდის-ქოჩორა**, ს. მცენ. сухостебельникъ, ფრანც. Adiante; პ. ფ. **კლდის-ჯოჯო**, ს. ящерица, саламандра, პ. ფ. **კლდის-გილამურა**, ს. მცენ. папоротникъ, стоножникъ, Asplenium.

კლდის მერხე, მცენ?

კლება, სს. умаленіе, сбавка; -მთოვარისა, ущербъ луны, (ვაკლებ, ვუკლებ, სრ. ვაკელ, მყ. ვაკლო), ზ. მ. მივუხვამ, მოვაკლებ; შევამცირებ, დავანაკლულებ, დავაკნინებ, лишать; умалять, сбавлять; ვუკლებ ფასსა, сбавить цѣну, ვაკლებ პატივსა, лишать почестей, ქილ. 360; (ვიკლებ), ზ. მიჩ. დავიკლებ, მოვიკლებ; შევიმცირებ, დავინაკლულებ; лишаль себя; убывать, уменьшаться; რუსუდ. 593; ალექს. 70; მთოვარემ იკლო, луна убыла, იკლებდა ბარკალსა, онъ хромалъ, დაბად. 32—31; ვიკლებ სიმხნესა, терять мужество, დარეჯ. 143; სოფელმან არ იკლო თავისი ბეგარა, природа не лишилась своей дани (убилъ), ვისრ. 8; გუჯ. 26; მეფის ძემან ირაკლიმ იკლო რაიმე, царевичъ Ираклій былъ недоволенъ чѣмъ то; ქართლ. 109, 133, 204; (მაკლს, მაკლია, მაკლდება, სრ. მკლებია), ზ. ნაცვ. არა სრულად მაქვს; მაკლდება, недостаетъ мнѣ, я лишенъ; ფული მაკლია, недостаетъ у меня денегъ, ვეფხ. 8; ვახტ. სამ. შეხავალი; 1 ქართლ. 400; ეგდა გაკლია, этого еще недостаетъ тебѣ; გულს მაკლია, я недоволенъ, დღე მაკლდება, дни мои убываютъ, ერისთ. 2—5; ჭკუა აკლს ან აკლია, недостаетъ у него ума, მარკ. 1—24; ყურთ მაკლია, худо слышу; თვალთ-მაკლია, худо вижу, (ვაკლდები, ვუკლდები ან ვაკლავარ, ვაკლივარ); ზ. ვდ. მოვაკლდები; შევჰკნინდები; недоставать; небывать, не-

посѣщать; манкировать; быть лишену, მათ. 19—20; ვისრ. 118; მარგ. 1—188; რუსუდ. 274; ვაკლდები სწავლასა, -ლოცვასა, отставать отъ ученія, отъ молитвы; небывать на ученіи, молитвы; **კლებულობა** (ვჰკლებულობ), ზ. უ. ვიკლებ, уменьшаться, умаляться; недоставать; лишаться; **კლებინება** (ვა), ზ. მ. შევამცირებინებ, заставить уменьшить.

კლება, სხ. грабежъ; (ვიკლებ), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაკებ, ვსცარცვავ, грабить.

კლემაქსი (ბერძ.), ს. კიბე, წიგნი იოანე სინნელისა; лѣствица, книга Іоанна Синаита.

კლერტვა, ნ. მოკლერტვა.

კლერტი, ს. მცენ. бороноволокъ, оржанецъ, ერის. ლ.

კლერტი, ს. ხმელი ღერი ფიჩხისა ან გაკრეფულის მცენარისა; сухія вѣтви, хворостъ; ისაი. 9—18; 37—27; ოსე 10—4; პირის უკმურობა, нечистота на языкѣ; **კლერტიანი**, ზედ. имѣющій стебельки, სამზ. 36.

კლიტვა (ვჰკლეტ, -ლიტი), ზ. მ. დავჰკეტ კლიტით, замыкать.

კლვა, სზ. убиваніе; убійство; (ვჰკლავ, უსრ. ვჰკლავდი, ან ვჰკლევდი, სრ. ვჰკალ), ზ. მ. მოვაკვლინებ, მოვკლავ; დავჰკლავ ცხვარსა და სხ. убивать, умерщвлять, заколоть, зарѣзать; ვეფხ. 40; გამოს. 20—13; მწუხარება ჰკლავს, печаль убиваетъ; (ვიკლავ თავსა), убиваюсь, მკლავს წყურვილი, томитъ жажда, შენი სიყვარული მკლევდეს, ვეფხ. 132, любовь къ тебѣ будетъ мучить меня; (ვევკვლინები), თავს მოვაკვლევინებ, отдавать жизнь кому на жертву, გულს მიკლავს, огорчаетъ; მიკლავს წყურვილსა, утоляетъ жажду, ჩონგ. 123; რად მიკლავ თავსა, зачѣмъ убиваешь меня, ანგ. 6—10, (ვიკლვი, ვიკალი), ზ. ვ. მოვიკვლინები, убиваться, **კლვადი**, ზედ. დასაკლავი; მოსაკლავი, подлежащій смерти, закланію; კლული, მიმ. კერპთა კლული, принесенный въ жертву идоламъ, საქმ. 21—25.

კლთოლვა (ვჰკლთი, სრ. -თოლი), ზ. უ. ვჰდუღ, кипѣть, бить ключемъ; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ

კლიმატი (ბერძნ.), ს. ჰავა, климатъ.

კლიტე, (საბრ. ქლიდ; ლათინ. clavis) ს. საკეტი, მოქლონი, замокъ, ვეფხ. 1395; ზოგიერის ადგილს ნიშნავს გასაღებსა, ключь, ვეფხ. 455; მათ. 16—19; მიგცე შენ კლიტენი სასუფეველისა, и дамъ тебѣ ключи царства небеснаго, ზოგჯერმე ნიშნავს: დასაკეტი რამ, ურდული, запоръ, იობა. 2—7; კლიტებითა და მოქლონებითა, запорами и затворами, ბარუქ. 6—17.

კლო, ს. 1 ქართლ. 334, 1 შენიშნვა?

კმა, ზედ. გულსავსე, შეჯერებული; საკმაო, სამყოფი, довольный; достаточный; **კმასაყოფელი**, ზედ. достаточный, იობ. 9—31; ცამ. 58; 1 ქართ. 330, **კმაყოფა**, **კმაობა**, სხ. კმაყოფილება, სავსება, достаточность; довольство; კავშ. 229; ვაკმაყებ, ზ. მ. ვაკმარებ, კმასაყოფილად გავუხდი; расходовать бережно, чтобы достало; (ვიმაკებ), ზ. მ. ვიკმარებ, ვიმყოფინებ, стараться бережно расходовать, чтобъ достало, ქილ. 89, 150; მარგ. 84 (1); (ვეკმაყები), ზ. თვ. ვეყოფი, ვეკმარები, доставать, хватать, მარგ. 2—189; კმა-არს, შემოკლ. **კმარა**, კმარის ან კმარ-ვარ; ზ. უ. достаточно, довольно (есть); ვეფხ. 17; 1090; 1155; სამ. ვახტ. 127; კმაროდა, კმაროდის, довольно было, **კმარება**, **კმარვება** (ვა), ზ. მ. ვაკმაყებ, ვიკმარებ, ვეკმარები), ნ. კმაყება; ვეფხ. 1464; მირიან. 105; **კმარება** (ვაკმარებ), ზ. მ. აღვასრულებ, შევასრულებ, исполнить, совершить.

კმაყოფა (-ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. მ. გულსავსე ვჰყოფ, შევაჯერებ; довольствовать; удовлетворять, კმა გეყავნ, довольствуйтесь; ლუკ. 3—14; (კმავეყვი, -ვეყავ), быть достаточнымъ, ლუკ. 14—28; კმა მეყავნ, довольно, достаточно для меня, **კმაყოფილი**, მიმ. გულ-სავსე, შეჯერებული, доволный, **კმაყოფილება**, ს. გულსრულობა, შეჯერება გულისა, довольство, удовлетвореніе, (ვაკმაყოფილებ), удовлетворять.

კმაზვა (ვჰ), ზ. მ. დავარჩევ, დავჰკმაზავ; მოვრთავ; перебирать, очищать; убирать, снаряжать; -ცხენსა, сѣдлать лошадь, ნახე კაზმა, კაზმვა.

კმარა, **კმარება** (ვა), ზ. მ. ნ. კმა.

კმევა, სხ. куреніе, (ვაკმევ, -მიე), ზ. მ. დავაკომლებ ხუნნელს საკმეველსა, დავაყრჩოლებ, курить, кадить; (ვუკმევ), ზ. მიჩ. დავუკმევ საკმეველსა, кадить, (ვჰკმი, უ. ვჰკმიდი, სრ. არა აქვს; ვეკმევი, -მიე); ზ. უ. ვჰბოლავ, ვჰყრჩი, куриться, дымѣть, ვისრ. 3; 53; ვეფხ. 327; რუსუდ. 363; ლუკ. 1—9.

კმევა (ვიკმევ, ვიკმიე), ზ. მ. ვიმყოფინებ, ვიკმარებ, стараться бережно расходовать, чтобы достало, დარეჯ. 96; ლ.

კმინვა (ვჰკმინავ, -ნე), ზ. უ. ლომთა თვის: მცირედ ვლმუვი, о львахъ: мычать, საბ. ლ.

კმოლვა (ვჰკმოლავ, ვიკმოლავ), ზ. უ. კომლს ავუშვებ, дымѣть, ანდრ. 48, ფსალ. 103—32.

კნავილი, სხ. мяуканіе, (ვკნავი), ზ. უ. კატათათვის: ვჰხრჩავი, мяукать.

კნაპვა (ვჰკნაპავ), ზ. მ. ვსრეს, ვსვრემ, разминать, რუსულ. ქ. ლ.

კნაპვა (ვჰ), ზ. მ. ძვალს გამოვხვრი, глодать кость.

კნაპი, ს. მცენ. ნ. კირკიტა, ყამბრი, ბუნ. ლ.

კნატუნი, **-ნება** (ვა), ზ. მ. ვჰკვნეტ, грызть, ломать зубами.

კნაჭვა (ვჰ), ზ. მ. ვსჭუჭნი, ვჰსჭყლეტ, мять.

კნეინა (რუსული), ს. თავადი შვილის ცოლი, княгиня, **კნეინობა**, ს. თავადი შვილის ცოლობა. ანგ 2—4.

კნინი, ზედ. მცირე; შეურაცხი; малый; маловажный, ничтожный: ისაი. 23—8; 2 სჯული 25—15; **კნინღა**, ზზ. კინაღამ, ძლივს, თითქმის едва не, чуть-чуть, почти; ერისთ. 39; **კნინება** (ვა), ზ. მ. ვამცირებ, умалять; уничижать, (ვჰკნინდები), ზ. ვდ. ვმცირდები, умаляться; унижаться, (მეკნინება), ზ. მ. მეცოტავება, считаю для себя ничтожнымъ, ქილ. 183, **კნინობა**, ს. სიმცირე, მცირობა, малость, ничтожность; **კნინობითი**, ზედ. მცირეობითი, уменьшительный.

კნიხობა, ს. სიტყვით კბენა ან მაწყინარობა, язвить словами, საბ. ლ; დამცირება, შეურაცხება, униженіе, 1 ქართლ. 24.

კნოტი, კნუტი, მრავ. კნუტები, ს. კატის შვილი, котенокъ.

კობალა, ს. მსხვილი ტილო, ქათანი, холстъ.

კობალი, ნახე კომბალი; დარეჯ. 55.

კობრი, ს. გოჭა თევზი, сазанъ (рыба); ბუნ. ლ.

კობჩხა, ს. მცენ. ნ. ყვავის ფრჩხილა.

კობლვა, ზ. ბაზთაგან ჭანგის შეკუმშვა, сжимать когти, საბ. ლ.

კოდა (ვჰკოდ, -დე), **კოდვა** (ვჰკოდავ), ზ. მ. დავსჭრი; დავჰკოდავ, გავჰკენწლავ; დავსაჭურისებ, წყვილს გამოვასხამ; წისქვილის ქვებს გამოვჰპირავ; рубить, рѣзать; ранить; холостить; насѣкать жерновы; **-შეშას**, рубить дрова; (ვიკოდები, -დე), ზ. ვ. დავიჭრები, быть ранену, გულს მიკოდს, язвитъ мнѣ сердце.

კოდაკი, საწყაო თალარის ნახევარი, мѣра въ $5^{3}/_{4}$ ф.; საბ. ლ.

კოდანა, ს. მცენ. ამშნალი, куколъ, ერის. ლ.

კოდალა, ს. მფრინვ. ხეკოდა, дятелъ, ნ. ჩ. ლ.

კოდალაფი, ს. ქილ. 247; ნ. კოდალა.

კოდი, ს. წონა 10 ლიტრისა ან ორი ფუთი და ერთი მეოთხედი; საწყაო კოდი არის ერთი კასრი ან 8 ჩანახი, გინა მოდა; კოდის ნახევარი არის ფოხალი, ქილაკი და მათხირი; ფოხალის ნახევარი არს გუში; გუშის ნახევარი თალარი ან ტაგარი; центнеръ, вѣсъ или посуда въ 2 пуда съ четвертью, რუსუდ. 812; საბ. ლ; კოდის-პური, ს. პურის გამოსაღები კომლზედ ორიკოდი, хлѣбнаа подать въ въ пользу царя съ дома $4^{1}/_{2}$ пуд. დასტულ. 56; სამ. ვახტ. 162, 170; ალექს. 179.

კოდილა, ს. ჭედილა ხვასტანგი, холощенный скотъ.

კოდილობა, ს. დაკოდილობა, рана, ქილ. 211.

კოდრიენა, ს. მცენ. ხოხბის მკერდა, ятрышникъ.

კოდობა, ს. მაგალ. სპილო კოდობით ჩანთქამს საჭმელსა, слонъ пудами ѣстъ пищу; მროვ. 31.

კოდრანტი (ლათ.), ს. მწვლილი, ფულის ნაოთხალი, полушка, მატთ. 5—26; მარკ. 12—42.

კოდრიენა, ს. მცენ. ხორხის მკერდა, ятрышникъ.

კოვზა, კოვზისპირა, ს. მცენ. ложечная трава, ложечникъ, ბუნ. ლ.

კოვზი, ს. მცირე ციცხვი მეტალისა გინა ხისა, სახმარი დასასხმელად ან საჭმელად წვნიანთა; ложка, ვეფხ. 1582; ჩაის კოვზი, чайная ложка, გულის კოვზი, ложка, конецъ грудной кости.

კოვზი, ს. თევზთ-საჭერი მცირე ბადე, рыболовный сакъ.

კოზაკი, ს. აქლემის შვილი, верблюженокъ.

კოზირობა (ვჰ), კოზირს ჩამოვალ; козырять.

კოზიმიტი, ს. მომცრო ფარდა, небольшая занавѣсь, ნ. ფარდა.

კოთხო, ს. тыква, корка которой употребляется вмѣсто посуды, ბაქრ. 178; ან წონა 10 გირვანქისა, мѣра 10 фунт. Кавк. Кал. 1887 წ. გვ. 63.

კოთხუჯი, ს. ეგირი, მცენ. иръ.

კოინდარი, ს. მცენ. райграсъ англійскій, ერის. ლ.

კოკა, ს. წყლის საზიდი ლაგვინი თიხისა ან მეტალისა; საწყაო 12 თუნგისა; კოკა ადგილობით მეტნაკლები იყო, ერთს ადგილს იწონიდა რვას ლიტრას, მეორეს ათსა, მესამის თორმეტასა, მეოთხეს თექვსმეტსა, სამ. მეფ. ვახტ. 120, კოკის ნახევარ არის **დორა** ან **ჭარიკი**, დორის ნახევარი არს **ჩაფი** ან **გვერდი**; გვერდის ნახევარი არის **დოქი**; большой кувшинъ для воды; мѣра жидкости 60 бут.; 30 бут. или $1^{1}/_{2}$ пуд. Кавк. Кал. 1887 стр. 63.

კოკბური, ს. გაუშლელი ვარდი, нераспустившаяся роза. ქილ. 588.

კოკინი, კოკინება (ვჰკოკინებ), ზ. უ. ვჰყროყინებ, ვჰგოკინებ, ревѣть (объ ослахъ).

კოკობზიკა, შემოკლ. კოპწია, ს. გარდამატებით კეკლუცობის მიმდევი, кокетка, щеголиха.

კოკობა, ს. თევზია, საბ. ლ, ერის. ლ?

კოკობი, ს. გაუშლელი ყვავილი, почка цвѣтовъ, ვეფხ. 131.

კოკომჟავა, ს. პატარა მჟაუნა, сорочій щавель.

კოკონა, ს. პატარა იხვი, уточка; нырецъ.

კოკორი, კოკური, ს. კვირტი, კოკობი, ხეთა რტოზედ გამოსული გაუშლელი ფურცელი, почка на деревѣ, ბუნ. 89.

კოკოშა, ს. ოშმე, კვახის გოგრისაგან შექმნილი სასმისი, чаша изъ тыквы.

კოკოჩანა, ნ. დედა ენა 80, вѣтви зеленѣющія.

კოკოცება (ხომხ). ს. ქვითინი, გოდებით ტირილი, рыданіе.

კოკური წვიმა, ს. შხაპი შხუპიანი წვიმა, проливной дождь, კოკურად ასხამს წვიმა, дождь ливмя льетъ; ნ. კოკორი.

კოლაუზი, ს. ეტიკი, გზის მცოდნე, проводникъ.

კოლბოხი, ს. მიწის მსგავსი ქვა ქანგის გამწმენდელი, თოფის საფერავი, наждакъ.

კოლვირდი, ს. ნაზუქი პური, сдобный хлѣбъ.

კოლვიზა, ს. დიდი მარხულობა, строгій постъ, წმიდათა ცხ.

კოლინბური, ს. ნ. **ჩიტბატონა; კოლინდარი**, ნ. **კოინდარი.**

კოლინდარის ბალახი, ნ. კოინდარი.

კოლინჯანი, ს. ბალახის ძირი, калганъ, ბუნ. ლ.

კოლინჯი, ს. ნაწლევი უპეს ქვეით; ან სენი მისი, ободочная кишка; рѣзь въ кишкахъ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

კოლიო (ბერძნ.), ს. მგბარი ხორბალი ან ბრინჯი თაფლით და შაქრით ზავებული, წანდილი, коливо, кутья.

კოლლურიო (ბერძნ.), ს. საოლავი, სამკურნალო წასასმელი თვალისა, коллурій, глазная примочка.

კოლოტი, ს. სატკბილე ტიკი ზროხისა, бурдюкъ, мѣхъ.

კოლოფი, ს. მცირე ყუთი, шкатулка, სამღვთო წერილში: კალათა, кошница, ქეჯაო, მოაბა, რუსუდ. 754, паланкинъ, портшезъ, ბურნუთის კოლოფი, табакерка, ჭკუვის კოლოფი, глупецъ, дуракъ.

კოლოჭურა, ს. აყირო გოგრა ყელიანი, მწარე კვახი, горлянка, кубышка, ერისთ. ლ.

კოლოტი, ს. ჯოგი აქლემთა ან ღორთა, табунъ, стадо; -ღორთა, стадо свиней, მარკ. 8—51; -მგელთა, стадо воловъ, წყობილსიტ; -აქლემთა, стадо верблюдъ, ისა. 60—6.

კომანდირი, ს. ფრანც. უფროსი, თავი მხედართა, командиръ.

კომბალი, ს. თავმრგვალი ჯოხი, ჩომახი, ჩომახტური, дубина, палка.

კომბოსტო, ს. მცენარეა, капуста.

კომენდანტი, ს. ციხის თავი, комендантъ.

კომენტარი, ს. განმარტება, ახსნა, коментарій, толкованіе, ქილ. 589.

კომეტი, კომიტი, ს. კუდიანი ვარსკვლავი, комета.

კომლება (ვა), ზ. მ. დავაკომლებ, დავაყრჩობ, надымить, ქიმ. 12.

კომლი, კომლობა, კომლიანი, ნახე კვამლი.

კომლეული, ს. ერთი კომლი სახლობა, სახლეული, дымъ, семья, дворъ, **კომლობა**, იგივე კომლეული; семья крестьянская, дымъ; **კომლობა, კომლიანობა**, дымность.

კომპასი, ს. ყიბლანა, компасъ.

კომსი, ს. გრაფი, графъ, საბ. ლ.

კომში, ს. ბია ბალისა, айва.

კონა, ს. ერთად შეკრული ყვავილი, მოლი ან ფიჩხი, пукъ, пучекъ, букетъ, связка, ვარდის კონა, букетъ розъ, ვეფხ. 89; **კონა-კონა**, пуками, связками, ბუნ. კ; კონა თივისა, вязка сѣна.

კონდაკი (ბერძნ.), ს. იბაკო; ან წირვის წიგნი; საალაპო წიგნი; кондакъ, гимны; служебникъ; синодикъ; поминальная книжка.

კონდახი (ბერძნ.) თოფის ლულის ჩასასმელი ამოჭრილი ხე, прикладъ, ложа у ружья; курокъ, ბაქრ. 166.

კონება (ვეკონები), ზ. თვ. გულზედ დავეკვრი, დავეკონები, მოვეხვევი, прильнуть, бросаться въ объятія, რუსუდ. 899; ერისთ. 41; ანტონ. 17.

კონვილი, ს. წყობ. 220.

კონი, ს. ორაგულთ-სანადირო ფაცერი, მდინარეზედ გაბმული, რომელშიაც ჩადგმიან პირ-შექცეულსა გორდებსა, პირ-შექცეულს გოდორი; кузовъ для ловли лососъ; გუჯ. 23.

კონი, კონოსი (ლათ.) ს. ორთავე თვალთა მხედველობა ერთად შეკრული, конусъ, соединенія глазныхъ лучей, საბ. ლ.

კონიო, ს. მცენ. შროშანა, ველური ზამბახი, მათოთი, болиголовъ, ბუნ. ლ.

კონკა ბებრისა, მცენ. вероника ივანე ბატ. ლ.

კონკება (ვაკონკებ), ზ. მ. ძველს დავაკერებ, დავაკონკებ, чинить старую одежду.

კონკი, ს. ბებკი, ბებკული, ძველი ფარატინი ცუდად დაკერებული, ветошь.

კონკილა, ს. ურმის თავს შესადგმელი ბოძვინტი, коза, тормазъ; подставка подъ одноколку.

კონსული, -სულობა (ლათ.), ს. ამორჩეულნი თავნი რომის რესპუბლიკისა; აწ ნიშნავს მოხელესა წარგზავნილსა სხვას სახელმწიფოში შესაწევნელად და დასაფარველად ვაჭართა თვისთა ქვეყნისა, консулъ.

კონტორა, ს. სამწერლო, контора.

კონქი, ს. კამარა, თაღი, сводъ, ტიმ. 154; ან ტაშტი, тазъ, საბ. ლ.

კონქილა (ბერძნ.), ს. მოწითლო სალებავი, червлень (краска).

კონქუთი, ს. კეცი, ბაკანი, раковина.

კონჩო, ს. ჭამპალი შეშა, гнилыя дрова, ბუნ. ლ.

კონჩოლი, ს. პურის წვენი, ძალლაპურა; моченный въ водѣ хлѣбъ; ბუნ. ლ; საბ. ლ.

კონცხი, კუნცხი, ს. კლდის აკარა, კლდე წარზიდული ზღვაში, мысъ, 1 მეფეთ. 14—4.

კონძოლი, ს. დალალი თმისა, коса волосъ, მსაჯ. 16—13.

კონწოლი, ს. მტევანი, кисть виноградная, ბუნ. ლ.

კოპალი, ს. ფშავთა კერპი, божество у Пшавовъ.

კოპანო (ლათინურ.), ს. ნავია ერთგვარი, судно.

კოპარი, ს. ნაწები, связь, სადღესასწაულო 18 სეკდემ. 3 გალობა; კავშ. 93.

კოპე, ს. გოგრა; ან ამისი საწდე ღვინისა; порода тыквы; посуда изъ этой тыквы для черпанія вина; ковшъ, ბაქრ. 170, 179.

კოპეშია, ს. გოგრა მკვახე, ხაპი, тыква, ერისთ. ლ.

კოპი (სომხ.), ს. მოუქნელი თასმა; ბურცი, ბებერა, сыромятный ремень; прыщикъ, волдырь.

კოპი, ს. თასაკრავის გრძელი და წვრილი ბალიში, круглая и длинная подушка, служащая для поддержанія головнаго убора.

კოპია, -პიო (ლათ.), ს. წერილის პირი, копія.

კოპიზური, ს. ვაშლის ერთგვარი, ბაქრ. 181, прим.

კოპინო, ს. ნავის ერთგვარი, паузокъ, судно.

კოპიტი, ს. შავად გათლილი ხე და სხ. вчернѣ обдѣланное дерево.

კოპიტი, ს. მცენ. იფნი, ясень, ერისთ. ლ.

კოპიჭი, -ჭნარი, ს. გაყინული მიწა, мерзлая земля, საბ. ლ. ქილ. 435.

კოპტონი; ს. წეწონი, თესლეულთ ჩენჩო ზეთის გამოხდის შემდგომა, избойна, выжимки, остатки послѣ выжимки растительнаго масла; ნ. ჩ. ლ. რუსულ-ქართ.

კოპწია, ს. კოკობზიკა, გარდამატებით კეკლუცობის მიმდევი, щеголиха; кокетка.

კორაფი, ს. მცენ. ბოკვი, осокорь, ბუნ. ლ.

კორბანი (არაბ.), ს. შესაწირავი ან სამღვდელო საუნჯე, корванъ, жертва; церковное казнохранилище; მატ. 27—6, მარკ. 7—11; ან ნიჭი, მადლი, даръ, 1 ქართლ. 273.

კორდი, ს. უხნავი და უმუშავო მინდორი აბალახებული; лугъ, ისაი. 3—6, 7—21, ოსე. 10—4; ვეფხ. 1512; მწვანე კორდი, зеленый лугъ, კორდის მონაკვეთი, ე. ი. ბელტი, дернъ.

კორესპონდენტ, ს. кореспондентъ.

კორთი, ს. ჩონგ. 33.

კორიანტელი, ს. სქელი კვამლი ან მტვერი; მუშაკთა თავპირზედ მტვერის გარდადება; გაშავება ფრიადის შიშით, მწუხარებით ან სირცხვილით; густой дымъ или пыль; чернота на лицѣ отъ пыли, страха или стыда.

კორილა, ს. მცენ?

კორკიმელი, ს. დამასხი, финикъ, ერისთ. ლ.

კორკოდილო (ბერძ.), ს. ხვითქი, крокодилъ, ქილ. 282.

კორკოტანა, ს. ბალბა, მოლოქი, проскурнякъ.

კორკოტი, ს. ჰარისა, გიშრაფეთი, წანდილი, толченная пшеница, сваренная на молокѣ, каша, სიბრ. 95; სამზ. 46. [ная.

კორნატი, ს. ზროხის ვეგი ან კოჭი, бабка играль-

კორომი, ს. შუა მდინარეზედ ჯგუფად მდგარნი ხენი, перелѣсокъ, поросникъ.

კორონი, ს. საწყაო ათი მოდისა, мѣра 10 гарнцевъ, რიცხ. 11—31.

კორტნა (ვჰკორტნი), ზ. მ. ვსწიწკნი, ნისკარტით ვიგლეჯ ბუმბულსა; დავჰკვნეტნი, დავჰკოდავ ძელსა; щипать, рвать клювомъ перья; дѣлать насѣчку, насѣкать, нарубать; ქილ. 604; თხა კორტნის ბუჩქის ფოთლებსა, коза щиплетъ листья, სამართებელი კორტნის, бритва деретъ, ხიბრ. 92, (ვიკორტნები), ზ. ვ. ვიწიწკნები, ვიგლიჯები; უზღვლად ვხუმრობ, ვებღლარძუნები, щипаться; гомозиться, возиться съ кѣмъ.

კორჩიოტა, ნ. ქორჩიოტა.

კორჩხი, ს. კავიანი ხე ხორცის საკიდი, крючья для вѣшанія мяса.

კორძი, ს. ჯირკველი, ხორცმეტი, наростъ, мозоль.

კორძიანი, ზედ. ჯირკვლიანი, наростный.

კორწიალება (ხომხ.), ს. колебаніе, (ვჰკორწიალებ), ზ. უ. კირწი-კორწით გადავბრუნდები, დავტრიალდები, кувыркаться, перевертываться черезъ голову; гомозиться.

კორწიალი, валькость, -ვლით, кубаремъ, -ლობა, валькость.

კოსმოლოღია (ბერძ.), ს. საზოგადოდ ცნობა **ხოფლისა**, космологія, ლოღ. 12. 35; მეტაფ. 90.

კოტა, ს. გურულად ღერი, стебель, ბაქრ. 182.

კოტა, კოტე, ს. ხმლის ხელტარი, ვადა, ან ქარქაშის ბოლო, ефесъ, шпажная рукоятка; оконечность ноженъ, ვეფხ. 605, 1381; უღლის რიკი, шкворень у ярма, საბ. ლ. ლახვარი ტარ-კოტა, копье не длинное съ рукояткою.

კოტვა (ვჰკოტავ, -ტე), ზ. უ. ვჰტოკავ, ვტორტმანებ, ვჰცანცარებ, дрыгать, ерзать, шевелиться, не сидѣть на одномъ мѣстѣ.

კოტვილი, ნახე ჩანახი; ეზეკ. 45—14.

კოტიბი, ს. ბუზანკალი, врухъ, ბუნ. ლ.

კოტიზობა (ვჰკოტიზობ), ზ. უ. ვჰკოტავ, ვჰტოკავ, дрыгать шевелиться, საბ. ლ.

კოტიტა, ს. რომელსაც ხელფეხის მოძრაობა არა აქვს, лишенный употребленія рукъ и ногъ, კაცია 10.

კოტიტება (ვა), ზ. მ. საკერებელს დავაკერებ, класть заплатку.

კოტიტობა (ვჰ), ზ. უ. ვჰკოჭლობ, ковылять.

კოტორი, ს. კურდღლის ბაჭია, зайчикъ, ბუნ. ლ.

კოტორი (ხომხ.), ს. პურის ნატეხი, ломоть хлѣба, укрюхъ, 3 მეფ. 11—17, აბდ. 85.

კოტოში, ს. რქა სისხლის გამოსაშვები, рожокъ кровопускальный.

კოტოხი, ს. იმერულად: ქილა, горшокъ, სამზ. 86.

კოტრანი, ს. პირწუშხა, катранъ, რ. ქ. ლ.

კოტრი, ს. ვალდატეხილი, კუტრი, банкротъ.

კოტრიალობა (ვჰ), ზ. უ. ვბრუნავ ქვეშაგებში, вертѣться въ постели, ჩონგ. 44.

კოფა, ს. მატუკი, მცენ. собачій омегъ, серха, ბუნ. ლ.

კოფო, ს. ურემთა, მარხილთა და მისთანათა ჭალებზედ შემოსაცმელი ღაბლი, кряква, прислонъ, подлокотникъ, კაცია 90.

კოფ-ფრჩხილოვანი (ხელი), ს. ხუცურის ასოებით ჩაწერილი ხელი, письмо вязью (церковное).

კოღო, ს. ქინქლა, ბურნაკი, комаръ.

კოში, ს. თასი ხისა ან გოგრისა, საბ. ლ. чаша деревянная или изъ тыквы.

კოშკი (სპარს.), ს. გოდოლი, არა ვრცელი და მაღალი ციხე, გაცალკევებული ბურჯი, ს. башня, ვეფხ. 515, 513; 327, **კოშკებიანი**, ზედ. башенный.

კოშტი (ხომხ.), ს. მკვრივი რამე, ვითარ კოშტი სანთელი, კვერცხის ნატეხი და მისთანანი, твердое тѣло.

კოჩივარდა, ს. მცენ. ბუნ. კ. 192, ნ. ყოჩივარდა.

კოცება, კოცნა (ვაკოცებ, -ცე; ვჰკოცნი, -ნე), ს. ვუამბორებ, цѣловать, поцѣловать, (ვიკოცნები), ზ. ვ. цѣловаться, ვეფხ. 1555; **ნაკოცი**, поцѣлованный; мѣсто поцѣлуя, ვისრ. 10; **კოცნინება** (ვა), ზ. მ. ვაამბორებინებ, заставить поцѣловать, 2 ქართლ. 525; ანტ. 4—33; მაკოცნინებ, ты позволишь мнѣ поцѣловать тебя.

კოცონი, ს. შეშის ზვინი დაგროვებული, костеръ, куча дровъ.

კოწამახი, კოწახი, ს. კაწახი, მეტად მჟავე, очень кислый.

კოწახური, ს. კვაწაროხი, барбарисъ, ლახტ. 57.

კოწეული, ს. ითქმ. კოწლად კოწეული, ხუჭუჭი, кудрявый, ქილ. 202.

კოწიწი, ს. თიხის ჭურჭელთ საწებავი კავშირი, спайка, мастика, составъ для паянія посуды, **კოწიწება** (ვა), ზ. მ. შევაკავშირებ, შევხმერწავ; დავაკოწიწებ, паять, склеивать; скоплять; (ვჰკოწიწდები), ზ. ვდ. შევხმერწდები, спаиваться, склеиваться.

კოწიხო, ს. მცენ. მათითი, შხამა, болиголовъ (раст.).

კოწოლი, მრავლ. კოწლები, ს. კეწერი, გინა ფოჩი თმის ნაწნავისა და მისთანათა, შავთ 49; отпрыскъ, побѣгъ дерева; конецъ косы, შავთ. 49, ისა. 3—3.

კოჭა, ს. ჯანჯაფილი, ზარდაჩო, имбирь.

კოჭა, ს. ბუქნა, присядка.

კოჭაკი, ს. კართა, ზანდუკთა და მისთანათა მიკრული რგვალი რკინა, რომელზედაც გარდაებმის რაზა და დაედება კლიტე, пробой.

კოჭაღი, მაგ. ნიჩბის, ნ. 3—8 ანტონ.

კოჭაობა (ვჰ), ნ. კოჭი.

კოჭვა (ვჰკოჭავ, -ჭე), ზ. მ. ვბუქნავ, ჩაბუქნვით ვროკავ, танцовать въ присядку, შევკრავ ბარგსა, перевязывать обозъ, საბ. ლ.

კოჭი (ხომხ.), ს. სათამაშო კორნატი, ვეგი, ბოლტი; ან ფეხის ჩონჩხი; გოჯი; альчикъ, бабка; глезна, лодыжка; кисть, плюска ноги, лодыжка; ზოგჯ. თეძოსთავი, лодыжка, щиколотокъ берцовыхъ костей, ბუნ. ლ; საქმ. 3—9; ნ. შაქი, ალჩუ, თოხანი; თაფი, ჭუტი; **კოჭაობა** (ვჰკოჭაობ, ხრ. არა აქვს; ვიკოჭავებ, -ვე), ზ. მ. კოჭს ვთამაშობ, играть въ бабки; кататься какъ сыръ въ маслѣ, ფულში კოჭაობს, у него гибель денегъ, რუსუდ. 434; 30; **კოჭიანი**, ზედ. лодыжечный, лодыжный.

კოჭი, ს. მოსხლი, მცირე ძელი გათლილი სართულ-

თა ზედა გასდებნი, конь, верхній брусъ на кровлѣ, რუს. ქარ. ლაქ. ნ. ́конь.

კოჭი, მცენ. горохъ-кошачій, ბუნ. ლ.

კოჭიკური, ს. თავის ნაპარსი ბალანი, сбрптые волосы, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

კოჭიმელი, ს. მზის ორბიტა, орбита солнечная, ნ. ცთომილი.

კოჭლი (არაბ.), ს. მკელობელი, ფეხდაშავებული, ისაი. 35—6; ვეფხ. 1546; хромой, კოჭლი-ჩაუხა, хромой чортъ; **კოჭლობა**, ს. მკელობა, хромота, (ვჰკოჭლობ, ვიკოჭლებ, -ჭლე), ზ. უ. ვმკელობ, хромать.

კოჭობა, ს. მფრინველის ან ბალახი, ბუნ. ლ.

კოჭობი, ს. მცირე ქოთანი, რძის შესადედებელი, горшечекъ, ვისრ. 160.

კოჭუპრია, ს. საკმეველის მსგავსი, მასტაკი; мастика.

კოხი, ს. მაგარი ქვა, რომლისაც ნამტვრევებს ჩაუსხმენ სალეწავსა კევრსა, дикій и твердый камень, коего обломки вставляются въ молотильную доску; ქილ. 40; ან სეტყვა, градъ, ნ. ჩ. ლ. სეტყვა.

კოხტა, ვოხტა-პრუწი, ს. თავის მომწონი, კოკობზიკა; чванный щеголь; **კოხტაურად**, ზზ. თავმომწონად, щегольски, **კოხტაობა**, ს. თავის მომწონობა, щегольство, чванство.

კოხტა, ს. მოკლე გადასაცმელი კაბის ზევით წელამდის გურიაში, ბუნ. კარ. 241, верхняя одежда у Гурійцевъ.

კოხუნჯი, ს. იმერულად ქალამანი, лапти, 2 ქართლ. 196; 209, **კოხუნჯიანი**, ზედ. კოხუნჯ-ჩაცმული, ქალამნიანი, одѣтый въ лапти.

კრავატი (ოსმალ.), ს. ფეხებიანი ხარეცელი, სკამ-ლოგინი; кроватъ.

კრავი, ს, ჩჩვილი ბატკანი, агнецъ, -ღვთისა, агнецъ Божій, ისაი. 16—6; იოან. 21—16; ფსალ. 113—4, 5; **კრავის-საკვნეტელა, კრავისუსლა**, ს. მცენ? **კრავისკუდა**, მცენ. რაჭულად, ромашка вонючая; **კრავისძუძუ**, ნ. მჟაუნა.

კრაზანა, ს. მწერი, шмель садовый, ერის. ლ.

კრაზანა, ს. მცენ. звѣробой (раст.), ბუნ. ლ.

კრამიტი (ბერძნ.), ს. კეცისა გინა თიხის ლორფინი სართულის სახურავი, черепица.

კრაჭუნი კბილისა, ს. ღრჭენა კბილთა, скрежетъ зубовъ, **კრაჭუნება** (ვა), ზ. უ. ვიღრჭენ კბილთა, скрежетать зубами.

კრება, სს. შეკრება, მოგროვება; შეკრებულება მრავალთა ერთად; собираніе: сборъ, сборище; **მსოფლიო კრება**, ესენი არიან შვიდნი მილებულნი, რომელთა მიერ დაიმტკიცა მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება; Вселенскій соборъ, **ადგილობით კრება**, არს რაჲამს ერთის რომლისამე თემისა ეპისკოპოზნი და სხვანი სამღვდელონი შეჰკრებიან საეკკლესიოთა თვის საქმეთა, помѣстный соборъ, კრება ერისა, сборище народа, сходка, საქმ. 24—13; ხორცთ-კრება, заговѣнье, ტიმოთ. (ვჰკრებ, სრ. ვჰკრიბე), ზ. მ. მოვაგროვებ, შევჰკრებ, собирать, -ხილსა, собирать плоды, ნახე კრეფა; ვიკრებ თავსა, ე. ი. მოვგროვდები, собираться, სამ. მოს. 40; (ვუკრებ მიზეზსა), ზ. მიჩ. მიზეზს ვუგონებ, обвинять кого, სამ. მოსეს. 29;

კრებული, ს. შეკრებილება, ყრილობა, собраніе, сборъ, сборище; сходка; საქმ. 15—4, 21; 19—40; მატ. 5—22; კრებულად უხმობენ აგრეთვე ხომლსა ვარსკვლავთასა, რომელარს პლიადი, созвѣздіе плеяды, **კრებული ეკკლესიისა**, ე. ი. სამღვდელონი ერთისა რომლისამე ეკკლესიისა; причетъ церковный, და კრებული ერთა გარემე მოგადგნენ შენ, сонмъ народовъ станетъ вокругъ тебя, ფსალმ. 7—7; განუტევა კრებული იგი, онъ распустилъ собраніе, კრებული წმინდათა, собраніе святыхъ; **კრებული**, მიმ. მაგროვებული, собранный, ტიმ. 16; **კრებულება**, ს. შეკრებილება, собраніе, сборище, сходка, საზოგადო კრებულება, общее собраніе, ქილ. 275.

კრემი, ს. აქაფებული რძე. кремъ, ბაგრ. ბატ. 86.

კრემოტარტარი, (ლათინ.), ს. ხაშურის მჟავე მარილი, кремортартаръ.

კრესლო, ს. სავარძელი, кресло.

კრეტსაბმელი, ს. კარის ფარდა, занавѣсъ, завѣса, მატ. 27—51; გამოსლ. 26—31.

კრეფა, სს. მოგროვება, მოკრეფა, собираніе, (ვჰკრეფ, -რიფე), ზ. მ. ვაგროვებ, მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ; მოვჰკრეფ ხილსა; собирать; подбирать; рвать плоды; -ყურძენსა, собирать виноградъ, ვჰკრეფ ლაშქარსა, набирать войско, დარჯ. 2 — 110; -კარსა, затворить двери, ვჰკრეფ ორთქლსა, собпрать пары, (ვიკრეფ ფეხსა), ზ. მიჩ. წავალ წამოვალთ, расходиться; გულზედ ხელს ვიკრეთ, скрестить руки на груди, ვიკრეფ ჭკუას, собраться съ умомъ, (ვუკრეფ მიზეზსა), искать поводъ, причину, 2 სჯული 22—17; (ვიკრიფები), ზ. მ. მოვიკრიფები ან მოვგროვდები, собираться, **კრეფილი, ნაკრეფი**, მიმ собранный, **მკრეფელი**, ს. собиратель, -კარისა, затворяющій дверь, მოურავ. 81; **საკრეფი**, ზედ. что нужно собирать.

კრეჭა (ვჰკრეჭ, -რიჭე), ზ. მ. ვჰკვეც, მაკრატლით ვჰსჭრი, стричь, (ვიკრეჭ თმასა, ვიკრიჭები), ზ. ვ. ვიკვეც, ვიკვეცები, стричься.

კრეჭა (ვიკრეჭ კბილებსა, ვიკრიჭები), ზ. უ. უშვერად ვიცინი ან ავიგდებ, скалить зубы, смѣяться.

კრეჭია, ს. зубоскалъ.

კრეხა, სს. грабежъ, (ვჰკრეხ, -რიხე), ზ. მ. ვსძარცვავ, ვიკლებ, грабить.

კრვა, კრუა, სს. ცემა, გალახვა; დახლა, დარტყმა, біеніе; ударъ, კრვა ხლმისა, битва на сабляхъ, (ვჰკრავ, ვჰკარ, 3 პ. ჰკრა), ზ. მ. მივარტყამ, მივახლი; დავარტყამ, დავახლი; წავსჯგვლემ, წავჰკრავ: бить, ударять; поражать; толкать; ვჰკრავ წიხლსა, ударить ногою, лягнуть, პანღურსა ვჰკრავ, дать кому пинокъ, вытолкать, ვჰკრავ თოფსა, ისარსა, поразить кого выстрѣломъ изъ ружья, поражать стрѣлою, ვჰკრავ ქუსლსა, დეზსა, пришпорить, ვჰკრავ ხმალსა, ударить саблею, ჰკრა კედელსა, ударилъ объ стѣну, ვჰკრავ ზარსა, ударить въ колоколъ, звонить; ტიმოთ. 26; ვჰკრავ (ჰკრა) ბუკსა, затрубить въ трубу, бить въ набатъ; რუსუდ. 531; ვჰკრავ თვალსა, ე. ი. დავინახავ; თვალს მოვჰკრავ; თვალით დავნახავ; усмотрѣть; сглазить; თვალი მკრა, онъ сглазилъ меня, ვჰ-

კრავ ტახტსა, ставить диванъ; 1 ქართლ. 158; ჯიბეში ვჰკრავ, спроворить что, положить проворно въ карманъ; ვჰკრავ ანძას, сажать на колъ, სამ. სომხ. 370; რა ბინდმა ჰკრა, какъ только смерклось, რუსუდ. 802; მროვ. 118; ვჰკრავ ხელსა, толкнуть рукою, ჩონგ. 41; (ვიკრავ, ვიკარ), ზ. მიჩ. დავირტყამ, бить себя, ვიკრავ თავში ხელს, рукою ударять себя въ голову, ცხენს მათრახი იკრა, приударить свою лошадь кнутомъ, დარეჯ. 2—13; ვისრ. 10; ხელს ვიკრავ ხმალსა, схватить саблю, ჩონგ. 53; მიკრავს, я приударилъ, ვისაც უწინ უკრავს ისარი, кто прежде ударилъ стрѣлу, სამ. ვახტ. 180; (ვუკრავ, ვუკარ), ზ მიჩ. ვსძნობ საკრავსა, играть на музыкальныхъ инструментахъ, ვუკრავ ჩონგურსა, играть на балалайкѣ, რუსუდ. 586, 885; ვუკრავ ფორტეპიანოს, играть на фортепіано, თავს ვუკრავ, кланяюсь, ნ. **თავის დაკრვა;** იკვრის ქნარი, ჩონგ. 78; играютъ на арфѣ, იკრნეს ხმალნი, стали биться на сабляхъ, 2 ქართლ. 119, **კრევინება** (ვა ნალარას), заставить ударить или играть на инструментѣ, რუსუდ. 135, 201; გუჯ. 29; -ნალსა, заставить подковать лошадь, თოფსა, заставить дать выстрѣлъ изъ ружья, 2 ქართლ. 550.

კრვა (ვჰკრავ, ვჰკარ), ზ. მ. შევჰკრავ მაგალ. ბარგსა, შევშარტავ; связывать, завязывать, перевязывать; შევჰკინძავ ღილსა, ზორტსა, ხრიკსა და სხ; შევჰკინძავ წიგნსა, შევჰკაზმავ; застегивать (пуговицу); переплетать (книгу); გზას მიკრავს, заграждаетъ мнѣ путь, ვეფხ. 301; ვუკრავ ხელფეხს, связать кому руки и ноги.

კრვა (ვაკრავ, ვაკარ), ზ. მ. დავაწებებ, მივაკრავ, დავაკრავ, налѣпить, наклеить, обивать; კაცია 35; 31; თავზედ მეკრა თასაკრავი, голова повязана была у меня повязкою, ვაკრავ თონეში პურს, налѣплять хлѣбъ къ стѣнѣ печки, რუსუდ. 346; ერთი ფუტა ეკრა, რუსუდ. 918; онъ былъ повязанъ фартукомъ, (ვეკრვი, ვეკარ), ზ. თვ. მივეკვრი; დავეკვრი, прилипнуть; прильнуть; примыкать; -ედა მიწას, прильнуть къ землѣ; ფისი ხელზედ ეკრვის, смола липнетъ къ рукамъ, ცხენს ნალი ეკრა, лошадь была подкована, რუსუდ. 917; (ვაკრავარ, აკრავხარ, აკრავს; სრ. ვაკროდი), примыкать; быть прилипнуту; სახლი სახლს აკრავს, домъ примыкаетъ къ дому.

კროობა (ვიკრთობ ძილსა), прогонять сонъ.

კრთობა (ვაკრთობ, -თე), ზ. მ. გავაკრთობ, შევაშინებ, испугать кого, ვეფხ. 864, გავაელვარებ, გავანათლებ, заставить издать свѣтъ, გუჯ. 30; ვაკრთობ სხივსა, издаю свѣтъ, ვაშლი 10.

კრთომა, სხ. содраганіе, ужасъ; блистаніе, сверканіе, -მზისა, блескъ солнца, ვეფხ. 1298; -გონებისა, потрясеніе ума, 1 ქართლ. 337, (ვჰკრთები, -თი), ზ. მ. ვსძრწი; ვჰფორთხალებ; გავჰკვირდები, გავცვიფრდები, შევჰკრთები, შევსძრწუნდები; ნათელისათვის: გამოვჰბრწყინდები, გამოვსხნდები, გამოვჰკრთები; вздрагивать, шевелиться; содрагаться; ужасаться, пугаться; издавать блескъ, ვეფხ. 1331; ვით კაკაბი არწივსა ქვეშე მიდამო ჰკრთებოდა, какъ куропатка билась подъ орломъ, ვეფხ. 231; და ჰკრთებოდა ყრმა იგი მუცელსა მისსა, и шевелился младенецъ во чревѣ ея, ლუკ. 1—41; ვით ნადირი კაცთა ჰკრთების, подобно звѣрю онъ дичится людей, ვეფხ. 995; ჰკრთების სინათლე, выходитъ свѣтъ; ვეფხ. 620; 717; ჰკრთა ფერი, поблѣднѣлъ, ვეფხ. 750, 1097; ვისრ. 50; გული მიკრთება, трепещетъ у меня сердце; ვისრ. 160; ფერი ჰკრთომია, онъ поблѣднѣлъ, ვეფხ. 57, ბრწყინვალება გარს უნდა უკრთოდეს, блескъ долженъ окружать его; ქილ. 356, **კრთოლვილი**, მიმ.

კრიალი, ს. ჟღერა, звякать, брянчать.

კრიალოსანი, კრიანებული, ს. სავარდი, ასხმული მძივები, სათვალავად, четки, -ლოსნის მოლი, ნახე კაკბის საკვნეტელა, მცენ.

კრიახი, ს. ხრიატი, მიწა ხშირად კლდიან ქვიშიანი, земля каменисто-песчаная, **კრკილი**, ნ. ჩრჩილი.

კრიკინა, ს. რძლვამლი, მორცხულა, გარეული ვაზი, дикій виноградъ, კაცია 118.

კრინვა (ვჰკრინავ), ზ. უ. ძლივს ხმას ვიღებ (სნეულთათვის სიტყვით; относительно больныхъ: говорить слабо, не внятно.

კრინი, ს. გალობაში წვრილი ხმა ზილზედ უმაღლესი, альтъ.

კრინი, ს. მცენ. შროშანა ყვავილი, ყვითელი ზამბახი, желтый косатикъ; ბუნ. ლ; ერის. ლ.

კრინოლინი, ს. кринолинъ, ანტ.

კრინტი, ს. ხმის ამოღება, пискъ, კრინტი არ ამოიღო, не пикни.

კრიჟანგი, ს. ძვირი, მეტად ხელ-მოჭირებული, скряга.

კრიტიკა, ს. განხილვა წერილისა; критика, ჩონგ. 11; **კრიტიკულობა**, ს. განმხილველობა წერილისა, критика, **კრიტიკოსი**, ს. критикъ.

კრიჭა, ს. წისქვილის ხვიმარას ქვეშ მიკრული პატარა ღარი ხორბლის სადენი, жолобъ мельничный по которому проходитъ зерно.

კრიჭი, ნ. კრინტი.

კრკალი, ს. გინა ხალტე ხისა გინა მეტალლისა, ободь, кольцо; სიმრგვლე, кругъ; კრკალის მოვლება, начертить кругъ, ქიმია, 215.

კრკენა, კრკვინვა (ვჰკრკენ, ვჰკრკინე; ვჰკრკვინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰგრკვინავ, ვჰგუგუნებ; ვჰტიტინებ; ворковать; лепетать, ქილ. 247.

კრკიალა, ს. სჩინოდ სანახავი, ბზინვარე, яркій.

კრკიალი, ს. ბზინვარება, ელვარება, блескъ, -ვარსკვლავთა, блескъ звѣздъ, ქილ. 22.

კრკილი, ს. სხმილი, სრსვილი, ხორცის ჩრჩილი, гнида въ сыромъ мясѣ, ნ. ჩ. ლ.

კრკინვა, ნ. კრკენა.

კრკო, ს. მუხის ხე ან ხილი მისი კენკრა; дубъ (дерево); желудь; ბუნ. ლ. პ. ფ. ლ.

კრკო, მცენ. ზაფრანა, шафранъ.

კრკოლა, სზ. ძრწოლა, дрожь, дрожаніе, საბ. ლ.

კრონოსი (ბერძნ.), ს. ზოალი (ცთომილი), сатурнъ (планета), ვეფხ. 947, 1409.

კროჭი, ს. ზანდუკი, ყუთი, ящикъ, რუს. ქ. ლ.

კრტიმელი, ნ. მოკრტიმლე.

კრტიმელობა, სზ. дрязги; (ვჰკრტიმლობ, ვეკრტიმ-

ლები), ზ. უ. უგვანად ვეშულები, ссориться, огрызаться, браниться, ქილ. 634.

კრთინვა (ვჰკრთინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰძვინავ, ვრისხავ, злиться, რაინ. 18.

კრთნა (ვიკრთნი, -ნე), ზ. მ. ვჩიჩქნი ბუმბულსა; ითქმის მფრინველთათვის, რაჟამს თავის ბუმბულს ჰსჩიჩქნიან), щипать у себя перья (о птицахъ).

კრულება, სხ. проклятіе (ნ. კრვა), ს. შეკრულობა, გარდაბმულობა; საკრველი, ბორკილი; დაკრულვა, დაწყევლა; შეკრვა, დაყენება, აღკრძალვა, связь, узелъ; узы, оковы; проклятіе; запрещеніе (духовное); ქილ. 664; მაგალ. შენდობისა და კრულების ნება მისცა; გორგ. 5; онъ позволилъ разрѣшать и запрещать; აღხსნა იგავთა კრულებისა, разъяснять неясность разсказа, ქილ. 335.

კრულვა (ვჰკრულავ, -ლე), ზ. მ. დავჰსწყევლი, დავჰკრულავ: ვაფუცებ, წყევის ქვეშ ფიცს გამოვართმევ; проклясть; заклинать, запрещать подъ страхомъ проклятія.

კრული, ზედ. დაბმული, შეკრული; წყეული, წყევასა ქვეშე მყოფი; შეუნდობელი, გაუხსნელი ცოდვისაგან; связанный, окованный; проклятый; заклятый; заповѣданный; запрещенный (духовнымъ проклятіемъ); ვეფხ. 315; 112; 820, 826.

კრულობა, ნ. შეკრულობა.

კრუნჩხვა (ვჰკრუნჩხავ, -ხე), ზ. მ. ვბღუნძავ, ვჰხრუკავ, ежить, сжимать; коробить; (ვიკრუნჩხები), ზ. ვ. ვიბღუნძები, ვიხრუკები, ежиться, сжиматься.

კრუხუნი, სხ. სნეულთ კვნესა, стонъ больнаго, **კრუხუნება** (ვჰ), ზ. უ. ვჰკვნესი, стонать.

კრუჭვა (ვჰკრუჭავ თვალსა), ზ. მ. თვალთ მოვიწუხავ, жмурить глаза.

კრუტუნი, ნახე ხრუტუნი, **კრუტი**, ნ. კრუხი, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

კრუხი, ს. დედალი მფრინველი კვერცხებზედ მჯდომი გამოსაჩეკად ან დედა მართვეთა, наседка.

კრუხუნი, ს. კრუხის ხმიანობა, кудахтанье; (ვჰკრუხუნებ), ზ. უ. кудахтать.

კრუხობა, კრუხვა (ვჰკრუხობ, ვჰკრუხავ), ზ. უ. კრუხად-ვარ, быть насѣдкой, ქილ. 181.

კრჩხა, ს. გრჯლა, კაპებიანი ჭიგო, сукъ; вѣтвь.

კრჩხიალი, სზ. დაფრთხობილთ მფრინველთ ხმიანობა, шумъ, произведенный испуганными птицами, (ვკრჩხი), **კრჩხიალება** (ვჰკრჩხიალებ), ზ. უ. производить шумъ (говоря о спуганныхъ птицахъ); (ვიკრჩხიალებ), ზ. უ. დავიყვირებ, кричать, ревѣть, 1 ქართლ. 40, 70, გიორ ცხოვრ.

კრცხალი, კურცხალი, ს. ნარბილი, ნაწვერალი, ორწელ უხნავი, поле, оставшееся незасѣяннымъ въ продолженіи двухъ лѣтъ, ქილ. 239.

კრძალვა, სხ. გაფრთხილება ან დარიდება, მოწიწება, бережливое храненіе; благоговѣніе; осторожность; страхъ; რუსულ. 487; შიშით და კრძალვით, со страхомъ и осторожностью, ჰმართებს დედა-კაცსა მამა-კაცის დიდი კრძალვა, стыдливость свойственна женскому полу, ვეფხ. 409, (ვჰკრძალავ, -ლე), ზ. მ. დაკეტილში ვინახავ; გავუფრთხილდები; ფრთხილად შევინახავ; დავარიდებ, მოვარიდებ; хранить подъ замкомъ; заключить, запереть; хранить бережно; остерегать; -თავს, беречь себя, самосохранять, ან თავს დავმალავ, скрываться, ვისრ. 50; ქილ. 224 (ვაკრძალებ), ზ. მ. მოვარიდებ, остерегать кого; удалять, ჭირსა თავი არ ვაკრძალე, ე. ი. ჭირს თავი არ დავარიდე, ვეფხ. 434; встрѣтилъ лицемъ къ лицу несчастіе, (ვეკრძალები), ზ. თვ. გავფრთხილდები, ვერიდები; მრცხვენიან; остерегаться; стыдиться; убѣгать; 1 ქართლ. 22; 2 ქართლ. 185; საქმ. 20—28; ფილიპ. 3—2; კოლას. 4—17; ვისრ. 48, 118; 397; დარეჯ. 2—45; ან გავერთვი; заниматься, ეკრძალე კითხვასა, занимайся чтеніемъ, 1 ტიმოთ. 4—13, ეკრძალე თავსა შენსა, вникай въ себя, 1 ტიმოთ. 4—15; **კრძალული**, ზედ. хранимый, сберегаемый; осторожный; воздержанный; საქმ. 5—23; ებრ. 6—12; -ვარ, я охраняемъ, **კრძალულება**, ს. осторожность, ფილიპ. 3—1; თესალ. 5—3; მარკ. 1—138.

კრძალულა, ს. მცენ. недотыка (раст.).

კრწყილი, ს. გრწყილი, რწყილი, блоха, მარკ. 2—40; **კრწყილის დედა; -თესლი**, ს. მცენ. блошное сѣмя, блошной девясилъ, ბუნ. ლ. **კრწყილი კალია**, მცენ. блохоморъ; ან აბუჭარაკი, чемерица, ярможникъ, ერის. ლ. **კრწყილი ყარია, -დედა**, навозный жукъ, ერის. ლ. **-ლის ბალახა**, მცენ. ბირაოთი, блошникъ (раст.)

კსინვა, სხ. досада, огорченіе; гнѣвъ, (ვჰკსინავ), ზ. უ. ვსდრტვინავ, ვემდურვი, გულ ვძვირობ, негодовать, досадовать, (ჰკსინავს), ზ. უ ჰაერისათვის: ავიშლები ავდრად, становиться сумрачнымъ (о погодѣ), მატთ. 16—3; წმ. ცხოვრ. 242.

კსუ, ზედ. ქსუ; გაქსუვებული, дикій, одичалый; свирѣпый.

კტევლი, იმერ. ქერი, двугвѣздный ячмень.

კჳ, სიტყვები, რომელნიც იწყებიან ამ ასოებით ნახე კვა, კვ. კჳალად, კვალად; კჳამლი, კვამლი; კჳალი, კვალი; კჳლევა, კვლევა და სხვანი მრავალნი.

კუ, კუვი, რკუ, ს. ცხოველი, черепаха; სნეულობა: ракъ (болѣзнь).

კუაჯოლორიხა, ს. ივერია № 44, გვ. 6, 1878?

კუბა, ს. მიწის ბელტი, дернъ, საბ. ლ.

კუბასტი, ს. მანიაკი, ქალთა თავსახურავი ლეჩაქი, вуаль, лечака, საქმ. 9—39; დარეჯ. 84.

კუბო, ს. მკვდართ ჩასასვენებელი ყუთი, гробъ, ტაგრუცი, ლუსკუმა წმინდათა, рака, ковчегъ съ мощами св. угодника; 1 ქართლ. 96, 109; განმარტ. თემ. ვეფხვისტყ. 1369; ტიმ. მოგზ. 13, კუბო ნაქსოვისა და სხ. ჭადრაკი, клѣтка на матеріи.

კუბო, ს. ქეჯაო, ტახტრევანდი; ან სასხდომი ტახტი რომელზედაც გვირგვინი ადგას; носилки, паланкинъ; сѣдалище, тронъ съ балдахиномъ, ვეფხ. 391, 394, 175, 1420; დარეჯ. 2—5; 1 ქართლ. 334; სიბრ. 46.

კუბო-კუბო, ზედ. ჭადრაკის გვარი, დაჭადრაკებული, клетчатый, шахматный; კუბო-კუბო ნაკერი, шитый, сдѣланный на подобіе клѣтки.

კუდა, ს. უკუდო ან კუდ-მოჭრილი ხვასტანგი, безхвостый; კუდა აზნაური, куцый дворянинъ, такъ называются незаконнорожденные дѣти князей.

კუდა, ს. მცენ. ღვარძლი, плевелы, пьяный хлѣбъ, ბაქრ. 180; **კუდა-ბზიკა**, მფრინ. трясогузка-желто-брюшка, ერის. ლ.

კუდ-ამოძუებული, съ спущеннымъ хвостомъ, 29 ხუმრობა.

კუდბახალა, კუდბაწარა, ს. ითქმის ყრმათათვის, რომელნიც უკან დასდევენ დედათა, прихвостникъ, дѣти безотвязно слѣдующія за матерью, აგრეთვე: მკვეხარა, хвастунъ.

კუდბეწვა, ს. მცენ. плевель (раст.), ზუნ. ლ.

კუდი, ს. ხერხემლის დასასრული გაშვერილი ან დალმა-დაშვებული უკანით ოთხფეხთა და ქვეწარმავალთა, хвостъ, კუდს-გამოვაბამ სადაოს, ввернуть крючекъ въ тяжбу, კუდი ტანისა მოსისა, шлейфъ у платья, **კუდებიანი**, ზედ. имѣющій хвость, ვისრ. 48; **კუდედი**, ნ. კუდებიანი; **კუდიანი**, ზედ. კუდის მქონებელი; имѣющій хвостъ, **კუდიანი ვარსკვლავი**, комета, გორგ. 228; **კუდიანი**, ს. მდაბ. გრძნეული დედაკაცი, вѣдьма, колдунья, **კუდიანობა**, ს. გრძნეულება, ჯადოიანობა, колдовство, (ვჰკუდიანობ), ზ. უ. ჯადოს ვუშვრები, შევჰკრავ გრძნებით, ვჯადოქარობ, колдовать, ворожить.

კუდკვეცილი, ს. ლექსი იამბიკო, ямбическіе стихи.

კუდ-მოზვერა, ს. თევზთ-საჭერი გოდორი, рыболовный ковшъ.

კუდმოზვერი, კუდ-კვეთილი, კუდ-მოკლე, ს. ხვასტანგი, რომელსაც კუდი მოჭრილი აქვს, животное, у котораго отрѣзанъ хвость, ლევიტ. 22—23.

კუდო, ს. მცენარეა; ან წონა; 5 долей; კავკ. კალენდ. 1887 წ. გვ. 63, **კუდომა** ნ. კდომა.

კუდრაჭა, ს. კუდიანი პატარა გოგო, смѣтливая дѣвчонка.

კუდურა, -რი, ზედ. სახ. უკუდო; куцій, კუდური კაცი და კუდიანი დიაცი, ворожей, колдунъ и колдунья; სამ. მოსეს. 35.

კუდუხუნი, ს. ხერხემლის ქვემოთი კერძო, კუდს-ზევით; огузокъ, хвостецъ, хвостцовыя косточки, конецъ крестовой кости.

კუვი, ნახე კუ: **კუერცხი**, ნ. კვერცხი.

კუზი, ს. ღურკანი, მაღლა ამოსული ბეჭები მახინჯად, горбъ; **კუზიანი**, ზედ. კუზის მქონებელი, горбатый; **კუზება** (ვიკუზები), ზ. ვ. ტანში ვიხრები, горбиться, **კუზიანობა**, горбатость, (ვჰკუზიანდები) горбатѣть.

კუთი, კუნთი, ს. კართი, სიზრქე ხორცთა ძარღვიანთა უფრორე წვივებს ქვეშ; икры, берце, мясистое подколѣнье, **-ნთიანი**, ზედ. კართებიანი, икристый (о ногѣ).

კუთნვა (ვჰკუთნვი), ზ. მ. განვუთვისებ, განვუსაკუთრებ, усвоить кому что; იერემ. 44—3; (ვიკუთნავ), ზ. მიჩ. განვისაკუთრებ, присвоить себѣ, (ვეკუთნვი), ზ. თვ. შევესაკუთრები, შევისახვედრებ, მივუჩემებ; принадлежать, მეკუთნვის, принадлежитъ мнѣ, **კუთნვილი**, მიმ. принадлежащій, **კუთნვილება**, ს შესაკუთრება, საკუთრება, принадлежность, ერისთ. 42.

კუთხე, კუთხი, ს. ორთა გვერდთა ერთად შესახვედრი ადგილი, уголъ, იერემ. 31—38; კუთხე კუთხე ლაპარაკობდნენ, говорили въ разныхъ углахъ, **ოთხკუთხი**, четырехъугольный, კუთხიანი, კუთხებიანი, კუთხედი, ზედ. угольный, имѣющій углы, კუთხობა, ს. угловатость, კატიღ. 8.

კუკება, ნ. დაკუკება.

კუკი (ოსმალ.), ს. ჭუპრა, кукла; **კუკი**, ს. უკანა კერძო ცხოველთა, задняя часть животныхъ, **კუკზე ჯდომა** (კუკზედვჰზი), ზ. უ. сидѣть на заднихъ лапкахъ.

კუკილი, ს. ცუცქილი, ნახე კუკზეჯდომა ან კუკი.

კუკნა, ზედ. ცუცქნა, მცირე, მორჩილი, малый.

კუკნა (ვჰკუკნი ვარ, ვჰკუკნოდი), ზ. უ. კუკზე ვჰზი, сидѣть на заднихъ лапкахъ.

კუკური, ს. კოკორი, почка на деревѣ, ქილ. 498.

კუკუხო, ს. თეძოს ძვალების თავი, конецъ бедряной кости.

კულა, ს. ყელ-ვიწრო ხისა ან ვერცხლის სასმისი, узкогорлый кувшинъ для питья вина.

კულადი, ზედ. მოსაკლავი, обреченный на смерть.

კულა, კულავ, ზზ. კვალად, კიდევ; მერმე, მასუკან; еще, опять; потомъ; **კულავდია**, ე. ი. დიაღ, კიდევაც, да и въ другой разъ, ვეფხ. 39: **კულავცა**, еще, опять, ვეფხ. 763, კულავ მოუბარი-წყლიანი, при томъ онъ говорилъ красно; ვეფხ. 32; კულავ მოღებითი ნაცვალ-სახელი, относительное мѣстоимѣніе.

კულიავი, ნ. ზირაკი; **კულევა**, ნ. **კვლევა**.

კულაოზი, ს. ეტიკი, გზის მაჩვენებელი, проводникъ.

კულიტინი, ნ. კვლიტინი.

კულმუხო, ს. მცენ. девясилъ, კულმუხოს ძირი, девясильный корень, **კულმუხო-ლურჯი**, выпадочная трава, ზუნ. ლ; оманъ, ერის. ლ.

კულულები, ს. თმის ნაწნავები, კავები, локоны.

კულუმბური, ს. მცენ. паралічная трава, переступецъ, бѣлая матица, ზუნ. ლ.

კულუხი, ს. ღვინის ღალა, винная подать.

კუმაში, კუმაჩი (არაბ.), ს. ნაქსოვი ლარი, кумачъ.

კუმკუმა (თათრ.), ს. წურწუმა, ვერცხლის კუტალი ან კულა; кулганъ, лейка, металлическій кувшинъ съ рыльцемъ, рукомойникъ.

კუმპა, ს. საპონი, мыло, ზუნ. ლ.

კუმის, ჰკმოდა, ნახე კმევა.

კუმხი, ს. ერთნაირი ფურძენი?

კუმშვა (ვჰკუმშავ, -შე), ზ. მ. მოვბლუნძავ, შევხრუსტავ, შევჰკრუნჩხავ, შევხრუკავ; დავსჭმუჭნი, сжимать; смять; (ვიკუმშები), ზ. ვ. შევიხრუსტვი, сжиматься, გული იკუმშება და იშლება, сердце сжимается и разжимается, ზუნ. კ. 105, 106.

კუნდიტი, ს. მგზარი ღვინო და შაქრით ზავებული (ტიზიკონში), глинтвейнъ, вино кипяченное съ сахаромъ.

კუნელი, ხკუნელი, მცენ. боярышникъ, бересклетъ, ნ. ჩ. ლ; ზუნ. ლ; კუნესა, ნახე კვნესა.

კუნთი, ნახე კუთი.

კუნკრუხელა, ს. კინკრუკა, крыжовникъ.

კუნკული (ბერძნ.), ს. მონაზონთ ქუდი; клобукъ, камилавка, მდაბ. ნათლიისაგან დასანათლებელი გასახვევი ნაქსოვი ჩჩვილთა მონათვლის დროს, ризки.

კუნტვა (ვჰკუნტივარ, ვეკუნტები, -ტე), ზ. უ მოკრუნჩხვით ვჰზივარ, сидѣть скорчившись, (ვიკუნტები), ზ. ვ. ვიკრუნჩხები, скорчиться, მირ. 9; кобяниться, რ. ქ. ლ.

კუნტი, ს. კოშტი, მკრივი ან მთელი, სრული, плотный; цѣлый; ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ.

კუნტრუშა, ს. მხტომი; ჭიაფა-ჭია; стрекоза.

კუნტრუში, -შება, სზ. ხტომა, скачка (ვჰკუნტრუშობ), ზ. უ. ხვასტანგთთვის: ხტომით ვთამაშობ, прыгать, скакать, (ვაკუნტრუშებ), заставляй плясать по своей дудкѣ.

კუნჩხვა, ნ. შეკრუნჩხვა.

კუნცხი, კურცხლი, ნახე კონცხი.

კუნძა, ს. ყურძენია ერთგვარი, порода винограда.

კუნძი, ს. ძელთაგან მონაკვეთი ზრქელი და მოკლე მორი, ან მიწაში დანარჩენი ხის ძირი; чурбанъ, колода, толстый обрубокъ дерева; пень; მაყვალი კუნძ-კუძად ასხია ხესა, ежевика кистями виситъ на деревѣ.

კუნძლვა (ვიკუნძლები), ზ. ვ. დავჰკვირტდები, კუკურს გამოვისხამ, о деревѣ: одѣваться почками.

კუნძული, ს. ჭალაკი, ხეროვისი, ვეფხ. 595, островъ, **კუნძულელი**, ზედ. ჭალაკელი, ხეროვისელი, островской, კუნძულელი, островитянинъ.

კუნწი, ს. ხილთ ღერო, стебель у дыни, арбуза и т. п. ბაგრ. ბაგ. 156; კუნწსა უკანონოდ ხმარობენ კურწის მაგიერად, ნ. კურწი.

კუნწუბი, კუწუბი, ს. მუდახილად მოჭრილი, საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ. фигура, вырѣзанная на камнѣ или на деревѣ, пластинка.

კუნწული, მაგ. მარგალიტისა, ს. связка жемчуга, დავრ. 101.

კუნწუხი, ს. ხეთ ზედათი მწვერვალი, კეწერი, вершина дерева.

კუნჭული, ს. ქუნჩი, კუთხე, уголъ.

კუნჯუფა, ს. მცენ. გურულად: კუნელი, боярышникъ; ბაქრ. 182.

კუპაჭია, ს. პატარა გოგო, дѣвчонка.

კუპატი, ს. პური ხორცით ან კვერცხით გატენილი, пирогъ.

კუპვა (ვჰკუპავ), ზ. მ. ბაგეთ მოვიკრებ, сжимать губы.

კუპრა, ნ. მოკუპრვა.

კუპრი, ს. შავი ნავთი, деготь, **კუპრიანი**, ზედ. дегтярный, **კუპრიელი**, ს. ტიკი, ტიკჭორა, бурдюкъ.

კურყი, ს. მცენ. ნუქრი, კვინძი, наплавъ, ერისთ, ლ.

კურაკანტელი, ს. მცენარეა; ბუნ. ლ.?

კურაკი, კურატი, ს. კურო, ხარი დაუკოდავი, телецъ, -ცხენი, ე. ი. აჯილღა, жеребецъ, საბ. ლ. ნახე ცხენი.

კურატპალატი (ლათ.), ს. სალთხუცესი, დარბაზზატონი ძველთა ბერძენთა მეფეთა, куратпалатъ, гофмаршалъ, оберъ-камергеръ, **-ტობა**, ს. დარბაზზატონობა, სალთხუცესობა, гофмаршальство.

კურდგელი, კურდღელი, ს. ცხოველი, заяцъ; кроликъ; ლევიტ. 11 — 5; ფსალმ. 103 — 18; **კურდგლის თათა**, ს. მცენ. дятельникъ, котовикъ (трава); ივანე ბატონ. ლ; **კურდგლის მჟაუნა**, заячій щавель, ერისთ. ლ. კურდღლის ცოცხა, ს. მცენ. შუშხუნა, ракитникъ, ერის. ლ.

კურდგლობა, ს. проворство.

კურვა, ს. მცირე კურო, небольшой телецъ.

კურთხევა, ს. благословеніе; освященіе; -მეფედ, коронованіе на царство, გვირგვინის კურთხევა, вѣнчаніе, (ვაკურთხევ, -ხე, სამღ. წერ. ვაკურთხნე: მდაბ. ვაკურთხებ, -ხე), ზ. მ. დავლოცავ. გამოვუცხადებ მადლობასა ან კეთილისა სურვილსა; ვაქებ, ვადიდებ; ვმადლობ; შენდობას მივსცემ, ჯვარს გადავსწერ; მივსცემ, მივმადლი; ხელთ დავასხამ სამღვდლოდ; კურთხევით ან ლოცვით განვსწმენდ; благословлять, давать благословеніе; хвалить, величать; желать блага, добра; надѣлять, одарять; осѣнить крестомъ, перекрестить; руко полагать, посвящать въ священнослужители; святить напр. воду; დაბად. 14 — 24; იაკობ. 3—10; რომ. 12—14; გალატ. 3—8; ებრ. 11—20; ფსალ 33 — 1; 103 — 1; საქმ. 14 — 23; მატ. 14—19; 26—26; ისაკ აკურთხა იაკობ; Исакъ благословилъ Якова, დაბად; აკურთხე სული ჩემი უფალსა (უნდა: აკურთხე, სულო ჩემო, უფალი), благослови душа моя Господа, ფსალ. ღმერთმა გაკურთხოს, Богъ да благословитъ тебя, (ვიკურთხებ გვირგვინს), ზ. მიჩ. ჯვარს დავიწერ, обвѣнчаться, სომხ. 46; (ვუკურთხებ), ზ. მიჩ. ლოცვით განვუწმენდ, благословлять, освящать для кого либо, -ზეთსა, масломъ соборовать, -მღვდელსა, посвятить для кого либо въ священники, მიკურთხევიეს, ე. ი. მიკურთხავს, я благословилъ, დაბად. 43—46; (ვეკურთხვი, -თხები), ზ. თვ. მაგალ. მღვდლად, принять посвященіе въ священническій санъ; (ვიკურთხვი, -თხები, სრ. ვიკურთხევი), ზ. ვ. დავილოცები; კურთხევას მივიღებ; ხელთ დავისხმი ღუდლად; быть благословляему; получить благословеніе; посвящаться въ священнослужители; -მეფედ, короноваться, დაბად. 12—5; **კურთხეული**, მიმ. დალოცვილი, благословенный, კურთხეული პაპაშენი, блаженной памяти дѣдъ твой, **კურთხვილი, ნაკურთხი**, მიმ. освященный; посвященный; სამ. კათოლ. 19; კურთხეული არს, благословенъ есть, ისაი. 19 — 25; **კურთხევინება** (ვა), ზ. მ. დავალოცვინებ, заставить благословить, მრ. 97.

კურთხევანი, ს. საეკკლესიო წიგნი, требникъ.

კურიხი, ს. მცენ. крыжовникъ.

კურკა, ს. გურკა, косточка въ фруктахъ.

კურინჩხი, ნახე კვრინჩხი; კჳრიხი, ნახე კვრიხი.

კურკანტელი, ს. გურულად. ასკილი, шиповникъ, ბაქრ. 184.

კურკლი, ს. თხის სკორე, пометъ козъ.

კურკუმა, ნახე კუმკუმა.

კურკური, სზ. ჩურჩული, шептаніе, (ვეკურკურები, -რე), ზ. თვ. ვეჩურჩულები; ვეარშიყები, ვეტრფიალები, шептаться; любезничать, ერისთ. 86, 153; ანტ. 5—40.

კურნა, ს. მდელო ძმრის სართავი, საბ. ლ?

კურნება (ვჰკურნებ; -ნე), მოვარჩენ, განვჰკურნებ, вылѣчивать, исцѣлять; (ვიკურნები, -ნე), ზ. ვ. მოვჰრჩები, исцѣляться, მკურნე რაცა მეკურნების, ვეფხ. 726; лечи меня и излечи по возможности.

კურო, ს. ნ. კურატი; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც მიითვლის მზესა აპრილში; телецъ, знакъ зодiака; დაბად. 32—15; ისაი. 1—2; 2—6; საქმ. 14—12; გამოცხ. 4—6; **კუროსთავი**, ს. მცენ. ტატაში, ნარი დიდი, ეკლიანი ბალახი, чертополохъ, волчецъ, მატ. 7—16; ებრ. 6—8; დაბად. 3—18; ოსეს. 10 — 8; მსაჯ. 8 — 7; остролистъ, ერის. ლ.

კურო, ს. საყვარელი, არშიყი, любовникъ, ალზ. 23.

კურტაკი, ს. ალმაგი, მოკლე ქათიბი, куртка, ჯაჭვ-კურტაკი, панцырь, რუსუდ. 484; ვეფხ. 554, 2 ქართლ. 201; რუსუდ. 699.

კურტანი, ს. პალანი, საპალნის უნაგირი საკიდართა ხვასტანგთა, сѣдло вьючныхъ животныхъ, -კედლისა, щипецъ у стѣны.

კურტუმი, ს. მფრინველთ გავა, огузокъ у птицъ.

კურჩხი, ს. ჩენჩო ცერცვისა და სხ. шелуха.

კურცხლვა (ვჰკურცხლავ. -ლე), ზ. უ. გავიჭრები, გავექანები, საჩქაროდ წავალ, გავჰფრინდები, пуститься бѣжать.

კურცხლი, ს. კონცხი, мысъ, ნ. ჩ. ლ. ნ. კუნცხი.

კურწი, ს. კუნწი ან ნემსის ხჳრელი; стебель, ушко игольное.

კუსი, ს. მონოზანი, ენკრატისი, მოწესე დედაკაცი, монахиня, ანტ. 3—64.

კუსუნი, ნ. კუდუსუნი, ბაქრ. 167, подхвостникъ.

კუსტოდია (ლათინ.), ს. დარაჯა, стражъ.

კუტა, ს. მფრინ. малиновка.

კუტაბალახი, ნ. კუტი.

კუტალი (ბერძნ.), ს. ხის ციცხვი; ან ბალის სარწყავთა ჩარხთა გარშემო მოკრული თიხის ქილა; уполовникъ, чумичка; ковшъ; ფუკის კუტალი, деревянный ковшъ, 1 ქართლ. 308.

კუტი, ს. უფეხო ან ფეხებ დაშავებული; თორნეში ჩავარდნილი პური, безногiй; худоиспекшiйся хлѣбъ, **კუტა ბალახა**, მცენ. ლათინურად, chamepitys prima, ბუნ. ლ; ან დენგრა, живучка, дубровка (трава); პ. ფ. ლ. **კუტი ლობიო**, ს. ლობიო ერთგვარი, фасоль, низкiй бобъ, ივანე ბალ. ლ.

კუტ-კალია, **კუტი-კალია**, ს. მწერი, кузнечикъ.

კუტლეული, ს. თეთრი ქალა შაქარი, сахаръ рафинадъ.

კუტრი, ს. ვალდატეხილი, банкротъ.

კუფხალი, ს. კალათი, ხახალი, корзинка, იერემ. 6—9.

კუფხალი, ს. კიმელი მტევნისა, гроздъ, ისაი. 69—8; 17—7.

კუშტაბანი, ს. კაბის საკილოვე, ბუჯასტა; ან პერანგის ღილი, петля для пуговицы; запонка.

კუშტი (არაბ.), ზედ. ხუშტი, ხვესტი, გაბუტვილი, უბარი, უმძრახი, ქუში, მწყრალი, მრისხანე, მკვახე, უზდელი; угрюмый, надутый, сердитый; грубый; ვეფხ. 10, 203; 243; ვისრ. 18; -სიტყვა, грубое слово, ქილ. 356; **კუშტვა** (მეკუშტვიან), ზ. უ. მოწყენით ვარ, скучно мнѣ, ვისრ. 142; **კუშტობა**, სს. угрюмость, молчаливость, непривѣтливость, (ვჰკუშტობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. პირმოვიქუშებ, შევიჭმუხნავ, დავიღრეჯ; ვგამწყრალობ, угрюмѣть, принять угрюмый видъ; надуться, ვეფხ. 10, 770, 1482; ვისრ. 26.

კუშტობანისხე, მცენ?

კუჩაბა, ნ. საკაჭკაჭე; საბ. ლ.

კუჩერი (რუსულ.), ს. მეურმე, მეხრე, ცხენების გამრეკი, кучеръ.

კუცი, ს. მცენ. падубъ.

კუცოვანი, ს. черепъ, костяной щитъ у черепахи и т. п.

კუწვა (ვჰკუწავ. -წე), ზ. მ. ვჰფლეთ, ვჰსჭრი, изрѣзывать.

კუწუბი, ნ. კუნწუბი. [лоса.

კუწუწი, ს. ოდოშის ნატეხი ღერო, стебель ко-

კუჭიჭა, ზედ. ავგული, злой, ნ. ჩ. ლ; ს. მცენ. кокорышъ (раст.), ბატონ. ივან. ლ.

კუჭი, ს. სტომაქი ცხოველთა; მფრინველთ ფაშვი, желудокъ; пупокъ птичiй, კუჭის წყლა, боль въ животѣ, შენი კუჭისა, милый мой.

კუხე, **კუხი**, ნ. მკვახე ან ისრიმი, სამზ. 85.

კჳ, სიტყვები რომელნიც იწყებიან ამ ასოებითა ნახე კვი, მაგალ: **კჳიპაროზი**, **კვიპაროზი**; **კჳირა**, **კვირა**, და სხვანი; **კცენა** ნახე ფშვინვა.

ლ.

ლ, უხმო მეთორმეტე ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული ლას, ანგარიშში ნიშნავს ოცდა ათსა და ნიშნითურთ ლ̃ ოცდა ათს თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 8 ფულსა ან ორბისტსა. შეისწავე ასოსა ამისთვის, უკეთუ ერთს ლექსში იპოვება ორი ლ, მაშინ ერთი მათთაგანი, მეტადრე უკანასკნელი შეიცვლებნის რ; მაგალ; ლბილი, რბილი; წჳლილი, წჳრილი; ცალიერი, ცარიელი; აგრეთვე თუ ორი რ იპოვება ერთს ლექსში, მაშინ ერთი მათთაგანი შეიცვლება ლ; მაგალ. ამირახორი, ამილახვარი; მარგარიტი, მარგალიტი; მარტვირი, მარტვილი; ორჯერ, ორჯელ; სარდარი, სარდალი; კვალად: მადლიერი, მადრიელი; ძლიერი, ძრიელი; ლელწამი, ლერწამი; რული, ლული; ამ სახედვე ასო ლ და ნ შეიცვლებიან ურთიერთისა წილ; ვითარ: ლაგაზი, ნაგაზი; ბალანი, ბანალი; გნოლი, გლონი; ლიტრა, ნიტრა; მინალთუნი, მილანთული; უზალთუნი, უზანთული, მონოზანი, მოლოზანი.

ლაა, **ლია**, ს. მფრინველია?

ლაბა, **ლაპა** (არაბ.), ს. ბრინჯის ხარშო, შილაფლავი ან შორვა, ან სქელი ნადუღი ტუხტისა, კომშისა და სხ. ხველის წამლად; густой отваръ риса; густой отваръ айвы противъ кашля; რომ ლაბა გამოიღოს, чтобы далъ сокъ, ქიმ. 107.

ლაბა, **ლაბი** (არაბ.), ს. გული ხისა ან კაკლისა, сердцевина дерева, ядро орѣха; ფრეიტ. ლ. არა-

ბული; ან ხიჩაცელია ერთი, ე. ი. მცენ. порода сосны, ბიანკ. ლ; ягода, საბ. ლ; **ლაბაუშვა**, ს. ბალანგო ბალახი, полевой шалфей.

ლაბა (სპარს.), ს. უღელი ხართა, ярмо.

ლაბა, ს. клей; **ლაბაუშვა**, ნ. ბალანგო.

ლაბადა (სპარს.), ს. საწვიმარი, წვიმის დროს წამოსასხამი; ან ზუბუნი, ახალუხი; накидка во время дождя; подрясникъ, полукафтанъ, ნ. ჩ. ლ; ბიანკ. ლ.

ლაბირინტო, ნ. ლავირინტო.

ლაბლაბო, ს. მცენ. египетская фасоль.

ლაგაზი, ნაგაზი, ს. ძაღლი მწევრისა და ქოფაკის საშუალი, лягавая собака, ნ. ჩ. ლ; ან ჭუჭყი, грязь, საბ. ლ.

ლაგამი (არაბ.), ს. ცხენთ საკბილე რკინა გრგოლებიანი, ან ალვირი, удило; повода, поводья; ნ. ჩ. ლ; ბიანკ. ლ; ვეფხ. 84; **ლაგმოზანი**, ზედ. **დალაგმული**, ზედ. ლაგამ ამოდებული, занузданный, ქილ. 602; რუსუდ. 111.

ლაგანი (სპარ.), გარდაშლილი ტაშტი უფრორე თიხისა, лохань.

ლაგება (ვალაგებ), ზ. მ. ვჰკრეფ, თავთავის ადგილს ვაწყობ, убирать; (ვლაგდები), ზ. ვდ. ავიკრიფები, убираться. [ротникъ.

ლაგვიმორია, ს. მცენ. ჩადკოკო, черный папо-

ლაგვინარი, (სპარ.), **ლაგვინი** (ლათინ.), ს. პირფართო სარწყული, სარქვანი, ушатъ, кувшинъ, ლუკ. 22—10; მარკ. 14—13.

ლაგმა (ვლაგმავ, -მე), ზ. მ. ცხენს ალვირს ავუდებ, зануздать.

ლაგლაგი, ნ. ლაკლაკი.

ლადანა (ბერძნ.), ს. თეთრი სუნნელი საკმელი, ладонъ.

ლადუგი, ს. კასრი, ბოჩკა; бочка, ნ. ჩ. ლ.

ლავანოზი, ს. დედალი საკმეველი, (ладань), θиміамъ, ნ. საკმეველი.

ლავაში, ს. თხელი და გრძელი პური, лаваша (лепешка).

ლავგარდანი, ს. გრეხილი შენობისა ან კედლის ძირი, რომელზედაც შეიკვრის კამარა: карнизъ; пята для свода; дорожникъ, რ. ქ. ლ. ნ. ჩ.

ლავირინტო (ბერძნ.), ს. მთა ქვაბებ-დვიმებიან, ძნელად შესავალ გამოსავალი, лабиринтъ.

ლავიწი, მრავლ. ლავიწები, ს. გულს კოვზს ზეით ორსავე-მხარეს გახიდული ძვლები, ключица.

ლავრა (ბერძნ.), ს. დიდი მონასტერი, лавра, монастырь.

ლავროტი, ნ. ნარგიზი, შავთ. 8.

ლაზათი, ს. შნო, მოხდომილობა, გერგილი, пріятность, ლაზათი არა აქვს, ე. ი. შნო არა აქვს, не имѣетъ пріятности, კაცია. 26; ანტ. 3—5; ჩონგ. 11; **ლაზათიანი**, ზედ. შნოიანი, მოხდენილი, пріятный, праный, **ლაზათიანობა**, ს. შნოიანობა, შნოს ქონება, приличность, порядочность; красота; ლაზათიანად შევექეცით, ანტ. 4—60; мы пріятно провели время.

ლაზარეთი (ფრანც.), ს. სასნეულო სახლი, больница.

ლაზიერი, ს. ჭადრაკის თამაშობაში: ფერზი; ферзъ (въ шахматной игрѣ).

ლაზუტი, ს. სიმინდი, кукуруза.

ლაზღანდარა, ს. ლიზლი, უშვერად მოხუმარი, балагуръ, нахалъ, насмѣшникъ; ქილ. 588, **ლაზღანდარობა**, ს. ლიზლობ, балагурство, нахальство, (ვჰლაზღანდარობ), ზ. უ. უშნოდ ვიქცევი, нахальничать, ჩონგ. 132, балагурить.

ლაზნა, ს. ხასრევი, სალესავი პირის გამოსაწყობი, оселокъ.

ლაინა, მფრინ. ლალღასა ჰგავს; агаръ (птица), болотный куликъ, ნ. ჩ. ლ; коростель, пастушокъ.

ლაინი, **ლეინი**, ს. შეღებული ნარმა, бурметъ.

ლაკანი, ლანკანი, ს. სინი ან დიდი თეფში, ლანგარი, блюдо, რიცხვ. 7—13; მატ. 14—11; ზოგიერთს ადგილს საღმრთო წერილში ნიშნავს: კალათას, მაგალ; ლევიტ. 8—2; გამოსლ. 29—3, 32; 38—3, кошница, ან ფიალსა; მაგალ. გამოცხ. 5—8; 15—7; чаша, **ლანკანი** ზოგად ეწოდების ჭურჭელთა, ტაბლაზედ სახმართა, სანოვაგისათვის: თეფში, ნალბაქი, ფეშხვენი, ტაშტი, სინი, ჯამი, ბარქაში, ფიალი, ფიალჯამი, თასი, ჯამთასი, посуда.

ლაკარტი, ს. ბაწრის საგრეხი კავი, крюкъ для сученія веревокъ, საბ. ლ.

ლაკვა, ლაკვანი, ს. ნაგები ჯურღმული, колодецъ, имѣющій срубъ, საბ. ლ; წმინდ. ცხოვ. 276.

ლაკვი, ს. მფრინ. аистъ, ბატონ. ივან. ლ.

ლაკლაკი, ს. მფრინ. бусель.

ლაკლაკი, ნ. ლაყლაყი.

ლაკონიკური, ს. верхняя одежда, ისა. 3—23.

ლალა (სპარ.), ს. მზრდელი, მამამძუძე, дядька.

ლალა, ს. მცენ. ყაყაჩოს ბალახი, піонъ, ივან. ბატ. ლ.

ლალაობა, ს. нянчанье.

ლალვა, სხ. კრტიმლობა, შფოთი, შუღლი, ссора, брань, раздоръ, ვინაი არიან თქვენ შორის ბრძოლანი და ლალვანი, откуда у васъ распри и раздоры, იაკობ. 4—14; (ვლალავ), ზ. მ, გავლალავ, გავრეკ; ვლანძღავ, ვაგინებ; გავლახავ; гнать, прогонять, бранить, საქმ. 23—9; ანტ. 6—28; побить, ისუ, 9—18, (ვილალვი), ზ. მ. ვეკრტიმლები, ვსჩხუბობთ, быть обругану; (ველალები) ზ. თვ. ვეჩხუბები; ვაგდებ, ругать, бранить; гнать, ქილ. 635, 674.

ლალი (სპარს.), ს. წითელი ძვირფასი თვალი, рубинъ, ქილ. 322; რუსთაველი ხმარობს ნაცვლად ტუჩებისა, ვეფხ. 1336.

ლალუკი, ს. მცბიერი, ვერაგი, хитрецъ, пролазъ, проныра, საბ. ლ.

ლამა, ლამვა (ვლამი, -მოდი, -მე), ზ. უ. მსურს, მნებავს, მინდა, желать, хотѣть, думать, ვეფხ. 362; 1479; დარეჯ. 93; ვისრ. 179; მარტ. 1—10; სიბრ. 157; ამის მეტსა ნულარ ლამით, ე. ი. ამისმეტი სხვა ნუ გინდათო, ვეფხ. 1101; ничего лучшаго не желайте, ვინადგან შენ ლამი ჩემსა ცნობასა, такъ какъ ты желаешь узнать меня, 985 ვეფხ. **ლამის**, 3 პირი იხმარების ნაცვლად ზმნის ზედისა: თითქმის, კნინღა, კინაღამ, чуть-чуть, едва-не, (მელმის, მელმა, მელმოდა), ზ. უ. გული შემტკივა, ვსწუხვარ; მტკივა; жалко, жаль мнѣ, больно мнѣ; болитъ у меня, 2 მეფე 13—1, 4: (მელმის), ზ. უ.

жалѣть, მზე შენ გელმის სამომრაღ, солнце жалѣетъ съ тобой сразиться, ვეფხ. 1569.

ლამა (ვალმი), მან ალმის და კვლალად აგის წმ. ცხოვრ. 393, онъ причиняетъ вредъ и вновь возстановляетъ.

ლამა (ვჴლამი ცრემლსა), проливать слезы; ვეფხ. 1192, 1154.

ლამება (ვალამებ, -მე), ლამა (ვლამი, -მე), ზ. მ. დავასველებ, ლამს დავასხამ; омочить, -ცრემლსა, ვლვირი, проливать слезы, ვეფხ. 937; -თავსა, ე. ი. თავს გავიზვიადებ, ავიმაღლებ, возгордиться, ვეფხ. 1569.

ლამაზი, ზედ. მოხდომილი, საამოვნო შესახედავისა, მშვენიერი; ტურფა, ნარნარი, საამოვნო; სახენი ამისნი არიან: **მწყაზარ** არს ლამაზზედ მეტი; **შვენიერი და შნოიანი**, სრულის სიკეთით შეფერებული; **ტანადი და კენარი**, მშვენიერი ტანითა; **ზარლუქი**, კაცი მოყვარე შემკობისა და მორთვისა; ქალთა თვის ითქმის **კეკელა, კეკლუცი, კოკობზიკა, კოპწია; ხანდომი**, თუმცა მშვენიერი არ იყოს გარნა სანახავად საამოვნო; **სახიერი**, სახითა და საქმითაც კეთილი და ქველის მომქმედი; **ნატიფი**, ტანად მოხდენილი; **ტურფა**, საამოვნო მშვენიერი და ნარნარი; **მჳირწყე ან უწყლი**, ტურფად საამოვნო; **ჭაეროვანი** კაცი ზრგე კეთილ-სახოვნად მოხდენილი, пригожій, красивый; прекрасный; **ლამაზად**, ზზ. მშვენიერად, красиво, **ლამაზება** (ვა), ზ. მ. ვამშვენიერებ, дѣлать красивымъ, пригожимъ, охорашивать, (ვლამაზდები, -დი), ზ. ვლ. ვმშვენიერდები, ვტურფდები, становиться, дѣлаться красивымъ, (ვლამაზდები), ზ. თვ. ვემშვენიერები, ლამაზად ვეჩვენები, показаться красивымъ, მირ. 103; **ლამაზობა**, სს. მშვენიერობა, красота, ქილ. 45; ვისრ. 121; (ვლამაზობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვმშვენიერობ; ვირთვები, ვიკმაზები, красоваться; наряжаться, დავიწყებთ კამაზლამაზობასა, мы начинаемъ наряжаться, ვეფხ. 1116, **ლამბება** ნახე ლამაზის ზევით.

ლამბი, ს. ლარი, ზაწარი ან თასმა მშვილდისა, ხეფქისა და სხ. тетива.

ლამვა, ნ. ლამა.

ლამი, ს. შლამი, შავი ქვიშა ხაფლობი; ნამი, სინოტიე, илъ; сырость; ვეფხ. 217; 937; ვისრ. 80, 115; **ლამიანი**, ზედ. შლამიანი; ან ნოტიო; иловатый; сырой: -პერანგი, сырая, влажная рубашка, ვისრ. 81: ლამიანი გზა, грязная дорога, ვისრ. 79.

ლამპარი (ბერძნ.), ს. სანათი, ასანთები კანდელი, лампа, გამოცხ. 4—5; მატ. 25—1, **ლამპრობა**, ს. განათლება, освѣщеніе; свѣточъ, დღე ლამპრობისა, 1 ქართლ. 203; день иллюминаціи, -праздника.

ლამფა, ს. არწივაკი; настилка или подшивка подъ потолокъ; матица.

ლამუნება, ლამუნი (ვლამუნები; -ნე), ზ. თვ. ვეცანები, ვევლები; ვეტრებები, გარს ვუვლი, канючить, добиваться, домогаться; увиваться около кого либо.

ლანგარი, ს. დიდი სინი, блюдо, -ჩინისა, ალექს. 68; фарфоровое блюдо.

ლანგარი, ს. მუშაითთა ხელ-საჭერი გრძელი ლატანი, длинная жердь у акроботовъ, ნ. ჩ. ლ.

ლანგი, ს. სალესავი, პირის გამოსაწყობი; брусъ, точило.

ლანდვა (ვლანდები ან მელანდება, -და), ზ. თვ. მეჩვენება, მომელანდება, мерещиться.

ლანდი, ს. მოჩვენება, მოლანდება, призракъ.

ლანდრა, ს. მსხვილი ჩვალატი, მაუდი, толстое сукно, ქიმ. 239.

ლანკანი, ს. დიდი სინი, блюдо, ნ. ლაკანი.

ლანკანაკება, სხ. გემოთ მოყვარება, сластолюбіе, ლანკანაკებს მომთვრალთა თანა; дебоширничаетъ съ пьяницами, მოსხ. სმ. 21.

ლანჩა, მრ. ლანჩები, ს. ფეხსაცმელთ-ძირი, подошва обуви, ბაქრ. 330.

ლანჩარი, ლანჩპარი (ოსმალ.), ს. ბრინჯის შემმუშავებელი გლეხი, крестьянинъ, воздѣлывающій рисъ, დასტულ. 14, 34.

ლანცკნეტი, ს. ქაღალდის თამაშობაა ერთგვარი, ланцкнетъ (игра), ერისთ. 2—15.

ლანქერი, ნ. ლაინქერი.

ლანძი, ს. მანკანი, კერა, საცეცხლური, ცეცხლასპირი, жаровня, ლევიტ. 7—8, გამოსლ. 27—4; იერემ. 36—23; 2 ქართლ. 43; მოაჯირი, დათანჯრული რკინის ზღუდე, рѣшетка, ნ. ჩ. ლ; ქილ. 588.

ლანძვა (ვჴლანძავ, -მე), ზ. მ. ავხტრეც, გარედამ დავწვავ, прижечь, припалить.

ლანძღვა, სზ. თრევა, გინება, ругательство, поношеніе (ვჴლანძღავ), ზ. უ. ვაგინებ, ავად ვახსენებ, ругать, поносить (ვილანძღები), ზ. ვ. ругаться.

ლაპა, ს. ბრინჯის ხარშო, рисовый супъ, похлебка, ხაზ. ლ.

ლაპარაკი, სხ. უბნობა, საუბარი; ჩხუბი; разговоръ, бесѣда; брань; ლაპარაკი მოუვიდათ, они поспорили, поссорились; ხამ. ვახტ. 206, ლაპარაკი დაუწყო, началъ съ нимъ переговоры; გორგ. 8; ცუდი ლაპარაკი, болтовня, **ლაპარაკება** (ვა), ზ. მ. ვაუბნებ, ვასაუბრებ, заставить говорить, (ვი), ზ. მიხ. ვჴსთქვამ, ვიტყვი, говорить, сказывать, ნუ მალაპარაკებ, не заставляй меня говорить, ანტ. 3—5; ერისთ. 2—247; **ლაპარაკობა**, ს. საუბარი, разговоръ, (ვლაპარაკობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვუბნობ, ვიტყვი, ვსაუბრობ, говорить, разговаривать, (ველაპარაკები), ზ. თვ. ვსაუბრობ ვისთანმე, говорить съ кѣмъ.

ლაპი, ლეფაპი, ს. მართვე მფრინველთა უნაკრტენო, ან უბალნო, თავგთა წრუწუნა; птенецъ неоперившійся, детенышъ голый; ნ. მართვე.

ლაპლაპი (ლაპლაპებს), ზ. ჯ. უკომლოდ ანთია, ვარვარებს, пылать, горѣть ясно, მარკ. 3, 17.

ლაპოტი, ს. დიდი ციცხვი ან ჩამჩა, ковшъ.

ლაპრი, ს. покромка отъ края говядины, კავკაზ. გაზ. № 43, 1852 წ.

ლაჟვარდი, ლაჟვარდი (სპარს.), ზ. მ. ლურჯი ქვა, лазурь (камень), **ლაჟვარდიანი, -დოვანი**, ზედ. лазуревый, ტიმოთ. 26.

ლაჟი, ს. ვეცხლ თევზი, chipea, ერის. ლ.

ლაჟლაჟი, ს. ლოყების წითელი ფერი, яркая краснота щекъ; ლოყებს გააქვსთ წითლად ლაჟ-

ლაჟი, румянецъ играетъ во всю щеку, ერისთ. 2—113.

ლარვა (ვქ), ზ. მ. ავკინძავ, ავჰქოქლავ, сметать (шитье).

ლარვი, ს. ორ-რიგი მოსავალი ერთს საყანურში, одно и тоже поле, засѣянное различными сѣменами; საბ. ლ.

ლართხი, ს. ურემთ ძირს გასაკრავი ფიცარი, дно тележнаго ящика, ივერია. 38, III, 1881.

ლარი, ს. კუმაში, ნაქსოვი ფარჩა, шелковая ткань, ვეფხ. 457; ლარური, ზედ. მაგალ. ქსელი; шелковая ткань.

ლარი, ს. განძი, ხაზინა, საუნჯე, казна, сокровище; ვეფხ. 54; ჩახრ. 18; **ლარის საცავი,** казнохранилище, ბძანეთ ჩვენსა ლარსა და მუნ მოგახსენებთ ჩვენსა ამბავსა, пожалуйте къ намъ на мѣсто нашей стоянки и тамъ мы разскажемъ нашу повѣсть, დარეჯ. 51.

ლარი, ს. მშვილდის ლამბი, ძალი, სიმი, ალყა საკრავისა, струна; тетива; ნაუმ. 3—8, შვეულის ლარი, шнуръ, бечевка у отвѣса.

ლარი, ლარული, ს. იმერ. ფაცხი წნელით დაწნული სახლი; жилище изъ плетня.

ლარნაკი (ბერძნ.), ს. ლუსკუმა ქვისა ან მეტალისა საცავად წმინდათა ნაწილთა, урна, рака св. мощей, წ~თა ცხოვ. 388; ваза.

ლარო, ს. ბადის პირი, კალატოზთ ბაწარი კედელთსაშენებლად გასაბმელი, რომელსაც გაასწორებენ თარაზოს შვეულით; шнуръ, бечевка у каменщиковъ; **ლასა,** ნახე **ლაშა.**

ლასლასი (ვლასლასებ; -სე), ზ. უ. ულონოდ დავდივარ ან ვჰფრინავ, едва ходить, летать.

ლასტა ლობიო, ს. ლობიო კლერტებიანი.

ლასტი, ს. წკეპლებისაგან დაწნული ჭილობი, плетень изъ прутьевъ, კაბდო-ლასტი, ნ. კაბდო; **ლასტიჯანი,** ს. წკეპლებისაგან დაწნული დიდი გოდორსავით რამ; плетуха, большая, высокая въ видѣ корзинки изъ прутьевъ и сосновой драни, 2 ქართლ. 524. [брусъ.

ლატანი, ს. წვრილი და გრძელი ხე, жердь, шестъ,

ლატარეა, ს. лотарея.

ლატიფი, ს. ნაზუქივით პური, сдобный хлѣбъ, საბ. ლ.

ლატრია (ფრანც.), ს. მარტ. 1—96, მარტო ერთის ღვთის მსახურება, поклоненіе единому Богу.

ლაფა, ს. ხალაფავი, похлёбка.

ლაფათინი, ს. დგიმი, ფეიქართ საქსოვრის სავარცხელი, ლერწმის ჩხირებისაგან შექმნილი, гребень ткачей, берца.

ლაფანი, ს. მცენ. крыло орѣшникъ, ერისთ. ლ.

ლაფანი, ს. ხრალი, ხის ქერქი გრძლად დახეული, лубъ, лыко.

ლაფერი, ს. ფართო კოვზი, საჭმელთ გასაყოფი; разливная ложка, ან желѣзная лопатка; ბაქრ. 176.

ლაფი, ს. თხელი ტალახი, жидкая грязь, თავს ლაფის დასხმა, осрамить, რუსუდ. 458; **ლაფეზიანი, ლაფიანი,** грязный.

ლაფშა ცხენი, ს. ცუდი ცხენი, ჟაგლაგი, кляча.

ლაფჩინი, ს. ანტ. 4—54; 6—24?

ლაქაშა, ს. მცენ. палочникъ широколистый, ერის. ლ.

ლაქი (სპარს.), ს. ზუმბური, сургучъ.

ლაქი (სპარს.), ს. ხალი, ბრგვილი, ფოლაქი, пятно.

ლაქია (ფრანც.), ს. მოსამსახურე, лакей.

ლაქლაქი, სზ. ყბედობა, болтовня, **ლაქლაქება** (ვა), ზ. მ. ვაყბედებ, заставить болтать, (ვი), ზ. მიჩ. ვიყბედებ, болтать, молоть, пустословить, ველაქლაქები), ზ. თვ. ვეტარტარები; ვჰყბედობ ვისთანმე, болтать съ кѣмъ либо, ჩონგ. 14.

ლაქუცი, ს. ალერსი ძაღლისა, ласки (собаки); **ლაქუცება** (ველაქუცები), ზ. თვ. ვეალერსები, ласкаться, разсыпаться мелкимъ бѣсомъ.

ლაღანაკი, ლაღარიკი, ს. ცალ-სასწორა, безменъ, вѣсъ.

ლაღი (არაბ.), ზედ. გარდამატებით კადნიერი; თამამი; გამბედავი; ნებიერი; გარეული, ქსუ; величавый, гордый; смѣлый, рѣзвый, свободный; дерзскій, нахальный; дикій; ვეფხ. 16; 34; რუსუდ. 716; 1 ტიმ. 3—2, რომ. 1—20; ლაღი ხე, ე. ი. მაღალი და შტოგანფენილი ხე, ვეფხ. 585, высокое и вѣтвистое дерево; ლაღი სიტყვა, дерзское слово; **ლაღობა,** სზ. ხუმრობა; სითამამე, კადნიერობა; шутка; смѣлость, дерзость; ვეფხ. 1093; 1370; ვისრ. 44; (ვლაღობ, ხრ. არა აქვს, ვილაღობებ), ზ. უ. ზდილურად გავბედავ ხუმრობასა, ვთამამობ, ვჰკადნიერობ; смѣло обходиться съ кѣмъ, шутить, вольничать; ვეფხ. 59; 79; 82; 1 ქართლ. 313; 2 ქართლ. 318; (ველაღობები), ზ თვ. ვეხუმრები, шутить съ кѣмъ, ტიმ. 136; ლაღება (ვა), ზ. უ. ვჰრყვნი, портить, развращать.

ლაღლაღი, სს. полосканіе рта; ნ. **ლასლასი;** (ვილაღლაღებ პირს), ზ. მ. პირს გამოვივლებ, полоскать ротъ.

ლაღოზა, ს. წვრილი სარი, таркальникъ мелкій.

ლაყაფი, ლაყაბი, ს. ლაყბობა, ჭორი, ცრუ ლაპარაკი; ყბედი. მეჭორე, ცრუპენტელა; ცრუ მოლაპარაკე; болтовня, враки, вздоръ; болтунъ, враль; რუსუდ. 363; 470, 966; ბერძნ. სამ. 61; ანტ. 21.

ლაყბიერი გულითა, ჩახრ. 43, გულით ცრუ, съ лукавствомъ.

ლაყბობა (არაბ.) ს. ლაყაფი, ჭორი; უგვანი საუბარი; враки, болтовня, ვეფხ. 1591; (ვჰლაყბობ, ხრ. არა აქვს; (ვილაყბებ, -ბე), ზ. უ. მივჰქარავ, ვჰსტყუვი, врать, болтать, ყარამ. 423; **ლაყბება** (ვა), ზ. მ. ვაჭორებ, ჭორს ვათქმევინებ; ვაყბედებ; заставить врать; болтать, საბ. ლ.

ლაყება (ვულაყებ) ტვინსა, притуплять умъ, (ვა), ზ. მ. ვჰსთქვეფ, болтать (яйце).

ლაყვა, ს. წვიმის საგუბარი, яма въ которой собираютъ дождевую воду.

ლაყე (მაგალ. კვერცხი), ს. болтунъ, недосидокъ, дохлецъ.

ლაყლაყი (არაბ.), ს. ლახლახი, რაკრაკი, стукъ внутри чего либо, (ვჰლაყლაყებ, -ყე), ზ. უ. ვრაკრაკებ, ვლახლახები, болтать; стучать, хлопать; (ვა), заставлять болтать.

ლაყლაყი, ს. იშხვარი, черный аистъ.

ლაჟღაჩა, ს. ცაცია, ლაჩქვია, ჩალიკვა, მარცხენა ხელის მხმარებელი, лѣвша, სამ. გიორგ. მეფ. 34.

ლაყუჩი, მრავლ. ლაყუჩები, ს. თევზთა ლაწვთა შორის ნაკეცნაკეცი ღრაჭები წყლის გამოსაშვები, жабры у рыбъ.

ლაშა, ლახა, ზედ. აფხაზ. ნიშნავს მანათობელსა ან ბრწყინვალესა, სახელი ესე ეწოდა თამარ მეფის ძეს გიორგის IV, ჩახრ. 9, 35, 96; ამის გამო დაურქმევიათ ლაშაის ანუ ლაშარის ჯვარი, ხჩანს რომე ნაქონი მისი არს და ფშავხევსურნი ფრიად ესვიან მას და პატივსცემენ; свѣтлый, прозваніе грузинскаго царя Георгія IV.

ლაშა ზაღახი, ს. მცენ. flammula Iovis, ბუნ. ლ; барская спесь, ერის. ლ.

ლაში, მრავლ. ლაშები, ს. ტუჩი, губы.

ლაშლაში, სხ. ტარტარი, ლაქლაქი, მრავალი და ცუდი ლაპარაკი, болтовня, ქილ. 186, (ვჰლაშლაშებ, ვილაშლაშებ), ზ. უ. ვტარტარებ, ვჭყბედობ, болтать, пустое городить.

ლაშქარა, ს. მცენ. ოხერო, синякъ (раст.) ერისთ. ლ. ან სარის ყვავილი, раст. борачъ, огуречная трава (borago); ბუნ. ლ.

ლაშქარი, ლახქარი (სპარს.) ს. სპა, ჯარი, ვეფხ. 44, 55; 1 მეფეთ. 30—15; იერმ 34—1; войско, воинство, სამღუთო წერილში: ლუკ. 19—43, ნიშნავს სიმაგრესა, სანგარსა, окопъ; **ლაშქარნივისი**, ს. войсковый писарь, который велъ списокъ войску и велъ переписку, **ლაშქარმძღვანი**, ს. სარდარი, სპასპეტი, военачальникъ, **ლაშქრება** (ვა), ზ მ. ვაომებ, заставить воевать, ვეფხ. 155, (ვილაშქრებ, ვულაშქრებ), ზ. უ. ვომობ, воевать, დაბად. 12—8; **ლაშქრობა**, სხ. ომიანობა; მხედრობა, война; воинство; (ვლაშქრობ, სრ. არა აქვს) ზ. უ. ვომობ, воевать, გორგ. 122; 147, ვეფხ. 156; გუჯ. 14; ველაშქრები, ზ. თვ. ვეომები, воевать съ кѣмъ, (მელაშქრები), ზ. თვ. მეომები, воюешь со мною.

ლაჩარი, ს. ქალაჩუნა, ჯაბანი, трусъ, **ლაჩრობა**, ს. трусость; **ლაჩრული**, ზედ. какъ подобаетъ трусу.

ლაჩქვია, ს. ცაცია, ტაკვია, მარცხენა ხელის მხმარებელი, лѣвша.

ლაციცი, სხ. ალერსი, ласка, увивка, (ველაციცები), ზ. თვ. ვეალერსები, ვეტრელები, გარს ვუვლი, ласкаться, увиваться около кого.

ლაწანი, ს. თხლაშანი, бацъ, ლაწანს გავადენ, ე. ი. შემოვჰსთხლეშავ, бацнуть.

ლაწვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰქელავ, топтать.

ლაწილუწი, სხ. ტკაცანი, ჭაქანი, трескъ.

ლაწირაკი, ს. მოუსვენარი, დაუდეგარი, ცელქი, გველაძუა ბოვში, шалунъ, повѣса.

ლაჭყური, ს. ლერწმით ან წკეპლით გაწნული სახლი, изба изъ плетня.

ლახანა (არაბულ.), ს. თავ-დახვეული კომბოსტო, ხვიტი, кочанная капуста.

ლახვა (ვლახავ, -ხე), ზ. მ. ვჰსწკეპლავ, ვჰგვემ; გავჰქელავ ფეხით; бить, колотить; топтать, რუსუდ. 946; მოურავ. 400; ქილ. 49, 199; (ვილახები), ზ. ვ. გავიწკეპლები, გავიქელები, быть наказану; топтаться.

ლახვარი, ს. პირფართო საჭურველი რკინისა ბუნგრძელი; იოან. 19—34; ვეფხ. 4; копье.

ლახლახი, ლაღლაღი, ლახლახი, სხ. ულონიოდ დავდივარ ან ვჰფრინავ, едва ходить или летать.

ლახორა, ნ. ლოხორა.

ლახოხტაკი, ს. თმათ სალებავი წილა გადამდნარის რვალისა, жженная мѣдь для краски, красный желѣзнякъ, кровавикъ, (aes ustum); ქიმიაში ჰწერია ლახოსტაკის კაკეთება ესრეთ: მოიტანე ოთხი წონა სპილენძის წილა, სამი წონა გოგირდი, სპილენძის მურდასანგი მეთერთმეტედი, გოგორდი და მურდასანგი ერთად დანაყე, ხულ ჩაყარე თიხის ჭურჭელში, ქურაში ჩადევ რომ დაიწვას, გამოიღე ლახოსტაკი იქნება; ქიმ. 58, 59; 269; антимоній, ერის. ლ.

ლახტი (სპარს.), ს. საომარი გრძელი უტარო მათრახი დაწნული თასმისაგან ან მეტალლისა; булава, кнутъ безъ рукоятки изъ металлическихъ прутьевъ или ремня, ვეფხ. 649, 1103; მარტ. 1—84.

ლაჯვარდი, ნახე ლაჟვარდი.

ლაჯი, ს. ერთს ნაბიჯზედ ფეხების განშორებით დგომა, шагъ, каждый переступъ ноги; мѣра одинъ аршинъ; **ლაჯიანი**, ზედ. шагистый, **ლაჯება** (ვა), ზ. მ. ფეხს გადავსდგამ, ვაბიჯებ, მივალაჯებ, шагать, (ვილაჯები), ზ. ვ. ფეხს გადავსდგამ, მივალ, переступать, идти, растопыривать ноги.

ლბილი, რბილი, ზედ. ჩვილი, ქორფა, არ მაგარი, мягкій, ვეფხ. 5; -პური, мягкій хлѣбъ, ლბილად, мягко, დარეჯ. 93; ლბილ-თვალა ან რბილი თვალი, ე. ი. თვალი კარგად ვერ მხედველი, слабый глазъ, слабое зрѣніе, ლევიტ. 21—20; **ლბილება, რბილება** (ვა), ზ. მ. დავაჩჩვილებ, დავარბილებ, мягчить, (ვლბილდები, ვბირლდები), ზ. ვდ. დავჩჩვილდები, мягчиться, **ლბობა** (ვალბობ, -ბე), ზ. მ. დავასველებ რომ დარბილდეს, ვარბილებ, размягчать, размачивать, (ვლბები, -ბი), ზ. ვდ. დავრბილდები, размягчаться, размокнуть.

ლბუნება, ს. კურნება სალბუნით, ოსე 6—2; излѣченіе, вылечиваніе, (მილბუნებ, -ნა), ზ. უ. მკურნებ, вылечиваешь меня.

ლებანა, ს. სოკოა, родъ грибовъ, ხამზ. 114.

ლებანი, ს. ნიგვზის გულის ნახევარი, одна половина орѣховаго ядра, ნ. ჩ. ლ.

ლები, ს. ლიბრი, დალურჯებული ტანი, синякъ отъ ушиба или отъ побоевъ, ვეფხ. 174, 300, 493; ან ფერი ლურჯ-მოისფრო, сѣросиній цвѣтъ; **ლებოვანი**, ზედ. დალურჯებული, имѣющій синее пятно отъ ушиба, **ლება** (ვილებ), ზ. მ. ვილურჯებ ტანსა ცემით, наносить себѣ синяковъ, (ვალებ), ზ. მ. დავულურჯებ ტანსა, наносить кому синяковъ, ვეფხ. 300, 707.

ლეგა, ზედ. ნაცრის ფერი, сѣрый.

ლეგატი (ლათინ.), ს. რომის პაპის დესპანი, легатъ.

ლეგეონი, ლეგიონი (ლათინ.), ს. გუნდი მხედრობისა ძველთა რომაელთა, მარკ. 5—9; შავთ. 21; легіонъ, თვითოეულს ლეგიონს შეადგენდა 3000 კაცსა ან მეტსა ~~და~~ განიყოფებოდა კოჰორტად, თვითოკოჰორტაში იყო 500 კაცი, და კოჰორტა განიყოფოდა 5 ცენტურიად, რომელსა 100 კაცი.

ლევა (ვლევ, ვლიე), ზ. მ. ვსვამ, დავლევ, пить.

ლევა, ლევნა (ვჰლევ, ვჰლიე), ზ. მ. გამოვლევ, მოვაკლებ, წარვაგებ, გარდავაგებ; დავასრულებ; истощать, тратить; ослаблять; оканчивать; -დღეთა, проводить дни, ვეფხ. 270; -ლხინთა, окончить веселье, ვეფხ. 98; ლექსთა ლევა, оскудѣнье рѣчи, ვეფხ. 17, 20; გული მელევა, ე. ი. გული მიწუხდება, ვეფხ. 957, сердце у меня изнываетъ, სულსა ვლევ, умирать, (ვულევ მაგალ სინათლეს), ზ. მიჩ. изнурять кого, отнимать у кого зрѣніе, ერისთ. 35, (ვილევი, ვილიე), ზ. ვ. გამოვილევი, მოვაკლდები; მოვულონოვდები, მოვუძლურდები; истощаться; исхудать, ვეფხ. 20; მთვარე ილევა, ე. ი. ჰსცხრება, луна идетъ на убыль; (ველევი, -ლიე), ზ. თვ. მოვაკლდები, истощаться, ქონება ელევა, у него богатство истощается, ჭკუა ელევა, у него тупѣетъ умъ, ველევი ცოლშვილს, быть предану семейству, ხამ. სომხ. 204; სიშორესა ველევი, разлука томитъ меня, ვისრ. 154; გული თუ გულს ელია; ე. ი. გული თუ გულისათვის ჰწუხს, если сердце томится для сердца, сердце сердцу вѣсть даетъ, ვეფხ. 936; გულად გელევი, ე. ი. გიკვდები, სულს შემოგალევ, томлюсь, мру за тебя, ვეფხ. 810; მჭვრეტნი ვერ გელევიან, не уменьшаются смотрящіе на тебя, ვეფხ. 431; ძალი ელევათ, теряютъ силу; სინათლე ელევა, у него притупляется зрѣніе, **ლეული, ნალევი**, истощенный.

ლევანდი, ს. (ოსმალ.) ზღვის სალდათი, морской воинъ.

ლევიათანი (ებრ.), ს. ვეშაპი, კორკოდილო; ურჩხული; левіаѳанъ, საბ. ლ.

ლევინტონარი, ს. მოკლე საბეჭური მაზარა მონაზონთა, короткая монашеская мантія, ლევნა, ნ. ლევა.

ლეზვი, ს. თხელი დორბლი, слюна, საბ. ლ.

ლეიბი, ს. მატყლის დოშაკი, тюфякъ.

ლეინი, ს. შეღებილი ნარმა, бурметъ, ალექ. 12.

ლეკა (ვილეკ, -კე), ზ. უ. წყალთათვის: დავსძირავ, о водѣ: осаждать, тянуть на дно, (ვილეკები), ზ. ვ. დავიძირვი, осаждаться, осѣдать.

ლეკენჩხალი, ს. მცენ. кленъ.

ლეკვერთხი, ს. წვივ-საკრავი, საკვართული, подвязка.

ლეკვი, ს. შვილი ძაღლთა, მგელთა, ლომთა, щенокъ, -ლომისა, львенокъ, ვეფხ. 39; ფსალ. 16—11.

ლეკი, ს. თხლე ნოყიოთა ძირს დალექილი, поддонки, осадки; дрожжи.

ლეკი, ს. ხალხი, რომელიც მკვიდრობს დაღისტანში; лезгинъ, **-კის ხე, ლეკური ხე**, მცენ. მეხიკალი, пакленокъ, черноклениина, **ლეკური**, ს. როკვაა ერთნაირი; лезгинка (пляска); ლეკური ხმალი, ე. ი. ხმალი უვადო, шашка.

ლელენგო, ს. უფოვარი ნაზუქი, ხმიადი, пресная лепешка на маслѣ, опреснокъ, გამოსლ. 29—24; ლევიტ. 7—12; 2—4.

ლელი, ს. მცენ. შავფაფარა, одурь.

ლელი, ს. წვრილი შავი ლერწამი ფართო და გრძელფურცლოვანი, камышъ, ბუნ. ლ; დასტ. 48; осока, ერის. ლ. ვეფხ. 1414; საღმთო წერილში: ჭილი, ჭლობი, рогоза, ситникъ, იობ. 8—11; 40—16; **ლელწამი, ლერწამი**, გურულ. და მეგრულ. ჩალამკალამი, ს. მაღალი ჩალა უგულო მუხლებად დაყოფილი, მცენარეზს ჭაობთა ადგილთა; ღეროთა მისთაგან შეიქმონენ: ხელ-საჭერს ჯოხსა ან საწერს კალამსა; тростникъ, გამოსლ. 30—23; მათ. 11—7; 12—20; ვეფხ. 956; ზოგჯერმი საღმთო წერილში ეწოდების: ღეროსა ან მცენარის ზროხსა, стебель, ისაი 1—31; 17—6; **შაქრის ლერწამი**, сахарный тростникъ, **ლელწამი საზომისა**, ს. საზომი კალაპოზთა, შიშა ოსმალურად, ზომით ექვსი მტკაველი, мѣра протяженія въ 6 четв. или $1^1/_2$ аршина, **ლელწმიანი, -მოვანი**, ზედ. тростниковый, **ლელწმოვანი ადგილი**, камышнякъ, 1 ქართლ. 143; დარეჯ. 2—124; ქილ. 328; ტიმ. 41, **ლერწამობა** (ვლერწამობ, -მე), ზ. უ. ლერწმად გავხდები, стать тростникомъ, ვეფხ. 973.

ლემა, ს. მცენ. дурманъ, ბუნ. ლ.

ლენტი, ს. лента.

ლენჩი, ს. პირ-დაღრენილი, зѣвака, 126 საახალწო.

ლენცოფა, ს. მცენ. бѣлена, ბუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

ლენჯო კაკლისა, ნახე ლეჯა, სამზ. 148.

ლეყვერი, ს. ნედლი და ცუდი შეშა, сырые дрова.

ლერწამი, ნახე **ლელწამი, ან ლელი.**

ლერწამი, ს. გურულად: სელი, ленъ; -მის კაკალი, льняное сѣмя, ბაქრ. 180.

ლერწება (ვილერწები, -წე), ზ. ვ. ვჟანგიანდები, покрываться ржавчиной.

ლერწი, ს. ვაზის რქა, лоза виноградная.

ლერწი, ს. ჟანგი; ржавчина, რ. ქ. ლ.

ლესა, ლესვა (ვლეს, -სავ, სრ. ვლესე), ზ. მ. ალვმახავ, გამოვჰპირავ დანასა, точить, вострить, (ვილესები), ზ. ვ. ალვიმახვი, востриться, -კბილებისა, острить зубы; **ლესული**, მიმ.

ლესა, ლესვა (ვლეს, -სავ), ზ. მ. ვხეხ, ვდრეხავ, ვხრეს რაზედმე წასმითა; გალესით ელვარებას მივსცემ; განვჰგოზავ კედელსა, тереть, растирать (краски); лощить, наводить лоскъ; штукатурить.

ლექა, ლექი, ზედ. მთვრალი, გაჭირვეულებული; пьяный безъ памяти, **ლექება** (ვა), ზ. მ. ვათრობ, поить до пьяна, (ვლექდები), ზ. თვ. ვსთვრები, упиваться.

ლექი, ს. осадка; სამზ. 6, უნდა ლეკი.

ლექსი (ბერძნ.), ს. სიტყვა, თვითოეული რვათაგანი ნაწილი სიტყვისა; სტიხი, შაირი; ვეფხ. 5, 16; слово; стихъ; -მარტივი, простое слово, ლიექსითი ლექსად, слово въ слово, ლექსად გარდათქმა, переложить прозу въ стихи, **ლექსთ-წარმოება**, словопроизведеніе, этимологія, **ლექსთ-თხზულება**, словосочетаніе, синтаксисъ.

ლექსიკონი (ბერძნ.), ს. ლექსთ-გამოძიების წიგნი, словарь, лексиконъ.

ლეღვი, ს. მცენ. ინჯირი, смоква, фига, მარკ. 11—12; იაკობ. 3—12; სახენი ამისი არიან: **ადრეული, ბუშტალეღვი, გუდალეღვი, მსტოვარი; -ლეღვის ჩირი**, винныя ягоды, 3 მეფ. 10—17, **ლეღვის კვერი**, винная ягода

наиизанная, **ლეღოვანი, ლეღვნარი,** ს. мѣсто гдѣ растетъ смоква, 2 სჯული 8—8; ისაი. 57—6; **ლეღვხუღლეღი, ლეღვახური,** ს. მცენ. черничіе, лѣсная смоква, ფსალმ. 77—47; ამოს. 7—14; ნეშტ. 1—5; 9—27; ლუკ. 17—6; ისაი. 9—10.

ლეღმა, ს. ზზარი თოვლი, რა მზემან შეალხოს, снѣгъ подтаявшій, საბ. ლ.

ლეში, ს. მძოვრი; ცუდი ხორცი საკლავთა, трупъ.

ლეშქი, იგივე ლეში, 1 ქართლ. 437; трупъ.

ლეშტერი, ს. სეტყვიანი ღვარი, проливной дождь съ градомъ.

ლეშურა, ს. მცენ. переступень, бѣлая матница, роженецъ; ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

ლეშხი, ლეშხერი, ს. ხეთ ფურცელთაგან ჩამოცვივნული წვიმის ცვარი, дождевая вода, падающая съ листьевъ дерева.

ლეშხება (ვა), ზ. მ. ვღვრი, ვსწვეთ, მაგალ. ვალეშხებ ნაღვლის წვიმას თვალთაგან; проливаю горькія слезы, капать, лить, ქილ. 680.

ლეჩაქი, ს. ჩიქილა, პირბადე, личакъ, вуаль.

ლეწა, ლეწვა, სს. молотьба, (ვლეწ, -წე), ზ. მ. ძნიდამ ხორბალს გამოვფშვნეტ კალოზედ კევრის ტრიალით; დავამტვრევ, დავმუსრავ, დავრეგვავ; молотить хлѣбъ, разбивать въ дребезги, раздроблять, 1 ქართლ. 319; -ქარავანსა, ограбить караванъ, ვეფხ. 1218; (ვილეწები), ზ. ვ. დავიფშვნიტები; დავიმტვრევი, молотиться; рушиться, раздробляться, **ლეწვინება** (ვა), ზ მ. заставить молотить, рушить.

ლეჯა, ს. წენგოს ნაპობი ქერქი, орѣховая скорлупа, ამოს. 7—14.

ლვილი, ლილვი, ს. ბაღის საქსოვი ჩხირი, მაქო, ткальный челнокъ, 1 მეფე. 17—7.

ლია, ს. მფრინ. названіе птицы.

ლია, ს. ლამი, ტალახი საფლობი, илъ, грязь, **ლიამპალი,** იგივე ლია; ქილ. 582; 1 ქართლ. 418, ნ. საფლობი.

ლიანდაგი, ს. სარჩულსა და საპირეს შუა გავლებული ნაკერები, стежка, прошивка, (ვალიანდაგებ, -გე), ზ. მ. ლიანდაგით შევჰკერავ. стегать, прошивать.

ლიანქერი, ს. დამდნარის თოვლის ნადენი ღვარი, потокъ отъ растаявшаго снѣга.

ლიბანდაკი, ლიბარდა (არაბ.), ს. მოკლე შუბი სახროლი, алебарда; метальное копье?

ლიბრი, ს. ლები, ჩალურჯებული, синякъ на тѣлѣ, იგავ. 23—29; -თვალები, багровые глаза, ნ. ლები.

ლიბრი, ზედ. ლირფი, ლირწი, ურცხვი, გლიპი, безстыдный, იერემ. 8—5.

ლივანოტი, ს. ზღვის ვარდი, размаринъ. ბუნ. ლ.

ლიგვირი, ლიგვირიონი (ბერძ.), ს. პატიოსანი თვალი, ზოგგან შეცთომით პოგვირიონი ჰსწერია; იაგუნდის მსგავსი თვალი ლურჯი, лигвирій (драгоц. камень); გამოსლ. 28—19; შავთ. 40; ქიმ. 169; въ русскомъ переводѣ библіи: яхонтъ (синій). [поплавокъ.

ლივლივა, ს. ქერქეჭელა თევზთ-ბადისა, бабашка,

ლივლივი, -ვება (ვლივლივებ), ზ. უ. წყალთა ღელვა, ციმციმი; ფრთების უძრავად ფრენა; о водѣ: колыхаться, волноваться, струиться; о птицахъ: парить, плавать, носиться по воздуху.

ლიზღი, ზედ. უშვერად მოხუმარი, თავს გასული, нахальный, нахалъ; **ლიზღობა,** სს. უშვერი ხუმრობა, нахальство, (ვჰლიზღობ, ველიზღები), ზ. უ. უშვერად ვიქცევი, нахальничать, (მილიზღებ), ზ. უ. უშვერად მიხუმრებ, მომატყუებ პირმოთნეობით, играешь со мною шутку, нахально обманываешь меня, ვეფხ. 1075.

ლითონი, ს. მადანი ან ქანი მეტალთა, руда; рудникъ.

ლითონი, ს. გრძელი რკინა შუაზედ ამოხვრეტილი, რომელსაც ჩამოაცმენ ბორბლის თავსა და გასჭედენ წისქვილის ზემოთ ქვაში, რომელიც იმითი ბრუნავს, вечея, вечейка, дыра въ срединѣ верхняго жернова.

ლიკლიკა, ს. პატარა ქურციკი, серна молодая.

ლილა (სპარ.), ს. ლურჯი სალებავი, индиго, синька, синій камень для синенія бѣлья, ლილის ფერი, лиловый цвѣтъ. გაუცვდა ლილა, онъ потерялъ совѣсть, ანტონ. 3—27; **ლილასახანა,** ს. სამღებრო, красильня.

ლილვი, ს. ბაღის საქსოვი ჩხირი, вязальная игла, გრუელად ღერძი, ось, ბაქრ. 176.

ლილიფარა, ს. მცენ. ნინოფი, მზის უჭვრიტე, подсолнечникъ, кувшинчики.

ლილუფარა, ს. მცენ. წყლის ფათალო, лапуха, водяной лапушникъ, ბუნ. ლ; ბატ. ივან. ლ.

ლილო, ს. თოვლი აჭრელებული, აქა იქ გამდნარი, снѣгъ подтаявшій, საბ. ლ.

ლიმენი (ბერძ.), ს. ნავთ-სადგური, гавань, пристань.

ლიმონი, ს. მცენ. лимонъ, ვისრ. 175; ქიმ. 133.

ლინგი, ს. ხლინგი, ფანდი, ან ფიცრის გნდე; пріемъ, ухватка борцовъ; края у доски.

ლინი, ს. რვალის საჩხარუნებელი, гремушка, ნ. ჩ. ლ.

ლიპვა (ვილიპები), ზ. ვნ. прилипать, სამზ. 137.

ლიპი, ს მოლიპული ყინვისაგან ან სისველისაგან სასრიალებელი, სასხლეტი, скользкій; гололедица; катокъ, льдяное пространство для катанья, საბ. ლ.

ლიპუსტაკი, სმ. გაქნილი, плутъ.

ლირფი, ლირბი, ლირწი, ზედ. თავხედად ურცხვი, безстыдный, გალატ. 5—11; ანტ. 3—5, **ლირფობა, ლირწება,** ს. ურცხვობა, უწესობა, безстыдство, გალ. 5—21; შავთ. 82; (ვლირფობ, ვლირწობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ნამუსზედ ხელი აიღია, უნამუსოდ ვიქცევი, безстыдствовать, (ვლირფდები, -დი), ზ. ვდ. дѣлаться безстыднымъ.

ლირწება (ვა), осквернять, შავთ. 82.

ლირწი, ზედ. საძაგელი, скверный.

ლიზი, ს. მცენ. ситникъ, ერის. ლ.

ლიტანია (ბერძ.) ს. ლიდებით სიარული, крестный ходъ, процессія, ქართლ. 1—157; **ლიტანიობა,** ს. торжественная служба, რუის. კან. 14 (ვლიტანიობ, -ნე), ზ. უ. კრებულით ლოცვა, ცერემონიის გარდახდა, ფსალმ. 44—13; 1 ქართლ. 315; отправить торжественно службу, ტიმოთ. 29.

ლიტი (ბერძ.), ს. დიდს-მწუხრზედ დამატებული

ლოცვა ჩინებულთა დღესასწაულთათვის ეკკლე-სიის საშუალ გარდასახდელი, литія.

ლიტონი, ზედ. მარტივი, простой, -ქვა, простой камень, -კაცი, ე. ი. მდაბიო, простолюдинъ, ალექს. 21.

ლიტრა (ბერძნ., არაბ.), ს. ოცის სტილის წონა; გარნა ძველებური ლიტრა იყო უმცირესი საწონი, ერთი მნა ან აწინდელის გირვანქის ოდენი; вѣсъ 9 фунт.; въ старину литра равнялась нынѣшнему фунту, იოან. 19—39; სამ. ვახტ. 120, 123; კავკ. კალენდ 1850 წლ. ვეფხ. 1013, **ლიტრიანი**, ზედ. ცხრა გირვანქიანი, девяти-фунтовый.

ლიფანტონი, ს. ზღვის ვარდი, მცენ. розмаринъ, ბუნ. ლ.

ლიფვა (ბერძნ.), (ვლიფავ), ზ. მ. გავხანთლავ, წმინდა სანთელს წავუსვამ, вощить, ნ. ჩ. ლ. რუსულ. ქართლ.

ლიფი, ს. გასანთლული ლარი, клеёнка. [თეიმ.

ლიფლიფი, ს. ფანარი, фонарь, ვეფხვ. 1367, განმ.

ლიფსიტა, ს. თევზია ჭიჭყინა, бѣльчугъ, бѣлая рыбка, родъ сельдей, ნ. ჩ. ლ.

ლიქნა, სხ. лесть, (ვლიქნი, -ქნე), ზ. უ. მივეფერე-ბი, მივუალერსებ მოსაცთუნებლად, შავთ. 46; льстить, соблазнять кого лестью.

ლიჭყი, ს. გაყინული მიწა, мерзлая земля.

ლიხი, ს. მცენ. ситникъ (трава), საბ. ლ.

ლმობა, სზ. жалость, сожалѣніе; боль, болѣзнь, **-გულისა**, მარტ. 2—86, душевная болѣзнь, ქილ. 34; (ვილმობ, -მე), ზ. უ. ვჰგრძნობ ან მო-ვითმენ ტკივილსა, ვსწუხვარ, გული შემტკივა; сносить боль; жалѣть, сожалѣть; (მელმის, სრ. მლმობია), ზ. თვ. მტკივა, მიწუხს გული; მწადს, ვაპირებ; болитъ у меня, больно мнѣ; мнѣ жаль, мнѣ хочется, мнѣ желательно; ისაი. 14—19; 23—3; იგავ. 23—35; ოსე. 9—16, გუჯ. 26; ტიმოთ. 9; მელმის მუცელი, болитъ у меня животъ, გამოც. 12—2; მლმობია გულსა, ე. ი. გულსა მწყენია, ვეფხ. 38; это было прискорбно для меня, (ველმი, ველმოდი, სრ. ველმე), ზ. თვ. მწადდა, მინდოდა, я желалъ, я хотѣлъ, ვეფხ. 891; ფსალ. 8—13; ნახე აგრეთვე **ლამა**; **ლმობიერი**, ზედ. გულ-ჩჩვილი, შემბრალებელი, жалостливый, сострадательный, 1 ქართლ. 326; **ლმობიერობა, ლმობილობა**, ს. გულ-ჩჩვილობა, სიბრალული, жалость, сожалѣніе, ვეფხ. 1150; ქილ 34.

ლობა, ს. ტუხტის ან კომშის წვენი, сокъ алтея, айвы и т. п.; საბ. ლ; ბუნ. ლ.

ლობდანი, ს. ქამხა (ნაქსოვი), камка, китайская (матерія).

ლობიო, ს. (თათრ.), მცენ. ჭოტი, წოტი, бобъ, фасоль; **რუსული ლობიო**, русскіе бобы, **მწვანე ლობიო**, зеленые бобы, თეთრი ლობიო, бѣлые бобы, წითელი ლობიო, красные бобы, სხვანი სახენი ლობიოსნი არიან: ზღვისპირის ლობიო, фасоль съ красными сѣменами; კუტი ლობიო, ნ. კუტი, низкіе бобы; მაშა ლობიო, მიწის ლობიო, ტკიპა ლობიო; ქონა ლობიო; ყვითელი ლობიო; შროშანა ლობიო; ხარის ლობიო, фасоль многоцвѣтный; ერისთ. ლ.

ლოგინი (ბერძნ.), ს. ქვეშაგები, სარეცელი, კრავატი, постель, кровать.

ლოგორო, ს. დიდი კონა ფოთლებისა, вѣникъ; ნ. ჩ. ლ.

ლოდა, ლოდაკი, ს. ბადია ან ჯამი სანოვაგეთ მი-სართმევი, блюдо.

ლოდი, ს. დიდი ქვა, большой камень.

ლოდინი, ლოდნა, სხ ცდა, ожиданіе, (ვლოი, სრ. არა აქვს, ველოდები, -დე; ვლოდნი, -ნე), ზ. უ. ვუცდი, ждать, ожидать, ფსალ. 103—27; 118-95; 141—7; (მელი; სრ. არა აქვს; მელოდები), ზ. თვ. მიცდი, ждешь меня, საქ. 20—25; 20—5; მელოი-ან სრ. არა აქვს; მელოდიან, ждутъ меня, ნულარ მელი, не жди меня, ვისრ. 128; ელიდე, вм. ელო-დე, ბძან. სქესი, жди, **ლოდინება** (ვა), ზ სხმ. ვაცდევინებ, (ვულოდინებ), ზ. მიჩ. ვუცდი, жду кого, ქილ. 530; (ველოდინები), ზ. ვ. ველი, ждать.

ლოთი, ს. მემთვრალე, пьяница, **ლოთური**, ზედ. მემთვრალური, свойственный пьяницѣ, **ლოთო-ბა**, სზ. пьянство, (ვლოთობ), ზ. უ. ვმემთვრა-ლეობ, пьянствовать, ჩონგ. 101.

ლოთური, ს. სალებავი ხის-ქერქი, სამზ. 132; Cort. Vinteranus, Aphrodisiae, ერის. ლ.

ლოთრანგი, ს. ლუტერის სარწმუნოებისა, лютеранинъ.

ლოინი, ს. ნარი, მამალი აქლემი, верблюдъ-самѐцъ.

ლოკა, ლოკნა (ვლოკ, -კე; ვლოკნი, -ნე), ზ. მ. ვსვლეპ, ვლოშნი, ენით ალვსწბავ, лизать, (ვილო-კები), ზ. ვ. ვსვლეპ, облизываться.

ლოკინი, სხ. თევზთ ცურვა წყალში, о рыбахъ: плавать, საბ. ლ.

ლოკოკინა, ს. ცხოველია, слизень, улитка, ბუნ. ლ.

ლოლო, ს. პურის კვერი, витушка, крендель.

ლოლოება (ვულოლოებ, -ლოე), ზ. მ. მივეფერები, обласкать, приголубить.

ლოლუა, ს. გრძელი პური, продолговатый хлѣбъ.

ლომა ს. ლონიერი კამბეჩი (მდაბ.), сильный буйволъ.

ლომი (არაბ. ბერძნ.), ს. ნადირთ მეფე. ფსალ. 7—2; 16—11; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც მზეს მიი-თვალავს ივლისში; левъ; знакъ зодіака; **ლო-მის ფეხა**, ს. მცენ. львиная лапа (раст.) ბუნ. ლ; **ლომთევზა**, ცხოვ. моржъ, მიწის ლომი, ნ. მსვენლომი; ნ. ჩ. ლ; **ლომის-კბილა**, куль-баба, одуванчикъ, ერის. ლ. **ლომური**, ზედ. льву подобный, დარეჯ 106; **ლომგული**, ს. გულოვანი, храбрый, богатырь, რუსუდ. 252; **ლომგულო-ბა**, ს. ვაჟკაცობა, გულოვნობა, храбрость, 2 ქართ. 426; **ლომება** (ვა), ზ მ. ვამხნევ. воодушевлять.

ლომფინი, ნახე ლორფინი; ლომის-კბილა, одуванчикъ.

ლოპიანი, ზედ. ნამიანი, влажный, ჩონგ. 102.

ლოპინარი, ს. ხანჯკალა ცერცვი, волчій бобъ.

ლოპო, ს. ხეთ შემოძრობილის ქერქის ნოტიო, ლიპი, слизистая влага на слупленной корѣ съ дерева.

ლოპრი, ს. ლოშქრი, пѣна, слюна у животныхъ.

ლორი, ს. შაში, გამხმარი ხორცი, ან აპუხტი, окорокъ, ветчина.

ლორტუკი, ნ. გველხოკერა.

ლორფინი, ლომფინი, ს. ფიქალთაგან შექმნილი კრამიტი, черепица изъ обтесанной лещадки.

ლორწო, ს. წებოვანი წყალი თევზთა; клейковатая слизь рыбъ, глевъ, **ლორწოიანი**, ზედ. слизистый, **-განი**, слизистая оболочка.

ლოსი, ს. ცხოველი, лось (животное).

ლოსტაკო, ს. მცენ. ლეშურა, переступень, бѣлая матица, ზუნ. ლ; трюфель, ერის. ლ.

ლოტკა, ს. კანჯო, პატარა ნავი, лодка, მირ. 108.

ლოფორთქინა, ს. დიდი ლოკოკინა, байдарка (слизень).

ლოქო, ს. ღლავი, сомъ.

ლოქორა, ს. ზღვის ლოკოკინა, улитка морская.

ლოღარიგი, ს. ცალ-სასწორი, безмѣнъ, ქილ. 171; გურიაში წონა 2 ქსანი ან 4 სტილი, ბაქრ. 331; ან $1^{2}/_{3}$ გირვანქა; კავკ. კალ. 1887 წ. გვ. 63.

ლოღიკა, ს. სწავლა გულის ხმის მოქმედებისათვის, логика.

ლოღნა (ვლოღნი, ვილოღნები, -ნე), ზ. უ. უკბილოთათვის: დავსცოხნი, жевать (относительно неимѣющихъ зубовъ).

ლოყა (არაბ.), ს. ლაწვი, щека.

ლოშნა (ვლოშნი, -ნე), ზ. უ. ვლოკ, лизать, ისაი. 49—23; ქილ. 444.

ლოშქარი, ნახე ლოპრი.

ლოცვა (სომხ.), სზ. ოხა, ვედრება; კურთხევა; моленіе; молитва; благословеніе; ლოცვანი, ლოცვანები, მრ. წიგნი ლოცვისა, молитвенникъ, -მწუხრისა, вечерня, ცისკრის ლოცვა, заутреня; დაისის ლოცვა, всенощная, ლოცვა-კურთხევა, благословеніе, ტიმ. 19; (ვლოცავ, -ცე), ზ. მ. ვევედრები, ვეხვეწები. ვიოხ, ვაკურთხებ, გამოვუცხადებ კეთილსა სურვილსა ან მადლობას; молить, умолять, просить; благословлять; რომ. 15—17; საქმ. საქმ. 2—40; 9—39; 11—23; ფსალ. 118—48; დავრ. 84; (ვილოცავ, -ცე), ზ. მიჩ. ლოცვას აღვავლენ ღვთისადმი, ვევედრები, ვიოხ, молиться, მატ. 6—5, 6; საქმ. 10—9; მარკ. 13—33; (ვილოცვები), ზ. ვ. მადლობას წარმოვსთქვამ, произносить благословеніе; (ვულოცავ, -ცე), ზ. მიჩ. ლოცვებს ვუკითხავ ვისმე; მივულოცავ დღესასწაულს; შევულოცავ, შევჰკრავ ლოცვით; читать кому молитву, молиться за кого; поздравлять; заговаривать, завораживать, заколдовывать; ამისთვის გლოცავდ თქვენ, поэтому молю васъ, ლუკ. 14—18; გლოცვიდენ, благословляли васъ, იგავ. 1—11; **ლოცვება, ლოცვინება** (ვალოცვებ, ვალოცვინებ), ზ. სხმ. ლოცვას ვათქმევინებ, заставить молиться, ხამ. ვახტ. 8.

ლოხი, ზედ. ზანტი, ზარმაცი, მძიმე ცხოველი, лѣнивый скотъ, ლოხი კამეჩი, неповоротливый буйволъ.

ლოხორა, ლახორა, ს. ჯოლოლო, ცარცის ანაცერი, высѣвки, **ლპინგა**, ნ. ხალპინგი; საბ. ლ.

ლპობა, ლპოლვა (ვლპები, -პი), ზ. ვდ. დავლპები, განვიხრწნები ტენისაგან, гнить.

ლტობა (ვალტობ, -ტე), ზ. მ. დავასველებ, мочить, намачивать, (ვი), ცრემლითა, утопать въ слезахъ, ვეფხ. 913, 1274.

ლტოლვა, სზ. бѣгство; (ვივლტვი, -ტვე), ზ. უ. გავიქცევი, გავრიდებ, გარდავიხვეწები, бѣжать, убѣгать, (ვევლტვი, -ტე), ზ. თვ. გავექცევი, მოვერიდები, убѣгать кого; იერემ. 46—6; საქმ. 25—12 27—43; 1 ქართლ. 330.

ლუბრმა, ლუმბრა, ს. მდინარის ადგილი მდორე და ღრმა, глубокое русло рѣки.

ლუთრანგი, ნ. ლოთრანგი, лютеранинъ.

ლუდი, ს. ქაშქის წყალი, ქერის თაფლუჭი სასმელი, пиво.

ლუკმა (არაბ.), ს. ერთი საცოხნელი ხემსი, кусокъ, ლუკმა ლუკმა დალეწა, разбить что въ дребезги, ლუკმა ლუკმა-დაჭრა, изрубилъ въ куски, ერთი ლუკმა პური, кусочикъ хлѣба.

ლუკუფხა, ს. მცენ. ხეჭრელა, рострогъ.

ლუკუხო, ს. მცენ. бирючина.

ლულა (სპარ.), ს. წყალთ სადინელი ხოლინარი ან მილი: თოფის გრძელი რკინა გახვრეტილი; დახვეული, შეგრაგნილი რამ, труба водопроводная; стволъ у ружья; свертокъ, ვეფხ. 396, -ყინულისა, сосулька ледяная, ლულად დავახვევა, свертывать.

ლულა-ქაბაბი, ს. წმინდად დაკეპილი ხორცი შამფურზედ შემწვარი, котлета продолговатая и круглая, жаренная на вертелѣ; ნ. ქაბაბი, ერისთ. 2—269.

ლულეინი, ლულიანი, ს. კუტალი თიხისა, გინაჭიქისა, лейка.

ლული, ს. რული, თვლემა, дремота, ვეფხ. 1209, ან ჰაერი კვამლივით შესქელებული, сгущенный воздухъ, საბ. ლ.

ლულიანი, ზედ. ствольный, თამარბატ. 75.

ლუმბრა, ს. მორევი წყალში, водоворотъ, ნ. ლუბრმა.

ლუმბა, ს. ცხენის საჭედარი ნალი, подкова, ქილ. 622.

ლუნგი, ზედ. ჩლუნგი, ბლაგვი, ბოკო, тупой.

ლუპუსტაკი, ს. გაქნილი, плутъ.

ლურიშგუდა, ს. მცენ. გუდაფშუტა, ძილის-გუდა, ფშუკურა, მცუანა ბალახი, бздюха, чертова тавлинка.

ლურსმანი, ს. სამსჭვალი, гвоздь, სახენი ამისნი არიან: ჯიმბუკი, მოდიდო ლურსმანი; მანჭვალი, დიდი და მსხვილი ლურსმანი; 1 ნეშტ. 22—3.

ლურჯა, ს. ცისფერი ცხენი, сѣрая лошадь.

ლურჯი (სომხ.), ს. მოჭირებული ცისფერი, синій, **ლურჯება** (ვალურჯებ, -ჯე), ზ. მ. ლურჯად ვღებავ, красить въ синюю краску, ვილურჯებ ტანსა ცემით, ვეფხ. 707.

ლუსკუმა, ლუსკმა, ს. ლარნაკი, მაღალი ტაგრუცი, рака, 4 მეფეთ. 27—17; ვეფხ. 1363.

ლურსმარი, ს. ლურსმანი, гвоздь, **ლუტი**, ნ. ტლუ.

ლუფუნი, ს. ლატანი ხეზედ მისადები ზე აღსავალად, лѣстница изъ шеста, **ლუქი**, ნ. ლაქი.

ლუღი, ს. ლეღვი, смоква, ერის. ლ.

ლუღლუღი, ს. сюсюканіе, (ვლუღლუღებ), ზ. უ. სიტყვას ვერ გამოვსთქვამ მკაფიოდ, сюсюкать.

ლუწი, ს. ორორი, ულეული, ცანჭკულელი, четъ, четное число.

ლხენა, ლხინება, სხ. отрада, утѣха; облегченіе:

ხულთა ლხენა, отрада души, ვეფხ. 17; ფსალ. 105—30; ლხენა ნადირობითა, тѣшиться охотою, (ვალხენ, -ხინე); ზ. მ. შვებას ან ლხენას მივსცემ, შევაქცევ, ვახარებ, утѣшать, радовать, тѣшить, веселить; ვეფხ. 834; -განვსწმენდ მაგალ. ზვარაკსა, очищать (жертву), იეზეკ. 43—22; პირმოთნეობით ვიქცევი, потворствовать, ლევიტ. 19—15; მალხენ, радуешь меня, სიბრძ. 95; ვეფხ. 948; (ვილხენ, -ლხინე; ვილხინებ, -ნე), ზ. მიჩ. ვიშვებ, ვიხარებ, утѣшаться; тѣшиться, забавляться, веселиться, (მილხენ, მილხინე), ზ. მიჩ. აღმიმსუბუქებ ჭირსა, მომარჩენ სნეულობისაგან; облегчаешь мнѣ печаль, грусть; вылѣчиваешь меня; ლუკ. 18—14; იოან. 16—22; ილხინ-ფრიადნეს, веселились до сыта, 2 ქართლ. 419; მილხინე ჩვენ ცოდვათა ჩვენთაგან, и очисти насъ отъ грѣховъ нашихъ, ფსალ. 77—38; (ვულხენ, -ხინე), ზ. მიჩ. შვებას ან ნუგეშს მივსცემ ვისმე, შევუმსუბუქებ ჭირსა, მოვარჩენ სნეულსა, подавать кому отраду, облегченіе въ болѣзни, въ грусти; утѣшить, облегчить; ღმერთმან ულხინოს ცოდვათა მათთა, Богъ да проститъ грѣхи ихъ, ფსალ. 64—3; 78—9; (ველხინები, -ნე), ზ. თვ. შვება ან ლხენა მიეცემი, утѣшаться, облегчаться, ქილ. 688; (მელხინება, -ნა), ზ. მიჩ. получаю облегченіе, **ლხინი**, ს. შვება, ნუგეში, განცხრომა; პურობა, წვეულობა, ნადიმობა, утѣха, отрада, веселіе, удовольствіе, забава; пиръ, пиршество, ვეფხ. 13, 18, 106; ესთერ. 2—18; **ლხინობა**, სს. განცხრომა, შექცევა ლხინში, пированіе; увеселеніе, забава, (ვლხინობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. განვსცხრები, შევექცევი, пировать; веселиться, забавляться.

ლხობა, სს. таяніе, (ვალხობ, -ხე), ზ. მ. გავალხობ გაყინულსა, оттаивать, (ვლხვები, -ვი), ზ. ვდ. დავდნები; таять; изнывать.

მ.

მ, არის უხმო ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული მან, რიცხვში დანიშნავს ორმოცსა და ფულის ანგარისში ნიშნითურთ მ̃ ორმოცს თუმანსა; წვრილს ფულის ანგარისში ორბისტსა; ქარაგმიანნი ლექსნი, რომელნიც იწყებიან ამ ასოითა არიან: მ̃რ, მიერ; მღ̃დლი, მღვდელი, და ძველებურად: მფჱ, მეუფე. ასოსა მ ჰქონან ზედ-დადებულნი ზმნათანი: მი, მიმო, მიმოდა, მო; მაგალ: მიმაქვს, მომაქვს, მიმომაქვს, მიმოდამაქვს, მიმოდავაბნევ და სხ. ზმნანი, განვითარებულნი ზედ-ნადებითა მი ან მო არა აქვთ განსხვავებული რამე მნიშნველობა, გარდა ამისსა, რომელ **მი** დაიდების მესამესა პირთანა, გარნა მო პირველისა და მეორესა თანა, მაგალ: მოცემა ჩემდა, მოცემა შენდა, მიცემა მისდა; კვალად მოტევება, მორთმევა ჩემდა ან შენდა, მიტევება, მირთმევა მისდა და სხ; ან განირჩევიან ზმნის ზედითა: აქ მოზიდვა, იქ მიზიდვა; მოწვევა აქა, მიწვევა იქა: ესევე იგულისხმე თანდებულთა თვის: მიმართ და მომართ: მაგალ: ჩემდა მომართ, შენდა მომართ, მისდა მიმართ ანუ მოკვეცილად: ჩემდომო, შენდამო, მისდამი; მი იხმარების მეორესაცა პირსა შინა, მაგალ: შენდამი, მიცემა, მიტევება შენდა და სხ. მდაბურს ლაპარაკში, მეტადრე იმერეთში ზედ-დადებულსა მო ჰსცვლიან მე, მაგ. მოვიდა, ამბობენ მევიდა; მოიტანა ამბობენ, მეიტანა; მოილო და სხ. ამ **მა** ზედ მოიტანა, მაიტანა, მოილო, მაილო და სხ. ზოგჯერმე ასო **მ** დაერთვის სიტყვასა რომელიც განიმეორების: მაგალ: არე-მარე; ახლომახლო, კიტრი-მიტრი; წილი მილი; ხილი-მილი; ხურდა მურდა და სხ; მ, დაერთვის თავად სახელთა და არ განასხვავებს მნიშნველობასა მათსა, მაგალ: მზითევი, ზითევი; სხალი, მსხალი; ტევანი, მტევანი, ღუდელი, მღვდელი; ძეხვი, მძეხვი; წნილი, მწნილი; კვრივი, მკვრივი; ეზრი, მეზრი; რგვალი, მრგვალი; სუბუქი. მსუბუქი; სხვილი, მსხვილი; შვენიერი, მშვენიერი; შემდგომ სიტყვებში მ სრულიად არ არის საჭირო; ტრედი, მტრედი; შველი, მშველი; ცხვარი, მცხვარი და სხ. რომელთამე ლექსთა თავად მ განასხვავებს ლექსის მნიშნველობასა: მაგალ: დაბალი, რაოდენობით მცირე; გარნა მდაბალი, გულით მშვიდი, არა ზვავი; დარი, თანასწორე და მდარე, ნაკლული, ცუდი.

მა, კნინ. მაგ. მაგან, იქ ნახე; **მა**, კნინ. მაშა, მაშა, სადამე, а что, что же; მა რასა ვიქ, что же мнѣ дѣлать, ერისთ. 168; ანტ. 6—15.

მაარსი, -სებელი, ს. არსების მომცემი, არსებად მომყვანი, осуществитель, კაც. 100; 1 ქართლ. 337.

მაამებელი, ს. მასიამოვნებელი, угождатель.

მაარმებელი, ს. არ მასიამოვნებელი, досадитель.

მაახლი, ს. მხლებელი, თანგამძღოლი, сопровождатель, 2 მარტ. 38.

მაბადია, სრ. მებადე, ნ. ბადება.

მაბედნიერებელი, ს. კეთილის მყოფელი, благодѣтель.

მაბეზღარი, ს. შემასმენელი, обвинитель.

მაბზაკუნა, ს. მფრინ. трясогузка-желтобрюшка.

მაბნეველი, ს. დამბნევი, გამბნევი, кто разбрасываетъ или соритъ деньги.

მაბოლოვებელი (მარცვალი), ზედ. ბოლოს მჯდომარი, окончательный (слогъ), დაბოლოვება, დამაბოლოვებელი.

მაბჟალია, ს. მცენ. რძიანა, რძიარძია, молочай, малаканка.

მაბრა, ს. მცენარეა, ერის. ლ.

მაბრალებელი, ს. შემასმენელი, обвинитель, იუდ. 1—16; გალატ. 5—26.

მაბუდარი, მიმ. ბუდის მქონე სადმე, гнѣздившійся.

მაგ, ნ. მაგან.

მაგალითი (არაბ.), ს. ანდაზა, примѣръ, მაგალითად, напримѣръ, **მაგალითობა**, ს. примѣръ, ვისრ. 37, 45.

მაგან, კნინ. მაგ, მრავლ. მაგენი, ნაცვლად ჩვენ. ნაც. ეს, ეგე, этотъ.

მაგარ, ზზ. მაგრამ, но, მაგარ ეს არის, въ томъ то и дѣло.

მაგარი, ზედ. მტკიცე, მყარი, ძნელად გასატეხი, მკვრივი, крѣпкій, твердый, მაგარი ქვა, твердый камень, ვეფხ. 5; მაგარი სასმელები, крѣпкіе напитки, მაგარი ციხე, сильная крѣпость, твердыня, მაგარი კლდე, неприступная скала, 1 ქართლ. 405, მაგრად მოხარშული კვერცხი, яйцо сваренное въ крутую, თავი მაგრად დაიჭირე, будь твердъ.

მაგდებელი, ს. გამგდები, изгнатель.

მაგდენი, მაგთენი, ზედ. მაგოთნი, столькій, такой числомъ, счетомъ, დავრ. 98; მაგდენი სწავლული არ არის, онъ не столько ученъ. მაგოთნი ხანი, столько времени.

მაგვვარად, ზზ. такъ, такимъ образомъ.

მაგიდა, ს. ტაბლა, მაღალი სუფრა ფეხით, столъ.

მაგიერი, ზედ. ან ს. მოადგილე, მონაცვლე ან ნაცვალი; замѣняющій; намѣстникъ, преемникъ; რწმუნებული მოსაქმე, ვექილი, повѣренный; მაგიერის გარდახდა, заплатить, вознаградить, გთხოვთ ჩემ მაგიერად თავი დაუკრათ, прошу поклониться отъ меня, **მაგიერობა**, ს. მოადგილეობა, ნაცვლობა, замѣняемость.

მაგინებელი, ს. ავად მახსენებელი, მლანძღველი, ругатель, поноситель.

მაგისი, ზედ. ამისი, его, რუსულ. 631; მაგისთანა, ზედ. такой, მაგის მეტი, ზედ. ამისმეტი, кромѣ этого.

მაგისტრი, მაგისტროსი, ს. თავი, უფროსი რომელთამე სამხედროთა ან სასულიეროთა ორდენთა, ძმობათა; ხარისხი სწავლულთა საშუალ კანდიდატისა და დოკტორობისა, магистръ, სიბრ. 134.

მაგნეზია, ს. მიწა მსუქანა თეთრი, магнезія.

მაგნიტი, ს. რკინის გვარი მეტალი, რომელიც მიიზიდავს რკინასა. магнитъ, შავთ. 18, **მაგნიტოვანი**, ზედ. მაგნიტის მქონებელი, магнитный, 1 ქართლ. 269; ქილ. 345, მაგნიტებრი, ზედ. магниту подобный.

მაგოდენი, ზედ. მაგზოდენ. такой величины.

მაგოლი, ს. თივის ზვინული ან მირეული ან ზვინი копно сѣна, საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

მაგნოლია (ფრანც) მცენარე, магнолія.

მაგრა, მაგრად, ზზ. მტკიცედ, ძლიერად, крѣпко, твердо, მაგრა ჯდას ცხენზე, онъ твердо сидитъ на лошади, ძალიან მაგრა, крѣпко на крѣпко.

მაგრება, სს. укрѣпленіе, (ვა), ზ. მ. ვამტკიცებ, სიმაგრეს, სიმტკიცეს ვაძლევ: განვაძლიერებ, განვამტკიცებ, дѣлать твердымъ, крѣпкимъ; укрѣплять; усиливать, -ქალაქსა, укрѣпить городъ, (ვი), ზ. მ. გავუძლებ, выдержать, устоять; -გულსა, крѣпиться, придавать себѣ бодрость; -თავსა, бодриться; удерживать себя; ზუბ. კ. 76; ვიმაგრებ წელსა, собраться съ силой, (ვუ), ზ. მ. ვუმტკიცებ, განვუძლიერებ, укрѣпить для кого либо, -ციხეს, укрѣпляю чью крѣпость, -გულსა, ободрять кого; ზურგს მიმაგრებს, онъ поддерживаетъ меня силой, (ვმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. მტკიცე შევიქმნები. ვმტკიცდები, ვმყარდები; განვძლიერდები, ძალას მოვიცემ, твердѣть; укрѣпляться; усиливаться, (ვუმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. ვუძლიერდები, ძალას მოვიკრებ რომ ვინმე წინააღვუდგე, стараться противу стоять кому, ციხეში მიმაგრდება, онъ укрѣпляется въ крѣпости противу меня, ქილ. 676; გული უმაგრდა, онъ былъ воодушевленъ, ვეფხ. 87; გემაგრები, я усиливаюсь противу васъ; გემაგრდების, онъ усиливается противу васъ, ვეფხ. 1582.

მაგრილობელი, ს. ხე ჩრდილის მომცემი, тѣнистое дерево, ნ. ჩ. ლ. ნ. ბორონანი; ива палестинская.

მაგრობა, ს. სიმაგრე, укрѣпленіе, крѣпость, (ვმაგრობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვძლიერდები, სიმაგრეს მოვილებ, крѣпиться, 2 ქართლ. 497.

მაგრობელი, ს. კრუხი კვერცხზედ მჯდომი, насѣдка.

მაგოდენა, ზედ. მდაბ. მაგოდენა, такой величины.

მაგულოვნებელი, ზედ. გულად მქონებელი რისიმე განზრახვისა, намѣревающійся, ვეფხ. 279.

მად, მადა, მდაბ. მანდა, тамъ.

მადა, ს. იშტა, საჭმელის ნდომა, аппетитъ, მადის გახსნა, возбудить аппетитъ, სუსტი მადა, слабый аппетитъ, მადაზედა ვარ, კაცია 49; у меня возбужденъ аппетитъ.

მადალოში, ს. მცენარეა? **მადაური**, ნ. **მანდაური**.

მადანი (არაბ.), ს. ლითონის ქანი, рудникъ, მადნის მიწა, рудныя мѣста, მადნის წყალი, минеральный источникъ, ზუბ. ლ.

მადარმარჯი, ს. წმინდა ტილო, батистъ, ნ. ჩ. ლ.

მადაური პური, ს. პური ფართო და განიერი, сайка, ქილ. 513.

მადე, ს. სკა, რომელშიაც ჩასხმენ შინაურთა ფუტკართა და დაუტევებენ ველზედ მოსანადირებლად გარეულთა, улей, куда сажаютъ пчелъ, чтобы приманить другихъ.

მადიბადი, ს. ალიზის მომქმელი, кирпичникъ, საბ. ლ.

მადიდებელი, ს. მაქებელი, ქების შემსხმელი, славящій, მართლ-მადიდებელი, православный.

მადინებელი, ს. **წარმომადინებელი**, истощающій; проливающій; ქილ. 694; გუჯ. 20.

მადინებელი, ცრემლისა, проливающій слезы.

მადლ-გარდამხდარი, ზედ. დანიშნული, обрученный.

მადლი, ს. ნიჭი, მალი ბუნებითი; ნიჭი, გულის-ყური, გულის ხმიერება; რომ. 1—5; 1 კორ. 15—10; სახიერება; კეთილობა; დალოცვილობა; მოწყალებით მიხედვა, სიყვარული; დაბად. 33—3; გამოს. 3—21; საქმ. 7—46; შვენიერება, შნო, ფსალ. 44—2; იგავ. 4—9; ხათრიება, ქველის მოქმედება, კეთილი საქმე, ზირაქ. 7—36; ვისრ. 36; დავრ. 109; დარეჯ. 102; 1 ქართლ. 142, დამადლება, მაგიერის გარდახდა, ვეფხ. 630; მდაბ. ბარაქა, უხვება, სავსება; благодать; даръ, благословеніе; счастіе; дарованіе, способность; милость, любовь; красота, прелесть; благодѣяніе; благодареніе, благодарность; въ просторѣчіи: обиліе, довольство; ამ ხატის მადლმა, клянусь (благодатью этого) образа, საბ. ვახტ. 10; ღვთის მადლ-

მა, клянусь благодатью Бога; ради Бога; მადლი ღვთისა, благодать Божья, რომლისაგან მოვიღეთ მადლი და მოციქულობა, черезъ котораго мы получили благодать и апостольство, რომ. 1—5; და ჰპოვა იოსებ მადლი წინაშე უფლისა თვისისა, и снискалъ Іосифъ благоволеніе своего Господа, დაბად. 39—4; მადლი უბძანა, благодарилъ, რუსუდ. 563; მადლს გარდავიხდი, благодарить; помолвить; მადლი ღმერთსა, благодареніе Богу, მადლისა ან მადლობის გამოცხადება (გამოვუცხადებ), ზ. მ. მადლობას გარდავუხდი, благодарить, ხელში მადლი აქვს, онъ способенъ, მადლის პყრობა (ვიპყრობ, ვიპყარ), ნ. მადლის გარდახდა, благодарить, ლუკ. 17—9; მადლია, ცოდოა, богоугодно, грѣшно, **მადლი** (ვმადლი, ვუმადლი, ვუმადლე), ზ. მ. ვმადლობ, благодарить, მადლი, **მადლება** (ვამადლებ, -დლე); ზ. მ. ვაყვედრი კეთილსა, упрекать благодѣяніемъ, მიმადლებ, მიმადლი, благодаришь меня, **მადლიანი**, ზედ. მადლის ან ნიჭის მქონებელი, კეთილი, სახიერი, ქველის მომქმედი; благодатный, способный, добрый, добродѣтельный, благочестивый; -დედაკაცი, добродѣтельная женщина, კაცია. 16, 95; **მადლობა**, სხ. **მადლიერობა**, благодарность, მადლობა ღმერთსა, слава Богу, 1 ტიმ. 2—1; მადლობას გარდვიხდი, отблагодарить; (ვმადლობ), ზ. მ მადლობელი ვარ, ვემადლიერები, благодарить, 1 კორ. 1—4; ეფეს. 5—20; **მადლობელი**, ზედ. благодарный; **მადლი**, მაგალ. მადლის გარდახდა, სხ. მადლობის შეწირვა; ნიშნობა, დანიშნვა ქალ-ვაჟისა საქორწილოდ, благодареніе; сговоръ, помолвка, მოურავ. ხიგ. 9; დავნიშნავ ქალვაჟს საქორწილოდ; **მადლიერი**, **მადრიელი**, ზედ. სიკეთის მახსოვარი მადლობით, ან გულხავსე; благодарный; довольный; ვეფხ. 384; **მადლიერობა**, **მადრიელობა**, ს. გამოცხადება მადლობისა, благодарность, ვეფხ. 143; ხამ. ხომს. 181; (ვჰმადლიერობ, ხრ. არა აქვს), ზ. მ. благодарить, ზაქარ. 4—10, ვემადლიერები, остаюсь благодарнымъ.

მადრასა (არაბ.), ს. სასულიერო სასწავლებელი მაჰმადიანთა, высшее духовное училище у магометанъ, 1 ქართლ. 307.

მადური, ნ. მანდარი, მანდაური.

მაეგობა, ს. ბაასი, პაექრობა, ვარჯიში, გამოძიება მეცნიერებისა საუბრითა ან წერილით, диспутъ; диссертація; ნ. ჩ. ლ. (ვჰ); каламбуритъ.

მაედანი, ნახე მეიდანი ან მოედანი, ვეფხ. 355.

მაელვარებელი, ზედ. ელვარების გამომცემი, რუსუდ. 984, издающій блескъ.

მაერთებელი, ზედ. შემაერთებელი, соединяющій; კავშ. 36.

მაეტნიკი, ს. კედლის საათის ქანქარა, маятникъ.

მავალი, ზედ. მოსიარულე; მდინარი, ходячій; текущій, დარეჯ. 9; მამათ-მავალი, мужеложникъ, **მავალობა**, ს. სიარული, шествіе, მროვ. 11; ხიბრ. 164; ფიზ. 130; -ზღვაში, плаваніе по морю, მროვ. 72.

მავარდი, ს. ვარდივით მშვენიერი, прекрасная какъ роза, რუსუდ. 109.

მავახშებელი, ს. მოვახშე, ვალად მიმცემი, заимодавецъ, ისაი. 24—3; ლუკ. 7—41; იგავ. 29—13.

მავედრი, **მავედრებელი**, ს. მთხოვნელი, მეოხი, მოაჯე, проситель.

მავზი, ს. მცენ. муза, бананъ.

მავთული, **მართული**, ს. მსხვილი აშკი, ხიმი მეტალთა, проволока.

მავი (ოსმ.); ს. მხიარული ლურჯი ფერი, голубой, მოურავ. 43; ბიანკის ლ; ნ. მოვი.

მავლობა, ს. სიარული, ходьба, ქილ. 474; ხიბრ. 164; -ზღვათა, плаваніе по морю, ქილ. 318; მროვ. 72.

მავნე, **მავნებელი**, ს. ვნების შემამთხვეველი, наносящій вредъ, **ავი მავნე**, ეხე იგი ეშმაკი, діаволъ, ვეფხ. 805; **მავნებელობა**, ს. ვნების შემამთხვეველობა, вредность.

მაზა, ს. სანუკვარი საჭმელი, деликатное, лакомое кушанье, ნ. ჩ. ლ. დავრ. 27; ანტონ. 5—5; ტიმოთ. 53; 2 ქართლ. 553, ნ. სანუკვარი.

მაზავებელი, ს. დამაზავებელი, примиритель.

მაზარა, ს. მანდვია, პალეკარტი, შავი ზედ წამოსასხამი საბერო, მხრებში ნაოჭებიანი, монашеская мантія.

მაზარაკი, ნ. მუზარაკი.

მაზარალებელი, ს მაზიანებელი, причиняющій ущербъ.

მაზეგ, ზზ. ზეგის შემდგომ დღეს, ხვალზეით, послѣ завтра.

მაზე, **მაზედ**, შემოკ. მასზედ, на немъ.

მაზიანებელი, ს. ზიანის მომცემი, наносящій ущербъ.

მაზიდა, ს. თევზია, ხაბ. ლ. ბუნ. ლ.

მაზლი, ს. ქმრის ძმა, деверь.

მაზლის ცოლი, ს. золовка.

მაზმანი, ს. ბალნის თოკთ მგრეხელი, веревочникъ, ტიმოთ. 44; ვეფხ. განმ. თ. 16.

მაზმართოთი, ს. საბანოვე დიდი ტაშტი, ванна, იერემ. 52—19.

მაზრა, ს. თემი სამოურავო, საერისთო, округъ, уѣздъ, ერთის მაზრის სასამართლო, окружной судъ.

მაზრა, ს. პალეკარტი, ნ. მაზარა.

მაზრაკი, ს. სათხედი, ბუნ-მოკლე ლახვარი, копье, იოელ. 3—10; შავთ. 10; გარნა იერემ. 6—23, 50—42, ფარად არის დაწერილი, щитъ.

მაზრაპეტი, ს. მაზრის მოურავი, განმგებელი, სატრაპეტი, ნაიბი, воевода, намѣстникъ, губернаторъ, начальникъ округа.

მაზურკა, ს. ერთი გვარი როკვა, мазурка, ერისთ. 58.

მათა, ს. ჭადრაკის თამაშობაში, матъ (въ шахматной игрѣ), ნ. ჩ. ლ.

მათავისუფლებელი, ს. განმათავისუფლებელი, освободитель.

მათარა (სპარს.), ს. ნატის სასმისი, кожанный мѣшокъ для питья воды.

მატი, ს. ჭადრაკის თამაშობაში, матъ.

მათი, მხოლოობით მისი, ნაცვ. მრ. იმათი, ихній, ихъ, **მათებრი**, свойственный имъ, მათგანი, изъ нихъ.

მათითა, ს. ფეიქართ საქსოვრის სამართი, инструментъ ткачей.

მათითი, ნ. კოპიწო.
მათითურა, მცენ. песья трава.
მათლაბა, **მათლაფა**, ხ. ღრმა თეფში, глубокая тарелка, ერის. 2—48, ბედი, ბედისწერა, судьба, участь, დავრ. 144, 194.
მათოთი, ხ. მცენ. შხამა ბალახი, болиголовъ, ბუნ. ლ.
მათრახი (სომხ.), ხ. ტყარიანი ცხენის საწკეპი, кнутъ, სახენი ამისნი არიან: **ტაბანიცი** მსგავსი მათრახისა; **შოლტი**, ძირ მსხვილად დაწნული და გრძლად თასმა მობმული, ხართ **საწკეპავი**; **ლახტი** და **ჩელტი**, უტარო, დაწნული თასმისა ან მეტალლისაგან; **ჩაფიჩა**, დაწნული ტილო.
მათრობელი, ზედ. დამათრობელი, хмѣльной, ბუნ. კ. 74.
მათუთა, **მათუთელა**, ხ. жминда, бороникъ, ერის. ლ. ბუნ. ლ.
მათხაბი (არაბ.), ხ. ციბრუტი, буравъ.
მათხირი, ხ. მცირე ხის კასრი, კოდის ნახევარი кадка; мѣра пудъ 5 фунт.
მათხოვარი, ხ. მთხოველი, проситель; -ქალისა, сватающій невѣсту, რუსუდ. 591.
მაია (სპარს.), ხ. თავნი, სათავნო ამხანაგთა, фондъ, основной капиталъ.
მაიმახი, ხ. ფეხ-მრუდი, საბ. ლ. кривоногій.
მაიცა, ზმან. მოიცა, подожди, ნ. მოცდა.
მაიმუნი (არაბ.), ხ. ქია, ანთარი, პითიკი, ციდამტკაველა, обезьяна.
მაინც, ზზ. მაშინც, ოლონდ, ბარემც, по крайней мѣрѣ, хоть бы, მაინც და მაინც, все таки.
მაისი (ლათინ.) ხ. ვარდობისა (თთვე), май.
მაიძულებელი, ზედ. იძულებით მაქნეველი, принудительный, ისაი. 59—19; 11—15.
მაკავშირებელი, ზედ. შემაძერწებელი, спапвающій.
მაკე, ხ. ორსული ხვასტანგი, ანდაზა: ღამე მაკეა, არვინ იცის თუ დილა რასა ჰშობს; ვისრ. 120; яловая, стельная, суягная, жеребая, მაკე ფური, стельная корова, მაკე ცხვარი, суягная, მაკეცხენი, сужеребая, მაკეღორი, супоросая, **მაკება** (ვა), ზ. მ. ვაორსულებ, сдѣлать беременною, (ვმაკდები, ვიმაკებ), ზ. ვდ. ვორსულდები, забеременѣть, დაბად. 30—40.
მაკეთებელი, ხ. მკეთებელი, მომქმედი, дѣлатель.
მაკვეხარი, ხ. მკვეხარა, მოტრაბახე, хвастунъ.
მაკჳდინებელი, ზედ. მომაკვდინებელი, смертельный, ქილ. 234, 420.
მაკვილაკი, ხ. სიტყვით მაწყინარი, колкій, острый, язвительный на словахъ, курьезный, **-ლაკობა**, курьезность.
მაკინდოლი, **მაკიდო**, ხ. მცენ. ოხრახუში, მაღდანოზი, сельдерей, ერისთ. ლ.
მაკინძალი, ხ. მძუნავი (ხარი, კამბეჩი და სხ.), быкъ, жеребецъ для приплода, **მაკინძალობა**, ხ. მძუნაობა ზროხათა, კამბეჩთა, ხურაობა, случка рогатаго скота.
მაკიფია, ხ. მცენ. ნახე ბირკი.
მაკნანი, ხ. ლეჩაქი, вуаль, лечака, ანდრ. 123.
მაკრა, ხ. ქარაგმა —, тире, საბ. ლ.
მაკრატელი (არაბ.), ხ. საკრეჭი იარალი, ножницы.
მაკროწი, ხ. მცენ. ია მაკროწი, შავთ. 8?

მაკუკი, ხ. ანძაზედ შემოხვეული თივა; თივის ზვინი. колъ обвитый сѣномъ; стогъ сѣна.
მაკურთხეველი, ხ. განმწმენდილი ლოცვის წართქმით, благословитель, სამ. კათოლ. 9.
მალ, ზზ. ჩქარა, მსწრაფლ, скоро, поспѣшно, **მალ-მალ**, часто, უმალეს, скорѣе, поспѣшнее, **მალიად**, ნახე მალიად.
მალა, ხ. ზურგის ძვლის ნაკვეთი, позвонокъ спинной кости.
მალათა, ხ. მუყაიში, ოქროს თმა, бить?
მალაკი (სომხ.), ხ. მცირე სფირიდი, кулекъ, მამ. ცხოვრ. 7, 18.
მალამო (სპარს.), ხ. სალბუნი, ემპლასტრო, пластырь.
მალამება (ვემალამებ), ზ. თვ. მალამოდ ან სალბუნად გავუხდები, მაგალ: გულსა; ვისრ. 32, 187; исцѣлить сердце.
მალაყონი, ხ. დიდი ტყლომა, тулупъ, ქილ. 400.
მალალური, ხ. მფრინ. иволга, ремезъ, ქილ. 345.
მალაყი, ხ. კირწიკორწი, კისერზედ გადაბრუნება, кувыркъ, ანტ. 4—35.
მალაჩინი, ხ. -კომში, айва лучшая, -მსხალი, груша лучшая.
მალე, **მალიად**, ზზ. მსწრაფლ, საჩქაროდ, სწრაფად, скоро, -მრწმუნებელი, მრწმენელი, легковѣрный, 1 ქართლ. 383; მალ ან მალე მსრბოლი, საჩქაროდ მოსიარულე, შიკრიკი, скороходъ, гонецъ курьеръ, 1 ქართლ. 153; ტიმოთ. 37; **მალე**, ზედ. მალი; მრწრაფლი, скорый, проворный; დიდთა და მალეთა მფრინველთა, большихъ и быстролетающихъ птицъ, 1 ქართლ. 140; **მალეობა**, ხ. სიჩქარე, სიმალე, скорость, проворство; (ვჰმალეობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვჰსჩქარობ, ვეშურები, спѣшить, ნაუმ. 1—15; მემალება, я тороплюсь, განმ. ვეფხ. 377.
მალვა, სხ. прятаніе, скрываніе; (ვჰმალავ, ·ლე), ზ. მ. დავჰფარავ, მიფაფანიერებ, დავმალავ; скрывать, прятать, -ჭირსა, скрывать свою скорбь, ვეფხ. 409, (ვუმალავ), ზ. მიჩ. დავუფარავ, დავუმალავ, прятать отъ кого что, скрывать, (მემალება), скрывается отъ меня, ვეფხ. 377; ვიმალები, ვემალები), ზ. ვ. თვ. მიფეფარები, დავემალები, прятаться, скрываться отъ кого либо; **მალვით**, ზზ. დაფარვით, ჩუმად, секретно, тайно, **მალული**, მიმ. скрытый, ვისრ. 84; რუსუდ. 876; იერემ. 43—9; -ხვაშიადი, скрытая тайна, ვისრ. 200; ·ადგილი, скрытое, потаенное мѣсто, რუსუდ. 690; **მალულად ყოფნა**, скрываться.
მალვა, ხ. მცენ. ბალბა, проскурнякъ, ნ. ჩ. ლ; ნახე მალოქი.
მალვანი, ნ. ზუმილი.
მალთი აქლემისა (არაბ.), ხ. გამოსაღები თითოს აქლემზედ, подать съ верблюда, დასტურ. 57.
მალთო, ნ. მალო.
მალი (არაბ.), ხ. ხარაჯა, გამოსაღები, გარდასახადი ფულით, денежная подать, გუჯ. 7—8; ბერძნ. სამ. 271, თავზედ მალი სამი აბაზი, съ души денежная подать въ 60 коп. დასტურ. 18; სათათრო მალი, поголовная денежная подать съ татаръ.

მალი, ს. ქაფჩა გალაცოზთა, лопатка у каменщиковъ.

მალი, ს. ერთი რომელიმე მხარე ან შესახედავი სახლისა, სართულისა, фасадъ, ხაზ. ლ. ნ. დარგი.

მალი, ზედ. ჩქარი, სწრაფი, скорый, быстрый; ვისრ. 151; ცხენითა მალითა, 2 ქართლ. 317; на быстрой лошади, **მალიადი**, ზედ. ჩქარი, სწრაფი, быстрый, скорый, მალიად, ზზ. скоро, проворно, **მალიადობა**, ს. სწრაფობა, სიჩქარე, быстрота, скорость, **მალ-მალ**, **მალ-მალე**, ზზ. ჩქარჩქარა, ზედისზედ, часто, მალ-მალ მოხდება, это часто случается, მალმალ გიგონებდი, часто поминалъ тебя, მალმალ დავდივარ თეატრში, часто бываю въ театрѣ, **მალმალება** (ემალმალება ცრემლი), ზ. თვ. ცრემლი მალმალ მოსდის, часто прослѣзываться, ვეფხ. 248.

მალიათი, ს. ფულის გამოსაღები, денежная подать.

მალიგვარად, ზზ. თან-შეზომით, შესწორებით, ბევრი ბევრობით, ცოტა ცოტაობით, пропорціонально, соразмѣрно, სამ. ვახტ. 137, 138.

მალო, ს. ფიჭვის ზეთი, сосновое масло.

მალობა, ს. მალვა, დამალვა, скрываніе, ვეფხ. 371.

მალოქი, **მალუქი**, ს. მცენ. ბალბა, მალვა, проскурнякъ, ბუნ. ლ; იობ. 24—24.

მალუჯათი (სპარს.), ს. შემოსავალი, доходъ, 2 ქართ. 553; ალექ. 8.

მალხაზი, ზედ. ლურჯ-მოისფრო, темносѣрый.

მალხენელი, მიმ. ლხენის მომცემი, утѣшительный, увеселительный, ვისრ. 163: რუსუდ. 261.

მამა, ს. მშობელი, ვისაც უსხენან შვილნი; მატ. 15—4; პირველი პირი ღვთაებისა, ვითარცა დამბადებელი, შემომქმედი; მამად ითქმის სულიერი მოძღვარი და სხვანი სამღვდელონი; მამაკაცი, მამრი, ვეფხ. 789; წინაპარი; отецъ; Богъ, творецъ, создатель; почетное названіе всего духовенства; мужъ, мужчина; прародитель, родоначальникъ; ღვიძლი მამა, родной отецъ, სულიერი მამა, духовный отецъ, წმინდანი მამანი, святые отцы, ნათლი მამა, крестный отецъ, ჯვარის მამა, посаженный отецъ, ჯვარის მამა, ე. ი. წინამძღვარი ჯვარის მონისტრისა, настоятель монастыря Святаго Креста; თარგამოსი არის მამა ყოველთა ერთა საქართველოსათა, Таргамосъ есть родоначальникъ народовъ, населяющихъ Грузію, მამა-ბერი, ს. მოხუცებული, старикъ, მამა პაპით, съ прародителей, მამადედა, ე. ი. დედმამა, родители, отецъ и мать, 2 კორ. 12—14; **მამათ მავალი**, ს. 1 ტიმ. 1—9; 1 ქართლ. 365, 445; სამ. ბერძნ. 53; და **მამათ მბორგნელი**, ს. 1 ქართლ. 361; мужеложникъ, **მამათ-მავლობა**, ს. სოდომური ცოდვა, мужеложство, **მამათ-მთავარი**, ს. მამათ მამა, წინაპარი ნათესავობისა ან ერისა; პატრიარხი; მამასახლისი (სამღვდელო), патріархъ, праотецъ; патріархъ, высшій начальникъ духовенства; благочинный; საქმ. 2—29; 7—8, 9, **მამათ-ცხოვრება**, ს. ცხოვრება და მოქალაქობა წმინდათა მამათა, житіе св. отцовъ, მამა-კალია, ნ. მაშალობით; **მამაკაცი**, ს. მამრი კაცი, мужъ, мужчина, **მამა-კაცობა**, **მამა-კაცება**, ს. თვისება მამრის კაცისა, мужавость, свойство мужчины, мужество, მროვ. 73; **მამა კაცებრი**, **-ცური**, ზედ. мужской, свойственный мужчинѣ, **მამა დედა**, ს. დედმამა, родители, **მამალი**, ს. ბუნებით მამრი ცხოველი; განთვისებით: მამალი ქათამი; самецъ; пѣтухъ; **მამალდედლობით** ითქმიან ნივთნიცა უსულონი, ვითარ: ხრიკი, დუგმა, აბზინდა, ბალთა და სხ; самецъ; пѣтухъ; крюкъ, крючекъ; ინდოური მამალი, индѣйскій пѣтухъ, მამალ-დედალი, самецъ и самка; მამალი და დედალი დუგმა, пара крючковъ, მამალი ღვია, ს. можжевельникъ, **მამალ-დედლობა**, ს. ქათმები, пѣтухъ и куры, საბ. ლ; **მამლობა**, სს. მამლის ცხოველის თვისება, свойство самца, ქილ. 589; (ვჰმამლობ, -ლე), ზ. მ. მამლობას ვიქმ, быть самцомъ, **მამამთილი**, ს. რძლისთვის ქმრის მამა, свекорь, **მამამძუძე**, ს. მზარდული, ლალა, გამზრდელი კაცი; 4 მეფეთ. 10—1; воспитатель, пестунъ. дядька, 1 ქართ. 35, 71, 146; **მამაპაპა**, ს. წინაპარნი, предки; **მამა პაპეული**, **მამა პაპური**, ზედ. საწინაპარო, прародительскій, -მამული, родовое имѣніе, 1 ქართლ. 319, ბუნ. კ. 194; **მამაო, ჩვენო** (ლოცვა), Отче нашъ; **მამასახლისი**, ს. საქართველოში მეფობის ხარისხის შემოღებამდე ეწოდებოდა უხუცესსა ქართლოსის შთამომავლობათაგანსა, ვითარცა უაღრესსა მმართებელსა; აწ სოფელში უხმობენ ქვეხასა ან ნაცვალსა; въ древности: старшина, начальникъ рода; нынѣ: староста деревенскій; -მონასტრისა, ე. ი. წინამძღვარი, настоятель монастыря, **მამასახლისობა**, ს. старшинство; настоятельство въ монастыряхъ; **მამასისხლად**, ზზ. ძალიან ძვირად, весьма дорого, **მამა შვილობა**, ს. რაისა-მიმართობა მამისა შვილისადმი, отношеніе отца къ сыну, или сына къ отцу, თუ მამშვილობა გრწამს (ითქმის სავედრებელად უფრო მამისაგან შვილისადმი), выраженіе просьбы отца къ сыну: ради Бога, сдѣлай милости; მამა-შვილობას სწორედ მითხარ, ე ი. გაფიცებ, отъ отца къ сыну: заклинаю скажи мнѣ правду; მამა შვილობამ სწორეთ გეუბნები, клянусь вамъ, я говорю правду, მსგავსად ამისსა იხმარების **დედაშვილობამ**, ნ. **დედა**; **მამა-შვილობის წიგნი**, актъ усыновленія; ბაქრ. 302; **მამაცი**, ს. ვაჟკაცი, მხნე მამაკაცი; мужчина; молодецъ, храбрецъ; ვისრ. 41, 127; ვეფხ. 793; **მამაცობა**, ს. ვაჟკაცობა, მხნეობა, мужество, храбрость, (ვჰმამაცობ, სრ. არა აქვს; ვიმამაცებ, -ცე), ზ. უ. ვჰმხნეობ, ვვაჟკაცობ, храбриться, **მამაცება** (ვა), ზ. მ. ვამხნევ, воодушевлять, ободрять, **მამაცური**, ზედ. სამხნეო, ვაჟკაცისადმი საკუთნველი, отважный, храбрый, 1 ქართლ. 304, **მამაცხონებული**, ზედ. ვისიც მამა ცხონებულია, მაგალ. შემამაცხონებულო, ты, сынъ блаженной памяти отца, ანტონ. 2—9; **მამება** (ვამამებ, -მე), მამად გავუხდი, дѣлать отцомъ кого, (ვემამები), ზ. თვ. მამად გავუხდები, стать отцомъ кому, გუჯ. 2, 28; **მამეული**, **მამისეული**, ზედ. მამისადმი საკუთნველი ან დაშთენილი რამე, отцовскій, სომხ. სამ. 253; მარტ. 2—117; **მამიდა**, ს. მამის და,

тетка по отцѣ, отцова сестра; **მამილო**, ს. კნინ. батюшка, папаша; **მამიდაშვილი**, ს. მამის დის შვილი, теткинъ сынъ, двоюродный братъ, -сестра, **მამინაცვალი**, ს. მეორე ქმარი ვისისამე დედისა, вотчимъ, **მამითადი**, ნ. ნადიმი, პურობა მომკალთა მუშათა თვის; სოფელში მებატონე ან სხვა მოსახლე ჟამსა მკისასა განამზადებს ნადიმსა და მოიწვევს გლეხთა მოსამკავად თვისისა მოსავლისა, ამისთვის ითქმის: დღეს ამა და ამ კაცს მამითადი აქვს ან ჰქონდა; обѣдъ приготовленный помѣщикомъ для поселянъ, пришедшимъ для уборки хлѣба, **მამილო**, კნინ. მამა, папаша, батюшка, ერისთ. 2—132; **მამის მამა**, ს. პაპა, дѣдъ, **მამის ძმისწული**, племянникъ отца, двоюродный братъ, 1 ქართლ. 271: **მამის-მკვლელი**, ს. отцеубійца, **მამობა**, ს. მამის ადგილის დაჭერა, მამის მოადგილეობა, заступленіе мѣста отца, მამობა უყო, онъ поступилъ съ нимъ какъ родной отецъ, გორგ. 93, 314; რაც მიბრძანოს მამობამან თქვენმან, წმინ. ცხოვრ. 407, что прикажетъ мнѣ священство ваше; მამობა მიყო, онъ замѣнилъ мнѣ отца, ტიმოთ. 121; კაცია. 61; **მამობილი**, ს. მამად წოდებული, званный отецъ, отецъ усыновившій, სამ. ვახ. 261; **მამობილობა**, ს. ათაბაგობა, გამზრდელობა პატრონის შვილისა, достоинство воспитателя сына своего сюзерна, გორგ. 88; **მამობრივი**, ზედ. მამისადმი შესაბამი, отцовскій, **მამრი**, ს. ბუნებითად მამალი ცხოველი; მამაკაცი, დაბ. 3—8, 12; самецъ; мужчина, мужской полъ; **მამრობითი**, ზედ. ღრამ. ნათესავი; -სქესი, мужской родъ, **მამული**, ს. სამშობლო ქვეყანა: ლევიტ. 25—10; მარკ. 6—1; ლუკ. 4—23; მამა პაპისაგან დანაშთენი ყმა მიწა, отечество, отчизна; вотчина, родовое имѣніе, помѣстье; **მამულის პატრონი**, ს. ადგილის მებატონე, вотчинникъ, помѣщикъ; **მამულობა**, ს. მამული, помѣстье, вотчина, 1 ქართლ. 228; ვისრ. 9 (და თქვენს ქვეყანასა მამულობით მორჭმით და აზატად დაგიწერთ); **მამულოვნება**, ს. მამული, вотчина, ალბ. 49; **მამურ-პაპური**, ზედ. მამა-პაპეული, прародительскій, 1 ქართლ. 414.

მამაგრობლად, ზზ. სიგრილის მომცემად, для тѣни, ვეფხ. 1443.

მამთქნარებელი, ს. ვისაც ამთქნარებს, зѣвунъ.

მამკლავი, ზედ. забирающій въ руки, შავთ. 29.

მამკალი, ს. ვინცა მკის, жнецъ.

მამონა (ბერძნ.), ს. სიმდიდრის ღმერთი, мамонъ, богъ богатства, მატთ. 6—24.

მამრთელებელი, ზედ. მაგალ წყლულისა, залечивающій (рану), ვეფხ. 1019.

მამრთმეველი, ს. მომართმეველი, подаватель, ვეფხ. 70.

მამფალი, ს. ბერძნებისაგან წახდენილი ქართულის სიტყვა: მეუფე, ე. ი. მეფე; ან მამათ მთავარი, царь; владыка (патріархъ); 1 ქართლ. 193; 2 ქართლ. 149; აბოს ცხოვრ. (ბძანება ღვთივ პატიოსნისა მამფალისა (ე. ი. კათალიკოზისა), და უფლისა ჩემისა.

მამუდი, ს. მცენ. сочница, ერის. ლ.

მამშვიდებელი, ს. დამამშვიდებელი, примиритель.

მამცდარი, ს. მომცდარი, отвлеченный отъ занятій.

მამცნებელი, ს. დამარიგებელი, შემაგონებელი, მწვართნელი, увѣщеватель, დაბად. 49—33.

მამცქაფავი, ს. მომატყუებელი, მომთინთლავი, обманщикъ, ვეფხ. 696.

მამცქეფარეობა (ვჴ), ზ. მ. брызгать.

მამჭლობი, ს. დამჭლობი, დამაჭლერქებელი, ვისრ. 123, заставляющій худать.

მამხდარი, ნ. მომხდარი; **მამხდომიხარ**, ნ. მომხდომიხარ, ან მოხდომა; სომხ. სამ. 317; ты достался мнѣ.

მამხე, ს. დამამხობელი, ვეფხ. 685; низвергающій.

მამხილებელი, ს. პირის დამყოფი, გამამტყუვნებელი, обличитель, 2 პეტრე. 2—16; იგავი. 29—1.

მამხობელი, ს. თესლი პურის მაშავებელი, головня, чернушка, ნ. ჩ. ლ

მან, ნაცვ. მესამ. პირისა, онъ, тотъ, ნახე იმან; მისძლით, въ силу этого, იერემ. 5—19.

მანა, ს. მომცრო მარგილი ან პალო, гвоздь; колъ, спица, გამოს. 27—19; მსაჯ. 4—21; 16—14; ისაი. 54—2; 33—21; სალილე, განმ. ვეფხ. თეიმურ. 16; საბ. ლ. петля.

მანავსებელი, ს. მომხიბლავი, ჯადო-ქარი, чародѣй, ვისრ. 193.

მანათი, **მანათობელი**, ზედ. მნათე, ბრწყინვალე, блестящій, свѣтлый; маякъ; ვეფხ. 43; ჩონგ. 73; მროვ. 16.

მანათი, ს. მანეთი, ხუთაბაზიანი თეთრი, серебряный рубль, цѣлковый.

მანათობა, ნ. მონათობა, ვეფხ. 458.

მანამდინ, **-დის**, ზზ. იქნობამდინ, до тѣхъ поръ пока, რუსუდ. 777.

მანანა (ებრ.), ს. მცენარე, манна, შესაწირავი, ძღვენი, даръ, жертва, იერემ. 4—5; ეზეკ. 45—25; ბარუქ. 1—10.

მანანებელი, ს. მნანავი, სინანულის მქონე, ვისრ. 166, кающійся.

მანაზებელი (თავისა), ს. თავის შემრცხვენელი, срамящій себя, ვისრ. 157.

მანატრი, ს მხურველი, желатель.

მანაშა, ს. მცენარე: შავი მჭადი თუ ფეტვი, черное, боровое просо, боръ, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

მანაშური, ს. ძვირფასი ტანისამოსი, драгоцѣнная одежда, ვისრ. 118.

მანგალი, ს. ნამგალი იარაღი, серпъ.

მანგანა, **მანქანა**, ს. რკინის ქანჩი, მჭედელთ იარაღი, тиски.

მანგი (სპარს.), ს. მთვარე, луна.

მანგი, ს. მარგალიტი, жемчугъ, ვეფხ. 120.

მანდ, **მანდეთ**, ზზ. მაგ ადგილს, тутъ, тамъ, туда, ვინ ხარ მანდ, кто тамъ, **მანდავე**, **მანდვე**, тамъ же, **მანდედამ**, **მანდითგან**, ზზ მაგ ადგილიდამ, оттуда, **მანდაური**, ზედ. მუნებური, тамошній, 1 ქართლ. 3.

მანდარი, **მანდაური**, ს. პური ფართო და განიერი (დაბეჭდილს დაბადებაში ჰწერია ხმიადი), сайка, 2 მეფე. 6—19; დასტურ. 62.

მანდატური (ლათინ.), ს. იასაული, ხელჯოხიანი,

полицейскій чиновникъ при царѣ, **მანდატურთ-უხუცესი**, главный начальникъ полицейскихъ чиновниковъ при царѣ.

მანდვია, ს. მანტია წამოსასხამი, мантія.

მანდიკი, ს. ხურჯინი, იახტანი, переметная сумка, ვეფხ. 444; ქილ. 295.

მანდილი (ბერძნ.), ს. შალი წამოსასხამი, платокъ шалью; მანდილი ხელისა ან ხელმანდილი, носовой платокъ, 1 ქართლ. 436.

მანდილოსანი, ს. ბანოვანი, საზატიო ქალი, дама, 2 ქართლ. 532; სამ. ვახტ. 105.

მანდრაგორა (ბერძნ.), ს. მცენ. ვაშლა-ძილა; ეს ბალახი მოიბამს ხილსა ვაშლისს მსგავსსა, რომელსა მძიმის სუნის ხასიათი აქვს დამაძინებელი და ტანში გამწევი, აწ ხმარობენ მხოლოდ გარიდამ დასადებად სიმსივნის დასაცხრობელად, დაბად. 30—14; мандрагоръ, сонное зелье, покринъ, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ; მარტ. 1—85.

მანდური, ს.ყორით ნაგები ნიში, уступъ въ стѣнѣ, нишь, საბ. ლ.

მანეთი, ნ. მანათი, цѣлковый.

მანერგა, ს. $2\frac{1}{2}$ ბოთლი, ბაქრ. 331, სამჩ. 151, $2\frac{1}{2}$ бутылки.

მანერუხა, ს. მცენ. პურის-ცომა, ხენდრო, გიდორა, ხვისვინა, клубника, ერისთ. ლ.

მანი, ნ. მარი; калымъ.

მანიაკი, ს. ფარღული, გულის ჩამოსავლები მოოქვილი, ожерелье, დაბად. 41—43; რიცხ. 31—50; დან. 5—7, 16; 1 ქართლ. 243, 274, 277.

მანიშნებელი, ს. მაჩვენებელი, указатель, ქილ. 157.

მანკანი, მანღალი, ს. ლანძვი, საცეცხლე, მდაბ. მაყალი, жаровня; მცენ. ილი, მახმორი, кардамонъ.

მანკი (სომხ.), ს. ზადი ან ბრძვილი დანაშთენი საცკივართაგან; ბიწი, მწიკვლი ხულიერი; порокъ, недостатокъ тѣлесный; порокъ, нравственный педостатокъ, грѣхъ, ჩახრ. 68; უმანკო მხოლოდ ერთი ღმერთია, безъ грѣха одинъ только Богъ, **მანკიერება**, ს. მანკის ქონება ხულიერად ან ხორციელად, 2 ქართლ. 36, 112; порочность; სიცოფე, სიშმაგე, бѣшенство; და იგინი აღივსნენ მანკიერებითა, они пришли въ бѣшенство, ლუკ. 6—11, საქმ. 13—10; **მანკიერი, მანკიანი**, ზედ. ბიწიანი, მწიკვლოვანი; სავნებელი; порочный; вредный: წყლით მანკიერი, больной водяпкой, ნაყოფი მანკიერი, вредный плодъ, ჩახრ. 68.

მანობამდე, -მდის, ზზ. იქამდის, до тѣхъ поръ, ქილ. 112.

მანტია (ბერძნ.), ს. სამღვდელომთავრო ან საარქიმანდრიტო წამოსასხამი მაზარა ტერფებამდე, мантія, ანდრ. 34.

მანქანა (ბერძნ.), ს. ოწინარი ხრახნილებითურთ ასაწევად სიმძიმეთა; ჭახრაკი, მორგვი; გაიძვერა, ეშმაკი კაცი; машина; рычагъ; пройдоха; 1 ქართლ. 319; 429; 89, 209; 2 ნეშტ. 26—15; 2 ქართლ. 75; **მანქანება**, ს. მრავალგვარი ხერხი და ხელოვნება სავნებელად, хитрость, коварство; 1 მაკაბ. 5—30; ლუკ. 18—25; 1 ქართლ. 69; -ეშმაკისა, дьявольское навожденіе, (ვჰმანქანებ, -ნე; ვემანქანები, -ნე). ზ. უ. ეშმაკურად ვექცევი, хитрить, ухищряться, ნ. მახინა; ალბ. 1, ისე ზირაქ. 37—22; **მანქანიერი**, хитростный, ჩახრ. 106.

მანღალი, ნახე მანკანი, მაყალი.

მანცქლა, ს. მცენ. ქლიავი ერთგვარი.

მანყული, ს. იოტა, იოტის ფასი, ან მეოთხედი ერთი ფულისა, ფულსა აქვს ოთხი მანყული, მანყული არის ორი ფლიგვი. ничтожной цѣны вещь, ანტ. 4—12.

მანძილი (არაბ.), ს. სასვენი, გზაზედ დასადგომი ადგილი შესასვენებლად, და არა სიშორე ერთის ადგილიდამ მეორემდის; станція, რუსუდ. 515; 2 ქართლ. 543; ალექს. 15; სელ. 84.

მანჭვა (ვიმანჭები, -ჭე), ზ. გ. ვიგრიხები, ვიპრანჭები, ვიბრიცები, жеманиться, гримасничать.

მანჭვალი, ს. დიდი ლურსმანი ჩასარჭობი თავტაბიკსავით, шкворень.

მანჭკვალა, ს. სოკოა ხის კუნძისა, волжанка (грибъ), ნ. ჩ. ლ. ბუნ. ლ; **მანჭკორა, მანჭკვარა**, მანჭიაკორა, ს სოკოა, опенокъ березовый, **მანჭკოლა**, ს. ზებრის სოკო, груздь (грибъ), ბატონიშვ. ივანეს ლ; **მანჭუა**, ს. მფრინველია; საბ. ლ.

მანჯანიკი, ს. აბრეშუმის ამოსახვევი ჯარა, прялка, самопрялка, ჩოლაყ. შვილ. სიგ. 14; გორგიჯ. 249.

მანჯიკი, ს. მომცრო მარხილი, санки, მარხილა.

მაოცი, ზედ. ოცად შემადგინებელი, составляющій двадцать.

მაოცარი, მაოცნებელი, -ცებარი, ჩახრ. 28, **მაოცარობა**, ს. საკვირველება, удивительность.

მაოხარი, -ხრებელი, ს. გამტიელებელი, опустошитель, ქილ. 356; დარეჯ. 129, ბერძნ. 139.

მაპიროვნებელი, მაგალ. ზმნისა ნაცვალი სახელი, олицетворяющій; личный.

მაჟალო, ს. გარეული მჟავე ვაშლი, პანტა, кислица.

მაჟამობელი, ს. საგალობელი, канонъ, церковная пѣснь.

მაჟარა, ს. მცენ. камчугъ, трава олшипа, ერის. ლ. ან წნილი ჭარხლისა, свекла маринованная.

მაჟარი, ს. შაშხანა, თოფია ერთგვარი, винтовка.

მაჟაური, ს. მატლი ხის გულის მჭამელი, хрущъ, ამბაკ. 2—11.

მარა, ზზ. მაგრამ რა, სხვა, а что же, **მარაზა**, ზზ. მაგრამ რასა, какъ же, что же, иначе, ქილ. 53.

მარაგი (სომხ.), ს. ცა თხელის ღრუბლით შემოსილი იალკიალ, небо одѣтое изрѣдка тонкими облаками.

მარად, მარადის (არაბ.), ზზ. ნიადაგ, მიმდემად, ყოველთვის, всегда; მარად ღამე, каждую ночь, მარადღე, ე. ი. თვითოეულს დღეს, всякій день, ფსალ. 6—6; 7—10; 36—26; **მარადისობა, მარადობა**, ს. ნიადაგობა, კავშ. 108; завсегдашность, მარადღოვანი, ზედ. სამარადღეო, მდღევარი, სამარადღეო, каждодневный.

მარანდული სამონი, ნ. საპონი.

მარანი, ს. ღვინის შესანახავი სახლი, винный погребъ.

მარაო, ს. ხელ-საჭერი საგრილებელი, вѣеръ.

მარაგი, ს. თხელი ტყავი ღვიძლის კერძო მუცელში, перепонка около печени, საბ. ლ.

მარაქა, ს. ლხინად ან სამუსაიფოდ შეკრებულებ

ქალთა, сборище женщинъ для бесѣды, მარაქაში არ გარევა, не считать достойнымъ быть въ обществѣ женщинъ, **მარაქიანი**, ზედ. общественный у женщинъ. რუსუდ. 429.

მარახოში, ხახ. მომჟავობა ხილისა, кислота въ фруктахъ, ნჩ. 22.

მარბევი, მარბიელი, ს. მძარცველი, მკრეხელი, მტაცებელი, грабитель, хищникъ, 1 ქართლ. 230; ქილ. 393; მარბიელობა, ს. хищничество.

მარგალი, მეგრულად გლეხი, крестьянинъ, мужикъ.

მარგალიტი, მარგარიტი (ბერძნ.), ს. მანგი, ნიჟარათა შინა პოვებული მარცვალი, მრგვალი, მაგარი და თეთრი, რომელიც სიძვირისა გამო ალირიცხების სპეკალად, жемчугъ, მატ. 7—7; 13—46; გამოცხ. 21—21; მარგალიტის ნიჟარა, перламутъ, მოშაირეთა: ცრემლი, слеза, ვისრ. 179, რამინ თვალთაგან მარგალიტსა ჰყრიდა.

მარგე, მარგი, მარგებელი, ზედ. არ მაწყინარი, полезительный, невредный для здоровья, ვეფხ. 19; **მარგებლობა**, ს. სარგებლობა, польза отъ лекарства, (ვჰმარგებლობ, -ლე), ზ. მ. ვისარგებლებ, მარგებელად მექნება, пользоваться, ვისრ. 181.

მარგვილი, ს. მმარგლავი, полольщикъ, 2 ქართლ. 196.

მარგი, ს. ბოსტნის რიგის კვალი სათესად, гряда, ერთი მარგი კომბოსტო, одна гряда капусты.

მარგილი, ს. მანა, პალო, колъ, спица.

მარგიმუში, ს. დარიშხანა, арсеникъ, мышьякъ, ყვითელი მარგიმუშკი, ს. ზირნისი, желтый мышьякъ, პ. ფ. ლ. ქიმ. 54; 226.

მარგლა, მარგლვა (ვმარგლი, -გლე; ვმარგლავ, -ლე), ზ. მ. ბოსტანთა და ჯეჯილთა შუა ამოვჰგლეჯ ცუდს ბალახს, полоть.

მარგლი, ს. სახნლევი, полольникъ.

მარგუჯი, ს. უმთელებელი წყლული სიხხლის სიმლაშისაგან, მჭამელი, სრვილი, затвердѣлый наростъ, желвакъ, პ. ფ ლ. ბუნ. ლ. язва; მცენ. норичникъ, რ. ლ.

მარდი (სპარს.), ზედ. ცქვიტი, მარჯვე, მკვირცხლი, проворный, расторопный, **მარდად**, ზზ. ცქვიტად, проворно, **მარდად**, ნ. **ნარდად**; **მარდობა**, ს. სიცქვიტე, ცქვიტობა, проворство, (ვჰმარდობ), ზ. უ. მარდად ვიქცევი, храбриться; проворничать, ერისთ. 40.

მარდუჯი, ს. ფიჭვის ძელი მკვარიანი, сосновое дерево для лучины, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

მარე, ნახე მარი.

მარები, მარებელი, ს. თან მიმყოლი მოსიარულე; მატარებელი, спутникъ, проводникъ; ვეფხ. 1466; საყვარლის გზათა მარები. ухаживающій за женщиною, ქილ. 244, **მარებლად**, ზზ. მატარებლად, მხლებლად, для сопровожденія, ვეფხ. 209; ჩვენთანა მარებლად, для сопровожденія насъ, ვეფხ. 70; ზართა მარებლად, ე. ი. შემაშინებლად, для пораженія ужасомъ, ვეფხ. 1590.

მარზაკი, ნახე მაზრაკი; 1 ქართლ. 176.

მარზაპანი (სომხ.), ს. მაზრაპეტი, მაზრის მოურავი, განმგებელი, სატრაპეტი, ნაიბი, воевода, намѣстникъ, губернаторъ, начальникъ округа, ვეფხ. 399; შავთ. 30; ქილ. 268.

მართ, ზზ. მართლ, უეჭველად, უსათუოდ, მართლა, სწორეთ, точно, правда, ვეფხ. 3; 39; 48, მართოდენ, მარტო, только одинъ, ვეფხ. 33; ეცვა ოდენ მართ პერანგი, ვეფხ. 120; на немъ надѣта была одна только рубашка, რუსთველს ხშირად უხმარია ეს მარცვალი უფრო ლექსთა გაწყობისათვის; ამასვე დაერთვიან ზედდაებულნი: ალმართ, გალმართ, დალმართ, მიღმართ.

მართალი, ზედ. უმანკო; სათნო ღვთისა; ნამდვილი, სწორე, ჭეშმარიტი; праведный; правый, чистый, непорочный; истинный, истый, точный, რუსუდ. 887; **მართალია**, ზზ. მართალი არის, точно, правда, справедливо; онъ правъ; ვეფხ. 100, ნაძვი მართალი, кедръ прямой, ვისრ. 17; მართალი ისარი, стрѣла вѣрно берущая, ვისრ. 138; მართლის გულით, прямодушно, искренно; რუსუდ. 340; მართალი ვარ, я правъ, მართლა ცემა, ე. ი. ბურთისა ხელ მარჯვედ, правильно, вѣрно ударять въ мячъ; ვეფხ. 20; **მართლა** (ვმართლ, -ლე), ზ. უ. მართალი ვარ, я правъ, მართლან, ე. ი. მართალ არიან, они правы, ვისრ. 97; **მართლა**, ზზ. კითხვითი, სწორეთ, ნამდვილ? правда? **მართლ, მართლიად**, ზზ. სწორედ, прямо, вѣрно; საქმ. 16—11; 21 — 1; ვისრ. 7; მართლად შეტყორცა ისრისა, ловко бить стрѣлою. **მართლ მადიდებელი**, ს. კეთილი მორწმუნე, მართლის სარწმუნოებით ალმსაარებელი ღვთისა, православный, **მართლ-მადიდებლობა**, ს. მართლის სარწმუნოების აღსარება, православіе, 1 ქართლ. 315; **მართლ-მორწმუნება**, ზედ. კეთილი მორწმუნე, მართლის სარწმუნოებისაგანი, правовѣрный, **მართლ-მორწმუნეობა**, ს. მართლის სარწმუნოების აღსარება, правовѣріе: **მართლ-მსაჯული**, ს. თვალ უხვავი, მიუფერებელი სამართალსა შინა, ფსალმ. 7—10; правосудный; **მართლ-მსაჯულობა**, ს. თვალ-უხვაობა, მიუფერებლობა სამართალში, правосудіе; **მართლ-სულობა**, ს. გულწრფელობა, чистосердечіе; **მართლ-უკან**, ზზ. პირუკულმა, ზურ-მოქცევით, вспять, назадъ; на оборотъ; ისაი. 28—12; 42—17; 44—25; ფსალ. 9—4; 6—10; დაბად. 49 —18; მატ. 4—10; ნათესავთმეტ. 16; მართლუკუნ ქცევა, попятиться назадъ; **მართლ-წერა**, ს. სწორედ, შეუცთომლად წერა, правописаніе, **მართლიად**, ნ. მართლ; **მართლიადი**, ზედ. სწორე, вѣрный, правый, прямой; ხე რა მართლიად არ დანერგილ იყოს სიმრუდე მაშინვე შეეტყობის, ვისრ. 7, когда дерево не прямо посажено, то кривизна тотчасъ замѣчается; **მართლება**, სზ. оправданіе, (ვამართლებ), ზ. მ. დავამტკიცებ ან გამოვაჩენ ვისისამე სიმართლესა, оправдывать, მსაჯულთა გამამართლეს, судьи оправдали меня, შენცა მამართლო, и ты оправдаешь меня, ვეფხ. 108; (ვიმართლებ თავსა), თავს მართლად გამოვიჩენ, оправдывать себя, (ვჰმართლდები), ზ. ვლ. სიმართლეს გამოვიჩენ, ან მართალი გამოვალ, оправдываться, оправдаться, ჩემი სიტყვა გამართლდა, слова мои оправдали; (ვემართლებ, -თლე), ზ. თვ. სიმართლე მი-

მიძღვის, უფლება მაქვს, ხელი შემივა; მართებულად ვეპყრობი; имѣть право; поступать съ кѣмъ по справедливости; ვისრ. 169, 181; ალ. 98, 140; ბუჯ. 26, 27; 2 ქართლ. 446, 405; დავრ. 29; სიბრ. 130; ცირილი ემართლებისა, ე. ი. ცირილი სამართლად მიუძღვის, онъ по справедливости долженъ проливать слезы; ვეფხ. 31; (მემართლების, -ბა), ზ. თვ. სიმართლე აქვს ჩემზედა; გამიმართლდება; имѣетъ право надомною; оказывается справедливымъ, вѣрнымъ; სამარ. ვახტ. 59; სამ. ხომს. 409, რუსუდ. 559; მე და ჩემი ღმერთი, ემართლება, предъ Богомъ онъ правъ поступить съ нимъ такъ, შენი ნაუბარი მემართლების, слова твои оправдываются, ვეფხ. 1278; რას მემართლები, что ты хочешь отъ меня, **მართლებინება** (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ გამართლებასა, заставить оправдать, **მართლობა**, ს. სიმართლე, правота, правость, ქილ. 274; მართლობით, достовѣрно, ქილ. 167, 776: ვისრ. 126; (თავს ვმართლობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. თავს ვიმართლებ, оправдывать себя, ქილ. 198; **მართლულობა**, სს. оправданіе, (თავს-ვჰმართლულობ, სრ. არა აქვს), ზ. თვ. оправдывать себя, **მართლობით მეტყვი**, правду говоришь мнѣ.

მართება, სზ. გაგება, управленіе, მრავალ-სახე მართებითა, многоразличные пріемы управленія, 2 ქართლ. 307; სისხლის მართება, кровомщеніе, ბუნ. კ. 265; მართებით მქცევი, обращающійся съ приличіемъ, 2 დასტულ; (ვჰმართებ, -თე), ზ. მ. განვაგებ, ვმართავ, править, управлять, გუჯ. 25; (მმართებს, სრ. მმართებია), ზ. უ. მოვალე ვარ, ვალი მაქვს; მოვალე, თანამდებ ვარ; მშვენის, შემეფერება, я имѣю долгъ; я обязанъ; мнѣ должно, прилично; ვეფხ. 8, 37; ალ. 65; ხომს. სამ. 398; სამსახური ჩემი გმართებს ამად ორად, ты долженъ мнѣ служить вдвойнѣ, ვეფხ. 129; გვმართებსთ თქვენი პატივისცემა, мы обязаны почитать васъ, სამ. ვახტ. 150; ვისცა იგი კაცი მართებს მკვიდრად, кому этотъ человѣкъ неотъемлемо принадлежитъ, ალ. 73; იმას ჩემი ათი თუმანი ჰმართებს, онъ долженъ мнѣ сто рублей, თუმცა ჰმართებს დედაკაცსა მამაკაცის დიდი კრძალვა, хотя подобаетъ женщинѣ остерегаться мужчинъ, ვეფხ. 409; ჯერ სამაგისო რა გვმართებს, мы до того недожили еще, ჩონგ. 59; (ვემართები, -თე), ზ. თვ. ვევალები, быть должнымъ, 137; შევემთხვევი, случаться, приключаться, (მემართება, სრ. მემართა), ზ. თვ. მოვალე ვარ, ვალი მაქვს, я останусь долженъ; случается со мною; ვალი მემართა, я имѣлъ долгъ, **მართებული**, ზედ. ჯეროვანი, სამართლიანი, შესაფერი; ზრდილი, თავაზიანი, პატიოსანი; должный, надлежащій, приличный; учтивый, почтительный, обходительный; მართებული კაცია, онъ человѣкъ порядочный, მართებული სიტყვა პასუხი, приличная рѣчь, მართებული ფიცი, должная присяга, გუჯ. 33; **მართებულია**, прилично (есть), **მართებულად**, ზზ. რიგიანად, прилично, **მართებულობა**, ს. приличіе, ქილ. 646; 551.

მართვა, სს. исправленіе, поправка; управленіе; (ვჰმართავ, -თე), ზ. მ. მრუდეს გავასწორებ; გავმართავ; განვაგებ, გავარიგებ, რიგს მივსცემ; გავაწყობ, მოვმართავ საყამოსა, საკრავსა; выпрямлять; поправлять, исправлять; устраивать, приводить въ порядокъ, управлять; настраивать музыкальный инструментъ, заводить часы; ნ. გამართვა, ვისრ. 58; წელში ვჰმართავ, выправить кого, чтобы не ходилъ согнувшись, -სამართებელსა, править бритву, მერმე ვმართავდით თამაშობას, потомъ устраивали игры, ჩონგ. 143; ვჰმართავ ლხინსა, устроить пиръ, ვმართავ ჩხუბსა, затѣять ссору, ვუმართავ ხელსა, ссужать; помогать; (ვიმართები, -თე), ზ. თვ. გავსწორდები; გავიწყობი; მოვიმართები; выпрямляться; исправляться, поправляться; настраиваться; заводиться; ბაასი იმართება, начинается споръ; შკოლა იმართება, заводится школа; (ვემართები), ზ. თვ. აღვემართები; წამოვსდგები; воздвигаться (о памятникѣ); воставать, 1 ქართლ. 157; ვემართები თურქთა, вооружаться противу турокъ, გუჯ. 36.

მართვე, ს. შვილი მფრინველთა ორბით ვიდრე მწერამდე; птенецъ, ლევიტ. 5—7; მატ. 23—37; ლუკ. 2—24; არამედ რომელთამე მოდგმათა ჰქონან საკუთარნი სახელნი: **ქუდა**, მართვე ქორთა, შავარდენთა, არწივთა, მიმინოთა და სხ.; **ბახალა**, ყვავთა, კაჭკაჭთა და ეგევითართა; **ლაპი, ლელაპი**, მართვე ხოხობთა, კაკაბთა და სხ. **ბუიჭი**, საკათთა და მის თანათა; **წიწილი**, მართვე ქათამთა, ინდოურთა, ფარშამანგთა და სხ.; **ჭუჭული**, მართვე ბატთა, იხვთა; **ხუნდი**, ტრედთა, ჭგვრიტთა, ქედანთა და მისთანათა; **ჩოჩორი**, მწყერთა; **ფუმფულა**, ფუტკართა და ეგე ვითართა მწერთა.

მართლა, მართლება, მართმადიდებელი და სხ. ნ. მართალი.

მართული, ნ. მავთული.

მართური, ს. სპარს. შაბზუი, чудоцвѣтъ, ზიანკს ლექს; бѣлоцвѣтникъ, ბუნ. ლ. **მარე**, ნ. **მარი**.

მარი, ს. მაჰმადიანთ ცოლის მიზდი, ქებინი, у татаръ: калымъ, цѣна за невѣсту, выводная; მარის გაკვეთა, ე. ი. ქებინის გაჭრა, заключить брачный союзъ, ქილ. 420, 67; დარეჯ. 90.

მარი, მარე, შემოკლ. მომერიდე, ჩამოდეგ, ხაბარდა, берегись, посторонись, поди прочь.

მარი, ს. ხოისი, ათი ქსესტი, ე. ი. თხუთმეტი ძველი ლიტრა, вѣсъ 15 ф. 2 მეფ. 16—1; დაბეჭდილს დაბადებაში ჰსწერია საწონი; საბ. ლ.

მარიამობისი, მარიამობისთთვე, ს. ქველთობისთვე, აგვისტო, августъ мѣсяцъ.

მარიამ, ს. божья коровка, козявка, ერის. ლ.

მარიამ-ხაგმელა, ს. მცენ. рута; **მარიამბულა**, ს. шпанская муха, ნ. ჩ. ლ.

მარიგებელი, ს. დამწესებელი წესისა; მასწავლებელი; დამაზავებელი, распорядитель наставникъ; примиритель.

მარილი, ს. მლაშე ქვა, რომელიც დაინაყება საჭმელში სახმარად; соль; ქვის მარილი, каменная соль, ხაშური მარილი, соль озерная; მარილის თვალი, ე. ი. მარილის ქვის ნატეხი თეთრი და გამჭვირვალე, кусокъ каменной соли чистой и прозрачной, 2 ქართლ. 92; მარილის კვნიტი ან კვნიწი, кусо-

чекъ соли, -ღვინისა, кремортартаръ, მარილი ნაცარტუტისა ან კალიაქვისა, щелочная соль; სილამაზის მარილი, ე. ი. სანდომიანობა, привлекательность, **მარილიანი**, ზედ. დამარილული; მლაშე; соленый, посоленный, -სიტყვა, красное слово, -ქალი, привлекательная женщина, მარილიანი მიწა, солончакъ, пропитанная солью земля, იერემ. 17—7; **მარილოვანი**, ნ. მარილიანი; **მარილება** (ვა), ზ. მ. მარილს მივსცემ; დავამარილებ, მარილში ჩავსდებ; солить, (ვმარილდები, -დი), ზ. ვდ. солиться; **მარილ-წყალი**, ს. разсолъ.

მარიხი (ლათ.). ს. არეა (ცთომილი) Марсъ планета; ტიმ. 22; ვეფხ. 954.

მარმარი, **მარმარილო**, **მარმარილოს ქვა** (ბერძნ., არაბ.), ს. დრუნგალი, мраморъ, ბარუქ. 6—71.

მარმაში, ს. წმინდა ნარმა, кисея.

მარმენიო, იმარმენი (ბერძნ.), ს. ბედი, სხვე, ხვედრი, ბედისწერა, судьба, участь; ქილ. 607.

მარმიჭა, ს მცენ. львова лапа (расг.).

მარნა, ს. მცენ. წვრილი ტირიფი; ვენახის ასაკრავი სარი; ива пурпуровая; ивовые прутья для подвязыванія виноградныхъ лозъ; საბ ლ. ბუნ. ლ; **მარნეული**, ს. ჭალა მარნისა, ивнякъ, ивовый лѣсъ.

მარსი (ლათ.), ს. ცთომილი ან ღმერთი ომისა, марсъ.

მარსი, ს. ერთგვარი ნარდის თამაშობა, игра въ шашки.

მარტაბცი, ს. ქაშანურის ჭურჭელი, муравленная посуда.

მარტვილი, ს. მესხურად: ყმაწვილი, ბოვში, дитя, ребенокъ; სიბრნ. 57; მოწამე, мученикъ; მარტვილება (ვი), ზ. ვ. ვიწვალები, წვალებით აღვსრულდები подвергаться мученической смерти, **მარტვილობა**, ს. მოწამეობა; мученичество, **მარტვილობითი**, ზედ. წვალებითი, მოწამეობითი, мученическій.

მარტვილია, ს. მეერგასე დღე, სულის წმინდის მოსლვა, пятидесятница, შიოს ცხოვრ.

მარტვირი (ბერძნ.), ს. მოწამე, ტანჯული, мученикъ; **მარტირიკა**, ს. წმინდა მოწამეთ ცხოვრება, житіе св. мучениковъ, 2 ქართ. 290.

მარტი, ს. მირკანი თთვე, мартъ (мѣсяцъ).

მარტივი, ზედ. არა რთული; მარტო ერთად ერთი; ლიტონი; წრფელი, простой, მარტივი ლექსი, простое слово, -წინა დადება, простое предложеніе, ლოღ. 76; **მარტივება** (ვა), ზ. მ. მარტივად გავხდი, გავამარტივებ, გავაწრფელებ, გავალიტონებ, упрощать, **მარტიობა**, **მარტივობა**, ს. სიწრფელე, სილიტონე, простота, -გულისა, простота души, კავშ. 24.

მარტირიკა, ნახე მარტვირი.

მარტო, ზედ. ერთად-ერთი, მხოლოდ, თავის-თავის ამარა; ცალკე, თავის-წინ; одинъ, одиночный, одинокій; единый, единичный, ვეფხ. 33; მარტო კაცი, одинокій человѣкъ, გორგ. 42; მარტო ხული, одинъ какъ перстъ, безъ друга, одна голова, მარტო ხელი, одинокій; единственнйй (напр. одежда и т. п.); მარტო მოვიდა, онъ пришелъ одинъ, მარტო ის, онъ одинъ, მარტო მე არა, სხვებიც ამბობენ, не я одинъ, а всѣ это говорятъ; **მარტოკა**, ზედ. ერთად ერთი, одинъ на одинъ, გორგ. 135; სიბრ. 115; ერისთ. 53; სახლი მარტოა, домъ пустой, безъ людей, **მარტოება**, **მარტოობა**, ს. მხოლოობა, მარტო ყოფა, თავისწინ გება, уединеніе; одиночество; ვეფხ. 31; 163; **მარტოებითი**, ზედ. одиночный, **მარტოება** (ვმარტოვებ, -ვე), ზ. უ. მარტოვარ, находиться въ одиночествѣ, მარტ. 2—23, (თავი მემარტოება), ზ. თვ. თავი მემხოლოვება, находиться въ одиночествѣ, რუსუდ. 49; **მარტო მყოფი**, შემოკლ. **მარტომყოფი**, ზედ. თავისწინა მყოფი, одиночный, уединенный, **მარტო მყოფობა**, ს. განმხოლოვება, თავისწინ ყოფა, одиночество; уединеніе; 1 ქართლ. 154; **მარტო-რქა**, ს. ცხოველი, единорогъ.

მარქაფა (არაბ.) ს. ჯინიბი, მეორე ცხენი, запасная лошадь, 2 ქართლ. 519; დასტ. 85.

მარქვალის გური, ს. სოკო ნიყვა, пластиночникъ, ერის. ლ.

მარღაზი, ს. მოძღვარი, духовный отецъ, 1 ქართლ 316.

მარღვეველი, ს. დამაქცეველი, разрушитель.

მარღი, ზედ. თვალ-თეთრი; ან მცირედ ელამი, бѣлоглазый; косоватый.

მარყუჟი, ს. ზორტულად შეკრული საბელი, петля у веревки, რუსულ. ქართ. ლ. ნ. петля.

მარჩბივი, ს. მრჩობლად დაბადებული ცხოველი ან ერთი ცალი მათი; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიცა მიითვალავს მზესა მაისში; близнецъ; близнецы, знакъ зодіака.

მარჩი, **მარჩილი**, ს. ძველი ქართული ფული ხშირად მოხსენებული ვახტანგ-მეფის სამართალში, აწინდელი სამი აბაზის ვეცხლის ფული; გარნა იმერეთში ხმარობენ თეთრის თვლაში და ჰნიშნავს ექვსს შაურსა ან რუსულს 30 კოპ. ვეცხ. ფულსა; იმერნი მარჩილსა ჰხთვლიან ასფარად, და ფარა ღირს ¼ კოპ. серебряная монета въ 60 коп.; въ Имеретіи марчилъ стоилъ 100 пар. или 30 коп. сереб.: სამ. ვახტ. 16; 2 ქართლ. 170; დასტულ. 97.

მარჩხი, ს. თვალ-ჭროლა, თვალჭრელი, сѣроглазый, ნ. ჩ. ლ; ნ. ალიელი.

მარცვალი, ს. თესლი მოსავალთა; ქიქმატი, ჭიოტა ქვირითისა, მარგალიტისა, მძივთა, და მისთანათა; ღრამ. ლექსი ერთის ხმოვანის ასოთურთ; сѣмя; зерно; грам. слогъ, складъ; მარცვალი მდოგვისა, зерно горчичное, პილპილის მარცვალი,- перечное зерно, მარგალიტის მარცვალი, жемчужина, პურის მარცვალი, кроха хлѣбная, ლექსი მრავალმარცვლოვანი, многосложное слово, **მარცვლიანი**, **მარცვლოვანი**, **მარცვლებიანი**, ზედ. зернистый, ორ მარცვლოვანი სიტყვა, двухсложное слово, **მარცვლედი**, односложное слово.

მარცხალი, ს. ანდრია ხალოხის წიგნში.

მარცხვენი, **-ცხვინალი**, **-ცხვენელი**, ს. срамникъ, ლევიტ. 18—7.

მარცხება (ვა), ზ. მ. ვსძლევ, მოვერევი, დავსცემ, ვაჯობებ, побѣдить; (ვიმარცხები, -ხე; ვმარცხდები, -დი), ზ. ვდ. ვიძლევი, побѣждаться.

მარცხენა (სომხ.), **-ნე**, ზედ. მხარე პირისპირ მარ-

ჯვენისა; ან მარცხენა ხელი, лѣвый; лѣвая рука; **მარცხენით**, ზზ. по лѣвую руку, ошую, მარცხენა მხარე, лѣвая сторона, მაც. 25—33, 41; მუნჯე 6—3, **მარცხნივ**, ზზ. въ лѣво, на лѣво, **მარცხუღმ**, ზზ. მარცხენა მხარეს, въ лѣво, на лѣво, მაც. 20—21, 23.

მარცხი, ს. უბედობა, სიმარცხე, წარუმართებელობა საქმეში, ზიანი, დაკლება; კაცი უგერგილო, არა მარჯვე, არ ხელოვური; неудача; изъянъ, убытокъ; человѣкъ несмѣтливый, неискусный, нерасторопный; მოურავ. 199; ქილ. 341; მარცხი საქმე, неудачное дѣло, მოურავ. 63; დიდი მარცხია მტრისათვის, большая неудача для врага, დარეჯ. 25.

მარწვილი, ს. ყმაწვილი, ახალგაზდა კაცი, юноша.

მარწუხი, ს. ცკეცი მჭედელთა დასაჭერი გახურებულის რკინისა; клещи, მრავლ. მარწუხები, ს. კოჭი ჭერისა; конь, верхній брусъ на кровлѣ, ისაი. 6—6; 62—6; გამოსლ. 27—10.

მარწყვი, ს. მელის კაკალა, უელი, клубника, სახენი ამისნი: პურის-ცომა, მანერუხა, ხენდრო, გოდორა, ხვისხვინა; პ. ფ. ლ. ზუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ; **-მინდვრისა ან გარეული**, მცენ. დარდალა, წიამბოლე; земляника.

მარხევი, ზედ. მრხეველი, მრწეველი, зыбкій.

მარხვა, სხ. არ მიღება სახსნილო საჭმლისა, ან დრო, როდესაც აღკრძალულია სახსნილო საჭმლის მიღება, пощенье; постъ, გალაც. 5—2; ქრისტეშობის მარხვა, рождественскій постъ, დიდ-მარხვა, великій постъ, მარიამობის მარხვა: госпожинки, успенскій постъ, მარხვის შენახვა, поститься, მარხვის პირი, начало поста; **მარხვანი**, ს. წიგნი საგალობელთა, რომელნიც წარიკითხებიან მეზვერისა და ფარისეველის კვირიდგან სრულიად დიდ-მარხვასა, ვიდრე პასექამდე, тріодь постная, **მარხვა** (ვჰმარხავ, -ხე, სამღ. წერ. ვიმარხნე); ზ. მ. ვჰსცავ, ვჰფარავ, ვინახავ; დავჰმარხავ, დავჰფლავ, მიწას მივაბარებ მიცვალებულსა, хранить, хоронить, прятать, скрывать въ потаенное мѣсто; хоронить, предавать покойника землѣ; დაბად. 37—10; ცოცხალსა მმარხავ, ты за живо хоронишь меня, (ვიმარხავ), ზ. მიჩ. დავიცავ, დავიკრძალავ, შევინახავ; ვჰმარხულობ, მარხვას ვინახავ, хранить, блюсти, соблюдать; поститься; ფსალ. 39—1; 77—10; 118—8, 9; მაც. 4—2; 6—16, 17; -საიდუმლოსა, хранить тайну, ვიმარხნე გზანი ჩემნი, буду стеречь путь мой, ფსალ. 38—1; (ვუმარხავ), ზ. მიჩ. დავუცვავ, დავუფარავ, хранить чей (секретъ), -რისხვასა, питать къ кому гнѣвъ, ისო ზირაქ. 28—3; (ვიმარხები, -ხე), ზ. ვ. დავიცვი, დავიფარვი, შევინახვი: დავსაფლავდები, მიწას მივებარები, сохраняться, соблюдаться, похороняться; похорониться, **მარხული**, მიმ. მარხვის შემნახავი, наблюдающій постъ; **მარხულობა**, ს. მარხვის შენახვა, пощеніе, воздержаніе отъ пищи, ქილ. 578; (ვჰმარხულობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. მარხვას ვინახავ, поститься, **მარხვება** (ვა), ზ. მ. მარხვას შევანახვინებ, заставить поститься, ლუკ. 5—34; (ვიმარხვებ, -ვე), ზ. მიჩ. მარხვას შევინახავ, поститься.

მარხი, ს. მხარი, ბეჭი, плечо, рамена, გამოსლ 28—25; ბრგე, ღონიერი, рослый, дородный, плотный мужчина, საბ. ლ.

მარხილი (არაბ.), ს. უთვალო ურემი ხელნებით სათრეველი თოვლზედ, მომცრო მარხილსა ჰქვიან ციგა ან მანჯიკი, сани.

მარჯანი (არაბ.), ს. ძოწი, წითელი მძივები ზღვაში პოვებულნი, რომლისამე ხისაგან, кораллъ, -ტუჩი, красныя губы, ანც. 5—4; ზუნ. ლ.

მარჯანი, ს. მცირე ბაზი თვალ შავი, небольшой соколъ черноглазый, საბ. ლ; მოურავ. 95.

მარჯვე, ზედ. მოხერხებული, შესაფერი, წარსამატებელი, удобный, удачный; способный, მარჯვე კაცი, удалый, ловкій мужчина, მარჯვე გასავალი, удобный проходъ, მარჯვე ჟამი, удобное время, მარჯვე ყმაწვილი, ловкій юноша, თვალად მარჯვე, ე. ი. თვალად მოსაწონი, ნამაქიანი ქალი, სანდომიანი, привлекательная женщина, ვეფხ. 1071; ენა მარჯვე, острый языкъ, ქილ. 497; მარჯვე სიტყვა, острое слово; **მარჯვედ**, ზზ. მომარჯვებით, мѣтко; მარჯვედ სროლა, мѣтко стрѣлять, **მარჯვება** ან **მარჯვა**, სზ. წარმატება, განმარჯვება, успѣхъ, 1 ქართლ. 197, 299; (ვიმარჯვებ, -ჯვე ან ვიმარჯვი, -ჯვე), ზ. მიჩ. წარვიმართებ, მივიღებ კეთილსა წარმატებასა; ვაჯობებ; ვასწრობ საქმეში; успѣвать, имѣть успѣхъ, удачу; достигать желаемаго; побѣдить, одолѣть; 2 ქართლ. 197; ვიმარჯვებ საქმეთა, достигаю желаемаго успѣха въ дѣлахъ, (ვამარჯვებ, -ვე), ზ. მ. განვამხნევ, სიმარჯვეს ვაძლევ საქმეში, воодушевлять, (ვუმარჯვებ ან ვუმარჯვი, -ვე), ზ. მიჩ. წარვუმართებ საქმეს; მოვუმარჯვებ, გავუნიშნავ: способствовать; приспособить, приноровить, направить; ისარი გულს უმარჯვა, რუსუდ. 83; направилъ стрѣлу прямо въ грудь, (ვუმარჯვდები, -დი), ზ. ვდ. წარვემართები, одерживать верхъ, დარეჯ. 45; (ვემარჯვები, -ჯვე), ზ. თვ. имѣть успѣхъ, ზუნ. 71; კავშ. 254; 1 ქართლ. 297; (მემარჯვება, სრ. მმარჯვებია), ზ. თვ. мнѣ везетъ, имѣю успѣхъ, რა უფრო გმარჯვიათ? что вамъ приноситъ счастіе, დარეჯ 108; და თუ გმარჯვია შევიბნეთ, если тебѣ везетъ счастіе, то сразимся; 2 დარეჯ. 76; **მარჯვეობა**, ს. გამარჯვება, успѣхъ, побѣда, **მარჯობა**, მაგ. სიტყვისა, ს. მოსწრება სიტყვისა, острота слова, 2 ქართლ. 318; **მარჯვენა**, ზედ. მხარე მარჯვენის ხელის კერძო, правый, десный; -ხელი, правая рука, მაც. 25—33; 34; **მარჯვენე**, ს. მარჯვენა ხელი, правая рука, მაც. 6—3; ფსალ. 25—10; **მარჯვენით**, **მარჯვნივ**, **მარჯუღმ**, ზზ. на право, ფსალ. 15—7, 10; მაც. 27—38. [стальное точило.

მაზათი, ს. ბასრის სალესავი მცირე დანისა და სხ.

მაზალა (არაბ.), ს. ნივთი მომზადებული საშენებლად ან საკეთებლად რისამე; სანელებელი სანოვაგეთა და საჭმელთა; матеріалъ; припасы; снадобье; приправа въ кушаньѣ; სიტყვის მასალა, ე. ი. სამაგალითო სიტყვა, საანდაზო, поговорка, притча, пословица, прибаутка.

მაზარი, ნ. მეხერი; **მაზარაგი**, ს. ნაწლევი ხაზრდოს დამცველი; кишка, საბ. ლ. ზუნ. ლ.

მასაქმებელი, ზედ. სასაქმებელი, слабительное.

მასახელებელი, ს. ვინც დაასახელებს პირსა ან ნივთსა, кто поименно называетъ лице или вещи, 1 ქართლ. 312.

მასე, ს. თევზთბადე. ცალწვერი და მხუბუქი, рыболовная сѣть, საბ. ლ.

მასესხებელი, ს. მავასხებელი, заимодавецъ.

მასვეობა, ს. იგივეობა, ისივეობა, тождество, полное сходство, подобіе, კავშ. 73; 231.

მასი, ს. კესის ნახევარი, ე. ი. 15 სეკუნდი, 15 секундъ, ნ. ჟამი.

მასიამოვნებელი, ზედ. მაამებელი, угодливый, услужливый.

მასკა (არაბ.), ს. პირზედ მისაფარი სახე, маска.

მასკარადი, ს. შექცევა მასკით, маскарадъ.

მასკვლავი, მდაბ. ვარსკვლავი, звѣзда.

მასკნე, ს. გოგრისა ან ვაზის რქა, რომელიც ძაფივით შეეხვევა ხესა, гроздь, вѣтвь виноградной лозы; ეზეკ. 17—7, 10.

მასლაათი (არაბ.), ს. საუბარი, გართვა ლაპარაკში, მუსაიფობა, бесѣда, 1 ქართლ. 245; ჟარამ. 415; მირ. 107.

მასლაათება (ვემასლაათები), ზ. თვ. бесѣдовать.

მასმევი, ს дающій пить, მარკ. 1—45.

მასმენელი, ს. დამბეზღებელი ცილის მწამებელი, клеветникъ, 1 ტიმ. 3—11.

მასპინძელი, ს. პურის უფალი, დამხვედრი სტუმართა თავისს სახლში, хозяинъ, хозяйка во время обѣда, странноприимецъ, ბაქრ. 213, **მასპინძლობა**, ს. წვეულობა; (სტუმართა), угощеніе, (ვი, ვუმასპინძლებ, -ლე, ვემასპინძლები, ვმასპინძლობ, ხრ. არა აქვს), ზ. მ. დავუხვდები სტუმართ, угощать, принимать гостей, 2 ქართლ. 123; ვეფხ. 465, 1072; ქილ. 303; მიმასპინძლა, ე. ი. მისტუმრა, онъ угостилъ меня.

მასრა, ს. მოკლე ნაჭერი ლერწმისა საზედაოს დასახვევი; ამგვარი ნაჭერი ლერწმისა ან სოლინარი ხისა, ძვლისა და მისთანათა; ჩასაყრელი ერთის სროლის ტყვია წამლისა თოფისათვის, ამგვარი მასრები ჩაიწყობიან სასწრაფოში, цѣвка, шпулька, трубочка на которой наматывается утокъ; патронъ, трубка для ружейнаго заряда; ნოტიოს მასრით ამოვსრუტავ, высасываю влагу посредствомъ трубочки, **მასრული**, ნ. ნასრული.

მასრულებელი, ს. დამასრულებელი, оканчиватель,

მასრულებლობა, ს. სისრულე, полнота, კავშ. 284.

მასტაკი (ბერძნ.), ს. თეთრი კევი, бѣлая мастика.

მასტაო, **მასტავა**, ს. დო ხორცით და ბრინჯით ნამზადი, кушанье изъ пахтаннаго молока, говядины и риса.

მასტიკი, ს. ფეიქრის იარაღი, инструментъ ткачей.

მასტიკი, ს. პარკეტის პოლის გასაწმენდავი, შედგენილი ზეთისა და წმინდა სანთლისაგან, мастика у полотеровъ.

მასუკან, **მასუკანით**, ზზ. შემდგომ, потомъ, ვეფხ. 127.

მასხარა (არაბ.), ს. შემაქცევარი, ხუმარა, ლაზღანდარა, шутъ; მასხარათ აგდება, поднять на смѣхъ, **მასხარაობა**, **-რობა**, ს. ხუმრობა, ლაზღანდარობა, шутовство, шутки, ხომს. 209; (ვჰმასხარობ, ვიმასხარებ, -რე), ზ. ვ. шутить.

მასწავლებელი, **მასწავლელი**, ს. მოძღვარი, ოსტატი, наставникъ, учитель, **-ბლად**, ზზ. სასწავლებლად, для обученія.

მასხალა, ს. მასხალასა ვჰკრავ, шлифовать.

მატა, ნ. ლაქაშა.

მატაკარანი (ხომს.), ს. სუფრის გამგებელი, სალთხუცესი, მეტაბლე, нарядчикъ, метрдотель, распорядитель стола, მარტ. 1—76.

მატარებელი, ს. გზის მჩვენებელი, მასწავლებელი, путеводитель, кондукторъ, -სპილოსი, вожатый слона, -ენისა, пересказщикъ, сплетникъ, ქილ. 210.

მატართაცი, ს. წარამარა, არა მკითხე-მიამბე, არ სათქმელის წამომთქმელი, пустомеля, болтунъ.

მატება, სს. прибавленіе, прибавка; (ვჰმატებ, -ტე; ვამატებ, შემოკლ. ვჰმატ, -ტე; ვუმატებ, -ტე), ზ. მ. დავართავ, მოვუმატებ; მოვუხართავ. წარვმართებ; შევსძინებ; 2 ქართლ. 543; прибавлять, придавать; способствовать къ успѣхамъ, доставить кому прибыль; 1 კორ. 15—41; 2 კორ. 1—5; ქილ. 200; 2 ქართლ. 543; (ვიმატებ, -ტე; შემოკლ. ვიმატ, -ტე); შევიძინებ, დავირთავ, მოვიმატებ; წარვიმართებ; прибавить себѣ; прибавляться, увеличиваться, умножаться; მთოვარემ იმატა, луна народилась, დღემ იმატა, день увеличился, ვისრ. 22; 1 ქართლ. 274; (ვემატები, -ტე), ზ. თვ. შევეძინები, მოვემატები, прибавляться, увеличиваться, ალ. 117; მდინარეს წყალი ემატება, вода въ рѣкѣ прибываетъ, დღეს ემატება, дни начали прибывать, ჯამაგირი მემატება, мнѣ прибавляютъ жалованьѣ; გულოვნობა გვემატება, храбрость въ насъ увеличивается; **მატულობა** (ვჰმატულობ, ხრ. არა აქვს), ზ. მ. ვიმატებ, შევიძინებ, прибавляться, увеличиваться; **მატება** (ვჰმატებ, შემოკლ. ვჰმატ); ზ. უ. აღვემატები, ვუალრებობ, ვუმეტიობ; превосходить, превышать достоинствомъ или количествомъ, ფილიპ. 4—7; მმატებ, მმატე, превосходишь меня, დაბად. 41—42.

მატემატიკა, ს. სწავლა რაოდენობათა თვის ქვემდებარეთა ზომისა, математика, ლოღ. 8; **-კური**, математическій.

მატიანე, ს. სალუთო ან საეკკლესიო ისტორია ძველისა ან ახლის აღთქმისა; ან გრაგნილი რომელსა ზედაცა აღწერილ არს ესე ვითარი ისტორია; ეზეკ. 3—1, 2; ან სადღეო აღწერა, დავთარი, ტომარი, ქილ. 51; მოთხრობა, მეფეთა ცხოვრება ან მოსახსენებელი წიგნი, 1 ეზრა. 6—1; свитокъ, содержащій исторію ветхаго или новаго завѣта, исторію царей, лѣтопись; журналъ, дневникъ; или памятная книжка; საძიებელი მატიანეთა, указатель содержанія книги, დაბად. 1025.

მატიტელა, ს. მცენ. კამპეტი, спорышъ, воробьины язычки, ერისთ. ლ. ივანე ბატონ; кровавникъ, кровавикъ (раст.); кровянка, ბუნ. ლ; ფ. პ. ლ.

მატკივნეული, **-ნველი**, ზედ. причиняющій боль.

მატლი, ს. ჭია ქვეწარმავალი, червь.

მატოტი, ს. მცენ. მათოთი, болиголовъ, омегъ, საბ. ლ; პ. ფ. ლ.

მატუტი, ნ. მათოთი.

მატრაბაზი (არაბ.), ს. ძველ-ძულების გამსყიდავი; ჩარჩი; торгующій подержанными вещами; барышникъ, торгашъ, маклакъ.

მატრაკვეცა, ს. მხევლის მხევალი, პაწუა, პაწიკელა, дѣвчонка, помощница няньки или горничной.

მატუკი, ს. მცენ. ან მაჭანკალი, сводникъ, საბ. ლ.

მატულობა (ვჰმატულობ), ზ. უ. მოვიმატებ, прибавляться, увеличиваться.

მატური, ს. სასაფლაოზედ მოვლებული მცირე გალავანი, ერთის ნათესავის მიცვალებულთა თვის; мѣсто на кладбищѣ, огражденное рѣшеткою для одного семейства, ნ. ჩ. ლ. მეტად ბალნიანი, волосатый, საბ. ლ. 4 მეფეთ. 1—8, დაბეჭდ. დაბადებაში ტყავი ჰწერია.

მატყვი, ს. მომთხრობი, მთქმელი, разскащикъ, 2 ქართლ. 483; შუა მატყვი, შუა მოლაპარაკე, переговорщикъ, ქილ. 245.

მატყლი, ს. ცხვრის ბალანი, шерсть, **-ლის თავა**, მცენ. татарникъ колючій, ერ. ლ. **მატყლეული**, ზედ. шерстяной.

მატყუა, ს. მაცნობელი, შემატყობინებელი, вѣстникъ, ქილ. 118.

მატყუარი, -ყუვარი, -ყუვებელი, ს. მომატყუვებელი, обманщикъ, მატყუარობა, ს. ტყუვილი, საცთური, обманъ; მატყუვებლობა, ს. საცთური, обманчивость, ვისრ. 44.

მაუდი, ს. სკლატი, ლანდრა, сукно.

მაუკვდავებელი, ს. უკვდავად მყოფელი, кто дѣлаетъ кого безсмертнымъ, ტიმ. 12.

მაურავი, ნ. **მოურავი**.

მაურვებელი, ს. მზრუნავი, попечитель, 1 ქართლ. 268.

მაურზინა, ს. მცენ. кавказская брусника, ერის. ლ.

მაუწყებელი, ს. მაცნობებელი, მახარობელი, извѣститель, დაბად. 41—25, **მაუწყებლობა**, ს. извѣщеніе, (ვჰმაუწყებლობ, ხრ. არა აქვს); ზ. მ. ვაუწყებ, ვაცნობებ, извѣщать, ლოღ. 125.

მაფარი, ს. საფარი ან ჩადრი, покрывало, საბ. ლ.

მაფენი შუქისა, ს. შუქის მომფენი, растилающій свѣтъ, ვეფხ. 1439.

მაფერებელი, ს. მიმფერებელი, льстецъ.

მაფრაშა (არაბ.), ს. გვალაგი, გულაგი, ნატის ტომარა, чемоданъ.

მაფრახი, ს. ბრინჯაო, სინა, бронза; бѣлое желѣзо, ფიზიკ. 96.

მაფუფუნებელი გულთა ხმა, ს. желанный, лестный, 270.

მაფუცებელი, ს. დამაფიცებელი, заклинатель.

მაქანარი, ს. ხევის პირი ფლატიანი, яръ, крутой берегъ рѣки, обрывъ, იერემ. 50—44.

მაქებელი, ს. ქების შემსხმელი, хвалитель, **მაქებლობა**, ს. შესხმა, хваленіе, მარტ. 1—144.

მაქანებელი, ს. качальщикъ.

მაქარვებელი, ს. მომაქარვებელი, მომალხენელი, ლხენის მომცემ, разгоняющій скуку, ვისრ. 35.

მაქმანი, ს. ნაქმანი, თხლად ქსოვილი მერდინივით, кружево, 4 მეფ. 4—15.

მაქო, ს. ფეიქრის იარაღი, შუაზედ აქვს ნახვრეტი მასრის ჩასადები და ქსელის შუა გატარებითა შეაქსოვს საზედაოსა, ткутъ, ткальный челнокъ.

მაქური, ს. სალესავი დანისა სუფთა, брусокъ, точилка.

მაქცევი, -ველი, ს. დამქცევი, разрушитель, დამბრუნავი, кто ворочаетъ чѣмъ, ქილ. 28.

მაღაზია, -ზეინა, ამბარი ან ქულბაგი, магазинъ.

მაღალი (სანსკ. ბერძ.), ქვეიდამ ზე განვრცობით უმეტესი სხვათა, ამაღლებული, შემაღლებული; დიდი; ხშირად იხმარების ნაცვლად ღმერთი; высокій возвышенный; великій, большой; всевышній (Богъ); -მთა, высокая гора, -კოშკი, высокая башня, -ხმა, высокій голосъ, მაღალი აზრი, высокая мысль, მრავლ. მაღალნი, ს. საკურთხეველი, олтарь, იერემ. 19—5; შედარებ. ხარ. უმაღლესი, высшій, высочайшій; უმაღლესი მთა, высочайшая гора, უმაღლესი მთავრობა, высшее начальство, უმაღლესი ნება, высочайшая воля, უმაღლესი ჯილდო, высочайшая награда, მაღალ დაბალი ხმა, высокій и низкій голосъ, **მაღალ აღმატებული**, ზედ. ტიტლო 1 და 2 მოხელეთა, высокопревосходительный, **მაღალ-აღმატებულება**, ს. высокопревосходительство; **მაღალ-გვაროვანი**, ს. წარჩინებული, знатный, **მაღალ-გვაროვნობა**, ს. წარჩინებულება, знатность. **მაღალ-თავიანი**, ზედ. სამრეკლო, კოშკი და მის თანანი მაღალნი, высоковерхій, **მაღალ-კეთილშობილი**, ზედ. высокоблагородный, **მაღალ-კეთილშობილება**, ს. ტიტლო მოხელეთა 8, 7 და 6 ხარისხთა; высокоблагородіе, **მაღალ-მხედველობა**, ს. მაღალი სიბრძნე, высокомудріе, **მაღალ-პატივ-ცემული**, ზედ. высокопочтенный, **მაღალ-პატივ-ცემულება**, ს. высокопочитаніе, **მაღალ-ღირსება**, ს. ტიტლო დეკანოზთა და არქიმანდრიტთა, высокопреподобіе, **მაღალ-ღირსი**, ზედ. высокопреподобный, **მაღლა**, **მაღლად**, ზზ. ზევით, высоко; вверхъ, на верху, **მაღლა-მხედი**, дальновидный, **მაღლა-მხტომელი**, ვეფხ. 75; высокопрыгающій; **მაღლა-მაღლად**, превысоко, **მაღლარი**, ს. ვენახი მაღალ-ხეებზედ გაშვებული, виноградъ, пущенный на деревѣ, ან მთებიანი, гористый, 1 ქართ. 176, **მაღლება** (ვამაღლებ, -ლე), ზ. მ. ავამაღლებ, возвышать, -კედელსა, возвысять стѣну, -ხმასა, возвышать голосъ, (ვიმაღლებ, -ლე), ზ. მიჩ. აღვიმაღლებ, возвышать себя, -თავსა, возвышать себя, загордиться, ვიმაღლებ ხმასა, возвысить свой голосъ, (ვჰმაღლდები, -დი), ზ. ვდ. მაღალი შევიქმნები, возвышаться, становиться высокимъ, **მაღლობა**, სზ. სიმაღლე; ამპარტავნობა; ზვაობ, ზესთა მჩენობა, высокость; высокомѣріе; ერისთ. 2—39; (ვჰმაღლობ, ხრ. არა აქვს; სამღთო წერილში, ვჰმაღლოი), ზ. უ. ვდიდობ; თავი მომაქვს, ვამპარტავნობ, возвышаться, высокомѣрничать, гордиться, იაკ. 3—5; (ვჰმაღლდები. -დი), ზ. ვდ. შევმაღლდები, აღვჰმაღლდები, дѣлаться высокимъ, возвышаться, **მაღლობი**, ს. მაღალი ადგილი, мѣсто возвышенное, დასტ. 44, **მაღლოობა**, იგივე მაღლობა.

მაღალი, ნ. მაყალი.

მაღანიკონი, ს. ღვინის განსაზავებელი საეკკლესიო ჭურჭელი, церковный сосудъ для вина, (დიდსტიბიკონში).
მაღანძი, ს. ვაშკარანი, сумка, საბ. ლ.
მაღაო, ს. ცხენის სენი ყელში лошадиная болѣзнь: воспаленіе горла, საბ. ლ..
მაღარო, ს. ქანი, ლითონის სათხრელი, копь, шахта, рудникъ, ქვის ნახშირის მაღარო, каменноугольная копь.
მაღდანოზი (ოსმ.), ს. ოხრახოში, петрушка.
მაღვება, ს. ვნება, вредъ, ქილ. 574.
მაღი (სპარ.), ს. მოგვი, магъ, жрецъ.
მაღისტრი (ლათ.), ს. მოწაფე უნივერსიტეტისა ხარისხით უფროსი კანდიდატზედ, магистръ.
მაღლა, **მაღლება**, **მაღლარი**, **მაღლობი**, ნ. მაღალი.
მაღლარი, ს. ოთხი ქცევა მიწისა იმერეთში, мѣра земли: 4-хъ дневное паханье, ნ. მაღალი.
მაღნარი, ს. ხშირი და შამბიანი ტყე მთაში, дремучій лѣсъ въ горахъ, дубрава, ფსალ. 28—9; 73—5; 82—14; მოურ. 116, ამბაკ. 3—3; 1 მეფ. 23—19, **მაღნარიანობა**, ს. ტყიანობა, лѣсомъ покрытая мѣстность, ტიმოთ. 114.
მაღნეზია, ს. магнезія.
მაღნიტი, ნ. მაგნიტი.
მაღორებელი, ს. მომატყუვებელი, обманщикъ, ზედ. обманчивый, ვისრ. 178
მაღრანი, ს. მფრინ. თათრულად, თულაშ; ქილ. 335.
მაღრიბი (არაბ.), ს. დასავლეთი არაბულად, западъ, შავთ. 2; **მაღრიბელი**, ს. მაღრიბს ქვეყანაში მცხოვრები, житель запада: მაღრიბული, ზედ. ნივთი რამ დასავლეთის ქვეყნისა, западный, ვეფხ. 1182; მაღრიბნი, ს. დასავლეთის მცხოვრებნი, житель запада, ვეფხ. 920.
მაყალი (ოსმ.), ს. მანღალი, მანკანი, жаровня.
მაყარი (არაბ.), ს. ძმადი, ეჯიბი სასიძოსთან მიმყოლი ქორწილში, გარნა ქალის მიმყოლს ეწოდება მდადე და მძლიონი; ვეფხ. 427; 1546; აგრეთვე 141, განმ. თეიმ. ბატ шаферъ при женихѣ, дружка, ნ. ეჯიბი, ძმადი, მდადე და მძლიონი; მაყრული (სიმღერა), ს. სიმღერა მაყრებთა, რომელსაც მოჰყავთ შინა ეკკლესიიდამ ახალ-ნაქორწილები, пѣсня поѣзжанъ новобрачныхъ во время шествія изъ церкви домой, ერისთ. 2—39.
მაყაში, ს. ნ ქლუნი, щипцы.
მაყვალი, ს. მცენ. მეგრ. მუყი, ежовика, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ. ერის. ლ: ბუნ. კ. 9; გამოსლ. 3—2; მაყულოვანი, ს. ბუჩქი მაყვალთა, кустъ ежовики, გამოსლ. 3—2; მარკ. 12—26.
მაყვედრებელი, ს. საყვედურის მთქმელი, упрекатель, რომ. 15—3.
მაყრული, ნ. მაყარი; **მაყურებელი**, ს. მჭვრეტელი, მცქერელი, зритель, რუსუდ. 548; მროვ. 104.
მაშ, **მაშა**, კავშ. შემოკ. მა; а что? что же? მაშასადამე, слѣдовательно, 2 ქართლ. 314; დარეჯ. 2—22; კაცია 22; მაშა თურმე, поэтому, потому; хотя бы; დარეჯ. 51; მაშ რა ვჰქნა, что же мнѣ дѣлать, მაშ რა იყო, что же это было; ერისთ. 168; მაშ რა გინდა, მდაბ. მარაგინდა, чтожь ты хочешь, მაშ რაღ მომეცი, за чѣмъ же далъ.
მაშა (სპარ.), ს. მცენ. ცეცქა, ოსპის მსგავსი ხამარხო; горохъ персидскій похожій на чечевицу; მაშა-ლობიო, ნ. ლობიო.
მაშა, ს. ტკეცი, მარწუხი ცეცხლის ასაღები, щипцы для угля.
მაშალა (თათრ.), ღმერთმა ინებოს, ღვთისნება იყოს, да будетъ воля Божья, ანტ. 3. [მაშა.
მაშა ლობიო, ს. მცენ. ნახე ლობიო; მაშასადამე, ნ.
მაშენებელი, ს. აღმაშენებელი, ამგებელი, строитель, ეკკლესიის მაშენებელი, строитель церкви.
მაშვენობა, ს. მშვენიერობა, красота, прелесть, -ჰაერისა, прелесть климата, ქილ. 303; ვისრ. 1.
მაშვენი, **-ნებელი**, ს. შნოს მიმცემ, придающій прелесть, 2 ქართლ, 311.
მაშვრალი, ზედ. დაღალული, დაქანცული, усталый, ვეფხ. 78; ქილ. 236; ვისრ. 10; მატ. 11—28; იოან. 4-6; **მაშვრალობა**, ს. დაღალულობა, მოქანცულობა, усталость, მაშვრები, ზედ. იგივე მაშვრალი, მირიან. 163.
მაშთაბი, ნ. მაშტაბი.
მაშია (არაბ.), ს. წუღა, ქოში, башмаки съ каблуками, ალექს. 128.
მაშიკი (არაბ.), ს. მიჯნური, влюбленный, ერისთ. 73.
მაშინ, ზზ. დროებითი შეუდგების ლექსთა: ოდეს, რაჟამს, тогда, ფსალმ. 2—5; 50—19; მატ. 2—16, 17; მაშინც. მაშინაც, ზზ. и тогда, и въ такомъ случаѣ, სამ. ვახტ. 230, მაშინღა, მაშინვე, მაშინღა, ზზ. тогда же, въ ту минуту, **მაშინდელი**, ზედ. იმდროისა, тогдашній, ვეფხ. 318; მაშინდლიდგან, ზზ. იმ დროიდგან, съ того времени, ისაი. 45—21; დარეჯ. 2—19; ვისრ. 68.
მაშინებელი, ს. შიშის მიმცემი, стращатель.
მაშკი, ს. კალთა კარვისა ან წამოსასხამისა, пола; нижняя часть распашной одежды; наметъ шатра, მსაჯ. 4—18; მაშკები ტყავებისა, покровы изъ кожъ; გამოსლ. 39—14; რუსულში 39—34.
მაშმელი, ს. ფუტურო ხე; гнилое, дупловатое дерево, 1 ქართლ. 130; საბ. ლ.
მაშოვარი, მაშოარი, ს. მშოვნელი, შემძინებელი, пріобрѣтатель, ქილ. 23.
მაშრაფა (არაბ.), ს. დოსტაქანი, бокалъ, кружка, 1 ქართლ. 215.
მაშრიყი (არაბ.), ს. აღმოსავლეთი, востокъ, **მაშრიყელი**, ს. აღმოსავლეთის მცხოვრები, житель востока, **მაშრიყული**, ს. საღმოსავლეთო, восточный, ვეფხ. 962.
მაშტაბი, **მაშტარი**, ს. სახაზავი ოყორა, маштабъ; правило, линейка, **მაშფრალი**, ნახე მაშვრალი.
მაშუქებელი, ს. შუქის მომფენელი, растилающій лучъ, 1 ქართლ. 271.
მაშფალა, ს. კოკების ჩასაღგმელი ხეები საზიდრად, посилки для носки водяныхъ кувшинъ, жердь.
მაშხალა (არაბ.), ს. რკინის სასანთლე მაღალი, რომელზედაც ანთია სანათი ქონისა ან ზეთისა; высокій подсвѣчникъ въ которомъ горитъ жиръ или постное масло, жировикъ, каганецъ, მირ. 102; რუსუდ. 705; ვისრ. 108; მროვ. 59; **მაშხალოსანი**, ს. მაშხალას მჭერი, держащій жировикъ, ვისრ. 191.

მაჩალო, ს. სოკოა ერთვარი, порода грибовъ.

მაჩვენებელი, ს. მასწავლებელი, წინამძღოლი, указатель, რუსუდ. 376; **მაჩვენებლობა**, ს. დანახვება, სწავლობა, указаніе, რუსუდ. 356; ქილ. 131.

მაჩვი, ს. ცხოველი, барсукъ, **მაჩვ-ძღარბი**, ს. ცხოველი, дикобразъ, 2 სჯული. 14—7; ლევიტ. 11—6; ნ. ჩ. ლ.

მაჩიჭელა, ს. მცენარეა, ზუნ. ლ.

მაჩქათელა, ს. ფრთებიანი თაგვი, ღამურა, მღამიობი, нетопырь, летучая мышь, ნ. ჩ. ლ. ზუნ. ლ.

მაჩხი, ზედ. თვალ-ჭრელი, пестроглазый, საბ. ლ.

მაჩხიბი, ს. ჯადო, თვალთ მაქცი, колдунъ.

მაჩხიბობა, ს. ჯადოქრობა, колдовство, ვისრ. 98.

მაცა, ზმნისაგან ცადება, მაცალე, постой погоды.

მაცდური, **მაცთური**, **მაცდენელი**, ს. მომატყუებელი, მომაღორებელი, соблазнитель; обольститель; **მაცთომი**, იგივე მაცთური, მატ. 27—60; **გონება-მაცთური**, ს. обманщикъ, ტიტ. 1—10; **მაცთურობა**, **მაცთუნებლობა**, ს. საცთური, обманъ, соблазнъ; хитрость, лукавство, ქილ. 230, 345, 386; დარეჯ. 2—116; (ნ. ცბა).

მაცილობელი, ს. მოცილე. მოდავე; მეშფოთარი, ცილობის მოყვარე, оспариватель; спорщикъ, რომაელ. 10—21; ან მობაასე. диспутантъ.

მაცნივი, **მაცნობებელი**, ს. მაუწყებელი, извѣститель, 2 ქართლ. 265.

მაცოცხლებელი, ს. სიცოცხლის მომცემი, живитель, жизнедавецъ, ვისრ. 32; რუსუდ. 4, 382, 642; **მაცხ**, ნ. **დება**.

მაცხადი, ზედ. ცხადი, საჩინო, явный.

მაცხოვარი, ს. მხსნელი, მომცემი ცხოვრებისა იესო ქრისტე, Спаситель, Спасъ, **მაცხოვარება**, **მაცხოვრება**, ს. მხსნელობა; спасеніе, избавленіе; дарованіе кому жизни вѣчной; ისაი. 32—2; 61—10; 1 ქართლ. 75; დაბად. 41—15; მარკ. 2—27; **მაცხოვნებელი**, **მაცხოვრებელი**, ს. спаситель, жизнедавецъ.

მაძაბუნებელი, ს. დამჩაგრავი, кто обезкураживаетъ.

მაძაგებელი, **მაძაგი**, ს. გამკიცხავი, განმქიქავი, ругатель, поноситель.

მაძებარი, **მაძებნიერი**, ჩახრ. 2, ს. მძებნელი, искатель, რუსუდ. 575.

მაძოვარი, ზედ. მძოველი, насущій, ქილ. 448.

მაძს, ნახე ძება (მაძს).

მაძღარი, ს. საზრდელით გულსავს, сытый, მაძღარი მშიერს ემართლებინ, ანდ. сытый голоднаго не разумѣетъ; ვისრ.; -წელიწადი, урожайный годъ, **მაძღრივ**, ზზ. до сыта, გამოსლ. 16—3; **მაძღრობა**, **მაძღრისობა**, ს. сытность, 1 ქართლ. 387.

მაწავართა, ს. რძის სიჭარბისაგან ძუძუების ტკივილი, грудница, რ. ქ. ლ.

მაწაგი, ს. ზილფი, კავები, локоны, ქილ. 260.

მაწანწალა, ს. ცუდად მოხიარულე, шатунъ, бродяга.

მაწრთოვე, **-ვებელი**, ს. შემადგენელი, образователь, მეტაფიზ. 92.

მაწაქი, ს. მცენარეა, საბ. ლ.

მაწაწურა, ს. ტყავკორა, ღვინის ჭურჭელთ გასარეცხი ხრალი, мочалка для мытья винныхъ кувшинъ.

მაწევარი, ს. მომწევნელი, догонщикъ, кто догоняетъ, რუსუდ. 99.

მაწევნები, ს. იგივე მაწევარი; погонъ, 1 ქართლ. 188.

მაწვევარი, **მაწვეველი**, ს. მომწვევი; пригласитель, ვეფხ. 1117; 2 ქართლ. 159; გამოსლ. 5—6. რუსუდ. 437; ვისრ. 46, -საქმისა, приглашающій работать, გამოს. 5—10.

მაწვიმებელი, ს. წვიმის მომცემი, кто даетъ дождь, იერემ. 14—22; -ცრემლისა, проливающій слезы, -ისრისა, кто бросаетъ стрѣлы, 313; **მაწვიმებლობა**, ს. ფრქვევა წვიმასავით მაგალ. -წყალობისა, раздаваніе милостей, რუსუდ. 263.

მაწვნის-დედა, ს. закваска молока.

მაწლაკუნა, ს. მტლოშავი, კაპუნა; кто лижетъ щелкая языкомъ, лизунъ.

მაწოვარი, ს. ჩჩვილთ მაწოვებელი დედა ან ძიძა; ძუძუთა, ძუძუ მწოვარი ყრმა, кормящая грудью ребенка; грудной ребенокъ; **მაწოვებელი**, **მაწოვნებელი**, ს. ჩჩვილთ მაწოვარი დედა ან ძიძა, кормилица, 1 ქართლ. 84; სიბრ. 157.

მაწონი, ს. წველა, შედედებული რძე, простокваша, -წვნის დედა, ნ. თავის ადგილს.

მაწყევარი, ს. დამწყეველი, проклинатель.

მაწყენარი, **მაწყინარი**, ზედ. სავნებელი, вредный.

მაწყენი, **მაწყინებელი**, ს. გამამწარებელი, შემაწუხებელი, огорчитель, ვისრ. 168; მაწყინარობა. ს. სავნებლობა, вредность, вредъ, ქილ. 302, 307, 574; -სიტყვით, язвить словами, 2 ქართლ. 522.

მაჭაკალი, **მაჭანკალი**, ს. შუამავალი კაცი ან დედაკაცი, сводникъ; сваха; ვისრ. 126; **მაჭანკლობა**, ს. შუამავლობა, сводничество, ვისრ. 44 (ვჰმაჭანკლობ). ზ. უ. ვშუამავლობ, сводничать, სამ. ვასტ. 69; **მაჭანკლება** (ვუ, ვი), ზ. მიჩ. сватать, ანტ. 6—12; (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ შუამავლობას, заставить сватать.

მაჭარი, ს. ახალ დაწურვილი ღვინო, ტკბილი, молодое вино, чихиръ.

მაჭახელა, თოფია ერთგვარი, ბაქრ. 166.

მაჭი, ს. ერქვნის სახელური, рукоятка у плуга.

მაჭივა, ს. ღვრიტა, ყველის შესადედებელი, молочникъ, сычужокъ, частица телячьяго желудка, которую сыровары кладутъ въ прѣсное молоко, чтобы оно свернулось.

მაჭყვადური, ს. ერთგვარი ყურძენი, порода винограда.

მახა, ს. ერთგვარი მოსავალი ასლსა ჰგავს, оркишь, хлѣбное растеніе, ზუნ. ლ. полуполба, ერის. ლ.

მახათი (არაბ), ს. დიდი ნემსი ლაზლის ტომრების ან ჭილობის საკერავი, игла, **მახალა**, ნახე ხლა.

მახალაკი, ნ. მახალი.

მახალი, ს. ღვინოსავით სასმელი, напитокъ, შემოკვრა სტაქნებისა სადღეგრძელოს სმის დროს; ვეფხ. 1006. [сумка, ივლით. 13—10.

მახალი, ს. მანდიკი ან ხურჯინი, აბგა, переметная

მახარა, ს. მფრინ. ერის. ლ?
მახარა, ს. ჭია: ბოსცანა, жукъ навозный; ბუნ. ლ. медвѣдка, ერის. ლ.
მახარი, ს. კოლცას პალო, კამენი, სარგილი, ციხი, пробка винныхъ мѣховъ.
მახარებელი, ს. სახარების აღმწერი. Евангелистъ.
მახარობელი, ს. სასიხარულოს ამბის მომცანი; вѣстникъ радостей, приносящій радостную вѣсть; ვეფხ. 1422; **მახარობლობა**, ს. სასიხარულო ამბის მოცანა, возвещеніе радости, (ვჰ-მახარობლობ), ზ უ. სასიხარულო ამბავს მოყიცან, приносить радостную вѣсть, ქილ. 127, 448; **მახარებლება** (ვა), ზ. მ. извѣщать о чемъ либо радостномъ, ყარამ. 185.
მახარობელი, ს. პეპელა, бражникъ сосновый; погница озимая; ивовый шелкопрядъ, ერის. ლ.
მახე, ს. ზოგადი სახელი ნადირთა, მფრინველთ ან თევზთ შესაპყრობი, ახმენაკი; сѣть для ловли птицъ, рыбъ и животныхъ, მახეში ჩავარდა, попалъ въ сѣть, დაგება მახისა, раставить сѣть, მახენი არიან: მხეცთა საჭერად: **ხაფრხე** ან **ხაფანგი**, შემზადე-ბული რკინათა, გინა ძელთაგან, რომელსაც დამარ-ხვენ მარჯვეთა ადგილთა ქვეშე ფერხით გასაბმე-ლად დიდთა ნადირთა; **იხერძი**, არს შემზადებუ-ლი ძელთაგან, თავს დასაცემი; **ხარეგვავი** შესაპ-ყრობი მხეცთა დიდთა და წვრილთა; **ირეში**, მახე ხეთაგან და თოკთაგან შექმნილი, რათა ფერხით მა-ღლა შეჰკიდონ ნადირი; **ხაფეხო** ან **ხაიფეხო**, თოკით ადგილზედ დაბმული, რათა შეუპყრას ფე-ხი; **ჯილა-მშვილდი**, ცევრთა შინა მომართული მშვილდ-ისარი, რომელსაც გამომვლელი ნადირი შესძრავს, დახსლცება და მაშინვე დაეცემა; მახენი მფრინველთ სანადირონი: **ილინჯა**, სიროთათვის გა-ლიას მსგავსი; **აგანათი**, ჩხირით დასასხლეტ მახე; **მოდიკო**, მახე ხოხობთა და კაკაბთა; **ფაცერგო-დი**, ცრელთა საჭერი მახე კრკალითა და მშვილდი-თა შემზადებული; **აშრიალი** და **ოჯოჯა**, ქორთ თავსდასაცემი ბადე; **გუდურო**, ქორთა კისერს გარ-დასაცმელი მახე; **გაწარი**, მწერია, გნოლთა და მისთანათა გრძლად ნაგები მახე; თევზთა სანადირო ბადენი: **კონი** ან **ფაცერი** ორაგულთა; **ხაფიჩ-ხული**, ფიჩხულთა; **ოჩხი** სხვათა წვრილთა თევზთა.
მახელ-მწიფებელი, ზედ. უფლების მქონი, властный, ეკლეს. 8—8.
მახვა (ვჰმახავ, -ხე), ზ. მ. ვლეს, პირს გამოვუწყობ მახვილსა, გავამწვეცებ, вострить, точить, **მახ-ვება** (ვა), ზ. მ. იგივე მახვა; **მახვილი**, მიმ. და ზედ. შემოკლ. მახვი, გამახული; მკვეთრი, მჭრელი; გამჭრიახი; навостренный; вострый, острый; -ს. მკვეთრი საჭურველი; ნიშანი პროსოდიისა (´); შეის-წავე რომელი ქართულს ენასა შინა ორმარცვლო-ვანთა და სამმარცვლოვანთა ლექსთა შორის პირ-ველსა ზედა მარცვალსა ამაღლების ხმა, მაგალ: კაცი, მდინარე, ქალაქი: გარნა ოთხმარცვლოვანთა და უმეტესთა შორის ამაღლება ხმისა იქმნების და-ბოლოვებითგან მესამე მარცვალზე მაგალ: კაცისა-გან; დიდება, დიდებული, დიდებულებითა და სხ. мечъ, удареніе въ прасодіи; ყური სასმენლად მახული, ვეფხ. 817; ухо навостренное къ слу-шанью; -ხედვა ან თვალით მახვილი, зоркій, у кого острое зрѣніе; -გონება, острый умъ, მახვილ-ხმალი, владѣющій острымъ мечемъ, ვეფხ. 967; მკვეთრი მახვილი, острый мечъ, ვისრ. 13; **მახვილოსანი**, ს. მახვილით შეჭურვილი, мечепосецъ, **მახვილობა**, ს. სიმახვილე, отро-ста; თვალ-მახვილობა, ს. зоркость глаза, ქილ. 115, 591. **მახვილ-გონება**, -ბიანობა, ს. სიმ-კეთრე. გამჭრიახობა გონებისა, остроуміе; **მა-ხვილგონებიანი**, ს. остроумный.
მახვეწარი, ზედ. მხვეწნელი, მეოხი, მვედრებელი, умоляющій, **მახვეწრად**, ზზ. სახვეწრად, для умоленія, ქილ. 398; **მახვეწარობა**, ს. ვედრება, ოხა, просьба, умоленіе, ქილ. 398.
მახვილი, ნ. მახვა.
მახვიმალი, ს. სახეფისკვრე ფქვილი, мука для просвиръ, საბ. ლ. მახთა, ნ. მახცა.
მახინა, ს. მანქანა, махина.
მახინჯი, ს. სახიჩარი, გონჯი, დახამრული, уродъ.
მახინჯობა, ს. სიგონჯება; საქონლის პარვა (მეგრ.), уродство; конокрадство.
მახიობელი, ს. მაკვილაკი, მასხარა, ხუმარა, шутъ.
მახლას, ზზ. სწორეთ, მართლა, право, за правду, ერისთ. 2—153.
მახლასი, ს. საფეიქრო იარაღი, инструментъ тка-чей.
მახლობელი, ზედ. ახლო მყოფი, ახლო, близкій, ближній, გამოსლ. 11—2; -ლნი ადგილნი, близ-кія мѣста; ჭკუვის მახლობელია, это понятно, близко къ разумѣнію; ქილ. 495; 543: **მახლო-ბელ**, **მახლობლად**, ზზ. ახლოს, близко, **მა-ხლობლობა**, ს. ახლომყოფობა, სიახლოვე, бли-зость, (ვჰმახლობლობ, სრ. არა აქვს), მახლობე-ლი ვარ; быть близкимъ, მახლობელი ვარ, სრ. ვმახლოვდი, ზ. უ. быть близкимъ.
მახმადიანი, ს. თათრი, თათარის სარწმუნოებისა, ма-гометанинъ, **მახმადიანობა**, ს. თათრობა, маго-метанство, **-დიანური**, ზედ. თათრული, магоме-танскій.
მახმარებელი, ს. მომხმარებელი, употребитель, 2 ქართლ. 529.
მახმორი, ს. მცენ. მანკანი, ილი, кардамонъ.
მახმუდა, ს. მცენ. песья смерть (раст.); პ. ფ. ლ: обвойникъ, ერის. ლ.
მახმური, ზედ დალეული, მთვრალი, пьяный, ვეფხ. 927; **მახმურობა**, ს. სიმთვრალე, დალეულობა, пьянство, ვისრ. 146.
მახმური, ს. ხავერდი ნაქსოვი; მცენარე; бархатъ; бархатецъ (раст.).
მახო, ს. მჭრელი ჭანგი (ლომისა), острыя когти (льва), რუსუდ. 254.
მახორა, ს. ბოსცანა ნახე.
მახოხი, ს. ქაცოს შეჭამადი მჟავე, кисель изъ от-рубей, сулой.
მახრუცი, ს. ჭიქის სასმისი ჭრელებული, гранен-ный стаканъ, ღუთ. მეცე.
მახს, **გახს**, **ახს**, ზ. მახლავს, ახლო მაქვს; სათანადო არს ჩემდა; ნახე ხლება, близко мнѣ, тебѣ, ему; надлежитъ мнѣ, тебѣ, ему, საქმ. მოც. 9—37; 10—6; ნახე ხება; ახს დაბა რომელიმე მანგლისს, ზედ-წოდებული კველთა, близь Манглиси де-

житъ деревня, называемая Квелта; მარკ. 2—14; ახს ზღვასა, близко къ морю; მახს მე ერი ესე, близокъ мнѣ этотъ народъ, ისაი. 29—13.

მახსოვარი, ზედ. ვისაც ახსოვს, помнящій.

მახცა, ს. წლის გამოსაღები ფული კომლზედ, денежный оброкъ съ дыма, დაც. 58, 171, ნ. პახცა.

მაჯა (სომხ.), ს. ხელის ნებთა დასასრულის სახსარი, სადაცა ჰსცემს ძარღვი სიცოცხლისა; თვით ჩონჩხი ხელისა იმ სახსრამდე; пульсъ; кисть руки; მაჯის ცემა, біеніе пульса, მრავლობ. მაჯები, ე. ი. ტანისამოსის სახელის დასასრული, рукава, **მაჯის ძარღვი**, артерія.

მაჯაგანი, ს. ტყავთ მოსაქნელი პირიანი რკინა, тупокъ, скобель для скорняженья, кожъ.

მაჯამა (სპარს.), ს. შაირი, რომელშიაც იპოვება სიტყვის მეგობა, ან ზმა; მაგალ: ერთგან დასხდეს, ილაღობეს, ხაუბარი ახალ აგეს; ბროლ ბალახშე შეხვეული და გიშერი ახადაგეს, ვეფხ. 136; ან შავმა მშვილდმან ისარი მკრა გულსა ლახვრად დანახობი, ეგზომ დაჭყო გულსა შინა რომ მოჭკიდა დანახობი, მეფის თეიმ. შაირები, стихи, заключающіе въ себѣ игру словъ, съ двусмысліемъ или двоякимъ значеніемъ.

მაჯანი, ცული; გამხდარი, ნ. მემაჯანი.

მაჯარღვალია, ს. მცენ. მრავალ-ძარღვა, подорожникъ (раст.).

მაჯაღვერი, ს. მცენ. волчье лыко. ერის. ლ.

მაჯლაჯუნა, ს. ესე მოვალს ძილში სისხლის შედგომისაგან, მძინარეს ჰგონია ვითარმედ დააწვა ვინმე, ან ერკინა და გვიან განიფრთხობს; კაცი ტანადაბალი და სქელი; кошемаръ, степь, ночное удушье, удушье домоваго; толстякъ небольшаго роста.

მაჯმა (არაბ.), ს. თასი, სასმისი, чаша, кубокъ, 2 ქართ 316.

მაჯნი (არაბ.), ს. უთავაზიანო, შეუსაბამო, არ საფერი, безцеремонный, неприличный, ვისრ. 26; მაჯნი ნაუბნობა, безцеремонный разговоръ, ვისრ. 130; **მაჯნად**, ზზ. მუქთად ცუდად, უფასურად: даромъ, напрасно, ვისრ. 119; ქილ. 314.

მაჯუნი (არაბ.), ს. დუზეიდი, მურაბასავით გაკეთებული ღონის მომცემი წამალი, რომელსაც შეადგენენ ბანგისაგან და ხაშხაშისა და ჩაურევენ ალოს და სხვას სანელებელს; მდიდარნი ამას მოუმატებენ ამბრსა, მუსკუსსა და სხვათა, кашка лекарственная, ვეფხ. 883; რუსუდ. 347; ქართ. ქრისტ. 2—106.

მაჰხმუდა, ნ. მახმუდა.

მბადი, ს. დამბადებელი, შემომქმედი, создатель.

მბანელი, ს. რომელიც ბანობს, кто купается, моется, ისაი. 25—11; ან მეაბანოვე, банщикъ.

მბარავი, მბარველი, ს. ვინც ჰბარავს, кто копаетъ землю заступомъ.

მბაძავი, ს. მობაძავი, подражатель.

მბდვინავი, მბდვინვარე, ს. მბჟუტავი, ბნელად მნთებარე, темногорящій, курящійся, тлѣющій, მაკ. 12—20.

მბერავი, ს. ვინც უბერავს; раздуватель, кто раздуваетъ, -ქარი, дующій вѣтеръ, **მბერაობა**, ს. дуновеніе.

მბეჭდავი, ს. მესტამბე, წიგნების დამბეჭდავი, типографщикъ, **მბეჭდაობა**, ს. წიგნების დაბეჭდვა, книгопечатаніе.

მბზინვარე, ს. მბრწყინვალე, блестящій.

მბილწველი, ს. გამმურწლებელი, осквернитель.

მბირებელი, ს. მომაცთუნებელი, соблазнитель.

მბმარი, ზედ. დამოკიდებული, висячій.

მბობა, სზ. თხრობა; ამბავი, разсказъ; (ვამბობ, ს. არა აქვს), ზ. უ. ვჰმეტყველობ, ვლაპარაკობ, говорить, сказывать, ვეფხ. 228; (ვუამბობ, -ბე), ან ვუანბენ, ვეფხ. 957, разсказывать, повѣствовать кому; ვეფხ. 970, (მიამბობ, -ბე). ზ. მამ разсказываешь мнѣ, ვეფხ. 148; 1090; **მბობელი, მბობარი**, ს მთქმელი ამბისა, разсказчикъ, ჩონგ. 49; **მბობინება** (ვა), ზ. სხმ. ვათქმევინებ, ვალაპარაკებ, заставить разсказывать, **მამბობინებ**, заставляешь меня говорить, დავრ. 112.

მბორგავი, მბორგალი, ზედ. განძვინებული, свирѣпый, ქილ. 357; მბორგაობა, ს. свирѣпость, შავთ. 102.

მბრუნავი, ზედ. მოტრიალე, вертящійся, обращающійся, ვისრ. 77, -ეტლი, переменчивая судьба, რუსუდ. 100.

მბძანებელი, ს. მქონებელი უფლებისა და ბძანებისა, повелитель, -**ბლობა**, ს. უფლება ბრძანებისა, повеленіе.

მბრძოლი, ს. მებრძოლი, მეომარი, წინააღმდეგი, воитель войнъ; противникъ; ისაი. 12—6; ხატთა მბრძოლი, иконоборецъ, გუჯ. 28; მბრძოლობა, ს მეომრობა; წინა აღმდეგობა, противуборство, პირისპირ მბრძოლობა, единоборство, თავისთავ ბრძოლა: კატიღ. 92; (ვჰმბრძოლობ, ს. არა აქვს), ზ. უ. ვჰბრძავ, წინა აღვუდგები, сражаться, воевать, 1 ქართლ. 350.

მბრწყამლი, ნ. ბრწყამლი.

მბუდებელი, ს. დამბუდებული, гнѣздащійся.

მბურავი, ს. დამბურავი, покрывающій.

მბჭობი, ს. მსჯელი, мыслящій; მბჭობელი, ს. ვეფხ. 1426, მსჯელი, გამსჯელი, разсуждающій.

მგალობელი, ს. გალობის მცოდნე ან მთქმელი, пѣвчій, **მგალობლობა**, ს. მგალობლის ღირსება, ან ცოდნა გალობისა, званіе пѣвца; званіе пѣнія; **მგალობელნი** მფრინველნი, пѣвчія птицы.

მგავა, მგამა ნახე გავა.

მგბარი, ზედ. მოხარშული, варенный, რიცხ. 6—19.

მგბოლვარე, ზედ. მდუღარე, кипячій, გამოსლ. 30—35.

მგდებელი, -ყურისა, подслушивающій, -თვალისა და ყურისა, наблюдатель. [თვისსა, сущій.

მგე, მგები, ზედ. არსი, მოუკლებელი თვითე ბასა ზედ

მგე, ს. მმართებელი, правитель.

მგებელი, ს. ამგებელი, აშენებელი, строитель, зиждитель, პასუხის მგებელი, отвѣтчикъ.

მგებლობა (ვჰმგებლობ), ზ მესმის, გამეგება, понимать, ისაი. 63—1.

მგვაჯიობელი, ზედ. ревнивый.

მგელი (სომხ.), ს. ცხოველი, волкъ, მგვლის ბალახი,

მცენ. зміевикъ; ანდ. მგელმა ციკანი იშოვნა, თქვა ბალნიანი არისო.

მგელობა, სზ. быть волкомъ.

მგელობა სიტყვისა, отвѣчать, возражать, შავთ. 102.

მგეობა, ს. მყოფობა, არსება, существованіе, კავშ. 167, 173.

მგვემელი, ს. მცემელი, кто бьетъ, мучитъ.

მგზავრი, ს. მოგზაური; путникъ, попутчикъ, **მგზავრობა**, ს. მოგზაურობა, поѣздка, путешествіе, (ვჰმგზავრობ, სრ. არა აქვს; ვიმგზავრებ, -რე), მოვივლი ქვეყნებს, путешествовать, **მგზავრულებრი**, ზედ. путевой, ვეფხ. 1211.

მგზებარე, ზედ. მთებარე, горящій, **მგზებარება**, ს. გზნება, ნთება, горѣніе; -გულისწყრომითა, пылающій гнѣвомъ, ისაი. 30—27.

მგლეჯელობა, ს. წყვეტა, рваніе, ქილ. 66.

მგლინარი, ს. ქვემძრომი, пресмыкающійся, ქილ. 216.

მგლის, ნახე გლა.

მგლის-სოკო, ს. ერთგვარი სოკო, волвянка, волнуха, **მგლის ხორხა**, **მგელის ხორხა**, ს. მცენ. Allium serpentinum; ბუნ. ლ; осотъ, ერის. ლ.

მგლობა, ს. звѣрство; хищничество, ვაშლი 73.

მგლოვარე, **მგლოვიარე**, ზედ. ჭირის უფალი, გლოვის მომქმედი მიცვალებულთა ზედა; оплакивающій; скорбный, მათ. 5—4; ფსალ. 34—14; მარკ. 1—46; ვისრ. 5, 97; **-რება** (ვი), ზ. უ. ვიგლოვ მიცვალებულსა, მგლოვიარე ვარ, оплакивать покойника, быть въ траурѣ; **მგლოვიარობა**, **-ება**, ს. გლოვა, оплакиваніе, ვეფხ. 939; (ვჰ), ზ. უ. оплакивать кого; носить трауръ по комъ; **მგმობი**, хулящій, порицающій, ჩახრ. 75.

მგმობარი, **მგმობი**, ს. მგიობელი, შეურაცხ-მყოფელი, хулитель, საქმ. 19—37.

მგოდი, **მგოდებელი**, оплакивающій, ჩახრ, 73.

მგონია, ნ. გონა.

მგოზველი, ს. კედლის მლესავი, штукатуръ, ეზეკ. 13—14.

მგორვალა, ს. მცენ. პილპილი, перецъ, ბუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

მგორვალე, მიმ. მოცრიალე, катящійся, მგორვალება (ვჰ), ზ. უ. ვიძრვი, ვჰცრიალებ, ცრიალით მოვდივარ, დავჰგორდები, катиться, მარკ. 1—45, 14.

მგოსანი, ს. ვაჟი ან ქალი მომღერალი; ან მგოდებელი გლოვისა, пѣвцы; плакальщики, плачея, плакуша; ვეფხ. 119; -იადონი, ე. ი. მგალობელი ბულბული, поющій соловей, ვეფხ. 1349; მგოსანი გლოვისა, плакуша, плачея, 1 ქართლ. 53.

მგრაგნელი, ს. ჭუა ფოთოლთ შემჭმელი, червь, 2 სჯული. 28—39; 42; гусеница, იოილ. 2—25.

მგრგვალი, მგრგვალება, ნ. მრგვალი.

მგრგვინავი, ზედ. მოქუხარი, гремящій, **მგრგვინობა**, ს. გრიალი, громъ, шумъ, грохотъ.

მგრძნები, **მგრძნებელი**, **მგრძნებარე**, გრძნეული, მწამლველი, მსაზურალი, ჯადოქარი, მხიბლავი, чародѣй, სამ. სომხ. 88.

მგრძნობი, **მგრძნობელი**, ზედ. გრძნობის მქონებელი; შეგნებული, დამნახავი; одаренный чувствомъ; признательный; **მგრძნობელი**, **მგრძნობელობითი ძარღვი**, нервъ, მგრძნობელი სულიერი, животное, одаренное чувствомъ, 2, 257; **მგრძნობარე**, ზედ. მგრძნობელი, чувствительный, ერისთ. 8; **მგრძნობელობა**, ს. გრძნობის ქონება, чувствительность.

მგულვებელი, ზედ. მოწადინე, დამპირებელი, намѣревающій, **მგულვებელობა**, ს. დაპირება, намѣреніе, (ვჰმგულველობ, სრ. არა აქვს), დავაპირებ, გულში მაქვს, думать, имѣть намѣреніе, ბარუქ. 1—19, საბ. ლ.

მდაბალი, ზედ. მშვიდი, გულით უზვავო, არ ამპარტავანი; დაბალი, არ მაღალი; смиренный, негордый, обходительный; низкій, невысокій; ნახე დაბალი; დაბალი ითქმის ნივთზედ მცირეზედ, არ დიდზედ; გარნა მდაბალი, გულით უზვაო, არ ამპარტავანზედ; მაგალ. დაბალი კაცი, კაცი არ ტანად მაღალი, человѣкъ небольшаго роста, მდაბალი კაცი ე. ი. თავ მდაბალი კაცი, человѣкъ кроткій, негордый, მდაბალი ხელმწიფე, государь кроткій, მდაბლითა სასჯელითა ჰსაჯონ, пусть судятъ кроткимъ судомъ, უმდაბლესი მონა, покорнѣйшій слуга, **მდაბლება** (ვამდაბლებ, -ლე), ზ. მ. დავამდაბლებ, დავამცრობ, შეურაცხ ვჰყოფ; დაბალვჰყოფ; смирять, унижать; понижать, თავს ვიმდაბლებ, смиряться, (ვჰმდაბლდები, -დი), ზ. ვდ. ვმცირდები, დავმდაბლდები, დავმცრები, унижаться; понижаться; ნახე დაბლება; **მდაბლობა**, ს. სიმშვიდე, смиреніе, скромность, -სულისა, душевная кротость, ერისთ. 82; (ვმდაბლობ, სრ. არა აქვს); ზ. უ. თავ მდაბლად ვიქცევი, смиряться, скромничать, **მდაბლობი**, ს. დაბალი ადგილი, низменное мѣсто.

მდაბიო, ს. მსოფლიო, გლეხი, ლიტონი კაცი, простолюдинъ, человѣкъ простаго званія, чернь.

მდაბიო, **მდაბიური**, ზედ. სოფლური, გლეხური, простонародный, მდაბიური ენა, простонародный языкъ.

მდაბრ; **-სახლ-მდაბრ**, ზზ. სახლითი სახლად, საქმ. 2—46, по домамъ, изъ дому въ домъ.

მდადე, ს. მძლიონი, ქალი ძმადი ახალ-ნაქორწილევის დედოფლისა, ვითარცა ეჯიბი ან მდადე მეფისა, дружка со стороны невѣсты.

მდარე, ზედ. კნინი, რაოდენმე ნაკლები, низшій, худшей доброты, მდარე ღვინო, низкаго достоинства вино, **მდარება** (ვა), ზ. მ. ვაკნინებ, ვაცუდებ, ухудшать.

მდაღავი, ს. დაღის დამკვრელი; მომწყლავი, გულის მატკენელი; клеймильщикъ; огорчитель.

მდგარი, ზედ. მდგომარე; ნაგუბარი, стоячій; -წყალი, ე. ი. ნაგუბარი, стоячая вода, მდგარ ვარ, სრ. ვსდგომოდი, стоять, 2 ქართლ. გუჯ. 32.

მდეგი, ზედ. მდგომი, стоячій, ზედა-მდეგი, надсмотрщикъ.

მდგო, **თვით-მდგო**, ზედ. დაუმოკიდებელი სხვათა ზედა, самостоятельный, независимый; კავშ. 91.

მდგმოება, ს. მდგომარეობა, მდგომიარობა, положеніе, მეტ. 18.

მდგნალი, ს. მცენ. კატა-ტრიფა, козья верба.

მდგომარე, **მდგომი**, **მდგომელი**, ზედ. მდეგი,

стоящій, მდგომარე წელიწადი, текущій годъ, უკან მდგომი, преслѣдователь, ვისრ. 135, **მდგომარეობა, -რება, -რობა, მდგომოება**, ს. მდებარება, положеніе, состояніе, მოყვანა პირველ-მდგომარეობაში, привести въ первобытное состояніе, (ვმდგომარეობ, სრ. არა აქვს; ვიმდგომარებ, -რე; ვდგომობ, სრ. არა აქვს, ვჰმდგომარებ), ზ. უ. მდგომარევარ, ვდგევარ სადმე, ან ვმდებიარობ; состоять, проживать гдѣ; находиться, лежать; მარტ. 1—205; 2—2; ბუნ. კ. 76; ბაუმ. ფილ. 5; ლოღ. 11; კავშ. 94.

მდგნალი, მდგნარი, ს. მცენ. ტირიფია ერთგვარი, порода ивы, ბუნ. ლ.

მდგმური, ს. სახლოში მდგომი, жилецъ.

მდე, მდინ, მდისინ, თანდ. დმი, до, ქალაქადმდე, ან ქალაქამდე, до города, ცამდე, до небесъ.

მდებარე, ზედ. დებული ან დადებული, лежащій, მდებარე წყლის პირზედ, лежащій на берегу рѣки, **მდებარეობა, მდებარება**, ს. ადგილის მდგომარეობა, мѣстоположеніе, კატიღ. 153; (ვჰმდებარეობ, -რებ, სრ. -რე), ზ. უ. მდებარე ვარ ერთს ადგილზედ, лежать, помѣщаться. (ვემდებარები), ზ. თვ. ქვემდებარე ვარ, დამოკიდებული ვარ, подлежать.

მდებიარე, -რი, მდებრი, ზედ. დებული ან დადებული; გარდადებული ავად-მყოფი, лежачій; трудно больной; მარტ. 2—2; **მდებიარობა**, ს. მწოლარობა ქვეშაგებში ავად მყოფობისაგან, სნეულება, хворость, немощь.

მდებელი, მდები, ნ. დება; მდებელი გულისა, ე. ი. ნუგეშის მომცემი, утѣшитель; ვეფხ. 584; მდებელი საქმისა რისამე, ე. ი. დამაზარებელი რომლისამე საქმის აღსრულებისა, поручитель какого либо дѣла, ვეფხ. 1229, თავში მდები, ударяющій по головѣ, გულში მდები, -მდებელი, хранящій въ душѣ.

მდედრი, ს. ცხოველი დედათ-ბუნებისა, ვითარცა კაცთა თვისმამრი, женскій полъ, -родъ; самка, **მდედრად**, ზზ. მდედრივით, ქალაჩუნად, женоподбно, несмѣло, **მდედრობა**, ს. დედაკაცობა, женство, свойство женщины, 1 ქართლ. 207; **მდედრობითი**, ზედ. მდედრული, женскій, -სქესი, ან ნათესავი, ღრამ: სახელნი მდედრთანი, женскій родъ, **მდედრული**, ზედ. მდედრობითი, ქალური, женскій; женоподобный.

მდევარი, მდევნი, მდევნელი, მდეველი, ს. უკანით მიმდევი მოსაწევნელად; მაწუხებელი, მაჭირვებელი; гонецъ, посланный въ погоню; преслѣдователь, притѣснитель; ვეფხ. 96, 554; იერემ. 51—31; შედგომილი, слѣдующій, ჩონგ. 92, ლოღ. 53; ფსალ. 7—1; **მდევარი**, მრ. მდევარნი, ს. ღრამმატ. თვისება სახელთა ანუ ზმნათა, грам. свойство именъ или глаголовъ: **მდევრება** (ვამდევრებ, მაგალ. საქმესა), ზ. მ. დროს შევურჩევ საქმის აღსრულებასა, выискать случай, მარტ. 2—53; (ვემდევრები, -რე), ზ. თვ. უკან გამოვეკიდები; преслѣдовать, ან ქვემდებარე ვარ, подлежать, ლოღ. 33.

მდელო, ს. მწვანილი. ბალახი, зелень, трава, ისაი. 19—7; შავთ. 57; ან წმული, ნაცარტუტი, щелокъ, მალაქ. 3—2; იერემ. 2—22, მდაბ. ძროხის განავალი, пометъ, საბ. ლ.

მდენი, ზედ. მომდინარე ან დამადენი, текущій; льющій; ჩონგ. 57; ვეფხ. 311.

მდიდარი, ზედ. მრავლის მქონებელი, პოვნიერი, ქონებიანი, აღსავსე: богатый, ფსალ. 33 — 10; 47—3; მატ. 19—22, 23; **მდიდრად**, ზზ. богато; **მდიდრება** (ვა), ზ. მ. გავამდიდრებ, მდიდარ ვჰყოფ, обогащать; **მდიდრობა**, ს. ხიმდიდრე, შეძლება, богатство, **მდიდრობით**, богато. 2 ქართლ. 420; (ვჰმდიდრობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. მდიდრად მომაქვს თავი, казаться зажиточнымъ, ქილ. 418; მტკვარი მდიდრობს, Кура выступаетъ изъ береговъ, становиться полноводною; (ვჰმდიდრდები, -დი), ზ. ვდ. მდიდარი შევიქმნები, богатѣть, **მდიდრული**, ზედ. богатый, -ლად მორთული, богато одѣтый.

მდიდობა, მდიდებლობა, ს. ზვაობა, тщеславіе.

მდივანი (სპარს.), ს. მწერალ-მწიგნობარი, секретарь, письмоводитель, საჯდომი ტახტხავით, диванъ, софа, მროვ. 111, მდივანთ-მთავრობა, начальство надъ секретарями, გორგ. 183; მდივან-მწიგნობარი, უპირველესი მდივანი, статсъ-секретарь, **მდივნობა**, ს. მწიგნობრობა, секретарство, **მდივანბეგი**, ს. მსაჯული, მოსამართლე, სასამართლოს წევრი, судья, совѣтникъ, членъ суда; **მდივანბეგობა**, ს. მდივანბეგის ხარისხი, званіе судьи, დასტ. 74, ალექს. 59; **მდივნება** (მამდივნებ, -ნე), მდივნად გამხდი, дѣлаешь меня секретаремъ, ალექს. 148.

მდინ, მდის, მდისინ, ნ. მდე.

მდინარე, მდინარი, ზედ. წყალი მომდინარე, текущій, მდინარე სისხლი, потокъ крови, მდინარე ცრემლი, потоки слезъ, **მდინარე**, ს. დიდი წყალი დინებით წარმავალი; рѣка, მდინარე ეწოდებათ სამღვდელო-მთავროთა მანტიათა ზედა გრძლად დაკერებულთა ფერადთა ლენტთა ზოლზოლად, источники на архіерейской мантіи, **მდინარება, -რეობა**, ს. დენა მდინარისა, теченіе рѣки, (ვჰმდინარებ, -რეობ, -რე), ზ. უ. о рѣкахъ: течь; მდინარება სისხლისა, потокъ крови, -ცრემლისა, потокъ слезъ, 1 ქართლ. 288; 402; **მდინი**, ნ. [მდენი.

მდნარი, ზედ. გამდნარი, გამხვალი. талый.

მდოგვი, ს. მცენ. ხარდალი, горчица, მატ. 13—31; 17—20; ლუკ. 13 — 19; **გარეული მდოგვი**, ან დოგვი, горчица полевая.

მდოვრე, ზედ. წყნარისა და ჩქარის საშუალი, небыстрый, -სიტყვა, спокойное, тихое слово, რუსუდ. 777; **მდოვრება** (ვა), ზ. მ. ვაწყნარებ, ვამშვიდებ. утишать; успокоивать.

მდომელი, მდომი, ზედ. მოწადინე, желающій, **მდომელობა, მდომობა**, ს. წადილი, მოწადინება, желаніе.

მდორე, ნ. მდოვრე, რუსუდ. 141; საბ. ლ.

მდრეკი, ზედ. ადვილად მოსახრელი, гибкій, **მდრეკობა**, ს. гибкость, მდრეკი ჯოხი, гибкая палка.

მდორნი, ს. ევთვიმეს ცხოვრ?

მდრტვინავი, ს. შეუჯერებელი, მოჩივარი, ропотатель, **მდრტვინაობა**, ს. შეუჯერებელი ჩივილი, ропотъ, იუდა. 1—16.

მდუმარე, მდუმრი, ზედ. მჩუმარე, ჩუმად მყოფი, молчаливый, **-მრიად,** ზზ. ჩუმად, молчаливо, ჩონკ. 131; **მდუმარეობა, მდუმრება,** ს. ჩუმობა, молчаливость, ქილ. 181; ვეფხ. 993; (ვჰმდუმარეობ, ვჰდუმრობ), ზ. უ. ვჰხჩუმობ, молчать, **მდუმრიადი,** ზედ. მოჩუმარი, молчаливый.

მდურავი, ზედ. მომდურავი, გულ-ნაკლული, недовольный, ვისრ. 10, **მდურვა,** სხ. გულ-ნაკლულობა, მომდურაობა, ропотъ, неудовольствіе; (ვიმდურვი, -ვები), ზ. ვ. ვმომდურავობ, არ ვმადლიერობ, გულ-ნაკლულად ვარ, роптать, быть недовольнымъ; негодовать; (ვემდური, -რები), ზ. თვ. არ ვემადლიერები, негодовать на кого, ალ. 28; **მდურება** (ვა), ზ. მ. სამდურავს ჩამოვაგდებ, გადავჰკიდებ, сѣять раздоръ, дѣлать недовольнымъ, მემდურები, негодуешь на меня, რუსუდ. 380; **მდურობა,** სხ. მომდურაობა, ропотъ, негодованіе; (ვჰმდურობ), ზ. უ. негодовать, რუსუდ. 408.

მდუღარე, ზედ. მფოფინარე წყალი ცეცხლზედ, кипячій; ს. ან თვით მდუღარე წყალი, кипятокъ; ერთი ექვსთა სამართალთაგანი, რომელიც სწარმოებდა საქართველოში, ნ. ფიცი; მდუღარე ცრემლი, горькія слезы, ვეფხ. 12, რუსუდ. 383; -გული, возбужденное положеніе души, ვისრ. 47; **მდუღარება,** ს. მდუღარე წყალი; განსაზავებელი წყალი; кипятокъ; теплота въ св. Евхаристіи; (ვჰმდუღარებ), ზ. უ. ვდუღ, кипѣть, **მდუღრვა** (ვჰმდუღრავ, -რე), ზ. მ. დავმდუღრავ, გავფუფქავ, обдать кипяткомъ, **მდუღრობა** (ვმდუღრობ, -დი, -დე), ზ. უ. მდუღარე ცრემლს ვჰღვრი, проливать горькія слезы; 2 ქართლ. 389; **მდუღრება** (ვა), кипятить; ვჰმდუღრდები, ошпариться; (ვი თვალებსა), заставляю глаза краснѣть отъ слезъ.

მდღევარი, ს. დღიური, სამარადღეო, дневный, ежедневный, ქილ. 50, -საზრდელი, дневное пропитанье.

მდღვებელი, ზედ. დღვების მომქმელი, кто сбиваетъ масло, кислое молоко и т. п.

მე, ნაცვალსახელი არსებითი (იპოვება სხვათაცა ინდოეთის ევროპეულის ენებში და გამოსახვენ ზრუნვათა: ნათესაობითსა, მიცემითსა, მოქმედებითსა; სახელობით ზრუნვაში ხმარობენ რუსნი: я; ფრანც. je, ლათინნი ego, ნემეცნი ich; სანსკრიტში aham, ქართულს ენაში ნაცვალ-სახელს მე არა აქვს ზრუნვა: მე გორგის დამიწერია წიგნი, აქ მე იხმარების ვითარცა მიცემითი ზრუნვა; მე ივანესა მრწამს ღმერთი, აქაც ჰზის ვითარცა მიცემითი ზრუნვა; ღრამ. ანტონი კათალიკ.; აგრეთვე სპარსულს ენაში მან იხმარების, ვითარცა ქართულში მე; ნათესაობით ზრუნვა ნაცვალ-სახელისა მე, რომელიც შემოუღიათ ქართველთ ღრამატიკის მწერალთა ესე იგი ჩემი, არ არის ნათესაობით ზრუნვა არამედ სახელობითი; ესე აღმოჩნდების ხმარებისაგან, მაგალ: 1, ისმინე ჩემი უფალო, აქა აზრი არა არის სრული: ისმინე ჩემი რა ისმინებ ვედრება, თუ უმადურობა, რუსულში: услыши мя господи, გამოდის სრული ჰაზრი; 2: ჩემი იხმარებას მსგავსად ტალიშურის ენისა (იხილე, записки кавк. отдѣла Географ. общ. кн. III, 1855, стран. 15) და შედგების თანდებულისაგან ჩე ქ ნაცვალ-სახელისაგან მე, ერთად (ჩემი), ამ ჩემისაგან არის შემდგარი მრავლობითი ჩვენ, რადგანაც ვ საყოველთაოდ დანიშნავს მრავლობითს: გვწერს, გვაქვს; მხოლ. არის გწერს, გააქვს, ვითარცა რუსულში, вы, და ფრანციცულში vous, სანსკრ. vayam, ნემეცნ. wir და სხვანი). **მე,** დაერთვის ბოლოს სხვათაცა ნაცვალ-სახელთა და ზმნის ზედათა; ვინმე, რამე, ვიეთნიმე, ოდესმე, სადმე; нѣкто, нѣчто, что либо, нѣкоторый, нѣкогда, когда то; მე კვალად შეერთდების კითხვითსა მარცვალსა ა? მეა; გიყვარ მეა? любишь ли ты меня? ფსალ. 72—11; საქმ. 8-30; მე შემოკლებით მ. ნახე მ თავში.

მეაბანოვე, ს. აბანოს მნე ან დამბანი, банщикъ.

მეაბჯრე, ს. მნე აბჯრისა და საჭურველისა, ან შეჭურვილი აბჯრით, оружейничій, хранитель оружья; оруженосецъ; ვეფხ. 202.

მეაგურე, ს. აგურის მკეთებელი, кирпичникъ.

მეავაზე, ს. ზედა მხედველი სანადიროს ძაღლებისა ან ავაზებისა, завѣдывающій охотничьими собаками, егерь; დარეჯ. 60.

მეავიდე, ს. სალამურის მკვრელი, свирѣльникъ.

მეავჯანდე, ს. მეჯინიბე თანმიმყოლი მებატონისა ცხენით, უფრო ნადირობაში, стремянной, ქილ. 462.

მეათე, რიცხ. სახ. ნახე ათი, десятый, **-თედი,** ზედ. ათის ნაწილი, десятая часть.

მეათერთმეტე, რიცხ. სახ. одиннадцатый.

მეათორმეტე, რიცხ. სახ. двѣнадцатый.

მეათძალე, ს. მძნობელი, მკვრელი ათ-ძალისა, гуслистъ, გამოცხ. 14—2.

მეალაფე, ს. ალაფის ამღები, грабитель, 1 ქართლ. 129; **მეალაფეობა,** ს. ალაფის აღება, грабежъ.

მეალვე, ს. ალვის მკეთებელი ან გამსყიდველი, продавецъ халвы, ქილ. 527.

მეალმასე, ს. ალმასების მკეთებელი, бриліантчикъ.

მეამბორე, ს. მკოცნელი, ამბორს მყოფელი, цѣлователь.

მეამბოხე, ს. ამბოხის მყოფელი, мятежникъ.

მეანი, ს. ღედათ მოურავი, ბებია, повивальная бабка.

მეარჩვე, ს. არჩვის დამწერი, стряпчій.

მეასე, ზედ. сотый, **მეასედი,** ზედ. сотая часть.

მეასპარეზე, ს. ასპარეზზედ მოთამაშე, ратоборецъ, ратай на публичныхъ играхъ.

მეაფრე, ს. ნავის აფრათ გამგე, правящій парусами на судахъ.

მეაფქიონე, ნ. მეაფრე; საბ. ლ.

მეაქლემე, ს. აქლემების პატრონი, ან გამრეკი, содержатель или погонщикъ верблюдъ.

მეაღსარებე, ს. მოძღვარი, სულიერი მამა, духовникъ.

მეახურე, ს. მეჯინიბე, конюхъ.

მებადე, მებადური, ს. მესაღიკე, თევზების მონადირე ბადით, рыболовъ, დაბ. 6; ქილ. 532, 587.

მებაზრე, ს. ბაზრის ვაჭარი, торгашъ, **მებაზრობა,** ს. ბაზარში ვაჭრობა, торгашество, ქილ. 18.

მებალახე, ს. საბალახოს ამღები, сборщикъ податей съ пастбища, **მებალახობა,** ს. ღირსება მებალახისა, достоинство сборщика съ паст-

нищъ, დასტ. 20; სიგელ. ჩოლაყ. 6; სადაცა სწერია: გვიბოძებია მებალახობა; 2 ქართლ. 65.

მებანაკე, ს. ბანაკთ ზედა-მხედველი, квартирмейстеръ.

მებაჟე, ს. ბაჟის ამღები, пошлинный сборщикъ.

მებარბითე, ს. ბარბითის მკვრელი, арфистъ, ქილ. 640; ანდრ. 127.

მებატე, ს. ბატების გამრეკი გასასყიდავად, гусятникъ.

მებატონე, ს. მეპატრონე, მამულის პატრონი, помѣщикъ.

მებაღე, ს. ბაღის შემმუშავებელი ან პატრონი, садовникъ, ქილ. 201; **მებაღეობა**, ს. садовничество, садоводство.

მებაშმაკე, ს. ბაშმაკების მკერავი, башмачникъ.

მებეგრე, ს. მობეგრე, ბეგარას გამომღები გლეხი, крестьянинъ, платящій подать.

მებელი, ს. სახლის მორთულობა, საფენი, мебель.

მებეჭე, ს. ქურუმი რომელიც განხილვითა დაკლულის ზვარის ბეჭითა მოუთხრობდა მომავალსა, ნ. ულუკი, жрецъ ворожей.

მებიჭობა, ს. მამათ მავლობა, мужеложство, გორგ. 55.

მებოზვარი, ს. ბოზი, прелюбодѣй, **მებოზვარობა**, ს. ბოზობა, прелюбодѣйство, სამ. სომხ. 345; 88.

მებოსტნე, ს. ბოსტნის შემმუშავებელი, огородникъ.

მებომირი, ს. ნებომირი, ჯვარედინი გზა; სადაც მრავალნი გზანი ერთად შეჰკრბებიან, перекрестокъ, гдѣ дороги расходятся, მატ. 22—9.

მებრ, ზზ. მსგავსად, подобно, მებრ ხატად, такимъ образомъ, წესისა მებრ, по обыкновенію, **მებრივე**, ზზ. მსგავსადვე, также; **მებრივი**, ზედ. მსგავსი, подобный, მარტ. 1—158, ნ. ებრ.

მებრუ, მებრუვე, ს. მომთვრალო, пьяница, ისა. 24—19.

მებრძოლი, ს. მეომარი, воинъ, ратникъ, **მებრძოლობა**, ს. მეომრობა, ратоборство, ყარამ. 144; ზაქარ. 10—7; ვეფხ. 8.

მებუდრობა, ს. ბუდარობა, ბუდეში ყოფნა, житье въ гнѣздѣ, (ვჰმებუდარობ, -რე), ზ. უ. ვბუდარობ, ბუდეში ვიმყოფები, гнѣздиться, ქილ. 466.

მებუკე, ს. ბუკის მკვრელი, трубачъ, დარეჯ. 43.

მებულკე, ს. ბულკების გამსყიდველი, булочникъ.

მებურნუთე, ს. ბურნუთის გამსყიდველი, табачникъ.

მებჭე, ს. მეკარე, привратникъ.

მეგალავნე, ს. охраняющія ограду, ირაკლ. 33 ტრაგ.

მეგემე, ს. გემის პატრონი, корабельщикъ.

მეგვადრუცე, ს. ფულის ყუთის შემნახავი, хранитель шкатулки съ деньгами, 1 ქართლ. 145.

მეგობარი, ს. მოყვასი, მოყვარე, შესაკუთრებული ვისიმე უზაკველითა და ვასხებულითა სიყვარულითა ან თანაზიარი ჭირისა და ლხინისა, другъ, пріятель; **მეგობრობა**, სზ. მოყჳრობა, дружба, товарищество, ქილ. 301, (ვჰმეგობრობ), ზ. უ. ვჰმოყჳრობ, быть въ дружбѣ, (ვემეგობრები), ზ. თვ. дружиться, (ვუმეგობრდები, -დი), ზ. ვდ. дружиться съ кѣмъ, **მეგობრება** (ვამეგობრებ, -რე), ზ. მ. დავამოყვრებ, дружить, ქილ. 550.

მეგოდრე, ს. პურის შემნახავი, приспѣшникъ, хлѣбодаръ, **მეგოდრეთ-უხუცესი**, ს. უფროსი პურის მცველთა ზედა, главный хлѣбодаръ, დასტ. 3, 105, 153, რუსუდ. 369.

მედაბდაბე, ს. დაბდაბის მკვრელი, барабанщикъ.

მედად, ზზ. უფასოდ, მუქთად, გინა ცუდად, უბრალოდ; даромъ; напрасно, ისა. 52 — 3; **მედადი**, ზედ. მუქთი, даровой.

მედავე, ს. მოდავე, оспариватель.

მედავითნე, ს. დავითნის მკითხველი, псаломщикъ.

მედალი, ს. медаль.

მედაირე, ს. დაირის მკვრელი, бубенщикъ.

მედანე, ს. დანების მკეთებელი, ножевщикъ.

მედასე, ს. დასის უფროსი, начальникъ отряда.

მედაფე, ს. დაფის მკვრელი, литаврщикъ.

მედგარი, ს. მცონარი, მზაკვარი; გაანჩხლებული, ვეფხ. 574; 903; შავთ. 75; რუსუდ. 469; მატ. 25—27; лѣнивый; подлый, лукавый; неистовый, ярый; მედგრად ბრძოლა, сражаться съ яростью. შავთ. 75, **მედგრობა**, ს. ანჩხლობა, неистовство, ярость, დარეჯ. 2—86; 1 ქართლ. 52; ვისრ. 159.

მედგური, ს. მდგმური, жилецъ.

მედვრინე, ს. პენტელა, ხელოსანი მპენტავი ბამბისა, მატყლისა, кто взбиваетъ вату, шерсть.

მედიდური, ს. ზვავი ან გამომჩვენებით მქცევი, величавый, гордый, -რად, величаво, ჩონგ. 12; **მედიდურება**, ს. ზვავობა, величавость.

მედინობა, ს. დინება, теченіе, მარტ. 1—29.

მედოშაქე, ს. მესაწოლე, მესასვენებლე, постельничій.

მედრეკანი, **მედრეკი**, ზედ. მდრეკი, მოხრადი, гибкій.

მედროვე, ს. კეთილის დროს მქონე, ვისაც დრო მსახურებს; временщикъ.

მედროშე, ს. დროშის მტვირთავი, знаменосецъ.

მედროშკე, ს. იზვოშჩიკი, извощикъ.

მედუქნე, ს. დუქანში ვაჭარი, лавочникъ, **მედუქნობა**, ს. დუქანში ვაჭრობა, торговля въ лавкѣ, დავრ. 37.

მედღესასწაულე, ზედ. დღესასწაულის გარდამხდელი, празднующій, მარტ. 2—59; ტიმ. 180.

მედღევე, ს. дежурный.

მეებნე, ს. ებნის მკვრელი, гуслистъ, ფსალ. 67—24.

მეეკლესიე, ს. ეკკლესიის კრებულთაგანი; ან მედღესასწაულე, მარტ. 1—150; церковникъ, церковный служитель; празднующій.

მეეკუდერე, ს. ეკუდერის მღვდელი, священникъ при часовнѣ, გუჯ. 28.

მეერგასე, რიცხ. ს. მეორმოცდაათე, пятидесятый, -დღე, пятидесятый день, пятидесятница, საქმ. 2—1; 1 ქართლ. 177; ტიმ. 15, 166.

მეერდოვე, ს. ერდოზედ მყოფი, живущій на террасѣ, საბ. ლ.

მეეტლე, ს. მეურმე, იზვოშჩიკი, извощикъ.

მეერქვნე, ს. გუთნის დედა, землѣдѣлецъ, пахарь.

მეექვსე, რიცხ. шестой, **მეექვსეობა**, ს. ალექ. 60;

-გველისა, ухищреніе змѣи; **მეექვსედი**, ზედ. шестая часть.

მეეჭვე, მეეჭვი, ზედ. ეჭვის მქონებელი, мнительный; -ქმარი, ревнивый мужъ, ვისრ. 82, 130.

მევალე, ს. ვალად ფულის გამცემი, кредиторъ, заимодавецъ, ბერძნ. სამ. 13, 14.

მევანე, ს. მცხოვრები, обитатель, ან მექარვასლე, მეფუნდუკე, содержатель гостинницы, (ვჰმევანეობ, -ნევე), ზ. უ. ვჰსცხოვრობ, обитать, населять, იერემ. 25—24; 49—32.

მევაჟინე, ს. მეშარბათე, სასმელების მნე; завѣдывающій шербетомъ, продавецъ.

მევახშე, ს. მევალე, ვალად ფულის გამცემი, заимодавецъ, ростовщикъ.

მეველე, ს. მინდვრის მოსავალთ მცველი, რათა ხვასტანგმა არ გასძოვოს, полевой сторожъ, სომხ. სამ. 388; კაცია 28.

მევენახე, ს. მეზვარე, ვენახის შემმუშავებელი, виноградарь, ანდ. 78.

მეზანდუკე, მეზარდახშე, ს. მკეთებელი ზანდუკთა და ზარდახშათა, дѣлатель сундуковъ, шкатулокъ.

მეზარე, ს. ზარის მთქმელი, плакуша, ან მომტანი სამწუხარო ამბისა, приносящій непріятную вѣсть.

მეზვე, მეზვი, ს. ხვასტანგი მშობელი, неяловая, тельная (корова).

მეზვარე, მეზურე, მეზვრე, ს. ზვარის მცველი, ან შემუშავებელი ზვარისა, виноградарь, садовникъ, სიბრ. 88; რუსუდ. 947; დასტ. 26, 170.

მეზვერე, ს. მებაჟე, ზვერის ამღები, мытарь, пошлинный сборщикъ, მატ. 9—9; 10—2; 5—46; **მეზვერის კვირა**, сплошная недѣля.

მეზობელი, ს. ახლოს მდგომი, ეზოს გვერდით მოსახლე, сосѣдъ, **მეზობლური**, ზედ. сосѣдскій, сосѣдній, **მეზობლად**, ზზ. მახლობლად, გვერდით, смежно, рядомъ, **მეზობლობა**, ს. მახლობლობა დგომით, сосѣдство, (ვჰმეზობლობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. მეზობლად ვარ, быть сосѣдомъ.

მეზურნე. ს. ზურნის მკვრელი, играющій на рожкѣ, ჩონგ. 127, трубачъ.

მეზღაპრე, ს. ზღაპრის მწერალი, баснописецъ, сказочникъ, **მეზღაპრე მუცლით**, ლევიტ. 19—31; მუცლითგამო მიმგები სამისნოთა პასუხთა, чревовѣщатель.

მეთანღრება, ნ. თანღრება ან გულის თანღრება.

მეთაური, ს. უფროსი, თავი, глава, ბუნ. კ. 283; ჩონგ. 108, 109; попечитель; начальникъ.

მეთევზე, თევზთ-მონადირე, ან გამსყიდველი, рыбакъ, **მეთევზური**, ზედ. рыбачій, -ნავი, рыбачья лодка, **მეთევზეობა**, рыбный промыслъ.

მეთეფშე, ს. მეჭურჭლე, хранитель посуды, დასტ. 154, 95, 15.

მეთვალე, ს. თვალის მადევნებელი, მიჩენილი დასაზვერავად, фискалъ, шпіонъ; лазутчикъ; надзорщикъ, **მეთვალეობა**, მეთვალურობა, ს. დამზვერაობა, шпіонство, лазутничество, наблюденіе.

მეთვალყურე, ს. თვალისა და ყურის მჭერელი, наблюдатель.

მეთოვლია, ს. მფრ. мартынъ, чайка, ერის. ლ.

მეთნე, ზედ. მოთნე, угодливый, მარტ. 2—9.

მეთოფე, ს. შეჭურვილი თოფითა, вооруженный ружьемъ, დასტ. 83; 2 ქართ. 43.

მეთულუხე, ს. თულუხით წყლის მზიდავი, водовозъ, **-ხობა** (ვჰ), водовозничать.

მეთქვეობა, ს. მეტყველება, თქმა, თქმულობა, сказаніе, говореніе, წინა აღმდეგი მეთქვეობა, противорѣчіе.

მეთქი, ე. ი მე ვსთქვი, იხმარების რაჟამს თვისსა ნათქვამსა მოუთხრობდეს ვინმე, ხოლო სხვის ნათქვამზედ იხმარების ო, дескать, молъ, ნ. თქმა.

მეთხე, ს. თხის მწყემსი, козій пастухъ, ალექ. 200.

მეიავარე, ს. მკრეხელი, მძარცველი, грабитель, წყობ. 127.

მეიგავე, ს. იგავის მთქმელი, кто говоритъ притчи, пословицы.

მეიდანი, მაედანი, მოედანი (არაბ.), ს. მინდორი, ფორე, მერულე, სასპარეზო; ასპარეზი, სარბოელი; площадь; поприще; ვეფხ. 20, 67.

მეითარი (სპარს.), ს. მოხელე, მდგარი წინაშე მეფისა და მიმრთმევი ცხვირსახოცისა, придворный чиновникъ, находившійся при царѣ для поднесенія ему карманныхъ платковъ; დასტ. 81.

მეიმედო, ზედ. მოიმედო, надѣющійся, შავთ. 96.

მემუხაიფე, ს. собѣседникъ.

მეინახე, ს. ერთად მჯდომი პურის მტედ, совозлежащій, сосѣдъ за столомъ: მატ. 22—9.

მეირანი, ს. ქიმია 282?

მეისტორიე, -რიკე, ს. ისტორიკოსი, მემატიანე მწერალი მოთხრობათა, историкъ.

მეკალმახე, рыболовъ.

მეკალოვე, ს. კალოზედ მლეწავი, гуменьщикъ, молотильщикъ, -ხარი, волъ для молотьбы, 2 რჯულ. 25—5.

მეკანონე, ს. მეწესე, ნ. მოწესე.

მეკაპარჭე, ს. ნ. მენიჯგორე.

მეკაპილიონე, მეკაპილე, ს. ქარვასლის პატრონი მევანე, მეფუნდუკე, содержатель гостинницы, ანდრ. 13, 14.

მეკარე, ს; კარის მცველი, привратникъ, швейцаръ.

მეკარვე, ს. კარვის მნე, хранитель шатра.

მეკასრე, ს. კასრების მკეთებელი, бочаръ.

მეკასრეობა (ვჰ), ზ. მ. бочарничать.

მეკეთილე, ს. კეთილის მყოფელი, благодѣтель.

მეკენჩხალი, ს. მცენ. ნაკერჩხალი, ლეკენჩხალი, кленъ, ერისთ. ლ; ბუნ. ლ.

მეკენჭე, ს. კენჭით ამომრჩეველი, имѣющій голосъ во время выборовъ.

მეკერმე, ს. კერმის შემკრები, ფულის დამახურდავებელი, мѣновщикъ, мѣняла, მატ. 18—3; 21—12; მარკ. 11—5.

მეკერპე, ს. კერპთ მსახური, идолопоклонникъ.

მეკეცე, ს. მეჭურჭლე, თიხის ჭურჭლის მკეთებელი, гончаръ, ისაი. 29—15; 41—25, მატ. 27—7, იერემ. 18—3; ფსალ. 2—9.

მეკვალე, ს. თვალი დამადევნებელი, გამომეძიებელი, наблюдатель, ქილ. 15.

მეკვლე, ს. მეძღვნე, მიმკლოცავი ახალს წელიწადსა, поздравляющій новый годъ съ разными сластями.

მეკილიტე, ს. კილიტების მკეთებელი, дѣлатель блёстокъ.
მეკინკლავე, ს. წინდაწინ გამსვლელნი საომრად, воины, начинающіе сраженье, რუსულ.
მეკირე, სმ. კირის გამხსნელი წყალში; кто пушитъ известку.
მეკიცხევარი, ს. გამკიცხავი, поноситель.
მეკობარი, მეკობრე, ს. ავაზაკი, მკრეხელი უფრო ზღვისა, корсаръ, морской разбойникъ, ალბ. 96; ვეფხ. 54, 195, 197, 1027; **მეკობრობა**, ს. კრეხა, აკლება, разбойничество, (ვჰმეკობრობ, ხრ. არა აქვს; ვიმეკობრებ, -რე), ზ. უ. ვჰხცარცვავ, ვჰკრეხ; производить разбой; разбойничать; ვეფხ. 1217; დარეჯ. 91; 1 ქართლ. 211.
მეკოდის პური, ს. გამომრთმევი ან ამღები პურის ბეგარისა სასარგებლოდ მეფისა, сборщикъ хлѣбной подати, დასტ. 153, 157, 71.
მეკოლოტე, ს. ღორთა ან აქლემთა მწყემსი, пастухъ свиней, верблюдъ, ამოს. 7—14.
მეკომლე, მეკომური, ს. მოსახლე, житель, обыватель, 1 ქართლ. 498.
მეკონე, ს. თევზთ საჭერის კონის მქონი, содержатель тони, рыбакъ, დასტ. 54.
მეკოცოშე, ს. დალაქი სისხლის გამომშვები კოცოშითა, фершелъ; ქილ. 118.
მეკრეფე, ს. კრებული, сборище, ვეფხ. 678.
მეკუბოვე, ს. კუბოს მკეთებელი, гробовщикъ, **მეკუბობა**, ს. კუბოს კეთება და მოფარდულობა, дѣланіе и продажа гробовъ.
მეკულუხე კაცი, ს. ღვინის ბეგარის გამომრთმევი კაცი, сборщикъ податей съ вина.
მეკურცანე, ს. უნაგირისა ან კურცანის მკეთებელი, сѣдельникъ, **მეკურცნობა**, ს. კურცანის კეთება, сѣдельничество, ქილ. 577.
მეკუჭნავე, ს. საკუჭნაოს მცველი, ключникъ, завѣдывающій съѣстными припасами и виномъ въ домѣ.
მელასპეპონი, ნ. მელსაპეპონი.
მელა, მელი, კნინ. მელია, ს. ცხოველი, лиса, лисица, **მელის-კაკალა**, ს. მცენ. მარწყვი, земляника, ივანე ბატ. ლ; **მელისკუდა**, ს. მცენ. ყვავისკუდა, თრიისკუდა, деревей, кровавникъ, ერის. ლ; ბუნ. ლ.
მელავანდი, მელევანდი, ს. დასტანაგი, ხელსაბამი (სამკაული), запястье, браслетъ, რიცხ. 31—5, 50.
მელამპრე, ს. წირვის დროს სასანთლის მჭერელი, кто носитъ свѣчу во время богослуженія.
მელანი (ბერძნ.), ს. შავი, გინა სხვა ფერი შეზავებულება საწერად; ვეფხ. 4; 956; чернила; **მელნის თევზი**, ს. თევზია ერთგვარი, ბუნ. ლ; **მელნის მორევი**, მელექსეთა შავ თვალად გამოუხატავსთ, у поэтовъ черный глазъ, ვეფხ. 1247.
მელაჭუა, ს. მცენ?
მელეული, ს. ფეტვის ძნეული, ჩერგილი, снопъ, скирдъ проса.
მელელვიე, ს. მფრინ. щуръ, ერის. ლ.
მელექსე, ს. მოშაირე, მოლექსე, ლექსების მწერალი ან მთქმელი, стихотворецъ; импровизаторъ; ვეფხ. 20, 21; **მელექსობა**, ს. ლექსისწერა, стихотворство, (ვჰმელექსობ, -სე), ზ. უ. ვმოშაირობ, писать стихи, 1 ქართლ. 336.
მელი, ნ. მელა.
მელიქაური, ს. მცენ. пшавія, ერის. ლ.
მელიქი (არაბ.), ს. ძველად ნიშნავდა მეფესა, აწ ქალაქის გამგეს და მოურავის ხელქვეითს; სომხითის სოფლებში: მამასახლისი, ქევხა; въ древности означало царя; во время царей: полиціймейстеръ, въ Сомхетскихъ деревняхъ: староста, **მელიქ-მამასახლისი**, ს. იყო ხელქვეითი მელიქისა და ამტკიცებდა ნასყიდობის წერილთა, чиновникъ, подчиненный мелику, котораго обязанность была утверждать купчія крѣпости; დასტ. 138.
მელობა (ვჰ), ზ. უ. ლაქუცები, лисить.
მელნიანი, ზედ. მელნისა ან სამელნე, чернильный.
მელიყურძენა, ს. მცენ. ნახე სირვაშლა, ქვატეფამალა.
მელობიე, ს. ლობიოს მარცვლებზედ მისანი, როგორც ქერზედ მექერე, ворожея на бобахъ.
მელოგინე, ს. ლოგინის ზედა-მხედველი, постельничій.
მელომე, ს. ლომნი, ძლიერნი კაცნი, храбрецъ, იერემ. 51—30.
მელოტი, ზედ. თმა-გაცვივნული, лысый; лысина; **მელოტება** (ვჰმელოტდები), ზ. ვდ. ვიშვლიპები, ვიხუნები, თმა გამცვივა, лысѣть.
მელსაპეპონი (ლათინ.) ს. საზამთრო ან ნესვი, арбузъ, дыня, რიცხვ. 11—5.
მელტავრო, ს. აფროდიტის ცა ან ორბიტი, орбита венеры.
მელური, ზედ. მელისებრი, подобный лисицѣ, ვეფხ. 1200, **მელურობა**, ს. მელური ყოფაქცევა, хитрость, ქილ. 421, ვისრ. 50.
მელურსმე, ს. торгующій гвоздями.
მემაგე, ს. შურის მგებელი, мститель, საბ. ლ.
მემათრახე, ს. ხმალში გატანების დროს მეფის ორგულობაზედ და ღალატზედ ბრალეულსა და დამბრალებელსა თითოს მემათრახეს მიუჩენდნენ, რომ ერთმან ერთი არ მოჰკლან; ეს მამათრახენი იყვნენ შეჭურვილნი თითოს ფარითა და მათრახითა; ხამ. ვახტ. 7, секундантъ.
მემალე, ს. მალის ამღები, сборщикъ податей, დასტ. 136.
მემამულე, ს. მამულის პატრონი, вотчинникъ, помѣщикъ, ალბ. 33, 43, 54, 58; სამ. ვახტ. 98.
მემანდარი, ნახე მიხმანდარი, დასტ. 67, 79; 2 ქართლ. 308.
მემანი, ს. წვეულობა, пиршество, განმ. ვეფხ. ვახტ. მეფისა 472.
მემანჯანიკე, ს. აბრეშუმის ამომხვევი მანჯანიკზედ ან ჯარაზედ, кто прядетъ шелкъ, სიგელ. ჩოლაყ. 14.
მემარგალიტე, ს. მარგალიტის გამსყიდველი, продавецъ жемчуговъ, ქილ. 658.
მემარგე, ს. მოგვი, მერამლე, волхвъ.
მემარნე, ს. მარნის მცველი ან პატრონი, погребщикъ; питейный ключникъ, დასტ. 26, 118.
მემარტივე, ს. ალალ-მართალი, ლიტონი, простякъ.
მემარხულე, ს. მარხვის შემნახავი, постникъ.

მემატიანე, ს. მეისტორიე, лѣтописецъ.
მემატლიე, ს. მფრ. мухоловка-бѣлошейка, ერ. ლ.
მემაშვრალე, ს. მშრომელი, труженикъ, ისაი. 43—22.
მემაშიე (არაბ.) ს. მაშიების ან ბაშმაკების მკერავი; მეფის მაშიების მცველი; башмачникъ; хранитель царскихъ башмаковъ, დასტ. 70; **მემაშიობა**, ს. башмашничанье; должность хранителя царскихъ башмаковъ.
მემახური, ს. მახის დამგები, птицеловъ, ამოს. 8—1, 2.
მემაჭე, ს. გუთნის დედა, кто правитъ плугомъ.
მემაჯანი, ს. მაძაბუნებელი, მაშინებელი, кто внушаетъ кому робость, обезкураживаетъ кого, ვეფხ. 260; ან ტყავის მოსაქნილი იარაღი, ვეფხ. განმ. თეიმ. 260; инструментъ кожевниковъ, **მემაჯანი ტანი**, ე. ი. ტანი დაჩაგრული, გამხდარი, худощавый станъ.
მემეტაფრასე, ს. მეტაფრასის მწერი; писатель жизни Святыхъ, 2 ქართლ. 112, შენიშნ.
მემთვრალე, ს. ლოთი, ღვინის მსმელი, пьяница, **მემთვრალეობა**, ს. ღვინის სმა, пьянство, (ვჴმემთვრალობ, სრ. არა აქვს; ვიმემთვრალებ, -ლე), ზ. უ. ვლოთობ, пьянствовать.
მემიზდური, ს. დაქირავებული, наемникъ.
მემისანი, ს. მოგვი, волхвъ, იერემ. 29—9.
მემირონე, ს. მირონის გამსყიდავი, миропродавецъ.
მემიჯნავე, ს. მოსამზღვრე, смежный, сосѣдъ.
მემკვიდრე, ს. მეპატრონის შემდეგი, მაგიერი შ~დ მისისა; მკვიდრი; მეპატრონე; მკვიდრი მოსახლე ერთის ადგილისა; наслѣдникъ; наслѣдственный владѣтель; обыватель, мѣстный житель; მემკვიდრე მთავარი, владѣтель по праву наслѣдства, ჩემი მემკვიდრე ყმა, мой, по праву наслѣдства крестьянинъ, გუჯ. 8, ქალაქის მემკვიდრენი, коренные жители города, **მემკვიდრეობა**, ს. პატრონობა მამა პაპეულის მამულისა, ან ყმისა, наслѣдственность, преемничество, ჩონგ. 59; **მემკვიდრება** (ვა), ზ. მ. ვაპატრონებ, вводить въ правахъ наслѣдства.
მემორინე, ს. ნარდის ან ჭადრაკის მოთამაშე, игрокъ въ шахматы.
მემროწლე, ს. ძროხების ან კამბეჩების მწყემსი, пастухъ рогатаго скота, 1 ქართლ. 336; **მემროწლეობა**, ს. მწყემსობა, пастушество.
მემრუშე, ს. კაცი ცოლისაგან, გინა ქალი ქმრისაგან, მცოდველი, წინა-აღმდგად 7 მცნებისა, прелюбодѣй, **-შება**, **-შობა**, ს. прелюбодѣяніе.
მემსგეფსე, ზედ. მორიგე, очередной.
მემსხვერპლე, ს. მსხვერპლის შემწირველი, жертвоприноситель, ისაი. 66—3.
მემტერე, ზედ. მტერი, მტრობი, враждебный.
მემტილე, ს. მებაღე, მებოსტნე; садовникъ; огородникъ; იოან. 20—15; მარტ. 2—104.
მემუდარე, ს. მთხოვნელი, проситель.
მემუქარე, ს. მრისხანე, მოქადული, грозитель, რუსუდ. 283; ვეფხ. 343.
მემუშავე, ს. შრომის მოყვარე, труженникъ, ტიმ. 60.
მემშურნობა, ს. მოშურნეობა, зависть.
მემშურნე, ს. მოშურნე, завистникъ.

მემუჩირე, ს. სთველში მავალი ტკბილის საშოვრად ბერი, собирающій вино въ пользу монастыря.
მემღერე, ს. მოთამაშე; ამგდები, დამცინებელი, игрокъ; насмѣшникъ; пѣвецъ; ანდრ. 96; ისაი. 3—4; ნ. მღერა; **მომღერლის** ხმა, голосъ поющаго, იერემ. 30—19.
მემშვილდე, ს. ისრის გამტყორცნი, стрелецъ изъ лука, **მემშვილდობა**, ს. მშვილდოსნობა, искусство стрѣлять изъ лука, მარტ. 2—11; 1—65.
მემცხედრე, ს. ნ. თანა მემცხედრე, ან თანა მესარეცლე.
მემძეხვე, ს. მძეხვების გამსყიდველი, колбасникъ.
მემძივე, ს. მძივების მკეთებელი, дѣлатель бисера.
მემწვანილე, ს. მწვანილის გამსყიდავი, зеленщикъ.
მემწყობრე, ს. გამრიგებელი ლაშქართა, распорядитель строя, შავთ. 58.
მემჭირნე, ს. მჭიდრო, тѣсный, ვისრ. 141; ნ. მომჭირნე.
მემხოლოვე, ს. განმხოლოვებული, уединенный; отшельникъ; მარტ. 2—106; მარტ. 1—187; **მემხოლოება**, ს. одиночество; მარტ. 1—193; 2—43.
მენა, ს. კასნი ტაგარს უხმობენ, подточиліе, сосудъ поставленный подъ виноградное точило.
მენა, ს. სამყოფი, სადგომი, жилище, საბ. ლ. ვეფხ 694.
მენაბდე, ს. выдѣлыватель бурокъ.
მენაბერწყლე, ზედ. ნაბერწყლიანი, искристый.
მენავე, ს. მეხომალდე, ნავის პატრონი; ნავის მუშაკი, ვითარ: მეპრორე, მეაფქიონე, ნავტე და სხ; ნავით მავალი, იხილე დიდსა მშვილობიანში: მენავეთა, მოგზაურთა, ხნეულთა და სხ; хозяинъ корабля, шкиперъ; матросъ; мореплаватель; საქმ. 27—27, 30; იონა 1—5; ვეფხ. 963; **მენავეთ მოძღვარი**, ს. ნავკოსალარი, ნავის მატარებელი, кормчій капитанъ корабля, საქმ. 27—11.
მენავობა, ს. ნავის ტარება, мореходство.
მენავტიკე, ს. ნავტიკის მქონე, содержатель парома, დასტ. 163.
მენათესავე, ს. მონათესავე, შორი ნათესავი, сродникъ.
მენათხოვრე, ს. ნივთისა რისამე მიმღები შესანახავად, кто получаетъ что либо на подержанье, სამ. ვახტ. 207.
მენაკი, ს. ცის მზომელობის ხარისხი; ან ხარისხი ღირსებისა; градусъ; степень достоинства; ერთი მენაკი ას ხუთი რუსული ვერსია, одинъ градусъ составляетъ 105 верстъ, ქმნ. წ. 10, ქილ. 434; **-ზომისა**, масштабъ.
მენაკიდური, ზედ. მენაპირე, пограничный, 1 ქართლ. 262.
მენალბანდე, ს. кузнецъ, кующій лошадей.
მენაპირე, ზედ. ნაპირზედ მდგომი, пограничный, -ჯარი, передовое войско, 2 ქართლ. 397.
მენაღარე, ს. ნაღარას მკვრელი, трубачъ.
მენაყოფე ნერგი, ს. ნაყოფიერი ხე; плодоносный, ქილ. 673.
მენახირე, ს. მეძროხე, ძროხების მწყემსი, пастухъ, **მენახირობა**, ს. მწყემსობა, пастушество.

მენახშირე, ს. угольщикъ.
მენდიო, ს. ვეშაპის მხგავსი თევზი; ზუნ. ლ.
მენელსაცხებელი, ს. მირონი, миро, **-ცხებლე**, ს. мироносица.
მენესტვე, ს. ნესტვის მკვრელი, свирѣльникъ.
მენიშნენი, ს. საქმროსაგან ნიშნების მიმტანნი საცოლოსთან, кто приноситъ предбрачный подарокъ, 2 ქართლ. 134.
მენიჯგორე, ს. ნიჯგორალი, მეკაპარჭე, კაპარჭის მნე, сайдачникъ, вооруженный лукомъ и стрѣлою.
მენოვაგე, ს. собутыльникъ; საბ. ლ.
მენუზლე, ს. საზრდოს მცველი, завѣдывающій провіантомъ, 2 ქართლ. 76.
მენჯი, ს. თეძოს თავები გავაზედ, сѣдалищная кость, тазъ.
მეოთხე, რიცხ. ს. четвертый, **მეოთხედი**, რიცხ. ს. четвертая часть.
მეოინე, ს. ქანდირბაზი, მიზმოსი, თვალთ მაქცი, фигляръ, фокусникъ, штукарь.
მეომარი, ს. მებრძოლი, მოლაშქრე, გამრჯელი ომში, ратникъ, воинъ. **მეომრობა**, ს. მებრძოლობა; შემართება ომში; воинственность, ვეფხ. 536; რუსუდ. 318, 315.
მეომფორე, ს. ეპისკოპოზი, ომფორით მოსილი, епископъ; ბაქრ. 241, **მეომფორობა**, ს. ეპისკოპოზობა, епископство, ბაქრ. 316.
მეორე, ს. რიცხ. второй, მეორედი, რიცხ. ს. одна половина, **მეორედად**, ზზ. მეორედ, ზზ. во второй разъ, 1 ქართლ. 58; **მეორეწილე**, ზედ. განმეორებელი, удвоивающій, ეზეკ. 43—2; **მეორება** (ვამეორებ, -რე), ზ. მ. განვამეორებ, ხელახლად გავაკეთებ რასმე ან ხელ-მეორედ ვიტყვი, повторить, (ვიმეორებ), ზ. მიმ. повторять, მარკ. 1—64; (ვჰმეორებ), быть вторымъ.
მეორმოცე, რიცხ. сороковой; მეორმოცე დაუყენა, поручилъ священнику отслужить въ сороковой день обѣдню, 2 ქართლ. 524, 528; გორგ. 282; 41; **მეორმოცე**, ს. რომელიც ორმოცს დღეს გლოვას აღასრულებს, кто въ продолженіи сорока дней надѣваетъ трауръ, 2 ქართლ. 331.
მეორძალე, ს. ვინც ორძალს უკრავს, кто играетъ на двухструнномъ инструментѣ; სიბრძ. 150;
მეორწილე, ნახე მეორე.
მეოტი, ს. გაქცეული, განლტოლვილი ომის დროს, обращенный въ бѣгство, бѣжавшій, ისუ. 8—23; გამოსლ. 23—27; 2 სჯული 19—4; ფსალ. 17—40; ვეფხ. 1381; 1 ქართლ. 53; და მტერნი ჩემნი მომეცნეს მე მეოტად, онъ обращаетъ ко мнѣ тылъ враговъ моихъ; ფსალ. 17—40; **მეოტობა**, ს. გაქცეულობა, ლტოლვა, бѣгство, 1 ქართლ. 237; მეოტ-ვიქმნენი, быть разбитымъ, 1 ქართლ. 49.
მეოჯახე, ს. პატრონი, хозяинъ.
მეოჯახობა, ს. хозяйство, სახოფლო გაზ. № 1—4 (1879).
მეოხება, ს. შუამავლობა, ოხა, предстательство, ходатайство, **მეოხი**, ს. შუამავალი, შემწე, ходатай, заступникъ, покровитель, რომაელ. 8—28.
მეპაექრე, ს. მობაასე, диспутантъ, მეტაფ. 15.
მეპასუხე, ს. პასუხის გამცემი, отвѣтчикъ.
მეპატიმრე, ს. საპატიმრო დარაჯა, тюремный сторожъ, სიბრ. 171.
მეპატრონე, ს. მებატონე, პატრონი, უფალი, владѣтель, хозяинъ, господинъ; -კახთა, владѣтель Кахетіи, 2 ქართ. 497; სიბრ. 76, **მეპატრონობა**, ს. მებატონობა; მეურნეობა, господство; попечительство; ქილ. 20.
მეპირდაპირობა, სს. პირ-და-პირ დგომა ან მეღბარება, противуположность, противустояніе, (ვჰპირდაპირობ, -რე), ზ. უ. პირ და პირ ვდგევარ ან ვმღებარებ, противустоять; находиться на противной сторонѣ; რუსუდ. 320, 427.
მეპირის-თავე, ს. ცხვრის ჯოგზედ ან ღორისა გარდასახადის ამღები, сборщикъ повинности съ стада барановъ, свиней.
მეპირის-პირე, ს. მოპირდაპირე, წინა აღმდეგი, противникъ, სამ. ვახტ. 42, 158; დარეჯ. 116; რუსუდ. 401; ქილ. 167; **მეპირის-პირობა**, ს. პირდაპირდგომა; წინა აღმდეგობა, противустоять; противиться; ქილ. 352.
მეპირონე, ს. პირობის მიმცემი, союзникъ, сторонникъ.
მეპრატაკე (ბერძნ.), ს. ტყავების მკეთებელი, დაბალი; ზოგგან მკეთებელი, მკერავი კარვისა; кожевникъ; кто дѣлаетъ палатки; საქმ. 10 — 6, 7; 18—13.
მეპრორე (ბერძნ.), ს. მესაჭე, მენავეთ მოძღვარი, кормчій.
მეპუნგია, ს. შაქარლამეების გამსყიდველი, кандитеръ, ქილ. 527.
მეპურე, ს. პურის მცხობელი ან მოვარდეული, хлѣбникъ, **მეპურეთ-მოძღვარი**, ს. უფროსი მეპურეებზედ, главный надъ хлѣбниками, დაბად. 40—2; **მეპურმარილე**, ს. პურ-მარილიანი, хлѣбосольный.
მეჟამეობა, ს. დროების გარემოება, მაგალ. ვისაც რა ზუნობით და მეჟამეობით მიწა ან ვენახი დაუჭიროს, გუჯ. 8, 29; обстоятельство, кто временно арендуетъ землю, виноградникъ.
მეჟამნე, ს. მესაათე, საჟამოს მკეთებელი; გარნა მოჟამნე, ჟამნის მკითხველი, იქ ნახე; часовой мастеръ.
მერაინდე, ს. მხედარი, всадникъ, 1 ქართლ. 290.
მერამე, მერემე, ს. მწყემსი რემისა, ჯოგისა, табунщикъ, გუჯ. 20, 27; დარეჯ. 73; რუსუდ. 25.
მერამლე, ს. რამლით მისანი (ნ. რამლი), მემარჯვე, волшебникъ, **მერამლეობა**, ს. მისნობა, колдовство, რუსუდ. 669.
მერანი, ს. ტაიჭი კეთილ-მოარული, თოხარიკი, იორღა, меринъ, ვეფხ. 96, 203; **მერანობა**, ს. თოხარიკი, рысь, иноходъ, галопъ.
მერდინი, ს. თხელი საპერანგე აბრეშუმისა თავთის გვარი, тафта.
მერე, ს. უხნავ-უთესი მიწა, цѣлина; ბაქრ. 182.
მერე, მერეთ, ზზ. მასუკან, აწის შემდგომ, послѣ, потомъ.
მერედი, მერედი, ს. მდინარის კიდეს დაცემული

ვაკე ადგილი, ან მეიდანი, ფორე; равнина на берегу рѣки; площадь.
მერემე, ნ. მერამე.
მერვე, ს. რიცხ. восьмой, **-ვედი**, რ. ს. осьмая часть.
მერიდიანი, ს. გეოგრაფიულად: საშუადღეო ხაზი, меридіанъ, გეოგრ. 12.
მერიქიფე, ს. ღვინის მწდე, кравчій, დასტ. 68, 81; ანტ. 6 — 33; **-უხუცესი**, главный кравчій, 2 ქართლ. 518.
მერმე, მერმეღა, ზზ. კვალადცა, კიდევაც, послѣ, потомъ; еще, опять, **მერმე**, ზედ. მომავალი, будущій, მერმესა მას შვებასა, пакибытіе, духовное возрожденіе, მატ. 19—28, **მერმეცა, მერმეცაღა**, ზზ. მასუკანაც, и послѣ этого, **მერმის**, ზზ. მომავალს, въ будущемъ году или въ будущей жизни.
მერსენი კლდისა, ს. მვირსინი, მურტი, სამღთო წერილში მვირსინი, мирсина, миртъ, ისაი. 41—19; ვახუშტ. 16.
მერუდე, ს. მოედანი, площадь.
მერუვე, მერუე, ს. რუების ზედა-მხედველი, надсмотрщикъ надъ водопроводными каналами.
მერული, ს. ორთითი, вилы.
მერქანი, ს. ცილას შეგნითი გული ხეთა და საკუთრად მუხის გული, сердцевина дерева.
მერყევი, ზედ. მერხევი, მერწევი, зыбкій, **მერყეობა**, ს. მერხეობა, მერწეობა, зыбкость, колеблемость.
მერცხალი, ს. მფრინ. ласточка, ისაი. 38 — 14; იერემ. 8—7; ბარუქ. 6—21; **მერცხლის მდევარი**, მფრინ. кастака.
მერძევე, ს. молочникъ.
მერძეულა, ს. მცენ. балаболка, ერ. ლ.
მერწევი, ნ. მერხევი.
მერწყული, ს. წყლის მზიდავი; ან წყლის საქანელი, ნიშანი ზოდიაქოსი; водовозъ; водолей, знакъ зодіака, ისუ. 9—24; იერემ. 14—3; ზოგჯერმი: ცუმბო წყლის საქანელი, насосъ.
მერხევი, მერწევი, ზედ. მერყევი, зыбкій, **მერხეობა, მერწეობა**, ს. მერყეობა, зыбкость, колеблемость, (ვმერხეობ, სრ. არა აქვს), ვმერყეობ, колебаться, зыбаться.
მერხი, ს. გრძელი სკამი, скамья; канапе.
მერჯულე, ს. რჯულის მოძღვარი, მეცნიერი რჯულისა, юристъ, законникъ, законовѣдъ, правовѣдъ, юрисконсультъ, 2 ქართლ. 535; სამ. ვახტ. 238; გორგ. 42; ან ერთის სარწმუნოვებისა, единовѣрецъ, მროვ. 11.
მესაათე, ს. მეჟამნე, საათების მკეთებელი, часовщикъ.
მესაგანძინე, ს. მეკუჭნავე, საკუჭნაოს მცველი, ключникъ, გუჯ. 20.
მესადგომე, ს. თანა მცხოვრები, сожитель, ქილ. 117.
მესადგომე, მესადგურე, ს. სადგურის მცველი, უცხოთ შემწყნარებელი, пристанодержатель, содержатель гостинницы, რუსუდ. 672, 675; **მესადგურობა**, ს. დგომა, пребываніе, жительство, რუსუდ. 985.
მესადილე, ს. სადილის ერთად მჭამელი, собѣседникъ за столомъ თამარ. ბატ. 134.
მესავარცხლე, ს. гребенщикъ.
მესავი, ზედ. მსასოებელი, имѣющій надежду, уповающій; вѣрующій, ვეფხ. 1543.
მესათნოე, -ნოვე, ს. მიმფერებელი, მაამებელი, მასიამოვნებელი, გორგ. 125; საბ. ლ.
მესათევზე, ს. თევზის დამჭერი, рыболовъ, ისაი. 19—8; მარკ. 1—16.
მესაიდუმლე, -ლოვე, ს. ვისისამე საიდუმლოს შემნახავი, хранитель чьей либо тайны; მარტ. 1-201; ქილ. 114.
მესაკლავე, ს. ყასაბი, мясникъ, დასტ. 26, 67, 140, 154.
მესაკრავე, ს. მუზიკანტი, музыкантъ.
მესაკრველი, ს. შემშარტავი, შემკვრელი ტყვისა საბლით, რკინით, кто надѣваетъ оковы, узы, მარტ. 1—136.
მესალიკე, ს. ხელ-მარჯვე მებადური, მეთევზე; ან მეკუჭნავე; рыболовъ, ქილ. 588, кухонный расходчикъ.
მესამარი, ე. ი. მედავრჩე მიწის ამარად, დავიმარხო მიწაში, ვეფხ. 15, пусть я буду похороненъ.
მესამე, რიცხ. ს. третій, **მესამედი**, რიცხ. третья часть, **მესამეოცე**, რიცხ. шестидесятый.
მესამზღვრე, ს. მომიჯნავე, спограничный, ვეფხ. 964; ზოგჯ. მეზობელი, сосѣдъ.
მესანთლე, ს. სანთლის ჩამომსხმელი ან გამსყიდველი, свѣчникъ.
მესაპყრობილე, ს. საპყრობილეს დარაჯა, მხმილავი. тюремный стражъ, მარტ. 2—37; ან პატიმარი, პყრობილი, арестантъ, -ლეთ მოძღვარი, начальникъ тюрьмы, საქმ. 16—36.
მესარი, ნ. **მესერი**.
მესარკე, ს. სარკების გამსყიდველი, зеркальщикъ.
მესარწმუნე, ს. ერთის სარწმუნოებისა, единовѣрецъ.
მესასვენებლე, ს. მესაწოლე, საწოლის მნე, постельничій.
მესაუნჯე, ს. საუნჯის მცველი, казначей.
მესაურე, ს. საურის გამომრთმევი მოხელე, сборщикъ податей, დასტ. 97; **მესაურობა**, ს. მესაურის თანამდებობა, обязанность собирающаго оброкъ, დასტ. 97.
მესაფლავე, ს. საფლავის მთხრელი, могильщикъ.
მესაქმე, ნახე მოსაქმე, ისაი. 66—18.
მესაყვედურე, ს. საყვედურის მთქმელი, მაყვედრებელი, попрекатель, ვისრ. 59.
მესაყვირე, ს. საყვირის მკრველი, трубачъ.
მესაწოლე, ს. მესასვენებლე, постельничій.
მესაჭე, ს. მეპრორე, кормчій.
მესაჭურჭლე, ს. საუნჯის მცველი, хранитель сокровищъ, 2 ქართლ. 140.
მესახლეობა, ს. ბინადრობა, осѣдлость.
მესახუნდრე. ს. ვინც ბინიდამ გამოაგდებს ნადირსა, кто выгоняетъ звѣря изъ берлоги, во время охоты, სამ. ვახტ. 183.
მესენაკე, ს. სენაკში მყოფი, отшельникъ, ქილ. 537.
მესერი, ს. მასარი, მარგილების გალავანი, часто-

колъ, полисадъ, тынъ, 2 ქართლ. 335; ან სანგარი, окопъ, ретрашаментъ, ნ. ჩ.

მესვა, გესვა, ესვა, ნ. სვა ან ყოლა.

მესვეტე, ს. მეუდაბნოვე, столпникъ, (святой).

მესვეური, ს. поденщикъ, კაცია 34.

მესთველე, ს. ყურძნის მომკრეფი სთველში; ან ყულუხის გამომრთმევი, собиратель винограда; იერემ. 48 — 32; сборщикъ податей съ вина, დასტ. 58, 118, 135.

მესიზმრე, ს. განმმარტებელი, ამხსნელი ან მნახველი სიზმრისა, снотолкователь, сновидѣцъ, დაბად. 37—19; **მესიზმრეობა**, ს. обязанность снотолкователя; რუსუდ. 12.

მესისხლე, ს. სისხლის მძებნელი, მაგალ: უმეცარი მოყვარე მესისხლესა უარესია, кровомститель, ალბ. 4; 2 ქართლ. 224, 537, 528; ვისრ. 12; სამ. ვახტ. 62, 140, 222, გულ-მესისხლედ ბრძოლა, биться отчаянно, **მესისხლეობა**, ს. სისხლის ძიება, кровомщеніе, 1 ქართლ. 55; 2 ქართლ. 28; სამ. ვახტ. 236; მოურავ. 33; მესისხლეობით მტერი, кровомстительный врагъ, გორგ. 209; **მესისხლური**, ზედ. სისხლის მეძიებლობითი, кровомстительный.

მესკია, ს. მფრინვ. სკვინჩა, песчанка, ზუნ. ლ.

მესპეკალე, ს. მეალმაზე, ювелиръ, ქილ. 655.

მესროლი, ს. მსროლელი, метатель стрѣлъ, стрѣлецъ, ვეფხ. 199.

მესია (ებრ.), ს. ცხებული, სახელი ესე ეკუთნვის იესო ქრისტესს, Мессія.

მესტამბე, ს. типографщикъ.

მესტვირე, ს. ლექსების მთქმელი სტვირის დაკვირით, ან სტვირის დამკვრელი, свирѣльникъ; импровизаторъ.

მესტიხე, ს. მელექსე, стихотворецъ; **მესტიხობა**, ს. მელექსობა, стихотворство.

მესტროლაბი, ს. მისანი ვარსკვლავთა ზედა, астралогъ, დარეჯ. 156; რუსუდ. 684; მოურავ. 62; **მესტროლაბობა**, ს. ასტროლოღია, ვარსკვლავთ მეტყველება, астрологія.

მესტუმრე, ს. სტუმართ მაწვევარი ან დამხდომი, მიხმანდარი, смотритель за царскимъ столомъ, ან მესადგურე უცხოთა, содержатель гостинницы, რომ. 16—23; **მესტუმრეთ უხუცესი**, ს. მიხმანდართ უხუცესი, главный надъ приставами при гостяхъ, **მესტუმრეობა**, სხ. стольничье званіе.

მესხვეობა, ს. განსხვავებულება, отличіе, раз-

მესხლეტი, ზედ. დამსხლეტი, скользкій. [ность.

მესჯულე, ნ. მერჯულე; მარტ. 2—342.

მეტაბლე, ს. მატაკარანი, ტაბლის მეურნე ან მნე, распорядитель стола, тафельдекеръ.

მეტად, ზზ. გარდამატებით, ჭარბად, въ излишествѣ, слишкомъ, ფსალ. 30—34; მეტად მლაშე, пересаленный, მეტად დიდი, пребольшой, ზომისაგან მეტად, болѣе мѣры, რუსუდ. 223; მეტის-მეტი, чрезвычайный; **მეტადრე**, ზზ. უფრორე, უფრო განსაკუთრებით, დან. 7—7; тѣмъ болѣе, въ особенности, преимущественно.

მეტალლი (ბერძნ.), ს. ლითონი, რაიცა მიწის ქანთაგან ამოითხრება, ვითარცა: ოქრო, ვერცხლი, რვალი, რკინა. металлъ.

მეტანია (ბერძნ.), ს. თაყვანისცემა ან სინანულით შევრდომა; საეკკლესიოს ტიბიკონში მეტანია არის ორგვარი: მცირე, რომელა პირჯვრის გამოსახვა და დიდი, -მუხლთ-მოდრეკა; знаменіе креста; поклонъ земной, მეტანიის მოყრა (მოვიყრი, ვიყარე), класть поклоны.

მეტაფიზიკა (ბერძნ.), ს. ზესთაბუნებითი სწავლა ყოველთა არსთა თვის თვისება ღმრთისა და სულისა; метафизика, **მეტაფიზიკური**, ზედ. метафизическій, ტიმ. 64.

მეტაფორა (ბერძნ.), გარდალება, გარდალებითი მნიშვნელობა ლექსისა (რიტორ.), метафора, **მეტაფორიული**, ზედ. გარდალებითი, метафорическій

მეტაფრასი (ბერძნ.), ს. ბერძნულად თარგმანი; რამეთუ საკითხავნი მეტაფრასნი არიან განმარტებანი საღმრთოთა წერილთა; წმინდათა ცხოვრება, метафразисъ, толкованіе св. писанія или жизнь святыхъ.

მეტება, მეტულობა (ვიმეტებ, -ტე; ვჰმეტულობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. არ ვჰზოგავ, არ ვრიდებ; нежалѣть, нещадить, ვიმეტებ თავსა, нежалѣть себя, нещадить себя, ვჰმეტულობ, ე. ი. მემატება, прибавляться, არ ვემეტები, онъ жалѣетъ, щадитъ меня, რუსუდ. 275.

მეტეორი, ს. ცისიერი, რაიცა შეხვდების ჰაერთ შინა, ვითარ: წვიმა, თოვლი, ქუხილი, მეხი და სხ. метеоръ, ფიზ. 94.

მეტვირთულობა, ს დატვირთულობა, навьюченность, ქილ. 445.

მეტი, ზედ. ზომაზედ ან წონაზედ ჭარბი, лишній, излишекъ; თანდ. გარდა, თვინიერ, кромѣ, თხუთმეტი დღე, пятнадцать дней, **მეტისმეტი**, излишній, ვეფხ. 915; ჩემს მეტი, ჩემის მეტი, кромѣ меня, რუსუდ. 374; 401; **ამისმეტად**, кромѣ этого, მეტისმეტი დიდი, чрезмѣрно, чрезвычайно большой, **მეტ-ნაკლები**, ზედ. ზომიერი, соразмѣрный, ქილ. 25; **მეტნაკლებობა**, ს. ზომიერება, соразмѣрность, ქმნ. წ. 28; ქილ. 410.

მეტიბიკონე, ნ. კანონარხი.

მეტივე, ს. ტივის პატრონი, ან ზედა-მხედველი ტივებისა, хозяинъ плота; смотритель пристани, куда пристаютъ съ плотами, დასტ. 94.

მეტიჩარა (ოსმალ. ჩარე, ილაჯი, средство, ბიანკ. ლ.), ს. ტარაკუჭა, არა მკითხე მიამბე, სხვათა სარგებელის მარიგებელი, совкій, охотникъ соваться, выскочка всюду, **მეტიჩრობა**, ს. совкость, (ვჰ), соваться, выскакивать.

მეტიკე, ს. ტიკისპატრონი, хозяинъ бурдюка.

მეტკბილე, ს. ტკბილების შემნახავი მოხელე, чиновникъ, завѣдывавшій сластями.

მეტკვეთილი, მეტკვეცილი, ზედ. წინა დაცვეთილი, обрѣзанный, по обряду ветхозавѣтной церкви, იეზეკ. 16—4; იერემ. 9—25; 11—16; **მეტკვეთილობა**, სხ. წინადაცვეთა, обрѣзаніе, (ვჰმეტკვეთილობ), ზ. ვ. წინა დავიცვითები, обрѣзываться, საბ. ლ.

მეტნობა, მეტობა, სხ. ნამეტნაობა; სიმეტნე, излишество, преимущество; კოლ. 2—4; 1 კორ. 2—1; მარტ. 1—86; ქილ. 410; (ვჰმეტობ), ზი ვჰსჭარბობ წონითა, ზომითა ან ლორსებით, მეტ.

ვარ; излишествовать; имѣть преимущество, превосходить; ვეფხ. 37; რუსუდ. 410; **მეტობი**, ზედ. მომატებული, лишній.

მეტოდა, ს. რიგი, წესი, метода.

მეტომე, ს. ერთის ტომისა, соплеменникъ, კავშ.

მეტორა, ს. 15 ლიტრა, вѣсъ 3 п. 15 ф. საბ. ლ.

მეტოქე (ბერძნ.), ს. დროებითი სადგომი ეპისკოპოზთა სხვას ეპარხიაში; ამ ლექსისაგან ჰსწარმოებს სახელი რომელთამე ეკკლესიათა: მეტეხი; მდაბ. წინა აღმდეგი; მოცილე; ქართ. 2, ტ. 42, подворье; противникъ; -სვეტის ცხოველისა, противникъ животворящаго столпа, გუჯ. 27; 2 ქართ. 42; მეტოქობა, ს. соперничество; თამარ ბატ. 138.

მეტრედე, ს. ტრედების პატრონი, голубятникъ, ქილ. 321.

მეტრფე, ს. მოტრფიალე, 2 ქართლ. 168, преданный, влюбленный.

მეტულობა (ვჰმეტულობ), ზ. მ. გამოვიმეტებ, нещадить, нежалѣть.

მეტყუელი, მიმ. მოლაპარაკე, говорящій, საქმ. 24—11; 1 კორ. 14—9; **მეტყუელება**, ს. სიტყვა, ლაპარაკი, рѣчь, говоръ, **ღვთის მეტყუელება**, богословіе; **ზღაპართ-მეტყუელება**, баснословіе, миѳологія, ქილ. 590, 641, (ვჰმეტყველებ, -ლე), ზ. უ. ვლაპარაკობ, ვიტყვი, говорить, დიდებას გმეტყველებდნენ, словословили тебя, გუჯ. 37; **მრავალ მეტყუელება**, болтовня, რუსუდ. 966, რუსუდ. 979, მეტყველობის ნიჭი, способность говорить, даръ слова.

მეტრაპეზე, ს. სუფრაჯი, стольникъ, метредотель, ბაქრ. 313, 303.

მეუარე, ს. უარის მთქმელი, кто отпѣкивается, непризнается, გორგ. 146.

მეუდაბნოვე, ს. მწირი, განმხოლოვებული უდაბნოში, пустынникъ, отшельникъ; 1 ქართლ. 336; გუჯ. 20.

მეუდიარე, ზედ. შეუწყნარებელი, შემავიწროვებელი, стѣснитель, ქილ. 19; 360, 474.

მეუზრახე, ზედ. არ მოუბარი, არ მოლაპარაკე, неговорящій; безсловесный, ვეფხ. 732.

მეუკანავე, ს. უკან მყოფი ან მდგომი, послѣдній, задній, -ლაშქარი, аріергардъ.

მეულუფე, ს. ვისაც ულუფა აქვს, ან დამრიგებელი ულუფისა, სარჩოსი და საზრდელისა, кто получаетъ содержаніе; или кто раздаетъ содержаніе, провизію; расходчикъ, გუჯ. 6, 16; დასტ. 11, 140; სიგ. ჩოლაყ. 14.

მეუნებლე, ზედ. ურჩიო, არ მორჩილი, ურჩი, непослушный, ვეფხ. 263; დარეჯ. 107.

მეუნჯე, ს. მესაუნჯე, უნჯის მცველი, მნე, მოლარე, хранитель сокровища; იერემ. 22—15; ბარუქ. 3—18; ისაი. 22—15.

მეურმე, ს. ურმის პატრონი ან ურემიანი მოქირავნე, ямщикъ, извощикъ, გუჯ. 6.

მეურნატე, ს. მიწის შემმუშავებელი, გუთნის დედა, пахарь, земледѣлецъ; ისაი. 45 — 9; **მეურნატობა** (ვჰმეურნატობ, -ტე), ზ. მ. შევიმუშავებ მიწას, воздѣлывать землю, пахать.

მეურნე, ს. მოურნე, მზრუნველი, попечитель, опекунъ, **მეურნეობა**, ს. მოურნეობა, მზრუნველობა, попеченіе, опека, (ვჰმეურნეობ), ზ. მ. ვჰმზრუნველობ, пещись, ქილ. 413; **მეურნეობა** მიწისა, сельское хозяйство.

მეუფე, ე. ი. მეუფლე, შემოკლ. უფალი ან მეფე, ს. მფლობელი, მმართობი, პატრონი, განმგებელი, მბრძანებელი, владыка; царь, государь, повелитель; გვაკურთხენ მეუფეო, благослови владыко, **მეუფება, მეუფობა**, ს. მეფობა, უფლება, ბატონობა, владычество, власть; (ვჰმეუფებ, -ფე; ვიმეუფებ, -ფე), ზ. მ. ვუფლებ, ვმფლობელობ, господствовать, владычествовать, царствовать, (ვამეუფებ), ზ. მ. ვამეფებ, заставить царствовать, -господствовать, მეუფლეობა, ს. მეუფება, господство, (ვჰმეუფლეობ, -ლევე), ზ. მ. ვუფლებ, господствовать, დაბად. 37—8.

მეუფროსე, ს. უფროსი, მთავარი, მბრძანებელი, начальникъ, **-სობა**, старшинство, начальство.

მეუღლე, ს. ცოლი ან ქმარი, супругъ, -га; **-ლენი**, ს. ცოლქმარნი, супруги, 2 კორ. 6—14; სომხ. 302, **მეუღლეობა**, ს. ცოლქმრობა, супружество, ქილ. 453.

მეფანდურე, ს. бандуристъ.

მეფარდაგე, ს. ფარდაგების მნე, коверщикъ, завѣдывающій коврами; რუსუდ. 194.

მეფე, ს. ხელმწიფე. ქვეყნის მპყრობელი, ერთ-მთავარი, გვირგვინოსანი; მდაბ. მეფე ან მდაბიურად ნეფე უხმობენ ახალ ნაქორწილევსა სიძესა სამდღედმდე; ვითარცა დედოფალი ქალისათვის; ამ სიტყვას და არცა სხვათა არა აქვსთ მდედრი ნათესავი, რომელნიმე მწერალნი უკანონოდ ხმარობენ მეფა, მეფია, ვითარცა მდედრობითსა სქესსა; იერემ. 44-18; ქართულს ენაში მდერ. იხმარება დედოფალი და არა მეფე ან მეფია; ქალნი, რომელნიც იყვნენ თვით მპყრობელნი საქართველოსანი იწოდებოდნენ მეფედ: თამარ მეფე, ვეფხ. 3, 4, 5, 1 ქართლ. ცხოვრ. 277; მეფე რუსუდან, 1 ქართლ. 379, царь; новобрачный, какъ князь у простолюдиновъ въ Россіи; მეფეთ მეფე, царь царей, მეფენი საქართველოსანი, цари Грузинскіе, ლომი არის მეფე მხეცთა, левъ есть царь звѣрей, მეფის ძე, царевичь, მეფის ასული, царевна, მეფის სძალი, царская невѣстка, **მეფის სურნელა**, ს. მცენ. მართური, чудоцвѣтъ, მეფე-ვაშლი, ს. მცენ. ананасъ, მეფის სოკო, ნ. ნიყვია, **მეფური**, ს. მეფისადმი შესაფერი, царскій, **მეფისეული**, ზედ. მეფისადმი საკუთნველი, სახასო, царскій, придворный; ან მეფის გამდელი ან ქალი სამეფოს კარის მოსამსახურე; царская нянька или царская прислужница; რუსუდ. 138; **მეფობრივი, მეფობითი**, ზედ. სამეფო, სატახტო. царственный, 1 ქართლ. 252, **მეფება** (ვა), ზ. მ. მეფედ დავსვამ, გავაბატონებ, воцарять, (ვიმეფებ, -ფე), ზ. მ. ვჰმეფობ, ვჰბატონობ, царствовать, **მეფობა**, სს. ხელმწიფება, ბატონობა; ფლობა; სამეფო, მეფის საბრძანებელი, царствованіе; царство; ვეფხ. 39; მეფობამან თქვენმან, ваше величество; (ვჰმეფობ, -ფე), ზ. მ. ვჰბატონობ, ვჰფლობ, ვიმეფებ, царствовать.

მეფსალმუნე, ს. დავითნის წარმკითხავი, псаломщикъ.

მეფხურობა, ს. სწავლა მხედრობისა, экзерциція, обученье войска; თ. ბ. ლ.

მეფუნდრუკე, ს. მროკავი, მოთამაშე, плясунъ, სიბრ. 130.

მეფუნდუკე, ს. მეკაპილიონე, ქარვასლის მქონე, содержатель гостинницы.

მეფურე, ს. ფურის შემნახავი, коровникъ.

მეფური, ნ. **მეფე**.

მეფურნე, ს. მედუქნე, ფურნეში მცხობელი და მოფარდული პურისა, хлѣбникъ, пекарь, **მეფურნეობა**, ს. ფურნეში პურის გამოცხობა და გასყიდვა, пекарство.

მეფუტკრე, ს. ფუტკრის შემნახავი, пчеловодъ.

მეფქვილე, ს. ფქვილის გამსყიდავი; продавецъ муки, საღვთო წერილში: წისქვილის ქვა, жерновъ, გამოსლ. 11—7.

მეფხანი, -ნოვანი, ზედ. ქეციანი, მქავანი, паршивый, ლევიტ. 22—22.

მექათმე, ს. ქათმების შემნახავი, содержатель куръ.

მექანარე, ს. მეზურნე, მენაღარე, მენაფირე, трубачъ, დასტ. 89.

მექარვასლე, ს. მეკაპილიონე, содержатель гостинницы.

მექარავნე, ს. ქარავნის პატრონი, მოქარავნე, караванщикъ, ანტ. 45.

მექერე, ს. ქერის მარცვლებით მისანი, ворожея по ячменнымъ зернамъ.

მექვაბე, ს. ქვაბების მკეთებელი, мѣдникъ.

მექვეყნე, ს. თანა მემამულე, землякъ, ისაი. 14—1; მიწის შემმუშავებელი, земледѣлецъ, საბ. ლ.

მექირავე, ს. მეურმე, извощикъ, **მექმ-მიმღეობა**, ნ. მიმღეობა.

მექმეობა, ს. მოქმედება, дѣйствіе; дѣятельность, ლოღ. 39.

მექნარე, ს. ქნარზედ მოთამაშე ან დამკვრელი, гуслистъ, **მექნარეობა**, ს. ქნარის კვრა, игра на гусляхъ, (ვჰმექნარეობ, -რევე), ზ. მ. ქნარს ვუკრავ, играть на гусляхъ, ისაი. 23—17.

მექოთნე, ს. ქოთნების მკეთებელი ან გამსყიდავი, горшечникъ.

მექონე, -ნი, ზედ. მქონებელი, имѣющій, კავშ. 110; მექონეობა, ს. მქონებლობა, имѣніе, владѣніе, კავშ. 263.

მექონოთი, ს. ხარისხი ბაქან ბაქნად, подножье, пьедесталъ, იერემ. 27—19.

მექორწილე, -წინე, ს. სტუმარნი მიწვეულნი ქორწილში, гости, приглашенныя на свадьбу, ვისრ. 8; სიბრ. 125; ანტ. 6—33; ან ძმადი, дружка, ნ. ჩ. ლ. იანოვკ. მარტ. 1—137.

მექრთამე, ს. ქრთამის ამღები, взяточникъ, **მექრთამეობა**, ს. ქრთამის ამღებლობა, взятничество, (ვჰმექრთამეობ, -მევე), ზ. მ. ქრთამს ვიღებ, брать взятки.

მექუდე, ს. მკერვალი და მოფარდული ქუდთა, шапочникъ.

მექულბაქე, ს. მედუქნე, лавочникъ, ანდრ. 85.

მეღალე, ს. ღალის ამღები, сборщикъ хлѣбной повинности, დასტ. 26, 159; **მეღალეობა**, ს. ღალის აღება, собираніе хлѣбной подати.

მეღამურე, ს. летучая мышь.

მეღვინე, ს. ღვინის გამსყიდველი; ღვინის დამსხმელი და მიმრთმეველი; მომთვრალე; виноторговецъ; кравчій; пьяница, 1 ტიმ. 3—3; ქილ. 417; ან ყულუხის ამღები, сборщикъ податей съ вина, დასტ. **მეღვინეთ ხუცესი**, მეღვინეებზედ უფროსი, оберъ-шенкъ, **მეღვინეობა**, ს. ღვინის მოფარდულობა, виноторговля, ქილ. 417; (ვჰმეღვინეობ, -ნევე), ზ. მ. ღვინოს ვჰყიდი, продавать вино.

მეღონეობა, ს. ღონის ძიება, средство.

მეღორე, ს. მწყემსი ღორთა, свинопасъ.

მეყაითნე, ს. ყაეთანის მკეთებელი, басонщикъ.

მეყდე, ს. წიგნის შემკვრელი, переплетчикъ.

მეყვარე, ზედ. მოყვარე, любящій, ქილ. 610; **მეყვარეობა**, ს. მოყვარეობა, любовь, ქილ. 517.

მეყვი, მეყვისი, ს. მისხი, თვის-ტომი, მონათესავე, родственникъ, свойственникъ, გორგ. 191, 264; ალბ. 23; მეყვისნი და მოყვარენი, родственники и друзья, **მეყვისობა**, ს. ნათესაობა, свойство, родство, 1 ქართლ. 212; სამ. გიორგი მეფ. 10; რუსუდ. 914.

მეყვსეული, ს. ანაზდეული, внезапный, **მეყვსეულად**, ზზ. უცებ, ანაზდეულად, მუნთქვესვე, внезапно, вдругъ, მატ. 26—74; 1 კორ. 15—52; დაბად. 14—45.

მეყი, ს. წამი, мгновеніе, мигъ, ნ. ჟამი; მეყსა შინა, въ мигъ, 1 კორ. 15—52; ისაი. 25—5; 48—3, მეყი არის არდის ნახევარი ან $3/4$ ნაწილი სეკუნდისა; ნ. ჟამი.

მეყორუდე, ს. ვისაც ყორუღათ აქვს აღებული რამე, абонировщикъ, абонентъ, დასტ. 19; მეყუსეულად, ნ. მეყვსეულად.

მეყოფი, ნ. თანა მყოფი.

მეყულუხე, ს. კულუხის გამომრთმევი, сборщикъ податей съ вина.

მეყურძნე, ს. продавецъ винограда.

მეშარბათე, ს. შარბათების შემნახავი, მევაჟინე. завѣдывающій шербетомъ, или продавецъ сиропа, დასტ. 3, 26, 73.

მეშეშე, ს. შეშის დამპობი, მზიდველი ან გამსყიდველი, дровосѣкъ; дровянникъ.

მეშველი, ს. მშველელი, მწე, помогатель, помощникъ, იეზეკ. 12—14.

მეშვი, ზედ. მშობელი; рождающій, **მეშვეობა**, ს. მშობლობა, рождаемость, ლოღ. 17; მეშვეობითი ძალი, производительная сила, კავშ. 266.

მეშვიდე, რიცხ. სახ. седьмой, **-დედი**, седьмая часть.

მეში, ს. ცუდი სამოგვე ცხვრისა, сафьянъ изъ бараньей шкуры, ბურთი მეშისა, кожанный мячъ, ბუნ. ლ; მეშინის, ნ. შინება.

მეშიბაქე, ს. ხარატი, токарь.

მეშუალობა, ს. შუამავლობა, посредничество.

მეშუბარი, ს. შუბით შეჭურვილი, копьеносецъ, 1 მეფ. 31—3.

მეშურდული, ს. შურდულით ქვის მსროლი, пращникъ.

მეშურნე, ს. მემშურნე, завистникъ, **მემშურნეობა**, ს. მოშურნეობა, შურის მქონებლობა, зависть. ქილ. 251; (ვჰმეშურნეობ, -ნევე), ზ. უ. მოშურნე ვარ, завидовать.

მეშულლე, ს. შულლის ან შფოთის აშლელი, возмутитель, ჩახრ. 6.

მეშფოთარი, მეშფოთე, ს. შფოთის ჩამომგდები, возмутитель, мятежникъ, მეშფოთარი, ზედ. მეჩხუბარი, сварливый, **მეშფოთარობა**, ს. მეჩხუბობა, сварливость.

მეჩანგე, ს. ჩანგის მკვრელი, арфистъ, 2 ქართლ. 552. [арфиста.

მეჩანგობა, ჩანგის დამკვრელობა, обязанность

მეჩარხახე, ს. ჩახმახების მკეთებელი, слѣсарь.

მეჩექმე, ს. ჩექმების მკერავი, сапожникъ.

მეჩეჩი, ს. ვრაქია, კბოლოვანი, ზღვაში თხელი ადგილი, мель, отмель.

მეჩითე, ს. кто ткетъ ситецъ.

მეჩითი (არაბ.), ს. მაჰმადიანთ ტაძარი, мечеть.

მეჩონგურე, ს. ჩონგურების მკეთებელი ან მკვრელი, балалаечникъ, რაინდი 3.

მეჩოქურთმე, ს. მწახნაგებელი, მქანდაკებელი, ваятель, скульпторъ.

მეჩხი, ნ. მეითარი.

მეჩხუბარი, ზედ. ჩხუბიანი, მეშფოთარი, сварливый, სიბრ. 87, 88; **-ობა**, сварливость.

მეც, შემოკლ. მომეც, дай, ნ. ცემა.

მეცადი, მეცადინე, ზედ. ბეჯითი, თავს გამომდები, старательный, **მეცადინეობა, -დინობა**, -დეობა, ჩახრ. 78, ს. თავს გამოდება, стараніе, старательность, (ვჰმეცადინობ, -ნე), ზ. უ. თავს გამოვიდებ, стараться, ლოლ. 131.

მეციხოვნე, ს. გუშაგი, ციხის მცველი, ციხოვანი, гарнизонъ.

მეცნავი, ს. და ზედ. მცოდნე; მცოდინარი, знатокъ, знающій, იერემ. 2—8; დან. 1—4; ლოლ. 9, 53; კაცშ. 160.

მეცნება (ვიმეცნებ, -ნე ან ვიმეცენ), ზ უ. ვიცნობ, ვჰსცნობ, შევიმეცნებ, შევიტყობ, узнавать, познавать, разумѣть, კაცშ. 7, 95, 125, 141, (ვემეცნები), ზ. უ. ვეცნობები, быть извѣстну, знать, მე მეცნება, извѣстно мнѣ, დასტ. 2.

მეცნიერი, ზედ. ცნობილი, ნაცნობი; სწავლული, გამოცდილი სწავლასა შინა, знакомый ученый; დაბად. 25—25; ლუკ. 23—40; მარტ. 1—16; საზოგადოობა მეცნიერთა, общество ученыхъ, ძებნა ნათესავთა და მეცნიერთა, искать родственниковъ и знакомыхъ, ლუკ. 2—44; **მეცნიერული**, ზედ. გონიერული, ჭკვიანი, разумный, ავიდ. 18; **მეცნიერება, -რობა**, ს ცოდნა, ზედ მიწევნილება; სწავლება, დახელოვნება სწავლაში; вѣдѣніе, знаніе; ученость; мудрость; просвѣщеніе; разумъ, познавательная способность; ვეფხ. 1550; ვისრ. 89; 154; ისაი. 11—9; ფსალ. 72—11; იგავი. 23—23; დან. 1—4, (ვჰმეცნიერობ, ვიმეცნიერებ, რე), ვჰმცოდინარობ, умничать; знать.

მეცხვარე, მეცხოვრე, ს. ცხვართ მაძოვებელი მწყემსი, овечій пастухъ, დარეჯ. 2—72; ვისრ. 159; რუსუდ. 50, 948.

მეცხრე, ს. девятый, **მეცხრედი**, девятая доля.

მეძავი, ს. კაცი, გინა ქალი მეძავი, ბოზი, прелюбодѣй, **მეძავობა**, ს. ბოზობა; прелюбодѣяніе, (ვჰმეძავობ), ზ. უ. ვჰბოზობ, прелюбодѣйствовать, ისუ 2—1; ისაი. 23—15; ანდრ. 10; ალექს. 91.

მეძალუმე, ზედ. მაიძულებელი, насилующій, принудитель, სამ. ბერძნ. შესავალი.

მეძაღლე, ს. ძაღლების ზედა-მხედველი, псарь, **მეძაღლეთ-უხუცესი**, ს. старшій, главный надъ псарями, დასტულ. 84.

მეძებარი, ს. ძაღლი მეკვალე ნადირთა, гончая, лягавая собака, მწევარი და მეძებარი, гончая и лягавая собака, ბაქრ. 184.

მეძებარი, მეძიებელი, ზედ. მძებნელი, ищущій, искатель; **მეძიებლობა**, ს. искательство; любопытство.

მეძავი, ს. ბოზი, прелюбодѣй, იგავ. 7—10; 1 კორინ. 6—15.

მეძნეური, ს. ძნების შემკვრელი, кто вяжетъ снопы, ბუნ. კ. 133.

მეძმრე, ს. ძმრის გამყიდველი, продавецъ уксуса.

მეძუძური, ს. ძუძუთა, ძუძუს მწოველი ყრმა; ან ძუძუს მაწოვებელი, грудной ребенокъ; кормилица; ჩონგ. 107.

მეძონძე, ს. тряпишникъ.

მეძღვნე, ს. ძღვნის მომტანი, приносящій даръ, 1 ქართლ. 255. 2 ქართლ. 307; გორგ. 96.

მეწალკოტე, ს. მებაღე, садовникъ, ვისრ. 60, 120; ქილ. 164.

მეწამლე, ს. მომხიბლავი, чародѣй, დან. 2—2; обаятель, იერემ. 27—9.

მეწამული, ს. არღავანისა ან სისხლის ფერი, красный цвѣтъ, ისაი. 1—19; მატ. 27—28; -ზღვა, чермное море, მროვ. 88; ფსალმ. 105—9, 22; გამოსლ. 31—4.

მეწახნაგე, ს. მქანდაკებელი, მეჩოქურთმე; ძვირფასის ქვების მთლელი; ваятель; гранильщикъ.

მეწდე, ს. ღვინის დამსხმელი და ჩამომრიგებელი, кравчій, 2 ქართლ. 18.

მეწესე, ს. მოხელე, должностное лице, დანიელ. 6—3.

მეწვრილმანე, ს. დალალი, разнощикъ, ქილ. 447.

მეწინავე, ზედ. წინმსვლელი, წინმავალი, передовой, -ლაშქარი, передовое войско, სამ. ვახტ. შესავ. **მეწინავეობა**, ს. წინყოფა, быть въ передн, 2 ქართლ. 160.

მეწინწილე, ს. წინწილის მკვრელი, играющій на цимбалѣ, რაინდი 4; გამოცხ. 18—22.

მეწისქვილე, ს. წისქვილის პატრონი, мельникъ, **-ლეობა, -ლობა**, мельничество, званіе мельника.

მეწლე, ზედ. ერთწლოვანი, ერთხნიანი, одногодокъ, **მეწლეობა**, ს. ერთწლოვანება, ერთხნიანობა, находиться съ кѣмъ въ извѣстномъ возрастѣ, ალექს. 23, 90; **მეწყალვის**, ნ. წყალვაა.

მეწყერი, ს. გვერდობი ან ფლატე დამზღვლეული, обвалъ горы, ბუნ. კ. 235.

მეწყლე, ს. წყლის მზიდავი, водовозъ.

მეჭადრაკე, ს. ჭადრაკის მოთამაშე, игрокъ въ шахматы, რუკა მეჭადრაკისა, шахматная доска, ტიმოთ. 33.

მეჭაშნიკე, ს. მოხელე მეფისა ან დიდებულთა გამსინჯველი და მიმრთმევი ღვინისა, პირის მეღვინე, чашникъ. [ნ. ჩ. ლ.

მეჭიჭა, ს. მცენ. ეკალ-ძვალა, куричья слѣпота;

მეჭეჭი, ს. მცირე ხორცმეტი, бородавка, угорь, мозоль; **მეჭეჭიანი**, угреватый; **მეჭეჭიანობა** (ვჰ), ზ. უ. მეჭეჭი დამყრის, угреватѣть.
მეჭიანურე, ს. ჭიანურის მკვრელი, скрипачъ.
მეჭიქე, ს. ჭიქეების გამყიდველი, продавецъ стеклянной посуды, -ქის დუქანი, лавка, гдѣ торгуютъ стеклянною посудою, ქილ. 74, 425.
მეჭორე, მდაბ. **მეჭორხაბარე**, ს. ჭორის მთქმელი, сплетникъ.
მეჭურჭლე, ს. მეკეცე, ჭურჭელთ მკეთებელი ან გამსყიდველი, торгующій посудою; гончарь; **-ჭლეთ უხუცესი**, ს. მოლარეთ უხუცესი, казнохранитель, **მეჭურჭლეობა**, гончарство, (ვჰ), гончарить.
მეჭუხა, ს. მცენ. ნ. მეჭეჭა ან ეკალძვალა; ბუნ. ლ.
მეხამლე, ს. წაღების მკერავი, сапожникъ, **მეხამლეობა**, ს. წაღების კერვა, сапожничество.
მეხარისხე, ზედ. ხარისხის მქონე, имѣющій рангъ, степень.
მეხარკე, ს. ხარკის გამომღები მოხარკე, ან ხარკის გამომრთმევი, данникъ; сборщикъ податей, ლუკ. 12—58. [4—145.
მეხარშე, **მეხაშე** ს. მზარეული, поваръ, ანტ.
მეხატე, ს. ხატის მტვირთველი, ქურუმი, жрецъ у Хевсурцевъ.
მეხბორე, ს. ხბოების მწყემსი, телячій пастухъ.
მეხვაიშნე, ს. შემწე, მეშველი, მომხმარე, ქილ. 624; 692; მეხვაშიადე, ს. საიდუმლოს შემნახავი, хранитель тайны, посвященный въ тайну, ქილ. 264, 292; ვისრ. 26; ходатай; წათა ცხოვრ. 8.
მეხი, (არაბ. სომხ.) ს. ელვისა და ქუხილის დროს ჩამოვარდნილი ცეცხლი, შენივთებული ღრუბელთა შორის ილეკროს ძალითა, громовая стрѣла, громовой ударъ, **მეხის ტეხა** ან ჭექა, раскатъ грома, трескъ; **მეხისქვა**, ს. მსოფლიონი ესრეთ უხმობენ რომელსამე საკურნალოსა ქვასა და ჰგონებენ მეხისა თანა შთამოვარდნასა მისსა, громовая стрѣла; (окаменелость) аеролитъ, მეხიკი დაგეცა, მეხი დაგაყარე მაგ თავში; მდაბ. чтобъ тебѣ провалиться, **მეხიანი**, ზედ. громовой, -ღრუბელი, громоносная туча, მეხის ნატეხი, იგივე მეხისქვაა; ქიმ. 167; **მეხდატეხილი**, **მეხტეხილი**, ზედ. მეხდაცემული, пораженный громомь, **მეხდატეხილობა**, **მეხტეხილობა**, ს. მეხდაცემულობა, 1 ქართლ. 430; რუსუდ. 204; გუჯ. 8; пораженіе громомъ.
მეხივალი, ს. მცენ. ლეკის ხე, пакленокъ, чернокленина, ერის. ლ.
მეხილე, ს. ხილის გამსყიდველი, фруктовщикъ.
მეხმლე, ს. ხმლების მკეთებელი და გამსყიდველი, кто дѣлаетъ или продаетъ сабли, **მეხმლეობა**, ს. ხმლების გასყიდვა, продажа сáбель, გორგ. 144, ნ. მეხრმლე.
მეხმეობა, ს. ერთ-ხმა, შეწყობილობა ხმათა, согласіе, музыкальное созвучіе; დან. 3—7.
მეხომალდე, ს. ხომალდის პატრონი, корабельщикъ, მირიან. 109.
მეხორცე, ს. ხორცის გამყიდველი, мясникъ.
მეხრე, ს. ხარების გამრეკი, მწაფველი, погонщикъ воловъ, ალ. 13; დასტულ. 26, 5; **მეხრეობა**, ს. ხარების გარეკა, обязанность погонщика, ერისთ. II, 31.
მეხრმლე, ს. ნ. მეხმლე; ხმლიანი მხედარი ან მტარვალი, оруженосецъ; палачъ; მარკ. 6—27.
მეხოპე, ს. ნავის მომსმელი, гребецъ.
მეხსიერება, ს. ხსოვნა, память.
მეხსიერი, ს. მახსოვარი, გულის-ყურიანი, памятливый.
მეხტეხილობა, ნ. მეხი, пораженіе громомъ.
მეხუთე, რიცხვ. ს. пятый, -ნაწილი, пятая часть.
მეჯადაგე, ს. მეჯღანე, წაღების მკერავი, сапожникъ, ცხოვრ. ესტატი მცხეთელისა.
მეჯამე, ს. ჯამების მცველი მოხელე, хранитель чашъ, **მეჯამეთ უხუცესი**, ს. უფროსი ამათი, главный хранитель посуды, გორგ. 149.
მეჯარე, ს. მოლაშქრე, воинъ.
მეჯვარე, ს. ქორწილში ვინც დედ-მამის მაგიერად იქმნებიან და შემოჰყავთ ახალ ნაქორწილევი სახლში და უჩვენებენ საჯდომს ადგილს, посаженный отецъ, კავკ. გაზ. 1854, № 98.
მეჯინიბე, ს. ცხენთ მომვლელი, конюхъ, გუჯ. 16; **-ბეთ უხუცესი**, ს. ამირახორი, ვზინდართ უხუცესი, оберъ-шталмейстеръ, დასტ. 113.
მეჯლისი, **მეჯლიში** (არაბ.), ს. დიდი წვეულობა, ნადიმი, ლხინი; собраніе, бесѣда; пиръ, пиршество; 1 ქართლ. 52; დასტ. 3; ჩახრ. 35.
მეჯოგე, ს ცხენთ მაძოვებული მწყემსი, табунщикъ, **მეჯოგეთ უხუცესი**, главный надъ табунщиками.
მეჯორე, ს. ჯორების პატრონი, пастухъ лошаковъ, გუჯ. 16; დასტ. 81, **მეჯორეთ ხუცესი**, главный надъ пастухами лошаковъ.
მეჯურუმე, ს. გარდასახადის გამომრთმევი, взыскатель штрафа.
მეჯურმუცე, ს. მტაცებელი, მკრეხელი, хищникъ, разбойникъ, ალ. 164.
მეჯუფთარობა, ს. ტოლობა, გასწორება, пара, чета, ровня, равенство, რუსუდ. 3.
მეჯღანე, ს. მეწაღე, сапожникъ.
მეჰარი, ს. მარი, მაჰმადიანთ ცოლის მიზდი, ქებინი, калымъ, выводная, ვისრ. 123; საბ. ლ.
მეჰმანდარი, ნ. მიხმანდარი, 2 ქართლ. 67.
მვედრებელი, ს. მთხოვნელი, проситель, **მვედრებელობა**, ს. ვედრება, просьба, (ვმვედრებელობ, -ლე), ზ. უ. ვითხოვ, ვიოხ. просить, მარტ. 2—63.
მვირსინი, **-სიონი**, ს. მერსენი, მურტი, მცენარე; мирсина, миртъ; ესაი. 41—16, 40—19; ბუნ. ლ.
მზა, ზედ. განმზადებული, მომზადებული, ხოხმიკი, готовый, ვეფხ. 1462; მატ. 22—4, 8; მზავარ, я готовъ, მზა მყავ მე, приготовь меня, **მზად**, **მზათ**, **მზას**, ზზ. готово, **მზადისი**, ზედ. მოსამზადებელი, приготовительный, **მზადება** (ვამზადებ, -დე), ზ. მ. მოვამზადებ, მზადჰყოფ, приготовляться, (ვუ), ზ. მ. готовить кому.
მზაკვარი, ზედ. ზაკვის მომქმედი, ვერაგი, коварный, хитрый, **მზაკვრობა**, **მზაკუ̂რობა**, სზ. ვერაგობა, коварство, хитрость, (ვჰმზაკვრობ, ვიმზაკვრებ), ზ. უ. коварствовать, хитрить.
მზამეტყველი, ს. ораторъ, **-ლება**, ს. ораторство.

მზაობა, ს. მზად ყოფნა, готовность, დარეჯ. 81.

მზარავი, ს. თვალისა და ყურის დამჭერი. მოდარილი მტრისა; შემაძრწუნებელი, ზარის დამცემი, ვეფხ. გან. თეიმ. 309; подстерегатель, кураульщикъ, наблюдатель; поражающій ужасомъ.

მზარდული, ს. ლალა, მამა-მძუძე, გამზრდელი, дядька, воспитатель; დაბად. 15—8; 1 კორ. 4—15; გალატ. 3—23; ქილ. 400.

მზარეული, მზვარეული, ს. ქონდაქარი, поваръ, **მზარეულთ მთავარი, -უხუცესი,** ს. უფროსი მზარეულებზედ, თეშმალი; кухмистеръ, **მზარეულობა,** ს. მზარეულის მოხელეობა, кухмистерство, (ვჰმზარეულობ, ხრ. არა აქვს; ვიმზარეულებ, -ლე), ზ. უ. поварничать.

მზახალი, მძახალი, ს. ესრეთ უხმობენ ურთიერთსა დედ-მამანი და სხვანი ნათესავნი ქალვაჟთა შეუღლებულთა, сватъ, такъ зовутъ другъ друга родители обвѣнчанныхъ; დაბად. 21—22; 26—25; ვეფხ. 1006; გორგ. 287: **მზახლება, მძახლება** (ვა), ზ. მ. ნათესაობას ჩამოვუგდებ შვილების დაქორწილებით დავამოყვსებ, დავამოყვრებ; 2 ქართლ. 180; ერისთ. 58; породнить, (ვემზახლები, -ლე), ზ. თვ. გავუნათესავდები, გავუმოყვრდები, породниться, 2 სჯული. 7—3; 1 ქართლ. 64; იმზახლნენ, вступили въ родство, породнились, 2 ქართლ. 228; **მზახლობა,** ს. ნათესაობა, მოყჳრობა, მოყუსობა, родство (по браку дѣтей); მზახლობის პირი, ე. ი დამოყვრების პირობის დადება, дать слово кому вступить въ родство, женить дѣтей своихъ, 1 ქართლ. 203; 2 ქართლ. 50; 2 ქართლ. 149.

მზგავსი, მზგავსება, ნ. მსგავსი, მსგავსება.

მზგეფსი, ნ. მსგეფსი, ვეფხ. 930.

მზდელი, მზრდელი, ს. გამზრდელი, дядька, воспитатель.

მზე, ს. მნათობი დღისა, солнце; особа, извѣстная личность, ვეფხ. 696, აღმოხდომა, აღმოსვლა მზისა, восхожденіе солнца, დასლვა მზისა, захожденіе солнца, მზის დაბნელება, затмѣніе солнца, მზის პირ და პირ, противу солнца, შენმა მზემა, თქვენმა მზემა, клянусь вами, შენს მზესა, ради Васъ, დაბად. 42—15, 17, ვეფხ. 1290; 1296; და მზესა თქვენსა ესვიდენ, и чтобы особѣ вашей повиновались, მეფისა მზის თამარისა, особѣ царя Тамары, ვეფხ. 3; ერთის მზითა, ე. ი. ერთის დღითა, въ одинъ день, ვეფხ. 302; **მზის მოქცევი,** 28 წელიწადი, ე. ი. რიცხვი ნაკის წელიწადთა 4 და რიცხვი მსგეფსის დღეთა 7, რა განამრავლო ურთიერთსა ზედა შეიქნება 28; შემდგომად მობრუნებისა ესოდენთა წელთა შვიდეულის დღენი იმავე 12 თთვეთა რიცხვებში მოვლენ, როგორც ყოფილა 28 წლის უწინ: ნახე ქრონიკონი, кругъ солнца 28 лѣтъ, **მზის დღე,** ან მზისა, ს. დღე კვირიაკესი, воскресенье, **მზისით;** დღისით მზისით, среди бѣлаго дня, **მზიანი,** ზედ. მზით განათლებული, солнечный, -დღე, солнечный день. მზიანი პირი, красивое лице; დარეჯ. 2—106; **მზიანება** (ვამზიანებ, მაგალ. ზნელსა), ზ. მ. განვანათლებ, освѣтить, пролить свѣтъ; ვეფხ. 830; 860; ქილ. 600; **მზისიერი,** ს. მზის ელვარება; განჯაფის თავი, ავთაფი, блескъ, свѣтъ солнца; кожанный мѣхъ; сакъ: საბ. ლ; **მზიური,** ზედ. солнечный, **მზე გრძელობა,** ს. დღე გრძელობა, დიდი ხნის სიცოცხლე, долгоденствіе, ვისრ. 5; ტიმოთ. 12; **მზეთ უნახავი ქალი,** ს. ლამაზი, მშვენიერი ქალი, ქალი უმანკო, красавица; невинная дѣвушка; **მზესუჭვრიტა,** ს. მცენ. подсолнечникъ (раст.), ქილ. 151; ბუნ. ლ. ერისთ. ლ. **მზის ჩადუნა,** მცენ. კლდის კილამურა, стоножникъ, ბუნ ლ. **მზე კეთილობა,** ს. ბედი, ბედნიერობა, счастье, ვისრ. 11, თქვენმა მზე კეთილობამ, клянусь вашимъ счастьемъ, **მზენაობა,** ს. ენამზეობა, ენა მჭევრობა, краснорѣчіе, საბ. ლ; **მზეობა,** სზ. მშვენიერება, красота, **ენამზეობა,** ენამჭევრობა, краснорѣчіе, (ვჰმზეობ, -ვე), ზ. უ. ვჰშვენი, красоваться, ვეფხ. 8; შავთ. 25, **მზენაობა,** ს. მშვენიერება, красота, **მზოანი,** ზედ. მზიანი, солнечный, ქილ. 94; **მზობა,** ს. მშვენიერება, красота, ვეფხ. 825; 1130; მისთვის მზისავე მზობასა, ე. ი. იაჯდის; ითხოვდის რომ თავის მშვენიერი მზე მშვენიერად დახდომოდა, онъ просилъ, чтобы найдти или застать свою возлюбленную красавицу въ полной красотѣ.

მზევალი, მძევალი, ს. კაცი წინდად მიცემული, аманатъ, заложникъ, სამ. ვ. 234.

მზეველი, ზედ. гибкій, მაგალ. ხმალი, ადვილად მდრეკი.

მზერა, სს. смотрѣніе, (ვჰმზერ, -ზირე. ვუმზერ, -ზირე, ვიმზირები, -რე), ზ. უ. ვ. ვუცქერ, ვუჭვრეტ, ვუყურებ; დავზვერავ, ვუდარილებ მტერსა, смотрѣть, глядѣть; подстерегать, подкарауливать, ვისრ. 22; რუსუდ. 53; გამოსლ. 21—14, ისე. 3—4, სამ. მოსეს. 13, და უმზირდეს გზასა ზედა მოკლვად; и подстерегали убить па дорогѣ, საქმ. 25—3; მზირნ (ე. ი. მზირიან), ფარულად ვითარცა ლომი საყოფელსა თვისსა; сидитъ въ потаенномъ мѣстѣ, какъ левъ въ логовищѣ своемъ; ფსალ. 9—29; (მიმზერ, მიმზერიან), смотришь па меня или смотрятъ на меня, დარეჯ. 2—68; **მზერინება** (ვა), ზ. მ. ვაყურებ, ვაცქერინებ, заставить смотрѣть, მამზერინებ, გამზერინებ, ты заставляешь меня смотрѣть, я заставляю тебя смотрѣть.

მზვაობარი, მზჳაობარი, ს. მოამპარტავნე, ზვავი, кичливый, гордый, надменный, **-ბარობა,** ს. ამპარტავნობა, кичливость, гордость.

მზვარე, ს. ადგილი მზის გულზედ, солнопёкъ.

მზვარი, ნახე ზვარი.

მზველავი, ს. დამანგრეველი, დამქცეველი, разрушитель.

მზვერავი, ზედ. მოდარილი, თვალისა და ყურის დამჭერი, наблюдаущій за кѣмъ.

მზვლე, ს. მძლეველი, побѣдитель, ქილ. 599.

მზიარებლობა, ს. მონაწილეობა, причастность, კავშ. 56.

მზიდავი, ს მუშა კაცი, носильщикъ, ვეფხ. 1056, -წყლისა, водовозъ, -შეშისა, носильщикъ дровъ, **მზიდველობა,** ს. ზიდვა, носка, ношеніе, კავშ. 73.

მზითევი, ს. приданое, ნ. ზითევი; მზითვა, (ვჰმზითავ, -თე), ზ. მ. მზითევს ვაძლევ. давать приданое.

მზინვარე, ზედ. ბზინვარე, ელვარე, ეზეკ. 40—3; блестящій, блистательный, **-რება,** ს. ბრწყინვალება, блескъ; (ვჰმზინვარებ, -რე), ზ. უ. ვჰბრწყინავი, блистать.

მზირავი, ნ. მზარავი.

მზირი, ს. მსტოვარი, დამზვერავი, დამალულს ადგილს მყოფი გუნდი ჯარისა მტრის დასაზვერავად, подстерегатель, соглядатай; засада; ვეფხ. 227, ფსალ. 9—28; ქილ. 563; **მზირვა** (ვჰმზირ, ვჰმზირავ, -რე), ზ. მ. მზირად ვარ, ვჰზვერავ, ვუდარილებ, გავიმსტრობ, подстеречь, подкарауливать; გიმზირიან, подстерегаютъ დარეჯ 3; **მზირაობა, მზირობა,** ს. დარიდი, გამსტრობა, шпіонство, соглядаціе.

მზისიერი, ნ. ავთაფი, საბ. ლ.

მზისით დღისით, среди бѣлаго дня, ნ. მზე.

მზის გული, ნ. გული, солнцепёкъ.

მზმანებელი, ს. მომხიბლავი, მისანი, волшебникъ, колдунъ.

მზმელი, ს. მქნელი; ყმაწვილსავით მხიარული, მოლაღე; дѣлающій, поступающій, рѣзвый; ვეფხ. 1071.

მზმნე, ს. მომხიბლავი, очарователь.

მზობა (მიმზობ, -ზე), მანიჭებ, მაძლევ, награждать, ჩახრ. 9; ან ნახე მზე.

მზობა, ს. განმზადებულება, готовность, ქილ. 414; მზის უჭვრიტა, ნ. მზე.

მზომელი, ს. განმზომელი, мѣритель.

მზორავი, ს. მსხვერპლის შემწირველი, жертвоприноситель.

მზრალი, ზედ. დამძრალი, ყინვით წამხდარი, мерзлый; поблекшій отъ мороза.

მზრახავი, მზრახველი, ს. დამზრახავი, გამქიქებელი, დამგმობი, ვეფხ. 1558; поноситель.

მზრახველი, ს. ვინც ლაპარაკობს; მრჩეველი, რჩევის მიმცემი, говорящій; совѣтникъ; მარკ. 15—45; ლუკ. 23—50, **მზრახველობა,** ს. ლაპარაკი, говоръ, говореніе, მარტ. 2—134.

მზრდელი, ს. ლალა, გამზდელი, воспитатель, ვეფხ. 923; გამომკვებელი, დამრჩენი, кормилецъ, შავთ. 10, **მზრდელობა,** ს. გაზდა, воспитаніе, იობ. 8—16.

მზრუნავი, -ნველი, ს. მონაღვლე, მეურნე, გულის შემატკივარი, попечитель, **მზრუნაობა, -ნველობა,** ს. მეურნეობა, попеченіе, забота.

მზღვარვა (ვემზღვარვი), ზ. თვ. ვემიჯნავები, граничить, ქილ. 28; კავშ. 284.

მზღვარი, ს. სამზღვარი, მიჯნა, граница, предѣлъ, ვეფხ. 9, სამ. ვახტ. 161, შავთ. 14.

მზღველი, მზღვეველი, ზედ. გარდამხდელი, платящій за, ვეფხ. 920, 1095.

მთა, ს. ქვეყნის სივრცეზედ ამაღლებული ადგილი, ან გაბმულნი სიმაღლენი гора; -თავთა მთათა ეწოდების **თხემი** და **მწვერვალი**; მათგან ქვე ჩამოდევნებულთა ადგილთა **გვერდობი** და **ფერდობი**; რა მცირედ დაივაკებს და გრძლად წარზიდულობს მათი **კალთები**; და სადა მთანი დასრულდებიან **ძირი**; მცირეთა მთათა დიდთაგან წარზიდულთა **ბორცვი, გორა** და **გორაკლა**; უმცირესსა **ბეგი, ბეგობი**; გრძლად წარზიდულსა გორასა **სერი** და **გადირი**, სერის თხემსა **ქედი**; სადაც ქედი რაოდენმე დადაბლდება ეწოდება **უღელტეხილი**; მთათა აღსავალსა გზასა **აღმართი ან შეღმართი**; გარნა შთამოსავალსა: **დაღმართი, ჩაღმართი,** სხვანი ნახე კლდე; თხემი მთის წვერი ან მწვერვალი მთისა, вершина горы, მთის ძირი, -ძირეული, подошва горы; მთა მთად სიარული, ходить по горамъ 2 ქართლ. 63; **მთის ჩადუნა,** ს. კლდის კილამურა, მცენ. стоножникъ раст. ბუნ. ლ; გვიმრიჭა, панна, ერისთ. ლ; **მთის-ნიორა,** ნ. ნიორი, **მთის სუმბული,** ს. მცენ. бѣлоусъ, **მთის ეგირი,** ს. მცენ. Astrantia helleboriae folia, **მთის ჩიტი,** ს. მფრინ. щеголь; ერის. ლ. **მთის წვერა,** ს. მცენ. რომელსაც იტალიან. ჰქვიან: tupillagine magiore; პ. ფ. ლ. **მთაბარობა,** ს. ადგილი მთიანი და ბარიანი, мѣсто покрытое горами и равнинами.

მთავარი, ს. უფროსი, ან მფლობელი, глава; начальникъ; владѣтельный или удѣльный князь; დაბად. 24—2; 36—20, საქმ. 4—5; 14—5; ისაი. 1—23; 3—14; 10—7; 11—11; 14—6, **მხედართ მთავარი,** военачальникъ, **ქალაქის მთავარი,** градоначальникъ, **მამათ მთავარი,** патріархъ, გუჯ. 33; მღვდელ მთავარი, епископъ, **მთავარ-მმართებელი,** главноуправляющій, მთავარი გურიისა, владѣтельный князь Гуріи; მთავარი ერისთავთა, главный воевода, 1 ქართლ. 149; **მთავარ-ქონდაქარი,** ს. მზარეულთ უხუცესი, главный кухмейстеръ, **მთავარ ანგელოზი,** архангелъ, **მთავარ დიაკონი,** архидіаконъ, **მთავარ ეპისკოპოზი,** архіепископъ, **მთავარ მოწამე,** первомученикъ, **მთავარი მეღვინეთა,** главный кравчій, დაბად. 40—2; **მთავრინა,** ს. დედოფალი, მთავრის მეუღლე, владѣтельная княгиня, **მთავრული,** ს. მთავრისადმი საკუთნველი, княжескій, **მთავრობა,** ს. უფროსობა, უპირატესობა, მმართებლობა; ფლობა; ერთი ცხრათა დასთაგანი ანგელოზთა; княженіе; правленіе; начальство; начало (чинъ ангеловъ); ლუკ 3—1; 1 ქართლ. 122, 343; დაბად. 40—13; მთავრობა ქალაქისა, градоначальство, (ვჰმთავრობ, -ვიმთავრებ, -რე, ვემთავრები, -რე), ზ. უ. ვ. ვჰმეფობ, ვმართავ, княжить, править; начальствовать, მსაჯ. 8—21, 2 ქართლ. 96; **მთავრობითი,** ზედ. правительственный, მარტ. 2—135, გმთავრობდე, стану властвовать надъ тобою, 2 სჯული. 8—21.

მთარგმნელი, ს. აღმხსნელი, გარდამღები ერთის ენისაგან მეორეზედ, толкователь; переводчикъ; დაბად. 41—7.

მთახვი, ნ. თახვი.

მთეზარე, ზედ. მგზებარე, горящій.

მთებიანი, ზედ. მთებით სავსე ადგილი, гористый.

მთეთრობელი, ს. მმურკნელი, მრეცხელი სამოსელთა თეთრად, бѣлильщикъ.

მთეველი (ღამისა), ზედ. მთელის ღამის უძილოდ გამატარებელი, бодрствующій всю ночь.

მთელი, ზედ. სრულიადი, ყოვლადი, უკლებელი; უავადო, სახსალამათო; цѣлый; здоровый; სიგელ. ჩოლაყაშვ. 14; -ჭკუა, здравый умъ; ერთხი. II, 7; მთელი წელიწადი, цѣлый годъ, მთელი ქალაქი, цѣлый городъ, მთელი ევროპა, вся Европа, მთელი ადამიანი, здоровый человѣкъ, მრთელ ცნობა, полное понятіе; მარგ. 1—197; 206, მთელი დღე, цѣлый день, მთელი ულუფა, полный окладъ жалованья, მთელი პური შეჭამა, онъ съѣлъ цѣлый хлѣбъ, **მთელობა**, ს. სიმთელე. მოუკლებელობა; უავადობა; цѣлость; здоровье; (ვჰმრთელობ), ზ. უ. უკლებელვარ; კარგა ვჰმყოფობ; быть цѣлымъ; здравствовать, ისაი. 37—11; **მთელება** (ვა), ზ. მ. პირველს მდგომარეობას მოვიყვან; შევასრულებ; მოვარჩენ მალამოთი წყლულსა, გავიმთელებ, поправлять, давать чему прежній видъ; заживлять рану; (ვმთელდები), ზ. ვნ. პირველს მდგომარეობას მოვალ; მოვრჩები, გავმთელდები, получать прежній видъ; заживать (о ранахъ).

მთენი, ზედ. მნათობი, освѣщающій; ჩახრ. 67, 71.

მთენობა, ს. лучезарность, შავთ. 45.

მთესვარი, **მთესველი**, ს. დამთესავი, сѣятель, მათ. 13—3; მარკ. 4—3.

მთეული, ს. მთიული, მთაში მოსახლე. горецъ, 1 ქართლ. 190.

მთვალთვი, ს. მათვალიერებელი, თვალის მადევნებელი, наблюдатель, ვისრ. 149.

მთვარე, მთვარიანი, მთვარებელი, მოთვარული, მთვარეობა, ნ. მთოვარე: ვეფხ. 209.

მთვლემარე, ს. ვისაცა ჰსთვლემს, кто дремлетъ.

მთვრალი, ს. ღვინისაგან დათენთილი, გამბრუებული, пьяный; **მთვრალობა**, ს. ღვინის სმა, пьянство, (ვჰმთვრალობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰსთვრები, ვლოთობ, пьянствовать; 3 მეფ. 20—16, რომ. 13—13; გალატ. 5—21; მაძღარს მშიერი ემთვრალება, არაკი, сытый голоднаго не разумѣетъ, ვისრ. 88.

მთიანი, **მთებიანი**, ზედ. მთებით სავსე, გორებიანი горнистый.

მთიბავი, **მთიბელი**, ს. მცელავი, გამთიბავი ბალახისა, косарь, косецъ, იერემ. 9—22, **მთიბვა** (ვჰმთიბავ, -ბე), ზ. მ. ვჰსთიბავ, косить сѣно.

მთიები, ს განთიადის ვარსკვლავი; მთიებად იწოდებიან აგრეთვე მოძღვარნი ეკკლესიისანი; утренняя зарк, разсвѣтъ, денница; свѣтило; 3 ეზდრ. 9 — 32; 2 პეტრ. 1 — 19; ფილიპ. 2 — 15; 1 ქართლ. 94.

მთიული, **მთიულელი**, ს. მთაში მცხოვრები, горецъ, **მთიულეთი**, ს. მთიანი ადგილი, гористая страна, **მთიური**, ზედ. მთისა, горный.

მთისვი, ს. ცხოველი, выхухоль.

მთლელი, ს. მწახნაგებელი, გამთლელი, камотесъ, гранильщикъ, ვისრ. 34.

მთლად, **მთლივ**, ზზ. სრულიად, უნაკლულოდ, цѣликомъ, сполна.

მთლიანი, ზედ. მთელი, უნაკლულო. цѣльный, непочатый, ანგ. 5—29.

მთმენი, **მთმობელი**, ზედ. დამთმობი, терпѣливый, ვეფხ. 652.

მთმო, **მთმობი**, **დამთმობი**, оставляющій, уступающій, ჩახრ. 75, კეფხგ. 712.

მთნე, ზედ. სათნოდ მიმღები, угодный, ჩახრ. 14.

მთნობი, **მთნობელი**, მთნებელი, ზედ. მაამებელი, угодливый, **მთნოება** (ვუმთნოებ, -ნოვე), ზ. მ დავსჩაგრავ, угнѣтать, იერემ. 22—3.

მთობი, ს. მთიანი ადგილი, нагорная.

მთოვარე, საზოგ. ლაპარაკში მთვარე, მთჳარე, ს. ღამის მნათობი. луна, мѣсяцъ, ფსალმ. 8—3; 71—5, 7; მთვარის დაბნელება, затмѣніе луны, მთვარის დაბადება, нарожденіе луны, მთოვარის მოქცევი, кругъ луны; მთოვარისა, მთოვარის დღე, понедѣльникъ, **მთვარიანი**, **მთვარული**, **მთვარეული**, ზედ. მთვარისადმი საკუთნველი, лунный, ვეფხ. 814, 1530; მთვარიანი ღამე, лунная ночь, **მთვარიანობა**, ს. მთოვარის სინათლე, лунное освѣщеніе, лунный свѣтъ, -ბის დრო, время луннаго освѣщенія, ბუნ. კ. 184; **მთვარეობა**, **-რებობა**, ს. მთვარის სინათლის დრო, лунное время, ვისრ. 127; ნ. გავარსკვლავება; **მთვარეულად**, ნ. თვარეულად, **მთვარებლად**, ზზ. მთვარესავით, какъ луна, ვეფხ. 209.

მთოველი, ზედ. თოვლის ჩამომყრელი, снѣжащій, ქილ. 685.

მთრეველი, ს. მლანძღავი, ругатель, поноситель, ან ვინც ათრევს ტანისამოსს, кто волочитъ платье.

მთრთოლვარე, ზედ. მკრთომარე, трепещущій.

მთქველი, **მთქმელი**, ს. მოამბე, разскащикъ, ან დამასმენელი, დამაბეზღებელი, навѣтчикъ, სამ. ვახტ. 227; **მთქმელობა**, **მთქმეობა**, ს. თქმულობა, разсказъ; навѣтъ; ქილ. 43, 141; (ვემთქმეობ, ვჰმთქმელობ), ზ. უ. ვამბობ, წარმოვსთქვამ, говорить, произносить, საბ. ლ.

მთქნარება, სს. зѣваніе; зѣвота, (ვამთქნარებ, -რე: მამთქნარებს, -რა), ზ. უ. პირს დავაღებ მოწყენისაგან ან ძილის მორევნისაგან, зѣвать.

მთხევარი, ს. დამქცევი, проливатель.

მთხეველი, მიმ. проливающій; **-ლობა**, ს. проливаніе; ვაშლი. 69.

მთხვევა, სს. встрѣча; (ვამთხვევ, -ხვიე), ზ. მ. ვაამბორებ, ამბორს ვაყოფინებ ხატთა და წმინდათა ნაწილთა, заставить приложиться къ образу, ან გავგზავნი დასახვედრელად, высылать на встрѣчу, (ვემთხვევი, -ხვიე), ზ. თვ. ვეამბორები ხატს, ან გზაზედ შევემთხვევი, შევეყრები; შევხვდები, დავეკვეთები; приложиться къ образу; встрѣтить; приключаться; ვეფხ. 973.

მთხზველი, ს, ავტორი, მწერალი, авторъ, сочинитель, **მთხზველობა**, ლექსთა, стихотворство, поэзія.

მთხლე, ს. თხლე, жидкость.

მთხოვარი, **მთხოველი**, ს. გლახა, კარდაკარ მოსიარულე, нищій, ლუკ. 16—35; **მთხოვარობა**, ს. გლახაობა, нищенство, ქილ. 90.

მთხრებლი, ს. ორმო, ხნარცვი, ჯურღმული, яма, ровъ; колодезъ, ფსალ. 7—14; 56—6; 1 ქართ. 139; მიუწთომელი სიღრმე, უფსკრული, пропасть; იერემ. 48—44; ისაი. 19—6; 14—23, 24—18; **მთხრებლოვანი**, ზედ. ორმოებიანი, ямистый.

მთხრელი, ს. ქანქანი, მომთხრელი მიწისა; შემარ-

ცხვენელი, копатель; срамитель; **მთხრელობა**, ს. ღირსება ან მოქმედება მთხრელისა; მარცხვენელობა, занятіе копателя; срамота; ქილ. 90.

მთხრობელი, ს. მთქმელი; მახარობელი; разскащикъ, повѣствователь; доносчикъ, навѣтчикъ; провозвѣстникъ; ვეფხ. 1443; სამ. ვახტ 236; გაზეთი კავკაზ. 1853 წლ; № 56; **მთხრობლად**, ზზ. მახარობლად, для провозглашенія; **მთხრობლობა**, ს. ბეზღება; მახარობლობა; оговоръ, навѣтъ; провозглашеніе; სამ. ვახტ. 236, 13; სამ. ბერძ. 332, 333; (ვუმთხრობლობ, -ბლე), ზ. მ. დავაბეზღებ, оговорить, обвинить, სამ. ვახტ. 236; **მთხრობლობინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაბეზღინებ, заставить оговорить, обвинить.

მთხუნველა, **მთხუნველი**, **თხუნველა თაგვი**, ს. ცხოველი, кротъ, 1 ქართ. 141, ლევიტ. 11—30.

მთხუნველი, ს. გამსვრელი, пачкунъ.

მი, თან. რომელიც მოეზავება ზმნათა, ამისი მნიშვნელობა ნახე შესავალსა მ ასოსა, მი იხმარების, ვითარცა თანდებული ვიდრე და დაიდების თავად არსებითთა სახელთა მაშინ ბოლოს დაიდების თანდებული დმე ან მდე, მაგალ: მი-პირუტყვთადმდე, до скота, დაბად. 6—7, მიუკუნისამდე, до скончанія вѣка, на всегда, ფსალ 105—31; მიერთადმე. ვიდრე ერთადმდე до единаго, ფსალ. 13-3; და სხ. აგრეთვე იხმარების ბოლოს არსებითთა სახელთა, ვითარცა სხვანი თანდებულნი, მაგალ: ქრისტესმი, Христу, ტიმ. 11.

მიალერსება (მივუალერსებ, -სე), ზ. მ. შევიტკბობ, ალერსით მოვეპყრობი, привѣтствовать, ласкать.

მიალნება (მივეალნები), ზ. ვ. მივეფერები, შევეტკბობი, შევეურები, приласкаться, შევეურები, შევეთვისები, пристать, сообщаться, დაბად. 49—6

მიამიობი, ს. მაჩქათელა, ღამიობი, летучая мышь, нетопырь, ისაი. 2—21.

მიანგარება (მივიანგარებ, -რე), ზ. მ. присвоить.

მიარება, (ვიარები), ზ. უ. მივდივარ, идти.

მიარ-მოარება (მივიარ-მოვიარებ, -რე), ზ. უ. აქა იქ დავდივარ, ვსეირნობ; прохаживаться, прогуливаться, რუსუდ. 450; (მივუარ-მოვუარებ), ზ. უ. გარშემოვუვლი, обходить, რუსუდ. 713, წადი მიიარ მოიარე, поди, пройдись.

მიახწარა, ს. მცენ. ფირისულა, баранчики; ბუნ. ლ. ромашка обыкновенная, ერისთ. ლ.

მიახლება, **-ხლოვება**, სზ. დაახლოვება, приближеніе, 2 მეფეთ. 11 — 23, საქმ. 22 — 6; მარტ. 1—86; (მივაახლებ, -ლე: მივაახლოვებ, -ვე), ზ. მ. ახლოს მივიყვან ან მივიტან; დავაახლოვებ, приближать, (მივიახლოვებ, -ვე), ზ. მიჩ. დავიახლოვებ, приблизить къ себѣ; მივუახლოვებ, -ვე), დავუახლოვებ, приблизить къ кому, (მივიახლები, მივიახლოვები, -ვე; მივახლოვდები, შემოკლ. მიახდა, ე. ი. მიახლოვდა, მივუახლოვდები, -დი; მივახლდები, -დი; მივეახლები, -ლე, შემოკლ. მიიახლა, დაბად. 18—23, მივეახლოვები; მივუახლდები, -დი), ზ. ვ. თვ. ვდ. დავეახლოვები დავუახლოვდები; მივადგები; приближаться, подходить; დაბად. 19-10; 45—3; ისაი. 30—20; მარკ. 12—13; ლუკ. 7—2; ვეფხ. 826, 864; რუსუდ. 391, (მიმიახლებ, მიმიახლე, შემოკლ. მიახლნედ), ზ. მიჩ. დამიახლოვებ, приближаешь меня, ვეფხ. 1209; ისაი. 41—1; მიახლებული, მიმ. приближенный.

მიბარება (ვაბარებ, -რე), ზ. მ. მივსცემ შესანახავად ან სასწავლებლად, поручить, отдать что на сохраненіе или кого въ ученіе; ღმერთს სული მიაბარა, онъ отдалъ Богу душу, онъ умеръ, მივაბარებ მიწას, предать землѣ, похоронить. (მივიბარებ, -რე), ზ. მიჩ. მივიღებ შესანახავად ან სასწავლებლად, принять на храненіе, въ ученіе; სიბრ. 84; (მივჰბარდები, -დი), ზ ვდ. მივეცემი შესანახავად, поручаться, быть отдаваему, поручаему, სამ. ვახტ. 147; (მივებარები), ზ. თვ. მივეცემი ვისმე სასწავლებლად, быть отдану кому въ ученье, поступить въ ученье, **მიბარებული**, ზედ. отданный на храненіе, სამ. ვახტ. 207, **მისაბარებელი**, ზედ. მისაცემელი სასწავლებლად ან შესანახავად, что нужно отдать на храненье или въ ученье, **მინაბარი**, ს. вещь порученная кому.

მიბაძვა, სზ. подражаніе, (მივჰბაძავ, -ძე), ზ. უ. ვჰბაძავ, მსგავსად ვიქმ; подражать.

მიბეგვა (ვჰბეგავ, -გე), ზ. მ. ვსცემ, გავლახავ; გავსტყეპავ; დავქეჯე ცემით; избить, приколотить, измять, (მივიბეგვები, -გვე), ზ. ვ. გავილახები, გავიტყეპები, быть избиту, **მიბეგვილი**, მიმ. прибитый, избитый, მიბეგვინება, (მივაბეგვინებ), ზ. სხმ.

მიბეგრება (ვჰ), საჩქაროდ, ვაკეთებ, вахлять, რ. ქ. ლ.

მებეყვა (ვჰ), ზ. მ. отколотить; смять.

მიბერტყვა (ვჰ), ზ. მ. отколотить.

მიბილწება (ვა), ზ. მ. осквернить.

მიბეზრება (ვა), ზ. მ. გავაბეზრებ, ილაჯს გავუწყვეტ, наскучать, надоѣдать, ერისთ. II, 272; (მივბეზრდები, -დი), ზ. ვდ. მომეწყინება, აბეზარს მოვალ, скучать, томиться, тяготиться.

მიბეცება (ვაბეცებ, ვებეცები, -ცე), ზ. უ. მივეცეცები, ვალ ხელის შეხებით ბნელაში, ходить ощупью, დარეჯ. 2—132.

მიბირება (ვი), ზ. მ. მივიზიდავ, მოვინადირებ, увлекать, ჩონგ. 20.

მიბლანდვა, **მიბლარდნა** (ვბლარდნი, -ნე), ზ. მ. შევახვევ, завертывать.

მიბლიკვნა (ვჰბლიკვნი), ზ. მ. смять.

მიბმა (მივაბამ, -ბი), ზ. მ. მივაკრავ, привязать, არ მიმიბას ყური სამჭვლითა, 2 ქართლ. 157; ე. ი. ვერ დამიმორჩილებს, не заставитъ меня повиноваться ему; (მივიბმი. მივებმი, -ბი), ზ. ვ. მივეკრვი, привязываться, быть привязану; **მიბმული**, **მინაბამი**, მიმ. привязанный, **მისაბამი**, ზედ. что нужно привязать, **მიბმა-მობმა** (მივაბამ -მოვაბამ), ზ. მ. მივჰბლარდნვი, საჩქაროდ დაცუდად შევჰკრავ, завязать кое какъ.

მიბნედა (ვჰბნდები, -დი), ზ. ვდ. გული შემიწუხდება, ჟამად გრძნობა და ცნობა მიმეხდება, впадать въ обморокъ, лишаться чувствъ, **მიბნედილი**, მიმ. лишившійся чувствъ.

მიბნევა (ვაბნევ, -ნიე), ზ. მ. მივჰფანტავ, разсыпать.

მიბოძება (ვუბოძებ, -ძე), ზ. მ. მივსცემ ჯილდოდ, მივჰმადლი, жаловать; (მივებოძები), ზ. თვ. მივე-

ცემი ჯილდოდ, награждаться, жаловаться, даваться, 1 ქართლ. 423; მროვ. 161.

მიბოჭვა (ვჰბოჭავ, -ჭე), ზ. მ. ხელში ჩავიგდებ, захапать, прибрать къ рукамъ.

მიბრკმობა (ვაბრკმობ, -მე; მიმებრკმის, -კმა), ზ. უ. ფეხს წავჰკრავ, წავიბორძიკებ, спотыкаться, **მიბრკმა** (ვიბრკამ, -კე), იგივე მიბრკმობა; (მივბრკმები, -მი), ზ. ვდ. მოვსდრკები, მივიხრები, склоняться; მიიბრკმა დღე, день склонился къ вечеру, იერემ. 6—4.

მიბრუვება (ვა), ზ. მ. ошеломить.

მიბრუნება (ვა), ზ. მ. უკან-მივაქცევ; დავაბრუნებ, повернуть назадъ; обернуть; поворотить; возвратить, отдать назадъ; ვეფხ. 601; მივიბრუნებ თავსა, отвернуть голову, გული მისკენ მომიბრუნდა; ვეფხ. 603, все вниманіе мое сосредоточилось на немъ, მივუბრუნებ წიგნსა, возвратить книгу; (ვბრუნდები, ვუბრუნდებ, -დი), ზ. ვ. დავუბრუნდები, უკან მოვიქცევი, обернуться назадъ; поворотить, ვეფხ. 601; **მიბრუნებული, მინაბრუნი**, обращенный; возвращенный; **მისაბრუნებელი**, ზედ. подлежащій возвращенію.

მიბრუჟება, -ჟვა (მივიბრუჟები, -ჟე), ზ. ვ. დავითვრები, ღვინო მომეკიდება, опьянѣть, **მიბრუჟვით**, въ пьяномъ видѣ, ქილ. 203.

მიბრჯენა, მიბჯენა, მიბჯნა (ვაბრჯენ, ვაბჯენ, -ჯინე; მივაბჯნი, -ნე), ზ. მ. მივაჭირებ ფეხსა, ჯოხსა, упереть, уставить; მიაბჯინა თვალი, онъ уставилъ глаза, (მივიბრჯნი, მივიბრჯნები, -ბრჯენ), ავხირდები, დავიჟინებ, упорствовать, упрямиться; საბ. ლ; **მიბრჯენილი**, მიმ. упрямый, упорный; изувѣръ, **მიბრჯენილობა**, ს. ახირებულება, უდიერობა, დაჟინებულება, упрямство, упорство.

მიბრძანება, მიბძანება (ვა), ზ. მ. მიმყავს, вести, (ვჰბძანდები, -დი), ზ. ვდ. მივალ (ითქმის დიდებულთა თვის); идти (говоря о сановникахъ), გორგ. 3.

მიბუნებული, ზედ. ერთის ბუნებისა, одной натуры, свойства; -ბულვარ, я принадлежу къ одной натурѣ, კავშ. 363.

მიბურვა (ვჰ), ზ. მ. მივხურავ, დავხურავ, покрыть, накрыть, ანდ. 123.

მიბღუნძვა (ვჰ), ზ. მ. сжать.

მიბჯენა, მიბძანება, ნახე მიბრჯენა, მიბრძანება.

მიგდება (ვა), ზ. მ. მივჰყრი, გარდავჰყრი, გარდავაგდებ; ზედ შევაგდებ; бросить, забросить; засовать; თავს მივანებებ, ნებაზედ დავუტევებ, покинуть, оставить, გამოსლ. 4—2; მივაგდებ სულზედ, положиться на кого, ქილ. 301, მივაგდებ ღმერთზედ, оставить на Божью волю, -ნებაზედ, предоставить на волю, დღევანდელს საქმეს ხვალიოდ ნუ მიაგდებ; не откладывай до завтра, что можешь сдѣлать сегодня, пословица, 2 ქართლ. 563; გორგ. 50; 1 ქართლ. 283; მივაგდებ რასმე ვისისამე სვინიდისზედ, отдать кому на совѣсть, (მივუგდებ, -დე), ზ. მიჩ. გადავუგდებ, მივუყრი; მივსცემ, отдать, бросить кому что, მივუდებ ყურსა, подслушивать, ალექს. 148; მივუგდებ კარსა, притворить двери, მივუგდებ წყალსა, нагнать воду, ტიმ. 20; (მივეგდები, -დე), ზ. თვ. ითქმის სნეულთა ან დაღალულთა თვის, повалиться, лечь, **მიგდებული, მინაგდები**, მმ. брошенный, -კარი, затворенная дверь.

მიგება, სს. воздаяніе; отвѣтъ; (ვა), ზ. მ. მივსცემ, გარდავუხდი მაგიერს, მივუზღვავ, воздавать, вознаграждать, платить, отплачивать, ფსალ. 17-20, 24; 30—24; 93—21; სამ. სომ. 298; რომ. 12—35; ვისრ. 39; რიცხვი 14—18; თავისი საფერი მისაგებელი მიაგეს, ему воздали по заслугамъ, 1 ქართლ. 414; მივაგებ ნაცვალსა, платить за добро добромъ, за зло зломъ, -სიხარულსა, обрадовать, ვისრ. 90; (მივუგებ სიტყვას, პასუხს; 3 პ. მიუგებნ, ნაცვლად მიუგე; 2 სჯული 27—4), ზ. მიჩ. მივსცემ პასუხს, отвѣчать, მატთ. 3—15; დაბად. 40—18, საქმ. 24—10; რუსუდ. 395; ვისრ. 64; (მივეგები), ზ. თვ. ნაცვლად მივეზღვევი, მივეცემი, воздаваться, მისაგებელი მიეგო, онъ получилъ заслуженное.

მიგებ-მოგებება, ს. ერთმანერთის მიგებება, რუსუდ. 973; встрѣча съ обѣихъ сторонъ, მიგებულ-მისაგებავი, ე. ი. ერთმანერთის წინ მიმგებებელი, ვეფხ. 1504, вышедшій другъ другу на встрѣчу.

მიგებება, სზ. встрѣча, (ვა), ზ. მ. მისაგეგებლად გავგზავნი ან გავიყვან, посылать кого на встрѣчу или выводить, ყარამ. 310; (ვეგებები, -ბე), ზ. თვ. გავალ დასაზვედრავად, ან შესამთხვევლად, შევემთხვევი, идти кому на встрѣчу, встрѣчать.

მიგვა (ვჰგვი, -ვჰგავე), ზ. მ. მოვცოცხავ, ცოცხით მივხვეტ; подмести.

მიგვალვა (მივჰგვალავ, -ლე), ზ. უ. მივალ, идти, გამოსლ. 4—12.

მიგვანა (მივჰგვანავ, სრ. არა აქს, მივჰგავარ, მივჰგევარ, მივჰგვანდი), ზ. უ. მივემსგავსები, მსგავსი ვარ, походить, имѣть сходство, ქილ. 398, 643; მიგვანება (ვა), ზ. მ. дѣлать похожимъ.

მიგვრა (მივჰგვრი, -გვარე), ზ. მ. მივიყვან, отводить кого къ кому, (მივიგვრები, მივეგვრები, -გვარე), ზ. ვ. მივიყვანები, быть приведену, საქმ. 8—32; 2 ქართლ. 518.

მიგვარება (ვა), ზ. მ. მივამსგავსებ, уподоблять.

მიგზავნა (მივჰგზავნი, -ნე; მივუგზავნი, -ნე), ზ. მ. მივავლინებ, подсылать, отправлять кого къ кому.

მიგლა (ვაგლი, -გალე თავი), ზ. მ. თავს ვახლი, ударять головою, ზ. მ. მივჰბეგავ, გავლახავ, прибить, (მივიგლი), ზ. ვ. დავიძეწკ; ვიტკენ; прищемить; ушибиться, ნ. მოგლა.

მიგლესა (ვა), ზ. მ. подмазать; მიგლეს მოგლესა, ზ. მ. слегка подмазать.

მიგლეჯა (ვჰგლეჯ, -ლიჯე), ზ. მ. გავჰგლეჯ, გავფრეწ, разодрать, разорвать.

მიგნება, ს. შეგნება, გაგება, понятіе; уразумѣніе; კაცია. 47, 108; (ვაგნებ, -ნე), ზ. მ. გავიგები, მივხვდები, уразумѣть, понять, მივაგნებ ბინას, найдти домъ, жилище, მივაგნებ კვალსა, найдти слѣдъ.

მიგოგვა (ვჰგოგავ, -გე), ზ. უ. ნელა მივდივარ, идти тихо, ყარამ. 397.

მიგორვება (ვაგორვებ, -ვე), ზ. მ. გორვებით მივი-

ცან, катить что тяжелое, прикатить; და მიაგორა ლოდი კარსა მისსა, и привалилъ большой камень къ двери, მატ. 27—60; (მივჰგორდები, -დი), ზ. ვდ. გორვით მივალ; მდაბ. დავგორდები, დავჰწვები, катиться; повалиться, лечь; **მოგორებული**, მიმ. приваленный, **მისაგორებელი**, ზედ. что нужно привалить.

მიგრეხა (ვჰგრეხ, -რიხე), ზ. მ. დავჰგრეხ; მოვჰკაკვავ, გავამრუდებ, искривлять, **მიგრეხ-მოგრეხილი**, მიმ. დაგრეხილი, დაკვლავნილი, искривленный, извилистый, **მიგრეხ-მოგრეხილობა**, ს. დაკვლაკვნილობა, მიმოხვეულობა, кривизна, извилина, ქილ. 456, (მივიგრიხები), ზ. ვ. დავიგრიხები, искривляться, извиливаться, კაცია. 37.

მიგროვება (ვაგროვებ, -ვე), ზ. მ. მივაქუჩებ ერთს ადგილს, сгребать въ кучу; прибирать; (ვჰგროვდები, -დი), ზ. ვდ. მივჰქუჩდები ერთს ადგილს, быть прибрану въ одно мѣсто, **მიგუა**, **მიგურა**, ნ. **მიგვა**, **მიგვრა**.

მიგულვა (ვჰგულავ, -ლე), ზ. მ. მივხურავ, მივუგდებ კარსა, притворить двери.

მიდავება (მივედავები, -ვე), ზ. თვ. წავედავები, დავას გავუწევ. ვეცილები; оспаривать; заводить съ кѣмъ споръ; სამ. ვ. 225, 95; სამ. სომხ. 53.

მიდამო, ზზ. აქეთ იქით, იმრგვლივ, გარემოს, туда и сюда, вокругъ, кругомъ, окрестъ, ვეფხ. 377; მიდამო რბენა, бѣгать туда и сюда, მიდამო ბრუნვა (მიდამო ვჰბრუნავ), ზ. მ. გარშემოვცრიალებ; вертѣться кругомъ, ვისრ. 200; მიდამო მლეწელი, поражающій вокругъ себя; ვეფხ. 1037; **მიდამო**, მრ. მიდამონი, ს. გარემოს ადგილები, окрестность, ვეფხ. 1102.

მიდგმა, **მიდგუმა**, ს. მიჯნა, სამზღვარი, граница, пограничная черта, **მიდგმით**, ზზ. მომიჯნავედ, მოსამზღვრედ, გვერდით, смежно.

მიდგმა (ვადგამ, -დგი, ვუ-), ზ. მ. მივაყენებ, მივაყუდებ, приставить, მივადგამ კიბეს, приставить лѣстницу, (მივჰსდგამ, -დგი), ზ. მ. იქით გარდავსდგამ, отставить, отодвинуть; ფრთხილად და თვალ-მიდგმით იყავ, будь осторожен и осмотрителенъ.

მიდგომა, სზ. ახლოს მისვლა; თან შეყოფა; მომიჯნაობა, სამზღვარი; подходъ, подступъ; совокупленіе; межа, граница; სამ. ვახტ. 262; 2 ქართლ. 111; დაბა მისითა მიდგომითა, деревня съ его границами, გუჯ. 7, 30; მიდგმა ჯარისა, подступъ войска, 2 ქართლ. 301; (მივადგები, -დეგ, მდ. -დექ), ზ. უ. ახლოს მივალ, ზედ-წავადგები, подойдти, подступить; ვეფხ. 92; მცხეთ. გუჯ. 15, ბუნ. კ. 3, 34; მივადგები კარზედ, искать у кого убѣжища, подойдти къ двери, რუსუდ. 485, ჩონგ. 43; რაც ჩვენი ხარჯი მიადგება, сколько въ пользу нашу слѣдуетъ съ него подати, გუჯ. უბედურობა მიადგა, его постигло несчастіе, ეს ჩვეულება მიადგება; это свойственно ему, ალექს. 165; ზედ მიადგა, онъ подошелъ, ვეფხ. 254; მიჯნას მიადგება, примыкаетъ къ границамъ; გუჯ. ჩოლაყ. შვ. № 26, 43; (მივჰსდგები, -დეგ), ზ. უ. ცოტა წინ მივალ, წინ წავსდგები; მდაბ. უკან დავსდგები, подойдти, подвинуться, отступить, стать въ сторонѣ. ვეფხ. 92, 198; დარეჯ. 106; (მიდგომილ-ვარ, მივსდგომოდი), ზ. უ. ახლოს მისულ ვარ; შევხვდები ვარ მაგ. ქალსა, დამიორსულებია; ვისიმე მხარე დამიჭერია, подходить, имѣть соитіе, совокупленіе; принять чью сторону, 2 ქართლ. 416; რუსუდ. 296; სომხ. სამ. 290; ქარვასლა მისდგომოდა ზღვის კიდესა, ე. ი. დაახლოვებული, караванъ-сарай примыкалъ къ морскому берегу; ვეფხ. 1023, (ვუდგები, -დეგ). ზ. უ. ახლოს მივალ; ვისისამე მხარეს ვიჭერ; შევუდგები ვისმე, შევეხები, დავაორსულებ ქალსა, подойдти; принять чью сторону; совокупляться, имѣть соитіе, ახლოს ვერ მიუდეგით, მდ. მიუდექით, мы не могли подойдти близко, რუსუდ. 216; როსტომ მიუდგა თეიმურაზსა, Ростомъ присталъ къ Теймуразу; 2 ქართლ. 123; მიუდგა ცოლსა, имѣлъ соитіе съ женою, გამოსლ. 2—23; თუ ვინმე უცხოს ქვეყანაში ვალი აიღოს, იმაში ძმა და სახლის კაცი არ მიუდგება, სამ. ვახტ. 148; если кто на чужбинѣ возметъ долгъ, то братья и родственники могутъ не принять на себя уплату этого долга; მერმე გულის თქმა იგი მიუდგის და ჰშვის ცოდო, потомъ похоть зачавши рождаетъ грѣхъ; იაკობ. 1—15; **მიდგომილი**, მიმ. придвинутый; ან ორსული, беременная, მატ. 24—18; ანდრ. 102; თქვენ ჩემისა სწადლისა მიდგომილნო, вы которые одобряйте мое желанье; ვეფხ. 164; **მიდგომილება**, ს. შეხება ქალისა, დაორსულება, соитіе, совокупленіе, беременность. დაბად. 4—1; მარტ. 2—96.

მიდება, სს. დადება, приложеніе, прикладываніе, ბაღი ბაღთა მიდებით, садъ съ садомъ смежно, ქილ. 77; ხეს ვერ გასჭრი ცულის პირის მიდებით, приложеніемъ топора ты не разрубишь дерева, ქილ. 50; (ვსდებ, -დე), ზ. მ. გადავდებ, отложить, положить въ сторону, თავს მივდებ, приклонить свою голову, (ვადებ, -დე). ზ. მ. დავადებ, ერთმანერთზედ დავსდებ, приложить что къ чему, приставить, მიმიდვია თავი, я приклонилъ голову, **მიდებ-მოდება**, სს. აქა იქ დაბნევა: წარამარა ლაპარაკი; разбрасываніе, болтовня, (მივსდებ-მოვსდებ), ზ. მ. მივჰყრი-მოვჰყრი, აქა იქ დავჰყრი, разбрасывать, რას მიედ-მოედები, ე. ი. რას ჰყბედობ. რას მიჰქარავ, что болтаешь, что врешь.

მიდეგა, ს. ურჩი, თავის-ნება, упрямый, настойчивый, **მიდეგაობა**, ს. ურჩობა, მიზრჯნილობა, упрямство.

მიდევნა (მივსდევნი, -ნე; მივსდევ, -დიე), ზ. უ. შევუდგები, უკან დავსდევ, ავჰყვები, слѣдовать за кѣмъ; преслѣдовать; ალბ. 56; სიგ. ჩოლაყ. შვ. 43 № 26; 1 პეტრ. 3—12; მარკ. 1—8; მიგდევ, слѣдую за тобою; **მიდევნება** (ვა), ზ. მ. უკან დავადევნებ, заставить слѣдовать, послать въ слѣдъ; ყურს მივადევნებ, ე. ი. ყურს ვათხოვებ. прислушиваться, вслушиваться; თვალს მივადევნებ, присматриваю, наблюдаю: (მივედევნები, -ნე), ზ. თვ. უკან მივსდევ, идти въ слѣдъ, преслѣдовать; **მიდევნებული**, преслѣдуемый, ჩახრ. 17.

მიდენა (მივხდი, მიხდის), ზ. უ. წყალი დის, течь. лить, ვეფხ. 1000, ცხვირიდამ სისხლი მიხდის, у него течетъ кровь изъ носу; ნ. მისვლა; მიდენ-მოდენა, ე. ი. მისვლა მოსვლა, приходъ и отходъ, ქილ. 24.

მიდიდამდე, ზზ. ვიდრე დიდამდე, იერემ. 42—9; до большаго.

მიდმო, ზზ. აქა იქ, туда и сюда, всюду, ს. მრავლ. მიდმონი, окрестности, მიდამო ადგილები; ვისრ. 14, 28, 121, 123, 138; ღელვა მიდმო აგდებს ნავსა, волны мечутъ корабль во всѣ стороны; ვისრ. 146; **მიდმოგონება**, ს. მოგონება, припоминаніе, ტიმოთ. 11; ორჭოფობა, раздумье; აბიდ. 9, ნ. მიმოგონება; **მიდმოება**, ს. გარემოება, მიდამო; გარეგანობა; მარტ. 1 – 12; ტყუვილი ლაპარაკი, ჭორი; окрестности; внѣшность; вранье, пустословіе; ქილ. 640; საბ. ლ; **მიდმოობა**, ს. მერყეობა, იჭვნეულება, ამაოება, колебимость; суета, ქილ. 459; შავთ. 10, **მიდმოქცევა**, ს. ბრუნვა, ტრიალი, вращеніе; მიდმოვრდომა, -ვარდნა, ზვ. валяться, **მიდმოხედვა** (ვიხედები, -დე), ზ. ვ. მოვიხედები აქეთ იქით, осматриваться, ვისრ. 48.

მიდრეკა (ვსდრეკ. რიკე), ზ. მ. მივაქცევ. განვსდრეკ, გადავბირებ, განვაყენებ; დავიყოლიებ, დავითანხმებ; уклонять, увлекать; склонять на свою сторону; კავშ. 50; ნუ მისდრეკ გულსა ჩემსა სიტყვათა მიმართ უკეთურობათა, неуклони сердце мое къ помышленію злому, ფსალ. 45—6; 140—4; მივსდრეკ თავსა склонить голову, მატ. 8—20; იოან. 19—30; ანდრ. 15; **მიდრკომა** (ვსდრკები, -კი ან მივიდრიკები), ზ. უ. განვსდრკები, გადავიბირები, уклоняться, отступить: склоняться; ისაი. 33, 22; მატ. 2—79; კავშ. 38; ქილ. 303; მიდრკა დღე სალამოდ, день склонился къ вечеру; მიდრკეს ლტოლვად. обратились въ бѣгство, 1 ქართლ. 245; გვიდრკა მზე, ე. ი. მზე ჩაგვივიდა, солнце для насъ закатилось, ვეფხ. 819; ავსა რასმე მივუდრკები, я увлекуся дурнымъ, ჰქმენ ყოველი, რომელსა ზედა გული შენი მიგიდრიკნეს, дѣлай все къ чему влечетъ тебя твое сердце, 1 მეფ. 14—7, **მიდრეკილობა**, ს. направленіе: расположеніе, რ. ქ. ლ наклонность.

მიდრეხა (ვჰდრეს, -რიხა), ზ. მ. გავსრეს, тереть, (მივედრიხები), ზ. თვ. მივეხები, прикасаться, რიცხვ. 22—25.

მიდღეში, მინდღეში, ზზ. ჩემს დღეში, არას დრო. въ жизни, никогда.

მიედმოედობა, ს. მიქარვა„ непостоянство, მივედმოვედები, ნ. მიდება.

მიენიმონნი, скимны львовъ, იერემ. 51—39.

მიერ, თანდ. ნათესავ. გან, отъ, изъ, черезъ; ზზ. მუნითგინ, მიერითგან, оттуда, съ того мѣста, съ того времени, ფსალ. 2—6; 21—25; დაბად. 2—10; მატ. 4—21; მიერ ჟამითგან, съ того времени, მთით მიერ, съ горы, ღვთის მიერ, отъ Бога, სიტყვის მიერ, по словамъ; ზედ.: ამათ მიერითა კითხვითა, съ такими вопросами, **მიერით, მიერითგან**, ზზ. იმ ადგილიდამ, ან იმ ჟამიდგან, съ того мѣста, съ того времени, მიერითგან იწყო ქადაგება, съ того времени онъ началъ проповѣдывать, მატ. 4—17; **მიერთამდე, მიერთისა**, ზზ. ვიდრე უკანასკნელამდე, ხრულებით, до единаго, ფსალ. 13—3; მიერთისა მპყრობელმან უფალმან ღმერთმან, Единый Господь Богъ Вседержитель, იერემ. 32—15, ბარუქ. 3—4; **მიერობა**, ზედ. იგივეობა, тождество, რომელი აღვსწერეთ ყეენის მიერობასა იქმნებოდა, все что мы описали все это было безъ участія Шаха. 2 ქართლ. 56; ჰგონებდა სარწმუნოდ თვისად და არა მის მიერობასა, онъ думалъ, что тотъ преданъ ему, а не своимъ интересамъ; 2 ქართლ. 254.

მიერთება (მივაერთებ). ზ. მ. შევაერთებ, присоединять, (მივერთდები, -დი), ზ. ვდ. შევერთდები, присоединиться.

მიიეფება (მივიეფდები, -დი), ზ. თვ. იეფი გავხდები, подешевѣть; გულსა სევდა მიიეფდა, ე. ი. გულზედ სევდა გამიხშირდა, უფრო სევდიანი შევიქენ, ვეფხ. 402: грусть на сердцѣ увеличилась.

მივარდნა, ნ. მივრდომა; **მივარდნილი**, ზედ. მაგალ. ადგილი, ე. ი. მიყრუებული ადგილი; захолустье, глухое мѣсто.

მივაჭრება (ვავაჭრებ), ზ. მ. მივჰყიდი, продать, ქილ. 432.

მივედრება (ვევედრები, -რე), ზ. თვ. ვეხვეწები, ვსთხოვ, просить, умолять, 1 ქართლ. 65.

მივის, გივის, უვის, ზ. ნაც. მყავს, მაქვს, имѣть, ნახე ყოლა, ხუმა, სვა; ვეფხ. 317.

მივიწყება (მივივიწყებ), забыть; (მივავიწყებ), заставить забыть.

მივლა (მივვლი, ხრ. მივვლე; მივალ, მიხვალ, მივალს; მივედი, მიხვედი, მივიდა; ან მივდივარ, მივდიოდი); ზ. უ. დავდივარ; მივახწევ ერთს ადგილს; идти; доходить. приходить, შორს მივივლი, удаляться, ფიზიკ. 34; **მივლა მოვლა** (მივვლი მოვლი; ან მივალ მოვალ), ზ. უ. დავივლი, обходить, (მივივლი-მოვივლი), ზ. უ. მოვივლი, მივისეირნებ, пройтись, проходиться, прогуляться.

მივლენა, მივლინება (ვავლენ, -ლინე; მივავლინებ, -ნე), ზ. მ. მივჰგზავნი, отправлять, посылать, (ვუ), ზ. მიჩ. გავუგზავნი, отправить, отослать къ кому, მიმავლენ, მიმავლინებ, ე. ი. მიმგზავნი, отправляетъ меня, საქმ. 16—35; მიგავლინო შენ, пошлю тебя, (მივივლინები), ზ. ვნ. მივიგზავნები, посылаться, ისაი. 37—21; **მივლენა, მივლინება**, სს მიგზავნა, посылка, отправка, მივლენა ბოროტისა, навлечь на кого несчастье, დასტ. 2; **მივლენილი, -ნებული**, მიმ. посланный, იოან. 1—24.

მივრდომა, მივარდნა (მივვარდები, -დი; მივუვრდები, -დი), ზ. უ. ვეკვეთები; მივივლტვი, მივეგდები, броситься на кого, напасть на что; искать убѣжища у кого; повалиться, лечь; ვირჩიე მე მივრდომა სახლსა ღვთისა ჩემისასა, ფსალ. 83—11; я предпочелъ искать убѣжище въ домѣ Господа моего, ეს საქმე იქამდინ მივარდა, это дѣло дошло до того, что . . .; ქილ. 428.

მიზანი, ს. ნიშანი სასროლი, цѣль.

მიზგითი (არაბ.), ს. მეჩითი, мечеть, ჩახრ. 58.

მიზდი (სპარს.), ს. ახალები რამე ქირა, ხელ-ფასი, სამუშაო ან ბაჟი; мзда, плата; пошлина, გამოსლ. 22—15; ოსეს. 2—12; სამ. სომხ. 394; **მიზდის ამღები**, ს. ბაჟის გამომრთმევი, пошлинный сборщикъ.

მიზდურა, ს. ტილო, ქათანი, полотно.

მიზდური, ს. ქირა, ხელფასი, плата за трудъ; გამოსლ. 22—15; დაბეჭდ. დაბადებაში ჰწერია: სასყიდელი; ან ქირით მყოფი, მუშა, плата за трудъ; наемникъ, ისაი. 28—1.

მიზევა (მივჰზევ, -ზიე), ზ. მ. მიწევა, придвигать, притягивать; ქმნ. წ. 14; (მივიზევი), ზ. მიჩ. მივიწევ, დავიწევ, двигаться, придвинуться, **მიმზევ**, -ზიე), ზ მიჩ. მიმწევ, тянешь меня за; ქილ. 55, ნ. მიწევა.

მიზეზი, ს. საბაბი, ბრალი; მაგალ. მიზეზ-მოზეზს დოს მარილი აკლიო; причина, поводъ, вина; предлогъ; доводъ, резонъ; რა მიზეზია, какая причина, ამის მიზეზით, по этой причинѣ, ჩემის მიზეზით, ради меня, по винѣ моей, მიზეზის მიცემა, подать поводъ, ძებნა მიზეზისა, искать поводъ, ვისრ. 118; **ხატის მიზეზი**, ამაოდ მორწმუნენი მეტადრე სამეგრელოში ჰსწამთ, ვითარმედ კაცი ვინმე იქმნება ხატისაგან დაჩაგრული, суеверные думаютъ, что человѣкъ посредствомъ дѣйствія иконы, можетъ подвергнуться, нездоровью или несчастью и т. д. ზუბ. კ. 253, მიზეზ-შემოუღებელი, ზედ. უცილებელი, неоспоримый, **მიზეზიანი, მიზეზოვანი**, ზედ. მიზეზის მქონე, причинный, виносло́вный, содержащій въ себѣ причину, ლოლიკ. 128; კატილ. 65; კავშ. 100, **მიზეზიანი, მიზეზული**, ზედ. მიზეზის მძებნელი; უქეიფო; придирчивый; не совсемъ здоровый; **მიზეზობითი**, ზედ მიზეზიანი, причинный. საბ ლ; **მიზეზება** (ვამიზეზებ, -ზე), ზ. მ. მიზეზს-ვეძებ, искать поводъ; ბაქრ. 31, **მიზეზ-შემოუღებელი**, ზედ. მოუდევარი, неоспоримый, მიზეზს-დავსდებ; обвинять, იგავ. 18—24; (ვიმიზეზებ, -ზე), ზ. მიჩ. **მიზეზიანობა**, სხ. უქეიფობა, хвораніе, нездоровье, (ვჰმიზეზიანობ, -ნე), ზ. უ. უქეიფოდ ვარ; მიზეზს ვეძებ: хворать; искать поводъ; **მიზეზობა**, იგივე მიზეზიანობა (ვჰმიზეზობ, -ზე), ზ. მ. მიზეზს ვეძებ, искать поводъ, увертываться, отвиливаться, 1 ქართლ. 394; 432; რუსუდ. 682; ტიმოთ. 110; (ვემიზეზები, -ზე), ზ. თვ. ვუქეიფობ, хворать, нездоровиться, რა ემიზეზება, что у него болитъ.

მიზეულობა, ს. მიწეულობა, подвижность.

მიზიდვა (ვჰზიდავ, -დე), ზ. მ. მივიტან, მოვიღებ; относить, отводить, (მიმზიდავ), ზ. მიჩ. მიმიტაცებ, მომინადირებ, увлекаешь меня, (მივიზიდავ), ზ. მიჩ. მოვიტაცებ, მოვინადირებ, увлекать, привлекать, притягивать, ლოლ. 26, გული ჩემი მიიზიდე, ты плѣнила мое сердце, ქება ქებათა. 4—9; ფსალ. 9—29; ნაუმ. 3—14; გუჯ. 13; (მივეზიდები, -დე). ზ. თვ. მიმაქვს, тащить, нести, вести, (მივეზიდები). ზ. ვ. მიმაქვს; მოვინადირები, მივიტაცები, быть несену; привлекаться; საქმ. 16—21; **მიზიდული**, მიმ. отнесенный; увлеченный, ბარუქ. 6—43.

მიზლაზნება (მივიზლაზნები, -ნე), ზ. უ. დაკვლაკვნით მოვმდინარებ, течь извилисто.

მიზმართოთი, ს. ჭიქა, შუშა, стклянка.

მიზოგვა (მივუზოგავ), ზ. მ. წვრილ წვრილად ვაძლევ, давать по мелочамъ, საბ. ლ.

მიზღვევა (მივუზღვევ, -ღვაე; -ღვი), ზ. მ. მაგიერს გარდვუხდი, отплатить, (მივეზღვევი), ზ. თვ. მაგიერი გარდვეხდები, взыскиваться, სამ. კათოლ. 4.

მითამ, მითამც, ზზ. მდაბ. წერილში: ვითამ, ვითამც. რეცა, ესე იგი, какъ будто, какъ бы; თქვენ გგონიათ მითამ არ ვიცი, вы думаете, что я этого не знаю.

მითავსება (ვითავსებ, -სე), ზ. მ. თავზედ ავიღებ, ვითავებ, თავზედ დავიდებ, принять на себя, взять на себя, (მიმითავსებ, -სე), მითავებ; მიმითვისებ, берешь меня на свою отвѣтственность; присвоиваешь меня, ისაი. 46—4.

მითათხვა (ვჰ), ზ. მ. გავსვრი, испачкать.

მითამაშება (ვუთამაშებ, -შე), ზ. უ. თამაშობას მოვჰყვები, заиграть, запрыгать отъ радости; ზუბ. კარი. 155; კაცია; (მივეთამაშები) იგივე ვუთამაშებ.

მითანობა (მივითანობ, -ნე), ზ. მ. თან წავიღებ, брать съ собою, ქილ. 203.

მითაყვანება (ვუთაყვანებ, -ნე), ზ. მ. თაყვანსა ვჰსცემ, почтительно кланяться, ვისრ. 118.

მითეთქვა (მივსთეთქ, -ქე), ზ. მ. მიბეგვა, მიჟეგვა. помять, побить.

მითელვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰქელავ, истоптать.

მითელი, ს. ბუმბულისა ან კვირტის ჩასადები მსხვილი ტილო ან სამოსელი. რომელსაც გადაეკვრის საპირე ბალიშისა ან დოშაქისა, исподняя наволочка.

მითვალვა (ვითვლი, -თვალე), **მითვალვა** (ვითვალავ, -ლე), ზ. მ. მივიღებ, შევიწყნარებ, принять что благосклонно, დაბად. 13—6: შავთ. 107. 108; ბერძნ. სამ. 54; 1 ქართლ. 326; მარტ. 1—2; 1—162; ქილ. 283; მივიღებ თვლით, ან თვის უწყებაში, принять счетомъ; принять что въ свое вѣдѣніе, დაბად. 43—9; ისაი. 16—3; მიმითვალე, зачти мнѣ, მიგითვალავ, вручаю тебѣ, 1 ქართლ. 67: **მითვალული**, მიმ. принятый благосклонно, ისაი. 56—7; ტიმოთ. 161.

მითვისება (მივითვისებ, -სე), ზ. მ. მივიჩემებ, მივიმძლავრებ, დავიჩემებ, присвоивать, (მივთვისდები, -დი), ზ. ვდ. დავჩემდები, усвоиться, ჩონგ. 53.

მითვლა (მივათვლი, -თვალე), ზ. მ თვლით ჩავაბარებ, ხელში მივსცემ, поручить, отдать въ распоряженіе; დარეჯ. 24; დავათვლი, შევრიცხავ, причислить, причитать; (მივითვლი, მივითვალე), ზ. მიჩ. მივიღებ თვლით, принять со счетомъ, 1 ქართლ. 173, 206, 207; მარტ. 1—130; მადლობით მივითვალე, я принялъ съ благодарностію, ალექს. 22, (მივეთვლები, -თვალე), ზ. თვ. დავეთვლები, თვლით ზედ დავერთვი, причисляться, **მითვალული**, მიმ. принятый, зачтенный, მარტ. 1—101.

მითრევა (მივსთრევ, -ვათრევ, -რიე), ს. თრევით მიმაქვს; тащить, тянуть влачить, (მივითრევ), ზ. მიჩ. тащить за собою, ვეფხ. 942; (მივითრევი, მივეთრევი, -რიე), ზ. ვ. თრევით მივდივარ, тащиться,

идти волоча ноги, გამოცხ. 12—4; მითჳალვა, მითჳლა, ნ. მითვალვა, მითვლა.

მითქმა (მივსთქვამ, -თქვი), ზ. უ. მივუთხრობ, разсказывать, **მითქმა-მოთქმა**, ს. ლაპარაკი, ხმაურობა, разсказъ. разглашеніе; говоръ, переговоры, ქილ. 267.

მითქს, გითქს, უთქს, ე. ი. მითქვამს, გითქვამს, უთქვამს; ნ. თქმა, თქჳმა ვეფხ. 83; მითქს ბადე, დანაბადია, ე. ი. მიდგას ბადე თავს დასახურავითა (ბადია) და საკენკითა (დანა); разставлена мнѣ сѣть съ клапаномъ и сѣменами, ვეფხ. 301.

მითხოვება (ვათხოვებ, -ვე), ზ. მ. მივსცემ დრომდის, ვათხოვებ; მივსცემ ქმარს გავათხოვებ, отдавать, одолжать; выдавать замужъ; 2 კორინ. 11—2; (ვეთხოვები, -ვე), ზ. თვ. გავთხოვდები, выходить замужъ.

მითხრა-მოთხრა (მივჰსთხრი-მოვჰსთხრი), ზ. მ разрыть; разругать, острамить.

მითხრობა, სხ. сказаніе, разсказъ; (მივუთხრობ, -თხარ), ზ. უ. ვუამბობ, разсказывать, повѣствовать, повѣдать; რომ. 9—4; ლუკ. 1—2: დაბად. 41—7; 44—23; (მივეთხრობი, მივეთხარ, საშღვთო წერილში: მივეთხრნე, -ხენით), ზ. ვ. быть повѣдану, разсказану, დაბად. 27—42; 31—22; 1 ქართლ. 311; 2, მეფეთა 10—7; მიგითხარ თქვენ, я разсказалъ вамъ, ისაი. 33—13.

მიკაბალება (ვა), ზ. მ. გავსცემ ქირით ხარსა, отдать быка въ наймы, отдать въ кабалу, საბ. ლ.

მიკავშირება (ვა), ზ. მ. შევაწებებ, შევსძერწავ. спаивать, **მისაკავშირებელი**, ზედ. და ს. что нужно спаивать; спайка.

მიკარგვა (ვჰ), ზ. მ. забросить, потерять.

მიკარება (ვა), ზ. მ. მივაახლოვებ, დავაახლოვებ, приближать, (მივიკარებ, -რე), ზ. მიჩ. ახლოს მივუშვებ, მივიყვან, допустить до себя, приблизить къ себѣ; (მივეკარები), ზ. თვ. приближаться, ქილ. 200, 324; (მივჰკარებივარ, -რებოდი), касаться, თავის დღეში სავარცხელი მის წვერს არმიჰკარებოდა, თამარ ბაგ. 111, **მიუკარებელი**, მიმ. შეუფერებელი, недоступный.

მიკაფვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰჭრი, მოვჰკაფ, срѣзывать.

მიკედლება (ვეკედლები, -დლე), ზ. მ. შევეხიზნები, შევესახლები, присосѣдиться, пристать; пріютиться у кого.

მიკერება (ვა), ზ. მ. ერთმანეზე დავაკერებ, пришивать, (მივჰკერდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰკერდები, пришиваться, მიკერებული, მიმ. пришитый.

მიკერძვა, სხ. усвоеніе; пристрастіе, (ვჰკერძავ. -ძე), ზ. მ. გასაკუთრობით და მეცობით მივცემ; თვალ-ღებით ვჰხჯი, присвоивать кому что; судить пристрастно, (მივიკერძავ. -ძე), ზ. მიჩ. გავისაკუთრებ, присвоить себѣ, (მივეკერძები), ზ. თვ. შევეთვისები, შევესაკუთრები, усвоиваться.

მიკეცა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეც, припереть.

მიკეცა (ვჰკეც, -ცე), ზ. მ. შევჰკეც, свернуть, (მივეკეცები, -ცე), ს. ერთმანერთზედ დავეცები, მაგალ. შენი ცოდოები ერთმანერთზედ მიეკეცება, придаваться, присоединяться, კაცია 78; მივუკეც მუხლსა, стать передъ кѣмъ на колѣни.

მიკვლევა, მიკჳლევა (ვუკვლევ, -ლიე), ზ. მ. ახალს წელიწადს მივულოცავ ტკბილით, поздравить кого съ новымъ годомъ, принося сласти, (მივიკვლევი, ე. ი. კვალი მიიკვლევოდა), ზ. ვ. კვალი გამოჩნდებოდა, ე. ი. ნაფეხური, явственны были слѣды, ქილ. 480, მიკვრა, ნ. მივრგა.

მიკიდება (ვჰკიდებ. -დე), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, привѣшивать.

მიკონება (მივიკონებ, -ნე), ზ. მ გულზედ მივიკრავ, მოვეხვევი, прижать къ груди, къ сердцу; обнять, (ვეკონები, -ნე), ზ. მ. მოვეხვევი, დავეკონები, прильнуть, плотно прилечь къ чему, **მიკონინება** (ვა), ზ. სხმ. ვაიძულებ დაკონებასა, заставить льнуть, რუსუდ. 247.

მიკონის მცენარე, ნ. ხაშხაში.

მიკონკება (ვაკონკებ, -კე), ზ. მ. ძველს დავაკერებ, класть заплатку, вставку.

მიკოწიწება (ვა), ზ. მ. შევაწებებ, შევსძერწავ, спаивать, მისაკოწიწებელი, ს. спайка.

მიკრება, მიკრეფა (ვჰკრეფ, -რიფე), ზ. მ. მივალაგებ, прибрать, собрать въ одно мѣсто, 2 ქართლ. 417; (მივიკრიბები, -ბე), ზ. ვდ. быть собрану.

მიკრვა (მივჰკრავ, -კარ), ზ. მ. გადავჰკრავ, დავარტყამ, пріударить; ან შევჰკრავ საჩქაროდ, связать на скорую руку, (ვაკრავ, -კარ), ზ. მ. დავაკრავ, დავაწებებ, მივამაგრებ, მივაბამ; наклеить, налѣпить; привязать, прикрѣпить; (მივიკრავ გულზედ და სხ.), ზ. მიჩ. прижать къ груди, къ сердцу, обнять, (მივეკვრი), ზ. თვ. მივეწებები, დავეკვრი, прилипнуть, სომხ. 38; მროვ. 103; მივჰკვრივარ, -ვოდი, я прилипъ, ქმნულ. წ. 28; **მიკრული, მინაკრავი**, приклеенный; прилиплый.

მიკრიბვა (ვჰკრიბავ), ზ. მ. შევაგროვებ, собрать, 2 ქართლ. 272.

მიკრისი, ნახე ნიკრისი.

მიკროსკოპი, ს. სათვალესავით იარაღი ძრიელ გამადიდებელი ნივთთა, микроскопъ, ფიზიკ. 155.

მიკუთნვა (მივჰკუთნავ), ზ. მ. усвоить кому.

მიკურკურება (ვუ), ზ. მ. მივუალერსებ, ласкать, обласкать, (მივეკურკურები), ზ. თვ. მივესიყვარულები, увиваться около кого, ухаживать, куры строить.

მიკურცხლვა (ვჰ), ზ უ. მივრბი, бѣжать, опромѣтью.

მილაგება (მივალაგებ, -გე), ზ. მ. თავთავის ადგილს რიგზედ დავაწყობ, прибрать, убрать, (მივლაგდები, -დი), ზ. ვდ. დავლაგდები, прибираться, **მილაგებული**, მიმ. прибранный, **მილაგ-მოლაგება**, ს. დალაგება, прибрать.

მილალვა (მივლალავ, -ლე), ზ. მ. მივრეკ, მივახხამ, прогонять.

მილაქუცება (მიველაქუცები, -ცე), ზ. თვ. მივესიყვარულები, ласкаться, увиваться около кого либо.

მილახური, ს. მსხალია, сортъ грушъ.

მილბობა (ვალბობ, -ბე), ზ. მ. მოვარბილებ, დავარბილებ, мягчить, (ვლბები, -ბი), ზ. ვდ. მივრბილდები, размягчаться.

მილევა (მივილევი), ზ. ვ. დავილევი, გავხდები, ума-

ляться, исхудать, რუსუდ. 52, **მილეული**, მიმ. გალეული, გამხდარი, исхудалый, истощенный.

მილეთი, ს. ქვეყანა, სამყარო, свѣтъ, міръ, **მთელი მილეთის ხალხი**, народъ со всего свѣта.

მილეწა (ვჰლეწ, -წე), ზ. მ. დავამტვრევ, დავამსხვრევ, наломать.

მილი (ლათინ.), ს. ეჯი ან ალაჯი, 7 ვერსი; миля, 7 верстъ.

მილი, ს. სოლინარი, ლულა წყლის სადინელი, труба водопроводная, каналъ, кранъ, ცრემლის მილები, потоки слезъ, **მილი საექიმო**, клистирная трубка, **მილი თვალისა**, სასურმელი ჩხირი, игла для сурмленія глазъ, ზუნ. ლ. (მილება მმილდება, -ლდა ცრემლი), ცრემლსა ვღვრი, проливать слезы, ვეფხ. 253, 1315; 549.

მილლიონი, ს. ათასჯერ ათასი, милліонъ.

მილლიონი, ს. ასპარეზი, მოედანი, поприще, მიტ. 5—41; დარეჯ. 2—15; 2—8, 126; რუსუდ. 169; 1 ქართლ. 406, ევთვ. 405.

მილოდნა, მილოდება, მილოდინება (მიველი, მიველოდი; მიველოდინები, -ნე), ზ მ. ვუცდი, ждать, მიმელის, ждетъ меня, რუსუდ. 688; ვისრ. 10; ვეფხ. 730.

მილოცვა (მივულოცავ, -ცე), ზ. მ. ბედნიერს დღეს მივალ ვისთანმე და ბედს ვუკურთხებ, поздравлять, რუსუდ. 392; **მილოცვინება** (ვა), ზ. მ. გავგზავნი მისალოცავად, послать поздравить, რუსუდ. 417.

მილტოლვა (მივივლტვი, -ტე), ზ. უ. მივუვრდები, მივირბენ, მივჰმართავ; прибѣгнуть, **მისალტოლველი**, ზედ. прибѣжище.

მილულება, მილულვა, ზ. უ. მირულვა, ჩათქვლება, задремать, ვეფხ. 139.

მილურსმვა (ვლურსმავ, -მე), ზ მ. ლურსმნით მივაკრავ, пригвоздить, (მივილურსმები, -მე), ზ. ვდ. მივიკვრი ლურსმნით, быть пригвожденнымъ, **მილურსმილი**, пригвожденный.

მილჭიტვა (მიველჭიტები, -ტე), ზ. თვ. შევერთდები, ერთმანერთსზედ დავეკვრი, соединяться, сливаться, ქილ. 405.

მილხენა (მივულხენ, -ხინე), ზ. მ. ლხენას მივსცემ давать кому отраду въ болзни, въ печали.

მიმადლა (მივამადლი), ზ. მ. მივანიჭებ, даровать.

მიმადლება (ვამადლებ, -ლე), ზ. მ. მივანიჭებ, ვუბოძებ, ვაჩუქებ, даровать, ვაპატიებ, прощать, 2 კორ. 2—7, 10; კავშ. 271; ანტ. 48; ფილიპ. 1—29; ალექს. 41, (შივამადლებ, -ლე), ზ. მ. ვაყვედრებ კეთილსა, упрекать благодѣяніемъ; (ვუმადლებ, -ლე), ზ. მიჩ. მადლობას ვეტყვი, благодарить, ან მივსცემ, даровать, (მივემადლები, -ლე), ზ. თვ. მივენიჭები; ვეპატიები, быть даровану; быть прощену, ფილიპ. 1—29; 1 ქართლ. 259; ტიმ. 63; მარტ. 1—172; **მიმადლებული**, მიმ. ნიჭებული, სახიერი, одаренный, благодатный, მარტ. 2—75; ლუკ. 1—18; **მიმადლებულობა**, ს. დალოცვილობა, სახიერება, благодать.

მიმავალი, მიმ. წამსვლელი, идущій; ведущій, მიმავალი გზა, ведущая дорога, ალბ. 97; ვეფხ. 967; 1019; რუსუდ. 538; **მიმავლობა, მიმავალობა**, ს. სლვა, სიარული, шествіе, хожденіе; путешествіе; რუსუდ 740; 2 ქართლ. 491; სიბრ. 13; ქილ. 578; ყარამ. 92; (ვჰმიმავალობ, -ლე), ზ. უ. მივდივარ, идти; шествовать.

მიმალვა (ვჰმალავ, -ლე), ზ. მ. დავჰფარავ, დავჰმალავ, припрятать, скрыть, укрыть, მიმალავ, скрываешь отъ меня; (მივიმალები, -ლე), ზ. ვ. მივეფარები, დავიმალები, спрятаться, укрыться, **მიმალული**, მიმ. скрытый, **მისამალავი**, ს. დასამალავი, мѣсто для скрыванія; **მიმალვ-მომალვა**, припрятать туда и сюда.

მიმართ, თანდ. ნათესაობითის ბრუნვისა თანა ხმარებული, къ, ко, на, ნ. მი, ფსალმ. 2—5; 4—3; ლუკ. 1—17.

მიმართება (მივჰმართებ, -თე, მივემართები, -თე), ზ. უ. სწრაფლად მივალ ვისზედმე, стремиться, направиться, идти противу кого, ვისრ. 1, 160; 2 ქართლ. 391; ისაია 5—28; ვისრ. 120; მიმართა მტერსა ზედა, онъ устремился на врага, **მიმართება** სს. направленіе, стремленіе; 1 ქართლ. 246; 2 ქართლ. 307; მეტაფ. 92; იეზეკ. 17—3; ტვირთი, тягость, бремя, იერემ. 23—33; **მიმართებული**, მიმ. направленный, **მიმართებულება**, ს. направленіе.

მიმართვა (ვჰმართავ, -თე), ზ. მ. მოვუმარჯვებ, დავუპირდაპირებ, направлять, ან მივივლტვი ვისდამე სათხოვნელად, обратиться къ кому съ просьбою, ჩონგ. 87; იერემ. 48—41; -თვალსა, устремить глаза.

მიმართობა, ს. შესახვედრობა, შესაკუთრება, отношеніе, ლოდ. 28; კატიდ. 66.

მიმარჯვება (მივუმარჯვებ, -ჯვე), ზ მ. მოვუმართავ, გავაწყობ; შევაფარდებ, направлять; приноравливагь, прилаживать, примѣнять.

მიმატება (ვჰმატებ, -ტე, -ვუმატებ, -ტე), ზ. მ. შევჰსძინებ, ზედ-დავართავ, прибавлять, придавать, ხრონოლ. 29; (მივემატები), ზ. თვ. მოვემატები, შევემძინები, прибавляться, умножаться, **მიმატებული**, მიმ. прибавленный, **მისამატი**, ს. прибавка.

მიმაქცეველი, ს. გარდამაქცეველი, совратитель, ნ. გარდაქცევა; ისაი. 44—25.

მიმბარებელი, ს. ჩამბარებელი, поручитель, ხამ. ვახტ. 147.

მიმბაში (ოსმ.), ს. тысяченачальникъ.

მიმბაძავი, -ძველი, ს. подражатель, მიმ. **მიმბაძველობა**, подражаніе.

მიმბრუნებელი, ს. დამბრუნებელი, უკან მომქცევი, кто возвращаетъ, 2 ქართლ. 270.

მიმგებელი ან მიმგები პასუხისა; ს. პასუხის მიმცემი, отвѣтчикъ, ისაი. 3—7.

მიმგებებელი, მიმ. встрѣчающій.

მიმდგომი, მიმდგომელი, მიმდეგი, ს. შემდეგი, მიმყოლი; მომხრე, ვისისამე მხრის დამჭერი, послѣдователь, сторонникъ, 1 ქართლ. 273, 242; 312; 330, 380; ქილ. 399; მზვარი და მიდგომი მათი, граница и пограничныя мѣста, გუჯ. 382.

მიმდევარი, მიმდევი, მიმდები, ს. შემდეგი, მიმყოლი, послѣдователь, ქართლ. 1 ტ. 373.

მიმდემი, ზედ. მარადღე დაუცადებელი, повседнев-

ный; безпрерывный; შავთ. 95; 1 ქართლ. 321, 373; იერემ. 52—34; მიმდემი ნათლისა, всегдашній свѣтъ, მიმდემად, ზზ. მარადღე, ყოველთვის, завсегда.

მიმდინარე, ზედ. текучій.

მიმდინარეობა, ს. теченіе, ходъ.

მიმდომი, ზედ. მსასოებელი, падѣющійся, ვეფხ. 345.

მიმდრეკელი, ზედ. მდრეკი; მოძრავი, гибкій, поворотливый; **მიმდრეკელობა**; ს. მდრეკელობა, მოძრაობა, гибкость, поворотливость, კავშ. 40.

მიმდღეში, ზზ. არა სდროს, никогда, въ жизнь.

მიმზადება (ვემზადები, -დე), ზ. თვ. ვემზადები წასასვლელად, готовиться къ отправкѣ.

მიმზიდავი, -დველი, ს. მიმთრევი, წამლები, притягательный, привлекающій, завлекающій, ვისრ. 122, -ლობითი ძალი, притягательная сила, **მიმზიდველობა**, ს. წამლებელობა, притягательность, привлекательность.

მიმთვალწეველი, ზედ. მიმაჩნეველი, принимающій во уваженіе.

მიმთვისებელი, ს. დამჩემებელი, присвоиватель, **მითვისება** (ვიმთვისებ, -სე), ზ. მ. მივიჩემებ, დავიჩემებ, მივიმძლავრებ, присвоивать, მარგ. 1—184.

მიმთხვევა, სს. შეხვედრა, წინ შემოყრა, встрѣча, (მივამთხვევ, -ხვიე), მოვაწევ ვისზედმე უბედურობას ან სხვა შემთხვევას, навлекать на кого несчастіе, და მიამთხვიეს ასი არგანი, и дали ему сто ударовъ палками, ანდრ. 6; (ვემთხვევი), ზ. თვ. შევემთხვევი, შევეყრები; დავეკვეთები; ღირს ვიქმნები მიღებად; наталкиваться на бѣду; встрѣчать; удостоиться, достигнуть, საქმ. 27—3; ლუკ. 20—35; იაკობ. 4—3; ებრაელ. 11—33; კავშ. 256; მარკ. 2—4; ქილ. 697; **მიმამთხვევ** უბედურობასა, вовлекаешь меня въ несчастье.

მიმთხრობი, -რობელი, ს. მოამბე, მთხრობელი; разсказчикъ; провозвѣститель, 2 მეფეთ. 1—13; ისაი. 37—9; დაბად. 41—8.

მიმინო, ს. მფრინვ. соколъ, ლევიტ. 11—17; ბაქრ. 184, нырокъ, ბატონ. ივან. ლ.

მიმკვდარება (ვა), ზ. მ. მკვდრად დავასახებ ცემით, забить.

მიმკვიდრება (ვი), ზ. მ. მივითვისებ, присвоить.

მიმმართველობა, ს. შემართება, отважность, храбрость, 1 ქართლ. 248.

მიმნდობი, ზედ. მინდობილი, მრწმენელი, довѣрчивый.

მიმნიჭებელი, ს. მომცემი, даровательь.

მიმო, თანდ. რომელიც დაიდების თავად ზმნათა და მისცემს მნიშვნელობასა გარემოს, აქა იქ, მაგალ. მიმობნევა, მიმოგონება, მიმოქცევა და სხ. кругомъ, вокругъ, туда и сюда, 2 სჯულ. 32—8.

მიმობნევა, მიმოდაბნევა (ვაბნევ, -ნიე), ზ. მ. აქა იქ ვაბნევ, раскидать, (მიმოვიბნევი -ნიე), ზ. ვ. აქა იქ დავიფანტები, разбрасываться, разсыпаться, разсѣяться, 1 ქართლ. 426.

მიმოგზავნა (ვნი), ზ. მ. აქა იქ გავგზავნი, разослать.

მიმომგზავრება (ვამგზავრებ, -რე), ზ. მ. აქა იქ ვიმგზავრებ, путешествовать по разнымъ мѣстамъ; ვისრ. 23.

მიმოგონება (ვიგონებ, -ნე), ზ. მ. მოვიხსენებ; ნელიად განვსჯი, განვსაზრავ; вспоминать: соображать въ умѣ, въ мысляхъ; ვისრ. 38; **მიმოგონება, მიდმოგონება**, ს. დასკვნა განსჯისა, განსაზრვისა, умозаключеніе, კაცილ. 46.

მიმოდადება (დავსდებ, -დე), ზ. მ. აქა იქ დავსდებ; მოვჰფენ, ხმას დავაგდებ, დავჰყრი, класть туда и сюда; разглашать, распространять слухъ; (მიმოდავიდები, -დე), ზ. ვ. განვიფინები, ხმა დავარდება, разглашаться, распространяться, მარკ. 1—45.

მიმოდაბნევა (ვა), ზ. მ. აქა იქ დავყრი, разбросать, (მიმოდავიბნევი ბნიე), ზ. ვ. აქა იქ დავიფანტები, разсѣяться.

მიმოდათქმა, სს. განგაში, шумъ; (მიმოდავსთქვამ, -თქვი), ზ. მ. ხმას დავჰყრი, დავაგდებ, разглашать, (მიმოდავითქმი, -თქვი), ზ. ვ. ხმა დავვარდები, разглашаться.

მიმოდატაცება (მიმოდავიტაცებ, -ცე), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ, расхитить, разграбить, ფსალ. 43—10.

მიმოდაფანტვა, ნ. მიმოდაბნევა, ტიმოთ. 58.

მიმოდაქონება (მიმოდამაქვს, დამქონდა), აქა იქ დამაქვს, носить туда и сюда.

მიმოდაქცევა (მიმოდავიქცევი, -ქციე), ზ. მ. აქა იქ ჩამოვიქცევი, обрушиться тамъ и сямъ, **მიმოდაქცეული**, მიმ. ჩამომხვლეული, ჩამოქცეული; ან აქა იქ დაფანტული, обрушившійся; разбросанный; 1 ქართლ. 301; 2 ქართლ. 272.

მიმოდაყვნა, -დაყოფა (მიმოდავჰყვნი, -ჰყვენ; მიმოდავჰყოფ, -ყავ), ზ. მ. განვჰყოფ, განვჰკწილავ, раздѣлить, ფსალ. 16—13; ან განვაბნევ, разсѣять, რუისის კან. მიმოდაიყვნენ ენანი, языки раздѣлились, ფსალ. 54—9.

მიმოდება (მიმოვსდებ, -დე), ზ. მ. აქა იქ დავსდებ; მოვსთქვამ, ხმას დავჰყრი, класть туда и сюда; разглашать, разносить, (მიმოვედები, -დე), ზ. თვ. მოვითქმი, მოვეფინები, растилаться, разглашаться, მათ. 9—31; მარკ. 7—36; ლუკ. 4—37.

მიმოება, სს. ამაოება, უხანობა; суета, (ვჰმიმოებ, -მოვე), ზ. უ. აქა იქ დავდივარ; ვჰსცოდვილობ; ходить туда и сюда, вращаться, ეზეკ. 1—13; суетиться, **მიმოები**, ходящій; суетливый.

მიმოვლა, სზ. აქა იქ სიარული, хожденіе; путешествіе; (მიმოვვლი, -ვლე; მიმოვალ, -ვედ), ზ. უ. დავდივარ აქა-იქ, ვჰმგზავრობ, ходить туда и сюда: путешествовать; скитаться, საქმ. 19—13; **მიმომვალი**, მიმ. აქა იქ მოსიარულე, скитающійся, скиталецъ, ქილ. 443; ტიმ. 50.

მიმოვლება (მიმოვავლებ, -ლე), ზ. მ. გარემოს დავავლებ, გარშემოვსდებ, обнести, обложить, გარშემოვაკერებ, обшить, მიმოვავლებ თვალსა, озираться, обвести глазами, (მიმოვევლები, -ლე), ზ. თვ. გარშემოვერტყმი, окружить.

მიმოვრდომა (მიმოვვრდები, -დი), ზ. უ. დავეცემი წინაშე ვისმე, пасть передъ кѣмъ.

მიმოზრუნვა (ვჰზრუნავ, -ნე), ზ. მ. ვჰნაღვლობ, ვმეურნეობ, заботиться, пещись.

მიმოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემოვავლებ ზღუდეს, огородить; **მიმოზღუდვილი**, огороженный; იერემ. 4—6.

მიმოთესვა (მომევთესავ, -სე), ზ. მ. განვაბნევ, посѣять туда и сюда, იერემ. 27—10.

მიმოთქუმა (მიმოვსთქვამ, -თქვი), ზ. ხმას დავჰყრი, разгласить, (მიმოვითქმი), ზ. ვ. ხმა დავვარდება, разглашаться.

მიმოკვეთება (ვა), ზ. მ. დავსცემ, დავახლი აქ იქ; ударить объ земъ, (მიმოვეკვეთები, -თე), ზ. თვ. აქა იქ ვეკვეთები, დავრბივარ, биться, ходить туда и сюда, ვეფხ. 772; მროვ. 49.

მიმორჩილება, ს. დამორჩილება, покорность, ვისრ. 36.

მიმორბენა (მიმოვრბი, -ბბოლე; მიმოვირბენ ბინე), ზ. უ. მიდამოვრბი, бѣгать кругомъ, მარკ. 6—55.

მიმოსაქცეველი, ზედ. აქა იქ სახიარულო.

მიმოსაქცეველად, ზზ. აქა იქ სასიარულოდ, для хожденія туда и сюда, იეზეკ. 13—21.

მიმოსვლა, მიმოსჳლა (მიმოვვლი, -ვლე; მიმოვალ, მიმოვედ), ზ. უ. აქა იქ ვალ, ходить туда и сюда, обходить, მატ. 23—15; 12—43; 1 ქართლ. 259; ქილ. 306; მიმოსჳლა, სზ. სიარული აქა იქ, путешествіе, 2 ქრისტ. 268; საქმ. 13 — 11, 15—39; 1 პეტრე. 5—9.

მიმოსი, მიმმოსი, ს. მოთამაშე კაცი, მომქმედი საკვირველთა და ძნელთა საქმეთა არა თუ გრძნებით არამედ ხელოვნებითა, შეთინე, фигляръ, фокусникъ, ვეფხ. 119, განმ. თ.

მიმოტაცება (ვიტაცებ, -ცე), ზ. მ. დავიტაცებ, расхищать, მიმოვიტაცები, მაგალ ღელვისაგან, о корабле: носиться на морѣ, საქმ. 27—27, **მიმოტაცებული**, ღელვისაგან, носимый волнами, იუდა 1—12.

მიმოუვრდომი, ზედ. შეურყეველი, непоколебимый, მარტ. 2—27.

მიმოფანტვა (ვჰ), ზ. მ. მიმოდავაბნევ, разбрасывать, (მიმოვიფანტები, -ტე), ზ. ვ. დავიბნევი, разбрасываться, разсѣяться.

მიმოფენა (ვჰფენ, ვჰფინე), ზ. მ. აქა იქ დავჰფენ, растилать; **მიმოვეფინებ** (ვა), აქა იქ დავფენ разстилать, საქმ. 13—49; მიმოფინება (ვეფინები, -ნე), ზ. თვ. მოვეფინები მაგალ. ღრუბელი, კომლი; растилаться, იეზეკ. 8—11.

მიმოფრენა, მიმოფრინვა (მიმოვჰფრენ, -რინე; მიმოვჰფრინავ, -ნე), ზ. უ. აქა იქ ვჰფრინავ, летать туда и сюда, ქილ. 69.

მიმიქონა (მიმომაქვს, -მაქვნდა), ზ. მ. აქა იქ ვატარებ; ღელვისათვის: დამაქვს ნავი, носить туда и сюда; разносить, საქმ. 27—15, 17; 2 ქართლ. 287, მიმომაქვს თვალი, смотрѣть въ оба, ქილ. 37.

მიმოქცევა (ვაქცევ, -ქციე), ზ. მ. მოვატრიალებ, ვაბრუნებ; გარშემოვატარებ; вращать, вертѣть; обводить; მიმოვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ვბრუნავ, ვტრიალებ; вращаться; обходить, ходить вокругъ, მარკ. 6, 6, **მიმოქცეული**, მაგალ. კაცი, бродяга, მარტ. 2 — 341; **მიმოქცევადი**, ზედ. вращающійся, ღეორ. 10.

მიმოღება (მიმოვიღებ, -ღე), ზ. მ. აქა იქ მიმაქვს, разносить, (მიმოვიღები, -ღე), ზ. ვ. разноситься, ისაი. 29—5.

მიმოყვანება (მიმოვიყვანებ, -ნე), ზ. მ. აქა იქ ვატარებ, водить туда и сюда, 1 კორ. 9 — 6; ამოს. 2—9.

მიმოყვრა, ე. ი. გამინათესამედა, ქილ. 579, онъ породнился со мною.

მიმოცვალება ჟამთა, ს. перемѣнчивость времени, 1 ქართლ. 266.

მიმოცვლა (მიმოვსცვლი, -ვსცვალე), ზ. მ. შევსცვლი, измѣнить, перемѣнить, (მიმოვიცვლები, -ცვალე), ზ. ვ. გამოვიცვლები, измѣняться.

მიმოწვლილვა (მიმოვიწვლილავ, -ლე), ზ. მ. გამოვიწვლილავ, გამოვეძიებ, изслѣдовать, 2 თესალონ. 3—11.

მიმოწმება (მივამოწმებ, -მე), ზ. მ. сравнивать; повѣрять, შევამოწმებ, შევადარებ, сравнивать; ვეფხ. 1228; (მივემოწმები, -მე), ზ. თვ. დავემოწმები, засвидѣтельствовать, удостовѣрить, подтвердить, ვეფხ. 528; 1 ქართლ. 115; ქილ. 294, 684.

მიმოჭვრეტა (ვჰჭვრეტ, -რიტე), ზ. მ. აქა იქ ვიხედები, წინ დავიხედავ, осматриваться, озираться, ქილ. 326.

მიმოხედება (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ წინ დახედვასა, заставить осмотрѣться, **მიმოხედვა** (მიმოვხედავ, -დე), ზ. მ. აქეთ იქით ვხედავ, смотрѣть туда и сюда, (მიმოვიხედები, -დე), ზ. ვ. მიდამოვიხედები, ვიმზირები, ვიცქირები, озираться, оглядываться.

მიმოხვეულება, ს. დაკვლაკვნილობა, უსწორობა, кривизна.

მიმოხეთქება (ვა), ზ. მ. აქა იქ დავსცემ, დავახლი, бросать туда и сюда, -ხომალდსა, волны мечутъ корабль, დავრ. 125.

მიმოხილვა (მიმოვიხილავ, -ლე), ზ. მ. მიმოვლით გავსინჯავ, მოვიხილავ, обозрѣть, осмотрѣть, **მიმოხილვა**, სზ. მოხილვა, обзоръ, обозрѣніе, მარკ. 3—5; 9—8; 3—34.

მიმოხრა, სხ. ღრამატიკულად: გატარება ზმნათა ცვალებათა შინა თვისთა, спряженіе глагола, (მიმოვხრი, -ვჰხარ), ზ. მ. აქეთ იქით მივჰსდრეკ, მიმოვდრეკ склонять, изгибать; спрягать глаголъ; (მიმოვიხრები, -ხარე), ზ. ვ. აქეთ იქით მოვიხრები, сгибаться, извиваться; спрягаться.

მიმოხსენება (ვა), ზ. მ. მოვიხსენებ, упоминатъ.

მიმრეცი, ს. დამრეცი მთისა, покатость горы.

მიმრთმევი, მიმრთმეველი, ს. ვინც ვისმე რასმე მიართმევს, подноситель, მიმრთმევი საჭმლისა, кто изволитъ кушать.

მიმრუდება (ვა), ზ. მ. გავამრუდებ, искривить, искосить, (ვიმრუდებ პირსა), პირს მოვარიდებ, отвернуть лице, სიბრ. 100.

მიმრქმელი, მიმქმელი, ს. ალმქმელი, ნათლია, воспріемникъ.

მიმსგავსება, სზ. сходство, уподобленіе, ვისრ. 31, 140; (მივამსგავსებ, -სე), ზ. მ. დავაგვანებ, დავამსგავსებ, уподоблять; (მივემსგავსები, -სე), ზ. თვ. დავეგვანები, დავემსგავსები, уподобляться, походить, რუსუდ. 242; მივუმსგავსებივარ, онъ уподобилъ меня, онъ сравнилъ меня съ...

ქილ. 496; მივუმსგავსებივარ, онъ уподобилъ меня; **მიმსგავსებული, მინამსგავსი,** уподобленный, сходный, **მიმსგავსებითი,** ზედ. уподобительный.

მიმსვლელი-მომსვლელი, ს. სტუმარნი, посѣтители, 2 ქართლ. 461.

მიმტანი, ს. მომტანი, მომღებელი, приноситель, რუსუდ. 312; მიმტანი შუბისა, направляющій за копье.

მიმტევებელი, ს. შემნდობი, прощающій.

მიმტევებელი, ს. მტრის შემმართებელი, бросающійся на врага.

მიმტკივნება, ს. გულის შეტკივნა, თანა-ლმობა, сожалѣніе, соболѣзнованіе, (ვუმტკივნებ, -ნე), ზ. მ. გული შემტკივა, სამძიმარს ვეუბნები, ვეფხ. 1453; 2 ქართლ. 334; соболѣзновать.

მიმტკიცება (ვუმტკიცებ, -ცე), ზ. მ. დავუმტკიცებ, დავუმყარებ, утвердить за кѣмъ что, закрѣпить, (ვიმტკიცებ, -ცე), ზ. მიჩ. დავიმტკიცებ, დავიმყარებ, укрѣпить за собою.

მიმუდარება (მივემუდარები, -რე), ზ. თვ. მივეფერები, ласкаться.

მიმფენი, ზედ. ნათლის მომცემი, проливающій свѣтъ. **მიმფენობა,** ს. ნათლის მიფენა, пролитіе свѣта, 1 ქართლ. 266; **მიმქმელი,** ნ. მიმრქმელი.

მიმქრალი, ზედ. გამქრალი; დამჭნარი, погасшій; увядшій, ბუნ. კ. 287.

მიმღები, -ბელი, ს. ვინც მიიღებს რასმე, приниматель, **მიმღებლობა,** ს. принятіе.

მიმღეობა, ს. ღრამ. ნაწილი სიტყვისა, причастіе, **მექმ-მიმღეობა,** дѣепричастіе.

მიმღერა (ვიმღერი, -რე), ზ. უ. გზაზედ სიმღერის თქმა, идя пѣть, ვეფხ. 960; ჩონგ. 143.

მიმყოვნებით, მიმყოვრებით, ზზ. დაგვიანებით, медленно, ტიმოთ. 173; 1 ქართლ. 289.

მიმყოვრა, -რება (მივმყოვრდები, -დი), ზ. თვ. დავჩუმდები, утихать, (ვამყოვრებ), ზ. მ. დავაგვიანებ, замедлять, ისაი. 46—13, **მიმყოვრება,** სზ. замедленіе, 1 ქართლ. 307.

მიმყოლი, ს. მიმდევი; დამყოლი; послѣдователь; уступчивый, сговорчивый.

მიმშველებელი, ს. ვინც მიეშველება, кто идетъ на помощь, 2 ქართლ. 364.

მიმშვიდობა (მივემშვიდები, -დე), ზ. თვ. დავმშვიდდები, დავსწყნარდები, успокоиться, угомониться, (ვამშვიდებ), ზ. მ. დავამშვიდე, успокоить.

მიმცემელი, მიმცემი, ს. მაძლეველი, датель, გამცემი, предатель, მატ. 26—48, **მიმცემელობა,** ს. მიცემა, отдача, (ვჰმიმცემელობ, -ლე), ზ. მ. მივსცემ, отдавать, ალბ. 93; ქილ. 689.

მიმცნება (ვუმცნებ), მიმცნევა (ვუ), ზ. მ. შევატყობინებ, дать знать, увѣдомить, (მივემცნები, -ნე), ზ. თვ. შევიტყობ, узнать, 1 ქართლ. 378; 142; 2 ქართლ. 104.

მიმძლავრება, სს. завладѣніе, გუჯ. 25; შესავ. გიორგი მ. სამ; (ვიმძლავრებ, -რე), ზ. მ. ძალით დავიჩემებ, მივითვისებ, присвоить, завладѣть силою, 1 ქართლ. 312, 336; (მივმძლავრდები, -დი), ზ. თვ. დავსჩემდები, присвоиваться, **მიმძლავრებული,** მიმ. присвоенный, ისაი. 10—20; დაჩაგრული, угнетенный, იერემ. 22—3.

მიმძღოლი, ს. წინ გამძღოლი, провожатый.

მიმწურავი, ზედ. მიმწევი, досягающій, достигающій.

მიმწუხრი, ს. საღამო, დაღამების ჟამი, сумерки, подвечерье, вечеръ, 1 ქართლ. 245; ან ლოცვა მწუხრისა, вечерняя служба, 1 ქართლ. 440; მიმწუხრს, ზზ. საღამოს, вечеромъ, დარეჯ. 2—12; მიმწუხრამდე, до вечера.

მიმწყვდევა (ვამწყვდევ, -დიე), ზ. მ. დავაწყვდევ, დავხშავ, заключить, запереть кого; (მივიმწყვდევი, -დიე), ზ. თვ. შევიმწყვდევი, დავჰპატიმრდები, быть заключену, арестовану.

მიმჭევლება (ვა), ზ. მ. ციმციმით ვადინებ, заставить течь струею, (მივმჭევლდები), ზ. თვ. ციმციმით ვმდინარებ, течь струею, ქილ. 23.

მიმხდელი, ს. წარმრთმეველი, отниматель, -ცნობისა, сумасводящій, ქილ. 536.

მიმხდომი, ნ. მიმხვდარი.

მიმხდომი, ს. თავს-დამსხმელი; ან გამომცნობი; нападатель; угадчикъ, **მიმხდომელობა,** ს. ზედ-დასხმა; გამოცნობა, გულის ხმიერება, нападеніе; понятливость.

მიმხედველი, მიმხედი, ს. დამხედველი, попечитель, არ მიხედვით, несмотря, ერისთ. II, 96, **მიმხედველობა,** ს. დამხედველობა, попечительство, надзираніе.

მიმხვდარი, ზედ. მიმხდომი, გულის ხმიერი, смѣтливый, **მიმხვდარობა,** ს. გულის ხმიერება, შორს დანახვა, смѣтливость, სამ. ვახტ. 3; მიმხვდარვარ, ზ. ს. გამიგია, я понялъ, ვისრ. 135; სიტყვა მიმხვდარი, понятный.

მიმხვეჭელი, მიმხვეჭი, ს. ანგაარებით მომგროვებელი, скопидомъ, грабитель, ქილ. 559.

მიმხვმელი, ს. ამღები, кто беретъ, взимаетъ; მთოვარე არს მიმხელი მზისაგან ნათელისა, луна получаетъ свѣтъ отъ солнца.

მიმხრობა (ვიმოხრობ, -ხარ), ზ. მ. მოვიშველებ, ჩემს მხარეს დავაჭერინებ, просить помощи, заступничества, ბუნ. კ. 89; (მივემხრობი, -მხარ.) ზ. მ. принять чью сторону.

მიმხცოვნებული, ს. სიბერეში შესული, მიხრწნილი, престарѣлый; 1 ქართლ. 350.

მინა (სპარს.), ს. ჭიქა, ვეფხ. 4, 297; 825: ან ჭიქის ჭურჭელი; стекло; стклянка; მინის ქარხანა, стеклянный заводъ, **მინა,** მდაბ. მინდა, იქ ნახე; ვეფხ. 170, 361.

მინადენი, ზედ. მიმდინარე. текущій, ცრემლი მინადენი, льющіяся слезы, ვეფხ. 219.

მინადირება (მივინადირებ, -რე), ზ. მ. მოვინადირებ, მოვიბირავ, მოვიმხრობ, склонить, привлечь на свою сторону.

მინათვალი, ზედ. მითვლილი, причтенный.

მინათება (მივანათებ, -თე), ზ. უ. სანთელს მივუნთებ, посвѣчивать, (მივინათებ), ზ. მიჩ. სანთელს მივინთებ, посвѣтить себѣ, ქილ. 203; (ვუ), посвѣтить кому.

მინაკარი, ზედ. ხელშეხებული, ვითარცა ხელ მინაკარი. коснувшійся до чего рукою, ქილ. 33.

მინაკოცვა (ვჰნაკოცავ, -ცე), ზ. მ. არ მოვასვენებ, недавать кому покоя, ქილ. 450.

მინალთუნი (ოსმალ.), ს. ერთი მანათი, серебряный рубль.
მინამდინ, ზზ. ხანამდინ, до тѣхъ поръ, пока.
მინამსჭვალი, ზედ. ლურსმნით მიკრული, пригвозденный.
მინარა, მინარი, ს. მეჩითის ბურჯი, минаретъ, ყარამ. 163.
მინარები, ზედ. გამვლელი, идущій, проходящій, ჩონგ. 85.
მინარცხება (ვა), მივახლი, დავარტყამ, ударить обо что.
მინატანი, ზედ. მიტანილი, отнесенный.
მინატაცი, ზედ. მოტაცებული, похищенный, унесенный.
მინაქარი (სპარს.), ს. ჭიქის გვარი ნივთი ფერად-ფერადი, რომელზედაც ხელოვნებით დაიხატებიან ნაკვეთნი და სახენი გულ-ქანდებულნი, финифть, эмаль.
მინაყარი, ზედ. наброшенный; მინაყარ-მონაყარი, разброски.
მინაყოლი, მაგალ. მზითვად, полученное въ приданое.
მინაშური, ზედ. დაშურებული, поспѣшный, მოურავ. 127.
მინაცემი, ზედ. მიცემული, გარდახდილი, отданный, заплоченный.
მინაწერი, ზედ. დაწერილი, написанный, 2 ქართლ. 537.
მინაწყავი, ზედ. საწყავით ან საზომით მიცემული, отмѣренный, მინაწყავს შენვე მოგიწყვენ, ვისრ. 184.
მინახვედი, -დრიზედ. ხვედრად რგებული; შეხვდომა, გარემოება; доставшійся по жребію; случай, обстоятельство, ქილ. 241.
მინახიჭვა (მივნახიჭავ, -ჭე), ზ. მ. მოვჰკრუნჩხავ, скорчить кого, ქილ. 450.
მინგრევა (ვა), ზ. მ. დავანგრევ, დავაქცევ, разрушить, მინგრევ-მონგრევა, разрушать.
მინდა, მდაბ. მინა, ნახე ნდომა.
მინდვრიანი, ზედ. მინდვრის მქონებელი, луговой.
მინდობა, სზ. საესავი, სასოება, იმედი, დარწმუნებულება, упованіе, надежда, увѣренность, 1 ქართლ. 365; მინდობითა ღვთისათა, упованіемъ на Бога, გუჯ. 17; (მივანდობ, -დე), ზ. მ. ვარწმუნებ, მივაბარებ, სხვის იმედზედ დავაგდებ, довѣрить, ввѣрить, повѣрить, поручить; ვისრ. 103; 2 ქართლ. 408; (მივინდობ, -დე), ზ. მიჩ. თავს ვიდებ, თავზედ ავიღებ, принять на себя, на свою отвѣтственность; ვეფხ. 1029; დავინდობ, მოვიმხრობ, привлечь на свою сторону; ფიცით მივინდობ, клятвою привлечь на свою сторону, 1 ქართლ. 324; და შენ მიინდევენ სახელმწიფო ჩემი, ვისრ. 72; прими мое царство въ свое вѣдѣніе, ვისრ. 72; თუ მიმინდობ, если довѣришься мнѣ, ქილ. 470; 1 ქართლ. 384; დიაღ, მიგინდობ, да, я довѣрюсь тебѣ, ვეფხ. 1075; (მივენდობი, -დე), ზ. თვ. დავენდობი, ვერწმუნები, положиться на кого, увѣриться, уповать, ვისრ. 123; გორგ. 137; გულით ნუ მიენდობი, искренно не полагайся на него, სიბრ. 102; მნდობილვარ, მინდობია, მინდობიან), ზ. ვ. დავერწმუნები, положиться на кого, ვეფხ. 1240, **მინდობილი**, მიმ. уповающій; увѣренный, ალბ. 33; რუსუდ. 432; იოველ. 2—21; სამეგრელოში ხიზანი, поселенецъ на арендуемой землѣ, მინდობილობა, ს. увѣренность, надежность.
მინდორი, ნათ. მინდვრისა, მიც. მინდორსა, ს. ვაკე და გაშლილი ველი, степь, поле; **-დვრის მიწა**, ნ. მიწა; **მინდვრის ხადაფა**, ს. მცენ. საცკბურა, рута, козья трава; **მინდვრის-ხოკო**, ს. шампиньонъ, ერის. ლ.
მინდღეში, ზზ. არას დროს, въ жизнь, никогда.
მინებება (ვა), ზ. მ. ნებაზედ მივსცემ, მივაგდებ, предоставлять, отдавать что на чью волю, თავს მივანებებ, оставлять на произволъ, бросать, მიმინებებია ღვთის ნებაზედ, я оставилъ на волю Божью; (მივნებდები, -დი), ზ. თვ. დავნებდები, покориться.
მინერალი (ლათინ.) ს. მიწის სიღრმეში პოვებულნი ნივთნი: მეტალლი, ძვირფასი ქვა, სპეკალი, მარილი, გვარჯილა და სხ. минералъ, ქიმ. 130; **მინერალოგია**, ს. სწავლა ამგვართა ნივთთათვის, минералогія.
მინერგვა (მივჰნერგავ, -გე), ზ. მ. აღვაორძინებ ერთს ნერგს მეორეზედ, прирастить; (მივენერგვი, გე), ზ. თვ. ერთმანერთზედ აღვორძინდები, прирасти, მარკ. 2—46; კავშ. 234.
მინთება, ნ. მინათება.
მინისტრი (ლათ.), ს. ვეზირი, министръ.
მინიჭება, ს. ბოძება, пожалованіе, (ვა), ზ. მ. ვუბოძებ, ვაძლევ, жаловать, дарить, награждать; მივენიჭები), ზ. თვ. მივებოძები, быть пожалованну, მარკ. 1—31; 195; სიბრძნ. 125.
მიპარება (მივაპარებ, -რე), ზ. მ. პარვით, ჩუმად მივიყვან, ან მივიტან, приносить или приводить кого украдкою; (მივეპარები, მივიპარები, -რე), ზ. თვ. მალვით მივალ, подкрадываться.
მიპარვა (მივჰპარავ, -რე), ზ. მ. მოვჰპარავ, украсть, მიპარვით, ზზ. ჩუმათ, украдкою.
მიპატიჟება (მივჰპატიჟებ, მივიპატიჟებ, -ჟე, მივეპატიჟები), ზ. მ. მივიწვევ, пригласить, მიპატიჟებული, приглашенный.
მიპატრონება (მივეპატრონები, -ნე), ზ. თვ. წავალ რომ დავეპატრონო, отправиться для управленія имѣніемъ.
მიპირუტყვამდე, ზზ. ვიდრე პირუტყვამდე, до скота, გამოსლ. 9—25.
მიპყრობა (მივაპყრობ, -ყარ), ზ. მ. მივსცემ, отдавать, (მივაპყრობ ხელსა ე. ი. ხელს დავავლებ, взять, схватить рукою, მივუშვერ; მივაპყრობ გაზსა, взять клещами, მივაპყრობ წყალობასა, наградить, оказать милость кому, მივაპყრობ სატანჯველსა, подвергнуть наказанію; ტიმოთ. 145; მივაპყრობ ფასსა, отдать плату, заплатить, საქმ. 8—18; მივაპყრობ თვალსა, уставить глаза на... მივაპყრობ პატივსა, отдать честь, გორგ. 73; მივაპყრობ სიკეთესა, дѣлать кому добро, სიბრ. 82; მივაპყრობ უბედურებასა, навлечь на кого несчастіе, მივაპყრობ ყურსა, внимательно слушать, 2 ქართლ. 272; მივაპყრობ ზავსა, за-

ключить миръ, 1 ქართლ. 216; პირს მივაპყრობ გზასა, ე. ი. პირს გზისაკენ ვიქმ, направить куда либо путь, ქილ. 212; საპატიოდ მიპყრობა, принять съ почестями, (მივუპყრობ, -პყარ), ზ. მიჩ. მივუშვერ, მივუტან, подносить, подставлять; ვეფხ. 267; ვისრ. 19; რომელმან გცეს შენ ყურიმალსა შენსა მარჯვენესა, მიუპყარ მას მარცხენაცა, მატ. 5—39; кто ударитъ тебя въ правую щеку подставъ ему и лѣвую; და მათ ღრუბელი აღავსეს ძმრითა და მიუპყრეს პირსა მისსა, იოან. 19—29; и они напоивъ уксусомъ губку, поднесли къ устамъ Его; მიუპყრა პირი ციხესა, онъ обратилъ взоръ свой на крѣпость, ვისრ. 89; (მივეპყრობი, -პყარ), ზ. თვ. მოვექცევი, поступать съ кѣмъ, სამ. ხომს. 304; თუ ავად მიეპყრას მოციქულთა, если дурно обойдется съ послами, სამ. ხომს. 191, ავად მივეპყრობი, наказать кого, 2 ქართლ. 521.

მიჭეჭყა (ვჭ), ზ. მ. смять.

მიჭყლეტა (ვჭ), ზ. მ. сдавить.

მირამაქი, ს. смолка, пахучая смола, смирна, პ. ფ. ლ.

მირბენა (მივირბენ, -ვირბინე), ზ. უ. საჩქაროდ მივდივარ, მივივლტვი, бѣжать, (მივირბენ, -ბინე), ზ. უ. მივაწევ სადამდისმე სირბილით; ჩავალ სირბილით, ჩავირბენ; добѣжать; сбѣгать, მირბენინება (ვა), ზ. სხმ. სირბილით მიმაქვს რამე, нести бѣжа, **მირბოლა** (მივრბი), ნ. მირბენა; (მივურბი), ზ. უ. გავექცევი, განვევლტვი, бѣжать отъ кого, ვეფხ. 902.

მირევა (მივრევ, -რიე), ზ. მ. ავრევ, შევშლი, перемѣшать, (მივერევი, -რიე), ზ. თვ. დავერევი, врываться въ толпу; мѣшаться.

მირევ-მორევა (მივჰრევ მოვჰრევ), перемѣшать.

მირეკა (მივრეკ, -კე), ზ. მ. მივლალავ საქონელსა, гнать скотину, მირეკება (მივერეკები), იგივე მირეკა.

მირთვა (მივრთავ), ზ. მ. დავრთავ, შევჰმატებ, присоединять; (მივირთავ, -თე), ზ. მიჩ. მოვირთავ, присоединять къ себѣ, 1 ქართლ. 226, (მივერთვი, -თე), ზ. თვ. გავუერთდები, შევერთდები, присоединиться, 2 ქართლ. 105.

მირთუმა, შემოკლ. მირთმა, ვეფხ. 3; მირთმევა, სზ. მიტანა, მოღება ძღვენისა, поднесеніе, (ვართვამ, -თვი; ვართმევ, -თვი), ზ. მ. მოვუღებ, მოვუტან ძღვენსა, подносить, приносить дары, и т. п. ვუთავაზებ, წინ დავუდებ სანოვაგეს. ვუმასპინძლებ, подчивать; 2 ქართლ. 537; (მივირთვამ, -თვი; მივირთმევ, -თვი), ზ. მ. მივიღებ, მივითვალავ; принимать, მივირთმევ სადილს, обѣдать, მიირთვი, (სამღვთო წერ.) მიირთუ, кушай, прими, ახლა პურს მიირთმევენ, они теперь кушаютъ, (მივერთმევი, -თვი), ზ. თვ. მირთმეულ ვიქმნები, подноситься, მიგართვას, онъ представитъ тебѣ, ალ. 66; მირთმეული, მინართმევი, მიმ. поднесенный.

მირითა, ზზ. მირიდებითა, ვეფხ. 1102; устраненіемъ, избѣжаніемъ.

მირიდება (ვარიდებ, -დე), ზ. მ. მოვარიდებ, მოვაშორებ, განვარინებ, устранять, уклонять, удалять, დარეჯ. 136; (მივჰრიდებ, -დე), ზ. უ. განვერები, მოვერიდები, განვევლტვი, убѣгать, удаляться, 1 ქართლ. 61; ვისრ. 122; 134; გონებისაგან მირიდება, забыть, ვისრ. 204, მივრიდებ პირსა, отвратить лице, მირიდებული, მიმ. მირიდებულვარ, მივრიდებოდი, удаляться.

მირგანი, ს. ძველებური სახელი მარტის თვისა, мартъ.

მირკიტანი, ს торгашъ.

მირონი (ბერძ.), ს. ნელსაცხებელი, სურნელი ზეთი, мvро, მირონის ცხება, помазать мvромъ, მირონის მწთოლვარე, ზედ. мироточивый.

მირტყმა (ვარტყამ, -ტყი), ზ. მ. დავჰკრავ, დავარტყამ, ударять.

მირულვა, მირულება, სხ. дремота, ყარამ. 229 (მივრულავ, მიმერულვის), ზ უ. წამთვლემს, ჩამეძინება, задремать, მატ. 25—6; ტიმ. 52; საქმ. 20—9.

მირქმა, მირქუმა, სხ, დღესასწაული 2 ფებერვალსა მოსახსენებლად მიგებებისა მართლისა სიმეონისაგან იესო ქრისტესისადმი, Срѣтеніе Господне; (მივირქვამ, -ქვი), ზ. მ. მივეგებები; встрѣчать, ნ. მიქმა, იგავი 5—21.

მირჩევნიხარ, ნ. რჩევა.

მირჩოლა (მივერჩი, -ჩე), ზ. უ. წავეღავები, оспаривать, оттягать, სამ. ვახტ. 156; 182; ალ. 89, 52; სამღვთო წერილში: წარვიტაცები, увлекатися, быть увлечену, გალატ. 2—13; ადამ ნებსით მიერჩდა ჭამად ხისა მისგან.

მირწევა (მივარწევ, -წიე), ზ. მ. ვარწევ, качать, колебать, -ტანსა, идти раскачиваясь.

მისაბარებელი, ზედ. მისაცემელი, подлежащій къ отдачѣ.

მისაბაძველი, ზედ. საბაძავი, подражательный.

მისაგებებლად, ზზ. შესახვედრად, на встрѣчу, რუსუდ. 202.

მისაგებელი, ს. გარდასახდელი, სამაგიერო, возмездіе, 1 ქართლ. 255, 274; გორგ. 194; ისაი. 63—4; ფსალ. 93—2; მისაგებელი მიეგო, онъ получилъ возмездіе.

მისაგები, ზედ. სამაგიერო, возмездный; მისაგებელი, возмездіе. [ვეფხ. 1227.

მისაგვრელად, სხ. მისაყვანად, для приведенія,

მისავალი, ზედ. მისასვლელი, მაგალ. გზა; ведущая (дорога), 2 ქართლ. 463; შემოსავალი, доходъ; სომხ. სამ. 301.

მისათვალავი, მისათვალველი, ზედ. მისაღებელი, ჩასათვლელი, принимаемый, ქილ. 22, 617; считаемый за, შესაწყნარებელი, уважительный.

მისავრდნობელი, ზედ. შავთ. 40. прибѣжище.

მისათხრობი, -ბელი, ზედ. სათქმელი; сказательный; разсказъ; 1 ქართლ. 250, 263.

მისაკუთრება (ვუ), ზ. მ. მივუთვისებ, მივსცემ სათვისოდ, усвоить кому, სამ. ვახტ. 261.

მისალმება (ვესალმები, -მე), ზ. თვ. გავალ მოსაკითხავად და მისაგეგებლად. მოვიკითხავ, выйдти на встрѣчу, поздороваться, 2 ქართლ. 326.

მისაკვლეველი, მისაკვლევარი, ზედ. ახალწლის მისალოცავი ძღვენი.

მისალოცავი, ზედ. მილოცვის ჟამს მისართმევი ძღვენი ან სათქმელი შეხმა, поздравительный.

მისალტოლველი, ს. მისამართი, прибѣжище, ისაი. 25—12.

მისამართი, ს. მისალტოლველი, убѣжище; საფარველი, защита.

მისანდო, მისანდობელი, ზედ. სანდო, სარწმუნო, надежный, вѣрный, ვეფხ. 164, 241, 1013, 1257, 1592; ვისრ. 72, 195; 1 ქართლ. 52, 273; ქილ. 47, 425; **მისანდობლობა**, ს. დარწმუნებულება, благонадежность.

მისანა, ს. საყანყურა, порода ящерицы, ზიანკ. ლ. ნ. საყანყურა; ზუნ. ლ.

მისანი, ს. წინამთქმელი მომავალისა, предсказыватель, прорицатель, ვეფხ. 1474; ворожей.

მისართვა (მიმისართავ), ზ. მიჩ. მომიმატებ, прибавляешь мнѣ, ვეფხ. 1293.

მისართმევი, -მეველი, ზედ. ძღვნად დანიშნული, назначенный въ подарокъ, ვეფხ. 1078; დავრ. 181; მისახვლელი, ნ. მისავალი; გორგ. 314.

მისატანი, ზედ. წასაღები, подлежащій къ отнесенію, დარეჯ. 132; подарокъ.

მისატევებელი, ზედ. დანაშაულის შესანდობელი, простительный, საქმ. 2—38; 2 სჯული 15—1.

მისატირებელი, ზედ. მისაგლოველი, подлежащій оплакиванію, გორგ. 282.

მისაფრება (ვა), ზ. მ. საფარში დავმალავ, скрыть въ засадѣ.

მისაღები, -ბელი, ზედ. მისატანი; დასალევი ან შესაჭმელი, пріемный, къ пріему назначенный; -ძღვენი, даръ, приношеніе; იგავი 15 — 29; ალბ. 34.

მისაფარებელი, ს. დასაფარებელი, покрывало.

მისაქცეელი, ს შესაფარებელი ადგილი, пристанище, მოურავ. 138.

მისაყვარლება (მივესაყვარლები, -ლე), ზ. თვ. მივეფერები, მივეტკბობი, приласкаться.

მისაყრდნობი, ს. **დასაბრჯენი**, დასაყრდნობი, -ბელი, შავთ. 32 ან შესაფარებელი ადგილი, опора; пристанище; 1 ქართლ. 285, ტიმოთ. 128; მისატანი ძღვენი, приношеніе, даръ, რუსუდ. 77.

მისაყოლელი, ზედ. დასაბაძავი, подражательный, სამ. ხომხ. 251.

მისაჩენი, მისაჩნეველი, ზედ. მისაღები, მისათვალველი, принимаемый, почитаемый, ქილ. 243, მისაჩენია, слѣдуетъ принять, ქილ. 243; -იმედად, ე. ი. იმედად მისახედავი, служащій надеждою; ჩოლაყ. 27.

მისაცემელი, მისაცემი, ზედ. გარდასახდელი; მისართმევი, ძღვენი, подлежащій уплатѣ; даръ, приношеніе; იგავი. 21—15; ქილ. 36; 440, ანდ. 70; ალბ. 39, 65.

მისაძინებელი, ს. მოსასვენებელი ადგილი, мѣсто для отдыха.

მისაძღვანად, ზზ. მისართმევად, для поднесенія, მარკ. 3, 13.

მისაწეველად, ზზ. მოსაწევნელად, въ догонъ, ვეფხ. 96.

მისაწევი, ზედ. догоняемый.

მისაწევნელი, ზედ. მოსაწევნელი, догонъ.

მისაწდომელი, მისაწთომელი, ზედ. შესატყვისი, постижимый, ვერ მისაწთომელი თვალი, 1 ქართ. 305, необозримый взоромъ.

მისაწერი, ზედ. საწერად დანიშნული, подлежащій къ увѣдомленію письмомъ.

მისაწოლი, ს. საწოლი, ложе, постель.

მისახდომი, ზედ. გასაგონი, внятный, понятный.

მისახედავი იმედად, ზედ. იმედად მისაჩნევი, служащій надеждою, -დავად, ზზ. ვისრ. 150.

მისახვევ-მოსახვევი, извилистая дорога.

მისახურავი, ზედ. დასახურავი, створчатый, მისახურავი კარი, створчатая дверь.

მისახწევი, ზედ. достигаемый.

მისგითი (არაბ.), ს. მეჩითი, მაჰმადიანთ სალოცავი ადგილი, мечитъ.

მისდღეში, ზზ. არას დროს, თავის დღეში, никогда.

მისებრ, ზზ. მისის მსგავსად, подобно ему, მისებრი; ზედ. მისი მსგავსი, იმისთანა, ვეფხ. 7, ему подобный, **მისებური**, ზედ. იმისებრივი, ნ. მისებრი; მისებურად, посвойски, ვისრ. 153; რუსუდ. 676.

მისევა (ვუსევ, ვუსიე), ზ. მ. მივუტევებ, მივუშვებ დასაცემად ჯარსა, напускать, натравливать, пускать для нападенія, სამ. ვახტ. 177, (მივესევი, -სიე), ზ. თვ. მივეტევები, თავს დავესხმი, напускаться, напасть, მისეული, მიმ. напущенный, ჩონგ. 143.

მისესხება (ვა), სესხად მივსცემ, одолжать.

მისეული, ზედ. იმისეული, принадлежащій ему, его, ვეფხ. 333, 1413.

მისვენება (ვა), ზ. მ. მოვასვენებ ან გავიტან მიცვალებულს; успокоить, угомонить; выносить тѣло покойника, отвозить; (მივესვენები, -ნე), ზ. თვ. მოვისვენებ; ან განვისვენები, успокоиться, заснуть; о покойникѣ: отвозиться, ანტონ. 2—5.

მისჳლა, მისვლა, სხ. სიარულით მიწევნა საცნაურს ადგილამდის, приходъ, пріѣздъ, გალატ. 4—18; ტიმოთ. 49; (მივალ, მიხვალ, მივალს; ან მიველ, მიხველ, მივიდა; მივედით, მიხვედით, მივიდნენ; მივედ, მიხვედ; მივიდოდი); ზ. უ. მივდივარ; გზაზედ ვსდგევარ; მივახწევი; идти; прийти; ვეფხ. 195, 216; მივიდეს შეუნდობელი რისხვა მას ზედ, да постигнетъ его неумолимый гнѣвъ, ვისრ 1; ვისა მივიდეთ, куда идемъ, იოან. 6—68; (მივვლი-მოვლი; მივიარ-მოვიარ, -ვიარე), ზ. უ. გავივლი, пройтись, обойдти, მივდივარ, მიდიხარ, მიდის; ხრ. მივდიოდი), ზ. უ. მივალ, გზაზე ვჰდგევარ, идти, მიდის ქალაქსა, онъ идетъ въ городъ, დრო მიდის, время идетъ, (მიმდის, მიგდის, მიუდის ან მიმდის), ზ. მ. уходить у меня, გული მიმდის, ე ი. გული მეპარება; ფერი მიმდის ან მიმდის, я блѣднѣю; впадаю въ безчувствіе. обморокъ, ხმა მიმდის, теряю голосъ, ცხვარი თრიალეთს მიუდისთ, бараны его идутъ въ Тріалетъ, ზუნ. კ. 209; მიუდის ძალა, სული, выдыхаться, (მივუვალ, მივუველ; მივუდიოდი), ზ. უ. идти, საქონელი სიმრავლისაგან ვერ მიუდიოდათ, скотъ ихъ по многочисленности не могъ слѣдовать за ними, 2 ქართლ. 411; შეიგნა რომ არად მისის გუნებისად მივუველ, რუსუდ. 339; онъ

понялъ, что я пришелся ему не по вкусу; (მიმესვლება, -სვლა), ზ. თვ. имѣть возможность пойдти, ჩემს მამულში არ მიმესვლება, я не могу пріѣхать на родину, რუსულ. 277, 610; მისვლა-მოსვლა, სს. წასვლა მოსვლა, приходъ и отходъ; посѣщеніе, ვისრ. 13; მისვლა მოსვლა არა მაქვს, я не вхожъ, не посѣщаю его, ამ. ზმნისაგან ჰსწარმოებს ზმნა (მიდენა) მიდის მდინარე, течетъ рѣка, ნ. მიდენა.
მისი, ნაცვ. იმისი, его, მისებრი, მისებური, ზედ. მსგავსად მისა, подобно ему, მისიანი, ზედ. მისი ნათესავნი ან სახლის კაცნი, его т. е. (родственники или люди).
მისირჭნი, ს. საუკეთესო შაქარი, рафинадъ, ნ. ჩ.
მისმა (მივსვამ, -სვი), ზ. უ. მივაჯდენ, присадить, (მივუსვამ, -სვი), ზ. უ. გვერდით მოვუჯდენ, сажать возлѣ кого.
მისმენა (ვესმი, -მე), ზ. უ. გავიგონებ, მესმის, слышать, დაბად. 48—2; რუსულ. 618; (მივისმი), ზ. ვ. გავიგონები, слышаться, დაბად. 45—16.
მისნობა, სზ. მოგვობა, волхвованіе, чародѣйство, (ვმისნობ, -ნე), ზ. უ. ვმოგვობ, წინათვე მოვუთხრობ; предсказывать, гадать, волховать, საქმ. 16—16; მოსეს სამ. 11.
მისოდენი, ზედ. იმისოდენი, такой какъ онъ.
მისოდნად, ზზ. на столько, ვისრ. 88.
მისრესა (ვსრეს), ზ. მ. გავსრეს, გავანადგურებ, истереть, измять, მოურავ. 473.
მისროლა (მივისვრი, მივესვრი), ზ. მ. ვსდევ და ვსტყორცნი ისარსა, преслѣдую кого стрѣлять, ვეფხ. 76.
მისრულება, ს. окончаніе, 2 მარტ. 5; ფსალმ. 7—6; (ვა), ზ. მ. შევასრულებ, оканчивать, (მივსრულდები, -დი), ზ. ვდ. შევსრულდები, оканчиваться, კავშ. 246.
მისუკან, ზზ. იმის შემდგომ, послѣ него.
მისული, მიმ. ნ. მისვლა; пришедшій, **მისულვარ**, -ხარ, მისულან, пришли, თუ მისულ იყოს მის ხელში, если попалось ему въ руки, ალბ. 63.
მისუსტება (ვა), ზ. მ. მოვაუძლურებ, ослаблять; (მივსუსტდები), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, ослабѣнать.
მისქდომა (მივასქდები, -დი), ზ. ვდ. მეტად გავსძღები, მივატყვრები, нажраться, налопаться.
მისყიდვა (მივსყიდავ, -დე), ზ. მ. გავსყიდი, მივჰფრიდი, продать, (მივესყიდები, -დე), ზ. თვ. გავიყიდები, быть продану, ბარუქ. 4—6.
მისწავლება (ვა), ზ. მ. სწავლით ვაჩვენებ, ვასწავლი, научать, указывать на, სიბრძ. 155.
მისწორება (ვა), ზ. მ. გავასწორებ, исправить, (მივესწორები, -რე), ზ. თვ. გავუსწორდები, сравняться; 1 ქართლ. 153.
მისწრება, **მისწრობა**, სს. подоспѣніе, დარეჯ. 102; მისწრება წამალი, спасительное лекарство, (მივასწრებ, -წრობ; -სწარ), ზ. უ. დავახელებ, მოვახელებ, მოვასწრობ, захватить, застать, სადაც თვალი მიასწრებს იქ წავალ, куда глаза глядятъ, туда и пойду, (მივუსწრობ, მივესწრები, -სწარ), ზ. უ. მოვასწრობ, მოვახელებ; поспѣть; ალბ. 1, 2 ქართ. 99; მიმისწრობს, онъ поспѣетъ раньше меня, онъ предупредитъ меня.

მისწრაფება (ვა), ზ. მ. მივაჩქარებ, торопить, спѣшить, (მივისწრაფვი, -ფვები, -ფე), ზ. ვ. ვეჩქარები, торопиться, спѣшить; ერისთ. 49; **მისწრაფებული**, скорый, დარეჯ. 69.
მისხალი (არაბ.), ს. წონა 4 დანგისა ან 27 კერატისა, გინა 108 ქერის მარცვალი, золотникъ, ფუნტის ანგარიშში იყო ორშაურ ნახევარი.
მისხდომა (მივუსხდებით, -ხედით), ზ. უ. подсѣсть, сѣсть возлѣ. ვეფხ. 59.
მისხი, ს. შორეული ნათესავი მეყვისი, дальный родственникъ, მისხის მისხი, потомство, ალექ. 132; მოურავ. 356.
მისხმა (მივასხამ, -სხი), ზ. წყალს შევასხამ, облить, залить, მივასხამ სისხლს, облить кровью, ვეფხ. 76; შენი სისხლი შენვე მიისხენ, свою кровь ты самъ пролей, ვისრ. 113.
მისხმა (ვასხამ, ვუსხამ, -სხი), ზ. უ. მივიყვან მრავალთა, გარნა ერთისათვის ითქმის მიგვრა; приводить; пригонять; გორგ. 314; რუსულ. 516; 2 ქართ 541.
მისხმა (მივსხამ, მივსხი); ზ. უ. დავსვამ, მივსვამ მრავალთა, присаживать, сажать многихъ возлѣ кого.
მისხონი, ს. ფოთლის კაკალი, манна, მენინ. ლ; ზიანკ. ლ; ზუნ. ლ.
მიტანა (ვა), ზ. მ. თან გავატან; მივასწრობ; отправить, что съ кѣмъ; захватить, поспѣть, ალბ. 174; სადამომდის სულს ვერ მიატანს, недоживетъ до вечера, ხელი მიატანა, онъ протянулъ руку, чтобы взять, ხალხმა მიატანა, народъ сталъ стекаться, სტამბოლს მიატანა, онъ подъѣхалъ къ Константинополю, ანტ. 27; (მივიტან, -ნე). ზ. მ. სხვაგან წავიღებ, относить, доставлять; მივიტან საზრდელსა; отнести пищу, -ერიშსა, дѣлать приступъ, ხეილ. 28, (მივუტან), ზ. მიჩ. приносить къ кому, მივუტან ენას, ამბავს, пересказывать кому чужія слова, **მიტანილი**, **მინატანი**, მიმ. отнесенный, **მიმტანი**, მიმ. приноситель; (მივსტან, -ნე) იგივე მივიტან; სიბრ. 101; **მიტანება** (ვა), ზ. მ. მივასწრობ; მოვასწრობ; მოვახელებ; достигать, доходить; застать, რუსულ. 325; ერისთ. 2—97; ზედ მივალ, მივაწყდები ბრძოლაში, дѣлать натискъ, идти впередъ натискомъ, (მიივეტანები, -ნე), ზ. თვ. დავეტანები, წავეჩხირები, соваться, (მივიტანები, -ნე), ზ. ვ. წავიღები, приноситься, приводиться, 2 ქართლ. 281; **მიტანინება** (ვა), ზ. ხხმ. заставить принесть, 2 ქართლ. 400.
მიტაცება (ვჰსტაცებ, -ცე), ზ. მ. წავართმევ, მივხდი, გამოვჰგლეჯ ხელიდამ, исторгать, вырывать, (მივიტაცებ, -ცე), ზ. მიჩ. წარვიტაცებ, გავიტაცებ; მივიზიდავ; унести; увлечь; მატ. 11—12; 1 ქართლ. 312; ქილ. 371; 599; ძილმა მიიტაცა, сонъ одолѣлъ; ქილ. 603; (მივიტაცები, -ცე), ზ. ვ. წარვიტაცები, уноситься; восхищаться, 2 კორინ. 12—4; მიტაცებული, მიმ.
მიტევა, **-ვება** (მივუტევ, -ვებ, -ვე), ზ. მ. შევუტევ, ან მოვუსევ ჯარსად; напасть, броситься; напускать, натравливать; (მივეტევები, -ვე), ზ. თვ. თავს დავეცემი, напасть, მიტევ-მოტევა ლაშქრისა, нападеніе войска, გორგ. 6.

მიტევება, სს. შენდობა, პატივება, прощеніе, отпущеніе, (მივსტევებ, -ვე), ზ. მ. თავს დავანებებ, ნებას მივსცემ, отпускать; попускать, позволять; ლუკ. 6—42; (მივატევებ, -ტიე), ზ. მ. გავუშვებ, оставлять, (მივუტევებ, -ვე), ზ. მიჩ. მოვუშვებ, მოვადუნებ, თავს მივსცემ; შევუნდობ, ვაპატივებ; пускать, послаблять; прощать, отпускать кому вину, ალექს. 44; მატ. 6—12, 14; 9—2, ზრუნვა თქვენი მიუტევეთ მას, всѣ заботы ваши возложите на него; მიგეტევნენ შენ ცოდვანი, отпустятся тебѣ грѣхи, მატ. 9—2; მარკ 2—5; ისაი. 55 — 7; (მივეტევები, -ვე), ზ. თვ. შევენდობი, ვეპატივები, отпускаться, прощаться, ლუკ. 7—47.

მიტენა (ვსტენ, -ნე), ზ. მ. მივსჩრი, засунуть.

მიტეხა (ვსტეხ, -ხე), ზ. მ. გავსტეხ, დავამტვრევ, сломать, переломить, მივსტეხ პირსა; обличить, заставить молчать, რუსულ. 274, 753; (მივსტყდები), ზ. ვდ. გავსტყდები, დავიმტვრევი; დავსუსტდები, сломаться; ослабѣть.

მიტირვა (მივსტირი, -რე), ზ. უ. ტირილით მივსდევ ვისმე, идя за кѣмъ плакать, ვეფხ. 1584; **მიტირება** (ვა), ზ. მ. ტირილს მოვაყოლებ სიარულში, заставить плакать, (მივუტირებ, -რე); ზ. მიჩ. დავუტირებ, მივუგლოვ, оплакивать, 2 ქართლ. 524; ანტ. 3—63, 64.

მიტკალი, ს. ბამბის ნაქსოვი, миткаль.

მიტკეპნა (ვჰსტკეპნი), ზ. მ. потоптать.

მიტრა (ბერძნ.), ს. საეპისკოპოზო ან საარქიმანდრიტო გვირგვინი, митра, ისაი. 61—10.

მიტრაპოლიტ (ბერძნ.), ს. დიდი ქალაქის არხიეპისკოპოზი, митрополитъ.

მიტრელება (პირ-მივეტრელები, -ლე), ზ. უ. მივეფერები, льстить кому въ лице.

მიტრი, ს. მრუდე კიტრი, кривой огурецъ, საბ. ლ.

მიტოვება (ვა), ზ. მ. оставить.

მიტყდომა (ვატყდები, -დი), ზ. ვდ. ხალხისათვის, მივაწყდები, дѣлать натискъ, стекаться, столпиться, ნ. მიტეხა.

მიტომებული, ზედ. ერთტიმად გამხდარი, сроднившійся, კავშ. 165.

მიტყეპა (ვჰ), ზ. მ. отколотить, отшлепать.

მიტყვევება (ვა), ზ. მ. თავს მოვაბამ, დავამძიმებ, навязывать, обременять.

მიტყორცა (ვუ), ზ. მ. მივუგდებ, бросить, кинуть кому, (მივსტყორც, -ცე), გავისვრი, метнуть въ кого.

მიტყრომა (მივატყვრები, -ვერ), ზ. ვდ. მეტად გავძღები რითმე, нажраться, налопаться.

მიტყუება (მივიტყუებ, -ვე), ზ. მ. მოვინადირებ. მოვიბირებ შეტყუებით, заманить, приманить,

მიტყვება (მივატყვებ, -ვე), ზ. უ. მივხვდები, შევეყრები, обрѣсть, встрѣтить.

მიუალი, ზედ. მიუვალი, მიუსვლელი, неприступный.

მიუაჩრდილებელი ნათელი, ს. უჩრდილო სინათლე, свѣтъ ясный, безъ тѣни, მარტ. 1—340, წათა ცხოვ. 9.

მიუახლოებელი, ზედ. მიუკარებელი, недоступный, მარტ. 2 — 141; **მიუახლოებლობა**, ს. მიუკარებლობა, недоступность; (მივუახლოებლობ, -ლე), ზ. უ. მივუკარებლობ, быть недоступнымъ.

მიუბნობა (მივუბნობ, -ნე), ზ. უ. მივდივარ და ვამბობ, идя говорить, ვეფხ. 969; 836.

მიუგდებლობა ყურისა, ს. ყურისა არ მიდევნება, не вниманіе, ქილ. 558.

მიუდგომელი, ზედ. მიუკარებელი, неприступный, **მიუდგომელობა**, ს. მიუკარებლობა; მიუფერებლობა, неприступность; безпристрастіе, ხამ. ვ. 204.

მიუდევარი, ზედ. უდავო, ხელ-შეუხებელი, неоспоримый.

მიუდრეკელი, ზედ. შეურყეველი, მტკიცე, непоколебимый, настойчивый, კავშ. 108; 38, 2 ქართლ. 391; **მიუდრეკელობა**, ს. შეურყევლობა, სიმტკიცე, твердость, непоколебимость, непреклонность, მარტ. 1—138; 2—64.

მიუვალი, ნ. მიუალი; **მიუვალობა**, ს. მიუწვლელობა, неприступность.

მიუთხრობელი, ზედ. გამოუთქმელი, невыразимый, 1 ქართლ. 40, 95, 381; ბძანება მიუთხრობელი, ე. ი. მიუწთომელი, ენით გამოუთქმელი ნება; власть, воля ни чѣмъ неограниченная, ვეფხ. 114.

მიუკარავი, **მიუკარებელი**, ზედ. მიუდგომელი, недоступный.

მიუკუნისამდე, ზზ. სამარადისოდ, საუკუნოდ, вѣчно, -ჟამთა, на вѣчное время, გუჯ. 27.

მიუმთხველობა, ს. შეუმთხვეველობა, невстрѣчаемость, მარტ. 2—86.

მიუმცდარი, ზედ. შეუცთომელი; აუცდენელი, რომელიც არ დააცდენს თოფსა, безошибочный; недающій промаха; ვეფხ. 765; სიტყვა მიუმცდარი, осторожный въ разговорѣ, непогрѣшимый въ словахъ, ვისრ. 1, **მიუმცდარებელი**, ზედ. შეუცთომელი, безошибочный, ვეფხ. 71; **მიუმცდარობა**, ს. უცთომელობა, безошибочность, -ხელისა, рука недающая промаха, ვეფხ. 313, ვისრ. 1.

მიუმრთმელობა, ს. არ მიღება საჭმლისა; რუსულ. 788; голодность; **მიურთმეველი**, ზედ. პირგაუხსნელი, უზმო, тощій, голодный.

მიუმცემლობა, ს. არ მიცემა, დაუნებლობა, неданіе, неподчиненіе, 2 ქართლ. 308.

მიუმცდარი, безошибочный; непогрѣшимый.

მიუმხვდარი, ზედ. გაუგებელი, გაუგონებელი; ვერ მიმხვდარი, непонятный, непонятливый, ვეფხ. 831, 1514; **მიუმხვდარობა**, ს. გაუგებლობა, непонятливость, недогадливость.

მიუნდობელი, ზედ. ვერ მიმნდობი, ეჭვიანი, недовѣрчивый, **მიუნდობლობა**, ს. არ მინდობა, недовѣрчивость, ვისრ. 103; გორგ. 30; ქილ. 301.

მიუპარავი, ზედ. არ იდუმალ მისული, ვეფხ. 1507; неукрадкій.

მიუპყრობელი, ზედ. невнимательный, **მიუპყრობელობა ყურისა**, ყურში გავლენა, არ მოსმენა, невнимательность, ქილ. 31, 51, 122.

მიურულებელი, ზედ. დაუძინებელი, неусыпный, რუსულ. 250.

მიუსაფარი, მიუსაფრები, ზედ. თავ-შეუფარებე-ლი, безпріютный, ჩონგ. 79.

მიუსვლელი, ნ. მიუვალი; непосѣщаемый, 1 ქართლ. 155; მიუსვლელობა, ს. непосѣщеніе, რუსუდ. 270.

მიუსწარა, ს. მცენ. бѣльцы (раст.), ბუნ. ლ; ფი-რისულა, баранчики, ერის. ლ.

მიუსწრობელი, ზედ. непоспѣлый.

მიუფერებელი, ზედ. არ პირმოთნე, პირუთნებელი, თვალ-უხვავი, нелицемѣрный, **-ბლად**, ზზ. პირუთ-ნებლად, нелицемѣрно, **-ბლობა**, ს. პირუთნებე-ლობა, прямота, ქილ. 526.

მიუღებლობა საჭმლისა, ს. непринятіе пищи, მროვ. 121.

მიუყენლობა, ს. არ მიკარება, ს. неприкосновенность.

მიუყვანებლობა, ს. არ მიყვანა, неприведеніе, ქილ. 537.

მიუყოლი, ზედ. დაუჯერებელი, ურჩი, непослушный, ყარამ. 375; **მიუყოლობა**, ს. დაუჯერე-ბლობა, непослушаніе, ვეფხ. 358, მიუყოლებე-ლი ამხანაგთა, несговорчивый, რუსუდ. 764.

მიუყოფელი, ზედ. ხელ-უხლებელი, непочатый; цѣлый, ვისრ. 101.

მიუხედავად, ზზ. несмотря.

მიუცდომელი, ზედ. უცთომელი, непогрѣшимый, **-მელობა**, უცთომელობა, непогрѣшимость, რუ-სუდ. 251; ვისრ. 166.

მიუცემი, -მელი, ზედ. არ მიცემული, неотданный, რუსუდ. 540; 548, **მიუცემლობა**, ს. არ მიცემა, недаваніе, неотдача; ვისრ. 127; 2 ქართლ. 19; ქილ. 440; **მიუცთომელი**, ნ. მიუწთომელი.

მიუცილებელი, ზედ. აუცილებელი, თანა-წარუვა-ლი, неминуемый, ვისრ. 168; 139; ბუნ. კ. 80; **მიუცილება**, ს. აუცილებლობა, неминуемость.

მიუჩნეველობა, ს. არა ფრად მიჩნევა; невниманіе.

მიუწდომელი, მიუწთომელი, ზედ. ვერ მისახ-დომი გონებითა, непостижимый; თვალ მიუწთო-მელი, необозримый глазомъ; -ძღვენი, неисчерпаемый даръ, ვისრ. 161; ქილ. 323; მიუწთომე-ლობა, ს. ვერ მიხდომა გონებითა, непостижимость.

მიუწვდენელი, ზედ. რასაც კაცი ვერ მისწვდება, недосягаемый. непостижимый, მიუწვდენელო-ბა, ს. недосягаемость.

მიუხდომელი, ზედ. გაუგებელი, недогадливый, непостижимый; **-მელობა**, ს. გაუგებლობა, недогадливость, ქილ. 340, 687.

მიუხვეჭელი, ზედ. მიუგროვებელი, нескопляемый.

მიფანიერება (ვა), ზ. მ. მივმალავ, მივაფარებ, скрыть, спрятать, (მივჰფანიერდები, -დი), ზ. ვდ. მივიმა-ლები, მივეფარები, скрыться, спрятаться, **მიფა-ნიერებული**, მიმ. скрытый, **მისაფანიერებე-ლი**, ზედ. мѣсто для скрыванія.

მიფანცვა (მივჰფანცავ, -ცე), ზ. მ. მივაბნევ, აქა იქ დავჰყრი, разбрасывать, (მივიფანცები, -ცე), ზ. ვ. დავიფანცები, разбрасываться, разсыпаться, კა-ცია. 85, ცნობა მიგვეფანცა, мы недоумѣвали, დავრ. 25.

მიფანჩვა (მივჰფანჩავ), ზ. მ. ტანისამოსს შევიკეც, შევიჭმუჭნი, подобрать платье, **მიფანჩული** და **მოფანჩული** იქმნა, რუსუდ. 984, ე. ი. მიკეც-მოკეცილი იქმნა, დაიხვანჯა, перепутались.

მიფარდება (ვა), ზ. მ. შევასწორებ, შევაფარდებ, შევატოლებ, сравнивать, приравнивать, ვეფხ. განმ. თ. 785.

მიფარება, სს. скрываніе, **მიფარებით**, скрытно, ქილ. 169; (ვა), ზ. მ. დავხურავ, გარდავაფარებ, და-ვაფარებ; დავჰმალავ, прикрыть, закрыть; укрыть, спрятать; (ვეფარები, -რე), ზ. თვ. უჩინო ვიქმნე-ბი, გავრიდებ; скрыться, укрыться, изчезнуть, -თვალთაგან, скрыться изъ виду, ვისრ. 49; ქილ. 478; ყარამ. 182; გული ვით მიეფარება, ვეფხ. 505, გული როგორ არა გრძნობსო, არ გაიგებს; развѣ душа не почувствуетъ; კაცი რომ სამართალს მიე-ფაროს, если кто укроется отъ суда; გუჯ. 18; **მიფარებული**, მიმ. прикрытый; скрытый; **მი-საფარებელი**, ს. прикрывало; скрытное мѣсто.

მიფარვა (ვჰ), ზ. მ. დავმალავ, მივჩქმალავ, скрыть, спрятать, ტიმ. 38; 1 ქართლ. 74; მიფარვით, ზზ. მალვით, скрытно, 2 ქართლ. 538; მიმიფარავს მი-წას ქვეშა, я скрылъ въ землѣ, მზე მიმეფარა, солнце мое скрылось, удалилось отъ меня, ვეფხ. 700; თვალიდამ მიმეფარა, скрылся съ глазъ.

მიფასება (ვეფასები სისხლში), ზ. თვ. სისხლში გა-ვებრი, ჩავეთვლები, засчитать въ уплату за кровь, ალბ. 1; სამ. გ. მეფ. 41.

მიფენა (ვჰფენ, ვჰფინე), ზ. მ. გავშლი, დავაგებ; და-ვჰფენ; ზეგარდამო მოავლენ წყალობასა, მადლსა, რისხვასა; растилать; распространять, изливать, დაბად. 39—23; ლუკ. 12—49; იერემ. 6 — 11; საქმ. 2—17; მარკ. 1—186; ფსალმ. 35 — 11; 68—24; 78—6; 106—40; მივჰფენ შუქსა, შარა-ვანდედსა, растилаю лучи; რუსუდ. 223; 1 ქართლ. 323; (მივუფენ, -ფინე), ზ. მ. დავუფენ, подстилать кому, 1 ქართლ. 308; **მიფინება** (ვჰფინებ, -ნე), ზ. მ. მივჰფენ, დავფენ, разстилать, изливать, საქმ. 2—17; (მივეფინები), ზ. თვ. დავეფინები, და-ვეგები, растилаться, изливаться, 1 ქართლ. 120, 243; კავშ. 135, **მიფენილი, მინაფენი**, მიმ. разостланный.

მიფერება (ვა), ზ. მ. შევაფერებ, შევამსგავსებ, შე-ვადარებ, შევასწორებ, მივაფარდებ, сравнивать, приравнивать, ვეფხ. 785; (ცნობანი მიაფერენ, ე. ი. ჭეშმარიტი ცნობა ან გულის ხმა საქმისა ძალსა გამოჩენს; ვეფხ. 785; разумомъ постигай силу обстоятельствъ, (მივეფერები, -რე), ზ. მ. ვსცდილობ რომ ვაამო ვისმე, მივუალერსებ, ласкаться, угождать, მიმეფერება, онъ ласкаетъ меня, ვისრ. 154.

მიფლანგვა (ვჰ), растратить, промотать.

მიფლვა (მივეფლვი ლაფშია), ზ. უ. ლაფში ჩავეფლ-ვი, ვისრ. 178; завязнуть въ грязъ.

მიფრენა (ვა), ზ. მ. ფრენით გავიტაცებ რასმე, уносить что съ скоростью, (მივჰფრინდები, -დი), ზ. უ. სიჩქაროდ მივჰფრინავ, ან თავს დავეცემი, და-ვაფრინდები, летать; накинуться, налетѣть, (მი-ვაფრინდები, -დი), ზ. ვდ. დავაფრინდები, налетѣть, накинуться, **მიფრინვა** (მივჰფრინავ), ზ. უ. ჩქარა

მივალ, летѣть, идти скоро, ცხენი მიმაფრენს, конь несетъ меня, ჩონგ. 75.

მიფრეწა (ვჴ), ზ. მ. დავხევ, разорвать въ куски.

მიფშვნეტა, (ვჴ), ზ. მ. დავამსხვრევ, დავფხვნი, искрошить.

მიფხვნა (მივჰფხვნი, -ვენ), ზ. მ. დავჰფხვნი, накрошить, намолоть.

მიქარვა (ვჰქარავ, -რე), ზ. უ. ვროშავ, ვლაყბობ, ვარახუნებ, ვსტყუვი, ვჰხრმახავ, пустое городить, врать, ერისთ. 45; ანც. 2—49, მიმქარავი, враль.

მიქედნა (მივიქედნი, -ნე), ზ. ვ. თავზედ ავიღებ, ვიკისრებ, брать что на свою отвѣтственность, ვეფხ. 752; **მიქმ,** ნ. ქმნა.

მიქვმა, მიქუმა (მივიქვამ, -ქვი), ზ. მ. მივიღებ ორისავე ხელით, ან გულზედ მივიკრავ, მივიკონებ, მოვეხვევი, принимать, воспринимать; обнять кого, прижать къ груди, მივიქვამ ყრმასა, повить, принять младенца. ნ. **მირქმა,** 1 ქართლ. 393, 43; მროვ. 32; ანდრ. 132.

მიქნა (მივჰქნი, -ქენ), ზ. მ. მივხრი, отогнуть.

მიქნევა (მივიქნევ, -ქნიე), ზ. მ. მივაგდებ, გავისვრი, откинуть, отмахнуть; ზუბ. გ. 102.

მიქონა (მიმაქვს, მიმაქვნდა ან მიმქონდა), ზ. მ. წავიღებ, წავიტან, уносить, нести; რუსუდ. 32, მიაქვს ყურები, деретъ уши; (მივქონვარ, მივჰქონებოდი), ზ. ვ. იგივე მიმაქვს, несетъ меня, **მიქუმა,** ნ. **მიქმა.**

მიქროლა (მივჰქრი), летѣть; მიაქროლებს ცხენსა, несется верхомъ.

მიქსტურა, ს. დასალევი წამალი, микстура.

მიქუჩება (ვაქუჩებ, -ჩე), ზ. მ. ერთს ადგილს მივაგროვებ, მივზვინავ, класть въ кучу въ одномъ мѣстѣ, прибрать, მივუქუჩებ უნჯსა, скопить кому богатство, ქილ. 14.

მიქცევა, სხ. поворотъ, возвращеніе; ტიმოთ. 4—6; **მიქცევ მოქცევა,** ე. ი. მიბრუნ-მობრუნება, поворотъ туда и сюда; (მივაქცევ, -ქციე. 3 პ. სამლ. წერ. მიაქცივნა, ალგ. მიაქცია), ზ. მ. მივაბრუნებ, უკან დავაბრუნებ; უკან მივსცემ, დავუბრუნებ, უკან გავგზავნი; გარდავჰზირავ, განვსდრეკ, გარდავაქცევ; обращать, возвращать, отдавать или отсылать назадъ; отвлекать, отклонять, совращать съ пути; оборачивать; დაბად. 18—23; ისა. 30—4; 37—29; ფსალმ. 7—15; მატთ. 2—12; 12—44; 27 — 3; საქმ. 7 — 12; მარტ. 1—164; ქილ. 692; მივაქცევ პირსა, отвратить лице, და მიაქცია ოცდა ათი იგი ვეცხლი, и отдалъ назадъ эти 30 серебренниковъ, მატთ. 28—3; მიაქციე მახვილი ადგილსავე თვისსა, вложи мечъ свой въ ножны, მატთ. 26—52; ზურგის მიქცევა, обернуть спину къ кому, მივაქცევ გზასა, направить путь, დაბად. 38—10; совратить съ пути, ისა. 30—4; მიწად მივაქცევ, возвращать землѣ, похоронить, დაბად. 3—9; მივაქცევ თვალსა, отвратить отъ кого взоръ, მუსულმანად მივაქცევ, обратить кого въ магометанскую вѣру, 1 ქართლ. 46, 430; მივაქცევ ყურადღებასა, обратить вниманіе, ნუ მიმაქცევ (ნუ მიგვაქცევ უნდა), გზასა ამას, не соврати насъ съ этой пути, ისა. 30—4; მიგაქცივნენს, да возвратитъ васъ, დაბად. 48—17; (ვუქცევ, -ქციე), ზ. მიხ. მივუბრუნებ, возвратить кому назадъ, მივუქცევ ყურადღებასა, обратить вниманіе, (ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. მივბრუნდები, დავბრუნდები; გარდავიზირები, განვსდრკები, уходить назадъ, возвращаться; уклоняться. მივიქცევი სახლად, возвращаться домой, იგავ. 3—28; საქმ. 1—12; თავ-თავის ადგილს მიიქცნენ, разъѣхались по домамъ, ყარამ. 97; (მივექცევი, -ქეც), ზ. ვ. მივუბრუნდები, обернуться къ кому; быть возвращену кому, ალბ. 44, მატ. 9—22; 16—22; ლუკ. 7—44; ფსალ. 7—17.

მიქცევა (ვა კედლისა), ზ. მ. კედლს დავარღვევ, отломать стѣну.

მიქცევა (ვა წყლისა), ზ. მ. დავღვრი წყალსა, пролить воду.

მიღება, სხ. пріемъ, **მიღებ-მოღება,** носить туда и сюда, მიღებ მოღება თავისა, ворочать головою, ჩემისა ასე მიღებისათვის, за пріемъ, сдѣланный мнѣ, მროვ. 68; მიღება მიცვალებულისა, похороны, (მივიღებ, -ღე, მიმიღია, სამლ-წერილში: მიმიღებია, მიმიღებიეს; მატ. 6—3; საქმ. 19—2); ზ. მ. მივიბარებ, ჩავიბარებ, მივითვლი, გამოვართმევ, ავიღებ; მივიტან; принимать, получать; приносить; მალაქ. 1—1; ფსალ. 108—8; მატ. 20—7, 8; ვეფხ. 1116; მივიღებ ჯილდოს, получить награду, მივიღებ სამკურნალო წამალსა, принять лекарство, მივიღებ სადილსა, обѣдать; მივიღებ საუზმეს, фриштикаю, закусываю, მივიღე ფული სახარჯოდ, я принялъ деньги на расходъ, მივიღებ საზრდელსა, принять пищу, საქმ. 27—34; 1 ტიმოთ. 4—3; მივიღებ შენდობასა, получить позволеніе, მივიღებ წმინდა საიდუმლოსა, причаститься св. тайнъ, მიიღეს მცხეთას, его похоронили въ Мцхетѣ, რა ყელთან სამართებელი მიიღო, სიბრ. 68, когда онъ поднесъ бритву къ горлу; (მივუღებ, -ღე), ზ. მიხ. მივუტან ან წავართმევ, ჩამოვართმევ, მივუხვამ, приносить кому; отнять, лишить, მივუღებ ციხესა, овладѣть крѣпостью, მივუღებ ენასა, ხელსა, отнять языкъ. руку, მივუღებ ხელსა, протянуть руку, სიბრ. 7; მივუღებ გულსა, лишить чувства, იოს. 3 — 11; **მიმიღებ,** ты принимаешь меня; რუსუდ. 260; 2 კორ. 11—20; ისა. 28—27; 1 ქართლ. 59; მიმიღეთ მცხეთაში, похороните меня въ Мцхетѣ; ალექს. 111; მიგვიღეს ჭკუა, лишили насъ разсудка, ქილ. 324; (მივიღები), ზ. ვ. быть приняту, (მივეღები, -ღე), ზ. თვ. წავერთმევი, лишаться, ღონე მიეღო, онъ лишился силъ, ქილ. 433; ჭკუა მიეღო, онъ лишился разсудка, მიღებულვარ, სრ. მივჰქლებოდი, я лишенъ, я лишился, მიჰქლებოდა ენა; ხელი, და ფეხი, онъ лишился употребленія языка, руки и ноги, 1 ქართლ. 281, **მიღებული, მინაღები,** полученный; лишенный; ფსალ. 9—25; ხუნ-მიღებული, ე. ი. უხუნო, ხუნის არ მქონე, неимѣющій запаха, გონება მიღებული, умалишенный, **მინაღები. -ბული,** ან მიღებადი; пріемный, მიმღები, ს. пріемщикъ, **მიღებინება** (ვა), ზ. სხმ. ჩავაბარებინებ, заставить принять.

მიღვრა (მივჰღვრი), ზ. მ. მივაქცევ წყალსა, пролить воду, (მიიღვრების, -ღვარე), проливаться.
მიღირს, ნ. ღირვა.
მიღმა, ზზ. იქითკენ, შორს; გარდა; въ противную сторону, напротивъ, ვეფხ. 297; დარეჯ. 2—4; 1 ქართლ. 129; მიღმა დაგდება ქმრისა, бросить въ сторону мужа, ალ. 32; მიღმა უთხრა, ე. ი. თავის თავს უთხრა, подумалъ про себя, ვეფხ. 1077; **მიღმართ**, ზზ. იგივე მიღმა, სიბრ. 101; გაღმა, იქით, по ту сторону, 1 ქართლ. 135; **მიღმართი**, ზედ. უკუღმართი, მრუდი, безпорядочный, **მიღმართი-მიღმართი** სოფელი, превратный міръ, ვისრ. 142; **მიღმართ**, ზზ. უწინარეს, напередъ, прежде, 1 ქართლ. 329; მიღმართ ჰსდგა, стоялъ въ сторонѣ, დარეჯ. 2—150; მიღმართ მიიხედე, посмотри въ сторону, დარეჯ. 59; **მიღმოზით**, ზზ. ქილ. 202; აქეთ იქით, со всѣхъ сторонъ.
მიღწევა (ვა), ზ. მ. მივაწევ, მივალ დანიშნულს ადგილს; გავიგებ; достигать, доходить; понять.
მიღწივ, ზზ. მარადის, завсегда, -წიან, ნ. ღუწა.
მიყენება (ვა), ზ. მ. მივადგამ, მივაყუდებ; დავუყენებ, მივაჩენ ზედამხედველად; დავაყენებ, დავადგებ; приставить, прислонить; поставить кого для надзора, присмотра; ставить, поставить на; რომელსაც თთვესა მიაყენებდე, на какой мѣсяцъ поставишь, ხრონოლ. 29; ქილ. 39; მივაყენებ უბედურობას, навлечь на кого несчастье, მივაყენ სხივსა, освѣтить что лучами, ქილ. 14.
მიყვა, ნ. **მიყოფა**.
მიყვანა, მიყუანა, -ნება, სზ. отводъ, ტაძრად მიყვანება, введеніе во храмъ, (მივიყვან, -ნე), ზ. მ. წავიყვან, მივგზავნი, მივასხამ; დავაცილებ; отвести, проводить; ვეფხ. 316; 1 ქართლ. 279; ტიმოთ. 69; საქმ. 15—14; სანამ საქმეს საქმეზედ არ მივიყვან, пока не кончу дѣла, **მიყვანინება** (ვა), ზ. სხმ. წავაყვანინებ, заставить отвести, 2 ქართლ. 448.
მიყვარნი, ს. მოყვარენი, друзья, родственники, იერემ. 20—10.
მიყვარხარ, უსრ. მიყვარდა, я люблю тебя, ნ. ყვარვა.
მიყვირება (მივჰყვირი, -რე), ზ. უ. შევჰყვირი, ხმას ვაძლევ, кричать кому въ слѣдъ, ჩონგ. 37.
მიყვლეფა (ვჰ), ზ. მ. облупить.
მიყიდვა (მივჰყიდავ ან მივჰყიდი, -დე), ზ. მ. მივჰფრდი, продать кому, **მიყიდული**, продано, ალ. 66.
მიყივლა (მივჰყივი), ზ. უ. მივჰძახი, кричать кому.
მიყინვა (ვჰყინავ, -ნე), ზ უ. ზედ-გავჰყინავ, примерзнуть, **მიყინული**, მიმ. примерзлый.
მიყმაწვილობა (მივჰყმაწვილობ, -ლე), ზ. უ. ყმაწვილივით ვიქცევი, ребячиться, ვეფხ. 1444.
მიყოვნება (მივაყოვნებ, -ნე), ზ. მ. მივაყოლებ, преслѣдовать, ანდრ. 69.
მიყოვრება (მივიყოვრები), ზ. ვ. ვცხოვრებ, проживать, დაბად. 32—5.
მიყოლა (ვჰყვები, -ყევ), ზ. უ. უკან მივსდევ, შევუდგები, მივჰბაძავ, слѣдовать, идти за кѣмъ; подражать; მზითევი მიჰყოლოდეს, если она принесла приданое, სამ. ვახტ. მივჰყევ გზასა, я слѣдовалъ по пути, მივჰყვები ნებასა, исполнить чью волю ვეფხ. 106, მივჰყევ ჯანჯაფილის მურაბის ჭამასა, я сталъ ѣсть инбирное варенье; ანტონ. მივჰყვებარ, онъ ведетъ меня, (მიმყავს, მიმყავნდა), ზ. მ. მივიყვან, вести, ვეფხ. 45; (მივჰყოლივარ, -ლოდი), ზ. უ. მივჰყვები, слѣдовать за кѣмъ, подражать, **მიყოლილი** კაცი, კაცია. 75, человѣкъ сопровождавшій, прибывшій съ кѣмъ нибудь, **მიყოლება** (ვა), ზ. მ. უკან მივადევნებ, заставить слѣдовать, ალ. 96; მივაყოლებ ძველს განაჩენსა, заставить слѣдовать прежнимъ постановленіямъ, ალ. 96; ბიჭებო გააგდეთ, მიაყოლეთ პანღური, ჩონგ. 46; ребята выгоните и дайте пинковъ; **მიყოლიება** (მივიყოლიებ, -ლიე), ზ. მ. დავიყოლიებ, დავითანხმებ, сговорить, согласить; 2 ქართლ. 443; თან მივიყოლიები, быть приведену съ собою, გუჯ. 33, **მიყოლობა**, ს. მიდევნება, послѣдованіе, ალ. 13.
მიყოფა, მიყვა (მივჰყოფ, მივჰყვი, ხრ. მივჰყავ), ზ. უ. მოვჰყვები, დავიწყებ, начинать дѣлать, მივჰყოფ ხელსა, ე. ი. ხელს დავსდებ, დავიწყებ, взять рукою, приступить къ работѣ, наложить руку, დაბად. 22—11; ისაი. 5—25; 18—14; 22—11; საქმ. 12—2; ხელი მიუყვია, онъ схватилъ рукою; კაცია 8; 1 ქართლ. 81; გორგ. 76; გამოსლ. 4—3.
მიყრა, სს. набрасываніе; ფეხის მიყრა, говоря о народѣ: перестать кишѣть на улицѣ, (მივჰყრი, მივჰყარე), ზ. მ. მივაგდებ, ერთს გუთხეს დავჰყრი, набросать въ кучку, навалить, (მივაყრი, -ყარე), ზ. მ. შევაყრი; დავაყრი, მაგალ. მიწას, бросать, кидать въ кого чѣмъ; бросить на могилу землю, მივაყრი ქოქოლას, проклинать, ანტონ. 4—39; კაცია 48; (მივუყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. მივუგდებ, бросить кому что, მივუყრი წიგნებსა, бросить, отдать кому книги, მივუყრი ცხენს თივას, дать лошади сѣно, (მივიყრები, -ყარე), ზ. ვ. მივიგდები; მივეწყრები, გავთავდები, быть брошену; склоняться, опускаться, понижаться; და ვითარ დღე მიიყარა საღამოდ, когда день склонился къ вечеру; სამი წელიწადი სამთვედ მიიყარა, ე. ი. სამი წელიწადი სამთვედ მიიწურა, ან სამი წლისაგან სამი თთვე დარჩა, ვეფხ. 181; изъ трехъ лѣтъ оставалось только три мѣсяца, ფეხი რომ მიიყარა, когда все стихло, და საგანაჩენოდ მიიყაროს, когда дѣло дойдетъ до написанія приговора, ვახტ. სამ. 205; **მიყრილი**, მიმ. набросанный, მიყრილი ღლეთაგან, пожилой, რუსუდ. 489, **მიყრილობა**, ს. набросанность.
მიყრა-მოყრა (მივჰყრი მოვჰყრი), ზ. მ. აქა იქ დავჰყრი, разбросать.
მიყრდნობა, სს. მიყუდება, прислоненіе, სახე ქრისტესი მიყრდნობით პირსა ზედა გამოსახული, გუჯ. 12; образъ Христа, изображенный посредствомъ приложенія къ лицу (Спасъ нерукотворенный); (მივაყრდნობ, -ნე), ზ. მ. მივაყუდებ, прислонить, приставить, (ვაყრდნობ, მაგალ მკერდსა), ზ. მიჩ. გულზედ დავიკრობ, прижать къ груди; (მივეყრდნობი), ზ. თვ. მივეყუდები; შევეფარები, прислониться, опереться; укрыться, სიბრ.

135; ქილ. 66; მიეყრდნა გულსა, упалъ на груди, გუჯ. 9; ანდრ. 7; მიმეყრდნო თავი, я прислонилъ голову, ყარამ. 251, ზურგი ზურგისათვის მიუყრდნობიათ, ქილ. 171; они прислонили спину къ спинѣ, ერთი გვერდი მთისაკენ მიეყრდნა, одною стороною склонялось къ горѣ; **მიყრდნობილი**, მიმ. прислоненный, იოან. 13—23; 2 ქართლ. 272.

მიყრუვებული, глухой (напр. переулокъ), заглохшій.

მიყუდება (ვაყუდებ, -დე), ზ. მ. მივაყრდნობ, მივადგამ, приставить, прислонить, (მივეყუდები, -დე), ზ. თვ. მივეყრდნობი, прислониться, ვისრ. 203.

მიყურება (მივჴყურებ, -რი; სრ. -რე), ზ. უ. ვუყურებ, ვუჭვრეტ, смотрѣть, (მიმიყურნა), ზ. უ. ყური მომიგდო, подслушалъ, ქილ. 216.

მიშენება (ვაშენებ, -ნე), ზ. მ. მივჴმცებ შენობას, пристроивать.

მიშვება (მივუშვებ, -შვი), ზ. მ. ნებას მივსცემ, ან გზას დავანებებ, попускать, допускать, позволять, მაც. 3—15; ვისრ. 155; საქმე. 27—32; მარც. 1—176, მივუშვებ წყალსა, напускать воду, რუსუდ. 346; მივუშვებ ალვირსა, опустить возжи, მივუშვებ საძოვრად, пустить на травку, მიმიშვით, пустите меня, ვეფხ. 1153; (მივიშვები, -შვი), ზ. ვ. допускаться, მივუშვებ საქონელსა, припускать скотъ; მიშვებული, მინაშვები, допущенный.

მიშველება (ვა), ზ. მ. შესაწევნელად გავგზავნი, посылать, отправлять кого на помощь; (მივეშველები, -ლე), ზ. თვ. საშველად მივალ, идти на помощь, **მისაშველებელი**, ზედ. საშველად დანიშნული, вспомогательный, **მიმშველებელი**, ს. кто идетъ на помощь, **მიშველება** (ვა), ზ. სხ. ვაიძულებ შესაწევნელად წასვლასა, заставить идти на помощь.

მიშვერა (ვუშვერ, ვუშვირე), ზ. მ. გავუშვერ, წარვუზიდავ, высунуть, выставить, подставить; მივუშვერ ლოყასა, подставить щеку.

მიშვლება (ვა), ზ. მ. გავაძრობ; გავლახავ; сорвать; выдрать.

მიშლა (ვჴშლი, ვაშალე), ზ. მ. დავშლი, მოვჴფუშავ, рушить, ломать, приводить въ безпорядокъ, **მიშლა-მოშლა** ს. სრულებით დაშლა, მოფუშვა, разрушать, разстроивать.

მიშურება (ვა, ვუ), ზ. მ. მივჴსცემ, შორიდამ ვაძლევ, удовлетворять ალბ. 71.

მიშურება (ვა), ზ. მ. და უ... მივაჩქარებ ან მივეჩქარები, торопить; спѣшить; (ვეშურები, -რე), ზ. თვ. მივეჩქარები, спѣшить, торопиться, ერისთ. 94.

მიჩანჩალება (ვა), ზ. უ. ჩანჩალით მივდივარ, плестись.

მიჩემება (ვა), ზ. მ. გავუთვისებ; მივაბარებ; отдавать въ собственность; пріурочивать; поручать; მარც. 1—337; ქილ. 150; (მივიჩემებ), ზ. მიჩ. მივითვისებ, გივისაკუთრებ, მივიწერ, присвоивать, -ბითი, მაგალ. ზმნა, относительный глаголъ.

მიჩუმება (ვა), ზ. მ. დავაჩუმებ, ხმას გავაკმენდინებ, заставить умолкнуть, (მივჩუმდები); ზ. უ. დავჩუმდები, ხმას გავიწყვეტ, კრინტის არ ამოვიღებ, замолкнуть.

მიჩენა (ვაჩენ, -ჩინე), ზ. მ. გამოვაჩენ, указывать, მივაჩენ პატივსა, отдать честь, ყოველსა საქმისა ჟამი მიაჩანს, каждое обстоятельство зависитъ отъ времени, 1 ქართლ. 270; (მივუჩენ, -ჩინე), ზ. მ. დავუყენებ კაცსა ზედა-მხედველად, приставить человѣка для надзора, ყოველსა სენსა თვითო წამალი მიაჩანს, каждая болѣзнь имѣетъ свое собственное лекарство, ქილ. 439; მიმიჩანს, მიმაჩნია, ზ. მიჩ. მაქვს ან მყავს; მგონია; имѣть, ვეფხ. 1083; кажется мнѣ, ბექან. 29, მიჩინება (ვუ), ნ. მივუჩენ.

მიჩეჩება (ვა), ზ. მ. მივსცემ, отдать, сунуть.

მიჩეჩქა (მვჴსჩეჩქ), ზ. მ. смять.

მიჩვევა (ვა), ზ. მ. დავაჩვევ, пріучать, (მივეჩვევი, -ჩვიე), привыкать, ჩონგ. 94.

მიჩვენება (ვა), ზ. მ. ვაჩვენებ, დავანახვებ, მივასწავლებ, указывать, ხრონოლ. 27.

მიჩიგდანი, ს. ფარდა საწოლისა, занавѣсъ у кровати.

მიჩმახვა (ვჴ), ზ. მ. მიჩხლართვა, скомкать, ჩახრ. 84.

მიჩნევა (ვაჩნევ, -ნიე), ზ. მ. ვუჩვენებ, указывать, 2 ქართლ. 282; (მიმაჩნია, მიმაჩნდა), ზ. მიჩ. მიჩნს, მგონიეს, считаю, принимаю за;... ვისრ. 160; 2 ქართლ. 357; (მივუჩნევ), ზ. მ. მივუჩვენებ, указывать на, 2 ქართლ. 282; (მივიჩნევ, -ჩნიე), ზ. მ. მივითვალავ, შევიწყნარებ, კეთილად მივიღებ, считать для себя за..., принять благосклонно; 5 სიგ. ჩოლოყაშვ. ქილ. 238; (მივაჩნდები, -დი, მივჴჩანვარ, მივჴსჩნოდი), ზ. ვდ. ვეგონები, ვეჩვენები, დავენახვები; казаться, (მიმაჩნდება, -და), ზ. მიჩ. შევრაცხ, მივითვალავ, почитать, თუ აგეთი შენაცოდარი მიაჩნდა, если онъ обвинялся въ такомъ преступленіи; ალბ. 55; ტყემლის ჩირად ან ჩალად მიაჩნდა, считаетъ это за ничто, онъ ни во что не ставитъ это, გორგ. 34; მირიან. 33; მივუჩანვარ, (მივუჩნდები, -დი, ქილ. 444); ზ. მიჩ. ვეგონები, казаться ему; **მიჩნეული**, მიმ. მითვალული, почитаемый, принятый; ვეფხ. 1199; ქილ. 435.

მიჩოქვა, მიჩოქება (ვუ), ზ. უ. დავუჩოქავ, стать передъ кѣмъ на колѣни, 2 ქართლ. 325.

მიჩოჩვა (ვჴ), ზ. უ. მივლოლავ, მივსცოცავ, ползти.

მიჩრა (მივსჩრი, -ჩარე), ზ. მ. მივჴსჯრი, сунуть.

მიჩუმება (ვა), ზ. მ. заставить молчать; (მივჴსჩუმდები), ზ. თვ. замолкнуть.

მიჩქარება (ვა), ზ. მ. მივაშურებ, торопить, (მივეჩქარები, -რე), ზ. თვ. მივეშურები, торопиться, მიმეჩქარება, тороплюсь, დავრ. 75.

მიჩქლეთა (ვჴ), ზ. მ. დავჴსჩქლეთ, крошить.

მიჩქმალვა (ვჴჩქმალავ, -ლე), ზ. მ. მივჴმალავ, припрятать, сунуть куда либо; გავჴქარცხლავ საქმეს, замять дѣло; **მიც**, ნ. მიცს ან მიძს.

მიჩხაბვა (ვჴ), ზ. მ. დავჴსჩხაბავ, навараксать.

მიჩხლართვა (ვჴ), ზ. მ. მიჩქმალვა, скомкать.

მიცანცალება (ვჴ), ზ. უ. ნელა მივდივარ, плестись.

მიცემა, სზ. отдача, მიცემა ვალისა, отдача долга, (მივსცემ, მივეც); ბძანებ. მიეც, მიეცი, შემოკლ. მიე, სამღვთოწერ: მივსცნე, მივჴსცენ; 1 ტიმოთე 1—2; ბძანებ. სქესი: მიეცინ, ლუკ. 2—10; აგრეთვე

მივუეცით, ე. ი. მივეცით, 2 ქართლ. 550); ზ. მ. ხელ და ხელ მივაბარებ, უკუ მივაგებ, მივუზღავ, გარდავუხდი; дать, отдать, заплатить; ვისრ. 149; მატ. 7—6, 7. 9, 10; ხელ და ხელ მივეც, я отдалъ въ руки, ქირით მივსცემ, я отдамъ въ наймы, მივსცემ ქმარსა ქალსა, выдать замужъ, მივსცემ ხელს, помогать, собственно подать руку, პასუხს მივსცემ, отвѣчать, ხმა მიეცი, позови, მივსცემ პირობას, дать слово, заключить условіе, ამაში რა მიეცით, что вы за это заплатили, ხარჯის მიცემა, платить дань, თავს ან გულს არ მივსცემ, не обращаю вниманія, ვეფხ. 231; ციხე მისცა ღალატით, измѣною предалъ крѣпость непріятелю, გემოს მივსცემ, придавать вкусъ; ცოტა ცეცხლი მიეც, поставь на малый огонь, ქიმ. 50, 51; მიეც გონება, внимай, ვეფხ. 307; ცხენს მივეც სადავე, я опустилъ вожжи; пустилъ лошадь на волю, ვეფხ. 989; მივსცემ საფლავსა, похоронить, предать землѣ, 3 ეზდრ. 2—23; მივსცემ სალამსა, отдать кому поклонъ, მირი. 101; მივსცემ სახამებელსა, накрахмалить, მისცემ თავსა, отдать себя, (მიმცემ, მიმეც), ზ. მიჩ. მიმცემ, отдаешь меня, თესალ. 4—2; მატ. 21—26; ყოველი მიგცე შენ, все это дамъ тебѣ, მატ. 4—7; დაბად. 16—6; მარკ. 13—9; (მივიცემი), ზ. ვ. быть отдану, заплочену, (მივეცემი, -ცი), ზ. თვ. მივებარები, გარდავეხდები, передаваться, отдаваться, ლუკ. 21—16; გამოცხ. 19—8; ფიქრს მივეცემი, онъ впалъ въ меланхолію, въ раздумьѣ; წუხილს მივეცემი, впасть въ уныніе, ვეფხ. 1015; ხიფათში მივეცენით, мы попали въ бѣду, ანტ. 47; მივეცემი მახვილის პირსა, быть изрублену, მიგეცეს ლოცვა, тебѣ воздается молитва, ფსალ. 64—2, ძელს მიეცეს, да будетъ повѣшенъ, სამ. კათოლ. 3; (მივცემივარ, მივსცემოდი), ზ. ვ. მოცემულ არს ჩემდამო, даровано мнѣ, სამ. სომხ. 334; ჩონგ. 21; **მიცემინება** (ვა), ზ. სხმ. ვაიძულებ მიცემასა, заставить отдать, ალბ. 66, სამ. ვახტ. 125; 208; ანტ. 4—32; (მივეცემინები, -ნე), ზ. თვ. გარდავეხდები, уплачиваться, სამ. ვახტ. 93; **მიცემული, მინაცემი**, მიმ. отданный, **მისაცემელი**, ზედ. подлежащій отдачѣ, **მიმცემი**, ს. датель, вручитель, **მიცემითი**, ზედ. მისაცემი; ბრუნვა სახელთა, дательный падежъ, **მიცემ-მოცემა**, სზ. отдача и получка, оборотъ торговый; 2 ქართლ. 222; **მივსცემ-მოვსცემ**, отдать и взять.

მიცვალება, სზ. მოსვენება, მოკვდომა, кончина, смерть, (მივსცვალებ, -ლე), ზ. მ. გარდავიტან, ადგილს გამოვუცვლი, перемѣнить мѣсто, переставить, (მივიცვალები, -ლე), ზ. ვ. მივიძინებ, შევისვენებ, გარდავიცვლები, მოვჰკვდები; ან შევიცვლები, преставиться, умереть, скончаться; измѣняться; მატ. 17—26; იოან. 3—14; ანდრ. 85; 1 ქართლ. 142; **მიცვალებული**, покойникъ.

მიცვეთა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსცვეთ, износить.

მიცვივნა (მივსცვივი, -ვოდი), ზ. თვ. მრავალთათვის: მივვარდებით, დავესხმით, бросаться на кого, напасть.

მიცვლა, მიცუ̂ლა (მივსცვლი, მივსცვალე), ზ. მ. შევსცვლი, перемѣнять, измѣнять, მისცვალა ამიერ სოფლით, умеръ, скончался, 2 ქართლ. 389; მიმცვალა, измѣнилъ меня, კოლ. 1—13, (მივუცვალე მაგალ. მეფობა), ზ. მიჩ. წავართმევ მეფობასა, ანდრ. 138; лишить кого престола и самому вступить на престолъ, (მივეცვლები, -ცვალე), ზ. თვ. გამოვიცვლები; გამოვერთმევი, измѣнятся, лишаться; **მიცი**, შემოკლ. მიცნობ, ნ. ცნობა.

მიცია, ე. ი. მომიცემია; მიციას მოცია უნდა, кто любитъ получать, тотъ долженъ любить и отдавать; ნ. მიცემა.

მიცივება (ვაცივდები, -დი), ზ. თვ. ხელ-აუღებლად ვიქმ რასმე, накинуться, корпѣть надъ чѣмъ, ანტ. 5—36.

მიცილება, სს. отстраненіе, удаленіе; (მივაცილებ, -ლე), ზ. მ. ავაცილებ, თავს გადავავლებ, მოვაშორებ, удалять, отстранять; (მივსცილდები, -დი, ან მივეცილები, -ლე. კავშ. 231), ზ. მ. ავსცილდები, მოვშორდები; отстраняться, удаляться, миновать, ускользнуть, კავშ. 232, მივსცილდები ბრძოლასა, устранить себя отъ битвы, მარტ. 2—118; და არ მისცილდება თინათინ,... მაგალ. გონებისაგან, изъ памяти невыходила у него Тинатина, ვეფხ. 146; მიუცილვებულვარ ლხენასა, я удаленъ отъ радостей, ვისრ. 86; მიმცილდება გონებისაგან, забываю, ვისრ. 57; არ მიმცილდება, не минуетъ меня, ვისრ. 88; (მივსცილებივარ, მივსცილდებოდი), ზ. ვ. ავსცილებივარ, миновать, ვისრ. 157.

მიცლა (მივსცლი, -ცალე), დავსცლი, опорожнить.

მიცორვება (ვა ცხენსა), ზ. მ. ცხენით მივალ, ѣхать верхомъ рысью, ვეფხ. 969.

მიცოცვა (ვჰ), ზ. მ. ползти.

მიცუნცულება (ვა), уносить; (ვი), прибѣжать мелкою рысью.

მიცს, ვეფხ. 658; ნ. დება.

მიცურვა (ვჰსცურავ, -რე), ზ. უ. მივალ ცურვით ან ნავით წყალში, плыть, გველი მუცლით ჰცურავს, მდაბ. ჰსცოცავს, змѣя ползетъ, ანდრ. 59.

მიცქაფება (ვა), ზ. მ. ვაჩქარებ, торопить, (მივიცქაფები, -ფე), ზ. ვ. ავსჩქარდები; თავს შევაფარებ, торопиться; пріютиться, ალექს. 57.

მიძახება, მიძახვა (ვჰსძახებ, -ხავ, ხრ. -ხე), ზ. უ. უკან შევჰყვირი, кричать кому въ слѣдъ.

მიძველება (ვჰსძველდები), ზ. თვ. состарѣть.

მიძილისშინა, ს. სიზმარში, во снѣ, იერემ. 27—9.

მიძინება, სზ. მიცვალება, შესვენება, успѣніе, кончина; **მიძინების ხატი**, образъ Успѣнія, მიძინება ღვთის მშობლისა, Успѣніе св. Богородицы, (მივიძინებ, -ნე), ზ. უ. წავიძინებ, მცირედ დავიძინებ, заснуть, умереть, დაბად. 49—10; ვეფხ. 268, 1209 კავშ. 256; ანდრ. 75, 140; (ვაძინებ, -ნე), ზ. მ. დავაძინებ, მოვასვენებ, усыплять, (მიმძინდება, -ნდა), ზ. ვდ. დამეძინება, заснуть, ანდრ. 40.

მიძღვნა (ვაძღვნი, -ძღვნე), ზ. მ. შევაძღვნი. ვსთხოვ რომ მიიღოს, отдавать, просить принять, предлагать кому.

მიძს, ნ. დება; **მიძნს**, ზ. უ. საძნელოა ჩემთვის, тяжело для меня.

მიძღვანა, -ნება, მიძღვნა (მივუძღვან, მივუძღვანებ, მივუძღვნი, -ნე ან მიძღვენ, -ძღვნი), ზ. მ. გავუგზავნი; მივართმევ, посылать, отправлять; подносить, ლუკ. 23—7; საქმ. 11—29; ქილ. 18; 544; მიძღვანებული, посланный, 1 ტიმოთ. 1—19; (მივსძღვანავ, -ნე), ზ. მ. საჩუქრად გავუგზავნი, отправить подарокъ, 1 ქართ. 311.

მიძღოლა (მივუძღვები ან მივუძღვი, -ძეღ), ზ. უ. წინ მივალ გზის საჩვენებლად, თან მივსდევ, გავაცილებ; ვმოძღვრი, დავარიგებ; предводить, вести, провожать; наставлять, руководить; ფსალ. 59—9; 106—30; 142—10; 2 ქართლ. 293; (მიმიძღვის, მიმიძღვება, -ძღვოდა), ზ. უ. ჩემს წინ მიდის გზის საჩვენებლად, идетъ впереди меня для указанія дороги, სარჯელი მიუძღვების, онъ имѣетъ свои заслуги, სომხ. სამ. 252; სამართალი მიმიძღვის, ე. ი. სიმართლე ან უფლება მაქვს, имѣю право, ვეფხ. 31; შენზედ კარგის მეტი არა მიმიძღვისრა, кромѣ добра ничего дурнаго тебѣ не сдѣлалъ, (მიმიძღვება, -ძღვა), ზ. უ. ჩემს წინ მივა გზის მაჩვენებლად, указываетъ мнѣ дорогу, провожаетъ меня.

მიძღომა (ვაძღები), ზ. უ. насытиться.

მიძულება, ს. სიძულილი, მძულვარება, ненависть, 1 ქართლ. 129.

მიწის კერძი, ს. меланхоликъ.

მიწა, ს. ქვეყნის ნაწილი, მტვერი, ერთი ოთხთა კავშირთაგანი, ხმელი, გრილი და უმძიმესი წყლისა; მამული, სახნავ-სათესი: დაბად. 3—14, 19; ფსალ. 102—14; მხატვრობაში; ჩრდილი; земля; прахъ; пашня; въ живописи: тѣнь; **დედა მიწა**, материкъ, მინდვრის მიწა, ზომა მიწისა 60 დღიური, пахотная земля въ 60 моргенъ, **თეთრი მიწა**, мѣлъ, **ლურჯი მიწა**, купоросъ, **წითელი მიწა**, мумія, червлень, ღონიერი ან უღონო მიწა, плодоносная, безплодная земля, მიწას გავუკეთებ მხატვრობას, грунтовать картину, оттѣнять, **მიწის-წაბლა**, картофель; **მსუქანა მიწა**, магнезія, შავი მიწა, черноземъ, ეკკლესიის მიწა, церковная земля, საბატონო მიწა, господская земля, მიწით ჭერამდინ, съ полу до потолка, რუსუდ. 349; **მიწის ლომი**, ს. ცხოველი: хамелеонъ, სოფონ. 2—14; **მიწის მაყველა**, სახ. მცენარესი, брусника, ნ. ჩ. ლ; **მიწის ლობიო**, ერთგვარი ლობიო; ნ. ლობიო; **მიწა-წყალი**, ს. отечество; უნდა გამოვესალმო ჩემს მიწა წყალსა, я долженъ проститься съ своимъ отечествомъ, მიწა წყლის შვილები, дѣти отечества; მიწასთან გასწორება, сравнять съ землею, унизить, **მიწის ვაშლა**, груша земляная, ერის. ლ; **მიწის საკმელა**, ს. валерьяна, რუსული ქართ. ლ., **მიწის მზომელი**, ს. землемѣръ, **მიწა ქმნილი**, ზედ. превращенный въ прахъ, ვისრ. 28, **მიწაყრილი**, курганъ.

მიწალები, ს. არჯასპი, купорочъ.

მიწბობა (მივიწბობ), ზ. მ. შევისრუტავ; ცხოველთათვის: შევიწბავ საჭმელსა სისხლის განახლებისათვის; всасывать, впивать, втягивать въ себя пищу для обновленія крови (говоря о венахъ): საბ. ლ.

მიწდომა, მიწუდომა, მიწთომა, მიწუთომა (მივჰსწვდები, მივსწვთები, -თი), ზ. ვდ. მივაწვდენ ხელს, თვალს, გონებას; შევეხები, ხელს დავავლებ, მოვჰკიდებ; მივხვდები, გავიგებ, достигать, досягать, доставать; касаться; хватать, брать; смекать, постигать; ფილიპ. 3—13, 16; რუსუდ. 341; 1 ქართლ. 9; ალბ. 37; ქილ. 614; სამ. ვახტ. შესავალი; ვისრ. 35: გონებით მივსწვთები, постичь умомъ, თვალით მივსწვთები, измѣрить глазами, ვისაც მისწვდა, кого онъ ни схватилъ, თოფის ტყვია ვერ მისწვდება, ружейная пуля нехватаетъ; (მივაწვდენ, -დინე), доставать; передавать; ხელს მივაწვდენ ჭერამდინ, рукою достаю до потолка; (მივუწვდები, -დი), ზ. მიჩ. გავიგებ, მივხვდებ, понимать, смекать, (მიმიწვდება ხელი), ზ. მიჩ. ხელს მივაწვდენ, я могу достать рукою, ქილ. 388, თუ ხელი მიუწვდებოდეს, если онъ можетъ, если онъ въ состояніи. სამ. ვახტ. 97; სომხ. 203; ქილ. 440, (მივიწთომები, -მე), ზ. ვ. მივიხდომები, გავიგები, постигаться, ვისრ. 2; კავშ. 223; **მიწდომილი**, მიმ. постигнутый, **მიწდომილება**, ს. постижимость.

მიწება (ვა), ზ. მ. მიწად გავხდი, обращать въ прахъ, (ვჰმიწდები), ზ. ვდ. მიწად გავხდები, обращаться въ прахъ.

მიწებება (ვა), ზ. მ. წებოთი დავაკრავ, заклеивать, (ვეწებები, ვსწებდები), ზ. თვ. წებოთი მივეკვრი, приклеиваться.

მიწევა, მიწევნა, სხ. догнаніе, (ვაწევ, -წიე), ზ. უ. მივახწევ, მივალ დანიშნულს ადგილს, дойдти, достигнуть, დაბად. 49—13, ასე დავიქანცე რომ შინამდინ ვერ მივაწევ, я такъ усталъ, что не дойду до дому, იქამდინ მიაწია საქმემ, რომ, дѣло до того дошло что... ვისრ. 4; მიაწიეს ომი ძლიერი და გასაჭირი, вовлекли его въ бой жестокій и трудный, რუსუდ. 334; (მივიწევი, -წიე), ზ. ვ. მივალ ერთს ადგილამდინ, доходить, საქმ. 28—13; დაბად. 49—13; (მივეწევი, -წიე), ზ. თვ. მოვეწევი გაქცეულს, догнать, ვეფხ. 95; (მივუწევ, -წიე), ზ. მ. მივსწვდები, მივხვდები, доставать, досяготь, ტყვია მიუწევს, пуля достаетъ, **მიწეული**, მიმ. достигшій, სიბერის ჟამს მიწეული, дожившій до старости, რუსუდ. 574; **მისაწევნელად**, въ догоню.

მიწევა (მივსწევ, -წიე), ზ. მ. მივსდგამ, შეძრვით გავსწევ, подвинуть, отодвинуть: (მივიწევ, -წიე), ზ. მიჩ. იქით გავიწევ, ადგილს მივსცემ, отодвинуться, подвинуться, (მივიწევი, -წიე), ზ. ვ. მიწეულ ვიქმნები, быть отодвинуту, იერემ. 50—21; **მიწევ-მოწევა** (მივსწევ-მოვსწევ), ზ. მ. აქეთ იქით გავსწევ, двигать туда и сюда, ანტ. 5—15.

მიწერა (მივსწერ, -რე), ზ. მ. დავსწერ ვისთანმე წიგნსა, წერილით ვაუწყებ, написать, отнестись къ кому письмомъ, გამოცხ. 2—1; ვისრ. 7; (მივაწერ), მივაჩემებ, დავაბრალებ; მომატებულს დავაწერ, ჩავუმატებ, приписывать кому что; относить, приписать лишнее, სიზმარს მივაწერ, это отношу къ сновидѣнію, ანტ. 2—1, (მივუწერ, -რე), წერილით ვაუწყებ, предписывать, писать къ кому о чемъ, (მივიწერები, -რე), ზ. ვ. წიგნით

ვაუწყებ რასმე, отнестись къ кому письмомъ, (მივეწერები), ზ. თვ. მიმეჩემება, დამბრალდება; приписывается (мнѣ); **მიწერილი, მინაწერი,** მიმ. написанный, **მიწერილობა,** ს. წერილი, отношеніе, **მისაწერი,** ზედ. что нужно написать къ кому, **მიმწერი,** ს. пишущій письмо, **მიწერ-მოწერა,** ს. переписка, кореспонденція.

მიწეწ-მოწეწა (მიწეწ-მოვჰსწეწ), ზ. მ. взъерошить волосы.

მიწვდენა, მიწჳდენა (მივაწვდენ, -დინე), ზ. მ. მივაწოდებ; ხელ და ხელ მივსცემ; მივსწვდები; подать кому что; достать рукою; ქილ. 309; მივაწვდენ თვალსა, ე. ი. თვალით მივსწვდები, ნ. მიწდომა, **მიწვდილი,** поданный.

მიწვევა (მივიწვევ, -წვიე), ზ. მ. მივიპატიჟებ, მოვიხმობ, пригласить, (მივიწვევი), ზ. ვ. მივიპატიჟები, быть приглашену.

მიწვენა (მივაწვენ, -ვინე), ზ. მ. დავაწვენ ჩჩვილთა ან სნეულთა ლოგინში, уложить кого спать, ვეფხ. 352

მიწვთენა მიწვთომა, ნ. მიწვდენა, მიწდომა.

მიწიანი, ზედ. მიწა-ნარევი, მიწოვანი, землянистый.

მიწიერი, ზედ. მიწისაგანი, земной, земляной, ვეფხ. 786, ქილ. 203; **მიწიერება,** ს. მიწოვნება, тлѣнность.

მიწის მახველა, ს. მცენ, брусника, ნ. მიწა.

მიწიფება, მიწიფვა (მივჰსწიფებ, -ფავ, სრ. -წიფე), ზ. მ. დავამწიფებ, მოვასწრობ, მოვამზადებ, заставить созрѣть, приготовить, სამღვთო წერილში: რათა მისწიფე იგი კურთხევასა სიტკბოებისა, ибо ты встрѣтилъ его благословеніями радости, ფსალმ. 20—4, (მივიწიფები, -ფე), ზ. ვ. достичь зрѣлости, ქილ. 272; (მივეწიფები, -ფე), ზ. თვ. მოვესწრობი, достигать, დაბად. 47—9; ქილ. 68; მიეწიფნეს თვალნი ჩემნი სახმილავსა, რუსულს თარგმანში სწორედ არგამოდის, ты недаешь мнѣ сомкнуть очей моихъ, въ переводѣ 1824 года, на стражѣ ты держишь очи мои, ფსალ. 76—4.

მიწკეპა (ვჰ), ზ. მ. გავლახავ, выдрать розгами.

მიწმახნვა (ვჰ). ზ. მ. перепутать.

მიწოდება (ვაწოდებ, -დე), ზ. მ. ხელ და ხელ მივსცემ, მივაწვდენ, подать кому что.

მიწოდება (მივუწოდებ, -დე), ზ. უ. დავუძახებ, призывать, დაბად. 41—15; იერემ. 35—2; დავიბარებ, მოვიწვევ, отозвать, 2 ქართლ. 77; (მიმიწოდებ), ზ. მ. მიმიწვევ, მიძახი, зовешь меня, ტიმ. 14; ქილ. 245; (მივიწოდები, -დე), ზ. ვ დავიბარები, быть отозвану, 1 ქართლ. 335.

მიწოვანი, ზედ. მიწა-ნარევი, землянистый.

მიწოლა (მივჰწვები, -წევ), ზ. უ. წამოვსწვები, прилечь, რიცხ. 24—9; ერისთ. 15; (მივაწვები) ზ. უ. დავაწვები, მივაჭირებ, придавить, прижать.

მიწონა (მივუწონ, -ნე), ზ. მ. წონით ვაძლევ, отвѣшивать, отдавать вѣсомъ.

მიწურვა, სს. ზამთრის მიწურვაზედ, къ окончанію зимы, (მივსწურავ, -რე), ზ. მ. უკანასკნელ მდგომარეობაში მოვიყვან, доводить до крайности, მივაახლოვებ, приблизить, 2 ქართლ. 232, 333; 1 ქართლ. 224; მისწურეს ციხე წალებად, довели крѣпость до сдачи, 1 ქართლ. 196; დარეჯ. 2 — 139; (მიმიწურავს), ზ. მიჩ. უკანანასკნელს მდგომარეობაში მიმიყვანია, я довелъ его до крайности, დარეჯ. 2—139; მიმწურვიან სული ამოსვლად. ან სულად მიმწურა, я близокъ къ смерти, ვისრ. 106; სიბრძ. 110; (მივეწურვები, -ვე), ზ. თვ. უკანასკნელ მდგომარეობაში მოვალ; მივაახლოვდები, доходить до крайности; приближаться къ концу; რუსუდ. 307; 472, ვეფხ. 214; მოურ. 325; ქილ. 492; დღე მიიწურა საღამოდ, день склонился къ вечеру, რუსუდ. 307; მიეწურვა ქალაქსა, онъ приближался къ городу, ქილ. 192; მიწურვილ ვარ, близокъ, ვეფხ. 875; (მივიწურვი, -ვე), ზ. ვ. წარვალ, проходить, დრო მიიწურა, время прошло, მიწურვით, ზზ. მახლობლად, по близости, 1 ქართლ. 91.

მიწური, ს. სოფლელთ სახლი მიწაში, землянка.

მიწყალე, ს. ლოცვა, молитва: помилуй мя Боже!

მიწყდომა (მივსწყდები, -დი), ზ. ვდ. გავსწყდები, აღმოვიფხვრები, ამოვვარდები; მოვილალები, მოვიქანცები; искореняться, истребляться, утихать, замолчать; устать, изнуриться, ფეხის ხმა მისწყდა, утихло движеніе; ხმაურობა მისწყდა, умолкъ шумъ, **მიწყვედილი,** მიმ. გაჩუმებული, გაყუჩებული; умолкшій; დაღალული, усталый, 1 ქართლ. 175.

მიწყვდევა (მივაწყვდევ, -დიე), ზ. მ. დავაწყვდევ, შევაწყვდევ, დავაპატიმრებ заключить, заарестовать; **მიწყვდეული,** მიმ. заключенный, стѣсненный, 1 ქართლ. 30, 415.

მიწყვეტა (მივსწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. მოვსწყვეტ, срывать, (მივაწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. მივახლი, დავსცემ. бросить, ударить обо что.

მიწყებით, ზზ. ერთი მეორის შემდგომ, постепенно, 1 ქართლ. 67.

მიწყვა (მივუწყავ, -ყე), ზ. მ. ზომით ვაძლევ, отмѣрять, სამ. ბერძნ. 1; რაც მიუწყო მოუწყვეს ან მიწყულს მოიწყვნენ, какою мѣрою отмѣрилъ, такою же получилъ; გორგ. 112—117; 155; (მივეწყვები), ზ. თვ. ზომით მივეცემი, отпускаться кому по мѣрѣ.

მიწყვეტა (ვჰ), ზ. მ. разорвать; утомить.

მიწყივ, ზზ. მუდამ, ყოველთვის, завсегда, დარეჯ. 2—13; ვისრ. 3, 10; ვეფხ. 336; 170.

მიწყნარება (ვაწყნარებ, -რე), ზ. მ. დავაწყნარებ, დავაჩუმებ, заставить умолкнуть, утишить, (მივსწყნარდები, -დი), ზ. ვდ. გავჩუმდები, დავსწყნარდები, затихать, утихнуть, ფეხი მისწყნარდება, движеніе утихло.

მიწყობა (ვაწყობ, ვაწყე), ზ. მ. მწკრივად დავსდებ, класть, ставить по порядку, **მიწყობილი,** მიმ. მწკრივად დაწყობილი, поставленный, расположенный по порядку, ვეფხ. 5.

მიჭანდრაკული, ზედ. ჭადრაკის მსგავსი, კუბოკუბო, клетчатый, шахматный; -იატაკი, штучный, наборный полъ.

მიჭედა, -დვა (მივსჭედ, -დავ, სრ. -დე), ზ. მ. მივაკრავ ლურსმნითი, прибить гвоздемъ, пригвоздить.

მიჭენება (ვა), ზ. მ. ცხენით ჩქარა მივალ, ѣхать вскачъ, სიბრ. 118.

მიჭერა, მიჭირება (მივაჭერ, მივაჭირებ, -რე), ზ. მ. ხელს დავაჭერ, придавить, прижать.

მიჭირვა (მიმჭირდება, -და), ზ. მ. გამიჭირდება, გამიძნელდება, быть въ затруднительномъ положеніи, 2 ქართლ. 89.

მიჭეჭა (მივსჭეჭ, -ჭე), ზ. მ. მივსჭეჭყ, помять.

მიჭეჭყა (ვჰ), ზ. მ. смять, скомкать, **მიჩეჭყ-მოჭეჭყა**, скомкать.

მიჭექა (ვჰჭექ, -ქე), ზ. უ. ვჰტკრციალებ, трещать.

მიჭვრეტა, ნ. მიჭჳრეტა.

მიჭვრიტანა, ს. სარკე; зеркало, -სასახლე, хрустальный домъ, 2 ქართლ. 323; ქილ. 158.

მიჭიკჭიკება (ვჰსჭიკჭიკებ, -კე), ზ. უ. ჭიკჭიკით მივჰფრინავ, лѣтя щебетать, ბუნ. კ. 54; **მიჭირება**, ნ. მიჭერა.

მიჭირვება (მივაჭირვებ, -ვე), ზ. მ. შევაიწრებ, შევაწუხებ, стѣснять, притѣснять, ქილ. 162; (მივიჭირვი, -ვე), ზ. ვ. გავიჭირვი, გავძნელდები, затрудняться, ტიმ. 58; (მივსჭირდები, -დი; ან მიმჭირდება, -და), ზ. ვდ. გავსჭირდები ან გამიჭირდება, გავსძნელდები ან გამიძნელდება საქმე; შევჰწუხდები, მწუხარება გამათავებს; დაჭირება მომადგება; находиться въ затруднительномъ положеніи, затрудняться; печалиться, грустить, нуждаться; стѣсняться; ვეფხ. 20, 484, 691, 838; 898, 988, 1134, 1185; დარეჯ. 2—23; რუსუდ. 37, 310, 450; 1 ქართლ. 405; გორგ. 6, 117; მიმჭირდა სიცოცხლე, надоѣла мнѣ жизнь, მიმჭირდა ქვაბს ყოფნა, наскучило мнѣ жить въ пещерѣ, ვეფხ. 838; მიგვჭირდა სმა, мы не въ состояніи были продолжать пить, ვეფხ. 484; ომი არ მისჭირდებოდა, незатруднялся сражаться, ვეფხ. 988; მოურავ. 209, **მიჭირვებული**, მიმ. შეიწრებული, стѣсненный; 1 ქართლ. 405; **მიჭირვება, -ვებულება**, ს. გაჭირვება, გაძნელება, затрудненіе, стѣсненіе; ვისრ. 147; რუსუდ. 292.

მიჭრა (მივსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. დავსჭრი, მივჰკუწავ, урѣзывать, подрѣзывать, (მივიჭრები, -ჭერ), ზ. ვ. საჩქაროდ მივალ, მივირბენ, прибѣжать, прискакать, **მიჭრა მოჭრა**, изрѣзать.

მიჭრიალება (მივსჭრიალებ, -ლე), ზ. უ. ჭრიალის ხმას გამოვსცემ, о телегѣ: издавать скрипъ.

მიჭჳრეტა (მივიჭვრეტ, -რიტე), ზ. უ. მივიხედავ, оглянуться.

მიჭყლეტა (მივსჭყლეტ, -ლიტე), ზ. მ. მივჰჟეჟ, измять.

მიხაკი, ს. კარიოფილი, гвоздика, **-ბაღისა**, гвоздика картазіанская; **გარეული მიხაკი**, гвоздика полевая, **თათრული მიხაკი**, дикое мыло (раст.); ერისთ. ლ; **მიხაკი სანელებელი**, гвоздика пряная.

მიხარება (ვა), ზ. მ. გავახარებ, радовать, обрадовать, ვეფხ. 710.

მიხატული, ზედ. დახატული, нарисованный, ქილ. 316.

მიხდა (მივხადი, -ხადე), ზ. უ. ვუძახი, звать, იოან. 2—2; ისაი. 21—7.

მიხდა (მივხდი, მივხადე; ან მივუხდი, -ხადე), ზ. მ. ავხდი, ჩამოვართმევ, მივუღებ, отнимать, лишать, მივხდი სასოებასა, обезнадежить, ჩონგ. 55; (მიმხდი, მიმხადე), მიმიღებ, ჩამომართმევ; გარდამახდევინებ; лишаешь меня; взыскиваешь съ меня, სამ. მოს. 38; 2 სჯული 23—21; (მივეხდები, ან მიმეხდება, -ხდა, -ხდება), ზ. ვდ. მიმელება, გამომერთმევა, ჩამოვერთმევი, отниматься, лишаться, ცნობა მიეხადა, лишился разсудка, ვეფხ. 161; 864; ვისრ. 47, 825, მიეხადა პატივი, лишился почести, მარტ. 1—194; 1 ქართლ. 324; **მიხდილი**, მიმ. лишенный, отнятый, -გონებით, лишенный разсудка.

მიხდომა, მიჴდომა, სხ. понятливость, догадливость; пониманіе; (მივჰხვდები, -დი), ზ. ვდ. გავიგებ, მივაგნებ, ვიგულისხმებ, ვიაზრებ, понимать, постигать, догадываться, ვეფხ. 28, ვინ მიხვდება იმის ნათქვამს, кто можетъ понять его слова, ვერ მიხვდა, онъ недогадался, მიგიხვდებიან, поймутъ тебя, догадаются, что ты, რუსუდ. 138; **მიმხვდარი**, მიმ. понявшій, მივმხვდარ ვარ, მივხვდომოდი, ქილ. 542, я понимаю, смѣкаю.

მიხდომა (მივჰხვდები, -დი), ზ. ვდ. წილად ვერგები, შევხვდები, доставаться по жребію, ვეფხ. 10; ვისრ. 16; გუჯ. 28; касаться, რ. ქ. ლ. სიბრძ. 123; მიხვდა ბოროტსა, его постигло несчастье, онъ наткнулся на зло, ქილ. 209, რაც ვის მიხვდებოდა, იმას იტყოდა, ვისრ. 134, кто что попало, то и говорили, ვისრ. 134; მივხვდები საწადელსა, получитъ желаемое, დავრ. 201; მივხვდები ნებასა, удовлетворить свою страсть, ვისრ. 30; მიხვდა ცხონებასა, получилъ блаженство.

მიხდომა, მიჴდომა (მივჰხვდები ცნობასა), ზ. ვდ. ცნობას დავჰკარგავ, ჭკუაზედ შევიშლები, лишаться разсудка, ვეფხ. 1081.

მიხდომა, მიხუდომა, სხ. ზედ დასხმა, დაცემა, нападеніе, სამ. ვახტ. 51; (ვუხვდები, ვუხვდი ან მივუხედ; მდაბ. მივუხე), ზ. ვდ. ზედ-დავესხმი, დავეცემი; напасть, броситься на кого, ლუკ. 29—1; მიხვდა უბედურობასა, его постигло несчастье, ჭირს მიუხდეს მამაცურად, ვეფხ. 153; смѣло, неунывая долженъ встрѣтить несчастье; (მივხდომივარ, მივხდომოდი), ზ. ვ. я напалъ, დარეჯ. 29, მიხდომ-მოხდომა, ს. безпрерывное нападеніе, 2 ქართლ. 527.

მიხება (ვახებ, -ხე), ზ. მ. ხელს ვახლებ, трогать рукою, (მივეხები, -ხე), ზ. თვ. შევეხები, მივეკარები, შევხვდები, касаться, дотрогиваться, დარეჯ. 29; კაცშ. 142.

მიხედა, -დვა, სხ. смотрѣніе; усмотрѣніе; посѣщеніе, призрѣніе; იაკობ. 1—27; გამოცხ. 5—4; მიხედვით, ზზ. смотря на, (მივჰხედავ, -დე), ზ. მ. ვუყურებ; დავხედავ. თვალს ვადევნებ, თვალი და ყური მიჭირავს; სანახავად დავდივარ; смотрѣть; имѣть присмотръ, навѣщать, призирать; საქმ. 14—9; ისაი. 22—7, 11; ლუკ. 6—10; მივბაძავ ვისმე, подражать кому, მარტ. 2—172; ავად მყოფს მიხედე ხოლმე, навѣщай больнаго, ღმერთმან მიხედა, Богъ призрѣлъ, явился на помощь, (მივიხედავ, -დე), ზ. უ. მოვიხედები, უკან ვიყურები

огладываться, **მიხედ-მოხედვა** (მივიხედ-მოვიხედავ); აქა იქ ვიყურები, ვიხედები, огладываться, смотрѣть туда и сюда, ვეფხ. 1124; რუსუდ. 398; **მიხედება, მიხედინება** (ვახედებ, -ხედინებ, -ნე), ზ. მ. ვაიძულებ უკან მიხედვასა, заставить оглянуться; **მიხედულობა**, ს. მიხედვა, დახედვა, смотрѣніе; взглядъ; посѣщеніе: სხვის მიხედულობით, смотря на другихъ, ანცონ. 3—30.

მიხელება (ვა), ზ. მ. შინ მოვახელებ, ვიპოვნი, застать дома.

მიხელგა, მიხელცა, ს. მცენ. рожальница, ერ. ლ.

მიხვდენა (მივახვდენ, -დინე), ზ. მ. მივახვედრებ, მივარცყამ, ნიშანში ამოვიღებ, попадать въ цѣль, **მიხვდინება** (ვა), ზ. მ. მივარცყამ; ხელს ვჰკრავ, попадать въ цѣль; толкать рукою, გორგ. 310.

მიხვედრა, ს. გაგება, შეცყობა, смѣтка, смѣтливость.

მიხვედრება (მივახვედრებ, -რე), ზ. მივარცყამ, ნიშანში ამოვიღებ, попасть въ цѣль, ან გავაგებინებ, შევაცყობინებ, заставить понять, ბუნ. კ. IV; წილად ვარგუნებ, წილად მივსცემ, доставить кому что по жребью, 1 ქართლ. 40; საბ. ლ; ნ. მიხდომა; (მივიხვედრებ, -რე), ზ. მ. წილად ავიღებ, წილად დავინარჩუნებ; взять по жребію.

მიხვევა (მივახვევ, -ხვიე), ზ. მ. შევახვევ, завернуть, обернуть; (მივუხვევ, -ხვიე), ზ. უ. შევჰბრუნდები, სხვას გზას წავალ, повернуть, идти по другой дорогѣ; (მივეხვევი, -ხვიე), ზ. ვ. გარშემოვერცყმი, გარშემოვევლები, окружить, დარეჯ. 56; მიხვეულ- იყვნენ, были окружены, **მიხვეულ-მოხვეული**, ქუჩა, улица зигзагами, непрямая, მიხვევით, ზზ. გარდაკვრით, косвенно (намѣкать).

მიხვეცა (ვხვეც, -ცე), ზ. მ. მივაგროვებ ნიჩბით ან ცოცხით, сгребать.

მიხვეჭა (მივხვეჭ, -ჭე), ზ. მ. უსამართლოდ შევჰკრებ, მოვაგროვებ, собирать, скопить разными неправдами; ограбить; იერემ. 9 — 5; 1 კორ. 6—8; 1 ქართლ. 337, 415; მარც. 1—184.

მიხვმა, მიხვება, სს. отобраніе, отнятіе; завоеваніе, 2 ქართ. 34, 146; (მივუხვამ, მივუხვებ), ზ. მ. წავართმევ, отнять, ისაი. 18—5; 3—31; завоевать; (მივიხვამ, მივიხვებ), ზ. მ. გამოვართმევ, взять; получить; ისაი. 14—2; 23—5; დაბად. 21—28; 31—1; ქილ. 127, შენგან მიიხმენ ნათელსა, отъ тебя получаютъ свѣтъ, ქილ. 378.

მიხუნა (მივუხვნი, -ვენ), ზ. მ. წავართმევ, отнимать, მიგვიხვნა, онъ отнялъ у насъ, ნახე მიხუმა, მიხვნა, (მივიხვნი, -ვენ), принять на себя; отнимать, ან მივიღებ, брать, получать, გუჯ. 27; იერემ. 52— 19; მან უძლურებანი ჩვენნი მიიხუნა და სნეულებანი ჩვენნი იცვირთნა, онъ взялъ наши немощи и понесъ болѣзни; მაც. 8—17, მიხუმან, გიხუან, უხვან, взять, брать, მივიხვნი, -ხვენ, იგივე მიხუმა, ე. ი. მივიღებ; იერემ. 14—10: 44—13; ისაი. 5—28, 30; დაბად. 4—5; 1 ქართლ. 244.

მიხინხილება (ვჰ), ზ. უ. ნელა მივალ, идти, ходить.

მიხილვა (მივიხილავ, -ლე), ზ. უ. მივიხედავ ან მივხედავ, оглянуться; посмотрѣть, посѣтить.

მიხლა (მივახლი, -ხალე), ზ. მ. მივარცყამ; მივჰკრავ ერთს სცაქანს მეორეზედ სმის დროს, ვეფხ. 1006; ударить обо что; стукаться стаканами, (მივეხლები), ზ. თვ. დავეცემი, მივეცაკები, удариться, მიხლა-მოხლა, ს. აქა იქ კვეთება, ხლა, биться туда и сюда, ვეფხ. 772, მიხმა, ნ. მიხვმა.

მიხლათვა (ვჰ), ზ. მ. спутать.

მიხმანდარი (სპარს.), ს. მესცუმრე, чиновникъ, приставленный къ гостямъ, котораго обязанностью была: принимать гостей и угощать, ნ. მესცუმრე ან მემანდარი.

მიხმობა (მივიხმობ, -მე), ზ. უ. დავუძახებ, მივუწოდ, призывать, 2 ქართლ. 552.

მიხმს, გიხმს, უხმს, ზ. უ. თანამაძს, მიღირს; მეხმარების, მეჭირება, надлежитъ, подобаетъ мнѣ, тебѣ, ему; надобно мнѣ, потребно; ნ. ხუმა.

მიხმული, ზედ. გამორთმეული ან წალებული, взятый, отнятый.

მიხოცა (ვჰხოც, -ცე), ზ. მ. ხოცას განვაგრძობ, продолжать истребленіе (звѣрей), ვეფხ. 76; ქილ. 65; რუსუდ. 593.

მიხოხება (ვჰხოხდები), ზ. ვდ. тащиться.

მიხრა (მივჰხრი, მივჰხარ), ზ. მ. მივსდრეკ, მოვჰკაკვავ, отгибать, загибать, მივიხრები (ხარე), ზ. ვ. მივიდრიკები, отгибаться, მივეხრები სიკვდილად, быть близкимъ къ смерти, ვისრ. 203; მიხრილი, ზედ. загнутый; дряхлый; **მიხრა-მოხრა**, ს. სიმარჯვე, გერგილი, ловкость, поворотливость, ужимка, манера.

მიხრიალება (ვა მაგლ. პაცარა წყალი), ზ. უ. съ шумомъ течь.

მიხრწნა (მივიხრწნები), ზ. ვ. ვბერდები, старѣть, მიხრწნილი, მიმ. постарѣлый, старый, **მიხრწნილობა**, ს. სიბერე, ბერობა, старость.

მიხცომა (მივუხცები, -ცი), ზ. ვდ. ხცომით მივალ, მივვარდები, прискакать, **მიხცომ-მოხცომა** (მივუხც-მოვუხცები), ზ. თვ. მივალ-მოვალ ხცომით, сноваться, ходить взадъ и впередъ, გორგ. 50.

მიხუთვა (მივიხუთავ, -თე), ზ. მ. ხელს დავავლებ, გავიცაცებ, захватить, завладѣть, სამ. მოსეს. 46.

მიხუმა, მიხუნა, ნ. მიხმა, მიხვმა.

მიხურვა (მივჰხურავ, -რე), ზ. მ. გარდავაფარებ, მივუგდებ, მოვხურავ კარსა; покрывать; закрывать, затворять двери, (მივიხურები, -რე), ზ. ვ. прикрываться; затворяться, მიხურვილი, закрытый.

მიხურხლვა (ვეხურხლები ცეცხლსა), ზთვ. грѣться.

მიხწევა (ვახწევ, -წიე), ზ. მ. მივაწევ, მივალ დანიშნულს ადგილს, достигать, доходить, ბუნ. კ. 236.

მიჯახება (მივაჯახებ, -ხე), ზ. მ. მივჰკრავ, მივარცყამ, ударить обо что, (მივეჯახები, -ხე), ზ. თვ. დავეცემი, удариться обо что, наткнуться.

მიჯარვა (მივსჯარავ, -რე), ზ. მ. შევაიწრებ ხალხსა, ერთად შევსჯგუფავ, стѣснить народъ, (მივიჯარვი, -ვე), ზ. ვ. შევჯგუფდები (ხალხი) тѣснится (народъ), **მიჯარვით**, მიჯრვით, ზზ. тѣсно, сгруппировано, ვეფხ. 1003.

მიჯდომა (ვჰსჯდები); ზ. უ. усѣсться; (ვუჯდები), ზ. თვ. подсѣсть.

მიჯმუჯვა (ვჰ), ზ. მ. смять, скомкать.

მიჯნა (სპარს.), ს. სამძღვრის ნიშანი, ან ჩაყრილი ქვები სამიჯნოდ, межа, граница; გუჯ. 33; ვისრ. 55; **მიჯნვა** (ვჰმიჯნავ, -ჯნე), ზ. მ. გავჰმიჯნავ, სამძღვარს დავუდებ, მიჯნას ჩავჰყრი, межевать, (ვემიჯნები), граничить, прилегать.

მიჯნური (არაბ.), ს. ცრფიალი ან შმაგი ან გარდარეული სიყვარულითა, влюбленный до безумія, ვეფხ. 2, 3, 10; **მიჯნურობა**, ს. ცრფიალება, შეფრფინვა, შეხარვა, любовь безумная, ვეფხ. 9, 11, 83; 18, 17.

მიჯოხვა (მივსჯოხავ, -ხე), ზ. მ. ჯოხით გავლახავ, избить палкой, ერისთ. 14.

მიჯრა (მივსჯრი, -ჯარე), ზ. მ. მივსჩრი, შევსცენ, совать, засовывать; (მივიჯრები), ზ. ვ. შევვიწროვდები, тѣсниться, **მიჯრა**, ს. მჭიდროება ხალხისა, стеченіе народа, свалка, 1 ქართლ. 391; მიჯრის ჟამს დილისასა, на разсвѣтѣ, 2 ქართლ. 519; **მიჯრით**, ზზ. მიჩრით, ერთმანერთზედ მიწყობით, тѣсно, ვეფხ. 5; მიჯრით მიწყობილი, тѣсно положенный.

მკა, სზ. жатва, (ვმკი, ვმკე), ზ. მ. მოსავალთ მოვსჭრი ნამგლითა და შევჰკრებ; жать.

მკადრებელი, ზედ. გამბედავი, смѣлый; дерзкій, **მკადრებელობა**, ს. გამბედაობა, смѣлость, дерзость, 1 ქართ. 269; (ვჰმკადრველობ, -ლე), ზ. უ. გავბედავ, осмѣлиться.

მკაზმავი, ს. დამამზადებელი, снарядитель, ვისრ 28

მკათათვე, ს. ივლისი, іюль мѣсяцъ, მკათათვისა, მცენ. მსხალია ერთგვარი, порода грушъ, ერისთ. ლ.

მკალავი, ს. მომკალველი, лудильщикъ.

მკალი, ს. კალიისგვარი დღესაც ჰსჭამენ არაბნი, მდაბ. კალია, мелкая саранча, кузнечики, кобылки, gryllus italicus; მსაჯ. 7—12; ლევიტ. 11—22; გამოსლ. 10—11; მატ. 3—4; მარკ. 1—6; იოილ. 2—25; ფსალ. 77—46; 104—34.

მკამკამებელი, ზედ. მოკაშკაშე, ბრწყინვალე, блестящій, свѣтло-струящійся, შავთ. 40, 45.

მკარგავი, ს. ვინც ჰკარგავს, кто теряетъ что; რიგის მიმცემი, распорядитель.

მკაფეელი, ს. შეშის დამპობი, дровосѣкъ.

მკაფი, ზედ. ნათელი, გასაგონი, ясный, вразумительный, მკაფიად ზზ. ნათლად, გასაგონად, ясно, вразумительно.

მკაცრი, ზედ. მმკაცრი, კრძალვით მქცევი, ფრთხილი; ფიცხელად მომკითხავი, осторожный; строгій; **მკაცრება**, სს. предостереженіе, (ვემკაცრები, -რე), ზ. თვ. დავჰკრძალავ ან აღვუკრძალავ, предостерегать, строго выговорить, მროვ. 93.

მკაწახობი, ზედ. მოუსვლელი, მჟავე ხილი; недозрѣлый, ისა. 18—5.

მკბენარე, მკბენარი, ს. ვინც იკბინება: ტილი წყილი, ბაღლინჯო და მისთანანი; кусака, кто кусается: вошь, блоха, клопъ; ზუნ. ლ.

მკდემელი, ზედ. მორცხვი, стыдливый.

მკდნარი, ნ. მტკნარი.

მკდოვანი, ზედ. მომაკვდავი, смертный, მედგარი, უსუსური, слабый, плохій, ან ფრიადი გლახაკი, нищій, ქილ. 37.

მკედი, ს. ძაფი, იხმარების უფრო რთულად: ოქრო მკედი, нитка.

მკევინება (ვამკევინებ, -ნე), ზ. მ. მკას ვაიძულებ, заставить жать хлѣбъ.

მკეთებლობა საქმისა, ს. საქმის გაკეთება, дѣланіе дѣла, 2 ქართლ. 275.

მკელობა, სს. კოჭლობა, хромота; (ვჰმკელობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰკოჭლობ, хромать, **მკელობელი**, ზედ. კოჭლი, хромой, **მკელობელობა**, ს. მკელობა, კოჭლობა, хромота.

მკერავი, მკერვალი, ს. ვინც რომ ჰკერავს, შემკერავი, портной, сапожникъ, и т. п. швея, **მკერავობა**, ს. портняжничество, (ვჰმკერავობ, -ვე), ზ. მ. ტანისამოსის კერვას ვხელოსნობ, портняжить, ანტ. 4—48.

მკერდა, ს. დასტ. 62, 63; წყვილი მკერდა?

მკერდი, ს. გულის ფიცარი, грудь, грудина (мясо); გამოს. 29—26; იოან. 13—25; კავ. გაზ. 1852 წ. № 43.

მკერვალი, ნ. მკერავი; **მკვაწახობი**, ნ. მკაწახობი.

მკერვლობა, портняжество, (ვჰ), портняжить.

მკვარი, ს. ფიჭვის სანათი, лучина, лучинка, მკვრის კევი, ритина, благовонная смола, დაბად. 37—25; 43—11.

მკვახე, ზედ. კუხე, კუხი, უნდილი, უმწიფარი, მოუსვლელი; შეუპოვარი, აურზაური, ლალი; незрѣлый, несмѣлый; дерзкій, грубый; მკვახე მოუბარი, грубо говорящій, ვეფხ. 206; მკვახე პასუხი, грубый отвѣтъ, რუსუდ. 428, **მკვახება** (ვამკვახებ, -ხე), ზ. მ. არ მივსცემ ნებას რომ მომწიფდეს; უშვერს სიტყვას ვეტყვი; заставить недозрѣть; сказать кому грубое слово; ვეფხ. 290; 2 ქართლ. 496; (ვმკვახდები, -დი). ზ. ვდ. არ დავმწიფდები, მკვახედ დავრჩები, несозрѣвать.

მკვდარი, ზედ. ან ს. სულ-ამოსული, უსულო, სიცოცხლე მოკლებული, мертвый, мертвецъ; მკვდრის ფერი დაედო, поблѣднѣлъ, какъ мертвецъ. მკვდარ ოხერი, ე. ი. ვისაც მკვდარი ოხრად დარჩომია, ანტ. 5—34; მკვდარ ძაღლი, ზედ. ჩაღრძობილი; околѣвшій, მისთვის ვჰხელობ, მისთვის მკვდარი, для нея я употребляю все свое искуство, для нея я не живущъ ვეფხ. 15, **მკვდრეთით**, ზზ. სიკვდილისაგან, изъ мертвыхъ, ქრისტე აღდგა მკვდრეთით, Христосъ воскресъ изъ мертвыхъ.

მკვეთელი, ზედ. მჭრელი, გამკვეთი, острый, рѣзецъ, ისა. 10—15; მართლ-მკვეთელი, кто рѣжетъ правду, 1 ქართლ. 416; **მკვეთელობა**, ს. მჭრელობა, вострота.

მკვეთი, მკვეთრი, ზედ. მჭრელი, მახვილი, острый, იეზეკ. 5—1; მკვეთია, ე. ი. მკვეთი არი, востеръ, ვისრ. 168; **კვეთება**, сильная схватка, 1 ქართლ. 273; მკვეთრი გონება, острый умъ, მარკ. 16—2; მკვეთი ხმალი, острая сабля, ვისრ. 48; 195.

მკვეცარი, ზედ. მკვეთი, მჭრელი, острый, ეზეკ. 5—1; ვინცა ჰსჭრის, кто рѣжетъ, მსაჯ. 16—19.

მკვეხარე, მკვეხარი, ზედ. ან ს. დამკვეხი, მოტრაბახე; хвастливый; хвастунъ; **მკვეხარება** (ვიმკვეხარებ, -რე), ზ. უ. ვიკვეხი, ვტრაბახობ, хвастать, ვეფხ. 481, **მკვეხარობა**, სს. хвастовство, (ვჰმკვეხარობ, -რე), ზ. მ. ვსტრაბახობ, ვიკვეხი, хвастать.

მკვიდრი, ზედ. და ს. საკუთარი, ხელ-შეუვალი, მოუდევარი; მემკვიდრეობითი; სამკვიდრო; ალ. 31; მემკვიდრე, მოსახლე ერთის ადგილისა; ბინადარი; სადუ̂თო წერილში: მემკვიდრე, მატ. 21—38; გალატ. 4—1; собственный, неотъемлемый, родовой, наслѣдственный; коренный житель или обыватель; наслѣдникъ; მკვიდრნი ქვეყნისანი, обыватели страны, რიცხვ. 15—31; **მკვიდრვარ**, населяю, ისაი. 6—5; მკვიდრი სახლისა ან სახლკარობისა, преданный домовитости, დაბად. 25—27; სადაცა მკვიდრ არს კვართი უფლისა, გუჯ. 1, гдѣ обрѣтается хитонъ Господенъ, გუჯ. 1; ჩემი მკვიდრი ყმა, собственный мой крестьянинъ, გუჯ. 19; ალ. 77; ჩემი მკვიდრი მამული, собственно мнѣ принадлежащая земля, გუჯ. 7; **მკვიდრად** გქონდეს მამული, имѣй вотчину на твердомъ основаніи, გუჯ. 23; დედაკაცი მკვიდრია ქმრისა, женщина всецѣло принадлежитъ мужу, გუჯ. 22, მკვიდრ ჰყო, 2 ქართლ. 67; онъ населилъ, 2 ქართლ. 67; **მკვიდრება** (ვამკვიდრებ, -რე), ზ. მ. ვაპატრონებ, საკუთრად მივსცემ; დავასახლებ, ბინადრობას მივსცემ; утверждать кого въ наслѣдство; населять, давать земли; (ვიმკვიდრებ, -რე), ზ. მ. პატრონად გავხდები, დავიპყრობ, დავეპატრონები მამულს; утверждать за собою домъ, имѣніе, дворянское достоинство, ერთს ადგილს დავშენდები, ბინადრობას დავიდებ, поселяться, 2 კორინ 6—16; (ვუმკვიდრებ, -რე), ზ. მიჩ. დავუჭერ ადგილს, დავუმკვიდრებ მამულს; укрѣпить, упрочить за кѣмъ право владѣнія; **მკვიდრობა**, სზ. ბინადრობა ან სამკვიდრო ე. ი. მამული; осѣдлость; достояніе, наслѣдство; დაბად. 37—15; ფსალ. 15—4; 60—5, 36—18; 1 ქართლ. 261; 180; მარტ. 2 — 92; ქილ. 47; სიგელი მკვიდრობისა, актъ владѣнія 2 ქართლ. 168; (ვჰმკვიდრობ, -რე), ზ. უ. ვსახლობ, ვბინადრობ, населять, жить, обитать, ისუ. 9—27; საქმ. 3—18; გალატ. 3 — 18; კოლას. 3—24, ორნი ტრედნი ერთს ბუდეში მკვიდრობდენ, два голубя жили въ одномъ гнѣздѣ, ქილ. 49; (ვჰმკვიდრდები), ზ. ვდ. ვსახლდები; დავუმკვიდრდები; принимать осѣдлость; утверждаться за кѣмъ либо; ისუ. ნავე 9—17; **მკვიდრები**, ს. მკვიდრი მოსახლე, осѣдлый житель, обыватель, მარტ. 2—117, 146, **მკვიდრებელი**, ს. მოსახლე, житель, **მკვიდროვანი**, ს. ზღვა და ხმელი და სოფელი მკვიდრითურთ; მცხოვრები, ბინადარი; вселенная; обитатель, ისაი. 34—1; 13—9; 14—26; 10—14, 23; 1 ქართლ. 356, მკვიდროვან ვიქმნები, населять, **მკვიდროვანება**, ს. осѣдлость.

მკიერი, ზედ. შემკობილი, украшенный.

მკვირნე, ზედ. გაკვირვებული, удивленный, გუჯ. 27.

მკვირცხე, ზედ. მშვენიერი, ტურფა, სათნო; красивый, милый; რამეთუ იხილეს მკვირცხ ყრმა იგი, ибо они видѣли, что дитя красивое, გამოსლ. 2—3: საქმ. 7—20; ებრაელ. 11—23.

მკვირცხლი, ზედ. კისკასი, მარდი; ან თამამი, სამღთოწერ: ქვეითად მოსიარულე, скорый, проворный, быстрый; 1 ქართლ. 176; пѣшій, пѣшеходецъ; მატ. 14—13; მარკ. 6—33.

მკვლეველი, ს. მაგალ. მკვლეველი გზისა, ე. ი. ვისისამე გზის მძებნელი, ვეფხ. 185; ან უკან დამდევნელი, слѣдящій за кѣмъ.

მკვლელი, ს. მომკვლელი ვისიმე, убійца, მკვლელი საკლავისა, мясникъ, **მკვლელობა**, ს. კაცის კვ̂ლა, убійство, 1 ქართლ. 350; 1 მაკაბ. 1—25; მირ. 232; (ვჰმკვლელობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. მოვჰკლავ, убивать, იერემ. 7—9; **მკვლელობითი**, **-ლებრივი**, ზედ. убійственный, მარტ. 1—22.

მკვნესარე, **-რი**, ზედ. ვინც კვნესის, кто вздыхаетъ, ჩონგ. 27.

მკვრელი, მაგ. საკრავისა, музыкантъ.

მკვრივი, ზედ. სავსე და გატენილი თვინიერ ფუღუროებისა, მჭირსნე, ჩასხმელი; плотный, массивный; **მკვრის კევი**, ნ. მკვარი.

მკთოლვარე, ზედ. ბრწყინვალე, блестящій, შავთ. 45.

მკიერი, ზედ. შემკობილი, украшенный, ვაშლ. 17.

მკივანა, ზედ. მყვირალა, крикливый.

მკითხავი, ს. მკითხველი, ვინც კითხულობს წიგნსა, წამკითხავი; ამბისა ან პასუხის გამომძიებელი; მდაბ. მექრე, მელობიე, მისანი; чтецъ, читатель книги; вопроситель; ворожея, гадальщикъ; კაცია. 89; **მკითხველი**, ს. წიგნის წარმკითავი; ამბის შემტყობი, читатель; вопроситель, ვეფხ. 936; **მკითხაობა**, ს. მისნობა, гаданіе, ворожба, ბუნ. კ. 23; **მკითხველობა**, ს. чтеніе; вопрошеніе.

მკილავი, ს. მძრახველი, მაგინებელი, поноситель, **მკილაობა**, насмѣшка, (ვჰ), насмѣшничать.

მკირავი, ს. ჩამკირავი, ვინც კირში ჩასვამდა კაცსა ტყვის გამსყიდველსა, кто заливалъ извѣстью преступника, სამ. კათოლ. 23.

მკიცხავი, ს. მკილავი, მძრახველი, поноситель, **მკიცხავობა**; ს. მძრახველობა, поношеніе.

მკლავი, ს. სიგრძე ხელისა მხრიდგან ვიდრე თითებამდე; ძლიერება, ძალი, შემძლებელობა; рука (отъ плеча до пальцевъ); могущество, сила; შევჰმუსრე მკლავი ცოდვილისა, я сокрушилъ мышцы нечестивому, ფსალ. 9 — 15; სიმტკიცე მკლავისა ჩემისა, крѣпость мышцъ моихъ, **მკლავწეწელა**, მცენ. კოლინჯანი, калганъ; **მკლავჩახრილი**, ზედ. მკლავ-ჩამოგდებული, съ опущенными руками, 2 ქართლ. 532; მკლავ-მაგარი, ზედ. ძლიერი, ღონიერი, сильный, мощный, **მკლავება** (ვიმკლავებ, -ვე), ზ. მ. გადვიკეც ყურთმაჯს, засучить рукавъ, (ვიმკლავებ), ზ. ვ. ხელს-გავიტიტვლებ, обнажить руку, ხელში ვიგდებ, захватить въ руки, (ვემკლავები, -ვე), ზ. თვ. შევხუთავ, ავიღებ ხელში, брать руками, хватать, ღ̂თის განგებასა ნუ ვინმე ემკლავება, никто да непротивится Божьему предопредѣленію, ვისრ. 25; **მკლავიანი**, ზედ. მკლავის მქონებელი, имѣющій руки, რუსუდ. 254.

მკთოლვარე, ზედ. მკმოლვარე, курящійся.

მკლთოვარე, ზედ. испускающій блескъ, **-რება**, ს. блескъ, შავთ. 45.

მკმოლვარე, ზედ. კომლის აღმომშვები, дымящійся, მარტ. 2—160; ისაი. 7—4, შავთ. 20.

მკობა, სს. убираніе. снаряженіе; хвала, прославленіе; (ვამკობ, ვამკე), ზ. მ. მოვრთავ, მოვჰკმაზავ,

განვამშვენებ; ქებას შევასხამ, შევამკობ ქებითა; убирать, украшать, наряжать; хвалить, превозносить; ვამკობ სახელსა ღვთისასა, славлю имя Божіе; (ვიმკობი, -მკე), ზ. ვ. მოვირთვები; ვიქები; украшаться, быть прославляему; **მკობილი, ნამკობი** ან **მკული**; украшенный; прославленный; ვეფხ. 25.

მკოდავი, მიმ. наносящій рану, შავთ. 59.

მკოდოვანი, ს. გლახა, нищій, გამოს. 40—12.

მკრეფელი, მკრეფი, ს. მომგროვებელი, собиратель, გუჯ. 20; ვეფხ. 930; -ხარჯისა, сборщикъ податей.

მკრეხელი, ს. მძარცველი ან ეკკლესიის სახმართ მტაცებელი ან მპარავი, грабитель; святотатецъ, შესავ. გიორ. მეფ. სამ; -საფლავისა, ანდრ. 58.

მკრთალი, ზედ. შეშინებული, მშიშარი, მხდალი, გაუბედავი, робкій, ვეფხ. 1240; -ცხენი, робкая лошадь, მკრთალი ფერი, блѣдный цвѣтъ, მკრთალი ფერი, მაგალ. ლამპისა; темный свѣтъ лампы, **მკრთლად**, ზზ. მოშიშრად; ფერწასულად, робко; блѣдно; -მკრთალობა, ს. боязливость.

მკრთომარე, მკრთოლვარე, მკრთომელი, ზედ. ბრწყინვალე, издающій блескъ, ვეფხ. 1167; მკრთომარე სხივი, блестящіе лучи, მკრთომელი ვარსკულავი, блестящая звѣзда; **მკრთომარება, მკრთომელობა**, ს. ბრწყინვა, ელვა მაგალ. სპეკალთა ქვათა, блескъ, 1 ქართლ. 261; (ვჰკრთომარებ, -რე), ზ. უ. ვჰბრწყინავ, издавать блескъ, მარტ. 1—156; ტიმოთ. 114.

მკრჩხალი, ზედ. ჭანგ-მახვილი ვეფხვსავით, острокогтый, ვეფხ. 1035, ვაშლი. 48.

მკრძალი, ზედ. осторожный.

მკრძალავი, -ლველი, ს. დამცველი, შემნახავი, хранитель; блюститель; მკრძალავი თვისა, ე. ი. თავის შემნახავი, берегущій себя, ვეფხ. 1225; 2 ქართლ. 139.

მკსინვარე, ზედ. აშლილი, განრისხებული, მომდურავი ან მედგარი; ქუში, პირქუში; სასტიკი, ძლიერი, гнѣвный, сердитый, злой; суровый; жестокій, დაბად. 42—7; 31—25; საქმ. 4—2; -ზამთარი, жестокая зима, მარტ. 1—19, **მკსინვარება**, ს. მდრურვა, რისხვა; პირქუშობა; სასტიკობა; საღმრთო წერილში: უთანხმობა სამდურავი, კამათობა, შფოთი, ჩხუბი, негодованіе, досада; суровость; раздоръ, несогласіе; იყო უკვე მკსინვარება მათ შორის, и была между ими распря, საქმ. 15—39; -ზამთრისა, суровость зимы; 1 ქართლ. 326. [მკვდარი.

მკჳარი, მკუახე, მკუდარი, ნ. მკვარი, მკვახე,

მკუთნველი, ზედ. განსაკუთრებული, განკუთნვილი ან მმსახურებელი, принадлежащій; служащій; დან. 3—12, 13; მკჳლელი, ნ. მკვლელი.

მკული, ზედ. შემკული, განშვენებული, მოკაზმული, украшенный, **მკულობა**, ს. მორთულობა, украшеніе.

მკუპრავი, ს. კუპრის წამსმელი, ტიკჭორი, кто покрываетъ смолою бурдюкъ, ალექს. 139.

მკჳრივი, ნ. მკვრივი.

მკურნალი, ს. და ზედ. ექიმი, врачъ, медикъ, მატ. 9—12; ვეფხ. 359; -წამალი, излечивающее лекарство.

მკურნალობა, ს. ექიმობა, врачеваніе; медицина, (ვჰმკურნალობ, -ლე), ზ. მ. ვექიმობ, врачевать, лечить; ქილ. 502.

მლალავი, ზედ, მეშუღლარი, მოლალე, მოჩხუბარი, сварливый, бранливый, ვეფხ. 1051, 1225.

მლაშე, ზედ. მარილიანი, გარდამატებით დამარილული; соленый, -სისხლი, ე. ი. წამხდარი **სისხლი**, испорченная кровь, მლაშე მიწა, солончакъ, ვისრ. 18, 157.

მლაღობელი, ზედ. მოლაღე, მოხუმარი; шутливый, шутникъ; დარეჯ. 85, 100.

მლევანი, ზედ. ვითარი, какой, каковой; ესე მლევანი, ე. ი. ესე ვითარი, такой, იერემ. 51—19; 30—7; გულსავსე ქმნილი, довольный, **საბ. ლ.** **მლევანობა**, ს. მსგავსება; ზეიმი, გულსავსე ქმნილი, довольство, საბ. ლ. გამომჩვენებლობა, подобіе; торжество, ან გულსავსება, удовольствіе, წმ. პეტრეს ცხოვ.

მლეველი, ზედ. მაგ. -დღეთა, ე. ი. დღეთა მკარგველი, უბრალოდ გამატარებელი დროთა, ვეფხ. 185; теряющій время.

მლეწავი, მლეწველი, ს. გამლეწი, მეკალოვე. молотильщикъ, **მლეწავი**, ს. დამაქცეველი, разрушитель, **მლეწაობა**, ს. დაქცევა, разрушеніе, საბ. ლ.

მლივი, ზედ. გალეული, გამხდარი, ჭანი, ნალევა; თხელი, სიფრიფანა, тощій; тонкій.

მლიქნელი, ზედ. პირმოთნე, მაცთური, льстецъ, **მლიქნელობა**, ს პირ მოთნეობა, лесть, (ვჰმლიქნელობ, -ლე), ზ. უ. პირ-ვმოთნეობ, льстить.

მლმობელი, ზედ. გულის შემატკივარი, сердобольный, **მლმობელობა**, ს. გულის შეტკივნა, сердоболіе.

მლოდინე, ვინც მოელის, ожидающій. чающій.

მლოშნელი, ზედ. მლოკავი; მკოცნელი, кто любитъ лизать, ქილ. 444.

მლოცავი, მლოცველი, ზედ. ლოცვის მომქმედი, ან დამლოცავი; молельщикъ, богомолецъ; благословляющій, სამ. სომხ. 400; **მლოცაობა, მლოცველობა**, (ვმლოცაობ, ვმლოცველობ, -ლე), ზ. უ. ვილოცავ; ვლოცავ, ვაკურთხებ, молиться; благословлять; ვეფხ. 823; ქილ. 36; მლოცაობის სახით, подъ предлогомъ молитвы; ვაშლი. 11.

მლტოლვარე, ს. გაქცეული, მეოტი, бѣглецъ, **მლტოლვარება**, ს. გაქცევა, бѣгство.

მლხენელი, მლხინებელი, ზედ. შვების მომცემი; მშველელი, ლხინების მომცემი, увеселительный; облегчающій (боль и т. п.).

მმართებელი, ს. გამგე, правитель, **მმართებლობა**, ს. გამგეობა, управленіе, администрація; правительство; მარტ. 1—11.

მმარხველი, ს. მარხვის შემნახავი, постникъ, -საიდუმლოსი, хранитель тайны; **მმარხველობა**, ს. მარხვის შენახვა, постничанье.

მმეფობი, ზედ. მეფედ მჯდომი, царствующій.

მმთავრობი, ს. პატრონი, владѣющій.

მმკაცრი, ზედ. სიმკაცრით მქცევი, строгій.

მმიმობა, ზედ. მბრუნავი, იქცევისი, вращающійся, ეზეკ. 1—13.

მმოსელი, ს. შემმოსავი, одѣватель.

მმრუში, ს. გარდამავალი რჯულისა, нарушитель закона.

მმუდარე, ზედ. მთხოვნელი, просящій.

მმურკნელი, ს. სარეცხის გამრეცხი, მთეთრობელი, прачка, მარკ. 9—3; ქილ. 444; 581; ისაი. 36—2, **მმურკვნელობა**, ს. მრეცხაობა, занятіе стиркою бѣлья.

მმწყსველი, ს. მწყემსი, пастырь, пастухъ, ისაი. 61—5.

მნა, მნაში (ბერძნ.), ს. ოქროს ან ვეცხლის წონა, ახლანდელის გირვანქისა დენი, რადგანაც ძველად წონით იღებდნენ საფასესა; старинная монета въ 60 сиклъ, вѣсомъ въ фунтъ, ლუკ 19—13.

მნადირებელი, ს. მონადირე, охотникъ.

მნათე. ს. სანთლის ამნთებელი ან გამსყიდველი ეკკლესიაში, свѣчникъ, церковный староста, ნ. კანდელაკი.

მნათი, ს. მნათობი, свѣтило, ჩახრ. 71.

მნათლავი, მნათვლელი, ს. ვინც ნათლავს; креститель.

მნათი, ზედ. მანათობელი, ბრწყინვალე, свѣтлый, издающій свѣтъ, ნინო ქართველთ მნათი, Нина просвѣтительница Грузинъ; მნათი მნათობი, свѣтлое свѣтило, ვეფხ. 33.

მნათობელი, ზედ. მანათობელი, освѣщающій, ვეფხ. 979.

მნათობი, ს. ზეციერი სხეული მომფენი ნათლისა, ვითარცა: მზე, მთვარე, ვარსკვლავი, დაბად. 1—14, 15; ვეფხ. 6; ზოგჯერმე მიეწერების ჩინებულთა კაცთა; свѣтило небесное; знатный, славный; -თვალი, камень, издающій блескъ, брилліантъ, და მათ სამთა გმირთა მნათობთა, и эти три славные героя, ვეფხ. ცის მნათობნი, свѣтила небесныя, **მნათობიერი**, ზედ. სინათლის მომცემი, дающій свѣтъ, 1 ქართლ. 278.

მნახავი, მნახველი, ს. თვალით მხილველი, зритель, очевидецъ, ჩახრ. 49.

მნატვრელი, მნატრავი, ს. მონატრე, მსურველი, желатель.

მნდე, ზედ. მსასოებელი, надѣющійся.

მნდომი, ზედ. მოწადინე, желающій.

მნე, ს. მოხელე, განმგებელი რისამე, მეურნე; чиновникъ, правитель, завѣдывающій чѣмъ, ლუკ. 16—1; რომაელ. 16—23; 1 კორ. 4—1; გალატ 4—2; ქილ. 42; მნე სახლისა, домоправитель; მნე ქალაქისა, начальникъ города.

მნებებელი, ს. მნდომი, ან ნების დამრთველი, ჯერმჩინებელი, соизволитель, желатель; **მნებელობა**, ს. ნება, მნდომობა, воля, желаніе; ვეფხ. 712; **მნებელობითი**, ზედ. საწადისი, желательный.

მნეობა, ს. გამგეობა, правленіе, управленіе, (ვჰმნეობ, სრ. არა აქვს); ზ. მ. განვაგებ, ვმართავ, управлять.

მნერბავი, ცხვარი; ს. მამალი ცხვარი, баранъ для случки.

მნერგავი, მნერგველი, ს. დამნერგავი, сѣятель, сажатель дерева.

მნეტარებელი, ს. მნატრველი, ублажатель.

მნთებარე, ზედ. მთებარე, горящій, ქილ. 232; **-რება**, горючесть.

მნიშნველი, ზედ. დამნიშნველი, значущій, **მნიშნველობა**, ს. დამნიშვნელობა, значеніе, ჩონგ. 34.

მო, თანდ. რომელიც დაიდების თავად ზმნათა.

მო, შემოკლებითი ბძანებითი ზმნისაგან მოსვლა, (მოდი), მაგალ: აქ მო, ე. ი. აქ მოდი, поди сюда.

მოაბა, მუაბა (არაბ.), ს. საქუმელი, ტახტრევანდი, ქეჯაო, კიდობანი, კუბო, паланкинъ, портъ-шезъ; 2 ქართლ. 295; რუსუდ. 161; ნ. ჩ. ლ.

მოადგილე, ს. ვისისამე ადგილის მჭერი, намѣстникъ, заступающій чье либо мѣсто; 2 მაკაბ. 11—2; 2 ქართლ. 494; მროვ. 2; **მოადგილეობა**, ს სხვის ადგილი ჭერა; намѣстничество, исправленіе чьей либо должности.

მოადვილო, ზედ. არა ძნელი, легонькій, **მოადვილება** (მოვიადვილებ, -ლე), ზ. მ. გავიადვილებ, облегчить себѣ, (მოვუადვილებ, -ლე), ზ. მ. გავუადვილებ, облегчить кому либо, ვისრ. 297; 53; **მოადვილობა**, ს. სიადვილე, легкость.

მოადი (არაბ.), ს. მოდავე, ან პასუხის გამცემი, соперникъ; истецъ, отвѣтчикъ, ვახტ. მეფ. სამ. 3, 24, 143.

მოადრეო, ზედ. ადრეობითი, ранній, მოადრეობით მოდი, приходи по раньше, **მოადროვება** (მოვიადროვებ, -ვე), ზ. მ. დროზედ ვიქმ რასმე, ადრე ავასრულებ, заблаговременно дѣлать что, ვეფხ. 853; მოადრეოდ, ზზ. за ранѣе.

მოავანტყოფება (ვიავანტყოფებ თავს), притворяться больнымъ.

მოავე, ზედ. უკეთური, ავი, злой, злодѣй; ალბ. 67; ქილ 80, 204; **მოავო**, дурноватый.

მოავება (ვა), ზ. მ გავაცუდებ, ухудшать.

მოაზრე, ზედ. ფიქრად მქონი, предполагающій, думающій, ვეფხ. 202; **მოაზრება** (მოვიაზრებ, -რე), ზ. მ. მოვიფიქრებ, მოვიგონებ, придумать, сообразить, ბუნ. კ. 97, 201; -ზრებულება, ს. сообразительность.

მოათქს, 3 პირი ზმნისა მოთქმა (მომათქს, მოგათქს, მოათქს, ე. ი. მომადგება, მომეწევის, ნ. მოთქმა.

მოალერსე, ზედ. და ს. ტრელი, მიმფერებელი; თანა მესაუბრე, შემაქცევარი, ხმის გამცემი, ласковый; собесѣдникъ; ქილ. 436; **მოალერსობა**, ს. მასლაათი, ლაპარაკში გართვა, бесѣда, привѣтливость.

მოალისფრო, ზედ ალის ფროვანი, красноватый, **მოალისფრობა**, ს. ალის ფერი, красноватость.

მოამბე, ს. ამბის მთქმელი, расказчикъ, вѣстникъ, ვეფხ. 978, რუსუდ. 131; 418; 2 ქართლ. 472; ქილ. 123; ყარამ. 428; **მოამბეობა**, ს. ამბის თქმა, вѣстничество, სამ. გიორგიმ. 42.

მოანგარება (მოვიანგარებ, -რე), ზ. უ. ანგაარებით მოვიგებ, მოვირეწავ, стяжать, получить выгоду, барышь, корыстоваться, 1 კორ. 7—3; თესალ. 4—6; ქილ. 254, 309, 364.

მოანგარიშე, ს. თეთრის მთვლელი, счетчикъ, **-შება** (ვი), ზ. მ. сосчитать.

მოანდერძე, ს. ანდერძის მთქმელი, завѣщатель.

მოარება (მოვაარებ, -რნებ, -ნე), ზ. მ. მოვატარებ, заставить обойдти, მოარნა თვალნი, обвелъ глазами, ვეფხ. 72, (მოვიარებ, მოვიარები, -რე), ზ. უ. მოვივლი; მოვისეირნებ; обходить, ვეფხ. 71, 385,

901; прогуляться, ვისრ. 32; (მოვუარებ, -რე), ზ. უ. მოვუვლი; обойдти вокругъ чего; пещись, ухаживать за кѣмъ либо; რუსუდ. 622, **მოარული**, მიმ. ქმნულ. წ. 36; обошедшій, მოარული ტანი, гибкій станъ; დავრ. 17; მოარული სარო ან კვიპაროზი, кипарисъ рослый, красивый, ვისრ. 34, რუსუდ. 312; 709, 993; ქილ. 599; მოარული ცის თვალთა, ე. ი. სილამაზით გარდარეული, მნათი მნათობი, красотою превосходившее небесныя свѣтила, ქილ. 243, **მოარულობა**, ს. სიარული ან სილამაზე, прогулка; красота; **მოარტყოვება**, უნდა მომარტყოვება, იქ ნახე; 2 ქართლ. 561.

მოარშიყე, ს. მიჯნური, ტრფიალი, влюбленный, **მოარშიყობა**, ს. მიჯნურობა, ტრელება; влюбленность, ухаживанье за женщиной; (ვჰმოარშიყობ, -ყე), ზ. უ. ვეტრელები, ვევლები ქალს, ухаживать за женщинами.

მოასაბე, ს. ყურ-ცემული, თანა მოსაგრე, ამხანაგი, сотоварищъ, союзникъ.

მოასაკე, ს. ტოლი ხნითა, сверстникъ, 3 მაკაბ. 4—7.

მოასპარეზე, ს. ასპარეზზედ მოთამაშე, მობურთალი, მორკინალი, მოჭიდავე, ვეფხ. 68; ратоборецъ, атлетъ, 1 ქართლ. 293; **მოასპარეზობა**, ს. ასპარეზზედ თამაშობა, ратоборство, (ვჰმოასპარეზობ, სრულ. არა აქვს), ზ უ. ასპარეზზედ ვჰთამაშობ, ратоборствовать, საბ. ლ.; ქილ, 597.

მოაქამდე, **მოაქამომდე**, ზზ. ამ ადგილამდე, до сихъ поръ, ფსალ. 70—17; **მოაქ-ჟამადმდე**, ზზ. ამდრომდინ, до сего времени, 2 სჯული 29—28.

მოალაპე, ს. ალაპის აღმსრულებელი, поминающій.

მოალსარებე, ს. მეაღსარებე, სულიერი მამა, духовникъ.

მოაშიყე, ნ. მოარშიყე, ალბ. 26.

მოახლე, ს. მხლებელი მეფისა ან მახლობელი; თანად მხლებელი; ამხანაგი; ვეფხ. 44, 728; სამ. გიორ. მ. 10, 17, საზოგადო ლაპარაკში: შიმუნვარი, მხევალი, გოგო; приближенный; близкій, товарищъ; служанка; მოახლედ, ზს. მახლობელ, близко, მოახლური, ზედ. къ служанкѣ относящійся, ანტონ. 4—39.

მოახლება, სს. приближеніе, (მოვიახლებ -ხლე), ზ. მ. დავაახლოვებ, ახლოს მივიტან ან მივიყვან, приближать, ვეფხ. 909; (მოვაახლოვდები, მოვეახლოვები მოვეახლები), ზ. ვდ. თვ. დავახლოვდები, ახლოს მივალ; приближаться, დაბად. 27—41; 45—3; მოეახლნენ, приблизились, ტიმოთ. 37; მომეახლება, приближается ко мнѣ, რუსუდ. 1; ქილ. 477; მოახლებული, მიმ. близкій, -ბულვარ მოახლებულხარ, მოახლებულა, მოვახლოვდი, приближаться, მარკ. 14—42; (მომახს, მოგახს, მოახს), ზ. მ. მახლობელვარ, -ხარ, -არს, я близокъ есмь, еси, есть; მოახს დღე, приходитъ день, ფსალ. 36—14.

მოახლება (ვუმოახლებ, -ლე), ზ. უ. მოახლედ ვახლავარ, მოახლედ ვემსახურები, прислуживать, სამ. სომხ. 33; ერისთ. 89; **მოახლობა**, სს. близость, (ვმოახლობ, -ლე), ზ. უ. ახლოს ვარ; ან მოახლედ ვემსახურები, быть близкимъ; служить; მოახლეობა, ს. близость; исполненіе обязанностей прислужницы, ვისრ. 153; მოახლეობა უცოდნველობისა, быть рабомъ невѣжества; ვისრ. 178.

მოახლო, ზედ. მახლობელი, ახლოს მყოფი, близкій, **მოახლოვება** (მოვაახლოვებ), приближать, (მოვეახლდები, -დი); ზ. ვდ. приближаться.

მოახლო, ზედ. ახალი, новенькій.

მოახლური, ზედ. მოახლისადმი საკუთნავი, къ служанкѣ относящійся.

მოახს, ნახე მოახლება

მოაჯარი, ს. კანკელი, ლანძვი, перилы, рѣшетка.

მოაჯე, ს. მთხოველი, მოჩივარი, проситель.

მოაჯეობა, **მოაჯობა**, ს. თხოვნა, საჩივარი, просьба, жалоба, (ვჰმოაჯეობ, -ჯევე), ზ. უ. ვსთხოვ, საჩივარ მივართმევ), просить, приносить жалобу; რუსუდ. 519, 974, 978; ვეფხ. 748.

მობაგვა, ს. გარშემოვლება, обнести, обвести; **მობაგული**, მიმ. обнесенный, იეზეკ. 41—15.

მობადაგება, სზ. ბადაგად მოვჰხარშავ, сварить въ сиропъ; **-გული ტკბილი**, სამზ. 115, сиропъ.

მობადურება (ვიბადურებ, -რე), ზ. მ. ბადით დავიჭერ თევზსა ან მფრინველსა, ловить рыбъ, птицъ сѣтью, ქილ. 587; მოციქულთა სიტყვით მოიბადურნეს, апостолы словами увлекли многихъ, გუჯ. 27.

მობავთე, ს. მკვდრის მოტრალი, ბავთის მთქმელი, ლალადისი, плакуша, плачея.

მობაზარ-მოფარდვა (მოვიფრდვი), ზ. მ. ბაზარში ვიყიდი, купить въ рынкѣ, ტიმ. 175.

მობაზრვა (ვჰბაზრავ, -რე), ზ. მ. ბაზრად გარდავაქცევ, обратить въ рынокъ, ქილ. 32.

მობაკება, **მობაკვა** (ვჰბაკებ, ვჰბაკავ, -კე), ზ. მ. გარშემოვავლებ ბაკესა, обвести оградою, (მოვუბაკებ რისხვასა), ზ. მიჩ. რისხვით შევაშინებ, რისხვით შევაძრწუნებ, навести страхъ, მოურავ. 242; **მობაკული**, მიმ. обнесенный.

მობალახე, ს. ვინც საბალახოს იღებს, сборщикъ податей за потравку скота; დასტულ. 7, 98, 139.

მობანა, **მობანება** (მოვჰბან, -ვჰბანებ, -ნე), ზ. მ. დავბან, მოვრეცხ, обмыть, თავს მოვჰბან. напудрить кому голову, (მოვიბან, -ნე), ზ. მიჩ. დავიბან. обмыть себя, ქილ. 481; 2 ქართლ. 371.

მობანება (მომიბანეთ), ზ. მიჩ. ბანი მითხარით, вторите мнѣ; ანტ. 6—35.

მობარება (მოვაბარებ, -რე), ზ. მ. შესანახავად მივსცემ, ან ჩავაბარებ, отдать на храненіе кому что, поручить, ввѣрить, (მოვიბარებ, რე), ზ მიჩ. ჩავიბარებ, მივიღებ შესანახავად, принять на храненіе; (მოვებარები, -რე), მივეცემი შესანახავად, быть отдану на сбереженіе, მომებარა, я получилъ на храненіе.

მობარვა (მოვჰბარავ, -რე), ზ. მ. მოვთოხნი, დავბარავ, покопать немного, ქილ. 648.

მობაძავი, ზედ. მბაძავი, подражатель, 2 ქართლ. 371; მარტ. 2—197; მობაძავი ცათა სვეტი ცხოველი, столпъ животворящій равный небесамъ, გუჯ. 22.

მობაძვა (მოვჰბაძავ, -ძე), ზ. მ. მივჰბაძავ, მივამსგავსებ, подражать.

მობაწრვა (მოვჰბაწრავ, -რე), ზ. მ. ბაწრით მოვ-ბლარდნი, обвить виревкою, ხაზ. ლ.
მობეგრე, ს. ბეგრის გამღები, податной, окладной, ხამ. გ. მ. 29; გორგ. 93.
მობეზრება (თავს მოვაბეზრებ), надоѣдать кому; (მოვჰბეზრდები), ზ. ვდ მოვჰსწყინდები, соскучиться, მობეზრებული ცხოვრება, скучная жизнь.
მობეზღარი, ს. მაბეზღარი, доносчикъ, кляузникъ, ხამ. ვახტ. 253; მოურავ. 22; 2 ქართლ. 567.
მობეჟვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბეჟავ, скомкать.
მობერვა, სს. ღვთისაგან ზეგარდამო მოვლენა შინაგანისა გონებისა ან მადლისა, вдохновеніе, ჩახრ. 80; (ვჰბერავ, -რე), ზ. უ. ვჰქრი, ვუბერავ, дуть, საქმ. 2—2, სურნელი სუნი ვარდთა დღეს მოგვბერნა ქვენაბუქმან, ე. ი. ნიავმან ვარდს შემოჰკრაო, და მისი მშვენიერი სუნი მოიტანაო, ვეფხ. 724; сегодня вѣтеръ принесъ намъ пріятный запахъ розы.
მობერკაცი, ზედ. მცირედ მოხუცებული, староватый.
მობერტყვა (მოვბერტყე, -ტყე), ზ. დავბერტყავ ხილსა, трясти, сбивать фрукты съ дерева, ქილ. 573.
მობერწყება (ვჰბერწდები, ზ. ვდ. дѣлаться безплоднымъ.
მობეჭდვა (ვჰბეჭდავ, -დე), ზ. მ. ბეჭედს დავასვამ, опечатать, ქილ. 262, 222.
მობზეკა (ვჰბზეკ, -ზიკე), ზ. მ. მოვჰკაკვავ, მოვხრი, сгибать, ვისრ. 21; (მოვიბზიკები, -კე), ზ. ვ. მოვიხრები, сгибаться, **მობზეკილი**, **მონაბზეკი**, მიმ. согнутый.
მობილწება (ვჰბილწდები), ზ. ვდ. омерзѣть.
მობინძურება (ვი), ზ. მ. стать неряхой.
მობიბინე, ზედ. მცენარე მშვენიერად ამწვანებული, о раст. зеленѣющій, ბუნ. კ. 282; ჩონგ. 56.
მობირება (მოვიბირებ, -რე), მოვინადირებ, მოვიზიდავ თვისს კერძოდ, привлекать, склонять на свою сторону, (მოვიბირები, -რე; მობირებულ ვიქმნები), ზ. ვ. მოვინადირები, быть привлечену на чью либо сторону, быть подговорену; დარეჯ 2—85; მოვუბირებივარ, я подговоренъ, დარეჯ 2—97; **მობირებული**, увлеченный.
მობლარდნვა, მობლანდვა, მობლარდნა (ვჰ), ზ. მ. მოვახვევ, მოვაცმევ, გარემოვსდებ, შევხვევ; обвивать, облекать; укутывать, (მოვიბლარდნი, -ნე), ზ. მიჩ. მოვიხვევ, მოვიცვამ; облечь, опутать себя, обвить себя; იეზეკ. 27—7; ქილ. 686, შავთ. 56.
მობმა, სს. привязка, მობმა მოტეხილისა, вправить вывихъ, или сломанную кость, ბუნ. ლ; (მოვაბამ, მოვაბი), ზ. მ. მოვაკრავ, მაგალ. თოკსა, დავაბამ, привязать, მოვაბამ ზურგსა, მხარსა, помогать кому, пристать къ кому, сплотиться; 2 ქართლ. 519; გუჯ. 33; (მოვიბამ, მოვიბი), ზ. მიჩ. მოვიკრავ; მცენარეთა თვის: მოვისხამ ნაყოფსა (მობმა ითქმის ერთის ნაყოფისა თვის და მოსხმა მრავალთა ნაყოფთათვის); привязать себѣ; приносить плодъ (о деревѣ); კეთილი ხე კეთილს მოიბამს, хорошее дерево приноситъ хорошій плодъ, და მოიბთ (ე. ი. მოაბით), ზვარაკი იგი ჭამებული და დაჰკალ, привяжите откормленнаго тельца и заколите, ლუკ. 15—23; და მოიბნა აბრაამ ცხოვარნი და ზვარაკნი და მისცა აბიმელიქს; и привязалъ Авраамъ телку и крупнаго скота и отдалъ Авимелеху, დაბად. 21—27; (მივებმი, -ბი), ზ. მ. დავეკვრი, привязать себя, **მობმული**, მიმ. привязанный, მობმული კარავი კარავზედ, шатеръ за шатромъ; დარეჯ. 130; მობმული ქვეყანა ქვეყანაზედ; одна съ другою смежныя страны, გორგ. 56.
მობნევა (ვაბნევ, ვაბნიე), ზ. მ. მოვჰფანტავ, მოვჰყრი, разсыпать, разбросать; обсыпать; (მოვიბნევი, -ნიე), ზ. ვ. მოვიფანტები, მოვიყრები, разсыпаться, ქილ. 278.
მობნელება (ვაბნელებ, -ლე), ზ. მ. დავაბნელებ, სიბნელეს ჩამოვაგდებ, затемнять, (მოვბნელდები), ზ. ვდ. დავბნელდები, затемняться.
მობობღვა ზ. უ. (ვჰ), тащиться.
მობოკვა, მობოკლვა (ვჰბოკლავ, -ლე), ზ. მ. დავახვევ, მოვახვევ. обвить, ქილ. 459; 606; -ხისა, согнуть дерево въ дугу; (მოვიბოკლვი), ზ. მიჩ. მოვიკრუნჩხები, съежиться, ქილ. 562.
მობოლვა (მოვჰბოლავ, -ლე), ზ. უ. ვჰბოლავ, მცირედ ბოლს ვუშვებ, дымѣть, ქილ. 208.
მობოლოდ, ზზ. ბოლოს დროს, наконецъ.
მობოტება (ვა), ზ. უ. валить (о крупныхъ животныхъ) идти медленно.
მობოძება (ვუბოძებ, -ძე). ზ. მ ვუბოძებ, მოვანიჭებ, მოვსცემ, жаловать, дарить, მოგიბოძეთ, мы пожаловали тебѣ, ჩოლაყ. სიგ. 11.
მობოჭვა (ვჰბოჭავ, -ჭე), ზ. მ. ხელთ ვიგდებ, захватить, прибрать къ рукамъ.
მობრალული, ზედ. გულის შემატკივარი, жалостливый, სომხ. სამ. 157; ალექ. 20.
მობრიყვება (ვი), ზ. მიჩ. მოვიტყუებ, обмануть, რაინდი 28.
მობრტყე, ზედ. რაოდენმე ბრტყელი, плосковатый, **მობრტყელება** (ვაბრტყელებ, -ლე), ზ. მ. გავაბრტყელებ, дѣлать плоскимъ.
მობრუნება, სზ. поворачиваніе; поворотъ; მობრუნება სენისა, ე. ი. შექცევა, возвратъ болѣзни, ქმნ. წ. 112; (მოვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. წალმა მოვატრიალებ, მოვაქცევ, поворотить, повернуть, მოვაბრუნებ მწვადსა, повернуть жаркое на вертелѣ, მოვაბრუნებ სულობას; привести въ чувство, (მოვიბრუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. უკუ მოვიქცევ, დავიბრუნებ, возвратить себѣ, მოვიბრუნებ გულსა, успокоиться, დავრ. 9; ქილ. 659; მოვიბრუნებ სულსა, ожить, (მოვჰბრუნდები, -დი), ზ. მ. მოვიქცევი; ცნობას მოვალ; поворотить назадъ; придти въ себя; придти въ чувство, სენი მომიბრუნდა, болѣзнь возвратилась, (მოვუბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. დავუბრუნდები, поворотить, обернуться къ кому, რუსუდ. 884; **მობრუნებული**, მიმ. возвращенный; повернутый, შესაგ. გიორგი მ. ხამ.
მობრყვილება (მოვჰბრყვილდები, -დი), ზ. ვდ. დავხუსტდები, მოვუძლურდები; მოვჩლუნგდები, ослабѣть; притупиться, მობრყვილება კბილთა, набить оскомину, იეზეკ. 17—2, (მოვაბრყვილებ), ზ. მ. მოვაჩლუნგებ; მოვახუსტებ, притупить; ослабить.

მობრძანება, ნ. მობძანება.

მობრწყინვა (ვჰბრწყინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰბრკიალებ, ვჰბზინვარებ, ვჰკამკამებ, сіять.

მობრწყინება (ვა), лощить, придавать блескъ.

მობუგვა (ვჰ), ზ. მ მოვჰსწვავ, сжечь.

მობუზვა (მოვიბუზები, -ზე), ზ. ვ. სიცივისაგან მოვიკრუნჩხები, შევიკუმშები, нахохлиться, наежиться, нахмуриться; **მობუზული, მობუზვილი**, მიმ. надутый.

მობუზღუნე, ზედ. მდრტვინავი, ворчаливый, **-ნობა**, ворчаливость.

მობურვა (მოვჰბურავ, -რე), ზ. მ. მოვაფარებ, покрыть, გამოს. 26—12; (მოვიბურავ, -რე), ზ. მიჩ. მოვიფარებ, накрыть себя.

მობურთალი, ს. ბურთით მოთამაშე ასპარეზზედ; ратоборъ на публичныхъ играхъ въ мячики, ვეფხ. 20; რუსუდ. 419, 441, 372.

მობოჭვა ხელისა (ვჰ), ზ. მ. сжать руку.

მობღუნძვა (ვჰბღუნძავ, -ძე), ზ. მ. მოვჰკუმშავ, მოვჰფხუჭავ, сжать, скомкать, (მოვიბღუნძები, -ძე), ზ. ვ. მოვიბუზები, съежиться.

მობძანება, ს. приходъ, пріѣздъ, (მოვაბძანებ, -ნე), ზ. მ. მოვიყვან, приводить, (მოვჰბძანდები, -დი), ზ. ვდ. მოვალ, приходить, пріѣзжать, ქილ. 205.

მობძარვა (მოვჰბძარავ, -რე), ზ. მ. მოვჰგლეჯ, მოვჰსწერტ; потерзать, поразодрать, მობძარვა ხორცისა კბილით, მარტ. 2—196; искусать тѣло зубами.

მობჯენა (ვაბჯენ, -ჯინე), ზ. უ. ფეხს ვაბჯენ, გადავსდგამ, переступать ногою, რუსუდ. 272, (მოვებჯინები), სული ყელში მოებჯინა, сдва могъ дышать, сперло дыханіе.

მოგანგლვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსვრი, загрязнить.

მოგანგრვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰკრეხ, გამოვრჩები, обобрать, 2 კორინი. 12—17.

მოგარება (მოვაგარებ, -რე), ზ მ. გარს შემოვავლებ, окружить, **მოგარებული**, მიზ. окруженный, ეზეკ. 43—17.

მაგარეთე, ზედ. გარი, გარეგანი, внѣшній, **მოგარეობა**, ს. გარეგანობა, გარეშეობა, внѣшность.

მოგდება (მოვაგდებ, -დე), ზ. მ. მოვჰყრი, გამოვაგდებ, подбросить, кинуть, წყალმა ძელი ნაპირზედ მოაგდო, рѣка выбросила бревно на берегъ, (ვიგდებ, -დე ხელთა), захватить, прибрать къ рукамъ; მოვიგდებ კარსა, притворить за собою двери, მსუბუქთა ნივთთა წყალი პირზედ მოიგდებს, вода легкія вещи держитъ на поверхности; ქიმ 1, 3, 82, 271; რძემ მოიგდო ნაღები, молоко отстоялось, покрылось густотою; -დროშას, схватить знамя, შავთ. 74, (მომიგდებ, -დე), ზ. მიჩ. მომიყრი, кидаешь мнѣ, бросаешь мнѣ, მომიგდებ ყურსა, подслушиваешь меня, ყური მომიგდე. послушай меня, ვეზირობა შენი ღმერთს ჩემზედ მოუგდია, Богъ представилъ мнѣ давать тебѣ совѣты, ვეფხ. 275, (მოვუგდებ, -დე), ზ. მიჩ. მივუყრი, бросить кому что, მოვუგდებ კარსა, притворить двери, მოვუგდებ ხრიკსა, употребить противу кого хитрость, კაცია 77; დარეჯ. 2—76; **მოგდებული, მონაგდები**, მიმ. брошенный, **მოგდებინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვსტეხ, მოვაშორებ რისისამე დაკვრით, отломать, отсѣчь, თავი მოაგდებინა, онъ отрубилъ ему голову, შავი ხენჯი მოაგდებინე, сними черную пленку, ქიმ. 256.

მოგდომა (მოვეგდები, -დე), ზ. ვდ. დავვარდები, დავსწვები, повалиться, лечь, მოგდებულვარ, я лежу.

მოგება (მოვაგებ, -გე), ზ. მ. მოვჰფენ, გავშლი, постилать, ვისრ. 79.

მოგება, ს. შესამატი, სარგო, შეძინება, прибыль, барышъ, выигрышъ, дивидендъ; пріобрѣтеніе; იერემ. 32—11; არა ფრის მოგება არა აქვს, онъ неимѣетъ никакой прибыли; (მოვაგებ, -გე), ზ. მ. მივსცემ, მივუზღვავ, მაგიერს გარდავუხდი; უწინდელს მდგომარეობაში მოვიყვან; воздавать, даровать, платить; приводить въ прежній видъ, возстановлять, 2 სჯულ. 32—6; 2 მეფე. 22—21; ფსალ. 7—4; ღმერთმან მოგაგოს მაგიერი, Богъ, да воздастъ вамъ въ замѣнъ, да заплатитъ, რად მომაგე კეთილისა წილ ბოროტი, за чѣмъ заплатилъ мнѣ за добро зломъ, დაბად. 44—5; და ვითარ მოაგოს კვალადვე მეფობასა თვისსა, и какъ возвратить себѣ царство? 2 ქართლ. 115, (მოვიგებ, -გე), ზ. მ. მოვირეწ, შევიძინებ შრომით ან საფასით; ვიშოვი თამაშობით ან სანაძლეოთი; მივიღებ სარგებლობას; стяжать, пріобрѣтать; выигрывать; получить барышъ, прибыль; ლევიტ. 27—22; მატთ. 12—13; ვეფხ. 1061; 1 ქართლ. 222, 343; ალბ. 98, 157; ქილ. 100; გორგ. 93; მოიგო დაბა საფასით, онъ пріобрѣлъ деревню покупкою, მოვიგებ სიყვარულსა, пріобрѣсти любовь, მოვიგებ სისყიდელსა, получить возпагражденье, ებრ. 16—35; მოვიგებ ვისისამე გულსა, расположить къ себѣ кого либо; მოვიგებ სახელსა, пріобрѣсти имя, მოვიგებ სათნოებასა, пріобрѣсти благодать, მარტ. 1—106; ჯერ ჟამი არ მომეგო, я неимѣлъ еще времени, ტიმოთ. 13; მოიგო სანაძლეო, онъ выигралъ закладъ, ფურმა მოიგო ხბო, корова отелилась, მომიგეს პასუხი, სიტყვა, они отвѣчали мнѣ, უსამართლოდ მოიგო და უწესოდ წარაგო, беззаконно пріобрѣлъ и безпутно растратилъ; ყოველთვის ვირი თავის გვარს ჩოჩორს მოიგებს, ослица завсегда родитъ подобнаго себѣ осленка, ანდ. 9; (მოვუგებ, -გე), ზ. მ. შევუძინებ, მოვურეწ; გამოვართმევ წანაგებისა, пріобрѣсти для кого; выиграть у кого; მოვუგებ თავსა, пріобрѣсти себѣ, ტიმოთ. 3—13; მოვუგებ სანაძლეოს, выиграть у кого закладъ, მოვუგებ პასუხსა, отвѣчать кому, (მოვეგები, -გე), ზ. თვ. მოვალ პირველსავე მდგომარეობას; მივიღებ ნაცვალსა, გარდავეხდები, ვეზღვევინები, приходить въ прежнее положеніе, возстановляться; получить возмездіе; ისა. 23—18; მატთ. 12—13; მარკ. 3—5; 8—25; მოვეგები თავსა თვისსა, приходить въ себя, ლუკ. 15—17; მოვეგები ჭკუაზედ, გონებას, образумиться, 2 სჯული. 4—39; რუსუდ. 674; მომეგო, воздалось мнѣ, **მოგებული, მონაგები**, მიმ. пріобрѣтенный, выигранный.

მოგებება (მოვაგებებ, -ბე), ზ. მ. გამოვიყვან ან გამოვიტან მისაგებებლად, выносить или высылать

кого на встрѣчу, რუსუდ. 563; არ სვიანი ჟამი მოაგებოს, если натолкнетъ его на неблагопріятное время, ვისრ. 189; (მოვეგებები), ზ. თვ. შევემთხვევი, встрѣчать.

მოგერება (ვიგერებ, -რე), ზ. მ. გავრეკ მწერთა, обмахивать мухъ, (ვუგერებ, -რე), ზ. მ. მოვუქნევ ხელს ან სხვას რასმე დასაკვრელად, ხელს გამოვიღებ, замахнуться, занести руку и т. д. для нанесенія удара, **მოგერებინება**, სხმ. იგივე მოგერება; ზუნ. კ. 34.

მოგვა (მოვჰგვი, -ვჰგავე), ზ. მ. მცირედ დავჰგვი, подмести.

მოგვალოვა, ზ. მ. მოვლივარ, приходить, საბ. ლ.

მოგვარება, სხ. приспособленіе, დროს მოგვარებითა, по обстоятельству времени, ალბ. 42; (ვაგვარებ, -რე), ზ. მ. მოვახერხებ, გავაკეთებ რასმე ხერხიანად, გვარიანად; выгадывать, изворачиваться, принаровить, приспособить, придумать, приладить, ვეფხ. 107, 720; მოვაგვარებ ღონესა, придумать средство, ვეფხ. 261, 629, 1202; რუსუდ. 2, 298; (მოვიგვარებ, -რე), ზ. მ. მოვიხერხებ, придумать, ვეფხ. 117; ღონე სხვა რამ მოვიგვარო, думалъ придумать другое средство, ვეფხ. 530; მომიგვარა, онъ устроилъ мнѣ, ვეფხ. 227, (მოვეგვარები, -რე), ზ. თვ. მოვეხერხები, принаровиться, приспособиться, придумываться; წყენით არ მოეგვარება, огорченіемъ нельзя имѣть успѣха въ дѣлѣ; რუსუდ. 196; ჩემგან რა მოეგვარება, чтожь я могу придумать, რუსუდ. 481.

მოგვერდი, ს. მთის გვერდი, сторона горы, ციმ. 134; ხრიკი ჭიდაობაში, გვერდის კვრა დასაცემად, ухватка, пріемъ, уловка борцовъ, მოგვერდის კვრა, подставить кому ногу.

მოგვი (ბერძ.), ს. მღვდელი, ქურუმი ცეცხლთ-მსახურთა; 1 ქართლ. 269; მეცნიერი ვარსკვლავთ მრიცხველი, მატთ. 2 — 1; 7; გრძნეული, მისანი, საქმ. 13—8; магъ, жрецъ; волхвъ, астрологъ; волшебникъ.

მოგვი, ს. ხამლი, ყელ-მაღალი ფეხსაცმელი, ჩექმა, сапогъ.

მოგვნიშული, ზედ. მოგვის მსგავსი, მზაკული, хитрый, საბ ლ.

მოგვრა, სზ. приводъ, (მოვჰგვრი, -გვარე), ზ. მ. მოვიყვან ერთსა ან მრავალთა; საკუთრად მრავალთათვის ითქმის მოსხმა; приводить; მოვჰგვრი ცოლსა, женить кого, მოვჰგვრი ცრემლსა, прослезить кого, ყარამ. 21; მოვჰგვრი ოფლს, заставить пропотѣть, ასეთს საქმეს მოვჰგვრი რომ, въ такое дѣло впутаю его что, რუსუდ. 487; (მოვუგვრი, -გვარე), ზ. მიჩ. მოვუყვან, приводить къ кому, 2 ქართლ. 533; მოვჰგვრი სენსა, натолкнуть кого на болѣзнь, მოვუგვრი ძილსა, усыпляю, მომგვარე приведи ко мнѣ, ვეფხ. 92; (მოვიგვრები -რე), ზ. ვ. მოვიყვანები, быть приведену, ვეფხ. 1173.

მოგზავნა, სხ. присылка, (მოვჰგზავნი, -ნე), ზ. მ. მივავლენ ან მივუვლენ კაცსა, посылать къ кому кого, подослать, (მოვიგზავნები, -ნე), ზ. ვ. მოვივლინები, быть отправлену къ кому, (მოვეგზავნები, -ნე), ზ. თვ. მოვევლინები, посылаться къ кому, მოგზავნილი, -ვნებული, მიმ. подосланный, присланный, ვეფხ. 978.

მოგზაური, ს. მგზავრი, გზას მავალი; თანა მეგზავე, путешественникъ; попутчикъ, ციმ. 64; ლუკ. 2 — 44; **მოგზაურობა**, ს. გზა-გზა სიარული, путешествіе, (ვჰმოგზაურობ, -რე), ზ. მ. ვჰმგზავრობ, დავდივარ ქვეყნების მოსახილველად, путешествовать, ბარუქ. 4—2.

მოგზება, მოგზნება (მოვაგზებ, -გზნებ, -ნე), ზ. მოვსწვავ; ცეცხლით გავანადგურებ, сжечь; истребить огнемъ, ცეცხლი მოუგზნეს, подожгли, ქილ. 245; მოვიგზნებ ცეცხლსა, разложить для себя огонь; მისგან მოიგზებს და აღაცყინებს გულსა, отъ него получаютъ огонь и воспламеняетъ сердце; მარც. 2 — 59; კარს მოვიგზნათ დახოცილნი, მოურავ. 60; обложилъ себя убитым тѣлами.

მოგიჟება (ვა), ზ. მ. одурять.

მოგიჟიანება (ვი თავსა), притвориться дуракомъ.

მოგლა (მოვჰგლი, -გალე), ზ. მ. ვნაყ, ვჰლერღ; მოვჰფშვნეც, დავსცეხვ; толочь, молоть, бить на мелкіе куски; რიცხ. 11—8; გამოსლ. 30—36; -თავს, размозжить кому голову, (მოვიგლი, -გალე), ზ. მიჩ. დავიძეძკ, მოვიქლეშ, прищемить, натереть себѣ мозоль, (მოვიგლები, -გალე), ზ. ვ. დავინაყები, დავიძეძკები, толочься; რიცხვი. 11—8.

მოგლესა (მოვაგლეს, მოვჰგლეს, -ლისე), ზ. მ. მოვჰგოზ, მოვჰსცხებ, обмазать, оштукатурить, (მოვუგლეს ქოთანს პირსა თიხით), ზ. მიჩ. задѣлать глиною отверстіе горшка, ქიმ. 142.

მოგლეჯა (ვჰგლეჯ, -ვჰგლიჯე), ზ. მ. მოვჰსწყვეც, მოვჰზევ, მოვაძრობ; მოვჰკრეფ; срывать, отрывать; сорвать; წყალმა ხიდი მოჰგლიჯა, вода снесла мостъ, მოვეგლიჯები, მოვიგლიჯები, მოვჰგლეჯები, -ჯი), ზ. ვ. მოვსწყდები, მოვარდები; отрываться; отпадать, сорваться, დასც. 45, სამ. ვახც. 185; მოვაგლეჯ კბილსა, вырвать зубъ; მოგლეჯინება (ვა), ზ. მ. заставить рвать, -წვერსა, выщипать бороду, ალბ. 144; -სამანსა, снять межевые знаки, სამ. ბერძნ. 47; -კლდესა, რუსუდ. 615, срыть гору; **მოგლეჯილი, მონაგლეჯი**, მიმ. сорванный.

მოგლოვა (ვი), **მოგლოვება** (ვიგლოვებ, -ვე), ზ. უ. მოვიცრებ მკვდარსა, оплакивать покойника, (მომიგლოვებ, -ვე), ზ. უ. მომიცრებ, ქილ. 480; оплакиваешь со мною покойника.

მოგნება (ვა), ზ. მ. найдти; მომაგნებ, найдешь меня.

მოგოგვა (ვჰ), ზ. უ. плестись.

მოგობა, მოგუობა, ს. გრძნება ან მისნობა; ქურუმობა, შავთ. 102; ისუ ზირაქ. 34—2; 1 ქართლ. 478; волшебство, магія.

მოგოზა (მოვჰგოზ), ზ. მ. მოგლესა, облизать.

მოგონება, სხ. выдумка; воспоминаніе; ჭკუა მოგონებაზედ ჰკიდია, умъ зависитъ отъ проницательности, т. е. у кого нѣтъ дальновидности, то у него и ума нѣтъ; (მოვაგონებ, -ნე), ზ. მ. გავახსენებ, напоминать, припомнить кому; ვისრ, 128; მომაგონდება, я припоминаю, მომაგონდება.

я вспоминаю, რუსულ. 426; ვისრ. 120; (მოვიგონებ, -ნე), ზ. მ. თვით თავით თვისით მივხვდები, ალმხსენლება, მოვიფიქრებ; მოვიპოვებ, შემოვიღებ რასმე; შავთ. 78; придумывать, выдумывать; припомнить; изобрѣтать; მომიგონებ, ты вспомнишь меня; выдумываешь на меня; ვეფხ. 797; ვისრ. 50; (მოვუგონებ, -ნე), ზ. მიჩ. მაგალ. ცილს; ე. ი. ცილს დავჰსწამებ; оклеветать кого, (მოვეგონები, -ნე), ზ. თვ. მოვიხსენებ, вспоминать, припоминать о комъ, ვეფხ. 797; ვისრ. 4; მოვჰგონებივარ, მოვჰგონებოდი, онъ вспомнилъ меня, რუსუდ. 6, **მოგონებული, მოგონილი,** მიმ. выдуманный, **მოგონილობა,** ს. выдумка, 2 ქართლ. 563; მომგონი, ს. выдумщикъ.

მოგონიერება (ვა), ზ. მ. надоумить.

მოგორება (ვა), ზ. მ. катить.

მოგორვა (მოვჰგორავ, ან მოვჰგორდები), ზ. უ. გორვით მოვალ, катиться.

მოგრაგნა (მოვჰგრაგნი, -ნე), ზ. მ. წავახვევ; завертывать, განმ. ვეფხ. თ; მოვჰგრაგნეთ მთა და ბარი, ე. ი. გამოვიარეთ მთაცა და ბარიცა, мы прошли горы и равнины; ვეფხ. 433; 1404.

მოგრემლვა, მოგრემლება (მოვჰგრემლავ, -ლებ, -ლე), ზ. ვიოლავ, ვისურმავ წარბსა, თვალსა, сурмить брови, глаза; 4 მეფ. 9—30; დაბეჭდილს დაბადებაში ცხება ჰსწერია.

მოგრეხა (ვჰგრეხ, -რიხე), ზ. მ. დავგრეხ, დავჰხძახავ; მოვჰკაკვავ, скрутить, закрутить; загнуть; თავი მოუგრიხა, онъ свернулъ ему голову, მოვუგრეხ ყურსა, выдрать за уши, ქილ. 210, 220, (მოვიგრიხები, -ხე), ზ. ვ. მოვიკაკვები, согнуться, скорчиться, **მოგრეხილი,** მიმ. согнутый, **მოგრეხილობა,** ს. მოკაკულობა, согнутость.

მოგრილება (მოვაგრილებ, -ლე), ზ. მ. გავაცივებ, გავაგრილებ, прохлаждать, (მოვუგრილებ, -ლე), ზ. მიჩ. სიგრილეს მივსცემ ვისმე, давать кому прохладу, тѣнь, გულს მოვუგრილებ, облегчить кому душевныя страданія, успокоить, ზუნ. კარი. 18; (მოვიგრილებ, -ლე), ზ. მიჩ. გრილით ვისიამოვნებ, მოვიჩრდილებ, отдохнуть подъ тѣнью, ქილ. 21, 672.

მოგროვება (მოვაგროვებ, -ვე), ზ. მ. მოვჰკრებ, მოვაქუჩებ, собирать, скоплять; მოვუგროვებ თავში ჭკუას, образумлю; ანც. 2—29; (მოვჰგროვდები; -დი), ზ. მ. მოვჰკრბები, მოვჰქუჩდები, скопляться, собираться, **მოგროვებინება** (ვა), ზ. სხმ მოვაქუჩებინებ, заставить собрать.

მოგუბება (მოვაგუბებ, -ბე), ზ. მ. გზას შევუკრავ წყალსა, запрудить, (მოვჰგუბდები, -დი), ზ. ვდ. წყლისათვის: ერთს ადგილს შევჰკრბები, запруживаться, ვეფხ. 243, (მოვეგუბები თვალში ცრემლი, ივერია № 1—54, навернулись на глазахъ слезы.

მოგულვა (მოვგულავ კარსა), ზ. მ. მოვხურავ კარსა, затворить двери.

მოგულვება (ვი), ზ. მ. придумывать.

მოგუნდავება (ვა), ზ. მ. გუნდად ავსვრემ, смять въ комокъ (тѣсто).

მოგურა, ნ. მოგვრა.

მოგძე, მოგრძე, ზედ. რაოდენმე გრძელი, продолговатый, მოგრძელება (ვა), дѣлать долгимъ.

მოდა, მოდი, ს. ძველებური ჩანახი, რომელიც შთაიცვევდა ასს კვერცხსა, ნ. საწყაო; гарнецъ.

მოდა, ს. შემოღება ახალის გვარისა ტანისამოსისა და მისთანათ, мода, **მოდური,** ზედ. ახლად შემოღებული, модный, ანც. 5—7.

მოდაბლება (ვა), ზ. მ. понижать.

მოდაბლო, ზედ. მცირედ დაბალი, низковатый.

მოდავე, ს. მოადი, მოცილე, истецъ, გუჯ. 22; სამ. ვ. 174.

მოდავება (ვი), ზ. მ. оспаривать у кого что.

მოდავითნე, ს. დავითნის წამკითხველი, псаломщикъ.

მოდავლავე, ს. მეკობარი, ავაზაკი, разбойникъ, თ. ვეფხ. განმ. 194.

მოდავსხდეთ, რთული სიტყვა მოდი დავსხდეთ, поди сядемъ, ვეფხ. 7.

მოდარაჯე, ს. მხმილავი, ყარაული, часовой.

მოდარბაზე, ს. დარბაზიერი, დარბაისელი სამეფოს კარისა, придворный, დარეჯ. 2—18.

მოდარე, ზედ. ტოლი, მსგავსი, похожій, ქილ. 529.

მოდარება (ვა), ზ. მ. ვამსგავსებ, уподоблять.

მოდარება (ვიდარებ, -რე), ზ. უ. გამოვიდარებ, გადავიყრი ღრუბელს, проясниться.

მოდარილი, ს. მზვერავი, თვალისა და ყურის დამჭერი, наблюдающій за кѣмъ.

მოდასე, ზ. დასისაგანი, ან დასის შემადგენელი, строевой, свитскій, კავშ. 272; შავთ. 58.

მოდგამი, ზედ. კარგის ჯინშისა, ჩამომავლობისა, породистый, 1 ეზრა. 3, 3.

მოდგენა (მოვადგენ, -დგინე), ზ. მ. მივადგამ, მივაყენებ, приставить, -ნავსა, причалить, იოან. 6—24; მოუდგინა ციხეს თვისნი, онъ занялъ крѣпость своими; 2 ქართლ. 194.

მოდგინე, ზედ. იხმარების რთულად სხვათა ლექსთა თანა: მაგალ. გულს მოდგინე და სხ. ნახე თვის ადგილს.

მოდგინეობა, ს. გულითადობა, усердіе.

მოდგმა, ს. გვარი ცხოველთა, ნათესაობა; ჩვეულობა, ზნე; порода; свойство, **მოდგმითი,** ზედ. прирожденный, природный, (მოვსდგამ, მოსდგამს, მოსდგამდა), ზ. უ. ზნედ ან ჩვეულებად აქვს ბუნებითად, свойственно ему по природѣ, მფრინველთა ფრინვა მისდგამთ птицамъ свойственно летать.

მოდგმა (მოვსდგამ, მოვსდგამდი), ზ. გარე მოცულ ვიქმნები, окружить, обставить; მოსდგამს გორა, окруженъ небольшимъ возвышеніямъ, 1 ქართლ. 174; მომსდგმიდა, окружалъ меня, 1 ქართლ. 143.

მოდგმა, მოდგმობა, ზ. მ. приступъ, მოდგმით, сполна, поверхъ; (მოვსდგამ, მოვსდგი), ზ. მ. ახლოს მოვიტან, ან მოვიღებ რასმე, მოვაყუდებ, придвинуть; приставить, სკამი ახლოს მოიდგი, подвинуть стулъ поближе, (მოვადგამ, მოვადგი), ზ. მ. ზედ-დავსდგამ; თავს დავსდებ, მოვაშენებ, положить, ставить что надъ; надстроить; пристроить; თავზედ გვირგვინი მოადგა, онъ возложилъ на главу его корону, მოადგა პაცნეზი, онъ пристроилъ батарею; იეზეკ. 21—22; მოვადგამ ზღუდესა, обнести заборомъ, რუსუდ. 284; (მოვიდგამ, -დგი), ზ. მიჩ. ახლოს მივსდგები, придвинуться, (მოვუდგამ კიბეს), приставить лест-

ницу, ქილ. 296; მოვუდგამ მუხლსა, стать на колѣни передъ кѣмъ, დარეჯ. 2 — 76; მოვუდგამ მახეს, разставить кому сѣть, **მოდგმული**, приставленный, придвинутый.

მოდგომა, სს. приступъ, подходъ; (მოვადგები, -ვადეგ, მდაბ. -ვადექ), ზ. უ. ახლოს მივალ, თავს დავადგები; შემოვადგები ციხეს, გარემოვიცვავ; подойдти близко, подступить; осадить; გალაც. 4—2; ლუკ. 19—43; დაბად. 18—2; საქმე. 22—11; უბედურობა მოადგა, его постигло несчастіе, ჩონგ. 50; დაჭირვება მოადგა, онъ сталъ нуждаться; მოადგა მზე, солнце стало освѣщать; მოადგა ჩრდილი, тѣнь осѣнила его, მოადგა ციხეს, онъ осадилъ крѣпость, კარს მოადგა, подошелъ къ дверямъ, сталъ просить пристанища; ვისრ. 8; თავს მოადგა ცხენითა, онъ подъѣхалъ близко верхомъ; მომადგა მზე, солнце освѣтило меня; მომადგა უბედურობა, постигло меня несчастье, რუსუდ. 404; ყოველნი მე მომადგნენ, всѣ приступили ко мнѣ; სისხლი ყელზედ მომადგა, кровь приступила къ горлу, მომიდგები, ты принимаешь мою сторону, გუჯ. 9, 14; ты подходишь ко мнѣ; რუსუდ. 243; ჩონგ. 19; ახლოს ვერ მომიდგა, онъ не могъ подойдти ко мнѣ близко, მოგვიდგებით კარსა, вы пришли къ порогу нашему, გუჯ. 27; მოგვიდგებით, слѣдуйте за нами, დარეჯ. 89; (მოვუდგებ, -დეგ), ზ. უ. ახლოს მივუვალ; დავიჭერ ვისისამე მხარეს; შევუდგები, უკან მივსდევ; пристать; принять чью сторону; послѣдовать за кѣмъ; სამ. ვახც. 188, სიგელი ჩოლაყ. 37, № 17; 1 ქართლ. 384; 2 ქართლ. 44; მროვ. 6; მოუდგები საქმესა, приняться за дѣло; მომდგომია, онъ приступаетъ ко мнѣ; რუსუდ. 690; ბაგრატც მეფეს არა ვინ მოუდგა, გორგ. 305; никто не принялъ сторону царя Баграта, ხარჯში მივუდგები, принимаю на себя часть расходовъ, დასც. 142; ცხენს მოუდგა, остался смотрѣть за лошадью; რუსუდ. 287, (მოვჴსდგები, -დეგ), ზ. ვ. ახლოს მივალ; მოვჴგროვდები (ხალხი), подойти, приступить, стать близко; стекаться; ვეფხ. 83; (მოვსდგომივარ, მოვსდგმოდი ან მოვსდგმიდი), ზ. ვ. გარემოვიცავ, გარემოვადგები, окружать, быть обстановлену; принять чью сторону; ვეფხ. 941, ვეფხ. 73; ციხენი რომელი მოსდგმიდეს პირსა ქართლისასა, крѣпости, которыя стояли на рубежѣ Карталиніи, 1 ქართლ. 27, მოსდგომოდეს გარე ველი, окружало поле, ვეფხ. 971; **მოდგომილი**, მიმ. окруженный.

მოდება (მოვსდებ, -დე), **მოდვა** (მოვსდევი. -მოვსდევ), ზ. მ. მოვჴკიდებ, მოვაბამ; გარშემოვუდებ, გარემოვავლებ; აქა იქ დავჴყრი; задѣть, зацѣпить; обложить; разбросать, раскидать; რიცხვი. 16—39: ვისრ. 28; 172; ცქიმოთ. 172; სიბრ. 101; 63; ვეფხ. 782; და მოსდვა ოქროს მანიაკი, и возложилъ золотую цѣпь, დაბად. 41—43; მოსდო შუბი, задѣлъ копьемъ, 2 ქართლ. 406; მოვსდებ ბადეს, закинуть сѣть, მოვსდებ ყბაში, ударить по щекѣ, მოვსდებ ურმის თვლითა, задѣть колесомъ; მოვსდებ ნაგავს, насорить, მოვსდებ ამბავსა, разгласить, კაცია 22, ვინ იცოდა ჟამი რას მოუდებდა, кто зналъ, что принесетъ будущее, ვისრ. 4; (მოვჴსდებ, მოვუდებ ცეცხლსა), ზ. მ. ცეცხლს მოვუკიდებ; შევიყვან დიდს მწუხარებაში; зажигать; разжигать чьи чувства; (მოვუდებ, -დე), ზ. მ. მოვსდებ, მოვჴკიდებ; დავუდებ, დავსცვირთავ; зацѣпить; нагрузить; მოუდვა ცილი, онъ оговорилъ, оклеветалъ его, ბრალი მოუდვა, онъ свалилъ на него вину, ვახც. სამ. 197; მოვუდებ დასაღონარსა, озаботить кого, ქილ. 402; მოვიდებ მიზეზსა, отговариваться, ქილ. 314; მოვიდებ ცეცხლსა, воспламеняться, разжигаться, ვეფხ. 13, 967; ძლიერი და შემძლებელი ქმარი მომიდვა, онъ навязалъ мнѣ мужа сильнаго и состоятельнаго, ქილ. 401; (მოვედები, მოვედვი, -დე), ზ. თვ. მოვეკიდები, зацѣпляться, задѣваться; ცეცხლი მოედო, воспламенился, რუსუდ. 464; 879, 889; სიბრ. 32; მოედო მიჯნურობის ცეცხლი, огонь любви разожглось, ვეფხ.; ვისრ. 21; გულო ჩემო რა წაგეკიდა, რას მოედები, о сердце, что съ тобою приключилось, о чемъ ты думаешь; **მოდებული**, вымышленный; разглашенный, раздутый, ალ. 33.

მოდევა, ს. მცენ?

მოდედება, ზ. მ. ცომს გავაღვივებ, заквашивать тѣсто, (მოვდედდები, -დი), ზ. თვ. გავღვივდები, о тѣстѣ: заквашиваться, მაც. 8 — 22; მარკ. 2—14; -რძესა, заквасить молоко.

მოდევნა (მოვსდევ, -დიე: მოვსდევნი, -ვნე), ზ. უ. უკან მივსდევ, მივედევნები, ავჴყვები, идти за кѣмъ, слѣдовать, რუსუდ. 537; მომდევ, -დიე), ზ. მ. უკან დამდევ, слѣдуешь за мною, მაც. 8—21; რუსუდ. 145; მოსდევს გორის გზა, параллельно идетъ горная дорога; დასც. 44; წელი აღარ მომდევს, не могу поднять спины, ჩონგ. 146; უბედურობა მოსდევს, его преслѣдуетъ несчастье; **მოდევნება** (ვა), ზ. სხმ. უკან დავადევნებ, заставить слѣдовать, არ მოვსწყვეტ, ზედა-ზედ-მივადევნებ, непрерывать, 2 ქართლ. 224, ორმოცდა ათი ჭრელი მანათა მოედევნებინა, ანც. 6—23; онъ прислалъ съ нимъ пятьдесятъ звонкихъ рублей.

მოდენა (ვადენ, ვადინე), ზ. მ. ვავლინებ, ვადინებ, заставить идти, течь, ხალხმა დაიწყო მოდენა, народъ сталъ стекаться, ვეფხ. 83, (მოდენეს, ე. ი. მოიყვანეს), привели, 1 მეფე. 15—15.

მოდი, ბძან. приди; მოდი, ნახე მოდა.

მოდიდება, სს. -წყლისა, прибыль воды, (მოვადიდებ, -დე), ზ. მ. განვადიდებ, увеличивать, (მოვდიდდები, -დი), ზ. ვდ. მდინარის ადიდება, მომატება წყლისა, о рѣкѣ: идти на прибыль, прибывать.

მოდიდო, ზედ. მცირედ დიდი, небольшой.

მოდინება (ვადინებ, -ნე), ზ. მ. მოვადენ, ვადინებ, заставить течь, ვეფხ. 943; -ცრემლსა, заставить проливать слезы, იერემ. 14 — 17; 31 — 4; 1 ქართლ. 424; მოურავ. 80; (მოვედინები), ზ. თვ. დავედინები, ვჴსდი, течь; თვალთა სისხლი მოედინა, ვეფხ. 237; глаза налились кровью.

მოდინჯება (ვჴდინჯდები), ზ. ვდ. успокоиться.

მოდნობა (მოვადნობ, -ნე), ზ. მ. მოვალხობ; დავად-

ნობ, оттаивать; растапливать, (მოვსდნები, -დნი), ზ. ვდ. მოვლხვები; დავდნები, таять; растопляться.

მოდრეკა (მოვსდრეკ, -დრიკე, -რიკნე, -რკნა); ზ. მ. მოვხრი, მოვჰკაკვავ, მოვზნექ, მოვღუნავ, მოვჰხრეკ; მოვიბირებ, თანახმად შევიქმ, დავიყოლიებ, сгибать, нригибать; наклонять; склонять; გამოსლ. 4—29; ფსალ. 17—9; თავი მოიდრიკე, наклони голову; (მოვუდრეკ, -რიკე), ზ. მიჩ. მოვუხრი, მაგალ. თავს, მუხლს; наклонить передъ кѣмъ голову, колѣна. თავის მოდრეკით თაყვანისცეს, преклоня голову поклонились, დაბად. 24—14; მოვიდრიკები ნ. მოვსდრკები; **მოდრკომა** (მოვსდრკები, მოვდრკები, -დრკი), ზ. ვდ. მოვიხრები, მოვიკაკვები; დავჰყვები ან მივიხრწნები, მოვსწყდები, მოვუძლურდები; сгибаться, наклоняться; преклоняться, склоняться; хилѣть, стариться; ისა. 45—23; ვეფხ. 1542; მოხდრკა მამაცი, молодецъ постарѣлъ; **მოდრეკილი**, მიმ. согбенный, постарѣлый; **მოდრეკილობა**, ს. მოხრილობა; მიხრწნილობა, согбенность; старость; склонность.

მოდუდუნე, ს. მღრტვინავი, მობუტბუტე, მობუზღუნე, ворчаливый.

მოდული, ს. გურულად, посѣвъ заросшій лѣсомъ, ბაქრ. 182.

მოდუნახრა, ს. სათავნო გამოსაღები გლეხთა, денежная поголовная подать, დასტ. 89.

მოდუნება (ვადუნებ, -ნე), ზ. მ. მოვუშვებ, მოვალხობ; ослаблять натянутое, **მოდუნებული ენა**, языкъ ослабѣвшій, усталый.

მოდუღება, სს. кипяченіе, (ვა), ზ. მ. кипятить; варить, ქიმ. 178; გორგ. 3; -ლუდისა, варить пиво; (მოვდუღდები, -დი), ზ. ვდ. кипѣть, მოდუღებული, მიმ. вскипѣлый.

მოდღევნებული, ზედ. ხანში შესული, пожилой, ქილ. 454.

მოდღედმდე, მოდღეინდელად დღედმდე, ზზ. დღევანდლამდის, поднесъ, საქმ. 2—29.

მოდღევნებული, ს. მოშლილი, ულონო, разслабленный.

მოდღინე, მცენ. ნ. თხისფსელი.

მოედანი, ნ. მეიდანი, ვეფხ. 20, 67.

მოელვარე, ზედ. ბრწყინვალე, издающій блескъ, ვეფხ. 1228; ქილ. 476; **მოელვარება** (მოვიელვარებ, -რე), ზ. მ. სიბრწყინვალეს მივსცემ, გავაელვარებ, полировать, придавать блескъ, (მომეელვარების, -ბოდა), ზ. მიჩ. ელვარედ გამომეცხადება, მეჩვენება, казаться блистательнымъ, რუსულ. 532; **მოელვარობა**, ს. სინათლე, ელვარება, блескъ.

მოემრობა, ს. მხნეობა, ომში შემართება, храбрость.

მოემანგება, ნ მომარგალიტება.

მოენე, ს. знатокъ языка; пересказчикъ; -ენეობა, სს. пересказываніе.

მოერთგულება (ვი), ზ. მ. сдѣлать усерднымъ.

მოერთება (მოვაერთებ, -თე), ზ. მ. შევაერთებ, გავაერთებ, соединять, сливать въ одно, (მოვერთდები, -თდი), ზ. თვ. გავერთდები, соединяться, сливаться.

მოერქვნა, მოერქუნა (მოვერქვნი, -ნე), ზ. მ. მიწას შევიმუშავებ, მოვჰხნავ, пахать, მოერქვნილი, მიმ. вспаханный, იერემ. 26—18.

მოეძევება, მოეძევა, ნ. მოძევება.

მოვაგლახე, ს. საბრალო, горемычный, ქილ. 346.

მოვაზირება (ვი), ზ. მ. посовѣтоваться.

მოვაკება (ვა), ზ. მ. выверстать, сравнять.

მოვალე, ს. ვალის ამღები, ზოგჯერმე ფულის გამცემი, მაგალ: მოვალე რომ მოვალეს უჩიოდეს, ე. ი. ვალის ამღები და ფული გამსესხებელი, ვახტ. მეფ. 131; должникъ; заимодавецъ; **მოვალება** (მოვივალებ, -ლე), ვალად ავიღებ, брать въ долгъ, **მოვალეობა, მოვალება**, ვალი; თანამდებობა; долгъ; обязанность; ალბ. 169; სომხ. სამ. 400.

მოვანება, სს.; -მთვარისა, ე. ი. მთვარის გავსება, полнолуніе, (მოვივანებ, -ნე), ზ. უ. მთვარესთვის: გავივსები, სრულს სინათლეს შემოვიკრებ, ვეფხ. 106, 1527; о лунѣ: становиться полнымъ.

მოვანება (ვი), ზ. უ. დავსდგები, დავბინავდები, принять осѣдлость, თ. განმ. ვეფხ. 279.

მოვაჟკაცება (ვაჟკაცდები), ზ. ვდ. возмужать.

მოვარაყება, ზ. მ. ვარაყს დავაკრავ წიგნსა და სხ. позолотить, **მოვარაყებული**, позолоченный.

მოვარგება (მოვივარგებ, -გე), ზ. მ. გამოვიყენებ, გამოვიდგენ, გამოსადეგად ან სავარგოდ ვიქმ, дѣлать для себя пригоднымъ, употребить что съ пользою, კარგი საჩუქარი მოივარგა, онъ выхлопоталъ себѣ хорошій подарокъ; გორგ. 321; მოვივარგებ ისარსა, употребить съ пользою стрѣлу, 2 ქართლ. 519; (მოვივარგები, -გე), ზ. ვ. გამოვსდგები, გამოსადეგი შევიქმნები, дѣлаться годнымъ, გორგ. 295; რუსულ. 455; **მოვარგებული**, приспособленный.

მოვარდნა, სს. отпаденіе, წყლის მოვარდნა, наводненіе; (მოვვარდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰგლეჯდები, ავსძვრები; ან მივვარდები, დავეცემი; отпасть; напасть; ისა. 28—4; ტიმოთ. 40, ქორსავით მოვარდა, налетѣлъ какъ соколъ, მოვარდა წყალი, рѣка разлилась, მომვარდა, онъ бросился на меня, **მოვარდნილი**, მიმ. отпавшій; разлившійся; ეგე შენდა წილად მოვარდნილა, это досталось тебѣ на долю, დარეჯ. 55.

მოვასხე, მოვახშე, ს. მოსესხე, ვალის მიმცემი, заимодавецъ, кредиторъ, სამღვთო წერილში; მოვალე, ვალის-ამღები, должникъ, заемщикъ, ისა. 24—2, 3, მოვასხება (ვი), ზ. მ. занять въ долгъ.

მოვაჭრე, ს. მოფარდული, ვაჭარი, торговецъ, купецъ, **მოვაჭრება**, სს. торговля, (მოვივაჭრებ, -რე), ზ. მ. მოვიფრდი, მოვისყიდი, покупать, сторговать; მოველი, ნ. მოლოდება.

მოვერაგება, სს. ухищреніе, მოვერაგებით, съ ухищреніемъ, მარტ. 2—140; (მოვივერაგებ, -გე), ზ. მ. ვერაგობით მოვიგებ, გამოვიტან; ეშმაკობას მოვიხმარებ; получить обманомъ; схитрить, ухищряться; ქილ. 336; **მომვერაგებელი**, მიმ. ვერაგობით მშოვნელი, получающій посредствомъ обмана, хитрости, მარტ. 1—118.

მოვერცხლვა (მოვვერცხლავ, -ლე), ზ. მ. ვერცხლით დავჰფერავ, посеребрить, მოვერცხლვილი, მიმ. посеребренный.

მოვი, ს. აბრეშუმის ნაქსოვი უფრო საპერანგე, шелковая матерія па рубашки, ალექს. 127; აგრეთვე ნიშნავს ფერსა, ნ. მავი.

მოვირება (ვვირდები), ზ. ვდ. стать невѣжою.

მოვიწროვე, ზედ. მცირედ ვიწრო, узковатый, **მოვიწროვება** (ვავიწროვებ, -ვე), ზ. მ. დავავიწროვებ, дѣлать что узкимъ, (მოვვიწროვდები, -დი), ზ. ვდ. დავვიწროვდები, дѣлаться узкимъ.

მოვიწყება (ვი), ზ. მ. позабыть.

მოვლა, სხ. обходъ, путешествіе; попеченіе, уходъ за кѣмъ либо; (მოვვლი, -ვლე; მოვივლი ან მოვიარებ), ზ. უ. გარშემოვვლი; გარსვუვლი; მიმოვიქცევი, მიმოვვლი, დავივლი, обходить, ходить кругомъ; ходить по всюду, побывать вездѣ, попутешествовать; მაც. 4—23; დაბად. 41—47; (მოვალ, მოვედი), ზ. უ. ნ. მოსვლა; приходить, ვითარცა მოვლეს ამფიოპოლი და აპოლონია მოვიდნენ იგინი თესალონიკედ, прошедши через Амѳіополь и Аполонію они пришли въ Ѳесалонику; საქმ. 17—1; (მოვავლი, -ლე), ზ. მ. გამოვჰგზავნი ან გარსმოვატარებ, посылать; заставить обойти кругомъ; ისაი. 28—23; ქილ. 666; რუსუდ. 647, 648; (მოვუვლი, მოვუარებ), ზ. უ. გარსვუვლი; გარშემოვივლი; ვჰპატრონობ, ვჰზედამხედველობ, დავიცავ, შევინახავ; ухаживать, присматривать, имѣть надзоръ; обходить, ходить кругомъ; რუსუდ. 139; 622; მოვუვლი ყმაწვილებსა, ходить, смотрѣть за дѣтьми, მოვუვლი სულსა, пещись объ душѣ покойнаго, სამ. ვახტ. 224; მოუვლის სენი, ე. ი. აეშლება ან საცნაურს დროს მოვალს ტკივილი, на него находитъ болѣзнь, ბნედამ მოუარა, припадокъ падучей болѣзни его сразилъ, ავად მყოფს მოუარე, ухаживай за больнымъ, მოვლევინება (ვა), ზ. სხმ. გარშემოვავლებინებ; ვჰზედამხედველებ; заставить обнести; заставить ходить за дѣтьми.

მოვლება (მოვავლებ, -ლე), ზ. მ. გარშემოვატარებ; გარშემოვუვლებ, გარშემოვუდებ, გარშემოვაკრავ; გარშემოვაკერებ, იეზეკ. 37—2; обводить, обносить; обложить; обшить; თვალს მოვავლებ, поводить глазами, осмотрѣть; замѣтить, მოვავლებ არშიას, окаймить, обшить каймою, მოვავლებ ხელსა, взять, схватить рукою, ფარდაგი მოევლო, обвѣсилъ коврами. რუსუდ. 780; მომავლეთ, окружите меня; (მოვივლები, -ლე), ზ. ვ. გარშემოვივლები, გარშემოვიდები; მოვლა მექნები, ვიპატრონები, обводиться, обноситься; быть обложену, обшиту; быть подъ попеченіемъ; (მოვევლები, -ვლე), ზ. თვ. გარშემოვევლები; გარშემოვედები, обводиться, обноситься, მტერს რა მოევლება, что подѣлаешь съ врагомъ; ქილ. 293; ცეცხლით იწვიან, რომლის საქმითა მოევლება, они горятъ, какъ имъ помочь; ქილ. 370.

მოვლება (ვავლებ, -ლე, მაგალ. წყალში), ზ. მ. ამოვაწებ წყალში ან წყალში გავავლებ, обмакнуть, полоснуть; ქილ. 449.

მოვლენა, ს. მოგზავნა; სავსება ზეგარდამოითა მადლითა; посыланіе; свыше ниспосланная благодать, слава; მოვლენა და მორჭმა, ან მორჭმა მოვლენა, могущество и слава, ვისრ. 1; 2 ქართლ. 323; ჩახრუხ; ნ. მორჭმა, მოვლენა ბუნებისა, явленія природы, ბუნ. კ. 146, 151; (მოვავლენ, მოვავლინე), ზ. მ. მოვგზავნი, წარმოვავლენ, посылать, დაბად. 45—8; ლუკ. 7—17; მომავლინა, прислалъ меня, მომივლინა, онъ прислалъ мнѣ, (მოვივლენ თავზედ), ზ მიჩ. შევიმთხვევ, დავიკვეთებ; შემთხვევით მივიღებ ძალსა, დიდებასა, накликать на себя; случайно стать могущимъ; получить силу; ქილ. 460; 406; მოვივლინები, -ნე), ზ. ვ. მოვიგზავნები, быть послану, ისაი. 6—6; მარკ. 1—35; საქმ. 13—26; 28—29; გამოცხ. 5—6; (მოვევლინები, -ნე), ზ. თვ. მოვეგზავნები; თავს გარდავხდები, შევემთხვევი, შევხვდები; დავეკვეთები; 2 ქართლ. 1; ქილ. 109; посылаться; случаться, приключаться; (მომევლინება, სრ. მომვლენია), ზ. მიჩ. შემემთხვა, случилось со мною, постигло меня, მომევლინა სასწაული, явилось мнѣ чудо, სიბრძ. 17; მომევლინა განსაცდელი, меня постигло несчастіе, ქილ. 282; მომევლინები, тебя посылаютъ ко мнѣ, **მოვლენილი,** მიმ. посланный, მეფე მოვლენილი და მორჭმული, царь могущественный и славный, ვეფხ. 1312.

მოვრდომა, ნ. მოვარდნა. [пить.

მოვრცელება (ვა), ზ. მ. увеличивать распростра-

მოვსება (ვავსებ, -სე), ზ. მ. შევავსებ, სავსე შევიქმ, наполнить, (მოვივსები, -სე), ზ. ვ. შევივსები, наполняться.

მოზავე, ზედ. мирный, -მოსამართლე, мировой судья.

მოზავება (ვაზავებ, -ვე), ზ. მ. განვაზავებ, გავხსნი, გავიქმ; შევარიგებ, დავაგებ, მოვარიგებ; растворять, разбавлять; примирить, согласить; ისაი. 40—14; (მოვზავდები, -დი; მოვიზავებ, -ვე, -ვნე), ზ. ვ. დავზავდები, შევურიგდები, помириться, (მოვეზავები, -ვე), ზ. თვ. შევეზავები, შევეხამები, შევეფერები, მოვუხდები; подходить, соотвѣтствовать, быть одинаковаго цвѣта, вида; идти, быть кстати; ტიმოთ. 114; ასო მ თავად მოეზავების მრავალთა სიტყვათა, буква მ ставится въ началѣ многихъ словъ, **მოზავებული,** მაგ. -ძღვენი, приличный, соотвѣтственный подарокъ.

მოზაიკა, ს. სართოთი, სოფიასკენჭი, мозаика.

მოზანცება (თავს მოვიზანცებ, -ცე), ზ. მიჩ. თავს მოვიზარმაცებ, დავზარდები, მცონარე შევიქმნები, облениться.

მოზარალება (ვი), ზ. მ. получить изъянъ.

მოზარდი, -დო ზედ. ორძილოვანი, ორძილობით მმატები, растительный, растущій; კავშ. 355, 38; **მოზარდობა, მოზარდეობა,** ს. ბუნებითი ძალი ორძილობის ან გაზრდისა, растительность; მოზარდეობითი ან მოზარდობითი ძალი, сила растительная, **მოზარდება** (მოვიზარდები, -დე), ზ. ვდ. გავიზრდები, расти. [куша.

მოზარე, ს. ზარის მთქმელი, დამტირებელი, пла-

მოზარება ან **მოზარმაცება** (ვი), ზ. მ. დავზარდები, მცონარე გავხდები, облениться.

მოზახება (მოვიზახებ, -ხე), ზ. უ. მოვჰყვირი, кричать, 1 ქართლ. 130; **მოზახებული,** მყვირალი, მაღლა მთქმელი, вопіющій, ისაი. 22—2.

მოზდილი, ზედ. მოჩიტებული, გაზდილი, подросшій, взрослый, მოზდა ნ. მოზრდა.

მოზევა (ვჰზევ, -ზიე), ზ. მ. მოვსწევ, придвигать, притягивать, მოზევა მშვილდისა, натягать лукъ, тетиву, **მოზეული, მონაზევი,** натянутый.

მოზელა (ვჰზელ, ვჰზილე), ზ. მ. ავსვრემ, გავიქმ ცომსა, валять, мѣсить тѣсто, (მოვიზილები, -ზილე), ზ. ვ. ავისვრიმები, мѣситься.

მოზეწრული, ზედ. ზეწრით მოსილი, одѣтый въ саванъ, ანდრ. 22.

მოზვერი, ს. ახალგაზდა ხარი, молодой быкъ.

მოზვინება (ვა), ზ. მ. ზვინად დავსდგამ, დავაზვინებ, натаскать, навалить кучу, მარტ. 1—159.

მოზიარე, ს. ზიარების მიმღები; თანაზიარი, მონაწილე, причастникъ; участникъ, сообщникъ; სიბრ. 87, **მოზიარობა,** ს. მონაწილეობა, საზიარობა; участіе; общность.

მოზიანება (ვი), ზ. მ. получить изъянъ.

მოზიდვა (მოვჰზიდავ, -დე), ზ მ. მოვიტან ხელით ან ურმით, ვეფხ. 619; სიბრ. 47; ახლოს მოვიტან; მოვიზევ, მოვიწევ; приносить, приводить, тащить, тянуть; привлекать, притягивать; ზოგჯ. მოვხრი, сгибать, იეზეკ. 32—18; დარეჯ. 8; ქილ. 505; -მშვილდსა, натягать лукъ, тетиву, რუსუდ. 689; ქილ. 599; (მოვიზიდავ, -დე), ზ. მიჩ. მოვიზევ, მოვიწევ, привлекать, притягивать, მაგნიტი მოიზიდავს რკინას, магнитъ притягиваетъ желѣзо, წვერნი მოიზიდნა, ვეფხ. 1096; ე. ი. წვერზედ ხელი მოიკიდა; გაჯავრებული კაცი წვერზედ ხელს მოიკიდებს ან მოიდებს და იტყვი ამ წვერში ჩამაფურთხეო თუ შენი ჯავრი არ ამოვიყარო; схватить себя за бороду, **მოზიდული, მონაზიდი,** მიმ. принесенный, -ისარი, натянутая стрѣла.

მოზიზღარი, ს. ზიზღიანი, брюзгливый.

მოზიზღება (ვი), гнушаться, имѣть отвращеніе.

მოზმანება, სხ. греза, сонъ, видѣніе, (მომეზმანება, მომზმანებია), ზ. უ. მომეჩვენება, მომელანდება, მომესიზმრება, грезиться, сниться, რაინდი. 20.

მოზნექა (მოვჰზნექ, -ნიქე), ზ მ. მოვხრი, მოვჰკაკვავ, მოვჰსდრეკ მოვჰსხრეკ, მოვჰღუნავ, сгибать, (მოვიზნიქები, -ქე), ზ. ვ. მოვიკაკვები, მოვიხრები, сгибаться, согнуться, მოზნექილი, მიმ.

მოზომვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰზომ, ზომასა ვსცნობ, вымѣрять, (მოვიზომები, -მე), ზ. ვ. вымѣряться, მომიზომე, отмѣрь мнѣ, ქილ. 354.

მოზოპვა (ვჰ), ზ. მ. უწმაწურს სიტყვას ვიტყვი, брякнуть слово, საბ. ლ.

მოზრდა, მოზდა (მოვზრდი, მოვზდი, მოვზარდე), ზ. მ. გავზდი; აღვაორძინებ; მოვიყვან თესლეულს, растить, выращать, (მოვიზრდები, -ზარდე), ზ. ვ. გავიზდები, расти, выростать.

მოზრუნავი, ზედ. მზრუნავი, заботливый, ვისრ. 122.

მოზუზვა (მოვიზუზები), ზ. ვ. скорчиться.

მოზუზუნება, ზ. უ. ვსწუწუნებ, ვბუზღუნებ, ვჰღრტვინავ, брюзжать, ერისთ. 48.

მოზღაპრე, ს. მთხზველი ზღაპართა, იგავთა, баснословъ, **მოზღაპრეობა,** ს. ზღაპარ სიტყვაობა, баснословіе.

მოზღვა, მოზღვევა (მივუზღავ, -ზღვი; მივუზღვევ, -ვიე), ზ. მ. მაგიერს გარდვუხდი; отплатить, (მოვეზღვევი, -ზღვიე), ზ. თვ. მაგიერი გარდავეხდები, взыскиваться, მომეზღო, ე. ი. გარდამხდა, отплатили мнѣ, ალექს. 31, **მოზღვევინება** (ვა), ზ. ხმ. გარდავახდევინებ, заставить заплатить, отомстить, ვეფხ. 573.

მოზღვლევა (ვი), ზ. მ. დავიქცევი, обрушиться.

მოზღუდვა (მოვჰზღუდავ), ზ. მ. ზღუდეს ან გალავანს შემოვავლებ, огородить, (მოვიზღუდები, -დე), ზ. ვ. ზღუდე შემომევლება, быть огорожену, 1 ქართლ. 147; **მოზღუდვილი,** მიმ.

მოზღურე, ს. მოსაზღვრე, მეზობელი, მომიჯნავე, მახლობელი, сосѣдъ, იერემ. 49—18.

მოთავე, ს. თავი, უფროსი, глава, старшина; зачинщикъ, виновникъ; -ომისა, глава на войнѣ, 2 ქართლ. 134; -ლაშქრისა, командующій войсками.

მოთავნე, ს. თავნის პატრონი, მდიდარი თეთრითა, капиталистъ, банкиръ, **მოთავნეობა,** ს. თავნის ან ფულის გამცემლობა, банкирство.

მოთავსე, ზედ. уживчивый, ჩახრ. 46.

მოთავსება (ვა), ზ მ. მოვარიგებ, მოვაზავებ, улаживать, (მოვთავსდები, -დი), ზ. ვდ. თანხმობით ვსცხოვრებ, მოვზავდები; მოვრიგდები, დავეტევი, уживаться, ладить; помѣщаться, განმ. თ. ვეფხ. 47; სამ. ვახტ. 98; ერისთ. 2—175.

მოთათხვა (ვჰ), ზ. მ. замарать, выругать.

მოთაკილე, ზედ. თაკილის მქონი, ადვილად მგრძნობი უზდელობისა, щекотливый, **მოთაკილეობა,** ს. სითაკილე, щекотливость.

მოთალი ყველი, ს. ყველი ხარჭოში არეული და დათლილი ნაჭრებად, сыръ смѣшанный съ творогомъ и изрѣзанный въ куски.

მოთამაშე, ს. მომღერალი, თამაშობის მოყვარე; მროკველი, მოფუნდრუკე; игрокъ; плясунъ; ქაღალდის მოთამაშე, картежникъ, **მოთამაშება** (ვუთამაშებ, -შე), ზ. მ. ვეთამაშები, заигрывать, რუსუდ. 314.

მოთანასწორება (ვა). ზ. მ. ровнять.

მოთარგმანება (ვითარგმანები, -ნე), ზ. ვ. გადავითარგმნები, переводиться.

მოთარეშე, ს. ამკლები, დამარბეველი ლაშქარი, мародеръ, **მოთარეშება,** სხ. мародерство, (მოვითარეშებ, -შე), ზ. მ. დავარბევ, грабить, мародерствовать, 2 ქართლ. 465.

მოთარჯი, ს. забрало, რ. ქ. ლ.

მოთაული, ს. უფროსი, старшина, ქართლ. 1, 222.

მოთბო, მოთბილო, ზედ. მცირედ თბილი, ნელთბილი, тепловатый, **მოთბობა, თბილება** (ვა), (მოვათბობ, -თბე), ზ. მ. გავათბობ, нагрѣть, (მოვსთბები, -ბი), ზ. ვდ. გავთბები, нагрѣваться.

მოთეგა (მოვსთეგ, -გე), ზ. მ. თეგით დავაკრავ ვარაყსა წიგნსა, у переплетчиковъ: покрывать золотомъ книгу посредствомъ филета, ქიმია. 237, 238, 244.

მოთეთრო, ზედ. მცირედ თეთრი, бѣловатый; მო-

თეთრება (ვა), ზ. მ. გავათეთრებ, бѣлить, (მოვთეთრდები, -დი), бѣлѣть.

მოთეთქა (ვჰ), ზ. მ. დავჰზნექავ, помять.

მოთელა (ვჰ), ზ. მ. მოვზერგნი, ვჰქელავ, ვსთელავ ნაბადსა, валять войлокъ и т. п. -მაუდისა, валять сукно, **მოთელილი**, валяный, **მოთელვა** იგივე მოთელა.

მოთემე, ს. თემის მოხელე ან მცხოვრები, тіунъ, правитель провинціи; провинціалъ; житель провинціи.

მოთენება (მოვთენდები, -დი), ზ. უ. გავთენდები, разсвѣтать, რუსუდ. 549.

მოთესვა (ვჰ), ზ. მ. обсѣять.

მოთესლვა (ვჰ), обсѣменять.

მოთვლა (მოვსთვლი, მოვსთვალე), ზ. მ. მოვიანგარიშებ, დავსთვლი, исчислить, высчитать, 1 ქართლ. 425; ვისრ. 73; (მოვთვლი, ვთვალე), ზ. მიჩ. დავსთვლი, აღვრიცხავ, исчислять, ხრონ. ზრონ. 4; 1 ქართლ. 244, მომითვალე ან მომათვალე ყველა ხელთა; отдай мнѣ на руки со счетомъ, ვისრ. 172, ვეფხ. 452; 1 ქართლ. 425; (მოვუთვლი) ზ. მიჩ. თვლით ვაძლევ, отдаю со счетомъ, რუსუდ. 114.

მოთვალვა (მოვსთვალავ, -ლე), ზ. მ. თვალით მოვნახავ, მოვათვალიერებ; ვეფხ. 172; ან თვალსა მოვავლებ; მოვოჭავ პატისნის თვლითა; искать кого глазами; осыпать драгоцѣнными каменьями; რუსუდ. 114; **მოთვალული**, მიმ. осыпанный драгоцѣнными каменьями, ქილ. 824; მოითვალეს პატრონი, искали глазами своего патрона, ვეფხ. 172.

მოთვალიერება (ვა), ზ. მ. თვალით მოვნახავ, მოვთვალავ, თვალს მოვავლებ, искать кого глазами; обозрѣть.

მოთვლება (მოვჰთვლებ, -ლიბე), ზ. მ. მოვჰკრეფ ყურძენსა, ხილსა, собирать плоды, ნ. ჩ. ლ.

მოთვლემა (მომთვლემს), ზ. უ. მთვლემს, дремать, 1 ქართლ. 81.

მოთიბვა (ვჰ), ზ. მ. მოვმკი ბალახსა სათიბელით, скосить, (ვითიბვი, -ბე), ზ. ვ. მოვიმკი, быть скошену.

მოთითხნა (მოვსთითხნი, -ნე), ზ. მ. გავსვრი, გავსთხაპნი, გავსთხუნავ, запачкать, замарать, (მოვითითხნები, -ნე), გავისვრები, გავითხუნები, замараться, запачкаться.

მოთილისმული, ნ. მოჯადოვებული.

მოთინთვლა (ვჰ), вывалять въ грязи; польстить.

მოთლა (მოვსთლი, მოვსთალე), ზ. მ. მოვსჭრი თხლად, отрѣзать.

მოთმენა, მოთმინება, სზ. терпѣніе, გამოიყვან მოთმინებისაგან, онъ вывелъ изъ терпѣнія, (მოვითმენ, მოვითმინებ, -ნე), ზ. მ. დავითმენ, მოვიჭირებ; გავუძლებ; დავაცდი; терпѣть; сносить; ждать; მოვითმენ სიყმილსა, терпѣть голодъ, (ვუთმენ, -მინე, -მე, მოვუთმინო, მოვუთმო), ზ. მიჩ. დავუთმობ, მივუტევებ, დავანებებ, прощать, оставлять, იცოდა რომ მამა არ მოუთმენდა, онъ зналъ, что отецъ не проститъ ему это, **მომითმინეთ**, простите мнѣ, ანტ. 5—43.

მოთმობა (მოვუთმობ, -თმე), ზ. მ. მოვუთმენ, დავუთმობ, ვაპატიებ, прощать; сносить; ვეფხ. 683; თუ ეტლი არ მოსთმინდების, ე. ი. თუ ბედი არ წარუმართებს, არს შეეწევის, ვეფხ. 1088; если счастіе ему не поблагопріятствуетъ; რომე კაცი არ მოგთმინდეს, ე. ი. კაცი რომ არ დაგმორჩილდესო, არ დაგნებდესო, чтобы кто либо непокорился вамъ, неуступилъ бы вамъ, ვეფხ. 1518.

მოთნე, ს. მესათნოვე, პირ-ფერობით მასიამოვნებელი, льстецъ, ეფეს. 6—6; **მოთნეობა, მოთნება**, ს. პირფერობა, лесть, угожденіе, გალატ. 1—11; **მოთნეობა** (ვმოთნეობ, -ნევე), ზ. უ. ვეფერები, льстить, угождать.

მოთოვება (ვა), ზ. მ. თოვლს მოვჰყრი, снѣжить, ვეფხ. 1588.

მოთოხნა, ზ. მ. დავჰბარავ თოხით ვენახსა, копать, рыть, (მოვუთოხნი), ზ. მიჩ. დავუბარავ, окопать.

მოთრევა (ვათრევ, -რიე), ზ. მ. თრევით მოვიღებ, მოვიტან, тащить, волочить; притащить, გამოცხ. 12—4, (ვეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით მივდივარ, тащиться, идти ноги волоча, **მოთრეული**, მიმ. истасканный, -კაბა, истасканное платье, **მოთრეული**, ს. მხალი შორშორად მოხარშული ნიგვზითა, овощь сваренная безъ приправки съ орѣхами, ხამზ. 92.

მოთუთქვა (მოვსთუთქავ, -თქე), ზ. მ. მცირედ მოვხარშავ მდუღარეში გავლებით ან თუთქში ჩავლოვითა, обдать кипяткомъ или щелокомъ; (მოვითუთქავ ხელსა, ფეხსა), ზ. მ. ცხელის წყლის დასხმით დავიწვავ ხელსა, обжечь себя кипяткомъ, (მოვითუთქები, -ქე), ზ. ვ. დავითუთქები, ошпариться, **მოთუთქვილი**, მიმ. -ყვავილი, поблеклый цвѣтъ.

მოთუთხვა, -ხვნა (მოვსთუთხნი, -ნე), ზ. მ. მოვსვრი, გავსვრი, замарать, (მოვითუთხნები, -ნე), ზ. ვ. გავისვრები, замараться.

მოთქვირება (ვჰსთქვირდები, -დი), обрюзгнуть.

მოთქმა, სხ. თქმა ტირილითა უბედურობისა, სამგლოვიარო სიტყვა; თქმა შაირისა; оплакиваніе; плачъ на распѣвъ; говоръ на распѣвъ; მოთქმით მტირალი, ე. ი. მოზარე, ზარის მთქმელი, დამტირებელი, плакуша, (მოვსთქვამ, -თქვი, უსრ. მოვსთქვამდი ან მოვსთქმიდი), ზ. უ. წარმოვსთქვამ ტირილითა უბედურობას; წარმოვსთქვამ შაირსა; плакать на распѣвъ; произносить стихи на распѣвъ, ვეფხ. 832; ვისრ. 11; 178; (მოვიტყვი, -ტყოდი), ზ. უ. მიმავალი ვამბობდი, идя говорилъ, ვეფხ. 1576; მოიტყოდა სიმღერასა, идя пѣлъ пѣсню, ვისრ. 87.

მოთქუა (მოვათქ, -ქი), ზ. მ. მოვადგები, მოვეწევი, მოვსდევ, идти за кѣмъ, слѣдовать, რაც ამ საქმესა მოათქს, ე. ი. რაც ამ საქმეს მოსდევს, მოადგება, что слѣдуетъ за симъ поступкомъ, ვისრ. 53; სიცხეს სიცივე მოუთქს, послѣ жаровъ слѣдуетъ холодъ, ვისრ. 180, 181; არ ვიცოდა თუ ვინ მომითქს, я не зналъ кто за мною слѣдуетъ, ანდრ. 41.

მოთხე, მოთხელო, ზედ. მცირედ თხელი, тонковатый, жидковатый.

მოთხე, ს. უჯრა, სკივრის კოლოფი, небольшой ящикъ въ сундукѣ, საბ. ლ.

მოთხელება (ვა), ზ. მ. утонить.
მოთხვა (ვიმოთხვი, -ხე), ზ. ვ. ვჰქეიფობ, веселиться, 1 ქართლ. 272.
მოთხვი, მოთხვითი, მოთხვილი, ზედ. ოთხ-კუთხი, четвероугольный, 2 ნეშტ. 34 — 11; გამოსლ. 27—1; გამოცხ. 21—16.
მოთხვილი, ს. ბოხჩა, узелъ, т. е. вещи, завязанныя въ платокъ, საბ. ლ.
მოთხზვა (მოვთხზავ, -ზი), ზ. მ. გარშემოვსთხზავ, გარშემოვსდებ, обложить, გამოსლ. 25 — 10; შავთ. 26.
მოთხლეშა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგლეჯინებ, отломать.
მოთხოვა, -ვნა, სხ. требованіе. (ვსთხოვ, ვითხოვ, -ვე), ზ. მ. შევუკვეთ, მოვჰკითხავ, требовать, домогаться, искать настоятельно что; მოვსთხოვ რჩევასა, испрашиваю совѣтъ, (მოვითხოვ. -ვე), ზ. მ. ვიშოვნი ან ვშოულობ თხოვნით, выпрашивать, ნუ მომთხოვ ანგარიშსა, не требуй у меня отчета, ვისრ. 5, (მოვეთხოვები, -ვე), ზ. თვ. მოვეკითხები, быть требовану, მომეთხოვება, потребуется отъ меня, **მოთხოვნილობა, მოთხოვილობა,** ს. потребность.
მოთხოვება (ვათხოვებ, -ქალსა), ზ. მ. ქალს მივათხოვებ, ქმარს მივსცემ, выдавать замужъ, ვახტ. სამ. 77; (მიეთხოვები, -ვე), ზ. თვ. ქმარს შევირთავ, выходить замужъ.
მოთხრა, სხ. მიწის თხრა; სირცხვილი, თავს ლაფის დასხმა, გაწბილება; копаніе; посрамленіе; срамота; (მოვსთხრი, -თხარე), ზ. მ. მიწას გავსთხრი; გავაწბილებ, გავაბიაბრუებ, სახელს გავუტეხ, მიწასთან გავასწორებ, копать, выкапывать; срамить, безчестить, поносить кого; მოვსთხრი ძირიანად, вырывать, отрывать съ корнемъ, თუ მამული მოეთხარა, если онъ опустошилъ вотчину, სამ. ვახტ. 24, **მოთხრილი,** მიმ. выкопанный, острамленный, 2 ქართლ. 538; მოვსთხრი თვალებსა, выколоть кому глаза, სამ. ბერძნ. 67.
მოთხრობა, სხ. ისტორია, მატიანე, დაწერილი ამბავი, исторія, сказаніе; повѣсть; **მოთხრობათ მწერალი,** ე. ი. მეისტორიე, მემატიანე, историкъ, მოთხრობა საქართველოსი, исторія Грузіи, (მოვუთხრობ, -თხარ), ზ. მ. ზეპირად ან წერილით ვიტყვი საქმეთა, ვუამბობ, повѣствовать, разсказывать, მოგვითხრობს, повѣствуетъ намъ, (მოვეთხრობი, -თხარ), ზ. თვ. повѣствоваться, მოგვითხარ, разсказывай намъ, ისაი. 21 — 2; 30—11.
მოთხრობითი ბრუნვა, ს. სახელობითი ბრუნვა რომელიც დაიდების უფლად ზმნათა სრულისა დროისათა, повѣствовательный падежъ.
მოთხუნვა (ვჰ), ზ. მ. გავსვრი, выпачкать.
მოიეფე, ზედ. უხვი, щедрый, ვეფხ. 1312.
მოიმედე, ზედ. იმედის მქონე, надѣющійся, **მოიმედება** (მოვაიმედებ), ზ. მ. обнадежить; (-დები), იმედი მექნება, надѣяться, ქილ. 14.
მოის, ნ. მოსვლა; უნდა მოდის.
მოისარი, ს. ისრის მსროლი მშვილდითა, стрѣлецъ, стрѣлокъ, იეზეკ. 4—2; 1 მეფ. 21—1; ფსალ. 77—9; ტიმოთ. 58.
მოიჯარადე, ს. იჯარით ამღები, откупщикъ.

მოკადნიერება (ვი), ზ. მ. გავჰბედავ, осмѣлиться.
მოკაკვა (ვა), ზ. მ. მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ, сгибать, ზ. მიჩ. იმერულად: დავიჭერ, схватить, (მოვჰკავდები, -დი), ზ. ვდ. მოვიხრები, მოვიკაკვი, согнуться, განმ. ვეფხ. თ. 21.
მოკაკვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკავებ, მოვხრი, сгибать.
მოკაკაჩობა, სხ. კაკაჩოსავით ჰყვავის, цвѣсти какъ макъ.
მოკავშირება (ვუკავშირებ პირს), ზ. მ. შევუმერწავ პირსა, запаять отверстіе, ფიზიკ. 10.
მოკაზმვა, მოკმაზვა (მოვჰკაზმავ, ან მოვჰკმაზავ, -ზე), ზ. მ. მოვრთავ; მოვამზადებ; убирать, наряжать; приготовить; ვისრ. 2; მოვჰკაზმავ სიტყვას, приготовить красное слово, ვისრ. 171; მოვჰკაზმავ ცხენსა, осѣдлать лошадь, მოვუკაზმავ, приготовить кому либо, убрать для кого либо, ვეფხ. 1068; (მოვიკმაზები, -ზე), ზ. ვ. მოვირთვები, მოვიმზადები ვისთვისმე, быть убрану, приготовлену, (მოვეკაზმები, -მე), ზ. თვ. მოვირთვები, принарядиться, **მოკაზმული, მოკმაზული,** მიმ. убранный; приготовленный; **მოკაზმულობა, მოკმაზულობა,** ს. მორთულობა, убранство, нарядъ, 1 ქართლ. 302; ან აღჭურვა, მოწყობილობა საჭურველისა ან საომრის იარაღისა, вооруженіе, 1 ქართლ. 115; ვეფხ. 400.
მოკალვა (მოვჰკალავ, -ლე), ზ. მ. კალით დავჰფერავ, лудить, **მოკალული,** მიმ. луженный, **მოსაკალავი,** ზედ. подлежащій луженію.
მოკამათე, ს. მოცილე, მოპირდაპირე, противникъ, соперникъ, შავთ. 58; ვეფხ. 673; ვაშლი 14, ან მოთამაშე ძვლისა, игрокъ въ кости, საბ. ლ. **მოკამათება,** ს. მოცილეობა; ან ძვლის მოთამაშობა, соперничество; искусство играть въ кости, რუსუდ. 985; (მოვეკამათები), ზ. თვ. заигрывать, ყარამ. დაბეჭდ. 39.
მოკამკამე, ზედ. კამკამით მომდინარე; მოციალე, მოკაშკაშე მნათობი, ჩონგ. 131; струистый; лучезарный; **მოკამკამება** (მოვჰკამკამებ, -მე), ზ. უ. კამკამით მომდინარებ, მოვსციმციმებ, струиться, ან ნათელს მოვჰფენ; проливать свѣтъ.
მოკანკალე, ს. дрожащій.
მოკანტურება (მოვიკანტურებ თავს, -რე), ზ. მ. თავს დავლუნავ, ან თავს მოვიმდაბლებ, склонить голову, присмирѣть.
მოკარგვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰფანტავ, растерять, ალ. 45.
მოკარება (ვაკარებ, -რე), ზ. მ. ახლოს მივიყვან, შევახებ, приближать, (მოვეკარები, -რე), ზ. თვ. შევეხები, ახლოს მივალ, приблизиться, ჩონგ. 31.
მოკარვე, ს. კარვის პატრონი, владѣтель шатра.
მოკატუნება (ვიკატუნებ თავსა), ზ. მ. დავღონდები, დავსწუხდები, повѣсить голову, присмирѣть.
მოკაფვა (მოვჰკაფავ, -ფე), ზ. მ. მოვჰსჭრი ბუჩქნართა ან ხეს შტოთა, срубать; (მოვიკაფები, მოვეკაფები), ზ. ვ. მოვიჭრები, быть вырублену, ისაი. 37—24.
მოკბენჩა (მოვჰკბენჩ, -ჩე), ზ. მ. კბილით მოვჰგლეჯ, откусить, მატ. 21—8.
მოკდემა (ვკდემ), ზ. მიჩ. почувствовать стыдъ.
მოკდომა, ნახე მოკვდომა ან მოკუდომა.

მოკეთე, ს. კეთილის მოსურნე, კეთილის მყოფელი; доброжелатель; благодѣтель, რუსუდ. 417.

მოკეთება (ვაკეთებ, -თე), ზ. მ. გავაუკეთესებ, კეთილს მდგომარეობაში მოვიყვან, улучшать, (მოვჰკეთდები, -დი), ზ. ვდ. კეთილს მდგომარეობაში მოვალ, улучшаться, поправляться.

მოკეკლუცება (ვა), ზ. მ. მოვრთავ, наряжать.

მოკენკა (ვჰ), ზ. მ. склеивать.

მოკერება (ვა), ზ. მ. пришить.

მოკეტა (ვჰკეტ, -ტე), ზ. მ. მოვჰკრძალავ, მოვხშავ, запереть, ანტრონ. 3—36.

მოკეცა (ვჰკეც, -ცე), ზ. მ. შევჰკეც დავჰკეც, складывать, свертывать, сгибать, (მოვიკეც ფეხსა), ზ. მიჩ. ფეხს შევიკეც დასაჯდომად, сѣсть поджавши ноги, ერისთ. 196, ფეხ მოკეცილი ჰზის, сидитъ поджавши ноги, (მოვიკეცები -ცე), ზ. თვ. მოვიხრები, согнуться, ვეფხ. 1152.

მოკვდავება, ს. სიკვდილი, смерть, ქილ. 355.

მოკვდავი, მოკუ̂დავი, ზედ. მკლოვანი, ქვემდებარე სიკვდილისა, смертный, **მოკვდაობა, მოკუდაობა,** ს ქვემდებარება სიკვდილსა, смертность, ქილ. 522.

მოკვდენა, მოკუდენა, მოკვდინება (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, სულს დავალევინებ, убить, умерщвлять, გორგ. 8; სიბრ. 45; (მოვაკვდენ, -დინე, ვაკვდინებ საწამლავით), отравить, მომაკვდინებ, -ნე), ты убьешь меня, **მოკვდევინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვაკვლევინებ, заставить убить, (მოვეკვდევინები), ზ. თვ. ვაიძულებ რომ მომკლას, заставить кого убить себя, სამ. ვახტ. 180, **მოკვდომა, მოკდომა** (მოვჰკვდები, მოვჰკვე, მოვჰკვედ; საზოგად ლაპარაკში მოჰკვდი, ვისრ. 16), ზ. ვდ. სიცოცხლე მომაკლდება, გარდავეგები, მივიცვალები, умереть, მოჰკვე, умри, ვეფხ. 190; სიცილით მოვჰკვდები, смѣяться до упаду; ვერცხლის წყალი მოკვდა, ртуть потеряла силу, ქიმ. 128; (მოვუკვდები, -კვდი), ზ. მიჩ. მაგალ: შვილი მოუკვდა, у него умеръ сынъ, ხელში მოვუკვდები, კაცია 79; стараться породить въ комъ либо сострадание, жалость, შენ ნუ მოუკვდები ჩემს თავსა, Боже упаси васъ, клянусь вами, ანტ. 3—8; (მომიკვდება, -კვდა), ზ. მიჩ გარდამეცვალება, მაგალ. მომიკვდა ცოლი, я лишился жены, შენ ნუ მომიკვდები, ради жизни вашей.

მოკვდინება (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, убить.

მოკვეთა, სზ. отсѣченіе, -თავისა, усѣкновеніе главы, (მოვჰკვეთ, -თე), ზ. მ. მოვჰსჭრი, მოვჰკაფ; მოვსწყვეტ, მოვჰსპობ; срубить, отрѣзать, отсѣчь; пресѣчь, прекратить; მატ. 310; 18—8; მარკ. 6—16, 18; ვეფხ. 287; -კვალსა, ე ი. გზას შევუკრავ, отрѣзать кому дорогу, ვეფხ. 287; მოჰკვეთეს თავი, ему отсѣкли голову, მოვჰკვეთ უსჯულოებასა, пресѣчь злоупотребленія, ქილ. 406; მჟავემ კბილი მომკვეთა, я набилъ оскомину, (მოვიკვეთ, -თე), ზ. მიჩ. ხელს ავიღებ, მოვიშლი ცუდ საქმეს; ან მოვიჭრი; перестать, оставить, напр. привычку; отрѣзать себѣ; -ცრემლსა, утереть слезы, перестать лить слезы; ვეფხ. 265; მოვიკვეთ ფეხსა, перестать посѣщать кого, მოიკვეთა ავი თვისება ან ჩვეულობა, оставилъ дурную привычку, ქილ. 575; მომიკვეთ გზასა, ты преграждаешь мнѣ путь, ქილ. 292; (მოვუკვეთ, -თე), ზ. მიჩ. მოვუჭრი, მოვუსპობ ვისმე რასმე; прекращать кому что; მოვუკვეთ ჯამაგირსა, სარჩოსა, прекратить кому жалованье, (მოვიკვეთები, -თე), ზ. ვ. მოვიჭრები, быть отрѣзану, (მოვეკვეთები, -თე), ზ. თვ. მოვეჭრები, მოვესპობი, отрѣзываться, прекращаться, მოეკვეთოს წვერი, пусть остригутъ ему бороду, ალბ. 144; მოეკვეთოს ხელი, пусть отрѣжутъ ему руку, **მოკვეთილი, მონაკვეთი,** მიმ. отрѣзанный; **მოკვეთინება** (ვა), ზ. მ. მოვაჭრევინებ; მოვასპობინებ, заставить отрѣзать; отучить; ქილ. 80; ტიმოთ. 181.

მოკვეცა (ვჰ), ზ. მ. მოვრეჭ თმასა, стричь, остричь, -სანთელსა, ე. ი მოვჰჭრი სანთელს ცხვირსა, снять со свѣчи, **მოკვეცილი,** მიმ. остриженный, მონაკვეცი, ს. острижки.

მოკვეხა (ვჰკვეხ, -ხე), ზ. მ. დავიკვეხ, დავიქადებ. ვჰტრაბახობ, ვჰყბედობ; хвастать; врать; ვეფხ, 56; 1040; **მოკვეხარი,** хвастунъ.

მოკვეხილი, ნ. ჩახმახი, საბ. ლ.

მოკვლა, მოკლვა.

მოკვლება, უნდა მოკვლევა, დაბლა ნახე; ალბ. 40.

მოკვლევა, სხ. изслѣдованіе; слѣдствіе судебное; дознаніе, ალბ. 40; (მოვიკვლევ, -ლიე), ზ. მ. გამოვიძიებ, გამოვიკვლევ; изслѣдовать; производить слѣдствіе; ალბ. 66, 67, (მოვაკვლევ, -ლიე), მოვართმევ, შევსწირავ, подносить, жертвовать; თავს მოგაკვლევ, и жертвую собою, მოურავ. 86.

მოკლვა, (ვჰკლავ, ვჰკალ), ზ. მ. убить; მოკვლევინებ (ვა), ზ. სხმ. заставить убить.

მოკვნეტა (მოვჰკვნეტ, -ნიტე), ზ. მ. კბილით მოვჰტეხ კვნიტსა, грызть, ломать зубами, (მოვიკვნეტ მაგალ. ენას), ენას ვიკბენ, укусить себѣ языкъ.

მოკვნესი, ზედ. მკვნესავი, вздыхающій, ვეფხ. 1195.

მოკვრა, უნად მოკრვა, იქ ნახე.

მოკიდება, სხ. взятіе рукою; მოკიდება ძელზედ, вѣшаніе на деревѣ (т. е. на висѣлицѣ); იმ კლდის მოკიდებითა, начиная съ той горы, რუსუდ. 372; ცოდვის მოკიდებ, принятіе на себя грѣха, სამ. ვახტ. 6, 14, ცოდვის მოკიდებას ვახტანგ მეფე თავის სამართლის წიგნში, მუხლი 14 ასე განსაზღვრავს: დიდი საქმე ცოდვის მოკიდებით არ გარდასწყდება, ერთის მარჩილისა ან ცოტად უფროსი ან უმცროსი საქმე უნდა იყოს, იქმნების ასეთი კაცი რომ იმისაგან ცოდვის მოკიდება და სულზედ შევარდნა ზროხა ზედაც დაეჯერებოდეს; ცოდვის მოკიდება ასე არის, რომე ვისაც ამგვარი რამ შეეწამოს იმ კაცმა ის შეწამებული კაცი ზურგზედ აიკიდოს და ასრე უნდა თქვას: შენიმც ცოდვა მეორეს მოსლვას მეცა მაქვს და შენდა ნაცვლადცა მე გან ვიკითხები თუ მე ეგე მექნას, თუ ამ რიგად ეს შეიძლო ალარა ვინ რას ემართლების, და თუ ვერ მოიკიდა და რასაც ჰსწამობს უნდა პასუხი გასცეს, ნ. ფიცი; ფეხის მოკიდება, ступать погою, ქილ. 43; ახლის მეგობრობის მოკიდება, завести новыхъ друзей, ქილ. 51; (მოვჰკიდებ, -დე, ზ. მ. ხელს შევახებ, დავიჭერ ხელით; დავჰკიდებ, ჩამოვჰკიდებ;

მოვსდებ კავსა, трогать, брать; вѣшать; зацѣплять, привязывать, დავრ. 106; მოვჰკიდებ კბილსა, взять зубами, მოვჰკიდებ წურბელსა, припускать, приставлять піявки, მოვჰკიდე ხელი ნავისა ბაგესა, ე. ი. ხელს დავავლებ, я схватилъ бортъ корабля рукою; ვეფხ. 609; მოვჰკიდებ კოცოშსა, ставить рожки; მოვჰკიდებ თვალსა, замѣтить, ბექან. 26, ხელი არ მოჰკიდა, ე. ი. ხელი არ ახლო, онъ не тронулъ рукою, онъ не взялся за дѣло, ხელი მომკიდე, возьми меня за руку, რუსუდ. 401; ხელი ხელს მოჰკიდეს, взяли другъ друга за руки; მოვჰკიდებ თვალსა, успѣть разсмотрѣть, რუსუდ. 723; თვალი ვერ მომკიდიან, ე. ი. თვალს ვერ მომასწრობდიან, не въ состояніи были разсмотрѣть меня, ვეფხ. 1387; მოვჰკიდებ შენობასა, начать постройку, რუსუდ. 379; კირით ზღუდეს მოვჰკიდებ, начать стройку ограды на извѣсти, 1 ქართლ. 23; (მოვიკიდებ, -დე), ზ. მიჩ. ვიცვირთავ, თავზედ ვიდებ, брать на себя; თავზედ მოვიკიდებ, навязать себѣ, ზურგზე მოვიკიდებ, вскинуть на свою спину, ვახც. სამ. 14; სხვის ცოდოს ვერ მოვიკიდებ, я не беру на себя чужаго грѣха; მოვიკიდებ მოყვარესა пріобрѣсти друга, რუსუდ. 379; მოვუკიდებ ცეცხლსა, зажигать, поджигать, მოვუკიდებ სანთელს, зажечь свѣчу, მოვუკიდებ ფქვილსა, подмѣшать муку, ბაცონ. ბაგრ. 82; (მოვეკიდები, -დე), ზ. თვ. მოვედები; ჩამოვეკიდები, გარდავედები, არ მოვეშვები; მოვეპყრობი, зацѣпляться; вѣшаться; пристать, прильнуть; обходиться съ кѣмъ либо строго или ласково, ქილ. 51; სახლს ცეცხლი მოეკიდა, домъ началъ горѣть, ცეცხლი მოეკიდა, ე. ი. შეწუხდა, былъ огорченъ, ღვინო მოეკიდა, онъ опьянѣлъ, ამ ჯავშანს არა იარაღი არ მოეკიდება, никакое оружіе не въ состояніи пробить этихъ латъ, რუსუდ. 47, 290, 292; ან რა იარაღი მოეკიდება მას, какое оружіе можетъ поразить его, რუსუდ. 875; ლიმონს ხავსი მოეკიდა, რკინას ჟანგი მოეკიდა, желѣзо покрылось ржавчиной, მეფე ყელს მოეკიდა, царь повисъ ему на шеѣ, ვეფხ. 145; მოვეკიდები ნათესავად, породниться, წინ მოვეკიდები, опередить кого, ვეფხ. 1228; მოვეკიდები ფეხთა, обнять чьи либо ноги, ვეფხ. 554; მჭვარტლი მოეკიდა ბუხარსა, труба покрылась сажею, ავათ მოვეკიდე, я поступилъ съ нимъ строго, ანც. 4—8. თრთოლა მომეკიდა, бросило меня въ дрожь, რუსუდ. 819; საიქიოს კალთას მოგეკიდები, ვისრ. 9; ქილ. 384, въ будущей жизни я ухвачусь за подолъ твоей одежды, буду искать у тебя спасенія, მომეკიდა, онъ присталъ ко мнѣ, **მოკიდებული, მოკიდული**, მიმ. დამოკიდებული, привязанный; зависимый; приверженный, преданный, 1 ქართლ. 293; შემდგომი, слѣдующій, მარც. 2—171; ძელზედ მოკიდებული, повѣшенный, რუსუდ. 186; მარც. 2—61; ცეცხლ-მოკიდებული, огорченный, იქიდამ მოკიდებული, начиная съ того мѣста, რუსუდ. 515; მოკიდებულვარ, я завишу, მარც. 2 — 170; **მოკიდებულება**, მოკიდულობა, ს. დამოკიდულობა, зависимость; привязанность; связь, нить; მარც. 1 — 167, მეცაფ. 94; ქილ. 128; -ჯაჭვთა, связь цѣпи, -ნათესაობითი, родственная связь, -შენობისა, рядъ строеній; ანდრ. 111.

მოკითხვა, სხ. спросъ; розыскъ, привѣтствіе, поклонъ; დაბლა მოკითხვა მოახსენე, поклонитесь ему отъ меня почтительно; მოკითხვის წიგნი, письмо привѣтственное, (მოვჰკითხავ; -ხე), ზ. მ. მოვსთხოვ; გარდავახდევინებ, დავუყურებ, требовать отчета; взыскивать; ალბ. 55; სამ. ვახც. 267; ვისრ. 47; ერთმანერთს სისხლი მოჰკითხეს, другъ у друга они потребовали удовлетворенія за кровь (т. е. за убійство), გორგ. 32, ღმერთი მოჰკითხავს, Богъ взыщетъ съ него, ერისთ. 141, გორგ. 118; ღმერთი მომკითხავს, Богъ накажетъ меня, ანგარიში მოჰკითხეს, съ него потребовали отчета, (მოვიკითხავ, -თხე), ზ. მიჩ. გამოვიძიებ, გამოვიკვლევ; მივუალერსებ მოკითხვას შევუთვლი; საჩუქარს, ან მოსაკითხ გავუგზავნი, изслѣдовать, разыскивать, узнавать о комъ или о чемъ, привѣтствовать кого; посылать привѣтствіе, поклонъ или подарки; ალბ. 199; ლუკ. 1 — 40, 41; საქმ. 21—5; მარკ. 9—15; ერთმანერთი მოვიკითხეთ, мы привѣтствовали другъ друга, **მოკითხული, მონაკითხი**, მიმ. изслѣдованный; взысканный, **მოკითხულობა**, ს. გამოძიება, გამოკვლევა, слѣдствіе, розысканіе; запросъ; სიბრ. 159; მოკითხულობა ჰქმნეს, стали доискиваться, დავრ. 116; გუჯ. 22, 29.

მოკირვა (მოვჰკირავ, -რე), კირით გავლეს, вымазать извѣстью, დაბად. 8—14; 6—4; **მოკირული**, მიმ.

მოკირწყლვა (მოვკირწყლავ, -ლე), ზ. მ. ქვით მოვჰფენ, вымостить камнемъ; **მოკირწყლული**, მიმ. мощенный, **მოკირწყლულობა**, выстилка.

მოკიცხარი, ს. მკიცხავი, გამკიცხველი, поноситель, **მოკიცხარობა**, სხ. насмѣшка, (ვჰმოვკიცხარობ, -რე), ზ მ. გავჰკიცხავ; მასხარად ავიგდებ, поносить; насмѣхаться, იერემ. 9—5.

მოკიცხვა (ვჰკიცხავ, -ხე), ზ. მ. გავჰკიცხავ, გავჰკილავ, გავჰქირდავ, ругать, поносить, გამოსლ. 10—2; (მოვიკიცხები), ზ. ვ. გავიკიცხები, მასხარად ავიგდები, быть обругану.

მოკლაკვნა (ვჰ), ზ. მ. согнуть.

მოკლე, ზედ. არა გრძელი; короткій; краткій, недлинный; сокращенный; непродолжительный; დღე მოკლე, недолговѣчный, მოკლე ჟამი, короткое время, სულ მოკლე, нетерпѣливый, ჭკუა მოკლე, слабоумный, მოკლეთა დღეთა, въ нѣсколько дней, შენი ხელი ჩემის წაყვანისათვის დია მოკლეა, ვისრ. 10, чтобъ меня взять, то для этого руки твои коротки, მოკლეა სოფელი, временная жизнь коротка, მოკლედ, ზზ. коротко, ვეფხ. 19, მოკლედ ვსთქვათ, коротко скажемъ.

მოკლება, სხ. уменьшеніе; сбавка; მოკლება მთოვარისა, ущербь луны, **მოკლებითი**, ზედ. уменьшительный, (ვამოკლებ, -კლე), ზ. მ. დავამოკლებ, შევამცირებ, укорачивать, сокращать, ვამოკლებ დღეთა, сокращать, проводить время, ქილ. 525; ვუმოკლებ დღესა, убивать, сокращать чьи дни;

ზუნ. კ. 199; ვჰმოკლდები, -დი, укорачиваться, **მოკლებული**, уменьшенный, сбавленный; лишенный.

მოკლება, სხ. лишеніе; მოკლება ხელის უფლებისა, лишеніе правъ состоянія, (მოვაკლებ, -კელ), ზ. მ. წავართმევ, მივხდი; დავაკლებ, დავუნაკლულებ, შევუმცირებ; лишать, отнимать; уменьшать, сбавлять; ლუკ. 15—14; 22—32; მოვაკლებ პატივსა, лишать чести; მოვიკლებ ფასსა, подешевѣть, მოუკლო დღე, სიცოცხლე, онъ укоротилъ его дни, жизнь; ნუ მომაკლებ წყალობასა, не лишай меня милости, დაბად. 55—8; მოუკლო თვალის სინათლე, онъ лишилъ зрѣнія; მომიკლო ფასი, онъ сбавилъ мнѣ цѣну; (მოვაკლდები, -კლდი), ზ. დავჰკარგავ, მოვიკლებ; დავნაკლდები, შევმცირდებია; შევსუსტდები; მოვსცდები; терять, лишаться; уменьшаться, истощаться, убывать; небывать, неприсутствовать, отставать; დაბად. 44—33, 47—33; ისა. 7—8; 38—12; 55—13; ისუ ზირაქ. 3—13; ისუ. 3—17; გუჯ. 29; კაშ. 130; სიბრ. 56, 59; მოაკლდა თვალის სინათლე, онъ лишился зрѣнія, ფსალ. 68—3; ძალა მოაკლდა, онъ ослабѣлъ, ქილ. 316; მოაკლდა პური, недостало хлѣба, ანც. 48; 1 ქართლ. 437; ვისრ. 4, მადა მოკლდა, лишился аппетита, ქილ. 178; მოაკლდა სწავლასა, онъ отсталъ въ наукахъ, ჩვენი წყალობა ნუ მოგაკლდების, да не будешь лишенъ нашей милости, ქილ. 415; თვალი არ მოაკლდების, глаза не сводятся, არ მოაკლდების მთავარი იუდისაგან, не оскудѣетъ князь отъ Іуды, ღონე მომკლებია, я лишился силъ; ქილ. 130, ვისრ. 174; **მოკლებული**, მიმ. лишенный, მოვჰკლებივარ, მოვჰკლებოდი, быть лишену; небывать.

მოკლედ, ნ. მოკლე; მოკლე ჟამიერი, кратковременный.

მოკლეობა, ს. მოკლობა, სიმოკლე, короткость.

მოკლერწყვა (ვჰ ან მოვუკლერწყავ პირსა), ზ. მ. პირის უგემრობას მივსცემ, вызвать нечистоту языка (говоря о желудкѣ).

მოკლვა (ვჰკლავ, -ვჰკალ); ზ. მ. სიცოცხლეს მივუხდი, სულს ამოვართმევ; დავჰკლავ ხვასტანგს; убивать, умерщвлять; заколоть, მოჰკლას ხარი თივამა, იგავი, сѣно лишаетъ жизни быка (говорится о тѣхъ кто жалуется на свое положеніе, ნაღველი მომკლავს, забота убьетъ меня, მოვაკლავ ან მოვიკლავ თავსა, убить себя, наложить на себя руки, რუსუდ. 443; მოვიკლავ წყურვილსა, утолить жажду, მოვიკლავ სვინიდისსა, потерять совѣсть, შვილს მოგიკლავ, я убью твоего сына, ვისრ. 179; 2 ქართლ. 526; ანც. 5—13; მოუკლა სურვილი, онъ удовлетворилъ его желанію, ვეფხ. 1536; (მოვიკლვი, -კალი), ზ. ვ. სიცოცხლე მიმეხდება, быть убиту, მოვუკლავარ სიყვარულსა, любовь убила меня, ვეფხ. 151. **მოკლული**, მიმ. убитый, **მოკვლევინება** (ვა), ზ. სხმ. სიცოცხლეს მივახდევინებ, სულს ამოვართმევინებ, заставить убить, ვეფხ. 573; გორგ. 8, 265; სამ. ვახტ. 211; თავს მოგაკვლევინებ, заставлю тебя убить себя, ვეფხ. 240.

მოკლოობა, ს. მოკლეობა, სიმოკლე, кроткость.

მოკმაზვა, ნ. მოკაზმვა; მოკმაზულობა, ნ. მოკაზმულობა.

მოკნინება (ვა), ზ. მ. уменьшать, убавлять.

მოკონკება (ვა), ზ. მ. заплатить, зашить.

მოკოკილავება (ვუ თავს), округлить, 99 სამზ.

მოკორცნა (მოვკორცნი, -ნე), ზ. მ. ცუდის ან ჩლუნგის სამართებლით ვპარსავ, брить тупою бритвою, драть.

მოკოცნა (ვჰკოცნი), ზ. დავჰკოცნი, разцѣловать.

მოკოხტაო, ზედ. მოხდენილი, მოკეკელავებული, щеголеватый.

მოკრახნა (მოვიკრახნები, -ნე), ზ. ვ. დავეხვევი, დავგორგალდები, свернуться въ кольцо, რუსუდ. 695.

მოკრება, **მოკრეფა**, სხ. собираніе: -რეფა ყურძნისა, собираніе винограда, -ბალახთა, собираніе травъ, (მოვჰკრებ, მოვჰკრიბე), ზ. მ. მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ, собирать, соединять, скоплять, (მოვჰკრეფ, -რიფე), ზ. მ. მოვსთვლებ ხილსა; მოვაგროვებ; собирать плоды; сбирать, скоплять; დიდი საქონელი მოჰკრიფა, онъ скопилъ громадное богатство; მოვჰკრეფ ყურძენსა, собирать виноградъ, მოკვრებ ხალხსა, собрать народъ, მოვჰკრებ ჯარსა, собрать войско, (მოვიკრეფ), ზ. მიჩ. მოვიგროვებ, собирать для себя, მოვიკრეფ ცნობასა, собраться съ мыслями, ქილ. 144; გულზედ ხელს მოვიკრეფ, скрестить на груди руки, -გონებასა, собраться съ умомъ, сообразить; (მოვჰკრბები, -ბი; მოვჰკრფები, -ფი); მოვიკრიფები, -ფე, ზ. ვ. ვდ. მოვჰგროვდები, მოვჰქუჩდები; მოვისთვლები; собираться, сходиться; быть собрану; რუსუდ. 92; 402; ქილ. 320, 381, 604; მოჰკრფა ერი, собрался народъ, **მოკრეფილი**, **მონაკრეფი**, მიმ. собранный, **მომკრეფი**, ს. собиратель.

მოკრვა, **მოკრუა** და არა მოკვრა (ვჰკრავ, ვჰკარ), ზ. მ. მცირედ გადავჰკრავ, მოვახვედრებ, მოვარტყამ; შევჰკრავ, შევშარტავ; пріударить, хватить; толкнуть; завязывать, ვისრ. 200; მოვჰკრავ თვალსა, подсмотрѣть, замѣтить; მოვჰკრავ ყურსა, подслушать, ქილ. 343, მოვჰკრავ კბილსა, раскусить, მოვჰკრავ ფეხსა, споткнуться; ყური მომიკრავს, я слышалъ, მოვჰკრავ პირსა, завязать отверстіе, სიბრ. 143; ქიმ. 125; ბაგრ. ბატონ. 109; თავი მაგრა მოჰკარ, завяжи крѣпко отверстіе, ქიმ. 264; მომკრა ხელი, рукою толкнулъ меня; (მოვაკრავ, ვაკარ), ზ. მ. დავაკრავ, დავაწებებ, გადავაკრავ, обвязывать; налѣплять, наклеивать, обивать; მოვაკრავ ოთახსა ნახატის ქაღალდითა, обить комнату обоями, მოვაკრავ კარსა ნაბადს, обить дверь войлокомъ, გულზედ მომეკრა, онъ прильнулъ къ моей груди, ერისთ. 140; (მოვიკრავ, -კარ), ზ. მიჩ. მოვიხვევ მაგალ. თავზედ და სხ. повязать себѣ; მოვიკრავ გულზედ, прижать къ груди; ქილ. 461, რასაც ოფლს თავს მოიკრავს, пока невыпарится. ქიმია 77; (მოვეკვრი, -კარ), ზ. თვ. დავეკვრი, დავეწებები, прилипнуть, пристать; (მიკრულვარ, -ვჰკროდი), я прилипъ, ქილ. 672; **მოკრული**, **მონაკარი**, обитый.

მოკრივე, ს. კრივში მბრძოლი, боецъ.

მოკრკალვა (ვჰკრკალავ, -ლე), ზ. მ. მოვამრგვალებ, округлять, სომხ. სამ. 348, согнуть въ дугу; набивать обручь.

მოკრკიალე, ზედ. ბრწყინვალე, блестящій, свѣтлый, ჰაერი, чистый воздухъ, ქილ. 419; **მოკრკიალება** (ვა), выгнуть, რ. ქ. ლ.

მოკრჭიმლე, ზედ. მლალავი, ჩხუბის მოყვარე, сварливый, **-მლეობა**, сварливость.

მოკრუნჩხვა, მაგალ. ძარღვისა, сведеніе жилы, პ. ფ. ლ.; დავხუთავ, გავსთანგავ; (ვჰკრუნჩხავ, -ჩხე), ზ. მ. მოვჰგრეხ, დავჰგრეხ ტანში, сжать, корчить, сводить судорогами; (მოვიკრუნჩხები), ზ. ვ. მოვიგრიხები, გავითანგები, დავიკრუნჩხები, скорчиться.

მოკრძალვა, ზზ. კრძალვით ან სიფრთხილით შენახვა, დაცვა, бережное храненіе; **მოკრძალვით**, бережно, осторожно; ქილ. 386; მოკრძალვა ხორცთა სიწმინდითა, сохраненіе тѣла въ чистотѣ; მარკ. 4—3, (მოვჰკრძალავ, -ლე), ზ. მ. დაკეტილში შევინახავ; ფრთხილად, დარიდებით შევინახავ, დავიცავ; хранить подъ замкомъ; заключить, запереть, хранить бережно, предостерегать; მარკ. 1—3; თავს მოვიკრძალავ, ე. ი. თავს შევინახავ, დავერიდები, остерегаться; ქილ. 278; მოვჰკრძალავ ვენახსა, оградить виноградникъ, ისაი. 5—2; მომიკრძალავ, ограждаешь меня, т. е. защищаешь; ისაი. 41—10; (მოვეკრძალები, -ლე), ზ. თვ. დავერიდები, остерегаться, ქილ. 619; მოკრძალული, მიმ. хранимый, сберегаемый, осторожный; заключенный (арестантъ); ისაი. 8—15; მოკრძალულობა; замкнутость; ს. застѣнчивость; ვეფხ. 1477, მოკრძალავი, ზედ. стыдливый, застѣнчивый, ვისრ. 45.

მოკუზვა (მოვჰკუზავ, -ზე), ზ. მ. მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ წელში, согнуть, (მოვიკუზები, -ზე), ზ. ვ. წელში მოვიხრები, сгорбиться, მოკუზვილი, сгорбленный, **მოკუზული** დადის, онъ ходитъ сгорбившись.

მოკუმშვა (მოვჰკუმშავ, -შე), ზ. მ. მოვბლუნძავ, მოვჰკრუნჩხავ, მოვხრუსტავ, მოვჰფხუწავ, сжать, скомкать, **მოკუმშვილი**, сжатый, მოვიკუმშავ პირსა, сжать ротъ, გული მოიკუმშა, сердце сжалось, ბუნ. კ. 106.

მოკუ̂ნეტა (ვჰკვნეტ, -ნიტე), ზ. მ. მოვჰკბენჩ, откусить, отгрызть.

მოკუნტვა (მოვჰკუნტავ, -ტე), ზ. მ. მოვჰკრუნჩხავ, მოვჰგრეხ; დავაკუნტებ; коробить, корчить; ставить на заднія лапы; (მოვიკუნტები, -ტე), ზ. ვ. მოვიკრუნჩხები; გავჩუმდები, გავინაბები, скорчиться, съежиться, присмирѣть; **მოკუნტული**, მიმ. скорченный; малорослый.

მოკუპრვა (ვჰკუპრავ, -რე), ზ. მ. კუპრით განვჰგოზავ, მოვჰფისავ, посмолить.

მოკუ̂რა, ნ. მოკრვა.

მოკურცხლვა (ვჰ), ზ. მ. მოვირბენ, прибѣжать.

მოკუფხლვა (ვჰკუფხლავ, -ლე), ზ. მ. მოვჰკრეფ ყურძენსა; გავჰკრეხ, ავიკლებ; собирать виноградъ; обобрать, ограбить; 2 სჯული 24—19; ისაი. 3—9; იერემ. 6—9.

მოკუწვა (მოვჰკუწავ, -წე), ზ. მ. ნაკუწად დავსჭრი, ნაკუწნაკუწად ვაქცევ, изрѣзать, искромсать.

მოლა (არაბ.), ს. мулла.

მოლაგება (მოვალაგებ, -გე), ზ. მ. დავალაგებ, ავჰკრეფ, прибирать, убирать; (მოვლაგდები), ზ. ვდ. დავლაგდები, прибираться, **მოლაგებული**, მიმ. убранный, **მომლაგებელი**, ს. убиратель.

მოლაზონი, მოლოზანი, ნახე მონოზანი.

მოლალე, ზედ. მოკრჭიმლე, ჩხუბის მოყვარე, сварливый, საქმ. 7—26; იგავ. 21—20.

მოლალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვრეკ, пригонять.

მოლამაზება (ვლამაზდები), ზ. ვდ. принарядиться.

მოლანდება, სხ. ოცნება, მოსიზმრვა, მოჩვენება; призракъ, привидѣніе, (მოველანდები, -ნდა), ზ. თვ. привидѣться, მომელანდა, мнѣ привидѣлось.

მოლაჟვარდული, ზედ. ლურჯად შეღებილი, лазуревый.

მოლაპარაკე, ს. ვინც ლაპარაკობს, მბობელი; მომრიგებელი; говорунъ; договорщикъ, переговорщикъ; სამ. ვახტ. 206; მოსარჩლე, მომხრე, присяжный повѣренный, адвокатъ, ნ. მოსარჩლე; მოლაპარაკება (ვი), ზ. მ. переговорить; მოლაპარაკე, მოსარჩლე, მომხრე, присяжный повѣренный, адвокатъ, ходатай, ნ. მოსარჩლე.

მოლარე, ს. სალაროს მცნე, ხაზინადარი, ვეფხ. 103, 368; მეკუჭნავე, казначей, хранитель сокровищъ, богатствъ; ключникъ, -чница; ან **მოლარეთუხუცესი**, главный хранитель сокровища, დასტ. 79; **მოლარეობა**, ს. მოხელეობა სალაროს ნაზირისა, обязанность казначея; храненіе сокро- [вищъ.

მოლაღე, ს. მოხუმარი, шутникъ.

მოლაღობა, ს. ხუმრობა, шутки.

მოლაღური, ს. მფრინვ. ნ. მალაღური.

მოლაყბობა, ს. ყბედობა, ჭორი, болтовня.

მოლაშქრე, ს. მებრძოლი, მეომარი, воинъ, ვისრ. 40, რუსუდ. 879; **მოლაშქრება** (ვილაშქრებ, -რე), ზ. მ. ვომობ, ვჰბრძავ, воевать, сражаться, ისაი. 31—4; დარეჯ. 89. [ვეფხ. 127.

მოლახოცა, უნდა მონახო -ცა, чтобы поискалъ,

მოლბილება (ვალბილებ, -ლე), ზ. მ. მოვარბილებ, დავარბილებ, მოვაჩჩვილებ, размягчить, რუსუდ. 884.

მოლბობა (ვალბობ, -ბე), ზ. მ. დავარბილებ; მოვამდოვრებ, დავაშოშმანებ, смягчать, унять, укрощать боль; გული მოულბო, у него смягчилось сердце, онъ успокоился, ვეფხ. განმ. 156; მოვილბობ გულსა, успокоиться, смягчиться, ქილ. 50; (ვლბები, -ბი), ზ. ვდ. მოვრბილდები, დავშოშმინდები, смягчаться; успокоиваться; ვისრ. 109; 22; ორბ. 63, **მოლბობა** კბილისა, ს. კბილის მოჭრა, оскомина, (მოვილბობ კბილსა), ზ. უ. კბილს მოვიჭრი, набить оскомину, ოსე. 4—6.

მოლეგარო, ზედ. ლურჯ-მოისფრო, сѣроватый.

მოლევა (მოვლევ, -ლიე), ზ. მ. აღვლევ, აღვსპობ, გავაჩანაგებ, გამოვლევ; გავსცვეთ დანის პირსა, ყუაზედ გავიყვან, истощить, тратить, издерживать; исташивать ножъ и т. п.; (მოვილევი, -ლიე), ზ. ვ. გავილევი, გავჩანაგდები, истощиться, переводиться; исташиваться; ქილ. 24; 289; ხილი მოილია, фрукты перевелись, სიკვდილი მომლევს, смерть уничтожитъ меня.

მოლევა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ მოვსვამ, испить.

მოლესა (მოვჰ), ზ. მ. გავლეს; პირს გამოვუწყობ დანასა, точить; растирать; ქილ. 67; **მოლესილი**, навостренный.

მოლექსე, ს. მოშაირე, მელექსე, поэтъ, **მოლექსეობა**, ს. მოშაირობა, стихотворство, ერისთ. 2—86.

მოლეწა (ვჰლეწ, -წე), ზ. მ. გავლეწ; დავამსხვრევ, დავამტვრევ; намолотить; наломать, истребить.

მოლი, ს. შავი წამოსასხამი ლართივით, плащъ, накидка, ვეფხ. 1270; ანც. 69.

მოლი, მოლოქი, ს. ახალი ბალახი, ალერდი, свѣжая травка, мурава; რუსუდ 286; თაფლის მოლი ან ფუტკრის მოლი, მცენ. пчельникъ, маточникъ.

მოლიდი (არაბ.), ს. მონგოლი ან მოგოლი (ნათესავი); შავთ. 79; ქართლ. ცხოვრ. ნოინი; არაბულად ნიშნავს: ასასსა; монголъ; ассасинъ, мулагидъ; ბიანკ. ლ.

მოლიყლარი, ს. ლალი, შეუპოვარი; ან მოხუმარი; нахалъ; наглецъ; шутникъ; ვეფხ. 86.

მოლიპვა (ვილიპები, -პე), ზ. მ. მცირედ შევიყინები, подмерзнуть, **მოლიპული**, მიმ. подмерзлый.

მოლმობიერება (ვა), ზ. მ. ლმობიერ ვჰყოფ, მოვაჩჩვილებ, მოვამდოვრებ, смягчить, (ვლმობიერდები -დი), ზ. ვდ. ლმობიერი შევიქმნები, დავმშვიდდები, смягчаться, ვისრ. 37; 86, 148, 168; რუსუდ. 942.

მოლოდება (ვალოდებ, -დე), ზ. მ. მოვაცდენინებ, заставить ждать, (მოვილოდებ, -დე), ზ. მ. მოვიცდი, ждать, ვეფხ. 638; (მოველოდები, -დე), ზ. თვ. ვუცდი, ожидать; чаять, надѣятся; повременить; ქართლ. 225; მომილოდე, жди меня, დარეჯ. 77; ვისრ. 38, 87; ვეფხ. 258; **მოლოდინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить ждать, (ვუ), ზ. მ. ждать, მომალოდინებ, заставляешь меня ждать, რუსუდ. 32; მომილოდინებ, ты ждешь меня, ვეფხ. 258; (მოველოდინები, -ნე), ზ. თვ. მოველი, ожидаю, 1 ქართლ. 391; 2 პეტრე 3—14; გალატ. 5—3; მილოდინე ნახე მოლოდინი ქვეით; **მოლოდნა**, სხ. ცდა, ожиданіе, ვეფხ. 634; (მოველი, სრ. არა აქვს, უსრ. მოველოდი; ან მოვლოდნი; -ნე), ზ. მ. მომავალსა რასმე ვიგულვებ, ვსასოებ, მოვუცდი; ждать, ожидать; ვისრ. 22, 38; 1 ქართლ. 391; მატ. 11—3; 24—50; ფსალმ. 55—8; მოელის ჯილდოს, онъ ожидаетъ награду, მომელის, онъ ждетъ меня, ერისთ. 46; ლუკ. 1—36; 2—25; მარკ. 15—3; მოელის სტუმრებსა, ожидаетъ гостей.

მოლოდინი, ზედ. სასოებული, ожидаемый, -საზ. ожиданіе, ვეფხ. 900; თქვენი მოლოდინი არა ჰქონდათ, они не ожидали васъ, გორგ. 270, **მოლოდინობა**, ს. ლოდინი, ცდა, ожиданіе.

მოლოყანა, მცენ. даурская калина, ერის. ლ.

მოლოკვა (ვჰლოკ, -ლოკე), ზ. მ. მოვლოშნი, ენით ალვსწბავ, მოვსვლეპ, მოვსთქვლეფ; вылизать.

მოლოქი, ს. მცენ. ნახე მოლი, свѣжая трава, мурава; ბალბა, კორკოტანა, მცენარეა; проскурнякъ.

მოლოშვა, მოლოშნვა (ვლოშნი, -ნე), ზ. მ. მოვლოკავ, მოვსვლეპ, вылизать.

მოლოცვა (მოვილოცავ. -ცე), ზ. მ. წმინდათა ადგილთა მოვივლი სალოცვად; путешествовать по св. мѣстамъ, (მოვულოცავ, -ცე), ზ. მ. მივულოცავ; поздравить, მომილოცავს, поздравляю васъ, ტიმოთ. 15.

მოლპობა (ვალპობ, -პე), ზ. მ. დავალპობ, წავახდენ რასმე ლპობით, гноить, (ვლპები, -პი), ზ. ვდ. დავლპები, წავხდები ლპობით, гнить.

მოლტოლვა (მოვივლტვი, -ტე), прибѣгнуть къ кому.

მოლურჯო, ზედ. მცირედ ლურჯი, синеватый.

მოლურჯება (ვჰლურჯდები), ზ. ვდ. посинѣть.

მოლხენა, სხ. развлеченіе; облегченіе въ болѣзни; ვაშლი 24 (მოვალხენ, -ხინე), ზ. მ. გავამხიარულებ; შევაქცევ, გავრთავ, მოვაქარვებ სევდას; შევუმსუბუქებ უძლურებას; შვებას მივსცემ; развеселять, радовать; облегчать страданія, ვეფხ. 1488; ქილ. 693; ჩონგ. 132; 144; (მოვილხენ, -ხინე), ზ. მიჩ. გავმხიარულდები, შევექცევი, მოვიქარვებ სევდას; შვებას მივიღებ, მელხინება; развеселиться, разсѣяться; получить облегченіе; ვეფხ. 51: 150; რუსუდ. 59; ქილ. 53; მოვლხენილვარ, მოვლხენოდი, მომხლხენოდა, я получаю облегченіе, ვეფხ. 634, **მოლხინება** (ვა, ვი), იგივე მოლხენა.

მოლხინარი, მოლხინე, ზედ. მხიარული, შვების მქონე, веселый, отрадный; веселящійся; -ნარეოფა (ვჰყოფ), развеселять.

მოლხინი, ზედ. მხიარული, отрадный, მარკ. 6—16; იოან. 4—52; ანდრ. 147.

მოლხობა (ვალხობ, -ხე), ზ. მ. გაყინულს გავადნობ, растаять; (მოვლხვები, -ვი), ზ. ვდ. დავდნები, таять, მომელხვება კბილები, набью оскомину.

მომაგიერე, ს. ვისისამე მაგიერად მყოფი, намѣстникъ, заступившій чье либо мѣсто, მომაგიერე მეფისა, намѣстникъ царскій.

მომაგრება, ზ. მ. გავამყარებ; укрѣпить, (ვი მაგალ. საჭურველს), поправить на себѣ оружіе; ვეფხ. 93; რუსუდ. 477; (მოვმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. გავმაგრდები, გავძლიერდები, укрѣпиться, (გავუმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. აღვუდგები, противустать, ანტ. 5—4; ან усилиться противу кого.

მომადიანი, ს. მაჰმადიანი, магометанинъ, 2 ქართლ. 457.

მომადლება (ვჰ), ზ. მ. მოვანიჭებ, ვუწყალობებ, ვუბოძებ, მივსცემ, даровать, жаловать; კაცშ. 228; დაბად. 49—17; ვისრამ. 168; მოგვმადლა, онъ даровалъ намъ, ვეფხ. 1—6; 4—32; ენება მომადლება ურიათა, онъ хотѣлъ расположить къ себѣ Евреевъ; საქმ. 24—28; (ვი), ზ. მ. მოვიზიდავ ვისმე თვისს მხარეს, მოვინადირებ; მოვიბირებ, располагать, склонять на свою сторону; привлекать; დავსაჩუქრავ, დავჰქრთამავ, задабривать; 1 ქართლ. 206; ტიმ. 26; მოვიმადლებ სპათა, расположить въ свою пользу войско, ქილ. 421; **მომადლებული**, მიმ. дарованный; задобренный; გორგ. 266, **მომადლიერება** (ვი), იგივე

მოვიმადლებ, расположить къ себѣ, задобрить, **მომადლიერებინება** (ვი, -ნე), ზ. სხმ. მოვაბიერებინებ, заставить расположить къ себѣ, მოემადლიერებინებინა, онъ склонилъ на свою сторону, გორგ. 157; **მომადლიერებული,** მიმ. задобренный.

მომავალი, ზედ. მოსვლის მგულვებელი; მოსასვლელი, предстоящій, грядущій, идущій; ожидаемый, чаемый; будущій ალბ. 97; ვისრ. 160; მარკ. 9—1; 6—31; იაკობ. 5—1; წინაშე მომავალი, ე. ი. მერმე მოსასვლელი, имѣющій быть, ვეფხ. 104; მომავალი კაცი, человѣкъ идущій, მომავალი კაცი სოფლად человѣкъ грядущій въ міръ; იოან. 1—9; მომავალი სახლისა ჩემისა, потомство мое, ისაი. 21—1; მომავალნი მეფენი, будущіе цари, გუჯ. 2, 28; თავზედ მომავალი, приключеніе; **მომავალობა,** ს. სიარული; ან თავზედ მოსავალი; წინასწარი; шествіе; приключеніе; будущность; ყარამ. 131, ვეფხ. 371.

მომავლინებელი, ს. რომელიც მოავლინებს, писосылатель, მაკ. 10—40.

მომაზრება (მოვიმაზრებ, -რე), ზ. მ. მოვიხვევ, завернуться, ვეფხ. 531.

მომაკვდავი, მომაკუდავი, ზედ. ქვემდებარე სიკვდილისა, смертный.

მომაკვდინებელი, ზედ. მკვლელი; умерщвляющій, убійственный, მომაკვდინებელი ცოდვა, смертный грѣхъ, მომაკვდინებელი წამალი, убійственное лекарство.

მომანჭვა (მოვმანჭავ, -ჭე), ზ. მ დავიღმეჭ, მაგალ. პირსა, морщить лице, მომემანჭვა პირის სახე; лице мое наморщилось.

მომაოხრებელი, ს. გამაოხრებელი, опустошитель.

მომარგვლა (ვჰ), ზ. მ. полоть.

მომართ, თანდ. ნათესაობითის ბრუნვისა თანა ხმარებული, къ, ко; ჩვენდა მომართ, къ намъ, 1 კორ. 15—10.

მომარგალიტება (ვჰ), ზ. მ. მოვოჭავ მარგალიტით, осыпать жемчугомъ, **მომარგალიტებული,** მიმ. осыпанный жемчугомъ, რუსთ. 768.

მომართება, სხ. направленіе, стремленіе къ; прибѣгъ за помощію; ვეფხ. 1481; (ვჰმართებ, -თე), ზ. მ. მოვივლტვი; მოვალ შესავედრებლად; ან ვსთხოვ ვისმე მფარველობას, შევეფარები, შევეხიზნები; направить путь, стремиться къ чему; прибѣгать, искать покровительства у кого либо; 1 მაკაბ. 4—8, ალბ. 78, (მოვუმართებ მაგალ ხელს), ზ. მ. შევეწევი; помогать, მოვუმართებ ზარბაზანსა, нацѣливать пушку, **მომართებული** ყმა, ალბ. 78; крестьянинъ добровольно вступившій въ крѣпостное состояніе.

მომართვა, სხ. исправленіе, поправка, (ვჰ), ზ. მ. მივჰმართებ. მივალ ვისთანმე სახვეწრად; მოვაწყობ, მოვამარჯვებ; გავჰმართავ, გავაწყობ, направить путь къ кому, прибѣгнуть; приспособить, приладить; исправить, поправить; დარეჯ. 2—75; 1 ქართლ. 40; ალექს. 26; დარეჯ. 2, 151; მოვჰმართავ საათსა, заводить часы, მოვჰმართავ ჭიანურსა, настроить скрипку, (ვიმართავ, -თე), ზ. მიჩ. გავიმართავ, მოვიმარჯვებ; поправить на себѣ что либо; მოვიმართავ ხელსა, получить пособіе, помощь, 2 ქართლ. 577; ხელი მომიმართე, помоги мнѣ, (ვუ), ზ. მიჩ. მოვუმარჯვებ; გავუნიშნავ; направить, нацѣлить, მოვუმართავ ზარბაზანსა, нацѣливать пушку, 2 ქართლ. 331; 410; მოვუმართავ ხელსა, помочь, 2 ქართლ. 569; (მოვემართები, -თე), ზ. თვ. (მოვემარჯვები, გავეწყობი; быть приложену, придѣлано, მივემართები), направиться противу; კისერი მშვილდად და ყურები ისრად მოემართათ, они вытянули шеи и навострили уши, ქილ. 601; ორი ბასრი ხმალი მოემართათ, они направили двѣ острыя сабли, ყარამ. 132; ხელი მომემართა, получилъ пособіе, помощь, ვეფხ. 733, განმ. (მოვიმართები, -თე), ზ. ვ გავიმართები, გავიწყობი, исправиться, приладиться; заводиться (часы), **მომართული,** მიმ. заведенный; направленный; რუსთ. 308. ერისთ. 192; **მომმართველი,** ს. исправитель; настройщикъ; **მომართულობა,** ს. მომარჯვებულობა; ან შინაგანი გაწყობილობა, მაგალ. საათისა და მისთანათა, направленіе; устройство, механизмъ.

მომართებულება (ვიმართებულებ), ზ. მ. მართებულად მივიღებ, принять кого радушно; კაცი ესე მოიმართებულე თქო, скажи чтобы тебя приняли радушно; სიბრ. 104.

მომართი, ზედ. მომართებული, обращенный къ.

მომარტოვება (ვა), ზ. მ. მოვამხოლოვებ ციხეში, заключить въ одиночную тюрьму въ крѣпости, 2 ქართლ. 561.

მომარილება (ვა), ზ. მ. просолить.

მომარჩინებელი, მომარჩენი, ს. მომრჩენელი, избавитель, исцѣлитель.

მომარხულება (ვი), отпоститься.

მომარჯვე, ზედ. მოხერხებული, приспособленный, приноровленный; კავშ. 284; მარჯვე, გერგილიანი, ловкій, проворный.

მომარჯვება, ზ. მიჩ. მოვიხერხებ, მოვიმართავ; წარვიმართებ, წარვიმატებ; შავთ. 50, поправить на себѣ что; приспособить что себѣ; успѣть; მოვიმარჯვებ სახმართა მონასტრისათა, пріобрѣсти необходимое для монастыря, მარტ. 2—89; (ვუ), ზ. მიჩ. მოვუმართავ, გავუნიშნავ, направить что къ чему; нацѣлить; მოვუმარჯვებ ისარსა, нацѣлить стрѣлу, რუსთ. 692; ღმერთმან სიკეთე მოგიმარჯოს, Богъ, да поможетъ тебѣ въ добромъ дѣлѣ, ანტ. 6—34; მოვუმარჯვებ ზარბაზანსა, наводить пушку, **მომარჯვებული,** მიმ. наведенный; приложенный; ловкій, проворный; **მომარჯვებულება,** ს. სიმარჯვე, ловкость.

მომასწავებელი, ს. წინასწარ მაცნობებელი, предвѣстникъ.

მომატება, სხ. увеличеніе; прибавленіе, прибавка; (ვჰ), ზ. მ. შევსძინებ, დავრთავ, прибавить, 1 ქართლ. 59: (ვუ, -ტე), ზ. მიჩ. ზედ დავურთავ, მივუმატებ, განვუმრავლებ, увеличить кому что, прибавить кому, ვისრ. 11, მოვუმატებ ფასსა, увеличить цѣну, მოვუმატებ ჯამაგირს, прибавить кому жалованье, (მოვიმატებ, -ტე), ზ. მიჩ.

შევიძინებ, увеличить себѣ, ნაღველს არ მოვიმატებ, я не усилю свою печаль, ქილ. 491; წყალმა მოიმატა, вода въ рѣкѣ прибыла; დღემ მოიმატა, день прибавился; **მომატებული**, მიმ. прибавленный, пріумноженный; лишній; **მომატებულება**, ს. სიმეტნე, излишество, მომატებული ლაპარაკი არ ვარგა, много не слѣдуетъ говорить, **მონამატი**, ს. придатокъ, **მოსამატი**, ზედ. прибавочный.

მომატყვებელი, ზედ. შემამთხვევლი вовлекающій, навлекающій; причиняющій, ქილ. 201; -უკვდავებისა, дающій безсмертіе, 1 ქართლ. 183; ცოდვის მომატყვებელი, вовлекающій въ грѣхъ, -სიცოცხლისა, дающій жизнь, ქილ. 345: მომატყვებელი ბოროტისა, причиняющій зло, მარტ. 2—335; 149; მომატყვებელი სიხარულისა, дающій радость, ქილ. 71; მომატყვებელი წმინდის სამების ცნობისა, дающій намъ средство познать св. Троицу, გუჯ. 15.

მომატყუვებელი, ს. მაცთური, მომაცთუნებელი, обманщикъ.

მომაუძლურებელი, ზედ. მომახუსტებელი, изнуряющій.

მომაქარვებელი, სევდისა, разгоняющій скуку.

მომაქცეველი, ს. სარწმუნოებად მომყვანი, обратитель.

მომაღლება (ვა), ზ. მ. შევამაღლებ, возвышать, (ვი), ზ. მიჩ. აღვიმაღლებ მაგალ. თავს, возвыситься, прославиться, ვეფხ. 1443.

მომაღლო, ზედ. მცირედ მაღალი, нѣсколько возвышенный, ადგილი, возвышенное мѣсто, 2 ქართ. 317.

მომაღნარებული, ზედ. მოცული შამბნარის ტყით, окаймленный дремучимъ лѣсомъ, ტიმ. 183.

მომაღორებელი, ზედ. მომატყუუებელი, соблазняющій, соблазнительный; обманчивый, ქილ. 420.

მომაყარი, ზედ. მომყრელი, бросающій, ვეფხ. 1096.

მომაყივნებელი, ზედ. სახელის გამტეხი, острамитель.

მომაშთობელი, ზედ. დამარჩობელი, удушливый, ვეფხ. 140.

მომაჩხო, ზედ. მცირედ მაჩხი (თვალები), о глазахъ: пестроватый.

მომაცთუნებელი, ზედ. მომაღორებელი, соблазнитель.

მომახება, ზ. მ. მახეს დავუდგამ, ставить сѣть, ქილ. 269.

მომახვა (ვჰ), ზ. მ. გავლესავ, точить, ვეფხ. 651.

მომახველობა, ს. острота (ножа), შავთ. 98.

მომახურება, ნ. მომახება.

მომახური, ს. თევზის დამჭერი ბადით, рыболовъ, 1 ქართლ. 306.

მომბირებელი, ს. მომნადირებელი, увлекающій.

მომბძარველი, ს. მგლეჯელი, терзающій, ისაი. 36—22.

მომგები, ს. ხელობით, ვაჭრობითა ან სხვა გვარის შრომითა სარჩოს მშოვნელი, შემძინებელი; მშოვნელი ქაღალდის თამაშობით, пріобрѣтатель, стяжатель; списыватель; выигрыватель; ძროხა მომგები ფურისა, ე. ი. მეზვი, მშობელი ხვასტაგი, არ ბერწი, ვითარ მომგები ფური, ხარი და სხ; тельная, неяловая.

მომგებლობა, ს. пріобрѣтательность.

მომგზავრება (ვი), ზ. მ. пропутешествовать.

მომგლეჯი, ს. срыватель.

მომგლოვიარება (ვი), ზ. მ. გამოვიტრებ, кончить оплакиваніе, снять трауръ.

მომგოზველი, ს. გამლესი, штукатуръ.

მომგონებელი, ს. მპოვნელი; მომაზრებელი; выдумщикъ; изобрѣтатель; მომგონებლობა, ს. **მომპოვნელობა**, изобрѣтательность.

მომდაბლება, ზ. მ. დავამდაბლებ, მოვამცირებ, унижать, ვეფხ. 208; (ვი მაგალ. თავს), ზ. მიჩ. თავს მოვიკანტურებ, დავიმდაბლებ, присмирѣть, (მოვდაბლდები, -დი), ზ. ვდ. დავმდაბლდები, მოვმცირდები, понижаться; унижаться, საბ. ლ.

მომდარებელი, ზედ. გამომდარებელი, проясняющій (о погодѣ).

მომდებარი (ცეცხლი), ზედ. მოკიდებული, მგზნებარე ცეცხლი, разжигающій; ჩემთა ცეცხლთა მომდებარი, ე. ი. ჩემი ცეცხლი მომკიდებელი, რომლისაგან ვიწვი, ცეცხლი მედება, ვეფხ. 782; кто разжигаетъ мои чувства, სენი ცეცხლთა მომდებარი, недугъ, снѣдающій меня; ვეფხ. 656.

მომდედრება (ვა), ზ. მ. ქალაჩუნად გავზდი, ქალის ზნეს მივსცემ; მოვამშვიდებ, დავაწყნარებ; მოვამდოვრებ, уподобить женщинѣ; смягчить, успокоить, угомонить; (ვი გულსა), ზ. მიჩ. გულს დავიმშვიდებ, მოვილბობ, მოვიმდოვრებ, успокоиться, угомониться; ვეფხ. 156.

მომდევარი, ზედ. უკან მომდევი, მდევნელი; მოჩივარი, მაცილობელი; преслѣдователь; оспариватель; სამ. ვახტ. 209; 262, 1 ქართლ. 214.

მომდვინებული, ზედ. გურულად ნეხვ-მოყრილი მიწა, унавоженный.

მომდინარე, -რი, ზედ. მდინარე, წარმდინარე, текучій, ისე. 3—16, **მომდინარება**, (ვჰ), მ. მ. ვჰმდინარებ, ვჰსდი; течь; **მომდინარეობა**, ს. მაგალ. ჟამის, ე. ი. დროს წარმავალობა, გასვლა; теченіе времени.

მომდოვრება (ვა), ზ. მ. მოვაწყნარებ, მოვამშვიდებ, მოვაცხრობ, утишать; успокоивать; (ვი გულსა), ე. ი. გულს მოვიმშვიდებ, успокоиться, угомониться, შავთ. 57; ვეფხ. 156.

მომდრეკი, ს. მომხრელი, მდრეკი, гибкій.

მომდურავი, ს. გულ ნაკლული, შეუჯერებელი, არ კმა ყოფილი, недовольный, 2 ქართლ. 546; ვისრ. 168; 180.

მომდურება (ვა), ზ. მ. დავამდურებ, სამდურავს ჩამოვაგდებ სხვათა შორის; вызвать неудовольствіе, посѣять раздоръ, ჩონგ. 122; (ვი), ზ. მიჩ. დავიმდურებ, სხვის სამდურავში ჩავვარდები, впасть въ чье негодованіе, прогнѣвить кого, ვეფხ. 758, ნუ მომიმდურებ, не гнѣвайся на меня, (მოვემდურები, -რე), ზ. თვნ. დავემდურები, გულ ნაკლულად შევიქმნები სხვაზედ; негодовать, имѣть неудовольствіе на кого; ნუ მემდურები, не сердись на меня, ვეფხ. 1520, 1580; 1 ქართლ. 337.

მომედგრე, ზედ. მცონარი, დაზარმაცებელი, облѣнившійся, оплошный; **მომედგრება** (ვა), ზ. მ. დავაზარმაცებ, დავხსნი, сдѣлать кого лѣнивымъ, оплошнымъ, (მოვმედგრდები, -დი), ზ. ვდ. დავზარმაცდები, დავიხსნები; ვჭგარეწრობ, თავ-ვხედობ, становиться лѣнивымъ, оплошнымъ; იგავი 3-21; იერემ. 8—9; გალატ. 6—10; ებრ. 6—12; 1 ქართლ. 367; 2 ქართლ. 272; **მომედგრებული,** მიმ. оплошный, მარტ. 2—137.

მომეტება (მოვჭმეტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვემატები, განვმრავლდები, увеличиваться, прибавляться.

მომვლელი, ს. მოურნე, ზედამხედველი ავად მყოფისა, попечитель; кто ухаживаетъ за больнымъ; ნ. მოვლა.

მომზადება, სს. приготовленіе, გამოსლ. 27—18; (ვჭ), ზ. მ. მოვაწყობ, განვჭკარგავ, მზა ვჭყოფ, приготовлять, -მზითევსა, приготовить приданое, -საჭმლისა, приготовить кушанье, მომიმზადებ, приготовляешь мнѣ. ლუკ. 24—1; (მოვემზადები, -დე), ზ. თვ. მოვეწყობი, განვიკარგები, приготовиться, (მოვმზადდები) იგივე მოვემზადები; **მომზადებული, მონამზადი,** приготовленный, **მომზადებულება,** ს. приготовленіе; устройство, подготовка, **მომზადებინება** (ვა). ზ. სხმ. მოვაწყობინებ, განვაკარგვინებ, заставить приготовить, მოემზადებინებინა, онъ заставилъ приготовить. [себя.

მომზევა (ვი). ზ. მიჩ. მზესავით მოვინათებ, освѣтить

მომზღვლევა (ვა), ზ. მ. მოვაქცევ. отломать (у строенія) (მოვიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. ჩამოვსწვები მაგალ. ფლატე ან კლდე, обрушиваться, обрываться.

მომზიდველი, ს. მომტანი, приноситель, **მომზიდველობა,** ს. მიმზიდველობა, წამლებელობა, притягательность, 1 ქართლ. 301.

მომზირალი, მომზირი, ს. მხედველი, მჭვრეტელი, смотрящій, **მომზირალობა,** ს. მჭვრეტელობა, смотрѣніе, ჩონგ. 56.

მომზირვა (ვუ). ზ. უ. ვუჭვრეტ, смотрѣть.

მომზრახი, ს. მოლაპარაკე, сказыватель, დარეჯ. 2—85; **მომზრახეობა, მომზრახობა,** ს. მზობა, მოთხრობა, ამბავი, разсказъ, (ვჭ), ზ. უ. ვუთხრობ, ვუამბობ; ვლაპარაკობ; разсказывать, повѣствовать, говорить, მარტ. 2—14.

მომთელება (ვა), ნ. გავამთელებ.

მომთესველი, ს. დამთესავი, сѣятель.

მომთმენი, მომთმინო, ზეი. терпѣливый.

მომთვრალე, ს. ლოთი, მსმელი, пьяница, **მომთვრალობა,** ს. ლოთობა, მსმელობა, пьянство, (ვჭ), ზ. უ. ვლოთობ, ვჭმთვრალობ, пьянствовать, მატ. 24—49; 1 კორ. 6—10; **მომთვრალება** (თავს მოვიმთვრალებ, -ლე), ზ. უ. მთვრალობას დავიჩემებ, притвориться пьянымъ.

მომთხვევა (ვა), ზ. მ. навлечь на кого что.

მომთხილება (მოვუმთხილდები, -დი), ზ. ვდ. გავუფრთხილდები, остерегаться, რუსუდ. 47.

მომთხრელი, ს. გამაწბილებელი; ამომგდებელი; осрамитель; губитель, სიბრ. 145.

მომთხრობელი; -ბი, ს. მოამბე, повѣствователь, მომთხრობი.

მომიზდებული, ზედ. მოქირავე, ქირით დაჭერილი, наемный, ისაი. 46—6.

მომიზნება (ვუ), ზ. მ. გავუნიშნავ, прицѣливаться.

მომინება (ვა), ზ. მ. მინაქრით მოვსჭედ, обдѣлать стекломъ, ქილ. 602.

მომიწება (ვა), ზ. მ. მიწად გავხდი; მოვამდაბლებ, მიწასთან გავასწორებ, დავამდაბლებ, обратить въ прахъ; сравнять съ землею; ვეფხ. 208.

მომიჯნავე, ზედ. მესამზღვრე, смежный, сосѣдственный, -ხალხნი, смежные народы.

მომკა (მოვმკი, მოვიმკი, -კე), ზ. მ. მოსავალთ მოვსჭრი ნამგლითა, сжать, გუჯ. 15; ღვაწლით მოიმკე, ты пріобрѣлъ трудами, შავთ. 99, -პურსა, сжать хлѣбъ, ლხინსა ვინ მოიმკის პირველ ჭირთა უმუშაკო, безъ труда никто не наслаждается жизнью; ვეფხ. 873; რაცა ჰსთესოს ის მოიმკოს, გალატ. 6—7; что посѣетъ, то и пожнетъ, **მომკილი,** მიმ. сжатый, **მოსამკავი,** ზედ. относящійся къ жатвѣ.

მომკალავი, ს. ვინც ჰკალავს ჭურჭელსა, лудильщикъ.

მომკალი, ს. ვინცა მკის, жнецъ, ზოგჯერმე: მოსავალი, урожай, 3 მეფეთ. 5—14; დან. 14—32; რუთ. 3—4.

მომკვდარი, ზედ. მიცვალებული, განსვენებული, умершій, мертвый; **მომკვდარება** (თავს მოვიმკვდარებ, -რე), ზ. უ. მკვდრად დავესახები, притвориться мертвымъ, ქილ. 145; **მომკვდარობა,** ს. მომკვდარის მდგომარეობა, უსულობა, мертвенное состояніе, бездушіе, **მომკვდარუნება** (ვა), ზ. მ. მოვაკვდინებ, заставить притвориться мертвымъ; умертвить; (თავს მოვიმკვდარუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. притвориться мертвымъ.

მომკვლელი, ზედ. მკვლელი, убійца, **მომკვლელობა,** ს. убійство.

მომკითხავი, -თხველი, ს. გამომეძიებელი კითხვით, слѣдователь.

მომკობა, ზ. მ. შევამკობ, მოვრთავ, მოვჭკმაზავ, украшать, убирать, (ვიმკობი, -მკ), ზ. ვ. შევიმკობი, быть украшену, **მომკული,** მიმ. украшенный, **მომკულობა,** ს. სამკაული, украшеніе, იერემ. 4—30; 40—13.

მომკჳდარი, მომკჳლელი, ნ. მომკვდარი, მომკვლელი.

მომკუფხველელი, ს. ყურძნის მომკრეფი, кто собиваетъ виноградъ.

მომლაშე, ზედ. მცირედ მლაშე, солоноватый.

მომლოდე, -დინარე, -ლოდინე, რომელიც მოელის, ожидающій, ქილ. 539; **მომლოდეობა,** ს. მოლოდება, ლოდინი, ожиданіе, 1 ქართლ. 417.

მომმზადებელი, ს. приготовитель.

მომნადირებელი, ს. მიმზიდველი, მომბირებელი, увлекатель.

მომნელებელი, მაგალ. კუჭი, ზედ. კუჭი რომელიც ადვილად მოინელებს საჭმელსა, желудокъ хорошо переваривающій пищу.

მომნიჭებელი, ს. მომმადლებელი, дарующій.

მომოკლება (ვა), ზ. მ. მცირედ დავამოკლებ, укоротить, -სიტყვას, сократить рѣчь, ქილ. 196.

მომონება (ვიმონებ, -ნე). ზ. მ. დავიმონებ, მონად

გავიხდი, порабощать, თავი მონად მომიმონდეს, ე. ი. ჩემს თავს მე მონად გავუხდებიო, ვემსახურებიო, исполню для себя должность раба, ვეფხ. 779.

მომორჩილება (ვი), ზ. მ. დავიმორჩილებ, покорить себѣ, привести въ послушаніе, ვისრ. 37; 1 ქართლ. ქრისტომ. 107; გორგ. 144.

მომოქმედება (ვი), ზ. მ. ვჰმოქმედებ, дѣйствовать.

მომოყვრება, ზ. მ. გავიმეგობრებ, подружиться.

მომოწაფება (ვი), ზ. მ. მოვიგებ მოწაფეთა, დავიმოწაფებ, пріобрѣсти учениковъ, послѣдователей, მატ. 28—19; -წარმართთა, обратить язычниковъ въ христіанскую вѣру, 1 ქართლ. 72, მარტ. 1—181.

მომოწმება (ვა), ზ. მ. დავამოწმებ, დავამტკიცებ, подтвердить, утвердить; (ვი), ზ. მ. დავიმოწმებ, მოწმად მოვიყვან, приводить въ свидѣтели, ссылаться на кого; 1 ქართლ. 434; (მოვემოწმები, -წმე), ზ. თვ. დავემოწმები, ჩაქუჩს დავკრავ; подтвердить, ქილ. 691.

მომჟავო, ზედ. მცირედ მჟავე, кисловатый, **მომჟავება** (ვა), ზ. მ. დავამჟავებ, მჟავედ გავხდი, заставить киснуть, (მოვჰმჟავდები, -დი), ზ. ვდ. დავმჟავდები, закиснуть, **მომჟავებული**, მიმ. закислый.

მომჟღერალი, ზედ. მძნობელი, მხმობელი, звучащій.

მომპალი, ზედ. დამპალი, сгнившій, კაცია 35.

მომპოვნელი, ს. მომშოვნელი, მპოვნელი, изобрѣтатель, **-ვნელობა**, изобрѣтеніе.

მომრავლება (ვა), ზ. მ. გავამრავლებ, მოვუმატებ, მოვახშირებ, умножать; (მოვმრავლდები, -დი), ზ. ვდ. გავმრავლდები, умножаться, ქვეყანა მომრავლდების, страна населяйся, დასტ. 6.

მომრგვალება, სს. округленіе, (მოვამრგვალებ, -ლე), ზ. მ. დავამრგვალებ, округлить, 1 ქართლ. 280, (მოვმრგვალდები, -დი), ზ. ვდ. მრგვალი შევიქმნები, круглѣть, **მომრგვალებული**, მიმ. круглый, **მომრგვალებულება**, ს. სიმგრგვალე, круглость, მროვ. 59.

მომრთელება, (ვა), ზ. მ. გავამრთელებ, заживлять, (მოვმრთელდები, -დი), ზ. ვდ. გავმრთელდები, заживать, исцѣляться, ვისრ. 87.

მომრუდება (ვა), ზ. მ. გავამრუდებ, искривлять.

მომრთველი, ზედ. დამრთველი, присоединяющій, придающій, ქილ. 263.

მომრთმეველი, **მამრთმეველი**, ზედ. მიმწოდებელი, ხელის ხელ მიმცემი, падающій, подаватель, ვეფხ. 70, მომრთმელობა, ს. приношеніе.

მომრიგებელი, ე. ი. მოსამართლე, мировой судья.

მომრჩენი, **მომრჩენელი**, ს. განმარინებელი; განმკურნებელი; избавитель; исцѣлитель.

მომსახურება (ვი), დავიმონებ, поработить.

მომსამსალავი, ზედ. მოსაწამლავი, отравитель, მარტ. 2—21.

მომსგავსება (ვამსგავსებ, -სე), ზ. მ. დავამსგავსებ, დავაგვანებ, уподоблять, дѣлать похожимъ, მირიან. 263; (მოვემსგავსები, -სე), ზ. თვ. დავემსგავსები, уподобляться.

მომსგეფსე, ს. მორიგე, очередной, რ. ქ. ლ.

მომსვლელი, ს. ვინც მოდის, დაიარება ვისთანმე, посѣтитель, მიმსვლელ-მომსვლელნი, ნ. თავის ადგილს..

მომსვრელი, ს. ამომგდები, გამაოხრებელი, истребитель, губитель; -სენი, ე. ი. სენი მომჰკვდინებელი მრავალთა, моровая язва.

მომსმელი, მაგ. ნავისა, ე. ი. ნავის მატარებელი, гребецъ.

მომსმენი, **მომსმენელი**, ს. ყურის მგდები, слушатель.

მომსმენარი, იგივე მომსმენი, 1 ქართლ. 272; ვისრ. 183; **მომსპობელი**, ს. истребитель.

მომსტურობა (ვი), ზ. მ. დავათვალიერებ, გავშინჯავ ადგილის მდებარეობასა, рекогносцировать, развѣдывать, обозрѣвать наглядно; ქილ. 628; -გზასა, осмотрѣть дорогу, 2 ნაშ. 2—1.

მომსყიდველი, ს. მსყიდველი, მუშტარი, покупатель; მომსუბუქო, ზედ. легковатый.

მომსწრაფებელი, ზედ. მომსწრები, მომჩქარო; поспѣшный, 2 ქართლ. 75.

მომსწრები, ზედ. მომხელებელი, დამხელებელი, დამსწრე; заставшій; очевидецъ; სამ. ვახტ. 2.

მომსჭვალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვოჭავ პატიოსნის თვლითა, осыпать драгоцѣнными каменьями.

მომსჭვალული, ზედ. მოოჭვილი, осыпанный (каменьями).

მომსხო, ზედ. მომსხვილო, толстоватый, крупноватый.

მომტაცები, **მომტაცებელი**, **-ცემი**, ს. მტაცებელი, მკრეხელი, похититель, -სულისა, ე. ი. გულის წამლები, ვისრ. 163, угнѣтающій.

მომტერე, ზედ. **მტრული**, სამტერო ან მტერი, враждебный; врагъ.

მომტვრევა, ნ. მომტურევა.

მომტვერება (ვა), ზ. მ. მტვერს დავაყენებ; მტვრად ვაქცევ, გავანადგურებ; напылить, поднять пыль, обратить въ прахъ, разрушить; რუსუდ. 246; 7.

მომტირალი, ნ. მოტირება, плачущій.

მომტკივნება (მოვიმტკივნებ გულს) ზ. მ. გული შემიწუხდება, შევწუხდები, გულს მოვიწყლავ, скорбѣть, печалиться о комъ; ვეფხ. 755.

მომტკიცება (ვჰმტკიცებ, ვამტკიცებ, -ცე), ზ მ. გავამაგრებ, განვამძლიერებ, укрѣпить, (მოვიმტკიცებ მაგალ. ფიცითა), ზ. მიჩ. დავიმტკიცებ, დავინარჩუნებ, укрѣпить за собою, 2 ქართლ. 58, 209; ქილ. 40; 1 ქართლ. 330; (მოვიმტკიცები, -ცე; მოვმტკიცდები, -დი), ზ. ვ. დავმტკიცდები, გავმაგრდები, укрѣпляться.

მომტურევა (ვა), ზ. მ. მოვსტეხ, отломать, (ვი), ზ. მიჩ. მოვიტეხ რასმე, сломать себѣ; отломать для себя, ანტ. 6—31.

მომტვრევა (ვა), ზ. მ. обломать.

მომტვერება (ვა), ზ. მ. поднять пыль.

მომტკიცება (ვი), ზ. მ. укрѣпить за собою.

მომტუტება (ვა), ზ. მ. загрязнить.

მომუნჯება (ვი), ზ. უ. онѣмѣть.

მომუშავება, **მომუშაკება** (ვი), ზ. მ. შევიმუშავებ, воздѣлывать, обработывать; გუჯ. 15.

მომუჭვა (ვჰ), ზ. მ. მოვბღუჯავ, მოვჰკუმშავ, брать, хватать горстью, **მომუჭვილი**, მიმ. взятый горстью, ზირაქ. 4—16.

მომუხვა (ვჱ), ზ. მ. დავმუხალავ, დავხეთქ, колоть.
მომუხთლება (ვი), ზვნ. ухитриться.
მომფენი, მომფენელი, მომფინარი, ზედ. დამფენელი, растилающій, 1 ქართლ. 85; ჩახრ. 21.
მომქანცავი, ს. მომღალავი, утомительный.
მომქმედი, ს. მაქმედი, მაწარმოებელი, дѣлатель, -მიწისა, воздѣлывающій землю, დაბად. 25—26; მაკ. 21—36.
მომქონი, ს. მომტანი, приноситель.
მომქრქალო, ზედ. მცირედ მქრქალი, блѣдноватый.
მომღალავი, ზედ. მომქანცავი, утомительный.
მომღები, ზედ. მომტანი, приносящій, -ნაყოფისა, приносящій плодъ; -მაგალითისა, приводящій примѣръ, ტიმ. 9; მომღებელი, იგივე მომღები; ან მიმღები, получающій, ისაი. 44—15.
მომღერა (ვი), ზ. უ. ვმღერი ან ვთამაშობ; пѣть; напѣвать; играть; ნ. მღერა; **მომღერალი, მომღერი,** ს. სიმღერის მთქმელი, пѣвецъ, ვეფხ. 366; 716, 1072; ქილ. 386; ანდრ. 127, დაბად. 21—8; 26—8; ალექს. 2; ზაქარ. 86; ზოგჯერმე დამცინი, насмѣшникъ, -გულითა, веселая душа, ერისთ. 20.
მომღერება (ვი), მოვატყუებ, обмануть, ქილ. 444.
მომღვრივო, ზედ. ნოტიო მცირედ მღვრიე, мутный.
მომღიერება (ვჱმღიერდები), ზ. უ. оплешивѣть.
მომღიმარი, ზედ. მოცინარი, улыбающійся.
მომყვანი, ს. ვინც ვისმე მოიყვანს, приводящій.
მომყვირტოვნება, სხ. სიმაგელება, საზიზღრობა, отвратительность; (ვა), ზ. მ. საზიზღარ ვჰყოფ, отвращать, дѣлать отвратительнымъ, (მომყვირტოვნდები, -დი), ზ. ვდ. стать отвратительнымъ, გუჯ. 29.
მომყივნებელი, ს. სახელის გამტეხი, შემარცხვენელი, остраиитель, ვისრ. 124; გუჯ. 29.
მომყმარი, ზედ. მომშეული, голодный.
მომყირჭება (ვჱმყირჭდები, -დი), ზ. ვდ. გავუგემურდები, опротивѣть, ჩოხ. 119.
მომყნა (ვჱმყნი, -ნე), ზ. მ. შევხმერწავ, привить.
მომყრალება (ვა), ზ. მ. навонять.
მომშევა (ვა), ზ. მ. შიმშილით მოვჰკლავ, морить съ голоду, (მოვემშევი, -შე), ზ. თვ. მომშივა, დავიმშევი, проголодаться, დაბად. 41 — 55; ისაი. 44—13; 8—21; გამოცხ. 7—16.
მომშვენიერება (ვა), ზ. მ. прикрасить.
მომშვიდება, სხ. укрощеніе; -სახელმწიფოისა, спокойствіе государства, (ვა), ზ. მ. დავაწყნარებ, მოვამდოვრებ, დავაშოშმანებ, მოვასვენებ, успокоить, усмирить; მოვუმშვიდებ გულსა, успокоить волненіе души, утѣшить кого либо, რუსუდ. 335; (მომშვიდდები, -დი), ზ. ვდ. დავსწყნარდები, успокоиться, (მოვემშვიდები, -დე), ზ. თვ. მშვიდობას ვეტყვი, მივესალმები, поздороваться, ფარამ. 388; დარეჯ. 58, 85; 123, **მომშვიდებული,** მიმ. успокоенный, **მომშვიდებელი,** ს. умиротворитель, ფსალმ. 36—37.
მომშვიდოვნება (ვა), ზ. მ. დავაწყნარებ, усмирить.
მომშთვარი, ზედ. დამრჩვალი, გადამღვრძალი, მოშთობილი სულის შეგუბებით, удавленный, удушенный.
მომშიება (მოვემშივები) მომემშივება, чувствовать голодъ.

მომშიერება (ვა), ზ. მ. მოვაყმევ, შიმშილით მოვჰკლავ, сморить съ голоду, **მომშივარი,** голодный.
მომშობიერება (ვი), ზ. მ. разрѣшиться отъ бремени.
მომშრალო, ზედ. მცირედ მშრალი, суховатый.
მომცბიერება, ზ. მიჩ. ხერხს ან მცბიერებას მოვიხმარებ, употребить хитрость.
მომცდარი, ზედ. შემცდარი, მოტყუებული, заблудшій, обманутый, ვისრ. 21, 128; რუსუდ. 693; -გზაზედ, сбившійся съ дороги, მომცდარვარ, მოვსცდომოდი, ქილ. 420; я ошибся.
მომცდელი, ზედ. გამომცდელი; ან დამცადებელი, испытующій; ожидающій.
მომცემი, ს. ვინც აძლევს, მაძლეველი, дающій.
მომცემლობა, ს. даяніе, (ვჱ), давать, შავთ. 23.
მომცვი, ს. მცენ. ხელშავი; гонобобель
მომცთომარება (თავს მოვიმცთომარებ, -რე), თავს გავიმტყუვნებ, ცრუთ გამოვალ, ვეფხ. 550, оказаться облыжнымъ.
მომცნება (ვუ), ზ. მ. შევატყობინებ, дать знать, извѣстить; მომეცნება, дается мнѣ знать.
მომცნობა (მოვუმცნობ, -ცან), ზ. მ. შევატყობინებ, извѣстить, (მოვემცნობი, -ცან), ზ. თვ. გავიცნობ; узнать, მომიმცნობ, даешь мнѣ знать, 1 ქართლ. 128, 319.
მომცრო, ზედ. არა დიდი, მცირე, небольшой.
მომცროზა, ს. ღომია ერთგვარი; просо; ერისთ. ლ.
მომცხოვრება (მოვმცხოვრდები, -დი), ზ. ვდ. გავცოცხლდები, ожить.
მომცხრობა (მოვჱმცხრობ, -რე), ზ. უ. გავიხარებ, радоваться, ბარუქ. 4—12.
მომძაღება (ვჱმძაღდები), ზ. ვდ. прогоркнуть.
მომძიმარი, ზედ. მოწყენილი, скучный, დარეჯ. 2—88.
მომძიმება (ვა), ზ. მ. დავამძიმებ, дѣлать тяжелымъ, грустнымъ; (მომძიმდები, -დი), ზ. ვდ. დავმძიმდები, дѣлаться тяжелымъ; начать грустить, печалиться.
მომძინარება (თავს მოვიმძინარებ), ზ. მიჩ. მძინარედ ვეჩვენები, притвориться спящимъ, ქილ. 386.
მომძღვრე, ზედ. მემიჯნავე, მესამზღვრე, спограничный, ვეფხ. 964; **მომძღვარება** (მოვუმძღვარებ, -რე), ზ. მ. გავუგზავნი, посылать, отправлять къ кому, მოგვიმძღვარებია, мы посылаемъ.
მომძღვანება, ნ. მოძღვანება.
მომწამლავი, ს. საწამლავის მიმცემი, отправитель.
მომწარო, ზედ. მცირედ მწარე, горковатый, **მომწარება** (ვჱმწარდები), горкнуть.
მომწევა (მოვიმწევ, -წიე), ზ. მ. მოვიშველიებ, საშველად მოვიყვან, пригласить на помощь, (მოვემწევი, -წიე), ზ. თვ. მოვეშველები, საშველად მოვალ, приходить на помощь, 2 ქართლ. 59, 122; 177.
მომწევი მშვილდი, ზედ. гибкій лукъ.
მომწევი, -ვრი, ს. დამწევი, догоняющій.
მომწერა, მომწერება, სხ. обмахиваніе мухъ, ქილ. 204 (ვუ), ზ. მიჩ. ბუზს მოვუგერებ, обмахивать мухъ, ქილ. 204.

მომწვანე, ზედ. ამწვანებული, зеленѣющій, მომწვანება (ვჰმწვანდები), зеленѣть.

მომწვანო, ზედ. მცირედ მწვანე, зеленоватый, ლევიტ. 14—37; **-ნება** (ვა), მწვანით შევჰმოს; зеленить.

მომწვარი, ზედ. მცირედ მწვარი, поджаренный.

მომწვევი, ს. ვინ მოიწვევს, пригласитель.

მომწითური, ზედ. მოწითლო, красноватый, -თმა, рыжеватые волосы, 1 ქართლ. 344.

მომწიფება (მოვმწიფდები, -დი), ზ. ვდ. დავმწიფდები; წყლულთათვის: მოვრჩები; созрѣвать; заживать (о ранахъ); (მოვიმწიფები), ზ. ვ. შემოვალ ხილთა-თვის, созрѣть, поспѣть.

მომწკრივება (ვა), ზ. მ. раставить по порядку.

მომწობა (მოვიმწობ, -მწე), ზ. მიჩ. მოვიწვევ საშველად, пригласить на помощь.

მომწოდებელი, ზედ. მომწვეველი, пригласитель.

მომწონებელი, ს. ვინც რასმე მოიწონებს, одобритель, თავის მომწონებელი, ე. ი. ამპარტავანი, თავის მოყვარე, самолюбивый, честолюбивый, ვისრ.

მომწუხარება (ვი), опечалиться, нагнать на себя печаль.

მომწუხრება (ვჰმწუხრდები), ზ. ვდ. вечерѣть.

მომწყდარი, ზედ. მოსვრილი, ახოცილი; დაღალული, დაქანცული; истребленный; усталый, изнуренный; რიცხ. 16—39; იუდ. 1—12.

მომწყვდევა (ვა), ზ. მ. დავხშავ, დავჰკრძალავ, შევამწყვდევ, заключить; მოვაშთობ, სულს შევუგუბებ, заглушить, ფიზიკ. 55; (მოვიმწყვდევი, -დე), ზ. ვდ. დავიხშვი; გავსრეს, გავსჭყლეტ, быть заключену; раздавлену; დარეჯ. 52; თოვლის ზვავი მოსხლტა და მოიმწყვდია ქვეშ ასი სული, снѣжный завалъ упалъ и раздавилъ сто душъ, გორგ. 173.

მომწყვედი, -დელი, ს. მომსვრელი, истребитель.

მომწყსებული, ზედ. მოწიფებული, არ ახალგაზდა ან გამოცდილი, пожилой, опытный; 1 ქართლ. 269.

მომჭიდრო, ზედ. მოვიწროვო, тесноватый, -დრება.

მომჭირვნელი, ზედ. მომგები, стяжатель.

მომჭირნე, ზედ. მზრუნველი, მოჭირნახულე; ნამსახური, заботливый; заслуженный; გუჯ. 28; სომხ. სამ. 349; მომჭირნე იყავ, будь бережливъ, რუსუდ. 1, 127; **მომჭირნეობა**, ს. ნამსახურობა, მზრუნველობა; заботливость; попеченіе, попечительство; ზოგჯ. დაჭირება, нужда.

მომჭრელი, ს. მჭრელი ქვაზედ, рѣзчикъ.

მომხატვრება (ვი), ზ. მიჩ. დავხატავ, მოვსაზრავ წინამდებარეს საქმეს, обрисовывать, ქილ. 189.

მომხედი, მომხედველი, ს. მნახველი ან ყურის მგდებელი, навѣщающій, призирающій.

მომხვდარი, ზედ. დამართებული, შემთხვეული, случившійся, მომხვდარვარ, случаюсь.

მომხვეტი, ს. гребщикъ.

მომხვეჭელი, მომხვეჭი, ზედ. მომგროვებელი; მომგები; стяжатель; скопитель; грабитель; ტიტ. 2—10; მომხვეჭი სახელისა, стяжитель имени, 1 ქართლ. 405.

მომხვნელ, ს. მხვნელი, пахатель.

მომხილველი, ს. მომჩხრეკი, обозрѣватель.

მომხმარი, ზედ. მოხმელო, суховатый.

მომხმარო, -რებელი, ს. მშველელი ან მოსარჩლე, помощникъ, сотрудникъ, ვეფხ. 170, სამ. ვახტ. 58; ყარამ. 5; სიბრ. 138; **მომხმარებელი**, употребитель.

მომხრე, ს. მშველელი, приверженецъ, сторонникъ, защитникъ.

მომხრობა (მოვიმხრობ, -მხარ), ზ. მ. მოვიშველიებ, მოვიმწევ, призвать на помощь, 2 ქართლ. 332.

მომხოლოვება, ნ. მომარტოვება.

მომხსენებელი, ზედ. ვინც მიცვალებულთ მოიხსენებს, кто поминаетъ усопшихъ; მომხსენებელ-ვიქმენ, я вспомнилъ, ტიმ. 13.

მომხურვალე, მომხურვალო, ზედ. მხურვალე, горячительный, **მომხურვალობა**, ს. სიმხურვალე, горячность.

მომხუცება (ვჰმხუცდები) დავბერდები, старѣть.

მომხცოვნა (მოვიმხცოვნები, -ნე), ზ. თვ. დავბერდები, постарѣть, **მომხცოვნებული**, ზედ. постарѣлый.

მომხჩვალი, ზედ. დამრჩვალი, утопленный, задушенный, მროვ. 59.

მომჯობინება (მოვიმჯობინებ, -ნე), ზ. უ. მოვჩიტდები, მოვრჩები სნეულებისაგან, выздоравливать, ვისრ. 197.

მონა ს. ყურ მოჭრილი ყმა ან მხლებელი მსახური, ნახე ყმა; рабъ; слуга; ფსალ. 18—11, 12; 68—17; მატ. 8—6, 9; 10—24; თქვენი უმორჩილესი მონა, вашъ покорнѣйшій слуга.

მონაბამი, ზედ. მობმული, привязанный.

მონაბარი, ზედ. ввѣренный.

მონაბვა (ვინაბები), ზ. უ. оцѣпенѣть.

მონაბერი, ზედ. მობერილი, ნაქროლი, дутый; ზეცით მონაბერი, ე. ი. ზეცითგან მობერილი, ვეფხ. 1; вдохновеніемъ свыше.

მონაბრწყენი, ზედ. მობრწყენილი, свѣтлый.

მონაბუქარი, ზედ. ბუქისაგან მოყრილი, навѣянный, ჩახრ. 114.

მონაგარი, ს. შრომით ნაშოვინი ქონება, სარჩო, благопріобрѣтеніе, стяжаніе; пожитки; ფსალმ. 77—48; ბატ. 19—21, 22.

მონაგდები, ზედ. მოგდებული, брошенный, кинутый, ზოგჯ. მოვარდნილი, მონატეხი, отломокъ, პირს მონაგდები, устой, снимки, верхи.

მონაგები, ზედ. მოგებული შრომით ან თამაშობით, благопріобрѣтеніе, стяжаніе, пожитки; выигрышъ; 2 სჯული 3—8; სიბრძნ. 104.

მონაგვარი, ზედ. მოყვანილი, მოტანილი, приведенный, რუსუდ. 778.

მონაგვიანება (ვა), ზ. მ. ნაგავს მოვსდებ, насорить, (მოვნაგვიანდები, -დი), ზ. ვდ. ნაგავით მოვიდები, засориться, **მონაგვიანებული**, ზედ. насоренный.

მონაგრიანი, ზედ. გაკეთებული, პოვნიერი, зажиточный.

მონადე, ს. ლაშქარი ფასით დაჭერილი, наемное войско; საბ. ლ. 2 ეზრა 6—13, დაბეჭდილს დაბადებაში არ იპოეება ეს სიტყვა.

მონადება (მოვინადებ, -დე), ზ. მ. ფულით დავიჭერ ლაშქარსა, нанимать войско; შუქი ზეცით მოი-

ნადე, ე. ი. მოიღე, занимствуй лучи свыше, т. е. съ свѣтилъ небесныхъ; ქილ. 551.

მონადირე, ს. ნადირი მდევნელი და შემპყრობი, охотникъ, звѣроловъ, птицеловъ; -თევზისა, рыболовъ, **მონადირება**, სს. привлеченіе, приманка; -წარმართთა, нравственно или силою убѣжденія склонить язычниковъ къ принятію вѣры, გუჯ. 15; (ვი), ზ. მ. მოვინირევ, მოვიზიდავ; დავიყოლიებ, დავითანხმებ; ვჰნადირობ; ნადირობით შევიპყრობ, დავიჭერ ნადირსა, მფრინველსა და სხ. привлекать, заманивать; склонять на свою сторону; охотиться, быть на охотѣ; наловить звѣрей, птицъ; ისო ზირაქ. 11—28; იერემ. 16—16; მატ. 12—13; ფსალ. 58—3; ქილ. 16, 486; 589; მოვინადირებ თევზსა, ловить рыбу, მოინადირა ქრთამითა, онъ склонилъ его подарками, (მოვინადირები, -რე), ზ. ვნ. მოვინირები, заманиваться, быть привлекаему, **მონადირებული**, н. привлеченный, **მონადირობა**, ს. охота.

მონავალი, ზედ. пришлый.

მონავანი, ზედ. გავსებული, სრული მთვარე, полная луна, შუქ-მონავანი, ე. ი. გავსებული მთვარე სრულის შუქით მოსილი, полная луна во всѣмъ блескѣ; ვეფხ. 405.

მონავარდე, ს. ცხენოსანი ან ქვეითი მეომარი, რომელიც ასპარეზზედ ცხენით გარბს შემოუვლის ან შემოიარს და მასუკან შეებმის თავის მოპირდაპირეს, ნ. ნავარდი; кто выѣзжаетъ на конѣ для схватокъ, кто гарцуетъ; или пѣшій ратоборецъ, который до схватки, обѣгаетъ поприще; ვისრ. 5; მონავარდება (ვი), ზ. უ. ცხენით გარშემოვლი ასპარეზსა, гарцировать до схватки на конѣ.

მონავარი, **ონავარი**, ს. დიდი ფუტკარი, шершень.

მონაზობა, ს. нѣжность.

მონაზონი (ბერძ.), ს. ბერი შავოსანი, კაცი მოწესე, монахъ, инокъ, **მონაზონება**, **-ნობა**, ს. ბერობა, монашество, иночество, 1 ქართლ. 103, 200; **მონაზონური**, ზედ. ბერული, монашескій, **მონაზონი**, **მონოზანი**, **მოლოზანი**, ს. ენკრატისი, მოწესე დედაკაცი, монахиня.

მონათება (ვანათებ, -თე), ზ. მ. მივუნთებ სანთელს, გავუნათებ; посвѣчивать, ან ვჰნათობ, свѣтить, освѣщать, (ვუნათებ, -თე), მივუნათებ სანთელსა, посвѣтить кому, ქილ. 11, მომინათე, посвѣти мнѣ; მოვჰნათებ, -თე), ზ. უ. свѣтить; შავთ. 10.

მონათესავე, ს. მეყვისი, თვისტომი, сродникъ, გუჯ. 25; სამ. ვახტ. 261; ერთი ნათესავი ხალხისა, соплеменникъ, 2 ქართლ. 105; **მონათესავობა**, ს. მეყვისობა, თვისტომობა, родство, (ვმონათესავობ, -ვე), ზ. უ. быть въ родствѣ.

მონათვლა, **-თუ̂ლა**, ს. крещеніе, (მოვნათლავ, -ლე), ზ. მ. ნათელს ვსცემ, крестить, (მოვინათლები, თლე), ზ. ვ. ნათელს მივიღებ, креститься, **მონათლული**, მიმ. крещенный, **მოსანათლავი**, ზედ. подлежащій крещенію, **მომნათლავი**, кто креститъ, **მონათვლინება** (ვა), ზ. მ. заставить крестить, ალექ. 13.

მონათობა (ვჰ), ზ. უ. სინათლეს მოვსცემ, освѣщать, ვეფხ. 458.

მონაკვეთება (ვა), ზ. მ. მოვხაზავ, чертить планъ.

მონაკვეთი, ზედ. მონაჭრი, მოკვეთილი, отрѣзанный, отрѣзокъ; 1 ქართლ. 90; ცხოვრ. 148.

მონაკვლევი, ზედ. გამოძიებული, изслѣдованный.

მონაკვლევი, ზედ. მოკლული, убитый, ჩახრ. 41.

მონაკიდი, ზედ. დამოკიდებული, привязанный; зависимый; ქილ. 25.

მონაკობა, ს. მეგობრობა, дружба, ქილ. 186.

მონამატი, ს. რაც მომატებულია, прибавка, ვეფხ. 266.

მონანება, სს. раскаяніе, сожалѣніе; покаяніе; (ვა), ზ. მ. заставить раскаяться, сожалѣть, (ვი), ზ. მიხ. შევინანებ, დავინანებ; раскаяться, сожалѣть; покаяться; **მონანული**, **მონანებული**, раскаявшійся, **მონანულება**, ს. სინანული, раскаяніе, სამ. ვახტ. 293.

მონაობა, ს. ყმობა; рабство; **მონებრივი**, ზედ. рабскій.

მონაპარავი, -პარი ს. ნაქურდალი ნივთი, краденное.

მონაპირე, ს. ნაპირზედ მდგარი ან მცხოვრები, მესამზღვრე, спограничный, крайній; 1 ქართლ. 318; -ჯარი, крыло, боковое войско; ჯარი დააყენეს მონაპირედ, поставили войско для наблюденія границъ, 2 ქართლ. 461.

მონარბევი, ზედ. მოოხრებული, ან ნივთი რამ დარბევის დროს წამოღებული, опустошенный; пограбленное; სამ ვახტ. 56.

მონარჩენი, **-ჩომი**, ს. დანარჩენი, остатокъ.

მონარგიზული, ზედ. მაგალ გუგა, ქილ. 346?

მონარხი (ბერძ.), ს. თვით მპყრობელი ხელმწიფე, монархъ самодержецъ, **მონარხია**, ს. სახელმწიფო, монархія, государство, **მონარხობა**, ს. ხელმწიფობა, царствованіе.

მონასიბი, ზედ. способный, надлежащій.

მონასიმედ, ზმზ. ბარემც, кстати, заурядъ.

მონასკვა (ვი), ზ. მ. გამოვჰკრავ ნასკვსა, შევჰკრავ, завязать въ узелъ; ხელ მანდილი მოინასკვა ზედან ყელსა, ე. ი. ძველად ჩვეულება იყო თუ ვისმე სახვეწარი ჰქონდა ხელცახოცს ყელზედ შემოიხვევდა; онъ подвязалъ шею платкомъ, ვეფხ. 1516.

მონასმინები, ზედ. გაგონილი, слышанный, ვეფხ. 691.

მონასპანი, ს. სასახლის მცველნი მეომარნი, მსახურნი, дворцовый отрядъ войска, 1 ქართლ. 276.

მონასტერი (ბერძ.), ს. უდაბნო, სავანე მონაზონთა, монастырь, **მონასტროსანი**, ს. მონასტრის მფლობელი სასაფლაოდ, родъ какой либо, владѣющій монастыремъ, какъ фамильная усыпальница; ალ. 2.

მონასური, ზედ. მოსურვებელი, желанный, ვეფხ. 392.

ნონასყიდე, ს. მომსყიდველი, покупщикъ.

მონასყიდი, ზედ. მოყიდული, купленный, **მონასყიდულობა**, ს. რაც ნაყიდია, покупка, ალექს. 83.

მონასხერპვა (მოვნასხერპავ, -პე), ზ. მ. მოვტეხ საჩქაროდ, отрывать, **მონასხერპი**, ზედ. მოგლეჯილი; მოვარდნილი, საჩქაროდ მოსული, оторванный; приспѣвшій; ვეფხ. 399. [260.

მონატანი, ზედ. მოტანილი, принесенный, ვეფხ.

მონატანჯევი, испытавшій мученіе, ჩახრ. 42.
მონატაცი, ზედ. მოტაცებული, похищенный, унесенный.
მონატრე, ს. მომსურნე, მონასური, желатель, 2 ქართლ. 551; **მონატრეობა**, ს. მოსურნეობა, желаніе, **მონატრება** (ვი), пожелать.
მონაფენი, ზედ. მოფენილი, разостланный, -შუქი, ე. ი. მოფენილი შუქი, растилающіяся лучи, ვეფხ. 498.
მონაქნევი, ზედ. მოქნეული, მოღერებული, занесенная рука для удара, რუსუდ. 297, 705.
მონაქროლი, ზედ. ქარი რომელიცა ჰქრის ან მოსული სჩქაროდ; дувшій (о вѣтрѣ); приспѣвшій; ვეფხ. 854; 980.
მონაღარე, ს. ნაღარას მკვრელი, трубачъ.
მონაღვარი, ზედ. დაქცეული, пролитый, ვეფხ. 1034.
მონაღვაწი, ს. ღვაწლით ნაშოვნი; მონაგარი; трудомъ пріобрѣтенный; пожитки, благопріобрѣтенное; ეს უსტარი ჩემგან არს მონაღვაწი, это письмо написано мною, ვეფხ. 1287.
მონაღვლე, მონაღუწლე, ს. მოურნე, попечитель, **მონაღვლეობა**, ს. მოურნეობა, попечительство, попеченіе.
მონაყარი, ზედ. აქა იქ დაყრილი, разброшенный, ვეფხ. 1546; ს. ერთს ადგილს მოყრილი რამ, наносъ.
მონაყვანი, ზედ. მოყვანილი, приведенный.
მონაცემი, ზედ. მოცემული; საჩუქარი, ნიჭი; данный; даръ; -გულისა, даръ сердца, любовь, ვისრ. 47; 73, 78, 91; რუსუდ. 325.
მონაცვალე, ს. მაგიერი, кто замѣняетъ кого, ვისრ. 150; ქილ. 492; ვეფხ. 1256; **მონაცვალება** (ვემონაცვალები, -ლე), ზ. თვ. თავს ვანაცვალებ, жертвовать собою за кого, ქილ. 492.
მონაცრისფერი, ზედ. მქრქალი, сѣрый цвѣтъ.
მონაძოვრი, ზედ. ნაძოვარი, потравленный.
მონაწევი, ზედ. მოწეული, მოახლებული, близкій.
მონაწერი, ზედ. დაწერილი, написанный.
მონაწთომი, ზედ. მონაწვეთი, წვეთად ჩამოვარდნილი, წვეთივით დაღვრილი, ნაწვეთი, падающая капля, ვეფხ. 1133. [601.
მონაწითარე, ზედ. მოწითლო, красноватый, ქილ.
მონაწილე, ს. წილის მქონებელი, соучастникъ въ доли, **მონაწილეობა**, ს. წილის მქონებლობა, соучастіе; участіе; მონაწილეობის მიღება, принять участіе, (ვჳ), ზ. უ. იგივე მონაწილეობის მიღება, соучаствовать.
მონაწური, ზედ. გაწურვილი; მოწმენდილი; выжатый; утертый; -ცრემლი, утертыя слезы, ვეფხ. 586; მონაწური ოფლი, утертый потъ, ჩონგ. 106.
მონაწონი, მონაწყინარი, ს. მეეწყენილი, печальный, унылый; ჩონგ. 106.
მონაჭერი, ს. მონაკვეთი, отрѣзокъ.
მონახაზვი, -ხაზი, ზედ. მოხაზული, очерченный, მოურავ. 201; **მონახაზობა**, ს. მოხაზულობა, очерченіе, контура, ქილ. 258.
მონახედი, ზედ. შეწყნარებული, ვისისამე მზრუნველობას ქვეშე მყოფი, призрѣваемый, ვეფხ. 1365.
მონახევრე, ზედ. ნახევარის წილის მქონი, половинщикъ, кто имѣетъ половинную долю въ чемъ либо, **მონახევრეობა**, ს. ნახევარში წილის ქონება, участіе въ половинной долѣ, ერისთ. 2—30; ცდა ზედის მონახევრეა, თამარ. ზაკ. 147.
მონახერხი, ს. მოხერხილი ნაჭერი, кусокъ отпиленный.
მონახვა (ვჳ), ზ. მ. მოვსძებნი, მოვიძიებ, искать, ვეფხ. 115, 127, 504; (ვინახავ, -ხე), ზ. მ. მოვიხილავ, დავინახავ, თვალს მოვჰკრავ; გამოვიძიებ, გამოვიკვლევ; увидать; осмотрѣть; изыскать, изслѣдовать; ქილ. 579; რუსუდ. 472; სიბრ. 158; დარეჯ. 134; რაცა ჩემგან მოგინახავს იმას იქმოდი, ты видѣлъ какъ я поступалъ, такъ и ты поступай; ვისრ. 205; **მონახული**, მიმ. გამოკვლეული; მოხილული, изслѣдованный; видѣнный, რუსუდ. 888, -ბატონი, опытный господинъ, 2 ქართლ. 518, რუსუდ. 225; მონახული კაცი, человѣкъ предупредительный, умный, опытный, ვისრ. 12; სამ. ვახტ. 3; **მონახულობა**, ს. სიმკაცრე; გამოცდილობა; осторожность; опытность, ქილ. 543, **მონახვება** (ვა), ზ. მ. დავანახვებ, показать, **მონახვინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვაძებნინებ, заставить искать.
მონახვედრები, ს. ნახვედრი, წილად ნარგები, доставшійся на долю; ალბ. 65.
მონახიწვა (მოვნახიწავ, -წე), ზ. მ. ხიწვს გავირჭობ, занозить, **მონახიწი**, მიმ. ხიწვ შერჭობული, заноженный, ქილ. 512.
მონახსენები, მონახსენი, ზედ. ან ს. მოხსენებული, წარდგენილი საქმე, доложенный; докладъ; ვეფხ. 425; დარეჯ. 117; ქილ. 339, 512.
მონახჭვა (მოვნახჭავ, -ჭე), ზ. მ. მოვჰხატავ, ნახჭს გავაკეთებ, обрисовывать, **მონახჭული**, მიმ. обрисованный, ქილ. 202.
მონგრევა (ვა), ზ. მ. მოვაქცევ შენობას, отломать, ქილ. 300.
მონდვნა (მოვინდვნი, -ვენ), ზ. მიჩ. მოვინდობ, მოვიბირებ, увлечь кого на свою сторону, (ვანდვნი, -ვენ), ზ. მ. მოვანდობ, довѣрить, 2 ქართლ. 476, ნ. მონდობა.
მონდობა, სხ. довѣріе, (ვანდობ, -დე), ზ. მ. ვარწმუნებ, დავაშთენ ვისისამე ამარად, ввѣрять, довѣрять, поручать, დაბად. 44—31; ვისრ. 200; მომანდე, довѣрь, поручи мнѣ, 1 ქართლ. 204; (მოვინდობ, -დე), ზ. მიჩ. მოვიბირებ, მოვიზიდავ, привлечь на свою сторону, 1 ქართლ. 395; სიბრ. 137; გორგ. 61; (მოვენდობი, -დე), ზ. თვ. დავენდობი, ვერწმუნები, довѣриться, положиться на кого, 2 ქართლ. 468; მომინდვია, я ввѣряю вамъ, მომენდობის, пологается на тебя, ვეფხ. 1075; 1 ქართ. 58; **მონდობილი**, მიმ. положившійся на кого; ввѣренный, ალბ. 23; გუჯ. 1; **მონდობილობა**, ს. довѣріе.
მონდომა, მონდომება, სხ. желаніе, (ვანდომებ, -მე), ზ. მ. მოვაწადებ, სურვილზედ მოვიყვან, заставить пожелать, გორგ. 255; (მოვინდომებ, -მე), ზ. მ. მოვიწადინებ, მოვინებებ, მოვისურვებ; захотѣть, пожелать, ვისრ. 16; სამ. ვახტ. 191; დავრ. 142; (მომინდება, მოგინდება, მოუნდება;

-ნდა), ზ. მიჩ. მომეწადინება, დამჭირდება, понадобится мнѣ, тебѣ, ему, ვისრ. 41; მომინდომებია, захотѣлось мнѣ; (მოვუნდები, -დი), ზ. მიჩ. დავჭირდები, понадобиться кому, ვისრ. 11, 2 ქართლ. 410; **მონდომილი**, მიმ. пожеланный, **მონდომილობა**, ს. пожеланіе.

მონება, სს. рабство; повиновеніе; ვეფხ. 6; 2 ქართ. 178; (ვა), ზ. მ. მონად გავხდი, დავამონებ, покорить, обратить въ рабство, (ვი), ზ. მიჩ. მონად გავიხდი, покорить, подчинить себѣ, ტიმ. 104; (ვემონები), ზ. თვ. ვემორჩილები, მონად შევექმნები, покоряться кому, (ვჰმონებ, -ნე), ზ. უ. ვჰმორჩილობ, покоряться, **მმონებ**, повинуется, ვეფხ. 363; რუსუდ. 401; ლუკ. 15—29; **მონებრი, მონური**, ზედ. рабскій, рабій.

მონებება, ს. пожеланіе, (ვა), ზ. მ. დავანებებ, მივსცემ, отдавать, уступать, გუჯ. 19; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიწადინებ, მოვისურვებ, пожелать, захотѣть, ქილ. 555; 2 ქართლ. 211; ანტონ. 3; (მოვნებდები, -ბდი), ზ. ვდ. დავნებდები, ხელში დავრჩები, სხვის ნებაზედ თავს მივსცემ, отдаться, покориться.

მონებიერება (ვა), ზ. მ. изнѣжить.

მონედლო, ზედ. მცირედ ნედლი, сыроватый.

მონეთი (moneta), ს. ფული, თეთრი, монета.

მონელება (ვა), ზ. მ. გავანელებ, გავაცივებ, холодить, (ვი), ზ. მიჩ. ითქმის კუჭისა თვის: მოვხარშავ, ვინელებ საჭმელს, о желудкѣ: переваривать пищу, ვისრ. 82; მომინელდება, ე. ი. გამიუჩნდება, დამიჩუმდები, утихаетъ во мнѣ; ჯერეთ ცეცხლი არ მომინელდა, грусть во мнѣ еще не погасла, ქილ. 375.

მონეტარება (ვი), ზ. მ. пожелать.

მონთება (ვა), ზ. მ. სანთელს მოვანათებ, посвѣтить свѣчу, რუსუდ. 705; მომინთე, посвѣти мнѣ.

მონივთული, ს. კამარად შექმნილი, сводъ, იერემ. 22—14.

მონიო, ს. მდორე ადგილი მდინარეში, русло; мѣсто, гдѣ рѣка имѣетъ тихое теченіе.

მონიჭება (ვა), ზ. მ. მოვსცემ, მოვჰმადლი, даровать, дать, მომანიჭა, онъ даровалъ мнѣ, რუსუდ. 532; იგავ. 4—2; მოვენიჭები, быть даровану.

მონობა, ს. კირთება, рабство, (ვჰმონობ, -ნე), ზ. უ. მონებაში ან კირთებაში ვარ, ვჰმორჩილობ; рабствовать, быть въ рабствѣ, повиноваться; ქილ. 86, (ვემონები), ნ. მონება.

მონოზანი, ნ. მოლოზანი.

მონოთელიტი, ს. რომელიც ერთს ბუნებას აღიარებს ქრისტეში, монофелитъ, მარტ. 1—26.

მონური, ზედ. მონებრივი, рабскій, მონურად, ზზ. მონასავით, рабски, ვეფხ. 1211.

მოორნატება (ვი), ზ. მ. შევიმუშავებ მიწასა, обрабатывать землю; რუის. 2.

მოოხტატება (ვი), მოვიხერხებ, смастерить.

მოოქრვა, მოოქროვება (მოვოქრავ, -რე); მოვაოქროვებ, -ვე), ზ. მ. ოქროთი დავჰფერ, позолотить, (მოვოქროვდები, -დი), ზ. თვ. ოქროთი დავიფერები, быть позолочену, **მოოქრვილი**, მიმ. позолоченный.

მოოჭვა (ვო), ზ. მ. მოვხთვალავ, შევამკობ თვალ. მარგალიტით, осыпать драгоцѣнными каменьями, **მოოჭვილი**, მიმ. осыпанный дорогими каменьями, 2 ქართლ. 508; **მოოჭვილი**, ს. სანელებელი მიხაკი, гвоздика пряная, ერისთ. ლექს.

მოოხრება, სს. опустошеніе, разореніе, მოვაოხრებ, -რე), ზ. მ. დავაქცევ, ავიკლებ, ავიფორიაქებ, გავანადგურებ, მოვარბევ, опустошить, разорить; მოვიოხრებ, -ხრე), ზ. ვ. მოვოხრდები, опустошаться, (მოვოხრდები, იგივე რაც მოვიოხრები; **მოოხრებული**, опустошенный, გუჯ. 9; 1 ქართლ. 219.

მოპაექრე, ზედ. მოდავე. მოცილე, диспутантъ.

მოპარება (ვა), ზ. მ. ჩუმად მოვიყვან ან მოვიტან, присылать или приводить кого украдкою; (მოვეპარები, მოვიპარები, -რე), ზ. თვ. ქურდულად მივალ, подкрадываться, მომეპარა, онъ подкрался ко мнѣ, რუსუდ. 427, ანტ. 51.

მოპარვა (ვჰ), ზ. მ. მოვიქურდავ, ქურდობით ავიღებ და დავმალავ, украсть, своровать, ფული მომპარა, онъ укралъ у меня деньги, **მოპარული, მონაპარი**, მიმ. краденный, მომპარავი, ს. воръ, **მოპარვინება** (ვა), ზ. მ. ქურდობას დავაწყებინებ, заставить воровать, **მოპარვით**, ზზ. украдкою, 2 ქართლ. 23.

მოპარსვა, სს. бритье, (ვჰ), ზ. მ. брить, (ვი), ზ. მიჩ. бриться, **მოპარსვინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить брить.

მოპასუხე, ს. პასუხის გამცემი, отвѣтчикъ.

მოპატარავება, (ვა), ზ. მ. умалять.

მოპატიჟე, ს. სტუმრების მომწვევლი, приглашатель гостей, званый, **მოპატიჟება** (ვი), ზ. მ. მოვიწვევ სტუმრად, მოვიხმობ, დავჰპატიჟებ, приглашать.

მოპება (მოვაპებ, მაგალ. სამოსელსა), ზ. მ. დავიხევ, მოვიგლეჯ; разорвать, ნ. მოპობა; მარტ. 1—194.

მოპირება (ვი), ზ. მ. сговориться.

მოპირდაპირე, ზედ. პირდაპირ მდგომი; წინა-აღმდეგი; противуположный, противникъ, врагъ.

მოპიტალება (ვა), ზ. მ. პიტალს დავაკრავ, покрыть фольгою, **მოპიტალებული** ოქროს ვარაყით, покрытый тонкимъ золотымъ листомъ, იგავ. 21—9.

მოპირქვავება (ვა), поставить дномъ къ верху.

მოპკვრევა (ვა). ზ. მ. окропить.

მოპკურება (ვა). ზ. მ. წყალს შევასხამ, окроплять, ვეფხ. 323; გამოსლ. 29—12.

მოპობა (ვა), ზ. მ. მოვსჩეხ, მოვსჭრი ცულითა, отколоть топоромъ, მარკ. 2—21.

მოპოვება, მოპოვნა, სს. нахожденіе; изобрѣтеніе; -სახელისა, пріобрѣтеніе имени; -წერილისა, изобрѣтеніе буквъ, შავთ. 102; (ვი), ზ. მ. ვჰპოვულობ; ვიპოვი; შემოვიღებ, მოვიგონებ, находить, обрѣтать; пріобрѣтать, стяжать; изобрѣтать, выдумывать; ფსალმ. 35—2; მარტ. 1—185; -ღონესა, найдти средство, სიბრ. 144; 2 ქართლ. 463; -ჭკუასა, образумиться, -ბოროტსა, მარტ. 2—3, придумать недоброе, მოვუპოვებ, находить для кого что, -სულსა, спасти чью душу, ლუკ. 21—19; მომიპოვა, онъ нашелъ меня, (მოვიპო-

ვები, -ვე), ზ. ვ. ვიპოვები; быть находиму; изобрѣтаему, 2 ქართლ. 1, **მოპოვებული, მონაპოვები,** найденный; изобрѣтенный, იერმ.

მოპრანჭვა, სხ. гримаса, ზ. მ. მოვრთავ, მოვჰკმაზავ, нарядить, (მოვიპრანჭები, -ჭე), ზ. ვ. მოვირთვები; პირის სახეს დავიგრეხ; принарядиться, гримасничать.

მოპრიანება (ვი), ზ. მ. მოვიწადინებ, захотѣть; ორთავე უმათ მიპრინეს, оба они захотѣли имѣть меня въ подданствѣ, მოურავ. 245.

მოპრუწვა (ვჰ), ზ. მ. მოვფხუწავ, сжать, сжимать, (მოვიპრუწები, -წე), ზ. ვ. მოვიგრიხები, მოვიფხუწები; нарядиться; сжиматься, съежиться.

მოპყრობა (ვა), ზ. მ. მივაგებ, მივანიჭებ, მივჰსცებ; отдавать, воздавать; -პატივსა, отдавать честь, уваженіе; რუსუდ. 406; აი მის ნაცვლად რა მომაპყრეს, вотъ за то чѣмъ вознаградили меня, ჩონგ. 58; მომაპყარ თვალი, смотри на меня, ჩონგ. 112; ღმერთმან, ნება მოგაპყრას, Богъ, да позволитъ тебѣ, ქილ. 174; (მოვიპყრობ, -პყარ; -პყრა ან -პყრნა 3 პირი), ზ. მიჩ. დავიპყრობ, დავიჭერ; овладѣть, взять, თუ ერთსა თვალსა ამომიგდებ მეორესა წინ მოგიპყრობ, если ты вырвешь у меня одинъ глазъ, то подставлю тебѣ и другой, ვისრ. 176; მოვუპყრობ ყურსა, преклонить ухо, внимать; მოვუპყრობ პირსა, взять зубами, ქილ. 432; და მოუპყრეს პირი ზავისა, и заключили миръ, 1 ქართლ. 207, (მოვეპყრობი, -პყარ), ზ. თვ. მოვექცევი, поступить съ кѣмъ, ავად მოვეპყრობი, я накажу его, сурово поступлю съ нимъ; სამ. ვახტ. 98; სამ. სომხ. 110; გუჯ. 19; ალექს. 50; 2 ქართლ. 521; ტკბილად მოვეპყრობი, приму кого ласково, რუსუდ. 711; ბოძს ქვეშ მოეპყრა, попалъ подъ балку, ახე მოგვეპყრნეს როგორც ჩვენი მონები, они ухаживали за нами, какъ рабы наши; მოურავ. 159; მოგვიეპყრიან პატივით, они приняли насъ съ уваженіемъ, რუსუდ. 953; ამხანაურად მომეპყრა, онъ принялъ меня, какъ своего товарища, რუსუდ. 406.

მოჟამება (მოვჰჟამდები, -დი), დროს მოახლება, наступленіе срока, **მოჟამებული**, მიმ. დრო მოახლებული, ვეფხ. 654, близкое время.

მოჟამნე, ს. ჟამნის წამკითხველი ეკკლესიაში, чтецъ часослова, псаломщикъ.

მოჟანგება (ვა), ზ. მ. проржавить.

მოჟუჟუნარე, ზედ. -თვალი, глаза смѣющіеся, ქილ. 346.

მოჟღუნვა (ვჰ), ზ. მ. მოვხოც სანთელს ცხვირსა, снять со свѣчи.

მორაზმვა (ვჰ), ზ. მ. построить строй.

მორბედი, ზედ. ან სახ. მორბენალი, სირბილით მიმავალი; მალი, ჩქარი, მარდი; бѣгунъ; проворный, 2 მეფ. 15—1, წინა მორბედი, Предтеча (Іоаннъ креститель), ტიმ. 172; ჩონგ. 56, **მორბედობა**, ს. სირბილით სიარული, бѣготня, (ვჰმორბედობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. სირბილით დავდივარ, бѣгать, ფიზიკ. 22.

მორბევა, სხ. разграбленіе, разореніе, (ვა), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ, წარვსტყუვენავ, მოვაოხრებ, разграбить, расхищать, სამ. ვახტ. 54; ალბ. 111; 1 ქართლ. 330.

მორბენა (ვა), ზ. მ. რბენით მოვატარებ; заставить бѣжать кругомъ, (მოვჰრბი, -ბოდი), ზ. მ. მოვჰრბი, მოვსრბი, ჩქარა რბენით მოვალ ან მოვდივარ, бѣжать, დაბად. 33—3; მორბის მდინარე, рѣка течетъ быстро, (მოვირბენ, -ბინე), ზ. მიჩ. რბენით მოვიარ, обѣгать, (მოვურბენ, -ბინე), ზ. მიჩ. გარშემოვურბენ, обѣжать кругомъ чего, რუსუდ. 451; 686; ქილ. 538; **მორბენინება** (ვა, მაგალ. ცხენს), ზ. მ. მოვაჭენებ ცხენს, летѣть верхомъ, мчать, (მოვურბენინებ, -ნე), ზ. მ. საჩქაროდ მოვუტან, приносить быстро.

მორბენალი, ს. ჩქარა მოსიარულე, бѣгунъ, **მორბენალობა**, ს. მალე სრბოლა, скорое бѣжаніе.

მორბილო, ზედ. მცირედ რბილი, мягкій.

მორბილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, მოვალბობ, размягчить, (მოვჰრბილდები, -დი), ზ. ვდ. მოვლბები, размягчаться, **მორბილებული**, მიმ. размягченный.

მორბოლა (მოვჰრბი, -ბოდი). ნ. მორბენა.

მორგვა (ვჰ), ზ. მ. დავსთეს, посѣять, ვეფხ. 130.

მორგვალება (ვჰ), ზ. მ. округлять.

მორგვი, ს. ურმის თვლის საშუალო კუნძი, აგრეთვე ბორბლისა ან ჩარხისა; воротъ, ступица, матица колесная, и т. п.

მორდარი (სპარს.), ზ. სამეფო ბეჭდის მცველი, хранитель царской печати.

მორდილი, ს. ბუნ. კ. 215?

მორება (მოვერები, -ბოდი), ზ. თვ. მოვევლები, обходить; подходить; приступать; იმ მთებში ერთი კლდე ამართული იყო, უცხო დიდი, რომე არსით მოერებოდა, между горами возвышалась высокая скала, къ которой трудно было подойдти; რუსუდ. 549 (ვი), обѣжать.

მორევა, მორევნა, სხ. одолѣніе, (მოვურევ, მოვჰრევ, -რიე), ზ. მ. ვურევ, აღვურევ კოვზით, ციცხვით; мѣшать, размѣшивать, ქილ. 355; (მოვჰრევ, -რიე), ზ. მ. გადავრევ, გავაგიჟებ, сводить съ ума, (მომრევს, მომრია), ზ. მიჩ. გადამრევს, съ ума сводитъ меня, ქილ. 519; (მოვერევი, -რიე), ზ. თვ. დავსძლავ, დავაჭარბებ, დავჰსჩაგრავ, одолѣвать, осиливать, брать верхъ, (მომერევა, -რეოდა), одолѣетъ меня, ვეფხ. 600; სიბრძ. 103; ძილი მოგვერია, сонъ одолѣлъ насъ, ჩონგ. 143; (მოვირევი, -რიე), ზ. ვ. აღვირევი, смѣшаться, **მორეული**, მიმ. смѣшанный, თუ ეშმაკი შენდა არ მორეულა, если діаволъ неодолѣлъ тебя, ვისრ. 20; ცრემლ-მორეული, прослезившійся, მროვ. 113.

მორევი, ს. მდინარის ნაპირს ხმელად შესული წყალი ღრმად, გოჩქოჩანა, ярь подводный, водоворотъ, вирь, омутъ, ერისთ. 5.

მორეკა (მოვრეკ, -რეკე), ზ. მ. მოვლალავ, მოვასხამ მრავალთა ხვასტანგთა. пригнать, რუსუდ. 419.

მორეცხა (მოვჰრეცს, -ხე), ზ. მ. მოვჰბან, გარშემოვრეცხ, обмыть, ჩონგ. 38.

მორეწა (მოვირეწ, -წე), ზ. მ. მოვიგებ, ვიშოვი მუშაობით, стяжать, пріобрѣтать; промышлять, имѣть промыслъ, барышъ, დაბად. 15—14; სამ.

მოხ. 6, (მოვურეწ, -წე), ზ. მიჩ. ვუშოვი სარჩოს, пріобрѣтать для кого содержаніе.

მორეწე, ს. მოქირავნე, наемникъ, ოხე. 3—2.

მორვა (ვჳ), ზ. მ. გარშემოვხთლი, округлять.

მორთვა, სზ. украшеніе, убираніе, (ვჳ), ზ. მ. მოვჰკმაზავ, განვაშვენებ, მოვაკეკლუცებ, наряжать, убирать, украшать; ვეფხ. 538, ანცონ. 5—7; (მოვრთავ, მოვირთავ, -თე; მოვრთვნი, -ნე ან მოვურთვი), ზ. მ. მოვიერთებ, მოვიძინებ, შემოკრებით ზიარ ვჰყოფ განშორებულთა, присоединять, придать, пріобщить; ვაჲი ვაჲსა მოურთვიდა, ე. ი. მწუხარება მწუხარებაზედ მოემატებოდა, горе къ горю присоединилось, ვეფხ. 100; და დადიანი ხჳითა მოერთო მეფე სოლომონს, Дадіанъ съ войсками присоединился къ царю Соломону, (მოვირთვი, -თვებიჲ), ზ. ვ. მოვიკმაზები, нарядиться; მოირთო ძალი, собралъ силу, (მოვერთვი, -თე), ზ. თვ. გავუერთდები, ზიარ ვექმნები, присоединяться, მომერთო სინაღვლე, прибавилась забота, **მორთული**, მიმ. убранный, наряженный, **მონართავი**, присоединенный, **მოსართავი**, ზედ. уборный, уборъ.

მორთმევა, სს. приношеніе, (ვა, ვი), ზ. მ. მოვიღებ, მოვუძღვნი, მოვუცან, приносить, ვეფხ. 52; 72; -ძღვენსა, поднести подарокъ; (მოვერთმევი, -მიე), ზ. თვ. ვეძღვნები, подноситься (о подаркѣ), მორთმევინება (ვა), ზ. მ. მოვაღებინებ, заставить принести, 2 ქართლ. 471.

მორთულობა, ს. მოკმაზულობა, სამკაული, нарядъ, украшеніе, რუსუდ. 182; გორგ. 15, 127; ქილ. 373; 2 ქართლ. 524, -სახლისა, убранство квартиры, мебель.

მორთხმა (ვრთხამ), ზ. მ. მოვსჭიმავ, მოვშარცავ, натягивать, (მოვირთხამ, -თხი), ზ. მიჩ. მოვიჭიმავ, მოვშარცავ; მოვირცყამ, მოვიზღუდავ; напяливать на себя; опоясывать, ограждать; მოვირთხამ მშვილდსა, натянуть лукъ, იერემ. 9—3; ქილ. 327; მოვირთხამ საჭურველსა, опоясать себя мечемъ, მარც. 1—90; **მორთხმული**, მიმ. натянутый, -ჯვარითა ქრისცესითა, огражденный крестомъ Христа, მარც. 2—12; -მშვილდი, натянутый лукъ, მორთხმული მშვილდითა, вооруженный лукомъ, იერემ. 4—29.

მორი, ს. ბოკო ხე, მონაჭერი კუნძი; пень, обрубокъ, კაცის სახირცხო ასო; ბუნ. ლ. ლათინ. priapus.

მორიგე, ს. ჯეროვანი, რიგით საქმის აღმასრულებელი, რომ ჯერი შეხვდეს; очередной, ჩონგ. 49; ჯეროვანი მეომარი, რომელიც უნდა გამოსულ იყო დადებულს დროს; პირველი დაწესება ამ გვართა მეომართა იქმნა წარსრულს საკუნესა მეფის ირაკლისაგან, очередной воинъ, 2 ქართლ. 496; მორიგისად, ზზ. ჯერზედ, по очереди; **მორიგეობა** (ვჰმოვრიგეობ), чередоваться.

მორიგება, ს. შერიგება, პირობა; განკარგულება, რიგზედ დაწყობა; договоръ, условіе; замиреніе; распоряженіе; распредѣленіе; დასცულ. 6; 134; (ვა), ზ. მ. გავარიგებ, რიგს მივსცემ; თვის ადგილს დავადგინებ, დავამწკრივებ, განვუნაწილებ; შევარიგებ, დავაზავებ, распоряжаться, распредѣлять, разстанавливать; мирить; (ვუ), ზ. მიჩ. დავურიგებ, распредѣлять, (მოვრიგდები, -დი), ზ. ვდ. გავრიგდები; შევხპირდები, договориться, условиться; (მოვურიგდები), ზ. ვდ. გავურიგდები; გავსწორდები ვისთანმე, ან ვისისამე ოხცაში მოვალ; დავეზავები; რიგით შევხვდები, რუსუდ. 230; договориться; доконать; помириться; очередоваться; **მორიგებული**, მიმ.

მორიდალი, ზედ. რიდის მქონე, თავაზიანი, деликатный, вѣжливый, **მორიდალობა**, ს. რიდის ქონება, деликатность, вѣжливость.

მორიდება (ვჳ, ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, ჩამოვაყენებ, მივსდრეკ, удалять, отстранять; 1 ქართლ. 322; 416; 2 ქართლ. 483; მოვარიდებ თავს, уклоняться, непринимать участія; რუსუდ. 221; 1 ქართლ. 226; მოვარიდებ პირს, отстраняться, რუსუდ. 561; შესავ. ბერძნ. სამ. 166; მოგვერიდე, удались отъ насъ, 1 ქართლ. 440; (მოვერიდები, -დე), ზ. თვ. მოვშორდები, განვევლცვი, განვერები, გავეცლები, остерегаться, устраняться, избѣгать.

მორიელი, ს. ღრიანკალი, скорпіонъ, ბუნ. ლ; -ლისკუდა, მცენ. Кирликъ, ერის. ლ.

მორინე, **მორინი**, ს. სამღერელი, სათამაშო, ე. ი. ნარდი, ჭადრაკი, განჯაფა, ქაღალდი და მისთანანი; **მემორინე**, ამ გვარის მოთამაშე; **სამორინე**, სადაც თამაშობენ, игра въ шахматы, въ кости, въ карты.

მორისვა (ვ), ზ. მ. ცხვარს გავპარსავ, стричь овецъ, **მორისული**, მიმ. стриженный, ქება 4—2.

მორკინავე, **მორკინალი**, ს. მოჭიდარი, მოჭიდავე, борецъ, ვეფხ. გან. 67; გორგ. 170; **მორკინალობა**, ს. ჭიდაობა, единоборство, борьба.

მოროჟინა, ს. სანუკვარი გაყინული, мороженное.

მოროშვა (ვჳ), ზ. უ. наврать, наболтать.

მორცყმა (ვა), ზ. მიქ. დავჰკრავ, ან მოვახვედრებ; пріударить; попасть въ цѣль.

მორცყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვაკრავ; მოვავლებ, მოვაყენებ; опоясывать; окружить; (ვი), ზ. მიჩ. გარშემოვიკრავ; მოვივლებ, опоясаться, окружить себя; (მოვერცყმი, -ყე), ზ. თვ. გარშემოვეკვრი, მოვევლები, окружить, обступить; ვეფხ. 1221; მოერცყა სინათლე, свѣтъ окружилъ его, 1 ქართლ. 29; (მოვრცყომილ ვარ, მოვრცყმოდი), я окружаю, მომრცყომოდეს, окружало меня, ვეფხ. 346; **მორცყმული**, **მონარცყამი**, მიმ. опоясанный.

მორუხვა (მოვრუხავ, -ხე), ზ. მ. მოვსუსხავ, დავსწვავ ჭინჭრითა, жечь крапивою.

მორფვა სიტყვათა, ს. формировать слово, მარც.

მორფი (ბერძნ.), ს. სახე, ნაკვთი, ანდაზა; фигура, образъ, форма; შავთ. 80, 106; მარც. 1—3; ან ალალმა, გამოქანდაკებული სახე; бюстъ, საბ. ლ; ლოღ. 100; **მორფოსანი**, მორფოვანი, ზედ. ნაკვთიანი, фигурный, **მორფ-ნაკვეთობა**, წამოსადემობა, თვალადობა, стройность, статность; მარც. 2—11.

მორქუმა (მივარქვამ, -ქვი), ზ. მ. მუვუთხრობ, сказывать, 1 ქართლ. 250.

მორქინალი, ზედ. მრქენელი, მრჩოლელი, бодливый.

მორღვევა (ვა), ზ. მ. მოვაქცევ, მოვანგრევ; ან ნაკერავს დავარღვევ; сломать; распороть; სამ. ვახტ. 50, -ზღუდისა, сломать заборъ, 1 ქართლ. 27, 28; (მოვერღვევი), ზ. თვ. მოვიქცევი; მოვიხსნები, отламываться; отвязываться; ისაი. 5—28; **მორღვეული,** მიმ. отломанный; отпоротый.

მორყვილება, ს. მობრყვილება, მოუძლურება, притупленіе, რუსუდ. 884.

მორყვნა (მოვჰრყვნი, -ყვენ), ზ. მ. წავახდენ, გავრყვნი, испортить, избаловать; (მოვირყვნები, -ყვენ), ზ. ვ. გავირყვნები, წავხდები, портиться, баловаться, **მორყვნილი,** მიმ. испорченный, избалованный; ან უდღეოდ შობილი, მოწყვეტილი, выкидышъ, რიცხვ. 12—12; **მორყვნილება,** ს. წამხდარობა, испорченность.

მორჩევა (ვარჩევ, -ჩიე), ზ. მ. გამოვარჩევ, выбирать, და მოვარჩიე ხელი ჩემი მათგან, я отклонилъ руку мою; ეზეკ. 20—22.

მორჩენა, სხ. спасеніе, избавленіе; вылечиваніе; оканчиваніе; (მოვარჩენ, -ჩინე), ზ. მ. გადავარჩენ, დავარჩენ; დავიხსნი, განვარინებ ჭირისაგან ან უბედურობისაგან; განვჰკურნებ, მოვალხინებ სნეულობისაგან; оставлять, сохранять, сберегать; избавлять, спасать; вылечивать; -განსაცდელისაგან, спасти отъ погибели, -სიკვდილსა, спасти кого отъ смерти, მოვირჩენ თავს, спасти себя, გორგ. 119; 2 ქართლ. 566; ანტ. 58, მოვურჩენ შვილსა, вылечить сына кого либо, **მორჩენილი, მონარჩენი,** остатокъ; спасенный; оконченный; **მოსარჩენი,** спасительный, არ მოსარჩენი, негодяй; **მორჩენინება** (ვა); დავარჩენინებ; განვარინებინებ, заставить сберечь, спасти, (ვი), ზ. მიჩ. დავირჩენ, оставлять для себя, ნ. მორჩომა.

მორჩი, ს. ბაბილო, საზოგადო ლაპარაკში ნორჩი; вѣтвь, вѣтка, побѣгъ дерева; დაბად. 40—10; 49—9; ეზეკ. 19—10; 31—8; იერემ. 17—8; ვეფხ. 486; ჩახრ. 39; იერემ. 17—8.

მორჩილება, სხ. покорность, повиновеніе, (ვამორჩილებ, -ლე), ზ. მ. დავამორჩილებ, მორჩილ გავხდი, დავამონებ; покорить, заставить повиноваться, слушаться, (ვიმორჩილებ, -ლე), ზ. მ. დავიმორჩილებ, покорить себѣ, (მმორჩილებ, -ლე, მემორჩილები), ზ. მიჩ. დამემორჩილები, მორჩილი გამიხდები, ты покоряешься мнѣ, (ვჰმორჩილებ), ნ. მორჩილობა; (ვემორჩილები, -ლე), ზ. თვ. დავემორჩილები, покоряться, повиноваться, слушаться, გვამორჩილა, онъ покорилъ намъ, დავითნი. 46—3.

მორჩილი, ზედ. დამჯერი, გამგონი; მარჯვე; მომცრო; მონასტერში: ძმათა მსახური; покорный; послушный; небольшой, малый; послушникъ; ტიმ. 15; მორჩილი შვილი, покорный сынъ, თქვენი უმორჩილესი მონა, вашъ покорнѣйшій слуга, ორი მორჩილი ჯვარი, два небольшихъ креста, გუჯ. 27. მორჩილი დანა, небольшой ножикъ, -ღვინისა, преданный пьянству, 1 ტიმოთ. 3—8.

მორჩილობა, სხ. повиновеніе, покорность, (ვჰმორჩილობ, -ლე). ზ. უ. ვემორჩილები, მორჩილ ვექმნები, повиноваться, покоряться, слушаться, ვეფხ. 134.

მორჩობა (ვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. წყლით ან საბელით მოვაშთობ, დავარჩობ, утопить, удавить; ვისრ. 37; (მოვირჩვები); ზ. ვ. დავირჩობი, მოვიშთობი, утонуть, повѣситься, ზღვაში მოირჩვნენ, они утонули въ морѣ; მრ. 47; **მორჩობინება** (ვა), ზ. მ. მოვაშთობინებ, заставить удавить, утопить.

მორჩოლა (მოვერჩი, -ჩოლე), ზ. უ. ვედავები, დავას გავუწევ, оспаривать, ვეფხ. 595; არა ვინ მოგერჩოდეს, никто да неоспариваетъ оное у тебя.

მორჩომა (მოვრჩები, -ჩი), ზ. უ. დავრჩები, გადავრჩები რასმე; თავს განვარინებ, თავს გამოვიყვან განსაცდელისაგან, თავზედ ავიცილებ; თავს ვიხსნი, თავს ვუშველი, დავახწევ, განვერები; განვიკურნები, გავმრთელდები; ზ. მ. შევასრულებ, გავათავებ; оставаться въ остаткѣ; спасаться, избѣжать, избавиться; развязаться, выздоравливать, вылечиваться; оканчивать; მადლობა ღმერთსა რომ მოვრჩი ამისთანა კაცსა, слава Богу, что я устранился отъ такого человѣка, ჩემ საქმეს მოვრჩი, я кончилъ свое дѣло, ცოცხალი არ მომირჩება, онъ неизбѣгнетъ смерти отъ моихъ рукъ, რუსუდ. 74; (მოვურჩები, -ჩი), ზ. უ. მიჩ. თავს დავახწევ, ხელიდამ წავუვალ; ускользнуть, спастись отъ кого либо; ვეფხ. 345; რუსუდ. 199, 274; სიბრ. 169; -სიკვდილსა, спастись отъ смерти, ვისრ. 198; **მორჩომილი,** მიმ. остатокъ; спасенный; оконченный; (მოვრჩომილვარ, მოვრჩომოდი), ზ. ვ. спастись; окончиться; მოვრჩომი ვარ სენსა, я спасся отъ болѣзни, ქილ. 296.

მორცხვი, ზედ. მკრთალი, მორიდალი, სირცხვილის მქონე, გაუბედავი, стыдливый, застѣнчивый; 1 ტიმ. 2—9; **მორცხვედი,** იგივე მორცხვი: **მორცხვობა,** ს. სიმკრთალე, გაუბედაობა, стыдливость, застѣнчивость; (ვჰმორცხვობ, სრული არა აქვს), ზ. უ. გავუბედავობ, ვჰნამუსიანობ, стыдиться, ერისთ. 106.

მორცხულა, გურულ. რძლვამლი, კრიკინა, ბაქრ. 182, дикій виноградъ.

მორწმუნე, ზედ. სარწმუნოების აღმსარებელი, вѣрующій, вѣрный, 1 ტიმოთ. 6—2; 2 ტიმ. 2—2; 1 კორ. 7 — 15; **მორწმუნეობა,** ს. აღსარება სარწმუნოებისა, სასოება, вѣра.

მორწყვა (მოვჰრწყავ, -წყი), ზ. მ. დავნამავ, დავსცვარავ; წყალს მოვასხამ; поливать, орошать, (მოვირწყვები, მოვირწყვი, -წყევ), ზ. ვ. დავინამვი, დავიცვარვი, орошаться, ქილ. 244. 585.

მორჭვნა, მორჭუნა, ნ. მორჭმა.

მორჭმა, მორჭუმა, სხ. დოვლათი, სახელოვანება, დიდება და სიმდიდრე, слава, могущество; величіе; богатство; მორჭმით მოვლენა, ე. ი. დიდების სახელის შოვნა, стяжать славу, ვეფხ. 310, 460; 482; ნ. მოვლენა; (მოვირჭუმი, -ჭუნი, -ჭვენ), ზ. მ. სახელს ვიშოვნი, სახელოვანი შევიქმნები, ვიდიდები; გავმდიდრდები, прославиться; разбогатѣть; ვისრ. 41; 1 ქართლ. 224, 226; 2 ქართლ. 88, 323; ქილ. 36; გორგ. 126; ქართველნი მოირჭვნენ, грузины стяжали себѣ славу, გორგ. 126; ქვეყანა მოირჭუმა, страна прославилась, ქილ.

36; **მორჭმული**, მიმ. სახელოვანი და დოვლათიანი, славный и могущественный, высокодержавный; ვეფხ. 32; 292; 411; კახეთი იყო მორჭმული, Кахетія была могущественна, 2 ქართლ. 114.

მორჭუმა, მორჭობა (მოვურჭვამ, მოვურჭობ, -ჭე); ან მოვარჭობ, -ჭე), ზ. მ. დავარჭობ, დავასობ, воткнуть.

მორჯულება, სხ. обращеніе въ религію; исправленіе; (მოვარჯულებ, -ლე), ზ. მ. სარწმუნოება-ზედ მოვიყვან, მოვაქცევ; მოვაჭკვიანებ, обратить на путь истинный: исправить; დავრ. 74; ერისთ. 2—150; დავაჭკვიანებ, проучить, (მოვრჯულდები), ზ თვ. მოვიქცევი; მოვჭკვიანდები, обратиться на путь истинный; исправиться, **მორჯულებული**, მიმ. обращенный, исправленный.

მოსა, ნ. მოსვა.

მოსაარები, ზედ. მოსავლელი, обходный, საბ. ლ.

მოსაბანი, ზედ. დასაბანებელი, умывальный, პირის მოსაბანად, для умыванія лица.

მოსაბირებელი, ზედ. მოსანადირებელი, привлекательный.

მოსაბლარდნელი, ზედ. მოსახვევი, обвертка, обвивка.

მოსაბლვა (ვქ), საბლით დავაბამ, привязать веревкою.

მოსაბრუნებელი წამალი, ზედ. лекарство приводящее въ чувство.

მოსაბრუნი, ს. მოსავლელი ადგილი, поворотъ, **მოსაბრუნი, -ნებელი**, ზედ. საბრუნებელი, საცრიალებელი, поворотный, **მოსაბრუნი** ჩარხი, колесо у машины, которое нужно вертѣть.

მოსაგებელი, მოსაგები, ს. მოსარეწი, მონაგარი, სარეწავი; სამაგიერო, ნაცვალი, пріобрѣтеніе, стяжанье; возмездіе, награда, вознагражденіе; ზედ. წარსამატებელი, выигрышный, 2 სჯული 32—6; იგავი 4—7; დაბად. 50—12; ლუკ. 14—2; კოლას. 3—24; ფსალ. 18—11; მარგ. 2—118; ქილ. 44, 90, 222, 368; 497, ამ არაკის მოსაგებელი ეს არის, ქილ. 309, вотъ какая польза отъ этой басни; ან მოსაგებად არის, или отлучился для наживы, სამ. ვახტ. 131.

მოსაგვარებელი, ზედ. მოსაყვანი, მოსაბრუნებელი, მოსაქცეველი; ვეფხ. 1342; подлежащій къ приведенію въ прежнее состояніе.

მოსაგველი, ზედ. დასაგველი, служащій къ выметанію.

მოსაგონარი, მოსაგონი, ზედ. საგონებელი, სახსოვარი, памятный, 1 ქართლ. 244; სიგ. ჩოლაყ. 5; ქილ. 501; რუსუდ. 218.

მოსაგრე, ს. მოგარევე, მოლაშქრე, მებრძოლი, воинъ, ратникъ, сподвижникъ; **მოსაგრეობა**, ს. მეომრობა, ратоборство.

მოსაგროვებელი, ზედ. შემკრებელობითი, собирательный.

მოსადაფე, ზედ. სადაფის მსგავსი, жемчугоподобный.

მოსადგურე, ს. უცხოთა მიმღები ან შემწყნარებელი, содержатель гостинницы, ვეფხ. 1086.

მოსადედებელი, მაგალ. ცომისა, опарный.

მოსადებელი ცეცხლისა, ზედ. ცეცხლის მოსაკიდებელი, зажигательный.

მოსადები, ს. неводъ, ბაქრ. 330.

მოსადილე, ს. ვინც სადილზედ არის, обѣдающій.

მოსავალი, ს. მიწისა ან ხეთაგან მოცემული ნაყოფი; შემთხვევა, თავს გადასავალი, урожай; случай, приключеніе; მოსავალს ვერ გაექცევი, судьбы неизбѣжишь, ქილ. 508: მოსავლის დრო, время поспѣванія хлѣба, წლის მოსავალი, урожай одного года, ეს დღესასწაული წლის მოსავალია, этотъ праздникъ бываетъ въ годъ одинъ разъ, კაცმა რა იცის კაცს რა მოსავალი მოუვა თავზედ; никто не знаетъ, что случится съ нимъ, დროსა ან ჟამის მოსავალსა თავი მივანდევ; ქილ. 319; я положился на обстоятельство времени; т. е. что время скажетъ.

მოსავანებელი, ს. მთოვარისათვის: გასავსებელი, о мѣсяцѣ: входящій въ полнолуніе; სასიხარულო, სალხინო, радостный, ვეფხ. 279, **მოსავანებლად**, ზზ. სალხინოდ, სასიხარულოდ, на радость.

მოსავი, ზედ. მსასოებელი, იმედეული, მინდობილი, уповающій, вѣрующій, надѣющійся; ფსალ. 16—7; სიბრძ. 161; ისაი. 8—12; მოსავი ჯვარისა, вѣрующій въ крестъ, **მოსავობა, მოსაობა**, ს. სასოება, упованіе, увѣрованіе; ციმ. 19.

მოსავლები, ს. მოსაკერებელი, обшивка.

მოსავლელი, ზედ. გარშემოსავლელი; გარდასახადი მოვლისათვის; обходный: плата за уходъ; მოსავლელად, для объѣзда, სამ გ. მ; სამ. სომ. 141.

მოსავლიანი, ზედ. ნაყოფიერი, урожайный, ალექს. 93.

მოსავსებელი, ს. ჭურჭელი ზეთის დასასხმელი ბაზმაკთა ზედა, чаша; черпало; ზაქარ. 4—2.

მოსავობა, ნ. **მოსავი, მოსაობა**.

მოსავსება (მოვისავსებ, -სე), ზ. მიხ. მოვიმატებ, მოვისართავ, пріобрѣсть, ჭირი ჭირით მოგვისავსე, ე. ი ჭირი ჭირზედ მოგვიმატე; ვეფხ. 197; მოურავ. 5; ты увеличилъ страданія наши.

მოსაზრება, სხ. выдумка (ვი), ზ. მიხ. მოვიგონებ, მოვიფიქრებ, придумывать, обдумывать; смекать; ქილ. 434.

მოსაზრვა (ვქ), ზ. მ. განვსჯი, დავსაზრავ, соображать.

მოსათვალთველი, ზედ. მოსახილველი, დასათვალიერებელი, подлежащій смотрѣнію, наблюденію, ვეფხ. 454.

მოსათმენი, ზედ. გასაძლისი, терпимый.

მოსათხოველი, ზედ. სათხოვნელი, подлежащій испрошенію, -ველად შენდობისა, для испрошенія позволенія, დავრ. 40.

მოსათხრობელი, ზედ. საამბო, სათქმელი, повѣствовательный, შესავ. მოს. სამ.

მოსაკაკვავი, ზედ. сгибной, удобосгибаемый.

მოსაკარგავი, ზედ. დასაკარგავი; დაკარგული, достойные изгнанія; потерянный, ალბ. 45, მოსაკარგავი მაჭირვებელი, ე. ი. ღირსნი დაკარგვისა მაჭირვებელნი, 1 ქართლ. 257; достойные изгнанія.

მოსაკეცი, ზედ. დასაკეცი, сгибной, складной.

მოსაკიდარი, ზედ. დანიშნული ცეცხლის მოსაკიდებლად, зажигательный; ქილ. 629.

მოსაკიდებელი, ზედ. ასანთები, зажигательный, ცეცხლის მოსაკიდებელი ჭიქა, зажигательное стекло.

მოსაკვეცი, ს. მაკრატელი, მაყაში, ножницы; щипцы для снимания со свѣчи.

მოსაკიდი, მოსაკიდავი, მოსაკიდებელი, ს. ხელის მოსაკიდი, ყური; ტვირთი; рукоятка, ручка; ноша.

მოსაკითხავი, მოსაკითხი, ს. მოკითხვისა თვის დანიშნული; ძღვენი საჩუქარი; დასაურვებელი, გადასახდელი, ნ. მოკითხვა; назначенный для привѣтствія; визитный подарокъ; гостинецъ; взысканіе; ზერძნ. სამ. 215, 1 ქართლ. 255.

მოსაკმაზავი, მოსაკაზმავი, ს. მოსართავი, მორთულობა, нарядъ.

მოსაკრავე, ს. საკრავის მკვრელი, музыкантъ.

მოსაკრეფელი, მოსაკრეფი, ზედ. მოსაგროვებელი, относящійся къ собиранію.

მოსალამე, ს. სალამის მიმცემი, მშვიდობის სიტყვით მომკითხავი, привѣтствователь, ვეფხ. 217; განმ. თ.

მოსალამე, ზედ. მოსარწყავი, მოსალამავი, დასანამავი, დაცვარული, увлажаемый, ვეფხ. 217.

მოსალამება (მოვესალამები, -მე), ზ. თვ. მოვიკითხავ, სალამს ვეტყვი ვისმე; привѣтствовать, поздороваться; ყარამ. 74; ჩოჩგ. 30.

მოსალბედი, ზედ. მოსარბილებელი, ე. ი. წვიმამ ან წყალმა რომ დასცვაროს მიწა, увлажаемый, ვეფხ. 847.

მოსალმება (მოვესალამები, -მე), ზ. თვ. გამოვეთხოვები, прощаться, 2 ქართლ. 398.

მოსალოდნებელი, მოსალოდელი, მოსალოდები, ზედ. სალოდნელი, მოსაცდელი, ожидаемый, მარტ. 2—199; ქილ. 406.

მოსალოცავი, ზედ. მოსაკითხავი, поздравительный.

მოსალხენი, ზედ. სალხინებელი, увеселительный.

მოსამადლებელი, ს. მოსაქრთამებელი, მობირებისათვის საჩუქარი, взятка, იეზეკ. 12—24.

მოსამართავი, ს. ბინა, თავის შესაფერებელი, убѣжище, 1 ქართლ. 337.

მოსამართველი, ზედ. გასასწორებელი, что нужно исправить, настроить, завести.

მოსამართლე, ს მსაჯული, судья; მოსამართლე იყო მეორის ხარისხისა, მსაჯული პირველის ხარისხისა, გარნა ბჭე, მეღიატორი: **მოსამართლეობა, მოსამართლობა,** ს. მართლ-მსაჯელობა; правосудіе; судъ, судопроизводство; ვისრ. 102, 122, 207; რუსუდ. 832, 974; დავრ. 144; ქილ. 127.

მოსამატებელი, -ტი, ზედ დასართავი, ან სართი, მომატება, подлежащій прибавленію; прибавка, მოსამატებლად ზარისა, для усиленія торжества, ვეფხ. 1183; ქილ. 551.

მოსამდურავი, -დური, ზედ. ქვემდებარე სამდურავისა, подлежащій негодованію, მოურავ. 53, 378.

მოსამზადებელი, ზედ. ქვემდებარე მომზადებისა, приготовительный.

მოსამზღვრე, ზედ. მომიჯნავე, сосѣдній, пограничный; сосѣдъ; -ვრედ, ზზ. მომიჯნავედ, смежно.

მოსამოცე, რიცხ. шестидесятый, 1 ქართლ. 254.

მოსამშიერი, ზედ. подверженный голоду, ჩახრ. 69.

მოსამსახურე, ს. მსახური, слуга, служитель, **მოსამსახურება, -რეობა,** ს. სამსახური, служба, ბუნ. კ. 189; (ვჰმოსამსახურობ, -რე), ზ. მ. ვჰმსახურობ, служить.

მოსამტვერებელი, ზედ. გასანადგურებელი, მოსაოხრებელი, опустошительный; რუსუდ. 159.

მოსამშვიდებელი, ზედ, დასამშვიდებელი, успокоительный.

მოსამძიმარე, ს. სამძიმარის მთქმელი, оплакивающій.

მოსანადირებელი, ზედ. მოსაბირებელი, увлекательный.

მოსანათლავი, ზედ. ქვემდებარე მონათვლისა, подлежащій къ крещенію, სომხ. სამ. 354.

მოსანდომი, ზედ. მოსაწადინებელი, მოსასურვებელი, желательный; ვეფხ. 57, 1405, 1472.

მოსაობა, ს. სარწმუნოება, სასოება, вѣрованіе, ტიმ. 19.

მოსაოხრებელი, ზედ. ქვემდებარე მოოხრებისა, опустошительный.

მოსაპობლად, ზზ. მოსაკვეთად, მოსასპობლად, для пресѣченія, ბუნ. კ. 198.

მოსაპარავად, ზზ. საქურდლად, для воровства.

მოსაპყრობა (ვისაპყრობ), ზ. მიჩ დავაჩუმებ, усмирять.

მოსაყლუნი, ს. მაყაში, щипцы для снимания со свѣчи.

მოსარბევი, ზედ. მოსაოხრებელი, опустошительный, სამ. ვახ. 55, -ვად, -ვლად, для опустошенія.

მოსარები, მოსარებელი, ზედ. გარშემოსავლელი, მოსახილავი, обходный, ქილ. 72; ს. обходъ.

მოსარეცხე, ს. მმურკნელი, სარეცხის მრეცხავი, прачка.

მოსარეწავი, ზედ. -ვად პურისა, для пріобрѣтенія хлѣба.

მოსარვა (ვჰ), ზ. მ. სარს შევუდგამ ვაზსა, ставить подставы подъ виноградную лозу, ქილ. 243.

მოსართავი, ს. მოსაკმაზავი, სამკაული; საკუთრად ნიშნავს უნაგირის მოსაჭირებელს ფართო თასმას ცხენის მუცლის ქვეშ გამოტარებით, уборъ, убранство, нарядъ; подпруга у сѣдла; ბაქრ. 166, ქილ. 243; სახლის მოსართავი, убранство квартиры; -ცხენისა, убранство лошади.

მოსართება (ვა, ან მოვუსართებ, -თე), ზ. მ. მოვუმატებ; მოვუმარჯვებ, придать, прибавить; приспособить, принаровить; ვეფხ. 1293, **მოსართები,** მიმ. დასამატი, прибавка.

მოსართველი, ზედ. მოსაკმაზავა; მოსართავი, нарядный; нарядъ.

მოსართმევი, ს. ან ზედ. შესაძლვნელი, ძღვნად დანიშნული; ან თვით ძღვენი; подносимый; подарокъ; 2 ქართლ. 313.

მოსარიგებელი, ზედ. გასარიგებელი, დასაზავებელი, примирительный.

მოსარიდებელი, ზედ. დასარიდებელი, სარიდი, внушающій осторожность, остерегательный.

მოსარტყუმელი, ს. სარტყელი, поясъ, იერემ. 13—4.

მოსარჩენი, ზედ. ან ს. განმარინებელი, მომრჩენი, საშვებელი, спасительный; ან ფასი მორჩენისა, плата за леченіе; ადვილად მოსარჩენია, ძნელი მოსარჩენი, легко излѣчимый или трудно излѣчимый; სიბრ. 102.

მოსარჩლე, ს. მომხრე, სხვის მაგიერ მოჩივარი, მოლაპარაკე; ან თვით მოდავე, присяжный повѣренный, ходатай, адвокатъ; истецъ; вступщикъ, ქილ. 397.

მოსარწყავი, ზედ. სარწყავი, подлежащій орошенію, მოსარწყავად, ზ. მ. для орошенія.

მოსარხეველი, ზედ. ადვილად მოსახრელი, მდრეკი, гибкій, ვეფხ. 1352, შავთ. 100.

მოსარჯულებელი, ზედ. მოსაქცეველი, დასაჭკვიანებელი.

მოსასვენი, -ნარი, -ნებელი, ზედ. დასამშვიდებელი, успокоительный, ქილ. 218; ან დასასვენებელი, отдыхъ, რუსუდ. 355.

მოსასვლელი, ზედ. ვინც ვისთან უნდა მივიდეს; ожидаемый, 2 ქართლ. 533; თავზედ მოსასვლელი საქმე, приключеніе, предопредѣленіе, ქილ. 128; გორგ. 22; ნ. მოსავალი.

მოსასვრელი, ზედ. მომსვრელი, მაგალ. სენი, ამაოხრებელი, ამომწყვეტი, губительный, истребительный; ისა. 34—2; ფსალ. 108—13.

მოსასვლელი, ზედ. მოსალოდი, ожидасмый.

მოსასმელი, ზედ. მაგალ. ნავი ხოფით სატარებელი, ან თვით: ხოფი, ნავის მოსასმელი ნიჩაბი; весельный; весло; гребной.

მოსასმენელი, -მენი, ს. გასაგონი; მოსახსენებელი; докладъ, или подлежащій къ выслушиванію, რუსუდ. 119.

მოსასრულებელად, ზზ. დასასრულებელად, для окончанія.

მოსასური, -რვები, -რვებელი, ზედ. საწადელი, желательный, ქილ. 350, 374.

მოსასურიებელი, ზედ. მოსაბრუნებელი, სიცოცხლის მომცემი, оживляющій.

მოსასყიდლე, ზედ. მოსყიდული, ნაქირავები, покупной, паемный; ისა. 16—14.

მოსასწავებელი, ს, მომასწავებელი, წინასწარ მომთხრობი, предвѣщающій.

მოსასწრობელი, ზედ. ნ. მოსწრება; ქილ. 457.

მოსატანი, ზედ. ქვემდებარე მიტანისა, подлежащій къ отнесенію, მოურავ. 253.

მოსატაცებელი, ზედ. ქვემდებარე მოტაცებისა, подлежащій похищенію.

მოსატევებელი, ზედ. შესანდობელი, простительный.

მოსატეხი რტო, ზედ. რტო, რომელიც სათანადოა რომ მოტყდეს, вѣтка, которую нужно отломать; ქილ. 173.

მოსატყუვარი, -ტყუვებელი, ზედ. ქვემდებარე მოტყუვებისა, обманчивый, ქილ. 141.

მოსაუბრე, ზედ. разсказывающій.

მოსაფარებელი, მაგალ. -თავისა, убѣжище.

მოსაფენი, ს დასაფენი, постилка.

მოსაფრქვეველი, ზედ. აქა იქ დასაბნევი, შავთ. 100, разсыпной.

მოსაფხანი გულისა, ზედ. გულის საწყენი, щекотливый, оскорбительный; ვეფხ. 417; მოურავ. 397; ქილ. 597.

მოსაფხეკი, ს. ასტამი, скребокъ.

მოსაქარვებელი, ზედ. გასამხიარულებელი, развлекающій, разсѣивающій печаль, რუსუდ. 709; დამამშვიდებელი, успокоительный; დავრ. 26.

მოსაქმე, ს. საქმის გამკეთებელი; მოხელე; მოსარჩლე, ვექილი, სხვის საქმის გამრიგებელი, дѣловой, дѣятель; чиновникъ; агентъ, повѣренный; სომხ. სამ. 302; დასტ. 72; 8; ქილ. 66; გუჯ. 16; რუსუდ. 502; 506; გუჯ. 27; მოსაქმე მეფისა, царскій агентъ, მოსაქმობა, ს. საქმეში გართვა, занятіе, ალბ. 58, -მეობა, (ვჰმოსაქმეობ), ზ. უ. заниматься, трудиться.

მოსაქრთამებელი, ზედ. დასაქრთამებელი, მოსამადლებელი, подкупной; взятка.

მოსაქცევი, მოსაქცეველი, ზედ. საქცეველი, დასაბრუნებელი, поворотный, ან მოსარჯულებელი, დასაჭკვიანებელი, исправительный, მოსაქცევად, ზზ. სარწმუნოებაზედ მოსაყვანად, для обращенія въ вѣру; რუსუდ. 923, 974; 1 ქართლ. 45.

მოსაქცევი, ზედ. მოსაბრუნი; возвратный; возвратъ.

მოსაღებლად, ზზ. მოსატანად, для принесенія.

მოსაღორებელი, ზედ. მოსაცთუნებელი, საცთური; соблазнительный, ვისრ. 40; обманчивый.

მოსაყვანი, -ნებელი, ზედ. მოსაღები, მოსასხამი, приводимый, приводный, მაგალითად მოსაყვანი, приводимый въ примѣръ, რუსუდ. 421; მოსაყვანებლად, для приведенія, ვეფხ. 279. გორგ. 14.

მოსაყივნებელი, მოსაყივარი, ვაშლი 95, ზედ. სახელის გასატეხი, позорный, ვისრ. 9.

მოსაყდრე, ს. სამეფოსა ან საპატრიარხო ტახტზედ მჯდომი, 1 ქართლ. 294; ან მემკვიდრე სამეფოს ან საპატრიარხოს ტახტისა, сидящій на престолѣ царскомъ или патріаршемъ; преемникъ царскій или патріаршій; მარტ. 2— 187; 84.

მოსაყივარი, ს. ქილ. 696; დასაძრახავი, позорный.

მოსაყოლი, ს. დასაწყისი, начальный.

მოსაყოფელი, ს. ქლუნი, მაყაში, щипцы, для снимапія со свѣчи; გამოსლ. 25—37.

მოსაშენებელი, მოსაშენი, ზედ. დასაშენი; გასამრავლებელი; къ заселенію относящійся, приплодный; ნ. ჩ. ლ.

მისაშველებელი, ზედ. საშველი, вспомогательный, -ბლად, ზზ. საშველად, па помощь.

მოსაჩვენარი, -ნები, -ნებელი, ს. ოცნება, მოლანდება, призракъ, გორგ. 96; ქილ. 420.

მოსაშლელი, ზედ. გასაუქმებელი.

მოსაცეთი, ს. საფრხე მოცთუნებისა, საცთური, ловушка, обманъ, აწ მამცდარ ხარ მოსაცეთსა; ე. ი. საცთურში ჩავარდნილ-ხარ, მოტყუვებულ-ხარ; ты дался въ обманъ, ვეფხ. 522.

მოსაცემელი, მოსაცემი, ზედ. მისაცემი, გარდასახადი; слѣдующій къ уплатѣ, къ отдачѣ; გამოსლ. 28 — 38; დარეჯ. 2 — 75; მოსაცემელი ხარკი, 2 ქართლ. 491; подлежащая къ уплатѣ дань, მოსაცემად, ზზ. для отдачи.

მოსაცთუნებელი, ზედ. საცთური, соблазнительный, обманчивый, ქილ. 42; ვისრ. 45.

მოსაცხრომელად, ზზ. დასამშვიდებლად, для усмиренія.

მოსაძებნელი, ზედ. საძებნელი, მოსაპოვებელი, подлежащій къ отысканію.

მოსაწადებელი, ზედ. მოსანდომელი, желательный.

მოსაწამლავი, ზედ. საწამლავად დანიშნული, отправный.

მოსაწევარი, მოსაწევი, ზედ. ან ს. მდევარი, მდევრად გაგზავნილი; თავზედ მოსავალი; ბედი, ბედისწერა; погоня; участь; ვეფხ. 551; რუსუდ. 801; 1 ქართლ. 276, 353; ქილ. 386.

მოსაწევი, მაგალ. თამბაქო, ზედ. курительный или нюхательный табакъ.

მოსაწეველი, ნ. მოსაწევარი; -ველად მშვილდისა, для натягиванія лука; ქილ. 495.

მოსაწერი, ზედ. ხელ-მოსაწერი, მოსაწერად დანიშნული, подписной, მოსაწერად, для подписи, ვისრ. 128.

მოსაწვეველი, ზედ. საწვეველი, მოსახმობელი, пригласительный.

მოსაწმენდელი, ზედ. მოწმენდისათვის დანიშნული, утиральный, ან მაშაში, щипцы для снимавія со свѣчи; საბ. ლ.

მოსაწონარი, მოსაწონებელი, მოსაწონი, ზედ. საქებელი, კეთილად მისაღები, საქები; საამო, საამებელი; похвальный, одобрительный; пріятный; ვისრ 21, 32; რუსუდ. 414, 892; ქილ. 332, 673; 1 ქართლ. 272; ღვთის მოსაწონარი, Богоугодный.

მოსაწყენარი, მოსაწყინარი, მოსაწყენი, ზედ. საწყინო, აბეზარის მომყვანი, თავის შემაწყენი, скучный, наводящій грусть, იეზეკ 37—23; 1 ქართლ. 308; ქილ. 73, 322, 566.

მოსაწყლავი, ზედ. გულის მოსაკლავი, გულის გასაგმირალი, убійственный, რუსუდ. 983.

მოსაჭიმავი, ს. ასაჭიმავი, подтяжка.

მოსაჭირები, ზედ. შესაშარტავი, შესაკრავი, подтяжный.

მოსაჭრელად, ზზ. მოსაკვეცად, для вырѣзки, სომხ. საშ. 232.

მოსახადი, ზედ. -მტერი მომდგომია მანდილის მოსახდელად, ე. ი. მტერი მომადგა რომ ლეჩაქი ამხადოს, ე. ი. შემარცხვინოს, врагъ приступилъ ко мнѣ, чтобы снять съ меня покрывало съ головы и тѣмъ пристрамить, ანც. 6—9.

მოსახარშავი, ზედ. საგბოლი, назначенный для варки.

მოსახდენი, ზედ. მოსართავი, нарядный.

მოსახედი, მოსახდომი, ს. თავს გადასავალი приключеніе, ქილ. 432, 283.

მოსახელე, ს. სახელსეხნა, იმავე სახელისა, соименный, тезка, 1 ქართლ. 321; 305; მარკ. 1—162; ქრისტეს მოსახელე ერი, народъ носящій имя Христа, христіанство.

მოსახვა (ვჰსახავ, -ხე), ზ. მ. დავსახავ, მოვიაზრებ, соображать, შოვხად -მოსახა, ქილ. 585, онъ сообразилъ пріобрѣсти.

მოსახვეველად, ზედ. для обвиванія; ვეფხ. 1352.

მოსახვევი, ზედ. სახვევი მაგ. ყელისა და სხ. повязка.

მოსახვეჭელი, ზედ. მოსაგროვებელი, მოსარეწელი, стяжапье, пріобрѣтеніе, ვეფხ. 793; ჩახრ. 70.

მოსახლე, ს. მცხოვრებელი, მსახლობელი, მდგომი, მქონებელი ბინადრობისა სადმე, житель, обыватель; გუჯ. 32; მრ. 106; ქილ. 50; **მოსახლეობა, მოსახლობა**; ს. ბინადრობა, სახლკარობა სადმე, жительство; ან სახლოსნობა, семейная жизнь, домовитость, (ვჰმოსახლეობ, ვმოსახლობ, -ლე), ზ. უ. ვმდგომარებ, жить, обитать, 2 ქართლ. 119, 122; კახეთის მოსახლობა, жители Кахетіи, ქილ. 178.

მოსახმარებლად, ზზ. შესაწევნელად, на помощь, ვეფხ. 70.

მოსახმარებელი, მოსახმარი, მოსახმარისი, ზედ. სახმარად გამოსადეგი, გამოსაყენებელი, годный для употребленія, გუჯ. 32; რუსუდ. 797, 857, 307; დარ. 61.

მოსახმელად, ზზ. მოსაღებლად, მოსატანად, для принесенія, ვეფხ. 255.

მოსახნავი, ზედ. სახნავი, пахатный.

მოსახრავი კბილითა, ს. გასახრავი კბილით, что нужно грызть зубами, ქილ. 444.

მოსახრელი, ზედ. მოსაკეცი, сгибной, складной.

მოსახსენებელი, ზედ. ან ს. რაც ვის მოხსენდება; ღირსი ხსოვნისა, ან მოხსენებისა; ხსენება ვისიმე; ან ფასი მიცვალებულის მოხსენებისათვის, докладъ; достойный памяти, поминовенія; воспоминаніе; плата за поминаніе покойника; ალ. 162; ისაია. 36—4; 1 ქართლ. 168; მოსახსენებლად ჩემდა, въ память обо мнѣ; მოსახსენებელი წიგნი, памятная книжка, книжка за упокой; -ბლად, ზზ. въ память.

მოსაჯავარი, ზედ. სამწუხარო, прискорбный; ქილ. 28, 446, 631.

მოსაჯული, ს. მსაჯული, მოსამართლე, судья, იერემ. 51—36; მოდავე, მოცილე, соперникъ, оспариватель, ლუკ. 12—58.

მოსევა (ვუსევ, -სიე), ზ. მ. მოვუტევებ, მოვუშვებ ვისზედმე ჯარსა, ძაღლსა, напускать, натравлять, пускать для нападенія, მოუსია ლეკთა ჯარი, напустилъ войско изъ Лезгинъ.

მოსეირნე, ზედ. სასეირნოდ მოსიარულე, гуляющій.

მოსელი, ს. კოჭი, სართულის ძელი, брусъ, балка, ზარუქ. 6—54; конь, верхній брусъ на кровлѣ.

მოსესხა (ვისესხ, -ხავ), заимствовать, შავთ. 82.

მოსესხე, ს. მასესხებელი, მავესხებელი, ვალის მიმცემი, заимодавецъ; заимствующій, შავთ. 82, ზარუქ. 6—54; ან მოვალე, ვალის ამღები, должникъ.

მოსვა, მოსა (ვჰ), ზ. მ. ვაცმევ, ტანთ ვაცვამ, одѣвать, მარკ. 1—6; (ვიმოსვი, -სები, -სე), ზ. ვ. ტანთ ვიცვამ, одѣваться, ვეფხ. 1074; (შემოსია, მემოსა), მაცვია, მევა, я былъ одѣтъ, შავთ. 49, გამოცხ. 7—14; **მოსილი**, მიმ. одѣтый, ნათლით მოსილი, окруженный свѣтомъ.

მოსველება (ვა), ზ. მ. помочить.

მოსვენება, ს. განსვენება, покой, отдыхъ, спокойствіе, მოსვენებას არ ვაძლევ, не даю ему покоя, (ვასვენებ, -ნე), ზ. მ. შევასვენებ, შესვენებას მივსცემ; მოვამშვიდებ; პატივით მოვიღებ ხატს, ჯვარს; ან მიცვალებულს; дать кому покой, отдыхъ; успокоить; поднять образъ, крестъ; нести покойника; მოვასვენებ სანთელსა, погасить свѣчку, იმისგან მოსვენება არა ვისა აქვს, отъ него никому нѣтъ житья, (მოვისვენებ, -ნე), ზ. მიჩ. დავისვენებ, შევისვენებ; დავმშვიდდები, დავსწყნარდები, მცირედ დავიძინებ; отдохнуть; успокоиться; заснуть; (მოვუსვენებ, -ნე), ზ. მიჩ. მოსვენებას მივსცემ ვისმე, дать кому покой, отдыхъ, 1 ქართლ. 252; (მოვისვენები, მოვსვენდები), ზ. ვ. მოსვენებას მივიღებ, ან მოვიტანები ხატი, ჯვარი, მიცვალებული; получить отдыхъ, успокоится; быть несому (объ образѣ, покойникѣ), (მოვესვენები, -ნე), ზ. თვ. მოვიტანები ხატი, ჯვარი, მიცვალებული, быть несому объ образѣ, покойникѣ, **მოსვენებული**, მიმ. спокойный.

მოსვლეპა (ვჯ), ზ. მ. მოვლოკ, მოვლოშნი, слизать.

მოსვლა და არა მოსლვა, სს. приходъ, пришествіе, ვისრ. 18; მეორეთ მოსვლა, второе пришествіе, სულის წმინდის მოსვლის დღე, день сошествія Св. Духа, ვიდრე მოსვლადმდე მათდა; დაბად. 34—4; до ихъ прихода; მოსლვა პურისა, урожай хлѣба; სამ. ვახტ. 170; ჭკაცად მოსვლა, возмужать, გონებას ან ჭკუაზედ მოსვლა, образумиться, გულზედ მოსვლა, разсердиться, სულად, ცნობად მოსვლა, придти въ себя, опомниться; (მოსვლა სხვა ზმნა არის, ნახე თავის ადგილს); (მოვალ, მოხვალ, მოვალს (შემოკლ. მოვა), ან მოვლენ, მოვლენან; უსრ. მოვიდოდი; სრ. მოვედ, მოხვედ, მოვიდა, მრ. მოვიდნენ, მოვიდენ ან მოვიდიან; ან მოვედით, მოხვედით (შემოკლ. მდაბ. მოხვე)); ვეფხ. 1024; მყოობ. მოვიდე, მოხვიდე, მოვიდეს ან მოვიდის; ბძან. მოვედ, მდაბ. მოდი, ვეფხ. 1014; ამ ზმნისაგან შედგება სხვა ზმნა, რომელსაც მნიშვნელობა იგივე აქვს და არ უნდა ერთმანერთში აირიონ, ე. ი. მოვდივარ, მოდიხარ, მოდის, მაგალ. ღონეზედ მოვდივარ, укрѣпиться, (შემოკლ: მოის); სრ. მოვდიოდი); ზ. უ. მივაღწევ ვისთანმე ან ერთს ადგილს; შემოვალ, მოვმწიფდები; приходить; зрѣть; поспѣвать; დაბად. 42—4; გამოსლ. 35—28; ლუკ. 5—35; მათ. 9—15; ფსალმ. 35—11; საქმ. 9—17; ციხიდამ ზარბაზნის ხმა მოდიოდა; изъ крѣпости былъ слышенъ пушечный выстрѣлъ, თქვენთან მოვდი-ვარ, я иду къ вамъ, ჩაი მოდის ჩინეთიდამ, чай получается изъ Китая, წვიმა მოდის, дождь идетъ, ღონეზედ მოვალ, я возстановилъ свои силы, მოვა დრო, придетъ время, ჭკუაში, გონებაში მომივიდა, мнѣ пришло на умъ, на мысль, ჯავრზედ მოსვლა, придти во гнѣвъ, მოვალ ცნობას, გონებასა, придти въ себя, ვეფხ. 344; გონებას მოდი, опомнись, ერისთ. 2—273; პური მოვა, выростетъ хлѣбъ; ძვირად მოვა, придется купить дорого, გრძლად მოვიდოდა, это было бы подробно, სამ. ვახტ. 150; ჩემს თავზედ რაც უნდა მოვიდეს, чтобы ни случилось со мною, რუსუდ. 805; ჩემს თავზედ უბედურობა მოდის, навлекаю на себя несчастіе; ანტ. 2—3; ღმოვიდეს მდინარენი, и рѣки разлились, მატ. 7—25; მორავიდა, ე. ი. მოვიდა რა, когда онъ пришелъ, (მომდის, მოგდის, მოსდის; მომდის, მოგდის, მოუდის; სრ. მომივა, მოგივა, მოუვა; მომივიდა, მოგივიდა, მოუვიდა; უსრ. მომდიოდა ან მომივიდოდა; მყობ. მომივა, მოგივა, მოუვა ან მოუა); ზ. მიჩ. უ. идетъ мнѣ; получаю; случается со мною, 2 ქართლ. 527; გულზედ ზაფრა მოსდის, его тошнитъ; ჯავრი მოსდის, онъ злится, პირიდამ ქაფი ან ღორბლი მოსდის, у него изорта идетъ пѣна, слюна, ქალაქიდამ წიგნი მომივიდა, изъ города я получилъ письмо, მომივიდა პური, ღვინო, я получилъ хлѣбъ, вино, მოუვიდა გული, разгнѣвался, ზუბ. კ. 194; მომდის ცრემლი, ვეფხ. 847, слезы льются у меня изъ глазъ, მომდის სათამაშო ქაღალდი, карты идутъ ко мнѣ; ცუდად მოსდის, не хорошо поступаетъ; ჭკუაში მომივიდა, мнѣ пришло на умъ; გული მომივიდა, я разсердился, ზნედ მოუვიდა, съ нимъ случился припадокъ падучей болѣзни, 2 ქართლ. 547; კაი მოგივიდეს, чтобъ тебѣ, ჩონგ. 7; თვალში არ მოსდის ему неправится, ძილი არ მოუვიდა, онъ не могъ заснуть, ვისრ. 138, თუ მომივა სურვილი, если пожелаю, ტიმ. 13; მეტად მაღალი ხმღერა მომივიდა, слишкомъ громко я запѣлъ, რაც მოგვივა, მოგივა, что будетъ; то будетъ, ანტ. 3—22; ეს რა მოგვივიდა, что это случилось съ нами по несчастью, ბევრი ხარჯი მოუვიდა, онъ много потратился, 1 ქართლ. 328; რომ სხვას გონებად არ მოუვა, другому и на умъ непридетъ; ვისრ. 116; ბევრი თუ ცოტა მოუვიდეს, получитъ ли онъ много или мало; დასტ. 16; სული პირამდინ მოუვიდეს, близокъ былъ къ смерти, ვისრ. 129, მოუვიდოდა წყალი, былъ орошаемъ рѣкою, მროვ. 115, (მოვუვალ, უს. მოვუვიდოდი; სრ. მოვუვედ; მოვუვიდე), ზ. მიჩ. приходить къ кому; случаться, приключаться; რუსუდ. 339; ქილ. 200; ზუბ. კ. 3, 207; ფლავს დამი მოუვიდა, пловъ выпарился; თვალში მოუვიდა, ე. ი. მოეწონა, ему понравилось; (მომსვლია, მომსვლოდა), ზ მიჩ. приходить; получать; случаться; წიგნი ჯერ არ მომსვლია, я не получилъ еще письма, ისე მოსვლოდა, такъ и случилось съ нимъ, სამ. ვახტ. 194, გათენებამდის ძილი არ მოსვლია, до утра онъ не могъ заснуть, **მოსული**, მიმ. пришедшій, спѣлый; -ქალი, зрѣлая дѣвушка. მოსულვარ, მოვსულვარ, приходить, რაც ქაფი პირზედ მოსვლოდეს, какая пѣна на поверхности появится, ქილ. 270.

მოსუმა (მოვუსვამ ხელსა), обвести рукою, погладить.

მოსვრა (მოვსვრი, მოვსვარე), ზ. მ. გავსთხუნავ, გავსთხაპნი, მოვსთითხნი, замарать, запачкать, ლავრ. 63.

მოსვრეშა (ვჯ), ზ. მ. разминать.

მოსთვლა (მოვისთვლი, მოვისთვალე), ზ. მ. მოვჰკრეფ ნაყოფს; მოვირეწავ, მოვიგებ; собирать плоды; стяжать, пріобрѣсти; 2 სჯული: 24—21;

1 ქართლ. 302; ციმ. 12; **მოხთვლება, მოხთულობა,** სხ. მოკრეფა ყურძნისა ან ხილისა, собираніе винограда, (ვისთვლებ, ვისთვლობ), ზ. მ. მოვჰკრეფ, собирать плоды, ქილ. 7, 170, 246; 1 ქართლ. 3; ხამ. ვახტ. 46.

მოხთვლობა (ვი), ზ. მ. მოვირეწავ, пріобрѣтать.

მოხიარული, ს. მავალი, მსვლელი, ходящій; посѣтитель; მროვ. 114.

მოხიზრძნვა (მოვისიზრძნავ, -ნე), ზ. მ. მოვიფიქრებ, придумать.

მოხიერი, ზედ. შემოსილი, одѣтый, ჩახრ. 3.

მოხიზმრება (მომესიზმრება, -მრა), მომეზმანება, მომეჩვენება, присниться, საბ ლ.

მოხიკვდილად, ზზ. სიკვდილამდი, до смерти, 1 ქართ. 424.

მოხიკვდი, ზედ. მომაკვდავი, смертный, 1 ქართლ. 178; საქმ. 21—13; განაწესეს იგინი მოსიკვდად, они рѣшили предать ихъ смерти, ჩვენთანა ხართ მოსიკვდად და თანა ცხოვრებად, вы готовы умереть и жить съ нами, საქმ. 7—3; 6—9.

მოხილობა, ს. ტინისამოსის ცმა, одѣяніе, ანდრ. 46.

მოხინჯვა (მოვსინჯავ, -ჯე), ზ. მ. მოვიხილავ, осмотрѣть, ქილ. 256.

მოხისხარი, ზედ. დამწველი, 20 მგოს, жгучій.

მოხისხლე, ს. სისხლის მსმელი, ძვირის შემამთხვეველი, არ დამზოგველი სასიკვდილოდ; სისხლის მძებნელი; смертный врагъ, мститель; ფსალ. 5—7; მოსისხლე გული, душа, жаждущая крови, мщенія, ჩონგ. 58; **მოხისხლეობა, მოხისხლობა,** ს. кровомщеніе, мстительность.

მოხისხლება (ვა), ზ. მ. სისხლით გავსვრი, окровавить, რუსუდ. 487, **მოხისხლიანება** იგივე მოსისხლება.

მოხკვნა (მოვსკვნი, -სკვენ), ზ. მ. გავნასკვავ, завязать въ узелъ.

მოხმა, ნ. მოსუმა; **მოხმა** (მოვისმი), ზ. ვ. ხმა მოდის, слышаться, რუსუდ. 21, მომესმა ამბავი, я слышалъ извѣстіе, დარეჯ. 24, მოგვესმა, ან მოგვესმენ, слышали мы; ქილ. 237; ვისრ. 4.

მოხმენა, სზ. слушаніе, -წირვისა, слушать обѣдню, -საჩივრისა, выслушать жалобу, (ვასმენ, -მინე), ზ. მ. გავაგონებ, შევასმენ, заставить кого слушать; 2 ქართლ. 122; ვაცნობებ, შევატყობინებ, дать знать, ქილ. 241; სიბრ. 154; ვისრ. 138; (ვისმენ, ვისმინე), ზ. მიჩ. გავიგონებ, выслушивать; (მოვუსმენ, -მინე), გავუგონებ, слушаться кого; ვეფხ. 51; გორგ. 135; ქილ. 668; ვისრ. 138; მომასმინე, дай мнѣ услышать, ვისრ. 119; მომისმინე, послушай меня, ვისრ. 119; **მოხმენინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить слушать, **მოხმენილი,** მიმ. выслушанный, **მომხმენი,** ს. слушатель, მომსმენი წირვისა, кто слушаетъ обѣдню.

მოხნეულება (თავს მოვისნეულებ), ზ. მ. ავად მყოფობას დავიჩემებ, თავს მოვიავანტყოფებ, прикинуться больнымъ, ვისრ. 52.

მოხპეტაკება (ვა), ზ. მ. გავათეთრებ, побѣлить, (მოვსპეტაკდები, -დი), ზ. ვდ. გავთეთრდები, побѣлѣть.

მოხპობა, მოხპოლვა (მოვჰსპობ, ვასპობ, -პე; მოვჰსპოლავ, ისაი. 32—1), ზ. მ. აღვჰხოც, აღვსპობ, უჩინო ვიქმ; истреблять; искоренять; уничтожать, прекращать; დაბად. 34 — 32; მალაქ. 2—12; ისაი. 6—7; 2 ქართლ. 130; მოსეს. ხამ. 14; ფსალ. 33 — 16, -ბიწიერებისა, истребить пороки, (მოვისპობ, -პე), ზ. მიჩ. მოვიკვეთ ცუდს საქმეს, მოვიშლი, ხელს-ავიღებ; перестать, оставить привычку, მოვისპობ ბოროტსა, перестать дѣлать зло; 2 სჯული 22—22, მოისპო იმედი, онъ потерялъ надежду, მომისპე ყვედრება, сними съ меня позоръ, ისაი. 4 — 1, მომისპნეს მტერნი, враги мои истреблены, ქილ. 133; ღმერთი მოგისპობს ჭმუნვასა, Богъ прекратитъ твою грусть; ქილ. 351; (მოვისპობი, -სპე), ზ. ვ. აღვიხოცები, აღვისპობი, მოვიშლები, истребляться; прекращаться; მოისპო შური, вражда прекратилась; მოისპო ნაშთი, ჩონგ. 79, пропалъ слѣдъ, **მოხპობილი,** მიმ. истребленный; прекращенный.

მოხრა, მოხრვა (მოვჰსრი, -სერ; მოვსრავ, -სერ), ზ. მ. მოვსწყვიდე, დავხოც, ამოვაგდებ, истребить, искоренить, перебить; ეზეკ. 7—16; მატ. 22—7; ფსალ. 36—9, 22, 32; შავთ. 9, ვეფხ. 330; (მოვისრები, -სერ), ზ. ვ. მოვსწყდები, истребляться.

მოხრული, ზედ. მოსული, пришедшій.

მოხრულება (ვა), ზ. მ. აღვასრულებ, გავათავებ; მოვსპობ; оканчивать; прекращать; იერემ. 6—11, 44—11; 14—12; იეზეკ. 9 — 1; ამოვსწყვიტე, ამოვაგდებ, истребить, ფსალ. 17—37; 58—12; (მოვსრულდები, მოვესრულები), ზ. ვ. აღვსრულდები, მოვჰკვდები; მოვსწყდები, მოვისვრები; оканчиваться; скончаться, умереть; истребляться; 2 სჯული 28—52; იეზეკ. 11—15; იერემ. 16—4; ფსალ. 55—8.

მოხრუტვა (ვჰ), ზ. შევსწოვ, შევსრუტავ, всасывать.

მოხტუმრება (ვი), სტუმრად მივიღებ, принимать гостей.

მოხტვინვა (მოვისტვნი, -ვენ), ზ. მ. დავზვერავ, соглядать, шпіонить; ისუ. 7—2: 2 სჯული 1—24.

მოხუბუქება (ვა), ზ. მ. შევამსუბუქებ, облегчать.

მოხულა, ნ. მოსვლა.

მოხულელო, ზედ. მცირედ ჭკუა ნაკლები, სულელი, глуповатый, **მოხულელება** (თავს მოვისულელებ, -ლე), ზ. მ. თავს მოვიგიჟიანებ, притвориться глупымъ.

მოხული, მიმ. пришедшій, ჭასაკს მოსული კაცი, человѣкъ возмужалый; ნ. მოსვლა; **მოხულობა,** дородность.

მოხულიერება (ვა), ზ. მ. გავაცოცხლებ, оживлять, ყარამ. 223; (მოვსულიერდები, -დი), ზ. ვდ. გავცოცხლდები, ожить, რუსუდ. 817, придти въ чувство.

მოხუმა, მოხმა (მოვსვამ, -სვი), ზ. მ. მცირედ დავლევ, испить.

მოხუმა (მოვისვამ ან მოვუსვამ), ზ. მ. დავისვამ გვერდით, ან სხვას დავუსვამ გვერდით, сажать возлѣ.

მოხუმა (მოვისვამ, -სვი), ზ. მ. წავისვამ, წავიცხებ, натирать себѣ, (ვუსმვამ, -სვი), ზ. მიჩ. წავუსვამ, წავსცხებ, натирать, намазывать; მოვუსვამ ხელს,

обводить рукою, шарить; гладить, ხელი მოუსო ხმალსა, схватилъ саблю, მოვუსვამ ნიჩაბს, грести (судно); მოვუსვამ ბადეს, закинуть рыболовную сѣть, რუსუდ. 402.

მოსუნვა (ვსუნავ), ზ. მ. დავსუნავ, обнюхать.

მოსურვება (ვა), ზ. მ. შევაგულიანებ, სურვილს ჩავუგდებ გულში, заставить желать, ვეფხ. 633; 1480; (მოვისურვებ, -ვე), ზ. მიც. მოვიწადინებ, შევიგულიანებ, пожелать, ვისრ. 140; 161; любопытствовать, (მოვესურვები, -ვე), ზ. თვ. მოვენდომები, მოვეწადინები, захотѣть, ვეფხ. 1580, რუსუდ. 522; ჩონგ. 67; **მოსურვებული**, მიმ. кто желаетъ, ვეფხ. 403, **მოსურვება, -ვებულება**, ს. სურვილი, желаніе, ვისრ. 161; მოსურვებული, სურვიელი; любопытный.

მოსურნე, ზედ. მოწადინე, მნდომელი, желанный; желатель; მოსურნე მოყვარე, желанный другъ, ქილ. 252; ანდრ. 87; **მოსურნება, -ნეობა**, ს. **მოწადინეობა**, желаніе.

მოსუსურება (მოვსუსურდები, -დი), ზ. ვლ. მოვუძლურდები, одряхлѣть, ослабѣть, ისაი. 39 — 1; რუსუდ. 409; (ვაუსუსურებ, -რე), ზ. მ. მოვაუძლურებ, ослабить.

მოსუსტება (ვა), ზ. მ. მოვაუძლურებ, ღონეს დავუკარგავ, ослаблять, (მოვსუსტდები, -დი), ზ. ვლ. სუსტი შევიქმნები, ослабѣть.

მოსუსხვა (ვსუსხავ, -ხე), ზ. მ. დავსწვავ ტანსა (ჯინჭრით); გავტუსავ, жечь крапивою; опалить.

მოსუქება (ვა), ზ. მ. утучнять.

მოსქდომა (მოვსქდები, მოვასქდები, -დი), ზ. ვლ. მოვსტყდები, მოვვარდები, отрываться, отламываться; მოსქდა მტკვარი, рѣка Кура прорвалась.

მოსქე, ზედ. მცირედ სქელი, густоватый, толстоватый; **მოსქელება** (ვასქელებ, -ლე), ზ. მ. გავასქელებ, сгущать, **მოსქეობა**, ს. მცირედ სქელობა, густоватость, толстоватость; მოსქედ. густовато.

მოსყიდა (მოვისყიდი, -დე), ზ. მ. მოვივაჭრებ, ვიყიდი, покупать, მოსყიდული, მონასყიდი, მიმ. купленный, მარტ. 2—133.

მოსწავება (ვა), ზ. მ. წინასწარ ვაუწყებ, მოვუთხრობ, ნიშნით ვაჩვენებ, предвѣщать, предсказывать; (მოვესწავები, -ვე), ზ. თვ. წინასწარ ვეუწყები, предсказываться, მოსწავებული, მიმ. предсказанный, 1 ქართლ. 40.

მოსწავლე, ს. მოწაფე, შაგირდი, ученикъ, **მოსწავლეობა**, ს. სწავლაში გართვა ან ყოფნა, быть въ ученіи.

მოსწორება (ვა), ზ. მ. მოვაშანდაკებ, მოვავაკებ; შევაფარდებ, შევასწორებ, уравнивать; сравнять; выверстать, (მოვსწორდები), ზ. ვლ. уравниваться.

მოსწრაფე, ზედ. ცქვიტი, მკვირცხლი, მარჯვე; მცდელი, მზა; გულს მოდგინე, скорый, быстрый; усердный, старательный; -შაგირდი, старательный ученикъ, ისაი. 14—4; დაბად. 24 — 46; 1 ქართლ. 339; ვეფხ. 1432; **მოსწრაფება**, ს. სიმარჯვე, სიჩქარე; მეცადინობა; скорость, поспѣшность; стараніе; ანდრ. 150; 1 ქართლ. 91; რუსუდ. 985; 1 კორ. 8—7; ებრ. 6—11; 2 ქართ. 273; ქართლ. 91; მარტ. 2—142; -ფებით, ზზ. поспѣшно; ვისრ. 8; (ვასწრაფებ, -ფე), ზ. მ. დავაჩქარებ, დავაშურებ, торопить, (მოვისწრაფებ, -ფე), ზ. მიც. ავსჩქარდები, დავეშურები; спѣшить, торопиться, ვეფხ. 360; ვისრ. 140; რუსუდ. 785; 198; მოვუსწრაფავ დღეს, сократить дни чьи, извѣсти, ბუნ. კ. 75; მომისწრაფე, ускори, ვეფხ. 1090.

მოსწრება, მოსწრობა, სს. подоспѣніе, (მოვასწრობ, იგავი 11—9; -წარ), ზ. მ. მიველ ვისთანმე დროიანად; მოვახელებ, დავახელებ, დავასწრობ, поспѣть; окончить; застать; შინ მოვასწარ, я засталъ его дома; გათენებამ მოუსწრო, стало разсвѣтать, რუსუდ. 428; სიბრ. 144; მომასწრო, онъ предупредилъ меня, ვეფხ. 1089; (მოვესწრობი, -სწარ), ზ. მ. მოვეწევი მოსალოდებელსა, მივაწევ; მივეხწევი; შევასრულებ დანიშნულს დრომდის; достигать чего; доживать; поспѣвать; სიბერეს მოესწრო, онъ дожилъ до старости, ჩვენ ვერ მოვესწრობით, намъ до тѣхъ поръ недожить, ალექ. 82; ერისთ. 98; **მოსწრებული**, მიმ. поспѣлый, зрѣлый; взрослый, მოსწრებული ქალი, взрослая дѣвица, მოსწრებული სიტყვა, острое слово, **მონასწრები**, ზედ. спѣлый, поспѣлый, (მოვსწრებივარ, მოვსწრებოდი), я засталъ, -ანტ. 3—39, **მოსწრებულობა**, ს. მოწიფულობა; зрѣлость.

მოსხდომა (მოვუსხდებით, იხმარების მრავლობითად, მხოლოობ. მოვუსვამ), ზ. მ. მოვუჯდებით; сѣсть вокругъ кого либо, ანტ. 3—32; ჩონგ. 142.

მოსხეპა (ვჰსხეპ, -ხიპე), ზ. მ. დავსჭრი შტოებს, отрѣзать вѣтви, (მოვისხიპვი, -პე), ზ. თვ. отрѣзываться.

მოსხირპვა (მოვსხირპავ, -პე), ზ. მ. მოვსჭიმავ, растягивать, **მოსხირპული, მონასხირპი**, растянутый.

მოსხლეტა (ვჰსხლეტ, -ლიტე), ზ. მ. მოვჰგლეჯ, მოვაშორებ აგლეჯით, оторвать, снять, თვალი და გული ვერ მოვსხლტეთ, мы не могли оторвать вниманіе и глаза, რუსუდ. 365, 542; (მოვუსხლტები მაგალ. ფეხი), онъ поскользнулся, (მოვსხლტები, მოვასხლტები), ზ. ვლ. მოვარდები, მოვშრდები, отпасть, оторваться, ზვავი თოვლის მოსხლტა, обвалъ снѣжный оторвался, გორგ. 173; მოვსხლეტ ცხენსა, пустить лошадь, ჩონგ. 134.

მოსხლვა (ვსხლავ, -ვსხალ), ზ. მ. განვსხლავ, გავჰკაფავ ვაზსა, обрѣзывать лозы; დაბად. 47—17; მარტ. 2—39; (მოვისხლები, -ვისხელ), ზ. ვ. განვიკაფვი (ვაზთათვის), обрѣзываться.

მოსხმა, სს. приводъ, (მოვასხამ, -სხი), ზ. მ. მოვიყვან მრავალთა; მოვრეკ; приводить; пригонять (скотъ); ვეფხ. 67; 115, და 2 ქართლ. 522.

მოსხმა (ვასხამ, ვასხი), ზ. მ. წყლით მოვსცვარავ, წყალს მოვაქცევ, облить, (მოვესხმი, -სხი), ზ. თვ. მოვიღვრები, проливаться, სისხლი ველთა მოესხმოდა, поле обагрилось кровью, ვეფხ. 715, ნ. სხმა.

მოსხმა (ვასხამ, ვასხი), ზ. მ. ავასხამ მაგალ. მძივსა, нанизывать.

მოსხმა (ვჰსხამ, ვჰსხი), ზ. მ. მოვსვამ, მოვაჯდენ მრავალთა; сажать возлѣ или вокругъ кого; **მოს-**

ხმული, მიმ. обсаженный; усѣянный; ტიმოთ. 136.

მოსხმა (მოვისხამ, -სხი), ზ. მ. წამოვისხამ, საჩქაროდ ჩავიცვამ უსახელოს ჩასაცმელს, надѣть, накинуть на себя плащъ, მოვისხამ ფრთასა, опериться; 1 ქართლ. 269; (მოვისხამ ხილსა), ზ. მიჩ. о деревѣ: приносить плоды; ნ. სხმა.

მოსხმევინება (ვა), ზ. მ. მოვაყვანინებ, заставить привести. გორგ. 254.

მოსხრეკა (ვსხრეკ, -რიკე), ზ. მ. მოვზნექ, მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ, согнуть, (ვისხრიკები, -კე), მოვიკაკვები, сгибаться, **მოსხრეკილი**, მიმ. согнутый, **-კილობა**, ს. согнутость.

მოსხურება (მოვასხურებ, -რე), ზ. მ. მოსხმა აქა იქ წყლისა, окроплять, ლევიტ. 17—6; გამოსლ 29—21.

მოტაბაკებული, ზედ. плосковатый; **მოტაბაკება** (ვა), ზ. მ. მობრტყელება, дѣлать плоскимъ.

მოტალახება (ვა), ზ. მ. изгрязнить.

მოტანა (ვიტან, -ნე), ზ. მ. მოვიღებ, მომაქვს, приносить, привозить; (მოვატან, -ნე), ზ. მ. ქვეშ მოვაქცევ ან დავსდებ; მოვადგები, მჭიდროდ მოვაწვები, класть подъ, прижать; придавить; дѣлать натискъ; ხალხმა მოატანა, народъ сталъ дѣлать натискъ; სიტყვა მოიტანა, привелъ слова, ჟამმა მოატანა, наступило время; სიღამემ მოატანა, наступила ночь, (მოვეტანები, -ნე), დავეტანები, მივვარდები; რისისამე ქვეშ დავრჩები; მოვიღები, хвататься, соваться; попасть подо что; приноситься; 1 ქართლ. 55; თოვლის ზვავმა ქვეშ მოიტანა, снѣжный завалъ задавилъ его; მოვიტან მაგალითსა, я привожу въ примѣръ, **მოტანილი**, **მონატანი**, принесенный, **მოტანინება** (ვა), ზ. მ. მოვაღებინებ, заставить принести.

მოტანება (ვა), ზ. უ. მოვაახლოვდები, приближаться, наступать, მოატანა განთიადმა, стало разсвѣтать; საღამომ მოატანა, наступилъ вечеръ; ანტ. 6—9, ზუნ. კ. 179.

მოტანჯვა (ვჰ), ზ. მ. измучить.

მოტანტალე, ს. ცუდად მოსიარულე, таскунъ, бродяга.

მოტარება (ვა), ზ. მ. აქ იქ ვატარებ, ვამგზავრებ, მოვახილვინებ ადგილებსა, водить кого по разнымъ мѣстамъ.

მოტარტარე, ს. მოტიკტიკე, ყბედი, болтунъ.

მოტაცება, სხ. похищеніе, унесеніе; (ვჰ), ზ. მ. ერთბაშად წავართმევ, წარვჰსტაცებ, выхватить у кого что, მოვჰსტაცებ გონებას ან ტვინს; свести съ ума, ქილ. 580; ყარამ. 133; მოვჰსტაცებ თვალსა, ослѣплять, ანტ. 3—9; (ვი), ზ. წარვიტაცებ, похищать, уносить, მოშურნეობამ მომიტაცა, зависть объяла меня, ქილ. 218; დიდად მომიტაცა სოფელმან, временная жизнь вскружила мнѣ голову, ალექს. 12, (მოვიტაცები), ზ. ვ, წავერთმევი, быть похищену, **მოტაცინება** (ვეტაცინები, -ნე), ზ. მ. თავს მოვატაცებინებ, заставить себя похитить, ერისთ. 174; მატაცებინება (ვა), ზ. მ. წარვატაცებინებ, заставить унести, ანტ. 3—42; 48—60; ჩონგ. 96, **მოტაცებული**, მიმ. унесенный; похищенный.

მოტევა, სხ. напускъ, სიბრ. 107; (მოვუტევ, -ტივე), ზ. მ. მოვუსევ, მივუშვებ დასაცემად; напускать, натравлять; (მოვეტევი), ზ. თვ. მოვესევი, მივვარდები, напуститься броситься, кинуться на кого либо; 1 ქართლ. 408; გორგ. 282; ვისრ. 159.

მოტევება (ვუტევებ, -ვე), ზ. მ. შევუნდობ ცოდვას, прощать, оставлять кому вину, (მოვეტევები, -ვე), ზ. თვ. отпускаться (о грѣхахъ), прощаться, მომიტევე, прости мнѣ.

მოტეხა (მოვსტეხ, -ხე), ზ. მ. მოვამტვრევ, შევმუსრავ; отломать, сломать; დარეჯ. 77; სამ. ვახტ. 194; სნეულებამ მომტეხა, болѣзнь ослабила меня, წელი მომტეხა, ყარამ. 93; надломалъ мнѣ поясницу; (ვიტეხ, -ხე), ზ. მიჩ. ვიღრმობ, გავიტეხ მაგ. თავს, პირს; сломать себѣ руку и т. п. მოვიტეხ კისერსა, сломать себѣ шею, დარეჯ. 27; პური მომიტეხე, отломи мнѣ хлѣбъ; **მოტეხილი**, მიმ. отломанный· дряхлый, разслабленный; ფრთა მოტეხილი, лишенный воли; ჩონგ. 9.

მოტვლეპა, ნ. მოტყვლეპა; მოტვლეპილი (თავ), ზედ. обнаженная голова.

მოტივტივება (მოვსტივტივდები, -დი), ზ. ვდ. წყლისათვის: პირზედ მოგდებით მომაქვს, всплывать, плыть на поверхности воды; ფიზიკა. 73.

მოტიკტიკე, **მოტიტინე**, ს. მოლაპარაკე ყრმა, лепетунъ.

მოტირალი, ზედ. მტირალი; ცრემლის მღვრელი, плачущій.

მოტირება, სხ. оплакиваніе, (ვიტირებ, -რე), ზ. მ. მოვიმგლოვიარებ, გამოვიტირებ, оплакивать, поплакать, ვეფხ. 337; მომიტირე, оплакивай мою потерю, ანტ. 3—64; დავრიშ. 11; ვეფხ. 197; (მოვუტირებ, -რე), ზ. მიჩ. ტირილით მოვუთხრობ, плача говорить, გორგ. 281.

მოტირა, **მოტირვა** (მოვსტირი, -რავ, -რე), ზ. უ. მიმავალი გზა გზა ვსტირი, идучи плакать, ვეფხ. 910; მირ. 75; **მომიტირავს**, я оплакалъ, 2 ქართლ. 524.

მოტიტვლება (ვა), ზ. მ. обнажать до нага.

მოტკბო, ზედ. მცირედ ტკბილი, сладковатый.

მოტკბობა, **მოტკბილება** (ვა), ზ. მ. გავატკბილებ, подсластить, (მომიტკბო), обласкалъ меня, ვეფხ. 533; (მოვსტკბები, -ბი), ზ. უ. ტკბილი გავხდები; მოვსტყდები, სიმძაფრეს მოვიკლებ; дѣлаться сладкимъ; смягчаться, არ მოსტკბა ჰაერი, погода не сдѣлалась теплою, ანდრ. 15.

მოტლოშნა (ვჰტლოშნი), ზ. მ. облобызать.

მოტმასნვა, ნ. მოწმასნვა.

მოტრაბახე, ს. მკვეხარა, ტრაბახი, хвастунъ; **გოტრაბახობა**, ს. მკვეხარობა, хвастовство.

მოტფილო, ზედ. მცირედ ტფილი, тепловатый.

მოტრიალება (ვა), ზ. მ. მოვაბრუნებ, поворачивать, (ვჰტრიალდები, -დი), ზ. ვდ. მოვბრუნდები, повернуть, поворотиться.

მოტრიალება (ვა), ზ. მ. მოვუბრუნებ, поворачивать, (ვჰტრიალდები, -დი), ზ. ვდ. მოვბრუნდები, повернуть, поворотиться.

მოტრფე, **მოტრფიალე**, ზედ. მოყვარე. любящій, მოტრფე კეთილობისა, любящій добра, კავშ. 23.

მოტურტლება (ვა), ზ. მ. обмарать.

მოტურფება (ვჰტურფდები), красивѣть.
მოტუსვა (ვჰ), ზ. მ. опалить.
მოტუქსვა (ვჰ), ზ. მ. побранить.
მოტყდომა (ვსტყდები, -დი), ზ. უ მოვვარდები, გატეხით მოვსცილდები; მოვუძლურდები, მოვსუსტდები, დავბერდები, отламываться; слабѣть, дряхлѣть; მოსტყდები სიბერითა, дряхлѣть отъ старости, გორგ. 177; წელ მომტყდება, მომტყდა, я надорвалъ поясницу; (მოვატყდები, -დი), ზ. უ. ხალხისათვის: მოვატან, მოვაწვები, стекаться, столпиться, ვეფხ. 83, 1173; კისერი მოგტყდეს, чтобъ тебѣ сломать шею, ქილ. 563,
მოტყეპა (ვჰ), ზ. მ. побить рукою.
მოტყვევა, -ვევება (მოვატყვევ, -ვებ, -ვე), ზ. მ. მოვაწევ ვისზედმე რასმე, შევამთხვევ, მოვახდენ; навлекать, причинять, наносить, ვეფხ. განმ. თეიმ. 49; სიბრ. 119, ალექს. 34; მარტ. 2—149, რუსუდ. 618; ისაი. 10—16; -პატივსა, отдавать почести; წმ. ცხოვრ. 81; მოვატყვევებ თავსა, накликать на себя, ტიმ. 9; ქილ. 452; მოატყვევებს სიკვდილსა, предвѣщаетъ смерть, ქილ. 510; მოვატყვევ სულსა; იგავი. 6 — 39; погубить душу.
მოტყვევნა (მოვსტყვევნი, მოვჰსტყვევნავ), ზ. მ. მოვაოხრებ, გავსძარცვავ, ограбить, опустошать; 2 ქართლ. 52.
მოტყვლება ზ. უ. ალვლოშნე, слизать, ზუნ. კ. 230.
მოტყინვა (ვჰ), ზ. უ. ვანთივარ, горѣть, ვეფხ. განმ. თეიმ. 17.
მოტყინარე, ზედ. მნთებარე, горющій, пылающій, ქილ. 579; რუსუდ. 983; გამოს. 8, 8, ქილ. 499.
მოტყუება, -ვნება, -ვილება, სხ. обманъ, обманываніе; (ვა), ზ. მ. მოვაცთუნებ, გავაბრიყვებ, ვაცდენ, обманывать, მოვატყუებ თვალსა, задремать, მომატყუა, онъ обманулъ меня, (მოვსტყუვდები, -დი), ზ. ვნ. შევსცთები, გავბრიყვდები, обмануться, (ვიტყუებს -ვე), ზ. მიჩ. приманить, заманить; (ვი) თავს, обманывать себя, **მოტყუებული**, მიმ. обманутый.
მოუაზრებელი, ზედ. მოუფიქრებელი; необдуманный, непредвидимый, **მოუაზრებელობა**, ს. მოუფიქრებელობა, недогадливость, необдуманность.
მოუალი, ზედ. შემოუსვლელი მაგალ. გზა; შეუძლებელი; непроходимый; невозможный; დარეჯ. 2—95; რუსუდ. 290, 247, 678, 918, ვისრ. 134.
მოუბარი, ზედ. მოლაპარაკე, говорящій; ვეფხ. 32, 198; ვისრ. 13—34, -წყლიანი, ე. ი. კეთილი მოუბარი, რიტორი, краснорѣчивый, **მოუბარობა**, **მოუბნარობა**, სხ. თქმა, ლაპარაკი, разговоръ, (მოვუბნარობ, -რე), ზ. უ. ვლაპარაკობ, говорить.
მოუბნება (ვი), ზ. უ. მოვილაპარაკებ, переговорить.
მოუგონარი, მოუგონებელი, ზედ. მოუსაზრებელი, немыслимый, невоображаемый; რუსუდ. 7; დასტ. 7; დარეჯ. 2—128; **მოუგონებლობა**, ს. მოუაზრებლობა, недогадливость, მოუგონებელი კაცისაგან, невоображаемый, დარეჯ. 2—95; მოუგონებელი განსაცდელი, неожиданное несчастіе, რუსუდ. 678.
მოუდევარი, ზედ. უცილობელი, უდავო, неоспоримый.
მოუდრეკელი, ზედ. მოუხრელი; დაუთანხმებელი, непреклонный, непоколебимый; 1 ქართლ. 75, ჩონგ. 137; ქილ. 394.
მოუვალი, ზედ. შეუძლებელი; უვალი გზა; невозможный; непроходимый, რუსუდ. 265; 290, 547; ვისრ. 134; დარეჯ. 105.
მოუვლელი, ზედ. ვისაც მოვლა არა აქვს; кто безъ присмотра, **მოუვლელობა**, ს. ყოფნა უპატრონოდ. მოუვლელად, безъ присмотра, სამ. ვახტ. 230; სამ. სომხ. 250; რუსუდ. 527; ქილ. 42, 451, 526.
მოუთავსებელი, ნ. უთავსი.
მოუთმენარი, -მინარი, -მენელი, ზედ. არ მოსათმენი, невыносимый, несносный; ქილ. 289, 445; **მოუთმინებელი**, იგივე მოუთმენარი; ვეფხ. 691.
მოუთმენელი, მოუთმენარი, ზედ. უთმინო, სულსწრაფი, სულ-წასული, სულ-მოკლე; нетерпѣливый, ჩონგ. 75; რუსუდ. 557; **მოუთმენლობა, -ნელობა**, ს. სულ-წასულობა, нетерпѣливость.
მოუკლავი, ზედ. არ მოკლული, неубитый, ვეფხ. 239, **მოუკლაობა, მოუკვლელობა**, ს. არ მოკლვა, неубіеніе, სიბრ. 2, 4, 145; ქილ. 625; ფიცი მოუკვლელობისა, клятва не убивать кого; 2 ქართლ. 468.
მოუკლებული, ზედ. უკლები; დაუსრულებელი, მოულევნელი, მიმდემი; непочатый, цѣлый; неистощимый; непрерывный, нескончаемый: რუსუდ. 258, 604, 1 ქართლ. 276; კავშ. 167; მოუკლებელი წყალობა, щедрая, неистощаемая милость; მარტ. 2—206; მოუკლებელი ლხინი, нескончаемое веселье; ქილ. 180; **მოუკლებელობა**, ს. მოულევნელობა, цѣлость; безпрерывность, მოუკლებლობა ჯამაგირისა, цѣлость жалованья, მარტ. 1—110; სიბრ. 43.
მოუკრეფი, -ფავი, ზედ. არ მოკრეფილი ხილი და მისთანანი; მოუწყვეტელი, несобранный (плодъ), ვეფხ. 1498.
მოუკუპრავი, ზედ. კუპრ-წაუცხებული, неосмоленный.
მოულაპარაკი, ზედ. რა ზედაც ლაპარაკი არ ყოფილა, недоговоренный.
მოულევნელი, ზედ. მოუკლებელი, მოუსრულებელი, неистощаемый.
მოულოდნელი, მოულოდინებელი, ზედ. უცები, неожиданный, -უბედურობა, неожиданное несчастіе, ვეფხ. 163, განმ. **მოულოდნელობა**, неожиданность, непредвидимость, внезапность.
მოულხენელი, ზედ. უნუგეშო, безотрадный, ვეფხ. 113.
მოუმედგრებელი, ზედ. არ უძლური, неослабный, მარტ. 2—137.
მოუმზადებელი, ზედ. არ მომზადებული, неприготовленный, **მოუმზადებლობა**, ს. არ მომზადება, неготовность.
მოუმეცრება (ვი თავს), притвориться невѣждою.
მოუმკვდარი, -რობა, ნ. უკვდავი, უკვდავება.

მოუმხდარი, ნ. შეუმთხვეველი.

მოუნანებელი, ზედ. უსინანულო, безъ покаянія.

მოუნარჩუნებლად, ზედ. безостатка.

მოუოხრებელი, ზედ. არ აოხრებული, неопустошенный.

მოუპყრობელობა ყურისა, ს. ყურისა არ თხოვება, დაუდევნელობა, невниманіе, ალექ. 54.

მოურავი, ს. განმგებელი ქალაქისა, თემისა, სოფლებისა, ან უფროსე ელის ერთა, правитель города, округа, деревень, окружной начальникъ, приставъ; მოურავთ მოურავი, начальникъ Мауравовъ, **დედათ მურავი**, повивальная бабка, **მოურავობა**, ს. მეურნეობა, управленіе, (ვჰმურავობ, -ვე), ზ. მ. განვაგებ; управлять.

მოურბევლად, ზედ. დაურბევლად, безъ опустошенія.

მოურევარი, ზედ. უძლეველი, неодолимый, ვეფხ. 554.

მოურეველი, ზედ. არ არეული, немѣшанный, სომხ. 400.

მოურვება (ვი), ზ. მ. имѣть попеченіе; управлять.

მოურიდალი, ზედ. დაურიდებელი, უშიშარი, смѣлый, безстрашный, ვეფხ. 989; ქილ. 292; **მოურიდლობა**, ს. არ დარიდება, смѣлость.

მოურნე, **მეურნე**, ს. მნე, მიჩენილი მომვლელი, ზედამდეგი, მზრუნველი; попечитель, опекунъ; распорядитель, ისაი. 31 — 5; მალაქ. 2 — 17, მოურნე სულისა, душеприкащикъ; გუჯ. 26; **მოურნეობა**, ს. მზრუნველობა, попечительство, -ქვეყნისა, управленіе страною. ქილ. 6, 354, 520.

მოუსავლობა, ს. неурожай.

მოუსაზრელი, ზედ. განუსჯელი, მოუფიქრებელი, необдуманный; **-ზრელობა**, ს. განუსჯელობა, необдуманность.

მოუსარჩლელი, ზედ. უდავო, ხელ-შეუვალი, неоспоримый.

მოუსვენარი, **მოუსვენებელი**, ზედ. დაუდეგი, დაუწყნარებელი, безпокойный, **მოუსვენლობა**, ს. დაუწყნარებლობა, неспокойность, ვისრ. 43, 121, 106, 194.

მოუსვლელობა, ს. არ მოსვლა, неприходъ, ქილ. 329; 2 ქართლ. 351; ან მოუსავლობა, неурожай.

მოუსუსურება (მოვაუსუსურებ, -რე), ზ. მ. მოვაუძლურებ, изнурять, რუსუდ. ქართ. ლ; (მოვუსუსურდები), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, ослабѣть.

მოუსურველობა, ს. მოუნდომელობა, нежеланіе.

მოუტაცებლობა, ს. აუკლებლობა, нерасхищеніе, ქილ. 213.

მოუღალავი, ზედ. დაუღალავი, неутомимый.

მოუღებელი, ზედ. მოუტანელი, არ მოტანილი, непринесенный, რუსუდ. 86; ბოლო მოუღებელი, ე. ი. დაუსრულებელი, нескончаемый.

მოუღვთოვება, ზმნ. становиться безбожнымъ.

მოუღონოვება (ვა), ზ. მ. მოვასუსტებ, ослабить, (ვუღონოვდები), ზ. ვდ. მოვსუსტდები, ослабѣть, ქილ. 143, 422, 577.

მოუღრუბლავი, ზედ. უღრუბლო (ცა), безоблачный.

მოუქანცავი, **-ცველი**, ზედ. დაუღალავი, неутомимый, **-ცველობა**, ს. დაუღალავობა, неутомимость.

მოუქარვებელი, ზედ. ულხენელი, неизлѣчимый (недугъ), მოუქარვებელი სიმთვრალე, неизлѣчимое пьянство, запой.

მოუქნელი, ზედ. შეუმუშავებელი (ტყავი), необдѣланная, сырая кожа.

მოუშლელი, ზედ. დაურღვეველი, შეუცვლელი, ненарушимый, **მოუშლელობა**, ს. დაურღვევლობა, ненарушимость, სამ. ვ. 23; რუსუდ. 957, 410; -ნადიმისა, безпрерывный пиръ, რუსუდ. 264; -მეფობისა, нескончаемое царствованіе, 2 ქართლ. 86.

მოუშორებელი, ზედ. განუშორებელი, неразлучный.

მოუცდელი, ზედ. მოულოდნელი, неожиданный.

მოუცდელობა, ს. неожиданность, რუსუდ. 341; ქილ. 452.

მოუცთუნებლობა, ს. შეუცოდაობა, непогрѣшимость.

მოუცლელი, ზედ. არ მქონებელი დროისა, недосужный, **მოუცლელობა**, ს. არ ქონება დროსი, недосугъ.

მოუცნობება თავისა (თავს მოვიუცნობებ, -ბე), ზ. მიჩ. თავს არ გამოვიჩენ, უცნობად დავიჭერ, притвориться неизвѣстнымъ, игнорировать себя.

მოუცხოვება (ვა), ზ. მ. улучшать.

მოუძაგებლობა, ს. უძაგებლობა, безукоризненность.

მოუძებნელი, ზედ. არ მოძებნილი, неизысканный, **მოუძებნელობა**, არ მოძებნა, неотысканность, ქილ. 241.

მოუძლურება, ს. безсиліе, (ვა), ზ. მ. მოვჰქლალავ, მოვასუსტებ, ძალას გამოვულევ. обезсиливать, ослаблять, приводить въ безсиліе, въ изнеможеніе; (მოვუძლურდები), ზ. ვდ. ძალა დამეკარგება, ослабѣть, изнемогать, 1 ქართლ. 186, 265, 2 კორ. 11 — 21; ვეფხ. 15; 2 ქართლ. 409; მროვ. 25.

მოუძნება (ვუძნდები, -დი), ზ. ვდ. გავძნელდები, становиться труднымъ.

მოუძრავი, ზედ. უძრავი, неподвижный.

მოუწევარი, ზედ. недогоняемый.

მოუწიფებელი, ზედ. შემოუსვლელი ხილი, незрѣлый.

მოუწონელი, ზედ. არ მოსაწონი, неодобрительный.

მოუწყენელი, **მოუწყინარი**, **მოუწყინებელი**, ზედ. რომელიც არ მოიწყენს, нескучный, **მოუწყენებლობა**, ს. არ მოწყენა, нескучаемость, веселость; ვისრ. 190; რუსუდ. 17; 1 ქართლ. 371; გორგ. 134.

მოუწყვეტლად, ზზ. ნიადაგ, მიმდემ, დაუცხრომლად, непрерывно.

მოუწყვეტელი, ზედ. ნიადაგი, მიმდემი, დაუცხრომელი, непрерывный.

მოუწყობელი, ზედ. მოუმზადებელი, неприготовленный.

მოუჭედელი, ზედ. დაუჭედელი, некованный, 1 ქართლ. 213.

მოუჭირვებელი, ზედ. უჭირვებელი, безпечный, **-ვებლად**, ზმ. გაურჯელად, безъ труда.

მოუხდელი, ზედ. ვისაც ქუდი არა აქვს მოხდილი, покрытый, надѣтый; უნაგირ მოუხდელი ცხენი, неразсѣдланная лошадь, ჩონგ. 135.

მოუხმარებელი, ზედ. უხმარი, негодный, неупотребляемый, **მოუხმარებლობა**, ს. უხმარობა, არ გამოსადეგობა, непригодность, ქილ. 85, 284; ყარამ. 92; გორგ. 255.

მოუხსნელი, ზერ. არ ახსნილი, დაბმული, привязанный, ქილ. 314.

მოუხსენებელი, ზედ. არ მოხსენებული, непоминаемый; недоложенный.

მოფანიერება (ვა), ზ. მ. скрыть, сррятать.

მოფადილება (ვი), ზ. მიჩ. მოვიტყუებ, сманивать.

მოფანცვა (ვა), ზ. მ. разбросать.

მოფანცუალება (ვჰ), ზ. უ. ფრთას შემოვჰკრავ, биться крыльями, რუსუდ. 713.

მოფარალათება (ვჰ), ზ. უ. раздѣться.

მოფანჯრული, ზედ. ფანჯრებ დატანებული (სახლი), окончатый домъ, რუსუდ. 373.

მოფარგლვა (ვჰ), ზ. მ. очертить.

მოფარდაგება, -დაგვა (ვჰ), ზ. მ. ფარდაგებით მოვჰფენ, услать коврами, ვეფხ. 328; 2 ქართლ. 392; **მოფარდაგულობა**, ს. ფარდაგით მოფენილობა, устилка коврами, ტიმ. 27, 113.

მოფრდა (მოვიფრდი, -ფარდე), ზ. მ. მოვივაჭრებ, მოვიყიდი, покупать, მარკ. 1—11; 2—10, ქილ. 304.

მოფარდული, ს. ვაჭარი, торговецъ; купецъ, მატ. 21—12; საქმ. 16—14; **მოფარდულობა**, ს. ვაჭრობა, торговля, **-ლობითი**, ზედ. რაისა მიმართობითი, ნაცვალ-ცემითი, взаимный, ნ. ჩ. ლ.

მოფარება, სხ. покрываніе, -მზისა, затмѣніе солнца, (ვა), ზ. მ. დავაფარებ, დავხურავ; დავჰმალავ; покрывать, закрывать; скрыть; (ვუ), იგივე მოვაფარებ, ქიმია. 249; (მივეფარები (-რე), ზ. თვ. დავეფარები, დავეხურვი; დავიმალები; покрываться; скрываться; რუსუდ. 481; ველარა მომეფარების, ე. ი. ველარა დამემალება, ვეფხ. 1145; ничего не можетъ укрыться отъ меня.

მოფარვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფარავ, скрыть, (ვიფარვი, -ვოდი ან როდი), ზ. ვ. ჩამოფარებულ ვიქმნები, быть завѣшану; скрываться; კარსა ზედა მოჰფარვიდა ფარდაგები, двери завѣшаны были коврами, ვეფხ. 338; მზე ღრუბელს მოჰფარდა, солнце скрылось за облаками, ვეფხ. 1523.

მოფართო, ზედ. მოგანიერო, широковатый, -თოება.

მოფარჩხება (მოვეფარჩხები, -ხე), ზ. თვ. მოვშორდები, отлучаться, რუსუდ. 87.

მოფეთქა (მოვიფეთქ, -ფეთქე), ზ. უ. ფრთას შემოვჰკრავ, тряхнуть крыльями; ქილ. 462.

მოფენა, მოფინება, ს. стланіе, დღე სულის წმინდის მოფენისა день сошествія Св. Духа, (მოვჰფენ, მოვჰფინებ, -ნე), ზ. მ. გავშლი, დავჰფენ; ზეგარდამო მოვავლენ შუქსა, წყალობასა, მადლსა და სხ. стлать, постилать; растилать; проливать, изливать; ჩონგ. 36; ქილ. 200; ერისთ. 2—5; მოვჰფენ იატაკსა, настилать полъ; ყარამ. 145; ზმ. მოვჰფენს შუქსა, (солнце) растилаетъ лучи; ვეფხ. 64; 262, მოვჰფენ სინათლეს, проливать свѣтъ; просвѣщать; რომელნი მოგვფენენ მადლსა ზეცისასა, которые ниспосылаютъ намъ благодать, 1 ქართლ. 3; (მოვიფენ, -ფინე), ზ. მიჩ. მოვიკრავ; прикрыть себя, წელზედ მოვიფენ ფეშტამალსა, подвязать себѣ передникъ, (მოვუფენ, -ფინე), ზ. მ. დავუფენ, постлать кому что, გორგ. 282; 2 ქართლ. 285; (მოვეფინები, -ნე), ზ. თვ. დავეფინები; ზეგარდამო მოვევლინები; постилаться; быть ниспослану; 1 ქართლ. 173, 237; 360; ვინადგან ვარდთა და ნეხვთა მზე სწორედ მოეფინების, такъ какъ солнце равно освѣщаетъ навозъ и розу, ვეფხ. 49; შუქი ზნელად მოეფინა, ე. ი. სირცხვილისაგან პირის ფერი შეეცვალა, отъ стыда у него измѣнился цвѣтъ лица, ვეფხ. 1522; **მოფენილი**, მიმ. постланный; разостланный, **მოფენილობა**, ს. დაფენილობა, მორთულობა საფენით, убранство коврами; გორგ. 301, დარეჯ. 122; რუსუდ. 415; 2 ქართლ. 322; 406; **მოფენინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაფენინებ, заставить стлать, 2 ქართლ. 524.

მოფერება (მოვეფერები, -რე), ზ. თვ. მივუალერსებ, პირფერობით მოვექცევი, обласкать, льстить кому, ვეფხ. 79.

მოფთხობა (ვა), ზ. მ. запугать.

მოფილოსოფოსი, ს. философъ, ჩახრ. 1.

მოფისვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰფისავ, осмолить.

მოფიქლვა, სხ. მოვჰკირწყლავ ქვითა, мостить плитою, რუსუდ. 768.

მოფიქრება (ვი), ზ. მ. მოვსაზრავ, подумать.

მოფიცარი, ს. ფიცის მიმცემი, принимающій присягу, сопрпсягатель; присяжный; სამ. ვახტ. 12, 40, 143, 237; ალბ. 4; ვისრ. 162.

მოფიცრიანი, ზედ. присяжный.

მოფიცვა (ვი), ზ. მ. დავიფიცავ ან შემოვიფიცებ; присягнуть; или заставить кого присягнуть себѣ въ вѣрности; 1 ქართლ. 478.

მოფიცრვა (ვჰ), ზ. მ. შევმოსავ ფიცრით, обшить досками, **მოფიცრული**, მიმ. обшитый досками.

მოფლეთა (ვჰ), ზ. მ. вырывать кускомъ.

მოფლოსნვა (მოვიფლოსვნები, -ვნე), ზ. თვ. თალხს ჩავიცვამ, ე. ი. სამგლოვიაროს; надѣть трауръ; რუსუდ. 821.

მოფონება (მოვუფონებ, -ნე), ზ. მ. მოვუშვებ შეკრულსა, ослабить натянутое, განმ. ვეფხ. თ. 389: სიბრ. 102; 126.

მოფოლხვება (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ შეკრულსა, ослабить натянутое, облегчить; **მოფოყოლება**, იგივე მოფოლხვება; საბ. ლ.

მოფრენა (ვა ცხენსა), ზ. მ. ცხენს მოვაჭენებ, заставить скакать лошадь, (მოვიფრენ), ზ. მიჩ. ფრენით მოვივლი, облетать, ქილ. 61; **მოფრინვა** (ვჰფრინავ, -ნე), ზ. უ. ფრენით მოვდივარ, летѣть, ერისთ. 41; **მოფრინავი**, მიმ. летящій, ქილ. 55.

მოფრთხილე, ზედ. ფრთხილი, осторожный, **მოფრთხილება** (ვუფრთხილდები, -დი), ზ. თვ. გავჰფრთხილდები, остерегаться, (მოვაფრთხილებ, -ლე), ზ. მ. გავაფრთხილებ, остеречь.

მოფრქვევა (ვა), ზ. მ. მოვაბნევ, разсыпать.

მოფსმა (ვჰ), ზ უ. შარდზედ მივსდგები, мочиться.

მოფუტკრვა (მოვიფუტკრავ; -რე), ზ. უ ფუტკარსავით შევიმუშავებ, 1 ქართლ. 302, потрудиться подобно пчелѣ.

მოფუტუროვება (ვჰფუტუროვდები), ზ. ვდ. стать дуплявымъ.

მოფუფქვა (ვჰ), ზ. მ. ошпарить.

მოფუშვა (ვჰ), ზ. მ. მოვშლი; уничтожить.

მოფქვა (ვჰ), ზ. მ. намолоть.

მოფშვინვა (ვჰ), ზ. უ. ვშიშინებ ცხვირში, сопѣть.

მოფშვნეტა (ვჰფშვნეტ, -ნიტე), ზ. მ. მოვლეწ, მოვსცეხვ, წმინდად დავფხვნი ხელით, მოვჰგლი, მოვაგლეჯ გამხმარსა, измолоть; облупить; მოვიფშვნეტ თვალებსა, протереть глаза, (ვიფშვნიტები, -ტე), ზ. ვ. დავიფხვნები, მოვჰგლჯდები; измолоться, облупляться, **მოფშვნეტილი**, მიმ. измолотый; облупившійся.

მოფცქვნა (ვჰფცქვნი, -ქვენ), ზ. მ. облупить.

მოფხანა (ვჰფხან, -ნე), ზ. მ. მოვვარცხნი, მოვიქავლებ, чесать, მოვიფხან თავსა, почесать голову, (ვი გულსა), отвести душу.

მოფხეკა (ვჰფხეკ, -ხიკე), ზ. მ. მოვსწმენდ საფხეკით, скрести, ქიმ. 38.

მოფხვრა (მოვჰფხვირი, -ხვერ), ზ. მ. მოვგლეჯ ძირითურთ; ძირიანად ამოვაგდებ, вырывать съ корнемъ; искоренять, истреблять; ქილ. 280; მოვჰფხვრი წვერსა выщипать кому бороду, ქილ. 583; მოვიფხვრი თმასა, рвать на себѣ волосы; მარკ. 4, 6; 1 ქართლ. 367; ვირემდის არ მოეფხვრნენ ფრთანი, пока не вырваны были у него крылья, დან. 7—4, (მოვიფხვრები, -ფხვერ), ზ. ვდ. ამოვვარდები, истребляться, искореняться.

მოფხიზლება (ვი), ზ. უ. протрезвиться.

მოფხუწვა (მოვჰფხუწავ, -წე), ზ. მ. მოვჰბღუნძავ, მოვჰკუმშავ, შევხრუსტავ, შევჰხრუკავ, შევჰკრუნჩხავ, сжать, стянуть.

მოქადაგე, ს. ქადაგების მთქმელი, проповѣдникъ.

მოქადება (ვიქადებ, -დე), ზ. მიჩ. დავიკვეხებ, похвастать, იეზეკ. 16—50, **მოქადული**, ს. მკვეხარა, хвастунъ, 1 ქართლ. 207; ალექს. 129; ანდრ. 3; **მოქადულობა**, ს. მკვეხარობა, хвастовство, ქილ. 356; 2 კორინ. გვერდი 448.

მოქალაქე, ს. ქალაქის მცხოვრები; обыватель города, горожанинъ; ლუკ 17—14; ამ სიტყვისაგან ჰსწარმოებს რუსული სიტყვა, маклакъ; **მოქალაქური**, ზედ. гражданскій; **მოქალაქობა**, ს. ღირსება მოქალაქისა; ზნეობა, სწავლა საზოგადოობასა შინა ცხოვრებისა; гражданство; ან ცხოვრება, житье-бытье; საქმ. 22—28; ალექ. 32; ანდ. 157; წათა ცხოვრ. 388; ცხოვრება და მოქალაქობა წმინდისა ანდრიასი, земная жизнь Св. Андрея; (ვჰმოქალაქობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰსცხოვრობ, жить, საქმ. 23—1; 1 ქართლ. 226, 227, ქილ. 28.

მოქანება (ვა), ზ. უ. მოვრბივარ, быстро нестись, ჩონგ. 38.

მოქანცვა (მოვჰქანცავ. -ცე), ზ. მ. მოვღალავ, მოვსწყვეტ, утомять, умаять; (მოვიქანცები, -ცე), ზ. ვ. მოვიღალები, მოვსწყდები, устать, утомиться, **მოქანცული**, მიმ. усталый, **მოქანცულობა**, ს. დაღალულობა, усталость.

მოქარავნე, ს. ქარავანის პატრონი, караванщикъ, ვეფხ. 1022; ვისრ. 131; მროვ 11.

მოქარვება (ვა), ზ. მ. გამოვაფხიზლებ, გამოვანელებ ღვინოს; განვუქარვებ სევდას, отрезвлять, разсѣять чью грусть; (ვი), ზ. მიჩ. გამოვიფხიზლებ, გამოვინელებ ღვინოს; განვიგდებ მწუხარებას; протрезвиться; разсѣяться, -სევდას, разсѣять печаль, ღვინო ჯერ არ მომქარვებია, я еще не протрезвился, ვისრ. 82; (მოვჰქარვდები, -დი), ზ. თვ. მოვნელდები ღვინო, протрезвиться, რუსუდ. 709; დავრ. 107, 117; **მოქარვებული**, разсѣявшійся, მომაქარვებელი, разсѣиватель, ვეფხ. 108; ვისრ. 166.

მოქაფვა (ვჰ), ზ. მ. ქაფს ავართმევ, снять пѣну.

მოქაფება (მომექაფნეს, -ფნა), ზ. თვ. მომერტყა, მომეკიდა, виситъ у меня; ვეფხ. 648; ჯაჭვნი ავათ მოუქაფნეს, ე. ი. ცუდად ეცვათ მათ ჯაჭვიო, ან ჯავშანი; напрасно надѣты были на нихъ латы, (это не предохранило ихъ отъ смерти).

მოქეიფე, ს. ქეიფის გამყოლი, весельчакъ; ერისთ. 127.

მოქელვა (ვჰ), ზ. მ. потоптать, помять.

მოქენე, ს. მვედრებელი, მთხოვნელი ან საჭიროების მქონები, მომთხოვი, требующій, нуждающійся; проситель; სიბრ. 139; მოქენე გამართვისა, требующій поправки, საქმ. 17—25; მოქენე ვიქმნები, стану нуждаться, ებრ. 5—12; მოქენე შეწევნისა, требующій помощи, ცრემლით მოქენეთა შევედრეს, просители со слезами на глазахъ просили, 1 ქართლ. 308; **მოქენეობა**, ს. თხოვნა, просьба; нужда; (ვჰმოქენეობ, -ნევე), ზ. მ. ვსთხოვ, ვევედრები; მოვითხოვ; просить; требовать; იერემ. 36—25; (ვემექენეობი, -ნევე), ზ. თვ. მეჭირება, მესაჭიროვება, მოვითხოვ, требовать, нуждаться, კაშ. 28, 230; ქილ. 179; მემექენე მე, ისაი. 57—11, ты просилъ меня.

მოქერათ, ზედ. მცირედ ქერა, русый, рыжеватый.

მოქექა (ვჰ), ზ. მ. порыться.

მოქვეითება (ვი), ზ. უ. спѣшить, заставить идти.

მოქირავება (ვი), ზ. მ. принанять.

მოქირავნე, ს. მოჯამაგირე, наемникъ.

მოქირდვა (ვჰ), ზ. მ. поглумиться.

მოქიშპება (ვჰქიშპდები), ზ. ვდ. позлиться.

მოქლეშა (მოვჰქლეშ, -შე), ზ. მ. მოვიგლი, დავიძეძკ. прищемить, придавить. რიცხ. 22—25.

მოქლიბვა (მოვჰქლიბავ, -ბე), ზ. მ. ქლიბით მოვსჭრი, пилить напилкомъ, რიცხვ. 22—25.

მოქლონი, ს. რაც დასაკეტია, запоръ, გამოსლ. 26—28; 35 — 11, 2 სჯული. 3—5; 2 ნეშტი. 8—5; იერემ. 49—31; ამოს. 1—5; იონა 2—7; ფსალ. 106—16; 147—2.

მოქმედება, სს. дѣяніе, дѣйствіе, поступокъ, ქილ. 581, 694; -ქვეყნისა, ე. ი. ქვეყნის შემუშავება, земледѣліе, 1 ქართლ. 2; **მოქმედებითი**, ზედ. საქმით გამოჩენილი; дѣйствительный, -ზმნა, дѣйствительный глаголъ, **მოქმედებითი ბრუნვა**, творительный падежъ, **მოქმედებითად**, ზზ. ძალითად, дѣяніемъ, дѣломъ, (ვჰმოქმედებ, ვი-

მოქმედებ, -დე). ზ. მ. ვსწარმოებ, ვიქმ, ვირჯები, მოვიქცევი, дѣйствовать, поступать; რუსუდ. 506; ერისთ. 189; ქილ. 2, 548; (ვამოქმედებ, -დე), ზ. სხმ. ვაწარმოვებინებ, заставить дѣйствовать; упражнять, **მოქმედებადი**, ზედ. дѣйствующій, 1 ქართლ. 309; **მოქმედი**, ს. дѣятель, **მოქმედულობა**, ს. дѣяніе, გორგ. 159.

მოქმნა სხ. შემუშავება, отдѣлка строенія, 1 ქართლ. 212, (ვიქმნი, -ქმენ), ზ. ვ. ვაწარმოვებ, ვიქმ, дѣлать, 1 ქართლ. 122.

მოქმნულობა, ს. ქმნულობა, შენობა, созданіе; зданіе.

მოქნა, სხ. -ქვეყნისა, воздѣлывать землю, ისაი. 28—29, მოვჰქნი ცომსა, замѣсить тѣсто; სამზ. 60, (მოვიქნ, მოვიქნი), ზ. მ. მოვსთელავ ან დავარბილებ ტყავს, выдѣлывать кожу, (მოვჰქნი, -ქენ), ზ. მ. მოვხრი, მოვჰკაკვავ, сгибать, მოვიქნი თავს, нагнуть голову, (მოვიქნები, -ქენ), ზ. ვ. ტყავთა თვის: მოვითელები; მოვიხრები, მოვიკაკვები, о кожѣ: выдѣлываться; сгибаться; **მოქნილი**, მიმ. воздѣланный (кожа), ეკკლეს. 5—8; გაქნილი კაცი, плутъ, ბუნ. კ. 94; მოქნილი მშვილდი, выгнутый лукъ, ერისთ. 2—102; მოქნილობა, ს. гибкость.

მოქნევა (ვიქნევ, -ვიქნიე), ზ. ჰაერში ვატრიალებ; მოვუგერებ; махать; замахиваться, заносить руку чтобы ударить, ვეფხ. 906; მოიქნია ჯოხი, замахнулся палкой, მოვიქნევ ფრთასა, тряхнуть крыльями, დარეჯ. 2—81; ბუნ. კ. 164; (ვუ ბუზსა), обмахивать мухъ, რუსუდ. 705, 813; (ვუქნევ ხმალს), замахнуться саблею, რუსუდ. 469.

მოქონა (მომაქვს, მომქონდა), ზ. მ. ვზიდავ, ვეზიდები, მოვიტან, нести, приносить, აბა რა მოაქვს დღევანდელ დღეს, ну, что принесетъ намъ сегодняшній день; მოაქვს სიკვდილი, влечетъ за собою смерть; სამ. ვახტ. 177, თავი მოაქვს, онъ куражится, чванится, хвастаетъ; მოქონიება (მოვიქონიებ, -ნიე), ზ. მიჩ. 1 ქართლ. 171, имѣть.

მოქონა (მოვჰქონ, -ნავ, -ნე), ზ. მ. ქონს წავუსვამ, вымазать саломъ.

მოქრთამე, ს. ქრთამის ამღები, взяточникъ, **მოქრთამვა, -მება** (მოვჰქრთამავ, -მებ, -მე), ზ. მ. ქრთამით მოვიმადლებ, подкупить, რუსუდ. 914; **მოქრთამეობა**, ს. взяточничество.

მოქრისტიანება (ვა), ზ. მ. ქრისტიანობაში შემოვიყვან, მოვნათლავ, обращать въ христіанскую вѣру.

მოქროლა (მოვჰქრი, ვიქროლვი), ზ. უ. მოვჰბერავ (ქარი), дуть (о вѣтрѣ); მოგვიქროლა, павѣялъ.

მოქსოვა (ვჰქსოვ, -ვე). ზ. მ. ქსელისა და საზედაოს შევსწმასნი; ვჰქსოვ წინდასა, ткать; вязать чулокъ; 2—76 მარტ.

მოქუნჩვა (მოვჰქუნჩავ, -ჩე), ზ. მ. მოვჰფხუწავ, მოვჰკუმშავ, сжимать.

მოქურდვა (ვჰქურდავ, -დე), ზ. მ. გავჰქურდავ, обворовать, **მოქურდალი**, მიმ. მოპარული, обворованный, სამ. სომხ. 117.

მოქურუხება (ვიქურუხებ, -ხე), ზ. მიჩ. მოვიჭმუხნი პირსა, თავ-პირს ჩამოვუშვებ, нахмуриться.

მოქუსლვა (ვჰ), ზ. მ. ქუსლსსა ვჰკრავ, пришпорить.

მოქუშული, ზედ. хмурый.

მოქუჩება (ვა), ზ. მ. собирать въ кучу, მოვაგროვებ.

მოქუხება (მოვიქუხებ, ვუ-, -ხე), ზ. მ. დავიქუხებ, загремѣть (о громѣ); ვეფხ. 699; წყალობასა მისსა ზეცით მოგვიქუხებს, ე. ი. როგორც ქუხილი უხვად მოიყვანს წვიმასაო ისე ღმერთი ჩვენ წყალობას მოგვცემსო; ვეფხ. 627; милость его ниспошлется къ намъ свыше, какъ громъ ниспосылаетъ дождь.

მოქუშვა (პირს მოვიქუშავ, -შე), ზ მიჩ. თავ-პირს ჩამოვუშვებ, пахмуриться, ვეფხ. 574.

მოქუჩება (ვა), ზ. მ. მოვაგროვებ, собирать, скучивать, (ვჰქუჩდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰგროვდები, накопляться, скучиваться.

მოქცევა, სხ. обращеніе; поворотъ, обратный путь; 1 ქართლ. 8; მზისა ან მთოვარის მოქცევა, кругъ солнца, луны; მოქცევა წარმართთა ქრისტიანედ, обращеніе язычниковъ въ Христіанство, წლის მოქცევად მდინ, до наступленія новаго года, მოქცევა წელიწადისა, оборотъ года; ალერსიანად მოქცევა, ласковый пріемъ, მროვ. 5, (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. მოვაბრუნებ; დავაბრუნებ, უკან მივსცემ; მოვიყვან სარწმუნოებაზე; მოვარჯულებ; обращать; возвращать, отдавать назадъ; посылать назадъ; обращать въ вѣру; გუჯ. 27; исправить: რ. ქ. ლ. და მრავალნი ძეთა ისრაელთაგანნი მოაქცივნეს უფლისა ღვთისა მათისა, и многихъ Израильтянъ онъ обратилъ къ Господу Богу ихъ; ლუკ. 1—16; სულად მოვაქცევ, привести въ чувство, ვეფხ. 323; ზურგი მომაქცია, онъ сталъ ко мнѣ спиною; იერემ. 2—27; (მოვიქცევ, -ქეც), ზ. ვ. მოვბრუნდები; დავბრუნდები, უკან მოვალ; მოვეპყრობი; მივიღებ რომელსამე სარწმუნოებას; обращаться; возвратиться, идти назадъ; поступать, вести себя; переходить, принимать другую религію; поступить съ кѣмъ; დაბად. 19—2; 13—10; 37—8; საქმ. 5—23; 14—14; 23—32; ზაქარ. 1—3; 1 ქართლ. 101 (მოიქცივნეს): კარგად მოიქცა онъ велъ себя хорошо, მოიქცა იმავე გზით, вернулся тою же дорогою, თქვენდავე მოიქეცით, возвратитесь домой, მოიქეცინ ბოროტისაგან, уклоняйтесь отъ зла, 1 პეტრ. 3—11; ფსალმ. 33—14; (მოვიქცევი), ზ. ვ. ჭკუას მოვალ, образумиться, ბრძნ. სამ. 2; გულს მოვუქცევ. измѣнить чувство чье, ფსალმ. 84 — 8; მოვუქცევ პირსა, повернуть вверхъ дномъ, (მოვექცევი, -ქეც), ზ. თვ. მოვუბრუნდები; მოვეპყრობი; ქვეშ მოვეტანები; обращаться; поступать съ кѣмъ; попасть подо что; უსამართლოდ მოექცა, онъ несправедливо поступилъ съ нимъ, ალექ. 12; უკან მოექცა, онъ остался позади, რუსუდ. 789; ურმის ქვეშ მოექცა, онъ попалъ подъ телегу; ბუნება მოექცა, натура его измѣнилась; ბედი უკუღმართ მოექცა, счастіе измѣнило ему, რუსუდ. 292; ვისრ. 36, შეჭირვება სიხარულად მომექცა, ვისრ. 114; печаль превратилась мнѣ въ радость; მოქცეული, მონაქცევი, მიმ. возвращенный, ებრ. 7—2.

მოქცევა (ვა), ზ. მ. დავარღვევ შენობას, отломать строеніе, (მოვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. დავირღვევი, разрушаться, **მოქცეული, მონაქცევი**, მიმ.

მოქცევა (ვა წყალსა), ზ. მ. მოვღვრი წყალსა, разлить воду.

მოქცევი, ს. მობრუნება ჟამთა და წელთა, ან მნათობთა ცისათა; возвратъ; кругъ; кругообращеніе небесныхъ свѣтилъ; 1 ქართლ. 337; ათერთმეტი მოქცევი, одиннадцатое обращеніе хроникона, 1 ქართლ. 283; ნ. ფრანც. თარგმ. შენიშნულ. ზრონსესი; მოქცევი მთოვარისა, მზისა, кругъ луны, солнца; მოქცევი წყალთა, волна, რუსულ. ქართ. ლ. მოქცევი ღვარი, волнистый потокъ, ჩახრ. 59; ფსალ. 68—3.

მოღალატე, ს. მუხთალი, ღალატის მომქმედი, измѣнникъ, **მოღალატობა**, ს. измѣна, ვაშლი 71.

მოღალვა (ვქ), ზ. მ. დავღალავ, მოვჰქანცავ, ქანცს გავაწყვეტინებ; утомлять, привести кого въ усталость; ქილ. 254; მოვჰღალავ თავსა, утомить себя, (მოვიღალვი, -ვები, -ვე), ზ. ვ. მოვიქანცები, ქანცი გამოწყდება, уставать, утомляться; **მოღალული**, მიმ. усталый.

მოღამება (ვღამდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვჰბნელდები, დავღამდები, смеркаться, темнѣть; დავრ. 26, 109.

მოღაფლება (არაზ.), (მოვაღაფლებ, -ფლე), ზ. მ. მოვამცონარებ, უთაურ ვჰყოფ; сдѣлать кого лѣнивымъ, (მოვჰღაფლდები), ზ. ვდ. მოვმცონარდები, облѣниться, ვეფხ. 646; ვისრ. 154.

მოღება, სხ. მოტანა ან წართმევა, принесеніе; отнятіе; მოღება ასოთა, отнятіе, отрѣзываніе члена, напр. руки за наказаніе; 1 ქართლ. 283; (მოვიღებ, -ღე), ზ. მ. მოვიტან, ვისრ. 35; სამ. ვახტ. 204; შემოვიღებ, შემოვიტან ახალს რჯულს და სხ. ავიღებ, მივიღებ, დაბად. 2—21; მივიღებ, გამოვართმევ, მატ. 2—12; приносить; вводить; принимать, получать; брать; взыскивать; მომილია, ვითა ძღვენი, я принесъ вамъ, какъ даръ; დაბად. 43—22; ქილ. 1045; მოვიღებ სანოვაგეს, принести кушанье, ანტ. 6—2; სიტყვას მოვიღებ, приводить слова; ქილ. 399; მოვიღებ წვალებას, вводить ересь, 2 პეტრ. 2—2; მოვიღებ რჯულსა, вводить законъ, მოვიღებ თრევით, притащить, სიბრ. 28; წყალობა მოიღე, окажи мнѣ милость, მაგალითად მოვიღებ, приводить въ примѣръ, ისაი. 22—5; ჰგონებდა ფასი მოიღოს მან პავლესაგან, онъ думалъ получить отъ Павла деньги, საქმ. 24—26; მოიღო წიგნი, онъ взялъ книгу, მოიღო არდაგი და მოირტყა იგი, онъ взялъ полотенце и препоясался; იოან. 13—4; მოიღო ბძანება, онъ получилъ приказъ; თუ ბრანებთ მის კაცისა თავი მოვიღოთ, если прикажете, то мы снимемъ голову съ этого человѣка; დარეჯ; მოუღებიეს ხელმწიფება, онъ получилъ право, საქმ. 9—14; 2 კორ. 11—26; ტყემ ტკაცი ტკუცი მოიღო, лѣсъ сталъ трещать; მოვიღებ სასჯელსა, получить наказаніе; (ვუღებ, -ღე), ზ. მ. მივუხვამ, მივხდი, წავართმევ; отнимать, отбирать; ან ავართმევ, ავაცლი, снимать, отдирать, მატ. 25—28, 29; დაბად. 31—18; ბოლოს მოვუღებ, покончить, მზეს სინათლეს მოუღებს, ვისრ. 180, онъ отнимаетъ блескъ у солнца; (მოვიღები, -ღე), ზ. ვ. მოვიტანები, быть принесену, (მოვეღები, -ღე), ზ. თვ. მოვიტანები; წავერთმევი, приноситься; отниматься; ლუკ. 3—18; მარკ. 7—4; 1 ქართლ. 154; ხარისხი მოუღეს, сняли съ него санъ; ღონე მოეღო, онъ потерялъ силу, ქილ. 88, 407; ბოლო მოეღო, окончился; покончилъ свое существованіе, ქილ. 516; კაცია 50; ღონე მომეღო, я лишился средствъ: ხელი მომეღება, я лишаюсь руки; 2 ქართლ. 554, **მოღებული, მონაღები**; მიმ. принесенный, ღონე მოღებული, лишенный средствъ; გორგ. 130; **მომღებელი**, მაგალ. სჯულისა, вводитель новаго закона; **მოღებინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვატანინებ, заставить принести, ვისრ. 126.

მოღება (მოვაღებ, მაგალ. კარსა), ზ. მ. გავაღებ კარსა, отворить дверь.

მოღელვა (ვი), ზ. უ. ვჰმღელვარებ, волноваться.

მოღერება (ვუ), ზ. მ. მოვუქნევ ხელს დასაკრავად; замахнуться на кого, (მოვიღერებ, -რე), ზ. მ. კეთილად დავიჭერ თავსა, прямо держать голову; თავი მოღერებულად უჭირავს, онъ держитъ голову прямо.

მოღვაწე, ს. მრჯელი, გამრჯელი; მოჭირნახულე, მოურნე, მზრუნველი; მომჭირნე მხედარი, მოლაშქრე; труженикъ; попечитель, опекунъ; сподвижникъ; საქმ. 20—25; 2 ტიმოთ. 2—4: -სადგურისა, содержатель гостиницы, მოღვაწე ვარ, я труженикъ.

მოღვაწება, -წეობა, ს. ღვაწლი, ჭირნახული; трудъ, попеченіе; подвигъ; (ვჰმოღვაწეობ, -წევე), ზ. უ. ვჰშრომობ, ვჰჭირნახულობ, трудиться; пещись; საქმ. 27—3; (მოვიღვაწებ, -წე), ზ. მ. მოვირეწავ, შრომით ვშოულობ; стяжать, пріобрѣтать трудомъ; 1 ტიმ. 6—13; 2 ტიმ. 4—7.

მოღვინე, ს. მომთვრალე, пьяница, ტიტ. 1—7.

მოღვლარჭნა (ვღვლარჭნი, -ჭნე), ზ. მ; მოვჰკრუნჩხავ, მოვჰგრეხ, корчить, ежить, მოვუღვლარჭნი ყურსა, драть кого за уши, ქილ. 528; (მოვიღვლარჭნი, -ჭნე), ზ. ვ. მოვიკრუნჩხვი, съежиться, скорчиться; რუსუდ. 158; მოვეღვლარჭნები, -ჭნე), ზ. თვ. შემოვეხვევი, обвить.

მოღვრა (მოვჰღვრი, -ღვარე), ზ. მ. დავაქცევ წყალს, пролить.

მოღლარკნა (ვიღლარკნები), ზ. ვ. მოვიკრუნჩხები, съежиться, რუსუდ. 282.

მოღლარჭვა (ვიღლარჭები, -ჭე), ზ. მ. მოვიკრუნჩხები, съежиться, საბ. ლ.

მოღმა, ზზ. აქეთკენ, აქეთ მხარეს ან პირ და პირ; გარნა **მიღმა** იქით, იქით მხარეს; по сю сторону, противъ, напротивъ; 1 ქართლ. 135, სიბრ. 163; **მოღმა, მოღმართ**; წინა აღმდეგ, напротивъ, 1 ქართლ. 51; დარეჯ. 1—9; 2—43; ვისრ. 134, გულისა მოღმართ მტერობა, противудѣйствовать сердцу своему, ვისრ. 173; მოღმართ უბნობა, говорить противъ, დარეჯ. 146—2.

მოღმეჭა (ვი), брюзгнуть; **მოღმეჭილი**, обрюзглый.

მოღნიშნული, ზედ. დუხჭირი, თვალად ცუდი, ღნიოში; уродъ.

მოღობვა (ვჰ), ზ. მ. ღობეს შემოვავლებ, огородить заборомъ.

მოღონება (მოვეღონები, -ნე), ზ. თვ. დავღონდები, задуматься, 1 ქართლ. 260.

მოღონიერება (ვა), ზ. მ. ღონეს მივსცემ, усилить, (მოვღონიერდები, -დი), ზ. ვდ. მოვიღებ ღონეს, ძალს, усилиться.

მოღორება (ვა), ზ. მ. მოვაცთუნებ, მოვატყუებ, обмануть, соблазнить, დარეჯ. 93, ვისრ. 17; (მოვღორდები), ზ. ვდ. მოვსტყუვდები, მოვსცთუბი, обмануться, соблазниться, ვეფხ. 429; 519, 657, ვისრ. 178, **მოღორებულება**, ს. обманъ, ვისრ. 46.

მოღრეჯა (ვა), ზ. მ. დავიღრეჯ, нахмурить брови, მოვიღრეჯ კისერს, повернуть шею, კაცია 38.

მოღრმავება (ვა), ზ. მ. углубить.

მოღრმო, ზედ. მცირედ ღრმა, глубоковатый.

მოღრღნა (ვჰღრღნი, ვჰღრღან), ზ. მ. მოვსჭამ ღრღნით, отгрызть.

მოღრუბლვა (მოვიღრუბლები, -ბლე), ზ. თვ. ღრუბლით შევიმოსები, одѣться облаками, насмуриться, **მოღრუბლვილი**, მიმ. насмурный, ვეფხ. 305, ვისრ. 117, 118.

მოღრღნა (ვჰღრღნი, -ღან), ზ. მ. отгрызть.

მოღუნვა (ვჰ მაგალ. თავსა) ზ. მ. თავს მოვიდრეკ: склонить голову.

მოღუღვა (ვიღუღებ თავსა), ზ. მ. თავს ჩამოვაგდებ ავადობისაგან ან მწუხარებისაგან, насупиться, склонить голову отъ болѣзни или печали; **მოღუღვილი**, მიმ. скучный, невеселый.

მოყაირათობა, ს. бережливость.

მოყალნე (არაბ.), ს. მობეგრე, ბეგარას გარდამხდელი გლეხი, оброчный крестьянинъ, დასტ. 5, 18, 135; **მოყალნობა**, ს. მობეგრობა, оброчность, გუჯ. 31.

მოყარაულე, ს. მოდარაჯე, стражъ.

მოყაურმება (ვა), ზ. მ. ყაურმათ შევსწვამ ხორცსა; ბაგრ. 17, поджарить мясо.

მოყენება, მოყენა (მოვაყენ, -ნებ, -ნე), ზ. მ. ახლოს მივიყვან; დავაყენებ, დავსდგამ; подвести; поставить на ноги; კარზედ მომაყენა, онъ привелъ ко мнѣ, სიბრ. 131; მოვაყენებ ცხენს, подвести лошадь, რუსუდ. 918; დარეჯ 2—5; გვერდს მოვიყენ, поставить кого подлѣ себя, 2 ქართლ. 292, 418: (ვუყენებ, -ნე), ზ. მ. კაცს მივუჩენ, приставить человѣка къ кому, მოუყენა კაცი ციხის კარსა, онъ поставилъ стражу у дверей крѣпости, სამ. სომხ. 360, გორგ. 314.

მოყვავება (ვი), ზ. მიჩ. დაყვავებით მოვინადირებ, მოვიმხრობ, приласкать.

მოყვანა, სხ. приведеніе, საქმ. 25—26; ვეფხ. 106; (ვიყვან, -ნე), ზ. მ. მოვჰგვრი, მოვასხამ, приводить, მოვიყვან მცენარესა, разводить растенія, выращать, ჩემს ნებაზედ მოვიყვან, я заставлю его плясать по своей дудкѣ, რუსუდ. 647; მოვიყვან მაგალითსა, приводить примѣръ, ლამში მოვიყვან საქმეს, окончить блистательно дѣло, კაცია 69; ოფლს მოვიყვან, заставить потѣть, მოვიყვან სიძედ, принять кого въ зятья; დარეჯ. 2—82; გულზედ მოვიყვან, разсердить кого, ჯავრზედ მოვიყვან, остервенить кого, разозлить; აბეზარს მოვიყვან, наскучить кому, არსებად მოვიყვან, осуществить, призвать кого къ жизни, მოგიყვანეთ თქვენ, мы привели васъ, 2 კორ. 12—16; ვინ მოგიყვანა, кто тебя привелъ, მოვიყვანები, ზ. ვნ. быть приведену, **მოყვანებული, მონაყვანი**, მიმ. приведенный. **მოყვანება** (ვი). ნ. **მოყვანა** (ვიყვან); **მოყვანინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვასხმევინებ, заставить привести, **მოყვანილი**, приведенный; -ტანით. пригожій, статный, **მოყვანილობა**, ს. წამოსადეგობა, стройность, ყარამ, 341.

მოყვარე, ს. სიყვარულის მქონე, ტრფიალი; მძახალი, მეუღლეთ ნათესავნი; მეგობარი; любитель, сватъ; свойственникъ; другъ; ვეფხ. 14, 770; 2 სჯული 5—21; შრომის მოყვარე, любитель труда, ვისრ. 46.

მოყვარება, -რეობა, სხ. любовь, ებრ. 13—1: -თავისა, самолюбіе, ერისთ. 178; (ვჰმოყვარებ. -რეობ), ზ. მ. მიყვარს, любить, **მოყვარული**. მიმ. любящій, ქილ. 289; დედათ მოყვარული, любящій женщинъ, ვით მოყვარული მშობელი, какъ любящая мать, ვეფხ. 901; ვისრ. 3, 6; 1 ქართლ. 382; ქილ. 49; **მოყვარულობა**. ს. სიყვარული, любовь, ვისრ. 119.

მოყვასი, ს. მოყვარე, მეგობარი, მახლობელი; ამხანაგი, ближній, родственникъ; другъ, товарищъ; ისა. 13—18, 34—14, რომ. 15 — 2, ვეფხ. 1211; 1 ქართლ. 142; 168.

მოყვითანო, მოყვითალო, ზედ. მცირედ ყვითელი, желтоватый. [ბაქრ. 228

მოყვითლვა (ვჰ), ზ. მ. მოვოქრავ, позолотить.

მოყვირვა (ვჰყვირი), ზ. უ. кричать, орать.

მოყვლეფა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰგლეჯ, მოვაძრობ, облупить.

მოყვრება (ვამოყვრებ), ზ. მ. ნათესავად გავუხდი, породнить, (ვემოყვრები, -ყვრე), ზ. თვ. ნათესავად გავუხდები; გავუმეგობრდები; породниться; подружиться; რუსუდ. 3; ქილ. 302, 551, ვეფხ. 179, შემოყვრება, вступаетъ со мною въ родство, въ дружбу, ბუნ. კ. 18.

მოყვრობა, ს. ნათესაობა; მეგობრობა; родство; дружба; ალბ. 61; ვეფხ. 179; (ვჰმოყვრობ, -ყვრე), ზ. უ. მოყვარე ვარ ვისიმე, быть въ родствѣ. მოურავ. 95; ვეფხ. 770, ვისრ. 41; **მოყვრული**, дружескій.

მოყვსება (ვამოყვსებ, -სე), ზ. მ. დავანათესავებ, ნათესაობით შევჰკრავ, природнить, привить: მოურავ. 80.

მოყვსობა, ს. მოყვრობა, родство; дружба, 2 კორ. 6—14; ვისრ. 17; რუსუდ. 753; (ვჰმოყვსობ, -სე), ზ. უ. ვჰმეყვისობ, быть въ родствѣ, въ дружбѣ, (ვემოყვსები), ზ. თვ. ვემოყვრები, родиться; дружиться.

მოყიდვა (მოვჰყიდავ, მოვჰყიდი, ხრ. -დე), ზ. მ. მივჰყიდი; продать кому, სამ. ვახტ. 156; (მოვიყიდი, -დე), ზ. მიჩ. ვიყიდი, მოვიფრდი, купить, მომიყიდე, купи мнѣ, გალატ. 3—9; სამ. ვახტ. 156; დაბად. 1—42; ან მოვიმადლებ, მოვჰქრთამავ, подкупить.

მოყივლა (მოვჰყივი, -ყივლე), ზ. უ. შეჰყვირი ვისმე, кричать кому.
მოყივნება, სს. ცუდი სახელი ქვეყანაში, სახელის გატეხა, срамъ, безславіе, (ვა), ზ. მ. სახელს გავუტეხ, обезславить, ვეფხ. 14, 1087; -თავს, осрамить себя, მომაყივნა, осрамилъ меня, 2 ქართლ. 326; (ვუყივნებ ცოლს, ქალს), ზ. მიჩ. განვუკიცხავ ცოლს, ქალს, обезчестить чью жену, дочь; სამ. აღ. 23; (მოვიყივნები, -ნე; მოვჰყივნდები, -დი), ზ. ვ. შევრცხვები, სახელი გამიტყდება, обезславиться, რუსუდ. 23; ვისრ. 41.
მოყირჭება (მოვჰყირჭდები, -დი), ზ. თვ. აბეზარს გავხდები, наскучить. надоѣдать, **მოყირჭებული**, ზედ. მოწყენილი, აბეზარს-მოხული, скучный, ქილ. 517.
მოყიჭვა (ვჰყიჭავ, -ჭე), ზ. მ. жмурить глаза.
მოყმე, ს. ჭაბუკი, ვაჟ-კაცი; ან ყმა; юноша, молодецъ; подданный; ვეფხ. 84, 607; 1 ქართლ. 295, 270, 302.
მოყმედა, სს. შიმშილი, голодъ, **მოყმედა, მოყმობა** (ვჰყმედ, -მიდე; მოვაყმობ, -ყმე), ზ. მ. შიმშილით მოვჰკლავ, მოვჰსწყვედ, морить съ голоду; (მოვჰყმდები, -დი), ზ. თვ. შიმშილით მოვჰკვდები, умерѣть съ голуду, ქილ. 55.
მოყვა (მოვჰყვი, მოვჰყავ), ზ. უ. ხელს დავავლებ, ხელს ვახლებ, касаться, трогать; მოვჰყავ ხელი, я схватилъ рукою, მოჰყავ ყური შენი, преклони ухо твое, ისა. 37—17; 7—24; внимай, ფსალ. 16—6; (მოვეყვი, მოვეყავ), ზ. უ. ვეყოფი, доставать, быть достаточнымъ, ვერ მოვეყავ აქლემითა, ე. ი. აქლემები დამაკლდა ცხვრითის დასადებლად, недостало мнѣ верблюдовъ, ვეფხ. 460.
მოყოლა (მოვჰყევარ, მოვჰყვანდი, მოვჰყავ, -ყვალი); ზ. უ მომაყოლიებს, онъ ведетъ меня, тебя, его; (მომყავს, მომყვანდა), ზ. მ. ვატარებ, ვატარებ თან; მოვიყვან მცენარეს, вести кого; разводить растенія и т. п.; მომყავს თამბაქო, развожу табакъ; მომყავს ქერი, сѣю ячмень, (მოვჰყვები, -ყევ), ზ. ვდ. მოვდევ, მივჰყვები, შევუდგები; დავემორჩილები; დავიწყებ; идти, слѣдовать за кѣмъ; слушаться, повиноваться; начинать; ვეფხ. 419; 933; სამასი თუმანი მზითევი მოჰყვა, три тысячи рублей принесла приданое, (მოვუყვები, -ყევ, მაგალ. ამბავს), ზ. მიჩ. მივუთხრობ ვისმე ჩემს ამბავს, начинаю кому либо разсказывать приключенія; მომყვები, слѣдуешь за мною, ვეფხ. 1119; ქილ. 446; მომიყვები, ты начинаешь мнѣ разсказывать, (მოვჰყოლი ვარ, მოვჰყოლოდი), ზ. ვ. მოვდევ, я сопровождалъ его, **მოყოლება** (ვაყოლებ, -ლე), ზ. მ. დავაწყებინებ, заставить начать, ქილ. 312.
მოყომრალო, ზედ. მცირედ ყომრალი; сѣроватый.
მოყოფა, სს. მოვჰყოფ სანთელს ცხვირსა, снять со свѣчи.
მოყრა, სს. посыпка; თავს მოყრით, сполна, болѣе мѣры, (მოვაყრი, მოვაყარე), ზ. მ. დავაყრი, ზედ. მოვაბნევ, посыпать; მოვაყრი მარილს, посыпать солью, მოვაყრი შაქარს, посыпать сахаромъ, მიწა მომაყარე, брось на мою могилу землю, ჩონგ. 76; (მოვჰყრი, -ყარე), ზ. მ. აქა იქ დავაბნევ, მოვაბნევ, разбросать, разсыпать, დარეჯ. 2—53; ცეცხლი მოჰყარა, искры посыпались отъ него, რა სიტყვა აქამომდე მოჰყარა, когда рѣчь свою довелъ до сего мѣста, ქილ. 240; თავი მოუყრია, стеклось, наполнилось; ზუნ. კ. 72, 73; ამ დროს მომიყრია, я ростилъ его до сихъ поръ, რუსუდ. 391; ღმერთმა ჩემს დრო მოგაყაროს, дай Богъ тебѣ дожить до моихъ лѣтъ, ავმა ქარმა მოგვაყარა, буря насъ выбросила, მორ. 122; (მოვიყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. დავიყრი თავზედ, набросить на себя, მოვიყრი მუხლს, стать на колѣна, ვეფხ. 3—14; ფილიპ. 2—10; თავს მოვიყრი, наполняться; стекаться; собраться, ტანი მოიყარა, онъ выросъ, მოვუყრი მუხლს, стать передъ кѣмъ на колени, положить поклонъ, თავს მოვუყრი, наполнить; (მოვიყრები, -ყარე), ზ. ვ. მოვიბნევი; მოვესწრები, ვიცოცხლებ დანიშნულს დრომდის; разбрасываться; дожить; ამ დროთ მოვიყარე, я дожилъ до этихъ лѣтъ, ჩემ ხელად მოიყარე, доживи до моихъ лѣтъ, **მოყრილი**, მიმ. разбросанный, მოყრილი დღეთაგან, пожилой, რუსუდ. 411; ჩემზედ მოყრილა ომი, დარეჯ. 82; исходъ битвы лежитъ на мнѣ.
მოყრდნობა (ვეყრდნები, -დენ), ზ. ვდ. მოვეყუდები, опереться на что; прислониться, სახრ. 135.
მოყროლება (ვა), ზ. მ. навонять.
მოყრუო, ზედ. მცირედ ყრუ, глуховатый, **მოყრუობა**, ს. глуховатость, **მოყრუება** (ვი), ყურს, притвориться глухимъ.
მოყუარე, მოყუასი, მოყურობა, ნახე **მოყვარე, მოყვასი, მოყვსობა.**
მოყუდება (ვა), ზ. მ. მოვადგამ, приставить; მომაყუდოს თავი, станетъ у меня искать пристанище; ლევიტ. 25—39.
მოყუდროვება (ვა), ზ. მ. მოვამშვიდებ, утишить, (მოვჰყუდროვდები, -დი), ზ. ვდ. მოვმშვიდდები, утихнуть, **მოყუდროვებული**, მიმ. тихій, -ადგილი, затишье, уединенное мѣсто.
მოყურება (ვი), ზ. მ. მოვიხედავ; ყურს ვუგდებ; посмотрѣть; выслушивать; ქილ. 161, 485.
მოყურძნვა (ვჰყურძნავ, -ნე), ყურძენს მოვჰკრეფ, собирать виноградъ.
მოყუჩება (ვჰყუჩდები), ზ. ვდ. притихнуть.
მოშავგვრემანო, ზედ. მცირედ შავგრემანი, темнорусый, каштановый.
მოშავება (ვა), ზ. მ. გავაშავებ, чернить, (მოვშავდები, -დი), ზ. ვდ. გავშავდები, почернѣть; მღაბ. მოვდივარ, მოვალ, идти, ვინ რას მოგვაშავებს, кто намъ что дастъ, **მოშავებული**, მიმ. დაშავებული, раненный, გორგ. 2.
მოშაითი, ს. სხეულზედ მოხიარული, гимнастъ, акробатъ, დარეჯ. 2—59; რუსუდ. 55.
მოშაირე, ს. შაირის მთქმელი, поэтъ, **მოშაირობა**, ს. შაირის თქმა, стихотворство; поэзія; ვეფხ. 21.
მოშამბნარე, ს. შამბნარში მცხოვრებნი ნადირნი; ვეფხ. 1324; звѣри, живущія въ тростникахъ.
მოშანდაკება (ვა), ზ. მ. მოვასწორებ ადგილს, уравнивать, дѣлать ровнымъ; выверстать.
მოშაქრული, ზედ. обсахаренный.

მოშენე, ს. მცხოვრები, обитатель; ახალ-მოშენე გლეხი, вновь поселенный крестьянинъ, დსც. 6.

მოშენება (ვა), ზ. მ. ზეიდამ შენობას მოვადგამ; გავაჩენ, გავამრავლებ ხვასცანგთა; უშენს ადგილს დავასახლებ, სახლკარობას ჩამოვაგდებ სადმე; надстраивать, пристроивать; разводить домашнихъ птицъ и животныхъ; обстраивать, заселять; 2 ქართლ. 525; (მოვეშენები, -ნე), ზ. თვ. დავეშენები, დავემკვიდრები, устроиться; (მოვშენდები, -დი), ზ. ვდ. უშენი ადგილი დასახლდება, შენობა ჩამოვარდება; გავჩნდები, გავმრავლდები (შინაურთა მფრინველთათვის); населяться; обзаводиться, **მოშენებული**, მიმ. надстроенный; населенный; ქილ. 451; კავშ. 248; ქვეყანა, страна заселенная, -ქალაქი, обстроенный городъ; სამ. ვახტ. 99.

მოშვე, ზედ. გაცვეთილი, დალეწილი ზურგი, მხარი, стертая, намятая спина; იეზეკ. 29—18.

მოშვება (მოვუშვებ, -შვი), ზ. მ. მოვადუნებ; მივუშვებ, ვუტევებ, არ შევაბრკოლებ; მოვუტევ ჯარს, ძაღლს; опускать, ослаблять; попускать, позволять; напускать, натравливать; დარეჯ. 2—82; საბ. ლ. ჩონგ. 70; მოვუშვებ წყალსა, напустить воду, ვეფხ. 1017; მოუშვია ბაკება, отпустилъ баки; ჩონგ. 94; (მოვეშვები, -შვი), ზ. თვ. მოვეშორები, ჩამოვეცლები; отступить, отстать отъ кого, оставить; რუსუდ. 640; ან მოვუძლურდები, შევსუსტდები, ослабѣвать, არ მომიშვებ, ты не допустишь меня, ვისრ. 147; მოვეშვები ღონეზედ, ослабѣть, потерять силу; არ მომეშვნეს, ე. ი. თავი არ დამანებეს; они не отступно просили меня? ვეფხ. 335.

მოშველება (ვა), ზ. მ. საშველად გამოვგზავნი, прислать на помощь, 2 ქართლ. 462; (ვი), ზ. მიჩ. საშველად მოვიწვევ, ან მოვიყვან, пригласить на помощь, 2 ქართლ. 464; გორგ. 265; 288; (მოვეშველები, -ლე), ზ. თვ. მოვალ საშველად, придти на помощь, მოვშველდები იგივე რაც მოვეშველები; 2 ქართლ. 386; მომეშველება, онъ придетъ ко мнѣ на помощь, 2 ქართლ. 542.

მოშვენება (მოვჰშვენდები), ზ. ვდ. стать красивымъ.

მოშვერა (მოვუშვერ, -შვირე), ზ. მ. განვიპყრობ, простирать, протягивать; მოუშვირა შუბის წვერი, онъ направилъ остріе копья, რუსუდ. 452.

მოშვლეპა (მოვშვლეპ, -ლიპე), ზ. მ. მოვაძრობ, მოვსძარცვავ მოვჰქლეშ, снять; облупить, содрать; обнажить; მუწუკი თავ მოშვლეპილი, болячка безъ верха; თავ-მოშვლეპილი, съ обнаженною головою.

მოშვრომა (მოვშვრები, -შვერ), ზ. ვდ. დავშვრები, დავიღალები საქმეში; устать отъ трудовъ; ქილ. 237; მარტ. 42—1.

მოშთობა (ვა), ზ. მ. მოვაჩჩობ წყლით ან საბლით, удавить, задушить, утопить; (მოვიშთობი, -თე), ზ. ვ. მოვიჩჩობი, задушиться; утопиться; **მოშთობილი**, **მომშთვარი**, მიმ. удавленный, утопленный; ვისრ. 34.

მოშიშარი, **მოშიში**, ს. მხდალი, ქალაჩუნა, трусъ.

მოშიშება, **მოშიშობა**, სხ. შიში, страхъ; боязнь, (ვჰმოშიშობ, -შე), ზ. უ. ვჰმომკრთალობ, бояться, ვეფხ. 183, ვისრ. 142.

მოშივება, **მოშიება** (ვი), ზ. უ. оголодать.

მოშინაურება (ვი), ზ. მ. дѣлать домашнимъ.

მოშიშვლება (ვა), ზ. მ. обнажать.

მოშლა, სხ. уничтоженіе, отмѣна, მოშლა სოფლისა, кончина міра, მოშლა ტყვის სყიდვისა. уничтоженіе продажи плѣнныхъ; (ვშლი, ვშალე), ზ. მ. დავშლი, მოვჰფუშავ; წავშლი ნაწერსა, აღმოვხოცავ; დავაქცევ შენობას; განვაუქმებ; მოვსწყვეტ, ბოლოს მოვუღებ; приводить въ безпорядокъ, разстраивать; вычеркнуть, замарать написанное; сломать зданіе; уничтожить; прекратить; отмѣнить, ალბ. 39; მოვშლი პირველს ანდერძსა, уничтожить первое завѣщаніе, ვინც მოშალოს ეს სიგელი, кто уничтожитъ эту грамоту, ნასყიდს ვერავინ მოშლის, სამ. ვახტ. 160; покупку никто не можетъ нарушить; სიონიდამ მოგვშალა, онъ заставилъ насъ оставить жилище Сіонской церкви, ალექს. 33, (მოვიშლი, ვიშალე), ზ. მიჩ. ხელს ავიღებ, თავს დავანებებ, перестать, уняться, оставить; არ მოვიშლი ლხინსა, я не перестаю веселиться, ღმერთმან თქვენი თავი ნუ მოშიშალოს, Богъ да продлитъ вашу жизнь для меня; მოიშალა ავნი საქმენი, онъ оставилъ дурныя привычки, (მოვუშლი, -შალე), ზ. მიჩ. დავუშლი, ნებას არ მივსცემ, запретить; препятствовать кому, помѣшать, нарушить чей планъ; დარეჯ. 75; (მოვეშლები, -შალე), ზ. თვ. ბოლო მოვეღები, გავუქმდები, прекращаться, растраиваться; ვეფხ. 984; არ მოგეშალოს ჩვენი წყალობა, სიგელ. ჩოლაყ. 2, да не прекратится милость наша; მოეშალნეს მხეცთა ხოცა, прекратили убійство звѣрей, სახე მოეშალა, онъ измѣнился въ лицѣ; (მოვიშლები, -შალე), ზ. ვ. დავიშლები; აღვიხოცები; განვუქმდები, ბოლო მოვეღები; შევსუსტდები; разстраиваться; уничтожаться, прекращаться; ослабѣть; სამ. ვახტ. 24, 206; ვეფხ. 100; ყველაკაი მოიშალა, всѣ разошлись; **მოშლილი**, მიმ. растроенный; **მოშლილი ტანში**, растроенный въ тѣлѣ, **მოშლილობა**, ს. расгройство; слабость, изнеможеніе; **მოშლევინება** (ვა), ზ. მ დავაშლევინებ; отучать; რუსუდ. 954.

მოშობება (ვა), ზ. მ. დედაკაცს ვუშველი შვილის ყოლას, помогать во время родовъ; повить.

მოშოვება (ვი), ზ. მ. მოვირეწავ, მოვიგებ, ვიშოვნი, пріобрѣтттть, достать; ქილ. 643, 689.

მოშორება, სხ. удаленіе; отнятіе; მოშორებით, подальше, 2 ქართლ. 375; (ვა), ზ. მ. მოვაცილებ, განვაშორებ; отдѣлять, отнимать что отъ чего; удалять; თვალს არ მოვაშორებ, не спускать глазъ; რუსუდ. 230; ყურს მოვაშორებ, не слушать, რუსუდ. 715; ღმერთმან ნუ მოგაშოროსთ ერთმანერთსა, Богъ да не разлучитъ васъ; ალექს. 163; (თავიდამ მოვიშორებ, -რე), ზ. მიჩ. გავიცილი, განვიშორებ; удалить отъ себя, დავრ. 110 (ქრისტ.); (მოვშორდები, -დი, მოვეშორები, -რე), ზ. ვდ. დავშორდები, удалиться, ვეფხ. 10; 824, მომშორდი, отойди, удались, **მოშორებული**,

მიმ. удаленный; **მოშორებინება** (ვა), ზ. სხმ. განვაშორებინებ, заставить удалить, რუსუდ. 294.

მოშრიალე, ზედ. მაგალ. ბალახი მობიბინე, шелестливый, ჩონგ. 153.

მოშრობა (ვა), ზ. მ. მცირედ გავაშრობ, подсушить, (მოვჴშრები), ზ. ვლ. подсохнуть.

მოშრომა (მოვშვრები), ზ. უ. დავილალები, утомиться, ქილ. 620; ლუკ. 7—6.

მოშღორიკი, ს. წლის მხეცი, მაგალ. დათვი, годовалый звѣрь, какъ напр. медвѣдь, и т. п.

მოშჷლება, ნ. მოშვლება.

მოშუპება (ვჴშუპდები), ზ. ვლ. опухнуть.

მოშურება (ვა), ზ. მ. უ. მოვაჩქარებ; ვჴსჩქარობ; торопить; спѣшить, торопиться, (მოვეშურები), ზ. თვ. მოვეჩქარები; торопиться, спѣшить; ერისთ. 45; რუსუდ. 705.

მოშურნე, ზედ. მეშურნე, შურიანი; ან ეჭვიანი, завистливый; ревнивый; ревностный, რუის. კან. 14, ლუკა. 6—15; გალაკ. 1—54; -სჯულისა, ревнитель закона, საქმ. 20—21; **მოშურნეობა**, ს. შურიანობა, зависть, ревность.

მოშუღლარი, ს. მეჩხუბარი, მეშფოთარი, сварливый, вздорливый.

მოშუშვა (ვჴშუშავ, -შე), ზ. მ. ცეცხლზედ მოვახმობ, მოვსწვამ, подрумянить; поджарить, ბაგრატ. ბატ. 34, 54; ერისთ. II, 157.

მოშხამა (ვჴშხამავ, -მე), ზ. მ. დავშხამავ, говоря объ ядовитыхъ: уязвить.

მოშხეპა, ნ. შხეპა.

მოჩანგება (მოვსჩანგდები, -დი), ზ. ვლ. მოვიშლები, приходить въ упадокъ; საბ. ლ.

მოჩანგობა, ს. ჩანგის მკვრელობა, ремесло арфиста.

მოჩანჩალება (ვჴ), ზ. უ. тащиться.

მოჩანჩქარება (მოვჴსჩანჩქარებ, -რე), ზ. მ. ჩანჩქარით მოვმდინარებ, о ручьѣ: течь.

მოჩარჩე, ს. перебойщикъ.

მოჩაჩვა (ვიჩაჩავ), ზ. მ. ქუდს ცუდად დავიხურავ, нахлобучить, ან ტანთ ცუდად შევიმოსავ, неуклюжо одѣваться; **მოჩაჩული**, нахлобученный, неуклюжо одѣтый.

მოჩაჩხვა (ვჴ), ზ. მ. скомкать.

მოჩენა (მოვჴსჩან, -ნვარ, მოვსჩნდი), ზ. მ. აღმოჩნდების, казаться; ჩონგ. 11; გორგ. 96; ქილ. 444; 239; მომიჩნს, მოგიჩნს, მოუჩნს, кажется мнѣ, тебѣ, ему, ქილ. 476.

მოჩენა (ვუჩენ კაცსა), ზ. მ. приставить человѣка.

მოჩერება (მოვაჩერდები), ნ. დავაჩერდები.

მოჩვენება, ს. призракъ, (მოვაჩვენებ, -ნე), ზ. მ. ვაჩვენებ, указывать, დავრ. 115; ქილ. 178; (მოვეჩვენები, -ნე), ზ. თვ. მოველანდები, присниться, привидѣться, მომჩვენებია, приснилось, привидѣлось мнѣ; მოგაჩვენებ, ე. ი. მოდი გაჩვენებ, ვეფხ. 1148, приди покажу; რა მოგეჩვენა, что тебѣ приснилось.

მოჩივარი, ს. მოდევარი, истецъ, жалующій; 1 ქართლ. 431; რუსუდ. 934, **მოჩივლება** (ვი). жаловаться.

მოჩიტება (მოვსჩიტდები, -დი), ზ. მ. გავიზდები მფრინველთათვის: о птицахъ: опериться; ქილ. 355; რუსუდ. 422.

მოჩიფჩიფე, ს. шепелящій.

მოჩიჩქნა (მოვსჩიჩქნი, -ნე), ზ. მ. ფრჩხილით მოვაძრობ, выковыривать.

მოჩლექა (ვიჩლექ ენას), ზ. მ. ენას ვიკბენ, откусить себѣ языкъ.

მოჩლუნგება (ვაჩლუნგებ, -გე), ზ. მ. დავაჩლუნგებ, притупить, (მოვჴჩლუნგდები, -დი), ზ. ვლ. დავჩლუნგდები, иступиться.

მოჩლუნგო, ზედ. მცირედ ჩლუნგი, туповатый.

მოჩმახვა (მოვსჩმახავ, -ხე), ზ. მ. ცუდად გავაკეთებ რასმე; მოვროშავ; накатать кое какъ, смастерить что; нагородить, наболтать; ვეფხ. 1084; ქილ. 609.

მოჩოქება (ვუ), ზ. მ. стать передъ кѣмъ на колѣни.

მოჩოჩვა (ვჴ), ზ. უ. ползти.

მოჩრა (ვჴსჩრი), ზ. მ. пасовать.

მოჩრდილება (ვა), ზ. მ. დავაჩრდილებ, оттѣнять, (ვიჩრდილებ, -ლე), ზ. მიჩ. დავიჩრდილებ, огородить себя тѣнью, ქილ. 21.

მოჩურჩულება (ვი), ზ. მიჩ. ჩურჩულით მოვილაპარაკებ, пошептаться.

მოჩქარება (ვა), ზ. მ. спѣшить.

მოჩქლეთა (ვჴ), ზ. მ. вырвать мясо.

მოჩქრიალება, ნ. მოჩხრიალება.

მოჩხაბა, -ბვა (მოვსჩხაბავ, -ბე), ზ. მ. ცუდად დავსწერ, навараксать; ქილ. 196.

მოჩხავლა (მოვსჩხავი, -ვე), ზ. უ. კატისათვის: მოვჴყვირი, мяукать.

მოჩხვლეტა (ვჴ), ზ. მ. уколоть.

მოჩხიბვა (მოვსჩხიბავ, -ბე), ზ. მ. გრძნებით შევჴკრავ, околдовать, ქილ. 274, **მოჩხიბლობა**, ს. გრძნებით შეკჳრა, околдованіе, ვისრ. 133; 1 ქართლ. 477.

მოჩხროვა (ვჴ), ზ. მ. нагромоздить кучу.

მოჩხრეკა (ვჴსჩხრეკ, -რიკე), ზ. მ. გავსინჯავ, თვალს დავადევნებ, осматривать; изслѣдовать; ქილ. 220, поискать.

მოჩხრიალება, სხ. -წყლისა, журчаніе воды, (ვჴ), ზ. უ. ჩხრიალით მოვდივარ, журчать.

მოჩხუბარი, ს. ჩხუბის მოყვარე, сварливый, задорный, **-რობა**, сварливость.

მოცადება (ვა), ზ. მ. მოვალოდინებ, დავაცდევინებ, заставить ждать, (მოვიცადებ, -დე; მოვუცადებ, -დე), ზ. მიჩ. მოვიცდი, დავიცდი, ожидать, 1 ქართ. 412.

მოცადინეობა, ს. ბეჯითი, стараніе; (ვი), ზ. უ. ვჴბეჯითობ, стараться.

მოცალე, ზედ. მოცლილი; ცალიერი, досужный, свободный, порожній, пустой; მატ. 12—44; ქილ. 118; ჟამსა მოცალესა, въ досужное время; საქმ. 24—25; 17—21, არად მოცალე იყვნენ, ни въ чемъ неупражнялись, საქმ. 17—21.

მოცალე, ს. სწორი ვისიმე, равный, ჩახრ. 100.

მოცალება, მოცალეობა, ს. მოცლა, უსაქმობა, გამოსლ. 5—17; ქილ. 86, 87: ტიმ. 13; შრომა, საქმეში გართვა, ისუ ზირაქ. 40—2; ვეფხ. 8, досугъ; трудъ, занятіе; (ვჴ), გართული ვარ საქ-

მეში, არა მცალს; быть въ занятіяхъ, упражняться.

მოცანცალება (ვჴ), ზ. უ. плестись.

მოცარცვა (ვჴ), ზ. მ. облупить, ограбить.

მოცდა (ვიცდი, ვიცადე, ბძან. მოიცადე, შემოკლ. მოიცა); ზ. უ. დავიცდი, მოვიცადებ; ждать, временить, (მოვუცდი, -ცადე), ზ. მიჩ. დავუცადებ, ждать кого, ჭირი მოიცადა, онъ испыталъ несчастье, ქილ. 32; მზის შუქი მოიცადენ, ე. ი. მზის შუქი შეიმოსე, გამხიარულდი, одѣнься въ лучи солнца, развеселись; ვეფხ. 1273, მომიცადე, жди меня, ვეფხ. 255; მოცდევინება (ვა), ზსხ. заставать, ждать.

მოცდენა (ვაცდენ, -დინე), ზ. მ. არ მივუშვებ საქმის გაკეთებას, отрывать отъ работы, ვერ მოვახვედრებ, ნიშანში ვერ ამოვიღებ, непопадать въ цѣль; **მოცდომა** (მოვსცდები, -ცდი), ზ. ვდ. არ დავესწრობი, მოვაკლდები; прогулять, проманкировать, незаниматься; დღეს წირვას მოვსცდი, я небылъ сегодня у обѣдни, საწყინოსა მას ნუ რას მოაცდევ, не вовлекай его въ непріятность, ვისრ. 149; ვეფხ. 147; მოცდომა გზაზედ, сбиться съ дороги, **მოცდევინება** (ვა), ზ. სხ. დავაცდევინებ, заставить ждать.

მოცედი, ს. წლის ფური, годовалая телка.

მოცელვა (ვჴ), ზ. მ. მოვსთიბავ ცელით, косить.

მოცემა, სხ. отдача, მოცემა ნაყოფისა, приносить плоды, ლუკ. 1—2; (მოვსცემ, მოვეც, 3 პ. მოსცა, წერილში მოსცის; ბძან. მომეც, მდაბ. მომე), ზ. მ. უკუ მივაგებ, მივაბარებ, მივსცემ, отдать, передавать; რუისის კ. 6; მოსცა ციხე ქალაქი, онъ сдалъ городъ и крѣпость; ვისრ. 3; ხმას მოვსცემ, кричать кому; ხმას მოსცემს, вторитъ напр. эхо, ვეფხ. 222, მომცემ, მომეც, ბძან. მომეც, მდ. მომე, даешь мнѣ, ერისთ. 23; ვეფხ. 64; ხელს არ მომცემს, мнѣ это невыгодно, ერის. 2—64; მომცემ პირსა, даешь мнѣ слово, обѣщаешь; 2 ქართ. 424; ვითარ იგი მომცეს ჩვენ, რომელნი დასაბამითგან თვით მხილველ და მსახურ იყვნენ სიტყვისა მის; какъ то предали намъ первонально самовидцы и служители Слова, ლუკ. 1—2; ფიცი მოსცა, онъ далъ клятву, обѣщанье; (მოვიცემ, მოვიეც, 3 პ. მოიცა, მაგალ. ძალი), получить напр. подкрѣпленіе, მოიცა იმედი, получилъ надежду; (მოვეცემი, მოვეცი), ზ. თვ. даваться, გალაკ. 3—22; მოეცათ ძალი, они получили подкрѣпленіе, 2 ქართლ. 440; რა ცნობას მოეცნენ, когда пришли въ себя, ყარამ. 279; მომეცა ჯაფა, прибавился трудъ; ჩონგ. 85; ალექს. 1; მომეცა ჯანი, я подкрѣпился, მოვუცემი ვარ, меня отдали тебѣ, ვისრ. 3, **მოცემული**, **მონაცემი**, მიმ. отданный, **მოცემინება** (ვა), ზ. მ. заставить отдать, ალბ. 67; **მოცემულობა** (ვჴ), ზ. მ. ვაძლევ, давать, შავთ. 57.

მოცენება (ვჴსცენდები), ზ. უ. произрастать.

მოცეცხლვა (ვსცეცხლავ, -ლე), ზ. მ. მოვსწვამ ცეცხლით, сжечь, იერემ. 51—32; მარტ. 2—157; მოვიცეცხლები, сгорѣть, მარტ. 157.

მოცვა, სზ. осада, ნაუმ. 3—14; მოიცვა შიშმან, страхъ объялъ, ვაშლი. 22, (ვიცვავ, მოვიცვი), ზ. მ. დავიჭერ რომელსამე ადგილს, გარემოვიცვავ; გარს მოვადგები; დავიცავ, დავიფარავ; занимать, обхватывать, обнять; окружать, ограждать, ყარამ. 44; ხილ. 292; ვეფხ. 474; ცეცხლმა მოიცვა სახლი, пламя обняло домъ, მოვიცვავ ქალაქსა, обложить городъ; ისუ. 7—3; მისი სახე მოიცო მრისხანებითა, лице его покрылось гнѣвомъ, თამარ ბატ. 167, (მომიცავს, მომიცვია), ზ. ვდ. მიჭირავს, обнимаю, занимаю; защищаю, ограждаю, იერემ. 6—24; ფსალ. 16—9; ყარამ. 147.

მოცვარვა (ვჴ), ზ. მ. ნ. მოცვრევა.

მოცვეთა (ვჴ), ზ. მ. გავსცვეთ, обносить, обтереть, (მოვუცვეთები მაგალ. მახვილს პირი), ზ. ვდ. დავჩლუნგდები, иступиться.

მოცვივა, **მოცვივნა** (მოვსცვივი, -ვე), ზ. უ. მოვვარდები, მივვარდები; თავს დავეცემი; отпадать; нападать; ხეს ფოთლი მოსცვივდა, листья спали съ дерева, ისაი. 34—4; 64—6.

მოცვი, მოცვის ხე, მცენ. гонобобель, ერის. ლ.

მოცვი, ს. მცენ. უკუდო, მოდლონე, კვიდო, ინძგლი, кавказская брусника, ერისთ. ლ.

მოცვლა (მოვსცვლი, მოვსცვალე), ზ. მ. გამოვსცვლი; ან გავასვენებ ხატს, перемѣнить; перенести (образъ и т. п.); მოსცვალა საეპისკოპოზო, перенесъ епископскую каѳедру, 1 ქართლ. 211.

მოცვრევა (ვა), ზ. მ. увлажать.

მოცთომა (მოვსცთები, -თი), ზ. უ. შევსცთები, მოვტყუვდები; обмануться, ошибаться; проманкировать; **მოცთომილი**, მიმ. обманутый.

მოცთენა (ვა), ზ. მ. отрывать отъ дѣла.

მოცთუნება (ვა), ზ. მ. მოვატყუვებ, გავაბრიყვებ, обмануть, обольстить; 2 ქართლ. 84, 568; ვისრ. 51; მოვუცთუნებივარ, онъ обманулъ меня.

მოციალე, ზედ. მკრთოლვარე, сверкающій, დარეჯ. 131.

მოციება, **-ცივება** (ვჴსცივდები), ზ. ვდ. холодѣть.

მოცივო, ზედ. მცირედ ცივი, холодноватый.

მოცილე, ს. მოდავე, წინა მოსაჯული, оспариватель, противникъ.

მოცილება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, გავაშორებ, отдѣлять, брать прочь, (მოვსცილდები), ზ. ვდ. მოვშორდები, გავშორდები), отпасть, удалиться, ქილ. 123, 696; ბუნ. კ. 84; **მომაცილეს**, ე. ი. მომაშორეს, разлучили меня.

მოცილეობა, ს. ცილი ან ბასხი, დავა; клевета; споръ.

მოციმციმე, ზედ. მოკამკამე, струистый.

მოცინარი, ზედ. მღიმარე, улыбающійся, ვისრ. 3, 11; ვეფხ. 59; **მოცინირობა**, ს. მღიმარება, улыбка, ქილ. 302, ლოდ. 11; (ვჴ), ზ. მ. ვიღიმები, улыбаться, ვისრ. 107; რუსუდ. 986.

მოცვლევინება (არ მოვაცვლევინებ ფეხს, -ნე), ზ. მ. ფეხს არ გადავადგმევინებ, остановить, задержать.

მოცინგლე, ზედ. слюнявый.

მოცინცლვა (ვჴ), ზ. მ. надувать, обманывать.

მოციქული, ე. ი. მციქველი (ნ. ციქვა), ქრისტეს მოწაფენი, ვითარცა მოვლენილნი მქადაგებელად; მსოფლიურად: მოვლენილი შუამავლად, გინა შეთ-

ვლილის სიტყვის ხათქმელად, გაგზავნილი; დესპანი, მეფისაგან მიგზავნილი, ელჩი, апостолъ; депутатъ; посолъ, посланникъ; მაკ. 10—2; საქმ. 1—2, 26; ფსალ. 67—30; ლუკ. 14—36; ვეფხ. 311; 426; 427; **მოციქულება** (ვა), ზ. მ. მოციქულად გავგზავნი, отправить кого для переговоровъ, **მოციქულობა**, ს. საქმობა მოციქულად მიგზავნილთა, посольство, миссія; ვისრ. 46; 1 ქართლ. 105; დავიწყეთ მოციქულობა, мы стали вести переговоры; 2 ქართლ. 131, 528; ვისრ. 88, 89; (ვჰ), ზ. მ. ელჩობას აღვასრულებ, исполнять должность посла; ვეფხ. 438; გორგ. 254, 154.

მოციცქნა (ვსციცქნი, -ნე), ზ. მ. მოვღრღნი, კბილით მოვჰგლეჯ; откусить, отгрызть.

მოცლა, ს. досугъ, свободное время, მოცლა არა მაქვს, я неимѣю свободнаго времени, (მოვაცლი, მოვაცალე), ზ. მ. მივსცემ დროს ან თავს უფლებას საქმეთაგან, дать время, повременить; дать отдыхъ, свободу; თუ სოფელი მოაცლის, если судьба позволитъ дожить; ქილ. 394; მომცალს, ე. ი. მცალიან, досужно мнѣ, ვისრ. 75, (მოვიცლი, მოვიცალე), ზ. მიჩ. მივიღებ მოცალეობასა, შესვენებასა საქმეთაგან; освободиться отъ работы, имѣть время; სიბრ. 24, 125; ჰსძებნეთ იგი ყმა სხვად ნურად მოიცლიდეთ, ე. ი. იგი ყმა მოსძებნეთ, სხვა საქმე ნუ გექნებათო, ищите юношу и ни на что другое не употребляйте время, ვეფხ. 115; (მოვსცალდები, -დი ან მოვეცლები, -ცალე); ზ. ვდ. თავს დავიხელთავებ, მოვიცლი, удосуживаться, улучать свободное время, არ მოსცალოდათ სიტყვისა თქმად აღარისად, они не имѣли времени выговорить слово; ვეფხ. 86; არ მოსცალოდა ჭვრეტად მათდა, ე. ი. დრო არ დაიცა, რომ იმათ შეხედოსო; онъ неимѣлъ времени взглянуть на нихъ, ვეფხ. 861, მომეცლება, -ცალა, быть досужнымъ, **მოცლილი**, მიმ. досужный.

მოცლა (მოვაცლი, -ცალე), ზ. მ ავართმევ, ავაგლეჯ, მოვაშორებ; отдѣлять, отрывать, снимать, сдирать; облупить; კანს მოვაცლი, снять оболочку, 1 ქართლ. 260; (მოვეცლები, -ცალე), ზ. თვ. მოვშორდები, მოვგლეჯდები, удаляться, отступать; сдираться; მომეცალე, отойди прочь, ხევლისაგან მოიცალე, ე. ი. ხევლა-მწუხარება დააგდეო, ვეფხ. 113; оставь печаль.

მოცლა (ვსცლი, -ცალე), ზ. მ. დავსცლი, დავაცალიერებ, опорожнить, опростать; (მოვიცლები, -ცალე), ზ. ვ. опорожниться.

მოცნობილება (ვა), ზ. მ. ცნობას მოვიყვან, привести въ чувство, въ сознаніе, ვეფხ. 866.

მოცოროზი, ს. მცენ. შვიდ კვირია ღომი, раннiй гомии; ბუნ. ლ; ერის. ლ.

მოცოტავება (ვა), ზ. მ. убавить.

მოცოცხლება (ვა), ზ. მ. оживить; მოვჰსცოცხლდები, ზ. ვდ. ожить.

მოცოცხვა (ვს), ზ. მ. დავგვი, подмести.

მოცრუება (ვა), ზ. მ. обмануть.

მოცრცნავა (ვჰ), ზ. მ. оскоблить.

მოცუდება (ვა), ზ. მ. ухудшить.

მოცუა, ნ. მოცვა; **მოცუდო**, ზედ. მცირედ ცუდი, дурноватый.

მოცული, ზედ. გარეშემოცული, გარემოზღუდვილი, გარემოვლებული, объятый; окруженный, охраняемый, защищаемый; 1 პეტრ. 1—5; გალატ. 3—23; მოცული მწუხარეებითა, объятый печалью, მოცული ფარდაგებითი, обвѣшанный коврами, ვეფხ. 339.

მოცუნცული, бѣгающій, **-ლება** (ვჰ), ზ. უ. бѣжать мелкою рысью.

მოცურვა (ვჰ), ზ. მ. წყალში მოვდივარ ცურვით, проплыть, плыть, მოვსცურავ ოფლში, обливаться потомъ; (მოვსცურდები, დი), ზ. ვდ. წყლით მოვალ, плыть, ვეფხ. 633, 1122.

მოცურება (მოვუცურდები, -დი; მომიცურდება, -და), ზ ვდ. ფეხი მომისხლტება, носкользнуться, საბ. ლ.

მოცუღლუტება (ვჰსცუღლუტდები), ზ. ვდ. излѣниться.

მოცხარი, ს. მცენ. смородина, ბუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ; სიბრძ. 63; წითელი მოცხარი, ს. მცენ. смородина, ერის. ლ; **-წითელი**, როჭოს ყურძენა, клюква, ნ. ჩ. ლ; შავი მოცხარი, черника, ერისთ ლ; მოცხარი, გოროშა, მცენ. смородина; ერის. ლ. -დათვისა, толокнянка, ერის. ლ.

მოცხე, ზედ. მცირედ ცხელი, горяченькій, მოურავ. 247.

მოცხება (ვჰ), ზ. მ. მოვუსვამ, წავსცხებ, მოვჰგლეს, обмазать; ქილ. 357; **მოცხებული**, სისხლი, ე. ი. სისხლით შესვარული, обагренный кровью, ვეფხ. 863.

მოცხელება (ვა), ზ. მ. согрѣвать.

მოცხრილა, 57 დედა ენა?

მოცხოველება (ვა), ზ მ. წაბლალულს მხატვრობას ან მქრქალს ნაწერს მოვიყვან პირველს მდგომარეობაში; возобновить живопись, или стертое письмо.

მოცხრობა (ვა), ზ. მ. მოვაწყნარებ, მოვამდოვრებ, успокоить, унять.

მოცხრომა (ვსცხრები, -ცხერ), ზ. მ. დავსცხრები, დავსწყნარდები ტკივილი; გავიხარებ; радоваться; о боли: униматься; იეზეკ. 25—6; ბარუქ. 4—12; ნახე მომცხრობა; **მომცხრომელი**, მიმ. მოხარული, ბარუქ. 4—32, радующійся.

მოძაბუნება (ვი), ზ. უ. დავჰჩაგრავ, угнѣтать.

მოძაგება (ვა), ზ. მ. მოვაძულებ, შევაზიზღებ, внушать отвращеніе, отвращать, (მოვიძაგებ, -გე), ზ. მიჩ. მოვიძულებ, შევიზიზღებ, гнушаться, презирать; возненавидѣть; ლევიტ. 20—22; ვეფხ. 214; სამ. ვახტ. 214; ქილ. 259 (მოვსძაგდები, -დი); ზ. ვდ. შევსძაგდები, მოვსძულდები; стать ненавистнымъ; (მომძაგდება, -გდა, ან მომძაგებია, -ბოდა); я получилъ отвращеніе къ нему; დაბად. 26—29; ქილ 545; **მოძაგებული**, მიმ. презрѣнный, თავი მოძაგებული მქონდა, დავრ. 63, я возненавидѣлъ себя.

მოძალადე, ს. ძალადობის მხმარებელი, დამჯაბნველი, притѣснитель, გორგ. 164; 2 ქართლ. 569.

მოძალე, ს. მძლავრი, მტარვალი, тиранъ.

მოძალეობა (ვჰმო), ზ. უ. ძალას დავატან, ძალს მოვიხმარებ; употребить силу, угнѣтать.

მოძარცვა (ვს), ზ. მ. მოვჰგლეჯ, ავჰყრი, მოვხდი,

გავჴკრეხ, снимать, сдирать; разграбить; ისა. 5—5; (მოვუძარცვამ, -ცვი), оголять, (მოვეძარცვები, -ვე), ზ. თვ. მოვგლჯდები, მოვეხდები, сниматься, сдираться; მოეძარცვის საბურველი, снимается покрывало; 2 კორ. 3 — 16; **მოძარცვილი**, მიმ. оголенный, დაბად. 38—14.

მოძახება (ვუ), ზ. მ. დავუძახებ, звать, кликать.

მოძახილი, ს. ხმა გალობაში, теноръ, ივერია № 36, 5, 1878 წ.; запѣвало.

მოძგიბვა (ვჴ), ზ. უ. подмерзнуть.

მოძებნა (მოვსძებნი, -ბნე), ზ. მ. მოვნახავ, искать, отыскивать, საქმ. 21—4; მათ. 2—13; ფსალ. 26—8; ციმ. 31, რუსუდ. 373; (მოვიძებნები, -ნე), მივიძიები, -ძიე), ზ. ვი. მოვინახები, გამოვიძიები; отыскиваться, **მოძებნილი**, **მოძიებული**, მიმ. отысканный, მოიძიენ მშვიდობა, ищите спокойствія, 1 პეტრ. 3—12.

მოძებარი, ს. მძებნელი, მომნახავი, искатель.

მოძევება (არ მოეძევება, ნ. დება), ზ. თვ. არა აქვს, неимѣть.

მოძევება (არ მოეძევება, არ მოეძევა), ზ. მიჩ. არა აქვს, არ გააჩნდება (მარაღის იხმარების უკუთქმითად), неимѣется у него.

მოძევება (ვუ), ზ. მ. მოვუნახავ, пріискатъ.

მოძენა (მოვიძენ, მოვსძენ, -ძინე), ზ. მ. შევიძენ, შევიმატებ, пріобрѣтать, სვემან ბოროტმან მოგვძინა, злая судьба навлекла на насъ это, 1 ქართლ. 53.

მოძველო, ზედ. მცირედ დაძველებული, староватый.

მოძიება (ვი), ნ. მოძებნა.

მოძილე, **მოძინარი**, ზედ. მძინარი, спящій, ალექს. 216; **მოძინარობა**, ს. ძილი, сонъ, спаніе, (ვჴ), ზ. უ. მძინავს, спать, ქილ. 302.

მოძილი, ზედ. მძინარე, сонный.

მოძვირო, ზედ. მცირედ ძვირი, дороговатый; скуповатый.

მოძლება (მოვსძლებ, მოვსძელ), ზ. მ. ითქმის მოხუცთათვს: კარგათ ვარ, ვსძლებ; о старыхъ: жить быть здоровымъ.

მოძლევა (ვა), ზ. მ. დავსძალავ, მოვერევი, осилить.

მოძლევა (ვა), ზ. მ. მივსცემ, отдавать.

მოძლიერება (ვჴსძლიერდები), ზ. ვდ. усилиться.

მოძმარება (ვა), ზ. მ. დავაძმარებ, заставить киснуть, (ვჴსძმარდები), ზ. ვდ. დავძმარდები, დავსჭნაკდები, киснуть, **მოძმარებული** ღვინო, кислое вино.

მოძმაცვა (მოვჴძმაცავ, -ცე), ზ. მ. მოვიმზაკვრებ, ვჴმანქანებ, строить козни, умышлять зло.

მოძმე, ს. ნათესავი, ძმობილი, მეგობარი ან მეზობელი, собратъ, другъ, товарищъ; გამოსლ. 3—22; 11—2; ფსალ. 30—11; 78—4; ქილ. 435; ჩონგ. 142, **მოძმობილება** (მოვუძმობილდები), ზ. ვდ. გავუმეგობრდები, ძმასავით მოვეპყრობი, подружиться, побрататься, ვეფხ. 866.

მოძნელება (ვა), ზ. მ. затруднять.

მოძნელო, ზედ. არ ადვილი, მცირედ ძნელი, трудноватый.

მოძოვა (ვჴძოვ, -ვე), ზ. მ. ვჴძოვ, пастись, გამოსლ. 22—6.

მოძოვება (ვაძოვებ, -ვე), ზ. მ. ვაძოვებ, пасти, გამოსლ. 22—5; 1 ქართლ. 293; ქილ. 97.

მოძრავი, ზედ. რაც იძრვის, движимый, დან. 3—79; მოძრავი სხეული, движущееся тѣло; მოძრავი ქონება, ე. ი. მონაგარი, მონაგები, თეთრი ნივთი, გარნა უძრავი ქონება არის მამული, სახლი, ვენახი, სამ. ვახტ. ბუნ. კ. 99; движимое имѣніе, **მოძრავობა**, **მოძრაობა**, ს. движеніе, подвижность, (ვჴმოძრავობ, -ვე), ზ. უ. ვიძრვი, ვიცვლი ადგილს, მიმოვიქცევი, двигаться, 1 ქართლ. 43; მარკ. 1—52; მოძრავობა ვაჭრობისა, движеніе торговли.

მოძრობა (ვაძრობ, -ძერ), ზ. მ. ავაგლეჯ. ავაძრობ, сдирать, снимать, (მოვსძვრები, -ძვერ), ზ. ვდ. მოვჴგლეჯდები, сдираться.

მოძრომა (მოვსძვრები, -ძვერ), ზ. უ. ძრომით მოვდივარ, ползти.

მოძრცვა (მოვჴსძრცვავ, -ვი), ზ. მ. გავაძრობ, მოვაძრობ, сдирать, срывать, 1 ქართლ. 309; -ღობესა, снять заборъ, მარკ. 1—30; მოძრცვა საფარველისა, снять покрывало.

მოძულე, ზედ. სიძულილის მქონე, ненавистникъ, 2 სჯული 30—7; **მოძულება**, ს. მძულვარება, სიძულილი, ненависть, (მოვაძულებ, -ლე), ზ. მ. მოვაძაგებ, შევაზიზღებ, внушать отвращеніе, ненависть, (თავს მოვაძულებ, ე. ი. თავს ვაწყენ, აბეზარს მოვიყვან, надоѣдать, наскучить кому; თავი მომაძულა, онъ внушилъ мнѣ ненависть къ себѣ; (მოვიძულებ, -ლე), ზ. მიჩ. მოვიძაგებ, შევიძულებ, презирать, ненавидѣть; მომიძულა, онъ возненавидѣлъ меня, დავრ. 2; (მოვსძულდები, -დი), ზ. ვდ. მოვსძაგდები, находиться въ презрѣніи, ეფეს. 5—28; ვისრ. 48, 147; მომძულდა, я получилъ отвращеніе къ нему; **მოძულებული**, მიმ. возненавидѣнный, მოვძულებულ ვარ, онъ возненавидѣлъ меня, ვისრ. 176.

მოძუნძულება (ვჴ), ზ. უ. идти мелкою рысью.

მოძუნწება (ვჴსძუნწდები), ზ. თვ. становиться скупымъ.

მოძუნწო, ზედ. მცირედ ძუნწი, скуповатый.

მოძღვნა, ნ. მოძღჳნა.

მოძღვანება (ვა), ზ. მ. მოვიყვან, вести, (ვუ), ზ. მიჩ. მოვუტან ან გამოვუგზავნი მისართმევად, приносить или посылать въ подарокъ, ქილ. 138; მომიძღვანებ, приводишь ко мнѣ, посылаешь мнѣ; ციმ. 10; ფილიპ. 4—16; (მოვიმძღვანებ, -ნე), ზ. მიჩ. ზ. მიჩ. თან მოვიყვან, приводить съ собою, სიბრძ. 52.

მოძღვარი, **მოძღჳარი**, ს. მასწავლებელი, მწვართვნელი, დამარიგებელი; სულიერი მამა; учитель, наставникъ; духовникъ; **მოძღვართ-მოძღვარი**, благочинный надъ монастырями; **ხუროთ-მოძღვარი**, архитекторъ, **ეზოს-მოძღვარი**, домоправитель, дворецкій; **მოძღვარი მენავეთა**, капитанъ корабля, 1 ქართლ. 208; მროვ. 99; **მოძღვრება**, **-რობა**, ს. სწავლა, დარიგება; поученіе, наставленіе; ისა. 24—13; მათ. 7—28; 15—2, 3; **მოძღვრება**, **მოძღვრა** (ვუ-, ვმოძღვრი, -რე), ზ. ვასწავლი, ვსწვართნი, დავარიგებ; наставлять, 1 ქართლ. 289; კოლას. 1—28;

3—16; მარკ. 2—121; **მოძღვრისეული,** ზედ. наставничій, გუჯ. 14.

მოძღვნა, მოძღუნა (მოვუძღვნი, -ძღვენ), ზ. მ. მოვართმევ ან გამოვუგზავნი ძღვენს; приносить, присылать въ даръ; 2 ქართლ. 190; სიბრძ. 160; რუსუდ. 981; მოგიძღვნი ნათლად ამბავსა, доношу искренно о происшествіи, ქილ. 216; ამდენი კარგი მოუძღვის შენ ზედა ამ ყარიბს, ლავრ. 92; этотъ странникъ столько добра оказалъ вамъ, **მოძღვნება,** ს. ძღვენი, приношеніе, რუსუდ. 983.

მოძღოლა (მოვუძღვი, -ძღ; მოვუძღვები, -ძღ), ზ. უ თან მოვჰყვები, сопровождать кого; დაბად. 24—26; გორგ. 314; მომიძღ, веди меня, проводи.

მოწაბლე, -ბლი, ზედ. წაბლის ფერი, каштановый (напр. цвѣтъ волосъ); მარკ. 2—70.

მოწადება (ვი), ზ. მ. მოვისურვებ, пожелать, захотѣть, მომწადდება, -ბია, мнѣ захочется, ვისრ. 75, 115.

მოწადინე, ს. მოსურნე, წადიერი, пожелатель.

მოწადინება (ვი), ზ. მ. მოვისურვებ, მოვინდომებ, пожелать, захотѣть; მოიწადინა თქვენთან ლაპარაკი, онъ пожелалъ съ вами поговорить; (ვა), ზ. მ. მოვასურვებ, მოვანდომებ, заставить пожелать что, заохочивать.

მოწათხვა (ვჰ), ზ. მ. напяливать, натягивать.

მოწალვა (ვჰწალავ, -ლე), ზ. მ. დავთუთქავ კომბოსტოს წნილად ჩასადებლად, обдать кипяткомъ капусту для соленія.

მოწამე, ნათეს. ბრუნ. მოწამისა, ს. წამებული, ტანჯული სარწმუნოებისათვის, მარტვილი, мученикъ, **მოწამეობა,** ს. წამება, ტანჯვა, ვნებულება, ღვაწლი მოწამისა, ტანჯულობა, мученичество, страданіе.

მოწამე, ნათეს. ბრ. მოწმისა, სახელ. მრ. მოწმენი, ს. თვალით მხილველი, დამაჭეშმარიტებელი, მატ. 18—16; საქმ. 1—22; свидѣтель, სამ. ვახტ. 6, 12, 13.

მოწამლვა (ვჰ), ზ. მ. მოსაკვლინებელს საწამლავს მივსცემ; მოვჰხიბლავ, отравить; заколдовать, (მოვიწამლები, -ლე), ზ. ვ. საწამლავს დავლევ, თავს მოვიკვლინებ საწამლავით, отравиться, მოუწამლავსთ, они отравили его, ერისთ. 2—268; **მომწამლავი,** ს. отравитель, სამ. ვ. 252; **მოწამლვა ჰაერისა,** заразить воздухъ; -ისრისა, ვისრ. 35, напитать стрѣлу ядомъ.

მოწამეობა, მოწამობა, ნ. მოწამე.

მოწანწალე, ს. მოტანტალე, გაიძვერა, таскунъ, бродяга.

მოწაღმართ, ზზ. პირ-დაპირ, противуположно, ვისრ. 9; **მოწაღმართება, -თობა;** ს. პირდაპირობა, противуположность, ვისრ. 50.

მოწაფე, ს. მოსწავლე, შაგირდი, სწავლის მომხმენი; სულიერი შვილი; ученикъ; духовный сынъ или дочь; **მოწაფეობა,** ს. შაგირდობა, ученичество.

მოწება (მოვსწებ, -ბე), ზ. მ. შევსრუტავ, вбирать въ себя жидкость.

მოწბილება (ვა), ზ. მ. сконфузить.

მოწდა (მოვსწდი, -წადე), ზ. მ. ღვინოს დავასხამ, наливать вино, მოვიწდი სალვინეს, пить вино изъ кувшина, ნ. მოწვდა.

მოწდომა, ნ. მოწვდომა.

მოწება (მოვაწებ, მოვაწებე), ზ. მ. წებოს მოვუსვამ, დავაწებებ, склеивать.

მოწევა (მოვჰწევ, -წიე), ზ. მ. მოვსდგამ; მოვზიდავ; მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ, მაგალ. ხესა; придвинуть; притянуть; согнуть въ дугу, стянуть; ერისთ. 102; აქეთ მოსწიე სკამი, придвинь сюда стулъ, მოვსწევ თამბაქოს, курю табакъ, მოვსწევ ბურნუთს, нюхать табакъ, (მოვიწევ, -წიე), ზ ვ. მოვიდგამ სკამს ახლოს, მოვალ ახლოს, подвинуться, приблизиться, **მოწეული,** ზედ. придвинутый.

მოწევა (ვაწევ, -წიე), ზ. მ. მივსწვდები, მივალ დანიშნულს ადგილამდინ; მოვეწევი, მივსწვდები; მოვაახლოვდები, მოვახწევ; მოვავლენ, მოვატყვევებ, შევამთხვევ; достигать, доходить; догнать; приближаться; навлекать, напускать, подвергать; ისაი. 7—17, 18; 10—12; 24; 31—2, რუსუდ. 319; მოვაწევ განსაცდელსა, навлечь на кого бѣду, несчастіе, აბდ. 142; მოვაწევ ღვთის რისხვას ვისზედმე, навлечь на кого гнѣвъ Божій, დარეჯ. 21; მოაწია ჟამმა, наступило время, ძლივს რის ფოთით აქამდინ მოვაწიე, насилу я дошелъ до этого мѣста; მოაწიეს, სამღ. წერილ. მოაწივნეს, достигли, დაბად. 8—2; უღვთოდ ვერას ვერ მოვაწევ, ე. ი. უღვთოდ ვერასა ვიქმ, безъ помощи Бога ничего не подѣлаю, ვეფხ. 179; აქამომდე მომწია ღმერთმა მშვიდობით, съ Божьей помощью я дожилъ до этого времени, მოაწია აღდგომამ, свѣтлый праздникъ приблизился; ეს საქმე ჩემს თავზედ მე მოვიწიე, эту бѣду я навлекъ на себя самъ; ქილ. 121; (მოვჰწევ, -წიე), ზ. უ. მოვეწევი, догнать, нагнать, უკან მომწიეთ მონანი, вы послали въ догонку за мною рабовъ, ვეფხ. 292; 2 ქართლ. 519; (მოვიწევი, -წიე), ზ. ვ. მოვალ დანიშნულს ადგილამდის; მოვაახლოვდები; მომწიფდები, მოსავალი დამწიფდება, შემოვა; доходить, приблизиться; поспѣть, созрѣть; მოიწია ჟამი, наступило время, მოიწია ჰასაკსა, пришелъ въ возрастъ, თქვენკენ გული უფრო მამიწევდა (მომიწევდა), сердце мое болѣе влекло меня къ вамъ, კაცი 60; ცოდო მიგვეწია 88, სარიდ, грѣхъ попуталъ насъ, (მოვეწევი, -წიე), ზ. თვ. დავეწევი; догнать, настигнуть кого; ვისრ. 21; ვეფხ. 600; მომეწევიან; они догонятъ меня, ვეფხ. 600; მოვუწევნი ვარ, я достигъ, я дожилъ, დარეჯ. 2—5; **მოწეული,** მიმ. спѣлый.

მოწევნა (მოვსწევნი, -ნე), ზ. მოვსწევ, მოვეწევი, догонять, **მოწევნილი, მოწევნული,** მიმ. თავზედ მოსული, მაგალ. უბედურობა; მომავალი, მწიფე; მოახლოებული; 2 პეტრ. 1—12; 1 ქართლ. 382; постигшій; предстоящій, близкій; спѣлый, поспѣлый; ჟამი მოწევნულ არს, наступило время, ლუკ. 21—8; **მოწევნადი,** ზედ. მომავალი, наступающій, ვეფხ. 1044; ვისრ. 25, 26; **მოწევნება** (ვა), ზ. მ. გავგზავნი მოსაწევნად, отправить въ догоню; რუსუდ. 310.

მოწერა (მოვჰსწერ, -რე), ზ. მ. წიგნით ან წერილით შევატყობინებ ვისმე რასმე, писать кому письмо, сообщать кому что письмомъ, (მოვაწერ ხელსა), ზ. მ. ხელს ჩავურთავ, подписывать, приложить руку, (მოვიწერები, -რე), ზ. ვ. писать кому письмо; подписываться; **მოწერილი, მონაწერი**, მიმ. подписанный; писанный.

მოწესა (მოვუწეს სამღთო წერილში მოვუწესედ, მაც. 11—16); ზ. მ. ვუძახი, მოვუწოდ, მოვუხმობ, звать, призывать, მაც. 21—4; ლუკ. 7—23; იერემ. 25—29, მარკ. 10—49.

მოწესე, ს. სამღვდელოთა რიგთაგანი, მონაზონი; ან წევრი რომლისამე საზოგადოებისა; чинъ духовный; членъ общества, მოწესე დედანი, монахиня, 1 ქართლ. 440; 2 ქართლ. 85.

მოწვა (მოვსწვავ, -ვსწვი), ზ. მ. გარდავსწვავ, დავსწვავ, გავანადგურებ ცეცხლით; შევსწვავ მწვადს, выжечь; поджарить; მოსწვა ქალაქი, онь сжегъ городъ; (მოვიწვი, -იწვე), ზ. ვ. დავიწვი, შევიწვი, сгорѣть; поджариваться; **მომწვარი**, ზედ. сожженный; сжаренный; მომწვარი თევზი, изжаренная рыба.

მოწვალე, ს. мученикъ; **მოწვალეობა**, мученичество.

მოწვართვა, მოწვრთნა (მოვსწვართავ, -თე; მოვსწვრთნი, -ნე), ზ. მ. ვასწავლი, დავარიგებ, учить, наставлять; დარეჯ. 2—82.

მოწვდა (მოვიწვდი, მოვიწვადე), ზ. მ. ხმალს გავაშიშვლებ, обнажить мечь; **მოწვდილი**, მიმ. обнаженный, რუსუდ. 705; ქილ. 53, 396.

მოწვდენა (ვაწვდენ, -დინე), ზ. მ. ხელ და ხელ მივსცემ; მივსწვდები, передать; доставать, досягать, хватать.

მოწვდომა (მოვსწვდები, -დი), ზ. მ. მივსწვდები, მივუწევ, მივხვდები, доставать, хватать, 2 ქართ. 101.

მოწვევა (მოვაწვევ, -წვიე), ზ. მ. მოვიპატიჟებ, მოვიხმობ, приглашать, звать; მოვაწვევ განსაცდელსა, навлечь на кого несчастье, (მოვიწვევ, -წვიე), ზ. მიჩ. მოვიხმობ, მოვიპატიჟებ, пригласить къ себѣ, звать რუსუდ. 340, 449; გორგ. 43; **მოწვეული**, მიმ. приглашенный.

მოწველა (მოვჰსწველ, -ლე), ზ. მ. ვსწველ, доить, (მოვიწველი, -ლე), ფურთათვის: ვიწველი, მოვსცემ რძეს წველით, доиться, давать молока.

მოწვენა (ვა), ზ. მ. придавить чѣмъ.

მოწვიმვა (მოსწვიმავს, -მე), ზ. მ. მოვალს წვიმა, дождить, ქილ. 503, **მოწვიმული** ქვეყანა, страна орошаемая дождемъ, ვისრ. 96.

მოწვნევა (ვაწვნევ. -ნიე), ზ. მ. წვნად გარდავაქცევ; ქაფს მოვჰხდი, обратить въ бульонъ, ქილ. 11; снять жиръ съ бульона; სამზ. 71.

მოწვრთნა (მოვსწვრთნი, -ნე), ზ. მ. დავარიგებ, გავსწვრთნი, наставлять, научать, **მოწვრთნილი**, მიმ. გაწვრთნილი, განათლებული, თავაზიანი, образованный, учтивый, **მოწვრთნილობა**, ს. გაზდილობა, учтивость, вѣжливость, ვისრ. 109; დარეჯ. 87.

მოწთობა (მოვაწთობ, -თე), ზ. მ. დავალვენთებ, накапать, наливать каплями; იოველ. 3—18; მოწთომა, ნ. მოწვდომა.

მოწიგნარი, ნ. მწიგნობარი; ვისრ. 160.

მოწითლება (ვა), ზ. მ. подрумянить.

მოწითანო, მოწითლო, ზედ. მცირედ წითელი, красноватый.

მოწინავე, ზედ. передовой; -კაცი.

მოწილე, ს. მოზიარე, წილის მქონებელი, участникъ въ доли.

მოწინააღმდეგე, ს. противникъ, -დეგობა, оппозиція.

მოწიფება, მოწიფვა (მოვიწიფები, -ფე), მოვიწიფვი, -ფე), ზ. ვ. ნაყოფთათვის: მოვალ; მოვიზდები; ჰასაკს მოვალ; созрѣть, поспѣть; придти въ возрастъ, возмужать; ვეფხ. 316; 326; რუსუდ. 426; მომეწიფნეს (მომეწიფეს) მე დღესა ჭირისა ჩემისა, они возстали на меня въ день бѣдствія моего, ფსალ. 17—18; და მომეწიფნეს მე მახენი სიკვდილისანი, сѣти смерти опутали меня, ფსალ. 17—5; მარც. 2—191; 2 მეფეთ. 22—19, **მოწიფული, მოწიფებული**, მიმ. შემოსული ხილი; ჰასაკიერი, მოსწრებული, ახალგაზდა კაცი ან ქალი; созрѣлый; взрослый, возмужалый; **მოწიფებულობა, მოწიფულობა**, ს. ჰასაკოვანება, ვაჟკაცობა, возмужалость; რუსუდ. 254, 274.

მოწიწება, ს. კრძალვა, რიდი; благоговѣніе, почтеніе, уваженіе, боязливость, მოწიწებით, съ благоговѣніемъ, ვეფხ. 808.

მოწიწკნა (ვჰსწიწკნი), ზ. მ. сковырять.

მოწკაპება ან მოწკაპწკაპება (ვა), მოვასხამ წყალს, перепрыскать.

მოწლე, ს. მოწყალე, გულ-ჩჩვილი, милостивый, საქმ. 12—10; განმ. ვეფხ. თ. 5; მოწლედ, ზზ. საყვარლად, მეგობრულად, милостиво, дружески, საქმ. 28—7; ცომ. 64; ქილ. 304; **მოწლეობა**, ს. გულჩჩვილობა, გულის სიწყნარე, мягкосердіе, милость, მარც. 1—147, благопріятность.

მოწლო, ზედ. პაწარა, მცირე; თხელი, малый; тонкій.

მოწმახნვა (ვჰ), ზ. მ. сплетать; городить пустое; მოვეწმახნები, ზ. თვ. приплетаться; ქილ. 199.

მოწმება (ვამოწმებ, -მე), ზ. მ. დავაჭეშმარიტებ; შევამოწმებ, შევადარებ, завѣрять, засвидѣтельствовать; свѣрять; (ვუ), ზ. დავუმოწმებ, подтвердить показаніе кого либо, ალ. 91; (ვემოწმები, -მე), ზ. თვ. დავემოწმები, свидѣльствовать, ვისრ. 169; მემოწმების, подтверждаетъ мое показаніе, ვეფხ. 958; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიყვან მოწმად, ссылаться на кого, ставить кого свидѣтелемъ, ვეფხ. 176, სამ. ვახ. 241; 1 ქართლ. 10; ვისრ. 129; ღმერთს ვიმოწმებ, привожу Бога во свидѣтели, გული არ ემოწმების ენასა, ვისრ. 177; одно думаешь, другое говоришь.

მოწმენდა (მოვსწმენდ, -მინდე), ზ. მ. წარვჰხოც, მოვასუფთავებ, стереть, счистить; (მოვიწმენდ მაგალ ცრემლს, ოფლს, обтереть слезы, потъ, დავრ. 176; **მოწმენდილი**, ზედ. обтертый, მოწმინდილი ცა, ясное небо; რუსუდ. 138.

მოწმიანი, ზედ. имѣющій свидѣтеля.

მოწმობა, ს. წერილი დასაჭეშმარიტებელი, დასამოწმუნებელი; დაჭეშმარიტება; დაჭეშმარიტების

წერილი; свидѣтельство; аттестатъ; მოწმობის მიცემა, выдать кому свидѣтельство, სამ. ვახტ. 204, **მოწმობილი**, მიმ. свѣренный.

მოწმობა (ვჰმოწმობ, -მე), ზ. მ. დავაჭეშმარიტებ, свидѣтельствовать.

მოწო, ს. ხის ლოპოს წყალი, влага на слупленной корѣ съ дерева; ყიფ. ლ; საბ. ლ.

მოწოდება (მოვაწოდებ, -დე), ზ. მ. მივაწოდებ, ხელში მივსცემ, подавать; მომაწოდე. подай мнѣ.

მოწოდება (ვუ), ზ. მ. მოვუხმობ, დავუძახებ, призвать; მოგიწოდებენ შენ, зовутъ тебя, **მოწოდებული**, призванный, ჩახრ. 89.

მოწოვება (ვა), ზ. მ. вскармливать грудью.

მოწოლა (მოვაწვები, -წევ), ზ. უ. მოვაჭირებ, მოვაცან, придавить, прижать, притѣснить, налегать; მოაწვა ხალხი, народъ привалилъ, გულზედ მომაწვა მსუქანი საჭმელი; жирная пища обременила мой желудокъ; (მოვჰსწვები, -წევ), ზ. უ. დავსწვები, прилечь, გულზედ სევდა მოჰსწოლია (მომწოლია), грусть отяготила его сердце; კაცია 8; (მოვუწვები, -წევ გვერდს), ზ. უ. დავსწვები ვისთანმე, прилечь къ кому либо, სამ. ვახტ. 62.

მოწონა (მოვჰსწონ, ან მოვჰწონვარ, მოვჰწონობდი), ზ. ვ. კეთილად მიღებული ვარ, ვისგანმე, я нравлюсь ему; (მომწონს, -ნდა), ზ. უ. სათნოდ მიჩნს, ვითნებ, нравится, мнѣ, тебѣ, ему, ეს არ მოსწონს, это мнѣ не нравится, ყველას მოსწონს, онъ всѣмъ нравится, თავი მოსწონს, онъ гордится собою, (მომწონხარ, მოგწონვარ, მოჰწონს), ზ. უ. სათნოდ მიმაჩნიხარ, ты нравишься мнѣ, я нравлюсь тебѣ, онъ нравится ему, რუსუდ. 633; **მოწონება** (ვაწონებ, -ნე), ზ. მ. სათნოდ მივაღებინებ, заставить одобрить, თავს მოვაწონებ, стараться понравиться кому, გუჯ. 29; სიბრ. 158; რუსუდ. 792; (მოვიწონებ; -ნე), კეთილად მივიჩნევ, ვითნებ; одобрить, похвалить, (მოვუწონებ, -ნე), ზ. მ. ვუქებ ყოფაქცევას ან საქმეს, одобрить, похвалить чье поведеніе, дѣйствіе, გორგ. 128, (მოვეწონები, -ნე), ზ. თვ. სათნოდ ვეჩვენები, ვეთნები, быть угодну, нравиться кому, მომეწონა, понравилось мнѣ, 1 ქართლ. 328; სიბრ. 158; (მოვსწონდები), ნახე მოვსწონვარ; **მოწონება** (მოვაწონებ ჟამსა), ზ. მ. დროს შევადარებ, приноравливать, приспособлять что ко времени; 1 ქართლ. 328.

მოწრფელება (ვა მიწის პირსა), ზ. მ. სასუქს მოვაყრი მიწას, удобрять землю, ისაი. 28—25.

მოწურვა (ვ), ზ. მ. მოვსწმენდ, მოვხოც, обтереть, (მოვიწურავ ცრემლს), ზ. მ. მოვიწმენდ ცრემლს, обтереть себѣ слезы, ვეფხ. 886; მოურ. 70.

მოწურვა (ვჰ), ზ. მ. მოვაახლოვებ, приближать, (მოვიწურვი, მოვეწურვი, -ვე), ზ. ვ. მოვაახლოვდები, приближаться, რუსუდ. 139; 779; დარეჯ. 57; მოწურვილვარ, я достигъ, приблизился, მამწუროდეს, ე. ი. მომეწივნეს, пагнали меня, ვეფხ. 600.

მოწურთნვა (მოვსწურთნავ, -ნე; მოვსწურთნი, -ნე), ზ. მ. გავსწურნი, გავასწავლი, научать.

მოწვრილო, ზედ. მოპაწარავო, мелкій, тонкій.

მოწუწნა (ვჰსწურწნი), ზ. მ. съежить; облизать.

მოწუწვა (ვჰ), ზ. მ. набрызгать.

მოწუწკება (თავს მოვი), притвориться скупымъ.

მოწუწუნება (ვჰ), ზ. უ. брюзжать.

მოწუხვა (მოვსწუხავ თვალსა), ზ. მ. მოვჰკრუტავ, დავფახავ, ვხუჭავ თვალსა, жмурить глаза.

მოწყალე, ზედ. გულ-მოწყლე, მწყალობელი, წყალობის მომქმედი, კეთილად მიმთვალველი, милостивый, მოწყალეო ხელმწიფევ, милостивый государь, უმოწყალესი, всемилостивѣйшій, **მოწყალება**, ს. კეთილის თვალით და გულით მიხედვა, გულ მოწყლეობა; ქველის საქმე, მისაცემელი უქონელთადმი; милость, милосердіе, благоволеніе; милостыня, подаяніе; მოწყალების თხოვნა, просить милостыню, ალბ. 84; **მოწყალება, მოწყალეობა** (ვჰმოწყალებ, -ლე, ვჰმოწყალეობ -ლევე), ზ. უ. მწყალობელ ვიქმნები, быть милостиву, ტიმოთ. 39, ვეფხ. 908; оказывать милость; მოწყალების თვალით, милостивымъ взоромъ, რუსუდ. 896.

მოწყდომა (მოვსწყდები, -დი), ზ. ვდ. მოვისპობი, მოვიფხვრები, აღვიხოცები, ამოვვარდები; მოვჰგლჯდები; მოვაკლდები. დავჰკარგავ; მოვიღალები, მოვიქანცები, истребляться, погибать, умирать; обрываться, отрываться, перерываться; терять, лишаться; уставать, ვისრ. 45, მაც. 2—21; 8—32; დაბად. 16—3; ქილ. 304; რომაელ. 8—37; სრულად მოვსწყდე სამოთხესა, ვეფხ. 132, если бы я совершенно лишился рая, საუბარი ამაზედ მოჰსწყდა, на этомъ прервалась бесѣда; ქილ 304; მუცელი ან წელი მოსწყდა, выкинула ребенка, ალბ. 14, ვისრ. 60, სამ. ვახტ. 51; უშვილოდ მოსწყდა, онъ умеръ неоставивъ наслѣдника; родъ его перевелся, ორისავე მხრისაგან მოსწყდნენ მრავალნი, съ обѣихъ сторонъ было убито множество, კისერი მოგწყდეს, чтобъ тебѣ свернуть шею, წელი მომწყდა, я утомился, выбился изъ силъ, ყარამ. 11; სულთაგან მოვსწყდები, я умираю, ვისრ. 154; **მოწყდომილი, მონაწყდომი**, მიმ. истребленный.

მოწყენა, სხ. скука, (მოვაწყენ, -ყინე), ზ. მ. შევაწყენ, გავაბეზრებ, наводить скуку, наскучать, თავი მოაწყინა, онъ ему надоѣлъ, მომაწყენ, наскучаешь, надоѣдаешь мнѣ, რუსუდ. 540; (მოვიწყენ, -წყინე), ზ. მიჩ. აბეზარს მოვალ, გული გადამელევა, соскучиться, (მოვსწყინდები, -დი), ზ. ვდ; გავბეზრდები, дѣлаться скучнымъ, соскучиться, ქილ. 240; სოფელში ცხოვრება მოჰსწყინდა, ему надоѣло жить въ деревнѣ; (მომეწყინება, -ნა; მომწყინდება, -და; მომწყენია), ზ. მიჩ. აბეზარ მოვალ, соскучиться, ერისთ. 206; ვეფხ. 49, სიცოცხლე მოჰსწყენია, надоѣла ему жизнь, მომწყენი ხარ, მოგწყენი ვარ, ვეფხ. 54. ты надоѣлъ мнѣ, я надоѣлъ тебѣ, ვისრ. 176; **მოწყენილი**, скучный, სიბრ. 153; რუსუდ. 936; საწუთრო მოწყენილი, ვისრ. 29, печальная жизнь, მოწყენილი ყბედობისაგან, соскучившійся отъ болтовни, ალბ. 50.

მოწყვა (მოვუწყავ, -წყე), ზ. მ. გარდავუწყავ, წყვით მივსცემ, отмѣрить, გორგ. 112; ქილ. 184; ანტონ. 3—23; მომეწყვება, მომეწყო, отмѣривается мнѣ, მათ. 7—2; მარკ. 7—23; ლუკ. 1—38.

მოწყვდევა (მოვაწყვდევ, -დე), ზ. მ. დავხშავ, დავახშობ, დავკეტ სახლში ან საპატიმროში, заключить, заточить, запереть.

მოწყვედა, მოწყვეტა, ს. истребленіе, 1 ქართლ. 501; ვისრ. 51; (მოვსწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. მოვჰგლეჯ; მოვფხვრი, ამოვაგდებ, მოვსრავ; მოვაკლებ; сорвать; истребить, искоренить, перебить; прекратить; ფსალ. 77—31; მათ. 10—28; 24—9; საქმ. 27—12, თავი მოსწყვიტა, о птицахъ: оторвалъ голову; მოწყვეტა ყვავილისა, сорвать цвѣтокъ, მოწყვეტა თვალისა, оторвать глаза, ვეფხ. 478, 1566; მოვიწყვედ გულისაგან, забыть, ვისრ. 51, 161; მოწყვედა ხორცისა, изнурить тѣло; 1 ქართლ. 72; წელი მოიწყვიტა, онъ надорвалъ себѣ поясницу; მოვიწყვედ გულსა, надрываю сердце, наношу себѣ сердечную рану, მოვუწყვეტ სიტყვას, прервать чью рѣчь, მახვილმა მომწყვიდოს, да истребитъ меня мечь; ანტ. 6—4; **მოწყვედილი, მოწყვეტილი**, მიმ. оторванный, истребленный; изнуренный; ვისრ. 25; **მონაწყვეტი**, отрывокъ, მოწყვედილვარ, я истребленъ; я измученъ, ვისრ. 25; მოწყვეტილი მშობელთაგან, оторванный отъ родителей; ვისრ. 34; **მოწყვედილი**, ს. выкидышъ, ნ. მოწყდომა.

მოწყინარება (ვი), ზ. უ. მოვიწყენ, скучать, ქილ. 462.

მოწყინება, სზ. скука, (ვი), მოვიწყენ, скучать, რუსუდ. 242; (ვა), ზ. მ. შევაწყენ, მოვაწყენ, наводить на кого скуку; (მომაწყინებ, -ნე), ზ. მიჩ. გამაბეზრებ, наскучаешь мнѣ, ვისრ. 84; მოვსწყინდები, მომეწყინება, ნ. მოწყენა; მოვსწყინებივარ, я надоѣлъ ему დარეჯ. 87.

მოწყლვა (მოვჰსწყლავ, -წყალ), ზ. მ. დავაწყლულებ, დავჰჭრი, დავჰკოდავ, уязвить, ранить; 1 ქართლ. 188; ერისთ. 2—116; სჯული. 32—39; მოვიწყლავ გულსა, унывать; ვეფხ. 755; მოვუწყლავ გულსა, сокрушить, опечалить, (მოვიწყლები, -წყალ), ზ. ვ. დავსწყლულდები, დავიჭრება, быть уязвлену, ქილ. 480, ვისრ. 56.

მოწყნარება (ვა), ზ. მ. მოვამშვიდებ, მოვამდოვრებ, утишить, успокоить, (მოვსწყნარდები, -დი), ზ. ვდ. მოვმშვიდდები, притихнуть, присмирѣть; ვისრ. 28.

მოწყობა (მოვაწყობ, -წყვე), ზ. მ. დავაწყობ, მოვალაგებ, убрать, установить, привести въ порядокъ, украшать; ეს არაკი ამისთვის მოვაწყვე, эту повѣсть потому я привелъ, ქილ. 196; სამკაული არა მოეწყორა, на немъ небыло украшеній, რუსუდ. 493; მოვიწყობ (-წყე), მოვიმართებ; მოვიმტკიცებ, устроить себѣ, закрѣпить за собою, 2 ქართლ. 179; (მოვეწყობი) ივერია № 4—5 (1878). устроиться, убраться; მოიწყო ხელი, онъ получилъ помощь, გორგ. 102, (მოვუწყობ, -წყე), ზ. მ. გარშემოვუდებ, обложить, обкладывать, 2 ქართლ. 383; მოვუწყვი ვარ, онъ украсилъ, убралъ меня, რუსუდ 494; **მოწყობილი**, მიმ. прибранный, -სიტყვა, складная рѣчь, მოვუწყობ დანას პირსა, выточить ножъ, რუსუდ. 871; **მოწყობილობა**, ს. убранство, устройство, სახლი თავის მოწყობილობითა, домъ со всѣмъ убранствомъ, 2 ქართლ. 199; ანტ. 2—56; ყარამ. 177.

მოწყრომა (მოვსწყრები, -წყერ), ზ. მ. გავჯავრდები, посердиться.

მოწყრომება (ვა), ზ. მ. разсердить.

მოწყურება (ვა), ზ. მ. წყურვილს აუტეხ, возбудить жажду; (მომწყურდება, -და), ზ. უ. начинаю жаждать, (მოვეწყურები, -რე; მოვსწყურდები), ზ. თვ. წყურვილი ამეშლება, захотѣть пить, გამოცხ. 7—6, **მოწყურებული**, მიმ. жаждущій.

მოჭაბუკება (თავს მოვი), ზ. მ. молодиться.

მოჭადრაკე, ს. ჭადრაკის მოთამაშე, игрокъ въ шахматы, დარეჯ. 97; ვეფხ.

მოჭავე, ზედ. მებოზარი, ბოზი сластолюбивый, волокита.

მოჭამა, ნ. მოჭმა.

მოჭარბება, სზ. излишество, (მოვაჭარბებ, -ბე), ზ. მ. გარდავჰმატებ, მეტის მეტად გავხდი, дѣлать излишнимъ. (მოვსჭარბდები, -დი), ზ. ვდ. გარდავემატები, дѣлаться излишнимъ, სიბერემდინ კაცსა სწავლა არ მოსჭარბდების, вѣкъ живи, вѣкъ учись; მოჭარბებული, მიმ. излишній, ვისრ. 134.

მოჭდობა (მოვეჭდობი, -დე), ზ. ვდ. მოვეხვევი, გულზედ დავეკვრი, обнять, მოეჭდო ყელზედ, повисъ ему на шею; ვეფხ. 220; 1445; ქილ. 378; მოეჭდო გულზედ ხელი, онъ скрестилъ на груди руки; დარეჯ. 76; რუსუდ. 988; ხელნი მოიჭვდა, ნ. გულზედ ხელი მოეჭდო; ვისრ. 57, **მოჭდობილი**, მიმ. обнявшись, რუსუდ. 166, 618.

მოჭედა (ვჭ), ზ. მ. კვერში გამოვიყვან, დავჰსჭედ; მოვსთვალავ. მოვოჭავ პატიოსანის თვლით; ковать; оправлять что золотомъ, серебромъ; -ხატისა, одѣть въ ризу образъ; ტიმ. 38; (მოვიჭედები, -დე), ზ. ვ. შევიმოსები ვეცხლით ან ოქროთი; украшаться ризою, ცა ვარსკვლავით მოიჭედა, небо усѣялось звѣздами, **მოჭედილი**, ქვით და მარგალიტით, осыпанный драгоцѣнными каменьями; მოჭედილი ოქროთი, одѣтый въ золото; რუსუდ. 361; გუჯ. 21.

მოჭენება (ვა), ზ. მ. скакать верхомъ.

მოჭერა, ნ. მოჭირება.

მოჭვრეტელობა, ს. მხედველობა, взглядъ, რუსუდ. 984.

მოჭიდავე მოჭიდარი, ს. მორკინავე, борецъ.

მოჭიდება (ვს), ზ. მ. ხელს დავავლებ, схватить, взять, (მოვეჭიდები), ზ. თვ. ხელს დავავლებ, დავეჭიდები, схватить кого рукою, схватиться съ кѣмъ, вцѣпиться въ кого; ქილ. 3.

მოჭიკჭიკარი, მოჭიკჭიკე ზედ. მგალობელი, მფრინველი, щебетливый, ერისთ. 18.

მოჭიკჭიკება (მოვჰჭიკჭიკებ, -კე), ზ. უ. მფრინველთათვის: ვჰხმიანობ, щебетать, მდაბ. лепетать, მოჭიკჭიკე, щебетунъ.

მოჭინჭყლე, ს. жила.

მოჭირება (მოვუჭირებ, -რე), ზ. მ. შევხუთავ, შევშარცავ, მოვკუმშავ; стянуть, скрутить; сжать; სიცივემ მოუჭირა, подмерзло, морозъ усилился; მოვუჭერ ჭახრაკს, завинтить, მოვუჭერ ხელსა, сжать въ рукахъ, (მოვიჭირებ, მაგალ. სარტყელსა, подвязаться крѣпко кушакомъ, **მოჭირებული**, მიმ. შეშარცული; стянутый, сжатый, მოჭირებული ფერი, ე. ი თალახი, არა მხიარული ფერი, темный цвѣтъ; ხელ-მოჭირებული, скупой.

მოჭირვება, სხ. შეიწრება; შეიწრებით ცდა ან მოთმენა; стѣсненіе, усиленное стараніе, терпѣніе; ვეფხ. 1306; ქილ. 588; მოჭირვებით გამოკითხვა, строгое изслѣдованіе, ქილ 548; (მოვი-), ზ. მ. თავს შევაიწროვებ; დიდს ცდას ან მოთმინებას მივილებ, თავს გამოლებით ვეცდები, თავს ვიკავებ, შევსწუხდები; შრომით მოვიგებ, მოვირეწავ, стѣснять себя; стараться, выбиваться изъ силъ; терпѣть, сносить, скучать, печалиться; пріобрѣсти, стяжать; ვისრ. 146, 154, 171; 62; რუსუდ. 759; გუჯ. 13; ქილ. 82; მოიჭირვე. потерпи, ვეფხ. 632; ვისრ. 105; ჩემის სამსახურისათვის მოგიჭირვებია, ты употребилъ всю свою ревность на служеніе мнѣ, ვისრ. 95; თუმცა დია მოიჭირვეს, хотя они и старались; ვეფხ. 632; (მოვიჭირვები, -ვე), შევივიწროებ თავს, стѣснять себя, ვისრ. 47, **მოჭირვებული შვენება**, ვისრ. 66; чрезмѣрная красота.

მოჭირნახული, ს. ვისაც ჭირნახული დაუდვია; მშრომელი, მოღვაწე, кто имѣетъ о комъ попеченіе; труженикъ, სამ. ვახტ. 102; опекунъ, попечитель.

მოჭიფხვა (ვიჭიფხვები), ზ. ვ. понатужиться.

მოჭილვა (მოვსჭილავ, -ლვე), ზ. მ. მოსჭრი მდელოს, срѣзывать траву, საბ. ლ.

მოჭკვიანება (ვა), ზ. მ. облагоразумить.

მოჭკნობა (ვსჭკნები, -ჭკნე), ზ. ვდ. завянуть.

მოჭმა (ვს), ზ. მ. შევსჭამ, შევსმგნარავ; მოვკბენჩ. съѣсть; откусить; დაბად. 40 — 19; კაცისაგან მართებულია ამ სოფლის გემო მოსჭამოს, человѣкъ долженъ вкусить плоды этой жизни, ქილ. 522; მომიჭამია ყმაწვილობა, я пережилъ юные года; მკლავნი თავისის კბილით მოეჭამნა, онъ собственными зубами разгрызъ себѣ руку, ვისრ. 97; ჭირი მომჭამე, მლაბ. ჩემი ჭირი შენ წაიღე, ты унеси мое горе; (ვი), ზ. მიჩ. შევიჭამ, თვითონ შევსჭამ, съѣсть самому, იერემ 30—16; მოვიჭამ სოფელსა, проживать, ქილ. 290, მოვიჭამ დროს, проводить время въ праздности, მოვიჭამ ქვეყანასა, разорить страну, 1 ქართლ. 237; ჭირსაც მოსჭამს მას ვისაც სწორე აქვს ენა და გული ქილ. 502, могутъ обмануть человѣка прямодушнаго и простяка, მოჭამა (ვაჭამ, -მე), ზ. მ. შევაჭამ, заставить съѣсть, ქილ. 369, მოჭმული, მიმ. съѣденный, ხენი მომჭმელი, чума.

მოჭმახება (ვსჭმახდები), ზ ვდ. окисать.

მოჭმევა (ვა), ზ. მ. შევაჭმევ, заставить съѣсть, **მოჭმევინება** (ვა), ზ. სხმ. იგივე მოვაჭმევ, საბ. ლ.

მოჭმუნვა, **მოჭმუნვარება** (ვი), ზ. უ. загоревать, загрустить.

მოჭმუხნა (მოვიჭმუხნი, -ნე), ზ. ვ. ცხვირ პირს ჩამოვუშვებ, нахмуриться.

მოჭორვა, **მოჭორება** (ვსჭორავ, ვაჭორებ, -რე), ზ. უ ჭორს მოვსჭფენ, наплести, наболтать.

მოჭრა, ს. рѣзьба, чеканъ; ბერძ. სამ. 272; (მოვსჭრი, -ვსჭერ), ზ. მ. მოვსკვეთ; მოვსთხრი ქვაზედ ან მეტალზედ; სიქას დავსჭრავ ფულს; отрѣзать, отсѣчь, отрубить; рѣзать, гравировать; чеканить деньги; ციმ. 24; სამ. ვახტ. 190; თავი მოსჭრეს, ему отсѣкли голову, თავი მოსჭრა, онъ острамилъ его, მოვსჭრი მიწასა, отрѣзать, отмѣрить землю, მოსჭერ სანთელს ცხვირი, сними со свѣчи, გზა მომჭრია, отрѣзана мнѣ дорога, ქილ. 467; (მოვუჭრი, -ჭერ), ზ. მიჩ. მოვუკვეთ, отрѣзать кому или для кого что, მოვუჭრი ჯამაგირს, прекратить кому выдачу жалованья; მოვუჭრი ხესა; вырубить чье дерево; სამ. ვახ. 247, მოვუჭრი წყალს, отрѣзать кому воду, 2 ქართლ. 344; 534; მოვიჭრი კბილსა, набить оскомину, (მოვიჭრები, -ჭერ), ზ. ვ. მოვიკვეთები; რბენით მოვალ, მოვარდები, отрѣзываться; прибѣжать, ყარამ. 350; ენა მოეჭრება, за это должны отрѣзать ему языкъ, სამ ვახტ. 259; **მოჭრილი**, მიმ. отрѣзанный, **მონაჭერი**, ს. отрѣзокъ, **მოჭრილობა**, ს. -ქვაზედ, рѣзьба на камнѣ, რუსუდ. 347; **მოჭრევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить срубить; вырѣзать на деревѣ, вычеканить, სამ. ვახტ. 172; გორგ. 245; სიბრ. 135; ბეჭდის მომჭრელი, рѣзщикъ печати.

მოჭრელება (ვა), ზ. მ. დავაჭრელებ, испестрить, ქილ. 321.

მოჭყლეცა (ვს), ზ. მ. დავსჭყლეც. намять.

მოჭურვა (ვიჭურავ, -რე), ზ. მ. მოვიწყობ საჭურველსა, вооружиться, ვეფხ. 182.

მოჭუტვა (ვსჭუტავ თვალს), ზ. მ. დავხუჭავ თვალს, жмурить глаза.

მოჭუხება (ვიჭუხებ თვალს), ნ. მოჭუტვა.

მოხადა (მოვუხადი), ზ. უ. მოვუწოდ, призвать, წმინდ. ცხ. 420.

მოხაზვა (ვს), ზ. მ. მოვანაკვეთებ, დავხაზავ, начертить планъ и т. п., **მოხაზული**, **მონახაზი**, მიმ. начерченный, **მოხაზულობა**, планъ, чертежъ.

მოხალვა (მოვსხალავ, -ლე), ზ. მ. დაყხალავ, შევსწვავ ტაფაზედ ყავას და სხ. жарить кофе и т. п. (მოვიხალვი, -ვე), ზ. ვ დავიხალვი, быть жарену, **მოხალული**, მიმ. жаренный (кофе). **მოსახალავი**, ზედ. подлежащій жаренію.

მოხალისე, ზედ. ბეჯითი, მეცადინე; მომჭირნე, გულს მოდგინე. მცდელი, старательный, **მოხალისება** (ვა), ზ. მ. გავაბეჯითიანებ, внушать старательность, (მოვხალისდები, -დი), ზ. ვდ. გავბეჯითდები, начинать стараться; **მოხამსე**, ზედ. მოთანადე. თანამდები, подлежащій.

მოხამურება, სხ. მოგრეხა, скрутить.

მოხარვა (მომიხარიან), иду радуясь.

მოხარაჯე, **მოხარკე**, ს. მოხარაჯე, მობეგრე, ხარჯის მძლეველი, данникъ, **მოხარკეობა**, ს. ხარჯის ძლევა, плата податей, 2 ქართლ. 176, 483; 1 ეზრა. 4—7.

მოხარული, ზედ. მხიარული, радующійся, веселый, **მოხარულობა**, ს. სიხარული, радость.

მოხარშვა (ვჰ). ზ. მ. შევამზადებ სანოვაგეთა ქვაბში ხარშვით, შევაგბობ, варить, готовить кушанье, (მოვიხარშები, -შე). ზ. ვ. შევიგმობი, вариться, **მოხარშული**, მიმ. варенный.

მოხარკე, ს. მოხარკე, данникъ, გორგ. 149.

მოხატვა (ვჰ). ზ. მ. დავხატავ, დავანაკვეთებ, обрисовывать, **მოხატული**, მიმ. обрисованный, -კედელი, ვისრ. 52; разрисованная стѣна, **მოხატულობა**, ს. მხატვრობა, обрисовка, ქილ. 240.

მოხდა, სხ. снятіе; (მოვხდი, მოვჰხადე), ზ. მ. ავხდი, მოვაცლი სარქველს, снять, открыть; დაბად. 6—18; საქმ. 17—9; 1 ქართლ. 273; მოვხდი ნაღებს, снять сливки, მოვჰხდი ქვევრსა, открыть винный кувшинъ, მოხდა სარქველისა, открыть крышу, მოვხდი უნაგირიდამ, снять съ сѣдла, რუსუდ. 580; მოვხდი თავსა, снять или перемѣнить головной уборъ, მოვხდი უნაგირსა, снять сѣдло, разсѣдлать, მოვჰხდი ქაფსა, снять пѣну, 1 ქართლ. 279; (მოვიხდი, -ხადე), ზ. მიჩ. ავიხდი, მოვიცლი, снять съ себя; მოვიხდი ქუდს, снять шапку, მოვიხდი სოფლის ბეგარას, отдать долгъ природѣ, умереть, მოვიხდი ბოდიშს, извиняться, ფლავმა დამი უნდა მოიხადოს, пловъ долженъ выпариться, სოფელმა თავისი ბეგარა მომხადა, природа получила съ меня долгъ, რუსუდ. 883, მოვიხდი მახვილსა, обнажить мечь; ანგია. 1—11; მოვჰხდი მპარავთა ორწილ, взыскать съ воровъ вдвое, ალბ.

მოხდა (მოვჰხად, -ხადე), ზ. მ. მოვუხმობ, მოვუწოდ, призывать, მოვჰხად ნიჯადსა, призвать помощь, ქილ. 327; მომხადე, ты призвалъ меня, რიცხვ. 24—16; ისაი. 55—6, საქმ. 10—18, 27; ლუკ. 6—30; იოან. 4—16; მოიხადეს დარბაზსა, пригласили на аудіенцію; 1 ქართლ. 312; მოვჰხადნე მათ ზედა ავი, вовлекъ ихъ въ бѣду; იერემ. 23—12.

მოხდენა (მოვახდენ, -დინე), ზ. მ. ვაწარმოებ, შევამთხვევ, содѣлать производить, быть виновникомъ, რუსუდ. 382; 2 ქართლ. 198, 313, 541; ქილ. 47; კაცია. 12, 63, 85, 114; მოახდინა ჩხუბი, онъ былъ виновникомъ ссоры, მოახდინა გამოძიება, произвелъ изслѣдованіе, ქილ. 240; ეს საქმე მართებულად მომიხდენია, это дѣло я велъ какъ слѣдуетъ; ქილ. 197; ვახტ. მეფ. სამ. 252; მოვახდენ შერიგებას, помирить, ქილ. 198; მოვუხდენ ბედნიერად ქორწილსა, счастливо обвѣнчать кого; 2 ქართლ. 293.

მოხდენა, მოხდენით, ზზ. ლამაზად, მშვენიერად, красиво, пристало.

მოხდომა (ვუხდები, -ხდი), ზ. ვდ. დავამშვენიერებ, გავალამაზებ, მშვენიერებას მივსცემ, идетъ къ лицу, пристаетъ, пристало, მომიხდა, идетъ мнѣ, ავად მყოფსა სოფლის ჰაერი მოუხდება, деревенскій воздухъ принесетъ больному пользу, **მოხდომილი, მოხდენილი**, მიმ. მშვენიერი, ლამაზი, სანდომიანი, красивый, авантажный; **მოხდომილობა, მოხდენილობა**, красота, нарядность, რუსუდ. 252.

მოხჳდომა, სხ. შემთხვევა, случай, (მოვჰხვდები, -ვჰხვდი), ზ. უ. მოვერტყმი, ვეკვეთები; შევემთხვევი, შევხვდები, დავემართები; попасть въ цѣль, удариться обо что; случаться, приключаться, ვისრ. 121; სამ. სომხ. 333; თოფის გული მოხჳდა ხელში, пуля попала ему въ руку; მოხვდა კედელსა, попалъ въ стѣну, რაც მოხვდა მოხვდა, что было, то было, ან რაც მოხდა. მოხდა, была, ни была, როდეს ბოლო მოჰხდეს, когда окончится, (მომხვდება, -და; მომხვდომია, -დომოდა), ზ. მიჩ. წილად მერგება; შემემთხვევა; ჩემი მზვეცა თქვენ მოუხვდების, ე. ი ჩემს თავს თქვენ შემოგწირავთ, ვეფხ. 745, располагайте мною, достанется мнѣ въ долю; случается со мною; სიბრ. 22; ვეფხ. 132, 922; დარეჯ 2—56; მომხვდა ნაცვალი ჭირნახულისა, я получилъ вознагражденіе за трудъ; ვეფხ. 1313; ზედის ზედა მამხვდება ნახვა მისი, ვეფხ. 42; мнѣ придется видѣть се безпрестанно; ჟამი არ მომხდომია, не было у меня времени, ვეფხ. 375; მომხვდეს შენი პირის ჭვრეტა, ვისრ. 35; если случится мнѣ видѣть тебя; (მომიხდები, მომიხდა), ზ. მიჩ. შემემთხვევა, приходится, доводится мнѣ; ავად მომიხდა, дурно пришлось мнѣ, ქრის. 2 ბედ. 109; ქილ. 57; (მომხვდარვარ, -ხარ, -რა), ზ. უ. случилось, სამ. სომხ. 168; (მოვუხვდები, -დი), ზ. მიჩ. -რომლისაგანცა მოვუხდეით სარწმუნოებითა მადლისა მას, посредствомъ котораго мы получили доступъ къ той благодати, რომ. 5—2.

მოხდომა (მოვუხვდები, -ხდი, მდაბ. მოვუხე), ზ. უ. ახლოს მივალ; მივუხდები, ზედ-დავესხმი მტრულად, დავეცემი; приступить, подойдти близко; напасть, ლუკ. 23—36; ებრ. 10—22; 1 ქართლ. 429; სიბრძ. 48, საქმ. 23—13; ვეფხ. 918; შევემთხვევი, случаться, დარეჯ 139; ვეფხ. 918; მოუხდა კახეთსა, напалъ на Кахетію, მოუხდათ ომი, произошла битва; და მოუხჳდა მას ერთი მწიგნობართაგანი და ჰრქვა, и подошелъ къ нему, одинъ изъ книжниковъ и сказалъ ему: მატ. 5—1; 8—2, 5, 19, გულს რა მოგიხდა, что ты имѣлъ въ виду, დაბად. 20—10; მომიხვდები, მომიხვდი, მდაბ, მომიხე нападаешь на меня; приступаешь ко мнѣ, ავად მომოხდა ეს საქმე, я дурно повелъ это дѣло.

მოხედვა, სხ. посѣщеніе; призрѣніе; დაბად. 50—23; ისაი. 10—3: 29—5; ლუკ. 19—44; 1 პეტრ 2—13; 1 ქართლ. 298; (მოვჰხედავ, -დე), ზ. მ. დავხედავ; ვნახავ, სანახავად მივალ; მივხედავ. შევეწევი, თვალი და ყური მიჭირავს ვის ზედმე; посмотрѣть на кого, взглянуть; посѣтить, навѣстить; призрѣть; მატ. 25—36; ფსალ. 13—2; რუსუდ. 356, 413; ქილ. 488; ღმერთმა მომხედა, Богъ явился мнѣ на помощь, რუსუდ. 109, 649; უფალო ისმინე სიმართლისა ჩემისა და მოჰხედენ ვედრებასა ჩემსა, Господи услыши правду (мою) и внемли гласу моему, ფსალ. 16—1; მოჰხედა სიმდაბლესა მხევლისა თვისისა, ибо онъ призрѣлъ на смиреніе рабы своей; ლუკ. 1—78; მაშ როდის მოგვხედავ, когдаже вы навѣстите насъ, (მოვიხედავ, -დე), ზ. უ. შემოვჰხედავ, მოვიხე-

დები; სნეულთათვის: უკეთ შევიქმნები, მოვილხენ, მოვჰბრუნდები; მოვჰსჯობდები, оглянуться; получить облегченіе, выздоравливать; ვეფხ. 262;

მოხევე, ს. житель ущелья.

მოხეთქა, (ვჰ), ზ. მ. отколоть.

მოხელე, ს. მნე ან ზედამდევი, чиновникъ; управитель, смотритель; დასც. 5; კარის მოხელე, придворный чиновникъ.

მოხელება (ვა), ზ. მ. დავახელებ, მოვასწრობ, შევხვდები, схватить, что попало; заставать, находить; რუსუდ. 891; ვისრ. 137; ერის. 44; შინ ვერ მოვახელე, я не засталъ его дома, მოახელა დრო, онъ нашелъ удобное время, შინ ვერ მომახელებ, ты незастанешь меня дома, (ვიხელებ), ხელში ჩავიგდებ; მოვასწრობ შინ; прибрать къ рукамъ; застать; გორგ. 253.

მოხელთება (ვა), ზ. მ. ხელში ჩავიგდებ, прибрать къ рукамъ; захватить, (მოვიხელთებ), ზ. მ. იგივე; მომიხელთა, ე. ი. ხელში ჩამიგდო, онъ прибралъ меня къ рукамъ, ვისრ. 17, 49; რუსუდ. 303.

მოხელოვნება (ვი), ზ. მ. მოვიხერხებ, მოვიგონებ, მოვაგვარებ, смастерить, умудриться, ухитриться; 1 ქართლ. 245, 442; 2 ქართლ. 72; იერემ. 2—33; მოვიხელოვნებ ღონესა, придумать средство.

მოხერხა (ვჰ), ზ. მ. ხერხით მოვაშორებ, спилить; отпилить, **მონახერხი**, ს. отпилокъ.

მოხერხე, ს. დახელოვნებული, ხერხიანი, искусникъ.

მოხერხება, ს. ხელოვნება, ხერხი, хитрость, умѣнье, искусство; умственная ловкость, изворотливость, ქილ. 474; (ვა). ზ მ. მოვაგვარებ, მოვახელოვნებ, შევარჩევ, მოვაგვარებ, смастерить, умудриться, ухитриться, приладить; ვეფხ. 530: 720, განმ; ქილ. 151, 443; მეტი ველარა მოახერხა, ничего болѣе онъ не могъ придумать; ბუნ. კ. 34, 94; (ვუ), ზ. მ. მოვუგვარებ, употребить противу кого хитрость, сладить, კაცია 86; ერისთ. 2—5, **მოხერხებული**, მიმ. хитрый, ловкій; удобный, приспособленный.

მოხეხა (ვჰ), ზ. მ. стереть.

მოხვანჯა (ვჰ), ზ. მ. напутать.

მოხვდომა, **მოხუდომა**, ნ. მოხდომა.

მოხვედრება (მოვახვედრებ, -რე), ზ. მ. მოვარტყამ, попасть, სიბრ. 129.

მოხვევა (მოვახვევ, -ვიე), ზ. მ. შემოვაკრავ, შევშარტავ, წავჰგრაგნი, обвивать, обвертывать, закутывать; მოვახვევ ან მოვჰხვევ ხალხსა, окружить народомъ, ვისრ. 22; თავზედ მოვახვევ, навязать кому что на шею, თავზედ მოვიხვევ, навязать себѣ на голову; навязать на себя; ცამ ბურუსი მოიხვია, небо заволоклось туманомъ; (მოვეხვევი, -ხვიე). ზ. თვ დავეხვევი, შემოვეკვრი; გარდავეხვევი, ჩავეხუტები; გარშემოვევლები, გარეშევიცავ, გარს მოვადგები; обвиваться; запутываться; обнимать, прижать къ себѣ: окружить, обступить; ვეფხ. 225; 245, გველი მოეხვია ხესა, змѣя обвила дерево, საქმ. 28—3; (მოვუხვევ გზას), оставить одну дорогу идти по другой, обойдти дорогу, **მოხვეული**, მიმ. обвитый; обвязанный; **მოსახვევი**, ს. чѣмъ обвиваютъ, завертываютъ, **მოხვევინება** (ვა), ზ. სხმ. შემოვაკვრევინებ, заставить обвить, რუსუდ. 133; მოხვევნა, ს. объятіе, **მოხვევნილობა**, იგივე მოხვევნა, ერისთ. 2—132; **მიხვეულ-მოხვეული** გზა, крюковатый.

მოხვეტა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგროვებ, сгребать.

მოხვეჭა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ, скоплять, 1 კორ. 6—8; მოხვეჭა სახელისა, стяжать имя, славу; ვეფხ. 794; **მოხვეჭით**, нахрапомъ, 2 ქართლ. 77, 174.

მოხვეწა (ვჰ), ზ მ. მოვჰფხეკ, მოვთლი; გამოვსთლი, გამოვსჭვრეთ; выстрогать, выскоблить; выдолбить; ისაი. 44—12; (მოვიხვეწები, -წე), ზ. ვ. მოვითლები; მოვვარდები, быть выдолблену; отпасть; მოვივლტვი, მოვჰმართავ. прибѣгнуть къ кому, მთელს გემში არა მოეხვეწებოდა რა, на кораблѣ ничего неускользало изъ его рукъ, ბუნ. კ. 94, მოხვეწილვარ, я прибѣгъ, ищу убѣжище, დამბადებელო შენდამი მოვხვეწილ ვარ, Создатель! къ тебѣ я прибѣгаю; ვისრ; **მოხვეწილი** მაღალ. მთა, обрывъ горы, დარეჯ. 2, 116.

მოხვნა, ნახე **მოხნა**; **მოხვმა**, ნ. **მოხუმა**, **მოხუნა**.

მოხვრეტა (მოვჰხვრეტ, -რიტე), ზ. მ. გავხვრეტ, продолбить, просверлить, იობ. 40—21.

მოხვრეტა (მოვჰხვრეტ, -რიტე), ზ. მ. შევხვრეტი, მოვსვამ წვენსა, отхлебать.

მოხი, ს. ხავსი, мохъ, ვეფხ. 1254.

მოხიბლვა (მოვჰ), ზ. მ. გრძნებით შევჰკრავ, обворожить, околдовать.

მოხილვა, სს. ნახვა ქვეყნებისა, მოგზაურობა, обозрѣніе; путешествіе; ტიმ. 7, (მოვიხილავ, -ლე), ზ. მ. დავათვალიერებ, დავზვერავ; მოვივლი ქვეყნებს; მივჰხედავ; осматривать; обозрѣвать; путешествовать; призрѣть; იერემ. 23—2; დაბად. 23—10; ისაი. 26—22; საქმ. 3—2; ზოგჯ. მოვიხედავ, უკეთ შევიქმნები, получить облегченіе, выздоравливать.

მოხიხი, ს. მუხის ტევრი, მუხნარი, მაღნარი, дубрава.

მოხლა (ვახლი, -ვახალე), ზ. მ. დავსცემ, пріударить обо что, თავში მოგახლი, брошу тебѣ въ голову.

მოხლა (მოვხლი, ვხალე). ზ. უ. შევსწვავ ტაფაზედ ყავას, жарить кофе.

მოხლართვა (ვჰ), запутать.

მოხლტომა (ვხლტები, -ტი), ზ. მ. ხტომით მოვალ, прискакать, (მოვახლტები მაგალ ცხენსა), ზ. უ შევახლტები ცხენსა, вскочить на лошадь, რუსუდ. 422; ქილ. 480, **მოხმა**, ნ. მოხუმა.

მოხმარება, სს. употребленіе; помощь; (მოვახმარებ, -რე), ზ. მ. გამოვაყენებ ვისზედმე, დავხარჯავ ვისზედმე, ვახმარებ, употреблять на кого либо, издерживать на кого; (მოვიხმარებ, -რე), ზ. მ. გამოვიყენებ, ჩემს თავს ვახმარებ, ვირგებ, употребить на себя, издерживать, тратить на себя, მოვიხმარებ ხმალსა, употребить саблю; ვისრ. 43; რუსუდ. 874; (მოვეხმარები, -რე), ზ. თვ. ვუშველი, შევეწევი; დავიხარჯები ვისზედმე; помо-

гать, пособлять; быть употреблену на кого либо; ვეფხ. 1145; მკვდრის სულს მოეხმაროს, пусть будетъ употреблено на упокой души; სამ. ვახტ. 137; მომეხმარენით, помогите мнѣ; გორგ. 255; მომეხმარება, ხრ. მომხმარებია, будетъ употреблено въ мою пользу; ალ. 53; რუსუდ. 874.

მოხმევა (მოვიხმევ, -ხმიე), ზ. უ. მოვუწოდ, призвать, მოგვიხმე, призови насъ, ბუნ. კ. 280.

მოხმელო, ზედ. მცირედ ხმელი, суховатый.

მოხმობა (მოვუხმობ, -ხმე), ზ. უ. მოვუწოდ, მოვიხმევ, звать, ვეფხ. 52; **მოხმობინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვახმევინებ, заставить призвать.

მოხმობა (მოვახმობ), ზ. მ. გავახმობ, გავამშრალებ, высушить.

მოხმური, ს. მომთვრალო, пьяница, 1 ქართლ. 341.

მოხმურობა, ს. მთვრალობა, пьянство, 1 ქართლ. 260.

მოხნა, მოხნვა (მოვხენი, -ხვენ; მოვხნავ, -ხან), ზ. მ. მოვერქვენი, გარდავხთხრი გუთნით, შევიმუშავებ მიწას, орать, пахать, (მოვიხვნები, -ხვენ), ზ. ვ. მოვურქვნები, быть вспахану, მოხნული, მიმ. вспаханный.

მოხოცა (მოვჰხოც, -ცე), ზ. მ. მოვაკვდინებ მრავალთა, მოვსრავ, გავჟლეტ: მოვხწმენდ; перебить, истребить; стереть, 2 სჯული. 28—42; ვისრ. 158; ქილ. 316; ცხვირს მოვჰხოც სანთელსა, снять со свѣчи; თვალთაგან მოვიხოც ცრემლსა, оттереть слезы, ვეფხ. 110; ქვაზედ ნახატი ადვილად მოიხოცების, гравюра на камнѣ легко стирается; ვისრ. 172.

მოხოხმიკება (ვი), ზ. მ. მოვიმზადებ ხელ და ხელ, приготовить на скорую руку.

მოხრა (მოვჰხრი, -ვჰხარ), ზ. მ. მოვხდრეკ, მოვჰკაკვავ, მოვღუნავ, сгибать; наклонять; ორად მოვჰხრი, согнуть въ дугу; ყარამ. 59; მოვხრი ზურგსა, согнуть спину, ქილ. 81; მოვუხრი თავს, преклонить передъ кѣмъ голову; მოურავ. 291; **მოხრადი**, ზედ. მდრეკი, гибкій.

მოხრაკვა (მოვხრაკავ, -კე), ზ. მ. მოვსწვამ ტავაზედ, поджарить на маслѣ, ბაგრ. ბატ. 3.

მოხრეხა (მოვხრეხ, -ხე), ზ. მ. მოვსთლი; მოვჰქლეშ, снять ножемъ, соскоблить.

მოხრიკვა (მოვუხრიკავ, -კე), ხრიკს ვუგდებ, схитрить съ кѣмъ, употребить хитрость противу кого, ქილ. 120.

მოხრილობა, ს. მოკაკულობა, согбенность.

მოხრინწიანო, ზედ. მცირედ ხრინწიანი, хрипливый.

მოხრუკვა (ვჰხრუკავ, -კე), ზ. მ. დავსჭმუჭნავ, მოვზლუნძავ, измять.

მოხრუსტვა (ვჰხრუსტავ, -ტე), ზ. მ. დავსჭმუჭნი, მოვხრუკავ, измять.

მოხრწნა (ვჰხრწნი, -წან), ზ. მ. испортить.

მოხსენება, სზ. донесеніе, докладъ; напоминаніе; поминовеніе усопшихъ; მოუხსენებლად შესვლა ვისთანმე, войдти къ кому безъ доклада, მოხსენება მიცვალებელთა, поминаніе усопшихъ, (მოვახსენებ, -ნე), ზ. მ. მოვაგონებ, გავახსენებ, შევაგონებ სხვისადმი; უაღრესთა წინაშე ვიტყვი საქმესა, საჩივარსა, გინა ბძანების პასუხსა; напоминать; докладывать; доносить, ფსალ. 66—85; ვეფხ. 65, 87; რუსუდ. 779; 190, 394; ან მივართმევ შესაწირავს, ძღვენსა, приносить въ даръ, ვეფხ. 418; ბუჯ. 1, 19; (მოვიხსენებ, -ნე), ზ. მიჩ. მოვიგონებ, აღვიხსენებ; მოვისმენ, გავიგონებ მოხსენებას, вспоминать, припоминать; выслушивать докладъ; საქმ. 20—32, ფსალმ. 6—5; 8—4; 77—35; 1 ქართლ. 40; 2 ქართლ. 300; ქილ. 211; მოვიხსენებ მიცვალებულსა, поминать усопшаго, არ მოეხსენებიეს ეს ჭირი, онъ объ этомъ несчастіи не вспомнилъ, მოვიხსენებ მძვირსა, припомнить зло, 2 ქართლ. 275; იოან. 16—21; მომიხსენე, вспомни меня, ლუკ. 23—42; დაბად 40—13; (მოვეხსენები, -ნე), ზ. თვ. მოვეგონები; მოვხსენდები; вспомнить; докладываться, быть доложену, დაბად. 7—18; ლუკ. 23—8; 2 ტიმ. 1—4; ტიმოთ. 41; (მოვიხსენები, -ნე), ზ. ვ. მოხსენებული ვარ, упоминаться; поминаться (о покойникѣ); (მოვხსენდები. -დი), ზ. ვდ. მოვაგონდები; წარვედგინები საქმე ან საჩივარი; მივერთმევი ძღვნად; припомнить; докладываться; быть принесену въ даръ; მომხსენდა, доложено мнѣ. **მოხსენებული**, მიმ. доложенный.

მოხსნა (მოვხსენი, -ხსენ), ზ. მ. ჩამოვართმევ საკიდარსა, ჩამოვხსენი, отвязать, снять ношу; საქმ. 27—40; მოხსნა თვალისა, оторвать глазъ, ვეფხ. 825; მოვხსენი ხელთა, развязать кому руки, რუსუდ. 249; (მოვიხსენი, -ხსენ), ზ. მიჩ. მოვიცილი ტვირთს, снять съ себя ношу, ანტ. 69; (მოვეხსნები, -ხსენ), ჩამოვერთმევი ტვირთი; დავეხსნები; ჩამოვეცლები; отвязываться; отвязаться отъ кого, оставить, ანტ. 41.

მოხტომა (მოვჰხტები, -ტი), ზ. უ. ხტომით მოვალ, прискакать, მოვახტები ცხენს, быстро вскочить на лошадь, ვეფხ. 965.

მოხჳდომა, ნ. მოხდომა.

მოხჳმა (მოვიხვამ, -ხვი), ზ. მ. მოვიღებ, მოვიტან, приносить; ისაი. 10—9; მატ. 16 - 8; 1 ქართლ. 385.

მოხჳნა (მოვიხვენი, -ხვენ), ზ. მ. მოვიღებ, მოვიტან, взять, принести, გამოსლ. 28—10, ლევიტ. 14—42; 1 ქართლ. 15; 153, 314; დარეჯ. 2—37; დაბად. 43—34; (მოვუხვენი), ზ. მ. წავართმევ, მივუღებ, отнимать, отбирать, დაბად. 31—9; 32—8, 9; 22—5; 24—21; ბუჯ. 40; 1 ქართლ. 243, მოვუხვენი ძალსა. отнять силу; ვისრ. 160.

მოხუმარი, ს. ხუმარა, მასხარა, შემაქცევარი, шутникъ.

მოხუმრება (ვი), ზ უ. пошутить.

მოხუნცება, насоваться, რ. ქ. ლ. დიდი.

მოხუცება (ვა), ზ. მ. დავაბერებ, старить, (მოვხუცდები, -დი), დავბერდები, стариться, **მოხუცებული**, მიმ. დაბერებული; უფროსი, თავადი; старый; пожилой; старшина; ისაი. 3—14; მარკ. 8—31, საქმ. 4—8; ლევიტ. 9—1, **მოხუცებულება**, ს. დაბერებულება, старость; **მოხუცი**, ს. пожилой, старецъ, ერისთ. 8.

მოხუჭვა (ვხუჭავ თვალსა, -ჭე), ზ. მ. დავჰფარავ თვალსა. закрыть глаза.

მოხუხულებული ქოხი, ს. шалашъ.
მოხშვა (მოვხშავ, -შე კარი), ზ. მ. მოვჭკეტ, კარს მოვჭხურავ, затворить, запереть двери.
მოხშირება (ვა), ზ. მ. учащать; -ბით, часто.
მოხშო, ზედ. спертый, შავთ. 55.
მოხჩობა (ვა), ზ. მ. задушить.
მოჯაბნება (ვჭხჯაბნდები), ზ. თვ. терять мужество.
მოხწევა (ვახწევ, -წიე), ზ უ. ძლივ მოვალ, доходить, достичь, (მოვეხწევი, -წიე), ზ. თვ. ქვეშ მოვეცანები, попасть подъ, дожить.
მოჯაბრე, ს. ჯაბრის ან ინაღის მქონე, мститель.
მოჯადოვება (მოვიჯადოვებ, -ვე), ზ. მ. გრძნებით შევჰკრავ, მოვხიბლავ, околдовать; **მოჯადოვებული**, მიმ. околдованный, ერისთ. 2—268, 271. ჩონგ. 125; ვისრ. 158.
მოჯავრე, ს. сердитый; -რება, посердиться.
მოჯალაბე, ს. მოსამსახურე, дворовые люди.
მოჯამაგირე, ს. ფასით დაჭერილი მსახური, наемная прислуга, работникъ; საშ. ვახ 227; საშ. სომხ. 376.
მოჯანყე, ს. ამრეველი, ამშლელი, возмутитель.
მოჯარვა (მოვიჯარვები, -ვე), ზ. ვ. ხალხთათვის: მოვაცვდები, მოვიჯრები, მოვჰგროვდები, столпиться, (მოვეჯარვები, -ვე), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, окружить, რუსუდ. 163; ზეჟ. 17, მომეჯარნენ, ე. ი. მომეხვივნენ ხალხნი, ვეფხ. 601, окружили меня.
მოჯახება (ვაჯახებ), ზ. მ. натолкнуть.
მოჯაჯვა (ვი), съежиться; მოჯაჯული, мѣшковатый.
მოჯდენა (მოვიჯდენ, -დინე), ზ. მ. მოვისვამ, посадить подлѣ себя.
მოჯდომა (მოვჯდები), ზ. უ. მცირედ დავჯდები, присѣсть, (მოვუჯდები, -ჯდი ან -ჯდე, მოვუჯექ), ზ. უ. დავუჯდები გვერდით, сѣсть возлѣ; ვეფხ. 304.
მოჯერე, ს. მორიგე, очередной; (ვჰმოჯერეობ), ვჰმორიგეობ, очередоваться.
მოჯიჯვა (ვჰ), ზ. მ. смять; скомкать.
მოჯიუტობა, упрямство.
მოჯირითე, ს. ჯირითობაში დახელოვნებული, джигитъ.
მოჯობება, მოჯობნება, მოჯობინება (მოვაჯობებ, ვამჯობნებ, -ნე), ზ. გავაუკეთესებ, უკეთესად შევიქმ, улучшать, (მოვხჯობდები, -დი; მოვსჯობნდები ან მოვსჯობინდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰკეთდები; უკეთ შევიქმები; улучшаться; поправляться въ здоровьѣ, ვეფხ. 886; 352; რუსუდ. 699; 311; 2 ქართლ. 540; მოჯობდა, ომი შეეძლო, ე. ი. უკეთ გახდა და ომის შეძლება მოეცა; онъ поправился и могъ вступить въ бой, ვეფხ. 607.
მოჯოჯვა (ვა), плестись, идти тихо.
მოჯრა (მოვხჯრი, მოვჯერ), ზ. მ. გავხჭედ, მოვხჩრი, втѣснить, вдавить, (მოვიჯრები, -ჯარე), ზ. ვდ. ხალხთათვის: მოვაცვდები, გავიჭედები, столпиться, (მოვეჯრები, -ჯარე), ზ. თვ. გარშემოვეხვევი, окружить, ვეფხ. 71, 1455; რუსუდ. 296.

მოჯუნდრუკება (ვი), ზ. უ. проплясать.
მოჯუფთე, ს. ერთი წყვილთაგანი, ცოლი, ცალი, одна изъ пары; равный; парный, რუსუდ. 968.
მოჰაზრე, მოაზრე, ზედ. მფიქრობელი, думающій; განგებიანი, მიმხლომი, прозорливый, предусмотрительный. ისაი. 3—2, **მოჰაზრება** (მოვიჰაზრებ, -რე), ზ. მ. მოვიფიქრებ, придумывать.
მპარავი, ს. ქურდი, воръ, მატ. 6—19; ვისრ. 69, 103; **მპარავობა, მპარაობა, მპარველობა**, ს. ქურდობა, воровство, кража, ალ. 92.
მპარსავი, ს. მომპარსავი, დალაქი, брадобрѣй.
მპირველობა, ს. первенство.
მპირველობი, ზედ. უპირველესი, პირველის ადგილის მქონე; მენავეთ გამგე, უხუცესი; ეზეკ. 27—29; первоприсутствующій; въ Св. Писаніи: кормчій; корабельщикъ.
მპოვნელი, ს. ვინც მოიპოვებს რასმე, находчикъ, изобрѣтатель, ვისრ. 135.
მპყრობელი, ს. მთავარი, მფლობელი, მებატონე, владѣтель; монархъ, самодержецъ; ისაი. 22—29; **მპყრობელობა**, სს. მფლობელობა, владычество, ცამ. 9.
მჟავე, ზედ. ძმრის გემო; ფრიად დამჟავებულსა ეწოდება ჭმახე, წმახე და კაწახი, გარნა ცგბილსა და მჟავეს ერთად შეზავებულსა მჟე; кислый, მჟავე ღვინო, кислое вино; მჟავე წყლები, кислыя воды; მჟავე სიყვარული მამულისა, квасной патріотизмъ.
მჟავება (ვა), ზ. მ. დავამჟავებ, окислять, (ვჰმჟავდები, -დი), ზ. ვდ. დავმჟავდები, киснуть, სიყვარული უმჟავდებათ, любовь между ними старится; ანტონ. 4—42.
მჟამნობელი, ს. ჟამნის მკითხავი, псаломщикъ.
მჟაუნა, ს. მცენ. щавель.
მჟღავნება (ვა), ზ. მ. საქვეყნოდ ვიტყვი, გამოვაცხადებ, объявлять, оглашать, открывать тайну; ჰკამს თავისსა ხვაშიადსა არა ვისთანა ამჟღავნებდეს, ему неслѣдуетъ открывать свою тайну другому, ვეფხ. 13; (ვუ), ზ. მიც. გამოვუცხადებ, объвить кому, (ვჰმჟღავნდები, -დი), ზ. ვდ. საქვეყნოდ გამოვცხადდები. оглашаться, მიმჟღავნებს, объявляетъ мнѣ.
მჟღივანი, ს. წუთხი, гной изъ ранъ, საბ. ლ.
მრადი, ზედ. მრუდი, არა სწორე, кривой, неровный; მრადი მრუდი, ზედ. кривоватый.
მრავალი, ზედ. ბევრი, ურიცხვი, უთვალავი, многочисленный, многій, **მრავალგზის**, ზზ. ბევრჯელ, многократно, **მრავლად**, ზზ. ბევრად, ურიცხვად, во множествѣ, **მრავლება**, სს. умноженіе, (ვა), ზ. მ. გავამრავლებ, გავაბევრებ, увеличивать, умножать; (ვჰმრავლდები, -დი), ზ. მ. გავჰბევრდები, умножаться, 2 ქართლ. 433; ქონება უმრავლდება, имущество его увеличивается; **მრავლობა**, ს. ბევრობა, სიმრავლე, множество; многочисленность; მრავლობა ერისა, множество народа; 2 ქართლ. 307; **მრავლობითი**, ზედ. ბევრობითი, множественный, მრავლობითი რიცხვი, множественное число (грам.), **მრავლობით**, ზზ. во множествѣ, ქილ. 203; (ვჰმრავლობ, -ლე), ზ. უ. მრავალი, ან ბევრი ვარ,

быть, находиться во множествѣ; რუსუდ. 233; ქილ. 160; მროვ. 22; **მრავალგზის**, ზზ. მრავალჯერ, многократно, **მრავალ-გვარი**, ზედ მრავალ სახე, многоразличный, **მრავალ-გვარობა** (მრავალ-ვჰგვარობ, -რე), ზ. უ. მრავალ სახედ ვარ, быть разнообразнымъ, მარტ. 9—2; მადლი უკვე მრავალ გვარობს, добрыя дѣла многоразличны; **მრავალ-კეცი**, ზედ. ბევრკეცი, ნაჭერ ნაჭერი, многосложный, состоящій изъ многихъ частей; მრავალ კეცი ფარდა, запавѣсъ со многими складками. რუსუდ. 173; მრავალ კეცი შენობა, многоэтажный домъ, **მრავალ-მთავრობა**, ს. многоначаліе, многоначальство, 1 ქართლ. 306; **მრავალ-ჟამიერი**, ზედ. დიდი ხნისა, многолѣтній, **მრავალ-ჟამიერობა**, ს. многолѣтіе, ტიმ. 26; **მრავალ-სასყიდელი**, ზედ. ძვირფასი, драгоцѣнный, იგავი. 3—15; მატ. 16—46; **მრავალ სახე**, ზედ. მრავალ გვარი, многоразличный, 1 ქართლ. 309; **მრავალ-სახელი**, ზედ. многоименный, მრავალ სიტყვა, ზედ. многословіе, მროვ. 126; მრავალ ღონე კაცი, человѣкъ многосильный, способный, 1 ქართლ. 362; **მრავალ ფურცელა**, ს. მცენ. пижма, **მრავალ ცნობიერი**, ზედ. ბევრის მცოდნე, многознающій, მარტ. 2—122; **მრავალ ძარღვა**, ს. მცენ. подорожникъ, ბუნ. ლ; попутникъ, узколистный; ერის. ლ.

მრბეველი, ს. მარბეველი, ამაოხრებელი, опусто-[шитель.

მრგვალი, **მგრგვალი**, **რგვალი**, ზედ. გარშემო თანასწორი თვინიერ კუთხეთა, круглый, მრგვალი სტოლი, круглый столъ, მარგვალი წელიწადი, круглый годъ, მრგვალი ხელი, круглый почеркъ, **რგვალი წამალი**, ს. მცენ. волкана, раст.; Aristolochia rotonda, ნ. ჩ. ლ.; პ. ფ. ლ. მრგვლივ, **მრგვლიად**, ზზ. იმგრგვლივ, გარშემო, вокругъ, кругомъ, ვეფხ. 73; მრგვლიად დასაწველი, საკვერთხი, всесожженіе, ლევიტ. 23—12; ტიმ. 58; **მრგვლივი**, **მრგვლედი**, ზედ. მრგვლად მბრუნავი, круговой, კავშ. 83; **მგრგვლოვანი**, ზედ. რგვალის სახის მქონი, кругловатый, **მრგვალება** (ვა), ზ. მ. რგვალის სახეს მივჰსცემ, круглить, округлять; (ვჰმრგვალდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმრგვალდები, რგვალი შევიქნები, округляться, **მრგვლება** (ვემრგვლები, -ლე), ზ. თვ. გარშემოვედები, окружать.

მრგველი, ს. დამთესავი, сѣятель, сажатель.

მრგვლევა (მრგვლევას ვჰყოფ), ზ. უ. გარშემოვივლი, обходить; ამბაკ. 2—16.

მრე, ს. მომრევი, побѣдитель, ფსალ. 12—4; მრე ვექმნები, одержать побѣду, побѣдить, **მრეობა**, ს. მორევნა, მძლეობა, одолѣніе, побѣда, ქილ. 410.

მრეველი, ზედ. мѣшающій, სამ. ვახტ. შესავ.

მრევლი, **მრემლი**, ს. სამწყსო; სამრევლო; приходъ, церковный; прихожане; **მრევლობა**, ს. прихожане, სამ. სომხ. 35.

მრეკელი, ს. ტყეში ნადირის მომრეკი, сгонщикъ звѣрей, ვეფხ. 596.

მრეშველი, ს. შეშის მომჭრელი ტყეში, дровосѣкъ, ისაი. 9—21; ქილ. 154; საბ. ლ.

მრეში, ზედ. გრემა, რუხა, წაბლის მოფერო, каштановый (цвѣтъ).

მრეცი, ნ. ამრეცი.

მრეცხავი, **მრეცხელი**, ს. გამრეცხი, მმურკვნელი, прачка, გორგ. 149.

მრეწავი, **მრეწველი**, ს. მომგები ხელ ფასითა ან სამუშაოთი, промышленникъ, пріобрѣтатель, наживающій, **მრეწველობა**, ს. მოგება ფულისა შრომით, промышленность.

მრთელი, **მრთელება**, **მრთელობა**, ნახე მთელი, მთელება, მთელობა.

მრთელობა, ს. სიმართლე. правота, ვეფხ. 1354.

მრთველი, ს. ვინც გრეხს, ან ართავს прядильщикъ.

მრთლად, **მრთლივ**, ზზ. ნ. მთლად.

მრთმელობა (ვჰმრთმელობ, -ლე), ზ. მ. მივართმევ საჩუქარს, приносить подарки.

მრიგავი, **მრიგებელი**, ს. გამრიგებელი, распорядитель, ქილ. 111.

მრიდებელი, ს. დამზოგავი, არ გამომეტებელი; щадящій, მარტ. 1—32; **მომრიდებელი**, кто убѣгаетъ кого.

მრისველი, ს. მპარსავი, გამკრეჭი ცხოვართა, кто стрижетъ овецъ, საქმ. 8—32; მარტ. 1—88; დალაქი, цирюльникъ.

მრისხანე, ზედ. ანჩხლი, კაპასი, გულ-პილწი. гнѣвный, сердитый, злой; 2 ქართლ. 56; **მრისხანება**, ს. გულ პილწობა, კაპასობა, гнѣвъ, злость, ზ. უ. გულ ვჰპილწობ, ვანჩხლობ, бѣсноваться, гнѣваться, злиться, ქილ. 509.

მრიცხველი, ს. ვინც აღრიცხავს, счетоводъ, счетчикъ, **მრიცხველობა**, ს. ანგარიშის დაჭერა, счетоводство, წლის მრიცხველობა, лѣтосчисленіе.

მრკინელი, ს. მოჭიდავე, борецъ, საბ. ლ.

მრკვნა, ნ. **მურკვნა**; ისაი. 6—3.

მროკველი, ს. მოთამაშე, მოფუნდრუკე, танцоръ.

მრომი, **მრომე**, **მრუმე**, ს. ბნელად საჩინარი, ბინდის მსგავსი; потемки; потусклый, გოდებ. 4—1; ქილ. 373; ან ბრმა, слѣпой, 1 ქართლ. 312.

მროქავი, ს. ქირით გამცემი საქონლისა, отдающій въ наймы рогатый скотъ, საბ. ლ.; **მროწე**, ნ. ბროწეული, ბუნ. ლ.

მროშველი, ს. მროტავი, უწმაწურის მოლაპარაკე, болтунъ.

მროწეული, **მროწლე**, ს. ნახირი ზროხისა, стадо быковъ, დაბად. 26—14; რიცხ. 28—19; იოილ. 1—18; 2 ქართლ. 124, 296; მროვ. 163; ქილ. 202.

მროწე, ნ. ბროწეული.

მროწეული, ს. შესაკრავი ღილი, пуговица, застежка, გამოსლ. 36—31.

მრუდი, ზედ. უსწორო, არა მართალი; косой, кривой, неровный; неправый, неправдивый; ვისრ. 17, მრუდი ფიცარი, косая доска, მრუდი ფეხები, кривыя ноги, მრუდი გზა, кривая дорога; მრუდი კაცი, человѣкъ неправдивый, ვეფხ. 1058, **მრუდად**, ზზ. криво, неровно, **მრუდება**, ზ. მ. ვჰგრეხ; უსამართლოდ ვიქცევი, кривить; кривить правосудіемъ, ვეფხ. 187; (ვმრუდდები, -დი), ზ. ვდ. ვიგრიხები, უსწორო ვხდები, кривиться; თავი ემრუდებოდა, считалъ себя неправымъ, ვისრ. 153.

მრუმი, ნ. მრომე; **მრუმება** (მიმრუმდება თვალი), ზ. უ. თვალის სინათლე მაკლდება, глаза притупляются, ქილ. 284.

მრუჭი, ს. მცენ მერსენი, მურცი, мирсина, миртъ.

მრუში, ს. მემრუშე, прелюбодѣй, **მრუშება,** ს. ცოლვა წინააღმდეგი 7 მცნებისა, прелюбодѣяніе, ვეფხ. 10; (ვა), ზ. მ. სიძვობას ვაქმნევინებ, заставить прелюбодѣйствовать, **მრუშობა,** ს. სიძვა, прелюбодѣяніе, მატ. 5—32; გალატ. 5—19; (ვჰ, ვიმრუშებ, -შე), ზ. უ. ვსიძობ, ვჰზოზობ, прелюбодѣйствовать.

მრქენელი, ს. მრჩოლელი, მორქინალი ხარი, бодливый.

მრღვეველი, ს. დამრღვეველი, დამაქცეველი, разрушитель.

მრჩეველი, ს. მცნებელი, მზრახველი, совѣтникъ, ვეფხ. 185.

მრჩვალი, ს. მომრჩვალი, утопленникъ, ვისრ. 146.

მრჩობლი, ზედ. ორკეცი, ორწილი, ერთი ორად; двойной, сугубый, გამოსლ. 25—3; საქმ. 12—6; 2 ქართლ. 392; **მრჩობლ, მრჩობლად,** ზზ. ერთიორად, вдвойнѣ; მრჩობლ კევი კარი, двойныя двери, ქართლ. ქრისტ. 2, 138; ციმ. 34; **მრჩობლედი,** ზედ. ორწილი, ორკეცი, двойной, ქილ. 311, 652; მრჩობლება (ვა), ზ. მ. ერთი ორად გავხდი, удвоивать, усугублять, იეზეკ. 21—14; კავშ. 58; ზედ ვამრჩობლო, къ этому я присовокуплю, მარკ. 2—4; (ვიმრჩობლებ, -ლე), ერთი ორად გავიხდი, удвоить себѣ, საბ. ლ. **მრჩობლობა,** ს. ორობა, ორკეცობა, двойственность, (ვჰმრჩობლობ, -ლ), ზ. უ. ერთი ორად ვხდები, удвоиваться, მარკ. 1—5.

მრჩოლელი, ნ. მრქენელი; საშ. ხოშ. 244, бодливый.

მრუჩნელი, ს. შემასმენელი, მაბეზღარი, наушникъ, доносчикъ, ისუ ზირ. 28—15.

მრწამსი, ს. სიმბოლო, აღსარება სარწმუნოებისა, символъ вѣры.

მრწემი (უმრწემესი), ზედ. მერმე შობილი, младшій (братъ); მარკ. 9—35; ფსალმ. 151; დან. 13—26; **მრწემობა,** младость.

მრწმენი, ზედ. დამჯერებელი, вѣрующій.

მსაგრონი, ს. მოსაგრე, воинъ, ратникъ.

მსაზრავი, ზედ. მფიქრებელი, предполагающій.

მსაზღვრავი, ს. ვინც განსაზღვრავს, разграничитель.

მსამოსი, ს. სამმღდომი; тристать, военачальникъ, ეზეკ. 23—23.

მსასოებელი, ზედ. მოსავი, იმედეული, вѣрующій, надѣющійся; საბ. ლ.

მსაშობელი, ს. მშობელი დედა, родительница, იერემ. 20—17.

მსახავი, ზედ. გამომხატველი, рисующій, ვეფხ. 1558.

მსახიობელი, მსახიობი, ს. მიმოსი, წარმომადგენელი თეატრში, актеръ, ვეფხ. 119, გან. თ.

მსახლობელი, მსახლობი, მსახლობარი, ზედ. მოსახლე ერთის ადგილისა, житель, обыватель, საშ. ვახტ. 17.

მსახრვალი, მსახრველი, ს. შემლოცავ, გრძნებით შემკვრელი, обаятель, очарователь; ისა. 47—9; დან. 1—20; ლევიტ. 19—31; სიზმრის აღმხსნელი, снотолкователь, ფსალ. 57—5; ჩონგ. 123.

მსახურება, სზ. служеніе, служба, ღვთის მსახურება, богослуженіе, საქმ. 20—25; 1 ქართლ. 478; რომ. 15—29; 1 ქართლ. 30; ბუჟ. 28; (ვამსახურებ, -რე), ზ. მ. მსახურად ან სამსახურებლად მივუჩენ, заставить служить кому, 1 მეფ. 4—10; ხოშ. საშ. 345; (ვიმსახურებ, -რე), ზ. მიჩ. ვაიძულებ რომ მემსახუროს; заставить служить себѣ, საშ. ვახტ. 261, ვეფხ. 1012; მარკ. 10—45, ჩემი თავი იმსახურეთ, заставьте меня служить вамъ; (ვჰმსახურებ, ვიმსახურები, ვემსახურები), ზ. მ. ალვასრულებ ვისისამე ბრძანებასა, ვარ ვისისამე სამსახურში; ან შევეწევი, წარვემართებ; служить; быть полезнымъ кому; помогать, способствовать, ვისრ. 37; ეკკლესიურს ლოცვას გარდავიხდი; служить обѣдню, молебенъ; ლუკ. 1—23; ან თაყვანის ვჰსცემ, поклоняться, საქმ. 17—22; 25; ვისრ. 176; 1 ქართლ. 43, 44.

მსახურე ან მემსახურე, служи мнѣ; ლუკ. 17—9; **მსახურებინება** (ვა), заставить служить; რუსულ. 255; **მსახურობა,** ს. აღსრულება სამსახურისა, служба, служеніе, მსახურობა იკისრეს, взяли на себя отправлять службу, გორგ. 90; **მსახურეული,** ს. მომსახურე, служащій, 1 ქართ. 181.

მსახური, ს. მხლებელი, მოსამსახურე, слуга, служитель, მატ. 22—13; ლუკ. 1—2; ბუჟ. 13; ან ჩამომავალნი ძველთა ნამსახურთა ჯარის კაცთა, რომელთაც სისხლი დაეურვოდათ 240 მანათი; служивый; потомки древнихъ военнослужившихъ, и по закону пользующіеся особыми правами противу крестьянъ, საშ. ვახტ. 32.

მსაჯული, ს. მოსამართლე, судья, **მსაჯულთ მსაჯული, მსაჯულთ უხუცესი,** главный судья, **მსაჯულობა** (ვჰ), ზ. უ. მსაჯულად ვარ, быть судьею, **მსაჯულობა,** ს. მსაჯულის თანამდებობის აღსრულება, отправленіе судейской обязанности, რუსულ. 263, 2 ქართლ. 51.

მსგავსად, ზზ. მის სახისაებრ, подобно.

მსგავსება, ს. ერთ სახეობა; ქილ. 582; დაბად. 1—11; 12; ფსალ. 143—12; ს. подобіе, сходство, (ვა), ზ. მ. შევადარებ, შევამსგავსებ, уподоблять, сравнивать; საშ ვახტ. 157; (ვემსგავსები, -სე; ვჰმსგავსდები, -დი), ზ. თვ. შევედარები, походить, уподобляться, მემსგავსება, похожъ на меня, ფსალ. 82—2.

მსგავსი, ზედ. დარი, მის სახისაებრი, подобный; похожій; მატ. 20—1; ფსალ. 85—8; ვეფხ. 1318; -შემთხვევა, подобный случай; მსგავსია, онъ подобенъ (есть), მსგავსი ჟამისა, ე. ი. რაც იმდროს შეეფერებოდა, ვეფხ. 917; по обстоятельствамъ того времени; **მსგავსიერი,** подобный, схожій, აღბ. 92, 33; ქილ. 251; **მსგავსებითი,** ზედ. სადარო, уподобительный.

მსგეფსი, მშგეფსი, ს. სწორი, სწორი ერთი კვირისა, წლისა; შურის კვირა, ხსნილის კვირა; ერთი კვირა, შვიდი დღე; ровно недѣля, годъ; недѣля

сплошная, всеѣдная недѣля; недѣля, седмица, семь дней; ვეფხ. 930; კათალ. სპ. 9; სიბრძ. 105; მსვეფხი ქრისტეს ვნებისა, страстная недѣля, 1 ქართლ. 276.

მსევანი, ს. მფრინველია, სპ. ლ. 2 სჯული. 14.

მსერობელი, ს. სერის მჭამელი, закусывающій, დაბად. 43—33.

მსება (ვამსებ, -სე), ზ. მ. შევამსებ, наполнять.

მსვენი, ს. ხვლიკის მსგავსი, ящеръ, ლევიტ. 11—30; იგავი. 30—26.

მსვენლომი, ს. ისავრი, მიწის ლომი, ჯოჯოხა ჰგავს, ლევიტ. 11—30, родъ ящерицы, мигала; родъ паука; муравьиный левъ; ერის. ლ. ბუნ. ლ.

მსვლელობა, ს. хожденіе.

მსვრელი ჭირი, ზედ. მომსვრელი, губительный; губитель; ს. მომსვრელი სენი, губительная болѣзнь.

მსთაად, ზზ. ადრე; მალე, рано, ლუკ. 24—1; გუჯ. 27; 2 სჯული. 7—4; 11—17.

მსთვედი და მცხვედი, ს. დილის ან საღამოს წვიმა, ранній или поздній дождь, ოსე. 6—7; იაკობ. 5—7; იერემ. 5—24; 2 სჯული. 11—14.

მსთვლებელი, ს. ყურძნის მომკრეფი, ისაი. 32—10; собиратель винограда.

მსთველი, ს. დამრთველი ძაფისა, пряха.

მსთობა (ვიმსთობ, -ვიმსთვე), ზ. ვუსწრობ, მოვასწრებ, ადრე მივალ, предварять, ускорять, დაბად. 19—24; ფსალმ. 67—24.

მსინჯავი, ს. გამშინჯველი, разсматриватель.

მსიტყველი, ს. სიტყვიერი, словесный; **მსიტყველობა**, ს. სიტყვიერება, даръ слова, -გულში, дума, мысль, ლოლ. 58.

მსიძავი, ს. მეძავი, прелюбодѣй.

მსმელი, მსმეველი, ს. მემთვრალე, ლოთი, пьяница, ვისრ. 5, 2 ქართლ. 557; ჩემი სისხლის მსმელი მტერი, кровожадный мой врагъ, ქილ. 562; ვისრ. 34; **მსმელობა**, ს. ღალევა ღვინისა, მომთვრალობა, пьянство, მირიან. 103, დაბეჭდილში.

მსმელი ხოპითა, ს. მენავე ნიჩბის მხმარებელი, гребецъ.

მსმენელი, მსმენი, ზედ. მომსმენი, слушатель, მსმენელობა, ს. სმენა, слухъ.

მსოფლიო, ზედ. საქვეყნო; სოფლელი გლეხი კაცი; публичный; поселянинъ, простолюдинъ; -კრება, вселенскій соборъ, მსოფლიო საქმე, мірское дѣло, ქილ. 694 მსოფლიოთ კრებული, мірская сходка, **მსოფლიური**, ზედ. საგლეხო, сельскій; свѣтскій.

მსპარეზნობელი, ნ. მოასპარეზე. შავთ. 4.

მსრბოლი, ზედ. მორბედი, მორბენალი, მალემსრბოლი, бѣгунъ, гонецъ, **მალე მსრბოლი**, скороходъ, სიბრძ. სოლ. 5—11; **მსრბოლობა**, ს. მსწრაფლი სიარული, скорое хожденіе, 1 ქართლ. 269.

მსრველი, ზედ. მომსვრელი, губительный; губитель; -სენი, моровая язва, ნ. მსვრელი.

მსროლელი, ს. გამსროლი, стрелецъ, стрелокъ, -საგდებელისა, закидывающій арканъ, რუსუდ. 450; **მსროლელობა**, ს. სროლა, стрѣльба.

მსტვენავი, ს. ვინც უსტვენს, свистунъ.

მსტოვარება, ს. გამსტრობა, თვალის ჭერა, лазутчество.

მსტოვარი, ს. აუშაგი, გაგზავნილი დასაზვერავად მტერთა ქვეყნისა და ლაშქართა მათთა, соглядатай, лазутчикъ, шпіонъ, ზოგჯ. დარაჯი, стражъ, დაბად. 42—13; ისუ. 6—24; ოსე 9—10; ებრ. 11—31.

მსტოვარი, ს. ლეღვია ერთგვარი, смоква, ერისთ. ლ.

მსტრობა (ვიმსტრობ), ზ. უ. ვჯაშუშობ, шпіонить, ტობ. 10—10.

მსუბუქი, სუბუქი (სპარს.), ზედ. არა მძიმე; ადვილი; легкій, не тяжелый; не трудный; იერემ. გოდება გვერდი 14—142; ისაი. 18—2; მატ. 11—35; მსუბუქნი სხეულნი, легкія тѣла, მსუბუქი ძილი, легкій сонъ, მსუბუქი საჭმელი, легкая пища, მსუბუქი ჭკუის პატრონი, გონება მსუბუქი; человѣкъ недальняго ума, 2 ქართლ. 510, **მსუბუქად**, ზზ. ადვილად, легко; **მსუბუქება** (ვა), ზ. მ. მსუბუქად ვჰყოფ; ვაადვილებ, дѣлать легкимъ; облегчать, (ვი), ზ მიჩ. გავიადვილებ, облегчить себѣ; (ვჰმსუბუქდები, -დი), გავადვილდები, становиться легкимъ, ვუმსუბუქდები, облегчаться, ვეფხ. 980; (ვემსუბუქები, -ქე), ზ. თვ. მსუბუქად ვეჩვენები, казаться легкимъ, სიბრ. 36; **მსუბუქობა**, ს. ადვილობა, სიადვილე, легкость, маловажность; შესაგ. გ. მ. სამართლ.

მსუდრავი, ს. მკვდართ მმოსველი, кто надѣваетъ на усопшаго саванъ.

მსუნაგი, ს. ავმუცელა, ხარბი, გაუმაძღარი, жадный, прожора, обжора; კაცია 29, მსუნაგის აშლილი, возбуждающій аппетитъ, жадность, ქილ. 177, **მსუნაგობა**, ს. სიხარბე, გაუმაძღრობა, жадность, (ვჰსუნაგობ, -გე); ზ. უ. ავმუცლობ, обжираться, жадничать.

მსუნევანი, ს. თხელი პურები უფუვარი ერბოთი ნაცხვარი, იერემ. 44—19; ხმიადი; опрѣснокъ, прѣсный хлѣбъ на маслѣ.

მსუსავი, ზედ. მწველი მაგალ. ჭინჭარი, жгучій (крапива).

მსუფევი, ზედ. მეუფე სუფევაში, блаженный, ტიმ. 170.

მსუქანა, ს. მცენ. დანდური, портулакъ.

მსუქანა, ს. თეთრი მიწა, მაგნეზია, магнезія.

მსუქანი, ზედ. გასუქებული ცხოველი ან ცხიმიანი საჭმელი, жирный, მსუქანი ხორცი, жирное мясо, მსუქანი მიწა, жирная земля, **მსუქება** (ვა), ზ. მ. გავასუქებ, дѣлать жирнымъ; откармливать, утучнять; (ვმსუქდები, -დი), ზ. ვლ. გავსუქდები, жирѣть, утучняться, ჩონგ. 121.

მსუყე, ზედ. მსუქანი ან ნოყიერი საჭმელი, жирный; сытный; ისაი. 30—28; **მსუყება** (ვუმსუყებ გულსა), ზე. უ. გულზედ გავეხიზები, სიმსუქნით გულს ავურევ, отягощать желудокъ жирнымъ.

მსყიდველი, ს. ვინც ყიდულობს, მუშტარი, покупщикъ.

მსწავლელი, ს. მასწავლებელი, учащій, ლოლ. 106.

მსწრაფება (ვა), ზ. მ. ვაჩქარებ, торопить.

მსწრაფლ, ზზ. სწრაფად, საჩქაროდ, скоро, поспѣшно; сейчасъ, тотчасъ; ისაი. 14—1; ლუკ.

1—39; 2—16; **მსწრაფლი**, ზედ. სწრაფი, ჩქარი, მალი, скорый, поспѣшный, **მსწრაფლობა**, მსწრაფობა, ს. სისწრაფე, სიჩქარე, скорость, поспѣшность, **მსწრაფლებელი**, спѣшащій.

მსწრობი, ზედ. მომსწრობელი, поспѣвшій, ვეფხ. 714.

მსჭვალვა (ვმსჭვალავ, -ლე), ზ. მ. ვჰგრეს, ვჰკრუნჩხავ, ვსთანგავ (ხენით); დავლურსმავ, ლურსმით დავაკრავ; пригвоздить; коробить, корчить, сводить, ათასი ისარი გულს უმსჭვალვიდა, тысячу стрѣлъ кололи ему сердце; ვისრ. 47.

მსხალი, ს. მცენ. груша (плодъ и дерево).

მსხდარი, **მსხდომარე**, **მსხდომი**, ზედ. მჯდარი, сидящій, ქილ. 674.

მსხემა (ვისხემ, -მე), ზ. მიჩ. დავიბინავებ, поселяться, იერემ. 50—41; მსხემება, დაბინავება.

მსხემი, ს. უბინაო კაცი, მწირი; უცხო, скиталецъ, странникъ; пришелецъ, поселенецъ; ფსალ. 38—13; 104—12; ლევიტ. 25—44; დაბად. 15—13; 47—4; მსხემ ვიქნები, поселяюсь, **მსხემობა**, სზ. მწირობა, უცხოება; დაბად. 28—4; სახლკარობა, დაბად. 50—8; путешествіе, странствіе; принятіе осѣдлой жизни; семейство, домъ, ზაქარ. 9—12; (ვჰსხემობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰმწირობ, ვუცხოვობ, странствовать, скитаться, დაბად. 47—9; ეზეკ. 14—7, ვჰსცხოვრებ, ვჰხიზნობ, обитать, жить, დაბად. 32—4; (ვიმსხემებ, -მე), ზ. მიჩ. ვჰხიზნობ, обитать, დაბად. 47—10, შემსხემნეს, поселились у меня, ისაი. 54—15.

მსხემელი, ს მომკრეფი ხილისა, ამოს. 7—14, собиратель ягодъ.

მსხვერპლი, ს. შესაწირავი; ზვარა, სამღუთოდ დასაკლავი პირუტყვი, ან ძღვენი, საზორავი; жертва; приношеніе; წარმართნი შესწირავდნენ კერპთა მსხვერპლსა, язычники приносили жертву кумирамъ; მსხვერპლად დახდო თავი თვისი მამულისათვის, онъ пожертвовалъ собою отечеству, უსისხლო მსხვერპლი, ე. ი. ახალ აღთქმასა შინა ეწოდების საღმთოსა ლიტურღიასა, რამეთუ წმინდა საიდუმლო სისხლისა და ხორცისა ქრისტესისა დაედების ნაცვლად ძველისა სჯულისაებრ შესაწირავთა ცხოველთა; ებრ. 9—7, 8; 10—4, 5; безкровная жертва, მსხვერპლის საცავი, ს. საცავი წმინდისა საიდუმლოსი, ე. ი. ზიარებისა, дарохранительница, მსხვერპლის შეწირვა ზ. მ. ვჰზორავ, ვუმსხვერპლებ, приносить жертву, **მსხვერპლება**, მსხვერპლვა (ვჰმსხვერპლავ, -ლე), ზ. მ. მსხვერპლს შევჰწირავ, жертвовать, приносить жертву, (ვუ), იგივე; მსხვერპლება (ვა), იგივე მსხვერპლვა (ვჰ), დაბად. 46—1.

მსხვილი, ზედ. სხვილი, ზრქელი, толстый; крупный; -ხე, толстое дерево, -კაცი, толстякъ, -მაუდი, толстое сукно, -ხმა, басъ, -ძაფი, толстая нитка, **მსხვილ-მსხვილი**, крупноватый, **მსხვილი ძარღვები**, ს. თაგვნი, мышцы; **მსხვილება** (ვა), ზ. მ. ვასქელებ, дѣлать толстымъ, (ვმსხვილდები, -დი), ზ. ვდ. ვსქელდები, толстѣть.

მსხვრევა, სს. ломка, (ვა), ზ. მ. ვამტვრევ, ვლეწ, ломать, бить въ дребезги; (ვიმსხვრევი, რიე), ზ. ვ. ვიმტვრევი, ломаться, **ნამსხვრევი**, ს. обломки, щебень.

მსხილათობანი, ს. ყურძენია, ბაქრ. 229, 182.

მსხირპანე, ს. ზილი, კრინი, წვრილ ხმა, альтъ, ნ. ჩ. ლ. ნ. ყირი.

მსხირპავი, **-პველი**, ზედ. გამჭიმავი, кто ростягиваетъ.

მსხმელი, ს. დამსხმელი, кто розливаетъ, ან ნაყოფის მომცემი, приносящій плодъ.

მსხმილი, **სხმილი**, ს. მწერთ კვერცხები, яйца насѣкомыхъ.

მსხმო, ს. მრავალ მუწუკი, პარტახტი, ერთსა ჰქვიან [ბმო; сыпь.

მსხმო, **მსხმოიარე**, ზედ. ხილის მომცემი, ნაყოფიერი, плодовитое (дерево), ქილ. 201; ბუნ. ლ; ბუნ. კ. 136, მსხჳრევა, ნ. მსხვრევა.

მსაჯულობა, ს. მოსამართლობა, исполненіе судейскихъ обязанностей; (ვჰ), ზ. მ. исполнять судейскія обязанности.

მსჯავრი, ს. სამართალი; განგებულობა ღვთისა; судъ, приговоръ; судьба, опредѣленіе Вышняго; 1 ქართლ. 273; რიცხვი 36—13; ისაი. 32—16; **მსჯავრობა**, ს. სამართალი, судъ, გამოსლ. 28—29; 1 ქართლ. 273.

მსჯელი, ზედ. გამსჯელი, მბჭობელი, разсуждающій, მსჯელი გონება, разсудокъ, ვეფხ. 1219; მსჯელობა, ს. ბჭობა, сужденіе, разсужденіе.

მტანჯველი, ს. მგვემელი, მწვალებელი, мучитель, потязатель; მაკ. 18—34; **მტანჯველობა**, ს. წვალება, мучительство, мученіе, რუის. კან. 2.

მტარვალი, ს. ხელ-ჯოხიანი, ბოქაული, იასაული; ნასაღჩი, ჯალათი; городской служитель, городовой; палачъ; საქმ. 16—35, 36; **-ლობა**, ს. მტანჯველობა, тиранство.

მტაცებელი, ს. მკრეხელი, грабитель, -მგელი, хищный волкъ; დაბად. 49—27; **მტაცებლობა**, ს. მკრეხელობა, грабительство, грабежъ; (ვჰმტაცებლობ, -ლე), ზ. უ. ვჰმკრეხელობ, грабить.

მტე, ს. ძმისა ან საჭმელის მოზიარე, თანა მეინახე, მაგალ. ძუძუს მტე, молочный братъ; პურის მტე, кто съ кѣмъ держитъ общій столъ, ტიმოთ. 12; მარკ. 6—39; **პურის მტეობა**, ს. ერთად მეპურეობა, ნადიმობა, ქილ. 312; держаніе общаго стола.

მტევანი, ს. რქა ვაზისა, მსხმო, მრავალ-მარცვლოვანი ყურძნისა, კოწახურისა, ჯონჯოლისა, მოცხარისა და სხ; გარნა ყურძნის მტევნის კერძოსა ეწოდება კუფხალი, და უმცირესსა კიმელი; кисть виноградная и т. п.; დაბად. 40—11; 2 სჯული 32—32; ისაი. 18—5, **მტევან-დიდი**, ყურძენია ბაქრ. 229.

მტევბარი, ს. მომტევი ლაშქარი, войско наступательное, 4 მეფეთ. 13—20; დაბექდილს დაბად. არ იპოვება ეს სიტყვა; საბ. ლ.

მტერ-დაცემული, ზედ. მტრისაგან მეხ-დაცემული, пораженный врагомъ, ვეფხ. 349.

მტერი, ს. ავის მდომი, მავნებელი, врагъ, ქილ. 340; ფსალ. 5—8; 8—2; არაკი: ცოტა მტერი ცეცხლსა ჰგავს ნაცარში დამალულსა, არა ჰჩანს, რა გაქექო ხელს დაგწვავს; ვისრ.

მტერიანი, ზედ. გასულელებული, одурѣлый, ვისრ. 9, 13, 22, 58, 72, 163; ან მტრული, враждебный, ანდ. 12; ვისრ. 178.

მტერება (ვა), ზ. მ. მტრად გავხდი, გადავჰკიდებ ერთმანერთსა, посѣять вражду, **მტერობა** ნახე **მტრობა**; 2 ქართლ. 432.

მტერფავი, ზედ. დამთრგუნავი ფეხის ტერფით, попиратель.

მტეხი, -ხელი, ს. მაგალ. სიტყვისა, нарушитель.

მტეხიარე, ზედ. ვისაც სატკივარი ჰსტეხს, აწუხებს (ითქმის მშობიარეთა თვის); кого ломитъ болѣзнь (въ особенности во время родовъ).

მტვერება (ვა), ზ. მ. пылить, напылить.

მტვერი ს. ქარტლი, კორიანტელი, ქარისაგან აფქვრეული მიწა ან სილა, пыль, прахъ, მტვერის აყენება, поднять пыль, მტვერი წამლისა, порошокъ, ბუნ. ლ.

მტვერიანი, ზედ. მტვერით სავსე, пыльный, ვისრ. 15; მტვერება (ვამტვერებ, -რე), ზ. მ. მტვერს ავადგენ, поднять пыль, пылить, (ვჰმტვერდები, -დი), ზ. ვდ. ამტვერდები, ავიშლები ავდგები მტვერი, пылиться.

მტვირთველი, ს. მჭერელი, кто держитъ что, 1 ქართლ. 439.

მტვრევა (ვა), ზ. მ. ვლეწავ, ვამსხვრევ, ვტეხ წვრილად, ломать, бить; (ვიმტვრევი, -იე), ზ. ვ. ვილეწები, ломаться, биться, **ნამტვრევი**, ს. ნამსხვრევი, ნალეწი, обломки, (მემტვრევა, -რია), ზ. მიჩ. მემსხვრევა, ломается у меня, бьется; დავრ. 133.

მტვრიანი, ნ. მტვერიანი.

მტიერი, ზედ. თავ მუწუკიანი, თმა დაცვივნული, паршивый; плѣшивый; 4 მეფ. 2—21; ეზეკ. 29—18; **მტიერობა**, ს. თავ მუწუკიანობა; ქაჩლობა; паршивость; плѣшивость; მტიერება (ვჰმტიერდები, -დი), ზ. ვდ. თავ მუწუკიანი გავხდები; გავქაჩლდები, становиться паршивымъ; лысѣть, плѣшивѣть.

მტილი, ს. აგარაკი ან ბოსტანი, засѣянное поле; огородъ, მატ. 13—31; ბარუქ. 6—69; ბუნ. ლ; ბაღი, ვენახი, фруктовый садъ, виноградникъ; იოან. 18—1; 19—41; მარტ. 2—192.

მტირალი, ზედ. ცრემლის მღვრელი, плачущій.

მტკაველი, ს. ზომა გაშლილის ხელისა, ცერის მწვერვალით ნეკის მწვერვალედმდე, пядень, четверть аршина, გამოს. 28—16.

მტკბარუნება (ვი), ზ. მ. გემოს ვიღებ, ვიგემებ, ვიგემრიელებ, услаждать вкусъ, вкусить, ბუნ. კ. 123.

მტკველი, ს. ფეტვის ბურდო, выжимки отъ проса, საბ. ლ.

მტკვეფრობა (ვემტკვფრები, -რე), ზ. თვ. დავეხვევი, навертываться, საბ. ლ.

მტკივანი მტკივნეული, ზედ. ვისაც ჰსტკივა რამე; თანა მლმობი; больной; соболѣзнующій; **მტკივნეულება**, მაგალ. გულისა, თანა მლომობელობა, соболѣзнованіе, 1 მეფე. 22—8; ანდრ. 65; ან ტკივილი, боль, ერისთ. 120; გულ მტკივანი, сердобольный.

მტკივნეულება, ს. боль.

მტკიცე, ზედ. მაგარი ან ძლიერი; твердый, крѣпкій; непоколебимый, постоянный; მტკიცე ქალაქი, крѣпкій городъ, მტკიცე პირის მიცემა, дать кому вѣрное слово, მტკიცე ქრისტიანე, твердый, непоколебимый христіанинъ, **მტკიცედ**, ზზ. твердо, крѣпко, непоколебимо, **მტკიცება** (ვა), ზ. მ. ვამაგრებ, სიმაგრეს მივსცემ, განვაძლიერებ; დავამტკიცებ, დავარწმუნებ, укрѣплять, усиливать; утверждать, скрѣплять, (ვიმტკიცებ, -ცე). ზ. მიჩ. დავიმტკიცებ, დავინარჩუნებ, укрѣпить за собою, (ვუ), ზ. მიჩ. დავუმტკიცებ, утвердить за кѣмъ либо что, მიმტკიცებ, ты доказываешь мнѣ, (ვიმტკიცები, ვჰმტკიცდები, -დი), ზ. ვდ. ვმაგრდები; დავმტკიცდები, укрѣпляться; утверждаться; მარტ. 1—88.

მტკიცვა (ვჰმტკიცავ, -ცე), ზ. მ. ფქვილს გავსცრი, მოვაშორებ ქატოს, გავჰმტკიცავ, просѣять.

მტკნარი, ზედ. უმარილო, უმჟავო, მქონი ბუნებითის გემოსი შეურევნელად, прѣсный, -წყალი, прѣсная вода, -რძე, творогъ.

მტკფოლვარე, ზედ. აყვავებული მუწუკი, созрѣлый струпъ, საბ. ლ. გამოსლ. 9—11.

მტლაში-მტლუში, ს. ტლოშნა, უგვანი კოცნა, чмоканье, ვეფხ. 10.

მტოლვარება, ს. გამოქცევა, бѣгство.

მტრელებელი, ს. მიმფერებელი, ласкатель; მტრიანი, ნ. მტერიანი.

მტრიობალი, ზედ. აღმაშფოთებელი ან აღშფოთებული; вызывающій гнѣвъ; взбѣшенный, разгнѣванный; ან საწერტელი, დეზი, стрекало, шпоры, ოსე 4—16.

მტრობა, მტერობა, ს. вражда, ვეფხ. 37; მტრობით, по враждѣ, (ვჰმტერობ, ვჰმტრობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვსცდილობ რომ ვისმე ძვირი შევამთხვიო, враждовать, быть кому врагомъ, дѣлать зло; (ვემტრები), იგივე ვჰმტრობ; (ვუმტერდები, -დი), ზ. ვდ. გავუმტერდები, начинать враждовать.

მტრული, ზედ. სამტრო, враждебный, непріятельскій, **მტჳრევა**, ნ. **მტვრევა**.

მტუტე, ზედ. მეტად მლაშე, пересоленный, **მტუტება** (ვა), ზ. მ. მარილის მეტს ვაძლევ, пересаливать, ან ვამღვრევ, мутить (воду).

მტყებარე თავისა, ზედ. თავის მტყეპელი, გამომთქვეფი, бьющій себя по головѣ, მარტ. 1—36.

მტყვენავი, მტყვენვარე, ს. მკრეხელი, მძარცველი, грабитель, **მტყვენველობა**, ს. ძარცვა, грабежъ, разбой, ვეფხ. 1217, განმ. თ; მარტ. 1—118.

მტყუანი, მტყუვარი, ზედ. მაცთური, ცრუ, лживый, ложный; лгунъ, обманщикъ, გუჯ. 18; დან. 1—8; 1 იოან. 1—10; 2—21; -ქრისტე, лжехристъ, მარკ. 13—21; მტყუვრად გამოვაჩენ, იოან. 5—11; выставить лжецомъ.

მტყუპარი, ს. ტყუპი, близнецъ, ვისრ. 20.

მტყუვნება (ვა), ზ. მ. მტყუანად გამოვაჩენ, გავაცრუვებ, ვამხელ; обличать во лжи, уличать кого; (ვიმტყუვნებ, -ნე), ზ. მ. ზედითად მოვიქცევი, измѣнить, сподличать; 2 ქართლ. 294; თუ შენ ჩვენზე არ იმტყუვნო, если ты неизмѣнишь намъ, 2 ქართლ. 448; თავს ვიმტყუვნებ, ე. ი. თავ-

ზედ დავიდებ ბრალსა, обвинять себя, (ვუ), ზ. მიჩ. ვუცრუვებ, ვუღალატებ, обмануть кого; измѣнить ჩონგ. 146; (მიმცყუვნებ, -ნე), обманешь меня, (ვმხცყუვნდები, -დი, ვიმცყუვნები, -ნე); ზ. ვდ. გავცრუვდები, уличаться, სიგელ. ჩოლაყ. 19; **მცყუვნებელი**, მიმ. обличитель.

მცყუვრობა, ს. სიმცყუვნე. ложность.

მუაბა, ნ. **მოაბა**; **მუაჯარი**, ნ. **მოაჯარი**.

მუგზარი, **მუგუზალი**, **მუგუზი**, **ნაგუზალი**, ს. ღეროშეშისა ცეცხლ მოკიდებული, головня, головешка.

მუდამ (სპარს.) ზზ. ნიადაგ, მარადის, завсегда, მუდამი, ზედ. всегдашній.

მუდარა, ს. ხვეწნა, ვედრება, мольба, просьба. ვეფხ. 1484; **მუდარა**, **მუდარება**, мольба, (ვემუდრი, ვემუდარი, -რე; ვემუდარები, -რე), ზ. თვ. умолять, упрашивать, убѣждать, 1 ქართლ. 251; ვისრ. 115; რუსუდ. 893; მემუდარა, ე. ი. შემეხვეწა, просилъ меня; ვამუდარებ, заставить просить, умолять, ვაჩივლებ, ვახვეწინებ; **მუდარობა**, ხვეწნა; просьба, ვეფხ. 245; მოურ. 94; (ვჰმუდარობ, -რე); იგივე რაც ვემუდრი.

მუდახილი, **მურდახილი**, ს. ნაქჴთები გამოჭრილთა შინა სახეთა, კუნწუბი, კუწუბი, барельефъ, фризъ.

მუდმისად, **მუდმად**, ზზ. ნიადაგ, მიწყივ, завсегда, რუსუდ. 658; 2 ქართლ. 409.

მუდო, ს. დიდი თაგვი, крыса. საბ. ლ.

მუდრეგი, ს. ოხერი, ტიელი, უპატრონო კაცი извергъ, -სოფელი, деревня запустѣлая, безъ хозяина, ქილ. 263.

მუზა, ს. ბუნებითი ნიჭი, მადლი მეცნიერებისა ან ხელოვნებისა, муза.

მუზამფარი, ს, მუჟუჟი, მოხარშული ხორცი ან თევზი ძმარში ჩადებული, буженина, варенное мясо или рыба, въ уксусѣ.

მუზარადი (სპარს.), ს. ზუჩი, ჩაბალახი, ჩაჩქანი, რკინის თავსახურავი, каска, шлемъ, ვეფხ. 1362; 439.

მუზარაკი (სპარს.), ს. ლახვარი, შუბი, копье, რუის. კან. 14, შავთ. 19. [დასტ. 39.

მუზდი (სპარს.) ს. გასამჯელო, მიზდი, мзда, плата,

მუზიკა, **მუზიკი**, ს. საკრავის ხმა, ძნობა, სახიობა, музыка, **-ზიკობა**, ს. воспѣвать, შავთ. 1.

მუზმუზელა, ს. გონება მახვილი დედაკაცი, воструха, ანტ. 2—57.

მუზნური თვლა, ს. ერთიორად აღრიცხვა განმრავლებით, ვითარ: 2, 4, 8, 16, 32 და შემდოგი სულ განორებით, прогрессія возрастающая.

მუთანჯა ფლავი, ს. ფლავი ხილით, ე. ი. ქიშმიშით, ნუშით, თაფლით, და სხ. пловъ съ подливкой изъ фруктовъ, დასტ. 122; სამზ. 100, 44.

მუთარიხი, ს. ლურჯი სადებავი წამალი, лазурикъ, ქიმ. 45.

მუთაქა (სპარს.) ს. გრძელი და მგრგვალი ბალიში, круглая подушка.

მუთაჯირი, სპარ. იჯარადარი, арендаторъ.

მუკაშარი (არაბ.), დაღერღილის ცერცვისა ან მუხუდოს გული ჩენჩო შემოცლილი; облупленный мелкій горохъ, ბიანკ. ლ. ქილ. 307.

მუკენი, ს. ჩალურის ლატანი, жердь, брусъ у соломенной избы.

მუკიოტი, ნ. ბუკიოტი.

მუკუდი, ს. აქშარის საბელი, ჭიმი, вожжи.

მუკუზი, **მუკუზანი**, **მუკუზალი**, ს. მუგუზალი, головешка.

მული, ს. ქმრის და, золовка.

მულიდი, ს. გაუტანელი, დაუნდობელი, вѣроломный. საბ. ლ. 1 ქართლ. 365.

მულიმი (არაბ.), ს. სწავლული, მეცნიერი, ученый. ვეფხ. 349.

მუმია (არაბ.), ს. გამხმარი ხორცი კაცთა შემურვილი, мумія.

მუმეიზი (არაბ.), ს. ქვეყნის აღმწერი, кто совершаетъ народную перепись; 2 ქართლ. 359.

მუმლი, ს. კოლოს მსგავს ქინქლა, мошка, въ Св. писаніи скнипъ; გამოსლ. 8—17; ფსალ. 104—31; 1 ქართლ. 173; толкунчики, ერის. ლ.

მუნ, ზზ. იქ, тамъ; туда; **მუნიდამ**, **მუნიდგან**, оттуда, მუნვე, тамъ же, მუნამდე, -მდის, дотолѣ, ვეფხ. 1470; ვისრ. 115.

მუნათება (ვა), ზ. მ. დავავალებ, ვალდებულ ვჰყოფ, обязывать, ჩონგ. 155; (ვემუნათები), претендовать, упрекать, быть недовольну.

მუნათი (არაბ.), ს. ვალი, ვალდებულობა; საყვედური; обязанность; упрекъ; მუნათი დამსდო, онъ обязалъ меня, ალექ. 175.

მუნასიბი (არაბ.), ზედ. შესაფერი, სამართლიანი, достойный, справедливый, 2 ქართლ. 463; დავრ. 157.

მუნასიმედ, ზზ. მონასიმედ, ბარემც, кстати.

მუნ-აღყვანება, ს. მეტაფორა, გარდაღებითი მნიშნველობა ლექსთა, метафора.

მუნაჯიბი (არაბ.), ს. ვარსკვლავთ მრიცხველი, астрономъ, მირ. 33; ბიანკ. ლ. დარეჯ. 2—51; ვისრ. 7; რუსუდ. 533, 120; астрологъ.

მუნებური, ზედ. აქაური, тамошній, მუნებურნი მცხოვრებნი, тамошніе жители

მუნეჯიბი, **მუნეჯიმი**, ნ. მუნაჯიბი, რუსუდ. 149.

მუნთქვესვე, ზზ. მაშინვე, ანაზდად, თქმასა თანავე, вдругъ, тотчасъ; და მუნ თქვესვე ყოველნი კარნი განეხვნეს და ყოველნი კრულებანი განიხსნეს, и тотчасъ отворились всѣ двери и оковы со всѣхъ спали. საქმ. 16—26; 23—30.

მუნი, ს. მღიერი, მეფხანოვანი, ქეცი სენი მუწუკებიანი, чесотка, паршъ, **მუნის მატლი**, зудень чесоточный, ერის. ლ. **მუნიანი**, ზედ. паршивый.

მუნით, ზზ. იქითგან, оттуда.

მუნ მყოფი, ზედ. იქ მყოფი: დამსწრე, присутствующій, очевидецъ; მუნყოფა (მუნვარ), ზ. უ. იქა ვარ, присутствовать, находиться.

მუნჯება (ვა), ზ. მ. онѣмѣть.

მუნჯი (სომხ.), ს. უენო, განლიგებული, სიტყვიერებისაგან მოკლებული, нѣмой.

მუნჯობა, ს. უენობა, нѣмость.

მუპარაკი, ს. წყობ. 236, ხრწნილება, тлѣнность.

მუჟუჟი, ს. ძმარში ჩადებული მოხარშული ღორის ხორცი, варенное свиное мясо въ уксусѣ; буженина.

მუყურო, ს. ბადის სალონე ფსკერი, кошель у невода.
მურა, ზედ. ინგუშა, შავ-წითელი, темнобурый цвѣтъ, მურა ცხენი, бурая лошадь, ნ. რუხა.
მურაბა (არაბ.), ს. ნარაჯი, варенье.
მურავაჟიანი, ნ. მურვაჟიანი; **მუხაჟი**, ნ. კვრინჩხი.
მურაკი, ს. დუღილით შესქელებული მჟავე შესანახავად, морсъ, изъ кислыхъ ягодъ.
მურასა (არაბ.), ს. მოოჭვილი, осыпанный драгоцѣнными каменьями, მურასა ხმალი, сабля, усыпанная драгоцѣнными каменьями; მურასა პური, бѣлый, чистый хлѣбъ; დასტ. 97, 173.
მურახაზი (არაბ.), ს. განტევება, გასტუმრება, отпускъ, увольненіе, ბიანკ. ლ. 2 ქართლ. ცხოვრ. 393.
მურდარი, ბეჭდის მცველი, хранитель печати, დასტ.
მურდასანგი (სპარს.) ს. ყვითელი სურინჯი, глетъ, литаргирій, колчеданъ, свинцовая окись; ბიანკის ლ; ქიმ. 58; პ. ფ. ლ.
მურდახილი, ნ. მუდახილი.
მურეშა, ს. მრეში, შავ-წითელი ფური, бурая корова.
მურვა (ვჰ), ზ. მ. მურით შევსვრი, მურს დავადებ, გავჰმურავ, покрывать, чернить сажею, გულსა ჰმურა, ე. ი. გული მწუხარების მურით მოიცვა, ვეფხ. 323; у него сердце надорвалось отъ грусти.
მურვა (ვჰმურავ, -რე), ზ. მ. შევჰმურავ მიცვალებულის გვამს, бальзамировать, (ნ. მური).
მურვაჟიანი ღვინო (არაბ.) ზედ. წმინდა აურეველი ღვინო, чистое вино безъ примѣси, ვისრ. 123, 130; ჩემს დედანში მურავაყიანი ჰსწერია.
მური, ს. ჭვარტლი, კვამლის ფარილი, сажа, ვეფხ. 153; მილამებდა გულსა მური, копоть, т. е. скорбь засѣвшая въ сердце моемъ печалило меня, ვეფხ. 586; მარგ. 2—113.
მური (ბერძნ.), ს. ზმირინი, სუნნელთ ხეთ ნაწვეთი, смирна, пахучая древесная смола, გამოსლ. 30—23; მაც. 2—11; ფსალ. 44—9; პ. ფ. ლ.
მურია, ს. პაწარა შავი ძაღლი, жучка, черная собачка. [канный.
მურიანი, ზედ. მურით შესვრილი, въ сажѣ запач-
მურკი, ს. კომბოსტოს ძირთ ხვიწი, თალგამი, кочанъ, стебель у капусты.
მურკლი, ს. ანაცერი, რიოში, высѣвки, ისე ზირაქ. 27—4; комокъ, სამ. სომხ. 67.
მურკნა (ვჰმურკნი, -ნე), ზ. მ. გავრეცხ; გავათეთრებ; мыть, стирать; бѣлить; ისაი. 7—3.
მურმური, სზ. ропотъ; **მურმურება**, ვჰ, ზ. უ. ვდრტვინავ, ვჰბუზღუნებ, брюзжать, ворчать.
მურობა, ს. მჭვარტლის მოკიდებულობა, копоть, ვეფხ. 990.
მურტალი, ზედ. უწმინდური, წარეული, поганый, нечистый, მურტალი ჭურჭელი, нечистая посуда, **მურტლიანი**, ზედ. поганый, -ხელები, нечистыя руки, **მურტლება** (ვა), ზ. მ. უწმინდურ ვჰყოფ, поганить, осквернять; **მურტლიანება** (ვა), ნ. ვამურტლებ; (ვჰმურტლიანდები, поганиться.

მურტი, ს. მვირსინი მცენ. мирта (дерево), ისაი. 55—13; ბუნ. ლ., брусница, ნ. ჩ. ლ. მიწის მახველა, калина.
მურყანი, მურყნის ხე, ს. თხმელა, ольха, **მურყნარი**, ს. მურყნის ტყე, лѣсъ ольховый.
მურწა, ს. თევზია, усачъ (рыба); снятокъ.
მურწასმული, ზედ. მურით შესვრილი, запачканный въ сажѣ, ერისთ. 187.
მუსადია, ს. ბიძის ცოლი, ბიცოლა, тетка, жена дяди.
მუსაიბობა, მუსიფობა, ს. ლაპარაკში გართვა, бесѣда, რუსუდ. 657; (ვჰმუსაიბობ, -ბე; -საიფობ, -ვე), ზ. უ. გავერთვი ლაპარაკში, бесѣдовать, გორგ. 55; ყარამ. 349; ჩონგ. 131.
მუსაფი (არაბ.), ს. მაჰმადიანთ რჯულის წიგნი, ყორანი, коранъ, ვეფხ. 349, 525, 1160; 2 ქართლ. 534, **მუსაიფი**, ს. собесѣдникъ, **მუსაიფობა**, მასლაათი, გართვა ლაპარაკში, бесѣда.
მუსალიმი, ს. მაჰმადიანი, магометанинъ.
მუსთაზადი, ს. შაირი თოთხმეტ მარცვლოვანი და ხუთ ტაეპოვანი.
მუსეიბი (არაბ.), ს. ხმის გამცემი, მეგობარი, собесѣдникъ, сотоварищъ; ქილ. 232.
მუსიკა, ნ. მუზიკა; დან. 3—7; **მუსიკობა**, ს. музыка, (ვჰმუსიკობ), ზ. უ. მოვსთქვამ ლექსებით შაირთა: пѣть стихи, ვეფხ. 25; 1 ქართლ. 336, მუზიკებრითა, съ музыкою, დაბად. 31—27; **მუსიკება** (ვემუსიკები, -კე), ზ. თვ. наигрывать пѣсню, ყარამ. 94.
მუსკული, ს. შესაძარღვი, თაგვნი, კუთი, мускулы, მარგ. 2—6.
მუსმარი, ს. ლურსმანი, სამსჭვალი, гвоздь.
მუსრვა (ვჰმუსრავ, -რე), ზ. მ. დამტვრევა, დაფშვნეტა, бить, ломать, дробить, раздроблять, сокрушать, (ვიმუსრები), ზ. ვ. დავიმტვრევი, ломаться, сокрушаться.
მუსრი, ს. ნამუსრი, ნალეწი, дребезги; обломки, мусоръ; ბუნ. კ. 239; **მუსრს ავლებს**, ნ. ვლება.
მუსტაფი (არაბ.), ს. პირობის წერილის დამამტკიცებელი ბეჭდით, чиновникъ, прикладывающій печать на договоры, обязательства, დასტ. 86.
მუსტაზადი, ს. თორმეტ-მარცვლოვანი შაირი, რომელსაც ტაეპში აქვს ხუთი ლექსი.
მუსულმანი (არაბ.), ს. მაჰმადიანი, мусульманинъ, **მუსურმანობა**, ს. მაჰმადიანობა, магометанство, ვისრ. 1.
მუსურმანი, ს. мусульманинъ, ჩახრ. 73.
მუსუსი, ზედ. მსუნაგი, ხარბი, მეტად მნდომი, жадный, ненасытный; лакомый, -ქალებისა, волокита.
მუტრიბი (არაბ.), ს. ქალი მეჩანგე, მგოსანი, пѣвица, арфистка, ვეფხ. 366.
მუტრუკი, ს. ვირის კვიცი, ჩოჩორი; осленокъ.
მუფარახი (არაბ.), ს. იაგუნდის მაჯუნი, ხევდის მომაქარვებელი, лекарственная кашка, придающая веселость, ვეფხ. 108, 888.
მუქარა (არაბ.), ს. ქადილი, ზავთი, რისხი, угроза, 2 ქართლ. 400, 548; მუქარა ჰსთხოვა, ე. ი. გამოითხოვა ხმალში, вызвалъ на поединокъ, და-

რეჯ. 120; ალბ. 127; მუქარა გითხოვნია, ты вызвалъ меня на поединокъ, დარეჯ. 2—43; **მუქარა** (ვემუქრი, ვემუქარე ან ვემუქრები), ზ. უ. ვექადი, ვემუქრები, угрожать, მემუქრები, ты грозишь мнѣ, ალექ. 200.

მუქაზარი (არაბ.), ს. დანახევი, დახეული ადგილი, мѣсто разщелины, ვისრ. 105; ბიანკ. ლ.

მუქაფა (არაბ.), ს. ნუქაფა, სამაგიერო; საჯილდაო, მისაგებელი, სანაცვლო; возмездіе, вознагражденіе; მუქაფად, ზზ. სანაცვლოდ, взамѣнъ, ვეფხ. 1183, 1194; რუსუდ. 543; (ვუმუქფებ, -ქფე), ზ. მ. სიყვარულის ნაცვლად სიყვარულს მივსცემ, платить любовью за любовь, ვისრ. 51.

მუქთახორი, ს. მუქთად მჭამელი, дармоѣдъ.

მუქთი (სპარ.), ზედ. ექთი, მაჯნა, მედადი, უფასური, მულარალი, даровой, იმას ხულ მუქთი აქვს, у него все даровое, **მუქთად**, ზზ. უფასოდ, даромъ.

მუქი, ზედ. თახლი, მოჭირებული ფერი, темный цвѣтъ, მუქი წითელი, темнокрасный, მუქი ლურჯი, темносиній.

მუქმეკინება (ემუქმეკბიან), ზ. თვ. угрожать, ჩახრ. 5.

მუქრობა, угроза; (ვემუქრები), угрожать.

მუქფება (მიმუქფებ, -ფე), ზ. მ. ნაცვალს მიგებ, ты платишь мнѣ въ замѣнъ, რუსუდ. 67; მემუქფება, ე. ი. მემართლება, онъ имѣетъ право на эго.

მუღაბანი, ს. სამუღაბნო, სანანური, შესაბრალი, სათანალრო, მაგალ. ახეთი მუღაბანი (სიბრალული) შემსვლია გულსა, сожалѣніе, жалость, რუსუდ. 42, 942; წათა ცხ. 538, მარკ. 2—176 2—23; **მუღაბნება** (მემუღაბნება, -ბნა), ზ. თვ. მებრალება, მეწუხება, жалко мнѣ, რუსუდ. 942.

მუღარზარი, ს. ინდოური მურასა, გულქანდი, позолота, ციმ. 99, 173; დარეჯ 61.

მუღარალი, მუღარარი, ზედ. მუქთი, даровой, დასც. 156; ნ. ჩ. ლ. ნახე მუქთი.

მუღლი ჴაზრახი, ს. გომფისი, камедь, бделій (смола), პ. ფ. ლ.

მუღნი (არაბ.), ს. ბარბითი, ებანი, ან ქნარი, родъ арфы или лютни, რუსუდ. 551; гусли, 1 მეფე. 10—5.

მუღრაობა, ნ. ბუღრაობა; **მუღრობა**, ს. ქადება, угроза, (ვჰმუღრობ), ზ. უ. ვჰბღლვინავ, ვღრინავ (ლომთათვის), рыкать, **მუღრობა**, ს. სამღვთო წერილში; კურნება, ლხენა, исцѣленіе, იერემ. 48—2.

მუღრი, ს. ნაღარა, труба музыкальная, გორგ. 112.

მუყა, ნ. ოჩხარი, საბ. ლ.

მუყაითი (არაბ.), ს. ბეჯითი, მოცადინე, მომჭირნე, прилежный старательный, მუყაითად იყავი, смотри въ оба, **მუყაითობა**, ს. ბეჯითობა, ცდა, стараніе, прилежаніе.

მუყაიში, ს. სხეპლა, ნახე ოქრომკედი, бить золотая или серебрянная, ციმ. 62.

მუყაო (არაბ.), ს. ხქელი ქაღალდი, папка, картузъ.

მუყი, მეგრ. მაყვალი, ежевика.

მუყლი აზრაკი, ს. გომიზი გამხსნელი, смола, текущая изъ аравійской пальмы, ბუნ. ლ.

მუყრი, ს. მაჰმადიანთ მოლა, რომელიც მეჩითში აზანს დაიძახებს; ვეფხ. 347; მარკ. 2—111; мулла, съ высоты минарета, созывающій правовѣрныхъ на молитву.

მუშა, მუშაკი (არაბ.), ს. მრეწავი, მოსაქმე, მიწის მომქმედი, работникъ, ავი მუშა კვირა ძალ ზედ, худой работникъ на канунѣ воскресенья, т. е. тотъ, который не знаетъ ничему времени, ფილიპ. 3—2.

მუშა, ს. ძნის შესაკრავი ჩხირი, прутъ для связыванія сноповъ.

მუშაბალი, ს. ნალი, სათხეპელი, სართხმელი, ძელი კედელში დაცანებული სიმაგრისათს, брусъ, вложенный въ каменную стѣну для крѣпости, რუსუდ. 121.

მუშავაზი, ს. ამბრის ფერი, темный цвѣтъ, საბ. ლ.

მუშავაზი (არაბ.), ს. რიდე, თავზედ მოსახვევი თათრებისა, тюрбанъ, ვისრ. 32; ბიანკ. ლ.

მუშავება (ვა), ზ. მ. ვასაქმებ, заставить работать, дѣйствовать, (მუშავებინება (ვა), იგივე; ხარი ქირით ემუშავებინათ, воловъ отдали въ работы (по найму).

მუშავობა, მუშაობა, მუშაკობა, ს. работа, (ვჰმუშავობ, ვიმუშავებ), ზ. მ. ვხელსაქმობ, ვსაქმობ, ვაკეთებ; შევიმუშავებ მიწას; работать, трудиться, ვეფხ. 18; обработывать землю, ჰაერი მუშაობს, провѣтривается, освѣжается воздухомъ зданіе; ბუნ. კ. 198; მუშაობს საათი, часы идутъ, წისქვილი მუშაობს, мельница дѣйствуетъ, მრავალმა სისხლმა იმუშავა, много крови истекло.

მუშაითი (არაბ.), ს. ჯამბაზი, მიმმოსი, საბელზედ მოთამაშე, акробатъ, ვეფხ. 119; მუშაითობა (ვჰ), ზ. უ. თოკზედ ვჰთამაშობ; ходить по канату.

მუშაკაცი, ს. работникъ.

მუშამბა (არაბ.), ს. ლიფი, ხანთელში ანუ ფისში გავლებული სამოსელი, რომ წყალი არ შეუვიდეს, вощанка, клеенка.

მუშამ ბალახი, ს. ქვაზედ მოჭრილი სახეები, фигуры, высѣченныя на камнѣ, რუსუდ. 361.

მუშამი, ს. ველი, ხაშმი, ბარი, მეცად ცხელი ადგილი, степь знойная, пустыня.

მუშაობა, ნ. მუშავობა, -ზვარისა, обработка виноградника; დასც. 6; -იარისა, гноеніе раны.

მუშთარი (არაბ.), ს. ზევსი (ცთომილი ვარსკვლავი), зевсъ (планета); ვეფხ. 953.

მუშკ-ამბრი, ს. мускусъ и амбръ, რუსუდ. 347.

მუშკი (არაბ.), ს. აფრიკული ნადირი თხის გვარი, საზარდული მისია მუშკი, ვითარცა თახვისა და თვითცა ხუნნელია, შაჲთ. 58; (кабарга и струя онаго, мускусъ), პ. ფ. ლ.

მუშობა, рабство, მგოს. 34.

მუშრიბი (არაბ.), ს. მწერალი, ანგარიშის დამჭერი, бухгалтеръ, დასც. 79, 84.

მუშთარი (არაბ.), ს. შეჩვეული მხყიდველი სავაჭროთა ერთის პაცრონისაგან, покупатель.

მუშტეიდი ს. 2 ქართლ. 535.

მუშტი (სპარს.), ს. ხუთივე თითი მოკუმშვილი, кулакъ, მუშტით ცემა, бить кулакомъ, მუშტის კვრა, дать кому толчекъ кулакомъ, მუშტითცემა, მუშტის კრივი, кулачный бой, მუშტუკუნი, ს. მუშტის შემოკვრა, толчекъ, ударъ кулака.

მუშური, ზედ. სამუშო, рабочій, მუშების სიმღერა, пѣснь рабочихъ, ჩონგ. 106.

მუჩაგრა, ს. პირი, პირობა, ფიცი, слово, клятва, обѣщаніе, რუსუდ. 835, 836.

მუჩერი, ს. ღვინის ქარავანი, обозъ, караванъ съ винами, **მუჩირობა**, ს. ცკბილის მოშოვება სთველში, ვითარცა კალმასობა პურისა კალოზედ, въ пользу монастырей: выпрашиваніе вина во время давленія; (ვჰმუჩირობ, -რე), ზ. მ. ვითხოვ ღვინოს, выпрашивать вино.

მუცელა, **მუცელ-გეთილა**, ს. საცალი, მუცელში საქმობა, поносъ, мыть, разслабленіе желудка, ნ. ჩ. ლ; ზუნ. კ. 228.

მუცელი, ს. შინაგანი შენობა ცხოველთა დასაცვენელი ფაშვისა, წელებისა, კუჭისა და სხვათა, желудокъ, брюхо; внутренность; чрево, утроба; беременность; მუცელში გახსნა, -ყვანა, поносъ, მუცლის სენი, кровавый поносъ, მუცლის ჭრა, -გვრემა, рѣзь въ желудкѣ; მუცლის შენობა, устройство желудка, **პაცარა მუცელი**, паховина, **მუცლისქონი**, მუცლის მფარველი ქონი, сальникъ, მუცლის ტკივილი, -სალმობა, боль въ животѣ, დედაკაცს მუცელი წაუხდა ან მოსწყდა, женщина выкинула, სამ. ვახტ. 51; **მუცლისჭია**, глиста, **მუცლიანი**, ზედ. чревастый, выпуклый; беременная; მუცლიანი ზუთხი, непотрошенный осетръ, **მუცელ-გეთილა**, ნ. **მუცელა**; **მუცელ-მოგვი**, ს მუცლით მოლაპარაკე. чревовѣщатель, მუცელ ქმნული, ზედ. ორსული, დაორსულებული, беременная, **მუცელ ქმნულობა**, ს. ორსულობა, беременность, იერემ. 31—8; **მუცელ-უმაგობა**, ს. გაუმაძღრობა, ненасытность, **მუცლად-ღება**, ს. დაორსულება, зачатіе, беременность, ლუკ. 1—31; (მუცლად ვიღებ, -ღე), ზ. მ. დავორსულდები, забеременѣть, забрюхатѣть, зачать, გამოცხ. 12—2; **მუცლად მღებელი**, ზედ. беременная, დაბად. 4—16; მარკ. 1—16; მუცლად ვიღებ, ზ. მ. ფიქრში შემივა, ფიქრად ვიქონიებ, задумать, მარკ. 1—5; ან დავორსულდები, забеременѣть; **მუცლით მეზღაპრე**, ს. გრძნეული, მკითხავი, ან მუცლით გამო მიმგები სამისნოთა პასუხთა, чревовѣщатель, **მუცლით მოუბარი**, ნ. ზეით მუცლით მეზღაპრე.

მუწუკი, ს. ბმო, მსხმო, ბუზუკი, чирей, вередъ, მუწუკის ძირი, стержень чирья; მუწუკის პირი, прорывъ у раны; მუწუკის თავი, отверзтіе раны, მუწუკის გამორწყვა, разгноиться, **მუწუკიანი**, **მუწუკებიანი**, ზედ. ბმოიანი, вередливый.

მუჭა, **მუჭი**, ს. ხელის თითნი მაგრად შეკუმშვილი, უკეთუ ეჭიროს რამე ეწოდების ბლუჯი, პეშვი და მჭელი; უკეთუ კაცსა ჰსცეს მუჭითა ცერით კერძო მას ჰქვიან **მუშტი**, **მუშტკუნი**; ნეკით კერძო შემოკვრასა, **მჯილი**; ცერით შუა დატანებით შემოკვრასა **ბლიკვი**; თითებით სახსართა გოჯებითა წაკვრასა **ქინცი და ქურდნვა**; იდაყვით უკუკრვასა **მუჯლუგუნი**; горсть; полтора вершка мѣра; ყარამ. 147; ერთი მუჭა ფქვილი, горсть муки, ერთი მუჭა სისხლი, горсть крови, მუჭად, горстью, კაცია 36, **მუჭვა** (ვჰმუჭავ, -ჭე), ზ. მ. брать горстью; сжать въ кулакъ.

მუჭეჭი, ნ. მეჭეჭი.

მუხა, ს. კრკოს ხე, მეგრ. ჭყონი, дубъ, ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ერის. ლ; მუხის ტევრი, дубовый лѣсъ, მუხის კრკო, желудь, **მუხა ნეზვი**, дубовка (дыня); **მუხა პრობკისა**, дубъ пробковый.

მუხამბაზი (სპარს.), ს. შაირი, რომელსაც აქვს ათი მარცვალი, და ცხრა მუხლი; муганбази, стихъ, имѣющій 10 слоговъ и въ куплетѣ 9 стиховъ.

მუხანათი, ს. მოღალატე, измѣнникъ, **მუხანათობა**, ს. измѣна, (ვჰმუხანათობ, -თე), ზ. მ. ვღალატობ, измѣнять, 2 ქართლ. 519; 542; (მიმუხანათეს), измѣнили мнѣ; გორგ. 288.

მუხთალი, ს. მოღალატე, измѣнникъ, **მუხთლობა**, ს. ღალატი, измѣна, ვეფხ. 336, 420, (ვუმუხთლებ, -ლე), ზ. მ. ვუღალატებ, измѣнять кому, ვეფხ. 459, ვისრ. 4—17; **მუხთლური**, ზედ. измѣннический.

მუხლი, ს. ფეხის წვივისა და თეძოს შუა სადრეკის სახსრის თავი; колено, მუხლზე დგომა, стоять на коленяхъ, მუხლი წერილისა, параграфъ, стихъ напр. въ Св. писаніи; пунктъ, მუხლი მცენარისა, колѣно у растенія, ზუნ. კარი 11; მუხლის თავი, колѣнная чашка, ნახე ტაბუხის თავი; **მუხლიანი**, მუხლედი, ზედ. колѣнчатый, ოთხ **მუხლედი** ლექსი, стихотвореніе, состоящее изъ четырехстишій; მუხლის დადგმა (დავიდგამ, -გი), ზ. უ. стать на колѣни, მუხლთ მოდრეკა, ს. колѣнопреклоненіе, მუხლ მოდრეკილი, колѣнопреклонный, მუხლთ მოყრა (მოვიყრი, -ყარე), ზ. უ. класть поклоны, преклонять колѣна, ვეფხ. 59, მუხლდგომით, колѣнопреклоненіемъ.

მუხლუხა, მცენ. ფაზრის ბალახი, роговикъ, ლათინ. cerastium; **მუხლუხი**, ს. червь листоѣдъ.

მუხლუხი, ნ. მუხუნძელა.

მუხნარი, **მუხოვანი**, ს. მუხის ტყე, дубрава, дубнякъ.

მუხრუჭი, ს. ცხენთ ცხვირის მოსაგრეხი, მაგრა დასაჭერად დაჭელის დროს; намордникъ, оброть, нарыльникъ, надѣваемый лошадямъ на морду; кандалы, тиски; მუხრუჭის მოჭერა, скрутить нарыльникомъ; держать кого въ ежовыхъ рукахъ; მუხრუჭში ყოფნა, быть въ тискахъ.

მუხტი, ს. ვაზნა, თოფის წამლის მასრა, патронъ, зарядъ.

მუხუდო, ს. ერევანდი, ერევინდე; горохъ нѣмецкій, ერის. ლ. გარეული მუხუდო, чернуха, дикій горохъ; ახალი მუხუდოს პარკები და ღეროები კონად შეკრული, руно, пучокъ гороху со стеблями.

მუხუნძელა, ს. ქია ფოთლის მჭამელი, червь, листоѣдъ.

მუხური, ს. ჩამოსხმული თოქმა ან ღილი, отлитая металлическая пуговица, ჩუბ. ნ. ლ.

მუჯა, ს. მლაშე მიწა, ნადირთ სალოკავი, солончакъ ზუნ. ლ.

მუჯაალი (არაბ.), ს. ვადის მიცემა წერილით, отсрочка.

მუჯამარი (არაბ.), ს. საცეცხლური, სუნნელთ დასაკ-

მეველი, курильница, ვეფხ. 327; რუსუდ. 168.
მუჯამფარი, მუჯაფარი, იგივე მუჯამარი, რუსუდ. 514, 768.
მუჯირი, ს. ხვარბალთ მნე, смотритель хлѣбныхъ магазиновъ, коммиссаръ, დასტ. 26, **მუჯირობა**, ს. ხვარბლის მოკრეფა გლეხთაგან და შენახვა, собиранiе хлѣба съ крестьянъ, გუჯ. 31.
მუჯლუგუნი, ს. იდაყვით უკუკრვა, იდაყვით ცემა, толчекъ, ударъ локтемъ, ნ. მუჭი.
მფარველი, ს. შემწე, მეოხი, მეპატრონე, покровитель, защитникъ, ფსალმ. 30—2, 3; 58—10; 70—6; მფარველი მუცლისა, сальникъ; **მფარველობა**, სს. покровительство, (ვჰმფარველობ, -ლე), დავიფარავ. ვუპატრონებ, покровительствовать.
მფარცხველი, ს. დამფარცხველი მიწისა, боронильщикъ.
მფახველი თვალისა, ს. თვალის მხუჭავი, кто жмуритъ глаза, ვეფხ. 1174.
მფენელი, მფენი, ს. მომფენი მაგალ. სინათლისა, разстилатель, ქილ. 31, შავთ. 100.
მფერებელი, მფერები, ს. მიმფერებელი, угодитель.
მფლობელი, მფლობი, ს. მებატონე, მეპატრონე, პატრონი, владѣтель, обладатель, ვეფხ. 43; 114; შავთ. 4, **მფლობელობა**, ს. ბატონობა, პატრონობა, владычество, господство, მროვ. 71.
მფოფინარე, ზედ. ჩქარად მდუღარე, кипящiй ключемъ, მარტ. 2, 175; 190; -წყალი, волнующаяся рѣка, **მფოფინარება**, ს. დუღლი, кипѣнiе ключемъ, -სახმილისა, пламя, მარტ. 2—45.
მფრდელი, ს. გამსყიდველი, продавецъ, 23—3.
მფრთოვანი, ზედ. ფრთებით შემოსილი, пернатый.
მფრინავი, მფრინვალი, მფრენელი, ზედ ვინც ფრინავს, летающiй, ისაი. 31—5.
მფრინველი, ს. ფრთებიანი ცხოველი, птица, დაბად. 1—20; ფსალ. 8—8; 78—2; შინაურნი მფრინველნი, дворовыя птицы, მფრინველთ ბუდე, птичье гнѣздо, მგალობელნი მფრინველნი, птицы пѣвчiя, მფრინველთ ნადირობა, птицеловство.
მფქვეველი, ს. წისქვილის ქვა, жерновъ, რიცხ. 11—8.
მფხონი (ბერძნ.), ს. ამფხონი, сотоварищъ, артельщикъ, **მფხონობა**, ს. ამფხონობა, сотоварищество.
მფუვანი, ნ. ფუნთუში.
მფუცავი, ს. დამფიცველი, присягающiй, ისაი. 10—18; 1 ქართლ. 320; 2 ქართლ. 146.
მფქველი, ს. მეწისქვილე, мельникъ.
მფშველი, მფშვინველი, ზედ. სუნნოვანი, пахучiй, благовонный.
მფშვინავი, ს. ფშვინვის მქონი; სულდგმული; кто сопитъ, сопунъ; дышущiй.
მქადაგებელი, ს. ქადაგების მთქმელი, მქადაგი, проповѣдникъ, ჩონგ. 15.
მქავანა, ნ. ქერქი, ბუნ. ლ. [ელქიმი.
მქავანი, ზედ. მეფხანოვანი, ქეციანი, лишавый, ნ.
მქანდაკებელი, ს. სახეთ ჩამომსხმელი ან მთლელი, ваятель, скульпторъ.

მქარვებელი, ზედ. სევდის გადამყრელი, разсѣивающiй (скорбь), ვისრ. 51.
მქებარე, ზედ. მაქებელი, кто хвалитъ.
მქენებელი, ს. მოაჯე, მთხოვნელი, მვედრებელი, просящiй, ვეფხ. 652, 1513.
მქირდველი, მქირდუნელი, მქირდავი, ს. მკიცხავი, მასხარად ამგდები, насмѣшникъ, ჩონგ. 151; **მქირდავობა**, ს. ქირდვა, насмѣшка.
მქისე, ზედ. დამშხალული, დაბზარული, გინა ხორკლიანი, ვითარცა მუხის ქერქი; ველური, უგლიმი, უზდელი, გაქსუვებული, აურზაური; рыхлый; дебелый, шероховатый; дикiй, одичалый; грубый; -ჭკუვითა, глуповатый; ქვეყანა მქისე, ვეფხ. 182; ე. ი. ადგილი უდაბური, მოუშენებელი, дикая страна, მქისე საუბარი, ე. ი. აურზაური ლაპარაკი, მკვახე სიტყვა, грубое слово, ვეფხ. 381. 689, 979; **მქისობა**, ს. დამშხალულობა, ხორკლიანობა; გაქსუვებულობა, უზდელობა; рыхлость; шероховатость; дикость; грубость; (ვჰმქისდები, -დი), ზ. თვდ. рыхлѣть; грубѣть.
მქნარი, ზედ. ჩქერით მდინარე, бьющiй источникъ, ისაი. 32—2; 30—28; ჩახრუხ. 24; **მქნარება**, ს. მდინარეთა და ნაკადულთა ჩქერით დინება, быть ключемъ.
მქნელი, ზედ. მომქმედი, дѣлатель, სომხ. სამ. 203,
მქონებელი, მქონი, ზედ. მპყრობელი, პატრონი, владѣющiй, имѣющiй; **მქონებლობა**, ს. პყრობა, პატრონობა, владѣнiе, имѣнiе, 1 ქართლ. 308.
მქონიერი, ს. გაკეთებული კაცი, зажиточный, სომხ. სამ. 393; **მქონიერობა**, ს. გაკეთებულობა, პოვნიერობა, зажиточность, სამ. სომხ. 335; ქილ. 458.
მქსოველი, ს. ფეიქარი, ткачъ.
მქრალი, მქრქალი, ზედ. თალხი; ფერ-გადასული; არა საჩინო, უფერული, темный, блѣдный: неясный; полинялый; ქიმ. 35, მქრქალი წერილი, неясное письмо.
მქუხარე, ზედ. დამქუხველი, гремящiй.
მქშინვარე, ზედ. მფშვინვარე, кто сопитъ, რუსუდ. 59.
მქცევი, მაგალ. უწესოდ, ზედ. безпутный.
მღავანი, ზედ. მჩხავანი, მყვირალი, крикливый.
მღამიობი, ს. ღამურა, მაჩქათელა, нетопырь, летучая мышь, ისაი. 2—20; ლევიტ. 11—19; 4—16; 2 სჯული 14—16.
მღაღადებელი, ზედ. მაღლა მთქმელი, возвѣщающiй, მატ. 3—3.
მღებავი, მღებარი, ს. სამღებროს მქონე; ღებვის მომქმედი, красильщикъ.
მღელვარე, ზედ. волнующiйся, -საწუთო, суетный мiръ, **მღელვარება**, ს. волненiе, бунтъ; буря, მღელვარება მზის სინათლისა, блескъ солнечныхъ лучей, ვეფხ. 1222; ტიმ. 9; (ვჰმღელვარებ, -რე), ზ. უ. ვჰღელავ, волноваться, ტიმ. 9, 6, ღელვა.
მღერა, სს. пѣнiе; игра; насмѣшка; ვეფხ. 11; ბედითი მღერა, злая насмѣшка, მღერა ნარდისა, игра въ шашки, დარეჯ. 2—67, 68; ვეფხ. 82; რუსუდ. 412; მღერება, ნ. ამომღერება; (ვიმღერ, -რე), ზ. მ. ვჰგალობ, სიმღერას ვიტყვი; ვჰთამა-

შობ ნარდსა, ჭადრაკსა; пѣть; играть въ шашки и т. п. ვეფხ. 328; ვიმღერ ოროლითა, бросать копье т. е. фехтовать копьемъ, დარეჯ. 22; ვისრ. 5; სამღთო წერილში: იმღერიედ, უნდა იმღერა, игралъ онъ, ისაი. 33—4; (ვიმღერი, ვემღერი), ზ. ვ. მასხარად ვიგდებ, გავჰკიცხავ, დავსცინებ; насмѣхаться, издѣваться, მარკ. 27—29; ანდრ. 20; მღერობ (ვჰმღერობ, -რე), ზ. უ. სიმღერას ვიტყვი, пѣть, **მღერება** (ვამღერებ, -რე), ზ. მ. სიმღერას ვათქმევინებ, ვათამაშებ, заставить пѣть, играть; ვისრ. 3, **მღერალი**, ს. მომღერალი, пѣвецъ, игрокъ.

მღერი, მღიერი, ზედ. ძნელი მუნი, ქეციანი; чесоточный, паршивый, шелудивый; ან თვით; მუნი, ქეცი; чесотка, шолуди, короста, паршъ, ლევიტ. 22—22; მღიერობა, паршивость.

მღვდელი (ე. ი. მღვთელი, ღვთისაგანი), **მღუდელი**, ს. ხუცესი, მწყემსი სულიერი; священникъ, іерей; მათ. 8—4; 12—4; ზოგჯერმე ქურუმი კერპთა, жрецъ; საქმ. მოც. 14—13; **მღვდელობა**, ს. სამღვდელობი, духовенство; მღვდელობის რიგი, священническій санъ, სომხ. სამ. 288; **მღვდლობა**, სს. священство, (ვმღვდლობ, -ლე), ზ. უ. მღვდლად ვარ, священствовать, священнодѣйствовать; გამოს. 28—1; **მღვდელ-მონაზონი**, ს. მწირველი ბერი, ხუცეს-მონაზონი, іеромонахъ, **მღვდელ-მთავარი**, ს. ეპისკოპოზი, არქიერი, священноначальникъ, архіерей; **მღვდელ-მთავრობა**, სზ. священноначальство; первосвященство; архіерейство; (ვჰმღუდელ მთავრობ, -რე), აღვასრულებ მღვდელ-მთავრობის თანამდებობას, исполнять обязанности священноначальника, ციმ. 130; კავშ. 294; **მღვდელ მოქმედება**, სს. священнодѣйствіе; (ვიმღვდელ-ვჰმოქმედებ, -დე), ზ. უ. ვმღუდლობ, священнодѣйствовать.

მღვთაება, ნ. ღვთაება.

მღვთივ, ზზ. ღვთისაგან; отъ Бога, Богомъ, **მღვთივ გვირგვინოსანი**, Богомъ вѣнчанный, ნ. ღვთივ.

მღვივანი, ზედ. ფიცხი, пылкій, საბ. ლ.

მღვიმე, ს. კლდის ხარო ან ქვაბი; საპყრობილე; пещера; темница; ფსალ. 27—1; 54—22; 87—4, 5; დაბად. 40—16; 37—18; **მღვიმელი**, ს. მემღვიმე, მღვიმეში დაყუდებული, пещерникъ, შიო მღვიმელი, Шіо пещерникъ.

მღვიძარე, ზედ. ფხიზელი, бдительный, бодрый; მღვიძარე თვალი, ქილ. 324, недремлющій глазъ, მარკ. 13—34; ანდრ. 87; 2 კორ. 6—6; რუსუდ. 960; დანიელ. 5—11; მარკ. 2—39; გამოცხ. 3—3; **მღვიძარება**, ს. ფხიზლობა, бдѣніе, бдительность, бодрость, (ვჰმღვიძარებ, -რე), ზ. მ. ვჰფხიზლობ, бодрствовать, მათ. 26—40.

მღვიერი, ს. ცხელი ნაცარი, горячая зола.

მღვიძარება, სს. бодрость, (ვჰ), бодрствовать.

მღვრევა (ვამღვრევ, -რიე), ზ. მ. ავრევ, ავამღვრევ, ავაჟანღებ ნოტიოს, мутить воду; (ვიმღვრევი, -რიე), ზ. ვ. ავიმღვრევი, мутиться; თვალები მემღვრევა, у меня мутятся глаза, სისხლი მემღვრეოდა, кровь у меня кипѣла.

მღვრივე, მღვრიე, ზედ. ამღვრეული ნოტიო, мутный, -წყალი, мутная вода, -თვალები, мутные глаза.

მღთაება, ს. божество, ნ. ღვთაება.

მღიერი, -რობა, ნ. მღერი.

მღილი, ს. ჩრჩილი, მწერი ბეწვეულთა მჭამელი, моль, მათ. 6—19; იაკობ. 5—2; ლუკ. 12—33: книгоѣдъ, точильщикъ хлѣбный; клещикъ; ერის. ლ.

მღიმარე; მღიმარი, ზედ. მოცინარი, улыбающійся, **მღიმარება, -მრობა**, ს. მოცინარობა; улыбка.

მღირსობელი, ზედ. ღირსი, достойный.

მღლევეული, ს. მსმელი, пьяница.

მღმეჭელი, მაგალ. პირისა, ზედ. თვალწარბის შემკვრელი, кто морщитъ лице, ვეფხ. 793.

მღრინავი, ს. ვინც იღრინება; მშვენიერი მფრინველი, ვითარცა ფარშამანგი, ворчунъ, кто рычетъ; харадріонъ, сипъ, родъ кулика; въ русскомъ переводѣ библій сипъ, ლევიტ. 11—18, დიდი თუთიყუში ჭრელი, большой, пестрый попугай; ზუბ. ლ.; зуекъ, ერის. ლ.

მღუნავი, მაგალ. თავისა, ზედ. თავის მომდრეკი, кто склоняетъ голову.

მჟავი, ს. ცხოველი თრითინას მსგავსი, ზუბ. ლ.

მჟავს, ნ. ყოლა.

მჟარი, ზედ. მკვრივი, მტკიცე, მაგარი; წერტილი ნიშანი მართლ-წერისა, твердый, плотный, крѣпкій; знакъ въ правописаніи (точка), მჟარი ქვა, твердый камень, -მჟარი ქვეყანა, ე. ი. ხმელეთი, твердая земля, суша, ღოღრ. 21, მჟარი მთა, каменистая гора, დაბად. 49—26; ისაი. 2—21; 5—28; მჟარის დაძრვა, опущеніе матки, **მჟარება** (ვა), ზ. მ. დავაფუძნებ, დავაარსებ; ვამაგრებ: созидать, основывать; утверждать, дѣлать твердымъ; კავშ. 268.

მჟაყება (ვჰმჟაყები), ზედ. гнить.

მჟაყი, ს. მცენ. конферва двойная; ერის. ლ.

მჟეხი, ს. მდრეკნი თაგუნი ძარღვთანი, мышцы, служащія для движенія, საბ. ლ. [164.

მჟეჟარი, მაგალ. ბულბული, поющій соловей, ქილ.

მჟეჟი, -ჟავი, მჟეჟარი, მაგ. ამბისა, ზედ. ამბის მთქმელი, მროშავი, болтунъ, разскащикъ, მოურავ. 81.

მჟვავილობელი, ზედ. აღყვავებული, цвѣтущій.

მჟვანებელი, მაგალ. მხედრობისა, ს. предводитель, командиръ.

მჟვარი, ს. ცხოველია, жаба, გამოსლ. 8—3.

მჟვრელი, ნ. მჟრელი.

მჟვირალი, ს. მომჟვირალე, крикунъ.

მჟვრიმლავი, ს. ყბაში მცემი, бьющій по щекѣ; ოსეს. 11—4; **-მალი**, ს. щека.

მჟვირტე, მჟვირტლე, მჟვირტლი, ზედ. გამძაღებული, გამწარებული, прогорклый, горькій; ქილ. 389.

მჟიე, ზედ. მხე, ნაცრის ფერი, сѣрый, საბ. ლ.

მჟვრელი, ს. **ღორჭუკი** ნ. ჭია მჟივანა ან მჟრელი.

მჟირტე, ნ. მჟვირტე; -უგემური, отвратительный; невѣжа, გუჯ. 2.

მჟიხ, მჟიხ თანად, ზზ. მსწრაფლ, მუნ-თქვესვე; въ минуту, въ мгновеніе, вдругъ, тотчасъ. 1 ქართლ. 279; 2 ქართლ. 486.

მყის-თანადობა, ს. თანა მედროვება, современность, კატიღ. 95—96.

მყისობა, მყისიერობა, ს. ერთწამობა, мгновенность.

მყიფე, ზედ. ნივთი ადვილად გასატეხი, ломкій, хрупкій, дряблый, ვეფხ. 206; მყიფება (ვა), ზ. მ. გავამჩატებ, дѣлать дряблымъ, (ვჰმყიფდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰმჩატდები; дѣлаться дряблымъ.

მყიფე მთა, ს. უვალი მთა, крутая гора, отвѣсная.

მყნა (ვჰმყნი, -ნე); მყნობა (ვამყნობ, -ნე), ზ. მ. შევსძერწავ ხეს ხეზედ, прививать дерево.

მყო, შემოკლ. მყოფი.

მყოლდოლი, ს. ვენახის ფანჩატური, бесѣдка, საბ. ლ.

მყოვარ, ზედ. დაგვიანებით, ხანდაზმით, медленно, მარკ. 2—63.

მყოვარ-ჟამ, ზზ. ხანდაზმით, ჟამ რავლენმე, დროს გატარებით; долго, медленно, ხმქ. 25—6; მარკ. 12—40; ტიმოთ. 185, 1 ქართლ. 126; **მყოვარ-ჟამიერი,** ზედ. ხან დაზმული, долговременный, **მყოვრი,** ზედ. ნელი, დამაგვიანებელი, медленный, მარკ. 2—63; **მყოვრიადი,** ზედ. დასაგვიანებელი, медлительный.

მყოლი, ზედ. ვისაც ვინ ჰყავს; მაგალ. მყოლი შვილთა; имѣющій, ვეფხ. 764.

მყოობადი, ზზ. მომავალი, будущій.

მყოფება (ვამყოფებ, -ფე), ზ. მ. ვაიძულებ მყოფობასა; დავარჩენ; მოვარჩენ; заставить пребыть; содержать, оставить; დიდის პატივით ამყოფა, содержалъ съ большимъ почетомъ, 2 ქართლ. 310; ყმაწვილი შენთან ამყოფე, этого юношу оставь у себя; პატიმრად ამყოფე, содержи его подъ арестомъ, თავის სიცოცხლეში ხელქვეშე ამყოფონ, ზერძნ. საშ. 31; пусть оставятъ его на всю жизнь въ неволѣ; ღმერთმან მშვიდობით გამყოფოს, Богъ дастъ тебѣ здоровья, საშ. კათოლ. 22; მწუხარებაში ნუ მამყოფებ, незаставляй меня пребывать въ скорби, რუსუდ. 391; 165; (მიმყოფები ხარ), ზ. ვ. предоставляю тебѣ жить, находиться, ჩემს ნებაზედ გიმყოფები ვარ, я предоставилъ вамъ жить по своей воли, დარეჯ. 133; **მყოფინება** (ვა), ზ. მ. დავაშთენ ან დავარჩენ; ვაკმაებ, ვაკმარებ, კმა საყოფელად გავუხდი, расходовать на кого бережно, такъ чтобы достало, заставить пребывать, содержать, სიბრ. 51; (ვიმყოფინებ, -ნე), ზ. მიჩ. ვიკმაებ, ვიკმარებ, бережно расходовать на себя, такъ чтобы достало, **მყოფელი,** ზედ. მქნელი, მაწარმოვებელი, იხმარების რთულად სხვათა ლექსთა თანა, дѣлающій, კეთილის-მყოფელი, благодѣтель, წმინდა მყოფელი, очищающій, ისაი. 8—13; **მყოფი,** ზედ. მგები, მდგომარე, გებული, сущій; существующій; пребывающій; დაბად. 39—12; ვისრ. 176; კავშ. 246; 2 ქართლ. 410; კარგად მყოფი, здоровый, სახლში მყოფნი, бывшіе въ домѣ; მარად მყოფი, присносущный, **მყოფობა,** ს. ზ. გება, არსებობა; бытье, существованіе; пребываніе, нахожденіе; კავშ. 106; იერემ. 9—10; ვისრ. 23; (ვჰმყოფობ, -ფე, ვიმყოფები, -ფე), ზ. უ. ვარ, ვარსებობ; ვეგები; существовать; пребывать, находиться; როგორ მშვიდობით იმყოფებით, здоровы ли вы? ისუ. 2—17; **მყოფელობა,** იგივე მყოფობა; ნება მყოფლობა, воля, ალ. 13; ვისრ. 128.

მყრალა ბალახი, მყრალა-მყრალა, чернобыльникъ, ერის. ლ.; маточная трава, римская ромашка, пуповка, პ. ფ.

მყრალი, ზედ. ავსუნიანი; საზიზღარი, საძაგელი, страдный, зловонный; скверный, мерзкій; მყრალი ადამიანი, скверный человѣкъ, ყია მყრალი, злоязычный, злорѣчивый, მყრალი ქარი, смертоносный вѣтеръ, самумъ, ვახუშტ; **მყრალობა,** ს. зловоніе; мерзость; იობ. 2—8; (ვჰმყრალობ, -ლე), ზ. უ. ვჰყარვარ, ცუდი სუნი მდის; ცუდად ვიქცევი, смрадить, вонять; мерзко поступать; (ვჰმყრალდები, -დი), ზ. ვდ. начинать издавать запахъ; становиться мерзкимъ; **მყრალება** (ვამყრალებ, -ლე), ზ. მ. ავაყროლებ; ვასაძაგლებ; заставить издаватъ смрадъ; дѣлать что отвратительнымъ, მყარი, ნ. მყვიარი.

მყრელი, ს. ნ. გველ-ხოკერა.

მყრალუა, ს. მცენ. блохоморъ, ბუნ. ლ.

მყუდრო, ზედ. ყუდრო, დაწყნარებული, დამშვიდებული, тихій, спокойной, მატ. 16—2; 1 ტიმ. 3—3; თესალ. 4—10; მყუდრო ადგილი, мѣсто тихое, гдѣ ни шума, ни вѣтра, მყუდრო ცხოვრება, спокойная и уединенная жизнь, მროვ. 46; მყუდრო კაცი, человѣкъ спокойный (мирный), მროვ. 149; მყუდრო დარი, тихая погода, **მყუდროება,** ს. დაწყნარებულება, тишина; уединеніе; -ზღვისა, затишье, спокойствіе моря, 2 ქართლ. 403; ბუჯ. 9; (ვჰმყუდროებ, -როე), ზ. უ. დაწყნარებულად ვჰსცხოვრებ, жить спокойно, уединенно.

მყჷრიმელავი, ნ. მყვრიმლავი.

მშევება (ვამშევებ, -ვე), ზ. მ. მოვამშევ, მოვჰკუმენდ შიმშილით, морить съ голоду, ანდ. 118; (ვიმშევი, -შიე), ზ. ვ. მოვიმშევი, голодать.

მშევი, ზედ. ფუშხვნადი, დამფუშხალული, ხახუტი, рыхлый.

მშველი, მშველელი, ს. შემწე, помощникъ.

მშველი, მდაბიურია, ნახე შველი; ვისრ. 64; ბუნ. კ. 193; козуля, ერის. ლ.

მშვენი, ზედ. რომელიც შვენის; кто красуется; ვეფხ. 940.

მშვენობა, -ნება, ს. красованье, შავთ. 44.

მშვენიერი, ზედ. მოხდომილი, ლამაზი, пригожій, красивый, милый, прекрасный, მშვენიერი ქალი, пригожая дѣвушка, მშვენიერი ადგილი, красивая мѣстность, მშვენიერ მეთქველობა ან მეტყველება, ს. ენამზეობა, краснорѣчіе, ლოღ. 20, 155, **მშვენიერება,** ს. მოხდომილობა, სილამაზე, красота, (ვა), ზ. მ. გავალამაზებ, украшать, (ვჰმშვენიერდები, -დი), ზ. დ. ვლამაზდები, хорошѣть, дѣлаться красивымъ, **მშვენიერ-მეტყველი,** ზედ. ენა-მზე, краснорѣчивый, **-სიტყვაობა,** ს. ენამჭევრობა, краснорѣчіе, -ბითი, ზედ. краснорѣчивый, შავთ.

მშვიდი, ზედ. წყნარი, უშფოთველი, смирный, скромный, тихій, кроткій, спокойной, მშვიდება, (ვა), ზ. მ. დავაწყნარებ, დავაშოშმინებ, გავაუ-

ჩებ, усмирять, укрощать, успокоивать, ვეფხ. 906; (ვმშვიდდები, -დი), ზ. ვნ. დავწყნარდები, მოვმდოვრდები, усмиряться, дѣлаться кроткимъ, смирнымъ; **მშვიდობა**, ს. ზავი, განსვენება; სიწყნარე, დაწყნარებულება; უსნეულობა, სიმრთელე; миръ, тишина, спокойствіе; здоровье; გულის მშვიდობა, спокойствіе души, ჩონგ. 122; როგორ მშვიდობით ბძანდებით, здоровы ли вы? ეს კაბა ღმერთმა მშვიდობაში გაგაცვეთინოს, дай Богъ тебѣ сносить этотъ кафтанъ въ здравіи, въ благополучіи; დავრ. 11; გზა მშვიდობისა, счастливый путь, ვეფხ. 823; **მშვიდობით**, ზზ. прощайте, **მშვიდობა** თქვენი ნახვა, здравствуйте, **მშვიდობა** თქვენი მობძანება, добро пожаловать, милости просимъ, სალამი მშვიდობისა, доброй ночи, прощайте; ანტონ. 14, ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს, Богъ да дастъ тебѣ счастья, ვისრ. 177; **მშვიდობის მყოფელი**, ზედ. მშვიდობის ჩამომგდები, умиритель, **მშვიდობიანი**, ზედ. მშვიდი, უწყინარი, უშფოთარი; უსნეულო, უავადო; смирный, тихій, миролюбивый, благополучный; 2 ქართლ. 408; -კაცი, человѣкъ миролюбивый, **მშვიდობიანი**, ს. შეკვიწყულენი, კვერექსი; эктенія; **მშვიდობიანობა**, ს. სიწყნარე, სიმყუდროვე, миръ, спокойствіе.

მშვილდი, ს. იარაღი ხისა, რქისა, ან მეტალლისა მოხრილი და ლარით გაჭიმული სასროლი ისართა; ფსალმ. 7—11; 10—2; ვეფხ. 967; ამგვარივე იარაღი კინტით საწკეპი გასაპენტავად ბამბისა; ცის სარტყელი, დაბად. 9—13; лукъ; дуга; радуга; გამოცხ. 10—1; палочка, трость, которымъ сбиваютъ вату, и т. п.; 2 მარტ. 193; **მშვილდიანი**, ზედ. მშვილდის მსგავსი, ან აღჭურვილი მშვილდითა; имѣющій форму дуги, ვისრ. 200; **მშვილდოსანი**, ზედ. მშვილდით შეჭურვილი მხედარი; ს. ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც ნოემბერში მიითვალავს მზესა; დაბად. 21—19, 21; ვეფხ. 365; вооруженный лукомъ; стрѣлецъ; знакъ зодіака; **მშვილდოსნობა**, ს. ცოდნა მშვილდ-ისრის ხმარებისა, искусство употреблять лукъ и стрѣлы, ვისრ. 66, დაბად. 49—24; ვეფხ. 66, (ვჰმშვილდოსნობ, -ნე), ზ. უ. ვიხმარებ მშვილდ-ისარს, быть стрѣльцомъ, ვისრ. 122; რუსუდ. 414, 656; **მშვილდვა**, ს. стрѣляніе изъ лука, (ვჰმშვილდავ, -დე), ზ. მ. ვისვრი ისარსა, стрѣлять изъ лука, იერემ. 50—14; ისაი. 13—18; **მშვილდავი**, ს. ისრის მტყორცნი, стрѣлецъ изъ лука, ისაი. 21—15.

მშვინვა, ს. ფშვინავ, дыханіе; (ვჰმშვინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰფშვინავ, სულით ვითქვამ, дышать, დაბად. 2—19; დან. 5—23; **მშვინვარი**, **მშვინვიერი**, ზედ. სულ-დგმული, одушевленный, ისუ. 11—9; იაკობ. 3—15, **მშვინვიერება**, ს. სულდგმულობა одушевленность, კავშ. 44, 1 კორ. 15—46; дыханіе.

მშთვარი, ზედ. ან სახ. დამრჩვალი, გარდამღრძვალი ცხოველი; მძოვრი, ლეში; дохлый, удавленный; утопленникъ; საქმ. 15—20.

მშთო, ზედ. დამშთომი, დანარჩენი, остающійся, კავშ. 163.

მშივა, გშივა, ჰშია, ან შიის; ან მშივოდა; **მეშივის** მეშივოდა, ზ. უ. მშიერი ვარ, голодаю, хочу ѣсть, ნ. შიება; **მშივება** (ვა), ზ. მ. დავამშევ, заставить голодать, ანდრ. 118.

მშიერი, ზედ. ხანგრძლივ დაშთომილი უსაჭმლოდ. ან მოკლებული საზრდელისაგან, голодный, მშიერი მაძღარს ემართლების, сытый голоднаго не разумѣетъ.

მშიშარი, **მშიშრეული**, **მშიშრული**, ზედ. მოშიშარი, მხდალი, შიშნეული, робкій, боязливый, 1 ქართლ. 2; **მშიშრეულობა**, ს. მოშიშარობა, трусость, боязнь, ქილ. 146.

მშლელი, ს. დამშლელი, მომშლელი, нарушитель; разрушитель, -პირობისა, нарушитель условія, ვეფხ. 508.

მშო, ზედ. მშობი, рождающій, კავშ. 263.

მშობელი, ს. მეშვი, დედა შვილთა; ზოგგან ეწოდების ღედმამათა, родительница; родители, იერემ. 15—9; იგავ. 23—22, 25; ვეფხ. 43; 1302; მარტ. 2—6; კავშ. 263; კატიღ. 155, ღვთის მშობელი, Богородица, -ქვეყანა, родина, მროვ. 12, **მშობლობა**, ს. рождаемость, рожденіе, **მშობლობითი**, ზედ. рождественный.

მშობი, **მშობიარე**, ზედ. მეშვი, მშობელი ყრმათა, родильница, ისაი. 13—8; 42—14; იერემ. 4—31. მშობიარობა, ს. рождаемость, рожденіе.

მშობლიური, **-ბლიურებრი**, ზედ. родительскій. ვეფხ. 851; ხონგ. 124, -სიყვარული, родительская любовь.

მშრალი, ზედ. ხმელი, უსველო, сухой; მშრალი მიწა, суша, მშრალზედ გაუგდია, выбросило на берегъ, გორგ. 140, მშრალი ცხვარი, овца яловая, დასტ. 98; მშრალი დრო, сухое время, მშრალი პური, сухой хлѣбъ; **მშრალით**, сухо есть. **მშრალება** (ვა), ზ. მ. გავახმობ, сушить, (ვჰმშრალდები, -დი), ზ. ვნ. გავხმები, сохнуть.

მშრომი, **-მელი**, ს. მოღვაწე, труженникъ.

მშჟანი, ს. ეშვი, клыкъ.

მშურვილობა, ს. зависть.

მშურობი, ზედ. ანუ. მოშურნე, завистникъ, завистливый, ნ. შურობა.

მშხალვა (ვჰმშხალავ, -ლე), ზ. მ. გავამჩატებ, დავახუტებ, дѣлать рыхлымъ, (ვიმშხალდები, -ლე). ზ. ვ. ვითვხნები, დავხახუტდები, рыхлѣть.

მშხალი, ზედ. მჩატე, рыхлый.

მჩაგრავი, ს. მაჭირვებელი, შემაწრებელი, притѣснитель.

მჩატე, ზედ. მსუბუქი, არა მკვრივი, ხახუტი, მქისე, рыхлый, მჩატე პური, рыхлый хлѣбъ; **მჩატება** (ვა), ზ. მ. ვამშხალებ, დავახახუტებ, გავამჩატებ, дѣлать рыхлымъ, (ვჰმჩატდები, -დი), ზ. ვნ. დავმშხალდები, დავხახუტდები, рыхлѣть.

მჩახვი, ს. მცენარე; ბუნ. ლ.

მჩენავი, ზედ. გამჩენავი, приводящій въ оцѣпенѣніе.

მჩემებელი, ზედ. მიმხვეჭი თვისად რაც არა ეკუთნვის; თავზედ მიმღები საქმისა ან ცოდნისა, რაცა არა შეეძლოს; присвоиватель; эгоистъ; **მჩემებლობა**, ს. მიხვეჭა თვისად; присвоиваніе; ქილ. 369.

მჩენი, ზედ. საჩინო, გამოჩენილი, იოილ. 2—11; ясный, видный, გულით მაღლა მჩენი, гордый, ქილ. 358.

მჩვარი, ს. სამოსელის ნაჭერი შესახვევად რისამე ან გასაწმენდად, დასცამალი, тряпка; **მჩვრიანი**, ზედ. тряпочный.

მჩივანი, **მჩივარი**, ზედ. მოჩივარი, жалующійся, ქილ. 364.

მჩმუნავი, ზედ. ალღოიანი, შინაგან მგრძნობი, чуткій. ვეფხ. 932; **მჩმუნაობა**, ს. ალღოიანობა, чутье.

მჩნევა (ვა), ზ. მ. შევნიშნავ, შევატყობ; замѣчать, მაჩნივა, замѣтно на мнѣ, (ვემჩნევი, -ნიე), ზ. თვ. შევეტყობი, შევემცნევი, замѣчаться, არ იმჩნევს, не хочетъ выказать.

მჩორე, ს. ნეხვი, пометъ.

მჩურჩნელი, ს. მაზეზღარი, შემასმენელი, наговорщикъ.

მჩქეფარე, **მჩქეფი**, ზედ. მაგალ. წყალი მქნარი ნოცრით ჩქეფით და ღვარით მომდინარე, бьющій ключъ, ზოგჯერმე: ფოფინით მდუღარე, кипучій ключемъ, სისხლი მჩქეფარე, льющаяся кровь, სისხლის მჩქეფი ან მჩქეფარე, кто проливаетъ кровь, ვეფხ. 1312; შავთ. 11, ანცრონ. 6—30; ქილ. 14; ერისთ. 5; მჩქეფრად ცრემლის დენა, лить слезы ручьемъ, ვეფხ. 1153; მჩქეფრად სისხლისა ნაკადი მოსდის, кровь льетъ съ него ручьемъ, ვეფხ. 1141, მჩქეფარეობა, ს. მაგალ. წყალთა; о водѣ: бить фонтаномъ, ციმ. 59.

მჩქოელი, ს. მფრინ. сычъ, 2 სჯული. 14—18.

მჩხაზავი, ს. ცუდი მწერალი, маракса, дурно пишущій.

მჩხავანი, ზედ. წრუწუნა, ვინც ჩხავის, крикливый, пискливый, მჩხავანი კატა თაგვს ვერ დაიჭერს, крикливая кошка не можетъ поймать мышь.

მჩხავი, **მცენარეა**, ნ. მჩახვი, საბ. ლ.

მჩხიბავი, ს. მომხიბლავი, очарователь, 1 ქართლ. 478; საბ. ლ.

მჩხრეკი, **მჩხრეკელი**, ზედ. გამშინჯავი, разсматривающій, სიბრ. 118.

მც, **მცა**, კავშ. ხმარებული ზმნის ზედათა თანა და კავშირთა, რომელნიც მოეკიდებიან ზმნათა სათუოს სქესისათა; მაგალ: ვითარმცა, რათამცა, უკეთუმცა და სხ.; ზოგჯერმე იხმარების მარცივად ზრძანებითსა სქესსა თანა; ვეფხ. 945, 1317; 1434; 1452; же, бы; да, дай; ზზედ. ასრე, აგრე, такъ, такъ бы, ნიადაგმცა, такъ завсегда бы, უკეთუმცა, хотя бы, იყოს მცა ნათელი და იქმნა, да будетъ свѣтъ и бысть; დაბად. 1.

მცალიან, **მცალის**, ზ. мнѣ досужно, ნ. ცალება.

მცბიერი, **მცბელი**, ზედ. მაცთური, ვერაგი, лукавый, ვაშლი 74, **მცბიერება** ან **მცბიერობა** ს. მაცთურობა, ვერაგობა, лукавство, (ვჰ), ზ. უ. ვვერაგობ, лукавить, თ. გან. ვეფხ. 8.

მცდარი, ზედ. შემცდარი, обманутый, введенный въ ошибку; რუსუდ. 752; მცდარი სიტყვა, ე. ი. ტყუვილი, вранье, враки, სიტყვა მცდარი, ე. ი. ტყუვილის მოლაპარაკე, враль, ვეფხ. 350; ვისრ. 166; **მცდარება** (ვა), ზ. მ. მოვაცთუნებ, обмануть, (ვემცდარები, -რე), ზ. თვ. შევსცთები, მოვსტყუვდები, обмануться, ошибиться, მემცდარები, გემცდარები, ე. ი. მცდარი მეგონები; მცდარი ვეგონები, ვეფხ. 80; я полагаю что ты ошибаешься; вы полагаете что я ошибаюсь.

მცარცველი, грабитель; **-ლობა**, ს. грабежъ.

მცდელი, ზედ. გულს მოდგინე, თავს გამომდები საქმისა; გამომცდელი, განგებ მსინჯავი; старательный; любопытный; **მცდელობა**, ს. გულსმოდგინება, стараніе, რუსუდ. 676; (ვჰ), ზ. უ. გულს ვჰმოდგინეობ, стараться.

მცელავი, ს. ვინც ცელავს, თიბავს, кто коситъ.

მცემელი, ს. ვინცა ჰსცემს; ან აძლევს; кто бьетъ; кто дастъ; ისაი. 14—6; ნათლის მცემელი, креститель, პატივის მცემელი, почитатель, уважатель, საყვირის მცემელი, трубачъ, 2 ქართლ. 303; ზარის მცემელი, поражающій ужасомъ.

მცენარე, ს. რაცა მიწით აღმოსცენდების; ხე, ბალახი, растеніе. დან. 3—76; **მცენარება**, **-რეობა**, (ვჰ), ზ. უ აღმოვსცენდები, მოვალ (მცენარეთათვის); произрастать, **მცენარეობა**, ს. растительность.

მცვედანი, ს. ბუნებითად საჭურისი, неспособный къ соитію, სამ. ვახტ. 168; **მცვედანობა**, ს. неспособность къ соитію.

მცველი, ს. შემნახავი, დამცველი; ზედამდეგი, მოდარაჯე; защитникъ; сторожъ, стражъ; ციხის მცველი, гарнизонъ, კარის მცველი, швейцаръ, ვეფხ. 369; რუსუდ. 863; მცველი პყრობილთა, стражъ при арестантахъ, დაბად. 40—3; მცველი ტყისა, сторожъ лѣсной; მცველი ჰაერისა, нечистые духи, გუჯ. 30, **მცველობა**, ს. დაფარვა, შენახვა, охрана, охраненіе, კავშ. 238; ქილ. 224.

მცვივანა, ს ერთგვარი ყურძენი, რომელსაც სპარსნი უწოდებენ არშუბანად, algens; ბუნ. ლ.

მცვრევა, **მცჳრევა** (ვა), ზ. მ. მოვჰკრეფ ხილსა, собирать плоды, **მცთარი**, ნ. მცდარი.

მცთომარე, **მცთომი**, ზედ. ошибающійся.

მცივანი, ზედ. სიცივის მოშიშარი, зябкій, **მცივანობა**, ს. სიცივის მოშიშრობა, зябкость.

მცვრიანი, ზედ. сочный.

მცილე, **მცილებელი**, ს. მოცილე, оспариватель, **მცილებლობა**, ს. ცილობა, დავა, споръ, оспариваніе.

მცინარი, ზედ. улыбающійся.

მცირე, ზედ. ცოტა, პატარა, მრწემი, малый; **მცირე წლოვანი**, малолѣтній, **მცირე წლოვანება**, малолѣтство, მცირე ყრმანი, малыя дѣти, ისაი. 11—6; მცირეს ხანს, на малое время, მცირე დღენი, не многіе дни, დაბად. 29—21; მცირედ მცირედ, мало по малу, დიდს დიდობით და მცირეს მცირობით სისხლი დაეურვოს, пусть взыщутъ за кровь вельможи по больше, за кровь простолюдина по меньше, სამ. ვახტ. 116; **უმცირესი**, малѣйшій, **უმცროსი**, ზედ. младшій, **მცირედ**, ზზ. мало, не много, **მცირედი**, ზედ. ცოტა, მცირე, малый, მცირედღა, ზზ. вмалѣ, **მცირება** (ვა), ზ. მ. დავაპატარავებ, შევამოკლებ; დავამდაბლებ; умалять, уменьшать; унижать, (ვჰმცირდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰპატარავდები; ვმდაბლდები, уменьшаться; унижаться, (ვემცირები, -რე),

ზ. თვ. მცირედ ვეჩვენები, казаться кому ничтожнымъ, მემცირება, ე. ი. მცირედ მეჩვენება, кажется мнѣ ничтожнымъ; 1 ქართლ. 325; გული უმცირდებოდა, сердце его сжималось, ვისრ. 47, 82, 118; **მცირებული**, ზედ. умаленный, униженный; დიდებულნი და მცირებულნი, вельможи и простолюдины, რუსუდ. 222; ვახუშტ. **მცირობა**, ს. შემცირება; მცირე ხალხნი, არა დიდებული; уменьшеніе, умаленіе; меньшинство; низшее сословіе, ვეფხ. 21; სამ. ვახტ. 116.

მციუვი, ს. ციუვი, ცხოველი; житникъ (мышь), mus agraria; ბუნ. ლ. соня, животн. mus glis, ერის. ლ. ბუნ. ლ.

მცლელი, ზედ. დამცლელი, опоражниватель, მცლელი რაზმთა, истребляющій ряды войскъ; 1 ქართ. 267.

მცმელი, ს. მაგალ. ჯვარზედ. распинатель.

მცნაური, ზედ. მცნობი, ნაცნობი, знакомый, знакомецъ.

მცნება, ს. სწავლა, დარიგება; სჯულის დება ღვთის მიერი, გინა უალრესთაგან; наставленіе, наказъ; заповѣдь, завѣтъ; ფსალ. 77—10; მარკ. 7—7; იოან. 10—13; 15—12, 13, **ათი მცნება**, десять заповѣдей, (ვამცნებ, -ნე, ან ვამცენ, მესამე პირი ამცნ ან ამცნა); ზ. მ. დავარიგებ, ვმოძღვრი; მივსცემ ბრძანებას; გავაცნობებ, ვაჩვენებ, დავანახვებ, შევაგონებ, наказывать, заповѣдывать, приказывать; наставлять, внушать; დაბად. 44-1; ფსალ. 77—5; 118—4, 5; შენ ამცენ მცნებათა შენთა დამარხვად ფრიად, ты заповѣдалъ исполнять заповѣдь твою строго; (მამცნებ, -ნე), ზ. მიჩ. наставляешь меня, объясняешь мнѣ; ქილ. 517; მცნებით გამცენით, мы внушили вамъ внушеніемъ, საქმ. 5—28; ისაი. 12—11; (ვემცნები, -ცნე ან ვემცენ), ზ. თვ. ვემოძღვრები, დარიგებულ ვექმნები, наказываться, заповѣдываться, 1 ქართ. 329; ესრეთ ემცნო ზაქარიას, такъ было приказано, внушено Захарію; (მემეცნება, -ბის), ზ. თვ. გამეგების, განვიცდი, уразумѣть, понять, ვეფხ. 1058.

მცნევა (ვამცნევ, -ნიე), ზ. მ. ვაცყობ, замѣчать, (ვემცნევი, -ნიე), ზ. თვ. შევეცყობი, ვეცყობი, замѣчаться, კაცია. 27; **მცნეველი**, ს. შემცყობი, замѣчающій, ვეფხ. 858; ან მაცნობებელი, შემცყობინებელი, дающій знать, ვეფხ. 1078.

მცნელი, ს. кто заповѣдываетъ, ჩახრ. 72.

მცნობა, ს. ცნობა, მცნობელობა, знакомство.

მცნობი, ს. ნაცნობი, გაცნობილი, შესწავლული, знакомый; знакомецъ, ჩემი მცნობია, онъ мнѣ знакомъ, **მცნობელი**, ზედ. იგივე მცნობი; დაბად. 2—17; **მცნობელობა**, ს. ცოდნა, მეცნიერება; ნაცნობობა; გულის ხმიერება; знаніе; знакомство; познавательная способность; ანდრ. 101; კავშ. 89, 160; მარტ. 1—2; 2—177; ლოლ. 7, 120; კატილ. 155; მეტ. 91; ფიზიკა 62; **მცნობობა**, ს. ნაცნობობა, знакомство, ვისრ. 46; აგრეთვე; ცნობა, знаніе.

მცოდველი, ზედ. შემცოდველი, ცოდვილი, грѣшный.

ცოდინარე, მცოდნე, ზედ. მეცნავი, სწავლული; знающій; ученый, знатокъ; აგრე მცოდინარე არ არის, онъ не такъ ученъ, ქილ. 204, 2 ქართლ. 561; დან. 1—4; **მცოდინარობა, მცოდნიერობა**, ს. მეცნიერება, სწავლულობა, знаніе, ученость, ქილ. 525, 671.

მცონარი, ზედ. ზარმაცი, უდები, დაზარებელი, лѣнивый, **მცონარება**, ს. სიზარმაცე, დაზარებულება, лѣность, იგავი. 6—6; (ვჳ), лѣниться.

მცრობა (ვამცრობ, ვამცრე), ზ. მ. შევამცირებ, მოვაკლებ; დავამცრობ, умалять, уменьшать; унижать; (ვემცრობი, -ცრე), ზ. თვ. ვემცირები, მცირედ ვეჩვენები, казаться ничтожнымъ, ვეფხ. 825, 1398; თავი მემცრობის, ე. ი. თავი არ მეღირსება, ღირსად არა ვრაცხ ჩემს თავსა, ვეფხ. 1513; считать себя недостойнымъ, **მცრობილი**, ზედ. დამცირებული, униженный.

მცრცველი, ზედ. ამკლები, გამკრეხი, грабитель, **მცრცველობა**, ს. აკლება, გაკრეხა, грабительство, грабежъ.

მცუანა ბალახი, ს. ფშუკურა, бздюшка; ბ. ლ.

მცურავი, მცურველი, ზედ. ან სახელი; წყალში ცურვის მცოდნე; ქვემძრომი, მუცლით მცოცველი; пловецъ, кто умѣетъ плавать; ползающій, пресмыкающійся; **მცურაობა**, ს. ცურვის ცოდნა, умѣнье плавать.

მცურევა, ნახე მცვრევა.

მცხავი, ნ. მჩახვი.

მცხედარი, ს. გავალაკი, საკაცე, მკვდართ წასაღები, одръ, 1 ქართლ. 83.

მცხველი, ზედ. მოგვიანო, поздній, вечерній; ნ. მსთველი.

მცხინვარე, ზედ. ნათლად და ძლიერად მნთებარე ცეცხლი, ясно горящій, გუჯ. 30; ვეფხ. 863; მარტ. 1—43; მცხინვარედ ჰჩანს, მეტ. 58, ясно видно, მცხინვარე ცრფიალებითა, пылающій любовью; მარტ. 1—193, **მცხინვარება**, ს. ნათლად ნთება ცეცხლისა, ясное горѣніе; ясность; жаръ лучей; ლოლ. 19; შავთ. 92.

მცხოვრებელი, მცხოვრები, ს. მოსახლე, житель, სიცოცხლის მქონი, живущій, **მცხოვრებელობა**, სიცოცხლე, жизненность. მარტ. 1—85.

მცხოვრება, ს. მშვიდობა, миръ, დაბად. 26—30; 41—16.

მცხრალი, ზედ. გალეული მთოვარე; ფერნამკრთალი; ущербъ луны; блѣдный, темноватый, მცხრალი მთოვარე, мѣсяцъ въ ущербѣ, მცხრალი ნათელი, темноватый свѣтъ, დიდი მცხრალი, ე. ი. რადგანაც აღდგომის დამდეგი იქნება შემდგომ სრულისა ან გავსებულის მთოვარისა მარტს ან აპრილის თვეში, ამისთვის მთოვარე იკლებს ვნებათ კვირას ან ბრწყინვალე კვირას იმ კლებას მთოვარისა პასხალის რიცხვში ან კინკლოსში უწოდებენ დიდ-მცხრალად; пасхальное полнолуніе, ხრონ. ბროს. 27, 28, **მცხრალება** (ვა), მცრალად შევჰქმნი; темнить, (ვმცხრალებ) темнѣть, მცხრალად შევიქმნები, ვაშლი 22.

მძაგებელი, ს. მაძაგებელი, დამწუნებელი, хулитель.

მძაფრი, ზედ. ძლიერი, სასტიკი (ქარი), сильный, жестокій (вѣтеръ, дождь), საქმ. 27—41; 1 ქართ.

404; მძაფრი სიცხე, нестерпимый жаръ, **მძაფრიად,** ზზ. сильно, порывисто, **მძაფრიადი,** ზედ. მძაფრი, სასტიკი, сильный, порывистый.

მძაღე, ზედ. გემოთი მომწლაკო, горькій, прогорклый, მძაღე ერბო, прогорклое масло, -ნიგოზი, горькій грецкій орѣхъ въ уксусѣ, употребляемый въ видѣ горчицы, ნ. ჩ. ლ. **მძაღება** (ვა), ზ. მ. დავამძაღებ, горчить, дѣлать горькимъ, (ვჰმძაღდები), ზ. ვდ. დავჰმძაღდები, горькнуть.

მძახალი, მძახლება, მძახლობა, ნ. მზახალი.

მძახველი, ძახველი, ს. მცენ. калина, ერისთ. ლ.

მძებნელი, ს. ვინც ეძებს, искатель, **მძებნელობა,** ს. მოძებნა, искательство, исканіе, ვისრ. 158; ქილ. 314.

მძევალი, ნ. მზევალი.

მძეხვი, ძეხვი, ს. წელებში ჩადებული ხორცი და გახმობილი, колбасъ, ღორის მძეხვი, колбасъ изъ свинаго мяса.

მძიმება (ვა), ზ. მ. обременять, ვემძიმები, казаться тяжелымъ.

მძვინვარე, ზედ. მრისხანე, სასტიკი (ითქმის მხეცთათვის); лютый, свирѣпый; жестокій; 1 ქართლ. 153; 105; -რედ, ზზ. свирѣпо, რუსუდ. 720; მძვინვარე სიკვდილი, жестокая смерть, მარგ. 2—72; **მძვინვარება,** ს. მრისხანება, მხეცური, свирѣпость, лютость, მარგ. 1—73; (ვჰმძვინვარებ, -რე), ზ. მ. სასტიკად ვიქცევი, свирѣпствовать, მძვინება (ვა), მძვინვება (ვა), ზ. მ. ვარისხებ, ვასასტიკებ, ожесточать, (ვემძვინვები, -ვე), ზ. თვ. ვეწყინები, ვჰსწყინობ, злиться, сердиться, 2 ქართლ. 167.

მძვრელი, ზედ. დამძვრელი, двигатель, კავშ. 41.

მძივი, ს. მრგვლად გათლილი ქვა, ქიქა ზროლი, ან მეტალლი და გახვრეტილი მკედზედ ასასხმელად ქებ. 4—9, დაბად. 38—17; бисеръ, **მძივი კისრისა,** шейные позвонки, რუსუდ. 743; **მძივი ზურგისა,** спинной позвонокъ, რუსუდ. 279, 480; 1 ქართლ. 375

მძიმე, ზედ. ქვე-დამზიდველი, არ მსუბუქი; ძნელი, სამძიმო, ჩინებული, ძვირფასი; тяжкій; тяжелый, грузный; трудный; важный, вѣскій; მძიმე ტვირთი, тяжелое бремя, მძიმე სუნი, тяжелый запахъ, მძიმე ფარჩა, драгоцѣнная парча, დასტურ. 21, მძიმე ტანისამოსი, богатая (т. е. золототканая) одежда, მძიმე ხალათი, драгоцѣнный халатъ, 2 ქართლ. 416; მძიმე ცოდვა, тяжкій грѣхъ, მძიმედ მოჭედილი საყური, серьги богато усыпанныя драгоцѣнными каменьями; მძიმე ყურითა, глуховатый, тугой на ухо; ისაი. 6—10; ენა მძიმე, косноязычный, заика, გამოსლ. 4—9; მძიმე სარტყელი, драгоцѣнный кушакъ, რუსუდ. 116; მძიმე ღვინო, крѣпкое вино, რუსუდ. 949; მძიმე სნეულება, тяжкая болѣзнь, დარეჯ. 2—113; მძიმე მგელი, საქმ. 20—29; лютый волкъ, **მძიმედ,** ზზ. სამძიმოდ, ძნელად; ძვირფასად; тяжело, тяжко; драгоцѣнно; მძიმედ მორთვა სახლისა, богато убрать домъ, 2 ქართლ. 334; დედოფალი მძიმედ ზძანდება, царица находится въ интересномъ положеніи, 2 ქართლ. 349; მძიმედ ნაკერი კაბა, кафтанъ, платье вышитое (облитое) золотомъ, რუსუდ. 142; მძიმედ მოჭედილი ტახტი, престолъ выкованный изъ золота и богато украшенный каменьями, რუსუდ. 142; მძიმედ თავის დაკვრა, почтительно поклониться, **მძიმება** (ვა), ზ. მ. დავამძიმებ, სიმძიმეს მივსცემ; დავსდებ ვისმე ბევრს საქმეს, შევაწუხებ, შევაიწრებ; дѣлать тяжелымъ, отягощать, обремѣнять; стѣснять, опечаливать; (ვმძიმდები, -დი), ზ. ვდ. მძიმე გავხდები; ბევრი საქმე დამედება; შევსწუხდები, дѣлаться тяжелымъ; отягощаться; опечалиться; მამძიმებ, ты отягощаешь меня, ты печалишь меня, მამძიმებს, печалитъ меня, ვისრ. 88; მიმძიმს, მიმძიმდა, მემძიმა, тяжело мнѣ; грустно мнѣ; скорблю, печалюсь; ვეფხ. 57; 62; ნეტარ რა უმძიმს, о чемъ онъ печалится, горюетъ, ვეფხ. 56; 109; რუსუდ. 756; მიწას ემძიმებოდა მათი სიმრავლე, многочисленность ихъ тяготила землю, რუსუდ. 473; გული უმძიმდა, томило его сердце; ვისრ. 122, გულზედ მიმძიმს, тяжело мнѣ отъ пищи, ჩემი თავი არ მიმძიმდა, я не жалѣлъ себя, რუსუდ. 401; (ვემძიმები, -მე), ზ. თვ. მძიმედ ვეჩვენებ, казаться тяжкимъ, რუსუდ. 381; **მძიმეობა, მძიმობა,** ს. სიმძიმე, тяжесть, (ვჰმძიმობ, -მე), ზ. უ. მძიმე ვარ, быть тяжелымъ, ქილ. 132.

მძიმე, ს. სტიგმა, ნიშანი მართლ-წერისა რომელი (,) запятая, მძიმე წერტილითური, точка съ запятою.

მძინარე, მძინარი, ზედ. დაძინებული, არ მღვიძარე, спящій, **მძინარობა, -რეობა,** ს. დაძინებულება, сонливость, სიბრ. 113.

მძლავრი, ს. უსამართლოდ მქცევი, მტანჯველი, მაწვალებელი, тиранъ, деспотъ, притѣснитель, მძლავრი მტერი, неумолимый врагъ, ქილ. 337; **მძლავრება,** მძლავრობა, ს. შეჭირვება, შეიწრება, დაჯაბნვა, притѣсненіе, насиліе; **მძლავრებით,** съ насиліемъ, ალბ. 104; 2 ქართლ. 242; 1 ქართ. 337; რუსუდ. 654; (ვამძლავრებ, -რე), ზ. მ. დავაჯაბნინებ, заставить притѣснять, 2 ქართლ. 24; (ვჰმძლავრობ, -რე), ზ. მ. ვჰსჯაბნი, შევაიწრებ, შევაჭირვებ, притѣснять, насиловать, тиранствовать, იაკობ. 2—6; 1 ქართლ. 52; 130, 167; იერემ. 7—6; რუსუდ. 408, 654; ჰმძლავროს ქალი, если изнасилуетъ дѣвушку, მოსეს. სამ. 32; 2 სჯული 22—25; 24—7; მარგ. 2—77; **მმძლავრებ,** тиранишь меня, насилуешь меня, ისაი. 21—3; ვისრ. 120; (ვემძლავრები, -რე), ზ. თვ. მძლავრად მოვექცევი, поступать съ кѣмъ по тирански, მძლავრობით დავინარჩუნებ, присвоиваю себѣ произвольно, ალექს 181; (ვიმძლავრებ, -რე), მძლავრობით მოვიქცევი, поступать произвольно, რუსუდ. 408; **მძლავრებული,** მიმ. დაჯაბნული, притѣсненный, შესავ. გ. მ. სამართ.

მძლე, მძლეველი, ს. მძლე, მომრევი, побѣдитель; ვეფხ. 8, 951.

მძლევა (ვა), ზ. მ. მივჰსცემ, отдать, ჩახრ. 1.

მძლეველობა, მძლეობა, ს. მძლეობა, მორევნა, побѣда, ვეფხ. 8; 1 ქართლ. 301; რუსუდ. 683; მარგ. 2—184.

მძლიერი, ნ. მძლე. შავი 36.

მძლიონი, ს. მდადე, ქალის მაყარი, ძმადი, дружка, განმ. ვეფხ. 1546.

მძმაცავი, ს. ძვირის მზრახველი, кто умышляетъ зло, ამბაკ. 2—7.

მძნობარი, მძნობელი, ს. მომღერალი საკრავით; კეთილი ხმოვანი; играющій на музыкальномъ инструментѣ и поющій; звучный, пѣвучій, გამოსლ. 15—20; 32—19; მსაჯ. 11—34; **მძნობელობა**, ს. пѣвучесть.

მძოარი, მძოვარი, ს. მუწუკი თმათ მაცვივნებელი, ხრსვილი; კუ, სენი ხორცის მომჭმელი, паршъ, шолуди; ракъ (болѣзнь), ბუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ. საბ. ლ.

მძოვარი, ზედ. ვინცა ჰძოვს ბალახსა, пасущій.

მძოვრი, მძორი, ს. ლეში, трупъ, падаль, მაც. 24—23; 1 ქართლ. 231.

მძრახავი, მძრახველი, ნახე მზრახავი.

მძრომი, ს. ქვეწარმავალი, მაგალ: გველი, ჭია, пресмыкающійся, гадъ.

მძრცველი, ს. მკრეხელი, ამკლები, грабитель, საქმ. 19—37; მძრცველობა, ს. грабежъ.

მძრწოლარე, ზედ. ვისაც აძრწოლებს, მთრთოლი, трепещущій, **მძრწოლარება**, ს. ძრწოლა, трепетъ, дрожь.

მძულვარე, მძული, ს. მოძულე, ненавидящій, **მძულვარება, მძულობა**, ს. სიმძულვარე, ненависть, (ვჰმძულვარებ, -რე), ზ. მ. მძულს ненавидѣть, სომხ. სამ. 204.

მძუვნობა, მძუნაობა, ს. მაკინცალობა, ხურაობა, დაგრილება, течка; случка, **მძუნავი**, ნ. მაკინცალი.

მძუძებიანი, ს. ძუძუთა ჩჩვილი, ძუძუს მწოვარი, грудной младенецъ, ოსე. 14—1.

მძღვანი, მძღვანებელი, მძღვანელი, ს. წინამძღომელი, ან გზის მასწავლებელი, вожатый, მძღვანი მხედართა, предводитель войска, **მძღვანებლობა**, ს. წინამძღოლობა, путеводительство, руководство.

მძღვარვა (ვემძღვარვი, -რე), ზ. თვ. მოსამძღვრე ვარ, სამზღვრად ვექმნები, быть смежнымъ, граничить, კავშ. 354; ან წინამძღოლი ვექმნები, руководить, კავშ. 263.

მძღვარი, სამზღვარი, граница, ვეფხ. 964.

მძღომი, მძღომელი, ს. მძღვანი, предводитель.

მწადი, მწადებელი, ს. მნდომი, желатель, მწად იყვნენ, они желали, 2 ქართლ. 392; მწადებლად, ზზ. სანდომლად, желательно, ვეფხ. 1078.

მწავი, ს. წვავი, წავი, боберъ морской, камчатскій; выдра; ბუნ. ლ· выдра, ერის. ლ.

მწაკწაკებელი, ს. ვისაც აწაკწაკებს, дрожащій.

მწალტე, მწკლატე, ზედ. უგემურად მომწარო, ან მომჟავო, горькокислый, ნახე მწარე.

მწამლველი, ს. სამსალით კაცის მკვლელი; სიმთელის მავნებელი; გრძნებით მხიბლავი, შემლოცველი, შემკვრელი; отравитель; вредный для здоровья, отрава; обаятель, очарователь; ფსალ. 57—5; 1 ქართლ. 365, 440; ანდრ; 76; მოსეს სამ. 11; **მწამლველობა**, ს. გრძნების მოქმედება, მოგობა, ჯადოქრობა, чародѣйство, волшебство, колдовство; გამოცხ. 18—23; გალ. 5—20; ბერძნ. სამ. 346; სომხ. სამ. 295; отравленіе.

მწარე, ზედ. გემოთი პირის დამწველი და შემაზრზინებელი; იაკობ. 3—11; სახენი ამისნი არიან: **მწალტე** და **შხნავი**, რომელსაც ჰქონდეს სიმჟავე და უმეტესად სიმწარე, ვითარცა მჭნავსა, ჯღარდალსა და მკვახესა ხილსა; **მწვავე**, რომელიც სიმწარით და სიმხურვალით პირსა სწვავდეს: ვითარ: კოჭა, პილპილი, ნიორი, ხახვი და სხვანი; **მძაღე**. სიძველით ან სიმპალით მწარე; **მწარედ**, ითქმის აგრეთვე სამწუხარო ამბავი, ტირილი, სასტიკი გვემა, ტანჯვა და სხვანი, ვეფხ. 343, 1299; горькій, вкусъ противный сладкому; горестный, прискорбный; жестокій; ნუ უკვე წყაროსაგან მისივე თვალისა აღმოდის ტკბილი და მწარე, течетъ ли изъ одного источника и сладкая и горькая, მწარე ბალახი, горькая трава, მწარე სიცოცხლე, горестная жизнь, მწარე ცრემლი, горькія слезы; მწარე სიცივე, жестокій холодъ, მწარე ნუში, горькій миндаль, მწარედ ტირილი, горько плакать, ისაი. 22—4; მწარე სატანჯველი, жестокое наказаніе; მწარე ბედი, горькая участь, მწარის სახით განგმეს მეფე, жестокимъ образомъ упрекнули царя, 2 ქართლ. 302; ჭინჭარი მწარედ სუსხავს, крапива жестоко жжетъ, ბუნ. კ 9; მწარედ გვემა, жестоко прибить кого, დაჯდა და მწარედ სული ითქუნა, онъ сѣлъ и горько вздохнулъ, ვეფხ. 342; **მწარე კვახი**, გურულ. **მწარე ხაპი**, горлянка (тыква), ერისთ. ლ; **მწარება** (ვა), ზ. მ. გავამწარებ, სიმწარეს მივსცემ, дѣлать что горькимъ; огорчать; (ვამწარებ, ვუმწარებ), ზ. მ. გავუმწარებ, გავუარმებ, ვაწუხებ; опечалить, заставить кого горевать, სიცოცხლეს მიმწარებ, ты отравляешь мнѣ жизнь, თავის ყოფნასა ვიმწარებ, отравляю жизнь свою, ვისრ. 191; მამწარებ, ты огорчаешь меня, ვეფხ. 741; (ვემწარები, -რე), ზ. თვ. მწარედ ვეჩვენები, ვეარმები; казаться горькимъ или горестнымъ. ვისრ. 18, 19; მემწარება, горестно мнѣ, **მწარობა**, ს. სიმწარე, горечь, ჩონგ. 122; (ვჰმწარობ, -რე), ზ. უ. მწარე ვარ, горькнуть, ქილ. 150; 36.

მწაფელი, ს. მეურმე, მეხრე, кучеръ.

მწბარი, ზედ. აღმწბარი, შეთქვლეფილი, слизанный.

მწბერი, ნახე წველი, საბ. ლ.

მწდე, მწდეველი, მწდევანი, ს. ღვინის მწდე, ღვინის დამსხმელი, виночерпій, кравчій; **მწდეობა**, ს. исправленіе должности кравчаго, (ვჰმწდეობ, -დევე), ზ. უ. აღვასრულებ მწდის თანამდებობასა, исправлять должность кравчаго; ვისრ. 77, 78.

მწე, ს. მეშველი, მშველელი, მეხვაშნე, помощникъ; მწე მეყავ, помоги мнѣ, მწე ეყო მას, онъ помогъ ему, მწე მყოფი, ს. помощникъ, вспомоществователь, ფსალ. 3—3, 5; 9—9, 34; 17—2; **მწეობა**, სზ. შემწეობა, შეწევნა, შველა, помощь, (ვემწევი, -წიე), ზ. თვ. ვშველი, помогать, ვეფხ. 231; 2 ქართლ. 104; (ვიმწევ, -წიე), ზ. მიჩ. შემწედ მოვიყვან, пригласить на помощь, მემწევი, помогаешь мнѣ.

მწევარი, ს. ძაღლი, მომწევი ნადირთა, борзая собака, ბუნ. ლ. ბაქრ. 184.

მწერალი, ს. ალმწერი, писецъ; писарь; писатель; ძველნი მწერალნი, древніе писатели, **მწერი**, იგივე მწერალი; **მწერალ-მწიგნობარი**, ს. მდივანი, секретарь.

მწერება (ვუმწერებ, -რე), ზ. მ. ბუზს ვუგერებ обмахивать мухъ, ქილ. 203.

მწერო, ნ. წერო.

მწერი, ს. ყოველი ბუზი, насѣкомое; муха; ისაი. 7—18; **მწერი**, ს. თევზია ერგვარი, названіе рыбы. [ბუნ. ლ.

მწერვალი, ს. გრძელი ფრთა, длинное перо,

მწერლობა, письменность; (ვჰ), заниматься писаніемъ; ჩახრ. 97.

მწერტელი, ს. ვინც ჰსწერტავს; მწვალებელი, кто колетъ; мучитель.

მწეყოფა (მწევეყოფი, -ყავ), შევეწევი, помочь.

მწვადი, ს. შემწვარი ხორცი, მწვარი, жаркое, შამფურის მწვადი, шашлыкъ.

მწვავე, ზედ. მწარე პირის დამწველი, пряный, острый на вкусъ, ნ. მწარე.

მწვავება (ვემწვავები, -ვე), ზ. თვ. მწარედ ვეტკინები, ვეფხ. 219, 478; чувствовать боль, შემწვავა, я почувствовалъ жестокую боль; დარეჯ. 125; რუსუდ. 872.

მწვავი, მწვავე, ზედ. დამწვავი, სასტიკი (ტკივილი), жгучій; жестокая (боль); მწვავე სიტყვა, колкое слово, რუსუდ. 306; მწვავება (ვემწვავები ან ვემწვევი), чувствовать боль, სეილ 218.

მწვალებელი, ს. სარწმუნოებისაგან განდგომილი, განშორებული საერთოს რჯულისაგან; მტანჯველი; еретикъ, отсупникъ, раскольникъ; мучитель; **მწვალებლობა**, ს. расколъ, ересь, 2 ქართლ. 550; გორგ. 132.

მწვანე, ზედ ან ს. ბალახის ფერი; თვით ბალახი, მდელო, მხალი; зеленый; зеліе, злакъ, свѣжая трава: დაბად. 1—11; 2—5, 12; ვეფხ. 405; ფსალ. 89—5; 103—14; მწვანე მინდორი, зеленый лугъ, მწვანე ლობიო, свѣжіе, зеленые бобы, იერემ. 50—11; **მწვანება** (ვამწვანებ, -ნე), ზ. მ. მწვანედ შევჰქლებ, зеленить, (ვჰმწვანდები, -დი), ზ. ვდ. მწვანე შევიქმნები, зеленѣть, **მწვანები**, ზედ. ალმწვანებული, зеленѣющій, ტიმოთ. 12; მწვანოვანი, зеленѣющій, **მწვანოსანი**, ზედ. зеленоватый.

მწვანეულობა, ს. зелень всякая.

მწვანვილი, მწვანილი, ს. ბოსტნეული, მხალი და სხვა მოხავალი, გინა ბალახი, зелень, овощи, **მწვანვილოვანი**, ზედ. ამწვანებული, злачный, покрытый зеленью, მარტ. 2—55; ტიმ. 89.

მწვანობი, ს. ალმწვანებული ადგილი, зеленѣющее поле.

მწვართველი, ს. მასწავლებელი, დამრიგებელი, наставникъ, учитель.

მწვარი, ზედ. შემწვარი, изжаренный, ამოს. 6—5; ლუკ. 24—42; **მწვრები**, მრავლ. жаркіе.

მწვე, ზედ. ძლიანი, სასტიკი, жестокій, сильный, **მწვედ**, ზზ. ძლიან, ძლიერ, сильно, რუსუდ. 746, 27.

მწვევა (ვემწვევი, -წვიე), ზ. თვ. ვეტკინები, причинять, чувствовать боль.

მწვეველი, ნ. მაწველელი.

მწველელი, ზედ. მომწველი, რომელიც იწველის, дойная, ან ვინც სწველავს, доитель, ანტ. 6—27.

მწველი, ზედ. დამწველი, жгучій, ვეფხ. 336; მწველი წამალი, жгучее, ѣдкое лекарство, **მწველობა**, ს. დამწველობა, жгучесть, ქილ. 367.

მწვერვალი, ს. ზეითი წვერი, ან კიდური; რქა მცენარეთა, კეწერი; ისაი. 2—2; 43—6; ანგია 2—13; ლუკ, 16—24; ფსალ. 79—11; оконечность, конецъ; верхъ; вершина; побѣгъ; отрасль, отпрыскъ дерева; -მთისა, вершина горы, -თითისა, конецъ пальца, მარტ. 2—83; მწვერვალი ხისა, вершина дерева, ვისრ. 18; რუსუდ. 285; **მწვერვალება** (ვიმწვერვალებ, -ლე), ზ. მიჩ. წვრილად მივიღებ, წვრილად აღვირიცხავ, выщитывать съ подробностію, ტიმოთ. 141.

მწვეტი ზედ. წამახული წვერი, остроконечный.

მწვიმარე, ზედ. წვიმიანი, дождливый.

მწვირე, ს. წუმპე ცუდი და მყრალი, тина, лужа, 2 პეტრე. 2—21; ანდრ, 76; **მწვირიანი**, ზედ. წუმპიანი, тѣнистый, ქილ. 25, 434.

მწვიხე, კაცი სრული ტანით, плотный мужчиоа.

მწვლილი, ზედ. წვლილი, тонкій; мелкій; გამხდარი, тощій, დაბად. 41—3; ან ფულის ნათხალი, კოდრანტი, მარკ. 12—42; ლუკ. 12—59; полушка, цата.

მწვრთელი, ს. მასწავლებელი, наставникъ, учитель, ვეფხ. 898; **მწვრთველობა**, ს. სწავლა, დარიგება, наставленіе.

მწთოლვარე, ზედ. მწვეთელი, капающій; ქილ. 290; შავთ. 20.

მწთომი, ს. მნდომი, желатель, ვეფხ. 325.

მწიალებელი, ს. მიმრქმელი, წიალით ამქმელი воспріиматель.

მწიგნობარი, მწიგნველი, ს. წერილით მეცნიერი; მწერალი, მდივანი; книжникъ, грамотѣй: секретарь, письмоводитель; იერემ. 36—20; მატ. 2—4; ვისრ. 5; მწიგნობართ უხუცესი, оберъ-секретарь, მწიგნობარი კარისა, ე. ი. მდივანი, царскій письмоводитель, 1 ქართლ. 228, 293; **მწიგნობრობა**, ს. ცოდნა კითხვისა და წერისა, грамотность, письменность, литература, ვისრ. 151, წერილობა, письмена, (ვჰმწიგნობრობ, -რ), ზ. უ. წიგნის კითხვაში გავერთვი, ან აღვასრულებ მდივნის თანამდებობას, заниматься чтеніемъ; исполнять должность секретаря.

მწივანა, ს. მყვირალა, визгливый.

მწითური, ზედ. მოწითლო, красноватый; румяный, დარეჯ. 2—7; ქილ. 50 3; **მწითურობა**, ს. მოწითლობა, красноватость.

მწიკვი, ს. თითებით აღებული ბურნუთი ან მარილი, ერთი წება, щепоть, ერთი მწიკვი მარილი, щепоть соли, მწიკვი ბურნუთი, щепоть табаку, იაკობ. 1—21.

მწიკული, ს. ტანის უწმინდურება; შეცოდება; грязь на тѣлѣ, нечистота; грѣхъ; შავთ. 13; მწიკულის სახენი არიან; თებო და ქერტლი მწიკული თმათა, ბეწვთა; გემსი ან გვიმხი ნაოფლარ კაცთა

ცანისა; ქუქლი და გლეხურად ჭუჭყი, გემსი ცა-ნისა გამჭვარი სამოსელსა შინა; **მწიკულიანი**, -ლევანი, ზედ. უწმინდური; ცოდვილი, грязный, нечистый; грѣшный, ზაქარ. 3—3; **მწიკვლო-ვანი**, ზედ. იგივე მწიკვლიანი; იეზეკ. 20—26; მარკ. 2—59; **მწიკულოვანება**, **მწიკვლიერე-ბა**, ს. ცანის უწმინდურება, нечистота, грѣховность; ეფეს. 5—27; მარკ. 1—124.

მწირველი, ს. შემწირველი, მსახური ღუთისა, служитель Божій, -მღვდელი, чередовой священникъ, სამ. გიორგი მ. 26.

მწირი მაგალ. თვალები, ორი თვალი, пара глазъ, ღრამ. ახალი 39 გვ.

მწირი, ს. უცხო, მსხემი, სხვაგნით მოსული; странникъ, чужестранецъ, пришлецъ; ლუკ. 24—18; საქმ. 7—6; ფსალ. 145—9; მწირი ადგილი, скудное мѣсто, მწირი ბერი, простой монахъ, рясофоръ, **მწირობა**, ს. უცხოობა; თაყვანისცემა წმინდათა ადგილთა, странничество; поклоненіе Св. мѣстамъ; **მწირობაში**, вчужбинѣ; მწირობად შემოხვედ, ე. ი. ხიზნად შემოხვედ; ты поселился какъ странникъ; 2 ქართლ. 193; (ვჰმწირობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. უცხოობაში ვარ, ვჰმსხემობ, странствовать, скитаться; მსაჯ. 19 — 3; გამოს. 6—5.

მწიხე, ს. უასაკო მცირე კაცი, малорослый, карликъ.

მწიფე, ზედ შემოსული, მოწეული ხილი ან სხვა მოსავალი; (მწიფეს ესროლეს, მკვახე ჰხვდვოდა), зрѣлый, **მწიფება** (ვამწიფებ, -ფე), ზ. მ. დავამწიფებ, заставить зрѣть, (ვჰმწიფდები,-დი), ზ. ვდ. მოვჰმწიფდები, созрѣть, **მწიფობა**, ს. დამწიფებულება, зрѣлость, -ბის თვე, октябрь, ბაქრ. 209, (ვჰმწიფობ, -ფე), ზ. უ. მოვიწევი, ვჰმწიფდები, зрѣть, მარკ. 1—112.

მწიფელი, ს. მცენარე, ильма, ივანე ბაგ.

მწიფობელა, ს. ცხოვ. щуръ, ერის. ლ.

მწიწლავი, ს. წიხლის მცემელი საქონელი, брыкунъ, лягупъ.

მწიხნველი, ს. მორკინალი, борецъ.

მწკალღე, ნ. მწალღე.

მწკრივი, ს. სირა, ჩარიგებული, рядъ, вереница, მწკრივად, ზზ. სირად, ჩარიგებით, დაწალიკებით, вереницею, рядомъ, по прямой линіи.

მწკრივა, ს. ფშაველია, Пшавія, ერის. ლ.

მწკრივება (ვა), ზ. მ. ჩავარიგებ, ставить въ строй; -ვობა, ს. строй, рядъ.

მწმახნველი, ს. მგრეხელი, მწნველი; მქანდაკებელი; крутитель веревокъ, веревочникъ; ваятель, скульпторъ; ისაი. 44—9; ვეფხ. განმ. თეიმ. 76; ან მთხზველი, сочинитель, стихоплетъ.

მწნეხელი, ს. მუშა ყურძნის მწურავი, кто давитъ виноградъ.

მწნილი, **წნილი**, ს. ძმარში ჩადებული ხილი ან ბოსტნეული: კიტრი, კომბოსტო, ხახვი; ან ნარაჟა. მურაბა, соленые овощи; варенье; რუსუდ. 347, ვეფხ. 1361; ზუნ. ლ.

მწობა, ნ. მწეობა, ვაშლ, 38.

მწოდებელი, ს. მომხმობი, მომწოდებელი, призыватель.

მწოვარი, ს. მძუძებანი, ძუძუთა ყრმა, грудной младенецъ, 2 ქართლ. 125.

მწოვება (ვემწოვები, -ვე), ზ. თვ. ვემწვავები, ვეტკინები, чувствовать боль, ქილ. 563.

მწოლარე, **მწოლიარე**, **მწოლელი**, ზედ. დაწოლილი ან წოლილა, лежащій; лежмя; ანდრ. 40; **მწოლარება** (ვჰმწოლარებ, -რე), ზ. უ. ვხწევარ, лежать.

მწონარი, **მწონელი**, ს. აწონი, кто вѣситъ.

მწორო, ს. ცირცელი, рябина.

მწრთველი, **მწრთველობა**, ნ. მწვრთველი, მწვრთველობა.

მწუანე, **მწუანილი**, **მწუარი**, **მწულილი**, ნ. მწვანე, მწვანილი, მწვარი, მწვლილი.

მწუბება (ვიმწუბები, -წე); **მწუპება** (ვიმწუპები, -პე), ზ. უ. წუმპეში ვიხვრები ან ვჰგორავ, валяться въ грязи, ანდრ. 82, 105; 2 პეტრე 2—22.

მწურავი, ს. кто выжимаетъ сокъ изъ плодовъ, кто давитъ виноградъ; кто процѣживаетъ.

მწუნობი, ზედ. დამწუნებელი, неодобритель, ჩახრ. [85.

მწუწება (ვამწუწებ, -წე), ზ მ. ვსვრი, марать.

მწუხარე, ზედ. ურვეული, ნაღვლიანი, დაღონებული, печальный, унылый, прискорбный; **მწუხარება**, ს. წუხილი, ურვა, კაეშანი, тоска, печаль, скорбь, (ვა), ზ. მ. опечалить; (ვჰმწუხარებ, -რე), ზ. უ. ვჰხწუხვარ, ვჰხჭმუნავ, ვღონობ; печалиться, тужить, ვისრ. 156.

მწუხრი, ს. შელამება, საღამო, ბინდის მოახლება; сумерки, вечеръ, დაბად. 1—5; ფსალ. 29—5: მწუხრი, მწუხრის ლოცვა, вечерня.

მწფობარე, ზედ. დასკვნითი, положительный; ჩახრ. 112.

მწყავი, ს. მცენ. лавровишня, ზუნ. ლ.

მწყაზარი, ზედ. ფრიად მშვენიერი, მოხდენილი, красивый, пригожій, სიბრძ. 104; ერისთ. 150; ან თეთრი, სპეტაკი, ქებ. 5—10; бѣлый, მწყაზარი ქორი, ე. ი. ზურაული, кобузъ, ястребъ, რუ-ზუდ. 364, 568; დარეჯ. 1. [лизна.

მწყაზარობა, красота, ჩახრ. 6, ან სითეთრე; бѣ-

მწყალობელი, ზედ. მოწყალე, მოწლე, милостивый, 2 ქართლ. 529; დავრ. 36.

მწყალობლობა, ს. მოწყალება, ღმობიერად მოხედვა, милость.

მწყდარი, ზედ. მოქანცული, დაღალული, утомленный, усталый; ეკლეს. 10—1; მწყდრად, ზზ. утомленно.

მწყევარი, ს. ვინც იწყევლება, проклинатель.

მწყემსი, ს. მენახირე, მეცხვარე, მეღორე, მეჯოგე, მამოვლელი ხვასტანგთა; მწყემსი კაცთა, მღვდელი, пастухъ; пастырь; **მწყემს-მთავარი**, архипастырь, **მწყემსობა**, ს. მეცხვარობა, მონახირობა; მღვდლობა; пастушество; пастырство.

მწყემსური, ზედ. пастушескій; пастырскій, მწყემს მთავრობა, ს. архипастырь.

მწყერი, ს. მფრინვ. перепелъ (птица), ნ. ჩ. ლ. ზუნ. ლ; **მწყერ-მარხილი**, მფრინვ. коростель, შავთ. 65, რიცხვი 11 — 30; გამოსლ. 16—13, ფსალ. 104—40: **მწყერ-ჩიტა**, ს. მფრინ. обыкновенная юла, жаворонокъ, ერის. ლ.

მწყერის ფეხა, მცენ. мохарь, ერის. ლ.
მწყვხა, უნდა მწყსვა.
მწყვდეული, ს. პატიმარი, арестантъ, ნ. წყვდევა.
მწყვიდელი, ს. მომსპრელი, истребитель.
მწყვლელი, ს. დამკოდელი; მომწყვლელი, наносящій рану; уязвитель.
მწყიცინა, ზედ. ვინც გულს დაიკლებს, მალე იწყენს, обидчивый.
მწყობრი, ს. რაზმი, დაწყობილი ლაშქარი; გუნდი, ხორო მგალობელთა ან მემუზიკეთა; строй войска, рать, воинство; хоръ пѣвцовъ, музыкантовъ; 1 მეფეთ. 17—7; 44; **მწობრი მწყობრად**, отдѣльными группами, მარკ. 6—40; **მწყობრობა**, ს. კრებული, сонмъ, собраніе, იერემ. 16—5.
მწყრალი, ზედ. გაგულისებული, გარისხებული, гнѣвный, сердитый; 2 ქართლ. 197; ანც. 4; **მწყრალობა**, ს. გულზედ მოსვლა, ჯავრი, гнѣвъ, гнѣвность, ვისრ. 164, 165; ქილ. 272; სამ. სომხ. 186; **მწყრთა**, ნახე წყრთა.
მწყრომი, -მელი, ზედ. მწყრალი, гнѣвный, сердитый.
მწყსვა, სზ. пасеніе, пастьба, (ვჰმწყსი, -სე), ვაძოვებ ხვასტანგსა; დავმწყსი, ვმოძღვრი; დავიცავ, დავიფარავ; пасти стадо; пасти паству; сохранять, стеречь; უფალმან მმწყსოს მე და არა მაკლდეს, Господь упасетъ мя и не буду въ скудости, **მწყსველობა, მწყსობა**, ს. დამწყსვა, пасеніе, пастьба, ისაი. 58—4; (ვჰმწყსობ), ზ. მ. ვჰმწყსი, пасти, (ვიმწყსობი, -სე), ზ. ვ. ვიმწყსვი, пастись, 1 ქართლ. 172; მწყრო, ს. **მწყსველი**, пастухъ; пастырь.
მწყურვალე, ზედ. ვისაც ჰსწყურს, жаждущій, **მწყურვალება**, ს. წყურვილი, жажда.
მწყურნები, ს. მრავალ-წყლიანი, ჭანჭრობი, болото, გამოს. 2—3; 8—5; ისაი. 35—7; 41—18; ფსალ. 113—8.
მჭადა, ს. ფითრი, მცენ. омела (растеніе), ბუნ. ლ; сыроѣжка, ერის. ლ. აგრეთვე ერთ-გვარი სოკო; порода грибовъ, ნ. ჩ. ლ.
მჭადა, ს. თხილთა, ნიგოზთა და მისთანათა ყვავილი, ციცა, орѣховая почка цвѣтная завязь, цвѣтецъ.
მჭადაქვა, ს. თირი, რბილი ქვა, рыхлый, мягкій камень, пемза, ნ. ჩ. ლ.
მჭადი, ს. პური ფეტვისა ან სიმინდისა; хлѣбъ изъ проса или кукурузы.
მჭამელა, ს. მაგალ. ფერისა, ან ფერის მჭამელა, ჭორფლი, веснушка.
მჭამელი, ს. მეტობით საზრდლის მიმღები; 2 ქართ. 557; ვეფხ. 217; სასტიკი მუწუკი, ხორცის შემჭამი, მარგული ან სრსვილი, ѣдокъ, прожора; язва, ракъ болѣзнь; სამღუთო წერილში: მატ. 6—19; გესლი, ჟანგი, ოდი, ржа, ржавчина.
მჭახე, მაგალ. ღვინო ან ისრიმი, ე. ი. ჭმახე, მომჟარებული ღვინო ან ისრიმი წამხდარი, кислое (вино), кислый виноградъ.
მჭედელი, ს. კვერით ხურო, რკინათ მომქმედი, кузнецъ, ковачъ; **ოქროს მჭედელი**, золотыхъ дѣлъ мастеръ, **მჭედლობა**, ს. кузнечество, (ვჰმჭედლობ, -ლე), ზ. მ. ვსჭედ რკინას, ვეცხლს, ოქროს, ковать.
მჭევლება, ნ. მიმჭევლება.
მჭევლი, ნ. ჭევლი.
მჭევრი, ზედ. მშვენიერად მოუბარი; მოხდომილი, ტანოვანი ან კიხკასი; краснорѣчивый; статный, пригожій; ვეფხ. 137, 260, 688; შავთ. 49; 1 მეფეთ. 16—18; **ენა-მჭევრი**, ნ. თავის ადგილს, ე. ი. ენა; **მჭევრ-მეთქვი**, იგივე ენა მჭევრი; მჭევრი ტანი, красивый станъ, ვეფხ. 817, 688.
მჭელეული, ს. ძნის ხელეული, снопъ, გუჯ. 15; ტიმ. 60; копна сѣна; მსაჯ. 15—5.
მჭელი, ს. პეშვი, ერთი მუჭა, ნახე, მუჭი, горсть, 3 მეფეთ. 17—12; ლევიტ. 2—2; მჭელი პურისა, ე. ი. ყანა, მოსავალი პურისა, хлѣбъ нежатый, на корнѣ, ვეფხ. 971.
მჭერი, ნ. დამჭერი, удерживающій, მჭერიხარ, я держу тебя, კაცია 58.
მჭვალვა (ვმსჭვალავ, -ლე), ზ. მ. დავლურსმავ, დავსჭედ, пригвоздить, приковать; ისარი გულს მიმჭვალავს, стрѣла приковала мое сердце, ვისრ. 104.
მჭვალი, ნახე ჭვალი; მჭვარტლი, ნ. **ჭვარტლი; მჭვარტალა**, ნ. ჭარტალა.
მჭვირავი, მჭვირვალე, მჭვირობი, ზედ. გამჭვირვალე, прозрачный, **მჭვირვალება**, ს. სიმჭვირვალე, прозрачность.
მჭვირობელი, -რობი, ზედ. მჭვირვალი, прозрачный; **მჭვირობლობა**, ს. прозрачность; წმ. ცხოვ. 113.
მჭვრინავი, მჭურინავი, ნ. მჭრინავი.
მჭვრეტი, -ტელი, ზედ. მაყურებელი, თვალის მდევნელი, кто смотритъ, зритель, ვეფხ. 3, 33; დარეჯ. 2—120; მჭვრეტლობა, ს. შეხედვა, взглядъ, 1 ქართლ. 272; ვისრ. 59.
მჭიდებელი, ს. მოჭიდავე, борецъ, იერემ. 8—7, საბ. ლ. დაბეჭდილს ბიბლიაში არ იპოვება ეს სიტყვა.
მჭიდრო, ზედ. ფრიად ვიწრო, დატკეცილი, тѣсный, сжатый, **მჭიდროდ**, ზზ. ვიწროდ, დატკეცით, მჭირსნედ, тѣсно, плотно; **მჭიდროება**, ს. სივიწროვე, სიმჭირსნე, тѣснота, сжатость, плотность; ქილ. 211; 2 ქართლ. 497; ბუნ. კ. 231.
მჭირავი, ს. მპყრობელი, обладатель, державный, სამ. ვახტ. შესავ.
მჭირვა (იმჭირვიან), 35 ლოღ. содержать.
მჭირნე, ზედ. ფრიად საჭირო ან საქმე გაჭირებული, нужный, необходимый; имѣющій въ чемъ нужду; тугой.
მჭირსნე, მჭიშნე, ზედ. მეტად დაგრეხილი ან დასთული, круто закрученный, -ხვანჯი, тугой узелъ, ქილ. 604, მჭირსნედ, ზზ. მოჭირებით, მაგრად, круто, туго, ეზეკ. 44—16.
მჭიხე, ზედ. წამოჭიხებული, წამოწითლებული, покраснѣлый.
მჭკნარი, მჭნარი, ზედ. დაჭნობილი, გამჭკნარი, вялый, отцвѣтшій; მჭნარი სოკო, дублянка (грибъ), ბატ. ივანეს. ლ; **მჭკნარება** (ვა), заставить поблекнуть, завянуть.

მჭკურველობა, ს. გაკრეხა საფლავისა, გაძარცვა საფლავისა, святотатство, 1 მეფ. 13—17; (ძველს დაბად.).

მჭლე, ზედ. ხორც-დაცვენილი, გამხდარი, тощій, худой, -ხორცი, не жирное мясо, მჭლე მიწა, тощая земля.

მჭლევება (ვა), ზ. მ. заставить худѣть.

მჭლეობა (ვჭ; ვჭმჭლევდები, -დი), ზ. უ. გავხდები, ხორცი დამცვივა, худѣть, ვეფხ. 957.

მჭმახე, ნ. ჭმახე; ან მჭახე.

მჭმუნვარი, მჭმუნავი, ზედ. მწუხარე, печальный, грустный, დარეჯ. 2—49; რუსუდ. 2; **მჭმუნვარება,** ს. მწუხარება, грусть, печаль, (ვჭმუნვარებ, -რე), ზ. უ. ვსწუხვარ, печалиться, грустить; 1 ქართლ. 261; 2 ქართლ. 307; დაბად. 40 — 6; ვეფხ. 932.

მჭმუხნველობა, ს. დაღრეჯილობა, პირის გაუკეჭმურება, унылость, наморщенность.

მჭნავი, მჭკნარი, ზედ. დამჭკნარი, тощій, чахлый, вялый; завялый; **მჭნობა, მჭკნარობა,** ს. სიმჭკნარე, чахлость; завялость.

მჭნავი, ს. მცენ. рябина, ზუნ. ლ.

მჭობელი, მზჭობელი, ზედ. მცჟელი, разсудительный.

მჭოვარი, ზედ. მლმობელი, сострадательный.

მჭორავი, ს. ჭორის მთქმელი, враль.

მჭრე, მჭრელი, ზედ. მკვეთი; შემჭამელი, острый; ѣдкій; მჭრელი დანა, острый ножъ, მჭრელი სიმჟავე, ѣдкая кислота, -კანჭი, острыя когти.

მჭურეტელი, ნ. მჭვრეტელი.

მჭრინავი, ს. ზოცომკალი, мшица, мошка, ლევიტ. 11, 12 (ძველს დაბადებაში და არა დაბეჭდილში; стрекоза, травяная кобылка; богомолъ, ერის. ლ. ან გვრიტი მჭვრინავი ან მჭრინავი, воркунъ (голубь); იერემ. 8—7; მფრინ. ზოლო ცეცხლა; ласточка.

მჭრჭნავი, ზედ. მჩხავანი, крикливый, ისაი. 19—14; საბ. ლ. (ძველი დაბადება).

მჭყვირალი, ზედ. მაგალ. ღორი, визгливый (свинья).

მჭყივანი, ზედ. მჩხავანი, крикливый.

მხავზი, ნახე ხავსი, ზუნ. ლ.

მხაზავი, მხაზველი, ს. ხაზვის მომქმედი, чертежникъ, 1 ქართლ. 6; **მხაზველობა,** ს. ცოდნა ან მოქმედება ხაზვისა, черченіе.

მხალი, ს. ზოსცნეული ან მინდვრის მწვანილი რომელიც შეიზმოზის საჭმელად, зелень, овощи, ქილ. 308; მატ. 13—32; მარკ. 4—32; ფსალ. 36—2; ან ჟიჟლაყა, საჭრიანცალე მხალი, щирица, ერისთ. ლ; მხალი, მცენ. брюква, ზუნ. ლ. **მხალ-შავა, მხალი ტოხნარა,** მცენ. ნ. ზალახ-ვარდა.

მხამს, გხამს ჰხამს, надлежитъ, мнѣ, тебѣ, ему, ნ. **ხუმა.**

მხარე, ნათეს. მხარისა, მრავლ. მხარეები, ს. კვერდი, კიდე; კერძო; ადგილი ზევითი ან ქვეითი, მარჯვნივ ან მარცხნივ მდებარე, გინა რომელიმე კერძო ქვეყნისა, თემი, ვეფხ. 1319; бокъ, край, сторона; страна, область; ყოვლის მხრით, со всѣхъ сторонъ, მშობელი მხარე, родная сторона, **მხარეელი,** ზედ. сторонній.

მხარი, ნათეს. მხრისა, მრავლ. მხრები, ს. მკლავის თავი კისრამდე, მატ. 23—4; ლუკ. 15—5; ხაზომი სამი ადლისა, საქმ. 27—28; გარდაღებით ნიშნავს შეწევნასა; плечо; сажень; помощь; მხარი საკლავისა, лопатка, передняя нога животныхъ; მხარი არ მივეცით, мы не поддержали его, ხომს. სამ. 255; მხარი-მხარს, плечо о плечо, рядомъ, კაცია. 57, მხარ-გრძელი, широкоплечій, მხარდაკრული ან წაკრული, ე. ი. მხარ-შეკრული, ხელშეკრული, связанный по рукамъ, 1 ქართლ. 376, 2 ქართლ. 568; ვეფხ. 611; გორგ. 43; **მხარიღლივი,** ზზ. черезъ плечо; მხარ-მოტეხილი მფრინველი, птица у которой одно крыло сломано; სიბრ. 61; მხარ-ჩახდილი, съ обнаженными плечами, во время траура, რუსუდ. 981, 2 ქართ. 534.

მხარშავობა, ს. მზარეულობა, поваренное искусство, ანტ. 4—45.

მხარჯველი, მხარჯე, ჩახრ. 78, ზედ. მომჭირნე, მცდელი, старательный, საბ. ლ.

მხარჯვა (ვიმხარჯვი), ზ. ვ. ვჯცდილობ, стараться.

მხარჯავი, ს. ვინც ფულსა ჰხარჯავს, кто держитъ расходъ, тратитъ деньги.

მხატვარი, ს. ხატთა ან სახეთ მწერალი, живописецъ, **მხატვრობა,** ს. დახატულობა, ხელობა ან ნამუშავარი მხატვრისა, живопись.

მხდალი, ზედ. მშიშარი, ჯაბანი, მკრთალი, робкій, трусливый, -ცხენი, пугливая лошадь, **მხდალობა,** ს. სიჯაბნე, робость, трусость, ვეფხ. 416.

მხდელი, მიმ. მაგალ. მხდელი მადლისა, благодарный, მოურავ. 15, მხდელი სულისა, ე. ი. სულის ამომრთმეველი, душитель, ვეფხ. 884.

მხდომი, ს. მებრძოლი მიმხდომი, нападатель, нападчикъ, **მხდომობა,** ს. ზედ დასხმა, нападки.

მხე, ზედ. მომჟავო და მოტკბო გემოიანი, кисло-сладкій, 1 ქართლ. 227; საბ. ლ.

მხე, ზედ. ნაცრის ფერი, მხიე, сѣрый, გამოსლ. 35—25; საბ. ლ. ნ. მხიე.

მხედავი, მხედველი, ს. დამნახავი; თვალით მხილველი, зрячій; очевидецъ; **მხედველობა,** ს. ხედვა, зрѣніе, დაბად. 19—12; 1 ქართლ. 309, ალზ. 90; კავშ. 336; სამღვთო წერილში დან. 8—15; ხილვა, видѣніе, ან დახედვა, მოვლა, призрѣніе, რუსუდ. 262, 827; воззрѣніе, რუსუდ. 813; მხედველობასა, ქვეშ პოლიციისა, подъ надзоръ полиціи.

მხედვარობა, სს. ხედვა, зрѣніе, ან დამნახველობა საქმისა, სიფრთხილე, осмотрительность; ქილილ. 165; (ვამხედვარებ, -რე), ზ. მ. მხედველობას მოვუბრუნებ, возстановить чье зрѣніе; ქილ. 472.

მხედარი ს. ცხენოსანი მოლაშქრე; ან ჯარის კაცი ცხენიანი თუ უცხენო; ცხენი ჭადრაკის თამაშობაში; всадникъ; воинъ; конь (въ шахматной игрѣ); **მხედართ-მთავარი,** მხედართ-მძღვანი, მხედართ-მძღვარი, ე. ი. თავადი მხედართ, полководецъ, предводитель войска, 2 ქართლ. 491; მარტ. 1—117; **მხედრება** (ვამხედრებ, -რე), ზ. მ. ალესჭურავ, საომრად განვაწყობ; вооружать, (ვი), ზ. მ. ალვიჭურვი, вооружиться, **მხედრობა,** ს. ჯარი, ლაშქარი, სპა, воинство, армія, გამოსლ. 19—19;

1 ქართლ. 309; (ვჰმხედრობ, -რე), ზ. უ. ვჰსცხენოსნობ, наѣздничать, საბ. ლ.

მხედველობა, ს. წინდახედვა, зрѣніе, зоркость, შავთ. 99, გვ. 7.

მხედრული, ზედ. სამხედრო, воинскій, მხედრული ხელი, ე. ი. წერილი ხმარებული ერისკაცთა მიერ განსარკვეველად ხუცურისაგან, гражданское письмо.

მხედველობა, ს. ივერია, № 33, გვ. 7, взглядъ.

მხედი, ს. მხედველი, თვალით მხილველი, зрячій, ან. ბრძენი, შორს დამნახავი, прозорливый, умный, ვეფხ. 1178; მხედი არსთა, всевидящій, ვეფხ. 1135; 855.

მხევალი, ს. მოახლე, მოსამსახურე ქალი, служанка, **მხევლება** ან **მხევლობა**, обязанности служанки, рабство, ისაი. 14—2; რუსუდ. 452.

მხელა (ვა), ნ. მხილება.

მხელოვნებელი, ზედ. მომაგვარებელი, მარკ. 2-176, ухитряющійся.

მხერვალი, ს. ტიმონი, ნავთ სამართი, საჭე, руль.

მხერხავი, ს. ვინც ხერხავს, пильщикъ, ქილ. 96.

მხეცი, ს. ველური ან ზღვის ცხოველი ხორცის მჭამელი, звѣрь, **მხეცობა**, ს. მძვინვარება, звѣрство, **მხეცური**, **მხეცობრივი**, ზედ. звѣрскій, **მხეცოვანი**, ზედ. хищный, ქილ. 15; **მხეც-ქმნა** (ვიქმნები, ვიქმენ), ზ. ვ. გავმხეცდები, გავქსუვდები, одичать, ვეფხ. 85, 191; **მხეცობა** (ვჰმხეცობ, -ცე), ზ. უ. მხეცსავით ვიქცევი, ვსძვინობ, звѣрствовать.

მხეცება (ვა), ზ. მ. განვამძვინებ, разъярить.

მხვალი, ზედ. გამდნარი ყინული, талый, оттаявшій.

მხვანჯავი, ს. დამხლართავი, запутыватель.

მხვედრი, ნახე ხვედრი, доля; надѣлъ.

მხვეჭელი, ს. მომგროვებელი ან მძარცავი, собиратель; грабитель.

მხვლივი, ს. მხვენლომი, ისავრო, ხვლიკი, хамелеонъ, ящерица, ლევიტ. 11—30.

მხვნელი, ს. ვინცა ჰხნავს, пахарь, **მხვნელ-მთესველი**, ს. მიწის შემმუშავებელი, земледѣлецъ, **მხვნელობა**, ს. ხნვა, თესვა, პურის შემუშავება, хлѣбопашество, ქილ. 673.

მხიარული, ზედ. მოხარული; веселый, მხიარული პირის სახე, веселое лице, მხიარული ფერი веселый цвѣтъ, მხიარული ლურჯი, свѣтло-голубой, მხიარულსა ნუ ჩაიცვამ, ვეფხ. 823, не одѣвайся въ свѣтлую одежду, მხიარული მწვანე ფერი, свѣтло-зеленый, **მხიარულად**, ზზ. მოხარულად, весело, **მხიარულება** (ვა), ზ. მ. გავახარებ, სიხარულს მივსცემ, развеселять, радовать, დაბად. 43—23; ვისრ. 68; მიმხიარულებს გულსა, радуетъ мое сердце, (ვჰმხიარულდები), ზ. ვდ. გავიხარებ, развеселиться, **მხიარულობა**, სზ. შვება, მოხარულობა, радость, (ვჰმხიარულობ, -ლე), ზ უ. მოხარული ვარ, ვიშვებ, ვილხენ, радоваться, веселиться, ვისრ. 192; ერისთ. 109.

მხიბლავი, ს. გრძნებით შემლოცავი, მწამლველი, обаятель, очарователь, чародѣй, ვისრ. 126.

მხიე, ზედ. მრუში, ნაცრის ფერი, сѣрый.

მხილავი, **მხილველი**, ს. მხედველი, მხედი, მჭვრეტელი, თვალით განმხილველი, зритель, очевидецъ, -გულთა, ნახე გულთა-მხილველი; **მხილველობა**, ს. სახილველი, предусмотрительность, შავთ. 99, зрѣлище, ბეჭთა მხილველობა, гаданіе на кости, მარკ. 2—336.

მხილაობა, ს. მხილება, обличеніе, ქილ. 226.

მხილება, ს. обличеніе, იობ. 13—3; (ვა), ზ. მ. სიტყვით ან საქმით შევაგონებ, დავანახვებ უგვანს ყოფა-ქცევასა ან შეცთომასა; გამოვაშკარავებ, გავამჟღავნებ, პირს დავუყოფ, გავამტყუვნებ; обличать, уличать, საქმ. 19—27; 1 ქართლ. 148; ზოგჯ. ვაყვედრი, укорять; ფსალმ. 49—8; მამხილოს, пусть уличитъ меня, დაბად. 31—36; (ვიმხილები, -ლე), ზ. ვ. პირი დამეყოფის, გავსმტყუვნდები, уличаться, обличаться; ტიმოთ. 5—20; იაკობ. 2—9; (ვემხილები, -ლე), ზ. თვ. შევეგონები, დავენახვები, обличаться, ცხადად ემხილებიან საქმენი მისნი, ясно обнаруживаются дѣла ихъ, ანდრ. 70; იოან. 3—20; **მხილობელი**, ს. პირის დამყოფელი, обвинитель, 2 სჯულ. 19—5.

მხლებელი, ს. ახლოს მყოფი, მსახური, ამალა; сопровождающій, свита, прислуга; სომხ. სამ. 209; ვეფხ. 1592; გორგ. 1; რუსუდ. 963, 968.

მხმეველი, ს. მომწოდებელი, кто призываетъ, მხმეველი გონებისა, ჭკუისა, მარკ. 2 — 35; 1 — 143; кто обращается къ разуму, раз-

მხმობარე, ს. говорящій, შავთ. 7. [судку.

მხმილავი, ს. ხჳმილავი, მცველი, стражъ.

მხმობელი, **მხმობი**, ზედ. დამპატიჟებელი, დამძახებელი, пригласитель, ვეფხ. 714; глашатай, призывающій, ისაი. 19—4; 23—3; ტიმ. 28.

მხნე, ზედ. შემმართებელი, მამაცი, ახოვანი; მაგარი, ღონიერი, ჭარმაგი; храбрый, мужественный; бодрый; **მხნეობა**, ს. სიმამაცე; სიჭარმაგე; мужество, храбрость; бодрость; (ვჰმხნეობ, -ნევე), ვჰმამაცობ; ჭარმაგად ვარ; храбриться; бодриться; **მხნევა** (ვამხნევ, -ნიე), ზ. მ. ვამამაცებ, მხნეობას ვაძლევ, бодрить, ободрять; (ვუმხნევ, -ნევე), ზ. მ. მხნედ დავუდგები, крѣпиться, храбриться передъ кѣмъ, ვეფხ. 948.

მხნობა (ვჰმხნობ, -ნე), ზ. უ. მხნედ ვარ, быть бодрымъ, (ვჰმხნდები, -დი), ზ. ვდ. მხნე გავხდები, мужаться, იერემ. 2—25, **მხნური**, ზედ. მამაცური, геройскій.

მხობა (ვამხობ, -ხე), ზ. მ. დავამხობ, დავსცემ, ниспровергать; разрушать, 1 ქართლ. 157; (ვიმხობი), ზ. ვ. დავიმხობი, рушиться.

მხოლო, ზედ. მარტო, ცალკე, განსაკუთრებით, თავისწინა; единный, одинокій, გამოსლ. 21 — 3; მარკ. 2—76, **მხოლოობითი**, ზედ. მარტოობითი, единственный, -რიცხვი, единственное число.

მხოლოება, ს. მარტოობა, единство, მეტაფ. 27; მარკ. 2—76; 1—165; განმხოლოება, თავისწინ ყოფა, уединеніе, კატიდ 146; კავშ. 235, **მხოლოდ-შობილი**, ზედ. ღედის ერთი შვილი, единородный, ფსალმ. 24—16; 34—17; ლუკ. 7—12.

მხოცველი, **მხოცი**, ს. მომსვრელი, მაგალ. ნადირთა, истребитель.

მხრდალი, ნ. **მხდალი**; **მხრდალობა**, ნ. მხდალობა.

მხრება (ვემხრები, -ხრე), ზ. თვ. შევეწევი, ვუშველი, помогать, ქილ. 439. [слово.

მხრიანი, ზედ. мощный; -სიტყვა, запосчивое

მხრივ, ზზ. მაგალ: ზღვის კერძო მხრივ, со стороны моря.

მხრწნელი, ზედ. გამხრწნელი, გამრყვნელი, растлитель, **მხრწნელობა**, ს. тлѣнность.

მხსნელი, ს. განმარინებელი უბედურობისაგან, спаситель.

მხსოვარი, ზედ. მახსოვარი, помнящій, მხსოვრება (ვიმხსოვრებ, -რე), ზ. უ. დავიხსომებ, помнить.

მხჳლიკი, ს. ხჳლიკი. ящерица, ლევიტ. 11—30.

მხურვალე, ზედ. გახურებული; ბუნებითად მექონი განმატფობელის თვისებისა, გრილის წინა აღმდეგი; горячій; горячительный; მხურვალე ცრემლი, горячія слезы, მხურვალე ლოცვა, теплая молитва, -წამალი, горячительное лекарство, მხურვალე საჭმელი, пряная пища, 2 პეტრ. 3—12; **მხურვალება**, ს. სიცხარე, სიმხურვალე; ხენი: სიცხე, ხურვება, ცხელება; горячесть, жаръ; горячка; (ვა), ზ. მ. გავახურებ, სიმხურვალეს მივსცემ, горячить, მაგალ. მემხურვალებნის შენი გული.

მხცე, ზედ. ჭაღარა შერთული, сѣдой, დარეჯ. 2—147; რუსუდ. 562; 1 ქართლ. 273; **მხცოვანი**, ზედ. ჭაღარა შერეული, сѣдой, ვეფხ. 794; მხცოვანი მაღნარი, старая дубрава; რუსუდ. 656; ლევიტ. 19—33; მხცოვანი ცნობა, здравый умъ, რუსუდ. 645; ქილ. 645, **მხცოვანება**, ს. სიბერე, сѣдина; старость.

მხცოვანი, **მხცოვნი**, бодрый, ჩახრ. 73.

მხცოვარი, ზედ. მხნე, бодрый, წვერთეთრა, сѣдой, უიფ. ლ.

მჯა, ნახე ბჯა, ბრჯა.

მჯაბნელი, ს. დამჯაბნველი, შემაიწროვებელი, притѣснитель.

მჯადვარი, ს. ჯადოქარი, колдунъ, ნ. ჯადო.

მჯავრი, ნახე მსჯავრი.

მჯდარი, ზედ. сидѣвшій, ნ. ჯდომა, -ვარ, сижу.

მჯდომარე, **მჯდომიარე**, **მჯდომი**, ზედ. сидящій, 1 კორინ. 14—30; ვეფხ. 57; ვისრ. 130; **მჯდომარება**, **-რეობა** (ვჳმჯდომარებ, -რეობ; -რე, -რევე), ზ. უ. ვჳზივარ, сидѣть; предсѣдательствовать, მარტ. 1—12; ქილ. 354.

მჯდომი, **მჯდომარება**, ს. დიდი მუწუკი შინაგან, მარგული, 1 ქართლ. 105, нарывъ, ბუნ. ლ.

მჯილი, ს. მოკუმშვილი ხელი, ნ. მუჭი, горсть толчекъ; გამოსლ. 21—18; ისაი. 40—12; ვეფხ. 493; ერთი მჯილი მარილი, горсть соли, ქომია 99.

მჯნა (ვიმჯნი, ნე), ზ. მ. ხელს დავავლებ, хватать, брать, ალბ. 18.

მჯობი, ზედ. სხვათ უკეთესი, უმჯობესი, лучшій, ვისრ. 119; მჯობინება (ვამჯობინებ, -ნე), ზ. მ. უმჯობესად შევრაცხ, მირჩევნია, მიჯობს, предпочитать, полагать что лучшимъ, ვეფხ. 228; დარეჯ. 100, 138; 84; 2 ქართლ. 329, 512, 521; დავრ. 38; 176; სიბრ. 16; ქილ. 61, 441; **მამჯობინებ**, противъ меня ему даешь предпочтеніе, (ვემჯობინები, -ნე), ზ. თვ. ვუაღრესობ, აღვემატები, превосходить, ერისთ. 2—30.

მჯღაბნელი, ს. варакса.

მჰაზრველი, ზედ. მფიქრებელი, მგონებელი, мыслящій, მჰაზრველობა, ს. ფიქრი, ჰაზრი, помышленіе, дума; მარტ. 1—177.

ნ.

ნ, არის უხმო ასო, წოდებული ნარ, რიცხვში დანიშნავს ორმოც-და-ათსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ნ̃ ორმოცდა-ათ თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში ნიშნავს 10 ფულსა ან ორსბისტსა და ნახევარსა ან ერთს შაურს.

ნ, ზოგჯერმე იხმარების ნაცვლად: ლ და მ, იხილე ასონი ესე; ან დაერთვის, თვინიერ საჭიროებისა, ბოლოდ ზმნათა, საკუთრად მექონთა ასოისა მ პირველის პირის მაპირო ვნებელად, ოდესცა ძიება მათი არს მრავლობითი; მაგალ. მაქვს წიგნი; მაქჳნ წიგნი, ან მქონან წიგნები; მეგულვება წიგნი ან მეგულვებიან წიგნნი; გაქჳს, გაქჳნ, გქონან; აქჳს, აქჳნ, ჰქონან; გვაქჳს, გვაქჳნ, გჳქონან; მქონდა, მქონდნენ; გეგულვება, გეგულვებიან; მეგულვებოდა, მეგულვებოდნენ; ეგრეთვე დაერთვის ზმნათაცა მაპიროვნებულთა ვ ზედა სრულთა დროთა შინა; დავსწერე წიგნი, დავსწერენ წიგნი; დაასხა ხელი, დაასხნა ხელნი და სხ. მრავალნი.

ნა, მარცვალი, რომელიც დაერთვის თავად არსებითთა სახელთა და მრავალჯერ ზედ-შესრულთაცა და ჰნიშნავს: 1) სამნეოდამ გარდაგინებულთა ან შეცვალებულთა მდგომარეობისაგან თვისისა: მაგალ. ნაბატონარი, ნაყმევი, ნასიძარი, ნარძალევი, ნაქვრივალი, ნახუცარი, ნაქალაქევი, ნასოფლარი, ნასახლარი, ნავენახობი; ეგრეთვე: ნაავადმყოფარი, ნამარხულევი, ნამსგავსები; 2) თანა-შეერთებასა ან კუთნვილებასა რასმე: ნაანდერძევი, ნამზითვი, ნაკერპავი, ნაღვინევი, ნააბანოევი, ნასადილევი, ნაძირალი და სხ, 3) ნადგომსა ან ნიშან დაჩნეულსა: ნაკბილარი, ნამუხლი, ნაფეხვარი, ნატერფალი, ნამუწუკარი, ნაბანაკევი და სხ. 4) რიცხვითთა სახელთა და ჰნიშნავს კერძოსა: ნაათალი, ნაასალი, ნაოთხალი და სხ. 5) მიმღეობათა ვნებითთა განვლილის დროისათა: ნაბანი, ნაკერი, ნავალი, ნაგები, ნაკეცი, ნამუშავარი, ნამძინარევი, ნამზადი, ნაპარსი, ნარგები, ნაქმარი, ნაშრომი, ნასწავლი, ამგვარნი მიმღეობანი

მხრდალი, ნ. **მხდალი**; **მხრდალობა**, ნ. მხდალობა.
მხრება (ვემხრები, -ხრე), ზ. თვ. შევეწევი, ვუშველი, помогать, ქილ. 439. [слово.
მხრიანი, ზედ. мощный; -სიტყვა, запосчивое
მხრივ, ზზ. მაგალ: ზღვის კერძო მხრივ, со стороны моря.
მხრწნელი, ზედ. გამხრწნელი, გამრყვნელი, растлитель, **მხრწნელობა**, ს. тлѣнность.
მხსნელი, ს. განმარინებელი უბედურობისაგან, спаситель.
მხსოვარი, ზედ. მახსოვარი, помнящій, მხსოვრება (ვიმხსოვრებ, -რე), ზ. უ. დავიხსომებ, помнить.
მხჳლიკი, ს. ხჳლიკი. ящерица, ლევიტ. 11—30.
მხურვალე, ზედ. გახურებული; ბუნებითად მქონი განმაცფობელის თვისებისა, გრილის წინა აღმდეგი; горячій; горячительный; მხურვალე ცრემლი, горячія слезы, მხურვალე ლოცვა, теплая молитва, -წამალი, горячительное лекарство, მხურვალე საჭმელი, пряная пища, 2 პეტრ. 3—12; **მხურვალება**, ს. სიცხარე, სიმხურვალე; სენი: სიცხე, ხურვება, ცხელება; горячесть, жаръ; горячка; (ვა), ზ. მ. გავახურებ, სიმხურვალეს მივსცემ, горячить, მაგალ. მემხურვალების შენი გული.
მხცე, ზედ. ჭაღარა შერთული, сѣдой, დარეჯ. 2—147; რუსუდ. 562; 1 ქართლ. 273; **მხცოვანი**, ზედ. ჭაღარა შერეული, сѣдой, ვეფხ. 794; მხცოვანი მაღნარი, старая дубрава; რუსუდ. 656; ლევიტ. 19—33; მხცოვანი ცნობა, здравый умъ, რუსუდ. 645; ქილ. 645, **მხცოვანება**, ს. სიბერე, сѣдина; старость.
მხცოვანი, **მხცოვნი**, бодрый, ჩახრ. 73.
მხცოვარი, ზედ. მხნე, бодрый, წვერთეთრა, сѣдой, ყიფ. ლ.

მჯა, ნახე ბჯა, ბრჯა.
მჯაბნელი, ს. დამჯაბნველი, შემაწროვებელი, притѣснитель.
მჯადვარი, ს. ჯადოქარი, колдунъ, ნ. ჯადო.
მჯავრი, ნახე მსჯავრი.
მჯდარი, ზედ. сидѣвшій, ნ. ჯდომა, -ვარ, сижу.
მჯდომარე, **მჯდომიარე**, **მჯდომი**, ზედ. сидящій, 1 კორინ. 14—30; ვეფხ. 57; ვისრ. 130; **მჯდომარება**, **-რეობა** (ვჰმჯდომარებ, -რეობ; -რე, -რევე), ზ. უ. ვჰზივარ, сидѣть; предсѣдательствовать, მარგ. 1—12; ქილ. 354.
მჯდომი, **მჯდომარება**, ს. დიდი მუწუკი შინაგან, მარგული, 1 ქართლ. 105, нарывъ, ბუნ. ლ.
მჯილი, ს. მოკუმშვილი ხელი, ნ. მუჭი, горсть толчекъ; გამოსლ. 21—18; ისაი. 40—12; ვეფხ. 493; ერთი მჯილი მარილი, горсть соли, ქამია 99.
მჯნა (ვიმჯნი, ნე), ზ. მ. ხელს დავავლებ, хватать, брать, ალბ. 18.
მჯობი, ზედ. სხვათ უკეთესი, უმჯობესი, лучшій, ვისრ. 119; მჯობინება (ვამჯობინებ, -ნე), ზ. მ. უმჯობესად შევრაცხ, მირჩევნია, მიჯობს, предпочитать, полагать что лучшимъ, ვეფხ. 228; დარეჯ. 100, 138; 84; 2 ქართლ. 329, 512, 521; დავრ. 38; 176; სიბრ. 16; ქილ. 61, 441; მამჯობინებ, противъ меня ему даешь предпочтеніе, (ვემჯობინები, -ნე), ზ. თვ. ვუაღრესობ, აღვემატები, превосходить, ერისთ. 2—30.
მჯღაბნელი, ს. варакса.
მჰაზრველი, ზედ. მფიქრებელი, მგონებელი, мыслящій, მჰაზრველობა, ს. ფიქრი, ჰაზრი, помышленіе, дума; მარგ. 1—177.

ნ.

ნ, არის უხმო ასო, წოდებული ნარ, რიცხვში დანიშნავს ორმოც-და-ათსა და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ნ̃ ორმოცდა-ათ თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში ნიშნავს 10 ფულსა ან ორსბისცსა და ნახევარსა ან ერთს შაურს.
ნ, ზოგჯერმე იხმარების ნაცვლად: ლ და მ, იხილე ასონი ესე; ან დაერთვის, თვინიერ საჭიროებისა, ბოლოდ ზმნათა, საკუთრად მექონთა ასოისა მ პირველის პირის მაპირო ვნებელად, ოდესცა ძიება მათი არს მრავლობითი; მაგალ. მაქვს წიგნი; მაქჳნ წიგნი, ან მქონან წიგნები; მეგულვება წიგნი ან მეგულვებიან წიგნნი; გაქჳს, გაქჳნ, გქონან; აქჳს, აქჳნ, ჰქონან; გვაქჳს, გვაქჳნ, გჳქონან; მქონდა, მქონდნენ; გეგულვება, გეგულვებიან; მეგულვებოდა, მეგულვებოდნენ; ეგრეთვე დაერთვის ზმნათაცა მაპიროვნებულთა ვ ზედა სრულთა დროთა შინა; დავსწერე წიგნი, დავსწერენ წიგნი; დაასხა ხელი, დაასხნა ხელნი და სხ. მრავალნი.

ნა, მარცვალი, რომელიც დაერთვის თავად არსებითთა სახელთა და მრავალჯერ ზედ-შესრულთაცა და ჰნიშნავს: 1) სამნეოდამ გარდადგინებულთა ან შეცვალებულთა მდგომარეობისაგან თვისისა: მაგალ. ნაბატონარი, ნაყმევი, ნასიძარი, ნარძალევი, ნაქვრივალი, ნახუცარი, ნაქალაქევი, ნასოფლარი, ნასახლარი, ნავენახობი; ეგრეთვე: ნაავადმყოფარი, ნამარხულევი, ნამსგავსები; 2) თანა-შეერთებასა ან კუთნვილებასა რასმე: ნაანდერძევი, ნამზითვი, ნაკერპავი, ნაღვინევი, ნაბანოევი, ნასადილევი, ნაძირალი და სხ, 3) ნადგომსა ან ნიშან დაჩნეულსა: ნაკბილარი, ნამუხლი, ნაფეხვარი, ნაცერფალი, ნამუწუკარი, ნაბანაკევი და სხ. 4) რიცხვითთა სახელთა და ჰნიშნავს კერძოსა: ნაათალი, ნაასალი, ნაოთხალი და სხ. 5) მიმღეობათა ვნებითთა განვლილის დროისათა: ნაბანი, ნაკერი, ნავალი, ნაგები, ნაკეცი, ნამუშავარი, ნამძინარევი, ნამზადი, ნაპარსი, ნარგები, ნაქმარი, ნაშრომი, ნასწავლი, ამგვარნი მიმღეობანი

იხმარებიან, ვითარცა არსებითნნი სახელნი: ნალები, ნახნავი, ნათლული, ნახევარი, ნაპრალი, ნასხლევი, ნაქსოვი, ნაშენი, ნაგავი, 6) კვალად იხმარების მარცვალი **ნა** რთულთა ან სხმით გარდასლვითთა ლექსთა შორის საშუალ: გულ-ნაკლული, სახელ-ნართაული, ზედ-ნადები, ღვინო ნასვამი, წყალ-ნარევი, ქია ნაჭამი, ჭირნახული, ჭირნახადი; ან აღნაგი, აღნადგინები, აღნაქუსი, განაჩენი, მონაგარი, მონაღვაწი, შენამსგავსი, შენაძენი, წანაგები, წანართმევი, წანალები და სხ.

ნა, კითხვითი ნაწილი სიტყვისა, მაგალ. ძმანი შენნი მწყამსანა სვიქენს, დაბად. 37—10; не пасутъ ли братья твои въ Сикенѣ (скотъ).

ნააბანოევი, -ნოები, ს. აბანოში ბანებული, мывшійся въ банѣ.

ნააგარაკევი, ს. мѣсто гдѣ была усадьба.

ნაადგილევი, ს. დაჩნეული ან ნადგომი ადგილი, слѣдъ.

ნაადვილევი, ზედ. გაადვილებული, облегченный.

ნაადრევი, ნაადრი, ზედ. ადრეული, ранній, საბ. ლ.

ნაავად-მყოფარი, -მყოფი, ზედ. ახლად მორჩენილი ავად მყოფობისაგან, недавно выздоровѣвшій, რუსუდ. 750.

ნაავაზაკევი, разбоемъ пріобрѣтенный.

ნააზატები, ზედ. განთავისუფლებული, вольноотпущенный, освобожденный, ვეფხ. 266.

ნააზრი, ზედ. придуманный, размышленный.

ნააზნაურევი, утратившій Дворянство.

ნაათალი, ს. ათის თავი, მეათედი, მეათე ნაწილი, десятая часть, доля.

ნაალაფევი, ზედ. ან ს. ალებული, ნაშოვარი ბრძოლის დროს ან თვით ნაშოვარი, взятая добыча.

ნაალი, ს. ლეიბი, შათქუნი, матрацъ, тюфякъ.

ნაალერსი, ზედ. ნათქვამი, сказанный.

ნაალმევი, ს. ნაელვარები, искра, რუსუდ. 484.

ნაამაგდარი, ზედ. ნამსახური, заслуженный, ივერ. № 1—8.

ნაამაგევი, ს. ნაჭირნახულევი, стяжаніе, трудомъ пріобрѣтенное, трудовое, ანც. 2—35.

ნაამბევი, ნაამბობი, ზედ. ნათქვამი, разсказанный.

ნაანგარევი, ს. ანგაარებით მოგებული, что пріобрѣтено лихоимствомъ.

ნაანგარიშები, ს. დათვლილი, сосчитанный.

ნაანდერძევი, ზედ. ანდერძით ნარგები, доставшійся по завѣщанію.

ნაასალი, ს. ასისთავი, მეასედი, сотая доля, ვისრ. 28.

ნაახლი, ს. ყოფილი ვისიმე მხლებელი, сопровождавшій кого, ვეფხ. 684.

ნაახლი, ნახე ნახლი; ციმოთ. 172.

ნააჯევი, ზედ. ნათხოვარი, выпрошенный.

ნაბადი, ნაბადები, ზედ. ქმნილი, დაბადებული, ან ნაქონები, сдѣланный, сотворенный; имѣвшій; კავშ. 226.

ნაბადი, ს. მოთელილი საფენი მატყლისა; წამოსასხამი ლართი, бурка, ვეფხ. 301; 1272.

ნაბათი, ნ. ნობათი; **ნაბათი**, (არაბ.), ს. მყინვარე შაქარი, леденецъ, რუსუდ. 797.

ნაბამი, ზედ. დაბმული, привязанный.

ნაბანაკევი, ს. ბანაკით ნადგომი ადგილი, мѣсто, гдѣ былъ станъ, лагерь.

ნაბანი, ნაბანები, ზედ. ს. დაბანილი; წყალი რომელშიაც განბანილა რამე; აიაზმა ხატთა და ნაწილთა; обмытый; вода въ которой кто мылся; священная вода; ნაბანები ცრემლითა, обливавшійся слезами, ვეფხ. 474, 1497.

ნაბარათევი, ს. მცირე ბარათი, записочка, письмецо.

ნაბარები, ს. დაბარებული რამ; порученье, ანაბარი, მიბარებული ნივთი ვისთვისმე, вещь ввѣренная кому либо.

ნაბარი, ზედ. ბარით მოთხრილი, вскопанный, გუჯ. 14.

ნაბატონარი, ს. ბატონ ყოფილი, бывшій господинъ, ან ყოფილი-ყმა ბატონისა, вышедшій изъ крѣпостнаго состоянія.

ნაბალვი, ს. ნაგლეჯი, обрывокъ.

ნაბაძევი, ზედ. ბაძვილი, подражаемый, საბ. ლ.

ნაბახურევი, ს. სიმთვრალის შემდგომ, съ похмѣлья.

ნაბდიანი, ზედ. ნაბდით მოსილი, одѣтый въ бурку.

ნაბეზღარი, ზედ. დაბეზღებული, оговоренный.

ნაბელადობა, ს. ავაზაკობა, наѣздничество, 2 ქართ. 401.

ნაბერალი, ზედ. ბერად ყოფილი, 2 ქართლ. 210, растрига монахъ.

ნაბერტყი, ს. რაც დაბერტყილია, вытряски; -ტაბლათა, крохи со стола, ქილ. 474, 434; რუსუდ. 924.

ნაბერწკალი, ნაპერწკალი, ს. მცირე ბურჟღული, искра, ფსალ. 1—12; სიბრძ. სოლომ. 2—2; 3—7; 11—9.

ნაბეჭდი, ზედ. დაბეჭდილი, печатный.

ნაბვა, ნაბუა (ვჰნაბავ, -ბე), ზ. მ. თავს ზარს დავსცემ, გავაკრთობ, ошеломить, испугать нечаянно, (ვინაბვი, ვინაბები), ზ. ვ. გავინაბები, გავყუჩდები, გავრინდდები, оцѣпенѣть отъ страха, притаиться отъ страха, სიბრ. 25.

ნაბიჭევი, ს. ბიჭად ყოფილი; საღვთო წერილში: ნახორხალი, ნამტვრევი, ნამცეცი პურისა; მატ. 15—27; бывшій слуга; крохи, крупица, крошки хлѣба, ან რაც ბიჭს ეკუთნვოდა, что принадлежало слугѣ.

ნაბიჭვარი, ს. ბუში შვილი, незаконнорожденный.

ნაბიჯი, ს. სივრცე ფეხის გარდანაცვლებისა; шагъ, ნაბიჯი კიბისა, проступъ, ступень лѣстницы, რუსუდ. 438.

ნაბლარძნი, ზედ. გახვეული, завернутый.

ნაბლეცი, ზედ. ნაფლეთი, ნაგლეჯი, рваный, обрывокъ, **თვალ ნაბლეცი**, ე. ი. თვალ დამდგარი, ослѣпленный, ქილ. 386.

ნაბოლოვარი, ზედ. ბოლონდელი, უკანასკნელი, послѣдній, ან დასასრული, конецъ.

ნაბოზარი, пріобрѣтенный развратомъ.

ნაბოძები, ნაბოძევი, ნაბოძვარი, ს. ბოძებული, ნაჩუქი, жалованный, дарованный; даръ; რუსუდ. 405.

ნაბოჭი, ზედ. ხელში ჩაგდებული, къ рукамъ прибранный, 2 ქართლ. 307.

ნაბრდღვენი, ზედ. ნაწიწკნი, общипанный, იეზეკ. 17—3.
ნაბრძანები, ზედ. ბძანებული, приказъ; ან ნალაპარაკევ, сказанное, 2 ქართლ. 539; რუსუდ. 400.
ნაბრძვი, ნაბრძვილი, ს. ბრძვილის დანარჩენი ადგილი, слѣдъ послѣ раны; шрамъ, рана; ლევიტ. 13—2; 2 ქართლ. 262.
ნაბრძოლი, ზედ. ბრძოლა გათავებული, воевавшій.
ნაბრძყინი, ზედ. გამონაკრთობი, искра, блескъ, კავშ. 209.
ნაბუღი, ზედ. შეშინებული, испуганный, ნ. ნაბვა.
ნაბუნიობი, ს. მზის მობრუნება საზამთროდ ან საზაფხულოდ, поворотъ солнца къ зимѣ, къ лѣту.
ნაბურავი, ს. ხართული, кровля, ბაქრ. 168.
ნაბურთალი, ზედ. ბურთ-ნათამაში, кто состязался въ игрѣ въ мячь, რუსუდ. 865; ვეფხ. 817.
ნაბუქარი, ნაბუქი, ს. ქარისაგან მოყრილი თოვლი და სხვა რამ, груда снѣга или чего либо другаго, нанесенная вихремъ, ვეფხ. 56, 720, ქილ. 179, 305.
ნაბუშვარი, ან
ნაბუშარი, ზედ. незаконнорожденный.
ნაბუხრი, ს. ნამუსრევი, щебень, щепы.
ნაბძანები, ნ. ნაბრძანები.
ნაბჭობი, ზედ. გასამართლებული, приговоръ, ალბ. 90, 141.
ნაგავი, ნაგევი, ს. მონაცოცხი, ცუდმადი, соръ.
ნაგაზი, ს. მწევარი ძაღლი, ნ. ლაგაზი.
ნაგდები, ზედ. лежалый.
ნაგალობარი, ზედ. გალობით თქმული, пропѣтый; пропѣвшій.
ნაგები, ზედ. ან ს. ნაშენი; შენობა; построенный; строеніе, зданіе; რუსუდ. 415; 2 ქართლ. 394, სუფრა ნაგები, накрытый столъ, სამღვთო წერილში: შეწირული, принесенная жертва, 1 კორ. 10—19; **ნაგევი**, ნ. **ნაგავი**, ფილიპ. 3—9.
ნაგერალი, ს. მომკილს ნახნავზედ მეორედ მოსული ყანა დაუთესავად; хлѣбъ, ячмень на старомъ мѣстѣ безъ вспаханія.
ნაგერში, ზედ. ნაწვართი, მაგალ. მიმინო და მისთანანი, выученный.
ნაგვალევი, ზედ. გვალვით წამხდარი მოსავალი, ალექს. 122; засухой поврежденный хлѣбъ на корнѣ.
ნაგვემი, ზედ. ნაცემი, избитый; синяки послѣ ударовъ.
ნაგვიანება (ვა), ზ. მ. ნაგავს მოვდებ, сорить, засорять.
ნაგვირგვინები, ზედ. დაგვირგვინებული, коронованный.
ნაგზები, ზედ. აღგზნებული, ანთებული, возженный, ვეფხ. 921.
ნაგი, ს. შენებულობა; აგებულობა, строеніе; тѣлосложеніе; ვეფხ. 929.
ნაგინები, ზედ. გინებული, обруганный, სამ. ვახტ. 226.
ნაგირავები, ს. бывшій въ залогѣ.
ნაგლახავარი, ნაგლახაკარი, ზედ. გლახაობით მოგებული ან გლახა ყოფილი, пріобрѣтенный нищенствомь; бывшій нищій.
ნაგლეჯი, ს. ნაფლეთი, ნახევი, обрывокъ, оторванный кусокъ; რუსუდ. 673; ქილ. 214.
ნაგრეხი თოკი, ს. შეგრეხილი თოკი, свитая веревка.
ნაგრძელევი, ზედ. გაგრძელებული, удлиненный, ვეფხ. 810.
ნაგუბარი, ს. წყალი დაგუბებული, запрудъ, запруженная вода, ვეფხ. 408; 86.
ნაგუდალი, ს. წიწბა, კურკა ქაჯისა; მგზარი ხაჭო, ჩამიჩი; косточка виноградная; уваренный виноградный морсъ, გამოსლ. 6—4; რიცხვი 6—4: ოსე. 3—1.
ნაგუზალი, ნაგუზარი, ს. მუგუზალი, головешка.
ნაგულვები, ზედ. წინათვე დაფიქრებული, задуманный.
ნაგუშინდელევი, ზედ გუშინდელი, вчерашвій.
ნადარბაზევი, ს. ადგილი სადაც იდგა დარბაზი, мѣсто гдѣ былъ дарбазъ.
ნადგომი, ზედ. ნასადგომევი, სადაც მდგარა ვინმე ან რამე, мѣсто гдѣ кто жилъ, გუჯ. 32.
ნადებარი, ნადები, ზედ. დადებული; ასუნებული ხორცი ან თევზი, положенный; лежалый, протухшій (мясо, рыба); გულებაში ნადები, ან გულში ნადები, ვისრ. 78; ქილ. 261, затаенное въ душѣ. ცეცხლ-ნადები, ვეფხ. 88, 650; опечаленный. огорченный.
ნადედოფლარი, ს. бывшая царица.
ნადევნი, ნადევრი, ზედ. დევნული, преслѣдуемый; ვეფხ. 688.
ნადენი, ს. ადგილი სადაც მდინარე დიოდა უწინ, старое русло рѣки, სამ. ვახტ. 184.
ნადი, ს. მუშაკობა მრავალთაგან, ზოგადი მუშაობა გლეხთაგან მიწისა, ვენახისა, обработка земли, виноградника обществомъ крестьянъ.
ნადიმი, ნადიმობა (არაბ.), ს. სტუმრობა, წვეულობა, ტაბლა, пиръ, пиршество, ვეფხ. 56, 462, 71, 330, 366; ნადიმის დადება (დავიდებ), начать пировать; **ნადიმება** (ვა), ზ. მ. ვუმასპინძლებ, დავუხვდები, угощать, **ნადიმობა** (ვჰ, ვინადიმებ), ზ. მ. ვლხინობ, შევექცევი, განვსცხრები, пировать, 1 ქართლ. 308; ვეფხ. 672, **ნადიმიანი**, ზედ. бывшій на пиру.
ნადინები, ნადინობი, ზედ. ან ს. текущій; ვისრ. 198; ადგილი სადაც მდინარე ჰსდის, русло рѣки.
ნადირება (ვა), ზ. მ. ვადევნინებ, დავაჭერინებ ნადირსა, заставить охотиться, (ვი), ზ. მიჩ. ვჰნადირობ, ვიჭერ ნადირსა, охотиться, ვისრ. 71, დარეჯ. 2—116; რუსუდ. 364, მოვიბირებ, მოვიტყუებ, заманить, ვისრ. 71; (ვუ). ზ. მიჩ. დავიჭერ ვისთვისმე ნადირს, охотиться въ пользу кого, ვეფხ. 993, **ნადირებინება** (ვა) ნახე ვანადირებ, ვისრ. 159, **ნადირებული**, ზედ. ნანადირევი, убитой на охотѣ дичь, пойманный, დაბად. 25—28; 2 ქართლ. 324.
ნადირი, ს. ველური ცხოველი, звѣрь, дичь.
ნადირობა, ს. დევნა ნადირთა, მფრინველთა, თევზთა. охота, დაბად. 25—27, 28; ვეფხ. 75, 156; (ვჰნადირობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. დავიჭერ ნადირსა,

მფრინველთა, თევზთა, охотиться, ловить звѣрей, птицъ, рыбу.

ნადნობი, ზედ. გადნობილი, отлитый.

ნადება (ვენადები, -დე), ინადში ჩავუდგები, пикироваться.

ნადობა, ს. გლეხთაგან ერთის სოფლისა საზოგადოდ მუშაობა, ნადად შემუშავება მიწისა, ვენახისა მრავალთა გლეხთაგან ერთის გლეხისათვის ან მებატონისა, Записки Кавк. Геогр. Общ. кн. VII, стр. 746, воздѣлка полей цѣлымъ обществомъ крестьянъ, обработка крестьянскихъ или господскихъ полей цѣлымъ обществомъ одной деревни, ბუნ. კ. 244; (ვჰნადობ, სრ. არა აქვს), ზ მ. ნადად მუშავობა, обрабатывать поля цѣлымъ обществомъ.

ნადუმარი, ზედ. ნაჩუმარი, молчкомъ пройденный.

ნადუმილევი, ზედ. ნაჩუმარი, молчаливый.

ნადუღარი, ნადუღი, ზედ. ადუღებული, кипяченный, იმერულად ნაღები, сливки, ბაქრ. 174.

ნაედომი, ს. სკინტლი ტრედისა, пометъ голубиный, დაბად. 6—25; დაბეჭდილს დაბადებაში ჰწერია: სკინტლი ტრედისა.

ნაელვები, ელვა ნაკრთოლი, ჩახრ. 3, 47, блескъ молніи.

ნაეკლარი, ზედ. ეკლისაგან დასუსხვილი ადგილი, საბ. ლ.

ნაენავი, ზედ. ენა მიტანილი, наговоренный.

ნაერთგულევი, ზედ. ერთგულობაზედ გამოცდილი, испытанный въ преданности, ვეფხ. 52; ქილ. 240.

ნაერთგულობა, ს. ერთგულობით სამსახური, заслуга.

ნაეშმაკარი, ნაეშმაკევი, ზედ. ეშმაკობით ნაქნარი, съ хитростью сдѣланный.

ნაეჭვი, ზედ. ეჭვშესული; მოფიქრებული, задумчивый, сомнительный.

ნავაზირები, ს. ნარჩევა, რჩეული, совѣтъ, ვეფხ. 422.

ნავალები, ნავალი, ზედ. ან ს. ნავახში, ვალად აღებული, взятый въ долгъ; долгъ.

ნავალი, მაგ. გზა, გახსნილი გზა სასიარულოდ; სიარულით დაღალული проложенная дорога, усталый отъ хожденія.

ნავანები, ს. მოვანებული, გავსებული მთვარესავით, полная какъ луна, ვეფხ. 695.

ნავარდი, ს. ხლტომა, ფრენით სლვა; ასპარეზზედ თამაშობა, ცხენთა ჭენება, შავთ. 29, ხეირნობა, скачекъ, галопъ, прыжокъ; скачка, испытаніе; бѣгъ; прогулка, რბენა ასპარეზზედ ცხენით ან ქვეით ჭიდაობის წინათ, обѣжка ристалища до схватки, **ნავარდობა**, ს. скачка; обѣжка мѣста схватки до единоборства; (ვჰ, ვი), ზ. უ. ვხეირნობ, შევექცევი სიარულით ცხენით ან ქვეითი; მოჭიდავეთათვის: გარსშემოვლული ასპარეზსა უწინარეს შებმისა, скакать, гулять пѣшкомъ или верхомъ; у борцовъ: обѣгать ристалищс до схватки, ფარამ. 53; 154; კაცია. 93.

ნავარცხნი, ს. вычески.

ნავაჭრი, ზედ. ნაყიდი, купленный, დაბად. 42—19.

ნავეზირალი, ზედ. ნარჩევი, рѣшенный совѣтомъ.

ნავენახობი, ს. ვენახის ადგილი აოხრებული, запустѣлый виноградный садъ.

ნავთი, ს. მიწის ცხიმი შავი ან თეთრი; нефть, деготь, ნავთის ფერი, темнозеленый (цвѣтъ).

ნავთ-სადგური, ნავთ-საყუდელი, ს. ლიმენა, ნავთ სადგომი ადგილი ზღვის ნაპირზედ, гавань, пристань, საქმ. 27—12; ვეფხ. 634.

ნავლენი, ნ. ნავალი:

ნავი, ს. საკუთრად ყოველი ხის ნაგები წყალში მოსიარულე, корабль, судно, სახენი ამისნი არიან: **ნუშა**, ერთის კაცის საჯდომი ნავი; ორთა ან სამთა **ვარცლი**; მრავალთა: **სანდალი, ზარბუნე, კანჯო, კარაპა, კარაჭაპა, კატარღა, ნავტიკი, ოლენჭკანდერი, ონჩასომელი** ან **ორჩსომელი, პურკატა**; **დრომონი** შეიტევს ხუთასს კაცსა თავის საგზლით; **სომალდი** უდიდესია; გარნა **სტოლი**, მრავალი ნავი საომარი; ნავის დაქცევა, кораблекрушеніе, ნავი დამექცა, я потерпѣлъ кораблекрушеніе, 2 კორ. 11—27.

ნავის უფალი, ს. ნავის პატრონი ან მმართებელი, хозяинъ корабля; шкиперъ, капитанъ корабля, მატ. 4—21; საქმ. 27—11, ნავის მტე, ნ. ნავ მტე.

ნავკოსალარი, ს. მენავეთ მოძღვარი, სომალდის მატარებელი, капитанъ корабля.

ნავნები, ზედ. წანახდენი; სავნებელი; поврежденный; вредъ; поврежденіе, გორგ. 282.

ნავროზი (სპარს.), ს. გაზაფხულის ბუნიობა, მაჰმადიანთ ახალი წელიწადი, мартовское равноденствіе; новый годъ у магометанъ, **ნავროზობა**, ს. დღესასწაული ახალწელიწადისა, праздникъ новаго года, ვეფხ. 1115.

ნავროტი, ს. ბალახია, подножный кормъ.

ნავსადგური, ნავსაყუდელი, ნ. ნავთ სადგური.

ნავსი, ს. ხიბლვა, გრძნებით შეკვრა, დანასვა, თვალის კვრა; очарованіе, лядъ, რ. ქ. ლ. ტვიფარი, ნავსები, ნატერფალი, დაჩნეული ნიშანი, отпечатокъ, слѣды, რ. ქ. ლ.

ნავტე, ნავის მტე, ს. ნავის მატრებელი, шкиперъ.

ნავტიკი, ს. მცირე ტივი ან ლასტი ქვეშედამ მოკრული გაბერილის გუდებით, паромъ на мѣхахъ винныхъ.

ნავტური, ნ. ნავტე; ნავლეველი, ნ. ნალეველი.

ნავლეველი, ნ. ნალეველი.

ნაზავი, ნაზავები, ზედ. აღზავებული, შერეული, смѣшанный, слитый, მარტ. 1— 9, -პირი, условіе, договоръ, ალბ. 60.

ნაზამთრი, ზედ. ზამთარ გამოსული, зимовалый.

ნაზარდი, ზედ. აღზრდილი, воспитанный, ვეფხ. 72, 40.

ნაზაფხულარი, ზედ. ზაფხულს გამოსული, сбереженный черезъ лѣто.

ნაზება (ვა), ზ. მ. ვანებივრებ, нѣжить, ვის თავი გინაზებია, თავი დაგიმშვიდებია, ნაზად მოქცეულხარ, ты который нѣжно поступилъ; ვეფხ. 284.

ნაზვინები, ზედ. დაზვინებული, нахламощенный.

ნაზვარევი, ნაზვრევი, ს. ადგილი სადაც ზვარი იყო, мѣсто, гдѣ былъ виноградникъ господскій, გუჯ. 14.

ნაზი (სპარს.), ნარნარი, ტურფა, нѣжный.

ნაზიდი, ზედ. მონაზიდი, მოტანილი, принесенный.
ნაზითვი, ნ. ნამზითვი.
ნაზირი (არაბ.), ს. სახლკარის ზედა-მხედველი, дворецкій, სალაროს ნაზირი, казначей, სახლის ნაზირი, домоправитель, დახტ. 26.
ნაზლო, ნუზლო (ოსმალ.), ს. ნახველი, ხრახცი, мокрота, харкотина; **ნაზლიანი**, ზედ. ნახველიანი, мокротный, ანტონ. 5—43.
ნაზმანი, -ნები, ზედ. ნასიზმრი, приснившійся.
ნაზობა, ს. სინაზე, სინარნარე, სიტურფე; სათუთობა, ნებიერობა, нѣжность, нѣга; (ვჰ, ვი). ზ. უ. თავს გავიზვიადებ, ვიზრიცები, ვნებიერობ, ნაზად მოვიქცევი, нѣжиться; жеманиться, ვისრ. 140.
ნაზომი, ზედ. გაზომილი, измѣренный.
ნაზორევი, ზედ. ან ს. მსხვერპლად შეწირული, въ жертву принесенный; жертва; 2 სჯულ. 32—38; საქმ. 15—20; გამოცხ. 2—14.
ნაზრახი, ზედ. ნაძრახი, позорный, ვეფხ. 794.
ნაზუქი, ს. ნამცხვარი პური ერბოთი, კვერცხითა ან რძითა; ნაზი, ნარნარი; сдобный хлѣбъ; нѣжный; ვისრ. 168; **ნაზუქობა**, ს. ნაზობა, нѣжность, ვისრ. 88.
ნაზღაპრი, ს. ლაყაფი, ცრუვილი, ჭორი, вранье, ложь.
ნაზღაურება (ვინაზღაურებ, -რე), ზ. მ. გარდავიხდი, уплачивать, ქილ. 572.
ნათავადიშვილევი, ზედ. бывшій князь.
ნათალი, ზედ. გათლილი; განათალი; выстроганный; стружки; რუსუდ. 659; პურის ნათალი, отрѣзокъ хлѣба; ანტ. 3—30.
ნათამაშევი, ნამღერალი, ზედ. игранный.
ნათარგმანები, ზედ. თარგმნილი, переведенный.
ნათება (ვა), ზ. მ. ან უ, მივუნათებ; სინათლეს ვაძლევ; свѣтить, свѣчивать; свѣтить, освѣщать, озарять свѣтомъ; ვეფხ. 1243; (ვინათებ), ზ. მიჩ. გავჰთენდებ, свѣтать; ვინათებ სანთელს; ე. ი. მივინათებ, სანთელს მივინთებ, свѣчивать себѣ, (ვუ), ზ. მიჩ. მივუნთებ, свѣтить кому, ტიმ. 173, მროვ. 20; გვინათებ, ты свѣтишь намъ, ჩონგ. 73, მთვარე ანათებს, луна свѣтитъ, ნ. ნათობა.
ნათელ-თევზა, ს. аккула.
ნათელი, ს. სინათლე, შუქი, свѣтъ, ზედ. სინათლის მქონებელი, свѣтлый, დაბად. 1—3, 4; მარკ. 13—24; იოან. 1—7, 8, 9; მატ. 5—14; საქმ. 26—23; ნათელი ღამე, свѣтлая ночь, ნათელი პირი, свѣтлое лице, правдивое; ვეფხ. 45; ნათლის გარდაცემა, отсвѣчивать, отражать свѣтъ, ნათლის მოფენა, освѣщать, проливать свѣтъ, ნათელს ვსცემ, крестить, ნათელს ვიღებ, креститься, ნათელ-მირონი, -რონობა, ს. кумовство, родство по крещенію, კაცია. 29; ნათელ-მოსილი, лучезарный, ნათელ ხილვანი, ნათელ-ცის კროვანი, მომფენი სხივთა ნათლისათა, лучезарный, свѣтозарный, წყობ. 472.
ნათელი, ზედ. стоптанный, ივერია. № 1, 79.
ნათენება, ს. გათენებული, разсвѣтъ, ვეფხ. 1398.
ნათესავი, ს. შთამომავლობა, თავობა, მატ. 1—14, 15; 12—39; ფსალ. 21—23, 30; გვაროვნობა, გვარი, საქმ. 7—13; 13—26; თვისტომი, მისნი, მეუვისი; ლუკ. 2—44; მოდგმა, გვარი ცხოველთა, ან მცენარეთა, დაბად. 1—11, 25—26; ტომი, ერი; გრამ. სხვაობა სახელთა მამრმდედრობისაებრ; მაგალ მამრობითი ან მდედრობითი ნათესავი; რიტორულად: მსგავსება სახელთა; კატიღ. ანტონ. § 65, 66; родъ, семья, поколѣніе, потомство; домъ, фамилія; родственникъ, сродникъ; порода животныхъ, растеній; нація, народъ; родъ грамматическій; подобіе, сходство (терминъ риторическій); კატიღ. 34; ლუკ. 21—10; ყოველნი ნათესავი აბრაამისითგან ვიდრე დავითისადმდე, ნათესავი ათოთხმეტი, всѣхъ родовъ отъ Авраама до Давида четырнадцать; მატ. 1—17; და განეცხადა ფარაოს ნათესავი იოსებისა, и извѣстенъ сталъ родъ Іосифа Фараону, საქმ. 7—13; და ეძიებდეს მას ნათესავთა და მეცნიერთა შორის, и искали его между родственниками и знакомыми, ლუკ. 2—44; შორი ან ახლო ნათესავი, дальній, близкій родственникъ, უცხო ნათესავი, иноплеменникъ.
ნათესაობა, ს. თვისტომობა; შთამომავლობა; родъ, потомство; племя, поколѣніе; порода; родство, დაბად. 50—8; (ვჰნათესავობ, ხრ. არა აქვს; ვენათესავები, -ვე); ზ. უ. ნათესავად ვყავ, быть въ родствѣ, **ნათესავობითი**, ზედ. родственный, національный, народный, **-ბრუნვა**, родительный падежъ.
ნათესი, ზედ. დათესილი, посѣянный, засѣвъ.
ნათიბი, ზედ. გათიბული, скошенный.
ნათლად, ზზ. სინათლით, ясно, свѣтло.
ნათლება (ვა), ზ. მ. ვანათებ, სინათლეს მივსცემ, свѣтить, освѣщать, (ვინა), ზ. უ. ვჰთენდები, разсвѣтать.
ნათლვა, ნ. ნათლუა.
ნათლია, ს. მიმრქმელი ჩჩვილისა წმინდის ემბაზისაგან, крестный отецъ, крестная мать, воспріемникъ.
ნათლიანი, ზედ. სინათლის მქონი, свѣтлый.
ნათლიაობა, ს. ნათლიად ყოფნა, воспріемничество; (ვჰნათლიაობ), ზ. უ. быть воспріемникомъ.
ნათლიერი, ზედ სინათლის მქონი, свѣтлый, лучезарный.
ნათლივ, ზზ. სინათლით, во время разсвѣта, днемъ, ვეფხ. 1065.
ნათლი-დედა, ს. ნათლულის დედა, кума.
ნათლი-მამა, ს. ნათლულის მამა, кумъ.
ნათლის მცემელი, ს. მომნათლველი; სახელი ესე ეკუთნვის საკუთრად იოანე მორბედსა; креститель.
ნათლისღება, ნათლისცემა, ნახე ნათელი.
ნათლისღება, ს. ერთი შვიდთა საიდუმლოთაგანი; დღესასწაული 6 იანვარს; крещеніе (таинство); крещеніе (праздникъ), богоявленіе.
ნათლობა, ს. წვეულობა დღესა ჩჩვილის მონათვლისა, крестины, ერისთ. 45.
ნათლუა, ნათლვა, ს. крещеніе, (ვჰნათლავ, -ლე), ზ. მ. ნათელს ვსცემ, крестить, (ვინათლები, -ლე), ზ. ვ. მოვინათლები, креститься.
ნათლული, ს. მონათლული ვისგანმე ყრმა, крестникъ, крестница.
ნათმენი, ზედ. მოთმენილი, перенесенный.
ნათნები, ზედ. მაგალ. სიტყვა, льстивое слово. ვეფხ. 1475.

ნათობა (ვჰნათობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. სინათლეს გამოვსცემ, ნათელს მოვჰფენ, ვანათებ, свѣтить, издавать свѣтъ, озарять, გუჯ. 31, ვისრ. 12.

ნათობი, ზედ. მნათობი, свѣтлый.

ნათოხნი, ზედ. თოხით ნათხარი, ნაბარევი, вскопанный.

ნათრგუნავი, ზედ. დათრგუნვილი, попранный.

ნათრევი, ზედ. მოთრეული, истасканный.

ნათურქალი, ს. ნატყვევნავი, ნაშოვარი, добыча, ვეფხ. 55.

ნათქვამი, **ნათქომი**, ზედ. თქმული, сказанный; слово, გორგ. 125, თავისი ნათქომია, онъ упрямъ.

ნათხარი, ზედ. მოთხრილი, выкопанный. [тый.

ნათხევარი, ზედ. დათხეული, დაღვრილი, проли-

ნათხზი, **ნათხზედი**, ზედ. დაწნული მაგალ. თმა; заплетенный, დარეჯ. 131; რუსუდ. 187; ქილ. 476; коса.

ნათხოვარი, **ნათხოვი**, ზედ. დროებით ნაშოვნი თხოვნით, выпрошенный на время, на подержаніе; სამ. ვახტ. 207, 210; ვისრ. 20; გლახაობით მოგროვებული, собранный, посредствомъ выпрашиванія милостыни; სიბრ. 64.

ნათხოვრება (ვა), ზ. მ. ვათხოვებ, одолжать, давать на время, (ვი), ზ. მიხ. ვითხოვ დროებით, заимствовать на время, სამ. ვახტ. 207, 210; -პურსა, занять хлѣбъ.

ნაიავარი, ზედ. взятый въ добычу.

ნაიბი (არაბ.), მარზაპანი, მოადგილე, მაგიერი, ნაცვალი, намѣстникъ, префектъ, губернаторъ, **ნაიბობა**, ს. მარზაპანობა, намѣстничество.

ნაიდი, ს. ადგილი, სადაც კაენი, შემდგომად ძმის მკვლელობისა გადავარდა, Наидъ, мѣсто куда Каинъ, послѣ убіенія брата, укрылся, 1 ქართ. 300.

ნაძობილარი, დად-ყოფილი, бывшая сестра, საბ. ლ.

ნაილაჯობით, ზზ. ილაჯის გაწყვეტით, დიდის ცდით, съ трудомъ, ყარამ. 240.

ნაირი, ს. გვარი ან ფერი, сортъ; манера, ამ ნაირად, ე. ი. ამ გვარად, такимъ способомъ, ნაირნაირი, различный.

ნაკადი, **ნაკადული**, ს. მცირე ტოტი მდინარისა, ან რუვი, მცირე წყარო, потокъ, ручей, ვეფხ. 396; 1049; ტიმ. 47; ფსალ. 118—136; ბუნ. ქ. 143; იერემ. 31—9; ნაკადი მდინარისა, ე. ი. მდინარის ადგილი, სადაც ჰსდის, русло рѣки, მროვ. 108; რუს ნაკადი, ვახტ. სამ. რუს ერთი ტოტი, вѣтвь канала.

ნაკადრები, ზედ. сказанный съ смѣлостью.

ნაკაზმი, **ნაკმაზი**, ზედ. მორთული; დარჩეული; ნარჩევი ჩენჩო, ჩელხი, убранный; очищенный; сорные остатки пшеницы, ячменя и т. п. -სიტყვა, ე. ი. დარჩეული, დარკვეული სიტყვა, изысканное слово, выраженье, ვეფხ. 1512.

ნაკაპარნი, ს. საისრე ქარქაში, კაპარჭი, тулъ, колчанъ.

ნაკარგკაცევი, ზედ. ყოფილი კარგ-კაცად ან კარგის კაცის ხელში ნამყოფი, бывшій хорошій человѣкъ, или вещь, бывшая у хорошаго человѣка, ქილ. 460.

ნაკაფი, ზედ. ან ს. გაკაფული ხე ან რაც დაკაფულია, вырубленный; вырубки, обрубки, ქილ. 574; -ტყე, вырубленный лѣсъ, ნაკაფი ხმლისა, рана отъ сабельнаго удара, ქილ. 52.

ნაკბენი, ზედ. ან ს. კბენილი; ან კბენის ადგილი, укушенный; слѣдъ укушенія; ვეფხ. 1255; ქილ. 167.

ნაკბენჩი, ს. მოკბენჩილი, кусокъ откушенный.

ნაკბილარი, ს. ნაკბენზედ დაჩნეული ადგილი კბილისა, слѣдъ отъ укушенія на тѣлѣ.

ნაკეთარი, **ნაკეთილარი**, ს. კეთილი რამ ნაქმნარი, благодѣяніе, добро, ქილ. 16, 211, 643.

ნაკეთი, ზედ. გაკეთებული, сдѣланный.

ნაკელი, იმერ. ნეხვი, навозъ, ბაქრ. 180.

ნაკეჩხი, ზედ. დაცერილი, წვრილად დაჭრილი, мелко изрубленный, надрѣзъ.

ნაკენვი, ს. პირში გამოყრილი მუწუკები; ნაყვავილარი, молочница (болѣзнь); рябость; ბუნ. ლ; **ნაკენჩხალი**, ნ. **ნაკერჩხალი**.

ნაკეპი, ზედ. დაკეპილი, მაგალ. ხორცი, битое, рубленное (мясо).

ნაკერატალი, ს. მონაზონის ბუში, незаконный сынъ монаха.

ნაკერი, **ნაკერავი**, ზედ. ან ს. შეკერილი; შეკერილობა; шитый; шитье, шовъ; რუსუდ. 432.

ნაკერპავი, ს. კერპთ ნაზორევთაგანი; ადგილი სადაც იდგა კერპთა ტაძარი, жертва, принесенная идолу; принадлежащій идолу; мѣсто, гдѣ былъ храмъ язычниковъ; 25—2, 1 კორ. 10—29.

ნაკერჩხალი, ს. მცენ. кленъ (дерево), ბუნ. ლ.

ნაკეცი, ს. ადგილი სადაც დაკეცილია სამოსელი, ქაღალდი, сгибъ, перегибъ, ორნაკეცი სახლი, двухъэтажный домъ, ასნაკეცი ცრემლი, რუსუდ. 493; сто струй слезъ.

ნაკვალევი, ს. დაჩნეული კვალი, слѣдъ; борозда; ვეფხ. 97; ისო ზირაქ. 7—3; დარეჯ 128; ვისრ. 170.

ნაკეთი, ზედ. сдѣланный.

ნაკვები, ზედ. გამოკვებული, выкормленный.

ნაკვეთი, ზედ. ნაჭერი, მონაკვეთი; ს. გარეგანი სახე, შესახედავი ნივთისა, მორთვი, ნაკჳთი ან ნაქჳთი, отрѣзанный, отрѣзокъ; фасъ, начертаніе, эскизъ, видъ, изображеніе; ვეფხ. 836, 963; ვისრ. 31; 138; ქილ. 59; ლოღიკ. ნაწილი რომლისამე სწავლისა, часть, отдѣлъ науки, и т. п. ლოღ. 92, სახე ნაკვთი ან ნაქჳთი; **ნაკვეთიანობა**, ს. მკვეთრობა მაგალ. ხმლისა; სახე, შეხედულობა, ტანადობა; острота сабли и т. д.; видъ, стройность; დარეჯ. 27; 10; ვისრ. 23; რუსუდ. 709, **ნაკვეთობა**, ს. გაჭრილობა, разрѣзъ, ვეფხ. განმ. თ. 891.

ნაკენჩხალი, **ნაკერჩხალი**, ს. მცენ. кленъ, ბუნ. ლ.

ნაკვერცხალი, ს. მნთებარე ნახშირი, горящій уголь, жаръ.

ნაკჳთი, **ნაკვთი**, ნ. ნაკვეთი, ნაქჳთი; ნაკვრთენი, ნ. ნაკჳრთენი.

ნაკი, ს. ნაკლებნის შესასრულებელი; ვეფხ. 800; ძველთა ასტრონომოსთა გამორიცხვითა წელიწადსა აქვს 365 დღე და 6 ჟამი; ოთხს წელიწადს 6 ჟამი შეიქმნება 24 ჟამად ან ერთი დღედ, ამისგამო

მეოთხესა წელიწადსა აქვს 366 დღე, ერთი დღე მეტი; ეს ერთი დღე დაერთვის თებერვალსა და მაშინ 28 დღის მაგიერ შეიქმნების ოცდა ცხრა დღე თებერვლისა; ამ ერთ დღე მომატებულს წელიწადსა ეწოდების **ნაკი**; ახალთა ასტრონომოსთა გამოძიებითა შემეცნებულ არს, რომელ წელიწადსა აქვს 365 დღე და არა სრული ექვსი ჟამი, არამედ ნაკლები 12 ან 15 მინუტთა, ასე რომ ასოცსა წელსა ეს ნაკლები მინუტები შეიქმნება მთელი დღე. ამისგამო, რადგანაც ნიკიის კრებითგან ვიდრე აქამომდე გარდახდა 1560 წელიწადი, 12 დღე ნაკისა მეტ არის, დასავლეთის ეკკლესია და მთელი ევროპა 12 დღით წინ აღრიცხვენ დღეთა, მაგალ. როდესაც ჩვენ ვანგარიშობთ მარიამობის 1 დღესა, ისინი მოუმატებენ 12 დღესა და ანგარიშობენ იმავე მარიამობის თვეს 13. ამას ეწოდება ახალი შტილი და ჩვენს ანგარიშსა ძველი შტილი; высокосъ, высокосный день, ნაკიანი წელიწადი, высокосный годъ, ნაკად აქვს ჭირი სამისოდ, ამ წელიწადსა წლეულსა, ვეფხ. 800; ე. ი. ამ წელსა ნაკიანსაო (უბედურსაო), ჩემს შერმადინსაო უამისოთაც ჩემი მოშორების მწუხარება მოემატაო, въ этомъ высокосномъ году (несчастливому) моему Шершадину прибавилось и горе моей разлуки.

ნაკიდარი, повисшій.

ნაკიდები, ზედ. ჩამოკიდებული, повѣшенный.

ნაკიდური, ს. ნაპირი; სამზღვარი, край, берегъ; граница.

ნაკითხი, ზედ. წაკითხული, начитанный, ან გამოკითხული, спрошенный.

ნაკლ-გონებიანი, ზედ. ჭკუა ნაკლული, ჭკუა თხელი, слабоумный.

ნაკლები, ზედ. საზომით ან რიცხვით შეუსრულებელი, неполный, початый, недостаточный; недостача; რუსუდ. 510; ცოდნა-ნაკლები, недоучившійся, ქილ. 349; ასი ან ასზედ ნაკლები, сто и меньше ста; ჭკუა ნაკლები, слабоумный, გორგ. 282; ნაკლებს ვუზამ, причинить кому изъянъ, გორგ. 235; **ნაკლებობა**, ს. არა სრულება; ზადი, ხინჯი, წუნი; ნაკლულევანება, უპოვარება, უქონლობა; несовершенство, недостатокъ; -ფულისა, недостатокъ въ деньгахъ, **ნაკლებობა**, **ნაკლულობა**, **ნაკლულევანება**, ს. უპოვარება, უქონლობა, ზადი, ხინჯი; недостатокъ, скудость; ვეფხ. 1467; 2 სჯული 26—14; მარკ. 12—44; **ნაკლული**, ზედ. არა სრული, არა სავსე, დანაკლებული, неполный, початый, გონება ნაკლული, слабоумный, **ნაკლულევანი**, ზედ. უქონელი, გლახაკი, უპოვარი, скудный, недостаточный, бѣдный, лишенный средствъ къ жизни, 2 სჯული 24—14; ფსალ. 33—10; ებრ. 11—37.

ნაკლი, ზედ. ნაკლები, недостаточный, недостача.

ნაკმაზი, ნ. ნაკაზმი.

ნაკოდალი, ს. ღერი; შეშას ნაპობი, полѣно.

ნაკოდარი, **ნაკოდი**, ს. დაჭრილობა, рана.

ნაკორდალი, ს. ნახნავი კორდი, ნარბილი, вспаханное поле.

ნაკრავი, ზედ. ან ს. ნაცემი, ударенный; слѣды удара; ვეფხ. 70, 74; სამ. ვახტ. 180; 2 ქართლ. 534, წყალნაკრავი ღვინო, вино, разбавленное водою.

ნაკრავი, **ნაკრაული**, ს. გამოკრული, შეკრული ბოხჩა, ხელსაახოცი და სხ. связка, узелъ, ანდრ. 31; ან შეკრული, связанный, დაბად. 42—27; შაქარ ნაკრავი, подслащенный сахаромъ, სამზ. 140.

ნაკრაულობა, ს. დაკვრა, ударъ, სამ. ვახტ. 194.

ნაკრეხი, ნახე ნაძარცვი.

ნაკრტენი, ს. მფრინველთ ფრთების ქვეშ წმინდა ბუმბული, пухъ, ან დაცვინული ფრინველის ბუმბული, перья птицъ отпавшія, ქილ. 399; ნაკრტენის შესხმა, опериться послѣ лишенія.

ნაკრულობა, ს. ნაკრაულობა, ударъ, დარეჯ. 2—14.

ნაკჭალევი, ნ. ნაკვალევი.

ნაკუთი, ნ. ნაქუთი.

ნაკუთალი, ს. კუნთი, წვივის სისქე ხორცთა, икры, лядвея.

ნაკუკი, ს. ხილთ გულს კურკათ საცავი, скорлупа фруктовыхъ косточекъ, напр. персиковъ и т. п.

ნაკურთენი, **ნაკვრთენი**, ს. ქეცი, паршъ.

ნაკურთხი, ზედ. კურთხევა მიღებული, благословенный, ნაკურთხი წყალი; святая вода, ნაკურთხი პური, освященный хлѣбъ.

ნაკუფხალი, ს. კუფხლის მონაგლეჯი, сорванная виноградная кисть.

ნაკუწი, ს. ნამკესი, მცირე ნაჭერი ნაქსოვთა და მისთანათა, лоскутъ лоскутокъ, кусокъ, обрѣзки. ქაღალდის ნაკუწები, обрѣзки бумажные, **ნაკუწ-ნაკუწად**, въ куски.

ნალაპარაკევი, ზედ. თქმული; წაკიდებული, ნარხუბი, говоренный, сказанный; поссорившійся.

ნალახავი, **ნალახი**, მაგალ. ფეხით, ზედ. ფეხით გაქელილი; ნაცემი, помятый ногою; битый; რუსუდ. 654; 918; ნალახი მიწა ჩემის ფეხისაგან, попранная земля моими ногами, რუსუდ. 832.

ნალბანდი, ს. ნალი, საჭედარი; ან ნალის დამკვრელი; подкова; кузнецъ, который куётъ лошадь; **ნალბანდობა**, ს. ნალების დაკვრის ხელობა, кузнечество.

ნალბაქი, ს. პატარა ჩაის პინაკი, блюдечко чайное.

ნალბობი, ზედ. დამბალი, вымокшій.

ნალევა, ზედ. მლივი, გალეული, ჭანი, тощій.

ნალევი, ზედ. დალეული, выпившій; испитый.

ნალევი, ს. ნოტიოს ნაძირალი, ან ძირს დანარჩენი თხლე, подонки, гуща, осадки.

ნალესი, ზედ. გალესილი (დანა), точенный.

ნალეწი, ზედ. გალეწილი; დამსხვრეული, დამტვრეული; ნამტვრევი; вымолоченный; разбитый; дребезги; обломки, ხიბრ. 146.

ნალი (არაბ.), ს. ლუმბა, საჭედარი, подкова, ნალის კბილი, шипъ у подковы.

ნალი, ს. სათხეპელი, სართხმელი, ძელი კედელში დატანებული, брусъ, мауэрлатъ; ნალი კარისა, притолока, რ. ქ. ლ.

ნალია, ს. ფაცხა, სალომე სახლი, амбаръ для проса.

ნალიქნი, ზედ. მზაკვრობით ქმნილი ან ნათქვამი, хитростный; хитросплетенье; ვეფხ. 526, 565, 581.

ნალ-ლურსმანი, ს. ნალი და ლურსმანი, подкова и гвоздь; 2 ქართლ. 323.
ნალოთ, ს. მარხილივით თოვლზედ სათრეველი ზამთარში საჯდომი, салазки, ხაზ. ლ.
ნალოთ, ს. ხათარი, მოჭრილი ხე ურემთა და მარხილთა ზედა მოზმული ცფილამ მოსათრეველად, отрубленное дерево, брусъ.
ნალოთ (ზერძნ.), ს. ანალოღია, საწიგნე, налой.
ნალოცვარი, ნალოცი, ზედ. ლოცვა გათავებული; отмолившійся.
ნალტოლვარი, ნალტოლვი, ს. გამოქცეული, бѣжавшій; бѣглецъ.
ნალუხმანი, ს. кусокъ желѣза на одну ковку, ბაქრ. 330.
ნალხენი, ზედ. ლხინ მორჩენილი, окончившій увеселенія, ნალხინებზე, послѣ веселія.
ნამა (ვქნამ), ნ. ნამვა.
ნამალევი, ზედ. დამალული, დაფარული, скрытый, **ნამალევად,** ზზ. მალვით, ფარულად, тайно, секретно, ხომხ. ხამ. 333; რუსუდ. 851.
ნამარგლი, ზედ. შამბი მომკილი მარგლით, выполотый.
ნამართევი, ზედ. მოვალე, должный, ხამ. ვახ. 36.
ნამართებულობა, ს. სიმართლე, право, правота, ხამ. ვახტ. 191.
ნამარხევი, ზედ. დამარხული, скрытый, 1 ქართლ 428; -პირობა, тайное условіе, ქილ. 350.
ნამარხულევი, ზედ. დამარხული, დაცვილი; მარხვის შემნახავი; сокрытый, тайный; постившійся; ქილ. 595.
ნამატი, ს. მომატებული რამ; прибавка, კავშ. 79.
ნამაქიანი (სპარს.), ზედ. მარჯვე, მოხერხებული, საკუთრად მარილიანი სიტყვა, პასუხი, და სხ. ловкій; красное словцо, приличный отвѣтъ, **ნამაქიანად,** краснорѣчиво, прилично, ნამაქიანი ქალი, ე. ი. ხანდომიანი, привлекательная дѣвушка.
ნამაშია, ქილ. 536?
ნამგალა, ს. მფრინ. сѣрый дроздъ, იოანე ბატ. родъ касатки, ერის. ლ; стражевка, ნ. ჩ. ლ.
ნამგალი, ს. მანგალი, სამკალი იარაღი, серпъ.
ნამგზავრი, ზედ. გაგზავნილი; გზაზედ ნამყოფი, დაღალული; посланный; кто былъ въ пути, усталый; ვეფხ. 1273.
ნამდვილი, ზედ. და ს. ჭეშმარიტი, უცილო; დედანი წერილისა და სხ. подлинный, точный, истинный; подлинникъ; **ნამდვილად,** ზზ. подлинно, дѣйствительно, точно, **ნამდვილობა,** ს. სინამდვილე, подлинность; точность.
ნამდიდრევი, ზედ. მდიდარ ყოფილი, бывшій богачъ, ხიბრძ.
ნამდურავი, დამდურებული, поссорившійся, ხამ. ვახტ. 182.
ნამეგობარი, -ბრალი, ზედ. მეგობარ ყოფილი, бывшій другъ.
ნამემანდარელი, ს. მემანდრად ყოფილი, бывшій приставомъ при гостяхъ; 2 ქართლ. 548.
ნამეტანი, ნამეტნავი, ნამეტი; ზედ. ნამატი, მომატებული, ზომაზედ ჭარბი, излишекъ, избытокъ, მათ. 12—34; მარკ. 12—44; ლუკ. 21—4; რუსუდ. 332, 348, 461; 1 ქართლ. 262; დავ. 142; სამდლის ნამეტსა, болѣе трехъ дней, 1 ქართლ. 262; **ნამეტად, ნამეტნავად;** ზზ. მეტადრე, უფრო, тѣмъ болѣе; ნამეტნავად ეწყინა, очень огорчился, გორგ. 1; რუსუდ. 421; ნამეტნავად იამა, очень пріятно было ему, **ნამეტანობა, ნამეტნაობა,** ს. სიმეტნე, მომატებულობა, излишество, **ნამეტური,** ზედ. მომატებული, излишній.
ნამეფავი, -ფარი, ს. მეფედ ყოფილი, бывшій царь.
ნამეხარი, ზედ. მეხდაცემული, пораженный громомъ.
ნამვა (ვქ), ზ. მ. დავნამავ, დავსცვარავ, დავასველებ, намочить, -მაუდსა, мочить сукно, (ცი, მაგალ ცრემლსა), ზ. მ. ცრემლსა ვღვრი, проливать слезы, ჩონგ. 25; ღაწვი ცრემლითა მინამა, увлажилъ щеки свои слезами; ვეფხ. 680; 683; სასოდ იმედი გვინამა, онъ послалъ намъ лучъ (влагу) надежды, ქილ. 208.
ნამზადი, ზედ. მომზადებული, приготовленный.
ნამზითვი, ზედ. მზითვეში მიცემული, отданное въ приданое. [центы.
ნამთავნი, ს. თავნში ნარგები, სარგებელი, про-
ნამთვრალევი, ზედ. დამთვრალ ყოფილი, отрезвившійся, რუსუდ. 505.
ნამი (სპარს.), ს. ცვარი ან ცვარი; ორთქლი, ნამეტნავად ფლავისა; роса; влага, влажность; паръ; შავთ. 87; არაყმა რა ნამი შექმნას, когда водка начнетъ выпускать паръ, ქიმია 51; ნამსა თხელსა აპკურევდნენ, ე. ი. მცირე ცრემლსა ჰყრიდენ, прослезились, ვეფხ. 1356, ნამი წვიმისა დასცემია, попала дождевая капля, რუსუდ. 876; **ნამის-ქია,** ს. ქია, кавшакъ, тысяченогъ (насѣкомое), პ. ფ. ლ. **ნამიანი,** ზედ. ნოტიო, ცვრიანი, влажный, сырой, ქიმ. 23; **ნამიანობა,** ს. ცვრიანობა, влажность, сырость, (ვქნამიანობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. быть влажнымъ, ვისრ. 151.
ნამიჯნურევი, ზედ. მიჯნურ ყოფილი, любившій, ჩახრ. 43.
ნამკალი, ზედ. მომკილი, сжатый (хлѣбъ).
ნამკეცი, ნამკეხი, ნაკემხი, ს. ნაკუწი, წვრილი ნაჭრები, обрѣзки, кусочки, крупинки, крохи, ზედ. პატარა, წვრილი; крошечный.
ნამკვდრევი, ნამკუდრევი, ზედ. სიკვდილის შემდგომ დარჩენილი, оставшійся послѣ смерти, выморочное.
ნამკი, ზედ. შემდგარი სხვა და სხვა ახოთაგან, составленный изъ разныхъ частей, კავშ. 345, 346.
ნამკი, ნამკიერი, ნამკობი, ზედ. შემკობილი, შემკული, украшенный, ვაშლო. 11.
ნამკი, ზედ. მომკილი, сжатый хлѣбъ.
ნამონები, ზედ. მონად ყოფილი, бывшій рабъ.
ნამორი, ს. დამრგვალებული მელის თავი, чурбанъ, обрубокъ.
ნამორი, ს. ამოხვეული ნაწიბური, рубецъ (шитья).
ნამორჩები, ნამორჩი, ს. მორჩად დარჩენილნი, остатки отъ молодыхъ вѣтокъ, 1 ქართლ. 302; მარტ. 2—59.
ნამოქმედება, ს. дѣйствіе, ხუმრ. 43.
ნამოყვრალი, ნამოყვსი, ზედ. მოყვსად ან მოყვრად ყოფილი, бывшій родственникъ или другъ.

ნამოძღვრალი, ს. მოძღვარ ყოფილი, бывшій духовникъ или наставникъ.

ნამრავლი, გურ. рой пчелъ.

ნამრუდი, ნ. ნამურდი.

ნამრუშალი, ს. მრუშება ნაქნარი, прелюбодѣяніе, საბ. ლ.

ნამსახური, ზედ. ვისაც სამსახური და ერთგულობა წინაუძღვის, заслуженый, ვეფხ. 464; გუჯ. ჩოლაყ. 2; **ნმსახურობა, ნამსახურება**, ს. სამსახური, заслуга, заслуженость, 2 ქართლ. 141; ანც. 11.

ნამსგავსები, -სევი, ნამსგავსი, ზედ. მსგავსი, похожій, подобный.

ნამსუქნი, унавоженная земля; ბაქრ. 180.

ნამსხვრევი, ზედ. ნამტვრევი, ნამუსრი, обломки.

ნამტერები, ნამტერალი, ზედ. მტრად ყოფილი, бывшій во враждѣ, ალბ. 119; სამ. ვახტ. 42.

ნამტვრევი, ზედ. ნამსხვრევი, обломки.

ნამტირალევი, ზედ. ნატირები, бывшій въ слезахъ.

ნამურდი, ს. ცის ფერი ქვა, голубой камень, ზუნ. ლ. რუსულ. 348.

ნამული, ზედ. დანამული, ნამცურეული, влажный.

ნამუსი (სპარს.), ს. შეგნება, სვინიდისი; დაცვა პატიოსნებისა, совѣсть, честь, репутація, **ნამუსიანი**, ზედ. **სვინიდისიანი, შეგნებული**, честный, **ნამუსობა, ნამუსიანობა**, ს. პატიოსნება, чесность, (ვჰნამუსობ, სრ. არა აქვს), ვჰპატიოსნობ, поступать честно, ვეფხ. 380; (ვენამუსები, -სე), ზ. თვ. პატიოსნად მოვექცევი, поступать по совѣсти, სამ. ვ. 110.

ნამუსრი, ნამუსრევი, ს. ნამტვრევი, ნატეხი, ნახორხალი, обломки, щебень, мусоръ; -პურისა, крошки отъ хлѣба, ამოს. 9—9.

ნამუშაკევი, ნამუშავარი, ს. ნაშრომი; მუშაობით გაკეთებული საქმე, трудъ, работа; обработка; ზედ. ნაშრომი, შემუშავებული, обработанный, სამ. ზერძნ. 344; ქილ. 697; მიწა, обработанная земля.

ნამუწუკარი, ს. მორჩენილის მუწუკის ადგილი, мѣсто, гдѣ былъ вередъ.

ნამუხთლავი, ზედ. მუხთლობით ვნებული, получившій вредъ отъ измѣны, თეიმ. განმ. ვეფხ. 1225.

ნამუხლი, ს. ადგილი დარჩენილი მუხლის დადგმისაგან, слѣды, оставшіеся отъ колѣнопреклоненія.

ნამქერი, ნ. ნანქერი, ზუნ კ 60, 124.

ნამღერი, ზედ. пѣтый; игранный, ნ. მღერა.

ნამყენი, ნამყნობი, ს. ხის შტო სხვას ხეზედ შეხორცებული ხელოვნებით, прививъ дерева.

ნამყო, ზედ. ნაქმი, прошедшій, **ნამყო სრული**, прошедшее совершенное, **ნამყო უსრული**, прошедшее несовершенное, **ნამყო უსრულესი**, давно прошедшее, **ნამყოფი**, ზედ. бывалый, ალბ. 100.

ნამშვიდობარი, ზედ. მშვიდობაში ნამყოფი, бывшій вь мирѣ.

ნამცეცი, ზედ. ნამკეკი, წვრილი ნაფხვენი პურისა და სხვათა, крошечный, кроха, крошка, малость; ერისთ. 2—49.

ნამცეცობა, ს. ნამცეცის მოგროვება ან დანარჩენისა დიდ-მარხვის ორშაბათს, собираніе крошекъ и остатковъ пищи въ чистый понедѣльникъ.

ნამცვრევი, ს. სთვლის შემდგომ დანარჩენისაგან მოკრეფილი, ожимки.

ნამცნები, ზედ. ან ს. ცნებული; მცნება; заповѣданный, наказанный; наказъ, наставленіе; ისო. 29—13.

ნამძინარევი, ზედ. сонный, спавшій.

ნამცხვარი, ზედ. გამომცხვარი, печеный.

ნამწვარი, ზედ. დამწვარი, горѣлый.

ნამწვი, ს. სანთლის დანარჩენი დაწვის შემდგომ, ნატისუხალი, огарокъ, ქიმ. 40; 2 სჯული 29—22.

ნამჭევრი, ზედ. ენამჭევრად ნათქვამი, красноречиво сказанный.

ნამხედრალი, ზედ. მხედრად ყოფილი, бывшій воинъ.

ნამხევლარი, ზედ. მხევლად ნამყოფი, бывшая служанка.

ნამხეცი, -ცავი, ზედ. მხეცისაგან დაგლეჯილი, растерзанный звѣремъ, გამოსლ. 22—13; ლევიტ. 17—14; 22—9.

ნამჯი, ზედ. ნაჩხატი, ნაწვერალი, соломина, жниво, оставшееся на пашнѣ послѣ жатвы, ჩონგ. 98, боронникъ, ან მომკილი პური, сжатый хлѣбъ, ზერძნ. 221.

ნანა, ს. ბებია; бабушка, ახალცის.

ნანა ან ნანინანა, ჩჩვილთ დასაძინებელი სიმღერის ხმა, баю-бай; баюканье, люлюканье, ნანას თქმა (ნანას ვიტყვი, ვსთქვი), баюкать, ჩონგ. 27.

ნანა, ნახე ნანვა.

ნანადირები, ნანადირევი, ზედ. ნადირობით დაჭერილი ნადირი, пойманный на охотѣ звѣрь, ვისრ. 21; რუსულ. 365.

ნანატრი, ზედ. მოსურვებული, желанный, ნანახდი. ნ. ნანახი.

ნანახი, ზედ. ნახული; გამოცდილი, ნაცადი; видѣнный; испытанный; -ჭირნი, испытанное несчастіе; ქილ. 489.

ნანგრევი, ს. ჩამოქცეული რამ; ნაქცევი, ნაოხარი სახლი და სხ. обвалъ, осыпь; руйна, развалины; ერისთ. 67.

ნანდვილი, ნ. ნამდვილი.

ნანება, ნანიება (ვა), ზ. მ. დავანანებ, შევანანებ დანაშაულს, заставить раскаяться, сожалѣть, ვეფხ. 1094.

ნანეხვი, ს. სასუქ-დაყრილი მიწა, удобренная земля, სამ. ვახტ. 250.

ნანვა, სზ. სინანული, раскаяніе, сожалѣніе; ვისრ. 133, 145; (ვინანი, -ნე), ზ. მიჩ. სინანულში შევალ, შევინანებ, сожалѣть, раскаяться, ვეფხ. 1188; მენანება, არ მემეტება, жаль мнѣ; (ვენანები, -ნე), ზ. თვ. არ ვემეტები; жалѣть, беречь; **ნანობა**, სს. სინანული, сожалѣніе, раскаяніе; (ვჰნანობ), ზ. უ. სინანულში ვარ, ვჰსწუხვარ, сожалѣть, раскаяваться, განმ. თეიმ. ვეფხ. 13.

ნანიჟი, ზედ. ნაცვარევი, დაცვარული, ნამ-დაკრული, смоченный, ქილ. 382.

ნანუკვარი, ზედ. ნათხოვნი, выпрошенный.

ნანქერი, ს. ქარისაგან შეგროვებული თოვლი, куча снѣга, нанесенная вьюгою.

ნაობახტი, ს. საყარაულო, ხადარაჯო, гауптвахта.
ნაობლარი, ზედ. ობლად ყოფილი, бывшій сирота.
ნაოთხალი, ზედ. მეოთხედი ნაწილი, четвертая часть, четверть.
ნაომარი, ზედ. ომში ყოფილი; ომით აღებული, ნაშოვნი, бывшій въ битвѣ; взятый во время боя, ვეფხ. 1477; გორგ. 80; რუსუდ. 609; -ადგილი, мѣсто битвы; ვეფხ. 447; რუსუდ. 474; ნაომარნაცადი, ე. ი. ომში გამოცდილი, испытанный въ бою; опытный въ бою; **ნაომრობა**, ს. ომის გარდახდა, битва, ვეფხ. 1042; რუსუდ. 609.
ნაორგულევი, ზედ. кто былъ измѣнникомъ, ჩახრ. 46.
ნაოქცარი, ნაოქცევი, ზედ. გამოქცეული ომის დროს, обращенный въ бѣгство.
ნაოფლარი, ნაოფლი, ზედ. ოფლ-ნადენი, вспотѣвшій.
ნაოში, ზედ. ნახნავი, вспаханный.
ნაოცარი, ზედ. მეოცედი ნაწილი, двадцатая часть.
ნაოცნი, ს. ოცნება, მოლანდება, привидѣніе, призракъ, 1 ქართლ. 262.
ნაოჭა, ს. მცენ. მარმიჭა, манжетка раст.
ნაოჭი, ს. ტანისამოსის ნაკერში მოფხუწვილი ადგილი, сборы у платья, ნაოჭების ასხმა, сбирать сборы у платья, **ნაოჭებიანი**, ზედ. сборпстый, **ნაოჭ-ბრმვილი**, ს. მწიკვლი, მანკი, ზადი, ბიწიერება, დაჩნეული რაზედმე, порокъ, недостатокъ.
ნაოხარი, ზედ. დაცარიელებული, დაქცეული, გაოხრებული ადგილი, пустошь, пустырь, разоренная мѣстность, развалина.
ნაპარევი, ზედ. ნაქურდალი, ворованный, краденный.
ნაპარსი, ზედ მოპარსული, обритый, острижки.
ნაპარტალი, ს. ნაცვეთი ტანისამოსი მომკვიდრის შემდგომ, обноски послѣ покойника.
ნაპატივები, ზედ заслуженный.
ნაპაქსი, ს. ობი, плѣсень.
ნაპერწკალი, ნ. ნაბერწკალი.
ნაპირალი, ზედ. პირში ნადები; что лежало во рту.
ნაპირება (ვი), ზ. უ. სამზღვარს გარეთ ვილაშქრებ, защищать границы; ვეფხ. 142, 411; (ვენაპირები, -რე), ზ. თვ. მტერ სამზღვარზედ დავუდგები; ვუპირისპირებ; защищать границы; противустоять; ვეფხ. 774.
ნაპირები, ზედ. დანაპირი, დაპირებული, პირობით ნათქვამი, обѣщанный.
ნაპირი, ს. ზოგად კიდური; სამზღვარი; край; берегъ; граница; **ნაპირთა არე**, ნაპირის ადგილები, გორგ. 40; ვეფხ. 309; пограничныя мѣста, წყლის ნაპირი, берегъ рѣки; დარეჯ. 75; 2 ქართ. 307.
ნაპირობა (ვჴნაპირობ, -რე), ზ. უ. სამზღვარს გარეთ ვილაშქრებ, защищать границы.
ნაპობარი, ს. განხეთქილობა, разсѣлина, щель, ვეფხ. 895,
ნაპობი, ზედ. განპობილი, გახეთქილი; მოჭრილი ღერი შეშისა, рубленый, колотый; полѣно.
ნაპოვარი, ნაპოვნი, ზედ. პოვნილი, შემთხვევით ნაშოვნი, найденный; находка; ისუ ზირაქ. 29—4; რუსუდ. 818, 961.
ნაპრალი, ს. გახეთქილი კლდე, ზღუდე და მისთანანი, разсѣлина, трещина, ხამლუშთო წერილში: ხვრელი, უფსკრული, пропасть, ნაპრალი კლდისა, разсѣлина въ каменной горѣ, ისა. 2—19; ნაპრალი ზღუდისა, трещина въ стѣнѣ, 1 ქართლ, 74; და დაიმალნენ ერნი ქვაბთა შინა და ნაპრალთა. и люди скрылись въ пещерахъ и въ пропастяхъ; 1 მეფეთ. 136; 2 მეფ. 18—17.
ნაპყრობი, ზედ. დაჭერილი, завоеванный.
ნაძვი, ს. მცენ. пихта, сосна, ბუნ. ლ.
ნაჟური, ს. ღვინის ნაწრეტი, ნაწური, выцѣдки вина.
ნარა, ნარას გაწევა, ს. ხმა მეომართა გამოწვევისა, крикъ для вызова на бой; ყარამ. 24, 95.
ნარაქლემა, ს. მცენ. волчецъ.
ნარაქლემი, ს. ცხოვ. наръ, дромадеръ, ერის. ლ.
ნარანდი, ზედ. გათლილი, выстроганный, ხეშური, ნახეწი, ნარანდი, стружки.
ნარაჯი, ს. მაგალ. მურაბა, варенье.
ნარბევი, ზედ. აკლებული, ნატაცები, ნაფორიაქები, пограбленное.
ნარბენი, ზედ. ნასრბოლი, набѣгавшійся, -ცხენი, потная лошадь.
ნარბილი, ზედ. ნახნავი კორდი, გატეხილი ხნვით, паръ, вспаханное поле.
ნარგები, ნარგი, ზედ. წილად შეხდომილი; სარგო, სარგებლობა; доставшійся по жребью, ალბ. 54; ქილილ. 637; 36.
ნარგი, ზედ. დარგული, посаженный (дерево).
ნარგიზი (სპარს.), ს. ყვავილი, нарцизъ (цвѣтокъ); ноготки, ერის. ლ. რუსთაველს უხმარია თვალად, у поэтовъ: глазъ; ვეფხ. 152; 969; 1134.
ნარგიზოვნობა, ს. მშვენიერობა ნარგიზთა, красота нарциза; 1 ქართლ. 302.
ნარდად, ზზ. ფასის გარდაკვეთით აღება სამუშაოსი, და არა დღიურად, მარდად, на подрядъ, гуртомъ, оптомъ, ნარდად აღება, снять на подрядъ, ნარდად მუშაობა, работать на подрядъ, ნარდად ყიდვა, купить оптомъ.
ნარდი, ზედ. ფასის გარდაკვეთით აღებული მუშაობა, оптовой
ნარდი (სპარს.), სამორინო სამღერელი კამათლებით, шашка, зернь; игра въ шашки.
ნარდი, ნარდიონი (სპარს.), ს. სურნელი ყვავილი თათარ. სუმბული, ლათ. nardus spica; ბუნ. ლ; ქილ. 265; 56; ქებ. 4—13, 14; მარკ. 14—3; ან ზეთი მისი, რომელსაც ეწოდება ნელსაცხებელი და ზილფიალი; нардъ; пахучее растеніе; благовонное масло, мvро; **ნარდოვანი**, ს. სუნნელი ზეთი ნარდისა, благовонное масло, ქილ. 684; **ნარდი ინდოური**, нардъ индѣйскій, **ნარდი ფრანგული**, ს. лаванда, (Lavandula spica), ბუნ. ლ.; ნარდი მთიური, медовка, укропъ медвѣжій, ბუნ. ლ.
ნარდიონი, -დოვანი, ს. благовонное масло изъ нарда.
ნარები, ზედ. ნასიარულევი, ходившій, ვეფხ. 1173.
ნარევი, ზედ. შერეული, смѣшанный; смѣсь.

ნარეკალა, ს. მცენ. роженецъ, борщевикъ, ზუნ. ლ; чертополохъ, ერის. ლ. -ლურჯი, ნახე ნარი; ზუნ. ლ.

ნარეკალი, ს. მცენ. верблюжья трава, ერის. ლ.

ნარეცხი, ზედ. ან ს. გარეცხილი; ან წყალი ნაბანი სამოსელთა და ანუ ჭურჭელთა; мытый; помой.

ნართაული, ზედ. ზედ-დართული, придаточный; -სახელი, придаточное имя, ნართაულება (ვინართაულებ, -ლე), ზ. მ. დავირთავ, მოვიმატებ; придать себѣ, მარგ. 2—135; ნართევი, ზედ. დართული, присоединенный, ივლით. 2—11.

ნართი, ნაზთი, ს. ცალ-წვერად დართული ზამზა, ლაზლი, და მისთანანი, прядь, ნ. სთვა.

ნარი, ს. მამალი აქლემი, верблюдъ, самецъ.

ნარი, ს. მცენ. чертополохъ, ერის. ლ.

ნარი, ს. ეკლიანი ბალახი ან კაჭაჭი მისი, колючія растенія, ვეფხ. 390; ვისრ. 177; приворотникъ, ზუნ. ლ. **ნარი თეთრი**, колючка, პ. ფ. ზუნ. ლ.; **ნარი დიდი**, მცენ. კუროსთავი, ტაკაში; чертополохъ, волчецъ, პ. ფ.; **ნარი ლურჯი, ნარის ეკალი**, მცენ. синеголовъ, ერის. ლ.

ნარიბაბა, ს. ხმა, რომლითაც მაიმუნს ათამაშებენ. ხუმრ. 32.

ნარიგები, ზედ. დარიგებული, наученный.

ნარიდები, ზედ. დარიდებული, устраненный.

ნარიკი, ს. რკინის კვერის წვრილი თავი, остріе у молотка.

ნარიმანდა, ს. ზუბანა ხეზედ მოჭრილი, фальцъ, пазъ.

ნარინჯი (სპარს.), ს. მცენ. ან ფერი თეთრწითელი, померанецъ; цвѣтъ померанцовый, оранжевый; ვეფხ. 476; ქიმია. 133; ზუნ. კ. 192; ტიმ. 58; ქილ. 405.

ნარიზევი, ზედ. ნაპარსი.

ნარიყი, ს. ქარქარაკი, რიკრიკა, რიყეზედ გამონაგდები წყლისაგან ხე ან სხვა რამ; прибой, наносъ рѣки, выкинутый на берегъ.

ნარკენი, ზედ. ნაჭიდავები, боровшійся.

ნარკვევი, ს. გამოკრებილი რამ. отрывки, -სწავლისა, конспектъ науки.

ნარკნი, თევზ. ხელანი, Гнюсъ.

ნარმა (სპარს.); ს. გათეთრებული სამოსელი, холстъ бумажный, ბაგრ. ბატ; 90.

ნარნარი, ზედ. ნელი და წყნარი, ტურფა, სანდომიანი, нѣжный, ვეფხ. 1418; ჩახრ. 22, 24; მარტ. 2—35; ნარნარი ხმა, нѣжный голосъ, რუსულ. 485.

ნარონები, ნარონი, ზედ. ნასიარულევი, ходившій, ვეფხ. 1456; -ცურვით, плывшій, ქილ. 187.

ნარუდუნები, ზედ. რუდუნებით ნაშოვნი, ნალვაწი, ნაშრომი, пріобретенный трудомъ; трудъ; ეზეკ. 23—29.

ნარუქი, ს. პტული, ახალი ხილი სანუკვარი ან ახლად შემოღებული რამე საგანგებოდ და უცხოდ ნახელოვნები; свѣжіе фрукты; новизна, рѣдкость.

ნარღვევი, ზედ. დარღვეული, разрушенный, распоротый.

ნარჩევი, ზედ. ან ს. უდარესი დანარჩენი შემდგომ საუკეთესოსა გამორჩევისა; უკანასკნელი; браковка, негодные остатки; маловажный, ничтожный; 1 კორ. 4—3; რუსულ. 347; შესაგ. ვახტ. მეფ. სამ. პირველი; უნარჩევნესი, ничтожнѣйшій, ხოლო მე ვარ ნარჩევი მოციქულთა, ибо я есмь наименьшій изъ Апостоловъ, 1 კორ. 15—8; ნარჩევ-ნურჩევი, всякая всячина.

ნარჩევი, ს. ნალაპარაკევი, ნავეზირალი, совѣтъ, рѣшенный совѣтомъ, ყოველივე მათი ნარჩევი მას უამბეს, рѣшеніе совѣта объявили ему, ქილ. 352.

ნარჩენი, -ჩუნები, ნარჩომი, ს. დანარჩენი, остатокъ; ნარჩუნება (ვი), оставлять за собою.

ნარჩიტა, ს. მფრინ. ზუნ. ლ. птица щеголь.

ნარჩოლი, ზედ. ნაწყინარი, потерпѣвшій, საბ. ლ.

ნარცეცხლა, ს. მცენ. волчецъ (раст.); ზუნ. ლ.; раст. дѣдъ, ერის. ლ.

ნარცხვენი, ზედ. შერცხვენილი, пристыженный, ჩახრ. 48.

ნარცხი, ს. წყალი, რომელშიაც გარეცხილა რამე. помой, მოურავ. 205.

ნარძალევი, ნარძლევი, ს. რძალ ყოფილი, бывшая невѣстка.

ნარწმუნები, ზედ. დაჯერებული, ან სარწმუნოდ მიცემული; повѣренный.

ნარწყავი, ზედ. მორწყული, орошенный, ქილ. 435.

ნარწყევი, ს. გამორწყეული, рвотина.

ნასა (სპარს. ნაი), ს. ნიშნავს სალამურისა მსგავსსა საკრავსა, флейта, ვეფხ. 178.

ნასადგომევი, ს. სადგური, жилище, мѣстопребываніе.

ნასადილევი, ზედ. სადილ-ნაჭამი, отобѣдавшій, **ნასადილევს**, ზზ. послѣ обѣда.

ნასაზრი, ზედ. მოფიქრებული, обдуманный.

ნასაკუთრები, ზედ. собственный, წყობ. 845.

ნასამალი, ს. მესამედი ნაწილი, третья часть, ვეფხ. 702.

ნასამართალი, -თლევი, ს. განაჩენი სამართლისა, приговоръ, ზედ. გარდაწყვეტილი, განზჭობილი, рѣшенный, სამ. ვახტ. 205.

ნასარი, ს. წვრილი და თეთრი ვარდი, бѣлая роза.

ნასაუბარი, ზედ. თქმული, сказанный, ქილ. 442.

ნასალი (არაბ.), ს. აკლება, აოხრება; ограбленіе, опустошеніе, სამ. ვახტ. 13, 97; 2 ქართლ. 322; ალექ. 50; ნასალი უყონ, пусть подвергнутъ грабежу, опустошенію, **ნასალჩი**, ს. მკრეხელი, ამკლები, грабитель; **ნასალჩი ბაში**, ს. მკრეხელთ უფროსი, глава грабителей, 2 ქართლ. 317.

ნასაქმი, ზედ. ქმნილი საქმე; დასაქმებული; сдѣланное или порученное дѣло.

ნასახი, изображеніе, ჩახრ. 110.

ნასახლავი, ნასახლევი, ნასახლარი, ს. დაქცეულის სახლის ადგილი, развалины дома, пустырь.

ნასახური, ზედ. სახე დაჩნეული, ფეხით გაქელილი, ჭირის სანაცვლო, попираемый ногою, жертва, 1 კორ. 4—13.

ნასაჯდომევი, ს. ნაჯდომი ადგილი, мѣсто сидѣнія, ვეფხ. 1016.

ნაზება (ვჰ), ზ. მ. ვამდაბლებ, შეურაცხ ვჰყოფ, унижать, დავაჭკნობ, დავსჩაგრავ ყვავილს, заставить вянуть, заглушить цвѣтокъ, ვეფხ. 178; მენა-

სება, არ მომწონს, მეჩოთირება, მეგრგინება, щепотливо, низко для меня, (ვენასები, ვენასე), ზ. თვ. არ მოვეწონები, не нравиться, მენახები, мнѣ не нравишься, ვეფხ. 1358; ქილ. 249.

ნასეზა (ვა), ზ. მ. ახალ გავზდი, усотерить, ვეფხ. 178.

ნასესხები, ს. სესხად აღებული, ან მიცემული, отданный или взятый въ долгъ.

ნასესხი, ს. ვალი, სესხი, долгъ.

ნასვამი, ნასომი, ზედ. დალეული, напившійся; пьяный.

ნასთი, ს. ნართი, прядь, ნ. ნართი.

ნასი, ზედ. მდარე, ვერ კეთილი, низкій, ничтожный, თვალად ნასი, некрасивый, ვეფხ. 1199.

ნასიარულევი, ზედ. ნავალი, ходившій, ვეფხ. 902; განმ. თეიმ.

ნასიბური ვარდის წყალი, ვისრ. 135; самаго пріятнаго запаха розовая вода.

ნაზიფური (სპარს.), ზედ. воспитанный, деликатный.

ნასიკეთარი, ს. კეთილის ყოფა, რუსუდ. 711, 950; დავრ. 40, добро, благодѣяніе.

ნასისხლი, ზედ. რაც აღებულია სისხლის გარდასახდს ფასში, удовлетвореніе за кровь, за убійство, раны, სამ. ვახტ. 112; გუჯ. 29; 2 ქართლ. 192, 193, კახეთი ნასისხლად დავიჭირეთ, мы заняли Кахетію въ удовлетвореніе за кровь.

ნასიცხის მუწუკი, ს. სირსველი, პარტახტი, лишай.

ნასიცხიანი, ზედ. მეფხანოვანი, პარტახტიანი, лишавый.

ნასიძავი, ზედ. სიძვით ნაშოვნი, пріобрѣтенное прелюбодѣяніемъ, ანდრ. 33.

ნასიძარი, ზედ. სიძედ ყოფილი, бывшій зять.

ნასკვა (ვქ), ზ. მ. გამოვნასკვავ, ნასკვად შევჰკრავ, завязывать въ узелъ (веревку), (ვინასკვები, -კვე), ზ. ვ. ნასკვად გამოვიკვრები, завязываться узломъ, გული მენასკვება, щемитъ мнѣ сердце, ვისრ. 122; **ნასკოვანი, ნასკვიანი**, ზედ. ნასკვებ-ნასკვები, узловатый, **ნასკვი**, ს. ხკული, მრგვლად გამოკრული ძაფი, საბელი და სხ. узелъ, გახსნა ნასკვისა, развязать узелъ, ნასკვი გულისა, печаль сердца, რუსუდ. 159; ნასკვი ხილისა, ядро плода, **ნასკულობა**, ს. ნასკვი, გამონასკულობა, узелъ, узловатость, ქილ. 481, 483, 680.

ნასმენი, ნასმენალი, ზედ. სმენილი, გაგონილი, слышанный, ვისრ. 11; დარეჯ. 2 — 21; რუსუდ. 409; ნასმენ-ნახული, слышанное и видѣнное; ჩახრ. 76.

ნასნარი, ს. თეთრი ვარდი, бѣлая роза, ზუნ. ლ.

ნასნასი, ს. მცირე მაიმუნი.

ნასნებავი, -ბარი, ს. იგივე თეთრი ვარდი, бѣлая роза, ვისრ. 159.

ნასობა (ვნასდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰმცირდები, мельчать, ვეფხ. 1567.

ნასობი, ზედ. დასმული, вонзенный, -ისარი, стрѣла вонзенная, ქილ. 16; ერისთ. 23.

ნასომი, ნახე ნასვამი.

ნასოფლარი, ს. დაცარიელებული სოფლის ადგილი, разоренная деревня, пустошь, 2 ქართლ. 470; დასტ. 44.

ნასრი, ნასრანი, ს. თეთრი და წვრილი ვარდი, бѣлая, но мелкая роза, ვისრ. 4; ქილ. 651; ზუნ. ლ.

ნასრევი. ნასროლი, ზედ. გატყორცილი, გასროლილი, брошенный; выстрѣленный; выстрѣлъ; ვეფხ. 70, 74.

ნასრული, ს. 2 სჯული: საბას ლექ. ეს სიტყვა ასეა განმარტებული: წარმართნი რომელნიც ასწავებენ ეშმაკთა საიდუმლოთა მათ მასრული ეწოდების და რომელნიც შეუდგებოდნენ ამ გვარს სწავლასა მათ ეწოდებოდათ ნასრული; ე. ი. მასრული, учители волхвованія; ნასრული, послѣдователи ученія волхвовъ.

ნასული, ზედ. სულდგმული, одушевленный, ქილ. 600.

ნასუფრალი, ს. სუფრისაგან აღგენილი საჭმელი, остатки отъ обѣда, ქილ. 63, რუსუდ. 234; ანტ. 3—32.

ნასუქალი, ნასუქარი, ნასუქი, ზედ. უსხი ხვასტანგი, откормленный, ვეფხ. 55.

ნასყიდი, ზედ. სყიდული, купленный, სამ. ვახტ. 151; რუსუდ. 113; **ნასყიდობა**, ს. მოსყიდულობა, купля, покупка; ნასყიდობის წერილი ან წიგნი, купчая, სამ. ვახტ. 160.

ნასძლობი, ს. რძალ ყოფილი, бывшая невѣстка.

ნასწავლები, ზედ. დასწავლებული; გამრახებული, დარიგებული; ნამცნები, სწავლული, выученный, обученный; подученный; ვეფხ. 772; რუსუდ. 650.

ნასწავლი, ზედ. სწავლული, მეცნიერი, ученый, ან ნამცნები, подученный.

ნასწრაფი, ზედ. ასწრაფებული, აჩქარებული, поспѣшный, ვეფხ. 1309.

ნასხამი, ს. ნაწევარი, სახსარი ასოთა, суставъ, -ძვალთა, составъ костей, ანდრია. 74; ნასხამი წყალი, пролитая вода, ნასხამი ხილი, висящіе на деревѣ плоды; ნასხამი მუწუკი, покрытый сыпью.

ნასხმევი, მაგალ. აღვირ ნასხმევი, взнузданный, ჩახრ. 49.

ნასხლევი, ზედ. წიდნა ვაზისა ნაკაფი ან ფიჩხი, обрѣзки виноградной лозы, хворостъ, იოან. 15—14; დან. 3—46; 1 ქართლ. 77.

ნასხლეტი, ზედ. გამოსხლეტილი; გოგოს გავარდნილი, выскользнувшійся; незаконнорожденный.

ნასხურები, ს. სხურებული, окропленный.

ნასხური, ზედ. ულირსი უნდო, недостойный, ევთ. ცხოვრ.

ნატა, ნატი, ს. ტარსიკონი, მოქნილი სამოგვე ან თალათინი, замша, сафьянъ; опоекъ, საბ. ლ.; რუსუდ. 350; ვეფხ. 266, 612.

ნატამალი, ს. დანაშთენი; 1 ქართლ. 272; ჩამომავალი ან მომავალი შემდგომად ნათესავი, ვისრ. 4, 60; სამკვიდრო მამული, სამ. ვახტ. 195; სამღუთო წერილში: ნაოხარი, ქილ. 58; ტიალი ადგილი, ფსალმ. 101—7; 108 — 10; ოხერი, остатокъ; потомство; владѣніе; пустошь; არაფრის ნატამალი არ დარჩენია, у него ничего не осталось, მას არა აქვს სიყვარულის ნატამალი, у него нѣтъ ни малѣйшей искры любви, თუ პურის ორმო თავის ნატამალში აქვს, если онъ имѣетъ хлѣбную

яму въ своихъ владѣніяхъ, სამ. ვახტ. 256; შენ ვიროს ეცოლე და მისი ნატამალი გაგვიმრავლე, ты выходи замужъ за Виро и умножи намъ его потомство; ვისრ. 6, 60.

ნატანწიები, ზედ. ნათამაშევი, танцовавшій.

ნატანჯი, ზედ. ტანჯული, измученный, ვისრ. 186.

ნატაცები, ზედ. აკლებული, похищенный, отнятый; ისაი. 61—8; იეზეკ. 22—25; მარტ. 1—133; მარტ. 23—25; ფილიპ. 2—6.

ნატერფალი, ს. ფეხის ტერფით დადგმით დაჩნეული ადგილი ან ადენილი მტვერი, слѣдъ, прахъ ногъ, пыль ვეფხ. 76, 646, 1547; ქილ. 22.

ნატეხი, ს. მოტეხილი, ნამტვრევი, сколокъ, отломокъ, ломоть; ნატი, ნ. ნატა.

ნატვირნი, ს. გამოქანდაკებული კერპი, изваяніе, статуя.

ნატვიფარი, ს. отпечатокъ, слѣдъ; впечатлѣніе.

ნატირალი, ნტირები, ნატირი, ზედ. ცრემლ-დალვრილი, заплаканный, ვეფხ. 513, 628, 822; 947.

ნატისუსალი, ს. სუნი დამწვრის ნატისა, მატყლისა, და მისთანათა, запахъ отъ горѣлой кожи, смрадъ, гарь, -სდის, гарью пахнетъ.

ნატიფი, ზედ. თლილი ქვა; ვეფხ. 1120; მშვენიერი, მოხდენილი, ლამაზი, ვეფხ. 1330; ჩახრ. 21; გამოქანდაკებაში: ამოჭრილი სახე; тесанный, граненный, шлифованный; нѣжный, красивый, пригожій; въ скульптурѣ: изваяніе, фигура; ნატიფი სიტყვა, красное словцо, **ნატიფად**, ზზ. მშვენიერად, ნაზად, красиво, нѣжно; ნატიფად გაკეთებული საჭმელი, вкусно приготовленное кушанье, **ნატიფება** (ვა), ზ. მ. დავაშვენებ; красить, украшать, ვეფხ. 205.

ნატკენი, ს. დაშავებული ადგილი, ушибъ.

ნატკვეფი, ს. ჭაჭის ნაწნეხი, შამანი, выжимки виноградныя, сокъ, რიცხვ. 6—4.

ნატკივარი, ს. болѣлое мѣсто.

ნატრება (ვა), ზ. მ. მოვასურვებ, მოვანდომებ; возбудить желаніе; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიწადინებ, მოვისურვებ, желать, მე უცხოს უცხო მანატრა მოსმენა სანატრელისა, я чуждый захотѣлъ выслушать интересный разсказъ, ვეფხ. 994.

ნატრა, სზ. желаніе; (ვჰნატრი, -რე), ზ. მ. დავნატრი, ნეტარებას მივუწერ, ვაქებ, ублажать, чествовать блаженнымъ, прославлять, ლუკ. 1—48, ფსალ. 71—17; 143—15; (ვინატრი, -რე; მენატრება, -რა), ზ. მ. მოვინდომებ, მოვისურვებ, მოვიწადინებ, пожелать, ვეფხ. 17; 426, 432; გორგ. 245; მნატრი, ზ. მ. სანატრელ, ბედნიერ მყოფ; მეტრელები; მემშურნები, ублажаешь меня; завидуешь мнѣ; დაბად. 30—14; რუსუდ. 76; (მინატრი, -რე), ზ. მ. მინდომებ, მისურვებ, желаешь мнѣ, ამიერითგან მნატრიდენ მე ყოველნი ნათესავნი, отъ нынѣ всѣ племена нарѣкутъ меня блаженною, ლუკ. 1—48; ნახვის ნატრვა, до свиданія, **ნატრულობა**, ს. желанье, (ვჰნატრულობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. მსურს, მეწადინება, желать, **ნატრული**, ზედ. მოსურვებული, желанный.

ნატრაბახი, ს. болтовня.

ნატუსალი, ზედ. დამწვარი, გარუჯვილი ცეცხლით, обожженный, опаленный, ვეფხ. 1339.

ნატყვენავი, ს. ნაშოვარი, ალაფი, добыча, ვეფხ. 1217, განმ.

ნატყვევები, ზედ. ტყვედ დაჭერილი ან ყოფილი, плененный, взятый въ плѣнъ; სამ. ვახტ. 61; бывшій въ плѣну.

ნატყორცი, ზედ. გასროლილი, брошенный, выпаленный; ქილ. 204.

ნაუბარი, ნაუბრი, ნაუბნარი, ზედ. ნალაპარაკევი. ნათქვამი, сказанное, ვეფხ. 88; 368, დარეჯ. 117; რუსუდ. 577; ქილ. 21, 219.

ნაუზმო, ზედ. უზმო უსმელი, неѣвшій, на тощій желудокъ.

ნაუნჯარი, ზედ. ნასაქონლარი, ვისაც ქონება ჰქონია, бывшій богачъ; მონაგები, მონაგარი, пріобрѣтеніе, стяжаніе.

ნაურნევი, ზედ бывшій подъ попечительствомъ.

ნაუსამართლოები, ზედ. უსამართლოებით მოგებული, незаконнопріобрѣтенное.

ნაუხტარი, ს. წიგნი დაწერილი, მინაწერი.

ნაუფლარი, ს. უფალ ყოფილი; საბატონო ყოფილი, საბატონარი; бывшій господинъ, господскій.

ნაუფლის წულევი, ს. უფლის წულობაში ნაქონი, имущество того кто былъ наслѣдникомъ; ვეფხ. 52.

ნაუფსკრულევი, ზედ. бездонный, дна неимѣющій, ჩახრ. 46.

ნაუწყები, ზედ. ცნობილი, увѣдомленный, извѣщенный.

ნაფაზი (არაბ.), ს. გულზედ ხიხინი (სნეულება), одышка, ნაფაზი ცხენისა, სირაჯა, сапъ, ნაფაზი შეეკრა, задержало дыханіе; ყარამ. 60; **ნაფაზიანი**, ზედ. одышный, -პირუტყვი, запаленное животное, т. е. опоенное, надорванное, სომხ. სამ. 244.

ნაფასები, ზედ. დაფასებული, оцѣненный.

ნაფენი, ზედ. დაფენილი, постланный.

ნაფერტი, მრავ. **ნაფერტები**, ს. ბარტყულა; თავზედ დასადგმელი სამკაული; ხოირი, დიადიმა; клобукъ; увясло, діадема; გამოსლ. 36—32.

ნაფეტვარა, ს. სოკოა ერთგვარი, родъ грибовъ.

ნაფეხარი, ნაფეხური, ს. კვალი ფეხისა, ნატერფალი, слѣдъ ноги.

ნაფირი, ს. ზროხა კუდი, ზროხა საყვირი, духовой музыкальный инструментъ; რუსუდ. 114, 140, 637.

ნაფიცარი, ნაფიცი, ს. დაფიცებული; ნაფიცარი მოსამართლე; присягнувшій; присяжный, судья выбранный и принявшій присягу; სამართალი ნაფიცართა, судъ присяжныхъ.

ნაფიცხოური, ს. შემწვარი და მოხარშული ზუთხი, სამზ. 77, севрюжья спина, жаренная или вареная.

ნაფლეთი, ს. ნაგლეჯი დიდისა რისამე, обрывокъ.

ნაფოთქი თუთისა, ბუნ. კ. 246?

ნაფორიაქალი, ზედ. ნატაცები, ნარბევი, пограбленное.

ნაფოტა, ს. თევზია, плотва (рыба).

ნაფოტი, ს. ხის ანათალი, щепка.

ნაფრინავი, -ნი, ზედ. დაფრენილი, летавшій.

ნაფრცქვენი, ს. ხილის ქერქი ანათალი, кожура снятая съ плодовъ.

ნაფუზარი, ნაფუძარი, ს. მსოფლიონი უხმობენ: ნასახლარსა, ნაბოსლევთა და ხვასტანგთ ნადგომთა ადგილთა მახლობლად შენობათა, სადაც მიწა ფრიად გასუქებულია, მოსცემს კეთილსა მოსავალსა; удобренная земля, мѣсто гдѣ была усадьба (ფუძე), ივერი. № 33—14.

ნაფულარი, ს. კაცი რომელსაც ფული ჰქონია, бывшій денежный человѣкъ, ერისთ. 2—67.

ნაფუჩნარი, ზედ. გასუქებული ძუძუზედ, откормленный, ჩახრ. 47.

ნაფუშევი, ზედ. დაფუშვილი, მოშლილი, разрушенный, ვეფხ. 1259.

ნაფქვი, ზედ. молотый.

ნაფშვნეტი, ს. ნაფხვენი, ნალეწი, крошки.

ნაფცქვენი, ნ. ნაფრცქვენი.

ნაფხეკი, ს. ანათალი, ანაფხეკი; ქვაბის ძირზედ მიმწვარი ფლავი, оскребки, опилки.

ნაფხვენი, ს. ნაფშვნეტი, крошки.

ნაქადები, ზედ. დაპირებული, обѣщанный.

ნაქალაქარი, ნაქალაქევი, ს. დაქცეული ქალაქის ადგილი, развалины города.

ნაქაში ფერხთა (არაბ.), ს. ფეხის ნაფლეთი, ნანგრევი, обрывъ земли ногамя, ყარამ. 93.

ნაქაჯევი, ს. принадлежавшій діаволу.

ნაქები, ზედ. ქებული, ქებით განთქმული, славный, прославленный, -ღვინო, славное вино, -მხატვარი, славный живописецъ, გორგ. 68.

ნაქვთი, ნახე ნაქჳთი, ნაკვეთი.

ნაქვრივალი, ზედ. ქვრივად ყოფილი, бывшая вдова, ხომხ. სამ. 165; бывшій вдовецъ.

ნაქვსი, ზედ. ან ს. ნაქსოვი, тканный; ткань, ან საუე, ანძა ხომალდისა, мачта; ისაი. 33—23.

ნაქვსი, -ქჳსი, ს. ანძა ნავისა, ხალე, мачта.

ნაქირავები, ზედ. დაქირავებული, нанятый.

ნაქიშპარი, ზედ. მტრული, враждебный, სამ. ვახტ. 183.

ნაქლიბი, ს. ნაფხეკი რკინისა, опилки.

ნაქმანი, ს. მაქმანი, თხლად ქსოვილი, кружево.

ნაქმარი, ნაქნარი, ნაქმნი, ზედ. ან ს. ქმნული ან გაკეთებული რამე, содѣланный, учиненный; дѣяніе, дѣло, поступокъ; იერემ. 1—16; ვეფხ. 847; ალბ. 54; ქილ. 455; რუსუდ. 395; 2 ქართლ. 553; ვისრ. 116; თავის ნაქნარი, учиненный имъ самимъ, რუსუდ. 738; **ნაქმი**, ს. მოქმედება; დანაბადი, ნაწარმოები, твореніе, дѣло рукъ, კაჲშ. 69, 228, 246; **ნაქმარობა**, ს. მოქმედება, дѣйствіе, поступокъ; რუსუდ. 251; სამ. სომხ. 207; **ნაქნარი**, ზედ. იგივე ნაქმარი, сдѣланный, ვეფხ. 457, სამ. ვახტ. 187; აზატ-ნაქნარი, отпущенный на волю, **ნაქნარობა** სამართლისა, სამ. სომხ. 393; производство суда.

ნაქონები, ნაქონი, ზედ. ქონებული, ნაშოვარი, მონაგარი, имѣніе, имущество, ადარნასემ დაიპყრა მისი ნაქონები, Адарнай овладѣлъ имуществомъ его, ვახუშტი: ნაქონები მამული, имѣніе которымъ кто владѣлъ.

ნაქორწილევი, ზედ. დაქორწილებული, обвѣнчанный, სამ. სომ. 179; ახლად ნაქორწილევი, молодые, недавно вступившіе въ бракъ, 2 ქართლ. 549.

ნაქრთამევი, ზედ. ქრთამით მონაგარი, пріобрѣтенный посредствомъ взятокъ.

ნაქრცვენი, ნ. ნაფრცქვენი.

ნაქსოვი, ს. ლარი, სამოსელი, ткань; исткапный, ისაი. 33—23; ორმაგი ნაქსოვი, двойная ткань.

ნაქჳთი, ნაქვთი, ნაკვთი, ს. ნაკვეთი, გარეგანის სახის შეხედულობა; ვეფხ. 316, 1071; მორფი, მუდახილი, მოხატული ან გამოქანდაკებული სახეები, კუწუბი; ნაკვეთი ღეომეტრიული; გალობაში: დამაშვენებელი კილოები; образъ, видъ; въ скульптурѣ: начертаніе, эскизъ; фигура геометрическая; въ пѣніи: напѣвъ, ნაქუთების მიცემა, тушовать, наносить тѣнь на картинѣ, დავემსგავსე ლომსა ნაქჳთად, я уподобился видомъ на льва, ვეფხ. 517; ნაქჳთები სიმღერაში, мелодія въ пѣніи, ნ. ნაკვთი.

ნაქულბაქევი, ს. ქულბაქთ ადგილი, развалины рынка, გუჯარი ალექსანდრე მეფისა.

ნაქურდალი, ნაქურდავი, ნაქურდი, ზედ. ნაპარევი; ворованный, краденный, სომხ. სამ. 245.

ნაქურთენი, ს. აფსკა, ხეთაგან ანაგლეჯი უშინაგანესი ქერქი, лубъ, мзга, დაბად. 30—37.

ნაქჳრივალი, ნაქჳსი, ნახე ნაქვრივალი, ნაქვსი.

ნაქურჩალი, ს. გარსი ან ნაფცქვენი ხახვთა და ნიორთა, наружная оболочка у лука, чеснока и т. п.

ნაქურცენი, ს. ქეცი, ქიცვი, ქერცლი, გარსი, чешуя, საქმ. მოც. 9—18.

ნაქჳსი, ნ. ნაქვსი ან ნაქსოვი.

ნაქცევი, ზედ. დაქცეული, разрушенный, развалина; ტიმ. 50.

ნაღამევი, ნაღამური, ზედ. ღამე გამოვლილი, переночевавшій, проведшій ночь.

ნაღარა (სპარს.), ს. დუმბული, სამვიკი, ნესტვი, труба музыкальная.

ნაღარახანა, ს. მენაღარეთ სახლი, домъ трубачей, დასტ. 89.

ნაღარი, ს. ხნულთ შუა დანარჩენი კორდი, лядина, заросль.

ნაღდად, ზზ. за деньги.

ნაღდი ფული (არაბ.), ს. наличныя деньги.

ნაღებავი, ს. შეღებილი, крашенный.

ნაღები, ს. რძეთაგან მოხდილი სიმსუქნე, сливки; сметана; снимки; ვეფხ. 449.

ნაღვარევი, ს. ღვარის წყალი, потокъ, იერემ. 31—40; მარტ. 1, 2—92, მროვ. 95; 3 მეფე. 17—6; 1 ქართლ. 409.

ნაღვაწი, ს. ნაშრომი, ღვაწლით ან შრომით მოგებული ქონება, пріобрѣтенное трудомъ имущество, ქილ. 697.

ნაღველი, ს. ცხოველთ შიგანურში ღვიძლთან მიკრული ბუშტი, რომელშიაც ჰხდგას შავი ანუ შავმომწვანო სქელი ნოტიო; 2 სჯული 32—32; ფსალმ. 68—21; მატთ. 27—34; მსოფლიურად: ხვედა, ზრუნვა, ურვა, რუდუნი, ვეფხ. 857; ვიეთნიმე განარჩევენ ესრეთ: ნაღველი და ნაღველა ეწოდების სხეულის ბუშტსა და ნაღველი ზრუნ-

ნაბრდღვენი, ზედ. ნაწიწკნი, общипанный, იეზეკ. 17—3.

ნაბრძანები, ზედ. ბძანებული, приказъ; ან ნალაპარაკევ, сказанное, 2 ქართლ. 539; რუსუდ. 400.

ნაბრძვი, ნაბრძვილი, ს. ბრძვილის დანარჩენი ადგილი, слѣдъ послѣ раны; шрамъ, рана; ლევიტ. 13—2; 2 ქართლ. 262.

ნაბრძოლი, ზედ. ბრძოლა გათავებული, воевавшій.

ნაბრძწყინი, ზედ. გამონაკრთობი, искра, блескъ, კავშ. 209.

ნაბუღი, ზედ. შეშინებული, испуганный, ნ. ნაბვა.

ნაბუნიობი, ს. მზის მობრუნება საზამთროდ ან საზაფხულოდ, поворотъ солнца къ зимѣ, къ лѣту.

ნაბურავი, ს. სართული, кровля, ბაქრ. 168.

ნაბურთალი, ზედ. ბურთ-ნათამაში, кто состязался въ игрѣ въ мячь, რუსუდ. 865; ვეფხ. 817.

ნაბუქარი, ნაბუქი, ს. ქარისაგან მოყრილი თოვლი და სხვა რამ, груда снѣга или чего либо другаго, нанесенная вихремъ, ვეფხ. 56, 720, ქილ. 179, 305.

ნაბუშვარი, ან

ნაბუშარი, ზედ. незаконнорожденный.

ნაბუსრი, ს. ნამუსრევი, щебень, щепы.

ნაბძანები, ნ. ნაბრძანები.

ნაბჭობი, ზედ. გასამართლებული, приговоръ, ალბ. 90, 141.

ნაგავი, ნაგევი, ს. მონაცოცხი, ცუდმალი, соръ.

ნაგაზი, ს. მწევარი ძაღლი, ნ. ლაგაზი.

ნაგდები, ზედ. лежалый.

ნაგალობარი, ზედ. გალობით თქმული, пропѣтый; пропѣвшій.

ნაგები, ზედ. ან ს. ნაშენი; შენობა; построенный; строеніе, зданіе; რუსუდ. 415; 2 ქართლ. 394, სუფრა ნაგები, накрытый столъ, სამღვთო წერილში: შეწირული, принесенная жертва, 1 კორ. 10—19; **ნაგევი**, ნ. **ნაგავი**, ფილიპ. 3—9.

ნაგერალი, ს. მომკილს ნახნავზედ მეორედ მოსული ყანა დაუთესავად; хлѣбъ, ячмень на старомъ мѣстѣ безъ вспаханія.

ნაგერში, ზედ. ნაწვართი, მაგალ. მიმინო და მისთანანი, выученный.

ნაგვალევი, ზედ. გვალვით წამხდარი მოსავალი, ალექს. 122; засухой поврежденный хлѣбъ на корнѣ.

ნაგვემი, ზედ. ნაცემი, избитый; синяки послѣ ударовъ.

ნაგვიანება (ვა), ზ. მ. ნაგავს მოვდებ, сорить, засорять.

ნაგვირგვინები, ზედ. დაგვირგვინებული, коронованный.

ნაგზები, ზედ. აღგზნებული, ანთებული, возженный, ვეფხ. 921.

ნაგი, ს. შენებულობა; აგებულობა, строеніе; тѣлосложеніе; ვეფხ. 929.

ნაგინები, ზედ. გინებული, обруганный, სამ. ვახტ. 226.

ნაგირავები, ს. бывшій въ залогѣ.

ნაგლახავარი, ნაგლახაკარი, ზედ. გლახაობით მოგებული ან გლახა ყოფილი, пріобрѣтенный нищенствомь; бывшій нищій.

ნაგლეჯი, ს. ნაფლეთი, ნახევი, обрывокъ, оторванный кусокъ; რუსუდ. 673; ქილ. 214.

ნაგრეხი თოკი, ს. შეგრეხილი თოკი, свитая веревка.

ნაგრძელევი, ზედ. გაგრძელებული, удлиненный, ვეფხ. 810.

ნაგუბარი, ს. წყალი დაგუბებული, запрудъ, запруженная вода, ვეფხ. 408; 86.

ნაგუდალი, ს. წიპწა, კურკა ჭაჭისა; მგბარი სკიჭი, ჩამიჩი; косточка виноградная; уваренный виноградный морсъ, გამოსლ. 6—4; რიცხვ. 6—4; ოსე. 3—1.

ნაგუზალი, ნაგუზარი, ს. მუგუზალი, головешка.

ნაგულვები, ზედ. წინათვე დაფიქრებული, задуманный.

ნაგუშინდელევი, ზედ გუშინდელი, вчерашній.

ნადარბაზევი, ს. ადგილი სადაც იდგა დარბაზი, мѣсто гдѣ былъ дарбазъ.

ნადგომი, ზედ. ნასადგომევი, სადაც მდგარა ვინმე ან რამე, мѣсто гдѣ кто жилъ, გუჯ. 32.

ნადებარი, ნადები, ზედ. დადებული; ახუნებული ხორცი ან თევზი, положенный; лежалый, протухшій (мясо, рыба); გუნებაში ნადები, ან გულს ნადები, ვისრ. 78; ქილ. 261, затаенное въ душѣ, ცეცხლ-ნადები, ვეფხ. 88, 650; опечаленный, огорченный.

ნადედოფლარი, ს. бывшая царица.

ნადევნი, ნადევრი, ზედ. დევნული, преслѣдуемый; ვეფხ. 688.

ნადენი, ს. ადგილი სადაც მდინარე დიოდა უწინ, старое русло рѣки, სამ. ვახტ. 184.

ნადი, ს. მუშაკობა მრავალთაგან, ზოგადი მუშაობა გლეხთაგან მიწისა, ვენახისა, обработка земли, виноградника обществомъ крестьянъ.

ნადიმი, ნადიმობა (არაბ.), ს. სტუმრობა, წვეულობა, ტაბლა, пиръ, пиршество, ვეფხ. 56, 462, 71, 330, 366; ნადიმის დადება (დავიდებ), начать пировать; **ნადიმება** (ვა), ზ. მ. ვუმასპინძლებ, დავუხვდები, угощать, **ნადიმობა** (ვჰ, ვინადიმებ), ზ. მ. ვლხინობ, შევექცევი, განვსცხრები, пировать, 1 ქართლ. 308; ვეფხ. 672, **ნადიმიანი**, ზედ. бывшій на пиру.

ნადინები, ნადინობი, ზედ. ან ს. текущій; ვისრ. 198; ადგილი სადაც მდინარე ჰსდის, русло рѣки.

ნადირება (ვა), ზ. მ. ვადევნინებ, დავაჭერინებ ნადირსა, заставить охотиться, (ვი), ზ. მიჩ. ვჰნადირობ, ვიჭერ ნადირსა, охотиться, ვისრ. 71, დარეჯ. 2—116; რუსუდ. 364, მოვიბირებ, მოვიტყუებ, заманить, ვისრ. 71; (ვუ), ზ. მიჩ. დავიჭერ ვისთვისმე ნადირს, охотиться въ пользу кого, ვეფხ. 993, **ნადირებინება** (ვა) ნახე ვანადირებ, ვისრ. 159, **ნადირებული**, ზედ. ნანადირევი, убитой на охотѣ дичь, пойманный, დაბად. 25—28; 2 ქართლ. 324.

ნადირი, ს. ველური ცხოველი, звѣрь, дичь.

ნადირობა, ს. დევნა ნადირთა, მფრინველთა, თევზთა, охота, დაბად. 25—27, 28; ვეფხ. 75, 156; (ვჰნადირობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. დავიჭერ ნადირსა,

მფრინველსა, თევზსა, охотиться, ловить звѣрей, птицъ, рыбу.

ნადნობი, ზედ. გადნობილი, отлитый.

ნადება (ვენადები, -დე), ინადში ჩავუდგები, пикироваться.

ნადობა, ს. გლეხთაგან ერთის სოფლისა საზოგადოდ მუშაობა, ნადად შემუშავება მიწისა, ვენახისა მრავალთა გლეხთაგან ერთის გლეხისათვის ან მებატონისა, Записки Кавк. Геогр. Общ. кн. VII, стр. 746, воздѣлка полей цѣлымъ обществомъ крестьянъ, обработка крестьянскихъ или господскихъ полей цѣлымъ обществомъ одной деревни, ზუბ. კ. 244; (ვჰნადობ, ხრ. არა აქვს), ზ მ. ნადად მუშაობა, обработывать поля цѣлымъ обществомъ.

ნადუმარი, ზედ. ნაჩუმარი, молчкомъ пройденный.

ნადუმილევი, ზედ. ნაჩუმარი, молчаливый.

ნადუღარი, **ნადუღი**, ზედ. ადუღებული, кипяченный, იმერულად ნაღები, сливки, ბაქრ. 174.

ნაეძომი, ს. ხვინჭლი ტრედისა, пометъ голубиный, დაბად. 6—25; დაბეჭდილს დაბადებაში ჰწერია: ხვინჭლი ტრედისა.

ნაელვები, ელვა ნაკრთოლი, ჩახრ. 3, 47, блескъ молніи.

ნაეკლარი, ზედ. ეკლისაგან დასუხსვილი ადგილი, ხაზ. ლ.

ნაენავი, ზედ. ენა მიტანილი, наговоренный.

ნაერთგულევი, ზედ. ერთგულობაზედ გამოცდილი, испытанный въ преданности, ვეფხ. 52; ქილ. 240.

ნაერთგულობა, ს. ერთგულობით სამსახური, заслуга.

ნაეშმაკარი, **ნაეშმაკევი**, ზედ. ეშმაკობით ნაქნარი, съ хитростью сдѣланный.

ნაეჭვი, ზედ. ეჭვშესული; მოფიქრებული, задумчивый, сомнительный.

ნავაზირები, ს. ნარჩევა, რჩეული, совѣтъ, ვეფხ. 422.

ნავალები, **ნავალი**, ზედ. ან ს. ნავახში, ვალად აღებული, взятый въ долгъ; долгъ.

ნავალი, მაგ. გზა, გახსნილი გზა სასიარულოდ; სიარულით დაღალული проложенная дорога, усталый отъ хожденія.

ნავანები, ს. მოვანებული, გავსებული მთვარესავით, полная какъ луна, ვეფხ. 695.

ნავარდი, ს. ხლტომა, ფრენით სლვა; ასპარეზზედ თამაშობა, ცხენთა ჭენება, შაჰ. 29, ხეირნობა, скачекъ, галопъ, прыжокъ; скачка, испытаніе; бѣгъ; прогулка, რბენა ასპარეზზედ ცხენით ან ქვეით ჭიდაობის წინათ, объѣжка ристалища до схватки, **ნავარდობა**, ს. скачка; объѣжка мѣста схватки до единоборства; (ვჰ, ვი), ზ. უ. ვხეირნობ, შევექცევი სიარულით ცხენით ან ქვეითი; მოჭიდავეთათვის: გარსშემოვუვლი ასპარეზსა უწინარეს შებმისა, скакать, гулять пѣшкомъ или верхомъ; у борцовъ: обѣгать ристалище до схватки, უარამ. 53; 154; კაცია. 93.

ნავარცხნი, ს. вычески.

ნავაჭრი, ზედ. ნაყიდი, купленный, დაბად. 42—19.

ნავეზირალი, ზედ. ნარჩევი, рѣшенный совѣтомъ.

ნავენახობი, ს. ვენახის ადგილი აოხრებული, запустѣлый виноградный садъ.

ნავთი, ს. მიწის ცხიმი შავი ან თეთრი; нефть, деготь, ნავთის ფერი, темнозеленый (цвѣтъ).

ნავთ-სადგური, **ნავთ-საყუდელი**, ს. ლიმენა, ნავთ სადგომი ადგილი ზღვის ნაპირზედ, гавань, пристань, საქმ. 27—12; ვეფხ. 634.

ნავლენი, ნ. ნავალი:

ნავი, ს. საკუთრად ყოველი ხის ნაგები წყალში მოსიარულე, корабль, судно, სახენი ამისნი არიან: **ნუშა**, ერთის კაცის საჯდომი ნავი; ორთა ან სამთა **ვარცლი**; მრავალთა: **სანდალი**, **ზარბუნე**, **კანჯო**, **კარაპა**, **კარაჭაპა**, **კატარღა**, **ნავტიკი**, **ოლენჭკანდერი**, **ონჩახომელი** ან **ორჩხომელი**, **პურკატა**; **დრომონი** შთაიტევს ხუთასს კაცსა თავის საგზლით; **ხომალდი** უდიდესია; გარნა **ხტოლი**, მრავალი ნავი საომარი; ნავის დაქცევა, кораблекрушеніе, ნავი დამექცა, я потерпѣлъ кораблекрушеніе, 2 კორ. 11—27.

ნავის უფალი, ს. ნავის პატრონი ან მმართებელი, хозяинъ корабля; шкиперъ, капитанъ корабля, მატ. 4—21; საქმ. 27—11, ნავის მტე, ნ. ნავ მტე.

ნავკოსალარი, ს. მენავეთ მოძღვარი, ხომალდის მატარებელი, капитанъ корабля.

ნავნები, ზედ. წანახდენი; სავნებელი; поврежденный; вредъ; поврежденіе, გორგ. 282.

ნავროზი (სპარს.), ს. გაზაფხულის ბუნიობა, მაჰმადიანთ ახალი წელიწადი, мартовское равноденствіе; новый годъ у магометанъ, **ნავროზობა**, ს. დღესასწაული ახალწელიწადისა, праздникъ новаго года, ვეფხ. 1115.

ნავროტი, ს. ბალახია, подножный кормъ.

ნავსადგური, ნავსაყუდელი, ნ. ნავთ სადგური.

ნავსი, ს. ხიბლვა, გრძნებით შეკვრა, დანახვა, თვალის კვრა; очарованіе, лядъ, რ. ქ. ლ. ტვიფარი, ნავსები, ნატერფალი, დაჩნეული ნიშანი, отпечатокъ, слѣды, რ. ქ. ლ.

ნავტე, ნავის მტე, ს. ნავის მატრებელი, шкиперъ.

ნავტიკი, ს. მცირე ტივი ან ლასტი ქვეშედამ მოკრული გაბერილის გუდებით, паромъ на мѣхахъ винныхъ.

ნავტური, ნ. ნავტე; ნავლეველი, ნ. ნალეველი.

ნავლეველი, ნ. ნალეველი.

ნაზავი, **ნაზავები**, ზედ. აღზავებული, შერეული, смѣшанный, слитый, მარტ. 1—9, -პირი, условіе, договоръ, ალბ. 60.

ნაზამთრი, ზედ. ზამთარ გამოსული, зимовалый.

ნაზარდი, ზედ. აღზრდილი, воспитанный, ვეფხ. 72, 40.

ნაზაფხულარი, ზედ. ზაფხულს გამოსული, сбереженный черезъ лѣто.

ნაზება (ვა), ზ. მ. ვანებივრებ, нѣжить, ვის თავი გინაზებია, თავი დაგიმშვიდებია, ნაზად მოქცეულხარ, ты который нѣжно поступилъ; ვეფხ. 284.

ნაზვინები, ზედ. დაზვინებული, нахламощенный.

ნაზვარევი, **ნაზვრევი**, ს. ადგილი სადაც ზვარი იყო, мѣсто, гдѣ былъ виноградникъ господскій, გუჯ. 14.

ნაზი (სპარს.), ნარნარი, ტურფა, нѣжный.

ნაზიდი, ზედ. მონაზიდი, მოტანილი, принесенный.
ნაზითვი, ნ. ნამზითვი.
ნაზირი (არაბ.), ს. სახლკარის ზედა-მხედველი, дворецкій, სალაროს ნაზირი, казначей, სახლის ნაზირი, домоправитель, დასტ. 26.
ნაზლა, ნუზლა (ოსმალ.), ს. ნახველი, ხრახცი, мокрота, харкотина; **ნაზლიანი**, ზედ. ნახველიანი, мокротный, ანტონ. 5—43.
ნაზმანი, -ნები, ზედ. ნასიზმრი, приснившійся.
ნაზობა, ს. სინაზე, სინარნარე, სიტურფე; სათუთობა, ნებიერობა, нѣжность, нѣга; (ვქ, ვი), ზ. უ. თავს გავიზვიადებ, ვიზრიცები, ვნებიერობ, ნაზად მოვიქცევი, нѣжиться; жеманиться, ვისრ. 140.
ნაზომი, ზედ. გაზომილი, измѣренный.
ნაზორევი, ზედ. ან ს. მსხვერპლად შეწირული, въ жертву принесенный; жертва; 2 სჯული. 32—38; საქმ. 15—20; გამოცხ. 2—14.
ნაზრახი, ზედ. ნაძრახი, позорный, ვეფხ. 794.
ნაზუქი, ს. ნამცხვარი პური ერბოთი, კვერცხითა ან რძით; ნაზი, ნარნარი; сдобный хлѣбъ; нѣжный; ვისრ. 168; **ნაზუქობა**, ს. ნაზობა, нѣжность, ვისრ. 88.
ნაზღაპრი, ს. ლაყაფი, ტყუილი, ჭორი, вранье, ложь.
ნაზღაურება (ვინაზღაურებ, -რე), ზ. მ. გარდავიხდი, уплачивать, ქილ. 572.
ნათავადიშვილევი, ზედ. бывшій князь.
ნათალი, ზედ. გათლილი; განათალი; выстроганный; стружки; რუსუდ. 659; პურის ნათალი, отрѣзокъ хлѣба; ანტ. 3—30.
ნათამაშევი, ნამღერალი, ზედ. игранный.
ნათარგმანები, ზედ. თარგმნილი, переведенный.
ნათება (ვა), ზ. მ. ან უ, მივუნათებ; სინათლეს ვაძლევ; свѣтить, свѣчивать; свѣтить, освѣщать, озарять свѣтомъ; ვეფხ. 1243; (ვინათებ), ზ. მიჩ. გავჰთენდებ, свѣтать; ვინათებ სანთელს; ე. ი. მივინათებ, სანთელს მივინთებ, свѣчивать себѣ, (ვუ), ზ. მიჩ. მივუნთებ, свѣтить кому, ტიმ. 173, მროვ. 20; გვინათებ, ты свѣтишь намъ, ჩონგ. 73, მთვარე ანათებს, луна свѣтитъ, ნ. ნათობა.
ნათელ-თევზა, ს. аккула.
ნათელი, ს. სინათლე, შუქი, свѣтъ, ზედ. სინათლის მქონებელი, свѣтлый, დაბად. 1—3, 4; მარკ. 13—24; იოან. 1—7, 8, 9; მატ. 5—14; საქმ. 26—23; ნათელი ღამე, свѣтлая ночь, ნათელი პირი, свѣтлое лице, правдивое; ვეფხ. 45; ნათლის გარდაცემა, отсвѣчивать, отражать свѣтъ, ნათლის მოფენა, освѣщать, проливать свѣтъ, ნათელს ვსცემ, крестить, ნათელს ვიღებ, креститься, ნათელ-მირონი, -რონობა, ს. кумовство, родство по крещенію, კაცია. 29; ნათელ-მოსილი, лучезарный, ნათელ სხივანი, ნათელ-ცის კროვანი, მომფენი სხივთა ნათლისათა, лучезарный, свѣтозарный, წყობ. 472.
ნათელი, ზედ. стоптанный, ივერია. № 1, 79.
ნათენება, ს. გათენებული, разсвѣтъ, ვეფხ. 1398.
ნათესავი, ს. შთამომავლობა, თავობა, მატ. 1—14, 15; 12—39; ფსალ. 21—23, 30; გვარობა, გვარი, საქმ. 7—13; 13—26; თვისტომი, მისხი, მეყვისი; ლუკ. 2—44; მოდგმა, გვარი ცხოველთა, ან მცენარეთა, დაბად. 1—11, 25—26; ტომი, ერი; ღრამ. სხვაობა სახელთა მამრმდედრობისაებრ; მაგალ. მამრობითი ან მდედრობითი ნათესავი; რიტორულად: მსგავსება სახელთა; კატიღ. ანტონ. § 65, 66; родъ, семья, поколѣніе, потомство; домъ, фамилія; родственникъ, сродникъ; порода животныхъ, растеній; нація, народъ; родъ грамматическій; подобіе, сходство (терминъ риторическій); კატიღ. 34; ლუკ. 21—10; ყოველნი ნათესავი აბრაამისითგან ვიდრე დავითისადმდე, ნათესავი ათოთხმეტი, всѣхъ родовъ отъ Авраама до Давида четырнадцать; მატ. 1—17; და განცხადა ფარაოს ნათესავი იოსებისა, и извѣстенъ сталъ родъ Іосифа Фараону, საქმ. 7—13; და ეძიებდეს მას ნათესავთა და მეცნიერთა შორის, и искали его между родственниками и знакомыми, ლუკ. 2—44; შორი ან ახლო ნათესავი, дальній, близкій родственникъ, უცხო ნათესავი, иноплеменникъ, **ნათესაობა**, ს. თვისტომობა; შთამომავლობა; родъ, потомство; племя, поколѣніе; порода; родство, დაბად. 50—8; (ვჰნათესავობ, ხრ. არა აქვს; ვენათესავები, -ვე); ზ. უ. ნათესავად ვეყვი, быть въ родствѣ, **ნათესავობითი**, ზედ. родственный, національный, народный, **-ბრუნვა**, родительный падежъ.
ნათესი, ზედ. დათესილი, посѣянный, засѣвъ.
ნათიბი, ზედ. გათიბული, скошенный.
ნათლად, ზზ. სინათლით, ясно, свѣтло.
ნათლება (ვა), ზ. მ. ვანათებ, სინათლეს მივსცემ, свѣтить, освѣщать, (ვინა), ზ. უ. ვჰთენდები, разсвѣтать.
ნათლვა, ნ. ნათლოჳა.
ნათლია, ს. მიმრქმელი ჩჩვილისა წმინდის ემბაზისაგან, крестный отецъ, крестная мать, воспріемникъ.
ნათლიანი, ზედ. სინათლის მქონი, свѣтлый.
ნათლიაობა, ს. ნათლიად ყოფნა, воспріемничество; (ვჰნათლიაობ), ზ. უ. быть воспріемникомъ.
ნათლიერი, ზედ სინათლის მქონი, свѣтлый, лучезарный.
ნათლივ, ზზ. სინათლით, во время разсвѣта, днемъ, ვეფხ. 1065.
ნათლი-დედა, ს. ნათლულის დედა, кума.
ნათლი-მამა, ს. ნათლულის მამა, кумъ.
ნათლის მცემელი, ს. მომნათლეველი; სახელი ესე ეკუთნვის საკუთრად იოანე მორბედსა; креститель.
ნათლისღება, ნათლისცემა, ნახე ნათელი.
ნათლისღება, ს. ერთი შვილთა საიდუმლოთაგანი; დღესასწაული 6 იანვარს; крещеніе (таинство); крещеніе (праздникъ), богоявленіе.
ნათლობა, ს. წვეულობა დღესა ჩჩვილის მონათლევისა, крестины, ერისთ. 45.
ნათლოჳა, ნათლვა, ს. крещеніе, (ვჰნათლავ, -ლე), ზ. მ. ნათელს ვსცემ, крестить, (ვინათლები, -ლე), ზ. ვ. მოვინათლები, креститься.
ნათლული, ს. მონათლული ვისგანმე ყრმა, крестникъ, крестница.
ნათმენი, ზედ. მოთმენილი, перенесенный.
ნათნები, ზედ. მაგალ. სიტყვა, льстивое слово, ვეფხ. 1475.

ნათობა (ვჰნათობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. სინათლეს გამოვსცემ, ნათელს მოვჰფენ, ვანათებ, свѣтить, издавать свѣтъ, озарять, გუჯ. 31, ვისრ. 12.
ნათობი, ზედ. მნათობი, свѣтлый.
ნათოხნი, ზედ. თოხით ნათხარი, ნაბარევი, вскопанный.
ნათრგუნავი, ზედ. დათრგუნვილი, попранный.
ნათრევი, ზედ. მოთრეული, истасканный.
ნათურქალი, ს. ნაცყვენავი, ნაშოვარი, добыча, ვეფხ. 55.
ნათქვამი, ნათქომი, ზედ. თქმული, сказанный; слово, გორგ. 125, თავისი ნათქომია, онъ упрямъ.
ნათხარი, ზედ. მოთხრილი, выкопанный. [тый.
ნათხევარი, ზედ. დათხეული, დაღვრილი, проли-
ნათხზი, ნათხზელი, ზედ. დაწნული მაგალ. თმა; заплетенный, დარეჯ. 131; რუსუდ. 187; ქილ. 476; коса.
ნათხოვარი, ნათხოვი, ზედ. დროებით ნაშოვნი თხოვნით, выпрошенный на время, на подержаніе; ხამ. ვახც. 207, 210; ვისრ. 20; გლახაობით მოგროვებული, собранный, посредствомъ выпрашиванія милостыни; სიბრ. 64.
ნათხოვრება (ვა), ზ. მ. ვათხოვებ, одолжать, давать на время, (ვი), ზ. მიჩ. ვითხოვ დროებით, заимствовать на время, ხამ. ვახც. 207, 210; -პურისა, занять хлѣбъ.
ნაიავარი, ზედ. взятый въ добычу.
ნაიბი (არაბ.), მარზაპანი, მოადგილე, მაგიერი, ნაცვალი, намѣстникъ, префектъ, губернаторъ, **ნაიბობა**, ს. მარზაპანობა, намѣстничество.
ნაიდი, ს. ადგილი, სადაც კაენი, შემდგომად ძმის მკვლელობისა გადავარდა, Наидъ, мѣсто куда Каинъ, послѣ убіенія брата, укрылся, 1 ქართ. 300.
ნაძობილარი, დად-ყოფილი, бывшая сестра, ხაბ. ლ.
ნაილაჯობით, ზზ. ილაჯის გაწყვეტით, დიდის ცდით, съ трудомъ, ყარამ. 240.
ნაირი, ს. გვარი ან ფერი, сортъ; манера, ამ ნაირად, ე. ი. ამ გვარად, такимъ способомъ, ნაირნაირი, различный.
ნაკადი, ნაკადული, ს. მცირე ტოტი მდინარისა, ან რუვი, მცირე წყარო, потокъ, ручей, ვეფხ. 396; 1049; ტიმ. 47; ფსალ. 118—136; ბუნ. კ. 143; იერემ. 31—9; ნაკადი მდინარისა, ე. ი. მდინარის ადგილი, სადაც ჰსდის, русло рѣки, მროვ. 108; რუს ნაკადი, ვახტ. ხამ. რუს ერთი ტოტი, вѣтвь канала.
ნაკადრები, ზედ. сказанный съ смѣлостью.
ნაკაზმი, ნაკმაზი, ზედ. მორთული; დარჩეული; ნარჩევი ჩენჩო, ჩელხი, убранный; очищенный; сорные остатки пшеницы, ячменя и т. п. -სიტყვა, ე. ი. დარჩეული, დარკვეული სიტყვა, изысканное слово, выраженье, ვეფხ. 1512.
ნაკაპარნი, ს. საისრე ქარქაში, კაპარჭი, тулъ, колчанъ.
ნაკარგკაცევი, ზედ. ყოფილი კარგ-კაცად ან კარგის კაცის ხელში ნამყოფი, бывшій хорошій человѣкъ, или вещь, бывшая у хорошаго человѣка, ქილ. 460.

ნაკაფი, ზედ. ან ს. გაკაფული ხე ან რაც დაკაფულია, вырубленный; вырубки, обрубки, ქილ. 574; -ტყე, вырубленный лѣсъ, ნაკაფი ხმლისა, рана отъ сабельнаго удара, ქილ. 52.
ნაკბენი, ზედ. ან ს. კბენილი; ან კბენის ადგილი, укушенный; слѣдъ укушенія; ვეფხ. 1255; ქილ. 167.
ნაკბენჩი, ს. მოკბენჩილი, кусокъ откушенный.
ნაკბილარი, ს. ნაკბენზედ დაჩნეული ადგილი კბილისა, слѣдъ отъ укушенія на тѣлѣ.
ნაკეთარი, ნაკეთილარი, ს. კეთილი რამ ნაქმნარი, благодѣяніе, добро, ქილ. 16, 211, 643.
ნაკეთი, ზედ. გაკეთებული, сдѣланный.
ნაკელი, იმერ. ნეხვი, навозъ, ბაქრ. 180.
ნაკემსი, ზედ. დაცერილი, წვრილად დაჭრილი, мелко изрубленный, надрѣзъ.
ნაკენვი, ს. პირში გამოყრილი მუწუკები; ნაყვავილარი, молочница (болѣзнь); рябость; ბუნ. ლ; **ნაკენჩხალი**, ნ. **ნაკერჩხალი**.
ნაკეპი, ზედ. დაკეპილი, მაგალ. ხორცი, битое, рубленное (мясо).
ნაკერაძალი, ს. მონაზონის ბუში, незаконный сынъ монаха.
ნაკერი, ნაკერავი, ზედ. ან ს. შეკერილი; შეკერილობა; шитый; шитье, шовъ; რუსუდ. 432.
ნაკერპავი, ს. კერპთ ნაზორევთაგანი; ადგილი სადაც იდგა კერპთა ტაძარი, жертва, принесенная идолу; принадлежащій идолу; мѣсто, гдѣ былъ храмъ язычниковъ; 25—2, 1 კორ. 10—29.
ნაკერჩხალი, ს. მცენ. кленъ (дерево), ბუნ. ლ.
ნაკეცი, ს. ადგილი სადაც დაკეცილია სამოსელი, ქაღალდი, сгибъ, перегибъ, ორნაკეცი სახლი, двухъэтажный домъ, ასნაკეცი ცრემლი, რუსუდ. 493; сто струй слезъ.
ნაკვალევი, ს. დაჩნეული კვალი, слѣдъ; борозда; ვეფხ. 97; ისო ზირაქ. 7—3; დარეჯ 128; ვისრ. 170.
ნაკეთი, ზედ. сдѣланный.
ნაკვეზი, ზედ. გამოკვებული, выкормленный.
ნაკვეთი, ზედ. ნაჭერი, მონაკვეთი; ს. გარეგანი სახე, შესახედავი ნივთისა, მორფი, ნაკუთი ან ნაქუთი, отрѣзанный, отрѣзокъ; фасъ, начертаніе, эскизъ, видъ, изображеніе; ვეფხ. 836, 963; ვისრ. 31; 138; ქილ. 59; ლოღიკ. ნაწილი რომლისამე სწავლისა, часть, отдѣлъ науки, и т. п. ლოღ. 92, სახე ნაკვთი ან ნაქუთი; **ნაკვეთიანობა**, ს. მკვეთრობა მაგალ. ხმლისა; სახე, შეხედულობა, ტანადობა; острота сабли и т. д.; видъ, стройность; დარეჯ. 27; 10; ვისრ. 23; რუსუდ. 709, **ნაკვეთობა**, ს. გაჭრილობა, разрѣзъ, ვეფხ. გამ. თ. 891.
ნაკენჩხალი, ნაკერჩხალი, ს. მცენ. кленъ, ბუნ. ლ.
ნაკვერცხალი, ს. მნთებარე ნახშირი, горящій уголь, жаръ.
ნაკუთი, ნაკვთი, ნ. ნაკვეთი, ნაქუთი; ნაკვრთენი, ნ. ნაკურთენი.
ნაკი, ს. ნაკლებობის შესასრულებელი; ვეფხ. 800; ძველთა ასტრონომოსთა გამორიცხვითა წელიწადსა აქვს 365 დღე და 6 ჟამი; ოთხს წელიწადს 6 ჟამი შეიქმნება 24 ჟამად ან ერთი დღედ, ამისგამო

მეოთხესა წელიწადსა აქვს 366 დღე, ერთი დღე მეტი; ეს ერთი დღე დაერთვის თებერვალსა და მაშინ 28 დღის მაგიერ შეიქმნების ოცდა ცხრა დღე თებერვლისა; ამ ერთ დღე მომატებულს წელიწადსა ეწოდების **ნაკი**; ახალთა ასტრონომოსთა გამოძიებითა შემეცნებულ არს, რომელ წელიწადსა აქვს 365 დღე და არა სრული ექვსი ჟამი, არამედ ნაკლები 12 ან 15 მინუტთა, ასე რომ ასოცსა წელსა ეს ნაკლები მინუტები შეიქმნება მთელი დღე. ამისგამო, რადგანაც ნიკიის კრებითგან ვიდრე აქამომდე გარდახდა 1560 წელიწადი, 12 დღე ნაკისა მეტ არის, დასავლეთის ეკკლესია და მთელი ევროპა 12 დღით წინ აღრიცხვენ დღეთა, მაგალ. როდესაც ჩვენ ვანგარიშობთ მარიამობის 1 დღესა, ისინი მოუმატებენ 12 დღესა და ანგარიშობენ იმავე მარიამობის თვეს 13. ამას ეწოდება ახალი შტლი და ჩვენს ანგარიშსა ძველი შტილი; высокосъ, высокосный день, ნაკიანი წელიწადი, высокосный годъ, ნაკად აქვს ჭირი სამისოდ, ამ წელიწადსა წლეულსა, ვეფხ. 800; ე. ი. ამ წელსა ნაკიანსაო (უბედურსაო), ჩემს შერმადინსაო უამისოთაც ჩემი მოშორების მწუხარება მოემატაო, въ этомъ высокосномъ году (несчастливому) моему Шершадину прибавилось и горе моей разлуки.

ნაკიდარი, повисшій.

ნაკიდები, ზედ. ჩამოკიდებული, повѣшенный.

ნაკიდური, ს. ნაპირი; სამზღვარი, край, берегъ; граница.

ნაკითხი, ზედ. წაკითხული, начитанный, ან გამოკითხული, спрошенный.

ნაკლ-გონებიანი, ზედ. ჭკუა ნაკლული, ჭკუა თხელი, слабоумный.

ნაკლები, ზედ. საზომით ან რიცხვით შეუსრულებელი, неполный, початый, недостаточный; недостача; რუსუდ. 510; ცოდნა-ნაკლები, недоучившійся, ქილ. 349; ასი ან ასზედ ნაკლები, сто и меньше ста; ჭკუა ნაკლები, слабоумный, გორგ. 282; ნაკლებს ვუზამ, причинить кому изъянъ, გორგ. 235; **ნაკლებობა**, ს. არა სრულება; ზადი, სინჯი, წუნი; ნაკლულევანება, უპოვარება, უქონლობა; несовершенство, недостатокъ; -ფულისა, недостатокъ въ деньгахъ, **ნაკლებობა**, **ნაკლულობა**, **ნაკლულევანება**, ს. უპოვარება, უქონლობა, ზადი, სინჯი; недостатокъ, скудость; ვეფხ. 1467; 2 სჯული 26—14; მარკ. 12—44; **ნაკლული**, ზედ. არა სრული, არა სავსე, დანაკლებული, неполный, початый, გონება ნაკლული, слабоумный, **ნაკლულევანი**, ზედ. უქონელი, გლახაკი, უპოვარი, скудный, недостаточный, бѣдный, лишенный средствъ къ жизни, 2 სჯული 24—14; ფსალ. 33—10; ებრ. 11—37.

ნაკლი, ზედ. ნაკლები, недостаточный, недостача.

ნაკმაზი, ნ. ნაკაზმი.

ნაკოდალი, ს. ღერი; შეშას ნაპობი, полѣно.

ნაკოდარი, **ნაკოდი**, ს. დაჭრილობა, рана.

ნაკორდალი, ს. ნახნავი კორდი, ნარბილი, вспаханное поле.

ნაკრავი, ზედ. ან ს. ნაცემი, ударенный; слѣды удара; ვეფხ. 70, 74; სამ. ვახტ. 180; 2 ქართლ. 534, წყალნაკრავი ღვინო, вино, разбавленное водою.

ნაკრავი, **ნაკრაული**, ს. გამოკრული, შეკრული ბოხჩა, ხელსაახოცი და სხ. связка, узелъ, ანდრ. 31; ან შეკრული, связанный, დაბად. 42—27; შაქარ ნაკრავი, подслащенный сахаромъ, ხამზ. 140.

ნაკრაულობა, ს. დაკვრა, ударъ, სამ. ვახტ. 194.

ნაკრეხი, ნახე ნაძარცვი.

ნაკრტენი, ს. მფრინველთ ფრთების ქვეშ წმინდა ბუმბული, пухъ, ან დაცვინული ფრინვლის ბუმბული, перья птицъ отпавшія, ქილ. 399; ნაკრტენის შესხმა, опериться послѣ лишенія.

ნაკრულობა, ს. ნაკრაულობა, ударъ, დარეჯ. 2—14.

ნაკჳალევი, ნ. ნაკვალევი.

ნაკუთი, ნ. ნაქუთი.

ნაკუთალი, ს. კუნთი, წვივის სისქე ხორცთა, икры, лядвея.

ნაკუკი, ს. ხილთ გულს კურკათ საცავი, скорлупа фруктовыхъ косточекъ, напр. персиковъ и т. п.

ნაკჳრთენი, **ნაკვრთენი**, ს. ქეცი, паршъ.

ნაკურთხი, ზედ. კურთხევა მიღებული, благословенный, ნაკურთხი წყალი; святая вода, ნაკურთხი პური, освященный хлѣбъ.

ნაკუფხალი, ს. კუფხლის მონაგლეჯი, сорванная виноградная кисть.

ნაკუწი, ს. ნამკესი, მცირე ნაჭერი ნაქსოვთა და მისთანათა, лоскутъ лоскутокъ, кусокъ, обрѣзки, ქაღალდის ნაკუწები, обрѣзки бумажные, **ნაკუწ-ნაკუწად**, въ куски.

ნალაპარაკევი, ზედ. თქმული; წაკიდებული, ნაჩხუბი, говоренный, сказанный; поссорившійся.

ნალახავი, **ნალახი**, მაგალ. ფეხითა, ზედ. ფეხით გაქელილი; ნაცემი, помятый ногою; битый; რუსუდ. 654; 918; ნალახი მიწა ჩემის ფეხისაგან, попранная земля моими ногами, რუსუდ. 832.

ნალბანდი, ს. ნალი, საჭედარი; ან ნალის დამკვრელი; подкова; кузнецъ, который куётъ лошадь; **ნალბანდობა**, ს. ნალების დაკვრის ხელობა, кузнечество.

ნალბაქი, ს. პატარა ჩაის პინაკი, блюдечко чайное.

ნალბობი, ზედ. დამბალი, вымокшій.

ნალევა, ზედ. მლივი, გალეული, ჭანი, тощій.

ნალევი, ზედ. დალეული, выпившій; испитый.

ნალევი, ს. ნოტიოს ნაძირალი, ან ძირს დანარჩენი თხლე, поддонки, гуща, осадки.

ნალესი, ზედ. გალესილი (დანა), точенный.

ნალეწი, ზედ. გალეწილი; დამსხვრეული, დამტვრეული; ნამტვრევი; вымолоченный; разбитый; дробезги; обломки, სიბრ. 146.

ნალი (არაბ.), ს. ლუმბა, საჭედარი, подкова, ნალის კბილი, шипъ у подковы.

ნალი, ს. სათხეპელი, სართხმელი, ძელი კედელში დატანებული, брусъ, маурлатъ; ნალი კარისა, притолока, რ. ქ. ლ.

ნალია, ს. ფაცხა, საღომე სახლი, амбаръ для проса.

ნალიქნი, ზედ. მზაკვრობით ქმნილი ან ნათქვამი, хитростный; хитросплетенье; ვეფხ. 526, 565, 581.

ნალ-ლურსმანი, ს. ნალი და ლურსმანი, подкова и гвоздь; 2 .ქართლ. 323.

ნალო, ს. მარხილივით თოვლზედ სათრეველი ზამთარში საჯდომი, салазки, საბ. ლ.

ნალო, ს. ხათარი, მოჭრილი ხე ურემთა და მარხილთა ზედა მობმული ტყიდამ მოსათრეველად, отрубленное дерево, брусъ.

ნალო (ბერძნ.), ს. ანალოღია, საწიგნე, налой.

ნალოცვარი, ნალოცი, ზედ. ლოცვა გათავებული; отмолившійся.

ნალტოლვარი, ნალტოლვი, ს. გამოქცეული, бѣжавшій; бѣглецъ.

ნალუსმანი, ს. кусокъ желѣза на одну ковку, ბაქრ. 330.

ნალხენი, ზედ. ლხინ მორჩენილი, окончившій увеселенія, ნალხინებს, послѣ веселія.

ნამა (ვჰნამ), ნ. ნამვა.

ნამალევი, ზედ. დამალული, დაფარული, скрытый, **ნამალევად**, ზზ. მალვით, ფარულად, тайно, секретно, ხომხ. სამ. 333; რუსუდ. 851.

ნამარგლი, ზედ. შამბი მომკილი მარგლითა, выполотый.

ნამართები, ზედ. მოვალე, должный, სამ. ვახ. 36.

ნამართებულობა, ს. სიმართლე, право, правота, სამ. ვახტ. 191.

ნამარხევი, ზედ. დამარხული, скрытый, 1 ქართლ 428; -პირობა, тайное условіе, ქილ. 350.

ნამარხულევი, ზედ. დამარხული, დაცვილი; მარხვის შემნახავი; сокрытый, тайный; постившійся; ქილ. 595.

ნამატი, ს. მომატებული რამ; прибавка, კავშ. 79.

ნამაქიანი (სპარს.), ზედ. მარჯვე, მოხერხებული; საკუთრად მარილიანი სიტყვა, პასუხი, და სხ. ловкій; красное словцо, приличный отвѣтъ, **ნამაქიანად**, краснорѣчиво, прилично, ნამაქიანი ქალი, ე. ი. სანდომიანი, привлекательная дѣвушка.

ნამაშია, ქილ. 536?

ნამგალა, ს. მფრინ. сѣрый дроздь, იოანე ბატ. родъ касатки, ერის. ლ; стражевка, ნ. ჩ. ლ.

ნამგალი, ს. მანგალი, სამკალი იარაღი, серпъ.

ნამგზავრი, ზედ. გაგზავნილი; გზაზედ ნამყოფი, დაღალული; посланный; кто былъ въ пути, усталый; ვეფხ. 1273.

ნამდვილი, ზედ. და ს. ჭეშმარიტი, უცილო; დედანი წერილისა და სხ. подлинный, точный, истинный; подлинникъ; **ნამდვილად**, ზზ. подлинно, дѣйствительно, точно, **ნამდვილობა**, ს. სინამდვილე, подлинность; точность.

ნამდიდრევი, ზედ. მდიდარ ყოფილი, бывшій богачъ, სიბრძ.

ნამდურავი, დამდურებული, поссорившійся, სამ. ვახტ. 182.

ნამეგობარი, -ბრალი, ზედ. მეგობარ ყოფილი, бывшій другъ.

ნამემანდარელი, ს. მემანდრად ყოფილი, бывшій приставомъ при гостяхъ; 2 ქართლ. 548.

ნამეტანი, ნამეტნავი, ნამეტი; ზედ. ნამატი, მომატებული, ზომაზედ ჭარბი, излишекъ, избытокъ, მატ. 12—34; მარკ. 12—44; ლუკ. 21—4; რუსუდ. 332, 348, 461; 1 ქართლ. 262; დავ. 142; სამდღის ნამეტსა, болѣе трехъ дней, 1 ქართლ. 262; **ნამეტან, ნამეტნავად**; ზზ. მეტადრე, უფრო, тѣмъ болѣе; ნამეტნავად ეწყინა, очень огорчился, გორგ. 1; რუსუდ. 421; ნამეტნავად იამა, очень пріятно было ему, **ნამეტანობა, ნამეტნაობა**, ს. სიმეტნე, მომატებულობა, излишество, **ნამეტური**, ზედ. მომატებული, излишній.

ნამეფავი, -ფარი, ს. მეფედ ყოფილი, бывшій царь.

ნამეხარი, ზედ. მეხდაცემული, пораженный громомъ.

ნამვა (ვჰ), ზ. მ. დავნამავ, დავსცვარავ, დავასველებ, намочить, -მაუდსა, мочить сукно, (ვი, მაგალ ცრემლსა), ზ. მ. ცრემლსა ვღვრი, проливать слезы, ჩონგ. 25; ღაწვი ცრემლითა მინამა, увлажилъ щеки свои слезами; ვეფხ. 680; 683; სასოდ იმედი გვინამა, онъ послалъ намъ лучъ (влагу) надежды, ქილ. 208.

ნამზადი, ზედ. მომზადებული, приготовленный.

ნამზითვი, ზედ. მზითევში მიცემული, отданное въ приданое. [центы.

ნამთავნი, ს. თავნში ნარგები, სარგებელი, про-

ნამთვრალევი, ზედ. დამთვრალ ყოფილი, отрезвившійся, რუსუდ. 505.

ნამი (სპარს.), ს. ტენი ან ცვარი; ორთქლი, ნამეტნავად ფლავისა; роса; влага, влажность; паръ; შავთ. 87; არაყმა რა ნამი შექმნას, когда водка начнетъ выпускать паръ, ქიმია 51; ნამსა თხელსა აპკვრევდნენ, ე. ი. მცირე ცრემლსა ჰყრიდენ, прослезились, ვეფხ. 1356, ნამი წვიმისა დასცემია, попала дождевая капля, რუსუდ. 876; **ნამისჭია**, ს. ჭია, кавшакъ, тысяченогъ (насѣкомое), პ. ფ. ლ. **ნამიანი**, ზედ. ნოტიო, ტენიანი, влажный, сырой, ქიმ. 23; **ნამიანობა**, ს. ტენიანობა, влажность, сырость, (ვჰნამიანობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. быть влажнымъ, ვისრ. 151.

ნამიჯნურევი, ზედ. მიჯნურ ყოფილი, любившій, ჩახრ. 43.

ნამკალი, ზედ. მომკილი, сжатый (хлѣбъ).

ნამკევი, ნამკეხი, ნაკემხი, ს. ნაკუწი, წვრილი ნაჭრები, обрѣзки, кусочки, крупинки, крохи, ზედ. პატარა, წვრილი; крошечный.

ნამკვდრევი, ნამკჳდრევი, ზედ. სიკვდილის შემდგომ დარჩენილი, оставшійся послѣ смерти, выморочное.

ნამკი, ზედ. შემდგარი სხვა და სხვა ახოთაგან, составленный изъ разныхъ частей, კავშ. 345, 346.

ნამკი, ნამკიერი, ნამკობი, ზედ. შემკობილი, შემკული, украшенный, ვაშლი. 11.

ნამკი, ზედ. მომკილი, сжатый хлѣбъ.

ნამონები, ზედ. მონად ყოფილი, бывшій рабъ.

ნამორი, ს. დამრგვალებული ძელის თავი, чурбанъ, обрубокъ.

ნამორი, ს. ამოხვეული ნაწიბური, рубецъ (шитья).

ნამორჩები, ნამორჩი, ს. მორჩად დარჩენილნი, остатки отъ молодыхъ вѣтокъ, 1 ქართლ. 302; მარტ. 2—59.

ნამოქმედება, ს. дѣйствіе, ხუმრ. 43.

ნამოყვრალი, ნამოყვსი, ზედ. მოყვსად ან მოყვრად ყოფილი, бывшій родственникъ или другъ.

ნამოძღვრალი, ს. მოძღვარ ყოფილი, бывшій духовникъ или наставникъ.
ნამრავლი, გურ. рой пчелъ.
ნამრუდი, ნ. ნამურდი.
ნამრუშალი, ს. მრუშება ნაქნარი, прелюбодѣяніе, საბ. ლ.
ნამსახური, ზედ. ვისაც სამსახური და ერთგულობა წინაუძღვის, заслуженый, ვეფხ. 464; გუჯ. ჩოლაყ. 2; **ნმსახურობა, ნამსახურება**, ს. სამსახური, заслуга, заслуженость, 2 ქართლ. 141; ანტ. 11.
ნამსგავსები, -სევი, ნამსგავსი, ზედ. მსგავსი, похожій, подобный.
ნამსუქნი, упавоженная земля; ბაქრ. 180.
ნამსხვრევი, ზედ. ნამტვრევი. ნამუსრი, обломки.
ნამტერები, ნამტერალი, ზედ. მტრად ყოფილი, бывшій во враждѣ, ალბ. 119; სამ. ვახტ. 42.
ნამტვრევი, ზედ. ნამსხვრევი, обломки.
ნამტირალევი, ზედ. ნატირები, бывшій въ слезахъ.
ნამურდი, ს. ცის ფერი ქვა, голубой камень, ზუნ. ლ. რუსუდ. 348.
ნამული, ზედ. დანამული, ნამცურეული, влажный.
ნამუსი (სპარს.), ს. შეგნება, სვინიდისი; დაცვა პატიოსნებისა, совѣсть, честь, репутація, **ნამუსიანი**, ზედ. **სვინიდისიანი, შეგნებული**, честный, **ნამუსობა, ნამუსიანობა**, ს. პატიოსნება, чесность, (ვჰნამუსობ, ხრ. არა აქვს), ვჰპატიოსნობ, поступать честно, ვეფხ. 380; (ვენამუსები, -სე), ზ. თვ. პატიოსნად მოვექცევი, поступать по совѣсти, სამ. ვ. 110.
ნამუსრი, ნამუსრევი, ს. ნამტვრევი, ნატეხი, ნახორხალი, обломки, щебень, мусоръ; -პურისა, крошки отъ хлѣба, ამოს. 9—9.
ნამუშაკევი, ნამუშავარი, ს. ნაშრომი; მუშაობით გაკეთებული საქმე, трудъ, работа; обработка; ზედ. ნაშრომი, შემუშავებული, обработанный, სამ. ბერძნ. 344; ქილ. 697; მიწა, обработанная земля.
ნამუწუკარი, ს. მორჩენილის მუწუკის ადგილი, мѣсто, гдѣ былъ вередъ.
ნამუხთლავი, ზედ. მუხთლობით ვნებული, получившій вредъ отъ измѣны, თეიმ. განმ. ვეფხ. 1225.
ნამუხლი, ს. ადგილი დარჩენილი მუხლის დადგმისაგან, слѣды, оставшіеся отъ колѣнопреклоненія.
ნამქერი, ნ. ნანქერი, ზუნ კ 60, 124.
ნამღერი, ზედ. пѣтый; игранный, ნ. მღერა.
ნამყენი, ნამყნობი, ს. ხის შტო სხვას ხეზედ შეხორცებული ხელოვნებით, прививъ дерева.
ნამყო, ზედ. ნაქმი, прошедшій, **ნამყო სრული**, прошедшее совершенное, **ნამყო უსრული**, прошедшее несовершенное, **ნამყო უსრულესი**, давно прошедшее, **ნამყოფი**, ზედ. бывалый, ალბ. 100.
ნამშვიდობარი, ზედ. მშვიდობაში ნამყოფი, бывшій вь мирѣ.
ნამცეცი, ზედ. ნამკეკი, წვრილი ნაფხვენი პურისა და სხვათა, крошечный, кроха, крошка, малость; ერისთ. 2—49.
ნამცეცობა, ს. ნამცეცის მოგროვება ან დანარჩენისა დიდ-მარხვის ორშაბათს, собираніе крошекъ и остатковъ пищи въ чистый понедѣльникъ.
ნამცვრევი, ს. სთვლის შემდგომ დანარჩენისაგან მოკრეფილი, ожимки.
ნამცნები, ზედ. ან ს. ცნებული; მცნება; заповѣданный, наказанный; наказъ, наставленіе; ისა. 29—13.
ნამძინარევი, ზედ. сонный, спавшій.
ნამცხვარი, ზედ. გამომცხვარი, печеный.
ნამწვარი, ზედ. დამწვარი, горѣлый.
ნამწვი, ს. სანთლის დანარჩენი დაწვის შემდგომ; ნატისუხალი, огарокъ, ქიმ. 40; 2 სჯული 29—22.
ნამჭევრი, ზედ. ენამჭევრად ნათქვამი, краснорѣчиво сказанный.
ნამხედრალი, ზედ. მხედრად ყოფილი, бывшій воинъ.
ნამხევლარი, ზედ. მხევლად ნამყოფი, бывшая служанка.
ნამხეცი, -ცავი, ზედ. მხეცისაგან დაგლეჯილი, растерзанный звѣремъ, გამოსლ. 22—13; ლევიტ. 17—14; 22—9.
ნამჯი, ზედ. ნაჩხატი, ნაწვერალი, соломина, жниво, оставшееся на пашнѣ послѣ жатвы, ჩონგ. 98, боронникъ, ან მომკილი პური, сжатый хлѣбъ, ბერძნ. 221.
ნანა, ს. ბებია; бабушка, ახალციხ.
ნანა ან ნანინანა, ჩჩვილთ დასაძინებელი სიმღერის ხმა, баю-бай; баюканье, люлюканье, ნანას თქმა (ნანას ვიტყვი, ვსთქვი), баюкать, ჩონგ. 27.
ნანა, ნახე ნანვა.
ნანადირები, ნანადირევი, ზედ. ნადირობით დაჭერილი ნადირი, пойманный на охотѣ звѣрь, ვისრ. 21; რუსუდ. 365.
ნანატრი, ზედ. მოსურვებული, желанный, ნანახვი. ნ. ნანახი.
ნანახი, ზედ. ნახული; გამოვლილი, ნაცადი; видѣнный; испытанный; -ჭირნი, испытанное несчастіе; ქილ. 489.
ნანგრევი, ს. ჩამოქცეული რამ; ნაქცევი, ნაოხარი სახლი და სხ. обвалъ, осыпь; руйна, развалины; ერისთ. 67.
ნანდვილი, ნ. ნამდვილი.
ნანება, ნანიება (ვა), ზ. მ. დავანანებ, შევანანებ დანაშაულს, заставить раскаяться, сожалѣть, ვეფხ. 1094.
ნანეხვი, ს. სასუქ-დაყრილი მიწა, удобренная земля, სამ. ვახტ. 250.
ნანვა, სზ. სინანული, раскаяніе, сожалѣніе; ვისრ. 133, 145; (ვინანი, -ნე), ზ. მიჩ. სინანულში შევალ, შევინანებ, сожалѣть, раскаяться, ვეფხ. 1188; მენანება, არ მემეტება, жаль мнѣ; (ვენანები, -ნე), ზ. თვ. არ ვემეტები; жалѣть, беречь; **ნანობა**, სხ. სინანული, сожалѣніе, раскаяніе; (ვჰნანობ), ზ. უ. სინანულში ვარ, ვჰსწუხვარ, сожалѣть, раскаяваться, განმ. თეიმ. ვეფხ. 13.
ნანიჟი, ზედ. ნაცვარევი, დაცვარული, ნამ-დაკრული, смоченный, ქილ. 382.
ნანუკვარი, ზედ. ნათხოვნი, выпрошенный.
ნანქერი, ს. ქარისაგან შეგროვებული თოვლი, куча снѣга, нанесенная вьюгою.

ნაობახჩი, ს. საყარაულო, ხადარაჯო, гауптвахта.
ნაობღარი, ზედ. ობლად ყოფილი, бывшій сирота.
ნაოთხალი, ზედ. მეოთხედი ნაწილი, четвертая часть, четверть.
ნაომარი, ზედ. ომში ყოფილი; ომით აღებული, ნაშოვნი, бывшій въ битвѣ; взятый во время боя, ვეფხ. 1477; გორგ. 80; რუსუდ. 609; -ადგილი, мѣсто битвы; ვეფხ. 447; რუსუდ. 474; ნაომარნაცადი, ე. ი. ომში გამოცდილი, испытанный въ бою; опытный въ бою; **ნაომრობა**, ს. ომის გარდახდა, битва, ვეფხ. 1042; რუსუდ. 609.
ნაორგულევი, ზედ. кто былъ измѣнникомъ, ჩახრ. 46.
ნაოტარი, ნაოტები, ზედ. გამოქცეული ომის დროს, обращенный въ бѣгство.
ნაოფლარი, ნაოფლი, ზედ. ოფლ-ნადენი, вспотѣвшій.
ნაოში, ზედ. ნახნავი, вспаханный.
ნაოცარი, ზედ. მეოცედი ნაწილი, двадцатая часть.
ნაოცნი, ს. ოცნება, მოლანდება, привидѣніе, призракъ, 1 ქართლ. 262.
ნაოჭა, ს. მცენ. მარმიჭა, манжетка раст.
ნაოჭი, ს. ტანისამოსის ნაკერში მოფხუწვილი ადგილი, сборы у платья, ნაოჭების ასხმა, сбирать сборы у платья, **ნაოჭებიანი**, ზედ. сбористый, **ნაოჭ-ზრმვილი**, ს. მწიკვლი, მანკი, ზადი, ბიწიერება, დაჩნეული რაზედმე, порокъ, недостатокъ.
ნაოხარი, ზედ. დაცარიელებული, დაქცეული, გაოხრებული ადგილი, пустошь, пустырь, раззоренная мѣстность, развалина.
ნაპარევი, ზედ. ნაქურდალი, ворованный, краденный.
ნაპარსი, ზედ მოპარსული, обритый, остриженный.
ნაპარტალი, ს. ნაცვეთი ტანისამოსი მომკვდრის შემდგომ, обноски послѣ покойника.
ნაპატივები, ზედ заслуженный.
ნაპაქსი, ს. ობი, плѣсень.
ნაპერჭკალი, ნ. ნაპერწკალი.
ნაპირალი, ზედ. პირში ნადები; что лежало во рту.
ნაპირება (ვი), ზ. უ. სამზღვარს გარეთ ვილაშქრებ, защищать границы; ვეფხ. 142, 411; (ვენაპირები, -რე), ზ. თვ. მტერ სამზღვარზედ დავუდგები; ვუპირისპირებ; защищать границы; противустоять; ვეფხ. 774.
ნაპირები, ზედ. დანაპირი, დაპირებული, პირობით ნათქვამი, обѣщанный.
ნაპირი, ს. ზოგად კიდური; სამზღვარი; край; берегъ; граница; **ნაპირთა არე**, ნაპირის ადგილები, გორგ. 40; ვეფხ. 309; пограничныя мѣста, წყლის ნაპირი, берегъ рѣки; დარეჯ. 75; 2 ქართ. 307.
ნაპირობა (ვჰნაპირობ, -რე), ზ. უ. სამზღვარს გარეთ ვილაშქრებ, защищать границы.
ნაპობარი, ს. განხეთქილობა, разсѣлина, щель, ვეფხ. 895,
ნაპობი, ზედ. განპობილი, გახეთქილი; მოჭრილი ღერი შეშისა, рубленый, колотый; полѣно.
ნაპოვარი, ნაპოვნი, ზედ. პოვნილი, შემთხვევით ნაშოვნი, найденный; находка; ისუ ზირაქ. 29—4; რუსუდ. 818, 961.
ნაპრალი, ს. გახეთქილი კლდე, ზღუდე და მისთანანი, разсѣлина, трещина, საღმთო წერილში: ხვრელი, უფსკრული, пропасть, ნაპრალი კლდისა, разсѣлина въ каменной горѣ, ისაი. 2—19; ნაპრალი ზღუდისა, трещина въ стѣнѣ, 1 ქართლ, 74; და დაიმალნენ ერნი ქვაბთა შინა და ნაპრალთა. и люди скрылись въ пещерахъ и въ пропастяхъ; 1 მეფეთ. 136; 2 მეფე. 18—17.
ნაპყრობი, ზედ. დაჭერილი, завоеванный.
ნაძვი, ს. მცენ. пихта, сосна, ბუნ. ლ.
ნაძური, ს. ღვინის ნაწრეტი, ნაწური, выцѣдки вина.
ნარა, ნარას გაწევა, ს. ხმა მეომართა გამოწვევისა, крикъ для вызова на бой; ყარამ. 24, 95.
ნარაქლემა, ს. მცენ. волчецъ.
ნარაქლემი, ს. ცხოვ. наръ, дромадеръ, ერის. ლ.
ნარანდი, ზედ. გათლილი, выстроганный, ხეშური, ნახეწი, ნარანდი, стружки.
ნარაჯი, ს. მაგალ. მურაბა, варенье.
ნარბევი, ზედ. აკლებული, ნატაცები, ნაფორიაქები, пограбленное.
ნარბენი, ზედ. ნასრბოლი, набѣгавшійся, -ცხენი, потная лошадь.
ნარბილი, ზედ. ნახნავი კორდი, გატეხილი ხნვით, паръ, вспаханное поле.
ნარგები, ნარგი, ზედ. წილად შეხდომილი; სარგო, სარგებლობა; доставшійся по жребью, ალბ. 54; ქილილ. 637; 36.
ნარგი, ზედ. დარგული, посаженный (дерево).
ნარგიზი (სპარს.), ს. ყვავილი, нарцизъ (цвѣтокъ); ноготки, ერის. ლ. რუსთაველს უხმარია თვალად, у поэтовъ: глазъ; ვეფხ. 152; 969; 1134.
ნარგიზოვნობა, ს. მშვენიერობა ნარგიზთა, красота нарциза; 1 ქართლ. 302.
ნარდად, ზზ. ფასის გარდაკვეთით აღება სამუშაოსი, და არა დღიურად, მარდად, на подрядъ, гуртомъ, оптомъ, ნარდად აღება, снять на подрядъ, ნარდად მუშაობა, работать на подрядъ, ნარდად ყიდვა, купить оптомъ.
ნარდი, ზედ. ფასის გარდაკვეთით აღებული მუშაობა, оптовой
ნარდი (სპარს.), სამორინო სამღერელი კამათლებით, шашка, зернь; игра въ шашки.
ნარდი, ნარდიონი (სპარს.), ს. სურნელი ყვავილი თათარ. სუმბული, ლათ. nardus spica; ბუნ. ლ ; ქილ. 265; 56; ქებ. 4—13, 14; მარკ. 14—3; ან ზეთი მისი, რომელსაც ეწოდება ნელსაცხებელი და ზილოფიალი; нардъ; пахучее растеніе; благовонное масло, мvро; **ნარდოვანი**, ს. სუნნელი ზეთი ნარდისა, благовонное масло, ქილ. 684; **ნარდი ინდოური**, нардъ индѣйскій, **ნარდი ფრანგული**, ს. лаванда, (Lavandula spica), ბუნ. ლ.; ნარდი მთიური, медовка, укропъ медвѣжій, ბუნ. ლ.
ნარდიონი, -დოვანი, ს. благовонное масло изъ нарда.
ნარები, ზედ. ნასიარულევი, ходившій, ვეფხ. 1173.
ნარევი, ზედ. შერეული, смѣшанный; смѣсь.

ნარეკალა, ს. მცენ. роженецъ, борщевикъ, ბუნ. ლ.; чертополохъ, ერის. ლ. -ლურჯი, ნახე ნარი; ბუნ. ლ.
ნარეკალი, ს. მცენ. верблюжья трава, ერის. ლ.
ნარეცხი, ზედ. ან ს. გარეცხილი; ან წყალი ნაბანი სამოსელთა და ანუ ჭურჭელთა; мытый; помой.
ნართაული, ზედ. ზედ-დართული, придаточный; -სახელი, придаточное имя, ნართაულება (ვინართაულებ, -ლე), გ. მ. დავირთავ, მოვიმატებ; придать себѣ, მარტ. 2—135; ნართევი, ზედ. დართული, присоединенный, ივლით. 2—11.
ნართი, ნაზთი, ს. ცალ-წვერად დართული ბამბა, ლაზლი, და მისთანანი, прядь, ნ. სთვა.
ნარი, ს. მამალი აქლემი, верблюдъ, самецъ.
ნარი, ს. მცენ. чертополохъ, ერის. ლ.
ნარი, ს. ეკლიანი ბალახი ან კაჭაჭი მისი, колючія растенія, ვეფხ. 390; ვისრ. 177; приворотникъ, ბუნ. ლ. **ნარი თეთრი**, колючка, პ. ფ. ბუნ. ლ.; **ნარი დიდი**, მცენ. კუროსთავი, ტატაში; чертополохъ, волчецъ, პ. ფ.; **ნარი ლურჯი, ნარის ეკალი**, მცენ. синеголовъ, ერის. ლ.
ნარიბაბა, ს. ხმა, რომლითაც მაიმუნს ათამაშებენ. ხუმრ. 32.
ნარიგები, ზედ. დარიგებული, наученный.
ნარიდები, ზედ. დარიდებული, устраненный.
ნარიკი, ს. რკინის კვერის წვრილი თავი, остріе у молотка.
ნარიმანდა, ს. ზუბანა ხეზედ მოჭრილი, фальцъ, пазъ.
ნარინჯი (სპარს.), ს. მცენ. ან ფერი თეთრწითელი, померанецъ; цвѣтъ померанцовый, оранжевый; ვეფხ. 476; ქიმია. 133; ბუნ. კ. 192; ტიმ. 58; ქილ. 405.
ნარიზევი, ზედ. ნაპარსი.
ნარიყი, ს. ქარქარაკი, რიკრიკა, რიყეზედ გამონაგდები წყლისაგან ხე ან სხვა რამ; прибой, наносъ рѣки, выкинутый на берегъ.
ნარკენი, ზედ. ნაჭიდავები, боровшійся.
ნარკვევი, ს. გამოკრებილი რამ. отрывки, -სწავლისა, конспектъ науки.
ნარკნი, თევზ. ხელანი, Гнюсъ.
ნარმა (სპარს.); ს. გათეთრებული ხამოსელი, холстъ бумажный, ბაგრ. ბატ; 90.
ნარნარი, ზედ. ნელი და წყნარი, ტურფა, სანდომიანი, нѣжный, ვეფხ. 1418; ჩახრ. 22, 24; მარტ. 2—35; ნარნარი ხმა, нѣжный голосъ, რუსუდ. 485.
ნარონები, ნარონი, ზედ. ნასიარულევი, ходившій, ვეფხ. 1456; -ცურვით, плывшій, ქილ. 187.
ნარუდუნები, ზედ. რუდუნებით ნაშოვნი, ნალვაწი, ნაშრომი, пріобретенный трудомъ; трудъ; ეზეკ. 23—29.
ნარუქი, ს. პტული, ახალი ხილი სანუკვარი ან ახლად შემოღებული რამე საგანგებოდ და უცხოდ ნახელოვნები; свѣжіе фрукты; новизна, рѣдкость.
ნარღვევი, ზედ. დარღვეული, разрушенный, распоротый.
ნარჩევი, ზედ. ან ს. უდარესი დანარჩენი შემდგომ საუკეთესოსა გამორჩევისა; უკანასკნელი; браковка, негодные остатки; маловажный, ничтожный; 1 კორ. 4—3; რუსუდ. 347; შესაძ. ვახტ. მეფ. ხამ. პირველი; უნარჩევნესი, ничтожнѣйшій, ხოლო მე ვარ ნარჩევი მოციქულთა, ибо я есмь наименьшій изъ Апостоловъ, 1 კორ. 15—8; ნარჩევ-ნურჩევი, всякая всячина.
ნარჩევი, ს. ნალაპარაკევი, ნავეზირალი, совѣтъ, рѣшенный совѣтомъ, ყოველივე მათი ნარჩევი მას უამბეს, рѣшеніе совѣта объявили ему, ქილ. 352.
ნარჩენი, -ჩუნები, ნარჩომი, ს. დანარჩენი, остатокъ; ნარჩუნება (ვი), оставлять за собою.
ნარჩიტა, ს. მფრინ. ბუნ. ლ. птица щеголь.
ნარჩოლი, ზედ. ნაწყინარი, потерпѣвшій, საბ. ლ.
ნარცეცხლა, ს. მცენ. волчецъ (раст.); ბუნ. ლ.; раст. дѣдъ, ერის. ლ.
ნარცხვენი, ზედ. შერცხვენილი, пристыженный, ჩახრ. 48.
ნარცხი, ს. წყალი, რომელშიაც გარეცხილა რამე, помой, მოურავ. 205.
ნარძალევი, ნარძლევი, ს. რძალ ყოფილი, бывшая невѣстка.
ნარწმუნები, ზედ. დაჯერებული, ან სარწმუნოდ მიცემული; повѣренный.
ნარწყავი, ზედ. მორწყული, орошенный, ქილ. 435.
ნარწყევი, ს. გამორწყეული, рвотина.
ნაზა (სპარს. ნაი), ს. ნიშნავს სალამურისა მსგავსსა საკრავსა, флейта, ვეფხ. 178.
ნაზადგომევი, ს. სადგური, жилище, мѣстопребываніе.
ნაზადილევი, ზედ. სადილ-ნაჭამი, отобѣдавшій, **ნაზადილევს**, ზზ. послѣ обѣда.
ნაზაზრი, ზედ. მოფიქრებული, обдуманный.
ნაზაკუთრები, ზედ. собственный, წყობ. 845.
ნაზამალი, ს. მესამედი ნაწილი, третья часть, ვეფხ. 702.
ნაზამართალი, -თლევი, ს. განაჩენი სამართლისა, приговоръ, ზედ. გარდაწყვეტილი, განბჭობილი, рѣшенный, სამ. ვახტ. 205.
ნაზარი, ს. წვრილი და თეთრი ვარდი, бѣлая роза.
ნაზაუბარი, ზედ. თქმული, сказанный, ქილ. 442.
ნაზალი (არაბ.), ს. აკლება, აოხრიაქება; ограбленіе, опустошеніе, სამ. ვახტ. 13, 97; 2 ქართლ. 322; ალექ. 50; ნასალი უყონ, пусть подвергнутъ грабежу, опустошенію, **ნაზალჩი**, ს. მკრეხელი, ამკლები, грабитель; **ნაზალჩი ბაში**, ს. მკრეხელთ უფროსი, глава грабителей, 2 ქართლ. 317.
ნაზაქმი, ზედ. ქმნილი საქმე; დასაქმებული; сдѣланное или порученное дѣло.
ნაზახი, изображеніе, ჩახრ. 110.
ნაზახლავი, ნაზახლევი, ნაზახლარი, ს. დაქცეულის სახლის ადგილი, развалины дома, пустырь.
ნაზახური, ზედ. სახე დაჩნეული, ფეხით გაქელილი, ჭირის სანაცვლო, попираемый ногою, жертва, 1 კორ. 4—13.
ნაზაჯდომევი, ს. ნაჯდომი ადგილი, мѣсто сидѣнія, ვეფხ. 1016.
ნაზება (ვჰ), გ. მ. ვამდაბლებ, შეურაცხ ვჰყოფ, унижать, დავაჭკნობ, დავსჩაგრავ ყვავილს, заставить вянуть, заглушить цвѣтокъ, ვეფხ. 178; მენა-

სება, არ მომწონს, მეჩოთირება, მეგრგინება, щепотливо, низко для меня, (ვენასები, ვენასე), ზ. თვ. არ მოვეწონები, не нравиться, მენასები, мнѣ не нравишься, ვეფხ. 1358; ქილ. 249.

ნასება (ვა), ზ. მ. ახალ გავზდი, усотерить, ვეფხ. 178.

ნასესხები, ს. სესხად აღებული, ან მიცემული, отданный или взятый въ долгъ.

ნასესხი, ს. ვალი, სესხი, долгъ.

ნასვამი, ნასომი, ზედ. დალეული, напившійся; пьяный.

ნასთი, ს. ნართი, прядь, ნ. ნართი.

ნასი, ზედ. მდარე, ვერ კეთილი, низкій, ничтожный, თვალად ნასი, некрасивый, ვეფხ. 1199.

ნასიარულევი, ზედ. ნავალი, ходившій, ვეფხ. 902; განმ. თეიმ.

ნასიბური ვარდის წყალი, ვისრ. 135; самаго пріятнаго запаха розовая вода.

ნაზიფური (სპარს.), ზედ. воспитанный, деликатный.

ნასიკეთარი, ს. კეთილის ყოფა, რუსუდ. 711, 950; დავრ. 40, добро, благодѣяніе.

ნასისხლი, ზედ. რაც აღებულია სისხლის გარდასახადს ფასში, удовлетвореніе за кровь, за убійство, раны, სამ. ვახტ. 112; გუჯ. 29; 2 ქართლ. 192, 193, კახეთი ნასისხლად დავიჭირეთ, мы заняли Кахетію въ удовлетвореніе за кровь.

ნასიცხის მუწუკი, ს. სირსველი, პარტახტი, лишай.
[шавый.

ნასიცხიანი, ზედ. მეფხანოვანი, პარტახტიანი, ли-

ნასიძავი, ზედ. სიძვით ნაშოვნი, пріобрѣтенное прелюбодѣяніемъ, ანდრ. 33.

ნასიძარი, ზედ. სიძედ ყოფილი, бывшій зять.

ნასკვა (ვჳ), ზ. მ. გამოვნასკვავ, ნასკვად შევჰკრავ, завязывать въ узелъ (веревку), (ვინასკვები, -კვე), ზ. ვ. ნასკვად გამოვიკვრები, завязываться узломъ, გული მენასკვება, щемитъ мнѣ сердце, ვისრ. 122; **ნასკოვანი, ნასკვიანი**, ზედ. ნასკვებ-ნასკვები, узловатый, **ნასკვი**, ს. სკული, მრგვლად გამოკრული ძაფი, საბელი და სხ. узелъ, გახსნა ნასკვისა, развязать узелъ, ნასკვი გულისა, печаль сердца, რუსუდ. 159; ნასკვი ხილისა, ядро плода, **ნასკულობა**, ს. ნასკვი, გამონასკულობა, узелъ, узловатость, ქილ. 481, 483, 680.

ნასმენი, ნასმენალი, ზედ. სმენილი, გაგონილი, слышанный, ვისრ. 11; დარეჯ. 2 — 21; რუსუდ. 409; ნასმენ-ნახული, слышанное и видѣнное; ჩახრ. 76.

ნასნარი, ს. თეთრი ვარდი, бѣлая роза, ბუნ. ლ.

ნასნასი, ს. მცირე მაიმუნი.

ნასნებავი, -ბარი, ს. იგივე თეთრი ვარდი, бѣлая роза, ვისრ. 159.

ნასობა (ვნასდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰმცირდები, мельчать, ვეფხ. 1567.

ნასობი, ზედ. დასმული, вонзенный, -ისარი, стрѣла вонзенная, ქილ. 16; ერისთ. 23.

ნასომი, ნახე ნასვამი.

ნასოფლარი, ს. დაცარიელებული სოფლის ადგილი, разоренная деревня, пустошь, 2 ქართლ. 470; დასტ. 44.

ნასრი, ნასრანი, ს. თეთრი და წვრილი ვარდი, бѣлая, но мелкая роза, ვისრ. 4; ქილ. 651; ბუნ. ლ.

ნასრევი. ნასროლი, ზედ. გატყორცილი, გასროლილი, брошенный; выстрѣленный; выстрѣлъ; ვეფხ. 70, 74.

ნასრული, ს. 2 სჯული: საბას ლექ. ეს სიტყვა ასეა განმარტებული: წარმართნი რომელნიც ასწავებენ ეშმაკთა საიდუმლოთა მათ მასრული ეწოდების და რომელნიც შეუდგებოდნენ ამ გვარს სწავლასა მათ ეწოდებოდათ ნასრული; ე. ი. მასრული, учители волхвованія; ნასრული, послѣдователи ученія волхвовъ.

ნასული, ზედ. სულდგმული, одушевленный, ქილ. 600.

ნასუფრალი, ს. სუფრისაგან აღგენილი საჭმელი, остатки отъ обѣда, ქილ. 63, რუსუდ. 234; ანტ. 3—32.

ნასუქალი, ნასუქარი, ნასუქი, ზედ. უსხი ხვასტანგი, откормленный, ვეფხ. 55.

ნასყიდი, ზედ. სყიდული, купленный, სამ. ვახტ. 151; რუსუდ. 113; **ნასყიდობა**, ს. მოსყიდულობა, купля, покупка; ნასყიდობის წერილი ან წიგნი, купчая, სამ. ვახტ. 160.

ნასძლობი, ს. რძალ ყოფილი, бывшая невѣстка.

ნასწავლები, ზედ. დასწავლებული; გაძრახებული, დარიგებული; ნამცნები, სწავლული, выученный, обученный; подученный; ვეფხ. 772; რუსუდ. 650.

ნასწავლი, ზედ. სწავლული, მეცნიერი, ученый, ან ნამცნები, подученный.

ნასწრაფი, ზედ. ასწრაფებული, აჩქარებული, поспѣшный, ვეფხ. 1309.

ნასხამი, ს. ნაწევარი, სახსარი ასოთა, суставъ, -ძვალთა, составъ костей, ანდრია. 74; ნასხამი წყალი, пролитая вода, ნასხამი ხილი, висящіе на деревѣ плоды; ნასხამი მუწუკი, покрытый сыпью.

ნასხმევი, მაგალ. ალვირ ნასხმევი, взнузданный, ჩახრ. 49.

ნასხლევი, ზედ. წიდნა ვაზისა ნაკაფი ან ფიჩხი, обрѣзки виноградной лозы, хворостъ, იოან. 15—14; დან. 3—46; 1 ქართლ. 77.

ნასხლეტი, ზედ. გამოსხლეტილი; გოგოს გავარდნილი, выскользнувшійся; незаконнорожденный.

ნასხურები, ს. სხურებული, окропленный.

ნასხური, ზედ. უღირსი უნდო, недостойный, ევთვ. ცხოვრ.

ნატა, ნატი, ს. ტარსიკონი, მოქნილი სამოგვე ან თალათინი, замша, сафьянъ; опоекъ, საბ. ლ.; რუსუდ. 350; ვეფხ. 266, 612.

ნატამალი, ს. დანაშთენი; 1 ქართლ. 272; ჩამომავალი ან მომავალი შემდგომად ნათესავი, ვისრ. 4, 60; სამკვიდრო მამული, სამ. ვახტ. 195; სამღუთო წერილში: ნაოხარი, ქილ. 58; ტიალი ადგილი, ფსალმ. 101—7; 108 — 10; ოხერი, остатокъ; потомство; владѣніе; пустошь; ალარაფრის ნატამალი არ დარჩენია, у него ничего не осталось, მას არა აქვს სიყვარულის ნატამალი, у него нѣтъ ни малѣйшей искры любви, თუ პურის ორმო თავის ნატამალში აქვს, если онъ имѣетъ хлѣбную

яму въ своихъ владѣніяхъ, სამ. ვახტ. 256; შენ ვიროს ეცოლე და მისი ნატამალი გაგვიმრავლე, ты выходи замужъ за Виро и умножи намъ его потомство; ვისრ. 6, 60.

ნატანციები, ზედ. ნათამაშევი, танцовавшій.

ნატანჯი, ზედ. ტანჯული, измученный, ვისრ. 186.

ნატაცები, ზედ. აკლებული, похищенный, отнятый; ისაი. 61—8; იეზეკ. 22—25; მარტ. 1—133; მარტ. 23—25; ფილიპ. 2—6.

ნატერფალი, ს. ფეხის ტერფთა დადგმითა დაჩნეული ადგილი ან ადენილი მტვერი, слѣдъ, прахъ ногъ, пыль ვეფხ. 76, 646, 1547; ქილ. 22.

ნატეხი, ს. მოტეხილი, ნამტვრევი, сколокъ, отломокъ, ломоть; ნატი, ნ. ნატა.

ნატვირნი, ს. გამოქანდაკებული კერპი, изваяніе, статуя.

ნატვიფარი, ს. отпечатокъ, слѣдъ; впечатлѣніе.

ნატირალი, **ნტირები**, **ნატირი**, ზედ. ცრემლ-დაღვრილი, заплаканный, ვეფხ. 513, 628, 822; 947.

ნატიხუხალი, ს. სუნი დამწვრის ნატისა, მატყლისა, და მისთანათა, запахъ отъ горѣлой кожи, смрадъ, гарь, -სდის, гарью пахнетъ.

ნატიფი, ზედ. თლილი ქვა; ვეფხ. 1120; მშვენიერი, მოხდენილი, ლამაზი, ვეფხ. 1330; ჩახრ. 21; გამოქანდაკებაში: ამოჭრილი სახე; тесанный, граненный, шлифованный; нѣжный, красивый, пригожій; въ скульптурѣ: изваяніе, фигура; ნატიფი სიტყვა, красное словцо, **ნატიფად**, ზზ. მშვენიერად, ნაზად, красиво, нѣжно; ნატიფად გაკეთებული საჭმელი, вкусно приготовленное кушанье, **ნატიფება** (ვა), ზ. მ. დავამშვენებ; красить, украшать, ვეფხ. 205.

ნატკენი, ს. დაშავებული ადგილი, ушибъ.

ნატკვეფი, ს. ჭაჭის ნაწნეხი, შამანი, выжимки виноградныя, сокъ, რიცხვ. 6—4.

ნატკივარი, ს. болѣлое мѣсто.

ნატრება (ვა), ზ. მ. მოვასურვებ, მოვანდომებ; возбудить желаніе; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიწადინებ, მოვისურვებ, желать, მე უცხოს უცხო მანატრა მოსმენა სანატრელისა, я чуждый захотѣлъ выслушать интересный разсказъ, ვეფხ. 994.

ნატრა, სზ. желаніе; (ვჰნატრი, -რე), ზ. მ. დავნატრი, ნეტარებას მივუწერ, ვაქებ, ублажать, чествовать блаженнымъ, прославлять, ლუკ. 1—48, ფსალ. 71—17; 143—15; (ვინატრი, -რე; მენატრება, -რა), ზ. მ. მოვინდომებ, მოვისურვებ, მოვიწადინებ, пожелать, ვეფხ. 17; 426, 432; გორგ. 245; მნატრი, ზ. მ. სანატრელ, ბედნიერ მყოფ; მეტრელები; მემშურნები, ублажаешь меня; завидуешь мнѣ; დაბად. 30—14; რუსუდ. 76; (მინატრი, -რე), ზ. მ. მინდომებ, მისურვებ, желаешь мнѣ, ამიერითგან მნატრიდენ მე ყოველნი ნათესავნი, отъ нынѣ всѣ племена нарѣкутъ меня блаженною, ლუკ. 1—48; ნახვის ნატრვა, до свиданія, **ნატრულობა**, ს. желанье, (ვჰნატრულობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. მსურს, მეწადინება, желать, **ნატრული**, ზედ. მოსურვებული, желанный.

ნატრაბახი, ს. болтовня.

ნატუხალი, ზედ. დამწვარი, გარუჯვილი ცეცხლით, обожженный, опаленный, ვეფხ. 1339.

ნატყვენავი, ს. ნაშოვარი, ალაფი, добыча, ვეფხ. 1217, განმ.

ნატყვევები, ზედ. ტყვედ დაჭერილი ან ყოფილი, плененный, взятый въ плѣнъ; სამ. ვახტ. 61; бывшій въ плѣну.

ნატყორცი, ზედ. გასროლილი, брошенный, выпаленный; ქილ. 204.

ნაუბარი, **ნაუბრი**, **ნაუბნარი**, ზედ. ნალაპარაკევი, ნათქვამი, сказанное, ვეფხ. 88; 368, დარეჯ. 117; რუსუდ. 577; ქილ. 21, 219.

ნაუზმო, ზედ. უზმო უჭმელი, неѣвшій, на тощій желудокъ.

ნაუნჯარი, ზედ. ნასაქონლარი, ვისაც ქონება ჰქონია, бывшій богачъ; მონაგები, მონაგარი, пріобрѣтеніе, стяжаніе.

ნაურნევი, ზედ бывшій подъ попечительствомъ.

ნაუსამართლოები, ზედ. უსამართლოებით მოგებული, незаконнопріобрѣтенное.

ნაუხტარი, ს. წიგნი დაწერილი, მინაწერი.

ნაუფლარი, ს. უფალ ყოფილი; საბატონო ყოფილი, საბატონარი; бывшій господинъ, господскій.

ნაუფლის წულევი, ს. უფლის წულობაში ნაქონი, имущество того кто былъ наслѣдникомъ; ვეფხ. 52.

ნაუფსკრულევი, ზედ. бездонный, дна неимѣющій, ჩახრ. 46.

ნაუწყები, ზედ. ცნობილი, увѣдомленный, извѣщенный.

ნაფაზი (არაბ.), ს. გულზედ ხიხინი (სნეულება), одышка, ნაფაზი ცხენისა, სირაჯა, сапъ, ნაფაზი შეეკრა, задержало дыханіе; ყარამ. 60; **ნაფაზიანი**, ზედ. одышный, -პირუტყვი, запаленное животное, т. е. опоенное, надорванное, ხომხ. სამ. 244.

ნაფასები, ზედ. დაფასებული, оцѣненный.

ნაფენი, ზედ. დაფენილი, постланный.

ნაფერტი, მრავ. **ნაფერტები**, ს. ბარტყულა; თავზედ დასადგმელი სამკაული; ხოირი, დიადიმა; клобукъ; увясло, діадема; გამოსლ. 36—32.

ნაფეტვარა, ს. სოკოა ერთგვარი, родъ грибовъ.

ნაფეხარი, **ნაფეხური**, ს. კვალი ფეხისა, ნატერფალი, слѣдъ ноги.

ნაფირი, ს. ზროხა კუდი, ზროხა სტვირი, духовой музыкальный инструментъ; რუსუდ. 114, 140, 637.

ნაფიცარი, **ნაფიცი**, ს. დაფიცებული; ნაფიცარი მოსამართლე; присягнувшій; присяжный, судья выбранный и принявшій присягу; სამართალი ნაფიცართა, судъ присяжныхъ.

ნაფიცხოური, ს. შემწვარი და მოხარშული ზუთხი, სამზ. 77, севрюжья спина, жаренная или вареная.

ნაფლეთი, ს. ნაგლეჯი დიდისა რისამე, обрывокъ.

ნაფოთქი თუთისა, ბუნ. კ. 246?

ნაფორიაქალი, ზედ. ნატაცები, ნარბევი, пограбленное.

ნაფოტა, ს. თევზია, плотва (рыба).

ნაფოტი, ს. ხის ანათალი, щепка.

ნაფრინავი, -ნი, ზედ. დაფრენილი, летавшій.
ნაფრცქვენი, ს. ხილის ქერქი ანათალი, кожура снятая съ плодовъ.
ნაფუზარი, ნაფუძარი, ს. მხოფლიონი უხმობენ: ნასახლარსა, ნაბოსლევთა და ხვასტანგთ ნადგომთა ადგილთა მახლობლად შენობათა, სადაც მიწა ფრიად გასუქებულია, მოსცემს კეთილსა მოსავალსა; удобренная земля, мѣсто гдѣ была усадьба (ფუძე), ივერი. № 33—14.
ნაფულარი, ს. კაცი რომელსაც ფული ჰქონია, бывшій денежный человѣкъ, ერისთ. 2—67.
ნაფუჩნარი, ზედ. გასუქებული ძუძუზედ, откормленный, ჩახრ. 47.
ნაფუშევი, ზედ. დაფუშვილი, მოშლილი, разрушенный, ვეფხ. 1259.
ნაფქვი, ზედ. молотый.
ნაფშვნეტი, ს. ნაფხვენი, ნალეწი, крошки.
ნაფცქვენი, ნ. ნაფრცქვენი.
ნაფხეკი, ს. ანათალი, ანაფხეკი; ქვაბის ძირზედ მიმწვარი ფლავი, оскребки, опилки.
ნაფხვენი, ს. ნაფშვნეტი, крошки.
ნაქადები, ზედ. დაპირებული, обѣщанный.
ნაქალაქარი, ნაქალაქევი, ს. დაქცეული ქალაქის ადგილი, развалины города.
ნაქაში ფერხთა (არაბ.), ს. ფეხის ნაფლეთი, ნანგრევი, обрывъ земли ногамя, ყარამ. 93.
ნაქაჯევი, ს. принадлежавшій діаволу.
ნაქები, ზედ. ქებული, ქებით განთქმული, славный, прославленный, -ღვინო, славное вино, -მხატვარი, славный живописецъ, გორგ. 68.
ნაქვთი, ნახე ნაქჳთი, ნაკვეთი.
ნაქვრივალი, ზედ. ქვრივად ყოფილი, бывшая вдова, სომხ. სამ. 165; бывшій вдовецъ.
ნაქვსი, ზედ. ან ს. ნაქსოვი, ткаиный; ткань, ან საყე, ანძა ხომალდისა, мачта; ისაი. 33—23.
ნაქვსი, -ქჳსი, ს. ანძა ნავისა, ხალე, мачта.
ნაქირავები, ზედ. დაქირავებული, нанятый.
ნაქიშპარი, ზედ. მტრული, враждебный, სამ. ვახტ. 183.
ნაქლიბი, ს. ნაფხეკი რკინისა, опилки.
ნაქმანი, ს. მაქმანი, თხლად ქსოვილი, кружево.
ნაქმარი, ნაქნარი, ნაქმნი, ზედ. ან ს. ქმნული ან გაკეთებული რამე, содѣланный, учиненный; дѣяніе, дѣло, поступокъ; იერემ. 1—16; ვეფხ. 847; ალბ. 54; ქილ. 455; რუსუდ. 395; 2 ქართლ. 553; ვისრ. 116; თავის ნაქნარი, учиненный имъ самимъ, რუსუდ. 738; **ნაქმი,** ს. მოქმედება; დანაბადი, ნაწარმოები, твореніе, дѣло рукъ, კავშ. 69, 228, 246; **ნაქმართობა,** ს. მოქმედება, дѣйствіе, поступокъ; რუსუდ. 251; სამ. სომხ. 207; **ნაქნარი,** ზედ. იგივე ნაქმარი, сдѣланный, ვეფხ. 457, სამ. ვახტ. 187; აზატ-ნაქნარი, отпущенный на волю, **ნაქნარობა** სამართლისა, სამ. სომხ. 393; производство суда.
ნაქონები, ნაქონი, ზედ. ქონებული, ნაშოვარი, მონაგარი, имѣніе, имущество, ადარნასემ დაიპყრა მისი ნაქონები, Адарнай овладѣлъ имуществомъ его, ვახუშტი: ნაქონები მამული, имѣніе которымъ кто владѣлъ.
ნაქორწილევი, ზედ. დაქორწილებული, обвѣнчанный, სამ. სომ. 179; ახლად ნაქორწილევი, молодые, недавно вступившіе въ бракъ, 2 ქართლ. 549.
ნაქრთამევი, ზედ. ქრთამით მონაგარი, пріобрѣтенный посредствомъ взятокъ.
ნაქრცვენი, ნ. ნაფრცქვენი.
ნაქსოვი, ს. ლარი, სამოსელი, ткань; исткапный, ისაი. 33—23; ორმაგი ნაქსოვი, двойная ткань.
ნაქჳთი, ნაქვთი, ნაკვთი, ს. ნაკვეთი, გარეგანის სახის შეხედულობა; ვეფხ. 316, 1071; მორფი, მუდახილი, მოხატული ან გამოქანდაკებული სახეები, კუწუბი; ნაკვეთი ღეომეტრიული; გალობაში: დამაშვენებელი კილოები; образъ, видъ; въ скульптурѣ: начертаніе, эскизъ; фигура геометрическая; въ пѣніи: напѣвъ, ნაქუთების მიცემა, тушовать, наносить тѣнь на картинѣ, დავემსგავსე ლომსა ნაქჳთად, я уподобился видомъ на льва, ვეფხ. 517; ნაქჳთები სიმღერაში, мелодія въ пѣніи, ნ. ნაკვთი.
ნაქულბაქევი, ს. ქულბაქთ ადგილი, развалины рынка, გუჯარი ალექსანდრე მეფისა.
ნაქურდალი, ნაქურდავი, ნაქურდი, ზედ. ნაპარევი; ворованный, краденный, სომხ. სამ. 245.
ნაქურთენი, ს. აფსკა, ხეთაგან ანაგლეჯი უშინაგანესი ქერქი, лубъ, мзга, დაბად. 30—37.
ნაქჳრივალი, ნაქჳსი, ნახე ნაქვრივალი, ნაქვსი.
ნაქურჩალი, ს. გარსი ან ნაფცქვენი ხახვთა და ნიორთა, наружная оболочка у лука, чеснока и т. п.
ნაქურცენი, ს. ქეცი, ქიცვი, ქერტლი, გარსი, чешуя, საქმ. მოც. 9—18.
ნაქჳსი, ნ. ნაქვსი ან ნაქსოვი.
ნაქცევი, ზედ. დაქცეული, разрушенный, развалина; ტიმ. 50.
ნაღამევი, ნაღამური, ზედ. ღამე გამოვლილი, переночевавшій, проведшій ночь.
ნაღარა (სპარს.), ს. დუმბული, სამვიკი, ნესტვი, труба музыкальная.
ნაღარახანა, ს. მენაღარეთ სახლი, домъ трубачей, დასტ. 89.
ნაღარი, ს. ხნულთ შუა დანარჩენი კორდი, лядина, заросль.
ნაღდად, ზზ. за деньги.
ნაღდი ფული (არაბ.), ს. наличныя деньги.
ნაღებავი, ს. შეღებილი, крашенный.
ნაღები, ს. რძეთაგან მოხდილი სიმსუქნე, сливки; сметана; снимки; ვეფხ. 449.
ნაღვარევი, ს. ღვარის წყალი, потокъ, იერემ. 31—40; მარტ. 1, 2 — 92, მროვ. 95; 3 მეფე. 17—6; 1 ქართლ. 409.
ნაღვაწი, ს. ნაშრომი, ღვაწლით ან შრომით მოგებული ქონება, пріобрѣтенное трудомъ имущество, ქილ. 697.
ნაღველი, ს. ცხოველთ შიგანურში ღვიძლთან მიკრული ბუშტი, რომელშიაც ჰხდგას შავი ანუ შავმომწვანო სქელი ნოტიო; 2 სჯული 32 — 32; ფსალმ. 68—21; მატთ. 27—34; მხოფლიურად: სევდა, ზრუნვა, ურვა, რუდუნი, ვეფხ. 857; ვიეთნიმე განარჩევენ ესრეთ: ნაღველი და ნაღველა ეწოდების სხეულის ბუშტსა და ნაღველი ზრუნ-

ვასა; საზოგადოდ იხმარების განურჩევლად ვითარცა ლექსი წმინდა; желчь; забота, попеченіе; შავი ნაღველი, ипохондрія, შენ რა ნაღველი უნდა გქონდეს, какая можетъ быть у тебя забота, ნაღველ-ქმული, შეწუხებული, огорченный, ვეფხ. 1560; **ნაღვლიანი**, ზედ. სევდიანი, შეწუხებული, დალონებული, მზრუნველი, озабоченнѣй, печальный; დარეჯ. 114, 120; ანდრ. 53; **ნაღვლიანობა**, ს. სევდა, მწუხარება, забота, **ნაღვლება** (ვა), ზ. მ. დავანაღვლებ, დავანანებ, შევანანებ; опечалить; заставить сожалѣть; სიბრ. 62, ვისრ. 69; პირს ვანაღვლებ, рветъ меня изо рта отъ пьянства, სომხ. 374, (ვინაღვლი), ზ. მიჩ. ვიურვი, ვჰსწუხვარ, печалиться, тужить, заботиться; ვეფხ. 625; (ვუ), ვიურვი ვისთვისმე, ზ. მ. заботиться о комъ, სომხ. სამ. 157, 332; (მენაღვლება, -ლა), ზ. თვ. მეწუხება, жаль мнѣ, заботитъ меня, (ვენაღვლები, -ლე), ზ. თვ. ვსწუხ ვისთვისმე, ვენანები, сажалѣть о комъ, жалѣть кого, ვის რა ენაღვლება, какая кому о томъ забота, нужда; ქილ. 556; რა მენაღვლება, какая мнѣ нужда; კაცია. 111; 6, **ნაღვლობა**, ს. მწუხარება, ურვა, ჭმუნვა; забота, печаль, (ვჰნაღვლობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰწუხვარ, тужить, печалиться.

ნაღვენთი, ს. მთებართა სანთელთაგან ჩამოდენილი წვეთი, оттопки свѣчные; ნაღვენთი დამეცა კაბაზედ, оплывокъ свѣчной капли попало мнѣ на платье.

ნაღვერდალი, ს. ნაკვერცხალი, жаръ, горящій уголь.

ნაღვთევი, ს. жертва святыни; ვისრ.

ნაღვინევი, ზედ. დალეული, хмѣльной, пьяный.

ნაღვიძები, ზედ. გაღვიძებული, проснувшійся, ვეფხ. 714.

ნაღვლება, **-ვლობა**, **ნაღვლიანი**, ნ. ნაღველი.

ნაღი კლდისა, ს. გამოკაფული ან შემთხრილი კლდე, ვეფხ. 585, высѣченная скала..

ნაღიტა, ს. დაჩაგრული ხვასტაგი, изнуренная скотина.

ნაღმი (არაბ.), ს. კლდეთა ან შენობათა ქვეშე შეთხრილი თოფის წამლის შესაყრელი დასანგრევად, подкопъ, мина; ნაღმის კვრა, подвести мину, 317, 318.

ნაღრძობი, ზედ. ღრძობილი, вывихнутый, вывихъ; ნაღრძობისა შესაკრავი არტახი, перевязка для ранъ.

ნაყა, ს. წენგო, шелуха орѣховая, ბაქრ. 175, 182.

ნაყანები, ს. посѣвъ, ბაქრ. 180.

ნაყა (ვჰნაყ, -ყე), ზ. მ. დავსძეძკ, დავსცეხ, толочь, (ვინაყები), ზ. ვ. დავიძეძეკები, толочься, იერემ. 7—18.

ნაყარი, ზედ. დაყრილი, брошенный, раскиданный.

ნაყვა, ნ. ნაყა.

ნაყვავილები პირზედ, ს. პირზედ დაჩნეული ხალები ყვავილისაგან, рябота, пятна на лицѣ послѣ оспы.

ნაყიდი, ზედ. მოფარდული, купленный, **ნაყიდობა**, ს. მოფარდულობა, купля, покупка.

ნაყმევი, ს. ყმად ყოფილი, бывшій крѣпостной.

ნაყოფება (ვინაყოფებ, -ფე), ზ. მ. ნაყოფს გამოვიღებ, пользоваться плодами; (ვა), оплодотворять, წ. თა ცხოვ. 114.

ნაყოფი, ს. ხილი გამოღებული მცენარეთაგან გასამრავლებელად ნათესაობისა მათისა და საზრდელად კაცთა, დაბად. 1—11, 29; ფსალ. 1—3; ვისრ. 7; საქმ. 14—7; ჩჩვილი მუცელსა შინა დედისასა გინა შობილი; ლუკ. 1—42; სამ. სომხ. 212; შედეგი, შედგომილება, ბოლო კეთილისა ან ცუდთა საქმეთაგან; მაც. 3—8, 10; ხარგო, შეხამაცი; плодь; зародышъ, новорожденный младенецъ; послѣдствіе; польза, выгода; ნაყოფის მოკრეფა, собирать плоды, **ნაყოფიანი**, ზედ. ნაყოფის გამომცემი, дающій плодъ, ვისრ. 10, 14; **ნაყოფიერი**, ზედ. ნაყოფის მქონებელი, плодовитый, **ნაყოფიანობა**, **ნაყოფიერება**, ს. ნაყოფის გამოღება, плодовитость; (ვჰნაყოფიერებ, -რე), ზ. მ. ნაყოფს მოვჰსცემ უხვად, давать плоды, მრ. 72; ყარამ. 339; ქილ. 470.

ნაყროვანი, ზედ. გაუმაძღარი, ლორ-მუცელა, ненасытный, обжорливый, **ნაყროვანება**, **-ვნება**, ს. გაუმაძღრობა, ненасытность, (ვჰნაყროვნობ, -ნე), ზ. უ. ვჰგაუმაძღრობ, быть ненасытнымъ.

ნაყურები, ზედ. დახედვილი, присмотрѣнный, ცხენი მეჯინიბისაგან რომ ავად ნაყურები იყოს, если лошадь со стороны конюха останется безъ присмотра, დასც. 51.

ნაშალი, ზედ. გაშლილი ან დაშლილი, разостланный; разскрытый; растроенный; ნაშალი ყვავილი, распустившійся цвѣтокъ, ერისთ. 1—30.

ნაშავი, გობრ. ცხოვ. 397?

ნაშარაბი, ს. გამოწურვილი ისრიმის წვენი და მოდუღებული, сокъ кислаго винограда свареный, სამზ. წ. 6, 15, 17, 110.

ნაშე, ს. წყლის პირი რიყიანი და ჯაგნაროვანი, берегъ рѣки песчаный съ кустарникомъ; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

ნაშენები, **ნაშენი**, ზედ. ან ს. ნაგები, აშენებული; დავრ. 197; დასახლებული, დაშენებული, მოშენებული ადგილი; ვისრ. 42; построенный; постройка; заселенный, застроенный; ნაშენი პირუტყვთა, приплодъ скота, სამ. სომხ. 86, 156; დასც. 28; ანც. 6—32; შეჰფიცოს ნაშენით, пусть присягнетъ со всѣми своими домочадцами, სამ. ალბ. 140· **ნაშენება**, ს. შენობა, постройка, ვისრ. 30, რუსუდ. 504; ყარამ. 132.

ნაშველი, ზედ. განრინებული შეწევნით, спасенный, სიბრ. 10; რუსუდ. 891.

ნაშვი, ნ. ნაშობი.

ნაშვილები, ს. შვილად აყვანილი, შვილებული, усыновленный, ნაშვილების ნიშანი, запись усыновленія, ალბ. 59; სამ. ვახც. 261.

ნაშთი, ს. დანარჩენი, отстатокъ, ჩონგ. 76.

ნაშობი, ზედ. დაბადებული, рожденный, შთამომავლობა, потомство, порожденіе, რუსუდ. 697; მაც. 3—7; 12—34.

ნაშოვარი, **ნაშოვნი**, ს. ნაცყვენავი; ნაპოვნი; добыча; найденный, пріобрѣтенный; ვეფხ. 55; სამ. სომხ. 401; 2 ქართლ. 547.

ნაშრომი, ს. ნამუშავარი, ნამუშაკევი, работа, от-

дѣлка; обработанный, отдѣланный; ან შრომით მოგებული, ნაშოვნი, трудомъ пріобрѣтенный, იგავ. 3—8.
ნაშტარი, ნ. ნეშტარი; **ნაშტი**, ნახე ნეშტი, ან ნაშთი.
ნაშური, ს. ღიმი, ლეინი, бурметъ, нанка.
ნაშუქარი, ნაშუქი, ზედ. შუქ მოვლებული, შუქმოფენილი, лучезарный, ვეფხ. 526, ქილ. 179.
ნაშხირი, ნ. ნახშირი.
ნაჩაგ-დაფენი, ს. ჩანგისა და დაფის კრვა, играть на арфѣ и тамбурѣ; ვეფხ. 1439.
ნაჩენი, ზედ. ნაჩვენები, указанный.
ნაჩენჩი, ს. მარცვალთ შემონაძრობი კილი, ჩენჩო. ნეშო; шелуха.
ნაჩეჩი, ს. ნავარცხნი, ნაწეწი, вычески, ან გაჩეჩილი, ზედ. чесанный ленъ и т. п.
ნაჩეხი, ზედ. დაჩეხილი, отколотый.
ნაჩვევი, ზედ. დაჩვეული, привычный, ხიზრ. 80.
ნაჩვენები, ზედ. ჩვენებული, указанный.
ნაჩვრეტი, ნაჩვრეთი, ს. дыра; поры; глазокъ, ушко, проемъ, რ. ქ ლ. ნახე глазокъ.
ნაჩიჩი, ს. выторжки; **ნაჩიჩქნი**, ნ. ნაციცქნი.
ნაჩნევი, ზედ. დაჩნეული; замѣченный; наметка, знакъ.
ნაჩრობა, ს. იწროება, ჭირი; бѣда, несчастіе; ვაი ვაი ნაჩრობით, едва, съ горемъ пополамъ, კაცია 15; ივერი. № 1—109.
ნაჩუმარი, ზედ. ნადუმარი, молчаливый.
ნაჩუქარი, ნაჩუქები, ზედ ჩუქებული, подаренный.
ნაჩხაფი, ნაჩხენფი, ს. კაჭაჭი, ნაწვერალი, жниво, стебли, оставшиеся послѣ жатвы.
ნაცხენჭალი, ს. ხიწვი, заноза.
ნაჩხვლეტი, ზედ. დაჩხვლეტილი, проколотый, мѣсто проколотое.
ნაჩხუბი, ზედ. поссорившійся.
ნაცადი, ზედ. გამოცდილი, испытанный; опытный.
ნაცარი, ს. ცეცხლის ფერფლი თითრად დამიწვებული, зола; ან ფერფლი ყურძნის მავნებელი, паразитный грибокъ, oidium tuckeri, Календ. 1887, 185, ნაცრის ფერი, сѣрый, пепельный цвѣтъ; ნაცრის მარილი, поташъ, ნაცარტუტის მარილი, щелочная соль; алкали, **ნაცარტუტი, ნაცარწყული**, ს. ნაცრის წყალი სარეცხისთვის, щелокъ, **ნაცარქათამა**, ს. მცენ. лебеда, кудрявецъ, **ნაცარქექია**, ს. ცუდად მოფი კაცი, ავი მუშა, бездѣльникъ, -ქექიაობა, ს. ცუდმალობა, бездѣліе; ივერ. № 2, 13 (1878).
ნაცარცვი, ს. ნაკრეხი, ანაკლები, пограбленное, добыча; სამ. ვახტ. 178, ვეფხ. 1217; ალბ. 122.
ნაცდენი, ნაცდური, ნ. ნაცადი; რუსუდ. 97.
ნაცემი, ზედ. ან ს. დაკრული, გალახული; ცემა, კვეთება; битый; ударъ; ფარშ. 92; ავი ქარი აქვს ნაცემი, его сглазили, ანტონ. 3—8.
ნაცვალება, ნაცვლება (ვა; ვანაცვლი, -ცვლე), ზ. მ. ნაცვლად ვისიმე შევიქმნები; შევეწირავ თავსა; замѣнить собою кого; жертвовать собою; ვისრ. 51; ხიზრ. 98; ქილ. 254; მათხა დიდსა სიხარულსა ხამიმარი ანაცვლეს, ე. ი. დიდი სიხარული მწუხარებაზედ გასცვალეს; ვეფხ. 172; великую радость смѣнили на печаль; ვანაცვალებ თავსა, სულსა, ე. ი. თავს დავსდებ ვისთვისმე, თავს შევსწირავ, полагать за кого свою душу, жертвовать собою; ვისრ. 51; რუსუდ. 741, 772; 1 ქართლ. 254; ქილ. 300; (მანაცვალებ თავსა), ზ. მიჩ. თავს შემომწირეც, თავს ჩემთვის დასდებ, ты жертвуешь собою для меня; ქილ. 498; ვინაცვალებ, -ლე; ვინაცვლებ, -ლე), ზ. მიჩ. გამოვიცვლი, перемѣнить, (ვუნაცვლებ, -ლე), გამოვუცვლი ვისმე რასმე, ვისისამე ნაცვლად დავაყენებ, დავსდებ; поставить на мѣсто извѣстнаго лица, кого либо другаго, перемѣнить, (ვენაცვალები, -ლე), ზ. თვ. ნაცვლად დავიდები; თავს დავსდებ ვისთვისმე, замѣняться; стать жертвою для кого либо; ხრონ. ზრონ. 30; ტიმოთ. 109; ჯელონის ოდენი სისხლი დავღვარე, და მოაბადისნიც ერთსა წვეთსა არ ენაცვლებიან, я пролилъ цѣлую рѣку крови, Моабадъ же не пожертвовалъ и одной капли, ვისრ. 100; (მინაცვალებ, -ლა), ზ. მიჩ. თავს გამოიმეტებ ჩემთვის, ты жертвуешь собою мнѣ, შენ საყვარელსა გაგყარო ეგე რად გენაცვალებია, ე. ი. შენ რომ საყვარელს გაგყარო იმისი სამაგიერო რა უნდა შემოგწირო; чѣмъ я могу отплатить, разлучая тебя съ твоей любезной; ვეფხ. 298; გენაცვალე, მდაბ. გენაცვა, сжальтесь надо мною, შენ გენაცვალე, пожалуйста, ради Бога.
ნაცვალი, ზედ. ან ს. მაგიერი; მოადგილე ვისიმე; სამაგიერო; მიზდი, მაგიერის გარდახდა; замѣняющій; замѣна; возмездіе, вознагражденіе; преемникъ; ალბ. 80; 1 ქართლ. 319; მოვამხედა ნაცვალი ჭირნახულისა, я получилъ вознагражденіе за трудъ свой, ვეფხ. 1313; **ნაცვლად**, ზზ. მაგიერ, წილ; взамѣнъ, вмѣсто, ვისრ. 15; **ნაცვალი** ქალაქისა, ე. ი. განმგებელი ან ზედა-მხედველი წესიერებისა ქალაქთა შინა, городничій, полицмейстеръ, **ნაცვალი**, სოფლისა, ე. ი. მოურავის შემწე ან მაგიერი სოფელში, помошникъ окружнаго начальника; **ნაცვალგება, ხზ.** воздаяніе, (-ვაგებ), ზ. მ. ნაცვალს გარდავიხდი, воздавать въ замѣнъ, იერემ. 16—18; **ნაცვალ-გებით, ზზ.** სამაგიეროს გარდახდით, взаимно, ნაცვალგებით, ზედ. მოფარდულობილი, взаимно, ნაცვალცემითი, ნ. ნაცვალგებითი; **ნაცვალ-სახელი**, ს. ღრამმ. მეორე ნაწილი სიტყვისა, мѣстоименіе, **ნაცვლობა**, ს. ნაცვლის თანამდებობის აღსრულება; მაგიერობა, რუსუდ. 14; исполнять должность полицмейстера или помошника окружнаго начальника; замѣна.
ნაცვამი, ზედ. ვისგანმე ხმარებული ტანისამოსი; შემოსილი; ношенный; одѣтый; რუსუდ. 676.
ნაცვეთი, ზედ. გაცვეთილი, изношенный.
ნაცვეთ-ნაცვეთი, обноски; ветошь, отрепье.
ნაცდი, ნ. ნაცადი; საზ. ლ.
ნაცი, ს. უკანა საჯდომი, ვეფხ. 1198; задъ, задница.
ნაცია (ფრანც.), ს. ტომი, თესლი ხალხისა, нація.
ნაცილი, ს. მოგებული ცილის წამებითა, пріобрѣтенный клеветою, იერემ. 16—19.
ნაციცქნი, ს. поскребки.
ნაცნობი, ზედ. ცნობილი, знакомый.

ნაცნობობა, ს. ცნობა, знакомство.
ნაცოლარი, ს. ცოლ-ყოფილი, бывшая женою, ქვრივი დედაკაცი, вдова.
ნაცოხნი, ზედ. დაცოხნილი, жеванный.
ნაცრიანი, ზედ. золистый.
ნაცჳლება, ნაცუალი, ნ. ნაცვალება, ნაცვლება.
ნაცურვებული, ზედ. მოოქრვილი, позолоченный.
ნაცურცლი, ზედ. ნახკორევი; ლანაყბედი, ჭორი; пометъ; болтовня; რუსუდ. 924.
ნაცქაფი, ზედ. ნაჩქარევი, ნამალევი; спѣшный, ვეფხ. 1309.
ნაცხადევი, ზედ. გამოცხადებული, выясненный, მარტ. 1—151.
ნაცხები, ზედ. ცხებული, помазанный.
ნაცხენწალი, ს. ხიწვი, ხიჭვი, заноза.
ნაცხვირი, ს. ძელი თავ-გამოხვრეტილი, просверлина въ деревѣ.
ნაძაბი, ნაძაბუნები, ზედ. განაბული, შეშინებული, испуганный.
ნაძალადები, ნაძალადევი, ზედ. ძალადობით მითვისებული ან ნაშოვნი; მიმძლავრებული; отнятый силою, 2 ქართლ. 533, 547; ქილ. 518, 568.
ნაძარცვი, ს. ნაკრეხი. пограбленное, ალბ. 19.
ნაძებნი, ზედ. მოძებნილი, искапный.
ნაძენძი, ს. ნაჩეჩი, ნაწეწი, пакля, вычески, очески льну и пеньки, хлопокъ, მსაჯ. 15—14; ქილ. 356, ტილოს ნაძენძი, корпія, ბუნ. ლ.
ნაძვი, ს. ელატი, ель; кедръ; ბაქრ. 184, ბუნ. ლ.; pinus silvestris, რაფე. 122, პ. ფ. ლ; ლევიტ. 14—4; ნაძვი ლიბანისა, кедръ ливанскій, **ნაძვიანი,** ნაძოვანი, ზედ. еловый; кедровый; იოან. 19—1; **ნაძვნარი, ნაძოვანი,** ს. ტყე ნაძვისა, ельникъ, **ნაძვ-ფიჭვნარობი,** ს. мѣсто, насаженное ельникомъ и кедрами; ტიმ. 25; **მთის ნაძვი,** сосна, Pinus Sylvestris, პ. ფ. ლ.
ნაძვირფასე, -სევი, ზედ. ძვირფასი, драгоцѣнный, ქილ. 686.
ნაძინები, ზედ. ნამძინარევი, сонный.
ნაძირალი, ს. ნოტიოს ნალევი, თხლე, ძირს დანარჩენი, поддонки, гуща жидкости на днѣ; осадки; ქიმ. 153.
ნაძლევი, ს. სანაძლეო, закладъ, ვეფხ. 67, სამ. ვახტ. 197; ნაძლეობა (ვჰნაძლეობ, -ლევე), ზ. უ. დავენაძლევები, биться объ закладъ.
ნაძოვანი, ნ. ნაძვი; **ნაძოვრი,** ზედ. გაძოვებული, потравленный.
ნაძრავი, ზედ. დაძრული, ხელ-ხლებული, троганный.
ნაძრახი, ზედ. ხალხში განქიქებული ან მოყივნებული; საძრახავი, განსაქიქებელი, опозоренный; позорный, постыдный; ნაძრახი სიკვდილი, позорная смерть, ვეფხ. 794.
ნაძღვნი, ნაძღვნევი, ზედ. ნაჩუქარი, ძღვნად მოტანილი, принесенный въ даръ; ნაძღვნობი, იგივე ნაძღვნევი; დარეჯ. 84; შავთ. 40.
ნაწადი, ზედ. მოსურვებული, желанный.
ნაწამები, ზედ. ან ს. წამებული, ტანჯული; ნაცილი; замученный; клевета, извѣтъ.
ნაწამლი, ზედ. წამლებით მორჩენილი, ნაკურნები, კურნებული, пользованный, вылеченный.
ნაწარმოები, ზედ. წარმოებული, произведенный; ს. произведеніе, მარტ. 2—133.
ნაწახნაგები, ზედ. წახნაგებული, изваянный, იეზეკ. 41—25.
ნაწები, ზედ. ნასველები; ან დაკავშირებული, კავშირი, обмакнутый; склеенный, связь.
ნაწევარი, ს. სახსარი, ნასხამთ შედგმულობა; ასო сустав, сочлененье; членъ; კოლას. 2—19; 1 ქართლ. 353; ვეფხ. 873, გან. თეიმ. მრწამს აქვს 12 ნაწევარი, вѣрую имѣетъ 12 членовъ, ს. კერძო რიცხვისა არითმეტიკულად, дробь (ариөм.).
ნაწევრი, ს. надѣлъ, доля.
ნაწევი, ზედ. გაწეული, потянутый, подвинутый.
ნაწერი, ზედ. დაწერილი, написанный, დან 5—7.
ნაწეწი, ნ. ნაძენძი.
ნაწნეხი, ზედ. შამანი, ჭაჭის გამონაწური, выжимки виноградныя.
ნაწვავი, ს. ნამწვი, огарокъ, ნაუმ. 2—11.
ნაწვართი, ზედ. გაწვრთნილი, обученный.
ნაწვეთალი, ნახე ნაწვეთი, ვეფხ. 566.
ნაწვეთი, ს. დაწვეთილი, капля; пятно; ქილ. 59; ერისთ. 2—7.
ნაწვერალი, ს. ნარბილი, კრცხალი, ნაჩხატი, ნამჯი, მომკილთ მოსავალთ დანარჩენის ძირების ჩალა, жнитво, боронникъ, стебли, оставшіеся на корнѣ.
ნაწვიმარი ცვარი, ს. дождевая капля, რუსუდ. 675; ქილ. 479; ნაწვიმარი, ზედ. წვიმა ნაკრავი, помоченный дождемъ; ვეფხ. 1314.
ნაწთომი, ზედ. ნაწვეთი ან დაწვეთებული, მაგალ. ნაწთობი თვალთაგან ცრემლი, пролитыя слезы, ვეფხ. 993. [желудокъ.
ნაწი, ს. ღვრიტა, ყველის დედა, სამზ. 58, телячій
ნაწიბური, ს. კიდური ლარისა ან ნაქსოვისა, кромка, аграмантъ.
ნაწილება (ვა), ზ. მ. ნაწილებად დავჰყოფ, განვხწილავ, განვჰკერძავ, дѣлить на части, (ვი), ნაწილს მივიღებ, получить долю, дѣлить между собою; (ვუნაწილებ), ზ. მიჩ. მივუკერძავ, ნაწილს მივსცემ, давать кому часть, удѣлять; (ვენაწილები), ზ. თვ. წილად ვერგები, причитаться на долю.
ნაწილი, ს. კერძი, წილი, არშივი, часть, доля; დაბად. 49—14; წილად ნახვედრი, доставшійся на долю; надѣлъ; **ნაწილაკი,** ს. მცირე ნაწილი, небольшая частица, კავშ. 246, **ნაწილობითი,** ზედ. дольный, имѣющій части; раздѣльный; კავშ. 100, 196, 77; 259; მარტ. 2—122; **ნაწილობა,** ს. ნაწილის ქონება, часть, доля.
ნაწილი, ს. გვამი წმინდათა ან რომელიმე ასო მათი, мощи.
ნაწინდი, ს. დაწინდული ნივთი, залогъ, закладъ.
ნაწირავი, ს. წირვა გათავებული, მორჩენილი, отслужившій обѣдню.
ნაწისქვილარი, ს. ადგილი, სადაც წისქვილი იყო; мѣсто гдѣ стояла мельница.
ნაწლევი, ს. შიგანური წელები, кишки, ან მუცელი, утроба, 2 კორ. 6—12; საქმ. 28—8.

ნაწლეობა, ს. მონაწლეობა; მოწყალება, участіе, милость; განმ. თეიმ. ვეფხ. 51.

ნაწნავი, ნაწნევი, ზედ. ან ს. დაწნული რამ; заплетенный, коса; ქილ. 374.

ნაწნეხი, ზედ. დაწნეხილი, выжатый, ს. გამონაწური, მაგალ. ღვინო; выжимки.

ნაწოდები, именованный, ჩახრ. 77.

ნაწოდი, ზედ. წოდებული, званный, ჩახრ. 100.

ნაწოლი ადგილი, ს. ადგილი რომელზედაც წოლილ-იყო ვინმე, мѣсто, гдѣ кто лежало.

ნაწოვი, ზედ. გამოზრდილი ძუძუთი, вскормленный грудью, ქილ 131.

ნაწრეტი, ზედ. ან ს. გამონაწრეტი, ნაჟური ნოტიოთა; выцѣдки.

ნაწრთობი, ზედ. წრთობილი რკინა, закаленное желѣзо (для стали); ქილ. 237, 249.

ნაწური, ზედ. დაწურვილი, выжимки, ქიმ. 107.

ნაწუწი, ს. слѣды отъ брызговъ.

ნაწყალობევი, ზედ. ნაბოძები, пожалованный.

ნაწყენი, ზედ. შეწუხებული; огорченный, ალბ. 52; ბაგრ. ბატ. 139; ტკივილი რისაგანმე, боль отъ чего либо, ნაწყენობა, ს. შეწუხება, огорченіе, ქილ. 239.

ნაწყვედი, ნაწყვეტი, ს. обрывокъ, оторванный кусокъ, ვისრ. 108; რუსუდ. 404; ხიბრ. 141; ქილ. 63; ნაწყვედი ლაშქრისა, остатокъ войска, 1 ქართ. 108; **ნაწყვეტ-ნაწყვეტი**, ზედ. ნაგლეჯ-ნაგლეჯი, отрывочный, ნაწყვეტ-ნაწყვეტად, ზედ. отрывочно, урывками.

ნაწყლი, ს. უკანა ტანი, задница.

ნაწყობი, ზედ. დაწყობილი; положенный, **დაწყობლობა**, укладка, **ნაწყობ-ნაწყობი**, ზედ. დაწყობილი ზედ. уложенный.

ნაჭა, ნ. ნაჭი.

ნაჭაბუკევარი, ს. бывшій молодецъ.

ნაჭამადი, ს. რაც ეჭამოს მამულისაგან, доходъ съ имѣнія употребленный кѣмъ либо въ свою пользу, საბ. ლ.

ნაჭამი, ზედ. იგივე ნაჭამადი, ალბ. 53, съѣденное, прожитое, ან ჭმეული, მაძღარი, сытый, откормленный, რუსუდ. 554; ან ნაპურალი, ნაჭმევი, поѣвшій, დავრ. 87.

ნაჭარი, ზედ. დაჭრილი, ნაჭერ-ნაჭერი, изрѣзанный въ куски, ვეფხ. 1025; ქილ. 487.

ნაჭდევი, ნაჭდობი, ზედ. დაჭდეული, нарѣзанный; нарѣзъ.

ნაჭედი, ზედ. კვერის ცემით შექმნილი, кованный.

ნაჭენავი, ზედ. ანტ. 4—54?

ნაჭერი, ნაჭერალი, ს. ვისაც რა ჰსჭეროდეს, ან ეჭიროს ხელში, держанный въ рукахъ, ვეფხ. 85.

ნაჭერი, ს. **მონაჭერი**, ნაკვეთი, ნაკუწი, кусокъ, отрѣзокъ; **ნაჭერ-ნაჭერი**, кусками, **ნაჭერნუჭერი**, лоскутья, куски.

ნაჭვრეთი, ზედ. рѣзной.

ნაჭი, ს. წენგო, кора, кожура орѣха и т. п. საბ. ლ.; ბუნ. ლ. ბაქრ. 175.

ნაჭირვები, ს. ნაჭირნახულევი, ნალვაწი, ნაშრომი, შრომით ან ღვაწლით მონაგარი, трудомъ пріобрѣтенный, трудовой, трудъ, ვეფხ. 25.

ნაჭირნახულევი, ზედ. ან ს. ჭირნახელით მოგებული, ნაჭირვები: ღვაწლი, შრომა; ნაამაგარი, ვიზედაც ამაგია დადებულა; пріобрѣтенный трудами, трудовое; трудъ; предметъ заботы; попеченіе; თავისი ნაჭირნახულევი, благопріобрѣтенное.

ნაჭორი, ს. ტყუვილი, ჭორი, вранье, ложь.

ნაჭრელები, ზედ. დაჭრელებული, испещренный, разукрашенный. რუსუდ. 91, 171, 583.

ნაჭუჭი, ს. ქერქი ნიგოზთა, ნუშთა, თხილთა, კვერცხთა, скорлупа.

ნაჭყევი, ს. შრატი ამძალებული, не свѣжая сыворотка.

ნახადი, ზედ. გამოხდილი, выгнанный (вино), ქიმია 272: -ერბო, сбитое масло, ქიმ. 1, 4.

ნახადი, ზედ. ახდილი ან გარდახდილი, снятый; испытавшій, ქილ. 552.

ნახაზი, ზედ. დახაზული რამ, начерченный; налинованный.

ნახაზობა, ნახაზულობა, ს. მოხაზულობა, начертаніе, планъ; ვეფხ. 1130.

ნახარები, ზედ. გახარებული, обрадованный.

ნახარში, ზედ. მოხარშული, варенный.

ნახარჯი, ზედ. დახარჯული ან დანახარჯი, издержаноый; издержки; **ნახარჯულობა**, ს. დანახარჯი, издержки, დავრ 41.

ნახატი, ზედ. დახატული, разрисованный; расписанный; рисунокъ; ნახატი კალმითა, краспвая картина, კაცია. 65; ნახატი ქაღალდი, обои.

ნახედნი, ზედ. გახედნილი, выѣзженный.

ნახევარი, ზედ. ერთი ცალი შუა გაყოფილისა, половина, **ნახევერ-ხმოვანი**, полугласный, **ნახევარ-ნახევარი**, пополамъ, ნახევარ კუნძული, полуостровъ, ნახევრის ნახევარი, четвертая часть, ვისრ. 3; ნახევარ ნახევრად გაყოფა, раздѣлить пополамъ, ნახევარ ძმა ან ნახევარ და, ესრეთ იწოდებიან ერთის დედისა და სხვა და სხვის მამისა ნაშობნი, ან ერთის მამისა და სხვა და სხვის დედისაგან ნაშობნი; сводные братья; сводныя сестры, **ნახევრობითი**, ზედ. половинный.

ნახევი, ზედ. ნაგლეჯი, მოხეული, оторванный; отрывокъ, оторванный кусокъ.

ნახევრება, ზმ. ნახევრად გაყოფა: раздѣлъ по поламъ, ნახევრობამდინ, до половины; დარეჯ. 2—75; (ვანახევრებ, რე), ზ. მ. ნახევრად გავჰყოფ, дѣлить пополамъ, двоить, (ვჰნახევრდები, -დი), ზ. ვდ. განვჰზოგდები, дѣлиться по поламъ, ნახევრობამდინ, до половины.

ნახეთქი, ს. გახეთქილი, разсѣлина, ისა. 7—20, წმიდათა ცხოვრ. 358.

ნახელავი, ზედ. держанный въ рукѣ.

ნახელოვნები, ზედ. ხელოვნებით გაკეთებული, ჩახრ. 16.

ნახერხი, ზედ. დახერხილი, распиленный; опилки.

ნახეჩი, ნახლეჩი, ზედ. გახლეჩილი, отколотый.

ნახეწი, ს. ნათალი, ნარანდი, ხუშური, стружки.

ნახვა, სხ. ხილვა, свиданіе; посѣщеніе; ნახვამდინ, до свиданія, ვეფხ. 85; ერისთ. 15; ანტ. 3—42; ნახვა ჭირისა, ან გაჭირვებისა, испытать несчастіе, нужду; ვეფხ. 7, განმ. ნახვის ნატრვა, желаніе видѣть, (ვჰნახავ, -ხე, უსრულ. მინახავს); ზ. მ.

ვიხილავ, დავინახავ; მივხედავ, მივალ ან დავლივარ სანახავად; видѣть, смотрѣть; посѣщать, имѣть свиданіе; ვეფხ. 84, 85; ვეცდები რომ ვნახო, я постараюсь его видѣть, მე ამისთანა არა მინახავს რა, я подобнаго ничего не видѣлъ, (ვუნახავ, მაგალ. ჯიბეს), ზ. მ. გავუსინჯავ ჯიბეს და სხ. осматривать напр. чей либо карманъ, и т. д. ვუნახავ მაჯას, щупать чей либо пульсъ, (ვინახვი, -ვები; ხვალი, -ხვებოდი), ზ. ვ. ვიხილვები, виднѣться, быть видиму; доступну; показываться, რუსუდ. 162; ყოველს ღამეს კუდიანი ვარსკვლავი ინახვებოდა, каждую ночь показывалась комета, (ვენახვები, -ვე), ზ. თვ. დავენახვები, ვეჩვენები, показываться кому, თუ ხელმწიფეს ენახვებოდა, еслибъ Государь видѣлъ, რუსუდ. 346; (მენახვები, მენახვე ან მენახე, მრავლ. მენახენით, ვეფხ. 968), ზ. მიჩ. მეჩვენები, ты показываешься мнѣ, (მენახვება, მენახვა, მენახა); ვიხილავ, მეხილვება; видѣть, ჭირნი გენახა, ты испыталъ несчастіе, გუჯ. 25; გენახენით, если бы вы видѣли насъ, ვეფხ. 968; (მინახვიხარ, გინახვივარ, მინახვოდი), я видѣлъ тебя; ты видѣлъ меня, ქილ. 232, **ნახული, ნანახი,** მიმ. ხილული, видѣнный, ერთი მითხარით ნახულა ამისთანა საქმე, скажите, виданное ли это дѣло, **მნახველი, მნახავი,** ს. очевидецъ.

ნახვა (ვინახავ, -ხე), ზ. მ. შევინახავ, დავიცავ, დავჭკრძალავ; გამოვზრდი, დავიოკებ; хранить, беречь; содержать, прокармливать, გორგ. 66; ვინახავ მარხვას, поститъся, ვინახავ ხვაშიადსა, хранить тайну, ვინახავ ნამუსს, вести себя скромно, ვეფხ. 1245; (ვუნახავ, -ხე), ზ. მიჩ. შევუნახავ, беречь, прятать для кого либо; 2 ქრთ. 519; მინახავს, онъ бережетъ для меня, დავრ. 176; я видѣлъ.

ნახვევი, ზედ. დახვეული, обвившійся; намотанный.

ნახველი, ს. ხრაშტი, ნაზლა, харкотина, мокрота.

ნახვეწი, ზედ. ნაწყვეტ-ნაწყვეტი, отрывистый, **ნახვეწ-ნახვეწი,** кусками.

ნახვეჭი, ს. მონაცავი, ურჯულოებით მოგროვებული, незаконно пріобрѣтенное, похищенное.

ნახვინება (ვანახვინებ, -ნე). ზ. მ. ვახილვინებ, показывать кому, (ვინახვინებ, -ნე), ზ. მიჩ. მივიღებ სანახავად, принять кого для свиданія; (ვინახვინები, -ნე), ზ. ვ. სანახავად გამოვჭჩნდები, дать возможность видѣть себя.

ნახვრეტი, ნახურეტი, ს. ხვრელი, ღრუ, щель, скважина, дыра, მირ. 101, 122; სიბრ. 16; ქილ. 173; **ნახვრეტებიანი,** ზედ. ფოროებიანი, ხვრელიანი, дырявый, скважистый.

ნახიბლი, ს. ნაეშმაკარი, ეშმაკობით ნაქნარი საქმე, хитросплетеніе, საბ. ლ.

ნახიდური, ს. ადგილი, სადაც ხიდი ყოფილა, мѣсто, гдѣ былъ мостъ, გუჯ. 27, 1 ქართლ. 246, 429.

ნახირი, ს. მროწლე მროხათა, ჯოგი, стадо крупнаго рогатаго скота; **ნახირის თავი,** ე. ი. გამოსაღები ნახირზედ, მაგალ. ასზედ ერთი ან ორი, სასარგებლოდ მეფისა, დასტულ. 5; საბ. ვახტ. 171; გუჯ. 33, ვითარცა ცხვარზედ პარისთავი, იქ ნახ... подать съ рогатаго крупнаго скота въ поль... царя.

ნახიჭება (მინახიჭებ, -ჭე), ზ. მიჩ. ხიჭვს შემარ... ჭობ, ты колешь меня, ქილ. 450.

ნახიჭი, ს. ნარჭობი, занозенный.

ნახიჭლი, ს. შემწვარი ქონის ნაღობზედ, жаренное на салѣ; საბ. ლ.; оттопки, რ. ქ. ლ.

ნახლეჩი, ს. ხორცის მონაგლეჯი, оторванный кусокъ мяса.

ნახლეჩი, ს. მონაგლეჯი, отломокъ, отрывокъ.

ნახლი, ს. მქირფასი ნაქსოვი, ფარჩა ზარიანი, золототканная матерія, парча, ვეფხ. 684; რუსუდ. 152, 551; შავთ. 49.

ნახლი, ზედ. ხელ-ნახლები, початый, тронутый.

ნახმარი, ზედ. ნაცვეთი, подержанный, ношенный, -კაბა, поношенное платье.

ნახმობარი, ზედ. დაბარებული, მოწვეული, званный, ვეფხ. 368; ან სახელდებული, прозванный, именуемый, ვეფხ. 893.

ნახნავი, ზედ. ან ს. დათესილი ყანა, თარხული, вспаханный; пашня, დასტულ. 7, 28; **ნახნავ-ნათესი,** ს. მოსავალი, урожай, სომხ. 152; ან დათესილი ყანა, вспаханное и засѣянное поле.

ნახოკი, ნახოკარი, ს. ნაკაწრი, ნაფხაჭნი, царапина; ვეფხ. 491, 606, 493.

ნახორი, ს. ნალეწი ზეზე ან კილი ნაცეხვის ლეწვისა, полова, отбой отъ молотьбы, отвѣянная лузга.

ნახორხალი, ს ნაბიჭევი, სანოვაგეთ დანარჩენი, ნამცვრევი, остатки отъ обѣда, объѣдки, ქილ. 443.

ნახოცი, ზედ. დახოცილი, убитый, რუსუდ. 292; 2 ქართლ. 263.

ნახოჭა (მინახოჭებ, -ჭე), ზ. მიჩ. მიმკრუნჩხავ, коробишь меня, ქილ. 450; ნ. მინახოჭვა.

ნახოჭი, ს. ნახოკი, ნაკაწრი, царапина.

ნახპეტი (სომხ), ს. მოურავთ უხუცესი, начальникъ округа, საბ. ლ. ვეზრ. 5—1.

ნახსენები, ზედ. მოხსენებული, упомянутый.

ნახსოვარი, ნახსოვნი, ზედ. რაც ვის ახსოვდა, кто помнилъ что.

ნახტი, ნახტომი, ზედ. ხტომილი, скачущій, прыгающій, ზუნ. კარი. 280; ნახტი ტახტი, пошатнувшійся престолъ, ქილ. 613.

ნახუთავი, ნახუთვი, ს. ნათხოვარი გინა საწინდრად დარჩენილი; ნაალაფევი, ნაკრეხი; залогъ; награбленное; ეზეკ. 18—12, 15; 35—15; ჩემი გული ნახუთავი აქვს, ვისრ. 60, сердце мое у него во власти.

ნახუთევი, ს. მეხუთედი ნაწილი, пятая часть.

ნახული, ზედ. ხილული, видѣнный, თვალით ნახული, видѣнное собственными глазами, რუსუდ. 409; **ნახულობა,** ს. ხილვა, видѣніе; свиданіе; ქილ. 480; ნახულვა; (ვინახულვები), видиться, № 1—60 ივერია

ნახურავი, ზედ. დახურვილი, покрытый.

ნახუცარი, ს. ხუცესს ყოფილი, растрига, бывшій попъ, -ცრის შვილი, сынъ растриги.

ნახუჭუჭარი, ზედ. დახუჭუჭებული, курчавый.

ნახში, ნახჩი, ნახე ნახჭი.

ნახშირი, ს. გამქრალი ნაკვერცხალი შავი, სხვა და სხვა ფერი ყარანდაში, уголь; разноцвѣтный карандашъ; ქილ. 23.

ნახჭვა (ვჭ), ზ. მ. მოვხაცავ, обрисовывать.

ნახჭი, ს. დახატულობა რისამე სამაგალითოდ ან სადედნოდ, модель; рисунокъ, რუსუდ. 373, 493.

ნაჯახი (არაბ.), ს. ხელ-ცული, бердышъ, сѣкира, რუსუდ. 500; топоръ, ბაქრ. 178.

ნაჯგჳლემი, ზედ. ნაცემი, битый.

ნაჯდომი, ზედ. ჯდომილი, сидѣвшій.

ნაჯეჯვი, ს. помятое.

ნაჯინში, ს. выродокъ, კალმ. 66.

ნაჯობნი, ნაჯობარი, ზედ. ვისაც უჯობნია, превозмогшій; лучшій; ვისრ. 114.

ნაჯომარდი, ზედ испытанный въ храбрости.

ნაჯუფთევი, ზედ. ჩახრ. 49, парный.

ნბობა (ვანბობ), ზ. უ. ვამბობ, ვლაპარაკობ, говорить, დარეჯ. 91, (მიანბობ, -ნბე), მითხრობ, разсказываешь мнѣ.

ნგრევა (ვანგრევ, -რიე), ზ. მ. დავაქცევ, დავარღვევ, შენობას, сломать (строеніе), (ვინგრევი, -რიე), ზ. ვ. დავიქცევი, рушиться.

ნდობა, სხ. ввѣреніе, (ვანდობ, -დე), ზ. მ. ნებაზედ მივაგდებ; მივაბარებ; ввѣрять, поручать, отдавать на кредитъ; предоставлять, (ვინდობ, -დე), ზ. მიჩ. გავიცან, დავინდობ; არ გავსცემ; თავს ვიდებ, თავზედ ავიღებ, быть преданнымъ, вѣрнымъ кому; принять на свою отвѣтственность, брать на кредитъ; სამ. ვახტ. 207, (ვენდობი, -დე, -დევ), ზ. თვ. დავენდობი, მივენდობი, იმედს დავსდებ ვისზედმე, ვერწმუნები; დავშთები ვისისამე ანაბრად, ввѣряться, полагаться на кого, надѣяться, (მინდვია, გინდვია, უნდვია, თუმცა უსრული დროა, გარნა იხმარების აწმდგომადცა), я ввѣряю, поручаю, ნუ ენდობი იმას, не полагайся на него, სიბრ. 132; 2 ქართლ. 332; გნდობივარ, მნდობიხარ, я положился на тебя, ты положился на меня, ანც. 55; ერისთ. 197, (ვუნდობ) შევუნდობ, прощать.

ნდომა, სხ. სურვილი, წადილი, хотѣніе, желаніе; ნდომით, ზზ. намѣренно, სამ. ვახტ. 24, (მინდა, გინდა, უნდა, მდაბ. მინა, გინა, უნა; ვეფხ. 589, 1267, დარეჯ. 20, 105; შავთ. 29, სრ. მნდომია ან მნდომებია; ან მინდომია, მინდომებია, საღვთო წერილში: მინდეს, გინდეს, უნდეს; მაც. 7—12; 8—2); ზ. უ მწადს, მოწადინე ვარ; მეჭირება, მოვითხოვ; хотѣть, желать; нуждаться, имѣть надобность; требовать; ვეფხ. 6; 1082; ისაი. 1—20; რუსუდ. 577; ღვინო უნდათ, они хотятъ вина, დიდი ხანია მინდოდა თქვენი ნახვა, я давно хотѣлъ повидаться съ вами, რა გინდა რა, всякая всячина, что тебѣ угодно, გინდა ასე, გინდა ისე, такъ и сякъ, გინდა თუ არა, хочешь, не хочешь, ნ. გინდ, გინა; ვუნდივარ, ვუნდოდი, ზ. უ. საჭირო ვარ ვისთვისმე, я нуженъ ему, რუსუდ. 422; (მინდება, გინდება, უნდება; მინდა (უნდა), ზ. ვდ. მომინდება; მესაჭიროვება, მეჭირება, потребно, нужно мнѣ; (მენდომება, -მა), ზ. თვ. დამჭირდება, понадобится мнѣ, (მინდი ხარ, გინდი ვარ, უნდი ვარ, სრ. მინდოდი, გინდოდი, უნდოდი); ზ. მიჩ. დამჭირდები, ты мнѣ нуженъ, я тебѣ нуженъ, онъ тебѣ нуженъ; (ვუნდივარ), я нуженъ ему; მნდომიხარ, გნდომივარ, ჰსდომიხარ; სრული მნდომოდი, გდომოდი, ჰსდომოდი), ზ. მიჩ. მეჭირვებოდი, я желаю тебя, ты желаешь меня, онъ желаетъ тебя.

ნდომილი, მიმ. желанный.

ნდომება (ვინდომებ, -მე), ზ. უ. მოვიწადინებ, მოვისურვებ, пожелать, захотѣть, ვანდომებ, ნ. მოვანდომებ; **მონდომება**; (ვენდომები, -მე), ზ. თვ. ვეწადინები, пожелать; нуждаться.

ნდომულობა, ს. желаніе, хотѣніе, (ვნდომულობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. მსურს, желать, хотѣть, ერისთ. 185.

ნება, ს. ძალი სულიერი წინა-აღრჩევად რისამე; ფსალ 1—2; ნდომა, წადილი, ან ჯერჩინება, ფსალ. 9—37 20—2; ვეფხ. 16, თავის უფლობა; воля; свобода; желаніе, хотѣніе; соизволеніе, согласіе; **ნება-ნება**, თავისუფლად, свободно; ვისრ. ღვთის ნებაა, это воля Божія, თქვენი ნებაა, воля ваша, თქვენის ნებით, съ позволенія вашего; ნებითა და შეწევნითა ღვთისათა, волею и помощію Бога, ნების დართვა, позволять, ვეფხ. 16; ნება მიხდილი, лишенный свободы, დილა ნებისა, доброе утро, ძილი ნებისა, спокойнаго сна, ნება არა მაქვს, я не воленъ; ცხენებიც ნებისად იყვნენ, რუსუდ. 294, и лошади пользовались свободой; ნების აღსრულება, исполнить желаніе, 1 ქართლ. 114; თავის ნების მიმყოლი, своевольный, ვისრ. 102; ნებისაებრ ვიყვნეთ, будемъ жить на свободѣ, ვისრ. 64; აკოცა ნება ნებასა, ვეფხ. 106, ორივ ლოყები დაუკოცნა, по обоюдному желанію онъ поцаловалъ обѣ щеки; ნება დურთავი, безъ позволенія, ალბ. 75; **ნებისად**, ზზ. თავის ნებაზედ, по волѣ, на свободѣ; **ნების მყოფელი**, ს. ნების აღმასრულებელი, исполнитель воли, 1 ქართლ. 25; ვისრ. 115; **ნება-მყოფელობა**, ს. ჯერჩინება, воля; согласіе; благоусмотрѣніе; вольность, ვისრ. 47; ჩემის ნება მყოფლობით მოველ შენ წინა, я по своей волѣ пришелъ къ тебѣ, სიგ. ჩოლაყ. 43, № 28; **ნება**, (ვინებ, -ბე; მნებავს, მნებავდა, მინებებია; მინებს, გინებს, უნებს; მენების, -ნება), ზ. უ. მინდა, მწადს, желать, хотѣть, ანდრ. 101; მაც. 15—20; 25—9; რომ. 1—11; ფსალ. 17—19; 1 მეფ. 14—5; 1 ქართლ. 336; ჩახრ. 78, (ვენები, -ბე), ზ. თვ. მოვეწადინები, ვენდომები, пожелать, გულს გლახ ვისთვის ენები, ე. ი. ჩემს საწყალს გულს ვისთვის უტევებო, უშვებო, на кого покидаешь мое несчастное сердце; ვეფხ. 816; ნებება (ვანებებ, -ბე), ზ. მ. ნებაზედ მივაგდებ, თავს დავანებებ; ვუთმობ, ვაძლევ; оставлять на произволъ кого, предоставлять; уступать; თავს ვანებებ, бросать, оставлять, მოურავ. 375; (ვინებებ, -ბე), ზ. მიჩ. მოვისურვებ, მოვიწადინებ; დავინარჩუნებ, хотѣть, желать; оставлять себѣ; ღმერთმა ინებოს, дай Богъ, ვახშამი ინებეთ, пожалуйте ужинать, თავს მანებებ, оставляешь меня на произволъ, სახელმწიფო იარაღი როგორ განებეს, какъ отдали тебѣ казенное оружіе; დავრ. 40; ქილ. 63, **ნებებუ-**

ლი, ზედ. მონდომებული, соизволенный, **ნებებითი**, ზედ. მოწადინებული, желанный, მალაქ. 3—12.

ნები, ს. ბრჭალი, ხელის გული, длань, ладонь, ვეფხ. 362, 1366, 1 ქართლ.; 3 მეფე. 18—44; მძლე ნები, ე. ი. მომრევი ხელი, мощная рука, ვეფხ. 1398; **ნებეული**, ზედ. ладонный, **ნებეულად**, ზზ. ნაკუწნაკუწად, მაგალ: რომელმან დახსნა მყინვარენი ნებეულად, который разбиваетъ ледъ въ куски, ფსალ. 147—6.

ნებიანი, ზედ. ნების მქონებელი, ერთ-ნებიანი, вольный, единовольникъ.

ნებიერი, ზედ. თავის ნებაზედ მიშვებული, თავისნება, თვითნება; გაქეზებული, ნაზი, ნარნარი, აზიზი; უზრუნველი, მოსვენებული; своевольный, избалованный; нѣжный; спокойный, беззаботный; ვეფხ. 288; ნებიერად მეფობდა, онъ царствовалъ спокойно, 1 ქართლ. 37; ამოდ ჰხდგეს და ნებიერად, они стояли спокойно, ვეფხ. 1407; **ნებიერება** (ვანებიერებ, -რე), ზ. მ. ვანაზებ; ვაქეზებ, თავს გავიყვან; შევაქცევ; нѣжить; баловать, тѣшить; 2 ქართლ. 565; (ვინებიერებ, -რე), ზ. მიჩ. нѣжиться, (ვენებიერები, -რე), ზ. თვ. მივეხაყვარლები, მივეფერები, ластиться около кого; ласкаться, ერთმანერთს ვენებიერებით, любезничаемъ, куры строимъ другъ другу, ვისრ. 144; **ნებიერობა, ნებივრობა**, სს. нѣжность; забава; баловство; (ვჰნებიერობ, -რე, ვჰნებივრობ, -რე), ზ. უ. ვჰნაზობ, ვჰსათუთობ; нѣжиться, ვისრ. 152; ქილ. 85, 526.

ნების-დართვა, ნახე ნება; ნების მიცემა (-მივჰცემ, მივეც), ზ. მ. ნებას დავრთავ, дать волю, позволить.

ნებოვანი, ნებომირი, ნ. **ნებიანი, მებომირი.**

ნებსითი, ზედ. წინა აღრჩევითი, არა იძულებითი, вольный, непринужденный, ნებსით და უნებლიეთ, ე. ი. წინა-აღრჩევით ან იძულებით, волею и неволею.

ნებულება (ვინებულებ, -ლე; მენებულება, -ლა), ზ. უ. მოვინდომებ, მოვიწადინებ, захотѣть, соизволить, ეკლეს. 5—7.

ნეგო, მცენ. медуница (раст.); ნ. ჩ. ლ.; ქილ. 651.

ნეგო, ს. цитварный корень, ერის. ლ. вересъ, верескъ, ბუნ ლ.; ჰ. ფ.

ნედლება (ვანედლებ, -ლე), ზ. მ. ნედლად გავხდი, увлажать, ქილ. 79; (ვნედლდები, -დი), ზ. ვდ. ნედლი შევიქმნები, увлажаться, сырѣть.

ნედლი, ზედ. სველი, ნოტიო; ახალი მოსავალი ხილთა; მოუხარშავი, უმი; ხე ან მცენარე მისა ზედა თვისსა ორძილოვანი; ლევიტ. 2—14; ლუკ. 23—31; გამოსლ. 10—16; сырой; свѣжій (фрукты); зеленый, зеленѣющій; ნედლი შეშა, сырые дрова, ნედლი ბალახი, свѣжая трава, ნედლი თევზი, свѣжая рыба, ნედლი ხილი, свѣжіе плоды.

ნედლობა, ს. სინოტიე, სინედლე, сырость; свѣжесть; -პურისა მარცვლისა; свѣжесть хлѣбныхъ зеренъ, სომხ. 394.

ნედომი, ს. სკინტლი ტრედთა, пометъ голубиный.

ნევრი, ნევრო ან **ნერვი** (ბერძნ.), ს. წვრილნი ძარღვნი, нервы.

ნეზვი, ს. დედალი ცხვარი, თხა, ღორი, самка мелкаго скота: овца, коза, свинья самка, ლევიტ. 3—1; 5—6; რუსუდ. 724; ვეფხ. 1198; ნეზვიტარიგი, агнецъ, რიცხვ. 7—41.

ნეკენჩხალი, ს. მცენ. кленъ, მეკენჩხალი.

ნეკერი, ს. ჩჩვილი შტოები ხეთა ხვასტანგთა საკვები ზამთრით; почка на деревѣ, самыя нѣжныя вѣтки для кормленія зимой скота.

ნეკი, ს. უმცირესი თითი ხელისა ან ფეხისა, мизинецъ.

ნეკნები, ს. ფერცხალი, გვერდის წიბო; филейныя части говядины; ребра, კავკაზ. გაზ. 1852 წლ. № 43; მოკლე ნეკნები, край говяжій.

ნეკრესის ქარი, უნდა ნიკრისის ქარი; კაცია. 6.

ნეკტარი (ბერძნ.), ს. უკვდავების სასმელი წარმართთა, нектаръ.

ნელა, ნელად, ნელიად, ზზ. წყნარად, აუჩქარებლად, ჩუმათ; тихо, легонько, не громко, ვეფხ. 869; 1450; ნელ-ნელა, ნელა ნელა, ზზ. მცირე მცირედ, დაწყნარებით, წყნარ-წყნარა, ცოტ-ცოტა, потихоньку, мало по малу, ნელა ლაპარაკი, тихо говорить.

ნელება (ვა), ზ. მ. ვაჩუმებ, დავაშოშმინებ; გავაქრობ, დავავსებ; დავლუპავ, დავაქცევ; укрощать; гасить; губить; -საჭმელს, приправить кушанье, ვინელებ საჭმელს (კუჭისათვის); переваривать пищу (о желудкѣ), ვანელებ ცეცხლსა, тушить огонь, რუსუდ. 777; **ნელებინება** (ვანელებინებ საჭმელს), ზ. სხმ. заставить положить приправу въ кушанье, კაცია. 117.

ნელთბილი, ნელტფილი, მოთბო, тепловатый.

ნელი, ზედ. წყნარი, აუჩქარებელი; მცირედ თბილი, ჟინჟილი; საამო სუნი; тихій, медленный, не громкій; тепловатый; благовонный; ნელი ხმა, тихій голосъ, ვეფხ. 267; **ნელიადობა, ნელობა**, ს. სიწყნარე, тихость, ნელნელა, ნ. ნელა.

ნელსაცხებელი, ს. სუნნელი ზეთი ნარდიონისა, мvро, მატ. 26—8; მარკ. 14—3, 4; 16—1; ფსალმ. 132—2; გამოსლ. 30—25.

ნემსი, ს. მცირე მართული რკინისა, რომელსაც ერთი წვერი აქვს გამახული და მეორე გახვრეტილი მკედთა ასაგებად, იხმარების საკერავად, иголка, **ნემსიანი, -ოვანი**, игольный, игольчатый, **ნემსი-პარია**, ს. მწერია ერთგვარი, мошка; ნემსი ყლაპია, ს. рогохвостъ большой, ერის. ლ. **ნემსკავი**, ს. წილკავი, ანკესი თევზთ სანადირო, удочка, **ნემს-მახათი**, ს. მოდიდო ნემსი, მახათზედ უმცროსი, большая игла, ნემსვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰკერავ, шить, **ნემსული**, ზედ. ნაკერი, шитый, შავთ. 37.

ნენე, გურულად დედა, матушка, ბაქრ. 163.

ნერბი, ს. დედალი ცხვარი, овца, **ნერბვა**, ს. ცხვართ მაკიანობა ან ხურაობა, случка овецъ, **ნერბცხვირი**, ს. ცხვირ მაღალი, вздернутый носъ.

ნერგა, ნერგვა (ვჰ), ზ. მ. დავსხამ, დავჰნერგავ მცენარეთა, сажать, насаждать растенія; მარტ. 2—46; (ვინერგები, -გე), ზ. ვ. დავინერგები, быть посажену.

ნერგი, ს. ახალი დარგული ხე; დაბად. 21—16; 22—13; ისა. 5—7; 25—5; ლუკ. 13—6; 17—28; дерево для разсадника; წნორი, ше-

люга, красноталь, **ნერგ-ეკალა**, მცენ. золотарникъ, ბუნ. ლ.; **ნერგოვანი**, ზედ. დარგული, ნერგ-დასხმული, насажденный, ზაქარ. 11 — 2; **ნერგობითი**, ზედ. მცენარებითი, растительный, კავშ. 104, 323; **ნერგობა**, ს. მცენარე, растеніе.

ნერვი, ნახე ნევრი.

ნერჩი, ს. ქვენაკერძო ჭურჭლისა, нижняя часть посуды, кувшина.

ნერწყვა (ვჰ), ზ. მ. ვადუქებ, ვაფურთხებ, плевать, (ვინერწყვები, -ვე), ზ. ვ. ვიფურთხები, оплевываться, მატ. 26—67; მარკ. 2—115.

ნერწყვი, ს. დუჟი, ფურთხი, ხრასტი, плевота, харкотина, слюна.

ნესვი, ს. მცენ. იმერ. და მეგრ. შინკა, дыня, ამისნი გვარნი არიან. **დასტანბო, პუმპულა, დუთმა, გოგრა ნესვი, თეთრი ნესვი, თურაჯი, მუხანესვი, ოთმიში, ხაზამთრო ნესვი და სხ. გული-შამამა**; ნესვის-ჭია, оса, ივანე ბატონ. ლ.; **ნესოვანი**, ზედ. ან ს. ნესვიანი, ან ბოსტანი, სადაც ნესვი მოდის; дынный; мѣсто, гдѣ растетъ дыня; ისაი. 1—9; ნ.

ნესტარი, ნ. ნეშტარი.

ნესტვა (ვჰნესტავ, -ტე), დავნესტავ, ნესტვს დავუკრავ, трубить, играть на свирѣли, რიცხ. 10—2; ისუ. 6—5; იერემ. 51—27.

ნესტვი, ს. ნაბათი, ნაღარა, საყვირი, პირით შთასაბერველი საკრავი, сопель, свирѣль, 1 კორ. 14—7; რიცხ. 10—1; ფსალ. 80—3; 97—6; იოილ. 1—2.

ნესტო, მრ. ნესტოები, ს. პინჩვი, ცხვირის ხვრელი, ноздри, იგავი. 30—32; **ნესტოიანი, ნესტოებიანი**, ზედ. ноздреватый.

ნეტა, ნეტავი, ნეტამც, ნეტართუ, ნეტარძი, ნეტარ-რა, ზზ. წადილის ხმა, желательно, о когда бы! ვეფხ. 56, 481, 486, 1163, 1082.

ნეტარება, ს. სრულიად უნაკლულო კეთილ მდგომარეობა, блаженство, (ვჰნეტარებ, -რე), ზ. უ. ვჰგიებ ბედნიერობითა; ვინატრი; блаженствовать; желать; (ვუნეტარებ, -რე), ზ. მ. ნეტარებას მივუწერ, ублажать; (ვი), ზ. მიჩ. მოვისურვებ, მოვიწადინებ, пожелать, ვეღარამან მინეტარნეს, ე. ი. ნეტარებას აღარავინ შემომწირავსა, ბედნიერად აღარ შემრაცხვენო, никто не станетъ меня считать счастливымъ; ვეფხ. 111; **ნეტარეული**, ზედ. ნეტარი, ცხონებული, блаженный, საბ. ლ.

ნეტარი, ზედ. ბედნიერი, კეთილ-მიმთხვეული, ცხონებული, блаженный, счастливый; ფსალ. 1—1; 2—12; მატ. 5—3, 4; **ნეტარ ყოფა** (ნეტარ ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. უ. ვჰგიებ ბედნიერობითა, наслаждаться счастіемъ, ნეტარ ცხონებული, блаженный, **ნეტარხსენებული**, ზედ. ნეტარებით მოხსენებული, блаженной памяти.

ნეფის ვაშლი, ს. ვაშლია ერთგვარი, ბაქრ. 181.

ნეფხვა, ს. ტეხურა, ხმელი სიცივე, морозъ, შავთ. 104; ქილ. 77; ბარუქ. 2—25, ფსალ. 118—83; დან. 3—69; 1 ქართლ. 153.

ნეშო, ს. ხორბლის ნარჩენი (იმერეთში): მოკაფული ხის შტო მწვანე ფოთლებიანი; шелуха; срѣзанная вѣтвь.

ნეშტარი (არაბ.), ს. შაშარი, სისხლის გამოსაშვები იარაღი, ланцетъ.

ნეშტი, ს. ნაშთი, დანარჩენი, остатокъ, შთამოება, ჩამომავლობა, потомство, დაბად. 45 — 8; მატ. 14—20; 15—20; საქმ. 15—18; ფსალ. 16—13; ანდრ. 137, გამოსლ. 10—5; ფსალ. 20 — 12; 36—37, 38; ერთი დაბადების წიგნთაგანი, книга паралипоменонъ; ნეშტო, ნახე ნესტო.

ნეცვა, ნეცუა (ვნეცავ, -ცე), ზ. მ. ვამტვრევ, ვჰფხვნი, крошить.

ნეძი, ნეძვი, ს. მეგრულად: კაკლის ხე; орѣхъ.

ნეჭა, ს. სუფთა ჭილობი, рогожа тонкая.

ნეხვი, ს. ფუნე, განავალი რქიანთა ხვასტანგთა, навозъ, **ნეხვ-ბალახა**, ს. მცენარეა, საბ. ლ. названіе растенія, ნეხვის სოკო, ს. ქამასოკო, шампиніонъ (грибъ).

ნეხიათი, ს. ароматы, ეზეკ. 39—2.

ნეხოთა, ს. ყარამფილი, კასია, კაკულა და მისთანანი სუნნელიანი საჭმელნი, гвоздика, пардъ, кардамонъ и т. п. ისაი. 39—2.

ნვინი (ბერძნ.) ს. ანაზდი ან წუთი, ნ. ჟამი, мигъ, мгновеніе; ჟამის აღრიცხვაში: ბლისის ნახევარი, 4-ая часть терціи.

ნთება, სს. зажиганіе; горѣніе; воспаленіе; (ვა), ზ. მ. სანთელს ან შეშას ცეცხლს მოვუკიდებ, зажигать, засвѣчать, (ვანთივარ, ანთიხარ, ანთია; ან ვინთები, ვენთები, -თე), ზ. უ. ვიწვი (სანთელი ან შეშა), горѣть; воспламеняться, სანთელი მინთია, у меня горитъ свѣча, მირ. 103; სანთელი მენთო, у меня горѣла свѣча; გულს ვუნთებ, разжигать кого; ვეფხ. 863; გული მენთება, сердце мое воспламенено, ჩონგ. 150.

ნთქმა (ვჰნთქამ, -ქი), ზ. მ. ვჰყლაპავ, глотать, (ვანთქამ, -ქი), ზ. მ. დავანთქამ, დავღუპავ; потопить; ნ. დანთქმა.

ნთხევა (ვა), ზ. მ. ვღვრი, ვაქცევ, проливать, პირიდამ მანთხევს, ე. ი. პირიდამ მაზიდებს, მასაქმებს, рветъ меня, тошнитъ меня, **თხევინება** (ვა), ზ. სს. рветъ, тошнитъ.

ნიადაგ, ზზ. მარადის, მიმდემად, ყოველთვის, სულ მუდამ, завсегда.

ნიადაგება (ვა), ზ. მ. სანიადაგოდ გავხდი, учащать.

ნიადაგი, ზედ. სამარადისო, სანიადაგო, სამუდამო, всегдашній, ნიადაგი მიწისა, ე. ი. მკვიდრი მიწა სიღრმეში, ჯერეთ უშლელი და უთხრელი, материкъ; грунтъ, слой земли.

ნიადაგი და თთვის თავი, ს. ერთად იხმარებიან მთოვარის ანგარიშში, эпакта; ნიადაგი არის რუსულად, годовая эпакта, გარნა თთვისთავი, мѣсячная эпакта, ნახე თთვისთავი და ქრონიკონი.

ნიადაგული, ზედ. სამარადისოდ მწუხარე, ცეცხლმოდებული, завсегда грустный, ვეფხ. 342.

ნიავი, მდაბ. ნიაო, ს. ქარი ნელი და სასიამოვნო, тихій вѣтеръ, зефиръ, ნიავი დილისა, утренній вѣтерокъ, ყარამ. 91; **ნიავქარი**, ს. ძლიერი და სასტიკი ქარიშხალი, буря, ისაი. 5—28, 4—16; 17—14; ფსალმ. 49—3; 54—8; 82—15; ნიავ წვლილი, ს. ნელი ხიო, საამოვნო სიგრილე; тихій вѣтерокъ; прохлада; 3 მეფ. 19—12; **ნიავგეთილი** ან **ნიავგეთილობა**, прохлада, **ნიავ-**

ღვარი, ნიაღვარი, ს. ქარწვიმისაგან შემდგარი ღვარი, потокъ; ვეფხ. 858, განმ. თეიმ.; **ნიავება** (ვა), ზ. მ. გავჰფინავ ან ქარში გავჰკიდებ, провѣять; провѣтрить; სიბრ. 124.

ნიამორი (არაბ.), ს. ცხოველი: კლდის თხა, ქურციკი, сайга, რუს. ქ. ლ. 2 სჯული. 14—5; საბ. ლ. დაბეჭდილს დაბადებაში ქურციკი.

ნიანგი (სპარს.) ს. ხვითქი, კორკოდილო, крокодилъ, ვეფხ. 962; ქილ. 282; ნ. ჩ. ლ.; ნ. ხვითქი.

ნიახურა, ს. მცენ. собачья петрушка, ერის. ლ.

ნიახური, ს. მცენ. сельдерей, ზუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.

ნიბლია, ს. მფრინვ. зябликъ, королёкъ (пт.).

ნიგოზი, ს. კაკალი, орѣхъ волошскій или грецкій; ნიგვზის ზეთი, орѣховое масло, ნიგვზის ხე, орѣховое дерево, ნიგვზებაჲ, ზზ ნიგვზის მსგავსაჲ, на подобіе орѣха, გამოსლ. 25—33; ნიგვზის გული, самый плодъ орѣха.

ნიდაყვი, ს. იდაყვი ნახე, локоть.

ნივთეულობა, ს. вещи.

ნივთი (სომხ.), ს. ხელოვნებით შექმნული რამე სახმარი; საქონელი, ქონება; ვიეთთამე ნივთად უთქვამს ოთხნი კავშირნი ან სტიხიონნი; вещь; пожитки, движимое имущество; стихія, элементъ; **ნივთიანი, ნივთიერი, ნივთეული,** ზედ. შეზავებული ნივთად, вещественный, матеріальный; **ნივთეული,** ს. ნივთი რამ, вещица, **ნივთება, ნივთიერება,** ს. შეზავებულება ნივთისა, вещество, матерія, ტიმოთ. 143; (ვინივთებ, -თე), ზ. მიჩ. დავახელებ ნივთს, имѣть подъ рукою; რამდონიც კვერცხი ინივთო, сколько яицъ будешь имѣть подъ рукою, ქიმ. 110.

ნივნივი, ს. სართულის გარდანაჭდობი ძელი ჩალანგარა, стропило.

ნივნი, ნ. ნვინი.

ნიზიბი (არაბ.), ს. ქობაზედ გვირისტი, тачка.

ნიკაპი, ს. ქვემოთი ყბის ძირი, რაოდენმე დაზეული, подбородокъ.

ნიკარტი, ნ. ნისკარტი; **ნიკარტოვანი,** ზედ. მაგალ. ჯავშანი, ზედ. заклепка, кольчуга походящая на клювъ птичій.

ნიკველი, ს. ღორის ცხვირი ან დინგი, морда, рыло.

ნიკორა, ს. ძროხათა თვის: შუბლზედ თეთრი ნიშანი, у коровъ: бѣлое пятно на лбу.

ნიკრისი, ნიკრისის ქარი ოსმ. ს. სენი ფეხების ტესისა, подагра, 1 ქართლ. 442; ერისთ. 20; პ. ფ. ლ.; ломъ въ костяхъ, ივანე ბაგ. ლ. წათა ცხოვრ. 410.

ნიმი-თომარი (სპარს.), ს. გრაგნილი წერილისა ან სიგელისა, свертокъ письма или грамоты; დასტულ. 22.

ნიმუში, ს. დედანი, ნახში, образецъ, модель.

ნინველი, ს. ყრმა, младенецъ, **ნინველობა,** ს. სიყრმე, младенчество.

ნინოფი, ს. მცენ. ლილიფარა, მზეს-უჭვრიტა, подсолнечникъ.

ნიორი, ს. მცენ. чеснокъ, რიცხვ. 11—5; **ნიორა ბალახი,** конскій чеснокъ, ზუნ. ლ.; **მაღლის ნიორა,** მცენ. раст. птичье молоко, **ნიორი მთისა, ჟიშკვილა,** дикій чеснокъ, ზუნ. ლ.

ნიჟარა, ს. ხამანწაკის ბუდე, раковина; მარგალიტის ნიჟარა, перламутъ.

ნიჟარი, ს. ფარფური, ჭიქა თუ ქაშანური, фарфоръ.

ნიჟგორი, ნიჟგორალი, ნ. ნიჯგორი, ნიჯგორალი.

ნიჟვა (ვჰ), ზ. მ. ვსწვეთ, ვჰსცვარავ, капать, მარტ. 74.

ნიჟი, ს. წვეთი, ცვარი, капля, ცრემლის ნიჟი, капля слезъ.

ნირი, ნისრი (არაბ.), ს. გარდაკვეთილი ფასი სავაჭროზედ, такса, ვეფხ. 1067.

ნისია (არაბ.), ს. ვალად გაყიდული სავაჭრო, покупка или продажа въ кредитъ, въ долгъ, ნისიად, въ долгъ.

ნისკარტი, ს. მფრინველთ ტუჩი, клювъ, ნისკარტკოვზა, მფრინველია, ნ. ყერო.

ნისლი, ს. ორთქლი წყალთაგან ან მიწის ნოტიობისაგან ზეაღმავალი, დამაბნელებელი ჰაერისა, ზოგჯერმე გარდაიქცევის თხელ წვიმად და ეწოდების ფოშფოში და თოვლიანსა ბორი, ბუერი, туманъ, мгла, ფსალ. 17—10; 96—2; **ნისლიანი,** ზედ. туманный.

ნისპატი (არაბ.), ს. წესი, ჯერი; очередь, დასტ. 69.

ნიუკა, ს. მცენ. аронава борода, образки (раст.); ნ. ჩ. ლ.; ქალაკოდა, морковь дикая, ერის. ლ.

ნიფხავი, ს. პერანგის ამხანაგი, წვივთ საცმელი, штаны, портки, **ნიფხვის ტოტი,** сонoли у портковъ, **ნიფხვიანი,** ზედ. ნიფხვით მოსილი, одѣтый въ портки.

ნიღაბი, ნ. ნიყაბი, ხეილ. 6.

ნიღირი, ს. ცხვირი მხეცთა, მარტ. 2—204; морда.

ნიღრი, ს. მახვილის გნდე, обухъ у меча.

ნიყაბი, ს. маска; -დაიკრა, надѣлъ маску, ხეილ. 6; ნიყაბი აიხადა, снялъ маску; ხეილ. 7.

ნიყვა, ს. მეფის სოკო, სოკო კვერცხი, пластиночникъ (грибъ) ერის. ლ.; წითელი სოკო, рыжикъ, ზუნ. ლ.

ნიყვი, ს. წითელი სოკო, рыжикъ, ზუნ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.; грибъ, пластиночникъ, ერის. ლ. ფითრი, ფუთრი, ფიფვი; Омела, Viscum album, ერ. ლ.

ნიშა, ს. ნიშნიანი ხვასტაგი, ვითარ სადარი, у животныхъ: бѣлое пятно на лбу.

ნიშაგი, ს. წვეულობა, ლხინი, пиръ, пиршество, ვეფხ. 1439.

ნიშანდობლივ, ნ. ნიშანი.

ნაშადური (სპარს.), ს. მინერალის მიწა, ადვილად გამადნობელი კალისა, ხმარებული მკალავთაგან, нашатырь, სიბრ. 77; -რის წყალი, нашатырный спиртъ.

ნიშანი (არაბ.), ს. რაიცა მსახურებს განსარჩევლად ერთისა ნივთისა მეორისაგან, знакъ, примѣта; сигналъ; знаменіе, предзнаменованіе; клеймо; цѣль, мишень; ვეფხ. 1285; актъ, გუჯ. ნიშნის დასმა, положить мѣту, ნიშანი ზოდიაქოსი, знакъ зодіака; ნაშვილების ნიშანი, актъ усыновленія, გუჯ. 17; ალბ. 59; ნიშანი მართლ წერილობისა, удареніе въ правописаніи, ნიშანში ამოღება (ამოვიღებ, -ღე), ზ. უ. попадать въ цѣль, ნიშნის მოგება, ნ. იში, იშნის მოგება; კაცია 53; 86; упрекать, ნიშანდობლივ, ზზ. სახელდობრივ, опре-

дѣлительно, поименно, ნიშანი, ს. წინდი, ან ნივთი რამ მიტანილი დანიშნულის ქალისადმი, предбрачный залогъ.

ნიშატი (არაბ.), ს. ბუნებითი ძალი ან თვისება, ხარაკტერი, ზნე; მხიარული ხასიათი; გულ მხიარულობა; нравъ, свойство, характеръ; веселый нравъ; ვეფხ. 331, 719; ვისრ. 127; ქილ. 198; ნიშატთა სიიეფითა, ე. ი. თვისებითა იეფის გულისა, свойственное веселому настроенію духа, ვეფხ. 678; სახელმწიფოს ნიში და ნიშატი გააგო, онъ устроилъ въ государствѣ разныя увеселенія, ქილ. 695; **ნიშატიანი**, ზედ. მხიარული, веселый, ვისრ. 42; ნიშატიანად იყო, былъ въ веселомъ расположеніи духа; **ნიშატიანობა**, ს. სიმხიარულე, веселость, ვისრ. 202.

ნიში, ს. ნიშანი, გინა სასწაული; знакъ; признакъ; знаменіе, чудо; მატ. 24—24; მარკ. 13—22; საქმ. 2—19; მარტ. 1—141; ქილ. 66, 242; გამოსლ. 4—21; ან ნიშატი, გულ მხიარულობა, веселость; ვეფხ. განმ. თ. 674; ქილ. 695; ნ. ნიშატი; ნიშობა ვჰნიშობ, знаменовать; შავთ. 26, ნიში წყავისა, язва на тѣлѣ; ლევიტ. 13—3; ნიში მიყო, онъ подалъ мнѣ знакъ, 2 ეზრ. 2—3, -ჯვარისა, знаменіе креста.

ნიში, ს. წალო, კედელში დატანებული, нишъ, уступъ, საბ. ლ. ნ. მანდური.

ნიშნება, სხ. указаніе, (ვა), ზ. მ. ნიშანს მივსცემ, თვალს ვუყოთ, წამს ვუყოფ თვალ-თვალით, წამს ვუყოფ. დავანახვებ, ვაჩვენებ, мигать, давать знать; указывать, დავრ. 19; (ვინიშნებ, -ნე), ზ. მ. ნიშნით მივხვდები, смекнуть, догадаться, ვეფხ. 1303; (ვინიშნები, -ნე), ზ. ვ. შევინიშნები, დავინიშნები, отмѣчаться, замѣчаться; სიგელი ჩოლოყ. № 26—42; (ვენიშნები, -ნე), ზ. თვ. დავენახვები; ვეჩვენები; მივხვდები, მივაგნებ; указываться; смекнуть, догадаться; რუსუდ. 79; მის კაცის სიტყვა ენიშნა, онъ понялъ слова этого человѣка, სიბრძ. 159; რუსუდ. 132; მენიშნება, смѣкаю, ხიბრ. 171; **ნიშნებინება** (ვა), ზ. სხმ. ვაჩვენებინებ, დავანახვებინებ, заставить указать; ყარამ. 468.

ნიშნვა (ვჰ), ზ. მ. ნიშანს დავსდებ; ვჰმნიშნველობ; დავსწინდავ, მადლს გარდავუხდი; означать, полагать знакъ; заключать; содержать въ себѣ особый смыслъ; обручить, сговорить; (ვუნიშნავ, -ნე), დავუნიშნავ, назначать; указывать кому.

ნიშნვა, ნიშნობა, ს. წინდობა დაწინდვა, დანიშნვა ქალისა სამეუღლოდ ვაჟისაგან საჩუქრის გაგზავნითა; сговоръ, обрученіе. помолвка, ბერძნ. 397.

ნიშნიანი, ზედ. ნიშანის მქონებელი, обозначенный знакомъ.

ნიშნობლივი, ნიშნოვანი, ზედ. обозначенный, **ნიშნობლივ**, ზზ. სახელდობ, поименно, ქილ. 683; ნიშნოვანი მკვდარი, 3 ეზრ. 2—24; мертвецъ со всѣми признаками смерти.

ნიჩაბი, ს. ტარიანი ფიცარი სახვეტელი; ხოფი, მოსასმელი ნავისა; лопатка; весло; იეზეკ. 27—9; ნიჩბის მტემელნი, гребцы; **ნიჩბიანი**, ზედ. весельный.

ნიჩვირი, ნ. ჩიჩვირი, რუსუდ. 692; იობ. 40—21.

ნიმლია, ს. მცენარე. ერის. ლ.

ნიჭება (ვა), ნიჭვა (ვჰ), ზ. მ. ვუბოძებ, მაგ. საჩუქარს, ვუწყალობებ, დავაჯილდოვნებ; даровать; награждать, (განიჭებ, მანიჭებ, даруешь мнѣ, ვისრ. 83; ნიჭებული, მიმ. награжденный.

ნიჭებულება, ნიჭიერება, ს. მადლის ქონება, გულის-ხმიერება, даровитость, дарованіе.

ნიჭი, ს. საბოძვარი, საჩუქარი, ჯილდო; მადლი, ძალი ზეგარდამო მონიჭებული კაცთადმი, ტალანტი, გულის ხმიერება, награда; даръ; способность, 1 კორ. 9—25; 1 ქართლ. 150; **ნიჭ-ფრიადობა**, ს. გულის **ხმიერება**, даровитость, 2 ქართლ. 375; **ნიჭი** სიტყვიერებისა, даръ слова, ნიჭი ღვთისა, даръ Божій.

ნიჭიანი, ნიჭიერი, ზედ. способный; **-ჭიერება**, способность, дарованіе.

ნიხრი, ნირი, ნიხრის ნუსხა, ს. გარდაკვეთილი ფასი სავაჭროზედ, такса, დასტ. 171, ბაქრ. 329.

ნიჯადი, ს. მშველელი ლაშქარი, სხვის თემიდამ, вспомогательное войско.

ნიჯგორალი, ზედ. კაპარჭოსანი, კაპარჭით მოსილი, მენიჯგორე, сайдачникъ, вооруженный стрѣлами.

ნიჯგორი, ს. დიდი ქარქაში ისართა, ნაკაპარანი, კა- [პარჭი; сайдакъ, колчанъ.

ნოაგი, ს. ყოველი სამწყობრო საკრავი, инструментъ струнный, музыкальный, который настраивается, საბ. ლ. **ნოაგობა**, ს. განცხრომა საკრავის კრვითა; საბ. ლ; 2 ეზრა 12—27; 3 ეზრა. 5—59; (ეს ადგილები დაბეჭდილს დაბადებაში არ იპოვებიან): კლემაქსში ნოაგობა ჰქვიან გემრიელთა საჭმელთა; музыкальное увеселенье; вкусная пища.

ნობა, ნობატი, ნაბათი (არაბ.), ს. ბუკი, ნაღარა, საყვირი; არაბ. დაფი; труба музыкальная; набатъ; ვეფხ. 416; 714, 1187, 1408; **ნობათი კარავი**, ე. ი. კარავი მხიარულობისა, სამუზიკო; ვისრ. 52, 56; шатеръ веселія, музыки.

ნობათი (არაბ.), ს. ჯერი, ხვედრი, რიგი; очередь; ვეფხ. 1290; ან მორიგე, ყარაული, დარაჯა, მოდარაჯე, ვეფხ. 1412; очередной; караулъ, აწ ნობათი ხელობისა მამხდომია, ე. ი. ახლა ჭკუა მცდარობის რიგი შემხვდაო, теперь пришла ко мнѣ очередь сумашествія, ვეფხ. 922.

ნოგანი, ს აბრეშუმის ბეგარა, пошлина на шелкъ.

ნოემბერი, ს. გიორგობის თვე, ноябрь.

ნოეს ქონი, ს. სიმსუქნე, პოვებული ვეშაპის თავში, спермацетъ.

ნოვაგი, ს. სანოვაგე, провизія, მარტ. 2—82; **ნოვაგება** (ვინოვაგებ, -გე), ზ. მ. სანოვაგეს გამოვიზოგავ, ყარამ. 407; расходовать провизію, **ნოვაგობა**, ნ. ნოაგობა; **ნოვბათი**, ნ. **ნობათი**.

ნოინი, ნ. ბეგლარბეგი, 1 ქართლ. 179.

ნოიჭი, ს. ისრიმი, дикія ягоды, дикій виноградъ, 4 მეფეთ. 4—39; საბ. ლ.

ნორჩი, ს. ბაბილო, ახალ მოზარდი ნერგი, წერილში მორჩი, вѣтвь, вѣтка, ზოგჯ. ქორფა, ჩჩვილი, нѣжный, молодой.

ნოსოლი, ს. მცენ. названіе травы.

ნოტარი, ნოტარიუსი, ს. მოხელე, რომელიც დაამოწმებს წერილთა: ანდერძისა, პირობისა, ნასყი-

ლობისა და სხ. нотаріусъ, სამწერლო ნოტარიუსისა, контора нотаріуса.

ნოტი, ს. ქრელის ნუსხა, ноты.

ნოტიო, ს. რაიცა დაილვრების, მაგალ. წყალი, ღვინო, ზეთი და მისთანანი, თხლე, სითხლე; жидкость, ზედ. ქანცი, სველი, ტენიანი, жидкій, мокрый, сырой, -სახლი, сырой домъ, **ნოტოიანი**, ზედ. сыроватый, ნოტიობა, **ნოტიერობა**, ს. სინოტიე, სისველე, ტენიანობა, сырость, ქილ. 202. 581.

ნოქარი (სპარს.), ს. ვაჭართ მოჯამაგირე, მოსაქმე, прикащикъ, агентъ купеческій, ან მოსამსახურე, слуга, лакей, 2 ქართლ. 92, 340, 348; 416; ალექ. 19.

ნოქვი, ს. ძნელი სავალი გზა, непроходимая дорога.

ნოღართო, ნოღათო, ს. ტარიანი სასმისი, აზარფეშა, чаша для вина съ ручкою.

ნოყა, ს. ლია, საფლობი ადგილი, болото.

ნოყიერი, ზედ. პოხიერი, ყუათიანი საჭმელი, питательный, ლევიტ. 25—26; საბ. ლ.; დაბეჭდილს დაბადებაში: პოვნიერი, достаточный, -ხე, плодовитое дерево, იერემ. 17—7; **ნოყიერება**, ს. პოხიერება, ყუათიანობა საჭმლისა, питательность; ნოყიერება მიწისა, плодовитость, тучность земли.

ნოშთართო, ს. ქილ. 555?

ნოშიო, ს. სოკო, сыроѣга.

ნოშო, ს. ფოთლიანი შტო, вѣтвь.

ნოხი, ს. ხაოიანი საფენი, ორხოვა, ხალიჩა; коверъ. ვეფხ. 406; ვისრ. 26; ბალიში ნოხისა, ე. ი. ხაოიანის ნაქსოვის ბალიში, подушка, изъ пушистой шелковой матеріи; ვეფხ. 1254.

ნუ, უკუთქმა ზმანებითი, не, ни, ნუ თუ, ნუ უკვე, ნუ უმე, იგივე განმეორებითი, неужели, развѣ; ნუმცა, ნუცა, ნულა, ნულარა; იგივე საწადისად ან ვედრებითად, да не, дабы не, ни, нини, ფსალ. 4—4; 6—1; 24—1; 68—6, 15; 34—19, 24; მარტ. 2—176; კავშ. 358, ნუა, ე. ი. ნუ არის, იერემ. 9—10, да не будетъ.

ნუგბარი, ს. პტული, ნარუქი, ახალი ხილი, ახლად შემოღებული რამე საგანგებოდ; свѣжіе фрукты; новизна, рѣдкость.

ნუგეშება (ვა), ზ. მ. გულს დავუდებ, იმედს მივსცემ, ნუგეშს ვჰსცემ, утѣшать, обнадеживать; (ვინუგეშებ, -შე), გულს დავიდებ, ნუგეშს ვიცემ, გულ დავაჯერებ, обнадеживаться, утѣшаться, ჩონგ. 87; მეგობრობის წერილითა გვანუგეშეთ, удостойте насъ письмомъ дружбы.

ნუგეში, ს. ლხენა, იმედი, გულის დადება, утѣшеніе, утѣха, ნუგეშის ან ნუგეშინის მცემელი, ს. მანუგეშებელი, утѣшитель; ნუგეშის ცემა, ს. ლხენა, გულის დადება, утѣшеніе, (ნუგეშსა ვსცემ, ნუგეში ვეც), ზ. მ. ვალხენ, გულს დავუდებ, სიტყვით ან საქმით განვამხნობ ჭირსა შინა; მივსცემ ნუგეშსა, ისაი. 40—1; ლუკა. 2—25; 1 თესალ. 5—14; ფსალ. 22—3; утѣшать, успокоивать, ნუგეშს ვიცემ, ვინუგეშებ, გულს დავიდებ, успокоиться, утѣшиться, ნუგეში მცა, онъ утѣшилъ, успокоилъ меня; ნუგეში მეცა, я утѣшился, успокоился, **ნუგეშიერი**, ზედ. სანუგეშო, утѣшительный; ერისთ. 2—121.

ნუზლა, ს. мокрота изо рта.

ნუზლი, ს. საგზალი, საგზაოდ მომზადებული საზრდო, путевая провизія, სიბრ. 114; 2 ქართლ. 294.

ნუკვა (ვნუკავ, -კე; ვენუკვი, -კე), ზ. ვსთხოვ, ვემუდარები, ვეხვეწები, просить, упрашивать, умолять; (მენუკვები, მენუკვი, -კვე), ზ. თვ. მევედრები, მეხვეწები, умоляешь, просишь меня, ვეფხ. 127, 233; 276; მნუკავ, იგივე მენუკვები; ვეფხ. 930; (მენუკება, -კა), ზ. თვ. მენატრება, ძალიან მომინდება, желательно мнѣ, **ნუკეული**, 2 სჯული 28—54, საბ. ლ. ან **ნანუკვარი**, მიმ. прошенный; желанный.

ნუკრი, ს. შვილი ირემთა, ნიამორთა, оленій теленокъ.

ნუმცაოდენ, ზზ. არა ოდეს, никогда, ვისრ. 33.

ნუმცავინ, ნაც. არავინ, никто, **ნუმცარა**, ნაცვ. არა რა, ничто, კოლ. 2—16.

ნუნა, ს. ფრჩხილთ გარემოს ტყავი, кожица около ногтей.

ნუნუა, კნინ. ს. ღვინო, винце, вино, ერისთ. 2—128.

ნუჟრი, ს. ფიცართა შორის შტოთა როკის დანარჩენი ადგილი, რომელიც ზოგჯერმე გამოვარდება და მისი ადგილი დაცარიელდება გახვრეტილად. свищъ въ деревѣ, რ. ქ. ლ. მცენ. კუერი, კვინძი, наплавъ, ერისთ. ლ.

ნურა, ს. ბალანთ გამაცვივნელი წამალი, составъ для сведенія волосъ съ тѣла, ნურა გაკეთდება ასრე: მოიღე ერთი ბოთლი ნადული წყალი, ჩაასხი ქოთანში, ჩაჰყარე წმინდად დანაყილი და გამტკიცული კირი, შემოდგი ცეცხლზედ, ამისუკან ჩაჰყარე 5 ლოტი წმინდად დანაყილი ზირნიხი, მერე ორი კვერცხის ცილა და გული გათქვიფე და ჩაასხი, მოურიე, მოურივე სანამ მწვანეს ფერს მიიღებდეს; ეს ნაზავი მშრალს ტანზე აბანოში წაისვი და ბალანს გაჰყრის.

ნურა, ნაც. არა რა, ничто, ვეფხ. 1476; ნურა-რა, ნუ რა რაი, ნურა რამე, ნურა ფერი, ნაც. არა რა, არა ფერი, ничто, ნუ რა ფერი გინდა, не бери ничего. ნუ რა რისა გეშინიან, ничего не бойся, ნუ რა ფერს იტყვი, ничего не говори, ანტ. 5—49; ნუ რა ვინ, ნაც. არა ვინ, никто, ნუსად, ნუსადა, არ სადა, нигдѣ, никуда, რუსუდ. 377.

ნუსადია, ს. ბიძის ცოლი, тетка, жена дяди.

ნუსხა, ს. სია, აღწერა ნივთთა; წერილის პირი: реестръ, опись, списокъ; копія; ნუსხა ხელი, скоропись, -ქრელისა, ноты; ნუსხით მიცემა მზითვისა, по описи сдать приданое; **ნუსხვა** (ვჰ). ზ. მ. ავნუსხავ, აღვსწერ, სიას შევადგენ, составить опись, счетъ.

ნუუკვე, მდ. ნუუმე; ნულარ, რა; ნ. ნუ.

ნუქაბი (არაბ.), ს. შეწუხება, скорбь, რუსუდ. 71.

ნუქარი, ს. хазовый конецъ.

ნუღლი, ნუყლი (არაბ.), ს. ნუშის გული დაშაქრული, обсахаренный миндаль, ნუყლეული, იგივე ნუღლი ან ნუყლი.

ნუშა, ს. მცირე ნავი, яликъ.

ნუში (სპარს.), ს. მცენ. миндаль, ნუშის ხე, миндальное дерево, ნუშის ზეთი, миндальное ма-

сло, ნუშის რძე, миндальное молоко, **ნუშნი**, ს. რუსთველს უხმარი ცუჩებად, ვეფხ. 1274.

ნუშია, ს. მფრინველია; ბუნ. ლ.

ნუ, ნუცა, ნურცა, ზზ. არა, არამც, ни, ни.

ნქრევა (ვა), ზ. მ. დავაბნევ, разсыпать.

ნჩქრევა (ვანჩქრევ, -რიე), ზ. მ. ვანჯღრევ, შევსძრავ წყალსა და სხ. колыхать воду; ქილ. 182; ნ. ნჯღრევა.

ნძრევა (ვა), ზ. მ ვარწევ, ვარხევ, двигать, шевелить, трясти; качать, (ვინძრევი, -რიე), ზ. ვ. ვირხევი, ვირწევი, колыхаться, качаться; трястись; ნძრეული, ნანძრევი, трясенный, ყურს არ ინძრევს, не обращаетъ вниманія, ჩონგ. 70.

ნჯღრე, ნ. ჯღრე

ნჯღრევა (ვანჯღრევ -რიე), ზ. მ. შევსძრავ წყალთა ან სხვა ნოტიოს; ვამღვრევ, взбалтывать воду; мутить; (ვინჯღრევი, -რიე), ზ. ვ. взбалтываться, мутиться, ნჯღრევა ან ნჩქრევა ზღვისა, колыхать море, ქილ. 182, ნჯღრეული, ნანჯღრევი, მიმ. взболтанный.

ჲ.

ჲ, შემოტანილია ქართულს ანბანში თვინიერ საჭიროებისა, სამღვთო წერილში ბოლოს სახელთა და ნაცვალ სახელთა დაბოლოვებულთა ასოთა ზედა: ა, ე, ო, უ, თვინიერ ი, უხმარიათ მხოლოდ განსარჩეველად შემასმენელობითის ბრუნვისა წრფელობითის და მიცემითისა ბრუნვათაგან, ისიც მაშინ როდესაც სახელი ჰზისა შემდგომად ზმნისა, მაგალ: არა აქუს სიტყუაჲ. ზრუნვაჲ; გარნა თავსა ითქმის: სიტყუა არა აქვს, ზრუნვა არ აქვს (და არა ზრუნვაჲ) არა აქვს; შემასმენელობითი ბრუნვა შემოუღიათ მიბაძვით ბერძნულის ენისა და რადგანაც ეს ბრუნვა ქართულს ენაში არ იპოვება, რომლისაც ადგილი უჭირავს წრფელობითსა ან მიცემითსა ბრუნვათა, ამისთვის განსხვავება შემასმენელობითის ბრუნვისა ასოთი ჲ სრულებით არა არის საჭირო, უმეტესად მისთვის რომ ჲ ბოლოს თუმცა იწერება, გარნა არ გამოითქმის წაკითხვის დროს. ამის გარდა ასო ჲ არ იხმარება არც თავად არცასაშუალს, არც ბოლოს ლექსთა და არის სრულებით უსარგებლო ქართულს ენაში. რომელნიმე ასოები ქართულს ანბანში, ვითარცა განვიხილეთ ღრამმატიკაში, შემოტანილნი არიან რიცხვის შესასრულებელად, რადგანაც წინაპართა ჩვენთა არ იცოდნენ ხმარება არაბულთა ციფირთა, ამისთვის ასო ჲ თვლაში ნიშნავს სამოცსა (60), და ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ჲ, სამოც თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში ჲ ნიშნავს: თორმეტს ფულს ან სამს ბისტსა ან შაურსა და ერთკაპეიკსა (ე. ი. 6 კოპ.).

ო.

ო, არის ხმოვანი ასო ქართულის ანბანისა წოდებული **ონ**, რიცხვში დანიშნავს სამოცდა ათსა, ფულის ანგარისში ნიშნითურთ ო̃ სამოცდა ათ თუმანსა: წვრილის ფულის ანგარიშში 14 ფულსა ან სამბისტის ნახევარსა, ან შაურსა და 2 კოპეიკსა (ე. ი. 7 კოპეიკი); ქარაგმიანნი ლექსნი არიან: ო̃ჳ, უფალი, ან უფალო; ოჳ̃ნ, უფალმან; აქა საჭირო არს შენიშნვად, რომელ ასო ო და ჳ ერთად სამღჳ̂თო წერილში, მიმსგავსებით ბერძნულის წერილისა ο და υ და ფრანციცულისა უხმარიათ უნის ადგილს; მაგალ. უფალი, სამღჳ̂თო წერილში ჰსწერი ოჳ, რომელიც გამოითქმის უ, რადგანაც ქართულს ანბანში იპოვება უ ამისთვის შემოტანა ბერძნულის რთულის ο და υ ან ფრანციცული ou, არა არის საჭირო. მრავალთა ლექსთა შინა მარცვალი ჳ̂ა შეიცვლების საზოგადო ლაპარაკში ო: ვითარ: გჳ̂არჯილა, გორჯილა; კჳ̂ამლი, კომლი; რაგჳ̂არი, როგორი; ხჳ̂ალმე, ხოლმე; ხჳ̂ამალდი, ხომალდი; ხჳ̂არშაკი, ხორშაკი; ხჳ̂არბალი, ხორბალი; და სხვანი; კვალად ასო ო საშუალ რომელთამე ლექსთა ნათესაობითსა ბრუნვასა შეიცჳ̂ლების ჳ̂ ან ვ ზედა, მაგალ. ნიგოზი, ნათეს. ნიგჳ̂ზისა ან ნიგვზისა; მინდორი, მინდჳ̂რისა ან მინდვრისა; ნიორი, ნიჳ̂რისა ან ნივრისა; სასწორი, სასწჳ̂რისა ან სასწვრისა; და სხ. ზოგჯერმე ასო ო შეიცვლების ვი ზედა, ეჩო, ეჩვი; ან უ ზედა, კოკორი, კუკური; კოლაოზი, კულაოზი.

ო, იხმარების ბოლოდ ლექსთა: 1. სახელთა წოდებითის ბრუნვისა: მამაო, უფალო, ბატონო და სხვანი; 2. ბოლოს ზმნათა, როდესაც მოუთხრობდეს ვინმე სხვათაგან დაბარებულსა ან ნათქვამსა, მაგალ. შემდგომად სამისა დღისა აღვსდგეო; მატ. 27—63; კვალად: გამიკეთეო, გამომიგზავნეო, მიბოძეო; ვაკეთებო, დავდივარო, ვიარეო, და სხვანი; 3. ეგრეთვე დაერთვის სახელთაცა შემდგომად ზმნათა კითხვითთა, მაგალ. ვინ მოვიდაო? ბატონიო, უფალიო, მამაო; ესენი განირჩევიან წოდებითის ბრუნვისაგან.

ოზა (სპარს.), ს. თურქთ ულუსი სადგომი, ბანაკი

станъ кочующихъ народовъ; 1 ქართლ. 398; ან ხარგა, ნაბდის კარავი, шалашъ, დასტ. 101.

ობარა, ს. მფრინ. ღრედი! **ობედი**, ნ. **აბედი**.

ობი, ს. მომწვანო ბიძგი ხავსივით დატენიანებულთა ნივთთა ზედა მოკიდებული, გარნა ნოტიოთა და საკუთრად ღვინისას ეწოდება ბრკე; плѣсень, ობი პურზედ, плѣсень на хлѣбѣ.

ობლება (ვა), дѣлать сиротою; № 1, 22, (ვობლდები), ზ. უ. сиротѣть.

ობლობა, ს. უდედმამობა, сиротство, ალბ. 54; (ვობლობ, სრული არა აქვს), ზ. უ. ობლად ვარ, сиротствовать, сиротѣть, ჩონგ. 154, (ვობლდები, -დი), ზ. ვდ. ობოლი გავხდები, осиротѣть.

ობობა, ს. ბაბაჭუა, паукъ.

ობოლი, ს. ბოვში უდედმამო, сырота, ობლად ითქმის ერთად ერთი რამ განმარტოვებული ან სიდიდითა სხვა შორის საჩინო ან უტოლო, მაგალ. ობოლი მარგალიტი, -ვაზი, და სხ. особнякъ, одинецъ, чему нѣтъ ровны, пары; ობოლთ სახლი, сиротскій домъ, ობოლი დედ-მამით, круглая сирота, ობოლი მარგალიტი, жемчужина крупная, единственная, ვეფხ. 16, ობოლი ვაზი, единственная виноградная лоза, ბუნ. კ. 281; ობოლი ნაკვერცხალი, единственный горящій уголь, ობოლი მამით, неимѣющій отца, სომხ. 60.

ობრენიკი, ს. მცენ. დიკა, пшеница яровая, арнаутка; ერის. ლ.

ოგი, ს. სანთელთა, ტაშტთა, სურათა და სხვათა ქვეშ გასაშლელი, подстилка, საბ. ლ.

ოგრა, ს. შორვა. жидкая каша, საბ. ლ

ოგური, ზედ. შეჩვეულნი ერთმანერთთან ხვასტანგნი, дружный, привычный (объ животныхъ); ოგური ცხენები, дружныя лошади, **ოგურობა**, ს. ხვასტანგთ ერთმანერთის შეჩვევა, дружба животныхъ, კატილ. 9.

ოდა (ოსმ.), ს. იმერულად, სასახლე, жилище, საბ. ლ.; **ოდაბაში**, ს. სასახლის ზედამხედველი, смотритель дома.

ოდალამბა, ს. желтая камедь.

ოდალაჯი, ს. მცენ. бакаутъ, ნ. ჩ. ლ.

ოდელა, ს. მცენ. შალგის მსგავსი. მოვა მინდორში ან ბოსტანში და მოხარშვენ ისპანახივით; ტრედნი ძალიან სჭამენ ამ მცენარეს; воробьиный горошекъ, ნ. ჩ. ლ.

ოდენ, ზზ. მხოლოდ, მარტო, только, ვეფხ. 847; **ოდენი**, ზედ. ამოდენი, ამხიდიდე; такой, такой мѣры, величины.

ოდეს, ზზ. რაჟამს, რა დროს, როდის, когда, ვისრ. 86; **ოდესცა**, **ოდესღა**, ზზ. როდისღა, ოდეს იგი, ზზ. როდისცა, когда же, **ოდესმე**, ზზ. როდისმე когда нибудь; **ოდესი**, ზედ. когдашній, კატილ. 82, **ოდესობა**, ს. რას დროს, въ какое время, ტიმ. 143, მარტ. 2—182; კატილ. 9, 155; განუსაზღვრებლობა დროისა, неопредѣленность времени; **ოდესობითი**, ზედ. სათუობითი, განუსაზღვრებელი, условный, неопредѣленный; კავშ. 114.

ოდვა, ნ. დაოდვა.

ოდი, ს. მოსავალთ წახდენა მზის სიცხისაგან ნაწვიმარზედ, ржа, головня, на хлѣбѣ.

ოდიდგან, **ოდითგან**, ზზ რომლის ჟამითგან, რომლის დროდგან, съ котораго времени, ვეფხ. 235.

ოდიკი (ბერძ.), ს. ტრაპეზზედ გასაშლელი გარდამოხსნა, რომელზედაცა აღესრულების საღმთო ჟამის წირვა, антиминсъ.

ოდოში, ს. ეტერი მოსავალთა პურისათა, სიმინდთა, ცერცვთა ან ხის მოსავალთა, ჯერეთ შემოუსვლელი და მწვანე, колосъ, класъ.

ოდრიკალი, ს. მოხრით დარჭმული მიწაზედ წკეპლა ორისავე თავით, дуга.

ოდუნ-ახჩა (ოსმ.), ს. გარდასახადი ფულისა, денежное пособіе, დასტ. 27, 59.

ოდუნ ყაჭრი, ს. წამალია ერთგვარი, პ. ფ. ლ. жигунецъ, Pyrethrum, პ. ფ. ერის. ლ. гулявица благовонная, ლათ. ლ.

ოვსალი, ს. მფრ. მძოვრთ მჭამელი.

ოზირი, ს. დიდი შული ნასთისა, клубокъ нитокъ.

ოზმა (ოსმ.), ს. ოცი დასტა ქაღალდი, стопа бумаги.

ოზბაში (ოსმ.), ს. ასისთავი, сотникъ.

ოთალამბა, ს. მცენ. гумигутъ, желтая камедь, პ. ფ. ლ.

ოთახი (ოსმ.), ს. სენაკი, ერთი სადგომი სახლისა, комната, ვისრ. 2.

ოთლოთოთლო, ს. თოხლო კვერცხი, яйце въ смятку.

ოთმიში, ს. ნესვია, порода дынь.

ოთხბაზარი, ს. ჩარსუბაზარი, рынокъ, ქილ. 425.

ოთხი, ზედ. რიცხ. ორჯელ ორი; четыре, **ოთხად**, ზზ. на четыре части, **ოთხნი**, ს. მრ. четверо, **ოთხით**, ზზ. -გაჭენება, вскачь, **ოთხეული**, ზედ. მეოთხედი ნაწილი; ოთხ ტაეპოვანი ლექსი, четвертая часть, доля; четверть; четырехстишіе; ან ოთხის რიცხვის შემცველი, четверка; ხრონ ბრ. 62, **ოთხეულად**, ზზ. ერთი ოთხად, вчетверо, მოამბე 3, 1867 წ. **ოთხიანი**, ს. ოთხისაგან შემდგარი რამ, четверка, **ოთხნივე**, всѣ четверо, **ოთხ-ოთხი**, по четыре; **ოთხჯერ**, ზზ. четырежды, **ოთხმოცი**, რიცხ. ოთხჯერ ოცი, восемьдесятъ, ოთხმეოცე, რიცხ. восьмидесятый, **ოთხმოცდაათი**, რიცხ. девяносто, **ოთხასი**, რიც. ოთხჯერ ასი, четыреста; **ოთხება** (ვა), ზ. მ. ოთხად გავჰყოთ, четверить, **ოთხ-თავი**, ზედ. четырехглавый (Евангеліе), **ოთხკუთხი**, ზედ. четырехсторонній, **ოთხკუთხედი**, ზედ. четыреугольный, ივლით. 1—4, **ოთხნაირი**, **ოთხრიგი**, ზედ. четырехъ сортовъ, **ოთხ ფარგული**, ზედ. четырехсторонній, **ოთხ-რახში**, ს. ბედაური ცხენი, გვარიანი ცხენი, породистая лошадь, დარეჯ. 2—22; **ოთხფეხი**, ზედ. პირუტყვი ოთხზედ მავალი, четвероногій, დაბად. 1—24, 25; საქმ. 10—12; **ოთხშაბათი**, ს. მეოთხე დღე კვირისა, ერმის დღე, среда, **ოთხფეხობა**, четвероножіе; **ოთხყური**, მცენ. ряска.

ოთხმოში, ს. ნესვია ერთგვარი.

ოთხო, ნ. საზაითი.

ოთხო პოლი, **ოხტაპოდი**, ს. მცენ. полипъ, ბუნ. ლ.

ოთხყური, ს. მცენ. ряска, პ. ფ. ლ.

ოიმაყი (ოსმ.), ს. ტომი ხალხისა, племя, колѣно (народное), 2 ქართლ. 289.

ოიმახი (ოსმ.), ს. ასე უწოდებენ გლეხთა შემუშა-ლელთა, мужланъ, 2 ქართლ. 531; დასტ. 31.

ოინი, (ოსმ.) ს. თვალთ მაქცობა, ხელოვნება, фокусъ, фиглярство; продѣлка; штука, фарсъ, **ოინბაზი,** ს. თვალთ მაქცი, фигляръ, штукарь, ქილ. 500.

ოკდომბერი (ლათ.), ს. სთვლისა ან ღვინობისთთვე; октябрь.

ოკეანე, -ნი (ბერძ.), ს. უკიანე. океанъ.

ოკება (ვიოკებ, -კე), ზ. მ. შევინახავ, გამოვზრდი, содержать, кормить.

ოკუმაფუ, ს. მეგრ. გუნდრუკი. საკმელი, ладанъ.

ოლარი (ბერძნ.) ს. არდაგი; საქმ. 19—12; სამღვდელო შესამოსელთაგანი მხარზედ ჩამოსაკიდები; убрусъ, начельникъ; орарій, порамица; епитрахиль.

ოლე, ს. ჭაობი, ჭანჭრობი, топкое мѣсто, болото, ნ. ჩ. ლ.

ოლე, ს. მცენ. ბრყენა, პრკენა, პანტაფშატი, лѣсная груша, pyrus silvestris; ოსე. 5—1; ზუნ. ლ; ან მცირე ტყე ველთა შუა, перелѣсокъ, საბ. ლ.

ოლენა, ს მცენ. ირმის ბალახი, ჩიტის თავა, голубые пролѣски, ერის. ლ.

ოლენჭკანდარი, ს. მომცრო კატარღა, ладья, лодка.

ოლვა (ვიოლავ, -ლე), ზ. მ. თვალს გამოვისურმავ, сурмить глаза, ქილ. 114.

ოლოლი, ს. მფრინ. ზარნაბო, ზარნაშო, филинъ большой, лапландка, свѣтло-сѣрая неясыть; ერის ლ.

ოლოლო, ს. აგლეხის და ქირობის ხმა მრავალთაგან, восклицаніе: что получилъ, или съѣлъ грибъ.

ომაინი, ს. სპარს. ბოლო კარკაზი, соколъ низовой.

ომალი, ნ. ამალია, 2 ქართლ. 382, 391, 395.

ომახიანი, ზედ. ზახიანი, რიხიანი, მამრ-სანახავი, სიტყვით და საქმით მამაცი, бравый.

ომბალო, ს. მცენ. გარეული პიტნა, луговая мята, ერისთ. ლ.

ომბოხი, ს. ფეხ-მოკვეთილის კაცის შედგმული ხე ფეხად, деревянная нога, деревяшка.

ომი, ს. შებმა, ბრძოლა, битва, сраженіе; война; ვეფხ. 143, 291; სხვა სხვისა ომისა ბრძენია, ვეფხ. 844; ე. ი. სხვა სხვის საქმესა ჭკვის თავისებურადა; о чужихъ дѣлахъ всякій судитъ по своему разумѣнію, **ომ-ნაცადი,** ზედ. ომში გამოცდილი, опытный въ битвѣ, 2 ქართლ. 531; **ომება** (ვაომებ, -მე), ზ. მ. ვაბრძოლებ, შევაბამ, заставить сразиться, **ომობა,** ს. ბრძოლა, ომიანობა, ომისდრო, война, (ვომობ, სრული არა აქვს), ზ. უ. ვპ-ბრძავ, воевать, сражаться, (ვეომები, -მე), ზ. თვ. ვებრძვი, сражаться, воевать, ქილ. 54; **ომიანობა,** ს. ომის დრო, война, военное время.

ომიდი, ს. ნიჟარა კონხილიოსავით, მთათა შინა პოვებული, წარღვნის შემდგომ, раковина.

ომირა (არაბ.), ს. დიდი დესპანი, посолъ, полномочный министръ, ომირი, ნ. ამირი.

ომონიმია (ბერძ.), ს. ერთსახელი, თანა მოსახელე, соименный.

ომფორი (ბერძ.), ს. სამღვდელთ მთავრო შესამოსელთაგანი მხართა ზედა მოსახვევი გრძლად, омофоръ (риза).

ომოფორი, ს. ეპისკოპოზი, епископъ; ბაქრ. 301.

ონავარი, ს. მონავარი, მწერია, шершень (насѣк.).

ონავარი, ს. მეკობრე, მტაცებელი, хищникъ, грабитель, ონავარ ყოფა, грабить, **ონავარობა,** ს. მეკობრობა, მტაცებელობა, грабежъ, აბიდ. 24, 31; დარეჯ.

ონანა, ს. მცენ. мандрагора.

ონარი, ნახე უნარი, ყარამ. 441; მოურავ. 131.

ონგალი, ს. ზოგირთ ქვეშ შესადგმელი ორკაპელი, ან კაპიანი ჯოხი, подставка, козлы подъ мосты.

ონდოფარი, ს. მცენ. жигунъ, ერის. ლ.

ონე (ბერძნ.), ს. ჭუნე, ცხენი, конь.

ონიქითი, ანქვითი (ბერძნ.), ს. ониксъ.

ონკანი, ს. ღვინისა და სხვათა ნოტიოთა გამოსაშვები და დასახშობი ხრახნილი, кранъ.

ონკოლა, ს. სენია: ხოკი, болѣзнь, которой наиболѣе подвержены буйволы, свиньи.

ონტკოფა, ს. ღულღუბა, მცენ. можжуха, ზუნ. ლ.; кундуракъ, ნ. ჩ. ლ. чернуха, პ. ფ. ლ.

ონტოლოღია (ბერძნ.), ს. სწავლა არსისა საზოგადოდ, онтологія, ученье о существѣ или о сущности, бытіи, сути, ლოღ. 35.

ონჩხომელი, ს. ორჩხომელი, მოდიდო ნავი, каперъ, барка.

ონჭო, ს. მცენ. Чебрецъ, Душевникъ, ერის. ლ.

ონჯარი, ნ. კაშხალი, карча, плотина въ рѣкѣ.

ოპი და **უპი,** ს. დევთ ხმიანობა, хапъ-хупъ, крикъ дивовъ, რუსუდ. 460.

ოპიონი (ბერძნ.), ს. მაძინებელი გომიზი, опіумъ.

ოპიტონი, ს. ფელიკი ღორისა, აპოხტი, окорокъ.

ოპოპი, ნ. ოფოფი.

ოჟორა, ს. რკინის ჯაზველი, მაშტარი, линейка; маштабъ.

ორა, ს. ამოთლილი გობა ქვისა, водопойная, каменная колода, ნ. ქვაფორი, საბ. ლ.

ორაგული, ს. თევზია, лососъ, ორაგულის ჯუფთი, провѣсная лососина; დასტ. 89; -ლის შვილი, ს. თევზია, семга, ნ. ჩ. ლ.

ორად, ზზ. ორ-ნაწილად; на двое, ორად გაყოფა, дѣлить на двое, ერთი ორად, ზზ. вдвойнѣ, вдвое, ვეფხ. 129.

ორათეული, რიცხ. ოცი, двадцать.

ორარი, ნახე ოლარი.

ორასი, რიცხ. ორჯელ ასი, двѣсти, **ორას-ორასი,** по двѣсти, **ორასიანი,** ზედ. двухъ-сотенный.

ორატორი, ს. რიტორი, ораторъ.

ორბი, ს. არწივი, მფრინ. орелъ, ვეფხ. 974.

ორბიტა (ლათ.), ს. გზა ან სავალი წრე პლანეტათა ან კომეტათა, ნ. ცთომილი, орбита, путь небесныхъ свѣтилъ.

ორგან, ზზ. ორს ადგილს, въ двухъ мѣстахъ.

ორგვარი, ზედ. ორნაირი, двоякій, **ორგვარად,** ზზ. ორნაირად, двояко, ვისრ. 153.

ორგზის, ზედ. ორჯელ, дважды, два раза.

ორგნით, ორგნითვე, ზზ. ორისავე მხრიდამ, съ обѣихъ сторонъ.

ორგონება, ორგუნება, ს. ორპირი, მზაკვარი, вѣроломный, 1 ქართლ. 281.

ორგული, ზედ. არა ერთგული, გაუტანელი, დაუნდობელი, მუხანათი; პირმოთნე, მზაკვარი, ორპირი; двоедушный, лицемѣръ; вѣроломный, невѣрный, ненадежный; ვეფხ. 50; 464, შავთ. 4; მატ. 6—2; 23—14, 15; იაკობ. 1—8; 4—8; **ორგულება** (ვუ), ზ. მ. არ დავინდობ, არ გავიტან, ვუმუხთლებ, ვუმუხანათებ, измѣнять кому, ხამ. ვახტ. 222; (ვუორგულდები, -დი), ზ. ვდ. ორგული გავუხდები, начинать измѣнять кому, **ორგულობა**, სს. ორპირობა, გაუტანლობა, დაუნდობლობა, ღალატი, измѣна, вѣроломство, ან ეჭვი, предубѣжденіе, сомнѣніе, 1 ტიმოთ. 5—22; (ვორგულობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვღალატობ, ვჰმუხანათობ, вѣроломствовать, измѣнять; საქმ. 10—20; ვეფხ. 438, 468; **ორგულ-ბუნება**, ს. натура вѣроломная.

ორგუნებიანი, ზედ. ორგული, ორპირი, вѣроломный.

ორე, ს. გობა ძაღლისა, колода, корыто, საბ. ლ.

ორება (ვა), ზ. მ. გავაორებ, ორად გავხდი, удвоить.

ორება, ს. მზაკვარი, ორპირი, ერთთან სხვა რიგად მოლაპარაკე და მეორესთან სხვად, лицемѣръ, двуличный, იგავ. 11—13; **ორ-ენაობა**, ს. ორპირობა, двуличность, ალექს. 113; ქილ. 197.

ორეული, ზედ. ორიანი, двойчатый.

ორთაბევრი, რიცხ. ოცი ათასი, двадцат тысячъ.

ორზომად, ზზ. ორკეცად, ორწილად, ერთი ორად, вдвое.

ორთავი, ორთავიანი, ზედ. ორის თავის მქონებელი, двуглавый, двуверхій; ზღურბლი კარისა, კარის ქუდი ან ამყოლი; гнѣздо въ косякѣ дверей; самый косякъ; იეზეკ. 10—18; საბ. ლ.

ორთაყვირი, ოშთაყვირი, ოსტაყვირი, ს. სატივე ხოპი მსხვილის ლატანისაგან, весло для сплавки плотовъ.

ორთაჭალა, ს. მდინარის ორთა ტოტთა შორის მდებარე ჭალა, островъ съ кустарникомъ между рукавами рѣки.

ორთითი, ს. მერული, ორკაპი ჯოხი ტარიანი ასაღებად თივისა, вилы.

ორთომელი, ს. დიდი სირჩა (სასმისი), бокалъ.

ორთოხი, ს. ორგნითვე სათხრელი თოხი, заступъ.

ორთუქი (ოსმ.), ს. ცხენთ ზურგზედ გარდასაფარი ყაჯარი, чепракъ, ალექ. 127, валтрапъ.

ორთქლი, ს. ოშხივარი, ბული, паръ.

ორთქლიანი, ზედ. ორთქლის მქონებელი, паровой.

ორი, ნ. ორიონი, ვეფხ. 1166; ორთა მზეთა, ე. ი. ორიონის მზის მსგავსი ქალი.

ორი, რიცხ. ერთი და კვალად ერთი შეიქმნების ორი, два, **ორ ორი**, по два, **ორ ორად**, ზზ. по два, попарно; на двое, ორ საათს, въ два часа, ორი სიტყვა მაქვს თქვენთანა, мнѣ нужно сказать вамъ два слова, ორჯელ ორი, дважды два, ორნი, **ორივე, ორნივე**, оба, ორნივ ძმანი, оба брата, ორშივ, въ обоихъ, ორი შაური, десять копѣекъ, ორში ერთი, одно изъ двухъ, **ორად**, ზზ. на двое, ორი წერტილი, двоеточіе, двѣ точки, **ორიანი**, ზედ. ორისა რისამე მქონებელი, двойной; двойка; **ორიანობა, ორობა**, ს. двойственность, ხამ. ვახტ. 176; ორიოდ, ზზ. около двухъ; нѣсколько, ორიოდ დღეს, дня на два; ორიოდ სამი, два три, не болѣе двухъ трехъ.

ორიზა, ს. ბრინჯი, рисъ.

ორიონი (ლათინ.), ს. თანა ვარსკვლავედი, оріонъ (созвѣздіе); იობ. 38—31; ისაი. 13—10; ქილ. 459.

ორკაპი, ს. ორ-თითი ჯოხი, вилы.

ორკბილა თევზი, ს. одутышъ.

ორკერძად, ზზ. ორნაწილად, съ двухъ сторонъ, ანდრ. 147; вдвойнѣ.

ორკეცი, ზედ. ორად შეკეცილი; ორზომა, მრჩობლი, ორწილი; въ двое сложенный; двойной, сугубый; ალბ. 122; ორკეცი ნაქსოვი, двойная ткань; ეს ფსალმუნი ორკეცად ითარგმნება, этотъ псаломъ объясняется двояко, ანდრ. 146; ორკეცი ტანისამოსი, двѣ пары одежды; ორკეცი შალვარი, шаровары на подкладкѣ; საბ. ლ. ნ. წვივთ საცვამი; ორკეცი სისხლი დაეურვოს, пусть взыщутъ вдвое за кровь, ალბ. 12. ხამ. ვახტ. 52; ორკეცად, ზზ. ერთიორად, вдвойнѣ, вдвое, **ორკეცება** (ვა), ზ. მ. ორად შევჰკეც, გავხდი, складывать вдвое; двоить; კავშ. 261; **ორკეცობა**, ს. მრჩობლობა, ორობა, двойственность.

ორკიოლე, ს. სათბობი თუნგი, ხელადა წურწუმიანი, кувшинъ для воды.

ორლესული, ს. ორპირი მახვილი გალესილი, ვითარცა სატევარი; ორჭაზროვანი სიტყვა; დილემმა ლოღიკ. ножъ обоюду острый; двусмысленный; дилемма.

ორმაგი, ს. ორწვერად ნაგრეხი მკედი, ან ნაქსოვი მისი; двойная нитка; пряжа вдвое ссученная; или ткань изъ нихъ; ორმაგი ხავერდი, разрѣзной или рытый бархатъ, ორმახვილი, ნ. ორ-ლესული.

ორმეოცი, რიცხ. сороковой; сорокъ.

ორმო, ს. მიწის ხარო, ხნარცვი, მთხრებლი, ღრანტე, ფოსო; яма, ровъ; ორმოს თხრა, копать яму; ორმოში ჩავარდნა, упасть въ яму.

ორმოცი, რიცხ. ორჯელ ოცი, сорокъ, **ორმოც და ათი**, რიცხ. пятьдесятъ, ორმოცის წირვა, ე. ი. მიცვალებულისათვის ორმოცი დღე წირვა, сорокоустъ, поминаніе усопшихъ въ теченіи сорока дней за обѣднею, **ორმოცობა**, ს. ორმოცი რიცხვი, число сорокъ.

ორნატი, ს. ხნულთ კვალი გუთნით გავლებული, борозда, гряда; გუჯ. 27—31, нива.

ორნახადი, ს. სასმელი ორჯელ გამოხდილი ცეცხლზედ, დუათში, двойной спиртъ, ბაგრ. 118.

ორობა, ს. უღელი, ლუწი, ორიანობა, მრჩობლობა; двойца, пара; двойственность; **ორობითი**, ზედ. ორიანი, მრჩობლი; двойной, двойственный, ორობითი რიცხვი, двойственное число.

ოროველო, ნ. ჯოროველო.

ოროლი, ს. ანკინაკი, ორპირი და ბუნ გრძელი შუბი, копье, 1 მეფ. 26—11; ისუ. 8—18; ეზეკ.

39—9; იერემ. 46—4, ქილ. 295; бердышъ; 1 ქართლ. 38.

ოროლი, ორორი, რიცხ. подва, თვითო ოროლი, подва, нѣсколько, სამ. ვახტ. 51; რუსუდ. 772, **ორორად**, ზმ. попарно.

ოროლობა, ს. двоинственность, Газ. Кавк. № 24 (1854).

ორონა, ყურძენია გურიაში, ბაქრ. 182.

ორპირი, ს. მახვილი ორ-ლესული; ორ-ენა, მზაკვარი, მცბიერი; мечъ обоюду острый; двоедушный, двуличный, დავრ. 188; лицемѣръ; ორპირი რომ წამოდუღდეს, если два раза закипитъ, სამზ. 78, -ნაქსოვი, двухсторонная матерія, т. е. матерія, которая имѣетъ обѣ стороны одинаковы; ორპირი ცხვარი, два стада овецъ, ორპირი თავთა, тафта у которой обѣ стороны одинаковы, ორპირი კაცი человѣкъ лицемѣрный, ორპირად დაუუნჯა ჯარი, онъ поставилъ для него войско въ два ряда; ორპირად მოდის ლაშქარი, დარეჯ. 105; войска идутъ въ двѣ колонны, ორპირად გაჰყო ჯარი, онъ раздѣлилъ войско на двѣ части; ორპირად წამოვიდა ლეკი, 2 ქართლ. 452; Лезгины выступили двумя отрядами, ორპირ შებმა, დარეჯ. 40; битва съ двухъ сторонъ; **ორპირობა**, ს. ორ-ენობა, ორგულობა, двуличность; лицемѣріе; (ვა), ზ. უ. ვორგულობ, ვჰმზაკვრობ; поступать двулично; ქილ. 198; **ორპირიანი**, ზედ. ორპირი, ორგული, двуличный, -ისარი, стрѣла обоюдо острая.

ორ-რიცხვედი, ზედ. ორის რიცხვის მქონებელი, имѣющій два числа.

ორსავე, ზმ. въ обоихъ, ორსაოდ, ზმ. ორიოდ, около двухъ, **ორ-სართული** ს. ორძგიდე, двуэтажный.

ორსული, ს. დედაკაცი მუცელ ქმნული, беременная, **ორსულობა**, ს. მუცელ-ქმნულობა, беременность.

ორტაბაკი, ორტაბახი, ზედ. გრილისა და მხურვალის საშუალი, ან არც გრილი, არც მხურვალე; умеренный, ქილ. 648.

ორტაბახა, ს. ნაშობი ორთა სხვათა და სხვათა ცხოველთაგან, тума, помѣсь животныхъ.

ორტაემოვანი, ს. ლექსი ორის ტაეპის მქონი, двустопный.

ორფერი, ზედ. ორის ფერის მქონი, двуцвѣтный, ორ-ნაირი, ორ-რიგი, двойной, ვისრ. 5, 49.

ორფერი, ს. მცენ. раст. медуница, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

ორფეხი, ს. ცხოველი ორის ფეხის მქონი, двуногій.

ორფეჭი, ნ. ოფეჭი.

ორქუა, ს. ჩული, თექნაბადი, войлокъ.

ორღანო (ლათ.), ს. შთასაბერველი საკრავი; იარაღი ხელოსანთა; ასო გრძნობისა, ვითარცა: ყური, თვალი, ენა და სხ. органъ; орудіе чувства; органъ, музыкальный инструментъ; инструментъ у ремесленниковъ; ორღანო ხედვისა, органъ зрѣнія, ნეშტთა. 16—5; **ორღანოობა**, ს. მოქმედება, дѣйствіе, ალექს. 60.

ორღობე, ს. გასავალი ორთა ღობეს შუა, проходъ межъ заборами, прогонная дорога, прогонъ въ изгородахъ, რ. ქ. ლ. კაცია 28; ვეფხ. 1451, განმ. თეიმ. ივერია. № 40, გვ. 2.

ორფურა, ს. მცენ. двулистникъ.

ორშაბათი, ს. მთოვარის დღე, понедѣльникъ, ორშაბათობით ზმ. по понедѣльникамъ.

ორშაურიანი, ს. ორის შაურის თეთრი, гривенникъ.

ორჩოფეხა, ს. მაშია, წინ და უკან ქუსლი აქვს, башмакъ о двухъ коблукахъ.

ორჩხომელი, ს. ონჩხომელი, მოდიდო ნავი, катеръ.

ორმხული, ნ. ურჩხული.

ორცხობილა, ს. პაქსიმადი, сухарь.

ორცხოველი, ს. ცხოველი, რომელიც წყალში ან ხმელზედ შემძლებელია რომ გასძლოს, ვითარც: კიბო, კუ, კორკოდილო; водоземное животное.

ორძალი, ს. საკრავი მექონი ორის ძალისა, двухструнный инструментъ, დარეჯ. 114; ვისრ. 31; სიბრ. 150.

ორძგიდე, ზედ. двуэтажный.

ორძვითი, ზედ. მცენარებითი, растительный, კაცტ. 37.

ორძილი, ს. ზრდა, მოზარდობა მცენარეთა, ращеніе, прозябеніе, (ორძის), ზ. უ. მოსავალი იზდება, მოდის, расти, **ორძება**, იგივე ორძილი; **ორძილობა**, ს. მოზარდობა მცენარეთა, растительность, **ორძილობითი, ორძილოვანი**, ზედ. растущій, растительный.

ორწვერი, ზედ. ორის წვერის მქონი; ორმაგი ძაფი ან ნაქსოვი; двуконечный; двойная нитка, ткань;

ორწილი, ზედ. ორზომა, ორკეცი, двойной, сугубый, ორწილად, ზმ. **ორზომად**, ერთი ორად, вдвое, ან ორად, надвое, **ორწილობა**, ს. ორზომობა, двоинственность, იობ. 42—10.

ორჭოფი, ზედ. კაცი ეჭვიანი, ერთს აზრზედ ვერ დამდგარი, нерѣшительный, **ორჭოფობა**, ს. ეჭვიანობა, нерѣшительность, виляніе, **ორჭოფოვანი**, ზედ. ეჭვიანი, нерѣшительный, мнительный.

ორხელი, ზედ. ორკეცი, ორზომა, двойной, **ორხელობას**, ზმ. ორგზის, ორჯელ, дважды, двукратно, два раза.

ორხმაობა, სს. ორჭოფობა, ეჭვიანობა, теряться, быть въ нерѣшимости, იერემ. 23—4.

ორხმოვანი, ზედ. двугласный (буква).

ორხოვა, ორხოა, ორხუა, ს. ნოხი, გრძელი ხალიჩა, коверъ, ვეფხ. 406; დარეჯ. 22; რუსუდ. 340, **ორხოული**, ზედ. ხალიჩური, ხალიჩის მსგავსი ქსელი, тканный подобно ковру, ვეფხ. 457.

ორჯელ, ორჯერ, ზმ. ორწილ, ორზომად, дважды.

ორჯოხა, ს. არჯაკელა, дикій артишокъ; ბუნ. ლ.

ოსანნა, ს. ებრ. კურთხევა, благословеніе, საბ. ლ.

ოსართ, ს. თევზთ საჭერი ბადე, рыболовная сѣть.

ოსერთ, ს. მცენ. ლაშქარა, синякъ (раст.); медуница, ბუნ. ლ.

ოსპი, ს. მცენ. чечевица, იეზეკ. 4—9.

ოსტატი (სპარს.), ს. მასწავლებელი, მოძღვარი; ხელოსანთ უხუცესი; კაცი ხელოვანი, დახელოვნებული, გამოცდილი; ხელფურჩი, ხერხიანი, настав-

никъ, учитель; мастеръ, художникъ; умный, смышленный; **ოსტატობა**, ს. მოძღვრება; ხელოსნობა; ხელოვნება; ხერხიანობა; наставничество; мастерство; искуство, художество; хитрость, умѣнье; სიბრ. 24; ბუნ. კ. 198; (ვოსტატობ, ვიოსტატებ, -ტე), ზ. უ. ოსტატად ვარ, ვჴხელოსნობ; ვჴხელოვნებ; быть мастеромъ, наставникомъ; ухищряться; лукавить; ქილ. 474; 2 ქართლ. 430; (ვაოსტატებ), ზ. მ. ივერი № 1; 99, научать искуству, хитрости; **ოსტატობით**, ზზ. მოხერხებულად, мастерски; хитростно; **ოსტატური**, ზედ. მოძღვრებითი; ხელოვნებითი; მოხერხებული; наставничій; искустный, мастерской, хитростный; -რად, ზზ. искустно; хитро.

ოსტრაკონი (ბერძნ.), ს. უსისხლო ცხოველი ზღვისა ნიჟარიანი, раковина.

ოსტერა, ს. მცენ. грабильникъ бѣлый, ერის. ლ.

ოსტინაგი (სომხ.), ს. სასმელთ საჭმელთ მნე, აუშტარი, სანოვაგეთ მცველი, экономъ, ключникъ.

ოსტრაკო, ოსტრაკუ, ოსტრია, ოსტრიდა (ბერძნ.), ს. ხამანწკა სადაფის მსგავსი, устрица.

ოსტრიზონი, ს. მირონის სუნნელი, благовонная трава для мѵро; საბ. ლ.

ოსურნელა, ს. მცენარეა; ბუნ. ლ.; საბ. ლ.

ოტარიდი (არაბ.), ს. ცთომილი: ერმი, меркурій (планета), ვეფხ. 954.

ოტება, სხ. обращеніе въ бѣгство; бѣгство; (ვაოტებ, -ტე), ზ. მ. განვსდევნი, გავაქცევ, обращать въ бѣгство, 1 ქართლ. 152; (ვიოტები, -ტე), ზ ვ. გავიქცევი ომის დროს, обращаться въ бѣгство, ოტებული, მიმ. обращенный въ бѣгство, 1 ქართლ. 58.

ოტიო, ზზ. უკან, назадъ, დარეჯ. 2—101.

ოტური, ნ. ღორქლიავი; черносливъ, сушенная слива, პ. ფ. ლ.

ოფაზი, ს. ოქრო გამოზრძმედილი, ურიოშო, чистое золото, შავთ. 42; ქილ. 268.

ოფეტი, ს. ხმელი ნაფოტი, растопка, საბ. ლ.

ოფი, ს. მცენ. осокоръ, ერის. ლ.

ოფიკალი, ოფიცარი (ბერძნ.), ს. მოხელე ჯარისა, ოფიცარი, офицеръ, საბ. ლ.

ოფიტონი, ს. ღორის ფელიკი, ლორი, окорокъ, საბ. ლ.

ოფიჭო, ს. ბლის ქერქთაგან შექნილი სარეცხელი ქვევრთა, ცყავკორა, მაწაწურა, голикъ для мытья винныхъ сосудовъ.

ოფლი, ს. ტანის ცვარი, ნამი, потъ, ოფლის დენა, потѣть, **ოფლიანი**, ზედ. ნამიანი, потный; ვისრ. 15; **ოფლიანება** (ვა), ზ. მ. заставить потѣть, (ვოფლიანდები, -დი), ზ. ვდ. потѣть, **ოფლიერი**, ნ. ოფილიანი; იერემ. 8—7.

ოფო, ს. მცირე საგუბარი წყალთა, небольшая плотина.

ოფო, ს. ცხენთ ქაჩაჩის სენი, подсѣдъ у лошадей.

ოფოფი, ოპოპი, ს. მფრინველია, удодъ, пустошка, потатуйка, 2 სჯული. 14—18; ლევიტ. 11—19.

ოქიმოდი, 510 წყობ?

ოქმი (არაბ.), ს. ბძანება უმაღლესი, указъ, მროვ. 5; ანტონ. 4—18.

ოქოქა, ს. არაჩა, ერქვანი, გუთანი ორის ხარისა, соха, плугъ.

ოქრო (ბერძნ.), ს. ძვირფასი მეტალი ყვითელს ფერისა, золото, ბაჯაღლო ოქრო, голандскій червонецъ, ოქროთი დაფერვა, позолотить, ოქროს ვარაყიანი ქაღალდი, золотообрѣзная бумага, ოქროს ვარაყის დამკვრელი, золотильщикъ, ოქროს ბეჭედი, золотое кольцо, ოქროს თმა, канитель, золотошвейная нитка, ოქროს ქვა, ე. ი. ყვითელი იაგუნდი; хрисолиѳъ, златокамень, გამოც. 21—20; ქიმ. 169; **ოქროს წყალი**, царская или золоторазводная водка, **ოქროს ვარაყი**, сусальное, листовое золото, **ოქროს ვაშლა**, ნ. ბადრიჯანი რუსული; **ოქროს** ცერცვა, ს. მცენ. горохъ; **ოქროს ღილა**, ს მცენ. василекъ, синецвѣтка (растеніе), პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ.; **ოქროს ძირი**, ს. მცენ. ипекакуана, рвотный корень; ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ. **ოქროს ფხალი**, ს. მცენ. артишокъ, ბუნ. ლ; **ოქროს ცოცხა**, ს. მცენ. иммортелька; ბაქრ. 180, ერისთ. ლ.; **ოქროვანი**, ზედ. золотистый; **ოქროიანი**, ზედ. золотой, златый, **ოქროული**, ზედ. золотой, ან ოქროს ნივთი, золотыя вещи, **ოქრო მკედი**, ს. ოქროს ძაფი, канитель, золотошвейная нитка; რუსუდ. 727: ოდეს ოქრო გააწვრილო თმათაებრ ეწოდების **ოქროს თმა** და სპარსულად **ხირმა**, რა თმა იგი ბრტყლად განსტკიცო ჰქვიან **სხეპლა**, სპარსულად **მუყაიში**; თუ სხეპლა შეასთო, **ოქრომკედია**; და ოქროს თმა ძაფს შესთული **ზეზია**; სხეპლა განფართოვებული ფურცლებად არს **ქანდა ან ვარაყი**; **ოქრო მჭედელი**, ს. ოქროსა და ვეცხლის ნივთთა მკეთებელი კვერით. золотыхъ дѣлъ мастеръ; серебреникъ, ვეფხ. 892; იერემ. 10—14; **ოქრო-ქსოვილი**, ზედ. ოქრომკედით ნაქსოვი, ზარბაბი, золототканный, ვისრ. 6; დიმ. 172; **ოქრო ცურვებული**, ზედ. ოქროთი დაფერილი, ოქროს ქანდით დაფარული, 2 ნეშტ. 3—4. позолоченный, **ოქრო ჭედილი**, ზედ. ოქროთ ნაჭედი მაგალ. ტახტი, изъ кованнаго золота. напр. тронъ, 1 ქართლ. 302.

ოქსინო, ს. ზარიანი ხავერდი ან ძვირფასი ფარჩა, дорогая золототканная матерія, ვეფხ. 328, 338, 1377; ვისრ. 28; 1 ქართლ. 256, ან ფარდა ალხავლის კარისა, წმიდათა ცხ. 409, завѣса церковная.

ოღვალო, ს. მცენ. ლოლო, конскій щавель, ერისთ. ლ.

ოღი, ს. საყურის გრგოლი, колечко сережное, ქილ. 514.

ოღომც, ოღონდ, ზზ. ოდენ, ოდენმცა, лишь, только бы, ოღონდ ის ვნახო, только увидать его, რუსუდ. 37, 419, 606; ერისთ. 142; **ოღონდაც**, ზზ. конечно, да.

ოღრო-ჩოღრო, ზედ. ღირღალი, მაღლა-დაბალი, ან მიგრეხილ მოგრეხილი, ухабистый; извилистый; ან ს. ухабъ; извилина.

ოყა (ოსმ.), ს. 3. სტილის წონა, სამი ოყა ერთი ლიტრა არის, სამზ. 151, ან ორი ლოლარიკი, ბაქრ. 331, 13, 6 ოყა ერთი ბათმანი, ока, 3 фунта, მროვ. 115; ან ჭურჭელი, сосудъ, რუსუდ. 730, ქიმ. 109.

ოყარი, ს. მფრინვ. კაკაჩა, пилюкъ, сычъ (пт.), ბაყაყი ჭამია, цапля, ერის. ლ.

ოყნა, ს. უკანა ტანიდამ შესასხმელი სასაქმებელად, клистиръ.

ოყრის ჯილა, ს. ზილფი, კავი, локонъ, საბას ლექს. ნ. ზილფი.

ოშვა, სს. паханіе, (ვოშავ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვჴხნავ მიწას, пахать, ნ. აოშვა.

ოშთაყვირი, ს. ნ. ორთაყვირი; ახმახი, უშვერი დიდი ტანის კაცი, верзило, дубина.

ოშმე, ს. ღვინის ამოსაღები დიდი კვახი, კოკოშა, ковшъ изъ тыквы для вина.

ოშმეშა, ოშოშა, ოშოშია, ს. მცენ.; будра, кротовикъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ. котовникъ, ერის. ლ.

ოშხივარი, ს. სქელი ორთქლი, густой паръ; газъ; ფიზ. 36; ბუნ. ლ.

ოშხარი, ნ. ჩხნდე.

ოშხივარი, ნ. ყარყატი, ერის. ლ.

ოჩანობა (ოჩანობს ცხენი), ზ. უ. გაქირობს ცხენი, ურჩობს, артачиться (о лошадяхъ), неповинуется.

ოჩოპინჭრე, ს. მონადირენი უხმობენ ქაჯსა ან ალსა, რეცა წინამძღომელსა და მაცარებელსა ნადირთასა, лѣшій, панъ.

ოჩხარი, ან ოჩხრობა (სომხ.), ს. უქონელნი კაცნი განუმზადებენ სტუმართა ხერსა და იგინი შეძლებისამებრ მისცემენ შესაწირავსა; შესაწირავი, денежное пожертвованіе въ пользу неимущаго.

ოჩხი, ს. თევზთ საბუნაგე, логовище рыбъ; садокъ.

ოჩხოლი, ს. ურჩხული, ქვეწარმავალი, მძრომი, земноводное животное, гадъ; напр. лягушка, черепаха, ящерица, ბუნ. ლ; ისაი. 50—39.

ოცება (ვა), ზ. მ. ოცად გავხდი, удвадцетерить; მით პატიჟი, ეოცების, ვეფხ. 139, тяжкое положеніе, удвадцатеряется.

ოცება (ვაოცებ, -ცე), ზ. მ. გავაკვირვებ, удивлять, (ვიოცებ, -ცე); ზ. მიჩ. გავიკვირვებ, удивляться, (ვეოცები, -ცე), ზ. თვ. საკვირველად ვეჩვენები, გავუკვირდები; казаться удивительнымъ, (მეოცების, -ბა), ზ. მიჩ. მეკვირვების, диво мнѣ; ეოცების სიახლოვე საყვარლისა, ვეფხ. 139; привидится мнѣ близость любезной.

ოცი, რიცხ. ორჯელ ათი, ორი ათეული, двадцать, ოცდა ათი, რიცხ. სამჯერ ათი, тридцать, ოცდა მეათე, тридцатый, **ოცდა ათეული, ოცდა ათეულობა**, რიცხ. тридцать, ზროს. ხრონ. 25, ოცოცი თუმანი, по двадцати тумановъ.

ოცნება, სზ. სიჩქურე, ზმანება; მოჩვენება, мечта, мечтаніе; диво; ვისრ. 140; привидѣніе, რუსუდ. 172; (ვიოცნებ, ვოცნებ, -ნე), ზ. უ. ვიჩქურებ, შეცთომილად ვჭფიქრობ, мечтать, мнить; (ვეოცნები, -ნე), ზ. თვ. მოვეჩვენები, მოვესიზმრები, присниться, привидѣться, მეოცნების, -ცნა), ზ. თვ. მომეჩვენა, привидѣлось мнѣ, ვეფხ. 110; კავშ. 30.

ოწინარი, ს. ამართული ძელი თავ-გახვრეტილი, რომელშიაც გაიყრება ძელი ლატანი ასაწევ დასაწევი, მაღლა ასაწევად ქვათა და სხვათა შენობის სახმართა ან წყლის ამოსაღებად ჭისაგან; рычагъ для подниманія тяжести или для черпанія воды изъ колодца; რ. ქ. ლ. ნ. ჩ.

ოჭვა (ვოჭავ, სრ. არ იხმარება), ზ. მ. შევმოს თვალ მარგალიტით, усыпать дорогими каменьями.

ოჭო, ნ. ჩ. 15?

ოხ! შორისდ. охъ!

ოხა, სს. ვაება, ვალალი, ოხრვა, оханье, (ვოხავ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვვაებ, ვოხრავ; охать, вздыхать, ვეფხ. 1254.

ოხა, სზ. ვედრება, ხვეწნა; შუამდგომელობა შეწევნისათვის; моленіе, мольба; молитва; ходатайство, представительство; ოხითა, ს. საეკკლესიოს წიგნთა შინა ოხითა ეწოდების ტროპარსა მის დღის წმინდისასა, სადაც მოიხსენებს მეოხებასა მისსა წინაშე ღვთისსა; тропарь; **ოხითა**, представительствомъ; (ვიოხ, -ხე), ზ. მ. ვევედრები, ვხვეწნი; ვსთხოვ შუამავლობას, მოხმარებას; просить, молить о заступничествѣ; მარტ. 1—67; იერემ. 7—1; მიოხე, моли за меня, 1 ქართლ. 310.

ოხერი, ზედ. უპატრონო, ხელ-აღებული, დატევებული; მოძაგებული პატრონისაგან; покинутый, безпріютный, оставленный; запущенный, запустѣлый; ოხერი სახლი, запущенный, оставленный домъ; ვეფხ. 1002; საქმ. 1—19; ისაი. 1—7; ოხერი კაცი, человѣкъ неимѣющій ни пріюта, ни родственниковъ; ოხრად დაგირჩეს ქონება, чтобъ твое имущество сгибло, ოხერი და შენი პირი მიწისა, страна запустѣлая и обитаемая, ვისრ. 72; შე ოხერო, ты безпріютная голова; ოხერ მყოფელი, ს. გამაოხრებელი, опустошитель, ოხრად დავრჩი, остался безъ пріюта и родства; ბარუქ. 4—20.

ოხი (ოსმალ.) ს. მონადირე, охотникъ, **ოხი-ყორჩი**, ს. ყორჩნი მონადირენი, егерь, რუსუდ. 365, 366.

ოხრა, ს. ყვითელი წამალი, охра.

ოხრა, ოხრვა, სს. вздохъ, стенаніе; шумъ, звукъ; ოხრა ღელვისა, шумъ волнъ, -წყლისა, шумъ водъ, ისაი. 17—13; 1 ქართლ. 270; (ვოხრი, ვოხრავ სრ. არა აქვს; ვიოხრი, -რავ, -რე), ზ. უ. ვჴკვნესი სამწუხაროს ხმით; ვჴსძნობ (საკრავთა თვის); ვჴბგერ (უსულოთა თვის), ვჴხმიანობ; охать, стонать, вздыхать; шумѣть, гремѣть, издавать звукъ; ლუკ. 21—20; მარტ. 2—335; ფსალ. 45—3; 64—7; ისაი. 17—13; იერემ. 48—36; საქმ. 2—1; 1 კორ. 13—1.

ოხრახოში, ს. მცენ. петрушка.

ოხრება, სს. раззореніе, (ვა), ზ. მ. აღვაოხრებ, მოვაოხრებ; раззорять, опустошать, (ვოხრდები, -დი), ზ. ვდ. მოვოხრდები, раззоряться, опустошаться.

ოხრება (ვი), ზ. უ. ამოვიოხრებ, вздыхать, охать.

ოხრობა, ს. დაქცევა; უპატრონობა; раззореніе, опустошеніе; покинутость, запустѣлость; დაბად. 43—7; რუსუდ. 303; ერ რა ოხრობაა, какая напасть, какое невзгодье.

ოხროხუში, ს. მცენ. петрушка.

ოხტაში მოხვლა (იმის ოხტაში მოვალ, ე. ი. მოვურიგდები, доконаю, приберу къ рукамъ.

ოხუჯობა (ოსმალ.), ს. კაცია 7, ალერსი, პირფერობა, ласки, ბიანკ. ლ.; шутки; ივერია: № 2—14; 1878 г. (ვოხუჯობ) куролесить.

ოხჭანი (სომხ.), ს. დასასრული, ბოლო, დასრულება, конецъ, ფსალმ. 118—96.

ოჯახი (ოსმ.), ს კერა, ცეცხლა პირი; სახლი, სახლობა, კომლეული; очагъ; семья, дымъ; ოჯახის შვილი, знатный по происхожденію; ანც. 6—6; **ოჯახქორი** ოჯას დაქცეული, разорившійся; შენი ოჯახი დაიქცეს, да разрушится твой очагъ; ს. უპატრონო, безпріютный, ანც 2—23; 3—27;

ოჯახობა, ს. სახლობა, ჯალაბობა, семейство, კაცია 16, домоводство.

ოჯინჯახი, ს. ნიგოზი წყალში გაქნილი, грецкій орѣхъ, разведенный въ водѣ.

ოჯიჯი, **ოჯოჯი**, ს. აშრიალა მეგრულად, сѣть для ловли ястребовъ.

ოჰ! შორისდ. ოხ, охъ, ой; ერისთ. 153.

პ

პ, არის უხმო ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული პარ; რიცხვში დანიშნავს ოთხმოცსა, ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ პ῀ ოთხმოც თუმანსა; წვრილს ფულის ანგარიშში 16 ფულსა ან 4 ბისტსა ან რვა კოპეიკსა; ქარაგმიანნი ლექსნი ამ ასოთი იწყებიან: პ῀ი (პირველი); პ῀დ (პირველად).

პ, იხმარების ზოგჯერმე ნაცვლად ბ ან ფ; მაგალ: ეპისკოპოზი, ებისკოპოზი ან ეფისკოპოზი; პალანი, ფალანი; პრპენი, ბრპენი; პრკე, ბრკე; პრწკალი, ბრწკალი და სხ.

პაეგრაცი, ს. მცენ. ექვსთადლეში?

პაემანი (სომხ.), ს. ვადა, შეპირებული დრო, срокъ, ვეფხ. 846, 1322; **პაემნობა** (ვუ), ზ. მ. დროს დავუნიშნავ, назначить время, срокъ, ვისრ. 7.

პაექრობა, სხ. ბაასი; ცილობა, прѣніе, диспутъ; 1 ქართლ. 259; და ისრაილთა თანა პაექრობა ჰყოს, онъ будетъ имѣть прѣніе съ Израилемъ, მიქია 6—2.

პავაზაკი (სომხ.), ს. ხალთა-გუდა, პარკი, сакъ, мѣшокъ, იხაი. 46—6; იგავი 1—14.

პაზიონი, ს. ქვა, топазъ, ერის. ლ.

პაიკი, **ფაიკი** (სპარს.), ს. მალე-მსრბოლი, შიკრიკი; ნარდთა და ჭადრაკთა კაცები, скороходъ; пѣшка въ Шахм. игрѣ; ქილ. 58.

პაიჭი, **პაჭიჭი**, ს. წვივზედ საცვამი; паголенокъ, стиблетъ, чевяки, ноговица.

პაკეთი (ფრანც.), ს. მოკითხვის წიგნის ჩასადები, пакетъ.

პალანი, **ფალანი** (თათრ.), ს. კურცანი აქლემთა, სახედართა და სხ. вьючное сѣдло, დაბად. 31—34; ქილ. 298.

პალატი (ლათინ.), ს. დარბაზი სასძლო, სამეფო სახლი დიდი და ვრცელი, палата; чертогъ; зало; დარეჯ. 2—96; რუსუდ. 764; სიბრ. 105.

პალაური, ს. ხათევზე, садокъ.

პალდუმი, ს. ჯორთ საბარკლე; საბ. ლ. шлея, ნ. საძუვე, лямка, რ. ქ. ლ.

პალეგარცი, ს. მაზრა, პოდირი, ვარმანდი, მონაზონთ წამოსასხამი, монашеская мантія, მარც. 1—41.

პალეკუნთი, ს. ფოფხი, ხვეული ქადა; завитой сдобный хлѣбъ, საბ. ლ; ნ. ნაზუქი ან პლაკუნცი.

პალვანდი, ს. ცხენთ ფეხთ სახლათი თასმა, დუშაყი; ремень, საბ. ლ.

პალო (ლათინ. palus), ს. მცირე მანა მიწაზედ დასარჭობი დასაბმელად ხვასცანგთა; колъ, спица.

პამპლავაქი, ს. მეცინარა, მარიგებელი, совкій, кто безъ различія вовсе вмѣшивается, საბ. ლ.

პამპულა, ს. მასხარად ასაგდები კაცი, посмѣшище, კაცია 122; ერისთ. 2—25, 92.

პანაშვიდი (ბერძნ.). ს. ლოცვა მიცვალებულთა თვის, панихида, სამ. სომხ. 353.

პანდუქნიონი (ბერძნ.) ს. ქარვასლა, კაპილიონი; მოგზაურთ სადგომი, постоялый дворъ.

პანტა, ს. კვიჭიჭა, ტყის მსხალი, лѣсная, кислая груша, **პანტაფშუტა**, **პანტაფშატი**, მცენ. лоховая груша, ერის. ლ.; **პანტაგაშლი**, ს. ვაშლის ერთგვარი, ბაქრ. 1811; лѣсная груша, განმ. ვეფხ. თ. 868.

პანღური, **პაღური**, **პანჩური**, ს. უკანიდამ მუხლის კვრა, толчекъ, тычекъ колѣномъ, ანც. 4—16; პანღურის ამოკვრა, дать кому тычекъ ногою, პანღურის ცემით გაგდება, выгнать кого въ зашей, ერისთ. 2—7. [училище.

პანციონი (ფრანც.), ს. სასწავლებელი, пансіонъ,

პანჭკალი, ს. წყალში ჩხუპვა, ერისთ. 2—96, плескаться въ водѣ.

პაპა (ბერძნ.), ს. ბაბუა, მამის მამა; სვანეთში: მღვდელი; дѣдъ; у Свановъ: жрецъ; ვეფხ. 595; ბუნ. კ. 259; მამა პაპანი, отцы и дѣды; პაპის პაპა, прадѣдъ, **პაპაზგუდა**, ს. ბაბუსაგზალა, ფჰუ, ბურბუშელა, ბაბუას წვერა, მცენ. одуванчикъ, plante: Taraxacum officinale; ბუნ. ლ.; черный глодъ, ბუნებისს. ლ.; **პაპისწვერა**, ს. მცენ. ქოჩიოტა, კვარაკუნჩხა, ტკვარჩელია, ტყუტყუცია, дрявка (раст.), ერისთ. ლ.; **პაპის პაპეული**, ზედ. მამა პაპეული, родовой, **პაპისეული**, პაპეული, ზედ. პაპის ნაქონები, дѣдовскій, дѣдовъ; ს. პაპის მამული, дѣдина, ქილ. 274.

პაპა (ბერძნ.), ს. რომის უპირატესი მამათ-მთავარი, Папа, римскій первосвященникъ.

პაპანება, **პაპანი**, ს. ხვარშაკი, უზომო სიცხე, зной, жаръ; საბ. ლ.; ბუნ. ლ. **პაპანაქი**, **-ქები**, ს. იგივე პაპანება; ბუნ. კ. 187.

პაპირი (ლათ. papyrus), ეგვიპტური მცენარე, რომელისაც უშინაგანესსა ქერქსა ხმარობდნენ ძველნი საწერად ქაღალდის მაგიერ; папиръ (растеніе); бумага изъ этого растенія.

პაპიროსი, ს. თამბაქო შეხვეულს ქაღალდში მოსაწევად, папироса.
პაჟარნი (რუსულ.), ს. ცეცხლის გამქრობი, пожарный.
პარაკად, ბერძნ. უნებურად, უნებლიეთ, невольно, წათ ცხოვ. 538; და პარაკად წარიყვანეს ხვიმონ ვინმე და სხ. и противъ воли заставили мимо шедшаго Симона, მარკ. 15—21.
პარაკლისი (ბერძნ.), ს. სავედრებელი ლოცვა, молебенъ.
პარაკლიტონი (ბერძნ.), ს. წიგნი საგალობელთა: რვა ხმა; октоихъ.
პარასკევი, ს. მეექვსე დღე კვირიაკისა, რომელა აფროდიტსა, пятница, წითელი პარასკევი. დიდი პარასკევი, великая пятница, **პარასკევობით**, ზზ. პარასკევს დღეს, по пятницамъ.
პარაფსიდი, ს. საკმევლის ჭურჭელი, საბ. ლ; ლევიტ. 7—14; ладанница, сосудъ для храненія ладана.
პარეგავლატი, ს. შესამოსელი, გამოსლ. 36—32; риза.
პარება (ვა), ზ. მ. ჩუმად გავატარებ ან გავიტან; уводить, уносить украдкою; (ვიპარები, -რე), ჩუმად წავალ, уходить украдкою, (ვეპარები, -რე), ზ. თვ. ჩუმად მივალ, მივეპარები, подкрадываться, подходить украдкою, გული მეპარება, ე. ი. გული მიმიდის, ნ. გული, теряю сознаніе.
პარეხი, ს. კლდის ქვაბი, სადგური, пещера, განმ. ვეფხ. თეიმ. 1488; მარტ. 1—342; пропасть, ბეჭედი ხოლომონ II იმერთა მეფისა; გრძელ-კუდ ბანჯგვლიან ძაღლი, пушистый хвостъ у собаки, საბ. ლ.
პარვა, სხ. воровство, პარვით, ზზ. воровски, украдкою; (ვჰპარავ, -რე), ზ. მ. მოვიჰპარავ ვისმე რასმი, красть у кого что, (ვიპარავ, რე), ზ. მ. ვჰქურდობ, воровать, 2 ქართლ. 199; (ვეპარვი, -ვე), ზ. თვ. მივეპარები, ქურდულად მივალ, подкрадываться.
პარი, ზედ. რიც. იხმარების რთულად, მაგალ. წინაპარი, первый, საბა ორბელ. იობა 3—2; 1 მეფეთ. 10—5; ახალს დაბეჭდილს დაბადებაში ჰწერია: წინასწარი.
პარია, ს. ქურდი, воръ.
პარკი (სომხ.), ს. მცირე ტომარა ლაზლისა ან ტილოსი, мѣшечекъ, -მწვანე ლობიოსი, струкъ, семянникъ бобовъ, гороха и т. п. პარკი ბამბისა, коконъ, кожушокъ въ которой лежитъ личинка хлопчатой бумаги; -ლობიოსი, струкъ, სატაჭე პარკი, кожушекъ шелковичной гусеницы, кокона, куколка; запрядка.
პაროფსიდი (ბერძნ.), ს. პინაკი, ბადია, სინი, блюдо, подносъ, მატ. 23—25, 26, სასაკმევლე, кадильница, რიცხვ. 7—14.
პარსვა, სხ. бритье, (ვჰპარსავ, -სე), ზ. მ. ვჰყვევნავ, -ნე, მოვჰპარსავ თმას სამართებლით брить, (ვიპარსავ, -სე), ზ. მ. თავს მოვიპარსავ, бриться, პარსული, პარსვილი, бритый.
პარტახტი, ს. უმუშავარი ვენახი, აბეჩხარი, запущенный виноградникъ, -მამული, пустопорожная земля, გიორგი მეფის სამ. 28; ბაქრ. 327.
პარტახტი, ს. ხნენის მსხმო, ფოლაქები, сыпь, красныя пятна, პ. ფ. ლ. **პარტახტებიანი** საოფლე, крапивная лихорадка.
პარტყა-პურტყი, ს. ხმაურობა მფრინველთა, шумъ, трескъ паденія птицъ, ბუნ. კ. 25.
პარჭუკი, ს. წვრილმანი ბარგი, ручной багажъ, ქილ. 664.
პასენაქი, ს. მეფის წინაშე მდგომი ხელჯოხიანი, მანდატური, წმინდათა ცხოვრება; ნახე მანდატური.
პასექი, ნახე პასქა.
პასკუნჯი, ს. მფრინვ. грифъ, ბუნ. ლ.
პასტოფორიონი, ს. სახლი საცავი ქონებისა, сокровищница, იერემ. 35—4, 5.
პასუხება (ვუ), ზ. მ. პასუხს ვაძლევ, მივუგებ სიტყვას, отвѣчать, (ვეპასუხები, -ხე), ზ. თვ. პასუხი მივეცემი, дать отвѣтъ, отвѣчать, 2 ქართლ. 435.
პასუხი (სპარს.), ს. სიტყვისგება, მიგება, отвѣтъ, რა პასუხია, какъ это возможно; პასუხის გება, -მიცემა (პასუხს ვუგებ, მივსცემ), ზ. მ. ვუპასუხებ, отвѣчать, 2 ქართლ. 477; პასუხის მიმგები, -მგებელი, -გამცემი, ს. მიმგებელი პასუხისა, отвѣтчикъ, რუსუდ. 528.
პასქა, პასხა, პასექი (ებრ.), ს. ჩინებული დღესასწაული ურიათა მოსახსენებლად გამოსლვისა მათისა ეგვიპტით; ან საუფლო დღესასწაული ქრისტეს აღდგომისა; пасха, ან გამომცხვარი პასექის პური, куличъ, პასექის კვირა, недѣля пасхи.
პასხალია (ბერძნ.), ს. დღე პასექისა ან გამორიცხვა პასექის დამდეგის დღისა, день пасхи; пасхальное счисленіе.
პატა, ზედ. პატარა, კნინი, მცირე, малый, небольшой, რუსუდ. 356, 723; პატა შევისვენოთ, отдохнемъ не много.
პატაკარანი (სომხ.), ს.?
პატარა, ზედ. მცირე, მომცრო; -ს. ბოვშვი, ყრმა; малый; небольшой; младенецъ, ребенокъ; -ზზ. მცირე, ცოტა, мало, не много, პატარა ხანს, на малое время, პატარა პური მაჭამე, дай мнѣ не много поѣсть, პატარა ღვინო დამალევინე, дай мнѣ не много вина выпить, **პატარაობა**, ს. სიმცირე, малость; младенчество; **პატარაობით**, ზ. ზ. სიყმაწვილით, съ малыхъ лѣтъ; **პატარება, პატარავება** (ვა), ზ. მ. შევამცირებ; умалять, уменьшать, (ვჰპატარავდები, -დი), ზ. ვდ. შევმცირდები, დავჰკნინდები, умаляться, уменьшаться.
პატარძალი, ს. ქალი ახალ ნაქორწილევი, новобрачная.
პატიახში (სომხ.), ს. ადგილის მთავარი, ერისთავი, воевода, 1 ქართლ. 57, 148.
პატივება, პატიება, სხ. прощеніе, (ვა), ზ. მ. გავაპატიოსნებ, პატივს მივსცემ, чествовать, отдавать кому почтеніе; რუსუდ. 337; 2 ქართლ. 564; ქილ. 270; ვაპატივებ მიწას, удобрять землю„ ბუნ. კ. 195; (ვა), ზ. მ. მივუტევებ შეცოდებას, შევუნდობ, прощать, извинять; სამ. ვახტ. 24, 267; 2 ქართლ. 527; (ვი), ზ. მ. გამოვსთხოვ ვისთვისმე შენდობასა, выпросить для кого прощенье, 2 ქართლ. 557; მარტ. 2—142; (ვიპატივები, -ვე), ზ. ვ. პატივი მომეცემის, почитаться,

მარტ. 2—142; (ვეპატივები, -ვე), ზ. თვ შევენდობი, прощается (вина), სამ. ვახტ. 249; (მაპატივებ, -ვე), ზ. მიჩ. შემინდობ; ან პატივს მცემ; прощаешь меня; чествуешь меня; სიბრ. 118; მოურავ. 28, მაპატივეთ, простите меня, извините меня, **პატივებინება** (ვაპატივებინებ, -ნე), ზ. მიჩ. ჩემის თხოვნით შენდობას აძლევ: прощать вслѣдствіе чьей либо просьбы, კაცია 29; (ვა), შევანდობინებ, заставить простить, (ვეპატივებინები, -ნე), ზ. თვ. შევუნდობ ვისმე რასმე, прощать кому что, 2 ქართლ. 370.

პატივი (სომხ.), ს. მართლ-სულობა, კეთილ სვინიდისიანობა; ღირსება; ჩინებულება, სახელოვნება; честь, честность, благородство души и чистая совѣсть; достоинство; почесть, почтенье, уваженіе; ფსალ. 28—1; 8—5; 48—13, 21; 98—4; რომაელ. 2—10; მდაბ. მიწის სასუქი, удобреніе, ბუნ. კ. 209; პატივს მოვითხოვ, извиняться; -საქონლისა, пометъ, навозъ, პატივი წერილისა, поля книги; бланка, ამავე პატივითა იკითხონ, пусть подвергнутъ одинокому наказанію; სამ. გიორგი მეფი. 15; შეჰსწირავდეთ უფალსა დიდებასა და პატივსა, воздайте Господу славу и честь; ფსალ. 28—1; პატივისდება (პატივსა ვსდებ), ზ. მ. ვსცემ, почитать, чествовать; **პატივის-ცემა**, სს. почтеніе; почесть; (პატივსა ვსცემ, -ვეც), ზ. მ. პატივს ვუყოფ, გავაპატიოსნებ, почитать, чествовать, благоговѣть, პატივ ეც მამასა შენსა და დედასა, почитай отца и мать; მატ. 18—20; პატივი გვცეს, они почтили насъ, **პატივსაცემელი, პატივსადებელი**, ზედ. ღირსი პატივისა, достойный почтенія, ქილ. 454, **პატივცემული**, ზედ. почтенный, **პატივის მცემელი**, ს. почитатель, **პატივის ყოფა** (ვუყოფ, ვუყავ), ზ. მ. პატივსა ვსცემ, почитать, **პატივის პყრობა** (პატივს ვუპყრობ, ვუპყარ), ზ. მ. почитать, პატივის მოყვარე, ს. პატივის მცემელი; 1 ქართლ. 413; ან დიდების მოყვარე, პატივის მეძიებელი, почитатель; честолюбецъ; პატივის მოყვარება, ს. დიდების მოყვარება, честолюбіе.

პატიმარი, ს. შეუკრავად ტუსაღი, арестантъ, **პატიმარ ყოფა** (ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. მ. დავატუსაღებ, арестовать кого, **პატიმრობა**, ს. ტუსაღობა, арестъ, 1 ქართლ. 213; **პატიმრება** (ვა), ზ. მ. დავატუსაღებ, арестовать.

პატინატი, ს. ძველებური თეთრი, старинная монета, გუჯ. 20.

პატიობა, ს. გაპატიოსნება, პატივი, почесть, уваженіе, და ვითარცა მზე სწორ პატიობითა განუტეობდა ნათელსა, 1 ქართლ. 337, какъ солнце растилаетъ свои лучи на все одинаковымъ уваженіемъ.

პატივოსანი, პატიოსანი, ზედ. ღირსი პატივისა, პატივ-სადებელი; მართლ-სული, კეთილ-სვინიდისიანი; ჩინებული, მოსაწონი, საუკეთესო; ძვირფასი; почтенный; честный; славный, прекрасный; драгоцѣнный; პატიოსანი კაცი, честный человѣкъ, პატიოსანი სასახლე, прекрасный дворецъ, რუსუდ. 523; პატიოსანი გვამი, почтенная особа, პატიოსანი ქვა, драгоцѣнный камень, პატიოსნად შემკული, превосходно украшенный, ტიმ. 34; კარგი და პატიოსანი; очень хорошо и прекрасно; **პატიოსნური**, честный, **პატივოსნება, პატიოსნება, -სნობა**, ს. მართლ-სულობა, კეთილ-სვინიდისიანობა, პირიანობა, честность, 1 ქართლ. 324; რუსუდ. 432; ქილ. 421; (ვაპატიოსნებ, -ნე), ზ. მ. პატივცემულ ვჰყოფ, პატივს დავსდებ; дѣлать кого честнымъ; отдавать кому честь, чествовать; (ვჰპატიოსნობ, -ნე), ზ. უ. პატიოსნად მოვიქცევი, поступать честно, პატიოსნობა ადგილისა, ტიმ. 104, превосходство мѣста; გაცემა პატიოსნებისა, ვისრ. 71; торговать честью.

პატიჟება (ვჰ), ზ. მ. პატიჟს მივჰხდი, დავსჯი; მოვიწვევ, მოვიხმობ, лишать чести, наказывать; приглашать; взыскать, штрафовать; რუსუდ. 795; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიწვევ, приглашать, (მპატიჟებ, -ჟე), ზ. მიჩ. приглашаешь меня, **პატიჟი**, ს. პატივის მიხდა, უპატოება; დასჯა, გარდახდევინება; ჭირი, განსაცდელი; სარჯელი; лишеніе чести; наказаніе; напасть, нападки рока, судьбы; бѣдствіе; ვეფხ. 115, 150; 241, 296; 1330; გიორგი მ. სამ. 1; ალბ. 66; პატიჟი დაიდება რჯულით, наказаніе полагается закономъ, ჩემი სიკვდილი შენ ჩემად პატიჟად ნუ გგონია, ты не думай, что смерть будетъ для меня наказаніемъ, ვეფხ. 803, პატიჟობა, სს. приглашеніе; (ვჰ), ზ. მ. მოვიწვევ, სტუმრად, приглашать, звать въ гости.

პატნეზი (სომხ.), ს. სიმაგრე, სანგარი დაზვინებული მიწისაგან ან ალიზთაგან გინა მესერი ძელთაგან; валъ, земляная насыпь; батарея, окопъ, бастіонъ, острогъ; 3 მეფე. 20—12; დან. 11—15; იერემ. 33—4, იეზეკ. 21—22.

პატოანი, ს. სარკმელი, окно, მამათ ცხ.

პატრეტი, ს. портретъ.

პატრი (ლათინ.), ს. მღვდელი ფრანგთა, патеръ, მროვ. 109.

პატრიარქი (ბერძნ.); ს. მამათ მთავარი, патріархъ, **პატრიარქობა**, ს. მამათ მთავრობა, патріаршество, ბერძნ. სამ. 128.

პატრიკი (ლათინ.), ს. ერისთავთ ერისთავი, главный воевода, 2 ქართლ. 97.

პატრიოტი (ფრანც.), ს. სამშობლო მამულის მოყვარე, патріотъ.

პატრონება (ვა), ზ. მ. მივსცემ სამკვიდროდ, საპატრონოდ; вводить во владѣніе; признать кого владѣтелемъ, царемъ; ვეფხ. 175, 504; (ვიპატრონებ, -ნე), ზ. მიჩ. პატრონად გავიხდი, გავიბატონებ; признать надъ собою власть чью или покровительство, 1 ქართლ. 192, 2 ქართლ. 102; (ვეპატრონები, -ნე), ზ. თვ. ვიპყრობ, ვჰფლობ, ვჰპატრონობ, владѣть, имѣть присмотръ; господствовать; 2 ქართლ. 117; რუსუდ. 875.

პატრონი (ლათ. patronus), ს. მფარველი; მფლობელი; патронъ, покровитель, хозяинъ, господинъ; господарь, владѣтель, ვეფხ. 153, 154, 397; ქილ. 432; ალბ. 42; გუჯ. 23; ყმისა და მამულის პატრონი, помѣщикъ, სახლის პატრონი, хозяинъ дома, მკვდრის პატრონი, საბ. ბერძნ. 135; ближайшій родственникъ покойника, душеприкащикъ.

პატრონობა, ს. მფარველობა, მზრუნველობა; მოვლა; ფლობა, მთავრობა; покровительство; уходъ за, присмотръ; владычество, господство, владѣніе; ვეფხ. 160, 162; გორგ. 259; სომხ. სამ. 1, 251; (ვჰ), ვჰმფარველობ, ვჰმზრუნველობ; მოვუვლი; ვჰფლობ, ვუფლებ, покровительствовать; имѣть присмотръ; владѣть, господствовать; ვეფხ. 167; რუსუდ. 916.

პატრონ-ყმანი, ს. ბატონი და ყმა, господинъ и крѣпостной, господинъ и подданный; ვეფხ. 75; **პატრონყმობა**, ს. ბატონყმობა, крѣпостная зависимость отъ господъ.

პატრუქი (სომ.), ს. ფითილი, შეგრეხილი ბამბა სანთელთა შორის ჩატანებული ან ბაზმაკთა შინა ჩადებული ანთებად; фитиль, свѣтильня, მატ. 12—20; **პატრუქი მუწუკისა**, ე. ი მუწუკთა შორის მოგროვებული და გამაგრებული მანკი, რომელიც დამწიფების დროს გამოვარდების; затвердѣлый гной въ ранахъ, заволока.

პატრუცაგი, ს. მიწერილობა მეფისაგან მეფესთან, переписка царей, 1 ქართლ. 120; ნ. წერილი.

პატრუჭაგი (სომხ.), ს. საკლავი ცხვარი ან თხა, овца на убой, დან. 14—31, 32.

პაქსიმადი (ბერძნ.), ს. ორცხობილა პური, сухарь, ანდრ. 14, 44.

პალგი, ს. დიდი მუცელი, пузо, пузище, **პალგიანი**, ზედ. მუცლიანი, დიდ-მუცელა, пузатый.

პალუდი, ს. კიდობანივით, ларь.

პალური, ს. ცხოვ. крабъ (ракъ).

პალური, ნ. პანდური.

პაშტა, ს. ერთი ქრთილის მარცვლის წონა, грань (мѣра), ფიზიკ. 36, პაშტა ხანი, ე. ი. ცოტა ხანი, не много времени, ვეფხ. 417, რუსუდ. 557.

პაშტი, ს. ხორბლის საკმაზავი ცხრილი, рѣшето.

პაჩი, ს. მდაბ. კოცნა, поцѣлуй, ერისთ. 2—152; ანტონ. 4—57.

პაწა, პაწაწა, პაწაწინა, პაწაწკინტელა, ზედ. ფრიად მცირე, малый, крошка, ჩონგ. 145.

პაწია, პაწიკელა, პაწუა, ს. მატრაკვეცა, პატარა გოგო ან ბიჭი, дѣвчонка, мальчишка.

პაჭანაგი, ს. საკოჭური პაიჭისა, საბ. ლ. стрипки.

პაჭანიგი, ს. Печенѣгъ, 1 ქართლ. 48.

პაჭენიზი, ს. გარდანაწერი, პირი წერილისა, копія, списокъ.

პაჭიჭი, ნ. პაიჭი.

პაჭუა, ს. ცხვირ ბრტყელი და მოკლე, курносый.

პახტა, ს. მახტი, წლის გამოსაღები ერთის თემისა გარდაკვეთით, годовой оброкъ съ какой либо провинціи.

პედანტი, педантъ, თავხედი. [теринарный врачъ.

პეიტარი (არაბ.), ს. ბეითალი, ცხენის მკურნალი, ве-

პეგში, ს. ერთი მუჭა რამ, горсть чего, ქიმია. 268; ნ. პეშვი.

პელაგონი (ბერძნ.), ს. ზღვა; море, საბ. ლ.

პელეგო, ს. იგივე პელაგონი, ზღვა, море, მარტ. 1—84, 125; წყობ. 73.

პელტა (ლათინ. pelta), ს. მომცრო ფარი, небольшой щитъ, საბ. ლ.

პენტეკოსტე (ბერძნ.), ს. მარტვილია, მეერგასე დღე, пятидесятница, საბ. ლ.

პენტელა, ს. ხელოსანი მპენტავი ბამბისა, მატყლისა; кто взбиваетъ вату, шерсть.

პენტვა, პენტა (ვჰ), ზ. მ. ვჰსწეწ ბამბას ან მატყლს ჯოხის ცემით, взбивать вату и т. п. (ვიპენტები, -ტე), ზ. ვ. გავიწეწები, взбиваться.

პენცია (ფრანც.), ს. ულუფა ნამსახურობისა, пенсія.

პეყო, პეყური, ს. წყალთ პერეული, пѣна (о водѣ), საბ. ლ.

პეპელა, ს. მწერი დიდროვან ფრთებიან და ჭრელი, бабочка. [8—9.

პეპელი, ს. ოქროს ფიცარი, золотая доска, ლევიტ.

პეპლვა (ვჰპეპლავ, -ლე; ვიპეპლები, -ლე), ზ. უ. მფრინველთათვის: ალვირევი, ვხურაობ; (о птицахъ): топтать, совокупляться.

პეპლი, პეპენი, ს. პირზე ჭორფლი, ფერის ჭამელა, веснушка, პ. ფ. ლ.

პერანგი (სპარს.), ს. კვართი, შიგნიდამ საცმელი სამოსელი ტანისა, рубашка, **პერანგის ამხანაგი**, подштанники, ვეფხ. 120, 1249; პერანგი ტრაპეზისა, рачица престольная, **პერანგოსანი**, ზედ. პერანგიანი, одѣтый въ рубашку, ვეფხ. 1349.

პერეული, ზედ. ქაფიანი, пѣнистый, ტიმ. 113; ან თვით ქაფი, пѣна, რუსუდ. 202.

პერექლი, ს. დიდი დაფარნა, травоздухъ, покровъ св. сосудовъ.

პერი, ს. ქაფი, пѣна, накипъ, -ზღვისა, пѣна морская.

პერიოდი, ს. მოქცევი რამდონთამე წელთა; რიტორულად: ერთი ან რაოდენიმე წინა-დადებანი ურთიერთარს მოკიდებულნი და სრულის ჰაზრის მქონნი, періодъ.

პერიკმები (ბერძნ.), ს. ხამლი, ჩექმები, сапоги, დან. 3—21.

პერიპატოელი (ბერძნ.), ს. ბერძნულად მოარული, ვინაიდგან არისტოტელმა შემოილო სწავლა მოწაფეთა სიარულითა სასწავლებელსა შინა, ამად შედგომილნი მისნი იწოდებოდნენ პერიპატოელად, შავთ. 53, перипатетикъ, послѣдователи Аристотеля, ხოლო სასწავლებელსა მათსა ეწოდებოდა პერიპატოული, перипатетическая школа, კავშ. 18.

პერიფრაზი (ბერძნ.) ს. გარდათქმითი განმარტება ლექსთა, перифразисъ.

პერო, ს. ქაფი, пѣна, ქილ. 171; **პეროვანი**, ზედ. ქაფიანი, пѣнистый, **პეროვნება** (ვჰ), სამღვთო წერილში: ვჰპერობ, 3 პირი, ჰპეროის, უსრ. ვჰპეროოდი, მარკ. 9—18, 20); ქაფს გამოვუშვებ პირიდამ, ქაფი მომდის, испускать пѣну, **პერუელი**, ს. პერი, დორბლი ქაფივით, пѣна, რუსუდ. 467.

პერპერა, სპარსულია, ს. ოქროს ფული, золотая монета, ვეფხ. 1431; ქილ. 512.

პირხმელი, ს. პირზედ გამდარი, худой.

პეტავი, ს. ერთგვარი თევზის ბადე, рыболовная сѣть, საბ. ლ. ბაქრ. 330.

პეტაკი, ს. ნახე სპეტაკი, რუსუდ. 984.

პეტალო, პიტალო (ბერძნ.), ს. მეტალთ ფურცელი, ჯილჯილა, ან საჭედარი, металлическій листъ, ან ფორტალი, фольга; გამოსლ. 28—36; ბუნ. ლ.; -კლდე, ე. ი. სალი, ფიქალი; каменистая гора.

პეტი ან სპეტი, ნ. ქირშანი, бѣлила (краска).

პეტი, ს. მფრინველია, птица, ბუნ. ლ.
პეტაგოგი, ს. დახელოვნებული ყრმათა სწავლაში, педагогъ.
პეტაგოგია, ს. სწავლის სწავლა, педагогія.
პეტრახილი, ნ. ეპიტრაქილი; მროვ. 20.
პეტრეტიკონი, ს. ეტრატი, თხის-ტყავს ქაღალდი, пергаментъ, ვისრ. 135.
პეშვი, ს. ორი ხელი მომუჭვილი, ბლუჯი, пригоршня.
პეწი, **-წიანი**, ს. გამოკანკლული, чопорный.
პვირიანი, ს. თაგვმარილა ან კვესი, кварцъ; кремень, ბუნ. ლ.
პიდალიო (ბერძნ.), ს. აფთიონი, ტიმონი, ნავის სამართი საჭე, руль.
პიდინი, ს. სამწეროზელი, вѣеръ.
პითიკა (ბერძნ.), ს. ჯასაკ მცირე კაცი ან მაიმუნი, карликъ; обезьяна; 3 მეფეთ. 10—22.
პითონი (ბერძნ.), ს. მისანი ღელაკაცი, ქურუმი კერპთა, пиѳія, жрица, საქმ. მოც. 16—16; სული პითონი, духъ прорицательный, гадательный, საქმ. 16—16.
პილენძი, ნ. **სპილენძი**; **პილო**, ნ. **სპილო**.
პილპილ, ნ. პირპირ, **პილწება**, ნ. **ბილწება**.
პილპილა, ს. სოკოა, груздь, ნ. ჩ. ლ.
პილპილი (სპარს.), ს. მგორვალა, перецъ.
პილწი, ნ. ბილწი, ვისრ. 71; **პილწება**, ნ. ბილწება; **ბილწობა**, ნ. ბილწობა.
პინა, **პინაკი** (ბერძნ.), ს. დიდი თეფში ხისა, блюдо деревянное, გამოსლ. 25 — 29; მატ. 26 — 23; რიცხვ. 4—8.
პინაზი, ს. ზუმილი, морское перо, пернатка (раковина), ბუნ. ლ.; каракатица, ერისთ. ლ.
პინაქსი (ბერძნ.), ს. ზანდუკი, სარჩევი წიგნისა, оглавленіе книги.
პინჩვი, ს. ნესტო, ცხვირის ხვრელი, ноздри.
პიპო, ს. ბუზია ძლიერ მკბენარი, муха кусачка, ბუნ. ლ.; кроволизъ дождевой, ერის. ლ.
პირად, ზზ. ზეპირად ან პირისპირ; изустно, словесно; лично; **პირადი**, ზედ. თავისი, личный; **პირად-პირადი**, ზედ. ფერად ფერადი, მრავალნაირი, многоразличный, разнообразный, ფსალმ. 44—10; შავთ. 76; ერთპირადი რიცხვი, ე. ი. ჯამი, ჯუმლა, сумма, данное, **პირად პირადად**, ზზ. разнообразно, -განშვენებული, разукрашенный, შავთ. 76; პირად პირადთა მწერალთაგან, отъ различныхъ писателей; **პირად პირადობა**, ს. ფერად ფერადობა, разнообразіе, -შენობისა, разнообразіе строенія, ტიმოთ. 21; -სამკაულისა, разнообразіе въ украшеніяхъ, ტიმოთ. 172; **პირადობა**, ს. პირზედ დგომა, постоянство въ словѣ; личность, რ. ქ. ლ.
პირ-ალმასი, ს. მჭრელი, острый, **პირ-ალმასობა**, ს. მჭრელობა, острость.
პირამიდა (ბერძნ.), ს. გოდოლი სამკუთხად ან ოთხკუთხად ქვითკირით ნაგები, ძირს ფართო და თავს შევიწროებული, пирамида.
პირატი, ზედ. იხმარების უარყოფითად: უპირატესი, первѣйшій, первенствующій, უპირატესი მღვდელთ-მთავარი, первосвятитель, **პირატება** (ვა), ზ. მ. პირველს ხარისხს ვაძლევ, давать преимущество, **პირატობა** (ვჳ), ზ. უ. ვუპირველესობ, первенствовать, (ვეპირატები, -ტე), ზ. თვ. ვუფროსობ ვის ზედმე, имѣть преимущество передъ кѣмъ.
პირ-აღებით, ზზ. პირახმით, პირდაღებით, разинувъ ротъ; **პირაღებული**, осмѣянный; **პირად-აღებული**, -მაგალ. თემთაგან პირად აღებული, непопулярный, სიბრ. 88; -წყევლა, громко проклинать кого, ქილ. 126.
პირ-აღმა, **პირ-აღმართ**, ზზ. პირზეით, წინა-აღმდეგი ამისა პირქვე, лицемъ вверхъ; პირაღმა დაეცა, упалъ на спину, т. е. лицемъ вверхъ; 1 ქართლ. 354, 382.
პირ-აღმართი, ზზ. იგივე პირაღმა; **პირაღმართი**, ს. -ძნელი ასავალი მთაზედ, крутой восходъ на гору.
პირ-აქეთ, ზზ. ამმხარეს, წინა აღმდეგი ამისა პირიქით, по сю сторону, **პირ აქათი**, ზედ. აქეთი მხარე, по сю сторонній, გუჯ. 9.
პირ-აშკმული, ზედ. პირ დაღრენილი, პირ დაღებული, разинувши ротъ, пасть.
პირ-ბადე, ს. თხელი ნაქსოვი პირზედ ჩამოსაფარებელი ქალთა, вуаль, покрывало, ერისთ. 196.
პირ-ბამბა, ს. მცენ. царскій скипетръ, медвѣжье ухо, ბუნ. ლ.
პირ-ბნელა, ს. მცენარეა; бодрецъ раст. პ. ფ. ლ.; черноголовникъ, ერის. ლ.
პირ-ბნელი, ზედ. პირშავი, დამნაშავე, виновный, виноватый, ვეფხ. 1239.
პირ-ბუტაყი, ზედ. პირზედ გაბერილი, дутикъ, надутый.
პირ-გამეხებული, ზედ. პირდაღრენილი, ვეფხ. 517; разинувши пасть.
პირ-გამქუშავი, ზედ. მრისხანე სახის მქონი, звѣрское, злое лице.
პირ-გაუთავებელი, ზედ. პირობის არ გამტანი, нарушающій слово, измѣнчивый.
პირ-დადგომა, ს. **პირ-წაყენება**, очная ставка, ბერძნ. 309.
პირ და პირ, ზზ. პირის პირ; პირად; лично, словесно; противъ, насупротивъ; ერისთ. 195; ბუნ. კ. 10, 189; **პირ-დაპირება** (ვუ), ზ. მ. პირ და პირ დავუდებ, противупоставлять, (ვუპირდაპირდები, -დი), პირდაპირ დავუდგები, წინა-აღვუდგები, противустоять, **პირდაპირობა**, ს. განრემზომობა, პირის პირ-მდგომარება, противуположность, (მოპირდაპირდები, -დი), ზ. მიჩ. წინა აღმდეგი, მომიხდები, ты возстаешь противу меня.
პირ-დაზწავლა (პირ დავისწავლი), ზ. მ. ზეპირად დავისწავლი, გავიზეპირებ, вытвердить, выучить наизусть, ვისრ.
პირ-დაუბანელი, ზედ. უწმინდური, ბინძური, неряха, мохрякъ.
პირ - დაუყოფელი, ზედ. შეუბეზღებელი, ბრალდაუდებელი; неподлежащій обвиненію.
პირ-დაქცეული, ს. სოსვილი, ხენი ხორცთ მძოვარი, ракъ внутренній (болѣзнь), სიბრძ. 98.
პირ-დაღებული, ზედ. პირღრენია, разинувшій ротъ.
პირ - დაღრენილი, ს. გამოშტერებული, ჩერჩეტა, розиня.

პირ-დაღმა, ზზ. პირქვე, на ницъ, вверхъ дномъ, კაცია 35.

პირ-დაღმართი, ს. ძნელი ჩასავალი მთაში, крутой сходъ съ горъ.

პირ-დაღრენილი, ს. პირღრენია, разиня.

პირ-დაღრომილი და არა დაღვრემილი, задумчивый, ივერი. № 1, 37.

პირდაცული, воздержанный па языкъ.

პირება, ს. გვამოვნება, თანაარსი ხატი ბუნებისა, υпостась.

პირება (ვაპირებ, ვუპირებ, -რე), ზ. მ. განვიზრახავ, მოვიწადინებ, ვიგულვებ, намѣреваться, имѣть въ виду, 2 ქართლ. 462; რას მიპირებ, что ты намѣренъ дѣлать со мною, ხიბრ. 132; ალექს. 154; (ვი), ზ. მ. გავურიგდები, პირობას გამოვართმევ, договориться, условиться, (ვუ), ზ. უ. პირისპირ ვხდგევარ; განვიგულებ, противустоять; намѣреваться, (ვჰპირდები, -დი), ზ. ვდ. აღვუთქვამ, პირობას მივსცემ, обѣщать, მპირდები, ты обѣщаешь мнѣ, ნ. პირობა.

პირეული, ზედ. დასაბამი, დასაწყისი, начало, ყოველს წელიწადს პირეულზედ, въ началѣ каждаго года, დასცულ. 116.

პირველ, -ლად, ზზ. თავად, უწინარეს, წინ და წინ, впервые, во первыхъ, პირველად ვახსენოთ ესრეთ, сначала скажемъ такъ, პირველდებული წინა დადება, ლოღ. посылка (логич. т.).

პირველება, ნ. პირი.

პირველი, ზედ. დასაბამი სათვალავსა შინა; უწინავესი ჟამითა, ადგილითა, წესითა, პატივითა, გინა მიზეზითა, первый, первоначальный; прежній, первобытный; главный; превосходный; საქმ. 1—1; მატ. 19—23, 30; 20—8; 21—28; რომაელ. 1—8; პირველი დღე კვირისა, первый день недѣли, პირველი საათი, первый часъ, **უპირველესი**, самый первый, самый лучшій, **პირველიდგან**, ზზ. თავად, უწინარეს, спачала, იოან. 1—1; **პირველ-მოწამე**, ს. უწინარეს სხვათა წამებით აღსრულებული, ვითარცა არხიდიაკონი სტეფანე, первомученикъ; **პირველება** (ვა), ზ. მ. პირველ ვჰყოფ, дѣлать что первымъ; **პირველ-თქმული**, ზედ. преждесказанный, **პირველობა**, ს. უხუცესობა სხვათა ზედა, первенство, კავშ. 62, 141, 219; კატიღ. 96; 1 ქართლ. 296; (ვჰ), ზ. უ. ვუხუცესობ, первенствовать, (ვეპირველები, -ლე), быть первымъ, (ვჰპირველდები, -დი), ზ. ვდ. პირველი ვჰხდები, стать первымъ, **პირველ-სახე**, ს. ღრამ. ძირი ლექსთა, რომელნიც თვით არა ჰსწარმოებენ სხვათაგან, არამედ სხვანი წარმოსდგებიან მისგან, первообразный; **პირველ-სახეობა**, ს. первообразность, **პირველ-საუკუნე**, ს. первое время, сначала вѣковъ, გუჯ. 15; **პირველ-შობილი**, ზედ. პირმშო, შობით უხუცესი სხვებზედ, первородный, **პირველ-წოდებული**, ზედ. უწინარეს სხვათა მოწოდებული, ვითარცა მოციქული ანდრია, первозванный, 1 ქართლ. 166; **პირველ-ხატი**, ზედ. პირველ სახე, первообразный, მეტაფ. 173; **პირვენდელი**, ზედ. პირველი, უწინდელი, прежній, რუსუდ. 768.

პირ-ვიწრო, მაგ. ქოთანი, узкогорлый (кувшинъ [и т. п.

პირველ-სათქმელი, ს. წინა სიტყვაობა, предисловіе.

პირ-თეთრი, ზედ. ალალ-მართალი, წინა-აღმდეგი ამისი პირ-შავი, невинный, правый, ზოგჯ. თეთრგვრემანი, бѣлокурый.

პირი, ს. განხმულობა პირისა ან შინაგანი მისი, ფსალ. 16—2, 4; 25—21; 1 ქართლ. 336; ვეფხ. 753; 761; განხმულობა რისამე, მაგალ. ქოთნის პირი, ორმოს პირი და სხ.; პირის სახე კაცისა; მატ. 6—16; 17; ვეფხ. 888, შეხედულობა, გარეგანი სახე რისამე, მაგალ. პირი შენობის; ზედა-საჩინო, ზედა პირი; ფსალ. 1—4; მატ. 14—3; საქმ. 17—27; საპირე სამოსელთა; ნაპირი, კიდე, კიდური ზღვისა, მდინარისა, ჭურჭელთა; ვეფხ. 84, 83; ლესული ნაპირი მკვეთელთა მახვილთა, მაგალ. შუბის პირი, ცულის პირი; განუკვეთელი გვამი, საქმ. 20—16, 28; 11, პირობა, სიტყვის დასკვნა, ვეფხ. 135; 865; ჯერი, ხამუში, ხელი, მაგალ. ერთი პირი მუშაობა; ფარა, ჯოგი, ვითარ: ერთი პირი ცხვარი, ერთი პირი ღორი; და სხ; ротъ, уста; пасть; отверстіе; лице, черты, окладъ лица; наружный, внѣшній видъ; поверхность; правая сторона матеріи; край, берегъ, сторона; остріе, лезвіе; лице, особа, персона; слово, условіе; пріемъ, присѣсть; стадо; დანა პირს არ უხსნის, ე. ი. მწუხარებისაგან სიტყვა ვერ უთქვამს; и ножемъ не заставишь его сказать слово, მგლის პირი, волчья пасть, თითონ ბატონმა თავის პირით ბძანა, самъ господинъ своими устами приказалъ; პირი დაიჭირა მუწუკმა, растворилась рана, პირით შენით განმართლება ჩემი გამოვედინ, отъ устъ твоихъ да изыдетъ судъ мой, ფსალ. 16—2; ხორცით აღხსნა პირისა, разговѣться, პირწყალი მომდის, меня тошнитъ; სანამ პირში სული მიდგას, пока я живъ; ქვევრის პირი, отверстіе виннаго кувшина, ორმოს პირი, отверстіе ямы, მრგვალი პირის სახე, круглое лице, პირი გზას მიაპყრეს, они направили путь; ქილ. 381; პირის ნაკვთი, черты лица; პირში უყურება, смотрѣть кому въ лице, პირ მიწა დალება, ე. ი. პირის მიწაზედ დალება, пасть на ницъ, ტიმ. 13: პირში თქმა, сказать кому въ глаза, პირის მარგალიტი, головной уборъ изъ жемчуга; ზამთრის პირი, начало зимы, პირით კერძო ქარი, противный вѣтеръ, მატ. 14—24; პირითა მინავარდითა, ე. ი. თეთრწითელ პირის სახითა, цвѣтущимъ лицемъ, ვეფხ. 327; პირი შენობისა, фасадъ строенія ერთ პირი სახლი, домъ въ одинъ свѣтъ, флигель; ორპირი შენობა, строенія въ два ряда; или домъ въ два свѣта; სოფლის პირს მინდვრები, поля противъ деревни, ჩემი ოთახი ქუჩის პირს უყურებს, комната моя выходитъ окнами на улицу, პირი ქვეყნისა, поверхность земли, დარეჯ. 2—21; მაუდის პირი, лицевая сторона сукна; საბნის პირი, матерія для лицевой стороны одѣяла; ზღვის პირი, берегъ морской, ცულის პირი, лезвіе у топора, პირი ისრისა, ვეფხ. 818, остріе стрѣлы, გზის პირზედ, на краю дороги, 2 ქართ. 535; სიკვდილის პირზედ იდგა, онъ стоялъ на краю смерти, რუსუდ. 525, ქარვასლის პირზედ

დუქანი გავალე, въ лицевой части каравансарая я открылъ лавку, ზღუდის პირსა, у края ограды, ქილ. 692; ქალაქის პირსა ვსდეგით мы стояли у окраинъ города, დარეჯ. 2—96; ზამთრის პირი, начало зимы, მარხვის პირი, ან პირ მარხვა; ხრონ. ზრონ. 28; 1 ქართლ. 248; ერისთ. 203; начало поста, ორპირად დაუწყო ჯარი, онъ поставилъ ему войско въ два ряда; აივსნენ ალაფითა პირთამდის, обогатились добычею по горло; 2 ქართლ. 263; ციხის კარი პირთამდინ მიწით აემსოთ, отверстіе крѣпостной двери было наполнено землею„ 2 ქართლ. 412; ერთი პირი ძილი წყალსაც მოუვა, въ очередь и рѣка засыпаетъ; ანც. 4—14; ერთი პირი მუშაობა, работа на одинъ присѣстъ; ერთი პირი ცხვარი, одно стадо овецъ, პირზედ შვიდი ცხვარი, со стада семь овецъ, დასტ. 58; მომქმედი პირი, дѣйствующее лице; რუსულ. 442; პირზედ დაუდგრომელი, неустойчивый въ своемъ словѣ, მტკიცე პირი, честное слово, 2 ქართლ. 110; პირს ვაძლევ ან მივსცემ, дать слово, обѣщать, ჩემი პირი პირია, ერისთ. 79, данное мною слово неизмѣнно; ვინც დაგეცილოს იმისი პირი და პასუხი ჩვენავართ, кто станетъ оное оспаривать у тебя, тому мы будемъ отвѣчать; გუჯ. 23, პირი ზავისა, условіе мира, 1 ქართლ. 207, პირი წერილისა, копія, ნუსხის პირი, копія съ копіи; პირი ღვთისა, нерукотворенный образъ Спасителя, ცეცხლა პირსჯდომა, сидѣть передъ огнемъ, შენს პირშიაც ნუ ჩავვარდე, чтобъ ты не поднялъ меня на зубки, რა სასაუბრო პირია, ე. ი. პირით რა სათქმელი, стоитъ ли объ этомъ говорить, ვეფხ. 925; წყალმა ჩხირი პირზედ მოიდგო, рѣка вскинула по верхъ щепку, დააპირეს ესე პირი, ვეფხ. 135; ე. ი პირობა დადეს, дали другъ другу обѣщаніе; პირში ვუყურებ, смотрѣть кому въ лице, заискивать.

პირველ სახელობითი, მაგალითად სიტყვა, корень слова.

პირიანად, ზმ. რიგიანად, პატიოსნად, порядочно, პირიანად ყიდვა, сходно, выгодно купить, ვისრ. 45.

პირიანი, ზედ. პირობიანი, მტკიცე თავის ნათქვამზედ, ზინიანი; вѣрный, постоянный; устойчивый, твердый въ своемъ словѣ, ვეფხ. 1089; მაგრამ ჩემი წყევა და გინება არა პირიანია, ვისრ. 175; проклинать и поносить меня не основательно; პირიანი კაცი, честный человѣкъ, პირიანი შური, неизмѣнная зависть, ვისრ. 175; **პირიანობა**, ს. მტკიცედ დგომა თავის ნათქვამზედ, вѣрность, постоянство, устойчивость, твердость въ данномъ словѣ.

პირის-ამღები, ს. მთქმელი ამბისა, кто разсказываетъ что, ქილ. 18.

პირის აშკმა, სხ. პირის დაღება, разинуть ротъ.

პირის ახსნა, სხ. პირის დაღება, раскрыть ротъ.

პირის ბრუნება (პირს ვუბრუნებ, -ბრუნე), ზ. მ. პირს ვუცვლი მაგალ. ტანისამოსს, вывернуть, напр. платье, პირ-ბრუნებული კაბა, вывороченное платье.

პირის გამოწყობა (პირს გამოვუწყობ, -წყე), ზ. მ. გავლეს, точить, вострить.

პირის გასახსნელი, ს. ზიარების შემდგომ: პირის გამოსასველებელი მიზდი; ან სარჩუქარი პატარძლისა, რომელსაც თავის ქმარს პირველს სიტყვა გასცემს; плата за питье вина съ водою послѣ принятія Св. Таинствъ; подарокъ тещи, когда новобрачная первый разъ поведетъ разговоръ съ мужемъ, გაზეთი კავკ. 1854 წლ. № 98.

პირის გასველება (პირს გავისველებ, -ლე), ზ. მ. ვიგემებ, გემოთი ვნახავ, отвѣдать; промочить горло.

პირის გახსნა (პირს გავიხსნი), ზ. მ. ვიგემებ, გემოთი ვნახავ; გავიხსნილებ; отвѣдать; разговляться.

პირის დასაყოფი, ზედ. გასამტყუვნებელი, обличительный.

პირის დაღება (პირს დავაღებ, -ღე), პირის დაღრენა პირს დავაღრენ, ზ. მ. პირს გავაღებ, დავაღრენ, разинуть ротъ.

პირის დაყოფა (პირს დავუყოფ, -ყავ), ზ. მ. პირს შევუკრავ, დავაჩუმებ, გავამტყუვნებ; зажать кому ротъ, уличить.

პირის თავი, ს. სამეფო გამოსაღები ცხვრის ან ღორის ჯოგებზედ, ასზედ ერთი; подать съ стада барановъ, свиней, დასტ. 5, 80; გუჯ. 17, 33.

პირის თხოვა (პირს ვითხოვ, -ვე), ზ. მ. პირობას გამოვართმევ, взять съ кого честное слово.

პირის მეღვინე, ს. მერიქეფი, ღვინის მწდე, მეჭაშნიკე; დასტ. 106, виночерпій, кравчій.

პირის მწდე, ს. ღვინის მიმრთმევი მეფისა, виночерпій, подающій царю вино.

პირის მიქცევა (მოვაქცევ, -ქციე), ზ. მ. გარემი ვაქცევ პირსა, გავრიდებ, отвратить отъ кого взоръ, საქმ. 27—15.

პირის-მოსართავი, ს. გარდასახადი სასიძოსაგან პატარძლის მორთვისათვის, плата, взимаемая съ жениха за уборъ головы его невѣсты въ день свадьбы; გაზ. კავკ. 1854, № 98.

პირის-პირ, ზმ. პირდაპირ, პირად; წინა აღდგომად, განრემზომად; გამოსლ. 33—11, ისაი. 17—13; лицемъ къ лицу, лично; противъ; ვეფხ. 479; პირისპირ გეტყვი, я прямо скажу вамъ, 2 სჯული 5—3; პირისპირ ლაპარაკი, лично говорить съ кѣмъ, ქილ. 290; თუ პირის პირ შეაგინოს, если кто кого въ лице обругаетъ, სამ. ვახტ. 259; პირისპირ ბრძოლა, поединокъ, 2 ქართლ. 476; პირისპირ ავსება სარწყულისა, наполнить кувшинъ до верху.

პირისპირება (ვუპირის-პირებ, -რე), ზ. უ. წინა აღვუდგები; პირის პირ ვჰმდგომარებ; противустоять, противиться; лежать, находиться напротивъ; რუსულ. 379; (ვეპირის პირები, -რე), ზ თვ. პირ და პირ ვარ; წინა აღვუდგები; лежать напротивъ; противиться; რუსულ. 475.

პირის პირობა, ს. პირდაპირობა, противуположность, პირის პირობით ომი შეუძლებელია, невозможно съ нимъ лично сразиться.

პირის სანახავი, ს. საჩუქარი საქმროსაგან რომელსაც სასძლო ქალი პირბადეს აიხდის; подарокъ

жениха, когда невѣста въ первый разъ снимаетъ съ лица покрывало.

პირის-სახე, ს. ნაკვთი პირისა, лице, окладъ лица.

პირის-საფერი, ზედ. შესაფერი, приличный, ან სათნებელი, льстительный, ქილ. 482.

პირის სახსნელი, ს. პირის გასახსნელი, საჭმელი, пища, ქილ. 362.

პირის ტკივილი, ს. ავადობა პირისა, молочница (болѣзнь).

პირის ფარეში, ს. შინაური მოსამსახურე, უფრო ტანთ ჩამაცმეველი, камердинеръ.

პირისფერი, ს. тѣлесный цвѣтъ, бланжевый.

პირისფერობა (პირს ვეფერები, -რე), ზ. თვ. პირ-ვმოთნეობ, льстить.

პირისღრენა (ვაღრენ, -რინე), ზ. მ. პირს დავაღებ, разинуть ротъ; оскалить зубы.

პირისჩვენება (პირს ვუჩვენებ, -ნე), ზ. მ. წავაქეზებ, გავაბედვინებ, давать потачку, поблажку; ქილ. 636.

პირის წამალი, ზარბაზნის ან თოფის ფალიაზედ მოსაყრელი წამალი, порохъ для затравки.

პირის წყალი, ს. სვინიდისი ან ნამუსი, совѣсть, стыдъ, честь; ვისრ. 44, პირის წყალი გაშრომია, онъ потерялъ совѣсть, კაცია 42.

პირის ხსნა (პირს ვიხსნი, ვიხსენ), ზ. მ. პირს გავაღებ; გავიხსნილებ, раскрыть ротъ; разговѣться.

პირი ღრენია, ნ. პირ-ღრენია; პირი ლუთისა, ნ. პირი.

პირიქით, ზზ. იქითკენი, იქითი მხრისა; მის გარდა; по ту сторону; сверхъ того; პირ იქით სყიდვა, ნ. პირი; პირ იქით გადაყრა, перебросить, პირი იქითი, ზედ. იქითი მხრისანი, მაგალ. ლეკნი, по ту сторонній, 2 ქართლ. 401; გუჯ. 9.

პირ მარხვა, ნ. პირი, 1 ქართლ. 248; ხრონ. ბროს. 29; ერისთ. 203.

პირ კეთილი, ზედ. მშვენიერი პირის სახით, красивый лицемъ.

პირმედგარი, ზედ. მრისხანე, ярый, პირმედგრობა, ს. მრისხაობა, ярость, ვისრ. 159.

პირ-მეტყველი, **-ტყვი**, ზედ. სიტყვიერი, მოსიტყვე, словесное животное, ვეფხ. 995, 1 ქართლ. 281.

პირმზე, **პირმთვარე**, ს. მზესავით ან მთვარესავით მშვენიერი, лучезарный, ვეფხ. 44; დარეჯ. 83; რუსუდ. 71; სიბრ. 32; красавецъ, -вица, პირმთვარე უფრო იხმარების ქალთათვის.

პირმკვახი სიტყვა, грубое слово, ვეფხ. 1402.

პირმოთნე, ზედ. მცრელი, მფერებელი; თვალღებითი, მიფერებითი; льстивый; пристрастный; **პირმოთნეობა**, ს. ცრელობა, მიფერება; თვალღება; прелесть; пристрастіе; ჩონგ. 28.

პირ-მოტეხილი, მაგალ. ქოთანი, კაცია 9, горшокъ съ разбитымъ горломъ.

პირ მოხეული, მაგალ. ცრაბახობა, безстыдный.

პირ-მსუქანი, ზედ. პირ-სავსე, სრული პირზედ, полнолицій.

პირმფერებელი, ზედ. პირმოთნე, льстецъ.

პირმქისე, ზედ. გულ ნაკლული, недовольный, რუსუდ. 413.

პირმყრალი, ზედ. ვისაც პირში სიმყრალე ჰსდის; ავ-ენა, ბოროტის მოუბარი, имѣющій вонючій ротъ; злоязычный.

პირმშვენიერი, ზედ. ლამაზი პირითა, красивый лицемъ, გალაკ. 6—12; **პირმშვენიერება**, ს. სიმშვენიერე პირის სახისა, красота лица.

პირმშო, ზედ. პირველ-შობილი; უაღრესი, უპირატესი სხვათა; первородный; старшій; პირმშო ძე, ე. ი. უფლის წული, старшій сынъ; ვისრ. 3; მატ. 1—25; ფსალ. 84—27; **პირმშოება**, ს. უფროსობა, первородство.

პირ-მხიარული, ზედ. веселолицій.

პირ-ნათელი, ზედ. უმანკო, правый, невинный.

პირნაყვავილარი, ზედ. პირყვავილიანი, рябой.

პირ-ნახი, ზედ. ავთვალადი, ცუდი სახისა, уродъ, некрасивый, ვეფხ. 1237.

პირობა, ს. სიტყვის დასკვნა, შეკრულობა წერილით ან ზეპირ; слово, обѣщаніе; условіе; პირობა მისცა, онъ далъ слово, პირობის წიგნი, контрактъ, договоръ, условіе письменное. პირობის დადება, условиться, **პირობა**, სზ. დაპირება, მოწადინება, намѣреніе, პირველ გაჭრისა პირობა, ე. ი. პირველად გარეთ გავრდომის დაპირება, во первыхъ; намѣреніе удалиться, ვეფხ. 387; (ვაპირობ, -რე), ზ. მ. ვაპირებ, განვიზრახავ, მოვიწადინებ, намѣреваться, имѣть въ виду, მიპირობ წახდენასა, ты хочешь меня погубить; (ვუპირობ, -ბდი), ზ. უ. ვუწინამძღვრებ, предводительствовать, გამოსლ. 15—20; **პირობიანი**, **პირიანი**, ზედ. პირობის გამთავებელი, честный, твердый въ своемъ словѣ, პირობით, ზზ. დაპირებით, съ условіемъ; **პირობითი**, ზედ. სათუო, პირობის დამნიშნველი, условный, ან პიროვანი, личный, წყობილ. 27.

პიროვანი, ს. პირობითი, личный, -ზმნა, личный глаголъ, ნაცვალ-სახელი, личное мѣстоименіе.

პირპირ, ზზ. სავსე კიდურებამდე, полно, до верху, თოში პირპირ მოაქვს წყალსა, рѣка несетъ на поверхности своей льдину; **პირპირი**, ზედ. სავსე, полный.

პირსავსე, ზედ. თავმოყრილი, полный, ვეფხ. 1552.

პირსაფერებელი, ზედ. პირმოთნე, льстивый, ქილ. 436.

პირსაცობი, ს. პირის დასაცობი, пробка, затычка.

პირსახოცი, ს. მანდილი პირის შესაწმენდი, полотенце.

პირსდადგომა, სს. очная ставка, ბერძნ. სამ. 339; (პირს დავუდგები, -დეგ), ზ. უ. პირში წავუდგები, свидѣтельствовать глазъ на глазъ для улики.

პირსთქუმა (პირში ვეტყვი), ზ. უ. პირ და პირ ვეტყვი, ვამხილებ, говорить кому въ лице; ქილ. 186.

პირს მიდგმა (პირს მივუდგები, -დეგ), ზ. უ. პირში წავუდგები, стать къ кому лицемъ къ лицу; 2 ქართლ. 165.

პირს მოდგმა (პირს მოვუდგამ; -დგი), ზ. მ. ავავსებ, наполнить.

პირსწორი, მაგალ. კაცი, ს. კაცი პირში მთქმელი, человѣкъ откровенный, прямой, **პირსწორედ**, ზზ. პირში თქმით, откровенно, прямо, ქილ. 568.

პირუბანელი, ს. პირდაუბანელი, неумывака.

პირუთნებელი, **-ველი**, **-უთნეული**, ზედ. უთვალ-

ღებო, თვალუხვავი, მიუფერებელი, безпристрастный, **პირ-უთნეველობა, -ნებულობა**, ს. თვალუხვავობა, безпристрастіе.

პირუკუღმა, ზზ. პირგადაბრუნებით; პირ-უკან; на изнанку, навыворотъ, ანტ. 4 — 32; რუსუდ. 714.

პირუტყვი, მცენ?

პირუტყვი, ს. უენო ცხოველი მხეცი ან ხვასტანგი, безсловесное животное, скотъ, скотина; პირუტყული საქმე, ზედ. звѣрскій поступокъ, ქილ. 560.

პირ-ფართო, ზედ. პირპრტყელი, პირმოგანიერო; პირდიდი, მაგალ. ქოთანი; плосколицій; широкогорлый (кувшинъ и т. п.).

პირ-ფერობა, ს. პირმოთნეობა, лесть.

პირ-ქარი, ს. წინა აღმდეგი ქარი, противный вѣтеръ.

პირ-ქარცი, ზედ. ფერწასული, ფერმკრთალი, ჩაფითრებული, блѣдный.

პირ-ქვე, ზზ. პირდამხობით, დაცემით, на ницъ, ницкомъ; ფიზიკ. 37; რუსუდ. 875; პირქვე დავეცემი, пасть на ницъ, ტიმ. 144; პირქვე დავამხობ, повалить на ницъ, **პირქვე მუწუკი**, апостема, ე. ი. შიგნიდამ მუწუკი.

პირქვეტა, ს. ნედლი ქარქვეტა, ბურბურა, дурнопахучникъ, ბუნ. ლ.

პირქუში, ზედ. თავპირ ჩამოყრილი, მწყრალი, угрюмый, суровый, პირქუშად პასუხი უგო, онъ отвѣчалъ ему сурово, ვეფხ. 1153.

პირქუში, ს. სალოცავი ფშავთა, божество Пшавовъ.

პირ-ღია, ზედ. დაუხურავი, незакрытый, ხამ. ვახტ. 256.

პირ-ღნიოში, ზედ. ავპირი, ავენა, злоязычный.

პირღოთი, ს. გოდორი, მამათ ცხ. 8, 93; кузовъ.

პირ-ღრენია, ს. ცეტი, გამოშტერებული, ხეტი, зѣвака.

პირ-ყვავილარი, პირ-ყვავილიანი, ზედ. პირნაყვავილარი, рябой.

პირ-შავი, ზედ. შავ-პირიანი; დამნაშავე, გამტყუვნებული, чернолицый; виновный, пристыженный; ალბ. 18, **პირშავობა**, ს. დანაშაულობა, виновность.

პირ-შემდებელი, ზედ. პირში მთქმელი, обличающій.

პირ-შენახული, ზედ. მომატებულის არ მთქმელი, сдержанный, ქილ. 247, 423, 526, 643.

პირ-შეუქცეველი, ზედ. მაგალ. სპა, стойкій, 1 ქართლ. 247.

პირშექცეული, ს. მაგალ. გოდორი, ე. ი. თევზთ სანადირო გოდორი, верша, кошъ для ловли рыбъ и раковъ.

პირშუშხა, მაგალ. ღვინო, ზედ. шипучій (вино).

პირ-შუშხა, ს. მცენარეა, хрѣнъ, ნ. ჩ. ლ.

პირწავარდნილი; -მამაა, онъ весь въ отца, онъ вылитый въ отца.

პირ-წმინდა, ს. მცენ. почечуйникъ, раст. ბუნ. ლ. პ. ფ. ლ; горчакъ, ერისთ. ლ.

პირ-წყალი, ს. გულის რევა, ზიდება, тошнота; -მომდის, тошнитъ меня.

პირწყალი, ს. ნამუსი, совѣсть, стыдъ, პირწყლიანი, ზედ. совѣстливый, честный; ალბ. 61.

პირჯვარი, крестное знаменіе.

პირ-ჯვარის-წერა (პირჯვარს ვიწერ, -რე; მდაბ. პიჯვარს ვიწერ, ზ. უ. პირზედ გამოვისახავ ჯვარის სახეს, креститься.

პირ-ხმელი, ზედ. პირზედ გამხდარი, худой на видъ, ვეფხ. 1057, 1071.

პიტაკი (სომხ.), ს. სავედრებელი წერილი უაღრესთადმი, просьба, წმინდა გიორგის ცხოვრ.

პიტალო, ს. შეურევნელი მეტალი, чистый металлъ, безъ примѣси, ნ. პეტალი; **პიტიახში**, ნ. **პატიახში**.

პიტნა, პიტნაკი, ს. მცენ. мята, მატ. 23 — 23; ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; ნ. ჩ. ლ; **-გარეული**, дикая мята, ერისთ. ლ; პიტნა ბაღისა, мята русская; პიტნა წყლისა, душица полевая, ერის. ლ. ვირის პიტნა, конская мята, ერის. ლ

პიტო, პიტვი, ს. ფიჭვი, ახალნერგი, сосна, пихта.

პიჯვარი, ნ. პირჯვარი.

პკვრევა (ვა), ლევიტ. 16—14; **პკურება** (ვა), ზ. მ. ვასხურებ, დავსცვარავ, დავსწინწკლავ ნოტიოთი, ებრ. 9—13; ვეფხ. 304; 1356; кропить, окроплять, обрызгать.

პლაკა (ბერძნ.), ს. ფიქალი ქვისა, გინა მეტალისა; თვითო გვერდი სტამბის ასოებისა, ერთად ჩაწყობილი საბეჭდავად; ასოების ჩამოსასხმელი, плита, металлическая доска; разбивка печатнаго листа на страницы; марзаны: პლაკების ჭრა ან დაჭრა, ე. ი. გვერდებად დაყოფა ჩაწყობილის ასოებისა; верстать, разбивать на страницы печатанное.

პლაკუნტი, ს. ნაზუქი, сдобный хлѣбъ.

პლანეტა (ბერძნ.), ს. ცთომილი ვარსკვლავი, планета.

პლანი (ლათინ.), ს. გეგმი, მოხაზულობა შენობისა, планъ.

პლატე, ს. წვრილი ჭიჭყინა თევზი, мелкая рыба, საბ. ლ; ბუნ. ლ.

პლეადი (ბერძნ.), **პლიადი**, ს. კრებული ვარსკვლავთა, ხომლი, იობ. 38—37; плеяды (созвѣздіе).

პლიკა, ნ. პლაკა.

პლუტი (რუსულ.), ს გაიძვერა, ეშმაკი ან გაქნილი კაცი, плутъ, ანტ. 2—41.

პობა (ვაპობ, ვაპე), ზ. მ. ვხეჩ შეშას; ან გავაპობ წყალსა ნიჩბით, рубить, колоть дрова, ნავი წყალს აპობს, корабль разсѣкаетъ воду, 1 ქართლ. 148; მფრინველი აპობს ჰაერსა, птица разсѣкаетъ воздухъ крыльями, (ვიპობი, ვიპე), ზ. ვ. გავიხეჩები, колоться, **პობილი, ნაპობი**, მიმღ. колотый, ვარდი პობილი, роза распустившаяся, ვეფხ.

პოგვირიონი, ლიგვირიონი უნდა, იქ ნახე; გამოსლ. 28—4.

პოდირი, ს. პალეკარტის მსგავსი წამოსასხამი, შავთ. 37; мантія, მარკ. 1—50.

პოდნოსი (რუსულ.), ს. სინი, ტაბაკი, подносъ, ანტ. 1—7.

პოება, ნ. პოვება.

პოეზია (ბერძნ.), ს. მესტიხობა, მოლექსეობა, ენა

მჭევრობა; поэзія; **პოემა**, ს. გალექსილი თხზულება, поэма; **პოეტი**, ს. მელექსე, მოშაირე, поэтъ, **პოეტობა**, ს. მოშაირობა, стихотворство, ერისთ. 29; ჩონგ. 17; **პოეტიკური**, ზედ. სამოშაირო, поэтическій.

პოვება (ვჰპოვებ, ვე; ვიპოვებ, -ვე), **პოვნა** (ვიპოვნი, -ნე), ზ. მ. ამოვიგებ დაკარგულსა, ვიშოვნი; მოვიპოვებ, გამოვაჩენ; найдти, сыскать, обрѣсти; открыть, изобрѣсть; ფსალმ. 16—3; 36—10, 36; 106—4; მატ. 17—27; მარკ. 11—2, 4, 13; ვისრ. 171; საქმ. 5—22; 13—27; ვერა კაცსა ვერ უპოვნია ჩემი გულის ნება, ვისრ. 199; никто не плѣнялъ моего сердца; ვიპოვნი ვისისამე გულსა, найдти въ комъ сочувствіе; ჩონგ. ჩემი ნება შენგან კიდე არავის ეპოვნა, ты одинъ только нашелъ во мнѣ сочувствіе; ვისრ. 169; ვიპოვნი დროსა, найдти время, სიბრიყვით ბედს ვერ იპოვნი და თუ ბედმა გიპოვა, ვერ მოიხმარებ, невѣжествомъ не найдешь счастья, а если счастье найдетъ тебя, то ты не съумѣешь онымъ воспользоваться; (მიპოვებ, -ვე, მიპოვნი, -ნე); найдешь меня, ან найдешь для меня, და ვერა პირი უპოვეს, დარეჯ. 2—13; ვერ დაიჯერიეს, დაიყოლიეს, не могли согласить; (მიპოვებ, -ვე), ზ. მიჩ. ты найдешь меня, გპოვნეს, найдутъ тебя, (გიპოვნივარ, გიპოვნიხარ), ზ. მიჩ. ты нашелъ меня; я нашелъ тебя; ვეფხ. 235; (ვუპოვებ, -ვე), ზ. მ. ვუშოვნი, ამოვუგებ, найдти кому, ალბ. 92; ვუპოვნი მიზეზს, найдти причину; (ვიპოვები, -ვე), ზ. ვნ. მოვიშოვები, находиться, быть находиму. მეტალნი მიწაში იპოვებიან, металлы находятся въ землѣ; 1 ქართლ. 382; (ვეპოვები, -ვე), ზ. თვ. მოვეპოვები; ვერჩი, ვჰმორჩილობ, ვეპუვები; находиться, быть находиму; ისაი. 61—1; ალექს. 71; повиноваться, слушаться, სიბრ. 40; არაფერში ეპოვება, ни въ чемъ не слушается, იმედი არ ეპოვებოდა მორჩენისა, онъ ненаходилъ надежды спастись; ქილ. 295, და მე გეპოვო თქვენ, и вы найдете меня, 2 კორ. 12—19.

პოვნა, სს. მოპოვება; нахожденіе, открытіе; изобрѣтеніе.

პოვერენის (რუსული), ს. რწმუნებული, მაგიერი მოსაქმე, повѣренный, კაცია. 117; პოვერენიობა, ს. რწმუნებულება, довѣріе, კაცია. 118.

პოვნიერი, ზედ. ქონებიანი, ქონების პატრონი, შემძლებელი, зажиточный, состоятельный, მარტ. 2—144; 2 სჯული. 33—14; **პოვნიერება**, **-რობა**, ს. შემძლებლობა, зажиточность.

პოვნინება (ვა), ზ. მ. ვაშოვნინებ, ამოვაგებინებ, заставить отыскать, ვისრ. 21; ანტ. 4—21.

პოზნამა, ს. ჩობალი, ქონი, сальникъ, მსაჯ. 3—22; დაბეჭდილს დაბადებაში არ იპოვება ეს სიტყვა.

პოლიელეო (ბერძნ.), ს. დიდი საშანდლე, большой подсвѣчникъ.

პოლიტიკა (ბერძნ.), ს. მოქალაქური ზდილობა; სამოქალაქო ყოფა-ქცევა, политика.

პოლიტიკოსობა (ვჰ), заниматься политикою, წათ ცხოვრ. 357.

პოლიცია (ბერძნ.), ს. განმგეობა კეთილ-წესიერებისა, полиція.

პოლკი (ოსმ.), ს. გუნდი მეომართა, полкъ.

პოლოტიკი, ს. სამკერდე ჯავშანი, нагрудникъ (военный доспѣхъ); დარეჯ. 14; ქილ. 601.

პოლოტი, ს. კორნატი, ძროხის ან ღორის ვეგი, დიდი კოჭი, бабка.

პოლუსი, ს. ქვეყნისა ან რომლისამე სფერის ღერძის თავი, полюсъ, ბუნ. კ. 171; ღეოღრ. 5.

პომპა, ს. ტუმბო, насосъ, ფიზიკ. 79.

პონგინი, ს. ზუმილი, улитка, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ. ბუნ. ლ; ხალაფსა ჰგავს, гребешокъ; раковина Венеры; ერის. ლ.

პოპინება, სს. ცხენის დაყვავება, ласкать, гладить лошадь, საბ. ლ.

პოპლიკა, ს. თმითა ან წვერ ულვაშით მელოტი, ქოსა, лысый; საბ. ლ.

პორტაიტისა ღვთის მშობელი, ს. კარისა ღვთის მშობელი, образъ Иверскія Божія Матери, ტიმ. 36.

პორტოკალი, ს. მცენ. апельсинъ, ტიმ. 59.

პორფირი, ს. султанка лазоревая, ერის. ლ.

პორფირი (ბერძნ.), ს. მეწამული სამეფო მანტია, порфира, ქებ. 3—10; პორფირის ქვა, იისფერი ან მეწამული ქვა, порфиръ, порфировый камень, საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ. **პორფიროსანი**, პორფირიანი, порфироносный, შავთ. 41; ბერძ. სამ. 25.

პოტიკო, ს. კაკაბთა ან ხოხობთ მახე, сѣть для ловли фазановъ, საბ. ლ; ჩ. ლ. ნ. მახე

პოტინება (ვუპოტინებ ხელებსა), ზ. მ. ხელით ვეთამაშები, простирать руки къ; ჩონგ. 93.

პოულობა (ვჰპოულობ), ზ. მ. ვიპოვნი, находить.

პოჩი, ს. ბალნიანი მოკლე რიკი ირემთა, თხათა, недолгій хвостъ козій, оленій и т. п.

პოჭოჭიკი, ს. თეძოს თავის საბრუნავი ძვალი, мыщелокъ (кость); ბუნ. ლ; საბ. ლ.

პოხილი, **პოხიერი**, ზედ. მსუქანი; ნაყოფიერი; ახალი, მაგალ. ზეთი, კარაქი; ნოყიერი; тучный, жирный; плодородный; свѣжій (о маслѣ); сытный; დაბ. 21—13; ფსალ. 21—12, 29; 67—15; -მიწა, тучная земля, -ხვასხტანგი, тучный скотъ, პოხიერი ზეთი, свѣжее масло, 91—10; მთა პოხილი, тучная, 1 ქართლ. 274; პოხიერება, ს. სიმსუქნე, ნაყოფიერება, тучность; плодовитость.

პოხნება (ვჰპოხნდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰსუქდები, тучнѣть, жирѣть.

პრაკტიკა, ს. საქმითი სწავლა ან ხელოვნება, практика, ლოღ. 13, 35, **-კული**, практическій.

პრანჭვა, ს. кривлянье; ужимка; (ვიპრანჭები, -ჭე), ზ. ვ. ვიგრიხები, ვიბერები, кривляться, жеманиться; პრანჭვია, выпускная кукла, კოკობზიკა.

პრასა (ბერძნ.), ს. მცენ. лукъ поррей, რიცხვ. 11—5; ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; პრასა გარეული, მცენ. сковорода, ერის. ლ. **პრასიანი**, ზედ. порейный.

პრასი, ს. კურო, ბუღა, დაუკოდავი ხარი, нехолощенный быкъ.

პრასიკური, ს. ქვეწარმავალია ერთი?

პრაწი, **-დასხა**, пукнулъ, ხუმრ. 50.

პრასტინი (ბერძნ.), ს. სამყოფი ადგილი; საბ. ლ; ქრისტ; мѣстопребыванія.

პრაფერანსი (ფრანც.), ს. преферансъ.

პრელატი (ლათ.), ს. ეპირკოპოზი ფრანგთა, прелатъ.
პრეწა, ვიპრეწ ტუჩსა, поднимать носъ; ვიპრიწები, жеманиться.
პრეტორი (ლათ.), ს. მხედართ მთავარი, ქალაქთ მთავარი, преторъ.
პრიალი, სხ. горѣніе съ шумомъ, (ვჰპრიალებ, ლე), ზ. უ. ვჰბრიალებ, пылать, горѣть, (ვაპრიალებ, -ლე), ზ. მ. ვანთებ, жечь, сожигать.
პრიანი, ზედ. შედარ. ხარისხი უპრიანე, საამო, пріятный, ალბ. 95.
პრიანება (ვიპრიანებ, -ნე), ზ. მ. მოვინდომებ, მოვიწადინებ, захотѣть, пожелать; ღმერთმა იპრიანა, Богу угодно было, 2 ქართლ. 259; (ვეპრიანები, -ნე), ზ. თვ. ვესიამოვნები, ვეწადინები, пріятно мнѣ, угодно мнѣ; სამ. ვახტ. 155; (მეპრიანება, მეპრიანა), ზ. მიჩ. უალრესთაღმი: მეწადინება, მინდა, მნებავს, угодно мнѣ, желаю; სამ. ვახტ. 1; შესავ. გ. მ. სამ; გორგ. 301; რა გეპრიანებათ, что вамъ угодно.
პრიკაშჩიკი (რუსულ.), ს. ნოქარი, прикащикъ
პრიმატი, პრიმასი (ლათინ.), ს. პაპის მოადგილი უპირატესი მღვდელ-მთავარი, რომელსამე სამფლობელოსა შინა, ვითარცა კათოლიკოზი; примасъ.
პრკალი, ს. პრწკალი, ხიწვი მეტალლთა, ფურჩი, плѣна.
პრკე, ს. ბრკე ღვინის ობი, плесень вина, საბ. ლ.
პრკე, მცენ. бродильный грибъ, ერის. ლ.
პრკენა, ს. ბრკენა, მცენ. ბრყენა, ოლე, პანტაფშატი, лѣсная груша; ნ. ჩ. ლ.
პრობა (ლათინ.), ს. გამოცდა, გასინჯვა; проба, опытъ, **პრობის მართვა** (პრობას ვჰმართავ), ზ. მ. დაბეჭდილს გავასწორებ, читать корректуру, პრობის მმართველი, корректоръ.
პრობკა (რუსულ.), ს. პირის საცობი ხისა, пробка; პრობკის მუხა, პრობკის ხე, дубъ пробковый, ბაგრ. ბატ. 143.
პროვატიკის საბანელი, ს. ცხოვართ საბანელი, სადაცა ებრაელნი განბანდნენ სამღუთოდ შესაწირავსა ზვარსა, овчая купель; იოანე 5—2.
პროვინცია (რუსულ.), ს. თემი, მაზრა, провинція, მარტ. 1—119.
პროზა (ფრან.), ს. ამბად დაწერილი მოთხრობა, проза, განმ. თ. ვეფხ. 7.
პრობლემა (ბერძნ.) ს. წინ ჩამოგდება, საპრაქტიკო წინადადება მოქენე აღმოჩინებისა, проблема, задача.
პრორი (ბერძნ.), ს. ხომალდის თავი, ან წინა, სადაც ჰზის მეპრორე და აცარებს ნავსა საჭითა, носъ, передняя часть корабля.
პროსოდია (ბერძნ.), ს. ნაწილი გრამმატიკისა, რომელიც ასწავლის მართლწერასა და კანონიერ გამოთქმასა ლექსთა; просодія, правильное произношеніе слова, ნიშანი პროსოდიისა, удареніе въ просодіи, ნ. ჩ. ლ.
პროსტასია (ბერძნ.), ს. პირველ სათქმელი, შესავალი წიგნისა; предисловіе.
პროტი, благочинный монастыря, მამასახლისი მონასტრისა, წათ ცხ. 422.
პროტოდიაკონი (ბერძნ.), ს. მთავარ დიაკონი, протодіаконъ.
პროტონოტარი (ბერძნ.), ს. არხინოტარი, მთავარ ნოტარი, главный нотаріусъ.
პროტოსინკელი (ბერძნ.), ს. ტიმ. 174.
პროტოპოპი, პროტოიერი (ბერძნ.), ს. დეკანოზი, протопопъ, протоіерей.
პროში, ს. უგვანი ტუჩები, губы отвислыя.
პრშენი, ნახე **ბრშენი; პრტყელი**, ნახე **ბრტყელი**.
პრწკალი, ს. ხიწვი, ფურჩი მეტალლთა, плена метала или камня, -ლობიოსი, оболочка у бобовъ; სამზ. 105.
პრწკენა (ვუპრწკენ, -წკინე), ზ. მ. ვუჩქმეტ, ущипнуть.
ფსიხე (ბერძნ.), ს. სული კაცისა, არსება გულის ხმიერი და მნებებელი, душа, კატიღ. ანტ. 61, 248.
ფსიხოლოგია, ს. ცნობა მფშვინვიერთა საზოგადოდ; სწავლა კაცის სულისათვის; психологія, ლოდ. 35.
პტული (ხომხ.), ს. ნარუქი, ახალი ხილი; უცხო რამ ახლად შემოღებული; свѣжіе фрукты; новизна, рѣдкость; წყობ. 55; მცენ. ფირის სულა, баранчики, ერის. ლ.
პტყელი, ნ. **ბრტყელი**, **პტყელება**, ნ. **ბრტყელება**.
პტყენა, ს. მცენ. лоховая груша, ერის. ლ.
პტყვნა, ნ. ბტყვნა.
პტყენა, ს. მცენ. лоховая груша, ბუნ. ლ.
პუბლიკა (ფრანც.), ს. ხალხი, საზოგადოება, публика.
პუება (ვეპუები, -ვე), ზ. თვ. პატივსცემ, ვუსმენ, уважать, слушаться, ставить кого во что, არას ეპოვება, онъ не ставитъ его ни во что.
პუმპულა, ს. ყურძენია, ნ. ყურძენი.
პუმპულა, ს. დასტაანბო ნესვი, канталупка, ბუნ. ლ. колоцинтъ, ერის. ლ.
პუნგია, ს. თაფლი მოდუღებული და გაყინული საჭმელად; თაფლით ან შაქრით ნამზადი ნუში, ნიგოზი; ალვა; медовикъ; обсахаренные фрукты, напр. миндаль, орѣхъ, и т. п.; ნ. ჩ. ლ. ქილ. 202.
პურადი, ზედ. სტუმართ მოყვარე, პურმარილიანი, პურად უხვი, хлѣбосольный, гостепріимный; -კაცი, хлѣбосолъ, პურად ძვირი, нехлѣбосольный, скупой; **პურადობა**, ს. სტუმართ მოყვარება, პურადუხვობა, гостепріимство, (ვჰპურადობ, -დე), ზ. უ. гостепріимствовать.
პურასკია, ს. მეგრ. პრასა, лукъ порей, ერისთ. ლ.
პური, ს. ზოგად ნამცხვარი ფქვილისაგან; ან ჯეჯილი, ყანა მოუმკავი; საზრდელი; хлѣбъ; пища, пропитаніе; хлѣбъ въ зернахъ, пшеница; პური საკუთრად ეწოდების გაფუვებულსა ხაშითა და მარილით ზავებულსა ნამცხვარსა ხორბლის ფქვილისასა და უხაშო და უმარილო ნამცხვარსა ხმიადი; სახენი პირველისა არიან; წინა პური, უკანა პური, ბედის პური, გვიცა, არა გვიცა, კვერი, კაკალა პური; კუტი, ლავაში, ლოლო, ორცხობილა, საგარეჯო, ქაბრიწოვანი, ჯაგანი, ფუნთუში; სახენი მეორისა არიან: ბლარჯი, ბალაჭი, გომიჯი, ლელენგო, შაფართხელა, ხვეზა, ხეზელი ან ღვეზელი, ხავთანი; კვალად ზავებულნი ერბოთი, ზეთითა, ხმით, კვერცხითა, ტკბილითა რითამე არიან: კუპატი, კოლოვირდი, მხუნევანი, ნაზუქი, პალეკუნტი, ფოფხი, ქადა, შაქრის პური, ხავიწი; ხინკალი; და სხ. ქერი-

საგან ნამცხვარს პურს ეწოდების: **ქერისპური**, და ფეტვისა და სიმინდისა: **მჭადი**; **თაფლის პური**, ე. ი. გოლი ან კიპრუჭი თაფლისა, сотовой медъ, сотъ; დიკის ყანის პური, ржаной хлѣбъ; თეთრი პური, бѣлый хлѣбъ, შინაური პური, домашній хлѣбъ, პურის გული, мякишъ, პურის ყუა, горбушка, პურს მიირთმევს, они кушаютъ; ლუკ. 14—16, 17; 20—46; **ჯვარის-პური**, ე. ი. პური ჯვარიანი, რომლითაცა დალოცვენ ახალ ნაქორწილევთა, хлѣбъ съ крестомъ, которымъ благогословляютъ новобрачныхъ; გაზ. კავკაზ. 1854 წ. № 98; პურის ცომი ან ცომი პურისა, хлѣбное тѣсто; закваска; ან ხაში, საფოველი; закваска хлѣбная, **პურის წვენი**, ე. ი. კონჩოლი, ძაღლა-პურა, супъ хлѣбный, хлѣбъ съ водою, **პურის-ცომა**, ს. მცენ. მანერუხა, ხენდრო, გოდორა, клубника, ერისთ ლ; პ. ფ. **პურის-მნე**, ს. ზედა მხედველი ხორბლისა, ან ფქვილისა, смотритель хлѣбныхъ магазиновъ; **პურის მცე**, პურის მცეობა, ნ. მცე; **პურის უფალი**, ს. მასპინძელი, მესტუმრე, кто угощаетъ гостей, распорядитель стола; იოან. 2—8, **პურიანი**, ზედ. პურის მომცემი, ხარჩოიანი, სარგოიანი, хлѣбный, **პურის ჭამა**, ე. ი. სადილი, ვახშამი, საუზმე, кушать, т. е. обѣдать, ужинать, закусывать, **პურ-მარილი**, ს. სტუმართ მოყვარება, хлѣбъ и соль, **პურ-მარილობა**, ს. სტუმართ მოყვარება, хлѣбосольство, **პურობა**, ს. სადილი, სერი, წვეულობა, სტუმრობა, ნადიმობა, დარბაზობა, მასპინძლობა, пиръ, пиршество; гостепріимство; ვეფხ. 56, 1546; 1116; რუსუდ. 200, 374; 1 ქართლ. 110, 308.

პურგალა, ს. ნავია ერთგვარი, родъ водоходнаго судна, ნ. ჩ. ლ.

პურცი, სამზ. 12?

პუჭპუჭა, ს. მცენ. ტიტა, тюльпанъ, ზუბ. ლ; пузырникъ, ერის. ლ.

პუჭურიკი, ს. დიდი ქინქლა, комаръ, ზუბ. ლ.

პყრობა, სს. держаніе въ рукахъ; владѣніе; (ვჰპყრობ, ვჰპყარ), ზ. მ. ვჰფლობ, ვუფლებ, ვჰმფლობელობ, ვჰპატრონობ, владѣть, (ვაპყრობ, ვაპყარ), ზ. მ. მაგალ. ჭკუას, გონებას, сосредоточить свое вниманіе на; ვაპყრობ პატივსა, оказывать почтеніе, уваженіе; ვაპყრობ ჯერკვალსა, находить изъянъ, სამ. მოს. 41, (ვიპყრობ, ვიპყარ), ზ. მ. ვიჭერ, მიჭირავს; დავიჭერ, დავიმონებ; დავაპატიმრებ, დავატუსაღებ; შევიცავ: взять въ руки, держать; овладѣть, занять; содержать въ заключеніи; содержать, დაბად. 39 — 11; მატ. 12—13; 15—5; მარკ. 7 — 8; საქმ. 3 — 10; 27—41; 2 ქართლ. 298; მოსეს სამ. 30; ხელთ იპყარ, возьми въ руки; ქილ. 547; თავის თან იპყარ, оставь при себѣ, გორგ. 132; ვიპყრობ უბეში, სიბრ. 60, держать за пазухой; ვიპყრობ გონებასა, размышлять, ალექს. 116; (მიპყრობ, მიპყარ), ზ. მიჩ. მიჭერ, დამიჭერ ты удерживаешь меня; ты ловишь для меня; ქილ. 195; მიპყრავს, მიპყრიეს, владѣю, გუჯ. 29; ანდრ. 39; (ვუპყრობ, ვუპყარ), ზ. მიჩ. ვუჭერ, დავუჭერ, хватать, держать, ვუპყრობ ხელსა, взять за руку, საქმ. 3—6; 22—10, 11; ებრ. 8—9; ისაი. 45—1; ვუპყრობ ყურსა, внимать, слушать, ვეფხ. 51; იგავი. 5—1; ვისრ. 155; უპყარ ბოლო, возьми за конецъ, გამოსლ. 4—4; პყრობილ-ვარ, я арестованъ, заключенъ; დაბად. 40—3; (ვეპყრობი, ვეპყარ), ზ. თვ. მოვექცევი, обходиться съ кѣмъ ласково, сурово; **პყრობილი**, მიმ. დაჭერილი; კრული, პატიმარი; შეკრული ტყვე; взятый; заключенный; узникъ, невольникъ; მატ. 27—16; მარკ. 15—6; საქმ. 23—18; **პყრობილება, -ლობა**, ს. პატიმრობა, ტუსაღობა, арестъ, тюремное заключеніе; იერემ. 52—33; მარტ. 2—45; ქილ. 692.

პჭვალი, ნ. ბჭვალი.

პჭყვიალი, ს. ბრჭყვიალი, блескъ, ზუბ. კ. 143.

პწყალი, საზ. 26, ნ. **ბრწყალი**.

ჟ.

ჟ, არის უხმო ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული ჟან; რიცხვში დანიშნავს ოთხმოც-და-ათსა; ფულის ანგარიშში, ნიშნითურთ ჟ̃, ოხმოცდა ათს თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 18 ფულსა, ან $4\frac{1}{2}$ ბისტსა ან $1\frac{4}{5}$ შაურსა, ე. ი. ცხრა კაპეიკსა; ქარაგმიანნი ლექსნი ამ ასოთი იწყება: ჟ̃ა, ე. ი. ჟამსა.

ჟ, იხმარების ნაცვლად ზ, ნახე ასო ზ, ან ნაცვლად ჯ: ჟინი, ჯინი; ჟირი, ჯირი ან ზჟირი.

ჟავი, ნახე ქვავი.

ჟალი, ზედ. შავმოწითლო, იისფერი; синебагровый, фіолетовый цвѣтъ; ნ. ჩ. ლ.

ჟამად, ზზ. დროებითად; ზოგჯერმე; временно; иногда; **ჟამად-ჟამად**, ზზ. დრო-დროებით, ხან-დახან; დროებითად, კერძოდ, иногда; по временамъ; на время, რომაელთა 11—25, 26; **ჟამადი**, ზედ. დროებითი, временной, **ჟამამდი, -დინ**, ზზ. დრომდინ, до времени; ვეფხ. 1052.

ჟამება (მიჟამე), жди меня, ევთვ. ცხოვრ.

ჟამ-გამოცდილი, ზედ. დღე დაყოვნებული, опытный, რუსუდ. 642.

ჟამ-გარდასრული, ზედ. დრო-გამოვლილი, прошлое время, რუსუდ. 182.

ჟამეული, ზედ. დროებითი, временной, **ჟამეულად**, ზზ. დროებითად, временно, 1 ქართლ. 158.

ჟამი, ს. დრო, ხანი; ოცდა მეოთხედი ნაწილი დღისა, საათი; საჟამო, საათი, ჟამის ან საათის ნაოთხალსა ეწოდების **წენტილი** ან **რუბი**; წენტილსა აქვს 15 **წამი** ან **მინუტი**; **წამსა** აქვს 60 **წუთი** ან **სეკუნდი**; ნახევარ წუთი არს ერთი **კესი**, ნახევარ

კესი 1 **მაზი;** ნახევარ **მაზი** 1 **არდი;** ნახევარ **არდი** 1 მეყი, ნახევარ **მეყი** 1 წენი; ნახევარ წენი 1 **ვაწე;** ნახევარ ვაწე 1 **ბლიხი,** ნახევარ ბლიხი, **ნივინი ან ნვინი;** ამისაგან ჰჩანს რომ ერთი ვაწე არის ტერცია და ნვინი მეოთხედი ტერციისა; ნ, ჩ. ლ. время; часъ; часы; случай; досугъ; მრავლობითი: **ჟამნი** ან **ჟამნ-კანონი,** ლოცვის წიგნი ცხრა ჟამნთა, ეგრეთვე ცისკრისა მწუხრისა, სერობისა, და სხ. часословъ; **ჟამი, ჟამობა,** ს. ჭირი, მომსვრელი სენი, моровая язва, повѣтріе; 2 ქართლ. 253; 294; **ჟამის წირვა,** ან **ჟამი წირვა,** поздняя обѣдня; ჟამსა ვჰსწირავ, служить позднюю обѣдню, გუჯ. 2; თუ კაცმან კაცსა ჟამისა მიწა დაუჭიროს, если кто либо завладѣетъ по обстоятельствамъ времени чужою землею, ალბ. 51; ნახევარ ჟამი, полчаса, გამოცხ. 8—1. ჩემს ჟამში, въ свою жизнь, въ жизни; ჟამთ მოწამე ძეგლი, столбъ, свидѣтель времени, ჩონგ. 53; ჟამით გააცხელა, онъ заболѣлъ отъ повальной болѣзни тифа, 2 ქართლ. 294; **ჟამერთ,** ზს. ერთს ჟამს, ერთს დროს, въ одно время, გალატ. 2—5; **ჟამიანი,** ზედ. დროიანი, временной, **ჟამიანობა,** ს. დროიანობა; დრო, როდესაც მომსვრელი სენი არის; время; время повальной болѣзни; **ჟამეული, ჟამიერი,** ზედ. დროებითი, временной; კავშ. 106; **არა ჟამიერი,** დრო დაუდებელი, უპაემნო; безсрочный, ალბ. 43; **ჟამიერება** (ვიჟამიერებ, -რე), ზ. უ. მოვიცდი, ждать, временить; **ჟამიერობა დროისა,** обстоятельство времени, ქილ. 319; **ჟამ-კეთილობა,** ს. კაი დრო; დღეგრძელობა, благопріятное время; благоденствіе; ჩონგ. 58; **ჟამნა** (ვიჟამნი, -ნე), ზ უ. ჟამნკანონს ვიტყვი, читать часословъ во время службы; საბ. ლ. ნახე იჟამნა; **ჟამ-ნაახლი,** ზედ. დიდი ხნის მხლებელი, долго служившій кому, რუსუდ. 398; **ჟამნ-გულანი,** გამოკრებული საგალობელი ჟამნითურთ, обиходъ, минея съ часословомъ церковная (книга); ნ. გულანი: **ჟამნება** (ვაჟამნებ, -ნე), ჟამს ვაკითხებ, заставляю читать часословъ, საბ. ლ; **ჟამნ-კანონი,** ს. ნახე ჟამნი ზევით; 2 ქართლ. 237; **ჟამნობა,** ს. ჟამნკანონთ წაკითხვა ან ზეპირ თქმა, чтеніе часослова, (ვჰჟამნობ, -ნე), ზ. მ. читаю часословъ, საბ. ლ: **ჟამობა,** ს. ჭირიანობა, повальная болѣзнь, საცა ანგელოზი ჟამობს; гдѣ днюетъ ангелъ; **ჟამოვანი,** ზედ. დროებითი, времянной, ჟამითი, ზედ. времянной; შესვლა არს ჩემგან ჟამითი, ე. ი. ჩემი შესვლის დრო არა არისო, ვეფხ. 203; на время мнѣ входить, **ჟამ-ჟამად,** ზზ. ხანდახან, по временамъ, иногда, ვეფხ. 712; **ჟამური,** ს. დრო, ხანი, время, სამ. ვახტ. 15.

ჟანგარო, ს. მწვანე სამხატურო წამალი, სპილენძის ჟანგისაგან შემზადებული, ярь-мѣдянка, лазурикъ, ქიმ. 44; ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

ჟანგება (ვა), ზ. მ. ვაგესლიანებ რკინას, ржавить, (ვჰჟანგდები, -დი), ზ. ვდ. ჟანგი დამეკვრის, ржавѣть.

ჟანგი (სპარს.), ს. გესლი რკინისა, ржавчина, **ჟანგიანი,** ზედ. გესლიანი (რკინა), ржавый.

ჟანტი, ს. მცირე სისველე, ტენი, сырость.

ჟარე, ზ. ზმნეზ. სქ. მესხურად: იარე, иди.

ჟარვა (ვჰჟარავ, -რე), ზ. უ. დავჟარავ, დავჩუსხავ, დაუზრავ ყინვით, о морозѣ: щипать.

ჟარი, ნ. ჟირი.

ჟასმინი (ფრანც.), ს. იასამანი, ясминъ.

ჟარნაშო, ნ. ალალი, მფრინვ.

ჟაღაყი, ს. წყლიანი თოვლი, изморозь.

ჟელე (ფრანც.), ს. გაყინული ხილის წვენი ან თევზის წებო, желе, ბაგრ. 93.

ჟეჟა, ჟეჟვა (ვჰჟეჟ, ვჰჟეჟავ, -ჟე), ზ. მ. ვჰზელავ, დავჰჟეჟ, დავჰზელავ რბილს რასმე, мять.

ჟერი, ს. ნოშო, შტო, вѣтвь.

ჟერო, ს. ნისკარტ-კოვზა, მფრინ. ибисъ-древній, ერის. ლ.

ჟვავი, ს. ლეშხი, дождь, остановившійся на листьяхъ дерева, საბ. ლ. ნ. წვიმა.

ჟვერი, ს. შტო ფოთლიანი, вѣтвь.

ჟვინტი, ს. წვინტლი, сопля.

ჟივილი, ჟივილ-ხივილი, ს. მრავალთ ჩჩვილთ ხმიანობა, ან ჟივჟივი მფრინველთა; гвалтъ, крикъ, шумъ дѣтей; чирикапье; დარეჯ. 2—11; 1 ქართ. 81; ზუნ. კ. 49; **ჟივილი** (ვჰჟივი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ყრმათათვის: ვჰყვირი, ერთი ყოფა გაგვიდის; ვჰჟივჟივი; шумѣть, кричать; щебетать; чирикать.

ჟივჟავი, ს. მფრინველია ჭივჭავი, воробей, ზუნ. ლ.

ჟივჟავი, ნ. ჟუჟუნა.

ჟივჟივი, ს. მფრინველთ ხმიანობა, щебетанье (ვჰჟივჟივი, ჟივჟივი გაუდისთ), щебетать, чирикать.

ჟილეტკა, ს. жилетъ.

ჟინი, ს. ახირება, უხიაკობა, ხუსტი, ხუსტური, капризъ, блажь, упрямство; ერისთ. 92, ჩონგ. 137, **ჟინიანი,** ზედ. დაჟინებული, ახირებული, капризный, упрямый, **ჟინიანობა,** სზ. капризъ; (ვჰჟინიანობ, -ნე), ზ. უ. ვუჯათობ, ვჰხუსტურიანობ, упрямиться; капризничать, блажить, ერისთ. 140.

ჟინჟღილი, ს. დაგრეხილი წვრილი წნელები, გამხმარი ფიჩხად, вица, прутъ для связыванія досокъ.

ჟინჟღლი, ს. წვრილი წვიმა, თქორი, мелкій дождь.

ჟიჟინი, სხ. крикъ, шумъ многихъ, (ვჰჟიჟინებ, -ნე), ზ. უ. ჟივილი, მრავალთ ხმიანობა, кричать, шумѣть, მფრინველთ ხმიანობა; чирикать, რუსუდ. 790.

ჟიჟმატი, ს. წვრილი მარცვლები, ან ჭიოტა მარგალიტი, მძივი და სხ. зерно, крупинка; мелкій жемчугъ, бисеръ.

ჟირი, ს. საკრავთ ძალი მსხირპანესა და ბოხს შუა, струна, ნ. ჩ. ლ.

ჟირი, ჟარი, ს. თხელი შაქარწყალი ან თაფლწყალი, ვაჟინი, сиропъ.

ჟირი, ს. ირმის ტყავი მოქნილი სამოგვედ, замша изъ оленьей шкуры, ბატონ. თეიმურ.

ჟლეტა, ს. давка, (ვჰჟლეტ, -ლიტე), ზ. მ. გავსჭყლეტ; ვსრეს; მოვსრავ, დავხოც მრავალთა. давить, тискать; истреблять; ვეფხ. 215; (ვიჟლიტები, -ტე), ზ ვ. ვიჭყლიტები, ვისრისები; მოვისვრები: давиться, быть задавлену, истреблену; ერთმან ერთის ცემა ჟლეტა, бить и давить другъ друга,

ხალხი მეიდანზე იჟლიტება, народъ тискается на площади.

ჟმურწყლი, ს. წვრილი წვიმა ნისლიანი, мелкій дождь съ тумановъ.

ჟოლოა, ს. ხართუთა, тутовое дерево.

ჟოლი, ს. მცენ. бисерный кустъ, мирика.

ჟოლო, ს. გრიკი, მცენ. малина, ზუნ. ლ. карагазинъ, ნ. ჩ. ლ; ლეღვსულელი. черничіе, лѣсная смоква, 2 ნეშტთ. 9—27; საბას ლექს. ნ. ლეღვსულელი.

ჟონვა (ვჰ), ზ. უ. მცირედ გასდის ნოტიო, протекать на сквозь.

ჟოჟარიკი, ს. ბალღვი ან ხბო, тощій теленокъ, საბ. ლ. ნ. ცხვარი.

ჟორა, ნ. შიმშა.

ჟოქო, ს. ცუდი ღვინო გაწყალებული, дурное вино, საბ. ლ.

ჟრიამული, ს. пестройные звуки; шумъ, **ჟრიამულება** (ვა), ზ. მ. ვაზრიალებ, ვჰჟღერ; звучать, (ვი), ზ. ვ. ვიზრიალებ; поднимать шумъ, грянуть (о толпѣ); გორგ. 16; რუსუდ. 592.

ჟრჟუ, ჟრჟუნი, ჟრჟოლა, ჟრუანტელი, ს. წოლლა, ტანში შეთრთოლება, შეჟიჟინება, განკრთომისაგან ან შიშის ზარისა, дрожь отъ страха; ჟრჟოლება, (მაჟრჟოლებს, -ბდა), ზ. უ მათრთოლებს, бросаетъ меня въ дрожь, კაცია 113.

ჟრუანტელი, ს. дрожь въ тѣлѣ.

ჟრუნვა, ს. ჟრჟოლა, გულის აღულება ანაზდის ელდისაგან, дрожь, трепетъ.

ჟრუნი, ს. მფრინ. შურთხი, лебедь; ზუნ. ლ; ყრუანჩელა, глухарь; глухой тетеревъ; ნ. ჩ. ლ; горная индѣйка, ერის. ლ.

ჟუვილი, ნ. ბზუვილი ან ბჟუვილი.

ჟუნჟრუკი, ს. მცენ. мокрица, ერის. ლ.

ჟუჟუნა, ჟივჟავი, ს. მაგალ. თვალები, მოხდომილი ან მხიარული თვალები; глаза смѣющіеся, ქილ. 538; ჟუჟუნა წვიმა, мелкій и продолжительный дождь, ზუნ. კ. 142.

ჟუჟუნი, ს. დალბობა, мочка, моченіе.

ჟუჟლვა (ვიჟუჟლები, -ლე), ზ. უ. ნათლად არ ვანთივარ, тлѣть, горѣть не ясно.

ჟუჟღი, ს. მწიკვლი, ჩირქი, გემსი, მდაბიურად ჭუჭყი· грязь на тѣлѣ.

ჟურვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰსწურავ, ვსწრეტ, цѣдить.

ჟღავილი, ს. ჩხავილი, крикъ, шумъ.

ჟღარუნი, ჟღერა, სს. бренчанье, звонъ, მარტ. 3, 15; **ჟღერა** (ვჰ), **ჟღარუნება** (ვა), ზ. უ. ვაჩხარუნებ, бренчать, звонить, (ვჰ), ზ. უ. ვჰსჩახარუნებ, звучать, производить звукъ; ჟღერა ჩანგისა, звукъ арфы, ვეფხ. 483; ერისთ. 36, ჟღერა ეჟვანთა, ე. ი. ეჟვანთ წკარუნი, звукъ погремушекъ, ვეფხ. 785; ჟღერა საკრავთა, брянцанье музыкальныхъ инструментовъ; რუსუდ. 129, 415.

ჟღენთა (ვიჟღინთები), ზ. უ. бухнуть.

ჟღეროვანი, ზედ. гремучій.

ჟღია, ს. მცენ. ყურძენია.

ჟღივილი, სს. жужжаніе, (ვჰჟღივი, სრ. არა აქვს), ვჰბზუვი, жужжать, ზუნ. კ. 279; რუსუდ. 771.

ჟღვინტი, ს. დიდი წვინტლი, ბოტოტი, сопля.

ჟღინთვა (ვიჟღინთები, -თე); ზ. ვ. სისველისაგან გავიჭიმები, გავზრქნები; გავვარდები, გავსდი (ნოტიოთათვის); расширяться отъ напитанія влаги; протекать на сквозь.

ჟღლა (ვჟღლი, ვჰჟღალე), ზ. მ. დავჟღლი, დავჰბზარავ, დავხეთქ, ломать, колоть, щепить, (ვიჟღლები, -ლე), ზ. ვ. დავიბზარვი, დავსქდები; შევიდრიკები ითქმის მეტალთათვის აქა იქ გდებისაგან; мяться (о металахъ), ломаться, колоться.

ჟღვლემა (ვჰჟღვლემ, -ლიმე), ზ. მ. ვჯღვლემ, ვჰრწკენ, ვჰხრუსტავ, ვჰსჭმუჭნი, мять, комкать.

ჟღრიამული, ნ. **ჟრიამული**; **ჟღმურწყლი**, ნ. **ჟმურწყლი**.

ჟღუნვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხოც სანთელს ცხვირსა; снимать со свѣчи.

ჟღუნი, ს. მაყაში, მოსაწმენდელი სანთელთა ცხვირისა, щипцы для снимания со свѣчи.

ჟღურტული, ს. უკაფიოდ ლაპარაკი ენაბრგვნილთა; ჩხიკვა კაჭაჭთა და მისთანათა; запканіе; чирикапье.

Ⴐ.

რ, არის უხმო ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული რაედ; რიცხვში დანიშნავს ასსა, ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ რ̃ ასს თუმანსა; წვრილის ფულის თვლაში 20 ფულსა ან 5 ბისტსა ან ორშაურს; ქარაგმიანნი ლექსნი ამ ასოთი იწყებიან: რ, რამეთუ: რა, რათა; რლ, რომელ; რლიცა, რომელიცა.

რ, იხმარების ზოგჯერმე ნაცვლად ს და შ, რთვა, რთუა, სთვა; ნართი, ნასთი; რტო, შტო; რძალი, სძალი; რძე, სძე; რჯული, სჯული ან შჯული; ან იხმარების ნაცვლად ლ; რბილი, ლბილი; ორი რ ერთს სიტყვაში, ერთი მათგანი შეიცვლება ლ, მაგალ. წვრილი, წვლილი, ამირახორი, ამილახორი, ან ამილახვარი, მარგარიტი, მარგალიტი; ორჯერ, ორჯელ; სარდარი, სარდალი; ძრიელი, ძლიერი; და სხ.

რ, ზოგჯერმე დაემატების თავად ლექსთა ან დაიდების სხვათაცა ასოთა წილ; ვითარ: რკუ, კუ; რხმალი, ხმალი, ან ხრმალი; როდეს, ოდეს; მიქმა, მირქმა; კურკუმა, კუმკუმა; ბრუჟი, ბუჟი; ბრჭე, ბჭე; ბრჭვალი, ბჭვალი; რცხილა, ქრცხილა; რღმა, ღრმა; ზოგჯერმე მდაბიურს ლაპარაკში შაემატების ორთა შორის ხმოვანთა ასოთა; მაგალ; ხბოები, ხბორები.

მეხზორე; ღიღი, ღიღრონი; და რომელთამე ლექსთა შორის რ ხრულებით დაიკვეების: გრძელი; გძელი; ზრდა, ზდა; ვერცხლი, ვეცხლი; ფერხი, ფეხი; ფრთხილი, ფთხილი; წარსვლა, წასვლა და სხ.

რა, ზზ. ოდეს, როდეს, когда, განიხარეს მოწაფეთა რა იხილეს იესო, ученики обрадовались, когда увидѣли Господа, იოან. 20—20; ფსალ. 72—3; რა იგი, когда онъ.

რა, ნაცვალ. კითხვითი მრავლ. რანი, მდაბ. რაები, что, რა მოხდა, что случилось, რასა ბძანებთ, что вы говорите, შენ რა საქმე გაქვს, какое тебѣ дѣло; რა დაგემართა, что съ тобою случилось; რისათვის, რათ, რად, почто, за чѣмъ, რისაგან, отъ чего, რამე, что-нибудь; რა უყავ წიგნი, куда ты дѣвалъ книгу, რა ხანია; какъ давно, არა ეთხოვება რა, ничего не взыскивается, სამ. ვახტ. 135; რაგაგვა, რა გგამა, რა გგლის, ზ. მ. რაგრჯის, რას დასდევ; что тебѣ за дѣло; რა ზედ, на чемъ, დავრ. 142; რა დროს, въ какое время, когда, რაებს ამბობენ, ანტ. 36; о чемъ пустомелятъ; რაიათ, чтоже это, ვისრ. 6; რაგინდ, сколько бы ни; **რაბამ**, **რაბამად**, ზზ. ვითარ, რაზომ, რაოდენ, коль, какъ; რაბამად საშინელ არიან შენნი საქმენი; какъ страшны дѣла твои; ფსალმ. 65—2; 118—103; **რაბამი**, ზედ. ვითარი, როგორი, какой, რაგვარა, **რაგვარად**, **რაგვარად მცა**, ზზ. როგორ, ვითარ, какъ, какимъ образомъ; ვეფხ. 549; **რაგვარი**, ზედ. მდაბიური, წერილში როგორი, какой, **რაგინდა რა**, ზზ. რაცრა, все что вамъ угодно, всякая всячина, სამ. ვახტ. 157; ალბ. 43, 61, **რად**, ზზ. რისთვის, რათ, რათა, почто, за чѣмъ; **რადგან**, **-ნაც**, **რადგანც**, ვინათგან, такъ какъ; **რადმე**, ზზ. რისთვისმე; чего ради, по что; ფსალ. 9—53; 51—1; რადმე განარისხა უღვთომან ღმერთი, почто нечестивый раздра-, жаетъ Бога, **რა ერთი**, ზედ. რაოდენი, რამდენი, რაზომი, сколько, რა ერთი ფული გაქვს, сколько у тебя денегъ, რა ერთიც გინდა, сколько угодно; **რა ერთობა**, ს. რაოდენობა, количество; **რავა**, ზზ. მდაბ. რაგვარად, რა ნაირად; какъ, какимъ образомъ, ერისთ. 2—176; ანტ. 2—49; **რავდენი**, ზედ. რაოდენი მდაბიურად, сколько, რა ზედ, ზზ. на чемъ; **რაზომ**, **-მც**, ზზ. რაოდენ, сколько, **რაზომი**, რაოდენი, რა ერთი, რის ზომისა; какое количество, какой величины; ვეფხ. 95, 109, 110; ალბ. 25, ზზ. რაოდენ, сколько, ვისრ. 120; **რაზომჯერ**, ზზ. რამთონჯერ, сколько разъ, **რაზომსაცა**, ზზ. რაოდენცა, на сколько, ვეფხ. 906; **რათ**, ნ. რად; **რათა**, რათამცა, კავშ. что, чтобы, ფსალ. 9—14; **რათურთით**, ზზ. რითაც ფრით, ან ხრულებით, какимъ бы то нибыло образомъ; ფსალ. 73—6; სოფრ. 36; არა რათურთით, отнюдь, никакимъ образомъ; 2 სჯულ. 28—57, **რაიდა**, ზზ. რასთვის, зачѣмъ; **რაივე**, რამ, რამე, რაიმე, ზზ. что-нибудь, что-либо; კავშ. 3; 135; **რაისა მიმართობა**, **რაისა მიმართებულება**, ს. დამოკიდებულობა ურთიერთისადმი, относительность, зависимость, связь, კატ. 67, 157; რაჲცა, რაიცა, ნ. რაცა.

რაბი, **რაბუნი**, ებრ. მოძღვარი, раввинъ, наставникъ.

რადი, ზედ. მოხრილი, არა სწორი (ფიცარი); кривой. косой, **მრადი მრუდი**, მრავალს ადგილს გამრუდებული, криво-косой, **რადობა**, ს. სიმრუდე, кривость, косость.

რაერთობა, ს. сумма, итогъ.

რავა, ზზ. როგორ, какъ, ნ. **რა**.

რაზა, ს. რკინის ჯაჭვი კოჭაკზედ გარდასაცმელი დასაკეტად, наметка, накидка пробоя.

რაზიანა, ს. მცენ. კამა, укропъ, ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ.

რაზმი (არაბ.), ს. სირა, მწყობრი ლაშქართა, строй войска; რაზმის დაწყობა, поставить въ строй войско, ვეფხ. 308, 1340.

რათურთით, ზზ. какъ, какимъ образомъ, შავთ. 26.

რაიმე, ნ. **რა**.

რაინდი, ს. მხედარი; ან ცხენის მწვართვნელი; всадникъ; берейторъ; наѣздникъ; **რაინდობა**, ს. наѣздничество, (ვჰრაინდობ, -დე), ზ. უ. наѣздничать, быть всадникомъ, ქილ. 415; 1 ქართლ. 288; 2 ქართლ. 38; დარეჯ. 2—17.

რაისა მიმართობა, ნ. რა.

რაკა (ებრ.), ს. რეგვენი, სულელი, შმაგი, ცოფი, юродивый, идіотъ, მატ. 5—22; თავს დაცემა ზარისა, ужасъ, შავთ. 19.

რაკა თეთრი, ს. მცენ. ძირმწარე, кирказонъ.

რაკი, ზზ. რას დროსაც, იმავსწამს, лишь только, какъ только, едва; რაკი მზე ჩავიდა, какъ только зашло солнце.

რაკი, ს. კიბო, ракъ, რაკის თვალი, ს. კიბოს თვალი, სიცხის გამაგრილებელი წამალი; жерновки, круглые камешки изъ рака; ნ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ.

რაკეტა, ს. შუშხუნა, ракета.

რაკრაკი, ნახე კარკარი.

რაკუნი, სხ. რახუნი, стукъ, (ვა), ზ. მ. ვარახუნებ, ვრეკ კართა და მისთანათა, стучать, ქილ. 678.

რამაზანი (არაბ.), ს. მეცხრე თვე მახმადიანთ წელიწადისა, რომელსაც დაიცვიან მარხვითა; рамазанъ, магометанскій постъ, სიბრ. 26.

რამან, **რამ**, რთული ნაცვალ. ვინ, кто, **რამდენი**, ზედ. რავდენი, რაოდენი, сколько, რამდენსამე ხანს, на нѣкоторое время, რამდენიც გნებავთ, сколько вамъ угодно, რამდენჯერ, сколько разъ, **რამდენიმე**, ზედ. რაოდენიმე, нѣсколько, **რამე**, ნაცვალ-სახელი რთული, что-нибудь, რუსუდ. 42; **რამეთუ**, კავშ. მიზეზობითი, ვითარმედ, потому что, ибо; რამეთუ ესერა, ибо сей, რამეთუ, უკუთუმცა, поелику, такъ какъ; ფსალ. 1—6; 5—2, 3; 50—5, 6, 16; **რამთენი**, **რამდენი**, **რამთონი**, **რამტონი**, რიცხ. сколько, **რამთენჯერ**, **რამთონჯერ**, ზზ. сколько разъ.

რამლი (არაბ.), ს. სამისნო წიგნი, гадательное искуство; книга по коей гадаютъ; რამლის კურა, гадать, შავთ. 17.

რამონი, **რიმონი**, ნახე, არამონი, задатокъ; რამტონი, ნ. რამთონი.

რამცალა, ზხ. რაიმე, что то.

რამწამს, ზზ. какъ скоро, ბუნ. კ. 90.

რანაირი, ზედ. რაგვარი, какой.

რანდა, ს. ჭოპოსანი, შალაშინი, ხუროთ იარაღი ფიცრის გასათლელი, рубанокъ.

რანია, ე. ი. რა არის, ვეფხ. 1149; что это, кто это.

რანილა, ე. ი. რაიმე, ვინმე, что то, кто то, 2 ქართ. 263.

რაობა, ს. კატიღ. 139; ვინაობა ნივთისა, состояніе, качество вещи.

რაოდენი, ზედ. რამთონი, сколько, какое количество; რაოდენი გოდორი აღავსეთ, сколько корзинъ вы наполнили, **რაოდენ**, ზზ. კითხვა სიმრავლისათვის, გარნა რაზომ სიდიდისა, сколько, დაბად. 1—31; ფსალ. 77—3, 5; მატ. 16—9, 10; რაოდენგზის, ზზ. сколько разъ, **რაოდენ უმეტეს**, ზზ. რამდენად უფრო, მეტადრე, тѣмъ болѣе что, მატ. 10—25; რაოდენმე, რაოდენიმე, ნაცუალ განუს. нѣсколько, **რაოდენობა**, ს. რაერთობა, ე. ი. სიმრავლე ან სიდიდე რაიცა აღირიცხების ან განიზომების და შესწორებულად მეორისა უდიდესს მისსა არს, ანუ უმცირეს, ანუ თანასწორ, количество, сумма; **რაოდენობითი**, ზედ. რაერთი, количественный, კატ. ანტ. 139, 158, 57; **რაჟამს**, ზზ. რას დროს когда, **რაული**, ზედ. რაგვარი, какой, каковскій, каковый, რაულად, ზზ. რაგვარად, какъ, покаковски, ვეფხ. 457.

რაზათი, (თათრ.), ს. ჯერი, очередь.

რატო, რატომ, за чѣмъ.

რაფა (არაბ.), ს. საფანვალი, თარო, полка.

რაფათა, ს. თორნეზედ პურის მისაკრავი ბალიში; подушка, употребляемая пекарями во время печенія хлѣба.

რაფინდი, ს. დაფნა, დაფნის ხე, лавровое дерево.

რაღა, ზზ. что же; **რაღაცა**, ზზ. что то.

რაყამი (არაბ.), ს. წერილი; ბძანება; ასოს ნაკვთი; писаніе; письмо отъ высшей особы; начертаніе буквы.

რაში, ზს. въ чемъ.

რაში, ს. ბედაური ცხენი, конь.

რაც, რაცა, ზზ. что, чтобы; все что; რაც გნებავსთ, все что вамъ угодно, **რაც წამს**, ე. ი. **რასაც წამს**, въ ту минуту какъ, **რაც რამ**, все что, **რაძი**, ზედ. რა ნაირი, როგორი, какой, ქილ. 687; მოდი, მნახე რაძი ყმაწვილი ვარ, приди и посмотри на меня каковъ я молодецъ, რათა უწყოდის რაძი შეემთხვევა მას, чтобъ знать, что случится съ нимъ; გამოსლ. 2—4.

რაცხვა, ს. აღრიცხვა, счисленіе, რაცხვა ტომთა, родословіе, (ვრაცხავ, -ხე), ზ. მ. აღვრიცხავ, დავსთვლი; (ვრაცხ), ვაგდებ რადმე; исчислять; считать, ставить во что; 1 ტიმოთ. 1—4.

რაძი, ნ. რაც, **რაძინ**, ზზ. რაღა, როგორ, какъ, каково, ვეფხ. 756.

რაჭუჭლი წამალი, ს. მცენ. кирказонъ, ихиновникъ, ბუნ. ლ. [402.

რახან, რახანც, ზზ. რადგანაც, такъ какъ, 2 ქართ.

რახარუხი, რახირუხი, ს. რაკარუკი, стукъ, стукотня; ანტ. 3—32; -გააქვს, стучитъ.

რახი (არაბ.), ს. არაყი, водка.

რახირუხი, ს. ჩახიჩუხი, стукотня, трескотня.

რახში, ს. წაბლის ფერი ცხენი, бурая лошадь, ვისრ. 68; დარეჯ. 138.

რახრახი, ს. რახირუხი, стукъ, (ვჰრახრახებ, -ხე), ზ. უ. ვარახუნებ; რაკრაკით მოვდივარ (მდინარეთათვის); стучать; течь съ шумомъ; ბუნ. კ. 3.

რახტი (სპარს.), ს. ცხენის მოსართავი, აღვირედი, конскій уборъ, удило серебряное или золотое.

რახუნი, სს. რაკუნი, стукъ, стукотня, რახუნება (ვა), ზ. უ. ვარაკუნებ, დავრეკ; ვროტავ, ვროშავ, ვჰტარტარებ, მივჰქარავ; стучать, стукать; болтать, пустое городить.

რბევა, -ბენა, სს. бѣгъ, рыстаніе, ვეფხ. 20; грабежъ, (ვარბევ. -ბიე) ან (ვარბენ, -ბინე), ზ. მ. რბენით ვატარებ; ვაჭენებ ცხენსა; ავიკლებ, გავჰკრეხ, წარვიტაცებ; ზოგჯერ: ვაზღვევინებ, გარდავახდევინებ საზღაურსა; заставить бѣгать, рыскать; грабить; опустошать; штрафовать кого; ალბ. 37; ქილ. 323; ძალზედ ცხენს არბევს, რუსუდ. 274; онъ пустилъ лошадь во всю прыть, (ვირბენ, -ბინე), ზ. უ. ვრბი, დავდივარ სირბილით, бѣгать, ლეკებმა იწყეს რბევა ქართლისა, Лезгины начали опустошать Карталинію; (ვურბენ, -ბინე), ზ. უ. გარშემოვჰრბი, бѣгать кругомъ чего; მირბენ, бѣгаешь кругомъ меня, (ვურბევ, -ბიე), ზ. მ. ავიკლებ ვისისამე ქონებას, опустошать чье либо имѣніе; 2 ქართლ. 521; **რბენინება** (ვა), ზ. მ. ვაჭენებ, რბენით ვატარებ, заставить бѣжать; (ვურბევინებ კაცსა), ე. ი. კაცს ვუგზავნი, послать за кѣмъ, ქილ. 431; **რბევინება** (ვა), ზ. მ. ავაკლევინებ, заставить грабить, опустошать; სამ. ვახტ. 98.

რბილება (ვა), ზ. მ. დავალბობ, мягчить, (ვჰრბილდები), ზ. ვდ. ვლბები, мягчиться.

რბილი, ზედ. ლბილი, ჩვილი, мягкій.

რბილობა, ს. სიჩვილე, мягкость.

რბო, ს. გუნდი მფრინველთა, стая птиць.

რბოლა, სზ. бѣгъ, (ვჰრბი ან ვსრბი, სრ. ვჰრბიე, 3 პირი ჰრბიდა ან ჰრბიენ); ზ. უ. მივალ რბენით, бѣжать, 1 კორ. 9—22; ფსალ. 147—4; ვეფხ. 17, 20; ვერბი, -ბოდი; ზ. უ. გავექცევი ვისმე, бѣжать отъ кого, ქილ. 83; **რბეული**, მიმ. бѣжавшій.

რგება, სს. польза, выгода; ვისრ. 18; (ვა), ზ. მ. შევმატებ; ვშველი, приносить пользу, выгоду; помогать; ამ წამალმა არგო, отъ этого лекарства онъ получилъ облегченіе, ვითარცა იხილა პილატემ, რამეთუ არას არგებს, Пилатъ видя, что ни чѣмъ не можетъ помочь ему, მატ. 27—24; ვეფხ. 1301; (ვი), ზ. მ. შევიმატებ, სარგებლობას მივიღებ, получить пользу, выгоду; ვეფხ. 14; ქილ. 306, (მარგებ, -რგე), ზ. მიჩ. ты приносишь мнѣ пользу, მარგებს, онъ приноситъ мнѣ пользу, облегченіе въ болѣзни; 1 კორ. 14—6; ვეფხ. 955, 197; რუსუდ. 200; ქილ. 666; ჰაერმა მარგო, воздухъ принесъ моему здоровью пользу; (ვერგები, -გე), ზ. თვ. წილად მივხვდები, причитаться кому на долю, доставаться по жребію; ვისრ. 22; ცოლად ერგების, по степени родства она можетъ быть его женою; 2 ქართლ. 536; (მერგება), ზ. თვ. წილად მხვდება приходится мнѣ на долю, идетъ мнѣ въ прокъ; ქილ. 220; რა გერგების, какую выгоду получаешь; ვისრ. 22; მერგები, მერგე, ზ. მიჩ. წილად შემხვდები, ты достанешься мнѣ на долю; ვრგებივარ, ვჰრგებოდი, ზ. უ. წილად მიმხვდარვარ, я достался ему въ долю, გუჯ. 25.

რგვა (ვჭრგავ, ვჭრგი), ზ. მ. დავრგავ, დავნერგავ, сажать, насаждать, ზ. უ. დარგულვარ, быть посажену, ვეფხ. 593, რგული, მიმ.
რგვალი, რგუალი, ნახე **მრგვალი.**
რგვალი წამალი, ნ. მრგვალი წამალი.
რგუნება ან რგინება (ვარგუნებ, -ნე; ვარგინებ, -ნე, ქილ. 666), ზ. მ. წილად ან კერძად მივსცემ, удѣлять, давать кому часть изъ чего; (ვირგუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. წილად, კერძად ავიღებ; удѣлять себѣ часть, მარგუნებ, удѣляешь мнѣ часть; ერისთ. 33, ჩონგ. 80; **რგუნებული,** მიმ. доставшійся на долю.
რე, მარცვალი ესე იხმარების მხოლოდ ლექსთა დამაშვენებლად, მაგალ. წინა, წინარე; უმეტესად, უმეტესადრე; ზემორე მოხსენებული; დიდითარე.
რება, სხ. სიარული, хожденіе, ходьба, ვეფხ. 278, 773, 1452, (ვარებ, -რე), ზ. მ. ვატარებ, ვავლინებ, заставить ходить, თავსა ვარებ, ე. ი. თავს ვატარებ, заставляю себя блуждать, ходить туда и сюда; ნ. არება; რუსუდ. 66, (ვუარებ ან ვუარი, ვუარე, უარე, უარა), ზ. მ. გარსვუვლი, обходить, ყარამ. 234; **რებული,** მიმ. მოარული, მოსიარულე; მავალი, ходившій, ვეფხ. 187, 1022; რუსუდ. 418, 711, ნაარები.
რეგვა (ვჭ), ზ. მ. გავსრეს, ქვეშ მოვიტან; დავსესტყვავ, раздавить, побить градомъ.
რეგვნა (ვრეგვნი, -ნე), ზ. უ. რეგვნულად ვიქცევი ან ვლაპარაკობ; поступать или говорить глупо, ვეფხ. 1252.
რეგვენი, ზედ. სულელი, გიჟი, глупый, идіотъ, ვეფხ. 289, განმ. თ.
რეგვნობა, ს. სისულელე. глупость.
რედაკტორი, ს. редакторъ.
რედაქცია, редакція.
რევა, სხ. мѣшаніе, смѣшиваніе; (ვჭრევ, ვურევ, -რიე), ზ. მ. აღვრევ. შევურევ, შევაზავებ; გავრევ საქმეში; ვუშლი; мѣшать, смѣшивать; вмѣшивать, впутывать кого; препятствовать; რუსუდ. 443; ვჭრევ ჭკუაზედ, сводить съ ума, ღვინოში წყალს ვურევ, мѣшаю вино съ водою, ნუ მირევ, не мѣшай мнѣ, გული მერევა, тошнитъ меня, ერის. 2—152; (ვირევი), ზ. ვ. ავირევი; შევიზავები; შევიშლები, быть мѣшану; мѣшаться; приходить въ смятеніе; ხალხი ბუზსავით ირევა, народъ кишмя кишитъ, რუსუდ. 504; -ჭკუიდამ, помѣшаться, сходить съ ума; (ვერევი, -რიე), ზ. თვ. შევერევი, შევეზავები; აღვერევი; смѣшиваться; вмѣшиваться; принимать участіе; ის არა ფერში ერევა, онъ ни во что не вмѣшивается, რუსუდ. 347; არ ვერევი იმის საქმეში, я не мѣшаюсь въ его дѣло; (ვურევი ვარ, ვურეოდი), ზ. უ. მონაწილეობა მაქვს, я замѣшанъ, **რეული, ნარევი,** მიმ. мѣшанный; замѣшанный; смѣшанный; съумасшедшій, სამ. ვახტ. 75; სისხლ რეული, ვისრ. 160; смѣшанный съ кровью, **რევინება** (ვა სიტყვას), ზ. სხმ. შევშლი ლაპარაკში, заставить кого смѣшаться въ разговорѣ.
რევა, რევნა (ვერევი, -რიე), ზ. თვ. მოვერევი, დავსძალავ, ვაჯობებ; დავსცემ მიწაზედ, одолѣвать, брать верхъ; повергать на землю; და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდეს მას, и врата ада не одолѣютъ ю, მატ. 16—18.
რევაზბეგი, ს. ვაშლია ერთგვარი.
რევანდი, ს. უშხუნა, ревень.
რევმა, რევმია (ბერძნ.) ს. ნაღველი, ზაფრა, пораженіе слизистыхъ оболочекъ, простуда, რევმია აეშალა, стало его тошнить; ქილ. 288, 479; ნ. ხილთი ან ბალღამი, საბ. ლ.
რეკა, სხ. звонъ, стукъ; (ვჭრეკ, -რეკე), ზ. მ. ხარეკელთ ვუკრავ; ვარახუნებ, ვაკაკუნებ; დავბერტყ ხილსა; звонить; стучать; сбивать фрукты съ деревьевъ, ვრეკ ზარსა, звонить въ колоколъ, (ვირეკი, -კე), იგივე ვრეკ. მატ. 7—7; ლუკ. 11—9; 12—37; საქმ. 12—13.
რეკა (ვჭრეკ, -კე), ზ. მ. ვლალავ, გავრეკ, გავჭენი; гнать, прогонять; -ნახირსა, гонять стадо, ჩონგ. 143; (ვირეკ, -კე), ზ. მიჩ. წინ წავიგდებ გარეკით, гнать впереди себя; მოვირეწ, მოვიგებ, стяжать, пріобрѣсти, (ვერეკები, -კე), იგივე ვრეკ; ვერეკები ცხენებს, погонять лошадей; ვერეკები ბუზებსა, обмахивата мухъ.
რეკნა, ნ. არეკნა.
რემა, რემაკი, ს. ხრდალი ვირი ან ჯოგი მათი; ослица; табунъ ословъ; იობ. 1—14; ვეფხ. 55.
რესპუბლიკა, ს. ქვეყანა, სადაც ერსა აქვს უზენაესი განმგებლობა, республика.
რეტი, ს. თავის გაბრუვება ანაზდის შემოკვრით, ან თავსზარი საბავთოს ამბისაგან; потеря сознанія отъ удара въ голову или непріятнаго извѣстія; ვეფხ. 215, 865, ველარ გნახვენ თვალნი რეტნი, ე. ი გაოცებული თვალები ველარ დაგინახვენო, выпучившіеся глаза мои тебя болѣе не увидятъ.
რეტიანი, ზედ. მწუხარებით ცნობა მიხდილი, ошеломленный, **რეტიანობა,** ს. მწუხარებით ცნობის მისდა, ошеломлѣніе, (ვჭრეტიანობ, -ნე), ზ. უ. ვჭგიჟობ, ошеломляться, **რეტიანება** (ვა), ზ. მ. გავარეტიანებ, გავაგიჟებ, ошеломлять.
რეტინე (ბერძ.), ს. სუნნელი ხისწებო, ритина, смола благовонная.
რეული, ნ. რევა, 2 ქართლ. 390, участвовавшій.
რეფორმა, ს. реформа.
რეცა, კავშ. ვითამც, მითამც; ესე იგი; будто; то есть; ანდრ. 52; **რეცა,** ნახე **დარეცა.**
რეცეპტი, ს. საექიმო ბარათი, рецептъ.
რეცხა, სხ. мытье, стирка; (ვჭ), ზ. მ. წყალში ვლებით ვასუფთავებ, мыть, стирать; полоскать; (ვირეცხები), ზ. ვ. стираться, (ვერეცხები), ზ. თვ. იგივე ვრეცხ; стирать, мыть, **რეცხილი, ნარეცხი,** мытый, ქილ. 581.
რეწა (ვი), ზ. მ. მოვიგებ, ვიშოვნი მუშაობით, стяжать, пріобрѣтать, (მირეწ, -წე), ზ. მიჩ. მომიგებ, пріобрѣтаешь мнѣ.
რეხა, სხ. -კარისა, стучать въ двери, ვისრ. 95.
რეხვა, ნახე ამორეხვა.
რეხი, ზედ. მქისე, მჩატი, ადვილად გასატეხი, хрупкій, რუს. ქართ. ლ.
რეჭანი, (არაბ.), ს. მცენ. შაშპრა, базиликъ.
რვა, რიცხ. ორჯელ ოთხი, восемь.
რვალი, ს. ზოგად ეწოდების სპილენძსა ან თით-

ბერხა, мѣдь, ან შავი ფული, мѣдныя деньги, მარკ. 6—8; რვალი გუნდრუკისა, халколитъ, გამოცხ. 1—15.

რვაჴმა, ს. პარაკლიტონი, საეკლესიო წიგნი, октоихъ.

რვება (ვირვებ, -ვე), ზ. მ. გავარვაებ, რვად გავხდი, восьмерить, ქილ. 296.

რვეული, ს. რამდონიმე თაბახი ქაღალდი შეკეცილი და შეკერილი, тетрадь.

რვილი, ს ერქვნის ხე გრძელი და მოქნილი, ერქუნის ჴელნა, вобжа, косуля, оглобля у сохи, ან დათვი, თანა-ვარსკვლავედი; созвѣздіе медвѣдицы, რვილი მქსოველთა, навой у ткачей; 1 ნეშტ. 11—23.

რთვა, სს. убираніе, уборъ; (ვჳ), ზ. მ. მოვრთავ, მოვჰკმაზავ, განვაშვენებ, მოვაკეკლუცებ, убирать, украшать; (ვირთვები, -თევ), ზ. ვ. მოვიკმაზები, მოვირთვები, наряжаться, (ვჰრთავ, ვურთავ, -თე), ზ. მ. დავურთავ, დავჰმატებ, დავსძინებ; присоединять, присовокуплять, ვისრ. 144; ქილ. 260; ცოლსა ვჰრთავ. женю, (ვირთავ, -თე), ზ. მიჩ. დავირთავ, შევიძინებ, присоединять къ себѣ, ვირთავ ცოლსა. я женюсь, (ვჰრთავ ან ვურთავ ჴელსა), приложить руку, ალბ. 60, ჴელებიც ერთოს, будетъ подписанъ; ორთავე ჴელი ჰრთავს, имѣется подпись обѣихъ; (ვერთვი, -თე; ვერთვები, -თე), ზ. თვ. გავუერთდები, შევუერთდები; შევმდინარებ; присоединяться; впадать (о рѣкахъ); ჩონგ. 52; რასხი ერთვის მტკვარსა, Араксъ впадаетъ въ Куру; ჭირი ჭირზედ მერთვის, რუსუდ. 405; несчастіе мое слѣдуетъ за несчастіемъ; **რთული**, ზედ. присоединенный; сложный; რთული წინა დადება, сложное предложеніе; ლოღ. 76; რთული ლექსი. сложное слово.

რთვა (ვართავ, -თე), ზ. მ. დავართავ, დავჰგრეხ ძაფსა, прясть.

რთველი, ნ. სთველი.

რთმევა (ვა), ზ. მ. მივულებ, მივუხვამ, გამოვართმევ; წავაგლეჯ; брать, отнимать; снимать, сдирать; (მართმევ, отнимаешь у меня, 2 ქართლ. 360; (ვერთმევი მაგალ. ღონე), теряетъ силу.

რთობა (ვართობ, -თე), ზ. მ. გავრთავ საქმეში, შევაქცევ, занимать; (ვერთობი; ვერთვი საქმეში), ზ. თვ. გავერთვი საქმეში, შევექცევი, заниматься дѣломъ, забавляться.

რთხმა (ვჰრთხამ, -ხი), ზ. მ. გავსჭიმავ; растягивать, (ვართხამ, -ხი), ზ. მ. გავშლი, растилать, (ვერთხმი, -თხე), ზ. ვდ. შიგგავვარდები, გავსჯდები, проникать на сквозь, протекать, (ვირთხამ, მაგალ. სარტყელსა), ზ. მ. შემოვირტყამ სარტყელსა; опоясывать себя; ограждать; საჭურველნი გარვერ ვითხენ (ვირთხენ უნდა). ე. ი. საომარი იარაღი ვერ შემოვირტყიო; я не могъ опоясаться мечемъ, ვეფხ. 590.

რთხმელა, მცენ. მურყანი, ольха.

რიალი, ს. მარცხი, სიმარცხე, წარუმართებულობა საქმისა, неудача, ვეფხ. 1408; დარეჯ. 19.

რიგა, ს. სოკოს ერთგვარი. ბუნ. ლ. сортъ грибовъ.

რიგი, ს. დარგი, სირა, რიგობა; წესი; განწესება, კარგი, განკარგულება; ჯერი; ზნე, ჩვეულობა; წიდოვნება დედაკაცთა, თთვისა; рядъ; порядокъ, устройство; распоряженіе, учрежденіе; череда, очередь; обычай, обыкновеніе; мѣсячное очищеніе у женщинъ; რიგი სახლთა, рядъ домовъ, რიგი და იარაღი საყდრისა, все относящееся къ церковному устройству и утвари, სამ. ვახტ. 175; ორრიგი საჭმელი, двѣ перемѣны кушанья, რიგი კარგი და ჭეშმარიტი, постановленіе благое и истинное; რიგის შეცვალება, измѣнить порядокъ; რიგისად პურის ჭამა, въ очередь кушать, დასტ. 8, 30, რიგი დებულობისა, порядокъ взысканія податей, დასტ. 20; რიგის მიცემა, распорядиться, **რიგია**, порядокъ того требуетъ; ახლა შენი რიგია, теперь твоя очередь, **რიგის რიგად**, по порядку, რუსუდ. 334, 351, 772; ჩონგ. 35; რა **რიგ**, რა **რიგად**, какъ, какимъ образомъ, რიგ-რიგად. по порядку, въ шеренгу, რიგზედ. ზზ. по прямой линіи; по очереди; არ იცი რა რიგად მიყვარხარ ты не знаешь, какъ я тебя люблю, ასე რიგად მოიქეცით, такъ поступите, სამ. ვახტ. 116; **რიგიანი**, ზედ. წესიერი, განკარგული, порядочный, რიგიანი ცხოვრება, порядочная жизнь; რიგიანი კაცი, порядочный человѣкъ, რიგიანი ღვინო, порядочное вино, რიგიანი სიტყვა, вѣжливое, приличное слово; რიგიანი ბოდიში მოიხადა, онъ попросилъ вѣжливое извиненіе, ქილ. 423; **რიგიანად**, ზზ. წესიერად, порядочно, ანტ. 3—29; რიგიანად თავი დაუკრა, онъ вѣжливо поклонился; **რიგიანობა**, ს. მართებულობა, вѣжливость, **რიგება** (ვა), ზ. მ. დავწყობ, დავალაგებ; დავაწესებ, განვჰკარგავ; რიგს მივსცემ; ვასწავებ, ვმოძღვრი; დავაზავებ, დავამშვიდებ, მშვიდობას ჩამოვაგდებ; 2 ქართლ. 441; სამ. ვახტ. 2; რუსუდ. 480; устроивать, распоряжать; наставлять, давать наставленіе, учить; примирять; ვარიგებ ჯარსა, построить войско; (ვარიგებ, ვურიგებ, -გე), ზ. მ. განვუწილადებ, დავურიგებ, раздавать, распредѣлять, ვურიგებ პურსა, раздавать хлѣбъ; 2 ქართლ 425; ვურიგებ პენციას, исходатайствовать кому пенсію; (ვარიგებ, ვურიგებ, -გე), ზ. მ. განვუწილადებ, დავურიგებ; раздавать, распредѣлять; ვურიგებ პურსა, раздавать хлѣбъ; 2 ქართლ. 125; ვურიგებ ძღვენსა, распредѣляю подарки; (ვრიგდები, ვურიგდები, -დი), ზ. თვ. შევჰპირდები, დავეზავები, договариваться; примиряться, **რიგის** ძლევა ან მიცემა (რიგს ვაძლევ ან მივსცემ, -ვეც), вводить порядокъ, распоряжать, **რიგობა**, ს. მწყობრი, სირა, рядъ; ერთი რიგობა სახლი, одинъ рядъ домовъ; **რიგოვანი**, ზედ. რიგიანი, порядочный.

რიგილი, ს. ჭუა?

რიდე, ს. შალი თავზედ მოსახვევი, ფოში, ჩალმა, чалма, тюрбанъ, ვეფხ. 72, 456; ვისრ. 19; სიბრ. 85.

რიდება, სს. щаженіе, დაბად. 19—16; კრძალულება, მორიდება, предосторожность, ვეფხ. 382; (ვჰრიდებ, -დე), ვჰზოგავ, ვჰკრძალავ, ვჰფარავ სავნებელისაგან, щадить, беречь, предостерегать, ფსალმ. 71—13; 77—50; სიკვდილი არ ვისა ჰრიდებს, смерть никого не щадитъ; ვჰრიდებ თავსა, щадить себя, 1 ქართლ. 306; ვისრ. 161; (მრი-

დებ, -მრიდე), ზ. მიჩ. განმეშორები, მომერიდები, удаляешься отъ меня; ან დამიფარავ ვნებისაგან, ты избавляешь меня отъ несчастія, მე ლხვართ გულსა მრიდებ; ე. ი. ლახვარნი გულისაგან მომეშორნენო, მწუხარება გულიდამ მომეშორაო; грусть моя разсѣялась, ვეფხ. 383; (ვარიდებ, -დე), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვარიდებ, განვარინებ; удалять, устранять; ჭირსა თავი არიდენო; старался избѣжать несчастья; ვეფხ. 490; ვარიდებ თვალსა, отклонять взоръ отъ чего либо; ქიმ. 86; ქილ. 654; ვარიდებ პირსა, избѣгать кого; პირს რათ მარიდებ, зачѣмъ ты избѣгаешь меня; ქილ. 292; (ვერიდები, -დე), ზ. თვ. განვეყენები, მოვერიდები, მოვეშორები; удаляться, устраняться, избѣгать; остерегаться кого; 2 კორ. 12, 6; მერიდება, -ბის, остерегается меня; 2 ქართლ. 518.

რიდი, ს. გაფრთხილება, მორიდება, კრძალვა, осторожность, ვეფხ. 124; 408; 1030; შიში და რიდი, страхъ и уваженье.

რიდობა, ს. სიძუნწე, скупость; бережливость, 2 კორ. 9—6; კრძალვა, осторожность, ვეფხ. 1482; (ვჭრიდობ, -დე), ზ. უ. ვერიდები, ვეკრძალები, остерегаться; რუსუდ. 446.

რითმა (ბერძ.), ზზ. ერთგვარობა დასასრულთა მარცვალთა ლექსთასა, риѳма.

რიკავება, რიკაობა (ვირიკავებ, -ვე), ზ. უ. ვთამაშობ, ვროკავ, плясать, ანტ. 6—24, ივერია.

რიკი, ს. სათამაშო ჩილიკა; ცეკის სარგილი, ან ჭურჭელთ საცობი ჩხირი; ან კუდის ფოჩი უბალნო; спица игральная; пробка, затычка; хвостъ олений, козій; ქილ. 530; -წისქვილისა, ბორბლისა, зубы мельничнаго колеса, რ. ქ. ლ.

რიკრიკი, ნ. ნარიყი; **რიმონი,** ნ. არამონი.

რინება (ვარინებ, -ნე), ნახე განრინება.

რიოში, ს. ჯერკვალი, შერევნილი, დაურჩეველი; თალითი, მოსაცთუნებლად შექმნილი, ყალბი; желѣзная окалина, огарки; остатки чего либо; фальшивый, поддѣльный, ქილ. 50.

რიპიდიონი (ბერძ.), საშწვერობელი, вѣеръ, опахало; рипида.

რიჟრაჟება (ვი), ზ. მიჩ. разсвѣтать.

რიჟრაჟი, რიჟურაჟი, ს. დილის სინათლის გამოჩენა, утренняя заря; ან გათენება, разсвѣтъ.

რისვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰპარსავ ცხოვართა, стричь овецъ, брить, 2 მეფეთ. 13—23.

რისიმე, -მეთი, ზედ. რაგინდარა, всякая всячина, 2 ქართლ. 541.

რისხება (ვა), ზ. მ. ვაწყრომებ, გავაჯავრებ გულზედ მოვიყვან, შევარისხებ, прогнѣвить, рассердить.

რისხვა, სხ. წყრომა უაღრესთაგან, გარნა სწორთათვის ითქმის ლალვა და უდარესთათვის: დრტვინვა; гнѣвъ, негодованіе; ღვთის რისხვა, гнѣвъ Божій, (ვჰ), ზ. უ. ვუწყრები, ვურისხდები, გულზედ მოვალ, гнѣваться, сердиться на кого; ნუ უკუნისამდე მრისხავ ჩვენ, ужели вѣчно будешь гнѣваться на насъ, ფსალ. 84—5; 1 ცამ. 5—1; ანტ. 6—4; (ვრისხდები, ვურისხდები, -დი), ზ. ვლ. гнѣваться, сердиться на кого, მირისხდები, -დი, ты гнѣваешься на меня, **რისხვეული, რისხეული,** ზედ. დაწყევლილი, проклятый; 1 ქართ. 431.

რიცინი, ნ. რეცინი; იერემ. 51—8; დაბად. 43—11.

რიცორი (ბერძ.), ს. დახელოვნებული რიცორებასა შინა, მშვენიერ-მოუბნარი, риторъ, ораторъ; **რიცორება,** ს. ენა მჭევრობა, ораторство, краснорѣчіе; (ვჰ), ზ. უ. ენა-ვმჭევრობ, говорить краснорѣчиво; ცამ. 40; შავთ. 8, **რიცორიკა,** ს. სწავლა მშვენიერ მოუბნარობისა, риторика.

რიფმა, ს. риѳма; ნ. რითმა.

რიყე, ს. ნაპე, მდინარის პირი ქვიანი და ქვიშიანი; каменистый или песчаный берегъ рѣки, რიყიანი, ზედ. каменистый. [исчислять.

რიცხვა (ვჰ), ზ. მ. ვსთვლი, ვანგარიშობ, считать,

რიცხვი, ს. სათვალავი; число, количество; цифра, მთელი რიცხვი, цѣлое число; რომაულნი რიცხვნი, римскія числа, თვისება რიცხვთა, свойство чиселъ. **ურიცხვი,** ზედ. безчисленный, **რიცხვედი,** ზედ. численный, **რიცხვეული,** ზედ. счетный; числительный; ისაი. 10—19; რიცხვა წლისა, исчисленіе годовъ, რიცხვეულ ყოფა (ვჰყოფ), исчислять, **რიცხვეულობა,** ხრონოლ. 83, счисленіе, числительность.

რიხი, ს. ზავთი, ცუქსვა, შერისხვა, выговоръ, острастка; რიხის მიცემა, дать кому выговоръ, **რიხიანი,** ზედ. ზავთიანი, ზახიანი, грозный.

რკალი, ს. სალტე, კრკალი, кольцо; ободъ, ободокъ; шина; ბუნ. ქ. 145; რკალი გადაეკრა, кольцемъ обвилъ.

რკენა, ს. ჭიდაობა, борьба, დარეჯ. 122; 2 ქართლ. 166; გორგ. 6; ნ. რკინება.

რკვევა (ვა), ზ. მ. ვარჩევ, გადავარჩევ, დავარკვევ, перебирать; გამოვცეხვ, დავლეწ, გამოვარჩევინებ ნაყოფს ყანას; выбивать изъ колосьевъ зерна; ანტ. 2—23.

რკინა (სომხ. სპარ.), ს. მოშავო მეტალი, желѣзо, **რკინიანი,** ზედ. რკინისა, желѣзный, **რკინეული,** ს. რკინის ნივთები, желѣзныя вещи; желѣзный; სამ. სომხ. 383, **რკინა გაშლილი,** ს. ვაშლის ერთგვარი, ბაქრ. 181.

რკინება (ვარკენ, -კინე), ზ. მ. ვაჭიდავებ, заставить бороться, (ვირკინები, -ნე, ვერკინები, -ნე), ზ. თვ. ვეჭიდავები, бороться, დარეჯ. 115; რუსუდ. 219; 292; აბრ. 3; ვისრ. 159; **რკინობა, რკინაობა,** (ვჰრკინობ, -ნე, ვჰრკინაობ, -ვე), ზ. უ. ვჰჭიდაობ, бороться, 1 ქართლ. 389; გვარკინეთ, вы заставили насъ бороться, აბდ. 2, მერკინების, онъ борется со мною, 1 ქართლ. 402.

რკო, ს. კრკო, მუხის კენკრა, ან თვით ხე; желудь; дубъ; ისაი. 2—13; 44—14; ოსე. 4—13; **რკოიანი,** ზედ. желудовый, რკოს ფითრი, дубовый клей, птичій клей, პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ. რკოს ქერქი, дубовая кора.

რკონცხი, ს. კონცხი, კუნცხი, мысъ.

რკუ, ს. კუ; ჭადრაკის თამაშობაში სპილო; черепаха; слонъ (въ шахматной игрѣ).

რო, რომ, ზზ. ოდეს, როდის; თუ: когда; если.

როარმაგი (სომხ.) ს. მეფეთ ბძანება, ოქმი, ან რჯულის დება; указъ именной, Высочайшій; постановленіе; მამათ. ცხ. 258.

რობა, ს. როფი, თაბახი, ხელ-გობა, корыто.

როგო, ს. ხეთაგან გამოთლილი სკა, борть, роевка, улей; ან ხის სარქველი, деревянная крышка у винныхъ кувшиновъ; ბაქრ. 176.

როგორ, ზზ. რაგვარ, ვითარ, какъ, какимъ образомъ, როგორ ბძანდებით, какъ поживаете, какъ ваше здоровье, როგორ იყიდეთ, за сколько вы купили, როგორც ჭკუამ გაგიჭრას, какъ ты заблагоразсудишь, **როგორმე**, ზზ. როგორც იყოს, какъ нибудь.

როგორი, ზედ. ვითარი, რაგვარი, какой.

როდეს, როდის, ზზ. რას ჟამს; ოდეს, когда, როდესმე, когда нибудь.

როდინდელი, ზედ. რომლის ჟამისა, რომლის დროსი, когдашній, съ котораго времени.

როდინი, ს. ხის ფილი სანაყავი, ავანგდასკა, ступка деревянная, როდინის ქვა, пестъ, ერისთ. 65.

როდის, ზზ. რას დროს; არას დროს; когда; никогда, не, როდის მოვიდა ჩემთან, онъ не пришелъ ко мнѣ; როდის უთქვამს, онъ не говорилъ этого.

როება (ვჰროებ, ვეროები, -როე), ზ. უ. დავდივარ, ходить, блуждать, დაბად. 37—17.

როიცა, ზზ. როდესცა, когда, 2 ქართლ. 323.

როკი, ს. ხის ცოცის ძირი ან კაპი ნუჟრიანი, сукъ на деревѣ; **როკებიანი**, ზედ. суковатый.

როკვა (სპარ.), ს. სამაია, ცეკო, ბუქნა და ეგე ვითარნი თამაშობანი, пляска, (ვჰ), ზ. უ. ვჰთამაშობ, ვჰცეკვაობ, плясать, (ვიროკავ, -კე), ზ. უ. მოვიგებ, ვიშოვნი, стяжать, пріобрѣтать, საუკუნო საგზალს იროკდი, ვისრ. 10; старайся снабдить себя къ будущей жизни.

რომ, რომე, კავშ. მდაბიურად იხმარების ნაცვლად; რომელი, ე. ი. რამეთუ, რათა, ვითარმედ, что, чтобы; если; ამიტომ რომ, იმიტომ რომ, იმისთვის რომ, потому что, თუ რომ, если, ამ კაცმა რომ გომცყუვნოს, если этотъ человѣкъ обманетъ тебя.

რომელ, კავშ. ვითარმედ, что, чтобы.

რომელი, ნაცვ. კითხვითი, который, რომელი საათია, который часъ, რომელი ერთი, кто изъ нихъ; **რომელიმე**, ნაცვ. განუსაზღ. нѣкоторый, რომელნიმე მოუთხრობენ, нѣкоторые повѣствуютъ, **რომელობა**, ს. ვინაობა, званіе, состояніе; რომელიცა, რომელი იგი, ნაცვ. კუდავმოლებითი, тотъ который.

რომი, ს. მაგარი სასმელი, ромъ.

რონინება (ვა), ზ. მ. ვაცარებ, заставить ходить; посылать; რუსუდ. 42; სამ. კათოლ. 8; 1 ქართლ. 233; ვეფხ. 260; ქილ. 138; (მარონინებ, -ნე), მაცარებ, заставляешь меня ходить, ვეფხ. 363; **(ვრონინებ)**, ზ. უ. დავდივარ აქა იქ დაფიქრებული, ходить, скитаться, რუსუდ. 161, 327; აბდლ. 14.

რონინი, ს. სიარული, ходьба, хожденіе; აბდ. 9.

როპანაგი, ს. სარჩულიანი ნიფხავი, панталоны на подкладкѣ, გამოსლ. 29—28; საბ. ლ. დაბეჭდილს დაბადებაში არ იპოვება.

როს, ზზ. როდის, когда, ქილ. 28; არას დროს, никогда.

როსკიპი (სპარს.), ს. ურიდად მეძავი, ბოზი, блудница, 2 სჯული 23—18; ოსე 3—1; ვეფხ. 573; 2 ქართლ. 144.

როსცაგი, ს. მცენ. ლესურა?

როტა, ს. მწობრი მოლაშქრეთა, рота.

როტვა (ვროტავ, -ტე), ზ. უ. ვროშავ, უგვანად ვლაპარაკობ ან ძილში ვლუღლუღებ; болтать, пустое городить; бредить: სიბრ. 162; **როფი, ნ. რობა.**

როქი, როჭი (ბერძნ.), ს. როჭიკი, საზომვარი, ან გარდაკვეთილი ჟამაგირი; даръ, подарокъ; жалованье; 2 ქართლ. 57, 71; ქილ. 539.

როშვა (ვჰ), ზ. მ. მსხვილად ვჰფქვავ, ვღერღ (ითქმის მოშლილის წისქვილისათვის); მივჰქარავ, ვროცავ, ვჰბლანდავ, უშნოდ ვლაპარაკობ; (о мельницѣ разстроенной), крупно молоть; болтать, пустое городить; ერისთ. 148.

როში, ს. მსხვილად დაფქვილი რამ; крупно измолотое зерно, ბუნ. ლ.

როცა, ზზ. ოდესცა, когда.

როჭი, როჭიკი, როქი (ბერძნ.), ს. ულუფა, ჯამაგირი, საზრდო, სჯულიერი ნიჭი მთავრობისაგან; плата, жалованье, ლუკ. 3—14.

როჭო, ს. მთის ხოხობი, глухой тетерь, **როჭოს ყურძენა**, ს. მცენ. клюква, ივანე ბაც. ლ.

როხვა, ნ. როშვა.

რტო, ს. შტო, ნოში, вѣтвь, გამოსლ. 25—31, 32; მაც. 13—32; 21—9, **რტოიანი**, ზედ. შტოებიანი, вѣтвистый, ცოპ. 24.

რტყმა (ვარტყამ, -ყი, ვურტყამ, -ყი), ზ. მ. ვჰკრავ, ვსცემ, бить, ударить; ჩონგ. 93.

რტყმა (ვარტყამ, -ყი), ზ. მ. შემოვარტყამ, შემოვახვევ, შემოვკრავ; окружить; опоясать; გარშემომარტყია, окружаетъ меня, ბუნ. კ. 169; (ვირტყამ, -ყი), ზ. მიჩ. შემოვიკრავ, შემოვიხვევ, опоясаться, (ვერტყმი, -ყი, მერტყმება, -ტყა); ზ. მიჩ. შემოვეხვევი, შემოვეკვრი, окружать, опоясывать; გამოცხ. 1—13; ხმალი მერტყა, я былъ опоясанъ саблею, რუსუდ. 811; დარეჯ. 2—10; (ვარტყივარ, ვარტყმიდი), ზ. ვ. შემოხვეულვარ; შემოკრულვარ, я окруженъ, я опоясанъ, **რტყმული, ნარტყამი**, მიმ. опоясанный.

რუ, რუვი (სპარს.), რუსმული, ს. ხელოვნებით გაცხნილი ნაკადული, каналъ, канава, რუს გაცხნა, провести каналъ, დასც. 106, 107, რუ სთხარე, ჭირი ნახე, წყალი სხვამ დალიოს, ვისრ. 11, прокопой каналъ, употреби трудъ, а воду будутъ другіе пить, რუ ჩამოშვებული იყოს, пусть въ канаву спустятъ воду.

რუა, ნ. რვა; **რუარტყაგი**, ნ. როარტყაგი.

რუბი (არაბ.), ს. მეოთხედი ნაწილი, ნაოთხალი, ჩარექი, четверть, იმერეთში რუბი ათ-ფარიანი თეთრი, ან მეოთხედი პიასტრის, монета въ 10 паръ или четвертая часть піастра, ნ. მარჩილი, ბაქრ. 329, სამი რუბი მეცხრეს საათისა, три четверти девятаго часа.

რუბი, ს. რგვალი სამშიხი თასსავით; მაგალ. სავსე სათის რუბები, ვეფხ. 1140, ნიშნავს შავ თვალებს ცრემლით სავსესა; чаша, რუბი ჯაჭვისა, ე. ი. ჯაჭვის გრგოლები, кольца у цѣпи, რუსუდ. 292.

რუზრევანდი, ს. მცენ. ლათინ. gutta ganba, ან aloes cavalina; ბუნ. ლ; гуммигутъ, ერის. ლ.

რუდუნი, ს. გარჯა, შრომა, ღვაწლი, ზრუნვა, ამაგი, трудъ, забота, попеченіе; 2 კორ. 11—28; 1 თესალონ. 2—9; შრომითა და რუდუნებითა, трудами и заботами, **რუდუნება** (ვრუდუნებ, -ნე), ზ. უ. გავირჯები, ვიღვწი, ვზრუნავ, трудиться заботиться, **რუდუდებული,** ზედ. ნაღვაწი, пріобрѣтенный трудомъ, ციმ. 10; ალექს. 60.

რუვი, ნ. რუ.

რუზმა, ზუზმა, ს. დიდრაქმა, дидрахма, 1 ქართლ. 135; საბ. ლ.

რუკა, ს. გამოხატულობა რისამე, მაგალ. ღეოღრაფიული ქარტა, ან წერილი; карта географическая; письмо; ვინაიდგან დავსახენით ქარტა ან რუკანი საქართველოისა, такъ какъ мы начертили карты Грузіи; 1 ქართლ. 6; მათ რუკა დაუწერიათ, они написали письма, ვეფხ. 288; რუკა მეჭადრაკისა, шахматная доска; ციმ. 33; ქილ. 58; რუკად შექმნილი, ე. ი. მიჯრით მობმული, კუბოკუბოდ, ვითარცა ჭადრაკის სახედ; клѣтчатый, დარეჯ. 59, 62.

რულად, ზზ. რაგვარად, როგორ, какъ, ვეფხ. 1200.

რულვა (ვჰრულავ, -ლე), ზ. უ. ვჰთვლემ, дремать, კავშ. 255.

რული, ს. ლული, თჳლემა, მსუბუქი ძილი, дремота, дреманіе, легкій сонъ, ვეფხ. 388; ჩემთვალს რული არ მოსვლია, глаза мои не смыкались, ისაი. 5—27, ანც. 4—14, რული მომივა, дремота беретъ меня, (მრულის, -ლოდა), ზ. უ. მეძინება, მთვლემს, дремать, პეცრე 2, 4; ფსალ. 75—7.

რული, მიმ. ნასიარულევი, пройденный, ვეფხ. 716.

რუმბი, ს. დიდი ციკი ძროხისა ან კამბეჩისა, бурдюкъ, мѣхъ.

რუმკა, ს. ჭიქის სირჩა, კვანჩხი, рюмка, მროვ. 52.

რუსი, ს. русскій, **რუსიციზმი,** ს. руссицизмъ, ზუნ. კ. VIII; **რუსობა,** ს. русское владычество; руссофильство, ერისთ. 171; (ვჰრუსობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. корчить изъ себя русскаго; **რუსება** (ვარუსებ, -სე), ზ. მ. обрусить, **რუსული,** ზედ. русскій; რუსული ბადრიჯანი, ნ. რძიანა.

რუსუმი (არაბ.), ს. გარდასახადი, взысканіе, დასც. 4; ალექს. 67, **რუსუმული,** ნ. რუ.

რუფა, ს. გამონემსვა, штопка; штопаніе, რუფიას მივსცემ, -მივეც, заштопать.

რუქა, ნ. რუკა, ჩონგ. 128.

რუხა, რუხი, ზედ. ყომრალ ჭრელი, сизый, сѣрый.

რუჯვა (ვრუჯავ, -ჯე), ზ. მ. გავცუსავ, გავრუჯავ, опалить, (ვირუჯვი), ზ. ვ. გავირუჯვი, опаляться.

რქა (არაბ.), ს. ოთხფეხთა თავსა ზედა ამოსულნი ძვალნი; ფსალ. 21—22; 68—31; ნესცვი, ნაღარა რქისა; ფსალ. 97—6; ძალი, ძლიერება, სიმცკიცე; ფსალ. 74—5, 6, 10; ზეთის შესანახავი რქის ჭურჭელი, 3 მეფე. 17—14; რქა ითქმის რიცხვისათვის რქიანთა ხვასცანგთა, ვითარ ასი რქა ზროხა, კამბეჩი, ცხვარი და სხ. ვითარცა მფრინველთათვის ითქმის ფრთა; აგრეთვე რქა ეწოდების ვაზის ბაბილოს ან ვენახის ნორჩსა; ფსალ. 16—15; 79—11; ჩენჩო მარცვალითა ცერცვისა და მისთანათა, ლუკ. 15—16; ან თვით მცენარე, რომელსაც უწოდებენ კერაცად; საბ. ლ; წერილში: ხაზი, ღრამი წარზიდული, იოცა; მაც. 5—18; рогъ, рога; рожокъ (музыкальная труба); чванецъ елея; сила, могущество, крѣпость; штука рогатаго скота, лоза вѣтвь виноградная; рожецъ, рожцы, шелуха стручковая; рожковое дерево, цареградскій стручекъ; черта въ письмѣ; ირმის რქა, олений рогъ, ჯგჳლემა რქითა, бодать, და მის ღლითგან სარქვანსა მას საფქვილესა არა მოაკლდეს და რქასა მას საზეთესა არა შეუმცირდეს, съ этихъ поръ сосудъ муки не оскудѣетъ и чванецъ елея не умалится; 3 მეფეთ. 17—14; რქის ნესცვი, роговая труба; მსაჯ. 8—14; ამინ გეცყუვი თქვენ, ვიდრემდე წარხდეს ცა და ქვეყანა, იოცა ერთი, განა რქა ერთი არა წარხდეს სჯულისაგან, ვიდრემდე ყოველი იქმნეს; аминь глаголю вамъ, скорѣй перейдетъ небо и земля, нежели перейдетъ одна іота или единая черта изъ законовъ, такъ чтобы не исполнилось; მაც. 5—18; ვიდრე რქამდე საკურთხევლისა, до порога олтаря; რქა წითელი, ს. ერთგვარი ყურძენი, одна изъ породъ винограда, ერისთ. ლ; **რქა ფხიჭა, რქა კაკალა,** ს. მცენარენი ერთგვარნი, названіе растеній.

რქიანი, რქებიანი, ზედ. რქისა ან რქების მქონებელი, рогатый, სამ. ვ. 181, რქოსანი, ზედ. რქიანი, рогастый; იგავ. 23—32.

რქენა (ვჰრქენ, ვურქენ, -ქინე), ზ. ვ. რქით ვუგმერ, ვერჩი, бодать, იერემ. 50—12.

რქოსანი, ზედ. რქებიანი, рогатый.

რქუმა (ვარქვამ, -ქვი), ზ. დავხურავ, накрывать, (ვირქვამ, -ვი), ზ. მიჩ. დავიხურავ, накрывать надѣвать на себя, თამარ. 10.

რქუმა (ვარქვამ, -ქვი), ზ. მ. დავამხობ, ниспровергать, опрокидывать; ნ. ჩ. ლ. ისაი. 14—10; (ვერქმევი, -ვი), ზ. თვ. დავემხობი, опрокидываться.

რქუმა (ვარქვამ, ვარქვი, სამღთო წერილში: ვარქჳ, არქჳ, ჰრქვა; ან რქვედ, მარკ. 14—4; ან ვჰრქვამ, ვრქვი, სრ.), ზ. მ. ვსთქვამ, ვიცყვი; ვუწოდებ, სახელს ვაძლევ; сказывать, говорить; называть именемъ; საქმ. 22—12, 13; დარეჯ. 2—9; დაბად. 45—17; მარც. 2—36; (ვირქვამ, -ვი), მაგალ. სახელსა; ვიწოდებ, სახელს დავირქვამ, называть себя, (ვერქმევი, -ქვი), ზ. თვ. ვიწოდები, ვეწოდები სახელი, называться; (მრქვამ, მრქვი ან მარქჳ), ზ. მიჩ. მეუბნები, говоришь мнѣ, საქმ. 22—12, 13; უფალმან მრქვა მე, Господь сказалъ мнѣ; ფსალმ. 2—7, (მრქვიან, მქვიან, სრ. მერქვა), ზ. მიჩ. მეწოდება სახელი, именуюсь, называюсь; რასა ჰქვიან, что говоритъ; ანც. 6—4; (მერქვიან), სახელად მერქვიან, я именуюся, 2 ქართლ. 536; რას მიქვიან, что мнѣ за дѣло; რქმეულდვარ, ვრქმოდი, ზ. ვ. называться.

რქმევა (ვარქმევ, -ქვი), ზ. მ. ვუწოდებ, სახელს მივსცემ, называть, именовать, დარეჯ. 50; ერთმანერთსა არქვეს, сказали другъ другу, დარეჯ. 4.

რღვევა (ვა), ზ. მ. ვაქცევ ნაშენებსა ან ნაკერავსა; დავარღვევ წინა-აღმდეგ ჰაზრსა, პირ დავუყოფ; ломать, разрушать зданіе; пороть, распарывать; опровергать, оспаривать; ძველს კაბას არღვევს, онъ поретъ старое платье, (ვირღვევი, -ღვიე), ზ. ვ. разрушаться; пороться; რღვეული, მიმ.

რღმა, ზედ. ღრმა, грубокій, რღმობა (ვარღმობ, -მე), ზ. მ. სიღრმეს მოვუმატებ, углублять.

რღუნა, რღუნობა, ს. წყლის მოვარდნა, წალეკა, наводненіе, потопъ, ბაქრ. 188; ფსალ. 28—2; 31—6.

რყევა, სხ. колебаніе, (ვა), ზ. მ. ვარხევ, ვარწევ. ვანძრევ, трясти, качать, шевелить; поколебать; (ვირყევი, -ყიე), ზ. ვ. трястись; колебаться, 2 ქართლ. 411.

რყუნა (ვჰრყვნი, ვჰრყვენ), ზ. მ. წავახდენ, განვხრწნი, განვჰრყვნი, портить, развращать; **რყუნილება**, ს. წამხდარობა, порча, развратъ.

რჩევა, სხ. перебираніе; совѣтованіе; совѣтъ; выборъ, ვარჩევ, ვარჩიე, მირჩევია, მერჩივა), ზ. მ. გადავარჩევ, გავარკვევ; გამოვჰკრებ; გამოვარჩევ; ამოვარჩევ უკეთესსა; გავარჩევ, გავსჩხრეკ, გავხინჯავ საქმეს; ჰაზრს მივსცემ, რჩევას დავასკვნი; перебирать, очищать; выбирать, избирать; судить, разбирать дѣло; совѣтовать; ალბ. 13; დავრ. 183; ანც. 2—27; რუსუდ. 297, 413; ვარჩევ მწვანილსა, перебираю овощи; ქალაქში წასვლა ვარჩიე, я разсудилъ ѣхать въ городъ, ვარჩევ საქმესა, разбираю дѣло; (ვირჩევ, -ჩიე), ზ. მიჩ. გამოვირჩევ; უმჯობესად შევირაცხ, მივიჩნევ; ვიმჯობინებ; избрать себѣ; предпочесть; ლუკ. 19—7; სამ. სომხ. 164; (მირჩევ, ჩიე), ზ. მიჩ. რჩევას მამლევ, совѣтуешь мнѣ, (ვურჩევ, -ჩიე), ზ. მ. რჩევას მივსცემ; совѣтую кому, (ვერჩევი, -ჩიე, ვირჩევი, -ჩიე), ზ. თვ. სხვათა შორის გამოვირჩევი, отличаться; ხელმწიფის შვილებში არ ერჩეოდა, ни чѣмъ не отличался отъ царскихъ дѣтей, დავრ. 36, გონებას ვერჩევი, совѣтоваться съ разсудкомъ, (მირჩევნია, მერჩივნა, მერჩივა, მერჩია), ზ. მიჩ. მიმჯობინებია, предпочитать, ставить что выше для себя; ვისრ. 72; რუსუდ. 414, 420; ალბ. 23; გორგ. 299; სიბრ. 14; ბუნ. კ. 268; ვეფხ. 30, შენი მიჯნურობა სულთა მირჩევია, за любовь къ тебѣ я отдалъ бы душу, ვისრ. 34, 35; (ვურჩევნი ვარ), ზ. მიჩ. онъ предпочитаетъ меня; (მირჩევნიხარ, მირჩევნოდა), я предпочитаю тебя, ты для меня выше всего; ისაი. 22—7; მაც. 20—16, **რჩეული**, მიმ. избранный; отборный; совѣтованный; **რჩეულობა**, ს. გამორჩევა ან ვეზირობა. избраніе; совѣщаніе; თესალ. 1—4; ანდრ. 121.

რჩევინება (ვარჩევინებ; -ნე), ზ. მ. ვავაზირებ; ვამჯობინებ, заставить предпочесть, ქილ. 352; (ვირჩევინებ, -ნე), ვიმჯობინებ, предпочесть.

რჩენა, სზ. продовольствіе; пропитаніе; (ვარჩენ, -ჩინე), ზ. მ. გამოვზრდი, შევინახავ; გამოვიხსნი ჭირისაგან, მოვარჩენ; დავაგდებ, გავუშვებ; содержать, прокармливать, пропитывать; избавлять, спасать: оставлять, излѣчивать; სამ. ვახ. 110; თავს ვირჩენ, содержу себя.

რჩობა (ვა), ზ. მ. წყალში მოვარჩობ; ვახრჩობ, სულს ვუგუბებ, შევაიწრებ; утопить; удавить; душить, надоѣдать; (ვირჩობი, -ჩე), ზ. ვ. ვიხრჩობი; სული მიგუბდება; топиться; давиться; задыхаться, ერისთ. 5.

რჩოლა, სხ. რქენა, боданіе, რომ თავის თავის რჩოლა არ იცოდეს, если онъ неноситъ себѣ вреда, სომხ. სამ. 332; (ვჰრჩი), ზ. მ. ვჰსჩივი, жаловаться; (ვერჩი, ხრ. არა აქვს; უსრ. ვერჩოდი ან ვერჩდი), ზ. უ. ვურქენ, ვსცემ რქითა; бодать, (ვერჩოლები, -ლე), ზ. თვ. ვერქინები, бодаться, (ვერჩი, -ჩოდი, -ჩდი), ზ. უ. ვემართლები, ხელი შემიგა; ვავნებ, ვნებას მივსცემ, ვსჩაგრავ; имѣть на кого право; дѣлать или наносить кому вредъ; შემომფიცე, რომ არას ერჩი, поклянись мнѣ, что ты не причинишь ему зла; ერისთ. 199, იადონს ერჩოდის მრავლითა საყვედურითა, соловью онъ дѣлалъ много упрековъ; ვისრ. 31; (ვერჩი, ვერჩოდი), ზ. უ. წერილში: ვჰმორჩილობ, ვემორჩილები, მორჩილ ვექმნები, ვემონები, повиноваться, слушаться, მარკ. 1—27; საქმ. 5—39; 23—20; 28—24; 1 ტიმოთ. 1—4; კოლ. 3—22; (ვურჩდები, დი), ზ. ვდ. ვემორჩილები; повиноваться, 1 ქართლ. 98; სამ. მოს. 9; 2 ქართლ. 29; (ვირჩი, ვირჩები, -ჩდი, -ჩოდი), ზ. ვ. ვიყმობ, ვიმონებ; ალბ. 71; ვესარჩლები, ვედავები; подчинять, покорять себѣ; оспаривать у кого что, судиться съ кѣмъ; გუჯ. 19; სამ. ვახტ. 178; რუსუდ. 425; ყორანთის სამზღვარზედ ირჩოდეს, они оспаривали другъ у друга границу Каранти; გუჯ. 19; (მერჩი, მერჩიან, -ჩდი ან -ჩოდი; მერჩდები, -ბოდი), ზ. მიჩ. მმორჩილობ, ты повинуешься мнѣ, დაბად. 41-41; ვეფხ. 1525, ხოლო კაცთა მათ უკვირდათ და იტყოდეს, რაბამ ვინმე არს ესე, რამეთუ ქარნიცა და ზღვანიცა ერჩიან მას, люди удивлялись и говорили, кто это, которому и вѣтры и моря повинуются; მაც. 8—27; როცა ხელ-ფეხი მერჩოდა, когда я владѣлъ рукою и ногою, რას მერჩი, что ты хочешь отъ меня, რას ერჩი, что ты трогаешь его, чего ты отъ него хочешь, მერჩის, მერჩდების, онъ повинуется мнѣ, სამ. მოს. 9; სიგ. ჩოლაყ. 14.

რჩომა, სხ. пропитаніе, დღიური რჩომა, дневное пропитаніе; ან ხვასტანგი, რქიანი საქონელი, рогатый скотъ, სამ. ვახტ. 188, 204; სამ. ბერძნ. 416; (ვრჩები, ვრჩი), ზ. უ. გამოვიკვებები, გამოვიზრდები; снискивать себѣ пропитаніе, прокармливаться; ვეფხ. 345; ნ. რჩენა.

რჩომა (ვჰრჩები, -ჩი), ზ. უ. ვშთები, დავშთები; ვათავებ, ვასრულებ; თავს დავიხსნი, ვუშველი, თავს განვარინებ, მოვრჩები, გავმთელდები; გამოვჰრჩები, ვსარგებლობ ვისგანმე; оставаться; оканчивать; избавляться, спасаться; выздоровѣть; поживляться около кого; (მრჩების, ან მრჩება; მრჩა, უხმარია; უსრ. მრჩებოდა; остается у меня.

რჩული, ნახე რჯული; გამოსლ. 38—1.

რჩულობა, ს. წესი, ჩვეულობა, законъ, обычай, მოურავ. 54.

რჩხა, ნახე კრჩხა; ანტონ. 6—29.

რცხა (ვჰრცხი, -ხე), ზ. მ. ვრეცხ, мыть, смывать, ვისრ. 112; (ვირცხები, -ხე), ზ. ვ. смываться, ქილ. 244, 581.

რცხვა (ვირცხვი, -ვოდი), ზ. ვ. მრცხვენიან, стыдиться, ვისრ. 41; (ვჰრცხვები, -ხვი), ზ. უ. შევჰრცხვები, შევიკდემ. устыдиться, ქილ. 662.

რცხვენა (ვარცხვნი ან ვარცხვენ, -ვინე), ზ. მ. შე-

ვარცხვენ, შევაკლებ, стыдить, срамить; ალბ. 18; (ვირცხვენი თავს), წ. მ. მრცხვენის, მერცხვენებნის; стыдиться, ვეფხ. 1522; ან თავს შევირცხვენ, срамить себя, ანც. 6—14; (მრცხვენია, მრცხვენიან, სრ. მრცხვენოდა; უსრ. მრცხვინებია; ან მერცხვინება სრ. მერცხვინოდა; უსრ. მრცხვინებია; (საღმრთო წერილში იპოვება: იერემ. 8 — 8; აწმყ. მერცხვის, იერემ. 17 — 18; მერცხვოდის) რომ. 9—33; ისაი. 1—29; 16 — 18; ან მრცხვენის, იგავი. 20—5; მრცხვენეს, 1 პეტ. 2—6; 4—15; მრცხვენოს, მრცხვენებინ, ფსალ. 30—18; 24—1; მრცხვენა და სხ.); мнѣ стыдно; **რცხვენილი**, მიმ. пристыженный, ვისრ. 140.

რცხილა, ნ. ქრცხილა.

რძალი, ს. შვილისა ან ძმის ცოლი, невѣстка, сноха, ნახე სძალი; **რძლობა**, ნ. **სძლობა**.

რძე, ს. სძე, მდედრთა ცხოველთა ძუძუთაგან ნადენი თეთრი ნოტიო, საზრდელად ახალ შობილთა ყრმათა; молоко, ნუშის რძე, миндальное молоко; რძის ფლავი, молочная каша, ნ. სძე; **რძიანი, რძიერი**, ზედ. რძისაგანი, молочный, **რძიანა**, რძიაძია (იმერულ.), რძე ლელვისა, ს. მცენ. утячіе молоко, молоканка; молочай; ბუნ. ლ. პ. ფ.; молаканка, ერის. ლ. **რძიანა სოკო**, рыжикъ, ბუნ. ლ. ბატ. ივანესი; სამხ. 103. [радъ.

რძლვამლი, ს. უსურვაზი, კრიკინა; дикій виног-

რძეული, ზედ. молочное.

რწამსი, ნახე მრწამსი.

რწება, რწევა (ვარწებ, ვარწევ, -წიე), წ. მ. ვარხევ, ვაქანებ აკვანში ყრმასა, качать; (ვირწევი, -წიე), წ ვ. ვირხევი, качаться, ქილ. 459.

რწმა (ვჰრწამ, ვურწამ), წ. უ. მჯერა, მრწამს, вѣрю; 1 ქართლ. 142; (მრწამს, 3 პირი ჰრწამს, საღმრთო წერილში: ჰრწამნ; ან მრწამნ, გრწამნ და სხ. იოანე. 4 — 1; უსრ. მრწამდის; სრ. მრწამდა; უუსრ. მრწამებია; ლუკ. 8—14; (იოან. 3 — 19), წ. ვსასოებ, მჯერა; вѣрую, მრწამს ერთი ღმერთი, вѣрую во единаго Бога, ნ. წამება.

რწმენა (ვჰრწმენ, -ნე, ვჰრწმენივარ, ვჰრწმენოდი), წ. უ. ვჰჯერვარ; вѣровать, вѣрить; იოან. 12—44; (ვარწმენ, -მინე), წ. მ. ვარწმუნებ, ვაჯერებ, увѣрять, удостовѣрять; (ვირწმენ, -მინე), წ. მჩ. ვიჯერებ, вѣрить, (მრწმენა, მრწმენავს, მრწმენეს, 3 პირი მრ. ჰრწმენინ, საღმრთო წერილში, საზოგადო ლაპარაკში ჰრწმენათ; უუსრ. მრწმუნებია), წ. უ. მჯერა, მრწამს, вѣрую, უკეთუ არა რწმენინ ჩემნი, если они не повѣрятъ мнѣ, გამოსლ. 4—1; ნ. რწმა.

რწმუნება, სხ. увѣреніе; вѣра; (ვა), წ. მ. დავარწმუნებ, დავაჯერებ; увѣрять, убѣждать; მივანდობ, მივაბარებ, ввѣрять, -თავსა, ე. ი. გულს დავაჯერებ, увѣриться, (ვი), წ. უ. ვიჯერებ, вѣрить, увѣриться, (ვუჯერებ), დავარწმუნებ ვისისამე სიტყვას; вѣрить кому; удостовѣрять, подтверждать; ვურწმუნებ წერილსა, засвидѣтельствовать актъ, (ვერწმუნები, -ნე), წ. თვ. ვენდობი, довѣрять, გალატ. 1—10; (მერწმუნები, -ნე), წ. მჩ. მენდობი, довѣряешь мнѣ, მერწმუნე, повѣрь мнѣ, ღმერთს ერწმუნე, передъ Богомъ, **რწმუნებული**, მიმ. увѣренный; повѣренный.

რწყევა, სხ. рвота, (ვარწყევ, -წყიე), წ. უ. პირიდამ მასაქმებს, მაზიდებს, ვანთხევ, рвать, блевать, რწყევინება (ვა, მა); წ. მ. ვანთხევინებ, заставить рвать.

რწყვა (ვჰრწყავ, -ყი), წ. მ. მოვჰრწყავ, დავასველებ მიწას; поливать водою, -ყვავილთა, поливать цвѣты; (ვირწყვი, -წყევი), წ. ვ. მოვირწყვი; მეწუკთათვის: გამოვირწყვი, გავსქდები; орошаться, о ранахъ: разгниваться.

რწყილი, ს. კრწყილი, блоха; რწყილის წამალი, персидскій порошекъ; რწყილის დედა, жукъ майка, **რწყილიანი**, ზედ. блошливый; **-ლიანება** (ვა), наблошнить.

რწყმა (ვარწყამ, -ყი), წ. მ. მახეს დავსდგამ, раставить сѣти, (ვჰრწყამ, -ყი), წ. მ. განვსწვალავ, გავჰყოფ, дѣлить, კატილ. 139.

რჭალი, ნ. ჭალი.

რჭობა (ვა), **რჭუმა, რჭმა** (ვარჭვამ, -ვი), წ. მ. დავასობ, დავარჭობ, втыкать, вонзать; თვალებში ეკლები მარჭვია, ანუკა. 13, (ვირჭმები, -ჭე), წ. ვ. დავირჭობი, втыкаться, вонзаться, (ვერჭობი, -ჭე), წ. თვ. დავერჭობი, დავეჩხირები, დავესობი, вонзаться, ათასი ისარი მარჭვია, ვისრ. 34; ვურჭვივარ, быть воткнуту, მერჭობა წელში ლახტი, რუსუდ. 499; булава воткнута у меня за поясомъ.

რხევა, სხ. колебаніе, шатаніе; რხევა ტანისა, походка съ шевеленіемъ стана; ვეფხ. 96; (ვარხევ, -ხიე), წ. მ. ვარწევ, ვანძრევ, შევანძრევ. колебать, колыхать, шатать, качать; (ვირხევი, -ხიე), ვინძრევი, колыхаться, качаться, шататься, ვეფხ. 947; **რხეული**, მიმ. მინა რხეული, ვეფხ. 4: ტანი მშვენიერად მოარული; превосходная походка.

რჯა, სხ. трудъ; забота, безпокойство, (ვრჯი, ვსჯი, სრ. ვსარჯე), წ. მ. დავაშრომებ, გავრჯი; შევაწუხებ, თავს ვატკენ; трудить, утруждать, безпокоить; (ვირჯები, ვისჯები, სრ. ვისარჯე), წ. ვ. ვშრომობ; გავირჯები, თავს ვიტკენ; трудиться; заботиться, безпокоиться; დარეჯ. 2-133: გორგ. 134; რუსუდ. 143; 2 ქართლ. 545, კაცი კაცურად ირჯება, онъ поступаетъ по человѣчески, რა მრჯის, какое мнѣ дѣло; რა გრჯის, что тебѣ за нужда, დავრ. 109, (მრჯი, -ჯიდი), მაწუხებ; საქმეს მდებ, утруждаешь, безпокоишь меня; ნ. სჯა; გული ერჯება, беретъ его охота.

რჯა, ნ. სჯა.

რჯული, ს. სჯული, კანონი, მცნება, სამართალი; სარწმუნოება, законъ; вѣра, религія; ვეფხ. 1039; ნუ დაგვხოცავ, შენსა სჯულსა, не убивай насъ, заклинаемъ тебя закономъ, რჯულს გავაგდებინებ, начну тиранить, терзать, რჯულ ნაკლები, невѣрный, სომხ. სამ. 196; დახსნა რჯულისა, преступить законъ, რჯული ბუნებითი, естественный законъ, რჯულის კანონი, кормчая книга, **რჯულიანი, რჯულიერი**, ზედ. законный; имѣющій вѣру, религію; სამ. ვახტ. 9; რჯულიერი შვილი, законный сынъ, რჯულიერი კრება; законное собраніе; საქმ. 19 — 39; **რჯულიერობა**, ს. законность, **რჯულის გარდა-**

მავალი, ს. законнопреступникъ, **რჯულის გარდამავლობა**, ს. законнопреступленіе, **რჯულის-დება, -დადება**, законноположеніе, **რჯულის-მდებელი, -დამდებელი**, законодатель, **რჯულის მეცნიერება**, ს. законовѣденіе, **რჯულის-მეცნიერი**, ს. законовѣдъ, **რჯულის-მოძღვარი**, ს. законоучитель, **რჯულ-მტკიცება**, непоколебимость въ религіи, მოხეს სამ. შესავ. რჯულ-ძალლი, ს. невѣрный.

ს

ს, არის უხმო ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული სან; რიცხვში დანიშნავს ორასსა და ფულის ანგარისში ნიშნითურთ ს֘ ორასს თუმანსა; წვრილის ფულის თვლაში: 40 ფულსა ან 10 ბისტს, ან ოთხშაურს ან ერთს აბაზს. ქარაგმიანი ლექსნი ამ ასოთი იწყებიან; ს֘დ, სრულიად; სხნი, სხვანი. **ს.** დაერთვის თავად ლექსთა შნოსთვის წინაშე კ. პ, და ტ, მაგალ. კუნელი, სკუნელი; პარსი, სპარსი; პილო, სპილო; მაინძელი, მასპინძელი; ტრიქონი, სტრიქონი; ნატა, სნატა; რბოლა, სრბოლა და სხ. ზმნები, რომელნიც იწყებიან ასოთი დ, -თ, ტ, ც, ძ, წ მიიღებენ მიმოხვრაში პიროვანის ნაცვალ-სახელის შემდგომ ასოსა ს. მაგალ. წერა, ვჰ-ს-წერ; დება, ვჰ-ს-დებ; და სხ.

ს, იხმარების ნაცჳლად შ და რ, ნახე ეს ასოები; ან წინაშე ასოებისა: პ და ტ შეიცვლების შ, მაგალ. სიმშილი, შიმშილი; ქისპი, ქიშპი; გასტერება, გაშტერება; მუსტი, მუშტი; ტასტი, ტაშტი; ქისტი, ქიშტი; აგრეთვე თუ ლექსში იპოვება ასო შ, ან ჭ, მაშინ თავად ასო შეიცვლება შ; მაგალ. სიში, შიში; სანიშინი, შანიშინი; სინჯვა, შინჯვა; საჭამადი, შეჭამადი; სინჯი, შინჯი და სხ. ამ ასოთი იწყებიან ორნი მარცვალნი **სა** და **სი.**

პირველი **სა** დაერთვის არსებითთა სახელთა და ზედ-შესრულთა, ესრეთ რომ მარცვალი **ნა** ჰნიშნავს შეცვალებასა განვლილის მდგომარეობისასა, გარნა **სა** მომავალისა ან მოსალოდნელისა; ნასიძარი, სასიძო; ნარძლევი, სასძლო; ნავენახობი, სავენახე: **სა** თავად მრავალჯერ დანიშნავს კუთნვილებასაცა: მაგალ: საბანოვე. საბოლოვო, საზოგადო, საკომლო, საშენო, საჩემო და სხ; ამგვარნი სახელნი იხმარებიან არსებითადცა, სადილი, საუზმე, საგზალი, საზამთრო, სალარო, საუნჯე, საქონელი და სხ. **სა** დაერთვის მიმღეობასა მომავალის დროისა, ვითარცა **ნა** განვლილისა, მაგალ: ნაწერი, საწერი; ნაქები, საქები; ნასუქი, სასუქი; ნაუბარი, საუბარი; ნახნავი, სახნავი; ნამუშავარი, სამუშავარი; ნახმარი, სახმარი; ამგვარნი მიმღეობანი იხმარებიან, ვითარცა სახელნი არსებითნი; მაგალ: საზრდელი, სამსახური, სამოსელი; კვალად მარცვალი **სა** დაერთვის თანდებულთა, ზმნის ზედათა, კავშირთა და შორისდებულთა: სააქაო, საიქიო; საგარეო, საშინაო; საზედაო; სათანადო; სამარადისო, სანიადაგო, საწინაო, სახჳალიო, საზეგიო, საგაისო, სათუო, სავალალო, სავაებო.

მეორე **სი** დაერთვის თავად: ა, ზედ-შესრულთა სახელთა და შესცვლის მათ არსებითად, მაგალ. ადვილი, სიადვილე; ძნელი, სიძნელე, ავი, სიავე, ბოროტი, სიბოროტე; ბრძენი, სიბრძნე; მდიდარი, სიმდიდრე; მრავალი, სიმრავლე: მტკიცე, სიმტკიცე, შეისწავე პირველი, რომელნიმე ზედშესრულნი სახელნი, დაბოლოვებულნი მარცვალთა ზედ ლი, ისპობენ ამას, რაჟამს დაერთვისთ მათ სი; მაგალ: თხელი, სითხე; ზრქელი, სიზრქე; მსხვილი, სიმსხო: კეთილი, სიკეთე: ტკბილი, სიტკბო; ტფილი, სიტფო; მეორე, როდესაც ამგვართა არსებითა სახელთა დაერთვიან ნაცვალ სახელნი ამ ან მაგ, მაშინ იგინი შეიცვლებიან ზედ-შესრულად: მაგალ. ამსიდიდე, მაგსიდიდე; **სი** დაერთვის სახელზმნათაცა განსაკუთრებით უმეშვეობითთა ზმნათა, ვითარ: სიარული, სირბილი, სიკუდილი, სინანული, სირცხვილი, სიქადული, სიხარული, სიცილი, სიმჳლილი და ს.

საბანოვე, ზედ. აბანოში სახმარი, банный, -დიდი ტაშტი, ванна.

საბაბტო, ზედ. აბბატისადმი საკუთნველი; ან განსაგებელი მისი; игуменскій; аббатство.

საბგე, ზედ. сумочный.

საბედო, ს. трутница.

საბეზრო, ზედ. ს. ბეზარს მომყვანი, наводящій скуку, скучный, ვისრ. 90. 173, 180.

საბი (არაბ.), ს. შავი ყურძენი, დიდრონი და ტკბილი, черный виноградъ.

საბრეშუმო, ზედ. шелковичный.

საბჯრე, ზედ. საიარაღე; ან აბჯართ საცავი ადგილი; къ оружію относящійся; оружейная (арсеналъ); -იარაღი, военные доспѣхи.

საგურე, ზედ. აგურისადმი საკუთნავი; кирпичный, -მიწა, глина кирпичная, ალექს. 131. [361.

სადგილო, ზედ. ადგილობითი, мѣстный, ქილ.

სადვილო, ზედ. ადვილი, არ საძნელო, легкій, нетрудный: ვეფხ. 211; ქილ. 48.

სადრო, ზედ. ადრეული, ранній, ქილ. 513.

სადრო, ს. ნ. **ღომი**, просо, ბაქრ. 180.

საავად მყოფო, ს. больница.

საავაზაკო, ზედ. ავაზაკთ შესახვედრი; ავაზაკთ ადგილი, разбойничій; трущоба разбойниковъ.

სავკაცო, ზედ. საავაზაკო, разбойничій, -ცოდ, ზზ. საავაზაკოდ, на разбой, 2 ქართლ. 578.

საავო, ზედ. საბოროტო, სავნებელი, злостный, вредный, სამ. ვახ. 55, 86. მეფ. გ. სამ. 15.

საავტორო, ზედ. авторскій.

საზატო, ზედ. къ свободѣ относящійся; ზედ. плата за освобожденіе на волю, -წერილი, вольная.

საამნო, ზედ. სადიდკაცო, вельможный.

სააზნაურო, ზედ. აზნაურთადმი საკუთნველი, дворянскій.

სააზრო, ზედ. საფიქრებელი, ჭაზრით საგონებელი, мнимый, мысленный, предполагаемый; ქილ. 29, 214, 343.

საათაბაგო, ზედ. владѣніе Атабага.

საათი (არაბ.), ს. საჟამო, იარაღი ჟამთა მაჩვენებელი; ჟამი, ოცდა მეოთხე ნაწილი დღე-ღამისა, часъ; часы; ხუთს საათს, въ пять часовъ, ამ საათს, сейчасъ, сію минуту, კედლის საათი, стѣнные часы; უბის საათი, карманные часы; მზის საათი, солнечные часы, საათობით, по часамъ; საათს და საათს, ежечасно.

სააკვანე, სააკვნე, ზედ. აკვნისადმი საკუთნველი, [колыбельный, ვეფხ. 464.

საადგილო, ზედ. мѣстный.

საალაფო, ზედ. добычный.

საალერსო, ზედ. ალერსის თვის სათქმელი ან თქმული, ласковый, привѣтственный; გორგ. 16; სალაპარაკო, სამუსაიფო, къ бесѣдѣ относящійся, ქილ. 217.

საალისფერე, ზედ. ალისფერი, алый, სამზ. 138.

საამაგო, ზედ. ივერია № 1, 83, трудовое.

საამბო, საამბობელი, საამბობი, ზედ. სალაპარაკო, სათქმელი, подлежащій разсказу; **საამბოდ, საამბობლად**, ზზ. სალაპარაკოდ, ვეფხ. 305, ქილ. 522; для разсказа, საამბოდ ვერ დაუხელთ, ქილ. 631; не могъ найдти удобнаго времени, чтобы поговорить съ ними.

საამბრე, ზედ. ამბრისადმი საკუთნველი, амбровый.

საამებელი, საამელი, ზედ. საამო, пріятный, რუსთ. 974; ქილ. 417; -სიტყვა, გორგ. 241, пріятное слово.

საამილახვრო, ს. ამილახვრის მამული, владѣнія Амилахвара, დასტ. 10.

საამო, ზედ. საამებელი, სასიამოვნო, пріятный, **საამოდ**, ზზ. საამებლად, пріятно, -ხმა, пріятный голосъ, 2 ქართლ. 569, 537; ვისრ. 178.

საამოვნო, ს. სასიამოვნო, пріятность, ვისრ. 178; რუსთ. 665, 148; ზედ. საამო, пріятный, -ნოდ, ზზ. пріятно.

საამური, ზედ. სასიამოვნო, пріятный, радостный.

საამხანაგო, ზედ. ამხანაგთ საზიარო, общій (товарищамъ), взаимный, ბერძნ. სამ. 324.

საამჟმნო, ზედ. публичный.

საანგარიშო, ზედ. подлежащій счету.

საანდაზო, ზედ. сказочный.

საანდაზო, ზედ. ანდაზად დადებული ან მოსატანი, приводимый въ примѣръ.

საანდერძო, ზედ. ანდერძისადმი საკუთნველი, завѣщательный, подлежащій завѣщанію.

საანჟმნო, ზედ. საჯარო, აშკარა, гласный, публичный, -სამართალი, гласный судъ.

საარაკობა, баснословіе; -ბით, баснословно, შავთ. 75.

საარაკო, ზედ. არაკად დასადები, сказочный, ვეფხ. 554; საარაკოდ გავხდები ან დავიდები, стану предметомъ разговора, пересуда; ვისრ. 19, 24, 107, 117.

საარაო, ზედ. არაფერში გამოსაყენებელი ან გამოსადეგი, ни къ чему негодный.

საარაყე, ზედ. არაყისადმი საკუთნავი, водочный, -ქვაბი, водочный котелъ.

საარება, ს. უბედურება ან უპოვარება, несчастіе; бѣдность, скудость; нищета; ისაი. 60 — 18; იერემ. 6—26; 6—7; 15—8; 51—56; ოსეს. 9—6; იოილ. 1—15; საარების დღე, день бѣдствія მარკ. 2—191; **საარებლობა**, სხ. უბედურობა, бѣдствіе; (ვსაარებლობ, -ლე), ზ. უვუბედურებ, бѣдствовать, იერემ. 4—13; ისაი. 47—11, ცომოთ. 12, 82, **საარებული**, ზედ. საუბედურო; გაოხრებული; бѣдственный; опустошительный; იოილ. 1—10; ზაქარ. 11—2, 3; **საარებულ** ვჰყოფ თავსა; ისაი. 33 — 1; разорить себя.

საარებელი, ზედ. საცარებელი, სავალი; предназначенный къ хожденію, ცომოთ. 82; ველთა საარებლად, для хожденія по полямъ, ქილ. 203.

საარსო, ზედ. არსობითი, существенный, კავშ. 76.

საარქიერო, ზედ. სამღვდელ-მთავრო, архіерейскій.

საარქიმანდრიტო, ზედ. архимандритскій.

საარმაღნო, ზედ. საჩუქრად, საძღვნოდ დანიშნული, ვეფხ. 457; предназначенный въ подарокъ.

საარშიო, ზედ. საზრკამი, служащій помѣхою, ქილ. 172.

საასომთავრულო, ე. ი. ქარაგმა, титло надъ словами, написанными церковными буквами, ნ. ქარაგმა.

საასპარეზო, ს. სამეიდნო, принадлежащій къ поприщу, -მეიდანი, поприще.

სააუგო, ზედ. სათაკილო, საძრახავი, позорный.

სააუშტრო, ზედ. საეკონომო, სამეკუჭნავი, экономическій, დასტ. 95.

სააფრაკე, სააფრე, ზედ. აფრისადმი საკუთნველი, парусный.

სააქაო, ზედ. აქაური; აწინდელი სოფელი, საწუთრო, გარნა საიქიო მომავალი ცხოვრება; здѣшній; временная жизнь; этотъ свѣтъ; სოლ. საბ. 263; **სააქაოს**, ზზ. ამ წუთის სოფელში, въ здѣшнемъ мірѣ.

სააქიმო, ზედ. ან ს. საექიმო, ექიმისადმი საკუთნველი; ან ფასი ექიმობისთვის; лекарскій; плата лекарю, სამ. ვახტ. 194.

სააღაპო, ზედ მოსახსენებელი მიცვალებულთა, поминальный, заупокойный, -წიგნი, поминанье, -ньце, გორგ. 33, 2 ქართლ. 524; გუჯ. 13.

სააღდგომო, ზედ. ან ს. აღდგომისადმი საკუთნველი; სამებატონო ძღვენი აღდგომის დღისათვის; воскресный; подарокъ, приносимый крестьянами помѣщику въ свѣтлый день; დასტ. 5; ალექ. 215.

სააღებო, სააღების-დღეო, სააღების-ღამე, ზედ. აღების დღეთა შინა სახმარი, относящійся къ заговѣнію.

სააღებ-მიცემო, ზედ. коммерческій, торговый.

სააღვირე, ზედ. აღვირისადმი საკუთნველი, уздечный.

სააღლუმო, ზედ. სარაზმო, къ смотру войскъ относящійся.

სააღსარებო, ზედ. გასანდობელი, исповѣдной.

სააშიკო, ზედ. აშიკობის საკუთნველი, სამიჯნურო,

любовный, ვეფხ. 24, 357; -სიმღერა, любовная пѣсня, -წიგნი, любовное письмо.

საახალწლო, ზედ. ახალწლისა თვის სახმარი, საკუთნავი, къ новому году назначенный, ან ძღვენი მოცემული გლეხთაგან მებატონესთან; гостинецъ на новый годъ, приносимый крестьянами помѣщику.

საახლოდ, ზზ. ახლოს სამყოფად, для нахожденія въ близи кого; ვეფხ. 386, для сближенія.

საახოსალარი, ზედ. სამეჯოგე, относящійся къ табунщику, გუჯ. 9.

სააჯარი, ზედ. შესახვეწნი, სახვეწი, სათხოვი, ვეფხ. 1455, просительный.

სააჯო, ზედ. სახვეწი, სათხოვარი; ხვეწნა, თხოვნა, просительный; просьба; ვეფხ. 1051, 675; რუსუდ. 615.

საბა, мѣра 6 четвертей, записки Константинова.

საბაასო, ზედ. საცილობელი, спорный.

საბაბი (არაბ.), ს. მიზეზი, причина, поводъ, დავრ. 118; ჩემის საბაბით, изъ за меня, დავრ. 156; **საბაბობა**, ს. მიზეზობა, поводъ, მირ. 105.

საბაგირე, ზედ. სათოკე, канатный.

საბადაგე, ზედ. сиропный.

საბადრაგო, ს. მიზდი ბადრაგობისა, ე. ი. გაცილებისა, плата за конвоированіе, დარეჯ. 2—68.

საბადულობა, ს. ვისაც რა აბადია, ე. ი. ქონება, имущество.

საბადური, ს. ბადით თევზთ სანადირო ადგილი, мѣсто, гдѣ производятся рыбная ловля, ან საბუდარი, гнѣздо, რუსუდ. 305.

საბაეთო, ზედ. საგლოველი, სამწუხარო, плачевный, горестный; -ხმა, плачевный голосъ.

საბაზიერო, ზედ. ბაზიერთ შესახვედრი; ბაზიერთ სადგომი სახლი; сокольничій, жилище сокольниковъ, ან სასარგებლოდ ბაზიერთა ღებულობა; повинность въ пользу сокольничьихъ, გუჯ. 40.

საბაზმაგე, ს. სასანთლე, ლამპა; ზაქარ. 4—2, подсвѣчникъ, лампа.

საბაზი, ს. იმერ. рожь.

საბაზრო, ზედ. ბაზრისადმი საკუთნველი, ან თვით ბაზარი, рыночный; рынокъ; ქილ. 214.

საბაითი, ს. ოთხის ვეგით თამაშობა, ოთხი, игра въ четыре бабки.

საბაკო, ს. გარს მოვლებული ღობე, околица, ქილ. 626.

საბალახე, საბალახო, ს. სადაც ბალახი მოდის, მწვანე მინდორი; ბალახთ სათიბი ან საძოვარი; ღებულობა გამოკვებისათვის ხართა, ცხვართა, ღორთა მაგალ. საბალახე ღორისა ან ცხვრისა აიღებოდა ასზედ ორი ღორი ან ცხვარი; пастбище; сѣнные покосы; подать за потраву скота; დასტ. 7, 29, 5; გუჯ. 16, 33; საშ. ვახტ. 171; რუსუდ. 645.

საბამბე, ს. ადგილი სადაც ბამბა მოდის, мѣсто гдѣ растетъ хлопчатникъ, გუჯ. 30.

საბამი, -ყელისა, ожерелье, **საბამი ხელისა**, запястіе, браслетъ, ვეფხ. 497.

საბანაკო, ზედ. ან ს. სალაშქრო ან თვით ბანაკი, лагерный; лагерь, станъ; რიცხვი 33—1; 1 ქართ. 323.

საბანებელი, საბანელი, ზედ. გასაბანი, საბანებელი; ან აბანო, ავაზანი, გინა ემბაზი, купальный; купальня, ванна; ეზრა. 1—9; ნაუმ. 2—6; ნეემია. 11—14; იოან. 5—2; 9—7, 8; -წყალი, вода для умыванія, -წამალი, примочка, საბანლად, для умыванія, ვეფხ. 326.

საბანი, ს. ზედ-დასახურავი ძილის დროს, одѣяло.

საბანდული, ზედ. ბანდულისადმი საკუთნველი, къ лаптямъ относящійся.

საბაოთი (ებრ.), ს. -ღმერთი, Саваоѳъ, 1 ქართლ. 315.

საბაჟო, ზედ. ან ს. ბაჟისადმი საკუთნველი; ან ბაჟის ასაღები ადგილი; пошлинный; пошлина; таможня; 2 ქართლ. 519.

საბარათაშვილო, ს. სამკვიდრო ბარათა შვილისა, владѣнія Баратовыхъ, დასტ. 99.

საბარგე, -რგო, ზედ. багажный.

საბარველი, ზედ. დასახნავი მიწა, пахатный.

საბარკალი, ს. მოკლე ხმალი ცხენზედ დასაკრავი, საბ. ლ.

საბარძი, ს. ცვივის გვარი ხე ეკლიანი; хвойное дерево, можжевельникъ, 3 მეფეთ. 19—4.

საბარკლე, საბარკული, ს. საწვივე აბჯარი, часть латъ, покрывающихъ ноги, 2 ეზრა. 4—18; 1 მეფ. 17—5.

საბარო, ს. ურემი დაბალ-ქალებიანი, телѣга, повозка для тяжестей.

საბასრობელი, ზედ. საზრახავი; საკიცხველი, მასხარად ასაგდები, издѣвательный, порицательный, позорный; 2 სჯული 28—37.

საბატე, ზედ. гусиный; гусятня.

საბატიო, ზედ. პატივცემული, ჩინებული; почетный, знатный; ვისრ. 17; საშ. ვახტ. 12; საბატიო კაცის შვილი, вельможа, сынъ знатнаго, საშ. ვახტ. 202; **საბატიობა**, ს. პატივცემულობა; დიდიკაცის შვილობა; почетность; знатность; ალბ. 130; ვეფხ. 615; ვისრ. 17; **საბატიური**, ზედ. დიდკაცური, почетный, რუსუდ. 963.

საბატონო, ზედ. ბატონისადმი საკუთნველი; სამეფო; საბძანებელი ბატონისა ან მეფისა; господскій, помѣщичій; царскій; владѣніе господина или царя; რუსუდ. 355; помѣстье; რუსუდ. 355; გუჯ. 29; 2 ქართლ. 295; 536; ვახტ. საშ. 202; ვეფხ. 635; -სათხოვარი, оброкъ, -გლეხი, помѣщичій крестьянинъ, **საბატონოდ**, ზზ. на царство, 2 ქართლ. 520; **საბატონო**, ს. ბატონისათვის მუშაობა, барщина, დასტ. 6; **საბატონიშვილო**, ზედ. საუფლის წული, удѣльное имѣніе царскихъ дѣтей.

საბაქა, ს. ფულის ჩამომსხმელი, плавильщикъ монетъ, დასტ. 39, 40.

საბაღე, ზედ. ბაღისა მაგალ. ადგილი, садовый, ვახტ. საშ. 12.

საბაღნარო, ს. ბაღი, წალკოტი, садъ, ვეფხ. 35.

საბებიო, მაგალ. სასწავლებელი, повивальный.

საბგური, ზედ. საყარაულო, სადარაჯო, караульный, 1 ქართლ. 334, караульня.

საბეგრე, -რო, ზედ. ქვემდებარე ბეგარისა, податной; საბეგრო მუშაობა, ე. ი ხვნა, თესა და ლეწვა, барщина, გუჯ. 33; საშ. გიორგ. 29.

საბედნიერო, ზედ. ბედნიერობის მომასწავებელი, къ счастію относящійся, для счастія; ქილ. 21, 657.

საბეზღარი, ზედ. დასაბეზღებელი, ябедническій, наговорный, ქილ. 532, 558.

საბელი (არაბ.), ს. მსხვილი თოკი: მკედის უმსხოსი: **ზეზია;** ზეზის უმსხოსი: **ბაწარია;** ბაწარზედ უმსხვილესი: **თოკია და შოგაგანი;** კარავთ დასაბმელი თოკი **წალია;** ცხენთ ფეხთ გასაბმელი **ტოილოა;** შორს სასროლი თოკი მროწლეთა შესაპყრობლად **საგდებელი ან ქამანდი;** თივისაგან შეგრეხილი **გორილი, გვარილი;** ხის ხრალთაგან შეგრეხილი, **ავრიტი;** აბრეშუმისაგან ან ხვასტანგთ წელებისაგან **ლამბი ან ლარი;** მოსაშთობელსა თოკსა **შიშთვილი;** საპალნეთ შესაკრავი **საკოჭავი;** გრძლად და ფართოდ ნაქსოვსა ლაზლის საბელსა **ქარშიკი;** ტყავისას **თასმა;** თასმათაგან დაწნულსა **ღვედი;** ამგვარსავე ერქვინის დასაკრავსა **ევანი და ჯამბარა;** ურემსა ზედა ტვირთის გადასაკრავსა **ჭაპანი;** ნავთა და ლუზათა დასაბმელსა **ბაგირი;** веревка, ფსალმ. 15—5.

საბერველი, საბერავი, ს. ცეცხლის გასაღვივებელი გუდა, поддувальный мѣхъ у кузнецовъ; ქილ. 529; მროვ. 65; იერემ. 6—22

საბეჭდავი, ს. დასაბეჭდი; სახლი სადაც წიგნები იბეჭდება, печатный; типографія, მარკ. 1—10; დაიდო გულსა ჩემსა, ვითარცა საბეჭდავი, какъ печать запечатлѣлась на душѣ моей.

საბეჭავი, ს. ძვლის დანა, ხმარებული ქსოვაში, ткальный челнокъ или костяной ножъ для тканія.

საბეჭური, ს. ლევინტონარი, სამხრე მონაზონთა, короткая монашеская мантія, საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ; эпитрахиль, გუჯ.

საბეჟითო, ნ. საცაღი, -დელი.

საბზელი, ს. ბზის შესანახავი ფაცხა, мякинница, ополовня, сарай для поклажи плевъ, мякины, ქილ. 374, ბაქრ. 170.

საბზობო, ზედ. ბზობის კვირისაღმი საკუთნველი, къ вербному воскресенію относящійся.

საბი, ს. უბე საკერავისა, клинъ у рубашки.

საბი, ს. შავი და ტკბილი ყურძენი.

საბიჭო, ზედ. ბიჭისაღმი საკუთნველი, ребячій, лакейскій.

საბლარდნელი, ს. მანდილი გასახვევი რისამე; ან საგრაგნელი ტანისა, ისაი. 63—2; შესახვეველი; платокъ для завертыванія чего либо; обвивка, обвой, 2 ქართლ. 346; გუჯ. 30.

საბლური, ზედ. საბელსავით დაწნული, крученный какъ веревка, ქილ. 116.

საბმელი, ზედ. დასაბმელი, привязь.

საბნელეთი, ს. ბნელი საპყრობილე; ჯოჯოხეთი, темница; адъ; საბ. ლ.

საბნელო, ს. გლოვის კარავი ან სახლი, траурная комната, 2 ქართლ. 289; დარეჯ. 2—122.

საბოგანო, ზედ. უსახლვარო გლეხისაღმი საკუთნველი, относящійся къ бобылю, **-ბარათი,** купчая на безземельнаго крестьянина, ალექ. 130.

საბოდიშო, ზედ. ბოდიშის მოსახდელი, подлежащій извиненію.

საბოზარი, საბოზველი, საბოზო, ს. საკახპო, блудилище, ქილ. 117; მოურავ. 87; ან ბოზების შესაფერი, приличный для проститутокъ; ვისრ. 5.

საბოლოვო, ზედ. საუკუნოდ გამოსაყენებელი ან გამოსადეგი მომავალის ჩამომავლობისათვის; გუჯ. 14; სიგ. ჩოლაყ. № 36; ბოლო, დასასრული; годный на будущее время для потомства; конецъ: რუსუდ. 250; 2 ქართლ. 544; ვინ იცის საბოლოვოდ საქმე რა რიგად მოხდება, кто знаетъ какой оборотъ приметъ дѣло въ будущемъ; საბოლოვო არა ჰჩანს, невидать конца, გორგ. 58; ჩემს საბოლოვოს ვერა ხედვენ, они не видятъ по мнѣ наслѣдниковъ, 2 ქართლ. 320.

საბოლოვოს გამსინჯავი, предвидящій послѣдствія, ქილ. 137.

საბორკილო, ს. плата за освобожденіе отъ кандалъ, 440 Кавк. Календарь за 1859 г.

საბომონე, ზედ. საკერპო, капищный.

საბოროტო, ზედ. საავო, საავკაცო, злостный, злобный, ერისთ. 123; **საბოროტოდ,** ზზ. საავკაცოდ, იერემ. 39—16; во зло, -ტრფიალება, любовь съ преступною цѣлью, ლოლ. 26.

საბოსტნე, ს. ბოსტნის ადგილი ან თვით ბოსტანი, огородное мѣсто; огородъ.

საბოქაულო, ს. ბოქაულის კერძი, доля, причитающаяся за службу есаулу.

საბოძვარი, ს. სანიჭარი, უაღრესთაგან საჩუქარი, награда, милость, даръ; საბოძვარ-ხშირი, ე. ი. ხელ-ფურჩი, უხვად გამცემი, ვეფხ. 60; щедрый для наградъ.

საბოჭო, ს. повинность курами.

საბლოლა, ს. გურ. ბზრიალა, волчокъ, ბაქრ. 188.

საბრალო, საბრალობელი, ზედ. შესაბრალებელი, შესაბრალი, საცოდავი, несчастный, жалкій, достойный сожалѣнія, бѣдный; ვეფხ. 42; ვისრ. 34; **საბრალოდ,** ზზ. жалостно, ალბ. 83; საბრალოა, онъ достоинъ сожалѣнія, **საბრალობა.**

საბრალოება, ს. სიბრალული, შეცოდება, жалость, (ვესაბრალოვები, -ვე), ზ. თვ. შევებრალები, შევეცოდები, жалѣть кого, ქილ. 526; ვისრ. 42.

საბრი (არაბ.), ს. აზუა, сабуръ, -ყვითელი, желтый сабуръ, შავი საბრი, черный сабуръ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; საბრი უსყური, კარაბ?

საბრიყვო, ზედ. უზდელური, невѣжественный.

საბრკმობელი, საბრკმელი, ს. ფეხის წასაკრველი; საფრხე, საცთური; камень преткновенія; соблазнъ.

საბრკულნი, ნ. ქიშქანი.

საბრუალა, ნ. ბზრიალა, გურულ. волчокъ.

საბრკოლებელი, ზედ. დასაბრკოლებელი, что служитъ къ препятствію; 1 ქართლ. 126.

საბრუნებელი, ზედ. მოსაბრუნებელი, приводящій въ чувство, რუსუდ. 66.

საბრძანებელი, საბრძანისი, ზედ. приказный, ს. სასამართლო ადგილი; ან სახელმწიფო, სამფლობელო, სადაც ბძანება ვისიმე მუშაობს; приказъ присутственное мѣсто; владѣніе, держава, государство; ფსალ. 113—2; ვეფხ. 62, 1588.

საბრძნო, ს. სიბრძნე, мудрость, ქილ.

საბრძო, საბრძოლი, საბრძოლველი, ზედ. საბრ…

სომარი, სალაშქრო, боевой, ратный, 2 ქართლ. 390; ჩხუბი საბრძოსა მიჯნასა მიადგა, споръ дошелъ до предѣловъ войны, ქილ. 352; საბრძოლი ადგილი, мѣсто битвы, რუსუდ. 962; შენსა და ჩემსა საბრძოლველი რა არის, какой поводъ войны между мною и тобою; დარეჯ. 72; ანდრ. 44; **საბრძოლი**, ზედ. საომარი ციხე და სხ. осадный, для осады, მროვ. 140; **საბრძოლველი** აბჯარი, военный доспѣхъ; ანდრ. 126; მოურავ. 64; საბრძოლი, ს. და აღაშენნე მას ზედა წინა საბრძოლი, и построй на немъ укрѣпленія противъ него, იეზეკ. 4—2.

საბრჭო, საბჭო, ზედ. სადაო, საცილობელი; გასასინჯავი, მოსაფიქრებელი; დასკვნილობა სამართლისა, судебный, тяжебный; подлежащій сужденію; приговоръ; **საბჭო**, вознагражденіе судьи, ბაქრ. 310, ალბ. 35, 53; 1 ქართლ. 256; 2 ქართლ. 528; -ს. სასამართლო, судебное мѣсто, судилище; 1 ქართლ. 343; საბჭო დასწერა, онъ написалъ приговоръ, ანდრ. 63; საბჭოდ, ზზ. для сужденія; для исканія по суду; на судъ; გორგ. 213; მოურ. 13.

საბრხე, საფრხე, ს. ფეხთ მოსაბამი მახე; დასაბრკოლებელი, საცთური; ფსალ. 30—4; 34—8; сѣть для ловли звѣрей; соблазнъ; ნ. საფრხე.

საბრჯენელი, მაგალ. ჯოხი, ს. палка на которой кто опирается; опора.

საბუდარი, ს. საბუნაგო, гнѣздо; нора. იერემ. 10—22; корзина для вывода цыплятъ, ერისთ. 16.

საბუთი (არაბ.) ს. ალმოჩინება, სიტყვა ან წერილი სიმართლისა, доказательство, доводъ.

საბუნაგო, ს. საბუდარი, სორო, ჩიბე, ბუნაგი, гнѣздо, логовище, трущоба, საბუნაგო თევზთა, ნ. ღრუდო; ქილ. 171.

საბურავი, -რველი, ს. თავსახურავი ან გადასაფარებელი; სართული; покрышка; покрывало; крыша; გომოსლ. 26—6; 28—26; ვეფხ. 1142; ვისრ. 175; **საბურველობა** (ვესაბურველები, -ლე), ზ. თვ. გარდავეფარები, служить покрываломъ; **საბურვიანი**, ზედ. покрытый.

საბურთალი, ზედ. ან ს. ბურთის სათამაშო, მაგალ. მოედანი; поприще для игры въ мячъ; ვეფხ. 100; მროვ. 13; რუსუდ. 572.

საბუსნო, ს. სადარნო, სადარილო, მტერთ დასამალავი ადგილი, мѣсто засады, ვეფხ. 1406; ქილ. 215.

საბუხარი, მრ. საბუხრები, ს. სამღვდელოთა შესამოსელთაგანი მაჯებზედ შესაცმელი, поручи, რუსუდ. 354, 2 ქართლ. 26.

საბუარანი (არაბ.), ს. ყარამ. გმირი, ბუმბერაზი, герой.

საბძელი, საბჭო, ნ. საბზელი, საბრჭო.

საგაზაფხულო, ზედ. გაზაფხულისადმი საკუთნველი, весенній.

საგათა, ს. летаргическій сонъ, სიბრ. 99, -შეჰქონდა, онъ былъ въ летаргическомъ снѣ.

საგაზრდილო, ს. სამშობლო ქვეყანა, родина, ვეფხ. 211.

საგანზრახო, ზედ. საგულვებელი, გულში ნაქონი, задуманный, ქილ. 343.

საგაისო, ზედ. სამერმისო, საკულადღეო, на будущее время.

საგალი, ს. მცენ. ძირნაოცი, мольная трава, ბუნ. ლ; blattaria; **კირ-საგალი**, ს. კირში არეული საგალი თევზთ საჭერად, мольная трава, смѣшанная съ извѣсткой для ловли рыбъ; ქართლ. ცხოვრ. 2 ტ. 29 გვერდი, ფრანც. თარგმ.

საგალობელი, ს. კანონი ცისკრისა ან სერობის სძლის პირზედ სათქმელი; ორგანო, საკრავი გალობის ხმაზედ; ფსალ. 80—2; 137—2; гимнъ, пѣснь божественная, канонъ; органъ, ისაი. 23—1, საგალობელ ვჰყოფ სახელსა შენსა, воспою имя твое.

საგალობო, ზედ. საქებელი გალობით, хвалебный, მარტ. 1—207.

საგამგეო, ზედ. административный.

საგამდლო, ს. სამოახლო ოთახი, дѣвичья.

საგამზრდელო, ზედ. აღსაზრდელი, воспитательный.

საგამომჩვენებლო, ზედ. დიდ-დიდებული, დიდმშვენიერი, торжественный, რუსუდ. 640, 901.

საგამყოფო, ზედ. გასაყოფი, раздѣльный.

საგანაზრახოდ, ზზ. განგებ, нарочно, რუსუდ. 663.

საგანაყოფო, ზედ. გასაყოფი, подлежащій раздѣлу, -ყმა, крестьяне подлежащіе раздѣлу, ბუჟ. 19.

საგანაჩენო, ზედ. განაჩენისადმი საკუთნველი, къ приговору относящійся, სამ. ვახტ. 205.

საგანგებო, ზედ. განზრახული, საგანაზრახო, нарочный, **-ბოდ**, ზზ. განზრახ, нарочно, რუსუდ. 663.

საგანგიო, ს. სახლი სამოხელეო, საბრძანებელი; გასაგებელი; ქარხანა, домъ приказа; управленіе; заводъ, мастерская; ქილ. 674; 519; -განმგებელი, ს. ეზოს მოძღვარი, домоправитель, საბ. ლ.

საგანი, ს. ისრის ნიშანი, განი, მიზანი; ჰაზრი, განზრახვა; გულის-წადილი, გულის-ხმა, შინა განი ძალი არსისა, არსი; цѣль, мишень; намѣреніе; предметъ; საგანში მოხვედრება, попасть въ цѣль; ნივთიერი საგანი, предметъ вещественный, საგანი წერილისა, предметъ сочиненія.

საგანმგებლო, ზედ. განსაგებელი, управленіе.

საგანძური, ს. განძი, საღარო, საუნჯე, сокровище, кладъ, ვეფხ. 54.

საგარეო, ზედ. გარეობაში სახმარი; სალაშქრო; внѣшній, употребляемый во внѣ; нарядный, праздничный; походный, парадный.

საგარეჯო, ს. თხელი პური ლავაშზედ უფრო მოსქე, лепешка тонкая и длинная, получившая свое названіе отъ мѣстечка Гареджа, დასტ. 97.

საგარი, ს. საგზალი, провизія, იერემ. 11—5.

საგასაღებო, ზედ. გასაღებისადმი საკუთნველი, ключной.

საგასამყოფლო, ზედ. გასაყოფი, გასაწილადი, раздѣльный, კავშ. 102.

საგზოლველი, ზედ. მოსახარშავი, пищеварительный.

საგზოლისი, ს. სახაშე, ბაზრის სამზარეულო, харчевня.

საბედნიერო, ზედ. ბედნიერობის მომასწავებელი, къ счастію относящійся, для счастія; ქილ. 21, 657.

საბეზღარი, ზედ. დასაბეზღებელი, ябеднический, наговорный, ქილ. 532, 558.

საბელი (არაბ.), ს. მსხვილი თოკი; მკედის უმსხოსი: **ზეზია**; ზეზის უმსხოსი: **ბაწარია**; ბაწარზედ უმსხვილესი: **თოკია და შტაგანი**; კარავთ დასაბმელი თოკი **წალია**; ცხენთ ფეხთ გასაბმელი **ტოილოა**; შორს სასროლი თოკი მრონწლეთა შესაპყრობლად **საგდებელი ან ქამანდი**; თივისაგან შეგრეხილი **გორილი, გვარილი**; ხის ხრალთაგან შეგრეხილი, **ავრიტი**; აბრეშუმისაგან ან ხვასტანგთ წელებისაგან **ლამბი ან ლარი**; მოსაშთობელსა თოკსა **შიშთვილი**; საპალნეთ შესაკრავი **საკოჭავი**; გრძლად და ფართოდ ნაქსოვსა ლაზლის საბელსა **ქარშიკი**; ტყავისას **თასმა**; თასმათაგან დაწნულსა **ღვედი**; ამგვარსავე ერქვინის დასაკრავსა **ევანი და ჯამბარა**; ურემსა ზედა ტვირთის გადასაკრავსა **ჭაპანი**; ნავთა და ლუზათა დასაბმელსა **ბაგირი**; веревка, ფსალმ. 15—5.

საბერველი, საბერავი, ს. ცეცხლის გასაღვივებელი გუდა, поддувальный мѣхъ у кузнецовъ; ქილ. 529; მროვ. 65; იერემ. 6—22

საბეჭდავი, ს. დასაბეჭდი; სახლი სადაც წიგნები იბეჭდება, печатный; типографія, მარკ. 1—10; დაიდო გულსა ჩემსა, ვითარცა საბეჭდავი, какъ печать запечатлѣлась на душѣ моей.

საბეჭავი, ს. ძვლის დანა, ხმარებული ქსოვაში, ткальный челнокъ или костяной ножъ для тканія.

საბეჭური, ს. ლევინტონარი, სამხრე მონაზონთა, короткая монашеская мантія, საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ; эпитрахиль, გუჯ.

საბეჯითო, ნ. საცადი, -დელი.

საბზელი, ს. ბზის შესანახავი ფაცხა, мякинница, ополовня, сарай для поклажи плевъ, мякины, ქილ. 374, ბაქრ. 170.

საბზობო, ზედ. ბზობის კვირისადმი საკუთნველი, къ вербному воскресенію относящійся.

საბი, ს. უბე საკერავისა, клипъ у рубашки.

საბი, ს. შავი და ტკბილი ყურძენი.

საბიჭო, ზედ. ბიჭისადმი საკუთნველი, ребячій, лакейскій.

საბლარდნელი, ს. მანდილი გასახვევი რისამე; ან საგრაგნელი ტანისა, ისაი. 63—2; შესახვეველი; платокъ для завертыванія чего либо; обвивка, обвой, 2 ქართლ. 346; გუჯ. 30.

საბლური, ზედ. საბელსავით დაწნული, крученный какъ веревка, ქილ. 116.

საბმელი, ზედ. დასაბმელი, привязь.

საბნელეთი, ს. ბნელი საპყრობილე; ჯოჯოხეთი, темница; адъ; საბ. ლ.

საბნელო, ს. გლოვის კარავი ან სახლი, траурная комната, 2 ქართლ. 289; დარეჯ. 2—122.

საბოგანო, ზედ. უსახლვარო გლეხისადმი საკუთნველი, относящійся къ бобылю, **-ბარათი**, купчая на безземельнаго крестьянина, ალექ. 130.

საბოდიშო, ზედ. ბოდიშის მოსახდელი, подлежащій извиненію.

საბოზარი, საბოზველი, საბოზო, ს. საკახპო, блудилище, ქილ. 117; მოურავ. 87; ან ბოზების შესაფერი, приличный для проститутокъ; ვისრ. 5.

საბოლოვო, ზედ. საუკუნოდ გამოსაყენებელი ან გამოსადეგი მომავალის ჩამომავლობისათვის; გუჯ. 14; სიგ. ჩოლაყ. № 36; ბოლო, დასასრული; годный на будущее время для потомства; конецъ: რუსუდ. 250; 2 ქართლ. 544; ვინ იცის საბოლოვოდ საქმე რა რიგად მოხდება, кто знаетъ какой оборотъ приметъ дѣло въ будущемъ; საბოლოვო არა ჰჩანს, невидать конца, გორგ. 58; ჩემს საბოლოვოს ვერა ხედვენ, они не видятъ по мнѣ наслѣдниковъ, 2 ქართლ. 320.

საბოლოვოს გამსინჯავი, предвидящій послѣдствія, ქილ. 137.

საბორკილო, ს. плата за освобожденіе отъ кандалъ, 440 Кавк. Календарь за 1859 г.

საბომონე, ზედ. საკერპო, капищный.

საბოროტო, ზედ. საავო, საავკაცო, злостный, злобный, ერისთ. 123; **საბოროტოდ**, ზზ. საავკაცოდ, იერემ. 39—16; во зло, -ტრფიალება, любовь съ преступною цѣлью, ლოდ. 26.

საბოსტნე, ს. ბოსტნის ადგილი ან თვით ბოსტანი, огородное мѣсто; огородъ.

საბოქაულო, ს. ბოქაულის კერძი, доля, причитающаяся за службу есаулу.

საბოძვარი, ს. სანიჭარი, უაღრესთაგან საჩუქარი, награда, милость, даръ; საბოძვარ-ხშირი, ე. ი. ხელ-ფურჩი, უხვად გამცემი, ვეფხ. 60; щедрый для наградъ.

საბოჭო, ს. повинность курами.

საბღოლა, ს. გურ. ბზრიალა, волчокъ, ბაქრ. 188.

საბრალო, საბრალობელი, ზედ. შესაბრალებელი, შესაბრალი, საცოდავი, несчастный, жалкій, достойный сожалѣнія, бѣдный; ვეფხ. 42; ვისრ. 34; **საბრალოდ**, ზზ. жалостно, ალბ. 83; საბრალოა, онъ достоинъ сожалѣнія, **საბრალობა, საბრალოება**, ს. სიბრალული, შეცოდება, жалость, (ვესაბრალოვები, -ვე), ზ. თვ. შევებრალები, შევეცოდები, жалѣть кого, ქილ. 526; ვისრ. 42.

საბრი (არაბ.), ს. აზუა, сабуръ, -ყვითელი, желтый сабуръ, შავი საბრი, черный сабуръ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; საბრი უსყური, კარაბ?

საბრიყვო, ზედ. უზდელური, невѣжественный.

საბრკმობელი, საბრკმელი, ს. ფეხის წასაკრველი; საფრხე, საცთური; камень преткновенія; соблазнъ.

საბრკულნი, ნ. ქიშქანი.

საბრუალა, ნ. ბზრიალა, გურულ. волчокъ.

საბრკოლებელი, ზედ. დასაბრკოლებელი, чыо служитъ къ препятствію; 1 ქართლ. 126.

საბრუნებელი, ზედ. მოსაბრუნებელი, приводящій въ чувство, რუსუდ. 66.

საბრძანებელი, საბრძანისი, ზედ. приказный; ს. სასამართლო ადგილი; ან სახელმწიფო, სამფლობელო, სადაც ბძანებს ვისიმე მუშაობს; приказъ, присутственное мѣсто; владѣніе, держава, государство; ფსალ. 113—2; ვეფხ. 62, 1588.

საბრძნო, ს. სიბრძნე, мудрость, ქილ.

საბრძო, საბრძოლი, საბრძოლველი, ზედ. საომი,

სომარი, სალაშქრო, боевой, ратный, 2 ქართლ. 390; ჩხუბი საბრძოლსა მიჯნასა მიადგა, споръ дошелъ до предѣловъ войны, ქილ. 352; საბრძოლი ადგილი, мѣсто битвы, რუსუდ. 962; შენსა და ჩემსა საბრძოლველი რა არის, какой поводъ войны между мною и тобою; დარეჯ. 72; ანდრ. 44; **საბრძოლი**, ზედ. საომარი ციხე და სხ. осадный, для осады, მროვ. 140; **საბრძოლველი** აბჯარი, военный доспѣхъ: ანდრ. 126; მოურავ. 64; საბრძოლი, ს. და აღაშენნე მას ზედა წინა საბრძოლი, и построй на немъ укрѣпленія противъ него, იეზეკ. 4—2.

საბრჭო, საბჭო, ზედ. სადაო, საცილობელი; გასასინჯავი, მოსაფიქრველი; დასკვნილობა სამართლისა, судебный, тяжебный; подлежащій сужденію; приговоръ; **საბჭო**, вознагражденіе судьи, ბაქრ. 310, ალბ. 35, 53; 1 ქართლ. 256; 2 ქართლ. 528; -ს. სასამართლო, судебное мѣсто, судилище; 1 ქართლ. 343; საბჭო დასწერა, онъ написалъ приговоръ, ანდრ. 63; საბჭოდ, ზზ. для сужденія; для исканія по суду; на судъ; გორგ. 213; მოურ. 13.

საბრხე, საფრხე, ს. ფეხთ მოსაბამი მახე; დასაბრკოლებელი, საცთური; ფსალ. 30—4; 34—8; сѣть для ловли звѣрей; соблазнъ; ნ. საფრხე.

საბრჯენელი, მაგალ. ჯოხი, ს. палка на которой кто опирается; опора.

საბუდარი, ს. საბუნაგო, гнѣздо; нора, იერემ. 10—22; корзина для вывода цыплятъ, ერისთ. 16.

საბუთი (არაბ.) ს. აღმოჩინება, სიტყვა ან წერილი სიმართლისა, доказательство, доводъ.

საბუნაგო, ს. საბუდარი, სორო, ჩიბე, ბუნაგი, гнѣздо, логовище, трущоба, საბუნაგო თევზთა, ნ. ღრუდო; ქილ. 171.

საბურავი, -რველი, ს. თავსახურავი ან გადასაფარებელი; სართული; покрышка; покрывало; крыша; გომოსლ. 26—6; 28—26; ვეფხ. 1142; ვისრ. 175; **საბურველობა** (ვესაბურველები, -ლე), ზ. თვ. გარდავეფარები, служить покрываломъ; **საბურვიანი**, ზედ. покрытый.

საბურთალი, ზედ. ან ს. ბურთის სათამაშო, მაგალ. მოედანი; поприще для игры въ мячъ; ვეფხ. 100; მროვ. 13; რუსუდ. 572.

საბუხნო, ს. სადარნო, სადარილო, მტერთ დასამალავი ადგილი, мѣсто засады, ვეფხ. 1406; ქილ. 215.

საბუხარი, მრ. საბუხრები, ს. სამღვდელოთა შესამოსელთაგანი მაჯებზედ შესაცმელი, поручи, რუსუდ. 354, 2 ქართლ. 26.

საბყარანი (არაბ.), ს. ყარამ. გმირი, ბუმბერაზი, герой.

საბძელი, საბჭო, ნ. საბზელი, საბრჭო.

საგაზაფხულო, ზედ. გაზაფხულისადმი საკუთნველი, весенній.

საგათა, ს. летаргическій сонъ, სიბრ. 99, -შეჰქონდა, онъ былъ въ летаргическомъ снѣ.

საგაზრდილო, ს. სამშობლო ქვეყანა, родина, ვეფხ. 211.

საგანზრახო, ზედ. საგულვებელი, გულში ნაქონი, задуманный, ქილ. 343.

საგაისო, ზედ. სამერმისო, საკულადღეო, на будущее время.

საგალი, ს. მცენ. ძირნაოცი, мольная трава, ბუნ. ლ; blattaria; **კირ-საგალი**, ს. კირში არეული საგალი თევზთ საჭერად, мольная трава, смѣшанная съ извѣсткой для ловли рыбъ; ქართლ. ცხოვრ. 2 ტ. 29 გვერდი, ფრანც. თარგმ.

საგალობელი, ს. კანონი ცისკრისა ან სერობის სძლის პირზედ სათქმელი; ორგანო, საკრავი გალობის ხმაზედ; ფსალ. 80—2; 137—2; гимнъ, пѣснь божественная, канонъ; органъ, ისაი. 23—1, საგალობელ ვჰყოფ სახელსა შენსა, воспою имя твое.

საგალობო, ზედ. საქებელი გალობით, хвалебный, მარტ. 1—207.

საგამგეო, ზედ. административный.

საგამდლო, ს. სამოახლო ოთახი, дѣвичья.

საგამზრდელო, ზედ. აღსაზრდელი, воспитательный.

საგამომჩვენებლო, ზედ. დიდ-დიდებული, დიდ-მშვენიერი, торжественный, რუსუდ. 640, 901.

საგამყოფო, ზედ. გასაყოფი, раздѣльный.

საგანაზრახოდ, ზზ. განგებ, нарочно, რუსუდ. 663.

საგანაყოფო, ზედ. გასაყოფი, подлежащій раздѣлу, -ყმა, крестьяне подлежащіе раздѣлу, გუჯ. 19.

საგანაჩენო, ზედ. განაჩენისადმი საკუთნველი, къ приговору относящійся, სამ. ვახტ. 205.

საგანგებო, ზედ. განზრახული, საგანაზრახო, нарочный, **-ბოდ**, ზზ. განზრახ, нарочно, რუსუდ. 663.

საგანგიო, ს. სახლი სამოხელეო, საბრძანებელი; განსაგებელი; ქარხანა, домъ приказа; управленіе; заводъ, мастерская; ქილ. 674; 519; -განმგებელი, ს. ეზოს მოძღვარი, домоправитель, საბ. ლ.

საგანი, ს. ისრის ნიშანი, განი, მიზანი; ჰაზრი, განზრახვა; გულის-წადილი, გულის-ხმა, შინა განი ძალი არსისა, არსი; цѣль, мишень; намѣреніе; предметъ; საგანში მოხვედრება, попасть въ цѣль; ნივთიერი საგანი, предметъ вещественный, საგანი წერილისა, предметъ сочиненія.

საგანმგებლო, ზედ. განსაგებელი, управленіе.

საგანძური, ს. განძი, სალარო, საუნჯე, сокровище, кладъ, ვეფხ. 54.

საგარეო, ზედ. გარეობაში სახმარი; სალაშქრო; внѣшній, употребляемый во внѣ; нарядный, праздничный; походный, парадный.

საგარეჯო, ს. თხელი პური ლავაშზედ უფრო მოსქე, лепешка тонкая и длинная, получившая свое названіе отъ мѣстечка Гареджа, დასტ. 97.

საგარი, ს. საგზალი, провизія, იერემ. 11—5.

საგასაღებო, ზედ. გასაღებისადმი საკუთნველი, ключной.

საგასამყოფლო, ზედ. გასაყოფი, გასაწილადი, раздѣльный, კავშ. 102.

საგზოლველი, ზედ. მოსახარშავი, пищеварительный.

საგზოლიხი, ს. სახაშე, ბაზრის სამზარეულო, харчевня.

საგდებელი, საგდები, ს. ქამანდი, შორს საგდები საბელი ხვასცანგთ შესაპყრობლად, арканъ, сплокъ, რუსუდ. 278, 771; ვეფხ. 1389; მროვ. 49; **საგდებლოხანი**, ზედ. საქამანდე, сплочный, დარეჯ.

საგდოლი, ს. კარის დასაკეტი, щеколда, საბ. ლ.

საგებელი, საგები, ს. ქვეშ საფენი, ქვეშაგები, გასაშლელი რამ, постилка, постель; ვისრ. 81, 126, 173; ვეფხ. 347; 1014; სიბრ. 64; 7; დარეჯ. 49; 1 ქართლ. 244; რუსუდ. 23; ქილ. 365; საგებელი სიტყვისა, пререканіе; ლუკ. 2—37; **საგებელი**, ს. მიზღი, სამაგიერო, მისაგებელი, возмездіе; вознагражденіе, რომ. 1 — 27; **საგებლობა**, ს. возраженіе, შავთ. 102; **საგები**, ზედ. სათანადო, должное, подобающее, იერემ. 44—25, 25; გება საგებელისა, воздавать должное.

საგერგილო, ზედ. дѣло ловкости.

საგემებელი, ს. საჭმელი, пища, ქილ. 365.

საგერშო, ს. გერშის სამაგიერო გარდასახდელი, вознагражденіе за нанесеніе раны; ალ. 97.

საგვანი, ზედ. მსგავსი, მებრი, похожій, ქილ. 658; მარტ. 1—151 (ლექსი).

საგვარტომო, ზედ. фамильный; національный.

საგველა, ს. მცენ. სადაფა, ტეგანი, Арженецъ луговой, ერის. ლ; рута, ბუნ. ლ.

საგვემელი, ს. მოსაწყლავი, მოსაკუდინებელი, убійственный, დაბად. 4—23; გასალახავი, достойный наказанія.

საგვერდო, ზედ. გვერდისა, боковой, -მახვილი, кинжалъ.

საგზალი, ს. სახმელ-საჭმელი მოგზაურთა, путевая провизія, საქმ. 28—10; საუკუნო საგზალი, добрыя дѣла, ვისრ. 10.

საგზაო, ზედ. გზაზედ სახმარი, путевой, ნუზლი, путевая провизія.

საგზაური, ზედ. გზისათვის, путевой, ან გზა, მოგზაურობა, путь, путешествіе, იერემ. 2 — 28; 14—16.

საგზებელი, ს. ასანთები რამ, შეშა და მისთანანი, топливо, ისაი. 44—14.

საგზლება (ვუ), ზ. მ. საგზლად მივჰსცემ, снабжать на дорогу провизіею. [гательный.

საგინებელი, ზედ. საგიობელი, გასალანძღავი, ру-

საგიობელი, ზედ. საკიცხარი, საგინებელი, предосудительный, поносительный, საძრახი, დასაძრახავი, позорный, ვეფხ. 89; ვისრ. 171, მარტ. 2—25.

საგირაო- ზედ. закладной.

საგლახაო, ს. ან ზედ. გლახაკთ კაცთ სადგური; ან შესაფერი გლახაკისა; богадѣльня; нищенскій, საგლახაოდ დავდივარ, собираю милостыню, სიმრ. 166.

საგლეხო, ზედ. გლეხთადმი საკუთნველი, крестьянскій, -ფუძე, крестьянская усадьба, ალ. 56.

საგლინავი, ს. სასრიალებელი ყინულზედ, коньки.

საგლინველი, ზედ. ან ს. გასასრიალებელი; ან სასრიალო ადგილი ყინულზედ; къ катку принадлежащій; катокъ на льду; ფიზიკ. 108.

საგლოველი, ზედ. საბავთო, საგოდებელი, სავალალო, плачевный; траурный; 1ქართლ. 125.

საგმარება (მისაგმაროს, -რე), ზ. უ. ე. ი. მახვილით განმგმიროს, ვეფხ. 737, хотя бы онъ пронзилъ меня мечемъ.

საგმირო, ზედ. გმირთ საფერი, გმირული, ვეფხ. 374, геройскій.

საგმობარი, ზედ. საკიცხავი; საზრახი, поносительный; предосудительный, позорный; ქილ. 207, 319.

საგმობელი, ნ. საგმობარი.

საგნავი, ს. деревянная соха съ желѣзнымъ наконечникомъ.

საგნობა, სს. ნიშანში ამოღება, ნიშანში სროლა, стрѣльба въ цѣль, (ვსაგნობ, -ნე), ზ. მ. ნიშანში ვესვრი, стрѣлять въ цѣль, ვისრ. 66.

სათამაშო: **საგოგმანები**, ზედ. სათამაშო; служащій для игры, ხელის ხელ საგომმანები, ე. ი. ხელ და ხელ სატაცებელი, ხელ და ხელ სათამაშო, ვეფხ. 16; игорный, переходящій изъ руки въ руку.

საგოდისი, საგოდებელი, ზედ. სავაებო, საგლოველი, плачевный; მარტ. 2—111.

საგოდრე, ზედ. გოდრისადმი საკუთნველი, корзинный.

საგოზელი, ს. გასაგლესი, შესალები ან წასასმელი, щекотурка, мазь, замазка.

საგონებელი, ზედ. ან ს. სააზრო, საფიქრებელი; თვით ფიქრი, ჰაზრი; мнимый, мысленный; мысль, дума, раздумье; საქმ. 16—13; გალატ. 2—2; ვეფხ. 185; ვისრ. 12; რუსუდ. 64, 681; 39, 102; ქილ. 211; 270; საგონებელი შეექმნა, онъ сталъ задумывться, რუსუდ. 28; მოყვრად საგონებელი, предполагаемый родственникъ, ვისრ. 139; საგონებელ ჩემდა იყო, я всегда думалъ, ტიმ. 10; საგონებელს მივეცემი задумываться, გული საგონებლისაგან აზატი მქონდა, ვისრ. 181, я ни о чемъ недумалъ; საგონებელ არს, нужно думать, полагать, 2 ქართლ. შესავალი; საგონებელი ჩემდა იყო, ტიმ. 10; я завсегда думалъ, **საგონებლად**, ზზ. მოსაგონებლად, въ память, ვეფხ. 170; ერისთ. 81, **საგონებლობა**, ს. მოგონება; ფიქრი; память; рядумье; ქილ. 270, 468.

საგონი, ნ. საგონებელი, მარტ. 2—21.

საგორავი, საგორვებელი, -ვები, ზედ. გასაგორებლად სახმარი, катальный; цилиндра, საგორავი ლოდი, 1 მეფე. 14—14; 2 პეტრ. 2—22; 1 მეფ. камень, которую нужно катать; полевой кремень; საგორავი სტამბისა, валикъ (книгопеч.).

საგორი, ზედ. бугорный, შავთ. 44, 5—6.

საგრაგნელი, ს. გარემოსახვევი, обвертка.

საგრემი, საგრემელი, საგრემილებელი, საგრემილველი, ს. საოლავი, წარბთ სალებავი სურმა; коллирій, сурьма; იერემ. 4—30.

საგრილი, საგრილობელი, ს. თავის შესაფარები დაჩრდილებული ადგილი, საჩრდილობელი, сѣнь, тѣнь, 1 ქართლ. 76; საგრილად, ზზ. გასაგრილებლად, для освѣженія, ვეფხ. 83.

საგრკველი, ს. უკანა კარი; задній проходъ, 1 მეფეთ. 5—6; საბ. ლ. დაბეჭდილს დაბადებაში ჰწერი: **საზხდომელი**.

საგრობა, სს. походъ, (ვჰ), ზ. უ. ვლაშქრობ, ვჰგარეობ საბრძოლად, быть въ походѣ; воевать, ве-

сти войну; 1 კორ. 9—8; 1 ცომ. 1—19; შავთ. 79; (მსაგრობ, -რე), ზ. უ. მექომაგები, მშველი, защищаешь меня, заступаешься за меня, ალექს. 19; საგრობის საგზალი, провіантъ для похода, ქილ. 523.

საგრძელოდ, ზზ. დიდს ხანს, на долгое время, ვისრ. 59.

საგრძნეული, ზედ. სამისნო, სამოგვო, волшебный, დარეჯ. 2—77, 104.

საგრძნო, ზედ. მგრძნობელობითი, ощутительный.

საგრძნობელი, -ნობი, ს. ორღანო გარეგანთა გრძნობათა, რომელნიცა არიან ხუთნი: თვალი, ამისი მოქმედება არს ხედვა, გარნა ქვემდებარე ამისი ფერი, ყური, მოქმედება ამისი სმენა და ქვემდებარე ხმა და ზგერა; ცხვრის ნესტო, მოქმედება ამისი არს ყნოსა და ქვემდებარე სუნი; ენა და სასა, მოქმედება ამისი არს გემება და ქვემდებარე გემო; შეხება არს საგრძნობელი და თვით მოქმედებაცა, ამისი ქვემდებარე არს, რაიცა შეხებით იგრძნობის; чувство, пять чувствъ, 1 ქართლ. 278; ბარუქ. 6—48; მარც. 1—186.

საგუბარი, ს. დაგუბებული წყალი; წყლის დასაგუბარი, ოფო, ბოგირი; прудъ; плотина; заплота.

საგუდალი, ს. გუდისადმი საკუთნველი, мѣшечный,

საგუსჴელი, ნ. საგვემელი. [საბ. ლ.

საგუთნე, ზედ. გუთნისადმი საკუთნველი, плуговой.

საგულავო, ზედ. სასეირნო, къ гулянію относящееся, მრ. 104.

საგულე, ზედ. გულის დასაფარები, გულის პირი, нагрудникъ, манишка, საგულის პირე, იგივე საგულე.

საგულვებელი, ზედ. დაგულებული, საიმედო გულვებადი, полагаемый, имѣющійся въ виду, предположительный.

საგულისო, ზედ. გულითადი, сердечный, желанный, ვეფხ. 713; ვისრ. 81; -უბნობა, сердечный разговоръ.

საგულისო, ზედ. გულზედ მოსაყვანი, გასაჯავრებელი, приводящій во гнѣвъ.

საგულის-სმებელი, ზედ. გასაგონი, внятный, вразумительный.

საგულისხმო, ს. საფიქრებელი; ფიქრი; подлежащій вниманію; мысль, дума, მეცავ. 17; მარგ. 2—140; 1—10; 9—1; **საგულ-სმებელად**, для уразумѣнія.

საგუნდრუკე, ს. გუნდრუკის შესანახავი, сосудъ для храненія ладана, ცომ. 62.

საგუსი, საგუსალი, ს. საქუსალი, საქსოველი ქსელი ნაქსოვთა; ან ნაქსოვი; ნაწიბური კაბისა; основаніе въ ткани; ткань; опушка, обшивка у платья; გამოსლ. 28—33, 34; ლევიტ. 13—40; მსაჯ. 16—13, 14.

საგუშაგო, ს. საყარაულო; караульный; караульня.

სად, სადა, ზზ. ადგილობითი, რას ადგილს, гдѣ, куда; სად იყო, гдѣ онъ былъ, სადაც უნდა იყოს, гдѣ бы то ни было; სად მიხვალ, куда идешь, **სადაც**, гдѣ бы; **სადმე, სადამე**, гдѣ нибудь, гдѣ либо, **სადით, სადეთ**, куда; **საიდამ**, откуда, **სადამდე**, до котораго мѣста, მაშა სადამე, поэтому, посему.

სადა, სადაგი, ზედ. მარტივი; სანიადაგო, სამარადღეო; простой; всегдашній, будничный; სადაგი გულითა, простодушный, ქილ. 645; სადა, სადაგი დღე, будничный день, სადა ტანისამოსი, будничное платье.

სადაგე, ზედ. სადაგი, წრფელი, простой, მისი ბაგე, ლალთ სადაგე, ея уста, похожія на простаго рубина, ქილ. 536.

სადაგება (ვა), ზ. მ. გავახშირებ, განვამეორებ; განვამარტივებ, სანიადაგოდ ვაგებ; ვეფხ. 136; პირველი სტიხი: საუბარი ასადაგეს, ე. ი. საუბარი გაახშირეს; მეორე სტიხი: ბროლ ბალახში და გიშერი ასადაგეს, ე. ი. პირი, ტუჩი და შავნი ზილფები ერთმაერთს შეაწებეს; მესამე: მჭვრეტთა თავი ხელი ასადაგეს, ე. ი. შენთა მნახველთა თავი უჭკუოდ გაიხადესო; გული ჩემი ასადაგეს, ე. ი. გული ჩემი ასჯერ დადაგეს.

სადაგველი, ზედ. რკინა დაღის დასასმელად; დასადაღავი; клеймо, желѣзо для клейменія; подлежащій клейменію.

სადაგი, ნ. სადა.

სადაგიანი, ზედ. სადაგი, სადა, მარტივი, простой.

სადაგლად, ზზ. დასადაგავად, для прижиганія; ქილ. 427.

სადავე, ს. ლაგმის საჭერი თასმა, поводъ, возжи; бразды, ვეფხ. 84, 989; ვისრ 38; საქმ. 24 — 3; ნაომ. 2—3; ქილ. 511; სადავოდ გაზდა, выѣзжнвать лошадь, სიბრ. 78.

სადავო, სადაო, ს. საცილობელი, საპაექრო, споръ, искъ; спорный; **სადავოობა**, ს. სადაო საქმე, დავიდარაბა, тяжба.

სადად, ზზ. მარტივად, просто.

სადავიდარაბო, ზედ. спорный, тяжебный.

სადათ, ზზ. სად, гдѣ, 1 ქართლ. 72.

სადალაქო, ს. დალაქის დუქანი, цирюльня, ზედ. დალაქისადმი საკუთნველი, цирюльничій.

სადამდინ, -დის, ზზ. რომელს ადგილამდინ, до которыхъ поръ, დარეჯ. 105.

სადამე, ნ. სადმე, სამე; **სადაო**, ნ. სადავო.

სადაობა, სადაურობა, ს. ვინც რომლის ადგილიდამ არის; кто либо какой мѣстности; мѣсто происхожденія, откуда родомъ, ვეფხ. 1198, მროვ. 111; ცომ. 100; კაც. 99, 158; ქილ. 688; ნერგი ამოთხრილი და დანერგული სხვას ადგილსა მოიღებს გარდასლვასა ერთისაგან სადაობისა სხვად სადაობად, молодое дерево, выкопанное и пересаженное, переходитъ изъ одной мѣстности на другую мѣстность, კაც. 99; ჰკითხა მას სადაობა, онъ спросилъ у него, откуда онъ.

სადარაჯო, ს. საყარაულო, სახმილავი, караульный; караульня.

სადარბაზო, ზედ. სპალატო, დარბაზისადმი საკუთნველი, палатный, სადარბაზოდ, ზზ. სალაპარაკოდ, სამუსაიფოდ, სარჩევლად, для бесѣды, для совѣщанія; ვეფხ. 141, 1576; კაცია 28.

სადარდო, ს. საზრუნავი, печаль, забота, ქილ. 202.

სადარება (ვასადარებ, -რე), ზ. მ. ვადარებ, შევამსგავსებ, შევატოლებ, уподоблять, сравнивать, (ვესადარები, -რე), ზ. თვ. ვედარები, ვემსგავსები, уподобляться, ქილ. 67.

სადარი, ზედ. შესადარებელი, მსგავსი, подобный, ქილ. 450, შავთ. 3.
სადარიდო, სადარნო, სადაროვანი, ს. საზუსნო, ლაშქართ დასამალავი ადგილი, засада, скрытное мѣсто, гдѣ войско находится въ засадѣ, ისუ. 8—9: ვეფხ. 1405.
სადარ-მარმაში ს. კრეპი (ნაქსოვი), крепъ, флёръ.
სადარო, სადარნო, ზედ. შესადარი, მსგავსი; подобный, ვეფხ. 40, ქილ. 109; ან დარის მომასწავებელი, предвѣщающій хорошую погоду, სადარო მთვარე, луна предвѣщающая хорошую погоду.
სადაური, ზედ. საიდამ მოსული, откуда, съ какой мѣстности, დარეჯ. 2—57; ვეფხ. 254; 945; ან რა ნაირი, როგორი, каковой, სადაური საქმეა, приличное ли это дѣло; დარეჯ. 229; სადაური ლაპარაკია, идетъ ли этотъ разговоръ къ дѣлу, სადაურია, по каковски.
სადაურობა, ნ. სადაობა; სიბრ. 114; 1 ქართლ. 156.
სადაფა (არაბ.), მცენ. ტეგანი, рута (раст.), ბიანკ. ლ; ლუკ. 11—42; -მინდვრისა, მცენ. სატკბუნარი, луговая рута.
სადაფი (არაბ.), ს. მარგალიტის ნიჟარა ან ბუდე: перламутъ, жемчужная раковина, ბიანკ ლ. ვეფხ. 1439, 850; ბუნ. ლ. პ. ფ. ლ.
სადაფო, ს. საცისკრო (დაფიონი ცისკარია), относящійся къ утренней зарѣ, ვეფხ. 147.
სადაფქარი, ნ. დოხოკონი.
სადაღე, ზედ. დაღისადმი საკუთნველი, къ клеймeнію, относящійся; გული მისი რამინს სადაღე ხელით დაედაღა, Раминъ нанесъ ей клеймомъ рану въ сердце; ვისრ. 134, მისთვის თავი სადაღად დაგვედვა, мы рѣшились принести для него себя въ жертву, რუსუდ. 820.
სადგამი, ს. ცხვარი კაის მოდგმისა; баранъ хорошей породы, საბ. ლ. ნ. ცხვარი; პერანგის სადგამი, вставка у рубашки, заплата.
სადგარი, ს. რაზედაც დაიდგმის, на чемъ что стоитъ, განმ. თ. ვეფხ. 5.
სადგისი, ს. ტარიანი გრძელი საჩხვლეტი, шило.
სადგმელი, ს. საკერებელი, დასადები საკერავზედ, заплата, вставка для починки платья, 2 სჯულ. 22—12; ეზეკ. 13—18; გამოსლ. 28—39; მატ. 9—16.
სადგომი, ს. სახლი, საცხოვრებელი, ბინა; жилище, пристанище, пріютъ, квартира, ვეფხ. 1062; -გზაზედ, гостинница на станціи, გორგ. 32.
სადგური, ს. სადგომი მოგზაურთა, პანდუქსიონი, пріютъ, пристанище; квартира; постоялый дворъ, гостинница; 2 ქართლ. 372; ნავთ სადგური, пристань, ვეფხ. 634; სადგურის მოღვაწე, содержатель гостинницы.
სადგური, ს. ფუძე, усадьба; **სადგურება** (ვასადგურებ, -რე), ზ. მ. დავასახლებ, поселять кого на жительство, (ვისადგურებ, -რე), ზ. მიხ. დავსახლდები, поселяться, (ვუსადგურებ, -რე), ზ. მიხ. სადგურს მივსცემ, пріютить; 2 ქართლ. 431; ქილ. 409; (მესადგურები, -რე), შემომეკედლები, останавливаешься у меня на жительство, რუსუდ. 886; **სადგურობა** (ვჰსადგურობ, -რე), ზ. უ. ვჰსახლობ, жить, обитать, რუსუდ. 402, ქილ. 108.
სადგურობა, ს. სახლობა, ცხოვრება, жительство, ქილ. 217.
სადები, ს. ტვირთი ურემზედ დასადები, поклажа, грузъ; უძს მკლავი სადებლად თავისა, рука ему служитъ подушкою, ვეფხ. 180; ჩემად სადებლად ალისა, для успленія печали моей, ვეფხ. 340.
სადედაკაცო, ზედ. საქალო, სადიაცო, женскій.
სადედამ, ზზ. საიდამ, откуда.
სადედე, ს. дрожжи, სამზ. 129.
სადედლე, მაგ. ვარია, ს. დედლად დანიშნული ვარია, цыпленокъ-курица.
სადედო, ზედ ან ს. დედისადმი საკუთნველი; ან დედათ სადგომი სახლი; материнскій; женская половина; ვისრ. 54, 61.
სადედოფლო, სადედუფლო, ზედ. დედოფლისადმი საკუთნველი, царицынъ, -სახლი; царицынъ домъ, სადედოფლო შემოსავალი, доходъ въ пользу царицы; სადედოფლო კარი, дворъ царицынъ; სადედოფლო მამული, поземельное имущество, принадлежащее царицѣ.
სადეთ, სადით, ზზ. საიდამ, откуда, ან სად, куда; სადით მიხვალ, куда идешь, სადითგან, откуда.
სადეკანოზო, ზედ. დეკანოზისადმი საკუთნველი, протоіерейскій. გუჯ. 27.
სადენი, ზედ. დენისადმი საკუთნველი, проточный, მდინარის სადენი ადგილი, ложе рѣки; სადენი ღვარისა, потоки, напр. слезъ; მარკ. 2—33.
სადიდებელი გალობა, ს. გადიდებსი.
სასავი, ზედ. პატივ-საცემელი, სამედო, почитаемый; упованіе, надежда; ვეფხ. 497.
სადიაკვნო, ზედ. დიაკვნისადმი საკუთნველი, дьяконскій.
სადიასახლისო, ზედ. საქალო; სადედოფლო; дамскій; царицынъ; დასტ. 96, 150.
სადიდებელი, ზედ. ან ს. საქებელი; ქება, დიდება; გალობა გადიდებსისა, хвалебный; хвала, славословіе, величанье; полѵелей; **სადიდებლად**, ზზ. во славу, სადიდებლად წმინდისა სამებისა, во славу святыя тройцы.
სადივანბეგო, ზედ. დივანბეგისადმი საკუთნველი, совѣтничій, -სამსახური, обязанности совѣтника, 2 ქართლ. 538.
სადილი, ს. შუადღის სანოვაგე, обѣдъ, სადილის მირთმევა, обѣдать, სადილის აღება, отобѣдать, **სადილობა**, ს. სადილის დრო; ან თვით სადილი, ნადიმი, წვეულობა; время обѣда; обѣдъ, пиръ; ალექს. 32; ვეფხ. განმ. 56; (ვჰსადილობ, -ლე; ვისადილებ, -ლე), ზ. უ. სადილსა ვჰჭამ, обѣдать.
სადინარი, სადინელი, ზედ. მომდინარე, текущій, -წყალი, текущая вода, ქილ. 85; სადინარი ადგილი მდინარისა, ложе рѣки, სადინარი წყლისა, источникъ, ქილ. 337; ვისრ. 70.
სადიჯი ინდი, ნახე საზიჭი ინდი
სადმე, ზზ. სადამე, სადაც; თურმე; гдѣ то, гдѣ либо.
სადმომწყვიდე, ს. გესლიანი ან გიჟი სოკო, грибъ ядовитый, навозный; ბუნ. ლ; синякъ (грибъ), ერის. ლ.

სადნობი, ზედ. ან ს. დასადნობი; ან სახლი სადაც adნობენ; литейный, плавильный; литейная; **სადნობელი**, იგივე სადნობი.
სადოსტაქანე, ზედ. სასირჩე; სადღეგრძელო; кружечный; заздравный (бокалъ), ვისრ. 29.
სადოშაკე, ზედ. დოშაკისადმი საკუთნველი, тюфячный.
სადრეზა, ნახე სადარეზა.
სადრეკი, ზედ. ან ს. მოსადრეკი; სახსარი ძვალისა, сгибной; сгибъ, суставъ.
სადრი (არაბ.), ს. მაჰმადიანთ რჯულის თავი, სიბრ. 144. 145; глава магомеданской религіи, საბ. ლ.
სადრისტავი, ზედ. სასალუქო, щегольской.
სადროშე, ზედ. ან ს. დროშისადმი საკუთნველი; განსაგებელი ეპისკოპოზისა ან ერისთვისა; къ знамени относящійся; эпархія, воеводство; მეფემ გაჰყო ქართლი ოთხ სადროშოდ, царь раздѣлилъ Карталинію на четыре воеводства.
სადუმარი, ს. საჩუმარი, молчаніе.
სადუნი, ს. კაცი მრავალთა ენათა მცოდნე, лингвистъ, საბ. ლ.
სადურგლო, ზედ. столярный.
სადუღი ყავისა, ს. მოსადუღებელი ყავისა, кофейникъ, ქიმია 85.
სადღამც, სადღამცა, ზზ. гдѣ то.
სადღეგრძელო, ზედ. დღეგრძელობისათვის შესახვედრი, заздравный; тостъ, ვსვამ თქვენს სადღეგრძელოსა, пью за ваше здоровье. [налъ.
სადღეო აღწერა, ს. დავთარი, дневникъ, жур-
სადღესასწაულო, ზედ. ან ს. დღესასწაულისადმი საკუთნველი; თთვეთაგან გამოკრეფილნი საკითხავნი ეკკლესიაში დღესასწაულს; праздничный; минея праздничная.
სადღვები, -ვებელი, -ვებავი, ს. მრგვალი კასრი კარაქის გამოსახდელად, маслобойня, кадка для сбиванія масла, пахтанье, **საებისკოპოზო**, ნ. საეპისკოპოზო.
საეგუტერო, ზედ. молельный.
საეკლეხე, ს. ეკლიანი ხე, терновое, колючее дерево; ისაი. 34—12.
საელჩო, ზედ. посольскій; посольство.
საეკკლესიო, ზედ. ეკკლესიისადმი საკუთნველი, церковный, -ცხოვრება, церковная исторія.
საელვებელი, ს. მეტალთ სარკე, металлическое зеркало.
საენკენიო მსხალი, порода грушъ, ბაქრ. 181.
საეპარხიო, ზედ. ეპარხიისადმი საკუთნველი, епархіальный.
საეპისკოპოზო, ზედ. ეპისკოპოზისადმი საკუთნველი, епископскій, სომხ. სამ. 189.
საერთგულო, ზედ. სარწმუნო, სანდო; вѣрный, преданный, ქილ. 313; საერთგულოდ შემოჰფიცეს, поклялись въ вѣрности.
საერთმანერთო, ზედ. ერთმანერთისათვის, взаимный, ვისრ. 110, 178.
საერთო, ზედ. საზიარო, საამხანაგო, общій, взаимный, სამ. ვახტ. 105; 107; სამ. სომხ. 368; საერთო საბჭო, общественный судъ, ქილ. 257.
საერთხელი, ზედ. ერთად ერთი, единичный, ქილ. 505.

საერისთავო, საერისთო, ს. ერისთავისადმი საკუთნველი; ან თემი განსაგებელი ერისთავისა; воеводскій; воеводство.
საერისკაცო, ზედ. ერის კაცისადმი საკუთნველი, мірской, свѣтскій.
საერკოლატო, ზედ. მთავართ საჯდომი, გამოსლ. 11—5, დაბეჭდილს დაბადებაში: რომელი ჰზის საყდართა ზედა. престолъ.
საერო, ზედ. ერისადმი საკუთნავი, народный, мірской, публичный, საერო მსაჯული, мировой судья, т. е. народный; საერო სამართალი, мировой. народный судъ; სომხ. სამ. 393; საერო სწავლანი, публичныя науки, რუსუდ. 1.
საესავი, ს. საიმედო, მისამართი; надежный; надежда; ვეფხ. 1321, 1440; -ადგილი, молельня, часовня.
საეტლე, ზედ. ეტლისადმი საკუთნველი, колесничный, экипажный, იეზეკ. 27—20.
საეტლო, ზედ. ეტლისადმი საკუთნველი, къ судьбѣ относящійся, დავრ. 156; რუსუდ. 647; ს. ეტლი, ბედი, ბედისწერა, судьба, რუსუდ. 533, 680.
საეფისკოპოზო, ნ. საეპისკოპოზო; სამ. სომხ. 189; **საექიმო**, ნ. სააქიმო.
საეში კალაბასო, ზედ. ეშიკალაბასისადმისა კუთნველი.
საექიმო, ზედ. врачебный.
საეშვე, ზედ. ეშვისადმი საკუთნავი, кабаній, -გოჭი, სიბრ. 40, მამალი გოჭი, поросенокъ мужскаго пола.
საეშმაკო, ზედ. ეშმაკისადმი საკუთნველი; ეშმაკობა, ეშმაკური საქმე; дьявольскій; дьявольщина, хитрость.
საეჭვი, საეჭვავი, საეჭველი, საეჭვარი, საეჭო, ზედ. ქვემდებარე იჭვისა, сомнительный, подозрительный; ვეფხ. 126, ვისრ. 11, 22, 72; 1 ქართლ. 336; ს. საფიქრებელი, ეჭვი, сомнѣніе; дума, помышленіе; ревность; ვისრ. 15, 16, 72, 129; მისი საეჭვი სხვეებრ იყო და ღვთის განგება სხვეებრ, онъ думалъ такъ, а Богъ располагалъ иначе; ვისრ. 15; არვისაგან საეჭველია, никто не сомнѣвается, ვეფხ. 360.
სავაგლახი, -ხო, ზედ. სავაებო, სავალალო, სავაებო, სამწუხარო, горестный, плачевный; ვეფხ. 108; -მწვანილი, ნ. საკასარო.
სავაგრო, ს. სასიამოვნოდ შესაფერი, пріятность, ქილ. 290.
სავაებო, ს. თავში საცემი, სამწუხარო, горестный, ქილ. 330.
სავაზე, ს. ვაზის სასხლევი დანა, полольникъ, садовый ножъ.
სავაზირო, ს. სარჩეველი; რჩევა; совѣщательный; совѣщаніе; совѣтъ; ვეფხ. 148.
სავათი (არაბ.), ს. მფრინველი, драхва, дудакъ.
სავალად, ზზ. სასიარულოდ, для хожденія; ხელი აღუპყრა სავალად, взялъ за руку, чтобы вести.
სავალებელი, ზედ. დასავალებელი, обязательный.
სავალალო, ზედ. горестный.
სავალი, ს. სასვლელი გზა; ადვილად სავლელი; путь, дорога; удобопроходимый; -გზა, переходъ, разстояніе, ოთხი დღის სავალი, путь въ четыре

дня ѣзды, დღიური სავალი, суточный проѣздъ, საქმ. 27—2; სიბრ. 31.

სავანე, სავანო, ს. სადგომი, ბინა, სადგური; მონასტერი, უდაბნო; обитель; жилище; монастырь; მარკ. 14—14; ლუკ 22—11; ტიმ. 14 ალბ. 52; ფანდუქსიონი, მოგზაურთ სადგომი სახლი, гостиница, ლუკ. 2—7; სავანედ, ზზ. для жительства, დაბად. 45—7.

სავაჟკაცო, ზედ. ვაჟკაცისადმი საკუთნველი, молодецкій, რუსუდ. 419.

სავარგი, სავარგისი, სავარგებელი, სავარგული, ზედ. გამოსაყენი, გამოსადეგი, полезный, годный, ვეფხ. 50, რუსუდ. 267; სავარგით ჭამა, ѣда на здоровье, ქილ. 321.

სავარდე, ს. მცირე ან წალკოტი ვარდთა, ვარდის უბანი, розовый; цвѣтникъ изъ розъ; ქილ. 264.

სავარდი, ს. 150 მარცვალი კრიალოსანი ფსალმუნთ სათვალავზედ, четки, зерна по коимъ молятся.

სავარცხელა, სოკოა?

სავარცხელი, ს. თავის დასაფხანი კბილებიანი; მფრინველთ ბიბილო, მაგალ. მამლისა, გრძლად თავზედ ამოსული; კარის ფიცართ გარდასაბამი ხე; гребень; чесалка; хохолъ у птицъ; засовка дверная; სავარცხელი (თევზი), ს. пила рыба, სავარცხელი (მძრომი), ხვლიკსა ჰგავს; ს. зеленая ящерица, аспидъ глухой; რუსუდ. ქ. ლ.

სავარძელი, ს. ხის სკამი კეთილ-ჭრელებული, кресла, გუჯ. 27.

სავარჯიშო, для упражненія; урокъ.

სავალალი, ს. საგუსალი, ქსელი ნაქსოვთა, основа въ ткани, ლევიტ. 13—51.

სავაჭრო, ს. ვაჭართადმი საკუთნველი; ბაზარი; საფარდულო; საქონელი გასასყიდი; купеческій, торговый; рынокъ; товаръ; ისაი. 23—17; დაბად. 23—14; მატ. 25—26; იოან. 2—16.

სავახრო, ს. ღორის ხნდურა, კალვიქსი (მცენ.); бѣлена.

სავახშე, ს. ვალი, ვახში, заемъ, долгъ; заемный; ალბ. 83.

სავახშმე, -შმო, ზედ. ვახშმად დანიშნული, предназначенный къ ужину, ტიმ. 57.

სავედრებელი, ს. ან ზედ. სახვეწარი; ხვეწნა, თხოვნა; молебный, просительный; мольба, просьба, მარკ. 12—8; გუჯ. 21; 30; სალოცავი, -ცველი, ლოცვა, молитва, -წიგნი, просительное письмо.

სავენახე, -ხო, ზედ. ან ს. ვენახისადმი საკუთნველი ან თვით ვენახი, виноградный; виноградникъ; ადგილი, виноградное мѣсто; ტიმ. 144.

სავერცხლე, ს. ვერცხლის შესანახავი ზანდუკი, шкатулка для храненія серебра; ქილ. 208.

სავლელი, მაგალ. გზა, ზედ. удобопроходимая (дорога.

სავნებარი, სავნებელი, ზედ. ვნების შემამთხვეველი, вредный; вредъ; -წამალი, вредное лекарство, სავნებელია, вредно (есть), ვეფხ. 277.

სავსე, ზედ. პირპირი, სრული, უნაკლულო, полный, სავსე სტაქანი, полный стаканъ, სავსე გოდორი; полная корзина, სავსე მადლითა, полный благодатью, იოან. 1—14, **სავსება**, ს. სრულება უნაკლულოდ; ფსალ. 23—1; 49—12; ყოველი ღუთის მადლი, полнота, изобиліе, богатство, довольство; დაბად. 41—31; ტიმ. 49; მარტ. 2—96; უფლისა არს ქვეყანა და სავსება მისი, Господня земля и все что наполняетъ ее; ფსალმ. 23—1; **სავსებით**, ზზ. въ полнотѣ, въ изобиліи, **სავსედ**, ზზ. პირპირ, полно, **სავსები, სავსებელი**, ს. წყალთ ამოსაღები, черпало для воды, ковшъ, იოან. 4—11; ისაი. 52—18; **სავსებელი**, ს. ან ზედ. полнота, 1 ქართლ. 337; მარტ. 1—12.

სავსებელი, ს. ან ზედ. დასაშრეტი, гасильный; гасило, гасильникъ; სავსებლად ალისა, ვეფხ. 1339; для успокоенія волненія.

საზავებელი, ზედ. ან ს. განსაზავებელი, გასახსნელი, მაგ. წყალში; სანელებელი; относящійся къ растворенію въ водѣ; снадобье, приправа; ანდრ. 31.

საზამთრო, ზედ. ან ს. შესანახავი ან სახმარი ზამთარში, зимній; ზამთარში საცხოვრებელი სახლი, зимній домъ, შესავ. გიორგ. მეფის ხამ; საზამთროდ, ზზ. ზამთრისათვის, на зиму.

საზამთრო, ს. მცენ. арбузъ, -ნესვი, порода дыни, ბუნ. ლ

საზანდარი, ს. მგოსანი, მესტვირე, свирѣльникъ, импровизаторъ; დასტ. 91; ანტ. 3—67. [ბ. ლ.

საზანპალუხი, ს. თევზია, карпъ (рыба), ივან.

საზარლად, ზზ. საშინელად, ужасно, страшно.

საზარდული, ს. ბარკლის სადრეკი პატარა მუცლის ქვეშ; სენი ფერდის ქარი; пахъ, сгибъ лядвея; паховая грыжа.

საზარელი, საზარო, ზედ. საშინელი, საოცარი; наводящій ужасъ, страшный; громкій; ვისრ. 177, -ხმა, громкій голосъ, -კაცი, страшный человѣкъ; великанъ; ვეფხ. 14, 125; საზაროდ მიჩნს, страшусь, это ужасно для меня, ვეფხ. 637.

საზაროება, ს. საშინელება, страшилище, ужасъ; (ვესაზაროვები, -როვე), ზ. თვ. საზაროდ ვეჩვენები, казаться ужаснымъ, ვეფხ. 637.

საზაფხულო, ზედ. ზაფხულში სახმარი, лѣтній.

საზდელი, საზდო, ნ. საზრდელი, საზრდო.

საზედაო, ს. სარბიკი, ქსელში გასატარებელი ან ზედ შექსოვილი ნასთი სიგანეზედ, крока, რ. ქ. ლ. утокъ въ ткани.

საზედაშე, ს. сосудъ церковный для теплой воды; საზედაშე, ღვინო, ს. ღვინო ეკკლესიაში ხმარებული, церковное вино.

საზევი მაგალ. წყლისა, ს. წყლის ამტანი ზევით ტუმბო, ყარამ. 184, насосъ, подымающій воду вверхъ.

საზეთე, ზედ. და ს. ზეთისათვის სახმარი; ზეთის ჭურჭელი, масляной; посуда для храненія масла.

საზელი, ს. სამხატვრო წამლების გასალესი ქვა, камень для растиранія красокъ, ქიმ. 24; გული ჩემი, ვითა ცვილი გაქვს საზელად, ვისრ. 47; ты разминаешь мое сердце подобно воску.

საზენაო, საზეო, ზედ. უზენაესი, უმაღლესი, верховный, ვეფხ. 27; საზენაო ადგილი ან საჯდომი, ტიმ. 45, предсѣдательское мѣсто.

საზეპელი, ს. ტარიანი კუნძი ან ფიცარი მიწის დასატკეპნი, სატკეპელი, საზერგნელი, ручная баба, трамбовка.

საზეპირო, ზედ. ზეპირად სათქმელი, устный.
საზეპირო, საზეპურო, ზედ. უაღრესი ან ზესთა პურის მტე, ე. ი. ამორჩეული ერი ვითარცა ქრისტიანენი; избранный свыше, принадлежащій или имѣющій участіе въ благѣ небесномъ, 2 სჯული. 7—6, 14; 24—6, 26, 18; 26—16; 14—2; 1 ქართლ. 41; შავთ. 52.
საზერგნელი, ს. საზეპელი; სატკეპელი, трамбовка.
საზესთაო, ზედ. საზენაო, საზეო, верховный, საზესთაო ნიჭი, даръ свыше.
საზვერე, ს. საბაჟო, ბაჟის ასაღები ადგილი ან თვით ბაჟი; таможня; пошлина; მატ. 9—9; მარკ. 2—14; რომ. 13—7; **საზვერელი**, ს. ბაჟის ამღები, пошлинный сборщикъ, 2 ქართლ. 40, 139.
საზი (სპარს.), ს. სამუზიკო საკრავი, музыкальный инструментъ, ყარამ. 243; დავრ. 28; ბიანკ. ლ.
საზიანო, ზედ. და ს. საზარალო, დასაკლისი; ზარალი, დაკლება; убыточный; вредный; убытокъ; ущербъ; вредъ; ალბ. 40; ვისრ. 162; რუსუდ. 401; მოურავ. 6.
საზიარება, ს. ზიარება, ერთობა, общность, **საზიარებელი**, ზედ. თანაზიარი; წმინდის ზიარების მიმღები; причастный; причастникъ Св. таинствъ; **-ბლად**, ზზ. къ причастію, ანტონ. 3—4.
საზიარო, ზედ. საერთო, საზოგადო, საამხანაგო, общій, взаимный; ვეფხ. 939, 1449; სიბრ. 149; **საზიაროდ**, ზზ. საერთოდ, взаимно.
საზიდავი, საზიდი, ზედ. წასაღები, წასატანი, подлежащій отнесенію; ან თვით ტვირთი, ноша, **საზიდავად**, ზზ. для носки; რუსუდ. 304.
საზიზღარი, საზიზღებელი, ზედ. საძაგელი ზიზღის განმაღვიძებელი, უსიამოვნო, гнусный, отвратительный; противный.
საზიჭი ინდი (სპარს.), ს. მცენ. индѣйскій лавръ.
საზნეო, ზედ. обычный.
საზოგადო, ზედ. ზოგადი, მრავალთა საკუთნავი, общій, общественный; სახელი, нарицательное имя, **საზოგადოება, -დოობა**, ს. კაცნი ერთებრთა კანონთა ქვეშე მცხოვრებნი; ან ერთისა წოდებისანი; общество; сословіе; (ვჰსაზოგადოობ, -დოვე), ზ. უ. საზიარო ვარ, быть общественнымъ, კატიღ. 75; **საზოგადობრიული**, ზედ. общный, **საზოგადობრიობა**, ს. общность.
საზოზღნელი, საზოზღინარი, ზედ. ძლივს გამოსაღები ენით; დასაგვიანებელი; едва высказываемое, произносимое (слово); мѣшкотный, ვეფხ. 471.
საზომი, ს. ზომა, ზომიერება, სამზღვარი; ზომა სივრცისა, ვითარცა გოჯი, მტკაველი, ადლი, მხარი, დუიმი, ფუტი, საჟენი, ვერსი; ზედ. გასაზომი, ზომიერი; мѣра, мѣрность, мѣрило, предѣлъ, граница; мѣра протяженій; мѣрильный, мѣрный; ვისრ. 173; ქილ. 462; საზომი ლექსთა, размѣръ стиховъ, стихосложеніе, საქმ. 27—27; საზომზედ მეტი, болѣе мѣры, დარეჯ. 68; **საზომისაებრ**, по мѣрѣ, **საზომიერი**, ზედ. ზომიერი, თან შეზომილი, мѣрный, ვისრ. 5.
საზორავი, საზორველი, ს. კერპთ შესაწირავი; ან ადგილი სადაც შესწირავდნენ ზვარაკს; жертва; жертвенникъ.
საზრახი, საძრახი, ზედ. დასაძრახავი, позорный, предосудительный; ქილ. 687; -ვად ავუდგები, начинаю хулить.
საზრდელება (ვა), ზ. მ. გამოვჰკვებ, დავარჩენ; пропитать, прокармливать.
საზრდელი, საზრდო, ს. საჭმელი, სანოვაგე, სარჩო; пища, пропитаніе; содержаніе; დღიური საზრდო, дневное пропитаніе, **საზრდელად**, საზრდოდ, ზზ. აღსაზრდელად, на воспитаніе, ვისრ. 4, 5; 1 ქართლ. 110; დარეჯ. 22.
საზრდოება, ს. საზრდო, пища, (ვა), ზ. მ. გამოვჰზრდი, გამოვჰკვებ, пропитать, прокормить, ანტ. 4—43, (ვისაზრდოვები, -ვე), ზ. თვ. გამოვიკვებები, прокармливаться.
საზრი, ს. ფიქრი, აზრი, განზრახვა, мысль, предположеніе, соображеніе, საზრვა (ვჰსაზრავ, -რე), ზ. მ. ვჰფიქრობ, გონებით გავჰსინჯავ, ჰაზრით შევაფარდებ, მოვსაზრავ; думать, мыслить, соображать, **საზრვილი, ნასაზრი**, მიმ. соображенный.
საზროხე, ს. ბოსელი, გომი, საძროხე სახლი, коровій хлѣвъ; 2 ნეშტ. 32—29.
საზრუნავი, საზრუნველი, ზედ. ან ს. საფიქრო, სანაღვლო; подлежащій заботѣ; предметъ заботы, забота; ვისრ. 4; ტიმ. 49.
საზურგე, ზედ. ან ს. ზურგის კერძო; საზედაო ორხოვათა და მისთანათა; спинной; утокъ у ковровъ
საზღაური, ს. გარდასახადი, ჯარიმა, штрафъ, взысканіе; სამ ვახტ. 156, 247.
საზღვარი, ს. სამზღვარი, სამანი, სინორი, მიჯნა; განსაზღვრება ლოღიკურად; предѣлъ, граница, опредѣленіе (логика); ეზეკ. 47—17; ლოღ. § 66; ფსალ. 103—9; მატ. 2—16, 22; საზღვრად, ზზ. границею, 1 ქართლ. 39; **საზღვრებითი**, ზედ. განსაზღვრებითი, опредѣлительный, **-სქესი**, изъявительное наклоненіе.
საზღვევარი, საზღვეველი, ზედ. გარდასახდელი, подлежащій платежу; штрафъ.
საზღვეო, ს. გარდასახადი, ტიმ. 9, штрафъ.
საზღვრება (ვისაზღვრები, -რე), ზ. თვ. ვსაზღვრავ, ვმოსამზღვრეობ, მომიჯნავედ ვარ, граничить.
საზღვრა (ვსაზღვრავ, -რე), ზ. მ. განვსაზღვრავ. разграничить, опредѣлить; მეტაფ. 8.
სათაბარუქო (არაბ.), ს. ბედნიერება, счастіе, რუსუდ. 305.
სათავადო, ზედ. თავადისადმი საკუთნველი, княжескій, ს. თავადი-შვილის მამული, княжеское имѣніе, სამ. სომხ. 181.
სათავაზო, ზედ. ან ს. თავაზობისადმი საკუთნველი; მისართმევი, საჩუქარი; приличію относящійся; поднесенный подарокъ; ვისრ. 28.
სათავდებო, ზედ. ან ს. თავდებისადმი საკუთნველი; ან ფული გასესხებული სხვის თავდებობითა; относящійся къ поручительству; капиталъ отданный за поручительствомъ кого либо; ალბ. 69.
სათავე, ს. დასაბამი, начало, სათავე წყლისა, истокъ рѣки, გუჯ. 9; რუსუდ. 373; სამ. ვახტ. 170; სიბრძ. 87: სათავე ცხენისა, оголовокъ узды, оголовъ; რუსუდ. 532.

სათავის თავო, ზედ. თავის თავისათვის, სათავისო, собственный; свой, სამ. ვახტ. 105; 234; სათავის თავოდ, ზმ. თავისთვის, собственно для себя, სამ. ვახტ. 107, სათავისთავოდ მომირთმევია, жалую вамъ въ собственность, რუსუდ. 321.

სათავისო, ზედ. თავის თავისთვის, собственно для себя; იერემ. 49—32; собственный, სათავისოდ გარდიდვა, онъ отложилъ для себя, სათავისო ჭირი, собственное несчастіе, ვისრ. 97, რუსუდ. 508, 615; ვისრ. 79, 97, 150; ქილ. 477; რაცა სათავისოდ მოგეწონოს, იგივე სხვათათვის გინდოდეს, ვისრ. 179; чего желаешь себѣ, того желай и другому.

სათავნო, ს. მაია, თავნად დადებული თეთრი სარგებლის მომგები, капитальная сумма, фондъ, მატთ. 21—37; ლუკ. 20—18; ქილ. 356, 597; 509; დავრ. 30; სათავნოს ვახში, процентъ на капиталъ, ნ. სარგებელი: სათავნო ამხანაგთა, основной капиталъ товарищества, სათავნო სიცოცხლისა, ქილ. 81, 512, начало жизни, ვირე საწადლის სათავნო ხელთა გაქუს, ქილ. 683; пока основа желанія у тебя въ рукахъ; კაცისა უკეთესი სათავნო სირცხვილია, самый лучшій капиталъ для человѣка есть стыдъ; ვისრ. 40; სათავნო ჭირისა, начало несчастья.

სათაკილო, ზედ. არ საკადრისი, საძრახავი, საწყენი, щекотливый, неприличный, оскорбительный, აცია 34.

სათალი, ზედ. ან ს. გასათლელი; ზუთხის გვერდები გამოსული შაშხად; подлежащій строганію; провѣсные бока осетрины; ანტ. 3 — 23; დასტ. 123.

სათამაშო, ზედ. და ს. თამაშობის თვის სახმარი; შესაქცევი რამ ყრმათა, игральный; игрушка; რუსუდ. 767; ქილ. 419; -ქაღალდი, игральныя карты, **სათამაშოდ,** ზმ. для забавы, для игры; რუსუდ. 885.

სათანადო, ზედ. ჯეროვანი, მართებული, должный, надлежащій, мѣстный, სათანადოა, должно, დან. 11—26; მარკ. 1—10.

სათაო, ზედ. სასარგებლოდ თავისა, въ пользу свою; დასტ. 54; 166.

სათანაო, ს. თან საკარგებელი, თან წასაღები, все то что кто либо имѣетъ при себѣ; რუსუდ. 508; 615, 766; -ჯარი, войско, которое должно имѣть съ собою, სათანაო ბარგი, დავრ. 48; багажъ, который необходимо имѣть при себѣ.

სათანაგრო, ს. სანანური, შესაბრალი, შესაცოდავი, сожалѣніе; жалость.

სათარგმანებელი, ზედ. გადათარგმნითი, აღხსნითი, переводный, объяснительный.

სათარი, ს. ნალო, შეშა მოთრეული, вязка дровъ, დასტ. 19.

სათახე, ს. ნალბაქი, блюдечко.

სათაური, ს. სათავე ცხენისა, оголовъ узды; იობ. 40—20, -წიგნისა, заглавіе книги; -ბაწრისა.

სათაყვანე, სათაყვანო, ზედ. თაყვანის საცემელი, достойный почитанія, ბაქრ. 282.

სათბობი, ზედ. გასათბობი, нагрѣвательный, ქიმია 125.

სათბური, ს. აჭარულად ახალუხი, архалукъ; ბაქრ. 164, узелъ у веревки; სიმზ. 114.

სათეატრო, ზედ. თეატრისადმი საკუთნებელი, театральный, -თხზულება, театральная пьеса.

სათევზო, ზედ. თევზთ საჭერი, рыболовное (мѣсто). ნეემია 3—3, დარეჯ. 2—131; გუჯ. 6; მამული ბარითა, წყლითა და სათევზოთი, помѣстье съ пахатною землею, водою и рыбною ловлею.

სათევზო, рыбій.

სათევი ღამისა, ს. უძილოდ გასატარებელი ღამისა, для ночнаго бдѣнія назначенный.

სათელელი, ზედ. გასათელავი, валяльный.

სათემო, ზედ. თემისადმი საკუთნებელი, областной; общинный, სათემო მიწა, общинная, мірская земля, სამ. ვახტ. 256; გუჯ. 33.

სათერი (ბერძნ.), ნახე საცერი; 1 ქართლ. 389.

სათესავი, -სი, ზედ. ან ს. დასათესი, ან თესლი, сѣятельный; посѣвный; посѣвъ.

სათესლე, ზედ. თესლიანი; ან თვით თესლი. сѣмянной; сѣмя; ბუნ. კ. 246, зерновикъ; **-კაცისა,** канатикъ.

სათვალავი, ს. რიცხვითი ან რიცხვი, числительный; число; счетъ; ვისრ. 150; ხრონ. ბრ. 28; გორგ. 196, სამ. სიმზ. 125; **-წელიწადისა,** лѣтосчисленіе, 1 ქართლ. 344.

სათვალე, ს. სალტე შემოკრული რგვალი ჭიქა სუსტად მხედველთათვის, очки; -სიცუდე, заговоръ отъ глаза, ვისრ. 28; ზევით დაბურეს სათვალითა, верхъ покрыли стеклянной крышею, რუსუდ. 535, **სათვალებიანი,** ზედ. носящій очки.

სათვალო, ზედ. თვალად მოსაწონი, წარმოსადეგი; видный, взрачный, -კაცი, видный мужчина. დარეჯ. 2—73; 97, 2—146; -სათვალო საქმე, რუსუდ. 313; очевидное дѣло.

სათველი, ს. საწყაო 80 ქსესტისა, ან ასოცი ლიტრისა, ძველებური ლიტრა ერთის გირვანქის ოდენი იყო; вѣсъ три пуда, ლევიტ. 5—11; 6—20; საბ. ლ. ნ. საოველი.

სათვითო, ზედ. თვითოეულისადმი საკუთნებელი, каждому особенно принадлежащій; ლოლ. 124; ანტონ. 7; -სახელი, собственное имя.

სათვისო, ზედ. თავისი საკუთარი, собственно свой, 2 ქართლ. 368; **სათვისოდ,** ზმ. თავისთვის, для себя, ვისრ. 116.

სათვლელი, ზედ. საანგარიშო, счетный.

სათთვეო, ზედ. თთვისა, мѣсячный, მარტ. 2—163; **-მეტაფრასი,** четьи минея, распредѣленная по мѣсяцамъ, მარტ. 1—35.

სათი (არაბ.), ს. გიშერი, черный драгоцѣнный камень, ვეფხ. 829, 831, 861, ვისრ. 28, 29; რუსთველის უხმარია სათი წამწამად, ვეფხ. 1274.

სათიბელი, ს. პაკარა ნამგალი ბალახის გასათიბავი, ჭადლი; серпъ, коса.

სათიბი, ს. მინდორი ბალახიანი გასათიბავი, покосъ, покосные луга; გუჯ. 21.

სათივე, ზედ. თივის მოსათიბი, ან თივის შესანახავი ადგილი; покосный; сѣнной сарай; სამ. სიმზ. 381.

სათითაო, ზედ. თვითოეული, каждый, **სათითაოდ,** ზმ. თვითეულს, каждому особенно, ანტ. 6—33.

სათითე, ს. მეტალთაგან შექმნილი თითზედ შესაცმელი მკერვალთაგან, наперстокъ.
სათითო, ნ. სათვითო; ანც. 7.
სათითურა, ежа (песья трава), ნ. ჩ. ლ; ერის. ლ.
სათითური, ს. ხლმის ბურნუკი, наконечникъ у сабельныхъ ноженъ.
სათირკმლე, ზედ. თირკმლისა, почечный.
სათიხარი, ს. ხმლის ბურნუკი, наконечникъ у ноженъ, გუჯ. 25: საბ. ლ.
სათლელი, ზედ. სათალი, ადვილად გასათლელი; საკუთრად: იარაღი წიგნთა პირის მოსათლელი; подлежащій строганію, граненію, инструментъ для обрѣзыванія книгъ; рѣзецъ; ვეფხ. 5, გან. თეიმ.
სათლი (არაბ.), ს. ცოლჩა, საკიდარი ქვაბი, кострюля.
სათლი ჟამი (სპარს.), ს. გაცივება, простуда.
სათმე, ს. ნავარცხნ თმაში დაცანებული სამკაული, ვისრ. 28; украшенія волосъ.
სათნები, -ნევი, ზედ. პირფერობითი, лестный; пріятный, ვეფხ. 487; -თნევი სიტყვა, лестное слово, ვეფხ. 1397.
სათნო, ზედ. საამოვნო, კეთილად მისათვალველი, лестный, пріятный, угодный; 1 ქართლ. 226, 349; მშვენიერი, ლამაზი; красивый, ნ. მკვირცხე ნ. ჩ. ლ; 2 ქართლ. 216; **სათნოდ**, ზზ. სასიამოვნოდ, пріятно, სათნოდ მიჩნევა (სათნოდ მიჩნს ან მოვიჩნევ), ზ. მ. одобрить, დაბად. 41—38, **სათნოება**, ს. საამოვნება. გულის სრულება; კეთილის მოქმედება, სიქველე, მადლი; კეთილად მიჩნევა. კეთილ-ნებობა; დამსკ. 4, 3; ფსალ. 5—12; ლუკ. 2—14; угодливость, угодность; добродѣтель; благоволеніе, милость; სათნოების სიტყვა, лестныя слова. (ვესათნოვები, -ვე), ზ. თვ. ვესიამოვნები, ვიამები, нравиться, быть пріятну; ვეფხ. გაჯ. 1084; მესათნოვა, ე. ი. მესიამოვნა, მიამა, понравилось мнѣ, ვეფხ. 624; **სათნოობა** (ვჰ), ზ. უ. სათნოდ მოვექცევი. ვასიამოვნებ, угождать, მოურავ. 371; სათნოებიანი, ზედ. კეთილი, ქველი, благій, добрый; благочестивый; 1 ქართლ. 379; 430; **სათნოყოფა**, ს. благоволеніе; угожденіе; (სათნოვიყოფ. -ვიყავ), ზ. უ. კეთილად მივითვალავ. კეთილად მივიჩნევ, ფსალ. 43—3; благоволить, быть милостиву, доброжелательствовать; ესე არს ძე ჩემი საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ, сей есть сынъ мой возлюбленный, въ которомъ мое благоволеніе, მათ. 3—17; (სათნო მიყოფ, -მიყავ), ზ. უ. კეთილად მიმიჩნევ, ты благосклоненъ ко мнѣ, დაბად. 33—9; (სათნო ვეყოფი, -ვეყავ), ზ. უ ვაამებ, ვასიამოვნებ, угождать, ფსალ. 55—13; სათნო ეყვნენ უფალსა, они угодили Господу, გუჯ. 19; **სათნოჩენილი**, ზედ. благосклонный.
სათოველი, ნ. სათველი, რიცხ. 5—13; ისა. 5—10; ლუკ. 16—7.
სათოვლე (მთა), ს. снѣжная гора.
სათოკე, № 4—8, ივერი. 1878.
სათოფური, ს. проемъ въ стѣнѣ крѣпости для стрѣлянія изъ орудія, გიორგ. მეფ. ცხოვრ. ცისკ. გვ. 103.
სათორნე, ზედ. თორნისადმი საკუთნველი, печной, ნ. თორნე.
სათოფე, ზედ. თოფისადმი საკუთნველი, ружейный, მოურავ. 240.
სათოხარი, ზედ. თოხით სამუშავარი, подлежащій къ копанію.
სათრეველა მეღლებისა, ს. волокуша.
სათრეველი, სათრევი, ზედ. თრევით საცარებელი; გასათრეველი, გასალანძღავი, საგინებელი; предметъ тасканія; поносительный, ругательный; ვეფხ. 24; ვისრ. 171; ანც. 29.
სათრეველი, სათრემელი, სათრომელი, ს. სათხეველი თევზთ ბადე გრძელი და შორს საგდები, неводъ, მათ. 13—47; ნაუმ. 1—15.
სათრობელად, ზზ. для пьянства.
სათუთება (ვა), ზ. მ. ვანებიერებ, ვანაზებ, нѣжить.
სათუთი, ზედ. ნაზი, ნებიერი, нѣжный, გორგ. 17; ქილ. 164; სათუთად ვჰზდი, воспитывать въ нѣгѣ.
სათული, ზედ. საავაზაკო, разбойничій, ხეილ 220.
სათუთობა, ს. ნაზობა, სინარნარე, ნებიერობა, нѣжность; ვეფხ. 63.
სათუნალი, ს. ბალიში, თავქვეშ დასადები, подушка, 3 ეზდრ. 3—8.
სათუო, ზედ. საიჭვო, თუობითი, პირობითი, условный, ვეფხ. 846, 1394; გუჯ. 33; -სქესი, условное наклоненіе, სათუოდ მაქვს, я обязанъ условіемъ, გუჯ. 33; საქმე სათუოდ გაუხდა, дѣло стало условнымъ, 2 ქართლ. 291.
სათუობა, ს. თუობა, პირობა, условіе, (ვჰსათუობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. პირობით ვარ, быть подъ условіемъ.
სათქვენო, ზედ. принадлежащій вамъ.
სათქვეფელი, ს. სარევი ჯოხი; სადღვებელი; мутовка, болтень.
სათქმელი, ზედ. სალაპარაკო; სიტყვა; сказательный, подлежащій къ говоренію; предметъ разговора; слово, разговоръ; ვისრ. 52; 116, 155; ალექს. 33; გორგ. 56; ეგ რა სათქმელია, стоитъ ли объ этомъ говорить, სიბრძნ. 141; ცუდი სათქმელი, რუსუდ. 465; пустой разговоръ, **სათქმელად**, ზზ. სალაპარაკოდ; для разговора, ვეფხ. 38, 461; ვისრ. 18; 1 ქართლ. 310; სათქმელად ერთი სიტყვა მაქვს, я имѣю вамъ сказать одно слово, ქილ. 245.
სათქმელობა, ს. სალაპარაკო სიტყვა, предметъ разговора.
სათხედი, ს. მოკლე შუბი, небольшое копье, дротикъ, ვისრ. 200.
სათხეველი, სათხევი, ს. სათრომელი, სახროლიბადე, неводъ, мрежа; ამბაკ. 1—15; ფსალ. 140—10; მათ. 4—18.
სათხელელი, სათხეპელი, ს. სართხმელი, ნალი კედელში დაცანებული სიმაგრისათვის, брусъ, положенный въ каменной кладкѣ для крѣпости, 1 ეზდრა, 5—8; დაბეჭდილს დაბადებაში ამის მაგიერად ჰსწერია: ხენი ეცანებიან ზღუდეთა შინა.
სათხოვარი, -ველი, -ვნელი, ს. რასაც ვინ ითხოვს; გარდასახადი, გამოსაღები; просьба; налогъ, подать; დაბად. 34—12; 1 ქართლ. 338; სამ. ხომხ. 42; გუჯ.; 2 ქართლ. 367; ანდრ. 121; **სათ-**

სათხოვნელად, ზზ. для испрашиванія, ცოლის სათხოვნელად, для сватанія, для женитьбы, რუსუდ. 557, 590; 387; შენდობის სათხოვნელად, для испрашиванія позволенія, რუსუდ. 198; ვისრ. 126.

საია (არაბ.), ზედ. სადაგი, მარტივი, არა ჭრელი, простой, непестрый; საბ. ლ.; 2 ქართლ. 351; საია არაყი, простая водка, სამზარ. წ. ბაგრ. ბატ. 131; -ოქრო, чистое золото, რუსუდ. 353.

საიავარო, ზედ. ასაკლები, подлежащій грабежу; **საიავაროდ**, ზზ. ასაკლებად, для грабежа; იერემ. 50—10.

საიაზმე, ზედ. იაზმისათვის სახმარი, относящійся къ священной водѣ; -ჯამი ან ბადია, водосвятная чаша; ტიმოთ. 47.

საიასაულო, ზედ. ან ს. იასაულისადმი საკუთნველი; ან გამოსაღები სასარგებლოდ იასაულთა; იასაულთ სადგომი სახლი; эсаулу принадлежащій; взысканіе въ пользу эсаула; жилище эсауловъ; დასტ. 7; 33.

საიაფე, ზედ. იაფი, არა ძვირი, дешевый, ქილ. 455.

საიბედით, ზედ. თუ ბედით მოხდეს, на счастье.

საიგავო, ზედ. იგავისადმი საკუთნავი, къ притчѣ относящійся.

საიდამ, საიდგან, საიდამდა, ზზ. რომლის ადგილიდამ, откуда, ვისრ. 17.

საიეფო. ზედ. იაფი, дешевый, ქილ. 319.

საიდუმლო, ს ან ზედ. ხვაშიადი; იდუმალი, სადუმილო, საჩუმარი, тайна; секретъ; таинство причащенія; тайный; მიღება წმინდის საიდუმლოსი, причаститься св. таинствъ; საიდუმლო მსხვერპლი, ტიმ. 27, тайная жертва; საიდუმლოთ გეტყვი, подъ секретомъ скажу тебѣ.

საივანობო, ს. მსხალის ერთგვარი, порода грушъ; ერისთ. ლ.

საით, საითკენ, ზზ. სად, куда, არ საით, ни куда.

საითკენაც, ზზ. საიდამაც, съ какой бы стороны, откуда бы, 2 ქართლ. 321.

საიმედო, ზედ. იმედიანი, надежный, 2 ქართლ. 552.

საიმისო, ზედ. იმისი, ихъ, ихній, საიმისოდ, ზზ. для него.

საინახე, ს. საჯდომი ადგილი, мѣсто сидѣнія за столомъ, ლუკ. 14—20; ტიმ. 24; ქილ 542.

საინტერესო, ზედ. სახარბიელო, სანუკვარი, интересный.

საისრე, ს. ისრის ქარქაში, тулъ, колчанъ, იეზეკ. 21—23.

საისრე, საისრედი, ს. ისარი, стрѣла, რიცხ. 24—12; 5—2.

საისტორიო, ზედ. სამოთხრობო, историческій.

საიტერიო, ს. მღვდლის ჯილდო მიცვალებულის დამარხვისათვის, плата священнику за выносъ покойника.

საიფესო, საფესო, ს. ფეხთ გასაბმელი მახე, сѣть для ловли птицъ, საბ. ლ.

საიფქლე, ს. პურის ან იფქლის საცავი, житница, ტიმ. 49; -ქვეყანა, земля гдѣ родится пшеница, 2 სჯული 8—8.

საიქავო, -ქიო, -ქაო, ზედ. იქაური, тамошній, ნ. საიქიო.

საიქიო, ს. შემდეგ სოფელი, მომავალი ცხოვრება; იქაური; будущая жизнь; будущій міръ; გორგ. 1; тамошній, რუსუდ. 446; საიქიო და სააქაო ცხოვრება; настоящая и будущая жизнь, 2 ქართლ. 550; საიქიოს, ზზ. въ будущей жизни.

საიშვიათო, -თო, ზედ. იშვიათი, рѣдкій, ვეფხ. 700; ვეფხ. განმ. თ. 11; 1126; ნუქბარი, рѣдкость.

საიძულო, ზედ. იძულებული, დაყინებული, принудительный.

საიჭველი, საიჭვო, -ჭო, ზედ. იჭვნეული, საეჭვო, сомнительный, მარტ. 1—139.

საკაბე, ს. მატყლის კაბის შესაკერავად, матерія на кафтанъ или платье.

საკადრებელი, საკადრები, ზედ. გასაბედავი; შესაფერი; требующій рѣшительность, смѣлость; приличный, пристойный; 1 ქართლ. 314; საკადრებელ არს თქმად, смѣло можно сказать, ებრ. 13—16.

საკადრი, საკადრისი, ზედ. გასაბედავი, შესაფერი, рѣшительный; приличный, пристойный; რუსუდ. 803; 2 ქართლ. 453; -ხელმწიფისა, приличный государю, რუსუდ. 803.

საკადრისობა, ს. შესაფერობა, приличіе.

საკაზმი, საკაზმავი, ზედ. მოსართავი, къ убранству принадлежащій, снарядъ, საბ. ლ.

საკათალიკოზო, ზედ. კათალიკოზისადმი საკუთნველი, каталикосскій, патріаршій; -სარდალი, главный начальникъ войскъ, набранныхъ изъ церковныхъ крестьянъ, გუჯ. 9; -საყდარი, каѳедральный соборъ, ტიმ. 106.

საკალამე, ზედ. კალმისათვის დანიშნული ლერწამი, ქილ. 613; тростниковый.

საკალატოზო, ზედ. каменщичій.

საკალო, ზედ. კალოსადმი საკუთნველი, гуменный, ქილ. 584.

საკალმასოდ, для собиранія хлѣба, вина для монастыря.

საკამათო, საკამათებელი, ზედ. სათამაშო, игорный; ან სადაო, საცილობელი, спорный, ქილ. 30; საკამათებლად, ზზ. სათამაშოდ, для игры, для забавы, ვეფხ. 1590.

საკანი, ს. ბნელი საპყრობილე იატაკის ქვეშ; казематъ, темница, დავრ. 105; ისა. 58—12; ვეფხ. 266.

საკანონო, ს. ცოდვის შესანანებელი; გარდასახადი; эпитемія, церковное наказаніе, გუჯ. 32; სამ. ვახტ. 225; ალბ. 179; სამ. სომხ. 166; **საკანონოდ**, ზზ. გარდასახადად, въ наказаніе, გუჯ. 19.

საკაყე, ს. ფეხი ჩახმახისა, курокъ.

საკარგავი, ზედ. ან ს. განსაგებელი, распорядительный; завѣдываемый; სახელო, გასარიგებელი, управленіе, вѣдомство, ვეფხ. 333; ქილ. 529; დარეჯ. 107.

საკარგავი, ზედ. დასაკარგავი; დანაკარგი, потерянный; потеря; დარეჯ. 2—135; მეშენი საკარგავი ოქრო მიჭამია, я проѣлъ потерянное тобою золото; 1 დარეჯ. 70.

საკარგყმო, ზედ. ან ს. მამული მდიდარი ყმებით, ვეფხ. 313; богатое населенное имѣніе.

საკარვე, ზედ. კარვისადმი საკუთნველი, шатерный;

ან კარვეზზედ ასალები დებულება, сборъ съ шатра, გუჯ. 28.

საკართული, ს. წვივსაკრავი, ლეკვერთხი; подвязка.

საკარცხული; ს. მცირე სკამლოგინი, небольшая кровать съ постелью; საბ. ლ. დიოლოღ. 2—2.

საკარი, ზედ. საცემი, подлежащій наказанію палкой, ქილ. 200.

საკარკარი, ზედ. კულის ხმისაღმი საკუთნველი, ოდეს ღვინო წარმოედინების, ქილ. 200, шумъ вина, льющагося изъ кувшина.

საკასარო, ს. მცენ. კალვიქსი, ღორის ხნდურა, სავაგლახო მწვანილი, бѣлена, ბუნ. ლ.

საკასპო, ს. ცხვართ საკლავი ადგილი, рѣзница, бойня.

საკაცე, ს. მოაზასავით მკვდართ წასაღები, одръ, носилки для покойника, დასც. 119; გორგ. 21; დავრ. 69; საქმ. 5—15; 2 ქართლ. 534.

საკაცო, ზედ. კაცისაღმი საკუთნავი, мужской, საკაცო აბჯარი, ე. ი. ერთი კაცის ჩასაცმელი საომარი იარაღი, ვეფხ. 1013; вооруженіе на одного человѣка; საკაცო საქონელი, имущество, принадлежащее мужчинѣ, სამ. ვახ. 231, ნ. დამაცება

საკაცობო, ზედ. საადამიანო; საერო; мірской, სამღუთო და საკაცობო სრული, вполнѣ знакомый съ мірскими и духовными дѣлами; 1 ქართლ. 375, 427.

საკაცრავი, ზედ. კაცთ შესაფერი, საქციელ-მართებული, приличный, пристойный.

საკახპო, ს. სამეძავო, სასიძველი, жилище проститутокъ.

საკაჭკაჭე, ს. კუდუსუნი, კუჩაბა, ხერხემლის ძვალი, конецъ хребтовой кости, დასც. 113; საბ. ლ.

საკბენი, ზედ. კბენისაღმი შესაფერი, სიბრ. 74, предметъ кусанія.

საკბილე, საკბილავე, ს. სალაგმე, удило уздечки, желѣзко.

საკბილო, ზედ. კბილისაღმი საკუთნველი, зубной, ზოგჯ. სანოვაგე, пища, ბუნ. კ. 32.

საკდემელი, ზედ. ან ს. სარცხვინელი, სათაკილო; სირცხვილი; срамный, позорный; срамъ, позоръ; 1 კორ. 4—15, საკდემელად, къ стыду, 2 კორ. 11—21.

საკეთე, ს. ღაწვი ცრემლთ სადენი ან ცრემლიანი, ланита, щека, გოდებ. 1—2.

საკეთებელი, ზედ. გასაკეთებელი, სამუშავარი, что нужно дѣлать.

საკეთილო, ზედ. კეთილი საქმე, добродѣтельный; добродѣтель; ქილ 503, -ლოდ, ზზ. კეთილისათვის, къ добру; იერემ. 14—11; 39—16.

საკეთო, ს. კეთილი საქმე, სიკეთე, добро, რუსუდ. 170.

საკეკლუცო, ზედ. მოსახდენი, нарядный, ვისრ. 142.

საკენკი, ს. მფრინველთ საჭმელი მარცვალი; кормъ для птицъ, зерна.

საკერავი, საკერველი, ს. რაც რამ შესაკერავია, шитье, работа шитья.

საკერებელი, ს. სადგამი, სადგმელი ძველის ტანისამოსისა, заплатка.

საკერპე, საკერპო, ს. ბომონი, ტაძარი კერპთა, капище, храмъ языческій, ან ზედ. капищный, языческій, მარტ. 1—45; გორგ. 261.

საკერშილო, ზედ. სამაკინტალო, для случки назначенный.

საკერძო, ს. საწილო, часть, доля, ქილ. 390.

საკეტი, ს. დასაკეტი რამ, замокъ, запоръ.

საკვალთი, ს. კართ ასაყარ ჩამოსაყარი, задвижка, საბ. ლ.

საკვამლური, ს. კვამლის ასადენი ბუხრის თავი, отверстіе трубы для дыма, ქილ. 667.

საკვართული, ნ. წვივსაკრავი, подвязка.

საკვდავი, ზედ. მოსაკვდინებელი, смертельный, საკვდავად, ზზ. насмерть, ვისრ. 189.

საკვდარი, ზედ. სასიკვდინე, смертельный, ქილ. 86.

საკვდინებელი, ზედ. მოსაკვდინებელი, смертоносный, ქილ. 117.

საკვები, ს. საჭმელი ცხენთა და სხვათა, фуражъ, кормъ.

საკვეთი, -თელი; ს. სახნისის გრძელი საჭრელი მიწისა რკინა, рѣзецъ у сохи; ზედ. მოსაწყლველი, поразительный, ვისრ. 172.

საკვერთხი, ს. მრგვლად დასაწველი შესაწირავი, всесожженіе, жертва; ფსალ. 39—6; 49—8; 50—18; მარტ. 1, 2—59.

საკვერცხელა, ს. კერაკი, მაყალი, ლანძვი ცეცხლის მოსავთა, огнище, горнило, жертвенникъ у огнепоклонниковъ; ისაი. 6—6.

საკვესე, -სი, ს. მცირე ჩანთა კაბაზედ დაკერებული უბის ადგილსა შესანახავად ტალკვესისა; кожанная сумка на кафтанѣ для огнива.

საკვესი კაჟი, ს. кремень.

საკვეხარი, -ხელი, -ხნარი, ზედ. დასაკვეხნი, დასაქადებელი, предметъ хвастовства.

საკვირადღეო, ზედ. воскресный.

საკვირველება, ს. საოცრება, диво, удивленіе, чудо; ფსალ. 9—1; 77—4, 11; ისაი. 9—6; ვისრ. 121.

საკვირაო, ზედ. კვირისაღმი საკუთნველი, воскресный.

საკვირველი, ზედ. გასაოცარი, განსაცვიფრებელი, дивный, удивительный; чудный; რა საკვირველია, неудивительно, конечно, безъ сомнѣнія; საკვირველია, удивительно (есть), -ველად, ზზ. удивительно.

საკვირველობა, ს. საოცრება, диво, удивленіе, ვეფხ. 1354, (ვჰსაკვირველობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. გაოცებული ვარ, удивляться, მარტ. 2—75.

საკვირვო, ს. გასაოცებელი რამ, диво; дивный; ტიმ. 179.

საკვლელი, ზედ. საკლავი, подлежащій заколанію, ამოს. 5—25.

საკრველი დუმილისა, ს. ჩუმობა, молчаніе.

საკიდარი, -დებელი, -დელი, ს. დასაკიდებელი, вѣшалка; ушко у кадки; дужка; ქილ. 171; 1 ქართლ. 293; -სასწორისა, ე. ი. სასწორის თვალი, вѣсовая чашка, საბ. ლ. ნ. ულელი.

საკიდარი, ს. ტვირთი, ноша, вьюкъ, 2 ქართლ. 125; საპალნის მზიდავი ხვასტაგი; ცხენი, ვირი, აქლემი, вьючный скотъ.

საკიდელი, ს. цѣпь для вѣшанія котла надъ очагомъ. [ანდრ. 84.

საკიდური, ნ. საკიდარი; -ლოდი, висячій камень,

საკითხავი, ზედ. ან ს.; კითხვითი ან წასაკითხი რამ; კითხვა, შეკითხულობა, вопросительный, вопросный; спросъ; предметъ чтенія; იერემ. 48—27; ქილ. 609; გამოსლ. 28—23; **-ვად**, ზზ. для спроса, ფარამ. 140.

საკილველი, ზედ. მასხარად ასაგდები, განსაქიქებელი, достойный порицанія, ქილ. 696.

საკილოვე, ს. კუშტაბანი, петля для пуговицы.

საკინძე; **-ძი**, **-ძავი**, ს. შესაკრავი პერანგის გულის პირისა, застежки у рубашки.

საკირე, ს. კირის დასაწვავი ან შესანახავი ადგილი, мѣсто храненія или выжиганія извѣсти; ფარამ. 428; სიბრძ. 138, творило.

საკისკასო, ზედ. სამარდო, საცქვიტო, относящійся къ проворству.

საკისრე, ზედ. კისრისადმი საკუთნველი; საქედური, ჯაჭვის ბადე კისრის მცველი; шейный; ошейникъ; ვეფხ. განმ. 1361.

საკისრო, ზედ. კისერზედ აღებული, взятый съ отвѣтомъ.

საკიცხავი, **-ცხველი**, ზედ. საკილველი, განსაქიქებელი, ასაგდები, საბასრობელი, бранный, позорный, поносительный; ქილ. 687, 667; ვისრ. 114; ტიმ. 58.

საკიჭი, ს. ̦სკიჭი, ჩამიჩი, сушенный виноградъ, изюмъ, რიცხვი. 6—3.

საკლავი, **საკლველი**, ს. დასაკლავი ცხვარი, скотъ на убой, დაბად. 43—16; საქმ. 7—42; ან მოსაკლავი, подлежащій смертной казни, ვისრ. 69; ბუნ. კ. 269; ადგილი სადაც ცხვარს დჰკლვენ, бойня, 1 ქართლ. საკლავი გულისა, пронзающій душу.

საკლიტე, ს. სასის ჩამონაკიდები ენის ძირს, язычекъ въ горлѣ; ზედ. კლიტისადმი საკუთნველი, замочный, დავრ. 126.

საკმავებელი, **საკმაო**, **საკმარი**, ზედ. საყოფელი, სამყოფი, достаточный; довольный; ზზ. довольно; საკმაოა, довольно есть.

საკმარი, ზედ. საკმაო, достойный.

საკმეველი, ს. საცეცხლური, кадило; ნ. საკმელი.

საკმევლისხე, ს. алой.

საკმევი, ზედ. საცეცხლური, სასაკმევლე, მუჯამარი, курильница, ტიმ. 62.

საკმელა, **საკმეულა**, ბაქრ. 229, ს. მცენ. ყურძენია ერთგვარი, сортъ винограда, გაზ. კავკ. 1851, № 72; богульникъ, розмаринъ дикій, ერის. ლ.

საკმელი, **საკმეველი**, ს. ხეთ ნალვენთი თეთრი წებო დასაკმევი, გუნდრუკი; ладанъ, **მამალი საკმელი**, ან საკმეველი, ს. გუნდრუკი ნახე; **დედალი საკმელი**, ბერძნ. ლივანოსი; ბუნ. ლ. **საკმელი ქარვა**, ს. მცენ. ანზაროთი, камедь, бѣльмокъ, ბუნ. ლ; **საკმელ-მძივა**, ს. დანამასტაკი, мастика, ბუნ. ლ.

საკმუნი, **საყმენი**, ს. მცენ. რძიანას გომიზი, ლათ. scammonea; ბუნ. ლ.

საკნატელა, **საკნატუნებელი**, ს. რბილი ძვალი საჭმელად, хрящъ.

საკოდელი ქვა, ე. ი. ქვაგასათლელი, большой камень, назначенный для обтесанія, ნახე ცხედარი; ლრამ. 37.

საკოკა, ს. მცენ. გოქშო, ბურძგალა, ворсянка, щеточки, ერის. ლ.

საკოლოტე, ზედ. სატიკე, ტიკისადმი საკუთნავი, бурдючный, -პალო, კოლოტის საცომი პალო, колъ, тычина.

საკომლო, ს. ერთი კომლის გლეხის სამყოფი ე. ი. მიწა ან გამოსაღები, подымный, -გამოსაღები, подымная подать, დასტ. 11. საკომლო მამული, тягловая земля, надѣлъ; სამ. ვახტ. 12; ალექს. ძ. 30; თორმეტი საკომლო გლეხი, двѣнадцать дымовъ крестьянъ, გუჯ. 9; 32, ალექს. 160; დასტ. 28.

საკონე, ს. კონზედ ასაღები ბეგარა, подать за право ловить рыбу; გუჯ. 16.

საკოცნელად, ზზ. საამბოროდ, для цѣлованія, რუსუდ. 564; -ცნელი, ზედ. საამბორებელი, цѣловальный.

საკოჭავი, ს. საბელი საპალნეთ შესაკრავი, веревка для вьюковъ.

საკოჭური, ს. ავყანდა, პაიჭის ლანჩის თასმა, ремень у обуви, штрипки.

საკპინაჭი, ს. მცენარეა, იტალიანურად, Asia fetida, პ. ფ. ლ.

საკრავასხე, ს. მცენ. ива, ივანე ბატონ. ლ.

საკრავი, ს. შესაკრავი, завязка, საკრავად აილო ხელი, онъ поднялъ руку, чтобы ударитъ, დარეჯ. 2—53.

საკრავი, ს. ზოგადი სახელი სამუზიკოთა ორღანოთა, музыкальный инструментъ, სამუზიკო ორღანონი; არიან. 1, შთასაბერველნი: **ავილი**, **ბუკი**, **ზრო-საკუდი**, **ზურნა**, **ნაღარა**, **ნაფირი**, **ნაბათი**, **ორღანო**, **ნესტვი**, **სამვიკი**, **სასტვინელი**, **სპილენძ-ჭური**, **სტვირი**, **გუდა-სტვირი**; 2 ძალებით ან სიმებით საძნობელი: **ათძალი**, **ხუთ-ძალი**, **საორძალე**, **ებანი**, **ქნარი**, **საფსალმუნე**, **კითარი**, **სამუსი**, **სანთური**, **საზი**, **ფანდური**, **ჩანგი**, **თარი**, **ჩონგური**, **ჭიანური**, **ხოინარი**, **ჩაღანა**; 3 ტყავ გადაკრულნი ხელით ჩხერით ან ჩხირებით საძნობელი: **ბობღანი**, **დაფი**, **დაბდაბი**, **დაირა**, **დუმბული**, **ტიმპანი**, **ქოსი**, **წინწილი** და სხ.

საკრამანგი, **სკარამანგი**, ს. პერანგის გულის პირის მარგალიტი, запонка жемчужная, საკრამანგი ფლასი ცხენისა, ე. ი. ცხენის ჩული ნაკერი მარგალიტით, попона лошадиная, вышитая жемчугомъ, დარეჯ. 14.

საკრებულო, ზედ. ან ს. შესაკრებელი, сборный; сборное мѣсто; зало; ლუკ. 12—60; 1 ქართლ. 256; ქილ. 393, სამღვთო წერილში: კრებისადმი საკუთნველი, соборный.

საკრეფი, ზედ. მოსაგროვებელი, подлежащій собиранію.

საკრეჭი, ზედ. გასაკრეჭი, სარისველი, подлежащій стрижкѣ.

საკვრელი, ს. საცემელი, битокъ, чѣмъ бьютъ.

საკრველი, ს. შესაკრველი; перевязь; რუსუდ. 261; ზორკილი, შესაკრველი ჭაჭვი ლომნაშავეთა, узы,

оковы, ისა. 28—22; 49—9; იერემ. 11—9; წათა ცხოვრ. 386, იერემ. იეზეკ. 4—8; ისოზირაქ. 6—20; ფსალ. 115—7; ლუკ. 8—29; მარკ. 2—39; ქილ. 482.

საკრთოლი, ნ. საშიში.

საკრულავი, ზედ. დასაწყევლი, подлежащій проклятію.

საკრძალავი, ზედ. ან ს. დასამალავი, არ გამოსაჩენი, სარიდალი, გასაფრთხილებელი; ძვირფასი, ან საცავი, შესანახავი უცხოთა და ძვირფასთა ნივთთა; достойный храненія; рѣдкость; хранилище рѣдкостей; ვეფხ. 405, 1468; ქილ. 392; სააჯო, არ საკრძალავი, предметъ просьбы нескрываемой; ვეფხ. 1051; დიდი და საკრძალავი ხელმწიფე, ვისრ. 59; великій и достойный уваженія Государь; საკრძალავი და უკადრი, ვეფხ. 986; ვისაც უნდა ეკრძალონ და უკადრისი არ გაუბედონ, котораго должны бояться и остерегаться.

საკრძალველი, ზედ. დასამალავი, скрываемый, საკრძალველად აუგისა, для скрыванія непристойности, ვეფხ. 396.

საკუდური, ნ. საძუეე.

საკუთარი, საკუთნველი, ზედ. ან ს. განსაკუთრებით შესახვედრი, განკუთნვილი; საკუთრება, собственный; собственность; ვეფხ. 163; საკუთარი ამხანაგი, сердечный другъ, ქილ. 302; ვისრ. 35; **საკუთრად**, ზზ. განთვისებით, исключительно, собственно, **საკუთრება, -რობა**, ს. განკუთნვილება, собственность; კაც. 10; თვისება, ხასიათი, свойство; (ვისაკუთრებ, -რე), ზ. მ. შევითვისებ, присвоивать; усвоивать, (ვჰსაკუთრობ, ხრ. არა აქვს; ვესაკუთრები, -რე), ზ. უ. ვეკუთნვი, принадлежать.

საკუთხე, ს. კუთხეების გასაზომელი იარაღი, наугольникъ; наугольный.

საკუფლადით, საკუფლავთ, ზედ. საბოლოვო, მომავალის დროისათვის სახმარი, будущій; пригодный на будущее время.

საკუფლევარი, ს. საახალწლო მისაკვლევი; сласти, съ которыми приходятъ въ новый годъ съ поздравленіемъ.

საკურთხეველი, ს. მსხვერპლის შესაწირავი ადგილი, олтарь, жертвенникъ, დაბად. 12—7; გამოსლ. 40—5; 26—35; 27—1; იეზეკ. 43—13, 14; ფსალ. 50—21; 83—3; მაკ. 5—23; გამოცხ. 8—5.

საკურთხი, ზედ. კურთხევად დანიშნული, назначенный къ освященію, ებრ. 10—8.

საკურკურო, ზედ. საამიკო, любовный.

საკურნებელი, ზედ. მოსარჩენი, цѣлебный, цѣлительный; -წყალი, цѣлебная вода.

საკურტაკე, ზედ. კურტაკისადმი საკუთნველი; курточный, -ჯაჭვი, ჯაჭვი კურტაკი, панцырь, ვეფხ. 553.

საკურტუმე, ს. კურტუმი მფრინველთა; птичій огузокъ, ქაცია. 28.

საკუჭნაო, ს. სახლი სანოვაგეთ შესანახავი, кладовая съѣстныхъ припасовъ; ტიმ. 43.

საკუხი, ს. წამოსასხამი ლართი, ტოლომა, епанча.

სალა, ს. თხელი და მრგვალი ქვა სასროლი ვეგთა თამაშობაში, плоскій, но круглый камень, употребляемый во время игры въ бабки.

სალაბი, ს. მცენ. шалфей.

სალაგმე, ს. ცხენის დიდი კბილი, большой зубъ у лошади.

სალათა (იხმ.), ს. მცენ. салатъ.

სალალავი, ზედ. საცილობელი, спорный.

სალამაზო, ზედ. მოსახდენი, нарядный, **-ზოდ**, ზზ. მოსახდენად, მოსართავად, для наряда, ვეფხ. 141; **-ზუთხისა**, хвостъ осетровый; ბაქრ. 310.

სალამანდრა (სპარს.), ს. ცხოველი მსგავსი ხვლიკისა. ესოდენი გრილი, რომელ ცეცხლსა შინა არ დაიწვის ტანი და ტყავი მისი; ცხოველია; саламандра, ტიმ. 24; ქიმ. 90; მეზღაპრენი უხმობენ ცეცხლის ალსა ან მავნესა, лѣшій.

სალამანდრო, ნ. თალხიქვა, ბუნ. ლ.

სალამატი, ს. შორვა, саламата, каша. [1569.

სალამე, ზედ. დამასველებელი, увлажающій, ვეფხ.

სალამება (ვუსალამებ, -მე), ზ. მოვიკითხავ, თავს დავუკრავ, здороваться, кланяться, (ვესალამები, -მე), ზ. თვ. სალამს, გამარჯობას ვეტყვი, поздороваться съ кѣмъ, ვისრ. 123; რუსუდ. 127; 624; მისალამეს, ე. ი. სალამი მომცეს, ვეფხ. 1166; поздоровались со мною; ვეფხ. 1071.

სალამი (არაბ.), ს. მოკითხვა, თავის დაკვრა; поклонъ, სალამის მოხდა, ე. ი. თავის დაკვრა, поклониться, ვეფხ. 226, 142, 1023, 1569; მირ. 121, შენისული სალამსა გთხოვს, душа твоя прощается съ тобою, რუსუდ. 473.

სალამური (ფრანც.), სახტვინელი, ზურნაკი, свирѣль.

სალაპარაკო, ზედ. ან ს. სასაუბრო, სათქმელი სიტყვა; სადავო; предметъ разговора, слово; спорный, тяжебный; აღარა დარჩარა სალაპარაკო, спорнаго ничего неосталось, გუჯ. 24; ქვეყანაში სალაპარაკო უნდა დავრჩე; я долженъ остаться посмѣшищемъ въ народѣ.

სალარო, ს. ლართ საუნჯე, ხაზინა, საგანძური, сокровищница; касса; რუსუდ. 370; **სალაროს ნაზირი**, казначей, кассиръ; დასტ. 51, 86; სალაროს მუშრიბი ან თავლიდარი, писарь казначейства, დასტ. 103.

სალატარტარი, ს. თორთის მარილი, кремортартаръ, ქიმ. 26, 263.

სალაფავი, ს. ქატოსაგან და მისთანათა გათქვეფილი საჭმელი შინაურთა ხვასტაგთა, пойло.

სალაფარდა, ს. ალაფარდა, ფარდა, занавѣсъ, гардина; სვილ. 104.

სალაფი, ს. მცენ. ურიშა, სულუფი, дивій боръ; (раст.), panicum sylvestre; პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ. клещевина, Ricinus; რ. ქ. ლ. -დიდი, ятрышникъ, ერის. ლ.

სალაღო, სალაღობო, სალაღობელი, ზედ. სამასხარაო, ლაღური სახუმარო, плутовской, забавный, ვეფხ. 24, 58; ვისრ. 81, 180; -ბოდ, ზზ. სახუმროდ, въ шутку; ვისრ. 174.

სალაყბო, ს. სავაჭრო მოედანი; рыночная площадь, толкучій рынокъ, ანტ. 4—32.

სალაშქრო, ზედ. საომარი, воинскій, походный, გ. მ. სამ. 28; -საქმე, военное искуство, 1 ქართლ.

211; **სალაშქროდ**, ზზ. საომრად, въ походъ, სამ. ვ. 229.

სალახავი, ზედ. ფეხით გასაქელავი, რუსუდ. 885; попираемый ногой.

სალახანა (სპარს.), ს. საკლავის ადგილი, бойня, შენი სალახანა არა ვარ, я не предметъ твоей насмѣшки.

სალბაში, ს. თათრ. плата за рубку дровъ.

სალბი, ს. მცენ. шалфей, პ. ფ.

სალბილებელი, მაგ. წამალი, ზედ. დასარბილებელი, მოსარბილებელი, мягчительный, ან კუჭის მოსანელებელი, ან საფარეზო საჭმელი, слабительный, легкая пища.

სალბუნება (ვასალბუნებ, -ნე), ზ. მ. მოვარჩენ იარას, залечить рану, მსალბუნებიან, облегчили мой недугъ, ჩონგ. 57.

სალბუნი, ზედ. საქიმო, врачебный.

სალბუნი, ს. მალამო, ემპლასტრო, пластырь, ისა. 1—16; ქილ. 181.

სალდა, ს. მცენარეა, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

სალდათი, ს. მოლაშქრე, მეომარი, солдатъ.

სალეკო, ზედ. назначенный для Лезгинъ.

სალესავი, ს. ქვა სასრევი იარაღთა ან გასალესი სამხატვრო წამალთა, ხუთოთა და სხ. точило, брусокъ; камень для растиранія красокъ; ქიმ. 1, 4, **ღოჯის სალესავი**, ს. გორანგო, ღორი ზევით ღოჯი, у кабана зубъ противуположный клыку.

სალეჩაქე, ზედ. ლეჩაქისადმი შესაფერი, для вуали (матерія).

სალეწავი, სალეწი, ზედ. ან ს. გასალეწავი, молотильный, подлежащій къ молотьбѣ; молотильня, ისა. 9—3; დასც. 109.

სალთანათი (არაბ.), ს. მორჭმა, დიდება, могущество, слава, რუსუდ. 614.

სალთი მეთოფე (თათრ.), вооруженный однимъ ружьемъ, 2 ქართლ. 356.

სალთხუცესი, სახლთხუცესი, ს. სახლის გამგე, гофмаршалъ двора; правитель; სამ. სომხ. 8, **სალთხუცესობა, სალთხუცობა**, ს. სახლის გამგეობა; гофмаршальство, 2 ქართლ 379.

სალი, ს. მაღალი ქორაფი, ნ. კლდე, крутая скала, крутой утесъ; ვეფხ. 1240; სალი გული, твердое, какъ камень, сердце, წყობ. 406.

სალიკი, ს. ბადე თევზი საჭერი, мрежа, неводъ.

სალიზღარი, ზედ. სალაღობო, მასხარად ასაგდები; насмѣшливый; насмѣшка; **-რად**, ზზ. მასხარად, въ насмѣшку, ქილ. 487; **სალიზღობელი**, ზედ. სახუმარო, шуточный, ქილ. 1.

სალიტანიე, ზედ. торжественный, წათ ცხ. 409.

სალიტერატურო, ზედ. литературный.

სალიქნელი, ზედ. მოსაცთუნებელი; льстивый, -სიტყვა; льстивое слово.

სალმანდო, ს. გამჭვირვალე ქვა, талькъ (камень).

სალმასური ჯაჭვი, ს. ე. ი. ჯაჭვი ფრიად მაგარი, крѣпкіе латы, გორგ. 151.

სალმება (ვესალმები, -მე), ზ. თვ. გამოვეთხოვები, прощаться.

სალმობა, ს. ტკივილი, სატკივარი, болѣзнь, немощь, недугъ; ისა. 19—19; ფსალ. 7—13, 15; საქმ. 2—24; მატ. 14—7; 1 ქართლ. 355; 2 სჯული. 2—26; გარემომადგეს მე სალმობანი სიკვდილისანი, объяли меня болѣзни смертныя, დავითნი. 17—4; სალმობა შობადისა, муки во время родовъ; თესალ. 5—3; -მუცლისა, боль живота, поносъ, 1 ქართლ. 234, 401; სალმობამ შეიპყრა, заболѣлъ, ისა. 12—8.

სალმობიერი, ზედ. გულმტკივნეული, ლმობილი, ლმობიერი, сердобольный, жалостливый, умильный, სალმობიერ ვიქმნები, заболѣть, 2 ქართლ. 513; სილმობიერება, ს. ავადმყოფობა, болѣзненность, недугъ, იერემ. 8—18.

სალოკე თითი, ს. ცერის შემდეგი თითი, указательный палецъ.

სალოკელი, ს. языкъ, ქილ. 505.

სალოკველი, სალოკი, ზედ. ასალოკავი, что нужно слизать, ან მჟავითა და შაქრით მოხარშული საჭმელი სნეულთათვის; сладкокислая пища для больныхъ, საბ. ლ.· ნ. ჩ. ლ. ბუნ. ლ.

სალოსი, ზედ. სულელი, შმაგი, ცოფი, юродивый, **სალოსობა**, ს. შმაგობა, юродство, ანდრ. 1; 12; (ვქ), ზ. უ. ვქშმაგობ, юродствовать.

სალოცავი, სალოცველი, სალოცვი, ს. სახლი დანიშნული ლოცვისათვის; молельня, часовня, ეზეკ. 41—11; მატ. 21—13; ვისრ. 32; ანტ. 6—3; სალოცავი შაირი, стихъ благословенія, ვისრ. 125, 126.

სალპინგი, სალპინი (ბერძ.), ს. სარეკელი სათამაშო, ან გასაღვიძებელი სალოცავად, било, клепало.

სალტე, ს. მეტალლის კრკალი მოსაკრავი რისამე, ისა. 3—20; ვეფხ. 605; რიცხვი. 31—50; დაბად. 24—12; кольцо; металлическій обручъ, ободъ; ან დასტანაგი, ქალთ სამკლავე, браслетъ, запястіе; ეზეკ. 16—17; გამოსლ. 35—22; ურმის თვლის სალტე, шина.

სალურსმნე, ზედ. гвоздяной.

სალუქი, ზედ. ან ს. ნაზი, წმინდა; კაცი შემკობის მოყვარე, ვითარცა ქალთათვის ითქმის კოპწია; ნ. ლამაზი; опрятный; щеголь, франтъ, **სალუქობა**, ს. კეკლუცობა კაცისა, щегольство, франтовство, ქილ. 316.

სალფეტკა, ს. салфетка.

სალხენი, ზედ. შესაქცევი; მოსალხენი, სამხიარულო; увеселительный; радостный; ჩონგ. 51.

სალხი, ს. თილისმა 188?

სალხინარი, ზედ. სამხიარულო, შესაქცევი, радостный, увеселительный.

სალხინებელი, ს. სანუგეშო, ნუგეშის მომცემი; ტრაპეზის გავალაკი, საჩრდილობელი; საკურთხეველი; утѣшительный; балдахинъ надъ святилищемъ; святилище, олтарь; გამოსლ. 25—67; 35—12; ლევიტ. 16—2, 14; ეზეკ. 42—14; 43—22; ებრ. 9—4; ტიმ. 25, 34; 15; ამოს. 9—1, სალხინებელი სულისა, ე. ი. სულის განსაწმენდელი ადგილი, чистилище души.

სალხინე, -ნო, ზედ. სამხიარულო, ლხინის საკუთნავი, увеселительный, მოსალხინებელი ადგილი, мѣсто увеселенія, гуляніе, ან დარბაზი სანადიმო; залъ для пиршества, ვეფხ. 338, რუსუდ. 493; 798; ტიმ. 116; სალხინობაღჩა, садъ удовольствія;

სალხინოდ, ზზ. насчастье, наздоровье, на радость, -**ბელი**, ზედ. სამხიარულო, радостный; რუსუდ. 991.

სამ, ზზ. სადმე, гдѣ нибудь, ვეფხ. 166.

სამა, ს. როკვა, შუშპარი, пляска, საბ. ლ.

სამაგალითო, ზედ. საანდაზო, примѣрный.

სამაგდანი, ს. 12 უნკის წონა, мѣра 12 унцій; გამოცხ. 6—6.

სამაგიერო, ზედ. სანაცვლო, სამუქაფო, ნაცვალ-საგებელი, взаимный, соотвѣтственный, возмездный; запасный, -როდ, ზზ. **სანაცვლოდ**, въ замѣнъ.

სამაგისო, ზედ. მაგისი შესაფერი, приличный ему, რუსუდ. 446; სამაგისო არა მჭირს რა, რუსუდ. 726, я особенно не страдаю ни чѣмъ.

სამად, ზზ. სამნაწილად, на три; **ერთისამად**, втрое.

სამადი, ზედ. სამჯერი, тройной.

სამადლო, ზედ. მადლის საქმე, богоугодный, благодѣтельный; благотворительный, -საქმე, богоугодное дѣло, ქილ. 36; **სამადლოდ**, ზზ. на богоугодное дѣло, ქილ. 681.

სამადლობელი, ზედ. მადლობის გამოსაცხადებელი, благодарственный, -წიგნი, благодарственное письмо, სამადლობელი ლოცვა, благодарственный молебенъ, 2 კორ. 9—9; ალექ. 210, 1 ქართლ. 243; ქილ. 70; სამადლობლად გლახაკთა ზედა განსცა, съ благотворительною цѣлью онъ роздалъ нищимъ; ვისრ. 201.

სამაია, ს. ქალთ ფერხისა; хороводъ; სიბრ. 58.

სამალავი, -**ლი**, ს უხვედრი უჩინარი ადგილი დასამალავად რისამე, мѣсто потаенное, скрытное, тайникъ, ვეფხ. 440; 1 ქართლ. 251; დარეჯ. 2—20, 23; პაცრიქთა სამალი, скрываніе несчастія, ვეფხ. 702.

სამ[illegible]ლდი, ს. აპაური, яремный ремень.

სამალევი, **სამალი**, ნ. სამალავი, ქილ. 308.

სამალი, ს. ისრის ერთგვარი, стрѣла, ვეფხ. 702; შოთ. 24; ნ. ისარი.

სამალი, ს. ცხელი ქარი აფრიკისა, სამუნი, самумъ (вѣтеръ), ვეფხ. 702; განმ. თ.

სამალი, ნ. სამალავი.

სამამასახლისო, ზედ. მამასახლისისადმი საკუთნველი, старостинскій.

სამამაცო, ზედ. საგმირო, მამაცური; мужественный; къ военному дѣлу относящійся; -ხნე, военное искуство, ვეფხ. 62; რუსუდ. 421.

სამამლე, ს. მაგ. ვარია, цыпленокъ мужескаго рода, სიბრ. 140.

სამამულე, -**ლო**, ზედ. მამულისადმი საკუთნველი, вотчинный; отечественный; ბუჯ. 24; ალბ. 18, 31, 61; 81; სამ. ვახტ. 84.

სამანდარი (სპარს.), ნ. სალამანდრა; სიბრძ.

სამანდრო, ს. ელვარე საჭურველი, საბ. ლ.

სამანი, ს. მიჯნა, სინორი, ან ქვა დადებული საზღვრად; межа, межевой знакъ, пограничная черта; ბუჯ. 7, 19 სამ. ვახტ. 240, სომხ. 397; სიბრ. 87; ჩასმა სამანისა, поставить межу.

სამანქანი, ს. ერთგვარი ჯაჭვი, ნ. ჯავშანი, кольчуга, броня, кольчатая рубашка.

სამარაგდო (სპარს.), ს. მწვანე ზურმუხტი, изумрудъ, самарагдъ; გამოსლ. 25—7; გამოცხ. 21—19; 4—3; ტიმ. 50; ქიმია. 169.

სამარად, ზზ. სანიადაგოდ. навсегда, вѣчно, სამარად დღეთ, каждодневный, სამარად მყოფი, ზედ. მარადის მყოფი, вѣчно пребывающій, ტიმ. 57.

სამარადისო, ზედ. სანიადაგო, საუკუნო; вѣковѣчный, всегдашній, повседневный, მრ. 61.

სამარადისობა, ს. სანიადაგობა, всегдашность, вѣчность, კავშ. 27, 164, 198, 339.

სამარადო, ზედ. სანიადაგო, საუკუნო, სამარადისო; всегдашній, повседневный; მრ. 7.

სამარაგდე, ნ. სამარაგდო; საბ. ლ.

სამარად ხსენება, ზედ. მარადის ხსენებული, вѣчнопамятный; ტიმ. 13.

სამარაქო, ზედ. სალაპარაკო დედაკაცთა, къ бесѣдѣ женщинъ относящійся, -სახლი, комната для бесѣды женщинъ, რუსუდ. 429, 492.

სამარგალიტე, ს. მარგალიტის შესანახავი ყუთი, футляръ для жемчугъ.

სამარგლე, ზედ. მარგილისადმი საკუთნავი, свайный.

სამარე, **სამარი**, ს. საფლავი, могило-гробница, იერემ. 26—23; ფსალმ. 5—10; 87—5, 11; მატ. 23, 29; ბუჯ. 27; სამარის ხმით, ჩონგ. 27; гробовымъ голосомъ.

სამარება (ვესამარები, -რე), ზ. თვ. მიწას მივებარები, მიწის ამარად გავხდები, дѣлаться достояніемъ земли, умерѣть; მიწა მესამაროს, უმჯობ, მიწამ მისამაროს, ე. ი. მიწა სამარედ გამიხდეს, пусть земля приметъ меня; ვეფხ. 737; **სამაროვნება**, ს. სამარეში ყოფნა, мертвенность, ჩახრ. 26.

სამართალი, ს. სჯა, მიგება ღირსებისამებრ; მსჯავრი; სჯული; ხელი, უფლება; судъ; законъ, законодательство; право; სამართალი მიმიძღვის, я имѣю право, სისხლის სამართალი, уголовный кодексъ; სამოქალაქო სამართალი, гражданскіе законы, სამართალში მიცემა, отдать подъ судъ; სამართლის წიგნი, сводъ законовъ, თუ თავის სამართლით ნახოს, если по усмотрѣнію своему онъ увидитъ; სომხ. სამ. 41, სამართალი უყავ, разсуди ихъ, ვეფხ. 953; **სამართლიად**, ზედ. законно, основательно, справедливо.

სამართებელი, ს. თმათ საპარსავი იარაღი, бритва.

სამართი, ს. შიმშა კალატოზთა და ხუროთა, მათითა, правило, линейка.

სამართლება, ს. судъ; სამართლებლად, въ оправданіе; ალბ. 86; (ვა), ზ. მ. გავაბჭობ, სამართალს გავუჩენ; судить, производить судъ, (ვუ), ზ. მიჩ. სამართლით გადავუწყვეტ, присудить судомъ; სამ. ვახტ. 246; (ვესამართლები, -ლე), ზ. თვ. სამართალი მიმიძღვის, ხელი შემივა, უფლება მაქვს; имѣть право, доказывать свое право, ევთვ. ცხოვრ. (მესამართლება, ზ. თვ. სამართალი მიუძვის ჩემზედ, онъ правъ поступать со мною такъ, (ვისამართლები, -ლე), ზ. ვ. გავიბჭობი, გავისამართლები, судиться, სამართლებელი, ზედ. გასამართლებელი, оправдательный.

სამართლიანი, -თლოვანი, ზედ. სწორე, ჭეშმარიტი, რჯულიერი; законный, справедливый; სამ. ვახტ. 124; სამართლიანის საქმით, на законномъ основаніи, по справедливости; სამართლიანი სამზღვარი, законныя границы; სამართლიანი სარგებელი, законный процентъ; სამართლიანი ფასი, настоящая цѣна; სამართლიანად, ზედ. законно, справедливо, ვახტ. სამ. 124; **სამართლიანობა**, ს. законность, право.

სამართლობა (ვჰსამართლობ, -ლე), ზ. უ. მოსამართლედ ვარ; ვჰბჭობ, სამართალს გავუჩენ, быть судьею; судить, производить судъ; შესაგ. ბერძ. სამ; ბერძნ. სამ. 185; 2 ქართლ. 316; სამართალში სისწორე სამართლობდეს, ქილ. 518, пусть правда господствуетъ въ судахъ.

სამარი, ზედ. ამარი; მის სამარი, на произволъ его.

სამარი, ნ. სამარე.

სამარილე, ს. მარილის ჭურჭელი, солонка.

სამაროვანი, -როიანი, ზედ. ან ს. სამარესადმი საკუთნველი, ან თვით სასაფლაო; кладбищенскій; кладбище; დარეჯ. 105; ვისრ. 56.

სამარტვილე, -ლო, ს. საწამებელი, მოწამეთა სამარხი, кладбище пріявшихъ мученическую смерть, 1 ქართლ. 213, склепъ, მარტ. 2—36; ან მარტვირიკა, მოთხრობა წვალებათა თვის წმინდათა; жизнеописаніе Св. мучениковъ.

სამარტოვო, -ტო, ზედ. სამხოლოვო, единочный, единственный, სამარტოვოდ სახელის ძებნა, искать для себя славу, 2 ქართლ. 285; 518; -ყური, уединенный уголъ, ქილ. 524.

სამარცხვინო, ზედ. постыдный.

სამარხავი, ს. სასაფლაო, кладбище, 1 ქართლ. 106.

სამარხი, ზედ. დასამარხი, დასასაფლავებელი ან ფასი დამარხვისა, საიკერიო, погребальный; плата за похороны, სამ. ვახტ. 194.

სამარხი, დასამარხავი (ხარჯი), издержки на похороны.

სამარხი, ყურმენია, ბაქრ. 182, აჭარული.

სამარხილე, ზედ. მარხილისადმი საკუთნველი, санный.

სამარხო, ზედ. მარხვის საჭმელი, არა სახსნილო; სასაფლაო; постное (кушанье): ხომ. სამ. 291; могила, склепъ; გუჯ. 14; ტიმ. 52; ანდრ. 121.

სამარჯვენე, ზედ. მარჯვნის ხელისა, правый.

სამარჯვნე, ს. დასტაბნაგი, ქალთ სამკლავე სალტე, запястіе, браслетъ, ისაი. 3—21.

სამარჯვო, ზედ. მომარჯვებული, приспособленный, приноровленный.

სამასალო, ზედ. საგუშაგო, сторожевой, საბ. ლ.

სამასალო, ზედ. მასალასადმი საკუთნველი, матеріальный.

სამასი, რიცხ. ს. სამჯერ ასი, триста, **სამასიანი**, ზედ. трехсотенный.

სამასრე ტირიფი, ს. მცენ. гребенщикъ, ბუნ. ლ.

სამასპინძლო, ზედ. დასახვედრი სტუმართა; предметы угощенія; угощеніе, დასტ. 27, 98; **-ძლოდ**, ზზ. დასახვედრად, на угощеніе, ქილ. 665; გორგ. 141; 2 ქართლ. 525; გუჯ. 9, 32; სამასპინძლო ძღვენი, подарокъ на угощеніе.

სამასხარო, ზედ. სახუმარო, სასაცილო, шуточный.

სამაუდე, ზედ. მაუდისადმი საკუთნავი, суконный.

სამაცდური, ზედ. მოსაცთუნებელი, соблазнительный; соблазнъ; კაცია 29.

სამაცხოვარებო, -ცხოვრებელი, ზედ. სალხინებელი, საშველელი, спасительный, ამოს. 5—22.

სამაძღროდ, ზზ. გაძღომისათვის, на насыщеніе, ისაი. 65—15.

სამაჭანკლო, ზედ. ან ს. მაჭანკლისადმი საკუთნველი; მაჭანკლობის ფასი, сводничій, плата за сводничество, ანტ. 2—42; -ლოდ მოვედ, пришелъ сватать, ანტ. 6—12.

სამახარობლო, ს. ფასი სასიამოვნო ამბის მოტანისათვის, плата за пріятное извѣстіе; ვისრ 128; წინაღმდეგი ამხიტყვისა: სამძიმარი.

სამახსოვროდ, ზზ. სახსოვნელად, въ память.

სამახებო, ს. პურის გამოსაღები სამეგრელოში, подать съ хлѣба.

სამბიკი, ნ. სამგიკი.

სამბობლად, ზზ. სალაპარაკოდ, для разсказа, ვეფხ. 1226.

სამგალობლო, ზედ. მგალობელთადმი საკუთნავი, пѣвческій.

სამგვამოვანი, ზედ. სამპიროვანი, трехличный.

სამგვამოვნება, ს. სამპიროვნება, трехличность, მარტ. 1—116.

სამგვარი, ზედ. სამრიგი, троякій.

სამგზავრო, ზედ. გზაზედ სახმარი, путевой, გორგ. 3.

სამგლოვიარო, ზედ. საბავთო; მოსატირებელი, траурный; плачевный; -ტანისამოსი, трауръ.

სამდგომი, ს. სპარაზენი; ძველთა მეგვიპტელთა აქვნდათ ჩვეულობა, რომელ იბრძოდიან ეტლებით, თვითოეულს ეტლში ჩასხმიდნენ 50 მხედართა და სამთა სამდგომთა, რომელთაგან ერთი ჰმართვიდა ეტლსა, მეორე ცხენთა და მესამე ამზადებდა საჭურველთა; тристатъ, военноначальникъ, გამოსლ. 16—7.

სამდიდრო, ზედ. მდიდრისადმი საკუთნველი, принадлежащій къ богатому, ქილ. 66.

სამდივანბეგო, ზედ. მდივანბეგისადმი საკუთნველი, совѣтничій, დასტ. 66.

სამდივნო, ზედ. მდივნისადმი საკუთნველი, письмоводительскій, секретарскій, -სახლი, домъ секретаря, 2 ქართლ. 323; სამ. სომხ. 25.

სამდურავი, ს. მომდურავობა, გულ-ძვირობა, უსიამოვნობა; неудовольствіе, ანტ. 3—39; **სამდურავობა**, სზ. выговоръ, (მისამდურავებ, -ვე), ზ. უ. სამდურავს მეტყვი; высказываешь мнѣ свое неудовольствіе, სამდურება (მისამდურებ, -რე), იგივე სამდურავება, გუჯ. 13.

სამდღევრო, ზედ. მდღევარი, სამარადღეო, дневный.

სამდღეობითი, სამდღიური, ზედ. სამის დღისა, трехдневный.

სამე, ზზ. განა, მასაშადამე, развѣ; а потому; დარასამე ვაკლდი, ე. ი. რასთვის დავაკლდი, за чѣмъ я отсталъ; 1 ქართლ. 74; მაშინსამეცა, нежели, მატ. 11—22.

სამე, სადმე, ზზ. гдѣ либо, ვეფხ. 290.

სამება, ს. წმინდა სამება, ერთი ღმერთი სამ-გვამოვნად ცნობილი: მამა, ძე და სული წმინდა; Св. Тропца; სამებით დიდებული, Трисвятый.
სამება (ვასამებ, -მე), ზ. მ. სამად გავჰყოფ. троить.
სამეგობრო, ზედ. მეგობრული, дружескій, ქილ. 286.
სამეკობრე, სამეკობრო, ზედ. საავაზაკო, разбойничій, სამეკობრო მძებნელო, сборъ въ пользу сыщиковъ, **სამეკობროდ**, ზზ. საავაზაკოდ, სამ. გ. მეფ. 44, на разбой.
სამელიქო, ზედ. მელიქისადმი შესაფერი, გუჯ. 28; меликскій; მელიქის სასარგებლო, доходъ въ пользу Мелика.
სამელნე, ზედ. მელნისადმი საკუთნველი, чернильный.
სამემანდრო, ზედ. მემანდრისადმი შესაფერი, приставкій, დასკ. 101.
სამემცა, ზზ. სადმემცა, гдѣ то; ფსალ. 43—21.
სამეოტო, ზედ. გასაქცევი, относящійся къ бѣгству. მეცნიერება სამეოტო გზისა, знаніе дороги для удобнаго бѣгства, 1 ქართლ. 49.
სამეოცი, სამოცი, რიცხ. სამჯერ ოცი, шестьдесятъ; სამეოც და ათი, სამოც და ათი, семьдесятъ.
სამერმისო, ზედ. საგაისო, მომავალი წლისთვის დაგულვებული, на будущее время назначенный.
სამერხული, ს. ბულაური, архитравъ, фризъ.
სამესამედო, ზედ. მესამედი, третной, ან მესამედი ნაწილი, третья часть.
სამეული, ზედ. სამიანი, тройной, 1 ქართლ. 158.
სამეურნო, ზედ. სამოჭირნახულო, опекунскій.
სამეუფო, ზედ. საუფლო, სამეფო, царскій; господскій; -ქალაქი, столица, столичный городъ, ანდ. 136; სამეუფოით, изъ царедворцевъ; იოან. 4—46.
სამეფო, ზედ. ან ს. მეფეთადმი საკუთნავი, შესაფერი; სამფლობელო, საბრძანებელი მეფისა; царскій; царство; -სახლი, царскій домъ; дворецъ; სამეფო სკიპტრა, царскій скипетръ, -ზრდილობა, царскія манеры, ცომ. 24; **სამეფოდ**, ზზ. на царство, **სამეფო ვაშლი**, сортъ яблоковъ, ერისთ. ლ.
სამეღვინის თავლიდარი, ს. писарь питейный.
სამეყვისო, ზედ. მეყვისისადმი საკუთნველი, собственный, принадлежащій ближнему, ვეფხ. 713.
სამეცნიერო, ზედ. ან ს. მეცნიერებისადმი საკუთნველი; სწავლანი სიტყვიერებისა და ფილოსოფიისა; научный; науки словесныя и философскія, ცომოთ. 10.
სამეცნო, ს. მეცნიერება, ცოდნა, знаніе, ცომ. 44; ან ზედ. მეცნიერებისადმი საკუთნავი, научный.
სამეცხვარო, ზედ. მეცხვარისადმი საკუთნველი, пастушій.
სამეძავო, ზედ. მეძავისადმი საკუთნველი, блудный, იეზეკ. 16—24; -სახლი, блудный домъ, ანდრ. 11, 124.
სამეწამული სამოსელი, ს. წითელი ტანისამოსი, ისაი. 63—1, червленная риза.
სამეხრეო, ს. მეხრესთვის გამოსაღები სარჩოდ, содержаніе, выдаваемое крестьянами, тому кто обработываетъ господскую землю, დასკ. 5, 23, 28.
სამეჯინიბო, ზედ. მეჯინიბისადმი საკუთნველი, ან საჯინიბო გამოსაღები, მაგალ. ქერი და სხ. конюшенный; подать для конюшни, какъ напр. овесъ и т. п.; конюшня, სამეჯინიბო ცხენი, დარეჯ. 2—123, лошадь изъ конюшни.
სამეჯლიშო, ზედ. მეჯლისისადმი საკუთნველი, къ пиршеству относящійся, -სახლი, залъ для пиршества, რუსუდ. 388.
სამვიკი, სამმიკი, ს. ძველებური საკრავი ქალდეველთა მცირე ნაღარა, самвикъ, рожекъ музыкальный, დან. 3—10.
სამზადი, სამზადისი, ზედ. ან ს. მოსამზადებელი; მომზადებულება; приготовительный; приготовленіе; ჩონგ. 62.
სამზარეულო, ს. სახლი სანოვაგეთ სახარშავი; ან ბაზარი სადაც სანოვაგე იყიდება, кухня, поварня; сытный рынокъ; 1 კორ. 10—25; -წიგნი, წიგნი მასწავლებელი საჭმელების გაკეთებისა, поваренная книга.
სამზედ, ზზ. ნათლად, გამოცხადებით, ясно, ქილ. 518.
სამზერელი, სამზერი, ზედ. სახედველი, საჭვრეტი, зрѣлище, **-რელად**, ზზ. სახედველად, для смотрѣнія, მარტ. 1 — 142; რუსუდ. 395; -ადგილი, мѣсто откуда можно видѣть зрѣлище, რუსუდ. 486; ложа.
სამზეური, სამზიური, ს. მცირე საჩრდილობელი მზისაგან ხელთ-საჭერი, зонтикъ, парасоль, ცომ. 186.
სამზითო, ზედ. მზითვისადმი შესაფერი, приданный, სამ. ვახ. 257.
სამზირალი, ს. მზირის ადგილი, სადარნო, სამსტოვრო, потаенное мѣсто, засада; 2 ქართლ. 476; **სამზიური**, ნ. **სამზეური**, ვეფხ. 71.
სამზოდ, ზზ. საყურებლად, სანახავად, для смотрѣнія.
სამზრუნველო, ს. მონასტერი, монастырь; предпредметъ заботы.
სამზღვარი, სამძღვარი, საზღვარი, ს. მიჯნა, სამიჯნაო, предѣлъ; граница; სამზღვრის დადება, разграничить; **სამზღვრება** (ვისამზღვრებ, ვესამზღვრები), ზ. მ მომიჯნავედ ვარ, граничить.
სამთავი, ს. სამგუმბათიანი, трехкупольный, ქილ. 697.
სამთავნო, ს. თავნი, капиталъ, фондъ.
სამთავრო, ზედ. ან ს. მთავრისადმი საკუთნველი, ან მთავრის განსაგებელი; княжескій; княжество, владѣнія князя.
სამთელობელი, ზედ. გამამთელებელი, заживляющій, -მალამო, пластырь, რუსუდ. 730.
სამთენო, ს. სინათლე, лучъ, свѣтъ.
სამთვარიო, -ობა, ს. ცისადცისად გვემა, лунатизмъ.
სამთვითება, სამთვისება, ს. სამის თვითების ან თვისების მქონი ერთი ღმერთი, три естества, троинственность, შესავ. მოხ. სამ. ვახტ. 204.
სამთვრალო, ზედ. მთვრალისადმი საკუთნველი, къ пьянству относящійся.
სამთითი, ს. სამკაპიანი ჩანგალი, вила, или вила о трехъ остріяхъ.
სამთო წყალი, ს. მთისწყალი, горный источникъ.

სამთხვეველი, ზედ. თაყვანის საცემლად, для поклоненія.

სამთხზული, ზედ. სამ-ნაწნავი, სამ-წვერი, სამრიგი, троякій, троеобразный, ეზეკ. 23—15.

სამთხრობელო, ს. საამბობლო, ჯილდო მთხრობელისა; მოთხრობითი; награда тому, кто укажетъ на похитителя; повѣствовательный; სამ. ვახტ. 152; 236, ქილ. 666.

სამი, რიცხ. ერთი და ორი, три, სამიშაური, три пятака; სამ-სამი, по три, **სამიანი**, ზედ. тройка; **სამნი**, трое.

სამითლე ტილო, ს. тикъ для наволочки.

სამიზეზო, ზედ. მიზეზის მომცემი, შემთხვევი, подающій поводъ, случай, ვეფხ. 105; კავშ. 100; ქილ. 430.

სამინდალი, **სამინდო**, ს. სემიდალი, ხლარჩი ფქვილი ზანდურისა წმინდად გაცრილი, арнаутка; ისაი. 1—13; ლევიტ. 2—1; დაბად. 18—6; 40, სზ. გამოსლ. 29—40.

სამინდვრო, ზედ. მინდვრისა, полевой, ვისრ. 160.

სამინდღეშო, ზედ. სანიადაგ-დღეო, каждодневный, რუსუდ. 961; **სამინდღეშიოდ**, **-შოდ**, ზზ. завсегда.

სამიოდ, **სამიოდე**; ზზ. სამრიცხვამდი, около трехъ, სიბრ. 34; სამიოდ დღე, около трехъ дней.

სამირონე, **-ნო**, ს. მირონის შესანახავი ჭურჭელი, мурница, შავთ. 15.

სამისებრო, свойственный ему, შავთ. 91.

სამისნველი, **სამისნო**, ზედ. მისნობისადმი შესაფერი, къ гаданію относящійся, волшебный; რიცხ. 22—7; -სასმელი, волшебный напитокъ, მარტ. 2—336; სიბრ. 4.

სამისო, ზედ. საიმისო, იმისი, ему принадлежащій, его; ვისრ. 79; 36; 88; სამისოდ, ზზ. იმისთვის, для него.

სამიტროპოლიტო, ზედ. митрополитскій.

სამიწო, ზედ. მიწისადმი საკუთნველი, земельный, სამიწოდ, ზზ. დასამარხავად, для преданія землѣ, ვეფხ. 1440.

სამიჯნურო, ზედ. სააშაკო, любовный, ვისრ. 182; ვეფხ. 1083; 25; -შაირი, любовные стихи; ვისრ. 71; -წიგნი, любовный романъ.

სამკალი, ს. ყანა მოწევნილი მკის ჟამისად, жатвенный; жатва; გამოსლ. 22—6; ლევიტ. 19—9; დასტ. 5, 109; მატ. 9—37; იოან. 4—36; 1 ქართ. 71; ყანა, нива, სამ. მოს. 46; სამკალად, ზზ. მოსამკელად, для жатвы.

სამკაპი, ს. სამწვერი ჯოხი, вила съ тремя рожками.

სამკაული, ს. ნივთი შესამკობლად სახმარი; მოსართავი, მორთულობა, შესამოსი სამღვდელოთა; украшеніе, нарядъ, уборъ; регалія; утварь, церковное облаченіе; 1 კორ. 11—15; სამეფო სამკაული, царскія регаліи, თმა სამკაულია დედათა, волосы суть украшенія женщинъ; ვისრ. 28; -თავისა, головной уборъ, ისაი. 24—21.

სამკერდე, ს. მკერდზედ მოსაფარები, нагрудникъ, наперстникъ, გამოსლ. 28—4.

სამკერდული, ს. ცხენის შესაკმაზავი, მკერდზედ ამოსაკრავი თასმა, нагрудникъ у лошади.

სამკერვალო, ზედ. швейный.

სამკერვლო, ს. მკერვლის სახლი ან დუქანი, магазинъ портнаго, ქილ. 576.

სამკეცება (ვასამკეცებ, -ცე), ზ. მ. სამკეცად გავხდი, утроить, კავშ. 58.

სამკეცი, ზედ. სამრიგი, სამჯერ დაკეცილი, тройной, въ трое сложенный; კავშ. 314; სამკეცი სახლი, трехъэтажный домъ, სამკეცი ღაბაბი, отвислый подбородокъ, კაცია. 120.

სამკვეთა, იმერულად ღვრიცა იქ ნახე.

სამკვდრო, ზედ. მკვდრისადმი საკუთნველი; ან ქვემდებარე სიკვდილისა; принадлежащій покойнику; смертный; ან სამარხი; на похороны, სამ. ვახტ. 225; (დამატ.).

სამკვეთელო, **სამკვეთლო**, ს. საკურთხეველში შემზადებული ადგილი, სადაც აღესრულების კვეთა, жертвенникъ въ олтарѣ для проскомидіи.

სამკვიდრებელი, ს. საკუთარ-სამფლობელი, საპატრონო, მამაპაპეული მამული; სამყოფი ადგილი; достояніе, наслѣдственное владѣніе; мѣстопребываніе, осѣдлость; ლევიტ. 25—33; ფსალ. 2—8; 27—9; 78—1; მატ. 21—38; ლუკ. 12—13; ბრძნ. სამ. 80; ტიმ. 105; ალექს. 41; ქილ. 671; ისაი. 19—25.

სამკვიდრო, ზედ. ან ს. მკვიდრი, მემკვიდრეობით შესახვედრი; მამა პაპეული მამული, მკვიდრი ქონება; სამყოფი ადგილი; наслѣдственный; по праву наслѣдства принадлежащее; наслѣдственное имѣніе; наслѣдство; мѣсто жительства, осѣдлость; სამართ. ვახტ. 199, 248, 259 (დამატ.); მოურავ. 399; სიბრ. 66, 169; -ყმა, наслѣдственный крѣпостной крестьянинъ; სამკვიდროზედ ბატონობა, управлять наслѣдствомъ, родовымъ имѣніемъ; სამკვიდროდ, ზზ. მკვიდრად, въ наслѣдство; на твердомъ крѣпостномъ правѣ; გუჯ. 28.

სამკიდურება, ს. სამიანობა, троичность; (ვქ-სამ კიდურებ, -რე), ზ. უ. სამად ვიყოფები, სამად ვარ, дѣлиться на трое, მარტ. 2—76.

სამკლავე, ს. ხელ-ნავი; საბუხარი; დასტანაგი, მკლავის სამკაული ქალთა, поручи изъ латъ; поручъ, нарукавникъ; браслетъ, запястіе; рукавъ, ყარამ. 61, 367.

სამკუთხი, **-თხოვანი**, ზედ. სამკუთხიანი, სამისკუთხის მქონე, трехъугольный.

სამკურნალო, ზედ. საკურნებელი; მოსარჩენი; სახლი, სადაც მოარჩენენ სნეულთა; цѣлебный, цѣлительный; лечебница, больница; -წიგნი, лечебникъ, -წყლები, цѣлебныя воды.

სამლოცველო, ზედ. ან ს. ჯილდო ლოცვისათვის; ან ადგილი, სადაც, ალასრულებენ ლოცვას; ქველის საქმე, მისაცემელი გლახაკთადმი, плата за молитву; молельня, часовня; милостыня; გუჯ. 13; სომხ. სამ. 351; გორგ. 78; სიბრ. 134.

სამმართებელო, ზედ. ან ს. განსაგებელი მმართებლობისა; დაწესებულება მმართებლობისა; административный; административныя учрежденія; აბიდ. 36.

სამმართველო, ს. განსაგებელი, управленіе.

სამნეო, ს. სახელო, საკარგავი, საგანგიო, განსაგებელი, должность; управленіе.

სამნივე, ზედ. სამნი ერთად, всѣ трое.
სამოახლო, ს. საგამდელო ოთახი, дѣвичья.
სამოაჯირე, ზედ. მოაჯირისადმე შესაფერი, перильный.
სამობა, ს. სამიანობა; ან წმინდა სამება; троинственность; Св. Троица; მარც. 2—75; (ვჰსამობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. სამად ვარ ერთი; троинствовать.
სამოდე, ზედ. სარანახე, мѣра хлѣбная въ одинъ гарнецъ, ბაქრ. 327, 6 მოდა.
სამობითი, ზედ. სამიანი, троинственный.
სამოგვე, ს. სარექმე ცყავი, опоекъ, ცარსიკონი, თხის ნატი, сафьянъ.
სამოედნე, ზედ. მოედნისადმი საკუთნველი, площадный.
სამოვარი, ს. ჩაის მოსადუღებელი ჭურჭელი, самоваръ.
სამოთხე, ს. საშვებელი მტილი, ხეხილით შემკული რომელი დასხნა ღმერთმან; ხილნარი, ბაღი; рай; вертоградъ; დაბად. 2—8; დან. 13—7; იერემ. 29—5; ლუკ. 23—43.
სამოთხიანობა, ს. სიამოვნება, пріятность, ტიმ. 50.
სამონადირო, ზედ. მონადირესადმი საკუთნველი, охотничій.
სამონაზონო, ზედ. მონაზონისადმი საკუთნველი, монашескій. [ница.
სამონველი, ს. სამურველი, ცხენთ საფხანი, скреб-
სამორდლო, ზედ. მორდლისადმი საკუთნველი, принадлежащій хранителю печати, დასტ. 78; или плата ему за приложеніе печати.
სამორინო, ს. სათამაშო სახლი მენარდეთა, მექადრაკეთა და მისთანათა, игорный домъ.
სამოსამართლო, ზედ. მოსამართლისადმი საკუთნველი; ან სასამართლო; судейскій; судейская.
სამოსელი, **სამოსი**, ს. ტანთ საცმელი; მდაბ. თეთრი შეუღებავი ნაქსოვი ბამბისა; одежда, платье; риза; бумажная холстинка, некрашенное полотно; ფსალ. 44—8; 103—2, 6; მატ. 6—25, 26; ვისრ. 5; ვეფხ. 1250.
სამოურავო, ზედ. ან ს. მოურავისადმი საკუთნველი; მოურავის განსაგებელი; ან გამოსაღები მოურავის სასარგებლოდ; волостной; приставство, волость, округъ управляемый приставомъ; налогъ въ пользу моурава или пристава; დასტ. 6, 66.
სამოქალაქო, ზედ. მოქალაქეობისადმი საკუთნველი, гражданскій, -ისტორია, политическая исторія, -სამართალი, гражданскіе законы, ლოღ. 6; 163; მარც. 2—10.
სამოქმედო, ზედ. სამუშაო; дѣятельный, კავშ. 51.
სამოღვაწო, ზედ. ან ს. მოღვაწეთადმი შესაფერი; аскетическій, ან სახლი მოღვაწეობისა, мѣсто для отшельниковъ, ქილ. 524.
სამოყვრო, ზედ. ან ს. მოყვრობისადმი შესაფერი; ქორწილის დღეს: საჩუქარი, რომელსაც მიართმევენ მოყვარეთა; родственный; дружескій; подарокъ во время свадьбы родственникамъ невѣсты; ალბ. 61, ქილ. 600; გორგ. 5; ანტონ. 6—12, 26, 28; სიბრ. 167; რუსუდ. 424.
სამოყვსო, ზედ. მოყვასისადმი შესაფერი, родственный, дружескій; ქილ. 600.

სამოცი, რიცხ. სამჯერ ოცი, шестьдесятъ.
სამოციქულო, ზედ. ან ს. მოციქულთაგან დაწესებული, მოციქულებრი; წიგნი, რომელშიაც აღწერილ არიან საქმენი მოციქულთა ან მიწერ-მოწერა მათი; апостольскій; апостолъ (книга).
სამოძღვრებელი, ზედ. დასარიგებელი, საწვრთელი; ან თვით მოძღვრება, წვრთა; наставительный, поучительный, назидательный; назиданіе, наставленіе; რჯულის სამოძღვრებლად, для наставленія въ вѣрѣ, ალბ. 57; 1 კორ. 10—11.
სამოწაფო, ზედ. საშაგირდო, ученическій.
სამოწმობელი, ზედ. შესამოწმებელი, შესადარებელი, сравнительный, -ლად, ზზ. для свѣрки.
სამოწმო, ზედ. მოწმისადმი საკუთნველი, свидѣтельскій, სამოწმოდ მოვიდა. пришелъ свидѣтельствовать, ბერძნ. სამ. 146.
სამოხელო, ზედ. ან ს. მოხელესადმი საკუთნველი; მოხელეობა, მნეობა; чиновничій; должность, ბერძნ. სამ. 209; დასტ. 42. [бакъ.
სამოხმური, ზედ. სამემთვრალო, питейный; ს. ка-
სამპიკი, ნ. სამვიკი, საბ. ლ.
სამპიროვანი, ზედ. სამგვამოვანი, триличный, триипостасный.
სამპყრობელი, ს. საბრძანებელი, владѣніе.
სამრავალგაცო, ზედ. ან ს. სამრავალ საფლავო, საძულე აკლდამა, катакомба, погребальная пещера, იერემ. 2 — 23, 18 — 2; 19 — 2; ეზეკ. 39—11.
სამრევლო, **სამრემლო**, ს. ერთის ეკკლესიის შესახვედრი სამწყსო; приходскій; приходъ церковный.
სამრეკლო, ს. ეკკლესის მახლობლად კოშკი ზარების დასაკიდებლად, колокольня.
სამრიგი, ნ. სამგვარი; **სამრემლო**, ნ. სამრევლო.
სამრეცხო, ს. სამურკნელი, прачешня, საბ. ლ.
სამრიცხვედი, ზედ. სამის რიცხვის მქონებელი, трехчисленный. [пляски.
სამროკველო, ს. სათამაშო ადგილი, мѣсто для
სამროწლე, ს. სანახირო ადგილი; ნახირი, выгонъ, пастбище; стадо быковъ, овецъ; დაბად. 18—7; ამოს. 6—4; 2 სჯული. 7—13.
სამსალა, ს. საწამლავი, მაკვდინებელი, ядъ, отрава; ვეფხ. 1020; **სამსალიანი**, ზედ. ядовитый.
სამსამი, რიცხ. потри, სამსაოდ, ზზ. -დღე, около трехъ дней, ქილ. 88.
სამსართული, ს. სამძგიდე, სამპირი შენობა, трехъкровельное зданіе, ეზეკ. 41—7; საქმ. 20—9.
სამსარი, ს. ცხოვ. კატუნი, дикая кошка.
სამსახურებელი, ს. სამლოცველო, молельня, საქმ. 17—23; გუჯ. 7; სამსახურის შესაფერი, служебный, -ჭურჭელი, столовая посуда, 1 ქართლ. 237, 385; -ეკკლესიისა, церковные сосуды, რუსუდ. 408; -რებლად, ზზ. на служеніе, გუჯ. 8, 1 ქართლ. 324; მოსეს სამ. 10.
სამსახური, ს. აღსრულება თანამდებობისა, მსახურება; მდაბ. ბეგარა, გამოსაღები; служба, должность; повинность; ვისრ. 5; გუჯ. 2, 28; დასტ. 5; პატრონისა სამსახური არა ოდეს არ წახდების, служба за царемъ не пропадаетъ, ვეფხ. 774, სამსახურად, ზზ. для службы, ვეფხ. 133.

სამსახური, ზედ. სამსახურისაებრ შესაფერი, служебный.
სამსაჯულო, ს. სასამართლო, судъ, судебное мѣсто; შავთ. 13; სამსაჯულო წიგნი, судебникъ; სამ. ვახ. 204.
სამსგეფსო, ზედ. საშვიდეულო, недѣльный.
სამსტოვრო, **სამსტრო**, **სამსტვარი**, **სამსტვერო**, ზედ. სამზირალი, სახმილავი, მსტოვართ ადგილი; სადარაჯო, საყარაულო; засада; караульня; ისაი. 41—9; 21—5; **სამსტროდ**, ზზ. სახმილავად, სადარაჯოდ, для подстереганія, ისაი. 21—7.
სამსჭვალი, ს. ლურსმანი, гвоздь, ისაი. 41—7.
სამსწრაფლო, ზედ. საჩქარო, поспѣшный, ვეფხ. 698.
სამსხვერპლო, ს. საცავი გინა შესანახავი მსხვერპლთა, жертвенникъ; საცეცხლური, кадильница, იერემ. 52—19.
სამსხემო, ზედ. სამწირო, მსხემისაებრ საკუთნველი, страннический, 1 ქართლ. 262.
სამსჯავრო, ს. სასამართლო, შემცოდეთ გასაკითხავი ადგილი, судилище, судъ; ქილ. 242; судебная палата.
სამტერი, **-რო**, მტრული, მტრობითი, враждебный.
სამტვერო, ზედ. пыльный, რუსუდ. 984.
სამტვრევი, ზედ. დასამტვრევი, გასატეხი, подлежащій ломкѣ.
სამტოლვარო, ზედ. მაგალ. გზა, дорога для бѣгства, 1 ქართლ. 251.
სამტრო, ზედ. მტრული, მტრობითი, враждебный, სამტროდ, ზზ. მტრობისათვის, для вражды, დავრ. 29, 91; გორგ. 108.
სამუგზურე, ს. ღორი საბალახოში ალებელი ცალკე შემკრებთა იასაულთათვის; подать со стада свиней въ пользу эсауловъ.
სამუდამო, ზედ. სამარადო, всегдашній, სამუდამოდ, ზზ. სამარადისო, навсегда.
სამუდარე, **-რი**, **-რო**, ზედ. ან ს. სათხოვარი, სახვეწნი, просительный; просьба; ქილ. 356.
სამუკუზნო, ე. ი. მამული, ს. უშენი, ოხური მამული, пустошь.
სამუმლე, ს. თხელი გავალაკი სარეცელთა გარშემოსავარები ზაფხულს მწერთ მოსაგერებლად, занавѣсъ надъ постелью, საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.
სამუნათო, ზედ. დასავალებელი, обязательный, ვისრ. 117.
სამუნაჯიმო, ზედ. относящійся къ астрологу.
სამურავი, ს. ცხოველი, бѣлодушка, каменная куница.
სამურავი, ს. მური, ბალზამი, სუნნელი ზეთი, მკვდართ შემურვისათვის ხმარებული, бальзамъ.
სამურველი, ს. სამონველი, ცხენთ საფხანი; скребница.
სამური (სპარს.), ს. ცხოველი, соболь.
სამურკნო, **-კნალო**, **-კნელი**, ს. სამრეცხლო; საცემელი სარეცხისა; прачешня; валекъ.
სამუსო, ს. სამუზიკო საკრავი ძალებიანი, музыкальный инструментъ, წყობ. 633.
სამუსიკელი ლექსი, ს. სამღერელი ლექსი, стихи для пѣнія, ქილ. 301.
სამუღაბნო, ზედ. შესაბრალისი, достойный сожалѣнія.
სამუქაფო, **სამუქფო**, ზედ. სანაცვლო, въ замѣнъ, въ вознагражденіе; вознагражденіе, замѣна.
სამუშავო, **სამუშაკო**, ს. საქმე, საკეთებელი, трудъ, работа, занятіе, дѣло; გუჯ. 28; ან ჯილდო მუშაობისა, плата за трудъ.
სამუშავებელი ჰაერისა, ს. სანიავო, вентиляторъ.
სამუშავებლად, ზზ. მაგალ. წისქვილისა, для приведенія въ дѣйствіе мельницы; -საათისა, для приведенія въ дѣйствіе часовъ.
სამუშაითო, ზედ. მუშაითაებრ საკუთნველი, принадлежащій акробату, ვეფხ. 1388.
სამუშკე, ზედ. მუშკისაებრ შესაფერი, мускусный, ტიმ. 58.
სამუჩირო, ზედ. მუჩირობით სათხოვნი, выпрашиваемый, ნ. მიჩირობა; საბ. ლ.
სამუხთალი, **-თალო**, **-თლი**, ზედ. ან ს. სადალატო, подлежащій измѣнѣ; измѣнный, измѣна; ვეფხ. 452, 1479.
სამუხლე, ზედ. ან ს. მუხლისაებრ საკუთნველი; მუხლის ჯავშანი; колѣнный; -პოლოტიკი, латы, покрывающіе колѣна, საბ. ლ.
სამუხოველი, ს. ფირფიტა, плапка, дощечка на которую навиваютъ нитки.
სამფარეშოსანი ჯავშანი, ს. колчатая броня.
სამფლობელო, ს. საბრძანებელი, სამეფო, владѣніе, царство, 1 ქართლ. 283; 2 ქართლ. 495.
სამფორჩხი, ს. სამკაპი, სამწვერი ხე ან ჯოხი, вила съ тремя рожками.
სამქებრო, ზედ. საქებული, საქები, похвальный.
სამღელვა, ს. მღელვარება, მოუსვენლობა, тревол неніе.
სამღერალი, **-რელი**, ზედ. სიმღერით სათქმელი; სათამაშო; подлежащій пѣнію, игрѣ, ს. სიმღერის ან თამაშობის ადგილი, мѣсто для пѣнія, для игры, ვეფხ. 24; 11; ქილ. 614.
სამღვდელო, ზედ. სასულიერო, მღვდლისაებრ საკუთნველი, священническій, духовный; მრ. **სამღვდელონი**, священство, духовенство, სამღვდელო მოძღვარი, священнонаставнический, 1 ქართლ. 228; რუსუდ. 460; **სამღვდელოება**, ს. სამღვდელონი, духовенство, священство; ყოვლად სამღვდელოება, первосвященство.
სამღვთო, **სამღჳთო**, ზედ. ღვთისაებრ საკუთნავი, Божескій, Божій; жертва, назначенная для Бога; წა მარინეს ცხოვრ. ან აბრამიანი 15, -წერილი, священное писаніе, -კაცი, духовный человѣкъ, -სწავლა, богословіе, -ცხვარი, агнецъ Божій, სამღუთო შეჰსწირა, онъ принесъ въ жертву агнца.
სამყარი, ს. შესადგმელი ბოძი, подпора, ტიმ. 62.
სამყარო, ს. ცა და ქვეყანა, მკვიდროვანი ან ხილული ცა ვარსკვლავებითურთ, вселенная, ვეფხ. 1; დაბად. 1—6; ფსალ. 81—1.
სამყე, ს. წებო, камедь, პ. ფ. ლ; ქიმ. 180, ს. მცენ. бделлійникъ, ერის. ლ.
სამყენი, **სამყნობი**, ზედ. შესამერწავი, прививочный.

სამყო, ს. სამყოფი, სადგური, жилище.
სამყოვარი, ზედ. საგვიანო, мѣшкотный, საბ. ლ.
სამყოფელი, **სამყოფი**, ზედ. ან ს. სადგური, საცხოვრებელი, ბინა, სახლი; სარჩო; мѣстопребываніе, жилище; содержаніе; средство къ пропитанію; მოურავ. 22; ცამ. 35; რუსუდ. 39; დარეჯ. 30; ვისრ. 12; ვეფხ. 166, 326; სამშობლო ქვეყანა, родина, ქილ. 55; -ზედ. კმა სამყოფელი, საკმაო, достаточный, довольный; სამყოფლად, ზზ. სადგომად; კმა საყოფელად, для жительства; достаточно.
სამყოფინარი, ზედ. კმასაყოფელი, საკმაო, достаточный довольный.
სამყუდრო, ს. мѣсто спокойствія.
სამყურა, ს. მცენ. ცოფური, медовикъ, бѣлая дятловина; раст.; plante: trifolium repens; პ. ფ; ი. ბაგ. ერისთ. ლ.
სამყური, ს. მცენ. донникъ, ბუნ. ლ.; лядвенецъ рожечковый, ერის. ლ.
სამშაბათი, ს. მესამე დღე კვირისა, დღე არეასი, вторникъ.
სამშვენიერო, ზედ. სალამაზო, служащій къ украшенію.
სამშვინველი, ს. органъ дыханія.
სამშვიდობო, ს. უშიშარი ადგილი, безопасное мѣсто, -ზედ. განსასვენებელი; მოსასვენებელი, спокойный,
სამშვილდველი, ს. ხილიფა, მშვილდისბუდე, тулъ.
სამშვილდოსნო, ზედ. მშვილდოსნისადმი საკუთნველი, стрѣлецкій.
სამშვილოსნო, ნ. საშვილოსნო.
სამშვინვე, **სამშვინველი**, ს. ფშვინვა; ისაი. 2 — 22; მარკ. 1 — 84; სული მშვინვიერი, დაბად. 1—20, 24, 15; 1 კორ. 15—45. органъ дыханія; душа; საფშვინველი, ზედ. სულთ-სათქმელი, дыхательный, -ხორხი, дыхательное горло, -ცხოველი, душа дышащая, живущая, დაბ. 1 — 18; 1 კორ. 15—45.
სამშობიარო, ზედ. მშობიარეთადმი საკუთნველი, родильный, -ბადე, дѣтское мѣсто, послѣдъ.
სამშობლო, ს. მშობელთ სახლი ან ქვეყანა; родительскій домъ, родные нѣвесты; родина; საბ. ვახტ. 224; სიბრძ. 117 ჩონგ. 131; -ქვეყანა, отечество, родина, -ენა, родной, природный языкъ.
სამცველი, **-ლო**, ზედ. დასაცველი, охранительный, для защиты, აღბ. 121.
სამცო. ს. დასაცველო, შესანახავი, хранилище, -მხეცთა, звѣринецъ, ერისთ. 7.
სამძგიდე, ზედ. სამკუთხი, треугольный, სამძგიდე ლახვარი, трехсторонное копье; საბ. ლ. ნ. ლახვარი.
სამძეხვლო, ს. колбасная.
სამძიმარი, ს. მძიმე ტვირთი, სადები; სიმძიმილი, მწუხარება, ნაღველი; სამწუხაროს ამბის თქმა, тяжесть грузъ; печаль, грусть, горестное напоминаніе о несчастіи; ვეფხ. 58, რუსუდ. 778; 381; 449; 132; ვისრ. 110; დავრ. 54; ყარამ. 111; სიბრძ. 122; 1 ქრონ. 281; -ზედ. მძიმე, тяжкій, დარეჯ. 2—36; -წიგნი, письмо съ горестнымъ напоминаніемъ о потерѣ близкаго.
სამძიმო, **სამძიმებელი**, **სამძიმური**, ზედ. საძნელო, გასაჭირვებელი, მძიმედ მისალები, трудный, тягостный; ს. მძიმე ტვირთი, тяжесть, тягость; 2 ქრონ. 427; სიბრ. 54.
სამძიმოება, тяжесть; важность, რ. ქ. ლ.
სამძულვარო, ზედ. საძულველი, საძაგელი, ненавистный.
სამძღვარება (ვესამძღვრები, -რე), ზ. თვ. ვემიჯნები, მომიჯნავედ ვარ, граничить, примыкать къ границѣ.
სამძღვარი, ს. საზღვარი, მიჯნა, граница, предѣлъ.
სამწარო, ზედ. მწარე, горькій, ქილ. 246.
სამწდეო, ს. ღვინის სასმელი იარაღი, მაგ. თასი, აზარფეშა, კულა და მისთანანი, чаша для питья вина, 1 ქრონ. 237.
სამწერლო, ს. მწერალთ სახლი, канцелярія, -ლოდ, ზზ. აღსაწერად, для описанія, დასკ. 6.
სამწერობელი, ს. რიპიდიონი, გრძელ-ტარიანი მარაო, მწერთ მოსაგერებელი, ნ. ჩ. ლ., вѣеръ, рипида, опахало; სჯულის კან.
სამწვადე, ს. მწვადად დანიშნული ხორცი, мясо и т. п. на жаркое.
სამწვანო, ზედ. მაგალ. ბალახი, зеленая, свѣжая трава.
სამწიგნობრო, ს. სახლი მწიგნობართა, библіотека.
სამწიკვლე, ს. აბანოს ქისა, банная суконка, служащая за мочалку.
სამწილად, ზზ. სამნაჭრად; на три части.
სამწირველო, ს. სამსხვერპლო; ჟილდო წირვისათვის; олтарь; плата за отслуженіе обѣдни; მრავ. 97; გუჯ. 13.
სამწირო, ზედ. სამსხემო, странническій, სამწიროდ წავიდა отправился странствовать.
სამწნილო, სამზ. 165, посуда для соленыхъ овощей.
სამწმინდა, ს. სამიწმინდა ღმერთი, трисвятый.
სამწყემსო, ზედ. მწყემსისადმი საკუთნველი, пастушій.
სამწყობრო, ზედ. მწყობრისადმი საკუთნველი, къ строю относящійся, строевой, -ადგილი, плацъ; საბ. ლ. -საკრავი, инструментъ музыкальный, который настраивается.
სამწყსო, ს. არვე. მრევლი, ნახირი და ეგე ვითარი; სამრევლო მღვდელთა ან ეპისკოპოზთა, стадо; паства, епархія, приходъ; დაბად. 26—14; ისაი. 17—2; ფსალ. 49—9; ზედ. მწყემსისადმი საკუთნველი, пастушій, სამწყსო ეკკლესია, приходская церьковь, მრ. 123. **სამწყსოობა**, настырство, ჩახრ. 89.
სამწუხარო, ზედ. საბავთო შესაწუხებელი, печальный, прискорбный, **-როდ**, къ прискорбію; ჩონგ. 19.
სამწუხრო, ზედ. ან ს. საღამოს ჟამისა; მწუხრი (ლოცვა); вечерній; вечерня; დაბად. 29 — 4, 32—16; -მსხვერპლი, жертва вечерняя; ფსალ. 140—2; **სამწუხროდ**, ზზ. საღამოს, къ вечеру.
სამჭაჭა, ს. მცენ. ერთნაირი ყურძენი.

სამჭედლო, ზედ. ან ს. მჭედლისადმი საკუთნველი; მჭედლის სამუშავო ადგილი, кузнечный; кузница.

სამჭედური, -რო, ს. თევზთ სანადირო კავი, ნემს-კავი, წილ-კავი, удочка, მაც. 17—27; ციმ. 68; იობ. 40—20; ამბაკ. 1—15; ან кузница, მროვ.

სამჭევრმეთქო, ს. მჭევრ მეტყველება; краснорѣчіе, მარც. 1—9; 1—13.

სამჭირნო, ზედ. საჭირო, необходимый, нужный; 2 ქართლ. 58, -ადგილი, нужное мѣсто, 2 ქართლ. 218.

სამჭმუნვარო, ზედ. სამწუხარო, печальный, грустный, -როდ, ზზ. къ несчастію, ერისთ. 39.

სამხაზველო, ზედ. ან ს. სახაზავი, чертежный; чертежня.

სამხარი, სამხრეთი, ს. თემანი, კერძო ქვეყნისა, საიდამაც შუადღის ჟამს მოეფინების ნათელი მზისა გარნა პირისპი ამისა არს ჩრდილო, полдень, югъ, ფსალ. 45 — 17; მაც. 12 — 42; დაბად. 13—13. გამოსლ. 28—4.

სამხარი, ს. სადილის შემდგომ სერი, დაღამებისწინ, полдникъ, დან. 14—32, ან საღამოს ლოცვა, вечерня, 1 ქართლ. 440; დავრ. 47; 2 ქარო. 106; ლუკ. 14—12.

სამხარი, სამხვეწლო, ს. კარის ზევითი ქუდი კედელში მიკრული, шипъ у дверей, стержень.

სამხარი, სამხრე, ს. მხრეზედ დაკერებული სხვა ფერი ფარჩა სამღვდელოთა შესამოსელთა ზედა; нарамникъ, наплечникъ, ометъ, эполлисъ, გამოსლ. 25—8; 28—4, 7; ლევიც. 8—7; ფსალ. 132—2.

სამხატვრო, ზედ. ან ს. მხატვართ შესაფერი; მხატვრობა; рисовальный; живопись; -წამალი, краска для картинъ.

სამხატოვანი, ზედ. სამგვამოვანი (ღმერთი), триvпостасный, შავთ. 14.

სამხატვრო, ზედ. მხატვრობისადმი შესაფერი, рисовальный, живописный, -კალამი, кисть живописная.

სამხედველო, ზედ. საჭვრეტი, სახედავი, зрительный.

სამხედრო, ზედ. მხედართადმი საკუთნველი, воинскій.

სამხეცო, სამხცო, ს. მხეცთ შესანახავი ადგილი, звѣринецъ.

სამხვეწლო, ნ. სამხარი.

სამხიარულო, ზედ. საშვებელი, სალხინო, სასიხარულო, შესაქცევი, радостный; забавный; увеселительный; ყარამ. 35, 246; ქილ. 207, 518, ანც. 6—36.

სამხილავი, სამხილებელი, ზედ. გასამტყუვნებელი, обличительный.

სამხოლოვო, ს. სამწირო, სახალვათო, мѣсто уединенія, მარც. 1—89.

სამხრე, ს. ბაზმანდი, სამკლავე, ვეფხ. 891; 2 მეფეთ. 1—10; სახელო ტანისამოსისა, სიბრ. 4; სამკლავე, საბუხარი ჯავშანისა; ვეფხ. 492; საბეჭური მონაზონთა, სამხარი (ნახე სამხარი); გამოსლ. 28 — 4; ლევიც. 8—7; ერთი რომელიმე მხარი შენობისა; საბ. ლ.; амулетъ, браслетъ, запястіе; рукавъ у платья; поручъ, нарукавникъ; нарамникъ, наплечникъ; крыло строенія; -მონაზონთა, ნ. საბეჭური; სამხრე, ალავერდისა აღაშენა, 2 ქართლ. 266; онъ пристроилъ крыло къ Алавердскому собору.

სამხრე, ს. ალამი, значекъ, флагъ.

სამხრება, (ვი), полдничать, закусывать.

სამხრეთი, ს. მდაბ. თემანი, югъ.

სამხრო, ს. ერთი რომელიმე მხარი შენობისა, крыло у зданія; გუჯ. 25; -სიონისა, боковой придѣлъ къ Сіонской церкви, 2 ქართლ. 323.

სამხრობა, ს. სამხრის მიღება ან დრო სამხრისა, полдникъ, закуска послѣ полудня; სამხრობამდინ, ზზ. до полудни, რუსუდ. 138; 2 ქართლ. 524; (ვჰსამხრობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. სამხარსა ვჰჭამ, полдничать, დაბად. 43—25.

სამჯერ, ზზ. სამგზის, трижды.

სამჯობინარი, -რო, ზედ. ან ს. საუკეთესო, უმჯობესი, უაღრესი, უპრიანი; სასარგებლო; предпочтительный, лучшій; польза, выгода; გუჯ. 33; სიბრ. 48; ქილ. 180, 215.

სანაბდე, ზედ. войлочный.

სანაგვე, ს. ადგილი ნაგავთ შთასაყრელო, сорная яма.

სანაგო, ზედ. აღსაშენებელი, строительный.

სანადიმო, ზედ. ნადიმობის დროს სახმარი, относящійся къ пиршеству, -მოდ, ზზ. для пира, ვეფხ. 24; რუსუდ. 122.

სანადირო, ზედ. ნადირობაში გამოსაყენებელი ან ადგილი, სადაც ნადირობენ; охотничій; мѣсто охоты; ვეფხ. 148; -მფრინველი, птицы противъ которыхъ охотятся, რუსუდ. 182.

სანავარდო, ს. სასეირნო, შესაქცევი ადგილი, мѣсто увеселенія.

სანავე, -ვო, ზედ. ნავთათვის სახმარი; მიზდი ნავით წაღებისათვის ან წასაღები, корабельный; плата за перевозъ; სანავო მდინარე, судоходная рѣка.

სანავროზო, -რუზო, ზედ. საახალწლო, на новый годъ, დასც. 27, 100.

სანათესავო, ზედ. საოჯახო, ნათესავთ საკუთნავი, საერთო, къ роду относящійся, общій роду.

სანათი, ს. ბაზმა ან მისთანანი ასანთები სასინათლოდ, лампа, свѣтильникъ, и т. п. გამოსლ. 25—6.

სანათი, (თათრ.), ს. ხელწერილი, თამასუქი, росписка.

სანათლავი, ს. მოსანათლავი ადგილი, купель, мѣсто крещенія, 1 ქართლ. 91.

სანათლი, ზედ. ნათლობისადმი შესაფერი, крестинный, крестильный, **სანათლოდ**, ზზ. მოსანათლავად, для крещенія.

სანათური, ს. სასინათლო ფანჯრისა, просвѣтъ окна, окно; ციმ. 27; ვეფხ. 264.

სანაკაში, ს. სასწორი კალათოზთა, კედლის სამართი, თარაზო, вѣсокъ у каменьщиковъ; ватерпасъ.

სანამ, ზზ. მანამ, пока, **სანამდინ, -დის**, -დისათ, ზზ. ვიდრემდის, до тѣхъ поръ пока.

სანამეტნავო, ზედ. მომატებული, излишній.

სანანდარი, ს. მცენ. ნაძვი ნახე.

სანანელი, სანანური, ზედ. მოსანანებელი, სახინანულო, შესაზრალი, достойный сожалѣнія, ვეფხ. 914; ქილ. 452, 626.

სანაპირე, -რო, ზედ. მდინარეთ ნაპირზედ შესახვედრი; სასამზღვრო, სამიჯნო; береговой, прибрежный; пограничный; ვეფხ. 148.

სანაყურე, ს. ჭურჭელი დანაშთენთა ღვინოთა შთასაწურავი; кувшинъ, въ который сливаютъ остатки винъ. ალექს. 129; ქილ. 218.

სანახრელა, ს. ფირფიტა ამოსახვევი ძაფთა, витокъ, катушка, мотушка, дощечка на которую навиваютъ нитки.

სანატრელი, ზედ. სასურველი, სანუკვარი; ღირსი ნეტარებისა; желанный; любезный; блаженный; ვეფხ. 121; გუჯ. 1; -სტუმარი, желанный гость, სანატრელი შვილი, любимый сынъ, სანატრელი მამა თქვენი, блаженный памяти отецъ вашъ.

სანატრი, ზედ. სასურველი, желанный, შავთ. 21.

სანაქებო, ზედ. საქები, похвальный, ანტ. 6—11.

სანაღჳლო, -ღვლო, ზედ. საზრუნავი, предметъ заботы, ს. სინაღვლე, забота.

სანაყავი, ს. ავანგდასტა, ფილი, ступка, **სანაყი**, ზედ. დასანაყავი падлежащій толченію.

სანაყოფო, ზედ. ნაყოფის მომცემი ან ნაყოფის გამომღები, плодовитый, плодоносный, სანაყოფოდ ნერგი დარგა, для плода онъ посадилъ дерево, ქილ. 418.

სანაცჳლო, -ცვლო, ზედ. სამაგიერო, სამუქაფო, взаимный возмездный, запасный, ს. замѣна, ვეფხ. 1303; 1323; ქილ. 499; გორგ. 204; ჩონგ. 154; შენი ჭირის სანაცვლო იყოს, ради твоего счастья пусть онъ пропадетъ, შენი ჭირის სანაცჳლო შეიქმნა, онъ приказалъ тебѣ долго жить, умеръ, **სანაცჳლოდ**, въ замѣнъ.

სანაცრე, ს. ნაცრის ჩასაყრელი, ჭურჭლელი, зольникъ, горнушка въ которую высыпаютъ золу.

სანაცჳლო, ს. ნაცვლისადმი შესაფერი, замѣтный.

სანაძლეო, ს. ნაძლევის საწინდარი, закладъ, пари; სანაძლეოს დადება, биться объ закладъ, სანაძლეოს მოგება, выиграть закладъ.

სანაწილე, ს. წმინდათა ნაწილთა საცავი კოლოფი, дарохранительница, ковчегъ, дароносица.

სანაჭყეპო, ს. მღვდელთაგან გამოსაღები ბეგარა, რომელიც შემდგომ რჯულს ამოუკვეთია, подать плотимая священниками, въ послѣдствіи закономъ уничтоженная, საბ. ლ.

სანახავი, ზედ. ან ს. სახილველი; სამზერელი; შესახედაობა, სახე; зримый; зрѣлище; видъ; ვისრ. 87; რუსუდ. 352, 396; ქარამ. 139; უცხო სანახავი, страшное зрѣлище, видѣніе, ვეფხ. 85; ავი სანახავია, онъ непріятенъ на видъ, на взглядъ; დავრი. 109; ქილ. 377; სანახავად, ზზ. ნახვისათვის, для свиданія, ვისრ. 30; სიბრ. 146.

სანახაობა, ს. შეხედულობა, სახე, видъ, ქმნ. წიგნ. 17; ქილ. 58, зрѣлище.

სანახევრო, ს. შუაზედ გასაწილავი, საამხანაგო, общее имущество съ кѣмъ нибудь пополамъ; ალბ. 112; სანახევროდ ბაღის შემუშავება, обрабатывать съ кѣмъ либо садъ по поламъ.

სანახველი, სანახი, ს. სახილველი; зрѣлище; видъ; ზედ. სამზერელი, სანახავი, что нужно видѣть, зримый; ვეფხ. 1436.

სანახი, (არაბ.), მრ. სანახები, ს. გარემონი, ახლომახლო ადგილები, окрестности, округъ, მარკ. 6—36; მატ. 14—35; ან სამზღვარი, граница, 1 ქართლ. 73; 281.

სანახები, ს. პირდაპირი შეურაცხება; ალბ. 159, личная обида.

სანახვე, ს. ნეხვის ჩასაყრელი ორმო, навозная яма.

სანახირო, ს. სამროწლე. ნახირის საძოვარი ადგილი; მენახირის მიზდი; выгонное мѣсто; пастьбище; плата пастуху.

სანახპეტო, ს. საერისთო, სამთავრო, воеводство, ისო. 13—3.

სანახშირე, ს. ნახშირის დასაწვავი ან შესანახავი ადგილი; угольный; мѣсто гдѣ выжигаютъ уголь или сберегаютъ.

სანახშირო, ს. რომელსაც მესისხლენი დაზავდებიან პირველად საწინდარს რასამე მისცემენ სასისხლო ფულის გარდახდამდის, ამ საწინდარსა ჰქვიან სანახშირო; ალბ. 162; გუჯ. 20, 21; предварительный задатокъ до уплаты за кровь.

სანგალი, 2 ქართლ. 484; **სანგარი**, ს. საფარი მტერთ დასხმისაგან, თხრილი, валъ, окопъ траншея; -მიწისა, земляной окопъ, 2 ქართლ. 359; 344.

სანგი, ს. ურო, დიდი კვერი რკინისა молотъ.

სანგი, ს. მცენ. იტალიანურად, pietra giadica, პ. ფ.

სანგორელი, ს. მწვირე ლორთა საგორავი, тина, лужа, 2 პეტრ. 2—22.

სანდალი, (არაბ.), ს. სურნელი ხე ინდოური, сандалъ (дерево); რუსუდ. 357; ბუნ. ლ.; პ. ფ.

სანდალი, (ბერძნ.), ს. ფეხსაცმელი, обувь, сандалій; საქმ. 7—33; მარკ. 6—9.

სანდალი, ს. მომცრო ნავი, ладья, лодка, მამათ ცხ. 6, 63.

სანდალოზი, ს. სამხატვროს წამალი გასაელვარებლად წასასმელი, лакъ, -ჯოხისა, рубаха на палкѣ.

სანდო, სანდობი, ზედ. დამნდობი, ვისზედაც შეიძლება მინდობა надежный, вѣрный, ვისრ. 7; -გულისა, вѣрный другъ, რუსუდ. 235.

სანდომელი, ზედ. სასურველი, желанный, ქილ. 286.

სანდომი, სანდომიანი, ზედ. მოხდენილი, ლამაზი, მარილიანი, привлекательный, милый, пріятный, ვისრ. 32, 64.

სანდომიანობა, სანდომობა, ს. მოხდენილობა, სილამაზის მარილი, красота, привлекательность, ქილ. 630.

სანდრაკია, ს. მეგრულად: წულისინა, წალიკა, მცენ. спорышъ, plante: Polygonum aviculare; ერისთ. ლ.

სანდარახი, ს. сандараковая смола, сандаракъ; პ. ფ.

სანებელი, ზედ. მოწადინებული, მაგალ. სანებელი გულის წადილისა, желаніе душевное, ქილ. 306.

სანებური, ზედ. სასურველი; ნებსით, желанный; произвольный, მარტ. 1—143, 161.

სანეკრე, ს. სადაც ნეკერს ინახამდნენ; мѣсто храненія древесныхъ почекъ.

სანელებელა, ს. სოკოა, рыжикъ, ერის. ლ.

სანელებელი, ს. სუნნელი, რომლითაც საჭმელი შენელდება: კოჭა, პილპილი და მისთანანი; снадобье, приправа; ზედ. გასაგრილებელი, прохладительный; რუსუდ. 461.

სანემსე, ს. მასრა ნემსების ჩასაწყობი, игольникъ.

სანერგე, **-რგო**, ს. დასანერგავი ბაბილო, молодое дерево для посадки, ქილ. 509.

სანეტარე, **-რო**, ზედ. სანატრელი ან ნეტარების თვის გარდადებული, желательный, вожделенный; блаженный; ტიმ. 96.

სანერწყველი, ს. საფურთხებელი ჭურჭელი, плевальница, სანერწყველ ვიქმნები, 1 ქართლ. 299, пусть оплюютъ меня.

სანეშტე, ს. ფეხის ადგილი, отхожее мѣсто.

სანთელა, ს. მცენ. заразиха, солнечный корень, პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ.; грохоядъ, ერის. ლ.

სანთელი, ს პატრუქზედ ჩამოსხმული ცვილი ან ქონი ასანთებლად, свѣча, -თლის ჩამოსხმა, отливать свѣчи, მატ. 5—15; ლუკ. 15—8; სანთლად, ზზ. для освѣщенія, წმინდა სანთელი, восковая свѣча, სამიანი ჯვარის სანთელი, трикирій, **სანთლიანი**, ზედ. свѣчной, **სანთლოსანი**, ზედ. ანთებულის სანთლის მქონებელი ხელში, держащій зажженную свѣчу.

სანთური, ს. ებანი, ქნარი ან ჩანგი, гусли.

სანიადაგო, ზედ. სამარადისო, სადაგი, всегдашній, непрерывный; -ნაწევარი, непрерывная дробь, **-გოდ**, ზზ. სამუდამოდ, навсегда.

სანიავებელი, ს. вѣялка.

სანიავო, ს. ჰაერის სამუშავებელი, вентиляторъ, отдушина; ან საგრილი, прохладное мѣсто; იერემ. 22—14.

სანივთო, ზედ. ნივთიერი, вещественный, -ვთო ღალატი, измѣна въ самомъ дѣлѣ, ალბ. 59.

სანიფხვე, ს. матерія на панталоны.

სანიშინი (სპარს.), ს. ქორი ან ჯერაკუმია, галлерея, антресоль; ერდო, ბანი, стропъ.

სანიშნველი, ზედ. ნიშნის მისაცემი, указательный.

სანიშნო, ს. ნიშანი, знакъ.

სანიჭარი, ს. საბოძვარი, даръ, награда.

სანოვაგე, ს. შეზავებული და შენელებული საჭმელი, დაბად. 27—4; საზრდელი, ჭამადი, სორაგი, кушанье; провизія; გამოსლ. 40—23.

სანუგეშო, ზედ. ნუგეშის საცემელი, утѣшительный.

სანუზლე, ზედ. ნუზლისათვის, провіантскій.

სანუკვარი, ზედ. სასურველი, სასიამოვნო ან სახარბიელო, желательный; прелестный, привлекательный, -საჭმელი, деликатная пища; сласти; ვისრ. 123; ბუნ. კ. 287; მრ. 42; ტიმ. 60; რუსუდ. 68.

სანუკვარი, **სანუკველი**, ზედ. ან ს. სათხოვარი, სახვეწარი; თხოვნა, ხვეწნა; просительный; просьба, мольба; ჩონგ. 155.

სანუქფო, ზედ. ან ს. სამაგიერო, возмездный; возмездіе; -ქვოდ, ზზ. სამაგიეროდ, въ замѣнъ.

სანუდლე, ზედ. სასანოვაგო, провіантскій, -გოდორი, корзина для провизіи, სიბრ. 118.

საოდეს, ზედ. საროდის; когдашній, для какого времени, ვისრ. 192.

საოლავი, ს. ბალანი ცხენის ქაჩაჩისა, волосы у копытной стрѣлки, или самая стрѣлка у копыта.

საოლავი, ს. თვალთ საგრემელი, სურმა, сюрьма, коллурій; საოლავიანი ვერცხლი, сурьмянистое серебро, т. е. серебро съ сурьмою; ქილ. 602.

საოლე, ს. გოჯი, კოჭი, бабка, путовая кость, волосень.

საოლველი, ს. მანიაკი, ფარღული ან არშია, ожерелье; кайма, нашивка; გამოსლ. 28—32.

საომარი, ზედ. ომში სახმარი, бранный, -ალაგი, мѣсто битвы, -ტანსაცმელი, доспѣхи, латы, ჩონგ. 51; **საომრად**, для битвы.

საორაგულო, ზედ. лососій.

საორგულო, ზედ. საღალატო; ღალატი, измѣнническій; измѣна; ქილ. 240, 157.

საორძალე, ს. ორძალიანი საკრავი, двухструнный инструментъ.

საოსტატო, ს. მიზდი მასწავლებლისა, плата учителю за уроки, სამ. სომხ. 373.

საოსტიგანო, ზედ. საკუჭნაო, საეკონომო, экономическій.

საოფლე, ს. სახადი, სენი ხურვებისა, რომელიც ოფლით განიკურნების, горячка (болѣзнь).

საოფლე, ს. თაქალთო, ნაბადი უნაგირის ქვეშ, потникъ.

საოქრომჭედლო, ზედ. ოქრო მჭედელთადმი საკუთნავი ან სახმარი; серебряничій; употребляемый серебрянниками, ქიმ. 61.

საოჩე, ზედ. საქირაო, სადალო, арендный.

საოცად, ზზ. გასაკვირვებლად, на удивленіе, ქილ. 202; на диво.

საოცარი, ზედ. ან ს. გასაოცებელი, გასაკვირვებელი; მოლანდება, ოცნება; საშინელება, საკვირველება; дивный, удивительный; диво, чудо, диковина; страшилище; призракъ; მარკ. 6—49; ქილ. 76; მატ. 14—26; **საოცარია**, дивно (есть).

საოცებელი, ზედ. გასაოცებელი, удивительный.

საოცერა, ს. ვეება, უშველებელი, громада, ზედ. უშვერი, დიდი, громадный, огромный.

საოცნებელი, ზედ. გასაოცარი, საკვირველი; მოსალანდებელი, удивительный; призрачный.

საოცრება, ს. საზაროება; საკვირველობა; მდიდრად გამოჩვენება; дивность; пышность, великолѣпіе; ებრ. 12—21; 1 ქართლ. 156; ოცნება, привидѣніе, და ხვალისაგან მოვიდა აგრიპა და ბერნიკა მრავლითა საოცრებითა, на другой день, когда Агрипа и Вереника пришли съ великою пышностію; საქმ. 25—23.

საოხარი, **-ხრებელი**, ზედ. გასაოხრებელი, опустошительный, **-ხრად**, ზზ. გასაოხრებლად, для опустошенія, **საოხრო**, ზედ. ოხრად დარჩენილი, оставшійся безъ хозяина, ანტ. 4—14.

საოხარი, ზედ. სახვნეში, სავაებო, სავაგლახო, горестный.

საოხი, ზედ. სახვაიშნო, სავედრებელი, просительный, просьба.

საოხრველი, ზედ. ან ს. საგაებო; ოხრვა, ვაება, плачевный; вздохъ; იობ. 30—6.

საოხუჯო, ზედ. მიფერებითი, льстивый, კაცია. 7.

საოჯახო, ზედ. საგვარო, სასახლოკარო, фамильный, семейный.

საპაექრო, ზედ. სასარჩლო, სადაო; საბაასო; საბაასო ადგილი; спорный; мѣсто, гдѣ рѣшается споръ.

საპალნე, ს. სახედართ ტვირთი, პალანზედ ასაკიდები; ღვინის საწყაო 30 ჩაფი, გარნა ჩაფი არის სამითუნგი ან 27 ფუთი; სამი საპალნე არის ერთი ურემი; вьюкъ, ноша; мѣра въ 30 ведеръ, (около 27 пуд.); ორი საპალნე პური, 54 пуда муки, გუჯ. 28; კავკ. კალენდ. 1851 წლისა; დასტ. 135.

საპალურო, ს. თევზთ საჭერი ადგილი მდინარეში, სახალიკო, мѣсто, гдѣ устроена тоня для рыбной ловли, საბ. ლ. тоня.

საპარავი, ს. ნაქურდალი ნივთი, ворованная вещь.

საპარავი, ს. ზროხის მუცლის ქონი, сальникъ, დასტ. 113.

საპარაკლისე, ს. სალოცავი, молельня, მროვ. 31.

საპასექო, ზედ. пасхальный.

საპარო-საუნჯო, ს. გარდასახდელი ქურდობისა, взысканіе за воровство, აღბ. 66.

საპარსველი, ს. სამართებელი, бритва, ან მოსაპარსი, бритвенный, მსაჯულ. 16—17.

საპასუხო, ზედ. პასუხის მისაცემი; ან პასუხის მიცემა; отвѣтный; отвѣтъ; ქილ. 354; მოურავ. 14; ან სადაო, საცილობელი, спорный, რუსუდ. 446; საპასუხოდ, ზზ. პასუხის მისაცემად, въ отвѣтъ, სიგელი ჩოლაყ. 34, № 10; ვისრ. 48; საპასუხოს მიგება, отвѣчать; отплатить; ქილ. 496.

საპატიმრო, ს. სადგური პატიმართა, ან პყრობილთა, арестантская тюрьма; карцеръ; **საპატიმრობა**, ს. პყრობილობა, заключеніе, арестъ; ვისრ. 18.

საპატიო, ზედ. პატიოსანი, პატივცემული, პირიანი, почтенный, почетный; ვეფხ. 1064, საპატიოდ დაჭერა, содержать въ почести, ვისრ. 9; -ვაჭარი, почетный купецъ, აღბ. 91, -კაცი, вельможа.

საპატიო, საპატიებელი, ზედ. შესანდობი, простительный.

საპატიჟო, ს. სასჯელი; გარდასახადი, საზღაური, ჯარიმა; საუპატიო, აღბ. 33, 47; ზედ. ღირსი დასჯისა; наказаніе; взысканіе, штрафъ; достойный наказанія, რუსუდ. 260; ზედ. წარჩინებული, საპატიო, почтенный, важный; -ადგილი, важное мѣсто, აღბ. 167.

საპატიოსნო, ზედ. პატიოსნობითი, კეთილ-შობილური, благородный, честный; **საპატიურობა**, ს. პატიოსნება; თავაზიანობა; благородство; вѣжливость; ქილ. 116, 649; დარეჯ. 131. [ный.

საპატნეზო, ზედ. პატნეზისადმი საკუთნველი, окоп-

საპატრიარქო, ზედ. პატრიარქისადმი საკუთნველი, патріаршій, გუჯ. 1; მროვ. 21; გორგ. 5.

საპატრონო, ს. სამკვიდრებელი, მკვიდრი ქონება, владѣніе; наслѣдство; სამ. ხომს. 251; 100; საპატრონო არის ყოველთა ტურფათა, неотъемлемая собственность всѣхъ красавицъ есть, ვისრ. 161; იარე, წავიდეთ ცხვართა საპატრონოდ, ступай, пойдемъ оберегать свое стадо, ანტ. 6—45; რუსუდ. 622; საპატრონ-ყმო, крѣпостной зависимости.

საპერანგე, ს. ნაქსოვი პერანგისათვის დანიშნული, матерія на рубашку.

საპილპილე, ს. перечница.

საპირე, ს. ზევითი პირი სამოსელთა გარნა ქვევითი ან შიგნითი სარჩულია, лицевая матерія, покрышка; наволочка.

საპირის-ფარეშო, ს. სახლი ტანთ ჩასაცმელი, ან მორთულობა მისი, гардеробная; гардеробъ; -ყუთი, бѣлильница.

საპირისფერე, ზედ. розовый цвѣтъ.

საპირის წამლე, ს. თოფის ან ზარბაზნის ფალიაზედ მოსაყრელი წამლის ჭურჭელი, натруска, запалъ, затравка, шуфла для сыпанія пороха въ пушечное дуло.

საპირო, ზედ. ან ს. პირის პირი: ან პირის პირი შეურაცხება, личный; личная обида; აღბ. 112, 159, 160.

საპკურებელი, ს. სასხურებელი; შესასხმელი (ნოტიოთა); кропило, ტიმ. 144, брызгалка.

საპნვა (ვჰსაპნავ, -ნე): საპნა (ვჰსაპნი, -ნე), ზ. მ. საპონს წავუსვამ, გავსაპნავ, мылить, (ვისაპნები, -ნე). ზ. ვ. намыливаться.

საპობი, ზედ. ან ს. დასახეჩი; გასახლეჩი მაგალ. ატამი; подлежащій колотью; персикъ, который колется.

საპოვნი, საპოვარი, საპოვნელი, ს. ჯილდო დაკარგულის ნივთის მპოვნელისა, вознагражденіе за находку, აღბ. 92, **პოვნადი**, находимый, ძვირად საპოვნელი, съ трудомъ находимый, рѣдкость. [ლოდ. 163.

საპოლიტიკო, ზედ. პოლიტიკური, политическій,

საპონი (ოსმ.), ს. კუმპა, ქონი მოდუღებული და გახმობილი სარეცხისათვის, мыло; მარანდულის საპონი, турецкое мыло, საპნის წასმა, намылить.

საპრაქტიკო, ზედ. საქმითი, практическій, ლოდ. 13.

საპურე, ზედ. ან ს. პურისადმი შესაფერი; ან პურის გასასყიდი დუქანი, პურის საცხობი; ან პურის მოსავალი ყანა, пашня; хлѣбный; хлѣбная, булочня; **საპურობო**, ზედ. სასადილო, обѣденный, **-რობოდ** ან **საპუროდ**, для обѣда, დარეჯ. 2—61, 86.

საპურე, ს. მცენ. берекъ, ერის. ლ.

საპფირი, საპფირონი (ბერძნ.), ს. ლურჯი ან იისფერი იაგუნდი, сапфиръ, синій или голубой яхонтъ; იეზეკ. 9—12; გამოცხ. 21—19; შავთ. 15.

საპფოთი, ს. საბანელი, ტაშტი, умывальница, იერემ. 52—19.

საპფორი, ს. წუმწუმა, сѣра, ეზეკ. 9—2.

საპყარანი (არაბ.), ს. კაცი სვე-სვიანი, ბედნიერი, счастливый, ბიანკ. ლ.; ყარამ. 52.

საპყარება, სზ. арестъ, (ვასაპყარებ, -რე), ზ. მ. დავატუსაღებ, ან ხელ ფეხს მოვსჭრი; კუტად გავხდი; арестовать; лишать ноги, руки; ვეფხ. 130, 611.

საპყარი, ზედ. უფეხო, კუტი, безногій, ვეფხ. 611, 1546; ან დატუსაღებული, арестантъ, რუსუდ. 407; ქილ. 671.

საპყარანობა (ვჰსაბყარანობ, -ნე), ზ. მ. ვჰპატრონობ, властвовать, ყარამ. 448.

საპყრობელი, ს. დასაპყრობელი, შესაპყრობელი, удерживаемый, ქილ. 476.

საპყრობილე, ს. ბნელი, შემცოდეთა შესაპყრობი; ესე არს სამ-გვარი: ღილეგი, სახლი საცავი შებორკილებულთა; საპატიმრო, სადგომი შეუკრავთა და უჯაჭვოთა; ქვრეთი, ხარო ან მღვიმე, арестантская, тюрьма, темница; იერემ. 51—18; მაკ. 4—12; 5—25.

საპყრუღი, ზედ. საპატიმრო; კუტისადმი შესაფერი, арестантскій; относящійся къ безногому; ვეფხ. 368.

საჟამნე, ს. ჟამნი, ლოცვანი სათქმელნი ჟამსა შინა, часы, часословъ; **საჟამნო**, ს. ეგუტერი, придѣлъ, საბ. ლ.

საჟამო, ს. საათი, часы.

საჟენი, ს. სამის ადლის საზომი, сажень.

საჟღერი, ს. სარაკუნებელი, бряцало, მარკ. 2—158, 180, ეჟვანი, погремушки.

სარაგვავი ჭყორი, ს. მცენ. კვალიზი, рододендронъ, пьянишникъ, ერის. ლ.

სარავარი, მრ. -რები, ს. ნიფხავ პერანგი, бѣлье, დანიილ. 3—2, ნ. შალვარი.

სარაზმე, ზედ. სამწყობრო, სამხედრო რაზმისადმი საკუთნველი, строевой, ალექს. 124.

სარათი (სპარს.), ს. სახლი, ბინა, домъ, жилище, 2 ქართლ. 380.

სარაია (სპარს.), ს. სასახლე, სრა; дворецъ, 2 ქართ. 313, დავრ. 2—1; მირი. 105, (печатн.).

სარაიდარი, ს. ზედა მხედველი სასახლეთა, смотритель дворцевъ.

სარაკუნა, ნ. სარეკელი.

სარანგი (სპარს.), ს. ბოქაული, იასაული; есаулъ, полицейскій или жандармскій чиновникъ, ვეფხ. 1173, 1455, ქილ. 434.

სარაფარდა, -დაგი, სალაფარდა, სრაფარდა, ს. კედელზედ მოსაკრავი ფარდაგები, стѣнной коверъ, ვისრ. 2; 1 ქართლ. 302, 320; 268; რუსუდ. 780; დარეჯ. 2—123; ან სახლი ან კარავი მოკრული ფარდაგებითა, комната, шатеръ, увѣшанный коврами.

სარაღუჯი (სპარს.), ს. ძველებური ქართული ქუდი ხმარებული კაცთაგან და ქალთაგანცა, ხომალდის ცხვირის გვარი; ქუდის ფრთა ან ბუმბული; кораблнкъ, старинная шапка, у которой задъ и передъ вздернуты были носами вверхъ; перья на шляпѣ, султанъ, плюмажъ.

სარაცხი, ზედ. შესარიცხავი, считаемый; არა რად სარაცხი, ничтожный, მარკ. 1—10.

სარაჯი (სპარს.), ს. შადრევანი, фонтанъ, ვეფხ. 338.

სარბენი, ს. სახლის ტალანი, გარდასახედი, ფრთედი, галерея, балконъ.

სარბიელი, ს. ცხენთ საჭენებელი ადგილი, ристалище, поприще.

სარბივი, ს. საზედაო ქსელში, утокъ въ ткани.

სარგანი, სარგნიბი, ს. დიდი და მაგარი სფირიდი, кошница, корзина; 2 კორ. 11—33.

სარგებელი, ს. შესამატი; მოგება ვაჭრობაში; ნამატები, სათავენოს ვახში, სარგო; выгода, польза; прибыль, барышъ; процентъ, იბაი. 30—5; ფსალ. 29—9; მაკ. 16—26; ვეფხ. 1061; ალბ. 60; **სარგებლება, სარგებლიანება** (ვა), ზ. მ. შევჰმატებ, მოვაგებინებ, предоставить кому получать пользу, выгоду; давать деньги на проценты; ბერძნ. 301; ქილ. 93; ვისრ. 48; **სარგებლიანი**, ზედ. прибыльный, ალექს. 5; (ვისარგებლებ, -ლე), ზ. მიჩ. ვირგებ, пользоваться выгодою, ქილ. 675; (მასარგებლებ, -ლი), ზ. მ. доставляешь мнѣ выгоду, пользу; სიბრ. 86, -ხელოსნობა, прибыльное ремесло, ქილ. 670; **სარგებლიერი**, ზედ. სასარგებლო, полезный; **სარგებლობა**, ს. **სარგოიანობა**, ს. მოგება, пользованіе, польза; (ვჰსარგებლობ, -სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვირგებ, გამოვრჩები, пользоваться, получать выгоду.

სარგილი, ს. რიკი, ტიზი, კოლოტის ჩხირი, затычка, пробка винныхъ мѣховъ; საბ. ლ.

სარგო, ს. საშოვარი, შესამატი, სარგებლობა, польза, выгода; доходъ; прибыль, ჩონგ. 15; **სარგოიანი**, ზედ. სარგებლიანი, გამოსარჩომი, прибыльный, выгодный.

სარდალამპალუხი, ს. წვრილი თევზი, анчоусъ.

სარდალი (სპარს.), ს. მხედართ მთავარი, полководецъ, воевода, **სარდარ-საროზი**, ს. лучшій кипарисъ; შავთ. 8.

სარდახტა (სპარს.), ს. ვისაც თავი ცოცხლად დარჩენია, ქართლ. 323; у котораго голова на плечахъ, живой.

სარდაფა, ს. მცენ. рута, იგ. ბატ. ლ.

სარდაფი (სპარს.), ს. სახლთ ფსკერში დატანებული შენობა, погребъ, подвалъ.

სარდიონი (ბერძნ.), ს. თვალი პატიოსანი წითელი და ნარინჯი, сердоликъ, камень; ეზეკ. 28—13; გამოცხ. 21—20.

სარდლობა, ს. წინამძღოლა ლაშქართა, командованіе войсками, მოურავ. 37; 2 ქართლ. 549; (ვსარდლობ, სრ. არა აქვს.; ვისარდლებ, -ლე), ზ. უ. წინავუძღვი ლაშქარსა, командовать, предводительствовать, 2 ქართლ. 363.

სარდონიქსი, (ბერძნ.), ს. ქვა პატიოსანი, сердоликъ, გამოცხ. 21—20.

სარებელი, ზედ. სასვლელი, для хожденія или путешествія необходимый.

სარებლად, ზზ. სავალად. სასვლელად; ვეფხ. 1590; для хожденія,

სარეგვავი, ს. მახე თავს დასაცემი, западня, ловушка, слопецъ.

სარეგუნო, ს. სიგიჟე, სისულელე, глупость, **სარეგუნოდ**, ზზ. поглупости, ალბ. 45.

სარევი, -ვილი, ს. მოსარევი, мѣшалка, мутовка.

სარეველი, -რევი, ს. კანკურა, სალპინგი; წისქვილის ქვაზედ დაკიდებული ხე ფეხის გვარად გათლილი, რომლისაც მოძრაობით ჩამოდის ხორბალი კრიჭიდამ; клепало, звонокъ, жолобъ у мельницы черезъ который проходитъ пшеница.

სარემო, ზედ. რემისადმი საკუთნველი, принадлежащій стаду; ქილ. 344.

სარეცელი, ს. საწოლი ქვეშაგები, постель.

სარეცხელი, ზედ. გასარეცხი, подлежащій стиркѣ.

სარეცხი, ს. გასარეცხი პერანგი, პერანგის ამხანაგი და მისთანანი, черное бѣлье, თეთრად შენი სარეცხი, добро тебѣ смѣяться.

სარეწავი, ს. სარგო, საშოვარი, სამუშავო, ხელ-ფასი, მიზდი, промыслъ; заработка; საქმ. 16—16, 19; 19—26.

სარვა (ვსარავ, -რე), ზ. მ. სარს შევუდგამ ვაზებსა, ставить подставы подъ виноградную лозу.

სარვა (ვესარვი, -რე), ზ. თვ. ისრსავით დავეცემი, поражать какъ стрѣла поражаетъ, შავთ. 11.

სარვაგი, ს. გამოზოგვით ხარჯვა, расчетливость, ქილ. 249, 309, 434: საბ. ლ. **სარვაგიანი**, ზედ. расчетливый, ქილ. 493.

სარვალი, ს. власть, сила; ქილ. 481.

სარვანი (სპარს.), მეაქლემე, верблюдовожатель, დასც. 54.

სართავი, **სართი**, ს. მომატება, придача, добавка; სამ. ვახც. 167.

სართაული, ზედ. დამატებითი, придаточный.

სართვანელი, ს. საფთხული, пугало, ბარუქ. 6—69.

სართი, ნ. **სართავი**.

სართველი, ზედ. დასართავი, прядильный, ნ. სთვა; лажъ, куртажъ.

სართული, ს. სახლისა ზედაკერძო ბანი, ერდო, кровля, მაც. 8—8; ნავი ორსართული, корабль о двухъ палубахъ, **სართულიანი**, ზედ. кровельный, имѣющій кровлю.

სართხმელა, მცენ. чихотная трава, ერის. ლ.

სართხმელი, ს. ნალი კედელში, სათხეპელი, брусъ, положенный въ каменной кладѣ для крѣпости, маурлатъ.

სარი, ს. ჭიგო, ვაზის მანა; таркальникъ, подставка подъ виноградную лозу, დასც. 57; თავზედ თითო კონა სარი აძევს; каждый долженъ доставить связку таркальника, დასც. 5; სარი გიშრისა, ე. ი. წამწამი: у поэтовъ: ресница, ვეფხ. 1222, **სარის-გული**, оконечность таркала, მარც. 1—162.

სარიგებელი, ზედ. რიგზედ დასადგელი, ჩამოსარიგებელი, по порядку поставленный, подаваемый.

სარიგო, ზედ. რიგში ჩასაგდები, რიგ-მოდებული, очередной.

სარიდალი, **სარიდო**, ზედ. საშიშარი, გასაფრთხილებელი, მოსარიდები, опасный, ვისრ. 59; ქილ. 405, 494; -სენი, заразительная, болѣзнь.

სარიელო ჯოხი, ნ. ჩილიკა ჯოხი.

სარიოშე, ს. სასმით და წყლით გასარეცხი დიდი ჯამი, полоскательная чашка. [ницы.

სარისველი, ს. დიდი მაკრატელი, садовыя нож-

სარის-ლობიო, ს. მცენ. фасоль многоцвѣтный.

სარისხველი, ს. საწყრომი, ღირსი წყრომისა, достойный гнѣва, порицанія; ქილ. 157, 515, 533.

სარიქიფო, ზედ. სადვინეო, винный, რუსუდ. 350; ქილ. 622; **-ფოს თავლი-დარი**, пріемщикъ вина.

სარიყე, ზედ. რიყისადმი საკუთნველი, береговой, прибрежный, -გამოსაღები, подать за право рыбной ловли; გუჯ. 16.

სარკე, ს. зеркало, იაკობ. 1—23.

სარკინე, ს. რკინის მადანი, желѣзный рудникъ, 1 ქართლ. 35.

სარკინებელი, ს. საჭიდაო ადგილი, поле для борьбы, ვეფხ. 100.

სარკინოზი, ს. მაჰმადიანნი, თურქნი ან არაბნი, сарацынъ, 1 ქართლ. 11.

სარკმელი, ს. ფანჯარა, სანათური, окно; отверстіе; დაბად. 8—7; ისაი. 24—18; დან. 6—10; ვეფხ. 264, 266; 2 კორ. 11—13.

სარმუზი (სპარს.), ს. მაშია, ქოში, деревянный башмакъ, **სარმუზოსანი**, ზედ. ქოშებიანი одѣтый въ деревянные башмаки, რუსუდ. 154, 190, 568; დავრ. 27, 143.

სარო (სპარს.), ს. კვიპაროზის ხე, кипарисъ, ნეშც. 2—2; ვეფხ. 40; ბუნ. ლ. ერის. ლ.; საროს ტანისა, статный, стройный.

სარო, ს. მცენ. ბორანჯო, огуречная трава, ბუნ. ლ; волчій языкъ, პ. ფ. ლ; **-ოს-ყვავილი**, ს. მცენ. царская свѣча, ერის. თ. ლ.

საროება, ს. მონაგარი, ნაშოვნი შრომით, пожитки, იერემ. 25—37.

საროთი, ს. ხოფიას კენჭი, мозаика, გუჯ. 10; 2 ქართლ. 380.

საროკველი, ზედ. ან ს. სათამაშო, საცანცაო; ადგილი სადაც როკვენ; танцовальный; танцовальное зало.

საროსკიპო, ს. სამეძაო, სახლი როსკიპთა, домъ проститутокъ. [русскихъ.

სარუსო გამოსაღები, ს. подать въ пользу

სარსარაგი, ს. მფრინვ. стрепетъ, птица; ნ. ჩ.

სარტყელი, ს. წელზედ შემოსაკრავი; ტყავის სარტყელსა ეწოდება **ქამარი და ზონტყერი**; ვიწროს **სირიფი** და ცუდს თოკისას **კენდო, ფარაგი**; поясъ; **ცის სარტყელი, ან სარტყელი ეტლებისა**, орбита, ბერძნ. სამ. 347; ქმნულ. წ. 10; ანდრ. 136; **ცის სარტყელა**, ს. ცის მშვილდი, радуга, **სარტყელოსანი**, ზედ. სარტყელით მოსილი, опоясанный кушакомъ; რუსუდ. 118.

სარუე, ზედ. რუისადმი საკუთნველი ან თვით რუ; къ каналу относящійся, водопроводный; водопроводъ.

სარფა (არაბ.), ს. სარგებლობა, სარგო, выгода, польза, прибыль; მირ. 106.

სარქარდი, სარქარი (სპარს.), ს. უფროსი, ზედამხედველი, главный начальникъ, смотритель, 2 ქართლ. 348; დასც. 33, 54, 92.

სარქენელი, ს. рога; сила; გობრ. 398.

სარქვანი, ს. მცირე დერგი, мучная кадка; 3 მეფ. 17—12.

სარქველი, **სარქმელი**, ს. თავსახურავი, ხუფი; ქუდი, крышка у посуды; покрышка, шапка; ვეფხ. 85; გომოსლ. 27—3.

სარქველი, ს. თავის ქალა, черепъ.

სარყუნელი, ზედ. წასახდენი, губительный; -ლად, на погибель, იერემ. 29—18.

სარჩა, ს. ნ. ისართან, стрѣла, 2 ქართლ. 324.

სარჩე, **სარჩევი**, ს. გამოსარჩევი, избранный, ქილ. 171, ჰე სულთა ჩემთა სარჩეო, ты избранникъ моего сердца, ვის. 38; 184; 90.

სარჩეველი, ს. რჩევა, ვეზირობა, თანა განზრახვა, предметъ совѣщанія, совѣтъ.

სარჩევი, ს. პინაქსი, წიგნის ზანდუკი, содержаніе книги, оглавленіе.

სარჩელი, ს. დავა, ცილობა; ჩივილი, საჩივარი, жалоба; споръ; ვეფხ. 233; რუსუდ. 792; ზოგჯ. სასჯელი, სამართალი, судъ, სარჩელი მერმისა, будущій судъ, საქმ. 24—25; ქილ. 29.

სარჩლა, ს. -ჩლად. ზზ. въ оправданіе, 1 ქართლ. 62; (ვსარჩლი, -ჩლე; ვუსარჩლი, -ლე), ზ. მ. ვექომაგები, ვესარჩლები, თანამდგომელ ვექმნები, заступаться за кого, вступаться, (ვისარჩლი, -ლე), ზ. მიჩ. ვდავობ, ვეცილები, ვუჩივი, жаловаться на кого, оспаривать у кого что; искать по суду что; სამ. მოსეს. 8; ვეფხ. 200; გუჯ. 24; (ვესარჩლები, -ლე), ზ. თვ. ვედავები; ვექომაგები სხვის მაგიერ ვსჩივი ან ვლაპარაკობ, спорить съ кѣмъ; защищать по суду кого; (ვუსარჩლდები, -დი), ვდ. ვექომაგები, заступаться, (ვისარჩლებით, -ლეთ), ზ. ვ. ვდავობთ, тягаться, спорить, სას. ვახტ. 213; ქილ. 216.

სარჩლობა, ს. თანა მდგომელობა, заступничество, защита; სიბ. ვახტ. 99; (ვჰსარჩლობ), ზ. უ. ვდავობ, ვედავები; ალბ. 77; ვექომაგები, ვისისამე მხარეს დავიჭერ, тягаться, судиться; защищать кого по суду; გუჯ. 24.

სარჩო, სარჩომი, ს. სარეწავი, საზრდო, გამოსაზრდელი, пропитаніе, содержаніе; промыселъ; სარჩოს პირი, промыселъ, რ. ქ. ლ.

სარჩობა (ვისარჩობ, -ჩე), ზ. უ. გამოვრჩები, ვსარგებლობ, получить пользу, выгоду; ქილ. 625.

სარჩობელი, ს. შიშთვილი, висѣлица, ქილ. 668.

სარცხელი, ზედ. სარეცხელი, подлежащій стиркѣ.

სარცხი, ს. мѣшалка, мутовка; სამზ. 128.

სარცხული-კვახი, ს. მცენ. აყირო, გოგრა ყელიანი, მწარე კვახი, მწარე ხაპი; кубышка, ერისთ. ლ.

სარცხვინელი, ს. საკდემელი, შესარცხვენი, срамный, позорный; срамъ, срамота; 2 სჯული. 23—13, ლევიტ. 18—13; მარტ. 1—160; **სარცხვინო, სარცხო**, ზედ. შესარცხვენი, постыдный, ერისთ. 2—250.

სარძევი, ს. რძის ჭურჭელი, ან რძისადმი საკუთნველი, молочникъ; молочный, -კბილები, молочные зубы.

სარძეული, ს. მცენ. იხილე რძიანა.

სარძლო, ნ. სასძლო. [бель.

სარწებელი, სარწები, ს. აკვანი, люлька, колы-

სარწმუნებელი, ზედ. დასარწმუნებელი ან დასაჯერებელი; удостовѣрительный; вѣрный, надежный; **სარწმუნო**, ზედ. სანდო, უეჭველად მისანდო, შეუორგულებელი; ჭეშმარიტი, ნამდვილი; вѣрный, надежный; истинный, неподходный; ფსალ. 13—7; 88—39; მატ. 25—21, 22; -კაცი, человѣкъ надежный, სარწმუნო იყავით, будьте увѣрены; **სარწმუნოება**, ს. შეუორგულებელად აღსარება ჭეშმარიტებათა ღვთისა მიერ ჩვენდამო განცხადებულთა; სჯული, რჯული; вѣра, увѣренность; надежда; вѣроисповѣданіе, религія; მატ. 8—10; 9—2; ებრაელ. 11—1, 2; **სარწმუნოებრობა**, ს. დარწმუნებულობა, достовѣрность; ლოღ. 145; **სარწმუნოებითი**, ზედ. დასაჯერებელი, достовѣрный.

სარწყავი, ზედ. მოსარწყავი, орошаемый, -მიწა, поливная земля, დაბად. 13—10; იერემ. 39—11; გუჯ. 32; სამ. ვახტ. 250; **-ვად**, для орошенія.

სარწყალი, ს. დიდი ლულეინი, лейка.

სარწყევნისი, სარწყუნისი, ს. თებერვალი, февраль.

სარწყული, ს. სარქვანი, წყლის სასმისი; სახენი ამისნი არიან: **აბრაგი, გოვზაკი, დერგი, იათუღი, კალპინი, კოკა, კოკოშა, კუჭალი, ლაგვინი, ლულეინი, ლიტრა, მათარა, მაშრაფა, სარქვანი, სურა, სტამნი, წურწუმა, ხელადა**; посуда для воды, водоносъ, ушатъ, მროვ. 53; იოან. 2—6; მსაჯ. 7—21.

სარჭობი, ს. затычка.

სარხათი (სპარს.), ს. ბეგარა, გამოსალები, подать, დასტ. 38, 66; ბიანკ. ლ.

სარჯელი, ს. შრომა, გარჯა ან საცანჯველი; ნახე სასჯელი; трудъ, безпокойство, хлопоты; мука, мученіе; 1 ქართლ. 149; შესაქ. 2, სომხ. სამართ; რუსუდ. 388; სამ. სომხ. 185; ცუდი სარჯელი, напрасный трудъ.

სარჯვა (ვჰსარჯავ, -ჯე), ზ. მ. ვრჯი, ვაშრომებ, заставить трудиться, утруждать, безпокоить; (ვისარჯები, -ჯე), ზ. ვ. ვირჯები, трудиться, ალექსი. 88.

სარჯლვა (ვჰსარჯლავ, -ლე), ზ. მ. ვჰრჯი, თავს ვატკენ, ვაწუხებ, утруждать, безпокоить, (ვისარჯლები, -ლე), ზ. ვ. ვირჯები, трудиться, безпокоиться; мучиться, რუსუდ. 56.

სარჯულო, ზედ. რჯულისა ან სარწმუნოებისადმი საკუთნავი, религіозный, ვისრ. 197.

სასა, ს. ენის ძირის ზედეთი ცა, სასულე სასის ზევითა, небо во рту; гортань.

სასაბნე, ს. საბნისპირი, верхъ для одѣяла.

სასაგალობლო, ზედ. საქები, хвалебный, მარტ. 1—2.

სასაგნო, ს. ისართ სასროლი დადებული ნიშანი, цѣль, мишень; ვისრ. 145; ზედ. საგნისადმი საკუთნველი, мишенный; -ასაბადი, мишень, ვისრ. 145.

სასაგონებელი, ზედ. ნ. ხელის სასაგონებელი.

სასადილო, ზედ. სადილისადმი დანიშნული, обѣденный, ქილ. 140.

სასაკარგო, ზედ. გასარიგებელი, საკარგავი, завѣдываемый; распорядительный; ალბ. 55.

სასაკმეველე, ს. საცეცხლური, кадильница, იერემ. 52—19.

სასალიკო, ს. თევზთ სანადირო ადგილი მდინარის პირს; мѣсто для рыбной ловли.

სასალბუნე, ს. მალამო, пластырь.

სასალუქო, ზედ. მოსახდენი, საკეკლუცო, щегольской, хольный, ვეფხ. 1072; შავთ. 8; нарядный, ვისრ. 159, -სამკაული, нарядное украшеніе, რუსუდ. 987.

სასამართლო, ს. განსაგებელი მმართებლობისა; სამსჯავრო; правленіе; судъ; -წიგნი, сводъ законовъ, законодательство; სასამართლოდ დაჯდეს, сѣли судить, სამ. ვახტ. 205.

სასამდურავო, ზედ. დასამდურავი, предметъ неудовольствія, რუსუდ. 426, 746.

სასამოსლო, ზედ. სამოსლისაებრ საკუთნავი, იუდით 13—11; къ одеждѣ относящійся.

სასამსახურო, ზედ. სამსახურისაებრ საკუთნველი, служебный, -როდ, для службы, ქილ. 95, 227.

სასანთლე, ს. შანდანი, სანთლის ჩასადგმელი ჭურჭელი, подсвѣчникъ, გამოსლ. 1—13; 25—31; მაც. 5—15; იერემ. 52—19.

სასაპნე, ზედ. საპნისაებრ საკუთნავი, мыльный, ან საპნის ჭურჭელი, мыльница.

სასაპყრო, ზედ. საპყარისაებრ ან დაშავებისა თვის, за увѣчье, სამ. ალბ. 18.

სასარგებლო, ზედ. მარგებელი ან სარგებლის მომცემი; полезный; выгодный; ვეფხ. 656; **-ბლოდ**, ზზ. на проценты, ალბ. 94.

სასართულო, ზედ. სართულისაებრ შესაფერი, кровельный.

სასარტყლე, ზედ. სარტყლისაებრ საკუთნავი, пояс ный.

სასარჩლო, ზედ. სადაო; спорный; -მიწა ან ადგილი, спорная земля, ბუჯ. 19, 27; რუსუდ. 426; ს. სასამართლო, სახელი, судъ, ქილ. 262.

სასარჩლო, ზედ. მოსარჩლისაებრ საკუთნავი, заступничій; **სასარჩლობა**, ს. მოსარჩლეობა, заступничество; ქილ. 482.

სასარეცხო, **სასარცხო**, ზედ. გასარეცხი; ან სარეცხი; стиркѣ подлежащій; черное бѣлье, ქილ. 444, 581.

სასარჯლო, ზედ. სატანჯავი, мучительный, ქილ. 127, 185.

სასასრიალებელი, ს საგლინავი, коньки.

სასაუბრო, ზედ. სალაპარაკო; ენა; къ бесѣдѣ относящійся; языкъ, органъ рѣчи; ერთგან სასაუბრო, ვეფხ. 35; ე. ი. ჩვენ შორის სალაპარაკო, предметъ разговора между нами.

სასაურო, ს. გარდასახადი; საურავი, საზღაური; повинность; штрафъ, взысканіе; ზედ. გარდასახდელი, штрафной.

სასაფლაო, ს. ვრცელი მინდორი, განსაზღურებული დასაფლავებლად მკვდართა, кладбище.

სასაფრასი, ს. მცენ. сасафрасъ (дерево).

სასაფრო, ს. საფრხე (ბადე), сѣть, ловушка.

სასაქებო, ზედ. хвалебный, ჩახრ. 114.

სასაქმებელი, ზედ. ტანში გასაყვანი слабительное.

სასაქმო, ს. საქმე, дѣло; გიორგი მ. სამ. 27; სასაქმო წიგნი, ს. სიგელი საქმისა, дѣловой актъ; ალბ. 60.

სასაქონლო, ზედ. ან ს. საქონლისაებრ საკუთნავი, ან თვით საქონელი, имущественный; имущество; ალბ 33, 61, 81, სამ. გ. მ. 44.

სასაჩივრო, ზედ. სადაო, исковый, жалобный.

სასაჩუქრო, ზედ. დასაჩუქრავი, дарственный, დასტ. 11.

სასაცთურო, ზედ. მოსაცთუნებელი, соблазнительный.

სასაცილო, ზედ. ან ს. მასხარად ასაგდები, გასაკილავი, достойный насмѣшки; смѣшной; посмѣшище; -ლოდ აგდება, поднять на смѣхъ; სასაცილოა, это смѣшно.

სასაცხოვარო ადგილი, ს. საძოვარი ადგილი ცხვართა, мѣсто для пасенія овецъ, пастьбище, რიცხვ. 32—1.

სასაცხოვრო, ზედ. საცხოვრებელი, для житія.

სასაძოვრე, **-რო**, ს. საძოვარი ადგილი, пастьбище, ისაი. 32—14.

სასაჭმელი, ზედ. საჭმელად სახმარი, употребляемый въ пищу, დაბად. 6—20, 21.

სასაწნეხლე, ს. საწნეხლის ადგილი, мѣсто для виноградной давильни, точило, ისაი. 5—2.

სასახავი, ს. გონებაში გამოსახატავი, воображаемый.

სასახელო, ზედ. ჩინებული, ნაქები, именитый, знаменитый; славный; хорошій, порядочный; -ხელო კაცი, славный человѣкъ, -პური, хорошій хлѣбъ, სასახელოდ ჰსწერს, онъ пишетъ хорошо.

სასახლო, ზედ. საოჯახო, სახლისაებრ საკუთნველი, принадлежащій дому или семейству, სამ. ვახტ. 111; 234; -ხლოდ დახარჯული, употребленный въ домъ, სამ. ვ. 107.

სასახლე, ს. სრა, დიდებულთ სადგომი, дворецъ, სასახლის კაცი, придворный человѣкъ.

სასახოდ, ზზ. გამოსახატველად, для изображенія, -დაიდება, становится примѣромъ, სამ. მ. გ. 15.

სასდუნი, ს. სუნდური, ჯირგინი, მწვირის გასადენი, каналъ для отвода грязной и дождевой воды.

სასებისკვრო, ზედ. просфорный.

სასეირნო, ზედ. შესაქცევი, для гулянія назначенный, гулянье, гульбище.

სასენაკე, ს. мѣсто для кельи.

სასთულებელი, ზედ. მოსაკრეფი ყურძენი, виноградъ подлежащій собиранію, ესაი. 16—9, შავთ. 87.

სასთულო, ზედ. плата смотрителю винныхъ откуповъ.

სასთველი, ზედ. დასართავი ძაფი, къ пряжѣ относящійся. 1 ქართლ. 337.

სასეფო, ზედ. სამეფო, царскій, სასეფოდ, ზზ. въ пользу царя, სამ. გ. მ. 2.

სასვენი, **-ნელი**, **-ნებელი**, ს. მოსასვენებელი ადგილი, განსასვენებელი; покои; опочивальня; спальня; საქმ. 12—20; ფსალ. 305 გვერდი, 1 ქართლ. 276, 336; ქილ. 603, სასვენი სამსჭვლისა, мѣсто гдѣ положенъ былъ священный гвоздь, 2 ქართლ. 208.

სასვიანო, ზედ. საბედნიერო, счастливый, დასტ. 160, 161, 162, ან მისართმევი ბატონისაებრ ქორწილის დღეს, подарокъ, поднесенный господину крестьяниномъ его, въ день свадьбы; ბუჯ. 31.

სასთაული, ს. ბალიში, подушка, изголовье; რუსუდ. 728; 1 ქართლ. 283.

სასთუნალი, ს. თავის დასადები ფიცარი ან სხვარამ, изголовье, დაბად. 28—11; ვეფხ. 525; 1142; 3 მეფეთ. 19—4.

სასიამე, ს. სიამოვნობა, пріятность.

სასიამოვნო, ზედ. საამო, საამური, пріятный, удовольствіе, наслажденіе; ეს თვალისთვის სასიამოვნოა, это пріятно для глазъ.

სასიარულო, ზედ. ქვემდებარე სიარულისა, подлежащій къ хожденію, მროვ. 104; კაი სასიარულო გზა არის хорошая дорога для хожденія.

სასიბრძნო, ზედ. სიბრძნისადმი საკუთნველი, относящійся къ мудрости; ტიმ. 68; -არაკი, умный расказъ, ქილ. 35.

სასიზმრო, ზედ. სიზმრისადმი საკუთნველი, причуды, ქილ. 214.

სასიკეთო, ზედ. საკეთილო, доблестный, ქილ. 122.

სასიკვდილო, სასიკვდინე, -ნო, ზედ. სიკვდილის მომასწავებელი, მომაკუდენებელი, смертоносный; смертельный; 1 კორ. 4—9; მარკ. 16—18; ვისრ. 135; 2 ქართლ. 24; ქილ. 559; ან მოსაკვდინებლად დანიშნული, къ смерти приговоренный; სიბრ. 106; -ნე წამალი, смертельное лекарство, სამ. სომხ. 169; -საქმე, уголовное преступленіе; სასიკვდილოდ თავი არ მშურდა, მოურავ. 393; я не жалѣлъ обречь себя на смерть; ჩემად სასიკვდილოდ წამოვიდა, онъ отправился съ намѣреніемъ убить меня, მოურავის სიგ. 11; სასიკვდილო ადგილი, смертельное мѣсто, напр. високъ, სამ. ვახტ. 229, დამატებ.

სასიმამრო, ზედ. სიმამრისადმი საკუთნავი, принадлежащій тестю. ანტ. 3—41.

სასიმრთელე, ზედ. სიმთელისადმი საკუთნველი, санитарный.

სასიმინდე, ს. სიმდის შესანახავი კალათა, корзина для храненія кукурузы.

სასინათლო, ს. სანათური, окошко.

სასინანულო, ზედ. подлежащій раскаянію.

სასინჯავად, ზზ. გასასინჯად, на разсмотрѣніе, რუსუდ. 711.

სასირაჯო, ზედ. სირაჯისადმი საკუთნავი, ან დუქანი, სადაც სასმელებს ჰყიდიან ან სმენ, кабацкій; кабакъ.

სასირცხვილო, ზედ. ქვემდებარე სირცხვილისა, срамный.

სასირცხო, ზედ. ან ს. სირცხვილეული; სირცხვილი; срамный; срамота; რუსუდ. 452, 892; სომხ. სამ. 178; სიბრ. 87.

სასისწრაფო, ზედ. საჩქარო, поспѣшный.

სასისხარი ალაგი, ს. ცხოველის სხეულში იმისთანა ადგილი, რომელზედაც მოხვდეს თოფი ან ისარი მაშინვე მოკვდება, მაგალ. საფეთქელი, და სხ. რუსუდ. 420, 865; დარეჯ. 126; мѣсто въ животномъ организмѣ, въ которое если кто попадетъ стрѣлу, пулю, то тотчасъ послѣдуетъ смерть, напр. високъ.

სასისხევი, ს. შურის ძიება, შურის გება, месть, мщеніе; სასისხევთა შეღვალთ, ე. ი. შურის მისაგებლად შეხვალთ, будете мстить, ალბ. 169.

სასისხლე, ს. დასასჯელი ადგილი, лобное мѣсто, ზედ. მომწყვლელი, наносящій рану; ვისრ. 34.

სასიტყველი, -ტყვო, -ტყო, ს. სათქმელი, სალაპარაკო; მარტ. 1—51; დარეჯ. 2—86, 138; ქილ. 35, 338; საგიობელი, გასალანძღავი, ეზეკ. 23—10; поносительный.

სასიქადულო, ს. ღირსი სიქადულისა, საქები, предметъ гордости.

სასიყვარულო, ზედ. სიყვარულისადმი საკუთნველი, საალერსო, любовное, ласковое, ქილ. 423.

სასიცოცხლო, ზედ. სიცოცხლისადმი საკუთნავი, жизненный; ქილ. 433, 434, 453; სიბრ. 100; ალექს. 216.

სასიძველი, ზედ. საკახპო, სამეძავო, домъ, жилище проститутокъ, ეზეკ 16—31.

სასიძო, ზედ. სიძედ დანიშნული, საქმრო, женихъ.

სასიხარულო, ზედ. გასახარელი, სიხარულის მომცემი; радостный, ვისრ. 203, დავ. 175; -ლოდ. ზზ. на радость.

სასისხლო, ზედ. სისხლის გარდასახადი, взысканіе за кровь, т. е. за убійство, рану, ალბ. 159.

სასკე, ს. სკის ადგილი, საფუტკრე, пчельникъ, 1 მეფ. 14—26.

სასმადი, სასმელი, ს. დასალევი რამ, მაგალ. ღვინო; დასალევი; питье, напитокъ; питейный, къ питію относящійся; ქილ. 680; დაბად. 40—11; რომ. 10—16; 1 კორ. 12—16; ანტ. 6—26; სასმელ-საჭმელი, пища и питье, ვეფხ. 1211; სასმელად, ზედ. დასალევად, для питья; **სასმელი**, ს. სამმისი, წყლისა ან ღვინის ჭურჭელი, чаша, стаканъ и т. п. ფსალ. 10—6.

სასმენელი. ს. ყური, ორგანო სმენისა; კაფიად გასაგონი; ухо, слухъ; внятный; къ слушанію относящійся; ვისრ. 77; საქმე. 17 — 20; 1 ქართლ. 348; რომ. 10 — 16; 1 კორ. 12 — 16; იოან. 12 — 38; ავის სასმენლის მოსმენა, услышать дурную вѣсть, მოურავ. 81; **სასმენელად**, ზზ. გასაგონად, для выслушанія, რუსუდ. 979; ბუჟ. 29.

სასმი, ზედ. დასალევი, питейный, для питія; ვისრ. 93.

სასმინარი, ზედ. მოსასმენი, подлежащій къ слушанію, მარტ. 3, 17.

სასმისი, ს. წედა, ჭურჭელი, რომლითაც დაილევა სასმელი, მაგალ. კულა, თასი, სტაქანი; ბარძიმი, დევანტაფა, დოსთაქანი, თასი, კათხა, კერასეული, კვანჩხი, კულა, კოკოშა, მათარა, მაშრაფა, ორთომელი, სირჩა, სურა, ფიალი, ოშმე, ქარახსი, ფანწი, ჩარა, ჩაზარდახი, ჭაზაკი, აზარფეშა; чаша, стаканъ, посуда для питья, მატ. 23—25, 26; მარკ. 7—4, 8, 9, და სხვანი მრავალნი, ნ. ჩ. ლ.

სასმური, ს. იგივე სასმისი, посуда для питья, 1 ქართლ. 237, 322.

სასნეულო, ს. სნეულთ მოსარჩენი სახლი, больница.

სასპასპეტო, ზედ. ან ს. სპასპეტისადმი საკუთნველი, ან სპასპეტის გასაგები სამთავრო, воеводскій; воеводство.

სასო (სომხ.), ს. იმედი, იმედად საგულვებელი ვინმე, მისამართი; упованіе, надежда, ფსალ. 13 — 6; 39— 4; 64—5; ქილ. 207; (სიტყვა ესე წარმოსდგების სიტყვისაგან სვე, სვე).

სასობი, ზედ. დასარჭობი, დასასმელი, მაგალ. ისარი, вонзающій, ვეფხ. 339.

სასოება, ს. სვა, იმედის ქონება, იმედეულება; სარწმუნოება; упованіе, надежда; вѣра; სასოების ქონება, имѣть вѣру, надежду, სასოება სულ

არა აქვს, онъ не имѣетъ вѣры, საქმ. მოც. 16—19; ფსალ. 4—8; ზეკ. 34—28; (ვჰსასოებ, -სოვე ან ვესასოები), ზ. უ. იმედი მაქვს; ვესავ, მრწამს; уповать, надѣяться; полагаться; вѣрить; მარტ. 2—76.

სასოებიანი, სასოიანი, ზედ. მოსავი, მქონებელი სარწმუნოებისა, уповающій, надѣющійся; вѣрующій.

სასოფლო, ზედ. სოფლისაღმი საკუთნველი; мірскій; сельскій; -კრება, ნ. მსოფლიო კრება; -ადგილი, мѣсто для деревни.

სასო-წარკვეთა, -თილება, ს. უიმედობა, გაწირულობა, отчаяніе, безнадежность; (სასოს-წარვიკვეთ), ზ. უ. უიმედო გავხდები, потерять надѣжду, отчаяться; (სასოს წარვჰკვეთ ან წარვუკვეთ, -თე), ზ. მ. განვსწირავ, უიმედო ვჰყოფ, ყელს გამოვსჭრი, სასოებას მოვჰკვეთ, привести кого въ отчаяніе, обезкуражить, отнять у кого всякую надежду; სასო წარკვეთილი, ზედ. უიმედო, თავგაწირული, безнадежный, отчаянный.

სასრბო, ს. სარბიელი, поприще, ристалище, იერემ. 8—7, 9.

სასრევი, ს. სალესავი ქვა; ცულის სალესავსა ჰქვიან: **სარატი**; სამართებელთა, შაშართა და მისთანათა **ხოლაზნა**; სალესავი დანათა **ქაშური** ან **მაქური**, რკინის ან ბასრის სასრევსა **მაზათი**; პირის გამოსაწყობი უკეთესს გალესვისათვის **ლანგი**; ოქროს გამოსაცდელი სასრევი **გიდონტი**, მრგვალი სალესავი ჩარხით საბრუნავი; **აფაური**; точило, брусокъ для точки.

სასრევი, ზედ. საგდები, სასროლი, метательный, -შუბი; метательное копье.

სასროლი, ზედ. საგდები, სასრევი, метательный, -ბადე, сѣть, которую закидываютъ рыболовы.

სასტერი, ზედ. გასასტერებელი, удивительный, გურამ.

სასტვინელი, ს. სალამური, სტვირი, свирѣль, свистокъ; იერემ. 51—37; დან. 3—7.

სასტიკი (ხომხ.), ზედ. მძაფრი, ფიცხელი, ძლიერი; მძაფრი, ხვესტი; сильный, жестокій, строгій, свирѣпый; -ქარი, порывистый вѣтеръ, -კაცი, жестокій человѣкъ, -ომი, жестокая битва, რუსულ. 472; **სასტიკობა**, ს. ფიცხლობა, მძაფრობა, жестокость, свирѣпость, 1 ქართლ. 417; (ვჰსასტიკობ, -კე), ზ. უ. ვჰმძაფრობ, სასტიკად ვიქცევი, свирѣпствовать, **სასტიკება** (ვასასტიკებ, -კე), ზ. მ. განვაძვინებ остервенять.

სასტუმრო, ს. სტუმართ დასახვედრი სახლი, гостиная, მროვ. 32; ზედ. სტუმართ შესახვედრი, къ гостямъ относящійся.

სასტური, ნ. სამსტოვრო.

სასულე, ს. საფშვინველი ხორხი, дыхательное горло, трахейная артерія, რუსულ. 290; ზოგჯ. განხმულობა, პირი, отверзтіе.

სასულიერო, ზედ. სამღვდელო; ან სულისაღმი საკუთნველი; духовный, душевный; къ душѣ относящійся, ვისრ. 203; გუჯ. 33.

სასულტანო, ზედ. султанскій, 1 ქართლ. 308.

სასუმალი, ს. სასმელი, питье.

სასუმლობა, ს. შვილად აყვანა усыновленіе; ან უკეთუ ვინმე მოკვდეს და ცოლი მისი დაშთეს უშვილოდ და იგი შეირთოს მოყვარემან მისმან და მამულიც მისი მოიგოს, ამასა ჰქვიან სასუმლობა; принятіе наслѣдства посредствомъ вступленія въ бракъ съ бездѣтною вдовою, умершаго родственника; საბ. ლ., (ვასასუმლებ, -ლებ), ზ. მ. შევართვევინებ მოყვრის ქვრივსა, заставить вступить въ бракъ со вдовою умершаго родственника, (ვესასუმლები, -ლე), ზ. თვ. შევირთავ მოყვრის ქვრივსა, жениться на вдовѣ своего родственника, საბ. ლ.

სასუნა, ს. მცენ. деренъ, глогъ (плодъ), პ. ფ. ლ.

სასუნებელი, ზედ. საყნოსელი, нюхательный, ზოგჯ. სურნელი, სურნელება, духи; -სპირტი, нюхательный спиртъ.

სასუნთქველი, -ქავი, -ქი, ზედ. საფშვინველი, дыхательный, -ყარყანტო, дыхательное горло.

სასურველი, ზედ. სატრფიალო, სანუკვარი, საყვარელი, желательный; милый, любезный; -შვილი, любезный сынъ, ვეფხ. 471.

სასურვი, -ვო, ზედ. სასურველი, სანუკვარი, желанный, მარტ. 2—4.

სასუფეველი, ს. განსასვენებელი ან საშვებელი ადგილი ზეცაში, სადაც სულნი წმინდათა განისვენებიან, царство небесное, рай, მათ. 3—2; 5—3, 4; ლუკ. 22—18, 19.

სასუფრაჯო, ზედ. სუფრაჯისაღმი საკუთნველი, тафельдекерскій.

სასუქი, ს. უსხი, ჭმეული საკლავი; откормленное животное на убой; -მიწისა, навозъ, удобреніе; განპოხება მიწისა სასუქით, удобрить землю.

სასქესო, ზედ. სქესისაღმი საკუთნავი; ნახე სქესი; ან შესაფერი, соотвѣтственный; საკით. 26 იანვრ. მცირე მწუხრზედ, დიდება ხმა ბ; 2 კლომბ, მცირე მწუხრზედ დასადებელი, და 27 ივნისსა გალობა 9; წყობ. 541.

სასყიდელი, ს. ფასი ან მისაგებელი, мзда, награда, возмездіе, плата за трудъ, вознагражденіе, მათ. 5—12; 26—6; სამ. მოს. 37; 1 კორ. 6—20, სასყიდლის მიღება, получить награду, სასყიდლის მიგება, воздать, вознаградить, დადგა სახლში სასყიდელითა თვისითა, საქმ. 28—30; и остался жить въ домѣ на своемъ иждивеніи; მრავალსასყიდელი, драгоцѣнный.

სასყიდელი, სასყიდი, ზედ. ან ს. მოსაფარდველი, რაც რამ საჭირო არს სყიდვად, покупной; покупка; ალბ. 55; სამ. მოსყს. 10.

სასყიდლიანი, ზედ. ფასიანი, цѣнный, მრავალ სასყიდლიანი, многоцѣнный, 1 ქართლ. 309.

სასძევე, სასძეური, ზედ. რძისათვის სახმარი, молочный, თხიერი სასძეური, мѣхъ молочный, ნ. სარძევე.

სასძლო, ს. ქალი გასათხოვარი, დასანიშნავი; საქორწილო შემკული სახლი, სამეფო პალატი; невѣста; чертогъ; ზედ. საქორწილო, брачный, ესთერ. 2—3; შავთ. 95; ტიმ. 99; ან სახლი სასძლოსი, помѣщеніе для невѣсты, მარტ. 3, 6; სასძლო ჰასაკი, возмужалость дѣвицы, ანტ. 20; -ქალი, дочь невѣста, -სახლი, брачный чертогъ.

სასწავლებელი, ზედ. ან ს. სწავლისათვის სახ-

მარი; შკოლა, სახლი სადაც ასწავლიან წერა-კითხვას; учебный; училище, школа, სასწავლებლად, ზზ. შაგირდად, სწავლისათვის, въ ученіе, ვეფხ. 316.

სასწავლო, ზედ. სწავლისათვის დანიშნული; სწავლობითი, научный, образовательный; поучительный; ს. სწავლა, მეცნიერება, наука, რუსუდ. 397, 647; სიბრ. 29; სასწავლონი მრავალი და სიცოცხლე მოკლეა, научныхъ предметовъ много, а жизнь коротка; ქილ. 2, ადვილი სასწავლოა, легко выучивается, 1 ქართლ. 343; სასწავლოდ მისცა, отдалъ въ ученіе, ანდრ. 1.

სასწაული, ს. საკვირველება, საქმე ზესთა ბუნებისა, მიუწთომელი კაცთაგან; მატ. 21—16; იოან. 2—11; საქმ. 4—16, 22; ფსალ. 64—8; ნიში, ნიშანი რისამე, ნიშნება; დაბად. 1—14; მატ. 26—48; ლუკ. 2—12; чудо, чудеса; знаменіе; **სასწაულთ მოქმედი ხატი**, образъ чудотворный, **სასწაულიანი**, ზედ. სასწაულის მომქმედი, чудотворный, **სასწაულება**, ს. სასწაულთ მოქმედება, чудодѣйствіе, чудотвореніе, ტიმოთ. 144; (ვისასწაულები, -ლე), ზ. ვ. ознаменоваться, 2 მაკაბ. 2—1; праздноваться.

სასწორი, ს. სიმძიმეთ საცნობი იარაღი, ლევიტ. 19—35; ამოს. 8—5; რიცხვ. 7—13; იერემ. 52—20; გამოსლ. 30—23; წონა 4 დრაჰმის ოდენი, საბ. ლ. 4 მეფეთ. 4—23; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც მიითვლის მზესა სეკტემბერში; вѣсы; вѣсъ въ 4 драхмы; сентябрскій знакъ зодіака; სასწორის ბაკი, вѣсовое, სასწორის თვალი ან პინაკი, вѣсовая чашка, ლუკ. 19—18, 19.

სასწრაფო, ზედ. საშური, საჩქარო; ან საჭირო, აუცილებელი; ჩანთა მასრებისა; скорый, поспѣшный; нужный, необходимый; патронница; ვეფხ. 147; -ფოდ, ზზ. საჩქაროდ, поспѣшно, ანკ. 3—11.

სასხარტი, ზედ. დასასხლეტით სასროლი, метательный.

სასხდომელი, სასხდომი, ს. საჯდომი რამ, сѣдалище, ჟამნ. 134, 186; 1 ქართლ. 291; მოს. საბ. 21.

სასხენე, ნ. სახსენე.

სასხვისო, ზედ. სხვისადმი საკუთნველი, чужой.

სასხლევი, ს садовый ножъ.

სასხლევი, მაგალ. მამული, ს. ვენახი, виноградникъ, სიგ. ჩოლოყაშ. 41, № 25, სასხლევი საკუთრად ნიშნავს ბაღში სახმარსა დანასა, полольникъ, садовый ножъ.

სასხლეტი, ნახე სარეგვავი.

სასხლეტი, სასხლეტომი, ზედ. დასასხლეტი, скользкій, საბ. ლ.

სასხმელი, ზედ. ჩასაცმელი, одѣваемый, ფეხთ სასხმელი სამოსელი, обувь, გამოსლ. 28—4.

სასხნე, ნ. სახსენე.

სასხნილო, ზედ. სახსნილო, скоромный.

სასხოლასტიკო, ზედ. სხოლასტიკოსთადმი საკუთნველი, схоластическій.

სასხრტო, ზედ. დასასხლეტი, скользкій, საბ. ლ.

სასხურებელი, ს. უსუპის ბალანის კონა იაზმის საპკურებელი, кропило, брызгалка, ზედ. საპკურებელი, შესასხმელი, кропильный.

სასჯელი, საშჯელი, ს. სამართალი, ბჭობა: პატიჟი, დასჯა ბოროტთა და ურჩთა, წვალება; ფსალ. 1—5; 71—1; იგავი. 23—29; ისა. 19—22; 3—14; ვისრ. 169; 11—3, მატ. 12—40; იოან. 5—29; იაკობ. 2—13; ვეფხ. 844; 859; შრომა, ღვაწლი; საბ. ვახტ. 204; დავრ. 41; судъ; наказаніе по суду, казнь, мука; мученіе; трудъ; ღმერთო, სასჯელი შენი მიეც მეფესა და სიმართლე შენი ძესა მეფისასა, Боже! дай царю судъ твой и правду твою сыну цареву; ფსალ. 71—1; სასჯელის მიცემა, казнить, საუკუნო სასჯელი, вѣчная мука; ებრ. 6—2; სასჯელი სიმართლით, судъ справедливый; საბ. მოს. 7.

სასჯელო, ზედ. ან ს. დასასჯელი, ან მსჯავრი, судебный; судъ; გუჯ. 30.

სასჯულო, ზედ. -საქმე, судебное дѣло, შესავ. გ. მ. სამართლ.

სასჯულო, ზედ. სჯულისადმი ან სამართლისადმი საკუთნველი; სამართლის წიგნი, судебный; судебникъ; ზაქარ. 1—6.

სატა (ბერძნ.) ძველებური საწყაო, რომელიც შთაიტევდა ვიდრე 150 ქათმის კვერცხსა ან $1^1/_2$ მოდია, ანგია, 2—12; сата, мѣра, вмѣщающая въ себѣ 150 куриныхъ яицъ.

სატალი, სატლი, სატლობი, ს. მუცელა, მომსვრელი სენი, холера, 1 ქართლ. 176.

სატალო, ზედ. საყარაულო, сторожевой, დარეჯ. 2—102.

სატამაზლუხო, ზედ. животное, назначенное для приплода.

სატანა (არაბ.), ს. ეშმაკი, сатана, діяволъ, ვეფხ. 2.

სატანი, ს. დასატანებელი რამ, вставочный, თმის სატანი ან სხვა რამ, სამკაული, საბ. ვახტ. 153; уборъ волосъ и другія украшенія.

სატანჯავი, -ჯველი, ს. დასჯა, წვალება; ან დასასჯელი ადგილი შემცოდეთა; казнь; мука, мученіе; мѣсто казни, ლუკ. 16—23, 28; ზედ. სასჯელი, мучительный, გორგ. 194; სიბრ. 29; **სატანჯველად**, ზზ. საწვალებლად, на мученіе.

სატარებელი, ზედ. სავლინებელი, დასატარებელი, требующій носки или возки, ხელით სატარებელი, нуждающійся въ руководительствѣ.

სატარუღო, ზედ. ან ს. ტარუღისადმი, შესაფერი; ღებულობა სასარგებლოდ ტარუღისა, градоначальничій; подать въ пользу градоначальника, დახტ. 30.

სატაცებელი, ზედ. ასაკლები, подлежащій къ расхищенію, ისა. 5—5.

სატაცური, ს. მცენ. спаржа.

სატაძრე, ზედ. საეკლესიო, храмовой.

სატახტო, ზედ. სამეფოს ტახტისადმი შესაფერი, престольный, რუსუდ. 67; -ქალაქი, престольный городъ, столица.

სატები, ს. საჩრდილობელი, тѣнь, сѣнь.

სატევარი, ს. ხანჯალი, кинжалъ, 2 ქართლ. 371.

სატენი, ზედ. გასატენი, набивной; начинка.

სატერფული, მაგ. ბარისა, ს. мѣсто у заступа, гдѣ ставятъ ногу; საბ. ლ.

სატეხი, ზედ. ან ს. სამტვრევი; დიდი საჭურეთელი ძელთა; для ломки; долото, долбня.

სატვირთავი, -თველი, ს. ტვირთი; დასატვირთავი; ноша; вьючный; გომოსლ. 25—28; 1 ქართლ. 175; **-ვად,** для навьюченія.

სატე, ს. სალტე, обручъ; кольцо; ქილ. 626; მელექსეთა უხმარიათ წამწამად, ресницы, ვეფხ. 266.

სატიალო, ზედ. пагубный.

სატივე, სატიო, ს. ადგილი წყლის პირზედ, სადაც ტივი მიადგება, пристань, гдѣ останавливаются плоты; 2 ქართლ. 335, 482, სატივის პირი, ს. ტივზედ. ასაღები დებულობა, пошлина съ плотовъ, დასტ. 94.

სატიკის პირი, ს. плата завѣдующаго бурдюками.

სატილოვე, ზედ. холщевой.

სატირალი, ზედ. სამგლოველი, плачевный, დარეჯ. 136; სიბრ. 153; ქილ. 207.

სატირელი, -ტირი, ზედ. იგივე სატირალი, оплакиваемый, плачевный, ვეფხ. 197, 1453.

სატირი, ს. ძველებური ოქროს ფული წონით ორი დიდრაქმისა ან 4 დრაჰკნის ოდენი და ფასით 20 ვეცხლ. დრაჰკანისა, статиръ, древняя золотая монета въ 4 драхмы, цѣною въ 20 сереб. драхмъ. მატ. 17 — 27; ლევიტ. 27 — 6; მოსეს სამართ. 33; дидрахма.

სატირი (ლათინ.), ს. საკიცხავი თხზულება ლექსად ან პროზად, сатира.

სატიხარი, სადგამი ფიცარში, вставка въ доскѣ.

სატკბილე, ს. მაჭრის ჩასასხმელი ტიკი, бурдюкъ для молодаго вина.

სატკბობი, ს. დასატკბობი სიტყვა, ალერსი, ласки, რუსუდ. 400.

სატკბუნარი, ზედ. лакомый, сладкій, დასატკბობი; ს. მცენ, луговая рута, лупута.

სატკბურა, ს. გართხმული მუწუკი გარდამდები, ელქუნი, золотуха, лишай; მცენარე, луговая рута, сузикъ, лупута.

სატკენი, ს. ნატკენი ადგილი, больное мѣсто, ушибъ, ქილ. 606.

სატკეპნელა, ს. საზეპელი. ручная баба, трамбовка.

სატკივარი, ზედ. ან ს. საწუხარი, სანანური, ვეფხ. 1302, 1450; სენი, ავადობა ტკივილით, жалкій, жалостный; боль; ზედ. -ადგილი, больное мѣсто; დარეჯ. 138; სატკივრიანი, ზედ. მაგალ. სიტყვა, ვისრ. 127, გულის მომწყვლელი სიტყვა, язвительное слово.

სატლი, ნ. სატალი; **სატლობა,** ს. მუცელა ან ჟამი მუცლის ტკივილის სენისა, холерное время.

სატომრე, ზედ. мѣшечный.

სატრაბახო, ზედ. назначенный для болтовни.

სატრაპეზო, ზედ. სასადილო, обѣденный, -პალატი, столовая.

სატრაპესი, -პეტი, სატრაპი, (სპარს.), ს. ერისთავი, თემის განმგებელი, сатрапъ, воевода, დან. 3—94: 6—4.

სატრე, ს. მცენ. бересклѣдъ, ერის. ლ.

სატრედო, ზედ. ტრედისადმი საკუთნველი, голубиный, ს. ტრედის ბუნაგი, голубятня, ქილ. 321.

სატრიო, ზედ. გულითადი, сердечный, искренній, მოსეს. სამ. 3; ახალს დაზეჭდილს დაბადებაში (2 სჯული 13—6), ჰსწერია: სწორ იყოს თავისა შენისა და სხ. ამითი ჰსჩანს სხვაობა ძველის დაბადებისა დაზეჭდილისაგან.

სატრფიალო, ზედ. ტურფად სახილველი, სანდომიანი, სასურველი, милый, любезный, привлекательный; ან საშიკო, предметъ обожанія, რუსუდ. 443; მარტ. 1—10; ქილ. 245.

სატრფო, ს. საშიკო, предметъ обожанія, ერისთ. 7; ვეფხ. 8; განმ. თ.

სატურფალი, ზედ. ან ს. სატრფიალო, სანდომიანი, милый, достойный обожанія, ვეფხ. 646, 1548; ქილ. 685; ყოველსა სატურფალსა შენა ჰსჯობიხარ, ქილ. 378; ты превосходишь красотою всѣхъ красавицъ.

სატურფო, სატურფალი, ზედ. ტურფისადმი საკუთნველი; ტურფა; относящійся красотѣ, красивый; ქართლ. 300.

სატუსაღო, ზედ. ტუსაღთადმი საკუთნველი, арестантскій; ს. тюрьма.

სატფური, სატფურება, ს. ენკენიობა, განახლება ტაძრისა წლითი წლად აღსასრულებელი, обновленіе освященіе храма, 1 ქართლ. 32; მოსეს სამართ. 15; რიცხვი. 7—10; დაზეჭდილი დაბადების მუხლი, სადაც იპოვება სატფური არ ეთანხმება მოსეს სამართალსა, რომელიც არის გადმოწერილი ძველის დაბადებისაგან; პირველში დაზეჭდილია: და ეტყოდინ ერსა მას და ჰრქვას: თუ ვინმე (ვისმე) კაცთა თქვენთაგანსა სახლი ახალი აღეშენოს და სატფური არა ეყოს მას შინა, განვედინ ჩვენგან და მიიქეცინ მუნ სახიდ თვის, მეორეში ჰსწერია: ეტყოდე ერსა მას და არქუ; ეშენოს თუ ვისმე კაცსა სახლი ახალი და სატფური არა ეყოს მას შინა, განვედინ ბრძოლისაგან და მიიქეცინ სახედ თვისად. ტექსტი მეორისა ე. ი. მოსეს სამართლისა უნათლესია ვიდრე დაზეჭდილის დაბადებისა, 2 სჯული. 20—5.

სატუქსარი, ზედ. დასატუქსავი, სასაყვედურო, ან თვით საყვედური, къ выговору относящійся; выговоръ, нагоняй, нагонка; ქილ. 265, 460.

სატუხელი, ზედ. საზიზღარი, საძაგელი, უწმინდური, гнусный, отвратительный, мерзостный; შავთ. 5, 83; ს. мерзость; ალბ. 20; 1 ქართლ. 335; სატუხელი მწუხარება, отвратительная печаль, ბუჟ. 23.

სატფობი, ს. топливо.

სატყაო, ზედ. кожевной.

სატყეო, ზედ. ტყისადმი საკუთნველი, лѣсной.

სატყვეო, ზედ. ტყვისადმი საკუთნველი, плѣнничій, სატყვეოდ შენი გული დაუჭირავს онъ плѣнилъ твое сердце, ვისრ. 56.

სატყვეო, მაგალ. ხარჯი, ს. налогъ для покупки рабовъ шаху, დასტ.

სატყვეობო, ზედ. ტყვესადმი საკუთნველი. плѣнничій, -ბორკილი, узы плѣнника, кандалы.

სატყეპელი, ს. ჯანდრის ხე ან საზეპელი, валекъ; трамбовка.

სატყორცი, -ცნელი, ზედ. სასროლი, გასასროლი, метательный, ვეფხ. 698; 1 ქართლ. 75.

საცთუვარი, ზედ. მოსაცთუვებელი, საცთური, ცთუვილი, ложный; обманчивый; ложь, обманъ; ქილ. 5, 474, 483; საცთუვრად გულისა, для обмана сердца.

საუარე, ზედ. უარის სათქმელი, къ отказу относящійся, ვეფხ. 795; ქილ. 499.

საუბარი, ს. ლაპარაკი, უბნობა, рѣчь, бесѣда, разговоръ, ვეფხ. 20, 34, 307, 656; ვისრ. 35; საუბრად, для бесѣды.

საუბე, ზედ. უბისადმი საკუთნველი, пазушный, -საათი, карманные часы.

საუბედურო, ზედ. არ საბედნიერო, несчастный, -როდ, ზზ. къ несчастію.

საუბნარი, ნ. საუბარი.

საუბრობა, ს ლაპარაკი, უბნობა, разговоръ, бесѣда, (ვჰსაუბრობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვლაპარაკობ, ვუბნობ, говорить, бесѣдовать; ციმ. 150; (მესაუბრები, -რე), ზ. თვ. მელაპარაკები, ты говоришь со мною, ты бесѣдуешь со мною; ანც. 6—13, 28.

საუდაბნო, ზედ. ან ს. უდაბნოსადმი საკუთნავი ან თვით უდაბნო, მონასტერი; къ пустынѣ относящійся; пустыня, монастырь; დავრ. 43.

საუდიერო, ს. აზნაურთ გლეხების გარდასახადი, რომელსაც აძლევდენ აზნაურნი თავადი შვილსა, რომლისაც მამული ეჭირათ, подать крестьянъ, принадлежащихъ дворянину князю, Зап. Кавк. Геогр. Общ. № VII, стр. 47, подать натурою хлѣбомъ отъ 6 батм. (18 фунт.), пшена 15 батм. 120 тунгъ вина, см. Кавк. Календ. за 1859 г.

საუდიარო, ზედ. უნამუსო, безчестный, ქილ. 113.

საუზმე, ს. დილაზედ, გამოღვიძების შემდგომ პურის ჭამა, закуска.

საუკადრისო, ზედ. ან ს. არ საკადრელი; საური, გარდასახადი უპატიობისა, неприличный, непристойный; взысканіе за безчестіе; ქილ. 342; სამ. ვახტ. 90.

საუკეთესო, ზედ. ფრიად კარგი, რჩეული. საუცხოვო, наилучшій, отмѣнный, прекрасный, 1 ქართ. 268.

საუკაცროვო, ს. საუპატიო, взысканіе за безчестіе, მოურავ. სიგ. 5.

საუკუნე, ს. დაუსრულებელი, განუზომელი ჟამი; ან ასი წელიწადი; вѣкъ, вѣчность; вѣкъ, столѣтіе; ისაი. 13—20; საუკუნე ესე, это столѣтіе; этотъ міръ; საუკუნესა ჟამსა, на вѣчныя времена.

საუკუნო, ზედ. სამარადისო, სანიადაგო, вѣчный, მროვ. 46, -ცხოვრება, вѣчная жизнь; საუკუნო ტანჯვა, вѣчная мука; -განკითხვა, послѣдній судъ; ვისრ. 12; საუკუნოდ, ზზ. вѣчно.

საუკუნობა, -ნოება, ს. მარადისობა, вѣчность, კავშ. 108; (ვსაუკუნოებ, -ნოვე), ზ. უ. быть вѣчнымъ, 1 ქართლ. 309, **საუკუნობითი**, ზედ. სამარადისო, вѣчный, კავშ. 108. [паекъ.

საულუფე, ს. ულუფისადმი საკუთნველი, ულუფა,

საუმცროსო, ს. უმცროსობის შესახვედრი წილი გაყრაში სამართლით, часть доля меньшаго брата въ имѣніи послѣ отца; სამ. ვახტ. 108; ალექ. 173; ნ. საუფროსო.

საუნადო, повинность, замѣняющая личныя полевыя работы.

საუნაგირე, ზედ. сѣдельный.

საუნჯე, ს. უნჯი, სიმდიდრე; საცავი უნჯისა სიმდიდრისა, სალარო; საცავი პურისა, ბეღელი, ანბარი; მათ. 2—11; 6—19, 20; ვეფხ. 896; ლუკ. 6—45; ანდრ. 117; 12—18; სენაკი, სამხოლოვო სახლი, მათ. 6—6; сокровище, кладъ, богатство; сокровищница, казнохранилище; житница, амбаръ, хлѣбный магазинъ; кабинетъ, комната; საუნჯენი სამხრეთისანი, южные вѣтры, იობ. 9—9; ნუ იუნჯებთ თქვენ საუნჯეთა ქვეყანასა ზედა; не собирайте себѣ сокровищъ на землѣ, მათ. 6—19; ხოლო შენ რაჟამს ილოცვიდე შევედ საუნჯესა შენსა, ты же когда молишься, войди въ комнату свою, მათ. 6—6; და შეჰკრიბოს იფქლი საუნჯესა თვისსა, и соберетъ пшеницу свою въ житницу, მათ. 3—12; 13—32; -წიგნთა, библіотека, ციმ. 102.

საუპატიო, ს. საუკადრისო, გარდასახადი უპატიობისათვის, взысканіе за безчестіе, სამ. ვახ. 110, გუჯ. 9, 33; ანუ თვით უპატიოება, безчестіе, ვინ ძმათა უპატიობა ჰკადროს, кто братьямъ нанесетъ безчестіе, გუჯ. 20.

საურავი, ს საზრუნავი საგანი, სანაღვლო; საკარგავი, განსაგებელი, გასარიგებელი; თანა მდებობა; предметъ заботы, попеченія; вѣдомство, управленіе; должность, обязанность;, ვეფხ. 333, 335, 726, 548; 1 ქართლ. 380; ვისრ. 103, 132; დარეჯ. 140; ხელის საურავი, должность, званіе съ обязанностями, ვეფხ. 335; საურავი სულისა, забота о душѣ; поминаніе усопшаго; ალბ. 82; საურავი ჰქონდა, онъ имѣлъ заботу, ვისრ. 200; სამეფო საურავი, заботы государственныя, государственное управленіе.

საურავი, ს. გარდასახადი, საზღაური, ნ. საური, взысканіе, пеня.

საურავი, ს. სამურველი ცხენისა, скребница.

საურვალი, ზედ. წყვილი კაცი, яйце шулятное, საბ. ლ.

საურველი, -ვებელი, ზედ. საზრუნავი, требующій заботъ, попеченія; тревожный; გუჯ. 30; ზოგჯ. გარდასახადი, пеня, взысканіе; ალბ. 17.

საური, ს. ხარკი; საურავი, გარდასახადი, სათხოვარი; საური არ იყო საყოველ-წელიწადო დებულება, რომელსაც შევარდებოდა თვითოეულს კომლსა ეთხოვებოდა თოთხმეტი შაური; თორმეტი შაური ან ერთი მარჩილი მეფისა იყო, ერთი შაური და ნახევარი მესაურისა, და ნახევარ შაური სალთხუცისა და მეფის მდივნებისა; пошлина; взысканіе; გასაყრელო საური, пошлина за раздѣлъ имѣнія; временная дележная подать, დასტ. 28, 29, 57, 97; საური ბოგანოსი, оброкъ съ крестьянина безземельнаго; სათათრო საური, дань въ пользу Персовъ или Турокъ.

საურმე, ს. მაგალ. გზა, проѣзжая дорога, ჩონგ. 133; ზედ. ურმისადმი საკუთნავი, телѣжный.

საურჩო, ზედ. ან ს. ურჩობისადმი საკუთნველი; ურჩობა, относящійся къ упрямству; упрямство, ქილ. 625.

საურწყო, -ვო, ს. რძე, ერბო, კვერცხი, და მისთანანი, საყველიერო. молочное, сыропустное, საბ. ლ. ბუნ. ლ.; -ქილა, горшокъ, გუჯ 28.

საუფლის წული, ზედ. ან ს. უფლის წულისადმი საკუთნველი მამული, ქონება, удѣльное имѣніе, удѣлъ, 2 ქართლ. 538.

საუფლო, ზედ. ღვთისადმი საკუთნველი, Господскій, Господній; 1 ქართლ. 268; 270; 312; **-დღესასწაული,** ასე იწოდება ქარაგმა, რომელიც ჰზის საუფლოთა ლექსთა ზედა, титло надъ словами божественными, какъ напр. Б͞гъ, Г͞дь, этотъ знакъ изображается ͞; ნ. ქარაგმა; ან Господній праздникъ.

საუფროსო, ს. უფროსისადმი შესახვედრი წილი გაყრაში, საუფროსო ასე იყო: ძმებსა ან ნათესავებს რაც ყმა ან მამული ჰქონდათ მეფის მდივანი აღწერდა ოცს კვამლზედ ერთს კვამლს უფროსი ძმა გამოირჩევდა და ერთს უარესს სხვა ძმები მისცემდნენ, ამას ერქო, საუფროსო; შუა თანა ძმას საშუალო ოცს კვამლზედ იყო დანიშნული ერთი კვამლი; უმცროსს ძმას საუმცროსო ერგებოდა მამის სასახლე; ამას გარდა ძმები რომელნიც იყოფებოდნენ სასარგებლოდ მეფისა უნდა დაედოთ ოცს კვამლზედ ერთი კომლი, რომელსაც ამოარჩევდა. ის უნდა მიეცათ, ამას ერქო გასამყრელო, სამ. მეფის. ვახტ. 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108; 1 ქართლ. 268; ალექს. 161; ერისთ. 8; часть крестьянъ, отходящихъ во время раздѣла братьевъ, помѣщиковъ въ пользу старшаго брата, доля за старшинство.

საუცხოვო, ზედ. საუკეთესო, наилучшій, отмѣнный, изящный, **საუცხოვობა,** ს. უკეთესობა, отмѣнность, изящность.

საუწესო, ს. საუპატიო, უწესობის გარდასახადი, взысканіе за безчестіе, ალბ. 48.

საუწყებელი, საუწყი, საუწყო, ზედ. ან ს. სამცნებელი; საცნობელი, უწყება, მცნება; подлежащій сообщенію; предувѣдомленіе, сообщеніе; კავშ. 247; ხრონ. ბროს. 24; საუწყ-არს, слѣдуетъ знать, კავშ. 43; **საუწყებლად,** ზზ. შესატყობლად, საცნობლად, для увѣдомленія, რიცხვ. 10—5.

საუხუცესო, ნ. საუფროსო; ალბ. 53; 1 ქართლ. 178.

საუჯათო, ზედ. ან ს. დაჟინებით სათხოვნელი; უჯათობა მიდევგაობა; настойчивый; настойчивость.

საფადარი (სპარს.), ს. სარდალი, военачальникъ, მოს. სამ. შესავ.

საფათერაკო, ზედ. საუბედური, несчастный, სამ. ვახტ. 92, 188, 193; სიბრ. 79.

საფანელი, ს. გაცრილი ფქვილი ცომის გარშემოსაყრელად, мука какъ приправа.

საფანვალი, ს. რაფა, მაღალი და ვიწრო თარო, полка, ქილ. 536.

საფალავნო, ზედ. საგმირო, геройскій, დარეჯ. 113; -იარაღი, богатырское оружіе; ყარამ. 322.

საფალასო, ზედ. лоскутный.

საფანტი, ს. წვრილი ტყვია თოფისა ან ზარბაზნისა, дробь, ქიმია. 262.

საფანჯრე, ზედ. оконный.

საფარავი, ს. დასაფარებელი, покрывало, ვისრ. 21, убѣжище.

საფარავი, ს. თეძოს ნაჭერი, ссѣкъ, კავკ. გაზ. 1852, № 43, ივერ. № 1. დამატ. 60.

საფარაღათო, ზედ. слабительное.

საფარდო, ზედ. შესაფერი, სამაგიერო, соразмѣрный, ალექს. 42.

საფარდული, ს. სავაჭრო ან გასავაჭრებელი, продажный, торговый.

საფარდულო, ს. სავაჭრო, ბაზარი, рынокъ.

საფარებელი, ს. საბურველი, ჩამოსაფარებელი, покрывало; запавѣсъ; ქილ. 307, ტიმ. 62.

საფარეზო, ზედ. სალბილებელი; სასაქმებელი, мягчительный; слабительный.

საფარეშო, ს. ფარეშთ სადგომი ოთახი, лакейская, დასტ. 91; რუსუდ. 349.

საფარველი, ს. მოსაფარები, დასაფარები; მფარველობა, სარჩლობა, ან საგრილი, საჩრდილობელი; покровь; покрывало; сѣнь покровительство; защита; убѣжище; გამოსლ. 26—13; ისაი. 4—5; ფსალ. 17—11; 16—8; 56—1; 60—4; 2 კორ. 3—13; საფარველი ყოვლად წმინდისა ღვთის-მშობლისა, Покровь Прес. Богородицы, (დღესასწაული); საფარველად, ზზ. для покрыванія; для защиты; **საფარველიანი,** ზედ. საფარვლის მქონებელი, имѣющій защиту, ვისრ. 106.

საფართე, ნ. სიფართე.

საფარი, ს. სანგარი, პატნეზი ან შესაფარებელი მტერთაგან; დასამალავი ადგილი; окопъ, траншея; или мѣсто засады.

საფარი, ს. დასაფარებელი, покрывало, покровь; ვისრ. 21; კარის საფარი ფიცარი, ставни дверныя.

საფარი, ს. შესაფარებელი ადგილი, мѣсто для укрыванія, убѣжище; ან თხრილის სიმაგრე, траншея; 2 ქართლ. 463.

საფარნა, ს. მცენ. сассапариль, პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ.

საფარსაგო, ზედ. გამოსაყენებელი, სავარგი, годный, порядочный, რუსუდ. 290; ქილ. 487.

საფარცხავი, ს. ფარცხი, კაბდო-ლასტი, борона.

საფასე, ს. ხარჯი, წარსაგებელი; სასყიდელი; ფული; иждивеніе, издержки; плата за трудъ; მარტ. 2—136; მარკ. 10—23; 2 კორ. 4—7; გუჯ. 27; 1 ქართლ. 440. [1 ქართლ. 370.

საფასო, ზედ. ფასის მქონებელი, ძვირი, цѣнный,

საფეთქელი, მრ. საფეთქლები, ს. ადგილი წარბთა ბოლოს და ყურთა შორის, виски,

საფეთქი, ს. თოფის ასაფეთქი, пистонъ.

საფეიქრო, ზედ. ან ს. ფეიქრისადმი შესაფერი; ან ადგილი სადაც ქსოვენ ფეიქარნი; ткацкій; ткацкая, ткальня.

საფენა, ს. ერთგვარი ყურძენი, ერის. ლ.

საფენელი, ს. საგებელი, постилка, რუსუდ. 114.

საფენი, ს. ქვეშ გასაშლელი ხალიჩა, ქეჩა, ფარდაგი და სხვანი სახლის მოსართავად; коверъ для убранства комнатъ, რუსუდ. 112; 1 ქართლ. 328; ქილ. 263.

საფერავი, ს. შავი ყურძენი ღვინის შესაღებავი, черный виноградъ, для окрашиванія винъ; დასტ. 119; ბუნ. ლ.

საფერავი, ზედ. სალებავად სახმარი; სალებავი; დასაფერავი ოქრო ან ვეცხლი; красильный; краска; позолота; ქიმია. 105, 177; -თოფისა, ნ. კოლობოხი; ნ. საფერი.

საფერებელი, სათნო, პირმოთნეობითი, льстивый.

საფერი, -რობი, შავთ. 107, ზედ. შესაფერი, приличный, пристойный, ქილ. 91.

საფერი, ზედ. შესაგვანი, შესამსგავსი; სახვეწარი, სავედრებელი; приличный, пристойный; соразмѣрный; просительный; რუსუდ. 3, 385, 437; 584; თქვენდა საფერად, какъ прилично вамъ, რუსუდ. 49; საფერი ყურძენი, ე. ი. საფერავი ყურძენი; რუსუდ. 562; მის საფერად, взамѣнъ этого, სამ. ვახ. 256.

საფერისცვალებო, ზედ. ფერისცვალებისადმი შესაფერი, ან ძღვენი ფერის ცვალობის დღისა; преображенскій; приношенія крестьянъ помѣщику въ день Преображенія; დასტ. 103.

საფერფლე, ს. пепельница.

საფერცხე, ს. ბაზთ სამხარ-ილლივე?

საფეხე, ზედ. ფეხისადმი საკუთნველი, ножной, ნ. საფეხური.

საფეხო, ნ. საიფეხო.

საფეხური, ს. ფეხი კიბისა, ступень.

საფთე, ნ. საფრთე, 2 ქართლ. 545.

საფთხე, საფთხობი, საფთხული, ს. სართვანელი, შესაშინებელი, пугало; ჩონგ. 133, 145; ბარუქ. 6—69.

საფილოსოფოსო, философическій, 2 ქართლ. 404.

საფირი, (არაბ.), მგალობელი მფრინველი, птичій напѣвъ, შავთ. 44.

საფირონი, ნახე საპფირონი ან საპფირი.

საფისი, ს. მცენ. ხეკამა, тапсія (раст.).

საფიქრებელი, საფიქრი, საფიქრო, ზედ. ან ს. დასალონებელი; საშიშარი; ფიქრი, ლონის ძიება; озабочивающій; опасный; дума, забота; ვისრ. ყარამ. 351; -ადგილი, опасное мѣсто, 2 ქართლ. 496.

საფიჩხულე, ს. ფიჩხის ხულა მდინარეში ჩადგმული პირშექცეულით გოდრებითურთ, სანადიროდ ფიჩხულთა; გარდასახადი ფიჩხულის ნადირობისათვის; кузовъ рыболовный; (езъ); сборъ за право рыбной ловли пичхули; დასტ. 165.

საფიცარი, ს. ფიცის წერილი; ვეფხ. 413, 1147; შავთ. 7; ვისრ. 4, 32; გორგ. 125; რაიცა ვისრა მიაჩნია ფიცად და ჰფიცავს შეუშლელად: ვითარ ღმერთი, სარწმუნოება, თავი თვისი, ხატი, ჯვარი და სხ.; 1 ქართლ. 393; клятвенное обѣщаніе; предметъ клятвы: Богъ, вѣра, евангеліе, крестъ, и т. д. **საფიცრად**, ზზ. დასაფიცებლად, для принесенія клятвы; დასაწყევლად, на проклятіе; იერემ. 29—18.

საფიცი, ზედ. ან ს. დასაფიცებელი; ან საფიცარი წიგნი, клятвенный; клятвенное обѣщаніе; предметъ клятвы; присяжный листъ, ბაქრ. 291, ვისრ. 4; 32; დარეჯ. 94; საფიცად, ზზ. въ укоризну, იერემ. 44—12.

საფლავება (ვასაფლავებ, -ვე), ზ. მ. დავმარხავ მიცვალებულსა, похоронить, предать землѣ; (ვჰსაფლავი ვარ), ზ. ვ. დასაფლავებულ ან დამარხულვარ, быть похоронену, მროვ. 173; მისაფლავიან დედ-მამანი, у меня похоронены здѣсь отецъ и мать, ტიმ. 119.

საფლავი, ს. ადგილი მკვდართ დასამარხავი, სამარე: ისაი. 22—16; მარკ. 5—2; 8—28; სახენი ამისნი არიან: **ტაგრუცი** მაღლად ნაგები; **სამარხო** საფლავი ღირსთა წმინდათა; **სამარტვილე და საწამებელი**, საჩინოდ ნაგები სამარხო წმინდათა მოწამეთა; **ლარნაკი და ლუსკუმა**, კუბო, რომელსა შინაცა გვამნი წმინდათანი მოუშლელად მდებარებენ; **აკელდამა**, მიწაში კამარა შეკრული დასადგმელი გვამთა კუბოებითა; **სასაფლაო და სამრავალკაცო**, ვრცელი მინდორი საფლავთა; **მატური**, სასაფლავო გალავანითურთ; гробъ, могила.

საფლობი, ზედ. ღრმა ტალახი ფეხთ შთასავარდნელი და ძნელად სავალი; გარნა ქვიშიანს ეწოდება **შლამი**; ლელწმოვანსა **ლია**; და მწვანვილოვანთა ქვეშე მდგომსა წყალსა **ჭაობი, ჭანჭრობი**; болото, топкій, -ადგილი, топкое мѣсто, გორგ. 173; **საფლობიანი**, ზედ. საფლობი, топкій.

საფოველი, ს. ხაში, პურის ცომი, закваска.

საფორიაქო, ზედ. ასაკლებელი, подлежащій расхищенію, ქილ. 310.

საფრთე, ს. კაპარჭი, ნიჯგორი ისართა, колчанъ.

საფრთე წისქვილისა, мельничное крыло, რუსულ. ქარ. ლ; ნ. маховой.

საფრთე, ს. ეკკლესიის გუმბათის ქვემოთ ნაშენი ერდო ალმაცერად, небольшая терасса подъ кумполомъ зданія.

საფრთხილებელი, საფრთხილო, ზედ. მოსარიდებელი, предостерегательный, გუჯ. 33, ქილ. 459.

საფრთხული, საფრთხობი, ნ. საფთხული.

საფრინავი, ზედ. ასაფრენი, полетный, საბ. ლ.

საფრხე, ს. საბრკმობელი ფეხისა, камень преткновенія, -გზისა, препятствіе дороги, იგავი. 22—5.

საფრხე, საბრხე, ს. ფეხთ გასაბამი მახე, რომ. 11—10; ловушка, ვუგდებ საფრხესა, наставить ловушку, მატ. 22—13; საფრხე ეშმაკისა დამემართა, я попалъ въ ловушку дьявола; გუჯ. 12.

საფრხება (ვუსაფხრებ, -რე) ზ. მ. წიხლსა ვჰკრავ, дать пинокъ, იერემ. 10—18.

საფსალმუნე, ზედ. ფსალმუნისადმი საკუთნველი; ან ქნარი სამღერელი ან საგალობელი; псаломный; псалтырь, пѣвница, დან. 3—7; ფსალ. 143—8; **საფსალმუნებლად**, ზზ. для хваленія, для прославленія, ზაქარ. 6—14; ანდრ. 122.

საფსმელი, ს. ფსლისათვის დანიშნული ჭურჭელი; урыльникъ, ან კაცის ასო, дѣтородный удъ, სამ. მოს. 36. დაზექდილს დაბადებაში ამის ადგილს ჰსწერია სირცხვილეული, დაბად. 23—13.

საფუვარი, ს. პურისცომი, ხაში, закваска, ქილ. 232.

საფუტკრე, ზედ. ან ს. ფუტკრისადმი საკუთნველი; ფუტკრის ბუდე; пчельный; пчельникъ, улей.

საფუძარი, ზედ. ან ს. სოფლის სახლის ადგილი; ან ფუძე, усадебный; усадьба.

საფუძველი, ს. საძირკველი, ფუძე; დასაბამი, დასაწყისი; მიზეზი; სიმტკიცე, ზურჯი; основаніе, фундаментъ; основа, подпора; начальныя основанія, первыя начала; крѣпость, твердость; ფსალ. 17—15; 81—5; 86—1; საფუძველის ჩაყრა, класть основаніе, დადება საფუძვლისა, положить основаніе, საფუძვლის დამდებელი, основатель, საფუძვლიანი, ზედ. საფუძვლის მქონებელი, ბინიანი; фундаментальный; основательный.

საფქვავი, **საფქველი**, ს. წისქვილში მიტანილი ხორბალი დასაფქვავად, перемолъ, зерно, назначенное для молотья, ზოგჯ. жерновъ, სიბრ. 156; სომხ. სამ 394, მსაჯ. 9—53; იერემ. 25—10.

საფქველი, ზედ. საწისფქვილე, мельничный.

საფცქვნელა, ს. მცენ. бѣлокорка, ერის. ლ.

საფშვინველი, ნ. სამშვინველი.

საფშხვნელი, მარცვალი, разсыпчатый.

საფხეკი, ს. ასტამი, ქუსტარი, скребокъ, -ტყავისა, ножъ для очищенія кожи.

საფხუჭი, მაგალ. ქუდისა, სიბრ. 107?

საქაბაბე, სამხ. 52, гдѣ готовятъ кабабъ.

საქადაგებლო, ზედ. ქადაგებისადმი საკუთნველი, относящійся къ проповѣди, სომხ. სამ. 266.

საქადაგო, ს. ამბონი, საიდამაც ითქმის ქადაგება, каѳедра для проповѣди.

საქადი, ს. დასაკვეხავი, хвастовство.

საქადელი, ზედ. საქადი, საკვეხავი, хвастовство, ვეფხ. 884; ამ ადგილს შეცთომით ჰსწერია საქადელი საწადელი უნდა.

საქადულობა, ს. სიქადულობა, предметъ гордости, მარტ. 2—103.

საქათმე, ს. ქათმების შესანახავი ადგილი, курятникъ.

საქალამნე, ზედ. ქალამნისადმი საკუთნველი, лаптевый.

საქალაქო, ზედ. საკუთნველი ქალაქისადმი, городской, -რიგი, гражданскій законъ, სამ. სომხ. შესავ. 2.

საქალო, ზედ. ქალისადმი საკუთნველი, дѣвичій; женскій; სამ. ვახტ. 2, 24; სიბრ. 115.

საქალწულო, ზედ. дѣвичій.

საქანელა, ს. ხეზედ ჩამობმული თოკი ყრმათა საქანებლად, качель.

საქანელი წყლისა, ს. водокачальня; насосъ; საჟამოს საქანელი, маятникъ у часовъ; წყლის საქანელი, водолей, знакъ зодіака.

საქანჩავი, **საქაჯავი**, **საქაჯელი**, ს. ჭახრაკი, ხრახნილი მოსაჭირებელი, тискп.

საქარავნო, ზედ. ქარავნისადმი საკუთნველი, принадлежащій къ каравану, -ფუნდუკი, ვისრ. 114, постоялый дворъ.

საქარე, ზედ. ქარისადმი საკუთნველი, вѣтренный, -იალქანი, парусъ.

საქარვებელი, ზედ. მოსაქარვებელი, სევდის გადასაყრელი, разсѣивающій тоску, საქარვებლად სევდისა, для разсѣянія грусти, რუსუდ. 956.

საქარქაშო, ზედ. ножновый.

საქარხანო, ზედ. ქარხანისადმი საკუთნველი, заводскій.

საქაჯავი, **საქაჯელი**, ნ. **საქანჩავი**.

საქაჯო, ზედ. საეშმაკო, дьявольскій, ქილ. 95.

საქებარი, **საქები**, **საქებელი**, ზედ. ღირსი ქებისა, похвальный, достославный; 2 ქართლ. 545; ვეფხ. 5, 368, საქებრად, ზზ. въ похвалу.

საქედო, ზედ. шейный.

საქედური, ს. ჯაჭვის ბადე კისრის მცველი, ვეფხ. 1361; сѣтка желѣзная, надѣваемая на шею.

საქევხო, ზედ. ქევხისადმი საკუთნველი, старостинскій.

საქეშიკო, ზედ. принадлежвщій тѣлохранителю.

საქეიფო, ზედ. სამხიარულო, увеселительпый.

საქენჯელი, ს. საწერტელი, жало, бодецъ.

საქვაბე, ქვაბის საკიდებელი ჯაჭვი, საკიდელი ნახე.

საქვეითო, ზედ. ფეხით სასიარულო, пѣшеходный, -ხიდი, пѣшеходный мостъ, დარეჯ. 2—74.

საქველის მოქმედო, ზედ. добродѣтельный.

საქველო, ზედ. доблестный.

საქვემდებარე, ზედ. დამოკიდებული, ქვემდებარე, подлежащій.

საქვეყნო, ზედ. ქვეყნისადმი საკუთნველი; საამჯმნო; საჯარო; საზოგადო, ზოგადი ერთის ადგილისა, გამსაჯარი, ზაქარ. 2—4; публичный, народный, общественный, -განსაგებელი, общественное управленіе, ქილ. 643; -საქმე, общественное дѣло, სამ. სომხ. 197; საქვეყნოდ, ზზ. публично, საქვენოდ გახადა, онъ обнаружилъ на весь міръ.

საქვეშაგებო, ზედ. ქვეშაგებისადმი საკუთნავი, постельный, ან წალო ქვეშაგებისა, мѣсто, куда складываютъ постель.

საქვისლო, ზედ. принадлежащій свояку.

საქვრივო, ზედ. ან ს. ქვრივისადმი საკუთნველი; დებულობა, ოდეს ქვრივი გლეხის დედაკაცი გათხოვდებოდა, იმის საქრმოს უნდა დედაკაცის მებატონისათვის მიერთმია ერთი ხარი და ერთი მარჩილი; ვაჟი შვილები ქვრივის დედაკაცისა დარჩებოდნენ ყმად მებატონისა, ქალი შვილები კი არა, თავის უფალნი იყვნენ მებატონეს არშეეძლო მოახლედ აყვანა, სამ. ვახტ. 203; вдовій; выводное, повинность, состоящая изъ одного быка и одного марчила (60 коп.), которую долженъ былъ уплатить помѣщику крестьянской вдовы, на которой кто либо намѣренъ былъ жениться; დასტ.

საქვიშე, ს. ქვიშის ჩასაყრელი ჭურჭელი, пѣсочница.

საქირავებელი, ზედ. ქირით გასაცემი ან დაჭერილი, наемный, прокатный.

საქირდავი, **საქირდალი**, **საქირდველი**, **საქიქელი**, ზედ. მასხარად ასაგდები, სასაცილო; შავთ. 82; достойный поруганія, **საქირდველობა**, **საქიქელობა**, ს. გაკიცხვა, ძრახვა, უპატიოება, поношеніе.

საქლეში, ს. საფხეკი ტყავთა, скобель, скребокъ.

საქლიბი, ზედ. გასაქლიბავი, ქლიბით გასაწმენდი, подлежащій къ спиливанію напилкомъ.

საქმარი, ს. ხელთ. საქმე; საქციელი, ყოფაქცევა, ნაქნარი, дѣло, работа; поступокъ; გამოსლ. 35—21; 36—6; ვისრ. 116; რაღა საქმარია, куда годится, ვისრ. 175.

საქმარობა (ვჰ), ზ. მ. ვჰმოქმედებ, дѣйствовать.

საქმე, ს. მოქმედება, ზმნობა; გარდასავალი ვისიმე, საქციელი; დაბად. 2—14; 9—21; მატ. 16—27; საქმ. 19—25; რომაელ. 2 — 6; კოლას. 3—9; სამუშაკო, საკეთებელი, ხელ-საქმარი; წერილით საბჭობი სამართალი; საჭიროება; ვისთანმე მოსახსენებელი ან გასარიგებელი; дѣяніе; дѣло, работа; тяжебное дѣло, искъ; дѣлопроизводство; поступокъ; дѣло, надобность, нужда; -მოციქულთა, дѣяніе Апостоловъ, საქმენი პეტრე დიდისა, дѣяніе Петра Великаго; მიჰყო ხელი საქმესა, онъ принялся за работу, სადაო საქმე, тяжебное дѣло, საქმე საქმეზედ მოიყვანა, дѣлу далъ ходъ, привелъ въ порядокъ; შენ რა საქმე გაქვს იმასთან, какое тебѣ до него дѣло.

საქმება (ვა), ზ. მ. ვაშრომებ, საქმეს დავსდებ; ვჰმოქმედებ (ითქმის სასაქმებელის წამლისათვის); упражнять, заставлять работать, поручить дѣло; слабить; ტანიდამ მასაქმებს, слабитъ меня, ალბ. 58; პირიდამ მასაქმებს, тошнитъ меня, (ვი), ვჰმოქმედებ, дѣйствовать, трудиться, работать, ბუჟ. 38; რუსულ. 881; ქილ 183; დასტ. 25; მასაქმებ, заставляешь меня работать, дѣло обдѣлывать; ქილ. 14; საქმებინება (ვა), ზ. მ. დავასაქმებ, საქმეს დავსდებ, поручить кому дѣло.

საქმიანი, ზედ. საქმის მქონებელი; თავიანი, თავს გამომდები, გამჭრიახი; საქმის მცოდნე, დახელოვნებული საქმეში; занятой; дѣятельный; дѣльный, дѣловой; ეკლეს. 9—1; -სიტყვა, дѣльное слово, резонъ, სიბრ. 29; **საქმიანობა**, ს. თავიანობა, გამჭრიახობა, ფხა, дѣятельность, ან ოსტატობა, искуство, ქილ. 141, 355.

საქმითი მაგალ. სწავლა, ს. სწავლა რომელშიაც უფრო იხმარების ხელოვნება და გამოცდილება, წინა აღმდეგი ამ სიტყვისა ხედვითი, იქ ნახე; практическія и опытныя науки, **საქმიერი**, ზედ. საქმიანი, дѣловой, რუსულ. 967.

საქმობა, ს. მოქმედება; შრომა, მუშაკობა, მუშაობა; ყვანა მუცელში, ან პირიდამ ლებინება; дѣйствіе, дѣяніе; работа, занятіе; поносъ, рвота; პირიდამ საქმობა; рвота, ქილ. 14, 218, 473, 553; საქმობა, სზ. თავსგამოდება საქმისა, дѣятельность; სამ. ბერძნ. 128; (ვჰსაქმობ, -მე), ზ. მ. ვჰმოქმედებ; ვშრომობ, ვმუშავობ; дѣйствовать; дѣлать, трудиться, работать; (ვესაქმები, -მე), ზ. თვ. ვჰშრომობ, трудиться, совершать дѣло, ალბ. 60; ყაენს უთქვენოდ ვესაქმენით, мы безъ васъ трудились для шаха, ქართლ. ცხოვ.; სიგელი 9; (მესაქმება, -მა), ზ. თვ. საქმე მქონდა, имѣть дѣло, რაც ესაქმებოდა აღვასრულე, я сдѣлалъ все что онъ поручилъ мнѣ; სიბრ. 16; დავრ. 23.

საქმრო, ს. ქმრად დანიშნული ყმაწვილი, женихъ, **-როდ**, ზზ. для замужества, გორგ. 30.

საქნარი (ჩახრ. 23, 22), поступокъ, дѣйствіе.

საქნელი, ს. საქმე, რაც უნდა ვინმე გააკეთოს, ან რაც უნდა მოხდეს, дѣло, подлежащее дѣйствію, дѣланію, что можетъ случиться, статься; ვეფხ. 189, 418, სამ. ვახტ. 40; ქილ. 66, 127, 577; მოსეს სამ. შესავალი; ეს საქმე შენგან არ საქნელია, этого ты не можешь сдѣлать; ქილ. 306, **საქნელად**, ზზ. для дѣланія, იეზეკ. 14—7.

საქონდრაკე, ს. ხორცთ საკეპავი, გინა თავის მოსაკვეთი, сѣкира, საბ. ლ.

საქონე, ზედ. ქონისადმი საკუთნველი; ან ქონის შესანახავი პარკი, сальный; сальникъ, куда кладутъ сало.

საქონებელი, ს. საქონელი, имущество, -საყდრისა, церковное имущество, ალბ. 179.

საქონელი, ს. მონაგარი ნივთი ან თეთრი, საფასე; სავაჭრო; შინაური ხვასტანგი; имущество, имѣніе; товаръ; рогатый скотъ, животина; 797, 798; დან. 46—7; საქონლის მოშენება, скотоводство; **საქონლიანი**, ზედ. გაკეთებული, მდიდარი, зажиточный.

საქონი, ზედ. ხელ და ხელ საქონელი სახმარი ნივთი ან ფული, необходимыя вещи, деньги, которыя нужно имѣть при себѣ; ქილ. 99.

საქორე, ზედ. соколиный.

საქორწილო, -წინო, ზედ. ქორწინებისადმი საკუთნველი ან შესაფერი; ძღვენი ყმათა მებატონის ქორწილის დროს; брачный, свадебный, подвѣнечный; или подарокъ крестьянъ на свадьбу своего помѣщика; **საქორწილოდ**, ზზ. на свадьбу, ვისრ. 12; ანტ. 2—55, -მზადება, приготовляться къ свадьбѣ.

საქორწილებელი, ზედ. ან ს. საქორწილო; ჯვარის დაწერის მიზდი, свадебный, плата за вѣнчаніе; სამ. სომხ. 151.

საქოჩრე, ს. ქეჩო, წინა ქოჩორი; чубъ, хохолъ, ბუნ. კ. 264.

საქრთამო, ს. ქრთამი, взятка, რუსულ. 78; ალბ. 85.

საქრთილი, ს. ადგილი სადაც ქრთილი მოდის, мѣсто гдѣ родится ячмень, 2 სჯულ. 8—8.

საქრისტიანო, ზედ. ან ს. ქრისტიანობისადმი შესახვედრი, ქრისტიანული; ქრისტიანობა, საზოგადოობა ქრისტიანეთა, христіанскій; христіанство; 1 ქართლ. 142.

საქრმო, ნ. საქმრო.

საქსოველი, -ვარი, ზედ. მოსაქსოვი, ткальный.

საქსონის ჭურჭელი, ს. ფაიანსი (ჭურჭელი), фаянсъ, фаянсовая посуда.

საქულბაგე, ს. ქვეშ რომ დუქნები იყოს და ზევით სახლები, зданіе въ которомъ, въ первомъ этажѣ лавки, а во второмъ жилье, покой, ვეფხ. 609.

საქჳმელი, ს. მოაბა, კუბო, носилки, портъ-шезъ.

საქჳრივო, ნ. საქვრივო.

საქუდე, ზედ. шапошный.

საქურდალი, ზედ. ქურდობის შესაფრი, воровской; **-დლად**, ზზ. для воровства.

საქუსალი ან **საქუსლი**, ზედ. საქსოველი; საგუსალი; ткальный; основа въ ткани.

საქუსლე, ს. ქუსლის ადგილი ფეხსაცმელში, пята (у чулокъ).

საქუფთე, ს. შთასადებელი, მახალაკი, мѣшокъ, ლუკ. 22—36.

საქცეველი, ზედ. დასაბრუნებელი, უკან მისაცემი, слѣдующій къ возвращенію, შავთ. 97.

საქცეველი, ს. საქციელი, поступокъ.

საქცევი, ზედ. ან ს. დასარღვევი, დასაქცევი შენობა;

იარაღი დასაქცევად რისამე სახმარი; საქრიალებელი, საბრუნავი; ломкій, назначенный для ломки; ломъ, инструментъ чѣмъ ломаютъ зданіе; поворотъ; обращеніе, движеніе; საქცევი სიტყვისა, ე. ი მომარჯვება, მოხერხება სიტყვისა; გინა ცვალება ლექსთა; оборотъ рѣчи; измѣненіе словъ, т. е. склоненіе, спряженіе; საქცევი მუზიკისა, გალობისა, ე. ი. საბრუნი კილო, ხმის ამაღლება ან დადაბლება, тонъ, напѣвъ; საქცევი მიწისა, ე. ი. ერთი დღიური; ან ნახნავთ დასასრული; одно дневное паханіе, или пространство земли въ длину и ширину по 30 погонныхъ саженъ, 900 кв. саж. границы пашни; დასტ. 46.

საქციელი, ს. ყოფაქცევა, ქცეულება, საქმე კაცობრივის ქცევისა; ზრდილობა, კეთილი ან ცუდი ზნე; поступокъ, поведеніе, нравственность; вѣжливость, учтивость; пристойность; გორგ. 55; ქილ. 119, კარგი საქციელი, хорошій поступокъ, გორგ. 36; რა საქციელია, прилично ли? **საქციელიანი**, ზედ. კაი ყოფაქცევისა, приличный.

საღალატო, ზედ. ან ს. ღალატისადმი საკუთნველი, ან თვით ღალატი, относящійся къ измѣнѣ; измѣна; ვეფხ. 229; ალბ. 133; გორგ. 194; **საღალატოდ**, ზზ. для измѣны, 2 ქართ. 290, 426.

საღალო, -ლოვე, ზედ. იჯარით აღებული მიწა-ღალის გარდაკვეთით, арендованная (земля).

საღამო, საღამოს ჟამი, ს. მწუხრი, დღის დასასრული, вечеръ, ვეფხ. 218; **საღამოთი**, საღამოს ჟამს, ზზ. მწუხრს, вечеромъ; **საღამ-საღამოთი**, ზზ. по вечерамъ; **საღამური**, ზედ. вечерній, **საღამოება** (ვესაღამოები, -მოვე), казаться вечеромъ, მესაღამოების, день кажется мнѣ ночью, ვეფხ. 637.

საღარი, ს. შუბლ-თეთრი ცხენი, бѣлое пятно на лбу у лошади, ბაქრ. 283.

საღარიბო, ზედ. სამოგზაურო, путевой, для путешествія, გორგ. 6; დავრ. 140.

საღაღადო, ზედ. ღაღადისი, вѣстникъ, провозвѣститель; 1 ქართლ. 276.

საღბავი ფლური, 283 ბაქრ. чистый флоринъ.

საღებავი, ზედ. და ს. შესაღებავი, შესაღებავად დანიშნული; შესაღებავი წამალი, ფერი, ფერადი; красильный; краска.

საღერღელი, ზედ. სანუკვარი საჭმელი, вкусная пища, -აეშალა, у него появился аппетитъ; კაცია 67; взбеленился, ივერია № 1, 29.

საღერძე, ს. საშუალო, ადგილი მრგვალში, діаметръ, центръ.

საღეჭავი, -ჭი, ზედ. დასაღეჭავი, подлежащій жеванію.

საღვაწი, ზედ. ღვაწლით საშოვნი, трудомъ пріобрѣтаемый; 1 ქართლ. 244; რიცხვ. 4 — 16; ანდრ. 35.

საღვაწო, ს. მოწამეობის ადგილი, подвизалище, мѣсто мученичества, ან მოსაღვაწი, трудовой.

საღვინე, ს. წედა, ღვინის ჩასასხმელი ჭურჭელი; სახენი ამისნი არიან: **გოზა, გოზაური, დახტა, დერგი, დოქი, კოპე, საწდე, სურა, ფიჩტაურა, ფლასკი, ჩარექა, ჩაფი, ჭიჭილა**, და სხ. винный сосудъ, ზედ. ღვინისადმი საკუთნველი, винный; -ნეს მოხელე, чиновникъ, завѣдывающій виномъ, დასტ. 94.

საღვინო, -ნოთი, ს. ვენახი, виноградникъ, გუჯ. 12.

საღვთო, საღჳთო, საღთო, ნ. სამღთო; საღთოთაგანი, ზედ. სამღვდელოთაგანი, духовный; სამ. ვახტ. 17.

საღი (ოსმ.) ზედ. მთელი, ხელ-უხლებელი; здоровый; цѣлый; свободный; -ქონება, свободное отъ ареста имѣніе, ალექს. 74.

საღილე, ს. კილო ღილისა, петля для пуговицы.

საღირი, ზედ. ფასის მქონებელი, цѣнный, მოურავ. 133.

საღირსი, ზედ. ღირსი, достойный, იერემ. 4—11.

საღომე, ს. пашня гдѣ растетъ ღომი.

საღონე, ს. ბადის მუცური, кошель у невода.

საღონის-მძიებელი, -ძიო, ზედ. ღონის საძიებელი, ищущій средство, ქილ. 142.

საღორე, ს. იშელა, ფარეხი ღორთა, свинарня.

საღორებელი, ზედ. საცთური, მოსატყუვებელი, льстивый, обольстительный, -სიტყვანი, льстивыя слова, ვისრ. 20, 38.

საღოტე, ს. რუსუდ. 98?

საღრტილი, ს. უნაგირის საწყვეტი, подпруга у седла, რუსუდ. 475; 1 ქართლ. 277.

საღრტილი, ს. კაჟი, ტალი, кремень.

საღრძილე, ს. საკბილე, челюсть.

საღსალამათი, ზედ. здоровый.

საღსალაჯი, ს. მცენ. ნ. კევი.

საყა, საყა-ჩიტი, ს. მფრინ. щегленокъ, ნ. ჩ.

საყა (არაბ.), ს. წყლის მზიდავი, водовозъ, დასტ. 123.

საყაენო, ზედ. შაჰისა, шахскій.

საყათი (არაბ.), ს. საწყაო, რუსული ჩეთვერიკი, четверикъ (мѣра), ბიანკ. ლ. დასტ. 124; 137.

საყალნო, ს. ისარი ერთ გვარი родъ стрѣлъ, ნ. ისარი, ქილ. 48.

საყანე, საყანური, ს. ყანობირი, დათესილი ხნული, пахатная земля, пашня.

საყანო, ზედ. ყანისადმი საკუთნველი, пахатный, -მიწა, пахатная земля, ბერძნ. სამ. 23.

საყანყური, ს. შლამის თევზი; ბუნ. ლ; ან მიხანა ერის. ლ. порода ящерицъ, ნ. მიხანა.

საყარაულო, ს. სადარაჯო, караульня.

საყასბო, ს. ხორცის სავაჭრო ადგილი, ან სალახანა, საკლავთ დასახოცი ადგილი, мясной рядъ; бойня.

საყაფიჩო, ზედ. ყაფიჩისადმი ან მეკარის საკუთნავი, привратничій.

საყბაური, აჭარულიად აპაური.

საყბეური, ს. მანიაკი, ფარღული, ყელის ჩამოსავლები, ожерелье, 2 ქართლ. 57; ალექ. 48.

საყდარი, ს. ტახტი, დალიჭი; ფსალ. 9 — 4; 7; 10—4; დაბად. 41—41; საზოგადო ლაპარაკში; ეკკლესია; престолъ; церковь; მრ. საყდარნი, ს. პირველი დასი ანგელოზთა, престолы, чинъ Ангеловъ, 2 კორ. 5—10; ლუკ. 1—33; საყდროვანი, ზედ. საყდრისადმი შესახვედრი, церковный; -მოსამართლე, церковный судья, სამ. ხომს. 187; სამოციქულო ეკკლესია საყდროვანი Каѳолическая Апостольская церковь, სამ. ხომს. 42.

საყე, ს. ხალე, ანძა, щегла, мачта, ისა. 30—17; 33—23.

საყევარი, ს. ურმის თავზედ ან მარხილის ხელნებზედ წინ მოსაბამი მეორე უღელი, ორის ხარის შესაბმელად, вага, валекъ у дышла.

საყელო, ს. კისრის გარემო მოკერებული ნაჭერი ტანისამოსთა, воротникъ, **საყეენო**, ნ. საყაენო, 1 ქართლ. 426.

საყენი, ზედ. დასაყენებელი, დასადგომი; გამოსაშვები, დასაყენებელი წვერი, ულვაში; остановочный; отпускающій бороду, усы; საყეენი გიშრისა, ე. ი. შავი ულვაშები ახლად ამოსული, ვეფხ. 192; черные усы вновѣ показавшіеся.

საყვარელი, ზედ. ღირსი სიყვარელსა ან შეყვარებული, სატრფო, милый, любезный; возлюбленный; любовница, ვეფხ. 827; -შვილი, любезный сынъ, -მეგობარი, любезный другъ, უსაყვარლესი, прелюбезнѣйшій, **საყვარლად**, ზზ. любезно, ვეფხ. 69; რუსუდ. 406; **საყვარლობა**, ს. სიყვარული, влюбленность; любовь, (ვჰსაყვარლობ, სრ. არა აქვს); ზ. ვ. სიყვარულით ვექცევი, любезничать; (ვესაყვარლები, -ლე), ზ. თვ. ვეტრფი, ვეტრელები, любезничать, куры строить, მესაყვარლები, любезничаешь со мною.

საყვედრელი, ზედ. დასაყვედრი, საკიცხავი, საქირდალი; укоризненный, достойный укоризны, укоризна, ისაი 43—28; ქილ. 266.

საყვედურება, (ვუ), ზ. მ. საყვედურს ვეტყვი, укорять, попрекать, (ვესაყვედურები, -რე), ზ. თვ. საყვედური მეთქმის, быть укоряему, მესაყვედურება, это мнѣ въ упрекъ.

საყვედური, ზედ. ტუქსვა სამდურავი, выговоръ, укоризна, попрекъ, ვისრ. 31, 166, 180.

საყველთაო, ნ. საყოველთაო.

საყველიერო, ზედ. ყველიერისადმი საკუთნველი, относящійся къ масляницѣ, ან ძღვენი ყველიერისა თვის, подарокъ крестьянъ во время масляницы помѣщику, დასტ. 161, გუჯ. 28.

საყვენელი, **საყვინელი**, ს. სამართებელი, бритва, ისაი. 7—20. [ერის. ლ.

საყვითლია, ს. მსხალია ერთგვარი, сортъ грушъ, **საყვითლო ხენი**, ნ. **სიყვითლის ხენი**.

საყვინელი, ს. სამართებელი, бритва, ესაია. 7—40.

საყვირი, ს. ნესტვი, ბუკი, ნაღარა, труба музыкальная, ვეფხ. 1186, დან. 3—7; ისაი. 7—20, მატ. 24—31; 1 კორ. 14—8; გამოცხ. 1—10.

საყიდი, **-დელი**, ზედ, მოსაფარდავი, მოსავაჭრებელი, სასყიდი, покупной.

საყიდური, ს. გარდასახადი, დებულება, ბეგარა, оброкъ, სამ. ვახტ. 217.

საყინულე, ს. ყინულის სარდაფი, ледникъ.

საყლაპავი, ს. ხორხი, ყარყანტო, глотка.

საყმაწვილო, ზედ. ყმაწვილისადმი საკუთნავი, ребяческій, дѣтскій; რუსუდ. 434.

საყმო, ზედ. ყმებისადმი საკუთნველი; მამული ყმითა; крѣпостной; населенное помѣстье, საყმოდ, გვიბოძებია ორი კომლი კაცი, жалуемъ въ господское владѣніе два дыма; 2 ქართლ. 340, 542; სამ, ხოძხ. 32; საყმოდ მისვლა, проситься въ крѣпостную зависимость къ кому.

საყმუნი, ს. მახმუდა, მცენ. песья смерть.

საყნოსელი, ს. სასუნებელი, духи.

საყნოსი, ზედ. ან ს. სასუნებელი; მყრალი სუნი; нюхательный смрадъ, вонь; ისაი 34—2 იეზეკ, 6—13.

საყნოსელი, ს. ორგანო ყნოსისა, ცხვირი, органъ обонянія, носъ; რუსუდ. 361; ანდრ. 1.

საყოველთაო, ზედ. საზოგადო, всеобщій.

საყოველდღეო, ზედ. ყოველ ცის მარეს დღეს სახმარი, повседневній.

საყოვნელი, ზედ. საგვიანო, დასაგვიანებელი, мѣшкотный, медленный.

საყოლბეგო, ზედ. ყოლბეგისადმი საკუთნავი, ალექს. 13, ნ. ყოლბეგი.

საყოლი, ს. ვინ უნდა ჰყვანდეს თავისთან, მხლებელი; მემკვიდრე; ბერძნ. სამ. 287; свита, сопровождающіе; наслѣдникъ; საყოლი რაცა ჰყავს, со всѣми сопровождающими, ქილ. 168.

საყორულო, ზედ. ყორულად გასაცები, абонементный.

საყოფაქცეო, ზედ. ზნეობითი нравственный, ს. ყოფაქცევა, поступокъ, ლოღ. 9.

საყოფელი, ზედ. ან ს. კმა საკმარებელი; სადგომი, საცხოვრებელი; ბინა достаточный; жилище, мѣсто пребыванія; родина; მსაჯ. 7—7; რიცხვ. 24—5; 35—3; ფსალ. 9—29; ქილ. 46, 1 ქართლ. 17, 20; 140, 297, 361; **-ფლად**, ზზ. для жилища, 3 მეფეთ. 7—14, -მფრინველთა, птичье гнѣздо, მატ. 8—21; გულის საყოფლად, для удовольствія, ქილ. 560.

საყოჩაღო, ზედ. бравурный.

საყოფელი, ს. განმყოფი, განმყოფელი, дѣлитель.

საყოფი, ს. იგივე საყოფელი, კმა, საკმარი; სადგომი, საცხოვრებელი, достаточный; мѣсто пребыванія; жилище; пріютъ, -ყრმათა, дѣтскій пріютъ, ვეფხ. 647; 1 ქართლ. 404; დასტ. 143; ტიმოთ. 55; ერთმანერთის საყოფი საქმე, გიორგ. მ. სამ. შესავალი, дѣла касающіяся до нихъ.

საყოფი, ს. საცხოვრებელი, რაც ცხოვრებას ეკუთნვის, потребности жизни, ვეფხ. 928.

საყოფი, ზედ. გასაყოფი; ან ჩხირი თმის გასაყოფი, раздѣльный; вязальная игла для раздѣла волосъ на головѣ.

საყოშე, ზედ. рукавичный.

საყოფინელი, **საყოფიარი**, **საყოფნარი**, ზედ. საკმარი, достаточный, довольный, რუსუდ. 82; მოურავ. 443; **საყოფნარობა**, ს. საკმაობა, достаточность.

საყრდნობელი, ს. საბრჯენი მაგ. ჯოხი, опора, საბ. ლ. ნ. ჯოხი

საყუათო, ზედ. ყუათის მომცემი, крѣпительный, питательный.

საყუდელი, ს. სამყოფი სახლი, обиталище, жилище, იერემ. 25—38; 4—7.

საყურე, ს. გოშპელაკნი, უტურა, ყურის სამკაული; серьги.

საყრმო, ზედ. юношескій; крестьянскій.

საყურებელი, **საყური**, ს. სანახავი зрѣлище, ვეფხ. განმ. 11; ბუნ. კ. 46, 75; **საყურებლად**, ზზ. для смотрѣнія, ვეფხ. 71; ჩონგ. 104.

საყური, ს. ტანთ-საცმელია ერთგვარი, одежда особаго рода, რუსუდ. 363, წყობ. 213.
საყურიანი, ზედ. საყურის მქონებელი.
საყურძნე, ზედ. ყურძნისადმი საკუთნავი, виноградный; ან ვენახი, виноградникъ, 2 სჯული. 32—32; რიცხვ. 16—14: მოსეს ხამ. 47.
საშაბათო, ზედ. შაბათისადმი საკუთნავი, субботній.
საშავარდენო, ზედ. შავარდენისადმი საკუთნავი, соколиный, ტიმ. 56; გამოსალები, ე. ი. შავარდნის ფასი ან საზღაური, грам. 6.
საშაირო, ზედ. სალექსო, стихотворный.
საშარბათე, ზედ. ან ს. შარბათის საკუთნავი; сиропный, **საშარბათო**, ადგილი სადაც შარბათს აკეთებენ; ან შარბათის ჩასასხმელი ჭურჭელი; мѣсто гдѣ приготовляютъ сиропъ; или посуда для сиропа; დასტ. 94; 130; რუსუდ. 347; 90.
საშაქრე, ს. შაქრის ჩასაყრელი ჭურჭელი, сахарница.
საშევარი, ს. ფარდაგთა ან ორხოვათა საქსოვი დგიმი, гребень у коверщиковъ, берда.
საშემოდგომო, ზედ. შემოდგომისადმი დანიშნული, осенній.
საშენებელი, **საშენი**, ზედ. შენობისადმი სახმარი, строительный.
საშენო, ზედ. შენი, შენთვის დანიშნული, твой, тебѣ принадлежащій, დარეჯ. 10; **საშენოდ**, для тебя, ვისრ. 169, 171.
საშესადგომო, ზედ. ნაწევარი შემდგარი ნაწილთაგან, составной, კავშ. 119.
საშვებიერი, ზედ. შესაქცევი, увеселительный, ჩახრ. 105.
საშვებელი, ს. ადგილი უზრუნველი, სამხიარულო, შესაქცევი; ან ზედ. შესაქცევი, სამხიარულო; мѣсто наслажденія, увеселенія; увеселительный; 1 ქართლ. 310; ლუკ. 7—25; დარეჯ. 10; ეზრ. 11—25; -სამოთხე, рай радости, გუჯ. 2, 28; დაბად. 2—15.
საშველობელი, ზედ. შესაწევარი, вспомогательный.
საშველი, ს. შველის ღონე, საშუალობა, пособіе, помощь, **საშველად**, ზზ. შესაწევნელად, на помощь.
საშვილო, ზედ. შვილისადმი საკუთნველი; ს. საშვილოსნო ან ქუდბედი; дѣтскій; матка; блонь сорочка въ которой лежитъ плодъ въ утробѣ; 2 სჯული. 28—57; **საშვილის შვილო**, ზედ. შვილის შვილისადმი საკუთნავი, потомственный, **საშვილი შვილოდ**, ზზ. потомственно, наслѣдственно, ჩონგ. 53.
საშვილოსნო, ს. საშვილო მუცელი, საშო; матка, -სნოს ქარი, болѣзнь матки; истерическіе припадки.
საშთობელი ს. ნასკვი შიშთვილისა, ან თვით შიშთვილი, ჩომოსარჩობი, петля веревочная у висѣлицы; виселица.
საშინაო, ზედ. შინ სახმარი, домашній, для домашняго обихода, -კაბა, домашнее платье.
საშინელება, ზედ. საოცრება, საზარობა, საკრთომელი ან შიშის ზარი, страхъ, ужасъ; მაკ. 28—4; 1 ქართლ. 337; 2 ქართლ. 480.
საშინელი, ზედ. საზარელი, შიშის დამცემი, страшный, ужасный; -ქარი, сильный вѣтеръ, საშინლად სწუხდა, ужасно грустилъ; -დღე, день страшнаго суда.
საშიშარი, **საშიში**, **სახიში**, ზედ. სარიდალი, опасный, страшный, **საშიშად**, ზზ. опасно, страшно, დაბად. 49—26; ქილ. 208.
საშიშროება, ს. опасность.
საშკმელი პირისა, клювъ; хватка.
საშლელი, ზედ. მოსაშლელი, **დასაშლელი**, разрушительный.
საშო, ს. საშვილო მუცელი, ложесна, утроба, чрево, 1 ქართლ. 103.
საშობაო, **-ბო**, ზედ. შობისადმი, საკუთნავი; ქრისტეს შობის დღეს მირთმეული ძღვენი გლეხთაგან; рождественскій; подать съ крестьянъ ко дню Рождества Христова; საშობაო ორი ცხვარი, ко дню Рождества два барана, დასტ. გუჯ. 28.
საშობელი, ს. ძეობა, родины, пора родовъ, и празднованіе родинъ; ვეფხ. 322.
საშოვარი, ს. სარეწავი, სარგო, შესამატი; ნაშოვარი, прибыль, добыча; რუსუდ. 821; ხამ. ხომ. 152; სიბრ. 141; ლუკმა პურის საშოვრად, для пріобрѣтенія куска хлѣба.
საშოვნელი, **საშოვნი**, ზედ. მოსაგები, მოსაგარი, მოსარეწავი, что нужно пріобрѣсти, ძვირად საშოვნელი, рѣдкій, съ трудомъ пріобрѣтаемый, 2 ქართლ. 425.
საშოვრიანი, ზედ. გაკეთებული, პოვნიერი, зажиточный.
საშრეტი, ს. საქრობი, гасило.
საშრიალი, ნ. აშრიალი; ხაბ. ლ.
საშრობელი, ს. გასაშრობი რისამე ადგილი, сушильня, ზედ. გასაშრობი, сушильный.
საშრომელი, ზედ. საშრომო, საქმის მოქმნე, подлежащій труду; трудъ, работа; ზოგჯ. ძნელი, трудный, ანდრ. 126.
საშროშნე, ს. შროშანის ბუდე, гнѣздо скворца, ქილ. 164, 264, 498.
საშუადღე, ს. მერიდიანი, საშუადღეო ხაზი ლეოღრაფიულად, меридіанъ.
საშუადღეო, ზედ. შუადღისა, полуденный.
საშუალ, ზზ. შუაგულს, შუას ადგილს; შორის; посреди; между, საშუალ ცისა და ქვეყნისა, между небомъ и землею; საშუალ მთათა, между горъ.
საშუალი, ზედ. ან ს. მდებარე შორის ორთა კიდურთა დიდისა და მცირისა, გინა კეთილისა და ავისა; средній, серединный, промежуточный; средина, центръ; центральный, -გზა средняя, промежуточная дорога.
საშუალო, ზედ. ან ს. მდებარე შორის ორთა კიდურთა, საშუალი; შუაგული; შუაკაცი, შუამავალი; ალბ. ხამ. 164, ხვედრი შუა ძმისა, ვახტ. ხამ. 100, ნ. საუფროსო; средній; промежуточный; посредникъ; часть, доля въ раздѣльномъ имѣніи средняго брата; გამოსლ. 27 — 4; კაცილ. 92; **საშუალობა**, ს. შუაგული, შუა ადგილი; ღონის ძიება; შეწევნა; средина, центръ; средство; помощь, 1 ქართლ. 300; კაც. 92; საშუალობითი,

მაგალ. ზმნა, средній; **საშუალობით**, ზზ. შუწევნით, შემწეობით, посредствомъ.

საშულოვე, ს. ცარაბუა, შულოთ გამოსახვევი ჩარხი, воробы, снарядъ для размотки пряжи.

საშურე, ს. მცენ. შაშპრა, რეჰანი, შაშკვლამი, базиликъ, (раст.), ერისთ. ლ.

საშურებელი, ზედ. დასაჩქარებელი; საჩქარო; სასწრაფო; спѣшный; -რებლად, ზზ. შეშურვებით, ревностно, съ завистью, იაკობ. 4 — 4; რომ. 11—12.

საშურე, ს. მცენ. რეჰანი, შაშპრა, базиликъ.

საშურველი, ზედ. სახარბიელო, შურად მისაღებელი, завидный, დაბად. 49—22; -ვებლად, ზზ. შეშურვებით, ревностно съ завистью; იაკობ. 4—4; რომ. 11—12.

საშური, ზედ. სასწრაფო, საჩქაროდ გასაკეთებელი, спѣшный, нетерпящій отлагательства; ვისრ. 125.

საშურო, ზედ. სახარბიელო, შურად ასაღები, завидный, -მტერთა, противный, непріятный, врагамъ, ვისრ. 177.

საშუქარი, ზედ. лучезарный, ჩახრ. 114.

საშუღლარი, ზედ. სადაო, спорный; სიბრ. 82.

საშუღლო, ზედ. საომო, боевой; ვისრ. 139; სადაო, спорный, тяжебный.

საშფოთარი, ზედ. შფოთის ასაშლელი, возмутительный, ანც. 2—37.

საშჯელი, ნ. სასჯელი; **საშჯული**, ნ. სასჯული.

საჩაიო, ზედ. ჩაისადმი შესაფერი, чайный.

საჩალთუკე, ს. ბრინჯის სათესი ადგილი, мѣсто для посѣва риса, გუჯ. 32.

საჩალისფერე, ზედ. буланный, სამზ. 138.

საჩემებელი, ზედ. დასაჟინებელი, упорный, საბ. ლ. მითვისებითი; присвоиваемый.

საჩემო, ზედ. ჩემდამო თვისებული, ჩემად საკუთნი, ჩემი შესაფერი, мой, мнѣ свойственный, мнѣ принадлежащій, ვისრ. 32; რუსთ. 781; **საჩემოდ**, ზზ. ჩემთვის, для меня, ვეფხ. 768.

საჩენი, ზედ. ნათლად გამოჩენილი; თვალით დასანახავი, ясный, видный.

საჩექმე, -მო, ზედ. ან ს. ჩექმისადმი საკუთნველი; გარდასახადი გლეხის ქალისა, რომელსაც მისცემდა მიბატონესა, ქმრის შერთვის ჟამს, და მიეთხოვებოდა სხვის მებატონის გლეხსა, გარდასახადი ესე იყო სამი აბაზი; დასც. 28; сапожный; выводная, взносъ шестидесяти коп. крѣпостною дѣвкою, когда она выходила замужъ за не крестьянина своего господина.

საჩექმო, ზედ. сапожный.

საჩეჩელი, ს. გასაჩეჩავი, чесалка, шерсточёсъ.

საჩეხი, ს. დერეფანთა ზედა, ფანჯარათა და შესავალთა კართა ზედა ჩამოფარებული ფიცრული, навѣсъ, зонтикъ; წიგნების შემკვრელთაგან ხმარებელი მაშინა სახის გამოყვანისა თვის წიგნის ყდაზედ, რომელიც იქნება მრავალჯერ ოქროისა, თეგა, филетъ у переплетчиковъ, ქიმ. 245; საჩეხი ქუდი, шапки изъ курчавой бараньей кожи; -ხომალდისა, палуба, ანდრ. 127, 128; საბ. ლ. **საჩეხიანი**, ზედ. ბუეუეიანი, ხუჭუჭიანი ტყავი, курчавый (о кожѣ); ნახე წიპწიპა.

საჩეხი, ს. რკინის ჯოხი სამტვრევი მიწისა, ломъ.

საჩვენებელი, ზედ. დასანახვებელი, დასანახვები, выставляемый на показъ; указательный; -თითი; указываемый пальцемъ; ქილ. 244; საჩვენებელ-ქმნა (ვიქმ, ვჰქმენ), სანახავად გამოვიტან, выставить на показъ, კოლას. 2—15; -ნებლად, ზზ. დასანახვებლად, на показъ.

საჩვენებელი, ს. მოჩვენება ოცნება, привидѣніе, мечта, იუდა 1—8.

საჩვენო, ზედ. ჩვენი საკუთარი, ან ჩვენდამო შესაფერი, принадлежащій, свойственный намъ, -სათხოვარი, подать въ пользу нашу; დასც. 7; გუჯ. 28; **საჩვენოდ**, ზზ. ჩვენთვის, въ пользу нашу; რუსთ. 434.

საჩვეულებო, ს. ჩვეულება, თვისება რომლისამე პირისა, обычай, привычка, ლოც. 137.

საჩივარი, ს. საჩრჩელი, ჩივილი, жалоба.

საჩივლელი, ზედ. საჩივრისადმი შესაფერი, къ жалобѣ относящійся, -ლად, для жалобы.

საჩივრიანი, ზედ. საჩივრის მქონებელი, жалобный.

საჩითე, ზედ. ситцевый.

საჩინარი, явственный, ясный; თვალით სანახავი, ჩახრ. 24.

საჩინო, ზედ. ან ს. ცხადი, თვალით სახილველი, დასანახავი; ჩინებული; ისაი. 65 — 1; 2 ქართლ. 104; 297; ზედაპირი, ზედ-საჩინო, სიფრიფანა, ეპიფანია, 1 ქართლ. 343; 391; ნ. ჩ. ლ; видный, явный, ясный; публичный; знатный; поверхность, наружность; -ადგილი, видное мѣсто, **საჩინოდ**, ზზ. საქვეყნოდ, публично, явно.

საჩინოება, ს. გარეგანი შეხედულობა, внѣшній видъ, наружность; (ვასაჩინოვებ, -ვე), ზ. მ. ნათლად გამოვაჩენ, წარმოვადგენ, выяснять, ვეფხ. 198, გან.

საჩირქო, ზედ. гнойный.

საჩიტო, ზედ. птичій.

საჩიჩქნელი ყურისა, ს. уховерстка.

საჩმახი, ს. ტყუვილი ყბედობა, ცრუ ლაპარაკი, წარამარა, болтовня, ქილ. 286.

საჩოხე, ს. для монашеской одежды, для рясы.

საჩრდილი, -ლობელი, ს. ამართულ რამე ჩრდილისათვის, шалашъ, шатеръ, бѣсѣдка; для тѣни; ისაი 4—6; 66—20; 1 ქართლ. 384; დავრ. 131; რუსთ. 506.

საჩუმარი, ს. საიდუმლო, არ სათქმელი, невысказываемый, секретный, საბ. ლ.

საჩურჩნელი, ზედ. ჩურჩულით სათქმელი, подлежащій шушуканію.

საჩურჩხლე, სამზ. 114; для чурчхелы.

საჩუქარი, ს. საბოძვარი, არ სწორის ძღვენი, даръ, подарокъ, ვეფხ. 1450; საჩუქრად, ზზ. въ подарокъ, **საჩუქი**, იგივე საჩუქარი.

საჩქარო, ზედ. სასწრაფო, საშური, спѣшный, къ спѣху нужный, **საჩქაროდ**, ზზ. поспѣшно, скоро; вдругъ.

საჩხარუნებელი, ს. საწკარუნებელი, гремушка.

საჩხვლეტი, ს. საწერტელი; жало, бодецъ, იობ. 41—22; მროვ. 104; ვეფხ. 622. განმ.

საჩხინჯი თვალში, ს. თვალში ეკალი; бѣльмо въ глазахъ, გუჯ.

საჩხირე, ს. спичка.
საჩხრეკი, ზედ. გამოსაკვლეველი, გამოსახინჯავი; ჩეკი, ცეცხლის საჩხრეკი; подлежащій изслѣдованію; кочерга.
საჩხუბარი, ზედ. სადაო, საცილობელი, спорный, 2 ქართლ. 528; **საჩხუბრად**, ზზ. для ссоры, სამ. ზერძნ. 145.
საჩხუმლეკი, ნ. საჩხვლეკი.
საცა, ზზ. სადაცა, რასაც გინდა ადგილს, гдѣ, гдѣ бы.
საცადელი, **საცადი**, ზედ. საზეჯითო, მოქენე ცდისა, подлежащій, требующій старанія; попытка; ქილ. 24, 65, 128, 274, 393, 471.
საცავი, ს. შესანახავი რისამე ადგილი, хранилище, -წიგნთა, библіотека, ფსალ. 78—1; დაბად. 40—13.
საცალო, ს. ორთა ცომარათაგან ერთი ცალი, одна часть у переметной сумки.
საცდელი, ზედ. გამოსაცდელი, испытательный, ვისრ. 179; ცდა, ბეჯითი, стараніе, რუსუდ. 393.
საცდური, ნ. საცთური.
საცეკვარი, ზედ. სართკავი, სათამაშო, танцовальный.
საცემელი, ზედ. მისაცემელი, საჩუქარი, даръ, დან. 2—6; ფილიპ. 4—17.
საცემელი, **საცემი**, ზედ. ქვემდებარე ჯოხით დასჯისა; ან საკვრელი, битокъ, чѣмъ бьютъ, ударяютъ; подлежащій наказанію, პატივ-საცემელი, достойный почтенія; თაყვანის საცემელი, достойный почтанія, ზოლთის საცემლად, для хожденія по комнатѣ.
საცერი, ს. რითაც გამსცრიცენ ფქვილსა, сито.
საცერკოლი, ს. ფაცერკოლი, тенето.
საცერცვი, ს. ცერცვის ჭურჭელი, посуда для бобовъ.
საცეცხლე, ზედ. ან ს. ცეცხლისადმი საკუთნავი; საკურთხეველი ცეცხლთ მსახურთა, ვისრ. 129, 197; огневой; олтарь огнепоклонниковъ.
საცეცხლო, ზედ. ცეცხლით სასროლი, огнестрѣльный.
საცეცხლური, **საცეცხლე**, ს. მანკანა, მუჯამარი; ეკკლესიაში ხმარებული სასაკმეველე, жаровня; кадильница, кадило, გამოს. 27—3.
საცეხველი, ს. ჯანდრის ხე; საქეგველი, ლინგი საქეგველი ბრინჯისა, ღომისა და მისთანათა; большая каменная ступка, въ которомъ толкутъ зерна гоми; -ლის ხელი, ერისთ. 15? -სახლი, рига. (колотушка; молотило; бѣлильное дерево).
საცვალი, ზედ. გამოსაცვლელი, მაგალ ნიფხავ პერანგი, чистое бѣлье, перемѣна, смѣна бѣлья; ერთი ხელი ტანისამოსი, одна перемѣна платья.
საცვამი, ნ. საცმელი.
საცვეთი, ს. ნაჭის პაიჭი, раструбы, краги, -ტყავისა, чевяки кожанные.
საცვილე, ზედ. восковой.
საცვიფრო, ზედ. удивительный, восхитительный.
საცთომელი, ზედ. საზრკმობელი, опасный, -მელ სავალი, опасное плаванье, საქმ. 27—9.
საცთური, ს. შესაზრკმობელი; მოსაცთუნებელი საქმე, მიმზიდველი ცოდვისა და შეცოდებისადმი; соблазнъ; обманъ, коварство; საცთურის დადგმა, стараться соблазнить кого; ფსალმ. 139—6 ქილ. 206; **საცთურება**, **-რობა**, ს. შეცთომა, соблазнъ; ქილ. 487; **საცთურიანი**, ზედ. მოსაცთუნებელი, соблазнительный, მარტ. 2—335.
საცივედ, ს. на холодное.
საცივებელი, ს. გასაცივებელი, охладительный.
საცილი, **საცინელი**, ზედ. ასაგდები, სასაცილო, საბასრობელი, достойный осмѣянія, смѣшной, მროვ. 153.
საცილობელი, **საცილო**, ზედ. სადაო, სალაპარაკო, спорный, ვისრ. 6; რუსუდ. 426; გუჯ. 27, 33; ქილ. 60; დასტ. 46; предметъ спора, ვეფხ. 861; **საცილობლად**, на споръ, სამ. სომხ. 248.
საცინარი, **საცინელი**, **საცინებელი**, ზედ. ასაგდები, სასაცილო, смѣшной, სიბრ. 153; იობ. 17—4; посмѣшище.
საცისკრო, ზედ. დილისა, утренній, -გალობა, утренняя молитва, заутреня, ანდრ. 55.
საციქველი, ზედ. სამოციქლო; მდაბ. სამეზობლო სათხოვებელი სახლში სახმარნი ნივთნი: ავეჯეულობა, ჭურჭელი; апостольскій; вещь, одолжаемая по сосѣдству.
საციხისთავო, ზედ. ციხის თავისადმი საკუთნველი, комендантскій.
საციხო, ზედ. ციხისადმი საკუთნველი, крѣпостной, გუჯ. 27; подать на содержаніе гарнизона.
საცმელი, ს. სამოსელი, ტანთა ან ფეხთ ჩასაცმელი, одежда, обувь; ტანთ საცმელი, одежда, ფეხთ საცმელი, обувь.
საცმელი, ზედ. შესაცობი ან ჩასაცმელი, надѣваемый.
საცნაური, ზედ. გამოჩენილი, აშკარად ცნობილი; ქვემდებარე ცნობისა, ცნობითი; კავშ. 57, 135, 204, 334; извѣстный; познавательный; საცნაურ-ვიქმენ, я сталъ извѣстенъ, -ვიქმნები, становиться извѣстнымъ, საქმ. 1—19; 1 კორ. 14—9.
საცნევრელი, მგოსანი 35 და
საცნობარი, **საცნობელი**, **საცნობი**, ზედ. ან ს. ქვემდებარე ცნობისა; შინაგანი საგრძნობელი, მიხვედრა, გაგება; извѣстный; познавательная способность, умъ, смѣтливость; ვეფხ. 40; იგავი. 3—15; 24—3; კავშ. 45; რუსუდ. 647; **საცნობლად**, ზზ. შესატყობლად, для узнанія.
საცო, ს. დასაცველი, შესანახავი, საკრძალავი; хранилище; მატ. 23—5; ფსალ. 143—1; საცო თავისა, подушка, იეზეკ. 13—20; ქილ. 323; დავსდო საცო პირსა ჩემსა, буду обуздывать уста свои, ფსალ. 38—1.
საცობი, ს. დასაცობი პირისა, пробка, затычка.
საცოდავი, ზედ. ცოდვის შემამთხვეველი; საბრალო, შესაბრალისი, грѣшный; жалкій, бѣдный, несчастный; ერისთ. 151; -კაცი, жалкій человѣкъ, **საცოდაობა**, ს. სიბრალული; უბედურობა; жалость; несчастіе.
საცოდინარი, **-დნელი**, ზედ. საცნობი, შესატყობი, что нужно узнать, узнаваемый; ვეფხ. 34; სომხ. სამ. 265; საცოდნელად, ზზ. შესატყობლად, для узнанія
საცოლო, ს. სასძლო ქალი, невѣста, -ლოდ; для супружества, მოურავ. 161; ქილ. 420.

საცოლ-ქმრო, ზედ. ცოლ-ქმრობისაღმი საკუთნავი, супружескій.
საცომო, ზედ. для тѣста приготовленный.
საცოხნელი, ზედ. დასაღეჭი, жевальный.
საცრუვო, საცრუო, ზედ. ცრუობით მოგონებული, ложный; забавный; რუსუდ. 434; ქილ. 133; -მოგონებული, ложно выдуманный.
საცჳალი, ნ. საცვალი.
საცურავი, ზედ. ცურვისაღმი დანიშნული, назначенный для плаванія, ისაი. 25—11, რუსუდ. 62.
საცქერელი, ს. საყურებელი, зрѣлище, -რელად, для смотрѣнія.
საცხადი, -დო, ზედ. ცხადი, საჩინო, თვალით ხილული, явный, ясный, გამოსლ. 28—30; **საცხადო და სამალავი,** явный и скрытый, ვისრ. 107; **საცხადოდ,** ზზ. явно.
საცხავი, ს. საცერი მსხვილად გამცრელი, рѣшето.
საცხებელი, საცხები, ს. ზეთი სუნნელი და მისთანანი წასასმელნი ან მირონი ცხებისა; мазь, масть, елей; დან. 10—3, ფსალ. 88—20; ისაი. 61—3, გამოსლ. 30—24, ამისთვის გცხო შენ ღმერთმან შენმან საცხებელი სიხარულისა; по сему помазалъ Господь Богъ твой елеемъ радости; ფსალ. 44—7.
საცხენო, ზედ. конный.
საცხენ-მალო, ზედ. სამამაცო, за мужество, за храбрость, სამ. ვახტ. 255; **საცხენმალო** ეს არის: ომში თუ ამხანაკებს ან მეომრებს პირობა დაუდვიათ რომ რაც საშოვარი იშოვნონ ომში უნდა თანასწორად გაიყონ; უწილოდ არა ვინ დარჩება და ვისაც უშოვნია საშოვარი თავისის მამაცობითა, ე. ი. საცხენ მალობითა, იმას ნაშოვნში მეათედი ნაწილი ერგება და ცხრას დანარჩენს ნაწილს გაიყოფენ სწორედ და უკლებლივ მოამხანაკენი, თვით ვისაც უშოვნია იმასაც ერგება წილი ათის თავის გარდა.
საცხვირე, საცხვირო, ზედ. носовой.
საცხვრე, ს. ცხვრისაღმი საკუთნველი; ცხვრის ფარეხი; бараній, овечій; овчарня; -ძაღლი, собака при стадѣ овецъ.
საცხინველი, ს. მარგალიტი სარევნი თლილნი თვალნი ან ოქროს მძივები; привѣски къ ожерелью, плевница, გამოსლ. 35—22.
საცხობი, ზედ. ან ს. პურის გამოსაცხობი, ან სადაც პურს აცხობენ; пекарный; пекарня.
საცხოვარი, -ვრებელი; ს. ცხვარი, ხვასტაგი დანიშნული კაცის გამოსაკვებად; საქონელი; საზრდო, გამოსაკვები, სარჩო; ქონება, დაბად. 4—22; 2 სჯული 4—17; მარკ. 12—44; ვისრ. 12; მოსეს სამ. 1; რუსუდ. 762; ზედ. საჭირო სიცოცხლისათვის, рогатый скотъ, напримѣръ овца; средство къ жизни, пища, пропитаніе, содержаніе; пожитки; необходимый для жизни, -პირუტყვი, безсловесное животное, 2 პეტრე. 2—12; დუქნები და ყოველი საცხოვრებელი ჩემი, лавки и всѣ пожитки мои (т. е. состояніе).
საცხოვრებელი, ზედ. ან ს. საჭირო სიცოცხლისათვის; სახსნელი, განსარინებელი; საქმ. 14—99; რუისის კან. 3, რომ. 10—1; სადგომი, ბინა; необходимый для жизни; спасительный; домъ, жилище; ტიმ. 13; საცხოვრებლად, ზზ. для жизни, для пропитанія.
საცხრომელი, ზედ. მოსაკლები, ущербный; **საცხრომელად,** ზზ. მოსაკლებლად, ითქმის მთარეზედ როდესაც იკლებს, говоря о лунѣ: на ущербъ, ხრონოლ. ბროს. 28.
საცხურე, ნ. საცხვრე.
საძაბუნი, ზედ. საჯაბნო, სამოშიშარო, свойственный робкимъ, несмѣлымъ, ვეფხ. 791.
საძაგელება, ს. საზიზღარობა, საძულველობა, мерзость, гнусность, (ვა), ზ. მ. საძაგელ, საძულველ გავხდი, мерзить, отвращать; ეფეს. 5—4; სამ. მოს. 36; იერემ. 44—22; (ვი), ზ. მიჩ. საძაგლად მივილებ, гнушаться; (ვესაძაგელები, -ლე), საძაგლად ვეჩვენები, казаться гнуснымъ, отвратительнымъ.
საძაგელი, ზედ. ღირსი შეძაგებისა, საზიზღარი, საძულველი, мерзскій, гнусный, отвратительный, ненавистный; ფსალ. 87—8; გუჯ. 1; -კაცი, мерзскій человѣкъ, -სუნი, отвратительный запахъ, საძაგლის შემძინე, ე. ი. ანგაარი, მოქრთამე, უსამართლოდ შემკრები, лихоимецъ; корыстолюбецъ; 1 ტიმ. 3—3; საძაგლის შეძინება, ს. ანგაარება, лихоимство, 1 ტიმ. 1—7.
საძაგი, ზედ. საძაგელი, საძულველი, отвратительный, ненавистный, საძაგად, ზზ. **საძაგლად,** мерзко.
საძაგლება, ნ. საძაგელება; (მესაძაგლება, -გელა), ზ. თვ. მებილწება, противно, отвратительно мнѣ, ვეფხ. 231, განმ.
საძაგლობა, ს. საზიზღარობა, საძულველობა, мерзость.
საძაგრავი, ს. საოფლე, ცხენის ჩული, попона, ქილ. 444.
საძალნი, ს. კარფ ურდული, засовъ у двери.
საძალო, ზედ. ძალის დატანებით, насильственный.
საძარღვო, ზედ. жильный.
საძაღლე, ზედ. ან ს. ძაღლისაღმი შესაფერი; ხუხულა ძაღლისა; собачій; собачья конурка; საძაღლ-ღორო, ზედ. ძაღლ-ღორისაღმი შესაფერი, приличный собакѣ и свиньѣ, დავრ. 95.
საძახი, ნ. **დასაძახავი; საძახელი,** ზედ. ყვირილით მოსაწოდები, призываемый, საბ. ლ.
საძგერად, ზ. для пронзенія.
საძგიდი, ს. გასაღობი ძგიდე, перегородка.
საძებარი, ზედ. ქვემდებარე ძებნისა, ვეფხ. 131. 257, 782; სადაო; подлежащій исканію, иску, спорный; угодья, რ. ქ. ლ. საძებარი და უძებარი, удобныя и неудобныя земли; წამოველ სისხლის საძებრად, я пришелъ сюда искать мщенія за кровь, რუსუდ. 603; **საძებნელი,** იგივე საძებარი.
საძეგველი, ს. საცეხველი, молотило, колотушка.
საძეგლე, ზედ. столбовой.
საძელი, ს. ჭურთ-სარეცხელი, ტყავკორა, вѣникъ, мочалка для мытья посуды.
საძეო, ზედ. სავაჟი შვილო, сыновній.
საძეობო, ზედ. ძის შობისაღმი საკუთნავი, родильный, რუსუდ. 393, 432.

საძველის-ძველოდ, ზმ. სადიდისხნოთ; на долгое время, საშ. 129.
საძვალე, საძვლე, ს. სასვენებელი მკუდართა გვამთა, могила, могильный склепъ; სამარხო და საძვლე ეკკლესია, кладбищенская церковь. გუჯ. 30.
საძვილე, ს. მიხრწნილება, дряблость, ветхость.
საძიებელი, ზედ. ქვემდებარე ძიებისა; სარჩელი, საჩივარი; სარჩევი, ზანდუკი წიგნისა; искомый; искъ; оглавленіе книги; -რიცხვი, искомое число, ხრონ. ზროს. 29.
საძილე, -ლი, -ლო, ზედ. ძილისათვის სახმარი, спальный, ვისრ. 193; საძილო წამალი, усыпляющее лѣкарство, ქილ. 652.
საძირკველი, ს. კედელთ ფსკერი მიწაში ამოშენებული, ეზრ. 6—1; основаніе, фундаментъ, საძირკვლის ჩაყრა, положить основаніе, забутить.
საძიძაო, საძიძო, ს. ჯილდო ძიძისა, плата кормилицѣ, ალექს. 198.
საძლეველი, ზედ. სამრეო, მოსარევი, побѣдоносный, побѣдительный, ჯვარი შენი უძლეველი, საძლეველი და ძლიერი, крестъ твой неодолимый, побѣдоносный и сильный, გუჯ 18, 24; **საძლეველად,** ზმ. для побѣды, იერემ. 3—5.
საძლები, ზედ. გასაძლები, сносный, საბ. ლ.
საძლი, ზედ. გამძლები, მაგარი, მაგალ. საძლი ცვაიჭი. выносчивый, крѣпкій, 2 ქართლ. 315.
საძმო, ზედ. ძმისადმი საკუთნველი, братній; братскій, общій братьямъ; საშ. ვახტ. 80; სიგ. ჩოლაყ. № 39—41.
საძმრე, ს. уксусница.
საძნაური, ს. ძნელი ტყვეობა; рабство, ისაი. 10—4; ზედ. ძნელი, მძიმე, трудный, тяжелый, 1 ქართლ. 257, 286.
საძნე, ს. ძნის ზელო ან ფორანი საზიდი ძნისა; сноповый; мѣсто для постановки сноповъ; телѣга для сноповъ.
საძნელო, ზედ. ძნელად საქმარი, მძიმე, трудный, тягостный; тяжелый; мудреный; რუსუდ. 443, 2 ქართლ. 420.
საძოვარი, ზედ. ან ს. საკვები, მწვანე და ბალახოვანის მინდვრის შესაფერი; ან თვით ბალახიანი მინდორი ხვასტაგთ საკვები; საბალახე, დებულება გამოვებისა-თვის ხართა, ცხვართა და სხვათა; пастбищный; пастбище, подножный кормъ; плата за право пользованія пастбищными мѣстами; ვეფხ. 195; საშ. ვახტ. 230; **საძოვნელი, საძოვებელი,** ზედ. საკვები, пастбищный.
საძონძე, ზედ. тряпочный.
საძრაობა, ს. მოძრაობა, движеніе, ქილ. 134; ყარამ. 275.
საძრახავი, საძრახი, ზედ. საქიქელი, დასაძრახი, предосудительный, позорный.
საძრახავი, საძრახი, ზედ. საფიქრებელი, ან ფიქრი, განზრახვა; предполагаемый; предположеніе, мнѣніе; ვეფხ. 1085.
საძროხე, ს. ძროხისადმი საკუთნველი; გომი, გომური; бычій; хлѣвъ.
საძრწუნველი, ზედ. საკრთოლი, საშიში, страшный, მარგ. 2—160.
საძუვე, ს. უნაგირის თასმა ცხენთა და საკიდართა ხვასტაგთა კუდს ქვეშ გამოსავლები დასამაგრებლად; шлея, сѣдельный ремень, поддѣваемый подъ хвостъ лошади; подхвостникъ.
საძულე, ნ. საძვალე.
საძულველი, საძული, საძულვებელი, ზედ. საძაგელი, ღირსი შეძაგებისა, отвратительный, гнусный, ненавистный; ვისრ. 44, 82; ქილ. 378; **საძულად,** ზედ. შესაძულებლად, для отвращенія, 2 ქართლ. 291.
საძღომი, ზედ. გასაძღომი, служащій для насыщенія, **საძღომად,** ზმ. გასაძღომად, для насыщенія
საძღვნო, ზედ. ძღვნად დანიშნული ან თვით ძღვენი, назначенный въ подарокъ; подарокъ, приношеніе; 2 ქართლ. 71; **საძღვნოდ,** ზმ. въ подарокъ, ვეფხ. 458.
საწადელი, საწადი, -დიერი, ზედ. სასურველი, გულის სათქმელი; სურვილი; желанный, желательный; желаніе; რუსუდ. 807; 1 ქართლ. 337; ვისრ. 5; -გულისა, сердечное желаніе, ვისრ. 91; -საყვარელი, желанный другъ, ქილ. 51; **საწადლობა,** ს. წადილი, სურვილი, желаніе, ვისრ. 123.
საწათხე, ს. დუგუნი, фонтанель, гноячка.
საწალოვე, ზედ. постельный.
საწამებელი, ზედ. დასაჯერებელი, სარწმუნო; სამოწმებელი, დასაჭეშმარიტებელი; მოწმობა, აღმოჩინება; достойный вѣры; свидѣтельство, доказательство; подтвержденіе; გამოსლ. 25—16, 24; 30—36; 27—21; 2 კორ. 3—1; სარწმუნოების საგანი, предметъ вѣры, გამოსლ. 12—13; 1 ტიმ. 2—6; საქმ. 7—43; 1 ქართლ.179; კიდობანი საწამებლისა, кивотъ свидѣнія, გამოსლ. 24—33; **საწამებლად,** ზმ. დასარწმუნებლად, но свидѣтельство, для доказательства, მატ. 8—3; 24—14; მარკ. 2—198.
საწამებელი, ს. სატანჯველი; ადგილი ტანჯვისა წამებისა; სამარტვილე; къ мученію относящійся; мѣсто мученія; гробница мучениковъ; ტიმ. 10. 186; **საწამებლად,** ზმ. საწვალებლად, на мученіе, ვეფხ. 744; ერისთ. 2—107; საწამებლად დადება თავისა, жертвовать собою; გორგ. 93, 1 ქართლ. 294.
საწამლავი, ს. სამსალა, საკვდინებელი წამალი, отрава, ядъ; ზედ. მოსაწამლავი, отравительный.
საწამლავი, ზედ. მოსახიბლავი, შემშლელი კაცთა, ვითარცა ჰგონებენ მდაბიონი, очаровательный; любовный напитокъ.
საწამლო, ზედ. წამლებისათვის დანიშნული, лекарственный, врачебный, -სახლი, аптека, ქილ. 285.
საწანგრო, ევთვიმის ცხოვრ. საბ. ლ?
საწარბე, ზედ. წარბისადმი საკუთნველი, бровный.
საწარმართო, ზედ. საკერპო-მსახური; ან ქვეყანა წარმართთა; языческій; страна язычниковъ.
საწაფი, ს. უღლის დასამძიმებელი?
საწაღმართო, ზედ. სამომავალო, будущій, на будущее время годный.
საწბილო, ზედ. სარცხვინელი, срамный, стыдный, ალბ. 13.

საწდე, საწდისი, საწდეველი, ს. სალვინე, винный кувшинъ.

საწდეველი, ზედ. დასასხმელი, служащій для наливанія, მოურავ. 343.

საწებელი, საწები, ს. დასაწები, რაშიაც დააწებენ რასმე, მაგალ. კალამს მელანში, служащій къ обмакиванію, გორგ. 174; საწები ტყემლისა, сокъ изъ ткемали къ кушанью, სამზ. 109.

საწეველი, ზედ. დასაწევი ან რითაც უნდა დასწიოს; გასაწევი გასაგრძელებელი; подлежащій дерганію; тягучій, растяжной; უკან საწევი გახლა его нужно тянуть назадъ, ქილ. 333; კუდით საწევი გახლა, его нужно тянуть за хвостъ, ანც. 5.

საწევნელი, ზედ. შესაწევნელი, вспомогательный.

საწელიწადო, ზედ. წლის მოხვალი, წლითი წლადი, годичный, годовой, გუჯ. 28; -ისტორია, хронологія, მარც. 1—13.

საწერელი, ს. მელნის ჭურჭელი; черпильница, ზოგჯ. კალამი, перо, каламъ, და დასწერე საწერელითა მასზედ, и напиши на немъ перомъ, ისაი 8—1.

საწერი, ზედ. ქვემდებარე წერისა, დასაწერი; საქმე წერილისა; писчій, письменный; письмо, дѣло, საწერი სტოლი, письменный столъ, საწერი ქაღალდი, писчая бумага; საწერი კალამი, писчее перо, ბევრი საწერი მაქვს, у меня много письменной работы, სათემო საწერი, налогъ на народную перепись въ области, გუჯ. 33.

საწერკალამი, ს. საწერელი და კალამო, перо и чернильница, ანც. 2—3.

საწერტელი, ს. საჩხვლეტელი, жало, бодецъ; 1 კორ. 15—55; 2 კორ. 12—7; -მწერთა, ე. ი. ისარი გესლიანთა მწერთა, выдвижная игла у насѣкомыхъ.

საწესიერო, обычный, ჩახრ. 107.

საწესო, ს. წესის გარდასახდელი მიზდი, вознагражденіе по должности или исполненіе требъ; სამ. სომხ. 151; 301.

საწიწილა, ს. მცენ. пшавія, ერის. ლ.

საწვავი საწველი, ზედ. დასაწვავი, подлежащій сожженію, შესაწველი მწვადი, жаркое, რუსუდ. 346.

საწვალებელი, ზედ. საწამებელი, мучительный; подлежащій мученію.

საწვევლი, ზედ. ან ს. დასაპატიჟებელი, მისაწვევი: სამღვთო წერილში, გამოსლ. 25—8; სამკერდე, საგულე ტანისამოსისა; пригласительный; наперсникъ, нагрудникъ, часть одежды, покрывающей грудь; ვეფხ. 1091, გორგ. 45, 228; ქილ. 609.

საწველელი, ს. კოჭობი, რომელშიაც მოსწველენ რძეს, дойникъ.

საწვეროსნო, ს. борода.

საწვთო, ზედ. დაუდგრომელი, გაუტანელი, непостоянный, მარკ. 4—17.

საწვივე, ს. პერანგის ამხანაგი, ნიფხავი, штаны, გამოსლ. 28—42.

საწვიმარი, ს. შალისა ან მაუდის ხალენა წამოსასხამი წვიმაში; ქოლგა; плащъ; зонтикъ.

საწჳმისი, საწვმისი, ნ. საწმისი, ფსალ. 71—6.

საწვნე, საწჳნე, ს. ბადია წვენის ჩასასხმელი, миска, суповая чаша.

საწვრთელი, საწვრთნელი, ზედ. სასწავლებელი, დასასწავლი; მოძღვრებითი, დასარიგებელი; назидательный; подлежащій заучиванію; научный, воспитательный; ქილ. 505, გუჯ. 21; საწვრთელად ცოდვათა ჩვენთა, въ наказаніе за грѣхи наши.

საწვრილმანო, ს. წვრილი, მცირე სავაჭრო, мелочный товаръ, -ალებ მიცემა, мелочная продажа.

საწიგნე, ს. მაღალი სკამი წიგნ-დასადები საკითხავად, налой, ნ. ჩ. ლ; წიგნთ-საცავი, библіотека.

საწიკავი, ზედ. ასაღები, что нужно взять, поднять, შეშის საწიკავი ურემი, повозка для дровъ.

საწილი, ს. ერქვნის მეორე უღელი ხარი, вторая пара заложенныхъ въ плугъ быковъ.

საწილო, ს. წილი, კერძი, доля, часть.

საწინამძღვრო, ზედ. წინამძღვრისადმი საკუთნველი, настоятельскій, ს. წინამძღვრის, განსაგებელი, все что находится въ веденіе настоятеля.

საწინაო, ზედ. წინ-დასადები, ან წინ-მავალი, передовой, передній, будущій.

საწინასწარმეტყველო, ზედ. საკითხავი წინასწარმეტყველთა წიგნთაგან, паремія, книги пророчества.

საწინდარი, ს. გირაო, წინდი; ამანათი, закладъ, залогъ; заложникъ, аманатъ, საწინდრად მიცემა, отдать въ залогъ.

საწინწკარო, ს. მფრინველთ ლავიწის ძვალი, ლავიწი, дужка, кобылка, ключица, кость соединяющая грудную кость съ плечевою.

საწირავი, ს. ჟამის წირვისათვის მისაცემელი მიზდი, плата за отслуженіе обѣдни, სამ. სომხ. 351.

საწისქვილო, ზედ. წისქვილისადმი საკუთნავი, мельничный, გუჯ. 19; ან წისქვილზედ გამოსაღები, подать за содержаніе мельницы, გუჯ. 33; -ადგილი, мельничное мѣсто, სამ. ვახტ. 12.

საწკეპავი, -პი, ს. საცემი წკეპლა; მსოფლიურად; ერქვნის მესამე უღელი ხარი, прутъ, прутикъ; цугъ, третья пара, заложенныхъ боковъ.

საწმისი, საწჳმისი, ს. მატყლი ცხვრისა ტყავითურთ; руно, шерсть; მსაჯ. 6—37; ფსალ. 71—5, შავთ. 20.

საწნახელი, საწნეხელი, ს. ქვითკირის აუზი ყურძნისა საწურავი, давильня, виноградное точило; რიცხვ. 18—29; დაბად. 30—38; -ზეთისა, маслобойня, ლუკ. 16—6.

საწოდი, ზედ. დასაძახებელი, დასარქმევი, призываемый, называемый; ბარუქ. 6—39.

საწოვარი, ს. ძუძუ, соска у груди, საწოვრად, ზზ. для сосанія, ქილ. 487.

საწოლი, ს. სახლი საძინებელი; ან სარეცელი, ლოგინი; спальня, постель, ложе; ვეფხ. 101; 121; ებრ. 13—4; ისაი. 11—8; გარყუნილობა, გაქნილობა, распутство, რომ. 13—14.

საწონი, ს. ნივთთა სიმძიმის საცნობი სასწორისა ზედა, ვითარცა: მისხალი, სტილი, ლიტრა, вѣсы; гиря вѣсовъ; საზოგადოსა შინა ხმარებასა რაოდე-

ნობა ნივთთა ესრეთ ცნობილ არს: 4 ქრთილის მარცვალი არს 1 კერატი; 13 კერატი არს 1 მისხალი; ან 18 ქრთილის მარცვლის წონა არს 1 დანგი, 6 დანგი არს ერთი მისხალი; 33 მისხალი არს ერთი სტილი, 20 სტილი არს 1 ლიტრა ან 4 ჩარექი, 10 ლიტრა არს 1 კოდი; კვალად ჰსთვლიან ესრეთ: 3 კვერცხის წონა არს ერთი სტილი; და 7 კვერცხის წონა არს 1 გირვანქა; თურქთა საწონით 8 სტილი არს ერთი ოყა და 12 გირვანქა ერთი ბათმანი; ამის კვალობაზედ იცნობებიან სხვანიცა ძველებურნნი საწონნი, მოხსენებულნი საღვთო წერილში: პაშტა არს ერთი ქრთილის მარცვლის წონა, ორი პაშტა არს 1 გრანი; 10 გრანი არს 1 ვოილი, 6 ვოილი არს 1 დრამი ან 8 დრამი 1 უნკი, 12 უნკი 1 სამაგდანი; კვალად თუხტი არს 1 სტილი, მნა გირვანქის ოდენი; ქსესტი $2^1/_2$ მნა; 10 ქსესტი არს 1 მარი ან ხოისი, გუში არს ნახევარ კოდი; თალარი, გუშის ნახევარი; გარნა მნასი, ტალანტი, ქანქარი და ძველებური ლიტრა არიან 1 მნა ანუ გირვანქა; ხოლო ახარი, დრაჰკანი, დიდრაქმა, სატირი და სხ. თუმცა ითქმიან საწონად გარნა ჰნიშნვენ რაოდენობასა საფასეთა ანუ ფულისასა; ამიტომ რომ ძველად დათვლის მაგიერად ჰწონდიან თეთრსა; იობ. 28—25; ამოს. 8—5; 2 მეფ. 16—2; 3 მეფე. 3—47.

საწონის ქვა, ს. განსაზღვრებულის სიმძიმის ქვა ან მეტალლი დასადები ერთსა მხარესა სასწვრისასა აწონის დროს, гиря.

საწროთობი, ზედ. რკინა წრთობისათვის დანიშნული, подлежащій раскаливанію, ქიმია. 249.

საწუთელა, ს. მცენ. გარეული ვარდკაჭაჭა, одуванчикъ, хасимъ, (раст.) პ. ფ. ლ. гуменце попова, ბ. ლ.

საწუთო, საწუთრო, ზედ. ან ს. წუთის ჟამისა; მატ. 13—21; 2 კორ. 4—17; სააქაო, სოფელი ესე ან ცხოვრება; ვეფხ. 309, 332, 340; 345; რუსუდ. 68; 105; 638; ბედი, ბედისწერა; ვისრ. 4, 20; минутный, кратковременный, непостоянный; временная жизнь; судьба; ვარ საწუთროსა თმობით, эту времянную жизнь сношу терпѣливо, ვეფხ. 63; -გაუმწარავი, неиспытавшій въ этой жизни горькой участи, ვეფხ. 309; -გაცუდებული, несчастный въ этой жизни, ვეფხ. 332; გარდახდა საწუთროსა ვალისა, платить долгъ природѣ, ვეფხ. 340; საწუთრო წისქვილის ქვისავით ბრუნავს, судьба подобно мельничному жернову вертится, ვისრ. 173.

საწუთრული, ზედ. საწუთროსავით, подобно временной, жизни, перемѣнчивой судьбы, ვისრ. 21.

საწ̂ურთნელი, ს. განსასწავლებელი, поучительный.

საწული, ზედ. ხვაჯო, сыновній.

საწუნარი, საწუნელი, საწუნი, ზედ. დასაწუნებელი, არ მოსაწონი, непохвальный, неодобряемый, ვეფხ. 34, 36, 1288; 1 ქართლ. 70, 339; 1 კორ. 4—3; იერემ. 49—15; მარტ. 2—181, მისგან საწუნელია, имъ пренебреженъ.

საწურავი, -ველი, გასაწურავი ფლავისა, ჩაისა და მისთანათა, ситка, ситечко, цѣдилка, იერემ. 52—19.

საწუხარი, ზედ. მომცემი მწუხარებისა, печальный, грустный; горе; საწუხარი რა გაქვს, какое у тебя горе.

საწყავი, ნ. საწყაული, რუსუდ. 438.

საწყალი, საწყალობელი, ზედ. საბრალო, ღირსი შებრალებისა, საცოდავი, бѣдный, жалкій, საწყალობელი მამა ჩემი, достойный сожалѣнія отецъ мой, საწყალობელად მტერთა, достойный сожалѣнія отъ враговъ; ვეფხ. 94.

საწყალკურთხეო, ზედ. крещенскій; დასტ. 165.

საწყალობლო, ს. მოწყალეობა, милостыня; милость, ქილ. 215.

საწყაროვო, ზედ. ключевой.

საწყაული, საწყავი, საწყაო, ს. ჭურჭელი, საცნობი რაოდენობისა ნოტოთა და მარცვალთა; мѣра жидкостей и сыпучихъ вещей; ისაი. 5—10; ამოს. 8—5; მატ. 7—2; მოს. სამ. 50; საწყავი არის 5 დოქი ან 2 ჩაფი. ბაქრ. 331, ან 12 მანერკა. ბაქრ. 101, ნოტიოთა საწყაოთაგან უმეტესად ხმარებულია საზოგადობასა შინა: **თუნგი**, რომელიც შეეფარდების ერთის ლიტრის საწონსა და ესრეთ თუნგის შეოცედსა ნაწილსა უხმობენ **სტილად**, და მეოთხესა **ჩარექად**; სამი თუნგი არის ერთი **ჩაფი**, და 30 ჩაფი **საპალნე**; 12 თუნგი არს ერთი **კოკა**, და ხუთი ჩარეჩი 1 **დოქია**, 16 დოქი არს 1 **გოჯა**; მარცვალთა საწყაოთაგან უფრო ხმარებულ არს **ჩანახი** ან **მოდი**, რომელიცა შთაიტევს 1 ლიტრის საწონსა, 8 ჩანახი არს ერთი **კასრი** და ან ერთი კოდი; ნ. ჩ. ლ. კავკას. კალენდარში 1846, ტფილისის გუბერნიაში: კოდი არის 2 **ჩანახი**, ჩანახი 5 **ლიტრა**, ლიტრა 9 **გირვანქა**, გორის უეზდში კოდსა აქვს 4 **კასრი**, კასრსა 4 **ჩანახი**, ჩანახსა 11 **გირვანქა**, 48 **მისხალი**; ზოგგან იხმარებიან თურქთა საწყაონი: **ფოხალი** არის ნახევარ კოდი; **თაღარი** 3 კოდი; **ხარვალი**, ან **ხარვარი**, ქართულად ქაბიწი არს 12 კოდი და ნახევარი: ძველებურნი საწყაონი მარცვალთა, რომელნიც სამღვთო წერილში მოიხსენებიან: **ასსარონი**, **არტავი**, **გრივი**, **დორი**, **დორაკი**, **კოროსი**, **კოტვილი**, **მარი** ან **ხოისი**, **სატა**, **სომარი**, **ქსესტი**, **ღომორი**, და სხ.

საწყალობელი, ზედ. несчастный.

საწყევარი, ზედ. ან ს. ღირსი წყევისა ან თვით წყევა; достойный проклятія, проклятіе, იერემ. 26—6; 44—12.

საწყენელი, -ნი, -ნო, საწყინარი, ზედ. შესაწუხებელი, სამწუხარო, გასამწარებელი, ან სავნებელი, огорчительный; непріятный, обидный, досадительный, вредный; ვეფხ. 66; 752; მოურავ. 384; ვისრ. 110, 149; 188; ქილ. 16, 49; 268, 528; ღვთისა საწყენია, это противно Богу, გორგ. 51; საწყინარი გზა, противная, неспокойная дорога; ვეფხ. 1324.

საწყვეო, ს. საწყავი, мѣра, სამ. სომხ. 194; ეზეკ. 46—14.

საწყვეტი, ს. სადრტილი, უნაგირის თასმა ან ბაწარი დასაკრავად რისამე, торока, ремень, бичевка у сѣдла для привязыванія чего-либо, ქილ. 462.

საწყვილო, ზედ. парный.
საწყლიანო, ვეფხ. 758, წყლიანის სიტყვისათვის, ხუმრობის დროს, остроумный.
საწყობი, ს. დასაწყობი რისამე, მაგალ. ქვეშაგების საწყობი, мѣсто куда кладутъ что-либо; რუსუდ. 728.
საწყური, **საწყურველო**, ზედ. ან ს. წყურვილისადმი შესაფერი ან თვით წყურვილი; къ жаждѣ относящійся; жажда; მარგ. 2—87; 1—116; 2—136; ანდრ. 51; სულებრ საწყური საგრფო, подобно душѣ жаждущей любви.
საჭაბუკო, ზედ. ჭაბუკისადმი საკუთნველი; სამამაცო; юношескій; молодецкій; 1 ქართლ. 371; -საქმე, молодецкое дѣло, დარეჯ. 2—22; საჭაბუკოდ შექმნილი, рожденный молодцомъ, 2—89; დარეჯ.
საჭამადი, ს. შესაჭმადი, სანოვაგე, ჭამადი, кушанье, пища, ვისრ. 91, ეზეკ. 47—12; გოდება იერემ. 136—2; პურის საცავი, житница, ვისრ. 59; საჭამადი დღისა, дневная пища, 1 ქართლ. 312; **საჭამადად**, ზზ. საჭმელად, въ пищу, დაბად. 1—31.
საჭანგე, ს. ბაზთ-მოყვანისა ან გაწურთნის მიზდი ან საჩუქარი, плата за обученіе ястреба.
საჭარბავი, **საჭარბე**, ს. სასწორის აზრა, привѣсокъ для уравненіи вѣсовъ.
საჭალე, ზედ. ჭალისადმი საკუთნავი, блочный.
საჭდე (ჯოხი), ს. бирка, насѣчка.
საჭე, ს. ტიმონი, ნავის ხალა, кормъ, кормило.
საჭედარი, ს. ცხენის ნალი, подкова, პეტალო, ჯილჯილა, მეტალთ ფურცელი, тонкій металлическій листъ.
საჭედი, ს. რაზედაც ჰსჭედენ მეტალთა, наковальня, ვეფხ. 5. განმ.
საჭენელი, ს. ცხენთ სარბიელი, ასპარეზი, ристалище, ვეფხ. 20 განმ.
საჭერი, **საჭირავი**, ზედ. ხელით დასაჭერი, служащій для держанія въ рукахъ, ვეფხ. 1460; ს. მახე, მაგალ. საჭერი თევზისა, сѣть, **საჭერად**, **საჭერლად**, ზზ. დასაჭერად, для ловли.
საჭეშმარიტო, **საჭეშმო**, ზედ. სწორე, ნამდვილი, истинный, достовѣрный.
საჭვირო, ზედ. მჭვირვალე, მჭვირობი, прозрачный.
საჭვირობა, ს. გამჭვირვალობა, прозрачность, **საჭვირობელად**, ზედ. для проницанія на сквозь, იეზეკ. 41—16.
საჭვრეთი და
საჭვრეთელი, ნ. საჭჳრეთელი.
საჭჳრეტი, **-ტელი**, ს. სახილველი, სანახავი, зрѣлище, ვეფხ. 787; საჭვრეტლად, для смотрѣнія, ვეფხ. 449, სატურფო საჭვრეტი, пріятный на видъ, 1 ქართლ. 282; ქმნულ. წ. 40; ჩახრ. 100.
საჭიე კონა, ნახე ჩახი.
საჭირვება, ს. გაძნელება, затрудненіе.
საჭირველი, ზედ. ძნელი, გასაჭირი, трудный, затруднительный.
საჭირისუფლო, ს. სამგლოვიარო სახლი; траурная комната, ალბ. 34; ზედ. ჭირის უფლისადმი საკუთნველი, душеприкащичій, ალბ. 34. 25.
საჭირნახულო, ს. მამულის შემატებისათვის შესახვედრი წილი მოჭირნახულისა, вознагражденіе за трудъ, по управленію общимъ имѣніемъ, за приращеніе одному изъ родственниковъ, სამ. ვახტ. 103, 236.
საჭირო, ზედ. მიუცილებელი, თანა წარუხდომელი; ძნელი, необходимый, нужный; трудный; ან სამწუხარო, შესაწუხებელი, печальный, бѣдственный; ვეფხ. 27; 123; დარეჯ. 103; რუსუდ. 199; -გზა, трудная, опасная дорога; 2 ქართლ. 452; რუსუდ. 19; -ადგილი, опасное мѣсто, ვისრ. 71; **საჭიროება**, ს. საქმე აუცილებელი, თანა წარუვალი; დაჭირება, ხელ მოკლეობა; გაჭირება; ხიძნელე; необходимость, надобность; нужда, недостатокъ; трудность; (მესაჭიროება, -როვა), ზ. მიჩ. დამეჭირა, встрѣтилъ я нужду, მროვ. 34, 99; (ვესაჭიროები, -როვე), ზ თვ. ვეჭირები, მოვუნდები, быть необходиму, я нуженъ, надобенъ ему; (ვჰსაჭიროებ, -რე) ზ. უ. ვჰმოქენებ, имѣть нужду, ზუნ. კ. 11, нуждаюсь.
საჭიქე, ზედ. სამინე, стекольный.
საჭმელი, ს. საზრდელი, სანოვაგე, ჭამადი, пища, кушанье; съѣстное; პურის საჭმელი, мѣсто гдѣ кушаютъ, 1 კორ. 11—20; საჭმელ სასმელი, пища и питье, **საჭმელად**, ზზ. для ѣды, 1 ქართლ. 315.
საჭმუნავი, **საჭმუნვარო**, ზედ. ან ს. სამწუხარო; მწუხარება, печальный; прискорбный; печаль, прискорбіе, სიბრ. სოლ. 2—1; ქილ. 483.
საჭოჭმანები, **-მანი**, ზედ. სახელოვანი, საქები, славный, похвальный, ვეფხ. 16.
საჭრელი, ზედ. ან ს. დასაჭრელი, დასაკუწი; მჭრელი დანა, подлежащій рѣзанію; рѣзецъ; იერემ. 36—23; საჭრელი კბილები, рѣзцы, კალმის საჭრელი დანა, перочинный ножъ; დანით საჭრელი, что нужно рѣзать ножемъ, მრ. 47.
საჭრელი, ზედ. ჭრელი, пестрый.
საჭრიანწლე მხალი, ნ. მხალი საჭრიანწლე.
საჭრტინავი, ზედ. სახვეწარი, სამუდარო, просительный.
საჭურე, ს. საფარი, защита, ჩონგ. 54.
საჭჳრეთელი, **საჭჳრეთი**, ს. ძელთ ამოსახჳრეტი საჭრელი, საცეხი, долото, сверло.
საჭურველი, **საჭური**, ს. აბჯარი ან საომარი იარაღი, оружіе; ჭურჭელი, ჭური, посуда, ისაი. 10—28; -ლთ საცავი, оружейная, -ლთ მიხდა, обезоружить, ისაი. 12—6.
საჭურისი, ს. კაცი დაკოდილი, მცველანი, მოკლებული შვილიერებისაგან; евнухъ, кастратъ, скопецъ; დაბად. 39—1; მატ. 19—12; საქმ. 8—27.
საჭურჭლე, ს. საგანძური, საუნჯე, სალარო, საცავი ხაზინისა და მისთანანი; საბჯრე, საცავი აბჯართა და სხვათა საჭურველთა; ვეფხ. 52, 53, 60; сокровище, казнохранилище; оружейная, арсеналъ, შვენების საჭურჭლე ჰპოვა და მას შინა მოცინარი იაგუნდი, ვისრ. 22; онъ нашелъ сокровище красоты и въ немъ улыбающійся яхонтъ.
სახაბაზო, ზედ. ხაბაზთადმი საკუთნავი, პურის საცხობი ან გასასყიდი; хлѣбничій; хлѣбная, булоч-

ная; пекарня; რუსუდ. 345, 733; მროვ. 30; დასც. 93.

სახადი, ს. საოფლე, სენი გარდამდები, горячка; პ. ფ.

სახათი, მგოს. 27?

სახაზავი, ს. ქაღალდთა და მისთანათა დასახაზავი იარაღი, линейка, транспорантъ, доска навернутая нитками для линованія.

სახაზინო, ზედ. ხაზინის შესახვედრი, საკუთნავი; სალარო, საჭურჭლე; казенный; казначейство.

სახალხო, ზედ. народный.

სახალი ბალახი, ს. მცენ. коровякъ, царскій скипетръ (раст.); პ. ფ. ლ.

სახამებელი, ს. წყალში მოდუღებელი და გახმობილი ხორბლის ფქვილი, იხმარების გასათეთრებლად სარეცხთა, დასაწებებლად ქაღალდთა, და სხვათა, крахмалъ.

სახამრო, ზედ. ხამართ სავაჭრო სახლი, питейный домъ, кабакъ; ნ. ხამარი.

სახამსო, ზედ. სათანადო, შესაბამი, надлежащій, приличный, пристойный; ვისრ. 5, 20, 28, 134, 139; 1 ქართლ. 284, სახამსოა, ე. ი. **სათანადოა**, надлежитъ, прилично; **სახამსოება**, ს. შესაბამობა, შესაფერობა, приличіе, ქილ. 350.

სახანაგო ს. საგლახაო და ობოლთ საკრებულო სახლი, богадѣльня, сиротскій домъ; ქილ. 432.

სახარაზო, ზედ. ან ს. ხარაზისადმი საკუთნავი, ან დუქანი მეწაღეთა; сапожный; сапожная лавка.

სახარაჯო, ზედ. სახარკო, оброчныйй; ვეფხ. 374.

სახარბიელო, ზედ. სარგოსა და შემატების ნდომის განმაღვიძებელი ან სანუკვარი, лакомый, приманчивый; **სახარბიელობა**, ს. ხარბობა, жадность.

სახარე, ზედ. ხარისადმი საკუთნავი, бычій, -ხბო, теленокъ.

სახარება, ს. მოძღვრება მაცხოვრისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, მის მიერ მონიჭებულისა თვის ჩვენდამო სასუფეველისა; მარკ. 1—14, 15; 16—15; წიგნი ოთხთა მახარობელთაგან აღწერილი ქვეყანასა ზედა ცხოვრებისასა და საქმეთა თვის ქრისტესთა; благовѣстъ; Евангеліе. [149.

სახარელი, ზედ. სასიხარულო, радостный, დარეჯ.

სახარკე, ს. ხარაჯა, подать, რომ. 13—7.

სახარკო, ზედ. სახარაჯო, оброчный, ვეფხ. 374.

სახარულევანი, -რული, ზედ. სასიხარულიო, радостный, ფსალ. 80—2; რუსუდ. 116; მარც. 2—171.

სახარჯავი, ს. დასახარჯავი ფული; издержки, расходъ, ქილ. 392.

სახარჯო, ზედ. დასახარჯავი, расходный, -ფული, деньги на расходъ, **სახარჯოდ**, па расходъ, გორგ. 282, 2 ქართლ. 285.

სახასო, ზედ. სამეფო, მეფისადმი შესახვედრი, მაგალ. ზვარი, ხოდაბუნი, ან კაცნი მსახურნი, казенный, царскій; სამ. გ. მ. 202; დასც. 14; ან სამებატონო, помѣщичій.

სახატავი, ზედ. სამხატურო, рисовальный, კალამი, живописная кисть, ქიმია. 174.

სახატე, ზედ. ან ს. ხატისადმი საკუთნველი, ან ხატის დასასვენებელი, принадлежащій образу; кивотъ.

სახაშე, ს. საგზოლისი, ბაზრის სამზარეულო, харчевня.

სახაშმე, ს. იგივე სახაშე, საგზოლისი, харчевня.

სახდელი, ზედ. იხმარების რთულად სხვათა ლექსთა თანა; მაგალით. ზარის სახდელი, наводящій ужасъ; გუჯ. 8, ზეთის სახდელი, маслобойня, დასც. 127; სახდელი მახვილი, мечъ, которую нужно обнажить.

სახე, ს. პირი, ნაკვთის ხატი, გამოხატულობა; გარეგანი შესახედავი, შეხედულობა; გვარი, დარგი, მაგალითი; ფილოსოფურად: რაიცა დაიწესების ნათესავსა ქვეშე; лице, очертаніе лица; физіономія; видъ, наружность; картина, изображеніе; примѣръ, способъ; видъ, подобіе, сходство, მრავლ. სახეები, ე. ი. ნაყშები, узоры, ვეფხ. 1, 2; დაბად. 29—18; 1 კორ. 10—6; წყლიანი სახე, красивое лице, смазливый; პირის სახე, окладъ лица, რა სახით ლაპარაკობს, какъ онъ говоритъ, სახე წმინდისა, образъ Святаго, შენ შეჰქმენ სახე ყოვლისა ტანისა, ты создалъ образъ тѣлесныхъ; ვეფხ. 1; სახის მეტყველება, физіономія, რაინდი 7; თვითო სახედ, на различные виды; სახედ ექმენ, будь образцомъ, примѣромъ, 1 ტიმ. 4—12; სახე მონაზონებისა, образъ монашескій; გუჯ. 27; ესრედ სახედ, ამსახედ, такимъ образомъ, 1 ქართ. 92; ანდრ. 105; **სახედ**, ზზ. მსგავსად, ფსალ. 41—1; ისაი. 31, 4, такъ, такимъ образомъ, სახედ დაუდო, приводятъ въ примѣръ, ქილ. 164; დადება სახედ, поставить кому что на видъ.

სახება (ვა), ზ. მ. ვამსგავსებ, уподоблять, ტიმ. 58; ქილ. 86, (ვესახები, -ხე), ზ. თვ. ვემსგავსები, уподобляться, ტიმ. 58; (ვისახები), изображаться, გამოვიხატები.

სახედ, ნ. სახიდ.

სახედავი, ს. შეხედულობა, ნაკჳთი, видъ, наружность; видимое глазами; ვეფხ. 696, 1017; სახედავსა თვისსა მისცემდა, онъ имѣлъ въ виду, наматывать себѣ на усъ,, 1 ქართლ. 337, რუსუდ. 113.

სახედარი, ს. საჯდომი ცხენი ვირი ან ჯორი, верховая лошадь, катеръ, оселъ; ალბ. 79; სომხ. სამ. 222; დასც. 124; დარეჯ. 48; 1 ქართლ. 29; საქმ. მოც. 23—24; 3 მეფ. 22—4.

სახედი, ს. იგივე სახედარი, სამ. სომხ. 133.

სახედველი, ზედ. ან ს. დასანახავი; ან ორგანო სინათლისა, თვალის სინათლე, подлежащій зрѣнію; взоръ, зрѣніе, глазъ; რუსუდ. 113; ქილ. 334, 467; სახედვლის გუგა ან სახედველი გუგა, зрачекъ глазной, 1 ქართლ. 279.

სახედნელი, ზედ. გასახედნავი ცხენი, назначенный для выѣзживанія, напр. лошадь, დასც. 51.

სახედნობა, ს. გახედნილობა ცხენისა, объѣзженность лошади, ვეფხ. 641.

სახეებიანი, ზედ. ნაყშიანი, узорчатый.

სახევისთავო, ს. გამოსაღები სასარგებლოდ ხევის თავისა, сборъ въ пользу старосты ущелья; გუჯ. 16, 17, 31; დასც. 43.

სახელ-განთქმული, ზედ. სახელოვანი, წარჩინებული, знаменитый, славный, именитый; 1 ქართ. 269; ქილ. 208.

სახელ-განთქმულობა, ს. სახელოვნება, знаменитость, слава; извѣстность, ქილ. 208.

სახელდაუდებელი, ზედ. უმაგალითო, безпримѣрный.

სახელდახელო, ზედ. სამხ. 163, необходимый, что нужно имѣть подъ рукою.

სახელდობ, -ბით, -ბრივ, ზზ. სახელის დანიშნვით, именно, დარეჯ. 36; ვეფხ. 864.

სახელდება (სახელს ვჰსდებ, -დე), ზ. მ. სახელს ვარქმევ, ვაძლევ, именовать, называть; (სახელი მედების, -დო), ზ. თვ. სახელი მერქმევის, называться, 1 კორ. 5—1; სახელს ვიდებ, ზ. მიჩ. называть себя.

სახელება (ვა), ზ. მ. სახელს დავსდებ, ვუწოდ, სახელდობ მოვიხსენებ; განვადიდებ, სახელს განვუთქვამ; სახელს გავუტეხ, ცუდად მოვიხსენებ; именовать, наименовывать; поименовывать; прославлять чье имя; хулить, порицать; ვეფხ. 14; ვასახელებ ყაენად, наименовать шахомъ, გორგ. 145; (ვისახელებ, -ლე), ზ. მიჩ. მაგალ. თავსა, თავს ვიქებ, прославлять себя, считать для себя славою; ვეფხ. 725; (ვისახელები, -ლე), ზ. ვ. именоваться, (ვესახელები, -ლე), ზ. თვ. славиться, хвалиться, (მესახელების), ე. ი. სახელად მიმაჩნია, считаю себѣ за честь.

სახელ-ზმნა, ს. ღრამ. ზმნის ძირი განუსაზღვრებელის სქესის ადგილს, სახელ მომქმედი, отглагольное имя.

სახელი, ნათ. სახელისა, მრავლ. სახელები, ს. წოდება პირისა ან ნივთისა; ჩინებულება, განთქმულება, სახელოვნება; имя; слава; ფსალ. 5—12; ლუკ. 1—5, 13 და შემდგომი; ვეფხ. 26; მრავლ. **სახლები**, ე. ი. ყურთმაჭი, კაბის ზედ მკლავის ჩასაცმელი, კაბის სახელი, рукавъ у платья; სათვითო სახელი, ღრამ. собственное имя, არსებითი სახელი, существительное имя, ზედ შესრული სახელი, прилагательное имя, ნაცვალ სახელი, мѣстоименіе, სახელის გატეხა (სახელს გავუტეხ, -ხე), обезславить, ჩემი სახელი დარჩეს, пусть память обо мнѣ останется; ვისრ. 2; სახელის გამოჩენა, прославиться, რუსუდ. 323; **სახელიანი**, ზედ. სახელის მქონებელი, славный, именитый; ქილ. 504.

სახელისდება, ნ. სახელდება; სახელდებული, ზედ. именованный, названный, ვეფხ. 472.

სახელ-მოდგამი, ზედ. თანა მოსახელე, ერთის სახელის მქონე, соименный, ტიმ. 143.

სახელ-მომქმედი, ნ. ზმნის ზედა.

სახელის მძებნელი, ზედ. პატივის მძებნელი, честолюбивый, ქილ. 97.

სახელ-მძღვანელო, ს. руководство.

სახელმწიფო, ზედ. ან ს. შესხვედრი ან საკუთნავი ხელმწიფისა; ქვეყანა ხელმწიფისა საბრძანებელი; государственный; государство; ვეფხ. 1004; სამ. სომხ. 408.

სახელ-ნართაული, ს. მომატებული სახელი, придаточное имя, прозваніе; კატ. 7, 165; მარტ. 2—122; **სახელ-ნართაულება** (ვისახელ-ნართაულებ, -ლე); ზ. უ. დართულის სახელით ვიწოდები, прозываться, მარტ. 2—112.

სახელო, ს. მრავლ. სახელოები, სახელონი, **სამ**ნეო, განსაგებელი მოხელისა, чинъ, званіе, должность, управленіе; დასტ. 27; ქილ. 274; ვახტ. სამ. 115; რუსუდ. 345, 347, ჩამორთმევა სახელოსი, разжаловать, **სახელობა**, ს. სამნეო, должность, ალექს. 196.

სახელობა (ვჰსახელობ), ზ. უ. ვიწოდები, именоваться.

სახელობითი, ზედ. პირისპირი, საკუთრის ხელით, именной, -ბძანება, именное повелѣніе.

სახელოვანი, ზედ. სახელ-განთქმული, именитый, славный, ვეფხ. 794; ვისრ. 133; **სახელოვნად**, ზზ. ჩინებულად, знатно, ქილ. 668.

სახელოვნება, ს. ჩინებულება, слава, имя, ქილ. 597, (ვა), ზ. მ. სახელს განვუთქვამ, ვაქებ, ვადიდებ; прославлять, превозносить.

სახელოსნო, ზედ. ремесленный, -შკოლა, ремесленная школа.

სახელსეხნა, ს. ერთსახელი, სახელ მოდგამი, თანა მოსახელე, тезка, **სახელსეხნობა**, ს. სახელწოდება, тезоименитство, имянины.

სახელური, ს. ხელის მოსაკიდები ჭურჭელთა, იარაღთა და სხ. ხეტარი, კოტა ხლმისა; рукоятка, ვეფხ. 601.

სახეობა, ს. შესახედაობა, სახე, видъ, образъ, კავშ. 121, 221, 236; **ერთ-სახეობა**, однообразіе, ქილ. 2, მშვენიერი სახეობა, გორგ. 245; прекрасный видъ, სამსახეობა, ვაშლი, 106, სამის სახის ქონება, троичный видъ; სახეობითი, ზედ. видовой.

სახერხო, ზედ. ხერხიანი, ოსტატური, хитростный, коварный; хитрость, коварство; ქილ. 190; არც სახერხოდ გეუბნები, неговорю тебѣ это съ коварствомъ, ჩოლაყ. 46, № 37.

სახეჩი, ზედ. გასახეჩი; подлежащій колотію; სახეჩი აკამი, ნახე სახრავი აკამი.

სახეუკლებელი, ზედ. მოხდენილი, ლამაზი, видный, красивый, **სახეუკლებლობა**, ს. красота.

სახვა, სზ. изображеніе, (ვსახავ, -ხე), ზ. მ. გამოვჰხატავ, გამოვჰსახავ, გამოვჰსწერ; изображать, рисовать, სასახავნი დიდნი სახნა, ე. ი. გამოსახატველნი საქმით თუ სიტყვით გამოხატა, ვეფხ. 1041; онъ далъ широкій просмотръ своему воображенію; გსახავ, изображаю тебя, ჩახრ. 53, (ვიხახავ, -ხე), ზ. მიჩ. გამოვიხატავ, გამოვისახავ, вообразить, представить себѣ; (მსახავ), изображаешь меня, представляешь меня, ვეფხ. 1299; ჩონგ. 152; ტიმ. 172; ვსახივარ, სახიხარ, სახია, я изображенъ, ტიმოთ. 61; (ვისახები, -ხე), ზ. ვნ. გამოვიხატები, изображаться, **სახული**, ზედ. დახატული, изображенный, ვეფხ. 1313.

სახვალდო, ზედ. самцовъ.

სახვაიშნო, ზედ. საშველი, შესაწევარი, вспомогательный.

სახვალიო, სახვალო, ზედ. ხვალისადმი დანიშნული, назначенный на завтрашній день, **-ლიოდ, ლოსოდ**, ზზ. на завтра.

სახვაშიადო, ზედ. ან ს. საიდუმლო, секретный; тайна, секретъ; ქილ. 2, 141.

სახვედრი, ზედ. შესახვედრი, საკერძი, წილად რგებული, слѣдующая, причитающаяся часть по жребію.

სახვევილი, ს. ჩჩვილთ შესახვევი მჩვარი; საბლარდნელი, пелена; повязка; ლუკ. 2—7; იოან. 11—44; რუსთ. 391; ვეფხ. 461; სიბრ. 9; შეხვევა სახვევლითა, пеленать ребенка, ლუკ. 2—7.

სახვევი, ს. ზონარი ან ბაწარი მოსაჭირები; ან გასახვევი ქაღალდი; перевязь; оберточная бумага, обвертка.

სახვეპელი, **სახოპელი**, ს. თევზთ საჭერი ბადე, сѣть для рыбной ловли, неводъ.

სახვეწარი, **სახვეწი**, ზედ. სავედრებელი, შესავედრებელი, სათხო, სათხოვარი, просительный; просьба; мольба; ჩონგ. 86; -წიგნი, просительное письмо, გორგ. 38; **სახვეწრად**, ზზ. для умоленія, გორგ. 6, დავრ. 125.

სახვეწი, **სახვეწელი**, ზედ. ან ს. ჩხირი მეცალლისა ძაფთ საწმენდი, чулочная иголка, служащая для очищенія нитки.

სახვმილავი, **სახჳმილავი**, **სახმილავი**, **სახმილი**, ს. სადარაჯო, ადგილი მხმილავთა; დრო მხმილავთა გამოცვლისა, постъ для караула, караульня; стороженіе, сторожа; ისაი. 21—8; მატ. 24—43; სამი ჟამი ღამისა ერთი სახმილავი არის, საბ. ლ. три часа ночи, время очередной стражи, -განთიადისა, утреняя стража.

სახვნელი, ზედ. სახნავი, მოსახვნელი, пахатный.

სახვნეში, ზედ. საოხარი, სავაებო, სავაგლახო, горестный.

სახვრეტელი, **სახვრეტი**, ს. წვნიანი რამ, похлѣбка, бульонъ; ვეფხ. 354.

სახვრეტი, **სახვრეტელი**, ან **სახჳრეტი**, ზედ. ქვემდებარე ხვრეტისა; მთხაბი, ციბრუტი, буравъ, сверло; подлежащій буравленію; სიბრ. 27, сверло.

სახიბი, ს. ძაღლთ-დასაბმელი ჯაჭვი, цѣпь для привязыванія собакъ, იგავი. 7—23.

სახიდ, ზზ. სახლად, შინა, въ домъ, дома, во свояси, გამოსლ. 7—23; მოვედით და აღვედით მთად უფლისად და სახიდ ღმერთისა იაკობისა, пріидите и взойдите на гору и въ домъ Бога Іакова, ისაი. 2—3.

სახიერება, ს. სათნოება, მოწყალეობა, благость.

სახიერი (არაბ.), ზედ. კეთილ-სანახავი, მშვიდობიანის სახისა; კეთილი, ტკბილი, მოწყალე, სახიერი ძვირუხსენებელი, благовидный, красивый; благій, добрый.

სახივი, ს. ქედის ბორკილი ან ხუნდი, колодка, надѣваемая на шею осужденныхъ, იერემ. 27—2; ტიმ. 159.

სახიზარი, **სახიზნავი**, **სახიზნარი**, ს. მტერთაგან სამალავი ადგილი, убѣжище, мѣсто, гдѣ скрываются отъ непріятеля, გორგ. 271; ქილ. 523.

სახიზი, მაგალ. თხა, ს. ჭამებული ან გასუქებული თხა, откормленный козелъ, დასტ. 101.

სახილავი, **სახილველი**, ს. სანახავი, საჭვრეტი, видимый; зримый, очевидный, зрѣлище; იერემ. 23—18; მარტ. 141; -თვალი, смотрящій глазъ, თვალით სახილველი, зримый, видимый глазомъ, очевидный, სახილველ ვიქმნები, быть зриму, **სახილველად**, ზზ. დასანახავად, чтобы видѣть, მატ. 6—7; სახილველობა, ს. დანახულობა, თვალით გაწუთომა, видимость, очевидность.

სახიმარი, ს. ცხენის კუდი უძუო, безволосый хвостъ у лошади.

სახიობა, ს. ძნობა, ხმა სამუზიკოთა საკრავთა, საგალობელთა ან სიმღერათა, звукъ музыки, пѣніе; музыка; 1 ქართ. 2; იეზეკ. 33—32; დარეჯ. 57; სათეატრო სახიობა, театральная музыка.

სახიფათო, ზედ. საშიში, სადავიდარაბო, опасный.

სახიჩარი, ზედ. უსახური, დუხჭირი, დაშავებული, ასო-ნაკლები; безобразный, уродъ; обезображенный, **სახიჩრობა**, ს. დუხჭირობა, уродство, безобразіе.

სახიძნავი, ნ. სახიზარი.

სახლართავი, ს. სახვეველი, საბლარდნელი, перевязь, დასახლართავი, служащій къ спутыванію, сѣть, силокъ.

სახლე, ს. ფეხქვეშ გასაშლელი საფენი, ფეინდაზი, постилка, все что стелется подъ ноги, ქილ. 20, 592.

სახლება (ვა), ზ. მ. დავაშენებ, დავაბინავებ; დავასახლებ, სახლკარობას გავუჩენ; поселять; обзавести кого семействомъ; (ვჰსახლდები, -დი), ზ. ვდ. ვბინავდები, სახლკარობას გავიჩენ; принять осѣдлость; обзавестись семействомъ; ვისაც გულში შური ისახლებს, ქილ. 43; у кого въ душѣ поселится зависть; ნ. სახლობა.

სახლეული, მრ. სახლეულნი, ს. დედაწულნი, ცოლშვილი, სახლის შვილნი, შინაურნი სრულიად მოსამსახურითურთ; დაბად. 34—39; დან. 13—26; მატ. 25—36; საქმ. 16—34; გალატ. 6—10; ეფეს. 2—19; ვეფხ. 101, განმ.; მოსეს ხამ. 4, 10; 1 ქართლ. 256; семейство, домашніе; სახლეული ღვთისა, семейство Божье, ეფეს. 2—19; 1 ქართ. 256; **სახლეულობა**, ს. ჯალაბობა, სახლ-კარი, ცოლშვილი, семейство, საქმ. 21—5.

სახლთ-ხუცესი, **სახლთ-უხუცესი**, ნ. სალთხუცესი.

სახლი, ს. სადგური, სადგომი კაცთა; თავის შესაფარებელი, ბინა; ჯალაბი, სახლკარი, დედაწული, გვარი, გვაროვნობა; მატ. 8—14; ლუკ. 10—5, 7, 8; 2—4; ფსალ. 117—2; ვისრ. 12; ზოგჯ. ტაძარი, ლუკ. 19—45, 46; სახლსა მეფეთა და დიდებულთა ეწოდების: **სასახლე**, **ხრა**, **პალატი**; მათ შინა გამოსამჩვენებლად შემკულსა დიდსა ოთახსა: **დარბაზი**, **პალატი**, **სალხინო**, **სასმლო**; სხვათა მცირეთა ოთხთა: **საწოლი**, **სენაკი**, **სასტუმრო**, **საფარეშო**, **სამოახლო**, **სამზარეულო**, **სახაბაზო**; სვეტთა ზედა გარდმოკიდებულთა ოთახთა ზეიდამ საჭვრეტად: **ქორი**, **ქორედი**, **სანიშინი**, **ჯერაგუმი**; დროებით საცხოვრებელისა ან ქირით დაჭერილსა: **გარი**, **სადგომი**, **სადგური**, **ბინა** და სხ; გლეხთა სახლთა სოფლებში: **ტალავარი**, **მიწური**, **ქოხი**, **ქოხრობა**, **ფაცხა**, **შრამული**, **ჩალური**, **ჩოდოლო**; домъ; семейство, фамилія; храмъ; სახლისაგან და ტო-

მისაგან დავითისა, изъ дома и рода Давидова, სახლითი სახლად, изъ дома въ домъ, ლუკ. 10—15; ჟერ ხომ სახლი წყალში არ გიდგას, вѣдь ты не въ опасности, ვეფხ. 221; სამეფო სახლი, царская фамилія, სახლის პატრონი, хозяинъ дома, ქვითკირის სახლი, каменный домъ, სახლის შვილი, სახლის წული, სახლის ნაშვი, членъ семейства, домочадецъ, დაბად. 17—12, 27, 14—14; რუსულ. 768; სახლის კაცი, сродственникъ, сродникъ, დაბად. 6—27; სამ. ვახტ. 27, 113; სახლის შვილობა, ს. принадлежность къ одному роду, 2 ქართლ. 392; სამყოფი სახლი, мѣсто жительства, სახლის უფალი, -უფროსი, -უხუცესი; -უხუცესული, глава семейства; хозяинъ дома; დაბად. 44—1; რუსულ. 615; **სახლთ-უხუცესობა**, ს. старшинство въ родѣ, სახლის განათლება, освященіе дома, послѣ родовъ; სახლის ვალი, общій долгъ цѣлаго семейства, ვახტ. სამ. 221.

სახლიერება, ს. სახლკარის ქონა, домовитость, имѣніе дома и семейства, იერემ. 3—6.

სახლკარი, ს. ცოლშვილი ან სახლი მისითა გამართულობითა და შესახვედრითა; домъ, семейство; домъ со всѣмъ устройствомъ; ხომს. სამ. 109; ჩონგ. 96; რუსულ. 332; **სახლ-კარობა**, -კარიანობა, домовитость, ს. ცოლ შვილის ყოლა, სახლოსნობა, семейная жизнь; домовитость; семейство; домашній скарбъ; -რიანობა, საბინადრობა, осѣдлость.

სახლობა, ს. სახლიერება, სახლეულნი, семья, семейство; домъ; იერემ. 3—8; ალექს. 206; ხომს. 400.

სახლობა, სს. ბინაობა, სადგურობა, სადგომობა, ცხოვრება ერთს ადგილს; житье, обитаніе; мѣсто жительства; (ვსახლობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰბინაობ, ვსადგურობ, ვჰსცხოვრებ, ერთს ადგილს, обитать, жить, населять; ვისრ. 101, (ვესახლები, -ხლე), ზ. თვ. დავსახლდები, დავესადგურები, поселяться на жительство; ქილ. 668; რაც ელი გისახლობს, сколько у тебя живетъ кочевыхъ народовъ, 2 ქართლ. 423; რამდენი კომლი გვსახლდებოდეს, сколько дворовъ крестьянъ живутъ у насъ, სიგელ. ჩოლაყ. 28.

სახლოსანი, ზედ. ცოლშვილიანი; მეურნე, მქონებელი სახლისა; семейный: домовитый; **სახლოსნობა**, ს. სახლ-კარის ქონება; სახლის მეურნეობა, გამდლობა; имѣніе семейства; домовитость.

სახმარება, ს. მოხმარება, ხმარება; გამოსადეგობა, ფარხაგობა; употребленіе, потребность, годность; выгода, польза, ლოლ. 109; ტიმოთ. 148; (ვა), ზ. მ. ვახმარებ, მოვახმარებ, употреблять на кого что, ხაზ. ლ.; (ვესახმარები, -რე), ვეშველები, მივსცემ შეწევნას, вспомоществовать, помогать, (ვი), ზ. მიჩ. მოვიხმარებ, употреллять для себя, (მესახმარებოს, -ბა), ზ. მიჩ. გამომადგება, пригодно мнѣ, тебѣ, ему, ალექს. 24; **სახმარებელი**, ნ. სახმარი.

სახმარე, **სახმარი**, ზედ. ვარგისი, გამოსადეგი, სახმარებელი, годный, употребительный, нужный, потребный; ფილიპ. 4—19; შავთ. 21, რუსულ. 145, 475; 1 ქართლ. 336, 448; ვისრ. 32; კატ. 10; -კაცი, нужный человѣкъ, რუსულ. 448.

სახმარობა, ს. გამოსადეგობა, საჭიროება, годность; потребность; ვისრ. 6, 187; რუსულ. 475, ვეფხ. 536; (ვჰსახმარობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვხმარობ, употреблять, ნ. სახმარება.

სახმილავი, **სახმილი**, ნახე, სახვმილი.

სახმილი, ს. დიდი ქურა ან ფურნე ცეცხლით მგზებარე, печь, დან. 3—6; დაბად. 43—17; ფსალ. 20—9; რუსულ. 118; გამოსლ. 9—8; მეტაფ: -მიჯნურობისა, ე. ი. სიყვარულის ცეცხლი; огонь любви, რუსულ. 2; სახმილი ალიზისა, печь для выжиганія кирпича; 2 მეფეთა 12—31; სახმილი აბანოსი, банная печь, ქილ. 294; ჩემთა სახმილთა გზნებასა, пламенные порывы мои; ვეფხ. 188; სახმილი ედება ან ეკიდება, имъ овладѣваетъ нечаль, грусть; ვეფხ. 871.

სახმრობა, ნ. სახმარობა, ვეფხ. 1262.

სახნავი, ზედ. მოსახნავი მიწა, пахатная земля, пашня; пахатный; სამ. ხომს. 182; სიგ. ჩოლაყ. 41, № 25; სახნავი მამული, пахотная земля.

სახნველი, ზედ. სახნავი, სამუშავებელი, пахотный, -იარაღი, земледѣльческое орудіе; ქილ. 474.

სახნველი, **სახნისი**, ს. ერქვანი, ჯილღა, ოქოქა და მისთანანი, მიწის სახნველნი იარაღნი; соха, плугъ, ვეფხ. 1027; სახნისის საკვეთი, рѣзецъ у сохи, ისაი. 2—4.

სახობა (ვჰსახობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. სახე მაქვს, имѣть видъ.

სახოვანი, ზედ. მსგავსი, подобный, დაბად. 5—3; შავთ. 11, ან სახის მქონებელი, имѣющій видъ; видный, красивый; 1 ქართლ. 253; რუსულ. 250; სახოვან ჰყო, онъ далъ видъ, ისაი. 44—13.

სახოვნება, ს. მსგავსება სახისა, подобіе, сходство.

სახონთქრო, ზედ. ხონთქრისადმი საკუთნავი, султанскій, 2 ქართლ. 171.

სახოიშნო, ნახე სახვაიშნო.

სახორცე, ს. ხორცეული, мясной.

სახორციელო, ზედ. ხორცისადმი საკუთნავი; მხოფლიო, საქვეყნო, საცხოვრებელი; тѣлесный; житейскій; სამ. ხომს. 153; სახორციელო და სახულიერო, духовное и тѣлесное.

სახრავი, ზედ. გამოსახრავი, გამოსაღრღნელი, что нужно грызть; хрупкій для зубовъ; -ატამი, особый родъ персиковъ, хрупкій для зубовъ, ბუნ. კ. 88.

სახრე, ს. მოქნილი ჯოხი ხვასტანგთ გასარეკი, пастушій посохъ.

სახრელი, ზედ. სადრეკი, сгибной.

სახრვა, ს. обаяніе, заколдовываніе, იერემ. 14—14; (ვჰ), ზ. მ. მოგობით ან გრძნებით შევჰკრავ, მოვხიბლავ; обаять, заколдовывать, მსახრველი, ს. обаятель, очарователь.

სახრვალი, ს. ეშმაკობა, хитрость, ქილ. 339.

სახრივო, ზედ. საეშმაკო, хитростный, къ хитрости относящійся, ქილ. 286, 340.

სახსალამათი, ზედ. მრთელი, უკრავ-უგინებელი, цѣлый, невредимый.

სახსარი, ს. ნასხამი, ნაწევარი ასოთა, суставъ, -ხელისა, суставъ руки, ზუნ. კ. ზზ.; კუდი სახსარში ამოსძვრა, хвостъ выпалъ изъ сустава, დარეჯ. 2—138.

სახსარი, ს. ფასი გამოსახსნელად რისამე, выкупъ.

სახსენე, უკანა დიდი ნაწლევი, заднепроходная кишка.

სახსენებელი, ზედ. ან ს. მოსახსენებელი: ქონება ან ქვემდებარე ხსენებისა; ხსოვნა, მოგონება, ხსენება; поминальный; память, памятованіе, воспоминаніе; უგალობდით უფალსა, ღირსნი მისნი, და აუარებდით სახსენებელსა სიწმინდისა მისისა, пойте Господу святые его и славьте имя его, ფსალ. 9—6; 29—4; შენი სახსენებელი ამოვარდეს, да изчезнетъ память о тебѣ, **სახსენებლად**, въ память.

სახსენი, ზედ. მოსახსენებელი, поминальный.

სახსენო, **სახსენისი**, ს ხსენება, სახსენებელი, память, воспоминаніе; 1 ქართლ. 243; ქილ. 264, 317.

სახსი, ს. თუთის ნახე; პ. ფ.

სახსნელი პირისა, ზედ. პირის გასახსნელი, служащій для открытія аппетита пища, ქილ. 362.

სახსნილო, ს. საჭმელი, სანოვაგე ხსნილისა, скоромный, скоромная пища.

სახსოვარი, ზედ. ან ს. ნიადაგ-საგონებელი; მეხსიერება; ძეგლი ან ნაშთი რამ მომაგონებელი ძველთა ჩინებულთა საქმეთა; памятный; память; памятникъ.

სახჳმილავი, ნ. სახმილავი; სახჳმილი, ნ. სახმილი.

სახტი, ს. იხმარება რთულად: სახტად დარჩა, сталъ въ тупикъ, остался съ носомъ.

სახტიანი (სპარს.), ს. სნატი, сафьянъ.

სახული, ზედ. დახატული, нарисованный, изображенный; ვეფხ. 1164.

სახუმილი, ნ. სახმილი; იერემ. 11—4.

სახუმარო, ზედ. სალიზღარი, სალაღობი, шуточный.

სახუნდარი, ს. ჭალაში სადგური მხეცთა, ბუნაგი, логовище, სამ. ვახტ. 183.

სახუნი, ს. ძნეული, снопъ, ისო. 2—6; ძველს დაბადებაში ჰსწერია სხვენი.

სახურავი, -**რი**, ს. გადასაფარებელი ან დასახურავი რამე, покрывало, ვეფხ. 1142, ჩონგ. 88.

სახურვებელი, ნ. სახურავი; გამოსლ. 35—11; ზედ. გასახურვებელი, разгорячительный.

სახურვიანი ცხენი, ს. ცხენი საძაგრავითა, ჩულითა, лошадь въ попонѣ, მოურავ. 109.

სახუცესო, **სახუცო**, ზედ. სამღვდლო, ხუცისადმი საკუთნველი; поповскій, -ხარკი, ს ხუცისაგან მისაცემი ხარკი ეპისკოპოსისადმი ძველებურის განწესებით; подать, платимая священниками епископамъ.

სახშველი, ს. კართ-საკეტი, запирка, затворка.

საჯაბადრო, ს. აბჯარი საცავი, арсеналъ; დასტ 92; ზედ. ჯაბადრისადმე შესაფერი; относящійся къ смотрителю оружія.

საჯაგავი, ზედ. ხშირად სასაქმო, სამუშავებელი, рабочій, -ცხენი, ломовая лошадь.

საჯავრელი, **საჯავრო**, ზედ. გასაჯავრებელი, причиняющій злость, досаду.

საჯალაბო, ს. არამხანა, ჯალაბის სადგომი სახლი, гаремъ, женская половина, გორგ. 1, 128, 245; მროვ. 26; ქილ. 491, 537.

საჯამაგირო, ს. ჯამაგირი, ულუფა, жалованье, плата за трудъ, ალექ. 76.

საჯანჯლო, ზედ. საგვიანო, დასაგვიანებელი, мѣшкотный.

საჯარიმე, -**მო**, ზედ. ან ს. საზღაური, штрафной, штрафъ, ჩოლაყ. შვ. სიგ. 38, № 18.

საჯარო, ზედ. საქვეყნო, საანჯმნო, აშკარი, всенародный, публичный, -**როდ**, публично, სამ. ზერძ. 20; დასტ. 3; 129; ქილ. 342; -მოკაზმვა, რუსუდ. 493, одѣться по праздничному, -**თქმა**, сказать публично, ქილ. 368.

საჯარო, ზედ. სამხედრო, воинскій.

საჯაჭვე, ზედ. ჯაჭვისადმი საკუთნველი, цѣпочный.

საჯგუფო, ზედ. къ группѣ относящійся.

საჯდომი, ს. დასაჯდომელი რამ, сѣдалище, стулъ, диванъ, и т. п. სამეფო საჯდომი, ე. ი. სამეფო ტახტი, тронъ, престолъ, ვეფხ. 44, 817, 635; საჯდომი ტაიჭი, верховая лошадь, ვისრ. 12, სიბრძ. 72; მროვ. 23.

საჯებლად, ზზ. სათხოვრად, для просьбы, გორგ. 2.

საჯება (ვუსაჯებ მაგალ. ობოლსა), ზ. მ. ვესარჩლები, თანამდგომელ-ვექმნები, заступаться, ისაი. 1—17; ვუსამართლებ, სამართალს მივსცემ, разсудить.

საჯელგო, **საჯერგო**, ზედ. ჯერგისადმი საკუთნველი; охотничій, ნ. ჯელგა, დასტ. 71, 88, 122, 149.

საჯერო, **საჯერებელი**, ზედ. დასაჯერებელი, სარწმუნო, правдоподобный, 1 ქართლ. 367; საბ. ლ. **საჯეროება**, ს. დარწმუნებულება, удостовѣреніе, ალბ. 60.

საჯვა (ვსაჯავ, -ჯე), ზ. მ. დავსაჯო, осуждать.

საჯვარო, ზედ. крестовый.

საჯი, ს. ტაფა; მცენ. ურთხელი, сковородка; раст. негной, taxus baccata; ბუნ. ლ; ერისთ. ლ.

საჯიბე, ზედ. карманный.

საჯილდაო, **საჯილდო**, -**დოვე**, ზედ. ან ს. ჯილდოსადმი შესაფერი; ჯილდო, საზოძვარი; наградный; награда; **საჯილდოდ**, ზედ. საჩუქრად, въ награду, გორგ. 213; მოურავ. 167.

საჯინიბო, ზედ. ან ს. საჯინიბოს გამოსაღები; ცხენთ-სადგომი სახლი, конюшенный сборъ; конюшня; გუჯ. 9, 28; ვეფხ. 1195, ბაქრ. 171.

საჯობინარი, ზედ. უმჯობესი, უაღრესი, უპრიანე, предпочтительный.

საჯოგე, ს. ჯოგთ-ადგილი, мѣсто для стада.

საჯორე, ზედ. ჯორისადმი, საკუთნველი, лошачій, къ лошаку относящійся.

საჯოჯოხეთო, ზედ. адскій.

საჯოხე, ზედ. палочный.

საჯულაბე, ზედ. ან ს. ჯულაბისადმი საკუთნველი, ან ჯულაბის ჭურჭელი, относящійся къ слабительному; посуда для слабительнаго.

საჯუფთო, ზედ. შემადგენელი ტოლისა ან ცალისა, парный, რუსუდ. 359.

საჭოარათ, ზედ. არც ასე არც ისე, ни такъ, ни сякъ, საჭოარაოდ რათ გავიხდი საქმეს; კაცია. 68; зачѣмъ доведу свое дѣло до ни такъ, ни сякъ.

სეგაში, ს. მსხვილი ტილო, портяпина.

სევა (ვუსევ. -სიე), ზ. მ. მივუტევებ, მივუშვებ ძაღლებს, напускать, травить собакъ; -ჯარსა, пускать для нападенія войско; 2 ქართლ. 374.

სავადა (სპარს.), ს. ვეცხლზედ სიშავე, чернь на серебрѣ; чернѣдь, **სევადიანი**, ზედ. სევადით დაფერილი ვეცხლი, покрытый чернью серебро; კაცია 89.

სევანი (სპარს.), ს. კარავი, шатеръ, палатка, 2 ქართლ. 321, 370, 383, 440; 2 რუსუდ. 49, 350; 562; დასცეს სევანი, დარეჯ. 2—123; поставили шатры.

სევდა (არაბ.), ს. კაეშანი, შავი ნაღველი, меланхолія, ипохондрія; тоска, грусть; სევდის ქარი, ипохондрическіе припадки; სევდის ქარი მდედრთა, истерика; ფილენჯის სენი, дергота; სევდა მომაწვა გულზედ, тоска скрутила мнѣ сердце; **სევდიანი**, ზედ. ნაღვლიანი, грустный, **სევდიანობა**, ს. ნაღვლიანობა, грусть, тоскливость; ვეფხ. 102; მოურავ. 204.

სევიაკი ციება, четырехдневная лихорадка, პ. ფ.

სეილანი, ს. цирконъ (камень).

სეირი, ს. ნავარდობა, შესაქცევად სიარული; гуляніе, прогулка; ზოგჯ. შექცევა ან სახილველი რამ, თამაშა; гульба, зрѣлище; ერისთ. 6; ანტონ. 4—24; **სეირნობა, სეირობა**, ს. ნავარდობა, შესაქცევად სიარული; прогулка, (ვსეირნობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. სასეიროდ დავდივარ, гулять, прохаживаться, (ვისეირნებ, -ნე), იგივე ვსეირობ.

სეირება (ვა), ზ. მ. водить гулять.

სექდემბერი, სეკტემბერი, ს. ენკენის თვე, сентябрь.

სელანი, ს. თევზი, гнюсъ.

სელაპი, ს. ლალეოდი, ძაღლ-თევზი; тюлень.

სელევკო, ნ. ტარბი.

სელი, ს. მცენ. ленъ; **სელის ზეთი**, льняное масло, -ლის მარცვალი, льняное семя; -ველური, дикій ленъ.

სელი (ლათინ.), ს. სკამი შესაკრავი და გასახსნელი, складной стулъ, ვეფხ. 124. 1 ქართლ. 281.

სელმაქი, ს. მცენ. брусника.

სელნაქი, ნახე ზუმილი.

სელ-შავა, ს. მოცვი ხე, гонобобель, plante: vaccinium uliginosum; ბუნ. ლ; брусника, ერის. ლ.

სემიდალი (არაბ.), ს. სამინდო, семидалъ, 3 მეფ. 4—22; იეზეკ. 16—13; გამოცხ. 18—13.

სემინარია, ს. სასულიერო სასწავლებელი, семинарія.

სემური, (არაბ.), алмазъ, შავთ. 8, ბიანკ.

სენაკი, ს. სამარტოვო ოთახი, келья, кабинетъ.

სენატორი, ს. სენატის-მდივანბეგი, сенаторъ.

სენი, ს. ავადობა, უძლებობა; სნება, ჭირი, უჟამური, болѣзнь; зараза; -გარდამდები, заразительная болѣзнь, მატ. 4—23, 24; 10—1; ვეფხ. 350.

სერა, ს. ქოთნის პირის საკრავი, обвязка горшка.

სერა, ნ. სერვა.

სერანგი, ს. ყუმაჩის ლარი, кумачъ, საბ. ლ.

სერაფიმი (ებრ.), ს. ერთი ცხრათა დასთაგანი ანგელოზთა, серафимы, ისაი. 6—2.

სერება (ვი), ზ. მ. საზრდელს მივიღებ, полдничать; ужинать; იგავ. 23—1; 6; 1 ქართლ. 314; ლუკ. 17—8; სერება, ნ. სერვა; (ვუსერებ ყურთა), ზ. მ. ყურებ დავაჭრი, обрѣзывать уши; ალექს. 116.

სერვა (ვჭსერავ), სერა (ვჭსერ), ზ. მ. დავჭსერავ, დავჭკოდ, ვჭსჭრი, насѣкать, дѣлать нарубку, нарѣзки.

სერი, ს. სადილი ან ვახშაში თვისად ან გამომჩვენებით სტუმართა თანა, обѣдъ, ужинъ; пиръ; ესე ზოგადი სახელია: პირველი მიღება საჭმლის არის **საუზმე**, მეორე: სადილი; მესამე: სამხარი; მეოთხე ზარბელი; მეხუთე სერის კუდი; მატ. 23—6; მარკ. 6—21; 12—39; ლუკ. 14—12; იოან. 12—2; ან სამხარი, полдникъ, სერისკუდი, სირისკუდა, ე. ი, ვახშმის უკან დაწოლის დროს ჭამა, пріемъ пищи послѣ ужина; სერი დიდი, парадный обѣдъ; დასტ. 104.

სერი, ს. მოგრძედ წარმოზიდული გორა, холмъ.

სერობა, ს. ტრაპეზი მწუხრის სანოვაგისა; вечеря, вечерній столъ, ლუკ. 14—24; იოან. 13—12; 1 ქართლ. 124; **სერობა ან სერობის ლოცვა**, вечерня, დიდი სერობა, еѳимоны, вечерняя церковная служба въ великій постъ.

სეროებული, ზედ. გორებიანი, холмистый.

სერსეროთი, ს. ბადესავით დაწნული რკინის მართული, сѣтка проволочная, рѣшетка.

სერტყი, ს. ნერგნი დანიშნულნი საზორავად კერპთა, дубрава, роща, посвященная какому либо Божеству, 2 სჯული 16—21; იერემ. 17—2; იეზეკ. 27—5; ან ნერგი, молодое дерево; 2 სჯულთ. 16—21, **სერტყიანი**, ზედ. -მაგალ. ადგილი, ე. ი. ადგილი ჭალიანი, კორომი, მწერი, роща, 1 ქართლ. 158; **სერტყეებული**, ს. дубрава.

სესხება (ვა), ზ. მ. ვალად მივსცემ უსარგებლოდ, ссуждать, давать взаймы, одолжать; (ვისესხებ, -ხე), ზ. მიჩ. სესხად ავიღებ, занимать, заимствовать, (ვესესხები, -ხე), ზ. თვ. სესხად ვთხოვ ფულსა, просить у кого взаймы.

სესხი, ს. ვალი უსარგებლოდ, заемъ безпроцентный, სესხად მიცემა, ссуждать, дать въ займы, სესხად აღება, брать въ займы; занимать.

სეტყვა, ს. კოხი, წვიმის ცვარი ჭაერში გაყინული; градъ, ფსალ. 77—47, 48.

სეტყვა (ვჭსეტყვავ, -ვე), ზ. მ. დავსეტყვავ, გავლახავ (ითქმის ხეტყვისა თვის), побить градомъ, მეტაფ. ცრემლსა ვჭღვრი, проливать слезы, ვეფხ. 137; გაუწყვეტლად თვალთა ლაწვი გისეტყვია, ты безостановочно градомъ слезъ орошалъ свои щеки, ვეფხ. 128, (სეტყვავს, -ყვა), ზ. უ. სეტყვა მოდის, идетъ градъ, ვეფხ. 1137.

სეული, მდ. სოული, დაბოლოვება ზმნის ზედათა, მაგალ. დედოფლისეული.

სეფე, შემოკლებით სიტყვა საუფლო ან სამეფო, ზედ. ან ს. სამეფო, საუფლო, საბატონო, ან მეფე, უფალი, ბატონი; царскій, господскій, боярскій; царь, господинъ, бояринъ; ვეფხ. 1073; 2 ქართ. 383; სიბრ. 125; 60; უტურფესა სეფედ დასხმენ, ე. ი. გადასდებენ, лучшее откладываютъ для

царя, ვეფხ. 1063; სეფე დარბაზი, ვეფხ. 678, 1498; торжественный залъ; სეფე ტახტი, главный престолъ, ვისრ. 118; სეფეთ უხუცესი, царедворецъ главный, სიბრ. 2, სეფე ქალი, царевна; дочь боярская, ალბ. 24, სეფეწული, принцъ, или боярскій сынъ; სეფე მწიგნობარი, статсъ-секретарь, სეფე დროშა, главное знамя, 1 ქართლ. 350; გუჯ. დიდად აწყინა სეფეთა ქვეყანისათა, онъ огорчилъ вельможъ страны; 1 ქართ. 349; **სეფეობა, სეფობა**, ს. ბატონობა, დიდგვაროვნობა, господство, вельможество, боярство, ვეფხ. 615, გორგ. 121; ან ბატონის მამული, помѣстье, удѣлъ, სიგელი როსტომ მეფისა.

სეფესტანი, ს. მცენ. sebeste, ვ. ფ.

სეფილო. სიფილო (ფრანც.), ს. ხონჩა, მოგრძე ტაბაკი ან ლანკანი, латокъ, საბ. ლ.

სეფისკვერი, ს. დიდებულთ პური, კვერი, გარნა საკუთრად ეწოდების ეკკლესიასა შინა შესაწირავსა პურსა, რომელსა ზედა აღესრულების სამღვთო ლიტურღია, просфора, -დასარიგებელი, антидоръ, 1 ქართლ. 364.

სეფური, ზედ. სეფესადმი საკუთნველი, царскій, господскій, ეს სიტყვა უკანონოდ უხმარიათ სიტყვის მაგიერ ვარჯისი, ზეპირი, ქილ. 500; 368; ბატონ. შვ. თ. მცირე ლექსიკონი.

სეფქა, ს. ისარი ფრთე მაღალი, особый родъ стрѣлъ, შავთ. 35, ნ. ისარი.

სეხნა, ს. სახელ-მოდგამი, სახელით ზიარი, თანა მოსახელე, ერთის სახელის მქონე, тезка, одноименникъ; შავთ. 20; სეხნობა, ს. თანა მოსახელეობა, соименство, соименность.

სვა, სუა (ვესვი, ესვი, ესვის. ვესვით, ესვით, ესვიან, სამღ. წ. ესვნ; ქმნ. სრ. ვესავ, ესავ, ესვა, ვესავით, ესავით, ესვნენ, სამღ. წ. ესვინ; ქმნ. უუსრ. მესვია (იშვითად იხმარება); თურმ. აწმდგ. ვესვიდე; ქმნ. სრ. მესვა (სამღ. წ. მესვინ); ქმ. უუსრ. მესვას, ქმნადი: ვესვა, ესვა, ესვას; გვესვათ, გესვათ, ესვათ სალ. წ. ესვან; ზმან. სქ. საღუთო წერილში: ესვედ; ესვით, ესვნენ), ზ. უ. ვერწმუნები, ვსასოებ, იმედი მაქვს; уповать, надѣяться, вѣрить; დაბად. 4—26; ისაი. 10—11; 29—8; ფსალ. 4—6; 36—3; ლუკ. 18—9; საქმ. 26—7; 2 კორ. 1—9; 8—3; რომელნი ესვენ თავთა თვისთა, которые увѣрены были о себѣ, ლუკ. 18—9; ვესავთ წყალობასა თქვენსა, мы уповаемъ на милость вашу; (მესავ, გესავ. ესავ; მესავლი ან მესვიდი; მესავლე, ან მესვიდე; დანარჩენი დროები არა აქვს), ზ. მიჩ. ты уповаешь на меня, ты вѣришь мнѣ, 2 კორ. 2—3; (მივის, გივის, უვის; ან მივა, გივა, უვა მდაბ. უა; ან მევა, გევა, უვა მივოდა, სრ. მესვა. გესვა ესვა; გვესვათ, გესვათ, ესვასთ, სამღ. წერილში: მესვინ, გესვინ, ესვინ, მარკ. 12—6; ან მესვას; უ. მივოდის; უუ. მესვნეს; აწ. ს. მივოდეს; ს. სრ. მივოდა; ს. უუ. მივოდეს; მყ. მივოდე ან მესვას); ზ. უ. მყავს, მაქვს, დაბად. 44—18; რომ. 9—9; 1 კორ. 7—2; მარკ. 12—6; ვეფხ. 317; ვისრ. 3; ვეფხ. 32; ერთი ძე ესვა, онъ имѣлъ одного сына, არა ჯერ არს შენდა, ვითარმცა გესვა იგი ცოლად, ты не долженъ имѣть ее въ женахъ; მატ. 14—4; დარი არ უვის (უვა, უა), онъ неимѣетъ себѣ подобнаго, ქილ. 479, ესვა ქმარი, она имѣла мужа, გალატ. 4—27.

სვავი, ს. მფრინ. беркутъ грифъ, ბუნ. ლ; ერის. ლ.

სვანური, ს. ყურძენია, сортъ винограда.

სვანობა, ს. სადგური, мѣсто пребыванія, ისუ ზირაქ. 43—22.

სვე, სსვე (ლექსთაგან სუა ან სსუა), ს. ბედი, ბედისწერა; წინათვე განსაზღვრება, განჩინება, предопредѣленіе, судьба, рокъ; 1 ქართლ. 30, 32; სიბრ. 77; წილი, ხვედრი, доля, часть, 1 ქართლ. 62; სვე სრული, наделенный счастьемъ, 1 ქართ. 275, სვე ბედი, счастье, ქილ. 586; **სვე სვიანი**, ზედ. ბედნიერი, счастливый, **სვესვიანობა**, ს. ბედნიერობა, счастье, благополучіе, ქილ. 323, სვე ამაღლებელი, 1 ქართლ. 269; возвеличенный счастьемъ.

სველება, სს. мочка, моченіе, (ვა), ზ. მ. დავალტობ, დავასველებ, мочить, увлажать; ვეფხ. 151, 586; (ვჰსველდები, -დი), ზ. ვდ. დავსველდები, დავილტობი, мокнуть.

სველი, სოველი, ზედ. დალტობილი, დასველებული, мокрый, -ხელები, мокрыя руки, -ტანისამოსი, мокрое платье.

სვენა, სვენება (ვა), ზ. მ. დავაცხრობ, შევასვენებ, მოსვენებას მივსცემ, дать покой, отдыхъ; ან პატივით მოვიღებ ხატსა, ჯვარსა, მიცვალებულსა, поднять образъ, покойника, или ставить образъ; -სანთელსა, гасить свѣчу, კუბოში ვასვენებ მიცვალებულის გვამს, полагаю во гробъ тѣло усопшаго, (ვი), ზ. მიჩ. მოვისვენებ, დავისვენებ; взять отдыхъ, отдыхать; (ვჰსვენი, -ნე; ვასვენი ვარ, ვსვენი ვარ), ზ. უ. დასვენებული ვარ ერთს ადგილს მაგალ. ხატი, ჯვარი; о образѣ: быть поставлену на одномъ мѣстѣ, ხატი მისვენია, у меня образъ поставленъ, ტიმ. 27.

სვეტი (სპარს.), ს. შენობათა ქვეშ შედგმული ქვითკირისა ან ძელისა დიდი ბოძი, მრგვალი, გინა კუთხეებიანი, столбъ, колонна, სვეტის თავი, верхняя часть колонны, იერემ. 27—13; 2—22; **სვეტი ცხოველი**, столбъ животворящій, **სვეტი ცხოველობა**, праздникъ 1 октября въ память животворящаго столба въ Мцхетѣ; გუჯ. 31.

სვია, ს. ფშალა, მცენ. хмѣль.

სვია, ს. თევზია, камбола рыба; ბუნ. ლ; бѣлуга, ერის. ლ.

სვიანი, ზედ. ბედიანი, ბედნიერი, სვის მქონებელი, კეთილ მიმთხვეული, счастливый, благоденственный, благополучный; მეფე სვიანი, благополучно царствующій царь, ვეფხ. 31; **სვიანობა**, ს. ბედი, ბედნიერება, წარმართება, счастіе, благополучіе; благоденствіе, ვისრ. 155, 201; ქილ. 87, ვჰსვიანობ, благоденствовать, (მისვიანებს), ზ. უ. ბედი სურს ჩემთვის, желаетъ мнѣ счастья, სიბრ. 10. [111.

სვივა, ს. არჯაკელი, მცენ. артишокъ, ბაგრ. ბატ.

სვილა, ს. ჭვავი, მცენ. рожь, ბუნ. ლ.; ერისთ. ლ.

სვინა, ს. შვილის მომნათლავი ან ნათლულის მამა, кумъ, **სვინაობა**, ს. სვინად ყოფნა; გარყვნილება, უნამუსობა; кумовство; распутство, სამ. კათოლ. 3, 8.

სიდრკუე, ს. სივერაგე, коварство, 1 ქართლ. 285.
სიდუხჭირე, ს. სიგონჯე, მახინჯობა, სიხენეშე, уродливость; ვისრ. 130.
სიდღლუვე, ს. სითხელე, жидковатость; жижа.
სიელვარე, ს. სიბრწყინვალე, ბრკიალი, блескъ, ვისრ. 34
სიეშმაკე, ს. ეშმაკობა, ეშმკური, საქმე, лукавство.
სივაკე, ს. სითანასწორე, თანასწორობა ადგილისა, плоскость.
სივაჟე, ს. სიყრმე, სიყმაწვილე, юность, молодость, ვეფხ. 53; გუჯ. 19; რუსუდ. 243.
სივარდე, ს. ვარდის ფერობა, ვარდობა розовый цвѣтъ, საბ. ლ.
სივება (ვა), ზ. მ. დავაშუპებ, დავაჯირჯვებ, вызывать опухоль; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუშუპებ, причинять опухоль; (ვსივდები, -დი), ზ. ვდ. დავშუპდები, დავჯირჯვდები, опухать, (მისივს, მისივოდა; მისივდება, -და) ზ. მიჩ. пухнетъ у меня.
სივერაგე, ს. ვერაგობა, მზაკჳრობა, коварство, хитрость, вѣроломство; 1 კორ. 3—19; 1 ქართ. 44, 281; რიცხ. 24—2; ქილ. 382.
სივილი (სივის, -ვოდა), ზ. უ. გველთათვის: შხივის, წივის ან შუვის; шипитъ (змѣя); свистъ стрѣлы.
სივიწროვე, **სივიწრე**, ს. ვიწროობა, მჭიდროობა, тѣснота, 1 ქართ. 428.
სივლტოლვა, ს. ლტოლვა, გაქცევა მეოტისა, бѣгство, მატ. 24—20; ფსალ. 141—4; ისაი. 52—12; 1 ქართლ. 44.
სივრცე, **სივრცელე**, ს. სიფართოვე, განფენილება; სივანე; пространство; широта.
სიზანტე, ს. ზარმაცობა, ზანტობა, лѣность, ვისრ. 171.
სიზარმაცე, ს. სიზანტე, лѣность.
სიზმარი, ს. ძილის შორისი, ზმანება, ჩვენება ძილში, сонъ, сновидѣніе, სიზმართა ახსნა, толковать сны, **სიზმრივ**, ზზ. სიზმარივით, какъ сонъ, სიზმრება (ვესიზმრები, -რე), ზ. თვ ძილში მოვეჩვენები, сниться, მესიზმრება, мнѣ снится, ჩონგ. 90.
სიზრქე, ს. სიმსხო, სიფართე, толщина.
სით, ზზ. საიდამ, откуда, სით მოხვალ, откуда идешь, ვისრ. 9; სითაც, ზზ. гдѣ-бы, куда-бы, სითგან, откуда.
სითავდაბლე, ს. თავდაბლობა, смиренность, обходительность, вѣжливость, გორგ. 5.
სითამამე, ს. თამამობა, გამბედაობა, смѣлость, развязность.
სითაღლითე, ს. სიყალბე, სირიოშე, подлогъ.
სითბო, ს. სიტფო, ვითარება თბილისა, теплота.
სითეთრე, ს. თვისება თეთრისა; მსოფლიონი უხმობენ რძეულსა: бѣлизна; въ простор. молочное.
სითიკანი, ს. მამათ მთავართ საჯდომი, сѣдалище архіереевъ, საბ. ლ.
სითკენ, ზზ. საითკენ, откуда, სითკენაც, ზზ. საიდამაც, откуда бы.
სითმე, ზზ. საიდამე, откуда-то, გორგ. 265.
სით-რა, ზზ. საითრა, откуда что, ალ. 58.
სითხე, ს. ვითარება თხელისა, ვეფხ. 357; жидкость; тонкость; рѣдкость; мелкость.

სიიეფე, ს. იეფობა; ხელფურჩობა, дешевизна; щедрость; ვეფხ. 678; მიმხვდარმან ნიშატთა სიიეფესა, ე. ი. იგრძნოო გულის მხიარულობის გარდამატებაო; онъ понялъ, что ему превеликая радость, ვეფხ. 678; სურვილით სიიეფე, ე. ი. სურვილით სავსე; ვეფხ. 1498, преисполненный желаніемъ.
სიინახე, ს. ინახით ჯდომა, 3 ეზრ. 2—23; совозлѣжать съ кѣмъ, сидѣть съ кѣмъ либо.
სიკარგე, ს. კარგობა, доброта, **სიკარგობა**, იგივე სიკარგე; ღრამ. ნ. ჩ.
სიკეთე, ს. თვისება. კეთილისა, კეთილობა; კეთილი საქმე, доброта; добро, доброе дѣло, благодѣяніе; სიკეთის დავიწყება, забыть благодѣяніе, **სიკეთის** მაგიერად ავისყოფა, воздать за добро зломъ, აღმატებული სიკეთით, преисполненный добротою; 1 ქართლ. 385.
სიკეკლუცე, ს. სილამაზე, красота, დარუჯ. 49.
საკვდიდ, ზზ. სიკვდილზედ, на смерть; ბარუქ. 5—17; სიკვდიდმდე, ზზ. სიკვდილად მდე, по смерть, ვეფხ. 2.
სიკვდილობადი, ზედ. მომაკვდავი, смертный; 2 კორ. 6—8.
სიკვდილი, **სიკჳდილი**, ს. დასრულება სიცოცხლისა, გასვლა სულისა ხორცთაგან, смерть, დასჯა სიკვდილად, осудить на смерть, სიკვდილის ჟამს, въ часъ смерти.
სიკილა (ბერძნ.), ს. ერთი დიდრაქმა, ძველებური ფული ან საწონი ებრაელთა, сиклъ, вѣсъ и монета еврейская, დიდრაქმა ფასობდა 14 შაურად; გამოსვლ. 39—1; რიცხ. 31—52; დასტ. 39, 40.
სიკისკე, **სიკისკასე**, ს. სიცქვიტე, სიმკვირცხლე, სიმალე, სისწრაფე, проворство, 1 ქართლ. 320, 118; 2 ქართლ. 478.
სიკნინე, ს. სიმცირე, კნინობა, малость.
სიკორდე, ს. გაკორდებული, უმუშავარი მიწა, заросль, пустошь, ისაი. 7—25.
სიკრეხე, ს. აოხრება, опустошеніе, ვეფხ. 1410.
სიკუშტე, ს. კუშტობა, მწუხარება, горе, печаль, ვისრ. 10, 51.
სილა, ს. წვრილი ქვიშა, мелкій песокъ, ისაი. 7—21.
სილა (თათრ.), ს. ყბაში შემოკჳრა, оплеуха, пощечина, სილის შემოკჳრა, дать пощечину.
სილა, ს. ლორწო ბუასილისა, слиза гемероидальная, პ. ფ ლ.; მროვ. 140.
სილა, ს. ავშარა, недоуздокъ, ნ. ჩ. ლ.
სილამაზე, ს. სიმშვენიერე, მშვენიერება, красота.
სილაქა, ს. ნაცარი კირში გარეული და დანამული ტყავების გამოსაქნელად, зольникъ, растворъ золы и извести въ которомъ золятся шкуры, для сгону съ нихъ шерсти.
სილაღე, ს. კადნიერება, ზვაობა, შეუპოვრობა, თავხედობა; наглость, буйство, дерзость; ზაქარ. 12—7; 1 იოან. 6—16; რუსუდ. 716.
სილბილე, **სილბო**, ს. სირბილე, мягкость, ვეფხ. 1143.
სილი, ს. ხველის სენი ან სიჭლექე, кашель, чахотка, ივან. ბატ. ლ.
სილიფა, ს. ნაწიბური ნაქსოვისა, покромка.

სილირწე, **სილირზე**, ს. გლისპობა, უნამუსობა, თავხედობა, უზდელობა, безстыдство, нахальство; наглость.
სილოგიზმი (ბერძნ.), ს. მიღმოგონება, გონებით მიხდომა, აღმოჩინება, ლოღ. ბაუმ. § 87, 105; силогизмъ, умозаключеніе, მარგ. 2—164.
სილომე, ს. ვაჟკაცობა, храбрость.
სილტოლვა, ს. ლტოლვა, бѣгство, ამოს. 2—14.
სილურჯე, ს. синеватость.
სიმაგრე, ს. სიმტკიცე; ციხე, გამაგრებელი შენობა; твердость, прочность; крѣпость, укрѣпленіе, დაბად. 40—14, ზაქარ. 9—3, 12; ვეფხ. 452, 454; 1410.
სიმალე, ს. სისწრაფე, სწრაფობა, მარდობა проворство, скорость, поспѣшность, რუსუდ. 632.
სიმამაკაცე, ს. სიჭაბუკე, ჭაბუკობა; მამაცობა; возмужалость, мужество.
სიმამლე, ს. მამლობა, мужественность, мужской полъ, ვეფხ. განმ. თ. 39.
სამამრი, ს. ცოლის მამა, тесть.
სიმარდე, ს. მარდობა, სიცქვიტე, проворство, ჩონგ. 120.
სიმართლე, ს. უზაკველობა, ჭეშმარიტება, სისწორე; ფსალ. 4—1, 5; 17—22; რუსუდ. 412; უმანკოება; უცოდველობა; მატ. 5—20; უფლება, ხელი; правда, истинна; справедливость; святость, невинность; право; правота; საღმრთო წერილში: მცნება, დარიგება, სამართალი ღვთისა, заповѣдь, уставъ; ფსალ. 119—5, 8, 12, 13; სიმართლით თხოვნა, справедливое требованіе, სიმართლით თქმა, говорить по справедливости, სიმართლით ქცევა,поступить по справедливости, -ნაკვთა, правильность черты лица, ვისრ. 177; სიმართლე მიმიძღვის ან მაქვს ე. ი. უფლება მაქვს, ხელი შემივა, имѣю право; **სიმართლიანი**, ზედ. სიმართლის მქონებელი, справедливый.
სიმარტივე, სიწრფელე, სიწრფოება; უზაკველობა; ალალ-მართლობა, правота; простота.
სიმარტოვე, ს. მარტოობა, თავის წინ გება, одиночество, ვისრ. 26; ქილ. 199; 203.
სიმარღე, ს. косость.
სიმარცხე, ს. მარცხი, უბედობა неудача.
სიმარცხენე, ს. წარუმართებლობა საქმისა; დამარცხება; неудача, пораженіе, ვეფხ. 610.
სიმარჯვე, ს. სისწრაფე, გერგილი; მოხერხება; проворство, ловкость; удобство; იერემ. 4—5, 18; მარგ. 2—156; 1 ქართლ. 140, 284; დარეჯ. 2—140, **სიმარჯვეობა**, ს. მომარჯვებულება, მოხერხებულება, удобство.
სიმაური, გურულად მამამთილი, свекорь, ბაქრ. 163.
სიმაღლე, ს. მაღლობა,, საზომი მაღლისა; და უმაღლესობა, ტიტლო მეფეთა ან მთავართა; вышина, высота; возвышенность; гордость; высочество; დარეჯ. 146; -ხელმწიფისა величіе Государя, რუსუდ. 933.
სიმაშვრალე, ს. დაღალულობა, მოქანცულობა, მოწყვეტა, усталость, რუსუდ. 355.
სიმაძღრე, ს. მაძღრობა, сытость, ისაი. 1—14; იერემ. 14—22; ქილ. 511.
სიმახვე, **სიმახვილე**, ს. სიმკვეთრე, острота, острость, სიმკვეთრე გონებისა, острота ума, 2 ქართლ. 307.
სიმგრგვლი, ნ. სიმრგვლე; 1 ქართლ, 337.
სიმგულოვანე, ს. გულოვნობა, ვაჟკაცობა, храбрость, ვეფხ. 464.
სიმდაბლე, ს. სიდაბლე, დაბლობა; თავ-მდაბლობა, გულით აღუზვაველობა; низость, невысокость, низменность; смиренность, покорность, простодушіе, простота, ფსალ. 9—13; 24—18; ლუკ. 1—48; 1 ქართლ. 45, 253; სიმდაბლით მოკითხვა, нижайшій поклонъ.
სიმდარე, ს. უკანასკნელის ღირსებისა, худшей доброты.
სიმდედრე, ს. მდედრობა, მდედრული ქცევა, женственность.
სიმდიდრე, ს. მდიდრობა, богатство.
სიმდოვრე, ს. ნელი მომდინარეობა წყლისა; სიწყნარე, დაწყნარებულება, тихое теченіе рѣки; тишина, спокойствіе на морѣ; -ჭკუისა, ქილ. 104; спокойствіе ума.
სიმედგრე, ს. წარმდებობა, მცონარება, лѣность, безалаберность.
სიმეტნე, ს. დართვა, დართულობა, дополненіе, კატილ. 100; § 227.
სიმვოლო (ბერძნ.), ს. მრწამსი, символъ вѣры.
სამთელე, ს. მთელობა, კარგათ ყოფნა; цѣлость, невредимость; здоровье; რუსუდ. 731.
სიმთვრალე, ს. მთვრალობა, пьянство.
სიმთქნარე, ს. მთაქნარება, зѣвота, ერისთ. 7.
სიმი, ს. ძალი საკრავისა მეტალთაგან; струна металическая, ერისთ. 18.
სიმიათა-მწერალი (ბერძნ.), ს. ღირს სახსოვართა საქმეთა აღმწერი, писатель достопримѣчательностей.
სიმინდი (არაბ.), ს. მცენ. кукуруза.
სიმკაცრე, ს. სიფრთხილე; სიმქისე, ზავთი; სიფიცხე; осторожность; строгость; ან გამოძიება საქმეთა, изслѣдованіе дѣла, დან. 7—16, 19.
სიმკდოვნე, ს. მკდოვანება ან ფრიადი სიგლახაკე, смертность; нищета, ტიმ. 12.
სიმკვეთრე, ს. მკვეთრობა, მჭრელობა; სიფთხილე, острота; осторожность;
სიმკვრივე, ს. სიმტკიცე, твердость, масивность.
სიმკვირცხლე, ს. სიცქვიტე, სისწრაფე, проворство.
სიმლაშე, ს. მლაშეობა, თვისება მლაშისა, солоность, -სისხლისა, испорченность крови, ქილ. 231.
სიმმკაცრე, ნ. სიმკაცრე.
სიმპალე, ს. დაპლობა, гнилость, пагноеніе; სიბრ. 57.
სიმოკლე, ს. მოკლეობა, короткость.
სიმჟავე, ს. თვისება მჟავისა, кислота.
სიმრავლე, ს. უთვალავი რაოდენობა, множество, -ერთა, множество народа, сборище, 1 ქართლ. 58.
სიმრგვლე, ს. თვისებ მრგვალისა, ან ფარგლით მოვლებული რგვალი წრე; круглость, круглота; окружность, кругъ; 1 ქართლ. 337; -ცისა, сводъ небесный; экваторъ; რუსუდ. 774; სიმრგვლე სამზღვრისა, окружность границъ, ლოღ. 68.

სიმრთელე, ნ. სიმთელე.
სიმრუდე, ს. მრუდობა, кривизна, ვისრ. 7.
სიმსივნე, ს. დაჯირჯვებულება, აშუპებულება კანისა, опухоль.
სიმსუბუქე, ს. მსუბუქობა, легкость.
სიმსუქნე, ს. გასუქებულება, тучность, жирность.
სიმსწრაფლე, ს. სიცქვიტე, სიმალე, скорость.
სიმსხო, ს. სიზრქე, სისქე, толстота, толщина.
სიმტიერე, ს. მტიერობა, სიქაჩლე, плѣшивость, плѣшъ, ლევიტ. 13—40, ისაი. 3—24; იერემ. 47—5.
სიმტკიცე, ს. ძალი, ძლიერება; მტკიცეობა, სიმაგრე; შეურყეველობა; სიმკვრივე; შენივთებულობა, შემტკიცებულობა; сила, могущество; крѣпость, твердыня; твердость; плотность; 1 ქართლ. 182; 182; ფსალ. 61—11; 70—3; 89—10; 138—15; ვეფხ. 1143; -მკლავისა, крѣпость мышцъ, დარეჯ. 2—145; მან მოსცეს ძალი და სიმტკიცე ერსა თვისსა, онъ даетъ силу и крѣпость народу своему, ფსალ. 17—34; -პირობისა, твердость въ данномъ словѣ; -რჯულისა, твердость, непоколебимость въ вѣрѣ; ვეფხ. 1164; **სიმტკიცეობა**, იგივე სიმტკიცე.
სიმტკნარე, ს. მაგალ. საჭმლისა ან წყლის უმარილობა, прѣсность.
სიმტუტე, ს. მომატებული სიმლაშე, соленость.
სიმტყუარე, **სიმტყუვნე**, ს. ტყუვილი, ложь, обманъ; რუსუდ. 669; ქილ. 163, 294, 558.
სიმურტლე, ს. მურტლობა, поганство, нечистота.
სიმუხანათე, ს. მუხანათობა, измѣна.
სიმუხთლე, ს. მუხთლობა, ღალატი, გაცემა, დაუნდობელობა, измѣна; хитрость; ვეფხ. 452.
სიმქისე, ს. სიმკაცრე, ზავთი, строгость, 1 ქართლ. 336; დამშხალულობა; უგლიმობა, გაქსუვებულება; рыхлость; грубость; საკუთრად, ხორკლიერება, шероховатость; საბ. ლ. [ლოლ. 56.
სიმქნარე, ს. ჩქერა მდინარისა, біеніе ключа,
სიმღერა, ს. შექცევა ნარდის თამაშობითა; 1 კორ. 10—7; მხოლიური გალობა; игра въ норды; пѣсня.
სიმღვიძარე, ს. მღვიძარება, არ ძილობა, бодрство- [ваніе.
სიმღვრივე, ს. მღვრიობა, мутность.
სიმღიერე, ს. სიმტიერე ან ქეცი, плѣшь, плѣшивость; ლევიტ. 21—22.
სიმყაფრე მთისა, ს. ღირღოვანება მთისა, крутизна горы, 1 ქართლ. 405.
სიმყვირტლე, ს. სიმძალე, прогорьклость.
სიმყიფე, ს. ღირღოვანება, უვალობა მთისა, крутизна горы, გორგ. 173.
სიმყრალე, ს. ცუდი სუნი, მყრალობა, საზიზღარი, смрадъ, вонь; мерзость; გორგ. 173.
სიმშვენე, **-ნიერე**, ს. მშვენიერობა, краса, красота, დარეჯ. 57.
სიმშვიდე, ს. სიწყნარე, აუჩქარებლობა, სიმდაბლე, кротость, смиреніе; скромность; ფსალ. 131, 1.
სიმშრალე, ს. მშრალობა, сухота.
სიმჩატე, ს. დამშხალულობა, სიალქატე, рыхлость.
სიმჩქერვალე, ს. სიმქნარე, ჩქერა მდინარისა, біеніе ключа, ღეორ. 26. [101—21.
სიმცირე, ს. მცირობა, სიკნინე, малость, ფსალ.
სიმცრო, ს. მცირობა, малость, კაშ. 259; **სიმცრობა**, იგივე სიმცრო.
სიმცხინვარე, ს. სიკაშკაშე, ნათლად მნთებარება, яркость огня; ქილ. 290.
სიმძაფრე, ს. სიცხარე, სასტიკობა, жестокость, свирѣпость; საქმ. 27—42; რიცხვ. 11—11; -ქარისა, свирѣпость вѣтра, -ცეცხლისა, жестокость огня.
სიმძალე, ს. прогорклость.
სიმძილი, ს. მწუხარება, печаль, ვისრ. 42.
სიმძიმე, ს. მძიმობა, მძიმე ავადობა, тяжкая болѣзнь, ანდრ. 73; ქართლ. 148; სიმწუხარე, მწუხარება, печаль, ვისრ. 42.
სიმძიმე, ს. თვისება მძიმისა; тяжесть; тягость; მარტ. 68; მატ. 20—12; -სხეულთა, тяжесть тѣла, -ჰაერისა, тяжесть воздуха.
სიმძიმილი, ს. სამძიმარი, მწუხარება, печаль, грусть, ვეფხ. 556, 1453, 789; ვისრ. 15; რუსუდ. 977.
სიმძლავრე, ს. მძლავრობა, მტანჯველობა, მწვალებლობა, тиранство, რუსუდ. 26, 27, 216, 262.
სიმძულვარე, ს. მძულვარება, ненависть, отвращеніе, ანდრ. 61; საშ. სომხ. 159.
სიმწარე, ს. თვისება მწარისა, მწარე გემო; მწუხარება; горечь, горькость; горесть, печаль; ფსალ. 9—27; ვეფხ. 99; 2 სჯ. 29—18; ვისრ. 33, 62; რუსუდ. 977.
სიმწვავე, ს. დამწველობა, ან საშინელი ტკივილი; жгучесть; жестокая, нестерпимая боль; შვილის სიმწვავით ავათ იყო, горесть объ сынѣ ввергла его въ болѣзнь, გორგ. 175.
სიმწვანე, ს. მწვანე ფერი, зеленость.
სიმწვისე, ს. ბრგეობა, ტანადობა, статность, дородность; საბ. ლ. 1 მეფეთ. 16—7; დაბექდილს დაბადებაში ჰსწერია: ახაკის სიდიდე.
სიმწითურე, ს. სიწითლე, краснота.
სიმწიფე, ს. მოსულობა, ხილის მწიფობა, спѣлость.
სიმწუხარე, ს. მწუხარება, печаль, грусть.
სიმწყაზარე, ს. სიმშვენიერე, красота.
სიმჭევრე, ს. მკაფიად გამოღება სიტყვისა; მჭევრობა, მშვენიერი ლაპარაკი; выразательность; краснорѣчіе; ლოლ. 19.
სიმჭიდრაობა, **-დროობა**, ს. მჭიდროება, тѣснота, ქილ. 93; 409.
სიმჭიდრე, **-რო**, **-როვე**, ს. მჭიდროობა, სივიწროვე, тѣснота.
სიმჭირხნე, ს. სიმკვრივე, მკვრივობა, плотность, მარტ. 2—99.
სიმჭკნარე, ს. დამჭკნარობა, завялость.
სიმჭლე, ს. მჭლეობა, გამხდარობა, сухощавость.
სიმხდალე, **სიმხთალე**, ს. მხდალობა, робость.
სიმხიარულე, ს. მხიარულობა, веселость.
სიმხნე, ს. მხნეობა, храбрость, мужество.
სიმხნეობა, ს. бодрость.
სიმხურვალე, ს. სიცხე; горячесть, горячность; жаръ; -მზისა, солнечный жаръ, -წამლისა, горячительность лекарства, т. е. свойство разгорячающее; მარტ. 2—190; კატ. 92.

სინა (თათრ.), ს. თეთრი რვალი, მაფრახი, жесть, бронза, სინის ჯამი, бронзовая чаша; ქიმ. 275, ნ. სინი.

სინაზე, ს. სინარნარე, ნაზობა, სიტურფე, нѣжность, -ხმისა, нѣжность голоса, ვეფხ. 1542.

სინათლე, ს. ნათელი, შუქი; თვალის ჩინი; свѣтъ; свѣтлость, ясность; зрѣніе, глазъ; ჩემო თვალის სინათლე, свѣтъ очей моихъ, **სინათლიანი**, ზედ. ნათელი, свѣтлый.

სინაკლე, ს. ნაკლულევანება, ზადი, недостатокъ.

სინამ, ზს. სანამ, до тѣхъ поръ пока.

სინამაქი (თათრ.), ს. александрійскій листъ.

სინამდვილე, ს. ნამდვილობა, подлинность.

სინამდის, **-სის**, ზზ. სანამდის, до тѣхъ поръ пока, დარეჯ. 2—125.

სინანული, ს. ნანობა, ცოდვისა ან ავის საქმისათვის წუხილი, покаяніе; раскаяніе; **სინანულიანი**, ზედ. მონანებული, раскаявшійся, ვისრ. 133.

სინარნარე, ს. სათუობა, ნაზობა, нѣжность.

სინატიფე, ს. მოხდენილობა, თვალადობა, красота, ვეფხ. 498.

სინაყოფიერე, ს. ნაყოფიერება, плодовитость.

სინგური (თათრ.), ს. ვეცხლის წყალი და გოგირდი ცეცხლით შეზავებული და გაწითლებული, იხმარება სამხატვრო წამლად, киноварь, ქიმ. 45.

სინდიკი, ს. ვერცხლის წყალი, ртуть, ბუნ. ლ.

სინდიკოსი (ბერძნ.), ს. ვექილი, მაგიერი, მოხარჩლე სასამართლოში, адвокатъ, повѣренный.

სინდილი, ს. მცირე ავადობა, легкая болѣзнь, хворость; **სინდილიანი**, ზედ. ზერექვერე ავადმოფი, хворый; **სინდილიანობა** (ვჰსინდილიანობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰხიზმუზიანობ, ვავადობ, хворать.

სინდიყი, ნ. **სინდიკი**.

სინდონი, ს. თეჯირი, ширмы.

სინდური (თათრ.), ს. сандаракъ, ქიმ. 86.

სინედლე, ს. ნედლობა, сырость, влажность; свѣжесть.

სინელე, მაგალ. მწუხარებისა, умѣренность печали, წმიდათა ცხოვრ. 161.

სინეშტე, ს. ნაშთი, დანარჩენი, остатокъ, იოილ. 2—20; ვისრ. 188.

სინი (თათრ.), ს. სინა, ლანგარი, подносъ, სინი ზარბაზნისა, форма для выдѣлыванія очковыхъ стеколъ, ქიმ. 215, ღრმა სინი, блюдо жестяное, სინის ქვა, ე. ი. ქვა სისხლის შემწყვეტი, камень уничтожающій кровотеченіе; ლათ. lapis sangvinalis; ბუნ. ლ.

სინიბი, ს. ცხენი ფეხმაგარი და გამძლე, крѣпкая на ноги лошадь, битюкъ, ზაქარ. 6—3.

სინისქვა, ს. ляписъ.

სინკლიტი (ბერძნ.), ს. მაღალი სამსჯავრო, სენატი, сенатъ.

სინკლიტიკოსი, ს. წევრი მაღლისა სამსჯავროისა, სენატორი, сенаторъ.

სინოდი (ბერძნ.), ს. სასულიერო უმაღლესი სამსჯავრო, синодъ.

სინონიმია (ბერძნ.), ს. თანა-მოსახელე; სიტყვები ერთისა და იგივე მნიშვნელობისა; синонимъ.

სინორი (ბერძნ.), ს. მიჯნა, სამზღვარი, рубежъ, межа, граница, გუჯ. 33.

სინოტიე, ს. ნოტიო, сырость, влажность.

სინოყიერე, ს. ნოყიერობა მიწისა, тучность, плодовитость земли, -სხეულისა, сокъ.

სინოხი, ს. ხუნდი ხელისა ან ფეხისა, სახივი, колодка надѣваемая на шею или на ногу преступнику; იერემ. 29—26.

სინსილა, ს. ახალი გამოჩეკილი მართვე მფრინველთა ან მძრომთა, птенецъ; детенышъ, -გველისა, детенышъ змѣиный.

სინსილი, ს. დორბლი, ლოშქრი, пѣна, слюна, დედა ენა. 126, 60, -მოსდის, текутъ слюны.

სინტაქსი (ბერძნ.), ს. ლექსთ თხზულება, синтаксисъ.

სინჯაფი (თათრ.), ს. სიბირული თრითინა, бѣлка.

სინჯება (ვა), ზ. მ. დავანახვებ, ვაჩვენებ; ვაშინჯებ, показывать.

სინჯვა, სს. разсматриваніе; разбираніе, изслѣдованіе; (ვსინჯავ, -ჯე), ზ. მ. განვიხილავ, გავსჩხრეკ, გავშინჯავ, разсматривать, разглядывать; разбирать; изслѣдовать; მსინჯავ, ты разсматриваешь меня, (ვისინჯები, -ჯე), ზ. ვ. განვიხილები, разсматриваться, быть разбираему.

სინჯი (სპარს.), ს. წუნი, ნაკლებობა, порокъ, недостатокъ, რუსუდ. 389, 447; სამ. სომხ. 335.

სიო, ს. მცირე ნიავი ნაწვიმარზედ ან მდინარის პირს, ნოტიო; прохлада, свѣжесть; сырость; სიო არ ეცეს, чтобы сырой воздухъ не хватилъ, ქიმ. 115.

სიობლე, ს. ობლობა, сиротство.

სიონჯა, ს. მცენ. ჩორაქოთი, чернуха, мацокъ, гунба, ნ ჩ. ლ. бобовина, мышки, ერის. ლ.

სიორძილე, ს. მცენარება, растительность.

სიოჩნე ცხენისა, заминка у лошади.

სიპატარავე, ს. პატარაობა, малость.

სიპატიოსნე, ს. პატიოსნება, честность.

სიპი, **სიპი ქვა** (სომხ.), ს. რგვალი, და პატარა მაგარი ქვა, булыжникъ, **სიპიანი**, ზედ. булыжный, ს. ნ. ზუმილი; სიპილწე, ნ. სიბილწე.

სიპინი (სპარს.), ს. каракатица (моллюксъ), слизь морской.

სიპოხე, ს. სიმსუქნე, тукъ, тучность, жирность, დაბად. 27—27; ისაი. 17—7; რომ. 11—19; ფსალ. 35—8; 62—5; 64—11; 80—16.

სიპრტყე, ნ. სიბრტყე.

სიჟანგე, ს. ржавость.

სიჟანტე, ს. сырость, влажность.

სირა, ს. სამის თითის სიფართედ წნული სებინი, რომელიც არშიად გარშემოეკვრება სფირილთა და მისთანათა, кромка у корзинки, и т. п.

სირა (არაბ.), ს. მწკრივი, სიმწკრივე, სწორედ გაწეული რიგი. ვეფხ. 878, შავთ. 26; კავშ. 121; შთამოსირვა, შთამომავლობა; рядъ, шеренга; родъ, потомство; ქილ. 7, ან წესი, რიგი, порядокъ; კავშ. 60; სირად და მრგვლად: рядомъ и кругомъ; въ шеренгу и вокругъ, სულთა სირათა, ე. ი. სულთა დამწკრივებულთა, душъ разставленныхъ по порядку, ვეფხ. 878.

სირ-აქლემი, ს. მფრინვ. страусъ, ისაი. 34—14; 2 ხრ. 14—15.

სირაჯა, ნ. კატუჯარი.

სირაჯი (სპარს.), ს. ღვინის გამსყიდველი, виноторговецъ, **სირაჯობა**, ს. ღვინის გასყიდვა, виноторговля, **სირაჯხანა**, ს. დუქანი სადაც სასმელები იყიდება, винный погребъ, кабакъ.

სირაჩოჩა, ს. მფრინველია, названіе птицы.

სირბილე, ს. რბილობა, სილბო, мягкость.

სირბილი, სს. რბოლა, რბენა, бѣгъ, бѣганіе.

სირეგვნე, -გუნე, ს. რეგვნობა, სულელობა, глупость, ვისრ. 20, 75; ვეფხ. 759.

სირვა, ს. სქელი ერბო კვერცხი, густая яичница.

სირ-ვაშლა, ს. მცენ. ჩიტის ვაშლა, ქვაცუცხალა, ყვავის-ცუცხალა, შელის-ყურძენა; раст. mespilus pyracantha; ბუნ. ლ.; жимолость, ნ. ჩ. ლ.; чашковое дерево, ერისთ. ლ.

სირი, ს. ჩიტი, воробей, მათ. 10—29; ლუკ. 12—6; ვეფხ. 317; იერემ. 8—7; ბუნ. ლ; სხვა ადგილებში სამღვთო წერილებისა: სირაქლემი, страусъ; ლევიტ. 16—11; ისაი. 43—20; გოდებ. 4—3.

სირისკუდი, ნ. სერი, სერის-კუდი.

სირინი, სირინოზი (ბერძნ.), ს. კაცთევზი მგზავრული, сиринъ, баснословная рыба; ისაი. 13—20; 43—20; იერემ. 50—39; ვეფხ. 338; კაცია 60.

სირინოზი, ს. მფრინ?

სირიში (თათრ.), ს. ვიწრო და წვრილი ჩაფარიში ოქრომკედისა, галунъ, позументъ.

სირკაჭაჭი, ს. მფრინ. птица: lanius, ერის. ლ.

სირმა (სპარს.), ს. ოქროს თმა, ოქრომკედი; სირმა-ოქრო, ვეცხლი, ე. ი. ურიოში ოქრო, ვეცხლი; золотошвейная нитка; чистое золото, серебро.

სირმა ვაშლი, ს. ვაშლია ერთგვარი, родъ яблоковъ, ერის. ლ.

სირსვილი, ს. კირკაჟი, მოხარშული მარცვალი სამარხოთ უწვნოდ, бобы, крупа разсыпчато сваренная, ქიმ. 256. [608.

სირჩა (თათრ.), ს. რუმკა, კვანჩხი, рюмка, ქილ.

სირსველი, ს. სენი ხორცთ-მჭამელი; სრსვილი, гангрена, ракъ; ან პარტახტი, ნასიცხის მუწუკი, лишай, რუსუდ. ქ. ლ.; ივანე ბატ. ლ.

სირცხვილეული, ზედ. კდემული, пристыженный, ქილ. 197, 471; ისაი. 29—22; 1 ქართლ. 312; სირცხვილეულთა საფარველი, штаны, 2 ქართლ. 296.

სირცხვილი, ს. კდემულობა, რცხვენა, стыдъ, срамъ; სირცხვილია, стыдно, სირცხვილი არა აქვს, не имѣетъ стыда, **სირცხვილიანი**, ზედ. სირცხვილის მქონებელი, стыдливый; ვეფხ. 821; **სირცხვილობა, სირცხვობა**, სს. стыдъ, страмота, (ვესირცხვები, -ვე), ზ. თვ. ვერცხვინები, ვკდიმები, стыдиться, (მესირცხვება, -ვა), ზ. მიჩ. მერცხვინება, მეკდიმება, стыдно мнѣ, (ვჴსირცხვილობ, ვჴსირცხვლობ), ზ. უ. стыдиться.

სისავსე, ს. სავსება, полнота, ეზეკ. 16—49; ვისრ. 137, 151, 194; -პირის სახისა, полнота лица.

სისანი, ს. ფრიად მცირე სირი, воробышекъ, ნ. ჩ. ლ.

სისასტიკე, ს. სასტიკობა, жесткость.

სისაღე, ს. სიმთელე, здоровье, крѣпость.

სისაწყლე, ს. საწყლობა, бѣдность, нищета, ანდრ. 35; ქილ. 452.

სისველე, ს. სველობა, мокрота.

სისვი, ზედ თეთრშავად არეული ბალანი, сѣрый о шкурѣ или мѣхѣ, -ცხენი, сѣрая лошадь, ალექ. 166.

სისიკონი, ს. ფანჩატური, сѣнь, шатеръ, наметъ, ნ. ტალავარი ნ. ჩ. ლ.

სისინი (სისინებს), ზ. სივილი, ხმიანობა გველთა და ბატთა; шипѣніе; шипѣть.

სისირი, ს. ცერცვი, горохъ, ლათინ. cicer; სამზ. 96, მუხუდო მოხარშული მთლად ამოლებული და მჭახარი ხახვითურთ.

სისოველე, ნ. სისველე.

სისპეტაკე, ს. სითეთრე, бѣлизна, ლევიტ. 13—13.

სისრა, ს. სროლა ისრისა; განგმირა, განწონა ისრით, бросать, или поражать стрѣлою; 1 ქართლ. 69.

სისრულე, ს. სრულობა, полнота, совершенство; ებრ. 6—1; ვისრ. 7; 1 ქართლ. 418.

სისტემა (ბერძნ.), ს წესი, განკარგულება, დაწყობილება, შედგმულობა, система; ლოღ. § 204; მარგ. 1—34; 2—112; წათ ცხოვრ. 353, **სისტემატიკური**, ზედ. წესიერებით, систематическій, ლოღ. 14.

სისუბუქე, ს. სუბუქობა, легкость, მარგ. 1—124.

სისულელე, ს. სულელობა, глупость, ჩონგ. 20.

სისუსტე, ს. სუსტობა, слабость.

სისუფთავე, ს. სუფთაობა, წმინდობა, чистота, მარგ. 1—123; ქილ. 648.

სისქე, სიზრქე, ს. სიგანე ან სიგრძე. толщина, толстота, густота; 2 ქართლ. 147.

სისწორ, ნ. სისწორე.

სისწორე, ს. სწორობა, არ მრუდობა, სიმართლე; თანასწორობა, პატიოსნება, პირიანობა, прямота; равенство; правильность; вѣрность, честность; ქილ. 59, 470; **სისწორ, -რით**, ზზ. по прямому направленію, прямо; ქილ. 56; დასტ. 45.

სისწრაფე, ს. სიჩქარე, скорость; поспѣшность; რუსუდ. 195. 428.

სისხა, სისხამი, ს. შემწველი სიცივე, жестокій морозъ.

სისხა, ს. სისხლზედ ყვანა, кровяной поносъ, ბუნ. ლ.

სისხი, ს. ხუსტური, სიანჩხლე, капризъ, злоба; **სისხიანი**, ზედ. ხუსტურიანი, უხიაკი, капризный, სისხის ბალახი, მცენ. завязный корень.

სისხლი, ს. ცხოველთა სხეულთა შინა ნოტიო მხურვალის თვისებისა, ფერით წითელი, რომელიც გულიდამ განეფინების ძარღვთა შორის, და მისცემს ყოველსა ასოთა ცხოველთასა სითბოს; ფსალმ. 49—13; 78—3, 11; ბრალი კაცის კლვისა; მათ. 27—4; ლუკ. 11—50; საქმ. 18—6; кровь; убійство; სისხლის გამოშვება, пустить кровь; სისხლის ძიება, месть за кровь, за убійство, სისხლის მჭმელი, кровожадный, ქილ. 182; სისხლის ნაკადი, потокъ крови, სისხლის ჭარბობა, полнокровіе, მლაშე სისხლი, испорченная кровь, ჩემი სისხლი ჩემს ქედსა, самъ буду повиненъ въ своей крови, ვეფხ. 855; **სისხლოვანი, სისხლიანი**, ზედ. სისხლით შესვრილი, окровавленный, кровяной, кровавый, ვისრ. 152,

დარეჯ. 9; სისხლის აღრევა, ს. кровосмѣшеніе, სისხლის დათხევა, проливать кровь, სისხლის დენა, кровотеченіе.

სისხო, ს. სისქე, толщина, ქილ. 466.

სიტიტვლე, ს. ტიტვლობა, голизна.

სიტკბო, **სიტკბილე**, გემოტკბილისა; ალერსი; сладость; ласки, -ვუჩვენებ, ласкать, ქილ. 517.

სიტკბოება, ს. სიტკბილე; სახიერება; სიალერსე, თავაზიანობა; сладость; доброта; ласкательство; ფსალ. 13 - 1, 3; 24—7; 36—3; სიტკბოება გულისა, доброта души, ვეფხ. განმ. თ. 3; ესევდ უფალსა და ჰყავ სიტკბოება, уповай на Господа и дѣлай добро, ფსალ. 36 — 3; მომიხსენე მე სიტკბოებისათვის შენისა, უფალო, вспомни меня, ради благости твоей, ფსალ. 24—7.

სიტრელე, ს. ალერსი, ალერსობა, ласки, ქილ. 414.

სიტფო, **სიტფოება**, ს. სითბო, теплота, ვისრ. 70.

სიტურფე, ს. მშვენიერება, სილამაზე, красота, прелесть, ვეფხ. 8, 1056; ყარამ. 262.

სიტყვა, ს. თვითოეული ლექსი; ლაპარაკი, საუბარი; პირი, პირობა, შეპირება, პირობის შეკვრა; слово; бесѣда, разговоръ; условіе, уговоръ; მარტივი სიტყვა, простое слово, სიტყვის გატანა, устоять въ словѣ; სიტყვითი სიტყვითად, слово въ слово; უქმი ან მცდარი სიტყვა, праздное слово, ვეფხ. 1100; სიტყვა ღვთისა, Слово Божіе, ამაზედ რაღა სიტყვა გაქვს, что же ты на это можешь сказать, თქვენთან სიტყვა მაქვს, я хочу сказать вамъ слово, სამ. ხომხ. 307; სიტყვისგება (ვუგებ), отвѣчать, სიტყვა მომიგო, онъ отвѣчалъ мнѣ, **სიტყვა** (ვსიტყვავ, -ვე), ზ. უ. ვამბობ, წარმოვსთქვამ სიტყვას, говорить, сказывать, იერემ. 18—11; ლუკ. 1—22; გვისიტყვიათ, мы говорили, ქილ. 608; (ვისიტყვავ, -ვე), ზ. მიჩ. ვილაპარაკებ; გულში ვსთქვამ, говорить; помышлять, думать; ისაი. 44—19; (ვისიტყვი, -ვე), ზ. ვ. ვითქმი, быть сказану, იერემ. 11—19; ქილ. 343; **სიტყვება** (ვა), ზ. მ. ვალაპარაკებ, заставить говорить, მროვ. 158, **სიტყვავობა** (ვჰ), ზ. უ. ვსთქვამ, произносить слово, говорить, მარტ. 1—49; **სიტყვიერი**, ზედ. პირ-მეტყველი, მაგალ. კაცი; словесный; одаренный словомъ; 1 ქართლ. 314; ალექსიძ. 162, 216; **სიტყვიერება; -რობა**, ს. ნიჭი ლაპარაკისა; ძალი სიტყვიერებისა; სიტყვიერი სწავლა; ენამჭევრობა, даръ слова, способность говорить; словесность; ზოგჯ. краснорѣчіе, მარტ. 1—10; სიტყვის შემნახავი, хранящее молчаніе.

სიუცხოვე, ს. სიკეთე, უცხოობა, სიკარგე, სიმშვენიერე, უკეთესობა, доброта, изящность, превосходство; ვისრ. 20; ტიმ. 25, 51; ქილ. 585.

სიუხვე, ს. უხვობა, щедрость, тароватость; ვეფხ. 49, 50; ქილ. 308.

საფარდე, ს. მოფარულობა, დამალულობა, скрытность; ქილ. 37.

სიფართე, -თოე, -თოვე, ს. სივრცე, სიგანე, пространство, широта; ქილ. 46, 664; რუსუდ. 415.

სიფაქიზე, ს. სიწმინდავე, чистота.

სიფთხილე, ს. ფრთხილობა, осторожность; бережливость; სიფთხილეს თავია არა ჰსტკივა, у осторожности не болитъ голова.

სიფილი, ნ. სეფილი.

სიფინთე, ს. სიღნიოშე, სიცუდე, мерзость.

სიფიცხე, **სიფიცხლე**, ს. ფიცხობა, სიმძაფრე, სისასტიკე, жестокость; вспыльчивость, горячность; ярость, лютость; ვეფხ. 610; რუსუდ. 425; -ცხენისა, горячность лошади, რუსუდ. 447; -ომისა, жестокость битвы.

სიფიცხე, ს. სიმსწრაფლე, проворство; ვეფხ. 643.

სიფელი, ს. მოგრძე ტაბაკი, продолговатый подносъ, საბ. ლ.

სიფონა ქარი, **სიფონი**, ს. წყლის სვეტი ზღვაში, сифонъ, ანდრ. 112; საბ. ლ.

სიფრთხილე, ნ. სიფთხილე. [103.

სიფრთხო, ს. სიმალე, სიჩაუქე. проворство, 1 ქართ.

სიფრიფანა, ზედ. ან ს. ფრიადი თხელი ნივთი, ვითარცა ქანდა, ქაღალდი; ეპიფანია, ზედსაჩინო, ზედა პირი, განფენილება თვინიერ სიღრმისა; рѣдкій, тонкій; прозразный; пространство; поверхность; горизонтъ, -ქაღალდი, тонкая бумага.

სიფუდულე, ნ. ფუდულობა, ქმნულ. წ. 3.

სიქა (არაბ.), ს. ფულისა ან ოქრო ვერცხლის ბეჭედი, чеканъ, штемпель: ვეფხ. 1544; დასტ. 39.

სიქადული, ს. საქმე საქებელი, ღირსი ქებისა, гордость, слава; იაკობ. 4—16.

სიქალე, ს. ქალობა, женственность, ვისრ.

სიქალწულე, ს. ქალწულობა, дѣвственность, дѣвство.

სიქაქუნი, ს. სიქის დამკრელი, кто чеканитъ или кладетъ чеканъ па деньги, დასტ. 40.

სიქაჩლე, ს. სიმტერე, ქაჩლობა, плѣшивость, плѣшь.

სიქერავე, ს. ქერაობა, рыжеватость.

სიქველე, ს. სიკეთე, ქველობა; ვაჟკაცობა, გვარიანი კაცობა, доблесть, доброе дѣло; мужество, храбрость; ვეფხ. 610.

სიქვრივე, ს. ქვრივობა, вдовство.

სიქილონჯას ფხალი, ს. зелень? ბაქრ. 179.

სიქლინჯი, ს. გურულად; ось, ბაქრ. 176.

სიქიშპე, ს. ქიშპობა, თავხედობა, ჯიქობა, კერპობა, упрямство, ან მტერობა, вражда.

სიქსუვე, ს. ვისრ 28, одичалость.

სიქუშე, ს. ქუშობა, სიკუშტე, პირ-ქუშობა, угрюмость.

სიღამე, ს. ღამე ან ღამის სიბნელე, ночь; ночная темнота, დარეჯ. 111; რუსუდ. 319, 2 ქართლ. 489.

სიღარიბე, ს. ღარიბობა, სიგლახაკე, бѣдность, нищета.

სიღნიოშე, ს. სიფითნე, мерзость, ქილ.

სიღოდა, ს. აურზაურობა სიმთვრალეში, безчинство, გალატ. 5—21; 1 ქართლ. 341.

სიღონივრე, ს. ღონიერობა, мощность.

სიღრმე, ს. თვისება ღრმისა, სივრცე ზეიდამ ქვენამდი, глубина, -ზღვისა, глубина морская, 1 ქართლ. 320.

სიღრუვე, ს. ოღროჩოღრო, უსწორობა ადგილისა, впадина, неровность мѣста, საბ. ლ. ნ. ძრვა.

სიყვარული, ს. ტრფობა, შემსჭვალულება, შესაკუთრება, სულით მიდრეკილებაა, любовь, 1 კორ. 13—1; ეფეს. 2—4; ვისრ. 18; 19; **-ლიანი**, ზედ. სიყვარულის მქონებელი, любящій, ერისთ. II, 97; -ლიანობა, ს. любовь.

სიყვითლე, ს. ყვითლობა, желтизна, блѣдность, ან სიყვითლის სენი, бѣль, ბაგრ. ბატ. 141.

სიყმაწვილე, ს. ყმაწვილობა, юность, молодость; ვეფხ. 62.

სიყმე, **სიყრმე**, ს. სიყმაწვილე; ვაჟკაცობა; юность, молодость; мужество; მარკ. 9—21; ვეფხ. 8; ვისრ. 25.

სიყმილი, ს. შიმშილი, голодъ.

სიყრუვე, ს. დაყრუვებულება, глухота.

სიშავე, ს. შავი ფერი, чернота, ვისრ.

სიშვენე, **სიშვენიერე**, ს. მშვენიერობა, красота.

სიში, ს. შიში, страхъ, ნ. შიში.

სიშიშვლე, ს. შიშლობა, нагота, ლევიტ. 13—41; ანდრ. 11.

სიშმაგე, ს. შმაგობა, безуміе, бѣшенство.

სიშმორე, ს. შმორის-სუნი, затхлость.

საშორე, ს. განშორებულება, дальность; разстояніе, ვეფხ. 1075.

სიშურე, ს. შურობა, завпсть, რუსუდ. 200.

სიშურე, ს. სიჩქარე, поспѣшность.

სიშუქე, ს. лучезарность, ჩახრ. 90.

სიჩალხე, **სიჩარხე**, ს. გაჩარხულობა, მომართულობა, настроеніе инструмента, ვეფხ. 1591.

სიჩაუქე, ს. სიცქვიტე, სიმარდე, старость, проворство, живость; мужество; ვეფხ. 400, 498; ქილ. 244.

სიჩვილე, **სიჩჩვილე**, ს. სირბილე, რბილობა; სიყრმე: мягкость; младенчество; რუსუდ. 934.

სიჩუმე, ს. ჩუმობა, молчаніе.

სიჩქარე, ს. ჩქარობა, დაშურება, поспѣшность, торопливость, **-რით**, ზზ. поспѣшностью.

სიჩქურე, ს. ოცნება, ფიქრი, მოლანდება, ზმანება; მზაკვრება, ხელოვნება: მეძიებლობა, სურვილი ცნობად რისამე; мечта· коварство; любопытство; მარტ. 1—336; რუის. 3, და უჩნდეს სიტყვანი მისნი, ვითარცა სიჩქურისანი მათ წინაშე, они почли слова ихъ за мечтаніе, ლუკ. 21—11.

სიჩჩო, **სიჩჩოება**, ს. სიყრმე, ნინველობა, младенчество, 1 ქართ. 154; რუსუდ. 912.

სიჩხიე, ს. თვალად სახიჩრობა, დუხჭირობა, уродство; საბ. ლ. კატ. 19.

სიჩხინტე, ს. მცირედი სიმსუქნე წვენისა, жижа, жижица, -თვალში, бѣльмо.

სიცალიერე, ს. пустота.

სიცანცარე, ს. ცანცალი, უსაქმოდ სიარული, бродяжничество, ქილ. 424.

სიცბილი, ს. ცბოლა, ცთომა; ან სისულელე, სიგიჟე; მცბიერობა; неистовство, бѣшенство, сумашествіе; лукавство; საქმ. 26—24.

სიცელქე, ს. ცელქობა, рѣзвость, шалость.

სიცივე, ს. ცივი ტაროსი, холодъ.

სიცილი, ს. კისკასი, ხარხარი, თქართქარი, смѣхъ, ნ. ცინა, ცინვა, სახენი ამისნი: **ღიმილი**, სიმშვიდით და უხმოდ სიცილი მხოლოდ ბაგეთა ზედა გამოჩენილი; **კასკასი**, **კაშკაში**, მაღალი, წვრილი მოხდომილი სიცილი; **თქართქარი**, სიცილი მრავალთა; **ღინცილი**, ცუდი სიცილი და უწესო მასხარაობითა; ხილოდა, იგივე; **ღრჭენა**, კბილების გამოჩენით უშვერად სიცილი; **ფრუსტუნი**, ვის არ ენებოს სიცილის გამოჩენა, ჩაიცინოს და დადუმოს; იობ. 8—21.

სიცონილი, ს. ცონვა, მცონარება, სიზარმაცე, лѣность, ფილიპ. 3—1.

სიცოტავე, ს. ცოტაობა, малость, 2 ქართლ. 522; малочисленность.

სიცოფე, ს. სიშმაგე; სისულელე, უგუნურება; бѣшенство; безуміе; гнѣвъ, ярость; 1 კორ. 1—18.

სიცოცხლე, ს. სულის დგმა, ცხოველობა, жизнь; здоровье; რუსუდ. 806; სიცოცხლის მოკლება, сократить, лишить жизни, სიცოცხლე მისი ძაფზედ ჰკიდია, жизнь его виситъ на ниточкѣ; ნაძრახი სიცოცხლე, позорная жизнь, შენმა სიცოცხლემ, клянусь вашей жизнію, ჩემს სიცოცხლეში, въ жизнь свою.

სიცრუვე, ს. ცრუობა, ტყუვილი, ложь, неправда; ფსალ. 4—2; 5—6; 7—13.

სიცუდე, ს. ავობა, სიავე, ვითარება ცუდისა, дурнота, безобразіе; ვეფხ. 118, -პირის სახისა, безобразіе лица, -გზისა, дурнота дороги.

სიცუდკაცობა, ს. подлость, ივერია № 34—6.

სიცქაფე, ს. სიმარდე, სიცქვიტე, проворство.

სიცქვიტე ს. სიცქაფე, სისწრაფე, проворство.

სიცხადე, ს. განცხადებულება, явность, видимость.

სიცხარე, ს. თვისება ცხარისა; სიმძაფრე; სიმაგრე (სასმელისა); вспыльчивость; жестокость; крѣпость напитка; -ძმრისა, острота уксуса.

სიცხე, ს. ცხელი ტაროსი, ხვარშაკი მზისა; ანთება, გახურება სისხლისა სნეულებისაგან; жаръ, зной; жаръ, горячка; ლუკ. 4—38; ისაი. 4—6; მატ. 20—12; ვეფხ. 1341; **სიცხიანი**, ზედ. სიცხის მქონებელი; жаркій; имѣющій жаръ; **-ხოვანება**, ს. სიცხე მზისა, зной, жаръ, ქილ. 305.

სიცხოველე, ს. სიცოცხლე, ცხოველობა, жизнь.

სიცხოვლე, ს. სითბო, მწველობა სიცხისა; სინათლე მთებარეთა ნივთთა; სიცხადე, მცხინვარება, საჩინოება წერილთა ან ხატთა; მდაბ. სასწაულთ მომქმედი ხატი ან სალოცავი; жаръ, теплота; свѣтъ; живость, ясность; чудотворный образъ.

სიძე, ს. ქმარი ვისისამე ნათესავის ქალისა; სასიძო, დანიშნული სიძედ; ფსალ. 18—5; მატ. 9—15; 25—1, 2, зять; женихъ, обрученный; სიძე და სძალი, зять и невѣстка, ვისრ. 10; **სიძესძლობა**, ს. სიძე და რძლად ყოფნა, быть зятемъ и невѣсткою, ვეფხ. 532; сговоръ, რ. ქ. ლ. **სიძება** (ვისიძებ, -ძე), ზ. მ. გავიხდი სიძედ, взять кого въ зятья, **სიძეობა**, **სიძობა**, ს. სიძედ ყოფნა, быть зятемъ, ვისრ. 3, 11; (ვესიძები, -ძე), ზ. თვ. стать зятемъ, 1 ქართლ. 302; 2 ქართლ. 36; მესიძა, онъ сталъ моимъ зятемъ.

სიძვა, **სიძუა**, ს. მეძავობა, ბოზობა უშეუღლოთაგან; გარნა შეუღვლილთა თვის იქმის მრუშობა; прелюбодѣяніе, блудъ; მატ. 15—19; გალატ. 5—19; საქმ. 15—20; (ვსიძავ, -ძე, ვისიძავ, -ძე, საღმრთო წერილში: ვჰსიძევდ; იეზეკ. 23—19), ზ. უ. ვჰმეძავობ, ვჰბოზობ, прелюбодѣйствовать,

დაბად. 38—24; გამოსლ. 34—16; იეზეკ 16—33; 1 ქართლ. 124, ნ. მრუშობა.
სიძველე, ს. დაძველებულება, ветхость, старость; древность, старина, давность.
სიძვირე, ს. ძვირობა; სიძუნწე, дороговизна; скупость; ქილ. 93.
სიძლიერე, ს. ძლიერება, мощность, сила.
სიძნელე, ს. трудность.
სიძულე, სიძულილი, ს. მძულვარება, ненависть; ფსალ. 24—13; 108—5; 138—21.
სიძუნცე, ს. უთაურობა, არა გულმოდგინება, безпечнотть, ვეფხ. 1103.
სიძუნცე, სიძუნწე, ს. სიძვირე, ხელ მოჭირებულება, სიწუწკე. скупость, ვეფხ. 544, 61.
სიწვრილე, ნ. სიწულილე.
სიწითლე, ს. წითელი ფერი, краснота.
სიწლო, ს. სიწვრილე, мелкость; ვისრ. 49; -პირის სახისა, мелкія черты лица, მარც. 2—160.
სიწმინდე, ს. სისუფთავე; ბიწიერებისაგან თავის უფლება; სიწვლილე; чистота; святость; тонина; ფსალ. 29—4; 92—6; 95—6; 17—24; მაც. 7—6; ვისრ. 46; 1 ქართლ. 273.
სიწრფო, -ფოება, -ფელე, ს. წრფელობა, სიმარტივე, ალალ-მართლობა, простота, простодушіе; правота, праведность; სიბრ. სოლ. 1—1; იერემ. 34—15, ფსალ. 9—8; 10—7; 36—37.
სიწულილე, სიწვრილე, ს. სიწმინდე, тонина, ვისრ. 24.
სიწყალული, ს. სიბრალული, жалость.
სიწყლოცვე, ს. სისწორე, гладкость.
სიწყნარე, ს. სიმშვიდე. აუჩქარებლობა, кротость; тихость; ვეფხ. 214, 1173, 1339; ვისრ 79.
სიჭაბუკე, ს. ყმაწვილობა; სიმამაცე. ვაჟკაცობა; юность; храбрость; დაბად. 48—15.
სიჭანგე, ს. დამმარებულება, прокислость.
სიჭარბე, ს. ჭარბობა, დამალვა ნამეცნავობისაგან, перевѣсъ, მარც. 2—204.
სიჭარტალე, ს. ყბედობა, болтовня.
სიჭლექე, ს. ჭლექობა, чахотка, ბუნ. ლ.
სიჭრელე, ს. ჭრელობა, пестрота.
სიჭუჭყე, ს. грязь.
სიხარბე, ს. ხარბობა, жадность, ненасытность, ვეფხ. 119.
სიხარკე, ს. გაჭირება, სიძნელე трудность, ვეფხ. 1406; (ვახტ. მ. დაბეჭდ.).
სიხარული, ს. თავის-უფლება ჭმუნვისაგან, радость; მოსეს ხამ. 7; 5—22.
სიხაფე, ს. ხმა-მაღლობა, громогласность, ვეფხ. 1591.
სიხაშმე, ს. წუნი, ნაკლებობა, ხაშმიანობა, порокъ, недостатокъ; нездоровость мѣстности, 2 სჯული 15—21.
სიხელე, ს. ხელობა, глупость.
სიხელოვნე, ს. ხელოვნება, искуство, ანდრ. 149.
სიხენეშე, ს. სიბოროტე, злоба, სიბრძ. სოლომ. 4—12.
სიხვეხცე, ს. სილალე, კადნიერება, наглость, იეიდით. 16—12.
სიხვიშრე, ს. ხვიშრობა, мелина, мелкота; ქიმ. 112, 113.
სიხმე, სიხმელე, ს. სიმშრალე, сухость, ანდრ. 115; მარც. 2—191.
სიხჳრელე, ს. ხჳრელი, разсѣлина, იერემ. 13—4.
სიხუშცე, ს. სიკუშცე, სილალე, სისხი, ხუსცური, ხუშცობა, თავპირის ჩამოშვება, угрюмость.
სიხშირე, ს. ხშირობა, სიხშირე ცევრთა ან სისქელე ნისლთა და ღრუბელთა; густота, 2 მეფ. 18—9; მარც. 1—97; -ცყისა, густота лѣса, -თმისა, густота волосъ.
სიხშო, -შოება, ს. духота, მაგალ. ცევრისა, густота лѣса, ვაშლი 7; -ბნელისა ვაშლი 20, темнота.
სიჯაბნე, ს. მოშიშარობა, трусость, робкость.
სიჯავრე, ს. злость.
სიჯანჯლე, ს. мѣшкотность.
სიჯერკვლე, ს. გამხდარობა, исхудалость, იერემ. 29—17.
სიჯვა (ვუსიჯავ საქმეს ბოლოს), ზ. უ. სიფრთხილით მოვიქცევი, принять предосторожность, ქილ. 254.
სიჯიმი, ს. ხეზი, бичевка, საბ. ლ.
სკა, ს. წნული საბუდარი ფუთკართა, გარნა ძელთაგან გამოთხრილსა ეწოდება როგო და ხანადიროს მადე; улей.
სკალაცი, ნ. სკლაცე.
სკამი (ლათინ.), ს. ხისაგან შექმნილი საჯდომი ფეხებიანი, скамейка, стулъ; ვეფხ. 103; 502; 689; 1 ქართლ. 443.
სკამლოგინი, ს. нары устланныя коврами.
სკანთარი, ს. ჭია ერთგვარი, ბუნ. ლ.
სკანური, ს. ყურძენია ერთგვარი.
სკანჯამანი, ს. მომჟავო ვაჟინი, кисловатый сиропъ, პ. ფ. ლ.
სკარა (ბერძნ.), ს. ფეხედი რკინა დაფანჯრული მწვადთ შესაწვავად, жаровня.
სკარამანგი, ს. ოქრო-მკედით და ჩიგინით ნაკერი რამ, шитье канителью въ строчку; წათა ცხოვ. 409.
სკაროზი, ს. თევზია, зеленобрюшка (рыба), scare.
სკეოფილაკი (ბერძნ.), ს მოლარე მონასტრისა, ризничій.
სკვერის ყუჯი, ს. მცენ. Каприфолій, ერის. ლ.
სკვინჩა, ს. მფრინვ. песчанка (птица), ბუნ. ლ.; зяблик, ერის. ლ.
სკივართა გულისა, ს. ქილ. 321?
სკვიჯა, ს. ყურძენია ერთგვარი.
სკვნა, ნახე სკჳნა.
სკივრი, ს. ზანდუკი, ზარდახშა, сундукъ.
სკინცლი, ს. მფრინველთ განავალი, სკორე, калъ, гной птицъ, **სკინცლიანი**, ზედ. о птицѣ: гнойный.
სკიპტრა (ბერძნ.), ს. ფაენი, ხამეფო ჯოხი, скипетръ, ვეფხ. 45, 1550; ბარუქ. 6—13.
სკიფი, ს. კბილების საჩიჩქნელი, საჩხირე, ცანცრაბეჩი, зубочистка.
სკიჯი, სკიჭი, საკიჭი, ს. გამხმარი ყურძენი, изюмъ, რიცხ. 6—3.
სკლაცი, სკალაცი, ს. მაუდი, сукно, რუსუდ. 350.
სკნიზი, ს. კალათა, корзина, ნ. შარაგული.
სკონდიო, ს. მჭადა ქვა, пемза.

სკჳმა (ვასკვამ, -ვი), ზ. მ. ვჰკრავ, ударить, თავს მასკჳა, ქილ. 684, ударить меня въ голову.
სკოლოფარია, ს. მცენ. ужовникъ.
სკორბუტი, ს. სურავანდის სენი, цинга.
სკორე, ს. განავალი ცხოველთა, ნეხვი, пометъ, калъ, -ცხენისა, лошадиный калъ, ფსალ. 82—10; 109—7; ისაი. 36—12; იერემ. 25—33.
სკული, **სკნული**, ზედ. გამოსკვნილი, ნასკვი, завязанный въ узелъ; узелъ.
სკჳნა (ვასკვნი, -სკვენ), ზ. მ. გარდავსწყვეტ, გა- დავსჭრი, დავასკვნი, рѣшить, определить; -მიწასა, ударить объ земь, (ვუსკვნი), -გვირგვინისა вѣнчать, (ვისკნი გვირგვინსა), вѣнчаться, კომბალი თავში მასკჳნა, онъ ударилъ меня по головѣ дубиной, ქილ. 685; გულში მისკვიდნენ ударяли меня въ грудь; (ვსკვნი, ვსკვენ), ზ. მ. გამოვსკვნი ნასკვს, завязать въ узелъ; **სკული**, სკნული, ნ. თავის ადგილს.
სკუნელი, მცენ. боярышникъ (раст.), ერის. ლ.
სკუპვა (ვჰსკუპავ), ზ. უ. ვხტი, прыгать, ჩონგ. 119; **სკუპება** (ვასკუპებ ცხენსა), ზ. უ. ცხენს ვაჭენებ, ристать на лошади, ჩონგ. 132.
სკუფა, ს. პაცარა თავსახურავი ქუდ ქვეში, скуфья, მროვ. 74.
სლაპი, ს. ხლაპი, глотокъ.
სლოკა, **სლოკინი**, ს. გულზედ დაძმარვის მოდ- გომა სასულეში და იძულებით ხმისა ამოღება, иканіе, икота; **სლოკინება** (ვასლოკინებ, მასლოკინებს), ზ. უ. икать, икаться.
სლჳა, **სლვა ან სვლა**, **სჳლა** (უფრო კანონიე- რია); სს. სიარული, хожденіе, ходьба, -ნავითა, плаваніе, -საჟამოთა, ходъ часовъ, (ვალ, ხვალ, ვალს; ვალთ, ხვალთ, ვლენ, -ნან ან ვლიან; ნ. უ. ვიდოდი, ხვიდოდი, ვიდოდა ან ვლიოდი, ხრ. ვედ, ხვედ, ვიდა, ვედით, ხვედით, ვიდნენ; ნ. უუ. მივლია; სათუო სქ. ალწმყო: ვიდოდე; ხრ. მევლო; უსრ. მევლოს; მყ ვიდე, ხვიდე, ვიდეს; ვიდეთ, ხვიდეთ, ვიდნენ, ვიდენ; ბძან. ვედ, ვედით; ხვედ, ხვედით; ნუ ხვალ, არ ხვიდე: მიმღ. მვლელი, ვლილი, ნავალი, სავალი), ზ. უ. უკანონო, ვმოძრაობ, ვლივარ, ходить, ამ ზმნისაგან ჰსწარმოებენ ზმნანი: ვლა (ვვლი, ვვილე), არება (ვიარებ, -რე), ნახე თავთავის ადგილებს; ვუვალ, ვუვედ, ზ. უ. გარშემო დავლი- ვარ, ходить кругомъ, (მიდიოდა, გიდიოდა, უდიო- და), ზ. მიჩ. გარს მივლიდა; ходилъ кругомъ меня, ხმა ჩემი არ უდიოდათ ე. ი. ჩემი ხმა არად მიაჩნდათ, голосъ мой считали ни за что, не слушали; ვეფხ. 597; მივა, გივა უვა ან უა, ე. ი. მომიდის, приходитъ ко мнѣ; ან მყავს, имѣю, ნახე სვა; სუნი არუა, неиздаетъ запаха, ქილ. 479.
სლუკ-სლუკი, სს. ამოხვინჩავა, გულის ამოსკვნა, ქვითქვითი, всхлипываніе, ვეფხ. 247; განმ. თ.
სმა ან სჳმა, სს. питье, ვჰსვამ თუთუნსა, курю трубку; ბაქრ. 180, (ვსმეამ, მდაბ. ვსომ, ვჰსვამდი ან ვჰსმიდი; ვსვი; (3 პ. მრ. ასვეს ან ასვნეს, ასვენ), მისვია ან მისვამს, მესვა, მესვას; ვჰსვამდე ან ვჰსმიდე; ვსო; ბძან. სვი ან სჳ, სჳთ; მიმღ. სმული, მსმელი, ნასვამი); ზ. მ. შევსვამ, დავლევ სასმელსა, пить, утолять жажду; упиваться; ბძან. ასვი, ან, ასჳ; (ვასვამ, ვასვი), ზ. მ. დავალევინებ, дать кому пить, ისაი. 19—33; იერემ. 35—3; იოან. 4—7, 13; ვისრ. 64; (მასვამ, მასვი, ბძან. მასვი, მასჳ), ზ. მიჩ. даешь мнѣ пить, ნაღველი არ გის- ვამს, ты не испыталъ несчастія; (ვესვმი), დაჰვ- ლევი, მგ. 27, выпиваться.
სმა, **სჳმა**, სს. сажаніе, (ვჰსვამ, ვსვი), ზ. მ. დავაჯ- დინებ, დავსხამ, დავსვამ, сажать; დავსდებ, класть, полагать, რუსუდ. 282; (ვასვამ, ვასვი), ზ. მ. დავა- სობ, დავარჭობ, ვჰგმერ, вонзать, втыкать, ნახე- სობა; ვსვამ ან ვასვამ ბეჭედს, прикладывать печать; რუსუდ. 162; ვჰსვამ ასოს, ставить букву, გვერდით ვუსვამ, сажать подлѣ кого, ვუსვამ რიცხ- ვსა, ставить число, (ვისვამ, ვისვი), ზ. მიჩ. ვიდუ- ლიებ, მაგალ: ვისვამ ცოლსა, брать жену, жениться, 2 სჯული, 22—13; იერემ. 16—1; ხამ. ხომს. 29. თავზედ ვისვამ, сажать себѣ на голову; (მისვამ, მისვი), ზ. მიჩ. ты ставишь мнѣ по цѣнѣ; მის- ვამს, მისმენ, онъ сажаетъ около меня; вты- каетъ мнѣ; или онъ ставитъ мнѣ по цѣнѣ; მისმენ ენაზედ ეკალსა, вонзаютъ мнѣ иглы на языкъ; ქილ. 220; შუბი ცხენსა ზედა ესვა, лошадь была пронзена копьемъ, 1 ქართლ. 329; დანა გულს მესვა, я пронзенъ былъ ножемъ, ვეფხ. 389; (ვესმი), ზ. თვ. დავერჭობი, пронзаться, втыкаться, სმული, посаженный; поставленный.
სმა, **სჳმა** (ვუსვამ, ვუსვი ზეთსა, ხელსა), ზ. მ. წავუსვამ, წავსცხებ, ან ხელს ვახებ, ვაგლუხნებ; тереть, натирать, гладить; ხეს ხეზედ ვუსვამ, тереть дерево объ дерево, ვუსვამ ნიჩაბსა, грести веслами.
სმა, **სუმა** (მივის, მესვა) ნახე სვა, სჳა.
სმევა (ვასმევ, ვასვი), ზ. მ. დავალევინებ, поить, გამოსლ. 11—4; იერემ. 35—3; მასმევ, მასვი, ты поилъ меня.
სმევა (ვასმევ, -ვდი, -ვდე ან ვასმიოდე), ზ. მ. შევას- მენ, დავასმენ, обвинять, доносить на кого, ალბ. 120.
სმენა (ვასმენ, -მინე), ზ. მ. გავაგონებ; დავასმენ, დავაბეზღებ, заставить слышать; доносить, наговаривать на кого; клеветать; მარკ. 7—37; საქმ. 17—20; 19—3; ფსალ. 70—13; 108—20, 29; ვეფხ. 864; 90.
სმენა (არაბ.), სს. ერთი ხუთთა საგრძნობელთაგანი, слухъ; ყურთა სმენა აღარ არის, отъ шума ничего не слышно, ანც. 3—26; (ვისმენ, -მინე, უუ. მის- მენია ან მსმენია, სათ. უუ. მესმა), ზ. უ. გავიგონებ, слышать; слушаться, повиноваться, ჩემი არ ისმინა, онъ не послушалъ меня, ვისმენ წირვას, слушаю обѣдню, არ ისმინა ჩემი, онъ не послушалъ меня, (ვესმი ან ვისმი, ხრ. არა აქვს რუსუდ. 246); ზ. თვ. ვეყურები, быть слышану, (მესმის ან მესმიან, ლუკ. 16—2; მესმოდის, მესმოდა, უუ. მსმენია ან მსმოდა, 2 ქართლ. 408; ან მასმიეს, გასმიეს, ასმიეს, საქმ. 9—7; იოან. 12—34; ვისრ. 11, 94, 191; მესმინა, გალაც. 1—12; სათ. აწ. მესმოდეს, ხრ. მსმენოდა, უუ. მსმენოდეს (მდაბ. მასმოდეს, სიბრ. 9; слышать, არა ფერი მესმოდა, я ничего не слыхалъ, კარგათ უნდა გესმოდეს,

онъ долженъ хорошо понимать, (ვასმივარ, ვჴსმენივარ ვჴსმონოლი, ვჴსმოლი, ვასმოლი, რუსუდ. 228, онъ долженъ былъ слышать, მსმენი ხარ, მსმენოლა, დარეჯ. 425; я слышалъ.

ხმინება, ს. სმენა, слухъ, ისო ზირაქ. 31—28; (ვასმინებ, -ნე), გავაგონებ, заставить выслушать, იერემ. 50—2; (ვისმინებ, -ნე), ზ. მ. გავიგონებ, მოვისმენ, выслушивать, (ვესმინები, -ნე), ზ. თვ. быть слышну, სიბრ. 143.

ხნატი, ს. ნატი, ძვირფასი საფენი, замша, сафьянъ; драгоцѣнная постилка на полъ, **ხნატიანი**, ზედ. сафьянный.

ხნება, ს. გარდამდები სენი, სატკივარი, зараза, მროვ. 56; ანტ. 5—16, ვეფხ. 1539; კატ. 75; 166; **ხნებოვანი**, заразительный.

ხნევა (ვხნევ, -ვე), ზ. მ. ვსთხრი, копать, ქილ. 661.

ხნეკვა, ნ. **კუნესა.**

ხნეულება, -ლობა, ს. სენი, სატკივარი, ავადობა; болѣзнь, недугъ, 2 მეფეთ. 13—2; სამ. ვახტ. 166; ქილ. 406; (ვასნეულებ, -ლე), ზ. მ. დავასნეულებ, ავად გავხდი, повергать въ болѣзнь, (ვსნეულობ, -ლე), ზ. უ. ვავადობ, ავად ვარ, хворать, болѣть.

ხნეული, ს. უძლები, ავად-მყოფი, больной, немощный.

ხობა (ვასობ, ვასვი), ზ. მ. დავარჭობ, დავასობ, განვაწონებ, განვჴგმერ; втыкать, вонзать, ვეფხ. 7, 1011, 1081; (ვესობი, ვესვი), ზ. თვ. დავერჭობი, განვეწონები, вонзаться, втыкаться, (მესობა, მესვა), я былъ прощенъ, დანა გულს მესვა, ножъ пронзилъ мое сердце; ვეფხ. 389; (მასობ, მასვი), ზ. მიჩ. განმიწონ, пронзаешь мнѣ, მასმენ ენაზედ ეკალსა, ქილ. 220; иглами пронизываютъ мнѣ языкъ.

ხოგმანი, ს. ქვისა ან ფიცრის ნაკლების ჩასაგდები საკერებლივით, у камотесовъ и столяровъ: вставка; шпонка.

ხოდომის ნაწლევი, ს. გოხი, оолитъ.

ხოვბათ-იასაული (თათრ.), ს. ზედა მხედველი იასაული, надсмотрщикъ, რუსუდ. 630, დასტ. 69.

ხოვდა, ს. ერთიან ვაჭრობა, валовой торгъ.

ხოველი, ნ. ხველი.

ხოვდაგარი (სპარს.), ს. ვაჭარი, купецъ.

ხოთი, ს. მოხდენილი ცხვირი, красивый носъ.

ხოიბათ-ისაული, ნ. **ხოვბათ-იასაული.**

ხოინარი, ნ. **ხოლინარი.**

ხოინჯი, ხოლინჯი, ხონჯი, ს. მცენ. чернуха, раст. nigella; ისაი. 28—25, 27; პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ.

ხოკო, მცენ. грибъ, სახენი ამისნი არიან: არყი ხოკო, ხრაშუნა, ბებრის ხოკო, გველის ხოკო, კალმახი, ლებანი, მარქვალის გური, ნიყვა, მაჩალო, მგლის ხოკო; მერცხლის ხოკო, მინდვრის ხოკო; ნაფეტვარა, ნიყვა ან მარქვალის გური; ნოშო; პილპილა, რძიანა, სად-მომწყვიტე, სანელებელა, სილის ხოკო, ხოკომჭადა, ხოკო-პილპილა; ხოკოფიჩხა; ტრედა, ტყურბელა, ფიჩხა, ქამა ხოკო, ღარილონა, ყურა ხოკო, ყურძატა, შხამა ხოკო, წეროს ხოკო, წეროს წვივა, წითელ კაბა, ჭკადუა ხოკო, ხის ხოკო, ხრაშუნა, მჭადა ხოკო; ერისთ. ლ. ბუნ. ლ; **ხოკო პიმპილა**, ს. груздь; **გიჟი-ხოკო**, ядовитый грибъ.

ხოკო, ზოკო, ს. სენი ბოასილისა, почечуй, геморой.

ხოკოიანი, ზედ. грибной; гемороидальный.

ხოკო ფიჩხა, ს. ხის ხოკო, грибъ древесный.

ხოლი, ს. ხეთ ან შეშათ გასაპობი პალო; ურდული, გასაყარი დასაკეტად; клинъ; задвижка; ურმის თუ̂ლის ხოლები, спицы колесныя.

ხოლინარი (ბერძნ.), ს. წყლის გასადინარი მილი, ლულა; труба водопроводная; кранъ.

ხოლინჯი, ნ. ხოინჯი.

ხომარი, ს. საწყაო კაბიწის ნახევარი ან $1^1/_2$ გრივისა, мѣра хлѣбная около 6 пуд.

ხომი, ს. საკამარე ქვა მოხრილი, камень для свода, საბ. ლ. 1 ნეშტი 29—2; დაბეჭდილს დაბადებაში არ იპოვება ეს სიტყვა.

ხომხითარი, ს. სომეხი, армянинъ.

ხონა, ნ. ნიახური, петрушка.

ხონდული (თათრ.), ს. მფრინ. შავარდენი, кречетъ, ბიანკ. ლ; რუსუდ. 129; 336; 529, 797; ქილ. 267, 1 ქართლ. 271; გორგ. 288.

ხონჯი, ს. მცენ. ნ. **ხოინჯი**, ისაი. 28—25.

ხორგა, ს. ხეზის დასახვევველი ფიცარი, ფირფიტა, навойня, планка, катушка.

ხორგო, ს. მცენ. ჩალაშაქარა, ცოცხა, ცოცხა-ტკბილა, сахарное сорго; ერისთ. ლ.

ხორდული, ს. односемейная пшеница, дающая отмѣнно бѣлый хлѣбъ.

ხორეტა, ხრუტი (ბერძნ), ს. სადაც ზღვის ტოტი დავიწროვებით შევალს ხმელეთსა და ან შეერთდების მეორეს ზღვასა; проливъ; заливъ, рукавъ рѣки.

ხორექა, ს. ებრაულად რჩეული ვენახი, виноградникъ; ისაი. 5—2; შავთ. 87.

ხორო, ს. მხეცთა და ნადირთ ბუნაგი, იერემ. 48—28, берлога, нора, ან ორმო, მთხრებლი, яма, იერემ. 48—28; -დათვისა, берлога медвѣжья.

ხორო, ს. გუნდა თოვლისა, комъ снѣга, ბუნ. ლ. რუსულ. ქ. ლ. ნ.

ხოროიანი, ზედ. ямистый.

ხორხალება (ვა), ზ. მ. დავაგუნდავებ, ამოვჴქნი გუნდას, обвалять въ комокъ, валять тѣсто.

ხორხალი, ს. ამოქნილი გუნდა, комъ, комокъ.

ხოხანი (სპარს.), ს. მცენ. лилія, ვეფხ. 73; -ფერი, лиловый цвѣтъ.

ხოხანი, ს. მცენ. сокерки, васильки рогатые, ბუნ. ლ.

ხოტელია, ს. მცენ. ჭარხალი, წითელი ფხალი, свекла.

ხოუდა, ს. მცენ. касатикъ, спажникъ: родъ ситника, ბუნ. ლ.

ხოუსი (რუს.). ს. წვენი ხაჭმელზედ დასასხმელი, соусъ; ბაგრ. ბატ. 30.

ხოფა (თათრ.), ს. საჯდომი ტახტი, софа, диванъ, ერისთ. 100.

ხოფელი, ს. ცა და ქვეყანა და სავსება მათი; ფსალმ. 21, 1, 89—4; მატ. 24—21; ზღვა და ხმელი, ხფერა ან სიმრგულე ქვეყნისა; ფსალ. 49—12; ლუკ 2—1; კაცნი მკვიდრნი ხოფლისანი, იოან. 15—18, 19; მხარე ქვეყნისა, მატ. 2—12; მარკ.

6—4; ლუკ. 2—8; დაბა, მცირე შენობა, საქმ. 28—7; მათ. 10—11; свѣтъ, міръ, вселенная; земной шаръ; міръ, обитатели земли; страна; село, деревня; დასაბამიდგან სოფლისა, отъ начала міра; უკეთუ სოფელი გძულობს თქვენა, если міръ ненавидитъ васъ, იოან. 15—18; არამედ სხვით გზით წარვიდეს სოფლად თვისსა, инымъ путемъ отправился въ страну свою, სოფლად-სოფლად, изъ одной деревни въ другую; **სოფლელი**, ზედ. ან ს. деревенскій; деревенскій мужикъ; **სოფლური**, ზედ. деревенскій, сельскій; мірской; простонародный; **სოფლიერი**, ზედ. საერო, мірской, свѣтскій, -კანონი, ე. ი. მოქალაქობის კანონი, гражданскіе законы; ბერძნ. სამ. 3—4, **სოფლიო**, ზედ. სასოფლო, деревенскій, სამ. გ. მ. 19; ნ. მსოფლიო; **სოფლობა**, ს. სოფელში მცხოვრებნი, обитатели деревни, ალექს. 75, (ვჰსოფლობ, სრ. არა აქვს), სოფელში ვჰსცხოვრებ, жить, населять деревню.

სოფიას კენჭი, ს. სართი, ხატი ან სხვა რამ გამოხატული ფერადის კენჭებითა, мозаика, მრ. 23.

სოფირი, ნახე საპფირი, ბუნ. ლ.; ესაი. 13—12.

სოფისტანი, **სოფისტიკა** (ბერძნ.), ს. ცრუმეცნიერება, софизмъ, საბ. ლ.

სოქალი ს. საზოგადო სახელი ძვირფასთა ქვათა, драгоцѣнный камень, ვეფხ. 42, ნ. **სპეკალი**.

სოლდა, ს. მრავალ ფერი ყვავილი, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

სოლო, ს. დიდი ქათამი, цицарка.

სოჭი, ს. ელაატი, ნაძვი, ель (дерево), ტიმ. 26; сосна, ბაქრ. ეზეკ. 31—8; пихта, ერისთ. ლ.

სპა (სპარს.), ს. მხედრობა, დიდი ლაშქარი, войско, армія, სპის მყვანი, военачальникъ, დან. 3—93.

სპადა (იტალ.), ს. შპაგა, ხმალი, шпага.

სპადარი (სპარს.), სპათარი, ს. მახვილით შეჭურვილი, меченосецъ; ან მხედართ მთავარი, военачальникъ, სამ. ვახტ. შესავალი.

სპანძელი, ნ. ისპანახი; ბუნ. ლ.; საბ. ლ.

სპარაზენი, ს. მხედართ მთავარი, военачальникъ, **სპარაზენობა**, ს. მხედართ მთავრობა, военачальство, გამოსლ. 15—4; მარტ. 1—156; შავთ. 4; 4 მეფეთ. 9—24; ნ. სამდგომი, ნ. ჩ. ლ.

სპარეზობა, ნ. ასპარეზობა.

სპარსალარი (სპარს.), **სპასპეტი** (სპარს.), ს. მხედართ მთავარი, главнокомандующій, маршалъ, დან. 3—3; ვეფხ. 40; შავთ. 19.

სპეკალი, ს. ზოგადი სახელი პატიოსანთა თვალთა, общее названіе драгоцѣнныхъ камней, ვეფხ. 42; ქილ. 420.

სპემური, ს. ზურნა ნაღარა, труба музыкальная, 1 ქართლ. 306.

სპერე, **სპერელი**, ს. სარკმელი შესადგმელი რისამე, окно; нишъ, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

სპეტაკი, **სპეტი** (სომხ.), ს. თეთრი, მოთეთრო, бѣлый, დაბად. 30—35, მათ. 17—9; მარკ. 9—3; 16—5; ვეფხ. 495; ტიმ. 54; დასტ. 150, -სამოსელი; бѣлое платье, სპეტაკი ვითა თოვლი, бѣлый какъ снѣгъ; **სპეტაკობა**, **სპეტობა**, ს. სითეთრე, бѣлизна, **სპეტი**, ს. უმარილი, бѣлила для лица, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

სპილენძეული, ს. мѣдная посуда.

სპილენძი (სომხ.), ს. წითელი რვალი, красная мѣдь, სპილენძის ჟანგარო, мѣдянка, лазурикъ; ბუნ. ლ.; სპილენძის ფარაყი, фольга, мѣдный листъ, тонкій какъ бумага, -წყალი, ლურჯი წყალი თვალისა, глазная примочка, ბუნ. ლ. -ნძ-ჭური, დიდი ნაღარა, ქოსნაღარა, мѣдная музыкальная труба, რუსუდ. 584; 1 ქართლ. 278; ან დაბდაბი, барабанъ, ნ. ქოსი.

სპილო (სპარ.), ს. ნ. პილო, слонъ, სპილოს ძვალი, слоновая кость, ბუნ. ლ.

სპირტი, ს. спиртъ.

სპობა, **სპოლვა**, სს. искорененіе, (ვჰსპობ), ზ. მ. ავხოც, ამოვაგდებ, მოვსპობ; истреблять; прекращать; ზოგჯერმე: მოვჰკვეთ, отсѣчь, (ვისპობი, -პე), ზ. ვ. აღვიხოცები, ამოვიგდები, მოვისპობი; истребляться; прекращаться; отсѣкаться; კატიღ. 139; დაბოლოვება, რომელთამე სიტყვათა ისპობის, окончаніе нѣкоторыхъ словъ, отсѣкается, **სპობილი**, სპოლვილი, მიმ. истребленный.

სპონდიო, ს. ბრაგა, ზღვაში კლდე უხილავი; ან მჩატი ქვა შენობისათვის, პოვებული იმრეთში; подводный камень; рыхлый камень при добываніи мягокъ, въ кладкѣ строенія твердѣетъ; მცხეთ. გუჯ. 44.

სრა (ოსმ.), ს. სასახლე, პალატი, дворецъ, палата, 1 ქართ. 270; ვეფხ. 328.

სრა, ნ. **სრუა**; **სრაფარდა**, ნ. **სარაფარდა**; **სრაფარდაგი**, იგივე სარაფარდა, -დაგი; 1 ქართ. 250; რუსუდ. 780.

სრბა, **სრბოლა**, ს. სირბილი; ცხოვრება, ქვეყნიერობა; бѣгъ, бѣганіе; теченіе жизни; 1 ქართლ. 263; მარტ. 2—143; სრბაზედ, на бѣгу; სრბა საქმისა, теченіе, производство дѣла, დარუჯ. (ვსრბი, სრ. არა აქვს), გავიქცევი, бѣжать.

სრევა, სს. бросаніе, метаніе; (ვასრევ, -რიე), ზ. მ. ვისვრი, გავსტყორცნი, бросать, метать, стрѣлять, ვეფხ. 330, 1413; **სრეული**, **ნასრევი**, брошенный.

სრელა, ზედ. ზოლ ზოლი, სხვა და სხვა ფერი ბეწვისა, пестрый.

სრესა (ვჰსრეს, -სე), ზ. მ. ვჰსვრემ, ვხეხ, ხელით ან ფეხით გავსრეს, тереть, разминать; раздавить ногою, ვჰსრეს ერთმანერთსა, давить другъ друга, тискать; (ვისრისები, -სე), ზ. ვ. ვისჭრიმები, растираться; разминаться.

სრვა, ნახე სრჳა.

სრიალი, ს. вылетъ съ шумомъ, напр. стрѣла, пуля; скоротечное паденіе чего либо съ шумомъ, სრიალება, (ვა), ზ. მ. ვაწარმოვებ სრიალის ხმასა, производить шумъ, свистъ, напр. быстротою ѣзды, и т. п. (ვი), ზ. მიჩ. ვჰწრიალებ, წრიალით გამოვვარდები, вылетать со свистомъ.

სრილი, მიმ. გასროლილი, გატყორცილი, брошенный, ვაშლ. 49.

სრინვა (ვჰსრინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰფუთფუთებ, копошиться, ქილ. 58.

სროლა, სს. бросаніе, метаніе, стрѣляніе; (ვისვრი, ვისროლე); ზ. ვ. გავისვრი, გავსტყორცნი.

გავაგდებ, დავსცლი თოფს, ზარბაზანს; გავსაგნავ; бросать, метать; стрѣлять; ცხენი წიხლებს ისვრის, лошадь лягается, ისვრის სარაკი, фонтанъ бьетъ, ვისვრი თოვლის გუნდებსა, бросаю снѣжками, (ვევრი, ვესროლები, -ლე), ზ. თვ. ვარტყამ ვისმე თოფს, ქვას, стрѣлять, метать въ кого чемъ, (მესვრი, მესროლები, -ლე), ზ. მიჩ. გამისაგნავ თოფს და სხ. ты стрѣляешь въ меня, ვისრ. 104.

სროლება (ვისროლები), ზვნ. бросаться, кидаться.

სრზვილი, ს. კუ, სენი ხორცთ მძოვარი; гангрена, ракъ.

სრჳა, **სრვა**, ს. მომსვრელი სენი, моровая язва, зараза, ან გაწყვეტა პირუტყვთა, падежъ скота, მატ. 24—7.

სრჳა სრვა (ვჰსრავ, -ხერ); **სრა** (ვსრი, ვსარ), ზ. მ. აღვხჰოჰ, დავხოც, истреблять, искоренять, губить; ან გავსრეს ფეხით, растоптать, ვეფხ. 731; ისაი. 2—19; ფსალ. 105—30.

სრული (სანსკ.), ზედ. უნაკლულო, მთელი; სრულიადი; შესრულებული, გათავებული, цѣлый, полный; конченный, совершенный; исполненный; მატ. 5—48; 19—21; ფსალ. 138—21; სრული მთოვარე, полная луна, -ღენერალი, полный генералъ, სრული ჰასაკი, совершеннолѣтіе, სრულს გონებაზედ, въ полномъ разумѣ, სრულ ყოფა (ვჰყოფ, -ვჰყავ), совершить, исполнить, окончить, სრული კაცობა, ვისრ. 1; полная человѣчность, полное мужество; სრული ევროპა, цѣлая Европа; სრული ყოვლითა სიკეთითა, одаренный всѣми хорошими качествами; სრული ტანითა, высокій ростомъ, полный станомъ, 1 ქართლ. 33; იგი ფიცი ჩემგან სრული, данное мною слово выполнено, ვეფხ. 856; სრულად, სრულიად, სრულებით, ზედ. უნაკლულოდ, მთლად, მთლივ; არას დროს; 1 ქართლ. 313; сполна, въ полнѣ, до конца; вовсе, никогда; ფსალ. 9—6, 18, 31, 32; 73—1, 3, 10, 11, 19, **სრულება**, ს. სისრულე, დასრულებულება, полнота, совершенство, окончаніе; გამოსლ. 29—23; კავშ. 256; მარტ. 1, 122; (ვა), ზ. მ. შევასრულებ, გავათავებ; აღვასრულებ: окончить, совершить; исполнить; ჩემს ბრძანებას არ ასრულებს, онъ не исполняетъ моего приказанія, (ვისრულებ, მაგალ გულის წადილს), ზ მიჩ. აღვისრულებ, შევისრულებ, გავითავებ, ნებას, удовлетворить себя, удовольствоваться, (ვჰსრულდები, -დი), ზ. ვღ. ვთავდები, оканчиваться; исполняться, **სრულიადი**, ზედ. სრული, მთელი, полный, цѣлый; -წელიწადი, цѣлый годъ, **სრულიადობა**, ს. სისრულე, სრულობა, полнота, цѣльность; цѣлость; **სრულობა**, ს. სისრულე, полнота; совершенство; გულსრულობა, ს. довольство; ქილ. 114, 407; ვისრ. 49; **სრულობით**, ნ. სრულიად, ზევით; რუსუდ. 654; **სრულქმნა** (ვიქმ, ვჰქმენ), ზ. მ. აღვასრულებ, შევასრულებ, окончить, исполнить; ვეფხ. 152; **სრულ-წლოვანი**, ზედ. ჰასაკს მოსული, совершеннолѣтній.

სრუტვა (ვჰსრუტავ, -ტე), ზ. მ. ვსწოვ, ვსწბავ, всасывать.

სრუტი, ნ. **სორეტი**, **სსჳე**, **სსვე**, ნ. **სვე**, მეტ. 97, 98; სსჳა ნახე სვა.

სტადიონი (ბერძნ.), ს. სარბიელი ან უტევანი, რომელია 125 ნაბიჯი ან 569, ფუტი; კარამზ. ისტ. 1 ტომი განმარტ. 1, стадій, поприще или 125 шаговъ пространства.

სტავრა, ს. ფარჩა ოქრო ნაქსოვი, парча, ვეფხ. 467, 484, 680, 765; ვისრ. 17; 1 ქართლ. 308, შავთ. 49.

სტამბა, ს. წიგნთ საბეჭდავი სახლი ან იარაღ, типографія, სტამბაში გამოყვანა, отпечатать.

სტამნი (ბერძნ.), ს. პირფართო სარწყული, чванъ, кувшинъ, მარკ. 7—4, 5.

სტანობა, სზ. არსებობა, существовать; существо; ქილ. 203.

სტატია, ს. თხზულება რაზედმე; ან მუხლი წერილში; статься.

სტატირი, ს. ნ. სატირი ან 4 დრაჰკანი, 4 драхмы, მატ. 17—27; 86 კოპ.

სტაფილო (ბერძნ.), ს. მცენ. морковь.

სტაქანი, ს. თასი, სასმისი, стаканъ, **სტაქნეული**, ს. стеклянная посуда, преимущественно стаканы.

სტახსი, ს. стиракса, დაბად. 27—22.

სტევი, ს. აქლემის მატყლი, верблюжья шерсть.

სტერეონი (ბერძნ.), ს. სხეული სიზრქის მქონებელი, толщина тѣлъ, величина геометрическая, სტერეომეტრია (ბერძნ.), ს. стереометрія.

სტერი, ს. ნ. შტერი.

სტვანვა, სხ. გამსტრობა, соглядать, подстерегать, საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

სტვირი, ს. дудка, свирѣль.

სტვენა, სხ. свистаніе; свистъ; (ვჰსტვენ, ვისტვენ, ვუსტვენ, -ვინე), ზ. უ. ვუშტვენ, ბაგეებით ვსწივი, свистать, იერემ. 25—18; ანდრ. 97; ბულბული ჰსტვენს, соловей свищетъ, **სტვინვა** (ვჰსტვინავ, -ნე), ნახე სტვენა; 1 კორ. 14—7; (ვისტვინები იგივე; ვასტვენ მაგალ ცხვირსა, сопѣть, ჩონგ. 44; გისტვენდით, мы свистали вамъ, мы насвистывали вамъ пѣсню, მატ. 11—17; ლუკ. 7—32.

სტიგმა (ბერძნ.), ს. მძიმე წერაში, запятая.

სტილი (სპარს.), ს. თუხტის წონა, ე. ი. 33 მისხალი ან 50 დრამი, ბაქრ. 331, ან 21 მისხალი, სამზ. 152, вѣсъ 33 золотника, ნ. ჩ. ლ.; ვახტანგ მეფის სამართალი, მუხლი 123 (36 მისხალი) ასეა განმარტებული: სტილი სამი მინალთუნის და ათი შაურის წონა არის, 5 სტილი არის 1 ჩარექი, ოთხი ჩარექი არის ერთი ლიტრა; კავკასიის კალენდარში 1850 წლისა. გვერდი 96, 97, 98 იპოვება; სტილსა აქვს $43\frac{1}{2}$ მისხალი, 5 სტილი ერთი ჩარექი, ოთხი ჩარექი 1 ლიტრა.

სტირი, ს. ორი უნკი ან 16 დრამისწონა, 2 унціи.

სტიქარონი (ბერძნ.), ს. მწუხრად საგალობელი მუხლი, стихиръ, тропарь.

სტიხარი (ბერძნ.), ს. სადიაკვნო ან სამღვდელო კვართი, стихарь.

სტიხი (ბერძნ.), ს. ლექსი, შაირი; მუხლი წერილისა; стихъ.

სტიხიონი, **სტიქიონი** (ბერძნ.), ს. ოთხნი ნივთნი ან კავშირნი, ე. ი. მიწა, წყალი, ჰაერი და ცეცხლი, стихія, елементъ.

სტო, ს. შტო, ან ზღვის ტოტი; вѣтвь, рукавъ рѣки, заливъ моря; მროჲ. 100.

სტოა, **სტოვა** (ბერძნ.), ს. მიშენებული კამარა, придѣлъ; притворъ; паперть; 3 მეფ. 6—3; ეზეკ. 40—18; трапеза церковная, საქმ. 3—11; იოან. 5—2; 10—23; 1 ქართლ. 212; -კარისა, ე. ი. კარის შესავალი, входъ у дверей, შავთ. 39.

სტოიკი (ბერძნ.), ს. ასე იწოდებოდნენ მოწაფენი ზენონის ფილოსოფოსისა, стоикъ, 1 ქართლ. 1.

სტოლა (ბერძ.), ს. მრავალი საომარი ნავები, флотъ, შავთ. 39.

სტოლი (რუსულ.), ს. ტაბლა, столъ, ანტ. 2—8.

სტომაქი (ლათ.), ს. კუჭი, შინაგანი აგებულობა, желудокъ.

სტრატილატი, **სტრატილოსი** (ბერძნ.), ს. მხედართ მთავარი, военачальникъ.

სტრატიოტი (ბერძნ.), ს. მხედარი, მოლაშქრე, მარკ. 15—16; ან შიკრიკი, ჩაფარი, 1 ქართლ. 67; воинъ; курьеръ. [4—2.

სტრატული, ს. ჯორის შვილი, лошакъ, ითიკა

სტრიდია (სპარს.), ს. ხამანწაკი, устрица, საბ. ლ.; ნ. ყათარი, ნ. ჩ. ლ.

სტრიობა, ნ. ტრიობა.

სტრიქონი, **ტრიქონი**, ს. ნაწერთ რიგი, строка.

სტროლაბი (ბერძ.), ს. საზომი იარაღი ასტრონომოსთა, астролябія, ქილ. 590.

სტრომი, ს. თევზისა, порода рыбъ, ბუნ. ლ.

სტუდენტი, ს. მოსწავლე უნივერსიტეტისა, студентъ.

სტრუკი, ს. შეურაცხი რამ, ничтожество, საბ. ლ.

სტულობა, სხ. ხტომა, скакать, მალაქ. 4—2.

სტუმარი, ს. კაცი მიწვეული ნადიმად ან მოსული სანახავად, გინა უცხოს მხრისა, гость, ზაქარ. 29 — 30; ვეფხ. 723; **სტუმრად**, въ гостяхъ; სტუმრად ყოფნა, быть въ гостяхъ; დახვედრა სტუმართა, принимать гостей, **სტუმრული**, ზედ. სტუმართ შესაფერი, приличный гостямъ; **სტუმართმოყვარე**, гостепріимный, **სტუმრება** (ვისტუმრებ, -რე), ზ. მ. გავჰგზავნი; სტუმარს დავუხვდები, отправлять; принимать гостей; угощать; 2 ქართ. 229; (ვუ), ზ. მ. დავუხვდები სტუმარს, угощать, გორგ. 5; ისო ზირაქ. 29—29; 2 ქართლ 508, (ვესტუმრები, -რე), ზ. თვ. სტუმრად მივალ, придти къ кому въ гости, სტუმრებულვარ, ვჰსტუმრებოდი, быть въ гостяхъ у кого, გორგ. 55; მისტუმრა, онъ угостилъ меня, მროვ. 117; მესტუმრა, онъ пришелъ ко мнѣ въ гости, ვისრ. 66; **სტუმრობა**, ს. წვეულობა, პურობა, ნადიმობა, пиръ, пиршество; обѣдъ, вечеръ.

სტურაკი, **სტურაკოსი** (ბერძნ.) ს. ხის ნაწვეთი გუნდრუკის მსგავსი, росной ладанъ, стираксъ.

სტუქო, ნ. სტიხიონი, სტიქიონი.

სუ, შორისდ. ჩუმათ, ხმა გაიწყვიტე, тсъ, молчи.

სუ, ს. სელი მეგრულ. ленъ; ერის. ლ.

სჳა, ნ. სვა.

სუარი, ზედ. უკამური, ცუდი, несвоевременный; худой; -ლეღვი, худая смоква, იერემ. 29—17.

სუარი, ს. ყრმა, ჩჩვილი, младенецъ.

სუბა, **სუბაობა**, ს. ხალვათი, მარტოობა, уединеніе, спокойствіе; ვეფხ. 1001, ნ. განმ. თ. ბატ; მოურავ 211; დასტ.

სუბუქი, **სუბუქება**, ნ. მსუბუქი, მსუბუქება.

სუდარი (ლათ) ს. მკვდართ სამოსი, саванъ, გუჯ. 27; რუსუდ. 470; **სუდარება**, **სუდრვა** (ვასუდარებ, -რე, ვჰსუდრავ, -რე), ზ. მ. სუდარში გავახვევ მიცვალებულს, одѣвать въ саванъ покойника; ვეფხ. 710.

სუდაშვრივა, ს. მცენ. костеръ, раст.; ნ. ნ. ლ. вивсюгъ, ერის. ლ.

სუვი (თათრ.), ძირი მცენარისა, корень растенія, ქილ. 224; ბიანკ. ლ.

სუზანი, ს. სნატი, ძვირფასი საფენი, коверъ, დუჟ. 28; ანტ. 3—69; 10: რუსუდ. 350.

სუთი, ს. დუმა, გავის ანაძრომი ქონი, курдюкъ.

სუკი, ს. ხერხემლის ორსავე მხარეს შიგნიდამ გრძლად რბილი ხორცი, англійскій филей, ростбифъ; კაცია 21; გაზეთი კავკ 1852, № 43, бифштексъ, სამხ. 162, 39.

სულ, **სულა**, ზზ. ყოვლივე, ყველა, все; რუსუდ. 43; მე სულ ვიცი, я все знаю, სულ-ერთია, все равно, სულ ჯავრობს, онъ все сердится, სულ-მუდამ, за всегда, სულ მცირე ღრუბელი, малое облако.

სულა, ს. შაქრის ლერწამი, сахарный тростникъ.

სჳლა, ნახე სლვა.

სულადი, ზედ. საზრდო ან საგზალი ნუზლი, съѣстные припасы, провизія, სულადი არაყი, ე. ი არაყი სულის მომცემი, გამომაღვიძებელი, водка жизненная, ანტ. 6—20, 31.

სულადიანი, ზედ. უხვ. щедрый; ჩახრ. 115.

სულაც, ზზ. вовся.

სულად მოსვლა (მოვალ, მოვედ), ზ. მ. მოვბრუნდები, გავსცოცხლდები, ожить, დარეჯ. 2—80.

სულ-ამომავალი, ს. სულთა მბრძოლი, умирающій; რუსუდ. 247; **სულ-ბრწყინვალე**, ზედ. ნეტარ ხსენებული, блаженный; 2 ქართლ. 432; ხამ. ვახტ. შესავალი, ჩოლაყა სიგელი 31, № 4; დასტ. 1, **სულგანაბული**, ზედ. შეშკრთალი, смущенный; ჩონგ. 82; **სულ-გაწირული**, ზედ. თავზედ ხელ აღებული, отчаянный, ვისრ. 47, **სულ-გაწირულობა**, ს. თავზედ ხელის აღება, отчаяніе, **სულ-გრძელი**, ზედ. აუჩქარებელი, მომთმინე; ფსალ. 7—10; 84—15; თესალონ. 5—14, терпѣливый, **სულ-გრძელობა**, სს. долготерпѣніе, великодушіе; (ვჰსულგრძელობ, -ლე), ზ. უ. მოვითმენ, терпѣть, **სულ-გრძელება**, ს. ფრიადი მოთმინება, აუჩქარებლობა, მოცდა თვინიერ სულ-მოკლეობისა; საქმ. 26—3; რომ. 2—4; долготерпѣніе, великодушіе; (ვასულგრძელებ, -ლე), ზ. მ. მოვათმენინებ, заставить терпѣть, (ვისულგრძელებ, -ლე), ზ. მიჩ. მოვითმენ, терпѣть; **სულ-დაბლობა**, ს. смиреніе; **სულ-დალეული**, ზედ. მეტის სურვილით მოსურნე, нетерпѣливый, ვეფხ. 1457; ან ს. მოუთმენლობა, нетерпѣніе; ან შიშით განაბული, застращенный; შავთ. 29; **სულ-დალებითა**, ზზ. წყნარად, აუჩქარებლად, მოსვენებით, спокойно; ნ. სულის დალება; **სულ-დალებული**, ზედ. მოსვენებული, წყნარი, спокойный, отдохнувшій; ვეფხ. 366, 332; **სულ-დალებულობა**, ს. მოსვენება, спокойствіе, отдыхъ, ვისრ. 129, 130, 190; **სულ-დგმული**, **სულ-დგმური**,

ზედ. მფშვინავი, ცოცხალი; живой, одушевленный; ვეფხ. 117, 337; 433; **სულდგმულობა**, ს. სიცოცხლე, жизнь, живучесть, ვეფხ. 501; 1208; (ვჰსულდგმულობ, სრ. არა აქვს; სულდგმულვარ), ზ. უ. ცოცხალვარ, ვჰსცოცხლობ, жить, ჩონგ. 155; **სულ-დიდი**, ზედ. დიდსული, სულგრძელი, აუჩქარებელი, великодушный, терпѣливый, ვეფხ. 792; **სულება**, ს. სიცოცხლე, სულდგმულობა, жизнь, живучесть; (ვასულებ, -ლე), ზ. მ. სულზედ მოვიყვან, დავამშვიდებ, успокоить, საბ. ლ. ნ. ვასულებ; (ვისულებ, -ლე), ზ. მიჩ. სულს დავიდებ, успокоиться, (ვსულებ, -ლე, ბძან. სულე ვეფხ. 232), ზ. უ სულს დავიდებ, დავსწყნარდები, успокоиться, **სულე**, დადუმდი, დასწყნარდი, молчи, успокойся.

სულელება (ვა), обезумлять, дурачить.

სულელი, ზედ. ჭკუა ნაკლები, გიჟი, глупый, безумный, дуракъ; -კაცი, глупый человѣкъ, სულელია, онъ глупъ, -ქრისტეს-თვის, юродивый; 1 ქართლ. 321; **სულელობა**, ს. გიჟობა, глупость, дурачество, სულელობა (ვჰსულელდები), ზ. თვ. обезумѣвать; ვჰსულელობ, ზუ. дурить; სულელური, ზედ. გიჟური, дурацкій, ანტ. 4—53.

სულემანი ქვა, ნ. აკაკი. ბუნ. ლ.

სულეპა (ვსულეპ, -ლიპე), ზ. მ. ენით ალვსწბავ, ვთქულეფ, локать.

სულ-ერთად, ზზ. ერთად, შეერთებით, вмѣстѣ, **სულერთია**, ზზ. все равно; -თიან, ზზ. სულ-ერთად. სულ-სრულებით, все; სულ-ერთ პირად, ზზ. საზოგადოდ, вообще; ქიმია. 241.

სულთანი, ს. ხონთქარი, султанъ турецкій.

სულთა-მხუთავი, ს. სულის ამომხდელი ანგელოზი მდაბიურად; მაწამებელი, მტანჯავი; Ангелъ, который принимаетъ душу усопшаго; мучитель; 2 შჯული 24—6.

სულთა მბრძოლი, ზედ. მომაკვდავი, агонія.

სულთ-ბრძოლა, ს. უკანასკნელის აღმოფშვინვის ჟამი, смертная агонія, (სულთ მებრძვის, -ძოლა), ზ. უ. სული ამომდის, ვჰკვდები, умирать, **სულთ-გაწირვა**, სს. თავზედ ხელის აღება, отчаяніе, ვისრ. 71, **სულთ-დგმა** (სული მიდგს; -დგა), ზ. უ. ცოცხალვარ, быть живымъ.

სულთა მხდელი, ს. угнетатель.

სულთაობა, ს. მოხსენება მიცვალებულთა დიდ-მარხვის აღების წინათ შაბათსა, родительская суббота.

სულთნობა (ვჰ), ზ. უ. ვჰმეფობ, султанствовать.

სულთ-სათქმელი, ს. სამშვინველი; дыхательное горло.

სულ-თქმა, **სულთ-თქჳმა**, **სულთ-თქჳნა**, სს. вздохъ, стонъ; საქმ. 7—33; ვისრ. 22; ვეფხ. 10; რუსუდ. 72; ფსალ. 6—6; 37—8, 9; (სულთ-ვითქვამ ან ვითქვნი, ვითქვენ, 3 პ. სულთ-ითქვნა ან სულ-თქჳნა, სულთ-თქმნა); ზ. უ. აღმოვიოხრავ, ვჰკვნესი, აღმოვიხვნეშ, вздыхать, стонать; მარკ. 7—34; 8—12; ისაი. 59—11; ვეფხ. 305; 193; რუსუდ. 228; ვისრ. 80; 1 ქართლ. 68; სულს დავიდებ, მოვიბრუნებ; вздохнуть; ისაი. 21—2; მარკ. 8—2. [ханіе.

სულთქმა-უში, ს. ვაება, ოხრვა, вздохъ, взды-

სული, ს. არსება უხეულო, გულის-ხმიერი, მნებებელი და სიტყვიერი, იოანე 4—24; საქმ. 23—8; აგრეთვე დაიდების განრემზომ სხეულისა, მატ. 26—41; გალატ. 5—17; სამშვინველი ან სული კაცისა ან მშვინვიერთა ცხოველთა; საქმ. 2—41; 27—37; ფსალ. 150—6, ამ აზრში იხმარების, მაგალ: ასი სული ზროხა, ნაცჳლად ასი რქა ზროხა; სვინიდისი; სუნი ან ვითარება ნივთისა ქვემდებარე საყნოსელისა; духъ; душа; дыханіе; совѣсть; запахъ; სული წმინდა, святой Духъ, დაბად. 1—2; მატ. 3—11, 16; იოანე. 1—14, 26; სული გულს მოდგინე არს, ხოლო ხორცი უძლურ; духъ бодръ, но плоть немощна; მატ. 26—41; ხოლო ვიყვენით ნავსა მას შინა კაცნი ორას სამეოცდა ათექვსმეტი სული, было же насъ на кораблѣ всего двѣсти семьдесятъ шесть душъ, სულნი გარდაცვალებულნი, души усопшихъ; სულთა დღე. სულთა შაბათი, ნ. სულთაობა; родительская суббота; სული შემიგუბდა, я задохся, სული უდგს, онъ живъ, რუსუდ. 673; სულად მოსვლა, ожить; ბედითი სული, низкая душа; კეთილი სული, добрая душа; მშვიდობიანი სული, миролюбивый человѣкъ; ავი სული, злая душа; ანგაარი სული, человѣкъ корыстолюбивый; სულზედ შევარდნა ან შეგდება, отдать на душу, на совѣсть кому; სამ. ვახტ. 14, **სული ქვემდებარე**, ზედ. შავთ. 54, лежащій безъ признаковъ жизни; სანამ პირში სული მიდგას, пока живъ, пока дышу, იმან იცის და იმისმა სულმა, онъ знаетъ и его совѣсть, т. е. я полагаюсь на его совѣсть; ასი სული გლეხი, сто душъ крестьянъ, ასი სული ზროხა, сто быковъ, ასი სული ქათამი, сто куръ; დადება სულისა ვისთვისმე, полагать за кого душу, жертвовать собою; შმორის სული ჰსდის, пахнетъ затхлостію, ჩემმა სულმა, клянусь своею душою, მამი ჩემის სულის მზემა, клянусь прахомъ моего отца; ჩემო სულო და გულო, душа и сердце мое; **სულიერი**, ზედ. სულ-დგმული; არსი, მყოფი; თავის უფალი ხორციელთა ზრუნვათაგან; სასულიერო წოდებისა; ღვთის მოშიში; 1 კორ. 10—3; 15—44; გალატ. 4—1; одушевленный; существо; духовный; набожный; душевный; რუსუდ. 357; ერთი სულიერი, нѣкто или кто-то; სულიერი მამა, духовный отецъ, -შვილი, духовный сынъ, **სულიანი**, ზედ. სულდგმული, одушевленный, -თუ უსულო, სამ. სომხ. 355; одушевленный или неодушевленный.

სულიად, ნ. სრულიად; **სრულიადი**, ზედ. სრულებითი, конченный, совершенный; 1 ქართლ. 354; ან სულ, все.

სულიერება, **-რობა**, ს. არსებობა, მყოფობა, სულდგმულობა; სამღჳთოობა; одушевленность; духовность; კავშ. 316; სიბრ. 143; ქილ. 136; (ვასულიერებ), одушевлять.

სულითად, ზზ. გულის სურვილით, душевно, სულითადი, სულითი, ზედ გულითადი, душевный.

სულის ამოხდა (სულს ამოვხდი, -ვხადე), ზ. მ. ვაწვალებ, ვაწამებ, утомить, измучить; (სული ამომხდება, -მხდა), ზ. უ. გავიტანჯები; მოვჰკვდები, утомляться; умирать.

სულის-გამწყობი, ს. გულითადი მეგობარი, сердечный другъ, ქილ. 402.

სულის გაწირვა (ვსწირავ, -რე), ზ. მ. თავზედ ხელს ავიღებ, жертвовать собою, ვისრ. 35; **სულის დადება** (სულს დავსდებ, -დე), ზ. მ. სულის გაწირვა, თავს დავსდებ ვისთვისმე, положить душу свою за кого, жертвовать собою; საბ. ლ.; სულის დალევა, задыхаться, სულის დალება (დავილებ, -ლე), ზ. მ. სულს ვიბრუნებ, перевести духъ; успокоиться; отдохнуть, ვეფხ. 1003; ვისრ. 22, 178; **სულდგმა** (სული მიდგას, სული მედგა), ზ. უ. ცოცხალვარ, я живъ, ქილ. 345; **სულის კვეთა,** ს. სულთ ბრძოლა, агонія; სულის კვეთა ან სულის კვეთება ღრამ. ამოოხრვა; дыханіе, გაიოზ. ღრამ. 2 გვერდი, **სულის ოხრვა,** ს. კვნესა, вздохъ; **სულის ლევა** (სულსა ვლევ ან დავლევ, -ლიე), ზ. უ. ვჰკვდები, სული ამომდის, умирать, **სულის მობრუნება,** ს. отдыхъ, (სულს მოვიბრუნებ, -ე), ზ მ. დავისვენებ, отдохнуть, перевести духъ; **სულის შაბათი,** ნ. სული; **სულის ჩადგმა,** (სულს ჩავუდგამ, -დგი), ზ. მ. გავაცოცხლებ, оживить; სულის წალება (ვუ), восхищать, **სულის-წამლები,** ს. გულის წამლები, восхититель.

სულ-კნინი, ზედ. სულ მოკლე ან ძალიან მცირე; малодушный; весьма малый, **სულ-კურთხეული,** ზედ. განსვენებული, блаженный, გუჯ. 1, 26; **სულ-მობრძავი,** ზედ. სულთა მბრძოლი, умирающій; რუსუდ. 454; ვეფხ. 290; 1231; **სულ-მოკლე, სულ-მცირე, სულ-სწრაფი, სულ-წასული,** ზედ. მოუთმენელი, ვერაფრის გამძლები, малодушный, нетерпѣливый; სულ-მოკლეობა, სულსწრაფობა, ს. მოუთმენლობა, малодушіе, нетерпѣніе, ქილ. 463; მარკ. 2—5.

სულ-მთლად, ზზ. სულ-ერთიანად, все.

სულ-მუდამ, ზზ. ნიადაგ, всегда.

სულ-მძიმობა, ს. სულით დალონებულება, задумчивость, ვეფხ. 1482. [29—41.

სულნელი, ნახე სუნნელი, გამოსლ. 30 — 23;

სულობა, ს. სიცოცხლე, არსებობა, жизнь, существованіе; რა სულობას მოვიყვანე, когда я привелъ его въ чувство, რუსუდ. 617; 311; დავრ. 156; რა სულობას მოვიდა, когда онъ пришелъ въ чувство, დავრ. 156; სულობამდის, пока живъ; სიბრძ. 149.

სჳლობა, ს. სჳლა, хожденіе, ქილ. 397.

სულობით, ნ. სრულობით.

სულს-მოსვლა (მოვალ, მოვედ), ზ. უ. მოვჰბრუნდები, придти въ себя, 2 ქართლ. 529; სულ-სულობას მოვიდა, когда онъ пришелъ въ себя, რუსუდ. 526.

სულტანი, ნ. **სულთანი; სულტნობა,** ს. султанство, 1 ქართლ. 308.

სულ-უდგამი, ზედ. უსულო, безжизненный.

სულუდგუნი, ს. გარდაზელილი ყველი, საბ. ლ. ნ. ყველი.

სულუფი, ს. მცენარე ნახე ურიშა.

სულუხი, ნ. თულუხი, ფარამ. 184.

სულ-ქმნილი, ზედ. სულიერი, სულდგმული, одушевленный, გუჯ. 2.

სულღებული, ზედ. დასვენებული, ვეფხ. 1124, успокоенный.

სულ-ღმერთობა, ს. სვინიდისი, совѣсть, ისულ-ღმერთოს, пусть онъ оцѣнитъ по совѣсти, გუჯ. ჩოლაყ. 38, № 18.

სულ-წასული, ზედ. მოუთმენელი, нетерпѣливый, малодушный; ვეფხ. 1004, 1069, კაცია. 50; **-ლობა,** малодушіе, нетерпѣніе.

სუმა, ნახე სმა; 1 ქართლ. 226.

სუმბული, სუნბული (სპარს.), ს. ნარდი ყვავილი, гіацинтъ, нардъ, ბიანკ. ლ.; ქილ. 265; ფრანგული სუმბული, лавенда, ბუნ. ლ.; სუმბული, კლდისა ან მთისა, крылолистникъ, раст.

სუმბული, სუნბული, ს. მცენ. сумбулъ, мускусовый корень.

სუნაგი, ნ. მსუნაგი.

სუნდური (თათრ.), ს. ჯირგინი წყალთ გასაცვანი, водопроводная труба, საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

სუნება (ვასუნებ, -ნე), ზ. მ. ვაყნოსებ, дать понюхать; (ვისუნებ, -ნე), ზ. მ. ვიყნოს, нюхать, обонять; ქილ. 170, 584; ვისრ. 122; (ვესუნები, -ნე), ზ. თვ. ვეყნოსები, почувствовать запахъ; ქილ. 170; მესუნების, поражаетъ меня запахъ, ქილ. 584; **სუნელი, სუნელება,** ნ. **სუნნელი, სუნნელება.**

სუნვა (ვჰსუნავ, -ნე), ზ. ვჰყნოს, нюхать.

სუნთქვა, სს. дыханіе, ჩონგ. 102; (ვჰსუნთქავ, -ქე), ზ. უ. ვჰფშვინავ, ჰაერს შევსვამ; დავსუნთქამე, дышать; отравлять, заражать ядомъ (напр. змѣя).

სუნი, სული, ს. ვითარება ნივთისა ქვემდებარე სყნოსელისა; запахъ; вонь; სუნი ჰსდის, пахнетъ, სუნი არ უა, неиздаетъ запаха; ქილ. 479, კეთილი სუნი, пріятный запахъ, ცუდი სუნი, дурной запахъ, მძიმე სუნი, тяжелый запахъ; შმორის სუნი, затхлый запахъ, ზინზილის სუნი, ე. ი. ცუდ სუნი უწმინდურთა ცხოველთა ან წარმართთა, смрадъ, ფსუცის სუნი, дурной запахъ, вонь; სუნის [illegible], тухнуть, **სუნიანი,** ზედ. მაგალ. ყვავილი, душистый; вонючій.

სუნნელება, -ლობა, სურნელება, ს. კეთილ-სუნიანობა, საამოვნო სუნი, пріятный запахъ, благоуханіе; духи; დაბად. 27 — 27; გამოსლ. 5—21; (ვჰსუნნელებ, -ლე), ზ. მ. ვჰყნოს, издавать запахъ благовонія; შავთ. 23.

სუნნელი, სურნელი, ზედ. კეთილ-სუნოვანი, ლუკ. 24—1; ароматный, душистый; **სუნნელება, სურნელობა,** სს. душистый запахъ, духи, რუსუდ. 363; 415; (ვჰსუნნელობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰყნოს, издавать благоуханіе; ვისრ. 89; 35; **სუნნელიანი, სუნნელოვანი, სუნოვანი,** ზედ. კეთილ-სუნოვანი, душистый, ვისრ. 52; 168.

სუნობა, ს. ხალხნი სუნის სარწმუნოებისანი, ვითარც თურქნი, сунниты, 2 ქართლ. 28.

სუპი, ს. ხორცისა წვენი, супъ.

სუპერაზმი (სპარს.), ს. მწყობრი მხედართა, строй войска, 1 ქართლ. 267.

სუპოვნიკი, ს. суповникъ.

სურა, ს. ვეცხლის სალვინე ან მცირე კოკა ღვინისა, небольшой кувшинъ для вина, რუსუდ. 729; დახტ. 141.

სჳრა (ვჰსჳრი, ვსვრი, ვსვარე), ზ. მ. გავსვრი, გავსთხუნავ, ვაჩირქიანებ, марать, пачкать; სახელს გავუტეხ, გავაბიაბრუებ, безчестить, безславить; ვისრ. 53; (ვისვრები, -სვარე), ზ. ვ. გავითუთხნები, мараться, სახელს მისვრის, мараетъ мое имя.

სჳრა (ვისვრი, ვისროლე), ზ. მ. გავსტყორცნი, метать, бросать, ნ. სროლა.

სურავანდი, ს. სენი, საცკივარი თავს-პირისა, скорбутъ, цинга, цинготa; ნ. ჩ. ლ. флюсъ, პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ.; **-ბალახი**, цинготная трава.

სურათი (არაბ.), ს. სახე, გამოხატულობა რისამე, картина.

სურაია, ს. მოაჯარი, ლანძვი, балюстрада, перилы, ნ. ჩ. ლ.

სურდო, ს. სენი ცხვირის ნესტოთაგან ნაზლის მადენი ან შემკჴრელი, насморкъ, ქილ. 153; სურდო ხველა, насморкъ и кашель.

სურვა, ს. მცენ?

სურვა, **სურვილი**, ს. წადილი, ნდობა; ცრფიალი, სიყვარული; желаніе; любовь; любопытство; ვეფხ. 2, 102; (ვისურვი, ვჰსური, -როდი), ზ. უ. ვიწად, ვინდომებ, желать, შავთ. 1; თმობა სურვილისა, терпѣть любовь, 1 ქართლ. 286; (მსურს, მსურდა ან მსუროდა), ზ. მიჩ. მწადს, მინდა, желательно мнѣ; (ვესურვი, -ვები, -ვე), ზ. თვ. ვეწადინები, желать, კავშ. 201; (ვჰსურვარ, -როდი), ზ. უ. онъ желаетъ меня.

სურვება (ვასურვებ, -ვე), ზ. მ. მოვანდომებ, заставить желать, ანდრ. 136 შავთ. 77, (ვისურვებ, ვე), ზ უ. მოვიწადინებ, пожелать.

სურვიელი, ზედ, მოსურნე, მოწადინე, желающій; любопытный; **სურვიელობა**, ს. წადილი, желаніе, ფილიპ. 2—27.

სურთი გავლესია, ცომ. 146?

სურიელი, ნახე სულიერი.

სურიკი, ნ. სურინჯი.

სურინჯანი (სპარს.), ს. ბალახის ძირი, клубень, корень шишковатаго ириса, პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ.

სურინჯი (სპარს.), ს. სურიკი, წითელი წამალი სამხატურო, сурикъ, პ. ფ. ლ; ქიმ. 217, 218, 219; ყვითელი სურინჯი, колчеданъ.

სურინჯა, ს. მცენ. тимонъ черный, ერის. ლ.

სურმა (სპარს.), ს. ანთიმონია, საგრემელი, სოლავი, сурьма, პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ; **სურმვა** (ვსურმავ, ვისურმავ, -მე), ზ. მ. სურმით გავიშავებ წამწამთა, сурьмить.

სურნელი, -ლება, ნ. სუნნელი, სუნელება.

სურნელი, ს. სანელებელი, приправа, снадобье.

სურო, ს. მცენ. плющъ, ბუნ. ლ.

სურსათი, ს. მხედრობის სულალი ან საგზალი, провіантъ.

სუსამბარი, ს. მცენ. სოსანი ვარდი, желтяница, раст. ნ. ჩ. ლ.; гулявникъ, -წყლისა, მცენ. იტალ. srescione, პ. ფ. ლ.

სუსანი, ნ. სოსანი; სუზანი (სპარს.), ს. ტანთ-საცმელი, одежда, 2 ქართლ. 325; ზიანკ. ლ.

სუსტება (ვა), ზ. მ. მოვაუძლურებ, მოვაღუნებ, ослаблять, (ვჰსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, ослабѣть, ხმა მოუსუსტდა, у него ослабѣлъ голосъ.

სუსტი (სპარს.), ს. ღუნი, უძალო, ულონო, უსუსური, слабый, -გონებისა ან ჭკუისა, слабоумный, სუსტად არის, онъ нездоровъ, ვეფხ. 494; **სუსტობა**, ს. სისუსტი, слабость; (ვჰსუსტობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვუძლურებ, быть слабу, ერისთ. 22.

სუსუნატი, ს. მილიდამ ჩირქის დენა, перелой.

სუსხვა (ვსუსხავ, -სხე), ზ. უ. ვსწვავ (სიცივე, ჭინჭარი), жжетъ морозъ, крапива.

სუსხი, ს. სიცივისაგან ან ჭინჭრისა წვა; жогъ мороза, крапивы, **სუსხიანი** ქარი, пронзительный вѣтеръ.

სუსხუნი, ს. ნ. სრიალი.

სუსხური, ს. დიდი იხვი, большая утка.

სუტი, ზედ. ტყუილი, ложный.

სუფევა, ს. მაღალი მეფობა; ყოფნა მშვიდობით; царствованіе; пребываніе въ вожделенномъ здоровіи; блаженство; მოვედინ სუფევა შენი და იყავნ ნება შენი, да будетъ царство твое и да будетъ воля твоя, მატ. 4—8; ლუკ. 23—42; 1—33; ვეფხ. 802; (ვჰსუფევ, სრ. არ აქვს), ზ. უ. ვჰმეფობ; კარგათ ვიმყოფები, ვარ მშვიდობით; царствовать; пребывать въ счастіи; блаженствовать; ფსალ. 98—1; 92—1; 96—1; 1 ქართლ. 310; ცომ. 12.

სუფთა, ს. ქაფჩა კედლის სალესავი, терка (у штукат.).

სუფთა (სპარს.), ზედ. თეთრი; წმინდა; бѣлый; чистый; **სუფთავება** (ვა), ზ. მ. ვჰსწმენდ, чистить.

სუფირული ოქრო, ს. დაუწმენდელი ოქრო, неочищенное золото; ისაი. 13—12.

სუფრა (სპარს.), ს. ტაბლაზედ გასაშლელი ტილო, ან სამოსელი, скатерть; სუფრის გაშლა, накрыть столъ, სუფრის აღება, убрать, снять со стола, отобѣдать; სუფრის იარაღი, столовый приборъ; დავრ. 143; **სუფრაქეში**, ს. სუფრის გამშლელი; кто накрываетъ на столъ, **სუფრაჯი**, ს. სუფრის ზედა მხედველი, стольникъ, смотритель за царскимъ столомъ; დასტ. 3; 93; **სუფრაჯობა**, ს. მეტაბლეობა, მატაკარანობა, званіе стольничье; (ვჰსუფრაჯობ, სრ. არა აქვს; ვისუფრაჯებ, -ჯე), ზ. უ. აღვასრულებ სუფრაჯობასა, მეტაბლეობას, исполнять должность стольника, ალექს. 36.

სუქანი, ნ. მსუქანი.

სუქება (ვა), ზ. მ. გამოვჰკვებ სასუქად ბატს, ქათამს; განვაპოხებ, მოვაყრი მიწას სასუქს, откармливать; утучнять; удобрять землю; (ვსუქდები, -დი), ზ. ვდ. ხორცს შევისხამ, გავსქელდები, жирѣть, тучнѣть; толстѣть, **სუქობა** (ვჰსუქობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. жирѣть, полнѣть.

სუქვა (ვჰსუქ, ვჰსუქვარ, ვჰსუქდი), ზ. ვსქელდები, ხორცს შევისხამ, толстѣть, жирѣть.

სუქი, ზედ. მსუქანი, жирный.

სუქური, ს. შესაკეცი საჩრდილობელი, зонтикъ для тѣни, 1 ქართლ. 379; საბ. ლ.

სუყველა, ზზ. всѣ, სუყველა ფერი, все.

სუჯი, ს. ნახშირი, уголь, ბუნ. ლ.

სუსტი (სპარს.), ს. წონა, вѣсъ, დასტ. 39, 40.

სჳლოგიზმო, ნ. **სილოგიზმო**; **სჳნაქსარი**, ნ. **სვინაქსარი**.

სჶარი, ნ. ცაგანი, თალარი; საბ, ლ.

38*

სფერა, სფერო (ბერძნ.), ს. მრგვალი სხეული ვითარცა ბურთი, шаръ, მარგ. 1—9; 2 ქართ. 385; -ქვეყნისა, земной шаръ, შავთ. 74; **სფერო,** кругъ дѣйствія, ქილ. 574; **სფერებრი,** ზედ. მსგავს სფერისა, шарообразный.

სფირიდი (ბერძნ.), ს. ჭილობის ცომარა, кулекъ, სამღუთო წერილში: კალათა, кошница, корзина, მათ. 15—37; მარკ. 8—8, 20.

სქდომა (ვსქდები, -დი), ზ. ვდ. ვიხეთქები, ვიბძარვი; ვსცყვრები; трескать, щеляться; лопать, наѣдаться.

სქელება (ვა), ზ. მ. შევადედებ, სქლად გავხდი, გავამსხვილებ, сгущать, (ვსქელდები, -დი), ზ. ვდ. სქელი გავხდები; გავსთქვირდები, გავსქელდები, густѣть; толстѣть.

სქელი, ზედ. შედედებული ნოცვით; ზრქელი, მსხვილი, густой; толстый; -ნისლი, густой туманъ; სქელი მაუდი, толстое сукно, **სქელობა,** ს. სისქე, სიმსხვილე, густота; толстота.

სქემა, სქიმა (ბერძნ.), ს. ნაკვეთი, სახე; ტაბლიცა; схема, образъ, видъ; таблица; **სქიმა,** (ბერძნ.), სამოსელი მონაზონთა, схима; კურთხევა (ვუ), სქემისა, облекать въ схиму; **სქიმოსანი სქემოსანი,** ს. схимникъ, 2 ქართლ. 126.

სქესი (ბერძნ.), ს. მსგავსება, რაისა მიმართობა; ღრამმ. სქესი ზმნათა, რომელთა: საზღურებითი, ბძანებითი და სხ.; сходство, соотношеніе; наклоненіе глаголовъ; **სქესობა,** ს. წარმოება, происхожденіе, მროვ. 155.

სქეფი, ს. მსგავსება, თანა-სახე, образъ, подобіе; сходство, მარგ. 131 იამბიკო; კავშ. 8, წათა ცხოვრ. 393.

სყიდვა, ნახე ყიდვა.

სყიდულობა, ს. მოვაჭრება, покупка, ბერძნ. სამ. 382.

სცენა ფრანც. ს. თეატრში სათამაშო ადგილი, сцена, ანტონ. 2—3.

სძალი, ს. რძალი, ცოლი ძისა ან ძმისა; ან დაწინდული ქალი, ბარუქ. 2—27; იოან. 3—29; ლევიტ. 18—14; невѣстка; невѣста, обрученная, **სძლობა,** ს. რძლად ყოფნა, ან ჰასაკი სძლობისა, быть невѣсткою; возрастъ невѣсты; დავრ. 99; მარგ. 2—35, **სიძე-სძლობა,** ს. ნიშნობა საქორწილოდ, обрученіе; сватовство; ვეფხ. 532, 1186; სძლის-პირი, მდაბ. ძილის-პირი, ს. საგალობელნი მუხლნი რვა-ხმათანი, შეთხზულნი იოანე დამასკელისაგან, დართულნი თავად საცისკროთა ან სერობის გალობათა, რომელთაც ხმათა ზედა გარდაითქმიან სხვანი შემდგომნი მათნი ხციხნი, подобенъ, ирмосъ; სძლის-პირი, უნდა ძილის-პირი, сумерки, вечеръ.

სძე, ნ. რძე: რძიანი, ნ. რძიანი.

სძლობა (ვასძლობ), обручить, შავთ. 95.

სჩი, რუსულ. ხორცის წვენი კომბოსტოთი, щи.

სწავება, სწავლება, სს. вставленіе, обученіе; ვისრ. 21; (ვასწავებ, -ვლებ. -ვლე, უსრ. ვასწავებდი, ვასწავიდი); ზ. მ. ვჰმოძღვრი, დავარიგებ; учить, научать, наставлять; მასწავებ, ты научаешь меня, 1 ქართლ. 404; (ვისწავებ, -ვლებ, -ვე, ვლე), (ზ. მიჩ. ან ვისწავლები, -ვლე), ზ. ვ. გავისწავლები, სწავლული ვიქმნები, научаться, ვეფხ. 784; იოან. 6—45; ისაი. 2—4; მატ. 9—13; (ვესწავები, -ვე), ზ. თვ. ვემოძღვრები, ვემცნები, быть внушаему, наставляему, მესწავება, внушается мнѣ, საქმ. 416; **სწავლული, -ლებული, ნასწავლი,** მიმ. ученый, обученный, ვეფხ. 53; **სწავლება,** ს. სწავლა, ученіе, наука, ვისრ. 166; 1 ქართ. 103, **სწავლულობა,** ს. მეცნიერება, ученость, ლოღ. 7; ვეფხ. 896; დარიგება; მოძღვრება, наставленіе, იგავი 10—17; დასჯა, გარდახდევინება, наказаніе, იგავ. 1—1, 2, **სწავლობა** (ვჰსწავლობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვისწავებ, განვისწავლები, научаться, 1 ტიმოთ. 5—41; მასწავლოს ან მასწავოს წერილი, пусть научатъ меня грамотѣ, **სწავლა,** სზ. დარიგება, მოძღვრება; იგავი. 23—23; ეფეს. 6—4; წიგნი, ხელოვნებჲ სასწავლებელი; ученіе; наука; იგავი 1—2; **სწავლა** (ვასწავლი, ვასწავლე, შემოკლ. ვასწავე), ზ. მ. ვმოძღვრი, დავარიგებ, учить, научать, наставлять, დავსჯი, ლუკ. 23—6, 22; наказывать, მსწავლი, наставляешь меня, наказываешь меня, ფსალ. 1—6, (ვისწავლი, -ლე), ზ. მიჩ. განვისწავლები, научаться, მესწავება, მესწავლება, -ვა, -ვლა, ზ. მიჩ. ვემოძღვრება, ვემცნები, быть внушаему, наставляему, ვეფხ. 62; (ვსწავლი, -ლე), ზ. მ. დავსჯი, наказывать.

სწავლულობა, ს. ученость.

სწვრივ, ზზ. паралельно, вдоль.

სწორამდინ, ზზ. ერთის კვირის დღიდგან მეორე კვირის დღემდე; въ продолженіе одной недѣли; ровно недѣлю; გორგ. 45.

სწორდღეობა, ს. დღე ღამის გასწორება, равноденствіе.

სწორე, ზედ. უმრუდო, თანასწორი; მსგავსი; მართალი, უტყუვარი; ნამდვილი, прямой; ровный; справедливый; настоящій, истинный, точный; ვეფხ. 946; -გზა, прямая дорога, ქილ. 355; -სახე, прямая черта, -რიცხვი, равное число, სწორე კაცი, человѣкъ не хитрый, справедливый, სწორეა, прямо, равно; вѣрно; **სწორედ,** ზზ. უმრუდოდ, თანასწორად; მართლად, უსაცილოდ; прямо, ровно, равно; точно, справедливо; -დგომა, стоять прямо, **სწორება,** სს. გასწორება, გამართვა; სწორობა, поправка; равенство; 2 კორ. 6—15; (ვა), ზ. მ. სისწორეს მივხცემ, ვჰმართავ; თანასწორ ვჰყოფ, მოვაშანდაკებ; გავჰმართავ. გავასწორებ; прямить; ровнять; уравнивать; поправлять, исправлять; (ვისწორებ, -რე), ზ. მ. მოვიმართავ, გავისწორებ, поправлять на себѣ что; ერისთ. 2—260; (ვუსწორებ; -რე), ზ. მიჩ. გავუმართავ, исправить кому что, (გავუსწორდები), თავს არ ჩამოვუვარდ, გავუტოლდები, сравняться съ кѣмъ; რუსუდ. 257; მისწორდავს, онъ тягается со мною, онъ старается сравняться со мною; ვისრ. 37; (ვესწორები, -რე), ზ. თვ. თავს არ ჩამოვუვარდ, равняться съ кѣмъ, რუსუდ. 973; ქილ. 377; (ვისწორები, -რე), ზ. ვ. გავიმართები, исправляться, поправляться, **სწორებით,** равно, одинаково, რუის. კან. 6.

სწორი, ზედ. უმრუდო, თანასწორი, მართალი, უტყუ-

ვარი, ჭეშმარიტი, ნამდვილი; прямой, ровный; равный; справедливый, вѣрный, точный; **სწორ-ნი**, равные по годамъ, ვისრ. 159; სწორის სწორამდის, ровно черезъ недѣлю, черезъ годъ; ალ. 70; სიბრ. 147; სწორზედ, черезъ недѣлю; 2 ქართლ. 524; ერთი სწორი, ე. ი. ერთი კვირა, недѣля, ბაქრ. 190, სწორი ჰასაკითა, ე. ი. ერთის ხნისა, ტოლი ровестникъ, сверстникъ, გალატ. 1—13; სწორი სამართალი, справедливый судъ; კოლ. 4—1; სწორს, ზზ. ერთის კვირის უკან, черезъ недѣлю, დღეის სწორს, на будущей недѣли въ этотъ самый день; **სწორობა**, ს. სისწორე, თანასწორობა, გაერთება, ერთობა; прямота; равенство; რუსუდ. 644; (ვჰსწორობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვუღრი, равняться, **სწორ-უმთ-ვარი**, ზედ. უებრო, უამხანაგო, უტოლო; ვეფხ. განმ. თ; ჩახრ. 93, безподобный, несравненный, **სწორწონა, -ნება**, მაგალ. ჰაერისა, равновѣсіе воздуха.

სწრაფა, სწრაფვა (ვისწრაფი, -ფე), ზ. უ. ვეშურები, ვჰჩქარობ, торопиться, спѣшить; ვეფხ. 1277; ფსალ. 15—3; ვისრ. 17; **სწრაფა**, სზ. მოსწრაფეობა, გულს მოდგინება, რომ. 12—11; 2 კორ. 7—1, 3; 8—17; ან შიში, იერემ. 8—15; стараніе, усердіе; боязнь; **სწრაფად**, ზზ. მალიად, ჩქარად, поспѣшно, проворно; **სწრაფება** (ვასწრაფებ, -ფე), ზ. მ. ვაშურებ, ვაჩქარებ; торопить, ускорять; მასწრაფებ, ты торопишь меня, (ვისწრაფებ, -ფე; ვისწრაფი, -ფე; ვესწრაფები, ფე), ზ. მიხ. ან თვ. ვჰჩქარობ, ვეშურები, спѣшить, торопиться, ფსალ. 30—2; 69—1, ანდრ. 7; ჩონგ. 50; ქილ. 396; (მესწრაფების, -ფა), ზ. მიხ. მეშურების, მეჩქარების, я тороплюсь, мнѣ нужно къ спѣху, (მისწრაფებ, -ფე), предупреждаешь меня, რუსუდ. 218; მისწრაფის გული, сердце мое стремится, бьется, რუსუდ. 802; **სწრაფობა**, სს. торопливость, поспѣшность, (ვჰ), ზ. უ. ვჰჩქარობ, торопиться, спѣшить, დაბად. 10—15; რუსუდ. 368.

სწრაფი, ზედ. ჩქარი, აჩქარებული; მარდი, скорый, быстрый; проворный; სწრაფი სლვა, скорая походка.

სწრება (ვასწრებ, ვასწარ), ზ. მ. გავუსწრობ, უკან მოვიგდებ; წავუსწრობ, опередить, перегнать; 2 ქართლ. 76; (მისწრებ, მისწარ), ზ. მიხ. უკან მომიგდებ, აღრე წარიმართებ საქმეს, предупреждаешь меня, опережаешь меня, რუსუდ. 57; (ვსწრებულვარ, ვსწრებოდი), ზ. ვ. მოსწრებულვარ, застать.

სწრობა (ვუსწრობ, ვუსწარ, ფსალ. 16—12; ვჰსწრობ; სრული არა აქვს); უადრეს სხვისა ვიქმ რასმე; მოვესწრობი; предварить, успѣвать передъ кѣмъ что, опережать; поспѣвать; ან ვაფრთხილებ, предостерегать, ფსალ. 67—30, მარკ. 18—8; ვეფხ. 294; ვისრ. 163; 1 ქართლ. 287; რუსუდ. 382; 447, 469; აღსდეგ უფალო, უსწრე მათ, возстань Господи и предупреди ихъ; ფსალ. 16—12, ერთმანერთსა უსწრობდით პატივის ცემასა, предупреждайте въ почтительности другъ друга; რომაელ. 12—10; უსწრო მან, онъ предупредилъ его, მატ. 17—25; თვალი ვერ უსწრობს, ტიმ. 115; глазъ недосягаетъ; (ვასწრობ, ვასწარ), ზ. მ. მოვასწრობ, დროზედ მოვალ, поспѣть, რუსუდ. 469; (ვისწრობ, ვისწარ), ზ. მ. успѣть, поспѣть, (მისწრობ, მისწარ), предупреждаешь меня, опережаешь меня; (ვესწრობი, ვესწარ), ზ. თვ. დავესწრობი, поспѣть, застать; დარეჯ. 2—4, 5; **სწრობილი**, მიმ. მოსწრებული, поспѣлый; спѣлый; ჩახრ. 9, ცნობა სწრობილმან, съ зрѣлымъ умомъ, ქილ. 642; სწრობილი ეტლი, подоспѣвшее счастье; ვეფხ. 1329; სხვისა ვერვისგან სწრობილი, ე. ი. სხვათა შორის პირველ მოსწრებული, ни кѣмъ неопережаемый, ვეფხ. 1367.

სწორ-უმთვარი, ს. უებრო, უამხანაგო, безподобный, безпримѣрный.

სხალი, მსხალი, ს. ხეხილი ცნობილი, груша, дуля, **სხალნარი**, ს. ადგილი სადაც სხლის ხენი დარგულნი არიან, мѣсто гдѣ растутъ груши, грушевникъ.

სხაპასხუპით ლაპარაკი, ს. ჩქარი ლაპარაკი, говорить скоро.

სხარტი, -ტული, ს. კაპიანი ჯოხი, ხმარებული მონადირეთაგან მფრინველთ სახროლი, палка съ рожками, употребляемая охотниками во время ловли птицъ; ან ხერგი, засѣка, 1 ქართლ. 251.

სხდომა, სს. сидѣніе, (ვსხდავართ, ჰსხედ-ხართ, სხედან ან სხენან, 1 ქართლ. 136; ვეფხ. 689, უხრ. ვჰსხედით, 3 პ. სამე. წერ. სხნენ, მატ. 11—15; ან ვისხედით, უხრ. და ხრ. არა აქვს; იხმარების მხოლოდ მრავლობითად; ვჰსხდი, ჰსხდი, ჰსხდის, ვჰსხდით, ჰსხდით, ჰსხდნენ; ხრ. ვჰსხედ, ჰსხედ, ჰსხდა, მრავლ. ვჰსხედით, სხედით, სხდნენ ან სხნენ; მატ. 4—16); ზ. უ. ვჰზივარ, ვჰზივართ, сидѣть, ვუსხედ, მაგალ. უსხედს ლალი, осыпанъ рубиномъ; ვეფხ. 1544.

სხება (ვისხებ, -ხე), ზ. მ. ნახე ცხება; სისხლი ისხეს, ე. ი. სისხლით შეისვარნენ, ვეფხ. 77; обагрились кровью.

სხეპა (ვჰსხეპ, -პე), ზ. მ. ვჰკაფ, გარდავჰკაფ, отрѣзывать, отсѣкать; драть, сѣчь розгами.

სხვეწა, ს. ოქროს ან ვეცხლის თმა; მავთული; წკეპლა; быть золотой, серебрянной; проволока; прутъ; ქიმია 125.

სხეული, ს. ტანი, გვამი ან ნივთი მქონი სამთა განფენილებათა: სიგრძე, სივრცე; სიღრმე, დასაბამი სხეულისა არს **წერტილი**, არა მქონი საზომისა გინა რიცხვისა, რა წერტილი წარზიდა შეიქმნების **ხაზი** ან **ღრამი**, მქონი მხოლოდ სიგრძისა; რა ხაზი მოავლო მრგვლად ან კუთხეებად, მაშინ საშუალი მისი განიზომების სიგრძედ და სივრცედ, ამას ეწოდების **ეპიფანია, ზაჩინო, ზედ-ზაჩინო, ზედა პირი, სიფრიფანა**; რაჟამ ეპიფანია განზრქელდეს კერძოებითა და ნაკვეთებითა, მაშინ შენივთდების სხეული მკვრივი და ამას ეწოდების ღეომეტრიულად **სტერეო**; тѣло; стерео, геометрическая величина, სხეული სახლისა, членъ семейства, დაბად. 36—4; შინა სხეულნი, внутренности, ქილ. 25; **სხეულოვანი**, ზედ. სხეულის მქონებელი, телѣсный,

სხეულის მცველი, ს. კაცი შეჭურვილი მეფეთა და დიდებულთა თანა მხლებელი, тѣлохранитель.

სხვა, ზედ. მეორე ან გარჩეული მეორისაგან, უცხო, ზოგი, другой, иной; прочій; სხვა და სხვა, различный, მროვ. 20; სხვა და სხვა გვარი, ფერი ან რიგი, разные роды, ეგ სხვა საქმეა, это другое дѣло, სხვას დროს, въ другое время, ამ სიტყვას აქვს სხვა და სხვა ჰაზრი это слово имѣетъ различныя значенія, **სხვაგნიური, სხვაგნებრი**, ზედ. უცხო, სხვის ადგილიდამ მოსული, чужой, иностранный, დასტ. 134; რუსუდ. 438; **სხვებრ, სხვაფრივ, სხვაფერ, სხვაგვარ**, მარტ. 3 — 6; ზედ. სხვა ნაირად, иначе, впрочемъ, სხვაფერება (ვა), переиначивать; отличать; სხვაგნით სხვათა ე. ი. სხვა და სხვა, различный, ვეფხ. 46; იეზეკ. 3—13; **სხვავება** (ვასხვავებ, -ვე), ზ. მ. განვარჩევ, различать, отличать; (ვესხვავები, -ვე), ზ. თვ. ვჰსხვავობ, отличаться, მროვ. 67.

სხვა ფერი, სხვა გვარი, სხვა ნაირი, ზედ. иной, имѣющій отличіе, различный, **სხვაობა**, სხ. განსხვავება, განსხვავებულება; разность, различіе; (ვჰსხვავობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. განვესხვავები, განვირჩევი, различаться, отличаться, разнствовать, კატილ. 166; კავშ. 69; ქილ. 158; **სხვა და სხვაობა**, ს. მრავალ-გვარობა, მრავალ-ფერობა, разнообразіе, **სხვით-კერძო**, ზედ. სხვის ადგილიდამ, съ другой стороны.

სხვენი, ს. ძნეული, окно; იერემ. 22—14.

სხვეპა (ვსხვეპ, -ვიპე), ზ. მ. ვჰფურჩნი მხალსა, წავჰგლეჯ დამჭკნართა ფურცელთა, щипать, рвать негодные листья.

სხვილი, ნ. მსხვილი; **სხვილ-ბარკალი**, ს. ბარკლის ძვალი ან მუხლის ზედეთ თეძომდის, голень, ფსალ. 146—10.

სხვირპლი, ს. ტანზედ მუწუკი ასივებული, сыпь, нарывъ; სხვირპლვა, ს. ტანზედ მუწუკთ სხმა, нарываніе, нарывъ, ნ. ჩ. ლ.

სხვისა, სხვისი, ზედ. უცხო, გარეული, чужой, не свой; სხვისა და სხვისა, различныхъ, კატილ. 167; სიბრ. 26.

სხვიხი, ს. ცული, რომელსაც პირი აქვს გარდიგარდმო და არა სწორედ ხელ ტარისა; тесла; сверло, რ. ქ. ლ. топоръ съ поперечнымъ остріемъ; ისაი. 44—12; რუსულ. დაბადებაში: ხვედა, ურო, молоть.

სხვნა, სხჳნა (ვჰსხვნი, ვჰსხვენ), ზ. მ. დავსჭინჭრავ, დავსუსხავ ჭინჭარით, жечь крапивою, საბ. ლ. ნ. სხჳნა.

სხივება (ვასხივებ, -ვე), ზ. მ. სხივს გამოვუშვებ, испускать лучи, ერისთ. 39.

სხივი, ს. შარავანდედი, შუქი ან ნათელი გარემოს მზისა, лучъ, სხივი მკლთოლვარე, блестящій лучъ; შავთ. 45; -ხატისა, сіяніе на иконахъ; სხივ-ცისკროვანი, სხივ-მოსილი, სხივ-ნათლიერი, лучезарный.

სხივილი, ნ. შხივილი.

სხირპვა (ვჰ), ზ. მ. გავსჭიმავ, растягивать.

სხირპლი, ს. შტოების მცირე ნაკაფი, საბ. ლ. обрѣзки вѣтвей дерева.

სხლეტა (ვსხლტები, -ტი, ვუსხლტები, -ტი), ზ. უ. უნებურად გავარდნა ან ფეხის დაცურება, поскользнуться; выскользать, выскакивать.

სხლვა, ზ. მ. обрѣзка лозъ; (ვჰსხლავ, ვჰსხალ), ზ. მ. მოვჰკაფავ ურგებთა რქათა ხეთაგან, დახაკუთრად ვაზთაგან; обрѣзывать виноградныя лозы.

სხმა (ვასხამ, ვასხი, მყ. ვასხა), ზ. მ. გამოვუშვებ ნოტიოსა, დავასხამ; დავღვრი, დავათხევ ვასხურებ, ვაპკურებ, შევასხამ წყალსა; ვეფხ. 319, 613; лить, выливать, наливать; брызгать, окроплять; -საჭმელსა, разливать кушанье; -ისარსა, пронзать стрѣлами; ვასხამ თავზედ ლაფს, острамлять, -ტყვიას, კალას, ე. ი. ვადნობ, ჩამოვასხამ, отливать свинецъ, олово; -ქებას, ე. ი. ქებას ვეტყვი, შევასხამ ქებითა, хвалить, 2 ქართლ. 318; -საკუხსა, საბლარდნელთა, накидывать на кого эпанчу, шаль, и т. п: -ძაფხედ მძივსა, მარგალიტსა, ე. ი. ავაგებ მარგალიტს ან მძივს ძაფხედ, нанизывать; -აღვირსა, ე. ი. აღვირს ამოვუდებ, დავლაგმავ; надѣвать узду, взнуздывать; არ აღვირ ასხმიდეს ენასა, необуздывалъ своего языка; იაკობ. 1 — 24; -ხელსა, ე. ი. ხელს ვჰსტაცებ, დავასხამ ხელსა ან ხელის დადებით ვაკურთხებ; налагать руку, хватать; рукополагать, посвящать; (ვისხამ, ვისხი), ზ. მიჩ. დავითხევ ნოტიოსა, ვისხურებ, დავისხამ ღვინოს, წყალს; наливать на себя; наливать себѣ; მცენარეთათვის გამოვიღებ ხილს; მარკ. 11 — 13; ზედეთის ტანისა მისისათვის: წამოვისხამ; приносить плоды; давать плодъ; надѣвать, накидывать на себя верхнюю одежду, ვისხამ თავზედ ლაფს, срамиться; ისხმიდეს მისთვის თავსა ოტასა. ნაცარსა და სხ. ე. ი. თავზედ მტვერს იყრიდნენ მწუხარებისაგან; ვეფხ. 605; ვისრ. 204; 1 ქართლ. 334; сыпали прахъ на свою голову въ горести; ვაზი ისხამს ყურძენსა, виноградная лоза даетъ виноградъ; (ვუსხამ, ვუსხი), ზ. მიჩ. დავუსხამ წყალს, подавать кому мыться, (მასხამ, მასხი), ზ. მიჩ. льешь на меня воду, თავზედ ლაფს მასხამ, срамишь меня; ხეს ფოთოლი ასხია, дерево одѣто листьями; თავს მასხია, ე. ი. თავზედ მახვევია, голова моя покрыта; я окруженъ; ოფლს მასხამს, бросаетъ меня въ потъ; მისხამ, ты наливаешь мнѣ, (ვისხმები, ვისხი), ზ. ვნ. დავიღვრები, литься, (ვესხმი, ვესხმები; -სხი), თავს დავესხმი, напасть на кого; ტყეს ესხმება ფოთოლი, лѣсъ одѣвается листьями; ხშირად ესხა მარგალიტი, ლაგამ-აბჯარ-უნაგირსა, уздѣчка, оружіе и сѣдло были усѣяны жемчугомъ, ვეფხ. 84; (მასხამს, სრ. მასხია, უუ. მესხა), ე. ი. წამოხურვილი მაქვს, მაგ. ნაბადი, на мнѣ накинута бурка; ნახე დაბლა სხმა, დაჯდინება; (მესხმება, მესხა), ზ. თვ. თავზედ დამესხმება, ни подаетъ на меня, მთლად სოფელი გესხმის თავსა, вся деревня нападаетъ на тебя; ანტ. 6—5; თავბრუ მესხმება, у меня голова кружится, (ვჰსხმივარ, ჰსხმიხარ, ჰსხმია, უ. ვჰსხმოდი; ან ვახხივარ), ზ. უ. ნაყოფთა თვის დაკიდებულ ვარ ხეზედ; о фруктахъ: висѣть на деревѣ.

სხმა, სხნა, სხ. ჯდინება ან ნერგვა, сажаніе, садка; -ვენახისა, разведеніе виноградного сада; 2 სჯუ-

ლი. 28—37; სხმა ორთა თვალთა, имѣть оба глаза, სხმით გარდასვლითი, переходящій; производный; (ვჰსხამ, უ. ვჰსხამდი ან ვასხმიდი; ხრ. ვჰსხი; უუხრ. მისხამს; ხათ. აღწ. ვჰსხმიდე; ან ვჰსხამდე. ხრ. მესხა; უუხ. მესხას; მყ. ვჰსხა); **სხნა** (ვჰსხნი, ჰსხნი, ჰსხნის; ვჰსხნით, ჰსხნით, ჰსხნიან ან ჰსხნიან; ხრ. ვჰსხენ, ჰსხენ, ჰსხნა; ვჰსხენით, ჰსხენით, ჰსხნეს; უუხრ. მისხნია; ხათ. აწმ. ვჰსხნიდე: ხრ. მესხნა, უუხრ. მესხნას; მყოზ. ვჰსხნა; ან ვჰსხამ, ვჰსხი); ზ. მ. დავაჯდენ მრავალთა, დავსხამ; დავჰსხვამ, დავჰსხდებ, დავაწყობ; ვჰკრძალავ; დავჰნერგავ; сажать, ставить, класть; хранить подъ замкомъ; ვჰსხამ ნერგსა, сажать молодое дерево, ტიმ. 25; ვეფხ. 613; ლუკ. 17—28; -ვენახსა, разводить виноградный садъ, 2 სჯული. 28—37; ვჰსხამ ბეჭედსა, приложить печать; ვსხამ ასოთა, ставить буквы, (ვისხამ, უ. ვისხამდი ან ვისხმიდი, ვისხემდი, ხრ. ვისხი), ზ. მიჩ. მოვიჯდენ, მოვისვამ; ვიყოლიებ შვილთა, ცოლსა, сажать около себя; имѣть дѣтей, жену; 1 ტიმ. 5 — 4, 14; ისაია. 65—23; ამბრი ფერსა და სუნსა მისგან ისხემდა, ვისრ. 122; амбра имѣла отъ нея и цвѣтъ и запахъ; (ვუსხამ, ვუსხი), ზ. მიჩ. მოვუსვამ მრავალთა, сажать около кого многихъ, (ვუსხნი, ვუსხენ მაგალ ხელთ), ზ. მიჩ. ხელში ვაძლევ, отдавать въ руки, предать, 1 ქართლ. 242; (მასხამს ან მასხია უს. მასხამდის ან მასხმიდის; ხრ. მასხმიდა; უუს. მსხმია, ხათ. აწმ. მასხმიდეს, ხრ. მასხმოდა, უხრ. მსხმოდეს, მყ. მსხმოდე; ან საზღ. აწმ. მასხნეს, გასხნეს, ასხნეს; გვასხნესთ, გასხნესთ, ასხნენ ან ასხენან; აგრეთვე მასხენან, მასხენ, მასხნენ; ეს აწმყო დრონი იხმარებიან მარცვალ სამღუთო წერილში). ზ. მიჩ. მაქვს ან მყავს. имѣть, მატ. 25—30; ასხამს ხორცი, онъ воплощенъ, დარეჯ. 2—103; ღაწვნი ასხნეს ნახოკარნი, ე. ი. ლოყები ჰქონდა დაკაწრული, ვეფხ. 1096; у него щеки были нацарапаны; თვალნი ასხენენ ან ასხენ, у него есть глаза, 2 პეტრე 2—14; მატ 8—18 მარკ. 1—188; რომელსა ასხენ ყურნი სმენად ისმინენ, кто имѣетъ уши слышать, да слышитъ; მატ. 11—15; მარკ. 4—23; ფსალ. 113—14; მასხენან ყურნი, я имѣю уши, გამოცხ. 2—29; ვასხივარ, იმერეთს გულოვანი ხალხი ასხია; რაზომნი თმანი მასხია, მისგან უმრავლესი არიან ჩემნი მიჯნურნი, ვისრ. 180; у меня любовниковъ болѣе чѣмъ на головѣ волосъ; (მისხენ, მისხენან, მისხნენ, გისხენ, გისხნენ, -ნან; უსხენ, -ხნენ, -ხენან; ხრ. მისხნა, გისხნა, უსხნა; უსრ. მსხმია; ხათ. აწმ. მისხმოდეს; ხრ. მსხმოდა; უუსრ. მსხმოდეს; მყ. მსხმოდე). ზ. მიჩ. მაქვს ან მყავს; имѣть, ანდრ. 101; თვალნი არ მისხენ მათი შემახედავი, ვისრ. 11; я неимѣлъ глазъ, которые обращали на нихъ вниманіе, რაზომნი დღენი მისხნენ, ვისრ. 20, 30, ქილ. 498; сколько дней оставалось мнѣ жить; გზა გისხენ შორანი, ე. ი. შორი გზა გაქვს, тебѣ предстоитъ дальній путь, ვეფხ. 1262; მისხენან შვილნი, я имѣю дѣтей, ტიმოთ. 3—4, (მესხნა, ხრ. მესხნეს), ზ. მიჩ. მყავს, имѣть, საქმ. 7—29; მესხნეს ორნი ძენი, я имѣлъ двухъ сыновей, გალატ. 4—22; 1 ქართ. 16 — 65; რა დღენი მესხნეს, сколько дней буду жить, რუსუდ. 258; **სხმული**, მიმ. посаженный, (ვისხმები, ვისხმი), ზ. ვ. დაჯდინებულ ვიქმნები, быть посажену.

სხმილი, ს. კრკილი, ხრსვილი, ხორცის ჩრჩილი, гнида въ сыромъ мясѣ.

სხნა, ნახე სხმა.

სხნა (ვჰსხნი, ვჰსხენ), ნახე ხსნა.

სხოლა (ბერძნ.), ს. სასწავლებელი, школа, ლოღ. 57.

სხოლარი (ბერძნ.), ს. სასწავლებლის უფროსი, начальникъ школы, директоръ.

სხოლასტიკა (ბერძნ), ს. გარემოების ფილოსოფია დაფუძნებული ლოღიკაზედ ან კატიღორიაზედ; схоластика.

სხოლიო, მრ. სხოლიონი, ს. შესწავება ან წერილის თარგმანი, განმარტება, შენიშნუა, примѣчаніе.

სხრტი, ნ. სხარტი, 1 ქართლ. 251.

სხუა, სხუაობა, ნ. სხვა, სხვაობა.

სხუნი, ს. ჩაკიდებული ხებაქან-ბაქნად, ნ. ჩ. ლ. ბაქან ბაქნად ხით დაკიდებული მიწა; საბ. ლ. ეს სიტყვა და სხვენი ერთი უნდა იყოს, ნ. სხვენი.

სხუნა (ვჰსხვნი), ნ. დაჭინჭრვა.

სხურება (ვა), ზ მ. ვაპკურებ, წყალს შევასხამ, кропить, окроплять, **სხურებული**, მიმ. окропленный; ებრ. 10—22; თხა სხურებული, коза съ крапинками, დაბად. 30—32; 31—11.

სხვლი, ზედ. ნ. მსხვილი.

სჯა, ს. ბჭობა, განბჭობა; სასჯელი, სარჯელი, დასჯა, პატიჟი; сужденіе; кара, наказаніе; мученіе; მას უანბენ სჯანი ჩემნი, ვეფხ. 957; ты разскажи ему мученія мои, (ვჰსჯი, ვჰსაჯე ან ვჰსაჯენ), ზ. მ. ვჰბჭობ, ვჰაზრობ, მიმოვიგონებ; საქმ. 15—18; 25—25; განვჰბჭობ, გავასამართლებ; ფსალ. 9—19; ლუკ. 18—3, 5; მაგიერს მივაგებ. დავსჯი, დავსაჯავ; ფსალ. 5—10; 34—1; ვეფხ. 834; судить, разсуждать; производить судъ; осудить, наказывать; ნ. რჯა (ვჰრჯი); ნუ ჰსჯი თვალღებით, не суди пристрастно; სჯასა და რჯას შუა, თუმცა ერთი და იგივე ზმნანი არიან, გარნა მნიშნველობა აქვსთ სხვა და სხვა; პირველი, ე. ი. სჯა, ნიშნავს ბჭობასა; ტანჯვასა და მეორე რჯა, ნიშნავს, გარჯასა, თავის ტკენასა ან შეწუხებასა; სამართალი სჯული ჰსაჯეთ, творите судъ правый, სიმართლით ჰსაჯე, суди по справедливости, (ვისაჯი, -ჯე), ზ. მიჩ. ვითხოვ, ვიაჯ, просить, (ვუსაჯი, ვუსაჯე, -ჯენ), ზ. მიჩ. მწე ვექმნები, ვექომაგები, ვეხმარები, თანა ვუდგები, защищать, заступаться; ლუკ. 18—5; ან ვაწარმოებ სამართალს ვისზედმე, производить надъ кѣмъ судъ; (მსჯი, მსაჯე), ზ. მიჩ. ты осуждаешь меня; (მსჯის, მსაჯავს), онъ осуждаетъ меня, т. е. приговариваешь къ наказанію; мучаетъ меня, დაბად. 30—5; საქმ. 15—18; მსჯიან, მსაჯეს), ზ. მიჩ. они наказываютъ меня, (მისჯიან, გისჯიან მაგალ. თავნი თქვენი), ზ. მიჩ. мы подвергаемъ себя казни, мы мучимъ себя; (მისაჯ, მისაჯე), ზ. მ. მისამართლებ; მეხმარები; ты судишь меня; ты защищаешь меня; ფსალ. 7—9; 34—24; ლუკ. 18—3; (ვისაჯები, -ჯე), ზ. ვ. დავისჯები, განვიპატიჟები, подвергаться суду; быть судиму, нака-

зану; судиться съ кѣмъ; (ვისჯები, ვისარჯე), ზ. ვნ. ვჰშრომობ, трудиться, 2 ქართლ. 57; ისჯებოდნენ მამულზედა, გუჯ. 29; трудились на пользу отечества, (ვესაჯები, -ჯე), ზ. თვ. ვედავები ან ვესჯი, -ჯე, ვესჯები ვესაჯე), судиться, оспаривать, ოსეს. 2—1; დაბად. 26—21; ეშმაკთა ესჯოდის; онъ споритъ съ діаволомъ, იუდა. 1—9; ანდრ. 79; ზაქარ. 1—4.

სჯადი, ზედ. подлежащій сужденію; осужденію.

სჯულთვილი, მიმ. преданный; მარტ. 2—136.

სჯული, სჯულიერი, სჯულის-დება, სჯულიერობა, სჯულის-მეცნიერება, ნ. **რჯული, რჯულიერი, რჯულისდება, რჯულიერობა, რჯულის მეცნიერობა.**

სჯულდებულება, ს. რჯულის დადება, წესი, წესდებულება, законоположеніе.

სჯულის-კანონი, ს. საეკკლესიო წიგნი წეს-დებულებისა, кормчая книга.

ტ

ტ, არის უხმო ასო, წოდებული ტარად; რიცხვში დანიშნავს სამასსა და ნიშნითურთ ტ სამასს თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 60 ფულსა ან 15 ბისტსა, რომელია 6 შაური ან ერთი აბაზი და ნახევარი.

ტ, რომელთამე თემთა შინა ხმარობენ ნაცულად წ და მეტადრე რაჟამს წინაშე მისსა არის ასო ს. ვითარ სწავლა, სასწაული, იმერნი გამოსთქმენ: სტავლა, სასტაული; აგრეთვე მესხურად მარტვილი ნაცვლად მარწვილი ან ყმარწვილი, აგრეთვე ტარამანა ნაცვლად წარამარა; მოტმახნვა, ნაცვლად მოწმახნვა; ტრვა, ძრვა, და სხვანი; ასო ტ ზოგჯერმე იხმარების ნაცვლად ჭ, მაგალ. პიტვი, ფიჭვი; ფიტი, ფიჭი; ხვეტა, ხვეჭა; ასო ტ, რადგანაც არის მტკიცე ასო, წინა და უკან მოითხოვს სხვათა მტკიცეთა ასოთა, მაგალ. ტფილისი და არა ტბილისი, შეიძლება დაიწეროს თბილისი და არა თფილისი; რედაკტორი და არა რედაქტორი; რეკტორი და არა რექტორი და სხვანი.

ტაატი, ზ. უ. ჩჩვილთა ხელის ტარებით სვლა; водить младенца, взявъ за руку.

ტაბაკა, ს. თხლად დაჭრილი ხორცი, თევზი, ხახვი და მისთანანი ფქვილში გავლებული და მომწვარი ერბოთი ან ზეთით ტაფა ზედ; говядина, рыба, нарѣзанная плоскими кусками, посыпанная мукою и изжаренная на сковородкѣ; სამზ. 36, 37, 31.

ტაბაკათევზი, ს. камбала, ბუნ. ლ.

ტაბაკი, ს. დიდი ხონჩა ან ლანკანი ხისა, лотокъ, ვეფხ. 1158; 1460; **ჯამტაბაკი**, большая деревянная чаша, ვისრ. 6; **ტაბაკობა** პურისა, продажа хлѣба на лоткахъ, ქილ. 311.

ტაბარი, ტაბარძენი (სპარს.), ს. სპარსულად ორპირი ნაჯახი უნაგირზედ ჩასაკრავი, бердышъ, ბიანკ. ლ.

ტაბარუკი, ს. გლეხი ახლად მოსული, бобыль, батракъ.

ტაბახობა, ნ. ტანახობა.

ტაბახტა, ს. სისხლის დინება ძნელად შესაწყვეტი, сильное кровотеченіе, ხაბ. ლ.

ტაბახტო, ს. ლეიბი, მცირე შათქუნი, матрацъ.

ტაბელა, ს. მცენ. ჩადგოკო, ლაგვიმორია, черный папоротникъ, ერისთ. ლ. ჩადუნას მსგავსი ბალახი копьеобразный папоротникъ, ბუნ. ლ.

ტაბითი, ს. ნადირია ქურციკის გვარი, серна, ხაბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

ტაბიკი, ს. უღელში ჩასარჭობი მანა ხართ შესაბმელად, თავტაბიკი, деревянный шкворень, притыка у ярма.

ტაბლა (ბერძნ.), ს. მაგიდა, წინ დასადგმელი ფეხედი ფიცარი, სტოლი; მატ. 15—27; 21—12; ებრ. 9—2; მას ზედა დაგებული ხანოვაგე. ფსალ. 22—4; 77—19, 20; 127, 4; საქმ 16—34; столъ; трапеза, кушанье; пиръ; განმზადება ტაბლისა, накрыть на столъ; მატ. 21—12; ტაბლა მზა, готовый столъ, რუსუდ. 912.

ტაბლა იზარა, ს. საქანჩავის ძირის ფიცარი, нижняя доска тисковъ.

ტაბლაკი, ს. დაფი, ლიტავრა, литавра, ვეფხ 1502; სიბრ. 115; რუსუდ. 318, ან მცირე ნაღარა труба музыкальная, ვეფხ. 446, 1172; ხაბ. ლ ან ნაბათი, набатъ.

ტაბლი, ს. წყალმანკი, водяная болѣзнь.

ტაბლი, ს. საქორე ნაღარა, рожёкъ, ხაბ. ლ.

ტაბლიცა, ნ. სხემა.

ტაბულა, ნ ტაბელა.

ტაბუცი, ს. სამრეცხელო ქობინი, валекъ; бѣлильное дерево,

ტაბუცუნა, ს. მცენ. სალათი, салатъ.

ტაბუხი, ს. თეძოს ძვალი, бедренная кость.

ტაბუხის თავი, ს. თეძოს ძვლის თავი; чашка бедерной кости, вертлюгъ.

ტაგანი, ნ. თალარი; ანტ. 6—26, 31; -ღვინო, чаша [вина.

ტაგარი, ს. ახლად დაწურვილის ტკბილის ჩასადინარი აუზი საწნახელს ქვეშე; ანგია. 2—17; подточиліе, подточильное корыто, куда стекаетъ изъ виноградной давильни вино.

ტაგვა, ს. ქოხი, სახლი მდაბიოთა, изба, ალბ. 20.

ტაგრუცი, ს. საფლავი მაღლად ნაგები, курганъ.

ტაეპი, ს. ერთი მუხლი სტიხისა ან შაირისა ან თვით შაირი; стихъ; стопа; **ტაეპოვანი**, ზედ. ორტაეპოვანი ლექსი, двухъ стопный стихъ.

ტავარა, ტავარნა, ს. ფეხთ ანაკარი ტალახი, грязь, приставшая къ подошвѣ сапога.

ყავარო, ს. ცალი პეშვი, одна горсть.

ყავარჯუხი, ს. ხალთა, საკიდი გუდა, пастушеская сумка, котомка, 1 მეფეფ. 17—40; მარკ. 2—12.

ყაიჭი (თათრ.), ს. ზედაური ცხენი, жеребецъ, ზიანკ. ლ.; меринъ, ვისრ. 20; ვეფხ. 56; შაჰთ. 49; **ყაიჭოსანი**, ს. ყაიჭზედ მჯდომი კაცი, сидящій верхомъ на жеребцѣ; დარეჯ. 2—38, 101.

ყაკება, ფრან. (ვჰსყაკებ, -კე), ზ. მ. შემოვჰკრავ, ударить кого, (ვაყაკებ, -კე), ზ. მ. ვამგერებ, ვაჯახებ, დავაჯახებ; толкнуть, ударить обо что; გულში დანა ჰსყაკა, онъ вонзилъ ему въ грудь ножъ, (ვიყაკებ, -კე), ზ. მიც. ვიმგერებ, ударить, пронзить себя чѣмъ; თვალში დანა იყაკა, онъ пронзилъ свой глазъ ножемъ; (ვეყაკები, -კე), ზ. თვ. დავეჯახები, დავეყაკები, удариться обо что; броситься; ფალავანნი ერთმანერთს ეყაკნენ, борцы бросились другъ на друга.

ყაკვი, ს. ხელ-მოკვეთილი მკლავი, рука отрѣзанная.

ყაკვია, ს. ცალხელა ან ლაჩკვია, ცაცია, лишенный одной руки; лѣвша.

ყაკი-ყუკი, ს. რახუნი, стукъ,

ყაკუჯი (სომხ.), ს. მომცრო ყარიანი თასი ოქროსა ან ვეცხლისა, возливальникъ, ковшъ для теплоты, გამოსლ. 16—33; 25—30; რიცხვი, 4—8; ებრ. 9—4.

ყალა, ს. ღამის მოდარაჯე მგზავრთა, ночная стража, караулъ, დარეჯ. 11; 2 ქართლ. 84, 72, 124; ქილ. 324; სიბრ. 87; იდგა ყალად, онъ стоялъ на стражѣ; გიშრის ყალა, მელექსენი ხმარობენ წამწამის ადგილს; у поэтовъ рѣсницы; ვეფხ. 1334. [ზუნ. ლ.

ყალა, ს. კბილის ჩირქი, нечистота на зубахъ,

ყალავარი, ს. საჩრდილობელი სისიკონი, ფანჩატური, куща, шатеръ, ისუ. 2—6; მატ. 17—4; მარკ. 9—5; **ყალავრობა**, ს. კარვობა, დღესასწაული ურიათა პასექიდამ მეშვიდეს თვესა, იხილე დაბეჭდილს ყამნში საკითხავ 23 ხეკლებზრისა, 2 სჯული 16—3; еврейскій праздникъ кущей.

ყალანი, ს. დახურვილი სარბენი ოთახებს შუა, корридоръ, რუსულ. ქ. ლ. галлерея, ნ. ჩ. ლ.

ყალანტი (ბერძნ.), ს. ძველებური ოქროსი ან ვეცხლის წონა; ძველნი ხალხნი დათვლის მაგიერად ოქროსა და ვეცხლსა ასწონდნენ; ერთს ყალანტის რომაელთა შორის ქონდა 60 მნა, გარნა ებრაელთა შორის 50 მნა; ყალანტი ოქროსი ღირდა 16 ყალანტად ვერცხლად და ერთი ყალანტი ვერცხლისა აწინდელს ანგარიშით შეადგენს 30 ვიდრე 25 თუმნის ვერცხლის ფულს; სამღვთო წერილში ყალანტად იგულისხმების ნიჭი ან მადლი ზეგარდამო მონიჭებული კაცთადმი; талантъ древняя римская монета и вѣсъ; талантъ, дарованіе, способности; მატ. 18—24, 27; 25—25.

ყალაყანი, ს. ლაყანი ხეზედ მისადემი ზედ ასასვლელად, ლუფუნი, лѣстница изъ шести; საბ. ლ. ნ. ლუფუნი.

ყალაობა (ვჰყალაობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰდარაჯობ, сторожить, караулить, ქილ. 425.

ყალახება, **ყალახიანება** (ვა), ზ. მ. გავჰსვრი, грязнить, (ვჰყალახიანდები), грязниться.

ყალახი, ს. დაზელილი თიხა საშენებლად კედელთა და მისთანათა; საფლობი ტლაპო გზათა და შუკათა ზედა წვიმის დროს; глина; грязь; ყალახში ფლობა (ვეფლობი), грязнуть, **ყალახიანი**, ზედ. ტლაპოიანი, грязный, **ყალახიანება**, ზ. მ. ტლაპოთი შევსვრი, грязнить, (ვჰყალახიანდები, -დი), ზ. ვდ. ყალახით შევისვრები, грязнѣть.

ყალი, ს. კაჟი, სალოდილი, ქვა ცეცხლის მშობელი, кремень, **ყალ-კვესი**, ს. кремень и огниво.

ყალი, ს. კბილის ნატეხი, отломокъ зуба.

ყალიგი, ს. ქარქაში, აბჯართ შთასადებელი ბუდე, футляръ для оружія.

ყალყა, ს. ღელვა წყლისა, ზვირთი, მოქცევი წყალთა, волна, სიბრ. 104; ჩონგ. 9; **ყალყიანი**, **-ყებიანი**, ზედ. ღელვიანი, волнистый; волнистая (ткань); -ჩიჩაგლუხარა, волнистая ткань, **ყალყური**, მაგალ. შენობა, постройка съ выступами.

ყამაზლუხი, ს. მოსაშენებლად შენახული ხვასტაგი, животное для приплода; საბ. ლ.

ყამახობა, ნ. ყანახობა.

ყანა, ს. წლის დეკეული, телка годовалая.

ყანა (ვა), ზ. მ. ქვეშ მოვაქცევ ან დავსდებ, класть подъ, ნ. ყანება; პურს ვაყან ყველსა, ѣсть хлѣбъ съ сыромъ, ძალას ვაყან, принуждаю силою; (ვიყან, -ნე), ზ. მიც. დავიყან, ქვეშ მოვიგდებ; დავიდგნობ, მოვითმენ; повергать подъ собою, задавить; терпѣть, выносить; რომელ სისხლის ღვარნი ყანთა იყანდნენ, такъ что потоки крови покрывали тѣла, ვისრ. 87; (ვეყანები, -ნე), ზ. თვ. ქვეშ მოვეგდები; დავეყანები; მოვიყაცევ; ზედ შევვარდები, попасть подо что; соваться, хватать.

ყანაჯორი, ს. ერთის წლის ჯორი, годовалый лошакъ.

ყანადი, ზედ. ყანით მშვენიერი, წამოსადეგი, статный; **ყანადობა**, ს. წამოსადეგობა, ჰაეროვნება, статность; щегольство; (ვჰ), ზ. უ. ვჰკეკლუცობ, ვჰსცდილობ ყანის მშვენიერებას, щеголять; ან ყანით სრული ვარი, წამოსადეგი ვარ, быть статнымъ.

ყანახობა, **ყაზახობა**, **ყამახობა**, ზ. უ. ასპარეზზედ მხედართაგან მლერა, ристать, საბ. ლ.

ყანაჯორი, ს. ერთი წლის ჯორი, годовалый лошакъ, ვეფხ. 443; ან მწერი, гладышъ, греблякъ сѣрый, ერის. ლ.

ყანება, **ყანა** (ვაყანებ, ვაყან), ზ. მ. გავაყან, მივსცემ თან წასაღებად, посылать, отправлять съ кѣмъ что; წიგნი თან გააყანა, онъ отправилъ съ нимъ письмо, (ვუყან, -ნე), ზ. მიც. მივუყან, წავუღებ, относить кому что; (ვიყან, -ნე), ზ. მიც. წავიღებ; მოვითმენ; нести, переносить; терпѣть, сносить; სიცივეს ვერ ვიყან, не могу переносить холодъ; (მყანებია, -ბოდა), нести, имѣть при себѣ, სიბრ. 4; **ყანებინება** (ვაყანებინებ, -ნე), ზ. სხმ. წავაღებინებ, заставить взять съ собою, ნ. ყანა.

ყანთ-ხაცვამი, **ყანთ-ხაცმელი**, ს. одежда.

ტანი (სპარს.), ს. სხეული ცხოველთა, გვამი, ვეფხ. 2, 85; სიდიდე ან სივრცე რისამე; 1 ქართლ. 177; იეზეკ. 42—12; тѣло; станъ; туловище; талія; форматъ; ტანი გემისა, остовъ корабля; ჰპოვეს სამი ტანი აბჯარი, они нашли три пары оружія, ვეფხ. 1363, ერთი ტანი მაუდი, сукно на одну пару платья; უკანა ტანი, задница, რომელმან შექმნა სახე ყოვლისა ტანისა, кто сотворилъ образъ каждаго существа, ვეფხ. 2; ამ ქალს ტანი სულ არა აქვს, эта дѣвушка не рослая; ტანთ-გახდილი, раздѣтый, ტანიდამ საქმობა, ტან-ში გახსნა; слабить, ტანის აყრა, подрости, ქაღალდი დიდი ტანისა, бумага большаго формата.

ტანისამოსი, ტანთ-საცვამი, ტანთ-საცმელი, ს. სამოსელი, საცმელი, одежда, платье, რუსუდ. 363, 449.

ტანოვანი, ტანიანი, ზედ. დიდის ტანის მქონებელი, статный, рослый; **ტანოვანობა**, ს. დიდის ტანის ქონება, рослость, статность.

ტანტრაზეჩი, ს. ყურთა და კბილთა საჩიჩქნელი, уховертка, зубочистка.

ტანტალი, სს. წანწალი, თრევა, таскотня, шатанье; **-ლება** (ვჰ), ზ. უ. ვეთრევი აქა იქ უსაქმოდ, ვჰხ-წანწალებ, таскаться, шататься, бродить.

ტანფეხი, одежда и обувь, ბაქრ. 164.

ტანციება, ტანციობა, ს. როკვა, танцованіе, (ვი-ტანციებ, -ციე), ზ. უ. ვროკავ, ვჰთამაშობ, танцовать, ერისთ. 59, 12; ანტ. 5—52.

ტანჯვა, სს. წვალება, мученіе, страданіе, (ვჰ), ზ. მ. ვაწვალებ ვაწამებ, ვჰგვემ, мучить, терзать; досаждать; безпокоить; ნუ მტანჯავ, не мучь меня, მარკ. 13—9; ანდრ. 76; (ვიტანჯები, -ჯე), ზ. ვ. ვიწვალები, ვიწამები, мучиться, страдать; (ვეტანჯები, -ჯე), ზ. თვ. ვეწამები, мучиться, томиться, тревожиться.

ტაო, ს. ქუნთის გრძელი ხაო, ბოჭკო, ворса.

ტაპაკი, ს. ტაბაკი; ტაფა, подносъ; сковородка.

ტარაბუა, ს. საშულოვე, ოთხკუთხად შექმნილი სა-ტრიალებელი კრკალები შულოების გამოსახვევად; прядильное колесо, прялка.

ტარაგუჭა (სომხ.), ს. მეტიჩარა, совкій, кто во все вмѣшивается; фанфаронъ; **ტარაგუჭაობა**, переумничанье.

ტარალი, ნ. ტრალი; ვისრ.

ტარამანა, ტარატურა, ს. წარამარა, მატაროცი, болтушка.

ტარაღანა, ს. ცქვრინა, უნისკარტო ზუთხი, стерлядь.

ტარბი, ს. მფრინ. каменный скворецъ, ბუნ. ლ. красный дроздъ; ერის. ლ.

ტარება (ვა), ზ. მ. ვავლინებ, водить; ხელით ვატა-რებ, водить за руку, -დროს, проводить время, ვატარებ ენას, переносить разговоръ, пересказывать, გულში ვიტარებ, подумывать, помышлять; (ვეტარები, -რე), ზ თვ. დავდივარ, ходить, სიბრ. 164; ქილ. 49; 511; **ტარებინება** (ვა), ზ. სხმ. ვავლინებინებ, заставить водить, დროს მატარებინებ; въ забавахъ заставляешь меня проводить время.

ტარი, ს. კოტა ან ბუნი დანისა, მახვილისა, შუბისა, ცულთა და სს. рукоять, черенокъ; მსაჯ. 3—22; ხმლის ტარი, ефесъ, თითის-ტარი, веретено, ტარი ჩიბუხისა, трубка.

ტარიგი, ს. კრავი წლისა უბიწო, агнецъ.

ტარკოში (სომხ.), ს. ტარიანი სასმისი, ковшъ.

ტარო, ნახე ნურა.

ტარო, ს. მაგალ. სიმინდისა, სიმინდის ღეროები მარცვლებითა სავსე, стебель кукурузы съ зернами.

ტაროსი, ს. დარი, ამინდი; დრო; погода; година, время, ვეფხ. 699, 1054; ჩახრ. 56; კარგი ტაროსი, хорошая погода; ავი ტაროსი, дурная погода.

ტარსიკონი, ს. სახტიანი, შეღებული სამოგვე. сафьянъ бараній. გამოსლ. 45—7; 25—4.

ტარატა, ს. ყბედი, ჭორხაბარა, пустомеля.

ტარტარი, ს. ცუდი ლაპარაკი, ყბედობა, болтовня, **ტარტარება**, ს. ცუდი ლაპარაკი ყბედობა, болтовня, **ტარტარება** (ვჰტარტარებ, ვიტარტარებ, -რე), ზ. უ. ვჰყბედობ, ვროტავ. ვროშავ, болтать, რუსუდ. 964.

ტარტაროზი (ბერძნ.), ს. ჯოჯოხეთი, адъ, 2 პეტრე. 2—4.

ტარტმანი (ვჰტარტმანებ, -ნე), ზ. უ. ფეხზედ ვერა ვჰდგევარ, ვბარბაცებ, нестоять на ногахъ, шататься, ნ. ტორტმანი.

ტარუღა (სპარს.), ს. ქალაქის უფროსი, პოლიციმეის-ტარი, полицiймейстеръ, ანტ. 4—32.

ტარფი, ს. ბოხჩა მოთხვით ნაკერი ოქრომკედითა; платокъ съ четырехъ сторонъ вышитый золотомъ.

ტარხუნა (სპარს.), ს. მცენ. эстрагонъ, ბიან. ლ.

ჯასტი, ნ. ტაშტი.

ტატაბო, ს. დიდი და ფართო ღილი, большая пуго-[вица.

ტატანი, ს. ვარსკვლავ მორბედი, რომელიც ლამე გამოჩნდება და თანადვე გაქრება, блудящіе огни.

ტატაში, ს. კუროსთავი, ნარი დიდი, волчецъ, чертополохъ, ბუნ. ლ.: остролистъ, ერის. ლ.

ტატაში რკინისა? ხეილ. 28, 23?

ტატშატი, ხეილ. 29?

ტაფარაკი, იმერეთის, ნ. ჩილიკა ჯოხი; ბაქრ. 188.

ტატუი ფეხი, ს. грязная нога.

ტაფა, ტაფაკი (არაბ.), ს. არა ღრმა ქვაბი ტარიანი მოსაწვავად მწვადისა, сковородка, 2 მეფ. 13—9; ლევიტ. 2—5; ეზეკ. 4—3; **ტაფამწვარი**, ს. ტაფაზედ მომწვარი რამ; жаренное на сковородкѣ; оладья, ტიმ. 53; იმერულად ერბო კვერცხ. яишница.

ტაფელი, ნ. ჩილიკა ჯოხი.

ტაფჭალოვანი ადგილი, ს. დაბლობი ადგილი, низменное мѣсто, მარტ. 2—77.

ტაღანა, ნ. ტაგანა; **ტაღარი**, ნ. ტაგანი.

ტაღმა, სახაყო გარდასახადი, пошлина, 1 ქართლ. 389.

ტაღმა, ს. გუნდი მხედრობისა, отрядъ войска, 1 ქართლ. 216.

ტაყტაყი, ს. მცენარეა? ბუნ. ლ.

ტაში, ტაშის-კვრა, ტაშის-ცემა, სს. შემოკვრა ხელის ნებისა ნებზედ; рукоплесканіе, (ტაშს

ვუკრავ, -ვჰცემ), ზ. მ. рукоплескать, бить въ ладоши.

ტაშილი, ტაშიყი, ს. ქორთ საუზმე, кормленіе ястребовъ въ утреннее время; ქილ. 54; საბ. ლ.

ტაშტი (სპარს.), ს. ხელ-საბანი, ლაგანი მეტალისა, тазъ, **ტაშტ-აზრაკი,** рукомойникъ и тазъ, დარეჯ. 96—2.

ტაცება (ვჰსტაცებ, -ცე), ზ. მ. ძალით წავართმევ, წავჰგლეჯ, выхватить; схватить; -ხელსა, схватить за руку, (ვიტაცებ, -ცე), ზ. მიჩ. დავიტაცებ, ავიკლებ, расхищать, похищать, თვალს იტაცებს, приковываетъ глазъ, მტაცებ ხელსა, хватаешь меня за руку; (ვიტაცები, -ცე), ზ. ვ. დატაცებულ ვიქმნები, быть расхищену; ნავი იტაცებოდა, корабль носился; დაბად. 7—18; (ვეტაცები, -ცე), ზ. თვ. ვეჭიდები, хвататься.

ტაძარი (სომხ.), ს. სახლი სალოცავი ღვთისა; სალოცავი კერპთა; პალატი მეფეთა ან მთავართა, სადაცა იგინი ბჭობდნენ და სამართლობდნენ; храмъ; палата, дворецъ, гдѣ производился судъ; მატ. 21—12; ლუკ. 1—9; საქმ. 19—24, 27; მარკ. 15—16; **ტაძრად მიყვანება,** ს. დღესასწაული, Введеніе во храмъ; **ტაძრეული,** ზედ. სასახლისა, дворцовый, придворный, 1 ქართლ. 180; ან მეფისმხლებელნი ომში, царская дружина, 2 ქართლ. 17; 1 ქართლ. 245; 180; -აზნაური, царскій дворянинъ, ალბ. 2; **ტაძრეულობა,** ს. დარბაისლობა, вельможство, **ტაძრობა,** ს. დარბაზობა, პურობა, ლხინი, ნადიმი დღესასწაულობით, пиръ, იობ. 1—5.

ტახი, ს. მამალი ღორი, ეშვი, кабанъ.

ტახტა, ნ. **ტახტი.**

ტახტი (სპარს.), ს. დალიჭი; საჯდომი; престолъ, тронъ; софа, диванъ; ტახტის ქალაქი, столица, ტახტზედ აღსლვა, восшествіе на престолъ; **ტახტი** ან **ტახტა ცხენის** უნაგირისა, остовъ сѣдла, ვეფხ. 439, განმ. თ; გორგ. 180; დარეჯ. 2—12, 87, 99; **ტახტოსანი,** ს. ტახტის მქონებელი, престольный; **ტახტ-რევანდი,** ს. ქეჯაო, მოაბა, портъ-шезъ, ანტ. 26; ვეფხ. 1416, თ. განმ. **ტახტიანი,** ზედ. имѣющій диванъ.

ტაჯაგანი, ტაჯგანი, ს. ერთგვარი მათრახი, плеть, 1 ქართლ. 283; ნ. მათრახი.

ტბა, ს. მცირე, ზღვა; ლუკ. 5—1; ფსალ. 106—35; 113—8; ზოგჯერმე ნავთ-სადგური, საქმ. 27—12; 13; озеро; ин. пристань; ტბა მელნისა, ე. ი. შავი თვალები, черные глаза, ვეფხ. 1003.

ტბორე, ს. ცუდი გუბე ან ჭაობი, лужа, болото.

ტეგანი, ს. სადაფა ბალახი და არა ტარხუნა, поганъ, ერის. ლ. рута; ლუკა. 11—42; ბუნ. ლ.

ტევა, ტევება (ვუ, -ვე; ან ვჰსტევ, -ტე), ზ. მ. დავაგდებ, გავუშვებ; ხელს ავიღებ; მოვუტევ, მოვუხევ, მაგალ. ძაღლსა, оставлять, пускать; попускать, натравлять на кого напр. собакъ; 1 მეფეთ. 18—3; ქილ. 21; -ქორსა, пускать ястреба; (ვიტევ, -ტიე; ვიტევებ, -ვე), ზ. მიჩ. დავიტევ, вмѣщать въ себѣ; მინდორი ვერ იტევდა, площадь не вмѣщала, ვისრ. 83; მიტევებ ან მტევ, იმერ. მტოვ, დაბად. 20—8; оставляешь меня; ты позволяешь мнѣ, მროვ. 43; ვისრ. 83; საქმ. 8—21; 27—7; 28—4; მიტევე შესვლად, позволь мнѣ войдти, დაბად. 38—37; ანტ. 6—9; **ტევინებინება** (ვა), ზ. სხმ. გავაშვებინებ, заставить, оставить.

ტევნა (ვსტევნი, -ნე), ზ. მ. დავსტევ, помѣщать, (ვეტევი, -ტიე), ზ. თვ. დავეტევი, помѣщаться.

ტევანი, ს. მტევანი, виноградная кисть.

ტევთიდა, ნახე **ზუმილი; ტევნიანი,** ნ. **თითმავალა.**

ტევრება (ვა), учащать, дѣлать частымъ, ჩახრ. 47, ვაჩრდილებ, оттѣнять.

ტევრი, ს. დიდი და ხშირი ტყე; чаща, густой лѣсъ, სახენი ამისნი არიან: **გორომი** მცირე ტყე საშუალ მინდვრისა; **მაღნარი** ტყე შამბიანი და ხშირი მთაზედ; **ბუჩქი** დაბალი და მცირე ტყე, **ჯაგი და ჩირგვი,** ბუჩქზედ უმცირესი ტყე; **ჭალა,** ტყე მდინარის პირსა და დაბალთა ადგილზედ; **წნორი, წარბეფი და მარნეული,** ტირიფის ტყე; თვითოეულთა ხეთა ერთად მდგართა ბოლოს დაესმის მარცვალი ნარი, მაგალ. ფიჭვი, ფიჭვნარი; მუხა, მუხნარი; თხილი, თხილნარი, ძეძვი, ძეძვნარი, ჯაგი ჯაგნარი და სხ. ტევრი მელექსეთ უხმარიათ წამწამად, ვეფხ. 999; ტევრი თმისა, ე. ი. ხშირი თმა, ვეფხ. 225; **ტევნარი,** იგივე ტევრი; **ტევნარიანობა,** ს. ტევრიანი ადგილი, лѣсистость.

ტეზი, ს. ნედლი და ცუდი შეშა, сырые дрова.

ტელესკოპი (ბერძნ.), ს. ჭოგრი, телескопъ.

ტენა (ვჰსტენ, -ნე), ზ. მ. მჭიდროდ ავავსებ, ვჰსტკეც, გავსტენ, набивать, наколачивать: совать; პირში ვჰსტენ, набивать кому ротъ; (ვიტენები, -ნე), ზ. ვნ. მჭიდროდ ავივსებ, набивать себѣ, რას იტენები, чѣмъ ты набиваешь себѣ животъ, (ვეტენები, -ნე), ზ. თვ. ვეჩრები, соваться.

ტენი, ს. ჟანტი, ნოტიობა, მცირე სისველე, сырость, ქიმ. 239; **ტენისჭია,** ს. მწერი, кавсякъ, насѣк. **ტენიანი,** ზედ. сырой.

ტენონი, ს. მგრძნობელი ძარღვი, нервъ.

ტენცო, ს. წყლის პიტნა, მცენ. водяная мята, ბუნ. ლ.; душица полевая, ერის. ლ.

ტერება (ვეტერები, -რე), ზ. თვ. შევეწევი, საფარველს ქვეშ-ვიყოლიებ, ვეშველები; ვეტრელები, ნ. ტრელება; покровительствовать, защищать; ნახე ტერი; (ვეტერები თავსა), ე. ი. თავს მოვუვლი, შევეწევი, охранять себя, ვეფხ. 645; ღმერთი მცა მას ეტერების, Богъ да хранитъ его, ვეფხ. 1292; ტერება თავისა, ე. ი. სიფთხილე, გაფთხილება თავის предосторожность, защита себя, ვეფხ. 1392.

ტერევინთო (ბერძნ.), ს. ბელეკონი, терпентинъ.

ტერტერა (სომხ.), ს. მღვდელი სომხურად, священникъ армянскій.

ტერი, ს. გადასაფარებელი; საფარველი; ვეფხ. 1392; 2 მეფეთ. 17—18; ეს სიტყვა დაბეჭდილს დაბადებაში არ იპოვება, და მუხლი რომელიც მოყვანილია უაზროა: და მოიღო დედაკაცმან და დააფარა პირსა ზედა ხნარცვისასა და სხ. რა მოიღო, დედაკაცმა დასაფარებლად ორმოს ხნარცვისა? ძველს დაბადებაში, როგორც ჰჩანს საბას ლექსიკონისაგან ტერი ეწერა; საბას ლექსიკონში ტერი გან-

მარცვზულია ასრე: ზოგადი ქვეშ გასაშლელი და-საგებელი საფენი, რომელ არიან: ორხოვა, ნოხი, ხალიჩა, ფარდაგი, ქუნთა, ხირაული, შათქუნი, ტაბა-სტო ან ლეიბი, ნაალი, ჩალახეში, საბანი, ბალიში და მისთანანი; покрывало; покровительство; у Саввы Орб. всякая постилка, напр. коверъ, тюфякъ и т. п.; საცრიო ნ. ტრელი.

ტერი, ს. მტერი, врагъ, ვისრ. 18.

ტერფვა (ვჰ), ზ. მ. оставлять слѣды.

ტერფი, ს. ფეხის გული, пята, стопа, დაბად. 14—24; 49—18; ვეფხ. 76, 1354; ან ჩლიქი ცხენისა, копыто, რუსუდ. ქართლ. ლ.; მრავლ. ტერფები, სამღვდელო-მთავროს მანტიის სამხრები სხვა და სხვა ფერისა, უფრო წითელი; скрижалы на мантіи, **ზომის ტერფი**, ე. ი. ამ გვარი ხუთი ტერფი არს ერთი ნაბიჯი ან ორჯელ ფეხის გარდადგმა; пядень, пядь, ცხენის ტერფი, раковина у копыта, ტერფიდამ ვიდრე თავამდე, съ ногъ до головы; 1 ქართლ. 18.

ტერფმოსილი, ზედ. ჩლიქებიანი ოთხფეხი, имѣющій копыто, ნემეს. 1.

ტეტრიქსი (ბერძნ.), ს. მფრინვ. зуй; ნ. ჩ. ლ. тетеревъ кавказскій, ერისთ. ლ.

ტეტრი, ტეტერი, ს. სულელი, глупый; педактъ.

ტეხა, სხ. ломаніе, ломка; ломъ (боль); ტეხა მეხისა, ударъ грома; ტეხა თავისა, сильная головная боль, გულმან ტეხა დაუწყო, у него сердце стало ныть, კაცია. 99; მუცლის ტეხა, рѣзь въ животѣ, (ვჰტეხ, ვჰსტეხ, -ხე), ზ. მ. ვამტვრევ, შევჰმუსრავ; бить, ломать, -პურსა, ломать хлѣбъ; -ფიცსა, нарушить клятву; გუჯ. 8; (ვიტეხ, მაგალ. თავსა), ზ. მიჩ. сломать себѣ голову, ნუ მიტეხ პურსა, не лишай меня куска хлѣба, ჩონგ. 98; (ვუტეხ თავსა, პირობასა), ზ. მიჩ. сломить кому голову, нарушить данное слово; (მტეხს, მტეხა), ზ. მიჩ. მტკივა თავი და სხ. ломитъ (боль), **ნატეხი**, обломокъ, **სატეხი**, ზედ. ломкій; подлежащій ломкѣ.

ტეხური, ს. მძაფრი ყინვა, трескучій морозъ.

ტვია, ს. გია მცენ. можжевельникъ казацкій, ბუნ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.; ივანე ბატ. ლ.; პ. ფ. ლ.; ისაი. 55—13; мирта, ერის. ლ.

ტვინთხელი, ზედ. глуповатый, -ლობა, глуповатость, ივერია № 1—114.

ტვინი, ს. ჩჩვილი კერძო და ცხიმი თავის სარქველისა და სხვათა ძვალთა, мозгъ; ტვინიანი, ტვინოვანი, ზედ. ტვინით ან სიმსუქნით გატენილი, мозговой; тучный, жирный; ფსალ. 65—14.

ტვირთვა (ვსტვირთავ, -თე), ზ. მ. ტვირთს დავუდებ; ვამძიმებ, საქმეს დავსდებ; нагружать; обременять; (ვიტვირთავ, -თე), ზ. მიჩ. თავზედ ავიდებ ტვირთსა; нести тяжесть; брать на себя бремя; ერისთ. 76; (მიტვირთავს), ზ. მიჩ. მიკისრავს, კისერზედ ვიდებ, я беру на свою отвѣтственность; გალატ. 8—18; რუსუდ. 342; ქილ. 50; იტვირთოს სარჯელი, ე. ი. დასჯა მიიღოს, пусть подвергнется наказанію, (ვიტვირთვი, -თვე; -თვოდი ან თვიდე), носить бремя, გამოს. 28—30; **ტვირთული**, навьюченный, нагруженный, ვეფხ. 1027; **მტვირთავ, -თველი**, მიმღ. берущій на себя, 2 ქართლ. 363.

ტვირთი, ს. საღები ურემთა, გემთა; საპალნე კაცთა ან ხვასტანგთა; სიმძიმე; бремя, грузъ, поклажа; ноша, ფსალ. 37—4; 80—6; საქმ. 27—18; სიბრ. 68; ტვირთ-მძიმე, ზედ. დამძიმებული ტვირთით, тяжеловѣсный, обремененный, მატ. 11 — 28; 23—4; **ტვირთობა**, ს. ღებულობა, რომელა მებოტონის სიმძიმის გადატანა გლეხთაგან, повинность, по которой крестьяне въ Имеретіи должны были переносить тяжести, принадлежащія ихъ помѣщику; зап. Геогр. Кавк. Общ. № 7, ст. 46; **ტვირთულობა** (ვჰტვირთულობ, სრ. არა აქვს; брать на себя бремя, ერისთ. 2—116.

ტვიფარი, ს. სახე ბეჭდის დასმულისა, ან მოჭრილის ქვაზედ მხატვრობისა; слѣпокъ печати; эстампъ, отпечатокъ; **ტვიფრვა** (ვჰსტვიფრავ, -ფრე), ზ. მ. აღვჰბეჭდავ, отпечатать, დაბად. 44—11; საბ. ლ.

ტვიფი, ს. ჰაერი კვამლივით შესქელებული, густой воздухъ.

ტვიქი, ს. მაღალი სასხდომი მრავალთა გარემოვლებით, ბემი, ბემონი, ტოგუნი; амфитеатръ.

ტიალი, ს. დატევებული, ოხერი, დაცარიელებული; пустошь; вещь покинутая, оставленная; -მინდორი, степь, ტიალი ტყე, дремучій лѣсъ; შე ოხერო ტიალო, ты безъ дома и крова; ტიალი მზისა, ე. ი. მცირე მზის შუქი ჩასვლის დროს; блескъ солнечныхъ лучей во время заката; ვეფხ. 622.

ტიარი (ლათინ.), ს. თავსაბურველი ხოირი, тіара, ეზეკ. 23—15; დან. 3—21.

ტიბიკონი (ბერძნ.), ს. წიგნი, რომელიც იპყრობს წესსა ან განკარგულებასა სამღვთო სამსახურისა, правило, уставъ церкви.

ტიბჟირი, ს. ჯარას ტარი, კვირის ტავი, веретено.

ტიგრი, ს. მხეცი ვეფხვის გვარი, тигръ.

ტივი, ს. ძელნი ერთად შეკრულნი მდინარეზედ სატარებლად, плотъ.

ტივტივი, ს. წყლისაგან პირზედ მოგდება რისამე, плаваніе на поверхности воды; ივერია № 1—88.

ტიზი, ს. რიკი, კოლტის ჩხირი, საცობი, пробка, затычка.

ტიკი, ტიკჭორა (სომხ.), ტიკი და ჭური, თხიერი, бурдюкъ, мѣхъ винный; **ტიკი-ტომარა**, ს. ტყავის ტომარა, кожанный мѣшокъ; გუჯ. 9; ვისი ტიკიტომარა ხარ, ჩონგ. 122.

ტიკინა, ს. მუცლის ჭუჭყუნი, бурчаніе въ животѣ, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

ტიკინი (სომხ.), ს. კუკი, ჭუპრი, кукла.

ტიკტიკი, სხ. ყრმის ლაპარაკი, лепетъ, говоръ младенца.

ტიკტიკება (ვჰსტიკტიკებ, სრ. არა აქვს; ვიტიკტიკებ, -კე), ზ. უ. ყრმათა თვის: ვჰლაპარაკობ, лепетать, ჩონგ. 155; (ვატიკტიკებ, -კე), ზ. მ. ყრმას ვაიძულებ ლაპარაკსა, заставить лепетать.

ტილი, ს. მკბენარი, вошь, **ტილების კვერცხი**, гнида, **ტილის ბალახი**, ს. მცენ. вшивая трава, ბუნ. ლ., **ტილიანი, ტილებიანი**, ზედ. ტილების მქონე, вшивый, -ნობა, ს. вшивость; **ტილიანება** (ვა), ზ. მ. вшивить, **ტილი პურისა**, долгоносикъ, хлѣбный червь, ერის. ლ.; **ტილი ქათმისა**, гаммазъ; ერის ლ.

ტილისმა (არაბ.), ს. მოხიბლვა, თვალთ მაქცობა

გრძნებით შეკურა; ბაზმანდი, რომელსაც შეიბმენ მკლავსა განსარინებელად ვნებისაგან ან მავნეთა; შავთ. 19, 102; очарованіе, заколдованіе, чародѣйство; амулетъ, талисманъ.

ტილო (ლათ.). ს. სელთა ან კანაფთაგან ნაქსოვი ლარი ან სამოსელი, ქათანი, холстъ, **ტილოს მენძი**, пакля.

ტიმონი, ს. ნავთ სამართი ფიცარი, აფთიონი, მხერვალი, საჭე, პიდალო, руль, кормило.

ტიმონი (ბერძნ.), ს. ველის ანისული, ხე ურცა, дикій базиликъ, чедрецъ; ბუნ. ლ.

ტიმპანი (ბერძნ.), ს. სალაშქრო საკრავი ან ებანი, ბობღანი, тимпанъ, барабанъ, бубны, литавра.

ტინი, ს. კლდე მაღალი და დაუშხალველი, высокая и отвѣсная скала; ვეფხ. 415; **ტინიკ-ლდე**, იგივე ტინი; ვეფხ. 1020; ვისრ. 46; დარეჯ. 116; **ტინური**, ზედ. скалистый, ქილ. 109.

ტიპიკონი, ნ. ტიბიკონი.

ტირანი (ბერძნ.), ს. მძლავრი, მტანჯველი, тиранъ, მარტ. 2—161.

ტირება (ვა), ზ. მ. ცრემლს ვადინებინებ, заставить плакать, ვეფხ. 142; მატირებ, вынуждаешь меня лить слезы, სიბრ. 147; (მიტირებ, -რე), ზ. მიჩ. ჩემთვის ცრემლს ჩამოჰყრი, ты станешь оплакивать меня; სიბრ. 125; 2 ქართლ. 524; ვეფხ. 156; დიაცი და მამაცი ზედა მტიროდეს, мужчины и женщины оплакивали меня; ვისრ. 124; გული მეტიროდა, сердце ныло, (ვიტარებ, -რე), ზ. მიჩ. ცრემლსა ვჰყრი, плакать, ვიტრებ ქმარსა, оплакиваю мужа.

ტირილი, სხ. მწუხარების გამოჩენა ცრემლის ღვრითა; плачъ, рыданіе, სახენი ამისნი არიან, **ქვითინი, ქვითქვითი, კოკოცება** არს მოუთქმელად ტირილი; **ვაება** და **გოდება** მოთქმით და ოხრვით ტირილი; **ზრუნი**, შებანება მოტირალთაგან; **გლოვა**, მიცვალებულთა თვის შავის შემოსა და ტირილი ხან დაზმით; **ხლუკ-ხლუკი**, გულის ამოსკვნით ტირილი; წუწუნი, უცრემლო და უგვანო ტირილი; **ბღუჭრიალი, ღრიალი** და **ბღავილი**, ყრმათა მაღალი და ცუდი ტირილი; **წკმუკილი და წკმუტუნი** ტირილი ლეკვთა; **ღმუვილი**, დიდთა მხეცთა ტირილი; მატ. 2—18; 8—12; ფსალ. 6—8; (ვჰსტირ, -რი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ცრემლსა ვჰღვრი, плакать, **ნატირი, ნატირალი**, плакавшій, **მტირალი**, плачущій, **სატირალი**, ზედ. плачевный.

ტირისდენი, ს. დეკემბერი, ქრისტეშობის თთვე, декабрь.

ტირისკონი, ს. ნოემბერი, ноябрь.

ტირიფი, ს. მცენ. ива, ბუნ. ლ. ერისთ. ლ.; ლევიტ. 23—38; სახენი ამისნი არიან: **მეწნი** და **ნერგნი** გრძელ ფურცლებიანი კაცთაგან დარგული; **მდგნარი** ან **კატა ტირიფა**, ფართო ფურცლოვანი; **წნორი**, თვით მდგარი ჭალათა და მდინარის პირთა ზედა; **მარნეული**, ვენახი შესაკრავი ტირიფი ან შესაყელავი.

ტიტა, ს. ყვავილი, лѣсной тюльпанъ, -ტყიური, ს. მცენ. чаберъ, перечная трава, lepidium.

ტიტველი, ზედ. შიშველი, нагой, ტიტველ შიშველი, ზედ. იგივე ტიტველი; **ტიტველა**, ზზ. შიშველა, наго, наголо, **ტიტვლება** (ვატიტვლებ, -ლე), ზ. მ. გავაშიშვლებ, ტანთ გავხდი, оголять, 2 ქართლ. 441; (ვჰტიტვლდები), ზ. ვდ. გავშიშვლდები, оголяться.

ტიტი, მარტივად არ იხმარების, გარნა რთულად მაგალ. დატიტული, იქ ნახე.

ტიტიბი, ს. ბროწეული ქერქი შავის სღებავი, гранатная корка, употребляемая въ черную краску.

ტიტინი, სხ. ტიკტიკი, лепетъ, **ტიტინება** (ვჰტიტინებ, ვიტიტინებ, -ნე), ზ. უ. ვჰტიკტიკებ, лепетать, რუსუდ. 957; (ვატიტინებ, -ნე), ზ. მ. ვატიკტიკებ, заставить лепетать.

ტიტკნა (ვსტიტკნი; -ნე), ს. ვსჭუჭყნი, ვჰხრუკავ, мять, комкать.

ტიტლიკანი, ზედ. ტიტველი, შიშველი, нагій.

ტიტლო, ტიტული (ლათინ.), ს. ზედა წარწერა კაცთა ღირსებისა ან სახელი ღირსებისა, ხარისხისა, титулъ.

ტიფი, ს. მფრინ. сычъ, совушка, ბუნ. ლ.; рыболовка, чайка; 2 სჯული. 14—19.

ტიფონი, ს. წყლის ძეგლი ზღვაში; смерчъ.

ტიხი, ს. ნიშანი, чудо; ტიხი დაეკვეთა случилось чудо, მარტ. 13—1; 180—2.

ტკაცი, ტკაცანი, ს. ტკრციალი, ჭექა, трескъ, щелкъ, хлопъ, бацъ, ვეფხ. 819; ტკაცანი მარილისა ცეცხლში, трескъ соли въ огнѣ, ტკაცი ტკუცი, იგივე ტკაცი, хлопъ, трескъ, გორგ. 282; **ტკაცუნება** (ვა), ზ. მ. ვატკრციალებ, ვსჭექ, производить трескъ, (ვჰსტკაცუნებ, -ნე), ტკაცი ტკუცი გამიდის), ზ. მ. трещать, производить трескъ.

ტკბანური, ს. წყლაპუნი პირისა. щелканіе языкомъ.

ტკბილეულები, ტკბილი საჭმელები, сласти.

ტკბილი, ზედ. სასიამოვნო გემო ვითარცა თაფლისა, შაქრისა; მატ. 11—30; იაკობ. 3—11; საამო, სასიხარულო, სალხინო, საშვებელი; ვეფხ. 1299; ახალი დაწურვილი მაჭარი ან თვით ღვინო, საქმ. 2—13; კვერი, თათარა; ზოგჯერმე: სახიერი, ფსალ. 24—8; 33—8; 51—9; сладкій; пріятный; молодое и сладкое вино; сладкая постила изъ винограднаго сока; благій, ტკბილი სასმელი, сладкій напитокъ; ტბილი ვაშლი, сладкое яблоко, ტკბილი ხმა, пріятный голосъ; ტკბილი სიტყვა, ласковое слово, -კაცი, ласковый человѣкъ, 1 პეტრ. 2—19; ერთი კოკა ტკბილი, одно ведро молодаго вина; სამ. ვახ. 119; დასტ. 5, ტკბილი ლექსი, звучные стихи; ვეფხ. 5; ტკბილის გულით, съ теплою душею; ტკბილსა მწარედ ჰპოვებ, ე. ი. მშვიდობას დიდის ჭირით ან სიმწარით იშოვნიო, пріятное въ жизни съ трудомъ найдешь; ვეფხ. 872; ტკბილად, -მოუბარი, сладкорѣчивый, ვეფხ. 895, **ტკბილება** (ვა), ზ. მ. ტკბილ ვჰყოფ, подслащать, (ვჰტკბილდები, -დი), ზ. ვდ. ტკბილი შევიქმნები, дѣлаться сладкимъ, **ტკბილობა**, ს. სიტკბო; კეთილად შეწყნარება, сладость, мягкость въ обращеніи; ქილ. 422; **ტკბობა** (ვატკბობ, -ბე), ზ. მ. დავატკბობ, подслащать; услаждать; ატკბენ შენი ყურნი, услади свой слухъ, ერისთ. 59; სიტყვას პირსა შიგან შაქარსა-

ვით ატკბობდა, ვისრ. 135, изъ устъ его лилась сладкая рѣчь; (ვსტკბი, -ბე, უსრ. ვჰსტკბოდი, ერისთ. 5; ვსტკბები, ჰსტკბი), ზ. უ. დავტკბები, ტკბილი შევიქმნები, становиться сладкимъ; услаждаться; ერისთ. 2—95, 110; (ვუტკბები, ვუტკბი), ზ. ვნ. კეთილად შევიწყნარებ, ласково принять кого либо; (მატკბობ, -ბე), ზ. მიჩ. დამატკბობ, მანუგეშებ, მახიამოვნებ, услаждаешь, утѣшаешь меня, ანტ. 40; ტიმ. 172; (მეტკბობის, -ბა), ზ. მიჩ. ტკბილად მეჩვენება, მაგალ. გემო პირში ეტკბობის, вкусъ сладости у него долго остается въ роту, ქილ. 392; **ტკბუნება** (ვა), ზ. მ. ვახიამოვნებ, услаждать, ვეფხ. 741.

ტკენა, სს. ушибъ, боль; (ვატკენ, -კინე), ზ. მ. დავუშავებ დაკვრით ან წაქცევით, ушибать, причинить боль ударомъ; ვატკენ გულსა, огорчать, ვეფხ. 14; ქილ. 557; თავს ვატკენ, ე. ი. შევაწუხებ, გავრჯი, безпокоить, დაკოდილს ვატკენ, производить боль въ ранѣ, ვეფხ. 592; (ვიტკენ, -კინე, ზ. მიჩ. დავიშავებ; ушибаться; თავს ნუ იტკენთ, не безпокойтесь, (მტკივა, -ვოდა), болитъ у меня, თავი მტკივა, у меня голова болитъ, გული მტკივა, сожалѣю, жаль мнѣ; ვისრ. 167; 145; დავრ. 176; კაცია. 1 ვეფხ. 1405, (მატკენ, -ნს), ты причиняешь мнѣ боль ударомъ, (მეტკინება, -ნა), больно, досадно мнѣ, დავრ. 176; ვისრ. 106; 115; რუსუდ. 305, გული მატკინა, онъ огорчилъ меня, რუსუდ. 654; (ვეტკინები, -ნე); ზ. თვ. ვჰგრძნობ ტკივილსა, чувствовать боль, გული ეტკინა, онъ огорчился.

ტკეპნა, სს. топтаніе, (ვჰსტკეპნი, -ნე), ზ. მ. ფეხით გავჰქელავ, დავჰსტკეპნი, დავჰსტერფავ, топтать, трамбовать землю; ვეფხ. 1275; (ვიტკეპნები, -ნე), ზ. ვ. დავიტკეპნები, утрамбовываться.

ტკეცა (ვჰსტკეც, -ცე), ზ. მ. ვაბრტყელებ ოქროს, რკინას, площать, раскатывать въ листъ, утаптывать, утрамбовывать.

ტკეცება, **-ბის ხმა**, ს. ჯახჯახი, შეხეთქება, трескъ.

ტკეცი, ს. მაშა, მარწუხი, ნაკვერცხალთ ასაღები, щипцы.

ტკვარჩელია, მცენ. ნ. პაპის ყვერა, дряква.

ტკველვარება, სს. ტაშის კვრა, рукоплесканіе, ამოს. 6—5.

ტკივება (ვატკივებ, -ვე), ზ. მ. ტკივილს ვაწარმოვებ, вызывать боль; (ვიტკივებ, -ვე), ზ. მიჩ. ვიტკენ, მელმის; მტკივა; გულს შევიტკივებ, чувствовать боль; соболѣзновать, მროვ. 39.

ტკინება (ვატკინებ, -ნე), ნ. ტკენა (ვატკენ).

ტკივილი, ს. ლმობა, გრძნობა სატკივარისა, боль, ломъ, **თავის ტკივილი**, головная боль, **კბილის ტკივილი**, зубная боль.

ტკივნეულება, **-ლობა**, ს. ტკივილი, боль, ქილ. 156.

ტკივნეული, больной. [ლ.

ტკიპა ლობიო, ს. Dolichos monachalis Brot. ერის.

ტკიპი, ს. მწერი მკბენარი ოთხფეხთა, клещъ (насѣк.).

ტკრეცა (ვიტკრიცები, -ცე), ზ. მ. დავსივდები. ავბურცდებ დაწვისაგან, припухнуть отъ ожоги,

ტკრციალი, **ტკრცოლა**, ს. ხმა საკრავისა ან მტვრევისა; ბუნ. კ. 290; трескъ, (ვჰტკრციალებ, -ლე), ზ. უ. ვჰბგერ, ვჰსჭექ; трещать, издавать трескъ; ვეფხ. 1408; ცეცხლის ტკრციალი, трескъ огня, ტკრციალი ბუკისა, звукъ трубъ.

ტკუპვა (ვეტკუპვი, -პე), ზ. თვ. ვეხვევი, მოვეხვევი, ვეკონები, льнуть, прижиматься, обнимать, ანტ. 4—51.

ტკფოლვა (ვჰსტკფი, -ფე), ზ. უ. წყლულთა თვის: წითლად მოვჰსჩან, о ранахъ: краснѣть; გამოსლ. 9—11.

ტლანქი, ზედ. ქოფიტი, გაქოფიტებული, არ ხუფთად გაკეთებული, грубая, черновая работа.

ტლაპო, ს. თხელი ტალახი, жидкая грязь.

ტლაში-ტლუში, სს. უგვანი კოცნა, чмоканье.

ტლე, ს. თხლე, დანალექი, დურდო, гуща, რუს. ქ. ლ.; ტლე, არაბ. ან სიცხიანის სალბი წამალი, ბალახთაგან შექმნილი, припарка изъ травъ во время воспаленія, ბუნ. ლ.; საბ. ლ.

ტლიკვი, ზედ. უროკო, რომელსაც არა მოედების რა, გატლიკული, гладкій, голый; ნ. ჩ. ლ.

ტლინკი, ს. ცემა ორისავე უკანა ფეხებითა, მაგალ. ცხენისა, ხარისა, გარნა ერთის ფეხით ითქმის წიხლი, ляганье задними ногами; **-კის ცემა**, лягаться, ბერძნ. სამ. 10; **ტლინკიანი**, ზედ. უკანის ფეხებით მცემელი, брыкливый, **ტლინკვა** (ვჰტლინკავ, -ვე), ზ. ვ. წიხლებს ვისვრი; ვჰტოკავ, ვხტი; брыкаться; скакать, прыгать, не сидѣть на мѣстѣ, სიბრ. 157; (ვიტლინკები, -კე), ზ. ვნ. წიხლებს ვისჳრი, брыкаться, лягаться.

ტლოშნა, ს. чмоканье, (ვჰტლოშნი, -ნე), ზ. უ. ვჰლოშნი, უგვანად ვჰკოცნი, чмокать.

ტლუ, ზედ. მარტო; ან უშტო ხე; одиночный, голое безъ вѣтвей дерево.

ტლუბიჭი, ს. გაქნილი, ვერაგი, плутъ, негодяй; ან უსახლკარო ყმაწვილი, უპატრონო; человѣкъ неимѣющій пріюта и куска хлѣба.

ტმოშტი, ს. სამფეხი ჭურჭელი სანოვაგეთ მისართმევი, сосудъ о трехъ ножкахъ, ნ. ჩ. ლ.; საბ. ლ.

ტოგუნი, ს. მაღალი საჯდომი გარე მოვლებით, ტვიქი, амфитеатръ.

ტოვა (ვჰტოვ, -ვე); ტოვება (ვჰსტოვებ, -ვე), ზ. მ. ვუტევ, გავუშვებ, оставлять, покидать, бросать.

ტოილო, ს. ცხენის ფეხთ გასაბმელი, веревка, которою опутываютъ ноги лошадямъ, ვისრ. 162, 190.

ტოკვა (ვჰსტოკავ, -კე), ზ. უ. ვჰტლინკავ, ვჰკოტავ, ვბარბაცებ, дрыгать, ёрзать.

ტოლა, ნახე ტოლი: გუგული ტრედის ტოლა, кукушка молодая съ голубя.

ტოლ-ამხანაგები, ს. сверстники.

ტოლაობა, ს. თევზთა და გველთა პეპლვა, случка рыбъ, змѣй.

ტოლება (ვატოლებ, -ლე), ზ. მ. შევაფარდებ, შევათანასწორებ, შევატოლებ, შევადარებ, верстать, сравнивать.

ტოლვიპი, ს. მაკჳდინებელი ბალახი, аконитъ, борецъ, волчій корень, царь зелье, ბუნ. ლ.

ტოლი, ზედ. სავერი; თანასწორი ტანითა, ხნითა,

სიდიდით, равный, равной величины; ровесникъ, сверстникъ, იმ-ტოლი, მდაბ. იმტონი, столько.

ტოლმა (თათრ.), ს. საჭმელი, ე. ი. დაკეპილი ხორცი ბრინჯ არეული და გუფთად გაკეთებული და გახვეული ვაზის ან კომბოსტოს ფოთოლში მაწონ დასხმული, мелко изрубленная говядина съ рисомъ, завернутая въ листъ капусты или виноградной лозы, свареная и политая сметаной; толма; ბიანკ. ლ. -კომშისა, სამზ. 41.

ტოლმეტი, ზედ. неравный.

ტოლ-მეტად, მაგალ. ნასთავი ძაფი, неровно крученная нитка, საბ. ლ.

ტოლობა, ს. სისწორე ხნით, равенство.

ტოლომა (თათრ.), ს. ბეწვეული, ქურქი, тулупъ, шуба.

ტოლტოლი, ზედ. სწორე სიდიდით, ხნით равный ровесный.

ტოლჩა, ს. ანტლია, წყლის ამოსაღები ჭიდამ ჭურჭელი, черпало, ведро.

ტომარა, ს. საცალო, შთასაყრელი ხორბლისა და მისთანათა, куль, мѣшокъ.

ტომარი (სომხ.), **ტომარაკი**, ს. ქარტა, გრაგნილი ან სარჩევი წიგნთა, ზანდუკი, პინაქსი, свитокъ; оглавленіе книги.

ტომპაკი, ს. ბრინჯაო, томпакъ.

ტომი (ბერძნ.), ს. ნათესაობა, ჩამომავლობა; колѣно, поколѣніе, родъ; нація; 1 მეფე. 10—15, 20; მატ. 19—28; ლუკ. 2—4, 36; ვეფხ. 993, 1 ქართ. 261; ადამისტომი, человѣческій родъ, ვისრ. 123; **ტომობა**, ს. ნათესავობა; поколѣніе, племенность, національность; ტომობა და ჩამომავლობა, поколѣніе и потомство; **ტომელი**, ს. ერთის ტომისაგანი მაგალ. ბრძენთ ტომელო, потомокъ мудрецовъ; ჩახრ. 2.

ტომი; ს. ნაწილი წიგნისა ცალკე შეკრული, томъ книги.

ტოპაზი, ტოპაზიონი (არაბ.), ს. თეთრი, თლილი იაგუნდი, топазъ, ქიმ. 169.

ტოპვა (ვჰსტოპავ, -პე), ზ. უ. ვსჭყუპავ. ვაჭყაპუნებ წყალში ფეხს, топать въ водѣ.

ტორი, ს. სამეცხვრო ჯოხი, посохъ пастушій.

ტორტმანი, სხ. шатаніе, колебаніе, валкость, ტორტმანება (ვჰტორტმანებ, -ნე), ზ. მ. ვჰბარბაცებ, ვჰტოკავ; ვორჭოფობ, ვჰდაუდეგრაგობ ჰაზრზედ; шататься; колебаться, быть нерѣшительнымъ, шаткимъ, гомозиться, ჩონგ. 44.

ტორუა, ტოროლა, ს. მფრინ. жаворонокъ.

ტოტი (სომხ.), ს. წინა ფეხი კლანჭიანთა მხეცთა, თათი; დასასრული საწვივეთა და შალვართა; სორეტი, ნაკადული, შტო მდინარეთა, ზღვათა; შტო ხისა; лапа; рукавъ, заливъ рѣки, озера; вѣтвь; конецъ брюкъ; ტოტი ლომისა, львиная лапа, ვეფხ. 1068; მტკვარი განიყოფების მრავალ ტოტად, Кура дѣлится на многіе рукава, ხის ტოტი, вѣтвь дерева, ნიფხვის ტოტი, концы у штановъ.

ტოფური, ს. მცენ. სამყურა, медовикъ.

ტოღა, აჭარ. ღერი, стебель, ბაქრ. 182.

ტოღი, ს. ვეგის ჯდომა, თოხანი, плюцка, бокъ у бабки, საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

ტრაბახი, ს. კვეხნა, თავის ქება გარდამატებით; უბრალო ლაპარაკი, ლაყბობა, хвастовство; болтовня; **ტრაბახობა** (ვჰ), ზ. უ. ვიკვეხი, თავი მომაქვს; ვროშავ, ვჰყბედობ; хвастать; болтать; пустое городить; **ტრაბახება** (ვა), ზ. მ. დავაკვეხებ; წარამარას ვათქმევინებ, заставить хвастать, городить пустое.

ტრაკი, ს. საჯდომი, задница.

ტრაზანა, ს. მცენ. звѣробой (раст.); პ. ფ. ლ.

ტრაკუნი, ს. ტრაბახი, წარამარა, болтовня, лясы, **ტრაკუნება** (ვა), ზ. უ. ვროშავ, болтать.

ტრაკუნტი, ს. თევზია; ბუნ. ლ. порода рыбъ.

ტრალი, ს. დიდი მპარავი, страшный воръ; ქილ. 425; ვისრ.

ტრამა, ტრამალი, ს. ვრცელი მინდორი უშენი ტიალივით, обширная степь, ვეფხ. 539.

ტრაპეზი (ბერძ.), ს. ადგილი საკურთხეველს შუა, რომელზედაც აღესრულების ჟამის წირვა; მონასტერთა შინა საკრებულო სახლი, სადაც დაეგების ძმათა თვის ტაბლა ან მიიღებენ საზრდელსა; სადილი, ვახშამი და სხ. престолъ въ олтарѣ; трапеза, столъ, кушанье; въ монастыряхъ столовая; **ტრაპეზობა**, ს. პურის ჭამა, принятіе пищи, ტიმ. 43.

ტრაპი, ნ. ტროპი.

ტრაქტატი, ს. პირობის წერილი, трактатъ.

ტრაყვი, ს. დიდი რამ უშნო, безобразно большой.

ტრაწი, ს. поносъ, помытуха; ტრაწიანი, ზედ. страдающій поносомъ.

ტრბუ, ს. ცუღლუტი, вертопрахъ.

ტრედა, ს. სოკოს ერთგვარი. порода грибовъ.

ტრედი, ს. ცნობილი მფრინველი; голубь, ტრედის ფერი, голубой цвѣтъ, ტრედის ფრად გათენება, разсвѣтъ, **ტრედის ფეხა**, ს. ყურძენია ერთგვარ, сортъ винограда, ერისთ. ლ.

ტრედი, ს. ხრახნილთ ქანჩი, гайка.

ტრედ-ფილი, ს. სპილენძის როდინი, мѣдная ступка.

ტრელება (ვეტრელები, -ლე), ზ. თვ. ფრიად ვეფერები, угождать, ухаживать, прислуживаться, ласкаться; ან ვესაყვარლები, ვენებიერები, любезничать, куры строить.

ტრელი, ს. მფერებელი, ласкатель, 1 ქართლ. 269; ქილ. 327; **ტრელობა**, ს. პირფერობა, ласки, მეტაფ. 18, 19; ვაშლი 68.

ტრვა (იტრნენ, ე. ი. შეიძრნენ, ნახე შესავალი ასოხი ტ), ზ. უ. ვიძრვი, შევიძვრი, ალვსდგებით წასასვლელად, тронуться съ мѣста, გამსლ. 16—1.

ტრიალება (ვა), ზ. მ. ვაბრუნებ, поворачивать, вертѣть, -თვალებსა, поводить глазами, (ვჰტრიალებ ან ვიტრიალები, -ლე), ზ. უ. ვჰბრუნავ, ворочаться, вертѣться, ურმის თვალი ჰტრიალებს; колесо вертится, **ნატრიალები, ტრიალებული**, მიმ. верченный, **სატრიალებელი**, ზედ подлежащій вертѣнію; **მატრიალებელი**, кто вертитъ.

ტრიალი, ს. ბრუნვა, вертѣніе, круженіе, вер[тежъ.

ტრიალი, ს. უშენი, უდაბური მინდორი, пустошь.

ტრიალობა (ვჰტრიალობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰბრუნავ, вертѣться, ოჯახი მარტო ქალზედ ტრიალობს, дѣва является одна поддержкою семьи

ტრიგონა, ს. თევზია, порода рыбъ, ზუნ. ლ.
ტრიზი, ს. ცხენის ფეხთაგან შესხმული ტალახი, брызги лошадиныхъ копытъ.
ტრიმისი, ს. დრაჰკნის მესამედი.
ტრიობა, ს. ტრფიალი, любезничанье, куры, ქილ. 346; საბ. ლ.
ტრიონი, ს. წერტა, საწერტლით ლალვა; шпорить, ნ. ჩ. ლ.; ფართო სამოსელი მატყლისა, шерстяная широкая одежда, შავთ. 21.
ტრიპიდი (ბერძნ.), ს. სიწმინდეთა მოსაგერებელი, რომელიც უჭირავს დიაკვანსა მსხვერპლის შეწირვის დროს, рипида.
ტრიუმფი (ბერძნ.), ს. გამარჯვება, მრეობა ან მრეობის დღესასწაული, тріумфъ.
ტრიფელი, ს. თეთრი მიწა, ჭიქის საწმენდი, мѣлъ для чистки стеколъ, ქიმ. 215.
ტრიფსიდა, ს. მირონის სურნელი, душистое маслянное вещество.
ტრიქონი, ს. ნ. სტრიქონი.
ტრიხაპტონი (ბერძნ.) ს. ფართო წამოსასხამი; ძვირფასი ფარჩა; драгоцѣнная шелковая матерія; накидка изъ этой матеріи; ნ. ჩ. ლ.
ტრიცეტკა, სამზ. 151, ოთხი ტრიცეტკა ერთი ჩარექია?
ტრო, ს. სარკმლის ჭიქა ბრტყელი, оконное стекло, საბ. ლ.
ტროპარი (ბერძ.), ს. ოხითა, მუხლი დღისა წმინდისა წასაკითხავი ჟამნობათა ზედა; тропарь.
ტროპი (ბერძნ.), ს. რიტორულად ხმარება ლექსთა გარდაღებულსა შინა მნიშნველობასა, тропъ риторическая фигура.
ტროპი, **ტრაპი**, ს. ზურგის ძვალი, გინა საფუძველი ნავისა; позвоночная кость; остовъ корабля, საბ. ლ.
ტროპიკი, **-კოსი** (ბერძნ.), ს. მზის მოსაბრუნი ხაზი ღეოღრაფიულად, тропикъ, поворотный кругъ, ღეოღრ. 9.
ტრუპანი, ს. ხელის შალაფი ან სადგისი, буравчикъ, шило
ტრუსი, ს. ნატისუსალი, гарь, тяжелый запахъ отъ горѣнія, საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.
ტრუშული, ს. მსხვილი წნულის ლობე ორპირად, плетень.
ტრუხუნი ღორისა, ს. хрюканье.
ტრფიალი, ს. ტრფიალობის მქონებელი, მოარშიყე, влюбленный; ან თვით სიყვარული, გულის თქმა, სურვილი; მიჯნურობა, любовь, страсть, ვეფხ. 18; ტრფობა (ვატრფობ), очаровать, ოსეს. 2 — 12; ჩახრ. 45; **ტრფიალება** (ვატრფიალებ, -ლე), ზ. მ. გავაარშიყებ, влюблять, заставить любить; ტრფიალობა, ტრფობა, სხ. любовъ, კაცშ. 25; 2 ქართ. 207; (ვჰსტრფიალობ, სრ. არა აქვს; ვეტრფი, -ფე; ვეტარფობი, -ფე, ვეტრფიალები, -ლე); ზ. თვ. ვაშუღობ, ვაშიკობ, ვესაყვარლები, влюбляться; любезничать, куры строить; ვეფხ. 18, 976, 1428, ვისრ. 71; რუსუდ. 256; მეტრფი, ე. ი. მეარშიყები, ухаживаешь за мною; ერისთ. 8.
ტრფობა (ვჰსტრფობ, ვსტრფი), восхищаться, радоваться. [მენა.
ტუბიდი, ს. ბინა, სადგომი, жилище, საბ. ლ. ნ.

ტუზვა, ნახე ამოტუზვა.
ტუზი, ს. კიკო სათამაშო ქაღალდში, тузъ (въ картахъ).
ტუკი (სომხ.), ს. წლის წიდნა, молодая лоза.
ტულაობა, ს. თევზთ პეპლვა, случка рыбъ.
ტულუმბაში, ს. ღვინის სმაში უფროსი, старшина во время попойки; ერისთ. 129.
ტუმბო (ოსმ.), ს. წყლის ამოსაწოვნელი სოლინარი, насосъ, ფიზიკ. 14; **ტუმბო თევზი**, каракатица, ივან. ბატ. ლ.
ტუნგია, ს. მცირე ჩახვი, პარკი, мѣшечикъ.
ტურა, ს. გარეული ძაღლი, чекалка, **ტურას ყუჯი**, მცენ. царь трава, ერის. ლ.
ტურბანი, ს. რიდე, თავზედ მოსახვევი შალი, тюрбанъ.
ტურნება (ვუტურნებ; -ნე), ზ. მ. ვუდარილებ, ვუყარაულებ, подстерегать, караулить, выжидать случая.
ტურტლი, ს. თევზთ განავალი; უწმინდურება; рыбій пометъ; нечистота; **ტურტლიანი**, ზედ. გასვრილი, замаранный.
ტურტლება, **ტურტლიანება** (ვა), ზ. მ. გავსვრი замарать, испачкать, (ვჰტურტლიანდები, -დი), ზ. ვდ. გავისვრები, испачкаться.
ტურფა (არაბ.), ს. ლამაზი, მშვენიერი; ნარნარი, ნაზი; უცხო რამ; милый, красивый, прелестный; нѣжный; ს. рѣдкость; ვეფხ. 8, 37; 121; 338; 347; 426; 470; 1341; 872, რუსუდ. 930; -ქალი, милая женщина, ტურფა ბაღი, прелестный садъ, მიჯნურობა არის ტურფა, любовь нѣжна, -სახლი, красивый домъ; ვეფხ. 605; -ქალაქი, красивый городъ, ქალაქი სავსე ტურფითა, городъ полный рѣдкостями, ვეფხ. 1059; ტურფება (ვა), ზ. მ. მოვალამაზებ, მოვამშვენიერებ, придавать прелестный видъ; (ვეტურფები, -ფე), ზ. თვ. მოვეწონები, нравиться, ვეფხ. 606; მეტურფება, -ფა, онъ нравится мнѣ, მეტურფები, -ფე, ты нравишься мнѣ, **ტურფობა**, ს. სიმშვენიერე, სილამაზე, миловидность, красота, (ვჰსტურფობ, სრ. არა აქვს; ვჰშვენი, красоваться, ვეფხ. 192.
ტუსაღი, ს. პატიმარი, арестантъ, узникъ, ყარამ. 382.
ტუსვა (ვჰტუსავ, -სე), ზ. მ. გავრუჯავ, გავტუსავ, опалять; ლევიტ. 23 — 13.
ტუსის სუნი, ს. ნატისუსალი, гарь, запахъ отъ горенія, паленина, ტუსვილი, მიმ. გატუსვილი, горѣлый.
ტუტა (არაბ.), ს. მცენ. ხართუთა, тутовое дерево, дающее черные плоды.
ტუტი, ს. ნაცრის წვენი, ნაცარტუტი, щелокъ; შარდი, мочевина.
ტუტრუჩანა, **ტუტლუცანა**, ს. მოსულელო გოგო, дурочка.
ტუტუნი, ს. დუდუნი, ბუზღუნი, დრტვინვა, ропотъ, **ტუტუნება** (ვა), ზ. მ. ვადრტვინებ, ვაბუზღუნებ, заставлять, ворчать, (ვჰტუტუნებ, -ნე), ზ. უ. ვჰდრტვინავ, ვჰბუზღუნებ, ворчать.
ტუტუცი, ს. გიჟი, სულელი (ქალი), глупая, **ტუტუცობა**, ს. გიჟობა, სიგიჟე, глупость, (ვჰ-

ტუტუცობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰგიჟობ, дурить, ერისთ. 2—170; ანტ. 3—64.

ტუტუი, ნ. ჭუჭკი.

ტუფი (სომხ.), ს. ბოსტნის კვალი, борозда, гряда.

ტუქსვა, სხ. выговоръ, порицаніе; (ვჰტუქსავ, -ქსე), ზ. მ. შევრისხავ, ვაყვედრებ, бранить, пенять, ქილ. 415.

ტუღლური, ს. მფრინველია?

ტუჩი, ს. პირის ორნივე ბაგენი, ლაშები, губы, морда, рыло.

ტუხი, ტუხი-ტუხი, შორისდ. ღორთ მოწოდების ხმა, чухъ, слово употребляемое для сзыванія свиней.

ტუხილი, ს. ზიზღი, საძაგელობა, мерзость.

ტუხინი, ს. ღორთ ხმიანობა, хрюканье. [ბუნ. ლ.

ტუხტა ვარდი, ს. მცენ. ლათინ. Anacampseros,

ტუხტი, ს. მცენ. алтея, слизь-трава, ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ.; ტუხტის ხე, მცენ. Азіятская рожа, ერის. ლ.

ტფილი, თბილი, ზედ. ნ. თბილი, теплый; (ვატფობ, -ფე), ზ. მ. გავათბობ, სიტფოს მივსცემ грѣть, согрѣвать; **-ფეჩსა**, топить печку; **ტფილება** (ვა), грѣть, მატფობ, согрѣваешь меня, (ვსტფები, -ფი), ზ. ვდ. გავსთბები, სითბოს მივიღებ, грѣться.

ტყაბუნა, ს. განჯაფა ნახე, საბ. ლ.

ტყავი, ს. კაცთა და მხეცთა ხორცთ გარეგანი საფარველი გარსი; იობ. 2—4; ეზეკ. 37—6; დაბად. 3—21; ბეწვეული, ქეჩხო; ებრ. 11—37; რუსუდ. 225, 33; ქერქი ხილთა ან ხეთა, კანი; кожа, шкура; мѣхъ на шубу; кора на деревѣ; кожура плодовъ; მოქნილი ტყავი, выдѣланная кожа; -წიგნისა, пергаментъ, **ტყავიერი, ტყავიანი, ტყავთაგანი**, ზედ. кожанный, **ტყავ-კაბა**, ს. კაბა ბეწვ-დაღებული; шубка, шубейка, **ტყაპუჭი**, ს. გლეხთ ჩასაცმელი ტყავ-კაბა, полушубокъ нагольный, **ტყავ-კეცი**, ს. скорлупа; **ტყავ-კეციანი ცხოველნი**, скорлупныя животныя, **ტყავ-გორა**, ს. ჭურთა სარეცხელი, ბლის ქერქისა, მაწაწური, ოფიჭო, საძელი; мочалка для мытья посуды, **ტყა-ვტოლომა**, ს. დიდი და ფართო ბეწვეული, тулупъ; **ტყავება** (ვატყავებ, -ვე), ზ. მ. ტყავს გავაძრობ, გავხდი; გავცარცვავ, გავჰკრეხ; снять, содрать кожу; ограбить, оголить; (ვჰტყავდები, დი), ზ. ვდ. გავიცარცვები, გავიკრიხები; быть ограблену, оголену, მატყავებს, разоряетъ, грабитъ меня.

ტყაპანი, ს. დაცემის ხმა, шумъ паденія.

ტყაპი-ტყუპი, ს. топотъ, -გამივა, бухнуться.

ტყაპი-ტყუპით, მაგალ. ლაპარაკი, ჩახჩახი, трещать, говорить съ шумомъ. [ერის. ლ.

ტყარა თხილი, მცენ. გარეული თხილი, лѣщина,

ტყაფუნი, ს. ფეხის ხმა, шумъ ногъ, топотъ, стукъ ногами, **-ნება** (ვა), ზ. მ. ფეხებით ვაბაკუნებ, топать ногами; კაცია. 10.

ტყაუჩა, ს. მცენ. трава о трехъ цвѣтахъ, быковникъ, ლათინ. verbascum nigrum; ბუნ. ლ.

ტყაჭი, ზედ. უგვანი პრტყელი რამ, безобразно плоское что либо; ტყაჭება (ვატყაჭებ, -ჭე), ზ. მ. გავშლართავ, растягивать, растопырить.

ტყაჭუნი, -ნება (ვატყაჭუნებ ჭორსა), ზ. მ. ვროშავ, წარამარას ვლაპარაკობ, болтать вздоръ.

ტყდომა (ვსტყდები, -დი), ზ. ვდ გავსტყდები, შევიმუსრები, ვიმტვრევი, ломаться, ან მოვუძლურდები, слабѣть, стариться, терять силу; ნ. ტეხა; (ვატყდები, -დი), ზ. უ. თავზედ დავეცემი, დავედები; обрушиться на кого, ვალი მატყდება, ალექს. 109; попасть въ долгъ.

ტყე, ს. მრავალნი ხენი ერთად მდგარნი, лѣсъ, **ხეტყე**, строевой лѣсъ, ბურვილი ტყე, дремучій лѣсъ, გატეხილი ტყე, расчищенный лѣсъ, **ტყის თხილი**, ე. ი. გარეული თხილი, лѣщина, (раст.), ერისთ. ლ.; ბაგრ. ბატონ. 72; **ტყის-ლეღვი**, ს. черничіе, лѣсная смоква; **ტყის-მაღდახოზი**, петрушка лѣсная, პ. ფ. ლ.; **ტყის-ქათამა**, მფრინ. вальдшнепъ, ერის. ლ.

ტყება, ს. плачъ, вопль; (ვიტყებ, -ბე), ზ. უ. ვვაებ, თავში ვიცემ, ვვალალებ, ვჰგოდებ, ვჰგვრინავ, рыдать, оплакивать, 1 ქართლ. 275, 334; მატ. 2—18; საქმ. 8—2; სამღჳთო წერილში ვიტყების მაგიერად უხმარიათ ვეტყებ, ეტყებდეს, ეტყებდენ, იერემ. 8—2: 16—6, ნ. ტყეპა.

ტყეებიანი, ზედ. ტყე მრავალი (ადგილი), лѣсистый.

ტყემალი, ს. იმერულად ყომური, слива дикая, ტყემლის მჟავე, кислота изъ лѣсной сливы; **ტყემლოვანი**, ს. ტყემლის ბუჩქი, лѣсъ изъ сливъ, сливнякъ.

ტყეპა (ვჰსტყეპ, -პე), ზ. მ. ვჰსცემ, ვჰგვემ, бить, колотить; (ვიტყეპ თავსა), ზ. მიჩ. თავში ვიცემ, бить себя въ голову, (ვიტყეპები, -პე), ზ. ვ. ვიცემები, быть биту; თავში მიტყეპს, бьетъ меня въ голову.

ტყვა, სხ. თუმცა არ იხმარება, მაგრამ ჰსწარმოებს ზმნა (ვიტყვი, სრ. ვსთქვი); ნ. თქუმა.

ტყეშავი, ნ. შინდანწლა.

ტყვე, ს. მონა, ომში ნაშოვნი კაცი, плѣнникъ; невольникъ, рабъ; ტყვედ-ჩავარდა, онъ попалъ въ плѣнъ, въ неволю, **ტყვევება** (ვა), ზ. მ. ტყვედ-დავიჭერ; დავიმონებ; მოვხიბლავ, მოვჰსტაცებ გულსა; брать въ плѣнъ; плѣнять, восхищать; ისაი. 7—13; 2 ქართლ. 270; **მატყვევებ**, ты плѣняешь меня, მირი. 106.

ტყვევა (ვატყვევ, სრ. არ აქვს), ზ. მ. ვალაპარაკებ, ენას ჩავუდგამ პირში, заставить говорить, მარკ. 7—37; ან მოვაწევ ვისზედმე რასმე, შევამთხვევ, навлекать, причинять, ნ. მოტყვევა.

ტყველვა, სხ. рукоплесканіе, (ვიტყვევლებ, -ლე ხელსა), ტაშსა ვჰსცემ, рукоплескать, იეზეკ. 24—14; ანდ. 53; მარტ. 2—180.

ტყვენვა, სხ. опустошеніе, плѣненіе; 1 ქართლ. 33; 63; 2 ქართლ. 138; ისაი. 11—14; ებრ. 1—17; (ვჰსტყვენავ ან ვჰსტყვენვი, -ვე, -ნე), ზ. მ. ავიფორიაქებ, წარვსტყვენავ; დავატყვევებ; опустошать; грабить; раззорять; плѣнить.

ტყვეობა, ს. ტყვედ ყოფნა, плѣнъ, ისაი. 33—23; იერემ. 1—3; 2 ქართ. 242.

ტყვია, ს. ბრპენი, свинецъ; ტყვიის უმარილი, свинцовыя бѣлила, **ტყვიის-ქვა**, ს. სურინჯი, горная киноварь, сурикъ, ბუნ. ლ.

ტყვიანი, ზედ. ტყვეების მქონებელი, обремененый плѣнными, ვეფხ. 459.

ტყიანი, ზედ. лѣсной, лѣсистый.

ტყინება (ვატყინებ, -ნე), ზ. მ. ცეცხლს ვანთებ, зажигать, ვეფხ. 17, განმ. თ.

ტყინვა (ვჰტყინავ, -ნე ან ვეტყინები, -ნე), ზ. უ. ვენთები, ვანთივარ, горѣть; ისაი. 33—12; ეტყინებოდა გული, ныло сердце, 1 ქართლ. 438.

ტყირინი, ნ. ქაცვი.

ტყირპი, ს. ელენთა; селезенка. ან ჭიპი, пупъ, пупокъ, ბუნ. ლ.; **ტყირპის დაგურა,** სტომაქის დამძიმება და მოშლა, завалъ желудочный.

ტყიურა ბალახი, ს. მცენ. ლათინ. carfifolium, თათრ. ყარღბანა, ბუნ. ლ. стародубъ, ერისთ. ლ.

ტყის-ქათამა, гагара, მფრინ. რ. ქ. ლ.

ტყის-ქათამა, ნ. ტყე.

ტყლაპი, ს. ტყემლის თათარა, постила изъ лѣсной груши, გუჯ. 27; დასტ. 172; ან ქალამნის ძირი, подошва лаптей.

ტყობა (ვატყობ, -ყე), ზ. მ. შევამცნევი, შევიგნებ, გავიგებ; замѣчать, примѣчать; узнавать; ვატყობ ჩემს თავს, замѣчаю надъ зобою, (ვიტყობ, -ყე), ზ. მიჩ. შევიტყობ, გავიგებ, ვჰტყობულობ, ვჰსცნობულობ, узнавать, смѣкать; (ვეტყობი, ვეტყე), ზ. თვ. შევემეცნები, გავეგები, ვჰსჩან, быть видиму, казаться; მეტყობა, замѣтно на мнѣ, კაცია. 123; ეტყობა, кажется, რუსუდ. 524, 694; კაცია. 112; დავრ. 186, მატყვია, замѣтно на мнѣ, **ტყობინება** (ვატყობინებ, -ნე), ზ. სხმ. ვამცნევ, давать знать, (მატყობინებ, -ნე), ты даешь мнѣ знать; ტყობულობა (ვჰ), узнавать.

ტყოვანი, ზედ. ტყიანი, лѣсистый.

ტყრობა (ვჰსტყვრები, -ვერ), ზ. უ. მეტად გავსძღები; ვხეთქ, გავსქდები, налопаться, натрескаться, нажраться.

ტყორცა, -ცნა, სხ. бросаніе, метаніе; (ვჰტყორც, -ცე; ვჰტყორცნი, -ნე), ზ. მ. შორს ვესვრი, бросать, метать; ვისრ. 145; 1 ქართლ. 18, 29; (ვიტყორცები, -ცე), ზ. ვ. ვისვრი, бросаюсь, кидаюсь, напр. камнемъ; ლოდ. 27.

ტყრუშული, ს. მსხვილი წნელის ღობე, частоколъ.

ტყუპება (ვეტყუპებ, -პე ან -პნე), ზ. მ. ერთმან ერთ გავუსწორდები, დავუპირდაპირდები, поровняться съ кѣмъ, сблизиться; მოურავ. 42; ხელი ხელსა იტყუპნეს, ყარამ. 154; ударили въ ладоши.

ტყუპი, ს. მარჩბივი ან მრჩობლი; близнецы; пара; ვეფხ. 476; 1140; ანტ. 3—26; ტყუპ ტყუპსა ჰშობს, она рождаетъ близнецовъ; სახენი ამისნი არიან: **მარჩბივი,** ორნი ყმანი ერთად დაბადებულნი: **ტყუპი,** ორნი პირუტყვინი ერთად დაბადებულნი; **ტყუპჭი,** ხილნი ორნი ერთად შეერთებულნი; საბ. ლ.

ტყუება (ვატყუებ, -ვე; უუსრ. მიტყუებია ან მიტყუვნია, დარეჯ. 2—94; სათ. სრ. მეტყუვა ან მეტყუვნა; უუსრ. მეტყუვნოს, დარეჯ. 49); ზ. მ. ვაბრიყვებ ვაცთუნებ, ვალორებ. обманывать, (ვიტყუებ, -ვე), ზ. მიჩ. მოვიზიდავ, მოვიბირებ, сманить, приманить; (ვუტყუებ, -ვე), ზ. მიჩ. არ დავინდობ, ვუღალატებ, обмануть, измѣнить кому, ფსალმ. 26—12; (ვჰსტყუვდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰსცდები, ვჰბრიყვდები: ან გავჰმტყუვნდები. გავჰსცრუვდები, მტყუანი, გამოვალ; обманываться; уличаться; быть обличену во лжи; ჩონგ. 150; მატყუებ, ты обманываешь меня, მიტყუებ, ты сманиваешь меня, უთხრა, ძმო, არ გიტყუე, онъ сказалъ, братъ, я не обманывалъ тебя; ვეფხ. 867.

ტყუვილი, ტყუილი, ს. სიტყვა ან საქმე არ მართალი; სიცრუე, ложь, ცოცხალი ტყუვილი, явная ложь; (ვჰსტყუვი, ჰტყუვი ჰსტყუვის; ვჰსტყუვით, ჰტყუვით, ჰტყუვიან ან სტყუინ, ფსალ. 32—18; -ვე), ზ. უ. ვჰსცრუვობ, лгать, быть ложнымъ, ვეფხ. 61; ტყუილად, ზზ. უბრალოდ არა ფრად, напрасно; ტყუვილ, ზზ. უბრალოდ, по напрасну, ტყუვილია, это ложно; ტყუვილება (ვა), обманывать.

ტყუვობა (ვჰტყუვობ, -ვე), ზ. უ. ვჰსცრუობ, быть лживымъ.

ტყუვნება (ვამტყუვნებ, -ნე), ზ. მ. ვამხილებ, ვაცრუვებ; ვაბრალებ, ბრალს დავსდებ; обличать; обвинять; (ვუ), ზ. მიჩ. ვუღალატებ, измѣнять; (ვემტყუვნები, -ნე), ზ. თვ. ვეცრუვები, измѣнять, обманывать, ალექს. 201.

ტყურბელა, ს. ხის სოკო საჭმელი, родъ грибовъ.

ტყუტყუცია, ს. მცენ. პაპის-ყვერა, дряква, ერის. ლ.

ტყუპჭი, ს. ტყუპი ხილისა; წყვილი; сростіеся фрукты; пара.

უ.

უ, არის ხმოვანი ასო წოდებული უნად; რიცხვში დანიშნავს ოთხასს და ნიშნითურთ უ̃ ოთხასს თუმანს; წვრილის ფულის ანგარიშში 80 ფულსა ან 20 ბისტსა, რომელა 8 შაური ან ორი აბაზი.

უ, დაესმის თავად სახელთა: 1 დასანიშნველად უკუთქმისა ან უქონლობისა და შეუდგების ბოლოს ო ან ური, ვითარ: უადგილო, უაზნო, უბედო, უბედური, უკაცო, უკაცური; უმამო, უდედო; უთვალო, უფეხო, უძალო, უძლური, უძილო და სხ. უკუთქმითი მიმღეობანი ბოლოს მიიღებენ მარცვალსა ელი ან რი, ვითარ: უსმელი, უჭმელი, დაუდგრომელი, დაუდეგარი, მოუსვენებელი, მოუსვენარი, დაუწერელი და სხ. 2, ზედ-შესრულთა უაღრესობითისა ხარისხისათა, რომელთა ბოლოს დაერთვის ელი; ვითარ: დიდი,

უდიდესი; მცირე, უმცირესი; მძიმე, უმძიმესი; ფართო, უფართოესი, ან უფართესი; და სხ. ზედ-შესრულნი სახელნი დაბოლოვებულნი მარცვალსა ზედა ლი, ისპობენ მას, ვითარ: კეთილი, უკეთესი და არა უკეთილესი; ტკბილი, უტკბესი და არა უტკბილესი; ზრქელი, უზრქესი; შემდგომნი ზედ-შესრულნი სახელნი იხმარებიან მხოლოდ უაღრესობითად და არა აქვთ დადებითი ხარისხი: უაღრესი, უპირატესი, უარესი, უზესთესი, უდარესი, უხუცესი; ან უპრიანი, უარი, უმალი, უფრო ნაცულად უფროსად; ქარაგმიანნი ლექსნი ამ ასოთი იწყებიან უ̃ი, უფალი; უ̃კი, უკუნითი; უ̃კე, უკუნისამდე.

ჳ, უნიბრჯგუ̃ ან უნი მოკლე გამოითქმის საშუალ ვ და უ და არს ნახევარ ხმოვანი ასო: ცჳმა, სჳმა, თქჳმა და სხ. ჳ ბრჯგუსა ხშირად ხმარობენ ნაცვლად ვი: გჳამი, გვამი; ზღჳა, ზღვა; ქჳა, ქვა; და სხ.

უადგილო, ზედ. არ მქონი ადგილისა ან უჯერო; неумѣстный; неприличный; безмѣстный; უადგილო ხარჯი, неумѣстная трата денегъ; ქილ. 93; უადგილო ადგილი, мѣсто неподходящее, 1 ქართ. 79; ქილ. 298.

უადგილო, ს. უდაბური ადგილ, пустыня, ვეფხ. 211.

უადგილობა, ს. უჯერობა, არ შესაბამობა, неумѣстность.

უადვილესი, ზედ. легчайшій, მათ. 19—23.

უადვილო, ზედ. нелегкій; **-ლობა**, ს. нелегкость.

უადრესი, ზედ. შედ. ხარისხისა: ადრე; раннiй, უადრესს, ранѣе, 1 ქართლ. 2.

უავადო, ზედ. მთელი, არა სნეული, здоровый, -დობა, здоровье.

უავი, ზედ. უდარესი, худшій.

უავო, ზედ. незлобный; -ვობა, ს. незлобіе.

უავჯანდო, безъ стремянн.

უაზათო, ზედ. несвободный, невольный.

უავგუსტესი, ზედ. უსამღჳთოესი, უდიდებულესი, августѣйшій, **უავგუსტესობა**, ს. უდიდებულესობა, величество.

უაზნაურესი, ზედ. благороднѣйшій, საქმ. 17—10.

უაზნო, ზედ. უდიდგვარო, მდაბიო, незнатный, 1 კორინ. 1—28; მარკ. 1—17; ქილ. 542; უაზნობა, ს. незнатность.

უაზრავი, ზედ. მოუფიქრებელი, მოულოდნელი, невообразаемый, 1 ქართლ. 249.

უაზრო, ზედ. გაუგებელი, ჰაზრისა არ მქონებელი; მოულოდნელი, მოუფიქრებელი; безсмысленный, безтолковый; нежданный, невообразаемый; ვისრ. 33; ქილ. 124; **უაზროდ, ზზ.** მოულოდნელად, нежданно; ვისრ. 97, 183; **უაზრობა**, ს. აზრის არ ქონება, безсмысленность, безтолковость, 2 ქართლ. 541.

უალაგო ადგილი, ზედ. неумѣстный, ყარამ 183; **უალაგო ალაგს**, неумѣстно, **-ლაგობა**, ს. неумѣстность.

უალეთ, ნ. ალება; ვეფხ. 205.

უალაფო, ზედ. бездобычный, -ფობა, ს. бездобычность.

უალღო, не чуткій; -ღობა, нечуткость.

უამათოდ, безъ нихъ.

უამაყო, ზედ. негордый; **-ყობა**, негордость.

უამარი, ზედ. უანგარიშო, უთვალავი, безчисленный, ვეფხ. 1314; ვისრ. 17; 1 ქართლ. 306.

უამბოდ, ზზ. სახელის უხსენებლად, безъ вѣсти, -დაიკარგა, онъ пропалъ безъ вѣсти, გორგ. 266, რუსუდ. 734.

უამე, უამებელი, უამი, ზედ. არ სასიამოვნო, непріятный, მარკ. 2—2; ვისრ. 44, 157; ტიმ. 57; ბუჯ. 9; უამებლობა, ს. არ სიამოვნება, непріятность, ბუჯ. 32; -მამისა, неповиновеніе отцу, ვახტ. სამ. 78; სამ. გ. მ. 15.

უამე, უამესი (ამო), ზედ. შედარ. ხარისხი, пріятнѣйшій, ვეფხ. 479; უამეა, пріятнѣе.

უამინდობა, ს. უდარობა, ცუდი დარი, непогода, ან მოუსავლობა, неурожай.

უამისოდ, უამისოთ, უამისოთაც, ზზ. ამის არ დასწრებითა, безъ него, безъ этого.

უამისობა, ს. ამის დაუსწრებლობა, безъ его присутствія, ქილ. 626.

უამპარტავნე, негордый; -ვნობა, ს. негордость.

უამრავი, უამრო, ზედ. უამარი, უანგარიშო, безчисленный, 1 ქართლ. 306; მარკ. 1—158.

უამხანაგო, -გო, ზედ. ამხანაგისა არ მყოლი; უტოლო, უცალო, უმაგალითო, საუცხოვო, სწორ უპოვარი, неимѣющій равного; безподобный, несравненный; ვეფხ. 32, განმ. თ.; რუსუდ. 234, **უამხანაგობა**, ს. ამხანაგის არ ყოლა, неимѣніе товарища, ქილ. 264.

უანბო, ზედ. безвѣстный, -ბოდ დაიკარგა, пропалъ безъ вѣсти.

უანგარიშო, ზედ. უთვალავი, აურაცხელი, несмѣтный, безчисленный; ვეფხ. 52; **-შოდ**, ზზ. დაუთვლელად, безъ счету, **უანგარიშობა**, ს. დაუთვლელობა; უმრავლესობა; безсчетность; безчисленность.

უანგარო, ზედ. არ ანგარი, არ ხარბი, некорыстолюбивый, **უანგარობა**, ს. არ ხარბილობა, безкорыстіе.

უანდერძო, ზედ. ანდერძის არა მქონი, неимѣющій завѣщанія, **უანდერძობა**, ს. არა ქონა ანდერძისა, неимѣніе завѣщанія.

უარაკო, ზედ. უიგავო, უმაგალითო, безпримѣрный, ვეფხ. 873.

უარ, უარე, ზზ. უარეს, უცუდეს, хуже; უარ ვჰხდები, я становлюсь хуже, ვეფხ. 355, რა უარეა მამაცსა სულდიდსა წასვლა გვიანსა, ვეფხ. 792; უარესი რა იქნება კაცისა თვისა, რომელიც თავის სულ-გრძელობითა საქმეს არა შეუდგება, что можетъ быть хуже того, что храбрецъ по своему долготерпѣнію, замѣдляетъ отъѣздъ; ან რა უარეა მამაცს ომშიგან პირის მღმეჭელობა, ვეფხ. 793; ამაზედ უარესი რა იქნებაო რომ მამაცი ომის დროს შიშისაგან პირზედ შეიცვალოსო; что можетъ быть хуже того, когда витязь во время боя измѣнится въ лицѣ (отъ страха).

უარარაო, ზედ. არა ფრის მქონი, неимѣющій ничего, კაცია. 55.

უარე, უარესი, ზედ. ავზედ უავესი, худшій, ვისრ. 15, 130; ვეფხ. 1293, 1295.

უარება (ვუარებ, უსრ. ვუარდი, სრ. ვუარე ან ვიუა-

რებ); ზ. უ. უარს ვიტყვი, отнѣкиваться, отрицать; სამ. ვახტ. 205; ქილ. 516; ვაუარებ, შავთ. 73, заставляю отнѣкиваться.

უარესობა, ს. უმდარეობა, худшее состояніе, положеніе, ქილ. 109.

უარი, ზედ. ან სახ. უარის მთქმელი; არ გავლენა სათხოვარისა; ცუდი, არ შესაფერი; кто отнѣкивается, отказывается; худой, непристойный; отказъ; ურჩნი და უარნი წავახდინოთ, опустошимъ непокорныхъ и неповинующихся, გორგ. 140; მაგრამ მეტი უარია არა თქმა და ჭირთა მალვა, ვეფხ. 409, худо долго хранить тайну и не высказываться, რა უარი გაეწყობოდა, нельзя было противорѣчить; რუსუდ. 855, **უარის თქუმა** (უარს ვიტყვი ან ვსთქვამ), ზ. უ. არ დავჰყვები, არ ვეთანხმები, отказываться, несоглашаться, **უარის უთქმელად**, неотказывая, **უარის ყოფა** (უარს ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. უ. არ გავსტყუდები, უგულებელს ვჰყოფ, არ ვეთანხმები, отвергать, отрицать, отнѣкиваться, непризнавать; მატ. 10—33; ლუკ. 12—9; **უარ ქმნა** (უარ ვიქმ, -ვჰქმენ), ნახე უარყოფა; ლუკ. 12—9; ისაი. 15—2; უარის ქმნასა ღვთისასა, отказаться отъ Бога, ვეფხ. 532; **უარობა**, ს. უარის თქმა, უკუთქმა, გადათქმა, отрицаніе, отказъ; რუსუდ. 494; (ვუარობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. უარს ვიტყვ, отнѣкиваться, отрицать. [31, 32.

უარჩანაკობა, ს. უპატიობა, обида, სამ. გ. მ. 30,

უარსო, ზედ. არსებისა არ მქონი, несущій, სამ. ვახტ. შესავალი; -სობა, ს. несущественность.

უარშიო, ზედ. გაუწყობელი, მოუმართავი; ურჩი, არ გამგონი სიტყვისა; нестройный; непокорный, бѣдокуръ, непослушный, სამ. ვახტ. 213; **უარშიობა**, ს. ურჩობა, неповиновеніе, непослушаніе, სამ. სომხ. 155, (ვუარშიობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვურჩობ, არ ვემორჩილები, неповиноваться, несмущаться, бѣдокурить, 2 ქართლ. 322.

უარმანიკო, უარჩანიკო, ზედ. უმარილო, მტკნარი, прѣсный.

უასაკო, ზედ. მცირე წლოვანი, несовершеннолѣтній, **უასაკობა**, ს. მცირე წლოვანება, несовершеннолѣтіе, ვისრ. 178.

უაუგო, ზედ. ურცხვი, უნამუსო, безстыдный, безсовѣстный, **უაუგობა**, ს. ურცხვობა, უნამუსობა, безстыдство, ვეფხ. 792, ქილ. 520; ვისრ. 6, 114.

უაქიმო, ზედ. აქიმის მოუვლელად, безъ пособія врача, **უაქიმობა**, ს. არ წამლობა, нелеченіе, ვისრ. 145.

უაღაპო, ზედ. безъ поминовенія.

უაღვირო, ზედ. თავის-ნება, თავ-დაუჭერელი, თვითნება, თავხედი, необузданный, своевольный.

უავგუსტესი, უდიდებულესი, ზედ. августѣйшій.

უაღრესი, ზედ. უპირველესი, უაღმატებულესი, მაღალი, верховный, высшій; превосходный, преимущественный: **უაღრესობა**, ს. უპირველესობა, აღმატება, უკეთესობა; превосходство, преимущество; (ვუაღრესობ, -სე), ზ. მ. აღვემატები, ვუპირველესობ, ვუკეთესობ; превосходить.

უაღსარებო, ზედ. безъ исповѣди.

უახლოესი, ზედ. შედ. ხარ. ближайшій, დარეჯ. 2—16.

უახლოვება, ს. არ ახლოს ყოფნა, неблизость.

უახოვნესი, ზედ. შედ. ხარ. храбрѣйшій, 1 ქართლ. 245.

უახოვნება, ს. მამაცობისა არ მქონი, გაუბედაობა, შეუმართებლობა, неимѣющій храбрости.

უაჯო, ზედ. უთხოვნელი, безпросьбный.

უბაასო, ზედ. безспорный.

უბადო, ზედ. ცუდი, ბედითი ან უბედური, несчастный; низкій, подлый; დარეჯ. 2—92; ქილ. 427; **-დოს თქმა**, говорить непристойно, **უბადობა**, ს. ბედითობა, უკანასკნელობა, низость, подлость.

უბადრუკება, ს. უბედურობა; სიგლახაკე; несчастіе; бѣдность; მარტ. 2—119; **უბადრუკი**, ზედ. უბედური; გლახა; несчастный, бѣдный.

უბადური, ზედ. მაგალ. მინდორი, ე. ი. უშენი ადგილი, ოხერი, необитаемое поле, დავრიშ. 180.

უბანელი, ზედ. დაუბანელი, გაურეცხელი; неумытый, немытый; მარკ. 7—2, 5.

უბალახო, ზედ. безтравый; -ხობა, ს. безтравіе.

უბალიშო, ზედ. безъ подушки.

უბამბო, ზედ. безватный.

უბანი, ს. შუკა, ქუჩა; ან ერთი კერძო ქალაქისა, улица; кварталъ, слобода; გარეთ-უბანი, форштатъ, მატ. 11—15; 20—3; საქმ. 5—15; 19—38; მსაჯ. 19—21; უბან უბნად, რუსუდ. 245, изъ улицы въ улицу.

უბანო, ზედ. безкрыши.

უბანჯგვლო, ზედ. безволосый.

უბაჟო, ზედ. безпошлинный.

უბარავი, ზედ. невскопанный.

უბარაქო, ზედ. безплодный, **-ქობა**, безплодіе.

უბარი, ზედ. უმზრახი, კუშტი, молчаливый.

უბარგო, ზედ. ბარგისა არა მქონებელი, неимѣющій поклажи, რუსუდ. 443; -გობა.

უბარი, ზედ. უტოლო, უცალო, უმაგალითო, безподобный, безпримѣрный; **უბარობა**, ს. უტოლობა, სიბრ. 89; превосходство.

უბატონო, ზედ. вольный, безъ хозяина; უბატონობა, ს. ბატონის არა ყოლა, неимѣніе царя, господина, 2 ქართლ. 554.

უბაძავი, ზედ. неподражаемый.

უბე, ს. წიაღი; სამოსლის გვერდზედ მიკერებული შთასადებელი ჯიბე; ბარტყი, აზღუდი, ხიშტაკი ნიფხვისა; пазухъ, лоно; боковой карманъ; клинъ у портковъ; უბის საათი, карманные часы; უბე ზღვისა ან მდინარისა, заливъ, рукавъ рѣки, моря; უბე ნავისა, каюта корабля, იონა. 1—5; უბე ეკიპაჟისა, внутренность экипажа, ნ. ჩ. ლ.

უბეგრო გლეხი, ს. გლეხი თავის უფალი ბეგარასაგან, крестьянинъ неплатящій подати, ქილ. 290.

უბედით, ზზ. უნებლიეთ, невольно, უბედით და ბედითითა, волею и неволею, ალბ. 36.

უბედო, ზედ. ბედისა არ მქონებელი. несчастный, ვეფხ. 1135; **უბედობა**, ს. ბედისა არ ქონება, неимѣніе счастія, ვეფხ. 276, 784, 1178.

უბედობა, ს. несчастіе.

უბედურობა, ს. არ ბედნიერობია, несчастіе, (ვუბედურობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. უბედურად ვიმყოფები, находиться въ несчастіи, (ვუბედურდები, -დი), ზ. ვდ. გავუბედურდები, უბედური გავხდები, становиться несчастнымъ, ერისთ. 56; (ვეუბედურდები), ზ. თვ. წინა მიძღვის უბედურობა, песчастливиться, **უბედურება** (ვაუბედურებ, -რე), ზ. მ. უბედურად გავხდი, сдѣлать несчастнымъ.

უბევა (ვუბევ, -ვდი), ზ. მ. უბეში ჩავიდებ, класть въ карманъ, მოურავ. 102.

უბეზარი, ზედ. მარჯვე, გამჭრიახი, расторопный, ქილ. 45.

უბელო, ზედ. შეუკაზმავი (ცხენი), неосѣдланная (лошадь), საბ. ლ. მამათ ცხ. 8, 10.

უბეჭდო, ზედ. დაუბეჭდელი, ბეჭედ დაუსმელი, незапечатанный, **უბეჭდოდ**, ზზ. безъ приложенія печати, ხამ. ვახ. 163.

უბილწო, ნ. უბიწო.

უბინაო, ზედ. ბინის არ მქონებელი, безпріютный, ან უსაფუძველო, неосновательный, **უბინაობა**, ს. неимѣніе пріюта.

უბინდო, ზედ. ნათელი, უმწუხრო, нетемный, свѣтлый; შავთ. 54, დარეჯ. 2—134; **უბინდობა**, ს. სინათლე, свѣтъ.

უბირი, ზედ. უსწავლელი, თავხედი, невѣжа, ნ. უგბილი.

უბიწო, ზედ. უმანკო, თავისუფალი ბიწისაგან, непорочный, **უბიწობა**, ს. უმანკოება, непорочность.

უბიჭო, ზედ. безъ прислуги.

უბნარება (ვაუბნარებ, -რე), ზ. მ. ვალაპარაკებ, заставить говорить, (ვეუბნარები, -რე), ზ. თვ. ველაპარაკები, говорить съ кѣмъ, бесѣдовать; ტიმ. 180.

უბნება (ვაუბნებ, ვაუბენ), ზ. მ. ვალაპარაკებ, заставить говорить, (მაუბნებ, -ბენ), ზ. მიჩ. заставляешь меня говорить; (ვიუბნებ, -ბენ), ზ. უ. ვილაპარაკებ, ვჰსთქვამ, говорить, сказывать, (ვეუბნები, -ბენ), ზ. თვ. ველაპარაკები, ვეტყვი, говорить кому, ვისრ. 32; ვეფხ. 1022: ვეფხ. 198; მე გული მეუბნება, душа шепчетъ мнѣ, ანტ. 47, **უბნობა** (ვუბნობ, -ბენ), ზ. უ. ვამბობ, ვლაპარაკობ, წარმოვსთქვამ, говорить, ვეფხ. 18.

უბოზურად, ზზ. безъ прелюбодѣянія, ხამ. სომხ. 159.

უბორკილო, ზედ. свободный отъ оковъ.

უბოლოვო, ზედ. нескончаемый, **-ვობა**.

უბოროტო, ზედ. უმანკო, ბიწ-შეუხებელი, განშორებული ბოროტისაგან, незлобный, **უბოროტესი**, ზედ. შედარ. ხარ. злѣйшій; **უბოროტობა**, ს. სიბოროტისა არ ქონება, неимѣніе злости, მარტ. 2—122; **უბოროტოსობა**, ს. დიდი სიბოროტე, величайшая злость.

უბომვარი, ზედ. არ დაჯილდოვნებული, неполучившій подарка, 2 ქართლ. 324.

უბრალო, ზედ. უცხო ბრალთაგან, უმანკო, მართალი; ლიტონი, არა ჩინებული, ცუდმადი რამ; невинный, неповинный, непорочный; пустой, тщетный, ничтожный; ფსალ. 9—28; 23 — 8; მატ. 12—5; 27—29; უბრალო კაცი, человѣкъ невинный или пустой, უბრალო საქმე, пустое дѣло, უბრალოდ ნუ ეთრევი, не ходи по пустому, **უბრალობა**, ს. უმანკოება, невинность, **უბრალოება**, ს. იგივე უბრალობა, ან არად ღირებულება, შეურაცხება, სიკნინე; невинность; ничтожество; დავრ. 41; (ვაუბრალოვებ, -ვე), ზ. მ. არაფრად გავხდი, ჩავაგდებ, обращать въ ничтожество, ან უმანკო შევიქმ, дѣлать кого невиннымъ, იერემ. 18—23; (ვუბრალოვებ, -ვე), ზ. უ. უბრალო, უმანკო ვარ; ვჰფუჭობ, быть невинну, მარტ. 2—47; пустовать, რ. ქ. ლ.

უბრება, (ვა), заставить говорить, ვეფხ. 244.

უბრყვილო, ზედ. წმინდა, სუფთა, ბრყვილისა არ მქონი, чистый, безъ пятенъ; -სარკე; чистое безъ пятенъ зеркало, მარტ. 1—136; 87, -გული, чистое, непорочное сердце; -ლობა.

უბრძანებელი, ზედ. უდასტურო, არ ნაბძანები, неприказанный, **უბრძანებლად**, ზზ. დასტურის დაუცემლად, безъ приказанія.

უბრმვილო, ზედ. უმანკო, непорочный, ან სუფთა, უბრყვილო, чистый, безъ пятенъ.

უბრძოლველი, ზედ. ბრძოლით აუღებელი, მაგალ. ციხე, неприступный, ვეფხ. 1236.

უბუნაგო, ზედ. безпріютный.

უბურტყლო, ზედ. ბურტყლისა არა მქონი, безперый.

უბუხრო, ზედ. რასაც ბუხარი არა აქვს, неимѣющій дымовой трубы.

უგავსელობა, ს. ელვას უგავსო, молніеподобный, ჩახრ. 3.

უგანათლებულესი, ზედ. ტიტლო რუსეთის პირველის ხარისხის თავადთა, свѣтлѣйшій; **-ლესობა**, ს. свѣтлость.

უგანგებოდ, ზზ. მოულოდნელიად, უეჭველად, უსათუოდ; непредвидимо, безъ сомнѣнія, ვეფხ. 1033.

უგანზრახოდ, ზს. განუზრახველად, безъ намѣренія.

უგბილი, უგბოლველი, ზედ. უმი, მოუხარშავი, გამოსლ. 12—9; უსწავლელი, უმეცარი, თავხედი, ახირებული, შავთ. 83; сырой, неваренный; невѣжливый, невѣжа, упрямый; ტიმ. 11; ქილ. 54, 184, 321; **უგბილად**, ზზ. невѣжливо, **უგბილობა**, ს. გაუთლელობა უმეცრება, невѣжество, ქილ. 299, **უგბილი მეტყველება** (ვუგბილ-ვჰმეტყველებ), ზ. უ. ვროშავ, ვროტავ, წარამარას ვჰლაპარაკობ, пустомелить, ტიმ. 11.

უგბო, უგბოლველი, ზედ. მოუხარშავი, сырой, неваренный, ალექს. 2.

უგემო, უგემური, უგემოვნო, ზედ. ცუდის გემოსი; უსიამოვნო, უთავაზო, ვეფხ. 182, 278; უმლები, უქეიფო, ხაზმუზიანი, ვეფხ. 1121; невкусный, противный, отвратительный; грубый, суровый; нездоровый; ვისრ. 16; -საჭმელი, невкусная пища, -ცხოვრება, противная жизнь, -ხუმრობა, непріятная шутка, უგემურად ყოფნა, быть въ нерасположеніи духа, ხამ. გ. მ. 20; **უგემობა, უგემურობა, უგემურება**, სს. безвкусіе, безвкусица; отвратительность; (ვაუგე-

მურებ, -რე), ზ. მ. უგემურ გავხდი, ვაუსიამოვნებ, дѣлать что противнымъ, (ვიუგემურებ, -რე), უგემურად მივიღებ, принять что съ отвращеніемъ, (ვეუგემები, -მე), ზ. თვ. უგემურად მოვეპყრობი, გუჯ. 28; отвратительно вести себя съ кѣмъ.

უგერგილო, ს. ხევრია, მოუხერხებელი, неловкій.

უგერგილობა, ს. მოუხერხებლობა, неловкость.

უგესლო, ზედ. не ядовитый.

უგვამო, ზედ. безтѣлесный.

უგვანი, უგუანი, -ნო, ზედ. უმსგავსი, უხამსი. უშესაბამო, неприличный, непристойный; რუსუდ. 633, 892; 2 ქართლ. 79, 171; უგვანობა, ს. безобразіе.

უგვარიანესი, ზედ. უაზნო, მდაბიო, невельможный, 1 ქართლ. 377.

უგვარო, ზედ. უაზნო უდიდგვარო; ბედითი, უბადო, უხამსი, გაუწყობელი, незнатный; безобразный, нескладный, подлый, низкій; ვისრ. 176; უგვარობა, ს. უაზნობა, უდიდგვარობა, незнатность, ქილ. 650.

უგვარძნილო, ზედ. უმანკო, неразвращенный, ისაი. 59—14

უგვირგვინო, ზედ. невѣнчанный.

უგზაური, ზედ. გაუვლელი, უვალი, непроходимый.

უგზო, ზედ. გაუვლელი, გზისა არ მქონი, უვალი: ფსალ. 62—1; непроходимый; ისე. 63—13: ქილ. 505; უგზო გზა, непроложенная дорога, უგზო-უკვლო, безпутный, въ чемъ нѣтъ толку, проку, კაცია. 117; ჩონგ. 77, უგზოდ ლაპარაკი, говорить неосновательно, безтолково; **უგზობა**, ს. გზისა არ ქონება, неимѣніе пути, дороги, безпутица.

უგი, ზედ. უზვი, უკრავოდ მწველელი ცხვარი, овца яловая, но дойная.

უგიობელი, ზედ. შეუგინებელი შეურაცხავი, неосужденный, მარკ. 2—25; 1 ქართლ. 259; непорочный.

უგლიში, ზედ. ურიდი, შეუპოვარი, безстыдный, нахальный, იერემ. 49—4; შავთ. 6; ქილ. 455; **უგლიშობა**, ს. ურიდობა, შეუპოვარება, безстыдство, нахальство.

უგმობი, უგმობელი, ზედ. შეუგინებელი, უბიწო, непорочный, მარკ. 175—1.

უგონებო, უგონობო, უგონო, ზედ. უგუნური, უჭკუო, გონება მიხდილი, უცნობო, უგრძნობელი; безумный, безпамятный; безчувственный; გული უგონო შემქნია, ვისრ. 73; сердце мое утратило чувствительность, **უგონოება, უგონობა**, ს. გონების მიხდა, безпамятіе, რუსუდ. 2, **უგონლობა**, ს. მოუსმენელობა, ურჩობა, непослушаніе, სამ. სომხ. 262.

უგონებელი, ზედ. მოუფიქრებელი, необдуманный, 1 ქართლ. 6.

უგრეხელა, ს. ქვიშნა, сочевичникъ (раст.), ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; дикая гречиха, дикуша, курлукъ, ნ. ჩ. ლ.; вика, ერის. ლ.

უგრძელესი, ზედ. длиннѣйшій, ვეფხ. 138.

უგრძნეული, უგრძნობარი, უგრნობელი, უგრძნეული, ზედ. არა მგრძნობელი, არ საგრძნობარი, безчувственный; неожиданный; ვისრ. 145, ვეფხ. 88; **უგრძნულად, უგრძნეულოდ, უგრძნობელად**, ზზ. შეუტყობრად, უცებ, неожиданно, 1 ქართლ. 225, 270; 429; მროვ. 149; 2 ქართლ. 110, 488; ვისრ. 22, 100; -წავიდა, неожиданно уѣхалъ; -დასხმა, неожиданно напасть на кого, 2 ქართლ. 110, **უგრძნობელობა, უგრძნეულება**, ს. безчувствіе, безчувственность, (ვუგრძნეულობ, -ლე), ზ. მ. არა ვჭგრძნობ, нечувствовать; უგრძნებელობითი, нечувствительный.

უგუანი, უგუარო, ნ. უგვანი, უგვარო.

უგულებელ-ყოფა (უგულებელ-ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. მ. არაფრად მივიჩნევ, დავიწუნებ; презирать, пренебрегать, отвергать, оставлять безъ вниманія; უგულებელ ქმნა (ვიქმ, ვჰქმენ), იგივე უგულებელ ყოფა; ისაი. 58—7; ფსალ. 9—21; 54—1; მალაქ. 2—9; ქილ. 278; საქმ. 6—2; 1 ქართლ. 142; უგულებლობა, ს. უარყოფა, ყურის არ მიგდება, невниманіе, ლევიტ. 6—1; 20—11.

უგულის მონავარდი, ს. მცენ. чашковое дерево, ერის. ლ.

უგულისნებო, ზედ. უნებური, невольный, ვისრ. 101, 104.

უგულისყურო, ზედ. ვისაც გულის ყური არა აქვს, неспособный, безталантный.

უგულისხმო, ზედ. უგულის ყურო, ვისაც გულის ხმა არა აქვს, бездарный, неразсудливый, неразумный; მატ. 15—16; რომაელ. 1—21; ანდრ. 118, 143; რუსუდ. 55; **უგულისხმიერი**, ზედ. შედარ. ძალიან გულის ხმიერი, разумнѣйшій, დაბად. 41—39; **უგულის ხმიერობა, -ხმობა, -ხმოება**, ს. უგულის ყურობა, бездарность, იგავ. 22—16.

უგულ-მონავარდი, ს. მცენ. чашковое дерево, ერის. ლ.; პ. ფ. იტალ. madrisselva.

უგულო, ზედ. გულ-გრილი, бездушный, хладнокровный, იერემ. 5—22; ვეფხ. 8, 842; ვისრ. 18, 34, 89; ქილ. 436; **უგულობა**, ს. გულგრილობა, ქილ. 452, 633; სიმხდლობა, ქალაჩუნობა, ვეფხ. 1198; бездушіе; холодность; трусость; ვისრ. 40.

უგუნებო, ზედ. უქეიფო, невеселый, нерасположенный, 2 ქართ. 291; 293; ქილ. 547; უგუნებოდ იყო, онъ былъ не въ духѣ, онъ былъ самъ не свой, **უგუნებობა**, ს. უქეიფობა, нерасположеніе, нездоровіе.

უგუნურება, -რობა, ს. უჭკუობა, безуміе, მარკ. 7—22; 2 ქართლ. 100; **უგუნური**, ზედ. გონება მიხდილი, დაბრმობილი გონებითა, უჭკუო, безумный, глупый.

უდაბნო, ს. უშენი, უსავანო, ფსალ. 28—8; მატ. 3–1, 3; იოან. 6—31; ვეფხ. 1324; მონასტერის, სავანე, განშორებული შენობათაგან; пустыня, необитаемая мѣстность; пустыня, уединенная обитель; ისაი. 14—18; ლუკ. 15—4; **უდაბნოელი**, ს. მეუდაბნოე, пустынникъ.

უდაბური, ს. უშენი ადგილი, пустыня, необитаемая мѣстность; სამ. მოს. 32; **უდაბურობა**, ს. უკაცურობა, безлюдность.

უდავილი, უდავო, ზედ. მოუდევარი, უცილობელი, неоспоримый.

უდანისტროდ, ზედ. უდასტუროდ, ნების დაურთველად, безъ позволенія, დასტ. 15.
უდარაჯო, ზედ. неохраняемый стражею.
უდარდო, ზედ. беззаботный.
უდარესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. ძალიან მდარე; უმცირესი, უკნინესი; низшій, низкій, худшій, ორის წლისა და უდარესი, двухгодовалый и менѣе, **უდარესობა,** ს. სიკნინე, სიმცირე, малость, ничтожность; კავშ. 120, 253, 254; ქილ. 151, -სობითი, худшій.
უდარობა, ს. ავდრობა, безпогодица.
უდასტუროდ, ზზ. ნების დაურთავად, безъ позволенія, ალბ. 86.
უდალაჯი, ს. მცენ. ოდალაჯი, бакаутъ, ტიმ 57.
უდებება, -ბობა, ს. მცონარება, დახსნილობა; დაუდევნელობა; тунеядство; ანდრ. 97; მარტ. 1—185; (ვუდებებ, -ბე), ზ. უ. ვჰმცონარებ, ვჰდაუდევნელობ, тунеядствовать, бездѣльничать; 1 ქართლ. 243; **უდები,** ზედ. მცონარი, დახსნილი, მედგარი; ან დაუდებელი; тунеядный; неположенный; 1 ქართლ. 336; ტიმ. 13, 169; ჩემს სამეფოში მრავალი უდები დაადვა, на мое царство онъ много требовалъ налога неположеннаго закономъ; სამ. ვახტ. 214, გორგ. 147; **უდებ-ყოფა** (ვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. მ. უგულებელს ვჰყოფ, ვიწუნებ; пренебрегать, презирать; оставлять въ пренебреженіи, მატ. 22—5; 1 ტიმ. 4—14; სამ. მოს. 22; დაბად. 42—21; **უდებ, -ბად,** ზზ. დაუდევნელად, въ пренебреженіи, ტიმ. 19; (უდებვარ, -ვიყავ), ზ. უ. დაუდევნელად ვარ, быть въ пренебреженіи; უდებ ქმნა (-ვჰქმნი, -ვჰქმენ), ზ. მ. უგულებელს ვჰყოფ, пренебречь; (უდებ ვიქმნები), ზ. ვ. დაუდევნელად ვარ, быть въ пренебреженіи, 1 ქართ. 86.
უდედო, ზედ. неимѣющій матери; უდედობა, ს. неимѣніе матери.
უდედმამო, ს. ობოლი დედითა და მამითა, круглая сирота; -მამობა.
უდი, უდისხე, ს. ალოსხე, საბრი, алой, ბუნ. ლ.
უდიარი, უდიარობა, ნ. უდიერი, უდიერობა.
უდიდებულობა (ვუდიდებულობ, -ლე), ზ. უ. უპატიობაში ვარ, безславиться, ისაი. 52—14.
უდიდებულესი, ზედ. შედ. ხარ. უავგუსტესი, უმაღლესი, величественный, августѣйшій.
უდიდებულესობა, ს. დიდებულობა, величество; ქილ. 214, დაბად. 34—16; რუსუდ. 916.
უდიერი, ზედ. ძალით შეუძლებულის მდომი, ან მთხოველი, მიბრჯნილი, თავის-ნება, უჯათი; настойчивый, упрямый; მატ. 2—16; სამ. სომხ. 152; **უდიერობა,** ს. შეუძლებელის ნდომა, მიბრჯნილობა, настойчивость, упрямство; ქილ. 396; **უდიერ-ქმნა** (ვიქმ, ვჰქმენ) ან უდიერ ზედ დგომა (ვჰსდგევარ, ვიდეგ), ავიხარებ, ვუჯათობ, упрямиться, стоять па своемъ.
უდილადობა, ზზ. გაუთენებლივ, до наступленія дня, ვეფხ. 1571.
უდრეკი, ზედ. მოუდრეკი, მაგარი, жесткій, негибкій, -კობა, ს. жесткость.
უდრი, ზედ. დაუდარებელი, безподобный, несравненный, ჩახრ. 102.
უდრკუო, безхитростный; **-კუობა,** безхитростность.
უდროვო, ზედ. უჟამო, უშესაბამოს დროსა, несвоевременный; უდროვო დროს, не во время, სამ. ვახტ. 87; **უდროვოდ,** ზზ. უჟამოდ, не вовремя.
უდრტვინველი, ზედ. безропотный.
უდღეოდ-შობილი, ს. недоносокъ.
უდღეოდ, ზს. უდროვოდ, не вовремя, სიბრ. 31.
უდღეო-დღე, день-недень.
უდღეგრძელო, ზედ. недолгоденственный.
უები, ს. ვაი-ვაგლახი, вздохъ, ვეფხ. 846.
უებარი, უებრო, ზედ. უმსგავსო, უამხანაგო, უმაგალითო, безподобный, несравненный, ვეფხ. 32; 122, 457; უებრობა ს. უამხანაგობა, წარჩინებულება, безподобіе, несравненность, ვეფხ. 767; ვისრ. 5, 165, изящество, ვისრ. 34.
უეკლო, ზედ. ეკლისა არ მქონი, безъ шиповъ, ვეფხ. 871; ვისრ. 26, 126.
უელი, ს. მოგრძე მარწყვი, земляника, ბუნ. ლ.
უენო, ზედ უცოდინარი რომლისამე ენისა ან კეთილად ვერ მოლაპარაკე; მუნჯი, безъязычный, незнающій какого либо языка, или неспособный говорить; нѣмой, ჩონგ. 74, **უენობა,** ს. მუნჯობა, нѣмота.
უეპარხიო, ზედ. неимѣющій эпархію.
უერთმანერთო, ზედ. ერთმან ერთის განუყრელად, другъ безъ друга, რუსუდ. 228; უერთმანერთოდ ან უერთმანერთისოდ, ზზ. ერთი მეორისაგან განუყრელად, одинъ безъ другаго; ვისრ. 141; **უერთმანერთობა,** ს. განუყრელად ყოფნა ერთმან ერთთან, нераздѣльность двухъ лицъ; ვისრ. 106. [352.
უერთპიროდ, ზზ. უთანხმოდ, несогласно, ქილ.
უერო, ზედ. безлюдный, -რობა, ს. безлюдіе.
უეტლო, ზედ. злополучный.
უექიმობა, ს. нелеченіе.
უეცარი, ზედ. ანაზდი, მოულოდნელი, нечаянный, внезапный; ანტონ. 8; უეცრად, ზზ. ანაზდად, внезапно, ერისთ. 13; **უეცრობა,** внезапность, нечаянность.
უეცი, ნ. უვიცი.
უეჭველი, უეჭვო, ზედ. უსათუო, სარწმუნო, несомнѣнный, вѣрный; -ვოდ, ზზ. უსათუოდ, несомнѣнно, **-ლობა,** ს. უსათუობა, вѣрность, несомнѣнность.
უვადო, ზედ. უპაემნო, безсрочный.
უვადო ხმალი, ს. ჩერქეზული ხმალი, шашка.
უვაკო, ზედ. უსწორო ადგილი, неровное мѣсто; **უვაკობა,** ს. უსწორობა ადგილისა, неровность мѣста, ხაზ. ლ.
უვალი, ზედ. განუვლელი, უხვედრი კაცთაგან, непроходимый, **-გზა,** непроходимая дорога.
უვარგისი, ზედ. негодный; -სობა, ს. негодность.
უვახშო, ზედ. неимѣющій долга.
უვახშმო, ზედ. безъ ужина.
უვაჭრელი, უვაჭრო, ზედ. მოუფარდველი, არ ყიდული, უსასყიდლო, некупленный, ვეფხ. 161; ქილ. 414; უვაჭრობა, უვაჭრელობა, ს. მოუფარდველობა, непокупность, სიბრ. 43.

უვერაგო, ზედ. წრფელი, არა მზაკვარი, нелукавый, безхитростный, **უვერაგობა,** ს. სიწრფელე, უმზაკვრობა, нелукавость, простота.

უვერცხლო, ზედ. безсеребрянный, -ლომობა, -ლობა, неимѣніе серебра.

უვითარო, ზედ. ნივთი ვითარების არ მქონი, კავშ. 155, неимѣющій качества (вещь), безпричинный, **უვითარებლობა,** ს. ვითარების არ ქონება; неимѣніе качества.

უვიცარი, ზედ. არ ცნობილი, неизвѣстный, ვეფხ. 700; ან უცნობი, незнаемый, ვეფხ. 1442.

უვიცი, ზედ. უცოდინარი, უსწავლელი, უმეცარი, невѣжа, ვეფხ. 518.

უვიცობა, ს. незнаніе.

უვიწყი, незабвенный, -წყობა, незабвеніе.

უვნები, უვნებელი, ზედ. უცხო ვნებისაგან, невредный, безвредный, 1 ქართლ. 309; მარც. 1—30; **უვნოდ, უვნებურად,** 2 ქართ. 339; **უვნებლად,** ზზ. ვნების მიუღებლად, невредимо, უვნებელობა, უვნებობა, ს. დაცვა ვნებისაგან; невредимость; 1 ქართ. 361; 2 ქართ. 117, 339.

უვსები, ზედ. გაუქრობელი, დაუვსებელი, неугасимый, **უვსებობა,** მარც. 2—29; 1 — 39, ს. გაუქრობელობა, неугасимость.

უზაბარი, უზამბარი, ს. მხეცია, ქილ. 94, 139, 561; საბ. ლ.; ბუნ. ლ. რუსთ. 315, гіена.

უზადო, ზედ. ურიოშო, მარცვივი, შეურევნელი; უზაკველი, უბიწო, უზადო არს უიგივეო, ერთი და თვით სრული, უნაკლულო; კავშ. 14—24; ვეფხ. 1486; ვისრ, 17; чистый, безъ примѣси; безгрѣшный; цѣлый, цѣльный; **უზადობა,** ს. სიწმინდე, უზაკველობა, цѣлость, чистота, безгрѣшность; მარც. 2—183, უზადო ერთი цѣлая, полная единица; კავშ. 6, უზადო რიცხვი, цѣлое число.

უზავი, ზედ. დაუზავებელი, შეურიგებელი, непримиримый, -მტერი, непримиримый врагъ, მოსეს. სამ. 21; 2 ტიმ. 3—3.

უზაკველი, უზაკვო, ზედ. უმანკო, ალალ მართალი, უეშმაკო, безхитростный, простой, чистосердечный; ან ალალ მართალი, невинный; 1 ქართ. 6; **უზაკველობა,** ს. ალალ-მართლობა, ს. უმანკოება, უეშმაკობა; ალალ მართლობა; простота; невинность.

უზამბარი, ნ. უზაბარი, гіена, ბეჟან. 10.

უზალთუნი (ოსმ.), ს. ორშაურ ნახევარი, двѣнадцать коп. съ половиной, ვახტ. მ. სამ. 16; დასტ. 158.

უზამთრობა, ს. неимѣніе зимы.

უზანგი (სპარს.), ს. უნაგირის ავეანდა, стремя.

უზანგობა, ს. შეურაცხება, უპატიობა, обида, გიორგი მ. სამ. 38.

უზანი, უზნისხე, ს. მცენ. черная калина, гордовина, гордъ (раст.), პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ.

უზარალო, ზედ. безпроигрышный; -ლობა, ს. безъ потеры.

უზაობა, ს. დაუზავებლობა, შეურიგებლობა, непримиримость, несговорчивость; იერემ. 3—7.

უზარმაზარი, ზედ. საზარლად დიდი, огромный.

უზაროდ, ზზ. განუკრთობელად, უშიშრად, безъ ужаса, ვისრ. 97.

უზბაში (თათრ.), ს. ასისთავი, сотникъ.

უზდელი, უზრდელი, ზედ. გაუზდელი, უწვრთნელი, ბრიყვი, невѣжливый, неучтивый, неучъ, невѣжа, **უზდელობა, უზრდელობა,** ს. გაუზდელობა, უწვრთელობა, невѣжество, неучтивость; **უზდელური,** უზრდელური, ზედ. თავხედური, უმეცრული, невѣжественный, ჩონგ. 70.

უზებარი, ს. ქილ. 139, ნ. ცის უზებარი.

უზედაესი, ბაქრ. 31, высшій, верховный.

უზენაარო, ზედ. ურჯულო, безбожный, ვისრ. 126, 176; უზენაარობა, ს. **ურჯულოება,** безбожіе, ვისრ. 51.

უზენაესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. (ზენა), უმაღლესი (ღმერთი); უპირატესი; всевышній; верховный, высшій; **-არსება,** всевышное существо, მარც. 1—10, 165.

უზესთაესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. (ზესთა, ჯეშთა), ზედ. უზენაესი, უმაღლესი, вышній; высшій; Всевышній; 1 ქართლ. 275, 336; რუსთ. 389; ტიმ. 11; **უზესთაეს,** ზზ. უმაღლეს, превыше, **უზესთაესობა,** ს. უმაღლესობა, უპირატესობა, превосходство, რუსთ. 825.

უზვერელი, ზედ. 14? უმსტოვარო, не оберегаемый стражею, შავთ. 14.

უზვი, ზედ. უგი, ურწანი, ბერწი ხვასტაგი, яловая, нетельная, -ფური, яловая корова, 2 სჯულ. 7—15; ნ. ზვევა.

უზიანო, ზედ. ვისაც ზიანი არა აქვს; უვნებელი; неимѣющій убытка; неповрежденный, სიბრ. 139; **უზიანოდ,** ზზ. ზიანის მიუღებლად, безъ ущерба, -ნობა.

უზიარებელი, ზედ. ვისაც მონაწილეობა არა აქვს რაშიმე, არა თანა-ზიარი; непричастный, კავშ. 66; 292; ალბ. 78; -მოკვდა, онъ умеръ не пріобщившись; **უზიარებლობა,** ს. გაურევნელობა, непричастность, **უზიარო,** ზედ. მონაწილეობის არ მიმღები, გაურევნელი, непричастный, ალბ. 78; გულსა გონებითურთ შენ მოგცემ უზიაროდ, всею душою и разсудкомъ всецѣло отдамся тебѣ; ვისრ. 162.

უზითო, ნ. უმზითო.

უზიზღო, ზედ. не брезгливый.

უზმა, უზმო, ზედ. უჭმელი, დილითგან ჯერეთ საჭმელ მიუღებელი, тощій, голодный желудокъ; უზმოდ, ზზ. უჭმელად, на тощакъ, **უზმობა,** ს. უჭმელობა, голодъ, საქმ. 27—21.

უზნეო, უზნეობო, ზედ. უსაქციელო, უმართებული, безнравственный, 2 ქართლ. 216; უზნეობო კაცი, человѣкъ безнравственный, რუსთ. 498.

უზომო, ზედ. არა მქონი ზომისა, უსაზომო; გარდარეული, უანგარიშო, безмѣрный, непомѣрный, неисчислимый; ვეფხ. 52; 54; ლოლ. 20; **უზომოდ,** ზზ. უსაზომოდ, უანგარიშოდ, неимовѣрно, 1 ქართლ. 331; დარეჯ. 94; უზომო, სიმრგვლე ცათა, неимовѣрный небесный кругъ, უზომო უანგარიშო, безчисленное множество, უზომო სიხარული, непомѣрная радость; 1 ქართ. 381; -ჭირი, неимовѣрное бѣдствіе, 2 ქართლ. 261; **უზომობა, უზომოება,** ს. უსაზომოება, უანგარიშობა, неимовѣрность, безмѣрность.

უზრახავი, ზედ. ხმა გაუცემელი, უპასუხო, безмолвный, недовольный, **უზრახაობა,** ს. პასუხის არ მიგება, უპასუხობა, безмолвіе, ვეფხ. 358.

უზრდელი, უზრდელობა, უზრდელური, ნ. უზდელი.

უზრუნველი, უზრუნავი, ზედ. თავის უფალი ზრუნვისაგან, безпечный, беззаботный, მატ. 28—14; **უზრუნველობა,** ს. თავის უფლობა ზრუნვისაგან, უნაღვლობა, დაუდევნელობა, უთაურობა безпечность, беззаботность; **უზრუნველ-ყოფა** (ვჰყოფ, ვჰყავ, ვჰყო), ზ. მ. უნაღვლო ვჰყოფ, обезпечивать, сдѣлать кого беззаботнымъ, **უზრუნველ-ქმნილი,** ზედ. უნაღვლო ქმნილი, обезпеченный.

უზუმი (სპარს.), ს. изюмъ.

უზღვო, ზედ. неимѣющій моря.

უზღუდო, ზედ. ზღუდისა არ მქონი, неимѣющій ограды, დარეჯ. 16; ვისრ. 1.

უთავადესი, ზედ. старѣйшій.

უთავბოლო, ზედ. ურიგო, დაუწყობელი, არეული, безтолковый, безсвязный, безсмысленный, безалаберный, безпутный; -ლო ლაპარაკი, безтолковый разговоръ.

უთავდებო, ზედ. ვისაც თავდები არ ჰყავს, неимѣющій поруки; **უთავდებობა,** ს. თავდების არ ყოლა, неимѣніе поруки, **უთავდებოდ,** ზზ. безъ поручительства, სამ ვახტ. 235.

უთამასუქო, ზედ. ვისაც თამასუქი არა აქვს, неимѣющій письменнаго доказательства; სამ. ვახტ. 147.

უთავის, ზზ. თავისის რისამე არ ყოლა, безъ своего; უთავის ეპისკოპოზოდ, безъ своего епархіальнаго архіерея, სამ. რომხ. 309.

უთავო, ზედ. თავ-დაკარგული, გონება მიხდილი; ან ვისაც ხელ-მძღვანველი არა ჰყავს; დაუსაბამო, безголовый, потерявшій голову; неимѣющій руководителя; безначальный, რუსუდ. 473; ზოგ-ჯერმე: უკუნითი, დაუსაბამო, вѣчный, (ნასყიდ. წიგნი) ან უთაური, დაუდევნელი; безпечный; -ლაშქარი, войско безъ предводителя, ვისრ. 139, -ბურთი, круглый мячъ, т. е. неимѣющій ни начала ни конца, ვისრ. 34.

უთავსი, ზედ. მოუთავსებელი, უთანხმობით მცხოვრები ვისთანმე, неуживчивый.

უთანასწორო, ზედ. неровный, -რობა, неровность.

უთანაღროდ, ზზ. თავდაუდებლად, გამოუკიდებლად, безъ труда, ხრონოლ. ბრ. 31.

უთანხმო, ზედ. არა თანხმა, გაუწყობელი, შეუთანხმებელი, несогласный, **უთანხმობა,** ს. გაუწყობელობა; გარემზომობა, несогласіе, разногласіе, разладъ, неурядица; (ვეუთანხმები, -მე), ზ. თვ. არ ვეთანხმები, несоотвѣтствовать, несогласоваться; **უთანხმება** (ვაუთანხმებ, -ხმე), ზ. მ. მოვშლი, ავრევ, разстроить.

უთაო, ნ. უთავო.

უთაური, ზედ. დაუდევნელი, გარეწარი, безпечный, безалаберный, **უთაურობა,** ს. დაუდევნელობა, გარეწრობა, безпечность, нерадѣніе; ერისთ. 2—21.

უთაყვანებლობა, ს. არ თაყვანის ცემა, безъ поклоненія, ვისრ. 187.

უთევზო, ზედ. безрыбій.

უთესველი, ზედ. დაუთესავი, незасѣянный.

უთვალავი, ზედ. ურიცხვი, უანგარიშო, несмѣтный, безчисленый; ვეფხ. 1, 199.

უთვალო, ზედ. უსინათლო, слѣпой, 2 ქართლ. 57; **უთვალობა,** ს. უსინათლობა, слѣпота, 2 ქართ. 202.

უთვალღებო, ზედ. მიუფერებელი, нелицемѣрный.

უთვისობა, ს. არა ყოლა თვისთა, неимѣніе родныхъ.

უთვისტომო, ზედ. უნათესავო, безродный; **უთვისტომობა,** ს. უნათესავობა, безродіе, безродство, ჩონგ. 154.

უთმინო, უთმობელი, ზედ. მოუთმენელი, нетерпѣливый, **უთმინოება, უთმინობა, უთმობლობა,** ს. მოუთმენლობა, нетерпѣніе, ვისრ. 175; 2 ქართლ. 193.

უთნევარი, უთნეველი, ზედ. მიუფერებელი, ულიქნელი, нелицепріятный; ალბ. 66.

უთნო, ზედ. სათნოსი არ მყოფი; უპატიო, უსათნოვო, უკეთილო; неугодливый; нечестивый; ისაი. 55—7, 21; 5—23; უთნო ვიქმნები, ვიქმენ, ზ. ვ. სათნო არ ვიქმნებ, неугождать, იერემ. 3—13; **უთნოება,** ს. უპატიობა, უსათნოება, непочтительность, неугодливость; იერემ. 5—6; ისაი. 59—20; ვისრ. 119.

უთოფხანოდ, ზზ. უარტელლერიოდ, безъ артиллеріи.

უთო (სპარს.), ს. რკინისა ან თუჯისაგან შექნილი საცეცხლე გასაძეგავი ნეკერავთა, утюгъ.

უთოფო, ზედ. безъ ружья.

უთუო, ზედ. უსათუო, უცილობელი, безусловный, непремѣнный, **უთუოდ,** ზზ. უსათუოდ, მიუცილებლად, непремѣнно, безъ сомнѣнія.

უთქვენოდ, ზზ. безъ васъ, ქილ 179.

უთქმელი, უთქმი, ზედ. ვერ სათქმელი, თქმად შეუძლებელი; 2 კორ. 12—4; ტიმ. 174; неизрѣчимый, უთქმელად წავიდა, ушелъ несказавшись, **უთქმელობა, უთქმობლობა,** ს. ხმისა არ ამოღება, молчаніе, ვისრ. 18; ვეფხ. 932; ქილ. 257.

უთხოვარი, ს. მცენ. საჯი, ურთხლი, ურთხმელი, раст. негной; ერისთ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

უთხოვარი, -ვნელი, ზედ. არ თხოვნილი, непрошенный, **უთხოვნელად,** безъ просьбы, დავრ. 145; **უთხოვნელობა,** ს. непрошеніе, 2 ქართ. 309.

უი, უიმე, ნ. ვაი, ვაიმე, ვეფხ. 960; ერისთ. 2—152; კაცია 29; ანტ. 2—14; 6—7; ахъ! охъ я.

უიარაღო, ზედ. უსაჭურვილო, უჭურველი, безоружный, **უიარაღობა,** ს. უსაჭურველობა, безоружность.

უიმათოთ, ზზ. безъ нихъ, დავრ. 12.

უილაჯო, ზედ. ულონო, ულონიო, ღონე მოკლებული, неимѣющій силъ, средствъ, -გავხდი, я остался безъ средствъ, ხიგ. ჩოლაყ. 19, **უილაჯობა,** безсиліе.

უიმ, უიმისოდ, ზზ. безъ него, სამ. სომხ. 282; безъ этого, უიმისოთაც, и безъ этого, ჩონგ. 19.

უიმედო. ზედ. იმედ გარდაწყვეტილი, სასო-წარკვეთილი, безнадеждный, ვისრ. 22; **უიმედობა,** ს. სასოწარკვეთილობა, безнадежность.

უიჭველი, უიჭვო, ნახე უეჭველი, უეჭვო.

უკადნიერო, ზედ. არ კადნიერი, გაუბედავი, несмѣлый.

უკადრებელი, ზედ. არ გასაბედავი, недерзновенный; 1 ქართლ. 320.

უკადრი, ზედ. შეუპოვარი, გამბედავი მტერზედ; ვეფხ. 96; მოთაკილე ან სათაკილო, უკადრისი, უსაკადრისო, უმართებულო; смѣлый, отважный; обидчивый; неприличный, непристойный; **უკადრისა,** ს. მცენ. ძაღლის ენა, песій языкъ, раст.; ბუნ. ლ; ნ. ჩ ლ; пупъ дѣвичій, ერის. ლ. **უკადრისი,** ზედ. სათაკილო, უხამსი, შეუფერებელი, უმართებულო, უსაკადრისო, неприличный, ან მოთაკილე, обидчивый, презирающій; **უკადრისობა,** ს. უმართებულობა, უსაკადრისობა, неприличіе, 2 ქართლ. 535; (ვიუკადრისებ, -სე), ზ. უ. გავბედავ, осмѣлиться; არ გეუკადრისება, неприлично тебѣ, ქილ. 409; **უკადრო,** ზედ. გაუბედავი; უპატიო, პატიოსნებისა არ მქონი; несмѣлый; нечестный; -სიტყუა, неприличное слово; ვეფხ. 396.

უკაზმავი, ზედ. არ მორთული, არ ჩაცმული, მოურთავი, ჩაუცმელი; მოუმზადებელი; უსაჭურო; неодѣтый, непринаряженный, неприготовленный; безоружный; ვეფხ. 590; დარეჯ. 147, 148; რუსუდ. 484.

უკან (სომხ.), სხ. უკანით ან ზურგით კერძო; მერმე, მასუკან; назадъ; позади; потомъ, послѣ; ჩემს უკან, послѣ меня, დავრ. 3; თქვენს უკან იჯდა, онъ сидѣлъ позади васъ; მასუკან, послѣ того, ხვალის უკან, послѣ завтра.

უკანა, ზედ. ბოლონდელი, უკანასკნელი; უკანაკერძო, უკანითი; задній; послѣдній; მატ. 19—20, 30; 20—16, დარეჯ. 2—59; უკანა კერძო, задняя часть; უკანა კბილები, задніе зубы, т. е. коренные, უკანა კარი, задница, ბუნ. ლ.; **უკანანი,** მრავლ. უკანა კერძონი, задки, **უკანა პური,** ნ. პური.

უკანასკნელ, ზზ. ბოლოს დროს, დასასრულ, напослѣдокъ, наконецъ, მატ. 21—29, 32, 37. შავთ. 3, **უკანასკნელი,** ზედ. ნაბოლოვარი, ბოლონდელი, დასასრული; დანაშთენი, დანარჩენი, ნაშთომი; ნარჩევი, ცუდი; послѣдній; остальной; нисшій, худой; -სიღარიბე, крайняя бѣдность, -ფასი, крайняя цѣна, -დღე თთვისა, послѣдній день мѣсяца, გამოცხ. 1—7; **უკანასკნელობა,** ს. ნაბოლოვარობა, ბოლონდელობა; უბადობა, ბედითობა; послѣдокъ; низость, подлость; კატილ. 94.

უკანდგმა (უკან ვსდგამ, -დგი), ზ. მ. დავსდგამ უკანით კერძო, ставить позади.

უკანდგომა (უკან ვსდგევარ, -ვსდეგ), ზ. უ. უკანით კერძო ვჰსდგე-ვარ, стоять позади, ვისრ. 8; **უკან მდგომი,** ზედ. უკან მიმდევი ან მდგარი, преслѣдующій, ვისრ. 44, или стоящій позади.

უკანიდამ, ზზ. უკანა კერძოდგან; сзади, უკანიდამე, ზზ. დასასრულ, ბოლოს დროს, напослѣдокъ, 2 ქართლ. 547; **უკანით,** ზზ. **უკანიდგან** ან **უკან,** сзади, назадъ, **უკანითი,** ზედ. უკანა, задній; **უკანის, უკანისად,** ზედ. უკანიდგან ან დასასრულ; сзади; наконецъ; სიბრ. 130; დარეჯ. 80; 1 ქართლ. 142; სამ. ვახტ. 235; ყარამ. 52, ალბ. 50; 60; უკანის დროს, напослѣдокъ, გორგ. 288, უკანის არა გზრახავ, не порицаю тебя за глаза, ვისრ. 26.

უკანთო, ს. მცენარეა, ერისთ. ლ.

უკან მობრუნება (ვა), ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, უკან მოვიყვან, воротить, (-მოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. უკან მოვალ, воротиться.

უკან მოხედვა (უკან მოვიხედავ, -დე), ზ. მიჩ. უკან ვიყურები, оглянуться.

უკანობა, ს. უკან დაწევა, пяченіе, подаваніе назадъ. ყარამ. 99.

უკანონო, ზედ. გარეგანი კანონისა, უწესო, ურიგო, неправильный, **უკანონობა,** ს. უსამართლობა, беззаконность, ქილ. 594.

უკანქცევა (ვაქცევ, ვაქციე), ზ. მ. უკან ვაბრუნებ, возвратить, (ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. უკან დავბრუნდები, возвратиться.

უკანყოლა (უკან ვჰყვები, -ყევ), ზ. უ. უკან მივსდევ, слѣдовать, ვეფხ. 79; უკან მყვება, слѣдуетъ за мною, უკანა მყავს, имѣю позади себя.

უკაპარჭო, ზედ. უსაფროთ, невооруженный колчаномъ, ვეფხ. 365.

უკარო, ზედ. კარისა არ მქონი, неимѣющій дверей; ტიმ. 179.

უკაცრავად, უკაცრაოდ, უკაცროვოდ, ზზ. კაცის შეუფერებლად, იხმარების ბოდიშის მოსახდელად, виноватъ, простите, извините, უკაცრავად ნუ ვიქმნები, не буду невѣжей, извините меня, უკაცრავად არ დავრჩები, неостанусь невѣжей, неостанусь въ долгу, რუსუდ. 316; ქილ. 245; 430; **უკაცრავო; -რული,** ზედ. შეუფერებელი, неприличный; უკაცროოთავარ, я извиняюсь, я невѣжа, виноватъ передъ вами, **უკაცრავება** (ვაუკაცრავებ, -ვე), ზ. მ. შეუფერებელ ვჰყოფ, дѣлать кого невѣжей, (მეუკაცრავების, -ვა), ზ. თვ. შემენდობის, извиняется мнѣ, რუს. 505, **უკაცრაობა,** ს. უკაცურობა, მოუშენლობა, безлюдность, ненаселенность; ქილ. 669; **უკაცრული,** ზედ. არ შესაფერი, неприличный, -მოსხენება, извините меня за невѣжливое слово, -მკადრა, онъ осмѣлился сказать мнѣ невѣжественное слово, **უკაცრიელი,** ზედ. უკაცური, დაუსახლებელი. необитаемый, ненаселенный, ალბ. 56: **უკაცროობა,** ს. ბოდიში, извиненіе, ქილ. 636; **უკაცური,** ზედ. უკაცრიელი, მოუშენებელი, დაუსახლებელი, ვეფხ. 648; ვისრ. 31, 160; 1 ქართლ. 29; безлюдный, необитаемый, ненаселенный, **უკაცურობა,** ს. მოუშენლობა, безлюдство, რუსუდ. 871; უკაცურ ყოფა (ვჰყოფ, ვჰყავ), ზ. მ. მოვსპობ მოსახლეობას, обезлюдить, 1 ქართლ. 174; უკაცრაულ ვიქმნებ, -ვიქმენ), ზ. ვ. მოსახლეობა მოისპობა, обезлюдѣть.

უკბილო, ზედ. კბილებისა არ მქონი, беззубый.

უკდემელი, ზედ. ურცხვი, незастенчивый.

უკეთ, ზზ. რჩეულ; კარგად, лучше; უკეთ ვარ, мнѣ

лучше, я поправляюсь, იმაზედ უკეთ არავინა ჰსწერს, лучше его никто не пишетъ, **უკეთესი**, ზედ. რჩეული, სხვათა ზედა მეტი სიკეთით; лучшій; **უკეთესება** (ვაუკეთესებ, -სე), ზ. მ. კარგს მდგომარეობაში მოვიყვან, улучшать; **უკეთესობა**, ს. უაღრესობა, წარჩინებულება, превосходство, ქილ. 351; რუსუდ. 809; (ვუკეთესობ, -სე), ზ. მ. ვუაღრესობ, ვჰწარჩინებულობ; превосходить.

უკეთილ-მსახურესი, ზედ. მართლ-მორწმუნე, благочестивый.

უკეთილ-მსახურება, ს. მართლ-მორწმუნეობა, правовѣріе, **უკეთილ-მსახური**, ზედ. მართლ მორწმუნე, благочестивый.

უკეთუ, კავშ. სათუო, თუ, ვინიცობაა, если, ежели, უკეთუმცა, კავშ. თუცა, если бы, ежели бы, **უკეთუობა**, ს. თუობა, условность, მეტაფიზ. 43; ლოღ. 102; **უკეთუობითი**, ზედ. სათუო, условный.

უკეთურება, -რობა, ს. ავკაცობა, არ კეთილობა, злодѣйство, зло, бездѣльничество; მარტ. 2—7; გორგ. 48; (ვუკეთურებ ან ვიუკეთურებ, -რე), ზ. მ. ვჰბოროტობ, ვავკაცობ, злодѣйствовать, дѣлать зло, ухищряться; бездѣльничать, ალექს. 205; იერემ. 2—33; 16—12; (ვეუკეთურები, -რე), ზ. თვ. უკეთურად მოვექცევი, поступать съ кѣмъ злодѣйски, **უკეთური**, ზედ. ავკაცი, ბოროტი, ცუდი კაცი; недобрый, злой; бездѣльникъ; извергъ; მატ. 7—11; 13—19; ფსალ. 14—4; 17—48; 139—1; -სული, злой духъ, ლუკ. 7——21.

უკერული, უკერავი, -რველი, ზედ. შეუკერავი, მაგალ. საუფლო კვართი; несшитый, 1 ქართ. 67.

უკვამლო, ზედ. ცეცხლი რომელსაც კვამლი არ ასდის, недымящій, უკვამლო ცეცხლი მოედო, ვისრ. 81; воспылалъ пламенемъ недымящимъ.

უკვდავა, ს. მცენ. კლდის ვაშლა, подснѣжникъ, пролѣски, ростики, просирѣнь; раст. semper-vivus major; ბუნ. ლ.; морозъ, раст. ერის ლ.; портулакъ, ერის. ლ.

უკვდავება, -ვობა, ს. **უსიკვდილოება**, მოუმკვდარობა, безсмертіе, -წყალი, живая вода, ვისრ. 74; (ვუკვდავობ, -ვე), ზ. უ. მოუმკვდარი ვარ, быть безсмертну, **უკვდავი**, ზედ. მოუმკვდარი, მარადის ცოცხალი, безсмертный.

უკვე, კავშ. განა, неужели, развѣ? ვინაითგან უკვე მრავალთა ხელ-ჰყვეს აღწერად მოთხრობისა საქმეთა თვის გულსავსე ქმნილთა ჩვენ შორის, какъ уже многіе начали описывать происшествія, извѣстныя между нами, ლუკ. 1—1; ნუ უკვე, неужели.

უკვლო, безъ слѣда.

უკიანე (ბერძნ.), ს. ვრცელი ზღვა, оксанъ.

უკიდურება, ს. დაუსრულებელობა ან განკიდურება, საზომის გარდასლვა, ულონოება; კაცია 186; безконечность; крайность.

უკიდურესი მაგალ. თავის მოყვარეობა, безграничное самолюбіе; 39 ხუმრ.

უკითხავად, ზზ. ნების დაურთველად, უდასტუროდ, безъ спросу, უკითხავი, ზედ. ნება დაურთველი, უდასტურო, неимѣющій позволенія, 1 ქართლ. 295; 2 ქართლ. 434.

უკლები, ზედ. ხელ უხლებელი, უნაკლულო, მოუკლებელი, მოულევნელი, цѣлый, непочатый, полный; неистощимый; ვისრ. 192; 193; რუსუდ. 819; 1 ქართლ. 281; სახითა და შვენებითა უკლები, лицемъ и красотою совершенный; ვისრ. 39; 73, 122; ზნე უკლები, რუსუდ. 435; усовершенствованный въ манерахъ обращенія, **უკლებლად, უკლებლივ, უკლებელად**, ზს. ხელ უხლებლად, მოუკლებლად, სრულებით, сполна, ბუჯ. 27; დარეჯ. 139; უკლებლად ტურფა, совершенно красивая, ვისრ. 34; მოიწიფა სრულად და უკლებლად, она совершенно и вполнѣ возмужала, ვისრ. 31; **უკლებობა, უკლებელობა**, ს. ხელ-უხლებელობა, უნაკლულობა; სისრულე, სრულობა; цѣлость; полнота, совершенство; ვეფხ. 773; ვისრ. 51, 53; **უკლისად**, ზზ. მოუკლებლად, сполна, безъ пропуска, დარეჯ. 117.

უკლი, უკლო, полный, ჩახრ. 76.

უკმაყოფილო, ზედ. გულ ნაკლული, შეუჯერებელი, недовольный; უკმაყოფილება, недовольство, неудовольствіе.

უკმესი, ს. საწყენის სიტყვის პასუხი, оскорбительный отвѣтъ.

უკმისაგებელი, ზედ. გარდასახადი, სამაგიერო, возмездный, вознаградительный.

უკმიცემა (უკმივცემ, -ვეც), ზ. მ. უკან დავუბრუნებ, возвратить, отдать обратно.

უკმო, თანდ. назадъ, обратно.

უკმობრუნება (უკ-მოვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. უკანდავაბრუნებ, возвратить, обратить назадъ, (-მოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. უკან დავჰბრუნდები, поворотить назадъ, возвратиться.

უკმოვლა (უკმოვლი, -ვლე; უკმოვიარ, -რე), ზ. მ. გარს-მოვუვლი, обходить кругомъ, 1 ქართ. 168, 215.

უკმოვრდომა (ვვარდები, -დი), ზ. უ. უკან მოვირბენ, прибѣжать назадъ, მარტ. 1—162.

უკმოზღვა (უკუმოვუზღავ, -ღე), ზ. მ. სამაგიეროს გარდავუხდი, вознаградить кого, (ვი), ზ. მიჩ. ამოვიგებ სამაგიეროს; вознаградить себя, მარტ 2—118.

უკმორება (-მოვიარებ, -რე), ზ. უ. გარშემოვუვლი, обходить, ქილ. 358.

უკმორეცდომა (უკმორევსცდები, -დი), ზ. უ. მოვსცილდები, უკან დავრჩები, ვეფხ. 228, отстать.

უკმოქცევა (უკმოვაქცევ, -ქციე), ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, возвратить назадъ, (უკმოვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, возвратить.

უკმოღება (ვიღებ, -ღე), ზ. მ. უკან მოვიტან, принести назадъ; возвратить, завоевать обратно; 1 ქართლ. 135; **უკმოღებული**, მიმ. принесенный назадъ; обратно завоеванный, 1 ქართლ. 127.

უკმოყვანა (ვიყვან, -ყვანე), ზ. მ. უკან მივიყვან, приводить назадъ.

უკმოცემა (-ვჰცემ, -ვეც), ზ. მ. მივუბრუნებ, отдать назадъ.

უკმოწოდება (-მოვუწოდებ, -დე), ზ. მ. უკან დავიბარებ, отозвать, მარტ. 1—87.

უკმოხვნა (-მოვიხვნი, მოვიხვენ), ზ. მ. დავიბრუნებ, возвратить себѣ потерянное, принести назадъ; 1 ქართლ. 51.

უკმოხმა (-ვიხვამ, -ხვი), ზ. მ. უკან მოვიცან, приносить назадъ; (-მოვახვამ, -ხვი, 3 პ. უკმოვახვენ), ზ. მ. უკან გამოვაღებ კარსა, отворить къ себѣ дверь, ვეფხ. 1122.

უკრავ, ზედ. მახვილუკრავ, ხლმით დაუკოდავი, нераненый мечемъ, ჩახრ. 48.

უკრავ-უგინებელი, ზედ. სახსალამათი, ალალ მართალი, невинный, უკრავ-უგინებლად, ზზ. невинно, ни за что, ни про что, на чистоту.

უკრიდება (-ვრიდებ, -დე), ზ. უ. მოვერიდები, გზას ავუქცევ, устраняться, удаляться.

უკრძალავად, ზედ. უშიშრად, безъ страха; ვეფხ. 455.

უკრძალველი, ზედ. неимѣющій стыда, -გონებითა, умомъ неимѣющимъ границъ.

უკრძალველობა, ს. უშიშროება, გაუფრთხილებლობა, безстрашіе; неосторожность, მარგ. 1—3; ქილ. 415.

უკრძალულესად, ზზ. სიმკაცრით, строжайше, საქმ. 22—30.

უკუანი, ზედ. უკანა, задній, ისაი. 30—21.

უკუარება. (უკუვიარები, -რე), ზ. ვ. უკან მოვდივარ, идти назадъ, დარეჯ. 81.

უკუბირება (უკუ-ვაბირებ, -რე), განვჰსდრევ, გულსგამოვუცვლი, отклонять, (-ვჰბირდები, -დი), ზ. ვდ. განვჰსდრკები, отклоняться, отстать.

უკუბრუნება (ვა), ზ. მ. დავაბრუნებ, უკან მოვიყვან; გადმოვაბრუნებ, возвратить, привести назадъ; повернуть; ქილ. 287; 2 ქართლ. 514.

უკუგდება (ვა), ზ. მ. დავუტევ, დავაგდებ; გადავსდებ, მივაგდებ; оставлять, покинуть, бросить; უკუვიგდებ მწუხარებას, развлечься, разсѣяться; უკუვუგდებ ბურთსა, отбросить назадъ мячъ; (უკუვეგდები, -დე), ზ. ვდ. მივეგდები სადმე დასაწოლად, прилечь.

უკუდავი, **-ვება**, ნ. **უკვდავი**, **-ვება**,

უკუდადგომა (ვჰდგები), უკან დავჰდგები, отступить.

უკუდგენა (უკუვადგენ, -გინე), ზ. მ. უკან დავაყენებ, отставить, устранить, -ეპისკოპოზსა, низложить епископа; 1 ქართლ. 145.

უკუდგმა (უკუვსდგამ, -დგი), ზ. მ. უკან დავსდგამ, отставить.

უკუდგომა (უკუვსდგები, -დეგ, ზოგჯ. უკუვდგი, უკუდგის), ზ. მ. უკან დავსდგები, უკან დავიწევ; მოვშორდები, განვეშორები, გავეცლები; განვუდგები, ვუღალატებ; отступить, ретироваться; устраняться; отпасть, измѣнить; ვეფხ. 46, 753; რუსუდ. 392; 2 ქართლ. 543; უკუვსდგები პირობისაგან, измѣнить данному слову, უკუმიდგნენ, отложились отъ меня, 2 ქართლ. 397.

უკუდება (ვჰსდებ), ზ. მ. откладывать.

უკუდო ზედ. კუდისა არ მქონი, безхвостый, მცენ. кавказская брусника, ერის. ლ.

უკუვარდნა ან **უკუვრდომა** (უკუვვარდები, -დი), ზ. ვდ. უკან წავიქცევი; დავსცხრები, მოვაკლდები, упасть назадъ; прекратиться, перестать; ამისთვის გიორგის მეფობა ცოტა ხანს უკუვარდა, поэтому царствованіе царя Георгія на нѣкоторое время прекратилось, 2 ქართლ. 548, 550, უკუვარდა ჭირი, чума прекратилась.

უკუვლა (უკუვვლი, -ვლე), ზ. უ. გარსვუვლი, обходить.

უკუვლება (უკუვავლებ, -ლე), ზ. მ. გარშემოვავლებ, обнести, обвести, თვალთა ხელი უკუივლო, потеръ глаза рукою; დარეჯ. 126, ვისრ. 22; ვეფხ. 93.

უკუვრდომა, ნ. უკუვარდნა.

უკუზიდვა (-ვჰზიდავ, -დე), ზ. მ. უკან მოვიტან, приносить, приводить назадъ; რუსუდ. 298; **უკუზიდილობა**, მაგალ. ხაზისა, протянутость черты въ противоположную сторону, ქმნ. წიგნი 5.

უკუზღვა (ვჰზღავ, -ღე), ზ. მ. მაგიერს გარდავიხდი, ნაცვალს ვაგებ; отплачивать.

უკუთვლა (უკუვჰთვლი), исключить, вычесть, ხრონ. 65, 66.

უკუთქმა, სს. отрицаніе; отговорка; მოურავ. 86; (უკუვსთქვამ, -ვი), ზ. უ. უარს ვიტყვი, გადავსთქვამ, ამას ვჰკრავ; отрицать, отнѣкиваться, отвергать; -სარწმუნოებასა, отказаться отъ вѣры, მარგ. 1—16; ლოღიკ. 32; **უკუთქმითი**, ზედ. არა დამტკიცებითი, წინა აღმდეგი, отрицательный; მარგ. 155.

უკულაგმა (უკუვლაგმავ, -მე), ზ. მ. ლაგამს ამოვუდებ, надѣть узду, უკულაგმა გონება ჩემი სამსახურებლად, გუჯ. 828; онъ обуздалъ умъ мой на служеніе.

უკუმართი, ნ. უკუღმართი.

უკუმდგარი, ზედ. განდგომილი, отложившійся, взбунтовавшійся, мятежный, 2 ქართლ. 322, 405.

უკუმიზღვა (უკუმივუზღავ, -ზღე), ზ. მ. ნაცვალს გარდვუხდი, отплатить.

უკუმიქცევა (-ვაქცევ, -ქციე), ზ. მ. უკან მივაბრუნებ, отдать, отправить обратно.

უკუმობრუნება (ვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. უკან დავაბრუნებ, вернуть, воротить назадъ.

უკუმოგება (უკუმოვაგებ, -გე), ზ. მ. უკან მივსცემ, отдать назадъ, უკუმომაგეს, отдали мнѣ назадъ, ბარუქ. 4—23; უკუმოვიგებ, получить назадъ.

უკუმოდგმა (უკუმოსდგამ, -დგი), ზ. მ. უკან დავსდგამ, отставить, დარეჯ. 70.

უკუმოდგომა (უკუმოვადგები, -დეგ ან -დგი), ზ. უ. გარშემოვადგები, обступить; (უკუმოვსდგები, -დეგ), ზ. უ. უკან დავსდგები, отступить, ვისრ. 178.

უკუმოზიდვა (ვზიდავ, -დე), ზ. მ. უკან დავსწევ, тянуть назадъ, რუსუდ. 91, 551.

უკუმოსაგებელი, ზედ. უკან მისაცემი, возмездный, вознаградительный.

უკუმოულებრობა, ს. არ მოშორება, неразлучность, сомкнутость, პირისაგან პირის უკუმოულებრობა, неотрываніе взора другъ у друга, ვისრ. 156.

უკუმოქნევა (-მოვიქნევ ხელსა, -ქნიე), ზ. მ. გარე-

მოს მოვიქნევ ხელსა, отмахнуть рукою; რუსულ. 90.

უკუმოქცევა (-მოვაქცევ, -ქციე), ზ. მ. დავაბრუნებ, უკან მოვაბრუნებ, вернуть; (-ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. დავბრუნდები, მოვბრუნდები, вернуться, **უკუმოქცევითი,** ზედ. გარემოქცევითი, დაბრუნებითი, обратный; კავშ. 84; ანდრ. 133; მროვ. 1.

უკუმოღება (-ვიღებ, -ღე), ზ. მ. უკან მოვიტან, приносить назадъ, 1 ქართლ. 154.

უკუმოღმართ, ზზ. უკან დაბრუნებით, обратно.

უკუმოცემა (მოვსცემ, -მოვეც), ზ. მ. უკან დავუბრუნებ, უკან მივსცემ, возвратить, отдать назадъ.

უკუმოძახება (უკუმოვსძახებ, -ხე), ზ. მ. უკან შევჰყვირი; ან ამოვიძახებ, кричать сзади кому; откликаться; კლდესა რასაც უყივლებ, მასვე უკუმოგძახებს, скала издастъ эхо, ქილ. 565.

უკუმოხედვა (უკუმოვიხედავ, -დე), ზ. მ. უკან მოვიხედავ, посмотрѣть назадъ; оглянуться, დავრ. 153.

უკუმოხსნა (უკუმოვიხსნი ტყვეთა, -ხსენ), ზ. მ. დავიბრუნებ ტყვესა, размѣнять плѣнныхъ; 1 ქართ. 119, 257; возвратить назадъ плѣннаго.

უკუმოხუმა, -ხუნა (-მოვიხვამ, -ვიხუნი, ხრ. მოვიხვენ), ზ. მ. უკან მოვიტან, взять назадъ; 1 ქართ. 120; 2 ქართლ. 175; უკუმოვახვნი კარსა, ვეფხ. 1122; отворить къ себѣ дверь.

უკუმოხლტომა (უკუმოვხლტები, -ტი), ზ. უ. უკან დავასხლტები, отскочить назадъ, რუსულ. 156.

უკუმოხრჩნა (-ვჰხრჩნი კარსა, -ვჰხრჩენ), ზ. მ. შემოვიხურავ კარსა, притворить за собою дверь; 1126.

უკუმქცეობა, ს. გარშემო ტრიალი, ბრუნვა, обращеніе вокругъ; обратность; კავშ. 44, 84.

უკუმყრელი, ზედ. სევდის მომაქარვებელი, развлекающій.

უკუმხედველი, ზედ. ვინც უკან იხედება, смотрящій назадъ, 1 ქართლ. 154.

უკუნი, ს. მიუწთომელი ბნელი, რომლისაც დასასრულს თვალი ვერ მისწვდება; რუსულ. 889; ჩახრ. 68; ან გონებისაგან მიუწდომელი დაუსრულებლობა ან ბნელი, საგლოველი ადგილი, ვეფხ. 334; ან თვით სიბნელი, ვეფხ. 381; 1355; вѣчная темнота; вѣчность; темная траурная комната; темнота; -ღამე, темная ночь, დარეჯ. 2—27; რუსულ. 461; **უკუნითი, უკუნობითი,** ზედ. სამუდამო, სანიადაგო, вѣчный, კავშ. 169; **უკუნითი უკუნისამე** ან **უკუნისადმე;** ზზ. სამარადისოდ, вѣчно, во вѣки вѣковъ.

უკუნქცევა (ვაქცევ, -ქციე), ზ. მ. დავაბრუნებ ან უკან მივსცემ, 1 ქართლ. 405; 2 ქართლ. 189; დაბად. 9—25; სამართ. მოს. 46; возвращать, приводить обратно кого либо; отдать обратно; (უკუვიქცევი, -ქეც), ზ. მ. უკან დავბრუნდები; დაბად. 9 — 25; რიცხვ. 32—13; ფსალ. 9 — 2; 113—3, 5; მატ. 24—18; უკან დავიწევ; ლოღ. 102; დაბად. 18—6; возвращаться, идти назадъ; пятиться назадъ.

უკუნცემა (უკუნვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. უკან მივსცემ, დავუბრუნებ, возвращать, отдавать назадъ, 1 ქართლ. 325.

უკურიდება (უკუვრიდებ, -დე), ზ. მ. მოვერვიდები, გზას ავუქცევ; устраняться, отстраняться, ვეფხ. 262; უკუმრიდა მაგალ. სენმა, болѣзнь миновала; ვეფხ. 270, 515; **უკუვერიდები,** იგივე უკუვრიდებ.

უკურნებელი, ზედ. მოურჩენელი, неизлѣчимый.

უკურღვევა (უკუვარღვევ, -ვიე), ზ. მ. დავარღვევი, დავაქცევ; დავარღვევ წინა-აღმდეგს ჭაზრსა, პირს დავუყოფ; разрушить; опровергнуть, оспорить, 1 ქართლ. 292, 313.

უკურჩომა (-ვჰრჩები, -ვჰრჩი), ზ. უ. დავრჩები, მოვრჩები; უკან ვრჩები; оставаться; отстать; მარტ. 1—120, 2 ქართლ. 294.

უკუსაყრელი, უკუსაყარი, ზედ. სევდის მოსაყრელი, развлекающій, ქილ. 643, რუსულ. 666; 891; ადგილი მხეცთა უკუსაყარი, убѣжище, пристанище звѣрей; ჩხეიძეს მოთხრობა.

უკუსაჯდომი, -მელი, ს. საჯდომი, сѣдалище, лавка, სიბრ. 5.

უკუსხლტომა (უკუვჰსხლტები, -ტი), ზ. უ. უკან გავსხლდები, отскочить.

უკუფარება (ვეფარები, -რე), ზ. თვ. დავიმალები, скрыться въ лѣсу; 2 ქართლ. 282.

უკუქარვება (უკუვჰქარდები, -დი), ზ. მ. გადამეყრება სევდა, ღვინო; проходитъ печаль, хмѣль; დავრ. 23; უკუმქარდი, ე. ი. დაგივიწყე; я забылъ тебя, ვეფხ. 660.

უკუქცევა, ნ. უკუნქცევა.

უკუღება (უკუვაღებ კარსა, -ღე), ზ. მ. გამოვაღებ კარსა, отворить дверь, დარეჯ. 19—2.

უკუღმა, უკუღმართ, ზზ. ზურგით კერძო, უკანით, პირის ბრუნებით, на выворотъ, сзади, наизнанку, на оборотъ, ვეფხ. 137; ვისრ. 28; რუსულ. 551; დარეჯ. 2—92; უკუღმა იხედება, онъ посматриваетъ назадъ, უკუღმა უჭირავს წიგნი, онъ держитъ книгу вверхъ-ногами, უკუღმა დაბრუნება ბედისა, поворотъ счастія, სიბრ. 166; უკუღმა ნაზარდი, ს. მცენ. жимолость козья; ბუნ. ლ., **უკუღმართი, უკუმართი,** ზედ. წინააღმდგომი, არა სწორი, დაკუჩლაკვნილი; უჯათი, ახირებული; превратный; упрямый; იერემ. 7—24; ქილ. 643; რუსულ. 531; -კაცი, человѣкъ упрямый, რუსულ. 687; ქილ. 643, **უკუღმართობა** (ვუ), противодѣйствовать; **უკუღმა ნაზარდი,** მცენ. жимолость козья.

უკუყენება (-ვაყენებ, -ნე), ზ. მ. უკან დავაყენებ, отводить, ставить назадъ; устранять; სიბრ. 119; (უკუვუყენებ, -ნე), ზ. მიჩ. აღვსძრავ ვისმე ვიზედმე, возмущать кого противу кого; უკუმიყენებ, ты вооружаешь его противу меня.

უკუყივლა (-ვჰყივი, -ვოდი), ზ. უ. უკანიდამ მივჰსძახი, შევჰყივი, кричать сзади, რუსულ. 274.

უკუყრა (უკუვჰყრი, -ვჰყარე), ზ. მ. უკან გადავჰყრი, გადავაგდებ; 2 ქართლ. 319, 326, 419; ან უკან ვაგდებ, დავარჩენ; რუსულ. 201; отбрасывать; оставлять кого позади; უკუვჰყრი სადავეს, ე. ი. სადავეს წავჰყრი; снять узду, ვეფხ. 560; -სევდას, разсѣять кого, заставить забыть горе; 2 ქართ. 326; -ლაშქარსა, приказать отступить войску, დარეჯ. 82; უკუვაყრი, -ყარე, ზ. მ. ზედ. შევაყრი; უკან მივუგდებ, бросить обратно кому что; (უკუ-

ვიყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. გადვიყრი, გადვიგდებ, сбросить съ себя, -სევდას, разсѣять печаль, რუსუდ. 281; ჩონგ. 39; ვეფხ. 644, (უკუვიყრები, -ყარე), ზ. ვ. გავიყრები, მოვშორდები, расходиться, ვისრ. 14; (უკუვეყრები, -ყარე), ზ. თვ. მოვეშორები, გავეშვებ, оставить, удалиться, უკუეყარა სევდა, у него прошла тоска, რუსუდ. 362; -სენი, у него прошла болѣзнь; რუსუდ. 548; -ციხეს, оставляю осаду крѣпости.

უკუყრდენა (უკუვეყრდნები, -ნე), ზ. თვ. მივეყუდები, прислониться; მსაჯ. 16—27.

უკუშთომა (უკუ-მშთების), ზ. მიჩ. დამრჩების (დაბეჭდილს დაბადებაში გამოცვლილია ეს სიტყვა სიტყვაზედ დამიშთების, დაგიშთეს), остается у меня, 2 სჯული. 24—21; მოსეს სამ. 47; (უკუვშთები, -თი), ზ. უ. უკან დავრჩები, оставаться позади; отстать.

უკუცემა (-ვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. უკან მივსცემ, отдать назадъ, возвратить, უკუმცემ, ты возвращаешь мнѣ; 1 ქართლ. 182.

უკუცილება (-ვაცილებ, -ლე), ზ. მ. მოვაშორებ, отстранять, удалять; (უკუმეცილება, -ცილა), ზ. თვ. თავიდამ მომშორდება, минуетъ меня; (უკუვეცილები, -ლე), ზ. თვ. უკან ვედავები, оспаривать назадъ.

უკუცლა (-ვეცლები, -ვეცალე), ზ. უ. მოვშორდები, отстраняться, удаляться, 2 ქართლ. 549; რუსუდ. 290; უვუვეცლები ციხეს, отступить отъ крѣпости; უკუგვეცალნეს, они удалились отъ насъ, უკუმცილდა გულიდამ, я выкинулъ это изъ головы, ქართ. ქრისტ. 2, გამოც. გვერდი 106.

უკუცმა (უკუვაცვამ ისარს მშვილდსა, -ცვი), ზ. მ. მშვილდს მოვსდებ ისარსა, наложить стрѣлу на тетиву; რუსუდ. 295, 471; ან გარდავაცვამ, продѣть, რუსუდ. 78.

უკუწბილება (-ვაწბილებ, -ლე), ზ. მ. გავაწბილებ, გავახიახებ; осрамить, (-ვჰსწბილდები, -დი), ზ. ვდ. გავსწბილდები, ბიაბრუ გავხდები, осрамиться; ქილ. 242, 322, 430.

უკუწევა (-ვჰსწევ, -ვჰსწიე), ზ. მ. უკან დავსწევ, тянуть назадъ; უკუვიწევი, უკან დავიწევ, пятиться назадъ.

უკუწვევა (უკუვაწვევ; -წვიე), ზ. მ. მოწვეულს სტუმარს დავითხოვ, удалять приглашенныхъ; ვეფხ. 1091.

უკუჭერა (-ვიჭერ, ვიჭირე), ზ. მ. უკან დავიჭერ, задержать, გუჯ. 19, -ციხე, ზ. მ. ციხეს ხელ ახლად ავიღებ, взять вновь крѣпость, გორგ. 151.

უკუჭრა (-ვუჭრი წყალსა), ზ. მ. წყალს შევუგუბებ, отрѣзать воду, задержать теченіе рѣки, დარეჯ. 102, 2 ქართლ. 281; (უკუვიჭრები, -ჭერ), უკან გავხტები, отокочить.

უკუხდა (-ვჰხდი, -ვჰხადე), ზ. მ. უკან დავიბარებ, отозвать назадъ; (უკუვიხდი, -ხადე), ზ. უ. მოვიხდი, снять съ себя; რუსუდ. 466.

უკუხდომა (უკუვხდები, -დი), ზ. ვდ. გარდავეცემი, მაგალ. შუქი, отражаться, ფიზიკ. 136.

უკუხედება, უკუხედვა (უკუვიხედვი, -დები, -დე), უკან ვიხედები, оглядываться, (უკუვახედებ, -დე), ზ. მ. უკან ვაყურებინებ, заставить оглядываться.

უკუხტომა (-ვჰხტები, ვჰხტი), ზ. ვდ. უკან გავხტები, отскочить, დარეჯ. 128.

უკუჯდომა (-ვჰსჯდები, ვჰსჯედ), ზ. უ. უკან დავსჯდები, сѣсть позади, რუსუდ. 554; ქილ. 527.

ულაზათო, ზედ. негодный.

ულაღველი, ზედ. უჩხუბარი, несварливый.

ულამი (თათრ.), ს. მოვაჭრება, სყიდვა, покупка, ბიანკ. ლ.; და თუ ულამი ვერ თქვას მართალი, если онъ недокажетъ непреложно покупку, ალბ. 66.

ულაპარაკოდ, ზზ. უთქმელად, безъ разговора.

ულაყი (ოსმალ.), ს. მამალი ცხენი, ჯორი, აქლემი, ვირი, жеребецъ, დასტ. 18; ულაყბაში, ს. ულაყების ზედა-მხედველი, დასტ. 166; смотритель за жеребцами. [безъ синяка.

ულები, ზედ. დაულურჯებელი ტანი, ვეფხ. 172.

ულბო (არაბ.), ს. მცენ. раст. foenum graecum; ბუნ. ლ.; მენინ. ლ. საბ. ლ.

ულეველი, ულევნელი, ულევი, ზედ. უკლები, გამოულეველი, неистощимый, ვეფხ. 52; ულეველი მიჯნური, вѣчно влюбленный, ვისრ. 77.

ულეწავი, ზედ. გაულეწავი, немолотый; მცენ. ვარდ-კაჭაჭა, цикорій, ერის. ლ.

ულვაში, ს. თმა ზევითთა ბაგეთა, усы, **ულვაშოსანი**, ზედ. ულვაშების მქონებელი, усастый, ანტონ. 6—9.

ულმობელი, ზედ. უწყალო, немилосердый, 1 ქართ. 300: **ულმობელობა**, ს. უწყალობა, გულის შეუმტკივნელობა, немилосердіе, მარტ. 2—68.

ულო, ს. ძნის შესაკრავი გრძელი ყანა, солома для вязанія въ пукъ сноповъ; ბუნ. კ. 277; საბ. ლ.

ულოცავი, ულოცველი, ზედ. ვისაც არ ულოცავს, непомолившійся, 2 ქართლ. 212.

ულპობელი, ზედ. დაულპობელი, негніющій, ს. მცენ. უთხოვარი, რომელიც არ დალპება; раст. негной, დაბად. 6—14; გამოსლ. 25—28, 29; ისაი. 40—20.

ულუკი (არაბ.), ს. მოგვი ან ქურუმი კერპთა, რომელიცა განხილვითა დაკლულის ზვარის შინაგანთა წინათ მოუთხრობდა მომავალთა საქმეთა, ვითარცა მეზღაპე; утробо-волхвователь, 2 სჯული. 18—11, მოსეს სამ. 11; ქილ. 220.

ულუკმო, ზედ. безъ куска (хлѣба), нищій.

ულუმპია, ს. მთა საბერძნეთში, олимпъ; 2 ქართლ. 278; **ულუმპიანი ძლევა**, олимпійская побѣда; **ულუმპიანობა**, ს. ასპარეზობა, олимпійскія игры, 1 ქართლ. 285.

ულუსი (ოსმალ.), ს. ბანაკი თურქთა ელის ხალხისა, улусъ, станъ кочующихъ татаръ.

ულუსობა, ს. სიცბილი, სიბორგე, неистовство, სამ, გირგ. მეფ. შესავ.

ულუფა (სპარს.), ს. სარჩო, საზრდო, გარდაკვეთილი როჭიკი, содержаніе, жалованье; ჩოლაყაშვ. სიგ. 14.

ულხენი, ულხინებელი, ულხინო, ზედ. უნუგეშო, გაუხარელი, მოურჩენელი, неутѣшительный, неотрадный; неизлѣчимый; ვისრ. 39; 41; ულხინებელი ჭირი, неизлѣчимая болѣзнь, 1 ქართ. 355; ქილ. 643, **ულხენობა, ულხინობა**, ს. უნუგეშობა; მოურჩენელობა; неутѣшительность; неизлѣчимость; ვისრ. 25; გორგ. 121; ვისრ. 121.

უმაგალითო, ს. უამხანაგო, უებარი, безпримѣрный, безподобный.

უმაგისო, ზედ. უიმისო, безъ него, **-სობა, უამისობა,** ს. ამის დაუსწრობლობა, безъ его присутствія, **უამისოდ,** ზმ. მის დაუსწრებლად, უიმისოდ; безъ него; безъ этого; ერისთ. 2—105; **უამათობა,** ს. безъ нихъ; ვისრ. 79.

უმადლო, უმადური, ზედ. დაუმადლებელი, არ დამხსომი სიკეთისა, неблагодарный; ერის. 2—103; **უმადლო,** ზედ. უნიჭო, უგულისყურო, бездарный; **უმადურობა, უმადლობა,** ს. დაუმადლებლობა, неблагодарность, ქილ. 550; **უმადლობა,** ს. უნიჭობა. бездарность.

უმალ, ზმ. უჩქარეს, ჩქარა, სწრაფად, скоро, поспѣшно; სამ. ვახტ. 178; დასტ. 146; უწინ, прежде, **უმალედ, უმალეს,** ზმ. ჩქარა, скорѣе, ერისთ. 98, **უმალესი,** ზედ. სწრაფი, скорѣйшій.

უმალავი, ზედ. დაუმალავი, нескрытый, 2 ქართლ. 522.

უმამულო, ზედ. მამულის არ მქონი, безпомѣстный, **უმამულობა,** ს. მამულის არ ქონება, неимѣніе помѣстія, ალბ. 83; გუჯ. 13; ალექს. 57.

უმანკო, ზედ. უბიწო, ალალ-მართალი, შეუგინებელი; ძვირ-უხსენებელი, მათ. 10—16; ფსალ. 24—21; რომაელ. 16—19; непорочный; невинный; незлопамятный, **უმანკოება,** ს. უბიწოება; ძვირის უხსენებლობა, непорочность; незлопамятность; 1 ქართლ. 336; -ზნეთა, чистота нравовъ.

უმართებულო, ზედ. ურიგო, უკადრაული, უზდელური, непристойный, неприличный, ყარამ. 402; ქილ. 83; უმართებულო მოხსენებაა, съ позволенія сказать, **უმართებულოდ,** ზმ. ურიგოდ, неприлично, **უმართებულობა,** ს. ურიგობა, უკადრაობა, непристойность; неприличіе; ქილ. 83.

უმართლე, ზედ. წინა აღმდეგი სამართლისა, противузаконный, **უმართლესი,** შემოკლ. **უმართლე,** ზედ. невинный, სამ. ვახტ. 7; რუსუდ. 274; უმართლე ვარ, я правъ, ვეფხ. 843; **უმართლოება, უმართლობა,** ს. უსამართლოება, უსჯულობა, беззаконіе, несправедливость, 1 მეფ. 14—41.

უმარილი, ს. კალის ნაცარი, პირის სახის გასათეთრებელი, бѣлила, უმარილის წასმა, бѣлиться.

უმარილო, ზედ. შეუზავებელ მარილითა, несоленый.

უმარჯვე, უმარჯვო, ზედ. მოუმარჯვებელი, неспособный. неудобный; საქმ. 27—11; უმარჯვე ნავთსადგური, неудобная пристань, **უმარჯვესი,** შედარ. ხარ ზედ შესრულის სიტყვისა მარჯვე, удобнѣйшій, **უმარჯვესად,** способнѣе, удобнѣе, 1 ქართლ. 129; **უმარჯვეობა,** ს. **მოუმარჯვებლობა,** უჯეროვნება, неудобство, კავშ. 254.

უმაღლესი, ზედ. უდიდებულესი, высочайшій, высокій, **უმაღლესი, უმაღლესობა,** ს. ტიტლო მეფეთა და მთავართა, высочество, ყარამ. 100; **უმაღლესობა,** ს. უდიდებულესობა, высокость; ქმნულ. წიგნი 28.

უმაძღრობა, ს. გაუმაძღრობა, უძღებობა, ненасытность.

უმახლობელესი, ზედ. შედარ. ხარ. ძალიან ახლო, ближайшій, -ლეს ყოფა (ვჰყოფ), დავიახლოვებ, приблизить къ себѣ, 2 ქართლ. 372.

უმგზარი, ზედ. მოუხარშავი, невареный, ქილ. 53.

უმდგომო, ზედ. უხანო, დაუდეგარი, непостоянный, გუჯ. 26.

უმდურავი ბედისა, ზედ. დაუმდურებელი, не ропчущій на судьбу.

უმე, ნუ უმე, ნახე უკვე, ნუუკმე, კავშ. 168, **ნუუმე, ნუუკვე,** авось, развѣ, წათა ცხოვრ. 358.

უმეზობლო, ზედ. მეზობლის არა მყოლი, неимѣющій сосѣда; **უმეზობლობა,** ს. მეზობლის არა ყოლა, неимѣніе сосѣда.

უმეტეს, ზმ. უფროს, болѣе, наипаче, тѣмъ болѣе, **უმეტესი,** ზედ. უდიდესი სხვათა ზედა რაოდენობითა ან საქმითა, наибольшій; излишній; **უმეტესობა,** ს. გარდამატებულობა, излишество, большинство, превосходство; 1 ქართლ. 429; ეკკლესიასტი, 1—2; სხვათა უმეტესობით, преимущественно передъ другими, კავშ. 219.

უმეტნაკლები, ზედ. არც მეტი, არც ნაკლები, ზომიერი, соразмѣрный, соотвѣтственный извѣстному размѣру, **უმეტ-ნაკლებობა,** ს. თანაზომიერება, соразмѣрность, **უმეტნაკლებოდ,** ზმ. სრულიად, უკლებლივ, сполна.

უმეფობა, ს. დრო შემდგომად ერთის მეფის სიკვდილისა და მეორის გამეფებისა, междуцарствіе, 1 ქართლ. 374.

უმექონო, ზედ. არა მქონებელი, неимущій.

უმეყვისი, -სო, ზედ. მეყვისის არ მყოლი, безродный.

უმეშვეობითი, ზედ. საშუალო, средній, -ზმნა, средній глаголъ, -ნათესავი სახელთა, средній родъ именъ существительныхъ.

უმეცარი, ზედ. უცოდინარი, უსწავლელი, неученый; неучъ, невѣжа, ვისრ. 11, 141, 177.

უმეცარი, ზედ. არ მცოდნე, незнающій, неизвѣстный, უმეცარვარ, ე. ი. არ ვიცი, мнѣ неизвѣстно; საქმ. 4—13; 13—26, **უმეცრება, უმეცრობა, უმეცრეობა,** ს. არ ცოდნა, უცნაურობა; უცოდინარობა, უსწავლელობა, незнаніе; невѣжество; საქმ. 17—29; 1 კორ. 10—1; ვისრ. 20, 178; (ვიუმეცრებ, -რე), ზ. მ. არ ვიცი; უცნაურვარ; ვუცოდინარობ, не знать; невѣжествовать; ვეფხ. 528; (ვუმეცრეობ, სრ. არა აქვს). ზ. უ. თავს მოვიუმეცრებ, выказывать незнаніе; კავშ. 325, უმეცრული, ზედ. невѣжественный, невѣжескій, ვისრ. 22, 26.

უმზესი, ზედ. მზეზედ უკეთესი, ჩახრ. 71, превосходящій красотою солнце.

უმზრახი, -ხავი, ზედ. ნ. უზრახავი.

უმზეოდ, ზმ. მზის უნახავად, при безсолнечномъ свѣтѣ; ვისრ. 141.

უმზითო, ზედ. მზითევის არ მქონი, неимѣющая приданаго, безприданица.

უმთავრო, ზედ. ვისაც მთავარი არა ჰყავს, безъ владѣтеля.

უმთავრესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. დადებ. მთავარი, ე. ი. უპირველესი, უწარჩინებულესი, главный, верховный.

უმთელებელი, ზედ. მოურჩენელი, неизлѣчимый.
უმთვარო, მაგალ. ღამე, ზედ. нелунная ночь.
უმთვრალობა, ს. არ მთვრალობა, трезвость.
უმთნო, ზედ. ურწმუნო, უღთო, უსჯულო, нечестивый, იერემ. 5—26; **უმთნოობა**, ს. უსჯულოება, нечестіе, **უმთნოება**, უთნობა; (ვიუმთნოვებ, -ვე), ზ. უ. ვურწმუნოებ, быть нечестивымъ, ისაი. 59—13.
უთხოვრად, ზზ. დაუკითხავად, безъ просу.
უმი, ზედ. ნედლი, მოუხარშავი, უგბილი, сырой, невареный, -ხორცი, сырая говядина, **უმგბარი**, იგივე უმი; ვისრ. 188.
უმიზეზო, ზედ. მიზეზ დაუდებელი, безпричинный, უდავო, მოუდავებელი, безспорный, ალბ. 55; ვისრ. 181; გუჯ. 20; **უმიზეზოდ**, ზზ. მიზეზ-დაუდებლად; მოუდავებლად, безъ причины, безспорно, **უმიზეზობა**, ს. მიზეზ დაუდებლობა, неимѣніе повода, причины.
უმის, **უმისოდ**, ზზ. безъ него, ვეფხ. 748; ვისრ. 61; უმის კაცისოდ, безъ того человѣка, სამ. ვახტ. 174; უმის ჟამისოდ, ზზ. უმისოდ, სხვას დროს, въ другое время, ვეფხ. 1362; უმის კრებლოდ, ზზ. безъ его прихожанъ; სამ. სომხ. 310; **უმისობა**, ს. მისის დაუსწრებლობა, безъ его присутствія, ვეფხ. 105, ვისრ. 64.
უმკაცრული, ზედ. კაცის მიუკარებელი, нелюдимъ.
უმკაცრო, ზედ. უმძაფრესი, სასტიკი, строжайшій, მარტ. 1—72.
უმკვიდრო, ზედ. უშენი, დაუსახლებელი, 1 ქართლ. 17; რუსუდ. 50; ან სამკვიდრებლის არ მქონი, უმამულო, სამ. ბერძნ. 293; გუჯ. 28; необитаемый, ненаселенный; неимущій поземельной собственности; **-ყოფა**, обезлюдить мѣстность, 1 ქართლ. 138; 2 ქართლ. 82; უმკვიდრო იქმნას, да лишится наслѣдства.
უმკვირცხლესი, ზედ. მარდი, მკვირცხლი, проворный, **უმკვირცხლესობა**, ს. სიმარდე, проворство, საბ. ლ.
უმკობელი, ზედ. მოუკმაზავი, მოურთავი; უქები; неукрашенный; невоспѣтый.
უმოთნო, ზედ. მიუფერებელი, нельстивый, 1 ქართ. 337.
უმორჩილესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. покорнѣйшій, უმორჩილესად, ზზ. покорнѣйше.
უმორჩილო, ზედ. ურჩი, непокорный, **უმორჩილობა**, ს. ურჩობა, непокорность, სამ. სომხ. 355.
უმოსამსახურო, ზედ. მოსამსახურის არ ყოლა, неимѣніе слуги, ალექს. 62.
უმოსელი, ზედ. ტანთ-ჩაუცმელი, неодѣтый.
უმოსწრაფესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. скорѣйшій; усерднѣйшій; 2 კორ. 8—17.
უმოქენეო, ზედ. მოუთხოვარი, საჭიროებისა არ მომთხოვი, ненуждающійся, კავშ. 27; **უმოქენეობა**, ს. საჭიროებისა არ მოთხოვნა, ненужность, непотребность.
უმოყვრო, **უმოყუ̂რო**, ზედ. მოყვარის არა მყოლი, неимѣющій друзей, близкихъ; безродный; ვისრ. 45, 62; ქილ. 432; **-ვროდ**, **-ყუ̂როდ**, ზზ. безъ друзей; ქილ. 432, **უმოყვრობა**, უმოყუ̂რობა, ს. ყოფა უმოყვროდ, неимѣніе близкихъ, ვისრ. 190.
უმოძღვრო, ზედ. მოძღვრისა არ მყოლი, неимѣющій духовнаго отца; **უმოძღვროდ**, ზზ. გაუნდობლივ, безъ исповѣди; სიბრ. 23.
უმოწმო, ზედ. მოწმისა არ ყოლა, неимѣющій свидѣтеля, 2 ქართლ. 6.
უმოწყალესი, ზედ. შედარ. ხარ. милостивѣйшій.
უმოწყალო, ზედ. შეუბრალებელი; немилосердный, **უმოწყალეობა**, ს. შეუბრალებლობა, немилосердіе, სამ. სომხ. 360.
უმრავლესი, ზედ. შედ. ხარისხ. премногій, **უმრავლესობა**, ს. სიმრავლე, премножество, ისაი. 22—9.
უმრწემესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. დადებითი მრწემი, უმცროსი, меньшой, младшій; ფსალ. 151; დაბად. 1—16; მაც. 2—6; ლუკ 15—13; **უმრწემესობა**, ს. უმცროსობა, меньшинство, младость, დაბად. 43—34.
უმსახური, ზედ. არ მსახურებელი, неслужившій; ან უღთო, нечестивый, 1 ტიმოთ. 1—9; **უმსახურობა**, ს. არ მსახურება, неслуженіе.
უმსგავსი, **-სო**, ზედ. უგვანი, უხამსი; შეუდარებელი, შეუსწორებელი; безобразный; несообразный, непохожій; სიბრ. 85; ყარამ. 402; მეფის. გიორგ. სამ. 1; ვეფხ. 1161, 1084, 22; უმსგავსოს თქმა, говорить непристойно, **უმსგავსობა**, ს. უგვანობა; უხამსოება, несходство; непристойность; კავშ. 187, 83; ქილ. 560, 638.
უმსჯავრო, ზედ. განუსჯელი, უგუნური ან არა ქვემდებარე სამართლისა; безразсудный; неподсудный; 1 ქართლ. 220; ალექს. 149; უმსჯავრობა, -როება, ს. განუსჯელობა, безразсудство, 1 ქართლ. 125, მარტ. 2—340.
უმტერო, ზედ. მტერისა არ მყოლი, неимѣющій врага, ალბ. 40; **უმტერობა**, **უმტრობა**, ს. მშვიდობა, спокойствіе, миръ, 2 ქართლ. 127.
უმტკიცე ზედ. არა მტკიცე, нетвердый, **უმტკიცეობა**, ს. არა მტკიცეობა, нетвердость.
უმურკნელი, ზედ. გაურეცხელი; გაუთეთრებელი, нестиранный; небѣленный; მაც. 9—16.
უმუქაფო, ზედ. გარდაუხდელი, безвозмездный; **უმუქაფობა**, ს. გარდაუხდელობა, მუქთობა, безвозмездность, ვისრ. 120.
უმუხანათო, ზედ. ულალაცო, неизмѣнный, вѣрный, რუსუდ. 456.
უმფერვალო, ზედ. შეუფერებელი, несвойственный, неприличный, რუსუდ. 883, 900.
უმღიმარი, ზედ. გაუცინარი, неулыбающійся.
უმღუ̂თო, ზედ. ურწმუნო, безбожный, **უმღვთო**, ზედ. ურწმუნო, безбожный, **უმღუ̂თოება**, ს. ურწმუნოება, безбожность, ნ. უღთო, უღთოება.
უმყოფი, **-ფო**, ზედ. არა მყოფი, არა არსი; несущій, ვეფხ. 1503; სამართ. ვახტ. შესავ. **უმყოფობა**, **უმყოფელობა**, **-ფელობა**, ს. არ დასწრება, არ ყოფა მუნ, отсутствіе, 2 ქართლ. 401; ქილ. 191.
უმშვიდებელი, ზედ. დაუმშვიდებელი, безпокойный.
უმცველო, ზედ. დაუცავი, უმფარველო, беззащит- [ный.

უმცველობა, ს. უმფარველობა, беззащитность.

უმცთომი, ზედ. непогрѣшимый, ჩახრ. 20.

უმცირესი, ზედ. ნაკლები სხვაზედ სიდიდით, რაოდენობით, ჭასაკით, ხნით, პატივით და სხ. ვეფხ. 205, 207; младшій, меньшой.

უმცროსობა, ს. მცირეობა, меньшинство, малость.

უმცხვარი, ზედ. არ გამომცხვარი, неиспеченный, ანტ. 4—59.

უმძვინვარე, ზედ. ფრიად მძვინვარე, жестокій, 1 ქართლ. 367.

უმძრახი, ზედ. უბარი, молчаливый.

უმწო, ზედ უმფარველო, беззащитный.

უმწვერვალესი, ზედ. განსაკუთრებული, крайній, искренній.

უმწიკვლო, ზედ. უბიწო, непорочный.

უმწუხარო, ზედ. შეუწუხებელი, უჭირველი, беззаботный.

უმწყესი, უმწყესო, უმწყვსელი, ზედ. უწურთნველი, невоспитанный, 1 ქართლ. 152, 2 ქართლ. 441.

უმხარგესად, -სადრე, ზზ. მოჭირვებით, თავგამოდებით, рачительно, тщательно.

უმხდური, ზედ. არა სჯულიერი, запрещенный закономъ, სამ. სომხ. 56; **უმხდურობა, უმხდრობა**, ს. უსჯულიერობა, რჯულით არ შესახვედრობა, მაგალ. ქორწილისა, воспрещеніе, непозволенное закономъ вступленіе въ бракъ съ родственницею; სომხ. სამ. 362, 363.

უმხიარულო, ზედ. არა მხიარული, невеселый; **უმხიარულობა**, ს. არ მხიარულება, невеселость, ერისთ. 111.

უმჯობ, -ბესი, ზედ. უკეთესი, превосходный, лучшій, უმჯობეს, ზზ. უკეთესს, лучше, -ვარ, я лучше, имѣю преимущество, **უმჯობესობა**, ს. უკეთესობა, превосходство, **უმჯობოა**, лучше, **უმჯობესია**, лучше есть, (ვუმჯობესობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვუკეთესობ, უკეთესი ვარ, превосходить.

უნაბდო, ზედ. არ მქონი ნაბდისა, неимѣющій бурки, **უნაბდობა**, ს. ნაბდის არ ქონება, неимѣніе бурки; ალექს. 35.

უნაბი (არაბ.), ს. მცენ. раст. грудная игла, придорожная игла, грудная ягода, шипыжникъ, jujube, plante: ბიანკ. ლ.; ბუნ. ლ.; ერისთ. ლ.; კავკ. გაზეთი 1853, № 6.

უნაგირი, ს. ცხენთა შესაკაზმავი ზურგზედ სადგმელი შესაჯდომად; сѣдло; ლევიტ. 15—9; ვეფხ. 84, 1013, უნაგირიანი ცხენი, осѣдланная лошадь, მოურავ. 118.

უნაზო, ზედ. არ ნაზიანი, სინაზისა არ მქონებელი, ვისრ. 179, не нѣжный.

უნათესავო, -საოიანი, ზედ. ნათესავისა არ მყოლი, безродный, კავშ. 118.

უნათლესი, ზედ. ძრიელ ნათელი, свѣтлѣйшій, ясный, უნათლესად გამოჩნდების, яснѣе будетъ видѣнъ.

უნათლიერო, ზედ. ნათელ მილებული, несвѣтлый, ჩახრ. 3.

უნათლო, ზედ. სინათლისა არ მქონებელი, неимѣющій зрѣнія; თვალთა მისგან უნათლობა, ე. ი. თვალი რომელიც მისის მშვენიერებისაგან უნათლოდ შეიქმნა, глаза, при видѣ ея красоты затмилися, ვეფხ. 17.

უნაკლებო, ზედ. სამყოფი, достаточный.

უნაკლო, უნაკლულო, ზედ. მოუკლებელი, სრული, непочатый, цѣлый, полный; **უნაკლულოდ**, ზზ. მოუკლებლად, სრულიად, сполна, ალექს. 12; **უნაკლულობა, უნაკლულოება, უნაკლებობა**, ს. მოუკლებელობა; სამყოფიერება; цѣлость, достаточность; 1 ტიმოთ. 6 — 6; **უნაკლულევანესი**, ზედ. შედარ. ხარისხ. დადებ. ნაკლული; უდარესი, худшій, 1 კორ. 11—17.

უნაკო, ზედ. ნაკისა არა მქონებელი, невысокосный (годъ).

უნაკრტენო, ზედ. ბუმბულ დაცვივნული მაგალ. ყვავი, полинявшій, потерявшій перья, ქილ. 88.

უნამეტნავესი, ზედ. მომატებული, наибольшій.

უნამუსო, ზედ. უსირცხვილო, ურცხვი, безстыдный, безсовѣстный, **უნამუსობა**, ს. ურცხვობა, безстыдство.

უნანელი, ზედ. შეუნანებელი, სინანულით გაუწმენდელი, нераяскаянный, непокаянный, **უნანელობა**, ს. შეუნანელობა, нераскаяніе, ანდრ. 141.

უნარი (არაბ.), ს. ეშმაკობა, ეშმაკური საქმე, ხერხი, продѣлки, მოურავ. 131; ფარმ. 441; კაცია 44.

უნარჩევესი, ზედ. შედარ. ხარისხ. დადებითი ნარჩევი, ულირსი, უნდო, ურგები, არად სახმარი, ничтожный, გუჯ. 2; სამართ. ვახტ. შესავ; **უნარჩევესობა**, ს. უნდობა, ულირსობა, ничтожность.

უნახი, ზედ. უნამუსო, безстыдный, უნასის მომქმედი, безстыдникъ, ვისრ. 97.

უნაღვლო, -ღჳლო, ზედ. უზრუნველი, უთაური, დაუდევნელი, безпечный, беззаботный, **უნაღჳლობა, უნაღჳლელობა**, ს. უთაურობა, უზრუნველობა, დაუდევნელობა; безпечность, სამ. სომხ. 304, 221; სამ. ვახტ. 207.

უნაყოფო, ზედ. ნაყოფისა არ მომცემი, безплодный; безполезный; გუჯ. 33; ვისრ. 159; **უნაყოფოება**, ს. ნაყოფისა არ მოცემა, უსარგებლობა, безплодіе; безполезность.

უნაშურო, ს. ლირფი, უნამუსო, безстыдный.

უნაცჳლო, ზედ. უებრი, უამხანაგო სახით, სიბრძნით, სიუხვით, безподобный, безпримѣрный, 1 ქართლ. 227; უნაცვლოდ და ბედითად, безподобно, но несчастно, ვისრ. 177.

უნაწევრო, безчленный.

უნაწილო, ზედ. წილისა არ მქონი, безъучастный, დავრ. 144; ვისრ. 160, უნაწილოდ დარჩომა, не получить слѣдующей части, რუსუდ. 897.

უნახავი, უნახევი, ჩახრ. 42, ზედ. არ ნახული, უხილავი; невиданный, невидимый; ვეფხ. 479; თვალით უნახავი, невиданный глазами, рѣдкій, **უნახაობა**, ს. უხილველობა, არ ნახულობა, невидаль; невиданіе; разлука; განმ. ვეფხ. თეიმ. 17; ვეფხ. 1360; მირი. 102 დაბეჭდ; შენს უნახაობით ვერ გავძლებ, я не могу выносить разлуку съ тобою.

უნახურეტო, ზედ. ნახურეტისა არ მქონი, не дырявый.

უნახშიროდ, ზედ. უნაკლულოდ, სრულიად, сполна, ალბ. 123.

უნდა, ნ. მინდა, ნდომა; უნდა თუ არა, невольно, ვისრ. 2.

უნდი, ს. მცენარეა, ბუნ. ლ. საბ. ლ.; ერისთ. ლ.?

უნდილი, ზედ. ნედლი, მკვახე, შემოუსვლელი, უდროვო, не спѣлый, не зрѣлый; несвоевременный.

უნდო, ზედ. ურგები, არად სანდომი, არად სახმარი; ულირსი; ничтожный, негодный, маловажный; недостойный; 2 ქართლ. 116; იერემ. 49—20.

უნდო, ზედ. მიუნდობელი, არ სანდო, ненадежный, безполезный; **უნდოება,** ს. ურგებობა; ულირსობა; ничтожность, безполезность; მარც. 2—339; **უნდობლობა,** ს. დაუნდობლობა, вѣроломство, 2 ქართლ. 122.

უნდობელი, ზედ. недовѣрчивый; უნდობლობა, ს. недовѣріе, თამარ. ბაც. 209.

უნდომელი, უნდომი, უნდომო, ზედ. უნებრივი, მოუნდომელი, невольный, нежеланный; ქილ. 432; 2 ქართლ. 307; უნდომლად ლაპარაკი, нехотя говорить, ალბ. 47; **უნდომოდ, უნდომლად,** ზზ. უნებლივ, невольно, противъ воли, სამ. ვახც. 24; **უნდომლობა,** ს. მოუნდომლობა, нежеланіе, **უნდომება,** (ვიუნდომებ, -მე), ზ. მ. არ მოვინდომებ, не желать, отвергать; სამ. ვახც. 214.

უნე, ს. გვარიანი ცხენი, ჰუნე; породистая лошадь, 1 ქართლ. 299, შავთ. 27.

უნებელი, უნებური, უნებლიეთი, ზედ. უნდომი, მოუსურვებელი, იძულებითი, აუცილებელი; 1 კორ. 9—16, 17; ლუკ 14—18; სამ. ვახც. 78, 207; ფილიპ. 1—25; ვისრ. 54, 191; невольный, неминуемый; უნებელი. **უნებური,** ზედ. არ მორჩილი, ნებისა არ აღმასრულებელი, непослушный, ჩემს უნებელად ან უნებურად, безъ моего согласія, ალექს. 178; 2 ქართლ. 547; **უნებით, უნებლად, უნებლიედ, უნებურად, უნებრივ;** ზზ. невольно, по неволѣ, ვისრ. 16, 18; გორგ. 234; 29; 1 ქართლ. 412; 2 ქართლ. 327; 547, ლუკ. 23, 17; რუსუდ. 400; ნებით თუ უნებოდ, волею, не волею, ქილ. 610; უნებურად ბაცონ ყმობა, безъ желанія подчиняться кому либо, გორგ. 235; უნებურად გახლავსთ, онъ нездоровъ, **უნებლობა, უნებლება,** ს. იძულება, არ ნდომა, нежеланіе, невольность, принужденность, ან ურჩობა, неповиновеніе, ვახც. სამ. 78.

უნელებელი, ზედ. მოუნელებელი. трудно перевариваемая желудкомъ пища; ანც. 4—22.

უნელი ცეცხლი, ს. დაუნელებელი ცეცხლი, неугасимый огонь.

უნერგო, ზედ. ნერგისა არ მქონებელი, безъ корня.

უნივთო, ზედ. არა ნივთიერი, невещественный, нематеріальный, გუჯ. 6, 28; ანდრ. 146; არ სახმარი, უხმარი, негодный, უნივთო სიცყვა, недѣльное слово, ვისრ. 67; **უნივთოება,** ს. ნივთიერების არ ქონა, невещественность.

უნისკარტო, ზედ. ნისკარცის არ მქონებელი, безъ клюва, -ზუთხი, ნ. ცარაღანა.

უნიშნო, ზედ. ნიშანის არ მქონებელი, безъ знака.

უნიჭო, ზედ. უმადლო, бездарный.

უნკი (ლათინ.), რვა დრამის წონა, унція.

უნობ, მდაბ. ვამბობ, ვლაპარაკობ, говорю.

უნუგეშო, ზედ. ნუგეშის არა მქონე, безотрадный.

უნჯება, სს. собираніе, сборъ; (ვაუნჯებ, -ჯე), ზ. მ. სიმდიდრით ავამსებ, надѣлять кого богатствомъ, მაუნჯებ, надѣляешь меня богатствомъ. 2 კორ. 12—14; ციმ. 12; (ვიუნჯებ, -ჯე), ზ. მიჩ. შევიკრებ, შევინახავ სიმდიდრეს, собирать, скоплять богатство, ფსალ. 38—6; მაც. 6—19; ამოს 3—10; 2 ქართლ. 387; რომ. 2—5; (ვიუნჯები, -ჯე), ზ. ვ. გავმდიდრდები, обогащаться, 1 ციმოთ. 6—20.

უნჯი (სომხ.), ს. განძი, ლარი, სიმდიდრე, сокровище, богатство.

უნჯუფა, ს. სახლი მეცად თბილი, теплый домъ.

უომარი, უომო, ზედ. ომ-გარდაუხდელი ან ომ შეუმართავი, უძლეველი; несраженный; непобѣдимый; -ციხე, неприступная крѣпость; **უომრად,** ზზ. ომგარდაუხდელად, უომოდ, безъ боя, **უომრობა,** ს. ომისა არ გარდახდა ან დრო უომობისა, не военное время; 2 ქართლ. 445.

უოსრულოდ, ზზ. безъ сонтія, გუჯ.

უოცო, ზედ. ოცის დაკლებით, безъ двадцати, ხრონოლ. ბრ. 29.

უოხჭნო, ზედ. დაუსრულებელი, нескончаемый, ქილ. 32; ციმ. 96.

უპასუხო, ზედ. პასუხის არ მიმცემი, безъ отвѣтный, **უპასუხობა,** ს. პასუხის არ მიცემა, ვეფხ. განმ. 358, безотвѣтность.

უპატიო, უპატიური, ზედ. პატივ მიხდილი; უშესაბამო, უკადრისი; безчестный; неприличный, непристойный; ისაი. 52—3; სამ. ვახც. 159; ვისრ. 44; უპატიოდ ვახსენებ, ругать кого, безчестить, უპატიო ყოფა (-ვჰყოფ), безчестить, ბერძნ. სამ. შესავ; უპატიო გამხადე, ты острамилъ меня, უპატიო გამხდარი, обезчещенный, острамленный, რუსუდ. 248, 332; **უპატიოდ, უპატიურად.** ზზ. პატივის ახდით, უმართებულოდ; безчестно, непристойно, 1 ქართლ. 381; ალექს. 23; **უპატიობა, უპატიოება, უპატიურება,** ს. პატივის ახდა, ბიაბრუობა, безчестіе; неприличіе; непристойность; ვისრ. 17; ამბაკ. 2—16; სამ. ვახც. 18; (ვაუპატიუვებ, ვაუპატიურებ, -რე), ზ. მ. უპატიოდ გავხდი, безчестить, (გავუპატიურდები, -დი), ზ. ვდ. უპატიო გავხდები, обезчеститься.

უპატიოსნესი, ზედ. შედ. ხარ. честнѣйшій.

უპატიოსნება, ს. პატიოსნების არა ქონა, безчестность, ერისთ. 2—28; ისაი. 10—15.

უპატრონო, ზედ. ციალი, ოხერი, პატრონისა ან მფარველისა არ მყოლი, неимѣющій хозяина, покровителя; 2 ქართლ. 208; ქვეყანა, რუსუდ. 379; страна безъ хозяина; **უპატრონობა,** ს. პატრონის არ ყოლა, неимѣніе хозяина, покровителя, ჩონგ. 66; სიბრ. 58; სომხ. სამ. 6; **უპატრონობით,** ზზ.; ოხრად, უპატრონოდ, по неимѣнію хозяина, გორგ 11.

უპე, ს. ჭიპი ან კუჭი, пупъ, пупокъ; желудокъ; ქებ, 2—2; ვისრ. 69, 177; 186; სიბრ. 61; უპე

გაუპო, онъ разрѣзалъ животъ; ქილ. 170; ვისრ. 200; უპე მუშკისა, мѣшокъ изъ пуповины для храненія мускуса; ვისრ. 50; ქილ. 52, 648; უპე მუცლისა, внутренности желудка, მარტ. 2—204.

უპირატესი, ზედ. მპირობელი, უაღრესი, первенствующій, **უპირატესობა**, ს. უაღრესობა, первенство, 1 ქართლ. 365; მროვ. 140; (ვუპირატესობ, -სე), ზ. უ. ვუპირველესობ, первенствовать, ერისთ. 88.

უპირველესი, ზედ. უფროსი, პირველი, первый; главный; **უპირველობა**, **უპირველესობა**, ს. უპირატესობა, უაღრესობა, первенство; (ვუპირველესობ, -სე), ზ. უ. ვუაღრესობ, первенствовать;

უპირის-წყლო, ზედ. უსვინიდოსო, ვისაც პირის წყალი არა აქვს, безсовѣстный, безстыдный, **უპირის-წყლობა**, ს. უსვინიდისობა, безсовѣстность, безстыдство; სამ. სომხ. 287; ქილ. 326.

უპირო, ზედ. ზმნა მესამის პირის მქონებელი, მაგალ. ქუხს, თოვს; безличный; უპირო, უპირობა, უპირული, ზედ. გაუტანელი, კაცი პირობის გამტეხი, неустойчивый, измѣнчивый, სიგელი მოურავ. 9; უპირო პირი, личность неустойчивая, ქილ. 647; **უპირობა**, ს. თავის სიტყვაზედ ან ნათქვამზედ არ დგომა, პირობის გატეხა, не сдержаніе слова, непостоянство; 2 ქართლ. 134. ქილ. 481; უპირული, იგივე, უპირო, ვისრ. 67, 126; ან უსათური, безусловный.

უპოვარი, **უპოვნელი**, ზედ. არ საპოვნი, ненаходимый; უპოვარის პოვნა, открыть неизвѣстную вещь, ქილ. 286; **უპოვნელობა**, ს. ვერ პოვნა რისანე, ненахожденіе, неоткрытіе.

უპოვარი, **უპოვნელი**, ზედ. უქონელი, გლახა, убогій, нищій, სიბრ. 87; მროვ. 87; ქილ. 313; **უპოვარება**, **-რობა**, ს. სიგლახაკე, нищета, რუსუდ. 38.

უპოვარი, ზედ. შეუპოვარი; смѣлый, -მტერი, врагъ настойчивый, ანტონ. 6—31.

უპრიანი, ზედ. უმეტეს შესაბამი, უფრო შესაფერი, предпочтительный, преимущественый, угодный; სამ. გ. მ. 15; **უპრიანობა**, ს. სიამოვნება, пріятность, удовольствіе, предпочтительность.

უპურო, ზედ. პურის არ მქონებელი, неимѣющій хлѣба, **უპუროდ**, безъ куска хлѣба, безъ пищи; ერისთავ. 2—112, **უპურობა**, ს. პურისა არ ქონა, შიმშილი, безхлѣбица; недостатокъ въ хлѣбѣ; голодъ; ან მოუსავლობა, неурожай, ალექ. 9.

უჟამებული, ზედ. შემოუსვლელი, недозрѣлый,

უჟამო, **უჟამური**, ზედ. უდროვო, несвоевременный, ალბ. 50; ვისრ. 6, უჟამო ჟამი, ე. ი. სამარადისო, вѣчный; უჟამო სიკვდილი, преждевременная смерть, ჟამსა და უჟამოსა, ე. ი. სამარადისოდ, საუკუნოდ, вѣчно, завсегда, ვეფხ. 830, ვისრ. 32, უჟამური სენი, зараза, უჟამო ან უჟამური ციებია, несвоевременное возобновленіе лихорадочныхъ припадковъ; უჟამოდ. ზზ. უდროვოდ, несвоевременно, ვეფხ. 1136; **უჟამო**, ს. სიბნელე, мракъ, ისაი. 59—9, **უჟამობა**, ს. უდროობა, несвоевременность, **უჟამურობა**, ს. დრო მომსვრელის სენისა, время эпидеміи.

უჟიკეთი, ს. ბაღდადის ქვეყანა, ქალდეა, месопотамія, ს. მცხოვრებნი მესოპოტამიისა ქალდეველი, ბაბილოვნელი, жители месопотаміи, საქმ. 2—9.

ურა, ზედ. ქურა, ქურანი, бурая лошадь. ქილ. 622.

ურაგი, ს. ზღუდე, стѣна, იერემ. 49—27.

ურაკპარაკი (სომხ.), ს. მეიდანი, площадь, ისაი. 15—3; ტიმ. 171; რუსუდ. 987; **ურაკპარაკად**, ზზ. მეიდანზედ წინაშე კრებულთა, на площади, публично; საქმ. 16—37.

ურანო, ს. ცთომილი, уранъ (планета), ქილ. 46; საბ. ლ.

ურაოდენო, მაგალ. სხეული, ზედ. ნივთი რომელსაც რაოდენობის რიცხვი არა აქვს, неисчисляемый, несчетный; ურაოდენობა, ს. რაოდენობის არა ქონა, неисчислимость.

ურახი, მაგალ. კვიცი, ს. жеребецъ, 2 ქართლ. 157.

ურგებელი, **ურგები**, ზედ. გამოუსადეგი, უხმარი, безполезный, негодный, **ურგებობა**, ს. გამოუყენებლობა, безполезность; აბიდ. 29.

ურდავი საქონელი, ზედ. ურიცხვი, безчисленный; დავრ. 10.

ურდო (თათრ.), ს. ბანაკი ლაშქართა, орда, лагерь.

ურდული, ს. კეტი კარის დასაკეტავი, запорка, засовка дверная.

ურეგული ჯარი (ფრანც.), ზედ. ჯარი გაუწვრთნელი, иррегулярное войско, 2 ქართლ. 484.

ურემი (არაბ.), ს. საზიდი მრავალგვართა ტვირთა ან სატარებლად კაცთა სასხდომი, თვლებზედ დადგმული, შესაბმელი ცხენთა, ხარკამბეჩთა და სხ. დაბად. 45—21; ურემნი არიან; **ხაზარო**, ქალებდაბალი საზიდი მძიმეთა ტვირთთა; **ხამნე**, ქალებ მაღალი, საზიდი ძნისა, თივისა და მისთანათა; **ეტლი** ურემსავით შემზადებული საჩრდილობელითურთ, საჯდომი ჩინებულთა კაცთა; **მარხილი**, უგოგოროდ სათრევი თოვლზედ; **მანჯიკი**, მომცრო მარხილი; **ჩანა და ციგა** თოვლზედ სათრევი და **ნალო** ამგვარივე ეტლივით კაცთა საჯდომი; ურემი იხმარების ვითარცა საზომი ან საწყაო; телѣга, арба, ერთი ურემი, ფქვილი, одинъ возъ муки, или 25 кодъ, т. 55 пуд. ერთი ურემი ღვინო, ე. ი. 3 საპალნე ღვინო, 93 ჩაფი ან 3 საპალნე სამზ. 151, ან 84 ფუთი; возъ вина, т. е. вѣсомъ 81 пудъ; ერთი ურემი შეშა, одинъ возъ дровъ.

ურვა, სს. тоска, грусть, печаль; трудъ, попеченіе, забота; ზოგჯ. нужда; бѣдствіе; ფსალ. 106—6; 13, 19; ნუთუ მხეცთა სიახლემა უკუმყაროს გულსა ურვა, ვეფხ. 644; авось охота разгонитъ скорбь мою; (ვიურვი, -ვე), ზ. უ. ვჰმწუხარებ, ვჰსწუხვარ, ვჰქმუნავ, ვჰნაღვლობ, ვჰზრუნავ, ვრუდუნებ, тужить, тосковать, печалиться, заботиться, пещись; ან ვიოხ, ვევედრები, ვეხვეწები, просить, умолять; 1 ქართლ. 380; ზოგჯ. უბედურობაში ვარ; бѣдствовать; მატ. 26—33; იობ. 10—1; მარკ. 14—33; საქმ. 19—40; კოლ. 3—21; გუჯ. 13; 1 ქართლ. 334; 409; ქილ. 141; ვისრ. 52; დარეჯ. 37; გორგ. 146; (ვურავ, ვუურავ, -რე), ზ. უ. ვშუამავლობ, ვშუავმდგომელობ ვისთვისმე; ვიოხ; хлопотать о комъ либо, ходотайствовать; 1 ქართლ. 228; ურვება (ვაურ-

ვებ, -ვე), ზ. მ. შევაურვებ, დავალონებ, დავაფიქრებ, озабочивать; затруднять кого; 2 სჯული 8—2; საქმ. 15 — 19; (ვიურვებ, -ვე), ზ. უ. ვჰსჭმუნავ, ვჰნაღვლობ; заботиться, ანდრ. 101; (ვიურვებ), гладить, ласкать; ან გარდვიხდი ჯარიმას, платить штрафъ; ალბ. 66; ვიურვებ ცხენსა, чистить скребницею лошадь; (ვეურვები, -ვე), ზ. თვ. გარდავეხდები, взыскиваться; (მაურვებ, -ვე), ზ. მიჩ. შემაურვებ, დამაფიქრებ, ты озабочиваешь меня, ქილ. 461, რომ შენ არა ვინ გაურვებდეს ე. ი. გაწუხებდეს; чтобы тебя никто небезпокоилъ, ქილ. 545; (მეურვების, -ვა), ზ. თვ. მენაღვლების; это заботитъ меня, არ მეურვების, ე. ი. არ მენაღვლების, мнѣ нѣтъ нужды, заботы, ანდრ. 45; მეურვება, жалко мнѣ, грустно мнѣ, 1 კორ. 7—19; **ურვეული, ურვილი,** ზედ. озабоченный, 1 ქართ. სახ. 52; **ურვეულობა,** ს. ჭირვეულობა, შეჭირვებულება, შეწუხება, печаль.

ურვათი, ს. თათრებთაგან საცოლოს გარდასახდელი ფული, калымъ; სასოფლო გაზეთი. № 2, 1876 წ.

ურთ, თურთ, თანდ. съ.

ურთავი, ზედ. უსართულო, უჭერო, თავ-დაუხურავ; არ შეერთებული, непокрытый, безъ крыши; неприсоединенный; ეზეკ. 10—40, 40—15.

ურთიერთი, ზედ. ერთმანერთი, ერთი და მეორე, რაისამე მიმართობით, другъ друга; между собою; მატ. 24—10; 25—32; მარკ. 10—26; 16—3; ლუკ. 2—15; 2 ქართ. 5, ურთიერთ არს, вмѣстѣ, მატ. 13 — 30; **ურთიერთობა,** взаимность; международность.

ურთხელი, ურთხლი, ურთხმელი, ს. უთხოვარი, ხე ულპოლველი, раст. негной.

ური, დაბოლოვების მარცვალი ზედ-შესრულთა სახელთა დასანიშნავად სადაურობის ნივთთა, окончаніе прилагат. именъ, какъ русское -скій; სადაური, съ какого мѣста; აქაური, здѣшній.

ურია, ს. იუდეანი, ნათესავი ებრაელთა, еврей, жидъ, **ურიის ფვავი,** მფრი. чибисъ, пиголица, ერის. ნ. ურიაობა, ს. ურიაღყოფა, жидовство; (ვურიაობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ, ურიავარ, жидовствовать, გალატ. 3—24.

ურიბი, ნ. ირიბი.

ურიგო, ზედ. უწესო, უმართებულო, უშესაბამო, безпорядочный, непристойный, неприличный; რუსუდ. 301, 422; ვეფხ. განმ. 13; ურიგო მოხდება, დასტ. 6, можетъ повлечь за собою непріятность; ურიგო უკადრებია, онъ осмѣлился сказать дерзость; სამ. ვახტ. 267; ურიგო კაცი არ არის, онъ не дурной человѣкъ, ურიგო სიტყვა, непреличное слово, ურიგო საჭმელი არ არის, это не дурное кушанье, ურიგოდ არ გაუკეთებია, онъ сдѣлалъ это недурно; **ურიგობა,** ს. წესის მოშლა, გარდახდომა, უმართებულობა, უშესაბამობა, безпорядочность, непристойность, კაცია 125; სამ. სომხ. 359; 88; ქილ. 594; -რჯულისა, противузаконное дѣйствіе; (მეურიგოვება, -გოვა), ზ. თვ. мнѣ это непріятно; რუსუდ. 649.

ურიდებლი, ურიდველი, ურიდი, ზედ. დაურიდებელი, არ მორიდალი, безцеремонный, смѣлый; отважный, неустрашимый, 2 სჯული 28—52; სამ. ვახტ. შესავ; **ურიდად,** ზზ. დაურიდებლად, безцеремонно, смѣло; безпощадно, ციმ. 9 ანდრ. 45; **ურიდობა, ურიდლობა,** ს. დაურიდებლობა, არ მორიდალობა; безцеремонность, смѣлость, ქილ. 273.

ურიომი, ზედ. უზადო, შეურეველი, წმინდა, ხირმა, чистый, безъ примѣси.

ურისხველი, ზედ. გაუჯავრებელი, გაურისხებელი, несердитый, незлобный; **ურისხველობა,** ს. გაუჯავრებლობა, გაურისხებლობა, незлобіе, მარგ. 1—124; ქილ. 466.

ურიშა, ს. მცენ. ხულუფი, სალაფი, дивій-боръ, черное, птичье просо, просовка, раст. ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; снеголовникъ, ერის. ლ.

ურიცხვი, ზედ. უანგარიშო, უთვალავი, безчисленный, несмѣтный, **ურიცხველობა, ურიცხვობა,** ს. უანგარიშობა, безчисленность.

ურმისთჳალი, ნათ. თჳლისა, ს. ეტლთა და ურემთა გოგორა ფერხოებიანი, колесо.

ურნაცი (სომხ.), ს. ნაცის გულა შთასადებელი, сакъ.

ურო, ს. მცენ. бородатая трава, ერისთ. ლ.

ურო, ს. სანგი, ხვედა რკინისა, молотъ, полундра? რკინის ურო, долото для долбленія камня, იერემ. 50—23.

უროვაზი, ნახე. რძლვამლი.

ურუდო, ზედ. დაუძინებელი, несмыкавшій глазъ; გუჯ. 27.

ურუხი, ს. მოდგმა, გვარი ხვასტანგთა, порода животныхъ, ალბ. 92, **ურუხიანი,** ზედ. გვარიანი ხვასტანგი, породистый.

ურქველი, ზედ. დაუხურავი, непокрытый.

ურჩება (ვა), ზ. მ. ურჩად გავხდი, заставить упрямиться.

ურჩევად, ზზ. ურჩევლად, დაუკითხავად, безъ совѣта.

ურჩევნილი, ზედ. უთანხმო, დაუთანხმებელი, ალბ. 49, несогласный.

ურჩეულობა, ს. არ მორჩილება, неповиновеніе, გორგ. 75; (ვუ), ზ. უ. არ ვჰმორჩილობ, неповиноваться.

ურჩი, ზედ. უარშიო, არ მორჩილი, თავის ნება, ახირებული, მიბრჯნილი, упрямый, непослушный. რიცხ. 17—10, ლუკ. 1—17; ვეფხ. 712; **ურჩქმნა** (-ვექმნები, ვექმენ), ზ. თვ. ვეურჩები, неповиноваться.

ურჩობა, ს. უმორჩილობა, დაუთანხმება, ახირებულება, упрямство, непослушаніе; რუსუდ. 923; 224; გუჯ. 33; 2 ქართლ. 93; ვეფხ. 345; სამ. მოს. 21; (ვურჩობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. უდიერზედ დავხდგები, მივიბრჯნი, ავიხირებ, ვჰჟინიანობ, ვშეუპოვრობ, თავს გავიზვიადებ, გავჰკერპდები, упрямиться; (ვეურჩები, -ჩე), ზ. თვ. არ ვემონები, არ ვემორჩილები, წინა აღვუდგები, неповиноваться, непокоряться, (ვურჩდები, -დი), ზ. ვდ. არ ვემორჩილები, დავიწყებ, მოვჰყვები ურჩობას, дѣлаться непокорнымъ, მეურჩები, непокоряешься мнѣ.

ურჩხი, ზედ. გაუწყობარი, უგემური; უკანა ნაწლევი, неуклюжій; заднепроходная кишка.

ურჩხული, ორჩხოლი, ს. ჭაზრით მოფიქრებული ცხოველი რამე, ვათარცა გველეშაპი, სირინი, იპოკენტავროსი და სხ. чудовище, драконъ; ველურნი მხეცნი, степныя звѣри, იერემ. 50—39.

ურცხვენელი, ზედ. შეურცხვენელი, непострамительный, მარგ. 1—131.

ურცი, ს. მცენარე, богородская трава, полевой тминъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

ურცხელი, ზედ. გაურეცხელი, нестиранный, 1 ქართ. 324; რუსულ. 324.

ურცხვენელი, ურცხვი, ურცხვინო, ზედ უსირცხვილო, არა მქონი სირცხვილისა, безстыдный, მარგ. 2—121; ქილ. 366; რუსულ. 396; **ურცხვინოება, ურცხვობა,** ს. უსირცხვილობა, безстыдство.

ურწანი, ს. უზვი, ბერწი კამბეჩი ან ცხენი, яловая буйлица, кобылица.

ურწმუნო, ურწმუნი, ზედ. სარწმუნოების გარეგანი, უსჯულო; დაუჯერებელი, невѣрующій, невѣрный; недовѣряющій; სამ. ბერძნ. 53; ფილიპ. 3—3; მაკ. 17—16; **ურწმუნოება, ურწმუნობა,** ს. უსჯულობა; დაუჯერებლობა; безвѣріе, невѣріе; недовѣрчивость; საქმ. 26—8; რუსულ. 1, (ვურწმუნოებ, -ნოვე), ზ. უ. ვუსჯულოვებ, არა ვუჯერებ; невѣровать; невѣрить, недовѣрять.

ურწყავი, ზედ. მოურწყავი, неорошаемый; -მიწა, неполивная земля.

ურწყული, ურწყო, ურწყულოული, ზედ. უწყლო, безводный, безъ воды, მაკ. 12—42; გამოცხ. 14—10; -ქვეყანა, безводная земля.

ურჯული, ზედ. მდაბ. ურჯულო, რჯულის გარეგანი, невѣрный, изувѣрь, ანდრ. 47; ერისთ. 38; **-გობა,** изувѣрство.

ურჯულო, ზედ. რჯულის გარეგანი, უსჯულო, невѣрный; სომხ. სამ. 413; ან რჯულის გარდამავალი, ურჩი რჯულისა, незаконный, беззаконникъ; 1 კორ. 9—22; მარკ. 15—28; ურჯულის კანონი, безправность, ბერძნ. სამ. 2. **ურჯულოება, უსჯულოება,** ს. невѣріе, ან რჯულის გარდასვლა, უსამართლობა, беззаконіе, (ვუსჯულოვებ, ვიუსჯულოვებ, -ვე), ზ. უ. უსჯულოდ ვიქცევი, ვუსამართლობ, беззаконничать, 2 სჯული 4—25; 31—28; იეზეკ. 22—11; მარგ. 2—119, 157.

უსაბამო, ზედ. დაუსაბამო, безначальный, вѣчный, **უსაბამოდ,** ზზ. დაუსრულებლად, безначало, вѣчно.

უსაბატიოესი, ზედ. შედარ. ხარ. დიდებ. საბატიო, вельможный, ალბ. 30.

უსაბრალო, ზედ. უმანკო, უბრალო, невинный, ვისრ. 61.

უსაგნო, ზედ. უბოლოვო ან უცოდინარი საგან ზედ სროლისა, безцѣльный; немѣткій; ერისთ. 22; **უსაგნობა,** ს. საგნისა არა ქონა; неимѣніе цѣли; немѣткость.

უსადავო, ზედ. უალვირო, невзнузданный.

უსაეჭვო, ზედ. უსაცილო, აუცილებელი, несомненный; ვისრ. 37; **უსაეჭვოდ,** ზზ. უეჭველად, безъ сомнѣнія, ვისრ. 178.

უსავანო, ზედ. უშენი, უდაბური, необитаемый.

უსაზარელესი, ზედ. ძალიან საზარელი, საოცარი, ужасный.

უსაზომო, ზედ. უზომო, არა მქონი ზომისა; განუზომელი; უანგარიშო; неизмѣримый, непомѣрный, безмѣрный; неисчислимый; ვეფხ. 275; სამ. გ. მ. 1; 1 ქართლ. 286; ვისრ. 151; **უსაზომოდ,** ზზ. უზომოდ, непомѣрно.

უსაზრდელო, ზედ. არ მქონი საზრდელისა, неимѣющій пропитанія, **უსაზრდელობა,** ს. საზრდელის არ ქონება, неимѣніе пищи, 2 ქართლ. 484; ალექ. 57.

უსაზღურო, ზედ. სამზღვრისა არ მქონი, სამზღვარ დაუდებელი, безграничный; неограниченный.

უსათნო, ზედ. არ სათნო, непріятный, ვისრ. 146.

უსათუო, ზედ, აუცილებელი, უთუო, безусловный, непремѣнный, **უსათუოდ,** ზზ. უთუოდ, непремѣнно, **უსათუობა,** ს. აუცილებლობა, безусловность.

უსაკუთრება, -რობა, ს. საკუთრებისა არ ქონა, неимѣніе собственности, ვისრ. 88, 196.

უსამართლო, ზედ. სამართლის გარეგანი, არა მართალი, несправедливый, неправый, ვისრ. 16, 178; ვახტ. 214; **უსამართლობა, -ლოება,** ს. სამართლის გარეგანი საქმე, უკანონობა, несправедливость, (ვუსამართლოებ, -ლოვე), ზ. უ. უსამართლოდ მოვიქცევი, поступать несправедливо съ кѣмъ либо, (ვეუსამართლოვები, -ვე), იგივე ვუსამართლობ; ვისრ. 67.

უსამზღვრო, ზედ. სამზღვრის არ მქონი, სამზღვრის არ დაუდებელი, безграничный, безпредѣльный, **უსამზღვროება,** ს. სამზღვირის დაუდებლობა, безграничность, კავშ. 177, 264, **უსამზღვრებითი,** ზედ. სამზღვარ დაუდებელი, безграничный.

უსამშობლო, ზედ. ქალი რომელსაც სამშობლო არა ჰყავს, замужняя женщина, которая лишена родителей и родныхъ, 1 ქართლ. 275.

უსაპირო, ზედ. საპირესი არ მქონებელი, неимѣющій покрышки, -ყარყუმი, горностаевый мѣхъ безъ покрышки, ვეფხ. 123.

უსარგებლო, ზედ. ურგები, გამოუყენებელი, გამოუსადეგი, безполезный, невыгодный, **უსარგებლობა,** ს. ურგებობა, безполезность, ვისრ. 22; აბიდ. 27; **უსარგოიანო,** ზედ. სარგოს არ მქონი, უსარფო, невыгодный.

უსართულო, ზედ. ურთავი, ურქველი, დაუხურავი, სართულის არ ქონება, თავის შესაფარებელის არ ქონება; უსახლკარო, უბინაო; безкрышій; безпріютный; ისაი. 58—7; მარგ. 136; 191, იეზეკ. 9 — 3; -სახლი, домъ безъ крыши, **უსართულობა,** ს. თავის შეუფარებლობა, безпріютность.

უსარჩევესი, ზედ. გამორჩეული, избранный, ვისრ. 149; **უსარჩევლესი,** უპირველესი, უალრესი, преимущественный, ვისრ. 23.

უსარჩლავი, -ჩლელი, ზედ. მოუდევარი, უცილობელი, неоспоримый, 1 ქართლ. 243; **უსარჩლელად, -ჩლავად,** ზზ. უსაცილობლად, неоспоримо; **უსარჩლელობა,** უსარჩლოება, ს. უცილობლობა, неоспоримость.

უსახიშრო, ზედ. უფიქრებელი, безопасный.
უსაზმელ-საჭმლოდ, ზზ. შიმშილით, голодомъ.
უსასო, ზედ. უიმედო, განწირული, ხელ-აღებული, безнадежный, отчаянный, **უსასოება**, ს. უიმედობა, безнадежность, ისაი 18—2; მარც. 184—2; ქილ. 196.
უსასყიდლოდ, ზზ. მუქთად, უფასოდ, მედად, даромъ, безвозмездно.
უსასყიდლო, ზედ. მუქთი, უფასო; დაუფასებელი, ძვირი; даровой, безвозмездный; неоцѣненный, рѣдкій; -მარგალიტი, неоцѣненный жемчугъ, მარც. 1—77; 3, 17; ქილ. 35, რუსუდ. 181.
უსატყუელოდ, ზზ. უსიტყველად, ულაპარაკოდ, безспорно, ალბ. 53.
უსაფარველო, ზედ. უმწეო, უხვაიშნო, беззащитный, безпріютный; ვისრ. 106, 184.
უსაფროთო, ს. უკაპარჭო, невооруженный колчаномъ.
უსაფუძველო, ზედ. უბინაო, არა მქონი ხიმტკიცისა, неосновательный, **-ძვლოდ**, ზზ. უბინაოდ, неосновательно.
უსაქმო, ზედ. უქმი, ცუდად მყოფი, праздный, безъ дѣла; **უსაქმოდ**, ზზ. უქმად, праздно, безъ дѣла, -განქრევა, проматывать непроизводительно, ვისრ. 18; **უსაქმობა, უსაქმოება**, ს. ცუდად ყოფნა, праздность, бездѣлье; ალბ. 42.
უსაქმურობა, ს. бездѣліе.
უსაქონლო, ზედ. საქონლის არა ყოლა; ღარიბი, უპოვარი, უქონელი; неимѣющій скота; бѣдный; სამ. ვახტ. 175; უსაქონლობა, ს. ღარიბობა, бѣдность.
უსაქციელო, ზედ. უშესაბამო, უკაცური, неприличный, непристойный, **უსაქციელობა**, ს. უშესაბამობა, უკაცრაობა, непристойность.
უსაცილო, ზედ. ნამდვილი, არ საცილობელი, неоспоримый, **უსაცილოდ**, ზზ. ნამდვილ, დასტურად, безъ спору, безъ сомнѣнія, серьезно, რუსუდ. 479, 942; ან წარუხდენელად, აუცილებლად, неминуемо.
უსაშუალო, ზედ. არა ვის საშუალობითი, непосредственный; **უსაშუალოდ**, ზზ. არა ვის საშუალობით, непосредственно, მარც. 1—185.
უსაძირკვლო, ზედ. უსაფუძველო, неимѣющій основанія; неосновательный; **უსაძირკვლობა**, ს. უსაფუძველობა, неосновательность.
უსაჭმელო, ზედ. უჭმელი, სანოვაგისა არ მქონებელი, неимѣющій пищи, **უსაჭმელობა**, ს. უჭმელობა, შიმშილი, голодъ, დარეჯ. 2—50, неимѣніе пищи.
უსაჭო, ზედ. საჭისა არ ქონება, безъ корма, ვისრ. 62.
უსაჭურველო, ზედ. უჭურველი, невооруженный; 1 ქართლ. 428.
უსაწყალობელესი, ზედ. შედარ. ხარ. ნახე საწყალი, несчастнѣйшій.
უსახარულესი, -ლევანესი, ზედ. შედ. ხარ. სახარულევანი, радостный, რუსუდ. 6, 22, ალექ. 5; მარც. 2—34.
უსახელო, ზედ. არ სახელოვანი, безславный, **უსახელობა**, ს. სახელის არ ქონა, безславіе, ანდ. 17.
უსახლის კაცო, ზედ. უნათესავო, безродный, სამ. ვახტ. 261.
უსახლკარო, ზედ. უსართულო, უბინაო; უცოლშვილო, არ დაბინავებული, безпріютный; холостой, не семейный; სამ. ვახტ. 33; სამ. სოძს. 359; **უსახლკარობა**, ს. უბინაობა, безпріютная холостая жизнь; ჩონგ. 137.
უსახლო, ზედ. სახლისა არ მქონი, неимѣющій дома, სამ. ვახტ. 53; **უსახლობა**, ს. სახლის არა ქონა, неимѣніе дома, пристанища, ალექს. 57.
უსახმარესი, ზედ. შედარ. ხარ. нужнѣйшій.
უსახო, უსახური, ზედ. უგვანი, სახიჩარი, ცუდის სახისა; безобразный, ან კეთილის უმოქმედო; недобродѣтельный, ისაი. 18—2; რუსუდ. 546; 1 პეტრ. 2—19; ან უპატიო, უკაცური, неприличный, დაბად. 34—6; ისუ ზირაქ. 16—1; რუსუდ. 546.
უსახო, ზედ. უმაგალითო, უებრო, უსწორო; უთვალავი, უანგარიშო; безподобный, несравненный; неоцѣненный; безчисленный; ვეფხ. 982; 1579; უსახო თვალი, безподобный, драгоцѣнный камень; რუსუდ. 111, 762; უსახო ქცევა, ე. ი. უმაგალითო ყოფაქცევა, безпримѣрная обходительность, ვეფხ. 973; უსახო საჭურჭლე, несчетное сокровище; ვეფხ. 1360; უსახო დიდი ძღვენი, неоцѣненное множество подарковъ, რუსუდ. 806.
უსახოდ, ზზ. უგვანად, безобразно, 1 ქართლ. 281.
უსახურება, ს. სახიჩარობა, უგვანობა, безобразіе, 1 ქართლ. 157, 341.
უსვენებლივ, ზზ. დაუსვენებლივ, безъ отдыха.
უსვენებელი, ზედ. დაუსვენებელი, неотдыхавшій.
უსვეო, ზედ. უბედო; უიმედო; несчастный; безнадежный; დარეჯ. 2—43; უსვეო სვე, счастье безотрадное, 1 ქართლ. 293; **უსვეობა**, ს. უიმედობა, безнадежность, 2 ქართლ. 21.
უსვიანი, ზედ. უსვინიდისო, უპატიო, безчестный, ქილ, 209.
უსვინიდისო, ზედ. სვინიდისისა არ მქონი, безсовѣстный, ალექს. 129; **-სობა**, ს. სვინიდისის არ ქონება, безсовѣстность.
უსიამოვნება, ს. непріятность.
უსიამოვნო, ზედ. არ საამო, არ სასიამოვნო, непріяный, отвратительный, ალექს. 204.
უსიკვდილო ზედ. უკვდავი, безсмертный, **უსიკვდილობა**, ს. არ მოკვდინება, безсмертіе, не преданіе смерти, ყარამ. 291; ქილ. 235.
უსიმაგრო, ზედ. არ გამაგრებული, неукрѣпленный.
უსინათლო, ზედ. უთვალო, მოუკლებელი ხედვისაგან, лишенный зрѣнія, დავრ. 185.
უსინჯო, ზედ. ვისაც სინჯი არა აქვს, неимѣющій недостатка, ქილ. 384.
უსირცხვილო, ზედ. ვისაც სირცხვილი არა აქვს, безстыдный; **უსირცხვილობა**, ს. სირცხვილის არ ქონება, безстыдство, ალშ. 32.
უსისხლო, ზედ. სისხლისა არ მქონი; სისხლ დაუღვრელი; ან სისხლ გარდაუხდელი; безкровный; безъ пролитія крови; безъ взысканія за кровь; სამ. ვახტ. 225; ვისრ. 82; -მსხვერპლი, безкровная жертва.
უსიტყვო, ზედ. პირუტყვი ან უენო, безсловесный, **უსიტყვოდ**, ზზ. ხმის ამოუღებლად, безпреко-

словно, ალ. 92; **უსიტყვობა**, ს. ჩუმობა, безмолвіе, (ვუსიტყვობ, -ვე), ზ. უ. ვჰსჩუმობ, безмолвствовать, დან. 1—8.

უსიტყველი, ზედ. მოჩუმარი, უცილობელი, безответный, безспорный; 1 ქართლ. 209; 331, **უსიტყველობა**, ს. ჩუმობა, безмолвіе, молчаніе, ვისრ. 161.

უსიყვარულო, ზედ. გულ-გრილი, სიყვარულისა არ მექონი, холодный въ любви; **-ლობა**, ს. გულ-გრილობა, холодность въ любви; ერისთ. 105.

უსიხარულო, ზედ. გაუხარელი, нерадостный, невеселый, ჩონგ. 80.

უსკურა, ს. ლანკანი მეტალლისა, შუაზედ ღერებ დასხმული დასადგმელად ჯამთა სხვით და სხვითა საჭმელებითა, судокъ.

უსმელი, -უსმი, ზედ. ვისაც არ დაულევია, не пившій, უსმელი და უჭმელი ან უსმელ-უჭმელი, не пившій и неѣвшій, голодный, **უსმელობა**, ს. წყურვილი, жажда, ღვინის უსმელობა, не пить вина; უსმელობა, მაგალ. შვილთა, ცოლისა, неимѣніе дѣтей, жены.

უსმენლობა, ს. სიყრუვე, глухота, სიბრ. 2.

უსმი, უსმინარი, ზედ. ყრუ, ვისაც არ ესმის; ურჩი; глухой: непослушный; იერემ. 6 — 28; ფსალ. 37—15; სამ. სომხ. 332; ქილ. 667.

უსო, ს. გლეხთა დიაცთა შორის უპირველესი, პატივით, у крестьянъ: почтенная женщина, უსო თითი, ე. ი. ცერი, большой палецъ; საბ. ლ.; ნ. ცერი.

უსპობა, ს. სპისა არ ყოლა, неимѣніе войска.

უსრული, ზედ. არ მექონი სრულებისა; დაუსრულებელი: несовершенный; неоконченный; კავშ. 88.

უსტა (სპარს.), ს. ოსტატი, мастеръ, **უსტაბაში**, ს. ჰასნათ უფროსი, глава ремесленниковъ, **უსტაში**, ს. ჰასნაფი, цехъ, ევსტატის ცხოვრ.

უსტარი, ს. მოკითხვის წიგნი, письмо, ვეფხ. 173, 240, 378; 1288.

უსუარი, ს. ჩჩვილი ახლად შობილი, ქორფა, младенецъ, დარეჯ. 2—73.

უსუზრდო, ზედ. უსაზრდოვო; ს. მშთვარი, გადამღვრძალი; безъ пищи, безъ пропитанія; удавленникъ.

უსულელი, ზედ. არ სულელი, несумасшедшій, შავთ. 23.

უსული, ს. მოხდომილობა, სილამაზე; ან ლამაზი, красота; красивый; ვისრ. 21; ქილ. 345; ნ. ლამაზი; **უსულიანი**, ზედ. ტურფად ლამაზი, пригожій, **უსულიანობა**, ს. ტურფა სილამაზე, красота; ქილ. 536, 685; საბ. ლ.

უსულო, ზედ. არა სულდგმული ან არ ცოცხალი, სულ-დალეული, მკვდარი; неодушевленный; безъ признаковъ жизни; ვეფხ. 208, 863, 873; 1 ქართლ. 262; ტიმ. 132; დავრ. 105, ვისრ. 134; რუსუდ. 250, 534; 2 ქართლ. 528; უსულოდ იდვა ან ეგდო, лежалъ безъ признаковъ жизни; რუსუდ. 617.

უსულობა, ს. უსვინიდისობა, безсовѣстность.

უსუნო, ზედ. безъ запаха.

უსუპი (არაბ. ან ბერძნ.), ს. სურნელი ბალახი, რომლისაგანცა შეიქმნება სასხურებელი, исопъ, раст. გამოსლ. 12—22; ლევიტ. 14—4; ფსალ. 50—5; ბუნ. ლ. ან თვით სასხურებელი, кропило, იოან. 19—29; უსუპის ყვავილი, მცენ. звѣробой.

უსურვაზი, ს. რძლეჰამლი, კრიკინას ვაზი, дикій виноградъ, ბუნ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

უსუსური, ზედ. სუსტი, უღონო, უძლური; слабый, немощный; რომ. 15—1; სიბრ. 102; რუსუდ. 643; ან ჩჩვილი, ქორფა, უსუარი; младенецъ; ვისრ. 46; ჩონგ. 107; **უსუსურობა**, ს. სისუსტე, უღონოება слабость, немощность, ვისრ. 204, 138, 159; უსუსური ცნობითა, не развитый, 1 ქართლ. 220; დარეჯ. 17; უსუსური ვაზი, молодая лоза, ვისრ. 64.

უსუქარი, ზედ. გაუსუქებელი, неоткормленный, худой; სიბრ. 6.

უსქესო, ზედ. უმსგავსო, непохожій.

უსყიდო, ზედ. უყიდველი, некупленный.

უსწავლელი, ზედ. გაუწურთნველი, გაუზდელი, необразованный, неученый; **უსწავლელობა**, ს. უწურთნველობა, უზდელობა, необразованность, невоспитаніе; ლოდ. 17; ანტ. 3—4.

უსწორო, ზედ. მრუდი, არა სწორი; **უტოლო**, ვისაც ტოლი არა ჰყავს, неимѣющій ровнаго; не прямой, неправильный; не ровный; -გამოკვლევა, неправильное изслѣдованіе, უსწორ-მოსწორო, не ровный; зигъ-заги, **უსწორობა**, ს. სიმრუდე, არა სწორობა, неровность, невѣрность; неправильность; 2 ქართლ. 10.

უსწორო, ზედ. უტოლო, შეუდარებელი, უებრო, безподобный, несравненный, ვისრ. 5, 1 ქართლ. 28; **უსწორობა**, ს. უტოლობა, უებრობა, превосходство, неимѣніе равного себѣ; ვისრ. 34, სახელ უსწორო, შავთ. 19.

უსხეულო, ზედ. არა მექონი სხეულისა, безтѣлесный, безплотный, -ცხოვრება, жизнь ангеловъ; 1 ქართლ. 277; **უსხეულობა**, ს. სხეულის არა ქონა, безтѣлесность, კავშ. 341, შავთ. 22.

უსჯულო, უსჯულოება, ნახე ურჯულო, ურჯულოება.

უტალო, ზედ. უცეცხლო ქვა, არა ტალი ან კაჟი, камень безъ огня, не кремень, ვისრ. 35.

უტბო, ზედ. ტბისა არ მექონი безозерный, 1 ქართ. 317.

უტევანი, ს. სტადიონი, 126 ნაბიჯის ადგილი, стадій, пространство въ 125 шаговъ, ვეფხ. 442; მროვ. 24; სიბრ. 115.

უტვინო, ზედ. ტვინისა არ მექონი, უჭკუო; безмозгій; безмозглый; **უტვინობა**, ს. უჭკუობა, безмозглость.

უტკივარი, ზედ. საღსალამათი, კარგად-მყოფი, здоровый.

უტოლო, ს. სწორ-უპოვარი, უამხანაგო, უებრო, безподобный, несравненный; неимѣющій себѣ равнаго, ვეფხ. განმ. 32.

უტრფიალო, ზედ. ტრფიალობის ან სიყვარულის არ მექონი, равнодушный, **-ლობა**, ს. სიყვარულის არ ქონა, равнодушіе, 1 ქართლ. 4.

უტურა, ს. საყურე, серга, ან გრძელი ღილი, продолговатая пуговица.

უტუხუნა, ს. მცენ. глухая крапива, яснотка, ბუნ. ლ. პ. ფ. ლ.

უტყეობა, ს. безлѣсіе.

უტყვეობა, ს. ტყვისა არ ქონა, неимѣніе плѣнника.

უტყვად, ზზ. უთქმელად, безмолвно.

უტყვი, უტყვები, ს. უუბარი, მუნჯი, нѣмой, безсловесный; ფსალ. 30—18; 37—13; გუჯ. 33; ციმ. 85; 1 ქართლ. 152.

უტყუელი, უტყუველი, უტყუვარი, უტყუარი, ზედ. უსაცილოებელი, უეჭველი, მართალი, სწორი, непреложный, нелживый, неизмѣнный; გუჯ. 26; ციმოთ. 1—2; 1 ქართლ. 308; რუსუდ. 242; ვახტ. სამ. შესავ; უტყუვარითა პირითა პირობას მოგცემ, даю тебѣ честное слово; ქილ. 180; უტყუვრად, ზზ. სიმართლით, პატიოსნებით, безъ обмана, честно; ვეფხ. 71; **უტყუარობა**, ს. სიმართლე, არ მოტყუება, честность, необманчивость.

უუბარი, ზედ. ულაპარაკო, უმზრახი, ხმა გაუცემელი, უბარი, безмолвный, безотвѣтный; ვეფხ. 408; დარეჯ. 97.

უუგო, ზედ. უაუგო, безстыдный.

უფათერაკო, ზედ. დაუკარგავი, არ უსარგებლო, небезполезный.

უფალი, ს. სამღუთო წერილში ოჳი; ღმერთი, დამბადებელი, მეუფე; ბატონი, პატრონი; господь; господинъ; უფალო შემიწყალე, господи помилуй, უფალი სახლისა, хозяинъ дома, უფალი ზმნისა, ე. ი. მომქმედი, გარნა ძიება ვნებული, ღრამმ. подлежащій (грам.); უფალ ყოფა (-ვჰყოფ), воцарить, сдѣлать кого господиномъ, მარტ. 1—120; უფალი ვარ, я имѣю право.

უფარეშო, მაგალ. ჟავშანი, ს. უჭანჭიკო, უბალთო, безъ металической застежки или хватки; საბ. ლ. ნ. ჟავშანი.

უფასო, უფასური, ზედ. ფას-დაუდებელი, დაუფასებელი; მუქთი; безцѣнный, неоцѣненный; даровой; **უფასოდ**, ზზ. მუქთად, даромъ, ვეფხ. 155.

უფერი, ზედ. შეუფერებელი, შეუმსგავსებელი, непристойный; несоотвѣтственный; ბერძნ. სამ. 229; უფერი საქმე, несподручное дѣло, -კაცი, человѣкъ неуживчивый, не по праву, ქილ. 287.

უფერო, ზედ. ფერ-მკრთალი; ფერ-მიხდილი, ჩაფითრებული, безцвѣтный, блѣдный.

უფერსო, ზედ. ფერსოსი არ მქონი ურმის თვალი, безъ ступицъ (колесо).

უფერული, ზედ. შეუფერებელი; ფერ-მკრთალი, ფერ-მიხდილი, неприличный; безцвѣтный.

უფესვო, ზედ. неимѣющій корня, безъ основанія.

უფეხო, ზედ. ფეხისა არ მქონებელი, безногій.

უფიქრებელი, ზედ. მოულოდნელი, მოუფიქრებელი; მოუსაზრავი; უსაშიშარო; არ საშიში; необдуманный; безопасный.

უფიცარობა, უფიცრობა, ს. დაუფიცებლობა, неданіе присяги, безъ клятвы, სამ. ვახტ. 205.

უფლება, უფლობა, სს. პატრონობა, ფლობა, მთავრობა; ხელი, სამართალი; господство, власть; право; 1 ქართლ. 21; მრავლობ. უფლებანი, ს. მეოთხე დასი ანგელოზთა, четвертая степень Ангеловъ, господство; ერთი უფლება, одна воля; გუჯ. 8; შენ ამაზედ რა უფლება გაქვს, какое ты на это имѣешь право, უფლება არა მაქვს, я неимѣю права; (ვაუფლებ, -ფლე), ზ. მ. გაპატრონებ, ვამთავრებ ან ნებას მივსცემ; признать чью власть; воцарять; позволить, дать право; ფსალ. 104—4; 1 ქართლ. 53; 2 ქართლ. 35; (მაუფლებ, ე. ი. უფლებას მაძლევ), ты даешь мнѣ право; მაუფლებს, ე. ი. უფლებას მაძლევს, онъ даетъ мнѣ право, (ვუფლებ, -ლე), ზ. უ. ვჰმთავრობ, ვჰფლობ, владѣть, господствовать, (ვიუფლებ, -ლე), ზ. მ. უფლად დავიდგენ, პატრონად გავიხდი, подчиняться чьей власти, ისაი. 14—2. ანტ. 4—52; (ვეუფლები, -ფლე), ზ. თვ. ვეპატრონები, ვებატონები, ვემთავრები, владычествовать, господствовать, обладать, имѣть власть, право; დაბად. 1—28; რიცხ. 32—29; ისაი. 19—4; ფსალ. 9—30; 18—13; 58—12; 71—8; ქილ. 94, 148; მეუფლები, ты господствуешь надомною; ქილ. 89; შიშის ზარი გულთა ეუფლა, ужасъ обхватилъ его всего; ქილ. 331; სიკვდილი ეუფლა, смерть вступила въ свои права; 2 ქართლ. 265, **უფლებული**, ზედ. господствующій, მარტ. 2—193, ჩახრ. 89.

უფლის-წული, ს. ხეფე-წული, ბატონის შვილი, მეფეთა და დიდებულთა ძე ან ხეფექალი, царевичъ, принцъ; принцесса, царевна; ვეფხ. 52, 1182; ან მემკვიდრე სამეფოსი, наслѣдный принцъ, 2 ქართლ. 522.

უფოვარი, -ველი, ზედ. უცომო, ულვივარი, ხმიადი; (о тѣстѣ) неподнявшееся, опрѣснокъ, ისუ. 5—11.

უფონო, ზედ. ფონისა არ მქონი, неимѣющій брода, ვისრ. 158.

უფრო, უფროსად, უფროს (ბერძნ.), ზზ. უმეტესად, უაღრესად, ხამეტნავად; საქმ. 4—17; 2 ქართლ. 22; болѣе, больше, наиболѣе, ეს უფრო მომწონს, это мнѣ болѣе нравится, უფრო და უფრო მდიდრდება, онъ болѣе и болѣе богатѣетъ; უფრონელა, потише, უფრო ჩქარა, поскорѣе, **უფროსღა, უფრორე**, тѣмъ болѣе.

უფროსი, ზედ. უპირატესი, უაღრესი, უდიდესი; თავი, გამგე, ხელის უფროსი, старшій, главный, большой; глава, старшина, начальникъ; უფროსი ერთი, самое большое; само собою, დარეჯ. 2—30; ძმაზედ ორის წლით უფროსია, онъ старше брата двумя годами, უფროსი შვილი, старшій сынъ, 2 იოან. 1—4; უფროსნი დღენი ჩემნი, большую часть дней моихъ; უფროსი ერთი, болѣе всего, большею частію; სამ. ვახტ. 4; გორგ. 259; 2 ქართლ. 519, 559; **უფროს უმცროსი**, старшій и младшій, **უფროს-უმცროსობა**, старшинство, **უფროსობა**, ს. უპირატესობა, старшинство, ვისრ. 66; სამ. ვახტ.

უფსკრული, ს. უძირო, ფსკერ-მიუწთომელი ღრმა, бездна, წყარო უფსკრულისა, источникъ бездны, საქმ. 27—5; -ზღვისა, бездна морская, 2 კორ. 11—27; ანდ. 21.

უფუვარი, ნახე უფოვარი; 3 მეფ. 17—12.

უფჭკვნელი, ზედ. დაუმჭკნარი, неувядаемый.

უქაზი (რუსული), ს. უმაღლესი ბძანება, ოქმი, указъ, უქაზის გამოცემა, издать указъ.

უქიფო, ზედ. ავგუნება, მიზეზიანი, самъ не свой,

нездоровый, нерасположенный; უქეიფოთ ვარ, я самъ не свой, я въ нерасположеніи духа; უქეიფოთ არის, онъ боленъ, **უქეიფობა**, ს. მიზეზიანობა, нерасположеніе духа, болѣзнь; ერისთ. 110.

უქვედაესი, უქვემოესი, უქვენაესი, ზედ. უმდაბლესი, низшій, нижайшій; კაცი უზენაესი გინა უქვედაესი, человѣкъ низкаго или высокаго происхожденія, ვახტ. მ. სამ. 106; ალბ. 128; უქვედესმან, ზზ. უდარესმან, ниже (достоинствомъ), ალბ. 108; **უქვემოება**, ს. სიმდაბლე, მდაბალი ხარისხის კაცი, незнатность; ალბ. 33; უქვემოესი, нисшій, **უქვემოესობა**, ს. დამოკიდებულება, зависимость, მარტ. 1—2.

უქვითკირო, ზედ. ქვითკირით არ აშენებული, непостроенный на извести; ვეფხ. 148.

უქე, უქები, ზედ. უდიდებული, непрославленый, ვეფხ. 1137.

უქიშპარი, ზედ. უმტრო, невраждебный, სამ. ვახტ. 42.

უქმად, ზზ. მოცლით, უსაქმოდ, праздно.

უქმათი (არაბ.), ს. შეგონება; არაკი, нрсвоученіе; пословица; ვისრ. 19.

უქმარი, ზედ. უქნელი, несдѣланный.

უქმება (ვა), ზ. მ. გავაუქმებ, მოვშლი, упразднять, 1 ქართლ. 337; არა ოდესა აუქმა გონება მისთა რწმუნებულთა საქმეთა, не отвлекалъ вниманія отъ ввѣренныхъ ему дѣлахъ, ან ვამუშავებ, заставить работать, 1 ქართლ. 328; (ვიუქმებ, -მე), ზ. მ. არ ვიმუშავებ, неработать.

უქმე, უქმი, ს. დღე უქმობისა, праздничный (день).

უქმი, ზედ, უსაქმო, მოცალებული, досужный, свободный отъ дѣла; праздный; незанятый, свободный, пустой; უქმი ადგილი, незанятое мѣсто, უქმი დრო, праздное время, -სიტყვა, праздное, негодное слово, უქმად რათა ხარ, зачемъ ты не въ занятіяхъ, უქმი ამბავი, пустая вѣсть, ვისრ. 111, **უქმობა**, ს. празднованіе, праздность, бездѣйствіе; 1 ტიმ. 5—13; ეკლესიასტე, 10—18, (ვუქმობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. უქმეს შევინახავ, праздничать.

უქმნელობა, ნ. უქნელობა; უქმნელი, ნ. უქნელი.

უქმრო, ზედ. ქმრისა არა მყოლი, незамужняя, **უქმრობა**, безбрачіе.

უქნელი, ზედ. შეუქმნელი, несдѣланный, несозданный; **ხელით უქნელი ხატი**, нерукотворенный образъ, მარტ. 262.

უქნარობა, უქნელობა, ს. შეუქნელობა, недѣланіе; бездѣйствіе; ვისრ. 134, 172; ქილ. 529; 105.

უქონელი, უქონებელი, უქონო, ზედ. არა მქონი, უპოვარი, неимущій, нищ;й, ვეფხ. 1061; კავშ. 110; ვისრ. 196; ქილ. 310; სამ. სომხ. 360; უქონებელი თმობისა, неимѣющій терпѣнія, ვისრ. 101; **უქონობა, უქონლობა**, ს. არა ქონება, უპოვარობა, неимѣніе, бѣдность, ვისრ. 134; უქონობით, ზზ. побѣдности, -ჟამისა, неимѣніе времени; ვისრ. 199.

უქონო, ზედ. არ მსუქანი, нежирный.

უქორწინო, ზედ. არა ქორწინებული, безбрачный.

უქორწინებელი, იგივე უქორწინო, **უქორწინობა, უქორწინოები**, ს. არ დაქორწილება, უცოლობა, безбрачіе.

უქრთამო, ზედ. ქრთამის არ ამღები, невзяточникъ, **უქრთამობა**, ს. ქრთამის არ აღება, небраніе взятокъ, безкорыстіе, სამ. ვახ. 99.

უქრობელი, ზედ. გაუქრობელი, დაუვსებელი, неугасимый.

უქცეველი, ზედ. გამოუცვლელი, გარდუქცეველი, შეუმცდარი, ზურგის არ მაჩვენებელი; неизмѣнный, несовратимый; необращающійся въ бѣгство; კავშ. 247; მარტ. 1 — 31; რუსუდ. 439; **უქცეველობა**, ს. გარდუქცეველობა, გამოუცვლელობა, неизмѣняемость, стойкость; მარტ. 1—160, 111.

უღალატო, ზედ. უორგულო, преданный, неизмѣнный, **უღალატობა**, ს. არ ორგულობა, ერთგულობა, преданность.

უღამო, ზედ. რომელსაც ღამის სიბნელე არა აქვს; მაგალ. უღამო ნათელი, ясный свѣтъ; ვეფხ. 676; უღამო თვალი, драгоцѣнный камень съ водою; съ игрою, съ блескомъ и прозрачностію, 1 ქართლ. 287.

უღაფარი (სომხ.), ს. მართ მადიდებლობა, სარწმუნოება, православіе, вѣра, 1 ქართლ. 337.

უღალი, ზედ. ძნელად სავალი მთა, крутая гора, скала, 1 ქართლ. 158; ტიმ. 58; ქილ. 491.

უღელი (ბერძნ.), ს. ურმის მოსართავი გრძელი ხე, შუაზედ დასამაგრებელი თავტაბიკითა ურმის თავზედ და წვერებზედ ჰქონან ორ-ორნი ტაბიკნი შებმულთა ხართ ქედთა შესაკრავი; 2 სჯული 21—3; წყვილი ხარი ურემში შესაბმელი; კირთება, მონებასა ქვეშე ყოფნა; დაბად. 27—40; ფსალ. 2—3; მატ. 11—30; ярмо; пара воловъ, цугъ; рабство, неволя; დადება უღლისა, поработить, საქმ. 15 — 9, 19; უღელი მონებისა, иго, рабство, გალატ. 5—1; ოთხი უღელი ხარი, четыре пары воловъ; ცალი და უღელი, четъ и нечетъ; სასწორის უღელი, коромысло у вѣсовъ, **უღელ-ტეხილი**, ს. მთის ქედის მცირე დაბლობი, гребень горы, ნ. მთა.

უღეჭელი, ზედ. დაუცოხნელი, неразжеванный; იობ. 20—5.

უღვივარი, ზედ. უფუვარი, მოუდედებელი ცომი ან პური, тѣсто неподнявшееся, прѣсное, не пришедшее въ броженіе.

უღვინობა, ს. неимѣніе вина.

უღვთო, უღთო, უმღთო, ზედ. ურწმუნო, არ დამმარხველი მცნებათა ღვთისათა; ან ღვთის გარეგანი, დამარღვეველი ღვთის არსებისა; ფსალ. 1—1, 4; **უღვთოდ**, ზზ. безбожно, **უღვთობა, უღთობა, უმღთობა, უღთოება**, ს. ურწმუნოება, უსჯულოება, безбожіе, სამ. ვახტ. 125; ვისრ. 140; ფსალ. 5 — 10; (ვუმღთობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. безбожничать, სამ. სომხ. 362; მარტ. 1—62; ვუმღთოებ, безбожничать.

უღვწო, ზედ. დაუშრომელი, нетрудившійся, რუსუდ. 211.

უღირსი, არა ღირსი, недостойный, 1 კორ.

11—24; 1 ტიმოთ. 1—6; **უღირსობა**, ს. არა ღირსება, недостоинство, სამ. კათოლ. 19; გორგ. 140.

უღლება (ვაუღლებ, -ლე), ზ. მ. შევაერთებ, შევაუღლებ, соединять, сочетать, **უღლეული**, ს. ერთი ორად დათვლილი ხვასტანგი; წყვილი, მაგალ. ცოლი და ქმარი; пара, двоица; чета, супруги; ხუთი უღლეული ხარი, пять паръ воловъ, უღლეული ხარი, рабочій волъ, ბერძნ. სამ. 9, парный волъ; пара воловъ, იობ. 42—12; **უღლვილება**, ს. ღრამ. მიმოხურა ზმნათა, спряженіе глаголовъ.

უღმთო, უღმთოება, უღმრთო, უღმრთოება, ნ. უღვთო, უღვთობა.

უღონიოდ, ზზ. უსათუოდ, უეჭველად, безсомнѣнія, ვეფხ. 191, 931.

უღონო, ზედ. უძალო, ღონე მოკლებული, სუსტი, безсильный, немощный; უღონო კაცს იბრიყვებს, онъ угнѣтаетъ слабаго, უღონოობის ღონე, послѣднее средство, ვეფხ. 256, 245; შავთ. 52; ვისრ. 16; 1 ქართლ. 349; უღონო ქმნა, обезсиливать; უღონო ვიქმნები, ослабѣть, обезсилиться, მარტ. 2—156; **უღონობა, უღონოობა, უღონოება**, ს. უძალობა, სისუსტე, безсиліе, სამ. ვახტ. 80; ქიმია 216; უნაღვლობა, беззаботность; 1 ქართლ. 314, 372; ტიმ. 9; ქილ. 553; **უღონოებითი**, ზედ. უძალოობითი, безсильный, კავშ. 328; **უღონოება** (ვუღონოებ, -ნოვე), ზ. უ. ვუძლურებ; ვორჭოფობ, შევჭმრწუნდები; становится больнымъ, слабымъ; недоумѣвать, смущаться; **უღონოდ**, ზზ. უძალოდ; უეჭველად, безсильно; безсомнѣнія, ალბ. 85, 47.

უღრუო, ზედ. ღრუსი არ მქონი, безъ скважины.

უღრუბლო, ზედ. მოუღრუბლავი, მოწმენდილი ცა, безоблачный.

უყაყი, მაგალ. მთა, ზედ. კლდოვანი, скалистый, ტიმ. 41.

უყე, ს. ლია, საფლობი, მწვირე, წუმპე, тина, лужа.

უყვავილო, ზედ. ყვავილისა არ მქონი; безцвѣтный, (раст.), ვისრ. 89; მცენ. аконитъ, лютикъ, პ. ფ.

უყვარელი, ზედ. შეუყვარებელი, нелюбящій; нелюбимый; ვისრ. 176; **უყვარულობა**, ს. სიყვარულისა არ ქონა, нелюбовь.

უყვედრულად, უყვედურად, ზზ. დაუყვედრებლივ, безъ упрека, ერისთ. 2—124.

უყიანი, ზედ. დამპალი ლია, საფლობი, тенистое, гнилое (болото), 1 ქართლ. 418.

უყოლი, ზედ. არა მქონი, неимущій, -ცხვარი, нетелившаяся овца, **უყოლობა, უყოლიობა**, ს. არა ყოლა, неимѣніе, ვეფხ. 762; -შვილთა, неимѣніе дѣтей.

უყოფი, მაგალ. კაცთაგან დაუსახლებელი, უშენი, необытаемый, **უყოფლობა**, ს. არ დასწრება, небытность, отсутствіе, 1 ქართლ. 327.

უყურადღებოდ, ზს. დაუდევნელად, безъ вниманія.

უშ, ნ. უში, ან ოჴ!

უშალი, ს. უხნავი მიწა, цѣлина.

უშამოდ (არაბ.), ზზ. თვალის უცემლად, безъ сме-женія, ქილ. 491.

უშემწეო, ზედ. შეუწევნელი, безпомощный.

უშენი, ზედ. დაუსახლებელი, უდაბური, [illegible], необитаемый, ненаселенный, **უშენ[illegible]** ([illegible]ყოფ); опустошить, **უშენობა**, ს. необытаемость.

უშენად, ზზ. შენის არ დასწრებით, безъ тебя, **უშენობა**, ს. შენი არ დასწრება, отсутствіе твое, ვეფხ. 1090; ვისრ. 88; 145, 138; რუსუდ. 111, მარტ. 2—23.

უშესავლობა, ს. შეუსვლელობა, непроходимость.

უშვებელი, ზედ. გაუხარელი, безотрадный.

უშველებელი, ს. ძალიან დიდი, ვეება ერთი; ხოცერა, აუცილებელი, თანა წარუხდომელი; огромный, громадный, большой; -ტაძარი, огромная церковь, -კაცი, громаднаго росту человѣкъ; ანტ. 2—42; 5—17.

უშვერა, ზედ. უშველებელი, ძალიან დიდი, огромный.

უშვერება, ს. უშნოობა, უმართებულობა, неблагопристойность, неприличіе; 1 კორინ. 11—14; уродливость.

უშვერი, ზედ. უშნო, უშესაბამო, უმართებული; მოკლებული მშვენიერებისაგან ან პატივსა, неприличный, непристойный, отвратительный, уродливый, безобразный; დაბად. 41—20; ეფეს. 4—29; უშვერად დიდი, до безобразія большой; -ხასიათით, отвратительнаго нрава; -სახით, уродъ, დაბად. 41—3, 17; -წყალი, негодная вода, მროვ. 89.

უშვი, ზედ. არა მშობელი, ბერწი, яловая неплодная.

უშვილო, ზედ. არა მყოლი შვილთა, მოკლებული შვილთაგან, бездѣтный, **უშვილობა, უშვილოება**, ს. შვილების არ ყოლა, неимѣніе дѣтей, სამ. სომხ. 322; დავრ. 1; (ვუშვილოვებ, -ვე), ზ. უ. შვილი არა მყავს, неимѣть дѣтей, უშვილო ვჰყოფ, обезчадить, უშვილო ვიქნები, обезчадѣть.

უში, უშ, შორისდ. ოჴ, ვიშ, охъ!

უში, უშნი, ს. ოხრვა, ვიშის თქმა, оханье, вздохъ; ვეფხ. 10; რუსუდ. 54.

უშინაესი, უშინაგანესი, ზედ. შინაგანი, შიგნიშიგანი, უწრფელესი; внутренній; искренній.

უშინჯველი, ზედ. გაუშინჯავი, неосмотрѣнный; ან დაუსჯელი, ненаказанный, იგავი. 19—9.

უშიშარი, უშიში, ზედ. შეუშინებელი, არ სარიდო, неустрашимый, нестрашный; безопасный; ადგილი, безопастное мѣсто; კაცი, неустрашимый человѣкъ, **უშიშრობა, უშიშროება, უშიშობა**, ს. შეუშინებლობა; დაურიდებლობა, უფიქრობელობა, неустрашимость; безопастность; ალბ. 66; ვისრ. 114; 1 ქართლ. 226; 2 ქართლ. 352; ერისთ. 9.

უშმაგო, ზედ. ჭკვიანი, არ გიჟი და შმაგიანი, несумасшедшій, ვეფხ. 14.

უშნა, ნ. უში; ვეფხ. 574; ქილ. 304.

უშნო, ზედ. უსახური, შნოსი არა მქონებელი, некрасивый, непристойный, неприличный, **უშნოება, უშნოობა**, ს. უსახურება, შნოს არ ქონება, не-

красивость, дурнота; непристойность; (ვაუშნოვებ, -ვე), ზ. მ. შნოს არ ვაძლევ, некрасить, неукрашать, რუსუდ. 160; (ვუშნოვდები, -დი), ზ. ვდ. გავუშნოვდები, უშნო გავხდები, дѣлаться некрасивымъ, непристойнымъ.

უშობა (ვუუშობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ამოვიხუნეშ, სულთ ვითქვამ, вздыхать, ვეფხ. 770.

უშობელი, ზედ. დაუბადებელი, აუგებელი, нерожденный, ან ახალგაზდა დედალი ხვასცანგი ჯერ უშვილო, нерождшая, неимущая еще дѣтей, ვეფხ. 114; ვისრ. 4; უშობელი და მშობელი ღმერთი, Богъ несотворенный, но творящій; ანდრ. 146; **უშობელობა**, ს. დაუბადებლობა, нерождаемость.

უშოვარი, ზედ. უპოვარი, непріобрѣтаемый, ვისრ. 3, **უშოვრობა**, ს. უპოვარობა, непріобрѣтеніе, სამ. ვახტ. 108, ქილ. 215.

უშორ, უშორე, უშორეს, ზზ. მცირედ შორს, მოშორებით, подальше, ალბ. 79; უშორესი, ზედ. შორი, дальній.

უშრეტი, ზედ. გაუქრობელი, დაუვსებელი, неугасимый; მატ. 3—12; მარკ. 9—45, **უშრეტობა**, ს. გაუქრობელობა, неугасимость.

უშრობელი, ზედ. გაუშრობელი, შეუშრობელი, неосушимый, ვეფხ. 347.

უშრომელი, ზედ. გაურჯელი, не трудившійся, безъ труда полученный; **-მელად**, ზზ. გაურჯელად, безъ труда, ქილ. 82.

უშტი, ს. ერთ ნაირი მუზნური თჳლა, რომელიც ათით გამრავლდება, მაგალ. ათჯერ ერთი ათი (10); ათჯერ ათი, ასი (100); ათჯერ ასი, ათასი (1000); ათჯერ ათასი, ათიათასი (10,000); ათჯერ ბევრი ან ბევრის ბევრი, ასი ათასი (100,000); ათჯერ ბევრის ბევრი, ერთი მილლიონი ან ერთი უშქარი ათი უშქარი, რომელა უშტი ან ათი მილლიონი (10,000,000); ათჯერ უშტი ან უშტის უშტი, რომელა ასი მილლიონი (100,000,000), გარნა უშტი არს საკუთრად ათი მილლიონი, ვითარცა იხილება წინა ნათქვამში; десятичное счисленіе; десять милліоновъ.

უშურვება, ს. ურცხვობა, უნამუსობა, стыдъ; იერემ. 16—8; იეზეკ. 23—17.

უშურველი, ზედ. დაუშურვებელი, უხვი, ბარაქიანი, щедрый, обильный; незавидливый, 1 ქართლ. 279; გორგ. 148; -წყალობა, щедрая милость; 2 ქართლ. 319; **უშურველობა**, ს. დაუზოგველობა, щедрость; 2 ქართლ. 432, ვუშურველობ, быть щедрымъ, ჩახრ. 97, ჩემგან უშურველი გული; чистая душа моя, открытая для тебя, ვისრ. 47; თუ სულიცა ჩემი გინდეს, უშურველია, ვისრ. 124; если бы ты захотѣлъ душу мою, то я не жалѣю для тебя.

უშუღლარი, ზედ. უშიშარი ადგილი ან მოუდევარი; безопасный, безспорный, სიბრ. 43.

უშფოთველი, ზედ. მშვიდი, არ აჩქარებული, безмятежный, **-ლად**, ზზ. безмятежно, **უშფოთველობა**, ს. დაწყნარებულება, безмятежность, ქილ. 724; ალექს. 42; 1 ქართლ. 356.

უშქარი, ს. ერთი მილლიონი; 1 милліонъ, ნ. უშტი.

უშქური, ს. მეგრულად ვაშლი, яблоко, ერისთ. ლ.

უშხამო, ზედ. შხამისა არ მქონი, неядовитый, **უშხამო გველი**, ს. ცხოველი გველხოკერა, ужъ.

უშხუნი. მცენ. ревень копытчатый, ერისთ. ლ. ტყემალი, дикая слива, ნ. ჩ. ლ.; მჟაუნა ან მთის რევანდი, кислецъ, ревень сибирскій.

უშჯულო, -ლოება, ნ. ურჯულო, ურჯულოება.

უჩაში, ს. ყურძენი ერთგვარი, сортъ винограда, ერისთ. ლ.

უჩენლობა, скрытность, ვისრ. 48.

უჩემობა, ს. ჩემის დაუსწრობელობა, неприсутствіе мое, უჩემობას ვერ გასძლებ, ვისრ. 120; ты не въ состояніи остаться долго безъ меня.

უჩვევარი, უჩვეველი, უჩვევი, ზედ. დაუჩვეველი, непривычный, необычный, რუსუდ. 519.

უჩიგანი, ს. კენჭების თამაშობა, игра въ косточки.

უჩინარი, ზედ. დაუნახავი, მქრქალი, მიფარებული, თვალით უნახავი, невидимый, скрытый; უჩინარი ადგილი, потаенное мѣсто, ვისრ. 32; ალბ. 125; ვეფხ. 131; **უჩინარად**, ზზ. დაუნახავად, невидимо, безслѣдно.

უჩინარობა, ს. უნახაობა, невидимость, скрытность.

უჩინო, ზედ. დაუნახავი; უხილავი; მქრქალი; გამოუცხადებელი, განუსაზღვრებელი, невидимый, скрытый; неясный, неопредѣленный; 1 კორ. 14—8; 1 ქართლ. 6; უჩინო ქმნა თავისა, скрыться, ვეფხ. 263; იერემ. 4—23; უჩინო იქმა, скрылся, უჩინო ვჰყოფ, скрыть, 2 ქართლ. 1; **უჩინოდ**, ზზ. უხილავად, не видимо, ვეფხ. 1232.

უჩინმაჩინი, ს. Китай.

უჩუმრად, ზზ. ხმის ამოუღებლად, მდუმრიად, безмолвно, სიბრ. 144.

უჩუხი, ს. ძლიერი მუცლის ჭიდება, сильная рѣзь въ животѣ.

უჩხვლეტად, ზზ. მაგალ. ეკლისა, безъ укола, ქილ. 405.

უცს ან უძს, ზმნისაგან მიცს, მიძს, ნახე დება.

უცალო, ზედ. მოუცლელი, გართული საქმეში, занятый, -კაცი, человѣкъ занятый, უცალო ვიქმნები, -მენ; быть заняту, неимѣть времени, 1 ქართლ. 23; 163; უცალო იყვნენ, не были свободны, 1 ქართლ. 142; უცალო ვარ, мнѣ не досужно, ქილ. 666.

უცალო, ზედ. ცალისა არ მქონებელი, უტოლო, непарный.

უცალობა, უცალოება, ს. მოუცლელობა, არ ქონება დროსი, недосужность; недосугъ; 1 ქართ. 163, 356, 379; -დროთა, неимѣніе времени, ქილ. 135.

უცბი, ზედ. უმეცარი, გაუზდელი, невѣжа, უცბად, ნ. უცებ.

უცდენი, ზედ. გამოუცდელი, неопытный, неиспытанный, რუსუდ. 908.

უცდომელი, ზედ. შეუმცდარი, безошибочный; -მელად, ზზ. შეუმცდარად, безошибочно; უცდომელობა, ს. შეუმცდარობა, безошибочность.

უცდური. უცდენელი, ზზ. მოუხდომელი, безъ промаха; безошибочный, რუსუდ. 977.

უცებ, უცბად, უცებად, ზზ. უეცრად, მოულოდნე-

უწელიწადო, ზედ. უჟამო, безвременный, მარკ.

უწესო, ზედ. ურიგო, უთავბოლო, безпорядочный, безпутный; беззаконный; ალბ. შესავ; უწესოდ ქცევა, безпорядочно вести себя, 2 ქართლ. 417; რუსუდ. 958; -ქორწინება, незаконный бракъ, **უწესობა, -სოება**, ს. ურიგობა, უთავობა, წესის გარდასვლა ან მოშლა; безчинство, безпорядокъ; беззаконность; 1 ქართლ. 208.

უწვევარი, ზედ. მიუწვეველი, დაუპატიჟებელი, неприглашенный.

უწთომი, უწთომელი, ნ. უწდომი, უწდომელი, რუსუდ. 442.

უწვერო, -რული, ზედ. წვერისა არ მქონი, безбородый, ვეფხ. 196.

უწვიმარი, ზედ. წვიმა მოუსვლელი, бездождный, **უწვიმრობა**, უწვიმობა, ს. წვიმის მოუსვლელობა, бездождіе, ანდ. 114; ვისრ. 10.

უწვრთელი, ზედ. გაუზდელი, უსწავლელი, невоспитанный, необученный, неучъ; **უწვრთელობა**, ს. გაუზდელობა, გაუთლელობა, невѣжество.

უწიგნოდ, ზზ. უწერილოდ, безъ акта, ალბ. 158; **უწიგნო**, ზედ. წიგნისა ან წერილის არ მქონებელი ან უცოდინარი წერილთა, საქმ. 4—13; безъ книги, безъ акта, безъ письменнаго доказательства; неграмотный.

უწინ, უწინარეს, ზზ. პირველად, ადრიდ; прежде, напередъ; მატ. 8—29; იოან. 12—1, **უწინარესი**, უწინდელი, ზედ. ადრინდელი, прежній, старый, უწინარესობა, ს. უპირველესობა, преимущество, 1 ქართლ. 145.

უწინააღმდეგო, безъ сопротивленія.

უწინდო, ზედ. წინდისა არ მქონი, безъ носковъ, ანტ. 6—18.

უწირავი, -რველი, ზედ. ვისაც არ უწირავს წირვა, неотслужившій обѣдню; სამ. სომხ. 379; 2 ქართ. 212; არა მოწყალე, немилостивый, რომ. 1—31.

უწლოესი, ზედ. უწვრილესი, тончайшій, ეკლის უწლოესი სოლია, клинъ тоньше чѣмъ терновая игла, ქილ. 663.

უწმაწური, ს. ცუდი ლაპარაკი, пустая болтовня.

უწმინდესი, ზედ. უფ. ხარ ფრიად წმინდა, святѣйшій, **უწმინდესობა**, ს. ტიტლო პატრიარქთა, Святѣйшество.

უწმინდური, ზედ. არა წმინდა, მურტალი, ბინძი, არა სუფთა, нечистый, неопрятный; **უწმინდურება, -რობა**, ს. არა სუფთაობა, ბინძი, нечистота; ქილ. 273.

უწველი, უწრფელი, ზედ. უზდელი, წინდაუხედავი, გაუთლელი, ვეფხ. 1159; грубый, невоспитанный, невѣжа.

უწურთნველი, ნ. **უწვრთელი**.

უწყა (ვუწყი). ნ. უწყება.

უწყალო, ზედ. შეუბრალებელი, არა მქონებელი შეწყალებისა; немилосердный, безчеловѣчный, ვეფხ. 26, ვისრ. 14; 22; 1 ქართლ. 349; -სასჯელი, строгій судъ, **უწყალოდ**, ზზ. немилосердно, безпощадно; რუსუდ. 248, **უწყალოება**, ს. შეუბრალებლობა, немилосердіе, безчеловѣчность, ქილ. 179.

უწყება, უწყვა, ს. свѣдѣніе; знаніе; извѣстіе; (ვუწყი, -ყე), დაბად. 41—53; სიბრძ. 75; ზ. მ. ვიცი, ცნობილვარ, вѣдать, знать; ღმერთმან უწყის, Богъ знаетъ, (ვაუწყებ, -ყე), ზ. მ. ვაცნობებ, მოვატყობინებ, извѣстить, увѣдомить, (ვეუწყები, -ყე), ზ. თვ. ვეცოდინები, извѣщаться; знать: (ვიუწყები, -ყე), ზ. ვ. быть извѣстну, ქართ. 10; (ვიუწყებ, -ყე), ზ. უ. ვიცნობ, შევიტყობ, узнать, освѣдомиться, 2 ქართლ. 340; მაუწყე, извѣсти меня; საქმ. 10—29; 23—23; მეუწყების, извѣстно мнѣ; საქმ. 9—24; 23—30; **უწყებული**, ზედ. извѣщенный, извѣстный.

უწყებულება, ს. ცნობა, знаніе, 2 ქართლ.

უწყენელი, ნ. უწყინარი.

უწყვეტი, ზედ. მოუწყვეტელი, непрерываемый, რუსუდ. 819, **უწყვეტლად**, ზზ. непрерывно, ქილ. 75.

უწყინარი, უწყენელი, ზედ. არ საწყენი, неоскорбительный; невредный; необидчивый; -კაცი, человѣкъ необидчивый; სიბრ. 153: **უწყენლობა**. **უწყინარობა**, ს. არ წყენება, სიტყვისა ან საქმისა; არ მაწყინარობა; необидчивость; безвредность.

უწყლო, ზედ. წყლისა არ მქონი, безводный; -ლობა, ს. წყლისა არ ქონა, безводіе, ვეფხ. 913.

უჭაბუკესი, ზედ. უმცირესი, უმრწემესი, младшій, დაბად. 9—24.

უჭამი, ზედ. მიუღებელი საჭმელად, неѣдшій, იერემ. 34—2.

უჭაღარო, ზედ. ჭაღარა თმისა არ მქონებელი, неседой.

უჭედელი, ზედ. მოუჭედავი რკინა და მისთანანი, некованный.

უჭეშმარიტო, ზედ. არა მართალი, неистинный, 1 ქართლ. 245.

უჭვო, ზედ. უეჭველი, несомнѣнный, ვისრ. 150.

უჭვრეტელი, ზედ. უნახავი, невидимый, ვისრ. 166.

უჭინცარი, ზედ. დაუცადებლად, ზედის-ზედი, безпрерывный, საბ. ლ.

უჭირველი, ზედ. გაუჭირებელი, ადვილი; უზრუნველი, нетрудный, легкій; беззаботный; **უჭირველად**, ზზ. ადვილად, легко, безъ труда, безъ заботы, **უჭირველობა**, ს. გაუჭირებლობა, სიადვილე, легкость; беззаботность; ვეფხ. 988, დარეჯ. 2—90.

უჭიროდ, ზზ. გაუჭირებლად, безъ труда, легко.

უჭკუო, ზედ. ჭკუა მიხდილი, უგუნური, безумный, რუსუდ. 283; უჭკუოდ იდვა, онъ лежалъ безъ памяти, ვისრ. 22; **უჭკუობა**, ს. უგუნურება, безуміе, რუსუდ. 2; სამ. სომხ. 315; ბერძნ. სამ. 59.

უჭმელი, ზედ. საზრდელის მიუღებელი, неѣвшій, голодный, 1 ქართლ. 316; **უჭმელობა**, ს. საზრდელის მიუღებლობა, неѣденіе, голодъ; -ხორცისა, неупотребленіе въ пищу мяса.

უჭირველი, ზედ. საჭიროების არ მქონი, неимѣющій нужды.

უჭნო, ზედ. დაუმჭკნარი, неувядаемый.

უჭო, ს. ქვაბისა ან ქოთნის პერი გარდმონადუღი და ნაპირზედ მიმწვარი, засохшая пѣна у краевъ горшка; იოველ. 2—6; ან ჰაერის სქელობა, густота воздуха.

უჭუვარი, ზედ. არ მჭმუნვარე, безпечальный; ფილიპ. 2—29.

უჭურველი, ზედ. უიარაღო, უსაჭურველო, невооруженный.

უხ! охъ.

უხამლო, ზედ. ფეხ-შიშველი, босый, მიქია. 1—8; უხამლიერო, იგივე უხამლო; ისაი. 20—3.

უხამსი, -მსო, -ხური; ზედ. უჯერო, შეუსაბამო, შეუფერი, неприличный, непристойный, ალბ. 52; ვეფხ. 126; ვისრ. 103; უხამსია, это непристойно; ვისრ. 108.

უხამური, ზედ. ფეხშიშველი, босый, ვისრ. 105.

უხანო, ზედ. ცოტა ხნისა, არა ხანგრძელი, უჟამო ან დაუდგრომელი, გაუტანელი, недолговременный; непостоянный; ვეფხ. 524; ვისრ. 134; რუსუდ. 914; **უხანობა**, ს. უჟამობა; დაუდგრომელობა; непостоянство; безвременность; ვისრ. 4, 96, 187; -სოფლისა, непостоянство міра сего, ქილ. 49.

უხარშავი, ზედ. მოუხარშავი, невареный.

უხასიათო, безхарактерный; **-თობა**, безхарактерность.

უხდელი, ზედ. მოუხდელი, неснятый; ქაფ-უხდელი, неснятая пѣна, ანტ. 4—59.

უხდური, ს. მუშკის ჭურჭელი, посуда для мускуса, ვისრ. 171; საბ. ლ. [ный.

უხედი, უხედნი, ზედ. გაუხედნელი, невыѣзжен-

უხეირო, ზედ. გამოუყენებელი; უგერგილო; მოუხერხებელი; негодный: неловкій, неспособный; **უხეირობა**, ს. გამოუსაყენლობა; უგერგილობა; негодность: неловкость.

უხელმწიფო, ზედ. ხელმწიფის არ ყოლა, неимѣющій государя, რუსუდ. 500.

უხელო, ზედ. ხელისა არ მქონებელი, безрукій.

უხელობა, ს. უსაქმო, безъ занятій.

უხელულად, ზზ. ხელის შეუწვნელად, безъ посредства рукъ, რუსუდ. 362.

უხელფასო, ზედ. მუქთი, безплатный, **უხელფასოდ**, ზზ. მუქთად, безплатно.

უხელფეხო, ზედ. ხელისა და ფეხის არ მქონი, неимѣющій рукъ и ногъ.

უხვაიშნო, ზედ. უშემწეო, შველის უქონელი, безпомощный, беззащитный; безпріютный; ქილ. 443; რუსუდ. 922; 983, 77.

უხვება, უხვობა, ს. სიუხვე, გამცემელობა: სიმრავლე, სავსება, щедрость; изобиліе; ვეფხ. 40; (ვუხვობ), ზ. უ. უხვად გავსცემ, არ ვჰმუნწობ, быть щедрымъ, ქილ. 639; მიუხვის, ე. ი. უხვად მომცის, ვეფხ. 386; щедро вознаграждаетъ меня.

უხვედრი, ზედ. უდაბური, უვალი ადგილი, глухое мѣсто, глушь; -ცოლად, ე. ი. ვინც ცოლად არ შეხვდების ნათესაობის გამო, не могущая быть женою кого либо по родству; უხვედრობა, ს. უწესოება, უსამართლობა, беззаконіе, საშ. კათოლ. შესავ.

უხვი, ზედ. მრავლად გამცემი, ხელ გახსნილი, ულევნელი, უშურველი; щедрый; обильный; ვეფხ. 32, 49, 680; **უხვად**, ზზ. ხელ გაშლილად, щедро, **უხვობა**, ნ, უხვება.

უხიაკი, ზედ. უჯათი, თავის-ნება; упрямый; блажной: ან გამრიდებელი ადამიანისა, нелюдимый; **უხიაკობა**, ს. ჟინი, უჯათობა, упрямство, (ვუხიაკობ), привередничать, რ. ქ. ლ.

უხილავი, ზედ. დაუნახავი, ვერ სახილველი, невидимый, **უხილავობა**, ს. არ ხილვა, невидимость, უნახავი ან არ ნასული რამ, - невидаль, рѣдкость; საშ. ვახტ. შესავ.

უხიფათო, ზედ. უჭირველი, უბოროტო, безъ бѣды, безъ напасти.

უხლებელი, ზედ. შეუხებელი, нетроганный, непочатый, ალბ. 47.

უხმარი, -რებელი, ზედ. ჯერ არ ხმარებული ან უსარგებლო, ურგები, არ გამოსადეგი, недержанный, небывшій въ употребленіи; негодный, непотребный; მატ. 25—30; ვისრ. 159; რუსუდ. 701; უხმარად. ზზ. უსარგებლოდ, безполезно, 1 ქართ. 139.

უხმო, უხმობელი, ზედ. ხმის უქონებელი, безголосый; უხმო ასო, согласная буква, 1 ქართლ. 317; **უხმოდ**, безмолвно.

უხობა, უხოიშნო, ნახე უხვობა, უხვაიშნო.

უხნავი, ზედ. მოუხვნელი, непаханный, გუჯ. 32.

უხორაგობა, ს. უსაზრდოება, неимѣніе провизій.

უხორცო, ზედ. უსხეულო; არა ხორციელი; безплотный, ვეფხ. 1240; მარტ. 1—76; **უხორცობა**, ს ხორცის არ ქონა საჭმელად, неимѣніе мясной пищи, ქილ. 289.

უხრავი, ს. მცენ. черный грабъ, ერის ლ.

უხრწნელი, უხრწნო, უხრწო, ზედ. არა ქვემდებარე ხრწნილებისა, нетлѣнный, 1 პეტრ. 1—25; 1 კორ. 9—26; სიბრძ. სოლ. 12—1; მარტ. 1—163; **უხრწნელება, -ლობა**, ს. нетлѣнность, ეფეს. 6—24; კავშ. 27; უბიწობა, непорочность, მარტ. 1—164.

უხსენებელი, მაგალ. ძვირისა, ზედ. არ მეხსიერი ძვირისა, ცუდი, непомнящій зла; 1 ქართ. 205; ან მოუხსენებელი, неупоминаемый, **უხსენებლობა**, ს. არა მოხსენება, невспоминанід, 1 ქართ. 141; უხსოვნელი, ზედ. არ დახსოვებული, непомнящій; ვისრ. 186.

უხუმრობელად, ზზ. безшуточно.

უხუცესი, ზედ. ან ს. პირველ-შობილი ყამით; უხუცესი, უფროსი; თავი, უპირველესი; старшій; главный, старшина; -ძე, старшій сынъ; მსაჯულთ უხუცესი, главный надъ судьями, министръ юстиціи; სახლის უხუცესი, старшій въ родѣ; **უხუცესობა**, ს. უფროსობა, старшинство.

უხშირო, ზედ. არა ხშირი მაგალ. თმა, нечастый, негустой, ვეფხ. 123.

უჯათი, ზედ. ჟინიანი ახირებული, упрямый, **უჯათობა**, ს. ჟინიანობა, упрямство, (ვუჯათობ, -თე), ზ. უ. ვჰჟინიანობ, ვახირებულობ, упрямиться.

უჯანო, ზედ. ულონო, უძალო, სუსტი, безсильный, немощный, слабый, **უჯანობა**, ს. ულონობა, безсиліе, слабость.

უჯარო, ზედ. ჯარისა არ მყოლი, безъ войска.

უჯერესი, ზედ. უცუდესი, худшій, იოაბ. 2—10.

უჯერკულო, ზედ. უბიწო, непорочный.

უჯერო, ზედ. უხამსი, უშესაბამო, ურიგო, непри-

личный, непристойный; ლუკ. 23—41; 1 ტიმ. 5—14; 1 ქართლ. 42, 349, 449; კავშ. 367, ან არ დამჯერი, ურწმუნო, недовѣрчивый, კაცია 95; -საქმე, беззаконное дѣло. სამ. კათოლ. შესავ; **უჯერობა**, **უჯეროება**, ს. შეუაბამობა, неприличность, 2 ქართლ. 199, 215; **უჯეროვნება**, ს. უმარჯველობა, неудобство; გულის უჯეროებით, ზზ. გულის არ დადებით, ურწმუნოდ, недовѣрчиво, სამ. სომხ. 344.

უჯისდაესად, ზზ. უმეტესად, უსაკუთრესად, болѣе всего, собственно; სამ. სომხ. 291, 362; ეს სიტყვა გარყვნილია უნდა: უზესთაესად, ე. ი. უპირველესად.

უჯიშო, **უჯინშო**, ზედ. უგვარო, უაზნო, незна[illegible]ный, ჩონგ. 70.

უჯმაჯური, ს. მოჩვენება, ოცნება რამ კვამლ[illegible] სახით, привидѣніе въ видѣ дыма, обла[illegible]; საბ. ლ.

უჯრა (არაბ.), მცირე ყუთი სტოლისა, ящикъ въ столѣ.

უჯუფთო, ზედ. ვისაც ცალი არა ჰყავს, неимѣющій себѣ пары, безпарный, რუსუდ. 188, 865.

უჯუქამოდ, ზზ. უვნებლად, безъ вреда.

უჭახაკო, ნ. უახაკო.

ჳ. უ̂.

ჳ, თვლაში არ იხმარების და როგორც ამტკიცებს საბა სულხან ორბელიანი თავის ლექსიკონის შესავალში და მოიხსენებს, ვითამცეს ასო ძველს წერილებში იყდა და შემდგომთ მწერლებს უგულებლის ექმნათო, გარნა მე ახლად დავსწერეო, თუმცა ჩვენს ენაში ეგოდენი სახმარი არ არისო; მაგრამ სხვათა ენათა ლექსთა თვის დიდად საჭირო არისო, და სხ. თუ ჯეროვნად განვიხილავით ამ ასოს გამოთქმასა, თვისებასა და ხმარებასა, მხოლოდ მაშინ დავიჯერებთ, რომ ეს ასო არც საჭიროა ათიოდ ბერძნულის ენისაგან შემოღებულთა ლექსთა დასაწერად, არც სახმარებლად ქართულს ლექსებში: ასო ჳ ეთანხმების ბერძნულს ასოსა v. რომელსაც ქართველები გამოსთქმენ, ვითარც ი, მაგალ. არა ვინა ჰსწერს და გამოსთქვამ ჳაკინთი, ჳპერბოლა, ჳპატოსი, ეგჳპტი და სხ. არამედ ი: იაკინთი, იპერბოლა, იპატოსი, ეგვიპტი. აქა ჯერ არს შენიშნუა, რომელ ბერძნულის მიმსგავსებით ფრანციცულს ენაში ასოსა უ ჰსწერენ ორის ასოით: o და u შეერთებით ou, მსგავსად ამისა სამღუ̂თო წერილში უწერიათ ო და ჳ ნაცუ̂ლად უნისა, ვითარც სიტყვებში ოჳფალო, იესოჳ, ოჳბიწომან (ნახე ხუცური) დაბეჭდილი დაბადება და სხვანი წიგნები, ჯერ არს დაწერა უფალო, იესო, უბიწომან და სხვანი მისთვის რომ ჩვენა გვაქვს ასო უ და არა არს საჭირო ხმარება მრჩობლად ო და ჳ, ნაცუ̂ლად უ; ქართულს ენაში ჳ იხმარების არა ბერძნულის v ადგილსა; არამედ ვი და ი მაგიერად მაგალ. მოგჳ, ლეღჳ გამოვსთქვამთ და ვჰსწერთ მოგვი, ლეღვი; მიმსგავსებით ამისა ვჰსწერთ ლავრა ე. ი. დიდი მონასტერი; ევლოგია ან ეუ̂ლოგია, ე. ი. კურთხევა და სხ. ვჰსწერთ და გამოვსთყვამთ: ლავრა, ევლოგია.

უ̂, ბრჯგუ̂, არის ნახევარ ხმოვანი ასო და გამოითქმის საშუალ უ და ვ; თუმცა ქართულს ანბანში არა აქვს ადგილი. გარნა დასაწერად, მრავალთა ლექსთა საჭიროა, მაგალ. სუ̂მა, თქუ̂მა, ხუ̂ნა, ხუ̂მა, რომელნი მდაბიურად გამოითქმებიან სმა, თქმა, ხმა, ხმევა; უ̂ ბრჯგუ ამ სიტყვების მიმოხვრებში შეიცვლება ვ, მაგალ: ვს-ვ-ამ, ვთქ-ვ-ამ, ვხვნავ, ვიხვამ, რომელთა შესაძლებელს არს დაწერა ვსუ̂ამ, ვთქუ̂ამ. ვხუ̂ნავ, ვიხუ̂ამ და სხვანი მრავალნი.

ფ.

ფ, არის უხმო ასო, წოდებული ფარ; რიცხვში, დანიშნავს 500, ფულის ან გარიშში ნიშნითურთ ხუთასს თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 100 ფულსა ან 25 ბისტსა, რომელია ათი შაური ან ორ აბაზ ნახევარი; ქარაგმიანი ლექსი ამ ასოსა ზედა იწყებიან: ფ̃დ, ფრიად.

ფ, იხმარების ზოგჯერმე ნაცუ̂ლად ბ, მ, პ, ჶ, ვითარ: სეფისკვერი, მდაბ. სებისკვერი; მხალი, მდაბ. ფხალი; ეპისკოპოზი, მდაბ. ეფისკოპოზი; ჶილოსოფია, სწერენ და გამოსთქმენ ფილოსოფია, და სხ.

ფაბრიკა (ფრანც.), ს. ქარხანა ხელ-საქმართ სამუშაოთა ადგილი, фабрика.

ფაგაბაში, ს. გუჟ. 91?

ფაგედანი, ს. უმთლებელი წყლული, შალალის მადინებელი, ლავსაიკონ. 24, гноющаяся рана, საბ. ლ.

ფადილი, სხ. სიტყვით ხელ-ზედ ხვევნა, მოტყუება, водить за носъ, обманывать; საბ. ლ.

ფადიშა, -**შაჰ**, ს. სპარსთა ხელმწიფე, ყეენი, падишахъ.

ფაენი, ს. სამეფო სკიპტრა, რომელსაც თავზედ აქვს ხვირი ან ჯვარი, скипетръ.
ფაეტონი (ფრანც.), ს. ეტლი, фаэтонъ.
ფავარი (არაბ.), ს. შადრევანი, სარაჯა, წყლის მჩქეფარე, фонтанъ, водометъ; ცომ. 111.
ფაზარი (სპარ.), ს. ქვა პოვებული ღვიძლთა და ნაღველთა შინა ცხოველთასა და უფრორე ნიამორთა ან კლდეთა შორისცა; იხმარების ვითარცა სამკურნალო წამალი. გალესენ წყალშ და დაალევინებენ სნეულთა; ვეფხ. 326; პ. ფ. ლ. безоаръ, животный камень; сростокъ; ფაზარი ღორისა, окатышь изъ желудка свиней, პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ. **ფაზარი თხისა,** окатышь изъ желудка дикой козы, ბუნ. ლ.; **ფაზარი მადნისა,** безоаръ минеральный; ბუნ. ლ. **ფაზრის ბალახი,** მცენ. роговикъ, cerastium, ბუნ. ლ. ნ. მუხლუხა.
ფათალო, ს. კახურად სური, მცენ. плющъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; ჩონგ. 103; -წყლისა, ნ. ნინოფი.
ფათერაკი (არაბ.), ს. მოულოდნელად შეხლომილი უსიამოვნობა ან უბედურება; უეცარი განსაცდელი, несчастный случай; бѣда, несчастіе; ვეფხ. 163, 625, სამ ვახტ. 91; ფათერაკი დაემართა, съ нимъ случилось несчастіе, სიბრ. 158; **ფათერაკება** (ვეფათერაკები, -კე), ზ. თვ. ვეუბედურები, не счастливиться, დარეჯ. 70; სამ. გიორგ. მეფ. 3.
ფათრათიონის შალი, ს. კამლოტი, камлотъ, стамедъ.
ფათური, ს. ფეხის ხმა, ხმაურობა, топотъ.
ფათხი, ს. ჩხართი, ბადეთ საქსოვი ჩხირი, игла для вязанія сѣтей.
ფაიკი (სპარს.), ს. პაიკი, შიკრიკი; скороходъ, курьеръ, ქილ. 128; დარეჯ. 11; ქაღრაკის სათამაშო ძელები, шахматы.
ფაიტონი, ნ. ფაეტონი.
ფაიფური (არაბ.), ს. ფარფორი, ჩინური, фарфоръ.
ფაკელი, ფაკლა (ლათ.), ს. სასანთლე წინგასამძღოლად, გასანათებლად, факелъ, ქილ. 21; 183.
ფაქტი (ფრანც.), ს. მოქმედება, ნაქმარი, фактъ.
ფაქტორი (ფრანც.), ს. მომქმედი, მოსაქმე, ნოქარი ვაჭართა, факторъ, коммиссіонеръ; ან სტამბის უფროსი, начальникъ типографіи.
ფალავანა, ს. მცენ. ბუნ. ლ?
ფალავანი, ფალევანი (სპარს.), ს. ბუმბერაზი, გმირი, მამაცი, ვაჟკაცი, ჭაბუკი; богатырь, герой; рыцарь; борецъ; **ფალავნური,** ზედ. მამაცური, богатырскій, **ფალავნება** (ვიფალავნებ, -ნე), ზ. უ. ვქმამაცობ, ვჭკუღლოვნობ, храбриться, ყარამ. 441; **ფალავნობა,** სს. მამაცობა, ვაჟკაცობა, геройство, (ვჭფალავნობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვქმამაცობ, ვვაჟკაცობ, творить чудеса храбрости, რუსუდ. 317.
ფალანგა (ბერძნ.), ს. გესლიანი ღრიანკალი ობობას ჰგავს, ядовитое насѣкомое, сорокопожка.
ფალანგა (სპარს.), ს. ფაცხა ან სახლი ნაბდისა; балаганъ; шалашъ войлочный.
ფალანგა, -გი (ლათ.), ს. ქვეითობა, ქვეითი მხედრობა შუბოსანი რომაელთა, фаланга, пѣхота.
ფალანგი, ს. ფაშფაშები, требуха, внутренности.
ფალანი, ნახე პალანი.
ფალასი, ფლასი (სპარს.), ს. ძონძი, ძაძა; მჩვარი; грубая шерстяная одѣжда, тряпье; трауръ, ზოგჯ. ქვეშაგასაშლელი ნაბადი, ჩული, полсть, половикъ; დარეჯ. 2—122; რუსუდ. 969; ძაძა ფლასი, вѣтошь.
ფალაური ენა, ს. ძველი სპარსული ენა, пехлевійскій, древне персидскій языкъ.
ფალია, ს. საპირისწამლე თოფისა, ზარბაზნისა, запалъ, затравка у пушки.
ფალუზტაკი, ს. ერბოთი ან ზეთით ასურემილი ფქვილი, ზავბული თაფლითა ან შაქრითა და სანელებელითა და მოხრაკული. поджаренная мука, смѣшанная съ масломъ и медомъ или сахаромъ; ქილ. 205; სამხ. 67.
ფამილია (ლათინ.), ს. სახლი, სახლობა, დედაწულნი; семья; გვარი, გვაროვთობა, ნათესაობა, фамилія, семья.
ფამფალაკი, ს. ერქვანთ იარაღი, принадлежности ярма.
ფანფალი, სს. трясеніе, **-ლება** (ვჭ), ზ. უ. ვიძვრი, шататься, კბილი მიფანფალებს, у меня зубъ шатается.
ფამფარა, ს. მცენ. козелецъ, мохнатка, полуночникъ, растеніе; ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; истодъ, ნ. ჩ. ლ.
ფანარი (სპარს.), ს. ლიფლიფი, фонарь.
ფანატიკი, -ტიკოსი, ს. მიბრჯნილი რაზედმე, ახირებული, фанатикъ.
ფანდაკი (სპარს.), ფანდალი, ფენდალი, ს. მაღალი ქუსლი მაშიისა ან ჩექმისა, высокій каблукъ, 1 ქართლ. 144.
ფანდი (სპარს.), ს. რჩევა, სარჩეველი, совѣтъ, ვისრ. 116; ლინგი, ხლინგი, მორკინალთა ხელოვნება, ухватка, пріемъ борцевъ.
ფანდური, ნ. ფანტური.
ფანიერება (ვა), ზ. მ. მივჰმალავ, მივაფანიერებ, скрывать, прятать, (ვეფანიერები, -რე), ზ. თვ. მივიმალები, მივეფარები, скрыться; **ფანიერი,** ზედ. მიფარებული, მიმალული, скрытый.
ფანოსი (ბერძნ.), ს. ფანარი, фонарь, ვეფხ. 1371.
ფანტაზია (ბერძნ.), ს. გუნება, фантазія.
ფანტვა (ვჭ), ზ. მ. ვაბნევ, არა იქ დავჭყრი; разбрасывать, раскидать, -ფულსა, мотать деньги, (ვიფანტები, -ტე), ზ. ვ. გავიბნევი; წავალ წამოვალთ, разбрасываться; расходиться; გონება მეფანტება, теряю разсудокъ.
ფანტია, ს. мотъ.
ფანტური (ბერძნ.), ს. საკრავი, бандура, балалайка.
ფანჩატური, ს. ფოთლის დერეფანი, ფაცხა, ტალავარი, шалашъ.
ფამფარონი (ფრანც.), ს. მოტრაბახე, თავის მომწონი, фанфаронъ.
ფანჩვა, სს. დაჭერა, მოცვა ადგილისა ნადირობის დროს, оцѣпить мѣстность во время охоты, ქილ. 270.
ფანცქალი, სს. барахтанье, біеніе (сердца), ფანცქალება (ვჭფანცქალებ, -ლე), ზ. უ. ვჭფორთხალებ, ვჭხრუწუნებ, барахтаться, биться, шевелиться, გული მიფანცქალებს, у меня бьется сердце.
ფანჯარა (სპარს.), ს. სარკმელი თულუხიანი, окно.
ფანჯიაქი (სპარს.), ს. ნარდის თამაშობაში: ერთი და

ხუთი; ან ხუთის თავი, ერთი ხუთისაგან; въ игрѣ нарди одинъ и пять; пятая часть; სამ. ვახტ. 255; 1 ქართლ. 308.

ფარა, ს. ჯოგი ნახირთა, ცხვართა, ღორთა და სხვათა, стадо овецъ, свиней; ანტ. 6—10; მაგალ. ფარის თავს თითო ცხვარი.

ფარა, ნ. გლეშურძი.

ფარა (ოსმ.), ს. ერთი ფული ან კაპეიკი შავი-ფულისა, 40 ფარა დადგება ერთი პიასტრი, 6 კაპ. თეთრი, копѣйка на ассигнаціи.

ფარაგი, ფარაჯი, ს. ქამრის გვარი სარტყელი, поясъ, кушакъ, საბას. ლ.; ჯიბე, карманъ, საბ. ლ. ანტ. 121; 8, 13.

ფარავანა (სპარს.), ს. პეპელა, бабочка.

ფარავანი, ს. თევზთ საჭერი ბადე, рыболовная сѣть, დახტ. 25.

ფარანდა (სპარს.), ს. მფრინვ. журавль, ვისრ. 130; პიანკ. ლ.

ფარაშია, ფარიში, ს. მცენ. ავშანა, შავშანა, волосатикъ; сухостебельникъ, женскій волосъ; პ. ფ. бѣлые вѣники, ერის. ლ.

ფარაფინი (სპარს.), ს. ნაგლეჯი, ნაკუწი მაგალ. ქაღალდისა, лоскутокъ бумаги и т. п.

ფარაჯი, ნ. **ფარაგი**.

ფარაღათი, ზედ. ხალვათად მოსილი, შინაურის ტანისამოსით, одѣтый въ домашнемъ въ свободнымъ платьѣ; ტანში ფარაღათი, поносъ, **ფარაღათად**, ზ. თავისუფლად, на свободѣ, на распашку; **ფარაღათობა**, ს. ფარაღათად ყოფნა, распашка, ან მოსვენება, თავისნებაზედ ყოფნა, отдыхъ, свобода, რუსუდ. 686, 397.

ფარაჯა (არაბ.), ს. ზედამ წამოსასხამი საწვიმარი, епанча, ჩონგ. 97.

ფარგა, ს. თევზია, судакъ, ბაქრ. 330; ხომს. 77.

ფარგალი (ოსმ.), ს. კარაკინი, იარაღი ხმარებული საზომად წარზიდულთა განფენილებათა, მოსავლებლად ხიმრგვლეთა და სხ. циркуль.

ფარგლვა, (ვჰ), ზ. მ. მოვხაზავ ფარგლით, чертить круги и т. д.

ფარდა (სპარს.), ს. სარკმელთა ან კართა ჩამოსაფარებელი, რომელთაგანც მცირეს ეწოდება კოზიმიცი და დიდს კრეტსაბმელი; თხელი კანი გინა აფსკა ტვინისა; занавѣсъ, штора, гардина; перепонка, -ტვინისა, мозговая перепонка, 2 ქრონ. 107.

ფარდაგი, ს. უხაო ნოხი ან ხალიჩა; ან ფარდა ჩამოსაფარებელი კართა, კედელთა; коверъ гладкій безъ ворса, гардина, занавѣсъ, ვეფხ. 338, 341, 391; ქილ. 357; ფარდავ, ნ. ფრდა.

ფარდი (ლათ. pars; სპარს.), ს. წილი, ტოლი, თანასწორი ნაწილი, часть, доля, სამ. ვახტ. 104; ხუთი ფარდი მიწა, пять участковъ земли.

ფარდული, ს. წნელის სართული, навѣсъ изъ прутьевъ, балаганъ.

ფარდული, ზედ. გასყიდული, проданный.

ფარება (ვა), ზ. მ. დავხურავ, დავჰხურავ, დავჰფარავ; покрывать, закрывать, завѣшивать; ვიფარებ პირსა, закрывать лице, ვეფხ. 1523, მაფარია ფართუკი, ანტ. 3—58; на меня надѣть фартукъ; (ვეფარები, -რე), ზ. თვნ. უჩინო ვიქმნები, скрыться, укрыться; ერთმანერთს ვეფარებით, скрываемся другъ за другомъ; აფარია, завѣшено, ანტ. 6—29.

ფარეზი (სპარს.), ს. ხელის შეწყომა, გაფრთხილება საჭმელ სასმელზედ; діета.

ფარეში (სპარს.), სახლის-მოსამსახურე, слуга, лакей, прислужникъ; პირის-ფარეში, ნახე თავის ადგილს; **ფარეშთუხუცესი**, начальникъ прислуги, დახტ.3; **ფარეშ თავლი დარი**, счетчикъ; დახტ.12.

ფარეში (არაბ.), ს. რკინის ჭანჭიკი მარწუხთა, მაკრატელთა და მისთანათა, болтъ, винтъ у ножницъ, у щипцовъ и т. п. ნ. ჩ. ლ.; კლიტის ენა, замочный языкъ; ფარეშის გაყრა, продѣть засовку, ქიმია 244; **ხის ფარეში**, ნ. ჭინჭილაკი.

ფარეშოსანი, ზედ. ჭანჭიკის მქონებელი, винтовой, на винтахъ, ფარეშოსანი ჯავშანი, панцырь на винтахъ, საბ. ლ. ნ. ჯავშანი.

ფარეხი, ს. საცხვრე ბოსელი, овчарня, ხურგლი, უფსკრული; прорѣха; пропасть; ნ. პარეხი.

ფარვა, სზ. защита, ნ. ცვა-ფარვა; (ვჰ), ზ. მ. ვჰხურავ, ვჰბურავ; დავიცავ; покрывать, закрывать, укрывать, сохранять, прятать; скрывать, (ვიფარავ, -რე), დავიცავ, დავიფარავ, защищать, охранять, взять кого подъ защиту, охрану; (ვიფარვი, -რე), ზ. ვ. დავიფარვი, დავიხურვი, დავიცვი; მივეფარები; покрыться, укрыться, прятаться; ქილ. 438; მატ. 17—5; (ვუფარავ, -რე), მივაფარებ, заслонять, (ვეფარები, -რე), ნ. ფარება; (მფარავს, მფარავდა, საღუთო წერილში მფარვიდა, მფარევდა), ზ. მიჩ. დამიცავს, защищаетъ, оберегаетъ меня, ლუკ. 1—35; გუჯარი. 27.

ფარვანა, ნ. ფარავანა; **ფარვანი**, ნ. ფარმანი.

ფარზვალი, ს. თასმა ხარაზთა დასაჭერად საკერავისა, потягъ, რ. ქ. ლ.

ფართალი, ს. წვრილმანი სავაჭრო, მ. ი. დალალისა, мелочной товаръ разнощика; ნ. ჩ. ლ. № 1; ანტ. 6—16.

ფართო, ზედ. ვრცელი, განიერი, просторный, широкій, пространный; ფსალ. 17—19; 36; 30—8; მატ. 7—13; -ტანისამოსი, широкое платье, -გზა, широкая дорога; **ფართოდ**, ზზ. просторно, широко, **ფართოება**, ზზ. სივრცე, пространство, широкость, დაბად. 26—22; წათა ცხოვ. 397, -ბეჭისა, полнота плечъ, რუსუდ. 1, (ვაფართოვებ, -ვე), ზ. მ. ვავრცელებ, ვაგანიერებ, расширять, распространять, (ვჰფართოვდები, -დი), ზ. ვდ. ვრცელდები, расширяться, распространяться.

ფართუკი (რუსულ.), ს. წინ მოსაფარებელი, передникъ.

ფართხა, ს. მცენ. скрипуха, скерда кровельная, ერის. ლ.

ფარი, ს. მრგვალი ფიცარი მეტალისა მკომართ სახმარი მოსაფარებლად; щитъ, ფსალ. 34—1; 45—9; ეფეს. 6—16.

ფარიკა, ს. ხენი ცხენთა სარცხვინელისა, болѣзнь дѣтородныхъ частей у лошади, საბ. ლ.

ფარიკაობა, ს. ხწავლა ხაომართი იარაღის ხმარებათა, фехтованіе, ქილ. 67.

ფარილი, ს. მური, ჭვარტლი ბაზმისა, сажа, копоть лампы, მარხვ. 1.

ფარისეველი (ბერძნ.), ს. ორპირი კაცი, თვალთმაქცი, лицемѣръ, ფარისევლის კვირა, недѣля о фарисеѣ; **ფარისევლობა**, ს. ორპირობა, მზაკვრობა, მცბიერობა, лицемѣріе, (ვჰფარისევლობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვორპირობ, ვჰმზაკვრობ, ვჰმცბიერობ, лицемѣрить, სამ. სოფ. 291.

ფარიხი, მცენ. ნ აღმანა.

ფარმანი (სპარს.), ს. ბძანება, ნების დართვა; приказъ, позволеніе; -მიბოძე, позволь мнѣ, ვეფხ. 65; რუსუდ. 681; ფარმანის თხოვნა, просить позволенія, ვისრ. 6; ვინც ფარმანსა ქვეშე მისსა მეცნიერნი იყვნეს, ученые, которые были подъ его начальствомъ, ვისრ. 6.

ფარნა, ს. ფერდელა, თეთრი ზროხა; бѣлый волъ, საბ. ლ.

ფარნადი, ს. მალე მსრბოლი, скороходъ, курьеръ, ვისრ. 6.

ფაროსანი, ზედ. ფარით შეჭურვილი მხედარი, საქმ. 23—23; вооруженный щитомъ.

ფარსაგი, ზედ. გამოსაყენებელი, გამოსადეგი, კეთილისა და ცუდის საშუალი, годный, порядочный, изрядный, -კაცი, человѣкъ порядочный; იმისაგან ფარსაგი არა გამოვარა, отъ него добра нельзя ожидать.

ფარსანგი (სპარს.), ს. შვიდი ვერსი ან ერთი მილი ღეოღრაფიული, миля, 7 верстъ.

ფარტენა, ს. მატყლის ფთილა, клубокъ непряденной шерсти, საბ ლ.; космы, кудеръ, склоченная пряда.

ფარული, ზედ. იდუმალი, მალვითი, тайный, скрытый, **ფარულად**, ზმ. იდუმალ, секретно, тайно.

ფარფარი (სპარს.), ს. хвастовство, (ვჰფარფარებ, -რე), ზ. უ. ვჰქადიხარ; ან თავი მომწონს, хвастать, фанфаронить.

ფარფინა, მცენ. დანდრანუკა, დანდური, портулакъ, საბ. ლ.

ფარფიონი, ს. მცენარე, молочай, раст.; პ. ფ. ლ.

ფარფლი, ს. თევზთ ფრთა, плавательныя перья у рыбъ.

ფარფური, ს. ფაიფური, фарфоръ.

ფარღია, ფარღალალა, ს. გვერდებღია სახლი, ფაცხა, хижина со скважинами со всѣхъ сторонъ; -ღელობა შენობისა, скважины въ строеніи.

ფარღული, ს. მანიაკი, მარგალიტის ჩამოსავლები; მსაჯ. 8—26; ვეფხ. 1460, ожерелье, მარკ. 1—39.

ფარშამანგი, ს. ფრინვ. павлинъ; 3 მეფ. 10—22.

ფარჩა (სპარს.), ს. ნაჭერი; ან ძვირფასი ლარი; кусокъ; парча, драгоцѣнная матерія; ერთი ცხვარი ექვსი ფარჩაა, баранъ дѣлится на 6 кусковъ, დასკ. 26.

ფარჩეულობა, ს. разныя шелковыя матеріи.

ფარჩი, ს. მომცრო ხალვინე, небольшой винный кувшинъ; ან ხელადა ვერცხლისა; ვეფხ. 1160; რუსუდ. 496, 499.

ფარჩხალი, ფარცხალი, ს. სავარცხლის მსხვილი კბილები, არა ხშირი, большіе зубцы у гребня, ან თხელი, მაგალ. ნაქსოვი, рѣдкій, неплотный.

ფარ-ცვა, ს. დაცვა და დაფარვა, покровительство, защита.

ფარცხვა (ვჰფარცხავ, -ხე), ზ. მ. ვჰგარავ, ავოშავ, დავჰფარცხავ; боронить.

ფარცხი, ს. კაბდოლასკი, დათესილთა ხნულთა ზედა სათრევი დასაფარავად თესლისა, борона.

ფასაუღებლად, ზმ. მუქთად, даромъ, ქილ. 474.

ფასადი, ს. გარეგანი მოხაზულობა სახლისა, фасадъ дома.

ფას-დაუდებელი, ზედ. დაუფასებელი, неоцѣненный.

ფასება (ვაფასებ, -სე), ზ. მ. დავაფასებ, ვაღირებ, оцѣнивать, (ვჰფასდები, -დი), ზ. ვდ. დავფასდები, оцѣниваться, (ვეფასები, -სე), ზ. თვ. ვღირვარ, стоитъ, ვეფხ. 1171; ვახტ. სამ. 16.

ფასვაუღებლად, მუქთად უფასოდ. безплатно.

ფასი, ს. ღირებულება ნივთთა ან თეთრი საჭირო სასყიდლად ნივთთა; ღირსება, პატივი; цѣна; достоинство; ფასის მომატება, набавлять цѣну, ფასის საცავი, სალარო, თეთრის შესაკრებელი, выручка, хранилище денегъ, მარკ. 12—41.

ფასი, ქალალის თამაშობაში, пасъ.

ფასკუნჯი, ს. ფრინ. ყანჩი, грифъ (птица); 2 სჯული 14—13; ყარამ. 388; რუსუდ. 506; ზუბ. ლ.

ფასობა (ვჰ), ზ. უ. ვჰღირვარ, стоитъ.

ფასონი (ფრანც.), ს. ნიმუში, მოყვანილობა კაბისა, фасонъ.

ფაღური, ფატური, ს. ფუღურო, дупло, пустота въ деревѣ, ქილ. 247; ზუბ. ლ.

ფაცი, ს. ფეტვი, მჭადი, просо, ერისთ. ლ.

ფაფა, ს. ფია, დუღილით შესქელებული ფქვილის საჭმელი, саламата, мучная кашица; კავკ. გაზ. № 23, 1851 წ.

ფაფანაკი, суконка, которою прикрываютъ голову Имеретины отъ солнца.

ფაფარუჭობა, 34 მოურავი?

ფაფარი, ს. ცხენთა ქედის ბალანი, грива.

ფაფახი, ს. ჩერქეზული ქუდი, папаха.

ფაფეულობა, ს. кашица, სამზ. 47.

ფაფი, ს ნახე დაბლაბი; განმ. ვეფხ. თეიმ. 1168.

ფაფუკი, ზედ. რბილი მაგალ. პური, мягкій хлѣбъ.

ფაფხუა, ფაფხვა (ვჰ), ზ. მ. ქვექვეი ცხენზედ მჯდომისაგან; сидѣть, покачиваясь на лошади, пришпорить лошадь.

ფაქიზი (სპარს.), ზედ. სუფთა, წმინდა, чистый, опрятный; ფაქიზება (ვა), дѣлать опрятнымъ; ფაქიზობა, ს. опрятность.

ფაქლი, ს. წუთხი შალალიანი, მქანოვანი და გამაფიცხებელი, сукровица въ болячкахъ; გამოსლ. 9—9; нарывъ.

ფაღარათი, ზედ. ნახე ფარაღათი.

ფაღირი (არაბ.), ს. გლახა, უპოვარი, бѣднякъ; დასკ. 31.

ფაშა (ოსმალ.), ს. წინამძღვარი მხედრობის, паша.

ფაშარი, ზედ. უმარლვო, მჩატე, рыхлый; валенецъ, რ. ქ. ლ. ბ. ნ.

ფაშატი, ს. ხრდალი კვიცი, ჭაკი, молодая кобылица.

ფაშვი, ს. დიდი ნაწლევი, требуха, брюшная внутренность; **ფაშვიანი**, ზედ. მუცლიანი, пузатый, კაცია. 21; **ფაშვნიერი**, ზედ. требушинный, пузатый, ს. требуха, ლევიტ. 4—11, სამღუთო წე-

რილში: განავალი, სკორე, калъ, пометъ, გამოსლ. 29—13; ლევიტ. 4—12.

ფაშიფუში, ს. შინაგანი მუცლისა, требушина.

ფაშობა, სხ. быть пашею.

ფაჩაჩი, ს. ნაბდის ქუდი, войлочная шапка, ზუბ. კ. 206.

ფაჩვი, ს. ტანზედ ბალანი, волосы на тѣлѣ у человѣка; **ფაჩვნიერი**, ზედ. волосатый, косматый.

ფაჩქა, ს. მცენ. შავი ფეტვი, черное, птичье или боровое просо.

ფაცაფუცი, ფაციფუცი, ს. აქა იქ მივარდნა, ფაცურობა, ჩოჩქოლი, бѣготня, суетня, ზუბ. კ. 246; კაცია 15, ფაცაფუცში, въ попыхахъ.

ფაცახი, ს. მსხვილი მატყლი, толстая шерсть, საბ. ლ.

ფაცერი, ს. მახე თევზთა, рыболовный кузовъ, ბუჟ. 31.

ფაცერკოდი, ს. მფრინველთ საჭერი მახე, сѣть для ловли птицъ, учугъ, силокъ.

ფაციფუცი, ნ. ფაცაფუცი, суетня.

ფაცურობა, ს. დაფაცურება, ფაცი ფუცი, ჩოჩქოლი, суетня, бѣготня.

ფაცქი, ს. ერთბაშად შეხტომა, дрыганіе.

ფაცხა, ს. ფალანგა, ფანჩატური, წნულით ან ლერწმით დაწნული სახლი, плетенная изба, балаганъ.

ფაწალა, ს. ტყირპი, ელენთა, селезенка, ზუბ. ლ.; ნემესი 27.

ფაჭა, ნ. ფიტი ან ფიჭი.

ფახაფუხი, ფახუნი, ს. ცუდი ბაქი, хвастовство, საბ. ლ.

ფახალი, собственная земля крестьянъ у Мингрельцевъ.

ფახვა (ვჭფახავ, -ხე), ზ. მ. ვჭხუჭავ თვალთა, жмурить глаза, щурить.

ფახი, ს. ტყუვილი მუქარა, пустая угроза.

ფე, ფეი, შორისდ. ფუ, фи! фу!

ფეანდაზი, ფეინდაზი (სპარს.), ს. ქვეშ გასაშლელი ხელმწიფის სავლელად, постилка, которую стелятъ по дорогѣ для прохода Государя.

ფებერვალი, ს. თებერვალი, სარწყუნისი, февраль.

ფეთება (ვა), ზ. მ. ვაფთხობ, ვაშინებ, ვაკრთობ ძილში; испугать, встревожить, привести въ недоуменіе; (ვეფეთები, -თე), ზ. თვ. ვიფთხობი, ვჭკრთები ძილში, пугаться во снѣ; თუ ხორცი როგორ მეფეთა, მოურავ. 220, какъ дрогнуло мое тѣло.

ფეთი, ს. დაფთხობა, შეშინება ძილში საოცრისაგან, испугъ отъ привидѣнія; ფეთიანი, ზედ. бѣснуемый привидѣніями.

ფეთ-მაგი, ს. ლეკვერთხი, წვივ-საკრავი, подвязка.

ფეთქა, სხ. біеніе, трепетъ, ჩონგ. 132; (ვჭ), ზ. უ. ძარღვთა თ̃ს: ვჭსცემ, ვიძვრი, биться, шевелиться, трепетать. (ვიფეთქ, -ქე), ზ. მიჩ. თოფის წამლისათვის: ავიწვი, ერთს წამს ავენთები, о порохѣ: вспыхнуть; (ვიფეთქები, -ქე), ზ. ვ. ავიწვი; მცენარეთათვის: თავს ამოვჭყოფ; вспыхнуть; о растеніяхъ: выходить изъ земли, пускать ростки; ზუბ. კ 126; (მიფეთქს. გიფეთქს, უფეთქს მაგალ. გული, მაჯა), ზ. მიჩ. მიცემს გული, მაჯა, бьется у меня сердце, пульсъ; ვისრ. 12; ჩონგ. 132; ერისთ. 2—88.

ფეიერვერკი, ს. შუშხუნა, фейерверкъ.

ფეინდაზი, ნ. ფეანდაზი.

ფეინი ცხენისა, ქიმ. 110, калъ лошадиный.

ფეიქარი (სპარს.), ს. ლართა ან სამოსელთა მქსოველი, ткачъ.

ფელამუში, ს. ტკბილის კვერი, სქელი თათარა, постила.

ფელგამი, ს. ბალღამი, флегма. ზუბ. ლ.

ფელდმარშალი (რუსულ.), ს. ამირ სპასალარი, ამირბარი, фельдмаршалъ.

ფელთეგერი, ს. შიკრიკი, მალემსრბოლი, фельдъегерь.

ფელიკი, ს. ოფიტონი, შაშხის ნაკვეთი, окорокъ.

ფელონი, ნ. ფილონი.

ფელცეხმეისტერი, ს. фельдцигмейстеръ.

ფელშერი, ს. დალაქი სასნეულოში, фельдшеръ.

ფენა, სხ. стланіе; развѣшиваніе, (ვჭფენ, ვჭფინე), ზ. მ. დავაგებ, გავშლი, მოვჭფენ, დავჭფენ; стлать, растилать; ან დავჭკიდებ გასაშრობლად სარეცხს, გავჭფენ; развѣшивать бѣлье, и т. п. (ვიფინები, -ნე), ზ. ვ. მოვიფინები, გავიშლები; განვიფინები მაგალ. მზის შუქი; разстилаться; распространяться; ვეფხ. 414; (ვჭფენივარ, ვჭფენოდი), ზ. ვ. გაფენილვარ, быть разостлану, распространену, ვეფხ. 1206; **ფენილი**, ნაფენი, მიმ. постланный, ქუა ფენილი, вымощенный камнемъ; **ფენდაკი**, ნ. ფანდაკი; **ფენი**, ნ. ფაენი.

ფენიქსი, ს. ვარსკვი მფრინვ. фениксъ.

ფენომენი, ს. ცისიერი, რაიცა შეხვდების ჰაერში ვითარ: წვიმა, თოვლი, ელვა, ტატანი, ბაკი მზისა, феноменъ.

ფერადება (ვა), ზ. მ. შევახამებ, ჩავაფერადებ, раскрашивать, **ფერადობა** (ვჭფერადობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ფერად-ფერადი ვარ, быть разноцвѣтну, (მიფერადდება, -დდა), ზ. მიჩ. მიმშვენიერდება, ფერად ფერადად გამომეცხადება, становиться для меня красивымъ, разнообразнымъ; ფერადობა სიტყვისა, разнообразіе въ словахъ; მარტ. 1—49.

ფერადი, ზედ. შლილი ძაფი აბრეშუმისა ან ლაზლისა შეღებული სხვა და სხვა ფერად; ჩაფერადებული; ჭრელი სხვა და სხვა ფერი ან რიგი, разноцвѣтный (шелкъ); разнообразный; ებრ. 2—4; ანდრ. 18; ფერადი ჩაშვებული, затканный разными цвѣтами, რუსუდ. 361.

ფერადი, ს. დაუგრეხავი აბრეშუმი; სამხატვრო წამალი, несученый шелкъ; краска.

ფერად-ფერადი, ზედ. სხვა და სხვა ფერი, რიგი, разноцвѣтный, пестрый; различный.

ფერა-ფერა, ს. მცენ. ჭიაფერა, ჯამფაზია, шпинатъ американскій, жирная трава, ერისთ. ლ.; მცენ. ночная красавица, раст. ერის. ლ.

ფერ-გადაკრული, ფერ-გამქრალი, ზედ. ფერმიხდილი, блѣдный, ვეფხ. 42.

ფერდა, ნ. ალკაპი.

ფერდებ-ჩაცვივნული, ზედ. დამშეული, გამხდარი ხვასტანგი, тощій. худой (скотъ).

ფერდელა, ს. თეთრი ძროხა ან ფერდის ქარი, бѣлый волъ; паховая грыжа.

ფერდი, ს. გვერდის ძვლებს ქვემოთ ნაწილი მუცლისა ორგნითვე, пахъ, ფერდის ქარი, паховая грыжа; ფერდის ტკივილი, боль въ пояснацѣ.

ფერდობი, ს. გვერდობი მთისა, подгорье, косогоръ.

ფერება (ვა), ზ. მ. შევახამებ, ჩავაფერადებ, красить, цвѣтить; ცრემლისა სისხლის ფერება, ე. ი. სისხლით შეღება ცრემლისა, кровью окрасить слезы, ვეფხ. 778; (ვი), ზ. მიჩ. შევიფერებ, შევითვისებ, შევიწყნარებ; ვიკადრებ, усвоить себѣ, ужиться; осмѣливаться, рѣшаться на что; ვეფხ. 1252; არსით უჩნდეს მიჯნურობა, არა სადა იფერებდეს, ვეფხ. 13; სხვასთან მიჯნურობა არ უნდა ჰქონდესო და არც უნდა იკადროს, онъ не долженъ ни любить, ни рѣшаться на любовь съ другою; იფერებს სიყვარულსა, ე. ი. სიყვარულს ითვისებს, сносить любовь; ვეფხ. 30, 1245; (ვეფერები, -რე), ზ. თვ. შევეფერები, ვეკადრები; ვეტრელები, ვეალერსები, ვჰსცდილობ ვისისამე სიამოვნობას, приличествовать, соотвѣтствовать, согласоваться, угождать, ласкать; ვეფხ. 1518; რუსუდ. 736; სიბრ. 139; ქილ. 351, 648; ვითაეფერებოდათ, какъ было имъ прилично; სიბრ. 31, 68; რაც ეფერების, какъ слѣдуетъ, ხამ. ვახტ. 150; არ ეფერება, не прилично ему. რუსუდ. 316; (მიფერებ, -რე), ზ. მიჩ. მიდარებ, დამედარები, подражаешь мнѣ, ვეფხ. 160; (მიფერებია, -ბოდა), ზ. ვნ. შემშვენის, მეკადრება, прилично пристойно мнѣ; რუსუდ. 493.

ფერეზი, ფერზი (სპარს.), ს. ლაზიერი ქადრაკის სათამაშოს კაცებში, ферзь (въ шахматной игрѣ).

ფერეზიკი, ს. დალალი, разнощикъ.

ფერი, ს. ვითარება ნივთთა, ქვემდებარე ხედვისა, ვეფხ. 1; უპირველესნი სახენი ფერისა არიან: თეთრი, შავი, წითელი და ყვითელი; ამათ დაერთვისო: ლურჯი, მწვანე და იისფერი; თუ თეთრი და შავი შეერთდების მაშინ ეწოდება ფერო; თუ თეთრი და ყვითელი ქარწია; თუ წითელი და ყვითელი ნარინჯია: ნახე რუხა; საზოგადო ლაპარაკში: მწითური პირზედ წასასმელი; ნივთათვის: რიგი, გვარი; ზედ. შესაფერი, საკადრი; цвѣтъ, краска; румяны; видъ, образъ; приличный, пристойный; ვისრ. 200; 2 ქართლ. 446; რუსუდ. 584; შავი ფერი, черный цвѣтъ, მქრქალი ფერი, темный, полинялый цвѣтъ, ფერი მიხდის, линяетъ; სამთა ფერთა საქებელთა, въ трехъ видахъ похвала, ვეფხ. 17; ფერი მკრთა, ან ფერმა გადაჰკრა, поблѣднѣлъ (онъ). რაც არა შენი ფერია, ე. ი. რაც შენი არ არის საკადრისი, все что тебѣ непристойно; ვეფხ. 378; მონახე, ჰქმენ რაცა შენი ფერია, ищи и дѣлай что достойно тебя, ვეფხ. 848; არა ფერია, это ничего, რაგინდა რა ფერი, какъ бы то ни было; ალბ. 87; არას ფრით, никакимъ образомъ, никакъ; სხვა და სხვა ფერი საჭმელები, разныя кушанья.

ფერია (სპარს.), ს. ზღაპრულად: კეთილი სული, შემწე კაცთა, და წინადმდეგი დევთა; ნ. დევი, фея, ანტ. 3—65; ყარამ.

ფერიანება (ვაფერიანებ, -ნე), ზ. მ. გავამშვენიერებ, ფერს ვაძლევ, дать хорошій видъ; ქილ. 14.

ფერის მჭამელა, ს. პირის სახეზედ მხმო ან შავი ფოლაქები, веснушка, угорь, прыщъ; მცენ. Daucus, ერისთ. ლ.

ფერის ცვალა, მცენ. бедренецъ.

ფერის-ცუალება, სხ. ფერის შეცვლა: დღესასწაული 6 აგვისტოს. დაწესებული, მოსახსენებლად მისსა რაჟამს მაცხოვარმან ფერი იცვალა წინაშე მოწიქულთა თვისთა; მარკ. 9—2: преображеніе (праздникъ); (ფერს ვუცვლი, ვუცვალე), ზ. მ. სახეს გამოვუცვლი, преобразить, (ფერს ვიცვლი, -ვიცვალე), სახეს გამოვიცვლი, преобразиться.

ფერმენტინის ზეთი, ს. терпентиновое масло, ქიმ. 143.

ფერმიხდილი, ფერმკრთალი, ზედ. ფერწასული, блѣдный, ვეფხ. 318; **ფერმკრთალება, -ლობა**, ს. ფერის მიხდილობა, блѣдность; (ვიფერმკრთალებ, -ლე), ზ. მიჩ. ფერი წამივა, ფერს მივიხდი, поблѣднѣть, ვეფხ. 172.

ფერმუარი, ს. თითა, фермуаръ, ერისთ. 186.

ფერნაკლული, ფერნაკლულევანი, ფერნამკრთალი, ზედ. ფერმიხდილი, блѣдный, -მკრთალობა, ფერმიხდილობა, блѣдность.

ფერნაქცევი, ზედ. გახუნებული, полинялый, ვისრ. 146.

ფერო, ზედ. თეთრისა და შავის საშუალი, темносѣрый; სამღუთო წერილში: ჭრელი, пестрый, пелесый, დაბად. 30—33.

ფეროანი, ფეროვანი, ზედ. მწითური, თეთრ-ყირმიზი, румяный, მარტ. 1 — 187; ვისრ. 52; **ფეროვანობა**, ს. მწითურობა, румяность, რუსუდ. 187; ქილ. 5; ფიზიკ. 140; ქილ. 459; ვისრ. 193; ტურფა ფეროვნება, нѣжный цвѣтъ лица.

ფერობა, ს. ტრელება, მიფერება; მწითური ფერიანობა; ласки, угожденіе; румянецъ, краска на лице; цвѣтъ; მოურავ. 377; ტურფა ფერობა, нѣжный, яркій цвѣтъ лица; ვეფხ. 37; მწვანე ფერობა, зеленый цвѣть, 1 ქართლ. 24; ვისრ. 87; **მრავალ-ფერობა**, многоразличность, ვისრ. 200; (ვჰფერობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰშვენი, ვეკადრები ან ვჰმშვენიერობ, красоваться, შავთ. 29, приличествовать, соотвѣтствовать; ვისრ 5; (მფერობს, მფერობდა), ზ. მიჩ. შემშვენის, прилично мнѣ, დარეჯ. 2—84; ვისრ. 47, 171; ანტ. 1—22.

ფეროვანი, -ვნება, ნახე ფეროანი.

ფეროზი, ფერუზი, ს. თვალი, бирюза, ვისრ. 51; რუსუდ. 112.

ფერხო, ს. ურმის თუ̂ლის გარემორთხმული სქელი ხის კრკალი, коло, деревянный ободъ у колеса.

ფერფლი, ს. ნაკვერცხალზედ შენივთებული თხელი ნაცარი, пепелъ, -სპილენძისა, ე. ი. პრპენი, წიდა მეტალლისა, окамина, -ხორბლისა, шелуха пшеничная.

ფერქცეული, ფერშეცვლილი, ფერწასული, ზედ. ფერმიხდილი, блѣдный, ვეფხ. 102; ლევიტ 13—4.

ფერცხალი, ს. გვერდის წიბო; კლიტის ენა, ребро; язычекъ у замка, დაბად. 2—22; ქილ. 39.

ფერხთ-შესახსმელი, ნახე ფეხთ საცმელი.

ფერხი, ნ. ფეხი; -მგალობელთა. хоръ пѣвчихъ.

ფერხისი, ფერხული, ს. თოხმით როკვა მრავალთა, хороводъ.

ფერხის, ფერხად, ზზ. კუალის კვალ, (მაგალ. დევნა), по пятамъ, преслѣдовать кого; ისაი 41—2.

ფერხმალე, ზედ. მალე მოსიარულე, быстроногій, **ფერხმალეობა**, ს. მალე ან ჩქარა სიარული, проворство.

ფერხმრავალი, ს. კიბორჩხალი, круглый ракъ.

ფერხ-საძგმელი, ს. ხარისხი, ფეხის დასადგმელი კიბისა, ступень.

ფესანგი, ზედ. ჭრელი ცხოველი, о животныхъ; пестрый.

ფესვედი, ს. გრძელი სამოსელი დიდებულთა ქალთა ოქროქსოვილი და შემკული თვალ მარგალიტითა; рясна, платье со шлейфомъ, шитое золотомъ, გამოსლ 28—4, 14; ფსალ. 44—13; ისაი. 3—20; 1 ქართლ. 274.

ფესვებიანი, ზედ. დიდი ფესვების მქონებელი, ფესვ გამდგარი; о деревѣ: имѣющій корни.

ფესვი, ს ძირი ხეთა და მცენარეთა, მიწაში დაფარული; ან ძირი კბილთა დაფარული ღრძილებითა; გრძელი და ფართო კალთა სამოსლისა; корень дерева; корень зубовъ; подолъ у платья, шлейфъ; გამოსლ. 28—22; მაკ. 14—36; 23—5; 1 ქართლ. 98; -მთისა. подошва горы.

ფეტვი, ს, просо, იეზეკ. 4—9; ისაი. 28—25, крупа.

ფეღამბარი (სპარს.), ს. მოციქული, წინასწარმეტყველი, посланникъ, пророкъ; შავთ. 82.

ფეღამბარ-აღაჯი, მცენ. бакаутъ, ჰ. ფ. ლ.

ფეშო, ფეშხო, ს. საკლავთ ცალი გვერდი ჩანასხვავი, одна половина зарѣзаннаго барана.

ფეშტამალი (სპარს.), ს. წინ მოსაფარებელი, არდაგი, ბოკონოტი, წინ მოსახვევი, передникъ.

ფეშქაში (სპარს.), ს ძღვენი, даръ, დასტ. 91, **ფეშქაშება** (ვუ), ზ. მ. ვუძღვნი, საჩუქრად მივსცემ, подарить, **-შებინება** (ვუ), ზ. სხმ. საჩუქრად მივაცემინებ, заставить подарить. მეფეშქაშებინოს, дарю, ერისთ. 2—160, **ფეშქაშ-ნივისი**, ს. მოხელე, რომელიც ანუსხამდა საჩუქრად დანიშნულთა ან მიღებულთა ნივთთა, чиновникъ, который велъ списокъ получаемыхъ и отсылаемыхъ подарковъ; დასტ. 114.

ფეშხანა (სპარს.). ს. კარავი თვისის მომართულობით, палатка со всѣми принадлежностями для ихъ устройства, რუსუდ. 562, 754.

ფეშხვანი, ს. კალათა, корзина, დაბად. 40—16.

ფეშხენი, ფეშხუმი, ს. ძირიანი თეფში, მარკ. 6—28; ეკლესიასა შინა წმინდათა ნაწილთა დასასვენებელი ჭურჭელი; блюдо; дискосъ, церковный сосудъ; მარკ. 6—23; 1 ქართლ. 308.

ფეშხო, ნახე ფეშო.

ფეჩი (რუსულ.), ს. ფურნე, печь.

ფეხაკრეფით, безъ шуму, ივერია № 39—12.

ფეხ-აღებული, ზედ. სასიარულოდ განმზადებული, მროვ 77; поднявшій ногу.

ფეხბანა, ფეხთბანა, ს. ფეხთ -დაბანა, умовеніе ногъ

ფეხ-დახეთქილი, ზედ. ცრიცველსა ფეხით ბევრის სიარულით ფეხის გულის დაგლეჯა, отъ многаго хожденія босыми ногами, намозоленная нога, კაცია 122.

ფეხებიანი, ფეხედი, ზედ. ფეხების მქონე, მაგალ. სტოლი, სკამი, имѣющій ножки, напр. столъ и т. п.

ფეხთით, ზზ. ფეხთ უკან, მაგალ. ფეხთით მიწვაძალლი, დავრ. 123. у ногъ.

ფეხთსაცმელი, ზედ. მოგვი, ჩექმა, სანდალი, ქოში და სხ. обувь, რუსუდ. 555.

ფეხთუცმელი, ზედ. ფეხშიშველა, босый.

ფეხი, ფერხი (სპარს. ლათინ. ფრანც.), ს. ასოა კაცთა და სხვათა ცხოველთა სახმარი სლვისათვის; ფეხი ითქმეს ნივთა თვისცა: ფეხი სკამისა და სხ. საზომი 12 დუიმისა; нога; ножка у стула; мѣра 12 дюймовъ, ფეხი კიბისა, ე. ი. საფეხური, ступень у лѣстницы; ფეხისგული, ე. ი. ცერფი ფეხისა, стопа, пята, ფეხის ჩონჩხი, кисть ноги, ფეხის ადგილი, нужное мѣсто, ფეხის თითებზედ სიარული ходить на цыпочкахъ; ფეხი არ მოუცვალა, неуступилъ, не сбавилъ цѣны, ჩემს ფეხებს, მდაბ какое мнѣ дѣло, ფეხის ქირა, плата за хожденіе по дѣламъ, კაი ფეხი გაქვს, счастливая у тебя нога, რუსუდ. 424; ფეხ და ფეხ გასვლა მდინარისა, вплавъ переплыть рѣку, ფეხ და ფეხ მისდევს, преслѣдуетъ шагъ за шагомъ, **ჩახმახის ფეხი**, ე ი. საკაუე ცალის დასაჭერი, курокъ, ბუნ. კ. 68; **ფეხ-მძიმე**, ზედ. ზანტი, ლოხი, тяжелый на подъемъ. **ფეხ მძიმობა**, ს. ორსულობა, беременность, ანტონ. 5—5; **ფეხ მაგარი**, ზედ. крѣпкій на ногахъ, -ცხენი, крѣпкая на ноги лошадь, **ფეხის ხუნდი**, колодка, которую надѣваютъ на ноги преступнику. **ფეხმრავალა**, ს. полипъ, многоногъ (животное водяное), ბუნ. ლ.; лампреты, ერის. ლ. ფეხშიშველი, ზედ. ფეხთ უცმელი, босый, რუსუდ. 537; ფეხშიშვლობა, ს. босота, რუსუდ. 555; **ფეხშიშველა, ფეხშველა**, ზზ. босикомъ; **ფეხიანი**, ზედ. имѣющій ногу. **ფეხობა**, ს. მარცვალ არ ისმარების, გარნა რთულად, მაგალ. ოთხფეხობა, четвероногія животныя, **ფეხ-საცმელი**, обувь, **ფეხ-წყნარა**, ზზ тихимъ шагомъ, ქილ. 426; **ფეხური**, ზედ. пѣшій, -ჯონჭველისა, мелкія черты рисунка, ქილ. 602.

ფვილიტი, ს. ჭიაა ერგვარი, ბუნ. ლ.

ფვიშო, ს. მცენარეა, ბუნ. ლ?

ფთა, ნ. ფრთა; **ფთილა**, ნ. ფრთილა.

ფთხვინვა (ვჰფთხვინავ, -ნე), ზ. უ. ცხენთათვის: ვაფრასტუნებ, фыркать, რუსუდ. 247

ფთხილება, ნ. ფრთხილება; ფთხილვა. ნ. ფრთხილვა.

ფთხრიალი, ს. ფრთების ხმა გაფრენისდროს; шумъ, порханія птицъ.

ფთხობა, ნ. ფრთხობა.

ფი, შორის, ფუ, фи.

ფია, ს. ჩჩვილთ ფაფა, кашка для дѣтей.

ფიალი (ბერძნ.), ს. სასმისი თასი, чаша для питья, გამოსლ. 27—3; რიცხვ. 4—8; იგავი 23—29; ქებ. 5—13; 1 ქართლ. 243, 308; სიბრ. 163.

ფიალჯამი (სპარს.), ს. ფინჯანი, ჯამთასი მისართმევი

მაწონთა, ნაღებთა, ჩაისა, чашка, ნ. ფინჯანი; **ფიანდაზი**, ნ. **ფეინდაზი**.

ფიგურა (ფრანც.), ს. მორფი, ნაკუთი, фигура.

ფიდანი, ს. ბადია, большая чаша, რუსუდ. 350.

ფიდო, ყურძენია, ბაქრ. 229.

ფიზიკა (ფრანც.), ს. სწავლა ბუნებისათვის და ნივთთა თვის მყოფთა ბუნებათა შინა; физика, ლოლ. 14; -კური, ზედ. физическій.

ფიზიონომია (ბერძნ.), ს. ნაკუთი პირის სახისა, физіономія.

ფიზიოლოღია (ბერძნ.), ს. სწავლა ყოფა ცხოვრებისა ან თვისებისათვის სხეულთა, физіологія, **ფითილა**, ნ. **ფილთა**.

ფითილა, ს. ოქრომჭედლის დასახვევი ფირფიცა, планка.

ფითრება (ვჰფითრდები), желкнуть въ лицѣ, блѣднѣть; ივერი № 1—62.

ფითლი, ფითრი, ს. მცენ. ნიყვი, ფიფი, омела, птичій клей, ბუნ. ლ.; наростъ на ветвяхъ дерева, -მეხისა, дубовый наростъ, ქიმ. 259; ბუნ. ლ.; дубовый клей, პ. ფ.; -ნიგვზისა, клей орѣховаго дерева.

ფითხი, ს. აქანდაზი, რკინის ნიჩაბი, ნაკვერცხალთ ახალები, желѣзная лопатка.

ფიკია, ფუკია (ბერძნ.), ს. ზღვის ბალახი, раст. морской водоросль. ბუნ. ლ.; ნემეს. 1.

ფილაკი, ნ. ფინაკი, 8 რაპ. ბროს. 106.

ფილაგანი, ფილაკანი, ს ძველებურად: ქვის ან ისართ სასხლეტი მაშინა ომის დროს ციხის შესამუსრველად, катапултъ, стрѣло или камнеметъ, საბ. ლ. ვისრ. 166; 1 ქართლ. 211.

ფილაკანი, ს. მფრინ. ვარხვი, пеликанъ, птица баба.

ფილანტროპი (ბერძნ.), ს. კაცთ მოყვარე. филантропъ.

ფილაქანი, ს. ფიქალის ქვა, плита каменная, лещадь, базальтъ.

ფილაქი, ფილახი (სპარს.). ს. ბედი, ბედისწერა, судьба, ვისრ. 31; ალექს. 133.

ფილენჯი (სპარს.), ს. სენი დაგრეხისა, დამანჭვისა, конвульсія, болѣзнь; пляска Виттона, **ფილენჯის ქარი**, параличъ одной какой либо части тѣла, 1 ქართლ. 281; ბუნ. ლ.: პ. ფ. ლ.

ფილთა (არაბ.). ს. პაცრუქი სანთელთა, ბაზმაკთა; წყლულთა შინა შთასადები პაცრუქი მალამოთურთ; фитиль, свѣтильня; корпія для ранъ; -ზარბაზნისა; фитиль, пальникъ; ფილთა მეხი, ს. ყუმბარა დიდი და ზრქელი ზარბაზანი, мортира.

ფილთაქვა, ს. пестъ.

ფილი, ს. დიდი როდინი, ступка, пестъ, რიცხ. 11—8; ან ტაშტი ხელის საბანი, ზოგჯ. ცვილის კვერი; тазъ; кружекъ воску; საბ. ლ.

ფილოლოღია (ბერძნ.), ს. სიტყვიერი სწავლა, филологія.

ფილონი, ფელონი (ბერძნ.), ს. ზედეთი სამღუდელო შესამოსელი, фелонъ, священническая риза.

ფილომპატი (ბერძნ.), ს. ნადირთა და მხეცთ შესაწყვდევი ადგილი, звѣринецъ, 1 ქართლ. 302.

ფილოსოფია (ბერძნ.), ს. სიბრძნე, философія, **ფილოსოფოსი**, ს. კაცი ბრძენი, философъ, **-სობა**, ს. ბრძნობა, философствованіе, (ვჰფილოსოფოსობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰბრძნობ, философствовать, მარტ. 1—46; ლოლ. 28; ფილოსოფოსება (ვიფილოსოფოსებ, -სე), ზ. უ. умничать, ერისთ. 98.

ფილტვი, ფირტვი ს. თხელი და რბილი კერძო კაცთა ან ცხოველთა შიგანეულისა, მდებარე შორის ღვიძლისა და გულისა, რომელიც იხმარება სამშვინველად გაბერვით და დაფუკვითა, легкое, ливеръ; **ფილტვის ბალახი**, ს. მცენ. ორფერი ბალახი; медуница (раст.), პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ.

ფილწვა (ვჰფილწავ, -წე), ზ. მ. ვანიავებ პურსა, вѣять.

ფინა, ფინია, ს. გოშიაზედ მოდიდო ძაღლი, пудель.

ფინა, ფინაკი, 10 ოყა ან 3 ქილა. ბაქრ. 13.

ფინანსი, ს. სახელმწიფო შემოსავალ გასავალი, სალარო, финансы.

ფინდიხი (ოსმ.), ს. თოფის ტყვია, пуля, 2 ქართლ. 309, 325, 535.

ფინთი (სომხ.), ზედ. ცუდი, საძაგელი, საზიზღარი, гадкій, мерзскій; дрянь, гадость; пометъ, калъ; ფინთი-ფუნთი, ს. ცუდმადი, дрянь, всякая всячина, ქიმ 44.

ფინთილა, ს. იმერულად: აბედი, трутъ.

ფინია, ნ. **ფინა**, რაინდ. 8.

ფინიკი (ბერძნ.), ს დანაკის კუდი, ვალანოსი, пальма; финикъ; გამოცხ. 7—10. ფსალმ. 91—12.

ფინიფტი, ფინიქტი, ს. მინაქარი, финифтъ, эмаль.

ფინიქსი (ბერძნ.), ს. მეზღაპრული მფრინველი, фениксъ.

ფინჯანი (სპარს.), ს. სასმისი ჩაისა, ყავისა, чашка [чайная.

ფირინხულა, ფირუხულა, მცენ. баранчики; ერისთ. ლ.

ფიროგი (რუსულ.), ს. კუპატი, პური ხორცით და კვერცხით გატენილი. пирогъ.

ფირტვა ბალახა, ფირტვი, ნ. ფილტვი, ფილტვის ბალახი; **ფირტვის ჭლექი**, ს. чехотка легочная.

ფირუზი (სპარს.). ს. მწვანე თვალი პატიოსანი, бирюза, ვეფხ 479; შავთ. 44.

ფირფიტა, ს. პატარა ფიცარი ხისა ან ძვლისა ძაფის დასახვევი, სანასრელა, планка, мотовило, мотушка, коробы; ანტ. 3—7; რუსუდ. 953; სამი ფირფიტა აბრეშუმი, три мотка шелку.

ფისა, ფისო, ფისუა, ს. კატა, кошка, **ფისფის, ფისოფისო**, შორისდ. кисъ-кисъ.

ფისარუა, ს. ნ. ბირკა.

ფისება (ვეფისები), ზ. თვ. ფისსავით დავეკვრი, слѣпляться, შავთ. 17; თვალი ეფისება, глаза слѣпляются.

ფისი (ბერძნ.), ს. ღვილი, ნადენი ფიჭვისა და სხვათა ხეთა უფროდ შაფი. смола, **ფისიანი**, ზედ. смолистый, **ფისვა** (ვჰფისავ, -სე), ზ. მ. გავჰფისავ, ფისს წავუსვამ, осмолить.

ფისო, ფისუა, ნ. ფისა: ერისთ. 2—250.

ფისოსი, ს. ძირფართო შანდანი, подсвѣчникъ, шандалъ, რუსუდ. 350, 351. 536; ზოგჯ. ფანარი, фонарь; ქართ. ქრისტ. 60.

ფისტა (სპარს.), ს. ბუსტული, фисташковое дерево или плодъ, ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.

ფისტო, ფისტოლი (იტალ.), ს. დამბაჩა, пистолетъ.

ფისტიკაური, ს. შაირი რომელსაც აქვს ოცი მარცვალი თითო ლექსში და 4 ხანა, ჩახრიხაული, родъ стиховъ имѣющихъ въ каждомъ стихѣ 20 слоговъ, а въ куплетѣ 4 стиха, напр.

> შენ გონიერო, გულის ხმიერო, თვით მეცნიერო, მეფევ ძლიერო,
> მოუხდომელო, მიუწთომელო, მიუთხრობელო, წრფელ-ხსნიერო,
> განათლებულო, განახლებულო, განმწყნობებულო. მზეო ცვიერო
> გალაღებულო, გალომებულო, კულავ გალიბათო, გულ ღიმ-
> ბიერო (მაგთ.).

ფისო, ფისუა, ს. кошечка.

ფიტა, ს. ტევზია, საბ. ლ. ზუნ. ლ?

ფიტვი, ნ. ფიჭვი, იეზეკ. 31—8.

ფიტი, ფიჭი, ფაჭა, ს. თაფლის ჩენჩო ან გადაუმდნარის სანთლის ნამირალი, сотъ, нечистота мёда или остатокъ растопленнаго воска.

ფიტი, ს. ხის ქერქი, древесная кора, ნ. ფუტი.

ფიფილდაკი, ს. ხალი პირზედ, родимое пятно на лицѣ.

ფიფანი, ს. ბრინჯის ფუშრუკი, შორვა, каша рисовая; ნ. ფიფინა.

ფიფანური, ფიფინაური, ს. ოთხი ფული ან ერთი ბისტი, грошъ; пятакъ.

ფიფი, ნ. ფითრი.

ფიფინა, ს. შორვა, ბრინჯის ფუშრუკი, кашица изъ риса.

ფიფქი, ს. ახალი მოსული თოვლი, пороша, свѣжій снѣгъ; ვეფხ. 680,

ფიფქა (ვჰფიფქ, -ქე); -ქვა (ვჰ), ზ. უ. ვჰსთოვ, порошитъ (снѣгъ).

ფიქალი, ს. კლდის ქვა ძარღვებიანი, რომელიც თავის თავად დაიშლება ფიცრებად; შავთ. 40; лещадь, плита; сланецъ; плитнякъ; ფიქალი კლდე, сланцовая гора, ფიქალი გვერდი აქვს, у него твердые бока, 2 ქართლ. 558; ოქროს ფიქალი, золотая доска; რუსუდ. 248; 1 ქართლ. 176; ფიქალი მარმარილოსი, доска мраморная, რუსუდ. 346, 712.

ფიქრება (ვაფიქრებ, -რე), ზ მ. დავაღონებ, დავაფიქრებ, ფიქრში შევიყვან, заставить думать; (ვიფიქრებ, -რე), ზ. უ. გულის ხმას ვჰყოფ, ვიაზრებ, думать, (ვეფიქრები, -რე), ზ. თვ. ვეაზრები, думаться, ჩონგ. 154; მეფიქრება, опасаюсь: მეფიქრება ხელმწიფისაგან, опасаюсь государя, 2 ქართლ. 355, 415; **ფიქრებინება** (ვა), заставить думать.

ფიქრი (სპარს.), ს. საგონებელი, განზრახვა, წადილი ან გულის თქმა, мысль, дума; намѣреніе; забота, безпокойство; ფიქრი ნუ გაქვს, небойся, ფიქრში მომივიდა, мнѣ пришло на умъ; ფიქრში დაღრომა, задуматься, ფიქრში შეყვანა, озабочивать, ფიქრში წავიდა, задумался, **ფიქრიანი**, ფიქრში წასული, ზედ. დაღონებული, დაფიქრებული, мнительный, задумчивый, დაბად. 45—6; **ფიქრობა**, სს. дума, (ვჰფიქრობ, სრ. არა აქვს); ზ. უ. ვაზრობ, გულის ხმას ვჰყოფ, размышлять, думать, **ფიქრება** (ვა), ნ. დავაფიქრებ, заставить задуматься; (ვი), думать, воображать, **ფიქრიანობა**, სს. დაღრომა ფიქრში, დაფიქრებულება, задумчивость.

ფიყალთანი, ნ. ფიქალი; 1 ქართლ. 176. [543.

ფიშვაზი (სპარს.), ს. მიგებება, встрѣча, 2 ქართლ. [39.

ფიშტო, ნ. ფისტო.

ფიშქარი (სპარს.), ს. ხელოსანი, мастеровой, დასტ.

ფიჩტაური, ს. მომცრო სადვინე, кувшинъ для вина.

ფიჩვი, ს. ფლასი, საგები ნაბადი ან ცუდი ფარდაგი, полстъ, იეზეკ. 12—12; მოსეს სამ. 23, 45; ან ძაძა, ძველი ტანისამოსი, рубище.

ფიჩვოსანი, ფიჩოსანი, ს. ძაძით მოსილი, одѣтый въ рубище, 1 ქართლ. 206; -ბერი, монахъ въ рубище, გუჯ. 30.

ფიჩხაური, ბაქრ. 330?

ფიჩხა, სოკოა?

ფიჩხი, ს. გამხმარი ხის შტოები კონებად შეკრული დასაწვავად; хворостъ, **ფიჩხოვანი, ფიჩხიანი**, ზედ. хворостинный, მარტ. 2—51.

ფიჩხული, ს. თევზია, пичхули (рыба), capoeta fandulus, კესლ. 37; вандышъ.

ფიჩხურა, ნახე ფიჩტაური, საბ. ლ.

ფიცარი, ს. თხლად დახერხილი ძელი, доска, ფიცარი სჯულისა, ე. ი. ქვის ფიქალნი, ღვთის მიერ მიცემულნი მოსესადმი, რომელთა ზედაცა დაწერილ იყვნენ ათნი მცნებანი; скрижалъ завѣта; ებრ. 9—4, -ბროლისა, გარდაღ. მშვენიერი მკერდი, прелестная грудь; ვეფხ. -შუბლისა, лобковая кость; გულის ფიცარი, грудная кость.

ფიცება (ვა), ზ. მ. ვაფუცებ, დავაფიცებ, ფიცს წარმოვათქმევინებ, მარკ. 5—7; заклинать, заставить принести клятву, присягу; გაფიცებ შენ ღმერთსა, ნუ მტანჯავ, заклинаю тебя Богомъ, не мучь меня, სამ. ვახტ. 12; ვეფხ. 558; რუსუდ. 556; ვისრ. 4, (ვიფიცებ, -ცე), ზ. მიჩ. ფიცს წარმოვსთქვამ, დავიფიცები, клясться, божиться; присягать; ძმად იფიცნეს, поклялись быть братьями; დარეჯ. 32; (ვუფიცებ, -ცე), ზ. მ. клясться кому; სამ. ვახ. 12, (ვეფიცები, -ცე), ზ. თვ. ფიცით ვარწმუნებ ვისმე, клясться кому, დედაკაცს არ ეფიცების, женщина не приводится къ присягѣ; სამ. ვახტ. 239.

ფიცვა (ვჰფიცავ, -ცე), ზ. უ დავიფიცავ, ფიცს წარმოვსთქვამ, клясться, ვჰფიცავ ღმერთსა ცხოველსა, клянусь Богомъ живымъ, ფიც-ვარ, ზ. უ. ვჰფიცავ, клянусь, 2 ქართლ. 139; ვეფხ. 277: 1147.

ფიცი, ს. ფუცვა, ზენაარობა, დადება ალთქმისა, საფიცარი, клятва, божба; присяга; საქართველოში რიგი და სამართალი ექვსი იყო, რითაც თავს იმართლებდნენ: პირველი ფიცი, მეორე შანთი, მესამე მდუღარე, მეოთხე ხმალი, მეხუთე მოწამე, მეექვსე ცოდვის მოკიდება; ამათ თითოს და თითოს თავისი სამზღვარი ჰქონდა: ხმალში გატანა მეფის ორგულობასა და ღალატზედ, მეფის სალაროს გატეხაზედ, ხატისა და ეკკლესიის გაცრცვაზედ დაიდებოდა. ამ წესით იყო: ვისზედ გუმანი ჰქონდათ იმ კაცს ორმოცს დღეს ალოცევდენ: «სასწორო და სამართალო ღმერთო! გეაჯები ხხვას დანაშაულს ნუ მკითხავ და რასაც ეს კაცი მიდებს და მეწამებს, თუ იმაში უმართლე ვიყო და არ ვცრიო, იმისი თავი მე დამინარჩენე, თუ არა და ჩემი თავი

იმას დაუნარჩუნე; შემდგომ ორმოცის დღისა ორთავე მაცილებელსა და მცილებელსა გამოიყვანდნენ, ერთს მოედნის თავს და მეორეს მოედნის ბოლოს დააყენებდნენ და თითო მემათრახეს ჩააცანებდენ, რომელთაც ფარისა და მათრახის მეტი ხელთ სხვა საჭურველი არა ჰქონდათ, მასუკან შეაბამდენ და რომელიც გადავარდებოდა ცხენიდამ, მემათრახე მიეშველებოდა, რომ მოპირდაპირეს არ მოეკლა; მეფეს მოართმევდა და მეფე როგორც ინებებდა ისე დასჯიდა; შანთი და მდუღარე ორივ ერთი იყო, დაიდებოდა მეფის ღალატობაზედ, საყდრისა და ხატის გარცვაზედ, ბოზობაზედ და სხვათა მსგავსთა ამისთა შემთხვევაზედ, მდუღარე ამ წესით იყო: დაწამებულს კაცს ალოცავდენ, მერე გამოიყვანდნენ მოედანზედ. სადაც დიდის ქვაბით წყალს აადუღებდნენ, ქვაბზედ ჩხირს გაუდებდნენ და იმ ჩხირზედ სპილენძის უნაწილო ჯვარს ჩაჰკიდებდნენ ქვაბში. მდუღარე წყალში; წამებულს უნდა მდუღარეში ხელი ჩაეყო სახელსა ზედა ღჳთისასა და ამოეღო, როდესაც ამოიღებდა, მაშინვე ხელს პარკში ჩაუდებდნენ, დაუბეჭდავდენ და მესამეს დღეს გაუხსნიდენ, თუ ხელი არ დასწოდა მართალი იყო, თუ დასწოდა მტყუჳანი; შანთი ამ წესით იყო: გაახურებდნენ შანთსა, ასე რომ გაწითლებულ იყო, შეწამებულს კაცს ხელზედ ქაღალდს დაუდებ:ნენ და მერმე გაცხელებულს შანთსა სამს ნაბიჯზედ უნდა წახტომილ იყო და მასუკან გარდაეგდო, თუ არ დასწვა მართალი გამოვიდოდა, თუ დასწვა ხელი მტყუანი და დაისჯებოდა. ფიცი ასე იყო ერთის ხარის ქურდობის შეწამებაზედ, ერთი შეუგდებელი მოწამე უნდა დაენიშნათ და თუ მთხრობელი ჰწამობდა შეგდებული მოფიცარი მოუნდებოდათ, ასე რომ რამდენი ხარის საქმე იყო იმდენი მოფიცარი შევარდებოდა; მოფიცარმა ფიცის დროს ხატი უნდა ჩამოერთმინა მღჳდლისაგან და მისუკან ასრე უნდა ეთქვა: «ამისმან მადლმან, შენ მომავალო კაცო, რასაცა მწამობ, სახელდობრივ ჩაიტანოს, მე იმისი მქნელი არა ვარ და არ ვიცი: მოწმებს უნდა წარეთქვათ: მართლა ჰფიცა მაგისმა მადლმა; თუა სე ფიცა გამართლებული იყო, თუ არა და დაისჯებოდა; ფიცი მამულის ცილობაზედაც იყო: მამულის მიმთვისებელს ხატს ხელში ჭერით უნდა გაევლო სადაოს ადგილზედ და ეთქვა: ეს ადგილი ამ სამზღვრამდინ, ამ ალაგადმდინ ჩემი ალაგია, ჩემი იყო და ტყუილად მეცილება; მოწმობით სამართალი უფრო იციან ბერძენთა, ფრანგთა და რუსთა, საქართველოში იშვიათად გაასამართლებდნენ მოწმობითა; ცოდვის მოკიდება დაიდებოდა ქურდობაზედ, ნივთზედ რომელიც ღირდა ერთ მარჩილად ან მეტად, ვისაც ამ გვარი საქმე შეეწამებოდა, იმას უნდა ზურგზე მოეკიდნა შემწამებელი კაცი და ასე უნდა ეთქვა: შენიმც ცოდვა მეორედ მოსვლას მაქვს და შენდა ნაცჳლადცა განვიკითხები თუ მე ეგ მექნა». ამ რიგად თავს იმართლებდა; ვახ. სამ. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 და 14; ფიცის გატეხა, нарушить клятву, **ფიცითი** აღთქმა, клятвенное обѣщаніе, ძმად ფიცნი, ე. ი. ძმად ფიცებულნი, поклявшись быть братьями, ვეფხ. 1018; **ფიცითი**, ზედ. клятвенный, ფიცის კაცი, ე. ი. დაფიცებულნი, присяжный.

ფიცრედი, ფიცრული, ზედ. ფიცრებისაგან შექმნილი, дощатый.

ფიცრული, ს. ფიცრის ღობე, заборъ дощатый.

ფიცულობა, ს. ფიცი, ზენაარობა, клятва, божба.

ფიცხელი, ზედ. სასტიკი, მძაფრი, ხვესტი, жестокій; вспыльчивый; -ომი, жестокая битва, დაბად. 42—7, 30; ფსალ. 16—4; მატ. 25—24.

ფიცხი, ზედ. ფიცხელი ან სწრაფი, пылкій, горячій, скорый, быстрый.

ფიცხლად, ზზ. სასტიკად, მძვინვარედ, жестоко, ისაი. 21—2.

ფიცხლა, -ლავ, ზზ. ერთსწუთს, ერთსწამს, მსწრაფლ, скоро, быстро, რუსუდ. 431; ვეფხ. 230, 400.

ფიწალი, ს. თითებიანი ნიჩაბი, вѣяло, лопата.

ფიწლვა (ვჰფიწლავ, -ლე), ზ. მ. ვჰფილწავ, ვანიავებ, вѣять хлѣбъ, საბ. ლ.

ფიჭვი (ბერძნ.), ს. მცენ. сосна, ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; ისაი. 60—13; -ვის წებო, -ვის ფისი, смола изъ дерева; ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; **ფიჭვიანი**, ზედ. ფიჭვისაგან შექმნილი, сосновый; **ფიჭვნარი**, ს. ფიჭვისტყე, сосникъ.

ფლაგი (რუსულიდამ), ს. ალამი, флагъ.

ფლავი (სპარს.), ს. ბრინჯის საჭმელი მარცჳლებად და უწვნოდ, пловъ, მუთანჯა ფლავი, ე. ი. ფლავი ხილითა, ქიშმიშითა და ნუშითა, пловъ съ фруктами; დასტ. 3, 122; ყაზლუ ფლავი, ე. ი. ფლავი მომწვარის ხორცით შემზადებული, пловъ съ поджаренныиъ мясомъ, დასტ. 28.

ფლანგვა (ვჰფლანგავ, -გე), ზ. მ. გავჰფლანგავ, ცუდად წარვაგებ. განვაბნევ, мотать, тратить, **ფლანგვი, ფლანგი**, ს. წარმგები, გამფუჭებელი, мотъ, расточитель; ქილ. 135; 134.

ფლაგი (გოლანდ.), ს. ალამი, флагъ.

ფლანელი, ს. თივთიკის შალი, фланель, **ფლაზი**, ს. მსხვილი შავი შალი სამგლოვიარო, ძაძა, ფიჩვი, черная, грубая шерстяная матерія для траура; დარეჯ. 2—122; ვეფხ. 163, 1199; **ძაძა ფლაზი**, ветошь, რუსუდ. 969.

ფლასკი, ს. ხის სადვინე, деревянная посуда для вина, საბ. ლ.; ნ. ჩ ლ.

ფლატე, ს. ჩამონგრეული მიწა ხევში ან მდინარის კიდეზედ, яръ, рытвина; обрывъ берега, водою подмытое мѣсто, ნ. დაფლატოვება; -თოვლისა, обвалъ снѣжный, დასტ. 484.

ფლაფნა (ვჰფლაფნი, -ნე), ზ. უ. ვჰსჩიფჩიფებ, ვჰლუღლუღებ, უკაფიოდ ვლაპარაკობ, шамкать, шавкать, говорить, какъ беззубые.

ფლაშუნი, ნ. ფრატუნი.

ფლეგმა (ფრანც.), ს. გულგრილი, флегма.

ფლეთა (ვჰფლეთ, -ლითე), ზ. მ. ვჰგლეჯ ნაკუწებად, рвать, драть.

ფლეგმატიკოსი, флегматикъ, ნ. ბალღამი.

ფლვა (ვჰფლავ, ვჰფალ), ზ. მ. დავმარხავ, მიწაში დავმალავ, зарыть, закопать; ვჰფლავ, ზ. უ. დამარხულვარ, быть зарыту, ჰფლავს ვერცხლი მიწაში, серебро зарыто, находится въ землѣ, ქილ. 166; (ვიფლვი), ზ. ვ. დავიმარხები ან ვფლვი, быть похоронéну; вязнуть въ грязи; (ვეფლობი, -ფალ), ზ. თვ. вязнуть, утопать въ грязи, ამოს. 9—2; ვისრ. 80.

ფლიგელი, ს. გვერდი, მხარე, ფრთე: შენობა ეზოში; დიდი საკრავი ფორტეპიანოს გვარი; флигель.

ფლიგვი, ს. ორი მანყული, полушка.

ფლიგელ-ადიუტანტი, ს. флигель-адъютантъ.

ფლიდი, ს. წბილი, ურცხვი, ლირფი, подлецъ, нахалъ, безстыдникъ; ვეფხ. 776, 813; 1000; სიბრ. 143; **ფლიდობა**, ს. სიწბილი, ლირფობა, ურცხვობა, подлость, безстыдство; ვეფხ. 674; 1048; ქილ. 667; ჩონგ. 149; (ვჰფლიდობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვურცხვობ; ვუნამუსობ; ვჰხტყუვი; შეურაცხ ვჰყოფ, არა ფრად ვაგდებ; подличать, обманывать; ни во что не ставить; უმის ყმისოდ სოფელსა და საწუთროსა მის თვის ფლიდობს, ე. ი. უიმისოდ სოფელს და საწუთროს არა ფრად აგდებსო; ვეფხ. 748, безъ него онъ ни во что не ставитъ временную жизнь и здѣшній міръ; არ გეფლიდები, необманываю тебя, ქილ. 324.

ფლისკინა, ს. თხრილი, გარშემოვლებული ციხეთა და ქალაქთა სიმაგრისთვის, ავსებული წყლითა, ровъ или каналъ вокругъ города или крѣпости; ნ. ჩ. ლ.

ფლობა (ვიფლობი ან ვეფლობი), ზ. თვ. ვეფლვი, вязнуть, тонуть.

ფლობა, სს. უფლება, პატრონობა, პყრობა, обладаніе, господство, власть, право; მარტ. 2—117; ვეფხ. 804: 1 კორ. 9—6; 11—10; (ვჰფლობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვუფლებ, ვჰპატრონობ, ვიპყრობ; владѣть, обладать; ან ვჰმეფობ, царствовать, ისაი. 22—4.

ფლორინი (იტალიან.), ს. ფლური, флоринъ, საბ. ლ.

ფლოტი (ფრანც.), ს. კრებული საომართა ხომალდთა, флотъ.

ფლოშტო, ს. ფეხსაცმელი, обувь, ივერია № 33—14.

ფლური, ს. ორი შაურის წონა ოქრო ან შვიდი აბაზი, золотая монета въ рубль сорокъ коп. серебр. ვახტ. სამ. 15, 16; რუსუდ. 32; 391; გუჯ. 8; 2 ქართლ. 369, 372; სიბრ. 83; ბაქრ. 329—331, თითბრის ფულები შესხმული დაირაზედ და ტანისამოსთა ზედაცა, гремушка, балаболка.

ფოთება (ვაფოთებ, -თე), ზ. მ. ვაფთხობ, ვაფეთებ, пугать, тревожить; 2 ქართლ. 306.

ფოთვა (ვჰფოთავ, -თე), ზ. უ. ვჰმოუსვენარობ, ვჰტოკავ, дрыгать, шевелиться.

ფოთოთი, ს. მცენარეა.

ფოთოლი, ს ფურცელი ხეთა და მოლთა, листъ дерева, ფოთოლი ჰსცვივა, листья опадаютъ.

ფოთქვი, ს. მცენარეა, საბ. ლ?

ფოკინი, ნ. ფუკინი.

ფოკუსი, ს. ცეცხლის მოსაკიდებელის ქიქისაგან ერთად შეკრებილნი სხივნი მზისანი, რომელსა ქვეშე დადებული ნივთი აენთების; ოინი, თვალთ მაქცობის ხელოვნება; фокусъ, ფოკუსნიკი, ს. ოინბაზი, თვალთ-მაქცი, фокусникъ.

ფოლადი (სპარს.), ს. ბასრი რკინა, сталь.

ფოლაქი, ს. დალუდულებული ხალი ტანზედ, პარტახტი, ხუწუწი. пятна на тѣлѣ.

ფოლი, ნახე ფული, ანდრ. 13,

ფოლიო, ს. მცენ. златоцвѣтъ, ბუნ. ლ.

ფოლორცი (სომხ.), ს. შუაბაზარი, მეიდანი; центральный рынокъ, торговая площадь; изгородь; ლუკ. 14—23, ზოგჯ. ქუჩა, 1 ქართლ. 73; ვისრ. 5; 154; სიბრ. 96, 134, улица, რიცხ. 22—24; გორგ. 119, ან დან გრეული რამ, развалины; ვაშლო 21, **ფოლორცის ბალახი**, ს. მცენ. шандра, конская мята.

ფოლხვება (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, მოვადუნებ, ослабить натянутое, რუსუდ. 984.

ფოლხვი ან **ფონე**, ზედ. მოშვებული, ფოლხვა, слабый, ненатянутый, საბ. ლ.; (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, მოვადუნებ, ослабить натянутое, облегчать; (მეფონება, -ნა), ზ. თვ. შვებას მივიღებ, получаю облегченіе, ქილ. 288, 253; ყარამ. 207.

ფონი (სომხ.), ს. მოშვებული და დაგუბებული წყალი; თხელი ადგილი მდინარეში სადაც ფეხით გაისულება; прудъ, запруженная вода; бродъ; ვეფხ. 580, 1022; ცრემლთა ფონი, ვეფხ. 241.

ფონტანელი, ს. დუგუნი, фонтанель.

ფონტანი (ლათ.), ს. ისარნები, фонтанъ.

ფორანი, ს. მოწნული ურემი ბძის საზიდლად, телѣга для возки соломы.

ფორაჯი (თათრ.), ს. ჯაგარი, щетина, ბუნ. კ. 81.

ფორე, **ფორო** (ლათინ.), ს. მეიდანი, площадь, ანდრ. 41.

ფორეჯი, ს. ზუთხსა ჰგავს თევზი, шипъ (рыба), ბუნ. ლ.; საბ. ლ.

ფორთომინი, ს. დიდებული გვარისა, князь, დან. 1—3.

ფორთხალება, **ფორთხვა**, სს. барахтанье, (ვჰფორთხალებ, -ლე: ვჰფორთხავ, ხრ. არა აქვს) ზ. უ. ვიძვრი ითქმის დაცემულთა ცხოველთათვის ან თევზთა, ვეცემი ხმელზედ, барахтаться, биться; დავრ. 156.

ფორთოხალი, ს. აპელცინი, апельсинъ, ვრისთ. ლ.

ფორთხალი, ს. ძრვა, ან ცემა თევზთა, барахтанье.

ფორი (ბერძნ.), ს. ცხრილი კანისა უჩინარი, რომლისაგან ჰსდის ოფლი, поры, потовыя скважины, კატეიდ ანტ. 168.

ფორიანი, **ფორებიანი**, ზედ. დაჩურეტილი, ноздреватый, **ფორიანობა**, ს. დაჩურეტილობა, ноздреватость, ფიზიკ. 2.

ფორიაქება (ვა), ზ. მ. ავიკლებ, грабить, расхищать, ან გავანადგურებ, გავჰფლანგავ, расточать, ქილ. 91; მფორიაქობენ, грабитъ меня, ქილ. 306.

ფორიაქი, ს. აკლება საქონელთა, ყურთაგლეჯა; грабежъ, расхищеніе.

ფორიაქობა, ს. აკლება, грабежъ, (ვჰ), ზ. უ. ავიკლებ. грабить, расхищать.

ფორმა (ფრანც.), ს. მორფი, სახე; ყალიბი: форма.

ფორო, ნახვრეტი, ღრუ, скважина, ნ ფორი.

ფოროვანი, ზედ. დაჩურტლი, ноздреватый, **ფოროვანება**, ს. დაჩურეტილობა, ноздреватость, ფიზიკ. 76.

ფორტალი, მაგალ. ოქროსი, ს. ოქროს ფურცელი, золотой листъ, ან კილიტა, პეტალო, ჯილჯილა, ქანდი, фольга.

ფორტეფიკაცია (ფრანც.), ს. სწავლა სამხედროთა სიმაგრეთათვის, фортификація.

ფორტკა (რუსულ.), ს. საჭურეტი ფანჯრისა, фортка.

ფორტოპიანი (ფრანც.), ს. საკრავი სამუზიკო, фортепіано.

ფორშტატი, ს. გარეთუბანი, форштатъ.
ფორხვენა, ფორხვი, ს. მცენ. девясилъ проносный, ერის. ლ.
ფორხვი, ს. ფოსო, მცირე დაღრმავებული ადგილი, ухабъ, ямина.
ფოსიერი, ზედ. მაგ. -ადგილთ, ухабистый.
ფოსო, ფოსოვი, ს. მცირედ დაღრმავებული ადგილი, ямина, ухабъ, -თვალისა, впадина глаза, **ფოსოვნობა**, ს. ოღრო ჩოღროიანობა ადგილისა, неровность мѣста, **ფოსიანი**, ზედ. ოღრო ჩოღრო, ухабистый.
ფოსტალი, ს. სანდალი. უქუსლო ქოშები, туфли.
ფოსფორი, ს. თვით მანათი ნივთი შოვნილი ხიმიურად. фосфоръ.
ფოფინება (ვჰ), ზ. მ. ვდუღ ქაფქაფით, кипѣть ключемъ, (ვაფოფინებ, -ნე). ზ მ. ვადუღებ, кипятить.
ფოფინი, ს. ქაფქაფი ყრმათათვის: ნელა სიარული; кипѣніе ключемъ; о малыхъ дѣтяхъ: не скорая ходьба; -წყლისა, небольшія волны; წათა ცხოვ. 347.
ფოფოდია (რუსული), სმ. მღვდლის ცოლი, попадья.
ფოფრი, ს. მცენარეა; ბუნ. ლ.; საბ. ლ?
ფოფხი, ს. ხვეული ქადა, сдобный хлѣбъ завитой.
ფოღორო, ნ. ფუღურო.
ფოში, მაგალ. საკლმისა, ს. წმინდად დანაყილი საკმელი, ладонъ въ порошкѣ. ბუნ. ლ.
ფოშფოში, ს. თხელი ნისლი, мѣлкій дождь съ туманомъ, ნ. ჩ. ლ.; საბ. ლ
ფოჩებიანი, ზედ. ფოჩების მქონებელი, украшенный кистями.
ფოჩვი, ს. გურულად: თმა, волосы, ბაქრ. 182.
ფოჩი, ს. ძაფების კონა, ფუნჯი; ფურცლებიანი ღერი მხალთა; бахрома, кисти; вѣтвь съ листьями; ფოჩი ოხრახოშისა, სამხ. 26; листья петрушки.
ფოჩტა (ნემენც.), ს. განწესებულება გასაგზავნად წერილთა, почта, **ფოჩტალიონი**, ს. წერილების მიმტან-მომტანი, почтальонъ.
ფოცხვერი, ს. მხეცი, рысь (звѣрь), ვისრ. 79; ბუნ ლ. [ბუნ. ლ.
ფოცხვი, ს. ჭარო, чайка, рыболовъ (птица);
ფოცხი, ს. ორთითზედ მიკრული პატარა კაპლო, ჩხირებ დასხმული მოსაგროვებლად ჩამოცვენულთა ხის ფოთლებთა ან კჰულების ასაოშავად, грабли.
ფოხალი, ს. კასრი, ნახევარ კოდი; кадка; мѣра $1^1/_8$ пуда. დასტ. 5, 126; ბათმან ფოხალი, ლეჩხ. 20 фунтовъ.
ფოხვერი, ნ. ტუხტი.
ფრაზი (ფრანც.), ს. ანაქუსი, გვარი საუბრისა ან წერილისა; წართქმა, фраза, მარტ 3—19.
ფრაკი (ნემენც.), ს. მოკლე კაბა კაცისა, фракъ.
ფრანკი, ს. ხუთშაურიანი ფული ფრანციცული, франкъ.
ფრანგული ფანჯარა, ს. косое окно, **-ხუმბული**, лавенда, პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ.
ფრანტი, ს. სალუქი, კოხტა, მორთვა-მოკაზმის მოყვარული კაცი, франтъ; **ფრანტობა**, ს. კოხტაობა, франтовство, (ვჰ), ზ. უ. франтить, **ფრანტული**, ზედ. საკოხტაო, франтовской.

ფრასხტუნება (ვა), ზ. უ. ვჰფთხვინავ, фыркать.
ფრატუნი (ფეხებს ვაფრატუნებ, -ნე), ზ. უ. ვჰბლოტავ, шаркать, производить шумъ ногами,
ფრახი, ს. უსირცხვილო, безстыдникъ.
ფრდა, ს. ვაჭრობა, торговля, (ვჰფრდი, ვჰფარდე), ზ. მ. გავჰყიდი, продавать, (ვიფრდი, ვიფარდე), ზ. მიჩ. მოვივაჭრებ, ვიყიდი, покупать, დაბად. 17—13; **ფრდილი**, ზედ. მოსყიდული, ნასყიდი, купленный.
ფრე, ს. წყარო ჭისა, ключь колодезный.
ფრეგატი (ფრანც.), ს. დრომონი, მსუბუქი და მომცრო საომარი ხომალდი. фрегатъ.
ფრეილინა (ნემენც.), ს. საზატიო სეფექალი, фрейлина.
ფრენა (სპარს.), სს. летаніе; полетъ; **ფრენით**, ზზ. скоро, поспѣшно, (ვაფრენ, -რინე), ზ. მ. გავუშვებ ფრინველთა საფრენად; საჩქაროდ გავგზავნი; пускать летать; отправить поспѣшно; (ვაფრინდები, -დი), налетѣть на кого, накинуться; ფრენინება (ვა), заставить летѣть; наскоро посылать, **ფრენილი**, ნაფრენი, летавшій, полетѣлый.
ფრეწა, სს. рваніе, раздираніе: (ვჰფრეწ, -რიწე), ზ. მ. დავჰხევ, დავჰფრეწ, ნაკუწნაკუწად ვაქცევ, рвать, драть, ვეფხ. 1410, (ვიფრიწები, -წე), ზ. მ. ვიხევი, ვიფლითები; ვჰსჯავრობ, раздираться; выходить изъ себя, злиться, **ნაფრეწი**, ს. кусокъ оторванный.
ფრთა, ფრთე, ფთა (სპარს. ბერძნ. ნემენც.), ს. მფრინველთ მხარნი გრძელის ნაკრტენით შემოსილნი, რომლითაც ჰფრინვენ; იეზეკ. 9 — 13; ფსალ. 54—6; თევზთა და მღამიობთა საკუთრად ეწოდების **ფარფლი**; ბუზთა, ფუტკართა ან პეპელათა **ქერეჭი**; ფრთედ იწოდების: კალთა ან ფესვი სამოსელთა, 1 მეფეთ. 24 — 5; ოთხნი კერძონი ხმელეთისანი; ისაი. 11—12: შენობათა მიდგმული საფრთე; ლუკ. 4—9: ბორბალთა ან ჩარხთა ფიცრები, შესხმული საბრუნებლად; რიცხვი მფრინველთა, მაგალ. ასი ფრთა ქათამი, სამღუთო წერილში: საფარველი: ფსალმ. 16—8; 35—7; 56—1; მატ. 23—37; крыло; перо; подолъ у платья; крыло, край, сторона; части свѣта, т. е. сѣверъ востокъ, югъ, западъ; крыло строенія, пристройка; махи, крылья у мельницы; штука живности; въ св. пис. покровъ, покровительство; ფრთების გაშლა, раскинуть крылья, ფრთების დაშვება, опустить крылья, ოთხი ფრთე ქვეყანისა. четыре стороны земли, ისაი. 17—12: ასი ფრთა ქათამი, сто штукъ куръ, წისქვილის ფრთები, мельничныя крылья, 3 მეფე. 6—22; ფრთა მოქცეული, კაცი. 38, сломаннымъ крыломъ; ფრთა გუთნისა, отвальная лопатка у плуга.
ფრთებიანი, ფრთეებიანი, ფრთიანი, ზედ. ფრთების მქონე, крылатый, пернатый.
ფრთედი, ს. სახლის გვერდზედ მიშენებული სადგომი, пристройка, боковое строеніе, флигель, ამოს. 3—15; ან სარბენი, балконъ, ნ. ჩ. ლ. ნახე წამოსაჯდომი.
ფრთილა, ფთილა (ბერძნ.), ს. გაპენტილის ბამბის კერძო შესორსალებული სასთველად; свѣтильня,

фитиль; кудель, мочка, приготовленный для пряжи бумага, ленъ и т. п.

ფრთოგუნება, -თოგუნი, ს. საკრავთ შეწყობა, настраивать инструментъ, საბ. ლ.

ფრთოვანი, ფრთოსანი, ზედ. ფრთებიანი, крылатый, пернатый; დაბად. 1—21 ფსალ. 77—27; 148—10.

ფრთონა, ნ. ფურთენი; **ფრთხა,** ნახე ფრთხოლა.

ფრთხვინვა (ვჰფრთხვინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰკრთები, пугаться, ფილიპ. 1—38; ან ცხენთა თვის: ვაფრასტუნებ, ვჰფრთვინავ, фыркать.

ფრთხვიალობა, მფრინველთა, шумъ птицъ.

ფრთხილება (ვა), ზ. მ. მოვარიდებ, გავჰკრძალავ, გავაფრთხილებ, предостерегать кого;(ვუფრთხილდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰრიდებ, ვჰზოგავ, ხელს შევუწყობ; ვერიდები, беречь, сохранять; опасаться кого.

ფრთხილი, ს. განკრძალული, მორიდალი, ფხიზელი, осторожный; **ფრთხილობა,** ს. განკრძალულება, სიფრთხილე, осторожность, (ვჰფრთხილობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰრიდობ, განკრძალულ ვარ, остерегаться.

ფრთხილვა (ვჰ), ზ. უ. განკრძალულვარ, ვჰფრთხილობ; остерегатъся, მიფრთხილია, გიფრთხილია, უფრთხილია, я былъ остороженъ, სამ. ხომხ. 388.

ფრთხობა, სხ. пуганіе, (ვა), ზ. მ. ვაკრთობ, ვაშინებ, пугать, ვეფხ. 1336; (ვი), ზ. უ. ვჰკრთები; გამოვჰფხიზლდები; пугаться; встрепенуться, проснуться, вытрезвиться; (ვეფრთხობი, -ხე), ზ. თვ. ვეკრძალები, ვეკრთობი. пугаться, ვისრ. 31; (ვუფრთხობ), ზ. უ. ვჰშიშობ, бояться, მარტ. 1—22; რუსუდ. 417; ჩონგ. 135; -ძილსა, прогонять чей либо сонъ, недовать спать: (ვჰფრთხობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვეცემი, ვეკვეთები, биться, барахтаться, ვჰფრთხოდი, ვითამფრინველი თავმოკვეთილი; я бился какъ птица заколотая, ვისრ. 61.

ფრთხოლა (ვჰფრთხი, -ხე), ზ. უ. ვჰკრთები; ვეცემი, ვეკვეთები (მოკლულთა მფრინველთა თვის; пугаться; биться (о заколотыхъ птицахъ); 1 ქართ. 158; (ვუფრთხი, -ხე), ზ. უ. ვეკრძალები ვისმე, ვერიდები, остерегаться, трепетать передъ кѣмъ; ქილ. 302; ქორი კაცს უფრთხის, ქილ. 108, передъ человѣкомъ ястребъ трепещетъ, (ვჰფრთხვები, -ხვი), ზ. ვდ. ვჰკრთები, пугаться.

ფრიად, ზზ. დიდად, მრავლად, ძლიერ, весьма, очень, крайне, **ფრიადი,** ზედ. დიდი; ძლიერი, მრავალი, великій, многочисленный. საქმ. 27—21; 1 ქართლ. 173; **ფრიადობა,** ს. სიდიდე, სიმრავლე. великость, многочисленность, 2 ქართლ. 375, 399.

ფრიალა, ს. ყრმათ სათამაშო, змѣя бумажная.

ფრიალი, სხ. развѣваніе, (ვჰ), ზ. უ ქარისაგან ვექანები, მაგალ. აფრა და მისთანანი; ვჰფრინავ (ითქმის ფრიალათათვის); ვჰფანცქალებ, ვუცემ მაგალ. გული, მაჯა; развѣваться; летать (о бумажныхъ змѣяхъ); о сердце: биться, ზუნ. კ. 289.

ფრიკაზე, ს. ტაფა მწვარი, фрикасе.

ფრიალო, ს. ციცაბი კლდე, крутой утесъ, яръ.

ფრინვა, სხ. летаніе, (ვჰფრინავ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ჰაერში სვლა მფრინველთა, მწერთა და მისთანათა, ფრენით მივდივარ; აღმავჰფრინავ გონებით; летать; весьма скоро бѣжать; возноситься умомъ; **ფრინველი,** ს. მფრინველი, птица.

ფრონტი (ფრანც.), ს. მწყობრი რაზმისა, რაზმი, фронтъ.

ფრტვინვა (ვჰფრტვინავ, ვიფრტვინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰფრთხვინავ, ვაფრასტუნებ (მაგალ ცხენი), фыркать, სილაღით ვალ, ვჰზვაობ, выступать гордо; ეზეკ. 24—21.

ფრტიალი (ვჰფრტიალებ, -ლე), ზ. უ. მფრინველთა თვის: ფრთებსა ვჰხცემ, биться крыльями, ქილ. 54; 279.

ფრული, ნ. ფლური; რუსუდ. 42.

ფრუსტუნი, ფრუშტუნი, სხ. დაცხიკვება ან ჩუმი სიცილი, чиханіе; фырканіе, смѣхъ; ფრუსტუნება, -შტუნება (ვა). ზ. უ. ცხვირს ვაცემინებ ან ჩუმათ ვიცინი; чихать; фыркать, смѣяться сквозь зубы.

ფრუტი, ს. თქორი, морозга, мельчайшій дождь.

ფრფინვა, ნ. ფრინვა.

ფრქვევა (ვა). ზ. მ. ვაპკურებ, ვასხურებ; შევაზნევ, გავფანტავ, прыскать; бросать, сыпать; ფრქვევა ცრემლთა, проливать слезы; ვეფხ. 46, 242; ქილ. 480; (ვიფრქვევი, -ვიე), ზ. ვ. დავიღვრები: დავიზნევი; разливаться; разсыпаться; **ფრქვეული,** ზედ. разсыпанный, ფრქვეული წითელ ყვითლითა თვალითა, осыпанный, красножелтыми каменьями, ვეფხ. 1457; რუსუდ. 187; **ფრქვევინება,** (ვა), ზ. მ. ვაზნევინებ, заставить разбросать, მაფრქვევინებ ცრემლსა, ты заставляешь меня проливать слезы, ეისთ. 27.

ფრჩვნა (ვჰფრჩვნი, -ჩვენ), ზ. მ. ვჰგლეჯ. მაგალ. ვარდს, ვჰფშვნეტ, щипать розу; ქილ. 338; (ვიფრჩვნები, -ჩვენ), ზ. ვ. ვარდთა თვის: ვიფშვნიტები, разсыпаться (о розѣ).

ფრჩხილი, ს. ფხჩილი, რქა თითის ან ფეხის მწვერვალთა; ზროხათა ფრჩხილთა ეწოდების: ჩლიქი; ძლიკი; ცხენთა ფრჩხილსა ქაჩჩი. მხეცთა და მფრინველთა ძანგი, კლანჭი: ноготь; копыто; მართლ წერაში ორი წრე, въ правоп.: скобки; **თვალში ფრჩხილი,** ე. ი. ზისტი, бѣльмо.

ფრჩხილი, ფრცქილი, ფრცხილი, ს. პაკიოსანი ქვა, აყიყი, ონიქსი, агатъ, ониксъ; იერემ. 28—13; გამოსლ. 30—34; იეზეკ. 38—13; ქიმია. 169.

ფრცქვნა (ვჰფრცქვნი, -ვენ). ზ. მ ვჰყვლეფ, ავაცრცნი, შემოვაცლი ქერქს, გარსს; лупить, облупить, (ვიფრცქვნები, -ვენ), ზ. ვ. შემოვეცლები კანი, გარსი, очищаться отъ кары.

ფრცხილი, ს. ჩლიქთ კიდური, ლევიტ. 11—13; пазноктъ.

ფრჭკვნა (ვიფრჭკვნები), ზ. უ. увядать.

ფრხვა (ვჰფრხავ, ხე), ზ. მ. თაყვანის ვსცემ, отдать поклонъ земной.

ფრხვა (ვუფრხვი, ვეფრხვი, -ვე), ზ. თვ. ვიშიშვი, пугаться, ლოლ. 33.

ფხვით, ზზ. ფეხით, ქვეითად, пѣшкомъ, ფსალ. 65—5.

ფხაძი, ფხათი, ს. ზერძნულად ჭილობი, рогожа.

ფსალმუნება, ს. ფსალმუნის თქმა გალობით, пѣніе псалмовъ, მარკ. 4—3; 1 ქართლ. 321; **ფსალმუნება მიმოგდებით,** псалмодія, псалмопѣніе, (ვჰფსალმუნებ, -ნე), ზ. უ. ფსალმუნს წარვსთქვამ, пѣть или читать псалмы.

ფსალმუნი (ბერძნ.), ს. გალობა ან საგალობელი დავითნისა; თვითოეული თავი დავითნისა, псаломъ.

ფსელი, ს. შარდი, моча, იხა. 36—12.

ფსვენი, ს. ბაბაჭუა, დედაზარდლისა, паукъ, იგავი. 30—28.

ფსიადი, ს. სასაკმევლე, кадило, ѳиміамникъ, გამოსლ. 25—30, возливальникъ.

ფსინი, ს?

ფსიტი, ნ. არჩვი ან ნიამორი.

ფსკერი, ს. შინაგანი სიღრმე მთხრებლთა, გინა ძირი ჭურჭელთა, კიდობანთა, ნავთა; ფსკერი გარეგანი ქვევრისა ან სხვათა ჭურჭელთა ეწოდების ნერჩი, და ორთავე ზოგად ძირი; იგავი: 9—18; ღერო მცენარისა; დაბად. 41—6; дно; стебель.

ფსკვნა, მდაბ. ნ. სკვნა; მიფსკვნა სილა, онъ далъ мнѣ пощечину, ანც. 3—8.

ფსლატი, ნახე ყურბელა, ушный червь, ბუნ. ლ.

ფსმა (ვაფსამ, ვჰფსამ, ვჰფსი, ვაფსი), ზ. უ. შარდზედ გავდივარ, мочиться, ქვეშ ვიფსამ, мочиться подъ собою.

ფსოვი, ს. დიდი არწივი, რომელიც აღიტაცებს კუსა და დასწემს კლდესა რათა განიპოს და ესრეთ შეჰსჭამს, беркутъ (птица).

ფსონი (ბერძნ.), ს. ნადიმი ამხანაგთა თავთავისის ხარჯით, ყრმათა თვის ითქმეს არიფანა, товарищескій обѣдъ, ალექს. 2, **ფსონობა,** იგივე ფსონი, ქილ. 301; ივერი № 3—4, (1878).

ფსუტი, -ტის სუნი, ს. ზინზლის სუნი, смрадъ, вонь, რუსულ. 306, псина, о. б. с.

ფუ, ფუი, შორისდ. фу, тфу! დარეჯ. 2—11; ვეფხ. 904; ს. შეფურთხება, плевокъ, წვერთა ფუ მიყავ, наплюй мнѣ бороду; ვეფხ. 1095.

ფუ, ს. ბაბუსაგზალა, ბაბუა (მცენ.), одуванчикъ; ერისთ. ლ.

ფუარე, ს. პური გაფუვებულ, квашенный хлѣбъ, 2 სჯული. 15—3.

ფუდულობა, ს. ნამეტნაობა, излишество, საბ. ლ.

ფუვარი, ზედ. გაფუვებულ პური. хлѣбъ не прѣсный.

ფუვება (ვაფუვებ, -ვე), ზ. მ. გავალღვივებ ცომს, მოვადედებ, заквашивать тѣсто.

ფუვილი (ვჰფუვი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ცომისათვის; ვჰღვივი, მოვდედდები, о тѣстѣ: подниматься.

ფუვილი, ფუთფუთი, სს. кишеніе, жужжаніе, ფუვილი გააქვსთ, они кишатъ, (ვჰფუვი, სრ. არა აქვს; ვჰფუთფუთებ, -თე), ზ. უ. ვჰბზუვი, кишѣть, жужжать, ამოს. 7—1.

ფუზა, ს. ზეთიანი მატყლი ფეიქრის სავარცხელ ზედ წასასმელი, пакля, напитанная масломъ для смазки гребня ткачей; საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

ფუზე, ს. ფუძე, усадьба, ნ. ფუძე.

ფუთი (რუსული), ს. წონა ორმოცის გირვანქისა, пудъ, ფუთობით გასყიდვა, продавать пудами.

ფუთირი, ნახე ფითრი; **ფუთფუთი,** ნ. ფუვილი.

ფუთქური, ს. ხავსი, оленій мохъ, ягель, ერის. ლ.

ფუთსი, ს. ცუდი სიქაჩლე, безобразный паршъ.

ფუთსიერი, ზედ. ქაჩალი, მქციერი, плѣшивый.

ფუი, ნ. ფუ; **ფუი,** ს. მცენ. смилакъ, тинь (раст.), ივანე ბატ. ლ.

ფუკა, ს. ძელთაგან გათლილი ჭურჭელი: გეჯა, გობა, თეფში, ხონჩა და სხ. посуда деревянная, 1 ქართლ. 266, 306.

ფუკვა (ვჰფუკავ, -კე), ზ. მ. შევჰკუმშავ, შევხრუსტავ, შევხრუკავ; сжимать, (ვიფუკები, -კე), ზ. ვ. сжиматься.

ფუკია (ბერძნ.), ს. ზღვისბალახი, лишайникъ, ягель (раст.), ბუნ. ლ; ნემეს. 1 საბ. ლ.

ფუკინი (ბერძნ.), ს. ზღვის ძაღლი, тюлень, ბუნ. ლ.

ფული (სპარს.), ს. თეთრი, საფასე; ან ბისტის ნახევარი, деньга; полъ копѣйки, двѣ полушки, შავი ფული, мѣдныя деньги, თეთრი ფული, серебрянныя деньги, წვრილი ფული, мелкія деньги, ერთ ფულად არა ღირს, нестоитъ гроша, **ფულიანი,** ზედ. ფულის მქონებელი, денежный, **ფულიანობ,** ს. ფულის ქონება, имѣніе денегъ.

ფუმფულა, ს. მართვე ფუთკართა და სხვათა მწერთა, молодая пчела, мушка.

ფუნდრუკი, ს. თამაშობა, როკვა, пляска, სიბრ. 18, 43; **ფუნდრუკობა,** სს. пляска, (ვჰ), ზ. უ. ვთამაშობ, ვროკავ, плясать.

ფუნდრუკი, ფუნდუკი (სპარს.). ს. პანდუქსიონი, ქარვასლა; საკუჭნაო; гостинница, каравансарай; кладовая; ვისრ. 202; სიბრ. 86, 130, 141, ქილ. 571.

ფუნდურა, ს. ნეხვის ჭია, жужелица (насѣк.).

ფუნე (ბერძნ.), ს. სკორე, განავალი, ნეხვი, წივა; пометъ, ეზეკ. 4—12.

ფუნთუში ს. კეცში ნამცხვარი დიდი პური, калачъ, булка, სიბრ. 113.

ფუნტი (რუსული), ს. ერთი გირვანქა ან ორი სტილი, фунтъ.

ფუნში (სპარს.), ს. ყელსახვევი, повязка шейная, 2 ქართლ. 529.

ფუნჩი, ს. მომრგვალო და მოხდენილი ცხვირი, пухленькій носъ, ან ცხვარი, ნ. იქ.

ფუნჩულა, ს. ძუძე ზედ გასუქებული ცხოველი, толстенькій, пухленькій (грудной ребенокъ).

ფუნჯი (ფრანგ.), ს. თბილი წყალი რომით, пуншъ.

ფუნჯი (სომხ.), ს. ფოჩი ან ბოჭკო, кисть бахромчатая. [бурунъ.

ფურთუნი (თათრ.), ს. ღელვა, волны у береговъ,

ფურთხი, ს. ხრასტი, плевокъ, **ფურთხება, -თხვა** (ვაფურთხებ, -ხე), ზ. უ. плевать, **ნაფურთხი,** ს. плевокъ, **ფურთხიანება** (ვა), ზ. მ. заслюнить.

ფური, ს. დედალი ზროხა, კამბეჩი, ირემი და მისთანანი, корова; ფურირემი, самка оленья, ფურკამბეჩი, буйволица, **ფურის ენა, ფურისსულა,** ს. მცენ. бѣлая буквица, свербигузъ, ბუნ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.; ქილ. 65; პ. ფ. ლ.

ფურისულა, მცენ. მიუხწარა, баранчики, ერის. ლ.

ფურნე (ლათინ. ოსმალ.), ს. ღუმელი, ღვიმელი, პურის საცხობი, печь.

ფურჩი, ს. პრწყალი რკინისა ან სხვათა მეტალთა ან ნაკეცი შუა დარჩომილი, плена, тонкая чешуйка на металлахъ, **ხელ-ფურჩი,** ნ. თავის ადგილს;

ფურჩნა (ვჭფურჩნი, -ჩნე), ზ. მ. დავჭბლეჯ ყვავილთ ფურცელთა; щипать цвѣты; (ვიფურჩნები, -ჩნე), ზ. ვ. ყვავილთათვის: გავიშლები, распускаться о цвѣточкахъ; შავთ. 51.

ფურცელი, ს. ფოთოლი ხეთა ან მღელოთა; თაბახი, კეფი წიგნისა: листъ, листья; листъ бумаги; ფსალ. 1—3; მაჟ. 21—19; ვეფხ. 1342.

ფურცქვნა, ნ. ფრცქვნა.

ფუსტუღი (სპარს.), ს. ხილი ნუშის გვარი, რომელსაც აქვს მომწვანო ნაჭუჭი ან ფერი მისი; фисташка; цвѣтъ фисташковый; ბაგრ. ბაჟ. 68, 74.

ფუსფუსი (თათრ.), ს. ჩურჩული, კურკური, шепотъ, **ფუსფუსობა** (ვჭფუსფუსობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. суетиться.

ფუტა, ს. წინ მოსახვევი აბანოში, передникъ бан[ный.

ფუტი, ს. ხის ქერქი, ანაძრობი, ფიტი, древесная кора, დიდი ფუტი ავი კვამლი, толстая кора даетъ много дыму.

ფუტი (რუსულიდგან), ს. საზომი 12 დუიმი ან გოჯი, футъ (мѣра), ნ. ჩ. ლ.

ფუტკარი, ს. ბუზი თაფლის მომქმედი, пчела, ისაი. 7—17; ფსალ. 117—12.

ფუტკნა (ვჭფუტკნი, -ნე), ზ. მ. ავშლი, ავბურძგნი, трепать; копошить.

ფუტლარი, ს. ბუდე. футляръ.

ფუტურო, ს. ფუღურო, дупло, пустота, скважина въ деревѣ; **ფუტუროება**, ს. пустота въ деревѣ.

ფუფალა, **ფუფულა**, ს. მაგალ. მამალი, пустой мускатный орѣхъ; პ. ფ.

ფუფულა (სპარს.), ს. მცენ. арека, капустная пальма, (дерево).

ფუფულა, ს. გართხმული მუწუკი.

ფუფუნება, ს. შვება, განცხრომა, ნებიერად განსვენება, наслажденіе, нѣга, ვაშლი. 30, ფსალმ. 138 — 11; შავთ 75, 95; 2 სჯული. 5 — 12; ზრუნვა, заботливость, 1 ქართლ. 104; ერისთ. 2—110; ფუფუნებით გაზრდილი შვილი, дитя, воспитанное въ нѣгѣ; თესალ. 2—7; ქილ. 545; 400. (ვუფუფუნებ, -ნე), ზ. უ. სინაზით ვზრდი, ვანებიერებ, ვანაზებ, нѣжить, (ვჭფუფუნებ. -ნე), ზ. უ. ვჭნაზობ, нѣжиться; ან ვჭზრუნავ ვისთვისმე, заботиться о комъ, 1 ქართლ. 244; 2 ქართლ. 112; ან განვატფობ, согрѣвать, არამედ ჰზრდის და ფუფუნებს მას, ვითარცა ქრისტე ეკკლესიასა, онъ питаетъ и грѣетъ ее, какъ Господь церковь; ეფეს. 5—29; ვითარცა მზრდელნი ფუფუნებენ შვილთა თვისთა, какъ воспитатели нѣжно заботятся о своихъ дѣтяхъ, **ფუფუნებული**, ზედ. ნაზად გაზრდილი, нѣжно воспитанный, ბარუქ. 4—26, ფსალ. 91—14; 2 სჯული 28—55, **ფუფუნებულება**, ს. სინაზე, нѣжность; ჩონგ. 64.

ფუფუნი (ვჭფუფუნებ, -ნე), ზ. უ. ვჭფუთფუთებ, кишѣть.

ფუფქვა (ვჭფუფქავ, -ქე), ზ. მ. დავმდუღრავ, გავჭფუფქავ, обдать кипяткомъ, ошпарить.

ფუფქი, ს. ცხელი ნაცარი, горячая зола.

ფუქვა (ვჭფუქავ, -ქე), ზ. მ. გაბერილს დავსცლი, ჰაერს გამოვუშვებ, выпускать воздухъ изъ надутаго.

ფუქსავატი (ლათინ.), ზედ. მჩატე, მქისე, არა მკვრივი, ცალიერი, უბრალო, рыхлый, неплотный, жидкій, пустой, малый, незначительный; -კაცი, пустой человѣкъ; **ფუქსავატება** (ვა), ზ. მ. გავამჩატებ, გავაუბრალოებ, дѣлать рыхлымъ, ничтожнымъ. (ვეფუქსავატები, -ტე), მჩატედ, უბრალოდ ვეჩვენები, казаться ничтожнымъ.

ფუქსი (ბერძნ.), ს. საბერველი გუდა მჭედელთა ცეცხლის გასაღვივებელი, мѣхъ раздувальный.

ფუღვრა (ვჭფუღრავ), ვჭსჭვრეთ, ვჭხვრეტ, сверлить, буравить.

ფუღურო, ს. ფუტურო, ღრუ ხეთა; дупло, пустота въ деревѣ.

ფუყი, ზედ. გამოფუტურებული, ფუჭი, дупловатый, пустой.

ფუშვა (ვჭ), ზ. მ. მოვშლი, დავშლი, разрушать, разстроивать; (ვიფუშები, -შე), ზ. ვ. разрушаться, разстраиваться.

ფუშვილი, ს. ნ. თრიმლი.

ფუში (სომხ.), ს. ფერდის ქარი, кила.

ფუშრუკი, ს. ფქვილის შეჭამადი, кушанье изъ муки и меда; ქილ. 63.

ფუჩეჩი, ს. ბუნ. კ. 128, 244; ნ. ბანანა.

ფუცება (ვაფუცებ, -ცე), ზ. მ. ვაფიცებ, ფიცს გამოვართმევ; заставить клясться; заклинать; приводить къ присягѣ; გაფუცებ, заклинаю тебя, მაფუცებ, берешь съ меня клятву; თესალ. 5—27; დაბად. 50—16; ისუ. 2—12; 1 მეფეთ. 14—24; (ვეფუცები, -ცე), ზ. თვ. ვეფიცები, ფიცს ვაძლევ. клясться, ისუ. 9—18.

ფუცვა (ვჭ), ზ. უ. ვიფიცავ, клясться, божиться, ლევიტ. 19—12.

ფუცი, ს. ფიცი. клятва, божба.

ფუცუნი, ს. დაბზარული ქვა. камень треснутый.

ფუც-ფუცი, ს. суета, -ცობა, суетиться.

ფუცხი, მრავლ. ფუცხები. ს. რკინის ფოცხი, вилы, грабли, გამოსლ. 27—3; იერემ. 52, 18, მარინეს წამ. 7.

ფუძე, ს. საფუძველი, საძირკველი; ხოფელში მებატონის ან გლეხის შენობა მიწითურთ; ალბ. 56; ხამ. ვახტ 103; 12; основаніе, фундаментъ; усадьба. осѣдлость; **ფუძნება ან ფუძნვა** (ვაფუძნებ, -ნე; ვჭფუძნავ, -ნე). ზ. მ. საძირკველს დავსდებ. დავაფუძნებ, ავაშენებ; класть фундаментъ, основывать.

ფუჭა, ზედ. ფუჭი, пустой (орѣхъ и т. п.).

ფუჭება (ვა), ზ. მ. ვახდენ; ვჭფლანგავ. ტუუვილად წარვაგებ; ვჭრყვნი; портить; мотать, тратить по пустому: развращать; (ვჭფუჭდები, -დი), ზ. ვდ. ვჭხდები; ვირყვნები; портиться; развращаться; тратиться по пустому.

ფუჭი, ზედ. უგული კაკალი და მისთანანი, пустой орѣхъ; **ფუჭია**, это пустое, **-გოგრა**, пустая голова; -კაცი, пустой человѣкъ; -ცხოვრება, пустая, негодная жизнь.

ფუჭობა (ვჭ), ზ. უ. ვჭსცალიერობ, ვუბრალოებ, пустовать.

ფუხფუხი, სზ. дребезгъ; **-ხება** (ვჭ), дребезжать.

ფუჭფუჭა, ს. მცენ. пузырникъ, ერისთ. ლ.

ფუხალი, ს. მცენარეა.

ფქვა, სხ. молотье, (ვჰფქვავ, -ვი), ზ. მ. დავაწვრილებ, გარდავაქცევ ხორბალს ან სხვათა მარცვალთა წისქვილსა ზედა ფქვილად, молоть, (ვიფქვები, -ვი), ზ. ვ. გარდავიქცევ ფქვილად, молоться, **ფქვილი**, მიმ. ნაფქვავი, ზედ. молотый.

ფქვილა, ს. სოკოა ერთგვარი, родъ грибовъ.

ფქვილი, ს. ნაფქვი ხორბლისა და სხვათა მარცვალთა, мука, გამტკიცული ფქვილი, ситная мука, ფქვილიანება (ვაფქვილიანებ, -ნე), ზ. მ. გავაფქვილიანებ, ფქვილში მოვსურემ, осыпать, марать мукою; (ვჰფქვილიანდები, -დი), ზ. ვდ. ფქვილით ავისვრიმები ან გავითეთხნები; обсыпаться мукою, мараться въ мукѣ; ფქვილიანი, ზედ. мучнистый.

ფქვილეულობა, ს. мучное, სამზ. 59.

ფქურევა, ნ. ფრქვევა.

ფშა, **ფშანი**, ს. ღრუდო, მდინარეთ ახლოს ქვიშაზედ გამომდინარე წყარო, ключевина, старица, покинутое русло рѣки.

ფშალა, ს. სვია, хмѣль, ზუნ. ლ.

ფშატალა, ს. გაზაფხულის ნიაღვარი თოვლნარევი, потокъ, საბ. ლ.

ფშატი, ს. მცენ. лохъ, лоховина (раст.), ზუნ. კ. 192; ზუნ. ლ.; იტალიანურად, ginggiole farinose; პ. ფ. ლ.

ფშეკა (ვჰ), ნ. გაფშეკა.

ფშვა, **ფშუა** (სომხ.), ს. пріятный запахъ, благовоніе; ქებ. 5—13; შავთ. 23; ქილ. 2, 52; (ვჰფშვი, ვჰფშვევ), ზ. უ. კეთილად ვჰსუნნელებ, благоухать, ქილ. 3.

ფშვიერი, ს. მშრალი წმინდა მიწა, сухая, мелкая [земля.

ფშვიადი, ზედ. სუნნელი, душистый.

ფშვინვა, სხ. дыханіе, дышаніе; сопѣніе; (ვჰფშვინავ, -ნე), ზ. მ. მშვინავ, შევსვამ ჰაერსა, ჰაერს შევუშვებ და გამოვუშვებ ფილტვთა მოძრაობითა, ვჰსუნთქავ; ვჰქშინავ; дышать; сопѣть.

ფშვნეტა (ვჰფშვნეტ, -ნიტე), ზ. მ. დავლეწ ხელითა გამხმარსა რასმე, ვჰხეხ, ვსრეს, ვამცურევ, ვჰღრეს; тереть; крошить; ვიფშვნეტ თვალებსა, протирать себѣ глаза, ერისთ. 2—73.

ფშიკი, ზედ. მოუდრეკავი, жесткій, несгибаемый.

ფშრუტუნება (ვა), ზ. მ. ვჰქშინავ ძილში, сопѣть во время сна.

ფშრუტუნი, ს. ქშინვა ძილში, сопѣніе.

ფშუკურა, ს. მცენ. ძილისგუდა, გუდაფშუტა, გუდაფშუკა, ღურიშგუდა, бздюшка, ერისთ. ლ.

ფშხალუდი, ზედ. ხახუტი, ალქატი, მჩატი, მქისე, ფაშარი, рыхлый, разсыпчатый.

ფშხვნა, **ფშხვნადი**, **ფშხვნილი**, ნ. ფხვნა, ფხვნა[დი, ფხვნილი.

ფჩხილი, **ფცქუნა**, ნ. **ფრჩხილი**, **ფრცქუნა**.

ფხა, ს. ძუალი თევზთა; წველი ან თხელი ეკალი მოსავალთა თავ-თავისა, თავიანობა, გერგილი, სიმკაცრე; рыбья кость; иглы у хлѣбныхъ растеній; дѣятельность, строгость; ფხა გამოიჩინა, онъ показалъ свою дѣятельность, свою строгость; ფხა ფრჩხილზედ, ნუნუა, усеница, ფხა დამადგა ყელში, я подавился рыбною костью.

ფხაკო, ს. გვერდობი კლდისა, склонъ скалы.

ფხაკუნი, სხ. კატისა ან ძაღლის ფეხით ფხეკის ხმა, царапанье, скребъ; (ვაფხაკუნებ, -ნე), ზ. მ. царапать, скресть, საბ. ლ.

ფხალი, ს. მიწის კომბოსტო, ძირი დიდი აქვს დასჭრიან ბოლოკივით, იმერლები ხმარობენ; курчавая капуста безъ вилокъ, брунколь; вареная овощь; ბაქრ. 179.

ფხანა, სზ. ქავილი, чесаніе, свербежъ, (ვჰფხან, -ნე; ვიფხან, -ნე), ზ. მ. ტანს მოვიქავლებ სავარცხლით ან ფრჩხილებით; чесатъ, почесывать; (ვეფხანები, -ნე), ზ. თვ. მექავლება, свербѣть, чесаться, ტანი მეფხანება, у меня чешется тѣло; ეკალთაცა რად ვეფხანე, ე. ი. ეკლით რად დავისუსხო ხელიო, ვეფხ. 704; зачѣмъ крапивой стану жечь руки.

ფხაჭნა (ვჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. დავიკაწრავ ხელს და სხ. დავიხამსავ, царапать, (ვიფხაჭნები, -ნე), ზ. ვდ. ვიკაწრები, царапаться.

ფხებიანი, **ფხეებიანი**, ზედ. ძუ̂ლიანი თევზი, костлявая (рыба), иглистый.

ფხეკა (ვჰფხეკ, -ხიკე), ზ. მ. ვჰსწმენდ დანით, მაგალ. ბოლოკს, ნაწერს და სხ. скоблить, (ვიფხიკები, -კე), ზ. ვ. ავიწმინდები, скоблиться.

ფხვიერი, **ფხვნიერი**, ზედ. ალქატი, მჩატი, მქისე, ფაშარი, рыхлый, ზუნ. კ. 13.

ფხვნა, **ფშხუ̂ნა**, სზ. крошеніе, (ვჰფხვნი, -ხვენ), ზ. მ. ვჰფშვნეტ, დავლეწ ხელით გამხმარსა რასმე, ვჰსრეს, ვამცვრევ; დავნეცავ; крошить, (ვიფხვნები, -ვენ), ზ. ვ. ვიფშვნიტები, დავინეცვები, крошиться, ფიზიკა 105; ჭია ფხვნის პურსა, червь точетъ хлѣбъ; ზუნ. კ. 244; **ფხვნადი**, ზედ. მჩატი, ფაშარი, рыхлый, **ფშხვნილი** მაგალ. ნახშირი, мелкій уголь, ანტ. 5—10.

ფხვრა, **ფხურა** (ვჰფხვრი, ვჰფხვერ), ზ. მ. ძირიანად ამოვჰგლეჯ, ამოვფხური; ამოვაგდებ, აღვხპობ; рвать съ корнемъ; выдергивать; истребить, искоренить; ვიფხვრი თმასა, წვერსა, рвать на себѣ волосы, бороду; 1 ქართლ. 299; 431; (ვიფხვრები, -ფხვერ), ზ. ვ. ამოვვარდები; ამოვსწყდები, вырываться; потребляться.

ფხიანი, заносчивый, ივერ. ნომ. 1881.

ფხიზელი, ზედ. მღვიძარე, არა მძინარე, არა მთვრალი, трезвый; бдительный; ფხიზელობა, ფხიზლობა, ს. მღვიძარება, трезвость, (ვჰფხიზლობ, -ლე), ზ. უ. ვჰმღვიძარებ, бодрствовать, не спать, ფხიზლება (ვაფხიზლებ, -ლე), ზ. მ. გამოვაღვიძებ, გამოვაფხიზლებ, протрезвлять.

ფხიკიანი, **ფხუკიანი**, ზედ. ხუსტურიანი, მოთაკილე, обидчивый, ქილ. 377, **ფხიკიანობა**, ს. მოთაკილობა, обидчивость, (ვჰფხიკიანობ, -ნე), ზ. უ. ვჰმოთაკილეობ, обижаться, выходить изъ себя.

ფხინი, ს. რქა ქსელის სასწორებელი, საბ. ლ.

ფხიჭება (ვიფხიჭები, -ჭე), ზ. ვ. ვიჭეჭები, თავს გამოდებით ვამბობ, выходить изъ себя.

ფხიჭო, ს. ზურგმწვანე ჭია, злачка, бронзовка.

ფხუკუნი, ს. კურდღლისა და მაჩვის, რეცა საშიშარი ხმიანობა.

ფხუწვა (ვჰფხუწავ, -წე), ზ. მ. მოვჰკუმშავ, მოვბღუნძავ, მოვკრუნჩხავ; ნაოჭებს ავჰკრეფ; сжать, скомкать; собирать сборы, складки; (ვიფხუწები, -წე), ზ. ვ. მოვიბღუნძები, сжиматься.

ფჰუ, მცენ. болдырьянъ, valeriana officinalis, პ. ფ. ლ. ნ. ფუ.

ქ.

ქ, არის უხმო ასო, წოდებული ქან; რიცხვში დანიშნავს ექვსასსა (600). ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ~ ექვსას თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 120 ფულსა, რომელია 30 ბისტი ან 12 შაური, ე. ი. 3 აბაზი; ქარაგმიანნი ლექსნი: ქე (ქრისტე); ქ~ანე (ქრისტიანე); ქ~კს, ქრონიკონსა; ქ~ყანა (ქვეყანა) მსოფლიოთა მწერალთა ჩვეულებად ჰქონდათ დასაწყისსა ან თავსა წერილთა დასვამდნენ ქ. ნაცვლად ქრისტე, დასანიშნველად ქრისტიანობისა თვისისა; ზოგნი სწერდნენ ამის ადგილს ლექსსა ღ~თო; იხილე ღ.

ქ, მრავალთა ლექსთა შინა, რომელნიც მოღებულ არიან ბერძნულის ენისაგან, ხმარებულია ნაცვლად ხ, (X), ქარტა, ქარაგმა ქლამიდი; არქიმანდრიტი და სხ. მრავალნი.

ქა, შემოკლებით ქალო, იხმარების მდაბიურად; дѣва? жено? კაცია 73.

ქაბაბი, ს. წმინდად დაკეპილი ხორცი, ხახვითურთ და სხვით სანელებლითა მომწვარი, котлета, **ქაბაბჩი,** ს. ვინც ქაბაბს ჰყიდის, кто продаетъ котлеты, ერისთ. 2—262.

ქაბისჩალა, ს. მცენ. ლათ. maranta orundinacea, ივანე ბატ.

ქაბიწი, ს. ერთი ხარვალი ან თორმეტი კოდი და ნახევარი, харвалъ, или $12^1/_2$ кодъ (мѣра).

ქაბრაწოვანი, ს. დიდი პური, ფუნთუში, калачъ, ქილ. 530.

ქადა, ს. ერბოთი ზელილი პური, сдобная булка, გულიანი ქადა, ხამზ. 63; **ქადაპური,** იგივე ქადა.

ქადაგება, ს. მოძღვრება, სიტყვა სწავლისა, проповѣдываніе; проповѣдь, поученіе; (ვჰქადაგებ, -გე, ვიქადაგებ, -გე), ზ. მ. ვჰმოძღვრი, ვასწავებ ხმა მაღლა; მარკ. 1—4, 7—14; გავსთქვამ, ხმას დავაგდებ; მატ. 6—2; 1 ტიმ. 3—14; проповѣдывать, провозглашать; наставлять; поучать, говорить проповѣди; ჰქადაგებს ყეენად, провозгласили шахомъ; 1 ქართლ. 420; (ვიქადაგები, -გე), ზ. მ. ვისწავები, ვითქმი სამოძღვრებლად; быть проповѣдану, მქადაგებ ან მიქადაგებ, ты проповѣдываешь мнѣ; **ქადაგებელი, ნაქადაგებული,** მიმ. проповѣданный, **მქადაგებელი,** ს. проповѣдникъ.

ქადაგი, ს. **მქადაგებელი,** ღაღადისი; დან. 3—4; დაბად. 41—43; გზირი, შოლტი, რომელიც ხმა მაღლა სოფლელთა გამოუცხადებენ რასმე, გუჯ. 1, 31; მარტ. 19—2; 1 ქართლ. 124, 169; წარმომთქმელი მომავალისა ან მოსავალისა ვის თავზედ მე (ქალი ან კაცი), გაზეთი კავკასიისა 1853 წლისა, № 56; проповѣдникъ, глашатай, бирючъ; прорицатель, -льница; ქადაგი დედაკაცი, прорицательница.

ქადება, სხ. обѣщаніе; угроза; хвастовство: გუჯ. 7; (ვაქადებ, -დე), ზ. უ. упрекать; ვემუქრები, მუქარით ვეუბნები, угрожать, 1 ქართლ. 418; 2 ქართ. 43; 157; (ვუქადებ, -დე), ზ. უ. დავჰპირდები, აღვუთქვამ; ვემუქრები ან ვაყვედრებ, დავამადლებ, обѣщать, сулить; грозить, угрожать; упрекать; ჩონგ. 123: ზაქარ. 9—14; რუსთ. 394; მოურავ. 282, -ქრთამს, сулить взятку, ალბ. 99; (ვიქადებ, -დე; ვჰქადი, -დოდი, ვიქადი, -დე), ზ. უ. ვიკვეხი; თავი მომაქვს; хвастать, гордиться чѣмъ; (ვიქადები), роптать на, თავისა ბედისაგან იქადოდა, ропщи на свою судьбу, ვისრ. 28 (ვექადები, -დე), ზ. თვ. ვჰპირდები ან ვემუქრები, обѣщать; угрожать; (მიქადებ, -დე), обѣщаешь мнѣ; угрожаешь мнѣ; დარეჯ. 17, ვეფხ. 840; ბევრს კარგს მიქადდა. онъ много хорошаго обѣщалъ мнѣ; ჩონგ. 20; მექადები, грозишь мнѣ, **ქადებული, ნაქადები,** მიმ. обѣщанный, ვეფხ. 845, 757.

ქადილი, ს. მუქარა, ზავთი, ბაქი ან კვეხნა; угроза; хвастовство; ქადილად მაქვს, это гордость моя.

ქადილობა (ვჰქადილობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. თავი მომაქვს, ვჰზვავობ, гордиться.

ქავება, ქავილი, სხ. свербь, свербежъ, зудъ; (ვჰქავი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვეფხანები, свербѣть, зудѣть; (მქავა, -ვოდა), ზ. უ. მეფხანება, чувствую зудъ, (ვჰქავდები, -დი), ზ. ვდ. ფხანა ამეშლება, начинать свербѣть.

ქათალიკოზი, მცენ. ნ. კათალიკოზი.

ქათამი, ს. ცნობილი შინაური მფრინველი; курица, ქათმის ხორცი, курятина, **ქათმის ბიბილო ან ქათმის ქოჩორა,** ს. მცენ. ძუძელი, бархатка, пѣтушій гребень; амарантъ (раст.), **ქათმის კუწუწა,** ს. მცენ. мокрица (раст.); ბუნ. ლ.

ქათანი (არაბ.), ს. კონალა ტილო, холстъ.

ქათიბი, ს. ბეწვეული კაბაზედ ჩასაცმელი, шубка.

ქათირი, ს. მცენ. сирійскій трагантъ.

ქალა, ს. თავის სარქველი, თხემი; черепъ, тулья, ქალა შაქარი, ე. ი. დაბალი შაქარი, გარნა თავი შაქარი, ე. ი. უპირველესი შაქარი, голова сахару невысокаго сорта.

ქალაბიჭა, ს. გოგოჩუა, ქალაჩუნა; ორის ბუნების მქონი ქალისა და კაცისა, აკუმი; бабикъ, женственный мужчина, пѣженка; гермофродитъ, двуполый; **ქალაბიჭობა** (ვჰქალაბიჭობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. კაცთა თვის: ქალაბიჭად ვიქცევი, дѣвулиться.

ქალაკოდა, ს. მცენ. ნიუკა, ქინძილოჟა, სტაფილო გარეული, дикая морковь, ერის. ლ.; аронова борода, образки, (раст.); ბ. ჩ. ლ.; -დას ძირი, корень дерева, образки; ბუნ. ლ.

ქალამანი, ს. კოთხუჯი, თასმით ამოსხმული ფეხსაცმელი, лапти.

ქალანთარი (სპარს.), ს. ქალაქის უფროსი, градоначальникъ.

ქალაქელი, ზედ. ან ს. ქალაქისა ან ქალაქში მცხოვრები, городской; житель города.

ქალაქი (სომხ.), ს. ერ მრავალი შენობა შუკა ბაზ-

რებითურთ და გალავნითა ან თხრილით მოზღუდვილი; городъ, ფსალ. 9—6; ლუკ. 2—3, 4; წოდება ტფილისის ქალაქისა, ვითარცა რომისა ლათინურად urbs, городъ Тифлисъ, ტახტის ქალაქი, столичный городъ, ქალაქ-ქალაქად, изъ одного города въ другой, по городамъ; ლუკ. 8—1; **ქალაქის მთავარი**, **ქალაქმპეცი**, градоначальникъ, საქმ. 17—6, 8; შავთ. 19; **ქალაქის ნაცვალი**, ნ. ნაცვალი; **ქალაქოვანი**, ზედ. ქალაქის მქონე ქალაქიანი; имѣющій городъ, ქილ. 27; **ქალაქური**, ზედ. ქალაქისაგანი, городской, **ქალაქება** (ვი), ვჰცხოვრებ, ვმოქალაქეობ, жить въ городѣ, ჩახრ. 17.

ქალაჩუნა, ს. მხდალი, მოშიში; ლაჩარი, трусъ.

ქალაჯღოში, ს. დოს შეჭამადი, похлебка изъ кислаго молока.

ქალბალა, ს. მაჰმადიანთ სალოცავი ადგილი, სიბრ. 143.

ქალბანა (ებრ.), ს. სუნნელი, ნაწვეთი ხეთა, პოვებული აფრიკაში, галбанъ, смолокамедь, изъ растенія: galbanum; ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.

ქალბატონი, ს. ქალი ბატონი, барыня.

ქალდეა, ს. უქიკეთი, ბაბილოვანის თემი, Месопотамія.

ქალვაჟი, ს. ქალი და ვაჟი; ქალ-ყმა, кавалеръ и дама; сынъ и дочь; **ქალ-ვაჟიანი**, ს. წიგნის სახელი, книга приключенія кавалера и дамы.

ქალი, კნინობ. ქალუა, ანტ. 2—43; ს ასული შვილი; გარნა ზოგად ეწოდების მდედრთა მცირიდამ ვიდრე სიბერემდე, უფრო პატივის ცემისათვის, ამისი რთულნი: სეფექალი, ქალბატონი; და სხ. дочь; дѣвица; дама; **ქალიშვილი**, дочь, ქალი და ვაჟი, сынъ и дочь, **ქალთამზე**. ს. საკუთარი სახელი, მშვენიერი ქალი, ვითარცა მზე; собств. имя: Красная дѣва; ქალის ბეწვა, მცენ. ნ. ზენტეხი, **ქალის თმა**, ს. მცენ. ფარისა, ავშანა; степная полынь, неforщъ; ივანე ბატონ. ლ.; **ქალი შვილობა**, ს. ასულობა, ასულად ყოფა; дщерство **ქალობა**, ს. ნათესავი ქალთა; ქალად ყოფა; **უმაწვილ-ქალობა** ან მდგომარეობა, თვისება ქალთა; ვეფხ. 1223; дѣвство; женскій полъ; дѣвичество; შენიცი და შენმა ქალობამ, ანტ. 6—13; какова ты дѣва, докажи на дѣлѣ; **ქალური**, ზედ. ქალისადმი შესაფერი, дѣвичій, დავრ. 23, **ქალ-ყმა**, ს. ქალი და კაცი, ქალვაჟი, дамы и кавалеры, ქილ. 479; რუსუდ. 140.

ქალიცოდა, ს. მცენ. ნიუკა, раст. аронова борода, образки, პ. ფ. ლ.

ქალყმანი, ს. дамы и кавалеры, ვაშლი 17.

ქალფაკი (ოსმალ.), ს. თალფაქი, არაღჩინი, სკუფია, колпакъ.

ქალშავა, **ქარშავი**, ს. მცენ. раст. воловій языкъ, ერისთ. ლ. ერისთ. 31.

ქალწულება, ს. უმანკოება, მდგომარება ქალწულისა, дѣвство, ლუკ. 2—36.

ქალწული, ს. ქალი უქმრო, უბიწო, უმანკო; მსაჯ. 21—12; ფსალ. 44—14; მატ. 25—1; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც აგვისტოსა შინა მიითვალავს მზესა; дѣва, дѣвица; Дѣва, знакъ зодіака; ზოგჯერმე: ვაჟი უბიწო, дѣвственникъ, -ქვეყანა, дѣвственная земля, ვისრ. 199, ქალწულ მოწამე, ს. სათნოდ ღვთისა შეწირული ქალწულებითა და მოწამეობითაც მრჩობლად, дѣвственномученикъ, -ница; **ქალწულობა**, ს. ქალწულება ნახე, дѣвство, (ვჰ), дѣвствовать, **ქალწულოვანი**, ზედ. дѣвственный.

ქამა, მაგ. სოკო, ს. სოკოა გემრიელი, шампиньонъ.

ქამანდა, **-დი** (სპარს.), ს. საგდებელი, ნადირთ შესაპყრობი თოკი, арканъ, силокъ, ყარამ. 298, 362; **ქამანდარი**, ს. ქამანდის მსროლი, кто арканитъ, მოურავ 65

ქამანჩა (სპარს.), ს მცირე მშვილდი გაბმული ცხენის ძუებითა ჭიანურის საკრავად; რუსუდ. 555; смычокъ.

ქამარი (სპარს), ს. ზოსტერი, ტყავის სარტყელი, поясъ изъ ремня.

ქამელეონი (ბერძნ.), ს. მსვენლომი, хамелеонъ.

ქამენია, ს. მცენ. გვირილა, ძაღლის ქინძა, ანგურია; ромашка вонючая, ერისთ. ლ.

ქამუდი, ს. ხარჯი, რიოში, ჯერკვალი; огарки металла.

ქამური (სპარს.), рѣдкій, цѣнный, ბიანკ. ლ.

ქამხა (სპარს.), ს. აბრეშუმის ნაქსოვი, камка, шелковая ткань съ разводами, რუსუდ. 143, 763.

ქანარა, **-რი** (სპარ.), ს. ნაღარასავით საკრველი, труба музыкальная, 2 ქართლ. 314; დასტ. 86; გუჯ. 29.

ქანდა, ს. დარიჩინი, კინამო, корица, ერის. ლ.

ქანდა (სპარს.), ს. ოქროს ვარაყი, накладное сусальное золото, ქილ. 316.

ქანდაკება, ს. ваяніе, скульптура, (ვჰქანდაკებ, -კე), ზ. მ. მოვჰსჭრი, გამოვჰსწერ ხეზედ, ქვაზედ, მეტალზედ, გამოვჰკვეთ ჩოქურთმად; ვჰმცბიერობ, ვვერაგობ, ალექს. 60; ваять, **ქანდაკი ქანდაკებული**, ს. სახედ ჩამოსხმული მეტალი ან სახე მოჭრილი ქვაზედ, ძელზედ, изваяніе, скульптура, გამოს. 25—31; ისაი. 10—10; შავთ 42.

ქანდალი ნაღვლისა, ან ფსლის ბუშტი, мочевой пузырь, ნ. ქანთილი.

ქანდარა, ს. მფრინველთ საჯდომი ხარიხა, жердь для куръ, ბაქრ 168.

ქანდაქარი (სპარს.), ს. გამომქანდაკებელი, მომჭრელი ქვაზედ ან ქანდაკება; скульпторъ, рѣщикъ, граверъ; скульпутура, рѣзьба; ქილ. 202.

ქანდაქი, ს. ოქროს ვარაყით დაფერილობა, позолота.

ქანდირბაზი, ს. ოინბაზი, თვალთ მაქცი, фокусникъ, штукарь.

ქანება, სხ. качаніе, (ვაქანებ, -ნე), ზ. მ. ვარხევ, ვარწევ საქანელაზედ ან ჩამოკიდებულსა, качать; шатать; (ვექანები, -ნე), ზ. თვ. ვერწევი, ვირხევი; გავიჭრები, გავექანები; качаться; броситься бѣжать; **ქანობა** (ვჰქანობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვერწევი, ვერხევი, качаться.

ქანთილი, ს. ბუშტი შარდისა, ნაღვლისა, пузырь мочевой.

ქანი (სპარს.), ს. ლითონი, ადგილი, სადაც იპოვების მეტალნი ან მარილი, შაბი, გვარჯილა; рудникъ, ქანი მარილისა, შაბისა და სხ. рудникъ каменной соли, квасцовъ и т. п.; ქანი მარმარილოსი, мраморный пластъ.

ქანქანა, ს. ქოქანიკი, ხელოვნებით გამომთხრელი ღრუღოთა და გამომყვანი წყალთა, рудокопатель; искусный копатель земли для проведенія воды и т. п.

ქანქარა, ს. საქანებელი კედლის საათისა, маетникъ.

ქანქარება (ვა), ზ. მ. ვარწევ, ვაქანებ, качать.

ქანქარი, ს. ტალანტი, წონა ან თეთრი რომაელთა, талантъ, монета римская; გამოსლ. 38—24; 39—1; მატ 25—15.

ქანქარი, ს. რწევა, რხევა, качаніе, качка.

ქანჩი, ს. ხრახნილთ მოსაჭირებელი ტრედი, ან შე-შარტულთ მოსაჭირები კეტი; гайка. [изъ силъ.

ქანც-გაწყვეტილი, ს. ილაჯ წალებული, выбившійся

ქანცი, ს. მეტი დაშრომა, დაღალვა; изнеможеніе, усталость, ქანცი გამიწყდა, я утомился, выбился изъ силъ.

ქარაბაკი, ს. ნაკაფთაგან წნული ბაკი ან ზღუდე, ტრუშული; плетень, заборъ изъ прутьевъ.

ქარაბიჭა, ს. ქალაბიჭა: უდროვო დამაკებული ცხვარი; гермафродитъ; овца не во время ставшая яловой; საბ. ლ.

ქარაგმა (ბერძნ.), ს. ნაკლებთა ათთა ნიშანი ლექსთა ზედა; ქართულს წერილში იხმარებიან სამგვარნი ქარაგმანი, საუფლოთა ლექსთა ზედა, ამას ეწოდების საუფლო; სხვათა ლექსთა ზედა ხუცურად დაწერილთა რომელსა ეწოდება სასამთავრულო და ˜, არის საზოგადოდ ხმარებული სიტყვათა ზედა დაწერილთა მხედრულად; титло, знакъ выпущенныхъ буквъ въ словѣ; **ქარაგიანი**, ზედ. ქარაგმის მქონი, имѣющій титло.

ქარაგოზა, ს. ქვის ხავსი, ягель красноголовый, ერისთ. ლ. мохъ на камняхъ.

ქარადული, ს. გაწურვილი მაწონი ან მოდუღებული დო, процѣженное и свареное кислое молоко; საბ. ლ.

ქარავანი (სპარს.), კრებული მოგზაურთა, ჯგუფად მიმავალთა სავაჭროდ ან სალოცავად, караванъ, ვეფხ. 1024; 1067; -თევზთა, ходъ рыбы; **-ვანბაში**, ს. ქარავანის უფროსი, начальникъ каравана; რუსუდ. 409; **ქარავნება** (ვა), ზ. მ. ქარავანსავით გამოვიყვან, заставить выступить какъ караванъ; ვეფხ. 440; ვიქარავნებ, -ნე), ზ. უ. დავიბანაკებ, დავსდგები (ქარავანისათვის); остановиться (о караванѣ), მროვ. 11, 88.

ქარანა, ნ. ქანარა, გუჯ. 29; 2 ქართლ. 519.

ქარასხა, ს. ჯიხვი, (რქა), ყანწი; турій рогъ.

ქარატა, ს. ჭიქის კრიალოსანი, четки изъ стеклянныхъ зеренъ, საბ. ლ.

ქარაფი (სომხ.), ს. დიდი კლდე სალი კარკატოვანი, утесъ, მარტ. 1—176; ტიმ. 56; მრ. 89; **ქარაფოვანი**, ზედ. კლდიანი, კლდოვანი, скалистый.

ქარაფინდა, ს. ქარიფშუტა, вѣтренникъ 2 ქართ. 28.

ქარაფქა, ნ. ჯავშანი.

ქარაფშუტა, ს. вѣтренникъ.

ქარამენძა, ს. თმიანა ვარდკანაფა, მცენ. чернобыльникъ; ნ. ჩ. ლ. ნ. ვარდკანაფა ან სალბი, шалфей, ბუნ. ლ. ქიმია 164; земляной ладанъ, ერის. ლ.

ქარასხა, ს. ყანწი ჯიხვისა, турій рогъ.

ქარბანი (ბერძნ.), ს. სუნნელი ნაწვეთი ხეთა; халванъ, галбанъ; გამოს. 30—34.

ქარგა, **ქარგის-ყდა** (სპარს.), ს. ჯალდა ოქრომკედის საკერავთ გასაბმელი და გასაჭიშავი, пяльцы.

ქარგადანი (სპარს.), ს. თასმა ფარისა, ремень у щита, 2 ქართლ. 315.

ქარდული, ნ. ქარადული, ბუნ. ლ.

ქარვა, ს. ილექტრო ყვითელი და გამჭვირვალე, янтарь.

ქარვანი, ნ. ქარავანი.

ქარვასლა, **ქარვასრა** (სპარს.), ს. პანდუქხიონი, ფუნდუკი, караванъ-сарай.

ქარვახუთო, ს. თეთრი ქარვა. бѣлый янтарь.

ქარვება (ვა), ზ. მ. გავანადგურებ, განვქაარვებ, уничтожать, обращать въ прахъ; რუსუდ. 327; (ვიქარვებ სევდას), ზ. მიჩ. განვიგდებ მწუხარებას, разсѣять грусть, печаль, ვეფხ. 1122.

ქართველურად, ქართულად, ზედ. погрузински.

ქართველი, ს. грузинъ, **ქართველობა**, ს. грузины, (ვჴქთველობ, სრ. არა აქვს), грузинофильствовать; **ქართველური**, ზედ. картвельскій, грузинскій.

ქარი, ს. მოძრაობა ჰაერისა ერთის მხრიდამ მეორისადმი; სახენი ამისნი: ნიავი, ნიავ-ქარი, ქარიშხალი, ბუქი, ბორეასი, ზეფიროსი; ქარი აგრეთვე ჰნიშნავს საცკივარსა, რომელი ჟამჟამად აეშლების კაცსა; მაგალ. თიაქარი, ფერდის ქარი, და სხ. вѣтеръ, вѣтръ, ქარი მუშაობს, освѣжается, провѣтривается зданіе, ქარის შესხმა (ვასხამ), бросить кому пыль въ глаза; ქარი დგება, ამოდის, вѣтренѣетъ, ქარი ჰქრის, вѣтеръ дуетъ, **წითელი ქარი**, рожа (болѣзнь); **სევდის ქარები**, меланхолическіе или истерическіе припадки; **ნიკრისის ქარი**, подагрическіе припадки, **ქარი**, **ქარები**, სტომაქისა, вѣтры образующіеся въ желудкѣ, гасы; **ქარიანი**, ზედ. ქარის მქონებელი, вѣтренный, **ქარიანობა**, ს. დაუდეგრაგობა, вѣтренность, ერისთ. 91.

ქარიზი, ს. წყლის გასატანი რუი, водопроводъ, ნ. ჩ. ლ.

ქარიფანტია, **ქარიფშუტა**, ს. მსუბუქი გონებისა, ჭკუ თხელი, вѣртопрахъ, вѣтренникъ; егоза.

ქარიყლაპია, ს. თევზია, щука.

ქარიშხალი, ს. მძაფრი წვიმა ქარიანი, вьюга, вихрь, буря.

ქარსალა, ს. ჭიჭყინა, мелкая рыба, кильки.

ქარსი, ს. ცის ნატეხი ან ქვის დანაგი, черный камень похожій на стекло, გამოსლ. 4—24, 25.

ქარსი, მცენ. хвощъ, პ. ფ.

ქარტა (ბერძნ.), ს. ქაღალდი, უფრო ძველებური ეტრატი; გრაგნილი, დახვეული წერილი; ოქმი, წყალობის წერილი; ან ღეოღრაფიული მოხაზულობა, რომელისამე ადგილისა; бумага, пергаментъ; свитокъ; грамота; карта географическая; იერემ. 36—2, 28; გუჯ. 28; 2 ქართლ. 329; ტიმ. 13.

ქარტეზი, ს. წერილით მოწმობა, письменное удостовѣреніе, სამ. სომხ. 152, 414.

ქარტლი, ს. ზეალმავალი მტვერი, пыль, прахъ, ისაი 17—13.

ქარულად, ზზ. ქარის სიმალის სისწრაფის გვარად, мгновенно, въ мигъ, ქილ. 244.

ქარქარაკი, ს. წყალთაგან გამოყრილი წვრილიშეშა, мелкія дрова выброшенныя на берегъ рѣкою.

ქარქაზა (სომხ.), შურთხი, მფრინ. ქრუნი, горная индѣйка, ნ. ჩ. ერის. ლ.

ქარქაში (სპარს.), ს. შთასადებელი ბუდე ხმალთა, ხანჯალთა, ისართა და სხ. ножны; колчанъ; ვისრ. 177; მაგალ. ორი ხმალი ერთს ქარქაშში არ ჩაიდება; ქარქაშოსანი, ზედ. ქარქაშით-მოსილი, вооруженный колчаномъ, ვეფხ. 72.

ქარქვიტა, ს. მცენ. дурнопахучникъ, вонючка (раст.), ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ.; ერისთ. ლ.

ქარქვიტი, ს. ხმელი კაჭაჭი, ფიჩხი, сухая хворость, საქმ. 283; ფსალმ. 101—3; ოსე. 10—7; ისაი 40—24.

ქარქუმი, ს. ყარყუმი (ცხოველი), горностай.

ქარყვნილობა, ს. ქარისაგან წახდენა, попорченное вѣтромъ; ოსე, 8—18; საბ. ლ.

ქარშიკი, ს. ფართოდ და გრძლად ნაქსოვი ლაზლისა, гарусная тесемка.

ქარცემული, ზედ ქარისაგან გამხმარი, растеніе высохшее отъ вѣтра; დაბად. 41—7.

ქარცეცხლა, ს. მცენ. дикая желтяница, ერის. ლ.

ქარცი, ზედ. უფერული, თეთრად მოყვითლო ან მოწითანო, рыжій, ალექს. 2; საბ. ლ. ან ფერ მკრთალი, ჩაფითრებული, блѣднѣй.

ქარცხი, ს. ყვავილი, (пшавія), ერის. ლ.

ქარწბი, ს. ქვა ჭიქის მსგავსი, хрусталь.

ქარწვიმა, ს. ქარი წვიმითურთ, дождь съ вѣтромъ; მრ. 38.

ქარწყალად, ზს. გაქარწლებით.

ქარხანა (სპარს.), ს. ფაბრიკა, ხელ-საქმარი სამუშაო ადგილი; საკუჭნაო, ადგილი შესანახავი სასმელ საჭმელთა; სამზარეულო, фабрика, мастерская; кладовая; кухня; რუსუდ. 242; დასტ. 14, 71: ქარხნის იარაღი, кухонная посуда; **ქარხნის მუშრიბი**, писарь который записывалъ приходъ и расходъ царскихъ припасовъ; **ქარხნის ნაზირი**, смотритель царскихъ припасовъ; დასტ. 51; 52, 84.

ქასლობოია, ს. свинцовая окись, რ. ქ. ლ.

ქასრი, ს. მცენ. жабикъ, ერის. ლ.

ქახური, ს. მაქური, სახრევი, სალესავი ქვა, оселокъ.

ქატო, ს. ფქვილის ანაცერი, რიოში, отруби.

ქაფარი (არაბ.), ურჯულო, ურწმუნო, кафиръ, гяуръ, 2 ქართლ. 551, ვისრ. 158.

ქაფი, ს. მხარ იღლივ გარდასაკიდებელი ძეწკვი, цѣпь, цѣпочка, надѣваемая черезъ плечо на латы, ვეფხ. 437, 1013.

ქაფი (სპარს.), ს. პერი, პერული, пѣна, ქაფის მოხდა, снять пѣну.

ქაფური (არაბ.), ს. შედედებული ქაფი ნაღულის ხისა, камфора, ქიმ. 37; ვისრ. 32, 49, რუსუდ. 988; -ფერი, смуглый цвѣть.

ქაფქაფი, სს. ფოფინით დუღილი, кипѣніе ключемъ, (ვჰქაფქაფებ), ზ. უ. ვჰფოფინებ, кипѣть ключемъ.

ქაფქირი (სპარს.), ს. ქაფის მოსახდელი კოვზი, шумовка для снимапія пѣны.

ქაფშია, ს. თევზია ერთგვარი; საბ. ლ.; ზუნ. ლ.

ქაფჩა (სპარს.), -კალაცოზთა, ს. მწირე ნიჩაბი გაჯის ასალებად, терка щекатуровъ, лопаточка у каменьщиковъ.

ქაქანება, ხზ. ქშენა დაღალვისაგან, скорое дыханіе отъ усталости, (ვჰქაქანებ, -ნე), ზ. უ. ვჰქშენ (დაღალულთათვის), трудно дышать отъ усталости.

ქაქანი, ს. ქშენა დაღალვისაგან, скорое дыханіе отъ усталости, ვეფხ. 974.

ქაქლინდი (სპარს.), ს. წამალია ერთგვარი, японская земля (лекарство).

ქაქუნი, მდაბ. ნ. ქუქუნი.

ქალაზიბადამი, ს. მცენ. миндаль тонкокожій.

ქაღალდი (სპარს.). ს. ქარტა საწერი ან სათამაშო; бумага писчая; **სათამაშო ქაღალდი**, игральныя карты; ვისრ. 175; ფოჩტის ქაღალდი, почтовая бумага.

ქაშა (რუსული), ს. ფაფა, каша.

ქაშაგი, ს. ტყვედ გასასყიდად დანიშნული მოზდილი ყრმა, рослый юноша, назначенный въ продажу, въ неволю, საბ. ლ.

ქაშავაშლი, ს. ვაშლის ერთ გვარი, сортъ яблоковъ.

ქაშანი, ს. თოვლზედ ან შამბზედ გაქელილი ბილიკი, тропинка, სიბრ. 80, 104.

ქაშანური, ს. ინგლიზის ჭურჭელი; თიხის ჭურჭელი, გაელვარებული; ან ჭური; муравленная посуда. изразецъ; ტიმ. 25; ქიმ. 1, 7, 38.

ქაშაპი, ნ. კაპოეტი.

ქაშატი, ნ. ლიფსიტა.

ქაშაყი (სპარს.), ს, თევზია, сельдь.

ქაშთაჯი, ს. აბი, пилюля.

ქაშური, ყურძენია იქ ნახე.

ქაშქანი, ს. ჯავშანი სამხარილლივე, нарамникъ, საბ. ლ.

ქაშქის წყალი, ს. ნაღული ქერის ლუდი, полпиво.

ქაჩაბური, ს. სამყსო დიდი ტორი, пастушій посохъ.

ქაჩალი, ზედ. მქიერი, ფუთხიერი, плѣшивый; паршивый; шолудивый; **ქაჩლობა**, ს. სამქიერე, ფუთხი; плѣшивость; паршивость.

ქაჩაჩი, ქაჩაჩო, ს. გაუპობელი ჩლიქი ცხენთა, ჯორთა და მისთანათა, копыто; გორგ. 1; **ქაჩაჩოვანი, -ჩოიანი**, ზედ. ქაჩაჩოს მქონებელი, имѣющій копыта, კავშ. 136, გორგ. 186; **სათოლავი ქაჩაჩისა**, стрѣлка у копыта, 1 ქართლ. 384.

ქაჩუობა, ს. სიმხდალე. ქალაჩუნობა, трусость.

ქაცვი, ს. ეკლიანი ხე ან თვით ეკალი ხისა, тернъ, игла терноваго дерева, ვეფხ. 703, 683, ჩხარდელი, ჩხარტლა, ყვავის ტყემალა, კვადაცი, о блѣпиха, **-თეთრი**, жестеръ, крушина колючая; ივანე ბოტონ. ლ.

ქაცქაცი, სზ. თრთოლა, дрожь, **ქაცქაცება** (ვჰქაცქაცებ, -ცე), ზ. უ. ვჰთრთი, дрожать.

ქაცხაცი, მცენ. საკოკია, ბურძგალა, ворсянка (раст.), ერისთ. ლ.

ქაჯი, ს. ავიმავნე, მაცთური, лѣшій, бѣсъ; **ქაჯიანი**, ზედ. გიჟი, ხელი, რეტიანი; მცბიერი; бѣшенный, сумасшедшій; хитрый; **ქაჯიანობა, ქაჯობა**, ს. ეშმაკობა, чертовщина. хитрость; ქილ. 242, 531.

ქება (თათრ.), ს. ექვსი შაური, тридцать коп.

ქება, სხ. хвала, ქების შესხმა, осыпать похвалами, ქება ქებათა, книга ц. соломона: пѣснь пѣсней, ქება მოთქმით, со слезами на глазахъ произносить хвалу покойнику; 2 ქართლ. 534; (ვაქებ, -ქე; მყოობ. სთ. სქ. ვუქო, უქო, ძველს წერილში უკანონოდ ჰსწერია უქნა ვეფხ. 1024), ზ. მ. ქებას შევასხამ, ვისისამე კეთილობასა წარმოვჰსთქვამ; хвалить; прославлять; ეკლეს. 4—2; ფსალ. 9—14; (ვიქებ თავსა მაგალ. ანდაზა თავის ქება კიცრათა ღირს), ზ. მიჩ. хвалить себя; (ვიქები, -ქე), ზ. ვ. ქებულ ვიქმნები, быть хвалену, прославляему, **ქებული, ნაქები,** მიმ. ჩინებული, დიდებული; хваленный, прославленный; славный.

ქებინი, ს. მარი, მაჰმადიანთ ცოლის მიზდი, ნ. მარი, калымъ, ან დალოცვა ცოლ-ქმრობისა მოლათაგან благословеніе брака мулою.

ქებულება, ს. ქება, хвала.

ქედა (ვიქედ, -დე), ზ. მ. თავზედ ვიღებ, брать на себя, გორგ. 152; იქედე ჩემი სისხლი, отвѣчай за мою жизнь.

ქედანი, ს. დიდი ცრელი გარეული, дикій голубь.

ქედგორება (ვიქედგორებ თავსა), ზ. უ. თავს მოვიმაღლებ ქედსავით ან გორასავით რომ კარგად დავინახო, ვეფხ. 1562, поднять голову, чтобъ видѣть хорошо.

ქედდადრეკილი, ზედ. თავ-დადრეკილი, მოხრილი; მორჩილი, поникшій головою; покорный; ეზრ. 4—13.

ქედი, ს. კისერი, ქეჩო, выя, шея, затылокъ; завоекъ; დაბად. 27—15; 41—43; გამოსლ. 33—5; იერემ. 18—17; მაც. 18—6; საქმ. 15—10; ისაი. 3—16; ქედი მთისა, хребетъ горы; ვეფხ. 855; აიღეს აბჯარი თავის თავისა ქედითა, ე. ი. თავ-თავისი აბჯარი აიღესო, იკისრესო, ვეფხ. 1365; каждый надѣлъ на себя свое оружіе.

ქედი, ს. თხემი გორათა, მთათა, вершина горы, ვეფხ. 199; 435.

ქედი, ს. აკრა, კონცხი, მთა ზღვაში წაწურვილი, мысъ, ვეფხ. 616.

ქედ-მაღალი, ქედ-მოუდრეკელი, ზედ. ზვავი, ამპარტავანი, высокомѣрный, гордый; ქედ-მაღლობა, ს. ზვავობა, гордость, 1 ქართლ. 266.

ქედფიცხელი, ზედ. ურჩი, შეუჯერებელი, ახირებული, упрямый, настойчивый; საქმ. 7—51; გამოს. 32—3; 1 ქართლ. 284, 2 სჯული 9—7; 31—27.

ქევქევი, ზმ. ცხენის მოქუსვლა დეზებითა, пришпорить лошадь.

ქევხა, ქევხუდა, ს. მამა-სახლისი, староста, ნ. ქეთხუდა, выборный.

ქეზება (ვა), ზ. მ. ვალაღებ, ვჰრყვნი, თავს-მივუშვებ, потворствовать, потакать, поблажать, (ვჰქეზდები, -დი), ზ. ვდ. ვლაღდები, портиться, разрушаться.

ქეთხუდა (სპარს.), ს. პირველი მოქალაქე ან მამასახლისი სოფლისა, первостатейный купецъ, староста въ деревнѣ, დასც. 118.

ქეიბური, ს. стрѣла съ широкимъ остріемъ.

ქეიფება (ვაქეიფებ, ფე), ზ. მ. გავამხიარულებ, შევაქცევ, увеселять, (ვჰ ან ვი), ზ. მიჩ. შევექცევი, веселиться.

ქეიფი (სპარს.), ს. შექცევა, განცხრომა, наслажденіе, веселіе; расположеніе духа; ქეიფზედ იყო, онъ былъ въ веселомъ расположеніи духа, კაცია 111; ქეიფი როგორ გასწიეთ, хорошо ли вы веселились, ქეიფზედ. როგორ არის, въ какомъ онъ расположеніи духа (веселъ или печаленъ), **ქეიფობა** (ვჰქეიფობ, უხრ. მიქეიფნია), ზ. უ. შევექცევი, веселиться.

ქელეშბალახი, მცენ. анютины глазки.

ქელეხი, ს. ალაპი, поминовеніе.

ქელვა (ვჰქელავ, -ლე), ზ. მ. ფეხით დავჰთრგუნავ მაგალ. ბალახს, топтать, мять.

ქელიანი, ს. რქიანი ცხვარი, рогатый баранъ.

ქელონი, ს. სადაფის მსგავსი თევზია.

ქენება, სხ. убѣжденіе, просьба; обхожденіе, ვისრ. 37, 47; ქენებით, ზზ. убѣдительно, ვისრ. 46; 1 ქართლ. 223; ვეფხ. 205; (ვექენები, -ნე), ზ. თვ. ვეხვეწები, ვევედრები (ვითარ: ჰქენ ნება ჩემიო), მომექცევი; მომეპყრობი; убѣждать, усильно просить, обходиться съ кѣмъ, ვეფხ. 1064; ვისრ. 26, 37; 166; მტერთაებრ მექენოდი, ты обошолся со мною, какъ съ врагомъ, ვისრ. 182; მექენება, ე. ი. მომწონს, მიმაჩნია, нравиться мнѣ; დარეჯ. 38; (ვიქენები, -ნე), ზ. ვ. მოქენე ვარ, მოვითხოვ, нуждаться, требовать, ქილ. 508.

ქენჯა, ქენჯნა, სხ. истязаніе, мученіе; (ვჰქენჯნი, -ჯნე), ზ. მ. ვჰსტანჯავ, ვაწამებ, ვაწვალებ. ვჰგვემ, истязать, мучить: 2 ქართლ. 169; (ვიქენჯები, -ჯე), ზ. ვ. ვიწამები, ვიწვალები, мучиться, მარტ. 2—139; 1 კორ. 4—11; მქენჯნი, ты мучаешь меня, ტიმ. 80.

ქერა, ზედ. თეთრად მოყვითლო ან მოწითლო, ქურანი, სხელი, მრეში, ქარცი, рыжій.

ქერაბინი (ბერძნ,), ს. херувимъ, ერთი დასი ანგელოზთა; ნ. დასი.

ქერახსი, ნ. ქარახსი.

ქერეთი (ებრაულად), ს. მღვიმე, ხარო; ან საპყრობილეში მუშაობა, საბ. ლ. იერემ. 37—14, 17; пещера; каторжная работа.

ქერელი, ს. ქერქისეული, კანაფისა და მისთანათა; пенька, пакля; საბ, ლ.

ქერეჭანი, ს. ფიჭვის ქერქი, кара сосновая.

ქერეჭი, ს. ფრთა მწერთა, крылья у насѣкомыхъ.

ქერი (ბერძნ.), ს. ნათესი გაზაფხულისა, გარნა **ქრთილი** შემოდგომისა, ячмень.

ქერქეჭელა, ს. თევზთ სანადიროს სამჭედურზედ შესაბმელი ხის ქერქი; поплавокъ на удочкѣ.

ქერქი (ბერძნ. ლათინ.), ს. კანი ხეთა, ხილთა და მისთანათა: კაცთა და ცხოველთა ქერქსა ეწოდების **ტყავი,** მფრინველთა **განი,** თევზთა, გველთა **ქეცედი, ქიცვი, ქერქლი;** კუთა, კიბოთა, ლოკოკინათა, **ბაკანი, გუცოვანი** და **გიცყავი;** სადაფთა **ნიჟარა;** კვერცხთა **ხეჭუჭი;** ხეჭუჭის შინაგანსა და ცვილთა გარემოს **გარსი** და **აფსკა;** ნიგოზთა ან თხილთა **ნაჭუჭი;** წაბლთა **ხეჭბი,** ყურძენთა **ჭაჭა;** საზოგადოდ ხილთა **ნაფრცქვენი;** ხახვთა, ნიორთა **ნაქურჩალი;** მარცვალთა

კილი, ქუჩუზო; ცერცუთა და ლობიოთა **პარკი, ჩენჩო** და **ჭოტი;** ხეთა შენაძრომი სქელი **ქერქი ხოკი** და **ხოკერი;** ფიჭვისა **ქერეჭანი;** თელათა, ცაცხვთა: **ლაფანი** და **ხრალი;** და შიგნით აფსკასო მათსა **ქურთენი, ქურთალი, ნაქურთენი** და **ნაქურცენი;** кора, корка, кожура, шелуха, скорлупа; მუხის ქერქი, дубовая кора, ქერქის აძრობა, снять кожу, ქერქი პურისა, корка хлѣбная, ქერქი ლიმონისა, кора лимонная, **ქერქიანი,** ზედ. ქერქის მქონებელი, имѣющій кору.

ქერტლი, ქერქლი, ს. ქეცელი, ქიცვი, თევზთა, გველთა კანი; თმის თეზო, чешуя; перхота.

ქესა (სპარს.), ს. ქისა, პარკი, ამიანური, ოც და ათი თუმანი თეთრი ფული; სამ. ვახტ. 16; ან ხუთი პიასტრი; ბიანკ. ლექს. кошелекъ; 50 руб. или 500 піастровъ; 2 ქართლ. 170; ბაქრ. 13.

ქესატობა, ს. უფულობა, безденежіе.

ქეტურა, ნახე მცივანა.

ქეფსუტი, ს. მტიერი, მელოტი, ქაჩალი, плѣшивый.

ქექა, სს. рытье, (ვჭქექ, -ქე), ზ. მ. ვჭთხრი მიწას; ვაქოთუბ; рыть, разрывать, приводить въ безпорядокъ; рыться, искать; ქათამი ჭქექს მიწასა, курица роется въ землѣ, (ვიქექები), ზ. ვ. ვიფხან ტანს, чесаться; ნაქექი, მიმ. рытый.

ქეშად, ქეშაოდ, ზზ. გეზედ, ქეშაოს ზომით, паралельно.

ქეშაო, ს. ერთის ლარიდამ მეორემდინ გრძლად ასალები ზომა; паралель, паралельный.

ქეშელა, ს. ახალი მომცრო რუმბი, небольшой винный мѣхъ; მდაბ. ქეშელა მუცელი, пузо.

ქეში, ს. კონა ისართა, связка стрѣлъ, მოურავ. 216.

ქეშიკი (სპარს.), ს გვამის მცველი, ყორჩი, тѣлохранитель, **ქეშიკთ უხუცესი,** начальникъ тѣлохранителей, **ქეშიკობა,** ს. охрана, დასტ. 29, 64; ბუჯ. 9; სალაროს ქეშიკობა' охрана сокровища.

ქეშიკჩი (სპარს.), მეკარე, კარის მცველი, привратникъ. 2 ქართლ. 526.

ქეშიკხანა, ს. ქეშიკების საცხოვრებელი სახლი, домъ для тѣтохранителей, 2 ქართლ. 325.

ქეჩა (ოსმალ.), ს. საფენი ნაბადი ხუფთა და სახეებიანი, войлочный ковсръ, верблюжій войлокъ.

ქეჩერა, ს. მოშუღლარი, придирчивый.

ქეჩო, ს. ამოზეული ჯაგრიანი ქედი ტახთა, დათუთა და სხ; ან წინა ქოჩორი; затылокъ щетиный кабана, чупъ, хохолъ.

ქეჩხო, ს. მოქნილი ცხვრის ტყავი ბეწვიანი, выдѣланная овечья шкура.

ქეცოდი, ქეცი, ს. თევზთ ქაცვი, чешуя; 2 სჯული. 14—9.

ქეცი, ს. მქავანი სენი ძნელად საკურნებელი, паршъ, шолуди, **ქეციანი,** ზედ. паршивый, **ქეციანობა,** ს. паршивость, ნახე მუნი.

ქეჯაო, ს. მოაბა, ტახტრევანდი, რომელსაც აქლემ აჭკიდებენ, паланкинъ на сѣдлѣ; ვეფხ. 1416, განმ. თეიმ. რუსუდ. 138.

ქეჯი, ს. გზა მაგალ. შამბზედ, тропинка, ვეფხ. 944; თეიმურ. განმ. 940.

ქეჯიმი, ს. ცხენთ სამკაული, გვერდების მოსაფარი, ნაკერი ოქრო-მკედით, чепракъ.

ქვა, ქუა, ს. მიწაში პოვებული მაგარი ნივთი, მრავალ გვარად სახმარი; სახენი ამისნი არიან: **სილა,** წვრილი ქვა შლამისა წმინდა, ვითარცა გაცრილი, **ქვიშა,** უმსო; **კენჭი** ცერცვთა ტოლი და უდიდესი, **ხვინჭა** ქვიშა ნარევი კენჭები; **ლორღი,** ნამტვრევი უდიდესი კენჭთა; **რიყე** ქვა და ქვიშა მდინარის კიდისა; **სალი,** ზრტყელი ქვა ხმარებული ვაჟთაგან სათამაშოდ ან სარქველად ქოთანთა; **სიპი** ქვა გლუსუნი; **კოხი** მქისე და ხორკლებიანი; **კაჟი** და **ტალი** ცეცხლის მშობელი; **ქარწბი** ქვა ჭიქის მსგავსი; **სახრევი** ქვა მახვილთა ალესალესავი; **ლოდი** დიდი ქვა და **ბალავარი** უდიდესი საძირკველში დასადები: **ფილაქანი, ფიქალი-ქვის** ფიცარი; **არმანი** კლდეთაგან მოკვეთილი ლოდი ან მარილის ქვა; **ზრაგი,** სპონდიო წყალთა შინა დაფარული კლდე; **კარკარი** და **კარკაროკანი** სალი ქარაფოვანი და სხვანი ნახე კლდე; ფსალ. 20—3; ვეფხ. 5; камень, ძვირფასი ქვა, драгоцѣнный камень, **ქვის სნეულება,** ე. ი. შირიში, каменная болѣзнь, ქვით დაფენა, вымостить, **ქვის-ტვინი,** ს. მცენ. კაკბის საკენკელი, воробейникъ, деребянка (раст.), ბუნ. ლ. **ქვის ნახშირი,** каменный уголь' **ქვის ხავსი,** მცენ. ягель красноглавый; ერის. ლ.; **ქვის სატეხი,** მცენ. боданъ водяной; монгольскій чай; ერისთ. ლ. **ქვამუხა,** მცენ. ქვატყემალა, ს. მცენ. ирга, mespilus piracanthe; ბუნ. ლ.; **ქვა-კაპოეტი,** ს. ზურმუხტი, изумрудъ, დაბად. 2—12; ქვა მწვანე, ზურმუხტი,ониксъ, ქვის დაკრება, побить каменьями, სამ. მოსეს. 8; ქვის მთლელი, каменотесъ, **ქვაყომრალი,** пемза.

ქვაბი, ს. გამონაკაფი კლდე; вертепъ, пещера; მატ. 21—13; 25—15; იოან. 11—38; ვეფხ. 218, 648.

ქვაბი, ს. სპილენძის სიავი, котелъ, кострюля.

ქვაბოვანი, ს. კლდე ქვაბებიანი, гора, обильная пещерами; ვეფხ. 1492; 1 ქართლ. 327.

ქვაბქოთანი, ს. კარდალი, ღრმა სიავი კრკალოთურთ პირზედა ხელით დასაჭერი, ვითარც სათლი ან ტოლჩა; котелъ.

ქვავნარი, ს. ქვიან ადგილი, мѣсто каменистое, საბ. ლ.

ქვაკაცი, ს. ანდრიანტი, სტატუა, статуя, ნ. ჭორტი.

ქვაკუთხედი, краеугольный камень, ივერი № 1, 144.

ქვაკაპოეტი, ქვამწვანე, ს. ზურმუხტი, დაბად. 2—12; изумрудъ. [327.

ქვაობა, ს. გაქვავებულება, окаменѣлость, რუსუდ.

ქვატყემალა, ს. მცენ. ყვავის ტყემალა, მელის ყურძენი, ჩიტის ვაშლა, სირვაშლა; раст. жимолость; ნ. ჩ. ლ.

ქვაფენილი, ზედ. ქვით დაფენილი, вымощенный, каменная мостовая, მატ. 27—23; იოან. 19—13; 1 ქართლ. 257.

ქვაფორი, ს. ამოთლილი გობა, ქვის ორე, водопойная каменная колода, საბ. ლ.

ქვაღოჯი, ს. კაპანი, ქვიანი ადგილი, каменистое мѣсто.

ქვაყრილი, ს. ქვა ფენილი ადგილი, покрытое каменьями мѣсто, გუჯ. 20; დახტ. 49.

ქვაწვა, ს. ძალიან ხელ მოჭირებული, скаредный.

ქვე, თანდ. მომთხოვი შემდგომად თვისისა ნათესაობ. ან მიცემითის ბრუნვათა, подъ, внизъ, ისაი 5—30; ვეფხ. 470; ქვედაყრა, оставить, бросить внизъ, ვეფხ. 1236; ან ზზ. ძირს, დაბლა, внизъ, ქვედ დახცა, онъ повалилъ на землю; ქვექვე იცინოდა, смѣялся сквозь зубы, ქვექვე წვევა, приглашалъ сѣсть, ვეფხ. 541.

ქვე, ქვემცა, ზზ. დიაღ. ვეფხ. 56, 434, 1107, 1233; ქვე გამწარდა, да, онъ ожесточился.

ქვებიანი, ზედ. მრავალქვიანი, каменистый.

ქვებლანძნისა, მცენ. тунеядное растеніе на кустѣ, hypocistis, ბუნ. ლ.

ქვებუდანი, ს. ჩუმი ვერაგი, пронира; **ქვებუდანობა**, ს. ჩუმი ვერაგობა, пронырливость; пронырство.

ქვებურობა, ს. უძღებება ან უწმინდურება, ненасытнотть; нечистоплотность; ხაზ. ლ.

ქვეგანხედვა, ქვეგანმხედველობა, ს. ქვებუდანობა, ავის თვალით მზერა; მუხთლობა; пронырство' измѣна, **ქვეგანმხედველი, -დარი**, ს. ქვებუდანი, ჩუმი ვერაგი; გამცემი, მუხანითი, ორგული, пронира; измѣнникъ; 1 ქართლ. 223, 398, 2 ქართლ. 59.

ქვედა, ზედ. ქვემო, ქვემოური, ქვენა, нижній; низъ.

ქვედაგდება (ვა), ზ. მ. თავს დავანებებ, გავუშვებ, оставить, бросить, ვისრ. 21.

ქვედადება (ვსდებ, -დე), ზ. მ. ძირს დავსდებ, положить, поставить, ქვედამიდევ, ე. ი. თავზედ მომანებე, предоставь мнѣ, დარეჯ. 21.

ქვედაზიდვა (-ვჰზევ, -ზიე), ზ. მ. ძირს დავსწევ, потянуть внизъ; (-დავიზევი, -ზი), ზ. ვ. ჩამოვსწვები, обвиснуть; ქვედაზეული, მიმ. обвислый.

ქვედაკვეთება, ნ. ქვედაცემა.

ქვედაკერძო, ნახე ქვემოკერძო.

ქვედამზიდველი, ზედ. ქვედამწეველი; увлекающій.

ქვემიძს, ნ. ქვედება.

ქვედანთქმული, ზედ. დამხობილი, низверженный, მარტ. 1—341.

ქვედაპირი, ზ. უკანი პირი, нижняя часть.

ქვედაფენილი, ზედ. გარდაფენილი, постланный внизу, კავშ. 238.

ქვედაცემა (-ვჰცემ, -ვეც), ზ. მ. ქვედავაკვეთებ, низвергнуть, ვისრ. 175.

ქვედაწევა (-ვსწევ, -წიე), ზ. მ. ქვედავზევ, потянуть внизъ; отодвинуть; (დავიწევი, -წიე), ზ. მიჩ. უკან დავსდგები, отодвинуться, ან ჩამოვსწვები, отвиснуть.

ქვედგომა (ვჰსდგევარ), ზ. უ. стоять внизу.

ქვედაწესებული, ზედ. დაწესებული რჯულითა; ან დამოკიდებული, постонавленный; зависимый.

ქვედება (ქვემიძს, -ძდა, მდაბიურ. ქვემიცს, გიცს, უცს); ზ. უ. თანამდებვარ, ქვემდებარე ვარ, подлежать; подчиняться, слѣдовать, быть должну, надобну; ვეფხ. 29; ქვე უცს კეკლუცთა ზედან ფრენათ; ე. ი. ბუნებად აქვს ლამაზთა ზედა ტრფიალისა; у него, въ натурѣ, увлекаться красотою; **ქვედებული**, მიმ. подлежащій, зависимый, კავშ. 143.

ქვედვეცი, ს. მცენარეა ერთგვარი.

ქვედნაცი, ს. სტამბაში ტყვია გასაშორებლად ლექსთა; типогр. пробѣлъ, прокладка, шпація.

ქვევა (ვექვევი, -ქვიე), ზ. თვ. ქვემდებარე ვიქმნები, подлежать, მიქია 7—9.

ქვევარდნა (ვვარდები), ზ. უ. упадать.

ქვევითი, ზედ. ფეხით მავალი, пѣшій.

ქვევრდომა (ვუვრდები), ზ. უ. пасть къ ногамъ кого.

ქვევითი, ზედ. ქვენა, ქვემო, ქვემოკერძო, нижній, **ქვეითნი** მეფენი, послѣдующіе цари, 2 ქართ. 2, მათ ქვეითზედ, ниже ихъ, სამ. ვახტ. 12.

ქვევრი, ს. დიდი კეცის ჭური ღვინის ჩასასხმელი; большой кувшинъ врываемый въ землю для вина.

ქვეითი, ნ. ქვევითი; ქვეით, ზზ. ძირს, დაბლა, внизъ: **ქვეით, ქვევით, ქვეითად**, ზზ. ფეხით, пѣшкомъ.

ქვეითობა, ს. ქვეითად სიარული; ქვეითად მავლობა; ქვეითი ლაშქრობა; пѣшеходство, пѣшеходы; пѣхота; (ვჰქვეითობ, ვიქვეითებ, -თე); ზ. უ. ქვეითად დავდივარ; დავქვეითდები; идти пѣшкомъ; спѣшиваться; **ქვეითება** (ვაქვეითებ, -თე), ზ. მ დავაქვეითებ, ქვეითად ვატარებ, спѣшивать.

ქველთობისა, ქველთობის-თთვე, ს. მარიამობისთვე, августъ мѣсяцъ.

ქველი, ზედ. კეთილი, სახიერი; მხნე, შემმართებელი; უხვი, ხელ-ფურჩი; добродѣтельный, доблестный; храбрый; щедрый: ვეფხ. 425, 1031, 1037, 1460; შავთ. 4; ქველის მოქმედება, ქველის-საქმე, ს. კეთილის მოქმედება; მხნეობა; უხვობა; მოწყალება; благодѣяніе: доблесть; щедрость; милостыня; მატ. 6—1: ლუკ. 12—32: საქმ. 3—2; 4—9; ქველის მომქმედი, ს. მოწყალე, კეთილის მყოფელი; благодѣтель, ფსალ. 56—2; **ქველობა**, ს. კეთილობა; მხნეობა; უხვობა; доблесть; щедрость; ვეფხ. 143; შავთ 19.

ქვემდებარე, ზედ. ძირს დებული, 1 ქართლ. 411; დამოკიდებული, ქვედაწესებული, ხელის ქვეშე; ლოღ. 10; ნაწილი წინა-დადებისა, რომელსაცა ვჰსჯით; ლოღ. 76; внизу, на землѣ лежащій; зависимый; подлежащій (грам.); 1 ქართლ. 29; კავშ. 256; -სჯულისა, подлежащій закону, **ქვემდებარედ**, ზზ. подлежательно, **ქვემდებარება**, ს. დამოკიდებულება, зависимость, კავშ. 79, 325; (ვჰქვემდებარებ, -რე ან ქვევჰმდებარებ), ზ. უ ქვემდებარე ვარ, სათანადო ვარ, подлежать, (ვექვემდებარები, -რე), დამოკიდებულვარ, ხელქვეშე ვიხისამე ვიმყოფები, зависѣть; მარტ. 2—122; 86.

ქვემენჯაკი, ს. კალთა, подолъ, გამოსლ. 36—31.

ქვემეხი, ს. ზარბაზანი, ფილთა მეხი, пушка, мортира.

ქვემო, ზედ. ქვენა, ქვედა, დაბლა; нижній, ქვემო კერძო, ე. ი. წიაღი მდინარისა; 2 ქართლ. 272; низовыя рѣки, ქვემო ქარი, низовой вѣтеръ.

ქვემო, ქვემოთ, ზზ. ძირს, внизъ, внизу.

ქვემოთი, ზედ. ქვენა, ძირის მყოფი, შემდგომი; нижній, исподній; ქვემოთნი, низовые жители.

ქვემორე, ზზ. დაბლა, ძირს ან შემდგომ, ниже сего, ვეფხ. 26.

ქვემოური, ზედ. ძირეული, დაბლური, низовый.
ქვემოდრეკი, ზედ. მოდრეკილი, ძირს მოკაკული, согбенный, ქილ. 537.
ქვემოღება (-მოვიღებ, -ღე), ზ. მ. დაბლა დავსდებ, ჩამოვიღებ, снять; принести, დარეჯ. 83.
ქვემო-ყოფა, ზ. სიგლახაკეში ყოფნა, быть въ нищетѣ, ალ. 61.
ქვე-მძრომი, ს. ქვეწარმავალი, пресмыкающійся.
ქვემწოლი, ზედ. ძირს მწოლი, лежащій внизу, დარეჯ. 2—72.
ქვენა, შედარ. უქვენაესი, ზედ. ქვემო, ქვემოთი, нисшій, низовый; 1 ქართლ. 278; ან შემდგომი, слѣдующій, ვეფხ. 28, ქვენა ქარი, низовый вѣтеръ, ქვენა ქუთუთო, скула. ქვენა კერძო, нижняя часть, ღმერთო, გევედრები, რომელი ჰფლობ ქვენა ზესა, о Боже! Боже! молю тебя, какъ обладателя неба и земли.
ქვენაბამი, ზედ. ძირს დაბმული მაგალ. ცხენი, привязанный (напр. лошадь), ვეფხ. 55.
ქვესკნელი, ს. ულრმესი ადგილი, ქვეყნის ფსკერს მდებარე, преисподняя.
ქვესხდომა (ქვედავსხდებით), ზ. უ. ვისისამე დაბლა დავსჯდებით, сѣсть по ниже кого.
ქვექვე თქმა (ვსთქვამ, -ვი), ზ. მ. ჩუმათ წარმოვსთქვამ, сказать про себя; ვეფხ. 409.
ქვექცევა, ზზ. ჩუმად წარმოება რისამე, дѣлать что изъ подтишка, ალ. 57.
ქვეყანა, ს. სოფელი, სფერა სამკვიდრებელი კაცთა; დაბად. 1—1, ფსალ. 23—1; ზოგჯერ ხმელეთი განყოფილი წყალთაგან, ფსალ. 1—4; თემი, ერთი მხარე ან სახელმწიფო; ფსალ. 77—12, 51; საზოგადოობა კაცთა, სოფელი ესე; ფსალ. 2—2, 10; земля, земной шаръ; суша; свѣтъ, вселенная, страна, государство; ქვეყნის ყბა, народная молва; ქვეყნის თვალი, сокровище міра, ქვეყნის გული, მცენ. чертово яйце, веселка. პირი ქვეყნისა, лице земли, უშენი ქვეყანა, необитаемая, ненаселенная земля, **ქვეყნის მომქმედი**, земледѣлецъ, მარკ. 12—9; ქვეყნის მზომელი, землемѣръ, საბ. ლ.; **ქვეყნიერი**, ზედ. ქვეყნისაგანი, ქვეყანასა-ზედა მყოფი; земной; свѣтскій; **ქვეყნიერობა**, ს. ქვეყანა ზედა ცხოვრება, земная жизнь.
ქვეშ, **ქვეშე**, თანდ. რომელიც ითხოვს ნათეს. ან მიცემ. ბრუნვათა; ძირს, დაბლა; подъ, внизу, ფეხთ ქვეშ, подъ ногами, ერისთ. 151; ხის ქვეშ ჯდომა, сидѣть подъ деревомъ.
ქვეშ, ზზ. დაბლა, ძირს, внизъ, внизу, ფანჯარას ქვეშ ჯდომა, сидѣть подъ окномъ.
ქვეშა-ფშია, ს. засцыха.
ქვეშდაგება (ვა), ზ მ. подослать. [исподній, ალ. 3.
ქვეშე, **ქვეშეთი**, ზედ. ქვემოთი, ძირისა, нижній,
ქვეშაგები, **-გებელი**, ს. ქვეშსაგები, постель.
ქვეშედაფენა (ვჰფენ, ვჰფინე), ზ. მ. ქვეშდაგება, подстилать.
ქვეშედაწესება (-დავაწესებ, -სე), ზ. მ. დავუმორჩილებ, подчинять, 1 ქართლ. 388.
ქვეშევრდომა (-ვვარდები, -დი), ზ. უ. დავემორჩილები, подчиниться, ქვეშევრდომი, ზედ. დამორჩილებული ყმა, подданный.
ქვეშეთი, ნახე ქვეშე, нижній.
ქვეშეური, ზედ. ქვეშეთი; ვისისამე ხელქვეშე დაწესებული; нижній; подчиненный; მარგ. 2—84; 1—153; 9—1.
ქვეშევრდომილი, ზედ. დამოკიდებული, подчиненный.
ქვეშთამოგდება (-ვაგდებ, -დე), ზ. მ. бросить внизъ.
ქვეშე-კერძო, ზედ. ქვეშეთი ნაწილი, исподняя часть; ქართლ. 103.
ქვებლანდისა, ს. მცენ. hypocistis, ბუნ. ლ.
ქვეშლიღვისა, ს. მცენ. ღვიის ხავსი, плавунъ, раст. ნ. ჩ. ლ.
ქვეშმოყვანა (-მოვიყვან, -ნე), ზ. მ. ძირს მოვიყვან, задавить.
ქვეშნიგვზისა, ს. მცენ. подлѣсникъ, копетень; ნ. ჩ. ლ.; подоорѣшникъ, ერის. ლ.; ბუნ. ლ.
ქვეშ-საგები, **ქვეშაგები**, ს. საფენი, ლოგინი ან სარეცელი; постеля; постилка, რუსუდ. 248.
ქვეშ-ქვეშ, ზზ. ქვექვე, ჩუმათ, მაგალ. სიცილი, тихо, секретно.
ქვეშ-ქვეშა, ს. ჩუმი ვერაგი, скрытный, пронырa.
ქვეშქვეშობა, ს. пронырство.
ქვეჩამოხსნა (-ვიხსნი), ზ. მ. ძირ ჩამოვიღებ, снять, დარეჯ. 71.
ქვეძვრომა (-ვჰხძვრები, -ძვერ), ზ. უ. ვჰგლინავ, пресмыкаться.
ქვეწარმავალი, **ქვეწარმძრომელი**, ზედ. ქვემძრომი, მუცლით მავალი, მაგალ. ქია, მატლი, გველი, пресмыкающійся, დაბად. 1—20; საქმ. 10—12; ისაი. 15—9; მაკ. 15—20.
ქვეჯდომა (-ვჰზი, ვჰსჯედ), ზ. უ. ძირს ჯდომა, сидѣть; сидѣть послѣ кого либо; ვეფხ. 1265.
ქვიანი, ზედ. ქვისაგანი ან ქვით სავსე; каменный; каменистый.
ქვიერი, ზედ. ქვისაგანი, каменный.
ქვითინი, **ქვითქვითი**, სს. გულის ამოსკვნით ტირილი; всхлипъ, -ტირილი, взрыдъ, всхлипываніе, плачъ на взрыдъ, **ქვითქვითება** (ვჰქვითქვითებ, -თე), ზ. უ. გულ ამოსკვნით ვჰსტირი, рыдать какъ бы задыхаясь, ჩონგ. 33; ყარამ. 476.
ქვითკირი, ს. შენობა ქვისა და კირისაგან, каменное строеніе, 1 ქართლ. 23.
ქვით-მანკიერი, ს. შირიმის მქონებელი, больной каменною болѣзнью, **ქვით მანკიერება**, ს. შირიმი, каменная болѣзнь.
ქვითქვითი, ნ. ქვითინი.
ქვითხურო, ს. გალატოზი, каменщикъ, ქვით-ხუროებული, ზედ. ქვითკირით აღშენებული, каменная кладка; ტიმ. 64.
ქვინჯილოჯა, **-ჯი**, ს. მცენ. გარეული სტაფილო; дикая морковь.
ქვირითა, ს. თევზთ ახალი კვერცხები, გარნა მარილიანს ჰქვიან ხიზილალა, молоки.
ქვირითიანი, ზედ. ქვირითის მქონებელი, молоковый (рыба).
ქვისდაკრება (ქვას დავჰკრებ, -რიბე), ზ. მ. დავჰქოლავ, ქვით განვჰსტვინავ, побить камнями, საქმ. 7—58, 59; 14—19.

ქვიზლი (სომხ.), ს. ცოლის დის ქმარი, ან ორთა დათა ქმარნი, გარნა ორთა ძმათა ცოლნი: შილნი არიან, свояк.

ქვისმთლელი, ქვის-ნახშირი, ნახე ქვა.

ქვის-ხავსუხა, ს. მცენ. баданъ, რუსულ. ქ. ლ. монгольскій чай.

ქვიშა (სომხ.), ს. მომსხო სილა, песокъ, ქვიშიანი, ზედ. სილიანი, песчаный.

ქვიშნა, ს. ალუბალი, ბალღოჯი, вишня; ერის. ლ.

ქვიშნი (სპარს.), ს. მცენ. უგრეხელა, вика, журавлиный горохъ; ბიანკ. ლ. дикуша, курлукъ, რ. ქ. ლ.

ქვიშარი, ს. ნარდის პაიკის მარცო ჯდომა; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

ქვიჯა, ს. მცირე როდინი, ступка, ქვმა, ნ. ქჳმა.

ქვრდემლი, ნ. გრდემლი.

ქვრივი, ქჳრივი, ს. კაცი ან ქალი უმეუღლოდ დაშთობილი შემდგომად სიკჳდილისა, вдовецъ, вдова, ფსალ. 67—5; მარკ. 12—42; ლუკ. 2—37; **ქვრივ-ობოლი, ქვრივ-ოხერი**, вдова безпріютная, беззащитная, გორგ. 28; **ქვრივობა**, სზ. вдовство, (ვჰქვრივობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. вдоствовать.

ქჳრიმა, ქვრივა, ს. ფეცვი ღომის მსგავსი, просо, ვეფხ. 1213; ბუნ. ლ.

ქიბ, ს. ციდა მცკაველა, პითაკი, მაიმუნის გვარი, порода обезьянъ, 3 მეფეთა 10—22.

ქიბორჯი, ს. ისარია ერთგვარი, ნ. ისარი, сортъ стрѣлъ.

ქიზგა, ს. ოსურად გოგო, дѣвка, ანცონ. 4—5.

ქითრა, ს. მცენ. ужевникъ, პ. ფ. ლ.

ქილა, ს. დერგი, მცირე ქოთანი; ღომის საწყაო იმერეთში, ორი ბათმანი; горшокъ; вѣсъ 1 пудъ; ბაქრ. 331.

ქილაქი, ს. ფოხალი, კოდის ნახევარი, ½ кодп.

ქილვაში, ს. წვერთაგან ულვაშთ შესადგამი, бакенбарды.

ქილიკი, ს. მასხარა, ხუმარა, შემაქცევარი, шутъ, **ქილიკობა**, ს. ხუმრობა, шутовство, (ვჰქილიკობ, -კე), ზ. უ. ვჰმასხარობ, шутить.

ქილიფთარი (სპარს), ს. მნე სასმელთა, ღვინოთა, პირის მელვინე, хранитель напитковъ, დასცულ. 81, 155.

ქიმი, ს. კიდური ნავთა და მისთანათა, бортъ, край, კარის ქიმები, стержень дверной.

ქიმია (არაბ.), ს. სწავლა, химія.

ქინაქინი (არაბ), ხის ქერქი ციებების წამლად ხმარებული, хина, პ. ფ. ლ.

ქინგური, ნ. ქონგური, ყარამ. 1, 438.

ქინქლა, ს. წჳრილი კოლო, комаръ.

ქინძარა, მცენ? ერის. ლ.

ქინძი, ს. მცენ. кишнецъ, ქინძის თესლი, кишнецъ, გამოსლ. 16—14; რიცხვ. 11—6.

ქინძის თავი, ს. თავ-მრგვალი ნემსი, უნახვრეტო, булавка.

ქინძის ჯორი, მცენ. ნ. ქალაკოდა.

ქინძმანუგა, მცენ? названіе растенія.

ქინჯილოჯა, ნ. ქვინჯილოჯა.

ქირა (სპარს.), ს. გარდაკვეთილი ფასი, ხელ-ფასი, მიზდი, наемъ; наемная плата; ალბ. 79; ქირით მიცემა, отдать въ наемъ, ქირით აღება, нанять, ქირით დგომა, жить по найму; ქირით დაჭერილი სახლი, наемный домъ.

ქირავაბა (ვა), ზ მ. ქირით ვაძლევ, отдавать въ наемъ, (ვი), ქირით ავიღებ, нанимать.

ქირაობა, ს. наемъ; нанимапіе; (ვჰქირავობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ქირით ავიღებ, დავიქირავებ, ფასით დავიკვეთ რასმე, нанимать.

ქირაფქა, ს. ჯაჭვიანი აბჯარი, кольчуга, доспѣхъ изъ мелкихъ колецъ.

ქირდად აგდება (ავიგდებ, -დე), ზ. უ. სასაცილოდ ან მასხარად ავიგდებ, поднять кого на смѣхъ, ქილ. 306.

ქირდვა, ს. თავ-საცილი, მასხარად აგდება, насмѣшка, (ვჰქირდავ, -დე), ზ. უ. მასხარად ავიგდებ, насмѣхаться, издѣваться, глумиться, **მქირდველი**, насмѣшникъ.

ქირმანის შალი, ს. სპარსული შალი წამოსასხამი, персидская шаль.

ქირშანი, ს. თეთრი სამხატვრო წამალი, бѣлила, პ. ფ. ლ.

ქისა, ნ. ქესა; აბანოს ქისა, банная суконка.

ქისლობოია, ს. свинцовая окись, сурикъ, პ. ფ. ლ.

ქისპი, ქისტი, ნახე ქიშპი.

ქიტი, ს. ქაფქირი; шумовка, ან ცალიერი, пустой, 1 ქართლ. 318.

ქიქინი, ნ. შექიქინება.

ქიშვერდიანი, ბექან. 5?

ქიშა, ს. საწდე, винный кувшинъ, სიბრძ. 163.

ქიში, ს. ჭადრაკის თამაშობაში გაქცევა მოპირდაპირისა, матъ въ шахматной игрѣ.

ქიშმიში (სპარს.), ს. სკიჭი, кишмишъ, წვრილი ქიშმიში, коринка, ივანე ბაც. ლ.

ქიშპება (ვა), ზ მ. გულზედ მოვიყვან, злить.

ქიშპი (სპარს.), ს. ინადი, ჯაბრი; ან ზედ. უჯათი, თავისნება, ახირებული; злость; вражда; упрямый; სამ. ვახც. 42; **ქიშპობა**, ს. ინადი, ჯაბრი; უჯათობა, ახირებულება, зависть; злость; упрямство; капризъ; **ქიშპობით**, отъ злости, გორგ. 106; (ვჰქიშპობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვუჯათობ, упрямиться, (ვექიშპები, -პე), ზ. თვ. ვემცერები, враждовать, ქილ. 239; მექიშპებოდა, онъ враждовалъ мнѣ, ქილ. 557.

ქიშტი, ქისტი (ბერძნ.), ს. ხელით წაკჳრა, ქურდნვა, тумакъ, ударъ кулакомъ.

ქიშური, ნ. კიჩერი.

ქიცვი, ს. ქერქლი თევზთა და მისთანათა, рыбная чешуя.

ქლაკვი, ს. ხახვი, лукъ, ბაქრ. 178.

ქლამიდა (ბერძნ.), ს. სამეფო მანცია, хламида, царская мантія; მაც. 27—28; ქლამიდოსანი, ზედ. მოსილი მანციით, одѣтый въ хламиду, ანდ. 21.

ქლაქუნი, ნ. ქუქუნი.

ქლეშა (ვჰქლეშ, -ლიშე), ზ. მ. ძრიელად ვჰხეხ, ან ვთლი; тереть, растирать, (ვიქლეშ, -შე), ზ. მიჩ. მოვიგლი, დავიჩეჩქ, ущемить себѣ.

ქლიავი, ს. მოდიდო და მოცკბო უშხუნა შავი ან მოწითანო; გვარნი ამისნი: **ალიბუხარი, და**

მახხი, ოჟური, ღოღნოშო, ღორქლიავი, ალუჩა, კორკიმელი, გაკვინარი, მანცქლა, უხხუნა, შავქლიავა, ჭანჭური, слива.

ქლიბვა (ვჰ), ს. ქლიბით გავქლიბავ, გავჭოპოხნავ. пилить напилкомъ.

ქლიბი, ს. რკინათ საფხეკი ჭოპოხანი, напилокъ.

ქლოველი, ს. გამომეძიებელი, изслѣдовать, 1 კორ. 3—11; (ძველს სამოციქულში).

ქმა, ნ. ქმნა.

ქმარება (ვაქმარებ, -რე), ზ. მ. ქმრად გავუხდი, выдавать замужъ, (ვიქმარებ, -რე), ზ. მიჩ. ქმრად გავიხდი, выходить замужъ; (მიქმარებ, -რე), ზ. მიჩ. ქმრად გამხდი, выходишь за меня замужъ; ჩოგნ. 87. (ვექმარები, -რე), ზ. ვდ. გავუხდები ქმრად, дѣлаться мужемъ; ვეფხ. 1466.

ქმარი, ს. კაცი მეუღლე ცოლისა, мужъ, супругъ.

ქმარიანი, ნ. ქმრიანი.

ქმარშვილი, ს. ქმარი და შვილებიანი დედაკაცი, семейная женщина; სომხ. სამ. 251.

ქმნა, ქნა, ქმა, სს. дѣланіе; твореніе; წიგნი ქმნისა, книга бытья, (ვჰქმნი, ვჰქმენ: ან ვჰქნი, ვჰქენ; ან ვიქმ, ვჰქენ; ზრძნ. სალუთო წერილში: იქმედ, რიცხ. 15—38); ზ. მ. ვაკეთებ, ვჰყოფ, ვჰხწარმოვებ საქმეს; შევიქმ, დავჰბადებ; დაბად. 1—1; 2; მაც. 12—2; дѣлать, производить; созидать, творить; ღმერთმან ჰქმნა სამყარო; Богъ создалъ вселенную, ღმერთმან ნუ ჰქნას, не дай Богъ, რავჰქნა, что мнѣ дѣлать; რა მექნა, что же мнѣ было дѣлать; 2 ქართლ. 116; ჩონგ. 20; მექნიეს ბოროცი, я сдѣлалъ зло; საქმე. 25—11; (ვიქმ, -მენ), ზ. მ განვაზავებ, გავხსნი რასმე მაგალ წყალში, растворять, разводить въ водѣ; (ვუქმნი, ვუქმენ), ზ. მიჩ. ვუყოფ, შევუქმ; дѣлать кому что, ვუქმენ ვისმე ბოროცი, сдѣлать кому зло, (მქმნი, მქმენ), ზ. მიჩემ, ты создалъ меня, (მიქმნ, მიქმენ), ზ. მიჩ. გამიკეთე, მომიმზადე; приготовъ мнѣ, საქმ. 7—40; მიქმენ მე სანოვაგე, приготовь мнѣ кушанье, დაბად. 25—4; 27—11, (ვიქმნები, ვიქნები, ხრ. ვიქენ, ვიქმენ), ზ. ვ. ვჰხდები, შევიქმნები, გავხდები, стать, становиться, дѣлаться, დაბად. 49—15; ვეფხ. 1090; სამ. ვ. 261; დღეს იმასთან ვიქნები, я сегодна буду у него; და ჰსთქვა ღმერთმან: იქმენინ ნათელი და იქმნა ნათელი, и сказалъ Богъ: да будетъ свѣтъ и бысть свѣтъ; რა იქნა, куда онъ дѣлся, что сталось; რა იქნება ერთი ცხენი მაჩუქოთ, недурно если вы поодарите мнѣ лошадь; არ იქნა არ მომეშვა; при всемъ томъ онъ неотсталъ, მირ. 75; იქნება, იქნების, можетъ быть, можетъ статься, (ვიქმი, ვიქმენ), ზ. ვ ვჰკეთდები, дѣлаться, (ვექმნები, ვექნები, ვექენ), ზ. თვ. ვემყოფები, გავუხდები, дѣлаться, становиться для кого либо чѣмъ, შემწე ვექმნები, помогаю ему, ყოველთა ვექმენ ყოვლად. для всѣхъ я былъ, საქმ. 9—22; უცხო ვექმონები, казаться чуждымъ кому, 1 ქართლ. 311; მწე მექმნები, ты для меня становишься помошникомъ; ისაი. 43—9.

ქმნადი, ზედ. საქნელი ან მომავალი; подлежащій къ дѣланію; будущій; ჟამ, будущее время.

ქმნევა, ნახე ქნევა.

ქმნევინება (ვაქმნევინებ, -ნე), ზ. მ. ვაყოფინებ, ვაწარმოვინებ; заставить дѣлать, დასც. 30; (მექნევინოს, -ნა), ზ. თვ. შემემთხვიოს, მექონოს ვისთვისმე, причинять кому; ალბ. 40; ნ. ქნევინება.

ქმნილება, ქმნულობა, ს. წარმოებულება, ნაქმარი; твореніе, тварь; созданіе; дѣло, содѣяніе, კავშ. 6; 2 ქართლ. 97; გორგ. 189; ერისთ. 47; 240; ჩონგ. 37: და დაიცევ ქმნულება ხაცისა შენისა, ანდრ. 29; сохрани образъ лица твоего.

ქმნული, ზედ. ან ს. საქმე, ნაქმარი; წარმოებულობა; сотворенный, созданный; сочяненный; твореніе, созданіе, дѣло; **ქმნულ-კეთილი,** красивый, пригожій, ანდრ. 58.

ქმრიანი, ქმროსანი, ზედ. დედაკაცი ქმრის მეუღლე, замужняя.

ქმრობა (ვექმრობი, -მრე), ზ. უ. ქმრად ვეყვი, быть мужемъ. ვეფხ. 375; ვისრ. 59. [292.

ქმროსნობა, ს. ქმრის ყოლა, замужество, 1 ქართ.

ქნა (ვჰქნი, -ქენ), ზ. მ. ვჰხრი, ვჰხდრევ; მოვჰქნი, сгибать, (ვჰქნი, -ქენ), ზ. მ. მოვხთელავ, დავარბილებ ტყავსა, მოვიქ; выдѣлывать кожу, (ვიქნი თმას), ზ. მ. ვჰგლეჯ, ვიგლეჯ თმასა рвать, щипать себѣ волосы.

ქნა (ვჰქნი, ვჰქენ), ზ. მ. дѣлать, ნ. ქმნა.

ქნარი, ს. ჩანგი თითებით საკრავი, арфа; лира; ვეფხ. 102; ისაი. 5—12.

ქნევა, სს. маханіе; киваніе; (ვიქნევ, -ნიე), ზ. მ. ჰაერში ვატრიალებ ან მოვუღერებ მახვილს ან ხელს დასაკრავად; махать; кивать; მართლად ცემა, მარჯვედ ქნევა ბურთისა, вѣрно бить въ мячъ и въ попадъ направлять удары; ვეფხ. 20; (ვუქნევ, -ნიე), ზ. მ. მოვუღერებ მახვილს, ხელს; ან თავის დაქნევით ან ხელით ვანიშნებ; замахиваться; кивать кому головою; давать знать рукою; თავს მიქნევს, онъ киваетъ мнѣ головою.

ქნევა (ვაქნევ, -ნიე), ზ. მ. ვუზამ, ვუყოფ, дѣлать изъ чего какое либо употребленіе; дѣвать; дѣть; მაც. 25—16; ვეფხ. 292; რუსუდ. 276; 324; რას აქნევ, начто тебѣ это; რას მაქნევ, начто тебѣ меня; (ვიქნევ, -ნიე), ზ. მიჩ. გამოვიყენებ, дѣлать изъ чего полезное употребленіе, რუსუდ. 333.

ქნევინება (ვა), ზ. მ. ვაზმევინებ, ვაწარმოვინებ, მოვახდენინებ, заставить дѣлать, ვეფხ. 168; 2 ქართ. 548; რუსუდ. 791; -შუშპარსა, заставить танцовать, ვისრ. 3.

ქობა, ს. არშია, სამოსელთ კიდური, кайма, опушка.

ქობალი, ს. მეგრულად იფქლი, пшеница, ერისთ. ლ.

ქობინი, ს. ტაბუცი, валекъ; მცენ. бѣлильное дерево.

ქობინი, ს. კარავთა, გავალაკთა, დორეულთა ან ეტლთა ზედა ჩამოცმული მოოქრვილი ბურთი ვაშლის სახედ, бронзовый шаръ на палаткѣ, перилахъ и т. п.

ქოგური, ს. ხის ბურთი, деревянный мячъ.

ქოდავი, ს. გამოსაღები ფული ცხვარზედ იყო ერთი შაური, დასც. 27, 58, 64, 116, გუჯ. 31; денежная подать съ рагатаго скота.

ქოდუნა, ს. მცენ. Сухоребрица, პ. ფ.
ქოდქოდა, ს. Аспидъ.
ქოვგი, ს. მორი, დიდი კუნძი, колода, მსაჯ. 16—14.
ქოთანი, ს. კეცის ხადუღარი, горшокъ.
ქოთაო, ს. ცხენის სენი, ყელში ქოშინი, удушье (болѣзнь у лошадей).
ქოთარგლი, ს. სვეტის თავზედ მრგვალი რამ, шаръ верхней части колонъ; 2 ნეშტთა 4—12; (ძველს დაბადებაში).
ქოთება (ვჰქოთებ, -თე), ზ. უ. ვღაღებ, ვჰგოდებ, рыдать, ნ. ჩ. ღრამ.
ქოთება, სს. переполохъ, მარტ. 1—128; (ვაქოთებ, -თე), ზ. მ. ავურევ, აჰშფუცკნი, ვჰქექ, рыть, приводить въ безпорядокъ.
ქოთვა (ვჰქოთავ, -თე), ზ. უ. ერთს ადგილზედ მოსვენებით არა ვჰზივარ, не сидѣть на мѣстѣ спокойно.
ქოთლოზანი, ს. ციხის მცველი, ალ. 9, 10; хранитель крѣпости.
ქოლგა (ოსმალ.), ს. საწვიმარი ან სამზეური, зонтикъ, ტიმ. 172; რუსუდ. 787.
ქოლვა (ვჰქოლავ, -ლე), ზ. მ. ჩავჰქოლავ ქვის დაკრეფითა ან ამოვჰქოლავ, ამოვჰფორავ ქვითა; побить каменьями; завалить камнемъ; 2 მეფეთ. 16—6; მარტ. 2—45; 1—57: ჩახრ. 40.
ქოლოკი, ს. ურქო ცხვარი, баранъ безрогій.
ქომაგი, ს. მოსარჩლე, მშველელი, вступчикъ.
ქამაგობა, სს. заступничество, (ვუქომაგებ, -გე); ვესარჩლები ან ვუსარჩლო, заступаться, ანტ. 5—53.
ქონა, სს. имѣніе, (ვიქონ, ვიქონე ან მაქვს, მქონდა, მქონია, მქონებია), ზ. მ. ვჰფლობ, ვჰპატრონობ, მივის, მაბადია, имѣть, владѣть; ღონე არა აქვს, онъ не имѣетъ силы, სამ. ვახტ. 131; ქილ. 616; ფული თან არა მაქვს, не имѣю съ собою денегъ, გული, გონება და აზრი მაქვს შენკენ, все вниманіе мое обращено на тебя; ერთად ერთი სახლი მაქჳს და მაქჳს, давно владѣю однимъ единственнымъ домомъ.
ქონა-ლობიო, ს. მცენარეა, фасоль, ბაქრ. 179.
ქონა-ქონა, ნ. დანდური.
ქონგური გალავნისა, ს. зубцы на стѣнахъ, см. зуѓецъ, Р. Г. С.
ქონდარი, ს. მცენ. чаберъ, ნ. ჩ. ლ; გარეული ქონდარი, ს. მცენ. ცხვირ-საცემელა; чахотная трава, гулявица, дикая заря, ქონდარი კაცი, карликъ.
ქონდაქარი, ს. მზარეული; იერემ. 52—12, 19; ყასაბი, მეხორცე; ნიკ. ჩ. ლ.; საბ. ლ.; ჯალათი; ქილ. 236, 237; გვამის მცველი, ქეშიყი, ყორჩი; იერემ. 39—10; поваръ царскій; мясникъ; палачъ; тѣлохранитель; **მთავარ-ქონდაქარი**, მზარეულთ უხუცესი, главный поваръ, იერემ. 40—5.
ქონება, ს. საქონელი, მონაგარი, ნაქონები მამული, имущество, имѣніе; შესავ. გიორგი მ. სამართლი; მოძრავი ქონება, движимое имущество, უძრავი ქონება, недвижимое имѣніе, (ვაქონებ, -ნე), ზ. მ. ვაპატრონებ, отдавать кому что въ собственность; ვეფხ. 453; სამ. ვახტ. 261; (ვიქონებ, -ნე), ზ. მ. ვჰფლობ, მივის, მაბადია, имѣть, ქონიება, ნ. თავის ადგილს; სომხ. სამ. 178; შიში არ იქონიოს, да небоится, მაქონებ, отдаешь мнѣ въ собственность, ვეფხ. 246; 766; (ვექონები, -ნე), ზ. თვ. ვეკუთვნი, принадлежать кому; მექონების, это будетъ принадлежать мнѣ, **ქონე, ბული, ნაქონი**, имѣвшій, **მქონებელი, მქონაზედ**. имѣющій.
ქონება, ს. имущество; (ვი), имѣть.
ქონებადი, ზედ. ქონებისადმი საკუთნველი, имущественный; კავშ. 109.
ქონებიანი, ნ. ქონიერი,
ქონი, ს: ცხიმი, სიპოხე ხორცთა, ცმელი, жиръ, сало; ცხვრის ქონი, сало баранье; ღორის ქონი, свиное сало, ქონის სანთელი, сальная свѣча, **ქონიანი**, ზედ. сальный, **ქონიანება** (ვა) ზ. მ. ქონით შევხვირო, გავაქონიანებ, салить.
ქონიება (ვაქონიებ, -ნიე), ზ. მ. ვაქონებ, ვაპატრონებ. заставить имѣть; სომხ. სამ. 178; (ვიქონიებ, -ნიე), ზ. მიჩ. ვიქონებ, ვჰფლობ, имѣть.
ქონიერი, ზედ. ქონებიანი, შეძლებელი, зажиточный.
ქორაკი (სომხ.), ს. აღვირი, недоуздокъ.
ქორაფი, ს. ბოკვი, осокоръ (тополь), ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ.; პ. ფ. ვისრ. 24.
ქორაფი, ს. მცენ. названіе травы, ბუნ. ლ.
ქორაფიანი, -ფოვანი, ზედ. осокоревый, -ვანი ტყე, осокарникъ.
ქორება (ვაქორებ, -რე), ზ. მ. ზომიერად მივიღებ საზრდელს, მაგალ. მუცელს ალორებ ღორია, აქორებ ქორია; умѣрять.
ქორედი, ზედ. სახლი სახლზედ მრავალნაშენი; много этажный домъ, იერემ. 20—2; ხომალდის ქორედი, палуба.
ქორეპისკოპოზი, ს. უეპარხიო ეპისკოპოზი ან მაგიერი უპირატესის მღვდელ მთავრისა, викарій, გუჯ. 27; სამ. სომხ. 284; კათოლ. სამ, 8; ბაქრ. 131, 143, 241, **ქორეპისკოპოზობა**, ს. викарство.
ქორი ს. მთავარი ან უპირველესი, главный, ქორ-კანდელი, главная люстра, ქორ-ეფისკოპოზი, архіепископъ, ქორ იასაული, главный эсаулъ.
ქორი, ს. მფრინვ. ястребъ, ლევიტ. 11—16; ვეფხ. 363, 443, 473; 2 სჯული 14—15; **ქორის ნისკარტა**, მცენ. ეშმაკის მათრახი, ასკილი; шиповникъ, ერისთ. ლ.: ქორის გვარნი არიან: ბურაული, გეზელი, მწყაზარი, შაბარდუხი; დასტ. 104, ბაქრ. 184.
ქორი, ს. ქორედი, სახლის ერდოსა ზედა შენებული სახლი, этажъ дома, იერემ. 22—14.
ქორი, ს. ბრმა, слѣпой; ოჯახ-ქორი; проклятой.
ქორიასაული, ნახე იასაული.
ქორკანდელი, ს. მაღალი საკიდარი სომელი, главная люстра, ტიმ. 25.
ქორიკოზი, ს. მონაცვალე მეფისა, вице-король, საბ. ლ.; 2 ქართლ. 96, 97, 98.
ქორონიკონი, ნ, ქრონიკონი.
ქოროფი, ნ. ნაცარ-ქათამა.
ქორული, ზედ. ქორებრივი, ястребиный, ქილ. 57.
ქორფა, ს. ჩჩვილი, უსუარი; ახალი ბოსტნეული, მწვანილი, ხილი და მისთანა; младенецъ; моло-

дая трава, зелень, фрукты и т. д. -ჭინჭარი, молодая крапива.

ქორჩიოტა, ს. მცენ. კვარაკუნჩხა, ტკვარჩელია, дряква; ერის. ლ.; **ქორწილება**, ნ. ქორწინება, ვისრ. 126; ანტ. 6—31.

ქორწილი, ს. ლხინობა სძლის მოყვანის დროს, свадьба, свадебный пиръ; მატ. 22—2, 3; იოან. იოან. 2—1; ვეფხ. 1427, 1428.

ქორწილობა, ს. ქორწილი, свадьба.

ქორწინება, სხ. კურთხევა გვირგვინისა, ერთი შვიდთა ეკკლესიურთა საიდუმლოთაგანი, бракъ, бракосочетаніе; (ვა), ზ. მ. გვირგვინს ვუკურთხებ მეუღლეთა, вѣнчать, გუჯ. 29; (ვიქორწინებ, -ნე; ვჰქორწინდები, -დი), ზ. მიჩ. ცოლს შევირთავ, жениться, бракомъ сочетаться, 2 ქართლ. 67.

ქორჭილა, ს. თევზია, окунь.

ქოსა, ს. ჰოპლიკა, უწვერო, безбородый,

ქოსალი (თათრ.), ს. телка.

ქოსდაბდაბი, ს. დიდი დაბდაბი, барабапъ, ვეფხ. 715.

ქოსი (სპარს.), ს. სპილენძ-ჭური, ქოსნაღარა, мѣдный барабанъ, ვისრ. 13.

ქოსმენი, ს. სასუქი ღორი, боровъ.

ქოსნაღარა (სპარს.), სპილენძ-ჭური, დიდი ნაღარა, музыкальная труба, ვეფხ. 1573.

ქოსტორი, ს. მცენ. мочекрасъ, პ. ფ.

ქოფაკი (სპარს.), ს. დიდი კარის ძაღლი, дворовая собака, ერისთ. 2—155.

ქოფიტი, ს. ტლანქად შექმნილი რამე, ჯერეთ გაუწმენდელი, оболваненный, въ чернѣ сдѣланный.

ქოქანიკი, ნახე ქანქანა.

ქოქლვა (ვჰქოქლავ. -ლე), ზ. მ. ავლარავ, ხელჩქარად შევჰკერავ, шить на живую нитку.

ქოქი, ს. ჩირგვიანი ეკალი, терновый кустъ, -მაყვლისა, кустъ ежовики.

ქოქოლა, ს. მეხის დაყრა, დაცემა; დაკრულვა, проклятіе, ანტონ. 3—5; 4—25; ქოქოლა დავაყარე, я проклялъ, კაცია. 48.

ქოქუსი, ს. кокосъ, какао.

ქოში, მრ. ქოშები, ს. ქუსლიანი ფოსტლები, башмаки съ высокими каблуками.

ქოში, ქოშიკი (სომხ), ს. ვაციკი, წლის ბოტი, годовалый козелъ.

ქოშინი, ს. გულზედ ხიხინი, одышка, ქოშინება (მაქოშინებს, -ნა), я одержимъ одышкою, (ვჰქოშინებ, -ნე), ზ. უ. გაგძელებით ფშვინვა ხველისაგან ან ყელის ტკივილისა; хрипѣть, сопѣть.

ქოჩაბანდი, ს. მებრძოლთაგან ციხე ქალაქთ გარემოცვა და გზის შეკვრა; обложеніе крѣпости, блокада, ნ. ჩ. ლ.

ქოჩაბური, ნ. ჯოხი, посохъ пастушій.

ქოჩი, ს. შეფოთლვილი ან ვარჯოვანი ხე, лиственно дерево, -მაყვლისა, кустъ ежовики, 1 ქართლ. 77, 83.

ქოჩი (ოსმალ.), ს. ელი, ქოჩად მავალი ხალხი, кочевой, ქოჩის ხალხი. кочующій народъ.

ქოჩორა, ს. ქოჩრიანი ქათამი, хохлатая курица.

ქოჩორი, ს. მრგვლად შემოკვეცილი თმა; хохолъ.

ქოჩრვა (ვჰქოჩრავ, -რე), ზ. მ. თმას გავუწევ, драть за волосы.

ქოჩრიანი, ზედ. ქოჩრის მქონე, хохлатый.

ქოჩქოჩანი, ს. მორევი, წყლის ტრიალი, водоворотъ.

ქოცო, ს. მცირე ქვევრი, небольшая корчага для вина; **ან ქოთანი**, горшокъ, სამზ. 105.

ქოჩი, ს. კურტანი სახედართა კოკების შთასადგმელად, сѣдло вьючныхъ скотовъ, ნ. ჩ. ლ.; საბ. ლ.

ქოხი, ს. ტალავარი, სოფლის სახლი, დახურვილი ფიჩხით ან ჩალით; изба.

ქოხმახი, ს. неуклюжій домъ.

ქოხმახობა, ს. სახლის ავეჯულობა, домашній скарбъ.

ქოხრობა, ს. ქოხში დგომა, жить домкомъ.

ქრთამი, ს. იძულებით და უსამართლოდ მირთმეული ძღვენი საქმის გასარიგებლად; ისა. 5—23; ფსალ. 14—5; 25—10; ვეფხ. 735, 758; взятка, ბაქრ. 291—296, **ქრთამობა**, ს. ქრთამის აღება, взятничество, (ვჰქრთამობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. брать взятки, **ქრთამება** (ვაქრთამებ, -მე), ზ. მ. ქრთამით მოვიყიდი, подкупить, (ვიქრთამებ, -მე), ზ. მ. ქრთამს ავიღებ, брать взятку, სამ. ვახტ. 101; **ქრთამებინება** (ვაქრთამებინებ, -ნე), ზ. სხმ. заставить подкупить кого.

ქრთილი, ს. შემოდგომის ნათესი ქერი, ячмень, გამოსლ. 9—29; ლევიტ. 27—16; ქილ. 522; ან ერთი ქერის მარცუჷლის წონა, грань (вѣсъ), ქრთილის მარცვალი, ячменное зерно, ისა. 28—26; იოან 6—9.

ქრისტე, ს. ბერძნულად ცხებული, საკუთრად მიეწერების მაცხოვარს, Христосъ, Спаситель, **ქრისტეს შობის თთვე**, декабрь мѣсяцъ, **ქრისტეს ბეჭედა**, მცენ. жабинецъ; лютикъ, куричья слѣпота; **ქრისტეს თვალა**, астра, რუსულ. ქ. ლ. **ქრისტეს ხისხლა**, მცენ. чистякъ, бородавникъ, раст. ზუნ. ლ.; ერის. ლ.; **ქრისტეს გვირგვინა**, ს. მცენ. გლედიჩია, гледичія; набакъ, ერის. ლ. **ქრისტეს ხელა**, ს. მცენ. кукушникъ; ზუნ. ლ. **ქრისტიანე, ქრისტეანე**, ს. ქრისტეს მოსავი, христіанинъ, **ქრისტიანება** (ვა), ზ. მ. ქრისტეს სარწმუნოებაზედ მოვნათლავ, обращать въ христіанство, (ვჰქრისტიანდები, -დი), ზ. ვდ. მივიღებ ქრისტეს სარწმუნოებას, обращать въ христіанство, **ქრისტიანობა**, ს. სარწმუნოება ქრისტესი; საქრისტიანო; христіанство; 2 ქართლ. 387; -ბის წესი, законъ христіанскій, (ვჰქრისტიანობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ქრისტეს სარწმუნოებაზედ ვჰსდგევარ, быть христіаниномъ, ბერძნ. სამ. 39; **ქრისტიანული**, ზედ. христіанскій.

ქრისტნვა (ვჰქრისტნავ, -ნე), ზ. მ. ქრისტიანედ მოვაქცევ მირონის ცხებით, обращать въ христіанство, მამათ ცხოვ. 265.

ქრმოსანი, უგანონოა, ნ. ქმროსანი ან ქმრიანი.

ქრობა (ვაქრობ, -ქრე), ზ. მ. დავავსებ, მოვასვენებ ცეცხლს, სანთელს, гасить, тушить, (ვჰქრები, -ვჰქერ), ზ. უ. დავივსები (სანთელი, ცეცხლი), гаснуть, ან თვალითამ დავიკარგები, исчезать.

ქროლა, სხ. ჰაერის მოძრაობა, дуновеніе, (ვჰქრი სრ. აქვს), ზ. უ. ქარისათვის: ვჰბერავ, მოვჰქრი; о вѣтрѣ: дуть, სხვაგან ჰქრის მისი გონება, ვეფხ.

89; иное онъ думаетъ; წიგნები ჰქროდა, письма летали, переносились; 1 ქართლ. 320; **ქრო-ლება** (ვა), ზ. მ. заставить дуть.

ქრონიკო, ქორონიკო, ქრონიკონი (ბერძნ.), ჰნიშნავს წელთ-აღრიცხვასა, რომელა პასხალია ან ცხრილი ქართველთა; великій индиктіонъ; циклъ, пасхалія зрячая; ქრონიკონი ან დიდი ინდიკ-ტიონი ბერძენთა შეიცავს 532 წელსა, რომლისაც მობრუნების შემდგომ კვირიაკის დღენი, მთოვარის განახლებანი, პასექის დღენი, ამისნი წინა მავალნი და შემდგომნი დღესასწაულნი, მარხვათ აღების დღენი და სხვანი თვითოეულის წლისანი, იმავე შვიდეულს დღეებსა და თთვეთა რიცხვში მოვლენ, როგორც 532 წლის წინათ ყოფილა ქრონი-კონი განახლდა ან ჰდგა 781 წელსა, მეორე 1313 და მესამე 1845 წელსა. პასექი 1845 წელსა იყო 15 აპრილსა, აგრეთვე ამ რიცხვში და თთვეში იყო 781 და 1313 წელთა; 1846 წ. პასექი იყო 7 აპრილსა, აგრეთვე 782 და 1314 წელთა იყო ამავე თთვეში და რიცხვში; ამითი ჰჩანს რომ 532 წლს რიგი და წესი პასექის დღეთა და სხვათა მო-ძრავთა დღესასწაულთა დაიცვის, როგორც გასულსა ისე შემდგომსა ხუთასეულსა წელსა. რიცხვი 532 შესდგება განმრავლებისაგან რიცხვთა 28×19= 532; პირველი, ე. ი. 28 არიან წელნი მზის მოქ-ცევისა; 28 წლის უკან თთვენი და დღენი შვი-დეულისა, იგივე არიან, რომელნიც იყვნენ 28 წლის წინათ; მეორე რიცხვი, ე. ი. 19 არიან წელნი მთო-ვარის მოქცევისა, 19 წლის გასულით მთვარის გა-ნახლების დღენი და თთვენი, იგივე არიან, რომელ-ნიც იყვნენ 19 წლის წინათ. თუ არ იცი და გნე-ბავს პოვნა რაოდენს ქრონიკონზედ ხარ, მოიღე მაგალ. წლევანდელი, მდგომარე წელიწადი 1877, მოუმატე 284 წელი, ჰდგება 2161, გაჰყავ ეს რიცხვი 532; კერძოობითი რიცხი მოიპოვება 4 და ნაშთი 33. ეს იმას ნიშნავს რომ მდგომარე წელი-წადი არის 33 წელი მეხუთის ქრონიკონისა. თუ ინებო მზის მოქცევის წელიწადის პოვნა, მოიღე წელიწადი ქრისტეს შობიდგან, მაგალ. 1877, მოუ-მატე ამას 20 (სოფლის დაარსებითგან გასრულა ქრისტეს შობამდე, 5508 წელი ეს რომ გაჰყო 28 ჰდგება კერძოობითი რიცხვი 196 და ნარჩომი 20) ჰდგება 1897 წელი და გაჰყავ 28 იქნება კერძოობითი რიცხვი 67 და ნარჩომი 21, ან რიც-ხვი მზის მოქცევის წელიწადისა; აგრეთვე იცნო-ბება მთოვარის მოქცევის წელნი, მოიღე 1877 წელი, მოუმატე 17, ნარჩომი განყოფისაგან 5508 მთოვარის მოქცევის 19 წელზედ ჰდგება 1894 წელი, განჰყავ 19 დარჩება კერძოობითი რიცხვი 111 და ნარჩომი 13, ეს არის წელი მთვარის მოქ-ცევისა. თუ პასექი რომელს თთვეს და დღეს მოვა დანიშნულს წელიწადში, ამისთვის საჭიროა რომ ვიცოდეთ მთოვარის განახლების რიცხვი თვითო-ეულს თთვეში და დღენი შვიდეულისა. მთოვარის განახლების ანგარიში ასე არის: პირველად უნდა მოვიღოთ ზედ-ნადები წლისა, ე. ი. სხვაობა მზის და მთოვარის წელიწადთა, რომელა 11 დღე (მზის წელსა აქვს 365 დღე, მთოვარისას 354), ეს იქნე-ბა პირველის მთოვარის მოქცევის წლის ან ათცხრა მეტურის ზედნადები; მეორე წლისა შედგება 11, მომატებითა სხვის 11 შეიქმს 22 დღეს; 22 რომ მოუმატოთ 11 ჰდგება 33; აქედამ უნდა გამოხვიდეს 30 დარჩება 3, ეს არის ზედნადები მესამის წლისა; ამგვარად 3+11=14 (მეოთხე წლისა); 14+11= 25 (მეხუთე წლისა); 25+11=36—30=6, მეექვსე წლისა; 6+11=17 (მეშვიდისა); 17+11=28 (მერვისა); 28+11=39—30=9, (მეცხრისა); 9+11=20 (მეათე წლისა); 20+11= 31—30=1 (მეთერთმეტე წლისა); 1+11=12 (მეთორმეტე წლისა); 12+11=23 (მეცამეტე); 23+11=34—30=4 (მეთოთხმეტე); 4+11= 15 (მეთხუთმეტე), 15+11=26 (მეთექვსმეტე); 26+11=37—30=7 მეჩვიდმეტე; 7+11=18 მეთვრამეტე; 18+11=29 მეცხრამეტე წელი მთოვარის მოქცევისა. ზემო გამორიცხვისაგან ვი-ცით რომ წლევანდელი წელი ე. ი. 1877 არის მე-ცამეტე წელიწადი მთოვარის მოქცევისა და ამისი ზედნადები არის 23. მეორე რიცხვი მთოვარის გა-მორიცხვისათვის არიან: ნიადაგი და თვისთავი, ეს არის სხვაობა მზის თთვისა და მთოვარისა, რად-განაც მზის თთვესა აქვს 30 დღე და მთოვარისას 29; თუ მზის თთვესა აქვს 30 დღე მაშინ მოემა-ტება 2 რიცხვი ნიადაგი და თვისთავი და თუ 31 მა-შინ მოემატება მხოლოდ ერთი რიცხვი ან ნიადაგი. ახლა თუ გინდა შეიტყო მაისის 20, მდგომარის წელიწადისა ე. ი. 1877 რამთონის დღისა იყო მთვარე; ამისთვის მოიღე ამ წლის ზედ-ნადები 23, ნიადაგი თვისთავი 2; 5 რიცხვი რადგანაც მაისი არის მეხუთე თთვე წელიწადისა და 20 რიცხვი მაი-სის დღისა: 23+2+5+20=50; აქედამ გა-მოდი 30 დარჩება 20. ოცს მაისს მთვარე 1877 წ. იქნება 20; იანვრის ოცსს 1877 წ. რამთონისა იყო მთოვარე? ზედნ. 23; და ნიადაგი, თვისთავი 2, რიც-ხვი თთვისა 3 (იანვარი, თებერვალი და მარტი მე-დამ ირიცხება 3), და ოცი დღე იანვრისა: 23+2+3 +20=48—30 დარჩება 18, ოცს იანვარ მთვარე იყო 18. შვიდეული დღე თვის იცნობების ხელ-თითა; ხელთა იპყრობს მზის მოქცევის 28 წელი-წადსა, პირველის წლისა შვიდეული დღე დაინიშ-ვნების ერთითა რიცხვითა, მეორე წელი ორითა, მე-სამე სამითა, მეოთხე 5 რადგანც ნაკია, მეხუთე 6, მეექვსე 7; მეშვიდე 1, მერვე 3 (ნაკი); მეცხრე 4, მეათე 5, მეთერთმეტე 6; მეთორმეტე ნაკი 1; მე-ცამ. 2; მეთოთხ. 3; მეთხ. 4; მეთექს. ნაკი 6; მე-ჩვიდ. 7; მეთვრამეტე 1; მეცხრ. 2; მეოცე ნაკი 4; მეოცდაერთე 5; მეოცდაორე 6; მეოცდა სამე 7; მეოცდა ოთხე ნაკი 2; მეოცდახუთე 3; მეოცდა ექვსე 4, მეოცდა შვიდე 5, მეოცდარვე ნაკი 7, ამის გარდა უნდა ვიცოდეთ თთვების რიცხი: იანვარსა აქვს 3, თებერვ. 6; მარტსა 5, აპრილსა 1; მაისსა 3; ივნისსა 6; ივლ. 1, მარიამობ. 4; ენკენ. 7; ოკ-ტომ. 2, ნოემბ. 5; დეკემბერსა 7, გინდა ჰსცნო მაისი 1877 რომელს შვიდეულს დღეს ჰდგება, ამისთვის მოიღე მზის მოქცევის წელი, რომელა 21; ხელთაში ნახე 21 რომელს რიცხვის ეთანხმება, გამოვა 5, ამას მოუმატე მაისის რიცხვი 3, ჰდგე-ბა რვა, რიცხვი რვა ეთანხმება კვირასა, რადგანაც კვირისაგან ვიწყებთ აღრიცხვას: მაშასადამე 1 მაისი ჰდგა კვირადღეს; ენკენის თთვე რადღეს ჰდგება 1877 წელსა, მოიღე ხელთის რიცხვი 5, ენკენის

თთვისა 7, ერთად იანგარიში დადგება 12; კვირიდამ წყებული მეთორმეტე დღე იქნება ხუთშაბათი, ეს არის დამდეგი ენკენის თთვისა: აქ უნდა შევნიშნოთ წელიწადი რადგანაც იწყება მარტიდამ და არა იანვრიდამ, ამისთვის იანვარი და თებერვალი ეკუთნვის გასულს წელსა. აღდგომა 1878 რომელს თთვეს და რიცხვში მოვა? ამისთვის უნდა ვჰცნოთ მთოვარის განახლება 20 მარტიდამ ვიდრე 18 აპრილამდინ. მოვილოთ მარტისა 23 დღე, მოვუმატოთ, ზედნადები 4, ნიადაგი 1; რიცხვი თთვის 3 და 23 დღე მარტისა, სულ დადგება 31; გამოდი 30 დარჩება 1; მაშა სადამე ახალი მთვარე დადგება მარტს 22 და სრული შეიქნება აპრილის 1, გამოვიძიოთ 7 აპრილს რომელი დღეა შვიდეულისა; მზის წელიწადი 22, ამ რიცხვის ხელთა (ნახე ზევით 6 და აპრილის თთვის რიცხვი 1, შეიქმს 7; მეშვიდე დღე კვირიდამ არს შაბათი; შაბათს დადგება აპრილის თთვე, და 7 აპრილი იქნება პარასკევი; როდესაც პარასკევს ან შაბათზედ იქნება ბადრი მთოვარე, მაშინ წმინდა აღდგომას ვჰდღესასწაულობთ, არა პირველს კვირას; არამედ შემდგომსა; შემდგომი კვირა იქნება 16 აპრილსა რომელა 1878 წელსა პასექის დღე. კვალად მეორე მაგალითი, გავშინჯოთ 1879 წელსა, რომელს თთვეს და რიცხვში იქნება აღდგომა? ზედნ. 15, ნიადაგი და თთვის თავი 2; რაოდენობა მარტისა 3, რიცხვი 21, სულ დადგება 41, გამ. 30, დარჩება 11, ასე რომ 21 მარტსა არის მთოვარე 11, მაშასადამე 15 იქნება მარტს 25. გამოვიანგარიშოთ მარტი რა დღეს დადგა, ხელთა 7, მარტს რიცხი 5, სულ 12. მეთორმეტე დღე კვირიდამ დაწყებული არის ხუთშაბათი; ამისგამო 1, 8, 15, 22, 29 რიცხვნი მოვლენ ხუთშაბათს; 25 მარტი მოვა კვირას და 1 აპრილს, რომელა კვირა პასექის დღე არის; 1880 წ. რომელს თთვესა და რიცხში იქნება პასქა? ზედნ. 26, ნიადაგი 1; რაოდენობა აპრილისა 4, რიცხვი აპრილისა 10. სულ დადგება 41, გამოდი 30, დაჩჩება 11; ათს აპრილს მთვარე თერთმეტისაა, მაშასადამე 15 იქნება, 16 აპრილს; გამოვიანგარიშოთ აპრილი რას დღეს დასდგება: ხელთა 2, აპრილის რიცხვი 1, სულ 3. მესამე დღე კვირიდამ სამშაბათია, 1, 8 და 15 აპრილი არის სამშაბათი, მომავალი კვირა იქნება 20 აპრილს, რომელა პასექის დღე; ქრონიკონი ან კინკლოსი, ქართულად მცხრალი პირველად მოიპოვა მღვდელ მონაზონმა დიონისიმ 516 წელსა ქრისტეს შემდგომ და ქართველებს შემოუღიათ 781 წლიდამ ქრისტეს შობისა და შეუთანხმებიათ პონტოს ერასთან, რომელიც იწყება ქრისტეს წინათ 284 წელიწადსა; ეს 284 რიცხვი რომ დავადოთ 780 შეიქნება ორი სრული ქრონიკონი, ე. ი. 532 + 532 = 1064, ასე რო 781 იწყო ახალმა; ამის უკან ქრონიკონი განახლდა ორჯელ ერთი 1213 და მეორე 1845; ასე რომ მდგომარე წელიწადს 1877 არის მეხუთის ქრონიკონისა 33 წელი, ზევითა ვჰთქვით რომ ჩვენი ქონიკონები იწყებიან 284 წლის ქრისტეს წინათ; გარნა ბერძენთა ქრონიკონები დასაბამითგან სოფლისა და აქვსთ სხვაობა 96 წელიწადი; დასაბამ. სოფლისა 5508 წ. ქართ. ხუთასიანი 780 წლისა და 96 სულ დადგება 6384, გაჰყავ 532, მაშინ გამოჩნდება რომ 780 წ. იყო ბერძნულის ანგარიშით შესრულებული თორმეტი ხუთასიანი წელიწადი. როდესაც ჩვენი ქრონიკონი შესრულდა 780, 1312, 1844 წ. მაშინ ბერძნებისა იყო 876; 1408, 1941, უფ. ბროსემ ვერ მიხვიდა რომ ჩვენი ქრონიკონი იწყება 284 წელსა ქრისტეს წინათ და არა დასაბამითგან სოფლისა, ვითარცა ბერძენთა ქრონიკონებ.

ქრცვინი, ქრცუნი, ს. ცხოველი ედალოსი, ласица, норка; ბუნ. ლ. ლევიტ. 11—29.

ქრცილი, ნ. ქრცხილა.

ქრცხემლი, მცენ. შავ ქრცხილი, черный букъ.

ქრცხილა, ს. მცენ. ცხიმური; грабъ, бѣлый букъ, ბუნ. ლ; პ. ფ. ერისთ. ლ. შავი ქრცხილა, черный букъ, ივანე ბატონ. ლ.

ქსანი, ს. ერთი თუხტი ან სტილი, вѣсъ 33 золотника, დასტ. 63; ან შვიდი კვერცხის წონა, კავკ. კალ. 1887 წ. გვ. 63, სამზ. 152, ან ორი სტილი, ბაქრ. 331.

ქსაქსვა (ვჰ), დავჰხვანჯა, запутывать.

ქსელი, ს. საქუსალი, გრძლად დაქსელილი ძაფები მოსაქსოვად; ვეფხ. 457; 693; основа въ ткани, გარნა სიგანეზედ შენაქსოვთა ძაფთა ეწოდების საზედაო, იქ ნახე; -ედა ზარდლისა, паутина, აფრის ქსელი, парусъ; парусина.

ქსელვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰქსოვ, ткать.

ქსენო, მრ. **ქსენონი,** ს. სასნეულო სახლი, больница; ქილ. 599; 1 ქართლ. 244.

ქსერქსი, ს. მცენარეა, ბუნ. ლ.

ქსესტი, ს. ძველებური საწონი ლიტრა ნახევარი, მოდი; мѣра 12 фунт.

ქსირიანი, ს. მალამო წყლულის გამაშრობელ და გამხმობელი, спускъ (мазь); ბუნ. ლ.; საბ. ლ.

ქსიროზინი, ნ. ბალაზინის ხე.

ქსოვა (ხომხ.), სხ. тканіе; вязаніе; (ვჰ), ზ. მ. შევსწმასნი ქსელსა ან საზედაოს ან მოვჰქსოვ წინდას, ткать; вязать; მარტ. 2—185; **ქსოვილი, ნაქსოვი,** вязанный; тканный.

ქსიფენი, ს. თევზია ერთგვარი.

ქსუ, ქსუვი, ზედ. ხამი, შეუჩვეველი, გაქსუვებული; дикій, одичалый; ვისრ. 35.

ქჳა, ქჳაბი, ნ. ქვა, ქვაბი.

ქუბი, ნ. სვილა ან ქვავი.

ქუდბედი, ს. საშვილო, შობილის ყრმის ბუდე, блона, сорочка, дѣтское мѣсто.

ქუდი, ს. თავზედ სახურავი ან თავზედ საბურველი კაცთა ან ქალთა; თავსარქველი; პატარა ფიცარი ამოჭრილი და დალურსმილი კართა ზედა ქუსლთა მათთა საბრუნებლად, სამხვეწლო, კარის ქიმები, ზღურბლი; шапка; гнѣздо у дверей, стержень, 1 ქართ. 122; ქუდი შენობისა, რუსუდ. 122; карнизъ; კალმუხის ქუდი, шапка изъ шкуры калмыцкаго барана; **ქუდიანი, ქუდოსანი,** ზედ. одѣтый въ шапкѣ, ანტ. 6—4; ქუდიანი მფრინველი, хохлатая птица, რუსუდ. 354; **ქუდოსნობა,** ს. ქუდის მხურველობა, покрытіе головы шапкой, ანტ. 6—14.

ქუდმოხდილი, съ открытою головою.

ქუდუნა, ს. მცენ. мыльная трава, мыльникъ, ბუნ. ლ.; сухоребрица, ერის. ლ. [730.

ქუზანა (ოსმ.), ს. საცეხველი, колотушка, რუსუდ.

ქუზი (არაბ.), ს. სარწყული, кувшинъ, რუსუდ. 362.
ქჳევით, -თი, ქჳეყანა, ქჳესკნელი, ნახე ქვევით, -თი, ქვეყანა, ქვესკნელი; ქჳემო, ნ. ქვემო.
ქუთვალი, ს. ციხის თავი, начальникъ крѣпости.
ქუთი, ქუთი! ქუცი, ძაღლთ მოწოდების ხმა, куть, куть! слово, которымъ зовутъ собакъ; ნ. ჩ. ლ.
ქუთუთო, ს. თვალის საფარებელი, вѣко, вѣка, вѣжды.
ქულა, ს. გაპენტილის ბამბისაგან დახვეული ბურთი სასთველად, клубокъ некрученной бумаги; -თოვლისა, комокъ снѣгу, ქულა აბრეშუმი, клубокъ шелку некрученнаго; დასტ. 61.
ქულა, ს. მართვე ქორთა, შავარდენთა, არწივთა და სხვათა; птенецъ ястреба, орла, დასტ. 131.
ქულა, ხულა, ქულბაგი, ს. ბაზრის დუქნები, ряды лавокъ; გუჯ. 1, ქულბაგი მეღვინეთა, ряды виноторговцевъ.
ქულბაგი, ს. ანეულის იფქლი, яровая пшеница.
ქულამა, სამზ. 36, ნ. ბასტურმა.
ქულაჯა, თამარ ბატ. 23, верхнее платье.
ქულუგი ხმალი, სეილ. 71, 258?
ქულფათი (ოსმ.), ს. მხლებელნი, свита; 2 ქართლ. 325.
ქჳმა (ვიქვამ, ვიქვი), ზ. მ. მივიღებ ორისავე ხელით ან გულზედ მივიკრავ; принимать, воспринимать; обнять, прижать къ груди; -ყრმასა, повивать, принимать младенца.
ქუმელი, ს. ხალის ფქვილი; მოხარშული ხორბალი თაფლითა; толокно; варенное пшено съ медомъ; ნ. ჩ. ლ; კავკას. გაზეთი, 1851, № 23, ბუნ. ლ.
ქუმჯაგი, ნახე კვართი.
ქუმი (არაბ.), ს. ადგილი სადაც აბრეშუმის ჭიას ჰზდიან, мѣсто, гдѣ воспитываютъ шелковичную червь; დასტ. 61; **ქუნარი,** ნ. ქუნქური.
ქუნთა, ს. ბოჭკოიანი საფენი, мохнатый коверъ.
ქუნთრუშა, ს. ვარდკოხა, სენი წითელას გვარი; лихорадка съ красными пятнами, ბუნ. ლ. корь, ბუნ. ლ.
ქუნქური, ს. სასმელი ბოზას მსგავსი, буза напитокъ; დავრ. 34, 36.
ქუნჩი, ს. კუნჭული, კუთხე; уголъ, уголокъ.
ქუნჯუთი, ს. შირაბახცი, кунжутъ.
ქურა, ს. ბრძმედი, горнило, химическая печь, ქიმ. 25.
ქურა, ქურანი, ს. რასხი, წაბლის ფერი ცხენი, бурая лошадь, ჩონგ. 133.
ქურახანა, ს. ადგილი სადაც ჩამოასხმენ რასმე, литейная.
ქურდ-ავაზაკი, ს. воръ-разбойникъ.
ქურდ-ბაცაცა, ს. თვალ და თვალ ქურდი, воръ-воровецъ.
ქურდვა (ვჰქურდავ, -დე), ზ. მ. ვიპარავ, ვჰქურდობ, воровать, красть; **ნაქურდი, ნაქურდალი,** ზედ. ворованный.
ქურდი, ს. მპარავი; воръ, **ქურდობა,** სხ. воровство; (ვჰ), ზ. მ. ვიპარავ, ვჰმპარავობ, воровать, красть, **ქურდული,** ზედ. воровскій, **ქურდულად,** ზზ. воровски.
ქურთალი, ქურთენი, ს. შიგნითი აფსკა ხეთა, ნაქურთენი, блона, болона, тонкая кора.

ქურთნა (ვჰქურთნი, -ნე), ზ. მ. კანს ავაძრობ ხეთ, оголять дерево, снимать кору, დაბად. 30—37.
ქურთუკი, ს. მოკლე ჯუბა, куртка, ვეფხ. 1582.
ქური, ს. ჯოგი ცხენთა, табунъ лошадей; ალ. 116.
ქჳრივი, ქჳრიმა, ნ. ქვრივი, ქვრიმა.
ქურო, ს. ბეწვიანი სათბობი ორთავე ხელთა ერთად შესაცმელი, გარნა ცალის ხელისა თათმანი და ხელჯაგი, муфта.
ქურსი (თათრ.), ს. ტახტი გადაფარებული ხაბნით, რომლის ქვეშ დგას გაღვივებული ცეცხლით მაყალი სათბობელად, койка обвѣшанная одѣяломъ, подъ которой стоитъ жаровня съ горячими углями для грѣнія.
ქურუმი, ს. კერპთა მღვდელი, жрецъ; შავთ. 79.
ქურუხი, ზედ. მოქურუხებული, წარბ-შეჭმუხნვილი, მოწყენილი, угрюмый.
ქურქი (ოსმალ.), ს. ბეწვეული, ტოლომა, шуба, რუსუდ. 722; **ქურქჩი,** ს ბეწვეულის მკერავი ან გამსყიდველი, скорнякъ, **ქურქჩობა,** ს. ბეწვეულის შემუშავება და გამსყიდველობა, скорничество, (ვჰ), ბეწვეულს შევიმუშავებ ან გავჰყიდ, скорнячить.
ქურქუმა, ს. კრკო, ზაფრანა, шафранъ, ქებ. 4—14; ქილ. 651; ბუნ. ლ. ნ. ჩ. ლ.; остъ-индскій Арророутъ, ერის. ლ.
ქურცვინი, ს. ცხოველი, ნახე ქრცვინი, ლევიტ. 11—29.
ქურციკი, ს. ჯერანი, ნიამორი, გარეთხა, серна, საქმ. 9—36; ისაი. 13—14; 2 სჯული 14—6, დარეჯ. 2—5; ვეფხ. 75; сайгакъ, маргачъ, ერის. ლ.
ქურხლი, ს. ხურხლი, ხეზედ დადებული თოვლი, снѣгъ, оставшійся на листьяхъ дерева, ნ. ჩ. ლ. საბ. ლ.
ქურჯნა, სხ. толчёкъ, (ვჰქურჯნი, -ნე), ზ. მ. კინწში ვჰკრავ, толкать въ шею, მარკ. 1—37.
ქუსლი, ს. ფეხის უკანა კერძო; ფეხსაცმელის უკანა კერძო; пятка у ноги; каблукъ; -კარისა, стержень дверной.
ქუსეტი, ქუსტი, ს. გრძელი ნაწლევი ან ფაშვი. длинная кишка, требуха; ლევიტ. 3—3; გამოსლ. 29—21.
ქუსტარა, ს. გრძელი რანდა, შალაშინი, фуганокъ, рубанокъ.
ქუფრი (სპარს.), ს. სიბნელე, წყვდიადი, темнота, мгла, **ქუფრვა** (ვჰქუფრავ, -რე), ზ. მ. ვაბნელებ, темнить, მწვანე ქუფრვილი, темнозеленый.
ქუქვა, ს. პრანჭვა, გრეხა, ужимка, кривляніе.
ქუქუნაკი, ს. კურტაკი, მოკლე ტოლობა, полушубокъ.
ქუქუნი ცხენთა, ს. ქაქუნი ცხენთა, ხურაობა ვირთა, случка лошадей, იეზეკ. 23—21.
ქუშად, ზზ. დაღრეჯით, მოწყინებით, угрюмо, ვეფხ. 122.
ქუშვა (ვჰქუშავ, -შე), ზ. უ. ვჰწუხვარ, скучать, быть не въ духѣ; (მექუშვის, -შვა), ზ. უ. мнѣ скучно.
ქუში, ზედ. მოწყენილი, წარბშეკრული, პირქუში, угрюмый, ვეფხ. 10.

ქუში, ს. დამჴელებული ხველა და ქოშინი, хрипѣніе, сиповатость голоса.

ქუში, ს. თვალ-ელამი, მარლი, косой, ნ. ჩ. ლ.; ქუშად იყურების, онъ косо смотритъ на него.

ქუშობა, ს. სიქუშე, პირქუშობა, угрюмость, ვეფხ. 10; (ვჰქუშობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰსწუხვარ, სახეზედ შეცვლილვარ, угрюмѣть, ვეფხ. 243, 1523, 1225.

ქუშტი (სპარს.), ს. წარბ-შეკრული, ქუში, угрюмый, ქუშტის დაჭერა, угрожать, 156, სეილ.

ქუჩა (სპარს.), ს. უბანი, улица, **ქუჩაქუჩა**, ზზ. по улицамъ, **ქუჩაბანდი**, ს. глухой переулокъ, ქუჩის ყური, уголъ улицы.

ქუჩება (ვაქუჩებ, -ჩე), ზ. მ. ვაგროვებ, собирать въ кучу.

ქუჩი, ნ, თომი.

ქუჩმანია, ს. მცენ. медвѣжье ухо (раст.), ერის. ლ.

ქუჩუბო, ს. მარცვალთ ჩენჩო, шелуха.

ქუჩულა, ს. ყვავ-მათრობელა წამალა, цѣлибуха, ბუნ. ლ.

ქუცობა, ქუცვა (ვჰქუცდები, -დი), ზ. ვდ. თმასა ან ბუმბულს ვჰკარგავ, ვჰმელოტდები, терять волосы, перья, лысѣть; **ქუცვა** (ვჰ), молотить, რქლ.

ქუცი, ზედ. მელოტი, თმა ან ბუმბულ დაცვივნული, куцый, голый.

ქუცნა (ვჰქუცნი, -ნე), ზ. მ. მოვმკი პურსა, жать хлѣбъ.

ქუცმაცება (ვა), кромсать, რ. ქ. ლ.

ქუცი, ქუცი; შორისდ. ღორთ მოწოდების ხმა, чухъ! чухъ.

ქუხვა, ქუხილი (ვჰქუხ, ვჰქუხვარ; ვიქუხებ, -ხე), ზ. უ. დავიჭექ, (громъ) гремѣть.

ქუხილი, ს. ძრიული ჭექა ღრუბელთაშინა, შემდგომელვისა, громъ; რუსუდ. 687; **ქუხილიანი**, მაგალ. ღრუბელი, громовая туча, ვისრ. 81.

ქუჯო, ს. ფქვილის მოსაგველი.

ქჳთქვითი, ქჳთინი, ქჳრითა, ქჳშა, ნ. ქვითქვითი, ქვითინი, ქვირითა, ქვიშა.

ქშევა (ვუქშევ, -შიე), ზ. მ. დავაფთხობ ქათმებს, пугать куръ.

ქშენა, ქხენი, ქშინვა (ვჰქშინავ, -ნე; ვჰქში, ხრ. არა აქვს), ზ. გასაგონად ფშვინვა, ქაქანი, сопѣть, ერისთ. 23.

ქში, ქში! ხმა ქათამთ დასაფთხობი, кши, кши, голосъ для пуганія куръ.

ქშინვა (ვჰ), дышать; сопѣть.

ქშუვილი, ს. ქათამთ შეშინების ხმა, шумъ смятеніе куръ.

ქცევა, სხ. ломка зданія, (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. დავაქცევ. დავარღვევ შენობათა; დაკლებას მივსცემ, დავაგლახავებ; ломать, разрушать; разорять, звергать въ нищету; ანტ. 6—6; (ვიქცევ თავსა), თავს მოვიკლავ კლდიდამ ჩამოვარდნით, бросаться съ высоты вершины для самоубійства; (ვიქცევ), ზ. ვნ. დავიქცევ, ჩამოვიმზღვლევი, დავირღვევი; ვჰგლახაკდები; рушиться; нищать.

ქცევა (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. დავღვრი წყალს, ცრემლსა, დავაქცევ, лить, проливать; ნაქცევი, მიმ. пролитый, (ვიქცევი), ზ. ვნ. литься.

ქცევა, ს. обращеніе; вращеніе; перемѣна, поведеніе, поступокъ; იაკობ. 1—17; ერისთ. 44; ქცევა სიტყვათა, оборотъ словъ, ქცევა ზმა, ე. ი. ყოფა ქცევა, поступокъ, ვეფხ. 222, 316; ქცევა ეტლთა, вращеніе колесъ; измѣнчивость судьбы; მოურავ. 396; საწუთროს ქცევა, превратность судьбы, ვისრ. 83; (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. მოვაქცევ, მოვაბრუნებ, მოვატრიალებ; პირსვუქცევ; გარდავიქმ, გარდავაქცევ, გამოვსცვლი; обращать, возвращать; переворачивать, поворачивать назадъ; водить, двигать; ლუკმა ლუკმად ვაქცევ, изрѣжу въ куски, ფულად ვაქცევ. მაგალ. ნივთსა, обращать въ деньги, напр. вещь; დავრ. 95; ყურად-ღებას ვაქცევ. обращать вниманіе, (ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ვჰმოძრაობ, მიმოვვალ, ვჰბრუნავ, ვჰტრიალებ; გარდავიქცევი, გამოვიცვლები, ვიმყოფები, ვჰსცხოვრებ; მოვექცევი, ვეპყრობი; вращаться, ходить туда и сюда; обращаться, вертѣться; двигаться, носиться; превращаться; пребывать, находиться гдѣ; поступать съ кѣмъ; დაბად. 1—2; საქმ. 14—3; 17—28; 20—25; 25—6; 1 მეფ. 18—4; 2 მეფ. 6—17; 1 კორ. 1—12; 1 ფეხ. 2—2; მატ. 17—22; ხმალი იქცეოდა ხელთა მისთა, сабля вращалась въ его рукахъ, 1 ქართლ. 74; სული ღმრთისა იქცეოდა წყალთა ზედა, и духъ Божій носился надъ водою, მარკ. 5—5; მატ. 21—10; უფალი ჩვენი რაჟამს იქცეოდა ქვეყანასა ზედა, когда Господь нашъ жилъ на землѣ, ანდრ. 109, 136; იქცეოდა კაცთათანა, онъ вращался между людьми; 1 ქართლ. 314; თუ ღმრთისა გრცხვენოდა, ეგრემცა არ იქცეოდი, если ты боялся Бога то непоступилъ бы такъ; ვისრ. 116: სადაც გსურდეს მუნ იქცეოდე, гдѣ желаешь тамъ и живи; ანდრ. 7; მზე დგას უძრავად და გარეოს მისსა იქცევის ქვეყანა, солнце стоитъ, а земля обращается около его; ღლოლ. 4; ვიქცევი თვისად, прихожу домой, რამდენ ფერად იქცა, რუსუდ. 99, 330; сколько разъ онъ измѣнился; (ვექცევი, -ქეც), ზ. თვ. გარს რისამე ვჰტრიალებ, ვჰბრუნავ; მოვექცევი, მოვეპყრობი; ვეცვლები (ფერი); вращаться около чего; обращаться, поступать съ кѣмъ; измѣняться, ექცევა ფერი, теряетъ цвѣтъ, краску, ვისრ. 46; გული ექცევა, съ нимъ дѣлается дурно; ვისრ. 50; ცუდად ექცევა, дурно поступаетъ съ нимъ; მაქცევ, заставляешь меня поступить такъ, რუსუდ. 333; (ვუქცევ პირსა); გადავაბრუნებ, გარდავშლი, მაგალ. გათიბულს თივას და სხ. перевернуть на другую сторону, отвратить лице отъ чего либо, ვუქცევ გზასა, обходить дорогу, რუსუდ. 285; оставлять одну дорогу идти по другой.

ქცევა (ვაქცევ, -ციე ან ვაქცინეთ, ანდრ. 132); ზ. მ. ვაოტებ, გავაქცევ. обращать въ бѣгство, ანდრ. 132; (ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. დავეცემი, დავვარდები, упасть, (ვექცევი, -ქეც), ზ. თვ. გავექცევი, გავრიდავ, убѣгать.

ქცევა, ს. перемѣна тона; (ვუქცევ ხმასა), перемѣнить тонъ, შეცვლილი კილოსა გალობაში.

ქცევა, სხ. გვარი ცხოვრებისა საზოგადოობასა შინა,

ე. ი. კეთილი ან ცუდი საქციელი, ვეფხ. 221; შავთ. 100; поступокъ, образъ жизни, манеры, пріемы.

ქცევა, -მიწისა, იმერეთში საზომი მიწის სახნავისა, რომელსა აქვს 30 მხარი ან საჟენი სიგრძე და ეგოდენივე სიგანე, ვითარცა ქართლში დღიური ან საქცევი; пространство пахатной земли въ 900 кв. саж.; однодневное паханіе.

ქცევადი, ზედ. მბრუნავი, вращающійся.

ქცეულობა, ს. მიხრა მოხრა, საქციელი, манера, пріемы, **ფერ-ქცეულობა**, измѣненіе цвѣта, ქილ. 83.

ღ.

ღ არის უხმო ასო, წოდებული ღან, რიცხვში ნიშნავს შვიდასსა (700); ფულის ანგარიშში ნიშითურთ შვიდას თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 140 ფულსა ან 35 ბისტსა, რომელთა თოთხმეტი შაური ან სამ-აბაზ ნახევარი; ქარაგმიანნი ლექსნი არიან: ღ̃ი, ღმერთი; ღ̃თაება, ღუთაება; ღ̃თ მთავრობა, ღ̃თის მშობელი, ღ̃თ შემოსილი. ღ̃თივსულიერი. უკანონო ხმარება ღმრთისა ან ღმრთიური, უნდა ღჳთისა, ღჳთიური, საჭიროა შენიშნვა, რომელ კერპთ მსახურთა ღმერთთა ქარაგმას უსმენ ქვეიდამ, ვითარ: ღთი.

ღა, მარცვალი ესე შეერთდების სხვათა ლექსთა და განავითარებს მათ: 1, ზმნათა საეჭვოსა კითხვასა ვითარ; არსღა, развѣ есть, იქმნებისღა, будетъ ли, მოვალსღა, развѣ онъ придетъ, 2, მრავალთა ზმნის ზედათა და კავშირთა: არღარა, ни ни; ნუღარა, болѣе не; ვიდრეღა, нежели, კნინღა, едва не; თუმცაღა, хотя; დაღათუ, такъ какъ.

ღაბაბი, ს. ნიკაპის ქვეშ ჩამოზეული ხორცი, отвислый подбородокъ.

ღაბუა, ს. ქათამი ან სხვა მფრინველი ნიკაპს ქვეშ ბუმბულით მოსილი წვერის მსგავსად, ვითარცა თავზედ ქოჩორა; курица ушатка.

ღადარა, ს. წვრილი ნაკვერცხალი ცხელს ნაცარში; мелкій горячій уголь въ золѣ; საბ. ლ.

ღადარი (არაბ.), ზედ. დაუნდობელი, მოღალატე, вѣроломный, ვეფხ. 751; ქილ. 472; 1 ქართლ. 142; თვალმა ღადარი მიყო, глазъ измѣнилъ мнѣ.

ღადარინელი, ნ. ღაზარინელი, მარკ. 2—196.

ღადირი, ს. წარზიდული სერი, ქედი გორათა; гора выдающаяся, 1 ქართლ. 261, 310; бугоръ.

ღადო, ს. ზღვათ ღელვის ნჩქრევა, ფურთუნი, волна, მირ. 230; ქილ. 15.

ღადრად, ზზ. დაუნდობლად, вѣроломно, ვეფხ. 751.

ღადრობა, ს. დაუნდობლობა, ღალატი, вѣроломство, измѣна: 1 ქართლ. 129; ქილ. 488.

ღავილი (არაბ.), ს. ბღჳრიალი, ცუდი ტირილი, вой, плачъ, вопль; (ვჴღავი, სრ. არა აქვს), выть.

ღავლავი, სხ. განგაშით, ღრტვინვა მრავალთაგან, ропотъ, шумъ, (ვჴღავლავი, სრ. არ აქვს), ზ. უ. шумѣть, производить шумъ.

ღაზარინელი, ს. ვარსკულავთ მრიცხველი, ან მესიზმრე, астрологъ, звѣздочетъ, снотолкователь; დან. 5—11.

ღაზი, ს. სინოტიეს მქონე შესქელებული ჰაერი, რომელიც იხმარება ასანთებად, газъ, ფიზ. 36, 44.

ღაზლა, ს. მსხვილი მკედი მატყლისა ან შლილი ფერადი, гарусъ, დასტ. 21, ღაზლის წინდები, шерстяные носки.

ღაზო, ს. სიყვარულის შური, ревность, ვვფხ. 140; 1 ქართლ. 306, 310.

ღაზობა, ს. სიყვარულის შურობა, ревнованіе.

ღალა (არაბ.), ს. ნაწილი მოსავლისა მამულის პატრონისადმი ბეგარად მისაცემი, плата съ урожая хозяину земли.

ღალატება (ვუ), ზ. მ, ვუმუხთლებ, გავსცემ, არ დავინდობ, измѣнить кому, ვისრ. 167; (მიღალატებ), ты измѣняешь мнѣ, ვეფხ. 1075; **ღალატებინება** (მეღალატებინოს), ზ. მიჩ. მემუხთლოს, если бы я измѣнилъ; სამ. ბერძნ. 128.

ღალატი, ს. მუხთლობა, დაუნდობლობა; განცემა, შეურჩენლობა. измѣна, вѣроломство, **ღალატობა** (ვჴღალატობ, სრ. არ აქვს), ზ. უ. ვჴმუხთლობ, არ დავინდობ, измѣнять, нарушать вѣрность; ვეფხ. 430; მღალატობ, измѣняешь мнѣ; **ღალატიანი**, ზედ. მუხთალი, измѣнчивый, ვეფხ. 792; ვისრ. 69.

ღალეოდი, ს. სელაპი, тюлень, ბუნ. ლ.

ღალვა (ვღალავ), ზ. მ. დავღალავ, მოვჭქანცავ, სიარულით ან მუშაობით, утомлять, (ვიღალები, -ლე), ზ. ვ. მოვიქანცები, დავიღალები, მოვსწყდები, утомляться, уставать; ბუნ. კ. 105.

ღალვა, ს. სამკალი, жатва, იერემ. 51—33.

ღალია (არაბ.), ს. სურნელი ზეთი, благовонное масло, ვისრ. 167, 204; შავთ. 49.

ღალღა, ს. მფრინველი ყვავის გვარი, галка; куликъ; ნ. ჩ. ლ.; ივან. ბ. ლ.

ღამე, ს. დრო დასვლიდგან მზისა, ვიდრე აღმოსვლამდე, ночь, ზზ. ღამით, ночью, ღამღამე, по ночамъ; ვეფხ. 830, **ღამის მხმობელი**, ღამის მხმობი; მფრინ. филинъ, сова, ლევიტ. 11—19; 2 სჯული, 14—18; **ღამღამე**, ღამეობით, по ночамъ, **ღამის თევა**, бодрствованіе, неспаніе по ночамъ; (ღამეს-ვათევ, -თიე), ზ. უ. ღამეს გავატარებ უძილოდ, бодрствовать неспать во всю ночь; **ღამება** (ვაღამებ, -მე), ზ. მ. ჩამოვაბნელებ ან ღამეს ვატარებ; ღამეს გავათენებ, проводить ночь; მირ. 288; (ვჴღამდები, -დი), ზ. მ. ჩამოვჴბნელდები, смеркаться; темнѣть; გული მიღამის ან მიღამდება, ე. ი. გული მიწუხდება მწუხარებით; ვეფხ. 586; ქილ. 222; **ღამიანი**, ზედ.

ночной, ღამიან ადგეს, встали когда было темно; ქილ. 233; **ღამობა** (ვჰღამობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩამოვჰბნელდები, наступаетъ ночь, смеркаться; **ღამორა, ღამურა,** ს. **მღამიობი,** მაჩაქათელა, нетопырь, летучая мышь; цапля, საბ. ლ.; ночной вранъ.

ღამინდელი, ზედ. ночной,

ღანუსობა, ს. გაზაფხულის დრო, наступленіе весны, весенняя пора; 1 ქართლ. 290,

ღანძილი, ს. მცენ. ჟიშკვილა, черемша, черемица, ნ. ჩ. ლ.; ერისთ. ლ. ბუნ. ლ. პ. ფ. ლ.

ღაპალუპი, ს. ხშირი წვიმა, გინა ცრემლთა დენა: непрерывный дождь; потокъ слезъ.

ღაპი, ს. ნიკაპი, подбородокъ.

ღაჟო. ს. ჟინხვა (მფრინ.), жуланъ, хищная птица; сорокапуть, ერის. ლ.

ღაჟღაჟი, ს. ფურცელთ ფერადობა, ვითარცა ხაშხაში; лоскъ растенія; **ღაჟღაჟება** (ვუღაჟღაჟებ, -ღე), მაგალ. ლოყები უღაჟღაჟებს ცეცხლივით, щеки лоснятся, краснѣютъся какъ огонь; ანც. 3—33; (ვღაჟღაჟდები, -დი), ზ. ვდ. лосниться, რუსუდ. 787.

ღარვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰღარავ; დავაღრუვებ, прожелобить, продолбить, ვეფხ. 910, пробуравить.

ღართი, ს. წამოსასხამი საწვიმარი, ნაბადი ბოჭკოიანი, бурка, დარეჯ. 2—122.

ღარი, ს. გრძელი ხე შუა ამოჭრილი გასადინელად წყალთა, жолобъ, ვეფხ. 708.

ღარიბება (ვაღარიბებ, -ბე), ზ. მ. დავაგლახაკებ, приводить въ нищету кого, (ვიღარიბებ, -ბე), ზ. მიჩ. მწირად ვალ; странствовать, скитаться, (ვჰღარიბდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰგლახაკდები, нищать.

ღარიბი (არაბ.), ს. უცხო; გლახაკი; ობოლი; странникъ, чужестранецъ; бѣднякъ; сирота; -კაცი, бѣдный человѣкъ; -მარგალიტი, большая жемчужина между малыми; ვეფხ. 405, 816; 978; ღარიბობა, ს. უცხოობა ან სიგლახაკე странствованіе, путешествіе; бѣдность; რუსუდ. 32; ვისრ. 10; (ვჰ), быть въ нищетѣ.

ღარიბული, ზედ. მწირებრი, страннический, ვისრ. 193.

ღარიღონა, ს. სოკოა ერთ გვარი, сортъ грибовъ, პ. ფ. ლ.; ერისთ. ლ.; груздь.

ღაროზანი, მაგლ. -ხმალი ზედ. დაღარული ხმალი, родъ сабель.

ღარღაროვანი, ზედ. დაღარული, желобистый.

ღატაკი, ს. ფრიად გლახაკი, მკდოვანი და შიშველი, голякъ, нищій.

ღატაკობა, ს. უპოვარება, ძრიელი სიგლახავე, нищета.

ღაფალი (არაბ.), ს. უთაური კაცი, გარეწარი, წარმდები, нерадивый, лѣнивый, оплошный; ვეფხ. 646, 724.

ღაფლად, ზზ. წარმდებად, გარეწრად, лѣниво, ვისრ. 95; სიბრ. 130.

ღაფიტი, ს. მირონის სურნელი, благовонное масло, ბუნ. ლ.

ღაფლობა, ს. უთაურობა, нерадѣніе.

ღაღადება, ღაღადი (არაბ. ბერძნ.), ზზ. восклицаніе, вопль, взываніе; (ვჰღაღადებ, -დე), ზ. უ. ხმა მაღლად ვიძახი, восклицать, взывать, кричать; ფსალ. 9—6; 12—26; 30—33; მაც. 2—18; 25—6; საქმ. 19—28, (ვუღაღადებ, -დე), ზ. მ. შევეხვეწები, ვსთხოვ, молить, просить, საქმ. 25—11; **ღაღადყოფა** (ღაღადვჰყოფ, -ვჰყავ), ზ. უ. ხმა მაღლად ვიძახი, вопить, взывать, მსაჯ. 7—23; დან. 13—24; 42—60; ზაქარია, 7—14, 17; მაც. 8—29; 1 ქართლ. 354.

ღაღადისი, ს. საზავთო საქმეს მოამბე ხმა მაღლად, вѣстникъ, 1 მეფ. 11—9; იობ. 1—16; ან ბაასი, ლაპარაკი, споръ, ღაღადისის აღძვრება, поднять споръ, 1 ქართლ. 313.

ღაწვ-ბალახში, ს. წითელი ლოყები, щеки, какъ кровь съ молокомъ, ვეფხ. 3.

ღაწვი, ს. ლოყა, щека, ланита.

ღაჭალუჭი, ს. ღრაჭუნი, жеваніе жвачки.

ღება (ვაღებ, -ღე), ზ. მ. განვაღებ, განვახვამ, отворять, открывать.

ღება (ვიღებ, -ღე), ზ. მ. ავიხმამ ხელის მოკიდებით, ავიღებ; მივიღებ, მივიბარებ; брать, снимать; принимать, получать; ვიღებ ვალს, дѣлать долги; ვიღებ თავზედ, брать на себя; ნათელს ვიღებ, креститься, მუცლად ვიღებ, забеременѣть; 2 მეფ. 11—5, ყურად ვიღებ, выслушивать; მანანა 26, სულს ვუღებ, ე. ი. დავამშვიდებ, დავაშოშმინებ, დავასვენებ, успокоить, угомонить; ვეფხ. 282; ღებული, მიმ.

ღება, ღებვა (ვჰ), ზ. მ. დავაფერადებ, შევღებავ, красить, ვჰღებავ მაუდსა, красить сукно.

ღებინება (ვა), ზ. სხმ. გავაღებინებ; ავაღებინებ; შევაღებინებ, заставить отворить; заставить взять; заставить красить; ნათელს ვაღებინებ, заставить принять крещеніе, სომხ. სამ. 206; პირიდამ მაღებინებს, тошнитъ меня, рветъ.

ღებულობა (ვჰ), брать, принимать; ივერია № 2, 1878.

ღელაღუნცა, მცენ. ძირხვენა, репейникъ, лапушникъ, ბუნ. ლ; პ. ფ; ძურწა, ხოზიკი, смолка, родъ марены.

ღელე, ს. ჩავარდნილი ადგილი მინდორზედ ან მთათა შორის; ложбина, низменность; დაბად. 14—10; 20—15; ისაია. 10—28, 29; იერემ. 48—8; 31—40; 1 მეფ. 17—3; მსაჯ. 7—12; ბუჟ. 33; ღრმა ღელე ჩადის, слѣдуетъ глубокій оврагъ, ბუჟ. 9, ღელეღულე, ზედ. სავსე ღელეებითა, наполненный ложбинами, ухабистый.

ღელვა, ს. ზღვის ფურთუნი, ხეთქება, волна, валъ, -სოფლისა, волненіе, смятеніе, -აცეხილი, волнующійся, ეფეს. 4—14; (ვჰღელავ, -ლე), ზ. უ. ზღვა იღელვება, ფურთუნებს; волноваться, ვისრ. 79; ნაქსოვი ღელავს, ткань волнуется, переливается, ბალახი ზურმუხტის ფერად ღელავს, რუსუდ. 43; трава какъ изумрудъ переливается; გული უღელავს, сердце волнуется.

ღელვა გვემული, -ცეხილი, ზედ. потерпѣвшій кораблекрушеніе; ქილ. 281; ღელვა გვემულობა, ს. ღელვა-ცეხილობა, ს. кораблекрушеніе.

ღელვება (ვაღელვებ, -ვე), ზ. მ. ავაღელვებ, ავაფურთუნებ; ავრევ, აღვაშფოთებ; волновать; (ვიღელვები, -ვე), ზ. ვ. ვჰმღელვარებ, ავირევი; волно-

ваться; ვისრ. 88; ქვეყანა იღელვებოდა, страна волновалась; 1 ქართლ. 220.

ღელვებიანი, ღელვიანი, ზედ. волнистый; -ნაქსოვი, волнистая ткань.

ღელოვანი, ზედ. ღელეებიანი, наполненный ложбинами; დაბად. 23—2.

ღენერალი (ფრანც.), ს. генералъ.

ღეო, ს. ძნა მდგარი ხუთეულიდამ ოცეულამდე, вязка сноповъ; საბ. ლ.

ღეოგრაფია (ბერძნ.), ს. ქვეყნის აღწერა, географія.

ღეოდეზია (ბერძნ.), ს. სწავლა მიწის გამიჯნვისა, геодезія.

ღეომეტრია (ბერძნ.), ს. სწავლა განზომისათვის ყოველთა ნივთთა სიგანეზედ, სივრცეზედ და სიმაღლეზედ, геометрія.

ღეპეპი, ს. ფრთის ღერო, стебель у пера; საბ. ლ.

ღერბი, ს. ბეჭედი, гербъ, ღერბიანი ქაღალდი, гербовая бумага.

ღერება (ვი, ვუ), ზ. მ. მოვუღერებ, замахиваться, грозить кому ударомъ; (ვიღერებ კისერს, თავსა), ზ. მ. გავიშიშვლებ კისერს ან თავი მაღლა მომაქვს; обнажить шею; держать голову прямо, гордо.

ღერი, ს. მცირე ნაპობი შეშისა; ზრო მცენარეთა, стебель; полѣно; გამოსლ. 25—31.

ღერო, ს. ზრო ბალახთა და მხალთა, стебель, ღეროებიანი, ზედ. ღეროების მქონებელი, стебелистый.

ღერღა, ღერღვა (ვჰღერღ, -ღავ, -ღე), ზ. მ. ხოშორად დავლეწ მარცვალსა; ვღრღნი, ვჰხრავ, ძვალსა; крупно молоть; грызть; **ღერღილი,** სხვილად დაფქვილი ან ძაღლისაგან დაგლეჯილი; крупный помолъ; растерзанный собакой.

ღერღილი, ს. მცირე კიტრი, საბ. ლ.

ღერღეტი, ს. ბატი, гусь, სიბრ. 61; ბუნ. ლ.

ღერძი, ს. ურმის თვალთა და ბორბალთა საშუალ გავლებული ხე ან რკინა, ось, **ღერძის თავი,** концы оси; полюсъ; ქმნულ. წ. 10; ღერძის თავი ჩრდილოსი ან სამხრისა, полюсъ сѣверный, южный.

ღეღა (ვიღეღ), ზ. მ. გავიშიშვლებ, გარდავიღებ, обнажать тѣло.

ღეშო, ს. ქერქი ხისა, кора на деревѣ, რუსუდ. 764.

ღეჭა (ვჰღეჭ, -ჭე), ზ. მ. ვჰსცოხნი, დავღეჭ; жевать; ვჰღეჭ სიტყვასა, ე. ი. ზოზღნა, заминаться, ვეფხ. 471, мямлить.

ღვაზლა, ნ. ღვარძლი.

ღვალო, ღოლო, ს. მცენ. дикій щавель.

ღვალოშმაგი, ღოლოშმაგი, ს. მცენ. чистотѣлъ, конскій щавель, ერის. ლ.

ღვამი, ნ. ღომი.

ღვანჭი, ს. сгибъ въ членахъ.

ღვარი, ს. წვიმისაგან მოვარდნილი წყალი, потокъ; ფსალ. 17—4; 35—9; ვეფხ. 1405; დარეჯ. 128; -ცრემლთა, потоки слезъ; ღვარული, ზედ. подобный потоку; რუსუდ. 475.

ღვარძლი, ს. მაწყინარი ხვარბალი; სიძულილი, ალბ. 58; плевелы; пьяный хлѣбъ; ბაქრ. 180, ненависть, ревность, злоба; მატ. 13—25; რუსუდ. 475; მარტ. 1 — 603; ნ. ჩ. ლ; პ. ფ. ლ; ბუნ. ლ; ღვარძლი მტრობისა, семена раздора; რუსუდ. 911; **ღვარძლიანი,** ревнивый, завистливый.

ღვაფი, ნ. ღვიფი.

ღვაწება (ვიღვაწებ, -წე), ზ. უ. შევიმუშავებ, დავშვრები, трудиться, ნ. ღუ̂წა.

ღვაწლი, ს. შრომა, გარჯილობა, трудъ, подвигъ; ლუკ. 22 — 44; 2 ტიმოთ. 4 — 7; კოლ. 2 — 1; ღვაწლით მძლე, ს. გამარჯვებული ბრძოლასა შინა, побѣдоносный.

ღვდელი, ს. მღვდელი, священникъ.

ღვედი, ს. დაწნული თასმა, веревка изъ ремней; ვეფხ. 1365; ხამ. ვახტ. 204.

ღვედკეცი, ს. ჯაშკურა, ჯაშკუტა, მცენ. обвойникъ, შავთ. 60, ერის. ლ.

ღვედური, ზედ. ღვედისაგანი, ременный; ოქროღვედულნი, ანდრ. 18; золотой шнуръ.

ღვეზელი, ნახე ღვეძელი.

ღველფი, ს. ნაღვერდალ-მრავალი ან ნაცარი წითლად გახურებული ნაღვერდალს ქვეშე, жаровникъ, горящій уголь; зола; ანტ. 5—8.

ღვენთება (ვა), ზ. მ. დავაწვეთებ, წვეთს დავსცემ, накапать; (ვიღვენთები, -თე), ზ. ვ. ვიწვეთები, წვეთს ჩამოვაგდებ; оплывать; капать; ქილ. 232.

ღვენთი, ს. ნაწვეთი სანთლისა, накапное пятно или капля, оплывокъ.

ღვერფი, ს. გროვა, ხვავი, куча; ისუ. 8—29.

ღვეძილი, ღვეზელი, ს. ხმიადის კუპატი ხორცით ან თევზით მცხვარი; 3 მეფეთ. 14—3; пирогъ съ говядиной или рыбой на пресномъ тѣстѣ.

ღვთად, ღვთაება, ნ. ღუ̂თად, ღუ̂თაება.

ღვია, ს. ეკლეებიანი ხე, ისაი. 55—13, можжевельникъ, ნ. ჩ. ლ.; პ. ფ. ლ. ბუნ. ლ; ერის ლ. ღვიის კენკრა, можжевельныя ягоды.

ღვიარება (ვაღვიარებ, -რე), ზ. მ. მრწამს, მჯერა; წარმოვსთქვამ სიმართლეს, გამოვაცხადებ; დავსკვნი; вѣровать, исповѣдывать; признать; рѣшиться; ანტ. 5—55; ნ. აღვიარება.

ღვივება (ვა), ზ. მ. გავაღვივებ ცეცხლს, ნახშირს ცეცხლს მოვუკიდებ; ცომს გავაფუვებ, მოვაღედებ, раздувать огонь; заквасить тѣсто; **ღვივილი** (ვჰღვივი, ხრ. არა აქვს; ვღვივდები, -დი), ზ. უ. ნაკვერცხალი წითლად ჰსჭვირს; ცომი გაფუვდების; გავთქვირდები, ვჰსუქდები; горѣть (объ угляхъ); вскисать, закисать, подниматься (о тѣстѣ); полнѣть, краснѣть.

ღვივილი, ნ. ღვივება; **ღვიმე,** ნ. მღვიმე.

ღვივის ხე, ს. ღვია, можжевельникъ.

ღვიმელაკი, ს. ფურნე, печка, ნ. ღუმელი.

ღვინაღვინა, ს. მცენ. Аронова борода, ერის. ლ.

ღვინო (ბერძნ.), ს. ყურძნის ნაწური სასმელი, вино, ახალს ნაწურს ეწოდების **ტკბილი;** ჯერეთ დუღილში მდგომს **ამბოხი;** დადუღებულს **მაჭარი;** ცეცხლზე ნადუღს **ბადაგი;** წყლით ზავებული **დგვიფი;** უწყლოსა ტკბილსა **შუმა** და **არმუჯი;** გაწყალებულსა **ყოქო;** ნაწნეხს ჭაჭას რა დაალტობენ წყლითა და მეორედ გამოჰქანჯვენ ეწოდების **შამანი;** ღვინოსა მგზარსა შაქრით და სუნნელით ზავებულსა **კუნდიტი;** დამჟავებულსა **მმარი;** თეთრი ღვინო, бѣлое вино, წითელი ღვინო,

красное вино, ღვინის მწდე, виночерпій; ღვინის მოფარდული, виноторговецъ; ღვინის საფარდული, винный погребъ, ღვინო ნასვამი, пьяный, ღვინოში, въ пьянствѣ, въ пьяномъ видѣ, სამ. ვახტ. 93; ღვინის მსმელი, пьяница; **ღვინის მარილი**, винный камень, **ღვინობის თთვე**, ს. სთულისა, ოკდომბერი, октябрь.

ღვინჭა, ს. ხვინჭა, მცირე კენჭები, гравій, хрящъ, იობ. 8—17.

ღვინჭილა, **ღურინჭილა**, ს. წვრილი ნიჟარა, ужевка, პ. ფ; ბუნ. ლ. ципреа, Столида, ერის. ლ. -შუშებისა, стеклянныя раковины.

ღვინჭრობი, ს. ხვინჭიანი ადგილი, мѣсто песчаное, 2 ქართლ. 284, 365.

ღვიფვი, **ღვაფვი**, ს. დიდი ცვარი მრავლად ჩამოცვივნული; крупный, проливной дождь.

ღვიძება (ვა), ზ. მ. გამოვაფხიზლებ ძილისაგან, ავაყენებ, будить, ჩონგ. 132, (ვი), ზ. მიჩ. გამოვიფხიზლებ, ავდგები; ვჰმღვიძარებ, ვჰფხიზლობ; пробуждаться; бодрствовать, неспать; იერემ. 5—5; 31—28; მატ. 26—45; მარკ. 19—34; საქმე. 20—30; კოლ. 4—2; (ველვიძები, -ძე), ზ. თვ. ვჰმღვიძარებ, неспать, რუსუდ. 396; მაღვიძებ, будишь меня, მეღვიძება, несплю.

ღვიძილი, სხ. ფხიზლობა, უძილობა; бдѣніе, неспаніе; (მღვიძავს, ურ. მღვიძავდა, უუსრ. მღვიძებია ან მეღვიძება, -ძა), ზ. უ. ვჰფხიზლობ, არა მძინავს, бодрствовать, не спать.

ღვიძლი, ს. ნაწილი ცხოველთ შიგანურისა გულთან მდებარე მოშავოდ წითელი; печень, печенка; დაბად. 49—6; გამოს. 29—13; ღვიძლი და ან ძმა, родной братъ, родная сестра; -შვილი, родной сынъ; ღვიძლის ყური, сальникъ на печени, ლევიტ. 3—10; ღვიძლის კენჭი, камушки въ печени; ღვიძლ-დამწვარი, огорченный, ვისრ. 15, ღვიძლის წამალი, მცენ. пятилистникъ; პ. ფ. ლ.

ღვლარჭა, ღვრა, ღვწა, ნ. ღულარჭნა, ღჳრა, ღჳწა.

ღვლერჭი, **ღჳლერჭი**, ნახე წნელი; ღჳლიაპი, ღლაპი.

ღია, ზედ. გახსნილი, ახდილი, არ დახშული, открытый, отпертый; ღია ფერი, свѣтлый, яркій цвѣтъ.

ღილი, ს. მრგვალი შესაკრავი, пуговица; ღილ-ჩახსნილი, ზედ. разстегнутый; ვეფხ. 305.

ღილი-კილო წიგნისა, застежка у книги; წათა ცხოვ. 409.

ღილოშმაგა, ს. მცენ. грыжевникъ, პ. ფ. ლ.

ღიმა, ს. მცენ. ქარქვეტასავით ბალახის ძირი საჭმელი მხალად; ლიჭმანჭელა, ანგელოზა; дягиль, коровникъ (раст.), ბუნებ. ლ.

ღიმება (ვა), ზ. მ. მცირედ ვაცინებ; вызывать улыбку; (ვიღიმები), ზ. ვ. მცირედ ვიცინი, მეცინის პირი; улыбаться, **ღიმვა** (ვჰღიმავ, -მე; ვიღიმები, -მე; ვჰღიმღები), ზ. ვ. მეცინის პირი, улыбаться, ვეფხ. 1252. 1 ქართლ. 268.

ღიმი, **ღიმილი**, ს. მცირედი სიცილის ნიშანი ბაგეთა ზედა, улыбка, ღიმილი მოსდის, улыбается.

ღიმნაზია (ლათინ.), ს. სასწავლებელი, гимназія.

ღიმნასტიკა (ლათინ.), ს. წურთნვა რკინაობისა, ხრბოლისა, ჭენებისა და სხვანი მოძრაობანი ტანისა, გამაგრებისათვის სხეულისა, гимнастика.

ღინღილი, სხ. ხინხილი, ლონღილი, სნეულთ ძლივს სიარული, о больныхъ: едва двигать ноги, колобродить.

ღინცილი, ს. სილოდა, უბადო და უშვერი ხმიანობა, скалить зубы, непріятно смѣяться.

ღინწი, ს. პატარა დანა კალმის საჭრელი, перочинный ножикъ, ქილ. 106.

ღიპი, ს. დიდი მუცელი, отвислое брюхо, კაცია. 10.

ღირება (ვა), ზ. მ. ვაფასებ, оцѣнять, **ღირებული**, მიმ. ფასიანი, ფასის მქონი; ჯეროვანი, შესაფერი ფასისა; цѣнный; стоющій; **ღირებულება**, ს. стоимость, цѣнность.

ღირვა, **ვჰღირ** (ვჰღირვარ; ვჰღიროდი; ველირები, -რე), ზ. უ. ფასი მაქვს, стоитъ, მიღირს, გიღირს, უღირს; მღირებია, მეღირა, მიღირდა, ზ. მიჩ. მიჯდება, დამიჯდება, стоитъ мнѣ, ალბ. 39.

ღირს არსი, ს. გალობა ღჳთის მშობლისა, достойно (молитва).

ღირს-საცნობი, ზედ. ღირსი შესანიშნავი, замѣчательный.

ღირსება, სხ. მართებულად გება ხარისხისაებრ ან თვით ხარისხი, მოადგილეობა; ტიტლო სამღუდელოთა; достоинство; преподобіе (титулъ священниковъ); ლუკ. 1—75; (ვა), ზ. მ. მივამთხვევ ღირსებას; ღირსად ვჰყოფ, მივარჩნევ; удостоить; ვეფხ. 526, (ვი), ზ. მიჩ. მივიჩნევ თავსა ღირსად, удостоить себя, (ველირსები, -სე), ზ. თვ. ღირსვიქმნები; удостоиться, ვეფხ. 47; მეღირსება, я удостоюсь; მიღირსებია, გიღირსებია, უღირსებია, я удостоилъ, почтилъ его; რუსუდ. 156; **ღირსვა** (ვჰღირს ვარ, -ვიყავ), ზ. უ. ღირსი ვიყავ, я былъ достоинъ; **ღირსებინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить удостоить кого; (მეღირსებინა), я удостоилъ его; რუსუდ. 327, 328; **ღირსებული**, **ღირსეული**, ზედ. достойный, ღირსებულება, ს. ღირსება, достоинство.

ღირსი, ზედ. მართებული, ჯეროვანი; ნამსახური, ღირსებისა ან ადგილის მქონე; მართალი, წმინდა (ტიტლო მღვდელთა); достойный; заслуженный; преподобный, святый; ღირსი ქებისა, достойный хвалы, ღირსი მამა, преподобный отецъ.

ღირსობა, ს. ღირებულება, стоимость, (ვჰღირსობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰღირვარ, стоитъ, быть достойнымъ.

ღირსქმნა (ღირს ვიქმნები), ზ. ვ. ველირსები, удостоиться, сподобиться.

ღირსყოფა (-ვჰყოფ. -ვჰყავ), ზ. მ. ვაღირსებ, удостоить, сподобить.

ღირღალი, ს. მრადი მრუდი, ოღროჩოღრო, неровный, ухабистый; крутой, 1 ქართლ. 29, 18, 329, **ღირღლოვანი**, **ღრიღლოვანი**, იგივე ღირღალი, ე. ი. ღელე-ღულე; **ღირღლოვანება**, ს. სიმყაფრე; крутизна горы.

ღირღიტა, ს. გუთნის მეორე პატარა გოგორა, второе небольшое колесо у плуга, ჩონგ. 80.

ღირღიტი (ვუ), ზ. მ. დავსცქერდები, დავსცქერი, ვუმზერ; смотрѣть пристально.

ღიტინი, ს. გრგენა, ჩოთირი; щекотаніе, щекотка; (ვუ), ზ. მ. ვუჩოთირებ, ვჰგრგენ, щекотать; (მე-

ლიტინება, -ნა), ზ. თვ. მეჩოთირება, მეგრგინება, щекотно мнѣ.

ღიღვილი, ზედ. ნაკრტენ დაცვივნული მფრინველი; нагій; безперый.

ღიღინი, ს. ავაჯა, речитативъ, ვეფხ. განმ. თ. 895.

ღიჭა, ს. მცენარე, ველის ყრდელი, ველის ყვავილი; осотъ, серпуха полевая, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ; павой, ერის. ლ. **ღიჭა წყლისა**, მცენ. оленій языкъ, водяной омегъ; ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; **ღიჭა-რბილა**, მცენ. smylax levis; ბუნ. ლ. **ღიჭა ვენახისა**, მცენ. повилица; convolutas saepium ბუნ. ლ.

ღიჭი, ს. მცენ. ეკალა, ბრწამლი, ბურწუმალი, კაკილარი, дереза (дерево); ერისთ. ლ.

ღიჭმანჭელა, ს. მცენ. ლიმა, раст. дягиль, коровникъ; პ. ფ. ლ.

ღიჯინი (ვჰღიჯინებ, -ნე, ველიჯინები, -ნე), ზ. თვ. უგვანი თხოვნა; надоѣдать, неотступно просить; ანდრ. 2, 41.

ღლაბუცა, ს. პატარა ლოქო; небольшой сомъ.

ღლაბუცი, ს. ცუდი ხუმრობა ან ხვევნა; непристойная шутка, или обниманіе; რაინდი. 19.

ღლავი, ს. ლოქო, сомъ, საბ. ლ.; ბუნ. ლ.

ღლანი, ს. თევზია, ნ. ღლავი, ბაქრ. 175.

ღლაპი, ს. მართვე მფრინველისა, ლაპი, птенецъ.

ღლაფი, **ღვაფი**, **ღვიფი**, ს. ლაფი, грязь.

ღლევა (ვჰღლევ, -ლიე), ზ. მ. ვსვამ, ვჰსთვრები, пить, пьянствовать; ღლეული, მიმ. **მთვრალი**, пьяный.

ღლია, ს. იღლია, подмышка.

ღლოფო, ს დიდი წვიმა შხაპიშხუპიანი და დამაბნელებელი, проливной дождь при черныхъ тучахъ.

ღმენჭი, ს. დალმეჭილობა, морщина, гримаса.

ღმერთი (სპარს.), ნათეს. ღ̃თისა; მიც. ღმერთსა; მოქმ. ღ̃თითა; ს. არსება პირველ საუკუნო და მხოლოდ მიზეზი არსთა დასაბამიერთა, რომელნიცა არსებენ მის მიერ; დაბად. 1—1; იოან. 1—1, Богъ, მადლობა ღმერთსა, слава Богу, ღ̃თის წყალობა, Божья милость; будь здоровъ (когда чихаютъ); ღმერთმან ინებოს, дай Богъ, ღ̃თის გულისათვის, ради Бога; ღმერთმან აშოროს, сохрани Богъ, ღმერთმანიცის (შემოკლ. ღმერთმანი), ей Богу, ღ̃თის წინაშე, передъ Богомъ, ღ̃თის განგება, предопредѣленіе Божье, თუ ღმერთი გწამს, ради Бога, ღმერთო შემიწყალე, ს. ილაოს სენი, ნახე ილაო; ბუნ. ლ. **ღმერთი**, **ღმერთაკი**, **ღმერთა**, მრ. **ღმერთნი** ან ქარაგმით **ღთი**, **ღთნი**, **ღთა** (ნახე შესავალი ღ ასოსი), ს. კერპთა ღმერთნი; боги языческіе, ღმერთა, მდედ. богиня, ერისთ. 4; ღმერთ-მყოფელი, ზედ. Боготворящій; 1 ქართლ. 293; გუჯ. 1, 30; მარტ. 2—96; ღმერთ-მთავრობა, ს. განგებელება ღ̃თისა მიერ სოფელსა ზედა და სავსებასა მისსა, Богоначаліе; 1 ქართლ. 309, მარტ. 2—2; ღმერთ-შემოსილი, ზედ. ღირსებული ზეგარდამოს მადლისა, богоносный, ღმერთ-მამაკაცი, ს. სახელი განკაცებულის ძისა ღ̃თისა, богочеловѣкъ.

ღმერთობა, ს. ღ̃თაებობა, божество, 1 ქართლ. 72 (ვჰღმერთობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. თავსა ღ̃თად ვჰყოფ, боготворить себя.

ღმეჭა (ვჰღმეჭ, ვიღმეჭ, -მიჭე, ვიღმიჭები, -ჭე), ზ. უ. ვიღრიჯები, დავიღრეჯ, შევიჭმუხნი პირს, დავიბღნიჯები, морщиться, гримасничать; ვეფხ. 793.

ღმუვილი, სს. მხეცთა ბღვრიალი; мычаніе, ревъ; (ვჰღმუვი, სრ. არა აქვს; ვიღმუვებ, -ვე), ზ. უ. ვჰბღვრიალებ, мычать, ревѣть.

ღნიში, ს. უწმინდურება, ნაგავი, нечистота.

ღნიოში, ს. საძაგელი, ცუდი რამ, нечистота, грязь, ქილ. 315.

ღობე, ს. ჯალჯის ზღუდე, ან გავლებული რამ გზის შესაკრავად; заборъ, барьеръ; დაბალი ღობე, низкій заборъ; низкій рабъ, слуга; ღობე ყური, глухой заборъ; **ღობება**, (მიღობენ), ზ. მ. заграждаютъ мнѣ; ღობე-მძლავრა, ს. მცენ. крапивникъ, ერის. ლ.

ღოლო, **ღოლოშმაგი**, ნ. ღვალო, ღვალოშმაგი.

ღომაჩიცი, ს. მფრინ. юла, жаворонокъ, ერის. ლ.

ღომი, ს. მცენ. ღვამი, წვრილი და თეთრი ფეტვი; италіянское просо, гоми, ბუნ. ლ; პ. ფ. ლ. mil d'Italie.

ღომონიმია (ბერძნ.), ნ. ომონიმია.

ღომორი, **ღომური** (ებრაული), ს. საწყაო 15 მოდი ან 10; გამოს. 16—16; еврейская мѣра, десятая часть ефи.

ღონა, ს. ღოჯა, პატარა ლოქო, головачъ (рыба).

ღონე, ს. ძალი, ძლიერება; ყუათი; შეძლება, **საშუალობა**, ილაჯი, сила; способъ, средство; წამალი და ღონე ჩემი შენა ხარ, ვისრ. 176; на тебя вся надежда моя, ღონე-გაცუდებელი, ღონე მოკლებული, лишенный средствъ; ვეფხ. 466, ღონე მილებული, лишенный силъ, средствъ; ღონის ძიება, სს. способъ, средство; (ღონეს ვეძებ, -ბე; ვიღონის ძიებ, -ძიე, ქილ. 86, 195, 465; 2 ქართ. 509), ზ. მ. მოვსძებნი საშუალობას, искать средство.

ღონება (ვა), ზ. მ. დავაფიქრებ, მწუხარებას მივსცემ, заставить задуматься, опечалить; (ვჰღონდები, -დი), ზ მ. ჩავჰფიქრდები; მწუხარებაში ჩავვარდები; задуматься; печалиться; სამ. ვახტ. 135; ერისთ. 158; გული მიღონდება, душа моя скорбитъ, კაცია 99, ნუ მაღონებ, не заставляй меня печалиться; (ვიღონებ, -ნე), ზ. მიჩ. მოვიფიქრებ, придумать; ვეფხ. 252; ქილ. 171; მიღონე, ე. ი. ღონე მიპოვნე, ვისრ. 104; помоги мнѣ придумать средство; (ვუღონებ, -ნე), ზ. მ. ფიქრში შევიყვან, заботить, печалить кого; ხომხ. სამ. 157; -გულსა, опечаливать кого, ბუნ. კ. 234; (ვეღონები, -ნე), ზ. თვ. დავჰფიქრდებ, задуматься.

ღონიერება, ს. ძლიერება, ღონის ქონება, сила, мочъ; (ვაღონიერებ, -რე), ზ. მ. ძალას, ყუათს ვაძლევ, усиливать, придавать силу; (ვჰღონიერდები, -დი), ზ ვდ. ძალა, ყუათი მომეცემა, получать силу.

ღონიერი, ზედ. ძლიერი, ძალის მქონებელი, сильный, могущій, -ნიადაგი, растительная почва.

ღონობა, ს. დაფიქრებულება, წუხილი; задумчивость, печаль; (ვჰღონობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰ-

ფიქრობ, ვჭსწუხ, задумываться, печалиться; ქილ. 627.

ღონღილი, სხ. სნეულის სლჳა; **ღონღილობა** ვჭღონღილობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. о больныхъ: едва таскать ноги, брести.

ღორღათვი, ს. მიწის შავი ზოზოლი, земляной червь.

ღორება (ვაღორებ, -რე), ზ. მ. გაუმაძღარ გავხდი; მოვაცდუნებ, მოვაცთუნებ, дѣлать ненасытнымъ; обманывать, соблазнять; მუცელს აღორებ ღორია, აქორებ ქორია, желудокъ можешь пріучить къ умеренности или обжорству.

ღორი, ს. ცნობილი შინაური ხვასტაგი; მატ. 6—7; 8—30; მამალი ღორი **ეშვია** ან **ტახი**, დედალი **ქუზი** და **ნეზვი**, დაუკოდავი **კერატი**, სასუქი **ქოხმენი**; შვილი მათი **გოჭი**, **თელი**, მოზდილი; ბურვაკი; свинья, **ღორთა-მგროვილა**, ს. опухоль шелушистая, **ღორთა-მტვერი**, ს. პარტახტი ქავილით; чешушка, почешушка (сыпь); ბუნ. ლ.; **ღორებრი**, **ღორული**, ზედ. ღორისაებრი, свинскій; **ზღვის-ღორი**, ს. ფუკინი, дельфинъ, тюлень; **ღორის-თვალი**, ს. ყურძენია ერთგვარი, порода винограда; **ღორ-იხვი**, თევზი, бакланъ, ერის. ლ. **ღორის-ხოკო**, ს. სოკოა ერთგვარი, ივ. ბატ. ლ. свинушка (грибъ); **ღორის-ქადა**, ს. მცენ. молочайникъ, кура (растеніе); პ. ფ. ლ.; ერისთ. ლ. **ღორის-ქონი**, свиной жиръ; сало; **ღორის-ხნდურა**, ს. მცენ. კალვიქსი, белена (раст.); **ღორის ჭადა**, მცენ. вѣха, водяной омегъ, -რისტყემალა, ნ. ჭვრინჩხი.

ღორიზონტი, ს. სახედავი ცისა, რასაც თვალი გადასწვდება, горизонтъ.

ღორ-მუცელა, ს. გაუმაძღარი, მსუნაგი, обжора.

ღორობა, ს. ღორის ხასიათის ან თვისების ქონა, свинство, გორგ. 2; (ვჭღორობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ღორსავით ვიქცევი, свинствовать, свинячить.

ღორტვა, ს. მცენ. გვერდელა, бедренецъ, совина стрѣла.

ღორტვეცი, ს. მცენ. ჯაშკუტა, ღვედკეცი, обойникъ, ბუნ. ლ.

ღოროტოტო, ს. ყიფ. ღრ. 55, труба музыкальная.

ღორტუგი, ჭია მყვრელი, ნ. მყვრელი.

ღორული, ნ. ღორი.

ღორქლიავი, ს. ხეხილი, сортъ сливъ.

ღოროყო, ს. მცენ. ерь.

ღორღი, ს. წვრილი ნალეწი ქვა ან აგური, щебень.

ღორძი, ს. ფესვი, ძირი, корень, пласта.

ღორჭილა, ნ. ღრინჭილა.

ღორჯო, ს. თევზია, сомъ, ბაქრ. 175.

ღოღვა (ვჭღოღავ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვსძვრები; ძლივს დავდივარ; ползти; едва ходить; ყმაწვილი ღოღავს, ребенокъ ползаетъ; გორგ. 260.

ღოღნოშო, ს. ქლიავია ერთგვარი, круглая слива, გარეული, ნ. კრინჩხი.

ღოღო, ს. კამბეჩის ხბო, теленокъ буйволій, ქილ. 380.

ღოჯა, ს. ღონა თევზი, головачъ (рыба).

ღოჯი, ს. დიდი კბილი, большой некрасивый зубъ.

ღოჯიანი, **ღოჯებიანი**, **შუანი**, ზედ. зубанъ.

ღრადუსი (ლათინ.), ს. ხარისხი, მენიაკი მზობელობისა, градусъ; ღეოღრ. 7.

ღრამმა, **ღრამმი** (ბერძნ.), ს. ხაზი, черта, линія, კატილ. 20, полоска.

ღრამმატიკა (ბერძნ.), ს. სწავლა მართლ ლაპარაკისა და წერისა, грамматика, **ღრამმატიკოსი**, ს. ღრამმატიკის მცოდნე, წერილთ მეცნიერი, მწიგნობარი; грамматикъ, ისაი. 33—18; **ღრამმატიკოსობა**, ს. მართლ წერის ცოდნა, знаніе правилъ языка; დან. 1—17.

ღრაკნა (ვიღრაკნები, -ნე), ზ. ვ. ვიკვლაკვნები, ვიკრუნჩხები, корчиться, ежиться; ქილ. 879.

ღრანტე, **ღრანტალი**, ს. ღირღალი, ღრე, ухабъ; ღრანტიანი, ღრანტებიანი, ღრანტოვანი, ზედ. ухабистый, ნ. ამოღრანტვა.

ღრაჭა, ს. ხრტილი, ძვალთა და რბილთა საშუალი, хрящъ, **ღრაჭიანი**, ზედ. ხრტილიანი, хрящевой.

ღრაჭუნი, ს. კბილთ ღრჭენა ან ლაჭალუჭი, скрипъ, скрежетъ зубовъ, **ღრაჭუნება** (ვა, ვი), ზ. მ. ვაკრაჭუნებ კბილთა, ვაღრჭენ; ვჭხრავ კბილით; скрежетать зубами; грызть.

ღრე, ს. ნღრე, ფლატე და სოროებიანი ადგილი, ухабъ.

ღრედი, ს. მფრინველია, ოდარა, ბუნ. ლ.

ღრეკა (ვჭღრეკ, -რიკე), ზ. მ. მოვჭკაკვავ, сгибать, (ვიღრიკები, -კე), ზ. ვ. მოვიკაკვები, согнуться, сгорбиться.

ღრენა, სხ. ბრდღვინვა მხეცთა, ძაღლთა, ворчаніе (собаки), (ვჭღრენ, ვიღრინები), ზ. უ. ვჭღრინავ, ვბრდღვინავ (მხეცთა და ძაღლთა თვის); ворчать (о звѣрахъ); (ვაღრენ პირსა), ზ. მ. პირს ვაღებ, разинуть ротъ; показывать зубы (о звѣрахъ).

ღრეობა, ს. ხრიანცელი ან ღინცილი მთვრალთა; шумъ пьяныхъ.

ღრეული, ს. მომთვრალო, пьющій запоемъ.

ღრეჭა, ს. კბილების გამოჩენით სიცილი; (ვიღრიჭები, -ჭე), ზ. უ. უშვერად ვიცინი, скалить зубы.

ღრეჭია, ს. розиня ротъ.

ღრეჯა (ვიღრეჯ, -რიჯე; ვიღრიჯები, -ჯე), ზ. უ. ვიღმეჭ, დავიღრეჯ პირს; ვჭსჭმუნავ, морщиться, хмуриться.

ღრიალება (ვა), ზ. მ. ვაყვირებ, заставить ревѣть; (ვჭღრიალებ, -ლე), ზ. უ. ვჭყვირი, ვჭბღავი, ревѣть, кричать, плакать; ერისთ. 181; 2—149

ღრიალი, ს. ბღჳრიალი, ბღავილი, ревъ, вопль.

ღრიანკალი, ს. მორიელი; საზოგადო ლაპარაკში: ფალანგა, გესლიანი ობობას მსგავსი; скорпіонъ; фаланга, сороконожка; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც ოკტომბერში მიითვალავს მზესა; скорпіонъ, знакъ зодіака; ეზეკ. 2—6; ვისრ. 13, 81.

ღრინვა (ვჭღრინავ, -ნე), ზ. უ. ვიღრინები, ვჭბრდღვინავ; (о звѣрахъ): ворчать, მიღრინვიდა, онъ ворчалъ на меня; ვეფხ. 905.

ღრინჭილა, **ღრიანჭველა**, ს. მცენ. водяной омегъ, cicutaria, (раст.).

ღრიპონი, ს. დიდი ბადე და გრძელი, неводъ, мережа.

ღრიღალი, **ღრიღო**, ნ. ღირღალი; 1 ქართლ. 29.

ღრიღოვანი, ნ. ღირღოვანი.

ღრმა, ზედ. ძნელად ჩასაწდომი გინა მიუწთომელი,

არ გასაგონი, глубокій; непонятный, трудный; глубокомысленый; ღრმა სწავლანი,, глубокія науки, ღრმად მოხუცებული, глубоко старый, ცომ. 21; **ღრმავება** (ვაღრმავებ, -ვე), ზ. მ. დავაღრმავებ, ღრმად ჩავსჭრი, углублять, (ვჰღრმავდები, -დი), ზ. ვდ. დავღრმავდები, углубляться.

ღრჭუ, ზედ. მაგალ. ღრჭუგული? 359.

ღრუ, ს. მიწაში ფუღურო, ხორო, скважина, пустота; дупло; ცომ. 72.

ღრუბელი, ს. შესქელებული ორთქლი ზეაღწეული ჰაერში, რომელიც გარდაიქცევის წვიმად ან თოვლად, облако; туча, დაბად. 9 — 14; ფსალ. 17—11, 12; 96—2; ვეფხ. 248, **ღრუბლიანი**, ზედ. ღრუბლით მოსილი, пасмурный, **ღრუბლიანობა**, ს. ღრუბლით მოსილობა, пасмурность, **ღრუბლოვა** (ვიღრუბლები), ზ. ვ. ღრუბლით შევიმოსები, становиться пасмурнымъ.

ღრუბელი, церковный воздушекъ, გუჯ.

ღრუბელი, ს. ხავსი სოკოსავით, губка.

ღრუდო, ს. ქარიზი, წყლის გასატანი რუ; ქილ. 198; მცირე წყარო; ან თევზთ საბუნაგო ადგილი; водопроводъ; небольшой ручей; берлога рыбъ;

ღრუტუნი, ს. воркованіе, (ვჰღრუტუნებ, -ნე), ზ. უ. ვჰგრუტუნებ, ვჰღუღუნებ, ворковать.

ღრღნა (ვჰღრღნი, -ღენ), ზ. მ. ვჰხრავ ძვალსა; ტკივილისათვის: (ვჰსტეხ); грызть; производитъ боль, ломъ въ костяхъ.

ღრძილი, ს. კბილთ ფესვის გარემოთ ხორცი, десна.

ღრძობა (ვიღრძობ, -ძე), ზ. მ. ამოვიგდებ სახსრიდამ ძვალსა, вывихать, (ვიღვრძვები, -ძი), ზ. უ. ჩავირჩობი; პირუტყვთათვის: ვჰკვდები; утонуть; околѣть.

ღრჭენა, სს. скрежеганіе зубами, (ვიღრჭენ, -ჭინე), ზ. უ. კბილთ ღრაჭუნი, скрежетать зубами; ვისრ. 11.

ღრჯა, ს. მწვეტიანი ისარი, стрѣла остроконечная.

ღრჯნა (ვიღრჯნი გულს), ზ. მ. გულს გავიღეღ, გავიშიშვლებ, раскрыть грудь; ქილ. 179.

ღჳარი, **ღჳარძლი**, **ღჳარძლიანი**, ნ. ღვარი, ღვარძლი, ღვარძლიანი; ღჳაწლი, ნ. ღვაწლი.

ღუბერნია, ს. სამაზრო, განსაგებელი გუბერნატორისა, губернія, **ღუბერნატორი**, ს. გამგე ერთის მაზრისა, губернаторъ, **-რობა**, ს. губернаторство.

ღუდება (ვაღუდებ, -დე), ზ. მ. ნელად ვანთებ, заставлять тихо горѣть; ქილ. 400.

ღუდუდი, ს. წითლად ამომჯდარი ფოლაქი მწერთ კბენისაგან, რომელიც მალე განჰქრების, красное пятно на тѣлѣ отъ укушенія, короста.

ღუდუდება (დავუღუდუდებ ტანს), ზ. უ. გავუწითლებ ტანს კბენით, накусать кому тѣло.

ღუდღუდი, სს. яркое горѣніе огня, (ღუდღუდებს), ზ. უ. ვარვარებ, ვლაპლაპებ, კეთილად ვანთივარ (ცეცხლი); ярко горѣть.

ღუზა (სპარს.), ს. ხომალდთ დასაბმელი დიდი კავი, якорь.

ღჳთად, ზზ. ღმერთად, მაგალ. ღჳთად შერაცხვა, считать за Бога,

ღჳთაება, ს. არსება ან თვისება ღჳთისა; მხოლოდ ღჳთაებად, მღჳთაებად ან პირი ღჳთისად უწოდებენ ხელთ-უქმნელსა ხატსა მაცხოვრისასა; божество; нерукотворенный образъ.

ღჳთაებრი, **-რივი**, ზედ. ღჳთის მსგავსად, божескій, божій, კავშ. 134.

ღჳთება, **ღჳთებობა**, ნ. ღჳთაება, ვეფხ. 1448.

ღჳთიანი, ზედ. ღვთის მოშიში, набожный.

ღჳთივ-განბრძნობილი, ზედ. ზეგარდამოთი სიბრძნით განათლებული; богомъ умудренный; 1 ქართლ. 99.

ღჳთივ-განცხადება, **ღჳთის-განცხადება**, ს. დღესასწაული ქრისტეს ნათლის-ღებისა 6 იანვარს, богоявленіе.

ღჳთივ-გვირგვინოსანი, ზედ. ღჳთისაგან კურთხეული (მეფე), боговѣнчанный, სიგ. ჩოლაყ. 31, № 3.

ღჳთივ-დაცვული, ზედ. გებული საფარველსა ქვეშე ღჳთისა; богохранимый.

ღჳთივ-მიმადლებული, ზედ. სავსე ზეგარდამოითა მადლითა, წყალობითა და სიყვარულითა (ითქმის ყოვლად წმინდისა ღჳთის მშობლისათვის), богоблагодатный.

ღჳთივი-მქადაგებელი, ზედ. მასწავლებელი და აღმსაარებელი ცნობასა ღჳთისასა, богопроповѣдникъ, боговѣщатель.

ღჳთივ-სანატრელი, ზედ. ღჳთისაგან დიდებული, богоблаженный.

ღჳთივ-სულიერი, ზედ. ნიჭებული ზეგარდამოითა ნიჭითა, богодохновенный, 2 ტიმ. 3—16.

ღჳთივ-შვენიერი, ზედ. შესაბამი ღჳთისა ან განშვენებული მის მიერ, боголѣпный.

ღჳთის-გარეგანი, ს. განდგომილი ღჳთისაგან და სარწმუნოებისა, богоотступникъ.

ღჳთის-მბრძოლი, **ღჳთის-მოძალე**, ს. ურჩი და წინააღმდეგი ღჳთისა, богоотступникъ, богопротивникъ, საქმ. 5—39.

ღჳთის-მეტყველება, ს. სწავლა ღვთაებისა თვის და პატივცემისა მისისა, богословіе, (ღჳთის ვჰმეტყველებ, -ლე), ზ. უ. წარმოვსთქვამ ღჳთის მეტყველების სწავლას, богословствовать; საქმ. 363, ღჳთის მეტყველი, ს. მეცნიერი ღჳთის მეტყველებისა, богословъ.

ღჳთის-მეცნიერება, ს. ცნობა ღჳთისა და სწავლათა მისთა, богопознаніе.

ღჳთის-მოყვარე, **-რული**, ზედ. ღვთიანი, მქონი სიყვარული საღჳთოისა, боголюбивый, -бецъ, набожный.

ღჳთის-მოძულე, **ღჳთის-მტერი**, ს. ულთო, ღჳთის გარეგანი, богоотступникъ.

ღჳთის-მსახური, ს. განკრძალული მსახურებასა, პატივისცემსა და შიშსა ზედა ღჳთისასა; благочестивый, -რება, ს. благочестіе.

ღჳთის-მოშიში, ზედ. богобоязненный.

ღჳთის-მშობელი, ს. დედა ღჳთისა, ყოვლად უბიწო ქალწული მარიამ, Богородица.

ღჳთის-რისხვა, ს. რისხვა ღჳთისა; ან არ დასაცალებელი; гнѣвъ божій; извергъ.

ღჳთის-წყალობა, благодать божья, ხუცბ. 50.

ღუკუნდანი, ს. печура, რქლ.

ღჳთიული, ღჳთიური, ზედ. ღჳთისა, божескій.

ღუკიანე ზღვა, ს. დიდი ზღვა ხმელეთისა, океанъ, ყარამ. 147.

ღულამბარი, ს. წინამო, ზილფი, локоны, ნ. თმა.

ღულარძნა (ვჰღულარძნი, -ძნე), ზ. მ. ღავხღართავ, коверкать, кривить.

ღულარჭა, ღულარჭნა (ვჰღულარჭნი, -ნე), ზ. მ. მიმოვჰხრავ, ღავჰკლაკვნი, кривить, корчить; (ვიღულარჭნები, -ჭნე), ზ. ვ. ვიკრუნჩხები, скорчиться, съежиться, ვისრ. 35; გამოსლ. 30—3; ღულარჭილი სიტყვა, исковерканное слово, ქილ. 5.

ღულღუნა, ნ. ძირხვენა; ღულიაპი, ნ. ღლაპი.

ღულე, ს. ჩავარდნილი ადგილი, низменное мѣсто, ნ. ღელე. ხაზ. ლ.

ღულეჭი, ნახე წნელი; ღუმი, ნახე ღომი.

ღუმელი, ს. ღვიმელი, ფურნე პურის საცხობი, русская печь, ქილ. 74, 138.

ღუპვა (ვჰღუპავ, -პე), ზ. მ. ღავანთქამ წყალში; ღავღუპავ, ღავაქცევ, წარვჰხწყმედ; утопить; погубить; ჩონგ. 18; (ვიღუპები, -პე), ზ. ვ. ღავინთქმი; ღავიქცევი, ღავიღუპები; утонуть; погибнуть! ოჯახი მეღუპება, моя семья гибнетъ, ერისთ. 22; ჩონგ. 146.

ღურკანი, ს. ზეჭეში ამოსული კუზი, горбъ.

ღჳრა, სს. проливаніе, -ცრემლთა, проливать слезы, ვეფხ; 128, 908, 948; (ვჰღვრი, ვჰღვარე), ზ. მ. ღავაქცევ წყალსა, ღავსთხევ, лить, проливать; ვჰღვრი სისხლსა, проливать кровь; (ვიღვრები, ვიღვარე), ზ. ვ. ღავიქცევი, ღავითხევი, пролиться, (ვჰღვრები, ვჰღვერ), ზ. ვღ. ღავიღვრები, литься, ვეფხ. 948, ვეღვრები, проливаться, (საჭმელი) ეღვრებოდა სუფრაზედ.

ღურინჭილა, ნ. ღვინჭილა; ღურძობა ნ. ღრძობა.

ღურკიანი, ზედ. горбатый.

ღჳრღური, ს. გრიალი მუცელში, бурчаніе, (ღურღურებს, მიღურღურებს მუცელი), ზ. უ. მიყურყურებს მუცელი, о желудкѣ: бурчать.

ღურჭუმელაობა (ვჰღურჭუმელაობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩავიყურყუმელავებ, ჩავიმალები წყალში, нырять въ водѣ.

ღუღუდი, ს. ხუწუწი, прыщъ, ნ. ჩ. ლ. ნ. ხუწუწი.

ღურღუმი, 41; ვაი მართალთა.

ღუღუნი, ს. ღიღინი; ან ღრუტუნი მფრინველთა; тихое и пріятное пѣніе; речитативъ; ворковапіе; (ვჰღუღუნებ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. წყნარა და მშვენიერად ვჰგალობ; ვჰღრუტუნებ (ტრედთათვის); пріятно пѣть; ворковать.

ღჳწა, ღჳწოლა, სს. მოღვაწეობა, მომჭირნეობა, ზრუნვა; ღვაწლი; трудъ; подвигъ; брань, война; попеченіе: 2 სჯული. 24—5; მოხეს. ხამ. 42; ღჳწად განსლვა, идти на брань, (ვიღვწი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰმომჭირნეობ, ვჰზრუნავ; трудиться; подвизаться; пещись; საქმ. 24 — 16; 1 ქართლ. 416; ფსალ. 39—17; 2 ტიმოთ. 2—5; მიღვწიან, ე. ი. ღვაწლს მიიღებენ ჩემთვის ვეფხ. 797; станутъ заботиться обо мнѣ.

ყ

ყ, არის უხმო ასო, წოდებული ყარ; რიცხვში ნიშნავს რვა-ასსა, ფულის ან გარიშში ნიშნითურთ რვაას თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 160 ფულსა, 40 ზინცსა, 16 შაურსა, ოთხ აბაზსა. ქარაგმიანნი ლექსნი; ყ̃ი, ყოველი; ყ̃დ, ყოვლად. ასოს ყ მრავალნი უკანონოდ ჰხმარობენ ნაცვლად ს. მაგალ, მეყსიერი უნდი მეხსიერი; ჰყრიდეს თავსა, უნდა ჰხრიდეს თავსა, მატ. 27—39; ზოგჯერმე იხმარების ნაცვლად ღ. მაგალ. ლალა, ყალანი; ლარიბი, ყარიბი; გულამბარი, ყულამბარი და სხ.

ყაბალახი, თამარზაკ. 1. круглая шапка изъ шали или сукна, ზაქრ. 164.

ყაბახობა, ს. 2 ქართლ. 527, უნდა ყაზახობა.

ყაბაჩა (სპარს.), ს. ქალთა მოკლე ქათიბი, ვეფხ. 456, 1142, 1133. 1583; шубка.

ყაბახი (არაბ.), ს. გრძელი ძელი ამართული, რომლისაც თავზედ ღასდებენ ბურთსა, ვითარცა საგანსა მესროლთა თვის: мачта, на верху которой лежитъ шаръ, какъ цѣль для выстрѣла.

ყაბზი (არაბ.), ს. ბარათი, ხელ-წერილი ხელ-შეუვალად პატრონობისა; грамота на право владѣнія; სიგ. ჩოლაყ. 44 № 31; ნიკ. ჩ. ღრამ; квитанція. ღასტ.

ყაბზი, ყაბზობა, ს. მუცელში შეკვრა, запоръ, остановка испражненія, ბაგრ. ზაკონ. 139; ნ.

ყაბი, (არაბ.), ს. ხინი ფლავისა; блюдо, ღასტ. 3, 122; ღავრ. 22; ქამი 1, 4.

ყაბიწი, ს. აშურმა, перевязь, портупея.

ყაბლუჟლავი, ნ. ფლავი, ღასტ. 4, 28.

ყაბულება (ვი), ზ. მიჩ. ვეთანხმები, ღავჰყვები, соглашаться, (ვეყაბულებ, ვუყჰბულებ, -ლე), ზ. მ. შევუნდობ, მივუტევებ, прощать; ღასტ. 16; ყაბულებინება (მეყაბულებინა, -ნოს), я соглашался, ხამ. სომხ. 338.

ყაბული (არაბ.), ს. თანხმობა, ფარმანი, согласіе, позволеніе; **ყაბულობა**, ს. იგივე ყაბული, согласіе, (ვჰყაბულობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ღავეთანხმები, ნებას მივსცემ, согласиться, позволить; ანტ. 2—40.

ყადარი, ყადრი (არაბ.), ს. ღირსებულება, ფასი; ღირსება; цѣна; достоинство; ხამ. ვახტ. 10, 37; ფულის ყადრი არ იცის, не знаетъ цѣны деньгамъ; ერისთ. 2—57.

ყადაღა (არაბ.), ს. აღკრძალვა, ჯკვეთა, დაშლა, запрещеніе, სამ. ვახტ. 173; რუსუდ. 301, 376.
ყადი, ნ. ყაზი, სიბრ. სიცრ. ზლაპ.
ყადიფა, ს. ერისთ. 2—38.
ყაენი (თათრ.), ს. ყეენი, ხანი, хаганъ, ханъ татарской орды; персидскій шахъ; **ყაენობა**, ს. ფლობა ყაენისა; царствованіе шаха, 1 ქართლ. 13, 379; 2 ქართლ. 404; დიდ-მარხვის პირველ კვირის ორშაბათსა ყრილობა ხალხისა ამოარჩევდა სუტ ყეენსა, რომელიც იმ დღეს ყეენობდა და უფლობდა; ეს არის სამასხარაოდ შემოღებული ჩვეულობა; ამის უკან ჩამოაგდებენ დ ცემით განაძებენ; ეს ძალიან ძველი ადათია, ძველს სპარსეთში ყოფილი, როგორცა ჰსჩანს ზენდავესტისაგან, რომელიც არის ნათარგმნი დუპერონისაგან II ტომი 578 გვერდი 580, კავკ. გაზ. 1852 წ. № 28; въ чистый понедѣльникъ сборище народа выбираетъ шаха, которому въ тотъ день всѣ покоряются, на другой день свергаютъ и прогоняютъ; обычай этотъ имѣетъ основаніе въ религіи зороастра.
ყავა (არაბ.), ს. იამანურის ხის მარცვალი, სასმელად ხმარებული, кофе, **ყავის-მწდე, ან ყავაჩი**, ს. ყავის დამსხმელი, დასტ. 121; завѣдывающій и подающій кофе гостямъ; **ყავადანი**, кофейникъ, **ყავახანა**, ს. ყავის სასმელი სახლი, кофейная.
ყავარი, ს. თხელი ფიცარი შენობის დასახურავი, кровельный гонтъ, дрань, ბაქრ. 168.
ყავარჯენი, ს. ჯოხი თავჯვარედიანი, посохъ; Архіерейскій жезлъ, გორგ. 5.
ყავაჩი, ს. кофе-шенкъ.
ყავლი, ს. დრო, პაემანი, срокъ, ანტ. 3—8.
ყავლი (ოსმ.), ს. ჩალმა თავ-მწვეტი, конусообразная чалма; ქიმ. 274.
ყავრული, ზედ. ყავრისადმი საკუთნველი, მაგალ. ყავრული ლურსმანი, гонтовый гвоздь.
ყაყავი, ს. ხრიალი, ხმაურობა, шумъ, смятеніе,
ყაზაბეკი (ოსმ.), ს. შავიფული დირებული 5 ობოლად, мѣдная монета въ 5 оболъ, ბიანკ. ლ.; რუსუდ. 802.
ყაზაბი (არაბ.), ხარბი ვაჭარი, жадный до барышей купецъ, ბიანკ. ლ.; დავრ. 94.
ყაზაზი, ნ. ხაზაზი.
ყაზალახი (სპარს.), ს. მფრინვ. сорока; ბიანკ. ლ.
ყაზანდიბი, ს. ფლავის ერბოკვერცხი, яйшница для плова. [შესაგ.
ყაზანური თეთრი, ს. казанская монета; ალბ.
ყაზახი (ოსმ.), ს. თავისუფალი სოფლელი კაცი; მხედარი; მკრეხელი, ავაზაკი; козакъ, вольный крестьянинъ; воинъ; разбойникъ; Кавк. Геогр. Общ. Записка № 7, стр. 44; აზნაური ხარ თუ ყაზახი, ты дворянинъ или вольный крестьянинъ; სამ. ვახტ. 210; სამ ბერძნ. 307; დავრ. 94; მირ. 254; **ყაზახობა**, ს. ავაზაკობა, разбойничанье, 2 ქართლ. 527; დავრ. 74.
ყაზი (არაბ.), ს. მოსამართლე, казій, судья, ბიანკ. ლ.; 2 ქართლ. 413, 452.
ყაზინა, ნ. ხაზინა, 2 ქართლ. 413.
ყათარი (არაბ.), ს. სტრატული, ჯორი; лошакъ, -აქლემი, верблюженокъ; რუსუდ. 66.
ყაზოარი, ს. жаръ-птица.
ყათლამი, ყათლანი (არაბ.), ს. ცემა-ჟლეტა, კლვა, рѣзня, 2 ქართლ. 335, 390; დარეჯ 135.
ყაითანი (ოსმ.), ს. ფართო ზონარი, тесьма, шнурокъ.
ყაირათი, -თობა, ს. გამოზოგვა, სიფრთხილე, бережливость, (ვჰყაირათობ, სრ. არ აქუს), ზ. უ. экономить. [ბიანკ. ლ.
ყაისი (თათრ.), ს. ჭერამი, გარგარი, абрикосъ,
ყალამქარი (სპარს.), ს. ნაქსოვი, каленкоръ.
ყალანი (სპარს.), ს. ღალა, ბეგარა, подать, **გუჯ.** 9, 31; 1 ქართლ. 387.
ყალაური, ნ. ყარაული; რუსუდ. 202.
ყალბეგი, ს. ხარების გამრეკი, погонщикъ воловъ, 2 ქართლ. 351, 374.
ყალბი (არაბ.), ზედ. რიოში, поддѣльный, фальшивый; ყალბი ოქრომკედი, мишура, **ყალბობა**, ს. რიოში, თაღლითი, поддѣлка, фальшъ, ვისრ. 63; (ვჰყალბობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ ვჰსცრუვობ, фальшивить, обманывать.
ყალია, мясо сваренное съ кислотою; სამზ. 14.
ყალიბი (არაბ.), ს. დარიჯაგი, ფორმა; калиберъ, форма; ვისრ. 180, 122.
ყალიონი (ოსმ.), ს. თამბაქოს მოსაწევი წყლიანი, кальянъ; ყალიონყორჩი, завѣдывающій кальяномъ.
ყალმათ, ზზ. ერთის გზით, მაგალ. ერთ ყალმათ, ერისთ. 2—11; съ одной стороны.
ყალმაყალი (არაბ.), ს. ერთიყოფა, ყაყანი, шумъ, крикъ.
ყალხზედ დადგომა, ნ. კალხზედ დადგომა.
ყამბრო, მცენ. კინაპი, კირკიტი, ბუნ. ლ.; ერისთ. ლ.
ყამირი, ყამირიმიწა, ს. კორდი, უმუშავარი მაგარი მიწა; материкъ, логъ, цѣлина.
ყანა, ს. მოსამკალი პურისა; ნახნავი, თურმული, пашня; хлѣбъ не жатый; **ყანის თავთავი**, колосъ, **ყანის ხახვა**, მცენ. шпажникъ (раст.); ივანე ბატ. ლ.; **ყანის მხალი**, მცენ?
ყანაოზი, ს. აბრეშუმის ნაქსოვი, канаусъ.
ყანდი (არაბ.), ს. დაწმენდილი და თეთრი შაქარი, рафинадъ сахаръ; ვეფხ. 4.
ყანთარი (არაბ.), ს. ლოდარიკი, ცალ-სასწორა, безмѣнъ; წონა 15 ფუთი, вѣсъ 15 пуд. Кавк. Кал. за 1887 г., стр. 63.
ყანთა-ქილა, ს. გურ. ერთი სროლა ტყვია წამალი, одинъ зарядъ.
ყანობირი, ყანური, ს. პურის მოსავალი, нива, пашня; 2 სჯული. 28—38; ისაი. 33—12.
ყანყალი, ნ. კანკალი.
ყანყრატო, ს. ყელი, горло.
ყანჩი, ს. ფასკუნჯი, грифъ, морской орелъ; ლევიტ. 11—14; 2 სჯული 14—13, цапля, ბაქრ. 186, ერის. ლ.
ყანწი, ს. ქარახსა, ღვინის სასმელი რქა; рогъ для питія вина, მამლის ყანწი, клыкъ у пѣтуха.
ყაპი, ს. პირველი თოვლი, первый снѣгъ; საბ. ლ.
ყაპყაპი, ს. ურიას ყვავი, მცენ. corvus variegatus; ბუნ. ლ.
ყაპუზუნა, ს. მაიმუნი, ქია, обезьяна, საბ. ლ. ბუნ. ლ.

ყაყმინი, ს. თევზია: ცქვინი, თართი, бѣлуга, бѣлорыбица.
ყარაბათლახი, ს. ფრინ. бакланъ, ერის. ლ.
ყარამფილი (ოსმ.), ს. კარიოფილა, მიხაკი, гвоздика, ტიმ. 39.
ყარანა, ყარაულა, ს. ფრინ. ზუნ. ლ; ქილ. 130; ზუნ. კ. 277; მხუქანი ბულბული, соловей, ზუნ. ლ.
ყარანდაში, შავი ქვა საწერი, карандашъ.
ყარაული (ოსმ.), ს. დარაჯა, მზმილავი, караулъ, ყარაულობა (ვჰყარაულობ, სრ არა აქვს), ზ. უ. ვჰდარაჯობ, караулить, დარეჯ. 149.
ყარამენძა, ს. მცენ. ქიმია 164; ყარამენძას ზეთი?
ყარახხინი, ნ. ხახმიხი, ნ. ჩ. ლ.
ყარდაშყანა, ს. ფისი ძმათა სისხლი, драконникъ (раст.); змѣиная кровь (смола).
ყარიბობა, ს. странничество, მგოს. 57.
ყარივარდა, ს. მცენ. კლდის ღუმა, очистокъ, sempervivus minimus; ზუნ. ლ.; молодило, ერისთ. ლ.
ყარნიარუხი, ს. მცენ. блошное сѣмя (раст.)
ყარსაღი, ს. თეთრი მელა, бѣлая лисица, საბ. ლ.; ზუნ. ლ.
ყარყანჭი, ს. მფრინველია, თათრ. ლაკლაკი, аистъ, цапля, 2 რჯულ. 14—17.
ყარყანჭი, ს. საყლაპავი ხორხი, глотка, 2 მსაჯ. 14—17; ფსალ. 108—18.
ყარყარა ვაშლი, ს. ვაშლია ერთგვარი.
ყარყარა, ს. კულა, ხის სასმისი, узкогорлый кувшинъ изъ дерева для питья.
ყარყაში, ს. განგაში, ხმაურობა, шумъ, смятенiе, რუსუდ. 958.
ყარყარი, ს. ყაყანი, ხმაურობა, шумъ, გუჯ. 33, ან კარკარი იქ ნახე.
ყარყაჭი, ს. შავი ლაკლაკი, ფრინ. аистъ.
ყარყუმი (თათრ.), ს. თეთრი ქრცვინა, горностай, ვეფხ. 123.
ყარხილა, ს. წეროსა ჰგავს.
ყასაბა (არაბ.), ს. დაბა; село, ან თავსახურავი ქალთა, покрывало, ვისრ. 123; ტიმოთ. 125.
ყასაბი, ს. ხორცის გამსყიდველი, мясникъ, **ყასაბხანა**, ს. საყასბო, мясная лавка; დასტ. 20.
ყაურმა, ს. მომწვარი ხორცი ფლავისთვის, мелко изрубленное и поджаренное мясо для плова.
ყაუშანა, ს. მფრინველთ შესანახავი სახლი, птичникъ; რუსუდ. 351, 353.
ყაუხი (ოსმ.), ს. რიდე, чалма, 2 ქართლ. 332; რუსუდ. 84.
ყაფაზა (ოსმ.), ს. გალია, клѣтка, ზირაქ. 11—28, 30; ეზეკ. 19—9.
ყაფარი, მყაფარი, ს. ალმართი მთისა, восходъ на гору; საბ. ლ.
ყაფის-მთა, ს. კავკაზის მთა, Кавказъ, რუსუდ. 612.
ყაფილა, ს. რუსუდ. 804?
ყაფინი, ს. გაშინჯვა სავაჭროთა ქალაქში შემოსატანად, დასტ. 38, осмотръ товаровъ.
ყაფიჩი (თათრ.), ს. ხელჯოხიანი, привратникъ, **ყაფიჩი ბაში**, ს. начальникъ привратниковъ, ბიანკ. ლ.
ყაფთანი (თათრ.), ს. კაბა, кафтанъ.
ყაფნი, ს. გამოსაღები ფულისა, подать, დასტ. 123.
ყაფუზუნა, ს. მაიმუნი, обезьяна, ზუნ. ლ.

ყაყანება (ვჰ), ნ. ყაყანი.
ყაყაბი, ს. обувь у Имеретинокъ.
ყაყანი (არაბ.), ს. ყვირილი, ერთი ყოფა, шумъ, крикъ; დავრ. 188; **ყაყანება** (ვჰყაყანებ, -ნე), ზ. უ. ვჰყვირი, ერთ-ყოფას დავაწევ; шумѣть, кричать, (ვა).
ყაყაჩა, ნ. კაკაჩა.
ყაყაჩო, ს. მცენ. გარეული ხაშხაში, дикiй макъ, **ყაყაჩოვარა**, ს. მცენ. შავი ხაშხაში, черный макъ, ყაყაჩოვარდა, მცენ. макъ-самосейка; ერის. ლ.; ყაყაჩო კლდისა, тэкзнэкъ, ერის. ლ. **ყაყაჩოთრა**, ს. თეთრი ხაშხაში, бѣлый макъ, **ყაყაჩო ჭრელა**, колючiй макъ, **ყაყაჩო ცხენისა რქიანი**, макъ бѣгунъ, ზუნ. ლ.; макъ полевой, ერის. ლ.
ყაშუღი (თათრ.), ს. ხამურველი, скребница; ს. კოვზი, ложка.
ყაჩაღანი, ს. ნ. ჩ. ღრამ. человѣкъ бойкiй.
ყაჩაღი, абрекъ, **ყაჩაღობა**, абрекство.
ყაწიბი, ს. ხრმლის სამხარილლივე, აშურმა, портупей, ნ. ჩ. ლ.
ყაჭი, ს. აბრეშუმის პარკი, ბოჟი გამოხარშული, шелкъ-сырецъ; დასტ. 18; ზუნ. ლ. ყაჭის ჭია, шелковичный червь, ქილ. 662.
ყაჭყაჭა, ს. მცენ. კრიალოსნის მოლი, воробейникъ.
ყაჯარი (თათრ.), ს. ორთუქი, чепракъ; валтрапъ.
ყაჯირი, ს. მფრინ. ძერძერუკი ნახე.
ყაჯრული, მაგ ქუდი; ალექს. 127, шапка каджарская.
ყბა, ს. ლაწვის ძვალი, челюсть, ყბაში შემოკვრა, дать кому пощечину, ყბად აღებული, осмѣянный; **ყბაყურა**, ს. ყელის ტკივილი, სუნაგი, თიალორა, сынка, жаба (болѣзнь); **ყბაჩუა**, ს. ვისაც ყბა მოქცეული აქვს, у кого челюсть скривлена, **ყბაწითელა**, ს. მსხალია ერთგვარი, порода грушъ, ერისთ. ლ.
ყბედი, ს. მოულაღავად მოლაპარაკე, მოტარტარე, ტარატურა, болтунъ, **ყბედობა**, ს. ტარტარი, მოულაღავად ლაპარაკი, болтанiе, болтливость; (ვჰყბედობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰტარტარებ, болтать, ალბ. 50; ვეფხ. 112.
ყბედება (ვაყბედებ, -დე), ზ. მ. заставить болтать.
ყდა, ს. საქსოვართ გასაბამი ჯალდა; მაგალ. ყდა ქარგისა; შეკრულის წიგნის გვერდის ფიცარი; გნდე, ყუა; пяло, пяльцы; переплетъ книги; обухъ.
ყე, ზზ. დიახ, რა საკვირველია, да, конечно, ისაი. 13—2; 45—17; მარკ. 1—59; ქილ. 301, ვისრ. 12.
ყევარი, ს. ორუღელი ხარი, двѣ пары воловъ.
ყეენი, ყენობა ნ. **ყაენი, ყაენობა**.
ყელგამოჭრილი, ზედ. გაწბილებული, острамленный.
ყელე, ს. ხანჯალი, кинжалъ, იობ. 15—27.
ყელვა (ვჰყელავ, -ლე), ზ. მ. ვენახს სარზედ ვაკრავ, подвязывать лозу.
ყელ-ვიწრო, ს. ჭურჭელი ან სხვარა პირთან შევიწროებული, узкогорлый.
ყელი, ს. ხორხი სასულე, горло, ყელამდინ მაძღარი ვარ, я сытъ по горло; ყელი წინდისა, ნ. Карпетка, Р. Г. С. ყელში დაეჩარა, останови-

лось въ горлѣ; ყელ-გადაგდებული, ს. უპოვარი, бѣднякъ, ყელი ჩექმისა, головки у сапоговъ; ყელი მთისა, жерло горы, ჯვარის მთის ყელი, вершина крестовой горы; შეხაკ. გიორგი მ. ხამ.; საქართველოს ყელი, граница Грузіи, ყელი მაკედონიისა, перешеекъ македонскій, ყელის გამოჭრა (ყელს გამოვჭრი), ზ. მ. შევარცხვენ; თავზედ ხელს ავალებინებ, осрамить; привести въ отчаяніе; зарѣзать кого; **ყელის ქვევითი, ყელის ჩამოსვლა;** жаба горловая, ყელ მაღალი ქოთანი, кувшинъ съ высокимъ горломъ, ქიმია. 38; **ყელს მოსახვევი, ყელსახვევი,** галстукъ; **ყელმოღეღრებული,** ერისთ. 41; съ обнаженною шеею; **ყელ-სადები,** მაგალ. ჯვარი, наперсный крестъ; ციმ. 53; **ყელ-საბამი,** ს. ожерелье шейное, ქილ. 666, ვეფხ. 1460; **ყელ-საბლიანი,** ალბ. 23, съ повязонною веревкою на шеѣ; **ყელ-ყური,** шея и уши, **ყელ-ვიწრო ქოთანი,** узкогорлый горшокъ.

ყელობა, ს. წვიმაშიორობა, дождливая погода.

ყენა, ყენება, სს. остановка, препятствіе; საქმ. 24—23; (ვაყენებ, -ნე), ზ. მ. დავსდგამ; შევაყენებ, შევადგენ, გავაჩერებ ერთს ადგილზედ; ავუკრძალავ; სართულს ვაძლევ. ვასადგურებ, ставить; остонавливать, удерживать; препятствовать; запрещать; дать пріютъ, поселить; ციმ. 4—3; მროვ. 20; ვაყენებ მსაჯულად, поставить судьею, ვაყენებ იასაულად, поставить есауломъ; ვაყენებ არაყს, пастаивать водку; ვაყენებ სისხლის გუბესა, მოურავ. 71; образовать прудъ крови; (მაყენებ, -ნე), ზ. მიხ. остопавливаешь меня; даешь мнѣ жилище; запрещаешь мнѣ; შუქს მაყენებ, освѣщаешь меня; ქილ. 435; (ვიყენებ, -ნე), ზ. მიხ. დავისადგურებ, სადგურს მივსცემ, пріютить кого у себя; ვიყენებ წვერს, ულვაშს, отпустить себѣ бороду, წინა ვუყენებ, противупоставлять; приводить въ примѣръ; 1 ქართლ. 270; (ვდგენები) გარს ვეყენები, стою кругомъ, ვუყენებ თვალსა, ослѣплять, ვუყენებ სახლში მდგმურსა, ставить кому жильца; (ვიყენები, -ნე), ზ. თვ. დავიდგმი; შევიყენები, შემდგარ ვიქმნები; ставиться; останавливаться; (ვეყენები, -ნე), ზ. თვ. დავსდგები, გავსჩერდები, остановиться.

ყორე, ს. ზღუდე, ограда, заборъ, частоколъ.

ყეფა, სს. лай собакъ, -ბულბულისა, пѣніе соловья, სიბრ. 35; (ვჰყეფ, -ფე), ზ. უ. ძაღლთ ლაღლაღი, კაკკავი, ხმიანობა, лаять, მეტაფ. ვჰროშავ, ვჰყბედობ, болтать.

ყუმალი, ს. ჩანგალი, вилка.

ყვა (ვჰყვი, ვჰყავ, 3 პირი ჰყვეს; სათუო სქ. მყოოს. ვჰყო; მყო, უცხრ. მყოს), ზ. მ. ვჰყოფ, ვიქმ, ვაწარმოებ, დაბად. 42—25; გამოსლ. 8—17; მაკ. 12—2; 1 ქართლ. 328; 2 ქართლ. 68; ქილ. 89; 671; дѣлать, творить, производить; ჰყო მემკვიდრედ, онъ сдѣлалъ его наслѣдникомъ, 2 ქართლ. 72; ჰყვეს ბრძოლა, они сразились; დაბად. 10—1; ხმა ვჰყავ, я подалъ голосъ, крикнулъ; ფსალ. 27—1; წყალობა მეყოს, да окажутъ мнѣ милость, ქილ. 558, (ვიყვი ვიყავ), ზ. ვ. ვიქმნები, ვიწარმოვები; ვარ, ვიმყოფები; дѣлаться; быть; 1 ქართლ. 380; **სიბრ.** 38; გალაკტ. 4—3; ფსალ. 129—2; თქვენთან ვიყავ, я былъ у васъ; შინ არ იყო, его небыло дома, შენ ქერქში იყავ, будь въ своей шкурѣ, не выходи изъ предѣловъ; არ ვიყვნით, არ ვიმყოფინით, неудовольствовавшись; ვეფხ. 1118; ჩვენი ღუდლისა არ იყოს, კაცია 48; какъ утверждаетъ нашъ священникъ; (ვუყვი. **ვუყავ**), ზ. მიხ. ვუქმ. ვუყოფ; ვაქნევ, ვუშვრები; дѣлать кому что, причинять; дѣвать, дѣть; მაკ. 23—3; რომ. 13—10; ვისრ. 10; რუსულ. 900; რა უყავ ჩემი წიგნი, куда ты дѣвалъ мою книгу; არ ვიცი რა უყო ჩემს თავს, не знаю куда дѣваться, ვუყავ ყმობა, я служилъ ему какъ крѣпостной; 2 ქართლ. 541; რაც გინდა უყავ, რუსულ. 827; дѣлай съ этимъ что хочешь; ვუყავ ქორწილი, я съигралъ имъ свадьбу; რა უყავ, куда дѣвалъ, რუსულ. 934; ვისრ. 108; რა უყო ჩემს შვილებსა, что я стану дѣлать съ дѣтьми, მარილი უყავით, посолите; გზა უყავით, дайте дорогу; იხაი, 62—10; (ვეყვი, ვეყავ), თვ. ვენათესავები, ნათესავად მივეკუთვნები; ვეყოფი, საკმარო ვექმნები; შევეხები; доводиться, быть въ родство, достать; хватать, быть достаточну; касаться, დაბად. 24—51; იერემ. 31—1; სამ. ხომს. 4; დარეჯ. 2—21; 1 ქართლ. 157; 2 ქართლ. 68; მაკ. 25—5; რა სასარგებლო ეყოს კაცსა, какая польза человѣку; 5—26; თვის ეყვის, свойственно ему; მარკ. 1—94, (მყვი, მყავ), ზ. მიხ. მიქმნ, მყოფ; творишь меня; причиняешь мнѣ, дѣлаешь мнѣ, უიმედო მყავ, ты сдѣлалъ меня безнадежнымъ; დარეჯ. 2—21; ღმერთმა უშენოდ წამსაც ნუ მყოს, ვისრ. 167; безъ тебя Богъ да недастъ мнѣ и одной минуты жизни; მყვა ან მყვეს, я имѣлъ его при себѣ; ვისრ. 138; (მიყვი, მიყავ ან მიყავნ, უარი მიყვიან, я отвергъ, ზ. მიხ. მიქენ, მიწარმოვე, ты дѣлаешь мнѣ, მაკ. 4—20; 25—36; სამ. ვახტ. 55; ვეფხ. 1482; რა გიყავით, что мы сдѣлали вамъ; რუსულ. 900; წყალობა მიყოს, пусть наградитъ меня; ქილ. 558; (მიყვის, მიყვეს ან მიყვენ), ზ. მიხ. მიქნას; пусть онъ дѣлаетъ мнѣ; იხაი. 8—2; მაკ. 7—24; სამ. ვახტ. 193; სამ. ვახტ. 55; შებმა უყვეს, они сразились съ нимъ; აზატი მიყვეს, они дали мнѣ свободу, т. е. отпустили на волю; (მეყვი მეყავ), ზ. მიხ. მენათესავები, ნათესავად მომიხვდები; ты приходишься мнѣ съ родни; (მეყვის, მეყო), ზ. მიხ. მენათესავება, ნათესავად მომიხვდება; მეყოფა, საკმარია; онъ приходится мнѣ съ родни; хватаетъ, стаетъ мнѣ; დაბად. 12—13; 42—25; მაკ. 6—12; 16—26; ვისრ. 176; ანკ. 3—45; მეყოს კეთილი, да будетъ мнѣ добро; ეფეს. 6—3; მოსეს. სამ. 1; არა ფერი სარგებელი ეყო, не принесло ему никакой пользы; მაკ. 5—26; თუ განგებით ეყოს, если это онъ сдѣлалъ нарочно; არ გეყო, не довольно тебѣ.

ყვავება (ვუყვავებ, -ვე, ან ვუყვავი, უყვინ, მალაქ. 3—17); ზ. მ. დავუყვავებ, მივუალერსებ, დავუტკბები, обласкать, რუსულ. 816.

ყვავი, ს. მფრინველია, воронъ, **ყვავის კუდა**, მცენ. гулявица; ერის. ლ., **ყვავის ცურმალა**, облѣпиха, ერის. ლ.; ирга, чишки, мушмула; ბუნ. ლ.; **ყვავის ფრჩხილა, ყვავის ჭანგი**, მცენ. Петровы батоги; цикорій; ბუნ. ლ.; **ყვავის წამალა**, იხილე ქუჩულა; цѣлибуха, ბუნ. ლ.; ერის. ლ. **ყვავის ფეხა**, воронникъ, ბუნ. ლ.; **ყვავის-ჭანგა**, донникъ; ბუნ. ლ.; პ. ფ.; **ყვავის-ხმალა**, гребенчатая трава, мечникъ.

ყვავილება (ვა), ზ. მ. გავახარებ მცენარეს, заставить цвѣсти. ქილ. 484, (ვიყვავილებ, -ლე), ზ. მიჩ. მცენარეთათვის: გავიხარებ, цвѣсти, прозябать, კავშ. 368.

ყვავლედი, ზედ. ყვავილის მქონი, цвѣточный.

ყვავილი, ს. მცენარეთა სათესლეთა ფურცელნი ფერად ფერადნი; цвѣтъ, цвѣты; **ყვავილი ქონდარა**, ს. მცენ. василекъ, раст. **ყვითელი ყვავილი**, მცენ. სპარსულად: ზარინგა; анемонъ, вѣтряница (раст.), ქიმია 106.

ყვავილი, ს. მსხმო, ბუგრი, სენი ასაჭრელი, воспа, оспа.

ყვავილი (ვჰყვავი, სრ. არა აქვს). ზ. უ. გამოვილებ ყვავილსა, цвѣсти, ლევიტ. 13 — 12; დაბად. 40 — 10; (მიყვავის მაგალ. პირი სიხარულითა), რუსუდ. 104, 422, 629, отъ радости проявляется у меня на щекахъ румянецъ; (ვჰყვავვლები, -დი), ზ. უ. ვჰყვავი, აღვჰყვავდები, цвѣсти, **ყვავლიანი, -ოვანი**, ზედ. ყვავილის მქონე, цвѣточный, **ყვავილოვნება**, ს. ზ. აღყვავება, **ყვავილობა**, процвѣтаніе, მარტ. 2—4; 2—11; ქილ. 144; (ვჰყვავილობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰყვავი, процвѣтать, დაბად. 40—10; **ყვავილიანი ჩადუნა**, მცენ. цвѣтная папороть; პ. ფ.; **ყვავილ-ქონდარა**, მცენ. василекъ; ყვავილი ყვითელი, анемонъ, вѣтряница; ქიმ. 106.

ყვანა, ს. საცალი, მუცელში საქმობა, ფაღართობა, поносъ; სისხლზედ ყვანა, кровяной поносъ.

ყვანა (ვიყვან, -ნე), ზ. მ. ავიყვან, ავიღებ ვისმე ხელით, брать кого; -მუცელში, слабить, სიბრ. 169; **ყვანება** (ვი), იგივე ვიყვან; **ყვანინება** (ვა), ზ. სს. მ. заставить взять въ руки; о желудѣ; слабить, მიწას მოსავალს ვაყვანინებ, заставить произрастать, ბუნ. კ. 243; **ყვანებული** ეშმაკისაგან, მარტ. 1 — 192, возбужденный дьяволомъ.

ყვანყვალი (ვჰ), ზ. უ трястись.

ყვანცალა, ს. მცენ. змѣевикъ.

ყვანჭი, ს. ჩოგანი, ქილ. 601; палка для бросанія мяча, საბ. ლ.; ვისრ. 29, 32, 34.

ყვარება (ვაყვარებ თავსა), ზ. მ. თავს შევაყვარებ, заставить полюбить себя; (ვიყვარებ, -რე), ზ. მიჩ. შევითვისებ სიყვარულით, полюбить кого, იოან. 13 — 34; 1 პეტრ. 4—14; ქილ. 827; (ვიყვარები, -რე), ზ. ვ. შევითვისები სიყვარულითა, быть любиму, 1 პეტრ. 4—14; იოან, 13—34.

ყვარვა (მიყვარს, მყვარებია, მეყვარა), ზ. უ. სიყვარული მაქვს, любить; ვუყვარვარ, онъ любитъ меня, ვისრ. 44; 2 იოან. 1—1; მიყვარხარ, გიყვარვარ, უყვარხარ; я люблю тебя, ты любишь меня; онъ любитъ тебя, (ვეყვარები, -რე), ზ. თვ. быть любиму, любить; იოან. 13 — 34; **ყვარობა** (ვჰყვარობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. სიყვარული მაქვს, მიყვარს, любить, 1 პეტრე. 2 —17; ვჰყვარები ვარ, ვჰყვარებოდი, я любилъ; ჩონგ. 150.

ყვედრა, ყვედრება, სს. საყვედური, სამდურავი, მუნათი, ხვედნა, укора, укоризна; (ვჰყვედრი, ვაყვედრი; -რე; ვაყვედრებ. -რე), ზ. მ. ვემდურები, ვემუნათები, სამდურავს ვეუბნები, ვჰხვედნი; укорять, пенять, попрекать, ლუკ. 1—25; 1 ქართ. 117, 117; მარტ. 1—137; სიბრ. 136; (ვეყვედრები, -რე), ზ. თვ. ვემდურები, негодовать на кого, (ვიყვედრები, -რე), ზ. ვ. სამდურავს მივიღებ, подвергаться упрекамъ; ისაი. 54 — 4, მარტ. 1—201; 1 ტიმ. 4—10.

ყველა, ყველაკაი (არაბ.), ზედ. ყოველი, всякъ, ვეფხ. 100; ყველაკაი გაიყარა, всѣ разошлись, ვეფხ. 101; ყველას, всѣхъ, ეს ყველამ იცის, про это всѣ знаютъ, ყველა-ყველა, совсѣмъ тѣмъ, კაცია 49; 65; ყველაზედ უფრო, болѣе всего; ყველა ფერი, все, всякая всячина, ყველა ფერში, во всѣхъ отношеніяхъ; ერისთ. 135; შენს ყველაკას, это твоему потомству.

ყველი, ს. მაგრად შედედებული რძე; სახენი ამისნი არიან: დელამოტი, თელმუზი, კვერეული, მოთალი, სულუდგუნი, ხაჭო; сыръ; ყველის დედა, закваска сырная; ყველის მატლი, ს. Акаръ - сырной (червь).

ყველიარი, ყველიერი, ს. დიდ მარხვის წინა-კვირა, масляница.

ყვენა, ყვენვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰპარსავ, брить.

ყვერბი, ს. კერა, ლანძვი, ცეცხლა პირი; жаровня, очагъ, огнище, ყვერბი მტილისა, 2 სჯული. 11—10; ე. ი. ბაღი მცენარეთა, садъ зелени.

ყვერბეული, ს. შაფართხელა, ხმიადი, лепешка изъ прѣснаго тѣста, დაბად. 18—6; რიცხვი 11—8; ეზეკ. 4—12, ოსე. 7—8, потребникъ?

ყვერიელი, ნ. ყველიარი.

ყვერული, ს. დაკოდილი მამალი ქათმისა, каплунъ.

ყვიბარი, ს. მომცრო ჭური; მომცრო ქილა ყველისა, горшокъ для храненія сыра.

ყვითელი, ზედ. კვერცხის გულის ფერი, желтый.

ყვითელი კოჭა, инбирь, ერისთ. ლ. **ყვითელი სანთელი**, воскъ ярый, желтый; -ქლიავი, желтая слива; **ყვითელი შროშანი**, болотный косатикъ, პ. ფ. ლ.; **ყვითლება** (ვაყვითლებ, -ლე), ყვითლად ვჰლებავ, ყვითელს ფერს მივსცემ, желтить; (ვჰყვითლდები, -დი), ზ. ვდ. ყვითელს ფერს მივიღებ, желтѣть; (მიყვითლდება, -და), ზ. უ. ყვითლად მიხდება, оно для меня становится желтымъ; ხეს ფოთოლი უყვითლდება, листья дерева желкнутъ, ვისრ. 25; რუსუდ. 433, **ყვითლოსანი**, ზედ. მოყვითლო, желтоватый.

ყვინჩილა, ს. სამამლე ვარია, пѣтушекъ, საბ. ლ.

ყვიჟილი, ზედ. ისფერი ლურჯი, сиреневый (цвѣтъ).

ყვირილა, ს. მყვირალი, крикунъ.

ყვირილი, ს. კივილი, крикъ, -ბუკისა, звукъ трубъ; ვისრ. 13, (ვჰყვირი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰკივი, უშვერად ვიძახი, кричать; ყვირება (ვაყვირებ, -რე),

ზ. მ. ვაკივლებ, заставить кричать; ყვირილობა, ს. კივილი, крикъ, ყარამ. 340.

ყვიროხცვირი. ს. სამუზიკო ინსტრუმენტი, кларнетъ.

ყვიციანი, ზედ. ყვითელი, ფერმიხდილი; блѣдный.

ყვლეფა (ვჰყვლეფ, -ლიფე), ზ. მ. გავხდი კანს, კანს ავაძრობ; გავჰკრეხ, გავსძარცვავ; лупить, сдирать шкуру, оболочку; ограбить.

ყვლივი, ს. მხრის ძვალი, плечевая лопатка, ბუნ. ლ.

ყვნა (ვჰყვნი, -ყვენ), ზ. მ. ვიქმ, დავბადებ, дѣлать; творить, созидать; დაბად. 41 — 46; 1 კორ. 6—15; 2 კორ. 1—22; სიბრ. 38; ვეფხ. 1; ნახე ვჰყვი.

ყია, ს. ყელის ყანყრატი, кадыкъ, горло; რუსუდ. 692; ყია მყრალი, злоязычный, злорѣчивый; სიბრ. 108; ხელი მიჰყო ყიასა, схватилъ за горло; დარეჯ. 5.

ყიბლანა (არაბ.), ს. საგანი; კომპასი; цѣль; компасъ; ფიზ. 53.

ყიბარჩობა, ს. მიბრჯნა, ახირება, упрямство.

ყიბრუხი, ს. მწვანე შაბი, зеленые квасцы; ქიმ. 41, купоросъ.

ყიდვა, ს. მოვაჭრება, покупка, (ვჰყიდი), ზ. მ. ვჰფრდი, გავჰყიდი, продавать, ალბ. 66; (ვიყიდი, -დე), ზ. მიჩ. მოვიფრდი, მოვიყიდი, покупать, (ვიყიდები, -დე), ზ. ვ. გავივაჭრები, продаваться, **ყიდულობა, ხყიდულობა,** ს. მოვაჭრება, покупка, (ვჰყიდულობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. მოვივაჭრებ, покупать, დასტ. 8; ქილ. 458.

ყივილი, ს. კივილი, ზახილი, крикъ, ვეფხ. 1328; 2 ქართლ. 477; ყივილი იადონისა, пѣніе соловья, რუსუდ. 883; მამლის ყივილი, пѣніе пѣтуха, (ვჰყივი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰკივი, ვჰხწივი, кричать, იოან. 13 — 38; 1 ქართლ. 30, 89; ისაი. 24—14; მამალი ჰყივის, пѣтухъ поетъ, (ვუყივი, -ვე; ან ვუყივლი, -ლე), ზ. უ. ვუძახი ხმა მაღლა, кричать кому, звать, ვეფხ. 197, 858; ვისრ. 108; ყივლება (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, დავაძახებ, მაგალ. ქადაგსა; заставить кричать, провозглашать, ქილ. 205; (ვიყივლებ, -ლე), ზ. უ. დავიყვირებ, закричать, მიყივი ან მიყივლებ, кричишь мнѣ, зовешь меня.

ყივნება (ვაყივნებ), ზ. მ. განვაქიქებ, შევარცხვენ, თავს მოვსჭრი, ვაწბილებ, срамить, безславить, безчестить; ვეფხ. 13, 30; (ვჰყივნდები, -დი), ზ. ვდ. შევრცხვები, გავჰხწბილდები, სახელს გავიტეხ, обезславиться.

ყინება (ვაყინებ, -ნე), ზ. მ. გავჰყინავ, გავჰთოშავ, замораживать, (მეყინება, მაგალ. ტვინი), ზ. უ. леденѣетъ у меня мозгъ, ერისთ. 2—7; **ყინელი,** ს. სიცივე, ყინვა, морозъ, холодъ; стужа; საქმ. 28—2; 2 კორ. 11—28; ფსალ. 147—6;

ვინვა, ს. სიცივე, морозъ, стужа; (ვჰყინავ, -ნე), ზ. მ. სიცივე უჭირებს, морозить, (ვიყინები, -ნე), ზ. ვ. გავიყინები, გავთოშდები, мерзнуть, წყალი იყინება, вода мерзнетъ, ყინული, ზედ. გაყინული, замерзлый.

ყინვარე, ზედ. გაყინული, мерзлый, ყარამ. 227; -შაქარი, леденецъ.

ყინული, ს. სიცივისაგან მაგრად შეხქელებული წყალი; თხლად შეხქელებულს ეწოდება **მგიდი;** გარნა ზრქელსა, ფეხით სავალსა **ხორგი;** რა ხორგი მოსქდეს და პირ პირ მოჰქონდეს წყალსა **თოში** და **შოლარი;** ფსკერიდამ ამოსულს თოშს **ენთვლი;** თოვლთა ნადენსა მომძგიბულსა **ლიპი;** ледъ; морозъ, стужа; შაქრის ყინული, сахаръ-леденецъ.

ყინცორა, მცენ. ლიმა, дягиль, коровникъ: ბუნ. ლ.; купырь, ერის. ლ.

ყიპყიპი, ს. ქორთა ხმიანობა, крикъ соколій.

ყიჟინა, ს. ბრძოლის დროს ხმიანობა, ура: ყიჟინა დასცეს, крикнули ура; 2 ქართლ. 300.

ყირა, ზზ. პირდაღმა, პირქვე; внизъ головою, вверхъ дномъ; კინტო ყირაზედ, ხურმა რკინაზედ.

ყირათა, ს წონა; 4 ყირათა არის ერთი დანგი და ექვსი დანგი ერთი მისხალია; каратъ (вѣсъ); ხამ ვახტ. 16; ქიმია 248.

ყირამალა, ზზ. პირდაღმა, პირქვე, внизъ лицемъ, вверхъ ногами; кувыркомъ, რ. ქ. ლ. ყარამ. 472.

ყირიმი თოფია ერთგვარი, ბაქრ. 166.

ყირმიზი, ს. წითელი, красный.

ყირჭება, ნ. მოყირჭება

ყიხინის ჩოხა, ს. გუჯ?

ყიცაწელი, ს. უკანა დიდი ნაწლევი, заднепроходная кишка.

ყიფი, ზედ. ამაყი; гордый, ვეფხ. 206.

ყიფი, ს. ჩამოსული ყელი, зобъ, ფიზიკ. 89.

ყიყინი, ს. ბაყთა ან მყვართა ხმიანობა, кваканье.

ყიყლიყო, булка облитая яйцемъ и обжаренная въ маслѣ; სამზ. 50.

ყიშტი, ს. სავაჭროზედ ბაჟი, пошлина, საბ. ლ.

ყლაპვა (ვჰ), ზ. მ. ვნთქამ, ვსწბავ. глотать.

ყლაპი, ს. ერთი ყლურჭი, глотокъ.

ყლაპია, ს. მყლაპავი მაგალ. დოყლაპია, разиня ротъ; глотающій.

ყლარტი, ს. თეთრი სატაცური, საბ. ლ. спаржа.

ყლორტი, ს. კლერტი, ღერი ან ძრო, стебель.

ყლუპი, ს. ერთი ყლაპი, глотокъ; ყლუპი გადინა, залпомъ выпилъ.

ყლურჭვა (ვჰ), ზ. მ. ერთის ახმით დალევა, выпить залпомъ, ყლურჭი, ს. ერთი ყლაპი, глотокъ.

ყმა, ს. ყრმა, ახალგაზდა, ჭაბუკი; ვეფხ. 84, 86, 92, 96, 240; ვისისამე მამულზედ მოსახლე გლეხი; ქვეშევრდომი, მონა; ისაი. 44—21; юноша, малый, молодчикъ; крестьянинъ помѣщичій; подданный; შენებრ ყმა კაცი და ადამის შვილი ვარ, ვისრ. 9, 34, 205; я также молодъ, какъ и ты, კაი ყმა არის იმისი, онъ ему преданный человѣкъ, ყურმოჭრილი ყმა, рабъ, ხამ. ვახტ. ყმა და მამული, населенное имѣніе; ყმისა და მამულის პატრონი, помѣщикъ, ყმა შვილი, сынъ, **ყმაწვილი, ყრმაწვილი,** ს. ყრმა წული; ბოშვი, юноша, молодой; дитя; **-გაცი,** молодой человѣкъ, ჩონგ. 53; **ყმაწვილ-გაცობა,** молодые люди; ყმაწვილი ქალი, молодая дѣвушка **ყმაწვილება** (ვაყმაწვილებ, -ლე), ზ. მ. ყმაწვილად გავხდი, გავაახალგაზდავებ, молодить, ვიყმაწვილებ, ребячиться, მიწყმაწვილდები, ანტ. 2—57; ты у меня становишься рѣзвъ; (ვჰყმაწვილდები, -დი), ზ. ვდ. ყმაწვილი შევიქნები, молодѣть,

ყმაწვილობა, ს. სიყრმე, სიყმაწვილე, юность, молодость; ребячество; ვეფხ. 8, განმ. 11; ყმაწვილობის ქარი, непостоянство молодости; (ვჰყმაწვილობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ყმაწვილსავით ვიქცევი, ვჰგიჟობ, ребячиться, ვეფხ. 69; ყმაწვილ-ქალობა, ს. სიყრმე ქალისა, дѣвство, дѣвичество, ერისთ. 41; ყმაწვილური, ზედ. ყმაწვილისადმი შესაფერი, ребяческій.

ყმებური, ზედ. ყმისადმი შესაფერი, მონებრი, рабскій, подданническій, 1 ქართლ. 319.

ყმედა (ვჰყმედ, -მიდე), ზ. მ. მოვამშევ, заставить голодать.

ყმევა (ვიყმევი, -მიე), ზ. ვ. მოვიმშევი, голодать, (ვაყმევ, -მიე), ზ. მ. მოვამშევ, морить голодомъ.

ყმიანი, ზედ. имѣющій крестьянъ подданныхъ.

ყმობა, ს. ყმად ყოფნა; крѣпостная зависимость; подданство; სამ. ვახტ. 261; 1 ქართლ. 228; 2 ქართლ. 547; (ვაყმობ, -მე), ზ. მ. ვისისამე ხელქვეშე ვჰყოფ, დავუმონებ, дѣлать зависимымъ; поработать; 2 ქართლ. 442; (ვიყმობ, ვიყმე), ზ. მიჩ. ვიმონებ. покорять, принять въ подданство; (ვჰყმობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ყმასავით ვემსახურები; услуживать, служить кому; ვეფხ. 970; მყმობდიან, повиновались мнѣ; მოურავ. 236; მყმობიხარ, გყმობივარ, ჰყმობია, უსრ. მჰყმობოდი, ты повиновался мнѣ; я повиновался тебѣ, онъ повиновался ему; სამ. ვახტ. 198; ვჰყმობივარ, უსრ. ვჰყმობდი, я рабъ его, (ვეყმობი, ვეყმე), ზ. თვ. ყმასავით ვემსახურები, служить кому; повиноваться; вступать въ чье либо подданство; სამ. ვახტ. 101, 260; (მეყმობი ან მეყმევი, სრ. მეყმე), ზ. თვ. ჩემად ყმად შემოსდიხარ, поступаешь ко мнѣ въ подданство; და თქვენ გეყმევით, а мы поступили къ вамъ въ подданство, გუჯ. 19.

ყმუვილი, ს. визгъ; мычаніе; (ვჰყმუვი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვღმუვი, визжать; вить, мычать; მიყმუვის ძვალი, ноетъ кость.

ყმუნება (ვი), ზ. უ. ვჰყმუვი, вить, мычать.

ყმუნება (ვჰყმუნდები, -დი), ზ. ვდ. გავჩუმდები, замолчать, затихнуть.

ყმური, ზედ. მონებური, рабскій, ვეფხ. 153.

ყნოსა, ს. обоняніе; (ვჰყნოს ან ვიყნოს, -სე), ზ. მ. ვისუნებ, შევისუნთქავ ჰაერს, обонять, вздыхать; нюхать, დაბად. 8 — 27; ქილ. 158; ანდრ. 142; 144; ლოღ. 43; ვეფხ. 226; კეთილად ვჰფშვი, ვსუნნელებ, благоухать, **ყნოსება** (ვაყნოსებ, -სე), ვასუნებ, მივსცემ სასუნებლად, дать понюхать; ქილ. 14; (ვეყნოსები, -სე), ზ. თვ. სუნს ავიღებ, чувствовать запахъ, ქილ. 515; 25.

ყობული, ს. საფრთე ქარქაში, колчанъ.

ყოდაღი, ს. ისარი, стрѣла, ნ. ისარი.

ყოველი, ყოვლი (არაბ.), ზედ. თვითოეული, ფსალ. 38—11; 115—2; სრულიადი, ყოველივე; ფსალ. 1—3; 8—6, 7, 9; всякій; весь. вся, все; -ყოველი ევროპა, вся Европа; ყოველთვის, завсегда, ყოვლის ფრით, ყოვლითურთ; всячески, ყოვლის გულითა, всею душою, ყოველნი, ყოველგნით შემოიქცნენ ძლევა მოსილნი, всѣ, со всѣхъ сторонъ возвратились съ побѣдою; 2 ქართლ. 530; ყოველ-ღამ, всякую ночь, ყოველ დღე, всякій день, ყოველ-წამს, всякую минуту, მირ. 107; ყოველთა შორის, между всѣми, ყოვლისა მპყრობელი, вседержитель, შავთ. 56.

ყოველობა, ს. საყოველთაობა, всеобщность.

ყოვლად, ზზ. სრულიად, все, ყოვლად დასაწველი, ს. საკვერთხი მრგვლად დასაწველი, всесожженіе; ყოვლად დაუსაბამო, всевѣчный; ყოვლადვე, ზზ. ნიადაგ, всегда; ყოვლად მეცნიერი, ზედ. ან ს. всевѣдущій, ყოვლად მეცნიერება, ს. всевѣдѣніе, ყოვლად პატიოსანი, ზედ. пречистый, ყოვლად ნეტარი, ზედ. всеблаженный; -ნეტარება, ს. благость; ყოვლად სანატრელი, ნ. ყოვლად ნეტარი; ყოვლად უბიწო, ზედ. всечистый, ყოვლად უზენაესი, ზედ. всевысочайшій; всевышій; ყოვლად უმაღლესი, ზედ. всевысочайшій; ყოვლად უმოწყალესი, всемилостивѣйшій; ყოვლად უქვეშე ვრდომილესი, всеподданнѣйшій, ყოვლად წმიდა, ზედ. пречистый, всесвятый, пречистая дѣва; **ყოვლადი**, ზედ. საზოგადო, общій, მეტ. 38; კავშ. 3; **ყოვლადობა**, ს. საყოველთაობა, общность.

ყოვლი, ნ. ყოველი; **ყოვლის მპყრობელი**, ს. ღმერთი განმგებელი სრულიად დამბადებელთა, вседержитель; **ყოვლის ფერება** (ვიყოვლის ვიფერებ, -რე), ზ. მ. შევიცავ, ვიპყრობ ყ̃ლსა, заключать въ себѣ 1 ქართლ. 337; მარტ. 2 — 35; **ყოვლის შემომქმედი**, ს. создатель всего; **ყოვლის შემძლებელი**, ზედ. всемогущій.

ყოვნა, სს. замедленіе, (ვჰყოვნი, ვიყოვნი, -ნე), ზ. უ. დავიგვიანებ, медлить, мѣшкать; ვეფხ. 1008, 1380; ქილ. 438, 565, 620; (ვაყოვნი, -ნე), ზ. მ. დავაგვიანებ, заставить медлить, 2 სჯული 7—10; 2 პეტრე 3—8; **ყოვნება** (ვა), ზ. მ. მოვალოდინებ, ვაცდევინებ, заставить ждать, ქილ. 539; ნუ ჰყოვნი, не медли.

ყოლ, ნახე ყოლე.

ყოლა, ყველა, ზზ. სულ, სრულებით, все, ვეფხ. 22; 119, 80; სრულიად, вовсе; მოურავ. 104; დარეჯ. 50; ვისრ. 28.

ყოლა, ს. ქონება სულიერის ნივთისა, имѣніе (одушевленнаго предмета); ყოლა ცოლშვილთა, имѣть жену и дѣтей; ნახე სჳა; (მყავს, მყვანდა; მყოლია, მყოლებია, მყოლოდა, მყოლებოდა ან მივის ან მივა, უსრ. მივოდა; სრ. მესვა, მსმია), ზ. მ. მაქვს სულიერი ვინმე მყვას; ალბ. имѣть кого; 78; ასი ფრთა ქათამი ჰყავს; у него сто куръ; სტუმარი ჰყვანდა, у него былъ гость; შვილი არა ჰყავს, онъ неимѣетъ дѣтей; ცოლი უვის, у него есть жена, სამ. ვახ. 137; ალბ. 85; ვეფხ. 1566; ვჰყავვარ, ჰყავხარ, ჰყავს ან ვჰყევვარ, онъ имѣетъ меня, онъ имѣетъ тебя; онъ имѣетъ его; მყავ ხარ, გყავვარ, я имѣю тебя; ты имѣешь меня; ვეფხ. 1566; ხიბრ. 140; ხელთა მყევხარ, ты у меня въ рукахъ.

ყოლა (ვჰყვები, ვჰყევ), ზ. უ. შევუდგები, ავჰყვები, მივსდევ; ვეფხ. 79; 975; слѣдовать; подражать кому; (მყვები, მყევ), ზ. მიჩ. მდევ. ты слѣдуешь за мною; ვეფხ. 958; **მყოლი**, ს. послѣдователь; ვისრ. 76; имѣющій.

ყოლბეგი, ს. начальникъ надъ прислугой.
ყოლე, ზზ. სრულებით, сполна, მარინესი 7.
ყოლბაოზი, ნ. ყულაუზი, ვისრ. 109, ვეფხ. 940.
ყოლბი (არაბ.), ს. რაზმისა ან ლაშქრის შუა გული; центръ арміи; ვეფხ. 974, 976; **ყოლბად**, ზზ. გარშემო, кругомъ, ქილ. 196.
ყოლბეგი, ს. главный надъ служителями.
ყოლე, ზზ. სრულიად, вовсе, ვისრ. 22; რომელსა შენ ყოლე არ მოაგონდე, который о тебѣ вовсе не вспомнитъ.
ყოლება, ყოლიება (ვაყოლებ მაგალ. შვილს), ზ. მ. დავაორსულებ, сдѣлать беременною, ვაყოლებ თვალსა, обводить глазами; присматривать; ვეფხ. 137, 495; ანც. 5—4; (ვიყოლიებ, -ლიე ან ვიყოლებ, -ლე), ზ. მიჩ. თანვიახლებ, имѣть кого при себѣ; ქილ. 312; ბერძნ. სამ. 64; ქილ. 45; (ვეყოლები, -ლე), დავებადები, ვეშობები, родится у кого ребенокъ, ეყოლა ვაჟი, родился у него сынъ; როდესაც შვილები მეყოლება, когда будутъ у меня дѣти.
ყოლინჯანი, ს. მკლავ-წეწელა, калганъ (раст.).
ყომარბაზი (სპარს.), ს. მემორინე, азартный игрокъ; **ყომარბაზობა**, ს. მორინი, სამორინე მოთამაშეობა, упражненіе въ азартной игрѣ.
ყომრალი (არაბ.), ზედ. ლეგა, მრეში, ნაცრის ფერი, сѣрый, гнѣдочалый, ქიმია. 256; **ყომრალ-ჭრელი**, ზედ. сизый.
ყომური, ს. მცენ. ტყემალი, дикая слива.
ყომუში (ოსმალ.), ს. გუნდი ჯარისა, отрядъ, взводъ, რუსუდ. 235, 236.
ყორანი, ს. მფრინ. воронъ, **ყორნის ბოლო**, მეტაფ. წამწამი, рѣсницы, ვეფხ. 1356; ყორნის ფრთა მეტაფ. კავები, локоны; ვეფხ. 1304.
ყორე, ს. უკიროდ და უტალახოდ ნაგები ქვის კედელი ან ქვის ზვინი, გროვა ქვათა, ე. ი. მიჯნისა, каменная стѣна безъ извѣсти и глины; груда камней межевыхъ; валъ, რ. ქ. ლ. молъ, რ. ქ. ლ. ვეფხ. 1284; იობ. 8—18; რუსუდ. 661; 2 ქართლ. 316, 323, 359; სიგელი ჩოლაყ. 26; შეცევ ბროლისა ყორები, ვეფხ. 1557, ე. ი. დაიცევ თეთრი მკერდი თინათინისაო, охраня бѣлую грудь Тинатины.
ყორვა (ვჰყორავ, -რე), ზ. მ. ამოვჰყორავ, ამოვაშენებ, задѣлать пустоту въ стѣнѣ.
ყორული, ზედ. დაწინდული, абонированный, -აბანო. абонированная, занятая баня.
ყორჩი (ოსმ.), ს. მხედარი; გვამის მცველი; конный воинъ; тѣлохранитель; **ყორჩიბაში**, ს. ქეშიკთ უხუცესი; начальникъ тѣлохранителей; დასტ. 105.
ყოფა, ყოფნა, სზ. გება, არსებობა; მდგომარეობა; бытье, существованіе; положеніе; ვისრ. 114; რუსუდ. 809; არ იცი რის ყოფით მოვრჩი, ты не знаешь, какимъ образомъ я отдѣлался отъ него; თავის ყოფას ჭმუნვიდა, გორგ. 146; онъ тужилъ о своемъ положеніи; ჰხედავ შენს ყოფასა, ты видишь свое положеніе; ამ ყოფაში, въ этомъ положеніи; რუსუდ. 674, უცხო რამ ყოფაები ვნახე. я видѣлъ много чудесъ; რუსუდ. 253; დიდის ყოფით მოვიდა, онъ прибылъ съ торжествомъ, ერისთ. 43; ერთი ყოფა დააწია, онъ поднялъ шумъ; რა ყოფა გაქვს, что ты тамъ шумишь; ეგეთი ყოფა, такое положеніе; ვისრ. 136; მშვიდობის ყოფა, заключить миръ; 1 ქართლ. 178; (ვჰყოფ, ხრ. არ იხმარების), ზ. მ. ვიქმ, ვაკეთებ, ვჰწარმოვებ, дѣлать, производить, творить; მაც. 21—13, 18; 1 კორ. 11—24; 2 კორ. 8—11; ვჰყოფ მემკვიდრედ, дѣлаю его наслѣдникомъ; ვჰყოფ წყალობასა, дѣлаю милость; ფსალ. 90—9; ქილ. 558; ნ. ყვა; ვიყოფ, ზ. მიჩ. ვიმყოფებ, стараюсь чтобы достало, хватило мнѣ; (ვუყოფ, ხრ. არა აქვს), ზ. მ. ვუქმნი, ვუწარმოვებ, შევამთხვევ; дѣлать кому что; причинять; საქმ. 15—20; რომ. 13—10; ვუყოფ პატივს, отдаю честь; ვერა უყორა, ничего не могъ подѣлать; ვუყოფ კეთილსა, дѣлаю кому добро; ვუყოფ ენასა, высовываю кому языкъ; ვუყოფ ცრემლსა, отираю кому слезы; ვეფხ. 671; ვუყოფ სანთელს ცხვირსა, снимаю со свѣчи; (ვიყოფი, -ფვი ან ვიყოფები, ხრ. არა აქვს), ზ. ვნ. ვიქმნები, ვარ; ვიმყოფები; быть, находиться, სახლში არ იყოფება, его нѣтъ дома, ლუკ. 8—20; ნუ იყოფინ, да небудетъ; იერემ. 14—9; ანდრ. 73; ალბ. 93; ნ. ყვა (ვიყვი, ვიყავ; (ვეყოფი, -ფვი, -ფები, -ფე), ზ. თვ. ვეკმარები; ან ნათესავად ვეყვი; доставать, хватать; быть въ связи, въ родствѣ; ჩემი სარჩო ცხენის ნალს არ ეყოფა, жалованье мое недостаточно на подкову моей лошади; ალექ. 43; სამოვნოდ ეყოფოდა, этого достаточно было для его удовольствія; რუსუდ. 268; (მყოფ), ზ. მ. მქმნი, дѣлаешь меня, (მიყოფ), ზ. მიჩ. მიქმ. ты дѣлаешь мнѣ, ვეფხ. 20; 99; გიყოფ სამსა დღესა, даю тебѣ три дня сроку; 1 ქართლ. 314; მიყოფ ენასა, ты показываешь мнѣ языкъ; მზა მიყოფიეს, я приготовилъ, მაც. 22—4; (მეყოფება, მეყოფა ან მეყოფის; მეყო), ზ. თვ. მეკმარება, достаточно для меня, ვისრ. 54, 145; რუსუდ. 208; ან მეყოფის, ჭირად ეყოფის, ვისრ. 46; какъ несчастье, это достаточно для него; მყოფი, მიმ. дѣлающій; сущій; კეთილის მყოფი, дѣлающій добро: благодѣтель; ბრალეულ მყოფი, виновный, ალექს. 25; **ყოფადი**, ზედ. будущій, გუჯ. 29; 1 ქართლ. 78; **ყოფილი**, ზედ. бывшій, ყოფილი და მყოობადი, бывшій и будущій, ალბ. 82, ყოფილ ვარ, я былъ.
ყოფა (ვჰყოფ, -ფე), ზ. მ. განვჰწილავ, განვჰხწვალებ, განვჰყოფ, дѣлить; раздѣлять; (ვიყოფ, -ფე), ზ. მიჩ. განვიწვალავ, дѣлить между собою; ნუ მიყოფ შუაზედ სიცოცხლესა, не отравляй мнѣ жизнь, (ვიყოფები, -ფე), ზ. ვნ. განვინაწილები, дѣлиться, ყოფადი, будущій.
ყოფა-ქცევა, ს. საქციელი, ქცეულობა, поведеніе, поступокъ, ყოფა-ცხოვრება, ს. житье бытье, **ყოფადი**, ზედ. будущій, გუჯ. 29; 1 ქართლ. 78.
ყოფა ცხოვრება, житье бытье.
ყოფინება, ნ. მყოფება, მყოფინება; **ყოფნა**, ნ. ყოფა.
ყოფილობა, ს. გება, нахожденіе, пребываніе; ვისრ. 11; ნება-ყოფლობა, თავის უფლობა, воля, свобода.

ყოფობა, ს. გება, არსებობა, бытье; существованіе.

ყოყმანი, ს. ცორცმანი, ორჭოფობა, нерѣшительность; **ყოყმანება** (ვა), ზ. უ. ვორჭოფობ, нерѣшаться, колебаться; ქილ. 221.

ყოყოჩობა, храбриться, ხუმრ. 34.

ყოში, ს. მაჯის პირი, обшлагъ.

ყოჩაღ, ზზ. браво, **ყოჩაღი**, ზედ. ვაჟკაცი, შემმართებელი, бравый, молодецъ, **ყოჩაღობა**, ს. ვაჟკაცობა, бравурство, храбрость; (ვჰ), ზ. უ. ვვაჟკაცობ, быть бравымъ; გორგ. 149.

ყოჩივარდა, ს. მცენ. дрявка, гдула (раст.); პ. ფ. ლ.; ივანე ბაც. ლ.; молодило, ერის. ლ.

ყრა, სს. бросаніе; сборъ, собраніе; ყრა ლაშქართა, сборъ войска, მოურ. 29; (ვჰყრი, ვჰყარე), ზ. მ. ვჰფანცავ, ვაბნევ; ვაგდებ; გავაგდებ მრავალთა, გავრეკ; გავჰყოფ, მოვაშორებ, გავაცალკევებ; ან ვჰხრი მაღალ. თავსა; ვეფხ. მაც. 27—39; ვჰყრი, ვაგროვებ, собирать; кидать, бросать; оставлять; гнать; раздѣлять, разлучать, разъединять; склонять голову; ცრემლსა ვჰყრი, проливаю слезы; ცეცხლსა ვჰყრი, выбрасываю огонь; прихожу въ ярость; ვჰყრი ხმასა, разглашаю, ვჰყრი წილსა, метаю жребій, ვისრ. 24; (ვაყრი, ვაყარე), ზ. მ. მოვაყრი, ზედ მოვაბნევ; посыпать, -მარილს, посыпать солью, -შაქარს, посыпать сахаромъ; -მიწას, посыпать зеленью; რუსუდ. 581; სიბრ. 96; რასაც ხელს ვაყრი, за что я ни возьмусь; ვისრ. 146; ქოქოლას ვაყრი, проклинаю, რას ხელს აყრის, какую выгоду это принесетъ ему, თავის ცოდვას მემაყრიდა, დავრ. 192; она старалась разжалобить меня; (ვიყრი, ვიყარე), ზ. მიჩ. თავზედ მოვიბნევ, посыпать на себя, თავს ვიყრი, наполняюсь, გულს ვიყრი ან ჯავრს ვიყრი, отомщаю, ჩონგ. 138; ხელს არ მაყრის, это мнѣ не выгодно; ტანს ვიყრი, рости, вырости, ნაცარს თავზედ იყრიდა, пепломъ посыпалъ свою голову; ფეხში ბორკილი მიყრია, у меня на ноги надѣты кандалы, ვისრ. 34, (ვუყრი, ვუყარე), ზ. მიჩ. მივუყრი, მივუგდებ; ავაგებ, ამოვუდებ; бросать кому что; вдѣть, продѣть; ვუყრი ბორკილს, надѣваю на кого оковы; მუხლს ვუყრი, класть кому земной поклонъ; ტყუპად წიხლი უყარა, лягнулъ обоими задними ногами; ჩონგ. 69; (ვიყრები, ვიყარე), ზ. ვ. განვიყოფები; მოვშორდები; წავალ წამოვალ, მოვიშლები; раздѣлиться, разлучиться; раставаться; расходиться; ნადიმი იყრება, сборище, послѣ пира расходиться; ძმანი იყრებიან, братья дѣлятъ имѣніе, (ვეყრები, ვეყარე), ზ. თვ. განვეყოფი, მოვშორდები; ვჰგდივარ; разлучаться, раставаться; валяться; ქმარს ვეყრები, развожусь съ мужемъ, ანც. 6—27; ბოძი ეყარა, подпирался столбомъ; რუსუდ. 719; მკვდრები ეყარნენ, мертвые валялись; რა ხელი ეყრება, чѣмъ ему помочь, ალექს. 140; რა ხელი გვეყრება, какая намъ отъ этого польза, ბუნ. კ. 296; კეთილი არ ეყრება, непойдетъ ему въ прокъ, ზღვა ზღვას ეყრება, море отъ моря разъединяются, или одно море впадаетъ въ другое, ყარამ. 230; გულს მეყრება, у меня замираетъ сердце, (ვჰყრივარ, ვჰყროდი), ზ. უ. ვჰგდივარ, валяться, лежать; **ყრილი**, **ნაყარი**, отброски; брошенный.

ყრანტალი, ს. ყორანთ ხმიანობ, крикъ воронъ, საბ. ლ.

ყრბეული, ს. უცომო პური, опрѣснокъ, გამოსლ. 12—39.

ყრდელი, ს. მცენ. латукъ, салатъ, გამოსლ. 12—8; რიცხ. 9—11; ბუნ. ლ.

ყრდელი, ს. მცენ. ხავსი, мохъ, ягель, ერის. ლ.

ყრდენა (ვა), ზ. მ. ვაყუდებ, подпирать.

ყრდნობა (ვეყრდნობი), ზ. თვ. დავეყრდნობი, დავებჯინები, დავეშვები, ставить подпорку.

ყრევინება (ვა), ზ. მ. დავბერტყე ხილსა, сбивать плоды; ქერი ვაყრევინე, просилъ погадать на ячменѣ.

ყრილი, ს. ჯაჭვის თვალი, звено у кольца; **ქვაყრილი**, каменистое мѣсто.

ყრილობა, ს. კრებული ერთა, сборъ, собраніе; ვეფხ. 1048; მროვ. 112; (ვჰყრილობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. მოგროვებულვარ, быть въ сборѣ; сходиться, собираться.

ყრმა, **ყრმაწული**, **ყრმაწვილი**, ნ. ყმა, ყმაწვილი; **ყრმაებრი**, **ყრმებრი**, ზედ. ყმაწვილური, дѣтскій; მარც. 1—185; **ყრმობა**, ნ. ყმობა.

ყროლა (ვჰყარ ან ვჰყარვარ, ვჰყაროდი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ცუდი სუნი მდის, вонять, **ყროლება** (ვა), ზ. მ. ცუდ სუნს დავაყენებ; навонятъ.

ყრონჭი, ს. ხახა, глотка.

ყროყინი, ს. ბოკინი; ревъ осла; **ყროყინება** (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ ვირსა, заставить ревѣть, (ვჰყროყინებ, -ნე), ზ. უ. ვჰყვირი ვირსავით, ревѣть какъ оселъ.

ყრუ ტყე, дремучій лѣсъ

ყრუ ჭალა, ს. дремучій кустарникъ.

ყრუ ადგილი, глухое мѣсто.

ყრუ, ზედ. უსმი, მოკლებული სმენისა, глухой; темный, непонятный; ფსალმ. 37—13; მარკ. 7—37; ყრუ ადგილი, глухое мѣсто; **ყრუახე**, მცენ. бузина, **ყრუდ**, ზზ. глухо, непонятно.

ყრუანჩელა, ს. უსმი, მოკლებული სმენისა, глухой, глухарь.

ყრუახე, ს. მცენ. დიდგულა, ჯაშქვიდა, бузина, ერისთ. ლ.

ყრუვება (ვაყრუვებ. -ვე), ზ. მ. დავაყრუვებ, სმენას მოვაკლებინებ. оглушать; (ვჰყრუვდები, -დი), ზ. ვდ. სმენა მომაკლდება, оглохнуть, ვიყრუვებ ყურსა, притвориться глухимъ.

ყრჩოლა, ს. სუნი, запахъ; (ვჰყრჩი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰფშვი, სუნს გამოვუტევებ, пахнуть, издавать запахъ; ან ვჰბღვინავ, ბნელად ვანთივარ, горѣть тускло, дымиться; **ყრჩოლები** (ვა), ზ. მ. დავაკმევ, курить.

ყუა (არაბ.), ს. გნდე, ნიღრი, ზურგი მახვილისა, გინა პურისა, обухъ, горбушка у хлѣба; რუსუდ. 720; დანა ყუაზედ გაიყვანა, источилъ ножъ до обуха.

ყუ̂ავი, **ყუ̂ავილი**, ნ. **ყვავი**, **ყვავილი**.

ყუათი, ს. ძალა, ღონე, сила тѣла, ყუათიანი საჭ-

მელი, пища укрѣпляющая, дающая силу; питательная; 2 ქრისტ. 107; ყუათება (ვაყუათებ, -თე), ზ. მ. ყუათს ვაძლევ, давать силу.

ყუდება (ვაყუდებ, -დე), ზ. მ. მივაყუდებ, მივადგამ, приставлять, напр. къ стѣнѣ лѣстницу, 1 ქართ. 227; (ვეყუდები, დე), ზ. თვ. ვსდგევარ აყუდებით, стоять какъ столбъ у чего либо.

ყუდრო, ზედ. მყუდრო, тихій, спокойный; ყუდრო ადგილი, тихое мѣсто, гдѣ нѣтъ вѣтра.

ყუვი (ოსმალ.), ს. მფრინ. лебедь, ზიანკ. ლ.

ყუვილი (ოსმ.), სხ. вытье, (ვჰყუვი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვღმუვი. ვჰლავი, (ძაღლთათვის), выть, გორგ. 143; (მიყუვის ძვალი), поетъ кость.

ყუთანი, ყუთნი (არაბ.), ს. ბამბისა ან აბრეშუმის ნაქსოვი, кутня, бумажная матерія пополамъ съ шелкомъ.

ყუთი, ს. პაწარა ზანდუკი, კროჭი, ящикъ, шкатулка.

ყუი, ს. მფრინვ. ყუვი, ღერღეტი, ქრუნი, აკაური, შურთხი, лебедь.

ყუითუკი, ს. ბუმბულის ლოშაკი, пуховина, перина; пухъ.

ყულაოზი, ყოლაოზი (ოსმ.), ს. კულაოზი, ეტიკი, გზის მაჩვენებელი, проводникъ, ვეფხ. 1368; 970.

ყულარაღასი, ნ. ყორჩიბაში; **ყულარაღასობა**, ს. ყორჩიბაშობა, 2 ქართლ. 131.

ყულეფა (არაბ.), (ვჰყულეფ, -ლიფე). ზ. მ. ვძარცვავ, კანს გავაძრობ, лупить, сдирать кожу.

ყული (არაბ.), ს. ახალგაზდა მსახური მეფისა; მეფის მხმილავი; молодой служитель царскій; царскій стражъ.

ყულფანდი (არაბ.), ს. მოწითლო შაბი, красные квасцы; ქიმ. 41.

ყულუხჩი (თათრ.), ს. მოსამსახურე, служитель, დასტ. 69 **-ხჩობა**, ს. მოსამსახურობა, служба.

ყულფი (თათრ.), ს. კილო ტომარასი, лузга, ნ. ჩ. ლ.; ან თვით ტომარა; პარკი, мѣшокъ, сумка; ბუნ. კ. 76; ზიანკ. ლ.

ყუმარი, ყუმარის თამაშობა, ს. азартная игра; ალექს. 2, 27, 105.

ყუმაში (არაბ.), ს. ლარი, ბამბისნაქსოვი, кумачъ.

ყუმბარი (ოსმალ.), ს, ფილთამეხი, бомба.

ყუნა, ნ. ყვნა.

ყუნთვა, ს. თავდაღმა წყალში ჩასვლა, нырять.

ყუნცი, ს. ძაღლისა ალასჯდომა, о собакахъ: сидѣть на корточкѣ.

ყუნცული, ს. სამურმეული ძნა.

ყუნწი, ნახე კუნძი; კაცია 7; ყუნწებიანი კიტრი, სამზ. 103.

ყურა, ზედ. ყურ დაკვეთილი ან უყურო ცხოველი, безухій.

ყურა, ს. ერთგვარი სოკო, дуплянка.

ყურადღება, სხ. вниманіе, ერისთ. 2—100; ისაი. 1 — 2, (ვიღებ, -ვიღ), ზ, გავიგონებ, მოვისმენ, внимать, слушать; (-ვუღებ, -ღე), ზ. მ. გავაგონებ, შევაგონებ, ვამცნებ, внушать, ფსალ. 85—6.

ყურად ხუმა (ყურად ვიხუმი, ვიხვენ), ზ. მ. გავიგონობ, слушать, внимать, საქმ. 2—14.

ყურბანი (არაბ.), ს. მსხვერპლი, жертва, მარკ. 7—11; რუსუდ. 614.

ყურბელა, ს. ჭია, ушной червь, ბუნ. ლ.; сороконожка подземная.

ყურბეული, ნახე შაფართხელა.

ყურბი, ს. მფრინ. коршунъ, 2 სჯული 14—14.

ყურდგელი, ყურდღელი, ს. კურდღელი. заяцъ.

ყურე, ს. უბე, წიაღი; ტოტი ან შტო ზღვათა ან მდინარეთა; კუთხე რისამე: მივარდნილი ადგილი ქალაქისა; საქმ. 27—39; ლუკ. 14—21; ხვეული წმინდა სანთლისა; ქილ. 23; 215; 394; იგავი. 25—25; დან. 13—38; заливъ моря, рѣки; уголъ зданія; глухой переулокъ; стокъ воска; რ. ქ. ლ. ყურე სახლისა, уголъ дома; დარეჯ. 76; ოთხი ყურე ქვეყნისა, четыре страны свѣта; ანდრ. 148; მეყრდნო ყურესა ერთსა სახლისასა, прислонился къ углу одного дома, მარტ. 1—36.

ყურება, სხ. смотрѣніе, ყურება დაუწყო, онъ сталъ смотрѣть, ხიზრ. 156; (ვა), ზ მ. მოვასმენ, заставить слушать, (ვი), ზ. მიჩ. მოვისმენ, слушать, внимать, ვეფხ. 93; რუსუდ. 668; მიყურე, послушай меня, რუსუდ. 301: (ვუყურებ, -რე), ზ. მ. ვათვალიერებ, თვალს ვადევნებ; смотрѣть, наблюдать; სამ. ვახტ, 188, (ვიყურები, -რე), ზ. ვ. ვიხედები, смотрѣть, озираться; 1 პეტრ. 1—18, 23; (ვეყურები. -რე), ზ. თვ. ვესმი, понимать, ჩემი ხომ გეყურება, ты понимаешь меня; (ვიყურები), смотрѣть, **ყურებინება** (ვა), ზ. მ. ვახედებინებ, заставить смотрѣть, მაყურებინეთ, позвольте мнѣ смотрѣть; დავრ. 59; ყურობა (ვჰყურობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვიხედები, смотрѣть.

ყურედი, ზედ. ყურიანი, имѣющее ушко.

ყურთაგლეჯა, ს. აკლება, ტაცება, ფორიაქი, грабежъ; перебой, шумъ, крикъ.

ყურთასმა, ს. სმენა; განგაში, ყვირილი მრავალთა, слухъ, шумъ, ყურთასმა, ალარ იყო, заглушали насъ крикомъ; 2 ქართლ. 333, 363; ტიმოთ. 59; რუსუდ. 665

ყურთმაჯი, ს. სახელის ჩაქი, отворотъ рукава; მარკ. 14—65.

ყური (არაბ. სპარს.), ს. სხეულის ასო, მქონებელი სმენის საგრძნობელისა, ფსალ. 138—18; მარტ. 13—15, ხელის მოსაკიდი ჭურჭელთა, ухо; ушко, рукоять у посуды; ნემსის ყური, ушко игольное; ყურების ჩამოყრა, отвиспутъ уши, ყურებ ჩამოყრილი, вислоухій, ზარბაზნის ყური, ушко у пушки; ყურთა ხმა წაილო, онъ оглушилъ насъ, ყურები მიაქვს, გამიჭედა, уши деретъ, ყურში ჩურჩული, говорить на ухо, ყურის ძირი, обушіе, ხიდის ყური, подмостье; начало мость; ყურზედ ხახვი არ დამაჭრა, ничего не подѣлаешь со мною; ყური ღვიძლისა, перепонка печени; გამოსლ. 29—13, 23; ყურს ვათხოვებ, внимаю слушаю, ყურის გდება (ვუგდებ, -დე), ყურის მიპყრობა (ვუპყრობ, -პყარ), ზ. მ. подслушать; ყურის ბერტყულა, ს. მცენ. сушенница, горлянка раст, ბუნ. ლ.

ყურიმალი, ყურმალი, ს. ლაწვი გარემოს ყურისა, ланита, щека, ქილ. 245, ყურიმლის ცემა, ს.

სილის შემოკურა, бить по щекѣ, მაკ. 5—39; 26—67.

ყურიმლვა, ზ. სილის შემოკურა, бить по щекѣ.

ყურმა, ს. მცენ. fel sylvestris, ზუნ. ლ.

ყურმახვილი, ზედ. კარგი მომსმენი, у кого хорошій слухъ; ქილ. 622.

ყურობა (ვჰ), слышать.

ყურმოჭრილი, ზედ. у кого уши обрѣзаны, -ყმა, рабъ.

ყურსი (არაბ.), ს. მკვრივი. твердая масса; ბაგრ. ბ. მეტალის ზოდი, очищенное золото въ слиткахъ, металлъ, 400 სიკლის წონა ან 18 გირვანქა და 22 მისხალი; слитокъ вѣсомъ 18 фунт. и 22 золотника; დასტ. 40; **ყურსი ქამარი**, მცენ? დაყურსებული ოქრო; **ყურსი**, очищенное золото, დასტ. 39.

ყურსელა, ნ. მისანი.

ყურუგდებლად, ზზ. მიუხედავად, безвниманія.

ყურუმსალი (სპარს.), ს. ტრბუ. ცუღლუტი, არ დასაცალებელი, бездѣльникъ; ერისთ. 2—152; ანტ. 2—7; 4—17.

ყურუში, ს. მროვ. 114. აწინდელი ერთი მარჩილი ან 40 ფარა, 40 коп. асс. гривенникъ, ბაქრ. 13, 329.

ყურყუმელაობა (ვჰყურყუმელაობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. თავდაღმა წყალში ჩასულა, нырять.

ყურყური (მუცელი მიყურყურებს), ზ. უ. მუცელი მიგრიალებს, бурчать (о желудкѣ).

ყურშა, ს. ცხოვ. каракалъ.

ყურშა, ყურშავი, ს. ქილ. 20, 562; საბ. ლ.; ფარალულა, გარეული კატა, дикій котъ, ზუნ. ლ.

ყურცემული, ს. ნაფიცი მოყვასი, союзникъ.

ყურძენი, ს. ხილი ვაზისა, виноградъ, რიცხვ. 13—24; სახენი ამისნი: **ბუდეშური და თითა**, გრძელ მარცუ̂ლოვანი; **კიჩერი ან ქიშური**, მომრგვალო; **ხარის-თვალა**, დიდროვან მარცუ̂ლიანი და მრგვალი; **ჩიტის-თვალა**, წვრილმარცვალი; **ხაბზი**, შავი და ტკბილი; **ხაფერავი**, შავი ღვინის შესალები წითლად; სკიჯი, **ქიშმიში და ჩამიჩი**, გამხმარი ყურძენი, ქიშმიში საკუთრად უკურკოა; **გრიგინი და რძლვამლი**, გარეული ან ველური; ნიკ. ჩ. ლ.: სხვანი: აკიდო, განჯური, დლუნდლუ, თავკერა, კამური, კუნძა, მაჭყვადური, მტევან-დიდი, მცვივანი; მწვანე, პუმპულა, რქაწითელი, საფენა, სვანური, ტრედის ფეხა, უჩაში, ღორის თვალა, შავი, შონური, ჩხავერი, ძაღლი არჭამა, ჭითაში, ჭიტილური, ჭუმჭუტა, ხარდანი, ხუმხუ, ჯანანური, ჯანი, ერისთ. ლ. კლარჯული, თეთრუშა, სამარხი, ხოფათური. საკმეველა, ორონა, მსხილ ათოზანი, კაზისტონი, აჯალიანი, ძველშავი, ბაქრ 182.

ყურჭაკა, ს. სოკო ერთგვარი, порода грибовъ.

ყურჭი, ს. მფრინვ?

ყურჭუმელაობა (ვჰყურჭუმელაობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. თავს წყალში ჩავჰყოფ; нырять, ყურჭუმელი, ს. ныряніе; ქილ. 149.

ყუჩება, ნ. გაყუჩება.

შ.

შ, არის უხმო ასო, წოდებული შინ, რიცხვში, ნიშნავს ცხრა ასსა და ფულის ანგარიშში, ნიშნითურთ — ცხრა ასს თუმანს; წვრილის ფულის ანგარიშში 180 ფულსა ან 45 ბისტსა, 18 შაურსა და ოთხ აბაზ ნახევარსა; ქარაგმიანნი ლექსნი: შ͠ა, შინა; შ͠დ, შემდგომად; შ͠ი, შენი; შ͠ნ, შეგვიწყალენ; შ͠ს, შორის; ზედდადებულნი ზმნათანი: შე, შემო, შთა, შთამო, შდაბიურად, ჩა, ჩამო, მაგალ: შესვლა, შუმოსვლა, შთასვლა, შთამოსვლა ან ჩასვლა, ჩამოსვლა. შ და ხ ერთბამად იხმარებიან წინაუკმოდ, ვითარ: ხშირი, შხირი; ნახშირი, ნაშხირი; შხირი და ნაშხირი უკანონოა; შ, იხმარების ნაცვლად ს, ნახე ასოს თანა ს, ან ნაცვლად, ჩ. ვითარ: შიხაული, ჩიხაული; შაშხი, ჩაჩხი და სხ.

შაბა-შაბა, შორისდ. ბარაქალა, ვაშა-ვაშა, браво.

შაბათი, მდაბ. **შაფათი** (ებრაული), ს. ეწოდების უკანასკნელსა დღესა შვიდეულისასა; მატ. 12—1; ან სრულიად შვიდეულსა, ვითარცა კვირა, ლუკა 18—12; суббота; недѣля; **შაბათის გზა**, სჯული ურიათა არ შეუნდობდა შაბათს დღეს შორს მოგზაურობასა, გარნა სახლისაგან, ტაძრადმდის დადებული იყო განსვლა ვიდრე ათასნაბიჯამდე, ეს არის შაბათის გზა; путь субботній; საქმ. მოც. 1—12; **შაბათობა**, ს. празднованіе субботы, **შაბათობით**, ზზ. შაბათს დღეს, по субботамъ, (ვჰშაბათობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. განვისვენებ, ვუქმობ, შევინახავ შაბათსა, праздновать день субботній; გამოსლ. 16—30; მარტ. 2—161.

შაბარდუხი, ს. შავი ქორი დიდი და გვარიანი, черный ястребъ.

შაბაქა (ოსმ.), ს. მცირე სოლინარი შარდისა ძუძუმწოვარის ყმაწვილისათვის; небольшая трубка, полагаемая въ люлькѣ груднаго ребенка для прохожденія мочи.

შაბაშ-შაბაშ, შორისდ. ვაშავაშა, браво.

შაბაში (სპარს.) ს. თავის უფლობა საქმისაგან, шабашъ, свобода отъ работы.

შაბი, ს. მარილის გვარი თეთრი ქვა, გემოთი მწლატე, квасцы.

შაბიამანი, ს. არჯასპი, მწვანე შაბი გესლიანი, купоросъ.

შაბზუი (სპარს.), ს. მცენ. ნ. მართური.

შაგირდი (სპარს.), ს. მოწაფე, ученикъ.

შადა, ს. ძაფზედ ასხმული მარგალიტი, панизанный жемчугъ; ნ. ჩ. ლ.

შადი, ს. ძვირფასი ნაქსოვი, драгоцѣнная ткань; ვეფხ. 328, 369.

შადლუში (თათრ.), ს. სიხარული, радость, -ზარბაზანთა, салютъ изъ пушекъ; ქართ. 381.

შადრევანი (სპარს.), ს. სარაჯა, фонтанъ.

შავად, ზზ. ნ. შავი, на черно, въ чернѣ.

შავათა, ს. იშტა, аппетитъ; ქილ. 213.

შავარდენი, ს. მფრინველი სანადირო, სონღული, кречетъ, ვეფხ. 470, 473, соколъ, ზუბ. ლ.

შავარნა ს. მზისაგან დამჭკნარი მხალი, რა მოირწყოს განედლდეს და აღემართოს; поправившаяся послѣ дождя зелень, საბ. ლ.

შავბალახა, მცენ. сердечникъ, глухая крапива; ზუბ. ლ; პ. ფ. ლ,; собачья крапива, ერის. ლ.

შავბედი, ზედ. უბედური; несчастный; **შავბედობა**, ს. უბედურობა, несчастіе; რუსუდ. 739 (ვიშავჰ-ბედობ, -ბედე), ზ. უ. ვუბედურობ, впасть въ несчастіе, რუსუდ. 739.

შავბნელი (ვა), ს. туманное небо.

შავგურემანი, ზედ. პირით შავმოწითლო, смуглый, -ქალი, брюнетка, ვეფხ. 1071.

შავება (ვა), ზ. მ. შავად ვჰღებავ: წავშლი კალმის გაკჳრით; შევჰსცოდებ, ბრალში ჩავვარდები; чернить; зачеркивать; преступать; провиняться; (ვიშავებ, -ვე), ზ. მიჩ. ვიტკენ, დავიშავებ; ушибаться, повредить себѣ напр. ногу; (ვუშავებ, -ვე), ზ. მიჩ. ვნებას ვაძლევ, ვატკენ ან პირშავად გამოვსჩნდები ვისისამე წინაშე; ушибить, калечить кого; причинять кому вредъ; провиняться передъ кѣмъ; (ვჰშავდები, -დი), ზ. ვდ. შავი შევიქმნები, чернѣть, ვისრ. 25; (ვუშავდები, -დი), ზ. ვდ. მაგალ. პირი უშავდება, ე. ი. პირი შავად უხდება ან პირშავი ჰხდება; чернѣетъ у него лице; провиняется; პირი მიშავდება, чернѣетъ у меня лице; провиняюсь; наноситъ мнѣ вредъ; წახდენითა, არა სიკვდილითა არა გიშავდეს რა; 2 ქართლ. 379; 521; не будетъ нанесено тебѣ ни вреда, ни подвергнешься смерти; (მიშავის, -შავდა), ზ. მიჩ. ვნება მომადგება, мнѣ причиняется вредъ, მე ჯავახეთს რა მიშავდა, въ Джевахетіи я жилъ припѣваючи, არა მიშავს რა, мнѣ ничего; რუსუდ. 873; ქილ. 357; არა უშავს რა, ему не вредно, ему ничего; ანტ. 3—18; არა გიშავს რა, не вредно тебѣ, ничего тебѣ; ანტ. 2—22; (მიშავებ, -ვე), ზ. მიჩ. ვნებას მაძლევ, наносишь мнѣ вредъ; **შავებული**, მიმ. მეტად შავებულნი იყჳნენ, сильно были изувѣчены, დარეჯ. 2—18.

შავთაბულა, ს. მცენ. ცხრატყავა, дрокъ (раст.), ივანე ბ. ლ.

შავთარა, მცენ. ნ. შათარა.

შავ-თვალა, ზედ. შავის თვალების მქონი, черноглазый.

შავ-თვალ-წარბა, ზედ. შავის თვალის და წარბის მქონი, имѣющій черные глаза и брови.

შავთხილა, ს. მცენ. племъ (дерево); ნ. ჩ. ლ.

შავთმიანი, ზედ. შავის თმის მქონი, черноволосый.

შავი, ზედ. ფერი ბნელისა, ნ. ფერი; შავად ნაწერი, черный, черновой; მრავლ. შავები, სამგლოვიარო ტანისამოსი, трауръ, შავი დღე, черный день; несчастный день; თეთრი კბილი, შავი გული, улыбка на губахъ и черное сердце (о лицемѣрахъ), შავი ფიქრი, черная дума, შავი დღე, черный день; შავების ჩაცმა, надѣть трауръ, შავი ღრუბელი, черная туча, შავი ფული, мѣдныя деньги; შავი ჭირი, черная немочь; შავი იხვი, утка пѣганка, შავი ქლიავი, черная слива. შავი ჭია, карапузикъ, родъ жука, **შავიხე**, ეკალმუხა, черное дерево, **შავ-კაკალა**, ს. მცენ. სოინჯი, чернуха, чернушка; ნ. ჩ. ლ.; სამზ. 106, ერისთ. ლ.; дикій кишнецъ; ივანე ბატ. ლ.; **შავ-მიხელა**, ნახე დაბლა **შავ-მოისფრო**, ზედ. ვექანი, сѣрый, сизый; **შავხვიანი**, ზედ. несчастливый; **შავხვიანობა**, ს. ავბედობა, უბედურობა, несчастіе; **შავ-ტარა**, ს. შავტარიანი დანა, ножъ съ черною ручкою; დარეჯ. 58; **შავ-ცოცხა**, მცენ. Акулинка, ერის. ლ. **შავ-ტრუხუნა** ან **შავტრუხა**, ს. შავგვრემანი, черномазый; **შავ-ფურცელა**, ს. მცენ შავწამალა, раст. норичникъ, зобная трава; чернушка, ერის. ლ.; **შავხვეობა**, несчастіе, **შავ-ქრცხილა**, ს. черный грабъ; **შავცეცხლა**, ს. ყუმბარა, бомба; საბ. ლ. **შავ-მოწითლო**, бурый, **შავ-მიხელა**, нарывникъ, собачья голова; ერის. ლ. **შავ-წამალა**, ნ. შავ-ფურცელა; **შავ-წარბა**, ზედ. чернобровый, **შავწვერა**, ზედ. чернобородый, **შავშანა**, ს. მცენ. ავშანა, ფარისი; сухостебельникъ, раст. პ. ფ. ლ. **შავწეწელა**, მცენ. იტალიან. Eringio; პ. ფ. ლ.

შავი ყურძენი, ერის. ლ.

შათარა, ს. მცენ. земляной дымъ (раст.); პ. ფ. ლ.; ბიანკ. ლ. чернушка.

შათირი (არაბ.) ს. შიკრიკი, მალემსრბოლი, скороходъ.

შათქუში, ს. ლოშაკი, ნაალი, ლეიბი, тюфякъ.

შაირი (არაბ.), ს. ლექსი, სტიხი, стихи, საზომნი და გვარნი ქართულთა ლექსთა: ქართულს ლექსში დაიცვის: ა) ხმოვანთა ასოთა რიცხვთ სწორობა ტაეპთა შინა; ე. ი. რაოდენი ხმოვანი ასო იპოვების პირველს სტიხში იმოდენა უნდა იყოს მეორეში და მესამეში. ეს ხმოვანნი ასონი შეადგენენ მარცვალსა, ბ) ყოლსა ლექსსა აქვს განსაკუთრებული ხმა; ხმის გამო ლექსები განიყოფებიან: **წყობილად**, რომელსაც აქვს სტიხში ხუთი მარცვალი, მაგ. შეგწირე გული და სხვანი; **ბაიათი**, რომელსაც აქვს სტიხში 7 მარცვალი: იადონს იხევარდა და სხ.; **მუღანბაზში** იპოვება 10 მარცვალი, მაგალ. ხევდის ბალს შევედ შენადონებში; **თეჯნიშსა** აქვს 11 მარცვალი, მაგალ.: შავნი შაშვნი შავს გალიაში შემსხდარნი; **მუხანბაზში**, იპოვების 14 მარცვალი: ციერთ ისარნი, მოისარნი, ჩვენდა არენით; და სხ.; **გაფშა** აქვს 8 მარცვალი, მაგალ. ახალო აღნაგო სულოდა და სხ. **შაირსა** აქვს 16 მარცვალი მაგალ. რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა; და სხ.; **ჩახრუხაულს** ან **ფისტიკაურს აქვს** 20 მარცვალი, მაგალ.: თამარ წყნარი, შესაწყნარი, ხმა ნარნარი, პირ-მცინარი და სხ. იამბიკოს არა აქვს რითმა; **შაირთ-მთხზველი**, ს. მელექსე, стихотворецъ; **შაირთ-მთხზვე-**

ლობა, ს. стихотворство; რუსუდ. 134; **შაი-რობა**, ს. მესტიხობა, стихотвореніе.
შაიხევანი, ს. ხარჯი შაჰის ძღვენისათვის, налогъ для подарка шаху.
შაკა, ს. ხალისიანი ნდომა, любопытство, საბ. ლ.
შაკი, ს. მფრინ. скопа-рѣчная, ერის. ლ.
შაკიკი (არაბ.), ს. ნახევარ თავის ძლიერი ტკივილი, რომელიც ჟამად კაცს აეშლება, мигрень, ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.
შალალი, ს. ჩირქი, წალო, ბაყლი წყლულისა, гной, матерія изъ ранъ, გამოცხ. 16—11; ბუნ. ლ.
შალამანდილი, ს. მცენ. кадило, плакунъ, богородское зелье; ერის. ლ.
შალარი, ს მცენ. живокость (раст.), პ. ფ. ლ.; вилъ, ერის. ლ.
შალაფა, მცენ. овсяница луговая, ერის. ლ.
შალაფი (სპარს.), ს. მათხაბი, ციბრუტი, ფიცრის სახვრეტი, буравъ.
შალაფრა, ს. მცენ. репейникъ, латушникъ, ლათინ. arctium lappa.
შალაშინი, ს. მომცრო რანდა, рубанка, მარკ. 1—135.
შალაშო, ს. ბრძვილი, იარა; წყული, рана, ქილ. 376.
შალოგი, ს. მცენ. гусиная трава, гусеница, ბუნ. ლ.
შალდაყი, მცენ? ერის. ლ.
შალვარი (სპარს.), ს. ხარავარი, шаравары.
შალოთა, ს. მცენ. бородавникъ.
შალი (სპარს.), ს. ზოგადი ლამლის ნაქსოვი; ან წმინდა ნაქსოვი თავის ან წელის სახვევი; шаль; шерстяная матерія; შალის ჩოხა, армякъ; შალი თივთიკისა, фланель, შალი ფათრათიონისა, бумазея, ჯონიო შალი, трипъ.
შალითა (ოსმ.), ს. საბლარდნელი, წახახვევი სამოსულთა და მისთანათა, чехолъ.
შამათი, ს. ვნება, вредъ, ქილ. 350.
შამაია, ს. თევზია, шамая (рыба), ნ. თრისა.
შამანი, ს. ჭაჭის ნაწური; ნ. ღვინო, вино выжитое во второй разъ изъ виноградныхъ выжимокъ.
შამახური წონა, ორი ოყა, ვგირვანქა.
შამბალილა, ნ. ულბო.
შამბი, ს. მაღალი ბალახი, ლელი, ლერწამი, тростникъ, ситовникъ, мочанина, ვეფხ. 169; 854; ჩახრ. 23, 24; იობ. 40—16; ბუნ. ლ.; სიბრ. 152; **შამბნარი**, ს, ადგილი შამბიანი, мѣсто поросшее тростникомъ, ვეფხ. 194, 858; ან ჭაობი, трясина, болото.
შამდანი, ნ. შანდანი.
შამიანჭარი, ს. колоквинтъ, горькая тыква.
შამო, ნ. შემო, სიტყვანი, რომელნიც იწყებიან ამ-წინადადებისაგან ნახე შემო, მაგალ. შამოკჰრა, შემოკჰრა; შასჰლა, შესჰლა.
შამფანსკი (ფრანც.), ს. პირის მსუსხავი ღვინო მაჭარსავით, шампанское.
შამფური (სომხ.), ს. რკინისა ან ხის ჯოხი მწვადთა შესაწვავი, вертель, роженъ, прутъ, на которомъ жарятъ мясо.
შამქაბაბი, ს. წინა დღის შემწვარი ხორცი, жареное.
შამშიმი, ს?
შამშიმებიანი, ზედ. ანც. 3—7.
შანა, ს. ხატთა ზედა შებმული ფული; მინდობის ნიშანი; привѣсокъ нв образахъ, брелокъ, подвѣска; залогъ вѣрности; გორგ. 120, 287, 1 ქართლ. 387; შანა უვნებლობისა, залогъ невредимости; აილო შანა და ფიცი, онь взялъ залогъ и клятву.
შანარი, ს. ხილთ ნაწური წვენი, сокъ фруктовый; -ლიმონისა, сокъ лимонный.
შანდაკი, ზედ. ვაკე, სწორე, ровный, **შანდაკება** (ვა), ზ. მ. ვასწორებ გზასა, ადგილს, равнять дорогу, мѣсто; (ვჰშანდაკდები), ზ. ვდ. გავსწორდები, равняться.
შანდანი (სპარს.), ს. სასანთლე, подсвѣчникъ.
შანეცვა (შავნეცავ, -ცე), ზ. მ. ჩავფხვნი, накрошить; დან. 14—32.
შანთი, ს. გახურებული რკინა, წონით სამი გირვანქა, სიგრძით ექვსი ან შვიდი მტკაველი, სიპტყით ხელის გულისტოლა, რომელსაც ხმარობდნენ სამართლის დროს, ნ. ფიცი, раскаленное желѣзо; სამ. ვახტ. 6—8.
შანთრაქი, ს. яишница, სამზ. 50.
შანიშინი (სპარს.), მაღალი, საჯდომი მეფეთა; სახლის შუა ტალანი; тронъ; галерея; დასტ. 3.
შაპრი, ს. მცენ. ландышъ, ნ. ჩ. ლ.
შაოსანი, ზედ. მოშავო, черноватый, ან მოსილი შავით, одѣтый въ черное платье, въ трауръ; чернецъ, инокъ, **შაოსნობა**, ს. სიშავე; ან შავად მოსილობა; чернота; трауръ; დარეჯ. 16, 81, 90, რუსუდ. 969; ვეფხ. 265.
შარა (არაბ. სპარს.), ს. დიდი გზა საურმე, большая дорога, ვეფხ. 20, 666.
შარაგული, ს. წნელთა, ლერწამთა ჩალათაგან წნული ჭურჭელი, ვითარცა აშარული, გიდელი, გოდორი, კალათა, კიშტე, სკნისი, ხახალი, ხვირი, ჯინი და სხ. коробъ.
შარადი, ს. შალი, მძიმე ნაქსოვი, драгоцѣнная матерія.
შარავანდედი (სპარს.), ს. მზის სხივი, лучъ, **შარავანდედი**, **შარავანდი**, ს. სამეფო გვირგვინი სხივებიანი ან მეფობა; შავთ. 4; царская корона; царство; 2 სჯული, 28—25; **შარავანდოსანი**, ზედ. სხივებიანი, лучезарный; **შარავანდედობა**, ს. სხივის ქონება, лучезарность; 1 მეფ. 12—17; 1 ქართლ 278; 285,
შარავი (სომხ.), ს. შალალი ნახე, гной, гнойная рана, или матерія изъ ранъ: **წალო**, თხელი შარავი ვითარცა წყალი; **წუთხი**, შარავი სისხლნარევი; **შალალი**, არის სქელი და მყრალი; **თხრამლი**, შარავი მეწუკისა სქელი.
შარანდიდგან, ნ. შარშანდლიდამო, ნ. ჩ. ლ.
შარბათი (სპარს), ს. ვაჟინი, сиропъ, ანც. 7.
შარდი, ს. ფსელი, моча, შარდის შეხუთვა, остановка мочи; შარდის მარილი, селитра, ფიზიკ. 41.
შარვანის თეთრი, ს. შირვანის თეთრი, ширванская монета; ალბ. 95.
შარი, ს. კეთილი ნარმა, холстинка, შარის პერანგი, холщевая рубашка; ვისრ. 70; 81; რუსუდ. 880.
შარი, ს. ცილი, ცილის წამება, клевета, შარის მოგონება, выдумать клевету, оклеветать, **შარი-**

ანი, ზედ. ცილის მწამებელი, клеветникъ, **შარი-ანობა,** ს. ცილის წამება, клевета.

შარუხი (სპარს.), ს. ბულბულის მსგავსი მფრინველი, ვისრ. 26; соловей.

შარშან, ზზ. გასულს წელს, въ прошломъ году; **-ნდელი, -წინდელი,** ზედ. გასულის წლისა, прошлогодный; **შარშანწინ,** позапрошлый годъ; შარშანდლიდამ, -დგან, съ прошедшаго года.

შაქროვანი, ზედ. ნაკერი ან ნაქსოვი სახეებად, узорчатый.

შაური, ს. ათი ფული, სწარმოებს ლექსისაგან შაჰ, пятакъ, ათი შაური, полтина, **შაურიანი,** пятикопѣечный.

შაფათი, ნ. შაბათი, суббота.

შაფართხელა, ს. ნაცარში მცხვარი ხმიადი, лепешка, хлѣбъ безквасный, непеченый въ горячей золѣ.

შაფთარი (სპარს.), ს. მცენ. дымянка, ბიანკის. ლ.

შაქარ-ვაშლა, ს. ვაშლია ერთგვარი, ერისთ. ლ.; порода яблоковъ, ერისთ. ლ. ბაქრ. 181.

შაქარი, ს. ცუცქი ალისარჩულისა, щелокъ желтяницы для окраски; სამზ. 136.

შაქარი (სპარს.), ს. сахаръ, ხამი შაქარი, сахарный песокъ; თავი შაქარი, голова сахару, მისრინდის შაქარი, рафинадъ, ქალა შაქარი, сахаръ мелюсъ; ყინვარე შაქარი, леденецъ, შაქარი მაზანდამანისა, красный сахаръ, პ. ფ. ლ. შაქრის პური, сахаръ въ плиткахъ; мармаладъ; შაქრის ჩალა, сахарный тростникъ, ერისთ. ლ. **შაქართისა,** zuccaro dorso pellarose; პ. ფ. ლ. **შაქარლამა,** ს. შაქრისაგან გაკეთებული, ცკიბილი; ან შაქრის წყალი; конфекты; сахарная вода, ბაც. ბაგრ. შაქრის წყალი, сахарная вода; მიჩ. 103, **შაქრიელი, შაქრისაგანი;** ზედ. сахарный.

შაქი, ს. ვეგის ჟლომა კალხზედ, жохъ, сторона у бабки.

შალავათი (სპარ.), ს. შემსუბუქება, ლხენა облегченіе; სამ. ვახც. 133; вальгота, приволье.

შაყა, ს. ანცონ. 4—32?

შაშალი, ს. ფართო კვესი, плоское огниво.

შაშარი, ს. ნეშცარი, ланцентъ, ვისრ. 14.

შაშვი, ს. მფრინველია, дроздъ черный, **შავი შაშვი,** черный дроздъ, შაშვის პურა, მცენ. ლიჭი, павой, ერის. ლ.

შაშრვა (ვჰ), ზ. მ. насѣкать ланцентомъ; нарѣзывать, (მიშაშრავს გულსა), колетъ сердце.

შაში შუში, ს. შრიალი, шорокъ, скрипъ сапоговъ.

შაშკელამა, ს. მცენ. შაშპრა, базиликъ.

შაშპრა, ს. რეჰანი, базиликъ.

შაშხანა, ს. მაკარო, винтовка (ружье).

შაშხი, ჩაჩხი, ჟუფთი, ს. აპოხცი. გაპებული ცხოველი გამოსული და გამხმარი ლორად; пластъ рыбы, провѣсной птицы, прутковая рыба.

შახი შუხი, ნ. შაში შუში; **შაჰთარი,** ნ. შაფთარი; პ. ფ. ლ.

შე, შემოკლებით შენ იხმარების მდაბიურად; ты, შე ბადრუკო, ты извергъ; ან ზზ. დიაღ; дасъ, точно, არა შე, никакъ нѣтъ, ანცონ. 5—4.

შეავებულება, ს. порокъ.

შეადვილება (შევუადვილებ, -ლე), ზ. მ. გავუადვილებ, облегчать.

შეავება, სს. нанесеніе вреда, -სამცხისა, опустошеніе Самцхе; 2 ქართლ. 159, (შევავებ, -ვე), ზ. მ. ვნებას მივსცემ, ухудшать; наносить, причинять вредъ; დარეჯ. 141; (შევუავებ, -ვე), ზ. მიჩ. ვნებას მივსცემ ვისმე, дѣлать кому зло; (შევავდები, -დი). ზ. ვდ. ცუდად შევიქმნები, გავხდები, ухудшаться, 1 ქართლ. 222; 2 ქართლ. 97; (შევავნები, -ნე), იგივე შევავები, ოსე. 9—7; призадуматься, **შეავებული** გულით, подавленный, убитый, რუსუდ. 413.

შეალნება, მხოფლიურად მიცევება, დათმობა, შელევა, уступать.

შეამაყება (ვი), ზ. უ. загордиться.

შეამხანაგება (შევაამხანაკებ, შევუამხანაკებ, -დი), შ. ვდ. ამხანაკად გავუხდები, вступить въ товарищество, დსც. 25: ქილ. 693.

შეარება (შევაარებ, -რე), ზ. მ. გავაცარებ, проводить; (შევიარებ, -რე), ზ უ. გავივლი, проходить, დარეჯ. 76; რუსუდ. 351, 768.

შეაუგება (შევაუგებ, -გე), ზ. მ. შევარცხვენ, осрамить, ვისრ. 128.

შეახლება, სს· обновленіе, ეფეს. 11—16; (ვაახლებ, -ლე), ზ. მ. დავაახლოვებ, приблизить, ფიზ. 49; ლუკ. 6—9; ისაი 5—8; გავაახლებ, обновить, (შევეახლები, -ლე), ზ. თვ. დავუახლოვდები, მივეკარები приблизиться, საქმ. 8—29; ისაი. 56—3.

შეახლოვება, სს. сближеніе, (შევაახლოვებ, -ვე), ზ. მ. დავაახლოვებ, сближать, (შეუახლოვდები, -დი), ზ. ვდ. დავუახლოვდები, приблизиться, შემახლოვებელი, приблизитель.

შებაასება, სს. ბაასი, преніе, споръ; (შევებაასები, -სე), ზ. თვ. ბაასს დავუწყებ, заспорить.

შებანდული, ზედ. შეკრული, связанный.

შებარდნვა (შევჰბარდნი, -ნე), ზ. მ ცომარაში ჩავსდებ და შევჰკრავ, положить въ мѣшокъ и связать; **შებარდნული,** მიმ. ცომარაში გამოკრული; положенный въ мѣшокъ, **შებარდნული ხე,** ქოჩი, შეფოთლილი ხე, лиственное дерево; ბუნ. ლ.

შებამვა (ვჰ), ზ. მ. подрожать.

შებარება (ვა), ზ. მ. შევადარებ, შევასწორებ, сравнивать; (შევებარები, -რე), ზ. თვ. დავედარები, сравниваться.

შებაწრვა (ვჰ), ზ. მ. ბაწრით შევჰკრავ, связать веревкою; ივერ. № 1—28.

შებედვა, სს. გაბედვა, გაკადნიერება, смѣлость, отвага; ქილ. 495; (ვჰ), ზ. უ. გავჰბედავ, ვივადრებ ან ვჰკადრებ, смѣть отважиться, ეეფხ. 890; შემბედავი, ს. გამბედავი. смѣлый, смѣльчакъ; ქილ. 495.

შებეზრება (ვა), ზ. მ. გავაბეზრებ, ბეზარს მოვიყვან, докучать, надоѣдать, (შევჰბეზრდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰბეზრდები. ბეზარს მოვალ; соскучиться, **შებეზრებული,** მიმ. соскучившійся; **შემაბეზრებელი,** ზედ. докучливый.

შებეზღება (ვა), ზ. მ. ვასმენ, ვაბრალებ, დავჰხწამებ, დავაბეზღებ, оклеветать; наговаривать,

доносить на кого, обвинять; სამ. ხომს. 115; სიბრ. 39; ანტ. 64; (შემაბეზღებ, -ღე); ზ. მიჩ. დამაბეზღებ, наговариваешь на меня, ალექს. 184; 200; (შევიბეზღებ, -ზღიებ, -ზღე), ზ. მიჩ. ვისისამე დასმენას შევიწყნარებ, принять въ уваженіе клевету на кого; 2 ქართლ. 555; სიბრ. 20; (შევებეზღები, -ღე), ზ. თვ. ცილს ვჰწამებ; წავედავები; оговорить, оспорить у кого что; ალბ. 85, **შებეზღებინება** (ვა), სხმ, გარდ. დავაბეზღებინებ, заставить оклеветать кого; 2 ქართ. 358.

შებერება (ვა), ზ. მ. დავაბერებ, старить, ღმერთმა ასე ტკბილად ერთ მანერთს შეგაბეროსთ, Богъ, такъ сладко, да продлитъ жизнь вашу до старости, ვისრ. 7; ანტ. 2—55; (შევჰბერდები, -დე). ზ. ვდ. დავჰბერდები, старѣть.

შებერვა (ვჰ), ზ. მ. ვუქროლებ, ქარს მივუდებ; дуть, ცეცხლს შევუბერავ, რომ არ გარქრეს, дуть въ огонь, чтобы не погасъ, შებერვა ნაღარისა, трубить въ трубу, რუსუდ. 104; პირში შეჰბერა, дунулъ во что либо, дуновеніемъ уничтожилъ дурной глазъ; ვისრ. 6.

შებერილი, ზედ. შეზნექილი, вогнутый, **-რილობა,** выпуклость.

შებზეკა, (შევჰბზეკ, -კე), вогнуть, втянуть.

შებერტყა (ვჰ, ვი), ზ. მ. დავიბერტყე; тряхнуть, ყურიც არ შეიბერტყა, не обратилъ вниманія, ანტონ. 69.

შებეჭდილი, ზედ. დაბეჭდილი, запечатанный.

შებილწება, სხ. оскверненіе; (ვა), ზ. მ. შევამწიკვლებ, ბილწად შევჰქმნი, წავჰმურტლავ; იუდა 1—8, 12; осквернять; (შევიბილწები, -წე; შევაბილწდები, -დი), ზ. გავჰმურტლდები, ბილწი გავჰხდები, оскверняться, მარტ. 2—192; ქილ. 25, 512; 385; **შებილწებული,** მიმ. оскверненный, **შემაბილწებელი,** მიმ. осквернитель.

შებინდება (შევჰბინდდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰლამდები, შევჰმწუხრდები, смеркаться.

შებიწება, შებიწვა, ნ. შებილწება; ქილ. 385, 512.

შებიჯება (შევაბიჯებ, -ჯე), ზ. მ. ფეხს შევსდგამ, вступать ногою; ერისთ. 2—105.

შებმა, სხ, привязываніе; запряганіе; сраженіе. стычка; споръ; (შევაბამ, -ბი), ზ. მ. შევჰკრავ საბლითა; ჩამოვჰკიდებ, დავჰკიდებ, ჩამოვაბამ; ცხენთა ან ხართა შევჰკმაზავ ურემში; ვაიძულებ ბრძოლასა, განწყობასა ვისთანმე; привязывать; опоясывать; навѣшивать; запрягать, заложить; заставить сразиться; დარეჯ. 2—45, 85, 137; გორგ. 122; ქილ. 668; 2 ქართლ. 299; შებმა უქნელი, не сразившись, 2 ქართლ. 301; შევაბამ კარსა, навѣсить дверь, დავრ. 37; შენს საფერს სატანჯველს შეგაბამ, подвергну тебя достойному наказанію; ქილ. 241; (შევიბამ, -ბი). ზ. მიჩ. ჩამოვიკიდებ, ჩამოვიცვამ, привязать себѣ; надѣть на себя, იგავი 3—4; გამოსლ. 32—27; შევიბამ, მახვილსა, препоясаться мечемъ, ფსალ. 44—3; (შევიბმი, -ბი), ზ. გ. ჩამოვეკიდები; შევიკმაზები (ცხენთათვის), навѣшиваться; закладываться; (შევებმი, -ბი), ზ. თვ. გავეწყობი ბრძოლად, ვებრძვი; ან დამოვეკიდები; сразиться, вступать въ битву; навѣшиваться; ბადეს აღარ შევებმი, болѣе непопадусь въ западню; ვისრ. 118, 177; შევბმივარ, შევბმოდი, ზ. ვნ. закладываться; сразиться; კაცი. 23; შემბმიხარ, ты сразился со мною; (შემები), ты сразился со мною, (შემება), онъ сразился со мною; ვეფხ. 477, **შებმევინება** (ვა), ზ. სხმ. приказываю заложить, навѣсить; сразиться, შებმული, შენაბამი, მიმ.

შებნედა, სხ. обморокъ, (ვჰ). ზ. მ. ზარს დავსცემ, დავჰსთენთავ; ошеломить, поразить; დარეჯ. 131; რუსუდ. 87; (შევჰბნდები, -დი; შევებნიდები, -დე), ზ. ვდ გრძნობა მიმელება; დავჰბნდები, лишаться чувствъ, დარეჯ. 126; სიბრ. 160; შეებნიდა სისხლსა გული; ვეფხ. 196; отъ приступа крови у него замерло сердце; შემიბნდება მაგალ. გული, замираетъ у меня сердце, ქილ. 415; **შებნედილი,** მიმ. лишившійся чувствъ, ერის. 84.

შებნევა (ვა), ზ. მ. შევჰყრი, შევაფრქვევ; бросать вверхъ; всыпать; გულსა მტვერი შეჰბნევია, сердце его покрылось пылью; ქილ. 306; **შებნეული, შენაბნევი,** брошенный вверхъ, **შემაბნეველი, შემბნეველი,** кто сыплетъ вверхъ.

შებოლება (ვუ). ზ. მ. შევუყრჩოლებ ბოლს, задымлять, покрывать дымомъ; ქილ. 460.

შებოლოვება (ვა), ზ. მ. შევასრულებ, доканчивать.

შებორკილება (ვჰ), ზ. მ. ბორკილს შევაბამ ან ბორკილით შევჰკრავ; надѣть на кого кандалы, მატ 14—3; მარკ. 6—17; (შევიბორკილები, -ლე), ზ. ვ. ბორკილი დამედება, быть закованну въ желѣзо, ისო ზირაქ. 13—24; **შებორკილებული,** მიმ. закованный въ желѣзо; узникъ; ქილ. 316; 425.

შებოროტება (ვა), ზ. მ. შევჰბილწავ. осквернить; (შევჰბოროტნები, -ნე), ზ. ვდ. შევიბილწები; გავბეზრდები; მოვუძლურდები; оскверняться; озлобляться; изнемогать, ფსალ. 37 — 8; იერემ. 15—9.

შებორძიკება, (ვი). ზ ვ. споткнуться.

შებოჭვა (ვჰ). ზ. მ. შევიპყრობ, ხელში ჩავიგდებ; прибрать къ рукамъ; -ბორკილით, заковать въ кандалы.

შებრალულება, ს. საცოდაობა, жалость.

შებრალება, სხ. სიბრალული; შეწყალება; сожалѣніе; помилованіе; 2 ქართლ. 392; (თავს შევაბრალებ, -ლე), ზ. მ. შევაცოდებ, შევაწყალებ, სიბრალულად აღვსძრავ, ღმობიერ ვჰყოფი ვისზედმე, возбуждать въ комъ сожалѣніе къ кому, თავს შევაბრალებ, умилостивить кого къ себѣ, თავი შემაბრალა, онъ умилостивилъ меня къ себѣ; ვისრ. 128; რუსუდ. 816, 885; (შევიბრალებ, -ლე), ზ. მიჩ. შევიწყალებ, სიბრალულით მივჰხედავ. пожалѣть кого, сжалиться. შემიბრალე, пожалѣй меня, ვისრ. 34; (შევებრალები, -ლე), ზ. თვ. შევეწყალები, შევეცოდები; сжалиться надъ кѣмъ; დავრ. 127; ვისრ. 47; თავი შემე-

ბრალა, я пожалѣлъ себя; ვისრ. 128; თუ არ შეგებრალდები, если ты не пожалѣешь меня, ვისრ. 9; (შებრალდება, -და), ზ. ვლ. ბრალი დაედები, обвиняться, 2 ქართლ. 353; **შებრალებული,** მიმ. შეწყალებული, помилованный; **შემბრალე-ბელი,** მიმ. შემწყალებელი, милующій; **შემა-ბრალებელი,** მიმ. возбуждающій сожалѣніе къ кому либо.

შებრკმა, შებრკმობა, სხ. спотыкновеніе, (შევაბრკმობ, -მე), ზ. მ. ფეხს წავაკვრევინებ; შევაბრკოლებ, დავუშლი; შევაცთუნებ; заставить споткнуться; препятствовать, останавливать; соблазнить; (შევიბრკმობ, -მე), ზ. უ. წავაკრავ ფეხს; споткнуться, შემიბრკმა ფეხი, я споткнулся, რომ. 11—12; ფსალ. 36.

შებრკოლება, სხ. остановка; (ვა), ზ. მ. მოვაცდენინებ, შევაყენებ; დავუშლი, останавливать, препятствовать, мѣшать; (შევჰბრკოლდები, -დი), ზ. ვლ. დავჰსცხრები, შევჰსდგები; ვორჭოფობ საქმეზედ; перестать, остановиться; нерѣшаться; 1 პეტრე, 2—8; რომ. 14—21.

შებრუვება (ვჰბრუვდები, -დი), ზ. ვლ. გავჰბრუვდები, გავჰსცბუნდები, одурѣть. онѣмѣть.

შებრუნება (ვა), ზ. მ. უკანდავაბრუნებ; უკან მივსცემ, поворотить назадъ; возвратить, отдать назадъ; (ვუ), ზ. მიც. отдать кому что; занести кому, напр. книгу; სამ. ვახტ. 263; სომხ. სამ. 246; -სიტყვას, возразить, отвѣтить, прекословить, противорѣчить, грубить, (შევჰბრუნდები, -დი), ზ ვლ. დავჰბრუნდები, უკან წავალ, идти назадъ, повернуть назадъ; დავრ, 71; **ციებ ცხელება** შეუბრუნდა, лихорадка возобновилась.

შებრუყება ღვინითა, სხ. опьянѣть, ქილ. 83.

შებრძანება, ნ. შებძანება.

შებრძვილება, შებრძვილვა, ს. წყლულის დაჟირჟვება, გასივება, опуханіе раны, იერემ. 33—6.

შებრძვინება, -ნვა, სხ. შეძერწვა, შეკოწიწება, спаивать, спаять, ისაი. 41—7; გამოსლ. 26—6; 36—13.

შებრძოლა (შევებრძვი), ზ. უ. сразиться.

შებუნება (შევაბუნებ, -ნე), ზ. მ. შევაერთებ, შევჰკრავ ბუნებითა, შევაგვამებ, образовывать одну натуру, воплощать; сращивать; შებუნებულვარ, сращиваться, свыкаться, კავშ. 365.

შებურვა (ვჰ), ზ. მ. დავხურავ, покрыть.

შებღავლა (ვჰ), ზ. შევჰყვირი, кричать, вопіять, -ცხემლითა, умолять съ воплемъ; ანდ. 120; ჩონგ. 37.

შებღალვა (ვჰ), შევსვრი, მაგალ. სისხლში, марать, обагрять, სიბრ. 131; შებღალვა ცოდვითა, осквернить грѣхомъ; (შევიბღალვი), ზ. უ. გავისვრები, мараться, მარტ. 2—341; (ვჰ), замарать, **შებღალული სისხლითა,** замаранный въ крови; ისაი. 59—2; ლევიტ. 6—27.

შებღერტა (ვი), ზ. მიც. ყური არა ვინ შეიბღერტა, никто не обратилъ вниманія, ივერია № 33.

შებღნეჯა (ვი), ზ. უ. наморщиться.

შებღვერა (ვჰ). ზ. მ. ავის თვალით ვუყურებ, смотрѣть на кого косо.

შებღუნძვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰხრუკავ, съежить, скомкать, (შევიბღუნძები, -ძე); ზ. ვ. შევიკრუნჩხები, скорчиться, ქილ. 563; ჩონგ. 51.

შებძარვა (ვჰ), ზ. უ. შევჰყინავ, подмораживать, (შევიბძარვი, რე), ზ. ვ. შევიყინვი, подмерзнуть.

შებძანება (ვა), ზ. მ. შევიყვან, вводить, (შევჰბძანდები, -დი), ზ. ვლ. შევალ. входить.

შეგდება, სხ. бросаніе, киданіе вверхъ; взысканіе; დასტ. 127; (შევაგდებ, -დე). ზ. მ. მაღლა შევისვრი, შევსტყორცნი; შევჰყრი რაშიმე; გარდავუკვეთ; შევლალავ, შევჰყრი, бросать вверхъ или во что либо; вгонять; налагать, назначать; ალბ. 95; ლუკ. 23—19; სულზედ, სვინიდისზედ შევაგდებ, отдать на совѣсть; საპყრობილეში შევაგდებ, заключить въ тюрьму, ცეცხლში შევაგდებ, бросить въ огонь; შევაგდებ მოფიცარსა, назначить соприсягателя; სამ. ვახტ. 37, 237; კულუხს რახაც ბატონი შეაგდებს, винную подать, сколько помѣщикъ назначитъ, დასტ. 17; ბჭობით ვერას შეაგდებს, судомъ ничего не возмешь, ალბ. 40; შევაგდებ ფიცზედ, назначить присягу; სამ. ვახტ. 239; შევაგდებ საზღაურსა, наложить взысканіе; 1 ქართლ. 387; შევაგდებ თეთრსა, обложить денежнымъ налогомъ; 1 ქართლ. 234; შევაგდებ ბრალსა, обвинять, რუსუდ. 736; შენთა ფერხთა ბორკილი გამოგიღია და ჩემად შეგიგდია, ты снялъ съ своихъ ногъ оковы, и надѣлъ на мои, ვისრ. 37; -ხარჯსა, обложить данью, 2 ქართ. 395; შევუგდებ მოწამესა, назначить свидѣтеля, სამ. ვახტ. 143.

შევუგდებ წყალსა, напустить воду; გორგ. 314; შევუგდებ კარსა, притворить двери, (შევიგდები, -დე), ზ. ვ. быть брошену вверхъ или во что либо; (შევეგდები, -დე), ზ. თვ. მივეგდები; დავინიშნები; втюриться; быть назначену; გარეშე კაცი არ შეეგდების, посторонній не назначается, სამ. ვახტ. 239; **შეგდებული, შენაგდები,** брошенный; заключенный; შეგდებული მოფიცარი, назначенный соприсягатель, დასტ. 46; შეუგდებელი მოწამე, неназначенный свидѣтель; სამ. ვახტ. 20.

შეგბობა (ვჰ), ზ. მ. მოვხარშავ, варить, сварить, (შევიგბობი, -ბე), ზ. ვ. მოვიხარშები, вариться, ეზეკ. 24—5; ან გამოვიჟაგები, გამოვიცდები; дѣлаться опытнымъ, ქილ. 51.

შეგება (შევაგებ, -გე), ზ. მ. ქვეშ დავაგებ, подстилать, რუსუდ. 122.

შეგება, სხ понятіе, сметка; ვისრ. 20; არც რიცხვი, არც შეგება იყო სიმდიდრისა, богатство было неисчислимое и безсчетное; რუსუდ. 7; 363; (შევიგებ, -გე). ზ. მ. გავიგებ, შევიტყობ, წინასწარ ვჰსცნობ, понять, смекнуть; ხრონ. 28, 29; ვეფხ. 363; ვისრ. 47; რუსუდ. 102; 342, 551; 2 ქართლ. 432; ქილ. 182; **შეგებული,** მიმ. მიმ. постигнутый; ვეფხ. 1492, შემიგია, ე. ი. გამიგია, я смекнулъ, ვეფხ. 191; (შევეგები, -გე), ზ. თვ. გავეგები, понимать, разумѣть, არა შეეგებოდარა, онъ ничего не понималъ, რუსუდ. 656, შევიგები, -გე), ზ. ვ. быть понятну, **შეგებინება** (ვა), ზ. მ. дать понять.

შეგვამება (ვა), ზ. მ. შევაზუნებ, образовывать одно тѣло, воплощать; ქილ. 400, საბ. ლ.

შეგვანა (ვჳგავ), ზ. უ. მსგავსი ვარ, ვემსგავსები, შევეფერები, შევეთვისები; походить; надлежитъ, подобаетъ; იერემ. 26—15; მარტ. 1—342; კაცილ. 28; 2 კორ. 12—1; აწ რაცა შეჳგავს სიკეთესა თქვენსა ისე ჰქენით, теперь, какъ подобаетъ добродушію вашему, такъ и дѣлайте; ვისრ. მაქ. 19—11; კოლას. 4—6.

შეგვანება (ვა), ზ. მ. შევამსგავსებ, уподоблять, (შევიგვანები, შევეგვანები, -ნე), ზ. ვ. შევიმსგავსები, уподобляться, ქილ. 320; -ნებულება, сходство.

შეგვიანება (ვა), ზ. მ. დავაგვიანებ, замедлять, (ვი), დავიგვიანებ, мѣшкать, медлить.

შეგვიწყალენი, ს. კვერექსი, მშვიდობიანი, эктенія.

შეგვრა (ვჳგვრი, -გვარე), ზ. მ. вводитъ.

შეგზავნა (შევჳგზავნი, -ნე), ზ. მ. შევავლენ, посылать, -წყალში, заставить плыть по водѣ, სამ. ვახტ. 229; (შევუგზავნი, -ნე), ზ. მიჩ. შევუვლენ, подослать кого къ кому, 2 ქართლ. 554, 568; -კაცსა, приказать доложить объ себѣ, რუსულ. 615; **შეგზავნილი**, შენაგზავნი, მიმ. посланный.

შეგზნა, -ზნება (შევუგზნი, -ნე; -გზნებ, -გზნე), ზ. მ. ცეცხლს მოვუკიდებ, поджечь.

შეგინება, სს. оскверненіе; ругательство; (ვა), ზ. მ. შევაბილწებ; მდაბ. ავად, ურიგოდ ვახსენებ, გავლანძღავ; осквернять; ругать, поносить; დაბად. 34—4; ლევიტ. 18—24, 28; ეზეკ. 20—22; -ქალს, обезчестить женщину; სამ. მოსეს. 41; ანდრ. 101; 1 ქართლ. 185; -ეკკლესიას, осквернить храмъ; მარკ. 7—2; 1 ქართლ. 41, 69; (შევიგინები, -ნე), ზ. ვ, შევიბილწები; გავილანძღები; оскверняться; быть обругану; ეზეკ. 20—22; **შეგინებული**, მიმ. оскверненный; обруганный; შემაგინებელი, მიმ. осквернитель; ругатель.

შეგლენა (შევჳგლენ, -ლინე), **შეგლინვა** (ვჳგლინავ, -ნე), ზ. უ. ავსცოცდები, вскарабкаться. საბ. ლ.

შეგლესა (ვჳ. მაგალ. მინის ყელსა), ზ. მ. შემოვსცხებ, შევჳგოზავ, обмазать, ქიმია. 181; (შევიგლისები, -სე), ზ. ვ. обмазываться, (შევეგლისები, -სე), ზ. თვ. შევეჩრები, შევეხირები, соваться.

შეგლეჯა (შევჳგლეჯ, შევაგლეჯ, -ლიჯე), ზ. მ. მოვხევ, მოვაგლეჯ, оторвать, (შევეგლიჯები, -ჯე), ზ. თვ. გავუცვდები ტანისამოსის თვის, обноситься.

შეგლინვა, ნ. შეგლენა.

შეგლინვა (ვჳ), ზ. უ. вползти.

შეგლიხვება, ვჳ, ზ. ვ. остервенѣть.

შეგმობა (შევჳგმობ, -მე), ზ. მ. ვჰგიობ, ვძრახავ, ვჰგმობ, хулить, поносить; საბ. ლ.

შეგნება, სს. понятіе, сметка; ვისრ. 20; ზოგჯერმე: სვინიდისი, совѣсть, (შევიგნებ, -ნე), ზ. უ. შევიგებ, გავიგებ, შევიტყობ, ვჰსცნობ, понять, смекнуть, догадаться; ვეფხ. 96, 536, посовѣститься, устыдиться, Р. Г. С. 1177, 1359; 2 ქართლ. 55; რუსულ. 342, 551; შემიგნია, я смекнулъ; (შევუგნებ, -ნე), ზ. მ. შევუტყობ, узнать чье намѣреніе; замѣчать, ალბ. 41; **შეგნებული კაცი**, человѣкъ опытный или добросовѣстный, ქილ. 526, **შეგნებინება** (ვა), ზ. მ. შევატყობინებ, дать понять, ანტ. 2—7; ალექს. 26, **შეგნებული**, добросовѣстный.

შეგოზვა (ვჳ), ზ. მ. შევჳგლეს, обмазать; оштукатурить.

შეგონება, ს. вразумленіе. внушеніе, наставленіе; ვეფხ. 277; ვისრ. 18; (შევაგონებ, -ნე), ზ. მ. გონებად მოვიყვან, ჩავსწურთნი, გავაგებინებ; ვამცნებ, გულში ჩავუგდებ, დავუნერგავ, вразумлять, внушать, ვისრ. 127; ერისთ. 107; (შევიგონებ, -ნე), ზ. მიჩ. გონებას მოვალ, გავიგებ, понять, уразумѣть, ვისრ. 88, 115; 1 ქართლ. 288; **შეგონებული**, вразумленный.

შეგონიერება (ვა), ზ. მ. образумить.

შეგორება (ვა), ზ. მ. გორვით შევჰზიდავ, შევიტან, вкатывать, (შევჰგორდები, შევუგორდები, -დი), ზ. ვდ. გორვით შევალ, вкатиться, რუსულ. 695; შემიგორდება, вкатывается, რუსულ. 299.

შეგრაგნა (ვჳ), ზ. მ. შევახვევ; გავახვევ; свертывать; завертывать; შევიგრაგნები, -ნე), ზ. ვ. быть завернуто, свертываться, ლევიტ. 14—6, იოან. 19—40; შეგრაგნილი; მიმ.

შეგრეხა (ვჳ), ზ. მ. ერთად დავსძახავ ძაფსა, თოკსა, ссучить (веревку), (შევიგრიხები, -ხე), ზ. ვ. ссучиваться, შეგრეხილი, მიმ.; -ჯაჭვი, чешуйчатая броня; 1 მეფ. 17—5.

შეგროვება (ვა), ზ. მ. შევჰკრეფ, შევაქუჩებ, შევიუნჯებ; დავაზვინებ, ზვინად დავსდგამ; собирать, скоплять; скучивать, собирать въ кучу; (შევჰგროვდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰკრბები, მოვჰგროვდები, თავს მოვიყრი, მოვჰკრბები, собираться, скучиваться; скопляться; გორგ. 143; შეგროვებული, შეგროვილი, скопленный.

შეგრძელება (ვა), продлить.

შეგრძნება, სს. чутье, сметка, пониманіе; очаровываніе, заколдованіе; საბ. ლ. (შევიგრძნებ, -ძნე), ზ. მ. ალღოს ავიღებ, მივხვდები, გავიგებ, почувствовать, смекнуть, понять; (შევიგრძნები, -ძნე), ზ. ვ. მოვიხიბლვი, გრძნებით შევიკრავ, очаровать, заколдовать, რუსულ. 335, 338; შეგრძნეული, მიმ. გრძნებით შეკრული, заколдованный, რუსულ.

შეგუბება (ვა), ზ. მ. საგუბრად შევაყენებ წყალს, დავაგუბებ; запрудить, სულს შევუგუბებ, ე. ი. მოვაშთობ, სული შევუგუბდები, я задохся, чуть не, კინაღამ სული შემიგუბდა, задыхаюсь, ჩონგ. 97; შეგუბებული სისხლი, сгущенна кровь, თამარ-ბატ. 175.

შეგუვება (ვა), ზ. მ. შევაჩვევ ან შევაგულიანებ, მოვანდომებ, ავსტეხ: пріучать, заставить привыкнуть; пріохочивать, возбуждать; ვეფხ. 1476; ვისრ. 142; 133; 156; 176; შეგუვილი, ნ. შეგულილი.

შეგულარძნა (ვჳ), ზ. მ. დავჰკვლაკნი, გავამრუდებ, исковеркать, извратить.

შეგულვა (ვი), შეგულვება (ვი), ზ. მ. გულში ჩავიგდებ, მოვიწადინებ, имѣть что на душѣ, по-

желать; (ვა), ზ. მ. შევაგონებ, შევაგულიანებ, возбуждать, пастраивать, наущать, შეგაგულო, ვისრ. 79, я настрою тебя.

შეგულიანება (ვა), ზ. მ. აღვსძრავ, განვაძრახებ, შევაგულებ; განვამხნევ возбуждать, настраивать; ободрять; ქილ. 172.

შეგულიანი, ზედ. გულში ნაქონი, задуманный, ვისრ. 128, შეჩვეული, пріученный, საბ. ლ.

შეგულოვნება, ნახე შეგულიანება, ვისრ. 161.

შეგულის-სიტყვა, ს. წინადადება, წინჩამოგდება, проблема, задача; საბ. ლექს. კატილ. დამასკელისა. 48.

შეგუნდავება (ვა), ზ. მ. валять въ комокъ.

შედაგამო, ზზ. შიგნიდამ, снутри, ვეფხ. 1537.

შედავება (ვედავები), начать споръ.

შედარება, სზ. сравненіе, (ვა), შევასწორებ, შევაფარდებ, შევაპირდაპირებ, შევუტოლებ, сравнивать, равнять; ვეფხ. 74; კაცს არ შევიდარებ, მოურავ. 205; не равняю никого съ собою; (შევედარები, -რე), ზ. თვ. დავედარები, შევუტოლდები, равняться кому либо, **შედარებული**, მიმ. сравненный, **შემადარებელი**, ს. сравниватель.

შედგენა, შედგინება, სხ. составленіе; составъ; слѣдствіе, заключеніе. (შევადგენ, -გინე, შევადგინებ, -ნე), ზ. მ. შევამწყვრებ, შევანივთებ, შევაგვამებ, შევამზადებ; შევჰსთხზავ. составлять; сочинять; ლოდ. 102; თვალს ვერ შევადგენ მზესა, ვეფხ. 1126; немогу смотрѣть на солнце; (შევუდგენ, -დგინე; შევუდგინებ, -ნე), ზ. მიჩ. ზედ. მოვაბამ, განვაგრძელებ შედეგსა; გამოვუყენებ, ზედ მივადევნებ; продолжать; заставить слѣдовать за кѣмъ либо; **შენადგენი შედგენილი**, მიმ. составленный, შევიდგენი, -დგინე), ზ. მ. მაგალ. შეიდგინეს კიბენი, поставили лѣстницы; 2 ქართლ. 234. [ბატ. 63.

შედგენილება ადამიანისა, составъ тѣла, თამარ-

შედგმა (შევადგამ, -დგი), ზ. მ. ზედ მოვადგამ, დავსდებ; ставить надъ; შევადგამ თვალსა, уставить на что глаза; замѣтить; ქილ. 435; ქილ. 288; 479; 672; ფეხს შევადგამ, вступать, входить, (შევჰსდგამ, -დგი). ზ. მ. შევსდებ: შევიდებ; ან დავსდგამ, დავიდებ: вставлять, вкладывать. влагать; ставить; გამოსლ. 26—11; ფეხს შევჰსდგამ, стать ногою; ქილ. 316; შევუდგამ, -დგი), ზ. მ. ქვეშ დავუდებ, შევუდებ, подставить, подложить; შევუდგამ თვალსა, уставить па что глаза; -ნაჭერს, вводить вставку, ვეფხ. 1233; ქიმია, 216; 2 კორ. 3—7; გუჯ. 2; (შევიდგმი, -დგი), ზ. ვ. დავიდგმი, ставиться, **შედგმული**, მიმ. поставленный, **თავშედგმული**, полный; რუსუდ. 794.

შედგომა, სხ. послѣдованіе. მატ. 4—19; ლუკ. 21—8; (შევჰსდგები, -დეგ), ზ. მ. დავსდგები, გავსჩერდები, стать на, остановиться; ვისრ. 29; დარეჯ. 2—76; ვეფხ. 370; მატ. 4—19; ლუკ. 21—8; ან ვიპყრობ, შევიცავ, составлять, состоять изъ; შევჰსდგები ფიცარზედ, стать на доску, 1 ქართლ. 201; შევსდგები კალხზედ; стать на дыбы, შევსდგები ბერად, მონოზნად, подстричься въ монахи, საბ. ვახტ. 231; შედგა ანდაზა, составилась пословица, შევჰსდგები ჯაბრზედ, заартачиться, (შევჰედგები, -დეგ), ზ. უ. ზედ წავადგები, ზედ ავალ; взойти на; ან მივადგები, ჩამოვეკიდები; приступить, пристать, неотступно требовоть; ქილ. 122; მთას შევადეგით, мы взошли на гору, მზის სხივი შეადგა, освѣтило солнечными лучами, ქილ. 77; საქმ. 5—16; შევდგები, -დეგ), ზ. მივჰყვები; მივედევნები, მივჰსდევ: ხელვჰყოფ. ვიწყებ; идти за кѣмъ, слѣдовать; приступить, начать, предпринять; მატ. 16—34; 19—21, 27: 1 ტიმ. 4—6; ვისრ. 58; აბდ. 96; 152; კავშ. 252; ბუნ. ვ. 73; ქილ. 139; შეუდგა მას ერი მრავალი, за нимъ послѣдовало множество пароду, აბდ. 122; მოთხრობას მოთხრობა შეუდგება, за повѣствованіемъ слѣдуетъ повѣствованіе, შევუდგები ბოროტებს, слѣдовать дурнымъ наклонностямъ; შევუდგები გზასა, направить путь; შევუდგები თადარიგს, приступить къ распоряженіямъ, ანტ. 3—13; ეს შეუდგება სჯულთა თვისებასა, это слѣдуетъ по духу закона, მარტ. 1—29; (შემიდგება, შემიდგა ან შემიდგს, შეგიდგს, შეუდგს), ზ. მიჩ. მდევს მყვება, слѣдуетъ за мною, ქილ. 224. 621; მატ. 15—23. (შევდგომივარ, შევჰდგმოდი ან შევჰსდგმიდი), შ. უ. მოყოლილვარ, я слѣдую; приступить; предпринять, შემდგარი, ზედ. состоящій, შევმდარგარვარ, ზ. უ. შენივთებულვარ; დავჰსდგები, я составленъ изъ; я сталъ; სისხლი შემდგარა. кровь остановилась. **შედგმული**, მიმ. составной, შედგმულ არს ნაწილთაგან, составленъ изъ частей: შედგმულნი ნაწილნი, составныя части, კავშ. 102, 275; მარტ. 1—80; **შედგმულება, -ლობა**, ს. შენაწევრება, ნაწევარი, составъ, составныя части, შავთ. 89; складъ, структура; ისაი. 44—13; მარტ. 2—11: 2—12; კავშ. 136; **შედგომილება**, ს. შედეგი, послѣдствіе, послѣдовательность, 444; კალმ.

შედგომილება, выводъ, დასკვნა.

შედება, შედვა, სხ. вкладываніе; -ძრწოლისა, заставить содрогнуться, ვაშლ. 42; შედება კეთროვანებისა, язвы проказы, ლევიტ. 13—8, 31; მარტ. 1—40; (შევჰსდებ, -დე; შეკსდევი, -დე), ზ. მ. ჩავდებ, ჩავაწყობ ან მაღლა დავსდებ; вкладывать; положить на; რა გული შეჰსდვა, когда увѣрился, ვისრ. 30; პირს შევსდებ, обличать; დავრ. 99; რუსუდ. 410; (შევიდებ, -დე), ზ. მიჩ. დავიდებ, დავიწყობ; положить на себя, შევიდებ მხარზედ ძელსა, положить бревно на плечо; 2 ქართლ. 338 შევიდებ პირში, положить себѣ въ ротъ; თავს შევიდებ, вбить себѣ въ голову, вообразить, რუსუდ. 275, 479, 534. 742; გორგ. 204; დარეჯ 34; ან თავზედ ავიღებ, взять на себя, (შევუდებ, შევუდევი, -დე), ზ. მიჩ. შევუწყობ, მოვუდებ, подкладывать; ან ჩავუდებ მაგალ. პირში, вкладывать, вложить кому, შევუდებ ცეცხლსა, подложить огонь; поджѣчь, ალბ, 168; პირში შევუდებ, положить кому въ ротъ; (შევიდები, -დე), ზ. ვ. დავიდები, вкладываться; полагаться, (შევედები, -დე), ზ. თვ. მოვედები, შევეპყრობი სენსა, შიშსა ან მოვეკიდები ცეცხლი;

быть объяту болью, страхомъ, огнемъ, შეედვა ძრწოლა, сталъ трепетать, საქმ. 16—29; სახლს შეედო ცეცხლი, домъ объялся пламенемъ, შეედო ზრუნვა, сталъ заботиться, ქილ. 317; შეედო სენი მუცლისა, онъ заболѣлъ животомъ; **შედებული, შენადები**, მიმ. положенный.

შედეგი, ს. შემდგომი, რაც შეუდგება; განგრძობა, შესრულება ნაკლებისა; продолженіе; слѣдующій; ვეფხ. 304; ვისრ. 71, 130; ჩემად შედეგად, для преемника моего.

შედედება (ვა), ზ. მ. შევახქელებ წველს და მისთანათა, сгущать, заквашивать молоко; (შევდედდები, -დი), ზ. ვდ. შევსქელდები, დავმაჟავდები, сгущаться; свернуться, заквашиться; ბაგრ. ბაც. 5.

შედევნა (შევჰსდევნი, -ნე), ზ. მ. შევლალავ, вгонять, (შევჰსდევ, -დიე), უკან შევჰყვები, слѣдовать закѣмъ.

შედევნება (ვადევნებ, -ნე), ზ. სხმ. შევაყოლებ, заставить слѣдовать.

შედენა (შევჰსდი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. წყალთათვის: შევედინები, ვერთვი, втекать, ვეფხ. 49; 1 ქართ, 144; სიყვითლე შესდის, блѣднѣетъ, ანცონ 3—33.

შედინება (ვდინები), ზ. ვ. втекать.

შედინჯება (ვჰდინჯდები), ზ. ვდ. успокоить.

შედნობა (ვჰსდნები, -დნი), ზ. ვდ. стаять.

შედრა (შევსდრი, შევუდრი, -დარე), ზ. უ. შევუმსგავსებ, ვედარები, уподобляться.

შედრკინება, ნ. შედგინება.

შედრეკა (შევჰსდრეკ, -რიკე), ზ. მ. შევჰზნექ, შევჰხრი, შევჰკაკვაკ, შევჰკეც, вгибать, (შევიდრიკები, -კე), ზ. ვ. შევიკეცები, შევიხრები, вгибаться, **შედრეკილი**, მიმ. вогнутый, შევუდრეკ თავსა, наклонить голову, ფიზიკ. 16.

შედრეკილობა, ს. უკან დადგომა, სიტყვის არ გაცანა, გაუტანლობა; попятка, неустойчивость; ვეფხ. 68.

შედრკომა (შეესდრკები, -კი), ზ. უ უკან დავიწევი, სიტყვას არ გავიტან, попятиться, отступиться отъ слова; ჭირს არ შეუდრკე, ქილ. 427; ჩონგ. 44; რუსუდ. 46; встрѣчай несчастіе прямо, неуклонно; (შევუდრკები, -კი), ზ. ვდ. მოვერიდები, уклоняться, ვეფხ. 153, 591; ქილ. 89, 410, 559; (შევიდრკება, -კე), ზ. მიჩ ვერიდები, уклоняться отъ чего.

შედრტვინება (ვა), ზ. მ. обезпокоить.

შედუმება (შევდუმდები, -დი), ზ. უ. გავჩუმდები, замолчать.

შედუღება (ვა), ზ. მ. მოვადუღებ; გავახურვებ რკინას ერთად შეერთებისათვის; кипятить; сваривать (желѣзо); (შევდუღდები, -დი; ან შევდუღნები, -ნე), ზ. მ. მოვდუღდები, вскипать; свариться, სიბრ. 96.

შედღვება (შევჰსდღვებ, -ვიბე), ზ. მ. сбивать кислое молоко, ქიმია. 254.

შეერთგულება (ვი), ზ. მიჩ. сдѣлать кого преданнымъ себѣ.

შეერთება, სს. соединеніе, сливаніе въ одно; შევაერთებ, -თე), ზ. მ. გავაერთებ, შემოვჰკრებ ერთად, соединять, сливать; объединять; сплотить, 1 ქართლ. 225; მოაშორა კაეშანი და თმობავე შეაერთა; ვეფხ. 887; ე. ი. ტარიელს სევდა მოაშორა და მოთმინებაში შეიყვანა, онъ разсѣялъ ему грусть и внушилъ терпѣніе; (შევიერთებ, -თე), ზ. მიჩ, გავიერთებ, соединять, объединять, сливаться, объединяться, კავშ. 134; შევიერთები, -თე, შევერთდები, -დი; შევუერთდები; შევეერთები; соединяться), ზ. ვ. გავიერთები, объединяться, слиться, соединиться; გამოსლ. 12—4; 1 ქართლ. 30; ისაი. 15—8; სიბრ. 96; შემიერთები ხარ, я соединилъ тебя, ქილ. 113; слилъ тебя; **შეერთებული**, მიმ. соединенный, объединенный, слитый, -წინადადება, сложное предложеніе, ლოლიკ. 77; **შეერთებულება**, ს. объединенность, слитость, ლოღ. 104; **შეერთებითი**, ზედ. გაერთებითი, соединительный.

შეერთხმავება, ს. შეთქმულობა, ერთის პირის შეკვრა: уговоръ, соглашеніе (შევაერთხმავებ, -ვე), ზ. მ. შევათანხმებ, согласовать; ისაი. 7—2; (შევეერთხმავდები, -დი), ზ. თვ. ერთხმა შევექმნები, согласоваться, сговориться; შეერთხმავებული, сговоренный.

შევაჟკაცება, ზ. მ. внушать храбрость.

შევარდნა (შევვარდები, -დი), ზ. უ შევიჭრები, სასწრაფოდ შევალ; მივვარდები. მივაფრინდები, დავეცემი; შევხვდები; вбѣжать; наткнуться на кого; напасть; попадать, подвергаться; სიბრ. 154; შევვარდა ძნელს საქმეში, онъ попалъ въ бѣду, ქილ. 684; 656; შევარდება ჯარიმა, подвергнется штрафу, სამ. სომხ. 167; რაც საური შევარდება, какому взысканію онъ подвергнется, დასტ. 97; გარეშე მოფიცარი არ შევვარდები, посторонняго соприсягателя не назначается, სამ. ვ. 12; შევარდები სენსა, впасть въ болѣзнь, 1 ქართლ. 83: გულში შემივარდა, я полюбилъ; ანც. 12; (შემივარდება, -და), убѣгать отъ кого, ალექს. 64;

შევაჭრება, სს. приторговываніе, приторжка; (შევევაჭრები, -ჭრე), ზ. თვ. შევაძლევ, მოველაპარაკები ხუიდვაში, приторговываться, ალექს. 84.

შევედრა, სს. мольба, просьба; (შევვედრი, -რე), ზ. უ. შევეხვეწები, ვჰხთხოვ; მივანდობ, ვარწმუნებ; молить, просить; поручать, ввѣрять кому что моля; 1 ტიმ. 15; რომ.

შევედრება (შევვედრებ ან შევვედრი), ზ. უ. ჩავაბარებ ვედრებით, ლუკ. 23—46; ვისრ. 9; დაბად. 40—4; ვისრ. 119; 874; ანც. 6—5; молить кого принять на попеченіе; моля поручить кому что; (შემვედრებ, -რე), ზ. მიჩ. поручаешь мнѣ, რომ. 16—1; ვეფხ. 799; მამაო, ხელთა შენთა შევვედრებ სულსა ჩემსა, въ руки твои предаю духъ мой; ლუკ. 23—46; და ლოცვითა და მარხვითა შევედრეს იგინი უფალსა, мольбою и постомъ поручили ихъ господу, საქმ. მოც. 14—23; (შევივედრებ, -რე). ზ. მ. შევიწყნარებ, მივითვალავ, კეთილად მივიღებ; принять въ уваженіе просьбу, уважить, უფალო შეივედრე სული ჩემი, Господи, прими духъ мой, საქმ. 7—59; (შემივედრებ, -რე), ზ. მიჩ. ты внимаешь моей просьбѣ; სიბრ. 179; (შევავედრებ, -რე),

ზ. მ. ვევედრები ვისმე სხვისთვისმე, შევახვეწებ, молить, просить за кого, გორგ. 209; შემავედრებ, ты его просишь принять меня подъ покровительство, (შევევედრები, -რე), ზ. თვ. მივმართავ, ვისმე ვედრებით, прибѣгать къ кому съ мольбою; умолять, просить кого; **შევედრებული**, მიმ. ввѣренный; შემავედრებული, проситель.

შევიწროვება, -ვებულება, ნახე შეიწროება.

შევიწყება (ვი), ზ. უ. забывать.

შევლა (შევვლი, -ლე; შევივლი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. შევიარებ, გავივლი, проходить; კლდეში გზა შეივლიდა, по скалистой горѣ проходила дорога; გორგ. 273; ვეფხ. 341: დარეჯ. 81; 2 ქართლ. 385; (შევუვლი, -დე), ზ. უ. გავუვლი, заходить, ნ. შესვლა.

შევლება (შევავლებ, -ლე მაგალ. ზღუდესა), ზ. მ. გარს შემოვავლებ, შემოვზღუდავ, обнести оградою; მოურავ, 419.

შევლენა (შევავლენ, -ლინე), ზ. მ. შევჰგზავნი, посылать, ისაი. 37 — 7; (შემავლენ, -ლინე), ზ. მიჩ. შემგზავნი, посылаеть меня, რუსუდ. 768.

შევნება, (ვა), ზ. მ. повредить.

შევრდომა (შევუვრდები, შევუვარდები, -დი), ზ. უ. მუხლთ დადგმით ვევედრები, пасть къ ногамъ, преклоняться, შავთ. 10, მაც. 28—9; ლუკ. 8—28; 1 ქართ. 86; მარკ. 5—22 და შემდგომი; ფსალ. 71—9; 94 — 6; (შევრდომილვარ), я ввергнутъ, იოან. 3 — 24; **შევრდომილი**, მიმ. падшій на ницъ.

შევსება (შევავსებ, -სე), ზ. მ. ავავსებ; შევასრულებ; наполнить; пополнить; (შევივსები, -სე), ზ. ვ. наполняться, пополняться.

შეზავება, სს. раствореніе, смѣшеніе; -ზეთებისა. составленіе масла; კეთილი შეზავება ჰაერისა, благорастворение воздуха; (შევაზავებ, -ვე), ზ. მ. შევადგენ, მაგალ სამხატვრო წამლებსა, განვაზავებ, გავჰქნი, აღვრევ ხოცრითა თან შეზომით, составлять краски, лекарства; растворять, разводить, разпускать; 1 კორ. 12—20; -მარილითა, посолить, სამზ. 52, (შევზავდები, -დი), ზ. ვდ. შევერთდები, გავიქნები, ავირევი; растворяться, сливаться, смѣшиваться, ქილ 289; შეგაზავნე), ე. ი. შეგაერთე, соедини) васъ, ვეფხ. 1268; (შევეზავები, -ვე), ზ. თვ. გავერთვი, сливаться, смѣшаться, რუის. კან. 2, შეზავებული, მიმ. გაქნილი, растворенный; ანდრ. 8; -მარილითა, преправленный солью; შეზავებულება, ს. შენივთებულება, составъ, მარც. 1—165; მეც. 57; კაცილ. 169.

შეზავება (შევაზავებ, -ვე), ზ. მ. შევარიგებ, помирить; ალბ. 89; (შევეზავები, -ვე), ზ. თვ. შევურიგდები, примириться, 1 ქართლ. 123: შეზავებული, მიმ. примиренный, გიორ. მეფ. სამ. 26.

შეზამთრება, ს. наступленіе зимы.

შეზანქება, ზ. უ. полѣниться.

შეზარალება, ზ. უ. потерпѣть убытокъ.

შეზარება (შევიზარებ, -რე, შევჰზარდები, -დი), ზ. უ. ვჰზარმაცობ, полѣниться, ქილ. 471.

შეზარება, შეზარვა, სს. ужасъ, ქილ. 186, 313, 417; შეზარების დრო, время ужаса, ქილ. 9(...) (შევაზარებ, -რე), ზ. მ. თავს ზარს დავსცემ. შ(...) ვჰსცემ, наводить ужасъ; უარამ. 37; (შევჰზარ(...)დები, შევუზარდები, -დი, შევეზარები, -რე), ზ. (...) შიშის ზარი დამეცემა; განვჰსცვიფრდები, გავჰქ(...)თები; ужасаться, ვეფხ. 87; 159; გორგ. 10(...) ქილ. 301: რუსუდ. 548; ან მოვსწყინდები, აზ(...)ზარ(...) მოვალ, соскучиться, 594; შევსწუხდები, оне(...) чалиться, огорчиться, ვეფხ. 1517; (შემზარდებ(...) -და, ან შემეზარა, შემეზარნეს), ზ. მიჩ. შიშ(...) ზარი დამეცა, я прихожу въ ужасъ; ერისთ. 4(...) ვეფხ. 901; მიჩ. 35; დარეჯ. 102; შეზარებული მიმ. объятый ужасомъ.

შეზარმაცება (ვზარმაცდები), облѣниться.

შეზარხოშება (ვჰ -შდები), მცირედ დავითრობ(...) опьянѣть, დიდმ. 51: ვაჟ 72, быть на веселѣ.

შეზახება, შემახება, სს. восклицаніе; (შევჰხაზებ, -ზე), ზ. უ. შევჰყვირი, დავუყვირებ, кричать кому, (შევუზახებ, -ხე), ზ. მ. შევუსევ, მოვუხევ ან შევჰყვირებ; напускать, натравлять, пускать для нападенія; кричать кому; ვეფხ. 988; 193: შეზახებული კაცი, человѣкъ пущенный для нападенія, ალბ. 40.

შეზდა, შეზრდა (შევჰზდი, შევჰზრდი. შევჰზარდე), ზ მ. გავზდი, воспитать; (შევიზდები, ზ. ვ. გავიზდები, возрастать, (შევეზდები, -ზარდე), ზ. თვ. ვისთანმე ერთად გავიზდები, совоспитаться. რუსუდ. 612; შემეზარდა, онъ росъ со мною вмѣстѣ; ალექ. 114; შეზდილი, მიმ. подростшій.

შეზეპირება, (ვიზეპირებ, -რე), ზ. მ. повторять.

შეზერგნა, ზ. უ. утаптывать.

შეზევა (შევიზევ. -ზიე), ზ. მიჩ. შევიწევ. подниматься, ქილ. 107.

შეზელა (შევჰზელ, -ზილე), ზ. მ. დავზელ, მოვზელ, მოვჰქნი, მაგალ. ცომს, мѣсить, რომაელს 9—21; გამოსლ. 12—39; ვისრ. 4, 91; 126, (შევიზელ, -ზილე), ზ. მიჩ. შევითვისებ, усвоить привычку, (შევიზილები, -ლე), ზ. ვ. смѣситься, (შევეზილები, -ლე), ზ. თვ. შევეთვისები, привыкать, примѣняться къ характеру, შეზელილი, მიმ. დაზელილი, мѣшенный.

შეზვერა მაგალ. ბურჯისა, построить башню; დარეჯ. 2—135.

შეზვინვა (შევჰზვინავ. -ნე), ზ. მ. ერთად შევჰკრავ. связывать, сливать; გამოსლ. 26—9.

შეზიანება, ზ. უ. потерпѣть убытокъ.

შეზიარება, სს. обобщеніе, слитіе; მარც. 1 — 145; 1—72; ფიზიკ. 26; 123; (შევაზიარებ, -რე), ზ. მ. ზიარვჰყოფ, შევაერთებ, обобщать, сливать, соединять; (შევეზიარები, -რე), ზ. თვ. გავერთდები, слиться.

შეზიდვა (შევჰზიდავ, -დე), ზ. მ. შევიტან, შევილებ, вносить; (შევიზიდები, -დე), ზ. ვ. შევიტანები, вноситься, (შევეზიდები, -დე), ზ. თვ. ვეზიდები; вносить, შეზიდული, შენაზიდი, მიმ. внесенный, შემზიდველი, кто вноситъ.

შეზიზინება (შემაზიზინებს, -ნა), ზ. უ. შემათროლა, знобитъ меня.

შეზიზღება, შეზიზღვა, სხ. отвращеніе, ჩონგ. 21, (შევაზიზღებ, -ღე), ზ. მ. გულ-გამოვუცვლი, შევაძულებ; отвращать, (შევიზიზღებ), ზ. მიჩ. получать отвращеніе, омѣрзеніе, (შევეზიზღები, -ზღე), ზ. თვ. შევეძულები, быть противну; ყარამ. 472; 363; შეზიზღებული, მიმ. ненавистный, отвратительный, შემაზიზღებელი, ს. отвратитель.

შეზნექა (ვჰ), ზ. მ. вогнуть.

შეზმანება (შევაზმანებ, -ნე), ზ. მ. გავშინჯავ ზომით, прикинуть, примѣрить; სამ. ვახტ. 131.

შეზმნილი, ზედ. შეჩვეული, привыкшій, ფილიპ. 4—12.

შეზმორება (შევიზმორებ, -რე ან შემაზმორებს, -რა), ზ. უ. ტანში გავიჭიმები, потягиваться.

შეზნექა (ვი), ზ. შევიდრიკ, შევიხრი, вгибаться, вогнуться, **შეზნექილი,** მიმ. впуклый, вогнутый; (შევაზნექ, -ნიქე), ზ. მ. შევდრეკ, вгибать, вогнуть.

შეზომა (ვჰ), ზ. მ. გავზომ, мѣрить; (ვუ), ზ. მიჩ. გავუზომ, გავუზომიერებ, соразмѣрить, ალ. 40, **შეზომილი,** მიმ. соразмѣрный, ალექს.

შეზორვა (ვჰ), ზ. მ. жертвовать.

შეზრახვა, სხ. сговоръ, ისაი. 7—6; (ვჰ), ზ. უ. შეველაპარაკებ; შევჰსძრახავ. დავჰსძრახავ; переговариваться; злословить, поносить; დარეჯ. 2—85; (შევიზრახავ, -ხე; შევიზრახები, -ხე), ზ. უ. მოვილაპარაკებ; сговориться; посовѣтоваться; 2 ქართ. 57; 1 ქართლ. 203; იოან. 11—53; ლუკ. 20—5; ვეტყვი, сказывать кому, დარეჯ. 144, ვეფხ. 283.

შეზრდა, ნახე შეზდა.

შეზრზენა (შევაზრზენ, -ზინე), ზ. მ. აღვაშფოთებ, подзадоривать, ქილ. 553; 606.

შეზრუნება (ვა), ზ. მ. შევალონებ, შევაფიქრებ, заставить задуматься; (შევჰზრუნდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰლონდები, შევჰფიქრდები, задуматься, ფსალ. 76—3—6.

შეზრქელება (ვა), ზ. მ. შევასქელებ, სქლად გავხდი, сгущать; (შევჰსქელდები, -დი), ზ. ვდ. სქლად შევიქმნები, сгущаться, მარტ. 2 — 160; შეზრქელებული ჰაერი, сгущенный воздухъ.

შეზღვა (ვჰ, ვუზღი), ზ. მ. გარდავუხდი, ნაცვალს მივაგებ, вознаградить, заплатить; ალ. 89; ქილ. 226; ვეფხ. 727; ქილ. 226; (შევიზღავ, -ღე), ზ. მ. მივიღებ მაგიერსა, получить вознагражденіе; შენც ხომ მისი მუქაფა შეიზღევ, ты то же получилъ вознагражденіе; ქილ. 469; (შემზღავ, შეგზღავ), მაგიერს გარდმიხდი, отплачиваешь мнѣ, ქილ. 586; შემზღვევია, взыскано съ меня, ქილ. 276.

შეზღვნა (შევჰზღვნი, -ვენ), ზ. მ. შევსწირავ, მივართმევ, приносить въ даръ; (შევიზღვნი, -ვენ), ზ. მიჩ. მივიღებ, принять даръ; შევიზღვნი რჩევასა, принять совѣтъ, ქილ. 339.

შეზღუდვა (შევჰზღუდავ, -დე), ზ. მ. ზღუდეს მოვავლებ, оградить заборомъ, обнести оградою; ქილ. 695; ფილიპ. 4—7; (შევიზღუდები, -დე), ზ. ვდ. ზღუდე გარშემომევლება, ограждаться, **შეზღუდვილობა,** ограда, ს. გამაგრებულება, укрѣпленіе.

შეთავსება, ს. дополненіе; (ვა), ზ. მ. შევასრულებ, აღვავსებ ნაკლულევანებასა ან სრულ ვჰყოფ: доканчивать; дополнять; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუსრულებ, пополнить кому; ალექს. 130; (შემითავსებ, -ვე), ზ. მიჩ. შემისრულებ, исполнишь мою просьбу, дополнишь мнѣ; რუსულ. 687; ანტ. 2—6; (შევთავსდები, -დი), ზ. ვდ. გავსრულდები, исполниться, окончиться.

შეთამაშება (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ თამაშობასა, მაგალ. ვათამაშებ ხელში გურზსა, заставить играть, ყარამ. 386; (შევითამაშებ, -შე), ზ. მიჩ. ვჰთაგაშობ, играть, (შევეთამაშები, -შე), ზ. თვ. ვეთამაშები, ვეკურკურები, заигрывать съ кѣмъ.

შეთანასწორება, сравненіе, (ვა), ზ. მ. შევასწორებ, повѣрять; сравнивать, ровнять; верстать, 1 ქართლ. 10; (შევუთანასწორდები, -დი), ზ. ვდ. გავუსწორდები, сравниться.

შეთანხმება (შევათანხმებ, -მე), ზ. მ. შევასწორებ, შევამოწმებ, свѣрить, согласить, (შევეთანხმები, -მე), ზ თვ. დავეთანხმები, соглашаться, согласоваться.

შეთბობა (ვა), ზ. მ. მცირედ მოვათბობ, согрѣть, (შევთბები, -ბი), ზ. ვდ. გავთბები, согрѣться, შეთბობილი, შემთბარი, ზედ. согрѣтый.

შეთება (ვაშეთებ, -თე), ზ. მ. ვაცვიფრებ, ვაცბუნებ, ვაშფოთებ, გავახელურებ; съума сводить, приводить въ бѣшенство; ვეფხ. 1343; (ვჰშეთდები, -დი), ზ. მ. ვჰშფოთობ, გავხელურდები, лишаться ума, метаться.

შეთეთქილი, ზედ. побледнѣлый.

შეთვისება, ს. усвоеніе, присвоиваніе, (ვა), ზ. მ. ვასაკუთრებ, შევაჩვევ, заставить усвоивать что, пріучать, 2 ქართლ. 279; (ვი), ზ. მ. შევისაკუთრებ, შევითვისებ; შევიფერებ, მივიჩნევ საკუთრად; усвоить, присвоить, привыкнуть; свести съ кѣмъ дружбу; რუსულ. 268; ქილ. 155, 180, 431, 656; ტიმ. 66; 1 ქართლ. 253; ბუნ. კ. 72; (შევეთვისები, -სე), ზ. თვ. შევესაკუთრები, შევეჩვევი, привыкать, усвоиться; (чему); сдружиться съ кѣмъ, დაბად. 34—4; ქილ. 486, 490, 529; (შემეთვისება, -სა), ზ. თვ. შემეჩვია, привыкаетъ ко мнѣ; ჩონგ. 144; **შეთვისებული,** მიმ. усвоенный; привычный; -მეგობარი, искренній другъ, ქილ. 155, 180.

შეთვლა (შევსთვლი, -თვალე), ზ. მ. მივათვლი, причитать; (შევჰთვლი, შევუთვლი, -თვალე), ზ. მ. დავაბარებ სიტყვას, მოკითხვას, наказывать сказать кому что; ვეფხ. 311; 509; შეთვლა მოკითხვისა, послать поклонъ, შეთვლილობა, ს. დაბარებული სიტყვა, словесное наказаніе сказать кому что; ვისრ. 16, 131; 1 ქართლ. 146, დარეჯ. 53.

შეთი, ს. სიგიჟე, სიცოფე ავადობისაგან, сумасшествіе, бѣшенство отъ болѣзни; რუსულ. 389; 869; 973; შეთიანი, ზედ. ცოფი, გიჟი, умалишенный въ горячкѣ.

შეთითხნა (ვჰთითხნი, -ნე), ზ. მ. запачкать.

შეთლა (შევსთლი, შევათლი, -თალე), ზ. მ. მცირედ ავსთლი, сострогать, срѣзать; ანტონ. 4—62.

შეთოვება (ვა), ზ. მ. გავთოშავ, თოვლად ვაქცევ,

обращать въ снѣгъ; ზამთარის წვიმას ცივი ჰაერი შეათოვებს; საბ. ლ. зимою дождь отъ холоднаго воздуха обращается въ снѣгъ.

შეთრევა (ვა), ზ. მ. თრევით შევიტან, втащить, (შევითრევ, -რიე), ზ. მიჩ. тащить за собою; შევეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით შევალ, втащиться, войдти, ანდ. 11.

შეთრობა (ვჰთვრები), ზ. უ. опьянѣть.

შეთუთქვა (ვჰ), ზ. მ. ошпарить.

შეთრთოლება (შემათრთოლებს, -ლა), ზ. უ. შემაჟრჟოლებს, бросаетъ меня въ дрожь.

შეთქვლეფა (შევსთქვლეფ, -ლიფე), ზ. მ. შევსქდები, გავსტყვრები, ავსვლებ, налопаться, нализаться.

შეთქვეფა (ვჰ), ზ. მ. взболтать.

შეთქვირება (ვჰსთქვირდები), ზ. უ. распухнуть.

შეთქუმა, სს. обѣтъ, обѣщаніе; заговоръ, мятежъ; заговариваніе, заговоръ отъ болѣзни и т. д. საბ. ლ.; შევსთქვამ, -ვი; შევუთქვამ, -ვი), ზ. მ. აღვუთქვამ, აღთქმას დავსდებ, дѣлать обѣтъ, обѣщать; (შევუთქვამ, -ვი), ზ. მ. დავსწამებ, შევასმენ, оговорить, обвинять; ვჰსდევ, შევუდგები, слѣдовать, ხრონოლ. ბროს. 24; ქართლ. 18; შეუთქვეს ორგულობა, обвинили въ измѣнѣ; (შევითქმი, -ქვი), ზ. ვ. შევერთხმავდები, პირობას შევჰკრავ, сговариться, согласиться, მატ. 13—42; 18—19; საქმ. 5—9; 14—14; 28—26; ფსალ. 2—2; 85—5; 1 ქართლ. 189; 303; 2 ქართლ. 96; ქილ. 395, 688; დაბად. 14—3; **შეთქმული**, **შენათქვამი**, მიმ. обѣщанный; ან შეთანხმებული, согласованный; 1 ქართლ. 11; **შეთქმულნი**, заговорщики; (შემითქს, შეგითქს, შეუთქს), ზ. მიჩ. слѣдуетъ, идетъ за мною, за тобою, за нимъ; ხრონოლ. ბრ. 24; (შევეთქმი, -თქვი), ზ. თვ. შევეწამები, обвиняться, სამ. ვახტ. 38; **შეთქმული**, მიმ. мятежный; მოთავე შეთქმულთა, глава мятежниковъ, **შეთქმულობა**, ს. обѣтъ, обѣщаніе; заговоръ, мятежъ; заговоръ отъ болѣзней и т. п. საქმ. 23 — 12; 1 ქართლ. 303; მარტ. 2—115.

შეთქრომა (შევათქრები, შევსთქრები, -ქერ), ზ. უ. მივვარდები, მივაფრინდები, ზედ. შევასქდები ან გავსტყვრები, მეტად მივაძღები; кинуться, броситься на кого; налопаться, нажраться; ამოს. 9—3; ანდრ. 68; ქილ. 450, 665.

შეთქუნა (შევითქვნებით), согласиться, сговориться, თამარ ბატ. 149.

შეთხევა (შევათხევ; შევსთხევ, -ხიე, მრავ. 3 პ. შესთხივნეს, მატ. 13 — 42); ზ. მ. შთავაგდებ, ввергать, бросать во что; შევათხევ თავსა, ввергать себя, бросаться, 1 ტიმ. 6—10; შევჰთხევ სათხეველსა, закинуть неводъ, ფსალ. 34 — 8; 140—10; (შევითხევი, -თხიე), ზ. ვ. შთავიგდები, ввергаться, впадать, (შევეთხევი, -ხიე), ზ. თვ. бросаться, кидаться.

შეთხელება (ვა), ზ. მ. თხლად გავხდი, დავაწვლილებ, სისქეს მოვაკლებ; разжижать, утончать; (შევჰსთხელდები, -დი), ზ. ვდ. разжидѣть, утоняться; ქილ. 487; ანტ. 4—55.

შეთხზვა (ვჰ), ზ. მ. დავწნავ, შევწმასნი, მატ. 27—9; დავჰსწერ, შევადგენ წერილსა; შავთ. 57: плести; сочинять; ქოჩორი ერთმანერთს შეჰხთ-ზოდნენ, у него переплелись волосы, **შეთხზული**, მიმ. сплетенный; сочиненный; ან შემკობილი, განშვენებული, украшенный; **შეთხზნა**, იგივე შეთხზვა; ქილ. 23; **შეთხიზნება** (შეახიზნა მაგალ. სენი), ზ. თვ. შეეყარა, გარდაედ-სენი, заразился болѣзнью; **შეთხზულება**, ს. შემკობილება; ისა. 5—20, 22; შენაწყობა, შედგინება, რუსუდ. 987; украшеніе, нарядъ; составъ.

შეთხინვა (ვჰ), ზ. მ. შევაგდებ, ввергать, бросать во что; 1 ქართლ. 417; (შიგითხინები, -ნე), ზ. თვ. შევიგდები, ввергаться, ფსალ. 34—8.

შეთხოვა (შევჰსთხოვ, -ვე), ზ. მ. ვეაჯები, ვითხ. просить, ქილ. 117, 676, 33.

შეთხოვება (ვა), ზ. მ. предлагать въ долгъ; (ვე. одолжаться.

შეთხრა (შევჰსთხრი, შევუთხრი, -თხარე), ზ. მ. ძირს გამოვუთხრი, подкопать; (შევითხრები, -თხარე. ზ. ვ. быть подкопану, ვეფხ. 585.

შეთხუნვა (ვჰ), ზ. მ. შევსვრი, выпачкать, замарать.

შეიაფება, (ვა), ზ. მ. удешевить.

შეიარაღება (შევიიარაღდები, -დი), ზ. ვ. აღვიჭურვე, вооружиться.

შეიგინა, ს. უბანი ან მოედანი, площадь, ნაომ. 2—4.

შეიდიში, თამარ. ბატ. 164, шелковая матерія.

შეის, ე. ი. შემოდის, ნახე შესვლა; ვეფხ. 755.

შეიძულება, (ვა), ზ. მ. отвращать.

შეიწრება, შეიწროვება, შევიწროვება, სს. стесненіе; შეიწრება გულისა მწუხარებისაგან: грусть, печаль; (შევაიწრებ, შევაიწროვებ, -ვე. ზ. მ. შევამჭიდრებ, შევაჭირვებ; შევაწუხებ, суживать; стѣснять, притѣснять; (შევიწრდები, შევიწროვდები, -დი), ზ. ვდ. შევმჭიდრდები; შევსწუხდები; суживаться; быть притѣсняему; გამოსლ. 28—27; ლუკ. 8—44; 2 კორ. 6—12; შავთ. 59; ანდრ. 130, მარტ. 1—36; ტიმ. 28; **შეიწრებული, შევიწროვებული**, მიმ. შეჭირვებული, притѣсненный; ვეფხ. 1301; **შემაიწრებელი**, მიმ. притѣснитель; ისა. 18—6, შეიწრებული გონება, стесненный, угнѣтенный мыслями умъ; ვეფხ. 187.

შეთუვიდა, ე. ი. თუშევიდა, ნახე შესვლა.

შეკადრება (შევჰკადრებ, -რე), ზ. უ. გავუბედავ. შევჰმართებ, შევჰბედავ, дерзать, осмѣлиться; рѣшаться; სამ. ვახტ. 159; 259; ვეფხ. 3; 1 ქართ. 282; რუსუდ. 799.

შეკავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, задержать; ხენმა შემიკავა, болѣзнь скрутила меня; შევიკავებ თავსა, удержать себя.

შეკავშირება, სს. спаиваніе; соединеніе, слитіе; (ვა); ზ. მ. შევსძერწ კავშირით, დავაკავშირებ; დავაწებებ: შევრთავ, შევჰკრავ, შევაერთებ; спаивать; соединять, сливать; ანტ. 6—4; კარგიერება შემოიტანს შეკავშირებასა, порядокъ вводить единство; რამ შეგაკავშირათ ეგრე მტკიცედ, что соединило васъ такими крѣпкими узами; (შევჰ-

კავშირდები, -დი), ზ. ვდ. შევიმერწყვი კავშირით; გაერთდები; спаиваться; соединяться, сливаться, **შეკავშირებული**, მიმ. связанный; соединенный.

შეკაზმვა, შეკმაზვა, სხ. убираніе, снаряженіе; (შევჰკაზმავ, -მე; შევჰკმაზავ, -ზე), ზ. მ. მოვჰკმაზავ, მოვჰრთავ; მოვამზადებ; убрать; снарядить, приготовить; 1 ქართლ. 223; ვეფხ. 73; -ცხენსა, осѣдлать лошадь; დარეჯ. 23; ვეფხ. 224; -ლაშქარსა, вооружить войско; ვისრ. 12; დარეჯ. 147; -პურსა, приготовить на столъ; დარეჯ. 2—73; -ნოხითა, убрать коврами; ვისრ. 26; -სიტყვასა, приготовить рѣчь, ვისრ. 77; -წიგნსა, переплести книгу, (ვუკმაზავ, -ზე), ზ მიჩ. მოვურთავ, მოვუმზადებ; приготовить кому что; გორგ. 282; ან პასუხს მივხცემ, სანაცვლოს გარდავუხდი უპატიობისა თვის, удовлетворять за обиду, ალბ. 145; შევიკაზმები, -მე), ზ. ვ. მოვირთვები, მოვიმზადები, быть убрану, приготовлену; რუსუდ. 579; შემიკმაზე, приготовь мнѣ, შეკმაზე კანდელი, затепли лампадку; ანდრ. 75; (შევეკაზმები ან შევეკაზმი, -ზმე), ზ. თვ. მოვემზადები, приготовиться, снарядиться, ვეფხ. 1393; თუ უსამართლოდ პატრონსა ყმა წაუვიდეს თორმეტი გლეხი შეეკაზმოს; если крестьянинъ безъ законной причины, уйдетъ отъ господина, то обязанъ сдѣлать ему удовлетвореніе стоющее 12 крестьянъ, ალბ. 149 (рус. печ. 150); **შეკაზმული**, მიმ. снаряженный, приготовленный; დარეჯ. 2—111; სამ. სომხ. 262; შეკაზმული ტურფად გზა, превосходно устроенная дорога; რუსუდ 391; შეკაზმული ჭირნახული, приготовленный хлѣбъ, სომხ. 328; **შეკაზმულობა**, ს. მორთულობა, убранство; 2 ქართლ. 524; ან ეკკლესიის მორთულობა, იარალი, утварь, სომხ. 314; -ჯარისა, устройство войска; **შეკაზმინება** (ვა), ზ. მ. მოვართვევინებ, მოვამზადებინებ, заставить убрать, приготовить, -წიგნსა, заставить переплести книгу.

შეკაკვა (ვჰ), ზ. მ. вгибать.

შეკანკალება (მა), бросаетъ въ дрожь.

შეკანონება (ვა), ზ. მ. узаконять.

შეკარება (შევეკარები, -რე), ზ. მ. მივეკარები, შევეხები, касаться.

შეკაფვა (შევჰკაფავ, -ფე), ზ. მ. შევჰსჭრი; ან გამოვჰკვეთ კლდესა; ვეფხ. 648; подрѣзать; подкопать.

შეკდომა, სხ. стыдъ; იერემ. 6—15; (შევიკდებ, -დიმე), ზ. მიჩ. შევირცხვენ, შევიგნებ, устыдиться, 1 ქართლ. 183, 401; ლუკ. 20—13; ქილ. 200, 401; **შეკდემული**, მიმ. устыженный, ისაი. 6—6; **შეკდიმება** (შევაკდიმებ), ზ. მ. შევარცხვენ, пристыдить, осрамить, (შევიკდიმებ, -მე), ზ. უ. შევირცხვენ, стыдиться.

შეკლომა (შევაკვდები, -დი), ზ. თავს შევაკლავ ან თავს მოვიკლავ რაზედმე; погибнуть въ схваткѣ съ кѣмъ либо; убиваться, умирать надъ кѣмъ либо; ალბ. 36; გორგ. 266; 2 ქართლ. 284, 536; 2 ქართლ. 568; **შეკლომილი, შემკვდარი**, მიმ. убитый въ стычкѣ съ кѣмъ; ვეფხ. 1577.

შეკვდლება (ვეკვდლები), ზ. თვ. поселиться къ кому.

შეკეთა, შეკეთება (შევუკეთ, შევუკეთებ, -თე), ზ. მ. შეშას მოვუმატებ ცეცხლსა; ან მოვუკიდებ ცეცხლსა; подкладывать дрова; разводить огонь.

შეკეპა (ვჰ), ზ. მ. нарубить говядину, სამზ. 32.

შეკერვა (შევჰკერავ, -რე), ზ. მ. კერვით გარდავაბამ ერთს მეორეზედ, сшивать; вышивать; **შეკერილი** საყელო, шитый воротникъ, **შემკერავი**, ს. кто шьетъ платье, შეკერვინება (ვა), ზ. სხმ. заставить шить; (შევუკერვინებ, -ნე), ზ. მიჩ. заказать для кого либо платье, ქიმ. 123.

შეკეტა (შევჰკეტ, შევიკეტ, -ტე), ზ მ. შემოვიგდებ კარსა და დავჰკეტ კლიტით, запереть за собою дверь.

შეკეტება (შევეკეტები, -ტე), ზ. თვ. შევეტანები, შევეჩრები; соваться.

შეკერტება (შევაკერტებ თვალს; -ტე), ზ. მ. დავაჩრდები, пристально смотрѣть, სახ. ლ.

შეკეცა (შევჰკეც, -ცე), ზ. მ. დავჰკეც, გაშლილს შემოვჰკრებ, შემოვჰგრაგნი, შევახვევ ნაკეცებად; შევჰკრებ, შევჰრთავ რიცხვთა; сгибать, складывать, свертывать; сложить, соединять числа по счету; ვისრ. 36; ხრონოლოღია ბროსეტ. 3; დარეჯ. 128; შევჰკეცე წიგნსა; закрылъ книгу; შეკეცე დანისა, закрыть ножъ; შეკეცე სისხლსა ორად, заплатить вдвое за кровь; ალბ. 23; (შევიკეცები, -ცე), ზ. მ. დავიკეცები, შევიგრაგნები; შევჰკრები; складываться; слагаться; შეკეცილი, შენაკეცი, მიმ. сложенный; კატიღ. 94, შენაკეცი, ს. загибъ.

შეკვამლება (ვჰ), ზ. მ. надымить.

შეკვდომა ნახე შეკლომა.

შეკვეთა, სხ. наказъ; (შევჰკვეთ, შევაკვეთ, -თე), ზ. მ. შევჰსჭრი, შევთლი, შევჰკაფავ; срѣзать, срубить; ისაი. 15—2; ან დავუნიშნავ მაგალ. შევჰკვეთ ხარჯსა; назначить (напр. дань); ვეფხ. 467; (შევუკვეთ, -თე), ზ. მიჩ. გარდაჭრით ან ბძანებით ვჰთხოვ რასმე; შევეკვრი პირობითა სამუშაოს გასაკეთებლად; назначать, налагать; заключить условіе; наказывать, приказывать сказать кому что; ალექს. 161; ბუჯ. 25; სიბრ. 112; вонзать, ხეილ. 110; შევუკვეთ ხარჯსა; наложить дань; -ფასსა, назначить цѣну; შევუკვეთ სარგებელსა, назначить проценты, ალბ. 93; შემიკვეთ ცოლის დაგდებასა, ты требуешь, чтобы я развелся съ женою; მოურ. 89; გილოზლებს და შეგიკვეთებს, ე. ი. პირმოთნეობით მოგატყუებს და შეგირჩევს; и привлечетъ къ себѣ и нахально обманетъ; ვეფხ. 1075; (შევეკვეთები, -თე), ზ. თვ. შევეთვისები, შევესაკუთრები; привязаться, привыкать къ кому; ვეფხ. 1132; დავრ. 12; **შეკვეთილი, შეკვეთებული**, მიმ. назначенный; опредѣленный; ალბ. 71, 79; ისაი. 10—23; предатель, დიდ. 194; შენაკვეთი, მიმ. отрѣзанный.

შეკვეცა (ვჰ), ზ. მ. შევჰსჭრი, срѣзать, состричь.

შეკვეხა (შევჰკვეხ), хвастать, (შევეკვეხები), შევალ, входить.

შეკვირვება (ვჰკვირდები), ზ. ვდ. удивляться.
შეკვლაკნა (ვჰკლაკვნი), ზ. მ. скомкать.
შეკვნეტა (ვჰ), ზ. მ. откусить.
შეკვრა, ნ. შეკრვა.
შეკიბვა (ვჰ), ზ. მ. ავაშენებ კიბეს, устроить лѣстницу.
შეკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, დავჰკიდებ; повѣсить; შეკიდებული, მიმ.
შეკიდება (ვუ), ზ. მ. ცეცხლს მოვუკიდებ, поджечь; (შევეკიდები, -დე), ზ. თვ. ცეცხლისათვის მოვე-დები, загораться.
შეკიდება (შევეკიდები, -დე), ზ. თვ. გამოვეკიდები, гнаться за чѣмъ, დარეჯ. 60; რა შეგეკიდა, что случилось съ тобою.
შეკივლა (შევჰკივი, -ვლე; შევჰკივე); ზ. უ. შევჰ-ყვირი, кричать, ჩონგ. 135.
შეკითხვა, სხ. спросъ, запросъ; (შევჰკითხავ, -ხე), ვჰკითხავ, спрашивать, (შევეკითხები, -ხე), ზ. თვ. დავეკითხები, спрашиваться, просить у кого совѣта; გორგ. 32; **შეკითხულობა**, ს. спросъ.
შეკინძვა (ვჰ), ზ. მ. ავჰკინძავ, გარდავაბამ; завязывать, -წიგნისა, брошировать, сшивать книгу; ქილ, 195.
შეკირვა (ვჰ), ზ. მ. კირით გამოვლეს, обмазать извѣстью.
შეკისრება (ვი), ზ. მ. взять на себя.
შეკიცხვა (ვჰ), ზ. მ. побранить кого.
შეკლება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, მოვაკლებ, შევა-კნინებ, შევაცოტავებ; уменьшать, умалять; გულს შემიკლებს, дѣлаетъ меня недовольнымъ, (შევიკლები, -კელ), ზ. ვ. შევჰკნინდები, умаляться.
შეკლეტა (შევჰკლეტ, -ლიტე), ზ. მ. გარდავაბამ, связывать, (შევიკლიტები, -ტე), ზ. ვ. გარდავებმი, შევეყოფვი, связаться, 2 ქართლ. 564.
შეკლვა (შევჰკლავ, -კალ), მოვჰკლავ, убить, (შევა-კლავ, -კალ), ზ. მ. მსხვერპლად შევსწირავ ვისისამე თავსა ვისთვისმე, пожертвовать кѣмъ либо за кого; თავს შევიკლავ, ე. ი. თავს მოვიკლავ; принести себя въ жертву, თავს შევაკლავ, ე. ი. შევაკვლევი; заставить убить себя.
შეკმაზვა, ნახე შეკაზმვა, ვისრ. 6.
შეკნავა (ვჰკნავი), о котѣ: мурлыча просить.
შეკნინება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, შევაკლებ; уменьшать, умалять; იერემ. 30—20, (შევჰკნინდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰმცირდები, уменьшаться.
შეკონა, შეკონება (შევჰკონავ, -ნე), ზ. მ. კონე-ბად შევჰკრად, связывать въ пучекъ, მარკ. 3, 17; (შევიკონები, -ნე), ზ. ვ. კონებად შევიკვრი, быть связану въ пучекъ, ვეფხ. 693; (შევე-კონები, -ნე), ზ. თვ. დავეკონები, მოვეხვევი, прильнуть къ груди, обнять, ქილ. 432.
შეკონკება (ვა), ზ. მ. ფლასებს მივაკერებ, сшивать заплатки.
შეკოწიწება (ვა), ზ. მ. склеивать.
შეკოჭვა (შევჰკოჭავ, -ჭე), ზ. მ. შევკრავ მაგალ. ბარგს, перевязать тюки.
შეკრება, -რეფა, სხ. собираніе, накопленіе; сборище, собраніе; схватка; ქართლ. 391; 439; არითმეტ. შეერთება რიცხვთა, сложеніе (ариѳм.); (შევკრებ, -რიბე; შევჰკრეფ, -რიფე; სრ. სამღუთო წერილში; შევჰკრიბენ, 3 ჰ. შეჰკრიბნა, -ბნე, ისაი. 11—12), ზ. მ. მოვჰკრეფ, მოვაგროვებ, შევაგროვებ; არითმ. შევაერთებ რიცხვთა, შევჰკრე; собирать, скоплять; сложить, складывать (числа); შეჰკრბნენ ამერ იმერნი, собрались Карталинцы и Имеретины; შევჰკრებ ჯარსა, собрать войско, დიდი ქონება შეჰკრიბა, онъ собралъ громадное имущество; შევუკრებ შიგანსა მუ-ცავ, подобрать родильницѣ животъ; ხიბ 102; (შევიკრებ, -რიბე), ზ. მიჩ. მოვიგროვებ, собрать для себя; მატ. 25—24; ლუკ. 19—43; შევიკრებ ნოტიოს вбирать влагу, (შევჰკრბები, -ბი), ზ. უ. მოვგროვდები, (შევიკრიბები, -ბე), ზ. ვ. მოგროვებულ ვიქმნები; собираться, скопляться, ვეფხ. 901; ლუკ. 6—44; (შევი-კრიფები, -ფე), ზ. ვ. შევიკუმშები, შევიკრუნ-ჩხები, შევიხრუსტები; შევიბღუნძები; сжиматься; съежиться, (შევუკრბები, -ბი), ზ. ვდ. მოვუგროვ-დები, накопляться въ пользу чью либо; 1 ქართლ. 438; или собираться противъ кого либо; **შეკრებილობა**, ს. კრებულნი, კაცნი მო-გროვებულნი ერთად საქმისა რისთვისმე; сборъ, сборище; საზოგადო შეკრებულება, общее собраніе; მარტ. 1—85, 160, **შეკრებული**, მიმ. собранный, ისაი. 29—8.
შეკრეჭა (შევჰკრეჭ, -რიჭე), ზ. მ. მცირედ შევჰკვე[illegible] подстричь, устричь, (შევიკრიჭები, -ჭე), ზ. ვ. შევიკვეცები, подстригаться.
შეკრვა (შევაკრავ -კარ), ზ მ. შევაწებებ, მივაკრავ, наклеить; შემაკრა, онъ обнялъ меня, ვეფხ 461.
შეკრვა (შევჰკრავ, -კარ), ზ. მ. შევარტყამ, приударить; -თავსა, удариться головою; თავს შევუკრავ შენობას, подвести строеніе подъ крышу; შევჰკრავ თვალსა, замѣтить. ქილ. 314; დავრ. 109; -ისარსა, ударить, поразить стрѣлою; დარეჯ. 46. თუ თავი შემეკრა, еслибы я ударился головою объ.
შეკრვა, შეკრუა, სხ. связываніе; შეკვრა ქონებისა, наложить запрещеніе на имѣніе; конфискація; ტანში ან მუცელში შეკრუა, запоръ въ желудкѣ; შეკრვა ძარღვისა, остановка крови въ жилахъ, сведѣнье; ქილ. 363; (შევჰკრავ, -კარ, სამღუთო წერილში: შევჰკრევდ, -ვდი, საქმ. 22—3. ზ. მ. დავაბამ, შევშარტავ საბლითა, ჯაჭვითა და სხ: აღვჰკრძალავ, დავუშლი, დავაყენებ; მატ. 12—29; 13—30; 16—19; მარკ. 5—3; 15—1; მატ. 1—191; ღილთა, ხრიკთა და მისთანათა კილოში ჩავაგდებ; ერთმანერთში პირობას დავსდებ ან გამოვართმევ ვისმე ხელ წერილს; связывать, завязывать; заковывать въ кандалы; наложить запрещенье; застегивать пуговицу; условиться, заключить съ кѣмъ договоръ, условіе; შევჰკრავ ტვირთსა, связать тюкъ; -ძნეულსა, связать снопъ; -ჯაჭვითა, связать цѣпями, надѣть кандалы, цѣпи, 1 ქართლ. 23; -სანგრისა, обносить валомъ, рвомъ, обкопать; 1 ქართლ. 353; შევჰკრავ გზასა, занять дорогу; 1 ქართლ. 443, შევჰკრავ ტახტსა, поставить тронъ, გორგ. 40; შევჰკრავ თაღსა, свести сводъ, შევჰკრავ ნახუჩსა.

завязать узломъ, შევჰკრავ რასმე ხელსახოცში, завязать что въ платокъ; შევჰკრავ წიგნსა, переплести книгу; შევჰკრავ ძღვენსა, приготовить подарки, რუსულ. 803; შევჰკრავ ქრთამით, подкупить; 2 ქართლ. 548; შევჰკრავ ხვანჯრითა, опутать кого сѣтями, შევჰკრავ ჯადოთი, заколдовать кого; შევჰკრავ მთასა, занять гору; ვისრ. 120; შევჰკრავ პირსა ან პირობას; условиться, договориться; დავრ. 123; (შევიკრავ, -კარ), ჩ. მიჩ. შევიშარცავ, მოვიკრავ; связать себя, შევიკრავ პირსა, замкнуть ротъ, замолчать; ქილ. 190; შევიკრავ ღილს, застегнуть пуговицу, თავსა მრთელსა რად შეიკრავ. ე. ი. აუტკენელს თავს რად იტკენო, ვეფხ. 870; зачѣмъ ты здоровой головѣ наносишь ударъ; შევიკრავ წარბსა, насупиться, რ. ქ. ლ. (შევუკრავ, -კარ), ჩ. მიჩ. შევუშარცავ; გარდავულობავ; связать кому напр. руки; огрѣзать, пресѣчь; შევუკრავ პირობას, заключить съ кѣмъ условіе, контрактъ; წყალს სათავე შეუკრეს, у самаго истока отрѣзали воду; გორგ. 259; შევუკრავ ხელ-ფეხსა, связать кому руки и ноги, მატ. 22—1, 3; ვისრ. 175; შევუკრავ გზას, пресѣчь кому дорогу; 2 ქართლ. 57; ვისრ. 2 ; სევდამან გული შეუკრა. ვეფხ. 344; тоска стѣснила ему сердце; შევუკრავ მამაცობას, ვისრ. 29, лишить кого способности къ соитію; (შემკრავ, -კარ), ჩ. მიჩ. ты вяжешь меня, შემკრავს მუცელში, это вяжетъ мнѣ желудокъ, (შემიკრავ, -კარ), მაგალ. ღილსა, застегни мнѣ пуговицу; შუბლი შემიკრავს, я нахмурился, я наморщилъ лобъ, ჩონგ. 21; შემიკრავს ჯადოთი, я околдовалъ его; ვისრ. 30; პირი შეგიკრავსთ, вы сговорились; სიბრ. 141; შემიკრავს ნაპირი ველთა, я занялъ окрестности поля; ვეფხ. 372, გზანი შემიკრეს ნავებითა, они загородили мнѣ путь судами; ვეფხ. 598; (შევიკვრი, -კარი), ჩ ვ. შევიშარცდები. быть связану; ვისრ. 5; არ შეიკრნეს ძუძუნი შენნი, не закрылись сосцы твои, ეზეკ. 16—4; შევიკვრი პირობითა, обязаться условіемъ; მუცელში შეიკრა. появился запоръ; შევეკვრი, -კარ. მაგალ. პირობითა, заключить съ кѣмъ условіе; მადა შეეკრა, онъ потерялъ аппетитъ, შემეკრვის, სრ. შემკვრია, у меня связано, გონება შემკვრია, разсудокъ мой притупился; შემკვრია პირობითა, онъ связанъ со мной условіемъ; **შეკრული**, მიმ. связанный; скованный; საქმ. 12—6; რუსულ. 891; -წიგნი, переплетенная книга, შეკრულია, ე. ი. აღკრძალულია, непозволено закономъ, შეკრულიგზა, загороженная дорога, შეკრული მეგობრობითა, связанный дружбою; მთა თოვლისაგან შეკრული, гора непроходимая отъ снѣговъ; ვისრ. 158; **შენაკარი**, ს. узелъ, **შეკრვევინება** (ვა), ჩ. სხმ. ვაიძულებ შეკრვას; заставить связать, რუსულ. 993; -გზებსა, заставить отрѣзать дороги.

შეკრთობა (ვა), ჩ. მ. შევაშინებ, შევაძრწუნებ, смущать, испугать.

შეკრთომა (შევჰკრთები, -თი), ჩ. უ. განვჰკრთები, განვჰცვიფრდები, აჰფეთდები, შევშინდები, испугаться, смутиться, ვეფხ. 92, ჩონგ. 112; შეჰკრთა ძილში, испугаться во снѣ; ვეფხ. 268; 348; ტვინი შეუკრთება, онъ помѣшается, რუსულ. 56.

შეკრულობა, ს პირობა ხელ-წერილით დადებული; обязательство, условіе договора; მარტ. 1; ან ერთობა. შეკავშირება, კავშირი, связь.

შეკრუნჩხვა (შევჰკრუნჩხავ, -ხე), ჩ. მ. შევჰფხუწავ, შევჰხრუსტავ, сжимать; ежить; (შევიკრუნჩხები, -ხე). ჩ. ვ. მოვიფხუწვი, შევიბღუნძები, сжиматься, ежиться.

შეკრძალება (შივიკრძალებ, -ლე), ჩ. მ. დავიცავ, 1 კორ. 11—1; ებრ. 3—6; მატ. 8—15; 2 სჯული. 30—20; сохранить въ себѣ, удерживать за собою.

შეკრძალვა (შევჰკრძალავ, -ლე), ჩ. მ. შევჰხშავ, შევაწყვდევ; დავიცავ. заключать, хранить, соблюдать; თესალ. 5—29; ებრ 6—18; ეკკლეს. 4—14; შევიკრძალავ თავს, держать себя пристойно; კოლ. 2—19; ებრ. 10—23; 1 ქართლ. 4; შევიკრძალავ სარწმუნოებას, хранить вѣру; соблюдать законъ; მარტ. 1 — 146; შევიკრძალავ ენასა, держать языкъ за зубами; ქილ. 210, (შევეკრძალვები, -ვე), ჩ. თვ. ვეკრძალვები კრძალვით შევემთხვევი, достигать чего съ приличіемъ; 1 ტიმ. 6—20.

შეკუმშვა (შევჰკუმშავ, -შე), ჩ. მ. შევჰფუკავ, შევიკრებ, შევხრუსტავ, сжимать; შევიკუმშავ ფრთებსა, подобрать крылья; ბუნ. კ. 23; შევჰკუმშავ ჰაერსა, сжать воздухъ: (შევიკუმშვი, -შე), ჩ. ვ. сжиматься, ბუნ. კ. 104.

შეკუნძლვა (შევიკუნძლები, -ძლე), ჩ. ვ. დავჰკვირტდები, კუკურს გამოვისხამ; о деревѣ: одѣваться почками; საბ. ლ.; 4 მეფ 4—34.

შეკუნჭვა, сидѣть поджавши ноги.

შეკუნწლვა, იგივე **შეკუნძლვა**; ბუნ. კ. 136; **შეკუნჩხვა**, ნ. **შეკრუნჩხვა**; სიბრ. 142.

შეკურთხება (ვუ). ჩ. მ. благословлять.

შეკუჭვა (შევჰკუჭავ, -ჭე), ჩ. მ. შევხრუსტავ, შევჰბღუნძავ, შევსჭმუჭნი, скомкать, смять; (შევიკუნჭები) ჩ. ვ. შევიკრუნჩხები, შევიბღუნძები; съежиться, ბუნ. კ. 198.

შელამა (შევლამი, -მე), ჩ. უ. მსურველი ვარ, მნებავს, хотѣть, გულსა შელამის დაღებად, ვეფხ. 1370, ე. ი. სურს რომ გული დაიმშვიდოს, онъ хочетъ успокоить душу.

შელაგება (ვა), ჩ. მ. покласть во что.

შელაპარაკება (ველაპარაკები), переговорить; возражать, оспаривать.

შელალება (შეველალები, -ლე), ჩ. თვ. წავეჩხუბები, ссориться, შელალებული, მიმ. поссорившійся, მროვ. 104, (შევილალები), поссориться, ევთ. [ცხოვრ.

შელგი, ნ. შალგი.

შელალვა (შევლალავ, -ლე), ჩ. მ. შევრეკ, вгонять, (ვილალვით), поссориться съ кѣмъ.

შელბობა (შევჰლბები, -ბი), ჩ ვდ. დავრბილდები, размягчаться.

შელევა (შევჰლევ. -ლიე), ჩ. მ. შევსვამ, испить.

შელევა (შევალევ, -ლიე), ჩ. მ. წარვაგებ, მოვაკლებ; истощать, тратить; რუსულ. 834; (შევილევი, -ლიე), ჩ. ვ. წარვიგები, მოვაკლდები, истощиться;

ან გავხდები, დავსჭკნები, похудѣть; (შეველევი, -ლიე), ზ. თვ. დავსთმობ, მივუშვებ, уступить, **შელეული**, მიმ. истощенный.

შელესვა (შევლესავ, -სე), ზ. მ. გავლესავ, განვჰგოზავ; ან გავლევ გალესვით დანას; обмазать, оштукатурить; источить.

შელეწა (შევალეწ, -წე), ზ. მ. დავამტვრევ ვისზედმე რასმე, сломать ударивъ обо что и т. п., ყარამ. 59; ვეფხ. 754, რუსუდ. 467; 297; სკამი კედელს შეალეწა, стулъ сломалъ объ стѣну; (შევილეწ, -წე), ზ. მ. ვამტვრევ, ვამსხვრევ, ломать, შევულეწ კარსა, выломать дверь, ალ. 25.

შელიზღება (შევლიზღდები, შეველიზღები, -ღე), ზ. ვდ. მოვჰყვები ხუმრობას, начинать шутить, балагурить, ქილ. 585.

შელბობა (შევალბობ, -ბე), ზ. მ. დავალბობ, შევარბილებ, мягчить; საბ ლ.; მზემ თოვლი შეალბო, солнце заставило таять снѣгъ; (შევლბები, -ბი), ზ. ვ. დავრბილდები, смягчаться, дѣлаться мягкимъ отъ влаги.

შელმობა (შემელმის, -მა), ზ. უ. შემეწყალვის, შეწუხება, შეურვება; შებრალება, сожалѣть; ვეფხ. 843.

შელოკა (შევლოკ, შევილოკ, -კე), ზ. მ. შევჰსვლეპ, შევჰთქვლეფ, ავლოშნი, слизать.

შელოცვა, სხ. заговариваніе, завораживаніе, нашепты; (ვუ), ზ. მ. მოვჰხიბლავ, შევჰკრავ გრძნების ლოცვით, заговаривать, завораживать, заколдовывать, **შელოცვინება** (ვა). ზ. სხ. заставить заворожить, заговорить; ერისთ. 79.

შელტოლვა (ვივლტვი, -ტე), ზ. მ. ლტოლვით შევალ სადმე (თავის შესაფარებლად, бѣжать въ; ქილ. 576; დაბად. 14—10; 1 ქართლ. 327, 329, 384; -ციხეში, бѣжать въ крѣпость; მარტ. 1—158; -საფარველს ქვეშე, прибѣгнуть къ покровительству. [ливый.

შემაბეზღრებელი, ზედ. ბეზღარს მომყვანი, докуч-

შემაგონებელი, **შემაგონი**, ს. მამცნებელი, გულში ჩამგდები. внушитель; вразумитель; ვეფხ. 584; ვისრ. 75.

შემაგრება (ვა), ზ. მ. სიმაგრეს მივსცემ, გავამტკიცებ, განვამლიერებ; укрѣплять, усиливать; ქილ. 582; (ვი), მაგალ. თავს, крѣпиться, бодриться, держаться твердо; კაცია 12; ანტ. 3—51; ყარამ. 60; (შევჰმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰმაგრდები, სიმაგრე მომეცემა, განვჰძლიერდები, укрѣпиться, усилиться; (შევუმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. გავუმაგრდები, დავუდგები, быть въ состояніи держаться противу кого; 2 ქართლ. 434; ალ. 53; противупоставить силу силѣ.

შემადგენელი, ნ. შედგენა, составляющій.

შემაერთებელი, მიმ. соединительный.

შემავალი, ზედ. შემსვლელი; სამრევლო; входящій; приходскій; გუჯ. მარტ. 1—198; დაბად. 23—10; მატ. 15—11; შემავალი მღვდელი მთავარ-ანგელოზისა, приходскій священникъ церкви Св. Архангела; სიგელი 11; შემავალნი კაცნი, прихожане; გუჯ.

შემავიწროვებელი, **შემაიწრებელი**, ზედ. стѣснитель.

შემაზარავი, ზედ. ზარის დამცემი, наводящій ужасъ; 2 ქართლ. 307.

შემალვა (ვჰ), ზ. მ. მივაფარიერებ, მივსჩქმალავ, припрятать, (შევიმალვი, -ვები, -ლე), ზ. ვ. მოვეფარიერები, спрятаться, იერმ. 4—29.

შემამკობელი, ს. ქების შემსხმელი, хвалитель

შემამტკიცებელი, ზედ. скрѣпляющій, კავშ. 306

შემამწიკვლებელი, ს. осквернитель.

შემანდობელი, ზედ. მომტევებელ ცოდვისა, прощающій грѣхъ, 1 ქართლ. 278; ვისრ. 46.

შემარგვლა (ვჰ), ზ. მ. полоть.

შემართვა, **-თება**, სხ. отвага, смѣлость, предпріимчивость; (შევჰმართებ, -თავ, -თე ან შევუმართებ, -თე), ზ. მ. გავჰბედავ. შევჰკადრებ; отважиться, осмѣлиться, рѣшаться на что; ვეფხ. 372, 746; ვისრ. 39: 1 ქართლ. 205; 441; ალექს. 225; შევჰმართავ აღმართსა, направить путь къ горной вершинѣ; ქილ. 471.

შემარილება (ვა), ზ. მ. მარილს შევაყრი, посолить, შემარილული ხიზილალა, паюсная икра: იეზეკ. 16—5.

შემასმენალი, внушитель ჩახრ. 77.

შემარყეველი, ზედ. потрясающій.

შემარცხვენალი, острамитель. ჩახრ. 77.

შემასმენელი, ს. обвинитель; клеветникъ; доносщикъ; დან. 6—24; საქმ. 23—31; 1 ტიმ. 1—10: ბერძნ. სამ. 140; **შემასმენელობითი** ბრუნვა, ღრამ. винительный падежъ.

შემასრულებელი, ს. доканчивающій; дополнительный; ისაი. 10—23; მარტ. 1—207.

შემატება, ს. სარგო, შესამატი; სართი, დამატება; прибыль, барышъ; прибавленіе, прибавка; (ვჰ), ზ. მ. სარგებლობას მივსცემ, მოვუმატებ, მოვუსართავ, შევსძინებ; обогащать, приращать, надѣлять; прибавлять; придавать; (შევიმატებ, -ტე), ზ. მიჩ. მოვიმატებ, გამოვრჩები, пріобрѣтать, наживать; სიბრ. 137; (ვუ), ზ. მ. შევსძინებ, მოვუმატებ, прибавлять, увеличивать, придать; (შევემატები, -ტე), ზ. თვ. მოვემატები. შევეძინები, прибавляться, умножаться; 2 ქართლ. 169; შემემატება, получаю прибыль, კაცია 48; **შემატებული**, **შენამატი**, прибавленный; пріобрѣтенный, нажитый; **შემმატებელი**, кто дѣлаетъ кому прибыль, **შემატებინება** (შემემატებინება, -ნოს), ზ. თვ. რუსუდ. 242: я дополняю.

შემატკივარი, მაგალ. გულისა, ზედ. მზრუნავი, сердобольный.

შემატკივრობა გულისა, любовь, сердоболіе.

შემაურვებელი, ზედ. მაწუხებელი, озабочивающій, ებრ. 12—15.

შემაქცევარი, **-ველი**, ზედ. забавляющій, забавный; სიბრ. 138; **-ვლად**, ზზ. для забавы. ვეფხ. 271.

შემაღლება (ვა), ზ. მ. მაღლა ავსწევ. მაღლა ავიტან, ავამაღლებ; возвышать, подымать, возводить, возносить; შევიმაღლებ ხმას, возвысить голосъ, (შევიმაღლები, -ლე; შევჰმაღლდები, -დი), ზ. ვ. მაღლა ავიწევ, ავმაღლდები, возвышаться, დარეჯ. 120, 132.

შემაცთუნებელი, ს. соблазнитель.

შემაცქერალი, ზედ. смотрящій.
შემაწუხებელი, ს. кто безпокоитъ, притѣснитель; იერემ. 15—18.
შემაწყენი, მაგალ. თავისა, ზედ. надоѣдающій.
შემბალი, ზედ. ლალბობილი, размяклый.
შემბედავი, ს. გამბედავი, смѣлый, рѣшительный.
შემბნედელი, ზედ. სულის შემკვრელი, причиняющій удушіе; ფიზიკ. 34.
შემბრალე, -ლებელი, ზედ. სიბრალულის მქონი, жалостливый, 2 ქართლ. 71.
შემგზავრება (შევემგზავრები, -რე), ზ. თვ. გავემგზავრები, გზას შევუდგები, пуститься въ путь.
შემგოზველი, ს. გამლესავი კედლისა; штукатуръ.
შემდაბლება (ვა), ზ. მ. понижать.
შემრგჳალება (ვა), ზ. მ. округлять.
შემდგარი, ზედ. მპყრობი, შემცველი, состоящій изъ, содержащій.
შემდეგ, ზზ. потомъ.
შემდეგი, ზედ. слѣдующій, სამ. ვახტ. 108.
შემდგომ, -მად, -მით, ზზ. მახუკან, მერმე; по, послѣ; შემდგომ მამისა ჩემისა, послѣ отца моего, შემდგომ ამისა, послѣ этого, **შემდგომადი, შემდგომი, -მითი**, ზედ. მომავალი, მომდევი, слѣдующій; მარტ. 1 — 195, შემდგომითი შემდგომად, послѣдовательно, одинъ за другимъ; ლუკ. 1—3; 1 ქართლ. 45; 309; საქმ. 3—23, 24; 7—45.
შემდგომი, ზედ. შემცველი ნაწევრებისა, составной; კავშ. 119.
შემდგომემლობა, მაგალ. სხეულისა, ს. შენაწევრება, составъ, составныя части, напр. тѣла; ფიზიკ. 33.
შემდრეკილი, ზედ. შეუმართავი გაუბედავი; попятный, несмѣлый; ვეფხ. 793; ქილ. 497.
შემდურება (ვა), ზ. მ. ერთმანერთზედ გადავჰკიდებ, სამდურავს ჩამოვაგდებ, წავაჩხუბებ, посѣять раздоръ, посорить; 2 ქართლ. 265; (შევმდურდები, -დი; შევემდურები, -რე), ზ. ვ. გარდავეკიდები, დავემდურები, негодовать на кого, გუჯ. 31; შეგვამდურებს, онъ посѣитъ между нами раздоръ, ვეფხ. 1480.
შემეგობრება (შევუმეგობრდები, -დი), ზ. ვდ. მეგობრობით შევეკვრი, подружиться съ кѣмъ.
შემეცნება. სს. замѣчаніе, намекъ, вразумленіе, ვეფხ. 277; ზაქარია 6—14; ქილ. 305; (შევამეცნებ, -ნე). ზ. მ. გავაცნობინებ, ვამცნევ, შევატყობინებ, შევასწავლი, научать, знакомить; შეგამეცნებ, я познакомлю тебя; ვეფხ. 261; კატიღ. 15; (შევიმეცნებ, -ნე), ზ. მიჩ. შევიტყობ, შევისწავლი, познакомиться, узнать, замѣтить; (შევემეცნები, -ნე), ზ. თვ. შევესწავლები, შევემეცნები, быть узнану; მარტ. 343; ვისრ. 117; 1 კორ. 13—14; 1 ქართლ. 255; **შემეცნებული**, ზედ. извѣстный, -საურავისა, опытный въ управленіи; 1 ქართლ. 282; (შენიშნ.).
შემეცნიერება, ს. наставленіе, ქილ. 656; (ვა), ზ. მ. ნ. შევამეცნებ; ვისრ. 131.
შემზადება, სს. приготовленіе, (ვა), ზ. მ. შევადგენ, მოვამზადებ, приготовить, (შევიმზადებ, -დე), приготовляю себѣ, ქილ. 341; შემიმზადე, приготовь мнѣ, 1 ქართლ. 83; (შევიმზადები, შევმზადდები), ზ. ვ. приготовляться, составляться; გუჯ. 28; **შემზადებული**, შენამზადი, приготовленный, დაბად. 24—66; მაკ. 8—34;
შემზარე, ზედ. внушающій ужасъ, ვაშლი. 91.
შემზარებელი, ზედ. დაზარებელი, лѣнтяй.
შემზერა (ვჭ), ზ. უ. посматривать.
შემზრახი, ს. თანა გამზრახი, соумышленникъ.
შემთავრება (ვა), окончить.
შემთვისებელი, ზედ. усвоивающій, მარ. 1, 183.
შემთხვევა, სს. случай, приключеніе, საქმ. 20—22; მეტაფ. 40; встрѣча; ისაი. 7—3; შემთხვევითი, ზედ. случайный, (ვა), ზ. მ. მოვაწევ, ავუტეხ, მივსცემ ვნების მიზეზსა, დავაკვეთებ; შევახებ; приключить, причинить, навлечь на кого что; ქილ. 389; 1 ქართლ. 366; ტიმ. 113; 1 ტიმ. 1—4; რუსულ. 927; ალმოიხადა ხმალი და შეამთხვია ჯვარსა, обнаживъ саблю приложилъ оную къ кресту; 1 ქართლ. 131; ლუკ. 18—5; უბედურობა შეამთხვია, онъ былъ причиною его несчастія, ნუ შეიმთხვევ თავსა უბედურობას, не навлекай на себя несчастья; (შევიმთხვევი, -ვიე), ზ. ვ. მოვხვდები, დავეკვეთები; случаться, приключиться, ან დავუხვდები, встрѣтиться, ალბ. 38; (შევემთხვევი ან შევემთხვი, -თხვიე), ზ. თვ. დავეკვეთები, მოვუხვდები, წავეკიდები; შევეხები, ან ვემთხვევი წმინდათა ხატთა, ჯვარსა; შევუხვდები ვისმე გზაზედ; подвергаться случайностямъ; прикасаться, приложиться къ образу; встрѣчать; საქმ. 25—24; 5—11; რომ. 11—2; 1 პეტრე. 4—12; ისაი. 14—9; 1 ქართლ. 321; 363; მარკ. 9—21; ანდრ. 104; (შემემთხვევის, -ხვია), ზ. თვ. თავზედ გადამხდა, მომიხდა, დამეკვეთა, случилось со мною, приключилось мнѣ; დაბად. 44—2; საქმ. 20—19; 28—7; **შემთხვეული**, მიმ. случившійся; **შემთხვეულება**, ს. случай, приключеніе.
შემიწება (ვჭმიწდები), ზედ превращаться въ прахъ.
შემკვეთება (შევამკვეთებ, -თე), ზ. მ. დავნიშნავ, განვჰსაზღვრავ; назначить, опредѣлить; გიორგ. მ. სამ. 15; მარტ. 1—137.
შემკვიდრება (ვი), ზ. მ. усвоить.
შემკვრივება (ვა), ზ. მ. уплотнять.
შემკვრელი, ს. ვინ შეჰკრავს, кто связываетъ.
შემკმარობა, ნ. ზედ-შემკმარობა, ქილ. 371.
შემკობა, სს. украшеніе, нарядъ; хвала, (ვა), ზ. მ. განვაშვენებ, შევჰკაზმავ, მოვრთავ; ვაქებ, ქებას შევასხამ; украшать, убирать, наряжать; хвалить, прославлять; -ეკკლესიას, украсить церковь, -ხატსა თვალითა და მარგალიტითა, украсить образъ драгоцѣнными каменьями, (შევიმკობი, -კე), ზ. ვ. შევიკაზმები: ვიქები; украситься; прославляется; გუჯ. 1, შევუმკივარ, онъ украсилъ, прославилъ меня; ქილ. 685; **შემკობილი, შენამკობი**, მიმ. украшенный, прославленный; **შემამკობი, შემკმობი**, მიმ. кто украшаетъ, хвалитъ, **შემკობილება, -ლობა**, ს. украшеніе, 2 ქართლ. 262.
შემკრებელი, მიმ. собирающій, собиратель.

შემკრებელობითი, ზედ. собирательный.
შემკრთალი, ზედ. შეშინებული, испуганный, ანც. 2—14.
შემლოცველი, ნ. შელოცვა; **შემლოცველობა**, ს. შელოცვა, заговариваніе, нашептываніе, заговоръ. [30—3.
შემმურველი, ზედ. бальзамирующій, დაბად.
შემმართებელი, ს. გამბედავი, ყოჩაღი, храбрый, предпріимчивый; 1 ქართლ. 29.
შემმაცნებელი, ზედ. შესასწავლებელი, наставительный, კაცია. 7.
შემსხმელი, ს. მაქები, кто хвалитъ.
შემნახავი, -ხველი, ს. ვინც რასმე ინახავს, сберегатель, -ენისა, осторожный на словахъ, ვისრ. 78.
შემნიშნველი, ს. ვინც შენიშნავს, кто примѣчаетъ.
შემნდობელი, ს. ვინც შეუნდობს, кто прощаетъ, 1 ქართლ. 409; -ბელობა, ს. მიტევება, прощаніе, ვისრ. 166.
შემოარება (ვი), ზ. უ. გარს შემოვივლი, обходить, ვისრ. 89; (ვუ), ზ. უ. შემოვუვლი, ходить около чего, რუსუდ. 950.
შემოახლოვება (შემოვიახლოვებ, -ლე), ზ. მიჩ. დავიახლოვებ, приблизить кого къ себѣ; შემოგვეახლა, онъ приблизился къ намъ; რომ. 13—13.
შემობედვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკადრებ, осмѣлиться.
შემობეზრება (ვჰბეზრდები), ზ. ვდ. наскучить.
შემობეზღება (ვა), ზ. მ. შევასმენ, დავაბეზღებ, кляузничать, доносить на кого; გორგ. 186; შემოგვაბეზღა, онъ донесъ на насъ, **შემობეზღებინება** (ვა), заставить донести на кого, 2 ქართლ. 547.
შემობერვა (ვჰ, ვუ), ზ. მ. შემოვუქროლებ, дуть.
შემობერტყა, (ვჰ), вытрясти.
შომობმა, სხ. привязываніе; сраженіе, битва; (შემოვაბამ, -ბი), ზ. მ. შემოვაკრავ, მოვაბამ; ვაომებ; привязывать; заставить сразиться; გორგ. 155; ყელზედ შემოვაბამ, надѣть кому что на шею; (შემოვიბამ, -ბი), ზ. მიჩ. შემოვიკრავ, შემოვირტყამ, მოვიბამ, надѣть на себя, опоясать себя, (შემოვებმი, -ბი), ზ. თვ ვედავები, ვეჩხუბები; ვეომები; спорить съ кѣмъ, сразиться, вступить въ бой; ვეფხ. 648; (შემომებმის, -მა), ზ. მიჩ მეომების, онъ вступаетъ со мною въ битву; დარეჯ. 2—87; ლეკები ხოფის ახლოს შემოგვებნენ, Лезгины близь Хопи вступили съ нами въ битву; ქართული ქრონიკ. (შემოვბმივარ, შემოვბმოდი), ზ. ვ. я вступилъ съ нимъ въ битву, გორგ. 265; **შემობმული**, მიმ. привязанный.
შემობნევა (ვა), ზ. მ. შემოვჰყრი, შემოვჰფანტავ, наносить вѣтромъ пыль, взбрасывать.
შემობოკლვა (შემოვჰბოკლვი, -ლე). ზ. ვ. შემოვეხვევი, обвить; ქილ. 622.
შემობოლვა (შემოვუბოლავ, -ლე), ზ. მ. კვამლს შემოვჰყრი, надымить, კვამლი შემომბოლევდეს, ქილ. 252.
შემობრუნება (შემოვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. შემოვაქცევ, воротить кого, (შემოვუბრუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. უკან დავუბრუნებ, возвратить, от[illegible] назадъ; სიტყვას შემოვუბრუნებ, возра[illegible], отвѣчать; грубить; (შემოვიბრუნებ, -ნე), ზ. [illegible] უკან დავიბრუნებ, უკუმოვიღებ, возвратить потерянное; (შემოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. შემოვიქცევი, უკან მოვალ; возвратиться, идти назадъ; ვეფხ. 100; იმავე გზით შემობრუნდა, онъ возвратился тою же дорогою **შემობრუნებული**, მიმ. возвратившійся.
შემობრძანება (ვა), ზ. მ. შემოვიყვან, вводить, (შემოვჰბრძანდები, -დი), ზ. ვდ. შინ შემოვალ, входить, რუსუდ. 373; 2 ქართლ. 411.
შემობრძოლება (შემოვაბრძოლებ, -ლე), ზ. მ. შემოვაბამ, заставить сразиться; (შემოვებრძვი, -ძე; შემოვებრძოლები, -ლე), ზ. ვ. შევებმი სომრად, сразиться, вступить въ бой.
შემობრწყინვა (ვჰბრწყინავ, -ნე), ზ. უ. ნათლისათვის შემოვალ, შემოვანათებ, о свѣтѣ: входить.
შემობუზვა (შემოვიბუზები, -ზე), ზ. ვ. მოვიბლუძები, наежиться.
შემობუცკვა (შემოვიბუცკვი, -კე), ზ უ. მოვჰმწიფდები, созрѣвать.
შემობძანება, ნ. შემობრძანება.
შემობჯენა (ვა), вступать ногою.
შემოგდება (შემოვაგდებ, -დე), ზ. მ. [illegible], შემოვრეკ; ან შემოვისვრი, вгонять; вбрасывать, ввергать; დაბად. 40—15; -კარს, запереть за собою дверь; შემოვუგდებ წყალსა, наводнять (შემოვიგდებ, -დე), ზ. მიჩ. უკან დავიდებ ან მოვიდებ; положить что позади себя; вскинуть на себя; -დროსა, улучить время, შავთ. 75; ხელთ შემოვიგდებ, захватить, прибрать къ рукамъ, ქილ. 4; რუსუდ. 695; დღის ჟამთა შემოიგდებს, придаетъ къ себѣ нѣсколько часовъ дня, ბროსეს ხრონოლ. 28; ხელი თავს შემოიგდო, онъ положилъ свою руку подъ голову, ვისრ. 108; შემოიგდო ბალიში, ვეფხ. 406; онъ положилъ подъ себя подушку, (შემოვეგდები, -დე), ზ. თვ. შემოვალ; ან შემოვეხურები (კარი); вбрести, входить куда; притворяться (о двери); სად ჯოჯოხეთში შემომაგდე, въ какой адъ ты меня втюрилъ, вогналъ.
შემოგება (ვა), ზ. მ. შემოვჰფენ, подстилать.
შემოგებება (ვა), ზ. მ. მისაგებებლად გავუგზავნი, посылать на встрѣчу, (შემოვეგებები, -ბე), ზ. თვ. встрѣчать.
შემოგერება (ვუ), ზ. მ. შემოვუქნევ დასაკრავად, замахиваться; заносить руку, палку; (შემოვიგერებ, -რე), ზ. მიჩ. ბუზს მოვიგერებ, обмахивать, сгонять мухъ.
შემოგვა (შემოვჰგვი, -გავე), ზ. ზ. მოვჰგვი გარეშემო, обмести.
შემოგვრა (შემოვჰგვრი, -გვარე), ზ. მ. შემოვუყვან, вводить, ვეფხ. 463 დაბად. 39—13.
შემოგზავნა (ვჰგზავნი, -ნე), ზ. მ. შემოვავლინებ, всылать, დარეჯ. 2—142.
შემოგზნება (ვა), ზ. მ. შემოვუკიდებ, поджечь; შემოგზნებია ცეცხლი, онъ горитъ, ხიზრ. 125; **შემოგზნებული**, მიმ. объятый огнемъ.
შემოგინება (ვა), ზ. მ. გავლანძღავ, обругать.

შემოგლესა (ვა), ზ. მ. შემოვჰგოზავ, обмазать, оштукатурить,

შემოგლეჯა (ვჰ, ვა), ზ. მ. გარშემოვჰხევ; оборвать, ободрать; (ვი), ზ. მიჩ. ободрать на себѣ; износить, გორგ. (შემოვჰგლჯდები, -დი; შემოვიგლიჯები, -ჯე), ზ. ვნ. შემოვიხევი, გავხცვდები, ободраться, износиться, **შემოგლეჯილი**, ободранный; **შემონაგლეჯი**, ს. оторванный кусокъ.

შემოგნება (შემოვაგნებ, -ნე), ზ. მ. ვიპოვნი გზას და სხ. найдти дорогу, домъ.

შემოგოზვა (ვჰგოზავ, -ზე), ზ. მ. შემოვჰგლეს, обмазать, оштукатурить.

შემოგორვა (ვჰ), ზ. მ. გორვით შევდივარ, вкатиться.

შემოგორება (ვა), ზ. მ. გორვით შევიცან, вкатить.

შემოგრეხა (შემოვჰგრეხ, -რიხე), ზ. მ. გარშემოვჰგრეხ; скручивать.

შემოგროვება (ვა), ზ. მ. გარემოს რისამე დავაგროვებ, დავაზვინებ, собирать что кругомъ чего; შემოვჰგროვდები, -დი), ზ. ვნ. გარემოს რისამე მოვჰგროვდები, მოვჰქუჩდები, собираться во кругъ чего, скопиться, ქილ. 91; მოურავ. 29.

შემოგუბება (ვა), ზ. მ. გარემოს რისამე დავაგუბებ წყალს, запруживать.

შემოდალაბრვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო დავჭლაბრავ, высѣкать; выдалбливать.

შემოდარება (შემოვადარებ, -რე), ზ. მ. შევაცოლებ, сравнить, (შემოვედარები, -ვედრები, -ვედარე), ზ. ვნ. შევეცოლები, დავედარები, сравниться, (შემოიდარებს, -რა), ზ. უ. გამოიდარებს, проясняться (о погодѣ).

შემოდგენა (შემოვადგენ, -გინე), ზ. მ. უკან დავადევნებ, 1 ქართლ. 34; заставить слѣдовать, идти позади.

შემოდგმა (შემოვსდგამ, შემოვადგამ, -გი), ზ. მ. დავსგამ რაზედმე რასმე, მაგალ ქვაბსა ზედადგარზედ, ставить на; შემოვსდგამ ფეხსა, ставить ногу на порогъ, ანცონ. 3—11; ქიმ. 50; (შემოვუდგამ, -გი), ზ. მ. ძირს დავუდგამ რასმე; подставить подо что; გამოსლ. 27—4.

შემოდგომა, ს. სთუელობა, წლის მეოთხედი ზაფხულისა და ზამთრისა საშუალი, რომელ არიან სამნი თთვენი: სეკდემბერი, ოკდომბერი და ნოემბერი; осень.

შემოდგომა (შემოვადგები, -დეგ), ზ. ვნ. გარემოვიცვამ ქალაქსა ან ციხეს; მაც. 21—28; ლუკ. 14—27; წყალთათვის: მოვიცან, მოვილევ; обступить, обложить крѣпость; о водѣ: доходить до какой либо высоты; потопить; შემოადგა მზის შუქი, солнце своими лучами освѣтило, ვეფხ. 1042, 426, 412; რუსუდ. 433, 353; (შემოვსდგები, -დეგ), ზ. ვნ. შემოვალ, входить, вступать, შემოდგა კარსა, показался въ дверяхъ; ვეფხ. 1093; ეშმა შემოგსდგომია, ვისრ. 114; нечистый духъ овладѣлъ тобою; (შემომადგება სევდა), на меня напала грусть, (შემოვუდგები, -დეგ), ზ. ვნ. უკან მივჰყვები; შევუდგები ვისისამე ხწავლას; послѣдовать за кѣмъ, ან უკან დავუდგები, стать на зади, მაც. 16—24; (შემომიდგება, შემომიდგა, შემომიდეგ), ზ. მიჩ. უკან მომყვება, слѣдуетъ за мной, მაც. 4—19; 10—36; სიბრ. 41, **შემოდგომილი**, послѣдователь, ისაი. 57—13.

შემოდება (ვა), ზ. მ. გარშემოვაწყობ, გარშემოდავსდებ; შემოვაკრავ; обкладывать, класть вокругъ чего; наложить, класть на; (შემოვსდებ, -დე), ზ. მ. დავუდებ, დავაწყობ რაზედმე რას; შემოვჰკრავ, დავარცყამ; полагать, класть на; нагружать, навьючивать; хлопнуть, пріударить; 3 მეფეთ. 6—15; იობ. 40—20, (ვი), ზ. მიჩ. დავიდებ, მოვიკიდებ, обложить себя; положить что на себя, или вокругъ себя; შემოვიდებ ფეხსა მუხლზედ, положить ногу на ногу; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუდებ, положить на; (შემოვედები, -დე), ზ. მ. დავედები; გარდავედები: полагаться, класться на; заражаться; სნება შემოდო; онъ заразился заразою, ანც. 5—17, (შემომდებია), მაგალ. რა შემოგდები, что съ тобою сдѣлалось; (შემომდებ), მაგალ. შემომდე პირი, ты смѣешь возражать мнѣ; რუსუდ. 458.

შემოდედება (ვა), ზ. მ. გავაფუვებ ცომს, შევადედებ მაწონს, квасить; (შემოვჰდედდები, -დი), ზ. ვნ. შევდედდები, გავჰფუვდები, заквашиваться.

შემოდენა (ვა), ზ. მ. წყალს მოვაგდებ, заставить течь; (შემოვსდი, შემოვდიოდი), ზ. მ. შემოვამდინარებ, втекать, протекать (о рѣкѣ); ყარამ. 145.

შემოდევნა (შემოვსდევ ან შემოვსდევნი, -დიე, -დევნე), ზ. მ. შემოვრეკ, შემოვლალავ ან უკან ვჰსდევ; преслѣдовать кого внутри чего; идти въ слѣдъ за кѣмъ.

შემოდნობა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავადნობ, გავალხვობ, растоплять, обтаивать; (შემოვადნები, -დნე), ზ. ვნ. გარშემო დავდნები, растапливаться, обтаиваться.

შემოდრეკა (შემოვსდრეკ; -რიკე), ზ. მ. შემოვხრი, შემოვჰზნექ, вогнуть.

შემოდუნება (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, послабить.

შემოდუღება (შემოვადუღებ, -ღე), ზ. მ. მცირედ მოვადუღებ, вскипятить, (შემოვჰდუღდები, -დი), ზ. ვნ. მოვდუღდები, закипѣть.

შემოერთგულება, ზ. მ. внушать усердіе.

შემოერთება (შემოვაერთებ, -თე), ზ. მ. შემოვრთავ, შევრთავ; присоединять; (შემოვერთდები, -დი), ზ. ვნ. შემოვერთვი, присоединиться.

შემოერქვნა (შემოვერქვნი, -ქვნე), ზ. მ. შემოვხნავ, вспахать.

შემოვარდნა (შემოვვარდები, -დი), ზ. უ. შემოვიჭრები, вбѣгать, врываться, მირ. 75; (შემოვუვარდები, -დი), ზ. უ. შემოვუხვდები; врываться къ кому; ცხენ. ქვეშ შემოუვარდა, 2 ქართლ. 317; онъ бросился ему подъ лошадь; ერთი დრო შემოუვარდათ, ქილ. 148; они улучили одно время, ხელში შემომივარდა, попался мнѣ въ руки; ქილ. 10; გუნებაზედ შემომივარდა, я напалъ на мысль; რუსუდ. 868; 808; (შემომვარდება, -და), ზ. უ. შემხვდება წილად, достается мнѣ на долю; შენ ფიცი შემოგვარდა, выпало тебѣ присягнуть; სიგელი ჩოლაყ. 16.

შემკრებელობითი, ზედ. собирательный.
შემკრთალი, ზედ. შეშინებული, испуганный, ანც. 2—14.
შემლოცველი, ნ. შელოცვა; **შემლოცველობა**, ს. შელოცვა, заговариваніе, нашептываніе, заговоръ. [30—3.
შემმურველი, ზედ. бальзамирующій, დაბად.
შემმართებელი, ს. გამბედავი, ყოჩაღი, храбрый, предпріимчивый; 1 ქართლ. 29.
შემმაცნებელი, ზედ. შესასწავლებელი, наставительный, კაცია. 7.
შემხხმელი, ს. მაქები, кто хвалитъ.
შემნახავი, -ხველი, ს. ვინც რასმე ინახავს, сберегатель, -ენისა, осторожный на словахъ, ვისრ. 78.
შემნიშნველი, ს. ვინც შენიშნავს, кто примѣчаетъ.
შემნდობელი, ს. ვინც შეუნდობს, кто прощаетъ, 1 ქართლ. 409; -ბელობა, ს. მიტევება, прощаніе, ვისრ. 166.
შემოარება (ვი), ზ. უ. გარს შემოვივლი, обходить, ვისრ. 89; (ვუ), ზ. უ. შემოვუვლი, ходить около чего, რუსუდ. 950.
შემოახლოვება (შემოვიახლოვებ, -ლე), ზ. მიჩ. დავიახლოვებ, приблизить кого къ себѣ; შემოგვეახლა, онъ приблизился къ намъ; რომ. 13—13.
შემობედვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკადრებ, осмѣлиться.
შემობეზრება (ვჰბეზრდები), ზ. ვდ. наскучить.
შემობეზღება (ვა), ზ. მ. შევასმენ, დავაბეზღებ, кляузничать, доносить на кого; გორგ. 186; შემოგვაბეზღა, онъ донесъ на насъ, **შემობეზღებინება** (ვა), заставить донести на кого, 2 ქართლ. 547.
შემობერვა (ვჰ, ვუ), ზ. მ. შემოვუქროლებ, дуть.
შემობერტყა, (ვჰ), вытрясти.
შომობმა, სს. привязываніе; сраженіе, битва; (შემოვაბამ, -ბი), ზ. მ. შემოვაკრავ, მოვაბამ; ვაომებ; привязывать; заставить сразиться; გორგ. 155; ყელზედ შემოვაბამ, надѣть кому что на шею; (შემოვიბამ, -ბი), ზ. მიჩ. შემოვიკრავ, შემოვირტყამ, მოვიბამ, надѣть на себя, опоясать себя, (შემოვებმი, -ბი), ზ. თვ ვედავები, ვეჩხუბები; ვეომები; спорить съ кѣмъ, сразиться, вступить въ бой; ვეფხ. 648; (შემომებმის, -მა), ზ. მიჩ მეომების, онъ вступаетъ со мною въ битву; დარეჯ. 2—87; ლეკები ხოფის ახლოს შემოგვებნენ, Лезгины близъ Хопи вступили съ нами въ битву; ქართული ქრონიკ. (შემოვბმივარ, შემოვბმოდი), ზ. ვ. я вступилъ съ нимъ въ битву, გორგ. 265; **შემობმული**, მიმ. привязанный.
შემობნევა (ვა), ზ. მ. შემოვჰყრი, შემოვჰფანტავ, наносить вѣтромъ пыль, взбрасывать.
შემობოკლვა (შემოვჰბოკლავი, -ლე). ზ. ვ. შემოვეხვევი, обвить; ქილ. 622.
შემობოლვა (შემოვუბოლავ, -ლე), ზ. მ. კვამლს შემოვჰყრი, надымить, კვამლი შემომბოლევდეს, ქილ. 252.
შემობრუნება (შემოვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. შემოვაქცევ, воротить кого, (შემოვუბრუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. უკან დავუბრუნებ, возвратить, от[...] назадъ; სიტყვას შემოვუბრუნებ, возра[...] отвѣчать; грубить; (შემოვიბრუნებ, -ნე), ზ. [...] უკან დავიბრუნებ, უკუმოვიღებ, возвратить [...]рянное; (შემოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. [...] ვიქცევი, უკან მოვალ; возвратиться, идти наз[...] ვეფხ. 100; იმავე გზით შემობრუნდა, онъ возв[...]тился тою же дорогою **შემობრუნებული**, [...] возвратившійся.
შემობრძანება (ვა), ზ. მ. შემოვიყვან, вводи[...] (შემოვჰბრძანდები, -დი), ზ. ვდ. შინ შემოვალ, [...]дить, რუსუდ. 373; 2 ქართლ. 411.
შემობრძოლება (შემოვაბრძოლებ, -ლე, ზ. [...] შემოვაბამ, заставить сразиться; (შემოვებრ[...] -ძე; შემოვებრძოლები, -ლე), ზ. ვ. შევებმი ბ[...]მრად, сразиться, вступить въ бой.
შემობრწყინვა (ვჰბრწყინავ, -ნე), ზ. უ. სი[...]სათვის შემოვალ, შემოვანათებ, о свѣтѣ вход[...]
შემობუზვა (შემოვიბუზები, -ზე), ზ. ვ. მოვიბუ[...]ძები, наежиться.
შემობუტკვა (შემოვიბუტკვი, -კე), ზ უ მოვჰკრ[...]ფდები, созрѣвать.
შემობძანება, ნ. შემობრძანება.
შემობჯენა (ვა), вступать ногою.
შემოგდება (შემოვაგდებ, -დე), ზ. მ. შემოვ[...] შემოვრეკ; ან შემოვისვრი, вгонять; вбрасыв[...] ввергать; დაბად. 40—15; -კარს, заперет[...] собою дверь; შემოვუგდებ წყალსა, наводи[...] (შემოვიგდებ, -დე), ზ. მიჩ. უკან დავიდებ ან მ[...] ვიდებ; положить что позади себя; вскин[...] на себя; -დროსა, улучить время, შეგ[...] ხელთ შემოვიგდებ, захватить, прибрать къ р[у]камъ, ქილ. 4; რუსუდ. 695; დღის ჟამთა შემო[...]დების, придаетъ къ себѣ нѣсколько часов[ъ] дня, ბროსეს ხრონოლ. 28; ხელი თავს შემოე[...] онъ положилъ свою руку подъ голову, [...] 108; შემოეგდო ბალიში, ვეფხ. 406; онъ поло[...]жилъ подъ себя подушку, (შემოვეგდები, -[...] ზ. თვ. შემოვალ; ან შემოვეხურები (კარი); вбр[о]сти, входить куда; притворяться (о двер[и]) სად ჯოჯოხეთში შემომაგდე, въ какой адъ [...] меня втюрилъ, вогналъ.
შემოგება (ვა), ზ. მ. შემოვჰფენ, подстилать.
შემოგეგება (ვა), ზ. მ. მისაგებებელად გავგზ[...] посылать на встрѣчу, (შემოვეგებები, -[...] ზ. თვ. встрѣчать.
შემოგერება (ვუ), ზ. მ. შემოვუქნევ დასაკრავ[...] замахиваться; заносить руку, палку; (შემო[...]ვიგერებ, -რე), ზ. მიჩ. ბუზს მოვიგერებ, обмах[и]вать, сгонять мухъ.
შემოგვა (შემოვჰგვი, -გავე), ზ. ზ. მოვჰგვი გარე[...] обмести.
შემოგვრა (შემოვჰგვრი, -გვარე), ზ. მ. შემოვუყ[...] вводить, ვეფხ. 463 დაბად. 39—13.
შემოგზავნა (ვჰგზავნი, -ნე), ზ. მ. შემოვატან[...] всылать, დარეჯ. 2—142.
შემოგზნება (ვა), ზ. მ. შემოვუკიდებ, поджечь[...] შემოგზნებია ცეცხლი, онъ горитъ, ხიბრ. 12[...]
შემოგზნებული, მიმ. объятый огнемъ.
შემოგინება (ვა), ზ. მ. გავლანძღამ, обругать.

ოგლესა (ვა), ზ. მ. შემოვჰგოზავ, обмазать, штукатурить,

ოგლეჯა (ვჰ, ვა), ზ. მ. გარშემოვჰხევ; оборвать, бодрать; (ვი), ზ. მიც. ободрать на себѣ; износить, გორგ. (შემოვჰგლეჯდები, -დი; შემოვიგლიჯები, -ჯე), ზ. ვდ. შემოვიხევი, გავხცვდები, ободраться, износиться, **შემოგლეჯილი**, ободранный; **შემონაგლეჯი**, ს. оторванный кусокъ.

მოგნება (შემოვაგნებ, -ნე), ზ. მ. ვიპოვნი გზას და სს. найдти дорогу, домъ.

მოგოზვა (ვჰგოზავ, -ზე), ზ. მ. შემოვჰგლეს, обмазать, оштукатурить.

მოგორვა (ვჰ), ზ. მ. გორვით შევდივარ, вкатиться.

მოგორება (ვა), ზ. მ. გორვით შევიტან, вкатить.

მოგრეხა (შემოვჰგრეხ, -რიხე), ზ. მ. გარშემოვჰგრეხ; скручивать.

მოგროვება (ვა), ზ. მ. გარემოს რისამე დავაგროვებ, დავაზვინებ, собирать что кругомъ чего; შემოვჰგროვდები, -დი), ზ. ვდ. გარემოს რისამე მოვჰგროვდები, მოვჰქუჩდები, собираться во кругъ чего, скопиться, ქილ. 91; მოურავ. 29.

ემოგუბება (ვა), ზ. მ. გარემოს რისამე დავაგუბებ წყალს, запруживать.

ემოდგლაბნვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო დავჰკლაბნავ, высѣкать; выдалбливать.

ემოდარება (შემოვადარებ, -რე), ზ. მ. შევატოლებ, сравнить, (შემოვედარები, -ვედრები, -ვედარე), ზ. ვდ. შევეტოლები, დავედარები, сравниться, (შემოიდარებს, -რა), ზ. უ. გამოიდარებს, проясняться (о погодѣ).

შემოდგენა (შემოვადგენ, -გინე), ზ. მ. უკან დავადევნებ, 1 ქართლ. 34; заставить слѣдовать, идти позади.

შემოდგმა (შემოვსდგამ, შემოვადგამ, -გი), ზ. მ. დავსდგამ რაზედმე რასმე, მაგალ ქვაბსა ზედადგარზედ, ставить на; შემოვსდგამ ფეხსა, ставить ногу на порогъ, ანტონ. 3—11; ქიმ. 50; (შემოვუდგამ, -გი), ზ. მ. ძირს დავუდგამ რასმე; подставить подо что; გამოსლ. 27—4.

შემოდგომა, ს. სთულობა, წლის მეოთხედი ზაფხულისა და ზამთრისა საშუალი, რომელ არიან სამნი თთვენი: სეკდემბერი, ოკდომბერი და ნოემბერი; осень.

შემოდგომა (შემოვადგები, -დეგ), ზ. ვდ. გარემოვიცვამ ქალაქსა ან ციხეს; მაც. 21—28; ლუკ. 14—27; წყალთათვის: მოვიცავ, მოვილევ; обступить, обложить крѣпость; о водѣ: доходить до какой либо высоты; потопить; შემოადგა მზის შუქი, солнце своими лучами освѣтило, ვეფხ. 1042, 426, 412; რუსუდ. 433, 353; (შემოვსდგები, -დეგ), ზ. ვდ. შემოვალ, входить, вступать, შემოდგა კარსა, показался въ дверяхъ; ვეფხ. 1093; ეშმა შემოგსდგომია, ვისრ. 114; нечистый духъ овладѣлъ тобою; (შემომადგება სევდა), на меня напала грусть, (შემოვუდგები, -დეგ), ზ. ვდ. უკან მივჰყვები; შევუდგები ვისისამე ხწავლას; послѣдовать за кѣмъ, ან უკან დავუდგები, стать на зади, მაც. 16—24; (შემომიდგება, შემომიდგა, შემომიდეგ), ზ. მიც. უკან მომყვება, слѣдуетъ за мной, მაც. 4—19; 10—36; სიბრ. 41, **შემოდგომილი**, послѣдователь, ისაი. 57—13.

შემოდება (ვა), ზ. მ. გარშემოვაწყობ, გარშემოდავსდებ; შემოვაკრავ; обкладывать, класть вокругъ чего; наложить, класть на; (შემოვსდებ, -დე), ზ. მ. დავუდებ, დავაწყობ რაზედმე რას; შემოვჰკრავ, დავარტყამ; полагать, класть на; нагружать, навьючивать; хлопнуть, приударить; 3 მეფეთ. 6—15; იობ. 40—20, (ვი), ზ. მიც. დავიდებ, მოვიკიდებ, обложить себя; положить что на себя, или вокругъ себя; შემოვიდებ ფეხსა მუხლზედ, положить ногу на ногу; (ვუ), ზ. მიც. დავუდებ, положить на; (შემოვედები, -დე), ზ. მ. დავედები; გარდავედები; полагаться, класться на; заражаться; სნება შემოედო; онъ заразился заразою, ანტ. 5—17, (შემომდებია), მაგალ. რა შემოგდებია, что съ тобою сдѣлалось; (შემომდებ), მაგალ. შემომდე პირი, ты смѣешь возражать мнѣ; რუსუდ. 458.

შემოდედება (ვა), ზ. მ. გავაფუვებ ცომს, შევადედებ მაწონს, квасить; (შემოვჰდედდები, -დი), ზ. ვდ. შევდედდები, გავჰფუვდები, заквашиваться.

შემოდენა (ვა), ზ. მ. წყალს მოვაგდებ, заставить течь; (შემოვსდი, შემოვდიოდი), ზ. მ. შემოვამდინარებ, втекать, протекать (о рѣкѣ); ყარამ. 145.

შემოდევნა (შემოვსდევ ან შემოვსდევნი, -დიე, -დევნე), ზ. მ. შემოვრეკ, შემოვლალავ ან უკან ვჰსდევ; преслѣдовать кого внутри чего; идти въ слѣдъ за кѣмъ.

შემოდნობა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავადნობ, გავალხვობ, растоплять, обтаивать; (შემოვადნები, -დნე), ზ. ვდ. გარშემო დავდნები, растапливаться, обтаиваться.

შემოდრეკა (შემოვსდრეკ; -რიკე), ზ. მ. შემოვხრი, შემოვჰზნექ, вогнуть.

შემოდუნება (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, послабить.

შემოდუღება (შემოვადუღებ, -ღე), ზ. მ. მცირედ მოვადუღებ, вскипятить, (შემოვჰდუღდები, -დი), ზ. ვდ. მოვდუღდები, закипѣть.

შემოერთგულება, ზ. მ. внушать усердіе.

შემოერთება (შემოვაერთებ, -თე), ზ. მ. შემოვრთავ, შევრთავ; присоединять; (შემოვერთდები, -დი), ზ. ვდ. შემოვერთვი, присоединиться.

შემოერქვნა (შემოვერქვნი, -ქვნე), ზ. მ. შემოვხნავ, вспахать.

შემოვარდნა (შემოვვარდები, -დი), ზ. უ. შემოვიჭრები, вбѣгать, врываться, მირ. 75; (შემოვუვარდები, -დი), ზ. უ. შემოვუხვდები; врываться къ кому; ცხენ. ქვეშ შემოუვარდა, 2 ქართლ. 317; онъ бросился ему подъ лошадь; ერთი დრო შემოუვარდათ, ქილ. 148; они улучили одно время, ხელში შემომივარდა, попался мнѣ въ руки; ქილ. 10; გუნებაზედ შემომივარდა, я напалъ на мысль; რუსუდ. 868; 808; (შემომვარდება, -და), ზ. უ. შემხვდება წილად, достается мнѣ на долю; შენ ფიცი შემოგვარდა, выпало тебѣ присягнуть; სიგელი ჩოლაყ. 16.

შემოვასხება (შემოვევასხები, -სხე), ზ. მ. ფულს ვევასხები, просить взаймы.

შემოვაჭრება (შემოვევაჭრები, -ჭრე), ზ. მ. ფასზედ ველაპარაკები, приторговываться.

შემოვედრება (ვა), ზ. მ. ჩავაბარებ ვედრებით, моля поручать кому кого или что; რუსუდ. 967; ჩონგ. 50; (შემოვვედრი, -რე), შემოვევედრები, -რე), ზ. უ. შემოვეხვეწები, просить, умолять; ციმ. 11; სამ. სომხ. 37; შემოგვედრებ, поручаю тебѣ; **შემოვედრებული**, მიმ. порученный.

შემოვეცხლვა (შემოვვეცხლავ, -ლე), ზ. მ. ვერცხლით დავჭფრა, посеребрить.

შემოვიწროვება (შემოვავიწროვებ, -ვე), ზ. მ. დავავიწროვებ, съуживать; укорачивать.

შემოვლა (შემოვვლი, შემოვივლი, -ვლე), ზ. უ. შემოვიარებ, обходить, შემოვუვლი გზას, обходить дорогу; რუსუდ. 345; სიბრ. 108; შემოვუვლი ნავარდს; დარეჯ. 43; რუსუდ. 607; сдѣлать обходъ, обѣжку, говоря о состязающихся витязей; თავს შემოგივლი, я пожертвовалъ съ собою; **შემოვლა**, ს. обходъ, вліяніе; ნუ ჰსწყალობ მტერთა შენთა სხვათა შემოვლითა, не будь милостивъ къ врагамъ посредствомъ вліянія другихъ; რუსუდ. 914; დედა შვილსა თავს შემოსვლას უპირობდა, რუსუდ. 392; мать хотѣла обойти вокругъ своего сына; т. е. желала выразить ему что она готова принести себя въ жертву за сына.

შემოვლება, ს. გარშემოტრიალება, მაგალ. მზისა, обращеніе солнца, მარტ. 1—2; (ვა), ზ. მ. გარშემოვატარებ; ან შემოვზღუდავ: გარშემო მოვაკერებ; обносить; обнести заборомъ; обшить; -ქობას, обшить каймой; შემოვავლებ გვირისტსა, обстрачить, -ღობეს, обнести заборомъ, -თვალსა, окинуть глазами, -წრესა, начертить кругъ; обнести чертою; სიბრ. 142; (შემოვევლები, -ლე), ზ. თვ. გარშემოვეზღუდები; მოვევლები გარშემო, обноситься, თავს შემოგევლები, буду жертвою для тебя; ერისთ. 38; ბუნ. კ. 286; (შემოვივლებ, -ლე), ზ. მიჩ. შემოვიტარებ, обнести около себя; თავს შემოვივლებ ხმალსა, повертѣлъ саблю надъ своею головою; რუსუდ. 703; შემოგვივლეს, обошли насъ, რუსუდ. 319; გარშემოვლება (გარშემოვავლებ, -ლე), ზ. მ. გარემოვავლებ მაგალ. ხელსა; обхватить.

შემოვლენა (შემოვავლენ, -ლინე), ზ. მ. შემოვჰგზავნი, посылать.

შემოზახება (შემოვჰზახებ, შემოვიზახებ, -ხე), ზ. უ. შემოვჰყვირი, крпчать кому; რუსუდ. 478; ნ. შემოძახება; **შემოზევა, ნახე შემოწევა.**

შემოზიდვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვიტან, вносить.

შემოზმანება (შემომეზმანება, -ნა), ზ. თვ. ძილში მომეჩვენება, грезится мнѣ.

შემოზნექა (შემოვჰზნექ, -ნიქე), ზ. მ. შემოვჰკაკვავ. შემოვჰხრი, вгибать, (შემოვიზნიქები, -ქე), ზ. ვ. შემოვიხრები, вгибаться.

შემოზომვა (ვჰ), გავჰზომავ, обмѣрить.

შემოზრახვა, (**შემოვუზრახ**) ზ. უ. შემოველაპარაკები, заговаривать съ кѣмъ; დარეჯ. 2—98; 107; შემომზრახავს, ведетъ со [illegible] рѣчь; ვისრ. 189.

შემოზღვა (შემოვჰზღავ, -ღი), ზ. მ. გარდავუხდი, отплатить, вознаградить; ქილ. 665, შემოგზღო, онъ отплатилъ тебѣ, ვეფხ. 432; შემომზღვეს отплатили мнѣ; სიბრ. 147.

შემოზღუდვა (შემოვჰზღუდავ, -დე), ზ. მ. ზღუდე შემოვავლებ, обнести оградою, оградить; ქილ. 694; **შემოზღუდვილი**, მიმ. огражденный укрѣпленный; რუსუდ. 593; სიბრ. 18.

შემოთარჯვა (ვჰ), ზ. მ. თარაჯას შემოვავლებ, შემოვჰზღუდავ; обнести, огородить.

შემოთესილი, ზედ. დათესილი, посѣянный, 1 ჯრ. 280.

შემოთვალვა (შემოვსთვალავ, -ლე), ზ. მ. პატიოსნის თვლით მოვსჭედ, осыпать драгоцѣнными каменьями.

შემოთვალიერება (ვა), ზ. მ. დავხედავ, осматривать.

შემოთვლილობა, ს. დაბარებული სათქმელად, приказъ, порученіе сказать кому что; ვეფხ. 104[illegible] დარეჯ 2—43; ვისრ. 16.

შემოთიბვა (შემოვსთიბავ, -ბე); ზ. მ. გარშემო მოვსთიბავ; скосить кругомъ.

შემოთლა (შემოვსთლი, შემოვსთალე), ზ. მ. გარშემოვსჭრი, обрѣзать.

შემოთოხნა (შემოვსთოხნი, -ნე), ზ. მ. გარშემო ვჰთოხნი, копать кругомъ.

შემოთრევა (შემოვათრევ, -რიე), ზ. მ. თრევით შემოვიტან, втащить, (შემოვეთრევი, -რიე), ზ. თვ. შემოვალ თრევით, втащиться.

შემოთუთქვა (შემოვსთუთქავ, -ქე), ზ. მ. ცხელ წყალს დავასხამ, обварить кипяткомъ, ошпарить.

შემოთუთხნა (ვჰთუთხნი, -ნე), ზ. მ. გავხეხი, обирать.

შემოთხლეშა (შემოვსთხლეშ, -ლიშე), ზ. მ. ლოწანს გავადენ, შემოვჰკრავ, ударить, влѣпить кому пощечину.

შემოთხოვა (-ვითხოვ, -ვე), ზ. მ. შემოვიწვევ, просить войдти.

შემოთხრა (შემოვსთხრი, -თხარე), ზ. მ. გარემოს დავსთხრი, обкопать, (შემოვეთხრები, -თხარე), ზ. თვ. თხრილი გარშემომევლების, обкопаться рвомъ, სიბრ. 116.

შემოკადრება (ვჰკადრებ, -რე), ზ. უ. გავუბედავ, კადნიერებას მივიღებ, осмѣлиться.

შემოკაზმვა (შემოვჰკაზმავ. -მე), ზ. მ. მოვრთავ, убирать, украшать; осѣдлать лошадь.

შემოკაკვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვხრი, сгибать.

შემოკარება (ვა), ზ. მ. მივუახლოვებ, приблизить, (მოვიკარებ, -რე), ზ. მიჩ. დავიახლოვებ, приблизить къ себѣ; (ვეკარები, -რე), ზ. თვ. დავეახლოვები, приблизиться; ბუნ. კ. 84.

შემოკაფვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰჭრი; გამოვჰკაფავ კლდეს; обрѣзывать; высѣкать, долбить скалу; ვეფხ. 485; (ვიკაფვი, -ფე), ზ. ვ. შემოვიჭრები, обрѣзываться; высѣкаться, **შემოკაფული**, მიმ. обрѣзанный.

შემოკდიმება (ვიკდიმებ, -მე), ზ. მიჩ. შევირცხვენ, конфузиться, стыдиться; დაბად. 41—42.

შემოკედლება (ვკედლები), ზ. თვ. пріютиться у кого. [რებ, обшить.

შემოკერება (ვაკერებ, -რე), ზ. მ. გარშემოდავაკე-

შემოკეტა (შემოვჰკეტი, -ვიკეტ, -ტე), ზ. მ. დავკეტ შიგნიდამ კარსა, запереть за собою дверь.

შემოკეცა (ვჰკეც, -ცე), ზ. მ. შევჰკეც დავჰკეც, ჩავჰკეც; свернуть, сложить, გამოსლ. 26—12, загнуть; შემოვიკეც ფეხებსა, поджать ноги.

შემოკვდომა (შემოვაკვდები, -დი), ზ. ვდ. თავს მოვაკვლევინებ; გუჯ. 29; რუსუდ. 322; სიგელი 11; лѣзть на смерть, (შემომაკვდება, -და), ზ. მიჩ. თავს მაკვლევინებს, ან ჩემთვის თავი გამოუმეტებია, онъ лѣзетъ ко мнѣ на смерть; убивается изъ за меня.

შემოკვეთა (შემოვჰკვეთ, -თე), ზ. მ. შემოვჰსჭრი, обрѣзать; (შემოვუკვეთ, -თე), ზ. მიჩ. წარვუწერ, ბრძანებას მივსცემ; დავაბარებ, შევუთვლი; обязывать; наказать сказать кому что; 2 ქართლ. 379, 422; შემოუკვეთეს თათრობა, обязали его принять магометанство; 2 ქართლ. 326; შემოგვიკვეთეს, они поставили намъ въ обязанность, 2 ქართლ. 463; ალექს. 63; მირ. 267; შემოვეკვეთები, -თე), ზ. თვ. ბრძანება მივეცემი, поставляться въ обязанность; 2 ქართლ. 450.

შემოკვერცხა, შემოკურცხვა (შემოვჰკვერცხ, -ხე), გარემოს შემოვჰკრეჭ, обстричь.

შემოკვეცა (ვჰ); ზ. მ. შემოვჰსჭრი, обрѣзать.

შემოკვრა, ნ. შემოკრვა.

შემოკიდება (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკიდებ ტვირთს, მოვუდებ; навьючивать, (ვუ, -ცეცხლს), ზ. მიჩ. ცეცხლს მოვუდებ, поджигать, (ვი), ზ. მიჩ. მოვიკიდებ, მოვიდებ, навьючить себя.

შემოკივლა (შემოვჰკივი ან შემოვჰკივლებ, -ლე), ზ. უ. ვუყვირი ვისმე, кричать кому, ყარამ. 96.

შემოკითხვა (ვჰკითხავ, -ხე), ზ. უ. შევეკითხები ვისმე, спрашивать кого о чемъ; შემოგვეკითხენით, вы спросили насъ. [ვახსენებ, обругать.

შემოკიცხვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვლანძღავ, უპატიურად

შემოკლება, სს. уменьшеніе; сокращеніе: **შემოკლებით**, ზზ. сокращенно; **შემოკლებითი**, ზედ. сокращенный, (ვა), ზ. მ. შევამცირებ რიცხვით და ზომით; уменьшать; сокращать; сбавлять; ვეფხ. 21, 666; -სიტყვას, сократить рѣчь, ვეფხ. 772; -გზასა, укоротить дорогу; ქილ. 477; შემოვიკლებ დღეთა, укоротить дни свои; 2 ქართ. 112; მარკ. 13—2; შემომიკლნენ დღენი სავალნი; ჩონგ. 75; сократилась для меня дорога, დრო შემოჰკლებია, недостало ему дней; ქილ. 470; (შემოვაკლდები, -დი), ზ. ვდ. მოვაკლდები, შევჰმცირდები; დავჰნაკლულდები, გამოველევი მაგალ. ფული და სს.; уменьшаться, сбавляться; недоставать, нехватать; ფული შემოაკლდა, недостало у него денегъ; ტიმ. 49; (შემოვჰკლდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰმცირდები, уменьшаться, сокращаться; დღე შემოჰკლდება, день уменьшается, მატ. 24—11; შეუმოკლდნენ დღენი, дни его сократились, ვისრ. 103; **შემოკლებული**, сокращенный, ყარამ. 162; შემოკლებულა ჟამი, дни сократились; ქილ. 131.

შემოკნინება, (ვა), уменьшать.

შემოკრება, შემოკრეფა, სს. собираніе, (შემოვჰკრებ, -რეფ; -რიბე, -რიფე), ზ. მ. შევჰკრებ, შევაგროვებ, მოვაქუჩებ; შევაერთებ; собирать, скоплять; группировать; 2 ქართლ. 346; ტიმ. 98; კავშ. 287; ქილ. 301; (შემოვიკრებ, -რიბე), ზ. მიჩ. მოვიგროვებ, собрать себѣ или около себя; 2 ქართლ. 105, 164; შემოვიკრებ გონებას, ჭკუას, გულის თქმას, собраться съ умомъ, сообразить; დასტულ. 59; ქილ. 342, 456; შემოვიკრებ გულზედ ხელსა, скрестить руки на груди, ქილ. 28; (ვი) -ღონეს, собраться съ силами, რომელ ყოველსა სოფელსა გუგათა შინა შემოიკრეფს; 1 ქართლ. 6; который, сосредоточиваетъ въ врачкѣ своемъ, чтобы обозрѣть вселенную; (შემოვუკრებ, -რიბე), ზ. მიჩ. собрать въ пользу кого либо, или около кого; მარტ. 2—173; **შემოკრბა** (ვჰკრბები, -ბი, ვჰკრბი), ზ. ვდ. მოვჰგროვდები, собраться, скучиваться, საქმ. 14—20; რუსუდ. 98, 140; (შემოვეკრიფები, -ფე), ზ. თვ. მოვეგროვები, собраться около, ცოდნა შემოეკრიბა, ქილ. 404; онъ собралъ знаніе; **შემოკრებული**, მიმ. собранный, საქმ. 10—28; შემოკრებულება, ს. сборище.

შემოკრეჭა (შემოვჰკრეჭ, -რიჭე), ზ. მ. შემოვჰკვეც თმას, обстричь; обрѣзать.

შემოკრვა (შემოვჰკრავ, -კარ), ზ. მ. შემოვარტყამ, დავჰკრავ, შემოვჰსდებ, пріударить, შემოვჰკრავ თვალსა, замѣтить; შემომკრა თვალი, онъ замѣтилъ меня, ვისრ. 22; ტაშს შემოვჰკრავ, бить въ ладоши; შემოვიკრავ თავში, ударить себя въ голову, ბუნ. კ. 83; შემოვჰკრავ ფრთსა, ударить крыломъ; ყარამ. 394; (შემოვაკრავ, -კარ), ზ. მ. შემოვარტყამ, შემოვახვევ; გარშემო დავაკრავ; повязать, опоясать; შემოვაკრავ ალყას, оцѣпить мѣстность, ვეფხ. 971; სარტყელს შემოვიკრავ, опоясаться кушакомъ; ქილ. 680; შემოვიკვრები, -ვიკარი), ზ. ვ. შემოვირტყამი, опоясываться, შემოვეკვრები, -კვრე), ზ. თვ. შემოვერთხმი, შემოვეწებები, прилепляться, შემოკრული მიმ. обвязанный.

შემოკრიბვა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგროვებ, собрать.

შემოლაგება (შემოვალაგებ, -გე), ზ. მ. შინ შემოვიტან, вносить, (შემოვლაგდები, -დი), ზ. ვდ. შინ დავლაგდებ, поселяться.

შემოლალვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰრეკ, вгонять.

შემოლანდება (შემომელანდება, -და), ზ. ვდ. მომეჩვენება, привидѣться.

შემოლაპარაკება (ველაპარაკები, -კე), ზ. თვ. ლაპარაკს დავუწყებ, переговариваться.

შემოლბობა (ვალბობ, -ბე), ზ. მ. დავარბილებ, смягчать, (შემოვლბები, -ბი), ზ. ვდ. დავრბილდები, мягчиться.

შემოლევა (შემოვალევ, -ლიე), ზ. მ. მაგალ სულს შემოვალევ, ვეფხ. 810, თეიმ. განმარ. положить душу за кого; (შემოვჰლევ, შემოველევი), შემოელია პური, недостало хлѣба, (შემომელია), ზ. მ. დავხარჯავ, истрачивать, ფული შემომელია, недостало мнѣ денегъ.

შემოლესა (ვჰ), обмазать кругомъ. [სუდ. 695.

შემოლეწა (ვჰ), ზ. მ. შემოვამტვრევ, обломать, რუ-

შემოლოკვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვლოშნი, облизать.
შემოლოცვა (შემოვილოცავ, -ცე), ზ. მ. მოვილოცავ წმინდათა ადგილთა, отмолиться, быть на поклоненіи Св. Мѣстамъ.
შემოლტოლვა (შემოვივლტვი, -ტე), ზ. უ. შემოვირბენ, შემოვალ საფარველს ქვეშ, вбѣжать, искать убѣжище.
შემოლხობა (შემოვჰლხვები, -ვი), ზ. ვ. შემოვჰხდნები, обтаять.
შემომადლიერება (ვი, -რე), ზ. მ. მოვიმადლიერებ, задобрить, расположить въ свою пользу.
შემომატება (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰსძენ; სარგებლობას ვაძლევ; მოვუმატებ, დავურთავ; приносить пользу, выгоду; присоединять, прибавлять; გორგ. 40; რუსუდ. 30; (შემოვიმატებ, -ტე), ზ. მიჩ. შევიძენ; მოვიმატებ; получать прибыль; пріобрѣтать, -ქვეყანას, пріобрѣсти страну, овладѣть; დარეჯ. 107; (შემომმატებ, შემომიმატებ, -ტე), ზ. მიჩ. სარგებლობას მაძლევ, მომისართავ, შემიძენ; приносить мнѣ выгоду, пользу; რუსუდ. 438; (შემომემატება, -ტა), ზ. თვ. სარგებლობა მომეცემა, შემეძინება; получать прибыль, выгоду, რუსუდ. 424, 522; დავრ. 6.
შემომდინარება (შემოვჰმდინარებ, -რე), ზ. უ. მდინარეთათვის: შევდივარ, втекать.
შემომდოვრება (შემოვამდოვრებ, -რე), ზ. მ. მოვამშვიდებ, укротить.
შემომდურება (შემოვიმდურებ, -რე), ზ. მიჩ. მოვიმდუვრებ, навлечь на себя негодованіе кого.
შემომედგრება (შემოვმედგრდები, -დი), ზ. ვლ. მედგარი გავხდები, становиться лѣнивымъ.
შემომზღვლევა (შემოვიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. შემოვიქცევი, გარშემო დავიქცევი, обрушиваться со всѣхъ сторонъ.
შემომთხვევა (შემომემთხვევის, -ვია), ზ. თვ. შემემთხვა, случилось со мною, ქილ. 691.
შემომიწვა (ვჰმიწავ). მიწით მოვავლებ, обложить землею; ან მოვამიწებ, დავამიწებ, превращать въ землю.
შემომიწული, მიმ. მიწით მოვლებული, ან დამიწებული; обложенный землею; превратившійся въ землю; ქიმია 67.
შემომკა (შემოვმკი, -კე), ზ. მ. გარშემო მოვმკი, жать кругомъ.
შემომკერდება (შემომემკერდა), ზ. მიჩ. მომეხვია, прижался къ моей груди.
შემომკრეფელი, ს. მომგროვებელი, собиратель, ვეფხ. 631.
შემომრგვალება (ვა), ზ. მ. მოვამგრგვალებ, округлить; ზ. მიჩ. მრგვალს წრეს შემოვუვლებ, очертить кругъ; 1 ქართლ. 143.
შემომსვლელი მაგალ. დღე, ზედ. наступающій день; იგავი 24—1.
შემომსხვრევა (ვამსხვრევ, -რიე), ზ. მ. შემოვამტვრევ, შემოვლეწ, обломать.
შემომტერება (ვემტერები, -რე), ზ. თვ. დავემტერები, враждовать, დარეჯ. 2—25, (ვამტერებ), посѣять вражду.
შემომტვრევა (შემოვამტვრევ, -რიე), ზ. მ. შემოვლეწ, შემოვამსხვრევ, обломать.

შემომტკიცება (ვამტკიცებ, -ცე), ზ. მ. გავამაგრებ; укрѣплять, (შემოვიმტკიცებ, -ცე), ზ. მიჩ. მოვიმაგრებ, укрѣпить за собою: 2 ქართლ. 190; (შემოვმტკიცდები, -დი), ზ. ვლ. შევჰმაგრდები, укрѣпиться.
შემომქმედი, შემოქმედი, ს. შემქნელი, творецъ, создатель.
შემომღები, ს. ახლისა რისამე შემომტანი, вводитель новостей.
შემომშმარი, ზედ. დამშეული, голодный.
შემომყვანი, ზედ. ვინც შემოიყვანს, кто вводитъ.
შემომყრელი, ზედ. დამხვედრი; ან მიწის მომყრელი; кто встрѣчаетъ или посыпаетъ землею.
შემომყრელობა მიწისა, ს. посыпка земли; ვეფხ. 1538.
შემომცნება (შემომცნებოდი, -და), ზ. უ. გამომეცნობებოდი, познакомиться, ვეფხ. 1564.
შემომწიფება (შემოვჰმწიფდები, -დი), დავჰმწიფდები, созрѣть.
შემომწყრალი, ს. გაბუტვილი, მწყრალი, надувшійся, надутый.
შემომხმარი, ზედ. გამხმარი, высохшій.
შემონადირება (ვი), ზ. მიჩ. მოვინადირებ; обойти мѣста охотою; привлечь, заманить.
შემონაზონება (შევმონაზონდები, -დი), ზ. ვლ. ბერად შევსდგები, постричься въ монахи.
შემონათება (ვუ), посвѣтить.
შემონატრვა (ვჰნატრი), ублажать.
შემონარჩენი, ზედ. დანარჩენი, остатокъ.
შემონაყარი, ზედ. ქარისაგან შემოყრილი, нанесенный вѣтромъ.
შემონაწევრებული, ზედ. ნაწილთაგან შემდგარი, составной, ლოღ. 50.
შემონახვა, ზ. მ. მოვნახავ, обыскивать.
შემონდობა (ვა), ზ. მ. ვარწმუნებ, ввѣрять, поручать, (შემოვენდობი, -დე), ზ. თვ. ვერწმუნები, довѣриться, положиться.
შემონება (ვი), ზ. მ. დავიმონებ, покорять.
შემონივთება (ვნივთდები), соединяться, წათცხოვ. 355.
შემონიჭვა (ვჰნიჭავ, -ჭე), ზ. მ. შევჰწირავ, მივართმევ, приносить въ даръ, გუჯ. 8.
შემოოჭვა (შემოვოჭავ, -ჭე), ზ. მ. მოვოჭავ, მოვჰკმაზავ თვალითა და მარგალიტითა, усыпать дорогими камнями.
შემოოხრება (ვა), ზ. მ. მოვაოხრებ, опустошить.
შემოპარება (ვა), ზ. მ. ქურდულად შემოვიყვან, вводить кого украдкою; შემოვიპარები, -რვი; შემოვეპარები, -რე); подкрадываться, входить украдкою; ანტ. 51; 58; 60.
შემოპატიჟება (ვჰ), შემოვეპატიჟები, -ჟე), ზ. უ. მოვიწვევ, приглашать, звать; შემოვეპატიჟები რჯულის დაგდებას; გორგ. 125; приглашать оставить вѣру.
შემოპირება (ვი), ზ. მიჩ. პირობით მოვინდობ, подговорить, заключить договоръ съ кѣмъ, 1 ქართ. 455; დავრ. 67.
შემოპკურება (ვა), ზ. მ. შემოვასხურებ, окропить.
შემოპოვება (ვი), ზ. მ. მოვიშოვნი, находить.

შემოპყრობა (შემოვიპყრობ, -პყარ), ზ. მ. შევიპყრობ, შევიცავ, задержать.

შემორბევა (შემოვარბევ, -ბიე), ზ. მ. მოვაოხრებ, опустошить; ограбить.

შემორბენა (შემოვარბენ, -ბინე), ზ. მ. გარშემოვაცარებ; გარემოვარბენ; обносить кругомъ бѣгая; заставить бѣгать вокругъ; (შემოვირბენ, -ბინე), ზ. უ. გარშემო დავრბი; бѣгать кругомъ; вбѣгать; ვეფხ. 587; (შემოვჰრბი, -ბოდი), ზ. უ. სირბილით შემოვდივარ, вбѣгать, **შემორბინება** (ვა, ვუ), ზ. მ. გარშემოვარბინებ, заставить бѣгать кругомъ, ხიზრ. 119.

შემორევა (შემოვრევ, -რიე), ზ. მ. გავრევ; ცუდ საქმეში გავაბამ; вмѣшивать; (შემოვერევი, -რიე), ზ. თვ. გავერევი; вмѣшаться, რუსუდ 447; 1 ქართ. 113; ქილ. 130; შემოერივნენ ლეკნი, вмѣшались Лезгины, 2 ქართლ. 132; უსჯულოება შემომერევა, ქილ. 363; беззаконіе осиливаетъ меня.

შემორეკა (შემოვრეკ, -კე), ზ. მ. შემოვლალავ, შემოვჰყრი; вгонять.

შემორეწა (ვირეწ, -წე), ზ. მ. მოვიგებ, ვიშოვნი, стяжать, пріобрѣтать.

შემორვა (შევჰმორავ, -რე), ზ. მ. მოვჰსჭრი, подрубить.

შემორთვა (შემოვჰრთავ, -თე), ზ. მ. შევრთავ, შევაერთებ, присоединять; (შემოვერთვი, -თე), ზ. თვ. მოვერთვე, გავუერთდები, присоединиться, ალექს. 41.

შემორიგება (ვა), ზ. მ. გარშემო დავარიგებ, დავაწყობ, обстановить, ან ვისთანმე შორის მშვიდობას ჩამოვაგდებ, помирить; (შემოვირიგებ, -გე), ზ. მიჩ. დავეზავები, примириться съ кѣмъ, 2 ქართლ. 493; შემომირიგდები, примиряешься со мною, შემომარიგე, помири его со мною, გორგ. 243; (შემოვურიგდები, -დი), ზ. ვლ. დავეზავები, примириться, შემორიგებული, მიმ. обстановленный; примиренный; რუსუდ. 652.

შემორიდება (ვარიდებ, -დე), ზ მ. მოვაშორებ, მოვარიდებ, удалять, устранять; (ვერიდები, -დე), ზ. თვ. მოვშორდები, მოვერიდები, удаляться, устраняться.

შემორონინება (შემოვარონინებ, -ნე), ზ. მ. შემოვიტან, водить кругомъ чего, შემომარონინებ, водишь меня кругомъ, რუსუდ. 858.

შემორტყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვახვევ, შემოვაკრავ; შემოვჰკრავ; опоясать; обвить, обвязать; бить, ударять; -ციხეს ჯარს, окружить крѣпость войсками; -ხმალს, опоясать мечемъ; -ჯელგას, оцѣпить поле охоты, 2 ქართლ. 324; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიხვევ, მაგალ. სარტყელსა, опоясать себя; повязать себѣ, 2 ქართლ. 545; რუსუდ. 419; окружить себя; შემოიხსნა მარგალიტი, შემოერტყა რაცა თვალი, ვეფხ. 1189; она сняла жемчугъ и драгоцѣнныя каменья, хранившіеся въ поясѣ; (ვერტყმი, -ყი), ზ. თვ. გარშემოვადგები, окружить, ჩონგ. 111; обвить; რუსუდ. 704; შემომრტყამს, ან შემომრტყმია, я опоясанъ, ანტ. 42; **შემორტყმული**, ზედ. опоясанный; окруженный.

შემორღვევა (ვა), ზ. მ. отпороть; (ვერღვევი), отпороться.

შემორუჯვა, ზ. მ. შემოვჰწვავ, опалить.

შემორცხვენა (შემომრცხვება, -ცხვა), ზ. მიჩ. შემრცხვა, შემეკდიმა, стыдно стало мнѣ; (შემოვჰრცხვები, -ცხვი), ზ. ვლ. შევიკდიმებ, устыдиться.

შემორჩილება (ვი), ზ. მ. დავიმონებ, покорить, усмирить, (შევჰმორჩილდები, -დი), ზ. მ. დავემონები, покориться.

შემორჩობა (შემოვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. დავარჩობ, მოვაშთობ, удавить.

შემორწყვა (შემოვჰრწყავ, -ყი), ზ. მ. გარშემოვჰრწყავ. орошать кругомъ; (შემოვირწყვი, -წყე), ზ. ვ. გარშემოვირწყვები, быть орошаему.

შემოსავალი, ზედ. შესავალი; მისავალი მაგლ. გზა; რაც კაცს შემოუვა მამულისაგან ან სხვისა რისამესაგან; входъ, дорога, ведущая куда либо; доходъ; ერისთ. 2—30.

შემოსაზღვრა, -რება; (შემოვსაზღვრი, -რე), ზ. მ. საზღვარს დავუდებ; разграничить, ქილ. 391.

შემოსაკრავი, ზედ. მოსახვევად დანიშნული, ან თვით მოსაკრავი რამ; повязочный; повязка; შემოსაკრავად, ზზ. დასაკვრელად, для удара, ხამ. ვახტ. 42.

შემოსარვა, ზ. მ. შევუდგამ სარებსა ყურძენს; ставить подставы подъ виноградную лозу; ხიზრ. 5.

შემოსარჩლვა (შემოვესარჩლები, -ლე), ზ თვ. ვესარჩლები, ვექომაგები, заступаться.

შემოსასვლელი, ზედ. входной.

შემოსაფრვა (შემოვჰსაფრავ, -რე), ზ. მ. საფარს ან თხრილს შემოვავლებ, окружить рвомъ траншеями; 2 ქართლ. 463.

შემოსადები, ზედ. შემოსატანი, вносимый, ввозимый.

შემოსაწევარი, ს. შესაწევარი, пособіе, -ვრად, на помощь, 2 ქართლ. 393.

შემოსახედავი, ს. შესახედავი, видъ, -დავად; ზზ. на взглядъ; ვისრ. 142.

შემოსახვეწარი, ს. სათხოვარი, просьба; -წრად, ზზ. для испрошенія, გორგ. 66.

შემოსევა (ვუ), ზ. მ. შემოვუტევ. მივუსევ, მივუტევ, напускать на кого; შემოგვისიეს, напустили на насъ, გორგ. 245; (შემოვესევი, -სიე), ზ. თვ. შევუტევ მივეტევები, დავეცემი, броситься, напасть; გორგ. 255; 2 ქართლ. 138.

შემოსერვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო დავსერავ, დავჰსჭრი, დავჰკოდ ნეშტარით; насѣчь, дѣлать нарубку; რუსუდ. 44.

შემოსვა (შევჰმოს, -სე), ზ. მ. ჩავაცვამ ტანთ, одѣвать, ვეფხ 1527; გამოსლ. 27—5; 1 ქართლ. 264; (შევიმოს, -სე), ზ. მიჩ. ჩავიცვამ, надѣть на себя; გუჯ. 24; 1 პეტრე 5—5; გალატ. 3—28; თბე ადამისა შეიმოსე, ты воплотился, გუჯ. 24, (შევიმოსები, -სე), ზ. ვ. ჩავიცვამ, одѣться, облачиться, ანდრ. 17; ლუკ. 8—26; მარკ. 14—51; ფსალ. 34—13; 64—13; 72 — 6; შევიმოსები ძლევითა, одержать побѣду; -ფოთლებითა, одѣваться листьями.

შემოსვენა, -ნება (ვასვენ, -ნებ; -ნე), ზ. მ. შემოვიტან პატივით წმინდასა ხატსა და სხ. вносить образъ и т. п.

შემოსვლა, სს. вшествіе; თესალ. 2—1; 1 ქართლ. 26; (შემოვალ, შემოვედი), ზ. უ. შევალ შინაგან;

ზ. მ. ვევედრები ვისმე სხვისთვისმე, შევახვეწებ, молить, просить за кого, გორგ. 209; შემავედრებ, ты его просишь принять меня подъ покровительство, (შევევედრები, -რე), ზ. თვ. მივმართავ, ვისმე ვედრებით, прибѣгать къ кому съ мольбою; умолять, просить кого; **შევედრებული**, მიმ. ввѣренный; შემავედრებული, проситель.

შევიწროვება, -ვებულება, ნახე შეიწროება.

შევიწყება (ვი), ზ. უ. забывать.

შევლა (შევვლი, -ლე; შევივლი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. შევიარებ, გავივლი, проходить; კლდეში გზა შეივლიდა, по скалистой горѣ проходила дорога; გორგ. 273; ვეფხ. 341: დარეჯ. 81; 2 ქართლ. 385; (შევუვლი, -დე), ზ. უ. გავუვლი, заходить, ნ. შესვლა.

შევლება (შევავლებ, -ლე მაგალ. ზღუდესა), ზ. მ. გარს შემოვავლებ, შემოვზღუდავ, обнести оградою; მოურავ, 419.

შევლენა (შევავლენ, -ლინე), ზ. მ. შევჰგზავნი, посылать, ისაი. 37—7; (შემავლენ, -ლინე), ზ. მიჩ. შემგზავნი, посылаешь меня, რუსუდ. 768.

შევნება, (ვა), ზ. მ. повредить.

შევრდომა (შევუვრდები, შევუვარდები, -დი), ზ. უ. მუხლთ დადგმით ვევედრები, пасть къ ногамъ, преклоняться, შავთ. 10, მაც. 28—9; ლუკ. 8—28; 1 ქართ. 86; მარკ. 5—22 და შემდგომი; ფსალ. 71—9; 94—6; (შევრდომილვარ), я ввергнутъ, იოან. 3—24; **შევრდომილი**, მიმ. падшій ницъ.

შევსება (შევავსებ, -სე), ზ. მ. ავავსებ; შევასრულებ; наполнить; пополнить; (შევივსები, -სე), ზ. ვ. наполняться, пополняться.

შეზავება, სხ. раствореніе, смѣшеніе; -ზეთებისა, составленіе масла; კეთილი შეზავება ჰაერისა, благорастворение воздуха; (შევაზავებ, -ვე), ზ. მ. შევადგენ, მაგალ სამხატვრო წამლებსა, განვაზავებ, გავჰქნი, ავრევ ხოცითა თან შეზომით, составлять краски, лекарства; растворять, разводить, распускать; 1 კორ. 12—20; -მარილითა, посолить, სამზ. 52, (შევზავდები, -დი), ზ. ვდ. შევერთდები, გავიქნები, ავირევი; растворяться, сливаться, смѣшиваться, ქილ 289; შეგაზავნე), ე. ი. შეგაერთე, соедини) васъ, ვეფხ. 1268; (შევეზავები, -ვე), ზ. თვ. გავერთვი, сливаться, смѣшаться, რუის. კან. 2, შეზავებული, მიმ. გაქნილი, растворенный; ანდრ. 8; -მარილითა, приправленный солью; შეზავებულება, ს. შენივთებულება, составъ, მარც. 1—165; მეც. 57; კაცილ. 169.

შეზავება (შევაზავებ, -ვე), ზ. მ. შევარიგებ, помирить; ალბ. 89; (შევეზავები, -ვე), ზ. თვ. შევურიგდები, примириться, 1 ქართლ. 123: შეზავებული, მიმ. примиренный, გიორ. მეფ. სამ. 26.

შეზამთრება, ს. наступленіе зимы.

შეზანტება, ზ. უ. полѣниться.

შეზარალება, ზ. უ. потерпѣть убытокъ.

შეზარება (შევიზარებ, -რე, შევჰზარდები, -დი), ზ. უ. ვჰზარმაცობ, полѣниться, ქილ. 471.

შეზარება, შეზარვა, სხ. ужасъ, ქილ. 186, 313, 417; შეზარების დრო, время ужаса, ქილ. 90; (შევაზარებ, -რე), ზ. მ. თავს ზარს დავცემ. ელდას ვჰსცემ, наводить ужасъ; ყარამ. 37; (შევჰზარდები, შევუზარდები, -დი, შევეზარები, -რე), ზ. უ. შიშის ზარი დამეცემა; განვჰხცვიფრდები, გავჰკრთები; ужасаться, ვეფხ. 87; 159; გორგ. 108; ქილ. 301; რუსუდ. 548; ან მოვსწყინდები, აბეზარს მოვალ, соскучиться, 594; შევსწუხდები, опечалиться, огорчиться, ვეფხ. 1517; (შემზარდება, -და, ან შემეზარა, შემეზარნეს), ზ. მიჩ. შიშის ზარი დამეცა, я прихожу въ ужасъ; ერისთ. 48; ვეფხ. 901; მიჩ. 35; დარეჯ. 102; შეზარებული, მიმ. объятый ужасомъ.

შეზარმაცება (ვზარმაცდები), облѣниться.

შეზარხოშება (ვჰ -შდები), მცირედ დავითრობა, опьянѣть, დიდმ. 51: ვაა 72, быть на веселѣ.

შეზახება, შეძახება, სხ. восклицаніе; (შევჰძაზებ, -ზე), ზ. უ. შევჰყვირი, დავუყვირებ, кричать кому, (შევუზახებ, -ხე), ზ. მ. შევუჭევ, მოვუხევ; ან შევჰყვირებ; напускать, натравлять, пускать для нападенія; кричать кому; ვეფხ. 988; 193; შეზახებული კაცი, человѣкъ пущенный для нападенія, ალბ. 40.

შეზდა, შეზრდა (შევჰზდი, შევჰზრდი. შევჰზარდე), ზ მ. გავზდი, воспитать; (შევიზდები), ზ. ვ. გავიზდები, возрастать, (შევეზდები, -ზარდე), ზ. თვ. ვისთანმე ერთად გავიზდები, совоспитаться. რუსუდ. 612; შემეზარდა, онъ росъ со мною вмѣстѣ; ალექ. 114; შეზდილი, მიმ. подросшій.

შეზეპირება, (ვიზეპირებ, -რე), ზ. მ. повторять.

შეზერგნა, ზ. უ. утаптывать.

შეზევა (შევიზევ. -ზიე), ზ. მიჩ. შევიწევ, подниматься, ქილ. 107.

შეზელა (შევჰზელ, -ზილე), ზ. მ. დავზელ, მოვზელ, მოვჰქნი, მაგალ. ცომს, мѣсить, რომაელთ 9—21; გამოსლ. 12—39; ვისრ. 4, 91; 126. (შევიზელ, -ზილე), ზ. მიჩ. შევითვისებ, усвоить привычку, (შევიზილები, -ლე), ზ. ვ. смѣситься, (შევეზილები, -ლე), ზ. თვ. შევეთვისები, привыкать, примѣняться къ характеру, შეზელილი, მიმ. დაზელილი, мѣшенный.

შეზვერა მაგალ. ბურჯისა, построить башню; დარეჯ. 2—135.

შეზვინვა (შევჰზვინავ. -ნე), ზ. მ. ერთად შევჰკრავ, связывать, сливать; გამოსლ. 26—9.

შეზიანება, ზ. უ. потерпѣть убытокъ.

შეზიარება, სხ. обобщеніе, слитіе; მარც. 1—145; 1—72; ფიზიკ. 26; 123; (შევაზიარებ, -რე), ზ. მ. ზიარვჰყოფ, შევაერთებ, обобщать, сливать, соединять; (შევეზიარები, -რე), ზ. თვ. გავერთდები, слиться.

შეზიდვა (შევჰზიდავ, -დე), ზ. მ. შევიტან, შევიღებ, вносить; (შევიზიდები, -დე), ზ. ვ. შევიტანები, вноситься, (შევეზიდები, -დე), ზ. თვ. ვეზიდები; вносить, შეზიდული, შენაზიდი, მიმ. внесенный, შემზიდველი, кто вноситъ.

შეზიზინება (შემაზიზინებს, -ნა), ზ. უ. შემათროთოლა, знобитъ меня.

შეზიზღება, შეზიზღვა, სს. отвращеніе, ჩონგ. 21, (შევაზიზღებ, -ღე), ზ. მ. გულ-გამოვუცვლი, შევაძულებ; отвращать, (შევიზიზღებ), ზ. მიჩ. получать отвращеніе, омѣрзеніе, (შევეზიზღები, -ზღე), ზ. თვ. შევეძულები, быть противну; ყარამ. 472; 363; შეზიზღებული, მიმ. ненавистный, отвратительный, შემაზიზღებელი, ს. отвратитель.

შეზნექა (ვჴ), ზ. მ. вогнуть.

შეზმანება (შევაზმანებ, -ნე), ზ. მ. გავშინჯავ ზომით, прикинуть, примѣрить; სამ. ვახტ. 131.

შეზმნილი, ზედ. შეჩვეული, привыкшій, ფილიპ. 4—12.

შეზმორება (შევიზმორებ, -რე ან შემაზმორებს, -რა), ზ. უ. ტანში გავიჭიმები, потягиваться.

შეზნექა (ვი), ზ. შევიდრიკ, შევიხრი, вгибаться, вогнуться, **შეზნექილი**, მიმ. впуклый, вогнутый; (შევაზნექ, -ნიქე), ზ. მ. შევდრეკ, вгибать, вогнуть.

შეზომა (ვჴ), ზ. მ. გავზომ, мѣрить; (ვუ), ზ. მიჩ. გავუზომ, გავუზომიერებ, соразмѣрить, ალბ. 40, **შეზომილი**, მიმ. соразмѣрный, ალექს.

შეზორვა (ვჴ), ზ. მ. жертвовать.

შეზრახვა, სს. сговоръ, ისაი. 7—6; (ვჴ), ზ. უ. შეველაპარაკებ; შევჰსძრახავ. დავჰსძრახავ; переговариваться; злословить, поносить; დარეჯ. 2—85; (შევიზრახავ, -ხე; შევიზრახები, -ხე), ზ. უ. მოვილაპარაკებ; сговориться; посовѣтоваться; 2 ქართ. 57; 1 ქართლ. 203; იოან 11—53; ლუკ. 20—5; ვეტყვი, сказывать кому, დარეჯ. 144, ვეფხ. 283.

შეზრდა, ნახე შეზდა.

შეზრზენა (შევაზრზენ, -ზინე), ზ. მ. აღვაშფოთებ, подзадоривать, ქილ. 553; 606.

შეზრუნება (ვა), ზ. მ. შევალონებ, შევაფიქრებ, заставить задуматься; (შევჰზრუნდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰლონდები, შევჰფიქრდები, задуматься, ფსალ. 76—3—6.

შეზრქელება (ვა), ზ. მ. შევასქელებ, სქლად გავხდი, сгущать; (შევჰსქელდები, -დი), ზ. ვდ. სქლად შევიქმნები, сгущаться, მარტ. 2 — 160; შეზრქელებული ჰაერი, сгущенный воздухъ.

შეზღვა (ვჴ, ვუზღი), ზ. მ. გარდავუხდი, ნაცვალს მივაგებ, вознаградить, заплатить; ალბ. 89; ქილ. 226; ვეფხ. 727; ქილ. 226; (შევიზღავ, -ღე), ზ. მ. მივიღებ მაგიერსა, получить вознагражденіе; შენც ხომ მისი მუქაფა შეიზღევ, ты то же получилъ вознагражденіе; ქილ. 469; (შემზღავ, შეგზღავ), მაგიერს გარდმიხდი, отплачиваешь мнѣ, ქილ. 586; შემზღვევია, взыскано съ меня, ქილ. 276.

შეზღვნა (შევჰზღვნი, -ვენ), ზ. მ. შევსწირავ, მივართმევ, приносить въ даръ; (შევიზღვნი, -ვენ), ზ. მიჩ. მივიღებ, принять даръ; შევიზღვნი რჩევასა, принять совѣтъ, ქილ. 339.

შვზღუდვა (შევჰზღუდავ, -დე), ზ. მ. ზღუდეს მოვავლებ, оградить заборомъ, обнести оградою; ქილ. 695; ფილიპ. 4—7; (შევიზღუდები, -დე), ზ. ვდ. ზღუდე გარშემომევლება, ограждаться, **შეზღუდვილობა**, ограда, ს. გამაგრებულება, укрѣпленіе.

შეთავება, ს. дополненіе; (ვა), ზ. მ. შევასრულებ, აღვავსებ ნაკლულევანებასა ან სრულ ვჰყოფ: докончивать; дополнять; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუსრულებ, пополнить кому; ალექს. 130; (შემითავებ, -ვე), ზ. მიჩ. შემისრულებ, исполнишь мою просьбу, дополнишь мнѣ; რუსუდ. 687; ანტ. 2—6; (შევთავდები, -დი), ზ. ვდ. გავსრულდები, исполниться, окончиться.

შეთამაშება (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ თამაშობასა, მაგალ. ვათამაშებ ხელში გურზსა, заставить играть, ყარამ. 386; (შევითამაშებ, -შე), ზ. მიჩ. ვჰთაგაშობ, играть, (შევეთამაშები, -შე), ზ. თვ. ვეთამაშები, ვეკურკურები, заигрывать съ кѣмъ.

შეთანასწორება, сравненіе, (ვა), ზ. მ. შევასწორებ, повѣрять; сравнивать, ровнять; верстать, 1 ქართლ. 10; (შევუთანასწორდები, -დი), ზ. ვდ. გავუსწორდები, сравниться.

შეთანხმება (შევათანხმებ, -მე), ზ. მ. შევასწორებ, შევამოწმებ, свѣрить, согласить, (შევეთანხმები, -მე), ზ თვ. დავეთანხმები, соглашаться, согласоваться.

შეთბობა (ვა), ზ. მ. მცირედ მოვათბობ, согрѣть, (შევთბები, -ბი), ზ. ვდ. გავთბები, согрѣться, შეთბობილი, შემთბარი, ზედ. согрѣтый.

შეთება (ვაშეთებ, -თე), ზ. მ. ვაცვიფრებ, ვაცბუნებ, ვაშფოთებ, გავახელურებ; съума сводить, приводить въ бѣшенство; ვეფხ. 1343; (ვჰშეთდები, -დი), ზ. მ. ვჰშფოთობ, გავხელურდები, лишаться ума, метаться.

შეთეთქილი, ზედ. побледнѣлый.

შეთვისება, ს. усвоеніе, присвоиваніе, (ვა), ზ. მ. ვასაკუთრებ, შევაჩვევ, заставить усвоивать что, пріучать, 2 ქართლ. 279; (ვი), ზ. მ. შევისაკუთრებ, შევითვისებ; შევიფერებ, მივიჩნევ საკუთრად; усвоить, присвоить, привыкнуть; свести съ кѣмъ дружбу; რუსუდ. 268; ქილ. 155, 180, 431, 656; ტიმ. 66; 1 ქართლ. 253; ბუნ. კ. 72; (შევეთვისები, -სე), ზ. თვ. შევესაკუთრები, შევეჩვევი, привыкать, усвоиться; (чему); сдружиться съ кѣмъ, დაბად. 34—4; ქილ. 486, 490, 529; (შემეთვისება, -სა), ზ. თვ. შემეჩვია, привыкаетъ ко мнѣ; ჩონგ. 144; **შეთვისებული**, მიმ. усвоенный; привычный; -მეგობარი, искренній другъ, ქილ. 155, 180.

შეთვლა (შევსთვლი, -თვალე), ზ. მ. მივათვლი, причитать; (შევჰთვლი, შევუთვლი, -თვალე), ზ. მ. დავაბარებ სიტყვას, მოკითხვას, наказывать сказать кому что; ვეფხ. 311; 509; შეთჳლა მოკითხვისა, послать поклонъ, შეთვლილობა, ს. დაბარებული სიტყვა, словесное наказаніе сказать кому что; ვისრ. 16, 131; 1 ქართლ. 146, დარეჯ. 53.

შეთი, ს. სიგიჟე, სიცოფე ავადობისაგან, сумасшествіе, бѣшенство отъ болѣзни; რუსუდ. 389; 869; 973; შეთიანი, ზედ. ცოფი, გიჟი, умалишенный въ горячкѣ.

შეთითხნა (ვჰთითხნი, -ნე), ზ. მ. запачкать.

შეთლა (შევსთლი, შევათლი, -თალე), ზ. მ. მცირედ ავსთლი, сострогать, срѣзать; ანტონ. 4—62.

შეთოვება (ვა), ზ. მ. გავთოშავ, თოვლად ვაქცევ,

обращать въ снѣгъ; ზამთარის წვიმას ცივი ჰაერი შეათოვებს; ხაზ. ლ. зимою дождь отъ холоднаго воздуха обращается въ снѣгъ.

შეთრევა (ვა), ზ. მ. თრევით შევიტან, втащить, (შევითრევ, -რიე), ზ. მიჩ. тащить за собою; შევეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით შევალ, втащиться, войдти, ანდ. 11.

შეთრობა (ვჰთვრები), ზ. უ. опьянѣть.

შეთუთქვა (ვჰ), ზ. მ. ошпарить.

შეთრთოლება (შემათრთოლებს, -ლა), ზ. უ. შემაჟრჟოლებს, бросаетъ меня въ дрожь.

შეთქვლეფა (შევსთქვლეფ, -ლიფე), ზ. მ. შევსქლები, გავსტყვრები, ავსვლევ, налопаться, нализаться.

შეთქვეფა (ვჰ), ზ. მ. взболтать.

შეთქვირება (ვჰსთქვირდები), ზ. უ. распухнуть.

შეთქუმა, სს. обѣтъ, обѣщаніе; заговоръ, мятежъ; заговариваніе, заговоръ отъ болѣзни и т. д. ხაზ. ლ.; შევსთქვამ, -ვი; შევუთქვამ, -ვი), ზ. მ. აღვუთქვამ, აღთქმას დავსდებ, дѣлать обѣтъ, обѣщать; (შევუთქვამ, -ვი), ზ. მ. დავსწამებ, შევასმენ, оговорить, обвинять; ვჰსდევ, შევუდგები, слѣдовать, ხრონოლ. ბროს. 24; ქართლ. 18; შეუთქვეს ორგულობა, обвинили въ измѣнѣ; (შევითქმი, -ქვი), ზ. ვ. შევერთხმავდები, პირობას შევჰკრავ, сговориться, согласиться, მატ. 13—42; 18—19; საქმ. 5—9; 14—14; 28—26; ფსალ. 2—2; 85—5; 1 ქართლ. 189; 303; 2 ქართლ. 96; ქილ. 395, 688; დაბად. 14—3; **შეთქმული**, **შენათქვამი**, მიმ. обѣщанный; ან შეთანხმებული, согласованный; 1 ქართლ. 11; **შეთქმულნი**, заговорщики; (შემითქს, შეგითქს, შეუთქს), ზ. მიჩ. слѣдуетъ, идетъ за мною, за тобою, за нимъ; ხრონოლ. ბრ. 24; (შევეთქმი, -თქვი), ზ. თვ. შევეწამები, обвиняться, ხამ. ვახტ. 38; **შეთქმული**, მიმ. мятежный; მოთავე შეთქმულთა, глава мятежниковъ, **შეთქმულობა**, ს. обѣтъ, обѣщаніе; заговоръ, мятежъ; заговоръ отъ болѣзней и т. п. საქმ. 23—12; 1 ქართლ. 303; მარტ. 2—115.

შეთქრომა (შევათქრები, შევსთქრები, -ქერ), ზ. უ. მივვარდები, მივაფრინდები, ზედ. შევასქდები ან გავსტყვრები, მეტად მივაძლები; кинуться, броситься на кого; налопаться, нажраться; ამოს. 9—3; ანდრ. 68; ქილ. 450, 665.

შეთქუნა (შევითქვნებით), согласиться, сговориться, თამარბატ. 149.

შეთხევა (შევათხევ; შევსთხევ, -ხიე, მრავ. 3 პ. შესთხივნეს, მატ. 13—42); ზ. მ. შთავაგდებ, ввергать, бросать во что; შევათხევ თავსა, ввергать себя, бросаться, 1 ტიმ. 6—10; შევჰთხევ სათხეველსა, закинуть неводъ, ფსალ. 34—8; 140—10; (შევითხევი, -თხიე), ზ. ვ. შთავიგდები, ввергаться, впадать, (შევეთხევი, -ხიე), ზ. თვ. бросаться, кидаться.

შეთხელება (ვა), ზ. მ. თხლად გავხდი, დავაწვლილებ, სისქეს მოვაკლებ; разжижать, утончать; (შევჰსთხელდები, -დი), ზ. ვდ. разжидѣть, утоняться; ქილ. 487; ანტ. 4—55.

შეთხზვა (ვჰ), ზ. მ. დავწნავ, შევწმასნი, მატ. 27—9; დავჰსწერ, შევადგენ წერილსა; შავთ. 57; плести; сочинять; ქოჩორი ერთმანერთს შეჰსთხზოდნენ, у него переплелись волосы, **შეთხზული**, მიმ. сплетенный; сочиненный; ან შემკობილი, განშვენებული, украшенный; **შეთხზნა**, იგივე შეთხზვა; ქილ. 23; **შეთხიზნება** (შეთხიზნა მაგალ. სენი), ზ. თვ. შეეყარა, გარდაედო სენი, заразился болѣзнью; **შეთხზულება**, ს. შემკობილება; ისაი. 5—20, 22; შენაწევრება, შედგინება, რუსუდ. 987; украшеніе, нарядъ; составъ.

შეთხინვა (ვჰ), ზ. მ. შევაგდებ, ввергать, бросать во что; 1 ქართლ. 417; (შიგითხინები, -ნე), ზ. თვ. შევიგდები, ввергаться, ფსალ. 34—8.

შეთხოვა (შევჰსთხოვ, -ვე), ზ. მ. ვეაჯები, ვითხ; просить, ქილ. 117, 676, 33.

შეთხოვება (ვა), ზ. მ. предлагать въ долгъ; (ვე), одолжаться.

შეთხრა (შევჰსთხრი, შევუთხრი, -თხარე), ზ. მ. ძირს გამოვუთხრი, подкопать; (შევითხრები, -თხარე), ზ. ვ. быть подкопану, ვეფხ. 585.

შეთხუნვა (ვჰ), ზ. მ. შევსვრი, выпачкать, замарать.

შეიაფება, (ვა), ზ. მ. удешевить.

შეიარაღება (შევიიარაღდები, -დი), ზ. ვ. ალვიჭურვი, вооружиться.

შეიგინა, ს. უბანი ან მოედანი, площадь, ნაომ. 2—4.

შეიდიში, თამარ. ბატ. 164, шелковая матерія.

შეის, ე. ი. შემოდის, ნახე შესვლა; ვეფხ. 755.

შეიძულება, (ვა), ზ. მ. отвращать.

შეიწრება, **შეიწროვება**, **შევიწროვება**, სს. стесненіе; შეიწრება გულისა მწუხარებისაგან; грусть, печаль; (შევაიწრებ, შევაიწროვებ, -ვე), ზ. მ. შევამჭიდროებ, შევაჭირვებ; შევაწუხებ, суживать; стѣснять, притѣснять; (შევიწრდები, შევიწროვდები, -დი), ზ. ვდ. შევმჭიდროდები; შევსწუხდები; суживаться; быть притѣсняему; გამოსლ. 28—27; ლუკ. 8—44; 2 კორ. 6—12; შავთ. 59; ანდრ. 130, მარტ. 1—36; ტიმ. 28; **შეიწრებული**, **შევიწროვებული**, მიმ. შეჭირვებული, притѣсненный; ვეფხ. 1301; **შემაიწრებელი**, მიმ. притѣснитель; ისაი. 18—6, შეიწრებული გონება, стесненный, угнѣтенный мыслями умъ; ვეფხ. 187.

შეთუვიდა, ე. ი. თუშევიდა, ნახე შესვლა.

შეკადრება (შევჰკადრებ, -რე), ზ. უ. გავუბედავ, შევჰმართებ, შევჰბედავ, дерзать, осмѣлиться; рѣшаться; ხამ. ვახტ. 159; 259; ვეფხ. 3; 1 ქართ. 282; რუსუდ. 799.

შეკავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, задержать; სენმა შემიკავა, болѣзнь скрутила меня; შევიკავებ თავსა, удержать себя.

შეკავშირება, სს. спаиваніе; соединеніе, слитіе; (ვა); ზ. მ. შევსძერწ კავშირით, დავაკავშირებ; დავაწებებ: შევრთავ, შევჰკრავ, შევაერთებ; спаивать; соединять, сливать; ანტ. 6—4; კარგიერება შემოიტანს შეკავშირებასა, порядокъ вводитъ единство; რამ შეგაკავშირათ ეგრე მტკიცედ, что соединило васъ такими крѣпкими узами; (შევჰ-

კავშირდები, -დი), ზ. ვდ. შევიძერწები კავშირით; გავერთდები; спаиваться; соединяться, сливаться, **შეკავშირებული**, მიმ. связанный; соединенный.

შეკაზმვა, შეკმაზვა, სხ. убираніе, снаряженіе; (შევჰკაზმავ, -მე; შევჰკმაზავ, -ზე), ზ. მ. მოვჰკმაზავ, მოვჰრთავ; მოვამზადებ; убрать; снарядить, приготовить; 1 ქართლ. 223; ვეფხ. 73; -ცხენსა, осѣдлать лошадь; დარეჯ. 23; ვეფხ. 224; -ლაშქარსა, вооружить войско; ვისრ. 12; დარეჯ. 147; -პურსა, приготовить на столъ; დარეჯ. 2—73; -ნოხითა, убрать коврами; ვისრ. 26; -სიტყვასა, приготовить рѣчь, ვისრ. 77; -წიგნსა, переплести книгу, (ვუკმაზავ, -ზე), ზ მიც. მოვურთავ, მოვუმზადებ; приготовить кому что; გორგ. 282; ან პასუხს მივსცემ, ხანაცუქლოს გარდავუხდი უპატიოსნისა თვის, удовлетворять за обиду, ალბ. 145; შევიკაზმები, -მე), ზ. ვ. მოვირთვები, მოვიმზადები, быть убрану, приготовлену; რუსუდ. 579; შემიკმაზე, приготовь мнѣ, შეკმაზე კანდელი, затепли лампадку; ანდრ. 75; (შევეკაზმები ან შევეკაზმი, -ზმე), ზ. თვ. მოვემზადები, приготовиться, снарядиться, ვეფხ. 1393; თუ უსამართლოდ პატრონსა ყმა წაუვიდეს თორმეტი გლეხი შეეკაზმოს; если крестьянинъ безъ законной причины, уйдетъ отъ господина, то обязанъ сдѣлать ему удовлетвореніе стоющее 12 крестьянъ, ალბ. 149 (рус. печ. 150); **შეკაზმული**, მიმ. снаряженный, приготовленный; დარეჯ. 2—111; სამ. სომხ. 262; შეკაზმული ტურფად გზა, превосходно устроенная дорога; რუსუდ 391; შეკაზმული ჭირნახული, приготовленный хлѣбъ, სომხ. 328; **შეკაზმულობა**, ს. მორთულობა, убранство; 2 ქართლ. 524; ან ეკკლესიის მორთულობა, იარაღი, утварь, სომხ. 314; -ჯარისა, устройство войска; **შეკაზმინება** (ვა), ზ. მ. მოვართვევინებ, მოვამზადებინებ, заставить убрать, приготовить, -წიგნსა, заставить переплести книгу.

შეკაკვა (ვჰ), ზ. მ. вгибать.

შეკანკალება (მა), бросаетъ въ дрожь.

შეკანონება (ვა), ზ. მ. узаконять.

შეკარება (შევეკარები, -რე), ზ. მ. მივეკარები, შევეხები, касаться.

შეკაფვა (შევჰკაფავ, -ფე), ზ. მ. შევჰსჭრი; ან გამოვჰკვეთ კლდესა; ვეფხ. 648; подрѣзать; подкопать.

შეკდემა, სხ. стыдъ; იერემ. 6—15; (შევიკდებ, -დიმე), ზ. მიც. შევირცხვენ, შევიგნებ, устыдиться, 1 ქართლ. 183, 401; ლუკ. 20—13; ქილ. 200, 401; **შეკდემული**, მიმ. устыженный, ისაი. 6—6; **შეკდიმება** (შევაკდიმებ), ზ. მ. შევარცხვენ, пристыдить, осрамить, (შევიკდიმებ, -მე), ზ. უ. შევირცხვენ, стыдиться.

შეკდომა (შევაკვდები, -დი), ზ. თავს შევაკლავ ან თავს მოვიკლავ რაზედმე; погибнуть въ схваткѣ съ кѣмъ либо; убиваться, умирать надъ кѣмъ либо; ალბ. 36; გორგ. 266; 2 ქართლ. 284, 536; 2 ქართლ. 568; **შეკდომილი, შემკვდარი**, მიმ. убитый въ стычкѣ съ кѣмъ; ვეფხ. 1577.

შეკედლება (ვეკედლები), ზ. თვ. поселиться къ кому.

შეკეთა, შეკეთება (შევუკეთ, შევუკეთებ, -თე), ზ. მ. უშუას მოვუმატებ ცეცხლსა; ან მოვუკიდებ ცეცხლასა; подкладывать дрова; разводить огонь.

შეკეპა (ვჰ), ზ. მ. нарубить говядину, სამზ. 32.

შეკერვა (შევჰკერავ, -რე), ზ. მ. კერვით გარდავაბამ ერთს მეორეზედ, сшивать; вышивать; **შეკერილი** საყელო, шитый воротникъ, **შემკერავი**, ს. кто шьетъ платье, შეკერვინება (ვა), ზ. სხმ. заставить шить; (შევუკერვინებ, -ნე), ზ. მიც. заказать для кого либо платье, ქიმ. 123.

შეკეტა (შევჰკეტ, შევიკეტ, -ტე), ზ მ. შემოვიგდებ კარსა და დავჰკეტ კლიტით, запереть за собою дверь.

შეკეტება (შევეკეტები, -ტე), ზ. თვ. შევეტანები, შევეჩრები; соваться.

შეკერტება (შევაკერტებ თვალს; -ტე), ზ. მ. დავაჩერდები, пристально смотрѣть, საბ. ლ.

შეკეცა (შევჰკეც, -ცე), ზ. მ. დავჰკეც, გაშლილს შემოვჰკრებ, შემოვჰგრაგნი, შევახვევ ნაკეცებად; შევჰკრებ, შევჰრთავ რიცხვთა; сгибать, складывать, свертывать; сложить, соединять числа по счету; ვისრ. 36; ხრონოლოღია ბროსეტ. 3; დარეჯ. 128; შევჰკეცე წიგნსა; закрылъ книгу; შეკეც დანისა, закрыть ножъ; შეკეც სისხლსა ორად, заплатить вдвое за кровь; ალბ. 23; (შევიკეცები, -ცე), ზ. მ. დავიკეცები, შევიგრაგნები; შევჰკრბები; складываться; слагаться; შეკეცილი, შენაკეცი, მიმ. сложенный; კატილ. 94, შენაკეცი, ს. загибъ.

შეკვამლება (ვჰ), ზ. მ. надымить.

შეკვდომა ნახე შეკდომა.

შეკვეთა, სხ. наказъ; (შევჰკვეთ, შევაკვეთ, -თე), ზ. მ. შევჰსჭრი, შევთლი, შევჰკაფავ; срѣзать, срубить; ისაი. 15—2; ან დავუნიშნავ მაგალ. შევჰკვეთ ხარჯსა; назначить (напр. дань); ვეფხ. 467; (შევუკვეთ, -თე), ზ. მიც. გარდაჭრით ან ბძანებით ვჰთხოვ რასმე; შევეკვრი პირობითა სამუშაოს გასაკეთებლად; назначать, налагать; заключить условіе; наказывать, приказывать сказать кому что; ალექს. 161; გუჯ. 25; სიბრ. 112; вонзать, სეილ. 110; შევუკვეთ ხარჯსა; наложить дань; -ფასსა, назначить цѣну; შევუკვეთ სარგებელსა, назначить проценты, ალბ. 93; შემიკვეთ ცოლის დაგდებასა, ты требуешь, чтобы я развелся съ женою; მოურ. 89; გილიზღებს და შეგიკვეთებს, ე. ი. პირმოთნეობით მოგატყუებს და შეგიჩვევს; и привлечетъ къ себѣ и нахально обманетъ; ვეფხ. 1075; (შევეკვეთები, -თე), ზ. თვ. შევეთვისები, შევესაკუთრები; привязаться, привыкать къ кому; ვეფხ. 1132; დავრ. 12; **შეკვეთილი, შეკვეთებული**, მიმ. назначенный; опредѣленный; ალბ. 71, 79; ისაი. 10—23; предатель, დიდ. 194; შენაკვეთი, მიმ. отрѣзанный.

შეკვეცა (ვჰ), ზ. მ. შევჰხჭრი, срѣзать, состричь.

შეკვეხა (შევჰკვეხ), хвастать, (შევეკვეხები), შევალ, входить.

შეკვირვება (ვჰკვირდები), ზ. ვდ. удивляться.

შეკვლაკნა (ვჰკლაკვნი), ზ. მ. скомкать.

შეკვნეტა (ვჰ), ზ. მ. откусить.

შეკვრა, ნ. შეკრვა.

შეკიბვა (ვჰ), ზ. მ. ავაშენებ კიბეს, устроить лѣстницу.

შეკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, დავჰკიდებ; повѣсить; შეკიდებული, მიმ.

შეკიდება (ვუ), ზ. მ. ცეცხლს მოვუკიდებ, поджечь; (შევეკიდები, -დე), ზ. თვ. ცეცხლისათვის მოვედები, загораться.

შეკიდება (შევეკიდები, -დე), ზ. თვ. გამოვეკიდები, гнаться за чѣмъ, დარეჯ. 60; რა შეგეკიდა, что случилось съ тобою.

შეკივლა (შევჰკივი, -ვლე; შევჰკივე); ზ. უ. შევჰყვირი, кричать, ჩონგ. 135.

შეკითხვა, სს. спросъ, запросъ; (შევჰკითხავ, -ხე), ვჰკითხავ, спрашивать, (შევეკითხები, -ხე), ზ. თვ. დავეკითხები, спрашиваться, просить у кого совѣта; გორგ. 32; **შეკითხულობა**, ს. спросъ.

შეკინძვა (ვჰ), ზ. მ. ავჰკინძავ, გარდავაბამ; завязывать, -წიგნისა, брошировать, сшивать книгу; ქილ, 195.

შეკირვა (ვჰ), ზ. მ. კირით გამოვლეს, обмазать извѣстью.

შეკისრება (ვი), ზ. მ. взять на себя.

შეკიცხვა (ვჰ), ზ. მ. побранить кого.

შეკლება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, მოვაკლებ, შევაკნინებ, შევაცოტავებ; уменьшать, умалять; გულს შემიკლებს, дѣлаетъ меня недовольнымъ, (შევიკლები, -კელ), ზ. ვ. შევჰკნინდები, умаляться.

შეკლეტა (შევჰკლეტ, -ლიტე), ზ. მ. გარდავაბამ, связывать, (შევიკლიტები, -ტე), ზ. ვ. გარდავებმი, შევეყოფვი, связаться, 2 ქართლ. 564.

შეკლვა (შევჰკლავ, -კალ), მოვჰკლავ, убить, (შევაკლავ, -კალ), ზ. მ. მსხვერპლად შევსწირავ ვისისამე თავსა ვისთვისმე, пожертвовать кѣмъ либо за кого; თავს შევიკლავ, ე. ი. თავს მოვიკლავ: принести себя въ жертву, თავს შევაკლავ, ე. ი. შევაკვლდები; заставить убить себя.

შეკმაზვა, ნახე შეკაზმვა, ვისრ. 6.

შეკნავა (ვჰკნავი), о котѣ: мурлыча проситъ.

შეკნინება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, შევაკლებ; уменьшать, умалять; იერემ. 30—20, (შევჰკნინდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰმცირდები, уменьшаться.

შეკონა, შეკონება (შევჰკონავ, -ნე), ზ. მ. კონებად შევჰკრავ, связывать въ пучекъ, მარკ. 3, 17; (შევიკონები, -ნე), ზ. ვ. კონებად შევიკვრი, быть связану въ пучекъ, ვეფხ. 693; (შევეკონები, -ნე), ზ. თვ. დავეკონები, მოვეხვევი, прильнуть къ груди, обнять, ქილ. 432.

შეკონკება (ვა), ზ. მ. ფლასებს მივაკერებ, сшивать заплатки.

შეკოწიწება (ვა), ზ. მ. склеивать.

შეკოჭვა (შევჰკოჭავ, -ჭე), ზ. მ. შევკრავ მაგალ. ბარგს, перевязать тюки.

შეკრება, -რეფა, სს. собираніе, накопленіе; сборище, собраніе; схватка; ქართლ. 391; 439; არითმეტ. შეერთება რიცხვთა, сложеніе (ариѳм.); (შევკრებ, -რიბე; შევჰკრეფ, -რიფე; ძვ. სამღუთო, წერილში; შევჰკრიბენ, 3 პ. შეჰკრიბნა, -ბნეს, ისაი. 11 — 12), ზ. მ. მოვჰკრეფ, მოვაგროვებ, შევაგროვებ; არითმ. შევაერთებ რიცხვთა, შევჰკვეც; собирать, скоплять; сложить, складывать (числа); შეჰკრბნენ ამერ იმერნი, собрались Карталинцы и Имеретины; შევჰკრებ ჯარსა, собрать войско, დიდი ქონება შეჰკრიბა, онъ собралъ громадное имущество; შევუკრებ შიგანსა მიგავ, подобрать родильницѣ животъ; ხიბრ. 102; (შევიკრებ, -რიბე), ზ. მიჩ. მოვიგროვებ. собрать для себя; მატ. 25—24; ლუკ. 19—43; შევიკრებ ნოტიოს вбирать влагу, (შევჰკრბები, -ბი), ზ. უ. მოვგროვდები, (შევიკრიბები, -ბე), ზ. ვ. მოგროვებულ ვიქმნები; собираться; скопляться, ვეფხ. 901; ლუკ. 6 — 44; (შევიკრიფები, -ფე), ზ. ვ. შევიკუმშები, შევიკრუნჩხები, შევიხრუსტები; შევიბღუნძები; сжиматься; съежиться, (შევუკრბები, -ბი), ზ. ვდ. მოვუგროვდები, накопляться въ пользу чью либо; 1 ქართლ. 438; или собираться противъ кого либо; **შეკრებილობა**, ს. კრებულნი, კაცნი მოგროვებულნი ერთად საქმისა რისთვისმე; сборъ, сборище; საზოგადო შეკრებულება, общее собраніе; მარტ. 1—85, 160, **შეკრებული**, მიმ. собранный, ისაი. 29—8.

შეკრეჭა (შევჰკრეჭ, -რიჭე), ზ. მ. მცირედ შევჰკვეც подстричь, устричь, (შევიკრიჭები. -ჭე). ზ. ვ შევიკვეცები, подстригаться.

შეკრვა (შევაკრავ -კარ), ზ მ. შევაწებებ, მივაკრავ, наклеить; შემაკრა, онъ обвилъ меня, ვეფხ. 461.

შეკრვა (შევჰკრავ, -კარ), ზ. მ. შევარტყამ, прiударить; -თავსა, удариться головою; თავს შევუკრავ შენობას, подвести строеніе подъ крышу; შევჰკრავ თვალსა, замѣтить. ქილ. 314; დავრ. 109; -ისარსა, ударить, поразить стрѣлою; დარეჯ. 46; თუ თავი შემეკრა, еслибы я ударился головою объ.

შეკრვა, შეკრუა, სს. связываніе; შეკვრა ქონებისა, наложить запрещеніе на имѣніе; конфискація; ტანში ან მუცელში შეკრუა, запоръ въ желудкѣ; შეკრვა ძარღვისა, остановка крови въ жилахъ, сведѣнье; ქილ. 363; (შევჰკრავ, -კარ, სამღუთო წერილში: შევჰკრევდ, -ვდი, საქმ. 22—3), ზ. მ. დავაბამ, შევშარტავ საბლითა, ჯაჭვითა და სხ: ალვჰკრძალავ, დავუშლი, დავაყენებ; მატ. 12—29; 13—30; 16—19; მარკ. 5—3; 15—1; მატ. 1—191; ლილთა, ხრიკთა და მისთანათა კილოში ჩავაგდებ; ერთმანერთში პირობას დავსდებთ ან გამოვართმევ ვისმე ხელ წერილს; связывать, завязывать; заковывать въ кандалы; наложить запрещенье; застегивать пуговицу; условиться, заключить съ кѣмъ договоръ, условіе; შევჰკრავ ტვირთსა, связать тюкъ; -ძნეულსა, связать снопъ; -ჯაჭვითა, связать цѣпями, надѣть кандалы, цѣпи, 1 ქართლ. 23; -სანგრისა, обносить валомъ, рвомъ, обкопать; 1 ქართლ. 353; შევჰკრავ გზასა, занять дорогу; 1 ქართლ. 443, შევჰკრავ ტახტსა, поставить тронъ, გორგ. 40; შევჰკრავ თაღსა, свести сводъ, შევჰკრავ ნახკუსა.

завязать узломъ, შევჰკრავ რასმე ხელსახოცში, завязать что въ платокъ; შევჰკრავ წიგნსა, переплести книгу; შევჰკრავ ძღვენსა, приготовить подарки, რუსუდ. 803; შევჰკრავ ქრთამით, подкупить; 2 ქართლ. 548; შევჰკრავ ხვანჯრითა, опутать кого сѣтями, შევჰკრავ ჯადოთი, заколдовать кого; შევჰკრავ მთასა, занять гору; ვისრ. 120; შევჰკრავ პირსა ან პირობას; условиться, договориться; დავრ. 123; (შევიკრავ, -კარ), ზ. მიჩ. შევიმარცვავ, მოვიკრავ; связать себя, შევიკრავ პირსა, замкнуть ротъ, замолчать; ქილ. 190; შევიკრავ ღილს, застегнуть пуговицу, თავსა მრთელსა რად შეიკრავ. ე. ი. აუტკენელს თავს რად იტკენო, ვეფხ. 870; зачѣмъ ты здоровой головѣ наносишь ударъ; შევიკრავ წარბსა, насупиться, რ. ქ. ლ. (შევუკრავ, -კარ), ზ. მიჩ. შევუმარცვავ; გარდავულობავ; связать кому напр. руки; огрѣзать, пресѣчь; შევუკრავ პირობას, заключить съ кѣмъ условіе, контрактъ; წყალს სათავე შეუკრეს, у самаго истока отрѣзали воду; გორგ. 259; შევუკრავ ხელ-ფეხსა, связать кому руки и ноги, მატ. 22—1, 3; ვისრ. 175; შევუკრავ გზას, пресѣчь кому дорогу; 2 ქართლ. 57; ვისრ. 2 ; სევდამან გული შეუკრა. ვეფხ. 344; тоска стѣснила ему сердце; შევუკრავ მამაცობას, ვისრ. 29, лишить кого способности къ соитію; (შემკრავ, -კარ), ზ. მიჩ. ты вяжешь меня, შემკრავს მუცელში, это вяжетъ мнѣ желудокъ, (შემიკრავ, -კარ), მაგალ. ღილსა, застегни мнѣ пуговицу; შუბლი შემიკრავს, я нахмурился, я наморщилъ лобъ, ჩონგ. 21; შემიკრავს ჯადოთი, я околдовалъ его; ვისრ. 30; პირი შეგიკრავსთ, вы сговорились; სიბრ. 141; შემიკრავს ნაპირი ველთა, я занялъ окрестности поля; ვეფხ. 372, გზანი შემიკრეს ნავებითა, они загородили мнѣ путь судами; ვეფხ. 598; (შევიკვრი, -კარი), ზ ვ. შევიმარცვები, быть связану; ვისრ. 5; არ შეიკრნეს ძუძუნი შენნი, не закрылись сосцы твои, ეზეკ. 16—4; შევიკრვი პირობითა, обязаться условіемъ; მუცელში შეიკრა, появился запоръ; შევეკვრი, -კარ. მაგალ. პირობითა, заключить съ кѣмъ условіе; მადა შეეკრა, онъ потерялъ аппетитъ, შემეკრვის. სრ. შემკვრია, у меня связано, გონება შემკვრია, разсудокъ мой притупился; შემკვრია პირობითა, онъ связанъ со мной условіемъ; **შეკრული**, მიმ. связанный; скованный; საქმ. 12—6; რუსუდ. 891; -წიგნი, переплетенная книга, შეკრულია, ე. ი. აღკრძალულია, непозволено закономъ, შეკრულიგზა, загороженная дорога, შეკრული მეგობრობითა, связанный дружбою; მთა თოვლისაგან შეკრული, гора непроходимая отъ снѣговъ; ვისრ. 158; **შენაკვარი**, ს. узелъ, **შეკრვევინება** (ვა), ზ. სხმ. ვაიძულებ შეკრვას; заставить связать, რუსუდ. 993; -გზებსა, заставить отрѣзать дороги.

შეკრთობა (ვა), ზ. მ. შევაშინებ, შევაძრწუნებ, смущать, испугать.

შეკრთომა (შევჰკრთები, -თი), ზ. უ. განვჰკრთები, განვჰცვიფრდები, აჰჭფეთდები, შევშინდები, испугаться, смутиться, ვეფხ. 92, ჩონგ. 112; შეჰკრთა ძილში, испугаться во снѣ; ვეფხ. 268; 348; ტვინი შეუკრთება, онъ помѣшается, რუსუდ. 56.

შეკრულობა, ს პირობა ხელ-წერილით დადებული; обязательство, условіе договора; მარტ. 1; ან ერთობა. შეკავშირება, კავშირი, связь.

შეკრუნჩხვა (შევჰკრუნჩხავ, -ხე), ზ. მ. შევჰფხუწავ, შევჰხრუსტავ, сжимать; ежить; (შევიკრუნჩხები, -ხე). ზ. ვ. მოვიფხუწვი, შევიბღუნძები, сжиматься, ежиться.

შეკრძალება (შივიკრძალებ, -ლე), ზ. მ. დავიცავ, 1 კორ. 11—1; ებრ. 3—6; მატ. 8—15; 2 სჯული. 30—20; сохранить въ себѣ, удерживать за собою.

შეკრძალვა (შევჰკრძალავ, -ლე), ზ. მ. შევჰხშავ, შევაწყვდევ: დავიცავ. заключать, хранить, соблюдать; თესალ. 5—29; ებრ 6—18; ეკკლეს. 4—14; შევიკრძალავ თავს, держать себя пристойно; კოლ. 2—19; ებრ. 10—23; 1 ქართლ. 4; შევიკრძალავ სარწმუნოებას, хранить вѣру; соблюдать законъ; მარტ. 1 — 146; შევიკრძალავ ენასა, держать языкъ за зубами; ქილ. 210, (შევეკრძალვები, -ვე), ზ. თვ. ვეკრძალვები კრძალვით შევემთხვევი, достигать чего съ приличіемъ; 1 ტიმ. 6—20.

შეკუმშვა (შევჰკუმშავ, -შე), ზ. მ. შევჰფუკავ, შევიკრებ, შევხრუსტავ, сжимать; შევიკუმშავ ფრთებსა, подобрать крылья; ბუნ. კ. 23; შევჰკუმშავ ჰაერსა, сжать воздухъ: (შევიკუმშვი, -შე), ზ. ვ. сжиматься, ბუნ. კ. 104.

შეკუნძლვა (შევიკუნძლები, -ძლე), ზ. ვ. დავჰკვირტდები, კუკურს გამოვისხამ; о деревѣ: одѣваться почками; საბ. ლ.; 4 მეფ 4—34.

შეკუნჭვა, сидѣть поджавши ноги.

შეკუნწლვა, იგივე **შეკუნძლვა**; ბუნ. კ. 136; **შეკუნჩხვა**, ნ. **შეკრუნჩხვა**; სიბრ. 142.

შეკურთხება (ვუ). ზ. მ. благословлять.

შეკუჭვა (შევჰკუჭავ, -ჭე), ზ. მ. შევხრუსტავ, შევჰბღუნძავ, შევსჭმუჭნი, скомкать, смять; (შევიკუნჭები) ზ. ვ. შევიკრუნჩხები, შევიბღუნძები; съежиться, ბუნ. კ. 198.

შელამა (შევლამი, -მე), ზ. უ. მსურველი ვარ, მნებავს, хотѣть, გულსა შელამის დადებად, ვეფხ. 1370, ე. ი. სურს რომ გული დაიმშვიდოს, онъ хочетъ успокоить душу.

შელაგება (ვა), ზ. მ. покласть во что.

შელაპარაკება (ველაპარაკები), переговорить; возражать, оспаривать.

შელალება (შეველალები, -ლე), ზ. თვ. წავეჩხუბები, ссориться, შელალებული, მიმ. поссорившійся, მროვ. 104, (შევილალები), поссориться, ევთ. ცხოვრ.

შელგი, ნ. შალგი.

შელალვა (შევლალავ, -ლე), ზ. მ. შევრეკ, вгонять, (ვილალვით), поссориться съ кѣмъ.

შელბობა (შევჰლბები, -ბი), ზ ვდ. დავრბილდები, размягчаться.

შელევა (შევჰლევ. -ლიე), ზ. მ. შევსვამ, испить.

შელევა (შევალევ, -ლიე), ზ. მ. წარვაგებ, მოვაკლებ; истощать, тратить; რუსუდ. 834; (შევილევი, -ლიე), ზ. ვ. წარვიგები, მოვაკლდები, истощиться;

ან გავხდები, დავხჭკნები, похудѣть; (შეველევი, -ლიე), ზ. თვ. დავსთმობ, მივუშვებ, уступить, **შელეული**, მიმ. истощенный.

შელესვა (შევლესავ, -სე), ზ. მ. გავლესავ, განვჴ-გოზავ; ან გავლევ გალესვით დანას; обмазать, оштукатурить; источить.

შელეწა (შევალეწ, -წე), ზ. მ. დავამტვრევ ვისზედმე რასმე, сломать ударивъ обо что и т. п., ყარამ. 59; ვეფხ. 754, რუსუდ. 467; 297; სკამი კედელს შეალეწა, стулъ сломапъ объ стѣну; (შევილეწ, -წე), ზ. მ. ვამტვრევ, ვამსხვრევ, ломать, შევუ-ლეწ კარსა, выломать дверь, ალბ. 25.

შელიზღება (შევლიზღდები, შეველიზღდები. -დე), ზ. ვდ. მოვჰყვები ხუმრობას, начинать шутить, балогурить, ქილ. 585.

შელბობა (შევალბობ, -ბე), ზ. მ. დავალბობ, შე-ვარბილებ, мягчить; სახ ლ.; მზემ თოვლი შეალ-ბო, солнце заставило таять снѣгъ; (შევლბები, -ბი), ზ. ვ. დავრბილდები, смягчаться, дѣлаться мягкимъ отъ влаги.

შელმობა (შემელმის, -მა), ზ. უ. შემეწყალვის, შე-წუხება, შეურვება; შებრალება, сожалѣть; ვეფხ. 843.

შელოკა (შევლოკ, შევილოკ, -კე), ზ. მ. შევჰხვლეპ, შევჰთქვლეფ, ავლოშნი, слизать.

შელოცვა, სს. заговариваніе, завораживаніе, нашепты; (ვუ), ზ. მ. მოვჰხიბლავ, შევჰკრავ გრძნების ლოცვით, заговаривать, завораживать, заколдовывать, **შელოცვინება** (ვა). ზ. სს. заставить заворожить, заговорить; ერისთ. 79.

შელტოლვა (ვილტვი, -ტე), ზ. მ. ლტოლვით შევალ სადმე (თავის შესაფარებლად, бѣжать въ; ქილ. 576; დაბად. 14—10; 1 ქართლ. 327, 329, 384; -ციხეში, бѣжать въ крѣпость; მარტ. 1—158; -საფარველს ქვეშე, прибѣгнуть къ покровительству. [ливый.

შემაბეზღრებელი, ზედ. ბეზარს მომყვანი, докуч-

შემაგონებელი, **შემაგონი**, ს. მამცნებელი, გულ-ში ჩამგდები. внушитель; вразумитель; ვეფხ. 584; ვისრ. 75.

შემაგრება (ვა), ზ. მ. სიმაგრეს მივსცემ, გავამტკი-ცებ, განვაძლიერებ; укрѣплять, усиливать; ქილ. 582; (ვი), მაგალ. თავს, крѣпиться, бодриться, держаться твердо; კაცია 12; ანტ. 3—51; ყარამ. 60; (შევჰმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰმაგრდები, სიმაგრე მომეცემა, განვჰძლიერდები, укрѣпиться, усилиться; (შევუმაგრდები, -დი), ზ. ვდ. გავუ-მაგრდები, დავუდგები, быть въ состояніи держаться противу кого; 2 ქართლ. 434; ალბ. 53; противупоставить силу силѣ.

შემადგენელი, ნ. შედგენა, составляющій.

შემაერთებელი, მიმ. соединительный.

შემავალი, ზედ. შემსვლელი; სამრევლო; входящій; приходскій; გუჯ. მარტ. 1—198; დაბად. 23—10; მატ. 15—11; შემავალი მღვდელი მთავარ-ანგე-ლოზისა, приходскій священникъ церкви Св. Архангела; სიგელი 11; შემავალნი კაცნი, прихожане; გუჯ.

შემავიწროვებელი, **შემაიწრებელი**, ზედ. стѣснитель.

შემაზარავი, ზედ. ზარის დამცემი, наводящій ужасъ; 2 ქართლ. 307.

შემალვა (ვჴ), ზ. მ. მივაფარებ, მივხჩქმალავ, припрятать, (შევიმალვი, -ვები, -ლე), ზ. ვ. მივე-ფარები, спрятаться, იერემ. 4—29.

შემამკობელი, ს. ქების შემსხმელი, хвалитель.

შემამტკიცებელი, ზედ. скрѣпляющій, კავშ. 306.

შემამწიკვლებელი, ს. осквернитель.

შემანდობელი, ზედ. მომტევებელ ცოდვისა, прощающій грѣхъ, 1 ქართლ. 278; ვისრ. 46.

შემარგვლა (ვჴ), ზ. მ. полоть.

შემართვა, **-თება**, სს. отвага, смѣлость, предпріимчивость; (შევჰმართებ, -თავ, -თე ან შევუ-მართებ, -თე), ზ. მ. გავჰბედავ, შევჰკადრებ; отважиться, осмѣлиться, рѣшаться па что; ვეფხ. 372, 746; ვისრ. 39; 1 ქართლ. 205; 441; ალექს. 225; შევჰმართავ აღმართსა, направить путь къ горной вершинѣ; ქილ. 471.

შემარილება (ვა), ზ. მ. მარილს შევაყრი, посолить, შემარილული ხიზილალა, паюсная икра: იეზეკ. 16—5.

შემაზმენალი, внушитель ჩახრ. 77.

შემარყეველი, ზედ. потрясающій.

შემარცხვენალი, острамитель. ჩახრ. 77,

შემაზმენელი, ს. обвинитель; клеветникъ; доносчикъ; დან. 6—24; საქმ. 23—31; 1 ტიმ. 1—10; ბერძნ. ხამ. 140; **შემაზმენელობითი** ბრუნვა, ღრამ. винительный падежъ.

შემაზრულებელი, ს. доканчивающій; дополнительный; ისაი. 10—23; მარტ. 1—207.

შემატება, ს. სარგო, შესამატი; სართი, დამატება; прибыль, барышъ; прибавленіе, прибавка; (ვჴ), ზ. მ. სარგებლობას მივსცემ, მოვუმატებ, მოვუ-სართავ, შევსძინებ; обогащать, приращать, надѣлять; прибавлять; придавать; (შევიმატებ, -ტე), ზ. მიჩ. მოვიმატებ, გამოვრჩები, пріобрѣтать, наживать; სიბრ. 137; (ვუ), ზ. მ. შევსძი-ნებ, მოვუმატებ, прибавлять, увеличивать, придать; (შევემატები, -ტე), ზ. თვ. მოვემატები. შევე-ძინები, прибавляться, умножаться; 2 ქართლ. 169; შემემატება, получаю прибыль, კაცია 48; **შემატებული**, **შენამატი**, прибавленный; пріобрѣтенный, нажитый; **შემმატებელი**, кто дѣлаетъ кому прибыль, **შემატებინება** (შემემა-ტებინება, -ნოს), ზ. თვ. რუსუდ. 242: я дополняю.

შემატკივარი, მაგალ. გულისა, ზედ. მზრუნავი, сердобольный.

შემატკივრობა გულისა, любовь, сердоболіе.

შემაურვებელი, ზედ. მაწუხებელი, озабочивающій, ებრ. 12—15.

შემაქცევარი, **-ველი**, ზედ. забавляющій, забавный; სიბრ. 138; **-ვლად**, ზზ. для забавы, ვეფხ. 271.

შემაღლება (ვა), ზ. მ. მაღლა ავსწევ. მაღლა ავიტან, აღვამაღლებ; возвышать, подымать, возводить, возносить; შევიმაღლებ ხმას, возвысить голосъ, (შევიმაღლები, -ლე; შევჰმაღლდები, -დი), ზ. ვ. მაღლა ავიწევ, ავმაღლდები, возвышаться, დარეჯ. 120, 132.

შემაცთუნებელი, ს. соблазнитель.

შემაცქერალი, ზედ. смотрящій.
შემაწუხებელი, ს. кто безпокоитъ, притѣснитель; იერემ. 15—18.
შემაწყენი, მაგალ. თავისა, ზედ. надоѣдающій.
შემბალი, ზედ. დალბობილი, размяклый.
შემბედავი, ს. გამბედავი, смѣлый, рѣшительный.
შემბნედელი, ზედ. სულის შემკვრელი, причиняющій удушіе; ფიზიკ. 34.
შემბრალე, -ლებელი, ზედ. სიბრალულის მქონი, жалостливый, 2 ქართლ. 71.
შემგზავრება (შევემგზავრები, -რე), ზ. თვ. გავემგზავრები, გზას შევუდგები, пуститься въ путь.
შემგოზველი, ს. გამლესავი კედლისა; штукатуръ.
შემდაბლება (ვა), ზ. მ. понижать.
შემრგვალება (ვა), ზ. მ. округлять.
შემდგარი, ზედ. მპყრობი, შემცველი, состоящій изъ, содержащій.
შემდეგ, ზზ. потомъ.
შემდეგი, ზედ. слѣдующій, სამ. ვახტ. 108.
შემდგომ, -მად, -მით, ზზ. მასუკან, მერმე; по, послѣ; შემდგომ მამისა ჩემისა, послѣ отца моего, შემდგომ ამისა, послѣ этого, **შემდგომადი, შემდგომი, -მითი**, ზედ. მომავალი, მომდევი, слѣдующій; მარტ. 1—195, შემდგომითი შემდგომად, послѣдовательно, одинъ за другимъ; ლუკ. 1—3; 1 ქართლ. 45; 309; საქმ. 3—23, 24; 7—45.
შემდგომი, ზედ. შემცველი ნაწევრებისა, составной; კავშ. 119.
შემდგომემლობა, მაგალ. სხეულისა, ს. შენაწევრება, составъ, составныя части, напр. тѣла; ფიზიკ. 33.
შემდრეკელი, ზედ. შეუმართავი გაუბედავი; понятный, несмѣлый; ვეფხ. 793; ქილ. 497.
შემდურება (ვა), ზ. მ. ერთმანერთზედ გადავჰკიდებ, სამდურავს ჩამოვაგდებ, წავაჩხუბებ, посѣять раздоръ, посорить; 2 ქართლ. 265; (შევმდურდები, -დი; შევემდურები, -რე), ზ. ვ. გარდავეკიდები, დავემდურები, негодовать на кого, გუჯ. 31; შეგვამდურებს, онъ посѣитъ между нами раздоръ, ვეფხ. 1480.
შემეგობრება (შევუმეგობრდები, -დი), ზ. ვდ. მეგობრობით შევეკვრი, подружиться съ кѣмъ.
შემეცნება. სს. замѣчаніе, намекъ, вразумленіе, ვეფხ. 277; ზაქარია 6—14; ქილ. 305; (შევამეცნებ, -ნე). ზ. მ. გავაცნობინებ, ვამცნევ, შევატყობინებ, შევასწავლი, научать, знакомить; შეგამეცნებ, я познакомлю тебя; ვეფხ. 261; კატილ. 15; (შევიმეცნებ, -ნე), ზ. მიჩ. შევიტყობ, შევისწავლი, познакомиться, узнать, замѣтить; (შევემეცნები, -ნე), ზ. თვ. შევესწავები, შევემეცნები, быть узнану; მარტ. 343; ვისრ. 117; 1 კორ. 13—14; 1 ქართლ. 255; **შემეცნებული**, ზედ. извѣстный, -საურავისა, опытный въ управленіи; 1 ქართლ. 282; (შენიშნ.).
შემეცნიერება, ს. наставленіе, ქილ. 656; (ვა), ზ. მ. ნ. შევამეცნებ; ვისრ. 131.
შემზადება, სს. приготовленіе, (ვა), ზ. მ. შევადგენ, მოვამზადებ, приготовить, (შევიმზადებ, -დე), приготовляю себѣ, ქილ. 341; შემიმზადე, приготовь мнѣ, 1 ქართლ. 83; (შევიმზადები, შევმზადდები), ზ. ვ. приготовляться, составляться; გუჯ. 28; **შემზადებული**, შენამზადი, приготовленный, დაბად. 24—66; მატ. 8—34;
შემზარე, ზედ. внушающій ужасъ, ვაშლი. 91.
შემზარებელი, ზედ. დაზარებელი, лѣнтяй.
შემზერა (ვჰ), ზ. უ. посматривать.
შემზრახი, ს. თანა გამზრახი, соумышленникъ.
შემთავრება (ვა), окончить.
შემთვისებელი, ზედ. усвоивающій, მარ. 1, 183.
შემთხვევა, სს. случай, приключеніе, საქმ. 20—22; მეტაფ. 40; встрѣча; ისაი. 7—3; შემთხვევითი, ზედ. случайный, (ვა), ზ. მ. მოვაწევ, ავუტეხ, მივსცემ ვნების მიზეზსა, დავაკვეთებ; შევახებ; приключить, причинить, навлечь на кого что; ქილ. 389; 1 ქართლ. 366; ტიმ. 113; 1 ტიმ. 1—4; რუსულ. 927; აღმოიხადა ხმალი და შეამთხვია ჯვარსა, обнаживъ саблю приложилъ оную къ кресту; 1 ქართლ. 131; ლუკ. 18—5; უბედურობა შეამთხვია, онъ былъ причиною его несчастія, ნუ შეიმთხვევ თავსა უბედურობას, не навлекай на себя несчастья; (შევიმთხვევი, -ვიე), ზ. ვ. მოვხვდები, დავეკვეთები; случаться, приключиться, ან დავუხვდები, встрѣтиться, ალბ. 38; (შევემთხვევი ან შევემთხვი, -თხვიე), ზ. თვ. დავეკვეთები, მოვუხვდები, წავეკიდები; შევეხები, ან ვემთხვევი წმინდათა ხატთა, ჯვარსა; შევუხვდები ვისმე გზაზედ; подвергаться случайностямъ; прикасаться, приложиться къ образу; встрѣчать; საქმ. 25—24; 5—11; რომ. 11—2; 1 პეტრე. 4—12; ისაი. 14—9; 1 ქართლ. 321; 363; მარკ. 9—21; ანდრ. 104; (შემემთხვევის, -ხვია), ზ. თვ. თავზედ გადამხდა, მომიხდა, დამეკვეთა, случилось со мною, приключилось мнѣ; დაბად. 44—2; საქმ. 20—19; 28—7; **შემთხვეული**, მიმ. случившійся; **შემთხვეულება**, ს. случай, приключеніе.
შემიწება (ვჰმიწდები), ზედ превращаться въ прахъ.
შემკვეთება (შევამკვეთებ, -თე), ზ. მ. დავნიშნავ, განვჰსაზღვრავ; назначить, опредѣлить; გიორგ. მ. სამ. 15; მარტ. 1—137.
შემკვიდრება (ვი), ზ. მ. усвоить.
შემკვრივება (ვა), ზ. მ. уплотнять.
შემკვრელი, ს. ვინ შეჰკრავს, кто связываетъ.
შემკმარობა, ნ. ზედ-შემკმარობა, ქილ. 371.
შემკობა, სს. украшеніе, нарядъ; хвала, (ვა), ზ. მ. განვაშვენებ, შევჰკაზმავ, მოვრთავ; ვაქებ, ქებას შევასხამ; украшать, убирать, наряжать; хвалить, прославлять; -ეკკლესიას, украсить церковь, -ხატსა თვალითა და მარგალიტითა, украсить образъ драгоцѣнными каменьями, (შევიმკობი, -კე), ზ. ვ. შევიკმაზები: ვიქები; украситься; прославляется; გუჯ. 1, შევუმკივარ, онъ украсилъ, прославилъ меня; ქილ. 685; **შემკობილი, შენამკობი**, მიმ. украшенный, прославленный; **შემამკობი, შემკმობი**, მიმ. кто украшаетъ, хвалитъ, **შემკობილება, -ლობა**, ს. украшеніе, 2 ქართლ. 262.
შემკრებელი, მიმ. собирающій, собиратель.

შემკრებელობითი, ზედ. собирательный.
შემკრთალი, ზედ. შეშინებული, испуганный, ანც. 2—14.
შემლოცველი, ნ. შელოცვა; **შემლოცველობა**, ს. შელოცვა, заговариваніе, нашептываніе, заговоръ. [30—3.
შემმურველი, ზედ. бальзамирующій, დაბად.
შემმართებელი, ს. გამბედავი, ყოჩაღი, храбрый, предпріимчивый; 1 ქართლ. 29.
შემმაცნებელი, ზედ. შესასწავლებელი, наставительный, კაცია. 7.
შემსხმელი, ს. მაქები, кто хвалитъ.
შემნახავი, **-ხველი**, ს. ვინც რასმე ინახავს, сберегатель, -ენისა, осторожный на словахъ, ვისრ. 78.
შემნიშნველი, ს. ვინც შენიშნავს, кто примѣчаетъ.
შემნდობელი, ს. ვინც შეუნდობს, кто прощаетъ, 1 ქართლ. 409; -ბელობა, ს. მიტევება, прощаніе, ვისრ. 166.
შემოარება (ვი), ზ. უ. გარს შემოვივლი, обходить, ვისრ. 89; (ვუ), ზ. უ. შემოვუვლი, ходить около чего, რუსუდ. 950.
შემოახლოვება (შემოვიახლოვებ, -ლე), ზ. მიჩ. დავიახლოვებ, приблизить кого къ себѣ; შემოგვეახლა, онъ приблизился къ намъ; რომ. 13—13.
შემობედვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკადრებ, осмѣлиться.
შემობეზრება (ვჰბეზრდები), ზ. ვდ. наскучить.
შემობეზღება (ვა), ზ. მ. შევასმენ, დავაბეზღებ, кляузничать, доносить на кого; გორგ. 186; შემოგვაბეზღა, онъ донесъ на насъ, **შემობეზღებინება** (ვა), заставить донести на кого, 2 ქართლ. 547.
შემობერვა (ვჰ, ვუ), ზ. მ. შემოვუქროლებ, дуть.
შემობერტყა, (ვჰ), вытрясти.
შემობმა, სს. привязываніе; сраженіе, битва; (შემოვაბამ, -ბი), ზ. მ. შემოვაკრავ, მოვაბამ; ვაომებ; привязывать; заставить сразиться; გორგ. 155; ყელზედ შემოვაბამ, надѣть кому что на шею; (შემოვიბამ, -ბი), ზ. მიჩ. შემოვიკრავ, შემოვირტყამ, მოვიბამ, надѣть на себя, опоясать себя, (შემოვებმი, -ბი), ზ. თვ ვედავები, ვეჩხუბები; ვეომები; спорить съ кѣмъ, сразиться, вступить въ бой; ვეფხ. 648; (შემომებმის, -მა), ზ. მიჩ მეომების, онъ вступаетъ со мною въ битву; დარეჯ. 2—87; ლეკები ხოფის ახლოს შემოგვებნენ, Лезгины близъ Хопи вступили съ нами въ битву; ქართული ქრონიკ. (შემოვებმივარ, შემოვებმოდი), ზ. ვ. я вступилъ съ нимъ въ битву, გორგ. 265; **შემობმული**, მიმ. привязанный.
შემობნევა (ვა), ზ. მ. შემოვჰყრი, შემოვჰფანტავ, наносить вѣтромъ пыль, взбрасывать.
შემობოკლვა (შემოვჰბოკლვი, -ლე). ზ. ვ. შემოვეხვევი, обвить; ქილ. 622.
შემობოლვა (შემოვუბოლავ, -ლე), ზ. მ. კვამლს შემოვჰყრი, надымить, კვამლი შემომბოლევდეს, ქილ. 252.
შემობრუნება (შემოვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. შემოვაქცევ, воротить кого, (შემოვუბრუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. უკან დავუბრუნებ, возвратить, отдать назадъ; სიტყვას შემოვუბრუნებ, возражать, отвѣчать; грубить; (შემოვიბრუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. უკან დავიბრუნებ, უკუმოვიღებ, возвратить потерянное; (შემოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. შემოვიქცევი, უკან მოვალ; возвратиться, идти назадъ; ვეფხ. 100; იმავე გზით შემობრუნდა, онъ возвратился тою же дорогою **შემობრუნებული**, მიმ. возвратившійся.
შემობრძანება (ვა), ზ. მ. შემოვიყვან, вводить. (შემოვჰბრძანდები, -დი), ზ. ვდ. შინ შემოვალ, входить, რუსუდ. 373; 2 ქართლ. 411.
შემობრძოლება (შემოვაბრძოლებ, -ლე), ზ. მ. შემოვაბამ, заставить сразиться; (შემოვებრძვი, -ძე; შემოვებრძოლები, -ლე), ზ. ვ. შევებმი საომრად, сразиться, вступить въ бой.
შემობრწყინვა (ვჰბრწყინავ, -ნე), ზ. უ. ნათლისათვის შემოვალ, შემოვანათებ, о свѣтѣ: входить.
შემობუზვა (შემოვიბუზები, -ზე), ზ. ვ. მოვიბღუნძები, наежиться.
შემობუტკვა (შემოვიბუტკვი, -კე), ზ უ. მოვჰმწიფდები, созрѣвать.
შემობძანება, ნ. შემობრძანება.
შემობჯენა (ვა), вступать ногою.
შემოგდება (შემოვაგდებ, -დე), ზ. მ. შემოვლალავ, შემოვრეკ; ან შემოვისვრი, вгонять; вбрасывать. ввергать; დაბად. 40—15; -კარს, запереть за собою дверь; შემოვუგდებ წყალსა, наводнять; (შემოვიგდებ, -დე), ზ. მიჩ. უკან დავიდებ ან მოვიდებ; положить что позади себя; вскинуть на себя; -დროსა, улучить время, შავთ. 75; ხელთ შემოვიგდებ, захватить, прибрать къ рукамъ, ქილ. 4; რუსუდ. 695; დღის ჟამთა შემოიგდებს, придаетъ къ себѣ нѣсколько часовъ дня, ბროსეს ხრონოლ. 28; ხელი თავს შემოიგდო, онъ положилъ свою руку подъ голову, ვისრ. 108; შემოეგდო ბალიში, ვეფხ. 406; онъ положилъ подъ себя подушку, (შემოვეგდები, -დე), ზ. თვ. შემოვალ; ან შემოვეხურები (კარი); вбрести, входить куда; притворяться (о двери); სად ჯოჯოხეთში შემომაგდე, въ какой адъ ты меня втюрилъ, вогналъ.
შემოგება (ვა), ზ. მ. შემოვჰფენ, подстилать.
შემოგებება (ვა), ზ. მ. მისაგებებლად გავუგზავნი, посылать на встрѣчу, (შემოვეგებები, -ბე), ზ. თვ. встрѣчать.
შემოგერება (ვუ), ზ. მ. შემოვუქნევ დასაკრავად, замахиваться; заносить руку, палку; (შემოვიგერებ, -რე), ზ. მიჩ. ბუზს მოვიგერებ, обмахивать, сгонять мухъ.
შემოგვა (შემოვჰგვი, -გავე), ზ. ზ. მოვჰგვი გარემოს, обмести.
შემოგვრა (შემოვჰგვრი, -გვარე), ზ. მ. შემოვუყვან, вводить, ვეფხ. 463 დაბად. 39—13.
შემოგზავნა (ვჰგზავნი, -ნე), ზ. მ. შემოვავლინებ, всылать, დარეჯ. 2—142.
შემოგზნება (ვა), ზ. მ. შემოვუკიდებ, поджечь; შემოგზნებია ცეცხლი, онъ горитъ, სიბრ. 125; **შემოგზნებული**, მიმ. объятый огнемъ.
შემოგინება (ვა), ზ. მ. გავლანძღავ, обругать.

შემოგლესა (ვა), ზ. მ. შემოვჰგოზავ, обмазать, оштукатурить,

შემოგლეჯა (ვჰ, ვა), ზ. მ. გარშემოვჰხევ; оборвать, ободрать; (ვი), ზ. მიჩ. ободрать на себѣ; износить, გორგ. (შემოვჰგლეჯდები, -დი; შემოვიგლიჯები, -ჯე), ზ. ვდ. შემოვიხევი, გავსცვდები, ободраться, износиться, **შემოგლეჯილი**, ободранный; **შემონაგლეჯი**, ს. оторванный кусокъ.

შემოგნება (შემოვაგნებ, -ნე), ზ. მ. ვიპოვნი გზას და სხ. найдти дорогу, домъ.

შემოგოზვა (ვჰგოზავ, -ზე), ზ. მ. შემოვჰგლეს, обмазать, оштукатурить.

შემოგორვა (ვჰ), ზ. მ. გორვით შევდივარ, вкатиться.

შემოგორება (ვა), ზ. მ. გორვით შევიტან, вкатить.

შემოგრეხა (შემოვჰგრეხ, -რიხე), ზ. მ. გარშემოვჰგრეხ; скручивать.

შემოგროვება (ვა), ზ. მ. გარემოს რისამე დავაგროვებ, დავაზვინებ, собирать что кругомъ чего; შემოვჰგროვდები, -დი), ზ. ვდ. გარემოს რისამე მოვჰგროვდები, მოვჰქუჩდები, собираться во кругъ чего, скопиться, ქილ. 91; მოურავ. 29.

შემოგუბება (ვა), ზ. მ. გარემოს რისამე დავაგუბებ წყალს, запруживать.

შემოდალაბრვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო დავჰლაბრავ, высѣкать; выдалбливать.

შემოდარება (შემოვადარებ, -რე), ზ. მ. შევატოლებ, сравнить, (შემოვედარები, -ვედრები, -ვედარე), ზ. ვდ. შევეტოლები. დავედარები, сравниться, (შემოიდარებს, -რა), ზ. უ. გამოიდარებს, проясняться (о погодѣ).

შემოდგენა (შემოვადგენ, -გინე), ზ. მ. უკან დავადევნებ, 1 ქართლ. 34; заставить слѣдовать, идти позади.

შემოდგმა (შემოვსდგამ, შემოვადგამ, -გი), ზ. მ. დავსდგამ რაზედმე რასმე, მაგალ ქვაბსა ზედადგარზედ, ставить на; შემოვსდგამ ფეხსა, ставить ногу на порогъ, ანტონ. 3—11; ქიმ. 50; (შემოვუდგამ, -გი), ზ. მ. ძირს დავუდგამ რასმე; подставить подо что; გამოსლ. 27—4.

შემოდგომა, ს. სთუელობა, წლის მეოთხედი ზაფხულისა და ზამთრისა საშუალი, რომელ არიან სამნი თთვენი: სეკდემბერი, ოკდომბერი და ნოემბერი; осень.

შემოდგომა (შემოვადგები, -დეგ), ზ. ვდ. გარემოვიცვამ ქალაქსა ან ციხეს; მატ. 21—28; ლუკ. 14—27; წყალთათვის: მოვიტან, მოვილეკ; обступить, обложить крѣпость; о водѣ: доходить до какой либо высоты; потопить; შემოადგა მზის შუქი, солнце своими лучами освѣтило, ვეფხ. 1042, 426, 412; რუსუდ. 433, 353; (შემოვსდგები, -დეგ), ზ. ვდ. შემოვალ, входить, вступать, შემოდგა კარსა, показался въ дверяхъ; ვეფხ. 1093; ეშმა შემოგსდგომია, ვისრ. 114; нечистый духъ овладѣлъ тобою; (შემომადგება სევდა), на меня напала грусть, (შემოვუდგები, -დეგ), ზ. ვდ. უკან მივჰყვები; შევუდგები ვისისამე სწავლას; послѣдовать за кѣмъ, ან უკან დაუდგები, стать на зади, მატ. 16—24; (შემომიდგება, შემომიდგა, შემომიდეგ), ზ. მიჩ. უკან მომყვება, слѣдуетъ за мной, მატ. 4—19; 10—36; სიბრ. 41, **შემოდგომილი**, послѣдователь, ისაი. 57—13.

შემოდება (ვა), ზ. მ. გარშემოვაწყობ, გარშემოდავსდებ; შემოვაკრავ; обкладывать, класть вокругъ чего; наложить, класть на; (შემოვსდებ, -დე), ზ. მ. დავუდებ, დავაწყობ რაზედმე რას; შემოვჰკრავ, დავარტყამ; полагать, класть на; нагружать, навьючивать; хлопнуть, приударить; 3 მეფეთ. 6—15; იობ. 40—20, (ვი), ზ. მიჩ. დავიდებ, მოვიკიდებ, обложить себя; положить что на себя, или вокругъ себя; შემოვიდებ ფეხსა მუხლზედ, положить ногу на ногу; (ვუ), ზ. მიჩ. დავუდებ, положить на; (შემოვედები, -დე), ზ. მ. დავედები; გარდავედები: полагаться, класться на; заражаться; სნება შემოედო; онъ заразился заразою, ანტ. 5—17, (შემომდებია), მაგალ. რა შემოგდებია, что съ тобою сдѣлалось; (შემომდებ), მაგალ. შემომდე პირი, ты смѣешь возражать мнѣ; რუსუდ. 458.

შემოდედება (ვა), ზ. მ. გავაფუვებ ცომს, შევადედებ მაწონს, квасить; (შემოვჰდედდები, -დი), ზ. ვდ. შევდედდები, გავჰფუვდები, заквашиваться.

შემოდენა (ვა), ზ. მ. წყალს მოვაგდებ, заставить течь; (შემოვსდი, შემოვდიოდი), ზ. მ. შემოვამდინარებ, втекать, протекать (о рѣкѣ); ყარამ. 145.

შემოდევნა (შემოვსდევ ან შემოვსდევნი, -დიე, -დევნე), ზ. მ. შემოვრეკ, შემოვლალავ ან უკან ვჰსდევ; преслѣдовать кого внутри чего; идти въ слѣдъ за кѣмъ.

შემოდნობა (ვა), ზ. მ. გარშემო დავადნობ, გავალხობ, растоплять, обтаивать; (შემოვადნები, -დნე), ზ. ვდ. გარშემო დავდნები, растапливаться, обтаиваться.

შემოდრეკა (შემოვსდრეკ; -რიკე), ზ. მ. შემოვხრი, შემოვჰზნექ, вогнуть.

შემოდუნება (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, послабить.

შემოდუღება (შემოვადუღებ, -ღე), ზ. მ. მცირედ მოვადუღებ, вскипятить, (შემოვჰდუღდები, -დი), ზ. ვდ. მოვდუღდები, закипѣть.

შემოერთგულება, ზ. მ. внушать усердіе.

შემოერთება (შემოვაერთებ, -თე), ზ. მ. შემოვრთავ, შევრთავ; присоединять; (შემოვერთდები, -დი), ზ. ვდ. შემოვერთვი, присоединиться.

შემოერქვნა (შემოვერქვნი, -ქვნე), ზ. მ. შემოვხნავ, вспахать.

შემოვარდნა (შემოვვარდები, -დი), ზ. უ. შემოვიჭრები, вбѣгать, врываться, მირ. 75; (შემოვუვარდები, -დი), ზ. უ. შემოვუხვდები; врываться къ кому; ცხენ. ქვეშ შემოუვარდა, 2 ქართლ. 317; онъ бросился ему подъ лошадь; ერთი დრო შემოუვარდათ, ქილ. 148; они улучили одно время, ხელში შემომივარდა, попался мнѣ въ руки; ქილ. 10; გუნებაზედ შემომივარდა, я напалъ на мысль; რუსუდ. 868; 808; (შემომვარდება, -და), ზ. უ. შემხვდება წილად, достается мнѣ на долю; შენ ფიცი შემოგვარდა, выпало тебѣ присягнуть; სიგელი ჩოლაყ. 16.

შემოვასხება (შემოვევასხები, -სხე), ზ. მ. ფულს ვევასხები, просить взаймы.

შემოვაჭრება (შემოვევაჭრები, -ჭრე), ზ. მ. ფასზედ ველაპარაკები, приторговываться.

შემოვედრება (ვა), ზ. მ. ჩავაბარებ ვედრებით, моля поручать кому кого или что; რუსუდ. 967; ჩონგ. 50; (შემოვვედრი, -რე), შემოვევედრები, -რე), ზ. უ. შემოვეხვეწები, просить, умолять; ციმ. 11; სამ. სომხ. 37; შემოგვედრებ, поручаю тебѣ; **შემოვედრებული**, მიმ. порученный.

შემოვეცხლვა (შემოვვეცხლავ, -ლე), ზ. მ. ვერცხლით დავჰფარა, посеребрить.

შემოვიწროვება (შემოვავიწროვებ, -ვე), ზ. მ. დავავიწროვებ, съуживать; укорачивать.

შემოვლა (შემოვვლი, შემოვივლი, -ვლე), ზ. უ. შემოვიარებ, обходить, შემოვუვლი გზას, обходить дорогу; რუსუდ. 345; სიბრ. 108; შემოვუვლი ნავარდს; დარეჯ. 43; რუსუდ. 607; сдѣлать обходъ, обѣжку, говоря о состязающихся витязей; თავს შემოგივლი, я пожертвовалъ съ собою; **შემოვლა**, ს. обходъ, вліяніе; ნუ ჰსწყალობ მტერთა შენთა სხვათა შემოვლითა, не будь милостивъ къ врагамъ посредствомъ вліянія другихъ; რუსუდ. 914; დედა შვილსა თავს შემოსვლას უპირობდა, რუსუდ. 392; мать хотѣла обойти вокругъ своего сына; т. е. желала выразить ему что она готова принести себя въ жертву за сына.

შემოვლება, ს. გარშემოტრიალება, მაგალ. მზისა, обращеніе солнца, მარტ. 1—2; (ვა), ზ. მ. გარშემოვატარებ; ან შემოვზღუდავ: გარშემო მოვაკრებ; обносить; обнести заборомъ; обшить; -ქობას, обшить каймой; შემოვავლებ გვირისტსა, обстрачить, -ღობეს, обнести заборомъ, -თვალსა, окинуть глазами, -წრესა, начертить кругъ; обнести чертою; სიბრ. 142; (შემოვევლები, -ლე), ზ. თვ. გარშემოვეზღუდები; მოვევლები გარშემო, обноситься, თავს შემოგევლები, буду жертвою для тебя; ერისთ. 38; ბუნ. კ. 286; (შემოვივლებ, -ლე), ზ. მიჩ. შემოვიტარებ, обнести около себя; თავს შემოვივლებ ხმალსა, повертѣлъ саблю надъ своею головою; რუსუდ. 703; შემოგვივლეს, обошли насъ, რუსუდ. 319; გარშემოვლება (გარშემოვავლებ, -ლე), ზ. მ. გარემოვავლებ მაგალ. ხელსა; обхватить.

შემოვლენა (შემოვავლენ, -ლინე), ზ. მ. შემოვჰგზავნი, посылать.

შემოზახება (შემოვჰზახებ, შემოვიზახებ, -ხე), ზ. უ. შემოვჰყვირი, кричать кому; რუსუდ. 478; ნ. შემოძახება; **შემოზევა**, **ნახე შემოწევა**.

შემოზიდვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვიტან, вносить.

შემოზმანება (შემომეზმანება, -ნა), ზ. თვ. ძილში მომეჩვენება, грезится мнѣ.

შემოზნექა (შემოვჰზნექ, -ნიქე), ზ. მ. შემოვჰკაკვავ. შემოვჰხრი, вгибать, (შემოვიზნიქები, -ქე), ზ. ვ. შემოვიხრები, вгибаться.

შემოზომვა (ვჰ), გავჰზომავ, обмѣрить.

შემოზრახვა, (**შემოვუზრახ**) ზ. უ. შემოველაპარაკები, заговаривать съ кѣмъ; დარეჯ. 2—98; 107; შემომზრახავს, ведетъ со мною рѣчь; ვისრ. 189.

შემოზღვა (შემოვჰზღავ, -ღო), ზ. მ. გარდავუხდი, отплатить, вознаградить; ქილ. 665, შემოგზღო, онъ отплатилъ тебѣ, ვეფხ. 432; შემომზღვეს, отплатили мнѣ; სიბრ. 147.

შემოზღუდვა (შემოვჰზღუდავ, -დე), ზ. მ. ზღუდეს შემოვავლებ, обнести оградою, оградить; ქილ. 694; **შემოზღუდვილი**, მიმ. огражденный; укрѣпленный; რუსუდ. 593; სიბრ. 18.

შემოთარჯვა (ვჰ), ზ. მ. თარაჯას შემოვავლებ, შემოვჰზღუდავ; обнести, огородить.

შემოთესილი, ზედ. დათესილი, посѣянный, 1 ქართ. 280.

შემოთვალვა (შემოვსთვალავ, -ლე), ზ. მ. პატიოსანის თვლით მოვსჭედ, осыпать драгоцѣнными каменьями.

შემოთვალიერება (ვა), ზ. მ. დავხედავ, осматривать.

შემოთვლილობა, ს. დაბარებული სათქმელად, наказъ, порученіе сказать кому что; ვეფხ. 1048; დარეჯ. 2—43; ვისრ. 16.

შემოთიბვა (შემოვსთიბავ, -ბე); ზ. მ. გარშემო მოვსთიბავ; скосить кругомъ.

შემოთლა (შემოვსთლი, შემოვსთალე), ზ. მ. გარშემოვსჭრი, обрѣзать.

შემოთოხნა (შემოვსთოხნი, -ნე), ზ. მ. გარშემო ვჰსთოხნი, копать кругомъ.

შემოთრევა (შემოვათრევ, -რიე), ზ. მ. თრევით შემოვიტან, втащить, (შემოვეთრევი, -რიე), ზ. თვ. შემოვალ თრევით, втащиться.

შემოთუთქვა (შემოვსთუთქავ, -ქე), ზ. მ. ცხელს წყალს დავასხამ, обварить кипяткомъ, ошпарить.

შემოთუთხნა (ვჰთუთხნი, -ნე), ზ. მ. გავხვრი, обмарать.

შემოთხლეშა (შემოვსთხლეშ, -ლიშე), ზ. მ. ლოწანს გავადენ, შემოვჰკრავ, ударить, влѣпить кому пощечину.

შემოთხოვა (-ვითხოვ, -ვე), ზ. მ. შემოვიწვევ, просить войдти.

შემოთხრა (შემოვსთხრი, -თხარე), ზ. მ. გარემოს დავსთხრი, обкопать, (შემოვეთხრები, -თხარე), ზ. თვ. თხრილი გარშემომევლების, обкопаться рвомъ, სიბრ. 116.

შემოკადრება (ვჰკადრებ, -რე), ზ. უ. გავუბედავ, კადნიერებას მივიღებ, осмѣлиться.

შემოკაზმვა (შემოვჰკაზმავ. -მე), ზ. მ. მოვრთავ, убирать, украшать; осѣдлать лошадь.

შემოკაკვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვხრი, сгибать.

შემოკარება (ვა), ზ. მ. მივუახლოვებ, приближать, (მოვიკარებ, -რე), ზ. მიჩ. დავიახლოვებ, приблизить къ себѣ; (ვეკარები, -რე), ზ. თვ. დავეახლოვები, приблизиться; ბუნ. კ. 84.

შემოკაფვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰჭრი; გამოვჰკაფავ კლდეს; обрѣзывать; высѣкать, долбить скалу, ვეფხ. 485; (ვიკაფვი, -ფე), ზ. ვ. შემოვიჭრები, обрѣзываться; высѣкаться, **შემოკაფული**, მიმ. обрѣзанный.

შემოკდიმება (ვიკდიმებ, -მე), ზ. მიჩ. შევირცხვენ, конфузиться, стыдиться; დაბად. 41—42.

შემოკედლება (ვეკედლები), ზ. თვ. пріютиться у кого. [რებ, обшить.

შემოკერება (ვაკერებ, -რე), ზ. მ. გარშემოლავაკე-

შემოკეტა (შემოვჰკეტი, -ვიკეტ, -ტე), ზ. მ. დავკეტ შიგნიდავ კარსა, запереть за собою дверь.

შემოკეცა (ვჰკეც, -ცე), ზ. მ. შევჰკეც დავჰკეც, ჩავჰკეც; свернуть, сложить, გამოსლ. 26—12, загнуть; შემოვიკეც ფეხებსა, поджать ноги.

შემოკვდომა (შემოვაკვდები, -დი), ზ. ვლ. თავს მოვაკვლევინებ; გუჯ. 29; რუსუდ. 322; სიგელი 11; лѣзть на смерть, (შემომაკვდება, -და), ზ. მიჩ. თავს მაკვლევინებს, ან ჩემთვის თავი გამოუმეტებია, онъ лѣзетъ ко мнѣ на смерть; убивается изъ за меня.

შემოკვეთა (შემოვჰკვეთ, -თე), ზ. მ. შემოვჰსჭრი, обрѣзать; (შემოვუკვეთ, -თე), ზ. მიჩ. წარვუწერ, ბრძანებას მივსცემ; დავაბარებ, შევუთვლი; обязывать; наказать сказать кому что; 2 ქართლ. 379, 422; შემოუკვეთეს თათრობა, обязали его принять магометанство; 2 ქართლ. 326; შემოგვიკვეთეს, они поставили намъ въ обязанность, 2 ქართლ. 463; ალექს. 63; მირ. 267; შემოვეკვეთები, -თე), ზ. თვ. ბრძანება მივეცემი, поставляться въ обязанность; 2 ქართლ. 450.

შემოკვერცხა, შემოკურცხვა (შემოვჰკვერცხ, -ხე), გარემოს შემოვჰკრეჭ, обстричь.

შემოკვეცა (ვჰ); ზ. მ. შემოვჰსჭრი, обрѣзать.

შემოკვრა, ნ. შემოკრვა.

შემოკიდება (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკიდებ ცვირთს, მოვუდებ; навьючивать, (ვუ, -ცეცხლს), ზ. მიჩ. ცეცხლს მოვუდებ, поджигать, (ვი), ზ. მიჩ. მოვიკიდებ, მოვიდებ, навьючить себя.

შემოკივლა (შემოვჰკივი ან შემოვჰკივლებ, -ლე), ზ. უ. ვუყვირი ვისმე, кричать кому, ყარამ. 96.

შემოკითხვა (ვჰკითხავ, -ხე), ზ. უ. შევეკითხები ვისმე, спрашивать кого о чемъ; შემოგვეკითხებით, вы спросили насъ. [ვახსენებ, обругать.

შემოკიცხვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვლანძღავ, უპატიურად

შემოკლება, სს. уменьшеніе; сокращеніе: **შემოკლებით**, ზზ. сокращенно; **შემოკლებითი**, ზედ. сокращенный, (ვა), ზ. მ. შევამცირებ რიცხვით და ზომით; уменьшать; сокращать; сбавлять; ვეფხ. 21, 666; -სიტყვას, сократить рѣчь, ვეფხ. 772; -გზასა, укоротить дорогу; ქილ. 477; შემოვიკლებ დღეთა, укоротить дни свои; 2 ქართ. 112; მარკ. 13—2; შემომიკლნენ დღენი სავალნი; ჩონგ. 75; сократилась для меня дорога, დრო შემოჰკლებია, недостало ему дней; ქილ. 470; (შემოვაკლდები, -დი), ზ. ვლ. მოვაკლდები, შევჰმცირდები; დავჰნაკლულდები, გამოველევი მაგალ. ფული და სს.; уменьшаться, сбавляться; недоставать, нехватать; ფული შემოაკლდა, недостало у него денегъ; ციმ. 49; (შემოვჰკლდები, -დი), ზ. ვლ. შევჰმცირდები, уменьшаться, сокращаться; დღე შემოჰკლდება, день уменьшается, მაც. 24—11; შეუმოკლდნენ დღენი, дни его сократились, ვისრ. 103; **შემოკლებული**, сокращенный, ყარამ. 162; შემოკლებულა ჟამი, дни сократились; ქილ. 131.

შემოკნინება, (ვა), уменьшать.

შემოკრება, შემოკრეფა, სს. собираніе, (შემოვჰკრებ, -რეფ; -რიბე, -რიფე), ზ. მ. შევჰკრებ, შევაგროვებ, მოვაქუჩებ; შევაერთებ; собирать, скоплять; группировать; 2 ქართლ. 346; ციმ. 98; კავშ. 287; ქილ. 301; (შემოვიკრებ, -რიბე), ზ. მიჩ. მოვიგროვებ, собрать себѣ или около себя; 2 ქართლ. 105, 164; შემოვიკრებ გონებას, ჭკუას, გულის თქმას, собраться съ умомъ, сообразить; დასცულ. 59; ქილ. 342, 456; შემოვიკრებ გულზედ ხელსა, скрестить руки на груди, ქილ. 28; (ვი) -ღონეს, собраться съ силами, რომელ ყოველსა სოფელსა გუგათა შინა შემოიკრეფს; 1 ქართლ. 6; который, сосредоточиваетъ въ зрачкѣ своемъ, чтобы обозрѣть вселенную; (შემოვუკრებ, -რიბე), ზ. მიჩ. собрать въ пользу кого либо, или около кого; მარც. 2—173; **შემოკრბა** (ვჰკრბები, -ბი, ვჰკრბი), ზ. ვლ. მოვჰგროვდები, собраться, скучиваться, საქმ. 14—20; რუსუდ. 98, 140; (შემოვეკრიფები, -ფე), ზ. თვ. მოვეგროვები, собраться около, ცოდნა შემოეკრიბა, ქილ. 404; онъ собралъ знаніе; **შემოკრებული**, მიმ. собранный, საქმ. 10—28; შემოკრებულება, ს. сборище.

შემოკრეჭა (შემოვჰკრეჭ, -რიჭე), ზ. მ. შემოვჰკვეც თმას, обстричь; обрѣзать.

შემოკრვა (შემოვჰკრავ, -კარ), ზ. მ. შემოვარტყამ, დავჰკრავ, შემოვჰხლებ, пріударить, შემოვჰკრავ თვალსა, замѣтить; შემომკრა თვალი, онъ замѣтилъ меня, ვისრ. 22; ტაშს შემოვჰკრავ, бить въ ладоши; შემოვიკრავ თავში, ударить себя въ голову, ზუნ. კ. 83; შემოვჰკრავ ფრთსა, ударить крыломъ; ყარამ. 394; (შემოვაკრავ, -კარ), ზ. მ. შემოვარტყამ, შემოვახვევ; გარშემო დავაკრავ; повязать, опоясать; შემოვაკრავ ალყას, оцѣпить мѣстность, ვეფხ. 971; სარტყელს შემოვიკრავ, опоясаться кушакомъ; ქილ. 680; შემოვიკვრები, -ვიკარ), ზ. ვ. შემოვირტყმი, опоясываться, შემოვეკვრები, -კვრე), ზ. თვ. შემოვერთხმი, შემოვეწებები, прилепляться, შემოკრული მიმ. обвязанный.

შემოკრიბვა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგროვებ, собрать.

შემოლაგება (შემოვალაგებ, -გე), ზ. მ. შინ შემოვიტან, вносить, (შემოვლაგდები, -დი), ზ. ვლ. შინ დავლაგდებე, поселяться.

შემოლალვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰრეკ, вгонять.

შემოლანდება (შემომელანდება, -და), ზ. ვლ. მომეჩვენება, привидѣться.

შემოლაპარაკება (ველაპარაკები, -კე), ზ. თვ. ლაპარაკს დავუწყებ, переговариваться.

შემოლბობა (ვალბობ, -ბე), ზ. მ. დავარბილებ, смягчать, (შემოვლბები, -ბი), ზ. ვლ. დავრბილდები, мягчиться.

შემოლევა (შემოვალევ, -ლიე), ზ. მ. მაგალ სულს შემოვალევ, ვეფხ. 810, თეიმ. განმარ. положить душу за кого; (შემოვჰლევ, შემოველევი), შემოლევია პური, недостало хлѣба, (შემომელია), ზ. მ. დავხარჯავ, истрачивать, ფული შემომელია, недостало мнѣ денегъ.

შემოლესა (ვჰ), обмазать кругомъ. [სუდ. 695.

შემოლეწა (ვჰ), ზ. მ. შემოვამტვრევ, обломать, რუ-

შემოლოკვა (ვჰ), ზ. მ. შემოვლოშნი, облизать.

შემოლოცვა (შემოვილოცავ, -ცე), ზ. მ. მოვილოცავ წმიდათა ადგილთა, отмолиться, быть на поклоненіи Св. Мѣстамъ.

შემოლტოლვა (შემოვივლტვი, -ტე), ზ. უ. შემოვირბენ, შემოვალ საფარველს ქვეშ, вбѣжать, искать убѣжище.

შემოლხობა (შემოვჰლხვები, -ვი), ზ. ვ. შემოვჰხდნები, обтаять.

შემომადლიერება (ვი, -რე), ზ. მ. მოვიმადლიერებ, задобрить, расположить въ свою пользу.

შემომატება (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰსძენ; სარგებლობას ვაძლევ; მოვუმატებ, დავურთავ; приносить пользу, выгоду; присоединять, прибавлять; გორგ. 40; რუსუდ. 30; (შემოვიმატებ, -ტე), ზ. მიჩ. შევიძენ; მოვიმატებ; получать прибыль; пріобрѣтать, -ქვეყანას, пріобрѣсти страну, овладѣть; დარეჯ. 107; (შემომმატებ, შემომიმატებ, -ტე), ზ. მიჩ. სარგებლობას მაძლევ, მომისართავ, შემიძენ; приносить мнѣ выгоду, пользу; რუსუდ. 438; (შემომემატება, -ტა), ზ. თვ. სარგებლობა მომეცემა, შემეძინება; получать прибыль, выгоду, რუსუდ. 424, 522; დავრ. 6.

შემომდინარება (შემოვჰმდინარებ, -რე), ზ. უ. მდინარეთათვის: შევდივარ, втекать.

შემომდოვრება (შემოვამდოვრებ, -რე), ზ. მ. მოვამშვიდებ, укротить.

შემომდურება (შემოვიმდურებ, -რე), ზ. მიჩ. მოვიმდუვრებ, навлечь на себя негодованіе кого.

შემომედგრება (შემოვმედგრდები, -დი), ზ. ვლ. მედგარი გავხდები, становиться лѣнивымъ.

შემომზღვლევა (შემოვიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. შემოვიქცევი, გარშემო დავიქცევი, обрушиваться со всѣхъ сторонъ.

შემომთხვევა (შემომემთხვევის, -ვია), ზ. თვ. შემემთხვა, случилось со мною, ქილ. 691.

შემომიწვა (ვჰმიწავ), მიწით მოვავლებ, обложить землею; ან მოვამიწებ, დავამიწებ, превращать въ землю.

შემომიწული, მიმ. მიწით მოვლებული, ან დამიწებული; обложенный землею; превратившійся въ землю; ქიმია 67.

შემომკა (შემოვმკი, -კე), ზ. მ. გარშემო მოვმკი, жать кругомъ.

შემომკერდება (შემომემკერდა), ზ. მიჩ. მომეხვია, прижался къ моей груди.

შემომკრეფელი, ს. მომგროვებელი, собиратель, ვეფხ. 631.

შემომრგვალება (ვა), ზ. მ. მოვამგრგვალებ, округлить; ზ. მიჩ. მრგვალს წრეს შემოვუვლებ, очертить кругъ; 1 ქართლ. 143.

შემომსვლელი მაგალ. დღე, ზედ. наступающій день; იგავი 24—1.

შემომსხვრევა (ვამსხვრევ, -რიე), ზ. მ. შემოვამტვრევ, შემოვლეწ, обломать.

შემომტერება (ვემტერები, -რე), ზ. თვ. დავემტერები, враждовать, დარეჯ. 2—25, (ვამტერებ), посѣять вражду.

შემომტვრევა (შემოვამტვრევ, -რიე), ზ. მ. შემოვლეწ, შემოვამსხვრევ, обломать.

შემომტკიცება (ვამტკიცებ, -ცე), ზ. მ. გავამაგრებ; укрѣплять, (შემოვიმტკიცებ, -ცე), ზ. მიჩ. მოვიმაგრებ, укрѣпить за собою; 2 ქართლ. 190; (შემოვმტკიცდები, -დი), ზ. ვლ. შევჰმაგრდები, укрѣпиться.

შემომქმედი, შემოქმედი, ს. შემქნელი, творецъ, создатель.

შემომღები, ს. ახლისა რისამე შემომტანი, вводитель новостей.

შემომყმარი, ზედ. დამშეული, голодный.

შემომყვანი, ზედ. ვინც შემოიყვანს, кто вводитъ.

შემომყრელი, ზედ. დამხვედრი; ან მიწის მომყრელი; кто встрѣчаетъ или посыпаетъ землею.

შემომყრელობა მიწისა, ს. посыпка земли, ვეფხ. 1538.

შემომცნება (შემომცნებოდი, -და), ზ. უ. გამომეცნობებოდი, познакомиться, ვეფხ. 1564.

შემომწიფება (შემოვჰმწიფდები, -დი), დავჰმწიფდები, созрѣть.

შემომწურალი, ს. გაბუტვილი, მწყრალი, надувшійся, надутый.

შემომხმარი, ზედ. გამხმარი, высохшій.

შემონადირება (ვი), ზ. მიჩ. მოვინადირებ; обойти мѣста охотою; привлечь, заманить.

შემონაზონება (შევმონაზონდები, -დი), ზ. ვლ. ბერად შევსდგები, постричься въ монахи.

შემონათება (ვუ), посвѣтить.

შემონატრვა (ვჰნატრი), ублажать.

შემონარჩენი, ზედ. დანარჩენი, остатокъ.

შემონაყარი, ზედ. ქარისაგან შემოყრილი, нанесенный вѣтромъ.

შემონაწევრებული, ზედ. ნაწილთაგან შემდგარი, составной, ლოღ. 50.

შემონახვა, ზ. მ. მოვნახავ, обыскивать.

შემონდობა (ვა), ზ. მ. ვარწმუნებ, ввѣрять, поручать, (შემოვენდობი, -დე), ზ. თვ. ვერწმუნები, довѣриться, положиться.

შემონება (ვი), ზ. მ. დავიმონებ, покорять.

შემონივთება (ვნივთდები), соединяться, წათ ცხოვ. 355.

შემონირვა (ვჰნირავ, -რე), ზ. მ. შევჰწირავ, მივართმევ, приносить въ даръ, გუჯ. 8.

შემოოჭვა (შემოვოჭავ, -ჭე), ზ. მ. მოვოჭავ, მოვჰკმაზავ თვალითა და მარგალიტითა, усыпать дорогими камнями.

შემოოხრება (ვა), ზ. მ. მოვაოხრებ, опустошить.

შემოპარება (ვა), ზ. მ. ქურდულად შემოვიყვან, вводить кого украдкою; შემოვიპარები, -რვი; შემოვეპარები, -რე); подкрадываться, входить украдкою; ანტ. 51; 58; 60.

შემოპატიჟება (ვჰ), შემოვეპატიჟები, -ჟე), ზ. უ. მოვიწვევ, приглашать, звать; შემოვეპატიჟები რჯულის დაგდებას; გორგ. 125; приглашать оставить вѣру.

შემოპირება (ვი), ზ. მიჩ. პირობით მოვინდობ, договорить, заключить договоръ съ кѣмъ, 1 ქართ. 455; დავრ. 67.

შემოპკურება (ვა), ზ. მ. შემოვასხურებ, окропить.

შემოპოვება (ვი), ზ. მ. მოვიპოვნი, находить.

შემოპყრობა (შემოვიპყრობ, -პყარ), ზ. მ. შევიპყრობ, შევიცავ, задержать.

შემორბევა (შემოვარბევ, -ბიე), ზ. მ. მოვაოხრებ, опустошить; ограбить.

შემორბენა (შემოვარბენ, -ბინე), ზ. მ. გარშემოვატარებ; გარემოვარბენ; обносить кругомъ бѣгая; заставить бѣгать вокругъ; (შემოვირბენ, -ბინე), ზ. უ. გარშემო დავრბი; бѣгать кругомъ; вбѣгать; ვეფხ. 587; (შემოვჰრბი, -ბოდი), ზ. უ. სირბილით შემოვდივარ, вбѣгать, **შემორბინება** (ვა, ვუ), ზ. მ. გარშემოვარბინებ, заставить бѣгать кругомъ, სიბრ. 119.

შემორევა (შემოვრევ, -რიე), ზ. მ. გავრევ; ცუდ საქმეში გავაბამ; вмѣшивать; (შემოვერევი, -რიე), ზ. თვ. გავერევი; вмѣшаться, რუსუდ 447; 1 ქართ. 113; ქილ. 130; შემოერივნენ ლეკნი, вмѣшались Лезгины, 2 ქართლ. 132; უსჯულოება შემომერევა, ქილ. 363; беззаконіе осиливаетъ меня.

შემორეკა (შემოვრეკ, -კე), ზ. მ. შემოვლალავ, შემოვჰყრი; вгонять.

შემორეწა (ვირეწ, -წე), ზ. მ. მოვიგებ, ვიშოვნი, стяжать, пріобрѣтать.

შემორვა (შევჰმორავ, -რე), ზ. მ. მოვჰსჭრი, подрубить.

შემორთვა (შემოვჰრთავ, -თე), ზ. მ. შევრთავ, შევაერთებ, присоединять; (შემოვერთვი, -თე), ზ. თვ. მოვერთვე, გავუერთდები, присоединиться, ალექს. 41.

შემორიგება (ვა), ზ. მ. გარშემო დავარიგებ, დავაწყობ, обстановить, ან ვისთანმე შორის მშვიდობას ჩამოვაგდებ, помирить; (შემოვირიგებ, -გე), ზ. მიჩ. დავეზავები, примириться съ кѣмъ, 2 ქართლ. 493; შემომირიგდები, примиряешься со мною, შემომარიგე, помири его со мною, გორგ. 243; (შემოვურიგდები, -დი), ზ. ვდ. დავეზავები, примириться, შემორიგებული, მიმ. обстановленный; примиренный; რუსუდ. 652.

შემორიდება (ვარიდებ, -დე), ზ მ. მოვაშორებ, მოვარიდებ, удалять, устранять; (ვერიდები, -დე), ზ. თვ. მოვშორდები, მოვერიდები, удаляться, устраняться.

შემორონინება (შემოვარონინებ, -ნე), ზ. მ. შემოვიტან, водить кругомъ чего, შემომარონინებ, водишь меня кругомъ, რუსუდ. 858.

შემორტყმა (ვა), ზ. მ. გარშემოვახვევ, შემოვაკრავ; შემოვჰკრავ; опоясать; обвить, обвязать; бить, ударять; -ციხეს ჯარს, окружить крѣпость войсками; -ხმალს, опоясать мечемъ; -ჯელგას, оцѣпить поле охоты. 2 ქართლ. 324; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიხვევ, მაგალ. სარტყელსა, опоясать себя; повязать себѣ, 2 ქართლ. 545; რუსუდ. 419; окружить себя; შემოიხსნა მარგალიტი, შემოერტყა რაცა თვალი, ვეფხ. 1189; она сняла жемчугъ и драгоцѣнныя каменья, хранившіеся въ поясѣ; (ვერტყმი, -ყი), ზ. თვ. გარშემოვადგები, окружить, ჩონგ. 111; обвить; რუსუდ. 704; შემომრტყამს, ან შემომრტყმია, я опоясанъ, ანტ. 42; **შემორტყმული**, ზედ. опоясанный; окруженный.

შემორღვევა (ვა), ზ. მ. отпороть; (ვერღვევი), отпороться.

შემორუჯვა, ზ. მ. შემოვჰწვავ, опалить.

შემორცხვენა (შემომრცხვება, -ცხვა), ზ. მიჩ. შემრცხვა, შემეკდიმა, стыдно стало мнѣ; (შემოვჰრცხვები, -ცხვი), ზ. ვდ. შევიკდიმებ, устыдиться.

შემორჩილება (ვი), ზ. მ. დავიმონებ, покорить, усмирить, (შევჰმორჩილდები, -დი), ზ. მ. დავემონები, покориться.

შემორჩობა (შემოვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. დავარჩობ, მოვაშთობ, удавить.

შემორწყვა (შემოვჰრწყავ, -ყი), ზ. მ. გარშემოვჰრწყავ, орошать кругомъ; (შემოვირწყვი, -წყე), ზ. ვ. გარშემოვირწყვები, быть орошаему.

შემოსავალი, ზედ. შესავალი; მისავალი მაგალ. გზა; რაც კაცს შემოუვა მამულისაგან ან სხვისა რისამესაგან; входъ, дорога, ведущая куда либо; доходъ; ერისთ. 2—30.

შემოსაზღვრა, -რება; (შემოვსაზღვრი, -რე), ზ. მ. საზღვარს დავუდებ; разграничить, ქილ. 391.

შემოსაკრავი, ზედ. მოსახვევად დანიშნული, ან თვით მოსაკრავი რამ; повязочный; повязка; შემოსაკრავად, ზზ. დასაკვრელად, для удара, სამ. ვახტ. 42.

შემოსარვა, ზ. მ. შევუდგამ სარებსა ყურძენს; ставить подставы подъ виноградную лозу; სიბრ. 5.

შემოსარჩლვა (შემოვესარჩლები, -ლე), ზ თვ. ვესარჩლები, ვექომაგები, заступаться.

შემოსასვლელი, ზედ. входной.

შემოსაფრვა (შემოვჰსაფრავ, -რე), ზ. მ. საფარს ან თხრილს შემოვავლებ, окружить рвомъ траншеями; 2 ქართლ. 463.

შემოსადები, ზედ. შემოსატანი, вносимый, ввозимый.

შემოსაწევარი, ს. შესაწევარი, пособіе, -ვრად, на помощь, 2 ქართლ. 393.

შემოსახედავი, ს. შესახედავი, видъ, -დავად; ზზ. на взглядъ; ვისრ. 142.

შემოსახვეწარი, ს. სათხოვარი, просьба; -წრად, ზზ. для испрошенія, გორგ. 66.

შემოსევა (ვუ), ზ. მ. შემოვუტევ. მივუსევ, მივუტევ, напускать на кого; შემოგვისიეს, напустили на насъ, გორგ. 245; (შემოვესევი, -სიე), ზ. თვ. შევუტევ: მივეტევები, დავეცემი, броситься, напасть; გორგ. 255; 2 ქართლ. 138.

შემოსერვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო დავსერავ, დავჰსჭრი, დავჰკოდ ნეშტარით; насѣчь, дѣлать нарубку; რუსუდ. 44.

შემოსვა (შევჰმოს, -სე), ზ. მ. ჩავაცვამ ტანთ, одѣвать, ვეფხ 1527; გამოსლ. 27—5; 1 ქართლ. 264; (შევიმოს, -სე), ზ. მიჩ. ჩავიცვამ, надѣть на себя; ბუჯ. 24; 1 პეტრე 5—5; გალატ. 3—28; თბე ადამისა შეიმოსე, ты воплотился, ბუჯ. 24, (შევიმოსები, -სე), ზ. ვ. ჩავიცვამ, одѣться, облачиться, ანდრ. 17; ლუკ. 8—26; მარკ. 14—51; ფსალ. 34—13; 64—13; 72 — 6; შევიმოსები ძლევითა, одержать побѣду; -ფოთლებითა, одѣваться листьями.

შემოსვენა, -ნება (ვასვენ, -ნებ; -ნე), ზ. მ. შემოვიტან პატივით წმინდასა ხატსა და სხ. вносить образъ и т. п.

შემოსვლა, სხ. вшествіе; თესალ. 2—1; 1 ქართლ. 26; (შემოვალ, შემოვედი), ზ. უ. შევალ შინაგან;

დავჰმწიფდები; входить; созрѣть, поспѣвать; საქმ. 20—29; რომ. 5—20; ზუნ. კ. 3—12; ხრონ. ზრ. 27; პური შემოვიდა, хлѣбъ поспѣлъ; ერისთ. 12; შემოვიდა საქონელი, получили товаръ; 2 ქართლ. 307, სამდურავი შემოვიდა, возникло неудовольствіе; ალ. 84; (შემოვუვალ შემოვუვედ ან შემოვუვიდოდი), ზ. უ. შევუვალ, прибывать; получаться; შემოსავალი შემოუვიდოდა, онъ получалъ доходъ; შუა შემოუვიდნენ, приняли на себя посредничество; ალ. 6; გორგ. 225; თუ გულს შემოუვიდეს, გუჯ. 29; если задумаетъ; **შემოსული**, მიმ. вошедшій, поспѣлый; გალატ. 2—4; ვისრ. 38; 1 ქართლ. 316; ტიმ. 50; ვეფხ. 320, შემოსულვარ, შემოსულა, я вошелъ, онъ вошелъ; რუსუდ. 659.

შემოსილება, ს. ჩაცმულობა, одѣяніе.

შემოსილვა (შემოვჰსილავ, -ლე), ზ. მ. სილას შემოვჰკრავ, ударить по лицу; ერისთ. 91.

შემოსილი, ზედ. ჩაცმული, одѣтый, -ფოთლით ხე, одѣтое дерево листьями.

შემოსილობა, ნ. შემოსილება იერემ. 2—24.

შემოსმა (შემოვჰსვამ, -სვი), ზ. მ. შევაჯდენ, посадить на; (შემოვისვამ, -სვი), ზ. მიჩ. შემოვიჯდენ, посадить позади себя, ქილ. 477.

შემოსმენა, შემოსმა (შემოვასმენ, -მინე), ზ მ. დავასმენ, დავაბეზღებ, оговорить, оклеветать; ქილ. 216; (შემოვისმენ, -მინე), ზ. მიჩ. მოვისმენ, слышать, (შემოვესმი, -მე), ზ. თვ. ვესმი, слышаться, ქილ. 103; სიბრ. 152; დავრ. 189; 1 ქართლ. 255. შემომესმის, слышится мнѣ; ანტ. 3—4; 4—21; დარეჯ. 2—55; შემომესმა, послышалось мнѣ, я услыхалъ.

შემოსპობა (შემოვჰსპობ, -პე), ზ. მ. ძირიანად ამოვაგდებ, истробить.

შემოსრულება, -ლობა, სს. შემოსვლა; ჟამის დადგომა, наступленіе времени; გუჯ. 23; შესავალი გიორგ. მეფის სამ. შემოსრული, შემოსული, ნ. შემოსვლა.

შემოსტვინვა (შემოვუსტვენ, -ვინე), ზ. უ. დავუსტვენ, засвистать.

შემოსურვება (ვისურვებ, -ვე), ზ. მ. მოვინდომებ, пожелать.

შემოსუსტება (ვასუსტებ, -ტე), ზ. მ. მოვაუძლურებ, ослаблять, (ვჰსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, ослабѣть.

შემოსქდომა (შემოვჰსქდები, -დი), ზ. ვდ. გარშემო დავჰსქდები, треснуть, лопнуть.

შემოსყიდვა (მოვჰსყიდი, -დე), ზ. მ. მივჰყიდი, продать, (მოვიყიდი, -დე), მოვიყიდი, მოვიფრდი, купить.

შემოსწორება (ვასწორებ, -რე), ზ. მ. შოვაშანდაკებ, обровнять.

შემოსწრაფება (შემოვასწრაფებ, -ფე), ზ. მ. ავაჩქარებ, ускорять; შემოვისრწაფები, -ფე), ზ. ვ. ავჩქარდები, торопиться.

შემოსწრობა (შემოვასწრობ, -წარ; შემოვესწრები, -წარ), ზ უ. მოვასწრობ, подоспѣть; застать.

შემოსხდომა (შემოვსხდებით, -დით), ზ. უ. დავსხდებით რაზედმე, ან გარშემო, садиться на чемъ либо или кругомъ чего; გარე-, сѣсть вокругъ.

შემოსხვება (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰსჭრი რტოებს, обрѣзать вѣтви.

შემოსხვლა (შემოვჰსხლავ, -სხალ), ზ. მ. გავჰკაფავ ყურძნის ვაზსა, обрѣзывать виноградныя лозы.

შემოსხმა (შემოვასხამ, -სხი), ზ. მ. შემოვიყან მრავალთ, вводить; შუა კაცთა, приводить посредниковъ; ალ. 39; (შემოვსხამ, -სხი), ზ. მ. შევაჯდენ, сажать на, или во что либо; (შემოვისხამ, -სხი), ზ. მიჩ. შემოვიჯდენ; сажать около себя, ჯოგი წინა შემოისხეს, ე. ი. ჯოგი წინ გაირეკეს. погнали стадо впереди себя; ვეფხ. 77; შემოუსხა მეთოფენი, онъ обсадилъ стрѣльцами, 2 ქართლ. 36; (შემოვისხამ, -სხი), ზ. მიჩ. წამოვისხამ, წამოვისურავ, надѣть, накинуть на себя.

შემოსხმა (შემოვასხამ, -სხი), ზ. მ. მაგალ. წყალს; прыскать, обливать водою; (შემოვისხამ, -სხი პირზედ წყალს), ზ. მიჩ. окропить лице водою; -სისხლს, ვეფხ. 1029; обогряться кровью.

შემოსხნა (ვჰხსნი, ვჰხსენ), ზ. მ. ავხსნი, ავუშვებ, отвязать, ვეფხ. 1189.

შემოტალახება (ვჰტალახებ, -ხე), ზ. მ. ტალახით გავლეს; обмазать глиной; ქილ. 36.

შემოტანა (შემოვატან, -ნე), ზ. მ. შინ შემოვალებინებ, заставить принести съ собою, 2 ქართლ. 566; (შემოვიტან, -ნე), ზ. მ. შემოვიღებ, შემომაქვს, вносить; вводить; **შემოტანილი, შემონატანი**, მიმ. внесенный, შესავ. გიორგი მ. სამართლის.

შემოტანება (შემოვეტანები, -ნე), ზ. თვ. შევეჩხირები, соваться.

შემოტარება (ვატარებ, -რე), ზ. მ. გარშემოვატარებ, обносить, обводить; пронести; ანტ. 1—5, 28; 4—32.

შემოტაცება (შემოვიტაცებ, -ცე), ზ. მ. ტაცებით შემოვიტან, похищая приносить.

შემოტევა (შემოვუტევ, -ტე), ზ. მ. შემოვუხტე, накинуться, броситься на кого либо; დარეჯ. 83; 81; 144.

შემოტეხა (შემოვჰსტეხ, -ხე), ზ. მ. გარშემო მოვამტვრევ, მოვსტეხ, обломать.

შემოტირვა (შემოვსტირავ, ან შემოვჰსტირი, -რე), ზ. უ. ტირილით ვეხვეწები, умолять со слезами, ვისრ. 140.

შემოტრიალება (ვა), ზ. მ. შემოვაბრუნებ, поворачивать, (ვჰტრიალდები, -დი), ზ. ვდ. გარშემოვჰბრუნდები, повернуться.

შემოტუქსვა (ვჰ), ზ. უ. დავსტუქსავ, побранить кого.

შემოტყორცნა (ვჰსტყორცნი, -ნე), ზ. მ. შემოვუგდებ, მივუგდები; ვესვრი; бросить кому, или въ кого чѣмъ; ვეფხ. 95, 754; 1038; რუსუდ. 605, 874.

შემოტყუება (შემოვიტყუებ, ან შემოვატყუებ, -ვე), ზ. მ. заманить обманомъ; ვახტ. 161.

შემოუვალი, ზედ. შეუვალი, неприступный, სიბრ. 40.

შემოუკლებელი, ზედ. მოუკლებელი, неистощимый. [прогнѣванный.

შემოუმწყრომელი, ზედ. არ გარისხებელი, не-

შემოუსვლელი, ზედ. არ მომწიფებული, недозрѣлый; неспѣлый.
შემოუღებელი, ნ. შემოღება.
შემოუცილებელი, ზედ. უდავო, მოუდავებელი, неоспоримый, გუჯ. 27, 28.
შემოუძლურება (შემოვუძლურდები, -დი), შევჰსუსტდები, ослабѣть.
შემოუშვებლობა, ს. არ შემოშვება, недопусканіе, ხამ. გიორგ. მეფ. 15.
შემოუწერელი, ზედ. მიუწთომელი, непостижимый; გუჯ. 29; ანდ. 146.
შემოუწყრომელი, ზედ. არ გარისხებული, непрогнѣванный, ალექს. 149.
შემოფანტვა (შემოვჰფანტავ, -ტე), ზ. მ. შემოვაბნევ. შემოვჰყრი, бросать, кидать около; внутрь чего.
შემოფარგვლა (შემოვჰფარგლავ, -ლე), ზ. მ. გარემოვავლებ წრეს, სამზღვარს დავუნიშნავ; очертить; разграничить; ხამ. ვახტ. 103; სიგელი ჩოლაყაშვ. 43.
შემოფარდაგება (შემოვჰფარდაგებ, -გე), ზ. მ. ფარდაგებით მოვრთავ, обослать коврами.
შემოფარვა (შემოვჰფარავ, -რე), ზ. მ. მოვაფარებ, закрыть, (შემოვიფარავ, -რო), ზ. მიჩ. მოვიფარებ, закрыться чѣмъ.
შემოფენა (ვჰფენ, -ფინე), ზ. მ. გარშემო დავჰფენ, разослать кругомъ чего.
შემოფისვა (ვჰფისავ, -სე), ზ. მ. ფისს წავუსვამ გარშემო, осмолить.
შემოფიცება, -ცვა (შემოვჰფიცებ, -ცავ; -ცე), ზ. მ. ფიცს ვაძლევ, дать клятву, обѣщаніе; შემომფიცე, поклянись мнѣ, ვეფხ. 413; 658; ვისრ. 4; 69; (შემოვაფიცებ, -ცე), ზ. მ. ფიცს გამოვართმევ, заставить поклясться; გორგ. 73; (შემოვიფიცებ, -ცე; შემოვიფიცავ, -ცე), ზ. მიჩ. ფიცს ავიღებ, ფიცით მოვინდობ; взять клятву съ кого; მთა-ბარი და ოსი შემოიფიცეს, взяли клятвенное обѣщаніе съ жителей горъ, равнинъ и Осетиновъ; შემომიფიცავს მართლის გულით; я поклялся чистосердечно; ვისრ. 128; (შემოვეფიცები, -ცე), ზ. თვ. ფიცს ვაძლევ, поклясться, შემომეფიცა, онъ далъ мнѣ клятву; ვისრ. 180; **შემოფიცული, შემონაფიცი**, მიმ. поклявшійся.
შემოფრენა (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ შინ შეფრენასა; ან ფრენით შემოვიტან რასმე; заставить влетѣть; влетая вносить что.
შემოფრეწა (ვჰ, -რიწე), ზ. მ. შემოვჰხევ, შემოვაგლეჯ, оборвать.
შემოფრინვა (ვჰ; -ვჰფრინდები, -დი). ზ. უ. ფრენით შევალ, влетать; (შემოვაფრინდები, -დი), ზ. უ. დავაფრინდები, დავეცემი; налетѣть.
შემოფრთხობა (შემოვჰფრთხვები, -ვი); ზ. უ. დავჰფთხვები, смущаться, 2 ქართლ. 539, 564.
შემოფურთხება (ვაფურთხებ, -ხე), ზ. უ. შევაფურთხებ, плевать на кого; რუსუდ. 879; შემომაფურთხა, онъ плюнулъ на меня.
შემოფრქვევა (შემოვაფქვრევ, -რიე), ზ. მ. დავაბნევ აქაიქ. разсыпать.
შემოფცქვნა (ვჰ), облупить, очистить.
შემოფშვნეტა (შემოვჰფშვნეტ, -ნიტე), ზ. მ. გარშემო მოვაფშვნეტ, обивать кругомъ грязь, пыль.
შემოფხუწვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰბლუნძავ. скомкать; стянуть.
შემოქლეშა (ვჰ), ზ. მ. оторвать, ссадить.
შემოქლიბვა (ვჰ), ზ. მ. обпилить напилкомъ.
შემოქანცვა (ვჰ), ზ. მ. მოვღალავ, утомлять, (შემოვიქანცები, -ცე), ზ. ვ. დავიღალები, დავსწუდები, утомиться, устать.
შემოქმედი, ს. შემომქმედი, დამბადებელი, მაარხი; творецъ, **შემოქმედება**, ს. მოქმედებითობა, творчество; მარტ. 1—187; **შემოქმედებითი**, ზედ. მოქმედებითი, дѣйствительный; -ზმნა, дѣйствительный глаголъ.
შემოქმნა (სისხლი შემოექნა), ზ. თვ. სისხლი მოადგა, სიბრ. 96; приступила кровь.
შემოქონა (შემომაქვს, მქონდა), ზ. მიჩ. შემოვიტან, вносить, ფეხი შემოაქვს ჩვენს ცხოვრებაში, онъ вплетывается въ нашу жизнь.
შემოქნევა (შემოვიქნევ -ნიე), ზ. მ. ჰაერში დავატრიალებ, მოვიქნევ, მოვიღერებ, заносить, замахиваться.
შემოქრა, შემოქროლა (შემოვჰქრი, -როდი), ზ. უ. ვჰქრი; дуть.
შემოქურუხება (შემოვჰქურუხდები, -დი), ზ. უ. თავპირ ჩამოვუშვებ, დავიღრეჯ, нахмуриться; მოქურუხებული, მიმ.
შემოქუჩება (ვა), ზ. მ. собирать въ кучу.
შემოქცევა (ვა), ზ. მ. მოვაბრუნებ, დავაბრუნებ; დაბად. 14—14; 44—12; обращать назадъ, возвращать; -ზურგზა, повернуться къ кому спиною; ქილ. 83; обратить тылъ; გორგ. 176; 1 ქართლ. 406; დარეჯ. 2—89); (შემოვიქცევი, -ქეც); ზ. ვ. მოვბრუნდები, დავბრუნდები; возвратиться, ვეფხ. 162; 1 ქართლ. 38; 115; ვისრ. 15; 30, 90, 184; (შემოვექცევი, -ქეც). ზ. თვ. მოვუბრუნდები, обернуться, დარეჯ. 21; სევდა რამე შემომექცა გულსა მურად: ე. ი. სევდა მძიმედ მომაწვა გულზედ; ვეფხ. 1121; грусть стѣснила мнѣ сердце; **შემოქცეული**, მიმ. возвращенный, დაბად. 18—9; ვეფხ. 330; ზურგ-შემოქცეული, обернувшійся спиной.
შემოღალვა (შემოვჰღალავ, -ლე), ზ. მ. შემოვჰქანცავ, მოვჰსწყვეტ, утомлять, შემოვიღალები, -ლე), ზ. მ. მოვჰსწყდები, утомиться, устать.
შემოღება, სს. нововведеніе, мода; (შემოვაღებ, -ღე), ზ. მ. კარს გავაღებ, отворить дверь; ანტ. 5—40; (შემოვიღებ, -ღე), ზ. მიჩ. შემოვიტან, შევიტან, შემომაქვს; შემოვიტან ახალს რასმე ან ჩვეულობას; вносить; вводить что новое въ употребленіе; ტიმ. 59, 143; -სჯულსა, вводить новый законъ; 1 ქართლ. 34; შემოვუღებ მიზეზსა, найдти поводъ; გუჯ. 8; შემოვიღებ მიზეზსა, приводить причину; ვისრ. 189, (შემოვიღები, -ღე), ზ. ვ. შემოვიტანები, вноситься; вводиться, ალბ. 52; **შემოღებული**, მიმ. внесенный; введенный; მიზეზ შემოუღებელი სიგელი, неоспоримая грамота.
შემოღერება (ვუ), ზ. მ. მოვუქნევ. შემოვუქნევ, заносить, замахиваться.

შემოღვლარჭნა (შემოვჰღვლარჭნი, -ნე), ზ. მ. მოვჰხრავ, დავჰკლაკვნი, корчить, ежить; (შემოვღუღლარჭნები, -ჭნე), ზ. თვ. მოვიკლაკვნები, კლაკვნით შემოვეხვევი; обвить, სიბრ. 125; ქილ. 603.

შემოღვრა (შემოვჰღვრი, -ვჰღვარე), ზ. მ. წყალს შემოვაქცევ, დავღვრი, облить.

შემოღმა, შემოღმართ, ზზ. წინააღმდეგ, противъ.

შემოღმართი, ზედ. გზა ან ადგილები გარემოს მთისა, дорога или мѣста вокругъ горы; 1 ქართ. 399.

შემოღიმვა (ვჰ), ზ. უ. შემოვჰცინებ, улыбаться.

შემოღობვა (ვჰ), ზ. მ. обнести заборомъ.

შემოღრუბლვა (ვი), ზ. ვ. მოვიღრუბლები, насмурѣть.

შემოღრღნა (შემოვჰღრღნი, -ნე), ზ. მ. გარშემომოვღრღნი, обгрызть.

შემოყენება (შემოვაყენებ, -ნე), ზ. მ. გარშემო დავაყენებ; შევაყენებ, დავადგენ რაზედმე; ставить вокругъ чего или на что; 2 ქართლ. 402; (შემოვუყენებ. -ნე), დავუყენებ ვისმე ან დავადევნებ, ставить кому на; посылать въ слѣдъ за кѣмъ; 1 ქართლ. 408; მოღალატენი შემოგვიყენეს, 2 ქართლ. 299; подослали къ намъ измѣнниковъ.

შემოყეფა (ვჰ), ზ. უ. დავჰყეფ, лаять на кого.

შემოყვანა, სზ. вводъ, (ვი), ზ. მ. შევავლენ ვისმე სახლში, вводить; შემომყავს, ввожу, შემომიყვან, вводишь меня, ანც. 5—18: ბაცონი შუა შემოვიყვანე; сдѣлалъ посредникомъ своего господина; გუჯ. 26; 1 ქართლ. 393: **შემოყვანინება** (ვა), ზ. სხმ. შენ შემოვავლენინებ, заставить ввести.

შემოყვედრება (ვა), ზ. მ. დავამადლებ, დავამუნათებ, წავაყვედრებ, упрекать.

შემოყვლეფა (ვჰ), ზ. მ. გარშემოვაძრობ კანს, облупить.

შემოყიდვა (შემოვიყიდი), ზ. ვ. მოვივაჭრებ, покупать.

შემოყივლა (შემოვჰყივი, -ვე; -ვლი, -ვლე), ზ. უ. ხმას ვაძლევ, ხმა ვუყივი, кричать кому, ვეფხ. 1351, ვისრ. 181; რუსუდ. 546.

შემოყივნება (შემოვაყივნებ, -ნე), ზ. მ. სახელ გავუტეხ, обезславить.

შემოყოლა (შემოვჰყვები, -ყევ), ზ. ვდ. თან შემოვალ, მოვჰყვები, входить съ кѣмъ, 1 ქართლ. 121, 254; ვეფხ. 1193.

შემოყოლება, ს. რაც აედევნება, გარემოება, окрестность, როცა ქართლი აიწერება ყაიყულის შემოყოლებით, когда Картли съ окрестностями Канкули описывается; დასც. 10.

შემოყოფა (ვჰ-თავს კარებში). просунуть голову.

შემოყრა (შემოვჰყრი, -ყარე), ზ. მ. ვახც. სამ. 24; გორგ. 6; 2 ქართლ. 318; რუსუდ. 760; 301; ალექს. 38; მივაგროვებ, შევჰკრებ; собирать; შემოვიყრი ლონჯსა, подбочениться; შემოვიყრი ლაშქარს, собрать войско; გულს შემოვჰყრი, привести кого въ безчувствіе, лишить сознанія; ვეფხ. 350; ქილ. 455; დავრ. 69; შემოვჰყრი სენსა, заразить болѣзнью; (შემოვიყრები, -ყარე), ზ. ვ. собраться, შემოვიყარენით, мы собрались, გუჯ. 33; (შემოვეყრები, -ყარე), ზ. თვ. შევხვდები, დავუხვდები გზაზედ, წინ შევემთხვევი; повстрѣчаться съ кѣмъ, 2 ქართლ. 268; გორგ. 122. გულს შემოეყარა, съ нимъ сдѣлалось дурно. упалъ въ обморокъ, ქიმ. 266; (შემოვჰყროდარ, შემოვჰყროდი), ზ. ვ. შევჰმთხვევი-ვარ, я встрѣтилъ; 2 ქართლ. 388, 367; შემომეყარენით, вы повстрѣчались мнѣ; 2 ქართლ. 519; **შემოყრილი**, მიმ.; გულ-შემოყრილი; лишенный чувствъ, მირი. 264; რუსუდ. 362.

შემოყრა (შემოვჰყრი, -ყარე). ზ. მ. შიგ შემოვაბნევ, შემოვჰფანცავ: бросать, кидать во внутрь. (შემოვაყრი, -ყარე), ზ. მ. გარს მოვაყრი, მოვაბნევ. обсыпать; ვისრ. 74; რუსუდ. 60; შემოგვყარა, онъ бросилъ насъ въ заточеніе; რუსუდ. 301; **შემოყრევინება** (ვა), ზ. მ. შიგ შემოვაბნევინებ: заставить бросить внутрь.

შემოყრილობა ს. ყრილობა, კრებული, сборище. собраніе; ვეფხ. 55; ყარამ. 341; ქილ. 435.

შემოყრუვება (შემოვჰყრუვდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰყრუვდები, становиться глухимъ.

შემოშვება (შემოვუშვებ, -ვი), ზ. მ. შეხვლის ნებას მივსცემ, შევუშვებ, впускать; ვისრ. 178; (შემოვეშვები, -შვი), ზ. თვ. მოვეშვები, მოვლუნდები, ослабѣвать (натянутое); შემოვუშვებ გონებაზე. ვისრ 53; вообразить

შემოშველება (ვაშველებ, -ლე), ზ. მ. მოვაშველებ, შეწევნას მივსცემ, присылать помощь, (ვეშველები, -ლე), ზ. თვ. შევეწევი, помогать, 2 ქართლ. 481; 491.

შემოშვლეპა (ვჰშვლეპ, -ლიპე), ზ. მ. შემოვაცლი კანს, გავშვლეპ, ободрать.

შემოშთობა (შემოვაშთობ, -თე), ზ. მ. მოვაშთობ, удавить.

შემოჩერება (ვაჩერდები), ზ. ვდ. пристально смотрѣть, **შემოგვჩეროდა**, смотрѣлъ на насъ пристально.

შემოშორება (ვაშორებ, -რე), ზ. მ. მოვაშორებ, отдѣлять; отнимать.

შემოჩენა (შემოვუჩენ, -ჩინე), ზ. მ. მოვუდგენ მივუჩენ კაცს, приставить къ кому человѣка; подослать; კაცი შემომიჩინე, ალექს. 16, ты подослалъ ко мнѣ человѣка.

შემოჩვევა (შემოვაჩვევ, -ვიე), ზ. მ. შევაჩვევ, пріучать, поваживать; (შემოვეჩვევი, -ვიე), ზ. თვ. შევეჩვევი; пріучаться, привыкать; სიბრ. 116.

შემოჩვენება, სს. მოჩვენება, სიზმარი, сонъ, привидѣніе; (შემოვეჩვენები, -ნე), ზ. თვ, მოვეჩვენები, привидѣться.

შემოჩივლა (შემოვჰსჩივი, ან შემოვსჩივლი, -ვლე), ზ. უ. ვუჩივი, жаловаться.

შემოჩივლება (ვა), ზ. მ. ვაჩივლებ, заставить пожаловаться, (ვჰ), ზ. უ. ვუჩივი, пожаловаться кому; შემომჩივლებ, жалуешься мнѣ.

შემოჩიჩქნა (შემოვჰსჩიჩქნი, -ნე), ზ. მ. გარშემო მოვსციცქნი, обколупать, обковырять.

შემოჩლუნგვა (შემოვჰსჩლუნგდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰსჩლუნგდები, иступиться.

შემოჩრა (ვჰსჩრი), совать.

შემოჩმახვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰჩმახავ, сдѣлать кое какъ.

შემოჩხრეკა (ვჰ), ზ. მ. გავშინჯავ, разсматривать, მროვ. 163, შემოგვჩხრიკე, ты разсмотрѣлъ насъ.

შემოცარცვა (ვჰ), ზ. მ. облупить, ограбить; (მოვეძარცვები), покинуть, 37 დიდ.; облупиться.

შემოცდა (ვი), ზ. უ. მოვიცდი, მოვილოდინებ, ждать, შემომიცადე, подожди меня, ბრძნ. სამ. 344.

შემოცემა (შემოვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. შემოვჰსჯრი, შემოვჰსტყენ, всосывать; -შუბსა, вонзать копье.

შემოცვივნა (შემოვჰსცვივი, -ვე), ზ. უ. შევვარდები, სისწრაფით შევალთ, вторгаться.

შემოცილება (ვა), ზ. მ. მოვაცლი, მოვაშორებ, отдѣлить отнять; (შემოვჰცილდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰშორდები, მოვეცლები, отдираться, отдѣляться, (შემოვეცილები, -ლე), ზ თვ. მოვედავები, წავედავები, оспаривать; გორგ. 128, 266; ქილ. 693; თუ ვინმე შემოგეცილოს, если кто либо станетъ у тебя оспаривать; შემომცილებია, онъ оспариваетъ у меня; მოურავ. სიგ. 5.

შემოცინება (შემოვჰცინებ, -ნე), ზ. უ. გავუცინებ, გაველიმები, улыбаться кому; ვეფხ. 1252; 514; კაცია. 103.

შემოციცქნა (შემოვჰციცქნი, -ნე), ზ მ. შემოვჰსჩიჩქნი, облупить, обковырять.

შემოცლა (შემოვაცლი, -ცალე), ზ მ. გარს შემოვაძრობ; მოვაშორებ; отдѣлить, отнятъ, снять кожу и т. п.; удалить, устранить; (შემოვეცლები, -ცალე), ზ. თვ. გარს შემოვეძრობი; მოვშორდები; отдираться; удалиться, отступить, შემოვაცლი კანს, облупить кожу; 2 ქართლ. 356; შემოვაცლი ციხეს სპასა, снять осаду.

შემოცოდება (შემოვჰსცოდებ, -დე), ზ უ. შევჰსცოდებ, погрѣшить; провиниться.

შემოცრცნა (შემოვჰსცრცნი, -ცან), ზ. მ. გარს შემოვაცლი, ободрать, ქილ. 436, оскоблить.

შემოცქერა (ვჰ, -რე), ზ. უ. ვუყურებ.

შემოცხოველება (ვა), ზ. მ. მოვაცხოველებ ძველს სურათს, поправить старую картину.

შემოცხება (შემოვჰსცხებ, -ხე), ზ. მ. გარშემო წავუსვამ, обмазать, 2 გამოც. ქრისტმ. 107.

შემოძაგება (ვი), ზ. მიჩ. მოვიძულებ, возненавидѣть.

შემოძახება (შემოვჰსძახებ, -ხე), ზ. უ. შევჰყვირი, закричать кому; -სიმღერასა, начинать громко пѣть; (შემოვუძახებ, -ხე), ზ. უ შემოვჰყვირი; მოვუხმობ, მოვუტევებ ყვირილით; кричать кому; напускать на кого съ крикомъ; გორგ. 135; 68; შემოგვიძახა, онъ позвалъ насъ; დარეჯ. 83; онъ окликнулъ насъ.

შემოძახილი, ს. ყვირილი, крикъ, რუსუდ. 209.

შემოძენა (ვი), ზ. მ. пріобрѣтать.

შემოძლევა (შემოვეძლევი, -ლიე), ზ. თვ. დავემორჩილები, покоряться, изъявлять покорность; 2 ქართლ. 312; შემოძლეულვარ, შემოვსძლეოდი, იგივე შემოვეძლევი, დავუმორჩილდები; изъявить покорность, 2 ქართლ. 323.

შემოძნება (შემოვუძნდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰწუხდები, опечалиться, 2 ქართლ. 304.

შემოძრახება (შემოვჰსძრახებ, -ხე), ზ. უ. შემოველაპარაკები, начать говорить, დარეჯ. 96; შემოგვიძრახეს, стали намъ говорить.

შემოძრობა (შემოვაძრობ, -ძერ), ზ. მ. შემოვაცლი, გარს მოვაშორებ; снять оболочку.

შემოძრომა (შემოვჰსძვრები, -ძვერ), ზ. უ. ძრომით შემოვალ, вползти.

შემოძრცვა (შემოვჰძარცვავ, -ცვე), ზ. მ. შემოვაცლი, გავხდი, облупить, (შემოვიძრცვი, -ცვე), ზ. ვ. გავიხდი, снять съ себя; ქილ. 452.

შემოძუნძულება (შემოვჰსძუნძულდები, -დი), ზ. უ. ყრმათათვის: შემოვალ ძუნძულით: о дѣтяхъ: вбѣгать.

შემოძღვნა (შემოვსძღვნი, -ვსძღვენ), ზ. მ. მოვართმევ ძღვენს, подносить подарокъ, ვეფხ. 1167; შემომძღვნეს, поднесли мнѣ, ვეფხ. 413.

შემოძღოლა (შემოვუძღვები, -ძეღ), ზ. მიჩ. მოვუძღვები ვისმე შესვლის დროს, входя сопровождать; ქილ. 535; რუსუდ. 174, 137.

შემოძღომა (შემოვაძღები, ან შემოვსძღები, -ძეღ), ზ. უ. გავსძღები, насытиться.

შემოწათხვა (შემოვიწათხავ, -ხე), ზ. მ. ვიწროს ტანისამოსს შემოვიფხუწავ, одѣться въ узкое платье.

შემოწამება (შემოვსწამებ, -მე), ზ. მ. დავაბრალებ, обвинять; მირ. 268; -ქურდობას, обвинять кого въ воровствѣ, რუსუდ. 936; -ცილს, оклеветать, რუსუდ. 708.

შემოწაფება (შევიმოწაფებ, -ფე), ზ. მ. სწავლით მოვიბირებ, ученіемъ привлекать къ себѣ.

შემოწდომა (შემოვსწვდები, -დი), ზ. ვდ. მივსწვდები, доставать, хватать; რუსუდ. 247.

შემოწებვა (შემოვჰსწებავ, -წებე), ზ. მ. გარშემო დავაწებებ, обклеить, საქმ. 21—17.

შემოწევა (შემოვსწევ, -წიე), ზ. მ. შევსწევ, вдвинуть; (შემოვიწევი, -წიე), ზ. ვ. მოვიწევი, მოვახლოვდები; подвинуться, приблизиться, ბუნ. კარი 129; შემოწევნილი, მიმ. приближенный.

შემოწევა, შემოწევნა (შემოვაწევ, -წიე), ზ. მ. შეწევნას ვაძლევ; помогать, **შემოწევნული**, მიმ. вспомоществованный, 1 ქართლ. 218.

შემოწერა (შემოვაწერ, -რე), ზ. მ. აშიებზედ გარშემო მოვაწერ, приписывать на поляхъ, (შემოვჰწერ, -წერე), ზ. მ. გარემოს ვჰწერ, გარშემო ვსაზღვრავ; описывать, напр. кругъ, очерчивать; პლანეტნი შემოსწერენ თვისთა გზათა მრგულივ მზისა; планеты описываютъ свой кругъ около солнца; ღეოღრ. 10; ღმერთს ქვეყანა, ვითარცა თვალის გუგა, ეგრეთ შემოუწერია; Богъ, въ видѣ глазнаго яблока очертилъ землю; გუჯ. 8.

შემოწვა (ვჰ), ზ. მ. გარშემო დავსწვავ, обжигать.

შემოწვდევა (ვა), ზ. მ. მივაწვდევ, подавать.

შემოწვევა (ვიწვევ, -წვიე), ზ. მ. შემოვიპატიჟებ, приглашать.

შემოწვენა (შემოვაწვენ, -ვინე), მაგალ. აქლემებსა), ზ. მ. о верблюдахъ: заставить лечь, 2 ქართლ. 314.

შემოწითლება (ვა), ზ. მ. заставить покраснѣть, ვჰსწითლდები, покраснѣть.

შემოწირვა (შემოვჰსწირავ, -რე), ზ. მ. მივართმევ

შესაწირავსა, жертвовать, ვისრ. 32; 34; შემომიწირავს თავი, я жертвую собою.

შემოწიფვა (ვიწიფები), ზ. ვ. созрѣть.

შემოწმება სხ. повѣрка, (შევამოწმებ, -მე), ზ. მ. შევათანხმებ, შევასწორებ; повѣрять, свѣрять.

შემოწოდება (ვუ), ზ. მ. მოვუწოდებ, призывать, созывать.

შემოწოლა, -გულზედ, завалъ; (შემოვაწვები, -წევ), ზ. უ. მოვაწვები, сдавить, прижать, გულზედ შემომაწვა საჭმელი, пища отяжелила мнѣ желудокъ; სევდა შემომაწვა, тоска объяла меня; ვეფხ. 1120; რუსუდ. 801, 934.

შემოწყდომა (შემოვჴსწყდები, -დი), ზ. უ. ამოვჴსწყდები, истребляться, ან მოვჴსწყდები, დავიღალები, утомиться.

შემოწყენა (შემოვიწყენ, -წყინე; ან შემოვსწყინდები, -დი), ზ. ვ. მოვიწყენ, მომეწყინება, начинать скучать.

შემოწყვდევა (შემოვაწყვდევ, -დიე), ზ. მ. მოვაწყვდევ, დავხშავ, დავახშობ სახლში ან საპყრობილეში, заключить, заточить, запереть; ანდრ. 111; სპარსნი შემოვაწყვდინე ხელსა შენსა, Персовъ отдалъ тебѣ въ руки; 1 ქართლ. 133.

შემოწყვედა (შემოვსწყვედ, -ვიდე), ზ. მ. ამოვჴსწყვეტ, ამოვაგდებ, истребить.

შემოწყვეტა (შემოვჴსწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. გარშემო მოვჴსწყვეტ, обрывать, რუსუდ. 292; (შემოვაწყვეტ, -ვიტე); მივახლი, მივჰკრავ რაზედმე, ударить кого обо что; რუსუდ. 304.

შემოწყინება, ნ. შემოწყენა.

შემოწყნარება (შემოვაწყნარებ, -რე), ზ. მ. მოვამშვიდებ, успокоить, 2 ქართლ. 210.

შემოწყრომა (შემოვჴსწყრები, -წყერ), ზ. ვდ. მოვემდურები ვისმე, разсердиться, надуться на кого; რუსუდ. 675; გორგ. 307; ქილ. 328, 451, 487.

შემოჭედა (ვჰ), ზ. მ. оковать.

შემოჭენება (ვა ცხენსა), врываться верхомъ.

შემოჭერა (შემოვუჭერ, -ჭირე), ზ. მ. მოვუჭირებ; стянуть, скрутить; сжать; რუსუდ. 44, 54; ვისრ. 54.

შემოჭიდება (შემოვჰჭიდებ, -დე), ზ. მ. ვარკინებ, შევაბამ დასაჭიდებლად; заставить бороться; (შემოვეჭიდები, -დე), ზ. თვ. ვერკინები, შევებმი, вступить въ единоборство, 2 ქართლ. 265; შემომეჭიდა ნაღველი, грусть стѣснила меня; შემომეჭიდა გულზედ სენი; боль давитъ мнѣ грудь; სტომაქს შემოეჭიდა, онъ сталъ чувствовать боль въ животѣ; ქილ. 479.

შემოჭირება (შემოვუჭირებ, -რე), ზ. მ. შემოვუჭერ, მოვუჭირებ, стянуть, скрутить, сжать; რუსუდ. 695.

შემოჭრა (შემოვჴსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. გარშემო მოვჴსჭრი, обрѣзать, (შემოვიჭრები, -ჭერ), ზ. ვ. შემოვირბენ; вбѣгать, ქილ. 118, (შემოვეჭრები, -ჭერ), ზ. თვ. თავს დავაკოდინებ, заставить нанести себѣ рану, სამ. ვახტ. 92.

შემოჭყეტა (შემოვსჭყეტ, -ჭყიტე), ზ. მ. გამოჭყეტით ვუყურებ ვისმე, таращить на кого глаза.

შემოჭყლეტა (ვჰჭყლეტ, -ლიტე), ზ. მ. შევჰჭმუხნი, დავჴსჭყლეტ, измять, изкомкать.

შემოხაზვა (ვჰ), ზ. მ. очертить.

შემოხარვა (შემოვხარი, -რე), ზ. უ. ზედ-შევჰხარი, нарадоваться.

შემოხარჯვა (შემოვეხარჯვი, -ჯე), ზ. ვდ. დავეხარჯები, გამოველევი, издержаться, истратиться, შემომეხარჯება, истрачиваются у меня деньги.

შემოხატვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხატავ, обрисовать.

შემოხდა (-ვჰხდი, -ხადე), ზ. მ. შემოვუძახებ, призвать, ვეფხ. 119; ლუკ. 14—21, ან მოვჰხდი, შემოვაცლი; снять.

შემოხდომა (შემოვჰხვდები, -ხვდი), ზ. ვდ. გზაზედ დავუხვდები, встрѣтиться, რომ. 5—12, 19; ან შევემთხვევი, დავემართები, случаться, приключаться; საქმ. 383; 2 ქართლ. 197; (შემოვუხვდები, -დი), ზ. ვდ. მოვუხვდები, სახლში თავს დავეცემი; врываться въ домъ; რომ. 11—26; შემომხვდება, -და, ს. ვდ. შემომეყრება, повстрѣчать, ვეფხ. 601; ან წილად მერგება, достается мнѣ на долю; ვისრ. 22.

შემოხეთქა (ვა თავს), удариться головою.

შემოხება (შემოვეხები, -ხე), ზ თვ. ხელს ვახლებ, მოვჰკიდებ, коснуться. ნუ შემომეხები, не прикасайся.

შემოხედვა, სხ. взглядъ, взоръ; ვისრ. 35; (შემოვჰხედავ, -დე), ზ. მ. შემოვჰყურებ, посмотрѣть, ვისრ. 22; ვეფხ. 61; შემომხედე, посмотри на меня, (შემოვიხედები, -დე), ზ. ვ. უკან ვიყურები, смотрѣть назадъ, (შემოვახედებ, -დე), ზ. სხმ. ვაყურებინებ, заставить смотрѣть назадъ.

შემოხვება (ვიხვებ, -ვი), ზ. მიჩ. შემოვიტან, вносить.

შემოხვევა (შემოვახვევ, -ხვიე), ზ. მ. გარშემო დავახვევ, обвить, ქილ. 14; რუსუდ. 331; 2 ქართლ. 410; გარს შემოვახვევ, окружить, შემოვახვევ ხელსა, охватить рукою; რუსუდ. 695; (შემოვჰხვევ, -ხვიე), ზ. მ. გარს შემოვავლებ, окружить, обставить; (შემომხვევი ხარ, შემომხვეოდი), ზ. ვ. ты окружаешь меня; შემოგვხვეოდა, окружалъ насъ, რუსუდ. 116, 513; შემომხვიე, ты окружилъ насъ; ты обнялъ насъ; (შემოვეხვევი, -ხვიე), ზ. თვ. გარშემომოვეხვევი; მოვეხვევი; გარშემომოვიცავ: обвиваться; обнимать; окружить; სიბრ. 125, 126, 135; ანდრ. 11, (შემოვუხვევ, -ხვიე), ზ. მ. შემოვუვლი გზას; обходить дорогу.

შემოხვეტა (შემოვჰხვეტ, -ტე), ზ. მ. ხვეტით მოვაგროვებ; обметать.

შემოხვეწა (შემოვიხვეწები, -წე), ზ. ვ. მოვივლტვი, მოვჰმართავ, ან შევივლტვი საფარველს ქვეშ, прибѣгать; ბერძნ. სამ. 232; 1 ქართლ. 272; შემოხვეწილი, მიმ. прибѣгнувшій, 1 ქართლ. 325, 2 ქართლ. 349.

შემოხვეწება, სხ. просьба, მოსეს სამ. 37; (შემოვახვეწებ, -წე), ზ. სხმ. შემოვავედრებ, моля поручать кому кого или что; ქილ. 586; (შემოვეხვეწები, -წე), ზ. თვ. შემოვალ საფარველს ქვეშ, прибѣгнуть къ покровительству; მოსეს სამ. 37.

შემოხვეწნა, სზ. просьба, (შემოვეხვეწები, -წე), ზ. თვ. ვევედრები, просить, умолять, прибѣгнуть къ кому съ просьбою; შემოგეხვეწენით, мы умоляли васъ.

შემოხჳმა, შემოხჳნა (შემოვიხვამ, -ვი; შემოვიხვნი, -ვენ), ზ. მ. შემოვიტან, вносить, (შემოვუხვნი, -ვენ), ზ. მიჩ. მივუღებ, წავართმევ, отнимать, 1 ქართლ. 326.

შემოხვრეტა (შემოვჰხვრეტ, -რიტე), ზ. მ. გავხვრეტ, შემოვჰკაფავ, შემოვდალაზრავ, просверлить, продолбить.

შემოხილვა, -ვება (შემოვიხილავ, -ლე; შემოვიხილვებ, -ვე), ზ. უ. მოვიხილავ, обозрѣть, осмотрѣть.

შემოხმობა (ვი), ზ. მ. შემოვიწვევ, призвать.

შემოხრა (შემოვჰხრი, -ხარ), ზ. მ. მოვჰკაკვავ, მოვჰხრი, сгибать.

შემოხრწნა (ვჰ), ზ. მ. растлѣвать.

შემოხსნა (შემოვხსნი, -ხსენ), ზ. მ. მოვხსნი; მოვხდი; отвязывать; снять; შემოვიხსნი ხმალს, снять съ себя саблю; დავრ. 18; -შავებს; снять трауръ; მოურავ. 85; (შემოვიხსნები, -ხსენ), ზ. ვ. მოვიხსნები, отвязаться.

შემოხტომა (შემოვჰხტები, შემოვახტები, -ტე), ზ. უ. ავხლტები, вскочить; ჟარამ. 57.

შემოჯარვა (შემოვჰსჯარავ, -რე), ზ. მ. შემოვჰყრი, მოვაგროვებ ხალხს; собрать людей; ვეფხ. 463; (შემოვიჯარები, -ჯარე), ზ. ვ. შემოვიყრები, შემოვჰგროვდები; столпиться.

შემოჯდომა (შემოვჰჯდები, -დი), ზ. უ. დავსჯდები, сѣсть, присѣсть; ქილ. 478; რუსუდ. 664, (შემოვუჯდები, -ჯედ), ზ. უ. მოვუჯდები უკან, подсѣсть.

შემპყრობელი, შემპყრობი, ს. დამჭერი, кто задерживаетъ или арестуетъ кого; 2 ქართლ. 510.

შემჟავება (შევჰმჟავდები, -დი), ზ. ვდ. закисать.

შემრავლება (ვა), ზ. მ. გავამრავლებ, умножить.

შემრგე, შემრგო, ზედ. მარგებელი, უწყინარი, შესარგი, здоровый невредный для здоровья (пища).

შემრგვალება (ვა), ზ. მ. მოვამრგვალებ, округлять.

შემრეველი, ს. ამრევი, мѣшающій, მარტ. 2—120.

შემრეცი, ს. აღმართი მთაში, восходъ на гору; საბ. ლ.

შემრთელება (ვა), ზ. მ. შევასრულებ; მოვარჩენ; пополнять; заживлять; (შევჰმრთელდები, -დი), ზ. ვდ. მოვრჩები (იარათათვის), заживать.

შემრისხველი, ს. ვინც შერისხავს, кто даетъ выговоръ, нагоняй; რუსუდ. 913.

შემრჩობლება (ვა), ზ. მ. შევაორკეცებ, удвоить.

შემრუდება (ვა), ზ. მ. искосить.

შემრჩობლებული, ზედ. მრჩობლი, ორკეცი, ერთი ორად, ერთობილი, двойственный, двойной, მარტ. 2—179.

შემსახურება (ვამსახურებ, -რე), ზ. მ. მსახურად დავნიშნავ; посвящать служенію; გამოსლ. 39—1.

შემსგავსება, სს. уподобленіе, ან მართებულობა, приличіе, შემსგავსებით, ზს. მართებულად, прилично; შესავ. ვახტ. მ. სამ. (შევამსგავსებ, -სე), ზ. მ. დავაგვანებ, მივამსგავსებ, დავასახებ, дѣлать похожимъ, уподоблять; (შევემსგავსები, -სე), ზ. თვ. დავედარები, уподобляться, **შემსგავსებული,** მიმ. похожій, ქილ. 109; -ქორწილი, приличная свадьба; 1 ქართლ. 413.

შემსება, ნახე შევსება.

შემსტრობა (შევიმსტრობ, -რე), ზ. მ. ვუდარილებ, ვჰჯაშუშობ, подстеречь, подкараулить.

შემსუბუქება, სზ. облегченіе; ვეფხ. 2 (შევამსუბუქებ, -ქე), ზ. მ. სიმძიმეს მოვაკლებ, ან გავაადვილებ; облегчить; (შევჰმსუბუქდები, -დი), ზ. ვდ. მსუბუქი შევიქმნები, გავაადვილდები, облегчаться.

შემსწრე, შემსწრები, ს. თვალით მნახველი, დამსწრე, очевидецъ, ვაი ამ დღის შემსწრესა, горе, дожившему до такихъ дней; გორგ. 314.

შემსჭვალვა (შევჰმსჭვალავ, -ლე), ზ. მ. ლურსმით დავაკრავ, დავლურსმავ; შევჰსჭედ, შევჰკრავ რკინითა; რუის. კან. 6, საქმე. მოც. 2—23, пригвоздить; сковать желѣзо; კოლ. 2—14; ერისთ. 32; შევჰმსჭვალავ ძელზედ, распять на крестѣ; ანდრ. 132; მარტ. 2—188; -თვალსა, не отрывать глазъ, მოურავ. 84; თუ სოფლის ნივთთა შემსჭვალვით ხელი ვერ აიღოს, если, скованный предметами сего міра, не можетъ отказаться; სამ. ვახტ. 2; (შევიმსჭვალვი, -ვე), ზ. ვ. დავილურსმი; შევიჭედები, შევიკვრი რკინითა; быть пригвожденну, скованну; 3 მაკაბ. 4—8; შემსჭვალული, მიმ. скованный, пригвожденный; привязанный; -ლულობა, прикованность, привязанность.

შემსხვრევა (შევამსხვრევ, -რიე), ზ. მ. შევამტვრევ, დავამსხვრევ, раздробить, разбить въ дребезги.

შემსხმელი, ს. მაქებელი, хвалитель; ვეფხ. 43.

შემტანი, ზედ. წამოსადეგი, статный; შავთ. 49, хорошо сложенный тѣломъ.

შემტერება (შევამტერებ, -რე), ზ. მ. მტრობას ჩამოვაგდებ, посѣять вражду; (შევიმტერებ, -რე), ზ. მიჩ. მტრად გავიხდი, дѣлать кого врагомъ своимъ; (შევიმტერები, -რე), ზ. ვ. გადავიმტერები, враждовать между собою; შევემტერები, ზ. თვ. გადავეკიდები მტრად, начать вражду съ кѣмъ.

შემტვერება (შევამტვერებ, -რე), ზ. მ. მტვერს დავაყენებ, поднять пыль; (შევჰმტვერდები, -დი), ზ. ვდ. მტვრით ავივსები, запылиться.

შემტვრევა (ვამტვრევ, -რიე), ზ. მ. შევამსხვრევ, разбить, сломата.

შემტკვეფრება (ვამტკვეფრებ, -რე), ზ. მ. მივახვევ; свернуть; საბ. ლ. 2 მეფეთა 10—13.

შემტკივარი გულისა, ზედ. თანამლმობი, გულის შემატკივარი, соболѣзнующій, ქილ. 697.

შემტკიცება, ს. скрѣпа; скрѣпленіе, კავშ. 92 (ვა), ზ. მ. შევამაგრებ; შევანივთებ, შევადგენ; скрѣплять, укрѣплять; составлять изъ частей одно что либо; ლევიტ. 8—8; გამოსლ. 37—27; კავშ. 62, 263; შეგიმტკიცებია სიყვარული, ты скрѣпилъ дружбу; (შევიმტკიცებ, -ცე), ზ. მიჩ. დავიმტკიცებ, შევიმაგრებ; закрѣплять за собою; 2 ქართლ. 226; (შევჰმტკიცდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰმაგრდები, მტკიცე შევიქნები; შევნივთდები; утверждаться; составляться; კავშ. 118.

შემტკიცებულება, ს. скрѣпа, составъ.
შემტუტება (ვა), ზ. მ. осквернить.
შემტყუები, ს. შემტყობი, მცნობელი, истолкователь; დაბად. 40—8, 41—15.
შემტყობი, შემტყობელი, ს. მცნობელი, узнающій.
შემუდარება (შევემუდარები, -რე), ზ. თვ. შევეხვეწები, просить, умолять; ვეფხ. 1511; განმ. თ.
შემურვა (შევჰმურავ, -რე), ზ. მ. სუნნელებს დავასხამ მიცვალებულის გვამსა, бальзамировать; დაბად. 50—2; მარკ. 15—23.
შემურტლება (ვა), ზ. მ. опоганить.
შემუსრვა (შევჰმუსრავ, -სრე), ზ. მ. დავამტვრევ, დავლეწ, раздробить, сокрушить; ფსალმ. 28—5; ქილ. 300; (შევიმუსრები, -სრე), ზ. ვ. დავიქცევი, разрушаться, იოან. 14—36; რომ. 16—20; შემუსრვადი, ზედ. подлежащій разрушенію, **შემუსრვილი**, მიმ. разрушенный, ისაი. 14—12; მარტ. 1—88; 2—119; -ციხე, разрушенная крѣпость; -გული, сокрушенное сердце; ანდრ. 82; **შემუსრვილება**, ს. разрушеніе; 2 მეფე. 17—9; ფსალმ. 59—2; იერემ. 6—14; ანდრ. 29.
შემულამება, ს. ლმობა, сожалѣніе; გურამ.
შემუშავება, სს. обработка; (შევიმუშავებ, -ვე), ზ. მ. გავათავებ მუშაობას; მუშაობით წარვჰმართებ; обработывать; **შემუშავებული**, მიმ. обработанный.
შემღებავი, ს. მღებავი, красильщикъ.
შემღვრევა (ვამღვრევ, -რიე), ზ. მ. შევანჯღრევ, мутить воду; 1 ქართლ. 263; მარტ. 2—335; **შემღვრეული**, მიმ. мутный.
შემყარება (ვა), ზ. მ. შევამტკიცებ, გავამაგრებ, укрѣплять, (შევჰმყარდები, -დი), ზ. ვდ. განვჰმტკიცდები, стать твердымъ, твердѣть, ან დავჰფუძნდები, основываться.
შემყნა (ვჰმყნი), ზ. მ. привить.
შემყისება (შევემყისები, -სე), ზ. თვ. შევეთვისები, усвоить; привыкнуть; ქილ. 645.
შემყოფი, ს. თანამოსადგურე, თანამდგომი, сожитель; გამოსლ. 2—29; 3—22; 11—2, იეზეკ. 27—17; ოსე. 4—17; ლევიტ. 25—6, 45.
შემყრელი, ს. დამხვედრი, встрѣчающій; ვეფხ. 1483.
შემშევა (შევიმშევ, -შიე; შევემშევი, -შიე), ზ. უ. მოვიმშევ, проголодать; ისაი. 40—31; მატ. 12—1; 21—16; მარკ. 11—12; საქმ. 10—10.
შემშვიდება (შევამშვიდებ, -დე), ზ. მ. მოვამშვიდებ; успокоить, усмирить, (შევჰმშვიდდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰმშვიდდები, успокоиться, усмириться.
შემშვრალი, ზედ. მოღალული, усталый.
შემშლელი, ს. მომშლელი, нарушитель; 1 ქართ. 110, -ლხინთა, нарушитель веселія.
შემშრალი, ზედ. გამშრალი, высохшій.
შემშურნეობა, ს. зависть, (ვჰშემშურნეობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვჰმოშურნეობ, завидовать.
შემჩივლელი, ს. მოჩივარი, кто приноситъ жалобу.
შემჩნევა, ნ. შემცნევა.
შემცდარი, შემცთარი, ზედ. მცთარი, заблюдшій, грѣшный, -ჭკუაზედ, помѣшанный; გორგ. 2; რუსუდ. 871; **შემცდრობა**, ს. მცთარობა, заблужденіе; შემცდრობით, ზზ. по ошибкѣ, по незнанію.
შემცვალებელი, ს. გამომცვლელი, измѣняющій.
შემცილებელი, შემცილე, ს. მოცილე, მოდავე, претендентъ, ანტ. 43.
შემცველი, содержащій, вмѣщающій.
შემცირება, სს. умаленіе, уменьшеніе; (შევამცირებ, -რე), ზ. მ. დავაკლებ, დავაცოტავებ; მოვაკლებ (პატივსა), დავამცირებ; умалять, уменьшать; сокращать; унижать; შევიმცირებ, уменьшить себѣ, (შევჰმცირდები, -დი), ზ. ვდ დავცოტავდები, დავჰკნინდები; დავჰმცირდები; умаляться, унизиться; (შევუმცირდები, -დი), ზ. ვდ. დავუცოტავდები, მოვაკლდები; сбавляться, ქილ. 657; ჩონგ. 54.
შემცნე, ზედ. მცნობი, знакомый, მოურავ. 333.
შემცნება, სს. მცნობობა, знакомство; დაბად. 34—2; (შევემცნები, -ნე), ზ. თვ. გავეცნობები, познакомиться, იერემ. 4—22.
შემცნევა, შემჩნევა (შევამცნევ, შევამჩნევ, -ნიე, ზ. შევატყობ, განვიცდი, დავინახავ; замѣтить, узнать; (შევიმცნევ, შევიმჩნევ, -ნიე), ზ. მიჩ. ვჰგრძნობ, გულის ხმას მივაღევნებ, შევიგნებ, გავიგებ; понять, смекнуть; არ შევიმცნევ, не дав вида, что я замѣтилъ; ყარამ. 305; (შევუმჩნევ, -ნიე), ზ. მ. შევუტყობ; подмѣтить за кѣмъ что; **შემჩნეული**, замѣченный; შემიმეცნებია), ზ. შემიტყვია, მიცნობია, я замѣчаю, ვისრ. 51.
შემცოდე, ს. დამნაშავე, პირშავი, виновный; грѣшный; преступникъ; ვისრ. 182.
შემცოდველობა, ს. პირშაობა, виновность 2 ქართ. 535.
შემძაღება (შევჰმძაღდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმძაღდები, горкнуть.
შემძიმება (შევამძიმებ, -მე), ზ. მ. დავამძიმებ, дѣлать что тяжелымъ; отягощать; (შევჰმძიმდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმძიმდები, отягощаться; дѣлаться тяжелымъ, (შევუმძიმდები, -დი), ზ. ვდ. დავუმძიმდები, გავუძნელდები, затрудняться.
შემძინებელი, ს. მომმატებელი, მომგები, стяжатель, пріобрѣтатель; ქილ. 574.
შემძლავრე, ზედ. მიმძლავრებული, кто присвоиваетъ чужою силою, გუჯ. 29.
შემძლე, შემძლებელი, ზედ. ძლიერი, პოვნიერი, ქონებიანი, შეძლების მქონე; могучій, мощный, состоятельный; გუჯ. 12; ისაი. 22—3; საქმ. 20—32; **შემძლებელობა**, ს. შეძლება, პოვნიერება; мощность, состоятельность; (ვჰშემძლებელობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. შეძლება მაქვს, мочь, я въ состояніи, მარტ. 2—9.
შემძრალი, ზედ. სიცივისაგან წამხდარი, отъ мороза попорченный.
შემწამებელი, ს. დამწამებელი, ან პირის დამყოფი; обвинитель, клеветникъ, ქილ. 668.
შემწარება, (შევამწარებ, -რე), ზ. მ. გავამწარებ, дѣлать горкимъ, (შევჰმწარდები, -დი), ზ. ვდ. მწარე შევიქმნები, გავჰმწარდები, горкнуть.
შემწე, ს. მშველელი, მომხმარე, მეხვაიშნე; помощникъ, შემწე ყოფა (შემწე ვეყოფი), помо-

гать, **შემწეობა**, ს. შველა, მოხმარება, помощь, защита; შემწეობითი, ზედ. საშველი, მოხმარებითი, вспомогательный, защитительный.

შემწევრება (შევამწევრებ, -რე), ზ. მ. შევადგენ სხვათა და სხვათა ნაწილთაგან, შევანივთებ, შევსძერწავ, составлять.

შემწოული, ზედ. შეხული, შევარდნილი ციხეში, скрывшійся, запершійся въ крѣпости; 2 ქართლ. 267.

შემწვანება (ვამწვანებ, -ნე), ზ. მ. გავამოწვანებ, зеленить; ქილ. 3; შემწვანებული, მიმ. позеленѣлый, ქილ. 672.

შემწევნელობა, ს. შეწევნა, მოხმარება, помощь.

შემწვარი, ს. მწვადი, жаркое, 1 ციმ. 4—2; ან დამწვარი, сожженный, ვისრ. 43.

შემწველი, ზედ. დამწველი, жгучій; 1 ქართლ. 126.

შემწველობა, ს. დამწველობა ცეცხლისა, жгучесть; 1 ქართლ. 341.

შემწიკვლება, -კლვა (შევამწიკვლებ, -ლე), ზ. მ. შევჰსვრი, შევჰთხუნავ; შევაბილწებ, წავჰმურცლავ; выпачкать, замарать; осквернить; ისაი. 28—10; 48—11; ქილ. 461; (შევიმწიკვლები, -ლე), ზ. ვ. შევისვრები; შევჰბილწდები, замараться; оскверняться.

შემწირება (შევამწირებ, -რე), ზ. მ. გავაღარიბებ; обнищить.

შემწირება (მიმ.) ზ. მ. მწირად გამხდი, ქილ. 455; отчуждаешь, дѣлаешь чуждымъ.

შემწიფება (შევჰმწიფდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმწიფდები, созрѣть; და მისნი მკვახეთ მოუბარნი მათრახითა შეგვამწიფნა, ვეფხ. 206; ე. ი. ვინ აურზაურად ელაპარაკა ის მათრახით დააწყლულა; кто грубо говорилъ съ нимъ онъ ударомъ кнута нанесъ тому раны.

შემწირველი, ს. приносящій жертву.

შემწირველობა, приношеніе, посвященіе, შავთ. 107, **-მსხვერპლისა**, გუჯ. 1, жертвоприношеніе.

შემწირველობა, ს. მსხვერპლი, жертва; მარტ. 2—206.

შემწკრივება (ვა), ზ. მ. сгруппировать.

შემწუხრება, სზ. вечеръ, сумерки; (შევჰმწუხრდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰლამდები, შევჰბინდდები, смеркаться, 1 მეფ. 11—11; მატ. 8—15; 14—15; მარკ. 6—47.

შემწყდარი ვაჭრობა, ს. прекращается торговля.

შემწყვდევა (შევამწყვდევ, -დიე), ზ. მ. შთავაგდებ, შევაგდებ (საპყრობილეში ან დაკეტილში), დავჰხშავ, დავახშობ, დავაწყვდევ, ვჰკრძალავ, ввергать, заключать; 2 ქართლ. 518; თავი შეგიმწყვდევია, ты заключилъ себя, ქილ. 387; შემწყვდევი ვარ, я заключенъ, რუსუდ. 19. [ливый.

შემწყნარებელი, ს. კეთილად მიმღები, привѣт-

შემწყობი, ს. მაგალ. ასოებისა, наборщикъ.

შემჭევრება (შევამჭევრებ, -რე), ზ. მ. მაგალ. სიტყვას, придать слогу красоту; ქილ. 5, 152, 585.

შემსჭვალვა (შევჰმსჭვალავ, -ლე), ზ. მ. საქმ. 2—23, пригвоздить.

შემჭიდრება (შევამჭიდრებ, -რე), ზ. მ. შევავიწროვებ, შევცკეც, стиснуть; стѣснять; (შევჰმჭიდრდები), ზ. ვდ. შევივიწროვდები, შევსწუხდები, стѣсняться, печалиться; 2 ქართლ. 24; **შემჭიდროება**, შემჭიდრებულება, ს. стѣснительность.

შემჭირვება, სს. притесненіе; (შევამჭირვებ, -ვე), ზ. მ. შევავიწროვებ, შევაწუხებ; стѣснять, затруднять; 2 ქართლ. 478, (შევჰმსჭირვდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსწუხდები, стѣсняться, печалиться; 2 ქართლ. 52, 232; **შემჭირვებული**, მიმ. стѣсненный; 1 ქართლ. 12.

შემჭირნე, ს. მომჭირნე, მოღვაწე, მეურნე, попечитель; რუსუდ. 883.

შემჭირნე, ზედ. მოწყენილი, შეწუხებული, печальный, грустный, ვისრ. 128, 130, 148.

შემჭირშვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკუმშავ, შევჰხრუსცავ; сжимать, (შევიმჭირშვი, -შვე), ზ. ვ. сжиматься, ფიზ. 9, 10, 57.

შემჭკნარი, ზედ. დამჭკნარი, завялый.

შემხებელი, ნ. შეხება, касающійся, **შემხებელობა**, ს. прикосновеніе, რუსუდ. 883.

შემხედვარი, -დველი; ზედ. შემყურებელი, смотрящій; ქილ. 29, -ხელთა, смотрящій изъ рукъ; **შემხედველობა**, ს. смотрѣніе.

შემხვანჯელი, ს. დამხვანჯელი, сплетатель.

შემხმარი, ზედ. გამხმარი, высохшій.

შემხურვალება (ვა), ზ. მ. разгорячить.

შემხშვალი, ს. დახშული, დაკეტილი, запертый, იერემ. 21—4.

შენ, ოსმ., ნაცვალ სახელი 2 პირისა, ты, შენმა მზემა, შენმა მორჩენამა, клянусь вами; შენთან მოვალ, приду къ тебѣ.

შენაბამი, ზედ. შებმული, привязанный.

შენაბვა (შევინაბვი, -ბე), ზ. ვ გავინაბვი, გავჰყუჩდები, გავრინდდები, გავიცქაფები, притаиться, притихнуть отъ страха; ошеломиться (შევჰ), ошеломить.

შენ-აგეთი, შენ მაგისთანა, ахъ ты такойто, ვეფხ. 522.

შენაგვანები, ზედ. похожій.

შენადგამი, ზედ. ქვეშ შედგმული; ან შენადგენი, შეთხზული; подставленный; составной, სახ. ლ. -სიტყვისა, составъ рѣчи, слова.

შენადგომი, ზედ. დადგმული; შედგინებული, შემდგარი; შედგმულობა, შენაწევრება; поставленный; составленный; представительность, стройность; მარტ. 1—21.

შენადირება (ვი), ზ. მიჩ. მოვინადირებ; მოვიბირებ; обойти мѣста охотясь; привлекать на свою сторону.

შენადრეკი, ს. შედრეკილი ადგილი, вгибъ,

შენადრუსხი, ზედ. უკმაყოფილო, недовольный, ჩახრ. 5.

შენაკეცი, ს. згибъ.

შენათება (ვი), посвѣтить себѣ.

შენაკლულება (ვა), ზ. მ. მოვანაკლულებ, убавить.

შენაერთი, ზედ. შეერთებული, соединенный, მარტ. 2—35.

შენაზავი, შენაზავები, ზედ. განზავებული, растворенный; растворъ; ქილ. 679; დან. 13—17.

შენაზარი, ზედ. განსაცვიფრებელი, ужасный, ვეფხ. 1383.
შენათხზარი, ზედ. მაგალ. ხმა, ე. ი. შეწყობილი ხმა; гармориированный голосъ; ვეფხ. 1454.
შენათხზი, ზედ. შერთული, შექსული; слитый, ვეფხ. 1264.
შენამოსი, ზედ. одѣтый.
შენაკონი, ზედ. კონებად შეკრული, связанный въ пукъ; ქილ. 615, 625.
შენამსგავსი, ზედ. შემსგავსებული, уподобленный.
შენამტერი, ზედ. მტრობის მომქმედი, враждебный; ვეფხ. 465.
შენამჭვრეტი, ს. მხედავი, პირში მაყურებელი, смотрящій въ лицо; ვეფხ. 268; ჩახრ. 42.
შენამჭნარი კვამლითა, ზედ. კვამლში გამოსელი, ქილ. 377; выкопченный.
შენანება, სს. раскаяніе; ქართლ. 340, (ვა), ზ. მ. სინანულში მოვიყვან, заставить раскаяться, ალბ. 59; დარეჯ. 2—24; შემანანებ. заставишь меня раскаяться, ვეფხ. 468; (შევინანებ, -ნე), ზ. მიჩ. შევიგნებ, მოვინანებ, сожалѣть, раскаяться; ვეფხ. 419; ქილ. 627; (შევენანები, -ნე, შევჰნანდები), ზ. თვ. онъ пожалѣетъ меня, სინანულში შევალ, сожалѣть, შემნანდა, я пожалѣлъ.
შენაობით, ზზ. отъ себя.
შენაპირი, ზედ. დაპირებული, обѣщанный.
შენართავი, ზედ. შერთული, слитый; ვეფხ. 1276.
შენართაული, ზედ. შერთული, смѣшанный, ვეფხ. 457.
შენარონი, ზედ. შეგზავნილი, посланный, ვეფხ. 142.
შენარჩენი, ზედ. შერჩომილი, დანარჩენი, оставшійся; остатокъ.
შენარჩუნება (ვა), ზ. მ. მოვანარჩუნებ, оставлять въ остаткѣ; (ვი), ზ მიჩ. შევითვისებ, თავისთვის დავიგდებ, დავიჩემებ; оставить за собою, присвоить.
შენარცხება (ვა), ზ. მ. ერთმანერთსა ვჰკრავ; დავანარცხებ, დავსცემ, წავაქცევ, ერთმანერთსა ვჰკრავ; ударить объ; повалить, побороть; ვეფხ. 1038.
შენასვენ, ზზ. შენკენ, къ тебѣ.
შენასკვა (შევჰნასკვავ, -ვე), ზ. მ. გამოვჰნასკვავ, завязать въ узелъ, რუსუდ. 470; შევინასკვავ წარბსა, нахмуриться, რუსუდ. 487.
შენასწორი, ზედ. გასწორებული, сравненный.
შენატევები ცხენისა, ზედ. ცხენით შემოტევებული, кидающійся на конѣ; ვეფხ 488.
შენატრა (შევჰნატრი, -რე), ზ. მ. დავჰნატრი, ნეტარებას მივუწერ; შური მაქვს, მეშურვება; ублажать; завидовать; ჩონგ. 134; კაცია. 11, 37.
შენაფიცარი, ზედ. დაფიცებული, შეფიცული, поклявшійся, ვეფხ. 1442.
შენაფლობი, ზედ. დაპყრობილი, დამონებული, покоренный, подчиненный; ვეფხ. 38, ჩახრ. 18.
შენაღვარი, ზედ. დაღვრილი, пролитый.
შენაღვლება (ვა), ზ. მ. შევანანებ, შევაფიქრებ, заставить раскаяться, сожалѣть, (ვი), ზ. მიჩ. შევინანებ, раскаяться, сожалѣть.
შენაყვა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ დავჰნაყავ, столочь, **შენაყილი ხორცი**, битое, рубленное мясо.

შენაყინარი, ზედ. გაყინული, оледенѣвшій; ქილ. 529.
შენაჩვენები, ზედ. დაწყევლილი, проклятый.
შენაცოდარი, **შენაცოდი**, ს. ბრალი, დანაშაულობა, проступокъ, вина; ალბ. 55, 58; გორგ. 224; ქილ. 266, 549.
შენაცრება (ვა), ზ. მ. ნაცრად გარდავაქცევ, обратить въ пепелъ, (შევჰნაცრდები, -დი), ზ. ვნ. обратиться въ пепелъ.
შენაძენი, ზედ. შრომით მოგებული, მონაღები, მონაგარი, შეძინებული, пріобрѣтенный трудами; пожитки.
შენაძლევება (შევენაძლევები, -ვე). ზ. თვ. დავენაძლევები; ან შევაძლევ; биться объ закладъ; предлагать; отдавать; შენაძლევები; предлагаемый, отдаваемый.
შენაძრწენი, ზედ. შესაწუხებელი, печальный, ვეფხ. 844.
შენაწამები, -მი, ზედ. დაწამებული, клевета, оговоръ; ქილ. 219.
შენაწამი, ზედ. ერთის წამისა, ერთის წუთისა, минутный.
შენაწებარი, ზედ. შეწებებული, склеенный; ქილ. 509.
შენაწევრება (ვა), ზ. მ. შევადგენ, შევანივთებ, составить изъ частей; сливать; იობ. 10—11; ისაი. 44—13; ეფეს. 2—21; **შენაწევრებული**, მიმ. слитый въ одно.
შენაწევრები, **შენაწევრებულება**, ს. გარდაბმულობა სახსართა, составъ, суставъ, сочлененье.
შენაწერი, ზედ. დაწერილი, предписанный; დასტ.
შენახევი, ზედ. ჩახეული, разорванный; ვეფხ. 1276.
შენახვა, **შენახება**, სს. прятаніе, (ვი), ზ. მ. დავიცავ, დავიმარხავ, დავზოგავ მომავალისათვის; გამოვჰზდი, გამოვჰკვებ, დავიოკებ; прятать, хранить, беречь; содержать, кормить, продовольствовать; запасать; ვეფხ. 733; გორგ. 295; -გზებსა, содержать дороги, დასტ. 24; შევინახავ მარხვას, поститься, გორგ. 282; ვისრ. 23; ქილ. 229; -ფულსა, беречь деньги, ანტ. 5—56; თავი შეგენახა, поберегъ бы себя; რუსუდ. 942; შევუნახავ ხვაშიადსა, хранить чью тайну, კარზედ შევინახეთ, мы содержали его при дворѣ; 2 ქართ. 550; (შევინახვი, -ხე), ზ. ვ. დავიცვი; გამოვიკვებები; быть хранимому, содержиму; შეენახები, შეენახება ეკლესიას, сбережется для церкви.
შენახევრება (ვა), ზ. მ. ნახევრად გავხდი, переполовинить, раздѣлить по поламъ.
შენახმევი, ზედ. созвучный, ჩახრ. 50.
შენგრევა (შე), ზ. მ. შევაქცევ შენობას, ломать стѣнку.
შენდობა, სს. прощеніе, разрѣшеніе, позволеніе; შენდობასა გთხოვ, მამაო, отче, благослови меня, შენდობა მეუღლეობისა, разрѣшеніе на вступленіе въ бракъ; შენდობას გითხოვ, я прошу прощенія, კაცია. 221; (შევუნდობ, -დე), ზ. მ. მივუტევებ, ვაპატიებ, დავუთმობ; 2 კორ. 7—2; ვეფხ. 465, 466; მის ნებაზედ მივაგდებ, დასტურს დავჰკრავ, ნებას დავრთავ; прощать, извинять; поз-

волять, разрѣшать; ღმერთმა შეუნდოს შეცოდებანი, Богъ, да проститъ ему грѣхи, (შევინდობ, -დე), ზ. მიჩ. მივუტევებ, прощать, შემინდე, прости меня, მარკ. 5—1; **შენდობინება** (შევანდობინებ, -ნე), ზ. სხმ. მივატევებინებ, заставить простить, ვისრ. 199

შენება (ვა), ზ. მ. აღვაგებ, აღვაშენებ, დავსდგამ შენობას; ვამდიდრებ; строить, созидать; обогащать; ვაშენებ ქვეყანასა, заселять страну; ვისრ. 122; (ვშენდები, -ნდი), ზ. ვნ. ავეგები, აღვშენდები, строиться; (ვეშენები, -ნე), ზ. თვ. ავეგები, строюсь.

შენებრი, შენებრივი, ზედ. შენსავითი, შენის თვისებისა, подобно тебя; დარეჯ. 151.

შენებულება, ს. შენობა, ნაშენები, постройка. ქილ. 434; 2 ქართლ. 239.

შენებურად, ზზ. потвоему, დარეჯ. 90.

შენებური, ზედ. შენებრივი, შენსავით, შენის თვისებისა; посвойскій, 2 ქართლ. 239.

შენელება (ვა), ზ. მ. შევაზავებ სანოვაგესა სანელებელითა, приправлять кушанье; (შევნელდები, -დი, ან შევინელდები, -ლდე), ზ. ვნ. შევზავდები სანელებლებითა სანოვაგე, быть приправлену, მარკ. 9—50.

შენემსვა (ვჰ), ზ. მ. ავჰქოქლავ, ავლარავ, ხელ-ჩქარად შევჰკერავ, наметать.

შენერწყვა (ვჰ), ზ. უ. შევაფურთხებ, наплевать.

შენეული, ზედ. შენგან მოცემული, შენი ნაქნები, твой.

შენთქმა, ზზ. поглотить.

შენი, ზედ. ნაშენი აგებული, ნაგები; შენობა, სოფელი, ვითარ ახალ-შენი; построенный; населенный; село, селеніе; შენი ადგილი, населенное мѣсто, თამარ შენი, село Тамарино, ახალ შენი, новое село.

შენი, ზედ. შენდა შესაფერი, твой, მამა შენი, отецъ твой, იცან თავი შენი, познай себя, შენს მზესა, ради Бога; пожалуйста, **შენიანნი, შენეული**, ზედ. ვინც შენნი არიან; твои (родные люди и т. д.), **შენთაგანი**, изъ твоихъ.

შენივთება (ვა), ზ. მ. შევადგენ, შევაზავებ, შევამწყვრებ, составлять, (შევჰნივთდები, -დი), ზ. ვნ. შევდგები, შევჰმზავდები, составляться, შენივთდა ომი, завязалась битва; 1 ქართლ. 441.

შენიშნვა, სს. замѣчаніе, примѣчаніе; (ვჰ), ზ. მ. ნიშანს დავადებ, დავჰნიშნავ; შევისწავებ, შევიმცნევ; დავინახავ, თვალს მოვჰკრავ; класть замѣтку, замѣчать; примѣчать; (შევინიშნები, -ნე), ზ. ვ. შევისწავები, შევიმცნევი, დავინახვები, примѣчаться, замѣчаться; შენიშნული, მიმ. замѣченный.

შენობამდინ, ზზ. შენამდინ, до твоего, до тебя пока; რუსუდ. 311.

შენობა, ს. შენებულება, ნაშენები; მკვიდრობა, სახლკარი კაცთა მოსახლეთა; строеніе, зданіе; селеніе, поселеніе; 2 ქართლ. 119; **შენობა სხეულისა**, конструкція, тѣлосложеніе; შენაგანი შენობა ცხოველთა, устройство внутренностей у животныхъ.

შენობიანი, ზედ. შენობის მქონი, обстроенный.

შენოდენი, ზედ. შენტოლი, столько, сколько ты;

შენოდნობა, ს. შენტოლობა, на сколько ты въ состояніи.

შენჩქრევა (ვა), ზ. მ. შევანჟღრევ, მაგალ. წყლისა, мутить, болтать (жидкость); ქილ. 359.

შენძრევა (ვა), ზ. მ. შევარხევ, пошевелить.

შენჟღრევა (ვანჟღრევ, -რიე), ზ. მ. შევანჩქრევ, мутить, болтать (жидкость).

შეობება (შევობდები), ზ. ვნ. დავობდები, заплеснѣть.

შეორგულება, ს. измѣна; (ვა), ზ. მ. გადავჰბირავ, გულს გამოვუცვლი, ორგულობას დავუთესავ; отвращать, внушать, заставить нарушить вѣрность; (შევორგულდები, -დი), ზ. ვნ. გავუორგულდები, გავუმუხანათდები, измѣнять, нарушать вѣрность; მატ. 14—31; 21—21; ისუ ზირაქ. 32—2.

შეორკეცება (ვა), ზ. მ. გავამრჩობლებ, удвоить, მარკ. 1—86.

შეოფლიანება, ზ. უ. вспотѣть.

შეორთქლება (ვა), ზ. მ. ორთქლით დავჰფარავ, покрыть паромъ; (შევორთქლდები, -დი), ზ. ვნ. გავორთქლდები, покрываться паромъ, ქილ. 240.

შეოცება (ვა), ზ. მ. გავაკვირვებ, удивить; (შევოცდები, -დი), ზ. ვნ. გავჰკვირდები, удивиться.

შეოცება (ვოცებ, -ცე), ზ. მ. ოცად გავჰხდი, მარკ. 1—207; удвадцатерить.

შეოხრება (ვა), ზ. მ. опустошить.

შეოჭვა (შევოჭავ, -ჭე), ზ. მ. მოვოჭავ, усыпать дорогими каменьями.

შეპარება (ვა), ზ. მ. ქურდულად შევიყვან, ან მალვით შევიტან ან შევჰგზავნი, вводить или вносить украдкою, (შევეპარები, -რვი), ზ. თვნ. ქურდულად შევალ, входить украдкою; вкрадываться.

შეპასუხება სს. отвѣтъ, (შევეპასუხები, -ხე), ზ. მ. პასუხს ვაძლევ, ხმას გავსცემ, начать переговоры, отвѣчать; 1 ქართლ. 288.

შეპატარავება, (ვა), ზ. მ. уменьшать, умалять.

შეპატიჟება (ვჰ, -ვი ან შევეპატიჟები, -ჟე), ზ. უ. შევიწვევ, пригласить, просить войти; გორგ. 302; 2 ქართ 542, 546.

შეპილწვა (ვჰ), ზ მ. осквернить.

შეპირდაპირება (ვაპირდაპირებ, -რე), ზ. მ. შევადარებ, сравнивать, (შევუპირდაპირდები, -დი), ზ. ვნ. დავუპირდაპირდები, противустать.

შეპირება, სს. переводъ напр. денегъ; договоръ, условіе; (ვა), ზ. მ. დავჰნიშნავ პირსა რომლისაგანაც ვინმე მიიღოს რამე; перевести на кого полученіе, -ვალსა, перевести долгъ на кого; (შევჰპირდები, -დი), ზ ვნ. დავჰპირდები, აღვუთქვამ, обѣщать, (შევიპირებ, -რე), ზ მიჩ. პირობას გამოვართმევ, შევურიგდები, договориться, условиться; შემპირდა, онъ обѣщалъ мнѣ, ვეფხ. 659; **შეპირებული ფასი**, договорная цѣна; **შეპირვა** (ვჰ), ზ. მ. დავჰპირდები, обѣщать, ალექს. 84.

შეპკურევა, ზ. მ. (ვა) შევაწკაპებ, брызнуть.

შეპობა (შევაპობ, -პე), ზ. მ. მცირედ შევჰხეთქ, колоть (дерево).

შეპუვება (შევეპუვები, -ვე), ზ. თვ. რიდი მაქვს, თავაზას შევუნახავ; уважать, почитать; ვეფხ. 624;

ვისრ. 1, 128, 124; ყარამ. 53; ქილ. 413; **შემოვებით**, ზზ. თავაზიანად, შეფერვით, прилично, ვეფხ. 1484; არ შემეპუვა, онъ неоказалъ мнѣ уваженія, შემოპოვებით, ზზ. находчиво.

შემოხილი, ზედ. ქართლ. 274, утучненный, удобренный.

შეპყრობა, სხ. взятіе, арестованіе; (შევაპყრობ, -პყარ ხელი), ზ. მ. ხელს აღვიპყრობ, поднять руки; შეაპყრა ღმერთსა ხელი, поднялъ руки къ Богу; რუსუდ. 567; (შევაპყრობ გულსა, ე. ი. გულს დავსდებ რაზედმე, გულის დადებით გამოვეკიდები რასმე; предаться душею чему; ფსალ. 61—11; (შევიპყრობ, -პყარ), ზ მ. დავიჭერ; დავაპატიმრებ; დავიპყრობ, დავიმონებ; взять, схватить; арестовать; овладѣть, покорить; завоевать; 1 ქართლ. 330; ლუკ. 22—63; რუსუდ. 594; ქილ. 538; შევიპრობ ხელად, взять подъ арестъ, 1 ქართლ. 63; ალ. 100; შიშმან შეიპყრა, страхъ овладѣлъ имъ ისაი. 10—29; ძრწოლამან შეიპყრა, ужасъ объялъ его, გული და ცნობა შეეპყრა, омрачило его душу и умъ, ქილ. 538: სენმა შეიპყრა, схватила его болѣзнь; ძილს შეეპყრათ ან შეუპყრიათ, მოურავ. 128; გორგ. 250; сонъ овладѣлъ ими; (შემიპყრობ, -პყარ), ზ. მიჩ. დამიჭერ, арестуешь меня, (შემიპყრობს, -პყრა), ზ. მიჩ. если онъ задержитъ меня; ვეფხ. 731; (შევუპყრობ, -პყარ), ზ. მიჩ. დავუჭერ; схватить кого за; -ხელსა, схватить за руки, ვეფხ. 282; შევუპყრობ ხახას, схватить за горло; 1 მეფეთ. 17—35; (შევიპყრობი, შევეპყრობი, -პყარ), ზ. ვ. დავიჭირვი, დაჭერილ ვიქმნებ, быть схвачену; ალ. 102; საქმ. 23—25; შეპყრობილვარ, შევუპყრი ვარ, ზ. ვ. შეხუთვილ ვარ, я схваченъ, одержимъ болью; შეუპყრი ხარ სიყვარულსა, любовь овладѣли тобою; ვეფხ. 128; **შეპყრობილი**, მიმ. взятый; შეპყრობილი მწუხარებითა, объятый, печалью; 1 ქართლ. 57; ვეფხ. 461; **შეპყრობინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაჭერინებ, заставить взять, арестовать, დარეჯ. 19. (შევაპყრობინებ თავს), заставить арестовать себя; დარეჯ. 2—106.

შეჟანგება (შევჰჟანგდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰჟანგდები, ჟანგი დამედება; ржавить.

შეჟეჟა (ვჰ), ზ. მ დავჟეჟე; измять.

შეჟიჟინება (შემაჟიჟინებს, -ნა), ზ. ვ. მაჟრჟოლებს, მათრთოლებს; знобитъ меня.

შეჟრჟოლება (შემაჟრჟოლებს, -ლა), ზ. უ. მათრთოლებს, бросаетъ меня въ дрожь, ყარამ. 472.

შეჟღლა (შევჰჟღლი, -ღალე), ზ. მ. გავსტეხ მინას და მისთანათა, сломать напр. стекло и т. п.; შეჟღლა რკინისა, смять желѣзо; (შევიჟღლები, -ლე), ზ. ვ გავსტყდები, сломаться.

შეჟღრენა სხ. ლერწმის შრიალი, шелестъ камыша, ვეფხ. 192, შეჟღრენით, ვეფხ. 174, 195.

შერაცხა (შევჰრაცხ, -ხე), ზ მ. აღვრაცხავ, ჩავაგდებ რადმე, მივიჩნევ; მივათვილი, ჩავაგდებ ანგარიშში; считать, почитать, ставить; вмѣнять; причитывать, ставить въ счетъ; ფსალ 31—2; საქმ. 7—60; რომაელ. 4—9, 10: 1 კორ. 4—1; (შემრაცხავ, მრავლ. შემრაცხენით; 1 კორ. 4—1; -ხე), ზ. მიჩ. ჩამაგდებ, считаешь, ставишь меня въ... სამ. ვახტ. 204; შემრაცხავ უგუნურად, ты считаешь меня за безразсуднаго; 2 კორ. 11—16: ანდრ. 17; (შევირაცხ, -ხე), ზ. მიჩ. მივიჩნევ, მივითვლი, вмѣнить себѣ; შევირაცხ თავსა, считаю себя, გალ. 2—18; შემირაცხავს, я считаю, я ставлю; я засчитываю; საქმ. 20—24: 2 პეტრ. 1—13; (შევირაცხები, -ხე), ზ. ვ. ჩავიგდები, считаться, причисляться, ისაი. 14—10; (შევერაცხები, -ხე), ზ. თვ. ჩავეთვლები, ჩავეგდები, вмѣняться, ვეფხ. 31; 1 ტიმ. 4—17; ისაი. 5—26. შემერაცხება, вмѣняется мнѣ, зачтется мнѣ; დაბად. 15—5; **შერაცხილი**, მიმ. მიჩნეული, почтенный, შერაცხილად ეპყრა, онъ его держалъ въ почетѣ; ანდ. 103.

შერბენა (ვი, -ბინე ან შევრბი, სრ. არა აქვს), ზ. -რბენით შევდივარ, вбѣгать; საქმ. 12—14; **შერბენინება** (ვარბენინებ, -ნე), ზ. მ. რბენით შევიტან, вбѣгая вносить что.

შერბილება (ვა), ზ. მ. მოვარბილებ, რბილად შევიქმ, смягчать, дѣлать мягкимъ; (შევჰრბილდები, -დი), ზ. ვდ. რბილი შევიქმნები, смягчаться, дѣлаться мягкимъ, ყარამ. 42.

შერგება (ვი, -გე), ზ. მ. კეთილად მივიღებ საზრდელსა, სასმელსა; кушать, пить на здоровье; (ვა), ზ. მ. კეთილად მივაღებინებ საჭმელს, дать кому поѣсть на здоровьѣ; ღმერთმან შეგარგოს, кушай на здоровьѣ; ლუკმა პური შემარგე, дай мнѣ съѣсть на здоровьѣ кусокъ хлѣба; (შევერგები, -გე), ზ. თვ. არმად არ გავუხდები საჭმელი, пища идетъ ему въ прокъ, на здоровьѣ; ქილ. 234; რაც არ გერგება, არ შეგერგება, что не твое, то не пойдетъ въ прокъ; არც ჭამა არც სმა არ შემერგება, непойдетъ мнѣ въ прокъ, ни пища, ни питье; ქილ. 398.

შერევა, შერევნა, სხ. смѣшеніе, смѣсь; -ენათა, смѣшеніе языковъ, დაბად. 11—9; 1 ქართლ. 209; (ვჰ), ზ. მ. აღვრევ, ერთმანერთში შევაზავებ; გადავრევ, გავაგიჟებ; смѣшать, примѣшать; съума сводить; ისაი. 1—2; 1 ქართლ. 112; (შევურევ, -რიე), ზ. მიჩ. აღვურევ, подмѣшать, смѣшать съ кѣмъ, или съ чѣмъ; სიბრ. 29; არ შეგრევ, не вмѣшаю тебя; (შევირევი, -რიე), ზ. ვ. აღვირევი, განვიზავები; смѣшиваться, შევირევი ჭკუაზედ, помѣшаться, сойдти съ ума; (შევერევი, -რიე), ზ. თვ. გავერევი, დავერევი; вмѣшаться, врубаться; ბუნ. კ. 143; **შერეული, შერევნილი**, შენარევი, მიმ. смѣшанный, რუსუდ. 164. ლოდ. 45; **შერევნილობა**, ს. смѣсь.

შერეკა (ვჰ), ზ მ. შევლალავ, შევჰჯერი, вгонять.

შერეტიანება (ვა), ზ. მ. გავარეტიანებ, ошеломить; (შევრეტიანდები, -დი), ზ. ვდ. გავრეტიანდები, ошеломѣть.

შერეცხა (შევჰრეცხ, ხე), ზ. მ. გავრეცხ, помыть.

შერეწა (ვი), ზ. მ. მოვიგებ, стяжать, пріобрѣтать.

შერთვა, ნ. შესთვა.

შერთვა, სხ. присоединеніе, (ვა, ვ, -თე). ზ. მ. შევაერთებ, შევრევ, შევსძინავ; присоединять, придавать, შევრთავ ცოლსა, женить, შევჰრთავ ქმარსა, выдавать замужъ; მატ. 13—33; 1 ქართ.

310; მარკ. 1—24; შევირთავ ცოლს, ქმარს; жениться; выходить замужъ; ვისრ. 123; შემრთავ ცოლსა, ты женишь меня; 1 ქართლ. 180, 5; (შევერთვი, -თე), ზ. თვ. შევეერთდები, გავუერთდები, присоединяться; сливаться; впадать, вливаться; სამ. მეფ. გ. 42; გამოსლ. 23—2; ქილ. 327; **შერთული**, მიმ. присоединенный; შემრთავი, შემრთველი, ს. присоединитель.

შერთმევა (შევართმევ, -მიე), ზ. მ. მივართმევ, подносить, დაბად. 27—16.

შერთხმა (შევჰრთხამ, -ხი), ზ. მ. გავსჭიმავ რაზედმე; გარს შემოვაკრავ; растянуть на чемъ либо, напялить.

შერიგება, სს. договоръ, условіе; перемиріе, примиреніе; (ვა), ზ. მ. დავაზავებ მომდურავთა, დავაგებ; мирить, (ვი), ზ. მიჩ. დავეზავები, помириться съ кѣмъ; 2 ქართლ. 323; (შევურიგდები, შევრიგდები, -დი), ზ. ვდ. ფასს გარდავუკვეთ, გავურიგდები ფასზედ; договориться въ цѣнѣ, порядиться, сторговаться, შემირიგდა ფასზედ, онъ договорился со мною въ цѣнѣ; **შერიგებული** მიმღ. примиренный, сторгованный; სამ. ბრძნ. 4; შერიგებულვარ, 3 პირი: შერიგებულან, порядились, ხიზრ. 116.

შერიდება (ვა), ზ. მ. მოვარიდებ, устранить, удалить, (შევჰრიდებ, -დე: უუსრ. შემირიდებია, ვისრ. 90, ზ. უ. შევეფარვი, скрываться, прятаться, укрыться, (შევერიდები, -დე), ზ. თვ. მოვერიდები, остеречься, удалиться, ქილ. 395.

შერიჟრაჟება, სს. смерканіе, (შევრიჟრაჟდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰბინდდები, შევჰმწუხრდები; смеркаться.

შერიჟრაჟი, ს. ბინდი, მწუხრი, сумерки.

შერისხება (ვა), ზ. მ. გავაჯავრებ, გავაგულისებ, прогнѣвить; ვეფხ. 77; შემარისხებ ღმერთსა, прогнѣвишь на меня Бога; რუსუდ. 617; დარეჯ. 2—107.

შერისხვა, სს. выговоръ, нагоняй, острастка, 2 ქართლ. 196; (შევჰრისხავ, -ხე), ზ. მ. შევჰტუქსავ, დავჰტუქსავ, გავუჯავრდები, пожурить, побранить кого, прогнѣваться, дать нагоняй кому; ფსალ. 9—5; 17—7; 103—7; მატ. 8—26; 17—18; მარკ. 8—30, 38, ან შევაჩვენებ, проклинать; (შევჰრისხდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰჯავრდები, прогнѣваться, სამ. ვახტ. 258; ალბ. 1; შემირისხდები, ты прогнѣваешься на меня; ალბ. 81; ვისრ. 99; შეგრისხენინ შენ უფალმან, да прогнѣвается па тебя Господь; იუდ. 1—9.

შერიფი (არაბ.), ზედ. წარჩინებული, знатный.

შერკენა (შევერკინები, -ნე), ზ. თვ. შევეჭიდები, побороться съ кѣмъ.

შერკინება (ვა), ზ. მ. შევჰსჭედ რკინასა, ერთმანერთს ჭედით მივაკრავ, сваривать желѣзо; ვეფხ. 943.

შერონინება (ვა), ზ. მ. შევიტან, вносить, ზ. უ. შევდივარ, შეველ, входить.

შეროცვა (ვჰროცავ, -ცე), ზ. მ. წავიუბედ, წამოვროშავ, взболтнуть, проговориться.

შერტყმა (ვა), ზ. მ. შემოვაკრავ, შემოვახვევ, შემოვარტყამ, опоясывать, повязать; (შევირტყამ, -ყი), ზ. მიჩ. შემოვიკრავ, препоясаться, იოან. 21—18; ქილ. 278, 681, აბჯარ შერტყმული, препоясанный оружіемъ, ვისრ. 190.

შერტყმა (ვა), ზ. მ. დავჰკრავ, пріударить; თავს შევარტყამ, удариться головою обо что.

შერუჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავსწვავ, опалить.

შერღვევა (ვა), ზ. მ. მოვარღვევ დაკრებულსა, спороть.

შერყევა, სს трясеніе, ისაი. 24—19; (შევარყევ, -ყიე), ზ. მ. შევარხევ, შევსძრავ; потрясти, поколебать, მატ. 11—7; ლუკ. 7—24; 1 ქართლ. 100; მროვ. 106; (შევირყევი; -ყიე), შევირხევი, ალვიძვრი, поколебаться, მროვ. 61; ერისთ. 2—255; ისაი. 33—20.

შერყუნა (შევჰრყვნი, -ყვენ), ზ. მ. გავჰრყვნი, წავახდენ, განვჰხრწნი, попортить, растлить, (შევირყვნები, -ყვენ), ზ. ვ. წავჰხდები, попортиться, **შერყვნილი**, მიმ. попорченный, **შერყვნილება**, ს. ზალი, ნაკლულევანება, порча; ვეფხ. განმ. თ. 116.

შერჩევა (დროს შევურჩევ, -ჩიე), ზ. მ. დროს მოვუძებნი, ვუდარილებ, искать случая; მოვაგვარებ, მოვახერხებ, выгадывать.

შერჩენა (ვა), ზ. მ. დავანებებ; დავუგდებ, დავუტევებ; მივუტევებ, შევუნდობ; оставить за кѣмъ что; прощать; ვეფხ, 68; გორგ 194; ხიზრ. 80; შუბი შემოსცა, შუბის პირი გვერდში შიგ შეარჩინა; 2 ქართლ. 535; онъ вонзилъ ему въ бокъ копье и лезвіе онаго осталось у него въ боку; სულს შევარჩენ, ვისრ. 150; оставить за кѣмъ жизнь, даровать кому жизнь; (შემარჩენ, -ჩინე), прощаешь мнѣ, ვეფხ. 238; კაცია 25; ანტონ. 4—55; ღმერთი არ შეგარჩენ, Богъ тебѣ не проститъ, ვეფხ. 769; სულს არ შეგარჩენ, не оставлю тебя въ живыхъ; (შევირჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. შევინარჩუნებ, მივითვისებ, დავიგდებ, оставить за собою, присвоить себѣ; რუსუდ. 713; (შევურჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. დავუგდებ, оставить за кѣмъ что, выгадать, **შერჩენილი**, оставшійся.

შერჩობა (ვა), ზ. მ. მოვარჩობ, удушить, утопить.

შერჩომა (შევჰრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. დავურჩები, დავუშთები, ხელში ჩავუვარდები; მივეტევები, შევენდობი; остаться въ чьихъ рукахъ; неподвергаться взысканію или наказанію; რუსუდ. 282; გორგ. 299; 2 ქართლ. 312, 534; ყარამ. 392; კაცია 93; ჩემი სისხლი არ შერჩეს, ვეფხ. 602, кровь моя да не останется безъ взысканія; ამთონი ადუღე რომ ქაფი არ შერჩეს, кипяти столько, чтобы неоставалась пѣна; ქიმია 267; ცუდად არ შერჩება, это имъ не пройдетъ даромъ; სამ. ვახტ. 98; შევრჩი ერთს ფიცარსა, я спасся на одной доскѣ, во время морскаго крушенія, ხიზრ. 150; (შემრჩება, -ჩა), ზ. მიჩ. დამრჩება, დამიშთება, остается у меня въ рукахъ, ეს სოფელი არ ავის შერჩება, вѣчно никто неостанется въ этомъ мірѣ; ყარამ. 262; რუსუდ. 882; შერჩა დანაშაული, онъ остался безъ наказанія, ხიზრძ. 11; არ შერჩება ავკაცობა, дурные поступки не пройдутъ ему даромъ, მირ. 105; თუ სული შემრჩება, если останусь живъ; ვეფხ. 345; რუსუდ. 21; 377, ქილ. 474; ალარ

შერჩომია თმენის ღონე, неосталось у него болѣе возможности терпѣть; გორგ. 56; ქილ. 420; შევრჩომივარ, -მოდი, ზ. ვ. დამრჩენია, оставаться за кѣмъ; იქნება გარდაეხადოს და თამასუქი შერჩომოდეს, ვახტ. სამ. 143; можетъ быть онъ и уплатилъ, а документъ остался (невзялъ); წასვლის ღონე აღარ შერჩომოდათ, неосталось у нихъ средствъ къ отъѣзду; გორგ. 310; შერ. **შერჩომილი**, მიმ. оставшійся.

შერჩულვა (ვჰ, -ლე), ზ. უ. ვეჩურჩულები, шептать, ანდრ. 97.

შერცხვენა (ვა, -ვინე), ზ. მ. სირცხვილში შევიყვან, გავაწბილებ, осрамить, пристыдить; შევირცხვენ თავს, осрамить себя, ნუ შემარცხვენ, не вводи меня въ стыдъ; შემრცხვება, -ვენია, стыдно мнѣ, ვისრ. 180; **შერცხვენინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить стыдиться; (შემრცხვინდება), острамлюсь, ვეფხ. 64; ქილ. 452, 685.

შერწევა (ვა, -წიე), ზ. მ. შევარხევ, გავაქანებ, покачать, пошатать; შევირწევი, -წიე, раскачиваться.

შერწყმა (ვჰ, -ყი), ზ. მ. შევადგენ, შევანივთებ, составлять, ტიმ. 142; საბ. ლ. ნახე შეურწყმელი; კატიღ. 139; **შერწყმული**, ზედ. составленный; составной, ქმნილ. წ. 7, კავშ. 186, 336; ფიზიკა 17; **შერწყმულობა**, ს. შედგენილობა, составъ, ფიზიკ. 18. [550.

შერჭმა წარბთა, სხ. нахмурить брови, რუსუდ.

შერჭობა (ვა, ვუ, -ჭე), ზ. მ. დავასობ, შევატაკებ, вонзать, втыкать; (შევირჭობი, -ჭე), ზ. ვ. დავისობი, вонзаться, **შერჭობილი**, **შენარჭობი**, მიმ. вонзенный, შევერჭობი, ზ. თვ. დავესობი, вонзаться.

შერხევა, სხ. колебаніе; (ვა), ზ. მ. შევანძრევ, შევჰსძრავ, колебать, трясти; (შევირხევი, შევერხევი, -ხიე), ზ. თვ. შევიძვრი, трястись, колебаться; ვეფხ. 649; ერისთ. 50.

შესაბამება (შევესაბამები, -მე), ზ. თვ. შევესაკუთრები, ვშვენი, შევეტყვები, შევეფერები, соотвѣтствовать, приличествовать; მარკ. 1—54.

შესაბამ, ზზ. შესაფერ, прилично, ლოლ. 25.

შესაბამი, ზედ. შესაფერი, სათანადო, приличный, соотвѣтственный; надлежащій, 1 ქართლ. 64.

შესაბამი ხელისა ან ყელისა; ს. ქალთ ხელსაბამი, სამკლავე ან ყელსაბამი, браслетъ, ожерелье; ვეფხ. 382.

შესაბამობა, ს. შესაფერობა, приличіе, მარკ. 2—11.

შესაბლარდნელი, ს. მოსახვევი თავისა, ყელისა, повязка; ისაი. 3—20.

შესაბმელი, ს. მოსაბმელი, привязь, შესაბმელი ცხენი, упряжная лошадь.

შესაბმელი, ზედ. საბრძოლი, боевой, ратный, სამ. ვახტ. 7.

შესაბრალებელი, -ლი, -ლისი, ზედ. საბრალო, საცოდავი, бѣдный, жалкій; достойный сожалѣнія; ალექს. 10; ვისრ. 105.

შესაბრკოლებელი, ზედ. ფეხის წასაკვრელი; საფრხე, საცთური; камень преткновенія; соблазнъ.

შესაბურვებელი, **შესაბურველი**, ზედ. სახურავი, покрывало, რუსუდ. 924.

შესაგზობი, **-ბელი**, ზედ. მოსახარში, варимый.

შესაგდებელი, ზედ. შესასროლი, შესატყორცნი, бросальный.

შესაგებელი, მაგალ. სიტყვა, ზედ. მისაგებელი, отвѣтное слово, отвѣтъ; ქილ. 262.

შესაგვანი, ზედ. შესაფერი, надлежащій, приличный, ვეფხ. 1187; похожій.

შესაგვარი, ზედ. შესაფერი, приличный, пристойный, ვისრ. 126, 186.

შესაგზებელი, ზედ. ასანთები, зажигательный.

შესაგინებელი, ზედ. საგინებელი, გასალანძღავი, ругательный, поносительный.

შესაგმობელი, ზედ. დასაძრახავი, порицательный.

შესაგრაგნელი, ს. სახვევი, обвивка.

შესადარებელი, **-რები**, ზედ. შესატოლებელი, сравнителъный, რუსუდ. 435.

შესადარი, ზედ. შესამსგავსი, ტოლი, სწორი, подобный, равный; 2 ქართლ. 363; რუსუდ. 645, 957.

შესადგენი, ზედ. შესანაწევრები, служащій къ составленію.

შესადგმელი, ს. თარო, полка.

შესადები, ზედ. და ს. დასადები, დასადგმელი; ბარგი, служащій для поклажи; поклажа.

შესადინარი, ს. შესართავი მდინარისა, устье рѣки, დავრ. 133; ქილ. 145.

შესადრეკი, ზედ. შესაკეცი, складной.

შესადღვები, ზედ. სადღვებად დანიშნული რძე, назначенный для взбиванія молока.

შესაერთებელი, ზედ. გამაერთებელი, соединительный.

შესავალი, ს. შესასვლელი კარი, ბჭე; შემოსავალი, სარგო, საშოვარი; ზედ. შესასვლელი; входъ, двери, ворота; доходъ, приходъ; входной; სამ. სომხ. 237; 1 ქართლ. 318; 2 ქართლ. 517; -კარი, входныя двери, რუსუდ. 862; შესავალი წიგნისა, ე. ი. წინა სიტყვაობა, предисловіе, введеніе книги; **შესავალად**, ზზ. для входа, ერისთ. 42.

შესავედრებელი, ს. მისამართი, საფარველი უშიშროებისათვის ან მფარველი, შემწყნარებელი; прибѣжище, убѣжище, защита; გუჯ. 1; ფსალ. 9—9; 45—1; 17—1; 27—8; 30—2, 3, 31—7; რიცხვი 35—12; 27; ისუ 20—2; 1 ქართლ. 156, 368; ტიმ. 58.

შესავსებელი, ზედ. შესასრულებელი, дополнительный.

შესაზარები, **შესაზარი**, ზედ. საზარო, ზარის დამცემი, ужасный, ქილ. 688.

შესაზიზღებელი, ზედ. საზიზღარი, гнусный, отвратительный.

შესათხრელი, მაგალ. ადგილი, ზედ. мѣсто для копанія; გორგ. 240.

შესაკდემელი, ზედ. სარცხვინელი, срамный, зазорный.

შესაკერავი, ზედ. საკერავად დანიშნული ან თვით საკერავი; назначенный для шитья; шитье (работа).

შესაკიდი, ს. საკიდარი, вѣшалка.

შესაკინძავი, ს. ზორცი, завязка, შესაკინძველი, для брошировки, შესაკინძველად, ზზ. для застегиванія; გამოსლ. 26—4.

შესაკიცხავი, ზედ. საძრახი, позорный.

შესაკლებელი, ზედ. დასაკლისი, ქილ. 156; убыточный.

შესაკნატუნებელი, ს. хрящъ.

შესაკრავი, ს. საკრავი, застежка, завязка, იერემ. 2—3; -ბორკილი, пути, оковы; იერემ. 27—2; გზის შესაკრავად, 2 ქართლ. 378; для занятія дороги.

შესაკრებელი, ს. საკრებულო ადგილი, ან თვით კრებული, ყრილობა ერთა; сборное мѣсто; сборище; დაბად. 1—9; ფსალ. 81—1, 110—1; მატ. 4—23; საქმ. 15—26; -ორთა მდინარეთა, сліяніе двухъ рѣкъ; 1 ქართლ. 20, 17; 2 ქართლ. 95; -წყალთა, водохранилище; ისაი. 3—20; 24—2; 37—25; ლეოლ. 32.

შესაკრველი, ნ. შესაკრავ, ისაი. 3—20.

შესაკუთრება, ზზ. усвоеніе, присвоеніе; преданность; (ვი), ზ. მიჩ. შევითვისებ, შევიზელ, განვიკუთნავ, შევინარჩუნებ; საკუთრად მივითვლი; усвоивать; присвоивать; 1 ქართ. 313; (შევესაკუთრები, -თრე), ზ. თვ. შევეთვისები, სულსა და გულს გავუსწორებ, быть предану кому.

შესალოცავი, ზედ. ლოცვით შესაკრველი, подлежащій къ заговариванію.

შესალტოლველი, ს. შესავედრებელი, მისამართი, убѣжище.

შესამალი, ზედ. სამალავი ადგილი, мѣсто для скрыванія; შესამალი ზღვათა, ე. ი. ზღვის შესართავი, შესადინელი, текущая въ море; ვეფხ. 264.

შესამართი, **შესამართებელი**, ზედ. გასაბედავი, отважный, рѣшительный; 1 ქართლ. 300.

შესამატებელი, **შესამატიანი**, ზედ. მოსაგები, სარგოიანი, შესაძინელი, прибыльный; выгодный; ვისრ. 47.

შესამატი, ს. სარგო, მოგება, შესაძინელი, прибыль, ტიმ. 11.

შესამდურავი, ს. სამდურავი უკმაყოფილება, неудовольствіе.

შესამეცნებელი, ზედ. შესასწავებელი, ღირსი შესწავებისა, примѣчательный, ქილ. 485.

შესამზადებელი, ზედ. მოსამზადებელი, приготовительный.

შესამკობი, **-ბელი**, ზედ. მოსართავი; საქები, სადიდებელი; служащій къ украшенію; хвалебный, 1 ქართლ. 212; 2 ქართლ. 71.

შესამოსელი, ს. სამღვდელო სამოსელი; ტანთ საცმელი; риза; одежда; ისაი. 3—7; დარეჯ. 2—96; გამოსლ. 28—4: ვეფხ. 405, 424.

შესამსგავსი, ზედ. შესაგვანი; შესაფერი; похожій; приличный; ტიმ. 9.

შესამუსვრელი; **-სრვი**, ზედ. დასაქცევი (შენობა); подлежащій разрушенію, сломкѣ, -სრავად, для разрушенія.

შესამჩნევი, ზედ. შესანიშნველი, замѣтный.

შესამცირი, ზედ. მცირეობით, уменьшительный; ქილ. 433.

შესამცნებელი, ზედ. შესანიშნავი, примѣчательный.

შესანანებელი, ზედ. დასანანებელი, სახინანული; подлежащій раскаянію.

შესანახავი, **-ხი**, ზედ. შესაკრძალავი, подлежащій къ сохраненію; ან გამოსაკვები, გამოსაზრდელი; подлежащій къ прокормленію; ან სარჩო, содержаніе, средство къ жизни; 1 ქართლ. 266, რუსუდ. 276; ქილ. 349; თავი მაქვს შესანახავ, я долженъ содержать себя; სიბრ. 123.

შესანდობარი, ზედ. მისატევებელი, საპატევებელი, извинительный; простительный.

შესანდობელი, **შესანდობი**, ზედ. მისატევებელი, საპატიებელი; შენდობის სათქმელი მიცვალებულზედ; извинительный; заупокойный; ტიმ. წათა ადგილთა მოხილვა 15; ვეფხ. 245.

შესანელებელი, ს. საჭმლის სანელებელი, приправа, снадобье.

შესანთები, მაგალ. ცეცხლისა, очагъ; ქიმ. 110.

შესანიშნავი, **-ნველი**, -ნიშარი (ჩახრ. 20), ზედ. შესამეცნავი, примѣчательный, ჩონგ. 11.

შესაოტებელი, ს. შესაფარებელი, მისამართი, убѣжище, რიცხვ. 35—6.

შესაოცარი, ზედ. გასაოცარი, საკვირველი, дивный.

შესაპარავი, ს. მოპარვით შესასვლელი კარი, потаенная дверь.

შესაპყრობელი, ზედ. დასაჭერი; для взятія, для арестованія, ვეფხ. 94, 110, 292; ქილ. 683; შესაპყრობელი მახე, сѣть для ловли, напр. птицъ; შესაპყრობლად, ზზ. для задержанія, арестованія; 2 ქართლ. 371. [686.

შესარაცხი, ზედ. შესათვლელი, почитаемый; ქილ.

შესარბენი, ს. შესავალი კარი, входная дверь.

შესარგი, **შესარგო**, ზედ. მარგებელი, пользительный, здоровый (о пищѣ); ვეფხ. 50.

შესარვა (შევჰსარავ, -რე), ზ. მ. სარებს, შევუდგამ ვაზსა, შევჰყელავ, ставить подставки подъ виноградную лозу.

შესარიგებელი, ზედ. დასაზავებელი, примирительный, -ბლად, для примиренія.

შესართავი, ზედ. ან ს. დასამატი; შესადინარი წყლისა, შესაკრებელი მდინარისა; прибавка; устье рѣки; ან შესაერთებელი, соединительный, сливающійся, ვეფხ. 180, 220; ქილ. 683; 1 ქართლ. 17, თან შესართავად, въ придачу, ქილ. 442.

შესარიდალი, ზედ. სარიდალი, საშიში, опасный.

შესარიცხავი, ზედ. возбраняемый.

შესარყეველი, ზედ. შესარხეველი, შესაძრველი, служащій къ потрясенію; -ყევლად, для потрясенія; იერემ. 23—19.

შესარჩენი, ს. რაც ვისმე დარჩება, მაგალ. ალალი და შესარჩენი, ვახტ. სამ. 160; пріобрѣтеніе по справедливости и по праву наслѣдства.

შესარჩლვა (შევესარჩლვი, -ლე), ზ. ვ. ვესარჩლები, ვექომაგები, заступаться, вступаться за кого; (შევესარჩლები, -ლე; ან შევესარჩლდები, -დი), ზ. თვ. წავედავები, опорить, оспаривать; ვახტ. სამ. 51; რუსუდ. 274.

შესარცხვენი, **შესარცხვინელი**, ზედ. სახირცხვილო, აუგი; позорный.

შესასარავი, ს. ვაზი მოქენე სარზედ გარდაბმისა; лоза, требующая перевязки на подставы; ქილ. 421.
შესასვენებელი, **-ვენი**, ზედ. მოსასვენებელი; ან შესატანი ხატი, ჯვარი; служащій для отдыха; для внесенія иконы и т. п.
შესასკვნელი, ზედ. შეშასარტყმელი, შესაბმელი, для связыванія служащій, ქილ. 291.
შესასმელი, ზედ. დასალევი, служащій для питья, სისხლი ჩემი შესასმელად ენატრება, онъ желаетъ моей крови, ვისრ. 84.
შესასმენელი, ზედ. დამოკიდებული, зависимый; ან ს. ძიება ლექსში; сказуемое; საბ. ლ. ნახე ქჳცმლებარე.
შესასრულებელი, ზედ. შესავსებელი; ან აღსასრულებელი; дополнительный; исполняемый, უკუნისამდე ჟამთა შესასრულებელი, во вѣки вѣковъ исполняемый, გუჯ. 12.
შესასურვებელი, ზედ. სანატრელი, желательный.
შესასწავებელი, ზედ. შესანიშნავი, замѣчательный, ლეოლ. 31.
შესასწორებელი, ზედ. შედარებითი; შემოწმებითი; сравнительный; повѣрочный; რუსუდ. 872; **შესასწორებლად**, ზზ. შესამოწმებლად, для повѣрки, ქილ. 401.
შესასხდომელად, ზზ. დასაჯდომლად ცხენებზედ, для того чтобы садиться на лошадей; ვეფხ. 416.
შესასხმელი მაგლ. ფერხთა, ს. ფეხ საცმელი, обувь.
შესატანი, ზედ. შესაღები; საჭმელი მაგალ. პური ხილითურთ; вносимый; съѣдомый напр. хлѣбъ съ сыромъ.
შესატევებელი და
შესატევი, ზედ. ზედ-დასასხმელი, наступательный, შესატევებლად ცხენისა, для того, чтобы броситься на кого верхомъ, დარეჯ. 2—101.
შესატკბობი, ზედ. დასატკბობი, усладительный; достойный любви.
შესატყვევნელად, ზზ. მოსარბევლად, для набѣга; 1 ქართლ. 220, ნახე შენიშნულობა.
შესატყვიერი, ზედ. ნახე შესატყობი, ჩახრ. 1.
შესატყვისება (შევსატყვისებ, -სე), ზ. უ. სიტყვას ვიტყვი, говорить, მარკ. 3—18.
შესატყვისი, ზედ. შესატყობი, შესაბამი, შესაფერი, შესაგვანი, საფერი, узнаваемый, пристойный, приличный, соотвѣтственный; ვეფხ. 689, 713; 1 ქართლ. 318, 323; რუსუდ. 987; ქილ. 257; -პატივი, подобающая почесть; 1 ქართლ. 271; შესატყვისი შემთხვევა, соотвѣтственный случай; 2 ქართლ. 307, **შესატყვისობა**, ს. შესაბამობა, საქცეული, приличіе, пристойность; 1 ქართლ. 290.
შესატყობი, ზედ. შესაცნობი, გამოსაცნობი, подлежащій изслѣдованію, изысканію; სამ. სომხ. 252, 366, 375; **-ბლად**, ზზ. გამოსაცნობად, для узнанія, გორგ. 250; ანცონ. 4—7.
შესატყორცი, ზედ. შესასროლი, метательный; საბ. ლ.
შესაუღლებელი, ს. საბმელი, დასაბმელი, привязь, საქმ. 27—40.

შესაფარი, **შესაფარებელი**, ს. მისამართი, ბინა, სადგური, пристанище; убѣжище; -ბელი თავისა, жилище, кровъ.
შესაფერებელი, **შესაფერი**, ზედ. შესაბამი, საფერი; приличный; **შესაფერობა**, ს. შესაბამობა, приличіе, ქილ. 421, ვისრ. 4; მროვ. 97.
შესაქმე, ს. შექნა, წარმოება; შობა; твореніе, созиданіе; рожденіе; ისუ ზირაქ. 44—2; იაკობ 3—6; რომაელ. 9—21; ადგილი შესაქმისა შენისა, мѣсто твоего рожденія; დაბად. 31—13; შესაქმე ან წიგნი შესაქმისა, პირველი წიგნი დაბადებისა შექმნათა; книга Бытія, ანდრ. 109; 1 ქართლ. 3.
შესაქმება (ვა), ზ. მ. დავასაქმებ, дать кому порученіе.
შესაქმიერი, ჩახრ. 65, могущій исполниться.
შესაქცევარი, **-ველი**, **-ვი**, ზედ. საშვებელი, სალხინო, увеселительный; забава, увеселеніе; ქილ. 22, 303; **-ადგილი**, ე. ი. სალხინო, мѣсто увеселенія, гуляніе; ვეფხ. 338, გაბმ. თ.
შესაღები, ზედ. შესატანი, подлежащій внесенію.
შესაღები, ზედ. საღებავად დანიშნული; красильный.
შესაღებავი, ზედ. назначенный въ краску.
შესაყარი, ზედ. გარდამდები (სენი), заразительный.
შესაყარი, ს. შესართავი, შესადინარი, мѣсто слiянія рѣкъ; -არაზისა და მტკვრისა, мѣстосліяніи Аракса съ Курою; გორგ. 33.
შესაყარად, для соединенія, для свиданія, ხარ. 116.
შესაყელავი, ზედ. სარზედ გარდასადები, შესასარავი, потребный для перевязки лозъ; საბ. ლ. ნახე ცირიფი.
შესაყვარელი, **შესაყვარი**, ზედ. ღირსი სიყვარულისა, достойный любви; ქილ. 455, 476.
შესაყივარი, ს. სამრახი, позорный, ალბ. 21.
შესაყრდნობელი, подпора, опора.
შესაყრელი, ზედ. შესაერთებელი, შესართავი; შესაკრებელი; მისადები, შესამთხვევი; подлежащій соединенію, слитію; сборный; назначенный для встрѣчи; მშვენიერი შესაყრელი, пріятный, любезный гость; გორგ. 41; შესაყრელი ადგილი, сборное мѣсто, мѣсто свиданія, რუსუდ. 199; შესაყრელად, для свиданія, для встрѣчи, ვისრ. 63.
შესაყრდნობელი, ზედ. опора, კალმ. 106.
შესაცვალებელი, ზედ. გამოსაცვლელი, перемѣнный; измѣняемый.
შესაცოდავი, ზედ. საცოდავი, შესაბრალებელი, жалостный, жалкій.
შესაცხუნებელი მაგალ. მზისა, ზედ. ქვემდებარე მზის სიცხისა, знойный, ანდრ. 40.
შესაძარღვი, ს. კუთი, კირნი, თაგჳნი, მსხვილი ძარღვები სადრეკთა, мускулъ.
შესაძერწავი, ზედ. სამყნობი, სამყენი, სამყნობი, прививочный, ქილ. 473.
შესაძინარი, **შესაძინელი**, **-ნებელი**, ზედ. ან ს. მოსაგები, საშოვარი; შოვნა, მოგება; подлежащій къ пріобрѣтенію; выгодный; пріобрѣтеніе, ფილიპ. 1—22; საქმ. 3—7.
შესაძლებელი, **შესაძლისი**, **შესაძლო**, ზედ.

შეძლებითა, ძალისაებრი, возможный, გალატ. 4—15; ვისრ. 42; ქილ. 242; **შესაძლებლობა, შესაძლისობა**, ს. возможность.

შესაძრავი, ზედ. შესარყევი, поколебимый, მოურავ. 165.

შესაძრწუნებელი, ზედ. აღსაშფოთებელი; возмутительный.

შესაწამი ვარსკვლავი, ს. на мгновеніе, показывающаяся звѣзда, ქილ. 320.

შესაწევარი, -წევნელი, ზედ. საჴვაიშნო, მოსახმარებელი; შეწევნა; вспомогательный; пособіе; გუჯ. 29; -ოჩხარი, ნახე ოჩხარი.

შესაწვავი, ზედ. ან ს. შესაწვრად დანიშნული; შემწვარი; назначенный на жаркое; жаркое; ლევიტ. 7—9; რუსუდ. 983; დასტ. 154.

შესაწველი, ზედ. შემწვავი, знойный; ფსალ. 7—12.

შესაწირავი, ს. საღმრთო მსხვერპლი, მისართმევი ძღვენი; ან სამღვნოდ დანიშნული; жертва, приношеніе; на жертву назначенный; 1 კორ. 16—1; 1 ქართლ. 27; 256; -ღვინო, ნახე ზედაში.

შესაწუხებელი, შესაწუხარი, ზედ. სამწუხარო, საუბედურო, горестный, печальный, прискорбный.

შესაწყალი, ზედ. შესაბრალი, жалостный, жалкій, достойный сожалѣнія. ქილ. 124.

შესაწყვდეველი, ს. საპყრობილე, тюрьма.

შესაწყინარი, ზედ. მოსაწყინარი, скучный; ქილ. 216.

შესაწყნარებელი, შესაწყენარი, ზედ. კეთილად მისაჩნევი, уважительный; რუსუდ. 263.

შესაჭვრეტელი, ს. შესახედავი, საყურებელი, назначенный для смотрѣнія; ქილ. 659.

შესაჭირვებელი, ზედ. შესაწუხებელი, скорбный, печальный.

შესაჭმელი, ზედ. საჭმელად დანიშნული, назначенный на съѣденіе, съѣдомный **შესაჭმელად**, ზზ. на съѣденіе.

შესაჭური, ს. შესახედავი, სახე, видъ, фасъ.

შესახარებლად, ზზ. სახიხარულოდ, на радость.

შესახებ, ზზ. относительно.

შესახება (ვა), ზ. მ. მივამსგავსებ, уподоблять, 1 ქართლ. 278.

შესახედავი, ს. გარეგანი შეხედულობა, ნაკუთი, პირის სახე, видъ, наружность, лице; ეზეკ. 41—22; დან. 3—9; 5—6; ეზეკ. 1—13; მარკ. 2—13; 1 ქართლ. 301, ვეფხ. 963; განმ. თ; **შესახედავად**, საჭვრეტლად; на смотрѣніе, თვალნი არ მასხენ მათ შესახედავი, не имѣлъ глазъ, чтобы смотрѣть на нихъ; ვისრ. 11.

შესახედაობა, ს. გარეგანი სახე, наружный видъ; наружность.

შესახვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰსახავ, изображать.

შესახელებული, ზედ. სახელ მოგებული, извѣстный, славный; სიგელი მოურავ. 5, поименованный.

შესახვედრება (შევესახვედრები, -რე), ზ. თვ. ვეკუთნვი, принадлежать.

შესახვედრი, ზედ. სახვედრი, წილად ნარგები; შესაფერი; слѣдующая часть; надлежащій, относительный.

შესახვეველი, -ხვევარი, -ხვევი, ს. სახვევი, საბლარდნელი, въ чемъ что либо завязываютъ, повязка.

შესახვეწარი, -წი, ზედ. სახვეწნელი, სამუდარო, просительный; просьба; 2 ქართლ. 458; გორგ. 19; ქილ. 287; 1 ქართლ. 318, შესახვეწრად, ზზ. для упрашиванія.

შესახლება (ვა), ზ. მ. поименовывать.

შესახული, ზედ. გამოსახული, изображенный, ვეფხ. 1465.

შესაჯარი, ზედ. შეცული, შეპყრობილი, объятый.

შესაჯერებელი (გულისა), ზედ. სარწმუნო, надежный, 2 ქართლ. 554.

შესევა (შევსევ, -სიე), ზ. მ. გავრევ; გავაბამ; вмѣшивать; (შევესევი, -სიე), ზ. თვ. გავერევი, вмѣшаться.

შესევა (შევუსევ, -სიე), ზ. მ. შევუტევ, მოვუტევ, напускать, натравлять; (შევესევი, -სიე), ზ. თვ. მივვარდები, მივესევი, бросаться, кидаться на кого, вторгаться, ბუნ. კ. 73, 1 ქართლ. 421; შევსევი ვარ 3 პირი შესევია; შევსეოდი, я напалъ на него; შესევით აკლება, нападая ограбить, 2 ქართლ. 164.

შესესხა, შესესხება (შევასესხ, -სხებ; -სხე), ზ. მ. სესხად ვაძლევ, давать въ займы; (შევესესხები, -სხე), ზ. თვ. დავესესხები, брать взаймы, занимать.

შესვარული, მიმ. გასვრილი; ან მოზელილი ცომი; 1 კორ. 5—6; ლევიტ. 2—5; გალატ. 5—9; замаранный; тѣсто.

შესველება (შევასველებ, -ლე), ზ. მ. დავასველებ, მცირედ დავალტობ, подмочить; (შევსველდები, -დი), ზ. ვდ. დავსველდები, намокнуть; ქიმია 84.

შესვენა, -ნება, отдыхъ, (შევისვენ, -ნებ; -ნე), ზ. მ. მოვისვენებ, სულს დავიდებ; მოვჰკვდები; отдохнуть, успокоиться; умереть; დაბად. 41—40; მატ. 19—22; 2 ნეშტი 14—1; 1 ქართლ. 44; რუსუდ. 924; 2 პეტრე 3—4; 1 კორ. 15—6, 51; (შევასვენებ, -ნე), ზ. მ. მოვასვენებ; დავისვენებ; პატივით შემოვიტან ხატს, ჯვარს; дать отдыхъ, вносить образъ; **შესვენებული**, მიმ. отдохнувшій; умершій.

შესვლა, სს. входъ, вхожденіе, ხანში შესვლა, постарѣть, входить въ лѣта; -სასწავლებელში, поступить въ училище; -კაცობაში, возмужать; შესვლა საქმეში, заняться дѣломъ; სამ. ხომხ. 309, (შევალ, შეხვალ, შევალს ან შემოკლ. შევა; შევალთ, შეხვალთ, შევლენ; სამღვთო წერილში შევალნ; სრ. შევედ ან შევედი, შეხვედ, შევიდა; შევედით, შეხვედით, შევიდნენ); ზ. უ. უკან. ზმნა შიგან მივალ; ფსალ. 5—7; 65—12; входить; ვალში შევალ, входить въ долгъ, ჭკუას გონებას შევალ, образумиться, რათა არა შეხვიდეთ განსაცდელში, чтобы вы не впали въ искушеніе; მარკ. 14—38; (შემივა, შეგივა, შეუა; შემსვლია); ზ. უ. მომივა ფიქრად და სს. 2 ქართლ. 527; входитъ мнѣ на умъ; ეჭვი შეუვიდა, онъ сталъ сомнѣваться, ქილ. 438; გულში ნდომა შეუვიდა, ვეფხ. 1076; онъ сталъ желать; გულში ლმობა შემსვლია, სიბრ. 161; онъ сталъ въ душѣ жа-

лѣть; (შევუვალ, შეუხვალ, შეუვა ან შეუა; ხრ. შევუველი), ზ. უ. მივუვალ, საშუალ განვვლი; 2 ქართ. 527; სიბრ. 160; входить, проникать; სამართლით შევუვალ, по закону я имѣю право; ალექ. 159; შევუვალ ციხეში, проникнуть въ крѣпость; გორგ. 197; მთას ვერ შეუვიდნენ, они не могли проникнуть въ горы; მროვ. 114; წყალი შეუვიდა, вода проникла, просочалась; ხელი შეუა, შეუვა, онъ имѣетъ право, ვერა რას შეუვა, не можетъ оспорить; სამ ვახტ. 145, 188, 202; სამ. სოფხ. 228, (შევდივარ, შესდიხარ, შედის ან შეის, მრ. შედიან; შემდიოდი, შესდიოდი, შესდიოდა), ზ. უ. შინაგან მივდივარ; ვეფხ. 755; входить; проникать; ხანში შედის, онъ входитъ въ лѣта; ქარი შედის, вѣтеръ проникаетъ; ბატონ. ბაგრ. 154; შევისვლები, ან შევესვლები, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. სიარული მაქვს, имѣю доступъ, სამ. სოფხ. 309; შემდის; შემდიოდა, მაგალ. თავში არა ფერი შესდის, ему ничего въ голову не идетъ, **შესული**, მიმ. вошедшій, -სიბერეში, вошедшій въ старость; გორგ. 232; ალექს. 177; თუ კაცობაში შესულა, если онъ возмужалъ.

შესჳლება (ვჰსვლევ, -ლიპე), ზ. შევლოკ, შევჰთქვლეფ, ალღლოში, вылизать.

შესჳმა (შევჰსვამ, -სვი), ზ. მ. დავლევ, მივიღებ სასმელს; შევიკრებ, შევსწოვ ნოტიოს, вбирать въ себя влагу, испить, მაც. 20—22; 26—42: იოან. 18—11; ანდრ. 36; დარეჯ. 2—99; ერისთ. 4; ანცონ. 6—7; (შევასვამ, -სვი), ზ. მით. წყალს დავალევინებ, дать пить.

შესჳმა (შევჰსვამ, -ვი), ზ. მ. შევაჯდენ, შიგნით დავაჯდენ ან შევაწყვდევ; ვეფხ. 1368; რუსუდ. 334, 356; ქილ. 21; ვისრ. 21; посадить кого вочто или на что; заключить; -საპყრობილეში, посадить въ тюрьму, -ჯაჭვში, надѣть на кого цѣпи; -ხეზედ, посадить на дерево; -გალიაში, посадить въ клѣтку; (შევესმი, -სვი), ზ. თვ. შევერჭობი, вбиваться напр. гвоздь; вонзаться, ისუ ზირაქ. 27—2.

შესჳმა (შევესმი, -მოდი), ზ. თვ. ყურად ვესმი გავეგონები, слышать, რუსუდ. 340.

შესვრა (შევსვრი, -ვსვარე), ზ. მ. გავსვრი, გავსთხუნავ; შევჰბღალავ; მოვზელ ცომსა; марать, пачкать; обагрять кровью; мѣсить тѣсто; დაბად. 18—6; გამოსლ. 12—34; 2 მეფეთ. 13—9; ვეფხ. 587 გამ. თეიმ; შევისვრები, -სვარე), ზ. ვ. გავისვრები, замараться.

შესთვა (შევასთავ, -თე), ზ. მ. შევაგრეხ, спрясть, ссучить, свивать двѣ три нити въ одну; (შევჰსთავ, -თე), ზ. მ. დავართავ, შევჰგრეხ; прясть, крутить; ლევიტ. 14—51; 1 ქართლ. 311.

შესივება (შევსივდები, -დი), ზ. ვნ. გავსივდები, припухнуть.

შესისხლვა, შესისხლიანება (ვჰ, ვა), ზ. მ. სისხლით შევჰსვრი, окровавить.

შესიტკბოება (ვესიტკბოები, -ბოვე), ზ. თვ. ტკბილად დავუხვდები, обходиться съ кѣмъ ласково.

შესიტყვება, სს. говоръ; споръ; ქილ. 35; (შევესიტყვები, -ყვი ან შევსიტყვდები, -დი); ზ. თვ. შეველაპარაკები, შევეცილები, спорить, ქილ. 160.

შესიძვა, -ძება (შევასიძებ, -ძე), ზ. მ. სიძედ გავუხდი, просватать, породнить; (შევესიძები -ძე), ზ. თვ. სიძედ გავუხდები, породниться съ кѣмъ, გორგ. 67, დაბად. 34—8. 19; გორგ. 67; ალბ. 73.

შესკუნა (შევსკვნი, -კვენ), ზ მ. გამოვჰსკვენ, завязать въ узелъ, ქილ. 319, 439; შევუსკვნი გვირგვინს, обвѣнчать, ალბ. 139; (შევისკვნები, -კვენ, გამოვისკვნები, завязываться въ узелъ.

შესლბობა (შევასლბობ, -ბე), ზ. მ. შევაშინებ, შიშით მოვაუძლურებ, наводить ужасъ; обезсилить; ისუ 10—10; (შევჰსლბები, -ბი), ზ. ვნ. დავსუსტდები, მოვუძლურდები, მოვსუსურდები, ослабѣть, ფსალ. 87—15; 8—16; 1 ქართლ. 123, შეასლიბნა უფალმან, Господь навелъ на нихъ страхъ, ისუ. 10—10.

შესმა (შევსვამ, -ვი), ზ. მ. დავლევ, испить; ნ. შესუმა.

შესმევა (შევასმევ, -მიე), ზ. მ. დავალევინებ, дать пить; 1 ქართლ. 100; ანდრ. 10; (შემასმევ, -მიე), დამალევინებ, даешь мнѣ пить; ვისრ. 82.

შესმენა, ს. ლოღიკაში: დამოკიდებულობა, რაისამე მომართობა, შესახვედრობა; отношеніе; კატიღ. ანცონი კათალიკოზისა, 56, 259.

შესმენა, სს. დასმენა, დაბეზღება; გაგონება, დანახვება; გაგონება, ყურად-ღება; оговоръ, обвиненіе. доносъ; внушеніе; послушаніе; (შევასმენ, -მინე), ზ. მ. დავაბეზღებ, დავასმენ; ვეფხ. 1144; ალბ. 40; ისაი 16—14; დაბად. 30—23; მაც. 10—9; გავაგონებ, დავანახვებ, 2 ქართლ. 398; 567; ქილ. 215; доносить на кого, обвинять, оговаривать; внушать, вразумлять; ზოგჯ. შევჰსჩივლებ, жаловаться на кого; რომაელ. 11—3, ჩემი ვერ შევასმინერა, я не могъ его убѣдить, 2 ქართლ. 567; ქურდებმა შეასმინეს, намъ донесли воры, (შევისმენ, -მინე, ზ. მ. გავიგონებ, ყურად ვიღებ; услышать, внимать; ფსალ. 19—1; 3—4; 6—8; (შემასმენ, -მინე), ზ. მიჩ. მაბეზღებ ან მაგონებ; обвиняешь меня; внушаешь мнѣ; ქილ. 101; შემსმენია, я слышалъ, ანცონ. 23, (შევესმი, -ვესმინე), ზ თვ გავეგონები, ვესმი, слышать, ფსალ. 3—5; ვეფხ. 462, 865; ვისრ. 22; შემესმის, შემესმინა, ზ. თვ. მესმის, слышно мнѣ; ფსალ. 12—3; **შესმენილი**, მიმ. обвиненный.

შესმენილი, ზედ. сказуемое, ლოღ. 10, 75; შესმენილი სიწმინდე, მარც. 1—184, извѣстная святость; შესმენილზედ ბევრით მშვენიერია, на самомъ дѣлѣ онъ оказался красивѣе, ანც. 26.

შესმენილება, ს. დამოკიდებულება, რაისამე მიმართობა, отношеніе, ლოღიკ. 10 გვერდი; კავშ. 24.

შესმინება (შევასმინებ, -ნე), ზ. მ. გავაგონებ, дать понять; (შევისმინები, -ნე), ზ. ვ. დამოვკიდები, относиться, კავშ. 24; კატიღ. ანცონ. 56; (შევესმინები, -ნე), ზ. თვ. გავეგონები, понять.

შესობა (ვა), ზ. მ. втыкать.

შესორსალება (შევასორსალებ, -ლე), ზ. მ. დავაგუნდავებ, დავასორსალებ, валять въ комокъ; **შესორსალებული ქადაგლდი**, папье маше, папка.

შესრევა (შევასრევ, -რიე ან შევასრიენე), ზ. მ. შევაგდები, შევისვრი; შევაცურვებ, ზღვაში შევჰგ-

ზავნი ცურვით; ვეფხ. 1129; кидать, метать; вплавь посылать въ море.

შესროლა (შევისვრი, -სროლე), ზ. მ. შევაგდები, შევასრევ, გავსტყორცნი, кидать, бросать въ вверхъ.

შესრვა (შევჰსრავ. -სარ), ზ. მ. მოვსრავ, მოვჰსპობ, истребить.

შესრულება, სხ. окончаніе; (შევასრულებ, -ლე), ზ. მ. გავათავებ, დავასრულებ; მოვუმატებ, დავუმატებ სრულ ვჰყოფ; აღვასრულებ, совершить, оканчивать; добавить, дополнить; исполнить, совершить; (შევისრულებ, -ლე), ზ. მიჩ. სრულ ვიყოფ დანაკლისს, пополнить недостающее себѣ; (შევუსრულებ, -ლე), ზ. მ. სრულ ვუყოფ დანაკლისსა; აღვუსრულებ; дополнить кому недостающее; исполнять чью просьбу; შევსრულდები, -დი, ზ. ვდ. გავთავდები, оканчиваться; исполняться; ჩონგ. 152, შესრულებული, оконченный, იხა. 10—12.

შესრუტვა (შევჰსრუტავ, -ტე), ზ. მ. შევსწოვ, შევსწოვ, всасывать.

შესტვენა (შევუსტვენ), ზ. უ. დავუსტვენ, свиснуть.

შესტრანგი, ს. ერბო კვერცხი შემწვარი ფლავისათვის, ლხტ. 122; яишница для плова.

შესუდრვა (შევსუდრავ, -რე), ზ. მ. სუდარით შევჰმოს, надѣвать саванъ; ვეფხ. 796.

შესულობა მაგალ. ტანადობისა, ე. ი. მოყვანილობა ტანისა, стройность стана, статность; სიბრ. 36.

შესუნელება (ვასუნელებ, -ლე), ზ. მ. სუნელს ვჰცხებ, прыскать духами; მარტ. 2—137.

შესუნთქვა (შევსუნთქამ, -ქე), ზ. ვიყნოს; вдыхать, втягивать, вбирать въ себя дыханьемъ; ყარამ. 279.

შესუმა, შესურა, ნახე შესმა, შესვრა.

შესურმვა (შევისურმავ, -მე), ზ. მ. ვიილავ, ვიგრემლებ თვალსა, сурмить глаза.

შესუსტება (შევასუსტებ, -ტე), ზ. მ. მოვაუძლურებ, ослаблять, ვეფხ. 632, (შევსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, მოვსწყდები, ღონე მომაკლდება; ослабѣть; გული შემისუსტდა, я обомлѣлъ, лишился чувства; ვისრ. 123; რუსუდ. 415, 880; ჭირს ნუ შეუსუსტდები, ქილ. 391, встрѣчай несчастіе смѣло, не унывай.

შესუსხვა (შევჰსუსხავ), ზ. მ. ვჰსწვავ იოქმის ჯინჭრისათვის ან ყინვისა, жжетъ крапива, морозъ.

შესუქება (ვა), ზ. მ. разжирить.

შესქდომა (შევსქდები, -დი), ზ. ვდ. გავსქდები, лопнуть треснуть; (შევასქდები, -დი), ზ. ვდ. მივვარდები, ринуться на кого; ან მივასქდები, ძალიან მივძალდები, натрескаться, налопаться.

შესქელება (შევასქელებ, -ლე), ზ. მ. შევადედებ, გავასქელებ, сгущать; (შევჰსქელდები, -დი), ზ. ვდ. შევდედდები, сгущаться, **შესქელებული**, მიმ. сгущенный, **შესქელებულობა**, ს. густота.

შესყიდვა (ვისყიდი), ზ. მ. მოვიყიდი, прикупить.

შესძლობა (შევისძლობ, -ძლე), ზ. მ. რძლად შემოვიყვან, ვეფხ. 1234; сдѣлать кого своею невѣсткой.

შესწავება, სხ. поученіе; замѣтка; (ვა), ზ. მ. ვასწავებ, ვასწავლი, დავარიგებ, ვჰმოძღვრი, ვჰსწავთნი, ჩავაგონებ, ვამცნევ. გულში ჩავუგდებ; научать, наставлять; внушать; შემასწავებ, научаешь меня, 2 კორ. 5—13; (შევისწავებ, -ვე), ზ. მიჩ. შევიმეცნებ, გულის ხმას ვჰყოფ, ყურად ვიღებ, შევინიშნავ, изучать, вникать, замѣчать; (შევისწავები, -ვე), ზ. ვ. შევიმეცნები, შევინიშნები; быть замѣчаему, наблюдаему, **შესწავებული**, მიმ. замѣченный; извѣстный, რომ. 16—7, 1 ქართლ. 323.

შესწავლა, სხ. изученіе, რუსუდ. 160, 860; 956; (შევასწავლი, -ლე), ზ. მ. შევასწავებ, ვამცნევ, научать, наставлять; (შევისწავლი, -ლე), ზ. მიჩ. ვისწავლი, შევიმეცნებ, вникать, изучить, научиться, ознакомиться; замѣтить; ვისრ. 101; 58; შემისწავლი ხარ, შეგისწავლი-ვარ; შემისწავლია, я изучилъ тебя, ты изучилъ меня; я изучилъ его; სიბრ. 137; რუსუდ. 301, 414; **შესწავლილი**, მიმ. изученный, **შესწავლული**, მიმ. наученный, მოურავ. 355.

შესწორ, ზზ. გასწვრივ, გასწორ, прямо, параллельно.

შესწორება (ვა), ზ. მ. თანასწორ ვჰყოფ, სისწორეს ვაძლევ, ვჰმართავ; მოვაშანდავებ, მოვასწორებ; შევასწორებ, შევადარებ; გავასწორებ, გავჰმართავ; прямить; равнять; сверстать, сравнивать; сверять, поправлять; ვეფხ. 51, განმ. თ; 785; რუსუდ. 257; 1 ქართლ. 254, 393; 2 ქართ. 441; ვისრ. 124; 160; ქილ. 350; (შევესწორები, -რე; შევუსწორდები), ზ. ვდ. გავუსწორდები, сравниться съ кѣмъ; ვეფხ. 1562; რუსუდ. 203; (შევჰსწორდები, -დი), ზ. ვდ. გავიმართები; прямиться; дѣлаться ровнымъ; (შევუსწორებ, -რე), ზ. მიჩ. შევუდარებ, сравниться съ кѣмъ, **შესწორებული**, მიმ. выпрямленный; сравненный; исправленный; -საქმე, поконченное дѣло; სამ. გ. მ. 41.

შესწრაფება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, торопить кого; (შევისწრაფებ, -ფე), ზ. მიჩ. ავჰჩქარდები, поторопиться.

შესწრაფვა, -ფება (შევისწრაფვი, -ფები; -ფე), ზ. ვ. ავჩქარდები, спѣшить, торопиться, დან. 13—21; ვისრ. 189; (შევესწრაფები, -ფე), ზ. თვ. ავჰჩქარდები; შევჰკრთები; поторопиться; смутиться; რუსუდ. 986; ქილ. 120.

შესწრება, შესწრობა, სხ. предупрежденіе, (შევასწრობ, -წარ), ზ. მ. წინ ვუსწრობ, დავასწრობ, მივასწრობ; поспѣть, предупредить кого; 1 ქართ. 148; (შევასწრობ თვალსა, замѣтить, კაცია 82; ანტ. 3—30; -ცხენსა, успѣть вскочить на лошадь, გორგ. 186. -ციხეში, успѣть скрыться въ крѣпости; გორგ. 270; -თვალსა, усмотрѣть; შემასწრობ ფათერაკსა, навлекаешь на меня несчастіе; რად შემასწარ ამა ბედსა, ე. ი. რისთვის შემამთხვიე ამისა თანა უბედურობაო; за чѣмъ ты натолкнулъ меня на такое несчастіе; ვეფხ. 855; 859; რას შეგესწარ, ე. ი. რას შეგხვდი, за чѣмъ натолкнули на тебя; ვეფხ. 236; (შევუსწრობ, -წარ), ზ. მიჩ. წინ ვუსწრობ შესვლასა სადმე, успѣть войдти; 1 ქართლ. 74; გორგ. 139; (შევესწრობი, -წარ; ზ. თვ. მივასწრობ, დავესწ-

ლებ, მოვასწრებ; დავსწვდები, შევსწვდები; დავეს-წრობი; подоспѣть, захватить; наткнуться на что случайно; ვეფხ. 1135; быть очевидцемъ, дожить до; ვეფხ. 1135; ვისრ. 168; სამ. ვახტ. 2; ქილ. 19, 587; 661; ნადირნი ტყესა შეესწრნეს, звѣри успѣли скрыться въ лѣсу; ვეფხ. 78; შე-ვესწარ ფათერაკსა, я попалъ въ бѣду; რუსუდ. 658; შევესწრები სენსა, нежданно негаданно заболѣваю; სამ. ვახტ. 229; რა დღეს შევესწარ, вотъ до какого я дня дожилъ; ქილ. 386, ჩონგ. 71; ბოროტსა იქ ბოროტსავე შეესწრები, на зло встрѣтишь зло; ქილ. 643; შევსწრები ვარ, შევს-წრებოდი, я засталъ, я дожилъ; შესწრებული კაცი, пожилой человѣкъ; რუსუდ. 980; შემას-წრობელი ზაკვისა, обличитель въ коварствѣ; ქილ. 194.

შესხდომა (შევსხდები, შევუსხდები, -დი), ზ. ვლ. მრავალთათვის: შევსჯდები, садиться на лошадяхъ, въ карету; ვეფხ. 984, 2 ქართლ. 524; ნავში შესხდნენ, сѣли на корабль, მირ. 109.

შესხეპა (შევჰსხეპ, -ხიპე), ზ. მ. შევჰკაფ, შევჰსჭრი. отсѣкать, отрѣзать.

შესხივებული, ზედ. სხივით შემოსილი, лучезарный.

შესხლეტა (ვჰ ლაპარაკსა), прервать разговоръ.

შესხლვა (შევჰსხლავ, -სხალ), ზ. მ. შევჰკაფავ ხესა ურგებთა რქათა, მაგალ. ვაზსა; обрѣзывать сучья лозъ.

შესხმა, სს. სიტყვა საქებელი, შესამკობელი; ქება, დიდება, შემკობა, похвальное слово, ода; хвала, хваленіе; ვეფხ. 3, (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. ვაქებ, ვადიდებ, შევამკობ; хвалить, прославлять; შე-გვასხმიდეს ქებასა, они прославляли насъ; ვეფხ. 614: -ფრთებს, воскрилять; (შევისხმი, შევისხი ქებითა), ზ. ვ. ვიქები, прославляться.

შესხმა (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. ძაფზედ ავასხამ, ავა-გებ, низать.

შესხმა (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. წყალს ვასხურებ, прыскать, окроплять; შევისხამ პირზედ წყალს, умывать лице свое; ანდრ. 135; 1 ქართლ. 324.

შესხმა (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავაცმევ. одѣть, შე-ვასხამ ხამლებსა, обуть кому ноги; ლევიტ. 8—8; (შევისხამ, -სხი), ზ. მიჩ. ჩავიცვამ; მოვისხამ ხილს; надѣвать на себя, обуться; одѣваться листьями, приносить плоды; შევისხამ ხორცსა, вопло-щаться; შევისხამ ფეხ-საცმელსა, надѣть на себя сапоги; ეფეს. 6—15; შევისხამ ფრთათა, одѣваться перьями: поднять голову, ободриться, опериться; სიბრ. 121; ქილ. 399.

შესხმა (შევასხამ, -სხი ან შევასხმევ), ზ. მ. შევიყვან მრავალთა, вводить многихъ; შევასხამ ციხეშა, заключить въ крѣпость, შევასხამ ხელსა, наложить руки на кого; საქმ. 5—30; ყურთა ხელნი შეისხნეს, заткнули уши пальцами; საქმ. 7—57; (შევჰსხამ, -სხი ან შევჰსხენ), ზ. მ. შევაჯდენ, შევს-ვამ მრავალთა; сажать, საქმ. 5—18; ვეფხ. 70; შევსხამ ცხენებზედ, посадить на лошадей; -საპ-ყრობილეში, посадить подъ арестъ, დაბად. 40—2; (შევუსხამ, -სხი), ზ. მ. დავუჯდენ, დავუსვამ, მა-გალ: შევუსხამ მოფიცართა, назначить кому со-присягателей; ალბ. 4; შევუსხენ საყურენი, я надѣлъ ей серьги; (შევსხდები, -დი), ზ. ვ. შევსჯდე-ბი, садиться, ვეფხ. 70, შესხდნენ ნავში, сѣли на корабль, შესხდნენ ცხენებზედ, сѣли на лошадей.

შესხნა (შევჰსხსნი, -ჰსხენ), ზ. მ. ავხსნი, ავუშვებ, отвязать, снять ვეფხ. 265; შევიხსნი საომარს აბჯართა, снять съ себя оружіе; დარეჯ. 61; შე-ვიხსნი სარტყელს, снять съ себя поясъ; 2 ქართლ. 208; შევუხსნი ლილსა; отстегнуть кому пуговицу.

შესხრიკვა (ვჰ, -ვე), ზ. მ. შევზნექ. вгибать.

შეტაკება (ვა), ზ. მ. შევჰკრავ, შევარტყამ, ударить обо что; თავი სვეტსა შეუტაკე, ударилъ его о(бъ) столбъ головою; ვეფხ. 553; 1108; თავს შევა-ტაკებ, удариться обо что головою; (შევეტაკები, -კე), ზ. თვ. ვეცემი, натолкнуться на что; ვისრ. 13.

შეტალახება (ვა), ზ. მ. загрязнить

შეტანა (შევატან. -ნე), ზ. მ. ჩავატან, შევურევ. по-мѣшивать; ფინთ-ფუნთს ნუ შეატან, не подмѣшивай всякой всячины, ქიმ. 44; პურს შევატან ყველსა, я ѣмъ хлѣбъ съ сыромъ.

შეტანა (შევიტან, -ნე), ზ. მ. შევიღებ; შემაქვს; ზოგჯ. შევიყვან. ვეფხ. 1120; вносить; вводить, (შევე-ტანები, -ნე), ზ. თვ. შევეტენები, შევეჩხირები, соваться; **შეტანინება** (ვა), ზ. სხმ. შევაღებინებ, заставить вносить, 2 ქართლ. 294.

შეტანჯვა (შევჰტანჯავ, -ჯე), ზ. მ. გავსტანჯავ, ვაწვალებ, измучить.

შეტარება (შევატარებ; -რე), ზ. მ. გავუტარებ, про-носить, (შევუტარებ, -რე), ზ. მიჩ. занести кому что.

შეტაცება (შევსტაცებ, -ცე), ზ. მ. ხელს მივჰყოფ, ხელს ჩავავლებ, схватить; დარეჯ. 77; გორგ. 177; მოურავ. 47; ქილ. 631; შესტაცა ყია ლომსა და აკოცა შუბლზედ, онъ схватилъ за горло льва и поцѣловалъ его въ лобъ; 2 ქართლ. 327; შე-სტაცა ხმლიანი ხელი, онъ схватилъ за обнаженную саблею руку; დარეჯ. 100; ელდამ გულ შესტაცა, რუსუდ. 389; ужасъ объялъ его сердце.

შეტევა, შეტევება (ვუ), ზ. მ. მივუსევ, შევუსევ. напускать, натравлять; (შევეტევი, -ტიე), ზ. თვ. შევვარდები, მივვარდები; მივესევი; напуститься на кого, броситься, кинуться; გორგ. 280; ვეფხ. 974; 1 ქართლ. 407; ვისრ. 13.

შეტენა (შევსტენ, -ნე), ზ. მ. შევჰსჩრი, შევჰსჩხი-რავ, совать; (შევეტენები, -ნე), ზ. თვ. შევეჩხირე-ბი, соваться.

შეტეხა (შევსტეხ, -ხე), ზ. მ. შევამტვრევ, проломать, отломать.

შეტვიფრვა (ვს), ზ. მ. დავჰბეჭდავ, запечатать.

შეტირა, -რვა (შევჰსტირი, -რე), ზ. უ. ტირილით ვემუდარები, просить со слезами, ვეფხ. 951. 281.

შეტკბილება, შეტკბობა (შევა), ზ. მ. დავატკბობ, подсластить; усладить; ვისრ. 10; (შევიტკბობ. -ბე), ზ. მიჩ. ტკბილად შევიწყნარებ, მივიღებ, принять кого ласково, обласкать: მარკ. 10—16; საქმ. 20—9; 1 ქართლ. 5—61; ანდრ. 4; რუსუდ. 736; 2 ქართლ. 88, 414; მარტ. 1—104; ქილ.

78; შემიტკბობ, принимаешь меня ласково; იგავი 4—8; ვეფხ. 991; (შევუტკბები, -ბი), ზ. ვ. დავუტკბები, обласкать, ქილ. 135, (შევსტკბები, -ბი), ზ. ვდ. დავსტკბები, становиться сладкимъ.

შეტკეპნა (ვჰსტკეპნი), втоптать.

შეტკეცა, -სხივისა, преломленіе лучей, (შევჰსტკეც -კიცე), ზ. მ. დავჰსტკეპნი, დავჰსტკეც, нажать, плотно умять, надавить; ქილ. 86; საბ. ლ. შევიტკეც ხელსა, нажать себѣ руки; (შეეტკიცები, -ცე), ზ. თვ. დავეჩრები, втискаться, მას ჯართა ჯრილობათა შეეტკიცა, онъ въ эту толпу втиснулся, ქილ. 237.

შეტკივა, შეტკივნა (შემტკივა გული), ზ. მიჩ. სიბრალული მაქვს ვისთვისმე, соболѣзновать, жалѣть о комъ; შეტკივება გულისა, соболѣзнованіе.

შეტკუცვა (ვჰ), ზ. მ. შევაწებებ, слѣпить; ანკ. 4—51.

შეტკოცნა (ვჰ), ზ. უ. უშვერად ვაკოცებ, поцѣловать.

შეტოკვა (ვჰ), ზ. უ. вспрыгнуть.

შეტოპვა (ვჰ), წყალში, топать ногами въ водѣ.

შეტურტლება (ვა), ზ. მ. омерзить.

შეტფილება (ვა), ზ. მ. подогрѣть.

შეტოლება (ვა), ზ. მ. დავატოლებ, сравнивать.

შეტრიალება (ვა), ზ. მ. მოვატრიალებ, повернуть.

შეტრფობა (შევჰსტრფი, -ფოდი; შეეტრფობი, -ფე), ზ. უ. ვეტრფიალები, შევჰხარი, შევჰტრფიოდავ; любоваться; კაცშ. 23, 25, 228; მარტ. 2—185.

შეტუსვა (შევჰტუსავ, -სე), ზ. მ. მოვრუჯავ, ავლანძავ თმასა, опалить, ლევიტ. 2—13.

შეტუქსვა (შევჰტუქსავ, -სე), ზ. უ. დავჰტუქსავ, შევრისხავ, побранить, попенять.

შეტყეპნა (შევჰტყეპნი ხელი ხელსა, -ნე), ზ. უ. ხელს ხელს შემოვჰკრავ, ტაშსა ვჰცემ, захлопать въ ладоши; რუსუდ. 426.

შეტყუება, სხ. შეტყობა, ახსნა განმარტება, объясненіе, истолкованіе; დაბად. 40—8, 12; 41—13, 14; დან. 4—14, 15; ანდრ. 95; ან შედარება, შეთანხმება, сопоставленіе, сравненіе; 2 კორ. 6—15; 10—12; კაცთა შეტყუებითა, по сравненію людей, ალბ. 89; (შევატყუებ, -ვე), ზ. მ. წინა დავუდებ, შევადარებ, შევატოლებ, შევასწორებ, сопоставлять; сравнивать; 1 კორ. 2—13; -თავსა თვისა, сравнивать себя, 2 кор. 10—13; შევატყუებებ კაცსა სიკეთე-სიავესა, ვისრ. 90; навлечь на человѣка дурное и хорошее; ვისრ. 90, (შეეტყუებები, -ვე), ზ. თვ. ვეთანხმები, ვეთვისები, ვედრები; შეეხები, მიეჩემები; соотвѣтствовать, согласоваться; равняться; относиться; სიბრძ. სოლომ. 4—3; საქმ. 15—15; გალატ. 4—26; ბუჯ. 13; 1 ქართლ. 6, 7; კაცშ. 355; მარტ. 1—75; შევეტყუები მართალთა, я присоединяюсь къ праведнымъ; მარტ. 1—122; პირველნი ნიშანნი ეკლიპტიკისა შეეტყუებიან თთვეთა: მარტსა, აპრილსა და მაისსა; первые знаки эклиптики соотвѣтствуютъ мѣсяцамъ: марту, апрѣлю и маю; ღეოგრ. 9; შეგვეტყვების, ე. ი. შეგვეტყობა ან შეგვეფერება; ვეფხ. 740; замѣтно на насъ; пристойно, прилично намъ; **შეტყუებული**, მიმ. слитый, соединенный, согласованный, კოლას. 2—2; თან შეტყუებული სიყვარულითა, соединенный любовью; მარტ. 2—181.

შეტყუევა (შევიტყუევ, -ვე), ზ. მიჩ. ტყვედ მივიღებ ან შემოვიყვან; ბუჯ. 19, плѣнить, взять въ плѣнъ.

შეტყუევლა (შევიტყუევლავ, -ვლე ხელსა), ზ. მ. ტაშს დავუკრავ, бить въ ладоши; დარეჯ. 14, 144.

შეტყობა, სხ. узнаніе, дознаніе; (ვა), ან შევატყუევ, 3 პ. შეატყუევ, ვისრ. 22, 132), ზ. მ. შევამცნევ, შევამჩნევ; замѣчать, примѣчать; смекать; узнавать; დარეჯ. 87; ვისრ. 39; შემატყუე, ты замѣтилъ во мнѣ; (ვი), ზ. მიჩ. ვჰსცნობ, გავიგები, ვჰტყობულობ, узнавать; სიბრ. 116, 137; შემიტყვია, я узналъ, ვეფხ. 90; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუმჩნევ, подмѣтить за кѣмъ что; ჩონგ. 93; (შევიტყობი, -ყე), ზ. ვ. გავიგები, узнаваться; (შეეტყობი, -ტყე, ან შეეტყუები, -ტყვე), ზ. თვ. შევენიშნები, გამოვჩნდები, замѣчаться, показываться, ვეფხ. 236; 740; კარგი და კეთილი წელიწადი მოვიდეს გაზაფხულს შეეტყობა, когда наступаетъ хорошій годъ, то это видно по веснѣ; ვისრ. 52; სიბერე შეეტყობოდა, замѣчалась старость; რუსუდ. 214; დარეჯ. 2—81.

შეტყორცნა, -ცნა (ვჰ, შევჰსტყორცნი, -ნე), ზ. მ. გავისვრი, გარდავაგდებ, შევისვრი, бросить, кинуть напр. стрѣлу; ვეფხ. 974, ვისრ. 199, 108, სიბრ. 63.

შეტყუბება, ნ. შეტყუპება, შეტყუპვა.

შეტყუება, -ვებით, ზზ. обманомъ; 6 ალბ. (ვა), ზ. მ. მოვაცთუნებ, მოვალორებ, მოვატყუებ, вводить, вовлекать въ обманъ; დარეჯ. 2—96; სიმ. ვახტ. 225; подмѣнить, (შევიტყუებ, -ვე), ზ. მიჩ. მოტყუებით შევიყვან; заманивать куда обманомъ; სიმ. ვახტ. 225; შემიტყუებია, я ввелъ его въ обманъ; (შეეტყუები, -ვე), ზ. თვ. ქურდულად შევუვალ ვისმე, входить къ кому украдкою, вкрадываться; ვეფხ. 1394; ქილ. 357, 722; 2 ქართლ. 204; გივი ამილახვარი შეეტყუა გორის ციხეს, Гиви Амихваръ обманомъ вошелъ въ горійскую крѣпость; 2 ქართლ. 91.

შეტყუვილი, ს. ტყუვილი ან ცილი, ложь, клевета; ფსალ. 40—10; მარტ. 1—157.

შეტყუპება, -პვა (ვა), ზ. მ. ტყუპად გავხდი, გავაერთებ; сливать, соединять въ одно; ვეფხ. 1041.

შეუავებელი, невредимый, არ შეავებული, неповрежденный.

შეუბედავი, ნ. გაუბედავ, несмѣлый.

შეუბეზრებელი, ზედ. ненаскучаемый.

შეუბალი, ნახე შეუვალი, ვეფხ. 1035.

შეუბრალებელი, ზედ. ბრალ დაუდებელი; პირ დაუყოფელი; неподлежащій обвиненію; **შეუბრალებლობა**, ს. ბრალ-დაუდებლობა; неповинность.

შეუბმელად, ზზ. უომრად, безъ боя, **შეუბმელი**, ზედ. უომარი, ომ-გარდუხდელი, не вступившій въ борьбу; ალბ. 40; ვისრ. 15; **შეუბმელობა**, ს. უომრობა, безъ боя; ყარამ. 393.

შეუბნება (ვა), ზ. მ. ვალაპარაკებ, заставить говорить; (შევეუბნები, -ბნე), ზ. თვ. გავულაპარაკები, вести переговоры; 1 ქართლ. 207.

შეუბორკილებელი, ზედ. ბორკილ დაუდებელი; незакованный въ желѣзо; **-კილებლად,** ზზ. უბორკილოდ, безъ оковъ, რუსუდ. 925.

შეუბრალებელი, ზედ. სიბრალულის არ მქონი, безжалостный; ვისრ. 159; ქილ. 55; **შეუბრალებლობა,** ს. სიბრალულის არ ქონება, безжалостность.

შეუგებელი, ზედ. გაუგებელი; უცნობი; непонятный; невѣдомый, неизвѣстный; რუსუდ. 658; ქილ. 65, 311, 457; 669; ან **შეუგნებელი,** ახირებული, несмѣтливый; несговорчивый; ქილ. 200, 300.

შეუგვანებელი, ზედ. შეუფერებელი, непристойный, неприличный; ლუკ. 17—1.

შეუგვარი, იგივე შეუგვანებელი, непристойный; რუსუდ. 243; -რად, ზზ. **შეუფერებლად,** непристойно, ვისრ. 191.

შეუგზნებელი, ზედ. რაც არ დაიწვის, несгораемый.

შეუგინებელი, ზედ. უბიწო, непорочный; იაკობ. 1—26; 1 ქართლ. 342; **-ბლობა,** ს. უბიწობა, непорочность; მარტ. 1—28; **-რჯულისა,** непорочность вѣры.

შეუგნებელი, ზედ. გაუგებელი; მიუმხვდარი; непризнательный, безсовѣстный; непонятный, непостижимый; несметливый;; დაუნახავი შეუგნებელი, უხვინიდისო; ქილ. 84, 170; **შეუგნებლად,** ზზ. გაუგებლად, უცნობოდ, безъ вѣдома; ვეფხ. 744.

შეუგონებელი, ზედ. გაუგებელი, невразумительный, ერისთ. 144.

შეუგრძნოდ, ზზ. უგრძნობლად, нечаянно, 2 ქართ. 262, 296.

შეუდარებელი, შეუდარო, ზედ. უმსგავსო, უებრო, безподобный; ვეფხ. 32; ქილ. 116.

შეუდგამი, ზედ. ნ. თვალ-შეუდგამი; შეუდგმელი, მაგალ. თვალ შეუდგმელი, неполный; შეუდგმელი სიღრმე, необозримая бездна, მარტ. 1—173.

შეუდებლობა, ს. იხმარება თავს შეუდებლობა, ე. ი. გარეწრობა, невниманіе, გორგ. 249.

შეუდრეკელი, ზედ. მოუდრეკელი; შემმართებელი; упругій; стойкій; непоколебимый.

შეუვალი, ზედ. უვალი; მიუვალი მაგალ. ციხე; непроходимый; неприступный; დარეჯ. 2—20; მროვ. 16; ყოვლისა ზეგარისაგან შეუვალი, свободный отъ всѣхъ податей и сборовъ; გუჯ. 9, ხელ-შეუვალ, неприкосновенный, неоспоримый; შეუვალი მთა, непроходимая гора; 1 ქართლ. 16; შეუვალი სიტყვა, неоспоримое слово; 1 ქართლ. 313; შიშ-შეუვალი, неустрашимый; ვეფხ. 1035; **შეუვალობა,** ს. მიუსვლელობა; შეუდევბლობა, ხელ უხლებლობა; непроходимость, непреступность; неприкосновенность, безспорность; **შეუვალობა წყლისა,** непроницаемость водою.

შეუვიწყებელი, ზედ. დაუვიწყებელი, незабываемый.

შეუშრობელი, ზედ. დაუშრეტელი; неугасимый; неполный.

შეუზარებელი, ზედ. დაუზარებელი, неутомимый.

შეუზღვეველი, ზედ. გარდაუხდელი, невознаградимый.

შეუზღუდავი, -დი, ზედ. უსაზღვრო, безграничный, неограженный, ჩახრ. 12.

შეუთვისებელი, ზედ. არ შეთვისებელი, დაუწეველი; неусвоенный.

შეუკადრებელი, ზედ. შეუფერებელი, непристойный, 1 ქართლ. 282.

შეუკაზმავი, ზედ. უიარაღო, невооруженный; ვისრ. 190,

შეუკეცელი, ზედ. დაუკეცელი, несложенный, მარკ. 2—10.

შეუკითხავი, ზედ. დაუკითხავი, неполучившій позволенія; **შეუკითხავად,** ზზ. დაუკითხავად, безъ спросу, სამ. ვახტ. 231; გორგ. 264; ქილ. 154.

შეულევნელი, ნ. მოულევნელი.

შეულპობელი, ზედ. დაულპობელი, негніючій.

შეუმზადებელი, ზედ. მოუმზადებელი, неприготовленный.

შეუმთხვეველი, ზედ. მოუმხვდარი; неслучайный; შეუმთხვევლად, ზზ. 1 ქართლ. 334.

შეუმღვრეველი, ზედ. აღუმღვრეველი, невозмутимый.

შეუმსგავსებელი, ზედ. უმსგავსო, неправдоподобный, неприличный.

შეუმუსრავი, -სრველი, ზედ. დაურღვეველი, несокрушимый.

შეუმუშავებელი, ზედ. უმუშავებელი მაგ. მიწ. необработанный.

შეუმწიკვლებელი, ზედ. შეუბილწებელი, непорочный, ალექს. 58; **შეუმწიკვლებლობა,** ს. შეუბილწებლობა, непорочность; ქილ. 634.

შეუმჭკნარი, ზედ. დაუმჭკნარი, неувядшій.

შეუნანელი; -ნებელი, ზედ. მოუნანებელი, нераскаянный, 2 კორ. 7—11.

შეუნანებლობა, ს. არ შენანება, нераскаяніе.

შეუნახავი, ზედ. მაგალ. თავ-შეუნახავი, თავის გაუფრთხილებელი, неосторожный, **შეუნახაობა,** ს. არ შენახვა, несбереженіе, непрятанье; ქილ. 681; **შეუნახველობა,** ს. არ დაკრძალვა, небережливость; ხომხ. სამ. 236.

შეუნდობარი, -ბელი, -ბი, ზედ. ნება დაურთველი, непозволенный; სამ. ვახტ. 218; ცომ. 68. არ მისატევებელი, непростительный; გუჯ. 19. 26; 1 ქართლ. 172.

შეუნიშნავი, ზედ. დაუნიშნელი, незамѣченный.

შეუნჯება (შევიუნჯებ, -ჯე), ზ. მ. დავუნჯებ, собрать, накопить богатство.

შეუორთქლებელი, მაგალ. სარკე, нетусклое зеркало; ქილ. 240.

შეუორგულებელი, ზედ. გულ გამოუცვლელი, სარწმუნო, неизмѣнный, вѣрный; მოსეს. სამ. უსავალი; სამ. ვახტ. 204; 1 ქართლ. 336; იაკობ. 3—17.

შეუპოვარი, შეუპოველი, ზედ. უგლიმი, არა მქონი შიშისა ან რიდისა, дерзскій, упрямый, непослушный; გორგ. 249, 288, ვეფხ. 675; **შეუპოვრობა,** ს. უგლიმობა, არ ქონა შიშისა ან რიდისა; дерзость, упрямство, გორგ. 288; ვახტ.

69, 41, (ვჰშეუპოვრობ, -რე), ზ. უ. ვუხიავობ, ვურჩობ, упрямиться, **შეუპოვრობით, შეუპოვრად,** ზზ. ურჩად, упрямствомъ.

შეურაცხება, ს. დაწუნება, უკადრისად მიღება, униженіе, презрѣніе; пренебреженіе; обида; безчестіе; ფსალ. 30—19; 34—16; 1 ქართლ. 532; ერისთ. 2—93; (შევურაცხებ, -ხე), ზ. მ. დავიწუნებ, არა ფრად ჩავაგდებ, презирать, ни вочто не ставить; пренебрегать; **შეურაცხი,** ზედ. ცუდი, დაწუნებული, презрѣнный; пренебреженный; ფსალ. 14—7; **შეურაცხ ქმნა** (-ვიქმ, ვჰქმენ), ზ. უ. უგულებელს ვჰყოფ, презирать, пренебрегать кѣмъ; რომ. 14—10; საქმ. 4—11, გალატ. 6—7; **შეურაცხ ყოფა** (ვჰყოფ), ზ. მ. ბიაბრუდ გავხდი, არა ფრად ჩავაგდებ, უპატიოდ გავხდი; обезчестить, пренебречь; მარკ. 7—9; ლუკ. 7—30; გალატ. 4—11; 2 ქართლ. 176; შეურაცხ მყო, онъ пренебрегъ меня, შეურაცხ ყოფა რჯულისა, нарушить законъ; შეურაცხ-მყოფელი, მიმ. ни во что не ставящій, презирающій.

შეურევნელი, ზედ. აღურეველი, несмѣшанный, მარტ. 2—56; გუჯ. 20; ანდრ. 110, -ბუნება, природа естественная, безъ примѣси; მარტ. 1—339; **შეურევნელობა,** ს. აღურევლობა, неимѣніе смѣси; კავშ. 270.

შეურვება, სხ. печаль, забота; (ვა), ზ. მ. დავაღონებ, დავაფიქრებ, შევაწუხებ, опечалить, озаботить, безпокоить; ვეფხ. 850; 1480; შემაურვებ, опечаливаешь меня; 2 მეფეთ. 13—25; ანდრ. 21, შევიურვებ, -ვე), ზ. მიჩ. დავჰღონდები, შევჰსწუხდები, опечалиться, საქმ. 21—10; -გულსა, опечалить себя, ვეფხ. 157; **შეურვებული გული,** стѣсненное сердце.

შეურიგებელი, ზედ. непримиримый.

შეურიგებლობა, ს. непримиримость.

შეურიდებელი, ზედ. დაურიდებელი, незастенчивый, смѣлый.

შეურღვეველი, ზედ. დაუქცეველი, неразрушимый.

შეურყეველი, ზედ. შეუძრველი, მტკიცე, непоколебимый, твердый; გუჯ. 1; -ფიცი, ненарушимая клятва.

შეურყვნელი, ზედ. წაუმხდარი, непорченный.

შეურჩომელი, ზედ. დაურჩენელი, неостающійся; ყარამ. 392.

შეურცხვენელი, ზედ. ურცხვი, безстыдный.

შეურწყამი, შეურწყმელი, ზედ. არ შემდგარი ნაწილთაგან, несоставной; კავშ. 302; ქმნილ. წ. 7.

შეუსადარობა, ს. უგრძნებლობა, безчувствіе.

შეუსახავი, ზედ. დაუსახავი, невообразимый, ჩახრ. 45.

შეუსვარელი, ზედ. შეუსვრელი, незапачканный.

შეუსაზღვრებელი, ზედ. საზღვარ დაუდებელი, безграничный; გუჯ. 20.

შეუსახელებული, ზედ. непоименованный.

შეუსვენებელი, ზედ. მოუსვენებელი, неимѣющій отдыха; დავრ. 43; -ბლად, ზზ. безъ отдыха; 2 ქართლ. 532.

შეუსვლელობა, ს. არ შესვლა, невхожденіе; ყარამ. 228.

შეუსვრელი, ზედ. არ გასვრილი, незапачканный, ქილ. 204.

შეუსმენელი, ზედ. ურჩი, არ გამგონი, непослушный.

შეუსრულებელი, ზედ. არა სრული, неоконченный; **შეუსრულებლობა,** ს. არ სრულობა, неоконченность; неполнота; ქილ. 696.

შეუსწავლელი, ზედ. უცნობი, незнакомый, неизвѣстный; необученный.

შეუსწორებელი, ზედ. გაუსწორებელი, გაუმართავი; უებრო, უმაგალითო; несвѣренный; безпримѣрный, неподражаемый; 1 ქართლ. 243; 2 ქართლ. 6.

შეუსხლავი, ზედ. არ შესხლული, неподрѣзанный (лоза); ქილ. 434.

შეუსჯელად, ზზ. დაუსჯელად; неосужденно.

შეუტყვებელი, ზედ. შეუდარებელი, несравненный, მარტ. 1—31.

შეუტყობარი, შეუტყობელი, ზედ. უცნობელი, უცოდნელი, неизвѣстный, невѣдомый, непроницаемый; სამ. სომხ. 332, 374; ქილ. 353, 559; **შეუტყობრად, -ბლად,** ზზ. უცნობლად, безвѣдома; 2 ქართლ. 543; **შეუტყობრობა, -ბლობა,** ს. არ ცნობება, непредувѣдомленіе; რუსუდ. 936, 945; ქილ. 136.

შეუფერებელი, ზედ. არ შესაფერი, არ საკადრისი, неприличный, непристойный; რუსუდ. 893; ზოგჯ. უტოლო, უებრო, მაგალ. სვიანი და შეუფერებელი ხელმწიფე; ვისრ. 2; безподобный, несравненный; შეუფერებლობა, ს. неприличіе.

შეუფლობელი, ზედ. დაუმონებელი, непокоримый; ჩახრ. 43, **შეუფლობელობა,** ს. დაუმონებლობა, непокорность; ვისრ. 164.

შეუქმარი, ზედ. უქნელი, несдѣланный, ვისრ. 154; ბოლო შეუქმარი, ე. ი. ბოლო მოუღებელი, დაუსრულებელი, нескончаемый.

შეუქნელი, ზედ. არ დაბადებული, несозданный, ან მოუხარშავი, неваренный, ვეფხ. 267.

შეუღლება, სზ. бракосочетаніе, (შევაუღლებ, -ლე. 3 პირი შეაუღლა ან შეაუღლონ; ან შევუღლამ); ზ. მ. შევრთავ ქორწინებითა; მროვ. 40; ალექს. 31, 94; მატ. 19—5; ან შევაბამ ხართა, დაბად. 46—29; сочетать, соединять брачными узами; запрягать воловъ и т. п.; (შევეუღლები, -ღლე, შევეუღლდები), ზ. თვ. сочетаться бракомъ, ან სხვას დედაკაცთან მეუღლეობის უღელს გავსწევ, сожительствовать; ღრამ. 11, **შეუღლვილი,** მიმ. соединенный, ანდრ. 69.

შეუღონოება (ვჰღონოვდები), ზ. ვღ. опечалиться.

შეუყოვნებელი, ზედ. დაუგვიანებელი, немѣдленный.

შეუყოფლად, ზედ. შეუხებლად, ხელ-უხლებლად, неприкосновенно, 1 ქართლ. 337.

შეუყრელი, ზედ. დაუხვედრი; ვეფხ. 112; ქილ. 423, **შეუყრელობა,** ს. ერთმანერთის არ ნახვა, ან შეყრა, რუსუდ. 388.

შეუშინებელი, ზედ. უშიშარი, неустрашимый; **შეუშინებლობა,** ს. უშიშრობა, неустрашимость; მირ. 35.

შეუშნოვება (ვა), ზ. მ. дѣлать не пригожимъ.

შეუშლელი, ზედ. გამოუცვლელი, неизмѣняемый; -ლელად, ზზ. неизмѣняемо; სოფს. სამ. 5.
შეუშრეტელი, ზედ. დაუვსებელი, გაუქრობელი, неугасимый.
შეუშრობელი, ზედ. მარადის სველი неосушимый, ვეფხ. 1593; ვისრ. 62.
შეუჩვევარი, -ჩვეველი, ზედ. დაუჩვეველი, непривычный.
შეუცდენი, ზედ. непогрѣшимый.
შეუცვალებელი, შეუცვლელი, ზედ. გამოუცვლელი, неизмѣняемый; მარკ. 2—96; მეტაფ. 23; -ბლად, ზზ. безъ измѣненія; **შეუცვლელობა**, ს. გამოუცვლელობა, неизмѣняемость; ვეფხ. 1539.
შეუმცდარი, მიუმცდარი, безошибочный.
შეუცოდავი, შეუცოდარი, -დველი, -დელი, ზედ. უცოდავი, непогрѣшимый; безгрѣшный; невинный, რუსუდ. 855; ვისრ. 47; შეუცოდველობა, ს. **უცოდავობა**, непогрѣшимость, невинность; ვისრ. 24.
შეუცილებელი, ზედ. неоспоримый.
შეუცილებლობა, ს. неоспоримость.
შეუძლებელი, ზედ. არ შესაძლებელი, невозможный; **შეუძლებელია**, это не возможно, შავთ. 62, ქილ. 162, 487; **შეუძლებლობა, -ბლობა**, ს. არ შეძლება, невозможность, რუსუდ. 929; 2 ქართლ. 351; ფილოს. ზაუმ. § 18; მაკ. 19—26.
შეუძლეველი, ზედ. უძლეველი, непобѣдимый, ჩახრ. 44.
შეუძრავი, შეუძრველი, ზედ. უძრავი, დაუძრველი; неподвижный; непоколебимый; ებრ. 6—18; 1 ქართლ. 437; ვისრ. 139; შეუძრავად, ზზ. დაუძრველად, неподвижно; **შეუძრველობა**, ს. დაუძრველობა, неподвижность, მარკ. 1—121.
შეუწევნელი, ზედ. უშემწეო, безпомощный.
შეუწერავი, შეუწერადი, ზედ. აღუწერელი, неописанный, კავშ. 178.
შეუწველი, ზედ. დაუწველი, неопалимый, несгораемый.
შეუწონელი, ზედ. განუზომელი, უფიქრებელი, несоразмѣрный; необдуманный; ვისრ. 167; -საქმე, необдуманное дѣло; ვისრ. 11; -სიტყვა, необдуманное слово; ვისრ. 58.
შეუწყალებელი, ზედ. უწყალო, безмилосердный; **შეუწყალებლად**, ზზ. უწყალოდ, немилосердно.
შეუწუხებელი, ზედ. არ შეწუხებული, необезпокойваемый; მროვ. 63, **შეუწუხებლობა**, ს. არ შეწუხებულება, необезпокоиваемость, ქილ. 669.
შეუწყალებელი, ზედ. безжалостный, **-ბლობა**, ს. безжалостность.
შეუწყვეტი, ზედ. გაუწყვეტელი, непрерывный.
შეუწყნარებელი, ზედ. მოუსვენარი, неугомонный; ან არ მიღებული რიგიანად, неуважаемый, **შეუწყნარებლობა**, ს. არაფრად მიუჩნევლობა, неуважаемость; ალექს. 54.
შეუწყინარი, ზედ. უწყინარი; спокойный, გორგ. 42.
შეუწყობელი, ზედ. მოუმართავი, нестройный; შეუწყობლობა, ს. მოუმართავობა, нестройность; მარკ. 1—115.
შეუჭირვებელი, -ველი, ზედ. უზრუნველი, უნაღვლო, беззаботный, безпечный; შეუჭირველად, ზზ. безъ труда, ვისრ. 89.
შეუჭმელი, ზედ. არ შეჭმული, несъѣденный.
შეუჭრეთელი, ზედ. შეურყეული, непоколебимый, ბუჯ. 8.
შეუჭრელი, ზედ. несрѣзанный, ბუჯ. 26.
შეუხებელი, ზედ. ხელ უხლებელი, нетронутый, непочатый; 1 ქართლ. 90; მარკ. 2—184.
შეუჯდომელი, ზედ. უმჯდარი, непосидѣвшій.
შეუჯერებელი, ზედ. დაუჯერებელი, неимовѣрный; невѣроятный.
შეფარალათება (ვჰფარალათდები), одѣть легкое платье.
შეფანცვა (შევჰფანცავ, -ცე), შევჰყრი, бросать вверхъ.
შეფარდება, -და (შევაფარდებ, ვჰ), ზ. მ. შევადარებ, შევატოლებ, თან-შევჰზომ; смѣрять, сверстывать, сравнивать; სზ. разверстка, შეფარდვით, по разверсткѣ, ან შეფარგლვა, очертить, სამ. ვახტ. 90; სამ. სოფს. 213; ან **სწორ** ნაწილებად დავჰყოფ, разверстать, раздѣлить на равныя части; სამარ. ვახტ. 104; შემიფარდებ, -დე, ე. ი. შემიზღავ, платишь мнѣ ровною частью, ვეფხ. 766, დაბექდ. განმ. (შევუფარდები, -დი), ზ. ვდ. შევუტოლდები, разверстываться; ვახტ. სამ. 36, (შევიფარდებ, -დე), ზ. მიჩ. შევიტოლებ; сравнить съ собою, სამ. ვახტ. 36; (შევუფარდებ, -დი), ზ. მიჩ. შევუტოლებ, დავუდარებ, сверстывать съ чѣмъ, ყარამ. 7, **შეფარდებული**, მიმ. разверстанный; სამ. ვახტ. 104.
შეფარება, -რვა (ვა), ზ. მ. მივაფანიერებ, მივმალავ; დავჰხურავ; скрывать, прятать; покрыть; შევაფარებ ან შევიფარებ თავსა, укрыться, спрятаться, დავრ. 13; (შევიფარები ან შევეფარები; -რე), ზ. უ. დახურვილს ადგილში შევალ, укрыться, ვისრ. 11; მროვ. 89; რუსუდ. 789.
შეფარილება, (ვა), ზ. მ. შევაფარებ, დავჰმალავ, скрыть, спрятать; ქილ. 522; 36, 377.
შეფარილვა (შევჰფარილავ, -ლე), ზ. მ. გავჰმურავ, замарать въ сажѣ.
შეფარცხვა (შევჰფარცხავ, -ხე), ზ. მ. დავჰფარცხავ, боронить.
შეფეთება, შეფეთიანება (ვა), ზ. მ. დავაფეთებ, испугать спящаго; (შევჰფეთიანდები, -დი), ზ. თუ დავჰფეთდები, испугаться, встревожиться.
შეფეთქა (ვი), ზ. უ. ვიფეთქ, ავიგზნები, вспыхнуть; ქილ. 462.
შეფენა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფენ, разостлать; **შეფენილი ნათელი**, освѣщенный свѣтомъ, ფიზიკ. 127; შეფენილი ქალაქი, растилавшійся городъ, მროვ. 43.
შეფერადება (ვა), ზ. მ. ფერად ფერადად შევჰღებავ, раскрашивать.
შეფერება, შეფერვა, შეფერა, სზ. украшеніе; согласіе; ტიმ. 24; კაცია 87; შეფერება საყდრისა, убираніе церкви; შეფერებით, ზზ. прилично; подобострастно; გორგ. 299; შეფერება ღვინისა, подкрасить вино; დასტ. 119: (შევჰფერავ, -რე; ზ. მ. მოვჰრთავ; ფერებს შევაწყობ, ამოვურჩევ; убирать, украшать; подбирать краски; ხაზ. ლ;

შეფერა, შეფერება, (შევჰფერი, -რე; შევაფერებ, -რე), ზ. უ. შევჰშვენი, შევეტყვევი, შევესაბამები, приличествовать, соотвѣтствовать; ვეფხ. 721, (შევიფერებ, -რე), ზ. მიჩ. კეთილად მივითვლი, შევიწყნარებ, შევითვისებ, შევისაკუთრებ; მოვსთავსდები, გავსძლებ ვისთანმე; принять кого благосклонно, поладить съ кѣмъ; ужиться, сойтись; ქილ. 69; შევიფერებ მძინარობას, притвориться спящимъ; სიბრ. 113; ყოველი კაცი პატივს ვერ შეიფერებს, სიბრ. 39, не всякій любитъ почести, ვეფხ. განმ. 31; (შევეფერები, -რე), ზ. თვ. ვჰშვენი, შევჰშვენი, შევეტყვევი, приличествовать, соотвѣтствовать, ლასტ. 105; გუჯ. 29; შემფერის ან შემეფერება, ე. ი. შემშვენის, прилично мнѣ; ვეფხ. 1292; რუსუდ. 788; შეფერებული, მიმ. украшенный, 1 ქართლ. 4; ყოვლითა სიკეთითა შეფერებული, одаренный всѣми хорошими качествами.

შეფერხება, ს. საფეხური კიბისა; გაჩერება, проступъ у лѣстницы; остановка, ივერ. № 1—164, საბ. ლ. ნ. დონდგალი; (ვა), ზ. მ. ставить кого на крѣпкую ногу, торопить, თამარ. 38, შევჰფერხდები, идти нога за ногу, შევიფერხვი, быть связану ногами.

შეფერხებული, ზედ. спѣшный.

შეფრთხობა (ვა), ზ. მ. დავაფრთხობ, შევაშინებ, испугать, სამ. სომხ. 381; (შევჰფთხვები), испугаться.

შეფინება (შევიფინები, -ნე), ზ. ვ. შევიკუმშები, შევიხრუსკები; сжаться, свернуться; ბუნ. კ. 14, 147.

შეფისვა (შევჰფისავ, -სე), ზ მ. ფისით გავჰგლეს, обмазать дегтемъ, საბ. ლ.

შეფიქრება (შევჰფიქრდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰფიქრდები, დავღონდები, задуматься, 2 ქართლ. 105; 207

შეფიცება (ვა), ზ. მ. დავაფიცებ, заставить присягнуть, дать клятву, სამ. ვახტ. 143; 2 ქართლ. 541, 563; გუჯ. 33.

შეფიცვა, სხ. клятва, (შევჰფიცავ, -ცე), ზ მ ფიცს მივჰსცემ, ფიცით დავაჯერებინებ, ვეფხ. 135; 413, 2 ქართლ. 354; клясться, (შევიფიცები, -ცე ან შევიფიცენით, შევიფიცნეთ). ზ ვ. დავიფიცებ, ფიცს ვაძლევთ, поклясться, ვეფხ. 662; რუსუდ. 680; 2 ქართლ. 533; გორგ. 5, (შევიფიცებ, -ცე), ზ. მ. ფიცს გამოვართმევ, взять съ кого клятву.

შეფლეთა (ვჰ), ზ. მ. შევჰხევ, порвать.

შეფლვა (ვჰ), ზ. მ. დავფლავ, зарыть.

შეფოთლება (შევჰფოთლდები, -დი), ზ. ვდ. ფოთლით შევიმოსები, покрываться листьями.

შეფრენა, შეფრინება, შეფრინვა (ვა), ზ. მ. მაღლა ავაფრენ, заставить летать, ან ფრენით შევიტან, вносить что влѣтая, (შევჰფრინავ, -ნე, შევჰფრინდები, -დი), ზ. უ. შეღმა ვჰფრინავ, полетѣть; влетѣть; ვეფხ. 1335: (შევჰფრინდები, -დი), ზ. ვდ. მივაფრინდები, მივვარდები, налетѣть, наброситься; -ცხენსა, вскочить на лошадь.

შეფრეწა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხევ, разорвать.

შეფრთხობა, ნ. შეფთხობა; შეფრინება, ნ. შეფრენა.

შეფრიალება (შევაფრიალებ, -ლე), ზ. მ. ფრიალით აუშვებ, пустить на воздухъ змѣй или воздушный шаръ.

შეფრობა, სხ. შეხამება, раскраска, оттѣнка цвѣтовъ.

შეფრობილი, ზედ. ფერად ფერადად შემკობილი, შეხამებული, раскрашенный, ვეფხ. 324, შეჭირვებული, угнетенный, საბ. ლ; თეიმ. განმ. ვეფხ. 322.

შეფრტყვინვა, (ვჰ), ზ. უ. фиркать.

შეფრუშვა (შევიფრუშავ, -შე წარბს), ზ. მ. წარბებს შევიკრავ, нахмуриться.

შეფრფინვა, სხ. восторгъ, восхищеніе; სიბრ. 83; შეფრფინვით ელიან, ждутъ съ восторгомъ, რუსუდ. 494, 682, 961; (ვჰ), ზ. უ. შევჰსტრფი, შევჰხარი, востороаться, восхищаться; ვეფხ. 1004, 1054.

შეფრქვევა (ვა), ზ. მ. ზედ შევაყრი, შევაბნევ; ვეფხ. 26; (მისი სახელი შეფრქვევით მითქვამს, ე. ი. იმისი სახელი მარგალიტის ან ფულის თავზედ შეყრით მითქვამსა და მიქიათ, съ восторгомъ и похвалою произношу его имя; -წყალსა, окропить водою.

შეფრცქვნა (შევჰფრცქვნი, -ქვენ), ზ. მ. კანს შემოვაძრობ, облупить, очистить напр. яблоко.

შეფრჭკვნა (შევიფრჭკვნები, -კვენ), ზ. ვ. დავსჭკნები, увядать.

შეფუვება (შევჰფუვდები, -დი), ზ. ვ. ცომისათვის: გავღვივდები, გავჰფუვდები, о тѣстѣ: подняться; ოსე. 7—5.

შეფურთხება (ვა), ზ. მ. შევჰნერწყვავ, плюнуть на кого.

შეფურცლვა (შევიფურცლები, -ცლე), ზ. მ. ფურცლით შევიმოსები, одѣться листьями.

შეფუტუროება (შევჰფუტუროვდები, -დი), ზ. ვდ. ფუტურო შევიქმნები, гнить о деревѣ.

შეფუცება, სზ. заклинаніе, (შევჰფუცებ, -ცე), ზ. მ. შევჰფიცებ, поклясться.

შეფუშვა (ვჰ), ზ. მ. მოვშლი, დავჰფუშავ, уничтожать, разрушать.

შეფუცხვილობა, ს. შეხრუსკვა, сжатость.

შეფუცხუნება (ვა), ზ. მ. встревожить.

შეფუძნება (ვა), ზ. მ. საფუძველს ჩავჰყრი, положить фундаментъ, основать.

შეფქვა (შევჰფქვავ, -ვი ან შევჰფქვნი, -ვენ), ზ. მ. დავჰფქვავ, წვრილად დავლეწ, შევჰმუსრავ, измолоть; искротить; сокрушить; ისაი. 36—6, 45—2; იერემ. 50—23; ფსალ. 45—9; 57—6; 106—16; შავთ. 10.

შეფქვევა (ვა), ზ. მ. მოვოჭავ, მოვჰთვალავ; осыпать дорогими каменьями; **შეფქვეული,** მიმ. осыпанный, რუსუდ. 153.

შეფშვნელება და

შეფშხვნა (შევჰფშხვნი, -ვენ), ზ. მ. შევფჰქვავ, დავჰფშხვნი, წვრილად დავლეწ, искрошить.

შეფხაჭნა (შევჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. შევჰკაწრავ, оцарапать.

შეფხვნა (შევჰფხვნი, -ხვენ), ზ. მ. წვრილად დავლეწ, დავჰფხვნი, крошить.

შეფხვრა (შევჰფხვრი, -ფხვერ), ზ. მ. ამოვაგდებ, искоренить. [грозить.

შექადება (შევექადები, -დე), ზ. თვ. დავემუქრები,

შექანება (ვა), ზ. მ. შევარწევ, покачать кого.
შექანცვა (შევიქანცები, -ცა), ზ. ვ. დავიღალები, устать, (შევჰქანცავ, -ცა), ზ. მ. მოვჰღალავ, მოვჰსწყვეტ, изнурить, утомить.
შექეზება (ვა), ზ. მ. поблажать, потакать.
შექეიფება (ვა), ზ. მ. გავამხიარულებ ღვინოს სმით; напоивъ кого развеселить; (შევჰქეიფდები, -დი), ზ. ვდ. გავმხიარულდები, быть на веселѣ; развеселиться, **შექეიფებული**, მიმ. на веселѣ, хмѣльной; კაცია 57, **შექეიფიანება** (შევჰქეიფიანდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰმხიარულდები, быть на веселѣ.
შექვავება (ვა), ზ. მ. окаменять.
შექვეითება, ნ. დაქვეითება.
შექირავება (შევიქირავებ, -ვე), ზ. მ. ქირით შევიპირებ, нанять.
შექიქინება (შევიქიქინებ, -ნე), ზ. მიჩ. შევიზუზუნებ, ვჰბზუვი, жужжать, ქარი შეიქიქნებს, вѣтеръ воетъ.
შექიშვება (ვა), злить; (ვჰ), злиться.
შექლეშა (ვჰ), ზ. მ. отломать.
შექლიბვა (ვჰ), ზ. მ. подпилить напилкомъ.
შექმნა, შექნა, სს. твореніе, созиданіе; содѣланіе; (შევჰქნი, შევჰქენ; შევჰქმი, -ქმენ; შევიქმ, 3 პირი მრ. შეიქმიან ან შეიქმონენ; უსრ. შევიქმიდი ან შევიქმოდი; სრ. შევჰქმენ. და სხ.; შევეიქმ, შევეიქმენ, ვეფხ. 1370); ზ. მ. დავჰბადებ, გავაჩენ; გავაკეთებ; творить, созидать, дѣлать; დაბად. 1—21, 22; ფსალ. 73—17; ვეფხ. 1; 537; 1 ქართ. 29; სიბრ. 84; შეჰქნა ყვირილი, сталъ кричать; შეგვექმნა ლაპარაკი, мы стали спорить; მოურავ. 56; ზღვასა შეიქმს, образуетъ море; ვეფხ. 350; აზრად შეიქმენ საქმესა, ე. ი. საქმეს აზრით მიხვდებიანო; мыслію смекаютъ дѣло; ვეფხ. 363; საცილობელი შეექმნა, вопросъ сталъ спорнымъ; ვისრ. 6; შეჭირვება შეექნა, сталъ стѣсняться, грустить; დარეჯ. 87; შეიქმონენ შიშით კანკალს, страхъ начинаетъ ихъ бросать въ дрожь; (შევუქმნი, ან შევუქმი, -მენ), ზ მიჩ. ვუქმნი, ვუწარმოვებ, дѣлать кому что; შევუქმ ჰაერს ძრვასა, заставить воздухъ двигаться, т. е. вызвать въ воздухѣ движеніе; ფიზიკ. 46, შევუქმენით პაემანი, мы назначили имъ срокъ; ვისრ. 46; შევიქმნები, შევიქნები (ქმენ, -ქენ); ზ. ვ. დავიბადები, გავჰჩნდები; გავჰხდები; быть сотворену, создану; становиться, дѣлаться; რომ. 9—28; შეიქმნა, ვითა ლომი, онъ сталъ, какъ левъ; შეიქნა დგრიალი, поднялся топотъ лошадиныхъ ногъ; ბაგე წითლის იაგუნდის მსგავსი ცისფრად შეიქმნა, уста, похожія на красный рубинъ получили блѣдносиній цвѣтъ; ვისრ. 22; (შემქმნი, -მენ), ზ. მიჩ. დამბადებ, გამაჩენ; გამზდი, создаешь меня; дѣлаешь меня; (შემქმნის, შემქნას), ზ. მიჩ. გამაჩინოს, დამბადოს; გამხადოს; пусть онъ создаетъ меня; пусть онъ сдѣлаеть меня; სიბრ. 17; (შემქმნია, შემქმოდის), ზ. მიჩ. გამხდია, стало для меня; შემქნოდა პირი ზაფრანის ფერად; რუსუდ. 581; лице мое сдѣлалось блѣднымъ, какъ шафранъ, ვისრ. 25; მას შექონდა მისად ღაზოდ, онъ питалъ къ ней ревность; ვეფხ. 140; (შევექნები, შევექმნები, შევექენ), ზ. თვ. გავუხდები, сдѣлаться, стать; შეექნა სინანული, онъ сталъ раскаяваться; ვისრ. 178; შეგვექნა ლხინი, мы стали веселиться; რუსუდ. 416; შევუქნივარ, онъ создалъ меня, я обязанъ ему жизнью; ვეფხ. 1151; დარეჯ. 2—71; შემიქნიხარ, ты обязанъ мнѣ жизнью, **შექმნილი**, მიმ. созданный; сдѣланный; ვისა შექმნილია, кому онъ обязанъ жизнію; **შექმნულობა**, ს. обдѣлка, работа, შავთ. 39.
შექნევა (ვა), ზ. მ. ვაწარმოვებინებ, заставить дѣлать; სიხარბე შეაქნევს კბილთა ღრჭენასა, жадность заставляетъ его скрежетать зубами; ვეფხ. 1191.
შექოთება (ვა), ზ. მ. встревожить.
შექონა (შემაქვს, შემაქუნდა ან შემქონდა), ზ. მ. შევიღებ, შევიტან, вносить; ввозить; ზოგ ჯერმე: მაქვს, მივის, имѣть, გვამი შეჰქონდა ნაქებარი. она имѣла прелестный станъ; ქილ. 473; რამე კაცის ცნობა შემქონია, съ того времени, какъ я одаренъ человѣческимъ смысломъ, რუსუდ. შეჰქონდა საუბარი; ქილ. 216, онъ велъ бесѣду.
შექორწილება (ვა), ზ. მ. დავაქორწილებ, обвѣнчать.
შექრთამვა, (ვჰ), ზ. მ. подкупить.
შექოქლვა (ვჰ), ზ. მ. ავჰქოქლავ, наметать, сшить па живую нитку.
შექროლა (შევჰქრი, სრ. არა აქვს), ზ. მ. შევჰბერავ, вѣять.
შექროლება (შევუქროლებ, -ლე), ზ. მ. შევუტევ მაგალ. ცხენსა, броситься на кого, сидя верхомъ, რუსუდ. 296.
შექსაქვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰხვანჯავ, запутать.
შექსვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰქსოვ. соткать; связать; (შევექსოვები, -ვე), ზ. ვ. მოქსოვილ ვიქმნები, быть соткану; გამოსლ. 36—10.
შექსოვა (შევაქსოვ, -ვე), ზ. მ. ქსოვაში ჩავატან.
შექუსლვა (ვჰ), ზ. მ. დეზსა ვჰკრავ, пришпорить.
შექუჩება (შევჰქუჩდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰგროვდები, скучиваться, საბ. ლ.
შექცევა, სს. поворотъ, возвратъ болѣзни, напр. лихорадки; თავ-შექცევით ება ცხენი, რუსუდ. 352; лошадь была привязана въ противную сторону; (შევაქცევ, -ქციე), ზ. მ. შევაბრუნებ; მოვაბრუნებ, ან უკან მივსცემ; повернуть; поворотить назадъ; возвратить, отдать назадъ; ვეფხ. 1122; ვისრ. 26; რუსუდ. 507; 1 ქართლ. 217; არც მეცნიერება შეაქცევს ღვთის განგებასა, никакая мудрость не отвратитъ Божьяго предопредѣленія; ვისრ. 158; შევაქცევ სიტყვას, отвѣтить, возразить; და მუნ კაეშანთა შექცევია, и тамъ разогнать скуку; დარეჯ. 2, 146; შევაქცევ ზურგს; обратиться къ кому спиною; показать тылъ; რუსუდ. 507; ციებ-ცხელებამ შეაქცია, лихорадка возвратилась, т. е. возобновилась; შევუქცევ პირსა, отвратить отъ кого лице; (შევიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. შევჰბრუნდები, идти назадъ, поворотить назадъ; возвращаться; იეზეკ. 1—17; იერემ. 46—5; 2 ქართლ. 268; ვისრ. 169; (შევექცევი, -ქეც), ზ. თვ. დავუბრუნდები; განვერდები, возвращаться, быть отдану назадъ; ალბ. 139;

отстраняться; 1 ქართლ. 134; ჯოგი შეექცეს, да отдадутъ ему табунъ назадъ; ალბ. 116; პირშექცეული გოდორი, корзина, обращенная вверхъ дномъ.

შექცევა (შევაქცევ, -ქციე), ზ. მ. შევანგრევ, сломать часть зданія; (შევიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. დავინგრევი, разрушаться (зданіе).

შექცევა, სხ. забава, увеселеніе; (შევაქცევ, -ქციე), ზ. მ. დროს გავატარებინებ სიამოვნით, გავრთავ; забавлять, тѣшить; (შევექცევი, -ქეც), ზ. თვ. ან თავს შევიქცევ; ე. ი. დროს გავატარებ სიამოვნით, განვჰსცხრები, забавляться, веселиться; **შემაქცევარი**, забавляющій, **შესაქცევარი**, увеселительный.

შეღალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰქანცავ, მოვსწყვეტ; утомить, (შევიღალვი, -ლე), ზ. თვ. მოვსწყდები, утомиться, устать.

შეღამება, ს. сумерки, наступленіе ночи; ვისრ. 35, 196; (შევაღამებ, -მე); ზ. მ. დავაღამებ; დავაბნელებ; ვეფხ. 1534; проводить ночь; затемнять; (შევჰღამდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰბინდდები, შევჰმწუხრდები, დავღამდები; стемнѣть, смеркаться; ვეფხ. 1090; ვისრ. 7, 20; დარეჯ. 2—112; (შემიღამდება, -ბის: -მდა), ზ. მიჩ. застаетъ меня ночь; ვეფხ. 833; გული შემიღამდა ტირილით, слезы стѣснили мое сердце; რუსუდ. 401; შეღამებით გათენებამდის, съ сумерекъ до разсвѣта; ვისრ. 35; შეღამება ლოცვითა დღისა, проводить день до сумерокъ въ молитвѣ; 1 ქართლ. 77.

შეღება (შევიღებ, -ღე), ზ. მ. შევიტან, вносить, ვეფხ. 265; ქილ. 692, (შევიღები, -ღე), ზ ვ. შევიტანები, быть внесену, შევიღებ თავსა, укрыться, ვისრ. 142.

შეღება, -ბვა (შევღებ, შევჰღებავ: -ბე), ზ. მ. სღებავში გავავლებ, დავჰფერავ, ჩავაფერადებ; красить, окрашивать; შევიღებავ თმასა, красить себѣ волосы; (შევიღებები, -ბი), ზ. ვ. შეღებულ ვიქნები, окраситься, ვეფხ. 77; ვისრ. 142, 198; დედა შავით შევუღებო, რუსუდ. 210; мать одѣну въ трауръ.

შეღება (ვა, მაგალ. კარსა), отворить дверь, დაბად. 47—15.

შეღებულობა, ს. შეღება, окраска.

შეღერება (შევუღერებ, -რე), ზ. მ. მოვუღერებ რასმე დასაკვრელად, замахнуться, чтобы ударить.

შეღერება (შევღერდები, -დი), ზ ვდ. ღერებ გავიმაგრებ (მცენარეთა თვის), стволиться, дѣлаться стволистымъ, **შეღერებული**, ზედ окрѣпшій на корнѣ растеніе; возмужалый; подростокъ.

შეღერღა (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰკიკნი, огрызть.

შეღეჭა (ვჰ), ზ. მ. დავღეჭ, დავჰსცოხნი, жевать.

შეღვენთება (ვა), ზ. მ. დავაწვეთებ, накапать.

შეღვინება, შეღვინიანება (შევჰღვინიანდები, -დი), ზ. ვდ. დავითვრები, опьянѣть, (შევაღვინიანებ, -ნე), ზ. მ. დავათრობ, напоить до пьяна.

შეღუ̂ლარჭნა (შევიღუ̂ლარჭნები, -ჭნე), ზ. ვდ. მოვიბლუნძები, შევბრუჟდები, съежиться, скорчиться.

შეღიმვა (შევჰღიმავ), улыбаться.

შეღიმება (ვა), заставить улыбнуться.

შეღვრა (შევჰღვრი, -ღვარე), ზ. მ. დავჰღვრი, пролить, (შევაღვრი, -ღვარე), ზ. მ. წყალს შევასხამ, лить на кого, **შეღვრილი, შენაღვარი**, მიმ. пролитый.

შეღირება (ვა), ზ. მ. დავაფასებ, оцѣнять, считать во что либо; ალბ. 58.

შეღმა, ზზ. პირ აღმა вверхъ; შეღმა შესროლა, бросить вверхъ; შეღმა ყურება, смотрѣть вверхъ; ბუჯ. 10.

შეღმართ, ზედ. უკან, назадъ, вспять, 1 ქართლ. 220, 224; დარეჯ. 13.

შეღმართი, ს. აღმართი, восходъ на гору, სიბრ. 148;

შეღმეჭა (შევიღმეჭ, -მიჭე), ზ. მ. შევიჭმუხნი პირსა, წარბებს შევიკრავ. наморщить лобъ, (შევიღმიჭები, -ჭე), ზ. ვ. შევიჭმუხნები, наморщиться.

შეღმეჭილება, ს. ღალმეჭილობა, морщина.

შეღობვა (ვჰ), ზ. მ. огородить.

შეღნიოშება (ვა), ზ. მ. გავაფინთებ, გავასაძაგლებ, омерзить.

შეღონება, სხ. печаль, (ვა), ზ. მ. დავაფიქრებ, შევაურვებ, опечалить, заставить задуматься; ალექს. 144; ქილ. 440; (შემაღონებ, -ნე), ზ. მიჩ. ты печалишь меня; (ვი), задуматься, (შევჰღონდები, შევუღონდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსწუხდებ, შევურვდები; опечалиться, задуматься; **შეღონებული**, მიმ. опечаленный; ქილ. 438.

შეღორძება, ს. окрѣпнуть.

შეღრაკნა (შევიღრაკნები, -კნე), ზ. თვ. მოვიკრუნჩხები, скорчиться, съежиться.

შეღრაჭუნება (ვა), ზ. მ. კბილებს ვაწკაწკებ, скрежетать зубами.

შეღრეკილი, ზედ. შეკაკული, сгорбленный.

შეღრენა (შევიღრენ, -რინე პირი), ზ. უ. პირს დავაღებ, разинуть ротъ.

შეღრეჯა (შევიღრეჯ, -რიჯე), ზ. მ. შევიღმეჭ პირსა, морщить лице.

შეღრიალება (ვჰ), ზ. უ. ვჰყვირი უშვერად, ревѣть.

შეღრმავება (ვა), ზ. მ. ღრმად გავსჭრი, углублять.

შეღრძობა (ვი), ზ. უ. ვიღრძობ, свихнуть.

შეღუდუდება, ნ. **დაღუდუდება; შეღუ̂რა**, ნ. შესხმაწყლისა.

შეღუნვა (ვი თავსა) ზ. მ. თავს ჩამოვჰკიდებ, опустить голову.

შეყბედა (ვი), ზ. უ. წამოვროშავ, проболтать.

შეყელვა, ნახე შესარვა.

შეყენება, სხ. остановка, задержка; ერისთ. 99, კაცის შეყენებით, подстрекательствомъ, ზ. მ. შევაღგენ, ფეხზედ დავაღგენ, დავაყენებ, დავიჭერ ერთს ადგილს, ფეხს არ მოვაცვლევინებ; შევაგდებ მაგალ. საპყრობილეში, დავაპატიმრებ; ставить, поставить, остановить, удержать; задержать, заарестовать; საქმ. 26—17; მატ. 14—3; ლუკ. 5—3; 2 პეტრ. 2—4; რომ. 12—30; გალატ. 3—22; დავუშლი, ნებას არ მივჰსცემ, запретить; ლევიტ. 11—20; შევაყენებ საქმეს, остановить дѣло; შევაყენებ ციხეში გუშაგს, поставить въ крѣпости гарнизонъ; 2 ქართლ. 43; 493; შევაყენებ საპყრობილეში, заключить въ тюрьму; ტიმ. 133; ანდრ. 144; შევაყენებ ზერად, посвятить

შესასარავი, ს. ვაზი მოქენე სარზედ გარდაბმისა; лоза, требующая перевязки на подставы; ქილ. 421.

შესასვენებელი, -ვენი, ზედ. მოსასვენებელი; ან შესატანი ხატი, ჯვარი; служащій для отдыха; для внесенія иконы и т. п.

შესასკვნელი, ზედ. შეშასარტყმელი, შესაბმელი, для связыванія служащій, ქილ. 291.

შესასმელი, ზედ. დასალევი, служащій для питья, სისხლი ჩემი შესასმელად ენატრება, онъ желаетъ моей крови, ვისრ. 84.

შესასმენელი, ზედ. დამოკიდებული, зависимый; ან ს. ძიება ლექსში; сказуемое; საბ. ლ. ნახე ქჳემდებარე.

შესასრულებელი, ზედ. შესავსებელი; ან აღსასრულებელი; дополнительный; исполняемый, უკუნისამდე ჟამთა შესასრულებელი, во вѣки вѣковъ исполняемый, გუჯ. 12.

შესასურვებელი, ზედ. სანატრელი, желательный.

შესასწავებელი, ზედ. შესანიშნავი, замѣчательный, ლეონ. 31.

შესასწორებელი, ზედ. შედარებითი; შემოწმებითი; сравнительный; повѣрочный; რუსუდ. 872; **შესასწორებლად**, ზზ. შესამოწმებლად, для повѣрки, ქილ. 401.

შესასხდომელად, ზზ. დასაჯდომელად ცხენებზედ, для того чтобы садиться на лошадей; ვეფხ. 416.

შესასხმელი მაგალ. ფერხთა, ს. ფეხ საცმელი, обувь.

შესატანი, ზედ. შესაღები; საჭმელი მაგალ. პური ხილითურთ; вносимый; съѣдомый напр. хлѣбъ съ сыромъ.

შესატევებელი და

შესატევი, ზედ. ზედ-დასასხმელი, наступательный, შესატევებლად ცხენისა, для того, чтобы броситься на кого верхомъ, დარეჯ. 2—101.

შესატკბობი, ზედ. დასატკბობი, усладительный; достойный любви.

შესატყვევნელად, ზზ. მოსარბევლად, для набѣга; 1 ქართლ. 220, ნახე შენიშნულობა.

შესატყვიერი, ზედ. ნახე შესატყობი, ჩახრ. 1.

შესატყვისება (შევსატყვისებ, -სე), ზ. უ. სიტყვას ვიტყვი, говорить, მარკ. 3—18.

შესატყვისი, ზედ. შესატყობი, შესაბამი, შესაფერი, შესაგვანი, საფერი, узнаваемый, пристойный, приличный, соотвѣтственный; ვეფხ. 689, 713; 1 ქართლ. 318, 323; რუსუდ. 987; ქილ. 257; -პატივი, подобающая почесть; 1 ქართლ. 271; შესატყვისი შემთხვევა, соотвѣтственный случай; 2 ქართლ. 307, **შესატყვისობა**, ს. შესაბამობა, საქცეველი, приличіе, пристойность; 1 ქართლ. 290.

შესატყობი, ზედ. შესაცნობი, გამოსაცნობი, подлежащій изслѣдованію, изысканію; სამ. სომხ. 252, 366, 375; **-ბლად**, ზზ. გამოსაცნობად, для узнанія, გორგ. 250; ანტონ. 4—7.

შესატყორცი, ზედ. შესასროლი, метательный; საბ. ლ.

შესაუღლველი, ს. საბმელი, დასაბმელი, привязь, საქმ. 27—40.

შესაფარი, შესაფარებელი, ს. მისამართი, ბინა, სადგური, пристанище; убѣжище; -ბელი თავისა, жилище, кровъ.

შესაფერებელი, შესაფერი, ზედ. შესაბამი, საფერი; приличный; **შესაფერობა**, ს. შესაბამობა, приличіе, ქილ. 421, ვისრ. 4; მროვ. 97.

შესაქმე, ს. შექნა, წარმოება; შობა; твореніе, созиданіе; рожденіе; ისუ ზირაქ. 44—2; იაკობ. 3—6; რომაელ. 9—21; ადგილი შესაქმისა შენისა, мѣсто твоего рожденія; დაბად. 31—13; შესაქმე ან წიგნი შესაქმისა, პირველი წიგნი დაბადებისა შექმნათა; книга Бытія, ანდრ. 109; 1 ქართლ. 3.

შესაქმება (ვა), ზ. მ. დავასაქმებ, дать кому порученіе.

შესაქმიერი, ჩახრ. 65, могущій исполниться.

შესაქცევარი, -ველი, -ვი, ზედ. საშვებელი, სალხინო, увеселительный; забава, увеселеніе; ქილ. 22, 303; **-ადგილი**, ე. ი. სალხინო, мѣсто увеселенія, гуляніе; ვეფხ. 338, განმ. თ.

შესაღები, ზედ. შესატანი, подлежащій внесенію.

შესაღები, ზედ. საღებავად დანიშნული; красильный.

შესაღებავი, ზედ. назначенный въ краску.

შესაყარი, ზედ. გარდამდები (სენი), заразительный.

შესაყარი, ს. შესართავი, შესადინარი, мѣсто сліянія рѣкъ; -არაზისა და მტკვრისა, мѣсто сліянія Аракса съ Курою; გორგ. 33.

შესაყრად, для соединенія, для свиданія, ხიბრ. 116.

შესაყელავი, ზედ. სარზედ გარდასადები, შესასარავი, потребный для перевязки лозъ; საბ. ლ. ნახე ტირიფი.

შესაყვარელი, შესაყვარი, ზედ. ღირსი სიყვარულისა, достойный любви; ქილ. 455, 476.

შესაყივარი, ს. სამრახი, позорный, ალბ. 21.

შესაყრდნობელი, подпора, опора.

შესაყრელი, ზედ. შესაერთებელი, შესართავი; შესაკრებელი; მისადები, შესამთხვევი; подлежащій соединенію, слитію; сборный; назначенный для встрѣчи; მშვენიერი შესაყრელი, пріятный, любезный гость; გორგ. 41; შესაყრელი ადგილი, сборное мѣсто, мѣсто свиданія, რუსუდ. 199; შესაყრელად, для свиданія, для встрѣчи, ვისრ. 63.

შესაყრდნობელი, ზედ. опора, კალმ. 106.

შესაცვალებელი, ზედ. გამოსაცვლელი, перемѣнный; измѣняемый.

შესაცოდავი, ზედ. საცოდავი, შესაბრალებელი, жалостный, жалкій.

შესაცხუნებელი მაგალ. მზისა, ზედ. ქვემდებარე მზის სიცხისა, знойный, ანდრ. 40.

შესაძარღვი, ს. კუთი, კირნი, თაგჳნი, მსხვილი ძარღვები სადრეკთა, мускулъ.

შესაძერწავი, ზედ. სამყნობი, სამყენი, სამყნობი, прививочный, ქილ. 473.

შესაძინარი, შესაძინელი, -ნებელი, ზედ. ან ს. მოსაგები, საშოვარი; შოვნა, მოგება; подлежащій къ пріобрѣтенію; выгодный; пріобрѣтеніе, ფილიპ. 1—22; საქმ. 3—7.

შესაძლებელი, შესაძლისი, შესაძლო, ზედ.

შეძლებითი, ძალისაებრი, возможный, გალატ. 4—15; ვისრ. 42; ქილ. 242; **შესაძლებლობა**, **შესაძლისობა**, ს. возможность.

შესაძრავი, ზედ. შესარყევი, поколебимый, მოურავ. 165. [тительный.

შესაძრწუნებელი, ზედ. ასაშფოთებელი; возму-

შესაწამი ვარსკვლავი, ს. на мгновеніе, показывающаяся звѣзда, ქილ. 320.

შესაწევარი, **-წევნელი**, ზედ. სახვაიშნო, მოსახმარებელი; შეწევნა; вспомогательный; пособіе; გუჯ. 29; -ოჩხარი, ნახე ოჩხარი.

შესაწვავი, ზედ. ან ს. შესაწვრად დანიშნული; შემწვარი; назначенный на жаркое; жаркое; ლევიტ. 7—9; რუსუდ. 983; დასტ. 154.

შესაწველი, ზედ. შემწვავი, знойный; ფსალ. 7—12.

შესაწირავი, ს. საღმთო მსხვერპლი, მისართმევი ძღვენი; ან საძღვნოდ დანიშნული; жертва, приношеніе; на жертву назначенный; 1 კორ. 16—1; 1 ქართლ. 27; 256; -ღვინო, ნახე ზედაში.

შესაწუხებელი, **შესაწუხარი**, ზედ. სამწუხარო, საუბედურო, горестный, печальный, прискорбный.

შესაწყალი, ზედ. შესაბრალი, жалостный, жалкій, достойный сожалѣнія, ქილ. 124.

შესაწყვდეველი, ს. საპყრობილე, тюрьма.

შესაწყინარი, ზედ. მოსაწყინარი, скучный; ქილ. 216.

შესაწყნარებელი, **შესაწყენარი**, ზედ. კეთილად მისაჩნევი, уважительный; რუსუდ. 263.

შესაჭვრეტელი, ს. შესახედავი, საყურებელი, назначенный для смотрѣнія; ქილ. 659.

შესაჭირვებელი, ზედ. შესაწუხებელი, скорбный, печальный.

შესაჭმელი, ზედ. საჭმელად დანიშნული, назначенный на съѣденіе, съѣдомный **შესაჭმელად**, ზზ. на съѣденіе.

შესაჭური, ს. შესახედავი, სახე, видъ, фасъ.

შესახარებლად, ზზ. სახიხარულოდ, на радость.

შესახებ, ზზ. относительно.

შესახება (ვა), ზ. მ. მიგამსგავსებ, уподоблять, 1 ქართლ. 278.

შესახედავი, ს. გარეგანი შეხედულობა, ნაკუთი, პირის სახე, видъ, наружность, лице; ეზეკ. 41—22; დან. 3—9; 5—6; ეზეკ. 1—13; მარკ. 2—13; 1 ქართლ. 301, ვეფხ. 963; განმ. თ; **შესახედავად**, საჭვრეტლად; на смотрѣніе, თვალნი არ მასხენ მათი შესახედავი, не имѣлъ глазъ, чтобы смотрѣть на нихъ; ვისრ. 11.

შესახედავობა, ს. გარეგანი სახე, наружный видъ; наружность.

შესახვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰხახავ, изображать.

შესახელებული, ზედ. სახელ მოგებული, извѣстный, славный; სიგელი მოურავ. 5, поименованный.

შესახვედრება (შევესახვედრები, -რე), ზ. თვ. ვეკუთნვი, принадлежать.

შესახვედრი, ზედ. სახვედრი, წილად ნარგები; შესაფერი; слѣдующая часть; надлежащій, относительный.

შესახვევი, **-ხვევარი**, **-ხვევი**, ს. სახვევი, საბლარდნელი, въ чемъ что либо завязываютъ, повязка.

შესახვეწარი, **-წი**, ზედ. სახვეწნელი, სამუდარო, просительный; просьба; 2 ქართლ. 458; გორგ. 19; ქილ. 287; 1 ქართლ. 318, შესახვეწრად, ზზ. для упрашиванія.

შესახელება (ვა), ზ. მ. поименовывать.

შესახული, ზედ. გამოსახული, изображенный, ვეფხ. 1465.

შესაჯარი, ზედ. შეცული, შეპყრობილი, объятый.

შესაჯერებელი (გულისა), ზედ. სარწმუნო, надежный, 2 ქართლ. 554.

შესევა (შევსევ, -სიე), ზ. მ. გავრევ; გავაბამ; вмѣшивать; (შევესევი, -სიე), ზ. თვ. გავერევი, вмѣшаться.

შესევა (შევუსევ, -სიე), ზ. მ. შევუტევ, მოვუტევ, напускать, натравлять; (შევესევი, -სიე), ზ. თვ. მივვარდები, მივესევი, бросаться, кидаться на кого, вторгаться, ზუნ. კ. 73, 1 ქართლ. 421; შევსევი ვარ 3 პირი შესევია; შევსეოდი, я напалъ на него; შესევით აკლება, нападая ограбить, 2 ქართლ. 164.

შესესხა, **შესესხება** (შევასესხ, -სხებ; -სხე), ზ. მ. სესხად ვაძლევ, давать въ займы; (შევესესხები, -სხე), ზ. თვ. დავესესხები, брать взаймы, занимать.

შესვარული, მიმ. გასვრილი; ან მოზელილი ცომი; 1 კორ. 5—6; ლევიტ. 2—5; გალატ. 5—9; замаранный; тѣсто.

შესველება (შევასველებ, -ლე), ზ. მ. დავასველებ, მცირედ დავალტობ, подмочить; (შევსველდები, -დი), ზ. ვდ. დავსველდები, намокнуть; ქიმია 84.

შესვენა, **-ნება**, отдыхъ, (შევისვენ, -ნებ; -ნე), ზ. მ. მოვისვენებ, სულს დავიდებ; მოვჰკვდები; отдохнуть, успокоиться; умереть; დაბად. 41—40; მატ. 19—22; 2 ნეშტი 14—1; 1 ქართლ. 44; რუსუდ. 924; 2 პეტრე 3—4; 1 კორ. 15—6, 51; (შევასვენებ, -ნე), ზ. მ. მოვასვენებ; დავისვენებ; პატივით შემოვიტან ხატს, ჯვარს; дать отдыхъ, вносить образъ; **შესვენებული**, მიმ. отдохнувшій; умершій.

შესვლა, სს. входъ, вхожденіе, ხანში შესვლა, постарѣть, входить въ лѣта; -სასწავლებელში, поступить въ училище; -კაცობაში, возмужать; შესვლა საქმეში, заняться дѣломъ; სამ. ხომს. 309, (შევალ, შეხვალ, შევალს ან შემოკლ. შევა; შევალთ, შეხვალთ, შევლენ; სამღუთო წერილში შევალნ; სრ. შეველ ან შეველი, შეხველ, შევიდა; შეველით, შეხველით, შევიდნენ); ზ. უ. უკან. ზმნა შიგან მივალ; ფსალ. 5—7; 65—12; входить; ვალში შევალ, входить въ долгъ, ჭკუას. გონებას შევალ, образумиться, რათა არა შეხვიდეთ განსაცდელში, чтобы вы не впали въ искушеніе; მარკ. 14—38; (შემივა, შეგივა, შეუა; შემსვლია); ზ. უ. მომივა ფიქრად და სხ. 2 ქართლ. 527; входитъ мнѣ на умъ; ეჭვი შეუვიდა, онъ сталъ сомнѣваться, ქილ. 438; გულში ნდომა შეუვიდა, ვეფხ. 1076; онъ сталъ желать; გულში ლმობა შემსვლია, სიბრ. 161; онъ сталъ въ душѣ жа-

лѣть; (შევუვალ, შეუხვალ, შეუვა ან შეუა; ხრ. შე-
ვუვედი), ზ. უ. მივუვალ, საშუალ განვვლი; 2 ქართ.
527; სიბრ. 160; входить, проникать; სამართ-
ლით შევუვალ, по закону я имѣю право; ალექ.
159; შევუვალ ციხეში, проникнуть въ крѣпость;
გორგ. 197; მთას ვერ შეუვიდნენ, они не могли
проникнуть въ горы; მროვ. 114; წყალი შეუ-
ვიდა, вода проникла, просочалась; ხელი შეუა,
შეუვა, онъ имѣетъ право, ვერა რას შეუვა, не
можетъ оспорить; სამ ვახტ. 145, 188, 202;
სამ. სომხ. 228. (შევდივარ, შესდიხარ, შედის ან
შეის, მრ. შედიან; შემდიოდი, შესდიოდი, შესდიო-
და), ზ. უ. შინაგან მივდივარ; ვეფხ. 755; входить;
проникать; ხანში შედის, онъ входитъ въ лѣта;
ქარი შედის, вѣтеръ проникаетъ; ბატონ. ბაგრ.
154; შევისვლები, ან შევესვლები, ხრ. არა აქვს),
ზ. უ. სიარული მაქვს, имѣю доступъ, სამ. სომხ.
309; შემდის; შემდიოდა, მაგალ. თავში არა ფერი
შესდის, ему ничего въ голову не идетъ, **შე-
სჳლი**, მიმ. вошедшій, -სიბერეში, вошедшій въ
старость; გორგ. 232; ალექს. 177; თუ კაცობაში
შესულა, если онъ возмужалъ.

შესჳლევა (ვჰსვლევ, -ლიევ), ზ. შევლოკ, შევჰლოკ-
ვლევ, ალვლოშნი, вылизать.

შესჳმა (შევჰსვამ, -სვი), ზ. მ. დავლევ, მივიღებ სას-
მელს; შევიკრებ, შევსწოვ ნოტიოს, вбирать въ
себя влагу, испить, მატ. 20—22; 26—42;
იოან. 18—11; ანდრ. 36; დარეჯ. 2—99; ერისთ. 4;
ანტონ. 6—7; (შევასვამ, -სვი), ზ. მით. წყალს და-
ვალევინებ, дать пить.

შესჳმა (შევჰსვამ, -ვი), ზ. მ. შევაჯდენ, შიგნით და-
ვაჯდენ ან შევაწყვლევ; ვეფხ. 1368; რუსუდ. 334,
356; ქილ. 21; ვისრ. 21; посадить кого вочто
или на что; заключить; -საპყრობილეში, поса-
дить въ тюрьму, -ჯაჭვში, надѣть на кого цѣпи;
-ხეზედ, посадить на дерево; -გალიაში, посадить
въ клѣтку; (შევესმი, -სვი), ზ. თვ. შევერჭობი, вби-
ваться напр. гвоздь; вонзаться, ისე ზირაქ. 27—2.

შესჳმა (შევესმი, -მოდი), ზ. თვ. ყურად ვესმი გავე-
გონები, слышать, რუსუდ. 340.

შესვრა (შევსვრი, -ვსვარე), ზ. მ. გავსვრი, გავსთხუ-
ნავ; შევჰბღალავ; მოვზელ ცომსა; марать, пач-
кать; обагрять кровью; мѣсить тѣсто; დაბად.
18—6; გამოსლ. 12—34; 2 მეფეთ. 13—9; ვეფხ.
587 გამ. თეიმ; შევისვრები, -სვარე), ზ. ვ. გავის-
ვრები, замараться.

შესთვა (შევასთავ, -თე), ზ. მ. შევაგრეხ, спрясть,
ссучить, свивать двѣ три нити въ одну; (შე-
ვჰსთავ, -თე), ზ. მ. დავართავ, შევჰგრეხ; прясть,
крутить; ლევიტ. 14—51; 1 ქართლ. 311.

შესივება (შევსივდები, დი), ზ. ვდ. გავსივდები,
припухнуть.

შესისხლვა, შესისხლიანება (ვჰ, ვა), ზ. მ. სის-
ხლით შევჰსვრი, окровавить.

შესიტკბოება (ვესიტკბოები, -ბოვე), ზ. თვ. ტკბი-
ლად დავუხვდები, обходиться съ кѣмъ ласково.

შესიტყვება, სხ. говоръ; споръ; ქილ. 35; (შევე-
სიტყვები, -ყვი ან შევსიტყვდები, -დი); ზ. თვ.
შეველაპარაკები, შევეცილები, спорить, ქილ.
160.

შესიძვა, -ძება (შევასიძებ, -ძე), ზ. მ. სიძედ გა-
ვუხდი, просватать, породнить; (შევესიძები -ძე),
ზ. თვ. სიძედ გავუხდები, породниться съ кѣмъ,
გორგ. 67, დაბად. 34—8. 19; გორგ. 67; ალბ. 73.

შესკჳნა (შევსკვნი, -კვნე), ზ მ. გამოვჰსკვნე, завя-
зать въ узелъ, ქილ. 319, 439; შევუსკვნი გვირ-
გვინს, обвѣнчать, ალბ. 139; (შევისკვნები, -კვნე,
გამოვისკვნები, завязываться въ узелъ.

შესლბობა (შევასლბობ, -ბე), ზ. მ. შევაშინებ, ში-
შით მოვაუძლურებ, наводить ужасъ; обезсилить;
ისუ 10—10; (შევჰსლბები, -ბი), ზ. ვდ. დავსუსტ-
დები, მოვუძლურდები, მოვსუსურდები, ослабѣть,
ფსალ. 87—15; 8—16; 1 ქართლ. 123, შეის-
ლიბნა უფალმან, Господь навелъ на нихъ страхъ,
ისუ. 10—10.

შესმა (შევსვამ, -ვი), ზ. მ. დავლევ, испить; ნ. შეს-
ვმა.

შესმევა (შევასმევ, -მიე), ზ. მ. დავალევინებ, дать
пить; 1 ქართლ. 100; ანდრ. 10; (შემასმევ, -მიე),
დამალევინებ, даешь мнѣ пить; ვისრ. 82.

შესმენა, ს. ლოლიკაში: დამოკიდებულობა, რაისამე
მომართობა, შესახვედრობა; отношеніе; კატიღ.
ანტონი კათალიკოზისა, 56, 259.

შესმენა, სს. დასმენა, დაბეზღება; გაგონება, დანახ-
ვება; გაგონება, ყურად-ღება; оговоръ, обвиненіе.
доносъ; внушеніе; послушаніе; (შევასმენ, -მინე),
ზ. მ. დავაბეზღებ, დავასმენ; ვეფხ. 1144; ალბ. 40;
ისაი 16—14; დაბად. 30—23; მატ. 10—9; გა-
ვაგონებ, დავანახვებ, 2 ქართლ. 398; 567; ქილ.
215; доносить на кого, обвинять, оговаривать;
внушать, вразумлять; ზოგჯ. შევჰსჩივლებ, жа-
ловаться на кого; რომაელ. 11—3, ჩემი ვერა
შევასმინერა, я не могъ его убѣдить, 2 ქართლ.
567; ქურდებმა შეასმინეს, намъ донесли воры,
(შევისმენ, -მინე, ზ. მ. გავიგონებ, ყურად ვიღებ;
услышать, внимать; ფსალ. 19—1; 3—4; 6—8;
(შემასმენ, -მინე), ზ. მიჩ. მაბეზღებ ან მაგონებ;
обвиняешь меня; внушаешь мнѣ; ქილ. 101;
შემესმენია, я слышалъ, ანტონ. 23, (შევესმი, -ვეს-
მინე), ზ თვ გავეგონები, ვესმი, слышать, ფსალ.
3—5; ვეფხ. 462, 865; ვისრ. 22; შემესმის, შე-
მესმინა, ზ. თვ. მესმის, слышно мнѣ; ფსალ. 12—3;
შესმენილი, მიმ. обвиненный.

შესმენილი, ზედ. сказуемое, ლოღ. 10, 75; შეს-
მენილი სიწმინდე, მარტ. 1—184, извѣстная свя-
тость; შესმენილზედ ბევრით მშვენიერია, на са-
момъ дѣлѣ онъ оказался красивѣе, ანტ. 26.

შესმენილება, ს. დამოკიდებულება, რაისამე მიმარ-
თობა, отношеніе, ლოღიკ. 10 გვერდი; კავშ. 24.

შესმინება (შევასმინებ, -ნე), ზ. მ. გავაგონებ, дать
понять; (შევისმინები, -ნე), ზ. ვ. დამოვეკიდები,
относиться, კავშ. 24; კატიღ. ანტონ. 56; (შევეს-
მინები, -ნე), ზ. თვ. გავეგონები, понять.

შესობა (ვა), ზ. მ. втыкать.

შესორსალება (შევასორსალებ, -ლე), ზ. მ. დავა-
გუნდავებ, დავასორსალებ, валять въ комокъ;
შესორსალებული ქაღალდი, папье маше,
папка.

შესრევა (შევასრევ, -რიე ან შევასრივნე), ზ. მ. შე-
ვაგდები, შევისვრი; შევაცურვებ, ზღვაში შევჰგ-

ზავნი ცურვით; ვეფხ. 1129; **кидать, метать; вплавь посылать въ море.**

შესროლა (შევისვრი, -სროლე), ზ. მ. შევაგდები, შევასრევ, გავსტყორცნი, **кидать, бросать въ вверхъ.**

შესრვა (შევჴსრავ. -სარ), ზ. მ. მოვსრავ, მოვჴსპობ, **истребить.**

შესრულება, სს. **окончаніе**; (შევასრულებ, -ლე), ზ. მ. გავათავებ, დავასრულებ; მოვუმატებ, დავუმატებ სრულ ვჰყოფ; აღვასრულებ, **совершить, окончивать; добавить, дополнить; исполнить, совершить**; (შევისრულებ, -ლე), ზ. მიჩ. სრულ ვიყოფ დანაკლისს, **пополнить недостающее себѣ**; (შევუსრულებ, -ლე), ზ. მ. სრულ ვუყოფ დანაკლისსა; აღვუსრულებ; **дополнить кому недостающее; исполнить чью просьбу**; შევსრულდები, -დი, ზ. ვნ. გავთავდები, **оканчиваться; исполняться**; ჩონგ. 152, შესრულებული, **оконченный**, ისაი. 10—12.

შესრუტვა (შევჴსრუტავ, -ტე), ზ. მ. შევსწბავ, შევსწოვ, **всасывать.**

შესტყვენა (შევუსტყვენ), ზ. უ. დავუსტყვენ, **свиснуть.**

შესტრანგი, ს. ერბო კვერცხი შემწვარი ფლავისათვის, დასტ. 122; **яишница для плова.**

შესუდრვა (შევსუდრავ, -რე), ზ. მ. სუდარით შევჰმოს, **надѣвать саванъ**; ვეფხ. 796.

შესულობა მაგალ. ტანადობისა, ე. ი. მოყვანილობა ტანისა, **стройность стана, статность**; სიბრ. 36.

შესუნელება (ვასუნელებ, -ლე), ზ. მ. სუნელს ვჰცხებ, **прыскать духами**; მარტ. 2—137.

შესუნთქვა (შევსუნთქამ, -ქე), ზ. ვიყნოს; **вдыхать, втягивать, вбирать въ себя дыханьемъ**; ყარამ. 279.

შესუმა, შესურა, ნახე შესვმა, შესვრა.

შესურმვა (შევისურმავ, -მე), ზ. მ. ვითლავ, ვიგრემლებ თვალსა, **сурмить глаза.**

შესუსტება (შევასუსტებ, -ტე), ზ. მ. მოვაუძლურებ, **ослаблять**, ვეფხ. 632, (შევსუსტდები, -დი), ზ. ვნ. მოვუძლურდები, მოვსწყდები, ღონე მომაკლდება; **ослабѣть**; გული შემისუსტდა, **я обомлѣлъ, лишился чувства**; ვისრ. 123; რუსუდ. 415, 880; ჭირს ნუ შეუსუსტდები, ქილ. 391, **встрѣчай несчастіе смѣло, не унывай.**

შესუსხვა (შევჰსუსხავ), ზ. მ. ვჰსწვავ ითქმის ჭინჭრისათვის ან ყინვისა, **жжетъ крапива, морозъ.**

შესუქება (ვა), ზ. მ. **разжирить.**

შესქდომა (შევჰსქდები, -დი), ზ. ვნ. გავსქდები, **лопнуть треснуть**; (შევასქდები, -დი), ზ. ვნ. მივვარდები, **ринуться на кого**; ან მივასქდები, ძალიან მივაძღები, **натрескаться, налопаться.**

შესქელება (შევასქელებ, -ლე), ზ. მ. შევადედებ, გავასქელებ, **сгущать**; (შევჰსქელდები, -დი), ზ. ვნ. შევდედდები, **сгущаться**, **შესქელებული**, მიმ. **сгущенный**, **შესქელებულება**, ს. **густота.**

შესყიდვა (ვისყიდი), ზ. მ. მოვიყიდი, **прикупить.**

შესძლობა (შევისძლობ, -ძლე), ზ. მ. რძლად შემოვიყვან, ვეფხ. 1234; **сдѣлать кого своею невѣсткой.**

შესწავება, სს. **поученіе; замѣтка**; (ვა), ზ. მ. ვასწავებ, ვასწავლი, დავარიგებ, ვჰმოძღვრი, ვჰსწვართნი, ჩავაგონებ, ვამცნევ. გულში ჩავუგდებ; **научать, наставлять; внушать**; შემასწავებ, **научаешь меня**, 2 კორ. 5—13; (შევისწავებ, -ვე), ზ. მიჩ. შევიმეცნებ, გულის ხმას ვჰყოფ, ყურად ვიღებ, შევინიშნავ, **изучать, вникать, замѣчать**; (შევისწავები, -ვე), ზ. ვ. შევიმეცნები, შევინიშნები; **быть замѣчаему, наблюдаему**, **შესწავებული**, მიმ. **замѣченный; извѣстный**, რომ. 16—7, 1 ქართლ. 323.

შესწავლა, სს. **изученіе**, რუსუდ. 160, 860; 956; (შევასწავლი, -ლე), ზ. მ. შევასწავებ, ვამცნევ, **научать, наставлять**; (შევისწავლი, -ლე), ზ. მიჩ. ვისწავლი, შევიმეცნებ, **вникать, изучить, научиться, ознакомиться; замѣтить**; ვისრ. 101; 58; შემისწავლი ხარ, შეგისწავლი-ვარ; შემის წავლია, **я изучилъ тебя, ты изучилъ меня; я изучилъ его**; სიბრ. 137; რუსუდ. 301, 414; **შესწავლილი**, მიმ. **изученный**, **შესწავლული**, მიმ. **наученный**, მოურავ. 355.

შესწორ, ზზ. გასწვრივ, გასწორ, **прямо, параллельно.**

შესწორება (ვა), ზ. მ. თანასწორ ვჰყოფ, სისწორეს ვაძლევ, ვჰმართავ; მოვაშანდავებ, მოვასწორებ; შევასწორებ, შევადარებ; გავასწორებ, გავჰმართავ; **прямить; равнять; сверстать, сравнивать; свѣрять, поправлять**; ვეფხ. 51, გამშ. თ; 785; რუსუდ. 257; 1 ქართლ. 254, 393; 2 ქართ. 441; ვისრ. 124; 160; ქილ. 350; (შევესწორები, -რე; შევუსწორდები), ზ. ვნ. გავუსწორდები, **сравниться съ кѣмъ**; ვეფხ. 1562; რუსუდ. 203; (შევჰსწორდები, -დი), ზ. ვნ. გავიმართები; **прямиться; дѣлаться ровнымъ**; (შევუსწორებ, -რე), ზ. მიჩ. შევუდარებ, **сравниться съ кѣмъ**, **შესწორებული**, მიმ. **выпрямленный; сравненный; исправленный**; -საქმე, **поконченное дѣло**; ხამ. გ. მ. 41.

შესწრაფება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, **торопить кого**; (შევისწრაფებ, -ფე), ზ. მიჩ. ავჰსჩქარდები, **поторопиться.**

შესწრაფა, -ფვა (შევისწრაფვი, -ფები; -ფე), ზ. ვ. ავეჩქარები, **спѣшить, торопиться**, დან. 13—21; ვისრ. 189; (შევესწრაფები, -ფე), ზ. თვ. ავჰჩქარდები; შევჰკრთები; **поторопиться; смутиться**; რუსუდ. 986; ქილ. 120.

შესწრება, შესწრობა, სს. **предупрежденіе**, (შევასწრობ, -წარ), ზ. მ. წინ ვუსწრობ, დავასწრობ, მივასწრობ; **поспѣть, предупредить кого**; 1 ქართ. 148; (შევასწრობ თვალსა, **замѣтитъ**, კაცია 82; ანტ. 3—30; -ცხენსა, **успѣть вскочить на лошадь**, გორგ. 186: -ციხეში, **успѣть скрыться въ крѣпости**; გორგ. 270; -თვალსა, **усмотрѣть**; შემასწრობ ფათერაკსა, **навлекаешь на меня несчастіе**; რად შემასწარ ამა ბედსა, ე. ი. რისთვის შემამთხვიე ამისა თანა უბედურობაო; **за чѣмъ ты натолкнулъ меня на такое несчастіе**; ვეფხ. 855; 859; რას შეგესწარ, ე. ი. რას შეგხვდი, **за чѣмъ натолкнули на тебя**; ვეფხ. 236; (შევუსწრობ, -წარ), ზ. მიჩ. წინ ვუსწრობ შესვლასა სადმე, **успѣть войдти**; 1 ქართლ. 74; გორგ. 139; (შევესწრობი, -წარ; ზ. თვ. მივასწრობ, დავასწ-

ლებ, მოვახელებ; დავხვდები, შევხვდები; დავესწრობი; подоспѣть, захватить; наткнуться на что случайно; ვეფხ. 1135; быть очевидцемъ, дожить до; ვეფხ. 1135; ვისრ. 168; სამ. ვახტ. 2; ქილ. 19, 587; 661; ნადირნი ტყესა შეესწრნეს, звѣри успѣли скрыться въ лѣсу; ვეფხ. 78; შევესწარ ფათერაკსა, я попалъ въ бѣду; რუსუდ. 658; შევესწრები ხენსა, нежданно негаданно заболѣваю; სამ. ვახტ. 229; რა დღეს შევესწარ, вотъ до какого я дня дожилъ; ქილ. 386, ჩონგ. 71; ბოროტსა იქ ბოროტსავე შეესწრები, ва зло встрѣтишь зло; ქილ. 643; შევსწრები ვარ, შევსწრებოდი, я засталъ, я дожилъ; შესწრებული კაცი, пожилой человѣкъ; რუსუდ. 980; შემასწრობელი ზაკვისა, обличитель въ коварствѣ; ქილ. 194.

შესხდომა (შევსხდები, შევუსხდები, -დი), ზ. ვდ. მრავალთათვის: შევსჯდები, садиться на лошадяхъ, въ карету; ვეფხ. 984, 2 ქართლ. 524; ნავში შესხდნენ, сѣли на корабль, მირ. 109.

შესხეპა (შევჰსხეპ, -ხიპე), ზ. მ. შევჰკაფ, შევჰსჭრი. отсѣкать, отрѣзать.

შესხივებული, ზედ. სხივით შემოსილი, лучезарный.

შესხლეტა (ვჰ ლაპარაკსა), прервать разговоръ.

შესხლვა (შევჰსხლავ, -სხალ), ზ. მ. შევჰკაფავ ხესა ურგებთა რქათა, მაგალ. ვაზსა; обрѣзывать сучья лозъ.

შესხმა, სს. სიტყვა საქებელი, შესამკობელი; ქება, დიდება, შემკობა, похвальное слово, ода; хвала, хваленіе; ვეფხ. 3, (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. ვაქებ, ვადიდებ, შევამკობ; хвалить, прославлять; შეგვასხმიდეს ქებასა, они прославляли насъ; ვეფხ. 614: -ფრთებს, воскрилять; (შევისხმი, შევისხი ქებითა), ზ. ვ. ვიქები, прославляться.

შესხმა (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. ძაფზედ ავასხამ, ავაგებ, низать.

შესხმა (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. წყალს ვასხურებ, прыскать, окроплять; შევისხამ პირზედ წყალს, умывать лице свое; ანდრ. 135; 1 ქართლ. 324.

შესხმა (შევასხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავაცმევ. одѣть, შევასხამ ხამლებსა, обуть кому ноги; ლევიტ. 8—8; (შევისხამ, -სხი), ზ. მიჩ. ჩავიცვამ; მოვისხამ ხილს; надѣвать на себя, обуться; одѣваться листьями, приносить плоды; შევისხამ ხორცსა, воплощаться; შევისხამ ფეხ-საცმელსა, надѣть на себя сапоги; ეფეს. 6—15; შევისხამ ფრთათა, одѣваться перьями: поднять голову, ободриться, опериться; სიბრ. 121; ქილ. 399.

შესხმა (შევასხამ, -სხი ან შევასხმენ), ზ. მ. შევიყვან მრავალთა, вводить многихъ; შევასხამ ციხეშა, заключить въ крѣпость, შევასხამ ხელსა, наложить руки на кого; საქმ. 5—30; ყურთა ხელნი შეისხნეს, заткнули уши пальцами; საქმ. 7—57; (შევჰსხამ, -სხი ან შევჰსხენ), ზ. მ. შევაჯდენ, შევსვამ მრავალთა; сажать, საქმ. 5—18; ვეფხ. 70; შევსხამ ცხენებზედ, посадить на лошадей; -საპყრობილეში, посадить подъ арестъ, დაბად. 40—2; (შევუსხამ, -სხი), ზ. მ. დავუჯდენ, დავუსვამ, მაგალ: შევუსხამ მოფიცარსა, назначить кому соприсягателей; ალბ. 4; შევუსხენ საყურენი, я надѣлъ ей серьги; (შევსხდები, -დი), ზ. ვ. შევსჯდები, садиться, ვეფხ. 70, შესხდნენ ნავში, сѣли на корабль, შესხდნენ ცხენებზედ, сѣли на лошадей.

შესხნა (შევჰხსნი, -ვჰხსენ), ზ. მ. ავხსნი, ავუშვებ; отвязать, снять ვეფხ. 265; შევიხსნი საომართ აბჯართა, снять съ себя оружіе; დარეჯ. 61; შევიხსნი სარტყელს, снять съ себя поясъ; 2 ქართ. 208; შევუხსნი ღილსა; отстегнуть кому пуговицу.

შესხრიკვა (ვჰ, -ვე), ზ. მ. შევზნექ, вгибать.

შეტაკება (ვა), ზ. მ. შევჰკრავ, შევარტყამ, ударить обо что; თავი სვეტსა შეუტაკე, ударилъ его объ столбъ головою; ვეფხ. 553; 1108; თავს შევატაკებ, удариться обо что головою; (შევეტაკები, -კე), ზ. თვ. ვეცემი, натолкнуться на что; ვისრ. 13.

შეტალახება (ვა), ზ. მ. загрязнить

შეტანა (შევატან. -ნე), ზ. მ. ჩავატან, შევურევ. подмѣшивать; ფინთ-ფუნთს ნუ შეატან, не подмѣшивай всякой всячины, ქიმ. 44; პურს შევატან ყველსა, я ѣмъ хлѣбъ съ сыромъ.

შეტანა (შევიტან, -ნე), ზ. მ. შევიღებ; შემაქვს; ზოგჯ. შევიყვან. ვეფხ. 1120; вносить; вводить, (შევეტანები, -ნე), ზ. თვ. შევეტენები, შევეჩხირები. соваться; **შეტანინება** (ვა), ზ. ხმ. შევაღებინებ, заставить вносить, 2 ქართლ. 294.

შეტანჯვა (შევჰტანჯავ, -ჯე), ზ. მ. გავსტანჯავ. ვაწვალებ, измучить.

შეტარება (შევატარებ; -რე), ზ. მ. გავუტარებ, проносить, (შევუტარებ, -რე), ზ. მიჩ. занести кому что.

შეტაცება (შევსტაცებ, -ცე). ზ. მ. ხელს მივჰყოფ. ხელს ჩავავლებ, схватить; დარეჯ. 77; გორგ. 177: მოურავ. 47; ქილ. 631; შესტაცა ყია ლომსა და აკოცა შუბლზედ, онъ схватилъ за горло льва и поцѣловалъ его въ лобъ; 2 ქართლ. 327; შესტაცა ხმლიანი ხელი, онъ схватилъ за обнаженную саблею руку; დარეჯ. 100; ელდამ გული შესტაცა, რუსუდ. 389; ужасъ объялъ его сердце.

შეტევა, შეტევება (ვუ), ზ. მ. მივუსევ, შევუხევ, напускать, натравлять; (შევეტევი, -ტიე), ზ. თვ. შევვარდები, მივვარდები; მივესევი; напуститься на кого, броситься, кинуться; გორგ. 280; ვეფხ. 974; 1 ქართლ. 407; ვისრ. 13.

შეტენა (შევსტენ, -ნე), ზ. მ. შევჰსჩრი, შევჰსჩხირავ, совать; (შევეტენები, -ნე), ზ. თვ. შევეჩხირები, соваться.

შეტეხა (შევსტეხ, -ხე), ზ. მ. შევამტვრევ, проломать, отломать.

შეტვიფრვა (ვს), ზ. მ. დავჰბეჭდავ, запечатать.

შეტირა, -რვა (შევჰსტირი, -რე), ზ. უ. ტირილით ვემუდარები, просить со слезами, ვეფხ. 951, 281.

შეტკბილება, შეტკბობა (შევა), ზ. მ. დავატკბობ, подсластить; усладить; ვისრ. 10; (შევიტკბობ, -ბე), ზ. მიჩ. ტკბილად შევიწყნარებ, მივიღებ, принять кого ласково, обласкать; მარკ. 10—16; საქმ. 20—9; 1 ქართლ. 5—61; ანდრ. 4; რუსუდ. 736; 2 ქართლ. 88, 414; მარტ. 1—104; ქილ.

78; შემიტკბობ, принимаешь меня ласково; იგავი 4—8; ვეფხ. 991; (შევუტკბები, -ბი), ზ. ვ. დავუტკბები, обласкать, ქილ. 135, (შევხტკები, -ბი), ზ. ვდ. დავხტკბები, становиться сладкимъ.

შეტკეპნა (ვჰხტკეპნი), втоптать.

შეტკეცა, -სხივისა, преломленіе лучей, (შევჰხტკეც -კიცე), ზ. მ. დავჰხტკეპნი, დავჰხტკეც, нажать, плотно умять, надавить; ქილ. 86; ხაზ. ლ. შევიტკეც ხელსა, нажать себѣ руки; (შევეტკიცები, -ცე), ზ. თვ. დავეჩრები, втискаться, მას ჯართა ჯრილობათა შეეტკიცა, онъ въ эту толпу втиснулся, ქილ. 237.

შეტკივა, შეტკივნა (შემტკივა გული), ზ. მიჩ. სიბრალული მაქვს ვისთვისმე, соболѣзновать, жалѣть о комъ; შეტკივება გულისა, соболѣзнованіе.

შეტკუცვა (ვჰ), ზ. მ. შევაწებებ, слѣпить; ანტ. 4—51.

შეტლოშნა (ვჰ), ზ. უ. უშვერად ვაკოცებ, поцѣловать.

შეტოკვა (ვჰ), ზ. უ. вспрыгнуть.

შეტომპვა (ვჰ), წყალში, топать ногами въ водѣ.

შეტურტლება (ვა), ზ. მ. омерзить.

შეტფილება (ვა), ზ. მ. подогрѣть.

შეტოლება (ვა), ზ. მ. დავატოლებ, сравнивать.

შეტრიალება (ვა), ზ. მ. მოვატრიალებ, повернуть.

შეტრფობა (შევჰხტრფი, -ფოდი; შევეტრფობი, -ფე), ზ. უ. ვეტრფიალები, შევჰხარი, შევჰფრფინავ; любоваться; კაცშ. 23, 25, 228; მარტ. 2—185.

შეტუხვა (შევჰტუხავ, -ხე), ზ. მ. მოვრუჯავ, ალანძავ თმასა, опалить, ლევიტ. 2—13.

შეტუქსვა (შევჰტუქსავ, -სე), ზ. უ. დავჰტუქსავ, შევრისხავ, побранить, попенять.

შეტყეპნა (შევჰტყეპნი ხელი ხელსა, -ნე), ზ. უ. ხელს ხელს შემოვჰკრავ, ტაშსა ვჰცემ, захлопать въ ладоши; რუსუდ. 426.

შეტყვება, სხ. შეტყობა, ახსნა განმარტება, объясненіе, истолкованіе; დაბად. 40—8, 12; 41—13, 14; დან. 4—14, 15; ანდრ. 95; ან შედარება, შეთანხმება, сопоставленіе, сравненіе; 2 კორ. 6—15; 10—12; კაცთა შეტყვებითა, по сравненію людей, ალბ. 89; (შევატყვევებ, -ვე), ზ. მ. წინა დავუდებ, შევადარებ, შევატოლებ, შევასწორებ, сопоставлять; сравнивать; 1 კორ. 2—13; -თავსა თვისა, сравнивать себя, 2 კორ. 10—13; შევატყვევებ კაცსა სიკეთე-სიავესა, ვისრ. 90; навлечь на человѣка дурное и хорошее; ვისრ. 90, (შევეტყვევები, -ვე), ზ. თვ. ვეთანხმები, ვეთვისები, ვედარები; შევეხები, მივეჩემები; соотвѣтствовать, согласоваться; равняться; относиться; სიბრძ. სოლომ. 4—3; საქმ. 15—15; გალატ. 4—26; ბუჟ. 13; 1 ქართლ. 6, 7; კაცშ. 355; მარტ. 1—75; შევეტყვები მართალთა, я присоединяюсь къ праведнымъ; მარტ. 1—122; პირველნი ნიშანნი ეკლიპტიკისა შეეტყვებიან თთვეთა: მარტსა, აპრილსა და მაისსა; первые знаки эклиптики соотвѣтствуютъ мѣсяцамъ: марту, апрѣлю и маю; ღეორღ. 9; შეგვეტყვების, ე. ი. შეგვეტყობა ან შეგვეფერება; ვეფხ. 740; замѣтно на насъ; пристойно, прилично намъ; **შეტყვებული**, მიმ. слитый, соединенный, согласованный, კოლას. 2—2; თან შეტყვებული სიყვარულითა, соединенный любовью; მარტ. 2—181.

შეტყვევა (შევიტყვევ, -ვიე), ზ. მიჩ. ტყვედ მივიღებ ან შემოვიყვან; ბუჟ. 19, плѣнить, взять въ плѣнъ.

შეტყვევლა (შევიტყვევლავ, -ვლე ხელსა), ზ. მ. ტაშს დავუკრავ, бить въ ладоши; დარეჯ. 14, 144.

შეტყობა, სხ. узнаніе, дознаніе; (ვა), ან შევატყევ, 3 პ. შეატყვა, ვისრ. 22, 132), ზ. მ. შევამცნევ, შევამჩნევ; замѣчать, примѣчать; смекать; узнавать; დარეჯ. 87; ვისრ. 39; შემატყე, ты замѣтилъ во мнѣ; (ვი), ზ. მიჩ. ვჰხცნობ, გავიგები, ვჰტყობულობ, узнавать; სიბრ. 116, 137; შემიტყვია, я узналъ, ვეფხ. 90; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუმჩნევ, подмѣтить за кѣмъ что; ჩონგ. 93; (შევიტყობი, -ყე), ზ. ვ. გავიგები, узнаваться; (შევეტყობი, -ტყე, ან შევეტყვები, -ტყვე), ზ. თვ. შევენიშნები, გამოვჰჩნდები, замѣчаться, показываться, ვეფხ. 236; 740; კარგი და კეთილი წელიწადი მოვიდეს გაზაფხულს შეეტყობა, когда наступаетъ хорошій годъ, то это видно по веснѣ; ვისრ. 52; სიბერე შეეტყობოდა, замѣчалась старость; რუსუდ. 214; დარეჯ. 2—81.

შეტყორცა, -ცნა (ვჰ, შევჰხტყორცნი, -ნე), ზ. მ. გავისვრი, გარდავაგდებ, შევისვრი, бросить, кинуть напр. стрѣлу; ვეფხ. 974, ვისრ. 199, 108, სიბრ. 63.

შეტყუბება, ნ. შეტყუპება, შეტყუპვა.

შეტყუება, -ებით, ზზ. обманомъ; 6 ალბ. (ვა), ზ. მ. მოვაცთუნებ, მოვალორებ, მოვატყუებ, вводить, вовлекать въ обманъ; დარეჯ. 2—96; სამ. ვახტ. 225; подмѣнить, (შევიტყუებ, -ვე), ზ. მიჩ. მოტყუებით შევიყვან; заманивать куда обманомъ; სამ. ვახტ. 225; შემიტყუებია, я ввелъ его въ обманъ; (შევეტყუები, -ვე), ზ. თვ. ქურდულად შევუვალ ვისმე, входить къ кому украдкою, вкрадываться; ვეფხ. 1394; ქილ. 357, 722; 2 ქართლ. 204; გივი ამილახვარი შეეტყუა გორის ციხეს, гиви Амихваръ обманомъ вошелъ въ горійскую крѣпость; 2 ქართლ. 91.

შეტყუვილი, ს. ტყუვილი ან ცილი, ложь, клевета; ფსალ. 40—10; მარტ. 1—157.

შეტყუპება, -პვა (ვა), ზ. მ. ტყუპად გავხდი, გავაერთებ; сливать, соединять въ одно; ვეფხ. 1041.

შეუავებელი, невредимый, არ შეავებული, неповрежденный.

შეუბედავი, ნ. გაუბედავ, несмѣлый.

შეუბეზრებელი, ზედ. ненаскучаемый.

შეუალი, ნახე შეუვალი, ვეფხ. 1035.

შეუბეზღებელი, ზედ. ბრალ დაუდებელი; პირ დაუყოფელი; неподлежащій обвиненію; **შეუბეზღებლობა**, ს. ბრალ-დაუდებლობა; неповинность.

შეუბმელად, ზზ. უომრად, безъ боя, **შეუბმელი**, ზედ. უომარი, ომ-გარდუხდელი, не вступившій въ борьбу; ალბ. 40; ვისრ. 15; **შეუბმელობა**, ს. უომრობა, безъ боя; ყარამ. 393.

შეუბნება (ვა), ზ. მ. ვალაპარაკებ, заставить говорить; (შევეუბნები, -ბნე), ზ. თვ. გაველაპარაკები, вести переговоры; 1 ქართლ. 207.

შეუბორკილებელი, ზედ. ბორკილ დაუდებელი; незакованный въ желѣзо; **-კილებლად**, ზზ. უბორკილოდ, безъ оковъ, რუსუდ. 925.

შეუბრალებელი, ზედ. სიბრალულის არ მქონი, безжалостный; ვისრ. 159; ქილ. 55; **შეუბრალებლობა**, ს. სიბრალულის არ ქონება, безжалостность.

შეუგებელი, ზედ. გაუგებელი; უცნობი; непонятный; невѣдомый, неизвѣстный; რუსუდ. 658; ქილ. 65, 311, 457; 669; ან **შეუგნებელი**, ახირებული, несмѣтливый; несговорчивый; ქილ. 200, 300.

შეუგვანებელი, ზედ. შეუფერებელი, непристойный, неприличный; ლუკ. 17—1.

შეუგვარი, იგივე შეუგვანებელი, непристойный; რუსუდ. 243; -რად, ზზ. **შეუფერებლად**, непристойно, ვისრ. 191.

შეუგზნებელი, ზედ. რაც არ დაიწვის, несгораемый.

შეუგინებელი, ზედ. უბიწო, непорочный; იაკობ. 1—26; 1 ქართლ. 342; **-ბლობა**, ს. უბიწობა, непорочность; მარკ. 1—28; -რჯულისა, непорочность вѣры.

შეუგნებელი, ზედ. გაუგებელი; მიუმხვდარი; непризнательный, безсовѣстный; непонятный, непостижимый; несметливый;; დაუნახავი შეუგნებელი, უსვინიდისო; ქილ. 84, 170; **შეუგნებლად**, ზზ. გაუგებლად, უცნობოდ, безъ вѣдома; ვეფხ. 744.

შეუგონებელი, ზედ. გაუგებელი, невразумительный, ერისთ. 144.

შეუგრძნოდ, ზზ. უგრძნობელად, нечаянно, 2 ქართ. 262, 296.

შეუდარებელი, **შეუდარო**, ზედ. უმსგავსო, უებრო, безподобный; ვეფხ. 32; ქილ. 116.

შეუდგამი, ზედ. ნ. თვალ-შეუდგამი; შეუდგმელი, მაგალ. თავ შეუდგმელი, неполный; შეუდგმელი სიღრმე, необозримая бездна, მარკ. 1—173.

შეუდებლობა, ს. იხმარება თავს შეუდებლობა, ე. ი. გარეწრობა, невниманіе, გორგ. 249.

შეუდრეკელი, ზედ. მოუდრეკელი; შემმართებელი; упругій; стойкій; непоколебимый.

შეუვალი, ზედ. უვალი; მიუვალი მაგალ. ციხე; непроходимый; неприступный; დარეჯ. 2—20; მროვ. 16; ყოვლისა ბეგარისაგან შეუვალი, свободный отъ всѣхъ податей и сборовъ; გუჯ. 9, ხელ-შეუვალ, неприкосновенный, неоспоримый; შეუვალი მთა, непроходимая гора; 1 ქართლ. 16; შეუვალი სიტყვა, неоспоримое слово; 1 ქართლ. 313; შიშ-შეუვალი, неустрашимый; ვეფხ. 1035; **შეუვალობა**, ს. მიუხვლელობა; შეუდავებლობა, ხელ უხლებელობა; непроходимость, непреступность; неприкосновенность, безспорность; **შეუვალობა წყლისა**, непроницаемость водою.

შეუვიწყებელი, ზედ. დაუვიწყებელი, незабываемый.

შეუვსებელი, ზედ. დაუშრეტელი; неугасимый; неполный.

შეუზარებელი, ზედ. დაუზარებელი, неутомимый.

შეუზღვეველი, ზედ. გარდაუხდელი, невознаградимый.

შეუზღუდავი, -დი, ზედ. უსამზღვრო, безграничный, неограждённый, ჩახრ. 12.

შეუთვისებელი, ზედ. არ შეთვისებელი, დაუნწვეველი; неусвоенный.

შეუკადრებელი, ზედ. შეუფერებელი, непристойный, 1 ქართლ. 282.

შეუკაზმავი, ზედ. უიარაღო, невооруженный; ვისრ. 190,

შეუკეცელი, ზედ. დაუკეცელი, несложенный, მარკ. 2—10.

შეუკითხავი, ზედ. დაუკითხავი, неполучившій позволенія; **შეუკითხავად**, ზზ. დაუკითხავად, безспросу, სამ. ვახტ. 231; გორგ. 264; ქილ. 154.

შეულევნელი, ნ. მოულევნელი.

შეულპობელი, ზედ. დაულპობელი, негніючій.

შეუმზადებელი, ზედ. მოუმზადებელი, неприготовленный.

შეუმთხვეველი, ზედ. მოუმხვდარი; неслучайный; შეუმთხვევლად, ზზ. 1 ქართლ. 334.

შეუმღვრეველი, ზედ. ალუმღვრეველი, невозмутимый.

შეუმსგავსებელი, ზედ. უმსგავსო, неправдоподобный, неприличный.

შეუმუსრავი, -სრველი, ზედ. დაურღვეველი, несокрушимый.

შეუმუშავებელი, ზედ. უმუშავებელი მაგ. მიწა. необработанный.

შეუმწიკვლებელი, ზედ. შეუბილწებელი, непорочный, ალექს. 58; **შეუმწიკვლებელობა**, ს. შეუბილწებლობა, непорочность; ქილ. 634.

შეუმჭკნარი, ზედ. დაუმჭკნარი, неувядшій.

შეუნანელი; -ნებელი, ზედ. მოუნანებელი, нераскаянный, 2 კორ. 7—11.

შეუნანებლობა, ს. არ შენანება, нераскаяніе.

შეუნახავი, ზედ. მაგალ. თავ-შეუნახავი, თავის გაუფრთხილებელი, неосторожный, **შეუნახაობა**, ს. არ შენახვა, несбереженіе, непрятанье; ქილ. 681; **შეუნახველობა**, ს. არ დაკრძალვა, небережливость; სომხ. სამ. 236.

შეუნდობარი, -ბელი, -ბი, ზედ. ნება დაურთველი, непозволенный; სამ. ვახტ. 218; ცომ. 68. არ მისატევებელი, непростительный; გუჯ. 19; 26; 1 ქართლ. 172.

შეუნიშნავი, ზედ. დაუნიშნელი, незамѣченный.

შეუნჯება (შევიუნჯებ, -ჯე), ზ. მ. დავუნჯებ, собрать, накопить богатство.

შეუორთქლებელი, მაგალ. სარკე, нетусклое зеркало; ქილ. 240.

შეუორგულებელი, ზედ. გულ გამოუცვლელი, სარწმუნო, неизмѣнный, вѣрный; მოხეს. სამ. შესავალი; სამ. ვახტ. 204; 1 ქართლ. 336; იაკობ. 3—17.

შეუპოვარი, შეუპოველი, ზედ. უგლიმი, არა მქონი შიშისა ან რიდისა, дерзскій, упрямый, непослушный; გორგ. 249, 288, ვეფხ. 675; **შეუპოვრობა**, ს. უგლიმობა, არ ქონა შიშისა ან რიდისა; дерзость, упрямство, გორგ. 288; ვისრ.

69, 41, (ვჰშეუპოვრობ, -რე), ზ. უ. ვუხიაკობ, ვურჩობ, упрямиться, **შეუპოვრობით, შეუპოვრად**, ზზ. ურჩად, упрямствомъ.

შეურაცხება, ს. დაწუნება, უკადრისად მიღება, униженіе, презрѣніе; пренебреженіе; обида; безчестіе; ფსალ. 30—19; 34—16; 1 ქართლ. 532; ერისთ. 2—93; (შევურაცხებ, -ხე), ზ. მ. დავიწუნებ, არა ფრად ჩავაგდებ, презирать, ни вочто не ставить; пренебрегать; **შეურაცხი**, ზედ. ცუდი, დაწუნებული, презрѣнный; пренебреженный; ფსალ. 14—7; **შეურაცხ ქმნა** (-ვიქმ, ვჰქმენ), ზ. უ. უგულებელს ვჰყოფ, презирать, пренебрегать кѣмъ; რომ. 14—10; საქმ. 4—11, გალატ. 6—7; **შეურაცხ ყოფა** (ვჰყოფ), ზ. მ. ბიაბრუდ გავხდი, არა ფრად ჩავაგდებ, უპატიოდ გავხდი; обезчестить, пренебречь; მარკ. 7—9; ლუკ. 7—30; გალატ. 4—11; 2 ქართლ. 176; შეურაცხ მყო, онъ пренебрегъ меня, შეურაცხ ყოფა რჯულისა, нарушить законъ; შეურაცხ-მყოფელი, მიმ. ни во что не ставящій, презирающій.

შეურევნელი, ზედ. აღურეველი, несмѣшанный, მარტ. 2—56; გუჯ. 20; ანდრ. 110, -ბუნება, природа естественная, безъ примѣси; მარტ. 1—339; **შეურევნელობა**, ს. აღურევლობა, неимѣніе смѣси; კავშ. 270.

შეურვება, სხ. печаль, забота; (ვა), ზ. მ. დავაღონებ, დავაფიქრებ, შევაწუხებ, опечалить, озаботить, безпокоить; ვეფხ. 850; 1480; შემაურვებ, опечаливаешь меня; 2 მეფეთ. 13—25; ანდრ. 21, შევიურვებ, -ვე), ზ. მიჩ. დავჰღონდები, შევჰსწუხდები, опечалиться, საქმ. 21—10; -გულსა, опечалить себя, ვეფხ. 157; **შეურვებული გული**, стѣсненное сердце.

შეურიგებელი, ზედ. непримиримый.

შეურიგებლობა, ს. непримиримость.

შეურიდებელი, ზედ. დაურიდებელი, незастенчивый, смѣлый.

შეურღვეველი, ზედ. დაუქცეველი, неразрушимый.

შეურყეველი, ზედ. შეუძრველი, მტკიცე, непоколебимый, твердый; გუჯ. 1; -ფიცი, ненарушимая клятва.

შეურყვნელი, ზედ. წაუმხდარი, непорченный.

შეურჩომელი, ზედ. დაურჩენელი, неостающійся; ყარამ. 392.

შეურცხვენელი, ზედ. ურცხვი, безстыдный.

შეურწყამი, შეურწყმელი, ზედ. არ შემდგარი ნაწილთაგან, несоставной; კავშ. 302; ქმნილ. წ. 7.

შეუსადარობა, ს. უგრძნებელობა, безчувствіе.

შეუსახავი, ზედ. დაუსახავი, невообразимый, ჩახრ. 45.

შეუსვარელი, ზედ. შეუსვრელი, незапачканный.

შეუსაზღვრებელი, ზედ. საზღვარ დაუდებელი, безграничный; გუჯ. 20.

შეუსახელებული, ზედ. непоименованный.

შეუსვენებელი, ზედ. მოუსვენებელი, неимѣющій отдыха; დავრ. 43; -ბლად, ზზ. безъ отдыха; 2 ქართლ. 532.

შეუსვლელობა, ს. არ შესვლა, невхожденіе; ყარამ. 228.

შეუსვრელი, ზედ. არ გასვრილი, незапачканный, ქილ. 204.

შეუსმენელი, ზედ. ურჩი, არ გამგონი, непослушный.

შეუსრულებელი, ზედ. არა სრული, неоконченный; **შეუსრულებლობა**, ს. არ სრულობა, неоконченность; неполнота; ქილ. 696.

შეუსწავლელი, ზედ. უცნობი, незнакомый, неизвѣстный; необученный.

შეუსწორებელი, ზედ. გაუსწორებელი, გაუმართავი; უებრო, უმაგალითო; несвѣренный; безпримѣрный, неподражаемый; 1 ქართლ. 243; 2 ქართლ. 6.

შეუსხლავი, ზედ. არ შესხლული, неподрѣзанный (лоза); ქილ. 434.

შეუსჯელად, ზზ. დაუსჯელად; неосужденно.

შეუტყვებელი, ზედ. შეუდარებელი, несравненный, მარტ. 1—31.

შეუტყობარი, შეუტყობელი, ზედ. უცნობელი, უცოდნელი, неизвѣстный, невѣдомый, непроницаемый; სამ. სომხ. 332, 374; ქილ. 353, 559; **შეუტყობრად, -ბლად**, ზზ. უცნობელად, безвѣдома; 2 ქართლ. 543; **შეუტყობრობა, -ბლობა**, ს. არ ცნობება, непредувѣдомленіе; რუსუდ. 936, 945; ქილ. 136.

შეუფერებელი, ზედ. არ შესაფერი, არ საკადრისი, неприличный, непристойный; რუსუდ. 893; ზოგჯ. უტოლო, უებრო, მაგალ. სვიანი და შეუფერებელი ხელმწიფე; ვისრ. 2; безподобный, несравненный; შეუფერებლობა, ს. неприличіе.

შეუფლობელი, ზედ. დაუმონებელი, непокоримый; ჩახრ. 43, **შეუფლობელობა**, ს. დაუმონებლობა, непокорность; ვისრ. 164.

შეუქმარი, ზედ. უქნელი, несдѣланный, ვისრ. 154; ბოლო შეუქმარი, ე. ი. ბოლო მოუღებელი, დაუსრულებელი, нескончаемый.

შეუქნელი, ზედ. არ დაბადებული, несозданный, ან მოუხარშავი, неваренный, ვეფხ. 267.

შეუღლება, სზ. бракосочетаніе, (შევაუღლებ, -ლე, 3 პირი შეაუღლა ან შეაუღლონ; ან შევუღლამ); ზ. მ. შევრთავ ქორწინებითა; მროვ. 40; ალექს. 31, 94; მატ. 19—5; ან შევაბამ ხართა, დაბად. 46—29; сочетать, соединять брачными узами; запрягать воловъ и т. п.; (შევეუღლები, -ლე, შევეუღლდები), ზ. თვ. сочетаться бракомъ, ან სხვას დედაკაცთან მეუღლეობის უღელს გავსწევ, сожительствовать; ღრამ. 11, **შეუღლ-ვილი**, მიმ. соединенный, ანდრ. 69.

შეუღონოება (ვჰღონოვდები), ზ. ვდ. опечалиться.

შეუყოვნებელი, ზედ. დაუგვიანებელი, немѣдленный.

შეუყოფლად, ზედ. შეუხებლად, ხელ-უხლებლად, неприкосновенно, 1 ქართლ. 337.

შეუყრელი, ზედ. დაუხვედრი; ვეფხ. 112; ქილ. 423, **შეუყრელობა**, ს. ერთმანეთის არ ნახვა, ან შეყრა, რუსუდ. 388.

შეუშინებელი, ზედ. უშიშარი, неустрашимый; **შეუშინებლობა**, ს. უშიშრობა, неустрашимость; მირ. 35.

შეუშნოვება (ვა), ზ. მ. дѣлать не пригожимъ.

შეუშლელი, ზედ. გამოუცვლელი, неизмѣняемый; -ლელად, ზზ. неизмѣняемо; ხომს. ხამ. 5.

შეუშრეტელი, ზედ. დაუვსებელი, გაუქრობელი, неугасимый.

შეუშრობელი, ზედ. მარადის ხველი неосушимый, ვეფხ. 1593; ვისრ. 62.

შეუჩვევარი, **-ჩვეველი**, ზედ. დაუჩვეველი, непривычный.

შეუცდენი, ზედ. непогрѣшимый.

შეუცვალებელი, **შეუცვლელი**, ზედ. გამოუცვლელი, неизмѣняемый; მარკ. 2—96; მეცამ. 23; -ბლად, ზზ. безъ измѣненія; **შეუცვლელობა**, ს. გამოუცვლელობა, неизмѣняемость; ვეფხ. 1539.

შეუმცდარი, მიუმცდარი, безошибочный.

შეუცოდავი, **შეუცოდარი**, **-დველი**, **-დელი**, ზედ. უცოდავი, непогрѣшимый; безгрѣшный; невинный, რუსუდ. 855; ვისრ. 47; შეუცოდველობა, ს. **უცოდავობა**, непогрѣшимость, невинность; ვისრ. 24.

შეუცილებელი, ზედ. неоспоримый.

შეუცილებლობა, ს. неоспоримость.

შეუძლებელი, ზედ. არ შესაძლებელი, невозможный; **შეუძლებელია**, это не возможно, შავთ. 62, ქილ. 162, 487; **შეუძლებელობა**, **-ბლობა**, ს. არ შეძლება, невозможность, რუსუდ. 929; 2 ქართლ. 351; ფილოს. ბაუმ. § 18; მაკ. 19—26.

შეუძლეველი, ზედ. უძლეველი, непобѣдимый, ჩახრ. 44.

შეუძრავი, **შეუძრველი**, ზედ. უძრავი, დაუძრველი; неподвижный; непоколебимый; ებრ. 6—18; 1 ქართლ. 437; ვისრ. 139; შეუძრავად, ზზ. დაუძრველად, неподвижно; **შეუძრველობა**, ს. დაუძრველობა, неподвижность, მარკ. 1—121.

შეუწევნელი, ზედ. უშემწეო, безпомощный.

შეუწერავი, **შეუწერადი**, ზედ. აღუწერელი, неописанный, კავშ. 178.

შეუწველი, ზედ. დაუწველი, неопалимый, несгораемый.

შეუწონელი, ზედ. განუზომელი, უფიქრებელი, несоразмѣрный; необдуманный; ვისრ. 167; -საქმე, необдуманное дѣло; ვისრ. 11; -სიტყვა, необдуманное слово; ვისრ. 58.

შეუწყალებელი, ზედ. უწყალო, безмилосердный; **შეუწყალებლად**, ზზ. უწყალოდ, немилосердно.

შეუწუხებელი, ზედ. არ შეწუხებელი, необезпокойваемый; მროვ. 63, **შეუწუხებლობა**, ს. არ შეწუხებულება, необезпокоиваемость, ქილ. 669.

შეუწყალებელი, ზედ. безжалостный, **-ბლობა**, ს. безжалостность.

შეუწყვეტი, ზედ. გაუწყვეტელი, непрерывный.

შეუწყნარებელი, ზედ. მოუსვენარი, неугомонный; ან არ მიღებული რიგიანად, неуважаемый, **შეუწყნარებლობა**, ს. არაფრად მიუჩნევლობა, неуважаемость; ალექს. 54.

შეუწყინარი, ზედ. უწყინარი; спокойный, გორგ. 42.

შეუწყობელი, ზედ. მოუმართავი, нестройный; შეუწყობლობა, ს. მოუმართაობა, нестройность; მარკ. 1—115.

შეუჭირვებელი, **-ველი**, ზედ. უზრუნველი, უნაღველო, беззаботный, безпечный; შეუჭირვებლად, ზზ. безъ труда, ვისრ. 89.

შეუჭმელი, ზედ. არ შეჭმული, несъѣденный.

შეუჭრეთელი, ზედ. შეურყეველი, непоколебимый, ბუჟ. 8.

შეუჭრელი, ზედ. несрѣзанный, ბუჟ. 26.

შეუხებელი, ზედ. ხელ უხლებელი, нетронутый, непочатый; 1 ქართლ. 90; მარკ. 2—184.

შეუჯდომელი, ზედ. უმჯდარი, неносидѣвшій.

შეუჯერებელი, ზედ. დაუჯერებელი, неимовѣрный; невѣроятный.

შეფარადათება (ვჰფარადათებ), одѣть легкое платье.

შეფანცვა (შევჰფანცავ, -ცე), შევჰყრი, бросать вверхъ.

შეფარდება, **-და** (შევაფარდებ, ვჰ), ზ. მ. შევადარებ, შევატოლებ, თან-შევჰზომ; смѣрять, сверстывать, сравнивать; სზ. разверстка, შეფარდებით, по разверсткѣ, ან შეფარგლვა, очертить, ხამ. ვახტ. 90; ხამ. ხომს. 213; ან სწორ ნაწილებად დავჰყოფ, разверстать, раздѣлить на равныя части; ხამარ. ვახტ. 104; შემიფარდებ, -დე, ე. ი. შემიზღავ, платишь мнѣ ровною частью, ვეფხ. 766, დაბეჭდ. გამ. (შევუფარდები, -დი), ზ. ვდ. შევუტოლდები, разверстываться; ვახტ. ხამ. 36, (შევიფარდებ, -დე), ზ. მიჩ. შევიტოლებ; сравнить съ собою, ხამ. ვახტ. 36; (შევუფარდებ, -დი), ზ. მიჩ. შევუტოლებ, დავუდარებ, сверстывать съ чѣмъ, ყარამ. 7, **შეფარდებული**, მიმ. разверстанный; ხამ. ვახტ. 104.

შეფარება, **-რვა** (ვა), ზ. მ. მივაფანიერებ, მივმალავ; დავჰხურავ; скрывать, прятать; покрыть; შევაფარებ ან შევიფარებ თავსა, укрыться, спрятаться, დავრ. 13; (შევიფარები ან შევეფარები; -რე), ზ. ვ. დახურვილს ადგილში შევალ, укрыться, ვისრ. 11; მროვ. 89; რუსუდ. 789.

შეფარილება, (ვა), ზ. მ. შევაფარებ, დავჰმალავ, скрыть, спрятать; ქილ. 522; 36, 377.

შეფარილვა (შევჰფარილავ, -ლე), ზ. მ. გავჰმურავ, замарать въ сажѣ.

შეფარცხვა (შევჰფარცხავ, -ხე), ზ. მ. დავჰფარცხავ, боронить.

შეფეთება, **შეფეთიანება** (ვა), ზ. მ. დავაფეთებ, испугать спящаго; (შევჰფეთიანდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰფეთდები, испугаться, встревожиться.

შეფეთქა (ვი), ზ. უ. ვიფეთქ, ავიგზნები, вспыхнуть; ქილ. 462.

შეფენა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფენ, разостлать; **შეფენილი ნათელი**, освѣщенный свѣтомъ, ფიზიკ. 127; შეფენილი ქალაქი, растилавшійся городъ, მროვ. 43.

შეფერადება (ვა), ზ. მ. ფერად ფერადად შევჰღებავ, раскрашивать.

შეფერება, **შეფერვა**, **შეფერა**, სზ. украшеніе; согласіе; ტიმ. 24; კაცია 87; შეფერება საყდრისა, убираніе церкви; შეფერებით, ზზ. прилично; подобострастно; გორგ. 299; შეფერება ღვინისა, подкрасить вино; დასტ. 119: (შევჰფერავ, -რე; ზ. მ. მოვჰრთავ; ფერებს შევაწყობ, ამოვურჩევ; убирать, украшать; подбирать краски; ხაბ. ლ;

შეფერა, შეფერება, (შევჰფერი, -რე; შევაფერებ, -რე), ზ. უ. შევჰშვენი, შევეტყვევი, შევესაბამები, приличествовать, соотвѣтствовать; ვეფხ. 721, (შევიფერებ, -რე), ზ. მიჩ. კეთილად მივითვლი, შევიწყნარებ, შევითვისებ, შევისაკუთრებ; მოვსთავსდები, გავსძლებ ვისთანმე; принять кого благосклонно, поладить съ кѣмъ; ужиться, сойтись; ქილ. 69; შევიფერებ მძინარობას, притвориться спящимъ; სიბრ. 113; ყოველი კაცი პატივს ვერ შეიფერებს, სიბრ. 39, не всякій любитъ почести, ვეფხ. განმ. 31; (შევეფერები, -რე), ზ. თვ. ვჰშვენი, შევჰშვენი, შევეტყვევი, приличествовать, соотвѣтствовать, დასტ. 105; ბუჟ. 29; შემფერის ან შემეფერება, ე. ი. შემშვენის, прилично мнѣ; ვეფხ. 1292; რუსუდ. 788; შეფერებული, მიმ. украшенный, 1 ქართლ. 4; ყოვლითა სიკეთითა შეფერებული, одаренный всѣми хорошими качествами.

შეფერხება, ს. საფეხური კიბისა; გაჩერება, проступъ у лѣстницы; остановка, ივერ. № 1—164, საბ. ლ. ნ. დონდგალი; (ვა), ზ. მ. ставить кого на крѣпкую ногу, торопить, თამარ. 38, შევჰფერხდები, идти нога за ногу, შევიფერხვი, быть связану ногами.

შეფერხებული, ზედ. спѣшный.

შეფრთხობა (ვა), ზ. მ. დავაფრთხობ, შევაშინებ, испугать, სამ. ხომხ. 381; (შევჰფთხვები), испугаться.

შეფინება (შევიფინები, -ნე), ზ. ვ. შევიკუმშები, შევიხრუსტები; сжаться, свернуться; ბუნ. კ. 14, 147.

შეფისვა (შევჰფისავ, -სე), ზ მ. ფისით გავჰგლეს, обмазать дегтемъ, საბ. ლ.

შეფიქრება (შევჰფიქრდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰფიქრდები, დავღონდები, задуматься, 2 ქართლ. 105; 207.

შეფიცება (ვა), ზ. მ. დავაფიცებ, заставить присягнуть, дать клятву, სამ. ვახტ. 143; 2 ქართლ. 541, 563; ბუჟ. 33.

შეფიცვა, სხ. клятва, (შევჰფიცავ, -ცე), ზ მ ფიცს მივჰსცემ, ფიცით დავაჯერებინებ, ვეფხ. 135; 413, 2 ქართლ. 354; клясться, (შევიფიცები, -ცე ან შევიფიცენით, შევიფიცნეთ). ზ ვ. დავიფიცებ, ფიცს ვაძლევთ, поклясться, ვეფხ. 662; რუსუდ. 680; 2 ქართლ. 533; გორგ. 5, (შევიფიცებ, -ცე), ზ. მ. ფიცს გამოვართმევ, взять съ кого клятву.

შეფლეთა (ვჰ), ზ. მ. შევჰხევ, порвать.

შეფლვა (ვჰ), ზ. მ. დავფლავ, зарыть.

შეფოთლება (შევჰფოთლდები, -დი), ზ. ვდ. ფოთლით შევიმოსები, покрываться листьями.

შეფრენა, შეფრინება, შეფრინვა (ვა), ზ. მ. მალლა ავაფრენ, заставить летать, ან ფრენით შევიტან, вносить что влѣтая, (შევჰფრინავ, -ნე, შევჰფრინდები, -დი), ზ. უ შელმა ვჰფრინავ, полетѣть; влетѣть; ვეფხ. 1335; (შევჰფრინდები, -დი), ზ. ვდ. მივაფრინდები, მივვარდები, налетѣть, наброситься; -ცხენსა, вскочить на лошадь.

შეფრეწა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხევ, разорвать.

შეფრთხობა, ნ. შეფთხობა; შეფრინება, ნ. შეფრენა.

შეფრიალება (შევაფრიალებ, -ლე), ზ. მ. ფრიალით აუშვებ, пустить на воздухъ змѣй или воздушный шаръ.

შეფრობა, სხ. შეხამება, раскраска, оттѣнка цвѣтовъ.

შეფრობილი, ზედ. ფერად ფერადად შემკობილი, შეხამებული, раскрашенный, ვეფხ. 324, შეჭირვებული, угнетенный, საბ. ლ; თეიმ. განმ. ვეფხ. 322.

შეფრტვინვა, (ვჰ), ზ. უ. фиркать.

შეფრუშვა (შევიფრუშავ, -შე წარბს), ზ. მ. წარბებს შევიკრავ, нахмуриться.

შეფრფინვა, სხ. восторгъ, восхищеніе; სიბრ. 83; შეფრფინვით ელიან, ждутъ съ восторгомъ, რუსუდ. 494, 682, 961; (ვჰ), ზ. უ. შევჰსტრფი, შევჰხარი, востороаться, восхищаться; ვეფხ. 1004, 1054.

შეფრქვევა (ვა), ზ. მ. ზედ შევაყრი, შევაბნევ; ვეფხ. 26; (მისი სახელი შეფრქვევით მითქვამს, ე. ი. იმისი სახელი მარგალიტის ან ფულის თავზედ შეყრით მითქვამსა და მიქიაო, съ восторгомъ и похвалою произношу его имя; -წყალსა, окропить водою.

შეფრცქვნა (შევჰფრცქვნი, -ქვენ), ზ. მ. კანს შემოვაძრობ, облупить, очистить напр. яблоко.

შეფრჭკვნა (შევიფრჭკვნები, -კვენ), ზ. ვ. დავსჭკნები, увядать.

შეფუება (შევჰფუვდები, -დი), ზ. ვ. ცომისათვის: გავლვივდები, გავჰფუვდები, о тѣстѣ: подняться; ოსე. 7—5.

შეფურთხება (ვა), ზ. მ. შევჰნერწყვავ, плюнуть на кого.

შეფურცლვა (შევიფურცლები, -ცლე), ზ. მ. ფურცლით შევიმოსები, одѣться листьями.

შეფუტუროება (შევჰფუტუროვდები, -დი), ზ. ვდ. ფუტურო შევიქმნები, гнить о деревѣ.

შეფუცება, სზ. заклинаніе, (შევჰფუცებ, -ცე), ზ. მ. შევჰფიცებ, поклясться.

შეფუშვა (ვჰ), ზ. მ. მოვშლი, დავჰფუშავ, уничтожать, разрушать.

შეფუცხვილობა, ს. შეხრუსტვა, сжатость.

შეფუცხუნება (ვა), ზ. მ. встревожить.

შეფუძნება (ვა), ზ. მ. საფუძველს ჩავჰყრი, положить фундаментъ, основать.

შეფქვა (შევჰფქვავ, -ვი ან შევჰფქვნი, -ვენ), ზ. მ. დავჰფქვავ, წვრილად დავლეწ, შევჰმუსრავ, измолоть; искрошить; сокрушить; ისაი. 36—6, 45—2; იერემ. 50—23; ფსალ. 45—9; 57—6; 106—16; შავთ. 10.

შეფქვევა (ვა), ზ. მ. მოვოჭავ, მოვჰთვალავ; осыпать дорогими каменьями; **შეფქვეული**, მიმ. осыпанный, რუსუდ. 153.

შეფშვნეტა და

შეფშხვნა (შევჰფშხვნი, -ვენ), ზ. მ. შევფჰქვავ, დავჰფშხვნი, წვრილად დავლეწ, искрошить.

შეფხაჭნა (შევჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. შევჰკაწრავ, оцарапать.

შეფხვნა (შევჰფხვნი, -ხვენ), ზ. მ. წვრილად დავლეწ, დავჰფხვნი, крошить.

შეფხვრა (შევჰფხვრი, -ფხვერ), ზ. მ. ამოვაგდებ, искоренить. [грозить.

შექადება (შევექადები, -დე), ზ. თვ. დავემუქრები,

შექანება (ვა), ზ. მ. შევარწევ, покачать кого.
შექანცვა (შევიქანცები, -ცე), ზ. ვ. დავიღალები, устать, (შევჰქანცავ, -ცე), ზ. მ. მოვჰღალავ, მოვჰსწყვეტ, изнурить, утомить.
შექეზება (ვა), ზ. მ. поблажать, потакать.
შექეიფება (ვა), ზ. მ. გავამხიარულებ ღვინოს სმით; напоивъ кого развеселить; (შევჰქეიფდები, -დი), ზ. ვდ. გავმხიარულდები, быть на веселѣ; развеселиться, **შექეიფებული**, მიმ. на веселѣ, хмѣльной; კაცია 57. **შექეიფიანება** (შევჰქეიფიანდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰმხიარულდები, быть на веселѣ.
შექვავება (ვა), ზ. მ. окаменять.
შექვეითება, ნ. დაქვეითება.
შექირავება (შევიქირავებ, -ვე), ზ. მ. ქირით შევიპირებ, нанять.
შექიქინება (შევიქიქინებ, -ნე), ზ. მიჩ. შევიზუზუნებ, ვჰბზუვი, жужжать, ქარი შეიქიქნებს, вѣтеръ воетъ.
შექიშპება (ვა), злить; (ვჰ), злиться.
შექლეშა (ვჰ), ზ. მ. отломать.
შექლიბვა (ვჰ), ზ. მ. подпилить напилкомъ.
შექმნა, შექნა, სხ. твореніе, созиданіе; содѣланіе; (შევჰქნი, შევჰქენ; შევჰქმი, -ქმენ; შევიქმ, 3 პირი მრ. შეიქმიან ან შეიქმონენ; უსრ. შევიქმიდი ან შევიქმოდი; სრ. შევჰქმენ. და სხ.; შევეიქმ, შევეიქმენ, ვეფხ. 1370); ზ. მ. დავჰბადებ, გავაჩენ; გავაკეთებ; творить, созидать, дѣлать; დაბად. 1—21, 22; ფსალ. 73—17; ვეფხ. 1; 537; 1 ქართ. 29; სიბრ. 84; შეჰქნა ყვირილი, сталъ кричать; შეგვექმნა ლაპარაკი, мы стали спорить; მოურავ. 56; ზღვასა შეიქმს, образуетъ море; ვეფხ. 350; აზრად შეიქმენ საქმესა, ე. ი. საქმეს აზრით მიხვდებიან; мыслію смекаютъ дѣло; ვეფხ. 363; საცილობელი შეექმნა, вопросъ сталъ спорнымъ; ვისრ. 6; შეჭირვება შეექნა, сталъ стѣсняться, грустить; დარეჯ. 87; შეიქმონენ შიშით კანკალს, страхъ начинаетъ ихъ бросать въ дрожь; (შევუქმნი, ან შევუქმი, -მენ), ზ მიჩ. ვუქმნი, ვუწარმოებ, дѣлать кому что; შევუქმ ჰაერს ძრვასა, заставить воздухъ двигаться, т. е. вызвать въ воздухѣ движеніе; ფიზიკ. 46, შევუქმენით პაემანი, мы назначили имъ срокъ; ვისრ. 46; შევიქმნები, შევიქნები (ქმენ, -ქენ); ზ. ვ. დავიბადები, გავჰჩნდები; გავჰხდები; быть сотворену, создану; становиться, дѣлаться; რომ. 9—28; შეიქმნა, ვითა ლომი, онъ сталъ, какъ левъ; შეიქნა დგრიალი, подиялся топотъ лошадиныхъ ногъ; ბაგე წითლის იაგუნდის მსგავსი ცისფრად შეიქმნა, уста, похожія на красный рубинъ получили блѣдносиній цвѣтъ; ვისრ. 22; (შემქმნი, -მენ), ზ. მიჩ. დამბადებ, გამაჩენ; გამზდი, создаешь меня; дѣлаешь меня; (შემქმნის, შემქნას), ზ. მიჩ. გამაჩინოს, დამბადოს; გამხადოს; пусть онъ создаетъ меня; пусть онъ сдѣлаетъ меня; სიბრ. 17; შემქმნია, შემქმოდის), ზ. მიჩ. გამხდია, стало для меня; შემქნოდა პირი ზაფრანის ფერად; რუსუდ. 581; лице мое сдѣлалось блѣднымъ, какъ шафранъ, ვისრ. 25; მას შექონდა მისად დაზოდ, онъ питалъ къ ней ревность; ვეფხ. 140; (შევექნები, შევექმნები, შევექენ), ზ. თვ. გავუხდები, сдѣлаться, стать; შეექნა სინანული, онъ сталъ раскаяваться; ვისრ. 178; შეგვექნა ლხინი, мы стали веселиться; რუსუდ. 416; შევუქნივარ, онъ создалъ меня, я обязанъ ему жизнью; ვეფხ. 1151; დარეჯ. 2—71; შემიქნიხარ, ты обязанъ мнѣ жизнью, **შექმნილი**, მიმ. созданный; сдѣланный; ვისი შექმნილია, кому онъ обязанъ жизнію; **შექმნულობა**, ს. обдѣлка, работа, შავთ. 39.
შექნევა (ვა), ზ. მ. ვაწარმოვებინებ, заставить дѣлать; სიხარბე შეაქნევს კბილთა ღრჭენასა, жадность заставляетъ его скрежетать зубами; ვეფხ. 1191.
შექოთება (ვა), ზ. მ. встревожить.
შექონა (შემაქვს, შემაქონდა ან შემქონდა), ზ. მ. შევიღებ, შევიტან, вносить; ввозить; ზოგ ჯერმე: მაქვს, მივის, имѣть, გვამი შეჰქონდა საქებარი. она имѣла прелестный станъ; ქილ. 473; რამე კაცის ცნობა შემქონია, съ того времени, какъ я одаренъ человѣческимъ смысломъ, რუსუდ. შეჰქონდა საუბარი; ქილ. 216, онъ велъ бесѣду.
შექორწილება (ვა), ზ. მ. დავაქორწილებ, обвѣнчать.
შექრთამვა, (ვჰ), ზ. მ. подкупить.
შექოქლვა (ვჰ), ზ. მ. ავჰქოქლავ, наметать, сшить па живую нитку.
შექროლა (შევჰქრი, სრ. არა აქვს), ზ. მ. შევჰბერავ. вѣять.
შექროლება (შევუქროლებ, -ლე), ზ. მ. შევუტევ მაგალ. ცხენსა, броситься на кого, сидя верхомъ, რუსუდ. 296.
შექსაქვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰხვანჯავ, запутать.
შექსვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰქსოვ. соткать; связать; (შევექსოვები, -ვე), ზ. ვ. მოქსოვილ ვიქმნები, быть соткану; გამოსლ. 36—10.
შექსოვა (შევაქსოვ, -ვე), ზ. მ. ქსოვაში ჩავატან.
შექუსლვა (ვჰ), ზ. მ. დეზსა ვჰკრავ. пришпорить.
შექუჩება (შევჰქუჩდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰგროვდები, скучиваться, საბ. ლ.
შექცევა, სხ. поворотъ, возвратъ болѣзни, напр. лихорадки; თავ-შექცევითება ცხენი, რუსუდ. 352; лошадь была привязана въ противную сторону; (შევაქცევ, -ქციე), ზ. მ. შევაბრუნებ; მოვაბრუნებ, ან უკან მივსცემ; повернуть; поворотить назаъ; возвратить, отдать назадъ; ვეფხ. 1122; ვისრ. 26; რუსუდ. 507; 1 ქართლ. 217; არც მეცნიერება შეაქცევს ღვთის განგებასა, никакая мудрость не отвратитъ Божьяго предопредѣленія; ვისრ. 158; შევაქცევ სიტყვას, отвѣтить, возразить; და მუნ კაეშანთა შექცევია, и тамъ разогнать скуку; დარეჯ. 2, 146; შევაქცევ ზურგს; обратиться къ кому спиною; показать тылъ; რუსუდ. 507; ციებ-ცხელებამ შეაქცია, лихорадка возвратилась, т. е. возобновилась; შევუქცევ პირსა, отвратить отъ кого лице; (შევიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. შევჰბრუნდები, идти назадъ, поворотить назадъ; возвращаться; იეზეკ. 1—17; იერემ. 46—5; 2 ქართლ. 268; ვისრ. 169; (შევექცევი, -ქეც), ზ. თვ. დავუბრუნდები; განვერები, возвращаться, быть отдану назадъ; ალბ. 139;

отстраняться; 1 ქართლ. 134; ჯოგი შეექცეს, да отдадутъ ему табунъ назадъ; ალბ. 116; პირშექცეული გოდორი, корзина, обращенная вверхъ дномъ.

შექცევა (შევაქცევ, -ქციე), ზ. მ. შევანგრევ, сломать часть зданія; (შევიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. დავინგრევი, разрушаться (зданіе).

შექცევა, სხ. забава, увеселеніе; (შევაქცევ, -ქციე), ზ. მ. დროს გავატარებინებ სიამოვნით, გავრთობ; забавлять, тѣшить; (შევექცევი, -ქეც), ზ. თვ. ან თავს შევიქცევ; ე. ი. დროს გავატარებ სიამოვნით, განვჰსცხრები, забавляться, веселиться; **შემაქცევარი**, забавляющій, **შესაქცევარი**, увеселительный.

შეღალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰქანცავ, მოვსწყვეტ; утомить, (შევიღალვი, -ლე), ზ. თვ. მოვსწყდები, утомиться, устать.

შეღამება, ს. сумерки, наступленіе ночи; ვისრ. 35, 196; (შევაღამებ, -მე); ზ. მ. დავაღამებ; დავაბნელებ; ვეფხ. 1534; проводить ночь; затемнять; (შევჰღამდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰბინდდები, შევჰმწუხრდები, დავღამდები; стемнѣть, смеркаться; ვეფხ. 1090; ვისრ. 7, 20; დარეჯ. 2—112; (შემიღამდება, -ბის: -მდა), ზ. მიჩ. застаеть меня ночь; ვეფხ. 833; გული შემიღამდა ცრილით, слезы стѣснили мое сердце; რუსუდ. 401; შეღამებით გათენებამდინ, съ сумерекъ до разсвѣта; ვისრ. 35; შეღამება ლოცვითა დღისა, проводить день до сумерокъ въ молитвѣ; 1 ქართლ. 77.

შეღება (შევიღებ, -ღე), ზ. მ. შევიტან, вносить, ვეფხ. 265; ქილ. 692, (შევიღები, -ღე), ზ ვ. შევიტანები, быть внесену, შევიღებ თავსა, укрыться, ვისრ. 142.

შეღება, -ბვა (შევღებ, შევჰღებავ: -ბე), ზ. მ. საღებავში გავავლებ, დავჰფერავ, ჩავაფერადებ; красить, окрашивать; შევიღებავ თმასა, красить себѣ волосы; (შევიღებები, -ბი), ზ. ვ. შეღებულ ვიქნები, окраситься, ვეფხ. 77; ვისრ. 142, 198; დედა შავით შევუღებო, რუსუდ. 210; мать одѣну въ трауръ.

შეღება (ვა, მაგალ. კარსა), отворить дверь, დაბად. 47—15.

შეღებულობა, ს. შეღება, окраска.

შეღერება (შევუღერებ, -რე), ზ. მ. მოვუღერებ რასმე დასაკვრელად, замахнуться, чтобы ударить.

შეღერება (შევღერდები, -დი), ზ ვდ. ღერებ გავიმაგრებ (მცენარეთა თვის), стволиться, дѣлаться стволистымъ, **შეღერებული**, ზედ окрѣпшій на корнѣ растеніе; возмужалый; подростокъ.

შეღერღა (ვჰ), ზ. მ. შემოვჰკიკნი, огрызть.

შეღეჭა (ვჰ), ზ. მ. დავღეჭ, დავჰსცოხნი, жевать.

შეღვენთება (ვა), ზ. მ. დავაწვეთებ, накапать.

შეღვინება, შეღვინიანება (შევჰღვინიანდები, -დი), ზ. ვდ. დავითვრები, опьянѣть, (შევაღვინიანებ, -ნე), ზ. მ. დავათრობ, напоить до пьяна.

შეღჳლარჭნა (შევიღჳლარჭნები, -ჭნე), ზ. ვდ. მოვიბლუნძები, შევბრუქდები, съежиться, скорчиться.

შეღიმვა (შევჰღიმავ), улыбаться.

შეღიმება (ვა), заставить улыбнуться.

შეღვრა (შევჰღვრი, -ღვარე), ზ. მ. დავჰღვრი, пролить, (შევაღვრი, -ღვარე), ზ. მ. წყალს შევასხამ, лить на кого, **შეღვრილი, შენაღვარი**, მიმ. пролитый.

შეღირება (ვა), ზ. მ. დავაფასებ, оцѣнять, считать во что либо; ალბ. 58.

შეღმა, ზზ. პირ აღმა вверхъ; შეღმა შესროლა, бросить вверхъ; შეღმა ყურება, смотрѣть вверхъ; გუჯ. 10.

შეღმართ, ზედ. უკან, назадъ, вспять, 1 ქართლ. 220, 224; დარეჯ. 13.

შეღმართი, ს. აღმართი, восходъ на гору, სიბრ. 148;

შეღმეჭა (შევიღმეჭ, -მიჭე), ზ. მ. შევიჭმუხნი პირსა, წარბებს შევიკრავ. наморщить лобъ, (შევიღმიჭები, -ჭე), ზ. ვ. შევიჭმუხნები, наморщиться.

შეღმეჭილობა, ს. დაღმეჭილობა, морщина.

შეღობვა (ვჰ), ზ. მ. огородить.

შეღნიოშება (ვა), ზ. მ. გავაფინთებ, გავასძაგლებ, омерзить.

შეღონება, სხ. печаль, (ვა), ზ. მ. დავაფიქრებ, შევაურვებ, опечалить, заставить задуматься; ალექს. 144; ქილ. 440; (შემაღონებ, -ნე), ზ. მიჩ. ты печалишь меня; (ვი), задуматься, (შევჰღონდები, შევუღონდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსწუხდებ, შევურვდები; опечалиться, задуматься; **შეღონებული**, მიმ. опечаленный; ქილ. 438.

შეღორძება, ს. окрѣпнуть.

შეღრაკნა (შევიღრაკნები, -კნე), ზ. თვ. მოვიკრუნჩხები, скорчиться, съежиться.

შეღრაჭუნება (ვა), ზ. მ. კბილებს ვაწკაწკებ, скрежетать зубами.

შეღრეკილი, ზედ. შეკაკული, сгорбленный.

შეღრენა (შევიღრენ, -რინე პირი), ზ. უ. პირს დავაღებ, разинуть ротъ.

შეღრეჯა (შევიღრეჯ, -რიჯე), ზ. მ. შევიღმეჭ პირსა, морщить лице.

შეღრიალება (ვჰ), ზ. უ. ვჰყვირი უშვერად, ревѣть.

შეღრმავება (ვა), ზ. მ. ღრმად გავსჭრი, углублять.

შეღრძობა (ვი), ზ. უ. ვიღრძობ, свихнуть.

შეღუდუდება, ნ. **დაღუდუდება**; **შეღჳრა**, ნ. შესხმაწყლისა.

შეღუნვა (ვი თავსა) ზ. მ. თავს ჩამოვჰკიდებ, опустить голову.

შეყბედა (ვი), ზ. უ. წამოვროშავ, проболтать.

შეყოლვა, ნახე შესარვა.

შეყენება, სხ. остановка, задержка; ერისთ. 99, კაცის შეყენებით, подстрекательствомъ, ზ. მ. შევადგენ, ფეხზედ დავადგენ, დავაყენებ, დავიჭერ ერთს ადგილს, ფეხს არ მოვაცვლევინებ; შევაგდებ მაგალ. საპყრობილეში, დავაპატიმრებ; ставить, поставить, остановить, удержать; задержать, заарестовать; საქმ. 26—17; მათ. 14—3; ლუკ. 5—3; 2 პეტრ. 2—4; რომ. 12—30; გალატ. 3—22; დავუშლი, ნებას არ მივჰსცემ, запретить; ლევიტ. 11—20; შევაყენებ საქმეს, остановить дѣло; შევაყენებ ციხეში გუშაგს, поставить въ крѣпости гарнизонъ; 2 ქართლ. 43; 493; შევაყენებ საპყრობილეში, заключить въ тюрьму; ცომ. 133; ანდრ. 144; შევაყენებ ზვრად, посвятить

кого въ монахи; შევაყენებ წყალს, запрудить воду; ქილ. 294; (ვი წვერს, ულვაშს, -ნე), ზ. მიც. გამოვიშვებ წვერს, ულვაშს; отростить себѣ бороду, усы; (შევუყენებ, -ნე), ზ. მიც. შევუდგამ; подставить, -კაცსა, подослать кого либо; 2 ქართ. 541; სიბრ. 85; ანცონ. 4—51; გორგ. 36, შევუყენ მოღალატეთა, подослать къ кому измѣнниковъ; შევუყენებ ყვირილს 120 ხარიღ. начать кричать; სიბრ. 135; (შევიყენები, -ნე), ზ. მ. შევიდგინები; შევიგდები; შევიცვი; быть остановлену; арестовану; заключиться; ფსალ. 16—10; (შევეყენები, -ნე), ზ. თვ. დავხდგები შესაფარს ადგილს, შევეფარები, стать подъ кровлю, подъ сѣнь и т. д. გამოსლ. 14—3; ანდრ. 129; შევეყენები ბერად; поступить въ монахи; **შეყენებული**, მიმ. остановленный, ცივად შეყენებული, застуженный (кушанье); შეყენებულია, это запрещено; ლევიტ. 11—20; ბერად შეყენებული, постриженный въ монахи.

შეყეფა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰყვები ყეფას, залаять.

შეყვა (შევჰყავ, შევყევი), ნახე **შეყოფა**.

შეყვავება (შევუყვავებ, -ვე), ზ. მ. დავუყვავებ, დავუტკბები, обласкать.

შეყვანა, შეყვანება, სს; введеніе; ლუკ. 2—27; (ვი), ზ. მ. შევავლენ, შემოვავლინებ, вводить, ისაი. 16—19; შემიყვან, вводишь меня, შევიყვანები, -ნე), ზ. ვ. შევივლინები, быть введену, **შეყვანინება** (ვა), ზ. სხმ. შევავლინებინებ, приказать ввести; დავრ. 37.

შეყვარება (ვა), ზ. მ. ვისისამე სიყვარულს დავუნერგავ; заставить любить; ჩონგ. 144; -თავს, заставить полюбить себя, (ვი), ზ. მ. შევიწყნარებ, შევითვისებ სიყვარულით, полюбить; 1 იოან. 4—19; რომ. 8—38; გალატ. 5—14; შემიყვარებ, ты полюбишь меня; იოან. 13—34; ვისრ. 134; (შევუყვარდები, შევჰყვარდები, -დი), ზ. ვდ. შევუთვისდები სიყვარულითა, онъ начинаетъ любить меня, მარკ. 10—21; ალბ. 105; ვისრ. 179; დავრ. 188; შემიყვარდები, я полюблю тебя; შემიყვარდება, я полюблю его; ვისრ. 48; შემყვარებიხარ, შეგიყვარებივარ; -შემყვარებოდი, შემყვარებია, ვეფხ. 105; я полюбилъ тебя; ты полюбилъ меня; შევჰყვარებივარ, -რებოდი, онъ полюбилъ меня, ვისრ. 18.

შეყველება (შევჰყველდები), ზ. ვდ. ხაჭოდ შევიქმნები, створожиться; (შევაყველებ, -ლე), ზ. მ. ხაჭოდ გარდავაქცევ, створожить.

შეყვინვა, სს. გავჰკრეჭ, стричь.

შეყვირა (შევჰყვირი, -რე), ზ. უ. შევჰსძახი, кричать кому.

შეყვნა, შეყუნა (შევაყვნი, -ყვენ), შევაერთებ, ავრევ, соединять, совокуплять, сливать; ეზეკ. 37—17; (შევეყვნი, -ყვენ), ზ. თვ. შევეხები, შევეყოფი, соединяться, сливаться, ისაი. 31—9.

შეყიდვა (შევიყიდი), ზ. მ. მოვიფრდი, купить.

შეყივლა (შევჰყივი, -ვლე), ზ უ. შევჰყვირი, შევჰსძახი, кричать кому, შევეყივლები, -ლე), ზ. თვ. ვჰყვირი, ვაბრალებ ყვირილით, кричать, обвинять кого во всеуслышаніе; ალბ. 120.

შეყინვა (შევჰყინავ, -ნე; შევიყინები, -ნე ან შევჰყინდები, -დი), ზ. უ. ვჰყინავ, ვჰსძგიბავ, подмерзнуть; **შეყინული, შეყინებული**, მიმ. подмерзлый, 1 ქართლ. 243; ქილ. 414.

შეყლაპვა (ვჰ), ზ. უ. проглотить.

შეყმედა (ვი), ზ. უ. შევიმშევ, сголодать.

შეყმუნება (ვა), ზ. მ. გავაჩუმებ, заставить молчать, (შევჰყმუნდები, -დი), ზ. ვდ. გავჩუმდები, замолчать, საბ. ლ.

შეყოვლადება (ვა), ზ. მ. გავაზიარებ, обобщать; (შევჰყოვლადდები, -დი), ზ. ვდ. საზიარო, საზოგადო შევიქმნები, обобщаться, კავშ. 64.

შეყოლა (შევჰყვები, -ყევ), ზ. უ. თან შევჰხლევ, входить съ кѣмъ либо куда; слѣдовать за кѣмъ; რომ. 11—26; 1 ქართლ. 143, 444; რუსუდ. 656; შევჰყევით მდინარესა, мы слѣдовали по берегу рѣки; დარეჯ. 2—101; (შემყვება, შემყვა), ზ. მიც. თან მომდევს, слѣдуетъ за мною, სხვის ნივთი არ შეგყვეს, нечаянно не бери чужую вещь; ქიმ. 63.

შეყოლება, შეყოლიება, სს. мѣстность по теченію, по направленію горъ и т. п. შეყოლიებით, ზზ. слѣдую по, დასც. 49; პატარა ლიახვის შეყოლიება სულ აათხრეს, мѣстности по теченію рѣки малой Ліахвы опустошили; 2 ქართლ. 444; (ვა), ზ. უ. მივადევნებ, заставить слѣдовать по, ან შევატან, ჩავატან, ავურევ, подложить, подмѣшать; ვისრ. 153.

შეყორვა (ვჰ), нагромоздить.

შეყოფა, შეყვა, სს. сованіе; შეყოფა ქალთან, соитіе; შეყოფით, совокупно; გამოსლ. 28—8; შეყოფა წიგნისა, закрыть книгу, ლუკ. 4—20. (შევჰყოფ ან შევჰყვი, -შევჰყავ), ზ. მ. შევსცემ, შევსჩრი, შევსჩხირავ; совать, сунуть; 1 ქართლ. 310; სიბრ. 157; ქილ. 359; შევჰყოფ ხელსა, сунуть руку; -თავსა, просунуть голову, შეჰყავით ქედნი თქვენნი უღელსა ქვეშე მონებისა, склоните выя ваши подъ иго рабства; იერემ. 27—11; შევჰყავ ხელი, наложилъ руку; საქმ. 3—20; (შევაყოფ, -ფე), ზ. მ. შევახებ, შევაახლოვებ; შევრთავ, შევაერთებ; прикоснуться; совокупиться, соединиться; ისაი 5—8; დან. 11—10; პილომ რა ჩაჩვირი წყალთა შეჰყო, когда слонъ коснулся воды хоботомъ; ქილ. 359; შევიყოფ პირსა, закрыть уста свои; ისი. 52, შევუყოფ ფეხსა, просунуть кому ногу; (შევიყოფი, -ფე; შეიყოფინ, ფსალ. 68—15), ზ. ვ. გავერთდები, соединяться, შევეყოფი, -ფე; შევეყვი, -ყავ), ზ. თვ. შევერთვი, გავერთვი; შევეხები, მივუდგები (დედაკაცს); ვენათესავები; совокупляться, соединяться; сходиться для половаго отправленія; доводиться, быть въ родствѣ; 1 მეფ. 19—5; ისო ზირაქ. 13—17; დაბად. 39—10; რომ. 7—3; 12—9; ეფეს. 5—31; 1 ტიმ. 2—4; მარტ. 1—121; ანდრ 67; 96; შეყოფილვარ, შევეყოფოდი, ზ. ვ. ვჰსცხოვრებ ცოლთან; сожительствовать; 2 სჯული 23—16; ანდრ. 80; **შეყოფილი**, ზედ. შეხებული, соприкосновенный; სამ. მოს. 37; ანდრ. 49; შეყოფილი ხიზანი, поселенецъ, 2 სჯული 5—14 (ლრამ.); მთა შეყოფილი, ე. ი. მთა ბორცვებიანი, ვარჯლოვანი, гора холмистая; ფსალ. 67—16 (ლრამ.); ტიმ. 97.

შეყრა, სხ. бросаніе, киданіе вверхъ; (შევჰყრი, -ყარ), ზ. მ. შევაგდებ მრავალთა; бросать, кидать вверхъ, (შევაყრი, -ყარე), ზ. მ. მივაყრი, бросать въ кого или на что; თვალში ნაცარი შეაყარა, онъ бросилъ ему въ глаза пепелъ; **შეყრილი**, **შენაყარი**, მიმ. брошенный.

შეყრა, სხ. соединеніе; встрѣча; свиданіе; ვისრ. 19; შეყრა და გაყრა, встрѣча и разлука; შეყრა ცოლ-ქმართა, сочетаніе бракомъ, სამ. სომხ. 440; შეყრა დედა შვილთა, свиданіе матери съ дѣтьми; რუსთ. 359; შეყრა წარბისა, насупить брови, რუსთ. 722; (შევჰყრი, -ვჰყარე), ზ. მ. შევჰკრებ, შევაგროვებ, შევაქუჩებ; ვეფხ. 794; სიბრძ. 114; შევრთავ, დავჰრთავ; შევარიგებ, დავაზავებ; სამ. სომხ. 347; собирать, скоплять; соединять, совокуплять; примирять; შევჰყრი ქვეყანასა, я соберу міръ, народъ; შევჰყრი სიტყვასა, сгрупировать слова, составить рѣчь; ვისრ. 19, 138; შევჰყრი ვისისამე ხელთა, отдать кого кому въ руки; 1 ქართლ. 129; რას ხელს შეაყრი, на что тебѣ, შევჰყრი ლეკის ჯარსა, собрать войско изъ Лезгинъ; შევჰყრი სენსა, заразить болѣзнью; (შევიყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. შევიკრებ, შევიგროვებ; собрать, накопить для себя; შევიყრი სენს, схватить болѣзнь, შეიყარა ლაშქარი, онъ собралъ войско, (შევუყრი, -ყარე), ზ. მ. მოვუგროვებ; გავუყრი, ამოვუდებ, ავაგებ; собрать, накопить для кого либо; продѣть, просовать; ვისრ. 28; -ბორკილსა, надѣть на кого кандалы; 2 ქართლ. 408; შევუყრი კიბესა, вонзать кому копье; დარეჯ. 28; შემყარე სენი, ты заразилъ меня болѣзнью; შეგვყარნეს, они собрали насъ; რუსთ. 352; (შევიყრები, -ყარე), ზ. ვ. შევჰკრბები, მოვჰგროვდები; собраться, сходиться; ვეფხ. 1201; ვისრ. 12; ქილ. 245, 328; მირ. 97; გუჯ. 29; ხელ და ხელ შეიყარნენ, они схватились въ рукопашный бой: რუსთ. 61, 693; მზე და მთვარე ერთად შეიყარნენ, ვისრ. 91, солнце и луна сошлись; (შევეყრები, -ყარე), ზ. თვ. შევემთხვევი, ერთმანერთს ვნახავთ; встрѣтиться, сойтись, свидѣться; ვისრ. 157; ვეფხ. 1090, რუსთ. 286; მოურავ. სიგ. 7; 2 ქართლ. 521; მოვუგროვდები, накопляться, ალბ. 134; ერთად შეყრა, свидѣться; მიჯნის ყორე მისდევს, წავა და ისევ ორლობეს დიდ შარას შეეყრება, სიგელი ჩოლაყაშვ. 26; межевыя камни идутъ паралельно и сходятся у большой дороги съ двумя оградами; დღე რა მწუხრსა შეეყარა, когда день склонился къ вечеру; ვეფხ. 483; კაცს ვერ შევეყარენით, мы не встрѣтили человѣческой души; ვეფხ. 117; (შემეყრება, შემეყარე, მრ. შემეყარენით), ზ. მიჩ. შემხვდი, დამიხვდი, вы встрѣтили меня; 2 ქართლ. 458; ციება შეეყარა, его схватила лихорадка; შეგეყრები, შემიყარე, ვეფხ. 130; встрѣчу васъ; встрѣти меня; **შეყრილი**, მიმ. собранный; соединенный; რუსთ. 447; ახალ-შეყრილნი ცოლ-ქმარნი, новобрачные; შეყრილვართ, შეყრილან, мы собрались, ვისრ. 22.

შეყრილობა, ს. ყრილობა, კრებული, კრება, сборище, собраніе; сходка; 2 ქართლ. 504; დავრ. 27.

შეყროლება (ვა), ზ. მ. ცუდს სუნს დავაყენებ, навонять, (შევჰყროლდები, -დი), ზ. ვდ. ცუდი სუნი მდის, вонять, ფსალ. 37—5; მარგ. 2—341.

შეყრუება (ვა), ზ. მ. დავაყრუებ, оглушить, (შევჰყრუვდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰყრუვდები, მიმეხდება სმენა, оглохнуть.

შეყუ̂ანა, ნ. **შეყვანა**.

შეყუ̂სვა (შევიყსავ), მოვიმზადებ, приготовить себѣ.

შეყუდება (შევაყუდებ, -დე), ზ. მ. მივაყუდებ; მივადგამ; ставить что къ чему.

შეყუდნება (შევჰყუდნები), გავჰჩუმდები, утихнуть.

შეყურება (ვჰ), ზ. უ. შევაცქერდები, დავჰყურებ, смотрѣть на; ალექს. 216; ჩონგ. 122.

შეყუჩება ნახე გაყუჩება.

შეშა, ს. მოჭრილი ხე ხაწვავად; дрова, დაბად. 22—3; 2 სჯული 19—5; შეშის სახლი, деревянный домъ; დარეჯ. 59.

შეშავება (ვა), ზ. მ. გავაშავებ, чернить, (შემიშავდება ხელი, ფეხი), ე. ი. დამიშავდება ხელი ან ფეხი, могу повредить себѣ ногу, руку и т. д.

შეშავეცი, ს. ძოწი, მარჯანი, кораллъ, ზუნ. ლ.

შეშარცვა (ვი), ზ. მ. შევჰკრავ, обвязать, обтянуть.

შეშაძარღვი, ს. მსხვილი ძარღვები ხადრეკთა, შესაძარღვი, **გირნი** ან კართი, мускулы, мышцы.

შეშება (ვა), ზ. მ. ვაფიჩხებ, одеревенить, (ვშეშდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰფიჩხდები, ვიყინები, окоченѣть.

შეშენება (ვა), ზ. მ. მოვაშენებ, ავაგებ, построить, ბალი შელმა შერაშენდა, ე. ი. პირი შეაქციაო, ვეფხ. 1152; отвернуло лице.

შეშეული, ზედ. ხისაგანი, деревянный.

შეშვება (შევუშვებ, -შვი), ზ. მ. შესვლის ნებას ვაძლევ, впускать; (შევიშვები, -შვი), ზ. ვ. შესვლის ნება მაქვს, допускаться.

შეშველა (ვშველი), **შეშველება** (შევაშველებ ხელს, -ლე), ზ. მ. ხელს მივუშვერ შესაწევნელად, подать руку помощи; ყარამ. 309; (შევეშველები, -დე), ზ. თვ. მივეშველები, идти на помощь.

შეშვენა (შევჰშვენი, -ნე, შევჰშვენდები, -დი), ზ. უ. ვეშესაბამები, შევეფერები, ვეკადრები, ვჰმართებ, приличествовать; შემშვენის, прилично мнѣ; пристало мнѣ.

შეშვენება (ვა), ზ. მ. დავაშვენებ, მოვრთავ, украшать.

შეშვერა (შევუშვერ, -შვირე), ზ. მ. გავუშვერ, წარვუზიდავ, высунуть, выставить.

შეშვლეპა, ნ. გაშვლეპა.

შეშვილება (ვი), ზ. მ. შვილად ავიყვან; დავიჩემებ, შევითვისებ, მივითვისებ, შევინარჩუნებ; усыновить; присвоить.

შეშთობა (შევაშთობ, -თე), ზ. მ. დავარჩობ, სულს შევუგუბებ; შევაიწრებ, დავსჩაგრავ, სულს ამოვართმევ, удавить, задушить; душить, притѣснять; მაკ. 13—7; 18—28; ვეფხ. 140, 750; (შევიშთვები, -თობი; -თე), ზ. ვ. დავირჩვები, სული მიგუბდება; задыхаться, შეიშთო მცენარე, растеніе заглохло; მაკ. 13—7; შეიშთო ჯავრისაგან, задохся отъ гнѣва; 2 ქართლ. 395.

შეშინება, სს. испугъ; (ვა); ზ. მ. განვაკრთობ შიშისაგან დავაფთხობ, დავაფეთიანებ, ელდას ვჰკრავ, ზარს დავჰსცემ, испугать; შევჰშინდები, -დი; შევუშინდები, -დი; ან შევიშინებ, შემეშინდება, -და), ზ. ვღ. დავიფრთხობი, ზარი დამეცემა, განვჰკრთები, испугаться; გამოსლ. 2—14; იგავ. 3—25; 2 მეფ. 6—8; ვეფხ. 1032, 1202; საქმ. 22—29; 2 ქართ. 90; 522.

შეშლა, -მთავრისა, ე. ი. უჩინარობა, რ. ქ. ლ. междумѣсячіе; (შევჰშლი, -შალე), ზ. მ. მოვჰშლი, მოვჰფუშავ, განვაუქმებ, აღმოვხოც; წავშლი ნაწერსა; ავრევ; уничтожить, прекратить; растроить; вычеркнуть, замарать; შევშლი ჭკუაზედ, свести съ ума; ვეფხ. 215 გაზმ.; შევშლი წრესა, уничтожить черту; საბრ. 122; შევჰშლი ეკკლესიის რიგსა, нарушить церковный порядокъ; 2 ქართლ. 417; (შევიშლები, შევეშლები, -შალე), ზ. ვ. მოვიშლები, გავუქმდები; ავირევი, შევჰსცთები; уничтожаться, прекращаться; смѣшаться, придти въ растройство, сбиться съ толку, შევიშლები ჭკუაზედ, потерять разсудокъ, რუსუდ. 13; 905; 1 ქართლ. 21; სამ. ვახტ. 167; სომხები შეიშალნენ აღსებნისაგან, Армяне сбились въ расчетахъ пасхальныхъ дней; 2 ქართ. 23; შევუშლი ვარ, შეუშლია, онъ свелъ меня съума, რუსუდ. 13; **შეშლილი,** ზედ. съумасшедшій, **შეშლევინება** (ვა), ზ. სს. ავურევ, დავუშლი, помѣшать; ერისთ. 97.

შეშმაგება (შევჰშმაგდები), ზ. ვღ. გავშმაგდები, взбѣситься.

შეშმორება, ნ. აშმორება.

შეშობა (შემიშობიეს, -ბია), ზ. უ. შვილი მეოლია, рожать; მსაჯ. 13—3.

შეშოშმინება (ვა), ზ. მ. დავამშვიდებ, укротить.

შეშრეტა (ვჰ), ზ. მ. დავავსებ, гасить, тушить.

შეშრობა (შევაშრობ, -შრე), ზ. მ. გავახმობ, გავამშრალებ, გავაშრობ, осушить, შევიშრობ თვალსა, осушить глаза, (ვიშრობი, შევშრები, -შერ), ზ. ვღ. გავშრები, გავხმები, высохнуть, ქიმ. 91; 236; შემშრება, ზ. მ. ზედ გამიშრება, высохнетъ на мнѣ; ვეფხ. 241; შემშრა ან შემაშრნეს ნაკადი ცრემლთა ფონისა, изсякни потоки моихъ слезъ; ვეფხ. 1230; შეგშრობია, შემშრობია, შეშრობია, მაგალ. ცრემლი, изсякла у меня слеза; ანტონ. 15.

შეშრომება (ვა), ზ. მ. ვამუშავებ, заставить работать, (შევიშრომებ, -მე), ზ. მიხ. შევისაქმებ, შევიმუშავებ, потрудиться.

შეშტერება (ვა), ზ. ვღ. თვალებს დავაცქერებ, დავაშტერებ, пристально смотрѣть на; ანტ. 6—3; (შევჰშტერდები, -დი), ზ. ვღ. გავზუდები, остолбенѣть.

შეშუპება (შევჰშუპდები, -დი), ზ. ვღ. გავსივდები, опухать.

შეშურვება (ვა), ზ. მ. შურს დავუნერგავ, посѣять зависть; (შევჰშურდები, -დი; შევიშურვებ, -ვე; შევეშურვები, -ვე; შემშურდება, -და), ზ. ვღ. შურს ავიღებ, გამოვისარჯველიებ; позавидовать, поревновать; 1 ქართლ. 344.

შეშუქება (ვა), ზ. მ. შუქს მოვჰფენ ვისმე, бросать лучи на кого, освѣщать.

შეშფოთება სს. тревога, დარჯ. 120; შეშფოთებით, ზზ. тревожно, ანტ. 50; (ვა), ზ. მ. შფოთს ავუყენებ, შევაკრთობ, შევაძრწუნებ, დავაფთხობ, დავაწიოკებ, смущать, тревожить, შემაშფოთა, онъ встрѣвожилъ меня; ალექს. 114; (შევჰშფოთდები, -დი; შევჰშფოთნდები, -ნე), ზ. ვღ. შევჰკრთები, შევჰსძრწუნდები; გავსჯავრდები; смутиться, встревожиться; разсердиться; დაბად. 46—2, 4; საქმ. 2—6; 19—32; მარკ. 1—136; შეშფოთებული, მიმ. встрѣвоженный.

შეშხამება (ვა), ზ. მ. გავუხამებ; გავუშხამებ; отравлять; омерзить; **შეშხამვა** (ვჰშხამავ), отравить.

შეჩემება (ვა), ზ. მ. გავუთვისებ, გავუსაკუთრებ, შევანაჩვენებ, усвоить кому что; (ვი), ზ. მ. გავისაკუთრებ, присвоить себѣ.

შეჩენა, სს. подстрѣкательство, (ვუ კაცს); ზ. მ. კაცს მივუჩენ სადალატოდ ან აზრის შესაცნობლად, подослать кого къ кому для измѣны, или для узнанія его мысли, 2 ქართლ. 52; 57, 161, 203; კახთა შეჩენითა მოჰკლეს, они убили его по подстрѣкательству Кахетинцевъ; 2 ქართლ. 94; შეჩენილი, მიმ. подосланный; ქართლ. 177.

შეჩეჩვა (ვაჩეჩებ), ზ. მ. вносить; (ვე), входить.

შეჩერება (ვჰსჩერდები), остановиться, задѣвать, (ვა), остановить кого.

შეჩეჩქა (ვჰ), ზ. მ. помять.

შეჩეხა (ვჰ), ზ. მ. შევჰსჩეხ, отломать, отколоть.

შეჩვევა, სს. привычка, (ვა), ზ. მ. დავაჩვევ, пріучать, поваживать: შევაჩვევ თვალსა, присмотрѣться, ენა შეაჩვიეს, ე. ი. ლაპარაკში გაუკადნიერდნენ, 2 ქართლ. 560; стали дѣлать возраженія съ смѣлостью; (შევიჩვევ მფრინველს ლ სს.), ზ. მიხ. приручить птицу, т. е. сдѣлать ручнымъ; (შევეჩვევი, -ჩვიე), ზ. თვ. დავეჩვევი, привыкать, пріучаться; რუსუდ. 392; 679; **შეჩვეული,** მიმ. пріученный, **შეჩვეულობა,** ს. ჩვეულობა, ანაგები; навыкъ; ლოლ. 29.

შეჩვენება, სს. წყევა, დაკრულვა, проклинаніе; проклятіе; 1 კორ. 16—22; გალატ. 1—8; (ვა), ზ. მ. მოვაწყევ ვისზედმე ავსა, შევამთხვევ; მივჰსცემ მაგალ. ვნებას; დავსწყევლი, დავჰკრულავ; причинять, дѣлать кому напр. зло; проклинать; დაბად. 16—8; საქმე მოც. 9—13; შევაჩვენებ მვირსა, дѣлать зло; შევაჩვენებ თავსა, проклинать себя, შემაჩვენებ, ты проклянешь меня; შეჩვენებული, მიმ. კრული, წყეული, проклятый, საქმ. 23—12.

შეჩივლა, -ვლება (შევჰჩივი, სრ. არა აქვს; შევჰჩივლებ, -ლე), ზ. უ. ვიჩივი, ვუჩივი, საჩივარს წარმოვსთქვამ, приносить жалобу.

შეჩინჩვა (შევეჩინჩები, -ჩე), ზ. თვ. დავეჩინჩები, დავევაჭრები; торговаться.

შეჩირქება (ვა), ზ. მ. გავაჩირქიანებ, замарать.

შეჩიჩქნა (შევჰსჩიჩქნი, -ნე), ზ. მ. გავსჩიჩქნი, отковырять.

შეჩიჩხვირება (ვუ), поджигать, подстрекать, тормошить.

შეჩლუნგება (ვა), ზ. მ. დავაბლუნგებ, დავაბრგვილებ, притупить; (შევჰსჩლუნგდები, -დი), ზ. ვღ. დავჰბლუნგდები, притупиться.

შეჩმახვა (შევჰხჩმახავ, -ხე), ზ. მ. შევჰხწმახნი; ვროცავ, ვჰხჭორავ; скропать, шить на живую нитку; дурно писать; болтать, пустое городить.

შეჩნევა (შევაჩნევ, -ნიე), ზ. მ. შევატყობ, შევამჩნევ, подмѣтить, замѣтить; (შევაჩნდები, -დი), ზ. ვდ. შევეტყობი, замѣчаться, სამ. ვახტ. 210; თუ ნაპარევი შეაჩნდეს, если найдутъ у него краденую вещь, დასტ. 7, 127; (შევჰხჩნდები, -დი), ზ. ვდ. გამოვჰხჩნდები, оказаться, შემაჩნდა ქურდობა, поймали меня въ воровствѣ.

შეჩრა (ვჰხჩრი, -ჩარე), ზ. მ. შევსტენ, всовывать, (შევეჩრები), всунуться.

შეჩრდილება (შევაჩრდილებ, -ლე; შევუჩრდილებ, -ლე), ზ. მ. დავაჩრდილებ, ჩრდილს მივჰხცემ, осѣнять; оттѣнять.

შეჩუმება (ვა), ზ. მ. გავაჩუმებ, ხმას გავაწყვეტინებ, заставить молчать, (შევჰხჩუმდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰხჩუმდები, замолчать.

შეჩუჩუნება (ვი), ზ. უ. გავიძვრი, пошевелиться.

შეჩურჩულება (ვჰ), ზ. უ. ჩუმად ყურში ვეუბნები, шептать.

შეჩქმალვა (ვჰ), ზ. მ. припрятать.

შეჩქლეთა (ვჰ), ზ. მ. крошить, рвать.

შეჩქარება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, торопить; (ვი), ზ. მიჩ. ავსჩქარდები, поторопиться, ქილ. 450.

შეჩჩვილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, мягчить.

შეჩხვეპა ისრისა, бросить стрѣлу; გობრ. ცხ. 399.

შეჩხვლეტა (ვჰ, -ლიტე), ზ. მ. დავჰკენწლავ, уколоть.

შეჩხორვა (ვჰ), ზ. მ. нагромоздить.

შეჩხლართვა (ვჰ), скропать, ნ. შეჩმახვა.

შეჩხირვა (ვჰ), совать.

შეჩხრეკა (ვჰ, -რიკე), ზ. მ. გავშინჯავ, разсматривать.

შეჩხუბება (ვეჩხუბები), ზ. თვ. поссориться.

შეცადება (შევეცადები, -დე), ზ. თვ. ვეცდები, ვჰხცდილობ, стараться, пытаться, ვეფხ. 204; 274, ქილ. 576, 606.

შეცალიერება (ვა), ზ. მ. დავაცალიერებ, опорожнить.

შეცარვა (ვჰ), ზ. მ. დავსცარავ, разсучивать.

შეცახცახება (ვი), ზ. მ. вздрогнуть.

შეცარცვა (შევჰცარცავ, -ცე), ზ. მ. კანს შემოვაცლი, облупить.

შეცბუნება (შევაცბუნებ, -ნე), ზ. მ. გავასტერებ, поразить, (შევჰხცბუნდები, -დი), ზ. ვდ. გავსტერდები; остолбенѣть, საბ. ლ. **შეცბუნებულება**, ს. გასტერება, остолбенѣніе; იერემ. 8—21.

შეცდა (შევიცდი, შევიცადე), ზ. მ. დავიცდი, მოვიცადებ, ждать, повременить.

შეცდევინება (ვა), ზ. მ. მოვაცდევინებ, заставить ждать.

შეცდენა (ვა), ზ. მ. ვერმოვახვედრებ, ავაცილებ, непопадать.

შეცდენა შეცთენა (შევაცდენ, -დინე), ზ. მ. შევაცთუნებ, ცთომილებაში შევიყვან, მოვატყუებ; ურიგო საქმეში გავრევ მოტყუებით; მოვაცდენ სწავლას, საქმეს; соблазнить, ввести въ ошибку; помѣшатъ; ჩონგ. 95; 2 ქართლ. 72; შევჰხცდები ჭკუაზედ, сойти съ ума, გორგ. 1, შევუცდენი ვარ, обманулся, ввелъ меня въ обманъ.

შეცდენინება (შევაცდენინებ, -ნე), ზ. მ. заставить ждать.

შეცდომა, შეცთომა, ს. ошибка, заблужденіе; (შევსცდები, -დი), ზ. ვდ. მოვსტყუვდები, ვჰხცთები, ошибаться, заблуждаться; -ჭკუვიდამ, помѣшаться въ умѣ; **შეცთომილი, შეცდომილი**, მიმ. заблудшій; -ცხოვარი, заблудшая овца, (შემცდება, -და), ზ. მიჩ. я ошибаюсь, **შეცდომილება, შეცთომილება**, ს. ошибка, იერემ. 4—11. преступленіе.

შეცემა (შევსცემ, -ვეც), ზ. მ. შევურჭობ, განვაწონებ, შევსტენ, შევჰხჩრი; вонзать, совать, тыкать; 1 ქართლ. 74.

შეცვა (ვი), ზ. მ. დავიცვავ, დავიფარავ; დავიპყრობ, დავიჭერ; გარეშე-ვიცავ, ვიპყრობ; хранить, вмѣщать, сохранять; занимать; содержать, обнимать; ისაი. 13—15; ანდრ. 112; 1 ქართლ. 174, 354, 370, 387; შევიცავ ტყეს, занять лѣсъ; (შევუცავ მაგალ. ხევდასა -ცევ), ზ. მიჩ. შეუპყრი ვარ, овладѣть кѣмъ либо; ვეფხ. 307; (შევიცვევი, -ცევ), ზ. ვ. დავიცვევი; დავიპყრობი; გარეშე ვიცვი; сохраняться; быть заняту; обниматься; მარტ. 2—107.

შეცვარვა, (ვჰ), ზ. მ. увлажать.

შეცვეთა, (ვჰ), ზ. მ. износить.

შეცვივნა (შევსცვივი, სრ. არა აქვს); შევივლტვი, შევიჭრები, врываться, вторгаться, ანდრ. 129; საქმ. 27—42; იერემ. 8—14; რუსუდ. 320.

შეცვლა, შეცუვლა, შეცვალება, სზ. измѣненіе; перемена; (შევჰხცვლი, -ვალე), ზ. მ. გამოვჰხცვლი; გამოვუცვლი, გარდავაქცევ, გარდავიქმ; измѣнять, перемѣнять; превращать, передѣлывать; обмѣнять; ლევიტ. 7—20; 1 ქართლ. 210; ერისთ. 21; ავსა კარგად ვერვინ შესცვლის, никто не можетъ измѣнить зла на добро; ვეფხ. 184; შევიცვლი სახელსა, перемѣнить свое имя; შემიცვალე ბეჭედი, обмѣняй мнѣ перстень, (შევუცვლი, -ცვალე), ზ. მიჩ. გამოვუცვლი; ნაცვლად მივსცემ ვისმე რას, замѣнить кому что; ვეფხ. 1592; შემიცვლი, замѣнишь мнѣ, ვეფხ. 766; შემცვლი, измѣняешь меня, ты превращаешь меня въ... ქილ. 398; შემცვლია ფერი, цвѣтъ моего лица измѣнился; გორგ. 122; (შევიცვლები, შევიცვალები), ზ. ვ. გამოვიცვლები; გარდავიქცევი, გარდავიქნები; измѣняться, перемѣняться; превращаться; 2 ქართ. 525; ანდრ. 149; კაცია. 44; ფერი შეიცვალა, онъ измѣнился въ лицѣ, ვეფხ. 248, (შევეცვლები, -ცვალე), ზ. თვ. ნაცუვლად მივეცემი, გამოვეცვლები, замѣняться, ერისთ. 21, შეცვალება ჟამთა, перемѣна времени, 1 ქართლ. 100.

შეცუმა (შევაცვამ, -ცვი), ზ. მ. ავაგებ, ავაცომ, вдѣвать, продѣвать, დაბად. 41—43; ლუკ. 15—22.

შეცთენა (ვა), ზ. მ. соблазнить.

შეცვრევა (შევაცვრევ, -რიე), ზ. მ. მცირე ნამს, ცვარს დავჰკრავ, увлажать; მარტ. 1—97.

შეცვული, ზედ. сохраненный; занятый; одержимый.

შეცთომა, ნ. შეცდომა; შეცთომილება, ნ. შეცდომილება.

შეცთუნებ (ვაცთუნებ, -ნე), ზ. მ. მოვატყუებ, გავაბრიყვებ, соблазнить, ввести въ ошибку, сбить кого съ пути; საქმ. 27—15; 2 ქართლ. 72.

შეცივება (შევაცივებ, -ვე), ზ. მ. გავაცივებ, простуживать, ქიმ. 113, შევიცივებ, -ვე, ზ. მიჩ. მცივა, зябнуть, **შეცივნა** (შემცივა, -ვდა), ზ. უ. озябнуть, ალექ. 94.

შეცილება, სს. споръ, оспариваніе; (ვა), ზ. მ. წავადავებ, წავსჩხუბებ; заводить споръ между кѣмъ либо, поссорить; (შევეცილები, -ლე), ზ. თვ. წავედავები, დავას დავუწყებ, спорить, оспаривать; ვეფხ. 200, 58, 508; სამ. ვახტ. 202; რუსუდ. 361; გორგ. 287; (შევჰსცილდები, -დი); ავსცილდები ან დავას დავუწყებ; миновать, пройдти мимо; начать споръ; რუსუდ. 872; გუჯ. 33; სიბრ. 88; ქილ. 660; შევჰსცილდები ვარ, я началъ оспаривать у него; სამ. ვახტ. 12; შემცილდება, -და, онъ оспариваетъ у меня; რუსუდ. 647.

შეცინა (შევჰსცინი, -ნე), ზ. უ. გავსცინებ, смѣяться кому, улыбться.

შეცლა (შევაცლი, -ცალე), ზ. მ. მოვხდი, ავაცლი, снять.

შეცისკრება, ს. сумерки.

შეცლა (შევჰსცლი, -ცალე), ზ. მ. დავჰსცლი, опростать, опорожнить.

შეცუმა, ნ. შეცვმა; შეცნევა, ნ. შემჩნევა.

შეცნობა (შევჰსცნობ, შევჰსცან; შევიცნობ, შევიცან), ზ. მ. გავიცნობ, узнать, познакомиться; არა რა შემიცნობიეს თავსა ჩემსა, я за собою ничего незнаю; 1 კორ. 4—5; შეგემეცენ, ე. ი. გაგიცან, я познакомился съ тобою.

შეცობა (ვუ), ზ. მ. დავუცობ, затыкать.

შეცოდება, სს. грѣхъ; вина, проступокъ, преступленіе; сожалѣніе; (შევჰსცოდებ, -დე), ზ. უ. ბრალში ჩავვარდები, ვჰსცოდავ, ვაშავებ; согрѣшить; провиниться; მატ. 6—14; 18—15; ვეფხ. 1146; (შევიცოდებ, -დე შემეცოდება), ზ. უ. შევიბრალებ, сожалѣть о комъ, пожалѣть кого; ვეფხ. 844; (შევეცოდები, -დე), ზ. თვ. შევებრალები, შევეწყალები, сжалиться надъ кѣмъ; (შევაცოდებ, -დე), ზ. მ. შევაბრალებ, возбуждать въ комъ либо жалость къ кому либо; умилостивлять; ვისრ. 154; შემცოდოს, если онъ согрѣшитъ мнѣ; მატ. 18—12; შეცოდებული, მიმ. виновный; გორგ. 287, 2 პეტრ. 2—4.

შეცორვება (ვა), ზ. მ. ცურვით შესვლა წყალში, заставить плыть.

შეცოტავება (შევაცოტავებ, -ვე), ზ. მ. შევამცირებ, умалять, уменьшать.

შეცოცება (შევჰცოცდები, -დი), ზ. ვდ. ცოცვით შევდივარ, вползти.

შეცოხნა (შევჰსცოხნი, -ნე), ზ. მ. დავჰღეჭ, пожевать.

შეცრცვა, ნ. შეძრცვა.

შეცჳა, შეცჳალება, შეცჳლა, შეცჳმა, ნ. შეცვა, შეცვალება, შეცვლა, შეცვმა და სხ.

შეცული, მიმ. დაცული, защищенный; сохраненный; მარტ. 141.

შეცურვა (შევჰსცურავ, -რე), ზ. მ. ცურვით შევალ წყალში, вплывать, შევიცურავ ცხენსა, переплывать вплавъ верхомъ на лошади; 2 ქართლ. 73; შევჰსცურავ ნავსა, поплыть на кораблѣ; მროვ. 98.

შეცურვება (ვა, ოქროში), ზ. მ. ოქროთი დავჰფარავ, позолотить, 2 ნეშტთა 3—7.

შეცქეტა (ვჰ), ზ. უ. смотрѣть.

შეცქერა (ვჰსცქერ, -რი; -რე), ზ. მ. შევჰყური, смотрѣть на что; ერისთ. 2—112.

შეცხება (შევსცხებ, -ხე), ზ. მ. წავუსვამ, ვჰსცხებ, помазать, ქილ. 686.

შეცხიკვება, სს. ცხვირის დაცემა, чихнуть.

შეცხობა (ვა, სამლ. წ. შევაცხვნე), ზ. მ. პურს გამოვაცხობ, испечь хлѣбъ, ისაი. 44—15, 19; გამოსლ. 12—39; დაბად. 19—4.

შეცხრობა (შევსცხრები, -ცხერ), ზ. თვ. გავსცხრები, შევექცევი, тѣшиться, забавляться; 2 პეტრ. 2—13; იუდა. 1—12; მარტ. 1—14; ქილ. 371.

შეძაბუნება (შევიძაბუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. შევიშინებ, оробѣть, რუსუდ. 931.

შეძაგება (ვა), ზ. მ. შევაძულებ, გულს გამოვუცვლი ვისზედმე ან რაზედმე, отвращать, внушать отвращеніе, (ვი), ზ. მიჩ. შევიძულებ, მოვიძაგებ; получить отвращеніе, гнушаться, презирать; (შევსძაგდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსძულდები; дѣлаться противнымъ, ненавистнымъ, **შეძაგებული**, отвратительный, თავს შევიძაგებ, возненавидѣть себя.

შეძახება (ვჰ), ზ. უ. შევჰყვირი, кричать кому. (ვუ), ზ. უ. ყვირილით შევუტევ ლაშქარსა, გავუსევ, натравлять, подстрекать къ нападенію; ვეფხ. 95.

შეძახვა (შევსძახავ, -ხე), ზ. მ. შევჰგრეხ, დავსძახავ, ссучивать, **შეძახილი**. მიმ. ссученный, сканый, გამოსლ. 28—37.

შეძგერება (ვა,), ზ. მ. შევაჯახებ, შევახლი, ვაკვეთებ; ударить обо что, ткнуть; (შევაძგერდები, -დი), наткнуться, натолкнуться, устремиться, кинуться на кого; (შევეძგერები, -რე), ზ. ვ. შევეჭიდები, схватиться; столкнуться, სამ. ვახტ. 92; 182; შევაძგერ ცხენსა, броситься на кого верхомъ, 2 ქართლ. 278, 490.

შეძგიბვა (ვჰ), ზ. უ. подмерзнуть.

შეძგნარვა (ვჰ), ზ. უ. შევღრღნი, изгрызть.

შეძება, ნ. შესიძება, ალბ. 73.

შეძენა, სს. пріобрѣтеніе, стяжаніе, (ვი, -ძინე), ზ. მ. მოვიგებ, შევიმატებ, ვიშოვი, пріобрѣтать, наживать; ქილ. 579, 669; (ვჰ, -ძინე), ზ. მ. შევჰმატებ, შემატებას მივსცემ, прибавлять, придавать, пріобщать; 1 ქართლ. 53, 370; ტიმ. 170.

შეძენძა (შევს), ზ. მ. შევჩეჩ, трепать ленъ.

შეძერწა, სს. спаиваніе, (ვჰ), ზ. მ. შევაკავშირებ, შევამწევრებ. შევაწეწებ, შევაერთებ; спаивать, склеивать, შევაძერწ ხესა ხეზედ, привить дерево къ дереву; შევიძერწები, -წე), ზ. ვ. შევეწებები, спаиваться, **შეძერწილი** ლალით ხმალი, осыпанная драгоцѣнными каменьями сабля; ქილ. 602, შეძერწილი მუცელი ცხენისა, обвислый животъ у лошади; რაინდი 6.

შეძეძკა (შევიძეძკ, -კე), ზ. მ. დავიძეძკ, მოვიგლი, მოვიქლეშ, прищемить.

შემძველება (ვა), ზ. მ. დავაძველებ, старить, შევჰხძველდები), ზ. ვდ. დავჰხძველდები, стариться.

შემძვინება (შევუმძვინდები, -დი), ზ. ვდ. შევუმძნდები, становиться тяжкимъ, опечаливать, огорчать.

შემძვირება (ვა), ზ. მ. დავამძვირებ, ძვირად გავჰხდი, удорожить, (შევჰხძვირდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰხძვირდები, вздорожать, 2 ქართლ. 312.

შემძინება, სხ. пріобрѣтеніе, стяжаніе; прибыль; -სიძულილისა, удвоить, усилить ненависть; დაბად. 37—9; (ვჰ), ზ. მ. შევჰმატებ, შემატებას მივსცემ, დავრთავ; დავუმატებ; მოვუმატებ; обогащать, надѣлять; присоединять, придавать; მატ. 6—27, 33; ქილ. 406; ისუ ზირაქ 12—3, შევსძინებ სიტყვასა, прибавить слово; ზ. მიჩ. შევიმატებ, მოვიგებ, ვიშოვნი; пріобрѣтать, наживать; საქმ. 2—47; 27—22; ისაი. 1—13; მარკ. 8—36; 1 პეტრე 3—1; (შევეძინები, -ნე), ზ. თვ. შევემატები, приращаться, обогащаться, получать прибыль, выгоду; присоединяться, придаваться; საქმ. 2—42; 13—36; ებრ. 12—2; ისაი. 10—20; 14—1; დაბად. 49—30; 33; 1 ქართლ. 247; (შემეძინება, -ნა), ზ. თვ. შემომემატება, получаю выгоду, прибыль; мнѣ прибавляется; ანდრ. 52; 1 ქართლ. 310; მროვ. 62.

შემძირვა (შევჰხძირავ, -რე), ზ. მ. დავჰძირავ, потоплять, погружать..

შემძლება, სხ. შემძლებელობა, ღონე, ღონის-ძიება; мочь, сила, возможность; შემძლებისაებრ, посилѣ, повозможности; გქონდეს მკვიდრად და შემძლებით, имѣй твердо и мощно; გუჯ. 23; შემძლება არა მაქვს, я не имѣю средства; (შევჰხძლებ, შევიძლებ, შევუძლებ, -ძელ), ზ. მ. ძალი ან ღონე მაქვს ქმნად რისამე, мочь, имѣть силу, возможность, быть въ состояніи, მოურავ. 359; ჩონგ. 16; 1 ქართლ. 27; სვლა არ შეუძლიან, онъ неможетъ ходить; შეიძლება, შეიძლების, можетъ статься, можетъ быть, (შემიძლიან), могу, **შეუძლებელი**, ზზ. невозможный, **შემძლებინება** (ვაძლებინებ, -ნე), ზ. სხმ. შეძლებას მივჰხცემ, дать возможность; შემაძლებინებ, даешь мнѣ возможность.

შემძლებობა, ს. შემძლებელობა, мощность, შემძლებელობა და სიბერე, мощность и старость; გორგ. 40.

შემძლევა, სხ. предложеніе; подчиненіе, отдача; 2 ქართლ. 326, მკვიდრად და შემძლევით შემოგწირეთ, мы пожертвовали вамъ на твердомъ и мощномъ основаніи; გუჯ. 2; (შევაძლევ, -ძლიე), ზ. მ. ვაძლევ, მივჰხცემ, предлагать, (შევეძლევი, -ძლიე), თავს ვუმონებ, отдаваться, подчиняться, შევსძლევივარ, я подчиняюсь, სამ. სომხ. 152.

შემძმარება (შევჰხძმარდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰძმარდები, киснуть, дѣлаться уксусомъ.

შემძნება (შევუძნდები, -დი), ზ. ვდ. შევუძვინდები, огорчаться, опечалиться; შეუძნდა, это огорчило его; 2 ქართლ. 209.

შემძნელება (ვა), ზ. მ. გავაძნელებ, затруднять, (შევსძნელდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰძნელდები, затрудняться, 2 ქართლ. 539.

შემძრახვა (ვჰ), ზ. უ. ვჰხძრახავ, ვჰკიცხავ, поносить, злословить.

შემძრვა, სხ. колебаніе, (შევჰხძრავ, -ძარ ან შევჰხძრნე: სამღუთო წერ.), ზ. მ. დავჰხძრავ, შევარხევ, შევანძრევ; пошевелить, потрясти, поколебать; მატ. 21—11; 1 ქართლ. 66, 406; ვისრ. 80; იერემ. 48—17; ფსალ. 28—8; 45—5, 6; რუსუდ. 195; (შევიძვრი, -ძერ), ზ. მ. შევირხევი, შევინძრევი; зашевелиться; трястись, колебаться; მატ. 29—30; მარკ. 13—25; ლუკ. 21—21; ისაი. 33—20; რუსუდ. 195; მარტ. 2—190; 1 ქართლ. 66; მიწა შეიძრა, земля потряслась; რუსუდ. 717; ქვეყანა შეიძრა, народъ сталъ волноваться; ქალაქი შეიძრა, городъ пришелъ въ волненіе, **შემძვრელი** გულისა, потрясающее сердце; ვეფხ. 1078.

შემძრობა (ვა), ზ. მ. მოვაძრობ, მოვაცლი, снять, отодрать; (შევსძრები, -ძერ), ზ. ვდ. გავიყინები, мерзнуть.

შემძრომა (შევჰძვრები, -ძვერ), ზ. ვდ. ძრომით შევალ, вползать, სიბრ. 142; ანდრ. 34; მატ. 24—6.

შემძრცვა (ვჰ), ზ. მ. კანს შემოვაცლი, облупить.

შემძრწუნება, სხ. тревога, безпокойство, смятеніе; -დასცა, навелъ страхъ, (ვა), ზ. მ. შევაწუხებ, შევაშფოთებ, стѣснить, обезпокоить; возмутить, навести страхъ; ჩონგ. 66; შევჰხძრწუნდები), ზ. ვდ. შიშით შევჰშფოთდები; смутиться, встрѣвожиться; იოან. 14—7; 1 ქართლ. 38; ვეფხ. 844; სული შემიძრწუნდა, страхъ овладѣлъ мною; ქილ. 118; ვეფხ. 603; ფსალ. 6—3; **შემძრწუნებული**, **შენაძრწუნები**, смущенный; იოან. 12—27.

შემძულება, **შემძულვება** (შევაძულებ, -ლე), ზ. მ. გავალვიძებ სიძულილსა, მოვაძაგებ, внушать ненависть, отвращеніе; 2 ქართლ. 561; (ვი), ზ. მ. მოვიძულებ, მოვიძაგებ, возненавидѣть, получить къ кому отвращеніе; გორგ. 194; (შევჰძულდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰძაგდები, навлечь на себя негодованіе, შემძულდება, -და, ე. ი. მომძაგდება, онъ мнѣ противенъ.

შემძულებულება, ს. სიძულილი, ненависть, отвращеніе.

შემძუნძულება, (ვჰ), ზ. უ. входить.

შემძუნჭება (ვა), ზ. მ. შევაიწრებ, стѣснить; ვეფხ. 1540.

შემძუნძულება (შევაძუნძულებ, -ლე); ზ. მ. შევიტან, вносить со скоростію, (შევჰხძუნძულდები, -დი); ზ. ვდ. შევალ ძუნძულით, входить со скоростію.

შემძუნწება (ვჰ), ზ. მ. дѣлаться сорнымъ.

შემძღვანება (ვა), ზ. მ. посылать.

შემძღვნა (შევჰხძღვნი, -ღვენ), ზ. მ. მივართმევ ძღვენს, приносить въ даръ: жертвовать; 2 ქართ. 165, 292; (შევიძღვნი, -ძღვენ), მივიღებ ძღვენსა, принять даръ, ვეფხ. 1159.

შემძღოლა (შევუძღვები, -ძღვი), ზ. უ. შევჰყვები; входить съ кѣмъ, 1 ქართლ. 332; დავრ. 52; 2 ქართლ. 152; შემიძღვები, вводишь меня; ციმ. 50.

შეძღომა (შევაძღები, -ძეღ), ზ. უ. მივაძღები, наѣдаться.

შეწადინება (ვი), ზ. მ. მოვიწადინებ, пожелать, захотѣть.

შეწამება, სხ. ложное обвиненіе, оговоръ, (შევჰსწამებ, -მე), ზ. მ. ბრალს ან ცილს ვჰსწამებ, ცილს დავადებ, ложно обвинять, оговаривать, клеветать: მარკ. 15—4; 2 ქართლ. 409; ვეფხ. 294; შეგწამებ, свидѣтельствую вамъ; (შევიწამებ, -მე), ზ. მიჩ. დავიჯერებ, ვირწმუნებ; увѣриться; ვეფხ. 133; ვისრ. 32; ჩემსა ხვაშიადსა, შენგან კიდე, ვერ ვისთანა შევიწამებ, никому другому, кромѣ тебя не могу повѣрить свою тайну, ვისრ. 148; (შევიწამები, -მე); ზ. ვ. ცილი დამედები; обвиняться, обличаться ложно; ვეფხ. 1154; რუსუდ. 441, ვისრ. 45, შემიწამებია, я повѣрилъ, ვისრ. 42.

შეწაფება (შევეწაფები, -ფე), ზ. თვ. დავეწაფები, пить съ жадностію.

შეწბა (შევჰწ), ზ. მ. შევსრუტავ, всасывать; вбирать влагу.

შეწბილება (ვა), ზ. მ. გავაწბილებ, острамить.

შეწბოლა (შევჰსწბები, -წბი), ზ. უ. შევჰკრთი, смутиться, ვეფხ. 1537.

შეწდომა ნ. შეწვდომა.

შეწება, შეწებვა, შეწებება (ვა), ზ. მ. დავაწებებ, წებოთი მივაკრავ, склеивать; ვეფხ. 1152; ქიმია 72; ტუჩი ტუჩსა შეაწება, уста съ устами сомкнулись, ჩონგ. 104; (შევეწებები, -ბე; შევეწები, -წებე), ზ. თვ. დავეკვრი წებოთი, склеиваться, ვეფხ. 1412; ქილ. 540, 527, 528, ერისთ. 80.

შეწევა (ვჰ), ზ. მ. უკან მივსწევ, მივსძრავ; вдвигать; (შევიწევ, -წიე), ზ. მიჩ. უკან დავიწევ; подвинуться, назадъ; **შეწეული** მიმ. вдвинутый.

შეწევა, შეწევნა, ს. помоганіе; вспомоществованіе; помощь, (შევჰსწევ, -წიე), ზ. უ. მივაწევ, მივჰსწვდები; достигать; досягать; ვისაც გვარი არ შეჰსწევს, кто по рожденію недостигъ, ქილ. 649; თუ ხვალი რა იქმნებ ღვთის მეტმა არავინ იცის და არცა ვის შესწევსო, будущее, кромѣ Бога, никому неизвѣстно и никто не постигнетъ; გორგ. 22, (შემწევს, შემწია), ზ. მიჩ. ძალი მაქვს, შევიძლებ; ან მედარება, მეტოლება; имѣю возможность, могу; равняется мнѣ; ძალი შემწევს ქადილსა, сила даетъ мнѣ возможность хвалиться, ვეფხ. 602; მეფეს ჩემზედ ძალი არ შესწევს, царь не можетъ употребить противу меня силу; გორგ. 255; ღონე შემწევს, я могу, сила мнѣ помогаетъ, ცოტას შემწევს ავთანდილ, Автандилъ нѣсколько равняется мнѣ, ვეფხ. 63; (შევეწევი, -წიე), ზ. თვ. ვშველი, ვეხმარები, помогать: подавать помощь; пособлять; დაბად. 48—17; ლუკ. 5—7; 9—40; ფსალ. 21—19; 45—5; (შემეწევი შემეწიე; ან შემწევ), ზ. მიჩ. помогаешь мнѣ, საქმ. 16—10; 20—28; თუ არ შემწევს ღჳთისა ძალი, если мнѣ не помогаетъ Божья сила; ვეფხ. 1040; თუ ბედნიერობის ძალი არ შესწევდეს, еслибы ему непомогала сила судьбы; ქილ. 105; შეწეული ისარი ფილტვად, стрѣла пронизавшая легкое; შეწეული ლაშქარი, вспомогательное войско; მოურავ. 410, **შეწევნილი**, მიმ. вспомоществуемый, კოლ. 1—29.

შეწერა (ვა, მაგალ. ხარჯსა), ზ. მ. ხარჯს გარდავკვეთ, обложить данью; დასტ. 173.

შეწერილობა, ს. გარდაკვეთილი ხარჯი, окладъ дани; დასტ. 56.

შეწვა (ვს, საღმრთო წერილში შევსწვნი, -წვნ; ისაი. 5—12); ზ. მ. დავსწვავ, დავდაგავ; მოვხრაკავ ცეცხლზედ; сожигать; жарить, изжарить ვეფხ. 195; (შევიწვები, -წვი), ზ. ვ. დავიწვი, დავიდაგვი; მოვიხრაკვი ცეცხლში; горѣть; жариться; გამოსლ. 3—3; ფსალ. 9—22; 1 ქართლ. 347; რუსუდ. 483; ქილ. 393, 579; ტიმ. 140; შემწვიდა სირცხვილი, отъ стыда я сгоралъ; ვისრ. 40, შეიწვნეს ყოველნი ნაწლევნი მისნი, у него вся внутренность перевернулась; ანდრ. 124; **შემწველი** სიცხე, жгучій жаръ.

შეწვართნა, -თვა (შევსწვართნი, -თავ), ზ. მ. განვასწავლი, დავარიგებ, учить, наставлять; -ნერგსა воспитывать дерево; ქილ. 673.

შეწვდევა, შეწვდენა (შევაწვდევ, -დიე; ან -დინე), ზ. მ. მივაწოდებ, подавать.

შეწვდომა (შევსწვდები, -დი), ზ. ვდ. მივაწვდები ხელს, თვალს; შევეხები, досягать, доставать; ქილ. 334.

შეწვევა (შევიწვევ, -წვიე), ზ. უ. შევიპატიჟებ, просить войдти; რუსუდ. 703; შემიწვევს, приглашаетъ меня войдти.

შეწვენა (შევაწვენ, -წვინე), ზ. მ. დავაწვენ ქვეშ რისამე, класть спать подъ; ნ. შეწოლა.

შეწვლილება, ნ. შეწჳლილება.

შეწვრილება, იგივე შეწვლილება.

შეწთომა (შევსწვთები, -თი), ზ. ვდ. მივსწვდები, შევსწვდები, доставать, досягать, достигать.

შეწითლება (ვა), ზ. მ. გავაწითლებ, подрумянить.

შეწირვა, სხ. пожертвованіе, (ვჰ), ზ. მ. მივართმევ, ვჰმსხვერპლავ, ვჰზორავ, ვჰსძღვნი, жертвовать. ფსალ. 4—5; 28—1; 65—14; (ვი), ზ. მიჩ. მივირთმევ, მივიღებ შესაწირავს; принимать жертву. შემიწირავს თავი, жертвую съ собою; (შევიწირვი, -რე), ზ. ვ. жертвовать, საიდუმლოს მსხვერპლი შევსწირეთ, мы принесли тайную жертву, т. е. отслужили обѣдню; ტიმ. 27.

შეწიწკნა (ვჰსწიწკნი), ზ. უ. погрызть.

შეწიხლვა (ვჰ), ზ. მ. брякнуть.

შეწკაპება (ვა), ზ. მ. შევაპკურებ, брызнуть.

შეწირულობა, ს. შესაწირავი, მისართმევი, пожертвованіе, приношеніе, სამ. ვახტ. 217; სამ. სომხ. 389; გუჯ. 31.

შეწმასნვა (შევჰსწმასნი, -ნე), ზ. მ. ძალიან შევჰგრეხ, крутить, закручивать; მარტ. 2—84; ქილ. 3; (შევიწმასნები, -ნე), ზ. ვ. შევიგრიხები, закручиваться, კავშ. 90.

შეწმენდა (შევჰსწმენდ, -მინდე), ზ. მ. გავსწმენდ, გავასუფთავებ, счистить.

შეწნჳა (ვჰ, -წან), ზ. მ. დავსწნავ, сплести.

შეწოდება (ვუ), ზ. მ. შინ მოვუწოდებ; შევიპატიჟებ; пригласить войдти; звать къ себѣ; საქმ. 10—23; 1 ქართლ. 366.

შეწოვა (ვი), вбирать въ себя влагу.

შეწოლა (შევჰსწვები, -წევ), ზ. უ. დავსწვები ქვეშე რისამე, ложиться подъ.

შეწონა, შეწონება (ვჰ), ზ. მ. სასწორით წონას შევიტყობ, ავსწონ; შევატოლებ, შევაზმანებ, შევზომავ; მოვსაზრავ; взвѣшивать; сравнивать; обдумывать; ვეფხ. 241; 779; მაგრა კლდესა არა შეჰსწონს, ე. ი. კლდეს არა ფრად მიაჩნია მზის სიახლე ან მოშორებაო, ვეფხ. 950; для скалы все равно близость или отдаленность солнца;(ვა), ზ. მ. შევჰზომ, მოვსაზრავ, взвѣшивать, прикидывать; сравнивать; აზრად შეიქმენ საქმესა, ათას ჯერ შეაწონებენ; ვეფხ. 363; тысячу разъ взвѣсивъ, обдуманно приступаютъ къ дѣлу; (შევიწონ, -ნე), ზ. მიჩ. მოვისაზრავ, сообразить; შეგიწონ, ე. ი. შეგიფარდებ, ვეფხ. 766, соразмѣряя воздамъ тебѣ; (შემწონს, შემწონდა), მიმაჩნია, ставлю во что либо; ვეფხ. 1087; ვისრ. 127; (ვუ), ზ. მიჩ. შევუდარებ, შევუტოლებ, сравнивать, სამ. ვახტ. 183; (შევეწონები, -ნე), ზ. თვ. შევედარები, შევეტოლები, сравняться.

შეწრთვა, ნახე შეწვართნა.

შეწრფობა (შევჰსწრფები, -ფი), ზ. ვდ. შევჰრცხვები, сконфузиться; საბ. ლ.

შეწვლილება შეწვრილება (შევამწვლილებ, -ლე), ზ. მ. დავაწვლილებ, раздроблять; ან утонить.

შეწუნება (ვუ), ზ. მ. დავიწუნებ, браковать; не нравиться.

შეწურვა (ვს), გავსწურავ, выжимать, давить.

შეწუხება, შეწუხნა (შევაწუხებ, -ხე), ზ. მ. დავალონებ, შევაურვებ; თავს ვატკენ, გავაზეზრებ; опечалить; огорчить; обезпокоить, утруждать; დაბად. 4—5; მატ. 26—22, 38; 2 კორ. 7—9, 10; (შევიწუხებ, -ხე), ზ. მიჩ. მოვიწყენ, შევიურვებ; горевать, печалиться; 2 მეფე. 13—6; (შევჰსწუხდები, -დი; სამღ. წერ. შევჰსწუხნები, -ნე), ზ. ვდ. დავლონდები, შევურვდები, печалиться, безпокоиться; ისაი. 32—11; 2 კორ. 7—10; სიბრ. 84; მატ. 14—9; ტიმ. 29; ნუ შეჰწუხდებით, не безпокойтесь, (შევუწუხდები, -დი), ზ. ვდ. შევუწყინდები, მოვუწყინდები; опечалиться, ვეფხ. 699; ქილ. 405; განსაცდელს ნუ შეუწუხდები, რუსუდ. 242; не унывай во время несчастія; შეუწუხდა გული, у него сердце замерло; შემიწუხდა გული, у меня замерло сердце; დავრ. 195, შემიწუხებიხარ, შეგიწუხებივარ, я безпокоилъ васъ, ты безпокоилъ меня; **შეწუხებული,** მიმ. печальный, მირი. 104; **შეწუხებინება** (ვა, -ნე), ზ. სხმ. დავალონებინებ, შევაურვებინებ; заставить безпокоить, стѣснять, შევეწუხებინები, -ნე), ზ. თვ. შევეურვებინები, печалить, безпокоить, შეეწუხებინა, онъ его обезпокоилъ; 2 ქართლ. 424; მირი 33.

შეწყალება, სს. помилованіе; пощада; ქილ. 2, 226; იარლიყი შეწყალებისა, милостивая грамота; 1 ქართლ. 381; (ვა), ზ. მ. შევაბრალებ, ღმობიერ ვჰყოფ ვისზედმე, შევაცოდებ, возбуждать въ комъ жалость, -თავსა, 1 ქართლ. 78; умилостивить кого къ себѣ; (ვი), ზ. მიჩ. შევიბრალებ, შევიცოდებ, სიბრალულით მივჰხედავ; შევუნდობ; помиловать, сжалиться надъ кѣмъ; прощать; უფალო, შეგვიწყალე, господи помилуй; ღმერთმან შეგიწყალოს, Богъ да проститъ тебѣ; მატ. 5—7; 1 ტიმ. 1—16; (შევეწყალვი, -ლე), ზ. თვ. შევებრალები, შევეცოდები, сжалиться надъ кѣмъ, помиловать кого; ვისრ. 35; 80, 149; მატ. 20—32; დიდის პატივით შეეწყალა, онъ принялъ его весьма милостиво; გორგ. 125, **შეწყალებული,** მიმ. помилованный; принятый ласково.

შეწყაპუნება (შევაწყაპუნებ -ნე, ჩახმახსა), ზ. მ. спустить курокъ, ერისთ. 29.

შეწყდომა (ვჰსწყდები მაგალ. სისხლი, прекратиться, перестать, прекращаться, прерываться; -სისხლის ღვრა, кровопролитіе прекратилось.

შეწყჳდომა (შევსწყვდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰსწყდები, истребиться, погибнуть, შევაწყდებით ერთმანერთსა; погубить другъ друга; ქილ. 360; ღილი შემაწყდა, оторвалась пуговица.

შეწყევა (ვჰსწყევ, -ყიე), проклинать.

შეწყენა, სს. печаль, грусть; 2 ქართლ. 559; რუსუდ. 413; ქილ. 496; (შევაწყენ, -ყინე), ზ. მ. გავაზეზრებ, თავს ვატკებ, შევაწუხებ; наскучать, надоѣдать; огорчать; опечалить; შევაწყენ თავსა, надоѣдать, (შევიწყენ, -ყინე), ზ. მ. აბეზარს მოვალ, გავბეზრდები, მომეწყინება; მეწყინება; соскучиться, огорчиться; -თავს, обезпокоиться, რუსუდ. 159; (შევეწყინები, -ნე; შევუწყინდები, -დი), ზ. თვ. მოვეწყინები, соскучиться, შეგწყენივარ, შემწყენიხარ, სრ. შემწყენოდა, შეგწყენოდა; я наскучилъ тебѣ; ты надоѣлъ мнѣ; სამ. სომხ. 39; ნუ შეგწყინდება, не огорчайся; -**შეწყენილი,** მიმ. скучный, ქილ. 61.

შეწყენილობა, ს. огорченіе; 2 ქართლ. 553.

შეწყვა (ვეწყვი), помогать, ბაქრ. 339.

შეწყვდევა, სს. заключеніе, арестъ; (შევაწყვდევ, -დიე), ზ. მ. დავჰკრძალავ, დავაპატიმრებ, заключить, заточить, მარტ. 2—190; ქილ. 588; რუსუდ. 780; 1 ქართლ. 276; ანდრ. 138; (შევეწყვდები, -დიე), ზ. ვდ. დავემწყვდები, заключить себя, запереться, შევეწყვდევი ხელთა წარმართთა, попасть въ руки язычниковъ, **შეწყვდეული,** მიმ. заключенный.

შეწყვდინება (ვა), ზ. მ. შევაწყვდევ, заключить, заточить, ისაი. 24—21.

შეწყვეტა (ვს), ზ. მ. გავსწყვეტ, оторвать, прервать, ფარამ. 427, прекратить, -სისხლსა, остановить кровотеченіе.

შეწყლულება (ვა), ზ. მ. დავჰკოდავ, изранить, уязвить.

შეწყნარება, სს. благосклонный пріемъ; призрѣніе; (შევაწყნარებ, -რე), ზ. მ. შევიყვან ვისმე მფარველობას ქვეშე ვისისამე, поручить кого чьему покровителству, вниманію; -თავსა, поручить себя чьему покровительству; გორგიჯ. 281; (ვი), ზ. მიჩ. კეთილად მივიღებ, მივითვალავ; благосклонно принять кого, пріютить; призрѣть; ფსალ. 6—9; 26—10; იგავი 1—3; ანდრ. 136; 1 ქართლ. 382; შეგიწყნარნე თქვენ, я приму васъ; 2 კორ. 6—19; სამ. კათოლ. 22; (შემიწყნარებ, -რე), ზ. მიჩ. კეთილად მიმიღებ; შემი-

ფერებ, მომხედავ, ты принимаешь меня благосклонно, ты оказываешь мнѣ покровительство, ты даешь мнѣ прiютъ; საქმ. 17—7; ციმ. 113; (შევეწყნარები, -რე), ზ. თვ. კეთილად მივიღები, пользоваться чьимъ вниманiемъ, покровительствомъ; ვეფხ. 310; სიბრ. 125, **შეწყნარებული**, მიმ. благосклонно принятый, (შევჰსწყნარებივარ), ზ. ვ. კეთილად მიღებულვარ, я принятъ милостиво; დარეჯ. 2—107.

შეწყობა, სხ. подборъ; კავშ. 61; ხელის შეწყობა, помощь, пособiе; -ხმისა, согласовать голоса, (ვა) ზ. მ. შევხდგამ, შევხდებ მრავალთა დაწყობით; შევურჩევ, შევახამებ, ცოლს ან ცალს მოვუძებნი, ამოვურჩევ; ставить что куда въ порядкѣ; подбирать; составлять, сочинять, -სამკაულსა, подбирать, приспособлять нарядъ; ციმოთ. 11; -სიტყვას, составлять рѣчь; -შაირსა, писать стихи; შავთ. ვისრ. 2, 188; რუსუდ. 436; -ასოებსა, набирать буквы; -თუალითა, украсить камнями; ყარამ. 136; შევიწყობ ხელსა, получить помощь, пособiе; (შევუწყობ მაგალ. ხელსა), помочь; შევუწყობ წამალსა, составлять для кого лекарство; სიბრ. 102; (შევიწყობი, -ყე), ზ. ვ. შევიღები დაწყობით, класться, полагаться въ порядкѣ, რუსუდ. 871; (შევიწყვები, -ყევ), ზ. ვ. შევიერთები, შევითანხმები, соединяться, согласоваться, 1 ქართლ. 225; 2 ქართლ. 265; (შევეწყობი, -ყე), ზ. თვ. შევეფერები, ვეთანხმები; подходить, соотвѣтствовать, ქიმ. 111; **შეწყობილი**, подобранный; набранный; составленный, -გალობა, подобранная пѣсня; ანდ. 81; -ბაღი, устроенный садъ; რუსუდ. 286; **შეწყობილობა**, ს. снарядъ, устройство; стройность; მარგ. 91.

შეწყრომება (ვი), ზ. მიჩ. прогнѣвить.

შეწყურვება (ვა), ზ. მ. возбудить жажду.

შეჭამა (ვჭს), ზ. მ. შთავჰნთქამ, მივიღებ საზრდელს, съѣдать, ისაი. 30—27; სამასი თუმანი შესჭამა, онъ промоталъ три тысячи рублей; ანც. 2—3; სირცხვილი შესჭამა, проглотилъ стыдъ (ვა), ზ. მ. მივსცემ საჭმელად, отдать на съѣденiе; დარეჯ. 2—26; (შევიჭმები, -ჭამე), ზ. ვ. მივიღები საზრდელი, съѣдаться, -შურითა, терзаться завистiю; მარგ. 1—14.

შეჭამადი, ს. საჭამადი, სამარხოთაგან შემზადებული სანოვაგე, постное кушанье; пища; ვისრ. 70; ვეფხ. 217.

შეჭანგება (შევჰსჭანგდები, -დი), ზ. ვდ. დაჭანგება, დაძმარება ღვინისა, о винѣ: прокисать.

შეჭედა (შევაჭედ, -დე ერთმანერთსა, сковать, заварить желѣзо; ვისრ. 30; (შევჰსჭედ, -დე), ზ. მ. მოვჭედ, оковать, შეჭედა თვალითა და მარგალიტითა, осыпать драгоцѣнными каменьями; ყურნი შემეჭედეს, ე. ი. ყური გამეჭედა, შემეკრა, я оглохъ; ვეფხ. 752; **შეჭედილი**, მიმ. скованный, ან обнявшiйся, ვეფხ. 943, (на образѣ).

შეჭედილობა, ს. მოჭედილობა, მაგალ. ხატისა, риза.

შეჭეხა (შევჰსჭეხ ან შევიჭეხ, -ხე), ზ. უ. ძლიერ დავიყვირებ, გავიჭექ; заревѣть, закричать громко, რუსუდ. 480, 879; 847; рвануться, ვაშლი 41, შევეჯახები.

შეჭვა (შევიჭვავ პირსა), შეჭუნა (შევიჭვნი, -ვნე), ზ. უ. პირს მოვიღმეჭ, сдѣлать гримасу, ქილ. 337; раздавить, ხეილ. 34, измѣниться въ лицѣ, исхудать; დაბად. 4—5.

შეჭიდება (შევჰსჭიდებ, -დე). ზ. მ. დავჰსჭიდებ, ვარკინებ, შევაბამ, заставить бороться, (შევეჭიდები, -დი; შევიჭიდები, -დე), ზ. თვ. вступить въ единоборство; მოურავ. 62; სამ. ვახტ. 197; რუსუდ. 705; 873.

შეჭირება (შემჭირდება, -და), ზ. ვდ. დამჭირდება, нуждаться.

შეჭირვება, სხ. стѣсненiе; печаль, грусть; დარეჯ. 1; ვისრ. 11; 25; რუსუდ. 432; სამ. სომ. 167; ვეფხ. 896. (შევაჭირვებ, -ვე), ზ. მ. ვაჭირვებ, ვაწუხებ, შევაწუხებ, შევაიწრებ, наводить на кого грусть, печаль; стѣснять, безпокоить; надоѣдать, наскучать; სიბრ. 91; ქილ. 65; შემაჭირვებ, ты стѣсняешь меня, ვისრ. 138; (შევიჭირვებ, -ვე, ვჰმწუხარებ, ვჰსწუხვარ; ვჰზრუნავ; томиться, печалиться, скорбѣть; заботиться; 2 მეფ. 13—2; საქმ. 5—12; ვეფხ. 1023; რუსუდ. 165; ქილ. 288; ანც. 4—22; (შემჭირს), ზ. მიჩ. მიჭირს ან ვჰსწუხვარ; я стесненъ, опечаленъ; რუსუდ. 448; შევჰჭირდები, -დი). ზ. ვდ. შევჰსწუხდები, შევიწროვდები, быть стѣснену, опечалену; რუსუდ. 430; მარგ. 5—3; (შემჭირვდება, -დებოდა), ზ. მიჩ. გამიძნელდება, мнѣ не въ моготу, не подъ силу; დარეჯ. 2—36, 146; რუსუდ. 826; სიბრ. 92, 147. (შევეჭირვები, -ვე), ზ. თვ. დავემძიმები, затрудниться; (შემეჭირვება, -ვა), ზ. მიჩ. мнѣ затруднительно; печально; ვისრ. 110; რუსუდ. 672. **შეჭირვებული**, ზედ. стѣсненный, опечаленный; **შეჭირვებულება**, ს. угнетенiе.

შეჭიხვინება (ვჰ), ზ. უ. დავიხვიხვინებ, заржать.

შეჭკნობა (შევჰსჭკნები, -ნე), ზ. ვდ. დავჰსჭკნები, увядать.

შეჭმა, ნ. **შეჭამა**; **შეჭმული**, ნ. **შეჭამული**.

შეჭმახება (შევჰსჭმახდები). ზ. უ. прогоркнуть.

შეჭმევა (შევაჭმევ, -მიე), ზ. მ. შევაჭამ, отдать на съѣденiе; -კერვაში, ე. ი. შევავიწროვებ კერვაში, ушивать; -ზომაში, ზომაში შევამოკლებ. обмѣрить, -საწამლავსა, дать кому отраву; გორგ. 183; -სირცხვილსა, острамить.

შეჭმუნვა, -ნება (ვი), ზ. მ. ვჰწუხვარ, მოვიწყენ; скорбѣть, печалиться, ნეემ. 2—3; ქილ. 355. 659, (შევჰსჭმუნდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსწუხდები, огорчаться, **შეჭმუნვილება**, ს. შეწუხება, მწუხარება, огорченiе, ქილ. 355.

შეჭმუჭნა (შევჰჭმუჭნი, -ნე) ზ. მ. დავსჭმუჭნი, დავსჭყლეტ, измять.

შეჭმუხვა, -ხნვა (შევიჭმუხავ, -ხე), შევიჭმუხნი, -ნე, ზ. მ. დავიღრეჯ, შევიკრავ წარბთა; насупить, нахмурить брови; (შევიჭმუხნვები, შევეჭმუხნები, -ვე), ზ. ვ. насупиться, нахмуриться, ერის 2—103.

შეჭრა (შევჰსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. მცირედ მოვჰსჭრი, შევათლი, შევჰკვეთ, срѣзать; (შევიჭრები, -ჭერ), ზ. ვ. მოვითლები; სიჩქაროდ შევალ; срѣзываться; вбѣгать; бросаться среди, სამ. ვახტ. 153, დაჯგრევი, бросаться въ строй.

შეჭრელება (ვა), ზ. მ. დავაჭრელებ, испестрить.
შეჭრუნება (ვა), ზ. მ. შევიტან სირბილით, вбѣгая вносить, вомчать, -წყალსა, ფიზიკა 63.
შეჭუვება (ვა), ზ. მ. დავაღონებ, опечалить, ბარუქ. 4—8; წმიდ. ცხოვ. 254; შევიჭუვებ, -ვე, მაგალ. პირსა, нахмуриться.
შეიჭ̂უნა, ნ. შეიჭვა.
შეჭურვა (შევჰსჭურავ, -რე), ზ. მ. საომრის იარაღით შევჰმოს, вооружать, დარეჯ. 128; 81; შევიჭურვი, ზ. ვ. вооружаться.
შეჭუხვა, -ხება (ვი პირსა), ზ. მ. ცხვირ პირს მოვილმეჭ, наморщиться, ქილ. 233.
შეწუ̂ულებული, ზედ. დაშავებული, ლევიტ. 12—24, контуженный.
შეჭყივლება (ვა), ზ. მ. დავაყვირებ, заставить кричать, (ვი, ვჰ), ზ. უ. დავიყვირებ, вскричать.
შეჭყეტა (შევჰსჭყეტ, -ყიტე), ზ. უ. თვალების გამოცეცებით ვუყურებ, пялить на кого глаза.
შეხალისება (ვა), ზ. მ. поощрять.
შეჭყურცვა?
შეჭყლეტა (ვჰ, -ლიტე), ზ. მ. დავჰსჭყლეტ, измять.
შეხამება (შევახამებ, -მე), ზ. მ. მხატვრობაში: ფერებს ამოვურჩევ, ჩავაფერადებ, შევაფერობ; подбирать краски, раскрашивать, რუსუდ. 663; განმ. ვეფხ. 324, ქილ. 244; **შეხამებულება**, ს. ჩაფერადება, раскраска.
შეხარბება (ვა), ზ. მ. სიხარბეს ჩავუნერგავ, внушать жадность; (შევჰხარბდები, -დი), ზ. ვდ. სიხარბით მივვარდები რასმე, съ жадностью набрасываться на что либо; польститься; ქილ. 115.
შეხარვა (შევჰხარი, -რე), ზ. მ. შევჰფრფინავ, შევჰსტრფი, восторгаться, восхищаться.
შეხარშვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხარშავ, сварить.
შეხარჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხარჯავ, истратить.
შეხარხარება (ვჰ), ზ. უ. подсмѣиваться.
შეჴდა (შევჰჴდი, -ხადე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, ან გავხდი, შევაძრობ, მოვაცლი, снимать; сдирать; საბ. ლ.; (შევჰხადი, -დე), ზ. უ. ვუძახი, взывать, звать, იოან. 18—33; 1 ქართლ. 140.
შეჴდომა, შეჴ̂უდომა, სხ. შემთხვევა, случай; შეჴდომისაებრ, по случаю, на всякій случай, 2 მეფე. 1—6; შეჴდომით, случайно, მარტ. 2—97; (შევჰჴვდები, -დი), ზ. ვდ. შევემთხვევი, შევეყრები, წავაწყდები; შემოვეყრები, დავუჴვდები; შევვარდები, ზედ-დავესხმი სახლში; ვაშლი 20, случаться, попадаться, напасть на; встрѣтить; врываться, вторгаться, ლუკ. 22—2; საქმ. 14—14; ვისრ. 137; სამ. მოსეს. 40; მარკ. 14—19; თუ შეჴუდეს კაცსა ცოლი ბნედიანი, სამ. სომხ 82; если попадется кому жена, одержимая падучею болѣзнью; რა მფრინველი ბადესა შეჰჴვდეს, когда птичка попадетъ въ сѣть; ქილ. 587; ზედ-შევჰჴვდები, დარეჯ. 50; наткнуться на кого; (შევუჴვდები, -დი), ზ. ვდ. მივუჴვდები, ზედ. დავესხმი სახლში, врываться, вторгаться, მარტ. 2—162; შეუჴვდნენ საჯალაბოს, ворвались въ женскую половину, გორგ. 288; შევჰმჴვდარვარ, შემჴდომოდა, встрѣтить, შემჴდომია, случалось со мною; ქილ. 426, შემჴვდარი, ზედ. случившійся.
შეჴება, ს. ხუთთა საგრძნობელთაგანი ჴელის ჴლება, ნ. საგრძნობელი; осязаніе (одно изъ пяти чувствъ.
შეჴება, სხ. прикосновеніе, ანდრ. 156; (ვა, შევეჴები, -ჴე), ჴელს ვაჴლებ, касаться, дотрогиваться; ვეფხ. 293, 435; იოან. 4—9; ერისთ. 2—113; (შემეჴები, -ჴე), ты прикасаешься меня, შევჰჴებივარ, -ბოდი, я коснулся, **შემჴე, შემაჴე** касающійся, ქილ. 280.
შეჴედვა, სხ. взоръ, взглядъ; ვეფხ. 1077; (შევჰჴედავ, -დე, ბძან. საზოგადო ლაპარაკში: შეჴე, ანტ. 4—17), ზ. მ. მივაქცევ-თვალსა სამზერელად, შევჰყურებ; смотрѣть на, взглянуть; ვეფხ. 568; (შევიჴედები, -დე), ზ. ვ. ვიყურები, взглядываться, **შეჴედულობა**, ს. შესახედაობა, видъ; наружность.
შეჴევა (ვა), ზ. მ. მცირედ მოვჴევ, надорвать.
შეხეთქა (ვჰ), ზ. მ. შევაპობ, отколоть, щепать.
შეხეთქა, შეხეთქება (შევახეთქ, -ქე), ზ. მ. შევჰკრავ, ударить объ, შევახეთქ თავსა, удариться головою; ქილ. 410; შევეხეთქები, -ქე), ზ. თვ. დავეცემი, удариться обо что.
შეჴელება (ვი), ზ. მიჩ. ჴელში ჩავიგდებ; ან შინ მოვაჴელებ; прибрать къ рукамъ; застать, найдти дома.
შეჴელდაჴელება, (ვჰჴელდაჴელდები), схватиться.
შეხერხა (შევხერხ, -ხე), ზ. მ. მცირედ გავხერხ, спилить.
შეხეჩა (შევჰხეჩ, -ჩე), ზ. მ. შევაპობ, отколоть.
შეხეწა, (ვჰ), ზ. მ. крутить нитку.
შეხვავება (ვა), მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ, скучивать; მარტ. 2—187.
შეხვანჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხვანჯავ, спутать.
შეხვება (ვი), ზ. მ. შევიტან, вносить, ისაი. 2—19.
შეჴვედრა, სხ. случай, приключеніе; (შევჰჴვდები, -ჴვდი), ზ. ვდ. შევჰჴვდები (შეჴდომა ნახე), შევემთხვევი; წილად ვერგები; случаться; доставаться на долю.
შეჴვედრება (შევაჴვედრებ, -რე), ზ. მ. შევამთხვევ, მივსცემ; навлечь, приключить; напасть; კაცია. 16.
შეჴვედრება (ვა თავს), ზ. მ. შევჰკრავ თავს; удариться головою объ.
შეხვევა (გარს შემოვახვევ ძაფსა; შევახვევ, -ხვიე), ზ. მ. обматывать; შევჰგრაგნი, წარვჰგრაგნი, გავახვევ; обернуть, обвязывать, завязывать, завертывать; რუსუდ. 699; (შევჰხვევ, -ხვიე), ზ. მ. ყრმას გავახვევ სახვეველში, пеленать; ლუკ. 2—7; შევუხვევ წყლულსა, перевязать рану; ვეფხ. 591; (შევეხვევი; -ხვიე), ზ. თვ. ითქმის რქათა თვის მცენარეთა, რომელნიც ხეთა გარე მოეხვევიან; обвиваться; **შეხვეული**, მიმ. завязанный; обвитый; нераспустившійся (цвѣтокъ); ვეფხ. 136; რუსუდ. 872; შევუხვევ წლულსა, обвязать рану; -გზასა, свернуть съ дороги, № 1—68.
შეხვეტა, (ვჰ), ზ. მ. вгребать.
შეხვეული ბალახი, მცენ. ნ. აბილილი.
შეხვეწა, შეხვეწება, შეხვეწნა (შევახვეწ, -წებ; -წე), ზ. მ. შევავედრებ, просить за кого; დარეჯ. 2—111; შემახვეწე, проси за меня; ვეფხ. 1283;

(შევეხვეწები, -წე), ზ. თვ. ვემუდარები, ვეაჯები, ვჰთხოვ, просить, умолять; დარეჯ. 2—19.
შეხვეწა (შევახვეწ, -წე), ზ. მ. თავს შევაფარებინებ, заставить скрыться; შევეხვეწები, -წე, ან შევიხვეწები, -წე), ზ. მ. თავს შევაფარებ, укрываться; убѣгать въ; გორგ. 43, 66, 96, 276; ქილ. 329; 2 ქართლ. 86, 563; 1 ქართლ. 341.
შეხვეწიება (შევიხვეწიებ, -წიე), ზ. მიჩ. ყურად ვიღებ ხვეწნასა, умилостивиться; გორგ. 288; 2 ქართლ. 282; შემიხვეწიეს, вняли моей просьбѣ; დავრ. 152; შემიხვეწიეთ, ე. ი. მიაჯეთ, просите за меня, გაბმ. ვეფხ. 17.
შეხვიხვინება (ვი), ზ. უ. დავიხვიხვინებ, заржать.
შეხვმა, შეხუმა (შევიხვამ, -ხვი), ზ. მ. შევიტან, внести, შეიხვამს გონებათა, онъ овладѣлъ умами; ქილ. 337.
შეხუნა, შეხვნა (შევიხვნი, -ხვენ), ზ. მ. შევიტან, вносить, დაб. 1—2; მარტ. 1—179, დარეჯ. 2—140.
შეხვრეტა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰხვრეტ, გამოვღალაზრავ, просверлить, пробуравить стѣну и т. п.; დავრ. 152; **შეხვრეტილი** ძირი, просверленное дно; ანტ. 3—31.
შეხვეწნა, ნ. შეხვეწა.
შეხვრეტა (ვჰ), ზ. მ. დავლევ, ვჰხჭამ წვნიანსა; испить; хлебать; -ღვინოსა, пригубить вино; ანტ. 3—32; (ვა), მივჰცემ სახმელად სახვრეტელსა, дать испить, хлебать, მახვრიტე ხისხლი, ты далъ мнѣ испить кровь, ვეფხ. 1199.
შეხიბვლა (ვჰ), ზ. უ. очаровать.
შეხიზნება, ს. колонизація, (ვა), ზ. მ. დავახიზნებ, ხიზნად შემოვიყვან, поселять, давать убѣжище; (შევიხიზნავ, -ნე), ზ. მ. дать пріютъ; 1 ქართლ. 360; 2 ქართლ. 211; (შევიხიზნები, შევეხიზნები, -ნე), ზ. თვ. ხიზნად დავესახლები, колонизировать, поселяться; 2 ქართლ. 465; 559; გორგ. 180, **შეხიზნული**, მიმ. присельникъ, колонистъ.
შეხლა (შევახლი, -ხალე), ზ. მ. შევჰკრავ, შევარტყამ, ударить объ; -თავში, бросить, кинуть кому что. [спутать.
შეხლათვა, შეხლართვა (ვჰ), ზ. მ. დავხლართავ,
შეხლეტა, ნ. შეხლტომა.
შეხლტომა (შევჰხლტები, -ტე), ზ. უ. შევჰხტები, вскакивать; содрогнуться; (შევახლტები, -ტი), ზ. ვ. შევახტები, вскочить на.
შეხმაურება (ვი), ზ. უ. გავიჩურჩულებ, ხმას ამოვიღებ; зашумѣть, зашевелиться.
შეხმობა (შევახმობ, -მე), ზ. მ. გავახმობ, изсушить, (შევჰხმები, -მი), გავჰხმები, გავშეშდები, изсохнуть, მარტ. 2—341; ხორცი შეახმა, онъ исхудалъ въ тѣлѣ.
შეხმობა (შევუხმობ, -ხმე), ზ. უ. ხმას ვაძლევ; შევათანხმებ, შევატყუევებ ხმასა; подавать голосъ, согласовать пѣніе; ვისრ. 2; თან შეხმობილი გალობა, согласное пѣніе.
შეხმოვანება, звукъ голоса.
შეხმური, ზედ. ჭკვიანისა და გიჟის საშუალი; ან სწრაფი, ფიცხელი; шальной.
შეხმუჭვა (ვი), ზ. მ. ცხვირპირს ჩამოვუშვებ, нахмуриться.

შეხნვა (ვა, -ხან), ზ. მ. მოვჰხნავ, подпахать.
შეხორცება (შევჰხორცდები, -დი), ზ. ვდ. შევეზრდები, შევჰზრძვილდები, გავჰმთელდები; срастаться, сплотиться.
შეხოცა (შევჰხოც, -ცე), ზ. მ. შევჰსწმენდ, стереть, счистить; საბ. ლ.
შეხოცა (შევჰხოც, -ცე), დავჰხოც, მოვაკვდინებ, перебить, убивать.
შეხოცება (ვა), ზ. მ. ზედ-შევაკვდებ; подвергнуться смерти въ схваткѣ, რუსუდ. 594; 2 ქართლ. 458, 536; (ზედ-შევეხოცები, -ცე), ზ. თვ. ზედ-შევაკვდები; погибнуть въ схваткѣ съ кѣмъ; ხილ. 23.
შეხოჭვა (ვი), ზ. მ. დავიკაწრავ, оцарапать.
შეხრა (შევჰხრი, -ხარე), ზ. მ. შევჰზნექ; вгибать, თავს შევიხრი, наклонить голову, იერემ. 18—16; თავს შევუხრი, наполнить, **შეხრილი**, наполненный; ლუკ. 6—28, შევუხრი ცხენსა, пришпорить лошадь; აბლ. 124.
შეხრაკვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხრაკავ, поджарить.
შეხრამუნება (ვა), ზ. მ. შევღრღნი, შევჰხძგნარავ, сгрызть.
შეხრამული, ზედ. ოღროჩოღრო გზა, ухабистый.
შეხრუკვა (შევიხრუკები, -კე), ზ. ვ. მოვიფხუწები (ტყავი); съежиться (о кожѣ).
შეხრუსტვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰფუკავ, შევჰკრეფ, შევჰკუმშავ, მოვჰბღურძავ, сжать, (შევიხრუსტები, -ტე), ზ. ვ. შევიფუკები, შევიკუმშები; მოვიფხუჭ მოვიბღუნძები, შევჰფუკდები, შევჰკუმშდები, сжиматься; съежиться; ქილ. 197; ფიზიკ. 39.
შეხსნა (შევჰხსნი, -ხსენ), ზ. მ. ავხსნი, ავუშვებ, отвязать, (შევეხსნები, -ხსენ), ზ. თვ. დავეხსნები, отвязаться, оставить въ покоѣ; ალბ. 50; რუსუდ. 403.
შეხსენება (ვა), ზ. მ. მოვაგონებ, напоминать.
შეხტომა (შევჰხტები, -ტი), ზ. უ. შევჰხლტებ, вскочить; (შევახტები, -ტი), ზ. უ. прыгнуть, вскочить на; (შევუხტები ციხეში, ворваться въ крѣпость; გორგ. 84; ჩონგ. 85.
შეხტუნება (ვა), ზ. მ. ავაჭრუნებ, заставить вскочить.
შეხუთვა (ვჰ), ზ. მ. გავსთანგავ, დავხუთავ (ხენი; о болѣзни: схватить, производить ломъ; შევჰხუთავ კარებსა, запереть двери, ხილ. 185, **შეხუთვა**, ს. ტეხა, მლიერი ტკივილი, ломъ, боль.
შეხურეტა, ნ. შეხვრეტა.
შეხურვა (შევჰხურავ, -რე), ზ. მ. დავახურავ, დავაფარებ, покрыть, რიცხვ. 4—14.
შეხურვება (შევახურვებ, -ვე), ზ. მ. გავახურებ, გავახურებ, калить, накалить; -ტვინსა, разгорячить мозгъ, ბუნ. კ. 74.
შეხუტვა, обнять.
შეხუჭვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხუჭავ თვალსა, смыкать глаза.
შეხუჭუჭება (ვი), ზ. მ. დავიხუჭუჭებ, завить волосы.
შეხშირება (ვა), ზ. მ. учащать.
შეხშვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხშავ, დავჰკრძალავ; запереть, замкнуть; იერემ. 21—1; -ჰაერსა, сперать воздухъ; ფიზიკ. 39; შევუხშავ გონებასა, затмить умъ; (შევჰშხები, შევიხშები, -ვენ), ზ. ვ. შევიკეჭ

კარსა, запереть за собою дверь, შეხშული ჰაერი, спертый воздухъ.

შეხწევა (ვა), ზ. მ. შევალ სადმე უვნებლად; убѣгать; (შევეხწევი, -ხწიე), ზ. თვ. შევეფარები, укрыться гдѣ; შევასწარ ქალაქში, я благополучно вошелъ въ городъ.

შეჯაბნება (შევჰჯაბნდები, შევიჯაბნები, -დი), ზ. ვდ. შემეშინდება, оробѣть, струсить; потерять присутствіе духа; დარეჯ. 106.

შეჯარვა (შევხჯარავ, -რე, ან რნე), ზ. ვ. შევამწყვდევ, გარშემოვიცავ ჯარითა, держать въ осадѣ, окружить, ვეფხ. 1399, 1410; 1 ქართლ. 294; ვისრ. 177.

შეჯახება (ვა), ზ. მ. ვამგერებ, მივარტყამ; ударить обо что, (შევეჯახები, -ხე), ზ. თვ. დავემგერები, მივერტყმი, შევჰკრავ თავსა და სხ. наткнуться на, удариться объ; броситься на кого; ვეფხ. 608.

შეჯგულება (შევჰსჯგულემ, -ლიმე ცხენს), ზ. მ. ცხენს შევჰქუსლავ, пришпорить лошадь; სახ. ლ.

შეჯგუფება (შევჰსჯგუფებ, -ფე), ზ. მ. შევრთავ, შევაულლებ; соединять, совокуплять, сливать; (შევჰსჯგუფდები, -დი), ზ. ვდ შევერთდები; сливаться.

შეჯდენა (ვა, -დინე), ზ. მ. შევსვამ, посадить.

შეჯდომა (შევჰსჯდები, -ჯედ, მდაბ. შევჰჯექ, ან შევაჯდები, -დი), ზ. ვდ. ზედ-დავაჯდები; садиться на; ვეფხ. 589, 874; 1195; შეჯდნენ ცხენებზედ, сѣли на лошадей; (შევუჯდები, -ჯედ), ზ. მიჩ. დავუჯდები მაგალ. მხარზედ; сѣсть кому на; ერისთ. 2—253; შეუჯდა ეშმაკივით, онъ овладѣлъ имъ какъ дьяволъ; გორგ. 42; შეუჯდა, ვითა სენი ულხინებელი, онъ овладѣлъ имъ, какъ овладѣваетъ неизлѣчимая болѣзнь; გორგ. 52; შემჯდომია, -მოდა, сѣлъ мнѣ; ცხვირში ქარი შეგჯდომა; у тебя въ носу засѣлъ вѣтеръ; გორგ. 240.

შეჯერება, სხ. удовлетвореніе, -ფიცით, увѣрить клятвою кого; სამ. ვახტ. 51; (ვა), ზ. მ. გულსავსე ვჰქმნი, გულს ვუხრულებ, დავუურვებ; დავაჯერებ, დავარწმუნებ; удовлетворить; дѣлать довольнымъ; убѣдить, увѣрить; ვეფხ. 785; ვისრ. 152; შევაჯერებ ფასსა; согласить кого въ цѣнѣ; ალექს. 80; (შევიჯერებ, შევიჯერიებ, -რე, -რიე), ზ. მიჩ. გულსავსე შევიქმნები, გულს ვისრულებ, კმაყოფილი გავჰხდები; დავიჯერებ, ვირწმუნებ; признать себя удовлетвореннымъ; увѣриться, убѣдиться; სამ. ვახტ. 200; -გულსა, ე. ი. დავარწმუნებ გულსა; ან ვისისამე გულს მოვინადირებ; увѣриться; приковать кого къ себѣ; ხიზრ. 2; ქილ. 558; -ფიცით, убѣдить кого клятвою; -ფასით, уговорить кого взять такую то цѣну; სამ. ვახტ. 247; (შემაჯერებ, -რე), ზ. მიჩ. გულსავს, მეყოფ, დამაჯერებ; удовлетворяешь меня; увѣряешь меня; 2 ქართლ. 554, 566; ვისრ. 162; (შემიჯერებ, -რე), ზ. მიჩ. გამიგონებ, ты послушаешь меня, ვეფხ. 659; (შევჰსჯერდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰსჯერდები, გულსავსე შევიქმნები, удовольствоваться, согласиться; ვეფხ. 410, 778, 1333; ვისრ. 119; შევუჯერდები, -დი), ზ. მიჩ. დავუურვდები; получить согласно желанію; остаться довольну, გორგ. 96; ქილ. 131, 302; ძღვენს შეუჯერდნენ, остались довольны подарками; გორგ. 123; (შემჯერდები, -დი), ზ. ვდ. დამჯერდი, изъявить согласіе, согласиться, ქილ. 340; **შეჯერებული**, ზედ. удовлетворенный; увѣренный; შევჯერებულვარ, შევჰჯერებოდი, я удовлетворенъ, გუჯ. 27.

შეჯიჭვა (ვჭ), прищемить.

შეჯერება (ვაჯერებ, -რე), ზ. მ. გავაბეზრებ, наскучать, надоѣдать кому, ქილ. 667; არ იქნა შემჯერდა ქვეყანა, надоѣла мнѣ эта жизнь, დავრ. 74; (შევჰსჯერდები, -დი), ზ. ვდ. наскучить.

შეჯიუტება, სზ. упрямство.

შეჯლეხა (ვჭ), пришпорить.

შეჯრა (შევჰსჯრი, -ჯარე), ზ. მ. შევჰსჩრი, всунуть.

შეჯუფთება (შევაჯუფთებ, -თე), ზ. მ. შევრთავ, შევაულლებ, соединять, сливать, совокуплять.

შეჭგავს, ნ. შეგვანა.

შვავი, ს. ზვავი, თოვლის ფლატე, снѣжный завалъ.

შვა, ნ. შვნა.

შვება, სხ. оставленіе, (ვუშვებ, -შვი), ზ. მ. თავს ვანებებ, მივუშვებ, მივუტევებ; მოვუშვებ, მოვადუნებ; пускать, дать свободу, дозволять; оставлять; ослаблять натянутое, ქილ. 1; მირ. 35; ვუშვებ სისხლსა; пускать кому кровь, ვუშვებ ხელიდამ, выпускать изъ рукъ, ронять; ვუშვებ ცოლსა, оставляю, т. е. развожусь съ женою; კოკურად უშვებს წვიმა, дождь идетъ проливной; ვიშვებ წვერსა, отпускаю бороду; მიშვებ, пускаешь меня; ვისრ. 155, (ვეშვები, -შვი), ზ. თვ. დავეხსნები, მოვეშვები, оставлять кого въ покоѣ, безъ вниманія, бросить; **შვებინება** (ვა), ზ. მ. თავს დავანებებინებ; заставить оставить; -ძუძუს, отнять отъ груди.

შვება, ს. წარმოება, производство, -ცეცხლისა, высѣкать огонь; ვეფხ. 267.

შვება, სხ. веселіе, радость, утѣха, отрада; (ვიშვებ; -შვი), ზ. უ. ვილხენ, ვილხინებ, ვინუგეშებ, радоваться, веселиться, потѣшаться, ოსე. 7—3.

შვებულება, ს. სიხარული, радость, ისაი. 14—7.

შველა, ცხოვ. ужъ (животн.).

შველა, სხ. помощь, (ვჰშველი, ვუშველი, -ლე), ზ. მ. შევეწევი, მოვეხმარები, помогать, пособлять, заступаться; თავს ვუშველი, спасаться; (ვიშველი, -ლე), ზ. მიჩ. საშველად მოვიწვევ, пригласить кого на помощь; დასტ. 105; მშველი, помогаешь мнѣ; (ვეშველები, -ლე), ზ. თვ. მივეშველები, შევეწევი, идти на помощь; არა ეშველარა, ничего не помогло; სამ. ვახტ. 225; რა მეშველება, что поможетъ мнѣ, 2 ქართლ. 472.

შველება (ვაშველებ, -ლე), ზ. მ. შესაწევნელად გავგზავნი, посылать на помощь, ზოგჯერმე: გავაშორებ მოშულეთა, разнимать драку; ანტონ. 4—15; 2 ქართლ. 106; (ვიშველებ, -ლე), ზ. მიჩ. მოვიწვევ საშველად, призвать на помощь.

შველი, ნათეს. შველისა, ს. ცხოველი, дикій козелъ; лань, ბაქრ. 186, ვისრ. 64; ბუნ. კ. 32, 193; სამღუთო წერილში, იგავი 23—32, გველი, змѣя, козуля, ერისთ. ლ.

შვენა (ვჰშვენი, -ნე), ზ. უ. მშვენიერად მოვჰჩან, красоваться, 1 კორ. 11—13; მშვენის, ე. ი. მიხ-დება; ან შემეფერება; идетъ мнѣ къ лицу; прилично, подобаетъ мнѣ; ვეფხ. 31; 3, 40; 787; ფსალ. 64—1; ვისრ. 47, 45; (ვიშვნი, ვიშვენე), ზ. ვ. შევიფერებ; სიბრ. 99; приличествовать; подходить, соотвѣтствоватъ.

შვენება, სხ. краса, красота; (ვაშვენებ, -ნე), ზ. მ. ვამშვენიერებ, შნოს ვაძლევ, ვალამაზებ, ვაცურფა-ვებ; украшать, придавать красоту; (ვჰშვენდე-ბი, -დი), ზ. ვდ. ვლამაზდები, ცურფა შევიქმნები, дѣлаться, становиться красивымъ, (ვჰშვენდები, -ნდი; ვეშვენები, -ნე), ზ. თვ. ვჰშვენი, ვჰმშვენიერ-დები, становиться красивымъ, ვეფხ. 787.

შვენიერება, -რობა, სხ. თვისება მშვენიერისა; красота; (ვა), ზ. მ. ვაშვენებ, დავაშვენებ; შნოს, სილამაზეს ვაძლევ, украшать, придавать красоту; (ვჰშვენიერდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰშვენდები; становиться красивымъ, რუსუდ. 66.

შვენიერი, ზედ. შნოიანი, კეთილ-სახილველი, красивый, пригожій, -ადგილი, красивое мѣсто; -სახლი, красивый домъ.

შვენობა (ვჰშვენობ, -ნე), ზ. უ. ვჰშვენი, красоваться.

შვერა (ვიშვერ ფეხსა), ზ. მ. ხელს, ფეხს მაღლა ავი-ღებ ან გავსჭიმავ, განვიპყრობ, протягивать руку, ногу; (ვუშვერ, -ვირე), ზ. მიჩ. მივუშვერ; протянуть къ кому что.

შვეტი, ზედ. სწორი, მოუდრეკი, прямой, негибкій.

შვეული, ს. კალაცოზის თარაზოს ბაწარი; шнуръ отвѣса.

შვიდეული, ს. შვიდი დღე მსგეფსისა, ერთი კვირა, седьмица, недѣля; შვიდეულად უზღოს, пусть заплатитъ въ семь разъ болѣе; სამ. ვახტ. 157; ბროსეს ხრონოლოღ. 4; 1 ქართლ. 170; დან. 9—25; ტიმ. 98; მარტ. 1—338.

შვიდი (ბერძნ. სპარს.), ს. ექვსი და ერთი, семь, შვიდი საიდუმლო, семь таинствъ, შვიდ-შვიდი, по семи, შვიდ კეცად, семикратно, შვიდწილ, შვიდჯერ, семь разъ, შვიდწილად, ზზ. на семь частей; семикратно; ფსალმ. 78—13; **შვიდ-ნივე,** семеро, **შვიდიანი,** семерка; **შვიდღერი, შვიდღერიანი,** ზედ. შვიდის შტოს მქონი სა-სანთლე, подсвѣчникъ о семи свѣчъ, подсвѣчникъ съ семью вѣтвями; შვიდ-კვირია ლომი, ნ. მოცოროზი.

შვიდვარსკვლავედი, плеада, ნ. ხომლი, პლიადი.

შვითი, ს. მსხვილი კამა, ჯორის ძუა; укропъ-коперъ; ნ. ჩ. ლ.; волжскій укропъ, ერის. ლ.

შვილდი, ნ. მშვილდი; რუსუდ. 119.

შვილება, ს. усыновленіе, (ვი), ზ. მ. შვილად ავი-ყვან, усыновлять, (ვა), ზ. მ. შვილად ავაყვანინებ, заставить усыновить, (მიშვილებ, усыновляешь меня, ბუჯ. 30; გალაკ. 4—5; 2 ქართლ. 549, რუსუდ. 57; (ვეშვილები, -ლე), ზ. თვ. შვილად ავე-ყვანები, усыновляться, (მეშვილები, -ლე) ზ. თვ. შვილად მერგები, ты можешь быть мною усыновленъ, დარეჯ. 133.

შვილებული, მიმ. усыновленный.

შვილი, ს. ნაშვი, ნაშობი კაცთა ვაჟი ან ქალი; дитя, чадо; дѣтенышъ; შვილის შვილი, внукъ, внуч… ქალი შვილი, дочь, ვაჟი შვილი, сынъ, შვილ… აყვანა (ავიყვან), усыновлять, ცოლი და შვილ… ან ცოლ-შვილი, жена и дѣти, семейство, … ლითი შვილადმდე, изъ рода въ родъ, ვისრ. 6.

შვილიერი, ზედ. შვილის მყოლი, имѣющій дѣт…

შვილიერება, ს. შვილის ყოლა, дѣторожде… ვეფხ. განმ. თ. 28; ქილ. 453; 1 ქართლ. 97.

შვილობა, ს. ძეობა, შვილად ყოფნა ვისიმე, сы… новность, быть сыномъ кого либо; მამაშვილო… ბას, сдѣлай милость; ხელმწიფის შვილო… быть сыномъ Государя, ყარამ. 209; ალექს. … ვისრ. 6; რუსუდ. 952; 1 ქართლ. 402; **შვილო-ბილი,** ზედ. ნაშვილები, შვილად აყვანილი, усыновленный; **შვილობილობა,** ს. აყვანა შვი… ლად, усыновленіе, **შვილოსანი,** ზედ. рожда… щій дѣтей; **შვილოსნობა,** ს. შვილიერება, дѣ… торожденіе, 1 ქართლ. 97; -ბის დრო, врем… когда можно имѣть дѣтей; **შვილური,** ზედ. შვილისადმი შესაფერი, сыновній, **შვილურა…** ზზ. შვილსავით, какъ сынъ, რუსუდ. 968; დარ. … ალექს. 13.

შვინდი, ან შინდი, ს. მცენ. кизиль (раст.); შინდ… ჩურჩა, сушенный кизиль; -ტყლაპი, постила из… кизиля, ბაქრ. 182, **შვინდ-ანწლა, შინდ-ანწ-ლა;** глогъ, слѣпокуръ; ერისთ. ლ; -თეთრი, б… лый кизиль, 2 ქართლ. 106.

შვიტა, მცენ. хвощъ.

შვლეპა (ვიშვლიპები, -პე), ზ. ვ. ვჰმელოტდები… თმა დამცვივა, оголяться, лысѣть; (ვჰშვლეპ, -… პე), ზ. მ. ავაცლი, ავაძრობ კანს, лупить, сдира… გვშვლიპოს საახალწლო 173?

შვნა, შვა (ვჰშვნი, ვენ; ვშვი, ვჰშვე), ზ. მ. ვჰშო… рождать, (ვშვი, ვშვე), ზ. მ. ვაწარმოებ, пр… изводить; ვისრ. 190; (ვიშვები, -შვე), ზ. ვ. ვი… ბები, დავიბადები, рождаться; ნ. შობა; მიშ… შვილნი, родила мнѣ дѣтей; დაბად. 44—27.

შვრია, იმერ. შვლია, ს. გრძელ მარცვალი ქერ… овесъ.

შჳრომა (ვშჳრები), дѣлать, ნ. შრომა.

შთა, თანდებული, რომელიც მოეზავება ზმნათ, ს… ზოგადი ლაპარაკში ეთანხმება თანდებულსა ჩ… მაგალ. შთაგდება, ჩაგდება; შთადება, ჩადება; შთა… კეცა, ჩაკეცა, შთალაგება ჩალაგება და სხვანი მრა… ვალნი.

შთაარება (-ვიარებ, -რე), ზ უ. ჩავიარებ, ჩავივლი… проходить мимо.

შთაბარება (ვა), ზ. მ. ჩაბარება, ввѣрять, пор… чать.

შთაბარვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავბარავ, вкопать.

შთაბეგვა (ვჰ), ზ. მ. ჩაბეგვა, прибить, приколо… тить.

შთაბერვა (-ვჰბერავ, -რე), ჩავჰბერავ; მოვასული… რებ, სულს ჩავუდგამ; вдыхать; дохнуть; од… шевлять, оживлять; სამ. სომხ. 375.

შთაბერტყა (-ვჰბერტყ, -ყე), ზ. მ. ჩავჰბერტყე; вы… трахать.

შთაბეჭდა (გულში), запечатлѣть.

შთაბინდება (-ვჰბინდდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰბინდ… დები; темнѣть.

შთაბმა (შთავაბამ, -ბი), ზ. მ. ჩავაბამ, привязывать.
შთაბნედა (შთავჰბნდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰბნდები, лишаться чувствъ.
შთაბნევა (-ვაბნევ, -ნიე), ზ. მ. ჩავაბნევ, всыпать, გამოსლ. 32—26, бросать во что.
შთაბრწყინვა (-ვიბრწყინავ, -ნე), ზ. უ. ჩავიბრწყინავ, проникать (о свѣтѣ); კავშ. 258.
შთაბრძანება (-ვჰბრძანდები), ზ. ვდ. ჩავჰბძანდები, сходить
შთაბჯენა (ვა), ზ. მ. ჩავაბჯენ, ставить ногу на.
შთაგდება (ვა), ზ. მ. ჩავაგდებ, бросать, кидать внизъ, или во что либо; ввергать, заключать; შთავუგდებ გულში შურსა, посѣять вражду; 2 ქართლ. 118; (შთავიგდები, -გდე), ზ. ვ. ჩავიგდები, быть брошену куда; იოან. 21—9; (შთავეგდები, -გდე), ზ. თვ. ჩავეგდები, броситься напр. въ уголъ, **შთაგდებინება** (ვა), вышибить напр. зубъ; ალბ. 7.
შთაგება (ვა), ზ. მ. ჩავაგებ, стлать что внутри чего.
შთაგზება (ვა), ზ. მ. ჩავაგზებ, возжечь, воспламенить, (შთავიგზნებ, -ნე მაგალ. გულში სიყვარულსა), ზ. ვ. ჩავიგზნები; питать къ кому любовь; (შთავიგზნები, შთავეგზნები, -ნე), ზ. ვ. зажигаться, воспламеняться, ლუკ. 12—27.
შთაგლეჯა (ვჰ, -ლიჯე), ზ. მ. ჩაგლეჯა, разодрать.
შთაგონება (ვა), ზ. მ. ჩავაგონებ, внушать, вперять вразумлять.
შთაგრეხა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰგრეხ, ввивать.
შთაგორება (ვჰ), вкатить.
შთაგუბება (ვა), ზ. მ. ჩავაგუბებ, запрудить.
შთაგულოვნება (შთავიგულოვნებ, -ნე), ზ. მ. ჩავიგულოვნებ, вознамѣриться
შთადაბლება (ვა), ზ. მ. ჩავადაბლებ, понизить.
შთადგმა (შთავჰსდგამ, -დგი), ზ. მ. ჩავსდგამ; вставлять, შთავუდგამ სულსა, оживлять; ободрять, ისაი. 19—8; ჩონგ. 53.
შთადგომა (ვსდგები, -გი), ზ. მ. ჩავჰსდგები, встать на что.
შთადება (შთავჰსდებ, -დე), ზ. მ. ჩავჰსდებ; влагать, вкладывать, (შთავიდები, -დე), ზ. ვ. вкладываться, დაბად. 42—25; 44—3, შთამიდო გულში, онъ внушилъ мнѣ; შთამიდო ჯიბეში, онъ положилъ мнѣ въ карманъ; **შთადებული**, მიმ. положенный.
შთადევნა (ვჰ), ზ მ. ჩავსდევ, входить за кѣмъ.
შთადინება (-ვედინები), ზ. ვ. ჩავედინები, втекать.
შთადრეკა (შთავჰდრეკ, -რიკე), ზ. მ. ჩავდრეკ, вгибать.
შთადუმება (ვი), ზ. უ. ჩავიდუმებ, промолчать.
შთავარდნა (შთავვარდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავვარდები, впасть, упасть; შთავარდა ჯურღმულსა, онъ упалъ въ колодезъ; მაკ. 12—12; ცხენი ლიაში ჩაუვარდა, лошадь его упала въ лужу; 2 ქართლ. 33; 283; შთავვარდა შური, посѣялся раздоръ; 1 ქართლ. 21.
შთავრდომა, ნ. შთავარდნა.
შთავიწროვება (-ვავიწროვებ, -ვე), ზ. მ. ჩავავიწროვებ, сузить.
შთავლა (შთავვლი, -ვლე; შთავივლი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩავივლი, проходить мимо; ნ. შთაარება.
შთავლენა (ვა), ниспосылать.
შთავრდომა, ნ. შთავარდნა, იეზეკ. 14—12; ლუკ. 17—2.
შთავსება (შთავივსებ, -სე), ზ. მ. ჩავივსებ, наполнить.
შთაზახება, ნ. შთაძახება.
შთაზევა (შთავჰზევ, -ზიე), ზ. მ. ჩავზევ, тянусь внизъ.
შთაზიდვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავზიდავ, сносить внизъ, 1 ქართლ. 337.
შთათესვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავთეს, всѣять.
შთათხევა (ვა), ზ. მ. ჩავჰთხევ; вливать; ввергать; გამოსლ. 15—1, -მდინარესა, бросить въ рѣку; გამოსლ. 1—22; -ზღვასა, утопить въ море; (შთავითხევი, -ხიე), ზ. ვ. ჩავითხევი, низвергать, შთათხრილი თვალი, вправленный драгоцѣнный камень, შავთ. 40.
შთათხრა (შთავსთხრი, -ხარე), ზ. მ. ჩავთხრი, прокопать.
შთაკეცა (ვჰ), ზ. მ. ჩავკეც; вгибать; складывать напр. ножъ.
შთაკიდება (ვჰ), ზ. მ. ჩაკიდება, свѣсить.
შთაკვრა (შთავეკვრი, -კარ), ზ. მ. ჩავეკარ, прилипать; прильнуть; კავშ. 361.
შთალაგება (ვა), ზ. მ. ჩავალაგებ, убирать, укладывать.
შთალევა (შთავილევი, -ლიე), ზ. ვ. გავილევი, გავჰხდები, исхудать.
შთალეკა, ნ. დალეკა.
შთამავალი, ზედ. ჩამავალი, нисходящій; ისუ. 3—17.
შთამართი, ს. ჩალმართი, დაღმართი, скатъ горы, сходъ.
შთამალვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰმალავ, припрятать, (შთავიმალვი, -ლები; -ლე), ზ. ვ. ჩავიმალები, спрятаться.
შთამოარება (ვი), ზ. მ. ჩამოვიარებ, обойти.
შთამოარსება (ვა), ზ. მ. დავაარსებ, осуществить, (-ვიარსები, -სე), ზ. ვ. დავიარსები, осуществляться, კავშ. 368.
შთამობანა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰბან, смыть.
შთამობერვა (შთამოვჰბერავ, -რე), ზ. უ. ჩამოვჰბერავ, дуть сверху внизъ; вдувать.
შთამობმა (ვა), ზ. მ. ჩამოვაბამ, привязывать.
შთამობრუნება (შთამოვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვაბრუნებ, ворочать; (ჩამოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. გამოვჰბრუნდები, вернуться.
შთამობძანება (შთამოვჰბძანდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვალ, нисходить; прибыть, пріѣхать; (შთამოვაბძანებ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვაბძანებ; низвести; привести.
შთამოგდება (შთამოვაგდებ, -დე), ზ. მ. ჩამოვაგდებ, сбросить, ტახტით, низвергнуть съ престола.
შთამოგებება (შთამოვეგებები, -ბე), ზ. თვ. ჩამოვეგებები, сойдти кому на встрѣчу.
შთამოგვა (შთამოვჰგვი, -გავე), ზ. მ. ჩამოვჰგვი, смести.

შთამოგვრა (შთამოვჰგვრი, -გვარე), ზ. მ. ჩამოვჰგვრი, низвести.

შთამოდგმა (ჩამოვჰსდგავ, -გი), ზ. მ. ჩამოვჰსდგამ, составить, напр. посуду съ полки.

შთამოდგომა (შთამოვჰსდგები, -დეგ), ზ. ვლ. ჩამოვჰსდგები, отстраниться.

შთამოდევნა (შთამოვჰსდევ, -დიე), ზ. უ. ჩამოვჰსდევ; сопровождать кого сходя внизъ.

შთამოდენა (შთამოდის, -დიოდა), ზ. უ. ჩამოდის, стекать.

შთამოდნობა (-ვადნობ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვადნობ, отливать (олово).

შთამოება, ს. ჩამომავლობა, потомство; მარტ. 1—31; (ვიშთამოები, -მოვე), ზ. ვ. შთამოვჰსირავ; происходить, კავშ. 248.

შთამოვარდნა, სს. паденіе; (შთამოვვარდები, -დი), ზ. ვლ. ჩამოვვარდები; падать внизъ, ჩამოვარდა ჩხუბი, возникла брань, 2 ქართლ. 432.

შთამოვლა (შთამოვივლი, სრ. არა აქვს; შთამოვვლი, -ვლე), ზ. უ. ჩამოვვლი, обходить.

შთამოვლენა, -ვლინება, სს. ниспосланіе, (შთამოვავლენ, -ვლინებ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვავლენ, ниспослать.

შთამოზევა, ნ. შთამოწევა; (შთამოვიზევ, -ზიე), ზ. ვლ. ჩამოვიწევ, обвиснуть.

შთამოზიდვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰზიდავ, сносить внизъ.

შთამოზნექა (ვჰზნექ, -ნიქე), ზ. მ. ჩამოვჰზნექ, сгибать; (-ვიზნიქები, -ქე), ზ. ვლ. ჩამოვიზნიქები, сгибаться, наклоняться внизъ.

შთამოთესვა (ვჰთესავ, -სე), ზ. მ. დავთესავ; посѣять; внушить; წელან საქმე მტერობისა გულსა ჩემსა შთამოთესე, давеча ты внушалъ мнѣ вражду; ვეფხ. 251.

შთამოთრევა (ვათრევ, -რიე), ზ. მ. ჩამოვათრევ. стащить внизъ, (შთამოვეთრევი, -რიე), ზ. თვ. ჩამოვეთრევი, тащиться внизъ.

შთამოკიდება (შთამოვჰკიდებ, -დე), ზ. მ. ჩამოვჰკიდებ, повѣсить, ტიმ. 132; (შთამოვეკიდები, -დე), ზ. თვ. ჩამოვეკიდები, გადავეკიდები; повѣситься; приставать.

შთამოკრება, ნ. ჩამოკრება.

შთამოლალვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოლალვა, сгонять внизъ.

შთამოლოცვა, ნ. ჩამოლოცვა.

შთამომავლობა, ს. ჩამომავლობა, потомство.

შთამომზღვლევა (-ვიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. ჩავიმზღვლევი, обрушиваться.

შთამონაბრწყენი, ზედ. ჩამობრწყინებული, ниспосланный свѣтъ, კავშ. 257.

შთამონადირება (-ვინადირებ, -რე), ზ. მ. ჩამოვინადირებ, охотою обойдти мѣстность.

შთამონალვარი, ზედ. пролитый сверху.

შთამონაყარი, ზედ. ჩამონაყარი, сброшенный сверху. [237.

შთამოობა, ს. ჩამომავლობა, потомство, კავშ.

შთამორბენა (-ვირბენ, -ბინე), ზ. უ. ჩამოვირბენ, бѣжать внизъ.

შთამოსატევებელი, ს. გულის პირის მარგალიტი, ожерелье грудное.

შთამოსვენება, ნ ჩამოსვენება.

შთამოსირვა, ს. შთამოება, ჩამომავლობა ან ჩამომავლობის სქემა; потомство; родословная; происхожденіе; შთამოვჰსირავ, -რე), ზ. უ. ჩამომავალი ვარ, происходить, принадлежать къ роду, ჩამოსირული, происходящій.

შთამოსლვა (შთამოვალ, -ვედ), ზ. უ. ჩამოვალ, нисходить, сходить внизъ, საქმ. 25 — 5; დაბად. 44—25; შთამოსული, **შთამოსრული**, нижнешій, მიმ. მარკ. 3—23.

შთამოსმა (შთამოვჰსვამ, -ვსვი), ზ. მ. ჩამოვსვამ, посадить внизъ.

შთამოვედით ეგვიპტედ, мы пришли въ Египетъ.

შთამოსხმა (შთამოვჰსხამ, -სხი), ზ. მ. высадить.

შთამოსხმა (შთამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. ჩამოვასხამ сливать.

შთამოხსნა (შთამოვჰხსნი, -ხსენ), ზ. მ. ჩამოვჰხსნი, отвязывать, ისაი. 33—23.

შთამოტანა (შთამოვიტან, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიტან, сносить внизъ, **-ტანინება** (შთამოვატანინებ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვატანინებ, заставить сносить внизъ; 2 ქართლ. 502.

შთამოქვევება (შთამოვაქვევებ, -ვე), ზ. მ. დავამდაბლებ, унижать; იეზეკ. 32—8.

შთამოქცევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვაქცევ, ჩამოვანგრევ, сломать зданіе; (შთამოვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ჩამოვიქცევი, обрушиться.

შთამოღება (ვი), ზ. მ. ჩამოვიღებ, снять.

შთამოყვანა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიყვან; сводить внизъ привести; დაბად. 44—20; 45—12.

შთამოყოლა (შთამოვჰყვები, -ყევ), ზ. ვლ. ჩამოვჰყვები, сопровождать кого.

შთამოყოფა (შთამოვჰყოფ, -ყავ), ზ. მ. ჩამოვჰყოფ, просунуть; -ხელსა, просунуть руку; вложить; მატ. 26—23; -თავსა, просунуть голову, მარკ. 14—20.

შთამოყრა (ვჰყრი, -ვჰყარე), ზ. მ. ჩამოვჰყრი, сбросить.

შთამოშვება (ვუ), ზ. მ. ჩამოვუშვებ, спустить.

შთამოცლა (შთამოვჰსცლი, -ცალე), ზ. მ. ჩამოვცლი, снять.

შთამოძახება (ვუ), ზ. უ. ჩამოვუძახებ, звать внизъ.

შთამოძღოლა (ვუძღვები, -ძეღ), ზ. უ. сходить съ кѣмъ внизъ.

შთამოწევა (ვჰ), ზ. მ. тянуть, тащить внизъ.

შთამოწვევა (შთამოვიწვევ, -წვიე), ზ. მ. приглашать внизъ.

შთამოწოდება (ვუ), ზ. უ. звать внизъ.

შთამოხდომა (ვჰხდები, -დი), ზ. ვლ. ჩამოვჰხდები, остановиться у кого либо; слѣзать съ лошади, დაბად. 24—65.

შთამოხედვა (ვჰ), ზ. უ. ჩამოვჰხედავ, смотрѣть внизъ.

შთამოხვევა (ვა, -ხვიე), ზ. მ. ჩამოვახვევ, обвить; შთამოვეხვევი, -ხვიე), ზ. ვ. შემოვეხვევი, окружить, 2 ქართლ. 378.

შთამოხსნა (შთამოვჰხსნი, -ხსენ), ზ. მ. отвязать.

შთამოჯდომა (შთამოვჰსჯდები, -ჯედ), ზ. უ. сѣсть на.

შთამპალი, ზედ. დამპალი, гнилой.
შთამრუდება (ვა), ზ. მ. ჩავამრუდებ, искривить.
შთამრჩვალი, ზედ. ჩამრჩვალი, удавленный.
შთამსქდარი, ზედ. ჩამსქდარი, треснувшій.
შთამსუბუქება (ვა), ზ. მ. облегчать.
შთამსხვრევა (ვამსხვრევ, -რიე), ზ. მ. ჩავამსხვრევ, разбить, раздробить.
შთამტვრევა, ნ. შთამსხვრევა.
შთამუსრვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰმუსრავ, разбить, раскрошить.
შთამცირება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, уменьшить.
შთამცრობა (ვა), ზ. მ. შევამცრობ, унижать.
შთამძიმება (ვა), ზ. მ. დავამძიმებ, давить тяжестью; (შთავჰმძიმდები, -დი), ზ. ვნ. დავჰმძიმდები, стать тяжелымъ.
შთამძრალი, ზედ. ჩამძრალი, вымерзшій.
შთამწარება (ვა), ზ. მ. ჩავამწარებ, дѣлать горькимъ.
შთამხობა (ვა), ზ. მ. დავამხობ, ниспровергать.
შთანერგვა (ვჰ), ზ. მ. დავნერგავ, внѣдрять; внушать.
შთანეცვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰნეცვავ, искрошить, დან. 14—32.
შთანთქმა (ვჰნთქამ, -ქი), ზ. მ. ჩავჰნთქამ, пожирать, поглощать; вгружать, დაბად. 41—7; რიცხვ. 16—34; (შთავენთქმი, -თქე), ზ. თვ. დავენთქმი, быть поглощену; 1 ქართლ. 74.
შთაობება (-ვობდები, -დი), ზ. ვნ. დავობდები, плѣснуть.
შთაპატიჟება (ვი), ზ. მ. приглашать кого войдти.
შთაპყრობა (შთავიპყრობ, -პყარ), ზ. მ. დავიპყრობ, задержать, 2 ქართლ. 486.
შთარბენა (ვირბენ, -ბინე), ზ. უ. ჩავირბენ, сбѣжать внизъ.
შთარევა (ვჰრევ, -რიე), ზ. მ. ჩავრევ, вмѣшать.
შთარეკა (ვჰრეკ, -კე). ზ. მ. ჩავჰრეკ, вгонять, сгонять.
შთართმევა (ვა), ზ. მ. მივართმევ, მივუტან ძღვენსა, подносить, подарки, დაბად. 43—11.
შთარეზვა (შთავირეზვები, -ზვე), ზ. ვნ. მივვარდები, ринуться, броситься.
შთასადებელი, ს. ჩასადებელი, хранилище, мѣшокъ; ისაი. 3—26; იოან. 12—6, ალ. 34; გამოსლ. 25—37.
შთასავალი, ს. ჩასავალი, сходъ; ლუკ. 19—37.
შთასასვენებელი ნაწილისა, мощехранилище.
შთასასვლელი, ს. შთასავალი, ჩასავალი, сходъ, ცხიმ. 167.
შთასაფენი, ს. ჩასაფენი, постилка.
შთასაცმელი, ს. ჩასაცმელი, одежда.
შთასევა (შთავუსევ, -სიე), ზ. მ. ჩავუსევ, напускать, натравлять.
შთასვენება (ვა), ზ. მ. ჩავასვენებ, полагать, класть покойника во гробъ, или образъ, крестъ въ кіоту и т. п.
შთასვლა (შთავალ, -ვედ), ზ. უ. ჩავალ, сходить внизъ; прибыть; входить; დაბად. 42—2; ისაი. 3—11; 31—1; საქმ. 28—12; შთავალს გზა, пролегаетъ, ведетъ дорога; საქმე. 8—26; (შთავლი, შთავივლი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩავივლი, გავიარ, пройдти; **შთასული, შთასრული,** მიმ. нисшедшій; вошедшій; დაბად. 24—16; 42—2; 12—9; 1 ქართლ. 378; 2 ქართლ. 35, ჰპოვა თვისი სამეფო სიმდაბლედ შთასული, нашелъ свое царство, доведенное до униженія; 1 ქართლ. 253.
შთასუმა (შთავსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავსვამ, сажать во что либо; მარკ. 4—37; (შთავუსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავუსვამ, посадить кого либо съ кѣмъ; წყალში კვერთხი შთაუსვა, ცხიმ. 17; посохъ поводилъ по водѣ.
შთასხმა (ვასხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავასხამ, вливать; -ტყვიათა, выливать, отливать свинецъ; მარტ. 1—176.
შთასხმა (შთავჰსხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავსხავ, сажать многихъ во что либо; მათ. 13—50; მარკ. 4—37; (შთავისხამ, -სხი), ზ. მიხ. ჩავსხდებ რაშიმე, полагать, класть во что; 1 ქართლ. 153.
შთახსნა (ვხსნი, -ხსენ), ზ. მ. ჩავხსნი, отвязать.
შთატანა (ვი), ზ. მ. ჩავიტან, сносить съ собою; ფიზ. 98; (შთავატან, -ნე), ნახე ჩავატან.
შთატევა (შთავსტევ, -ტიე), ზ. მ. ჩავჰსტევ, დავსტევ, помѣстить, (შთავიტევ, -ტე), ზ. მიხ. ჩავიტევ, вмѣщать; (შთავეტევი, -ტიე), ზ. თვ. ჩავეტევი, вмѣщаться, помѣститься.
შთატევება (ვუ), ზ. მ. ჩავუშვებ, спустить.
შთაუნთქმელი, ზედ. ჩაუნთქმელი, непоглощенный.
შთაუცმელი, ზედ. ჩაუცმელი, неодѣтый.
შთაფრინვა (ვჰ), ზ. უ. ჩავჰფრინავ, влетать.
შთაქონება (შთამაქვს, -მქონდა), ზ. მ. ჩამაქვს, сносить.
შთაქრობა (შთავჰქრები, -ქერ), ზ. ვნ. ჩაქრობა, угаснуть.
შთაქცევა (ვა), ზ. მ. დავაქცევ, сломать.
შთაღმართი, ს. ჩაღმართი, сходъ съ горы, მარტ. 2—191.
შთაღრმავება (ვა), ზ. მ. ჩავაღრმავებ, углублять.
შთაყურყუმელება (ვი), ზ. მ. ჩავიყურყუმელავებ, окунуться; ნაუმ. 3—14; 4 მეფეთ. 5—4.
შთაყენება (ვა), ზ. მ. ჩავაყენებ, вставить, поставить во что.
შთაყვანა (შთავიყვან, -ნე), ზ. მ. ჩავიყვან, вводить, საქმ. 23—20, 28; დაბად. 37—3, ეზეკ. 31—17; -მწუხარებაში, опечалить кого, დაბად. 44—27.
შთაყოლა (შთავჰყვები, -ყევ), ზ. მ. ჩავჰყვები, входить съ кѣмъ; слѣдовать за кѣмъ куда либо.
შთაყოფა (შთავჰყოფ, -ყავ), ზ. უ. ჩავჰყოფ, сунуть во что либо; გამოსლ. 4—6.
შთაყრა (შთავჰყრი, -ყარე), ზ. მ. ჩაყრა, бросить во что, -ბადესა, закинуть сѣть; ისაი. 19—8.
შთაშვება (შთავუშვებ, -შვი), ზ. მ. ჩავუშვებ, спустить, опустить.
შთამოცლა (ვაცლი, -ვაცალე), ზ. მ. ჩამოვაცლი, снять; содрать, слупить.
შთაცვა (შთავიცვავ, -ცვი), ზ. მ. შევიცავ, вмѣщать.
შთაცუმა (შთავიცვამ, -ცვი), ზ. მიხ. ჩავიცვამ, одѣться, ფსალ. 34—26.
შთაცურვა, вплывать.
შთაცუმევა (შთავაცმევ, -ცვი), ზ. მ. ჩავაცვამ, одѣть.
შთაცვივნა (შთავსცვივი, -ვე), ზ. მ. ჩავსცვივი; შევს-

ცვივა; ниспадать; врываться; -ჭირსა, попасть въ бѣду; -ხელთა, попасть кому въ руки.

შთაძახება (შთავჰძახებ, -ხე), ზ. უ. ჩავსძახი, кричать; ქვევრში რასაც ჩასძახებ იმასვე ამოიძახებს; каково аукнешь, таково и откликнется.

შთაძღოლა (შთავუძღვები, -ძეღ), ზ. ვღ. ჩავუძღვები, ходить съ кѣмъ, нисходить.

შთაწება (ვა), ზ. მ. обмокнуть, იერმ. 17—1.

შთაწერა (ვს), ზ. მ. ჩავსწერ; вписать; (შთავიწერები, შთავეწერები, -რე), ზ. ვ. ჩავიწერები, вписаться, записаться.

შთაწვენა (ვა, -ვინე), ზ. მ. ჩავაწვენ; положить лечь; დაბად. 2—3.

შთაწყვდევა (ვა, -დიე), ზ. მ. ჩავაწყვდევ, заключить, ввергнуть.

შთაწყობა (ვა), вкладывать, вложить.

შთაწურვა (ვჰ), ზ. მ. ჩაწურვა, процѣдить; (შთავიწურვები, -ვე), ზ. ვ. ჩავიწურვები; მზისათვის: დავხდები, ჩავალ; процѣживаться; о солнцѣ: заходить, закатиться; 1 ქართლ. 268.

შთაჭვრეტა (შთავჰსჭვრეტა, -რიტე), ზ. მ. ჩავსჭვრეტ, всматриваться; разсматривать; ლოლ. 26, დან. 14—39, вникать.

შთაჭრა (ვჰსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. ჩავსჭერ, срѣзать.

შთაჭრა (შთავიჭრები, -ჭერ), ზ. ვ. შევიჭრები, შევარდები, вбѣгать, 1 ქართლ. 443; 2 ქართლ. 297.

შთახდა (შთავხდი, -ხალ), ზ. მ. შთავიყვან, сводить внизъ, ჩავალ, нисходить, რიცხვ. 16—30; -ბნელად, ввергнуть въ темницу, მარკ. 1—56.

შთახდომა (შთავჰხდები, -დი), ზ. ვღ. ჩავხდები, ჩავალ; нисходить, идти внизъ; მატ. 11—22; ლუკ. 10—15; ისა. 14—10, 13; იხე. 3—17, 2 სჯული 23—25, ჩაგვიხდა მზე, для насъ солнце закатилось.

შთახედვა (ვი), ზ. უ. ჩავჰხედავ, смотрѣть во что; იოან. 20—5.

შთახვეწა (შთავიხვეწები, -წე), ზ. ვ. შევიხვეწები, скрыться куда; 1 ქართლ. 209.

შთახრა (შთავხრი, -ხარე), ზ. მ. ჩავჰხრი, согнуть.

შთახსნა (შთავჰხსნი, -ხსენ, ზ. მ. ჩავხსნი, развязать.

შთახუნა (შთავიხვნი, -ხვენ), ზ. უ. ჩავიტან, снести внизъ, დან. 1—2.

შთენა (ვაშთენ, -თინე), ზ. მ. ვარჩენ, оставлять.

შთენინება (ვა), ზ. მ. ვარჩენინებ, заставить оставить; (იშთინენით), остовой тесь, იეზეკ. 24—22, 2 სჯული 24—21.

შთობა (ვაშთობ, -თე), ზ. მ. ვარჩობ, душить, задушить, утопить; (ვიშთობ თავსა), утопить, задушить себя; ვისრ. 145; (ვიშთობი, -თე), ზ. ვ. ვირჩობი, задохнуться утонуть.

შთომა (ვჰშთები, -თი), ზ. მ. ვჰრჩები, оставаться, ეგრისტ. 80.

ში, შემოკლ. შინ, შინა, თანდ. въ; ქალაქში, въ городѣ, მე ამ საქმეში (ე. ი. საქმესა შინა) არ ვერევი, я не вмѣшиваюсь въ это дѣло; შენში, въ тебѣ.

შიბაქა (თათრ.), ს. ჩჩვილთ აკვანში ჩასარჭობი ხის სოლინარი შარდის გასადინებლად; трубка мочевая въ колыбели ребенка; შიბაქად ვჰხთლი, ე. ი. ვჰხარატულობ, токарничать.

შიბი, ს. ნაქსოვი ან ჯაჭვი თვალ-მარგალიტებითურთ; сортъ ткани; ожерелье, цѣнь съ дорогими каменьями; საბ. ლ. ნ. ჩ. ლ.

შიგ, შიგა, ნ. შიგან.

შიგამდეგი, ს. ზედა-მხედველი, завѣдывающій; დასტ. 2.

შიგან, შემოკლ შიგ; ზზ. ანთანდ. въ, внутри, შიგ არ შევა, невойдетъ, შიგ შევიდა, онъ вошелъ; შიგ სახლში, внутри дома; შიგა და შიგ, мѣстами, промежъ, კაცია. 36.

შიგანი, ს. შიგანური, ფაშვ-წელნი, внутренность; სიბრ. 102. **შიგანობა**, внутренность.

შიგანური, ს. შიგანი, შიგნიერი, დაკლულთ ცხოველთა ფაშვ-ფუში, внутренности.

შიგნიდამ; -მენ, შიგნიდამით, ზზ. შინაგნიდამ. снутри, изнутри; 1 ქართლ. 353, 530, -და გარეგამ, снутри и снаружи.

შიგნიერი, -რობა, внутренность.

შიგნითი, ზედ. შინაგანი, внутренній, -თობა, внутренность.

შიგნიშიგან, ზზ. შინაგანის უშინაესად, внутри.

შიგნი-შიგანი, ზედ. შინაგანი, внутренній.

შიგუოფა (შიგვიყავ, -ვიყავ), ზ. უ. находиться внутри чего.

შიდა, ზზ. შიგან, შინაგან; ზედ. შინაგანი; внутри: внутренній; შიდა ქართლი, внутренняя Карталинія.

შიება, შივება (მშიის, ან მშიან, მშივა, ხრ. მშიოდა, მშივოდა), ზ. უ. საზრდელი მინდა, хочу ѣсть, (ვაშიეებ, -ვე), ზ. მ. დავამშევ, морить съ голоду; არ შიის, მდაბ. არ შიან; онъ не голоденъ; ისა. 5—27.

შითი, ს. ლაზლა, ლაზლის ძაფი, шерстяная нитка.

შიკრიკი, ს. იქურიკისი, წინა მსრბოლი, პაიკი, скороходъ, курьеръ.

შილა, ს. წითელი შეღებილი სამოსელი, кумачъ.

შილაფლავი, ს. ლაბადა მოხარშული ბრინჯი ხორცით, თევზის ან მხლით, жидкая каша изъ риса съ мясомъ.

შილთაში (თათრ.), ს. შარი, ცილი, ცილის წამება, клевета.

შილი, ს. მაზლის ცოლი, золовка.

შიმალი, ს. ზაბილი, ახლად ამოსული ხე ან ზრო. отрасль дерева.

შიმუნვარი, ს. მხევალი, მოახლე; მხლებელი ქალი; ან შინაურნი; служанка, домашніе; დაბად. 24—61, გამოსლ. 2—5; ალექ. 26.

შიმშა, ს. ხალა, ოჟორა, სამართი კალატოზთა; правило у каменщиковъ.

შიმშერი (სპარს.), ს. მახვილი, мечь; ვეფხ. 3.

შიმშილ, ზზ. მშიერად, голодно; ფილიპ. 4—13.

შიმშილი, შიმშილობა, ს. უპოვარება საზრდელისა, голодъ; (მშიან.) ნ. შივება.

შინ, შინა, ზზ. სახლში, არ გარეთ; дома; въ домѣ; домой; ვეფხ. 681; შინ არ არის, его нѣтъ дома; შინ მივალ, иду домой, შინ გელიან, дома ждутъ тебя; შინ შესული კაცი, другъ дома.

შინა, თანდ. ხმარებული მიცემ. ბრუნ. თანა; въ, ფსალ. 23—1; ქალაქსა შინა ან შემოკლ. ქალაქში, въ городѣ, შინა-აზრი, содержаніе.

შინა, მრავლ. შინანი, ს. შინაგანი, нутрь; ისაი. 14—8; მიქია. 1—10, შინათ და გარეთ, внутри и внѣ; შინა ქართლი, внутренняя Карталинія, მროვ. 159; შინა არსი წერილისა, содержаніе, сущность.

შინაბრძოლა, ს. ურთიერთარს გარემზომობა, междоусобіе; მროვ. 49.

შინაგან, ზზ. შიგან, შიგ, შორის, внутри.

შინაგანი, ზედ. შიგნითი კერძო, внутренній; მინისტრი შინაგანთა საქმეთა, министръ внутреннихъ дѣлъ.

შინაგანმცემელი, ს. მუხთალი, მოღალატე, измѣнникъ, предатель; საქმ. 7—52; 2 ტიმოთ. 3—4; 1 ქართლ. 423; 243; **შინაგანობა,** внутренность.

შინაგანცემა, ს. მუხთლობა, ღალატი, измѣна, предательство; (შინაგანვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. ვუმუხთლებ, ვუღალატებ; измѣнять, предать, მატ. 24—11.

შინაკაცი, ს. შინა მსლებელი, ან შინ მყოფი კაცი; домашняя прислуга; приближенный, მარტ. 1—136.

შინ-მოსამსახურე, домашняя прислуга.

შინამსლებელი, ს. შინ მოსამსახურე, домашняя прислуга.

შინანი, ნ. შინა.

შინაობა, ს. შინყოფნა; нахожденіе дома; домашняя жизнь; (ვჰშინაობ, -ნავე), ზ. უ. შინავარ, находиться дома, ან შინაურულად ვიქცევ, поступать по домашнему.

შინაზგამო, ზზ. გარე, внѣ дома.

შინაზკენ, ზზ. სახლისაკენ; домой, რუსუდ. 412.

შინაურად, ზზ. შინ სახლში შესაფერად, по домашнему.

შინაურება (ვაშინაურებ, ან ვიშინაურებ; -რე), ზ. მ. შინა კაცად ვჰხდი, გავაშინაურებ, приблизить, сдѣлать кого домашнимъ человѣкомъ; ბუნ. კ. 75; (ვეშინაურები, -რე), ზ. თვ. შინაური გავუხდები, дѣлаться домашнимъ человѣкомъ; კავშ. 105.

შინაური, ზედ. მის სახლისა; სახლეულნი; домашній; домашніе; გუჯ. 32; ვეფხ. 368; -პური, домашній хлѣбъ; -ცხოვრება, домашній бытъ.

შინაურობა, ს. **შინყოფა;** ან **შინმყოფნი,** სახლეულნი, სახლის კაცნი; домашній бытъ; домашніе, въ домѣ живущіе; კავშ. 105, 146; 215; ქილ. 656; კატილ. 21; საქმე შინაურობისა, домашнія дѣла; ერისთ. 2—158; ჩონგ. 145; -სახლისა, внутренность дома.

შინაურული, ზედ. შინაური, домашній.

შინაყმა, ს. შინგაზრდილნი აზნაურნი მეფისა ან თავადი შვილისა, ე. ი. სალთხუცესი, მოურავი და სხ. домочадецъ, приближенный; дворовые люди (изъ дворянъ); 2 ქართლ. 65, 492; ბერძნ. სამ. 172; ქილ. 69.

შინდი, ს. მცენ. кизиль; ნ. შვინდი.

შინდნარი, ს. შინდის ტყე, кизильникъ.

შინდ-არწყლა, მცენ. кровянка, პ. ფ. глогъ, ერის. ლ.

შინება, სს. стращаніе, (ვა), ზ. მ. შიშს მივსცემ; стращать, (ვუ), ზ. მიჩ. მოვჰყვები ცემას, თოფის კვრას; начинать бить, палить; (მეშინიან, ან მეშინის), ზ. უ. მოშიშვარ, მეშის; ვეფხ. 1355, бояться, ღმერთისა არ გეშინიან, Бога небоишься, ლუკ. 18—2; ნუ გეშინიან შემოკლ. ნუგეშის, небойся; ვეფხ. 232, ნუ მაშინებ, нестращай меня; 2 კორინ. 10—11; მშინებია, я боялся, ვისრ. 11.

შინელი, ს. წამოსასხამი მაუდისა, шинель.

შინეული, ზედ. დაშინებული, настращенный.

შინვა (ვჰშინავ, -ნე), ზ. უ. მეშინიან, страшусь.

შინკა, ს. ნესვის ერთგვარი, порода дынь.

შინმჯდომი, ს. ხშირად სახლში მგები გარეთ გამოუსვლელად, домосѣдъ.

შინობა (ვჰშინობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. მშიშარი არ, бояться, страшиться, რუსუდ. 355.

შინყოფა (შინავარ, შინ ვიყავ), ზ. უ. სახლში ვარ, находиться дома.

შინჯვა, შინჯი, ნ. **ხინჯვა, ხინჯი.**

შიპი, ს. ნაწნავის მსგავსად ნაკერი, густая вышивка въ видѣ плетеной косы.

შიპი, ს. ძარღვი კლდისა, მიწისა, пластъ, полоса, слой земли.

შირა, ს. ხის წებო, древесная смола; პ. ფ. ლ. гумиластикъ, резина.

შირაბახტი, მცენ. кунжутъ, პ. ფ.

შირიმი, (სომხ.), ს. შარდის ბუშტში პოვებული ქვა, камень нузыря, -მის ქვა, пемза.

შიშაგი ს. მამალი საკლავი, ცხვარი, годовалый откормленный на убой баранъ.

შიშება (ვა), ზ. მ. შიშს ვაძლევ, пугать, стращать.

შიშვა (ვიშიშვი, -ვე), ზ. უ. მეშინიან, бояться, (ვიშიშვი, ან ვეშიშვები, -ვე), ზ. უ. მეშინიან, страшиться кого, ისაი. 29—23.

შეშიშვის, შეშინიან, შეშინის, ნ. **შინება.**

შიშველი, ზედ. ტიტველი, нагій, голый; -ხმალი, обнаженная сабля.

შიშველ-მართალი, ს. ველური კაცი, дикій; შავთ. 60.

შიშვლება (ვა), ზ. მ. ვატიტვლებ, ტანთ გავხდი; раздѣвать до нага; -ხმალსა, обнажать саблю; (ვჰშიშვლდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰტიტვლდები, раздѣться до нага; შიშვლით, ზზ. ტიტვლად, до нага; მარკ. 14—52.

შიშთვილი, ს. სარჩობელი თოკი; веревка у висѣлицы; висѣлица, эшафотъ.

შიში, ს. კრძალვა, რიდი, კრთომა, საშიშროება, შიშნეულება, страхъ, боязнь; შიშის ზარი, страхъ ужаса; ქილ. 418; (მეშინიან, მეშინის, ნახე შინება; **შიშიანობა,** ს. შიშნეულება, страхъ.

შიშინი, ს. დუღილის ხმა; шумъ кипѣнія; (ვშიშინებ, -ნე), ზ. უ. кипѣть съ шумомъ.

შიშლიგი, ს. მეცხვარის საკლავი, баранъ предназначенный для пастуха, за пасеніе стада.

შიშლობა, ს. სიტიტვლე, нагота; მატ. 25—44; მარტ. 2—136; 2 კორ. 11—29.

შიშნაჭამი, ზედ. დაშინებული, შეშინებული; устрашенный; კაცია 100.

შიშნეული, ზედ. შეშინებული, напуганный, **შიშნეულება**, ს. შიშისქონება, страхъ, მოურავ. 214.

შიშობა, ს. შიშისქონება, боязнь, (ვჰშიშობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვიშიშვი, ვიკრძალვი, бояться.

შიშქვეშ, ზზ. подъ вліяніемъ страха.

შიშხინა, ს. მცენ. ჯღარღალა, крушина.

შიშხინი, ს. ქონის დუღილის ხმა, шипѣніе кипящаго масла; ქიმ. 112; (ვჰშიშხინებ, -ნე), ზ. უ. шипѣть (о кипящемъ маслѣ).

შიხაული, ჩიხაული (არაბ.), ს. მესტუმრე, სტუმართ ზედამდგი; приставъ при гостяхъ; ზოგ. ჯ. ზედა მხედველი მუშათა, смотритель надъ рабо[чими.

შკაფი, ს. шкапъ.

შჟამა, შჟმობა (ვაშჟმნი, -ნე; ვაშჟმობ, -მე), ზ. უ. პირს დავაღრენ, разинуть ротъ.

შკოლა, ს. სასწავლებელი, школа.

შლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. გაშლი, გავჰხსნი შეკეცილსა, განვჰმარტებ; დავაგებ, დავჰფენ; развертывать, раскрывать; стлать, растилать; -წიგნსა, раскрыть книгу; (ვიშლები, ვიშალე), ზ. ვ. გაიშლები, გაიხსნები; დაიგები, დაიფინები; წავალ წამოვალ; დაიშლები; развертываться, раскрываться; постилаться; расходиться, распускаться, ვარდი იშლება, роза распускается; ქვეყანა იშლება, страна волнуется, 441; წყალში იშლება, распускается въ водѣ; ყვავილი იშლება, цвѣты распускаются; ნადიმი იშლება, собраніе пирующихъ расходится; ვუშლი ქვეშაგებს, слать кому постель.

შლა (ვჰშლი, ვშალე), ზ. მ. ვაბრკოლებ; ვაქცევ, ვჰფუშავ; мѣшать, препятствовать; рушить, ломать, уничтожать; разстроивать, приводить въ безпорядокъ; ვუშალე და არ დამიშალა, я отговаривалъ его, но онъ непослушалъ меня; გორგ. 8; თავისას არ იშლის, онъ неоставляетъ свою привычку, კუჭი მეშლება, растроивается у меня пищевареніе; სენი მეშლება, болѣзнь моя возобновляется; მიშლის, онъ непозволяетъ мнѣ; (ვიშლი, ვიშალე), ზ. ვ. ავიკვეთ, მოვიშლი, перестать, не дѣлать болѣе; оставить привычку; (ვეშლები, ვეშალე), ზ. თვ. აღვეკრძალვები; запрещаться; **შლილი**, მიმ. раскрытый; разостланный; распущенный; некрученный, запрещенный; ვეფხ. 318.

შლამი, ს. ლამი, ლია, тина, песокъ и грязь.

შლამიანი, ზედ. საფლობი, тинистый, -ადგილი, песчанно-тинистое мѣсто.

შლაპა, ს. რუსული ქუდი, шляпа; ცომ. 186.

შლეგი, ზედ. თავგაწირვით გახელებული, თავზედ ხელ-აღებული; отчаянный, бѣшенный; ვეფხ. 753; **შლეგობა**, ს. თავგაწირულობა, отчаянность; бѣшенство, ქილ. 262.

შლილი, ნ. შლა; შლილობა, ს. არეულობა, смятеніе, мятежъ; 1 ქართლ. 96; **შლილობა** მოსვლისა, недозволеніе приходить; მოურ. 168; -ვარდისა, распусканіе розы; ეკლეს. 1—34; 2.

შლოკი, ს. მომსქდარი ყინული, რომელიც წყალს მოაქვს, глыба льда; ნ. ყინული.

შლუ (სომხ.), ს. გიჟი, უგუნური, глупый; сумасбродный; რუსუდ. 693, ვისრ. 121.

შლუობა, ს. ჭკუა ნაკლებობა, ცუცუცობა, сумасбродство; ვეფხ. 759.

შმაგაბალახი, ს. მცენ. дурманъ.

შმაგება (ვა), ზ. მ. сводить съ ума.

შმაგი, ზედ. შლეგი, თავგაწირვით ხელი მიჯნური, бѣшенный, потерявшій разсудокъ и сознаніе; ვეფხ. 14, 29, 214, 233; **შმაგობა**, ს. бѣшенство, (ვჰშმაგობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰბორგ, ვჰსცოფიანობ, ვჰმძვინვარებ, бѣситься; ვეფხ. 75. ქილ. 112.

შმორება (ვჰშმორდები), ზ. ვდ. затхнуть.

შმორი, ს. მძიმე სუნი ნოტიოსაგან, затхлость; ზედ. შმორის სუნი, запахъ затхлаго; შმორიანი, ზედ. შმორის სუნის მქონებელი, затхлый; мозглый.

შნდო, ს. ჭავლი ზღვით მდოვრე მდინარეთა ზედ, струя рѣки.

შნიში, ს. მამიდის ან დედის დისშვილი, двоюродный братъ по теткѣ; საბ. ლ.

შნო (სომხ.), ს. მოხდომილობა ან გერგილი; красота, пріятность; расторопность; **შნოიანი**, ზედ. შნოს მქონებელი; красивый, пріятный; расторопный; ეკლესიას. 2—38, შნო არა ფერი აქვს, у него ни въ чемъ нѣтъ расторопности.

შპეცი, ს. ზედა მდეგი, смотритель.

შობა, ს. рожденіе; рождество; ქრისტეს შობა, Рождество Христово; შობის დღე, день рожденія; ქრისტეს შობის მარხვა, рождественскій постъ; (ვჰშობ, -ბე), ზ. მ. ვჰშვი, შვილთა ვიხსნ. დავჰბადებ; рождать; ვისრ. 5; რაგიშობია, кого ты родила: ვიშობ თავსა, родить себя; თავს ახლად ვერვინ იშობს, никто вновь не можетъ переродиться; ვეფხ. 184; მიშობიხარ ან მიშობიეშენ, я родила тебя; ფსალ. 2—7; (ვიშობები, -ბე), ზ. ვ. დავიბადები, родиться, **შობადი**, ზედ. рождаемый; იერემ. 30—6; **შობილი**, ნაშობი, მიმ. рожденный.

შპაგა, шпага.

შობება (ვაშობებ, -ბე), ზ. მ. შვილს ვაყოლებ, забеременить.

შობინება (ვაშობინებ, -ნე), ზ. სს. შვილს ვაყოლებინებ, заставить имѣть дѣтей.

შოება, შოვება, შოვა, შოვნა, სს. пріобрѣтеніе, ვეფხ. 736; ძალითა, силою искательства, ალ. 60; შოვნის რიცხვი არ იყო, небыло счета пріобрѣтеніямъ; დარეჯ. 146; (ვჰშოვობ, სრ. არა აქვს; ვიშოვებ, -ვე; ვიშოვი, -ვნე), ზ. მ. მოვიგებ, ან მოვიპოვებ; пріобрѣтать; найти, достать; 2 ქართლ. 80; ვისრ. 3; ვიშოვნი დროს, найдти время; (ვიშოვები, -ვე), ზ. ვ. მოვიგები, მოვიპოვები; пріобрѣтаться, находиться; სიბრ. 138; (ვეშოვები, -ვე), ზ. თვ. ვეპოვები, имѣется: ერთი ფული არ ეშოვება, у него нѣтъ ни гроша; ქილ. 308; ერთი დღის საზრდელი არ მეშოვებოდა, у меня небыло и дневной пищи; ქილ. 582. მოურ. 213, დარეჯ. 104; **შოებული**, надѣленный, обогащенный; ვეფხ. 1217; пріобрѣтенный, полученный; 2 ქართლ. 143, 170; რუსუდ. 228; სიბრ. 136, მიშოვნიხარე გიშოვნივარ, я достался тебѣ, ты достался мнѣ.

შოვნინება (ვა), ზ. მ. მოვარეწინებ, заставить пріобрѣсти, რუსუდ. 309; 451, 758. [ბაქრ. 56.
შოთი, ს. მოგრძე და სქელი პური, длинный хлѣбъ;
შოთხვი, ს. მცენარეა; საბ. ლ.; ბუნ. ლ.
შოკოლათი, ს. шеколадъ.
შოლართი, ს. თოში, ხორგი აჩხორვილი ერთმანერთზედ; нагроможденіе льдинъ.
შოლდო, ს. მრგვალი ჭილი, ситникъ, камышъ; ბუნ. ლ.; куга-полевая, ერის. ლ. [ნ. ჩ. ლ.
შოლტა, ს. ერქვნის იარაღი, желѣзка сохи, საბ. ლ.;
შოლტი, ს. გრძელ ტარიანი მათრახი თასმა დაუწნავი, бичъ, плеть, მატ. 27—26; მარკ. 15—5.
შოლტვა (ვჰშოლტავ, -ტე), ზ. მ. შოლტით ვჰსცემ, стегать плетью. [ногрaда.
შონური ს. სკანური, ერთგვარი ყურძენი, сортъ ви-
შოობა (ვჰშოობ, ხრ. არა აქვს), ნ. შოება, სიბრ. 144.
შორ, შორად, შორს, ზზ. არ მახლობელად, неблизко, მარკ. 7—6; შორს ყოფა (-ვარ), быть въ далекѣ, ფილიპ. 2—12.
შორა (ვჰშორ, -რე), ზ. უ. შორს დავიჭერ, отнѣкиваться; 2 ქართლ. 535.
შორება (ვა), ზ. მ. გავაცალკევებ, დავაშორებ; მოვაშორებ, გავაშორებ; მოვაცლი; удалять; разлучать, отсранять; отдѣлить, снять; (ვიშორებ, -რე), ზ. მიჩ. მოვიშორებ, გავიცლი, удалить отъ себя, (მაშორებ, -რე), გამაცლი, მომაშორებ, удаляешь отъ меня; ღმერთმან მაშოროს, Богъ да избавитъ меня; ვეფხ. 1187; ქილ. 306.
შორვა (ვჰშორავ, -რე), ზ. მ. გაშორებ, удалять, ვისრ. 31.
შორეთ, ზზ. შორიდამ, издали.
შორენკეცი, ს. ჭრელი აგური, изразецъ; ნ. ჩ. ლ.
შორეული, შორი, შორიელი, ზედ. განშორებელი, შორს მყოფი; далекій, дальній; შორეული გზა, дальній путь; შორი ნათესავი, дальній родственникъ.
შორვა (ვჰშორავ, -რე), ზ. უ. მდებარე ვარ ერთის ადგილიდამ მეორემდის, отстоять отъ одного мѣста до другаго; растоять; ვიდრე რამინს ვჰშორავ, пока я удалена отъ Рамина; ვისრ. 48; ვისრ. 74, 79; 104; ტიმ. 23; 1 ქართლ. 255; თუ შენსა გულის ნდომასა აშორვიდეს, если это удалено отъ твоего стремленія: ვისრ. 113; თვალთა აშორავ, удали глазъ, ვისრ. 114; ვიშორავ მოყვარესა, удаляю друга; ვისრ. 163, ღმერთმან მაშოროს, Боже избави, გვაშორავს, далеко ли это отъ насъ, დარეჯ. 2—93; მშორავს, отстоитъ отъ меня далеко.
შორვა, ს. ორგა, თხელი შილაფლავი, ლაბა, жидкая кашицa, саламата.
შორი, ზედ. არ მახლობელი, далекій, дальній; შორი ქვეყანა, отдаленная страна; 1 ქართლ. 370; შორს დავიჭერ, отнѣкиваться, ალექს. 17, **შორიელი**, ზედ. მოშორებული, далекій, дальній; ისაი. 33—17; დარეჯ. 2—28, 72; 1 ეზრა 6—6; **შორიელობა**, ს. მოშორებულება, отдаленность; რუსუდ. 795; თქვენ შორის, между вами; между собою, **სხვათა შორის**, между прочимъ; **შორიშორ, შორშორს**, ზედ. მოშორებით; отдаленно, неблизко къ другъ-другу; рѣдко; **შორის**, ზზ. საშუალ, შუაზედ; промежъ, **შორისდებული**, ს. უკანასკნელი ნაწილი სიტყვისა, ღრამ. междометіе, **შორს**, ზზ. არ ახლოს, далеко, შორი-სათვალე ან შორსათვალე, ს. დურბინდი, подзорная труба; **შორისხებული**, ზედ. საშუალო; промежуточный; ჩვენ შორისხებული ცნობა, знаніе наше, მარტ. 1 — 165; **შორისხებული სწავლა**, международное право; **შორისი**, ს. საშუალო, среда, промежъ; ისაი. 57—3; ან ჰაზრი, ძალა წერილისა, содержаніе письма; კავშ. 134; მარტ. 2—151; ამ ქრონიკონთა შორისი წელნი; года между сими хрониконами; 2 ქართლ. 5; **შორის-შორი**, ზედ. მოშორებითი, рѣдкій, ქილ. 586; **შორიშორი**, ზედ. ერთმანერთზედ მოშორებული; ან უგვანი; удаленный другъ отъ друга; несвязанный, непослѣдовательный; ვეფხ. 22.
შორიახლო, შორიახლოს, ზედ. არც ახლო არც შორი, неблизкій, недальній, კაცია. 33; ანტ. 3—42, ქილ. 169; -ნათესავი, недальній; но и неблизкій родственникъ.
შორიდამ, შორით, ზზ. შორეთგან. издали.
შოროქანი, ს. მცენარეა, ერისთ. ლ.
შორსათვალე, ნ. შორისათვალე ამის ზეით.
შორს მყოფება (-ვამყოფებ, -ფე), ზ. მ. მოშორებით დავიჭერ, удалять, სამ. ხომხ. 54.
შორსყოფა, შორყოფა (-ვარ, ვიყავ), ზ. ვ. მოშორებულვარ, я удаленъ, შორს მყოფი, მიმ. მოშორებული, удаленный.
შორშორი, ნ. შორიშორი.
შორშორი, ს. მოთრეული მხალი გაუწურავად შემზადებული, მოთრეული, зелень, сваренная безъ протирки.
შორშოფი, ს. გიჟური ტირილი, ревъ, плачъ.
შოტვა (ვჰშოტავ, -ტე), ზ. მ. გავსჭიმავ, ფეხებს გავიშვერ, протягивать ноги.
შოქოლათი, ს. ქოქუსისა, შაქრისა და სხვათაგან შემზადებული ლავაში, რომელსაც დაფხვნიან და მოხარშვენ რძეში, шоколатъ.
შპაგა, ს. ფრანგული წვრილი ხმალი, шпага.
შპეტი, ს. სტეტი, უმარილი, бѣлила для туалета.
შპეტი, ს. ზედამხედველი, მაგალ. ცხვრებისა, надсмотрщикъ за овцами; **შპეტობა**, ს. ზედამხედველობა, надсмотръ, დასტ. 129.
შრამელი, ს. ხის სახლი სამკუთხი; деревянная изба о трехъ углахъ; საბ. ლ.
შრანდელი, ზედ. შარშანდელი, прошлогодній.
შრანდიდგან, შრანდითგან, ზზ. შარშანდლიდგან, съ прошлаго года; 2 კორ. 8—10.
შრატი, ს. შედედებულთა წველთა და ხაჭოთა წყალი, сыворотка. [земли, горы.
შრე, ს. კლდეთა ძარღვი გრძლად მიდევნებული, слой
შრეტა (ვჰშრეტ, -შრიტე), ზ. მ. დავავსებ, გავაქრობ, гасить, (ვიშრიტები, -ტე), ზ. ვ. ვჰქრები, гаснуть, თვალი მეშრიტება, я становлюсь слѣпымъ.
შრეში, ს. მცენ. თიორში, თრიოში, ამ ბალახისაგან შემზადება ფქვილი, ხმარებული დასაწებებლად ქაღალდთა და მისთანათა; чрешъ, порошокъ, употребляемый вмѣсто клейстера, получается отъ сушенной луковицы растенія, asphodelus ramasus, воловій хвостъ, чалма, золотолистникъ;

ერისთ. ლ.; გაზეთი კავკ. 1869 წ. № 41, იოანე ბაგრატ. ლ.; ზუბ. ლ.

შრიალი, ს. ხეთა ფურცელთა შენგრევის ხმა ქარისაგან, шелесть, (ვჰ, ვი), ზ. უ. шелестить.

შრობა (ვაშრობ, -შერ), ზ. მ. ვამშრალებ, ვახმობ, сушить; (ვჰშრები, -შერ), ზ. ვ. მშრალი შევიქმნები, сушиться, ვუშრობ სისხლსა, прекратить кровь; ზუბ. კ. 33; პირი უშრება; у него сохнетъ ротъ, **შრობინება** (ვა), ზ. სს. გავაშრობინებ, заставить сушить, ქიმ. 1, 4.

შრომა (შურომა), სს. трудъ, дѣло, работа; ფსალ. 126—1; 72—5; 103—23; 2 კორ. 10—16, 11—27; შრომის მოყვარე, ზედ. трудолюбивый; შრომის მოყვარება, ს. трудолюбіе, (ვჰშვრები, -ვშვერ), ზ. უ. ვირჯები, ვჰმუშავობ; ვიღალები, ვიქანცები; ვჰქმნი, ვჰსწარმოებ; трудиться, работать, уставать, утомляться; дѣлать, поступать; ფსალ. 126—1; მათ. 6—28; სამ. სომხ. 80; 300; ეფეს. 4—28; ქილ. 201; რას შვრები, что ты дѣлаешь, რას მიშვრები, что ты со мною дѣлаешь, ცუდად შვრება, напрасно трудиться; (ვუშვრები, ვუშვერ), ზ. მიწ. ვუქმნი, ვუწარმოებ, дѣлать, поступать съ кѣмъ; причинять кому; რას უშვრები ფულსა, на что ты тратишь деньги; ვუშვრები ქორწილსა, сыграть свадьбу, ხილ. 188.

შრომება, (ვა), ზ. მ. გავრჯი, შრომას მივსცემ, дать кому работу, заставить трудиться, **საშრომები**, трудовой.

შრომვა, -მობა (ვჰშრომავ, ვჰშრომობ), ზ. უ. ვირჯები, ვჰმუშავობ, трудиться, მათ. 6—27.

შრომილობა, ს. მოღალულობა, усталость; ქილ. 237.

შროშანა, მცენ. желтый касатикъ, ერის. ლ.; ლობიო, ერთგვარი ლობიო, порода бобовъ.

შროშანი (სომხ.), ს. მცენ. სუნნელი ზამბახი, тюльпанъ дикій, лилія бѣлая, ქება ხოლომ. 2—1; გამოს. 25—31, 33; რიცხვ. 8—4; ლუკ. 12—27; -ველისა, полевая лилія; მათ. 6—28.

შროშანი, ს. მფრინ. скворецъ.

შრტიალი, ს. ხმა მაღლა ტუქსვა, ზახილი, брань, крикъ; (ვუ), ზ. მ. ხმა მაღლა ვჰტუქსავ, бранить, бушевать, съ шумомъ броситься на кого.

შტანგი, ს. თოკია ერთგვარი, вервь, веровка; ისუ. 2—8; ნ. საბელი.

შტანგია, ს. ალამი, მცირე ბაირაღი, значекъ, флагъ; ქილ. 362.

შტაქუნი, ს. ქვეშსაგები, постилка, ნ. ტვრი.

შტახსი (ბერძ.), ს. სუნნელი ფისი ხეთაგან გამონადენი; благовонная древесная смола, стакти, გამოსლ. 30—34; დაბად. 43—11, ფსალ. 44—9, შათ. 8.

შტერება (ვა), ზ. მ. გავაშტერებ, გავაცბუნებ, გავაჩერჩეტებ, გავაბუებ; поразить, ошеломить; (ვჰშტერდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰსვბუნდები, ошеломиться, მაშტერებს მისი შვენიერება, красота ея поражаетъ меня; ანტ. 6—4.

შტერი, ზედ. ჩერჩეტი, გაშტერებული, розиня, зѣвака.

შტვენა, ნ. სტვენა.

შტო (სომხ.), მრ. შტოები, ს. რტო, ნაშთი, ლერწი ზრო ხეთა; ვეფხ. 649; შავთ. 106; ტოტი მდინარისა, ან ზღვათა; ვეფხ. 596; ჩამომავლობა, ეგრძ. 301; вѣтвь, вѣтка; рукавъ рѣки, заливъ моря; поколеніе, коленородство; **შტოებიანი**, ზედ. вѣтвистый.

შტოში, ს. მცენ. клюква, ზუბ. ლ.

შუა, თანდ. посреди, მედანსა და მეიდანს შუა, между площадями.

შუა, ზედ. ან ს. საშუალო, საშუალოდ მდებარე, ან ადგილი ორთა კიდურთა შორის თანასწორ განშორებული, ან დრო საშუალ დასაბამისა და დასასრულისა; средній; середа, середина, центръ; მარკ. 6—47; მის საქმეში მე შუა არა ვარ, я непринимаю посредничества въ его дѣлѣ; მოგზაურ. 5; შუა გავუყავ, я раздѣлилъ имъ по поламъ; შუა ადგილი, центръ, ალ. 153, შუა ბაზარი, центральный рынокъ; შუა-გული, ს. შუა ადგილი, ცენტრო, ცქიტი, средина, центръ, средоточіе; რუსუდ. 583; 2 ქართლ. 385, შუა გულობა, ს. საშუალო ადგილი, средоточіе, შუა დამხვედრი, ს. თვალით მნახველი, очевидецъ; გუჯ. 25; შუადამ ზზ. საშუალო ადგილიდამ, изъ средины, შუა და შუა, ზზ. промежъ; რუსუდ. 728; შუადღე, полдень, შუადღისას, ზზ. въ полдень; ზატიკი; -ზატიკობა, შუათანა, ზედ. средній; средственный; -ძმა, средній братъ, შუაზატიკი, ზატიკი-კოშა, праздникъ преполовенія; ანდრ. 152; შუა თითი, средній палецъ; შუა კაცი, ს. შუამავალი; ან მოხუცი კაცი, посредникъ; человѣкъ среднихъ лѣтъ; დარეჯ. 7. ალბ. 39; სამ. ვახტ. 190; დამაზავებელი შუაკაცი, мировой посредникъ; შუაკაცობა, ს. посредничество; состояніе человѣка среднихъ лѣтъ; შუამავალი, ს. შუაკაცი, მოსაქმე, посредникъ, ходатай: შუამავლობა, ს. посредничество, დარეჯ. 122; ბერძ. სამ. 5; სამ. ვახტ. 58; ვჰშუამავლობ, -ლე), ზ. უ. შუავჰმდგომელობ, быть посредникомъ, **შუამდგომელი**, ს. посредникъ, მარკ. 1—341; 1 ქართლ. 64; დარეჯ. 17; 1 ტიმ. 2—5; **შუამდგომელობა**, სს. посредничество, ходатайство; (შუა ვჰმდგომელობ, -ლე), ზ. მ. ვშუამავლობ, ходатайствовать, быть посредникомъ; 2 ქართლ. 181; შუამდებარე, ზედ. лежащій по срединѣ, въ центрѣ: 1 ქართლ. 366; შუამფლობელი, ზედ. 1 ქართლ. 310, совладѣлецъ.

შუანი, ს. დიდი, კბილი მხეცთა, ღოჯი, ეშვი, клыкъ; ფსალ. 55—6, **შუაობა**, ს. საშუალობა, средоточіе; центръ; ქილ. 421; (ვჰშუაობ, სხ. არა აქვს), ზ. უ. საშუალს ადგილს ვჰმდებარებ, находиться въ центрѣ, შუაოდენ, ზზ. საშუალ, посрединѣ, მარკ. 6—47; შუაღამე, ს. საშუალო ღამისა, полночь, შუაღამისას, ზზ. въ полночь; ვისრ. 164; შუა ყოფა (შუა ვარ, ვიყავ), ზ. უ. находиться посреди; быть посредникомъ; 1 ქართლ. 289; შუა შემოსვლა (შუა შემოვალ, -ვედ), ზ. მ. принять посредничество; 2 ქართლ. 290; შუაში, ზზ. посреди, მირ. 102; შუა ჩამოვარდნა (ვვარდები. -დი), ზ. უ. быть посредникомъ, 2 ქართლ. 416.

შუაობა, ს. წინწკი, საშუალო; центръ, средоточіе.

შუბი (არაბ.), ს. ორპირი ლახვარი და ბუნგრძელი; копье, пика; შუბის ტარი, древко копья; 1 მეფეთ. 17—7; ვეფხ 3; ეზეკ. 39—9.

შუბლ-სახვევი, ს. შუბლზედ მოსახვევი მანდილი, повязка головная.

შუბლი, ს. წარბთ ზევით პირისა სიფართე თხემადმდე; чело, лобъ; გამოსლ. 28—38; გამოცხ. 7—3, შუბლ-ბრტყელი, плосколобый, 1 ქართლ. 343; შუბლღია, имѣющій открытый лобъ, веселый.

შუბნაჯახი, ს. გრძელ ტარიანი ცული, რომლისაც ერთს პირზედ აქვს ლესული ნაჯახი და მეორეზედ მცირე შუბი, бердышъ, алебарда.

შუბოსანი, ზედ. შუბით აღჭურვილი, вооруженный копьемъ, 2 ქართლ. 484.

შუგა, ს. თავის საფარი, საჩრდილობელი, სამზიური; ქილ. 525; зонтикъ отъ солнца.

შუვილი, სზ. шипѣніе; журчанье; (ვჰშუვი, სრ. არა აქვს; ვიშუვებ, -ვე), ზ. უ. ვჰშხივი, ვჰშიშინებ; ვჰსჩქერ; шипѣть; журчать.

შჳჱნის, ნ. **შვენა**.

შუკა (არაბ.; სომხ.), ს. ქუჩა, ან ფოლორცი; улица; слобода; ვეფხ. 474; 476, 1456; მროვ. 81.

შულდაგი, ს. მხართა ზედა საკვირთავი შთასადებელი; котомка.

შჳლეპა (ვჰშვლეპ, -ლიპე), ნახვ შვლეპა.

შულო, ს. ნასთის ბოკელი, мотокъ нитокъ.

შულტა, ს. გზირი, სოფლის მოხელე, кличей, бирючъ, глашатай; ნ. ჩ. ლ.

შუმა, ს. უწყლო ტკბილი ღვინო, არმუჯი, молодое; немѣшанное съ водою вино; ნახე ღვინო, ნ. ჩ. ლ.

შუნი, ს. ღედალი ჯიხვი, туръ, дикая корова.

შუობა, ს. საშუალობა, შუა ადგილი, средоточіе, средина; ან შუა-მავლობა, შუა შემოსლვა, посредничество.

შუპება (ვაშუპებ, -პე), ზ. მ. ვასივებ, вызывать опухоль.

შუპვა, შუპილი, სს. опухоль; (ვჰშუპ, გუშუპ, -პე; ვჰშუპდები, -დი; მიშუპდება, -და), ზ. უ. ვჰსივ, მისივდებ, опухнуть.

შურდული, ს ქვის სასროლი ჩანთა, ბაწრებ შებმული, праща, 1 მეფ. 17—40; ზაქარ. 9—15.

შურდულვა (ვჰშურდულავ -ლე), ზ. მ. შურდულით კვრა, бить пращемъ.

შურება (ვა), ზ. მ. ვაჩქარებ, დავაშურებ, торопить, ускорять; (ვიშურებ, -რე; ვეშურები, -რე), ზ. თვ. ავჰსჩქარდები, დავეშურები, торопиться, спѣшить; მირ. 163; ქილ. 492.

შურვა, შურვება, ზოგჯ. **შურება, შურობა**, სს. зависть; ისაი. 10—11; (ვჰშურავ, -რე; ვიშურვებ, -ვე; ვეშურვები, -ვე; ვჰშურობ, სრ. არა აქვს), 1 ქართლ. 30, 312; ქილ. 552; ზ. უ. შური მაქვს, ვეშურვები; არ მემეტება; ვჰბაძავ; завидовать, ревновать; жалѣть; რიცხ. 11—29; ფსალ. 36—1; 72—3; ისაი. 11—11; საქმ. 7—9; 1 ქართლ. 30; ტიმ. 170; ვეშურვები ცოლსა, ревную жену; რიცხვი. 5—14; ქილ. 544; (მშურს, -რდა ან მეშურვება, -ბოდა), ზ. უ. мнѣ завидно; мнѣ жаль; მეშურვები, ზ. უ. შური გაქვს ჩემი, ты завидуешь мнѣ; გალატ. 4—17; (ვაშურვებ, -ვე, მეშურნის), ზ. მ. შურს ჩავუგდებ გულში; возбуждать ревность, зависть; ქილ. 552; მაშურებ, -რე), შურს მიგდებ გულში, ты возбуждаешь во мнѣ зависть, ревность; 2 კორ. 11—2.

შურთობა, ს. ცხენის ნაკლებობა, порокъ у лошади; ალბ. 64.

შურთხი, ს. ქრუნი, горная индѣйка.

შური, ს. მწუხარება კეთილსა ზედა სხვისასა; ბაძი, კეთილი შური; зависть, ревность, рвеніе; მატ. 27—18; არ გამომეტება, жалѣніе, ვეფხ. 771; **შურიანი**, ზედ. завистливый; **შურიანობა**, ს. მოშურნეობა, зависть, მოსპობა შურისა, прекратить, вражду; შურის-კვირა, сплошная недѣля, ნახე დაბლა თავის ადგილს.

შურივა, ს. შვრივა, овесъ.

შურის აღება (ავიღებ, -ღე), ზ. მ. მივჰბაძავ ვისმე რაშიმე, ревновать, подражать; 1 ქართლ. 67; **შურისგება** (ვაგებ, -გე), ზ. მ. შურს ვიძიებ, ძვირს მოვიხსენებ; мстить, вымещать, **შურის-კვირა**, ს. მხგეფსი, ხსნილი კვირა ყველიერისწინ; сплошная недѣля; შურის ქონება (შური მაქვს, მქონდა); питать зависть, завидовать; **შურის-ძიება**; мщеніе, (-ვიძიებ, -ძიე), ზ. უ. ვეცდები მიგებად ბოროტის წილ ბოროტისა, мстить, ფსალ. 92—1; **შურობა**, ნ. შურვა.

შჳრომა, ნ. შრომა.

შუფრა (ოსმ.), ს. ხმლის პირი, лезвіе у сабли, ქიმ. 245.

შუქება, ნ. ამოშუქება.

შუქი (სომხ.), ს. მზისა ან სანთლის სხივი ან სინათლე, лучъ; свѣтъ; красота; ვეფხ. 39, 64, 76; 724; შავთ. 10; **შუქიანი**, ზედ. შუქისა ან სინათლის მქონი, лучезарный; **შუქმოფენილი, შუქნაფენი**, ზედ. შუქით შემოსილი, окруженные яркимъ свѣтомъ; კაცია 61; ვეფხ. 1481; **შუქნაკრთომი**, ზედ. შუქმოფენილი, ან გარდამოცემული შუქი, отражаемые лучи; ვეფხ. 1340; **შუქნაკიდებო**, ზედ. შუქ-მოკიდებული პირის სახე, გაშავებული მზისაგან, загорѣлый; ვეფხ. 1249, შუქ-მფინარი, лучезарный; -რობა, лучезарность.

შუღლება (ვა), ზ. მ. ვაჩხუბებ, ვაკრტიმლებ, сѣять раздоръ; ვუშუღლებ ერთმანეთსა, поспорить, подраться съ кѣмъ либо, სამ. სომხ. 177.

შუღლი (არაბ.), ს. ჩხუბი, კრტიმლობა; споръ; шумъ; драка, бой, 1 ქართლ. 220; 299; გუჯ. 33; **შუღლობა**, სს. споръ; драка; (ვჰშუღლობ, სრ. არა აქვს; ვიშუღლებ, ვიშუღლვი, -ლე), ზ. უ. ვჰჩხუბობ, ვჰკრტიმლობ; спорить; драться съ кѣмъ; ссориться; სიბრ. 117; სამ. სომხ. 212; მოურავ. 130; **შუღლიანობა**, წ~ათა ცხ. 410, споръ.

შუყაყი (არაბ.), ს. ცხენის ფეხის ავადობა, подсѣдина, ბაგრ. ბატ. კარბ. 74, выпадокъ, რ. ქ. ლ.

შუშა (სპარს.); ს. მინა ან ჭიქის ჭურჭელი; стекло; склянка.

შუშვა (ვჰ), ზ. მ. გავახმობ, გავაშრობ, сушить, жаршить.

შუშპარი, ს. თამაშობა, როკვა, пляска; ვისრ. 3; 2 ქართლ. 532.

შუშპრობა (ვჰშუშპრობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰროკავ, плясать; რუსუდ. 118, 571.
შუშტაკი, ს. ანტონ. 2—16—17?
შუშტრუკანა, ს. ქარი-ფშუტა გოგო; вѣтренная дѣвочка; სიბრ. 138.
შუშტუემალო, ს. ალუჩა, лѣсная слива; ბუნ. ლ.
შუშხვა (ვჰშუშხავ პირსა, -შხე), ზ. მ. პირსა ვჰსწვავ (ითქმის მაჭრისათვის), жжетъ ротъ, напр. шампанское.
შუშხუნა, მცენ. ракитникъ, ერის. ლ.
შუშხუნა, ს. ცეცხლთ სათამაშო; фейерверкъ; ракета; -ღვინო, шипучее вино.
შუშხუნი, ს. ქვათა და ჯოხთა სროლის ხმა ან შხივილი; свистъ, брошеннаго камня; шипѣніе.
შფოთვა
შფოთება, სს. смута, 2 კორ. 6 — 5; 12—20; ისაი. 22—5; 24—19; გორგ. 154; (ვა), ზ. მ. არ მოვასვენებ, გავაჯავრებ; გავარისხებ; смущать, безпокоить; (ვჰშფოთებ, -თე; ვჰშფოთავ, -თე), ზ. უ ვჰმოუსვენლობ, ვჰჯავრობ; безпокоиться; сердиться; ქილ. 208; შფოთავს, о больныхъ: мечется, ვიშფოთებ თავსა, тревожить себя, ვისრ. 134; სული მიშფოთავს, душа моя тревожится, ერისთ. 133; (ვიშფოთებ, -თე), ზ. მიჩ. ვიჩხუბებ, браниться; ვუშფოთებ მაგალ. მყუდროებას, возмущать чье либо спокойствіе; ჩონგ. 118; მაშფოთებ, ты тревожишь меня, გალატ. 2—12, (ვჰშფოთდები, -დი), ზ. ვდ. გავჯავრდები, сердиться.
შფოთი, ს. ჩხუბი, ღალვა, არეულობა; смута, возмущеніе; ссора, брань; безпокойство; იგავი. 23—29; მარკ. 5—38; 13—8; 15—7, შფოთიერი, безпокойный.
შქერი, ს. ჩქერი, შქერი, მცენარე, омела, птичій клей (раст.); ბიანკ. ლ. ან იმერულად კვალიზი, остролистъ, ბუნ. ლ.; болиголовъ, ერის. ლ. ბაქრ. 184.
შჩი, ს. щи.
შხამა ბალახი, მცენ. აპუტრაკი, чемерица, ბუნ. ლ.; ივანე ბატ. ლ.; **შხამა სოკო,** ს. მცენ. ცადა მაყვანა, мухоморъ, ერისთ. ლ.
შხამი, ს. გესლი გველთა და მძრომთა ან მოლთა, ядъ (пресмыкающихся), ჩემი პური შხამი იყოს, мое хлѣбосольство да не будетъ тебѣ въ прокъ, ანტონ. 5—36; შხამიანი, ზედ. გესლიანი, ядовитый; შხამება (ვაშხამებ, -მე), ზ. მ. დავჰგესლავ; არ შევარგებ; отравлять ядомъ; ბუნ. კ. 200; (ვუშხამდები, -დი), ზ. ვდ. არ შევერგები, превращаться въ ядъ; შხამვა (ვჰშხამავ, -მე), ნ. დაშხამვა; **შხამიანი,** ядовитый; შხამიანობა, ядовитость.
შხაპი, შხაპა-შხუპი, კოკური, ს. ჩქარი წვიმა და ხმა მისი; проливной дождь или шумъ его; брызгъ.
შხაპუნა, ს. პატარა ტუმბო, რომელიც მიღმა შეასხამს, небольшой насосъ.
შხაპუნა, სს. плескъ, -წვიმა, проливной дождь; ფიზიკ. 102; ბუნ. კ. 145; შხაპუნება, შხაპუნი, плесканіе, (ვაშხაპუნებ, -ნე), ზ. მ. ვჰშხეპ, ვჰსჩქეფ წყალსა, плескать.
შხეპა, სს. плескъ, брызгъ воды; ვეფხ. გამშ. თ. 648; (ვჰშხეპ, -პე), ზ. მ. ვაშხაპუნებ, ვჰსჩქეფ წყალსა, плескать водою; ჰშხეპს წვიმა, წყობ. 695.
შხერო, ს. მფრინველი კაკბის მსგავსი; драхва, стрепетъ, ბუნ. ლ.; ბიანკ. ლ.
შხივილი, სს. გახურებულის ქვისა ან მეტალლისა წყალში ჩაგდების ხმა; шипѣніе горячаго желѣза въ водѣ; клокотать.
შხორკალი, სს. ფორთხალი ან ძრვა განკვეთილის გველისა, барахтаться, шевелиться (о разрубленныхъ змѣяхъ).
შხრიალი, სს. ჩხრიალი, звукъ, брянцанье; შხრიალება (ვჰ), ზ. უ. ვაჩხარუნებ, ვჰზრიალებ, ვჰსჩხრიალებ, производить бренчанье, звукъ; (ვი), ზ. უ. წამოვჰსდგები ზრიალით, встать съ шумомъ; დევმა იჩხრიალა, Девъ всталъ съ шумомъ; რუსუდ. 83.
შხუნავი, ზედ. მწალტეზედ უმეტესი ცუდი გემო, горькокислый.
შხურიჩი, მცენ. дикоградъ, ერის. ლ.
შჯა, შჯული, ნახე, სჯა, სჯული.
შჯადი, ნ. სჯადი.
შჯულოვილი, ზედ. კანონიერი, რჯულიერი, законный; ოსე. 8—12; საბ. ლ.

ჩ.

ჩ, არის უხმო ასო, წოდებული ჩინ, რიცხვში ნიშნავს ათასსა და ფულის თვლაში ნიშნითურთ — ათასს თუმანს; წვრილის ფულის ანგარიშში 200 ფულსა ან 50 ბისტსა, ან 20 შაურს, ან 5 აბაზს, ე. ი. ერთს მანათს; ქარაგმიანნი ლექსნი: ჩ~ნ, ჩვენ; ჩ ნში, ჩვენში; ჩ~ნგან, ჩვენგან; ჩ~ი, ჩემი; ჩ~სა, ჩემისა.
ჩ, იხმარების ნაცჳლად შ, ვითარ ზედ-დადებულსა შინა: შთა, შთამო, საზოგადო ლაპარაკში: ჩა, ჩამო, მაგალ: შთასვლა, ჩასვლა, შთაყოლა, ჩაყოლა; და სხ. ან ნაცჳლად ც, ვითარ: ჩახი, ცახი; ჩოჩვა, ცოცვა; ბეჩი, ბეცი; ჩუდყვავილა, ცუდყვავილა.
ჩაარება (ვა), ზ. მ. ჩავატარებ, провести, (ვი, ჩავიარები), ზ. უ. გავივლი, ჩავივლი; проходить, დარეჯ. 103; 105, ფუჭად ჩაიარა, даромъ пропало; გორგ. 74; ეს იმაში ჩაიარა, გუჯ. 9, ტყუილად

ჩაუარა, ему это прошло даромъ; 2 ქართლ. 536.

ჩაახლოვება (ვა), ზ. მ. დავაახლოვებ, приблизить, (ჩავუახლოვდები), ზ. ვდ. დავუახლოვდები, приблизиться.

ჩაბალახი (სპარს.), ს. საწვიმარი ან საომარი თავსახურავი; ზუჩი, ჯაჭვის ქუდი უკვერცხო; ვეფხ. 608, 1402; башлыкъ; шлемъ, шишакъ.

ჩაბარდახი, ს. სახმისი, чаша.

ჩაბარება (ვა), ზ. მ. მივაბარებ, ვანდობ, ვარწმუნებ; მივსცემ ხელში; ввѣрять; вручать; ჩონგ. 94; -მამულსა, ე. ი. დავაპატრონებ; вводить во владѣніе недвижимаго имущества; (ვი), ზ. მ. მივიღებ უწყებას ქვეშე ან შესანახავად; принять въ завѣдываніе, на храненіе; -მამულსა, принять недвижимое имущество во владѣніе; (ვაბარდები), ზ. ვდ. მივეცემი, მივებარები, отдаваться, вручаться; (ჩამბარდება, -და), ზ. მიჩ. მომეცა, отдано, поручено мнѣ; **ჩამბარებელი**, მიმ. вручитель; сдатчикъ.

ჩაბარვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბარავ, вкопать.

ჩაბეგვა (ვჰ), ზ. მ. გავჰბეგავ, ვჰსცემ, прибить, приколотить.

ჩაბეჟვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰჟეჟე; помять.

ჩაბერვა (ვჰ), ზ. მ. შიგ შევუბერავ; вдунуть, სულს ჩავუბერავ; вдыхать.

ჩაბერტყვა (ჩავჰ-), ზ. მ. დავჰბერტყე რაშიმე; ჩავჰბეგავ, ვჰსცემ; вытряхивать во что; приколотить, притузить.

ჩაბეჭდვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსტვიფრავ, დავჰბეჭდ; оттиснуть.

ჩაბეჭდვილება, ს. აღტვიფრვა, დანერგვა გონებასა შინა; впечатлѣніе.

ჩაბეჭვა (ვჰ), ზ. მ. ბეჭვით ვამაგრებ ნაქსოვსა; укрѣплять нить въ ткани костянымъ ножемъ.

ჩაბზეკა (ვი), ზ. მ. согнуть.

ჩაბზარვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰჩელლავ, დავჰხეთქ; колоть, щелять; (ჩავიბზარვი, -რე), ზ. ვ. დავჰსქდები, колоться.

ჩაბინდება (ჩავჰბინდდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვჰბნელდები, смеркаться.

ჩაბმა (ვაბამ, -ბი), ზ. მ. ძირს მოვაბამ; გავრევ; привязать; вплетывать кого во что; -ცხენებისა, впрягать лошадей; ჩაბმა ცხენისა, содержать господскую лошадь, დასტ. **ჩაბმული** ფერხულში, участвующій въ хороводѣ.

ჩაბნედა (ვჰბნდები, -დი). ზ. ვდ. გული წამივა, лишаться чувствъ, впасть въ обморокъ.

ჩაბნევა (ვა), ზ. მ. ჩავჰყრი, დავაბნევ რაშიმე; сыпать во что; (ჩავუბნევი, -ნიე), ზ. თვ. ჩავიყრები რაშიშე, сыпаться во что либо, ქილ. 201.

ჩაბობღვა (ვჰ), ზ. უ. сходить.

ჩაბნელება (ვაბნელებ, -ლე). ზ. მ. დავაბნელებ, темнить, (ვჰბნელდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰბნელდები, темнѣть.

ჩაბოჭვა (ვჰ), ზ. მ. ხელთ ვიგდებ, прибрать къ рукамъ.

ჩაბრუნება (ვა, ვუ), ზ. მ. დავუბრუნებ, возвращать, (ვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰბრუნდები, возвращаться, ჩამიბრუნდება, -და, возвращается мнѣ; ქილ. 127, 430.

ჩაბრუჟება (ვჰბრუჟდები, -დი), ზ. ვდ. დავითვრები, опьянѣть.

ჩაბრყვილება (ვჰბრყვილდები), ზ. ვდ. მოვჰსცვდები, დავჰსჩლუნგდები, притупляться.

ჩაბრძანება, **ჩაბრჯენა**, ნ. ჩაბძანება, ჩაბჯენა.

ჩაბრჯენა (ვა), ზ. უ. ступать ногою.

ჩაბუბნვა (ჩავჰბუბნი, -ნე), ზ. მ. თბილად ჩავაცმევ; მივჰბეგავ, გავლახავ; укутывать; притузить.

ჩაბუგვა (ვა), ზ. მ. დავჰსწვავ, сжечь, (ჩავიბუგვი, -გე), ზ. ვდ. ჩავიწვი, сгорѣть.

ჩაბუდება (ვი), ზ. მ. ბუდეს გავიკეთებ, внѣдряться, вгнѣздиться.

ჩაბულბულება (ვი), ზ. მ. ჩქარა წავიკითხავ, прочитать скоро, пробѣжать.

ჩაბუქუქება (ვა), ზ. მ. ძმარში ჩავსდებ, окислять, **ჩაბუქუქებული** ბოზბაში, супъ изъ баранины съ кислотою.

ჩაბურვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხურავ, ჩავაფარებ, скрыть; покрыть.

ჩაბღვერა (ვჰ), ივერი № 2, 13, смотрѣть внизъ косо.

ჩაბძანება (ვაბძანებ, -ნე), ზ. მ. ჩავიყვან, сводить, (ჩავჰბძანდები, -ნდი), ზ. ვდ. ჩამოვალ, сходить, нисходить.

ჩაბჯენა (ვაბჯენ, -ჯინე), ზ. მ. ფეხს დავადგამ; ჩავსვამ, ступать ногою; втыкать; სიბრ. 79.

ჩაგდება (ვა), ზ. მ. სიღრმეში შთავუტევებ, ჩავჰყრი, ჩავუტევებ, ჩავჰსთხევ; გარდავავცვამ, ჩავუყრი; бросить, кинуть во что, задѣть, надѣть на; ქილ. 130; ჩავაგდებ შენობას, застраивать; თავი ჩავაგდე ფათერაკში; я ввергъ себя въ несчастіе, რუსუდ. 837; ჩავაგდებ სილარიბეში, повергнуть кого въ нищету; არაფრად ჩავაგდე, я это считалъ ни во что; ჩავაგდებ კაცად, я считалъ его за человѣка; რუსუდ. 319; ორწილად ჩავაგდებ, буду считать вдвое; სისხლში ნუ ჩამაგდებ, не вводи меня въ отвѣтъ за убійство; ჩავაგდებ დავთარში, включаю въ списокъ; კაცად არ ჩამაგდო, онъ не ставилъ меня ни во что; (ვი), ზ. მიჩ. ჩავითხევ, ввергать себя; -ხელში, прибрать къ рукамъ; რუსუდ. 440; ან დავიჭერ, поймать; схватить; სამ. სომხ. 290; -ენასა, замолчать, ყარამ. 168; მირ. 267, 304; -გულში, задумать; ჩავიგდებ გულში სიყვარულსა, заронить любовь въ своемъ сердцѣ; ჩავიგდებ თავს წყალში, утопить себя; ვისრ. 47; ჩავიგდებ დროს, улучить время; ერთგულობაში ჩავიგდებ, я сочту это за преданность твою ко мнѣ; გორგ. 302; ნუ ჩაიგდებ თავს ჭირში, неподвергай себя несчастію; არაფრად ჩამიგდო, онъ ни вочто не поставилъ мнѣ это; ჩამიგდო ხელში, онъ поймалъ меня; ჩამიგდიხარ, ჩაგიგდივარ, я ввергъ тебя; я прибралъ тебя къ рукамъ; ты ввергъ меня, ты прибралъ меня къ рукамъ; ვისრ. 136, (ვუ), ზ. მიჩ. ჩავუყრი; გარდავაცვამ, ჩავუდებ; მოვჰსდებ, მოვჰკიდებ კავსა და სხ. бросить что либо чье во что; вкладывать, влагать; зацѣпить, задѣть; ჩავუგდებ ჩანგალს, взять вилкой; წყალში ჩავუგდებ, бро-

сить чью вещь въ воду; 1 ქართლ. 444; ანგარიშში, зачесть, засчитать; поставить кому въ счетъ; რუსუდ. 532; -თავნში-, причислить къ капиталу; -ამოვარდნილს ძვალსა, вправить кость; -ხელში, отдать въ руки, вручить; ვეფხ. 527; (ჩავიგდები, -დე), ზ. მ. შთავიცვევი, ჩავიბრები; გარდავიცმი, быть зачтену, засчитываться; продѣваться, პირუტყვად ჩავიგდები, сочтутъ меня за безсловеснаго; სამ. ვახტ. 257; -ანგარიშში, быть зачтену, სამ. ვახტ. 187; (ჩავეგდები, -დე), ზ. თვ. მივეგდები, привалиться, прилечь; ჩავუგდივარ, онъ бросилъ меня въ; ქილ. 663, ხელში ჩავუგდივარ, онъ прибралъ меня къ рукамъ.

ჩაგდებინება (ვა), ზ. სს. მოვაგდებინებ; ჩავუცეხ; отрубить; вышибить; -კბილსა, вышибить зубъ, დასც. 8; ალ. 142; სამ. ვახტ. 47, -შენობას, заставить застроить; სიგ. ჩოლაყ. № 17.

ჩაგება (ვა), ზ. მ. დავაგებ რასმე რაშიმე; ჩავჰსდებ; стлать что внутри чего; вкладывать, влагать; ჩავაგებ ხმალს ქარქაშში, вложить саблю въ ножны; ვისრ. 177; ერისთ. 2—98.

ჩაგებება (ჩავეგებები, -ბე), ზ. თვ. ჩავალ მისაგებებლად, сойдти внизъ на встрѣчу.

ჩაგვა (ჩავჰგვი, -გავე), ზ. მ. ჩამოვჰგვი, смести.

ჩაგვრა, ნ. ჩაგჳრა.

ჩაგვემა (ვა), ზ. მ. приколотить.

ჩაგზავნა (ვჰგზავნი), низпосылать.

ჩაგზება, ჩაგზნება (ვა), ზ. მ. დავანთებ ცეცხლს მოვუკიდებ; зажечь, воспламенить, ჩამიგზნებ გულში მიჯნურობის ცეცხლსა, ვისრ. 138, რუსუდ. 886; заронишь въ чью либо душу любовь; (ჩავეგზნები, ჩამეგზნება), ზ. თვ. ცეცხლი მომეკიდება, возжигаться.

ჩაგირდაგი, ს. წონა მეხუთედი ნაწილი დრამისა, საბ. ლ. ნახე ლიტრა $^{1}/_{5}$ драхмы.

ჩაგლესა (ვა), ზ. მ. გავგოზავ, обмазать; საბ. ლ.

ჩაგოგვა (ვჰ), ზ. უ. сходить внизъ.

ჩაგლეჯა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰხევ, разодрать.

ჩაგლინება, ზ. უ. ვჰსცორავ, скользнуть.

ჩაგორებული მაგალ. დედაკაცი; კაცია 15; მრგვალი, ვითარცა გოდორი დედაკაცი, пузатая женщина.

ჩაგონება (ვა), ზ. მ. внушать, вразумлять, вперять.

ჩაგორება (ვა), ზ. მ. скатить.

ჩაგრეხა (ვჰ), ზ. მ. გრეხაში დავაცვან, ввивать.

ჩაგრვა (ვჰ), ზ. მ. დავსჯაბნავ, შევაწუხებ, притѣснять; (ვიჩაგრვები, -ვე), ზ. ვ. დავიჯაბნები, შევიწროვდები, быть притѣсняему.

ჩაგუბება (ვა), ზ. მ. დავაგუბებ, запрудить.

ჩაგულქანდაკება (ვა), ზ. მ. დაოქროვება, позолотить, ციმ. 26.

ჩაგჳრა (ვჰგვრი, -ვჰგვარე), ზ. მ. ძირს ჩავიყვან, вести кого внизъ; ხომს. 358.

ჩადალო, ს. თივის ძნეული, копна сѣна; საბ. ლ.

ჩადარდება (ჩამადარდებ, -დე), ზ. მიჩ. დამალონებ; опечалить; ვეფხ. 1518.

ჩადგმა (ჩავსდგამ, -დგი), ზ. მ. ჩავჰსდებ, ჩავაწყობ რაშიმე; вставлять, класть, полагать во что; ჩავჰსდგამ ქვევრსა, вкопать винный кувшинъ въ землю; გუჯ. 24; ჩავიდგამ სულსა, ожить, ხუმრ. 24, ჩავუდგამ სულსა, оживлять, ჩავიგდებ გულში, задумать; ჩავადგამ ფეხს, поставить ногу.

ჩადგომა (ჩავჰსდგები, -დეგ. მდაბ. -დექ), ზ. უ. შუა დავსდგები, стать посреди чего; -სოფელში, остановиться въ деревнѣ; დასც. 11; მიზეზში ჩავჰდგები, сдѣлаться причиной, -ცოდვაში, взять на себя грѣхъ; (ჩავუდგები, -დეგ), ზ. მ. დავსდგები სადმე; შუა დავჰდგები; остановиться гдѣ либо; стать посреди чего, занять середину; გორგ. 288; რუსუდ. 187; ხრონოლ. ბროს. 27; დასც. 145; იმერეთს ჩაუდგა, онъ занялъ Имеретію; 2 ქართლ. 529; ქარი ჩაუდგა, сталъ дуть вѣтеръ; მეორედ სული ჩამედგა, вновь вздохнулъ, ожился; (ჩავადგები, -დეგ. მდაბ. -დექ), ზ. უ. დავადგები; становиться, стать на, მზის შუქი ჩაადგა, солнечные лучи освѣтили; ქილ. 56; ჩამიდგება, -დგა, онъ занялъ мой домъ подъ постой; რუსუდ. 370; კაცია 84; ჩავმდგარვარ, ან ჩადგომილვარ, ხრ. ჩავსდგომოდი; я остановился, занялъ чье либо помѣщеніе; 2 ქართლ. 424; მზე ჩასდგომოდა, солнечные лучи проникли; რუსუდ. 790; **ჩამდგარი, ჩადგომილი**, მიმ. остановившійся.

ჩადება, სს. положеніе, кланіе, წნილად ჩადება, мариновать, класть въ уксусъ овощи; (ჩავჰსდებ, -დე), ზ. მ. დავჰსდებ რაშიმე, класть во что либо; ჩავიდებ ჯიბეში, класть въ свой карманъ, ჩამიდებ, ხრ. ჩამდებია, кладется мнѣ напр. въ карманъ; ხელში ჩამიდო, онъ сунулъ мнѣ въ руку; პირში ჩამიდო, онъ сунулъ мнѣ въ ротъ; ხელი ხელს ჩამიდო, онъ пожалъ мнѣ руку; რუსუდ. 423; დავრ. 26; სიბრ. 10, 80; ჩავიდებ გულში; задумать; ჩავუდებ მაგალ. პირში, ჯიბეში; положить кому въ ротъ, въ карманъ; ჩამიდვა გულში სიყვარული, ვისრ. 141; онъ заронилъ въ мое сердце искру любви; რუსუდ. 890; (ჩავიდები, ჩავედები, -დევ), ზ. ვ. დავიდები, полагаться, класться, ჩავიდები წნილად, быть намаринovану, положено въ уксусѣ, ვისრ. 133; ჩამდებ, кладешь меня, **ჩადებული**, მიმ. положенный, ჩადებინება (ვადებინებ, -ნე), ზ. სსმ. заставить положить.

ჩადევა (ჩავჰსდევ, -დიე), ზ. მ. უკან მივჰსდევ კიბეზედ ჩამომავალსა; слѣдовать за кѣмъ сходя съ лѣстницы.

ჩადევნა (ჩავსდევნი, -ნე), ზ. მ. უკან მივსდევ, преслѣдовать.

ჩადევნება (ვა), ზ. მ. დავადევნებ, заставить слѣдовать за кѣмъ, ფულსაც თან ჩაადევნებს, онъ пожалуй вмѣстѣ съ другими и денегъ положить въ карманъ; ანც. 6—23; ჩავედევნები, -ნე), ზ. თვ. დავედევნები, преслѣдовать.

ჩადენა (ვი), ზ. მ. ვიქმ, შევიმთხვევ, თავზედ მოვივლენ; навлечь на себя; -ბოროტსა, навлечь на себя несчастіе; კაცია 39; ამის თანა საქმე ჩაიდინა, такое несчастіе онъ навлекъ на себя; ჩვენი მამასახლისის ჩადენილი ოინები, штуки нашего старосты.

ჩადენა (ჩავჰდი, ხრ. არა აქვს), ზეიდამ ქვეით მოდის

მაღალ. წყალი, течь сверху внизъ, ქალაქს ჩაუდის მტკვარი, Кура течетъ по городу.

ჩადინება (ვა), ზ. სხმ. დამოვადინებ, заставить течь.

ჩადგოგო, ს. მცენ. ტაბელა, ლაგვიმორია; черный папоротникъ.

ჩადრეკა (ჩავჰსდრეკ, -რიკე), ზ. მ. ჩავჰხრი, ჩავზნექ, вгибать, сгибать, ჩავიდრეკ ფეხსა, преклонить ногу; რუსუდ. 410; დარეჯ. 126, (ჩავჰსდრკები, -კი), ზ. ვდ. მოვიხრები, согнуться, -წელში, согнуться, сгорбиться, ყარამ. 58.

ჩადრი (სპარს.), ს. აჯილა, თერესტო, ქალთ წამოსასხამი; чадра, женская бѣлая мантія; **ჩადრიანი,** ზედ. ჩადრით მოსილი, одѣтый въ бѣлую мантію; დავრ 51.

ჩადუმება (ვა), ზ. მ. დავაჩუმებ, заставить молчать; (ჩავიდუმებ, -მე), ზ. მიჩ. დავიდუმებ, დავჰსჩუმდები, замолчать.

ჩადუნა, ს. მცენ. გვიმრა, დათვის საგებელა, папоротникъ, ნ. ჩ. ლ; პ. ფ. ლ; ერისთ. ლ; **ჩადუნა მთისა**; верескъ; პ. ფ. ლ.

ჩავარდნა, ჩავრდომა (ჩავვარდები, -დი), ზ. ვდ. შთავვარდები; გადავვარდები; შთავიქცევ თავსა; упасть; броситься, кинуться; ლოგინად; занемочь; სამ. ხომხ. 192, -ვალებში, впасть въ долги; -წყალში, упасть въ воду, броситься въ воду; ზუნ. კ. 84; -ფიქრში საგონებელსა, задуматься, впасть въ раздумьѣ; ვეფხ. 58; ჩავვარდები ერთწილად, считаться за одну долю; ჭირში ჩავვარდი, я попалъ въ бѣду; ჩავარდა მწუხარებაში, печаль напала на него; ჩავუვარდები ხელში, попасть кому въ руки; ენა ჩაუვარდა, лишился языка; ჩავრდომა ჩამივვარდები ხელში, попадаетъ мнѣ въ руки; რა მადლში ჩამივარდება, за какое благо сочтется мнѣ, ჩამივვარდება გულში, западетъ мнѣ въ душу; ქილ. 47; ანტ. 12; ხმა ჩამივარდა, я потерялъ голосъ, ფეხქვეშ ჩავუვარდები, я упаду ему въ ноги; ხელში ჩავუვარდი, я попаду ему въ руки; გულში ჩამივარდა ჯავრი, злость взяла меня; დავრ. 60; **ჩავარდნილი,** მიმ. впалый; ჩავარდნილი ადგილი, низменное мѣсто; **-დნილობა,** впалость.

ჩავიწროვება (ვა), ზ. მ. დავავიწროვებ, сузить.

ჩავლა (ჩავვლი; -ვლე; ჩავივლი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. გავივლი, ჩავიარ, пройдти мимо; ვეფხ. 938, 1435, სარგებელი ჩაივლის, проценты несочтутся; ცუდად ჩაგივლის, даромъ пропадетъ, დავრ. 2, ჩონგ. 77; **ჩავლილი,** მიმ. проходившій, ჩავლილი წყალი ვინ ნახა ამონაბრუნი, кто видѣлъ, чтобы вода проточная приняла обратное теченіе; ქილ. 419; ჩავუვლი, засчитать; სამ. ვ. 107; пройдти мимо.

ჩავლება (ვა), ზ. მ. დავავლებ ხელს, схватить, -ხელი ხელს, взять кого подъ ручку; -კლანჭსა, зацѣпить ногтями; თვალს ავლებს და ჩაავლებს, онъ водитъ глазами.

ჩავლენა (ვავლენ, -ლინე), ზ. მ. ჩავგზავნი, посылать внизъ, ჩემს სიტყვას ტყუვილად ნუ ჩაავლენ; слова мои несчитай за ничто.

ჩავრდომა, ნ. ჩავარდნა.

ჩავსება ჩავივსები, -სე), ზ. ვ. დავივსები, გავჰქრები, гаснуть, მზე ჩაივსო, солнце закатилось; ვისრ. 14.

ჩაზახება (ჩავსზახებ, ჩავუზახებ, -ხე), ზ. უ. ჩავსძახებ, ჩავჰყვრი, кричать во что; звать кого; ქვევრში რასაც ჩასძახებ, იმასვე ამოიძახებს, каково аукнешь, таково и откликнется; ნ. ჩაძახება.

ჩაზევა (ჩავზევ, -ზიე), ზ. მ. ჩავსწევ, ძირს დავსწევ, тянуть внизъ.

ჩაზელა (ვჰზელ, -ლე), ზ. მ. ერთმანერთში დავზელ ან ზელაში ჩავატან; втирать, вминать; вмѣсить; ჩამაზელ წიხლსა, სიბრ. 59; дать кому пинка.

ჩაზეპვა (ჩავჰზეპავ, -პე), ზ. მ. დავსტკეპნი მიწას, убивать землю.

ჩაზეპირება (ვიზეპირებ, -რე), ზ. მ. გავიზეპირებ, заучить, вытвердить.

ჩაზვინება (ვაზვინებ, -ნე), ზ. მ. დავაზვინებ, ერთმანერთზედ დავაწყობ, დავაქუჩებ, нагромоздить.

ჩაზიარება (ჩავეზიარები, -რე), ზ. თვ. ზიარი გავუხდები, пріобщиться, присоединиться; ალექ. 82, 129; ჩავუზიარებ, -რე, ზ. მიჩ. გავუზიარებ, сдѣлать кого соучастикомъ, ალექს. 82.

ჩაზიდვა (ჩავჰზიდავ, -დე), ზ. მ. დაბლა ჩამოვიტან; сносить, ქილ. 128.

ჩაზლუქვა (ვი), обрушиться, обвалиться.

ჩაზნექა (ჩავჰზნექ, -ნიქე), ზ. მ. დავჰზნექ, ჩავჰხრი, наклонить, (ჩავიზნიქები, -ქე), ზ. ვ. ჩავიხრები, ჩავიკაკვები, сгорбиться, ყარამ. 7, 57.

ჩათათხვა (ვჰსთათხავ, -ხე), ზ. მ. გავსვრი; გავლანძღავ; вымарать; выругать.

ჩათბილება და

ჩათბობა (ვა), ზ. მ. გავათბობ, согрѣть; (ჩავჰსთბები, -ბი), ზ. ვდ. გავსთბები, согрѣться.

ჩათეთქა (ვითეთქები, -ქე), ზ ვ. ფერი წამივა; შევიშთობი (მცენარეთათვის); блѣднѣть; заглохнуть; -ხარშვით, выпрѣвать; (ჩავჰსთქექ, -ქე).

ჩათალი, ს. ორკაპი შესადგმელი რისამე, сошка.

ჩათეთქილი, ზედ. ფერმიხდილი შეშინებისაგან; მცენარეთათვის: შეშთობილი; блѣдный отъ испуга; заглохлый (растеніе).

ჩათელა (ვჰსთელ, -ლე), ზ. მ. ჩავჰსჭყლეტ, вминать.

ჩათენთა (ჩავითენთები, -თე), ზ. ვ. დავითენთები, ослабѣть отъ зноя или вина.

ჩათესვა (ჩავჰთესავ, -სე), ზ. მ. დავთეს ღრმად, посѣять.

ჩათვალიერება (ვათვალიერებ, -რე), ზ. მ. თვალს მოვჰკრავ, просматривать, замѣчать.

ჩათვლა (ვჰსთვლი, ვჰსთვალე), ზ. მ. დავსთვლი, ვანგარიშობ, сосчитать, ჩამათვალე, считай за мною, (ჩავუთვლი, -თვალე), ზ. ვ. გავუზრი ან თვლით მივჰსცემ; зачесть; со счетомъ отдавать; სამ. ვახტ. 103; (ჩავეთვლები, -თვალე), ზ. თვ. გავეზრები, зачесться, სამ. ვ. 110.

ჩათვლემა (ჩამთვლემს, -ლია), ზ. უ. ჩამეძინება, задремать.

ჩათლა (ჩავჰსთლი, ჩავათლი, -ვათალე), ზ. მ. ჩავჰკვეთ, ჩავჰსჭრი, отсѣчь, отрѣзать.

ჩათლაყუჩი, ს. ხერკინა, ზედეკონი; скипидар-

никъ, терпентинное дерево; ნ. ჩ. ლ; ბ. ლ; პ. ფ. ლ.

ჩათლახი, მაგალ. ნესვი, гнилая дыня.

ჩათრევა (ვა), ზ. მ. თრევით ჩავიყვან ან ჩავიტან, стащить внизъ; სამ. ალბ. 13; (ჩავეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით ჩავალ; тащиться внизъ; ჩათრეულს ჩაყოლილი ჯობიან; лучше чтобъ проводили внизъ, а не стащили; გორგ. 245, 2 ქართლ. 520.

ჩათრობა (ჩავსთვრები, -თვერ), ზ. ვლ. დავჰსთვრები, упиваться.

ჩათუთქვა (ვჰ), ზ. მ. მდუღარეს წყალში მოვალბობ, обварить кипяткомъ, (ვითუთქები), обвариваться, упариться, развариться.

ჩათუჭლემა ნ. ჩათვლემა.

ჩათხევა (ვა), ზ. მ. ჩავჰღვრი, გადავასხამ, вылить.

ჩათხრა (ჩავჰსთხრი, -ხარე), ზ. მ. გავსთხრი, прокопать; ქილ. 169; გორგ. 256; გულს ჩაითხარ, замѣть, помни; ვისრ. 18.

ჩაი, ს. ცნობილი მცენარე ჩინეთისა, чай, **ჩაიდანი**, ს. ჩაის მოსამზადებელი ჭურჭელი, чайникъ.

ჩაის, უნდა ჩადის, ნახე ჩასვლა.

ჩაკავება (ვი), ზ. მ. ხელთ ვიგდებ, захватить.

ჩაკაკუნება (თავში ჩავუკაკუნებ, -ნე), ზ. მ. თავში ჩავჰკრავ; бить по головѣ; ჩონგ. 90.

ჩაკარაბაკება (ვაკარაბაკებ, -კე), ზ. მ. ჩავჰხევ; разорвать, ვეფხ. 553.

ჩაკარგვა (ჩავჰკარგავ, -გე), ზ. მ. დავჰკარგავ; терять; (ჩავიკარგები, -გე), ზ. ვ. დავიკარგები, теряться, пронасть.

ჩაკაფვა (ვჰკაფავ, -ფე), ზ. მ. ჩავჰსთლი, ჩავსჭრი, срѣзать, разрубить, разсѣчь; რუსუდ. 717; ჩაკაფა ხევნარი, онъ вырубилъ аллею, რუსუდ 916.

ჩაკაწრვა (ვჰკაწრავ, -რე), ზ. მ. ჩავჰფხაჭნი, оцарапать.

ჩაკენჭნვა (ჩავუკენჭნავ თავში, გულში), вперять, надоумить, вбивать въ голову.

ჩაკეპა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეპ, დავსჭრი, рубить, крошить.

ჩაკერება (ვა), ზ. მ. კერვაში ჩავატან, вшивать.

ჩაკეტა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკეტ, запирать, კაცია 15; (ვი თავსა), запереться.

ჩაკეფა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰსჭრი, изрѣзать.

ჩაკეცა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰღრეკ, ჩავჰხრი, вгибать; ჩონგ. 53; ჩაკეცილი ქუდი, вогнутая шапка; ჩავიკეც მუხლსა, согнуть колѣна, დარეჯ. 132; подкашиваются ноги.

ჩაკჳდინება (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, убить.

ჩაკჳდომა (ჩავჰკვდები, -დი), ზ. ვლ. მოვჰკვდები, умирать.

ჩაკვეთა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰსჭრი; разрубить, разрѣзать; 1 ქართლ. 118; დარეჯ. 90.

ჩაკვეთება (ვა), ზ. მ. დავაკვეთებ, დავსცემ, ударить объ.

ჩაკვეხება (ვა), ზ. მ. вложить.

ჩაკვირვება (ჩავჰკვირდები, -დი), ზ. ვლ. გაკვირვებით ვუყურებ, смотрѣть со вниманіемъ; ბუნ. კ. 106; 244, надивиться.

ჩაკვრა (ვჰკრავ), ზ. მ. пріударить.

ჩაკიდება (ვჰ), ზ. მ. დამოვჰკიდებ; свѣсить, повѣсить внизъ, ჩავუკიდებ ორმოში, спустить кому что въ яму; გორგ. 1; ხელი ხელს ჩაჰკიდეს, взяли другъ друга подъ руку; (ჩავეკიდები, -დე), ზ. თვ. დამოვეკიდები, свѣшиваться, დასტ. 131.

ჩაკივლა (ჩავჰკივი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩავჰყვირი, кричать кому въ уши.

ჩაკვირვება (ვა), удивлять.

ჩაკვერცხება, наростовать, რქლ. ძველი, насидка.

ჩაკმენდინება (ვა), заставить молчать.

ჩაკითხვა (ვი), ზ. მ. წავიკითხავ, прочитать.

ჩაკიკინება, სხ. усмѣшка, (ვი), ზ. მ. კიკინს შევიქმ, заблеять; ან ჩავიცინებ, усмѣхнуться.

ჩაკირვა (ვჰკირავ, -რე), ზ. მ. კირში ჩავსვამ და მოვჰკლავ, залить извѣстью преступника; პექხ. 189.

ჩაკლვა (ვჰკლავ, ვჰკალ), ზ. მოვჰკლავ, убить, ჩონგ. 19, 41.

ჩაკნინება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, умалять.

ჩაკოდვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკოდავ, ранить.

ჩაკონება (ჩავეკონები, -ნე), ზ. თვ. გულზედ მოვეხვევი, пасть въ объятія.

ჩაკოცნა (ვჰ), ზ. უ. облобызать, разцѣловать.

ჩაკოჭვა (ვჰ), ერთი ჩინიანის კული მეორესთან ჩაკოჭვილია?

ჩაკრება (ჩავჰკრებ, -რიბე), ზ. მ. შევჰკრებ; ჩავაწყობ, 1 ქართლ. 197; содрать; уложить.

ჩაკრეფა, იგივე ჩაკრება.

ჩაკრეჭა (ვჰკრეჭ, ვჰკრიჭე), ზ. მ. გავჰკრეჭ მცირედ ჩავჰკვეც, состричь, постричь.

ჩაკრვა (ჩავჰკრავ, -კარ), ზ. მ. ჩავარტყამ, ударить; (ჩავაკრავ, -კარ), თოკით ჩავამაგრებ, ან დავაწებებ, მივაკრავ; привязать веревкой; прилѣпить; вклеить; გულში ჩავიკრავ, принять кого въ объятія, обнять; **ჩაკრული**, მიმ. пристегнутый, ჩონგ. 138; ჩავჰკრავ თავში, ударить въ голову; ერისთ. 2—36; ანტ. 4—59; ჩავაკრავ პურს თორნეში, садить хлѣбъ, ერისთ. 2—64.

ჩაკრთომა (ჩავჰკრთები, -თი), ზ. ვლ. გავჰკრთები, შემეშინდება, оробѣть, испугаться.

ჩაკრულვა (ვჰ), ზ. მ. проклинать.

ჩაკრუნჩხვა (ჩავიკრუნჩხები), ზ. ვ. მოვიბლუნძები, съежиться.

ჩაკუკება (ვიკუკებ, -კე), ზ. ვ. ჩავიკუნტები, присѣсть на корточкахъ; ჩაკუკებით როკვა, присядка.

ჩაკუნტება (ჩავიკუნტები, -ტე), ნ. ჩაკუკება; მირ. 9.

ჩაკუზვა (ჩავიკუზები, -ზე), ზ. ვ. მოვიკაკვები, сгорбиться.

ჩაკუწვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკუწავ, ნაჭრებად დავჰსჭრი, изрубить.

ჩალა, ს. ზრო, ღერო მოსავალთა, ვეფხ. 241, 1021; солома, камышъ, ჩალის ფერი ცხენი, буланая лошадь, ჩალად მიჩს, ни вочто не ставлю; ჩალა შაქრისა, сахарный тростникъ.

ჩალაბუშა, ს. ნოტიოს სიმღვრივე ჩალითა და ბეწვით ნარევი; всякая дрянь, нечистота въ мутной водѣ; ბუნ. კ. 271.

ჩალაგება (ვა), ზ. მ. ჩავაწყობ, укладывать; (ჩავლაგდები, -დი), ზ. ვლ. ჩავიწყობი, уложиться; убраться; **ჩალაგებული**, მიმ. уложенный.

ჩალამბარა, ს. მცენ. ჭყიმა; раст. купырь.

ჩალამგელა, ს. მჭილი საჭმელი; кики; ნ. ჩ. ლ. ნ. ჭილი.

ჩალამკალამი, ს. მცენ. тростникъ, ერისთ. ლ.

ჩალანგარა, ს. ნივნივი, სართულის გარდანაჭდობი ძელი, стропила.

ჩალაპა, ს. მცენ. ялапа раст. ერისთ. ლ. დამაცვება.

ჩალაპარაკება (ვი), წარმოვჰთქვამ, проговорить.

ჩალადაჯი, ს. საკლავისა ბეჭის ზედეთი ნაწილი, оковалокъ; часть мяса; კავკ. გაზ. 1852 წლ. № 43.

ჩალაშაქარა, ს. მცენ. ხორგა, ცოცხა, ცოცხტკბილა; сорго сахарное ერისთ. ლ.

ჩალახეში, ს. ჩჩვილთ საგებელი შალთქუნი აკვნის, небольшой дѣтскій тюфякъ; ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ. соломенникъ, ჩალის ლოგინი.

ჩალბობა (ვა), ზ. მ. დარბილება წყალში, мочить, размачивать въ водѣ; (ჩავლბები, -ბი), ზ. ვდ. წყალში დავრბილდები, размокнуть въ водѣ; **ჩამბალი**, размоклый; **ჩალევა**, ნ. **დალევა**.

ჩალევა (ვი), ზ. მ. წყალთათვის; დავჰსძირავ, осѣдать, опускаться на дно.

ჩალეწა (ვჰ), ზ. მ. ჩავამტვრევ, ჩავამსხვრევ; сломать.

ჩალთა, ს. ბუდე ისრისა, წიგნისა, чехолъ, футляръ.

ჩალთაბუდე, ს. ჩალთა წიგნისა და სხ. შალითა, чехолъ, футляръ.

ჩალთუგი, **ჩალთუქი** (თათრ.), ს. მოუმკავი ან მოუცეხველი ბრინჯი კილიანი; рисъ на корнѣ; დასტ. 133; ნ. ჩ. ლ; გუჯ.

ჩალიანი, ზედ. ჩალისაგანი, соломенный, დარეჯ. 2—124, 149.

ჩალიკვა, ს. ცაცია, მარცხენის ხელის მხმარებელი, лѣвша.

ჩალიხი, **ჩალიხობა**, ს. რიგით და რიგით ომი, безпрерывная борьба; 1 ქართლ. 364.

ჩალიჩი, ტილოს ლახტი საგვემელი ფუნდრუკობაში, жгутъ

ჩალოდინება (ჩაველოდინები, -ნე). ზ. თვ. მოველოდები, მოველი, ожидать, 2 ქართლ. 368.

ჩალოდინი, ს. ლოდინი, ожиданіе, 2 ქართლ. 365.

ჩალპობა (ვჰლპები, -პი), ზ. უ. დავჰლპები, сгнить.

ჩალტობა (ვა), ზ. მ. დავალტობ, დავასველებ, обмочить.

ჩალტოლვა, (ვჰ), обмочить.

ჩალუმელი, ს. მგბარი მხალი, შორშორი, варенные овощи безъ приправы; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ.

ჩალური, ს. ჩალის ფაცხა, соломенная изба; 2 ქართლ. 531; კაცია 35.

ჩალურჯება (ჩავულურჯებ ტანსა, -ჯე), ზ. მ. ცემით დავულურჯებ ტანსა; избить, нанести кому синяковъ; (ჩავლურჯდები, -ჯდი), ზ. ვდ. დავლურჯდები, ლურჯი შევიქმნები, синѣть, становиться синимъ.

ჩალხანა, ს. კარდალი, მცირე ქვაბი, небольшая кострюля; 1 ქართლ 306; როგორიც ალხანა, ისეთი ჩალხანა, ანდ. каковъ попъ, таковъ и приходъ.

ჩალხი, ს. 1 ქართლ. 306; ნახე თარგმობა.

ჩამაბარებელი, ს. ხელში მიმცემი, вручитель.

ჩამაგრება (ვა), ზ. მ. დავამაგრებ, прикрѣпить.

ჩამალვა (ვჰმალავ, -ლე), ზ. მ. დავჰმალავ; скрыть, (ჩავიმალვი, -ლები; -ლე), ზ. ვ. დავიმალვი, скрыться, спрятаться.

ჩამარხვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰმარხავ, зарыть, спрятать; сохранить; (ჩავიმარხები, -ხე), ზ. ვ. დავიმარხები, быть зарыту, скрыту.

ჩამატება, სხ. прибавленіе, (ვჰ), ზ. მ. მოვუმატებ, ჩავურთავ, прибавить, включить.

ჩამბალილა, ს. ერთ რიგი როკვა; родъ пляски.

ჩამდაბლება (ვა), ზ. მ. დავამდაბლებ, понижать, низить; (ჩავჰმდაბლდები, -დი), ზ. ვდ. понижаться.

ჩამდგარი, ზედ. поставленный.

ჩამდებელი, ს. დამდებელი, вкладчикъ.

ჩამდინარე, ზედ. მდინარი წყალი, протекающій.

ჩამდუღრება (ვა), ზ. მ. მდუღარეში ჩავჰსდებ, обварить.

ჩამეხება (ვი კარს притворить двери; მოურავ. 223.

ჩამზრალი, ზედ. გაყინული, замерзшій.

ჩამზღვლევა (ვა, -ლიე), ზ. მ. დავაქცევ, ჩავანგრევ, разрушить; (ჩავიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვდ. ჩამოვინგრევი, ჩამოვიქცევი, обрушиться.

ჩამთესვლება (ვამთესლებ, -ლე), ზ. მ. ჩავჰნერგავ, всѣять, вкоренять.

ჩამთვრალი, ზედ. ჩალეული, დალეული, пьяный.

ჩამთქნარება (ვამთქნარებ. -რე), ზ. მ. მოწყენისაგან ან ძილისა პირს დავაღებ, зѣвать.

ჩამიჩი (სპარს.), ს. სკიჯი, გამხმარი ყურძენი, изюмъ, ბუნ. ლ.

ჩამიჩუმი, ს. ჩუმობა, დაწყნარებულება, тишина; რუსუდ. 300.

ჩამიწება (ვა), ზ. მ. დავამიწებ, მიწად შევიქმ, превращать въ прахъ; (ჩავჰმიწდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმიწდები, მიწად შევიქმნები, превращаться въ прахъ.

ჩამიჯნვა (ვჰმიჯნავ, -ნე), ზ. მ. მიჯნებს ჩავჰყრი, ставить межевые знаки; გუჯ. 33.

ჩამკვდარი, ზედ. მომკვდარი, умершій, издохлый.

ჩამო, წერილში შთამო, წინადადება თანდებულივით, მოეზავებით ზმნათა; მაგალ. ჩამოვალ, ჩამოვჰბერავ.

ჩამო, თანდ. კიდე. კიდეგან, кромѣ.

ჩამოარება (ვი), ზ. უ. ჩამოვივლი. обходить; проходить, проѣзжать мимо; ანტ 5 – 27.

ჩამობანა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბან, ჩამოვჰრეცხ, обмыть; ქილ. 43.

ჩამობერვა (ვჰ). ზ. მ. მოვუბერავ. подуть.

ჩამობზეკა (ვიბზიკები, -კე), ზ. ვ. ჩამოვიშვები, отвиснуть.

ჩამობინდება (ვჰბინდდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვჰლამდები, смеркаться.

ჩამობმა (ჩამოვაბამ, -ბი), ზ. მ ჩამოვჰკიდებ; დავაბამ; свѣшивать; привязать; ვეფხ. 477; (ვებმი, მაგ. უტოებზედ), повиснуть.

ჩამობნევა (ვაბნევ, -ბნიე). ზ. მ. ჩამოვჰყრი, сыпать, бросать внизъ; (ჩამოვიბნევი, -ნიე), ზ. ვ. ჩამოვიყრები, сыпаться.

ჩამობნელება (ვა), ზ. მ. დავაბნელებ, затмѣвать;

(ვჰბნელდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰბნელდები, стемнѣть.

ჩამობრუნება (ვა), ზ. მ. მოვაბრუნებ, воротить кого; (ჩამოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰბრუნდები, воротитьсв, დასც. 44, ჩამობრუნვით, ზზ. მობრუნებაზედ, идя назадъ, 1 ქართლ. 156.

ჩამობრძანება (ვა), ზ. მ. ჩამოვიყვან, свести, ან მოვიყვან, привести, (ჩამოვჰბძანდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვალ; მოვალ; сходить; пріѣхать, прибыть; ბატონი ქალაქში ჩამობძანდა, баринъ пріѣхалъ въ городъ.

ჩამობუზვა (ჩამოვიბუზები, -ზე), ზ. ვ. მოვიბღუნძები, ავიმრიზები, მოვიქურუხებ; наежиться, нахмуриться.

ჩამობურვა (ჩამოვჰბურავ, -რე), ზ. მ. ჩამოვჰხურავ, ჩამოვაფარებ, накрывать, надѣвать; (ჩამოვიბურავ, -რე), ზ. მიჩ. ჩამოვიხურავ, წამოვიფარებ, накрыться, надѣть.

ჩამობღრეცა (ჩამოვუბღერცდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვემზღვლევი, отвиснуть, კაცია 120.

ჩამობღუნძვა (მოვიბღუნძავ, -ძე), ზ. მ. ქუდს უშვერად დავიხურავ, напялить на себя шляпу.

ჩამოგდება, სხ. сбрасываніе; თავ ჩამოგდებით, ზზ. съ поникшею головою, ვისრ. 22; ვეფხ. 86; მთიდამ მინდოდა თავის ჩამოგდება, я хотѣлъ броситься съ горы; დავრ. 43; (ვაგდებ, -დე), ზ. მ. შთავაგდებ, ჩავაგდებ; გადავაგდებ; сбросить, скинуть, свалить; ვისრ. 54; რუსუდ. 437; ქილ. 482; ცხენიდამ ჩამოაგდეთ, ты сшибъ его съ лошади; ვეფხ. 290; 2 ქართლ. 558; ჩამოვაგდებ ცრემლსა, проронить слезу; -თავსა, опустить голову; -სიტყვას, завести рѣчь; კაცია 44; სამ. სომხ. 351; -სამდურავსა, посѣять неудовольствіе, -ზავსა, водворить миръ; ქილ. 182; -ამ, -შფოთსა, ссорить, -ამბავსა, начать разсказывать, ქილ. 211; -პატივიდამ, лишать почестей; სამ. სომხ. 59; -ხელს, опустить руки; რუსუდ. 779; ჩვენსავე ხელს ჩამოაგდეს, намъ опять отдали въ руки; გუჯ. 23; ჩამოვუგდებ, მაგალ. შეკითხულობას, предложить вопросъ; ჩამოვიგდებ შუაში, поставить кого посредникомъ; ქილ. 111; (ჩამოვეგდები, -გდე), ზ. თვ. броситься, свалиться.

ჩამოგება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰფენ, свѣсить.

ჩამოგებება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰგზავნი მისაგებებლად, послать кого на встрѣчу; (ვეგებები, -ბე), ზ. თვ. ჩამოვალ მისაგებებლად, сойдти кому на встрѣчу; დარეჯ. 2—56; 2 ქართლ. 368.

ჩამოგერება (ვუ), ზ. მ. მოვუგერებ ბუზსა, обмахивать мухъ.

ჩამოგვა (ვჰგვი, ვჰგავე), ზ. მ. დავჰგვი ზევიდამ, сметать.

ჩამოგვრა (ვჰგვრი, ვჰგვარე), ზ. მ. ჩამოვიყვან, свести.

ჩამოგზავნა (ვჰგზავნი, -ნე), ზ. მ. ძირს ჩამოვავლენ, ниспослать, დარეჯ. 2—86.

ჩამოგლესა (ვჰგლეს, ვჰგლისე), ზ. მ. გავლეს ზევიდამ, подштукатурить.

ჩამოგლეჯა (ვჰგლეჯ, ვჰგლიჯე), ზ. მ. ჩამოვჰხეხ, сорвать, рвать сверху внизъ; ვეფხ. განმ. თ. 862.

ჩამოგროვება (ვაგროვებ, -ვე), ზ. მ. მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ, собирать, скоплять, (ვჰგროვდები -დი), ზ. ვდ. მოვჰგროვდები, скопляться.

ჩამოდაბლება (ვა), ზ. მ. დავამცირებ, унижать.

ჩამოდგმა (ვჰსდგამ, -დგი), ზ. მ. გადმოვჰდგამ, ჩამოვიღებ, ჩამოვჰსდებ; составить, ставить внизъ.

ჩამოდგომა (ვჰსდგები, -დეგ ან დექ), ზ. ვდ. ჩამოვეცილები, მოვეცლები; უკან დავჰდგები; ან მოვადგები; посторониться; подступать; ლეკის ჯარები ყაზახად ჩამოდგნენ, войска Лезгинъ вступили въ Казахи; 2 ქართლ. 434; ჩამოდეგ, посторонись, სინათლე არ ჩამოდგეს, чтобы свѣтъ непроникъ; 2 დაბეჭდ. ქართლ. ქრ. 102; მზის სხივი ჩამოდგა, солнечные лучи проникли, მუნჯვ 104; (ჩამოვადგები, -დეგ), ზ. ვდ. подступить; 2 ქართლ. 423; ჩამომიდეგ, отстранись, дай дорогу; ჩამომიდგა, онъ остановился у меня; რუსუდ. 381; (ვუდგები, -დეგ, მდაბ. -დექ), ზ. ვდ. ადგილს დავანებებ, მივჰსცემ ვისმე; ან მოვადგები; дать мѣсто кому либо; подступить; 1 ქართლ. 232; 2 ქართლ. 519; ოსმალნი იმერეთს ჩამოუდგნენ; Турки вступили въ Имеретію; 2 ქართლ. 529; სინათლე ჩამოუდგა, свѣтъ озарилъ, ანდრ. 112, ჩამოუდგა მტერი, врагъ наступилъ, რუსუდ. 643; ჩამოუდგა მტრად, онъ подошелъ къ нему съ враждебною цѣлью; **ჩამოდგომილი**, მიმ. -მოედანზედ ჩამოდგომილნი კარავნი, шатры, поставленные на площади, ვეფხ. 462; ჩავჰდგომივარ, ჩამოვდგომოდი. ზ უ. я приступилъ къ кому; ჩამოსდგომოდნენ ურუმნი გურიელსა, къ Гуріелу подступили турки; 2 ქართლ. 461.

ჩამოდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰსდგამ, მოვაცლი; составить внизъ.

ჩამოდება (ვჰსდებ, დე). ზ. მ. მოვსდებ, მოვჰკიდებ. зацѣпить, დაბლა დავსდებ, ჩამოვიღებ, снять.

ჩამოდევნა (ჩამოვჰსდევ, -დიე), ზ. მ. უკან მივსდევ, слѣдовать, დასც. 45; დიდი შარა რომ ჩამოსდევს. рядомъ которой идетъ большая дорога; დასც. 47.

ჩამოდენა (ჩამოვადენ, -დინე), ზ. მ. მოვაგდებ წყალსა, заставить течь, ქილ. 262, (ჩამოვჰსდი. -დიოდი. ზ. უ. მოვდივარ წყლისათვის, течь, ვისრ. 80; ჩამოვსდივარ. -ვდიოდი. протекать, ცრემლი ჩამოსდიოდა ან ჩამოუდიოდა, слезы текли; რუსუდ. 775: ყარამ. 149, მდინარე ჩამოუდის, рѣка протекаетъ мимо, орошаетъ.

ჩამოდინება (ჩამოვადინებ, -ნე), ზ. მ. დამოვადინებ. заставить течь; (ჩამოვედინები, -ნე), ზ. თვ. დამოვედინები, ვჰსდი; течь.

ჩამოდნობა (ვა), ზ. მ. დავადნობ, ჩამოვასხამ მეტალსა; отливать, лить металлъ; (ჩამოვჰდნები. -დნი), ზ. ვდ. ჩამოვისხმი, დავჰდნები, გავჰლხვები. გავჰხდები; таять, растоплять; оплывать; худѣть, тощать; **ჩამომდნარი**, მიმ. оплывшійся: исхудалый.

ჩამოვარდნა (ჩამოვვარდები, -დი; ჩამოვუვარდები, -დი), ზ. ვდ. ძირს დავეცემი; ჩამოვეგდები; упасть. свалиться, -ჩხუბი, завязался споръ; სიტყვა ჩამოვარდა, зашла рѣчь; მთა ბარს იქით რაც ჩამოვარდების მინდორი, გუჯ. 27; все поле, которое растилается за равниной и горами; ბინდი რომ

ჩამოვარდა, когда смерклось, ჩამოუვარდათ სამდურავი, между ними возникло неудовольствіе; ბერძნ. სამ. 116; 2 ქართლ. 567; ხევი ჩამოვარდება, проходитъ оврагъ; ლანც. 47; რა მრჯიდა რომ ამისთანა ალაგს ჩამმოვარდი, какая нужда заставила меня очутиться въ такомъ мѣстѣ; ყარამ. 134; ჩვენს ხელთ ჩამოვარდა, онъ попался намъ въ руки; ჩამოგვივარდათ ჩხუბი, мы поссорились; ქილ. 249, 560; შორით **ჩამოვარდნილი**, издали пришедшій; სომხ. სამ. 357; იმას არ ჩამოვუვარდები, я не хуже его.

ჩამოვარცხნა (ჩამოვვარცხნი, ჩამოვივარცხნი, -ხნე), ზ. მ. სავარცხლით ჩამოვისწორებ თმასა, причесывать.

ჩამოვლა (ჩამოვვლი, -ლე, ჩამოვივლი, ხრ. არა აქვს); ზ. უ. ჩამოვიარ; გავივლი, проходить; сходить внизъ; (ჩამოვუვლი, -ლე), ზ. უ. გავუვლი, пройдти мимо, ანც. ნ. 6—33; სიბრ. 168; ნახე ჩამოსლვა.

ჩამოვლება (ვავლებ, -ლე), ზ. მ. მოვავლებ, გარშემოვუდებ, გარშემოვაკრავ, обнести, обложить, (ჩამოვივლებ, -ლე), ზ. მიჩ. ჩამოვიკიდებ, მოვივლებ გულზედ, повѣсить на себя.

ჩამოვლენა, ჩამოვლინება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰგზავნი, ниспосылать, (ვივლინები, -ნე), ზ. ვ. ჩავიგზავნები, ниспосылаться.

ჩამოზევა (ჩამოვჰზევ; -ზიე), ზ. მ. ჩამოვჰწევ. тянуть внизъ; ჩამოვიზევი; -ზიე, ზ. ვ. ჩამოვიწევი, ჩამოვსწვები, обвиснуть.

ჩამოზვავება, ჩამოზღულა (ჩამოვჰზვავდები, -დი; ჩამოვიზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. ჩამოვჰსწვები, ჩამოვიმზღვლევი, обвиснуть; обвалиться; ქილ. 85.

ჩამოზიდვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვიტან, ჩამოვიღებ, сносить внизъ.

ჩამოზნექა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰხრი, сгибать, (ვიზნიქები, -ქე), ზ. ვ. ჩამოვიზევი, обвиснуть.

ჩამოზღვლევა (ვიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. ჩამოვიზვლევი, ჩამოვიქცევი, обвиснуть, обвалиться; ქილ. 300.

ჩამოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. ზევიდამ ქვეით ზღუდეს მოვავლებ, оградить стѣною сверху до низу.

ჩამოთესლვა (ვჰთესლდები), вкореняться, 24 დიდმ.

ჩამოთვალიერება (ვა), ზ. მ. თვალს მოვჰკრავ, დავათვალიერებ, оглядѣть, осмотрѣть.

ჩამოთლა (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰსჭრი, ჩამოვჰკაფ, срѣзать.

ჩამოთჳლა (ჩამოვჰსთვლი, -თვალე), ზ. მ. თავიდამ ბოლომდინ დავსთვლი, пересчитывать.

ჩამოთრევა (ვა), ზ. მ. თრევით ჩამოვიყვან, ან ჩამოვიტან, стащить внизъ; (ჩამოვეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით ჩამოვალ, идти, тащиться внизъ.

ჩამოთუთხნა, -თითხნა (ვჰსთითხნი, -ნე), ზ. მ. ჩამოვჰსვრი, измарать.

ჩამოთქმა (ვჰ), ზ. უ. წარმოვჰსთქვამ, ვიტყვი; ან მოვჰთქვამ ტირილით უბედურობასა; вѣщать, повѣдать, сказывать; на распѣвъ изчислять несчастія; იერემ. 23—28.

ჩამოთხოვნა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიწვევ; звать внизъ.

ჩამოთხრა (ვჰთხრი, ვჰსთხარე), ზ. მ. ვჰსთხრი ზევიდამ ქვეით, копать сверху внизъ.

ჩამოიბ, ჩამოიბად, ზზ. გარდა, გარდაისად, кромѣ.

ჩამოკაკვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვხრი, согнуть.

ჩამოკაფვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰსჭრი, срубать, срѣзывать.

ჩამოკვდომა (ვჰკვდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰკვდები, умереть.

ჩამოკეცა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეც, сложить, ჩამოვიკეც ფეხებსა, сѣсть поджавши ноги.

ჩამოკვეთა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰსჭრი, срубить, ქილ. 403.

ჩამოკვრა (ვა), ზ. მ. оклеить.

ჩამოკვრა (ვჰ), пріударить.

ჩამოკიდება სხ. вѣшаніе, (ვჰ), ზ. მ. ზედ-დავჰკიდებ; вѣшать, подвѣшивать, -ძელზედ, повѣсить на деревѣ; 1 ქართლ. 384; 331; ტიმ. 25; (ვი), ზ. მიჩ. ჩამოვიკიდებ, повѣсить на себя; (ჩამოვეკიდები), ზ. თვ. დავეკიდები; გადავეკიდები, არ მოვეშვები, повѣситься; приставать къ кому, придираться; ჩამოვჰკიდებ ზარსა, повѣсить колоколъ; ჩამოვჰკიდებ თავსა, повѣсить голову; ჩამომეკიდა, онъ присталъ ко мнѣ; **ჩამოკიდებული**, მიმ. повѣшенный; ან დამოკიდებული, зависящій, зависимый; ალ. 90; დამოკიდებულვარ, я завишу.

ჩამოკითხვა, ნ. ჩაკითხვა.

ჩამოკლება (ვა), ზ. მ. დავამოკლებ, დავამცირებ, укорачивать, уменьшать; (ვჰკლდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმოკლდები, укорачиваться, уменьшаться.

ჩამოკრება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვიღებ, ჩამოვალაგებ, брать сверху; (ვიკრიბები), собираться.

ჩამოკრვა (ვჰკრავ, -ვჰკარ), ზ. მ. დავჰკრავ, დავარტყამ; пріударить; -ზარსა, пріударить въ колоколъ; -ტალსა კვესს, высѣкать огонь кремнемъ; ქილ. 697; -ჩანგსა, играть на арфѣ; ვისრ. 58; ჩამოვუკრავ ცხენსა თავს, привязать лошадь; (ჩამოვიკრავ, -კარ), ზ. მ. დავაკრავ, приклеить.

ჩამოლაგება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაწყობ, убирать, прибирать, (ჩამოვჰლაგდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვალ სოფლიდამ და სხ. ჩამოვჰსახლდები, переселяться; ბუნ. კ. 138.

ჩამოლაპარაკება (ჩამოვილაპარაკებ, -კე), ზ. უ. მოვილაპარაკებ, переговорить съ кѣмъ.

ჩამოლოცვა, ს. განტევების ლოცვა, отпустъ; (ვი), ზ. მ. მოვილოცავ. გავათავებ ლოცვას, отмолиться.

ჩამომავალი, ზედ. нисходящій, რუსუდ. 424.

ჩამომავლობა, ს. ჩამომავალი ნათესაობა, შთამოება, შთამომავლობა, потомство; სქემა ჩამომავლობისა, родословная таблица.

ჩამომდინარება (ვჰმდინარებ, -რე), ზ. უ. წყალთათვის: მოდის, მომდინარებს, протекать, течь.

ჩამომდურება (ჩამოვამდურებ, -რე), ზ. მ. სამდურავს ჩამოვაგდებ, посѣять раздоръ, (ჩამოვიმდურვებ, -ვე), მოვიმდურებ, прогнѣвить; ჩამოვემდურები, ზ. თვ. მოვემდურები, вознегодовать на кого.

ჩამომზღულევა ნ. ჩამოზღვლევა.

ჩამომტვრევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვამსხვრევ, разбить.

ჩამომსხმელი, ს. ვინც ჩამოასხამს მეტალსა, отливатель.

ჩამომშთვარი, ს. ჩამორჩობილი, утопленникъ, удавленникъ.

ჩამომშვიდება (ვა), ზ. მ. მოვამშვიდებ, მოვამდოვრებ, успокоить, усмирить, (ჩამოვმშვიდდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰმშვიდდები, успокоиться, усмириться.

ჩამომჩქრიალი, ზედ. ჩქრიალით მომდინარე, текущій съ журчаніемъ; ჩონგ. 62.

ჩამომცრევა, -რობა (ჩამოვამცრევ, -რობ; -რე), ზ. მ. შევამცირებ, уменьшать; умалять; унижать; შესაგ. ალბ. სამ. ვახტ. 24, ალბ. 3.

ჩამომწიფება (ვჰმწიფდები), ზ. ვდ. დავჰმწიფდები, созрѣвать.

ჩამომწვარი, ზედ. დამწვარი, выгорѣлый.

ჩამომწკრივება (ვა), ზ. მ. რიგზედ დავაწყობ, ჩამოვარიგებ, поставить въ рядъ, ანტ. 3—20; (ვუმწკვრდები), стать въ рядъ.

ჩამომხდარი,

ჩამომხტარი, ზედ. ჩამოხდომილი, დამდგარი სადმე, რუსუდ. 685; ანტ. 45; остановившій гдѣ либо, или у кого.

ჩამომხმარი, ზედ. გამხდარი, изхудалый; изсохшій.

ჩამონაბამი, ზედ. დაბმული, привязанный.

ჩამონაბერი, მიმ. მობერილი, მოქროლილი, дунутый.

ჩამონაგდები, ს. ჩამონაყარი, сброшенный.

ჩამონაგვიანება (ვა), ზ. მ. მოვანაგვიანებ, насорить.

ჩამონადირება (ვი), ზ მ. მოვინადირებ, обойти охотою мѣсто.

ჩამონათება (ვუ), ზ. მ. სანთელს მივუნათებ, посвѣтить кому свѣчу.

ჩამონაკიდარი, ზედ. ჩამოკიდებული, повѣшенный.

ჩამონაყარი, ზედ. ჩამოყრილი, ან მოყრილი ქარისაგან; сброшенный; нанесенный вѣтромъ.

ჩამონაცვივნი, ზედ. ჩამოცვივნული, падшій, ქილ. 422.

ჩამონგრევა (ვანგრევ, -რიე), ზ. მ. ჩამოვაქცევ, разрушать, ломать; (ვინგრევი, -რიე), ზ. ვდ. დავიქცევი, обрушиться.

ჩამოოხრება (ვაოხრებ, -რე), ზ. მ. მოვაოხრებ, უშენ ვჰყოფ, опустошить.

ჩამოპარება, -რვა (ვა), ზ. მ. პარვით ჩამოვიყვან, украдкою сносить или сводить; (ჩამოვიპარვი, -რე), ზ. გ. პარვით ჩამოვდივარ, сходить украдкою съ лѣстницы; (ჩამოვეპარები, -რე), ზ. თვ. მივეპარვები, პარვით მივუვალ; подходить украдкою; ჩამოგვეპარნენ, они подошли къ намъ украдкою; 2 ქართლ. 315.

ჩამორბენა (ვა), ზ. მ. რბენით ჩამოვიტან, сносить что сверху украдкою; (ჩამოვირბენ, -ბინე; ვჰრბი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. რბენით ჩამოვჰდივარ, сбѣгать, бѣжать внизъ.

ჩამორბილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, смягчать.

ჩამორევა (ვუ), ზ. მ. მოვურევ, помѣшать, ვერევი, вмѣшаться.

ჩამორეკა (ვჰრეკ, -რეკე), ზ. მ. ჩამოვჰკრავ ზარსა, пріударить въ колоколъ.

ჩამორეკა (ვჰრეკ, -რეკე), ზ. მ. ჩამოვლალავ, гнать внизъ; ჩონგ. 144.

ჩამორეცხა (ვჰ), ზ. მ. რეცხით ჩამოვჰსწმენდ, смывать; ვისრ. 148; ჩამოვირეცხ პირსა, омыть лице; ვისრ. 78.

ჩამორთმევა (ვართმევ, -ვართვი), ზ. მ. ხელი და ხელი გამოვართმევ; ავჰხდი, ავჰყრი პატივს; მივხდი, მივუღებ; взять у кого изъ рукъ, принять; лишать чести, званія; отнимать; -სალამსა, поздороваться. ყარამ. 6; ჩამოვართმევ ხელსა, пожать руку; ჩამოვართმევ ცხენსა, принять отъ кого лошадь; რუსუდ. 287; ჩამოვართმევ პატივსა. лишать чести, ქილ. 266; ჩამოვართმევ მამულსა, конфисковать имѣніе; ჩამოვართმევ ქვეყანას ერთგულობაში; принять за преданность страны; მრ. 118; ჩამოვართმევ სიგიჟეში, я стану считать это глупостью; დავრ. 7; ცალი მხარი ჩამოართვა, онъ отрубилъ ему одно плечо, разсѣкъ пополамъ; რუსუდ. 688; შურად ჩამოვართმევი, приму это за вражду; ცუდად ჩამოართმევენ, это примутъ за неприличный поступокъ; ქილ. 266; პირფერობაში ნუ ჩამომართმევ, неприми это за лесть; კაცია 80; ღმერთი კარგად ჩამოგართმევს, Богъ одобритъ это; სამ. სომხ. 189; (ჩამოვერთმევი, -თვი), ზ. თვ. ავეხდები. ავეყრები, წავერთმევი; лишаться; **ჩამორთმეული**, მიმ. лишенный; конфискованный.

ჩამორიგება (ვა, ჩამოვურიგებ), ზ. მ. ჩამოვამწკრივებ; ჩამოვუტარებ: მაგალ. საჭმელს; поставить въ рядъ, по порядку; обносить напр. кушанье по порядку; ანტ. 3—60; ჩამოვჰრიგდები, -დი; говоря о кушаньѣ: обноситься; подаваться; კაცია. 12.

ჩამორიდება (ვა), ზ. მ. მოვარიდებ, მოვაშორებ, отстранять; (ვერიდები, -დე), ზ. თვ. მოვშორდები, устраняться.

ჩამორჩობა (ვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. მოვაშთობ, повѣсить, удушить, утопить; ვისრ. 17; ანდრ. 129; 2 ქართლ. 564; სომხ. სამ. 368; გორგ. 149.

ჩამორჩომა (ჩამოვჰრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. მოვჰრჩები, оставаться, быть въ остаткѣ; კაცია 104.

ჩამორცხა (ჩამოვჰრცხები, -რცხი), ზ. ვდ. ჩამოვირეცხები, смываться; ოფლი ღვარად ჩამორცხოდა, потъ градомъ лилъ; რუსუდ. 479.

ჩამორჭობა (ვა), ზ. მ. დავარჭობ, воткнуть.

ჩამოსაბძანებლად, ზზ. ჩამოსასვლელად, на случай пріѣзда; 2 ქართლ. 421.

ჩამოსავალი, ჩასასვლელი, ს. გზა დაღმართზედ. спускъ, сходъ; მაგალ. -კარი, входныя двери.

ჩამოსავლები, ს. ყელზედ ჩამოსაკიდი, ყელსაბამი, ფარღული, ожерелье.

ჩამოსაკიდარი, ჩამოსაკიდებელი, ზედ. ან სახ. вѣшальный; вѣшалка.

ჩამოსარჩობელი, ზედ. დასარჩობი, вѣшальный, висѣлица.

ჩამოსასვლელი, ნ. ჩამოსავალი, 2 ქართლ. 421; ჩამოსასვლელად, для схода.

ჩამოსახჩობი, ზედ. достойный быть повѣшену.

ჩამოსაწყვეტი, ზედ. გაწყვეტისაგან, за разрывъ, ანტ. 4—4.

ჩამოსევა (ჩამოვუსევ, -სიე), ზ. მ. მოვუსევ, მოვუტევებ, напускать, натравлять.

ჩამოსვა (ვჴსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩამოვაჯდენ, сажать внизъ, высаживать.

ჩამოსვენება (ვასვენებ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიღებ ხატს, ჯვარს; сносить образъ и т. п.

ჩამოსვლა (ჩამოვალ; სრ. არა აქვს; ჩამოვჴდივარ, ჩამოვედი, ჩამოვჴდიოდი); ზ. უ. მაღლიდამ ძირს ჩავალ; сходить внизъ; нисходить; ვეფხ. 327; 2 ქართლ. 421; ანც. 3—25; ნახე ჩამოდენა; (ჩამოვუვალ, ჩამოვუვედი), ზ. უ. დავუთმობ, უდარესი ვარ, уступать кому, напр. въ знаніи, въ умѣніи; ყელი ჩამოუვიდა, у него горло опухло; რომელნი არც ერთნი არ ჩამოუვიდენ გიგოს, никто изъ нихъ не хуже Гиго; ერისთ. 118; თავს არ ჩამოვუვალ, я не хуже его; ცრემლი ჩამოსდიოდა, слезы текли, **ჩამოსული**, მიმ. нисшедшій.

ჩამოსმა (ჩამოვსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩამოვსვავ, ჩამოვაჯდენ; сажать внизъ, высаживать; მრ. 122; ჩამოვისვამ წვერზედ ხელსა, погладить рукою бороду.

ჩამოსუმა (ვისმევ ხელს წვერზედ), погладить бороду свою.

ჩამოსრიალება (ვჴსრიალდები), скатиться.

ჩამოსროლა (ვისვრი, -სროლე), ზ. მ. ვისვრი მაღლიდამ ქვევით, стрѣлять сверху внизъ; 2 ქართ. 412.

ჩამოსუსტება (ვჴსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჴსუსტდები, ослабѣть.

ჩამოსქდომა (ვჴსქდები, -დი), ზ. ვდ. გავჴსქდები, треснуть.

ჩამოსწორება (ვასწორებ, -რე), ზ მ. მოვასწორებ, уровнять.

ჩამოსწორ, ჩამოსწვრივ, ზზ. გასწვრივ, перпендикулярно, вертикально; паралельно; 2 ქართლ. 389; ტიმ. 33.

ჩამოსწრება (ვასწრებ, -წარ). ზ. უ. დავასწრობ, предупредить кого; (ჩამოვესწრები, -წარ), ზ. თვ. захватить, застать; 2 ქართლ. 368; 1 ქართლ. 228.

ჩამოსხდომა (ჩამოვსხდები, -დი), ზ. უ. ჩავჴსჯდები მრავალთათვის, садиться, присѣсть; დარეჯ. 2—18.

ჩამოსხეპა (ვჴ), ზ. მ. ჩამოვჴკაფ. срѣзывать.

ჩამოსხლეტა (ჩამომისხლტა ფეხი), ზ. ვდ. წამისხლტა ფეხი, поскользнуться, (ჩამოვუსხლტები ფეხი), ზ. ვდ. соскользнуться, დარეჯ. 121.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, სხი), ზ. მ. ერთის ჭურჭლიდამ მეორეში ჩავასხამ ნოტიოს; сливать, переливать.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. გაღნობილს მეტალლისაგან შევჴქმნი სხვა და სხვა ნივთთა, ვითარ ზარსა, ზარბაზანსა და სხ. отливать изъ металла что.

ჩამოსხვა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. ავაგებ ძაფზედ მარგალიტის და სხ. нанизывать.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. ჩამოვიყვან, ჩამოვჴგვრი მრავალთა; приводить; пригонять; ვისრ. 97.

ჩამოსხმა (ვჴსხამ, ვჴსხი), ზ. მ გადმოვიყვან, ჩამოვჴსვამ, садить внизъ, высадить.

ჩამოსხმევინება (ვასხმევინებ, -ნე), ზ. მ. გადმოვასხმევინებ, заставить слить; ანც. 4—17.

ჩამოსხმული, მიმ. отлитый, вылитый; **ჩამოსხმულობა**, ს. ჩამოსხმული რამ, отливка.

ჩამოსხნა (ჩამოვჴსხნი, -ვჴსხენ), ზ. მ. მოვჴსხნი დაბმულსა, отвязать; (ჩამოვეხსნები, -ვეხსენ), ზ. მ. მოვეცლები, მოვეშორები; отвязаться, развязаться съ кѣмъ; სამ. სომხ. 76, ჩამომეხსენ, отвяжись.

ჩამოტანა, სხ. привозъ; (ვიტან, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, ძირს მოვიტან, снести внизъ, ან შორიდამ მოვიტან, привозить, 2 გამოც. ქრისტ. 104; -ტივსა, гнать плотъ; (ჩამოვუტან, -ნე), ზ. მ. снести кому что сверху.

ჩამოტანა, ჩამოტანება (ჩამოვატან, -ნებ, -ნე), ზ. მ. ჩავუგზავნი ვისმე რასმე, послать что съ кѣмъ внизъ; ჴკრა თავში, ლახტი და ყურთან ჩამოატანა, ударилъ въ голову булавой и разсѣкъ до ушей; რუსუდ. 61; შვიდის დღის ნუზლი ჩამომიტანეს, снесли мнѣ провизію на семь дней.

ჩამოტანინება (ვა), ზ. მ. ძირს ჩამოვაღებინებ, заставить снести, 2 ქართლ. 520.

ჩამოტარება (ვატარებ, -რე), ზ. მ. გარშემოვავლენ; ან ჩამოვურიგებ რიგით საჭმელს და სხ; обводить; обносить кушанье; -ნავსა, проводить корабль, დარეჯ. 134; 152; ანც. 3—31.

ჩამოტაცება (ვიტაცებ, -ცე), ზ. მ. ტაცებით მოვიღებ დაბლა, унести внизъ; ქილ. 462.

ჩამოტევა, ჩამოტევება (მოვუტევებ, -ვე), ზ. მ. ჩამოვუშვებ; спускать, опустить внизъ.

ჩატეხა (ვჴსტეხ, -ხე), ზ. მ. გავჴსტეხ, отломать.

ჩამოტრიალება (ვა). ზ. მ. ჩამოვაბრუნებ, დავაბრუნებ, поворачивать, повертывать, (ჩამოვჴტრიალდები, -დი), ზ. ვდ. დავაბრუნდები, поворачиваться.

ჩამოტყდომა (ვჴსტყდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვიმტვრევი, отламываться.

ჩამოტყუება (ვიტყუებ, -ვე), ზ. მ. მოტყუებით ჩამოვიყვან, сманить, приманить внизъ; 1 ქართ. 248; ქილ. 506.

ჩამოუბნება (ვიუბნებ, -ნე), ზ. უ. მოვილაპარაკებ, переговорить; რუსუდ. 759.

ჩამოუსვლელობა, ს. მოუსვლელობა, неявка; 2 ქართლ. 355.

ჩამოფარდაგება (ვჴ), ზ. მ. ფარდაგებს მოვაკრავ, обвѣшать стѣну коврами.

ჩამოფარება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჴხურავ, მაგალ. ზეწარსა, ჩამოვჴკიდებ, გარდავაფარებ ფარდაგს, завѣшивать, занавѣшивать, спустить занавѣсь; ქილ. 357, 436; პირბადე ჩამოშვებული, съ опущеннымъ покрываломъ, ერისთ. 196. [чить.

ჩამოფახვა, (ვი), ზ. მიჩ. ჩამოვიჩაჩა ქუდს, нахлобу-

ჩამოფენა (ვჴფენ, -ნე), ზ. მ. გავჴფენ მაღლიდამ დაბლა, свесить.

ჩამოფრენა (ვა), ზ. მ. ფრენით ჩამოვიტან, летая сносить внизъ; ვჴფრინდები, -დი), ზ. უ. ფრენით ჩამოვალ დაბლა, слетать внизъ; ჩამოფრინვა (ვჴფრინავ, -ნე), ზ. უ. слетать.

ჩამოფხავება, სხ. ხორცის დაცვივნა, გახდომა; исхудать.

ჩამოფხაცვა (ვიფხაცავ ქუდსა), ზ. უ. ჩამოვიჩაჩავ, нахлобучить.

ჩამოფხაჭნა (ვჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკაწრავ, оцарапать.

ჩამოფხეკა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰხთლი ფხეკით, соскоблить.

ჩამოფხუჭვა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიჩაჩავ, нахлобучить.

ჩამოქანცვა (ვჰ), ზ. მ. მოვღალავ, утомлять, (ვიქანცები, -ცე), ზ. ვნ. მოვიღალვი, утомиться.

ჩამოქვეითება (ვიქვეითებ, -თე), ზ. უ. დავჰქვეითდები, спѣшиться, сойдти съ лошади; (ვაქვეითებ, -თე), ზ. მ. დავაქვეითებ, спѣшивать, სამ. ვახტ. 158.

ჩამოქლიბვა (ვჰ), ზ. მ. ქლიბით გავხთლი, спиливать напилкомъ.

ჩამოქნა (ვჰქნი, -ვჰქენ), ზ. მ. შევიმუშავებ ტყავსა, выдѣлывать кожу.

ჩამოქონება (ჩამომაქვს, მქონდა), ზ. მ. ჩამოვიტან, снести внизъ.

ჩამოქცევა (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. ჩამოვანგრევ, отломать (строеніе); (ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ჩამოვინგრევი, обрушиваться; ჩამოვიქცევ თავსა, брошусь съ высоты.

ჩამოღალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰღალავ, утомить.

ჩამოღება (ვიღებ, -ღე), ზ. მ. ძირს დავიღებ, снять; ანტ. 4—32; ფეხი არ ჩამოუღია, онъ не спустилъ ноги, თავი არ ჩამოუღო, онъ непоклонился ему.

ჩამოღვენთა (ჩამოვიღვენთები, -თე), ზ. მიჩ. ვჰსწვეთ, დამოვედინები, капать (свѣчка), нагорать.

ჩამოღმა, ზს. ზზ. დაბლა, ძირს, ქვეით, внизъ, რუსუდ. 800; დარეჯ. 2—90; გუჯ. 10; თავ ჩამოღმა, внизъ головой; ქილ. 486; ან გარდა, გარდაის, исключая, ედემის ჩამოღმა, исключая рая.

ჩამოღმართ, ზზ. ჩაღმა, ქვეით, внизъ, შავქედის ჩამოღმართ, съ вершины черной горы до подошвы; გუჯ. 28.

ჩამოღმართი, ს. დაღმართი, скатъ, сходъ съ горы, მიქია. 1—5.

ჩამოყენება (ვა), ზ. მ. ადგილს მოვაცვლევინებ, удалять съ мѣста; ставить кого въ сторону; მროვ. 19; (ვუ), ზ. მიჩ. პირდაპირ დავუყენებ; ან უკან დავუდგამ; противупоставлять; ставить позади; 2 ქართლ. 443; 471.

ჩამოყვანა (ვი), ზ. მ. დაბლა ჩავიყვან, свести внизъ; 2 ქართლ. 103; ვისრ. 21; 37, ჩამოყვანინება (ვა), ზ. სს. დაბლა ჩავაყვანინებ, заставить свести внизъ, ჩამომიყვანეს, привели меня, 2 ქართლ. 568.

ჩამოყივლა (ვჰყივი, ვჰყივე, ვჰყივლე), ზ. უ. ზევიდამ ვუყვირი, кричать сверху; ქილ. 667.

ჩამოყოლა (ვჰყვები, -ყევ), ზ. მ. ჩავჰყვები ვისმე, идти внизъ съ кѣмъ либо, ან მივჰყვები, მივჰბაძავ, слѣдовать кому подражать, სამ. ვ 197.

ჩამოყოლიება (ვი), ზ. მ. დავიყოლიებ, დავიდევნებ, уговорить кого, заставить слѣдовать; 2 ქართლ. 541; ჩამომიყოლიებ, ე. ი. დამიყოლიებ, ты уговариваешь меня послѣдовать тебѣ; რუსუდ. 708.

ჩამოყრა (ვჰყრი, -ვჰყარე), ზ. მ. ჩამოვაგდებ, ჩამოვიხვრი, сбросить, скинуть, сронить; -ყურებსა, задуматься, повѣсить уши; მოურავ. 62; -ცრემლსა, ронять слезы; ვეფხ. ჩამოვჰყრი ცხენიდამ, сбить многихъ сь лошадей; ვეფხ. 448; 660; მოგიყრი ხელში, отдалъ тебѣ въ руки; რუსუდ. 772; ჩამოგიყრი ყურებსა, ჩონგ. 122; повѣшу уши; **ჩამოყრილი, ჩამონაყარი**, сброшенный, **ჩამოყრევინება** (ვა), ზ. სს. ჩამოვაგდებინებ; დავჰბერტყე, დავაყრევინებ ხეს ხილსა; заставить сбросить, сбить плоды.

ჩამოშეშება (ვა), ზ. მ. გავაშეშებ, გავახევებ, дѣлать окоченѣлымъ; (ჩამოვჰშეშდები, -დი), ზ. ვნ. გავშეშდები, გავხევდები, окоченѣть; ჩამოგიშეშდეს ფეხები, чтобъ твои ноги окоченѣли; ანტონ. 3—39.

ჩამოშვება (ვუ), ზ. მ. დაბლა დავუშვებ, ძირს დავიღებ, спускать внизъ; опускать, ниспускать, -თავ-პირსა, ან ცხვირ-პირსა, надуться, насупиться, нахмуриться; -ფასს, сбавить цѣну; ალბ. 95; -ფრთებსა, присмирѣть, опустить крылья; -ფარდას, опустить занавѣсъ, (ჩამოვეშვები, -შვი), ზ. თვ. დავეშვები; მოვეშვები, დავეხსნები; опускаться, оставлять кого въ покоѣ; ერისთ. 196; **ჩამოშვებინება** (ვა), ზ. მ. დავაშვებინებ, заставить опустить.

ჩამოშვერა (ჩამოვიშვერ, -რე), ზ. მ. დაბლა დავიშვერ, спустить внизъ напр. ноги.

ჩამოშთობა (ვაშთობ, -თე), ზ. მ. დავარჩობ, ჩამოვარჩობ, удавить.

ჩამოშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. ჩამოვჰფუშავ, разстроить, разрушить.

ჩამოშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვაცლი, удалить.

ჩამოჩაჩვა (ვიჩაჩავ, -ჩე), ზ. მ. ჩამოვიფხუტ, нахлобучить.

ჩამოჩენილი, ზედ. გამოჩენილი, извѣстный, რუსუდ. 759.

ჩამოჩოჩვა (ვი), ზ. მ. ჩოჩვით ჩამოვალ, сползти.

ჩამოჩქერა (ჩამოვჰსჩქერ, -რე), ზ. მ. ჩქერით მოვჰმდინარებ, течь журча; ტიმოთ. 59.

ჩამოჩხრიალება (ვჰ), ზ. მ. იგივე ჩამოჩქერა; (ვაჩხრიალებ, -ლე), ზ. მ. ვაჟღარუნებ, ვაჩხრიალებ, ვაჩხარუნებ, бренчать.

ჩამოცალება (ვეცლები), посторониться.

ჩამოცდა (ვიცდი, ვიცადე), ზ. ვ. მოვიცდი, მოველოდები, ждать.

ჩამოცდუნება (ვი), ზ. მ. ავიცდენ, ვერ მოვახვედრები, непопадать; რუსუდ. 705.

ჩამოცვივნა (ჩამოვჰცვივი, -ვივე), ზ. მ. ჩამოვვარდები მრავალთათვის, ниспадать, ვეფხ. 1341; დარეჯ. 105; ქილ. 384; ჩამომაცვივნა, заставилъ насъ пасть, ქილ. 224; თვალიდამ ცრემლი ჩამოჰსცვივდა, съ глазъ уронилъ слезы.

ჩამოცთომა (ჩამომიცთება ფეხი), ზ. მ. ფეხსა ვჰკრავ, ფეხს წავიცდენ, оступиться, ქილ. 537.

ჩამოცილება (ვა), ზ. მ. მოვაცლი, მოვაშორებ, отстранить.

ჩამოცლა (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვაცლი, отстранить, снять съ кого что, ივერია 1—104, ჯარი ძალით ჩამოაცალა, принудилъ войско отступить; 2 ქართლ. 432; (ჩამოვეცლები, -ცალე), ზ. თვ. მოვშორდები, მოვეცლები, отстраниться, отступить, ანტ. 6—8, (ჩამოვჰს-

ცლი, -ცალე), ზ. მ. დავჴცლი, დავაცალიერებ; ან ჩამოვართმევ ტვირთსა, опорожнить; снять поклажу.
ჩამოცმევა (ვაცმევ, -ცვი); ჩამოცვა (ვაცვამ, -ცვი), ზ. მ. ავაგებ, ავაცვამ; გავუყრი; вдѣвать, сажать на; ან ტანისა მოსით შევჰმოს; одѣвать, (ჩამოვიცვამ, -ცვი), ზ. მ. მიჩ. გავიყრი; შევიმოსები; надѣть на себя; სიბრ. 49; ჩამოვეცემი შუბზედ; наткнуться на копье, т. е. поразить себя копьемъ.
ჩამოცქერა (ვჰ), смотрѣть внизъ.
ჩამოძახება (ვუ), ზ. მ. დავუძახებ ძირს, звать внизъ; ან ჩამოვაგდებ, сбросить внизъ.
ჩამოძრომა (ვჰძვრები, ვჰძვერ), ზ. ვდ. ძრომით ჩამოვალ; сползти внизъ.
ჩამოძღოლა (ჩამოვუძღვები, -ძღე), ზ. მ. ჩამოვალ ერთად ვისთანმე, ниспроводить.
ჩამოწდომა, ზ. მ. достать.
ჩამოწევა (ვჰსწევ, -წიე), ზ. მ. დაბლა დავსწევ; тянуть внизъ, (ჩამოვაწევ, -წიე), ზ. მ. მოვაწევ, მოვალ; дойдти до чего, დასტ. 23.
ჩამოწვევა (ვიწვევ, -წვიე), ზ. მ. ძირს მოვიწვევ, приглашать внизъ.
ჩამოწვეთა (ვჰ), ზ. უ. წვეთს ჩამოვუშვებ, лить по каплѣ; капать; ქილ. 462; (ვეწვეთები, -თე), ზ. თვ. ვჰსწვეთ; капать.
ჩამოწმენდა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსწმენდ, ჩამოვასუფთავებ; вычищать, вытирать; обтирать; (ჩამოვჰსწმინდები), ზ. უ. ჩამოვიწრიტები, стекать, ქიმ. 23.
ჩამოწოლა (ჩამოვჰსწვები, -წვე), ზ. უ. დავსწვები ან ჩამოვეშვები ჩამოვიზნიქები, ложиться; обвиснуть.
ჩამოწურვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსწრეტ, сцѣдить, ქიმ. 141.
ჩამოწყვდევა (ჩამოვსწყვდევ, -დი), ზ. მ. მოვაწყვდევ, запереть, невыпускать, (მოვიწყვდევი, -დი), ზ. ვ. მოწყვდეულვარ, быть заключену; ჩამოწყვდეული, მიმ. заключенный, დარჯ. 2—54.
ჩამოწყვეტა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსწყვეტ, сорвать.
ჩამოჭიდება (ვეჭიდები, -დე), ზ. ვდ. დავეჭიდები, вцѣпиться въ кого.
ჩამოჭიმვა (ვჰჭიმავ, -მე), ზ. მ. გავჰსჭიმავ ზევიდამ ქვეითამდე, растянуть, -ყურებსა, потянуть за уши; ჩონგ. 138.
ჩამოჭკნობა (ვჰჭკნები, -ჭკენ), ზ. უ. დავჰჭკნები, увянуть.
ჩამოჭრა (ვჰსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. ჩამოვჰკვეთ, შევჰსჭრი, срѣзать; -მიწას, урѣзать лишнюю землю; სიგელი ჩოლაყ. 16; (ჩამოვიჭრები, -ჭერ), ზ. მ. ჩამოვალ სირბილით; ჩამოვჰხტები, сбѣжать внизъ; соскочить; ვისრ. 22; დარჯ. 2—87, 1 ქართლ. 143; გუმბათი ჩამოიჭრა, куполъ провалился; 1 ქართლ. 415; **ჩამოჭრილი**, ჩამონაჭერი, ზედ. отрѣзокъ, მიმ. срѣзанный; сбѣжавшій; ქილ. 487; 477; ვეფხ. 1219.
ჩამოჭრუნება (ვა), ზ. მ. სასწრაფოდ ჩამოვიტან, снести внизъ проворно, ქილ. 97.
ჩამოჭყივლა (ვჰჭყივი), кричать внизъ.
ჩამოხდა (ჩამოვჰხდი, -ხადე), ზ. მ. მოვაცილე, მაგალ. ტვირთსა, снять тяжесть, ქილ. 52; რუსუდ. 817; (ჩამოვიხდი, -ხადე), ზ. მიჩ. ჩამოვიცილე, მოვიხდი, снять съ себя.
ჩამოხდენა (ვა), ზ. მ. დავაყენებ სადმე; заставить остановиться, რუსუდ. 344.
ჩამოხდომა (ვჰხდები, -ხდი, ზრძან. ჩამოხდ, ვეფხ. 1024); ზ. ვდ. დავხდები სადმე; ჩამოვალ; остановиться; сойдти; ვისრ. 160; 2 ქართლ. 314; რუსუდ. 423; **ჩამომხდარი**, остановившійся.
ჩამოხედვა (ვჰ), ზ. უ. ძირს ვიყურები, смотрѣть внизъ.
ჩამოხევა (ვჰ), ზ. მ. დავხევ თავიდამ, надорвать, ჩამოვიხევ საყელოს, разорвать на себѣ воротъ, ყარამ. 462.
ჩამოხერხვა (ვჰხერხ, -ხე), ზ. მ. გავჰხერხ, спилить.
ჩამოხვევა (ვახვევ, -ხვიე), ზ. მ. დავახვევ; навивать; обвернуть; სიბრ. 122.
ჩამოხვნა (ვიხვამ, -ვი; ჩამოვიხვნი, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, снять.
ჩამოხრა (ვჰხრი, -ხარ), ზ. მ. დაზნექა, დახრა, согнуть.
ჩამოხსნა (ვჰხსნი, -ვჰხსენ), ზ. მ. მოვჰხსნი, отвязать, -კარებს, снять двери, გორგ. 243; ჩამოვიხსნი (მკერდი ჩამოიხსნეს), ე. ი. ფალარათად გახსნეს, растегнули воротъ у рубашки; ყარამ. 242; ჩამოვიხსნები, спускаться, ქილ. 585, быть отвязану, (ჩამოვეხსნები, -ხსენ), ზ. თვ. დავეხსნები, მოვჰშორდები, оставить кого въ покоѣ; ქილ. 436, 491; ჩამომეხსენ, отвяжись, მოურავ. 87.
ჩამოხტომა (ვჰხტები, -ხტი), ზ. ვდ. ჩამოვჰხდები, соскочить; слѣзть съ лошади; ან დავხდები სადმე, остановиться.
ჩამოხტუნება (ვა), ზ. მ. ხტომით ჩამოვაგდებ, заставить соскочить, остановиться, გორგ. 33; 2 ქართლ. 531.
ჩამოხჩობა (ვახჩობ, -ჩე), ზ. მ. ჩამოვარჩობ, удавить, повѣсить.
ჩამოჯდომა (ვჰსჯდები, -დი, ან ვჰსჯდე), ზ. ვდ. დავჰსჯდები რაზედმე, присѣсть.
ჩამოხწევინება (ვა), ზ. მ. прибыть, მშვიდობით ჩამოგახწევინოს, благополучно пріѣхать къ вамъ.
ჩამპალი, ზედ. დამპალი, гнилой.
ჩამჟავება (ჩავჰმჟავდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმჟავდები, окисать, (ჩავამჟავებ, -ვე), ზ. მ. დავამჟავებ, окислять.
ჩამრეცი, ს. დამრეცი, დაღმართი, покатость.
ჩამსაყიზი, ს. ფიჭვის წებო, смола сосновая, ბუნ. ლ.
ჩამსხვილება (ვა), потолстѣть.
ჩამსჭვალვა (ვჰ), ზ. მ. დალურსმა, пригвоздить.
ჩამსხვრევა (ვა); ჩამტვრევა (ვა), ზ. მ. დავამტვრევ; сломать, наломать, დარეჯ. 128; კბილებს ჩავამტვრევ, вышибить кому зубы; (ჩავიმტვრევ კბილებსა), вышибить себѣ зубы; გორგ. 235.
ჩამქვრინანება (ვა), ზ. მ. გავამქვრინანებ; запылить.
ჩამქრალი, потухшій.
ჩამჩა (თათრ.), ს. ლაპოტი, ციცხვი მეტალისა, ковшъ, разливательная ложка.
ჩამძაღება (ჩავჰმძაღდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმძაღდები, მძაღე შევიქმნები, прогоркнуть.

ჩამძიმება (ვამძიმებ, -მე), ზ. მ. დავამძიმებ, дѣлать тяжелымъ.
ჩამწარება, ზ. მ. ჩაგვიმწარდა, стало для насъ горкимъ.
ჩამწყვლევა (ვა), ზ. მ. ранить.
ჩამწვარი, ზედ. დამწვარი, прогорѣлый.
ჩამწკრივება (ვა), ზ. მ. ჩავარიგებ, ставить въ рядъ.
ჩამჭევლება წყლისა, ს. წყლის ციმციმი, струиться о водѣ.
ჩამხედი, მაგალ. წიგნში, смотрящій, ქილ. 178.
ჩამხობა (ვა), ზ. მ. დავამხობ, ниспровергнуть.
ჩამჯდარი, ზედ. დაჯდინებული, сидящій, осѣлый.
ჩანა, ს. მარხილი, ციგა, сани, ნ. ჩ. ლ. რ. ქ.
ჩანაბვა (ჩავინაბვი, -ბე), ზ. ვ. გავინაბვი, спрятаться отъ испуга.
ჩანაგრეხი, ს. ერთმანერთში ჩაგრეხილი, ввивокъ.
ჩანადენი, მიმ. მომდინარე, протекающій, ვეფხ. 218.
ჩანადირება (ვი), ზ. მ. ნადირობით ჩავივლი რომელსამე ადგილსა; охотясь проходить нѣкоторую мѣстность; 2 ქართლ. 261; გორგ. 80.
ჩანადრეკი вгибъ, შენადრეკი, შენაკეცი.
ჩანათება (ვუ), ზ. მ. посвѣтить.
ჩანაკლულება (ვანაკლულებ, -ლე), ზ. მ. მოვანაკლულებ, убавить.
ჩანარჩუნება (ვინარჩუნებ, -ნე), ზ. მ. მივითვისებ, присвоить.
ჩანაზხემი, ს. ჩანაჭერი, отрѣзокъ.
ჩანაწვეთი, ზედ. დაწვეთილი, накапанный.
ჩანახი, ს. მოდა, ან კოდის მერვედი ნაწილი, ე. ი. 1 ლიტრა, гарнецъ (11½ фунт.), ნახე საწყაო ან კოდი; დასტ. 59; ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ. вѣко.
ჩანგალი (სპარს.), ს. მეტალის კავი, вилка.
ჩანგი (სპარს.), ს. საკრავი, лира, арфа, ვეფხ. 101, 483; 716; ჩანგობა, ს. ჩანგის კვრა, игра на лирѣ; ვისრ. 203.
ჩანდრაბუხი, ს. ლუწი და კენტი, ცანჭკულელი, одна пара и нечетъ; საბ. ლ.
ჩანებება (ვა), ზ. მ. დავანებებ, уступить.
ჩანერგა (ვჰ), ზ. მ. посѣять; (ვინერგ გულში), запечатлѣть.
ჩანეცვა, (ვჰ), ზ. მ. вдроблять.
ჩანთა (ოსმალ.), ს. ხილინდარი, გუდანაბადი, ранецъ; сумка; ვახტ. მ. სამ. 205; -წიგნისა, футляръ.
ჩანთიანი, ს. მცენ. желтоцвѣтъ; ნ. ჩ. ლ; Сокольница, Василиса, ერის. ლ.
ჩანთქმა (ჩავჰნთქამ, -ქი), ზ. მ. შევჰსწვდავ, ჩავჰყლაპავ; поглотить, ან დავღუპავ წყალში, потопить, მატ. 23—24; დარეჯ. 2—64; სიბრ. 61; (ჩავანთქამ, -თქი), ზ. მ. ჩავაყლაპებ; дать поглотить, სიბრ. 92; ჩანთქმევინება (ვანთქმევინებ, -ნე), ზ. სხ. дать поглотить.
ჩანჩალა, ს. ცუდი ცხენი, ძლივს მოსიარულე; кляча; ან უკან მადევარი ვისიმე; прихвостень, безотвязный провожатый чей.
ჩანჩალება (ვაჩანჩალებ კუდსა), ზ. მ. ფეხი ძლივს მიმაქვს, едва тащить ноги; замедлять, -საქმეს, замедлять дѣло.
ჩანჩალი, ს. ცუდი სიარული, едва тащиться, плестись, ქილ. 259.
ჩანჩახი, ნახე თარეშობა, 1 ქართლ. 306.
ჩანჩახური, ს. поршень насоса, ნ. бляха Рус. Гр. Слов. Н. Ч.
ჩანჩურა, ს. უკან მადევარი ვისიმე, прихвостень.
ჩანჩუხი, ს. ხელზედ ნახვევი ნართი, мотокъ нитокъ.
ჩანჩქერი, ს. წყალი კლდეზედ გადმონადენი; ან ხმა ამგვარის მდინარისა; водопадъ; шумъ водопада, журчаніе; ლეოლრაფიულად, порогъ; ლეოლრ. 34.
ჩანჩხარი, ს. ჩხრიალი, ჩხარუნი, бряцанье.
ჩანჩხურა, ს. ასხმული მძივი, нанизанный бисеръ; საბ. ლ.
ჩაობება (ჩავობდები, -დი), ზ. ვდ. დავობდები, ობი-დამელდების, заплѣсневѣть.
ჩაპარვა (ჩავიპარვი, ჩავეპარვი, -რე), ზ. ვ. მალვით ჩავალ, сходить украдкою; ვეფხ. 1127; 1129; გორგ. 249; ციხეში ჩავეპარენით, мы вошли въ крѣпость украдкою.
ჩაპატარავება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, დავაპატარავებ, уменьшать, сбавлять.
ჩაპატიჟება (ვი), ზ. მ. ჩამოვიწვევ, просить сойти внизъ.
ჩაპირდაპირება (ვუპირდაპირებ, -რე), ზ. მ. პირდაპირ დავუყენებ, противупоставить; (ვუპირდაპირდები, -დი), ზ. ვდ. დავუპირდაპირდები, противустать.
ჩაპობა (ვაპობ, ვაპე), ზ. მ. გავაპობ, გავჰსჩეხ; разсѣчь, расколоть.
ჩაპროშტვა (ვჰ), почмокать.
ჩაპყრობა (ვიპყრობ მაგალ ხელში, ვიპყარ), ზ. მ. დავიჭერ, დავხუთავ, ხელთ ვიგდებ; захватить въ руки; რუსუდ. 257.
ჩაყეყა, ნახე დაყეყა.
ჩაყლეთა (ჩავჰყლეთი, -ლე), ზ. მ. ჩავჰსტეხ, დავამტვრევ, прижавъ сломать.
ჩაყლეტა, ნ. ჩაჭყლეტა.
ჩაყუყვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავამტვრევ, наломать, საბ. ლ.
ჩაყუყუნება (ვაყუყუნებ, -ნე), ზ. მ. დავარბილებ; размягчать; ჩაყუყუნებული, მიმ. размягченный, საბ. ლ.; კაცია 52.
ჩარა (რუსული), ს. ყურიანი სასმისი, чарка, чара; საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.
ჩარა, ს. ილაჯი, средство, კაცია 14; მეტიჩარა, ნახე თავის ადგილს.
ჩარანდელი, ს. სენი პირისსახის გამრუვნელი, рожа (болѣзнь).
ჩარბენა (ვი), ზ. უ. რბენით ჩავალ; сбѣжать внизъ; сбѣгать; ვეფხ. 861, ჩაირბინე ექიმთან, сбѣгай къ доктору; ჩავრბი, იგივი ჩავირბენ; **ჩარბენინება** (ვა), ზ. მ. სირბილით ჩამაქვს, бѣжать внизъ неся что.
ჩარბი, ს. ნისკარტი ორბთა და ქორთა, клювъ у хищныхъ птицъ.
ჩარბილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, რბილად შევიქმ, размягчить.
ჩარგვა (ჩავჰრგავ, -გი), ზ. მ. დავჰრგავ, сажать дерево.
ჩარდახი (სპარს.), ს. მცირე ოთახი ხართულს ქვეშ; ქეჯაო, ტახტრევანდი; чердакъ; паланкинъ, რუსუდ. 110, 138.

ჩარევა (ჩავრევ, -რიე), ზ. მ. გავრევ, вмѣшивать, (ჩავურევ, -რიე), ზ. მ. გავურევ, подмѣшать, ქიმ. 255; (ჩავერევი, -რიე), ზ. თვ. გავერევი, вмѣшаться.

ჩარეკა (ვჰრეკ, -კე), ზ. მ. დაბლა ჩამოვჰრეკ, ჩამოვლალავ, гнать внизъ; сгонять.

ჩარეცხა (ვჰრეცხ, -ხე), ზ. მ. გავრეცხ; წავილეკ; смыть, промыть; размывать; ოფლი ჩარეცხს, потъ градомъ льетъ; სიბრ. 150.

ჩარექა, ს. სალვინე, რომელიც შთაიცავს თუნგის მეოთხედს ნაწილსა; винный кувшинъ.

ჩარექი (სპარს.), ს. ზოგნი უწოდენ ჩელიექი, სპარს. ჩარექი არს ოთხიდამ ერთი, მეოთხედი, ნაოთხალი; ერთის თუნგის მეოთხედი ნაწილი, ან $2^1/_2$ გირვანქა სამზ. 152, ნ. საწყაული; ალექს. 2, **საწყაო**; четверть, четвертая часть; мѣра жидкостей составляющая четверть тунга; или $1^1/_2$ бутылки; **ჩარექიანი**, ზედ. ერთის ჩარექის ზომის დამტევი, содержащій одну четверть, четвертная.

ჩარვადარი (სპარს.), ს. მეურმე სავაჭროთა ნივთთა, перевозчикъ товаровъ; Зап. Кавк. Геогр. Общ. № 7, стр. 22; **ჩარვადრობა**, ს. მეურმეობა, перевозка.

ჩართვა (ჩავრთავ), ზ. მ. დავუმატებ; მოვუსართავ. ჩავუმატებ; присоединять, присовокуплять, вставить, ხელის ჩართვა, приложить руку, подписать; სამ. ვახტ. 161, 204; ან შესავალი; 2 ქართლ. 10; ჩამრთავ, включаешь меня; (ვერთვი), ზ. უ. включаться, зачисляться, ჩართული ხელი, гражданскія письмена вязью.

ჩართმევინება (ვართმევინებ ხელს), ზ. მ. მოვაწერინებ, заставить подписать, ალბ. 68.

ჩარიგება (ვა), ზ. მ. ჩავამწკრივებ, რიგით დავაწყობ; ставить въ рядъ, разложить, **ჩარიგებით**, ზზ. რიგზედ, попорядку, ვეფხ. 1005; 2 ქართლ. 524; (ჩავურიგებ, -გე), ზ. მ. დავურიგებ, მივართმევ ან რიგით დავსდებ, подавать, класть что попорядку; разносить; დასტ. 105, გუჯ. 27.

ჩარონინება (ვა), ზ. მ. ჩავაცარებ; გავუბრი; пронести; засчитать; სამ. ვახტ. 36, რუსუდ. 711; ერთმანერთს შეუდარეთ და ჩავარონინეთ, мы поверстали и зачли.

ჩარსავი (სპარს.) ს. ზეწარი, გარდასაფარებელი ქვეშაგებისა, простыня.

ჩარსუბაზარი (სპარს.), ს. ოთხკუთხი ბაზარი, четырехугольный рынокъ; ქილ. 425.

ჩარულვა (ჩამერულა), вздремнуть.

ჩარტყმა (ვა), ზ. მ. დავჰკრავ, ჩავჰკრავ; ударить.

ჩარფა-ნაზირი (სპარს.), ს. ზედა მხედველი ხვასტაგთა ზედა, смотритель рогатаго скота; დასტ. 139.

ჩარჩენილი გულში, скрытый въ душѣ.

ჩარჩი (სპარს.), ს. მეწვრილმანე, მატრაბაზი; სარგოიანად გამსყიდავი, барышникъ; დავრ. 22.

ჩარჩო (სპარს.), ს. ბუდე, ხატის ჩასასვენებელი; рама, рамка; -კარისა, косякъ у дверей; -ფანჯრისა, косякъ оконной рамы, -ხელცახოცი თამარ ბატ. 90.

ჩარჩობა, სს. барышничанье; (ვჰჩარჩობ, -ჩე), ვსარგებლიანობ, барышничать.

ჩარჩობა (ვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. მოვაშთობ, утопить; удавить; (ჩავირჩვები, -ჩევ), ზ. ვ. მოვიშთვები, утонуть; удавиться, ვისრ. 138; გორგ. 62, (ჩავირჩობ თავსა), ზ. მიჩ. მოვიშთობ თავსა, утопить, удавить себя.

ჩარჩობა (ჩავრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. დავჰშთები, остаться, ჩამრჩა გულში, остается мнѣ въ памяти; ვეფხ. 1300; ჩონგ. 132.

ჩარჩო ბაზარი, ს толкучій рынокъ; დავრ. 63.

ჩარცხა, ნახე ჩარეცხა; ვეფხ. 969.

ჩარჭობა (ვარჭობ, -ჭე), ზ. მ. დავასობ, დავარჭობ, вонзать, втыкать; ჩავერჭობი, -ჭე), ზ. ვ. დავესობი, втыкаться, ჩავირჭობ, воткнуть себѣ, ქილ. 73.

ჩარხვა (ვჰხჩარხავ. -ხე), ზ. მ. გავლეს სამართებელს, править бритву; шлифовать.

ჩარხი (სპარს.), ს. ბორბალი ან მანქანა საბრუნებელი, колесо машинное, ერისთ. 2—24.

ჩარხული, მცენ. ანტონ. 6—36?

ჩასაბეჭი, ნახე საბეჭავი.

ჩასაგდები, ზედ. მისათვალველი; ანგარიშში ჩასათვლელი; ან ნაჭერი ჩასაკერებელი; считаемый; вставка; სამ. სომხ. 213.

ჩასავალი, ს. დაღმართი, დამრეცი, спускъ.

ჩასავარნდნელი ადგილი, ს. ухабъ, яма.

ჩასავლელი, ზედ. გასავალი ადგილი: დაღმართი; проходъ, сходъ; მროვ. 52, სიბრ. 162.

ჩასაკარი, ჩასაკვრელი, ზედ. საკრველად დანიშნული, ქილ. 200; для привязыванія назначенный.

ჩასაკეცი, ზედ. დასაკეცავი, შესაკეცი, складной.

ჩასაკითხავი, ზედ. საკითხავად დანიშნული, что нужно прочесть.

ჩასაკრავი, ს. შესაკრავი, повязка, კაცია. 82.

ჩასამატებელი, ს. შესამატებელი, სართი, прибавка.

ჩასასვლელი, ნ. ჩასავლელი, სიბრ. 162.

ჩასანთქმელი, ზედ. ჩასაყლაპავი, поглощаемый.

ჩასასხმელი მაგ. ღვინისა, ს. посуда для вина.

ჩასატევებელი, ზედ. вмѣстилище.

ჩასაფარებელი, ზედ. სამალავი ადგილი, мѣсто для скрыванія.

ჩასაფრება (ჩავასაფრებ, -რე), ზ. მ. დავჰმალავ საფარში, скрыть въ засадѣ; (ჩავესაფრები, -რე), ზ. თვ. ჩავჰსჯდები, ჩავიმალვი საფარში, засѣсть въ засаду.

ჩასაქანებელი, ს. დასაქანებელი, скатъ, -წყლისა, водопадъ.

ჩასაქოლავი, ზედ. ღირსი ჩაქოლვისა, достойный проклятія.

ჩასაცმელი, ს. ტანისამოსი, ან ფეხთ-საცმელი, одежда, обувь; ვეფხ. 1071, **-მელად**, ზზ. საცმელად ტანისა, для одѣванія.

ჩასაძრომელი, ს. შესაძრომი სორო, отверстіе для пролѣзанія, სიბრ. 15.

ჩასაშვები, ზედ. ან ს. спускъ, ვისრ. 185.

ჩასახვა სს. зачатіе; (ვჰსახავ. -ხე), ზ. მ. გამოვსახავ, ჩავჰხატავ; изображать; (ჩავისახვი, -ხე), ზ. ვ. გამოვიხატები, გამოვისახვი; изображаться; -გულში, задумать; (ჩავესახვი, -ხე), ზ. თვ. მუცლად

ვიღებ; зачать, забеременѣть; ყმაწვილობიდა გულში ჩასახული, съ юныхъ лѣтъ, зароненное въ сердцѣ; ჩონგ. 156; **ჩასახული**, насѣдъ.

ჩასახლება (ჩავასახლებ, -ლე), ზ. მ. ბინას მივსცემ, დავასახლებ, поселять; (ჩავსახლდები, -დი), ზ. ვდ. ბინას გავიჩენ, поселиться.

ჩასახუტებლად, ზზ. მოსახვევად, გულზედ ჩასაკრველად, для прижатія къ сердцу, ქილ. 303.

ჩასაჯდომელი, ს. დასაჯდენად დანიშნული ადგილი, მაგალ.-კარეტაში; сидѣнье (мѣсто для сидѣнія напр. въ каретѣ и т. п.).

ჩაბერვა (ვჰ), ზ. მ. вдунуть.

ჩასერვა (ვჰსერავ, -რე), ზ. მ. დაჰჭბალთავ, დავჰკემსავ, დავჰკოდავ, დავსჭრი ნეშტარით; насѣкать.

ჩასეტყვა (ვჰსეტყვავ, -ყვე), ზ. მ. დავჰსეტყვავ, побить градомъ.

ჩასველება (ჩავასველებ, -ლე), ზ. მ. დავასველებ, намочить; (ჩავსველდები, -დი); ზ. ვდ. დავჰსველდები, намокнуть; ბუნ. კ. 97.

ჩასვენება (ვა), ზ. მ. ჩავიტან ხატსა პატივით ან ჩავსდებ, полагать, класть образъ и т. п.; ჩასვენება ჯვარისა, წყალში, погрузить крестъ въ водѣ; (ვი), ზ. მიჩ. დავისვენებ, სულს დავიდებ, отдохнуть, (ჩავჰსვენდები, -დი), ზ. მიჩ. პატივით ჩავალ მაგალ. მზე და სხ.; сноситься внизъ, полагаться, класться; о солнцѣ: заходить; ვეფხ. 915; მზე ჩაგვისვენდა, солнце наше зашло, ვეფხ. 35.

ჩასვლა, ჩასულა, სხ. მზის დახდომა, захожденіе, закатъ солнца; (ჩავალ, ჩავალს ან ჩავა; უსრ. ჩავდიოდი, ან ჩავიდოდი; სრ. ჩავედ, ჩახვედ, ჩავიდა ან ჩავიდის, ჩაის, ჩადის, ჩავიდის; ჩავედით, ჩახვედით ჩავიდნენ ან ჩავიდინ; უუსრ. ჩამივლია, ჩაგივლია, ჩაუვლია; სათუო სქესი აწმყო: ჩავიდოდე, ჩახვიდოდე, ჩავიდეს; სრ. ჩამევლო; უუსრ. ჩამევლოს; მყოფ. ჩავიდე, ჩახვიდე, ჩავიდეს; ბძან. ჩავედ ან ჩადი; ჩავიდეს და სხ.), ზ. უ. ძირს ჩამოვდივარ; მივალ დანიშნულს ადგილს; მზისათვის; დავჰხდები; ჩავეტევი, დავეტევი; сходить съ высоты; нисходить; придти, пріѣхать куда либо; помѣщаться, входить; გემები წყალზედ აღიან და ჩადიან, корабли взадъ и впередъ плаваютъ по водѣ; ამ სალვინეში ერთი ლიტრა ღვინო ჩავა, въ этотъ кувшинъ войдетъ одна литра вина; ანტ. 3—31; ჩავუვალ, ჩავუვედ ზ. მიჩ. გავუვლი ან ჩავალ, ჩავეტევი; заходить; входить, помѣщаться; ჩამიდის, ჩაგიდის, ჩაუდის, სრ. ჩამივა, ზ. მიჩ. ჩამეცმევა, надѣвается, входитъ на ногу, и т. д. წაღა არ ჩაუდის ფეხზე, сапогъ не входитъ на ногу; (ჩავდივარ, ჩადი ხარ, ჩადის; უსრ. ჩავდიოდი), ზ. უ. გავივლი; ვჰმოქმედებ, ვიქმ; წყალთა თვის: ჩავჰსდი, ჩავუდი; проходить; дѣлать, производить; о водѣ: протекать; რას ჩადი ხარ ან შემოკლებით რას ჩადი, что ты дѣлаешь, ოფლი მკერდამდინ ჩაჰსდის; ვეფხ. 1066; потъ течетъ по грудь; ღრმა ღელე ჩადის, течетъ глубокій оврагъ; ჩავუდივარ, ჩაუდიხარ, ჩაუდის; უსრ. ჩაუდიოდა ზ. მიჩ. გვერდზედ გავუვლი, ჩავეცმი; проходить мимо; надѣваться; ლიახვი ჩაუდის, Ліяхва протекаетъ по... (ჩავესვლები ან ჩამესვლება, სრ. არა აქვს), ზ. თვ. შეძლება მაქვს ჩასვლისა, имѣть средство сойти; **ჩასული**, მიმ. нисшедшій; пришедшій; помѣщенный, надѣтый; ჩასულვარ, ჩასულხარ, ჩასულა, я пріѣхалъ, ნახე ვლა.

ჩასვლეპა, (ვა), ზ. მ. проглотить.

ჩასთვა (ვასთავ, -თე), ზ. მ. დართვაში ჩავატან, всучить.

ჩასისხლება (ვუსისხლებ, -ლე), ზ. მ. დავუსისხლიანებ ცემით; окровавить, прибить до крови.

ჩასმა (ჩავჰსვამ, ჩავუსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავაჯდენ; ჩავჰსდგამ, გამოვაწყობ, ჩავუგდებ; сажать во что; вставлять; ვისრ. 112, დასტ. 44; საბ. სომხ. 248; დარეჯ. 2—94; ანტ. 2—28; საათში ჩავსვამ მინას, вставить въ часы стекло; (ჩავისვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავიჯდენ, посадить себѣ; ჩამისვა კალთაში, онъ посадилъ меня на колѣна, ჩავსვამ სამანს, посадить межевые знаки.

ჩასმენა (ვასმენ, ვასმინე), ზ. მ. მოვასმენინებ, ჩავაგონებ, внушать; ჩამესმა, мнѣ послышалось; რუსუდ. 161.

ჩასობა (ვასობ, -ვასე), ზ. მ. დავასობ, ჩავურჭობ, вонзать, втыкать; ყარამ. 61.

ჩასორსალება (ვასორსალებ, -ლე), ზ. მ. დავაგუნდავებ, ამოვჰქნი გუნდას, валять въ комокъ, **ჩასორსალებული**, მიმ. ჩასხმული, ჩასუქებული, კაცია 15; коренастый, плотный.

ჩასროლა (ჩავისვრი, ჩავისროლე), ზ. მიჩ. ძირს დავსცემ თოფს, стрѣлять внизъ; бросать внизъ; 2 ქართლ. 463.

ჩასრულება (ვასრულებ, -ლე), ზ. მ. დავასრულებ, оканчивать.

ჩასუნთქვა (ვჰსუნთქავ, -თქე), ზ. უ. შევისუნთქავ, შევისრუტავ ჰაერსა, вдыхать, глотать воздухъ.

ჩასუსტება (ვა), ზ. მ. დავასუსტებ, ослаблять, (ჩავჰსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰსუსტდები, მოვუძლურდები, ослабѣть.

ჩასუსხვა (ვჰ), ზ. მ. დავსუსხავ, жечь крапивой.

ჩასუქება (ვა), ზ. მ. გავასუქებ, откармливать (скотъ), (ვჰსუქდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰსუქდები, разжирѣть; **ჩასუქებული**, მიმ. разжирѣлый.

ჩასქდომა (ვჰსქდები), ზ. ვდ. გავჰსქდები, лопнуть

ჩასქელება, уплотнять, сгущать.

ჩასწავლა (ჩავასწავლი, -ლე), ზ. მ. ვასწავლი, ვჰმოძღვრი, научать.

ჩასწრება (ჩავასწრებ, -წარ), ზ. მ. დავასწრებ, ადრე მივალ, предупредить, придти ранѣе.

ჩასწვრივ, ზზ. გასწვრივ, отвѣсно, ქმნულ. წიგნი 14.

ჩასხდომა (ჩავსხდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰსჯდები (მრავალთათვის), садиться, ვეფხ. 346.

ჩასხლეტა (ჩამისხლტება ფეხი), ზ. უ. поскользнуться.

ჩასხმა (ვასხამ, -სხი), ზ. მ. ვასხამ რაშიმე, вливать, выливать, ჩავასხამ ტყვიასა, залить свинцомъ.

ჩასხმა (ვასხამ, -სხი), ზ. მ ჩავიყვან ძირს მრავალთა, сводить внизъ.

ჩასხმა (ვჰსხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავაჯდენ მრავალთა, посадить во что многихъ; усаживать; ვისრ. 70; -ქვეყანასა, заселять страну; ვეფხ. 455; -სამანსა, поставить межевыя знаки; საბ. ვახტ. 241.

ჩასხმა (ჩავჰსხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავჰსვამ, ჩავსდგამ; класть что во что, вдѣлать, вставить.

ჩასხმილვა (ჩავისხმილვი, -ლე), ზ. ვ. ხორცთა თვის: მატლი დაედება; о говядинѣ: гнить, портиться; ჩასხმილული, მიმ. ნადები ხორცი, მატლ-დახვეული; гнилая, напр. говядина.

ჩასხმული, ზედ. дюжій.

ჩატანა (ჩავიტან, -ნე), ზ. მ. ჩავიღებ, сносить, относить внизъ, ჩავუტან წიგნებსა, отнести книги; ალექს. 147.

ჩატანა, ჩატანება (ჩავატან, -ნე), ზ. მ. დავატანებ, ჩავრთავ, полагать, класть что съ чѣмъ; включать; ჩატანა (ჩავიტან, -ნე), ზ. მიხ. თან წავიღებ; брать съ собою; რასაც ხევი ჩაიტანს, всѣ земли, лежащія по оврагу; გუჯ. 19; ჩავიტან გულში, стану помнить; запечатлѣю, ზუბ. კ. 79; რასაც შუა ბაზარი ჩაიტანს, всѣ мѣста, которыя занимаетъ средній рынокъ; თერთმეტი თავის ტოლი კაცი ჩაიტანოს და ისე იფიცოს; სამ. ვახტ. онъ долженъ вмѣстѣ съ одиннадцатьми другими равными себѣ присягнуть; მოლაბურთ ჩატანებით, включая и Молабуровъ; შვიდი დღის ნუზლი ჩამატანეს, дали мнѣ съ собою провизіи на семь дней.

ჩატანინება (ვა), სხმ. ჩავაღებინებ, заставить снести, მოუქნია ლახტი და ყური შიგ ჩაატანა, онъ замахнулся булавою, ударилъ и отсѣкъ ему ухо; რუსუდ. 874.

ჩატარება (ვატარებ, -რე), ზ. მ. ახლოს გავატარებ, გავარონინებ; არა ფრად შევრაცხ; გარდავატარებ; ჩავარონინებ; ან გავუზრი ანგარისშე; სიბრძნ. 46; გორგ. 160; пронести мимо; искусно обойдти вопросъ, свернуть на другое; зачесть, заквитать; -ფუჭად, სიტყვას ცუდად ნუ ჩამიტარებ, გორგ. 15; слова мои не считай за ничто.

ჩატევა (ჩავსტევ, -ტე), ზ. მ. დავსტევ, помѣстить, вмѣстить; (ვეტევი, -ტიე), ზ. თვ. помѣщаться, вмѣщаться.

ჩატევება (ვუ), ზ. მ. ჩავუშვებ, спускать внизъ.

ჩატენა (ჩავსტენ, -ნე), ზ. მ. ჩავჰსტკეც, ტენით ჩავაწყობ, ჩავჰსტკეპნი, натискать, набить.

ჩატეტკილი, ზედ. ფერმიხდილი, ანაზდად, поблѣднѣвшій отъ испуга, საბ. ლ.

ჩატეხა (ვჰტეხ, -ხე), ზ. მ. ჩავჰლეწ, ჩავამტვრევ, проломать; (ჩავჰსტყდები, -დი), ზ. ვდ. сломаться, **ჩატეხილი ქუდი**, шапка вогнутая сверху; კაცია 28.

ჩატკბობა (ვა), ზ. მ. усластить.

ჩატკეპნა (ჩავჰსტკეპნი, -ნე), ზ. მ. დავსტკეპნი, გავზერგნი მიწას, убивать землю; утаптывать.

ჩატვირთვა (ჩავჰსტვირთავ, -თე), ზ. მ. დავჰსტვირთავ, ტვირთს დავადებ, нагрузить.

ჩატკეცა (ვჰ), ზ. მ. вдавить.

ჩატრაგუნება, взболтнуть.

ჩატრიალება (ვატრიალებ, -ლე), ზ. მ. დავაბრუნებ, ворочать, вертѣть.

ჩატრუკებული, ზედ. пожирѣлый.

ჩატყაპუნება (ვა), ზ. მ. ჩავჰკრავ, ударить по головѣ.

ჩატყდომა (ჩავჰსტყდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰსწყვები, ჩავიქცევი, проломаться.

ჩატყეპა (ვა), прибить, приколотить.

ჩატყვევნა (ჩავჰსტყვევნი, -ნე), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ; опустошить, 1 ქართლ. 48.

ჩატყუება (ვიტყუებ, -ვე). ზ. მ. მოტყუებით მოვიზირებ, заманить внизъ.

ჩაუგდებელი, ზედ. რიცხვში არ შეტანილი, несчитаемый.

ჩაუგდებლობა, ს. შეურაცხება, непочитаніе.

ჩაუგებელი, ე. ი. ხმალი ან სხვა იარაღი, не вложенный въ ножны; ვისრ. 16.

ჩაუვალი, ზედ. მიუსვლელი, непроходимый.

ჩაუქი (სპარს.), ს. ცხვიტი, მარდი; შემძლებელი, проворный; быстрый, скорый; **ჩაუქობა**, ს. სიმარდე, проворство; ვისრ. 182, 42; ვეფხ. 57; გორგ. 145.

ჩაუშვებელი, ზედ. დაუშვებელი, неопускаемый.

ჩაუში (სპარს.), ს. ჯაუში, привратникъ; сержантъ; ბიანკ. ლ.

ჩაუწდომელი, ჩაუწვდენელი, ზედ. მიუწთომელი, недосягаемый; თვალ-ჩაუწდომელი ხრამი, глубокій обрывъ; რუსუდ. 656.

ჩაფანტვა (ვჰფანტავ, -ტე), ზ. მ. დავჰყრი, набросать.

ჩაფარება (ჩავაფარებ, -რე), ზ. მ. ჩავჰხურავ; ჩავმალავ; непокрыть; скрыть; (ჩავეფარები, -რე), ზ. თვ. ჩავიმალვი, скрыться.

ჩაფარი (სპარს.), ს. კურიერი, შიკრიკი, მალე-მსბოლი. курьеръ, 2 ქართლ. 314.

ჩაფარიში, ს. ყაითანი, ზეზი, тесьма; галунъ; позументъ.

ჩაფარცხვა (ვჰფარცხავ, -ხე), ზ. მ. დავჰფარცხავ; ჩავჰმალავ; боронить; скрыть.

ჩაფაული (სპარს.), ზედ. კერძობითი, отдѣльный; 2 ქართლ. 487; მენინს. ლ; ან დარბევა, набѣгъ; ბუდაღოვის ლ.

ჩაფეთება (ვა), ზ. მ. встревожить.

ჩაფენა (ვჰფენ, ვჰფინე). ზ. მ. ქვეშ გავშლი, подстилать.

ჩაფერადება (ვა), ზ. მ. შევახამებ ფერადებით, раскрашивать.

ჩაფერვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰღებავ, подкрасить.

ჩაფთხობა, ნახე ჩაფრთხობა.

ჩაფი, ს. კოკის ნაოთხალი ან ოთხი თუნგი; მსაჯ. 7—20; водоносъ; мѣра жидкостей въ 4 тунга или 36 фунт. Кавк. Календ. за 1846 г. დასტ. 18; ოთხი თუნგი და ნახევარი 93 ჩაფი ერთი ურემი ღვინოა, სამზ. 151; ან სამი დოქი, ბაქრ. 331.

ჩაფითრება (ვჰფითრდები, -დი), ზ. ვდ. გამიკრთები, поблѣднѣть; **ჩაფითრებული**, მიმ. ჩათეთქილი, გაცრცვილი, блѣдный.

ჩაფიქრება, სხ. задумчивость; (ჩავიფიქრებ, -რე), ჩავჰფიქრდები, -დი, ზ. უ. დავჰლონდები, задуматься, **ჩაფიქრებული**, მიმ. задумчивый.

ჩაფლავება (ვაფლავებ, -ვე), ზ. მ. ძალიან მოვჰხარშავ, переварить кушанье.

ჩაფლატებული, ზედ. ფლატეებიანი, ოღრო ჩოღრო; ухабистый.

ჩაფლეთა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰხევ, разодрать.

ჩაფლვა (ვჰფლავ. -ფალ), ზ. მ. დავჰმარხავ; ნოტიოში ჩავჰლუპავ, ჩავასვენებ; втискать, зарыть, за-

копать; погрузить; (ჩავიფლვი, ჩავეფლვი, -ფალ), ზ. ვ. დავიმარხები; დავინთქმი, ჩავვარდები მწვირეშე; ჩაფლვა (ჩავიფლვები), ჩავიხარშები, развариться, 80 სამზ. быть зарыту; погрязнуть, завязнуть; ვისრ. 31.

ჩაფვლობა (ჩავეფლობი, -ფალ), ზ. თვ. დავეფლობი, погрязнуть; ჩავიფლვები ლაფში, осрамиться.

ჩაფრასკი (სპარს.), ს. ფუნჯიანი ღილები კაბაზედ ან მეტალლის სარტყელი დაკიდებულის ფუნჯებით; пуговицы на кафтанѣ съ кисточками; поясъ металлическій съ привѣсками; ვეფხ. 472; фестоны, **ჩაფრასკებიანი**, ზედ. ჩაფრასკებ დაკერებული კაბა ან სარტყელი; ნახე ენიანი.

ჩაფრენა (ვი), ზ. მ. слѣтать.

ჩაფრეწა (ვჰ), ზ. მ. ჩავხევ, разорвать.

ჩაფრთხობა (ვა), ზ. მ. დავაფრთხობ, შევაშინებ, испугать.

ჩაფრუტუნება (ვი), фыркнуть.

ჩაფრული, ზედ. ჩაფარისადმი საკუთნველი, курьерскій.

ჩაფრცქვნა (ჩავჰფრცქვნი, -ვენ), ზ. მ. გავჰფრცქვნი, облупить, очистить напр. яблоко.

ჩაფურთხება (ვაფურთხებ, -ხე), ზ. მ. დავაფურთხებ, დავჰნერწყვავ, наплевать кому; ვეფხ. 1096.

ჩაფუშვა (ვჰფუშავ, -შე), ზ. მ. მოვშლი, გავაუქმებ, растроить, уничтожить.

ჩაფუჩება, ნ. ჩაქარცხლვა, ივერი. 1—39.

ჩაფუჩუჩება (ვაფუჩუჩებ, -ჩე), ზ. მ. ჩავჩქმალავ, ჩავატარებ, скрыть, -სიტყვისა, замять разговоръ.

ჩაფქვა (ჩავჰფქავ, -ვი), ზ. მ. დავჰფქვავ, намолоть.

ჩაფხაჭნა (ვჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. დაკაწრვა, оцарапать.

ჩაფხეკა (ვჰფხეკ, -ხიკე), ზ. მ. ფხეკით ჩავჰსთლი, соскребать; ქიმ. 272.

ჩაფხვნა (ვჰფხვნი, ვჰფხვენ), ზ. მ. ჩავჰსჩქლეთ, დავჰფხვნი, накрошить.

ჩაფხუნი, ნ. **ხალარი უდაბური**, ბაქრ. 283.

ჩაფხუტი, ს. უზარადო ჩაბალახი, ზუჩი, шлемъ, ისაი. 59—17; იერემ. 46—4; ისუ ნავე 43—22; ეზეკ. 23—24; 27—10; ეფეს. 6—17.

ჩაქანება (ვაქანებ, -ნე), ზ. მ. გორვით ჩავიტან, скатить, (ჩავექანები, -ნე), ზ. თვ. ჩავირბენ, დავჰგორდები, დავექანები, скатиться; ქილ. 652.

ჩაქანცვა (ჩავიქანცები, -ცე), ზ. ვ. დავიღალები, устать.

ჩაქარცხლვა, ნ. გაქარცხლვა.

ჩაქელვა (ვჰქელავ, ვჰქელე), ზ. მ. ფეხით დავჰრთგუნავ, втоптать.

ჩაქვავება (ვაქვავებ, -ვე), ზ. მ. ქვით დავჰკრიბავ; побить каменьями, ჩავჰქვავდები, -დი), ზ. ვდ. ქვით დავიკრიფები; ან გავჰქვავდები; быть побиту камням; окаменѣть.

ჩაქვეითება (ვაქვეითებ, -თე), ზ. მ. დავაქვეითებ, ცხენიდამ ჩამოვახდენ და ქვეითი ვატარებ, спѣшить, спѣшивать; (ვჰქვეითდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰქვეითდები, спѣшиваться.

ჩაქი, ს. კალთის განჭებული ადგილი გვერდზედ; прорѣха, разрѣзъ у платья, стрѣлка у рубахи, რ. ქ. ლ.

ჩაქნევა (ჩავუქნევ, -ნიე), ზ. მიჩ. მოვუქნევ, замахнуться.

ჩაქოლვა (ვჰქოლავ, -ლე), ზ. მ. ჩაქვავება; ქვას დავჰკრებ; დავწყევლი; побить каменьями; проклинать; რუსუდ. 45; 2 ქართლ. 322; (ჩავიქოლები, -ლე), ზ. ვნ. ჩავიქვავები; დავიწყევლები; быть побиту камнями, быть проклято; ჩამქოლე, прокляни меня, ჩონგ. 93.

ჩაქონა (ჩამაქვს, ჩამქონდა), ზ. მიჩ. ძირ მიმაქვს, ჩავილებ, снести.

ჩაქრთამვა (ვჰქრთამავ, -მე), ზ. მ. დავჰქრთამავ, подкупить, задарить.

ჩაქრობა (ვაქრობ, -ქრე), ზ. მ. დავავსებ, გავაქრობ, погасить, (ჩავჰქრები, -ქერ), ზ. ვდ. დავივსები, погаснуть.

ჩაქროლა (ვჰქრი), о вѣтрѣ: вѣять внутрь, ქილ. 23.

ჩაქსვა (ვჰ), **ჩაქსოვა** (ვაქსოვ, -სე), ზ. მ. ქსოვაში ჩავატან, ввязывать, вплетать, полосить.

ჩაქსელი, ზედ. ჩაჭრელებული ნაქსოვი, ზოლზოლა, полосатый, дорожка.

ჩაქუჩი (ოსმ.). ს. ხვედა, მცირე ურო, სანგი, молотокъ; ჩაქუჩის დაკვრა, подтвердить.

ჩაქჩაქი, ს. тряска во время ѣзды на дурной лошади; (ვჰსჩაქჩამებ, -ქე), ზ. უ. ცხენთათვის: ვჰჯაგჯაგებ, о лошадяхъ: трясти.

ჩაქცევა (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. დავანგრევ, ломать, разрушать; (ჩავიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ჩავინგრევი, обрушиться, ვისრ. 171, ჩავიქცევ თავსა კლდეთა; броситься со скалы, ვეფხ. 1296; ჩავაქცევ ცრემლსა, пролить слезы, ქილ. 663, გულში სისხლი ჩამექცა, сердце мое наполнилось кровью; ერისთ. 162; ჩაიქცა ის ოჯახი, ანტ. 3—26; чтобы провалиться этой семьѣ.

ჩაღალვა (ვჰღალავ, -ლე), ზ. მ. მოვჰღალავ, მოვჰქანცავ, утомить, изнурить; (ჩავიღალვი, -ლე), ზ. ვ. მოვიქანცები, устать.

ჩაღამება (ვაღამებ, -მე), ზ. მ. ღამეს გავატარებ, проводить ночь, (ჩავჰღამდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰბინდები, смеркаться.

ჩაღანა, ს. ხელზედ შემოსაცმელი საყლერწელი მოთამაშეთა როკვის დროს; ძალებიანი საკრავი; кастаньетка; инструментъ музыкальный на струнахъ; ვეფხ. 101, 716; განმ. თეიმ.; საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

ჩაღარვა, прожелобить.

ჩაღანდრი, ს. მცენ. ნ. წიწმატი წყლისა, ბუნ. ლ.

ჩაღება (ვაჩალებ), ნ. გაჩალება.

ჩაღება (ჩავიღებ, -ღე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, ჩამოვჰხცლი, снять поклажу.

ჩაღერღვა (ჩავჰღერღ, -ღე), ზ. მ. შევძღნარავ, შევახრამუნებ, сгрызть.

ჩაღეჭა (ვჰღეჭ, -ჭე), ზ. მ. დავჰხცოხნი, разжевать.

ჩაღვენთება (ვაღვენთებ, -თე), ზ. მ. დავაღვენთებ, накапать.

ჩაღვრა, ნ. ჩალურა.

ჩაღილული მაგალ. ქათიბი, ზედ. ღილებ დაკერებული ქათიბი, шубка съ пуговицами, ალექს. 55.

ჩაღიმილება (ჩავიღიმილებ, -ლე), ზ. უ. გავიღიმებ, გავიცინებ, улыбнуться.

ჩაღლევა (ვჰღლევ, ვჰღლიე), ზ. უ. დავითვრები, быть на веселѣ; **ჩაღლეული**, მიმ. пьяный, ერისთ. 29.

ჩაღმა ზზ. ძირს, დაბლა, დაღმა, ქვე, внизъ, თავ ჩაღმა, внизъ головою; **ჩაღმართ**, სს. დაღმართ, внизъ съ горы; ჩაღმართ მტკვრისა, внизъ рѣки Куры; 1 ქართლ. 241; **ჩაღმართი**, ს. დაღმართი, покатость, спускъ; ვისრ. 14; 66; 1 ქართლ. 156; სიბრ. 102.

ჩაღონება (ჩავღონდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰფიქრდები, задуматься, (ჩავაღონებ, -ნე), ზ. მ. დავანაღვლებ, заставить задуматься, опечалить.

ჩაღრეჯა (ჩავიღრეჯ, -რიჯე), ზ. მ. დავიღმეჯ პირსა, წარბებს შევიკრავ, наморщить лобъ, **ჩაღრეჯილობა**, ს. დაღმეჯილობა, морщина.

ჩაღრიალება (ვჰღრიალებ, -ლე), ზ. უ. ჩავჰყვირი, ტირილით ჩავჰძახი, вопіять.

ჩაღრმავება (ვაღრმავებ, -ვე), ზ. მ. ღრმად ჩავჰთხრი, углублять, (ვჰღრმავდები, -დი), ზ. ვდ. ღრმად ჩავითხრები, углубляться.

ჩაღრომა, სს. ჩაფიქრება, задуматься, углубиться.

ჩაღრუნცვა (ჩავიღრუნცები, -ცე), ზ. მ. ჩავიზნექ, вгибаться, вогнуться, ფიზიკ. 10.

ჩაღრძობა (ჩავიღრძობი, -ძე), ზ. ვ. ჩავჰკვდები, околѣть.

ჩაღუნვა (ვჰღუნავ, -ნე), ზ. მ. თავს ჩამოვიგდებ, დავჰფქრდები, наклонить голову, повѣсить голову; задуматься.

ჩაღუპვა (ვჰღუპავ, -პე), ზ. მ. დავჰღუპავ, დავანთქამ, утопить, потопить; (ჩავიღუპვი, -პე), ზ. ვ. დავინთქმი, დავიღუპვი; утонуть.

ჩაღვრა (ჩავჰღვრი, -ღვარე), ზ. მ. დავჰღვრი, დავაქცევ წყალსა, пролить, (ჩავიღვრები, -ღვარე), ზ. ვ. დავიღვრები; проливаться.

ჩაყენა, ჩაყენება (ჩავაყენ, -ნე; ჩავაყენებ, -ნე), ზ. მ. ჩავაღგენ, დავაღგენ, ставить, поставлять; შუა ჩავაყენებ, ставлю по срединѣ; ანც. 6—39; -ყარაულს, ставить караулъ; ბუნ. კ. 196; -ღვინოსა, датъ отстоять вину; ჩავიყენებ ცვარსა, дать сокъ, ქილ. 622; ჩავუყენებ ლაშქარსა, поставить къ кому либо войско, 2 ქართლ. 549; 449.

ჩაყვა (ჩავჰყავ, -ვჰყვი), ზ. მ. ჩავჰსდებ, ჩავჰყოფ, положить во что напр. руку; სიბრ. 10; ქიმია. 77, 86, ჯიბეში ჩაიყო ხელი, онъ положилъ руку въ карманъ.

ჩაყვანა (ჩავიყვან, -ნე), ზ. მ. ჩამოვამძღვანებ, сводить внизъ; ძირს ჩამყავს, я веду его внизъ; ჩაყვანინება (ვა), ზ. სხმ. ვაიძულებ ჩაყვანასა, заставить свести, ალექს. 19.

ჩაყველება (ვჰყველდები), свернуться, обратиться въ сыръ.

ჩაყვითლება (ვა), ზ. მ. ყვითელს ფერს მივჰსცემ, желтить, (ვჰყვითლდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰყვითლდები, пожелтѣть.

ჩაყვინცვა (ჩავიყვინცები, -ცე), ზ. ვ. ჩავიყურყუმელავებ, окунуться.

ჩაყვირვა ჩაყივლა (ჩავჰყივი, -ვოდი, ჩავჰყვირი, -რე); ზ. უ. ჩავჰხძახი; кричать кому сверху внизъ, ვეფხ. 254.

ჩაყლაპება (ვაყლაპებ, -პე), ზ. მ. მივსცემ ჩასაყლაპავად, дать кому проглотить.

ჩაყლაპვა (ვჰყლაპავ, -პე), ზ. მ. ჩავჰნთქავ, проглотить, ჩამყლაპა, онъ съѣлъ меня; რუსუდ. 382.

ჩაყოლა (ვჰყვები, -ყევ), ზ. მ. ჩავაცილებ; მივჰყვები, მივდევნები; идти внизъ съ кѣмъ, слѣдовать за кѣмъ; ამ ქუჩას ჩაჰყევ, слѣдуй по этой улицѣ; ჟინი ჩაჰყვების, у него въ натурѣ упрямство; რუსუდ. 393; (ჩამყვება, ჩამყვა), ზ. მიჩ. თან წავიღებ, уносить съ собою; იმისი ჯავრი ჩამყვა; я унесъ съ собою негодованіе противъ него; რუსუდ. 550; (ჩავეყოლები, -ლე), დავეყოლები, слѣдовать за кѣмъ, სიტყვაზედ ჩავეყოლები, я согласенъ съ его словами; მოურავ. 104, **ჩაყოლილი**, ნახე ჩათრეული.

ჩაყოფა (ჩავჰყოფ, ხრ. არა აქვს), ზ. მ. ჩავჰყავ, ჩავჰსდებ; полагать, класть руку во что либо; სიბრ. 82, -წმინდა წყალში, погрузить кого въ священную воду; გორგ. 119; ფეხი ავჟანდაში ჩაჰყო, положилъ ногу въ стремя; გორგ. 303, ჩავიყოფ ჯიბეში ხელსა, пошарить у себя въ карманѣ; ჩავჰყოფ წყალში თავსა, нырнуть въ воду; ჩავუყოფ უბეში ხელსა, სიბრ. 124, положить кому за пазуху руку.

ჩაყრა, სს. всыпка; (ჩავჰყრი, ჩავჰყარე), ზ. მ. ჩავაბნევ, ჩავაგდებ მრავლობით რაშიმე რას; 2 ქართლ. 368; всыпать, бросать во что; ჩავჰყრი ვაზსა, посадить виноградное дерево; ჩავჰყრი ნავსა წყალში, спускать корабли въ воду; ქილ. 410; **ჩაყრა გონის ქვისა**, დასც. 133, ჩავჰყრი მიჯნებსა, ставить межевые знаки; გუჯ. 33; ჩავჰყრი წყალში, бросить, положить въ воду; ჩამიყრია მრავალნი ჭაბუკნი, я свалилъ многихъ юношей; ვისრ. 158; (ჩავიყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. ჩავიდებ, მაგალ. პირში, ჩავიგდებ; положить себѣ; ჩავიყრი წელში ლახტასა, заткнуть себѣ за поясъ булаву; რუსუდ. 308, 323, 471; ჩაიყარნა მუხლნი, сталъ на колѣни; ვისრ. 185; (ჩავუყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. მოვჰსდებ მაგალ. კავს; задѣть, зацѣпить; ჩავუყრი ბურღს, ввинтить гайку; -კლანჭსა, прибрать въ когти; **ჩაყრილი**, всыпанный; зацѣпленный; **ჩაყრევინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაყრევინებ, заставить бросить, -კბილებსა, вышибить зубы, სამ. გიორგი, მეფისა 39; -ვაზის ძირსა, заставить посадить виноградную лозу.

ჩაყრა (ჩავაყრი, -ყარე), ზ. მ. მოვაყრი, посыпать.

ჩაყუდება (ვაყუდებ, -დე), ზ. მ. ჩავჰსდგამ მაგალკიბეს ორმოში, поставить въ углубленіи лѣстницу, (ჩავეყუდები, -დე), ზ. თვ. ჩავეშვები, დავეშვები, повиснуть.

ჩაყუნთება (ჩავიყუნთავ თავს წყალში ან ჩავიყუნთები წყალში -თე), ზ. ვ. ჩავიყურყუმელავებ, нырнуть, ქილ. 149.

ჩაყურება (ვჰყურებ, -რე ან ჩავიყურები, -რე), ზ. მ. ჩავიცქირები, смотрѣть сверху.

ჩაყურყუმელავება, ჩაყურჭუმელავება, (ვიყურყუმელავებ, -ვე), ზ. მ. нырять.

ჩაყუჩება (ვიყუჩებ, -ჩე), ზ. უ. გავჰჩუმდები, присмирѣть, притихнуть.

ჩაშავება (ვა), ზ. მ. მცირედ გავაშავებ, подчернить.

ჩაშენება (ვა), подстроить.

ჩაშვება (ვუშვებ, -შვი), ზ. მ. ჩავუტევებ, опускать, спускать что внизъ; -სიყვარულს გულში; ვისრ. 115; რუსთ. 476; გორგ. 2; заронить въ сердце любовь; -წყალსა, напустить воду; რუსთ. 349; (ჩავეშვები, -შვი), ზ. თვ. დავეშვები, повиснуть; спуститься; **ჩაშვებული**, მიმ. опущенный, რუსთ. 352; ფიზიკ. 75, პირსა არ ჩავიშვებ, не возьму въ ротъ, ვისრ. 78.

ჩაშველა (ვჰშველი), помочь.

ჩაშთობა, ნ. ჩარჩობა; **ჩაშთუ**, ე. ი. ჩანს თუ, казалось бы; დარეჯ. 2—70.

ჩაშლა (ჩავშლი, -ვშალე), ზ. მ. მოვჰშლი, მოვჰფუშავ, разрушить, разломать; растроить, разварить, სამზ. 45, (ჩავიშლები, -შალე), ზ. ვ. მოვიშლები, წავიშლები; развалиться; обрушиться; развариваться, распускаться въ кипяткѣ, разсыпаться, სამზ. 12.

ჩაშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, удалять.

ჩაშრეტა (ვჰშრეტ, -რიტე), ზ. მ. ჩავაქრობ, гасить, (ჩავიშრიტები, -ტე), ზ. ვ. გავჰქრები, гаснуть.

ჩაშრობა (ჩავშრები), ზ. ვლ. გავშრები, высохнуть.

ჩაშტერება (ჩავაშტერდები, -დი), ზ. მ. დავაშტერდები, пристально смотрѣть, не спускать глазъ.

ჩაშხამება (ვაშხამებ, -მე), ზ. მ. გავუარმებ, შხამად გარდავუქცევ; отравить кому напр. жизнь; (ჩამაშხამებ, -მე), ზ. მიჩ. გამიარმებ, отравляешь мнѣ жизнь; не желаешь чтобы что нибудь пошло мнѣ въ прокъ; ჩამშხამდება, неидетъ мнѣ въ прокъ.

ჩაშხამვა (ჩავშხამავ, -მე), ზ. მ. გავაგესლიანებ, отравить ядомъ.

ჩაჩაკუნება (ვუ), ზ. მ. ჩავჰკრავ, ударить въ голову.

ჩაჩანი, სარიდ. 119?

ჩაჩაჩული, ზედ. მოუხდენლად ჩაცმული, одѣтый мѣшкомъ; неряха.

ჩაჩახჩახება (ჩავიჩახჩახებ, -ხე), ზ უ. წავიდუდუნებ, წამოვროშავ, пробормотать, ბუნ. კ. 123.

ჩაჩენა (ჩამჩნდება, -ჩნდა გულში), ზ. ვლ. გულში დამრჩება, оставлять впечатлѣніе; დარ. 111; მოურავ. 7.

ჩაჩეჩა (ვა), примять, სამხ. 107, истолочь, სამხ. 47.

ჩაჩვა (ვიჩაჩვი, -ვე), ზ. ვ. მოვიჩაჩავ, одѣвать что мѣшкомъ.

ჩაჩი, ს. ქუდი მოგრძე და ცუდი, черкеская уродливая шапка; დარეჯ. 2—49.

ჩაჩიჩინება (ვჰ), вбивать въ голову.

ჩაჩიხირთმავება (ვა), проварить какъ чихиртму.

ჩაჩნაგირი (სპარს.), ს. აბჯროსანი ან მშვილდოსანი; латникъ, ვეფხ. 1199.

ჩაჩნევა, ნ. ჩაჩენა.

ჩაჩოქება (ვი), стать на колѣни.

ჩაჩრა (ვჰსჩრი, -ვჰსჩარე), ზ. მ. ჩავჰსჭევ, совать, -პირში, сунуть кому въ ротъ; ანგ. 3—32; ერისთ. 2—260; მირ. 107.

ჩაჩუმება (ვაჩუმებ, -მე), ზ. მ. დავაჩუმებ, заставить молчать, (ჩავჰჩუმდები, -დი), ზ. ვლ. დავჰჩუმდები, замолкнуть.

ჩაჩუნება (ვაჩაჩუნებ, -ნე), ზ. მ. ვანძრევ, шевелить, трогать; ჩაჩუნი, სს. шевеленіе.

ჩაჩურჩულება (ჩავჩურჩულებ, -ლე), ზ. უ. ჩუმად ყურში ვეუბნები, шептать.

ჩაჩქანი, ს. მცირე ზუჩი, шишакъ, каска, ვეფხ. 433, ნ. ჩაბალახი.

ჩაჩეჩქა (ვჰსჩეჩქ, -ქე), ზ. მ. დავსჟეჟა, დავჭეჭე; измять; ბაგრ. ბაგ. 4.

ჩაჩქერა (ვჰსჩქერ, -რე), ზ. უ. течь съ журчаніемъ.

ჩაჩქლამება (ვა), ზ. მ. ძალიან მოვჰხარშავ, разварить; (ვი-მები), разопрѣть.

ჩაჩქლეთა (ვჰსჩქლეთ, -ლითე), ზ. მ. ჩავგლეჯა, разрывать, вдроблять.

ჩაჩქმალვა (ვჰსჩქმალავ, -ლე), ზ. მ. ჩამალვა, припрятать, -ხმასა, замолчать, ანგ. 6—27.

ჩაჩქუნი (ვუჩაჩქუნებ თავში ან მიჩაჩქუნებს თავში). თავში ვჰკრავ, ვუკაკუნებ, стучать по головѣ; ჩონგ. 106.

ჩაჩხარუნება (ვა), ზ. ვ. бренчать.

ჩაჩხვა (ვჰ), ზ მ. შუაზედ გავაპობ, გავხჭრი, пластать; растягивать; (ვიჩაჩხები, -ხე), ზ. ვ. გავიშლები, გავიჩაჩხები, растопырить напр. ноги.

ჩაჩხი, ნახე შაშხი; **ჩაჩხია**, каряка.

ჩაჩხრიალება, ასითუმანი ჯიბეში ჩაგიჩხრიალებს, тысяча рублей у тебя въ карманѣ бренчатъ.

ჩაცდენა (ვა), ზ. მ. ავაცილებ, дать промахъ, непопасть; (ჩავსცდები, -დი), ზ. ვლ. ავაცდენ, дать промахъ; ბუნ. კ. 221.

ჩაცემა (ვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. ჩავჰკრავ, ударить по; ან დავუსობ, вонзать, втыкать.

ჩაცეცება (ჩავაცეცდები, -დი), ზ. ვლ. დავაჩერდები, пристально смотрѣть на что либо.

ჩაცვივნა (ჩავსცვივი, -ვივე ან ჩავჰცვივდები, -დი), ზ. ვლ. ჩავვარდები, падать внизъ; впасть; -ჭირსა, попасть въ бѣду; დარეჯ. 2—49; რუსთ. 209; ვისრ. 174; სიღ ზღვას ჩაგვიცვივდნენ, ე. ი. დავიღუპენით და მორჩენის იმედი აღარა გვაქვს; ვეფხ. 221; мы погибли; ჩაცვივნულვართ, мы пропали, мы погибли, ქილ. 138; ჩაცვივნული თვალები, впалые глаза; -ლობა, впалость.

ჩაცივება (ჩავაცივდები, -დი, ჩავცივებივარ), ზ. მ. ჩავუჯდები საქმეს, სამუშაოს; არ მოვეცლები, არ მოვეშვები, ჩამოვეკიდები; გადავეკიდები; корпѣть надъ чѣмъ либо; приставать, къ кому быть назойливу.

ჩაცივებით, სს. назойливо.

ჩაცილება (ვა), ზ. მ. გავაცილებ, проводить.

ჩაციმციმება (ვჰციმციმდები, -დი), ზ. ვლ. მდინარეთათვის: ციმციმით მოვდივარ, струиться (о рѣкѣ).

ჩაცინება (ვჰ), ზ. უ. გავსცინებ, насмѣхаться.

ჩაცლა (ვჰსცლი, -ცალე), ზ მ. დავჰსცლი, опорожнить.

ჩაცმა, **ჩაცმევა**, სს. одѣваніе, (ჩავაცვამ, -ვი; ჩავაცმევ, -ცვი), ზ. მ. ტანისამოსს მივართმევ ჩასაცმელად; одѣвать, (ჩავიცვამ, -ცვი), ზ. მიჩ. ტანისამოსით შევიმოსები; одѣваться, ვეფხ. 1074; ალექს. 3.

ჩაცმულობა, ს. თამარ. ბაგ. 101, одежда.

ჩაცორება (ჩავჰსცორდები, -დი), ზ. ვლ. ცორვით ჩამოვალ, скатиться.

ჩაცოტავება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, умалять, уменьшать.

ჩაცოცვა (ვჰ), ზ. უ. ცოცვით ჩავდივარ, ползти внизъ.

ჩაცხარება (ვა), крѣпить напитокъ.

ჩაცხელება (ვა), ზ. მ. разгорячать.

ჩაცქერა (ვჰსცქერ, -რე), ზ. უ. ჩავჰყურებ, смотрѣть внизъ.

ჩაცხება (ვჰსცხებ, -ხი), ზ. მ. წავუსვამ, намазать; -თავში, ударить кого въ голову.

ჩაცხომა (ვჰცხები, -ხი), ზ. უ. დავჰცხები, становится жарко; (ჩამცხება, -ცხა), ზ. მიჩ. становится мнѣ жарко.

ჩაცხრომა (ვჰსცხრები, -ვჰსცხერ), ზ. უ. დავჰსცხრები, გავჰყუჩდები, утихать.

ჩაძალვა (ჩავსძალავ, -ლე), ზ. მ. დავძალავ, მოვერევი, одолѣть, брать верхъ.

ჩაძაღლება (ვჰსძაღლდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავიღრძობი, მოვჰკვდები, околѣть.

ჩაძახება (ჩავსძახებ, -ხე), ზ. მ. ჩავჰყვირი, кричать внизъ или въ ухо, ყურში ჩავსძახი, кричу ему въ уши; ჩავუძახებ, -ხე), ზ. მიჩ. საჩქაროდ ჩავჰგზავნი ძირს; съ поспѣшностью послать внизъ; ჩონგ. 37.

ჩაძახვა, (ვჰ), ზ. მ. всучить.

ჩაძგერება (ვაძგერებ, -რე), ზ. ვ. დავაძგერებ, დავახლი, ударить, ткнуть; ჩონგ. 144.

ჩაძეძგა (ვი), ზ. მ. მოვიქლეშ, ვიტკენ, прищемить.

ჩაძველება (ვჰძველდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰსძველდები, вѣтшать, старѣть.

ჩაძინება (ჩავიძინებ, -ნე; ჩამეძინება, -ნა), ზ. მიჩ. მიმერულვის, засыпать, заснуть, вздремнуть, ვეფხ. 1209; ჩონგ. 132.

ჩაძირვა (ვჰძირავ, -რე), ზ. მ. ძირს დავილექ; о водѣ: осаждать, тянуть на дно; (ჩავიძირვი; -რე); ზ. ვ. ჩავილექები, ჩავჰსწვები, осаждаться.

ჩაძლევა (ვჰსძლევ, -ლიე), ზ. მ. დავსძლევ, მოვერევი, пересиливать.

ჩაძმარება (ვაძმარებ, -რე), ზ. მ. დავაძმარებ, дѣлать кислымъ; (ჩავჰსძმარდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰსძმარდები, окиснуть.

ჩაძნელება (ვა), затруднять.

ჩაძრობა (ჩავაძრობ, -ძერ), ზ. მ. გავაძრობ, გავხდი, содрать, снять.

ჩაძრომა (ჩავჰსძვრები, -ძვერ), შევსძვრები; დავინთქმი, დავილუპები; влѣзть; провалиться; ჩაძრომილი, მიმ. ვეფხ. 97.

ჩაძუნძულება (ვჰძუნძულდები, -დი), ზ. ვდ. ყრმათათვის: ჩავალ ძუნძულით, о дѣтяхъ: сходить съ лѣстницы.

ჩაძღვანება (ვა), ниспосылать.

ჩაძღოლა (ჩავუძღვები, -ძეღ), ზ. ვ. ჩავაცილებ, ჩავჰყვები, сопровождать; მოურავ. 35.

ჩაწაფება, ნახე დაწაფება.

ჩაწბილება (ვა), ზ. მ. შევარცხვენ; осрамить.

ჩაწდომა (ჩავჰსწვდები, -დი), ზ. ვდ. ხელის ხლებით მივსწვდები, доставать рукою, досягать, ქილ. 334; რუსუდ. 451; 872, გორგ. 240.

ჩაწება (ვა), ზ. მ. დავაკრავ, вклеивать.

ჩაწება (ვჰსწებ, ვაწებ, -ბე), ზ. მ. დავასველებ, დავაწებ, обмакнуть.

ჩაწებება (ვა), ზ. მ. ძირს მივაკრავ, вклеить.

ჩაწევა (ჩავჰსწევ, -წიე), ზ. მ. დაბლა დავჰსწევ; тянуть внизъ; (ჩავაწევ, -წიე; ჩავუწევ, -წიე), ზ. მ. მივასწევ, მივუსწრებ, მივალ, достичь, пріѣхать вовремя; რუსუდ. 656; 2 ქართლ. 547; (ჩავიწევ, -წიე), ზ. მიჩ. უკან დავიწევ, подвинутсся, სამ. სომხური. 184; (ჩავეწევი, -წიე), ზ. თვ. მოვეწევი, настичь; გორგ. 84.

ჩაწესება (ვა), ზ. მ. установить порядокъ.

ჩაწერა (ვჰსწერ, -რე), ზ. მ. დავსწერ რაშიმე, вписать.

ჩაწვა (ჩავჰსწვავ, -წვი), ზ. მ. დავჰსწვავ, сжигать; (ჩავიწვი, -წვე), ზ. ვ. დავიწვი, დავივსები, сгорать; ჩამწვი, ты сжегъ меня; ვისრ. 137; ჩამიწვავს, я сжегъ его, ვისრ. 170.

ჩაწვდომა, ნ. ჩაწდომა.

ჩაწვევა (ვი), ზ. მიჩ. ჩავიპატიჟებ, приглашать, звать.

ჩაწვეთა, -თება (ჩავჰსწვეთ, -თე; ჩავაწვეთებ, -თე), ზ. მ. დავაწვეთებ, накапать; ქიმია. 262; ყურში ჩავუწვეთებ, ე. ი. ჩავჰჩურჩნი, наушничать.

ჩაწვენა (ვაწვენ, ვაწვინე), ზ. მ. ლოგინში დავაწვენ ყრმას ან სნეულს, уложить въ постель, ვეფხ. განმ. თ. 304.

ჩაწვნა (ჩავჰსწნი, -ნე); ჩაწნვა (ჩავჰწნავ, -წან), ზ. მ. ჩავაგრეხ; ввивать, вплетать.

ჩაწვრილება (ვა), ზ. მ. умалять.

ჩაწითლება (ვაწითლებ, -ლე), ზ. მ. გავაწითლებ, заставить покраснѣть.

ჩაწინწკლვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსწინწკლავ, закапать.

ჩაწიხლვა (ვჰ), ზ. მ. втоптать.

ჩაწმახნვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავაწნავ, вплетать.

ჩაწმენდა (ვჰსწმენდ, -მინდე), ზ. მ. ჩავასუფთავებ, счистить, ქიმ. 235.

ჩაწნეხა, ნ. დაწნეხა; ჩაწნვა, ნ. ჩაწვნა.

ჩაწოდება (ვუ), призывать.

ჩაწოლა (ჩავსწვები, -წევ), ზ. ვდ. ლოგინში დავსწვები დასაძინებლად; წავიქცევი, დავეცემი; ნოტიოთა თვის: ძირს დავილექ, ჩავსძირავ; лечь въ постель; обрушиться, повалиться; о жидкостяхъ: осаждаться; ქიმ. 170; 2 რიცხვი 22—29; სამზ. 54.

ჩაწრეტა, ნ. დაწრეტა.

ჩაწურება (ვაწურებ, მაგალ. პირში საჭმელს), ზ. მ. давать по каплѣ въ ротъ пищу; დავრ. 52.

ჩაწურვა (ჩავჰსწურავ, -რე), ზ. მ. დაწურვა, დაწრეტა; დავნაშურავ, нацѣдить, нажать; სამზ. 135, (ჩავიწურვი, -რე; -ვები, -ვე), ზ. ვ. დავიწრიტები, დავნაშურდები, დავიცლები, нацѣживаться, опорожниться; მზე ჩაიწურა, солнце закатилось, ვეფხ. 765.

ჩაწურთნვა (-თნი; -ნე), ზ. მ. შევაგონებ, вразумлять.

ჩაწყალება (ვი თვალებს), терять зрѣніе.

ჩაწყდომა (ჩავჰსწყდები, -დი), ზ. ვდ. მოვსწყდები, истребиться, (ჩავაწყდები, -დი), ზ. ვდ. მივემთხვევი, напасть на что либо.

ჩაწყვეტა (ვჰსწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. გავჰსწყვეტ,

ჩამომშვიდება (ვა), ზ. მ. მოვამშვიდებ, მოვამდოვრებ, успокоить, усмирить, (ჩამოვმშვიდდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰმშვიდდები, успокоиться, усмириться.

ჩამომჩქრიალი, ზედ. ჩქრიალით მომდინარე, текущій съ журчаніемъ; ჩონგ. 62.

ჩამომცრევა, -რობა (ჩამოვამცრევ, -რობ; -რე), ზ. მ. შევამცირებ, уменьшать; умалять; унижать; შესავ. ალბ. სამ. ვახტ. 24, ალბ. 3.

ჩამომწიფება (ვჰმწიფდები), ზ. ვდ. დავჰმწიფდები, созрѣвать.

ჩამომწვარი, ზედ. დამწვარი, выгорѣлый.

ჩამომწკრივება (ვა), ზ. მ. რიგზედ დავაწყობ, ჩამოვარიგებ, поставить въ рядъ, ანც. 3—20; (ვუმწკვრდები), стать въ рядъ.

ჩამომხდარი,

ჩამომხტარი, ზედ. ჩამოხდომილი, დამდგარი სადმე, რუსუდ. 685; ანც. 45; остановившій гдѣ либо, или у кого.

ჩამომხმარი, ზედ. გამხდარი, изхудалый; изсохшій.

ჩამონაბამი, ზედ. დაბმული, привязанный.

ჩამონაბერი, მიმ. მობერილი, მოქროლილი, дунутый.

ჩამონაგდები, ს. ჩამონაყარი, сброшенный.

ჩამონაგვიანება (ვა), ზ. მ. მოვანაგვიანებ, насорить.

ჩამონადირება (ვი), ზ მ. მოვინადირებ, обойти охотою мѣсто.

ჩამონათება (ვუ), ზ. მ. სანთელს მივუნათებ, посвѣтить кому свѣчу.

ჩამონაკიდარი, ზედ. ჩამოკიდებული, повѣшенный.

ჩამონაყარი, ზედ. ჩამოყრილი, ან მოყრილი ქარისაგან; сброшенный; нанесенный вѣтромъ.

ჩამონაცვივნი, ზედ. ჩამოცვივნული, падшій, ქილ. 422.

ჩამონგრევა (ვანგრევ, -რიე), ზ. მ. ჩამოვაქცევ, разрушать, ломать; (ვინგრევი, -რიე), ზ. ვდ. დავიქცევი, обрушиться.

ჩამოოხრება (ვაოხრებ, -რე), ზ. მ. მოვაოხრებ, უშენ ვჰყოფ, опустошить.

ჩამოპარება, -რვა (ვა), ზ. მ. პარვით ჩამოვიყვან, украдкою сносить или сводить; (ჩამოვიპარვი, -რე), ზ. ვ. პარვით ჩამოვდივარ, сходить украдкою съ лѣстницы; (ჩამოვეპარები, -რე), ზ. თვ. მივეპარვები, პარვით მივუვალ; подходить украдкою; ჩამოგვეპარნენ, они подошли къ намъ украдкою; 2 ქართლ. 315.

ჩამორბენა (ვა), ზ. მ. რბენით ჩამოვიტან, сносить что сверху украдкою; (ჩამოვირბენ, -ბინე; ვჰრბი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. რბენით ჩამოვჰქდივარ, сбѣгать, бѣжать внизъ.

ჩამორბილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, смягчать.

ჩამორევა (ვუ), ზ. მ. მოვურევ, помѣшать, ვერევი, вмѣшаться.

ჩამორეკა (ვჰრეკ, -რეკე), ზ. მ. ჩამოვჰკრავ ზარსა, пріударить въ колоколъ.

ჩამორეკა (ვჰრეკ, -რეკე), ზ. მ. ჩამოვლალავ, гнать внизъ; ჩონგ. 144.

ჩამორეცხა (ვჰ), ზ. მ. რეცხით ჩამოვჰხწმენდ, смывать; ვისრ. 148; ჩამოვირეცხ პირსა, омыть лице; ვისრ. 78.

ჩამორთმევა (ვართმევ, -ვართვი), ზ. მ. ხელი და ხელი გამოვართმევ; ავჰხდი, ავჰყრი პატივს; მივხდი, მივუღებ; взять у кого изъ рукъ, принять; лишать чести, званія; отнимать; -სალამსა, поздороваться. ყარამ. 6; ჩამოვართმევ ხელსა, пожать руку; ჩამოვართმევ ცხენსა, принять отъ кого лошадь; რუსუდ. 287; ჩამოვართმევ პატივსა. лишать чести, ქილ. 266; ჩამოვართმევ მამულსა, конфисковать имѣніе; ჩამოვართმევ ქვეყანას ერთგულობაში; принять за преданность страны; მრ. 118; ჩამოვართმევ სიგიჟეში, я стану считать это глупостью; დავრ. 7; ცალი მხარი ჩამოართვა, онъ отрубилъ ему одно плечо, разсѣкъ пополамъ; რუსუდ. 688; შურად ჩამოვართმევი, приму это за вражду; ცუდად ჩამოართმევენ, это примутъ за неприличный поступокъ; ქილ. 266; პირფერობაში ნუ ჩამომართმევ, неприми это за лесть; კაცია 80; ღმერთი კარგად ჩამოგართმევს, Богъ одобритъ это; სამ. ხომხ. 189; (ჩამოვერთმევი, -თვი), ზ. თვ. ავეხდები, ავეყრები, წავერთმევი; лишаться; **ჩამორთმეული**, მიმ. лишенный; конфискованный.

ჩამორიგება (ვა, ჩამოვურიგებ), ზ. მ. ჩამოვამწკრივებ; ჩამოვუტარებ: მაგალ. საჭმელს; поставить въ рядъ, по порядку; обносить напр. кушанье по порядку; ანც. 3—60; ჩამოვჰრიგდები, -დი; говоря о кушаньѣ: обноситься; подаваться; კაცია. 12.

ჩამორიდება (ვა), ზ. მ. მოვარიდებ, მოვაშორებ, отстранять; (ვერიდები, -დე), ზ. თვ. მოვშორდები, устраняться.

ჩამორჩობა (ვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. მოვაშთობ, повѣсить, удушить, утопить; ვისრ. 17; ანდრ. 129; 2 ქართლ. 564; ხომხ. სამ. 368. გორგ. 149.

ჩამორჩომა (ჩამოვჰრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. მოვჰრჩები, оставаться, быть въ остаткѣ; კაცია 104.

ჩამორცხა (ჩამოვჰრცხები, -რცხი), ზ. ვდ. ჩამოვირეცხები, смываться; ოფლი ღვარად ჩამორცხოდა, потъ градомъ лилъ; რუსუდ. 479.

ჩამორჭობა (ვა), ზ. მ. დავარჭობ, воткнуть.

ჩამოსაბძანებლად, ზზ. ჩამოსასვლელად, на случай пріѣзда; 2 ქართლ. 421.

ჩამოსავალი, ჩასასვლელი, ს. გზა დაღმართზედ. спускъ, сходъ; მაგალ. -კარი, входныя двери.

ჩამოსავლები, ს. ყელზედ ჩამოსაკიდი, ყელსაბამი, ფარღული, ожерелье.

ჩამოსაკიდარი, ჩამოსაკიდებელი, ზედ. ან სახ. вѣшальный; вѣшалка.

ჩამოსარჩობელი, ზედ. დასარჩობი, вѣшальный, висѣлица.

ჩამოსასვლელი, ნ. ჩამოსავალი, 2 ქართლ. 421; ჩამოსასვლელად, для схода.

ჩამოსახრჩობი, ზედ. достойный быть повѣшену.

ჩამოსაწყვეტი, ზედ. გაწყვეტისაგან, за разрывъ, ანც. 4—4.

ჩამოხევა (ჩამოვუხევ, -ხიე), ზ. მ. მოვუხევ, მოვუტევებ, напускать, натравлять.

ჩამოსვა (ვჯსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩამოვაჯდენ, сажать внизъ, высаживать.

ჩამოსვენება (ვასვენებ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიღებ ხატს, ჯვარს; сносить образъ и т. п.

ჩამოსვლა (ჩამოვალ; ხრ. არა აქვს; ჩამოვჯდივარ, ჩამოვედი, ჩამოვჯდიოდი); ზ. უ. მაღლიდამ ძირს ჩავალ; сходить внизъ; нисходить; ვეფხ. 327; 2 ქართლ. 421; ანც. 3—25; ნაწვ ჩამოდენა; (ჩამოვუვალ, ჩამოვუვედი), ზ. უ. დავუთმობ, უღარესი ვარ, уступать кому, напр. въ знаніи, въ умѣніи; ყელი ჩამოუვიდა, у него горло опухло; რომელნი არც ერთნი არ ჩამოუვიდენ გიგოს, никто изъ нихъ не хуже Гиго; ერისთ. 118; თავს არ ჩამოვუვალ, я не хуже его; ცრემლი ჩამოსდიოდა, слезы текли, **ჩამოსული**, მიმ. нисшедшій.

ჩამოსმა (ჩამოვსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩამოვსვავ, ჩამოვაჯდენ; сажать внизъ, высаживать; მრ. 122; ჩამოვისვამ წვერზედ ხელსა, погладить рукою бороду.

ჩამოსუმა (ვისმვამ ხელს წვერზედ), погладить бороду свою.

ჩამოსრიალება (ვჯსრიალდები), скатиться.

ჩამოსროლა (ვისვრი, -სროლე), ზ. მ. ვისვრი მაღლიდამ ქვევით, стрѣлять сверху внизъ; 2 ქართ. 412.

ჩამოსუსტება (ვჯსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჯსუსტდები, ослабѣть.

ჩამოსქდომა (ვჯსქდები, -დი), ზ. ვდ. გავჯსქდები, треснуть.

ჩამოსწორება (ვასწორებ, -რე), ზ მ. მოვასწორებ, уровнять.

ჩამოსწორ, ჩამოსწვრივ, ზზ. გასწვრივ, перпендикулярно, вертикально; паралельно; 2 ქართლ. 389; ციმ. 33.

ჩამოსწრება (ვასწრებ, -წარ), ზ. უ. დავასწრობ, предупредить кого; (ჩამოვესწრები, -წარ), ზ. თვ. захватить, застать; 2 ქართლ. 368; 1 ქართლ. 228.

ჩამოსხდომა (ჩამოვსხდებით, -დით), ზ. უ. ჩავჯსხდებით მრავალთათვის, садиться, присѣсть; დარეჯ. 2—18.

ჩამოსხეპა (ვჯ), ზ. მ. ჩამოვჯკაფ, срѣзывать.

ჩამოსხლეტა (ჩამომისხლტა ფეხი), ზ. ვდ. წამისხლტა ფეხი, поскользнуться, (ჩამოვუსხლტები ფეხი), ზ. ვდ. соскользнуться, დარეჯ. 121.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, სხი), ზ. მ. ერთის ჭურჭლიდამ მეორეში ჩავასხამ ნოყიოს; сливать, переливать.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. გადნობილს მეტალლისაგან შევჯქმნი სხვა და სხვა ნივთთა, ვითარ ზარსა, ზარბაზანსა და სხ. отливать изъ металла что.

ჩამოსხვა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. ავაგებ ძაფზედ მარგალიტს და სხ. нанизывать.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. ჩამოვიყვან, ჩამოვჯგვრი მრავალთა; приводить; пригонять; ვისრ. 97.

ჩამოსხმა (ვჯსხამ, ვჯსხი), ზ. მ გადმოვიყვან, ჩამოვჯსვამ, садить внизъ, высадить.

ჩამოსხმევინება (ვასხმევინებ, -ნე), ზ. მ. გადმოვასხმევინებ, заставить слить; ანც. 4—17.

ჩამოსხმული, მიმ. отлитый, вылитый; **ჩამოსხმულობა**, ს. ჩამოსხმული რამ, отливка.

ჩამოხსნა (ჩამოვჯხსნი, -ვჯხსენ), ზ. მ. მოვჯხსნი დაბმულსა, отвязать; (ჩამოვეხსნები, -ვეხსენ), ზ. მ. მოვეცლები, მოვეშორები; отвязаться, развязаться съ кѣмъ; ხამ. სომხ. 76, ჩამომეხსენ, отвяжись.

ჩამოტანა, სხ. привозъ; (ვიტან, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, ძირს მოვიტან, снести внизъ, ან შორიდამ მოვიტან, привозить, 2 გამოც. ქრისტ. 104; -ტივსა, гнать плотъ; (ჩამოვუტან, -ნე), ზ. მ. снести кому что сверху.

ჩამოტანა, ჩამოტანება (ჩამოვატან, -ნებ, -ნე), ზ. მ. ჩავუგზავნი ვისმე რასმე, послать что съ кѣмъ внизъ; ჯკრა თავში, ლახტი და ყურთან ჩამოატანა, ударилъ въ голову булавой и разсѣкъ до ушей; რუსუდ. 61; შვიდის დღის ნუზლი ჩამომიტანეს, снесли мнѣ провизію на семь дней.

ჩამოტანინება (ვა), ზ. მ. ძირს ჩამოვაღებინებ, заставить снести, 2 ქართლ. 520.

ჩამოტარება (ვატარებ, -რე), ზ. მ. გარშემოვავლენ; ან ჩამოვურიგებ რიგით საჭმელს და სხ; обводить; обносить кушанье; -ნავსა, проводить корабль, დარეჯ. 134; 152; ანც. 3—31.

ჩამოტაცება (ვიტაცებ, -ცე), ზ. მ. ტაცებით მოვიღებ დაბლა, унести внизъ; ქილ. 462.

ჩამოტევა, ჩამოტევება (მოვუტევებ, -ვე), ზ. მ. ჩამოვუშვებ; спускать, опустить внизъ.

ჩატეხა (ვჯსტეხ, -ხე), ზ. მ. გავჯსტეხ, отломать.

ჩამოტრიალება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაბრუნებ, დავაბრუნებ, поворачивать, повертывать, (ჩამოვჯტრიალდები, -დი), ზ. ვდ. დავაბრუნდები, поворачиваться.

ჩამოტყდომა (ვჯსტყდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვიმტვრევი, отламываться.

ჩამოტყუება (ვიტყუებ, -ვე), ზ. მ. მოტყუებით ჩამოვიყვან, сманить, приманить внизъ; 1 ქართ. 248; ქილ. 506.

ჩამოუბნება (ვიუბნებ, -ნე), ზ. უ. მოვილაპარაკებ, переговорить; რუსუდ. 759.

ჩამოუსვლელობა, ს. მოუსვლელობა, неявка; 2 ქართლ. 355.

ჩამოფარდაგება (ვჯ), ზ. მ. ფარდაგებს მოვაკრავ, обвѣшать стѣну коврами.

ჩამოფარება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჯხურავ, მაგალ. ზეწარსა, ჩამოვჯკიდებ, გარდავაფარებ ფარდაგს, завѣшивать, занавѣшивать, спустить занавѣсъ; ქილ. 357, 436; პირბადე ჩამოშვებული, съ опущеннымъ покрываломъ, ერისთ. 196. [чить.

ჩამოფაჩვა, (ვი), ზ. მიჩ. ჩამოვიჩაჩავ ქუდს, нахлобу-

ჩამოფენა (ვჯფენ, -ნე), ზ. მ. გავჯფენ მაღლიდამ დაბლა, свесить.

ჩამოფრენა (ვა), ზ. მ. ფრენით ჩამოვიტან, летая сносить внизъ; ვჯფრინდები, -დი), ზ. უ. ფრენით ჩამოვალ დაბლა, слетать внизъ; ჩამოფრინვა (ვჯფრინავ, -ნე), ზ. უ. слетать.

ჩამოფხავება, სხ. ხორცის დაცვივნა, გახდომა; исхудать.

ჩამოფხაჭვა (ვიფხაჭავ ქუდსა), ზ. უ. ჩამოვიჩაჩავ, нахлобучить.

ჩამოფხაჭნა (ვჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკაწრავ, оцарапать.

ჩამოფხეკა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰხთლი ფხეკით, соскоблить.

ჩამოფხუწვა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიჩაჩავ, нахлобучить.

ჩამოქანცვა (ვჰ), ზ. მ. მოვღალავ, утомлять, (ვიქანცები, -ცე), ზ. ვლ. მოვიღალვი, утомиться.

ჩამოქვეითება (ვიქვეითებ, -თე), ზ. უ. დავჰქვეითდები, спѣшиться, сойдти съ лошади; (ვაქვეითებ, -თე), ზ. მ. დავაქვეითებ, спѣшивать, სამ. ვახტ. 158.

ჩამოქლიბვა (ვჰ), ზ. მ. ქლიბით გავსთლი, спиливать напилкомъ.

ჩამოქნა (ვჰქნი, -ვჰქენ), ზ. მ. შევიმუშავებ ტყავსა, выдѣлывать кожу.

ჩამოქონება (ჩამომაქვს, მქონდა), ზ. მ. ჩამოვიტან, снести внизъ.

ჩამოქცევა (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. ჩამოვანგრევ, отломать (строеніе); (ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ჩამოვინგრევი, обрушиваться; ჩამოვიქცევ თავსა, брошусь съ высоты.

ჩამოღალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰღალავ, утомить.

ჩამოღება (ვიღებ, -ღე), ზ. მ. ძირს დავიღებ, снять; ანტ. 4—32; ფეხი არ ჩამოუღია, онъ не спустилъ ноги, თავი არ ჩამოუღო, онъ непоклонился ему.

ჩამოღვენთა (ჩამოვიღვენთები, -თე), ზ. მიჩ. ვჰსწვეთ, დამოვედინები, капать (свѣчка), нагорать.

ჩამოღმა, ზს. ზზ. დაბლა, ძირს, ქვეით, внизъ, რუსულ. 800; დარეჯ. 2—90; გუჯ. 10; თავ ჩამოღმა, внизъ головой; ქილ. 486; ან გარდა, გარდაის, исключая, ედემის ჩამოღმა, исключая рая.

ჩამოღმართ, ზზ. ჩაღმა, ქვეით, внизъ, შავქედის ჩამოღმართ, съ вершины черной горы до подошвы; გუჯ. 28.

ჩამოღმართი, ს. დაღმართი, скатъ, сходъ съ горы, მიქია. 1—5.

ჩამოყენება (ვა), ზ. მ. ადგილს მოვაცვლევინებ, удалять съ мѣста; ставить кого въ сторону; მროვ. 19; (ვუ), ზ. მიჩ. პირდაპირ დავუყენებ; ან უკან დავუდგამ; противупоставлять; ставить позади; 2 ქართლ. 443; 471.

ჩამოყვანა (ვი), ზ. მ. დაბლა ჩავიყვან, свести внизъ; 2 ქართლ. 103; ვისრ. 21; 37, ჩამოყვანინება (ვა), ზ. სს. დაბლა ჩავაყვანინებ, заставить свести внизъ, ჩამომიყვანეს, привели меня, 2 ქართლ. 568.

ჩამოყივლა (ვჰყივი, ვჰყივე, ვჰყივლე), ზ. უ. ზევიდამ ვუყვირი, кричать сверху; ქილ. 667.

ჩამოყოლა (ვჰყვები, -ყევ), ზ. მ. ჩავჰყვები ვისმე, идти внизъ съ кѣмъ либо, ან მივჰყვები, მივჰბაძავ, слѣдовать кому подражать, სამ. ვ 197.

ჩამოყოლიება (ვი), ზ. მ. დავიყოლიებ, დავიდევნებ, уговорить кого, заставить слѣдовать; 2 ქართლ. 541; ჩამომიყოლიებ, ე. ი. დამიყოლიებ, ты уговариваешь меня послѣдовать тебѣ; რუსულ. 708.

ჩამოყრა (ვჰყრი, -ვჰყარე), ზ. მ. ჩამოვაგდებ, ჩამოვისვრი, сбросить, скинуть, сронить; -ყურებსა, задуматься, повѣсить уши; მოურავ. 62; -ცრემლსა, ронять слезы; ვეფხ. ჩამოვჰყრი ცხენიდამ, сбить многихъ съ лошадей; ვეფხ. 448; 660; მოგიყრი ხელში, отдалъ тебѣ въ руки; რუსულ. 772; ჩამოგიყრი ყურებსა, ჩონგ. 122; повѣшу уши; **ჩამოყრილი, ჩამონაყარი, сброшенный**.

ჩამოყრევინება (ვა), ზ. სს. ჩამოვაგდებინებ; დავჰბერტყუ, დავაყრევინებ ხეს ხილსა; заставить сбросить, сбить плоды.

ჩამოშეშება (ვა), ზ. მ. გავაშეშებ, გავახევებ, дѣлать окоченѣлымъ; (ჩამოვჰშეშდები, -დი), ზ. ვლ. გავშეშდები, გავხევდები, окоченѣть; ჩამოგიშეშდეს ფეხები, чтобъ твои ноги окоченѣли; ანტონ. 3—39.

ჩამოშვება (ვუ), ზ. მ. დაბლა დავუშვებ, ძირს დავიღებ, спускать внизъ; опускать, ниспускать, -თავ-პირსა, ან ცხვირ-პირსა, надуться, насупиться, нахмуриться; -ფასს, сбавить цѣну; ალბ. 95; -ფრთებსა, присмирѣть, опустить крылья; -ფარდას, опустить занавѣсъ, (ჩამოვეშვები, -შვი), ზ. თვ. დავეშვები; მოვეშვები, დავეხსნები; опускаться, оставлять кого въ покоѣ; ერისთ. 196.

ჩამოშვებინება (ვა), ზ. მ. დავაშვებინებ, заставить опустить.

ჩამოშვერა (ჩამოვიშვერ, -რე), ზ. მ. დაბლა დავიშვერ, спустить внизъ напр. ноги.

ჩამოშთობა (ვაშთობ, -თე), ზ. მ. დავარჩობ, ჩამოვარჩობ, удавить.

ჩამოშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. ჩამოვჰფუშავ, разстроить, разрушить.

ჩამოშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვაცლი, удалить.

ჩამოჩაჩვა (ვიჩაჩავ, -ჩე), ზ. მ. ჩამოვიფხუტ, нахлобучить.

ჩამოჩენილი, ზედ. გამოჩენილი, извѣстный, რუსულ. 759.

ჩამოჩოჩვა (ვი), ზ. მ. ჩოჩვით ჩამოვალ, сползти.

ჩამოჩქერა (ჩამოვჰსჩქერ, -რე), ზ. მ. ჩქერით მოვჰმდინარებ, течь журча; ტიმოთ. 59.

ჩამოჩხრიალება (ვჰ), ზ. მ. იგივე ჩამოჩქერა; (ვაჩხრიალებ, -ლე), ზ. მ. ვაჟღარუნებ, ვაჩხრიალებ, ვაჩხარუნებ, бренчать.

ჩამოცალება (ვეცლები), посторониться.

ჩამოცდა (ვიცდი, ვიცადე), ზ. ვ. მოვიცდი, მოვეღოდები, ждать.

ჩამოცდუნება (ვი), ზ. მ. ავიცდენ, ვერ მოვახვედრები, непопадать; რუსულ. 705.

ჩამოცვივნა (ჩამოვჰცვივი, -ვივე), ზ. მ. ჩამოვვარდები მრავალთათვის, ниспадать, ვეფხ. 1341; დარეჯ. 105; ქილ. 384; ჩამომაცვივნა, заставилъ насъ пасть, ქილ. 224; თვალიდამ ცრემლი ჩამოჰსცვივდა, съ глазъ уронилъ слезы.

ჩამოცთომა (ჩამომიცთება ფეხი), ზ. მ. ფეხსა ვჰკრავ, ფეხს წავიცდენ, оступиться, ქილ. 537.

ჩამოცილება (ვა), ზ. მ. მოვაცლი, მოვაშორებ, отстранить.

ჩამოცლა (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვაცლი, отстранить, снять съ кого что, იბერია 1 — 104, ჯარი ძალით ჩამოაცალა, принудилъ войско отступить; 2 ქართლ. 432; (ჩამოვეცლები, -ცალე), ზ. თვ. მოვშორდები, მოვეცლები, отстраниться, отступить, ანტ. 6—8, (ჩამოვჰს-

ცლი, -ცალე), ზ. მ. დავჰსცლი, დავაცალიერებ; ან ჩამოვართმევ ტვირთსა, опорожнить; снять поклажу.

ჩამოცმევა (ვაცმევ, -ცვი); ჩამოცვა (ვაცვამ, -ცვი), ზ. მ. ავაგებ, ავაცვამ; გავუყრი; вдѣвать, сажать на; ან ტანისა მოსით შევჰმოს; одѣвать, (ჩამოვიცვამ, -ცვი), ზ. მიჩ. გავიყრი; შევიმოსები; надѣть на себя; სიბრ. 49; ჩამოვეცმი შუბზედ; наткнуться на копье, т. е. поразить себя копьемъ.

ჩამოცქერა (ვჰ), смотрѣть внизъ.

ჩამოძახება (ვუ), ზ. მ. დავუძახებ ძირს, звать внизъ; ან ჩამოვაგდებ, сбросить внизъ.

ჩამოძრომა (ვჰსძვრები, ვჰსძვერ), ზ. ვდ. ძრომით ჩამოვალ; сползти внизъ.

ჩამოძღოლა (ჩამოვუძღვები, -ძღე), ზ. მ. ჩამოვალ ერთად ვისთანმე, низпроводить.

ჩამოწდომა, ზ. მ. достать.

ჩამოწევა (ვჰსწევ, -წიე), ზ. მ. დაბლა დავსწევ; тянуть внизъ, (ჩამოვაწევ, -წიე), ზ. მ. მოვაწევ, მოვალ; дойдти до чего, დასტ. 23.

ჩამოწვევა (ვიწვევ, -წვიე), ზ. მ. ძირს მოვიწვევ, приглашать внизъ.

ჩამოწვეთა (ვჰ), ზ. უ. წვეთს ჩამოვუშვებ, лить по каплѣ; капать; ქილ. 462; (ვეწვეთები, -თე), ზ. თვ. ვჰსწვეთ; капать.

ჩამოწმენდა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსწმენდ, ჩამოვასუფთავებ; вычищать, вытирать; обтирать; (ჩამოვჰსწმინდები), ზ. უ. ჩამოვიწრიტები, стекать, ქიმ. 23.

ჩამოწოლა (ჩამოვჰსწვები, -წვე), ზ. უ. დავსწვები ან ჩამოვეშვები ჩამოვიზნიქები, ложиться; обвиснуть.

ჩამოწურვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსწრეტ, сцѣдить, ქიმ. 141.

ჩამოწყვდევა (ჩამოვსწყვდევ, -დი), ზ. მ. მოვაწყვდევ, запереть, невыпускать, (მოვიწყვდევი, -დიე), ზ. ვ. მოწყვდეულვარ, быть заключену; ჩამოწყვდეული, მიმ. заключенный, დარეჯ. 2—54.

ჩამოწყვეტა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსწყვეტ, сорвать.

ჩამოჭიდება (ვეჭიდები, -დე), ზ. ვდ. დავეჭიდები, вцѣпиться въ кого.

ჩამოჭიმვა (ვჰჭიმავ, -მე), ზ. მ. გავჰსჭიმავ ზევიდამ ქვევითმდე, растянуть, -ყურებსა, потянуть за уши; ჩონგ. 138.

ჩამოჭკნობა (ვჰჭკნები, -ჭკენ), ზ. უ. დავჰჭკნები, увянуть.

ჩამოჭრა (ვჰსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. ჩამოვჰკვეთ, შევჰსჭრი, срѣзать; -მიწას, урѣзать лишнюю землю; სიგელი ჩოლაყ. 16; (ჩამოვიჭრები, -ჭერ), ზ. მ. ჩამოვალ სირბილით; ჩამოვჰხტები, сбѣжать внизъ; соскочить; ვისრ. 22; დარეჯ. 2—87, 1 ქართლ. 143; გუმბათი ჩამოიჭრა, куполъ провалился; 1 ქართლ. 415; **ჩამოჭრილი**, ჩამონაჭერი, ზედ. отрѣзокъ, მიმ. срѣзанный; сбѣжавшій; ქილ. 487; 477; ვეფხ. 1219.

ჩამოჭრუნება (ვა), ზ. მ. სიჩქარით ჩამოვიტან, снести внизъ проворно, ქილ. 97.

ჩამოჭყივლა (ვჰსჭყივი), кричать внизъ.

ჩამოხდა (ჩამოვჰხდი, -ხადე), ზ. მ. მოვაცილი, მაგალ. ტვირთსა, снять тяжесть, ქილ. 52; რუსუდ. 817; (ჩამოვიხდი, -ხადე), ზ. მიჩ. ჩამოვიცილი, მოვიხდი, снять съ себя.

ჩამოხდენა (ვა), ზ. მ. დავაყენებ სადმე; заставить остановиться, რუსუდ. 344.

ჩამოხდომა (ვჰხდები, -ხდი, ბრძან. ჩამოხე, ვეფხ. 1024); ზ. ვდ. დავხდები სადმე; ჩამოვალ; остановиться; сойдти; ვისრ. 160; 2 ქართლ. 314; რუსუდ. 423; **ჩამომხდარი**, остановившійся.

ჩამოხედვა (ვჰ), ზ. უ. ძირს ვიყურები, смотрѣть внизъ.

ჩამოხევა (ვჰ), ზ. მ. დავხევ თავიდამ, надорвать, ჩამოვიხევ საყელოს, разорвать на себѣ воротъ, ყარამ. 462.

ჩამოხერხვა (ვჰხერხ, -ხე), ზ. მ. გავჰხერხ, спилить.

ჩამოხვევა (ვახვევ, -ხვიე), ზ. მ. დავახვევ; навивать; обвернуть; სიბრ. 122.

ჩამოხჳნა (ვიხვამ, -ვი; ჩამოვიხვნი, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, снять.

ჩამოხრა (ვჰხრი, -ხარ), ზ. მ. დაზნექა, დახრა, со-[гнуть.

ჩამოხსნა (ვჰხსნი, -ვჰხსენ), ზ. მ. მოვჰხსნი, отвязать, -კარებს, снять двери, გორგ. 243; ჩამოვიხსნი (მკერდი ჩამოიხსნეს), ე. ი. ფალარათად გახსნეს, растегнули воротъ у рубашки; ყარამ. 242; ჩამოვიხსნები, спускаться, ქილ. 585, быть отвязану, (ჩამოვეხსნები, -ხსენ), ზ. თვ. დავეხსნები, მოვჰშორდები, оставить кого въ покоѣ; ქილ. 436, 491; ჩამომეხსენ, отвяжись, მოურავ. 87.

ჩამოხტომა (ვჰხტები, -ტი), ზ. ვდ. ჩამოვჰხდები, соскочить; слѣзть съ лошади; ან დავხდები სადმე, остановиться.

ჩამოხტუნება (ვა), ზ. მ. ხტომით ჩამოვაგდებ, заставить соскочить, остановиться, გორგ. 33; 2 ქართლ. 531.

ჩამოხჩობა (ვახჩობ, -ჩე), ზ. მ. ჩამოვარჩობ, удавить, повѣсить.

ჩამოჯდომა (ვჰსჯდები, -დი, ან ვჰსჯედ), ზ. ვდ. დავჰსჯდები რაზედმე, присѣсть.

ჩამოხწევინება (ვა), ზ. მ. прибыть, მშვიდობით ჩამოგახწევინოს, благополучно пріѣхать къ вамъ.

ჩამპალი, ზედ. დამპალი, гнилой.

ჩამჟავება (ჩავჰმჟავდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმჟავდები, окисать, (ჩავამჟავებ, -ვე), ზ. მ. დავამჟავებ, окислять.

ჩამრეცი, ს. დამრეცი, დაღმართი, покатость.

ჩამსაყიჩი, ს. ფიჭვის წებო, смола сосновая, ბუნ. ლ.

ჩამსხვილება (ვა), потолстѣть.

ჩამსჭვალვა (ვჰ), ზ. მ. დალურსმა, пригвоздить.

ჩამსხვრევა (ვა); ჩამტვრევა (ვა), ზ. მ. დავამტვრევ; сломать, наломать, დარეჯ. 128; კბილებს ჩავამტვრევ, вышибить кому зубы; (ჩავიმტვრევ კბილებსა), вышибить себѣ зубы; გორგ. 235.

ჩამტვერიანება (ვა), ზ. მ. გავამტვერიანებ; запылить.

ჩამქრალი, потухшій.

ჩამჩა (თათრ.), ს. ლაფოტი, ციცხვი მეჭამლისა, ковшъ, разливательная ложка.

ჩამძაღება (ჩავჰმძაღდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმძაღდები, მძაღეშევიქნები, прогоркнуть.

ჩამძიმება (ვამძიმებ, -მე), ზ. მ. დავამძიმებ, дѣлать тяжелымъ.

ჩამწარება, ზ. მ. ჩაგვიმწარდა, стало для насъ горкимъ.

ჩამწყვლევა (ვა), ზ. მ. ранить.

ჩამწვარი, ზედ. დამწვარი, прогорѣлый.

ჩამწკრივება (ვა), ზ. მ. ჩავარიგებ, ставить въ рядъ.

ჩამჭევლება წყლისა, ს. წყლის ციმციმი, струиться о водѣ.

ჩამხედი, მაგალ. წიგნში, смотрящій, ქილ. 178.

ჩამხობა (ვა), ზ. მ. დავამხობ, ниспровергнуть.

ჩამჯდარი, ზედ. დაჯდინებული, сидящій, осѣлый.

ჩანა, ს. მარხილი, ციგა, сани, ნ. ჩ. ლ. რ. ქ.

ჩანაზვა (ჩავინაზვი, -ზე), ზ. ვ. გავინაზვი, спрятаться отъ испуга.

ჩანაგრეხი, ს. ერთმანერთში ჩაგრეხილი, ввивокъ.

ჩანადენი, მიმ. მომდინარე, протекающій, ვეფხ. 218.

ჩანადირება (ვი), ზ. მ. ნადირობით ჩავივლი რომელსამე ადგილსა; охотясь проходить нѣкоторую мѣстность; 2 ქართლ. 261; გორგ. 80.

ჩანადრეკი вгибъ, შენადრეკი, შენაკეცი.

ჩანათება (ვუ), ზ. მ. посвѣтить.

ჩანაკლულება (ვანაკლულებ, -ლე), ზ. მ. მოვანაკლულებ, убавить.

ჩანარჩუნება (ვინარჩუნებ, -ნე), ზ. მ. მივითვისებ, присвоить.

ჩანახხევი, ს. ჩანაჭერი, отрѣзокъ.

ჩანაწვეთი, ზედ. დაწვეთილი, накапанный.

ჩანახი, ს. მოდა, ან კოდის მერვედი ნაწილი, ე. ი. 1 ლიტრა, гарнецъ ($11^1/_2$ фунт.), ნახე საწყაო ან კოდი; დახტ. 59; ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ. вѣко.

ჩანგალი (სპარს.), ს. მეტალის კავი, вилка.

ჩანგი (სპარს.), ს. საკრავი, лира, арфа, ვეფხ. 101, 483; 716; ჩანგობა, ს. ჩანგის კვრა, игра на лирѣ; ვისრ. 203.

ჩანდრაზუხი, ს. ლუწი და კენტი, ცანჭკულელი, одна пара и нечетъ; საბ. ლ.

ჩანებება (ვა), ზ. მ. დავანებებ, уступить.

ჩანერგვა (ვჰ). ზ. მ. посѣять; (ვინერგ გულში), запечатлѣть.

ჩანეცვა, (ვჰ), ზ. მ. вдроблять.

ჩანთა (ოსმალ.), ს. ხილინდარი, გუდანაბადი, ранецъ; сумка; ვახტ. მ. სამ. 205; -წიგნისა, футляръ.

ჩანთიანი, ს. მცენ. желтоцвѣтъ; ნ. ჩ. ლ; Сокольница, Василиса, ერის. ლ.

ჩანთქმა (ჩავჰნთქამ, -ქი), ზ. მ. შევჰსწვავ, ჩავჰყლაპავ; поглотить, ან დავღუპავ წყალში, потопить, მატ. 23—24; დარეჯ. 2—64; სიბრ. 61; (ჩავანთქამ, -თქი), ზ. მ. ჩავაყლაპებ; дать поглотить, სიბრ. 92; ჩანთქმევინება (ვანთქმევინებ, -ნე), ზ. სს. дать поглотить.

ჩანჩალა, ს. ცუდი ცხენი, ძლივს მოსიარულე; кляча; ან უკან მდევარი ვისიმე; прихвостень, безотвязный провожатый чей.

ჩანჩალება (ვაჩანჩალებ კუდსა), ზ. მ. ფეხი ძლივს მიმაქვს, едва тащить ноги; замедлять, -საქმეს, замедлять дѣло.

ჩანჩალი, ს. ცუდი სიარული, едва тащиться, плестись, ქილ. 259.

ჩანჩახი, ნახე თარეშობა, 1 ქართლ. 306.

ჩანჩახური, ს. поршень насоса, ნ. бляха Рус. Гр. Слов. Н. Ч.

ჩანჩურა, ს. უკან მდევარი ვისიმე, прихвостень.

ჩანჩხი, ს. ხელზედ ნახვევი ნასთი, мотокъ нитокъ.

ჩანჩქერი, ს. წყალი კლდეზედ გადმონადენი; ან ხმა ამგვარის მდინარისა; водопадъ; шумъ водопада; журчаніе; ლეოლრაფიულად, порогъ; ლეოლ. 34.

ჩანჩხარი, ს. ჩხრიალი, ჩხარუნი, брянчанье.

ჩანჩხურა, ს. ასხმული მძივი, нанизанный бисеръ; საბ. ლ.

ჩაობება (ჩავობდები, -დი), ზ. ვდ. დავობდები, ობიდამედების, заплѣсневѣть.

ჩაპარვა (ჩავიპარვი, ჩავეპარვი, -რე), ზ. ვ. მალვით ჩავალ, сходить украдкою; ვეფხ. 1127; 1128; გორგ. 249; ციხეში ჩავეპარენით, мы вошли въ крѣпость украдкою.

ჩაპატარავება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, დავაპატარავებ, уменьшать, сбавлять.

ჩაპატიჟება (ვი), ზ. მ. ჩამოვიწვევ, просить сойти внизъ.

ჩაპირდაპირება (ვუპირდაპირებ, -რე), ზ. მ. პირდაპირ დავუყენებ, противупоставить; (ვუპირდაპირდები, -დი), ზ. ვდ. დავუპირდაპირდები, противустать.

ჩაპობა (ვაპობ, ვაპე), ზ. მ. გავაპობ, გავჰხჩეხ; разсѣчь, расколоть.

ჩაპროშტვა (ვჰ), почмокать.

ჩაპყრობა (ვიპყრობ მაგალ ხელში, ვიპყარ), ზ. მ. დავიჭერ, დავხუთავ, ხელთ ვიგდებ; захватить въ руки; რუსუდ. 257.

ჩაქექა, ნახე დაქექა.

ჩაქელვა (ჩავჰქელი, -ლე), ზ. მ. ჩავჰხტეხ, დავამტვრევ, прижавъ сломать.

ჩაქელეტა, ნ. ჩაჭყლეტა.

ჩაქუქვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავამტვრევ, наломать, საბ. ლ.

ჩაქუქუნება (ვაქუქუნებ, -ნე), ზ. მ. დავარბილებ; размягчать; ჩაქუქუნებული, მიმ. размягченный, საბ. ლ.; კაცია 52.

ჩარა (რუსული), ს. ფურიანი სასმისი, чарка, чара; საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

ჩარა, ს. ილაჯი, средство, კაცია 14; მეტიჩარა, ნახე თავის ადგილს.

ჩარანდელი, ს. სენი პირისსახის გამრყვნელი, рожа (болѣзнь).

ჩარბენა (ვი), ზ. უ. რბენით ჩავალ; сбѣжать внизъ; сбѣгать; ვეფხ. 861, ჩაირბინე ექიმთან, сбѣгай къ доктору; ჩავრბი, იგივე ჩავირბენ; **ჩარბენინება** (ვა), ზ. მ. სირბილით ჩამაქვს, бѣжать внизъ неся что.

ჩარბი, ს. ნისკარტი ორბთა და ქორთა, клювъ у хищныхъ птицъ.

ჩარბილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, რბილად შევიქმ, размягчить.

ჩარგვა (ჩავჰრგავ, -გი), ზ. მ. დავჰრგავ, сажать дерево.

ჩარდახი (სპარს.), ს. მცირე ოთახი სართულს ქვეშ; ქეჯაო, ტახტრევანდი; чердакъ; паланкинъ, რუსუდ. 110, 138.

ჩარევა (ჩავრევ, -რიე), ზ. მ. გავრევ, вмѣшивать, (ჩავურევ, -რიე), ზ. მ. გავურევ, подмѣшать, ქიმ. 255; (ჩავერევი, -რიე), ზ. თვ. გავერევი, вмѣшаться.

ჩარეკა (ვჰრეკ, -კე), ზ. მ. დაბლა ჩამოვჰრეკ, ჩამოვლალავ, гнать внизъ; сгонять.

ჩარეცხა (ვჰრეცხ, -ხე), ზ. მ. გავრეცხ; წავილეკ; смыть, промыть; размывать; ოფლი ჩარეცხს, потъ градомъ льетъ; სიბრ. 150.

ჩარექა, ს. სალვინე, რომელიც შთაიტევს თუნგის მეოთხედსა ნაწილსა; винный кувшинъ.

ჩარექი (სპარს.), ს. ზოგნი უწოდენ ჩელიექი, სპარს. ჩარექი არს ოთხიდამ ერთი, მეოთხედი, ნაოთხალი; ერთის თუნგის მეოთხედი ნაწილი, ან $2^1/_2$ გირვანქა სამზ. 152, ნ. საწყაული; ალექს. 2, **საწყაო**; четверть, четвертая часть; мѣра жидкостей составляющая четверть тунга; или $1^1/_2$ бутылки; **ჩარექიანი**, ზედ. ერთის ჩარექის ზომის დამტევი. содержащій одну четверть, четвертная.

ჩარვადარი (სპარს.), ს. მეურმე სავაჭროთა ნივთთა, перевозчикъ товаровъ; Зап. Кавк. Геогр. Общ. № 7, стр. 22; **ჩარვადრობა**, ს. მეურმეობა, перевозка.

ჩართვა (ჩავრთავ), ზ. მ. დავუმატებ; მოვუსართავ. ჩავუმატებ; присоединять, присовокуплять, вставить, ხელის ჩართვა, приложить руку, подписать; სამ. ვახტ. 161, 204; ან შესავალი; 2 ქართლ. 10; ჩამრთავ, включаешь меня; (ვერთვი), ზ. უ. включаться, зачисляться, ჩართული ხელი, гражданскія письмена вязью.

ჩართმევინება (ვართმევინებ ხელს), ზ. მ. მოვაწერინებ, заставить подписать, ალბ. 68.

ჩარიგება (ვა), ზ. მ. ჩავამწკრივებ, რიგით დავაწყობ; ставить въ рядъ, разложить, **ჩარიგებით**, ზზ. რიგზედ, попорядку, ვეფხ. 1005; 2 ქართლ. 524; (ჩავურიგებ, -გე), ზ. მ. დავურიგებ, მივართმევ ან რიგით დავსდებ, подавать, класть что попорядку; разносить; დასტ. 105, გუჯ. 27.

ჩარონინება (ვა), ზ. მ. ჩავაცარებ; გავუბრი; пронести; засчитать; სამ. ვახტ. 36, რუსუდ. 711; ერთმანეთის შეუდარეთ და ჩავარონინეთ, мы поверстали и зачли.

ჩარხავი (სპარს.) ს. ზეწარი, გარდასაფარებელი ქვეშაგებისა, простыня.

ჩარხუბაზარი (სპარს.), ს. ოთხკუთხი ბაზარი, четырехугольный рынокъ; ქილ. 425.

ჩარულვა (ჩამერულა), вздремнуть.

ჩარტყმა (ვა), ზ. მ. დავჰკრავ, ჩავჰკრავ; ударить.

ჩარფა-ნაზირი (სპარს.), ს. ზედა მხედველი ხვასტაგთა ზედა, смотритель рогатаго скота; დასტ. 139.

ჩარჩენილი გულში, скрытый въ душѣ.

ჩარჩი (სპარს.), ს. მეწვრილმანე, მატრაბაზი; ხარგოიანად გამსყიდავი, барышникъ; დავრ. 22.

ჩარჩო (სპარს.), ს. ბუდე, ხატის ჩასასვენებელი; рама, рамка; -კარისა, косякъ у дверей; -ფანჯრისა, косякъ оконной рамы, -ხელცახოცი თამარ ბატ. 90.

ჩარჩობა, სს. барышничанье; (ვჰჩარჩობ, -ჩე), ვსარგებლიანობ, барышничать.

ჩარჩობა (ვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. მოვაშთობ, утопить; удавить; (ჩავირჩვები, -ჩევ), ზ. ვ. მოვიშთვები, утонуть; удавиться, ვისრ. 138; გორგ. 62, (ჩავირჩობ თავსა), ზ. მიჩ. მოვიშთობ თავსა, утопить, удавить себя.

ჩარჩობა (ჩავრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. დავჰშთები, остаться, ჩამრჩა გულში, остается мнѣ въ памяти; ვეფხ. 1300; ჩონგ. 132.

ჩარჩო ბაზარი, ს толкучій рынокъ; დავრ. 63.

ჩარცხა, ნახე ჩარეცხა; ვეფხ. 969.

ჩარჭობა (ვარჭობ, -ჭე), ზ. მ. დავასობ, დავარჭობ, вонзать, втыкать; ჩავერჭობი, -ჭე), ზ. ვ. დავესობი, втыкаться, ჩავირჭობ, воткнуть себѣ, ქილ. 73.

ჩარხვა (ვჰხჩარხავ. -ხე), ზ. მ. გავლეს სამართებელს, править бритву; шлифовать.

ჩარხი (სპარს.), ს. ბორბალი ან მანქანა საბრუნებელი, колесо машинное, ერისთ. 2—24.

ჩარხუტი, მცენ. ანტონ. 6—36?

ჩასაბეჭი, ნახე საბეჭავი.

ჩასაგდები, ზედ. მისათვალწველი; ანგარიშში ჩასათვლელი; ან ნაჭერი ჩასაკერებელი; очитаемый; вставка; სამ. სომხ. 213.

ჩასავალი, ს. დაღმართი, დამრეცი, спускъ.

ჩასავარნდნელი ადგილი, ს. ухабъ, яма.

ჩასავლელი, ზედ. გასავალი ადგილი: დაღმართი; проходъ, сходъ; მროვ. 52, სიბრ. 162.

ჩასაკარი, ჩასაკვრელი, ზედ. საკრველად დანიშნული, ქილ. 200; для привязыванія назначенный.

ჩასაკეცი, ზედ. დასაკეცავი, შესაკეცი, складной.

ჩასაკითხავი, ზედ. საკითხავად დანიშნული, что нужно прочесть.

ჩასაკრავი, ს. შესაკრავი, повязка, კაცია. 82.

ჩასამატებელი, ს. შესამატებელი, სართი, прибавка.

ჩასახვლელი, ნ. ჩასავლელი, სიბრ. 162.

ჩასანთქმელი, ზედ. ჩასყლაპავი, поглощаемый.

ჩასასხმელი მაგ. ღვინისა, ს. посуда для вина.

ჩასატევებელი, ზედ. вмѣстилище.

ჩასაფარებელი, ზედ. სამალავი ადგილი, мѣсто для скрыванія.

ჩასაფრება (ჩავასაფრებ, -რე), ზ. მ. დავჰმალავ საფარში, скрыть въ засадѣ; (ჩავესაფრები, -რე), ზ. თვ. ჩავჰსჯდები, ჩავიმალვი საფარში, засѣсть въ засаду.

ჩასაქანებელი, ს. დასაქანებელი, скатъ, -წყლისა, водопадъ.

ჩასაქოლავი, ზედ. ღირსი ჩაქოლვისა, достойный проклятія.

ჩასაცმელი, ს. ტანისამოსი, ან ფეხთ-საცმელი, одежда, обувь; ვეფხ. 1071, **-მელად**, ზზ. საცმელად ტანისა, для одѣванія.

ჩასაძრომელი, ს. შესაძრომი ხორო, отверстіе для пролѣзанія, სიბრ. 15.

ჩასაშვები, ზედ. ან ს. спускъ, ვისრ. 185.

ჩასახვა სს. зачатіе; (ვჰსახავ. -ხე), ზ. მ. გამოვსახავ, ჩავჰხატავ; изображать; (ჩავისახვი, -ხე), ზ. ვ. გამოვიხატები, გამოვისახვი; изображаться; -გულში, задумать; (ჩავესახვი, -ხე), ზ. თვ. მუცლად

ვიღებ; зачать, забеременѣть; ყმაწვილობიდა გულში ჩასახული, съ юныхъ лѣтъ, зароненное въ сердцѣ; ჩონგ. 156; **ჩასახული**, насѣдъ.

ჩასახლება (ჩავასახლებ, -ლე), ზ. მ. ბინას მივსცემ, დავასახლებ, поселять; (ჩავსახლდები, -დი), ზ. ვდ. ბინას გავიჩენ, поселиться.

ჩასახუტებლად, ზზ. მოსახვევად, გულზედ ჩასაკრველად, для прижатія къ сердцу, ქილ. 303.

ჩასაჯდომელი, ს. დასაჯდენად დანიშნული ადგილი, მაგალ.-კარეტაში; сидѣнье (мѣсто для сидѣнія напр. въ каретѣ и т. п.).

ჩაბერვა (ვჰ), ზ. მ. вдунуть.

ჩასერვა (ვჰსერავ, -რე), ზ. მ. დაჰჭბალთავ, დავჰკემსავ, დავჰკოდავ, დავსჭრი ნეშტარით; насѣкать.

ჩასეტყვა (ვჰსეტყავ, -ყვე), ზ. მ. დავჰსეტყვავ, побить градомъ.

ჩასველება (ჩავასველებ, -ლე), ზ. მ. დავასველებ, намочить; (ჩავსველდები, -დი); ზ. ვდ. დავჰსველდები, намокнуть; ბუნ. კ. 97.

ჩასვენება (ვა), ზ. მ. ჩავიტან ხატსა პატივით ან ჩავსდებ, полагать, класть образъ и т. п.; ჩასვენება ჯვარისა, წყალში, погрузить крестъ въ водѣ; (ვი), ზ. მიჩ. დავისვენებ, სულს დავიღებ, отдохнуть, (ჩავჰსვენდები, -დი), ზ. მიჩ. პატივით ჩავალ მაგალ. მზე და სხ.; сноситься внизъ, полагаться, класться; о солнцѣ: заходить; ვეფხ. 915; მზე ჩაგვისვენდა, солнце наше зашло, ვეფხ. 35.

ჩასვლა, ჩასჳლა, სხ. მზის დახდომა, захожденіе, закатъ солнца; (ჩავალ, ჩავალს ან ჩავა; უსრ. ჩავდიოდი, ან ჩავიდოდი; სრ. ჩაველ, ჩახველ, ჩავიდა ან ჩავიდის, ჩაის, ჩადის, ჩავიდის; ჩაველით, ჩახველით ჩავიდნენ ან ჩავიდინ; უუსრ. ჩამივლია, ჩაგივლია, ჩაუვლია; სათუო სქესი აწმყო: ჩავიდოდე, ჩახვიდოდე, ჩავიდეს; სრ. ჩამევლო; უუსრ. ჩამევლოს; მყობ. ჩავიდე, ჩახვიდე, ჩავიდეს; ბძან. ჩაველ ან ჩადი; ჩავიდეს და სხ.), ზ. უ. ძირს ჩამოვდივარ; მივალ დანიშნულს ადგილს; მზისათვის; დავჰხდები; ჩავეტევი, დავეტევი; сходить съ высоты; нисходить; придти, пріѣхать куда либо; помѣщаться, входить; გემები წყალზედ ადიან და ჩადიან, корабли взадъ и впередъ плаваютъ по водѣ; ამ სადვინეში ერთი ლიტრა ღვინო ჩავა, въ этотъ кувшинъ войдетъ одна литра вина; ანტ. 3—31; ჩავუვალ, ჩავუველ ზ. მიჩ. გავუვლი ან ჩავალ, ჩავეტევი; заходить; входить, помѣщаться; ჩამიდის, ჩაგიდის, ჩაუდის, სრ. ჩამივა, ზ. მიჩ. ჩამეცმევა, надѣвается, входитъ на ногу, и т. д. წაღა არ ჩაუდის ფეხზე, сапогъ не входитъ на ногу; (ჩავდივარ, ჩადი ხარ, ჩადის; უსრ. ჩავდიოდი), ზ. უ. გავივლი; ვჰმოქმედებ, ვიქმ; წყალთა თვის: ჩავჰსდი, ჩავუდი; проходить; дѣлать, производить; о водѣ: протекать; რას ჩადი ხარ ან შემოკლებით რას ჩადი, что ты дѣлаешь, ოფლი მკერდამდინ ჩაჰსდის; ვეფხ. 1066; потъ течетъ по грудь; ღრმა ღელე ჩადის, течетъ глубокій оврагъ; ჩავუდივარ, ჩაუდიხარ, ჩაუდის; უსრ. ჩაუდიოდა ზ. მიჩ. გვერდზედ გავუვლი, ჩავეცმი; проходить мимо; надѣваться; ლიახვი ჩაუდის, Ліяхва протекаетъ по... (ჩავესვლები ან ჩამესვლება, სრ. არა აქვს), ზ. თვ. შეძლება მაქვს ჩასვლისა, имѣть средство сойти;

ჩასული, მიმ. нисшедшій; пришедшій; помѣщенный, надѣтый; ჩასულვარ, ჩასულხარ, ჩასულა, я пріѣхалъ, ნახე ვლა.

ჩასვლება, (ვა), ზ. მ. проглотить.

ჩასთვა (ვასთავ, -თე), ზ. მ. დართვაში ჩავატან, всучить.

ჩასისხლება (ვუსისხლებ, -ლე), ზ. მ. დავუსისხლიანებ ცემით; окровавить, прибить до крови.

ჩასმა (ჩავჰსვამ, ჩავუსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავაჯდენ; ჩავჰსდგამ, გამოვაწყობ, ჩავუგდებ; сажать во что; вставлять; ვისრ. 112, დასტ. 44; სამ. სომხ. 248; დარეჯ. 2—94; ანტ. 2—28; საათში ჩავსვამ მინასა, вставить въ часы стекло; (ჩავისვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავიჯდენ, посадить себѣ; ჩამისვა კალთაში, онъ посадилъ меня на колѣна, ჩავსვამ სამანს, посадить межевые знаки.

ჩასმენა (ვასმენ, ვასმინე), ზ. მ. მოვასმენინებ, ჩავაგონებ, внушать; ჩამესმა, мнѣ послышалось; რუსუდ. 161.

ჩასობა (ვასობ, -ვასე), ზ. მ. დავასობ, ჩავურჭობ, вонзать, втыкать; ყარამ. 61.

ჩასორსალება (ვასორსალებ, -ლე), ზ. მ. დავაგუნდავებ, ამოვჰქნი გუნდას, валять въ комокъ, **ჩასორსალებული**, მიმ. ჩასხმული, ჩასუქებული. კაცია 15; коренастый, плотный.

ჩასროლა (ჩავისვრი, ჩავისროლე), ზ. მიჩ. ძირს დავსცემ თოფს, стрѣлять внизъ; бросать внизъ; 2 ქართლ. 463.

ჩასრულება (ვასრულებ, -ლე), ზ. მ. დავასრულებ, оканчивать.

ჩასუნთქვა (ვჰსუნთქავ, -თქე), ზ. უ. შევისუნთქავ. შევისრუტავ ჰაერსა, вдыхать, глотать воздухъ.

ჩასუსტება (ვა), ზ. მ. დავასუსტებ, ослаблять, (ჩავჰსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰსუსტდები, მოვუძლურდები, ослабѣть.

ჩასუსხვა (ვჰ), ზ. მ. დავსუსხავ, жечь крапивой.

ჩასუქება (ვა), ზ. მ. გავასუქებ, откармливать (скотъ), (ვჰსუქდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰსუქდები, разжирѣть; **ჩასუქებული**, მიმ. разжирѣлый.

ჩასქდომა (ვჰსქდები), ზ. ვდ. გავჰსქდები, лопнуть

ჩასქელება, уплотнять, сгущать.

ჩასწავლა (ჩავასწავლი, -ლე), ზ. მ. ვასწავლი, ვჰმოძღვრი, научать.

ჩასწრება (ჩავასწრებ, -წარ), ზ. მ. დავასწრებ, ადრე მივალ, предупредить, придти ранѣе.

ჩასწვრივ, ზზ. გასწვრივ, отвѣсно, ქმნულ. წიგნი 14.

ჩასხდომა (ჩავსხდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰსჯდები (მრავალთათვის), садиться, ვეფხ. 346.

ჩასხლეტა (ჩამისხლტება ფეხი), ზ. უ. поскользнуться.

ჩასხმა (ვასხამ, -სხი), ზ. მ. ვასხამ რაშიმე, вливать, выливать, ჩავასხამ ტყვიასა, залить свинцомъ.

ჩასხმა (ვასხამ, -სხი), ზ. მ ჩავიყვან ძირს მრავალთა, сводить внизъ.

ჩასხმა (ვჰსხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავაჯდენ მრავალთა, посадить во что многихъ; усаживать; ვისრ. 70; -ქვეყანასა, заселять страну; ვეფხ. 455; -სამანსა, поставить межевыя знаки; სამ. ვახტ. 241.

ჩასხმა (ჩავჰსხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავჰსვამ, ჩავსდგამ; класть что во что, вдѣлать, вставить.
ჩასხმილვა (ჩავისხმილვი, -ლე), ზ. გ. ხორცთა თვის: მაცლი დაელება; о говядинѣ: гнить, портиться; ჩასხმილული, მიმ. ნალები ხორცი, მაცლ-დახვეული; гнилая, напр. говядина.
ჩასხმული, ზედ. дюжій.
ჩატანა (ჩავიტან, -ნე), ზ. მ. ჩავიღებ, сносить, относить внизъ, ჩავუტან წიგნებსა, отнести книги; ალექს. 147.
ჩატანა, ჩატანება (ჩავატან, -ნე), ზ. მ. დავატანებ, ჩავრთავ, полагать, класть что съ чѣмъ; включать; ჩატანა (ჩავიტან, -ნე), ზ. მიჩ. თან წავიღებ; брать съ собою; რასაც ხევი ჩაიტანს, всѣ земли, лежащія по оврагу; გუჯ. 19; ჩავიტან გულში, стану помнить; запечатлѣю, ზუნ. კ. 79; რასაც შუა ბაზარი ჩაიტანს, всѣ мѣста, которыя занимаетъ средній рынокъ; თერთმეტი თავის ტოლი კაცი ჩაიტანოს და ისე იფიცოს; სამ. ვახტ. онъ долженъ вмѣстѣ съ одиннадцатями другими равными себѣ присягнуть; მოლაბურთ ჩატანებით, включая и Молабуровъ; შვიდი დღის ნუზლი ჩამატანეს, дали мнѣ съ собою провизіи на семь дней.
ჩატანინება (ვა), სხმ. ჩავაღებინებ, заставить снести, მოუქნია ლახტი და ყური შიგ ჩაატანა, онъ замахнулся булавою, ударилъ и отсѣкъ ему ухо; რუსუდ. 874.
ჩატარება (ვატარებ, -რე), ზ. მ. ახლოს გავატარებ, გავარონინებ; არა ფრად შევრაცხ; გარდავატარებ; ჩავარონინებ; ან გავუბრი ანგარიშში; სიბრძ. 46; გორგ. 160; пронести мимо; искусно обойдти вопросъ, свернуть на другое; зачесть, заквитать; -ფუქად, სიტყვას ცუდად ნუ ჩამიტარებ, გორგ. 15; слова мои не считай за ничто.
ჩატევა (ჩავსტევ, -ტე), ზ. მ. დავსტევ, помѣстить, вмѣстить; (ვეტევი, -ტიე), ზ. თვ. помѣщаться, вмѣщаться.
ჩატევება (ვუ), ზ. მ. ჩავუშვებ, спускать внизъ.
ჩატენა (ჩავსტენ, -ნე), ზ. მ. ჩავჰსტკეპნი, ტენით ჩავაწყობ, ჩავჰტკეპნი, натискать, набить.
ჩატეტკილი, ზედ. ფერმიხდილი, ანაზდად, поблѣднѣвшій отъ испуга, საბ. ლ.
ჩატეხა (ვჰტეხ, -ხე), ზ. მ. ჩავჰლეწ, ჩავამტვრევ, проломать; (ჩავჰსტყდები, -დი), ზ. ვდ. сломаться, **ჩატეხილი ქუდი,** шапка вогнутая сверху; კაცია 28.
ჩატკბობა (ვა), ზ. მ. усластить.
ჩატკეპნა (ჩავჰსტკეპნი, -ნე), ზ. მ. დავსტკეპნი, გავზერგნი მიწას, убивать землю; утаптывать.
ჩატვირთვა (ჩავჰსტვირთავ, -თე), ზ. მ. დავჰსტვირთავ, ტვირთს დავალებ, нагрузить.
ჩატკეცა (ვჰ), ზ. მ. вдавить.
ჩატრაკუნება, взболтнуть.
ჩატრიალება (ვატრიალებ, -ლე), ზ. მ. დავაბრუნებ, ворочать, вертѣть.
ჩატრუკებული, ზედ. пожирѣлый. [ловѣ.
ჩატყაპუნება (ვა), ზ. მ. ჩავჰკრავ, ударить по головѣ.
ჩატყდომა (ჩავჰსტყდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰსწყდები, ჩავიქცევი, проломаться.
ჩატყეპა (ვა), прибить, приколотить.
ჩატყვევნა (ჩავჰსტყვევნი, -ნე), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ; опустошить, 1 ქართლ. 48.
ჩატყუება (ვიტყუებ, -ვე). ზ. მ. მოტყუებით მოვიბირებ, заманить внизъ.
ჩაუგდებელი, ზედ. რიცხვში არ შეტანილი, несчитаемый.
ჩაუგდებლობა, ს. შეურაცხება, непочтаніе.
ჩაუგებელი, ე. ი. ხმალი ან სხვა იარალე, не вложенный въ ножны; ვისრ. 16.
ჩაუვალი, ზედ. მიუსვლელი, непроходимый.
ჩაუქი (სპარს.), ს. ცხვიტ, მარდი; შემძლებელი, проворный; быстрый, скорый; **ჩაუქობა,** ს. სიმარდე, проворство; ვისრ. 182, 42; ვეფხ. 57; გორგ. 145.
ჩაუშვებელი, ზედ. დაუშვებელი, неопускаемый.
ჩაუში (სპარს.), ს. ჯაუში, привратникъ; сержантъ; ბიანკ. ლ.
ჩაუწდომელი, ჩაუწვდენელი, ზედ. მიუწთომელი, недосягаемый; თვალ-ჩაუწდომელი ხრამი, глубокій обрывъ; რუსუდ. 656.
ჩაფანტვა (ვჰფანტავ, -ტე), ზ. მ. დავჰყრი, набросать.
ჩაფარება (ჩავაფარებ, -რე), ზ. მ. ჩავჰხურავ; ჩავმალავ; непокрыть; скрыть; (ჩავეფარები, -რე), ზ. თვ. ჩავიმალვი, скрыться.
ჩაფარი (სპარს.), ს. კურიერი, შიკრიკი, მალე-მსბოლი, курьеръ, 2 ქართლ. 314.
ჩაფარიში, ს. ყაითანი, ზეზი, тесьма; галунъ; позументъ.
ჩაფარცხვა (ვჰფარცხავ, -ხე), ზ. მ. დავჰფარცხავ; ჩავჰმალავ; боронить; скрыть.
ჩაფაული (სპარს.), ზედ. კერძოობითი, отдѣльный; 2 ქართლ. 487; მენინს. ლ; ან დარბევა, набѣгъ; ბუდაღოვის ლ.
ჩაფეთება (ვა), ზ. მ. встревожить.
ჩაფენა (ვჰფენ, ვჰფინე), ზ. მ. ქვეშ გავშლი, подстилать.
ჩაფერადება (ვა), ზ. მ. შევახამებ ფერადებით, раскрашивать.
ჩაფერვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰღებავ, подкрасить.
ჩაფთხობა, ნახე ჩაფრთხობა.
ჩაფი, ს. კოკის ნაოთხალი ან ოთხი თუნგი; მსაჯ. 7—20; водоносъ: мѣра жидкостей въ 4 тунга или 36 фунт. Кавк. Календ. за 1846 г. დასტ. 18; ოთხი თუნგი და ნახევარი 93 ჩაფი ერთი ურემი ღვინოა, სამზ. 151; ან სამი დოქი, ბაქრ. 331.
ჩაფითრება (ვჰფითრდები, -დი), ზ. ვდ. გამიკრთები, поблѣднѣть; **ჩაფითრებული,** მიმ. ჩათეთქილი, გაცრცვილი, блѣдный.
ჩაფიქრება, სხ. задумчивость; (ჩავიფიქრებ, -რე), ჩავჰფიქრდები, -დი, ზ. უ. დავჰლონდები, задуматься, **ჩაფიქრებული,** მიმ. задумчивый.
ჩაფლავება (ვაფლავებ, -ვე), ზ. მ. ძალიან მოვჰხარშავ, переварить кушанье.
ჩაფლატებული, ზედ. ფლატეებიანი, ოღრო ჩოღრო; ухабистый.
ჩაფლეთა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰხევ, разодрать.
ჩაფლვა (ვჰფლავ, -ფალ), ზ. მ. დავჰმარხავ; ნოტიოში ჩავჰლუპავ, ჩავასვენებ; втискать, зарыть, за-

никъ, терпентинное дерево; ნ. ჩ. ლ; ბ. ლ; პ. ფ. ლ.

ჩათლაზი, მაგალ. ნესვი, гнилая дыня.

ჩათრევა (ვა), ზ. მ. თრევით ჩავიყვან ან ჩავიტან, стащить внизъ; ხამ. ალბ. 13; (ჩავეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით ჩავალ; тащиться внизъ; ჩათრეულს ჩაყოლილი ჰჯობიან; лучше чтобъ проводили внизъ, а не стащили; გორგ. 245, 2 ქართლ. 520.

ჩათრობა (ჩავხთვრები, -თვერ), ზ. ვდ. დავჰხთვრები, упиваться,

ჩათუთქვა (ვჰ), ზ. მ. მდუღარეს წყალში მოვალბობ, обварить кипяткомъ, (ვითუთქები), обвариваться, упариться, развариться.

ჩათჳლემა ნ. ჩათვლემა.

ჩათხევა (ვა), ზ. მ. ჩავჰღვრი, გადავასხამ, вылить.

ჩათხრა (ჩავჰხთხრი, -ხარე), ზ. მ. გავხთხრი, прокопать; ქილ. 169; გორგ. 256; გულს ჩაითხარ, замѣть, помни; ვისრ. 18.

ჩაი, ს. ცნობილი მცენარე ჩინეთისა, чай, **ჩაიდანი**, ს. ჩაის მოსამზადებელი ჭურჭელი, чайникъ.

ჩაის, უნდა ჩადის, ნახე ჩასვლა.

ჩაკავება (ვი), ზ. მ. ხელთ ვიგდებ, захватитъ.

ჩაკაკუნება (თავში ჩავუკაკუნებ, -ნე), ზ. მ. თავში ჩავჰკრავ; бить по головѣ; ჩონგ. 90.

ჩაკარაბაკება (ვაკარაბაკებ, -კე), ზ. მ. ჩავჰხევ; разорвать, ვეფხ. 553.

ჩაკარგვა (ჩავჰკარგავ, -გე), ზ. მ. დავჰკარგავ; терять; (ჩავიკარგები, -გე), ზ. ვ. დავიკარგები, теряться, пропасть.

ჩაკაფვა (ვჰკაფავ, -ფე), ზ. მ. ჩავჰხთლი, ჩავხჭრი, срѣзать, разрубить, разсѣчь; რუსულ. 717; ჩაკაფა ხევნარი, онъ вырубилъ аллею, რუსულ 916.

ჩაკაწრვა (ვჰკაწრავ, -რე), ზ. მ. ჩავჰფხაჭნი, оцарапать.

ჩაკენჭნვა (ჩავუკენჭნავ თავში, გულში), вперять, надоумить, вбивать въ голову. [шить.

ჩაკეპა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეპ, დავხჭრი, рубить, кро-

ჩაკერება (ვა), ზ. მ. კერვაში ჩავატან, вшивать.

ჩაკეტა (ვჰ), ზ. მ. შევჰკეტ, запирать, კაცია 15; (ვი თავსა), запереться.

ჩაკეფა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰხჭრი, изрѣзать.

ჩაკეცა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰღრეკ, ჩავჰხრი, вгибать; ჩონგ. 53; ჩაკეცილი ქუდი, вогнутая шапка; ჩავიკეც მუხლსა, согнуть колѣна, დარეჯ. 132; подкашиваются ноги.

ჩაკჳდინება (ვა), ზ. მ. მოვჰკლავ, убить.

ჩაკჳდომა (ჩავჰკვდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰკვდები, умирать.

ჩაკვეთა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰხჭრი; разрубить, разрѣзать; 1 ქართლ. 118; დარეჯ. 90.

ჩაკვეთება (ვა), ზ. მ. დავაკვეთებ, დავხცემ, ударить объ.

ჩაკვეხება (ვა), ზ. მ. вложить.

ჩაკვირვება (ჩავჰკვირდები, -დი), ზ. ვდ. გაკვირვებით ვუყურებ, смотрѣть со вниманіемъ; ზუბ. კ. 106; 244, надпиться.

ჩაკვრა (ვჰკრავ), ზ. მ. пріударить.

ჩაკიდება (ვჰ), ზ. მ. დამოვჰკიდებ; свѣсить, повѣсить внизъ, ჩავუკიდებ ორმოში, спустить кому что въ яму; გორგ. 1; ხელი ხელს ჩაჰკიდეს, взяли другъ друга подъ руку; (ჩავეკიდები, -დე), ზ. თვ. დამოვეკიდები, свѣшиваться, დასტ. 131.

ჩაკივლა (ჩავჰკივი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩავჰყვირი, кричать кому въ уши.

ჩაკვირვება (ვა), удивлять.

ჩაკვერცხება, наростовать, რქლ. ძველი, насидка.

ჩაკმენდინება (ვა), заставить молчать.

ჩაკითხვა (ვი), ზ. მ. წავიკითხავ, прочитать.

ჩაკიკინება, სს. усмѣшка, (ვი), ზ. მ. კიკინს შევიქმ, заблеять; ან ჩავიცინებ, усмѣхнуться.

ჩაკირვა (ვჰკირავ, -რე), ზ. მ. კირში ჩავსვამ და მოვჰკლავ, залить извѣстью преступника; პექს. 189.

ჩაკლვა (ვჰკლავ, ვჰკალ), ზ. მოვჰკლავ, убить, ჩონგ. 19, 41.

ჩაკნინება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, умалять.

ჩაკოდვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკოდავ, ранить.

ჩაკონება (ჩავეკონები, -ნე), ზ. თვ. გულზედ მოვეხვევი, пасть въ объятія.

ჩაკოცნა (ვჰ), ზ. უ. облобызать, разцѣловать.

ჩაკოჭვა (ვჰ), ერთი ჩინიანის კუდი მეორესთან ჩაკოჭვილია?

ჩაკრება (ჩავჰკრებ, -რიბე), ზ. მ. შევჰკრებ; ჩავაწყობ, 1 ქართლ. 197; содрать; уложить.

ჩაკრეფა, იგივე ჩაკრება.

ჩაკრეჭა (ვჰკრეჭ, ვჰკრიჭე), ზ. მ. გავჰკრეჭ მცირედ, ჩავჰკვეც, состричь, постричь.

ჩაკრვა (ჩავჰკრავ, -კარ), ზ. მ. ჩავარტყამ, ударить; (ჩავაკრავ, -კარ), თოკით ჩავამაგრებ, ან დავაწებებ, მივაკრავ; привязать веревкой; прилѣпить; вклеить; გულში ჩავიკრავ, принять кого въ объятія, обнять; **ჩაკრული**, მიმ. пристегнутый, ჩონგ. 138; ჩავჰკრავ თავში, ударить въ голову; ერისთ. 2—36; ანტ. 4—59; ჩავაკრავ პურს თონეში, садить хлѣбъ, ერისთ. 2—64.

ჩაკრთომა (ჩავჰკრთები, -თი), ზ. ვდ. გავჰკრთები, შეშინდება, оробѣть, испугаться.

ჩაკრულვა (ვჰ), ზ. მ. проклинать.

ჩაკრუნჩხვა (ჩავიკრუნჩხები), ზ. ვ. მოვიბლუნძები, съежиться.

ჩაკუკება (ვიკუკები, -კე), ზ. ვ. ჩავიკუნტები, присѣсть на корточкахъ; ჩაკუკებით როკვა, присядка.

ჩაკუნტება (ჩავიკუნტები, -ტე), ნ. ჩაკუკება; მირ. 9.

ჩაკუზვა (ჩავიკუზები, -ზე), ზ. ვ. მოვიკაკვები, сгорбиться.

ჩაკუწვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკუწავ, ნაჭრებად დავჰხჭრი, изрубить.

ჩალა, ს. ზრო, ღერო მოსავალთა, ვეფხ. 241, 1021; солома, камышъ, ჩალის ფერი ცხენი, буланая лошадь, ჩალად მიჩნს, ни вочто не ставлю; ჩალა შაქრისა, сахарный тростникъ.

ჩალაბულა, ს. ნოტიოს სიმღვრივე ჩალითა და ბეწვით ნარევი; всякая дрянь, нечистота въ мутной водѣ; ზუბ. კ. 271.

ჩალაგება (ვა), ზ. მ. ჩავაწყობ, укладывать; (ჩავლაგდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავიწყობი, уложиться; убраться; **ჩალაგებული**, მიმ. уложенный.

ჩალამბარა, ს. მცენ. ჭყიმა; раст. купырь.
ჩალამგელა, ს. მჭილი საჭმელი; кики; ნ. ჩ. ლ. ნ. ჭილი.
ჩალამკალამი, ს. მცენ. тростникъ, ერისთ. ლ.
ჩალანგარა, ს. ნივნივი, სართულის გარდანაჭდობი ძელი, стропила.
ჩალაპა, ს. მცენ. ялаппа раст. ერისთ. ლ. დამატება.
ჩალაპარაკება (ვი), წარმოვჰთქვამ, проговорить.
ჩალაღაჯი, ს. საკლავისა ბეჭის ზედეთი ნაწილი, оковалокъ; часть мяса; კავკ. გაზ. 1852 წლ. № 43.
ჩალაშაქარა, ს. მცენ. ხორგა, ცოცხა, ცოცხტკბილა; сорго сахарное ერისთ. ლ.
ჩალახეში, ს. ჩჩვილთ საგებელი შათქუნი აკვნის, небольшой дѣтскій тюфякъ; ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ. соломенникъ, ჩალის ლოგინი.
ჩალბობა (ვა), ზ. მ. დარბილება წყალში, мочить, размачивать въ водѣ; (ჩავლბები, -ბი), ზ. ვლ. წყალში დავრბილდები, размокнуть въ водѣ; **ჩამბალი**, размоклый; **ჩალევა**, ნ. **დალევა**.
ჩალეკა (ვი), ზ. მ. წყალთათვის; დავჰსძირავ, осѣдать, опускаться на дно.
ჩალეწა (ვჰ), ზ. მ. ჩავამტვრევ, ჩავამსხვრევ; сломать.
ჩალთა, ს. ბუდე ისრისა, წიგნისა, чехолъ, футляръ.
ჩალთაბუდე, ს. ჩალთა წიგნისა და სხ. შალითა, чехолъ, футляръ.
ჩალთუკი, **ჩალთუქი** (თათრ.), ს. მოუმკავი ან მოუცეხველი ბრინჯი კილიანი; рисъ на корнѣ; დასტ. 133; ნ. ჩ. ლ; გუჯ.
ჩალიანი, ზედ. ჩალისაგანი, соломенный, დარეჯ. 2—124, 149.
ჩალიკვა, ს. ცაცია, მარცხენის ხელის მხმარებელი, лѣвша.
ჩალიხი, **ჩალიხობა**, ს. რიგით და რიგით ომი, безпрерывная борьба; 1 ქართლ. 364.
ჩალიჩი, ტილოს ლახტი საგვემელი ფუნდრუკობაში, жгутъ
ჩალოდინება (ჩაველოდინები, -ნე), ზ. თვ. მოველოდები, მოველი, ожидать, 2 ქართლ. 368.
ჩალონინი, ს. ლოდინი, ожиданіе, 2 ქართლ. 365.
ჩალპობა (ვჰლპები, -პი), ზ. უ. დავჰლპები, сгнить.
ჩალტობა (ვა), ზ. მ. დავალტობ, დავასველებ, обмочить.
ჩალტოლვა, (ვჰ), обмочить.
ჩალუმელი, ს. მგბარი მხალი, შორშორი, варенные овощи безъ приправы; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ.
ჩალური, ს. ჩალის ფაცხა, соломенная изба; 2 ქართლ. 531; კაცია 35.
ჩალურჯება (ჩავულურჯებ ტანსა, -ჯე), ზ. მ. ცემით დავულურჯებ ტანსა; избить, нанести кому синяковъ; (ჩავლურჯდები, -ჯდი), ზ. ვლ. დავლურჯდები, ლურჯი შევიქმნები, синѣть, становиться синимъ.
ჩალხანა, ს. კარდალი, მცირე ქვაბი, небольшая кострюля; 1 ქართლ 306; როგორიც ალხანა, ისეთი ჩალხანა, ანდ. каковъ попъ, таковъ и приходъ.
ჩალაში, ს. 1 ქართლ. 306; ნახე თარეშობა.

ჩამაბარებელი, ს. ხელში მიმცემი, вручитель.
ჩამაგრება (ვა), ზ. მ. დავამაგრებ, прикрѣпить.
ჩამალვა (ვჰმალავ, -ლე), ზ. მ. დავჰმალავ; скрыть, (ჩავიმალვი, -ლები; -ლე), ზ. ვ. დავიმალვი, скрыться, спрятаться.
ჩამარხვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰმარხავ, зарыть, спрятать; сохранить; (ჩავიმარხები, -ხე), ზ. ვ. დავიმარხები, быть зарыту, скрыту.
ჩამატება, სხ. прибавленіе, (ვჰ), ზ. მ. მოვუმატებ, ჩავუსართავ, прибавить, включить.
ჩამბალიდა, ს. ერთ რიგი როკვა; родъ пляски.
ჩამდაბლება (ვა), ზ. მ. დავამდაბლებ, понижать, низить; (ჩავჰმდაბლდები, -დი), ზ. ვლ. понижаться.
ჩამდგარი, ზედ. поставленный.
ჩამდებელი, ს. დამდებელი, вкладчикъ.
ჩამდინარე, ზედ. მდინარი წყალი, протекающій.
ჩამდუღრება (ვა), ზ. მ. მდუღარეში ჩავჰხდებ, обварить.
ჩამეხება (ვი კარს притворить двери; მოურავ. 223.
ჩამზრალი, ზედ. გაყინული, замерзшій.
ჩამზღვლევა (ვა, -ლიე), ზ. მ. დავაქცევ, ჩავანგრევ, разрушить; (ჩავიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვლ. ჩამოვინგრევი, ჩამოვიქცევი, обрушиться.
ჩამთესლება (ვამთესლებ, -ლე), ზ. მ. ჩავჰნერგავ, всѣять, вскоренять.
ჩამთვრალი, ზედ. ჩალღეული, დალეული, пьяный.
ჩამთქნარება (ვამთქნარებ, -რე), ზ. მ. მოწყენისაგან ან ძილისა პირს დავაღებ, зѣвать.
ჩამიჩი (სპარს.), ს. სკიჯი, გამხმარი ყურძენი, изюмъ, ბუნ. ლ.
ჩამიჩუმი, ს. ჩუმობა, დაწყნარებულება, тишина; რუსუდ. 300.
ჩამიწება (ვა), ზ. მ. დავამიწებ, მიწად შევიქმ, превращать въ прахъ; (ჩავჰმიწდები, -დი), ზ. ვლ. დავჰმიწდები, მიწად შევიქმნები, превращаться въ прахъ.
ჩამიჯნვა (ვჰმიჯნავ, -ნე), ზ. მ. მიჯნებს ჩავჰყრი, ставить межевые знаки; გუჯ. 33.
ჩამკვდარი, ზედ. მომკვდარი, умершій, издохлый.
ჩამო, წერილში შთამო, წინადადება თანდებულივით, მოეზავებიის ზმნათა; მაგალ. ჩამოვალ, ჩამოვჰბერავ.
ჩამო, თანდ. კიდე, კიდეგან, кромѣ.
ჩამოარება (ვი), ზ. უ. ჩამოვივლი, обходить; проходить, проѣзжать мимо; ანტ 5 — 27.
ჩამობანა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბან, ჩამოვჰრეცხ, обмыть; ქილ. 43.
ჩამობერვა (ვჰ). ზ მ. მოვუბერავ, подуть.
ჩამობზეკა (ვიბზიკები, -კე), ზ. ვ. ჩამოვიშვები, отвиснуть.
ჩამობინდება (ვჰბინდდები, -დი), ზ. ვლ. ჩამოვჰღამდები, смеркаться.
ჩამოჰბმა (ჩამოვაბამ, -ბი), ზ. მ ჩამოვჰკიდებ; დავაბამ; свѣшивать; привязать; ვეფხ. 477; (ვებმი, მაგ. შტოებზედ), повиснуть.
ჩამობნევა (ვაბნევ, -ბნიე), ზ. მ. ჩამოვჰყრი, сыпать, бросать внизъ; (ჩამოვიბნევი, -ნიე), ზ. ვ. ჩამოვიყრები, сыпаться.
ჩამობნელება (ვა), ზ. მ. დავაბნელებ, затмѣвать;

(ვჰბნელდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰბნელდები, стемнѣть.

ჩამობრუნება (ვა), ზ. მ. მოვაბრუნებ, воротить кого; (ჩამოვჰბრუნდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰბრუნდები, воротится, დასც. 44, ჩამობრუნვით, ზზ. მობრუნებაზედ, идя назадъ, 1 ქართლ. 156.

ჩამობრძანება (ვა), ზ. მ. ჩამოვიყვან, свести, ან მოვიყვან, привести, (ჩამოვჰბძანდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვალ; მოვალ; сходить; пріѣхать, прибыть; ბატონი ქალაქში ჩამობძანდა, баринъ пріѣхалъ въ городъ.

ჩამობუზვა (ჩამოვიბუზები, -ზე), ზ. ვ. მოვიბლუნძები, ავიმრიზები, მოვიქურუხებ; наежиться, нахмуриться.

ჩამობურვა (ჩამოვჰბურავ, -რე), ზ. მ. ჩამოვჰხურავ, ჩამოვაფარებ, накрывать, надѣнать; (ჩამოვიბურავ, -რე), ზ. მიჩ. ჩამოვიხურავ, წამოვიფარებ, накрыться, надѣть.

ჩამობღრეცა (ჩამოვუბღერცდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვემზღვლევი, отвиснуть, კაცია 120.

ჩამობღუნძვა (მოვიბღუნძავ, -ძე), ზ. მ. ქუდს უშვერად დავიხურავ, напялить на себя шляпу.

ჩამოგდება, სხ. сбрасываніе; თავ ჩამოგდებით, ზზ. съ поникшею головою, ვისრ. 22; ვეფხ. 86; მთიდამ მინდოდა თავის ჩამოგდება, я хотѣлъ броситься съ горы; დავრ. 43; (ვაგდებ, -დე), ზ. მ. შთავაგდებ, ჩავაგდებ; გადავაგდებ; сбросить, скинуть, свалить; ვისრ. 54; რუსუდ. 437; ქილ. 482; ცხენიდამ ჩამოგეგდო, ты сшибъ его съ лошади; ვეფხ. 290; 2 ქართლ. 558; ჩამოვაგდებ ცრემლსა, проронить слезу; -თავსა, опустить голову; -სიტყვას, завести рѣчь; კაცია 44; სამ. სომხ. 351; -სამდურავსა, посѣять неудовольствіе, -ზავსა, водворить миръ; ქილ. 182; -ამ, -შფოთსა, ссорить, -ამბავსა, начать разсказывать, ქილ. 211; -პატივიდამ, лишать почестей; სამ. სომხ. 59; -ხელს, опустить руки; რუსუდ. 779; ჩვენსავე ხელს ჩამოაგდეს, намъ опять отдали въ руки; გუჯ. 23; ჩამოვუგდებ, მაგალ. შეკითხულობას, предложить вопросъ; ჩამოვიგდებ შუაში, поставить кого посредникомъ; ქილ. 111; (ჩამოვეგდები, -გდე), ზ. თვ. броситься, свалиться.

ჩამოგება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰფენ, свѣсить.

ჩამოგებება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰგზავნი მისაგებებლად, послать кого на встрѣчу; (ვეგებები, -ბე), ზ. თვ. ჩამოვალ მისაგებებლად, сойдти кому на встрѣчу; დარეჯ. 2—56; 2 ქართლ. 368.

ჩამოგერება (ვუ), ზ. მ. მოვუგერებ ბუზსა, обмахивать мухъ.

ჩამოგვა (ვჰგვი, ვჰგავე), ზ. მ. დავჰგვი ზევიდამ, сметать.

ჩამოგვრა (ვჰგვრი, ვჰგვარე), ზ. მ. ჩამოვიყვან, свести.

ჩამოგზავნა (ვჰგზავნი, -ნე), ზ. მ. ძირს ჩამოვავლენ, ниспослать, დარეჯ. 2—86.

ჩამოგლესა (ვჰგლეს, ვჰგლისე), ზ. მ. გავლეს ზევიდამ, подштукатурить.

ჩამოგლეჯა (ვჰგლეჯ, ვჰგლიჯე), ზ. მ. ჩამოვჰხეხ, сорвать, рвать сверху внизъ; ვეფხ. განმ. თ. 862.

ჩამოგროვება (ვაგროვებ, -ვე), ზ. მ. მოვაგროვებ, მოვაქუჩებ, собирать, скоплять, (ვჰგროვდები -დი), ზ. ვდ. მოვჰგროვდები, скопляться.

ჩამოდაბლება (ვა), ზ. მ. დავამცირებ, унижать.

ჩამოდგმა (ვჰსდგამ, -დგი), ზ. მ. გადმოვჰდგამ, ჩამოვიღებ, ჩამოვჰსდებ; составить, ставить внизъ.

ჩამოდგომა (ვჰსდგები, -დეგ ან დექ), ზ. ვდ. ჩამოვეცილები, მოვეცლები; უკან დავჰდგები; ან მოვადგები; посторониться; подступать; ლეკის ჯარები ყაზახად ჩამოდგნენ, войска Лезгинъ вступили въ Казахи; 2 ქართლ. 434; ჩამოდეგ, посторонись, სინათლე არ ჩამოდგეს, чтобы свѣтъ непроникъ; 2 დაბეჭდ. ქართლ. ქრ. 102; მზის სხივი ჩამოდგა, солнечные лучи проникли, მუნვე 104; (ჩამოვადგები, -დეგ), ზ. ვდ. подступить; 2 ქართლ. 423; ჩამომიდეგ, отстранись, дай дорогу; ჩამომიდგა, онъ остановился у меня; რუსუდ. 381; (ვუდგები, -დეგ, მდაბ. -დექ), ზ. ვდ. ადგილს დავანებებ, მივჰსცემ ვისმე; ან მოვადგები; дать мѣсто кому либо; подступить; 1 ქართლ. 232; 2 ქართლ. 519; ოსმალნი იმერეთს ჩამოუდგნენ; Турки вступили въ Имеретію; 2 ქართლ. 529; სინათლე ჩამოუდგა, свѣтъ озарилъ, ანდრ. 112, ჩამოუდგა მტერი, врагъ наступилъ, რუსუდ. 643; ჩამოუდგა მტრად, онъ подошелъ къ нему съ враждебною цѣлью; **ჩამოდგომილი**, მიმ. -მოედანზედ ჩამოდგომილნი კარავნი, шатры, поставленные на площади, ვეფხ. 462; ჩავჰდგომივარ, ჩამოვდგომოდი, ზ უ. я приступилъ къ кому; ჩამოსდგომოდნენ ურუმნი გურიელსა, къ Гуріелу подступили турки; 2 ქართლ. 461.

ჩამოდება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰსდგამ, მოვაცლი; составить внизъ.

ჩამოდება (ვჰსდებ, დე). ზ. მ. მოვსდებ, მოვჰკიდებ, зацѣпить, დაბლა დავსდებ, ჩამოვიღებ, снять.

ჩამოდევნა (ჩამოვჰსდევ, -დიე), ზ. მ. უკან მივსდევ, слѣдовать, დასც. 45; დიდი შარა რომ ჩამოსდევს, рядомъ которой идетъ большая дорога; დასც. 47.

ჩამოდენა (ჩამოვადენ, -დინე), ზ. მ. მოვაგდებ წყალსა, заставить течь, ქილ. 262, (ჩამოვჰსდი, -დიოდი), ზ. უ. მოვდივარ წყლისათვის, течь, ვისრ. 80; ჩამოვსდივარ, -ვდიოდი, протекать, ცრემლი ჩამოსდიოდა ან ჩამოუდიოდა, слезы текли; რუსუდ. 775; ყარამ. 149, მდინარე ჩამოუდის, рѣка протекаетъ; мимо, орошаетъ.

ჩამოდინება (ჩამოვადინებ, -ნე), ზ. მ. დამოვადინებ, заставить течь; (ჩამოვედინები, -ნე), ზ. თვ. დამოვედინები, ვჰსდი; течь.

ჩამოდნობა (ვა), ზ. მ. დავადნობ, ჩამოვასხამ მეტალსა; отливать, лить металлъ; (ჩამოვჰდნები, -დნი), ზ. ვდ. ჩამოვისხმი, დავჰდნები, გავჰლხვები, გავჰხდები; таять, растоплять; оплывать; худѣть, тощать; **ჩამომდნარი**, მიმ. оплывшійся; исхудалый.

ჩამოვარდნა (ჩამოვვარდები, -დი; ჩამოვუვარდები, -დი), ზ. ვდ. ძირს დავეცემი; ჩამოვეგდები; упасть, свалиться, -ჩხუბი, завязался споръ; სიტყვა ჩამოვარდა, зашла рѣчь; მთა ბარს იქით რაც ჩამოვარდების მინდორი, გუჯ. 27; все поле, которое растилается за равниной и горами; ბინდი რომ

ჩამოვარდა, когда смерклось, ჩამოუვარდათ სამდურავი, между ними возникло неудовольствіе; ბერძნ. სამ. 116; 2 ქართლ. 567; ხევი ჩამოვარდება, проходитъ оврагъ; დასტ. 47; რა მრჯოლა რომ ამისთანა ალაგს ჩამმოვარდი, какая нужда заставила меня очутиться въ такомъ мѣстѣ; ყარამ. 134; ჩვენს ხელთ ჩამოვარდა, онъ попался намъ въ руки; ჩამოგვივარდათ ჩხუბი, мы поссорились; ქილ. 249, 560; შორით **ჩამოვარდნილი**, издали пришедшій; სომხ. სამ. 357; იმას არ ჩამოვუვარდები, я не хуже его.

ჩამოვარცხნა (ჩამოვვარცხნი, ჩამოვივარცხნი, -ხნე), ზ. მ. სავარცხლით ჩამოვისწორებ თმასა, причесывать.

ჩამოვლა (ჩამოვვლი, -ლე, ჩამოვივლი, ხრ. არა აქვს); ზ. უ. ჩამოვიარ; გავივლი, проходить; сходить внизъ; (ჩამოვუვლი, -ლე), ზ. უ. გავუვლი, пройдти мимо, ანტ. ნ. 6—33; ხიბრ. 168; ნახე ჩამოსვლა.

ჩამოვლება (ვავლებ, -ლე), ზ. მ. მოვავლებ, გარშემოვუდებ, გარშემოვაკრავ, обнести, обложить, (ჩამოვივლებ, -ლე), ზ. მიჩ. ჩამოვიკიდებ, მოვივლებ გულზედ, повѣсить на себя.

ჩამოვლენა, ჩამოვლინება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰგზავნი, ниспосылать, (ვივლინები, -ნე), ზ. ვ. ჩავიგზავნები, ниспосылаться.

ჩამოზევა (ჩამოვჰზევ; -ზიე), ზ. მ. ჩამოვჰწევ, тянуть внизъ; ჩამოვიზევი; -ზიე, ზ. ვ. ჩამოვიწევი, ჩამოვსწვები, обвиснуть.

ჩამოზვავება, ჩამოზღუვლა (ჩამოვჰზვავდები, -დი; ჩამოვიზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. ჩამოვჰსწვები, ჩამოვიმზღვლევი, обвиснуть; обвалиться; ქილ. 85.

ჩამოზიდვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვიტან, ჩამოვიღებ, сносить внизъ.

ჩამოზნექა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰხრი, сгибать, (ვიზნიქები, -ქე), ზ. ვ. ჩამოვიზევი, обвиснуть.

ჩამოზღვლევა (ვიმზღვლევი, -ლიე), ზ. ვ. ჩამოვიზვლევი, ჩამოვიქცევი, обвиснуть, обвалиться; ქილ. 300.

ჩამოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. ზევიდამ ქვეით ზღუდეს მოვავლებ, оградить стѣною сверху до низу.

ჩამოთესლვა (ვჰთესლდები), вкореняться, 24 დიდმ.

ჩამოთვალიერება (ვა), ზ. მ. თვალს მოვჰკრავ, დავათვალიერებ, обглядѣть, осмотрѣть.

ჩამოთლა (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰსჭრი, ჩამოვჰქაფ, срѣзать.

ჩამოთჳლა (ჩამოვჰსთვლი, -თვალე), ზ. მ. თავიდამ ბოლომდის დავსთვლი, пересчитывать.

ჩამოთრევა (ვა), ზ. მ. თრევით ჩამოვიყვან, ან ჩამოვიტან, стащить внизъ; (ჩამოვეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით ჩამოვალ, идти, тащиться внизъ.

ჩამოთუთხნა, -თითხნა (ვჰსთითხნი, -ნე), ზ. მ. ჩამოვჰსვრი, измарать.

ჩამოთქმა (ვჰ), ზ. უ. წარმოვჰსტქვამ, ვიტყვი; ან მოვჰთქვამ ტირილით უბედურობასა; вѣщать, повѣдать, сказывать; на распѣвъ изчислять несчастія; იერემ. 23—28.

ჩამოთხოვნა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიწვევ; звать внизъ.

ჩამოთხრა (ვჰთხრი, ვჰსთხარე), ზ. მ. ვჰსთხრი ზეიდამ ქვეით, копать сверху внизъ.

ჩამოის, ჩამოისად, ზზ. გარდა, გარდაისად, кромѣ.

ჩამოკაკვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვხრი, согнуть.

ჩამოკაფვა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰსჭრი, срубать, срѣзывать.

ჩამოკვდომა (ვჰკვდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰკვდები, умереть.

ჩამოკეცა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეც, сложить, ჩამოვიკეც ფეხებსა, сѣсть поджавши ноги.

ჩამოკვეთა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰსჭრი, срубить, ქილ. 403.

ჩამოკვრა (ვა), ზ. მ. оклеить.

ჩამოკვრა (ვჰ), пріударить.

ჩამოკიდება სხ. вѣшаніе, (ვჰ), ზ. მ. ზედ-დავჰკიდებ; вѣшать, подвѣшивать, -ძელზედ, повѣсить на деревѣ; 1 ქართლ. 384; 331; ტიმ. 25; (ვი), ზ. მიჩ. ჩამოვიკიდებ, повѣсить на себя; (ჩამოვეკიდები), ზ. თვ. დავეკიდები; გადავეკიდები, არ მოვეშვები, повѣситься; приставать къ кому, придираться; ჩამოვჰკიდებ ზარსა, повѣсить колоколъ; ჩამოვჰკიდებ თავსა, повѣсить голову; ჩამომეკიდა, онъ присталъ ко мнѣ; **ჩამოკიდებული**, მიმ. повѣшенный; ან დამოკიდებული, зависящій, зависимый; ალბ. 90; დამოკიდებულვარ, я завишу.

ჩამოკითხვა, ნ. ჩაკითხვა.

ჩამოკლება (ვა), ზ. მ. დავამოკლებ, დავამცირებ, укорачивать, уменьшать; (ვჰკლდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმოკლდები, укорачиваться, уменьшаться.

ჩამოკრება (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვიღებ, ჩამოვალაგებ, брать сверху; (ვიკრიბები), собираться.

ჩამოკრვა (ვჰკრავ, -ვჰკარ), ზ. მ. დავჰკრავ, დავარტყამ; пріударить; -ზარსა, пріударить въ колоколъ; -ტალსა კვესს, высѣкать огонь кремнемъ; ქილ. 697; -ჩანგსა, играть на арфѣ; ვისრ. 58; ჩამოვუკრავ ცხენსა თავს, привязать лошадь; (ჩამოვიკრავ, -კარ), ზ. მ. დავაკრავ, приклеить.

ჩამოლაგება (ვა), ზ. მ. ჩამოვაწყობ, убирать, прибирать, (ჩამოვჰლაგდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვალ სოფლიდამ და სხ. ჩამოვჰსახლდები, переселяться; ბუნ. კ. 138.

ჩამოლაპარაკება (ჩამოვილაპარაკებ, -კე), ზ. უ. მოვილაპარაკებ, переговорить съ кѣмъ.

ჩამოლოცვა, ს. განტევების ლოცვა, отпустъ; (ვი), ზ. მ. მოვილოცავ, გავათავებ ლოცვას, отмолиться.

ჩამომავალი, ზედ. нисходящій, რუსუდ. 424.

ჩამომავლობა, ს. ჩამომავალი ნათესაობა, შთამოება, შთამომავლობა, потомство; სქემა ჩამომავლობისა, родословня таблица.

ჩამომდინარება (ვჰმდინარებ, -რე), ზ. უ. წყალთათვის: მოდის, მომდინარებს, протекать, течь.

ჩამომდურება (ჩამოვამდურებ, -რე), ზ. მ. სამდურავს ჩამოვაგდებ, посѣять раздоръ, (ჩამოვიმდურვებ, -ვე), მოვიმდურებ, прогнѣвить; ჩამოვემდურები, ზ. თვ. მოვემდურები, вознегодовать на кого.

ჩამომზღუვლევა ნ. ჩამოზღვლევა.

ჩამომტვრევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვამსხვრევ, разбить.

ჩამომსხმელი, ს. ვინც ჩამოასხამს მეტალსა, отливатель.

ჩამომშთვარი, ს. ჩამორჩობილი, утопленникъ, удавленникъ.

ჩამომშვიდება (ვა), ზ. მ. მოვამშვიდებ, მოვამდოვრებ, успокоить, усмирить, (ჩამოვმშვიდდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰმშვიდდები, успокоиться, усмириться.

ჩამომჩქრიალი, ზედ. ჩქრიალით მომდინარე, текущій съ журчаніемъ; ჩონგ. 62.

ჩამომცრევა, -რობა (ჩამოვამცრევ, -რობ; -რე), ზ. მ. შევამცირებ, уменьшать; умалять; унижать; შესაგ. ალბ. სამ. ვახც. 24, ალბ. 3.

ჩამომწიფება (ვჰმწიფდები), ზ. ვდ. დავჰმწიფდები, созрѣвать.

ჩამომწვარი, ზედ. დამწვარი, выгорѣлый.

ჩამომწკრივება (ვა), ზ. მ. რიგზედ დავაწყობ, ჩამოვარიგებ, поставить въ рядъ, ანც. 3—20; (ვუმწკვრდები), стать въ рядъ.

ჩამომსდარი,

ჩამომხდარი, ზედ. ჩამოხდომილი, დამდგარი სადმე, რუსუდ. 685; ანც. 45; остановившій гдѣ либо, или у кого.

ჩამომხმარი, ზედ. გამხდარი, изхудалый; изсохшій.

ჩამონაბამი, ზედ. დაბმული, привязанный.

ჩამონაბერი, მიმ. მობერილი, მოქროლილი, дунутый.

ჩამონაგდები, ს. ჩამონაყარი, сброшенный.

ჩამონაგვიანება (ვა), ზ. მ. მოვანაგვიანებ, насорить.

ჩამონადირება (ვი), ზ მ. მოვინადირებ, обойти охотою мѣсто.

ჩამონათება (ვუ), ზ. მ. სანთელს მივუნათებ, посвѣтить кому свѣчу.

ჩამონაკიდარი, ზედ. ჩამოკიდებული, повѣшенный.

ჩამონაყარი, ზედ. ჩამოყრილი, ან მოყრილი ქარისაგან; сброшенный; нанесенный вѣтромъ.

ჩამონაცვივნი, ზედ. ჩამოცვივნული, падшій, ქილ. 422.

ჩამონგრევა (ვანგრევ, -რიე), ზ. მ. ჩამოვაქცევ, разрушать, ломать; (ვინგრევი, -რიე), ზ. ვდ. დავიქცევი, обрушиться.

ჩამოოხრება (ვაოხრებ, -რე), ზ. მ. მოვაოხრებ, უშენ ვჰყოფ, опустошить.

ჩამოპარება, -რვა (ვა), ზ. მ. პარვით ჩამოვიყვან, украдкою сносить или сводить; (ჩამოვიპარვი, -რე), ზ. ვ. პარვით ჩამოვდივარ, сходить украдкою съ лѣстницы; (ჩამოვეპარები, -რე), ზ. თვ. მივეპარვები, პარვით მივუვალ; подходить украдкою; ჩამოგვეპარნენ, они подошли къ намъ украдкою; 2 ქართლ. 315.

ჩამორბენა (ვა), ზ. მ. რბენით ჩამოვიტან, сносить что сверху украдкою; (ჩამოვირბენ, -ბინე; ვჰრბი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. რბენით ჩამოვჰდივარ, сбѣгать, бѣжать внизъ.

ჩამორბილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, смягчать.

ჩამორევა (ვუ), ზ. მ. მოვურევ, помѣшать, ვერევი, вмѣшаться.

ჩამორეკა (ვჰრეკ, -რეკე), ზ. მ. ჩამოვჰკრავ ზარსა, пріударить въ колоколъ.

ჩამორეკა (ვჰრეკ, -რეკე), ზ. მ. ჩამოვლალავ, гнать внизъ; ჩონგ. 144.

ჩამორეცხა (ვჰ), ზ. მ. რეცხით ჩამოვჰსწმენდ, смывать; ვისრ. 148; ჩამოვირეცხ პირსა, омыть лице; ვისრ. 78.

ჩამორთმევა (ვართმევ, -ვართვი), ზ. მ. ხელ და ხელ გამოვართმევ, ავჰხდი, ავჰყრი პატივს; მივხდი, მივუღებ; взять у кого изъ рукъ, принять; лишать чести, званія; отнимать; -სალამსა, поздороваться. ყარამ. 6; ჩამოვართმევ ხელსა, пожать руку; ჩამოვართმევ ცხენსა, принять отъ кого лошадь; რუსუდ. 287; ჩამოვართმევ პატივსა. лишать чести, ქილ. 266; ჩამოვართმევ მამულსა, конфисковать имѣніе; ჩამოვართმევ ქვეყანას ერთგულობაში; принять за преданность страны; მრ. 118; ჩამოვართმევ სიგიჟეში, я стану считать это глупостью; დავრ. 7; ცალი მხარი ჩამოართვა, онъ отрубилъ ему одно плечо, разсѣкъ пополамъ; რუსუდ. 688; შურად ჩამოვართმევი, приму это за вражду; ცუდად ჩამოართმევენ, это примутъ за неприличный поступокъ; ქილ. 266; პირფერობაში ნუ ჩამომართმევ, неприми это за лесть; კაცია 80; ღმერთი კარგად ჩამოგართმევს, Богъ одобритъ это; სამ. სომხ. 189; (ჩამოვერთმევი, -თვი), ზ. თვ. ავეხდები, ავეყრები, წავერთმევი; лишаться; **ჩამორთმეული,** მიმ. лишенный; конфискованный.

ჩამორიგება (ვა, ჩამოვურიგებ), ზ. მ. ჩამოვამწკრივებ; ჩამოვუტარებ: მაგალ. საჭმელს; поставить въ рядъ, по порядку; обносить напр. кушанье по порядку; ანც. 3—60; ჩამოვჰრიგდები, -დი; говоря о кушаньѣ: обноситься; подаваться; კაცია. 12.

ჩამორიდება (ვა), ზ. მ. მოვარიდებ, მოვაშორებ, отстранять; (ვერიდები, -დე), ზ. თვ. მოვშორდები, устраняться.

ჩამორჩობა (ვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. მოვაშთობ, повѣсить, удушить, утопить; ვისრ. 17; ანდრ. 129; 2 ქართლ. 564; სომხ. სამ. 368. გორგ. 149.

ჩამორჩომა (ჩამოვჰრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. მოვჰრჩები, оставаться, быть въ остаткѣ; კაცია 104.

ჩამორცხა (ჩამოვჰრცხები, -რცხი), ზ. ვდ. ჩამოვირეცხები, смываться; ოფლი ღვარად ჩამორცხიდა, потъ градомъ лилъ; რუსუდ. 479.

ჩამორჭობა (ვა), ზ. მ. დავარჭობ, воткнуть.

ჩამოსაბძანებლად, ზზ. ჩამოსასვლელად, на случай пріѣзда; 2 ქართლ. 421.

ჩამოსავალი, ჩასასვლელი, ს. გზა დაღმართზედ, спускъ, сходъ; მაგალ. -კარი, входныя двери.

ჩამოსავლები, ს. ყელზედ ჩამოსაკიდი, ყელსაბამი, ფარღული, ожерелье.

ჩამოსაკიდარი, ჩამოსაკიდებელი, ზედ. ან საზ. вѣшальный; вѣшалка.

ჩამოსარჩობელი, ზედ. დასარჩობი, вѣшальный, висѣлица.

ჩამოსასვლელად, ნ. ჩამოსავალი, 2 ქართლ. 421; ჩამოსასვლელად, для схода.

ჩამოსაჩობი, ზედ. достойный быть повѣшену.

ჩამოსაწყვეტი, ზედ. გაწყვეტისაგან, за разрывъ, ანც. 4—4.

ჩამოხევა (ჩამოვუხევ, -ხიე), ზ. მ. მოვუხევ, მოვუტევებ, напускать, натравлять.

ჩამოსვა (ვჰსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩამოვაჯდენ, сажать внизъ, высаживать.

ჩამოსვენება (ვასვენებ, -ნე), ზ. მ. ჩამოვილებ ხატს, ჯვარს; сносить образъ и т. п.

ჩამოსვლა (ჩამოვალ; სრ. არა აქვს; ჩამოვსულვარ, ჩამოვედი, ჩამოვსულიყავი); ზ. უ. მაღლიდამ ძირს ჩავალ; сходить внизъ; нисходить; ვეფხ. 327; 2 ქართლ. 421; ანც. 3—25; ნახე ჩამოდენა; (ჩამოვუვალ, ჩამოვუვედი), ზ. უ. დავუთმობ, უდარესი ვარ, уступать кому, напр. въ знаніи, въ умѣніи; ყელი ჩამოუვიდა, у него горло опухло; რომელნი არც ერთნი არ ჩამოუვიდენ გიგოს, никто изъ нихъ не хуже Гиго; ერისთ. 118; თავს არ ჩამოვუვალ, я не хуже его; ცრემლი ჩამოსდიოდა, слезы текли, **ჩამოსული**, მიმ. нисшедшій.

ჩამოსმა (ჩამოვსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩამოვსვავ, ჩამოვაჯდენ; сажать внизъ, высаживать; მრ. 122; ჩამოვისვამ წვერზედ ხელსა, погладить рукою бороду.

ჩამოსუმა (ვისმევამ ხელს წვერზედ), погладить бороду свою.

ჩამოსრიალება (ვჰსრიალდები), скатиться.

ჩამოსროლა (ვისვრი, -სროლე), ზ. მ. ვისვრი მაღლიდამ ქვევით, стрѣлять сверху внизъ; 2 ქართ. 412.

ჩამოსუსტება (ვჰსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰსუსტდები, ослабѣть.

ჩამოსქდომა (ვჰსქდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰსქდები, треснуть.

ჩამოსწორება (ვასწორებ, -რე), ზ მ. მოვასწორებ, уровнять.

ჩამოსწორ, ჩამოსწვრივ, ზზ. გასწვრივ, перпендикулярно, вертикально; паралельно; 2 ქართლ. 389; ტიმ. 33.

ჩამოსწრება (ვასწრებ, -წარ). ზ. უ. დავასწრობ, предупредить кого; (ჩამოვესწრები, -წარ), ზ. თვ. захватить, застать; 2 ქართლ. 368; 1 ქართლ. 228.

ჩამოსხდომა (ჩამოვსხდები, -დი), ზ. უ. ჩავჰსჯდები მრავალთათვის, садиться, присѣсть; დარეჯ. 2—18.

ჩამოსხეპა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰკაფ. срѣзывать.

ჩამოსხლეტა (ჩამომისხლტა ფეხი), ზ. ვდ. წამისხლტა ფეხი, поскользнуться, (ჩამოვუსხლტები ფეხი), ზ. ვდ. соскользнуться, დარეჯ. 121.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, სხი), ზ. მ. ერთის ჭურჭლიდამ მეორეში ჩავასხამ ნოტიოს; сливать, переливать.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. გადნობილს მეტალისაგან შევჰქმნი სხვა და სხვა ნივთთა, ვითარ ზარსა, ზარბაზანსა და სხ. отливать изъ металла что.

ჩამოსხვა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. ავაგებ ძაფზედ მარგალიტის და სხ. нанизывать.

ჩამოსხმა (ჩამოვასხამ, -სხი), ზ. მ. ჩამოვიყვან, ჩამოვჰგვრი მრავალთა; приводить; пригонять; ვისრ. 97.

ჩამოსხმა (ვჰსხამ, ვჰსხი), ზ. მ გადმოვიყვან, ჩამოვჰსვამ, садить внизъ, высадить.

ჩამოსხმევინება (ვასხმევინებ, -ნე), ზ. მ. გადმოვასხმევინებ, заставить слить; ანც. 4—17.

ჩამოსხმული, მიმ. отлитый, вылитый; **ჩამოსხმულობა**, ს. ჩამოსხმული რამ, отливка.

ჩამოსხნა (ჩამოვჰსხნი, -ვჰსხენ), ზ. მ. მოვჰსხნი დაბმულსა, отвязать; (ჩამოვეხსნები, -ვეხსენ), ზ. მ. მოვეცლები, მოვეშორები; отвязаться, развязаться съ кѣмъ; სამ. სომხ. 76, ჩამომეხსენ, отвяжись.

ჩამოტანა, სხ. привозъ; (ვიტან, -ნე), ზ. მ. ჩამოვილებ, ძირს მოვიტან, снести внизъ, ან შორიდამ მოვიტან, привозить, 2 გამოც. ქრისტ. 104; -ტივსა, гнать плотъ; (ჩამოვუტან, -ნე), ზ. მ. снести кому что сверху.

ჩამოტანა, ჩამოტანება (ჩამოვატან, -ნებ, -ნე), ზ. მ. ჩავუგზავნი ვისმე რასმე, послать что съ кѣмъ внизъ; ჰკრა თავში, ლახტი და ყურთან ჩამოატანა, ударилъ въ голову булавой и разсѣкъ до ушей; რუსუდ. 61; შვიდის დღის ნუზლი ჩამომიტანეს, снесли мнѣ провизію на семь дней.

ჩამოტანინება (ვა), ზ. მ. ძირს ჩამოვალებინებ, заставить снести, 2 ქართლ. 520.

ჩამოტარება (ვატარებ, -რე), ზ. მ. გარშემოვავლებ; ან ჩამოვურიგებ რიგით საჭმელს და სხ; обводить; обносить кушанье; -ნავსა, проводить корабль, დარეჯ. 134; 152; ანც. 3—31.

ჩამოტაცება (ვიტაცებ, -ცე), ზ. მ. ტაცებით მოვილებ დაბლა, унести внизъ; ქილ. 462.

ჩამოტევა, ჩამოტევება (მოვუტევებ, -ვე), ზ. მ. ჩამოვუშვებ; спускать, опустить внизъ.

ჩატეხა (ვჰსტეხ, -ხე), ზ. მ. გავჰსტეხ, отломать.

ჩამოტრიალება (ვა). ზ. მ. ჩამოვაბრუნებ, დავაბრუნებ, поворачивать, повертывать, (ჩამოვჰტრიალდები, -დი), ზ. ვდ. დავაბრუნდები, поворачиваться.

ჩამოტყდომა (ვჰსტყდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვიმტვრევი, отламываться.

ჩამოტყუება (ვიტყუებ, -ვე), ზ. მ. მოტყუებით ჩამოვიყვან, сманить, приманить внизъ; 1 ქართ. 248; ქილ. 506.

ჩამოუბნება (ვიუბნებ, -ნე), ზ. უ. მოვილაპარაკებ, переговорить; რუსუდ. 759.

ჩამოუსვლელობა, ს. მოუსვლელობა, неявка; 2 ქართლ. 355.

ჩამოფარდაგება (ვჰ), ზ. მ. ფარდაგებს მოვაკრავ, обвѣшать стѣну коврами.

ჩამოფარება (ვა), ზ. მ. ჩამოვჰხურავ, მაგალ. ზეწარსა, ჩამოვჰკიდებ, გარდავაფარებ ფარდაგს, завѣшивать, занавѣшивать, спустить занавѣсь; ქილ. 357, 436; პირბადე ჩამოშვებული, съ опущеннымъ покрываломъ, ერისთ. 196. [чить.

ჩამოფახვა, (ვი), ზ. მიჩ. ჩამოვიჩაჩავ ქუდს, нахлобу-

ჩამოფენა (ვჰფენ, -ნე), ზ. მ. გავჰფენ მაღლიდამ დაბლა, свесить.

ჩამოფრენა (ვა), ზ. მ. ფრენით ჩამოვიტან, летая сносить внизъ; ვჰფრინდები, -დი), ზ. უ. ფრენით ჩამოვალ დაბლა, слетать внизъ; ჩამოფრინვა (ვჰფრინავ, -ნე), ზ. უ. слетать.

ჩამოფხავება, სხ. ხორცის დაცვივნა, გახდომა; исхудать.

ჩამოფხაჭვა (ვიფხაჭავ ქუდსა), ზ. უ. ჩამოვიჩაჩავ, нахлобучить.

ჩამოფხაჭნა (ვჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკაწრავ, оцарапать.

ჩამოფხეკა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვჰხთლი ფხეკით, соскоблить.

ჩამოფხუწვა (ვი), ზ. მ. ჩამოვიჩაჩავ, нахлобучить.

ჩამოქანცვა (ვჰ), ზ. მ. მოვღალავ, утомлять, (ვიქანცები, -ცე), ზ. ვდ. მოვიღალვი, утомиться.

ჩამოქვეითება (ვიქვეითებ, -თე), ზ. უ. დავჰქვეითდები, спѣшиться, сойдти съ лошади; (ვაქვეითებ, -თე), ზ. მ. დავაქვეითებ, спѣшивать, სამ. ვახტ. 158.

ჩამოქლიბვა (ვჰ), ზ. მ. ქლიბით გავხთლი, спиливать напилкомъ.

ჩამოქნა (ვჰქნი, -ვჰქენ), ზ. მ. შევიმუშავებ ტყავსა, выдѣлывать кожу.

ჩამოქონება (ჩამომაქვს, მქონდა), ზ. მ. ჩამოვიტან, снести внизъ.

ჩამოქცევა (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. ჩამოვანგრევ, отломать (строеніе); (ვიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ჩამოვინგრევი, обрушиваться; ჩამოვიქცევ თავსა, брошусь съ высоты.

ჩამოღალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰღალავ, утомить.

ჩამოღება (ვიღებ, -ღე), ზ. მ. ძირს დავიღებ, снять; ანტ. 4—32; ფეხი არ ჩამოუღია, онъ не спустилъ ноги, თავი არ ჩამოუღო, онъ непоклонился ему.

ჩამოღვენთა (ჩამოვიღვენთები, -თე), ზ. მიჩ. ვჰსწვეთ, დამოვედინები, капать (свѣчка), нагорать.

ჩამოღმა, ზს. ზზ. დაბლა, ძირს, ქვეით, внизъ, რუსულ. 800; დარეჯ. 2—90; გუჯ. 10; თავ ჩამოღმა, внизъ головой; ქილ. 486; ან გარდა, გარდაის, исключая, ედემის ჩამოღმა, исключая рая.

ჩამოღმართ, ზზ. ჩაღმა, ქვეით, внизъ, შავქედის ჩამოღმართ, съ вершины черной горы до подошвы; გუჯ. 28.

ჩამოღმართი, ს. დაღმართი, скатъ, сходъ съ горы, მიქია. 1—5.

ჩამოყენება (ვა), ზ. მ. ადგილს მოვაცვლევინებ, удалять съ мѣста; ставить кого въ сторону; მროვ. 19; (ვუ), ზ. მიჩ. პირდაპირ დავუყენებ; ან უკან დავუდგამ; противупоставлять; ставить позади; 2 ქართლ. 443; 471.

ჩამოყვანა (ვი), ზ. მ. დაბლა ჩავიყვან, свести внизъ; 2 ქართლ. 103; ვისრ. 21; 37, ჩამოყვანინება (ვა), ზ. სს. დაბლა ჩავაყვანინებ, заставить свести внизъ, ჩამომიყვანეს, привели меня, 2 ქართლ. 568.

ჩამოყივლა (ვჰყივი, ვჰყივე, ვჰყივლე), ზ. უ. ზევიდამ ვუყვირი, кричать сверху; ქილ. 667.

ჩამოყოლა (ვჰყვები, -ყევ), ზ. მ. ჩავჰყვები ვისმე, идти внизъ съ кѣмъ либо, ან მივჰყვები, მივჰბაძავ, слѣдовать кому подражать, სამ. ვ 197.

ჩამოყოლიება (ვი), ზ. მ. დავიყოლიებ, დავიდევნებ, уговорить кого, заставить слѣдовать; 2 ქართლ. 541; ჩამომიყოლიებ, ე. ი. დამიყოლიებ, ты уговариваешь меня послѣдовать тебѣ; რუსულ. 708.

ჩამოყრა (ვჰყრი, -ვჰყარე), ზ. მ. ჩამოვაგდებ, ჩამოვისვრი, сбросить, скинуть, сронить; -ყურებსა, задуматься, повѣсить уши; მოურავ. 62; -ცრემლსა, ронять слезы; ვეფხ. ჩამოვჰყრი ცხენიდამ, сбить многихъ съ лошадей; ვეფხ. 448; 660; მოგიყრი ხელში, отдалъ тебѣ въ руки; რუსულ. 772; ჩამოგიყრი ყურებსა, ჩონგ. 122; повѣшу уши; **ჩამოყრილი, ჩამონაყარი**, сброшенный, **ჩამოყრევინება** (ვა), ზ. სს. ჩამოვაგდებინებ; დავჰბერტყე, დავაყრევინებ ხეს ხილსა; заставить сбросить, сбить плоды.

ჩამოშეშება (ვა), ზ. მ. გავაშეშებ, გავახევებ, дѣлать окоченѣлымъ; (ჩამოვჰშეშდები, -დი), ზ. ვდ. გავშეშდები, გავხევდები, окоченѣть; ჩამოგიშეშდეს ფეხები, чтобъ твои ноги окоченѣли; ანტონ. 3—39.

ჩამოშვება (ვუ), ზ. მ. დაბლა დავუშვებ, ძირს დავიღებ, спускать внизъ; опускать, ниспускать, -თავ-პირსა, ან ცხვირ-პირსა, надуться, насупиться, нахмуриться; -ფასს, сбавить цѣну; ალბ. 95; -ფრთებსა, присмирѣть, опустить крылья; -ფარდას, опустить занавѣсъ, (ჩამოვეშვები, -შვი), ზ. თვ. დავეშვები; მოვეშვები, დავეხსნები; опускаться, оставлять кого въ покоѣ; ერისთ. 196; **ჩამოშვებინება** (ვა), ზ. მ. დავაშვებინებ, заставить опустить.

ჩამოშვერა (ჩამოვიშვერ, -რე), ზ. მ. დაბლა დავიშვერ, спустить внизъ напр. ноги.

ჩამოშთობა (ვაშთობ, -თე), ზ. მ. დავარჩობ, ჩამოვარჩობ, удавить.

ჩამოშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. ჩამოვჰფუშავ, разстроить, разрушить.

ჩამოშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვაცლი, удалить.

ჩამოჩაჩვა (ვიჩაჩავ, -ჩე), ზ. მ. ჩამოვიფხუტ, нахлобучить.

ჩამოჩენილი, ზედ. გამოჩენილი, извѣстный, რუსულ. 759.

ჩამოჩოჩვა (ვი), ზ. მ. ჩოჩვით ჩამოვალ, сползти.

ჩამოჩქერა (ჩამოვჰსჩქერ, -რე), ზ. მ. ჩქერით მოვჰმდინარებ, течь журча; ტიმოთ. 59.

ჩამოჩხრიალება (ვჰ), ზ. მ. იგივე ჩამოჩქერა; (ვაჩხრიალებ, -ლე), ზ. მ. ვაჟღარუნებ, ვაჩხრიალებ, ვაჩხარუნებ, бренчать.

ჩამოცალება (ვეცლები), посторониться.

ჩამოცდა (ვიცდი, ვიცადე), ზ. ვ. მოვიცდი, მოველოდები, ждать.

ჩამოცდუნება (ვი), ზ. მ. ავიცდენ, ვერ მოვახვედრები, непопадать; რუსულ. 705.

ჩამოცვივნა (ჩამოვჰცვივი, -ვივე), ზ. მ. ჩამოვვარდები მრავალთათვის, ниспадать, ვეფხ. 1341; დარეჯ. 105; ქილ. 384; ჩამომაცვივნა, заставилъ насъ пасть, ქილ. 224; თვალიდამ ცრემლი ჩამოჰსცვივდა, съ глазъ уронилъ слезы.

ჩამოცთომა (ჩამომიცთება ფეხი), ზ. მ. ფეხსა ვჰკრავ, ფეხს წავიცდენ, оступиться, ქილ. 537.

ჩამოცილება (ვა), ზ. მ. მოვაცლი, მოვაშორებ, отстранить.

ჩამოცლა (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. მოვაშორებ, მოვაცლი, отстранить, снять съ кого что, ივერია 1—104, ჯარი ძალით ჩამოაცალა, принудилъ войско отступить; 2 ქართლ. 432; (ჩამოვეცლები, -ცალე), ზ. თვ. მოვშორდები, მოვეცლები, отстраниться, отступить, ანტ. 6—8, (ჩამოვჰს-

ცლი, -ცალე), ზ. მ. დავჰხცლი, დავაცალიერებ; ან ჩამოვართმევ ტვირთსა, опорожнить; снять поклажу.

ჩამოცმევა (ვაცმევ, -ცვი); ჩამოცვა (ვაცვამ, -ცვი), ზ. მ. ავაგებ, ავაცვამ; გავუყრი; вдѣвать, сажать на; ან ტანისა მოსით შევჰმოს; одѣвать, (ჩამოვიცვამ, -ცვი), ზ. მიჩ. გავიყრი; შევიმოსები; надѣть на себя; სიბრ. 49; ჩამოვეცმი შუბზედ; наткнуться на копье, т. е. поразить себя копьемъ.

ჩამოცქერა (ვჰ), смотрѣть внизъ.

ჩამოძახება (ვუ), ზ. მ. დავუძახებ ძირს, звать внизъ; ან ჩამოვაგდებ, сбросить внизъ.

ჩამოძრომა (ვჰსძვრები, ვჰსძვერ), ზ. ვდ. ძრომით ჩამოვალ; сползти внизъ.

ჩამოძღოლა (ჩამოვუძღვები, -ძეღ), ზ. მ. ჩამოვალ ერთად ვისთანმე, ниспроводить.

ჩამოწდომა, ზ. მ. достать.

ჩამოწევა (ვჰსწევ, -წიე), ზ. მ. დაბლა დავსწევ; тянуть внизъ, (ჩამოვაწევ, -წიე), ზ. მ. მოვაწევ, მოვალ; дойдти до чего, დასტ. 23.

ჩამოწვევა (ვიწვევ, -წვიე), ზ. მ. ძირს მოვიწვევ, приглашать внизъ.

ჩამოწვეთა (ვჰ), ზ. უ. წვეთს ჩამოვუშვებ, лить по каплѣ; капать; ქილ. 462; (ვეწვეთები, -თე), ზ. თვ. ვჰსწვეთ; капать.

ჩამოწმენდა (ვჰ), ზ. მ. გავჰსწმენდ, ჩამოვასუფთავებ; вычищать, вытирать; обтирать; (ჩამოვჰსწმინდები), ზ. უ. ჩამოვიწრიტები, стекать, ქიმ. 23.

ჩამოწოლა (ჩამოვჰსწვები, -წვე), ზ. უ. დავსწვები ან ჩამოვეშვები ჩამოვიზნიქები, ложиться; обвиснуть.

ჩამოწურვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსწრეტ, сцѣдить, ქიმ. 141.

ჩამოწყვდევა (ჩამოვსწყვდევ, -დი), ზ. მ. მოვაწყვდევ, запереть, невыпускать, (მოვიწყვდევი, -დიე), ზ. ვ. მოწყვდეულვარ, быть заключену; ჩამოწყვდეული, მიმ. заключенный, დარეჯ. 2—54.

ჩამოწყვეტა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსწყვეტ, сорвать.

ჩამოჭიდება (ვეჭიდები, -დე), ზ. ვდ. დავეჭიდები, вцѣпиться въ кого.

ჩამოჭიმვა (ვჰჭიმავ, -მე), ზ. მ. გავჰსჭიმავ ზევიდამ ქვეითმდე, растянуть, -ყურებსა, потянуть за уши; ჩონგ. 138.

ჩამოჭკნობა (ვჰჭკნები, -ჭკენ), ზ. უ. დავჰჭკნები, увянуть.

ჩამოჭრა (ვჰსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. ჩამოვჰკვეთ, შევჰსჭრი, срѣзать; -მიწას, урѣзать лишнюю землю; სიგელი ჩოლაყ. 16; (ჩამოვიჭრები, -ჭერ), ზ. მ. ჩამოვალ სირბილით; ჩამოვჰხტები, сбѣжать внизъ; соскочить; ვისრ. 22; დარეჯ. 2—87, 1 ქართლ. 143; გუმბათი ჩამოიჭრა, куполъ провалился; 1 ქართლ. 415; **ჩამოჭრილი**, ჩამონაჭერი, ზედ. отрѣзокъ, მიმ. срѣзанный; сбѣжавшій; ქილ. 487; 477; ვეფხ. 1219.

ჩამოჭრუნება (ვა), ზ. მ. სიჩქარით ჩამოვიტან, снести внизъ проворно, ქილ. 97.

ჩამოჭყივლა (ვჰსჭყივი), кричать внизъ.

ჩამოხდა (ჩამოვჰხდი, -ხადე), ზ. მ. მოვაცილი, მაგალ. ტვირთსა, снять тяжесть, ქილ. 52; რუსუდ. 817; (ჩამოვიხდი, -ხადე), ზ. მიჩ. ჩამოვიცილი, მოვიხდი, снять съ себя.

ჩამოხდენა (ვა), ზ. მ. დავაყენებ სადმე; заставить остановиться, რუსუდ. 344.

ჩამოხდომა (ვჰხდები, -ხდი, ზრძან. ჩამოხდ, ვეფხ. 1024); ზ. ვდ. დავხდები სადმე; ჩამოვალ; остановиться; сойдти; ვისრ. 160; 2 ქართლ. 314; რუსუდ. 423; **ჩამომხდარი**, остановившійся.

ჩამოხედვა (ვჰ), ზ. უ. ძირს ვიყურები, смотрѣть внизъ.

ჩამოხევა (ვჰ), ზ. მ. დავხევ თავიდამ, надорвать, ჩამოვიხევ საყელოს, разорвать на себѣ воротъ, ყარამ. 462.

ჩამოხერხვა (ვჰხერხ, -ხე), ზ. მ. გავჰხერხ, спилить.

ჩამოხვევა (ვახვევ, -ხვიე), ზ. მ. დავახვევ; навивать; обвернуть; სიბრ. 122.

ჩამოხვნა (ვიხვამ, -ვი; ჩამოვიხვნი, -ნე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, снять. [гнуть.

ჩამოხრა (ვჰხრი, -ხარ), ზ. მ. დაზნექა, დახრა, со-

ჩამოხსნა (ვჰხსნი, -ვჰხსენ), ზ. მ. მოვჰხსნი, отвязать, -კარებს, снять двери, გორგ. 243; ჩამოვიხსნი (მკერდი ჩამოიხსნეს), ე. ი. ფალარათად გახსნეს, растегнули воротъ у рубашки; ყარამ. 242; ჩამოვიხსნები, спускаться, ქილ. 585, быть отвязану, (ჩამოვეხსნები, -ხსენ), ზ. თვ. დავეხსნები, მოვჰშორდები, оставить кого въ покоѣ; ქილ. 436, 491; ჩამომეხსენ, отвяжись, მოურავ. 87.

ჩამოხტომა (ვჰხტები, -ხტი), ზ. ვდ. ჩამოვჰხტები, соскочить; слѣзть съ лошади; ან დავხტები სადმე, остановиться.

ჩამოხტუნება (ვა), ზ. მ. ხტომით ჩამოვაგდებ, заставить соскочить, остановиться, გორგ. 33; 2 ქართლ. 531.

ჩამოხრჩობა (ვახრჩობ, -ჩე), ზ. მ. ჩამოვარჩობ, удавить, повѣсить.

ჩამოჯდომა (ვჰსჯდები, -დი, ან ვჰსჯდე), ზ. ვდ. დავჰსჯდები რაზედმე, присѣсть.

ჩამოხწევნება (ვა), ზ. მ. прибыть, მშვიდობით ჩამოგახწევინოს, благополучно прiѣхать къ вамъ.

ჩამპალი, ზედ. დამპალი, гнилой.

ჩამჟავება (ჩავჰმჟავდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმჟავდები, окисать, (ჩავამჟავებ, -ვე), ზ. მ. დავამჟავებ, окислять.

ჩამრეცი, ს. დამრეცი, დაღმართი, покатость.

ჩამსაყინი, ს. ფიჭვის წებო, смола сосновая, ზუნ. ლ.

ჩამსხვილება (ვა), потолстѣть.

ჩამსჭვალვა (ვჰ), ზ. მ. დალურსმა, пригвоздить.

ჩამსხვრევა (ვა); ჩამტვრევა (ვა), ზ. მ. დავამტვრევ; сломать, наломать, დარეჯ. 128; კბილებს ჩავამტვრევ, вышибить кому зубы; (ჩავიმტვრევ კბილებსა), вышибить себѣ зубы; გორგ. 235.

ჩამტვერიანება (ვა), ზ. მ. გავამტვერიანებ; запылить.

ჩამქრალი, потухшій.

ჩამჩა (თათრ.), ს. ლამბაქი, ციცხვი მეტალისა, ковшъ, разливательная ложка.

ჩამძაღება (ჩავჰმძაღდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმძაღდები, მძაღე შევიქნები, прогоркнуть.

ჩამძიმება (ვამძიმებ, -მე), ზ. მ. დავამძიმებ, дѣлать тяжелымъ.

ჩამწარება, ზ. მ. ჩაგვიმწარდა, стало для насъ горкимъ.

ჩამწყვლევა (ვა), ზ. მ. ранить.

ჩამწვარი, ზედ. დამწვარი, прогорѣлый.

ჩამწკრივება (ვა), ზ. მ. ჩავარიგებ, ставить въ рядъ.

ჩამჭევლება წყლისა, ს. წყლის ციმციმი, струиться о водѣ.

ჩამხედი, მაგალ. წიგნში, смотрящій, ქილ. 178.

ჩამხობა (ვა), ზ. მ. დავამხობ, ниспровергнуть.

ჩამჯდარი, ზედ. დაჯდინებული, сидящій, осѣлый.

ჩანა, ს. მარხილი, ციგა, сани, ნ. ჩ. ლ. რ. ქ.

ჩანაბვა (ჩავინაბვი, -ბე), ზ. ვ. გავინაბვი, спрятаться отъ испуга.

ჩანაგრეხი, ს. ერთმანერთში ჩაგრეხილი, ввивокъ.

ჩანადენი, მიმ. მომდინარე, протекающій, ვეფხ. 218.

ჩანადირება (ვი), ზ. მ. ნადირობით ჩავივლი რომელსამე ადგილსა; охотясь проходить нѣкоторую мѣстность; 2 ქართლ. 261; გორგ. 80.

ჩანადრეკი вгибъ, შენადრეკი, შენაკეცი.

ჩანათება (ვუ), ზ. მ. посвѣтить.

ჩანაკლულება (ვანაკლულებ, -ლე), ზ. მ. მოვანაკლულებ, убавить.

ჩანარჩუნება (ვინარჩუნებ, -ნე), ზ. მ. მივითვისებ, присвоить.

ჩანახეპი, ს. ჩანაჭერი, отрѣзокъ.

ჩანაწვეთი, ზედ. დაწვეთილი, накапанный.

ჩანახი, ს. მოდა, ან კოდის მერვედი ნაწილი, ე. ი. 1 ლიტრა, гарнецъ ($11\frac{1}{2}$ фунт.), ნახე საწყაო ან კოდი; დახტ. 59; ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ. вѣко.

ჩანგალი (სპარს.), ს. მეტალის კავი, вилка.

ჩანგი (სპარს.), ს. საკრავი, лира, арфа, ვეფხ. 101, 483; 716; ჩანგობა, ს. ჩანგის კვრა, игра на лирѣ; ვისრ. 203.

ჩანდრაბუხი, ს. ლუწი და კენტი, ცანქკულელი, одна пара и нечетъ; საბ. ლ.

ჩანებება (ვა), ზ. მ. დავანებებ, уступить.

ჩანერგვა (ვჰ), ზ. მ. посѣять; (ვინერგ გულში), запечатлѣть.

ჩანეცვა, (ვჰ), ზ. მ. вдроблять.

ჩანთა (ოსმალ.), ს. ხილიბდარი, გუდანაბადი, ранецъ; сумка; ვახტ. მ. ხამ. 205; -წიგნისა, футляръ.

ჩანთიანი, ს. მცენ. желтоцвѣтъ; ნ. ჩ. ლ; Сокольница, Василиса, ერის. ლ.

ჩანთქმა (ჩავჰნთქამ, -ქი), ზ. მ. შევჰსწვავ, ჩავჰყლაპავ; поглотить, ან დავღუპავ წყალში, потопить, მატ. 23—24; დარეჯ. 2—64; სიბრ. 61; (ჩავანთქამ, -თქი), ზ. მ. ჩავაყლაპვებ; дать поглотить, სიბრ. 92; ჩანთქმევინება (ვანთქმევინებ, -ნე), ზ. სხ. дать поглотить.

ჩანჩალა, ს. ცუდი ცხენი, ძლივს მოსიარულე; кляча; ან უკან მდევარი ვისიმე; прихвостень, безотвязный провожатый чей.

ჩანჩალება (ვაჩანჩალებ კუდსა), ზ. მ. ფეხი ძლივს მიმაქვს, едва тащить ноги; замедлять, -საქმეს, замедлять дѣло.

ჩანჩალი, ს. ცუდი სიარული, едва тащиться, плестись, ქილ. 259.

ჩანჩახი, ნახე თარეშობა, 1 ქართლ. 306.

ჩანჩახური, ს. поршень насоса, ნ. бляха Рус. Гр. Слов. Н. Ч.

ჩანჩურა, ს. უკან მდევარი ვისიმე, прихвостень.

ჩანჩუხი, ს. ხელზედ ნახვევი ნართი, мотокъ нитокъ.

ჩანჩქერი, ს. წყალი კლდეზედ გადმონადენი; ან ხმა ამგვარის მდინარისა; водопадъ; шумъ водопада; журчаніе; ლეოლრაფიულად, порогъ; ლეოლ. 34.

ჩანჩხარი, ს. ჩხრიალი, ჩხარუნი, бряканье.

ჩანჩხურა, ს. ასხმული მძივი, нанизанный бисеръ; საბ. ლ.

ჩაობება (ჩავობდები, -დი), ზ. ვდ. დავობდები, ობიდამედების, заплѣсневѣть.

ჩაპარვა (ჩავიპარვი, ჩავეპარვი, -რე), ზ. ვ. მალვით ჩავალ, сходить украдкою; ვეფხ. 1127; 1128; გორგ. 249; ციხეში ჩავეპარენით, мы вошли въ крѣпость украдкою.

ჩაპატარავება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, დავაპატარავებ, уменьшать, сбавлять.

ჩაპატიჟება (ვი), ზ. მ. ჩამოვიწვევ, просить сойдти внизъ.

ჩაპირდაპირება (ვუპირდაპირებ, -რე), ზ. მ. პირდაპირ დავუყენებ, противупоставить; (ვუპირდაპირდები, -დი), ზ. ვდ. დავუპირდაპირდები, противустать.

ჩაპობა (ვაპობ, ვაპე), ზ. მ. გავაპობ, გავჰსჩეხ; разсѣчь, расколоть.

ჩაპროშტვა (ვჰ), почмокать.

ჩაპყრობა (ვიპყრობ მაგალ ხელში, ვიპყარ), ზ. მ. დავიჭერ, დავხუთავ, ხელთ ვიგდებ; захватить въ руки; რუსუდ. 257.

ჩაყეყა, ნახე დაყეყა.

ჩაყღლა (ჩავჰქლლი, -ლე), ზ. მ. ჩავჰსტეხ, დავამტვრევ, прижавъ сломать.

ჩაყღლეტა, ნ. ჩაჭყლეტა.

ჩაყუყვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავამტვრევ, наломать, საბ. ლ.

ჩაყუყუნება (ვაყუყუნებ, -ნე), ზ. მ. დავარბილებ; размягчать; ჩაყუყუნებული, მიმ. размягченный, საბ. ლ.; კაცია 52.

ჩარა (რუსული), ს. ფურიანი სასმისი, чарка, чара; საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

ჩარა, ს. ილაჯი, средство, კაცია 14; მეტიჩარა, ნახე თავის ადგილს.

ჩარანდელი, ს. სენი პირისსახის გამრუდებელი, рожа (болѣзнь).

ჩარბენა (ვი), ზ. უ. რბენით ჩავალ; сбѣжать внизъ; сбѣгать; ვეფხ. 861, ჩაირბინე ექიმთან, сбѣгай къ доктору; ჩავრბი, იგივე ჩავირბენ; **ჩარბენინება** (ვა), ზ. მ. სირბილით ჩამაქვს, бѣжать внизъ неся что.

ჩარბი, ს. ნისკარტი ორბთა და ქორთა, клювъ у хищныхъ птицъ.

ჩარბილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, რბილად შევიქმ, размягчить.

ჩარგვა (ჩავჰრგავ, -გი), ზ. მ. დავჰრგავ, сажать дерево.

ჩარდახი (სპარს.), ს. მცირე ოთახი სართულს ქვეშ; ქეჯაო, ტახტრევანდი; чердакъ; паланкинъ, რუსუდ. 110, 138.

ჩარევა (ჩავრევ, -რიე), ზ. მ. გავრევ, вмѣшивать, (ჩავურევ, -რიე), ზ. მ. გავურევ, подмѣшать, ქიმ. 255; (ჩავერევი, -რიე), ზ. თვ. გავერევი, вмѣшаться.

ჩარეკა (ვჰრეკ, -კე), ზ. მ. დაბლა ჩამოვჰრეკ, ჩამოვლალავ, гнать внизъ; сгонять.

ჩარეცხა (ვჰრეცხ, -ხე), ზ. მ. გავრეცხ; წავილევ; смыть, промыть; размывать; ოფლი ჩარეცხს, потъ градомъ льетъ; სიბრ. 150.

ჩარექა, ს. სალვინე, რომელიც შეიცავს თუნგის მეოთხედსა ნაწილსა; винный кувшинъ.

ჩარექი (სპარს.), ს. ზოგნი უწოდენ ჩელიექი, სპარს. ჩარექი არს ოთხიდამ ერთი, მეოთხედი, ნაოთხალი; ერთის თუნგის მეოთხედი ნაწილი, ან 2½ გირვანქა სამზ. 152, ნ. საწყაული; ალექს. 2, **საწყაო**; четверть, четвертая часть; мѣра жидкостей составляющая четверть тунга; или 1½ бутылки; **ჩარექიანი**, ზედ. ერთის ჩარექის ზომის დამტევი. содержащій одну четверть, четвертная.

ჩარვადარი (სპარს.), ს. მეურმე სავაჭროთა ნივთთა, перевозчикъ товаровъ; Зап. Кавк. Геогр. Общ. № 7, стр. 22; **ჩარვადრობა**, ს. მეურმეობა, перевозка.

ჩართვა (ჩავრთავ), ზ. მ. დავუმატებ; მოვუსართავ. ჩავუმატებ; присоединять, присовокуплять, вставить, ხელის ჩართვა, приложить руку, подписать; სამ. ვახტ. 161, 204; ან შესავალი; 2 ქართლ. 10; ჩამრთავ, включаешь меня; (ვერთვი), ზ. უ. включаться, зачисляться, ჩართული ხელი, гражданскія письмена вязью.

ჩართმევინება (ვართმევინებ ხელს), ზ. მ. მოვაწერინებ, заставить подписать, ალ. 68.

ჩარიგება (ვა), ზ. მ. ჩავამწკრივებ, რიგით დავაწყობ; ставить въ рядъ, разложить, **ჩარიგებით**, ზზ. რიგზედ, попорядку, ვეფხ. 1005; 2 ქართლ. 524; (ჩავურიგებ, -გე), ზ. მ. დავურიგებ, მივართმევ ან რიგით დავსდებ, подавать, класть что попорядку; разносить; დასტ. 105, გუჯ. 27.

ჩარონინება (ვა), ზ. მ. ჩავატარებ; გავუზრი; пронести; засчитать; სამ. ვახტ. 36, რუსუდ. 711; ერთმანერთს შეუდარეთ და ჩავარონინეთ, мы поверстали и зачли.

ჩარსავი (სპარს.) ს. ზეწარი, გარდასაფარებელი ქვეშაგებისა, простыня.

ჩარსუბაზარი (სპარს.), ს. ოთხკუთხი ბაზარი, четырехугольный рынокъ; ქილ. 425.

ჩარულვა (ჩამერულა), вздремнуть.

ჩარტყმა (ვა), ზ. მ. დავჰკრავ, ჩავჰკრავ; ударить.

ჩარფა-ნაზირი (სპარს.), ს. ზედა მხედველი ხვასტაკთა ზედა, смотритель рогатаго скота; დასტ. 139.

ჩარჩენილი გულში, скрытый въ душѣ.

ჩარჩი (სპარს.), ს. მეწვრილმანე, მაჭრაბაზი; სარგოიანად გამყიდავი, барышникъ; დავრ. 22.

ჩარჩო (სპარს.), ს. ზღუდე, ხატის ჩასასვენებელი; рама, рамка; -კარისა, косякъ у дверей; -ფანჯრისა, косякъ оконной рамы, -ხელსახოცი თამარ ზაკ. 90.

ჩარჩობა, სს. барышничанье; (ვჰჩარჩობ, -ჩე), ვსარგებლიანობ, барышничать.

ჩარჩობა (ვარჩობ, -ჩე), ზ. მ. მოვაშთობ, утопить; удавить; (ჩავირჩვები, -ჩევ), ზ. ვ. მოვიშთვები, утонуть; удавиться, ვისრ. 138; გორგ. 62, (ჩავირჩობ თავსა), ზ. მიჩ. მოვიშთობ თავსა, утопить, удавить себя.

ჩარჩობა (ჩამრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. დავჰშთები, остаться, ჩამრჩა გულში, остается мнѣ въ памяти; ვეფხ. 1300; ჩონგ. 132.

ჩარჩო ბაზარი, ს толкучій рынокъ; დავრ. 63.

ჩარცხა, ნახე ჩარეცხა; ვეფხ. 969.

ჩარჭობა (ვარჭობ, -ჭე), ზ. მ. დავასობ, დავარჭობ, вонзать, втыкать; ჩავერჭობი, -ჭე), ზ. ვ. დავესობი, втыкаться, ჩავირჭობ, воткнуть себѣ, ქილ. 73.

ჩარხვა (ვჰჩარხავ. -ხე), ზ. მ. გავლეს სამართებელს, править бритву; шлифовать.

ჩარხი (სპარს.), ს. ბორბალი ან მანქანა საბრუნებელი, колесо машинное, ერისთ. 2—24.

ჩარხული, მცენ. ანტონ. 6—36?

ჩასაბეჭი, ნახე საბეჭავი.

ჩასაგდები, ზედ. მისათვალთველი; ანგარიშში ჩასათვლელი; ან ნაჭერი ჩასაკერებელი; считаемый; вставка; სამ. სომხ. 213.

ჩასავალი, ს. დაღმართი, დამრეცი, спускъ.

ჩასავარდნელი ადგილი, ს. ухабъ, яма.

ჩასავლელი, ზედ. გასავალი ადგილი: დაღმართი; проходъ, сходъ; მროვ. 52, სიბრ. 162.

ჩასაკარი, ჩასაკვრელი, ზედ. საკრველად დანიშნული, ქილ. 200; для привязыванія назначенный.

ჩასაკეცი, ზედ. დასაკეცავი, შესაკეცი, складной.

ჩასაკითხავი, ზედ. საკითხავად დანიშნული, что нужно прочесть.

ჩასაკრავი, ს. შესაკრავი, повязка, კაცია. 82.

ჩასამატებელი, ს. შესამატებელი, სართი, прибавка.

ჩასასვლელი, ნ. ჩასავლელი, სიბრ. 162.

ჩასანთქმელი, ზედ. ჩასაყლაპავი, поглощаемый.

ჩასასხმელი მაგ. ღვინისა, ს. посуда для вина.

ჩასატევებელი, ზედ. вмѣстилище.

ჩასაფარებელი, ზედ. სამალავი ადგილი, мѣсто для скрыванія.

ჩასაფრება (ჩავასაფრებ, -რე), ზ. მ. დავჰმალავ საფარში, скрыть въ засадѣ; (ჩავესაფრები, -რე), ზ. თვ. ჩავჰსხდები, ჩავიმალვი საფარში, засѣсть въ засаду.

ჩასაქანებელი, ს. დასაქანებელი, скатъ, -წყლისა, водопадъ.

ჩასაქოლავი, ზედ. ღირსი ჩაქოლვისა, достойный проклятія.

ჩასაცმელი, ს. ტანისამოსი, ან ფეხთ-საცმელი, одежда, обувь; ვეფხ. 1071, **-მელად**, ზზ. საცმელად ტანისა, для одѣванія.

ჩასაძრომელი, ს. შესაძრომი ხორო, отверзтіе для пролѣзанія, სიბრ. 15.

ჩასაშვები, ზედ. ან ს. спускъ, ვისრ. 185.

ჩასახვა სს. зачатіе; (ვჰსახავ. -ხე), ზ. მ. გამოვსახავ, ჩავჰხატავ; изображать; (ჩავისახვი, -ხე), ზ. ვ. გამოვისახები, გამოვისახვი; изображаться; -გულში, задумать; (ჩავესახვი, -ხე), ზ. თვ. მეულად

ვილებ; зачать, забеременѣть; ყმაწვილობიდა გულში ჩასახული, съ юныхъ лѣтъ, зароненное въ сердцѣ; ჩონგ. 156; **ჩასახული**, насѣдъ.

ჩასახლება (ჩავასახლებ, -ლე), ზ. მ. ბინას მივსცემ, დავასახლებ, поселять; (ჩავსახლდები, -დი), ზ. ვლ. ბინას გავიჩენ, поселиться.

ჩასახუტებლად, ზზ. მოსახვევად, გულზედ ჩასაკრველად, для прижатія къ сердцу, ქილ. 303.

ჩასაჯდომელი, ს. დასაჯდენად დანიშნული ადგილი, მაგალ-კარეტაში; сидѣнье (мѣсто для сидѣнія напр. въ каретѣ и т. п.).

ჩაბერვა (ვჰ), ზ. მ. вдунуть.

ჩასერვა (ვჰსერავ, -რე), ზ. მ. დავჰბალთავ, დავჰკემსავ, დავჰკოდავ, დავსჭრი ნეშტარით; насѣкать.

ჩასეტყვა (ვჰსეტყავ, -ყვე), ზ. მ. დავჰსეტყვავ, побить градомъ.

ჩასველება (ჩავასველებ, -ლე), ზ. მ. დავასველებ, намочить; (ჩავსველდები, -დი); ზ. ვლ. დავჰსველდები, намокнуть; ბუნ. კ. 97.

ჩასვენება (ვა), ზ. მ. ჩავიტან ხატსა პატივით ან ჩავსდებ, полагать, класть образъ и т. п.; ჩასვენება ჯვარისა, წყალში, погрузить крестъ въ водѣ; (ვი), ზ. მიჩ. დავისვენებ, ხელს დავიღებ, отдохнуть, (ჩავჰსვენდები, -დი), ზ. მიჩ. პატივით ჩავალ მაგალ. მზე და სხ.; сноситься внизъ, полагаться, класться; о солнцѣ: заходить; ვეფხ. 915; მზე ჩაგვისვენდა, солнце наше зашло, ვეფხ. 35.

ჩასვლა, ჩასჳლა, სხ. მზის დახლომა, захожденіе, закатъ солнца; (ჩავალ, ჩავალს ან ჩავა; უსრ. ჩავდიოდი, ან ჩავიდოდი; სრ. ჩავედ, ჩახვედ, ჩავიდა ან ჩავიდის, ჩაის, ჩადის, ჩავიდის; ჩავედით, ჩახვედით ჩავიდნენ ან ჩავიდინ; უუსრ. ჩამივლია, ჩაგივლია, ჩაუვლია; სათურ სქესს აწმყო: ჩავიდოდე, ჩახვიდოდე, ჩავიდეს; სრ. ჩამევლო; უუსრ. ჩამევლოს; მყობ. ჩავიდე, ჩახვიდე, ჩავიდეს; ბძან. ჩავედ ან ჩადი; ჩავიდეს და სხ.), ზ. უ. ძირს ჩამოვდივარ; მივალ დანიშნულს ადგილს; მზისათვის; დავჰხდები; ჩავეტევი, დავეტევი; сходить съ высоты; нисходить; придти, пріѣхать куда либо; помѣщаться, входить; გემები წყალზედ აღიან და ჩადიან, корабли взадъ и впередъ плаваютъ по водѣ; ამ სალვინეში ერთი ლიტრა ღვინო ჩავა, въ этотъ кувшинъ войдетъ одна литра вина; ანტ. 3—31; ჩავუვალ, ჩავუვედ ზ. მიჩ. გავუვლი ან ჩავალ, ჩავეტევი; заходить; входить, помѣщаться; ჩამიდის, ჩაგიდის, ჩაუდის, სრ. ჩამივა, ზ. მიჩ. ჩამეცმევა, надѣвается, входитъ на ногу, и т. д. წაღა არ ჩაუდის ფეხზე, сапогъ не входитъ на ногу; (ჩავდივარ, ჩადი ხარ, ჩადის; უსრ. ჩავდიოდი), ზ. უ. გავივლი; ვჰმოქმედებ, ვიქმ; წყალთა თვის: ჩავჰსდი, ჩავუდი; проходить; дѣлать, производить; о водѣ: протекать; რას ჩადი ხარ ან შემოკლებით რას ჩადი, что ты дѣлаешь, ოფლი მკერდამდინ ჩაჰსდის; ვეფხ. 1066; потъ течетъ по грудь; ღრმა ღელე ჩადის, течетъ глубокій оврагъ; ჩავუდივარ, ჩაუდიხარ, ჩაუდის; უსრ. ჩაუდიოდა ზ. მიჩ. გვერდზედ გავუვლი, ჩავეცმი; проходить мимо; надѣваться; ლიახვი ჩაუდის, Ліяхва протекаетъ по ... (ჩავესვლები ან ჩამესვლება, სრ. არა აქვს), ზ. თვ. შეძლება მაქვს ჩასვლისა, имѣть средство сойдти; **ჩასული**, მიმ. нисшедшій; пришедшій; помѣщенный, надѣтый; ჩასულვარ, ჩასულხარ, ჩასულა, я пріѣхалъ, ნახე ვლა.

ჩასვლება, (ვა), ზ. მ. проглотить.

ჩასთვა (ვასთავ, -თე), ზ. მ. დართვაში ჩავატან, всучить.

ჩასისხლება (ვუსისხლებ, -ლე), ზ. მ. დავუსისხლიანებ ცემით; окровавить, прибить до крови.

ჩასმა (ჩავჰსვამ, ჩავუსვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავაჯდენ; შავჰსდგამ, გამოვაწყობ, ჩავუგდებ; сажать во что; вставлять; ვისრ. 112, დასტ. 44; სამ. სომხ. 248; დარეჯ. 2—94; ანტ. 2—28; საათში ჩავსვამ მინასა, вставить въ часы стекло; (ჩავისვამ, -სვი), ზ. მ. ჩავიჯდენ, посадить себѣ; ჩამისვა კალთაში, онъ посадилъ меня на колѣна, ჩავსვამ სამანსა, посадить межевые знаки.

ჩასმენა (ვასმენ, ვასმინე), ზ. მ. მოვასმენინებ, ჩავაგონებ, внушать; ჩამესმა, мнѣ послышалось; რუსუდ. 161.

ჩასობა (ვასობ, -ვასე), ზ. მ. დავასობ, ჩავურჭობ, вонзать, втыкать; ყარამ. 61.

ჩასორსალება (ვასორსალებ, -ლე), ზ. მ. დავაგუნდავებ, ამოვჰქნი გუნდას, валять въ комокъ, **ჩასორსალებული**, მიმ. ჩასხმული, ჩასუქებული, კაცია 15; коренастый, плотный.

ჩასროლა (ჩავისვრი, ჩავისროლე), ზ. მიჩ. ძირს დავსცემ თოფს, стрѣлять внизъ; бросать внизъ; 2 ქართლ. 463.

ჩასრულება (ვასრულებ, -ლე), ზ. მ. დავასრულებ, оканчивать.

ჩასუნთქვა (ვჰსუნთქავ, -თქე), ზ. უ. შევისუნთქავ, შევისრუტავ ჰაერსა, вдыхать, глотать воздухъ.

ჩასუსტება (ვა), ზ. მ. დავასუსტებ, ослаблять, (ჩავჰსუსტდები, -დი), ზ. ვლ. მოვჰსუსტდები, მოვუძლურდები, ослабѣть.

ჩასუსხვა (ვჰ), ზ. მ. დავსუსხავ, жечь крапивой.

ჩასუქება (ვა), ზ. მ. გავასუქებ, откармливать (скотъ), (ვჰსუქდები, -დი), ზ. ვლ. გავჰსუქდები, разжирѣть; **ჩასუქებული**, მიმ. разжирѣлый.

ჩასქდომა (ვჰსქდები), ზ. ვლ. გავჰსქდები, лопнуть.

ჩასქელება, уплотнять, сгущать.

ჩასწავლა (ჩავასწავლი, -ლე), ზ. მ. ვასწავლი, ვჰმოძღვრი, научать.

ჩასწრება (ჩავასწრებ, -წარ), ზ. მ. დავასწრებ, ადრე მივალ, предупредить, придти ранѣе.

ჩასწვრივ, ზზ. გასწვრივ, отвѣсно, ქმნულ. წიგნი 14.

ჩასხდომა (ჩავსხდები, -დი), ზ. ვლ. ჩავჰსჯდები (მრავალთათვის), садиться, ვეფხ. 346.

ჩასხლეტა (ჩამისხლტება ფეხი), ზ. უ. поскользнуться.

ჩასხმა (ვასხამ, -სხი), ზ. მ. ვასხამ რაშიმე, вливать, выливать, ჩავასხამ ტყვიასა, залить свинцомъ.

ჩასხმა (ვასხამ, -სხი), ზ. მ ჩავიყვან ძირს მრავალთა, сводить внизъ.

ჩასხმა (ვჰსხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავაჯდენ მრავალთა, посадить во что многихъ; усаживать; ვისრ. 70; -ქვეყანასა, заселять страну; ვეფხ. 455; -სამანსა, поставить межевыя знаки; სამ. ვახტ. 241.

ჩასხმა (ჩავჰსხამ, -სხი), ზ. მ. ჩავჰსვამ, ჩავსდგამ; класть что во что, вдѣлать, вставить.

ჩასხმილვა (ჩავისხმილვი, -ლვე), ზ. ვ. ხორცთა თვის: მატლი დაედება; о говядинѣ: гнить, портиться; ჩასხმილული, მიმ. ნადები ხორცი, მატლ-დახვეული; гнилая, напр. говядина.

ჩასხმული, ზედ. дюжій.

ჩატანა (ჩავიტან, -ნე), ზ. მ. ჩავილებ, сносить, относить внизъ, ჩავუტან წიგნებსა, отнести книги; ალექს. 147.

ჩატანა, ჩატანება (ჩავატან, -ნე), ზ. მ. დავატანებ, ჩავრთავ, полагать, класть что съ чѣмъ; включать; ჩატანა (ჩავიტან, -ნე), ზ. მიჩ. თან წავიღებ; брать съ собою; რასაც ხევი ჩაიტანს, всѣ земли, лежащія по оврагу; გუჯ. 19; ჩავიტან გულში, стану помнить; запечатлѣю, ბუნ. კ. 79; რასაც შუა ბაზარი ჩაიტანს, всѣ мѣста, которыя занимаетъ средній рынокъ; თერთმეტი თავის ტოლი კაცი ჩაიტანოს და ისე იფიცოს; სამ. ვახტ. онъ долженъ вмѣстѣ съ одиннадцатями другими равными себѣ присягнуть; მოლაბურთ ჩატანებით, включая и Молабуровъ; შვიდი დღის ნუზლი ჩამატანეს, дали мнѣ съ собою провизіи на семь дней.

ჩატანინება (ვა), სხმ. ჩავალებინებ, заставить снести, მოუქნია ლახტი და ყური შიგ ჩაატანა, онъ замахнулся булавою, ударилъ и отсѣкъ ему ухо; რუსუდ. 874.

ჩატარება (ვატარებ, -რე), ზ. მ. ახლოს გავატარებ, გავარონინებ; არა ფრად შევრაცხ; გარდავატარებ; ჩავარონინებ; ან გავუზრი ანგარიშშე; სიბრძნ. 46; გორგ. 160; пронести мимо; искусно обойдти вопросъ, свернуть на другое; зачесть, заквитать; -ფუქად, სიტყვას ცუდად ნუ ჩამიტარებ, გორგ. 15; слова мои не считай за ничто.

ჩატევა (ჩავსტევ, -ტე), ზ. მ. დავსტევ, помѣстить, вмѣстить; (ვეტევი, -ტიე), ზ. თვ. помѣщаться, вмѣщаться.

ჩატევება (ვუ), ზ. მ. ჩავუშვებ, спускать внизъ.

ჩატენა (ჩავსტენ, -ნე), ზ. მ. ჩავჰსტკეც, ტენით ჩავაწყობ, ჩავჰტკეპნი, натискать, набить.

ჩატეტკილი, ზედ. ფერმიხდილი, ანაზდად, поблѣднѣвшій отъ испуга, საბ. ლ.

ჩატეხა (ვჰტეხ, -ხე), ზ. მ. ჩავჰლეწ, ჩავამტვრევ, проломать; (ჩავჰსტყდები, -დი), ზ. ვდ. сломаться, **ჩატეხილი ქუდი**, шапка вогнутая сверху; კაცია 28.

ჩატკბობა (ვა), ზ. მ. усластить.

ჩატკეპნა (ჩავჰსტკეპნი, -ნე), ზ. მ. დავსტკეპნი, გავზერგნი მიწას, убивать землю; утаптывать.

ჩატვირთვა (ჩავჰსტვირთავ, -თე), ზ. მ. დავჰსტვირთავ, ტვირთს დავადებ, нагрузить.

ჩატკეცა (ვჰ), ზ. მ. вдавить.

ჩატრაკუნება, взболтнуть.

ჩატრიალება (ვატრიალებ, -ლე), ზ. მ. დავაბრუნებ, ворочать, вертѣть.

ჩატრუკებული, ზედ. пожирѣлый. [ловѣ.

ჩატყაპუნება (ვა), ზ. მ. ჩავჰკრავ, ударить по го-

ჩატყდომა (ჩავჰსტყდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰსწყდები, ჩავიქცევი, проломаться.

ჩატყეპა (ვა), прибить, приколотить.

ჩატყვევნა (ჩავჰსტყვევნი, -ნე), ზ. მ. ავიკლებ, ავიფორიაქებ; опустошить, 1 ქართლ. 48.

ჩატყუება (ვიტყუებ, -ვე). ზ. მ. მოტყუებით მოვიბირებ, заманить внизъ.

ჩაუგდებელი, ზედ. რიცხვში არ შეტანილი, несчитаемый.

ჩაუგდებლობა, ს. შეურაცხება, непочитаніе.

ჩაუგებელი, ე. ი. ხმალი ან სხვა იარაღე, не вложенный въ ножны; ვისრ. 16.

ჩაუვალი, ზედ. მიუსვლელი, непроходимый.

ჩაუქი (სპარს.), ს. ცხვიტ, მარდი; შემძლებელი, проворный; быстрый, скорый; **ჩაუქობა**, ს. სიმარდე, проворство; ვისრ. 182, 42; ვეფხ. 57; გორგ. 145.

ჩაუშვებელი, ზედ. დაუშვებელი, неопускаемый.

ჩაუში (სპარს.), ს. ჯაუში, привратникъ; сержантъ; ბიანკ. ლ.

ჩაუწდომელი, ჩაუწვდენელი, ზედ. მიუწთომელი, недосягаемый; თვალ-ჩაუწდომელი ხრამი, глубокій обрывъ; რუსუდ. 656.

ჩაფანტვა (ვჰფანტავ, -ტე), ზ. მ. დავჰყრი, набросать.

ჩაფარება (ჩავაფარებ, -რე), ზ. მ. ჩავჰხურავ; ჩავმალავ; непокрыть; скрыть; (ჩავეფარები, -რე), ზ. თვ. ჩავიმალვი, скрыться.

ჩაფარი (სპარს.), ს. კურიერი, შიკრიკი, მალე-მსბოლი, курьеръ, 2 ქართლ. 314.

ჩაფარიში, ს. ყაითანი, ზეზი, тесьма; галунъ; позументъ.

ჩაფარცხვა (ვჰფარცხავ, -ხე), ზ. მ. დავჰფარცხავ; ჩავჰმალავ; боронить; скрыть.

ჩაფაული (სპარს.), ზედ. კერძოობითი, отдѣльный; 2 ქართლ. 487; მენინს. ლ; ან დარბევა, набѣгъ; ბუდაღოვის ლ.

ჩაფეთება (ვა), ზ. მ. встревожить.

ჩაფენა (ვჰფენ, ვჰფინე), ზ. მ. ქვეშ გავშლი, подстилать.

ჩაფერადება (ვა), ზ. მ. შევახამებ ფერადებით, раскрашивать.

ჩაფერვა (ვჰ), ზ. მ. შევჰღებავ, подкрасить.

ჩაფთხობა, ნახე ჩაფრთხობა.

ჩაფი, ს. კოკის ნაოთხალი ან ოთხი თუნგი; მსაჯ. 7—20; водоносъ; мѣра жидкостей въ 4 тунга или 36 фунт. Кавк. Календ. за 1846 г. დასტ. 18; ოთხი თუნგი და ნახევარი 93 ჩაფი ერთი ურემი ღვინოა, სამზ. 151; ან სამი დოქი, ბაქრ. 331.

ჩაფითრება (ვჰფითრდები, -დი), ზ. ვდ. გამიკრთები, поблѣднѣть; **ჩაფითრებული**, მიმ. ჩათეთქილი, გაცრცვილი, блѣдный.

ჩაფიქრება, სხ. задумчивость; (ჩავიფიქრებ, -რე), ჩავჰფიქრდები, -დი, ზ. უ. დავჰლონდები, задуматься, **ჩაფიქრებული**, მიმ. задумчивый.

ჩაფლავება (ვაფლავებ, -ვე), ზ. მ. ძალიან მოვჰხარშავ, переварить кушанье.

ჩაფლატებული, ზედ. ფლატეებიანი, ოღრო ჩოღრო; ухабистый.

ჩაფლეთა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰხევ, разодрать.

ჩაფლვა (ვჰფლავ, -ფალ), ზ. მ. დავჰმარხავ; ნოტიოში ჩავჰლუპავ, ჩავასვენებ; втискать, зарыть, за-

копать; погрузить; (ჩავიფლვი, ჩავეფლვი, -ფალ), ზ. ვ. დავიმარხები; დავინთქმი, ჩავვარდები მწვირეშე; ჩაფლვა (ჩავიფლვები), ჩავიხარშები, развариться, 80 ხამზ. быть зарыту; погрязнуть, завязнуть; ვისრ. 31.

ჩაფლობა (ჩავეფლობი, -ფალ), ზ. თვ. დავეფლობი, погрязнуть; ჩავიფლვები ლაფში, осрамиться.

ჩაფრასკი (სპარს.), ს. ფუნჯიანი ღილები კაბაზედ ან მეტალლის სარტყელი დაკიდებულის ფუნჯებითა; пуговицы на кафтанѣ съ кисточками; поясъ металлическій съ привѣсками; ვეფხ. 472; фестоны, **ჩაფრასკებიანი**, ზედ. ჩაფრასკებ დაკერებული კაბა ან სარტყელი; ნახე ენიანი.

ჩაფრენა (ვი), ზ. მ. слѣтать.

ჩაფრეწა (ვჰ), ზ. მ. ჩავხევ, разорвать.

ჩაფრთხობა (ვა), ზ. მ. დავაფრთხობ, შევაშინებ, испугать.

ჩაფრუტუნება (ვი), фыркнуть.

ჩაფრული, ზედ. ჩაფარისადმი საკუთნველი, курьерскій.

ჩაფრცქვნა (ჩავჰფრცქვნი, -ვენ), ზ. მ. გავჰფრცქვნი, облупить, очистить напр. яблоко.

ჩაფურთხება (ვაფურთხებ, -ხე), ზ. მ. დავაფურთხებ, დავჰნერწყვავ, наплевать кому; ვეფხ. 1096.

ჩაფუშვა (ვჰფუშავ, -შე), ზ. მ. მოვშლი, გავაუქმებ, растроить, уничтожить.

ჩაფუჩება, ნ. ჩაქარცხლვა, ივერი. 1—39.

ჩაფუჩუჩება (ვაფუჩუჩებ, -ჩე), ზ. მ. ჩავჩქმალავ, ჩავაცდენ, скрыть, -სიტყვისა, замять разговоръ.

ჩაფქვა (ჩავჰფქავ, -ვი), ზ. მ. დავჰფქვავ, намолоть.

ჩაფხაჭნა (ვჰფხაჭნი, -ნე), ზ. მ. დაკაწრვა, оцарапать.

ჩაფხეკა (ვჰფხეკ, -ხიკე), ზ. მ. ფხეკით ჩავჰსთლი, соскребать; ქიმ. 272.

ჩაფხვნა (ვჰფხვნი, ვჰფხვენ), ზ. მ. ჩავჰსჩქლით, დავჰფხვნი, накрошить.

ჩაფხუნი, ნ. **ხალარი ულაყი**, ბაქრ. 283.

ჩაფხუტი, ს. უზარალო ჩაბალახი, ზუჩი, шлемъ, ისაი. 59—17; იერემ. 46—4; ისუ ნავე 43—22; ეზეკ. 23—24; 27—10; ეფეს. 6—17.

ჩაქანება (ვაქანებ, -ნე), ზ. მ. გორვით ჩავიტან, скатить, (ჩავექანები, -ნე), ზ. თვ. ჩავირბენ, დავჰგორდები, დავექანები, скатиться; ქილ. 652.

ჩაქანცვა (ჩავიქანცები, -ცე), ზ. ვ. დავიღალები, устать.

ჩაქარცხლვა, ნ. გაქარცხლვა.

ჩაქელვა (ვჰქელავ, ვჰქელე), ზ. მ. ფეხით დავჰრთგუნავ, втоптать.

ჩაქვავება (ვაქვავებ, -ვე), ზ. მ. ქვით დავჰკრიბავ; побить каменьями, ჩავჰქვავდები, -დი), ზ. ვდ. ქვით დავიკრიფები; ან გავჰქვავდები; быть побиту камням; окаменѣть.

ჩაქვეითება (ვაქვეითებ, -თე), ზ. მ. დავაქვეითებ, ცხენიდამ ჩამოვახდენ და ქვეითი ვატარებ, спѣшить, спѣшивать; (ვჰქვეითდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰქვეითდები, спѣшиваться.

ჩაქი, ს. კალთის განშებული ადგილი გვერდზედ; прорѣха, разрѣзъ у платья, стрѣлка у рубахи, რ. ქ. ლ.

ჩაქნევა (ჩავუქნევ, -ნიე), ზ. მიჩ. მოვუქნევ, замахнуться.

ჩაქოლვა (ვჰქოლავ, -ლე), ზ. მ. ჩაქვავება; ქვას დავჰკრებ; დავწყევლი; побить каменьями; проклинать; რუსუდ. 45; 2 ქართლ. 322; (ჩავიქოლები, -ლე), ზ. ვნ. ჩავიქვავები; დავიწყევლები; быть побиту камнями, быть прокляту; ჩამქოლე, прокляни меня, ჩონგ. 93.

ჩაქონა (ჩამაქვს, ჩამქონდა), ზ. მიჩ. ძირ მიმაქვს, ჩავილებ, снести.

ჩაქრთამვა (ვჰქრთამავ, -მე), ზ. მ. დავჰქრთამავ, подкупить, задарить.

ჩაქრობა (ვაქრობ, -ქრე), ზ. მ. დავავსებ, გავაქრობ, погасить, (ჩავჰქრები, -ქერ), ზ. ვდ. დავივისები, погаснуть.

ჩაქროლა (ვჰქრი), о вѣтрѣ: вѣять внутрь, ქილ. 23.

ჩაქსვა (ვჰ), **ჩაქსოვა** (ვაქსოვ, -სე), ზ. მ. ქსოვაში ჩავატან, ввязывать, вплетать, полосить.

ჩაქსელი, ზედ. ჩაჭრელებული ნაქსოვი, ზოლზოლი, полосатый, дорожка.

ჩაქუჩი (ოსმ.), ს. ხვედა, მცირე ურო, ხანგი, молотокъ; ჩაქუჩის დაკვრა, подтвердить.

ჩაქჩაქი, ს. тряска во время ѣзды на дурной лошади; (ვჰსჩაქჩამებ, -ქე), ზ. უ. ცხენთათვის: ვჰსჯაგჯაგებ, о лошадяхъ: трясти.

ჩაქცევა (ვაქცევ, -ციე), ზ. მ. დავანგრევ, ломать, разрушать; (ჩავიქცევი, -ქეც), ზ. ვ. ჩავინგრევი, обрушиться, ვისრ. 171, ჩავიქცევ თავსა კლდეთა; броситься со скалы, ვეფხ. 1296; ჩავაქცევ ცრემლსა, пролить слезы, ქილ. 663, გულში სისხლი ჩამექცა, сердце мое наполнилось кровью; ქრისტ. 162; ჩაიქცა ის ოჯახი, ანტ. 3—26; чтобы провалиться этой семьѣ.

ჩაღალვა (ვჰღალავ, -ლე), ზ. მ. მოვჰღალავ, მოვჰქანცავ, утомить, изнурить; (ჩავიღალვი, -ლე), ზ. ვ. მოვიქანცები, устать.

ჩაღამება (ვაღამებ, -მე), ზ. მ. ღამეს გავატარებ, проводить ночь, (ჩავჰღამდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავჰბინდები, смеркаться.

ჩაღანა, ს. ხელზედ შემოსაცმელი საყღერელი მოთამაშეთა როკვის დროს; ძალებიანი საკრავი; кастаньетка; инструментъ музыкальный на струнахъ; ვეფხ. 101, 716; განმ. თეიმ.; საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ.

ჩაღარვა, прожелобить.

ჩაღანდრი, ს. მცენ. ნ. წიწმატი წყლისა, ბუნ. ლ.

ჩაღება (ვაჩალებ), ნ. გაჩალება.

ჩაღება (ჩავიღებ, -ღე), ზ. მ. ჩამოვიღებ, ჩამოვჰხსცლი, снять поклажу.

ჩაღერღა (ჩავჰღერღ, -ღე), ზ. მ. შევძგნარავ, შევახრამუნებ, сгрызть.

ჩაღეჭა (ვჰღეჭ, -ჭე), ზ. მ. დავჰხსცოხნი, разжевать.

ჩაღვენთება (ვაღვენთებ, -თე), ზ. მ. დავაღვენთებ, накапать.

ჩაღვრა, ნ. ჩალჴრა.

ჩაღილული მაგალ. ქათიბი, ზედ. ღილებ დაკერებული ქათიბი, шубка съ пуговицами, ალექს. 55.

ჩაღიმილება (ჩავიღიმილებ, -ლე), ზ. უ. გავიღიმებ, გავიცინებ, улыбнуться.

ჩაღლევა (ვჰღლევ, ვჰღლიე), ზ. უ. დავითვრები, быть на веселѣ; **ჩაღლეული**, მიმ. пьяный, ერისთ. 29.

ჩაღმა ზზ. ძირს, დაბლა, დაღმა, ქვე, внизъ, თავ ჩაღმა, внизъ головою; **ჩაღმართ**, სს. დაღმართ, внизъ съ горы; ჩაღმართ მტკვრისა, внизъ рѣки Куры; 1 ქართლ. 241; **ჩაღმართი**, ს. დაღმართი, покатость, спускъ; ვისრ. 14; 66; 1 ქართლ. 156; სიბრ. 102.

ჩაღონება (ჩავღონდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰფიქრდები, задуматься, (ჩავაღონებ, -ნე), ზ. მ. დავანაღვლებ, заставить задуматься, опечалить.

ჩაღრეჯა (ჩავიღრეჯ, -რიჯე), ზ. მ. დავიღმეჯ პირსა, წარბებს შევიკრავ, наморщить лобъ, **ჩაღრეჯილობა**, ს. დაღმეჯილობა, морщина.

ჩაღრიალება (ვჰღრიალებ, -ლე), ზ. უ. ჩავჰყვირი, ტირილით ჩავჰძახი, вопіять.

ჩაღრმავება (ვაღრმავებ, -ვე), ზ. მ. ღრმად ჩავჰთხრი, углублять, (ვჰღრმავდები, -დი), ზ. ვდ. ღრმად ჩავითხრები, углубляться.

ჩაღრომა, სს. ჩაფიქრება, задуматься, углубиться.

ჩაღრუნტვა (ჩავიღრუნტები, -ტე), ზ. მ. ჩავიზნექ, вгибаться, вогнуться, ფიზიკ. 10.

ჩაღრძობა (ჩავიღრძობი, -ძე), ზ. ვ. ჩავჰკვდები, околѣть.

ჩაღუნვა (ვჰღუნავ, -ნე), ზ. მ. თავს ჩამოვიგდებ, დავჰფქრდები, наклонить голову, повѣсить голову; задуматься.

ჩაღუპვა (ვჰღუპავ, -პე), ზ. მ. დავჰღუპავ, დავანთქამ, утопить, потопить; (ჩავიღუპვი, -პე), ზ. ვ. დავინთქმი, დავიღუპვი; утонуть.

ჩაღვრა (ჩავჰღვრი, -ღვარე), ზ. მ. დავჰღვრი, დავაქცევ წყალსა, пролить, (ჩავიღვრები, -ღვარე), ზ. ვ. დავიღვრები; проливаться.

ჩაყენა, ჩაყენება (ჩავაყენ, -ნე; ჩავაყენებ, -ნე), ზ. მ. ჩავაღგენ, დავაღგენ, ставить, поставлять; შუა ჩავაყენებ, ставлю по срединѣ; ანტ. 6—39; -ყარაულს, ставить караулъ; ზუნ. კ. 196; -ღვინოსა, дать отстоять вину; ჩავიყენებ ცვარსა, дать сокъ, ქილ. 622; ჩავუყენებ ლაშქარსა, поставить къ кому либо войско, 2 ქართლ. 549; 449.

ჩაყვა (ჩავჰყავ, -ვჰყვი), ზ. მ. ჩავჰსდებ, ჩავჰყოფ, положить во что напр. руку; სიბრ. 10; ქიმია. 77, 86, ჯიბეში ჩაიყო ხელი, онъ положилъ руку въ карманъ.

ჩაყვანა (ჩავიყვან, -ნე), ზ. მ. ჩამოვამძღვანებ, сводить внизъ; ძირს ჩამყავს, я веду его внизъ; ჩაყვანინება (ვა), ზ. სხმ. ვაიძულებ ჩაყვანასა, заставить свести, ალექს. 19.

ჩაყველება (ვჰყველდები), свернуться, обратиться въ сыръ.

ჩაყვითლება (ვა), ზ. მ. ყვითელს ფერს მივჰსცემ, желтить, (ვჰყვითლდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰყვითლდები, пожелтѣть.

ჩაყვინტვა (ჩავიყვინტები, -ტე), ზ. ვ. ჩავიყურყუმელავებ, окунуться.

ჩაყვირვა ჩაყივლა (ჩავჰყივი, -ვლე, ჩავჰყვირი, -რე); ზ. უ. ჩავჰსძახი; кричать кому сверху внизъ, ვეფხ. 254.

ჩაყლაპება (ვაყლაპებ, -პე), ზ. მ. მივსცემ ჩასაყლაპავად, дать кому проглотить.

ჩაყლაპვა (ვჰყლაპავ, -პე), ზ. მ. ჩავჰნთქავ, проглотить, ჩამყლაპა, онъ съѣлъ меня; რუსუდ. 382.

ჩაყოლა (ვჰყვები, -ყევ), ზ. მ. ჩავაცილებ; მივჰყვები, მივედევნები; идти внизъ съ кѣмъ, слѣдовать за кѣмъ; ამ ქუჩას ჩაჰყევ, слѣдуй по этой улицѣ; ჟინი ჩაჰყვება, у него въ натурѣ упрямство; რუსუდ. 393; (ჩამყვება, ჩამყვა), ზ. მიჩ. თან წავიღებ, уносить съ собою; იმისი ჯავრი ჩამყვა; я унесъ съ собою негодованіе противъ него; რუსუდ. 550; (ჩავეყოლები, -ლე), დავეყოლები, слѣдовать за кѣмъ, სიტყვაზედ ჩავეყოლები, я согласенъ съ его словами; მოურავ. 104, **ჩაყოლილი**, ნახე ჩათრეული.

ჩაყოფა (ჩავჰყოფ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ჩავჰყავ, ჩავჰსდებ; полагать, класть руку во что либо; სიბრ. 82, -წმინდა წყალში, погрузить кого въ священную воду; გორგ. 119; ფეხი ავჟანდაში ჩაჰყო, положилъ ногу въ стремя; გორგ. 303, ჩავიყოფ ჯიბეში ხელსა, пошарить у себя въ карманѣ; ჩავჰყოფ წყალში თავსა, нырнуть въ воду; ჩავუყოფ უბეში ხელსა, 'სიბრ. 124, положить кому за пазуху руку.

ჩაყრა, სს. всыпка; (ჩავჰყრი, ჩავჰყარე), ზ. მ. ჩავაბნევ, ჩავაგდებ მრავლობით რაშიმე რას; 2 ქართლ. 368; всыпать, бросать во что; ჩავჰყრი ვაზსა, посадить виноградное дерево; ჩავჰყრი ნავსა წყალში, спускать корабли въ воду; ქილ. 410; **ჩაყრა ვონის ქვისა**, დასტ. 133, ჩავჰყრი მიჯნებსა, ставить межевые знаки; გუჯ. 33; ჩავჰყრი წყალში, бросить, положить въ воду; ჩამიყრია მრავალნი ჭაბუკნი, я свалилъ многихъ юношей; ვისრ. 158; (ჩავიყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. ჩავიდებ, მაგალ. პირში, ჩავიგდებ; положить себѣ; ჩავიყრი წელში ლახტასა, заткнуть себѣ за поясъ булаву; რუსუდ. 308, 323, 471; ჩაიყარნა მუხლნი, сталъ на колѣни; ვისრ. 185; (ჩავუყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. მოვჰსდებ მაგალ. კავს; задѣть, зацѣпить; ჩავუყრი ზურღს, ввинтить гайку; -კლანჭსა, прибрать въ когти; **ჩაყრილი**, всыпанный; зацѣпленный; **ჩაყრევინება** (ვა), ზ. სხმ. დავაყრევინებ, заставить бросить, -კბილებსა, вышибить зубы, ხამ. გიორგი, მეფისა 39; -ვაზის ძირსა, заставить посадить виноградную лозу.

ჩაყრა (ჩავაყრი, -ყარე), ზ. მ. მოვაყრი, посыпать.

ჩაყუდება (ვაყუდებ, -დე), ზ. მ. ჩავჰსდგამ მაგალ. კიბეს ორმოში, поставить въ углубленіи лѣстницу, (ჩავეყუდები, -დე), ზ. თვ. ჩავეშვები, დავეშვები, повиснуть.

ჩაყუნთება (ჩავიყუნთავ თავს წყალში ან ჩავიყუნთები წყალში -თე), ზ. ვ. ჩავიყურყუმელავებ, нырнуть, ქილ. 149.

ჩაყურება (ვჰყურებ, -რე ან ჩავიყურები, -რე), ზ. მ. ჩავიცქირები, смотрѣть сверху.

ჩაყურყუმელავება, ჩაყურჭუმელავება, (ვიყურყუმელავებ, -ვე), ზ. მ. нырять.

ჩაყუჩება (ვიყუჩებ, -ჩე), ზ. უ. გავჰჩუმდები, присмирѣть, притихнуть.

ჩაშავება (ვა), ზ. მ. მცირედ გავაშავებ, подчернить.

ჩაშენება (ვა), подстроить.

ჩაშვება (ვუშვებ, -შვი), ზ. მ. ჩავუტევებ, опускать, спускать что внизъ; -სიყვარულს გულში; ვისრ. 115; რუსუდ. 476; გორგ. 2; заронить въ сердце любовь; -წყალსა, напустить воду; რუსუდ. 349; (ჩავეშვები, -შვი), ზ. თვ. დავეშვები, повиснуть; спуститься; **ჩაშვებული**, მიმ. опущенный, რუსუდ. 352; ფიზიკ. 75, პირსა არ ჩავიშვებ, не возму въ ротъ, ვისრ. 78

ჩაშველა (ვჰშველი), помочь.

ჩაშთობა, ნ. ჩარჩობა; **ჩაშთუ**, ე. ი. ჩანს თუ, казалось бы; დარეჯ. 2—70.

ჩაშლა (ჩავშლი, -ვშალე). ზ. მ. მოვჰშლი, მოვჰფუშავ, разрушить, разломать; растроить, разварить, სამზ. 45, (ჩავიშლები, -შალე), ზ. ვ. მოვიშლები, წავიშლები; развалиться; обрушиться; развариваться, распускаться въ кипяткѣ, разсыпаться, სამზ. 12.

ჩაშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, удалять.

ჩაშრეტა (ვჰშრეტ, -რიტე), ზ. მ. ჩავაქრობ, гасить, (ჩავიშრიტები, -ტე), ზ. ვ. გავჰქრები, гаснуть.

ჩაშრობა (ჩავშრები), ზ. ვდ. გავშრები, высохнуть.

ჩაშტერება (ჩავაშტერდები, -დი), ზ. მ. დავაშტერდები, пристально смотрѣть, не спускать глазъ.

ჩაშხამება (ვაშხამებ, -მე), ზ. მ. გავუარმებ, შხამად გარდავუქცევ; отравить кому напр. жизнь; (ჩამაშხამებ, -მე), ზ. მიჩ. გამიარმებ, отравляешь мнѣ жизнь; не желаешь чтобы что нибудь пошло мнѣ въ прокъ; ჩამშხამდება, неидетъ мнѣ въ прокъ.

ჩაშხამვა (ჩავშხამავ, -მე), ზ. მ. გავაგესლიანებ, отравить ядомъ.

ჩაჩაკუნება (ვუ), ზ. მ. ჩავჰკრავ, ударить въ голову.

ჩაჩანი, სარიდ. 119?

ჩაჩაჩული, ზედ. მოუხდენლად ჩაცმული, одѣтый мѣшкомъ; неряха.

ჩაჩახჩახება (ჩავიჩახჩახებ, -ხე), ზ უ. წავიდუდუნებ, წამოვროშავ, пробормотать, ზუბ. კ. 123.

ჩაჩენა (ჩამაჩნდება, -ჩნდა გულში), ზ. ვდ. გულში დამრჩება, оставлять впечатлѣніе; დავრ. 111; მოურავ. 7.

ჩაჩეჩქა (ვა), примять, სამხ. 107, истолочь, სამხ. 47.

ჩაჩვა (ვიჩაჩვი, -ვე), ზ. ვ. მოვიჩაჩავ, одѣвать что мѣшкомъ.

ჩაჩი, ს. ქუდი მოგრძე და ცუდი, черкеская уродливая шапка; დარეჯ. 2—49.

ჩაჩიჩინება (ვჰ), вбивать въ голову.

ჩაჩიხირთმავება (ვა), проварить какъ чихиртму.

ჩაჩნაგირი (სპარს.), ს. აბჯროსანი ან მშვილდოსანი; латникъ, ვეფხ. 1199.

ჩაჩნევა, ნ. ჩაჩენა.

ჩაჩოქება (ვი), стать на колѣни.

ჩაჩრა (ვჰსჩრი, -ვჰსჩარე), ზ. მ. ჩავჰსტენ, совать, -პირში, сунуть кому въ ротъ; ანტ. 3—32; ერისთ. 2—260; მირ. 107.

ჩაჩუმება (ვაჩუმებ, -მე), ზ. მ. დავაჩუმებ, заставить молчать, (ჩავჰჩუმდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰჩუმდები, замолкнуть.

ჩაჩუნება (ვაჩაჩუნებ, -ნე), ზ. მ. ვანძრევ, шевелить, трогать; ჩაჩუნი, სხ. шевеленіе.

ჩაჩურჩულება (ჩავჩურჩულებ, -ლე), ზ. უ. ჩუმად ყურში ვეუბნები, шептать.

ჩაჩქანი, ს. მცირე ზუჩი, шишакъ, каска, ვეფხ. 433, ნ. ჩაბალახი.

ჩაჩეჩქა (ვჰსჩეჩქ, -ქე), ზ. მ. დავსჟეჟკ, დავქექ; измять; ბაგრ. ბატ. 4.

ჩაჩქერა (ვჰსჩქერ, -რე), ზ. უ. течь съ журчаніемъ.

ჩაჩქლამება (ვა), ზ. მ. ძალიან მოვჰხარშავ, разварить; (ვი-მები), разопрѣть.

ჩაჩქლეთა (ვჰსჩქლეთ, -ლითე), ზ. მ. ჩაგლეჯა, разрывать, вдроблять.

ჩაჩქმალვა (ვჰსჩქმალავ, -ლე), ზ. მ. ჩამალვა, припрятать, -ხმასა, замолчать, ანტ. 6—27.

ჩაჩქუნი (ვუჩაჩქუნებ თავში ან მიჩაჩქუნებს თავში), თავში ვჰკრავ, ვუკაკუნებ, стучать по головѣ; ჩონგ. 106.

ჩაჩხარუნება (ვა), ზ. ვ. бренчать.

ჩაჩხვა (ვჰ), ზ მ. შუაზედ გავაპობ, გავსჭრი, пластать; растягивать; (ვიჩაჩხები, -ხე), ზ. ვ. გავიშლები, გავიჩაჩხები, растопырить напр. ноги.

ჩაჩხი, ნახე შაშხი; **ჩაჩხია**, каряка.

ჩაჩხრიალება, ასითუმანი ჯიბეში ჩაგიჩხრიალოალებს, тысяча рублей у тебя въ карманѣ бренчатъ.

ჩაცდენა (ვა), ზ. მ. ავაცილებ, дать промахъ, непопасть; (ჩავსცდები, -დი), ზ. ვდ. ავაცდენ, дать промахъ; ზუბ. კ. 221.

ჩაცემა (ვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. ჩავჰკრავ, ударить по; ან დავუსობ, вонзать, втыкать.

ჩაცეცება (ჩავაცეცდები, -დი), ზ. ვდ. დავაჩერდები, пристально смотрѣть на что либо.

ჩაცვივნა (ჩავსცვივი, -ვივე ან ჩავჰცვივდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავვარდები, падать внизъ; впасть; -ჭირსა, попасть въ бѣду; დარეჯ. 2—49; რუსუდ. 209; ვისრ. 174; ხიდი ზღვას ჩაგვიცვივდნენ, ე. ი. დავიღუპენით და მორჩენის იმედი აღარა გვაქვს; ვეფხ. 221; мы погибли; ჩაცვივნულვართ, мы пропали, мы погибли, ქილ. 138; ჩაცვივნული თვალები, впалые глаза; -ლობა, впалость.

ჩაციება (ჩავაციდები, -დი, ჩავციებივარ), ზ. მ. ჩავუჟდები საქმეს, სამუშაოს; არ მოვეცლები, არ მოვეშვები, ჩამოვეკიდები; გადავეკიდები; корпѣть надъ чѣмъ либо; приставать, къ кому быть назойливу.

ჩაციებით, სხ. назойливо.

ჩაცილება (ვა), ზ. მ. გავაცილებ, проводить.

ჩაციმციმება (ვჰციმციდები, -დი), ზ. ვდ. მდინარეთათვის: ციმციმით მოვდივარ, струиться (о рѣкѣ).

ჩაცინება (ვჰ), ზ. უ. გავსცინებ, насмѣхаться.

ჩაცლა (ვჰსცლი, -ცალე), ზ მ. დავჰსცლი, опорожнить.

ჩაცუმა, ჩაცმევა, სხ. одѣваніе, (ჩავაცვამ, -ვი; ჩავაცმევ, -ცვი), ზ. მ. ტანისამოსს მივართმევ ჩასაცმელად; одѣвать, (ჩავიცვამ, -ცვი), ზ. მიჩ. ტანისამოსით შევიმოსები; одѣваться, ვეფხ. 1074; ალექს. 3.

ჩაცმულობა, ს. თამარ. ბატ. 101, одежда.

ჩაცორება (ჩავჰსცორდები, -დი), ზ. ვდ. ცორვით ჩამოვალ, скатиться.

ჩაცოტავება (ვა), ზ. მ. შევამცირებ, умалять, уменьшать.
ჩაცოცვა (ვჰ), ზ. უ. ცოცვით ჩავდივარ, ползти внизъ.
ჩაცხარება (ვა), крѣпить напитокъ.
ჩაცხელება (ვა), ზ. მ. разгорячать.
ჩაცქერა (ვჰსცქერ, -რე), ზ. უ. ჩავჰყურებ, смотрѣть внизъ.
ჩაცხება (ვჰსცხებ, -ხი), ზ. მ. წავუსვამ, намазать; ·თავში, ударить кого въ голову.
ჩაცხომა (ვჰცხები, -ხი), ზ. უ. დავჰცხები, становится жарко; (ჩამცხება, -ცხა), ზ. მიჩ. становится мнѣ жарко.
ჩაცხრომა (ვჰსცხრები, -ვჰსცხერ), ზ. უ. დავჰსცხრები, გავჰყუჩდები, утихать.
ჩაძალვა (ჩავსძალავ, -ლე), ზ. მ. დავძალავ, მოვერევი, одолѣть, брать верхъ.
ჩაძაღლება (ვჰსძაღლდები, -დი), ზ. ვლ. ჩავიღრძობი, მოვჰკვდები, околѣть.
ჩაძახება (ჩავსძახებ, -ხე), ზ. მ. ჩავჰყვირი, кричать внизъ или въ ухо, ყურში ჩავსძახი, кричу ему въ уши; ჩავუძახებ, -ხე), ზ. მიჩ. საჩქაროდ ჩავჰგზავნი ძირს; съ поспѣшностью послать внизъ; ჩონგ. 37.
ჩაძახვა, (ვჰ), ზ. მ. всучить.
ჩაძგერება (ვაძგერებ, -რე), ზ. ვ. დავაძგერებ, დავახლი, ударить, ткнуть; ჩონგ. 144.
ჩაძეძგა (ვი), ზ. მ. მოვიქლეშ, ვიჭკენ, прищемить.
ჩაძველება (ვჰძველდები, -დი), ზ. ვლ. დავჰსძველდები, вѣтшать, старѣть.
ჩაძინება (ჩავიძინებ, -ნე; ჩამეძინება, -ნა), ზ. მიჩ. მიმერულვის, засыпать, заснуть, вздремнуть, ვეფხ. 1209; ჩონგ. 132.
ჩაძირვა (ვჰძირავ, -რე), ზ. მ. ძირს დავილექ; о водѣ: осаждать, тянуть на дно; (ჩავიძირვი; -რე); ზ. ვ. ჩავილექები, ჩავჰსწვები, осаждаться.
ჩაძლევა (ვჰსძლევ, -ლიე), ზ. მ. დავსძლევ, მოვერევი, пересиливать.
ჩაძმარება (ვაძმარებ, -რე), ზ. მ. დავაძმარებ, дѣлать кислымъ; (ჩავჰსძმარდები, -დი), ზ. ვლ. დავჰსძმარდები, окиснуть.
ჩაძნელება (ვა), затруднять.
ჩაძრობა (ჩავაძრობ, -ძერ), ზ. მ. გავაძრობ, გავხდი, содрать, снять.
ჩაძრომა (ჩავჰსძვრები, -ძვერ), შევსძვრები; დავინთქმი, დავილუპები; влѣзть; провалиться; ჩაძრომილი, მიმ. ვეფხ. 97.
ჩაძუნძულება (ვჰძუნძულდები, -დი), ზ. ვლ. ყრმათათვის: ჩავალ ძუნძულით, о дѣтяхъ: сходить съ лѣстницы.
ჩაძღვანება (ვა), ниспосылать.
ჩაძღოლა (ჩავუძღვები, -ძეღ), ზ. ვ. ჩავაცილებ, ჩავჰყვები, сопровождать; მოურავ. 35.
ჩაწაფება, ნახე დაწაფება.
ჩაწბილება (ვა), ზ. მ. შევარცხვენ; осрамить.
ჩაწდომა (ჩავჰსწვდები, -დი), ზ. ვლ. ხელის ხლებით მივსწვდები, доставать рукою, досягать, ქილ. 334; რუსუდ. 451; 872, გორგ. 240.
ჩაწება (ვა), ზ. მ. დავაკრავ, вклеивать.

ჩაწება (ვჰსწებ, ვაწებ, -ბე), ზ. მ. დავასველებ, დავაწებ, обмакнуть.
ჩაწებება (ვა), ზ. მ. ძირს მივაკრავ, вклеить.
ჩაწევა (ჩავჰსწევ, -წიე), ზ. მ. დაბლა დავჰსწევ; тянуть внизъ; (ჩავაწევ, -წიე; ჩავუწევ, -წიე), ზ. მ. მივასწევ, მივუსწრებ, მივალ, достичь, пріѣхать вовремя; რუსუდ. 656; 2 ქართლ. 547; (ჩავიწევ, -წიე), ზ. მიჩ. უკან დავიწევ, подвинутсся, სამ. სომხური. 184; (ჩავეწევი, -წიე), ზ. თვ. მოვეწევი, настичь; გორგ. 84.
ჩაწესება (ვა), ზ. მ. установить порядокъ.
ჩაწერა (ვჰსწერ, -რე), ზ. მ. დავსწერ რაშიმე, вписать.
ჩაწვა (ჩავჰსწვავ, -წვი), ზ. მ. დავჰსწვავ. сжигать; (ჩავიწვი, -წვე), ზ. ვ. დავიწვი, დავივსები, сгорать; ჩამწვი, ты сжегъ меня; ვისრ. 137; ჩამიწვავს, я сжегъ его, ვისრ. 170.
ჩაწვდომა, ნ. ჩაწდომა.
ჩაწვევა (ვი), ზ. მიჩ. ჩავიპატიჟებ, приглашать, звать.
ჩაწვეთა, -თება (ჩავჰსწვეთ, -თე; ჩავაწვეთებ, -თე), ზ. მ. დავაწვეთებ, накапать; ქიმია. 262; ყურში ჩავუწვეთებ, ე. ი. ჩავჰჩურჩნი, наушничать.
ჩაწვენა (ვაწვენ, ვაწვინე), ზ. მ. ლოგინში დავაწვენ ყრმას ან სნეულს, уложить въ постель, ვეფხ. განმ. თ. 304.
ჩაწვნა (ჩავჰსწნი, -ნე); ჩაწვნვა (ჩავჰწნავ, -წან), ზ. მ. ჩავაგრეხ; ввивать, вплетать.
ჩაწვრილება (ვა), ზ. მ. умалять.
ჩაწითლება (ვაწითლებ, -ლე), ზ. მ. გავაწითლებ, заставить покраснѣть.
ჩაწინწკლვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსწინწკლავ, закапать.
ჩაწიხლვა (ვჰ), ზ. მ. втоптать.
ჩაწმახნვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავაწნავ, вплетать.
ჩაწმენდა (ვჰსწმენდ, -მინდე), ზ. მ. ჩავასუფთავებ, счистить, ქიმ. 235.
ჩაწნეხა, ნ. დაწნეხა; ჩაწნვა, ნ. ჩაწვნა.
ჩაწოდება (ვუ), призывать.
ჩაწოლა (ჩავსწვები, -წევ), ზ. ვლ. ლოგინში დავსწვები დასაძინებლად; წავიქცევი, დავეცემი; ნოტიოთა თვის: ძირს დავილექ, ჩავსძირავ; лечь въ постель; обрушиться, повалиться; о жидкостяхъ: осаждаться; ქიმ. 170; 2 რიცხვი 22—29; სამზ. 54.
ჩაწრეტა, ნ. დაწრეტა.
ჩაწურება (ვაწურებ, მაგალ. პირში საჭმელს), ზ. მ. давать по каплѣ въ ротъ пищу; დავრ. 52.
ჩაწურვა (ჩავჰსწურავ, -რე), ზ. მ. დაწურვა, დაწრეტა; დავნაშურავ, нацѣдить, нажать; სამზ. 135, (ჩავიწურვი, -რე; -ვები, -ვე), ზ. ვ. დავიწრიტები, დავნაშურდები, დავიცლები, нацѣживаться, опорожниться; მზე ჩაიწურა, солнце закатилось, ვეფხ. 765.
ჩაწურთნვა (-თნი; -ნე), ზ. მ. შევაგონებ, вразумлять.
ჩაწყალება (ვი თვალებს), терять зрѣніе.
ჩაწყდომა (ჩავჰსწყდები, -დი), ზ. ვლ. მოვსწყდები, истребиться, (ჩავაწყდები, -დი), ზ. ვლ. მივემთხვევი, напасть на что либо.
ჩაწყვეტა (ვჰსწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. გავჰსწყვეტ,

оторвать, разорвать; ხმას ჩავიწყვეტ, замолчать, ანც. 68.

ჩაწყნარება (ვა), ზ. მ. усмирять.

ჩაწყლულება (ვა), ზ. მ. დავაწყლულებ, ранить.

ჩაწყობა (ვაწყობ, -ყე), ზ. მ. შთავსდებ მრავალთა, ჩავალაგებ; укладывать; -ქვასა, мостить, ტიმოთ. 25, 26.

ჩაწყობილა, ს. მცენ. морскіе колокольчики, ბუნ. ლ; ладьянка, кинвалка; პ. ფ. ლ.

ჩაჭედა (ვასჭედ, -დე), ზ. მ. დაჭედით ჩავამაგრებ; ჩავსვამ დაკვრით, вковывать; вколачивать.

ჩაჭენება (ვაჭენებ, -ნე), ზ. მ. ჭენებით ჩავალ; спускаться внизъ верхомъ; ჩავაჭენე ზურგში დაშნა, я вонзилъ ему въ спину ножъ, ანც. 6—27.

ჩაჭერა (ჩავუჭერ, -ჭირე), ზ. მ. ჩავუსვამ, втыкать, -კისერში კბილსა, схватить кого за шею зубами; რუსუდ. 880.

ჩაჭეჭყა (ვჰ), ზ. მ. раздавить.

ჩაჭვრეტა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰკუნჭნი, вдолбить.

ჩაჭირება (ვა), ზ. მ. დავაჭირებ, налегать, давить.

ჩაჭმა (ვჰსჭამ, -მე), ზ. მ. გამოვჰსჭამ, выѣдать.

ჩაჭკნობა, ჩაჭნობა (ვჰსჭნები, -ჭკენ), ზ. მ. დავჰსწკნები, увядать.

ჩაჭრა (ჩავჰსჭრი, -ჭერ), ზ. მ. ჩავჰსთლი, ჩავჰკაფ, ჩავჰკეფ, ჩავჰკვეთ; ჩავჰსერავ, рѣзать; ვეფხ. 553; (ჩავაჭრი, -ჭერ), ზ. მ. ჩავათლი; нарѣзать; врѣзывать, ჩავაჭრი ხახვსა, нарѣзать луку. სამზ. 74 და მის გულსა შიგან ჭანგი ჩაეჭრა; ვისრ. 50; и въ сердце его глубоко врѣзалась заноза; (ჩავიჭრები, -ჭერ), ზ. ვ. ჩავვარდები; ჩამოვვარდები; რბენით ჩამოვალ; впасть; ниспадать; сбѣжать внизъ опрометью; ვეფხ. 1021; განმ. თეიმ. 1204; ქილ. 101; ვისრ. 21, 44; -სიგლახაკეში, впасть въ нищету; ქილ. 557; რასაც მთხრებლსა სხვისთვის ჰსთხრიდა მას შინა თვითან ჩაიჭრა, въ яму, которую онъ копалъ для другаго, самъ попалъ, ქილ. 406; -ჭირში, впасть въ несчастіе, ვისრ. 49; ვისრ. 173; -სინანულში, впасть въ раскаяніе; ვისრ. 109; გულსა მისსა სურვილი ჩაიჭრა, въ душѣ его заронилось желаніе; ქილ. 300; გულში ჩამსჭრია სიყვარული, въ сердце моемъ заронилась искра любви; ქილ. 351, გულში ჩაეჭრა, запало ему въ сердце; მირ. 106, **ჩაჭრილი**, მიმ. срѣзанный; зароненный; სული ჩემი ჩაჭრილა ცეცხლში, душа моя попала въ огонь; ვისრ. 58, **ჩაჭრევინება** (ვა), ზ. სხმ. ჩავაკვეთინებ, заставить срѣзать; დარეჯ. 145.

ჩაჭრობა, ნახე ჩაჭრა (ჩავიჭრები).

ჩაჭყლეტა (ვჰსჭყლეტ, -ლიტე), ზ. მ. ჩავჰსრეს, сдавить, придавить.

ჩაჭყურლვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჰყლაპავ, проглотить; ანც. 4—10.

ჩახარშვა (ვჰხარშავ, -შე), ზ. მ. ძალიან მოვჰხარშავ, ჩავაფლავებ, (ვიხარშები), развариться.

ჩახარხარება (ვი), ზ. მ. захохотать.

ჩახატვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვხატავ, изображать, (ვიხატვი, -ტე), ზ. ვდ. გამოვიხატები, изображаться.

ჩახაჩუხი, სზ. шумъ одежды.

ჩახახვა (ვჰხახავ, -ვე), ზ. მ. ხახვს ჩავაჭრი, накрошить луку во что; **ჩახახული ხიზილობალა**, игра съ лукомъ.

ჩახდა (ჩავჰხდი), ზ. მ. снять, скинуть.

ჩახდომა (ჩავჰხდები, -დი), ზ. ვდ. ჩავალ სიჩქარით, сходить, нисходить съ поспѣшностію; (ჩავუხდები, -დი), ზ. ვდ. მივუხდები, напасть на кого; ალ. 111; 2 ქართლ. 165, 245, 259; ჩამიხდება გულში; ე. ი. გულში ჩამივარდება, заронится въ моемъ сердце; დარეჯ. 68.

ჩახედვა (ვჰხედავ, -დე), ჩავჰყურებ, смотрѣть на что или вочто; -წიგნსა, я посмотрю въ книгѣ; ვეფხ. 488; სიბრ. 60; გულში ჩაიხედე, всмотрись въ свою душу; -ხედვინება (ვა), заставить смотрѣть на что либо.

ჩახევა (ჩავხევ, -ხიე), ზ. მ. ჩავჰგლეჯ, ჩავჰფრეწ, ჩავჰსწყვეტ, разорвать.

ჩახეთქა (ჩავხეთქ, -ქე), ზ. მ. ჩავჰჩეხ, გავჰჩეხ, разсѣчь, расколоть.

ჩახელება (ჩავიხელებ, -ლე), ზ. მ. მოვიხელებ, достать, найдти.

ჩახერგა (ვჰხერგ, -გე), ზ. მ. ხერგს ჩავჰყრი, сдѣлать засѣку, -ხეებისა, бить сваи; -გზისა, засѣкать дорогу.

ჩახეჩა (ჩა-), ზ. მ. გავჰსჩეხ, ჩავჰჩეხ, расколоть.

ჩახვევა (ვა), ზ. მ. გავახვევ, завернуть.

ჩახველება (ვა), ზ. უ. დავახველებ, кашлянуть.

ჩახვეტა (ვჰ), ზ. მ. ხვეტით ჩავიტან, смести, сгрести.

ჩახვი, ს. ტყავის პარკი ფულისათვის, кожанный мѣшокъ для денегъ, 1 ქართლ. 153; ქილ. 98, 249.

ჩახვრეტა (ვჰ), ზ. უ. გავჰხვრეტ, просверлить.

ჩახი, ს. ცახი, საჭიეკონა (ბოყთა თვის); связка тутовыхъ вѣтвей.

ჩახიზვა, ნ. გახიზვა.

ჩახიჩუხი, стукъ, რახი რუხი, трескотня.

ჩახიზნვა (ვჰხიზნავ, -ნე), ზ. მ. დავაბინავებ, поселять, (ჩავეხიზნები, -ნე), ზ. თვ. ჩავესახლები, поселиться.

ჩახლათვა, ჩახლართვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხლართავ, запутать; ქილ. 553.

ჩახლეჩა (ვჰხლეჩ, -ლიჩე), ზ. მ. ჩავჰხეჩ, ჩავჰხეთქ. расколоть, ყარამ. 367.

ჩახლტომა, ნ. ჩახტომა.

ჩახმახი (ოსმალ.), ს. მოკვესილი, თოფის ხაკვეხი, курокъ у ружья; **ჩახმახის ფეხი**, ბუნ. კ. 68, взводъ у ружья.

ჩახოცა (ვჰხოც, -ცე), ზ. მ. დავჰხოც, избить, გორგ. 255; ანც. 6—27.

ჩახოხბილი ორაგული, სამხ. 74, 29, жаренная лососина съ лукомъ.

ჩახოული, ნ. გულ-ჩახოული.

ჩახრა (ჩავხრი, -ვჰხარე), ზ. მ. ჩავჰზნექ, вогнуть, ჩაიხრი მკლავსა, обнажать руки; 2 ქართლ. 532; ჩახრევინება (ვა), заставить согнуть.

ჩახრაკვა (ვჰხრაკავ, -კე), ზ. მ. ძალიან შევსწვავ ზეთზედ ან ერბოზედ; жарить на маслѣ.

ჩახრამება (ვა), о рѣкѣ: вымывать.

ჩახრაკულა, ს. მცენ. ნ. ყარნიარუხი, ბუნ. ლ.

ჩახრამული, ზედ. ორღო-ჩოღრო, მაღალ. ღელე, ухабистый; ვეფხ. 221.

ჩახრიხაული, ს. ლექსი ოც-ტაეპოვანი, ფისტი-კაური, стихъ, имѣющій 20 слоговъ въ строчкѣ.
ჩახრუჭი, ს. მცენ. პირუტყვი, ზუნ. ლ?
ჩახრუხი (სპარს) ს. მფრინველთა ერთგვარი, ზიანკის ლ. ჰსწერია ბულბულად; ნ. ბულბული.
ჩახრჩნა (ვჰხრჩნი, -ჩენ), ზ. მ. ჩავჰხურავ კარსა, затворить, запереть за собою дверь; ჩიხრჩენით თანა კარნი, затворить за собою двери; ვეფხ. 1034.
ჩახრჩობა, ნ. ჩახჩობა.
ჩახსნა (ჩავჰხსნი, -ხსენ), ზ. მ. გავხსნი; развязывать.
ჩახსომება (ვი), ზ. მ. დავიხსომებ, запомнить.
ჩახტომა (ჩავჰხტები), ზ. ვდ. გადმოვჰხტები, соскочить.
ჩახუთა, ნახე ჩახვი; ქილ. 317; мѣшокъ для денегъ.
ჩახუთვა, ნახე დახუთვა.
ჩახურვა (ჩავჰხურავ, -რე), ზ. მ. დავხურავ, ჩავჰბურავ, покрыть.
ჩახურვება (ვა), ზ. მ გავახურვებ, გავაცხელებ; раскаливать, ყანა ჩახურდება, хлѣбъ въ полѣ глохнетъ.
ჩახუტვა (ვეხუტები, -ტე), ზ. თვ. ჩავეკვრი, გულზედ დავეკონები, прильнуть къ груди; пасть въ объятіе.
ჩახუჭვა (ვჰ), ზ. მ. დავიხუჭავ თვალსა, закрыть глаза.
ჩახუჭუჭება (ვი), ნ. დახუჭუჭება.
ჩახჩახი (ვჰსჩახჩახებ). ზ. უ. ვინჯღრევი; ვჰსჭიჭინებ, ჩქარა და უგვაროდ ვლაპარაკობ; трястись; болтать безъ умолку рѣзкимъ голосомъ.
ჩახჩობა (ვახჩობ, -ჩე), ზ. მ. დავახჩობ; утопить, удавить; ჩავიხჩობ თავსა, утопить себя.
ჩახჩობა (ვი), ზ. მიჩ. კარს შევიკეტ, запереть за собою дверь, ჩახჩობილი ადგილი, мѣсто душное отъ жаровъ.
ჩახჩური (ოსმ.), ს. შალვარი, шаровары.
ჩაჯაბნება (ვი), ზ. უ. струсить.
ჩაჯგუდება (ვჰ), протыкать.
ჩაჯდენა (ვაჯდენ, -დინე), ზ. მ. ჩავსვამ, посадить.
ჩაჯიჯვა (ვჰ), ზ. მ. смять, сдавить.
ჩაჯდომა (ვჰსჯდები, -ჯედ. -ჯექ), ზ. ვდ. დავსჯდები რაშიმე, присѣсть.
ჩაჯმუხვილი კაცი, коренастый человѣкъ.
ჩბუნვა (ვიჩბუნები, -ნე), ზ. ვ. გავინაბები, притаиться отъ страха.
ჩებიჩი, ს. წალი, თიკანი, козленокъ; საბ. ლ.
ჩეკა (ვჰსჩეკ, -კე), ზ. მ. გამოვჰსჩეკ, კვერცხთაგან წიწილებს გამოვიყვან; выводить цыплятъ, ქილ. 402.
ჩეგი, ს. ცეცხლის საჩხრეკი გრძელი რკინა, кочерга; საბ. ლ.
ჩელთი, ს. ფართო მახვილი, мечь, ეზეკ. 32—24.
ჩელიექი, ნ. მეორმოცელი. დასტ. 38, 102; сороковая часть.
ჩელტი, ს. ხაომარი გრძელი უტარო მათრახი თასმისა ან მეტალისა; плеть безъ рукоятки, изъ ремня или металла.

ჩელხი, ს. ხვავი ანაკმაზი, ნაძირალი ან რიოში ბზიანი, ворохъ, куча хлѣбной шелухи.
ჩემაგიერად, ნ. ჩემმაგიერად.
ჩემება (ვაჩემებ, -მე), ზ. ვ. განვუსაკუთრებ, დავაიმისებ, შევათვისებ; усвоить кому что; დარეჯ. 90; (ვიჩემებ, -მე), ზ. მიჩ. ვითვისებ, განვიკუთნავ, შევისაკუთრებ, შევინარჩუნებ; დავიყინებ; ავიხირებ, უდიერზედ დგომა, усвоить, присвоить себѣ; упрямиться, стоять на своемъ, პირით სიყვარულს იჩემებს და გულში ბოროტს განიზრახავს; съ виду онъ притворяется что любитъ, а въ душѣ питаетъ зло; (მჩემდება, -მდა), ზ. ვდ. შემეთვისება, შემესაკუთრება, დამეჩემება, усвоивается, вкореняется во мнѣ; ერისთ. 84; მეჩემება, -მა, მაგალ. მეჩემება გული მასზედ, რუსუდ. 397; мое сердце лежитъ къ нему; **ჩემებინება** (ვაჩემებინებ, -ნე), ზ. სხმ. შევათვისინებ, შევასაკუთრებინებ, заставить усвоить.
ჩემებრ ჩემებრივ, ზზ. ჩემსაგით, по моему; ჩემებრი, -რივი, ჩამებური, ზედ. посвойскій, რუსუდ. 389, **ჩემეული**, ზედ. ჩემგან მიცემული; ან ჩემდამო საკუთნი; мой, принадлежавшій мнѣ; ჩემმაგიერად, ზზ. отъ меня; вмѣсто меня; **ჩემმაგიერი**, ზედ. замѣняющій меня; ვეფხ. 384.
ჩემი, ნაცვ. სახელი მოგებითი; შესახვედრი პირველის პირისა, мой, ჩემო მეგობარო, мой другъ; ჩემო თვალის სინათლევ, свѣтъ глазъ моихъ; ვაი ჩემს თავს, горе мнѣ; ჩემი იხმარების შემოკლებითაც, ვითარ ჩემ; მაშინ აქვს მნიშნველობა პიროვანის ნაცვალსახელსა პირველის პირისა და იხმარების მარადის თანდებულთათანა, მაგალ. ჩემდა, мнѣ, ჩემთან, со мною, ჩემგან, отъ меня; **ჩემიანი, ჩემეული**, ზედ. ჩემგანნი, ჩემდამო საკუთნვნი, мои, принадлежавшій мнѣ; **ჩემის თანა**, ზედ. ჩემი მსგავსი, подобный мнѣ, ნახე მე.
ჩემობა (ვჰსჩემობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვიჩემებ, შევითვისებ; თავს გამოვისაჯურისებ, განვიკუთნავ, განვისაკუთრებ; ჩემს თავს მივაწერ სწავლას და სხ. ავჰხირდები, დავიყინებ; რუსუდ. 380; ქილ. 335; усвоивать себѣ; присвоить; ставить, выдавать себя знатокомъ чего; упрямиться; -სიბრძნესა, педанствовать; სიბრ. 70.
ჩემობით, ზზ. ჩემის მხრით, съ своей стороны; მოურავ. 312.
ჩემოდენი, ზედ. ჩემის ოდენი, столько сколько я; ალექს. 80; ჩემოდნად, ზზ. сколько я самъ; დარეჯ. 98, ჩემსას, ზზ. ჩემს საკუთრებას; ან ჩემთან, моего; у меня: დარეჯ. 127—2.
ჩემულობა, სზ. присвоеніе; педанство, (ვჰსჩემულობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. შევითვისებ, მივისაკუთრებ; თავის გამოსაჯურებით ავჰხირდები, დავიყინებ; присвоивать себѣ; выдавать себя за знатока съ педантизмомъ; სამ. სომხ. 155; ღმრთობას ჩემულობს, считаетъ себя за Бога; სიბრ. 70.
ჩენა, სს. მაგალ. თვალში ჩენა, зрѣніе; ვისრ. 25; ან ვჰსჩენ (ვჰსჩან, ვისრ. 83; ახლად ჩენა, вновь зрѣть, вновь увидѣть; ვეფხ. 17; ჰჩან, ჰსჩანს; ვჰსჩანვარ, виднѣться, ქმნ. უსრ. ვჰსჩნდი ან ვჰსჩანდი; სრ. არა აქვს); ზ. უ. ვიხილვები, თვალით დავინახვები; быть виднымъ; виднѣться, казаться;

რუსულ. 347, 372; ჰჩანს, видно, ясно (есть); მჩანს, мнѣ кажется; გვჩანს, намъ кажется; სომხ. სამ. 2; მიჩნს, გიჩნს, უჩნს; მიჩნდა, გიჩნდა; უჩნდა; მიჩნდეს, გიჩნდეს, უჩნდეს, ზ. უ. სათანადოდ ვჰრაცხ; აღმიჩნდება, მგონია; მყავს, მაქვს; ვჰრაცხავ, ვაგდებ რადმე; ლუკ. 24—11; ვისრ. 11, 12; მატ. 23—25, 27; 1 ქართლ. 386; 2 კორონ. 4—9; казаться (мнѣ); имѣть; ставить во что, считать за; უჩნს ქვეყანა ტახტად, ე. ი. მიწა უჩნდა საწოლად; ვეფხ. 180; земля служила ему постелью; არსით უჩნდეს მიჯნურობა, ე. ი. არა რით რომ სიყვარული ეტყობოდეს, если на немъ незамѣтна любовь, ვეფხ. 13, და მისთვის ჭირი ლხინად უჩნდეს, всѣ бѣдствія постигшія его, пусть считаетъ для себя радостію, მძიმედ მიჩნს; დაბად. 31—27; для меня это тягостно; ჯერ მიჩნს, соизволяю, хочу; მიჩნს სახელად, ვეფხ. 26; я горжусь этимъ; ცოლ-ქმრობისათვის არ უჩნდათ ნათესაობა, для вступленія въ бракъ, они не обращали вниманія на родство, 1 ქართლ. 25; მიჩნდეს ღმერთად, я буду почитать за Бога; 1 ქართლ. 74; (ვჰსჩნდები, -დი), ზ. ვდ. გამოვჰსჩნდები, გამოვჰსცხადდები, დავენახვები, показываться, появляться, обнаруживаться; (ვაჩნდები, -დი), ზ. ვდ. გამოვაჩნდები, ვისისამე თავზედ გამოვჰცხადდები; обнаруживается, პირზედ აჩნდა დაღრეჯილობა, на лицѣ его замѣтна была грусть; ვისრ. 222; ნიშანი დაშრომისა აჩნდებოდა, замѣтна была на немъ усталость; ქილ. 178; (ვუჩნდები, -დი), ზ. ვდ. ვისისამე თავზედ გამოვჰჩნდები, открывается у кого что; რუსულ. 589; უჩნდება ყვავილი, открывается у него оспа.

ჩენა (ვაჩენ, -ჩინე), ზ. მ. გამოვაჩენ, გამოვაცხადებ; დავადგენ; მაგალ. მთავრად; показывать, открывать; объявлять тайну; назначать; ერთი იასაული აჩინე, назначь одного есаула, ჩოლაყ. სიგ. 18; მხედართ მთავრად ვაჩენ, назначаю главнокомандующимъ; 1 ქართლ. 329: (ვიჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. გამოვიჩენ, გამოვისაჯვრისებ თავს; დავიდგენ უფლად; выставлять себя, высказываться; ставить надъ собою, признавать чью власть; ვიჩენე თავად, поставляю надъ собою во главѣ; 1 ქართლ. 21; პირით სიყვარულს იჩენს და გულში ბოროტსა განიზრახავს; (ვუჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. დავუდგენ თავად; ставить надъ кѣмъ кого либо судьею, командующимъ и т. д. 1 ქართლ. 162; **ჩენილი**, მიმ. поставленный, назначенный; დარეჯ. 2 — 96; -თავად ქალაქისა, поставленный во главѣ города; -კაცი, человѣкъ извѣстный, славный.

ჩენა, (ვაჩენ, -ჩინე), ზ. მ. დავჰბადებ, ვჰქმნი, ვაწარმოვებ; творить, производить; (ვიჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. გავიჩენ, მაგალ. საქონელსა, разводить рогатый скотъ, (ვუჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. გავუჩენ ხვასტაგსა, разводить для кого либо рогатый скотъ.

ჩენთიანა (იტალ. gensiana), ს. მცენ. ასისთავა, раст. стоголовникъ, ივანე. ბ. ლ.

ჩენჩი, ს. კვირტი მატყლისა, клокъ шерсти.

ჩენჩო, ს. კილი, ხორბლისა ან ბრინჯის ბუდე; ნაჩენჩი, ხეჭბი, шелуха; **ჩენჩოიანი**, ზედ. ხორბალი, ბრინჯი კან-შემოუცლელი, неочищенный съ шелухою хлѣбъ, зерна.

ჩენჩილი, ნახე ჩინჩილი.

ჩეო, ს. ცუდი მოაბა, носилки.

ჩერანი, ს. წვივის გნდე, საბ. ლ.

ჩერგილი, ს. ფეტვის ძნეული, снопъ, скирдъ проса; ნ. მელეული.

ჩერება (ვაჩერებ, -რე), ზ. მ. დავაყენებ, останавливать, (გავჰჩერდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსდგები, остановиться, зѣвать.

ჩერჩეტი, ს. ცეტი, ხეტი, გამოშტერებული, розиня, безтолковый.

ჩეფიჩი, ს. წალი, თხა გამოზამთრული, годовалый козелъ; დასტ. 111.

ჩექა, ს. გოგირდი, сѣра; ქილ. 580; საბ. ლ.

ჩექმა (ოსმ.), ს. წაღა, მოგვი, ხამლი, ფეხსაცმელი. сапогъ, **ჩექმებიანი**, ზედ. წაღებიანი, одѣтый въ сапогахъ; 2 ქართლ. 209.

ჩეჩა (ვჰსჩეჩ, -ჩე), ზ. მ. ვჰსწეწ, დავასწორებ მატყლსა საჩეჩელით, чесать ленъ.

ჩეჩება (ვაჩეჩებ, -ჩე), ზ. მ. ვაცეცებ, ჯოხის ცემით ვატარებ, водить кого ощупью; (ვეცეცები, -ცე), ზ. თვ. ჯოხის ცემით ვალ, ходить ощупью.

ჩეჩი, ს. ზღვათა შინა კლდოვანი ან თხელი ადგილი, ვრაქია, мель, საბ. ლ. ნ. ვრაქია.

ჩეჩქა (ვჰსჩეჩქ, -ქე), ზ. მ. ვჰსჭეჭკ, დავჰქექ, измять, 1 ქართლ. 144.

ჩეხა (ვჰსჩეხ, -ხე), ზ. მ. ვაპობ, ვჰსჭრი, დავჰხეჩ; рубить; колоть, **ჩეხინება** (ვა ტყეს), заставляю рубить лѣсъ.

ჩვამა, მფრინ. თევზიყლაპია, бакланъ.

ჩვევა (ვაჩვევ, -ჩვიე), ზ. მ. შევაჩვევ, შევასწავლი ზნესა ან ჩვეულებას, საქმეს, пріучать, заставить привыкнуть, (ვეჩვევი, -ჩვიე), ზ. თვ. შევეჩვევი. შევეთვისები, შევესაკუთრები, привыкать; ჩვეული, ნაჩვევი, მიმ. привычный.

ჩვენ, ნაცვალ-სახელ. მრავლობითი პირველის პირისა, мы, ნახე მე და ჩემი.

ჩვენება, სხ. მოჩვენება, ან სიზმარი; показываніе; явленіе, видѣніе, сонъ; დაბად. 40—5; ფსალ. 4—5; 77—11; ლუკ. 22—43; 24—34; 1—22; მატ. 2—12, 13, 19; (ვაჩვენებ, -ნე, ვუჩვენებ, -ნე), ზ. მ. დავანახვებ, გავაშინჯებ, показывать, указывать; ვაჩვენებ ლხინს, 2 ქართლ. 525; ვუჩვენებ პირსა, дать потачку; რუსულ. 901; მაჩვენებ, მიჩვევნებ, показываешь мнѣ, დაბად. 41—12; მატ. 1—20; გამოცხ. 4—1; საქმ. 7—4; მატ. 31; მიჩვენებ ცხვირსა, показываешь мнѣ носъ, ჩონგ. 122, (ვეჩვენები, -ნე), ზ. თვ. დავენახვები; ძილში მოვეელანდები, მოვეჩვენები; მოვეწონები; показываться; являться; нравиться; სიბრ. 143; (მეჩვენება, უსრ. მჩვენებია), ზ. თვ. მომელანდება ძილში; დამენახვება, показывается мнѣ; мнѣ привидится; საქმ. 26—14; გამოსლ. 10—27; ქილ. 420; მეჩვენება, кажется мнѣ; **ჩვენებული, ნაჩვენი**, მიმ. показанный; явленный.

ჩვენება (ვა), ზ. მ. ვჰსწყევლი, проклинать.

ჩვენებითი, ზედ. საჩვენებელი, указательный; -ნაცვალსახელი, указательное мѣстоименіе.

ჩვენებინება (ვაჩვენებინებ, -ნე), ზ. მ. დავანახვებინებ, заставить показать.

ჩვენებური, ზედ. ჩვენდამო შესაფერი, свойственный, приличный намъ; намъ принадлежавшій; ანტ. 3—32, ჩვენებურად, ზზ. по нашенски.

ჩვენებრივი, ზედ. ჩვენი მსგავსი, подобный намъ.

ჩვენეული, ზედ. нашинскій.

ჩვენი, საკუთ. ნაცვ. ჩვენდამო საკუთნველი, нашъ, **ჩვენიანნი,** ჩვენები, ზედ. ჩვენდამო კუთნვილნი, наши, принадлежащіе къ нашему семейству; **ჩვენოდენი,** ზედ. столько, сколько мы, დარეჯ. 2—129, **ჩვენობა,** ს. ჩვენი სახლობა, семья наша; რუსუდ. 763.

ჩვეულება, -ლობა, ს. შემოღებული წესი, ზნე; привычка, нравъ, характеръ; обычай, обыкновеніе; ჩვეულება რჯულთ უმტკიცესია, привычка вторая натура; (ვჰსჩვეულობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვარ შემოღებული წესად, быть въ обычаѣ; მარტ. 181—2, **ჩვეულებრივი, -ბითი,** ზედ. წესად შემოსული, შემოღებული; привычный, **ჩვეულებრივ,** ზზ. по привычкѣ.

ჩვილება (ვა), мягчить.

ჩვეული, ზედ. დაჩვეული, привыкшій, привычный.

ჩვილი, ზედ. ქორფა ან ლბილი; молодой, нѣжный; ნ. ჩჩვილი; ჩვილი ყრმა, младенецъ, ჩვილი პური, мягкій хлѣбъ; ჩვილი გული, мягкое, нѣжное сердце; ჩვილი კეცი, ს. ტყავ-კეცი, ქერქი, черепъ, костяной щитъ у насѣкомыхъ; **ჩვილობა,** ს. სიჩჩოება; სილბილე; юность, нѣжность; мягкость; ვისრ. 40.

ჩია, ს. იმერულად ტანად დაბალი კაცი, карликъ.

ჩიბა, ს. ჭასაკ მცირე ძაღლი, небольшая собака; საბ. ლ.

ჩიბე, ს. ნადირთ ბუდე. საბუდარი ან თევზთ საბუნაგე; пора, берлога, гнѣздо рыбъ.

ჩიბუხი (ოსმ.), ს. თამბაქოს მოსაწევი ხის სოლინარი; ბოძკინტი, ხაშარი; трубка, чубукъ; подпорка строенія; სამი ჩიბუხი ნაქსოვი; три свертка матеріи.

ჩიბუხი, ს. ტანი საკერავისა, талья.

ჩიგინი, ს. გვირისტით ნაკერი, ხკარამანგი, шитье въ строчку; ნ. ჩ. ლ.; საბ. ლ. დავრ. 45.

ჩიგლიგი, ს. უელი, მინდვრის მარწყვი, земляника.

ჩიგორგალი, ს. ხამი აბრეშუმი, шелкъ-сырецъ; საბ. ლ. ჩ. ლ; ბუნ. ლ.

ჩივილი, სხ. საჩივარი, სარჩელი, საძიებელი: искъ, жалоба; (ვჰსჩივი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვირჩი, სიტყვით ან წერილით საჩივარს გამოვუცხადებ, жаловаться, приносить жалобу; ვეფხ. 587; 1341; (ვუჩივი, ვუჩივლი, -ვლე), ზ. უ. ვედავები ვისმე, жаловаться на кого; სამ. ვახტ. 131.

ჩივლება (ვაჩივლებ, -ლე), ზ. მ. საჩივლელად ვაიძულებ ვისმე, заставить кого принести жалобу; (ვიჩივლებ, -ლე; ვიჩივი, ხრ. არა აქვს), ზ. მიჩ. ვჰჩივი, жаловаться, ვეფხ. 1302.

ჩითაბური, ს. წვრილი თეთრი ფული, мелкая серебрянная монета; საბ. ლ.

ჩითი (სპარს.), ს. სახეებიანი ან დაჭრელებული ნარმა, ან ლეინი, ситецъ.

ჩითლაყი, ს. პანღური, пинокъ.

ჩითმერდინი, ს. აბრეშუმის ცხვირ-სახოცი, шелковый носовой платокъ.

ჩიკნობა, ს. ხელით ნძრევა, рукоблюдіе; შესავალი რჯულის კანონისა.

ჩიკორი, ს. დიდი გუნდა ქვისა, кругликъ, ნ. ჩ. ლ; საბ. ლ.

ჩილავი, ს. შილაფლავი, жидкій плавъ; დასტ. 122, 123.

ჩილბური, ნ. ჭიმბური, საბ. ლ.

ჩილთახი, ს. პანღური, подзатыльникъ, пинокъ.

ჩილიკა, ჩილიკა-ჯოხი, ს. მოკლე რიკი ალმა სასროლი სათამაშოდ; სარიკო ჯოხი, რიკი, игра въ чижа, кляпъ, палочка для игры, или самая игра въ городки, чурки, **ჩილიკაობა,** игра въ городки.

ჩილიდონის წვენი, მცენ. ქრისტეს სისხლა, раст. чистякъ; ქიმია 250.

ჩილინგდარი (ოსმალ.), ს. ზეინკალი, ხელოსანი მკეთებელი კლიტეთა და მისთანათა, слесарь.

ჩიმბური, ს. ჩხირცმული სარჩობი თოკი, საბ. ლ.

ჩინარი (სპარს.), ს. მაღალი ჭანდარი, чинаръ.

ჩინება, სხ. призваніе; 2 პეტრე 1—10; начначеніе; (ვაჩინებ, -ნე), ზ. მ. ვაწესებ, დავჰნიშნავ; учреждать; назначать; ვეფხ. 631; ან ვარწმუნებ, დავამტკიცებ, подтверждать доказательствами; საქმ. 24—12; 25—28; (ვიჩინებ, -ნე), ზ. მიჩ. გამოვირჩევ; მოვიწოდებ; დავინიშნავ, განვისაზღვრავ, გარდავიწყვეტ; ვუჩვენებ; избрать себѣ; призвать; предопредѣлить, назначить себѣ; укрывать, 1 ქართლ. 16; 1 კორ. 7—17; 18—20; 2 პეტრე 1—3, 10; ვიჩინებ თავსა, выставлять себя; выказываться; 1 ქართლ. 29; დარეჯ. 2—28; (ვუჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. ვუწოდებ, დავუნიშნავ; звать; назначать; (ვიჩინები, -ნე), ზ. ვ. მოვიწოდები; დავინიშნები, призываться; назначаться; 1 პეტრ. 3—9; 1 კორ. 1—9; 7—24; მიჩინნა, онъ призвалъ меня; საქმ. 16—11; **ჩინებული,** მიმ. მოწოდებული, მოწვეული, განჩინებული; მატ. 20—16; პატიოსანი, უაღრესი, წარჩინებული; призванный; избранный; знатный, славный, важный, извѣстный; **ჩინებულება,** ს. წარჩინებულება, უაღრესობა; მოწოდება, 1 კორ. 1—26; знатность, извѣстность; призваніе.

ჩინი, ნ. აკაური.

ჩინი, ს. თვალის მხედველობა, სინათლე; зрѣніе, свѣтъ глазъ; ჩემო. თვალის ჩინო, свѣтъ глазъ моихъ.

ჩინი, ჩინეთი, ჩინმაჩინი, ს. ხატაეთი, Китай, ვეფხ. 488; **ჩინი, ჩინური,** ს. ფაიფური, ჭურჭელი გამჭვირვალე და საუკეთესო ჩინელთაგან შემოღებული; фарфоръ.

ჩინჩახვი, ს. კუჭი მფრინველთა, зобъ птичій.

ჩინჩვა (ვეჩინჩები, -ჩე), ზ. მ. ვევაჭრები ხანგრძლივი, долго торговаться.

ჩინჩალი, ჩინჩლი, ს. წვრილი ფესვი ძაფსავით ნერგთა, волокна кореньевъ; **ჩინჩლიანი,** ზედ. ფესვებიანი, волокнистый.

ჩინჩლვა (ვჰ), ზ. მ. უსაკოთა თვის, დავსდედლობ; ხაბ. ლ.

ჩინჩხატი, ს. მცენ. ჭინჭყატი, бересклетъ.

ჩინჩხვარი, ს. წვრილი ნაპობი შეშისა, ხუშური, щепки.
ჩიორა, ს. სამამლე წიწილა, пѣтушокъ.
ჩირაღდანი (სპარს.), ს. иллюминація.
ჩირაღი, **ჩირახი**, ს. ჭრაქი, სანთელი, шкаликъ, ლავრ. 7; **ჩირაღოვანი**, **ჩირახოვანი**, ზედ. иллюминованный; ყარამ. 247.
ჩირგვში დედა ენა 46.
ჩირგვი, ს. ცუდი ჯაგი, ბუჩქი, кустъ, **ჩირგვიანი**, ზედ. кустарный, -ეკალი, ნ. ქოქი; терновый кустъ; **ჩირგვნარი**, ს. кустарникъ.
ჩირი, ს. ხმელი ხილი, сушенные фрукты; 1 მეფ. 25—18; ვეფხ. 872; ქილ. 573, ლეღვის ჩირი, винная ягода.
ჩირქი (სპარს.), ს. მწიკვლი, ჟუჟლი ან ბალღი, შალალი; грязь, нечистота; гной, матерія изъ ранъ; ყურის ჩირქი, сѣра въ ушахъ; **ჩირქიანი**, ზედ. მწიკვლიანი, ჭუჭყიანი; შალალიანი, ბალღიანი, грязный; гнойный; **ჩირქიანება** (ვა), ზ. მ. ვაჭუჭყიანებ, марать, грязнить; ერისთ. 2—29; **ჩირქიანობა**, ს. არ სისუფთავებ, ჭუჭყიანობა, нечистота.
ჩირჩილი, ს. ჩრჩილი ნახე, моль, ჩირჩილ-ნაჭამი, съѣденный молью.
ჩიტი (სომხ.), ს. სირი, ჭივჭავი და სხვა წვრილი მფრინველი, ვეფხ. 739; птичка; воробей; მთის ჩიტი, чижъ; ვარდის ჩიტი, соловей, **ჩიტ-ვაშლა** ს. მცენ. სირვაშლა, ქვა-ცუემალა, ყვავის ცუემალა, მელის ყურძენა; раст. mespilus pyracantha; жимолость; ნ. ჩ. ლ; брусника; ივანე ბ. ლ; чашковое дерево, ერის. ლ. ჩიტის-თავა, მცენ; золотая розга, ერისთ. ლ; მცენ. ოლენა: голубые пролѣски; ერის. ლ. ჩიტის თვალა, ს. ყურძენია ერთგვარი, сортъ винограда, ჩიტის-პურა, მცენ. расходникъ, ერის. ლ. **ჩიტ-ბატონა**, მფრინ. щеголь.
ჩიფჩიფი, ს. шепелявость; (ვჩიფჩიფებ, -ფე), ზ. უ. ვბლუღლუღებ, უკაფიოდ ვლაპარაკობ, шепелять, сюсюкать.
ჩიქვი, ს. თევზია ერთგვარი, საბ. ლ; ბუნ. ლ.
ჩიქილა, ს. ლეჩაქი, вуаль.
ჩიჩავლუ, ს. ჭრელი ნაქსოვი აბრეშუმისა, пестрая шелковая матерія.
ჩიჩავლუხარა, ს. ხარა, ცალლიანი ნაქსოვი; обьярь (ткань).
ჩიჩვირი, ს. ნიჩვირი, სპილოს ხორთუმი, хоботъ.
ჩიჩია, ს. მდაბიურად ხორცი, говядина.
ჩიჩილაკი, ს. ჯოხი ნაქურთენითურთ, რომელსაც გურიაში ახალს წელიწადს გამოაქვსთ შესამთხვევლად სამღვდელოთა, палочка со стружками, которую Гурійцы выносятъ на встрѣчу духовенству.
ჩიჩინი, ს. нашепоть, (ვუჩიჩინებ, -ნე; ვეჩიჩინები, -ნე), ზ. უ. დაჟინებით ვურჩევ, ვჰსწვრთნი, безпрестанно твердить кому о чемъ либо.
ჩიჩლაპიანი, ს. ხის ქერქის ქალამანი; лапти.
ჩიჩობი, ს. წველის ჭილობი; рогожа изъ соломы; ქილ. 214.
ჩიჩქი, ს. ჩრჩილი, моль.
ჩიჩქინური, ს. გრძელი ბადე, длинная сѣть для ловли рыбъ.

ჩიჩქნა (ვჰჩიჩქნი, -ნე), ზ. მ. ვჰსწიწკნი, ცუდად ვჰბლეჯ, ковырять, ვიჩიჩქნი ყურსა, ковырять въ ушахъ.
ჩიჩხვირება (ვუჩიჩხვირებ, -რე), ზ. მ. ვჰხჯგვლებ ზედი ზედ, ვჰკრავ; სასაცილოდ ვიგდებ, тормошить, задѣвать, подталкивать, подтрунивать.
ჩიხა, **ჩიხი**, ს. თვალით სახიჩარი, уродъ.
ჩიხაული, ნ. შიხაული.
ჩიხიმიხო ან ჩიხი მიხო, ს. რაც გინდა რა, всякая всячина, ერისთ. 2—29.
ჩიხირთმა, ს. წვნიანი ქათამი ხიმჟავით, соусъ съ кислотою изъ куринаго бульона; ბაგრატ. 30, სამზ. 14.
ჩიხტი, მცენ. кавказская пихта, ერის. ლ.
ჩიხრიხი, ს. ბამბის კურკის სარჩევი; ბუნ. კ. 11; საბ. ლ. инструментъ, которымъ очищаютъ соръ хлопка.
ჩლა, ს. ნაძენძი, пакля, хлопокъ; -მელნისა, ნ. აჯაჯი.
ჩლა, ს. ნაწიბური სკლატისა, სამოსლისა და სხ. кромка.
ჩლა, ს. საფეიქრო იარაღი, ниченцы, ниченки.
ჩლავი, ნ. ფლავი.
ჩლინგი, **ჩლუნგი**, ზედ. არა მჭრელი (დანა), тупой; ენა ჩლინგი, заика.
ჩლიქი, **ჩლოქი**, ს. ჭლიკი, ცერფი ცხენისა, копыто; ქილ. 622.
ჩლუ, ს. ენა ჩლინგი, заика, საბ. ლ.
ჩმახვა (ვჰ), ზ. მ. ცუდად ვჰკერავ; ცუდად ვჰსწერ; ვროშავ, მივჰქარავ, ვჰცარცარებ; шить на живую нитку; дурно писать, вараксать; городить, пустое болтать; ვეფხ. 349; ერისთ. 14.
ჩმახი, ზედ. უთანასწორო, მრუდი; წარამარა თქმულობა, მიქარვა; неровный, непрямой; вздоръ, болтовня; ვეფხ. 709.
ჩმუნვა, ს. გრძნობით მიხვედრა, ალღო, чутье, инстинктъ.
ჩმუნაობა, ს. ალღოიანობა, чуткость.
ჩნდორი, ნახე ჩონდორი.
ჩნევა (ვაჩნევ, -ნიე), ზ. მ. ნიშანს დავსდებ; დავაჩნევ, შევჰნიშნავ, შევამჩნევ; мѣтить, класть мѣтку; замѣчать; (ვაჩნდები, -დი), ზ. ვნ. დავაჩნდები, შევეტყობი, замѣчаться, быть замѣчену; (ვეჩნევი, -ნიე), იგივე ვაჩნდები; არ იჩნევს ავად მყოფობას, скрываетъ болѣзнь; მაჩნია ან მაჩნევია, замѣтно на мнѣ; ვისრ. 7.
ჩობალი, ს. მუცლის ქონის ბადე, сальникъ.
ჩობანბეგი, ს. ზედა მხედველი მეცხვრეთა, главный надъ пастухами; დავ. 116; ბუჯ. 16, 32.
ჩობანება (ვუ), ზ. მ. დავჰმწყსი, пасти стадо.
ჩობანი (სპარს.), ს. მენახირე, მეცხვარე, пастухъ; ს. **მეცხვრეობა**, пастушество.
ჩობაუ, ს. ხოკოა, порода грибовъ,
ჩოგანი (სპარს.), ს. საბურთალი კავი ან კოვზი ბადისა; ვეფხ. 22, лапта, рыболовный сакъ; 2 ქართლ. 526; отбойникъ, отбойная лопата.
ჩოდოლი, ს. მცირე კოხი გლახაკთა, ჩალური, соломенная избушка; ქილ. 330, 573.
ჩოთინი ჩოთირი, სს. ხიჩაობა, щекотка, щекота-

nie, ჩოთირება (მეჩოთირება, მეჩოთირება, -რა), ზ. უ. მეგრგინება; щекотно мнѣ, (ვუჩოთირებ, -რე), ზ. მ. ვულიცნებ, щекотать.

ჩოკჩოკა, ს. სალდათის ცოლი, солдатка.

ჩოლდო, ნ. ჭილი.

ჩოლი, დაბალი ადგილი, низменное мѣсто, ხეილ. 82, ჩოლი და ტყიანი გზა; дорога по низменности и лѣсомъ; დარეჯ. 2—131, 132.

ჩოლოფოთი, ს. მძიმედ ზანტი, დაშვებული, лѣнтяй.

ჩომახი, ჩომახტური, ს. დიდი ტორი მეცხვარეთა. посохъ пастушій, **-თათი**, რუსუდ. 723; лапы, длинныя какъ посохъ.

ჩონგური (სპარს.), ს. მომცრო საზი ოთხ-ძალი ან ხუთ-ძალი, балалайка.

ჩონდორი, ს. ხის სათხრელი, деревянный заступъ.

ჩონჩორიკი, ს. განავალი ცხენთა, ვირთა და სხ. пометъ, калъ лошадиный; ქიმ. 148; სიბრ. 109.

ჩონჩხალი, ს. შარუხია, куканъ, რ. ქ. ლ.

ჩონჩხი, ს. ფეხთ ზურგი კოჭიდამ თითებამდე, кисть руки, ноги.

ჩორაქოთი, ს. მცენ. чернуха (раст.).

ჩორთი, ს. ხიარული თოხარიკის ცხენისა, рысь.

ჩორკნა (ვჰსჩორკნი, -ნე), ზ. მ. გაულესავის იარაღით ვჰსჭრი, рѣзать тупымъ ножемъ.

ჩორხო, ხეილ. 216?

ჩოხროხგუზე, ხეილ. 204?

ჩოქი, სხ. коленопреклоненіе, 1 ქართლ. 361; (ვიჩოქ. -ქე), ზ. მ. მუხლს მოვიდრეკ, преклонять колѣна; 1 ქართლ. 343.

ჩოქება (ვაჩოქებ, -ქე), ზ. მ. დავაჩოქებ, მუხლს მოვადრეკინებ, ставить на колѣни, (ვიჩოქებ, -ქე), ზ. მიჩ. მუხლს მოვიდრეკ, становиться на колѣни.

ჩოქურთმა (თათრ.), ს. მურდახილი, ნაკუთები გამოჭრილთა სახეთა, კუწები, изваяніе, скульптура, рѣзная работа.

ჩოღანო (ოსმ.), ს. ტირიფის ძირი, ხმარებული ტყავის მოსაქნელად, ивовый корень, употребляемый во время дубленія кожи; ბუნ. ლ. ლათინ. salicornia; (მენინსკის ლექსიკონში).

ჩოღერა კბილჩოღერა, зубанъ.

ჩოღრათო, ს. ტარიანი ჯამი, ковшъ; საბ. ლ.

ჩოჩვა (ვჰჩოჩავ, -ჩე), ზ. მ. ვჰსცოცავ, ползти.

ჩოჩი, შორისდ. ხმა ვირის ხადილისა, междометіе, которымъ призываютъ осла; საბ. ლ.

ჩოჩორი, ს. მწყერის მართვე, птенецъ перепела.

ჩოჩორი, ს. მუცრუკი ვირისა, осленокъ.

ჩოჩქოლი, ს. განგაში, ერთი-ყოფა, смятеніе.

ჩოხა (ოსმ.), ს. შალის კაბა ან ბერის შესამოსელი, кафтанъ, армякъ; ალბ. 41; გორგ. 11; ჩოხის ჩაცმა, надѣть рясу; 2 ქართლ. 528; ჩოხა ნაკურთხი ბერი, ნახე ანაფორა ნაკურთხი ბერი; **ჩოხოსანი**, ზედ. ჩოხით მოსილი, одѣтый въ армякъ, въ рясу; 1 ქართლ. 264; 2 ქართლ. 524; გორგ. 20.

ჩრა (ვჰსჩრი, -ჩარე), ზ. მ. ვჰსცემ, ვჰსჩხირავ. совать, пихать; მჩრია, მაგალ. პირში, держу во рту; რუსუდ. 816; ვიჩრი პირში, сую себѣ въ ротъ; (ვეჩრები, -ჩარე), ზ. თვ. ვეცანები, ვეჩხირები, ვჰმეციჩრობ, соваться; вмѣшиваться.

ჩრდილება (ვა), ზ. მ. ჩრდილს მოვსცემ, осѣнять, оттѣнять; ან ვაბნელებ, затѣнять, მირი 101; -მხატვრობისა, тушевать картину, (ვიჩრდილებ, -ლე), ზ. მიჩ. ჩრდილს მივეფარები.

ჩრდილი, ს. აჩრდილი ნახე; тѣнь, **-ლიანი**, ზედ. ჩრდილის მქონი, тѣнистый, **ჩრდილო, ჩრდილოეთი**, ს. კერძო ქვეყნისა, მდებარე სამხრეთის პირ და პირ; сѣверъ; ამბაკ. 3—3; **ჩრდილობა** (ვუჩრდილობ, -ლე), ზ. მ. ჩრდილს ვაძლევ, давать тѣнь, ვეფხ. 1251; მოურავ. 168; **ჩრდილოური**, ზედ. ჩრდილოეთის მხარისა, сѣверный; **ჩრდილოვანი**, ზედ. ჩრდილის მქონი, тѣнистый.

ჩრთინება, ნ ჭრტინვა.

ჩრჩნა (ვჰსჩრჩნი, -ნე), ზ. მ. ვსწიწკნი, ვიგლეჯ ბუმბულს, рвать, щипать себѣ перья (о птицахъ).

ჩრჩილი, ს. კრკილი, ჩიჩქი, მლილი, მწერი ბეწვეულთა და შალთა მავნებელი, моль, -ხორბლისა, зерновая моль, ერის. ლ.

ჩუ, შემოკლ. ჩუმათ, ხმა არ ამოიღო, молчи, не пикни; ჩონგ. 28.

ჩუბინი, ს. მარჯვედ მესროლი ნიშანში, мѣткій, საბ. ლ.

ჩუბაჩობა, ს. აღებ-მიცემა, ვაჭრობა, торговля, ვეფხ. 1052.

ჩუბიჩინი, ს. მცენ. сассапариль (раст.).

ჩუგლუგი, ს. მცირე წერაქვი, небольшая кирка.

ჩუდვეცი, ს. წამოსასხმელი მღვდელთა, мантія.

ჩუდყვავილა, ს. ცუდყვავილა, оспа, პ. ფ. ლ. скарлотина.

ჩჳენ, ჩჳენი, ჩჳენებითი, ნ. ჩვენ, ჩვენი, ჩვენებითი.

ჩუკენი, ზედ. არ გამბედავი, несмѣлый. ნ. ჩუკნობა.

ჩუკლუკი, ს. მცვედანი, ბუნებითად საჭურისი, неспособный къ соитію.

ჩუკნად, ზზ. გაუბედავად, несмѣло; 1 ქართლ. 320.

ჩუკნა, თამარ. 82.

ჩუკნობა, ჩუკენი, ს. ხელით დაცემა, рукоблюдіе.

ჩუკუნა, ს. ქოხი, избушка.

ჩული, ს. ცუდი ფიჩვი, ან ცხენთა სახურავი; войлокъ; попона; -სტავრისა, попона парчевая; რუსუდ. 153.

ჩულუხი, ნახე საჭურეთელი.

ჩუმა, ს. устой сливокъ.

ჩუმა, ს. ნალების კარაქი, сливочное масло; **ჩუმა ერბო**, ე. ი. უმი ერბო, нетопленное масло; ნ. ჩ. ლ; ჩუმა რძე, густыя сливки; ბაგრ. ბაგ. 85.

ჩუმი, ზედ. ხმა ამოუღებელი; წყნარი, მშვიდი; молчаливый; кроткій, тихій; ჩუმის ამოღება, замолвить послѣ молчанія; რუსუდ. 965; **ჩუმობა**, ს. ხმის ამოუღებლობა, молчаніе; ან სიწყნარე, тихость, кротость; (ვჰსჩუმობ, ვუჩუმობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰმდუმარებ, ხმას არ ვიღებ, молчать, ვეფხ. 353; **ჩუმჩუმად**, ზზ. ნელნელა, წყნარად, потихоньку.

ჩუმპე, ს. დაშვებული მუცელი, отвислый животъ; საბ. ლ.

ჩუნჩერახი, ს. მზარეულთ უხუცესი, кухмейстеръ.

ჩუპრი, ს. კაცია 119?

ჩურგენ, ს. чуръ, подожди.

ჩურექი, ს. хлѣбъ сдобный; ზანკ. ლ.
ჩურეხი, ს. ცერცვის ჩენჩო, საზ. ლ. шелуха.
ჩურთვა (ვჰსჩურთავ, -თე), ზ. მ. გავჰტენ, набивать, конопатить.
ჩურო, ს. ერთ-რიგი ფუნდრუკი, одна изъ плясокъ; საზ. ლ.
ჩურჩა, ს. ჩირი უფრორე მჟავეთა ხილთა კურკა ამოღებული; сушенныя кислыя ягоды, -შინდისა, сушенный кизиль; ბაგრ. 14, სამზ. 29.
ჩურჩნა (ვჰჩურჩნი, -ჩნე), ზ. მ. ყურში ჩავაწვეთებ, ჩავაგონებ, внушать, вверять секретно, ან наушничать; ქართ. ცხ. 2 ტ. 35.
ჩურჩული, სს. шептаніе, (ვჰჩურჩულებ, ვუჩურჩულებ, -ლე; ვეჩურჩულები, -ლე), ზ. უ. ყურში ვეუბნები, шептать; ყურში მიჩურჩულებს, онъ шепчетъ мнѣ на ухо; დავრ. 82; ჩურჩულება (ვა), ზ. სხმ. ყურში ვათქმევინებ, заставить шептать на ухо.
ჩურჩხელა, ს. ჯაგანა, перевясло, ასხმული კაკალი ან სხვა ხილი ყურძნის მოდუღებულის წვენში გავლებული; длинное перевясло изъ винограднаго сока и орѣховъ.
ჩუსტი, მრ. ჩუსტები, ს. ფოსტალი, უქუსლო ფეხსაცმელი, туфли.
ჩუქება (ვაჩუქებ, -ქე), ზ. მ. მივუმადლებ, უფასოდ მივჰსცემ; მივუტევებ: дарить; прощать; **ჩუქებული, ნაჩუქარი;** მიმ. даренный; გული მიჩუქებია შენთვის, взамѣнъ даю тебѣ мое сердце; ანტ. 20.
ჩუჩა, ს. ასოს საფარებელი ტყავი, анатом.: залупа.
ჩუჩნა, სს. მცირედ და წყნარად მუშაობა, копошиться.
ჩუჩუნი (ვჰსჩუჩუნებ, -ნე), ზ. უ. მცირედ გავიძრვი, ვიფეთქ; шевелиться.
ჩუჩუნი (ვსჩუჩუნებ, -ნე), ზ. უ. ნელა ვლაპარაკობ, шептать.
ჩუხჩუხი, სს. кипѣніе ключемъ; (ვჰსჩუხჩუხებ, -ხე), ზ. უ. ხაფხაფით ვჰსდუღ, ვჰხუფხუფებ. кипѣть ключемъ; клокотать; ან გულ-ამოსკვნით ვჰსტირი, рыдать; всхлыпывать; ფიზიკ. 49.
ჩქამი, ს. ჩუჩუნი, шепотъ.
ჩქარა, ჩქარათ, ზზ. სწრაფად, მალე, скоро; немедленно, проворно; **ჩქარება** (ვაჩქარებ, -რე), ზ. მ. ვაშურებ, ვასწრაფებ, торопить, **ჩქარი,** ზედ. სწრაფი, скорый, быстрый; **ჩქარი ხელი,** скорый почеркъ, -მდინარე. быстрая рѣка, ჩქარი სიარული, скорая ходьба, **ჩქარობა** (ვჰსჩქარობ, სრ. არა აქვს; ვეჩქარები, -რე), ზ. მ. ვეშურები, ვისწრაფებ, торопиться; მეჩქარება, я тороплюсь.
ჩქაფი, ს. წვიმის ღვარულად ჩამოდენა, идетъ проливной дождь; საზ. ლ.
ჩქერა, ჩქეფა, სს. біеніе источника, (ვჰსჩქერ, -რე; ვჰსჩქეფ, -ფე), ზ. მ. ვჰსჩქერ, ვამქნარებ, бить ключемъ; ტიმ. 29; სისხლმა ჩქეფა დაუწყო, кровь брызнула; რუსუდ. 942; 44; იგავი 21—1, ისე სირაქ. 4—31; ვეფხ. 1153.
ჩქითად, ზზ. რიგზედ, по порядку, ვისრ.
ჩქიფი, ს. თმის გამოსაქნელი იარაღი, инструментъ для вырыванія волосъ.

ჩქლეთა (ვჰსჩქლეთ, -ლითე), ზ. მ. ვჰგლეჯ წვრილად ხორცსა, დავჰნეცავ პურსა; крошить, рвать.
ჩქმალვა (ვჰსჩქმალავ, -ლე), ზ. მ. მივჰმალავ მიუგნებელს ადგილს, прятать.
ჩქმეტა (ვჰსჩქმეტ, -ტე), ზ. მ. ვუპრწკენ, ვჰსწკენტ, ущипнуть.
ჩქოლი, ს. ახალი მოზარდი ნორჩი, отростокъ.
ჩქრიალება, ჩქრიალი, სს. журчаніе, (ვჰსჩქრიალებ, -ლე), ზ. უ. ვჰსჩქერ, ჩქერით მოვდივარ, о водѣ: журчать.
ჩქუთი, ს. საჭრეთელი, долото, стамеска.
ჩქურება (ვიჩქურებ, -რე), ზ. მ. მეოცნება, მომეზმანება, возмечтать, возмнить; კატიღ. ანტ. 71 §.
ჩჩვილი, ს. ქორფა, უხუარი ყრმა, младенецъ; ნ. ჩვილი.
ჩხაბვა (ვჰსჩხაბავ, -ბე), ზ. მ. ვსჯღაბავ, ცუდად ვჰსწერ; вараксать, дурно писать.
ჩხავერი, ს. ყურძენია ერთგვარი, сортъ винограда ერისთ. ლ. ჩონგ. 25; ქილ. 485; ბაქრ. 114, 229
ჩხავლება (ვა), заставлять кричать.
ჩხავილი, სს. крикъ; мяуканіе, (ვჰსჩხავი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩჩვილთ ბღვრიალი ან ცუდი ხმიანობა მფრინველთა; кричать; мяукать; მფრინველი ჩხავის, птица кричитъ, напр. попка.
ჩხაპი, ს. плескъ.
ჩხაპვა, ჩხაპუნი, სს. шумъ отъ плесканія воды, ვეფხ. 262, (ვსჩხაპავ, -პე; ვაჩხაპუნებ, -ნე), ზ. უ. ვაშხაპუნებ ან ვჰჩხუპავ; брызгать топая ногами въ водѣ.
ჩხაპი ჩხუპი, топаніе въ водѣ.
ჩხარდელა, ჩხარტელა, მცენ. ნ. **ქაცვი.**
ჩხართვი, ს. მფრინველია, кедровка (птица); ნ. ჩ. ლ; дроздъ, деряба, ერის. ლ.
ჩხართი, ს. ფათხა, ბადის საქსოვ ჩხირი; деревянная игла для вязанія сѣти.
ჩხარუნი, ჩხერა, ჩხერება, ჩხრიალი, სს. მეტალთა ერთმანერთზედ შემოკვრის ხმა, бренчанье; ვეფხ. 92, 224; 1392; რუსუდ. 54; ჩხარი-ჩხური, брянчаніе, шумъ отъ тарелокъ; რუსუდ. 765, 793; ჩხრიალი წყლისა, журчаніе воды; (ვჰსჩხერ, -რე), ზ. უ. брянчать, звякать, издавать звукъ; ჩხრიალება, ჩხარუნება (ვაჩხრიალებ, -ლე, ვაჩხარუნებ, -ნე), ზ. მ. бренчать, производить звукъ.
ჩხვეპა, ნ. დაჩხვეპა.
ჩხვერა, სს. бурчаніе живота, боль; (მჩხვერს ან მიჩხვერს, -რდა), ზ. უ. მგმერს მუცელი, **колетъ,** бурчитъ въ животѣ.
ჩხვერი, ივერი № 1, 95.
ჩხჳლეტა (ვჰსჩხვლეტ, -ლიტე ან ვუჩხვლეტ), ზ. მ. ვუგმერ შაშრით, სადგისით, ნემსით და სხ. колоть, уколоть; -დეზითა, шпорить; ქილ. 453; მჩხვლეტს მუცელი, мучитъ меня боль въ животѣ.
ჩხიბვა (ვჰჩხიბავ, -ბე), ზ. მ. გრძნებით შევჰკრავ, заколдовать; 1 ქართლ. 478.
ჩხიბი, ს. მოხიბლვა, заколдованіе. ვისრ. 30.
ჩხივილი, ნ. ჩხავილი.
ჩხიკვი, коршунъ, курятникъ, ბაქრ. 184.
ჩხიკვი, ს. ჯაფარა, მფრინვ. канюкъ, кривокъ, пилюкъ; ნ. ჩ. ლ.
ჩხიკინი, სს. задоръ, (ვუჩხიკინებ, -ნე), ზ. მ. გულ-

ზედ მოვიყვან, გავაქიშპებ, задирать, привязываться къ кому.

ჩხინჭვი, ს. სიჩხინცვე, მცირედი ხიმსუქნე პირზედ მოგდებული, жижа: -თვალში, ე. ი. თვალში ეკალი, бѣльмо въ глазахъ.

ჩხირება (ვეჩხირები), соваться.

ჩხირი, ს. მცირე მონაჭერი ხისა, палочка, хворостинка; კოლცის ჩხირი, пробка винныхъ мѣховъ; თვალში ჩხირი, бѣльмо въ глазахъ, ბადის საქსოვი ჩხირი, деревянная игла для вязанія сѣти; წინდის ჩხირები, игла чулочная; ლერწმის ჩხირი, палочка для мазанія въ церквахъ елея.

ჩხირკედელაობა (ვჰსჩირკედელავობ, -ვე), ზ. მ. заниматься чѣмъ нибудь отъ нечего дѣлать.

ჩხლართვა (ვჰ), ზ. მ. ცუდად ვჰკერავ, шить кое какъ.

ჩხმალი, ს. მჟავე მაჭარი, молодое кислое вино; ხაზ. ლ.

ჩხნდი, ს. კაშხალი, ონჯარი, მორევში ჩახერგილი ხეები; плотина въ рѣкѣ, запруда; карга; **ჩხნდარი**, каршевникъ, რ. ქ. ლ.

ჩხორვა (ვჰსჩხორავ, -რე), ზ. მ. ურიგოდ ვაწყობ რასმე, громоздить; класть въ груду.

ჩხრეკა (ვჰსჩხრეკ, -რიკე), ზ. მ. ვჰსინჯავ, разсматривать; ქილ. 339.

ჩხრიალი, ნ. ჩხარუნი.

ჩხრინგელი, ს. ღორის განავალი, пометъ свиной.

ჩხუბება, (ვაჩხუბებ, -ბე); ზ. მ. წავჰსჩხუბებ, ჩხუბს ჩამოვაგდებ: ссорить; (ვეჩხუბები, -ბე), ზ. თვ. წავეკიდები, წავეჩხუბები, ვეკრციმლები, ссориться, ნაჩხუბი, поссорившійся; საჩხუბარი, предметъ спора.

ჩხუბი, ს. შუღლი, კრციმლობა, კინკლაობა; ссора; драка; ჩხუბი მოუვიდათ, они поссорились, **ჩხუბიანი**, ზედ. მაჩხუბარი, вздорный, задорливый.

ჩხუბობა (ვჰსჩხუბობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვეჩხუბები, ვეკრციმლები, ссориться.

ჩხუკუნი (ვუ), ზ. მ. ვუჩხიკინებ, გულზედ მოვიყვან, задорить, привязываться къ кому.

ჩხუნგალი, ნ. კინკლაობა.

ჩხუპვა (ვჰსჩხუპავ, -პე), ზ. მ. თხელს წყალში სლვის ხმა ფეხთა ჩადგმისა და ამოღებისა, топать въ водѣ; მარკ. 6—31, 21; მაც. 3—15; 13 — 30; **ჩხუპი**, ს. брызги отъ топанія въ водѣ.

ც.

ც, არის უხმო ასო, წოდებული ცან. რიცხვში ნიშნავს ორი ათასსა და ფულის თვლაში ნიშნითურთ — ორი ათასს თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარისში ორ მინალთუნსა ან 400. ფულსა, 100 ბისტსა, 40 შაურსა, 10 აბაზსა, ან $3^1/_3$ მარჩილსა.

ც, იხმარების ზოგჯერმე ჩ ან ძ და წ ადგილს: განძარცვა, გაცარცვა; ძუნძული, ცუნცული; ცანცალი, წანწალი; ცეცება, წეწება, და სხ. ნ. ჩ.

ც, **ცა**, კავშირი შეერთებითი, რომელიცა ნიადაგ ბოლოს დაერთვის ლექსთა: უფალიცა, მონაცა, ან უფალიც, მონაც, и господинъ и рабъ, ვჰსწერცა, ვჰკითხულობცა, я пишу и читаю; ვინც, ктобы; რაც, чтобы, კვალადცა, опять же, როგორც. такъ-какъ; რადგანც, такъ-какъ.

ცა, **ზეცა**, ნათ. ცისა, ზეცისა, მიც. ცასა, ზეცასა, მრავლ. ცანი, ზეცანი; მდაბ. ცები; ზესკნელი, სივრცე გარემომცველი ქვეყნისა; სასუფეველი; небо; рай, небесное царство; დაბად. 1—1; ვეფხ. 1; იოანე 3—12, 13; ებრაელთა 12—22, 23; ან ჭერი, потолокъ, რუსუდ. 352; მოწმენდილი ცა, ясное небо; ცის მარეს დღეს; всякій Божій день, ცისფერი, голубой цвѣтъ; ცისად ცისად გვემული, лунатикъ: ცის სარტყელა, ცის მშვილდი, радуга; ცის-უზაბარი, ნ. უზაბარი, ქილ. 479; ცად, ზზ. ცის მიმართ, къ небу.

ცადა მაჟვანა, ს. მცენ. შხამა სოკო, мухоморъ.

ცადაქნილი, ს. კამარა, თაღი, კონქი, сводъ, ტიმ. 71.

ცადება (ვაცადებ, -დე; ბძან. შემოკლ. აცა, ე. ი. აცადე), ზ. მ. დროს მივჰსცემ ან დროს ვაძლევ, дать время, ждать; (მაცადებ, -დე; ბძან. მაცა), ზ. მიჩ. დრო მომეც, дай мнѣ, время, срокъ; ქილ. 532; 2 ქართლ. 285; მაცა, постойка; (ვიცადებ, -დე), ზ. მიჩ. მოველი, დავიცადებ, ждать кого.

ცდება (ვჰსცადებ, -დე), ზ. მ. გამოვჰსცდი, განვიხილავ, გავჰშინჯავ; испытывать; пробовать; მაც. 3—15; 13—30; მარკ. 6—31; 8—30; (ვეცადები, -დე), ზ. თვ. ვჰსცდილობ, ვმომჭირნეობ, стараться.

ცდინება (ვაცადინებ, -ნე), ზ მ. ვახმარებ ცდით, употреблять съ стараніемъ, ქილ. 8, 302, 532; 2 ქართლ. 201.

ცალბარი, ს. საპალნის ნაოთხალი, четвертая часть вьюка.

ცალუგნით ზზ. ერთის მხრიდამ, ერთკერძო, съ одной стороны.

ცალუგნითი, ზედ. ერთკერძო, односторонній; половина; ნახე დარგი; მხარი, одна сторона.

ცადაქნილი, ს. сводъ.

ცაებრი, ზედ. ცის მსგავსი, небу подобный.

ცალუგნით, ზზ. съ одной стороны.

ცალება (ვაცალებ, ვაცლი; ვაცალე; ბძან. მდაბ. აცა, ე. ი. აცალე), ზ. მ. დროს მივსცემ, ვაცადებ; дать кому время, срокъ; ждать, временить.

ცალთვალა, ზედ. одноглазый.

ცალი, ს. ორის ტოლისაგან ერთი; вещь подходящая

подъ пару другой; чета; тюкъ; мѣра жидкостей $1^1/_2$ батмана, ცალი ჩექმა, одинъ сапогъ изъ пары; საწყაო: ორი ცალი ერთი ლიტრა ან სამი-ნათმანი; შვიდი ცალი აბრეშუმი, одинъ изъ семи тюковъ шелку; აქლემების ცალი, тюкъ верблюжій; ცალი ხელი ტანისამოსი, единственная пара одежды; единственный костюмъ; რუსუდ. 817; ორი ცალი საქონელი, два тюка товаровъ; ცალი ფეხი, одна нога изъ двухъ; რუსუდ. 282; ცალი ბამბისა, одинъ тюкъ изъ пары хлопчатой бумаги; ლასტ. 124; ცალი მხარი, одна сторона, одна часть; ცალი ღვინო, ე. ი. 15 ჩაფი ღვინო ან ცალი პური, мѣра вина или хлѣба въ $15^1/_2$ пуд.

ცალიანი, ზედ. ცალის მქონი, одиночный изъ пары.

ცალიერი, ცარიელი, ზედ. მოცლილი, დაცალიერებული; უპოვარი, არა რის მქონებელი; გამოსლ. 3—21; пустой; порожній, незанятый; неимущій, бѣдный; -ჭურჭელი, пустая посуда; -ადგილები, пустыя мѣста; ცალიერი პური, одинъ сухой хлѣбъ; **ცალიერობა, სიცალიერე**, ს. пустота; (ვჰსცალიერობ), пустовать.

ცალკე, ცალ-ცალკე, ცალკე-ცალკე, ზზ. თვისთვისად, განთვისებით, порознь, поодиночкѣ; особо-особо, особенно, отдѣльно; 2 ქრონ. 364; ვეფხ. 268, 585; ცალცალკე ცხოვრება, жить врознь, **ცალკერძ**, ზზ. განთვისებით, ერთის მხრით; особо, отдѣльно; съ одной стороны; ლოლ. 48; ცალკერძ და ცალკერძ, съ разныхъ сторонъ, ვისრ. 2; ცალკერძი; -ძო, ზედ. ერთპირი, ერთმხარე, односторонній; ვისრ. 129.

ცალკეცი, ზედ. ერთად ერთი, მარტო ხელი, одинокій, единичный; ცალკეცი პერანგის ამხანაგი, панталоны безъ подкладки; ცალკეცი ძაფი, витка одиночная, не вдвое ссученная.

ცალმოგვე, ს. მდაბალი აზნაური, არა ჩინებული, однодворецъ.

ცალმხრივ, ზზ. ერთის მხრით, ცალკვნით, съ одной стороны.

ცალპირი, ზედ. ერთპირი; односторонній, -ნაქსოვი, односторонняя ткань; -შენობა, флигель съ однимъ свѣтомъ.

ცალსასწორა, ს. ლოლარიკი, ყანთარი, безмѣнъ.

ცალფერი, ზედ. ერთის ფერის მქონი, одноцвѣтный.

ცალფეხა, -ხი, ზედ. ერთის ფეხის მქონი, одногій.

ცალქმლამანი, ს. ცალმოგვე, однодворецъ.

ცალცალკე, ნ. ცალკე; სამ. ხომხ. 350; врознь.

ცალჭკული, ნ. ცანჭკული.

ცალ-ცალი, ზედ. უტოლო, განსხვავებული, розный, непарный; -ხარი, розный непарный волъ.

ცალჭკული, ნ. ცანჭკული.

ცალხელი, ზედ. ერთის ხელის მქონი; უტოლო, უამხანაგო. ერთად ერთი, მარტო ხელი; однорукій; одиночный; ცალ ხელი ტანთ-საცმელი, одна пара одежды.

ცამდის, ცამდინ, ზზ. ვიდრე ცადმდე, до небесъ.

ცამეტი, ზედ. რიცხ. ათი და სამი, тринадцать.

ცამეტორი, ცამეტური, ს. ე. ი. თხუთმეტიული დღე (ცამეტი და ორი) მთოვარისა დიდის პასექის მოსაპოვნელად, მცხრალი, золотое число; 1 ქრონ. ფრანციცულად ნათარგმნი უფ. ზრონ. 481; 487, ხრონოლ. 27, 31, мартовское или апрѣльское полнолуніе, вычисляемое для опредѣленія Пасхи.

ცანდი, ს. ქვაბის საკიდარი ჯაჭვი, цѣпь для вѣшанія котла.

ცანკვილი, ს. კენტი ხარი, одинъ изъ пары воловъ, საბ. ლ.

ცანცარა, ს. юла, вертопрахъ, егоза.

ცანცალი, -ლება (ვჰცანცალებ, -ლე), ზ. მ. აქა იქ ვლ დაუდგრომელად, ვჰწანწალებ, ვჰხცუნცულებ, бѣгать туда и сюда; (ვა), მაგალ. თავს, ზ. მ. трясти головою.

ცანცარი; -რება (ვაცანცარებ, -რე, მაგალ. თავსა), ვაძრევ, шевелить, трясти головою; (ვჰსცანცარებ), დავლივარ აქ იქ, бѣгать туда и сюда.

ცანჭკული, ს. კენტი, ცალი, нечетъ, нечетное число; непара; ნ. ჩ. ლ.

ცანჭკულელი, ს. ლუწი, ორი ტოლ, четъ, пара.

ცარვა (ვჰსცარავ, -რე), ზ. მ. დავჰგრეხ, დავჰხძახავ. сучить, крутить; ჩონგ. 32; разсучивать, развивать веревку и т. д. რ. ქ. ლ.

ცარცვა (ვჰსცარცავ, -ცე), ზ. მ. გავჰკრეხ, ავიკლებ, ვჰსძარცავ, გავაშიშვლებ, грабить, снимать съ кого одежду, оголять; ცარცვა ვაზებისა, полоть лозу; ზუნ. კ. 205.

ცარიელი, ნ. ცალიერი.

ცარცი, ს. სამხატვრო თეთრი მიწა, мѣлъ.

ცაფერი, ს. სამხატვრო ცისფერი ქვა, ქიმ. 220; лазурь.

ცაქცაქე, ნ. ცახცახი.

ცაცია, ს. ცაკვია, ჩალიკვა, лѣвша.

ცაცხვი, ს. მცენ. липа, ნ. ჩ. ლ; ზუნ. ლ; 132, 192; -ფოთლიანი, широколистная липа; პ. ფ. ლ; ცაცხვნარი, ს. ცაცხვის ტყე, липнякъ.

ცახე, ს. მწვერი, ხილული მზის შუქში, ოდეს სახლში შევალს; ქილ. 440; საბ. ლ; былинка.

ცახი, ნახე ჩახი; -წითელი, მცენ. жидра.

ცახცახი, სზ. თრთოლა, კანკალი სიცივისაგან, дрожь; (ვჰსცახცახებ, -ხე), ზ. უ. ვჰკანკალებ, ვჰთრთი სიცივისაგან, дрожать; მირ. 75; ქილ. 169.

ცბა, ცბოლა, სზ. სიცბილი; გულ-პილწობა; მცბიერობა; неистовство, бѣшенство; лукавство; იოან. 10—20; (ვჰსცბი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰგულპილწობ, გონებაზედ შევიშლები; ვჰსცთები: ვჰმცბიერობ; неистовствовать, бѣситься; лукавить, хитрить; ошибаться; 2 ქრონ. 5, 1 მეფეთ. 18—32; 1 ქრონ. 4; 2 ქრონ. 5; **ცბიერი**, ზედ. ვერაგი, მზაკვარი, лукавый, плутъ; **ცბიერება, -რობა**, ს. лукавство; (ვჰსცბიერობ), лукавить.

ცდა, სზ. გარჯა, მოცადინეობა; ვეფხ. 25, 897; попытка, стараніе; (ვჰსცდი, -ცადე ან ვიცდი, -ცადე); ზ. მ. გამოვჰსცდი, განვიცდი, განვიხილავ, გავჰშინჯავ საქმით; испытывать, пробовать; искушать; მიცდია ღონე, я испыталъ средство; დარეჯ. 35; ძალს ვიცდი, пробую силу; ვისრ. 159; სცა-

დენით, ზმან. попытайтесь, რუსთ. 204; ვჰსცდილვარ, я старался; კაცია. 56; (ვეცდები, -ცადე), ზ. თვ. ვირჯები, ვილვწი თავს გამოდებით; стараться, пытаться.

ცდა, სხ. жданіе, (ვაცდი, ვაცადე ზმან. მდაბ. აცა), ზ. მ. დროს ვაძლევ, მოვუცდი; ვაცალებ; дать кому время, срокъ; მაცალე, подожди меня, (ვიცდი, ვუცდი, -ცადე), ზ. მიჩ. მოვიცდი, მოველოდები, ожидать.

ცდენა (ვაცდენ, -დინე), ზ. მ. ვაცთუნებ, გავრევ რაშიმე მოტყუვებით; მოვაცდენ, მოვშლი საქმიდამ; ავაცდენ, ვერ მოვახვედრებ; вводить въ ошибку, соблазнять; мѣшать, отвлекать отъ занятій; непопадать въ цѣль.

ცდილობა, ს. მეცადინეობა, попытка, стараніе; (ვჰსცდილობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰმეცადინეობ, стараться.

ცდინება, ცდუნება, ცთუნება (ვაცდინებ, ვაცდუნებ, -ნე), ზ. მ. ვაცთუნებ, მოვატყუვებ, მოვალორებ, вводить въ ошибку, соблазнять; გვაცდუნა, онъ ввелъ насъ въ ошибку; 2 ქართლ. 562; რუსულ. 242; სამ. მოს. 51.

ცდომა, ცთომა, სხ. погрѣшность, ошибка; დაბად. 21—16; (ვჰსცდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსცდები, ცთომაში შევდივარ, ошибиться, ნახე ცთომა, სიბრ. 45; ვუცდენივარ, ზ. ვ. გავუბრიყვებივარ, онъ ввелъ меня въ ошибку.

ციკვა, ციკო, ს. ფეხის თითებით როკვა, пляска на цыпочкахъ; (ვჰსციკვავ, -კვე), ზ. უ. плясать на цыпочкахъ.

ციკვანა, ს. ციცინათელა, ელვანა, свѣтлякъ.

ცელვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰსთიბავ ცელით, косить траву.

ცელი, ს. ტარგრძელი სათიბელი, 1 მეფეთ. 13—20; коса.

ცელ-ნამგალა, ს. მფრინველია, Качарка, Р. Г. С.

ცელქი, ს. დაუდეგარი, მოუსვენარი ყმაწვილი, шалунъ; рѣзвый.

ცელქობა, ს. დაუდეგრობა, шалость, рѣзвость; (ვჰსცელქობ, ხრ. არა აქვს; ვიცელქებ, -ქე), ზ. უ. ვჰგიჟობ, ვჰდაუდეგრობ, шалить, рѣзвиться; ერისთ. 41.

ცემა, სხ. отдача, საქმ. 12—7; біеніе; нападеніе; ცემა გზისა, дать дорогу; 1 ქართლ. 112; ცემა ბურთისა, бить въ мячъ; ცემა ძარღვისა ან მაჯისა, біеніе пульса; ერისთ. 48; ცემა ნაღარისა, трубить въ трубу; რუსულ. 135; სიბრ. 144; დარეჯ. 56: -ჩანგისა, играть на арфѣ; ვისრ. 71; ომი და ძალზედ ცემა, გორგ. 266; битва и жестокій натискъ; ოსმალთა ქართლს ცემა დაუწყეს, турки стали нападать на Карталинію, ცემა თოფისა, ზარბაზნისა, пальба изъ ружья, изъ пушки; ტიმ. 99, (ვჰსცემ, ვეც, ეც, ჰსცა; უუს. მიცია; სათუო: მყოობ. ვჰსცე; ხრ. მეცა; მეცეს), ზ. მ. ვაძლევ, მივჰსცემ; давать; отдавать; მეფე დავით არა ჰსცემდა სპათა თვისთა განსვენებასა, царь Давидъ недавалъ покоя своимъ воинамъ; პატივსა ვჰცემ, პატივი ვეც, почтить кого, отдавать кому честь, ნათელსა ვჰცემ, крещать, ჴმასა ვჰსცემ, откликнутьс; заговорить съ кѣмъ; ისაი. 16—11; ეც ადგილი, дай ему мѣсто, ლუკ. 14—10; (ვჰსცემ, ხრ. ვჰსცემე; უუსრ. მიცემია; სათუო მყოობ. ვჰსცემო, ხრ. მეცემა, მეცემოს), ზ. მ. ვჰკვემ, ვჰკრავ, ვარტყამ, бить, ударять; საქმ. 23—2, 3; 1 კორ. 9—26; ყარამ. 266, ჰსცემს მაჯა, бьетъ пульсъ; ვჰსცემ (ვეც), საწერტელსა, жалить; ვჰსცემ (ვეც). ისარსა, поражать стрѣлою; 1 ქართლ. 93; ვჰსცემ (ვეც), ფრთებსა, бить крыльями; ვჰსცემ (ვეც) საყვირსა, трубить въ трубу; გამოცხ. 8—7; (ვიცემ, ვიეც), ზ. მიჩ. ვიკრავ; ვიგვემ თავსა, бить себя, ვიცემ ჟამსა, воспользоваться временемъ; მკერდსა იცემს, ვეფხ. 225; бьетъ себя въ грудь, ვიცემ (ვიეც) თავში, бить себя въ голову; რუსულ. 810; (ვუცემ, მაგალ. უცემს მაჯა, у него бьетъ пульсъ; უცემს საწერტელსა, его жалитъ, ვისრ. 131; დარეჯ. 141; გამოცხ. 9—5; მიცემს, გიცემს, უცემს; შემოკლებით: მიცს, გიცს, უცს; ხრ. მიცა, საქმ. 8—21; у меня бьется, უცემს ან უცს გული, у него бьется сердце; ვეფხ. 83; სახედ უცსთ, имѣютъ въ виду; ქილ. 29; გულსა მიცა, это поразило мое сердце; ვეფხ. 453; რა გიცს გულში, что у тебя на душѣ; ვისრ. 16; ნახე ლება, რა გულსა სხვა გიცემს, если у тебя на душѣ другое; ვისრ. 116; მცემ, მცემე, бьешь меня; (მცემ. ხრ. მეც), ზ. მიჩ. მაძლევ, даешь мнѣ, გვცევდ, дай намъ, გუჯ. 27; ჟამი გვცეს, дали намъ удобное время; შესავ. გიორგი მეფ. სამართ; (ვიცემები, -მე; ვიცემი, -მე), ზ. ვ. გავილახვი, быть биту, (ვეცემები, -მე; ვეცემი, -ცი); ზ. თვ. ვეკვეთები, ვეხლები; удариться, убиться объ; ან ვეძლევი, даваться кому, მარკ. 8—12; მატ. 12—39; 16—4; სინოტიე ეცა; пропитался сыростью; ქიმ. 115; სული ეცა, онъ почувствовалъ запахъ, ქიმ. 137; წიგნი წიგნსა ეცემოდა, ვეფხ. 330, безпрерывно посылали письма, ზიანი ეცა, ვეფხ. 459, получилъ ущербъ; ეცის ჟამი, онъ воспользовался временемъ; 1 ქართლ. 141; თოფის ტყვია ეცა, его поразила пуля, 2 ქართლ. 534; ქარი ეცა, надуло вѣтромъ; სევდა მეცა, я пораженъ былъ грустью; ვეფხ. 270; ელდა ეცა, его поразилъ ужасъ; კაცია 83; თუ გეცეს მოცალეობა, если будешь имѣть время; 1 ქართლ. 100; თვალი არ ეცეს, чтобы не сглазить, ვისრ. 6; მეცემოდა, давалось мнѣ; გამოსლ. 5—14; **ცემული, ნაცემი**, битый; ცემული, მიმ. данный, ისაი. 66—3.

ცემინება (ვაცემინებ, -ნე), ზ. სხმ. გავალახვინებ, заставить бить; -ცხვირსა, чихать, -ასპარეზსა, призывать посредствомъ трубы для состязанія на поприщѣ; ვისრ. 3; რუსულ. 393; ჩახმახს ვაცემინებ, спустить курокъ.

ცენება (ვაცენებ, -ნე), ზ. მ. მოვიყვან მცენარესა, растить; მარტ. 2—113; (ვჰსცენდები, -დი), ზ. ვდ. მოსავლისათვის: მოვალ, ამოვჰსცენდები; рости.

ცერად, ზზ ირიბად, ვითარცა გაშლილი ცერი სალოკე თითისა თანა, наискось.

ცერემონია (ფრანც.), ს. გამომჩვენება, церемонія, ანტ. 3—4.

ცერეცო, ს. ანისული, ძირა; анисъ.

ცერვანი, ს. ძველებური ქართული სახელი ერმის ცთომილისა, მერკური, меркурій (планета).

ცერი, ს. ზევითი უმსხო თითი ხელისა ან ფეხისა, большой палецъ руки, ноги; ვეფხ. 165; ცერ-მართალი ისარი შესტყორცა, ვისრ. 89; онъ бросилъ мѣткую стрѣлу.

ცერცეტი, ნ. ჩერჩეტი; **ცერცვა**, ს. მცენარეა, ერისთ. ლ.

ცერცველა, ს. ცუდი ცერცვი, ნ. ცერცვი; сочевица; ერისთ. ლ.

ცერცვი, ს. საჯი, ბაკლა; турецкій бобъ, ნ. ჩ. ლ; ერისთ. ლ; პ. ფ. ლ; горохъ, ზუნ. ლ.

ცეტი, ს. ჩერჩეტი, გამოშტერებული, разиня ротъ, зѣвака.

ცეცება (ვეცეცები, -ცე), ზ. თვ. ვებეცები, ვალ ხელის შეხებით, ходить ощупью.

ცეცქა, ს. მაშა, ოსპის მსგავსი სამარხო, горохъ персидскій, ნ. ჩ. ლ; ზუნ. ლ.

ცეცქა, ნ. ჩეჩქა.

ცეცხლა ბალახი, ს. მცენარეა; ნახე დევხურა, დევცეცხლა.

ცეცხლა-პირი, ს. ლანძვი, კერა, სახლის საშუალ ცეცხლის ასანთები ადგილი, жаровня, очагъ.

ცეცხლებრი, ზედ. ცეცხლიანი, огневой.

ცეცხლება (ვა), ზ. მ. ცეცხლს მოვუკიდებ, განვაძვინებ, возжечь; раздражать.

ცეცხლი, ს. ერთი ოთხთა კავშირთაგანი, მხურვალე, მწველი და მანათობელი; огонь; пожаръ; სავაჭრო იყიდება ცეცხლის ფასად, товаръ продается очень дорого; ცეცხლია, онъ горячъ, ცეცხლი მოედო, онъ былъ чрезвычайно тронутъ, მგზებარე ცეცხლი, горящій огонь; **ცეცხლიანი**, ზედ. огненный; ცეცხლის კერძი, ნ. ბალდამი. გულ-ცეცხლიანი, горячій (человѣкъ); ვისრ. 48; ცეცხლიანობა, ს. горячность; **ცეცხლოვანი**, ზედ. огненосный; **ცეცხლმოდებული**, ზედ. грустный, печальный; ვეფხ. 845; ვისრ. 131; **ცეცხლის მსახური**, ს. огнепоклонникъ; **ცეცხლ-მსახურება**, ს. огнепоклонство; **ცეცხლ-სასროლი**, огнестрѣльный напр. оружіе; ცეცხლ-ჭურჭელი, ს. საცეცხლე у огнепоклонниковъ: хранилище огня; საბ. ლ. ცეცხლური. ზედ. огневой, რუსუდ. 242; ცეცხლურად დამწველი, жгучій какъ огонь.

ცეხვა (ვჰსცეხვ, -ხვე), ზ. მ. ცემით მარცვალსა შემოვაცლი ჩენჩოს; молотить, выбивать зерна изъ колосьевъ; ლევიტ. 6—21.

ცვა, სს. охрана, защита; (ვჰსცავ, ვჰსცვი; ვიცავ. ვიცევ), ზ. მ. დავიცავ, შევინახავ, დავიფარავ, გავუფრთხილდები; беречь, стеречь, охранять, დაბად. 40—5; მატ. 27—54; მარკ. 6—20; მიცავს, გიცავს, უცავს; მრ. გვიცავნ, გიცავნ, უცავნ ან გვიცავსთ და სხ.), ზ. მ. беречь для себя; оберегать; სიბრ. 103; მიცვი, მიცევ, მრავლ. მიცვენ, охраняй меня, ფსალ. 11—6; (ვიცვები, ვიცევ; ვიცვი, ვიცევ), ზ. ვ. დავიფარვი, დავიცვი, охраняться, оберегаться; იერემ. 52—32; მარტ. 1—133, 136; 1 ქართლ. 360; **ცვული**, მიმ. сохраненный, საქმ. 12—4.

ცვალება, სს. измѣненіе; перемѣна; დასტ. 2; დღეთა ცვალებითა, съ теченіемъ времени; სამ. ვახტ. შესავ; (ვჰსცვალებ, -ლე), ზ. მ. გამოვსცვლი, შევჰსცვლი, გარდავაქცევ გარდავიქმ; измѣнять, перемѣнять; ფიზიკა 23; (ვიცვალები, -ლე), ზ. ვ. გამოვიცვლები; გარდავიქცევი, გარდავიქმნები; измѣняться, перемѣняться, ვიცვალებდი რიდე თმასა, ვეფხ. 1120; ე. ი. ყმაწვილივით შევექცევოდი, я превращался въ ребенка, ребячился, (ვეცვალები, -ლე). ზ. თვ. გამოვეცვლები, измѣняться, პირის ფერი ეცვალა, онъ измѣнился въ лицѣ; ეცვალა ბედი, счастье его измѣнилось; ერთი მეორესა ეცვალებოდნენ, они смѣняли другъ друга; დარეჯ. 65; თუ გული გეცვალოს, რუსუდ. 456; если сердце твое измѣнится, **ცვალებადი**, ზედ. ქვემდებარე ცვალებისა, измѣнчивый, перемѣнчивый.

ცვარი, ს. ნამი, დილისა ან საღამოს ნოტიო, ჩამოსული მცენარეთა ზედა; წვეთი; роса; капля; ფსალ. 64—10; 132—3; რიცხ. 11—10; ისაი. 18—4; ვისრ. 130; ფიზ. 97; წვიმის ცვარი, дождевая капля; ერთი ცვარი ღვინო, одну каплю вина, **ცვაროვანი**, ზედ. ცრვარის მქონი; сочный, пропитанный влагою; **ცვარეული** ზედ. სველი, влажный, ქილ. 244, **ცვარვა** (ვჰ), ზ. მ. росить.

ცვა-ფარვა, ს. საფარველი, покровительство.

ცვედანი, ს. ბუნებით საჭურისი, неспособный къ соитію.

ცვეთა (ვჰსცვეთ, -თე), ზ. მ. დავაძველებ ხმარებითა; გავჰხეხ, დავაჩლუნგებ; изнашивать, иступлять, (ვჰსცვთები, -თი), ზ. ვდ. ხმარებით დავჰსძველდები, გავიხეხები, დავჰსჩლუნგდები, изнашиваться; иступляться.

ცვივნა (ვჰსცვივი, -ვივე), ზ. მ. დავჰსცვივი, ვვარდები, спадать, ниспадать; ხეს ფოთოლი ჰსცვივა, съ дерева падаютъ листья; თმა-სცვივა, волосы падаютъ; ჰცვივა ცრემლი, проливаетъ слезы; ჰსცვივა წინწკალი, искры лѣтятъ. რუსუდ. 449.

ცვილი, ს. თაფლის სანთელი, წმინდა სანთელი, воскъ; ფსალ. 21—14; 67—2, ცვილი გოდეული, сотовой воскъ, ტიმ. 60.

ცვიფრება (ვა), ზ. მ. გავაკვირვებ, удивлять.

ცვიფრვა (ვჰსცვიფრდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰკვირდები, გავოცდები, удивляться.

ცვლა, **ცუ̂ლა**, სს. измѣненіе; перемѣна; (ვჰსცვლი, ვჰსცვალე), ზ. მ. შევჰსცვლი, გამოვსცვლი; გავჰსცვლი, განვჰფრდი; мѣнять, промѣнивать, обмѣнивать; измѣнять, переиначивать; ისაი. 41—1; ვჰსცვლი საქონელს საქონელზედ; мѣняю товаръ на товаръ; ვიცვლი ტანისამოსს; перемѣнить одежду, ვიცვლი ფერსა, измѣняться въ лицѣ, преобразиться; (ვიცვლები, -ცვალე), ზ. ვ. შევიცვლები; მოვჰკვდები; мѣняться; умирать; **ცუ̂ლილი**, измѣненный; ვეცვლები (ფერი ეცვალა), измѣнился въ лицѣ.

ცვლილება, **-ლობა**, ს. გამოცვლილება, перемѣна; -სოფლისა, превратность жизни, (ვჰსცვლილობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. измѣнятьсься, იაკობ. 1—17; **ცვლილებადი**, ცვლილებითი, ზედ. ცვალებადი, ქვემდებარე ცვლილებისა; измѣнчивый.

ცვრა, **ცუ̂რა** (ვჰსცვრი, ჰსცვრის, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ჰწვეთს, каплетъ, ვეფხ. 1323; ფსალ. 71—6; ჰსცვრის ცრემლსა, льютъ слезы, ვისრ, 62.

ცვმა (ვაცვამ), ზ. მ. одѣвать.

ცვრევა (ვა), ზ. მ. ვჰნამავ, увлажать; გუჯ. 15; -თრთვილსა, покрыть инеемъ; მროვ. 14.

ცვრიანი, ზედ. ნოყიერი, сочный; -მწვადი, сочное жаркое.

ცთენა, **ცთომა**, ნ. წდენა, ცდომა.

ცთომილი, ზედ. შემცდარი; заблудшій, ს. პლანეტი, რომელნიც ძველად ცნობილნი იყვნენ მხოლოდ შვიდნი, ვეფხ. 954 და შემდგ. იუდას. 1—13; планета; ცთომილი ეწოდების პლანეტთა განსარჩეველად უძრავთაგან ვარსკვლავთა, რომელნიცა ნიადაგ ჰგიან ადგილთა თვისთა შეუცვალებელად, გარნა პლანეტნი ჰცვლიან ადგილთა მიმოქცეულნი გზასა ანუ წრესა მათსა, ამ წრეს ან გზასა ასტრონომოსნი უწოდებენ **ორბიტად**; ძველის სისტემატიკისაებრ პტოლომეოსისა ცნობილ არიან შვიდნი პლანეტნი, რომელთაგან თვითოეულისადმი განსაკუთრებულ არიან თვითოეულნი დღენი მსგეფსისანი: მზე, ამისი ორბიტი ქართ. კოჭიმელი, ეთანხმების კვირასა ან მზის დღე; მთვარე, ამისი ორბიტი ქართ. ჭირანო ეთანხმების ორშაბათსა ან მთოვარისა; არეას ან მარიხი, ამისი ორბიტი ქართ. ჭიმჭიმელი, ეთანხმებისა სამშაბათსა; დღე არეასი, ერმი, მერკური ან ოტარიდი, ამისი ორბიტა ცერვანი, ეთანხმების ოთხშაფათსა, დღე ერმისა; ზევსი, დია, მუშთარი (იუპიტერი), ამისი ორბიტი კიმკიმელი ეთანხმების ხუთშაბათსა, დღე დიასი; აფროდიტი ან ასპიროზ (ვენერა), ამისი ორბიტი, მელტავრი, ეთანხმების პარასკევსა; კრონოს, ზოჰალი ან სატურნი, ორბიტი ამისი ალბასტრო, ეთანხმების შაბათსა.

ცთუნება, ნ. ცდინება.

ციაგი, **ციალი**, ს. მცირე სხივი ან კაშკაში ცის მნათობთა; мельканіе, блескъ звѣздъ; -მთოვარისა, блескъ луны; -მზისა, блескъ солнца, ვეფხ. 693; ზედ. свѣтлый; ციაგი პირის ფერი, тѣльный цвѣтъ; სამზ. 142. [148, болонка.

ციბა, **ციბაკი**, ს. ჰასაკ მცირე ძაღლი, გოშია, სიბრ.

ციბრუტი, ს. ხეთ სახურეტი გრძელი სადგისი მშვილდით სატრიალებელი, сверло, буравъ.

ციგა, ს. მცირე მარხილი, санки, конекъ.

ციდა, ს. ცერისა და სალოკეს თითის გაშლილი ზომა, пядь, пядень (мѣра), длань.

ციდამაყვანა, ს. შხამიანი სოკო, мухоморъ.

ციდამტკაველი, ს. ქია, მაიმუნი, ან ველური კაცი; дикій человѣкъ; обезьяна; შავთ. 60; ქილ. 387: 388; **ციდამტკაველური**, ზედ. ციდა მტკაველისადმი საკუთნველი, обезъяный, 2 ქართლ. 200.

ციება, სს. ცხრო. სენი ტანში შეციებისა; лихорадка; დღე გამოშვებით ციება, перемѣжающаяся лихорадка; (ვაციევ, ვაციებ, -ციე). ზ. მ ვაციევ, შევჰქმნი რასმე ცივად; холодить; студить; აციებს, лихорадка знобитъ; (ვჰსცივდები, -დი), ზ ვდ. ცივი შევიქმნები; გავჰსცივდები, холодѣть, становиться холодну; простужатьтя.

ციებ-ცხელება, ს. ციება და სიცხე ერთმანერთზედ მიდევნებით; горячка, лихорадка.

ციერი, ზედ. ზეციერი, небесный.

ცივება, ნ. ციება, თავს რად იცივებ, что ты врешь.

ცივა, холодно (есть), მცივა; ცივგრილი, ზედ. прохладительный.

ცივი, ზედ. მოკლებული სითბოსაგან; холодный; -ოფლი, холодный потъ; ვისრ. 129; ცივი თვალი, холодный взоръ; ცივი საჭმელი, холодная пища, ცივი გული, хладнокровіе, нелюбовь, **ცივიანი**, ზედ ცივი, холодный, მროვ. 93; ცივ-სისხლიანი, ზედ. გულგრილი, хладнокровный.

ცივნა (ვჰსცივი), ზ. უ. ცივი დრო დგას; стоитъ холодная погода, მცივა, мнѣ холодно.

ციკანი, ს. თიკანი, პატარა თხა, козленокъ, **ციკნის ყურა**, მცენ. ერის. ლ.

ცილა, ს. კვერცხის გულის გარეთი თეთრი ან ხის გულის გარშემო თეთრი; бѣлокъ яичный; крайній слой дерева; -სისხლისა, бѣлковина крови; -ფიცრისა, кромка доски.

ცილება (ვა), ზ. მ. გავაცილებ, მივსდევ დანიშნულს ადგილამდინ, провожать.

ცილება, ს. ცილობა, დავობა, споръ, რუსუდ. 193; ტიმ. 169; მამულის ცილებაში, во время спора объ имѣніи; სამ. ვახტ. 12; (ვეცილები, -ლე), ზ. ვედავები, оспаривать; ლუკ. 24—17; მეცილები, оспариваешь у меня, ვიცილები, -ლე, спорю съ кѣмъ либо.

ცილი, ს. ბრალი შემოლებული ვისზედმე სიცრუვით, клевета, ложь, навѣтъ; ვეფხ. 317; ან დავა, ბაასი, споръ, იმას ცილი არ უნდა, нѣтъ спору въ этомъ; ვეფხ. 560; ცილის მწამებელი, клеветникъ, ცილის წამება, სზ. клевета, (ცილს ვჰსწამებ, -მე), ზ. მ. ბრალს დავსდებ, клеветать на кого либо, обвинять.

ცილინდრი, ს. ღეომეტრ. სხეული მოგრძე და მრგვალი თანასწორედ, ვითარ საგორავი, цилиндръ.

ცილობა, სს. ბაასი; დავა; споръ, диспутъ; споръ, тяжба; 1 ქართლ. 341; ვეფხ. 56; რიცხვ. 20—13; (ვჰცილობ, სრ. არა აქვს; ვეცილები, -ლე), ზ. უ. ვჰბაასობ; ვედავები; შეველაპარაკები; спорить съ кѣмъ; тягаться, оспаривать; ლუკ. 24—17; საქმ. 28—22; (ვიცილები, -ლე), ზ. ვ. ვიდავები, спориться, тягаться, მატ. 9—33; (მეცილები, -ლე), ზ. თვ. оспариваешь у меня.

ცილობლობა (ვუცილობლობ), ზ. უ. თავის ნათქვამზედ ვსდგევარ, ვჰსცილობ, стоять на своемъ, спорить, ვეფხ. 22.

ციმორა, ნ. ცმორა.

ციმციმი, სს. კამკამი, მცირე ჩამჭევლება წყალთა; მზის სინათლის მღელვარება; ვეფხ. 1222; ვისრ. 123; რუსუდ. 985; პირის სახის ღიმილი; ვეფხ. 1512; струя источника; улыбка; отливъ блеска солнечныхъ лучей; (ვჰციმციმებ), ზ უ. ჩავჰჭევლებ, ვჰკამკამებ; ვჰღიმი; струиться (о источникѣ; свѣтѣ); улыбаться; **ციმციმიანი**, ზედ. струистый.

ცინა, სს. უხმარი; (ვიცინი, -ნე), ზ. უ. ვჰკასკასებ, ვჰხარხარებ, ვჰთქართქარებ; ვღიმები; смѣяться, ვეფხ. 69, (ვეცინი, -ნე), ზ. თვ. დავსცინებ, насмѣхаться надъ кѣмъ, თავს ვიცინი, თავს მასხარად ვიგდებ, смѣяться надъ собою; ვეფხ. 65; მეცინის, მეცინიან, მაგალ. ბაგენი, мнѣ смѣшно; вызываетъ на устахъ моихъ улыбку; ვეფხ. 60; ქილ. 311; ვისრ. 194; ნახე სიცილი.

ცინგლი, ს. თხელი წვინტლი, сопля жидкая, **ცინ-**

გლიანება (ვა), ზ. მ. გავაწვინცლიანებ, сопливить; (ვჰსცინგლიანდები, -დი). ზ. ვდ. ვჰსწვინცლიანდები, сопливѣть, **ცინგლიანი**, ზედ. წვინცლიანი, сопливый, ცინგლიანობა, ს. **წვინცლიანობა**, мозгливость; сопливость.

ცინება (ვაცინებ, -ნე), ზ. მ. სიცილს ავუტეხ, смѣшить; (ვი), ზ. უ. ვიცინი, смѣяться, ნ. ცინა, (ვჰსცინებ, -ნე), ზ. უ. დავსცინებ, насмѣхаться.

ცინტაბლი, ს. მოდიდო კატის კნუტი, котенокъ.

ცინცლვა (ვჰ), ზ. მ. მოტყუებით ვართმევ, выманивать

ცირცელი, ს. მცენ. рябина; ერისთ. ლ.

ცისად-ცისად გვემული, ს. სნეული მთვარისა ან ზნედიანი სამთვარიოთი, лунатикъ, მატ. 4—24; 17—15.

ცისეული, ზედ. ცისფერი, голубой; გამოსლ. 35—7.

ცისიერი, ზედ. ცისაგანი, ცისადმი საკუთნველი; ან რაცა შეხვდების ჰაერსა შინა; воздушныя явленія, ვითარ: წვიმა, თოვლი, ელვა, ქუხილი, მეხი, ტატანი, ბაკი მზისა ან მთოვარისა; небесный; метеоръ, феноменъ.

ცისკარა, ს. მცენ. зоря (раст.).

ცისკარი, ს. მოწევნა განთიადისა, გარიჟრაჟი; ფსალ. 29—5; 64—8; 91—2; ან დილის ლოცვა, ფსალ. 62—6; 87—13; разсвѣтъ, утренняя заря; заутреня, утренняя служба; საქმ. 5—21; 1 ქართ. 466; ცისკრიდამ ბინდამდე, съ утра до вечера.

ცისკიდე, ს. სამყაროს მხარე, მწვერვალი, край земли; 1 ქართლ. 81, 82.

ცისკრება (ვაცისკრებ, -რე), ზ. მ. განვანათლებ, освѣщать; (ვიცისკრებ, -რე), ზ. მიჩ ვინათებ, გავთენდები, свѣтать; ჩახრ. 46.

ცისკრეული, ზედ. დილისა, утренній, **ცისკრის ვარსკვლავი**, ნ. მთიები, утренняя заря, денница, **ცის-მარე-დღე**, ზედ. ყოველი დღე, всякій Божій день.

ცისკრის ნამაზი (არაბ.) ს დილის ლოცვა, утренняя молитва; გორგ. 84.

ცისკრობა (ვჰცისკრობ), ზ. უ. ადვიმსთობი, ადვიცისკრებ, ადრე ავსდგები, вставать рано; ვეფხ. 469; ან ვჰბრწყინავ დილის ცისკარივით, ჩახრ. 90, свѣтить, освѣщать.

ცისკროვანი, რუისის კან 14, свѣтлый, შავთ. 57.

ცისკროვანება, -კნება, ს. გარიჟრაჟი, утреннее сіяніе, ტიმ. 12.

ცის მზომელი, ს. ასტრონომოსი, ვარსკვლავთ მრიცხველი, астрономъ.

ცის მზომელობა, ს. ასტრონომია, ვარსკვლავთ მრიცხველობა, астрономія, სიბრ. 111; საბ. ლ.

ცისკრება, ნ. ამოცისკრება

ცის-ნატეხი, ს. მოშავო ქვა ჭიქის მსგავსი, черный кристаллъ; ისუ. 5—2.

ცის სარტყელი, ცის მშვილდი, ირისე, ნაწვიმარზედ ღრუბელთა შორის გარდავლებელ კამარა ფერად ფერადი; радуга; დაბად. 9—13, 14; გამოცხ. 4—3; 10—1.

ცისფერი, ზედ. მხიარული ან ღია ლურჯი, голубой цвѣтъ.

ციფრა, (არაბ.), ს. არაბული რიცხვის ახოები, цифра.

ციქუა (ვჰციქუ, -ქვე), ზ. მ. ვიოხ, შუა ვჰდგომელობ, ვშუამავლობ, ან ვჰმოციქულობ; молить, ходатайствоватъ за кого; апостольствовать; ეფეს. 6 20; ქრისტეს თვის უკვე ვჰსციქვთ; и такъ мы посланники отъ имени Христа; 2 კორ. 5—22.

ციღვი, ს. მოსაკეცი დანი, складной ножъ.

ციყვი, ნ. მციყვი; соня, полчекъ животн.

ციცა, კურულად გოგო, дѣвчонка, ბაქრ 163.

ციცა, ციცი, ს. კატა კნინობითად, кошка.

ციცა, ს. თხილთა, ნიგოზთა და მისთანათა ყვავილი, მჭადა, орѣховая почка, цвѣтная завязь, цвѣтецъ; საბ. ლ; ნ. ჩ. ლ; **ციცაბარდა**, მცენ. дикоградъ.

ციცაბი, ს. კლდე ფრიალო ძნიად ჩასავალი, крутая скала, крутизна; **ციცაბოვანი**, ზედ. крутой (скала).

ციცანა, ს. ღომია ერთგვარი, порода проса, гоми.

ციცინათელა, ს. მწერი ღამით მანათობელი, свѣтлякъ.

ციცქნა (ვჰსციცქნი, -ნე), ზ. მ. ვჰსჩიჩქნი, ვჰსწიწკნი, ковырять.

ციცქნა, ციცნა, ზედ. კიკნა, ძალიან პატარა, крошка, малый.

ციცხვი, ს. დიდი კოვზისისა, ჩამჩა, ლაპოტი; большая деревянная ложка, გამოსლ. 25 — 30; რიცხ. 4—7.

ციხე, ს. ნაგები სიმაგრე; крѣпость; მიუვალი ციხე, неприступная крѣпость, ციხის მაგრება, укрѣплять крѣпость; ციხე დარბაზი, укрѣпленный замокъ; ციხე ქალაქი, городъ съ крѣпостью; ციხის გატეხა ან აღება, взять крѣпость, ციხის თავი, комендантъ, მეფის გ. სამ. 13; ციხის მცველი ჯარი, крѣпостной гарнизонъ; **ციხოვანი, ციხოსანი**, ზედ. ციხის მქონებელი, имѣющій крѣпость; ან ციხის მცველი ლაშქარი, гарнизонъ, 1 ქართლ. 195, 235; ციხელი, ზედ. ციხეში მყოფი, въ крѣпости находящійся, ვეფხ. 1385; **ციხოსანი** ან ციხოვანი აზნაური, дворянинъ имѣющій укрѣпленный замокъ; ალ. 2.

ციხე დარბაზი, замокъ.

ცლა (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. ვაცადებ, დროს მივსცემ, дать время, ждать; нременить; რუსუდ. 434; არ მეცალა, я не имѣлъ времени, ვეფხ. 86; (ვიცლი, ·ცალე), ზ. ვ. მოვიცლი, имѣть свободное время, (მაცლი, მაცალე), ზ. მიჩ. დროს მაძლევ; даешь мнѣ срокъ, время; რუსუდ. 302: მცალს, ან მცალიან, ზ. მიჩ. მოცლილი ვარ, დრო მაქვს, имѣю время, досугъ; სიბრ. 125; გამოსლ. 5—16; აზრად არა მცალს, ესე იგი, თავი ხელთა არა მაქვს, я немогу собраться съ мыслями, я самъ не свой; ვეფხ. 125.

ცლა (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. მოვაცლი, ავაცლი, ავართმევ, მოვაშორებ, отдѣлять, снимать, сдирать; კანს ვაცლი, снимать оболочку, (ვეცლები, ვეცალე), ზ. თვ. მოვეშორები; მოვჰშორდები, მოვჰგლეჯდები; отдѣляться; удаляться, отступать.

ცლა (ვჰსცლი, ვჰსცალე), ზ. მ. დავჰსცლი, დავაცალიერებ; опорожнивать, опрастывать; очищать; ვჰსცლი თოფსა, выстрѣлить изъ ружья, ჩონგ. 85; ანტონ. 6—26; მიცლი ჯიბესა, ты опусто-

шаешь мой карманъ.

ცლევინება (ვა), ზ. სხმ. დავაცლევინებ, заставить опорожнить, очистить; ან მოვაცდევინებ, заставить ждать, საბ. ლ.

ცმა, ჩაცვამ, უსრ. ვაცმილი, ვაცვამლი; სრ. ვაცვი, ზ. მ. ავაგებ, ჩამოვაცვამ; შევჰმოს ტანისამოსით, ჩავაცმევ; вдѣвать, продѣвать; одѣвать кого; ჯვარს ვაცვი, я распялъ его на крестѣ; ანძაზედ აცმილიან, сажали на колъ; სამღუთო წერილში მათ. 27—22, ჰსწერია, ეცვინ, უნდა აცვი, ან აცვინ ჯვარზედ. распни, ვაცვამ ნემსზედ ძაფს, вдѣвать нитку въ иголку; (ვიცვამ, -ცვი), ზ. მიჰ. ჩავიცვამ ტანთა, შევიმოს ტანისამოსს; надѣвать на себя одежду, одѣваться; (ვუცვამ, -ცვი), ზ. მიჰ. დავუცობ პირსა, затыкать; (ვიცვი, -ცევი), ზ. ვ. ავიგები; ჩამოვიცვები: მაგალ. ჯვარზედ; быть вдѣту, распяту; (ვეცმი, ვეცევ), ზ. თვ. ავეგები, натыкаться на мечъ, и т. п. **ცმული,** ნაცვამი, მიმ. одѣтый; **ნაცვამი,** ზედ. ношенный.

ცმაცმუნი ტუჩებისა, шевелить губами.

ცმევა (ვაცმევ, ვაცვი), ზ. მ. ჩავაცმევ ტანთა, одѣвать.

ცმელი, ს. გალღუმღნარი ქონი, жиръ, тукъ.

ცმორი, ს. თევზია, снетокъ, рыба вандышъ.

ცმუკვა (ვჰსცმუკავ, -კე), ზ. მ. ვჰტორტმანებ, მოუსვენარად ვჰჯდევარ ან ვჰზივარ, стоять или сидѣть безпокойно.

ცმულობა მაგალითად ტანისა, ს. ტანის მოსილობა, одеяніе, одѣжда; გორგ. 30.

ცმუტვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰტორტმანებ, колебаться, საბ. ლ.

ცმწვა, ს. ხმილი, მარწყვი, დანდალი, წიამბოლე, земляника, ერისთ. ლ.

ცნა (ვჰსცნი, ვჰსცან), ზ. მ. ვჰსცნობ, узнать, (ვიცნი, ვიცან), ზ. მ. ვიცნობ, узнавать; (მიცი, ან მიცნი, მიცან), ზ. მიჰ. მიცნობ, ты знаешь меня, ლუკ. 13—26; ისა. 29—16; არ გიცნი თქვენ, незнаю васъ; მათ. 7—23; არ იცნით, вы незнаете его; მარკ. 12—24; გიცით ვინ ხარ, мы знаемъ кто вы; მარკ. 1—24; მიცნა, онъ узналъ меня, მიცნია, მიცნიეს, я узналъ его; დაბად. 22—12.

ცნაურება (ვეცნაურები, -რე), ზ. თვ. ვეცნობები, быть знакому; ჩონგ. 139.

ცნდალი, ს. მალამო, пластырь, ზუნ. ლ.

ცნება, ს. მდაბ. ცნობა, შეგნება, გაგება, понятіе, сознаніе; ან მცნება, დარიგება, заповѣдь, наставленіе; დაბად. 15—12; ცნებას მოვიდა, пришелъ въ память; რუსთ. 339; ცნება და ჭკუა, понятіе и умъ.

ცნებული, მიმ. ცნობილი, извѣстный, знакомый, იობს. 10—1.

ცნევა, სხ. მცნება, დარიგება, наставленіе, заповѣдь; (ვეცნევი, ნია), ზ. თვ. ვეცნობები, შემეცნევაბის, знать; (მემცნევის, -ნია), ზ. თვ. მეცნობების я знакомъ, мнѣ извѣстно, ვეფხ. 799.

ცნობა, ს. ცნება, გონებით ზედმიწევნილობა, შეგნება; ვეფხ. 904, ვისრ. 4; ჭკუა, ვეფხ. 759; ცოდნა, კატეღ. 138, ლოღ. 7; понятіе, сознаніе; разумъ, разумѣніе; знаніе, ცნობას მოსულა, образумиться; ვეფხ. 233; ცნობით მშვიდით, спокойствіемъ духа; ვეფხ. 124; ცნობა სუსტი დედაკაცი, слабоумная женщина; ცნობა ვნებული, помѣшанный въ умѣ, ცნობა ზემხედველი, ე. ი. გონიერება შორს გამჭრელი; проницательный умъ, ვეფხ. 45; თავის ცნობისაგან ჩავარდების კაცი ჭირსა, ე. ი. თავისის ჭკუვისაგან კაცი უბედურობას შეემთხვევა, человѣкъ отъ своего разума попадаетъ въ просакъ; ვეფხ. 869; ცნებით, съ сознаніемъ, (ვჰსცნობ, ვჰსცან; სამღუთ-წერილში სცნედ, ე. ი. სცანით, ისა. 44—20, ვჰსცნობ, знать, ვეფხ. 657; ვერ ჰსცან ჭკუა შენი, ты еще необразумился; სიბრ; (ვიცნობ, ვიცან), ზ. მიჰ. შევიმეცნებ, შევიტყობ, узнавать, მარკ. 7—16; იოან. 6—69; 1 კორ. 14—30; (ვაცნობ, -ბე), ზ. მ. შევატყობინებ, дать знать; მამცნობ, дашь мнѣ знать; მიცნობ, ты узнаешь меня, ты знаешь меня; მიცი, მიცნი, ნახე ცნა; (ვიცნობები, -ბე), ზ. ვ. ცნობილ-ვიქმნები, признаваться; (ვეცნობები, -ბე), быть знакому; მეცნება, ე. ი. მეცნობება, я долженъ знать; **ცნობილი,** მიმ. узнанный; извѣстный; разумный; ვეფხ. 324, ისა. 44—25; რუსუდ. 7; ვუცნივარ, онъ узналъ меня, რუსუდ. 301, **ცნობილობა,** ს. извѣстность; сознательность, ვისრ. 43; (ვჰსცნობილობ, -ლე), ზ მ. ცნობა მაქვს ვისიმე, знать кого, имѣть съ кѣмъ знакомство; ცნობიანი, ზედ. сознательный.

ცნობება (ვა), შევატყობინებ; дать знать; თავსვაცნობებ, дать кому о себѣ знать, რუსუდ. 860; მაცნობე, дай мнѣ знать.

ცნობიანი, ცნობიერი, ზედ. ჭკვიანი, გონიერი, разумный, сознательный; ვეფხ. 886; ქილ. 416; **ცნობიერობა,** ს. გონიერობა разумность, ისა. 40—28.

ცნობობა, -ბილობა, ს. გონიერობა, знаніе.

ცობა (ვიცობ, -ცევ), ზ. მიჰ. დავიცობ მაგალ. ყურში თითსა; затыкать себѣ напр. уши; (ვუცობ, -ცევ), ზ. მ. ვუცვამ, დავუკრძალავი ჭურჭელს პირს საცობით; затыкать; ერისთ. 2—55.

ცოდება (ვა), ზ. მ. ცოდვაში შევიყვან вводить въ грѣхъ; გამოსლ. 23—31; (ვჰსცოდებ, -დე), ზ. უ. ვჰსცოდავ, грѣшить.

ცოდვა, მდაბ. ცოდო, სხ. ბრალი, დანაშაული, შეცოდება; უბედურება განსაცდელი; სიბრალული; грѣхъ, согрѣшеніе; несчастіе, бѣда; жалость, сожалѣніе; ეს რა ცოდვა მეკითხა, какое несчастіе меня постигло; ცოდვით დაცემა, грѣхопаденіе; იმისის ცოდვით ქვა იწვის, отъ сожалѣнія къ нему и камень сгораетъ, ცოდო და მადლი იცის, онъ понимаетъ что значитъ грѣхъ и доброе дѣло; ცოდოა, это грѣшно, это жалко; ცოდვის მოკიდება, принятіе на себя грѣха, ნ. ფიცი; **ცოდვითი,** ზედ. грѣховный.

ცოდვა (ვჰსცოდავ, -დე), ზ. უ ხჯულსა გარდავალ, გარდავჰხდები, ან შევჰსცოდები; ფსალ. 18—13; 24—7; მათ. 3—6; 27—4; грѣшить, согрѣшать; (ვეცოდები, -დე), ზ. თვ. ვებრალები, онъ сожалѣетъ меня; მეცოდება, я жалѣю его; **ცოდვილი,** ზედ. ცოდვის მომქმედი, ფსალ. 1—1, 5; грѣшный; грѣшникъ.

ცოდვილება (ვაცოდვილებ, -ლე), ზ. მ. არ მოვასვენებ, ვაწამებ, ვაწვალებ; ვჰსჩმახავ, ვჰსჩხლართავ; тормошить, тревожить; кропать, работать кропотно и дурно, რუსუდ. 952, 953; (ვიცოდვილებ, -ლე), ზ. მიჩ. ჩავუჯდები საქმეს, სამუშაოს, ვჰცოდვილობ; корпѣть надъ чѣмъ, копаться; ცოდვილობა ს. копошливость, (ვჰსცოდვილობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. დავშვრები ძნელს საქმეში უქონებლად ღონის ძიებისა; корпѣть надъ чѣмъ, копошиться. რუსუდ 908; ჩონგ. 145.

ცოდინება (ვა), ზ. სხმ. შევატყობინებ, дать знать, увѣдомить, რუსუდ. 775; (ვეცოდინები, -ნე), ზ. თვ. მეცნიერ ვიქმნები, შემეცნება, я должен знать, (მეცოდინება, -ნა), ზ. თვ. შემეცნება, мнѣ должно быть извѣстно; რუსუდ. 379.

ცოდნა, სხ. მეცნიერება, დახელოვნება სწავლაში; მცნობობა, ნაცნობობა; знаніе, познаніе; знакомство; (ვიცი, ხრ. არა აქვს; უუხრ. მცოდნია; სათ. ხრ. მეცოდა, მეცოდნა), ზ. მ. მეცნიერვარ, დახელოვნებული ვარ სწავლაში; ვჰსცნობილობ, ცნობა მაქვს ვისიმე; имѣть знаніе, знакомство, знать; умѣть; ფსალ. 9 — 10; საქმ. 21 — 37; რუსუდ. 419; 2 გამოც. ქრისტ. 104; (მიცი, მიცოდი), ზ. მიჩ. მიცან, მიცოდი, ნახე ცნა, ты знаешь меня, მიცოდი საშენოდ, ვეფხ. 410, знай что я принадлежу тебѣ; (ვეცოდინები, -ნე), ზ. თვ. ვჰსცოდნივარ, ჰსცოდნიხარ, ჰსცოდნია; ზ. უ. я зналъ, ты зналъ, онъ зналъ.

ცოდო, ნ. ცოდვა, ცოდო მაღლი.

ცოთი, ს. სასწვრის საჭარბავი აზრა; привѣсокъ для уравненія вѣсовъ.

ცოლება (ვა), ზ. მ. ცოლად შევჰრთავ, женить кого; (ვიცოლებ, -ლე), ზ. მიჩ. ცოლად შემოვიყვან, жениться, საბ. ვახტ. 86.

ცოლეული, ზედ. ცოლისადმი საკუთნველი, же- [нипъ.

ცოლი, ს. ქალი ქმროსანი, жена, ცოლის გაშვება, развестись съ женою; ცოლის შერთვა, жениться, **ცოლიანი, ცოლოსანი**, ზედ. ქმარი შეუღლებული ქორწინებითა, женатый; **ცოლიანობა**, ს ცოლის ყოლა, имѣніе жены; **ცოლობა**, სხ. замужество; ვისრ. 17, 48; ერისთ. 2 — 144; გორგ. 51; (ვეცოლები, -ლე), ზ. მ. ცოლი ვარ ვისიმე, быть женою кого, ვისრ. 6; ანტონ. 4—31, სამ. სომხ. 76; ქილ. 635. მისი ცოლობა არ მინდა, я не хочу быть его женою; ცოლქმრობა, ს. მეუღლეობა, супружество: 1 ქართლ. 25; სამ. სომხ. 333; ცოლ-ქმარი, ს. ცოლი და ქმარი, მეუღლენი, жена и мужъ, супруги; ცოლშვილი, ს. ჯალაბობა; семейство; жена и дѣти; **ცოლშვილიანი**, ზედ. ჯალაბიანი, семейный; ვეფხ. 101; **ცოლშვილობა**, ს. ჯალაბობა, семейство; ცოლწაგვრილი, კაცი, რომლისაც ცოლი სხვას წაუყვანია, ალბ. 47, мужъ у котораго жена увезена кѣмъ либо.

ცომი, ს. მოზელილი ფქვილი პურის გამოსაცხობად; ზოგჯერმე საში ან პურის ცომი: მატ. 16 — 6. 7; 13—33; тѣсто; закваска; **ცომოვანი, ცომიანი**, ზედ. ცომისაგანი, тѣстяный; заквашенный; გამოსლ. 12 — 20; 39; ცომ-მცხვარი, ზედ. გამოუმცხვარი, недопеченный.

ცონვა, სხ. სიცონილი, დაზარება; лѣность, (მცონის, მცონა), ზ. მიჩ. მეზარების, лѣнь мнѣ; 1 ქართლ. 299; წ~ათა ცხოვრ. 387.

ცორანო, ს პლანეტი ერმი, ოტარიდი, მერკური; меркурій (планета).

ცორვა, (ვჰსცორავ, -რე), ზ. მ. ვჰსცურავ, плавать; ползать.

ცორვება (ვჰცორვებ, -ვე), ზ. მ. ვაცურვებ, ნელა ვატარებ ცხენსა, ვეფხ. 1321; 192; заставить плавать; заставить идти лошадь мелкою рысью.

ცოტა, ცოტაი, ზზ. მცირედ, არა მრავლად; мало, немного; ცოტ-ცოტა, ცოტაცოტა, ცოტადრე, немного, ვეფხ 866; ცოტა ვიცი, не много знаю, დარეჯ. 2 — 54; ცოტა ჩქარა, не много скорѣе; ცოტა არ იყო თითქმის, ცოტა გაწყდა, чуть чуть, едва не; безмала; ცოტა არ იყოს, чтобы это не было мало.

ცოტა, ზედ. ან ს. მცირე, არა მრავალი; პატარა; სიკნინე, სიმცირე, სიპატარავე; малый, небольшой; малость ничтожность: ცოტა ხანს, на малое время, რუსუდ. 385; დარეჯ. 7; ტოტა ყრმა, малый юноша; ცოტა დღე, не много дней; ცოტა ქედი, не большой холмъ, დარეჯ. 2—3; ეს მეფე ცოტა იყო, этотъ царь былъ молодъ; ცოტა კაცით წავიდა, онъ отправился съ немногими людьми; ცოტა ნუ გგონია, несчитай это за малостью.

ცოტავება (ვაცოტავებ, -ვე), ზ. მ. შევამცირებ, уменьшать, умалять; (ვიცოტავებ, -ვე), ზ. მ. მცირედ აღვრაცხავ თავის თვის; считать для себя за малость; ქილ. 327; (ვეცოტავები, -ვე), ზ. თვ. ვემცირები, казаться кому за малость; 2 ქართლ. 458; მეცოტავება, ე. ი. მემცირება, მცირედ მეჩვენებ, кажется мнѣ малостью.

ცოტაობა, ს. სიმცირე, მცირეობა, малость, ცოტის ცოტაობით, за малостью: ვახტ. სამ. 43.

ცოტაოდენი, ზზ. нѣсколько, ქიმია, 186.

ცოტცოტა, ცოტცოტად, ზს. მცირე მცირედ. ნელნელა, по немногу, ცოტ-ცოტაობით, ზზ. მალიგორად, по немногу.

ცოფი, ზედ. ბორგვნეული, უცნობო, შეუგნებელი; მატ. 5 — 22; 23 — 17, 18; მხოფლიურად: სენი ძაღლთა, ბრაზი; бѣшенный; бѣшенство собакъ; ცოფის-ჭია, масляпка, испанская муха; ცოფიანი მაგალ. ძაღლი; ე. ი. ბრაზიანი, ცოფგარდაცებული, бѣшенная собака; ცოფიანობა, ს. ბრაზიანობა, бѣшенство; ცოფიერი, ნ. ცოფიანი; ცოფოვანი, ზედ. бѣшенный.

ცოფისჭია, масляпка, ბუნ. ლ.; майскій жукъ, ერის. ლ.

ცოცვა (ვჰცოცავ, -ცე), ზ. მ. დავჰძვრები, ვჰლოლავ, ვჰგლისავ, ползти, ერისთ. 101.

ცოცხა-ბალახა, ს. ოქროსლილა; მცენ. василекъ (раст.); ბუნ. ლ.; ივანე ბუნ. ლ.

ცოცხალი, ზედ. ცხოველი, სულ-დგმული; საქმ. 9 — 4. სამღუთო წერილში; მრთელი, უსნეული, მატ. 9 — 12; იოან. 5—14; живой; здоровый; ცოცხალი ტყუილი, явная ложь; ცოცხალ-მკვდარი ни живой, ни мертвый; полумертвый; ვისრ. 65; ცოცხალა, живъ ли онъ; რუსუდ. 234.

ცოცხანა, ცოცხობანა, ს. მცენ. василекъ (раст.); ერის. ლ; პ. ფ. ლ.; ბუნ. ლ.

ცოცხალ-მკვდარი, полуживой.

ცოცხი, ს. მცენარე რომლისაგან შეიქმონენ საგველსა; ან თვით საგველი; пупошникъ, шишкарникъ (раст.): ერისთ. ლ.; ან метлица, ერისთ ლ.; метла, вѣникъ; деребейникъ, деребенникъ, ერის. ლ; **ცოცხომაგარა,** მცენ. желѣзнякъ.

ცოცხლება, სს. здоровье, რუსუდ. 587; მიწყითცა ცოცხლებით ხარ ან მხიარული, ვისრ. 61; будь за всегда здоровъ и веселъ, (ვაცოცხლებ, -ლე), ზ. მ. სიცოცხლეს ვაძლევ; оживлять; продлить чью жизнь; დარეჯ 15; მაცოცხლებ, ты даешь мнѣ жизнь, ერისთ. 147; ვისრ. 47; ღმერთმან გაცოცხლოს, Богъ да продлитъ твою жизнь; (ვიცოცხლებ, -ხლე), ზ. მიჩ. სიცოცხლეში დავჰყოფდროს, прожить; თავს აღარ ვიცოცხლებ мнѣ тогда и жизни ненадо: მირ. 107. (ვჰსცოცხლებ, -ლე), ზ. უ, სიცოცხლეში ვატარებ დროს, ცოცხალ ვარ; жить, ვჰსცოცხალ ვარ, я живу, ცოცხლობა ს. живучесть, (ვჰსცოცხლობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ცოცხალ-ვარ, жить, 1 ქართლ. 8.

ცოცხლებით, ზზ заживо; ქილ. 438; -იყავ. будь живъ; გამოსლ 4—19.

ცოცხობა, ნ. ცოცხ-მაგარა; მცენ. дрокъ, ერის. ლ.

ცოცხლგბილა, ს. მცენ. ცოცხა, სორგო. ჩალაშაქარა, сорго сахарное; ერისთ. ლ.

ცოხნა, სს. жеваніе. (ვჰცოხნი, -ნე). ზ. მ. ვჰღეჭ, დავჰსცოხნი, жевать; (ვიცოხნი, -ნე; ვიცოხნები, -ნე), ზ. ვ. ვიღეჭები, женать (о животныхъ).

ცრა (ვჰსცრი, ვჰსცარ), ზ. მ. საცერში ფქვილს გავავლებ გასაჩრევად ქატოსაგან; сѣять муку; ჰსცრის, ндетъ мелкій дождь.

ცრა (ვჰსცრი, ვჰსცარ), ზ. მ. დავჰკოდ, დავჰკემსავ დანითა ან ნეშტარითა; ავუცრი ყვავლსა; насѣкать остріемъ; привить оспу.

ცრემლდახსმული, ზედ. ცრემლით დალტობილი; ვეფხ. 229; облитый слезами.

ცრემლვა (ვჰ). ზ. მ. ცრემლსა ვჰღვრი, проливать слезы, წმინდათაცხოვ. 8; ქილ. 468; 1 ქართლ. 299.

ცრემლი, ს. თვალთაგან გადმონადენი ცვარი ტირილის დროს; слеза, ცრემლის ფრქვევა, დათხევა; проливать слезы; **ცრემლიანი,** ზედ. ცრემლმორეული; слезный, ვისრ. 48; **ცრემლმორეული,** ზედ. **ცრემლ-მოხული,** прослезившійся; ცრემლობა (ვჰ), ზ. უ. ცრემლსა ვჰღვრი, лить слезы, იოან. 11 — 25, ცრემლიანობა, ს. ცრემლმოსულობა, слезливость.

ცრიატიდღე, ს. დღე მოღრუბლვილი და ცივი, день пасмурный и холодный; ნ. ჩ. ლ

ცრინტილა, ს. მცირე სურდო ცინგლიანი გარდამდები, насморкъ; ნ. ჩ ლ.

ცროვა (ვჰცროვ, -ვდი), льетъ дождь, წყობ. 112, ჰსცროვდა წვიმა, лилъ дождь.

ცრუ, ზედ. ღიდად მტყუვარი; лживый, ложный; лжецъ, **ცრუვება** (ვაცრუვებ, -ვე), ზ მ. მოვატყუვებ, გავაბრიყვებ; ან ცრუდ გამოვიყვან; обманывать; дурачить: выводить кого лжецомъ; (ვიცრუვებ, -ვე), ზ. მიჩ. (ვეცრუვები, -ვე), ზ. თვ. ცრუდ გამოვჰსჩნდები; ვუღალატებ; оказаться лживымъ, ложнымъ; измѣнитъ; ვისრ. 54; ფსალ. 14 — 5; ქილ. 481; ნუცა ეცრუვები გულსა ჩემსა, неизмѣняй моему сердцу; ვისრ. 144; ვეცრუვები აღთქმასა. измѣнить обѣщанію; 1 ქართლ. 435; მეცრუვე, ты обмануль меня, დაბად. 24—26; ვისრ. 153; 1 ქართლ. 74; **ცრუ-მორწმუნე,** ს. ამაოდ მორწმუნე, суевѣрный; **ცრუ-მორწმუნეობა,** ს; ამაოება, суевѣріе; **ცრუ-მოფიცავი,** ზედ ფიცის გამტეხი, ტყუილად მოფიცარი, -მოფიცავი, лжесвидѣтель, ვისრ. 134; **ცრუმოწამე,** ზედ ტყუილი მოწამე, лжесвядѣтель, მატ 26—59; **ცრუმოწამეობა,** ს. ტყუვილი მოწმობა, лжесвидѣтельство. **ცრუობა, ცრუვობა,** სს. ტყუვილი, ложь, обманъ; ოსეს. 7 — 3. (ვჰ), ზ უ. ვჰტყუვი, лгать, ვეფხ. 770; ჩონგ. 93; ქილ. 306; (ვჰსცრუვდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰმტყუვნდები, уличиться въ обманѣ; **ცრუ-პენტელა,** ს. ცრუმოლაპარაკე, ლაყაფი; враль; пустомеля, **ცრუსოფელი,** ს. превратный міръ; რუსუდ. 427. **ცრუსჯული,** ს. ложная вѣра, **ცრუსჯულობა,** ს лжеученіе, მარტ 2—117, **ცრუფიცი,** ложная присяга.

ცრუტი, ს. მჟავით ნამზადი მხალი, кушанье изъ овощей съ кислотою.

ცრუტუნა, ს. მატყუვარი, лжецъ, лгунъ.

ცრუწინასწარმეტყველი, ს. ტყუვილი წინასწარმეტყველი, лжепророкъ, **ცრუწინასწარმეტყველება,** ს. лжепророчество; იერემ. 26 — 11; მატ. 24 — 11; 1. პეტრე 2 — 1.

ცრცვა, ნახე მრცვა.

ცუ̂ალება, ცუ̂ალებადი, ცუ̂არი, ნ. ცვალება, ცვალებადი. ცვარი.

ცუგუციტრა, ნ კიტრა-ვაშლა.

ცუდა, ზედ. ამაო, უქმი, უბრალო; бездѣльный, праздный; ცუდა კაცი, человѣкъ праздный; бездѣльникъ; **ცუდად, ცუდათ,** ზზ. ამაოდ, უქმად, უბრალოდ; ავად; არა კარგად; напрасно; праздно, безъ дѣла, безъ занятій; худо. дурно: ფსალ. 30—6; 34—6, 19; ვეფხ. 25, 189; 573; ცუდათ ყოფნა. быть празднымъ; **ცუდად-მყოფი,** ე ი. უქმი, უსაქმო; праздный, незанятый; **ცუდაობა,** სზ ცუდად ყოფნა, უსაქმობა: праздность, не имѣніе занятій; ვეფხ. 737; **ცუდავობ,** (ვჰ), ზ. უ. უსაქმოდვარ, быть празднымъ, не занятымъ, **ცუდ-დიდება,** ს. მოგონილი, ტყუილი დიდება, тщеславіе: **ცუდ დიდებობა,** ს. ცუდდიდება, тщеславіе: მარტ. 1 — 88; **ცუდება** (ვა), ზ. მ. ვახდენ; ვაუქმებ, მოვშლი; портить, уничтожать; კეფხ. 216; (ვჰსცუდდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰხდები, портиться, ქილ. 541; ცუდვა (ვჰსცუდავ, -დე), ზ მ ავქოქლავ, ცუდად ვჰკერავ, шить на скорую руку.

ცუდი (სომხ.), ზედ. ამაო, ცარიელი; ავი, ბედითი, არა კეთილი; тщетный, безполезный, пустой худой, дурной: ცუდი კაცი, дурной человѣкъ, ცუდი იქმნება. это будетъ безполезно; გუჯ. 27; ცუდი გემო აქვს, онъ дуренъ на вкусъ; **ცუდია,** это дурно, ქილ. 82; **ცუდ-კაცობა,** ს. ავკაცობა, быть дурнымъ человѣкомъ, бездѣльничанье; **ცუდმადი,** ს. რაცგინდარა, ხარახურა, всякая вся-

чина, дрянь; რუსუდ. 347; ცუდმადი კაცი, пустой человѣкъ, **ცუდ-მადობა**, სფ. бездѣльничаніе, бить баклуши, (ვჰცუდმადობ, სრ. არა აქვს), ფ. უ. ვჰსჩმახავ, ვჰცუდლუცობ, кропать, играть въ бирюлли, **ცუდმავალი**, ზედ. ცუდად მოხიარულე. праздношатающійся **ცუდმაშვრალი**, ზედ. უბრალოდ დაღალული, გარჯილი, напрасно утомленный; ვეფხ. 852; 1282; **ცუდმაშვრალობა**, ს. ცუდილი გარჯილობა, напрасный трудъ; ქილ. 591; **ცუდმსიტყველი**, ზედ. ამაოდ მოლაპარკე, пустословъ, **ცუდმსიტყველობა**, ს ამაო ლაპარაკი, пустословіе, ისა. 8—19; **ცუდმორწმუნე**, ზედ. ამაოდ მორწმუნე, суевѣрный; **ცუდმორწმუნება**, ს. ამაოდ მორწმუნება, суевѣріе, **ცუდმოქმედება**, ს. ავის ქმნა, злодѣяніе; **ცუდფესამბარი**, лжепророкъ, შავთ. 82, ცუდ-ქორა, მფრინ. степной лунь, **ცუდობა**, ს. სიავე, дурнота; злость, ქილ. 84; **ცუდ-ყვავილა**, ს. ბუგრი, ყვავილი, შესაყარი სენი, скарлатина, **ცუდცერცვა**, ს. მცენ. ცერცველა, сочевица, ერისთ. ლ.; **ცუდ ჭინჭამა**, ს. მცენ. ერისთ. ლ.

ცუკია, თილისმ. 172?

ცუ̂ლა, ნახე ცვლა; ცუ̂ლილება, ნ. ცვლილება.

ცულათოხი, ს. იარაღი ცალგნით საჭრელი ან სათხრელი; сѣкира; ისა 10—15.

ცული, ს. რკინის იარაღი შეშის საჭრელი, топоръ, ისა. 10—15; ფსალ. 73—5; მაც. 3—10; ვეფხ. 1445; **ცულის პირი**, лезвіе у топора; **ცულის ტარი**, ს. топорище, **ცულის პირი**, ს. მცენ. ცერცვის მსგავსი, родъ мелкаго гороха; ბუნ. ლ.; სამფ. 82.

ცუნდრუკი, ს. ცილის მომგონი, ცილის მწამებელი, ябедникъ; 2 კორ. 12—20; ფსალ. 40—8; **ცუდმადი**, бездѣльникъ; 1 ქართლ. 241; 2 ქართლ. 100; **ცუნდრუკება, -კობა**, სს. ябедничество; ябеда; 2 კორ. 12 — 20: (ვჰსცუნდრუკობ, -კე), ფ. უ. ცილს ვჰსწამებ; ვჰსცუდმადობ; ябедничать, бездѣльничать; ფსალ. 40—6; -კება (ვა).

ცუნცული, სს. ძუნძული (о лисицѣ) бѣготня; **ცუნცულება** (ვჰ), ფ. უ. ვჰსძუნძულებ (მელათათვის), бѣгать, семенить (говоря о лисицахъ).

ცუ̂რა, ნ. ცვრა.

ცურაობა, სს, плаванье.

ცურვა, სს. плаваніе, (ვჰ), ფ. უ. წყალში ვჰმოძრაობ; ან ნავით ვალ, плавать, საქმ. 27—43; ვეფხ. 583, 601; 633; ბუნ. კ. 81.

ცურვება -ოქროში, золоченіе (ვაცურვებ, -ვე), ფ. მ. წყალში ვავლინებ, заставить плыть судно; ბუნ. კ. 249; ბნელსა ღამესა მაცურვებ, ты заставляешь меня въ темную ночь ходить ощупью; ვისრ. 106; ვაცურვებ ოქროში, золотить, (ვჰსცურდები, -დი), ფ. ვდ. ფეხი მისხლტება, скользить; ჩონგ. 42.

ცური, ს. ხვასტაკთა ძუძუსძირი, вымя.

ცურცლვა (ვჰსცურცლავ. -ლე), ფ. მ. განავალს გამოვჰყრი; ვროშავ, მივჰქარავ, выкидывать пометъ; болтать, городить пустое; დარეჯ. 7; რუსუდ. 924.

ცურცლი, ს. განავალი, пометъ.

ცუღლუტი, ს. ტრბუ. დაუდგრომელი საქმეზედ, вертопрахъ, лѣнтяй, **ცუღლუტობა** (ვჰ), ფ. უ. ვფარმაცობ, ვჰდაუდგრაგობ; бездѣльничать, лѣниться.

ცუცუნა, ს. ცუცქნა, მცირე ყრმა; მცენარეა ერთგვარი, крошка; одна порода растенія; ერისთ. ლ.

ცუცუნაგი, ს. მხცოვანი ცელქი, кто дурачится въ старости лѣтъ.

ცუცქვითჯდომა, ან ცუცქილი, სს. კუკზეჯდომა, сидѣть на заднихъ лапкахъ; სამ. ლ.

ცუცქნა, ციცქნა, ცუცქუნა, ს. ცუცუნა, მცირე ყრმა, крошка; малость, незначительность.

ცქაფვა (ვჰსცქაფავ, -ფე), ფ. უ. ჩქარა ვლაპარაკობ, говорить скоро; ვისრ. 167.

ცქაფება (ვაცქაფებ, -ფე), ფ. მ. ცვარს შევასხამ, окроплять обрызгать; ცვარი მეცქაფება, ე. ი. ცვარი მეცემა, брызги доходятъ до меня; ვეფხ. 648.

ცქაფი, ზედ. სწრაფი, მარჯვე, ჩქარი; проворный, быстрый.

ცქაფი, ს. წუნწკლი, წვეთი წყლისა, брызгъ, капля; ვეფხ. 648.

ცქემა, ნახე სქემა. 1 ქართლ. 227.

ცქერა, სს. смотрѣніе, (ვუცქერ, -ქირე, ვეცქირები, -რე), ფ. მ. ვუყურებ, смотрѣть на; (ვიცქირები, -რე), ფ. ვ. ვიყურები, ვიხედები, смотрѣть, оглядываться, მიცქერს, онъ смотритъ на меня; ანტ. 2—00; ცქერება (ვაცქერებ, -რე), ფ. მ. ვაყურებინებ, заставить смотрѣть.

ცქიტა (ვუცქეტ, -ქიტე), ფ. მ. ვუყურებ, смотрѣть; ქილ. 236; ყურს ვიცქვეტ, навострить уши.

ცქიფა (ვჰ), ფ. უ. брызгать, ჩახრ, 80.

ცქვიტა (ვუცქვეტ, -ვიტე), ფ. მ. ვუყურებ, смотрѣть, ვიცქეტ, ან ვაცქვეტ ყურებსა; навострить уши.

ცქვინი, ს. თევზია, ყაყმინი, თართი, бѣлуга.

ცქვრინა, ს. თევზია: ზუთხის შვილი, ტარაღანა, стерлядь.

ცქვიტი, ზედ. მარჯვე, მარდი; ცქაფი, проворный.

ცქიმურა, ს. წვრილი თევზი, корюшка.

ცქიტი, ს. კენტრო, საშუალი წერტილი სიმრგვლისა, центръ, средоточіе; ქმნულ. წ. 8. ნ. დაბრუნება.

ცქმუტუნი, სს. ვჰწკმუვი, ვჰკავკავებ, ვჰსწკავი, тявкать, гавкать.

ცქმუტური, ნ. ზლმარტლი.

ცქრიალი, სს. თაგუ̂თა და ჭუათა სირბილი, бѣготня крысъ.

ცხადად, ცხად, ცხადივ, ზზ, გამოჩენით, დაუფარავად; явно, очевидно; ცხადად ჰსჩანს, очевидно, ცხად ჰყოფს, выясняетъ.

ცხადება (ვა), ფ. მ. გამოვაჩენ, გამოვაშკარებ, გამოვაცხადებ, объявлять обнаруживать; (ვჰსცხადდები, -დი, ვიცხადები, -დე), ფ. ვდ. გამოვჰსჩნდები, გამოვჰსცხადდები; объявляться. обнаруживаться, ლოლ. 56; სიზმარი ცხადდება, კაცია 105; сонъ сбивается.

ცხადი, ზედ. გამოჩენილი, დაუფარავი, თვალით სახილველი; явный, ясный, очевидный; ცხადი ტყუილი, явная ложь, ცხადი ომი, открытая война.

ცხავება (ვა), ფ. მ. გავჰსცრი, просѣвать.

ცხავი, ს. მიწის საცერი, грохотъ, рѣшето.

ცხარება (ვა), ზ. მ. გავაფიცხებ, разгорячать, раздражать, (ვჰხცხარდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰფიცხდები, разгорячаться.

ცხარი, ზედ. ფიცხელი, ხასტიკი ან თავხედი; იგავ. 9—14; მალუში ვითარცა მმარი და მიხთანა; горячій, вспыльчивый; крѣпкій (напр. уксусъ); ცხარი ცრემლი, горькія слезы; სიბრ. 71; ჭინჭარი ცხარია, крапива жжетъ; ცხარი დევნულება, жестокое преслѣдованіе, ჩონგ. 11.

ცხართობა (ვჰხცხართობ), ზ. უ. ვჰფიცხდები, горячиться, აბგ. 3—40.

ცხება, სს. помазаніе, ცხება მეფეთა, помазаніе царей, ლუკ. 2—26; მაკ. 6—17; მარკ. 6—13; (ვჰხცხებ, -ცხე), ზ. მ. წავუსვამ ზეთს, მირონს; ვჰგლეს; мазать; намазать; (ვიცხებ, -ცე), ზ. მიჩ. წავისვამ, мазать себя, ვეფხ 625; (ვეცხები, -ხე), წავესვები, примазываться, приколоться, გულს ეცხება, касается сердца; ვეფხ. 1504. **ცხებული, ნაცხები,** მიმ. მეფენი ზეკარდამოითა განგებულებითა დადგენილნი და ცხებულნი სამეფოთა მირონითა; აგრეთვე წინა-სწარმეტყველინი და მღვდელ-მთავარნი; ფსალ. 17—50; 104—18; помазанный; помазанникъ; 11 — 5; გულსა უნთებდა ცეცხლი მცხინვარე ცხებული; ვეფხ 863 ე. ი. ხეთ დასხმული ცეცხლი გულს ეკიდებოდა; ярко горящій огонь, подлитый масломъ жгло его сердце; **ცხებული** უფლისა, ებრ. მესსია, ბერძნ. ქრისტე; სახელი ესე მიეწერებისა მაცხოვარსა ჩვენსა; ლუკ, 2—26; 4—18; ფსალ. 2—2; Христосъ, помазанникъ Господень; **ცხებულება,** ს. ნაცხებობა, помазаніе; 1 იოან. 2—20; 1 ქართლ. (ვჰხცხებულობ, სრ. არა აქვს), ზ. ცხებულ-ვარ, მაგალ. მირონითა; быть помазану; მარკ. 2—24.

ცხედარი, ს. საწოლი ტახტი, კრავატი; кровать; ложе; одръ; 2 სჯული. 3 — 10; ფსალ. 6 — 6; 1 ქართლ. 49, 83, 244, 336; გუჯ. 27; მარკ. 1—135; სიბრ. 60, 61; ზოგჯერმე მიცვალებული, покойникъ.

ცხელა, ზმ. ვპირისა, სიცხეა, жарко, душно; მცხელა, жарко мнѣ.

ცხელება (ვა), ზ. მ. ვახურებ, нагрѣвать; (ვჰხცხელდები, -დი), ზ. ვდ. ვჰხურდები, нагрѣваться, ვეფხ. 1306.

ცხელება, ს. ხენი, რომელიც მარად დღე სიცხეს მისცემს თვის ჟამს; თუ პირველად მოვა შეცივება და ამის უკან სიცხე ეწოდების **ციებ-ცხელება,** горячка (болѣзнь); აცხელებს, бросаетъ въ жаръ.

ცხელება (ვჰ), ზ. უ. ვჰხდგევარ სიცხისათვის; стоитъ жара.

ცხელი, ზედ. მხურვალე, დამწველი, горячій, жаркій; ცხელი დღე, жаркій день, ცხელი ზაფხული, жаркое лѣто; ცხელი წყალი, горячая вода; ცხელი ცრემლი, горячія слезы, ცხელ-ცხელი, პური, горячій хлѣбъ; ცხელი ფინდიხი, ე. ი. თოფისწყვეა.

ცხელობა, ს. სიცხე, жаръ.

ცხენი, ს. ცნობილი ხვასტაგი; ამის მამალსა ეწოდების **ახტა,** დედალსა **ხრდალი, ჭაკი;** შვილსა მათსა **კვიცი, კიცვი;** ახტა კვიცსა, **ურა** ან ქურანი, ხრდალსა კვიცსა **ფაშატი;** საჯოგეზე დაუკოდელს ახტასა **აჯილდა;** დაკოდილსა **ტაიჭი, იაბო;** კეთილ-მოსიარულესა, **მერანი, თოხარიკი და ითრდა;** მეტობით შეკაზმულსა და საჭიროებაში მოსახმარად **მარქაფა** და **ჯინიბი;** გვარიანსა **ჭუნე** და **მედაური;** ფეხ-მაგარსა და გამძლესა **ხინიბი.** ფერისაებრ განირჩევიან; ჩალის ფერს ეწოდება **ზერდაგი;** შუბლ თეთრსა **სალარი;** მეზმაპრულად მოგონილსა **რაში** ან **რახში;** ჭასაკ მცირესა **გირგი** და ცუდსა **ჯაგლაგი;** ახტა, ჭაკი; ხრდალი, კვიცი მიეწერების აგრეთვე ვირთა და აქლემთა; გარნა მდაბიურად აქლემის კვიცსა უხმობენ **კოზაკად** და ვირისას **მუტრუკად** და **ჩოჩორად;** კერძო ვირსა ან კარაულსა **ჯორი;** конь, лошадь; ცხენ და ცხენ, верхомъ, **ცხენის ზაღახი,** ს. მცენ. кобылекъ (раст.) жимолость; ივანე ბაგრ. ლ.; **ცხენის კბილა,** ს. მცენ. **მაღლნიორა, მაბა;** раст. мелкоцвѣтникъ птичье молоко, раст. ბუნ. ლ.; ერისთ. ლ.; **ცხენის წაბლი,** ს. მცენ. конскій каштанъ (раст.); ერისთ ლ.; ბუნ. ლ; **ცხენის მაკებრია,** ნ. ცხენის კბილა; **ცხენის წამალი,** ს. მცენ. мелкоцвѣтникъ (раст.); ცხენის ნალი, ს. ერთი თანავარსკვლავედთაგანთ, одна изъ созвѣздій, ცხენის საკვები, фуражъ; ცხენით, ზზ. верхомъ, **ცხენიანი,** ზედ. ცხენ ზედ მჯდომი, верховой, конный; **ცხენ-ირემი,** ს. ცხოვ, лось (животное); **ცხენკაცი,** ს. მეზღაპრეთაგან მოგონილი ცენტავრო ან სირინი; полканъ (чудовище); საბ. ლ.; **ცხენი-ჭამია,** მფრინ. спница. **ცხენ კეთილი,** ს. რჩეულის ცხენის მქონე მხედარი, имѣющій хорошую лошадь, **ცხენ კეთილობა,** ს. хорошей доброты лошадь; 1 ქართლ. 329; **ცხენოსანი,** ზედ. ცხენზე მჯდომი, верховый, იერემ. 4—29; **ცხენოსანი,** ზედ. **ცხენიანი** მხედარი, конный воинъ, кавалеристъ; -ჯარი, конница; 1 ქართლ. 203; ვისრ. 22; სიბრ. 22; სიბრ. 25; **ცხენოსნობა,** სს. наѣздничество; (ვჰხცხენოსნობ, სრ. არა აქვს) ზ. უ. ცხენ და ცხენ დავდივარ, ѣздить верхомъ, იერ. 50 — 42; რუსუდ. 414; наѣздничать.

ცხვენა (მცხვენის, -ნოდა), ზ. უ. მრცხვენის, стадиться.

ცხვარი, ნ. ცხოვარი; ცხვარისხალახი, ს. მცენ. баранья трава.

ცხვირა, ს. პაჭუა, ცხვირმოკლე, курносый.

ცხვირი, ს. საცნოსელი ორღანო ცხოველთა; მაგალ ანდაზა: შენ ცხვირს მიჩვენებ მე ჩამოგიერი უურებსა; ჩონგ. 122; ღლონ. 25. носъ, ცხვირი კლდისა, ე. ი. რკონცხი; мысъ, ისაი. 15 — 2; ცხვირი ხომალდისა, носъ у корабля, ცხვირი ფეხსაცმელთა, носокъ у сапога; ცხვირში მიჭირებს, носъ залегъ. ცხვირს ვიხოც, сморкаюсь; ცხვირი მოხოცე სანთელსა, сними со свѣчи, ცხვირის წინ, передъ носомъ, ცხვირის ცემა (ცხვირსა ვჰხცემ), ზ. მ. чихать, ცხვირის საცემელა, ს. მცენ. იმერულად ბაია; желтоголовъ, жаркіе цвѣты (раст.); ბუნ. ლ.; ან купальница раст. ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ.; ცხვირის საცემელა. მცენ ლათინ. ptarmica; ბუნ. ლ.; **ცხვრიანი, ცხვრო-**

ხანი, ზედ. ცხვირის მქონებელი, имѣющій носъ, **ცხვირ-პირი,** ს. პირახსახე, лице, ცხვირ პირ ჩამოშვებული, угрюмый, повѣсившій носъ; ცხვირსახოცი, ს. ხელ მანდილი, носовой платокъ.

ცხვრა, ნ. ცხურა.

ცხიკვი, ს. ზ დაცხიკვება, ცხვირის ცემა, ფრუსტუნი, чиханіе, (აცხიკვებს), ზ უ. ცხვირს აცემინებს, чихаетъ.

ცხიმი, ს. საზოგადოდ სიმსუქნე, სიპოხე; სახენი ამისნი არიან: **ნაღები** რძეთა და მაწონთა პირს მონაგდები ცხიმი; **კარაქი, წინწანარი,** შედღვებულთა მაწონთაგან ახლად მოღებული; **ერბო,** გარდადნობილი და დამარილული კარაქი, **ჩუმი,** საკუთრად რძისაგან მოღებული კარაქი; **ცმელი,** ცხოველთა სიმსუქნე გადუმდნარი; **ქონი,** გარდადნობილი; **დუმა,** ცხვართა კუდის **ცმელი,** ცხოველთა სიმსუქნე გადუმდნარი; **ჩობალი** ან პოზმანია, მუცლის ქონი; **ცხიმი,** მწვადგაგან ნაწვეთი; **ჭენჭი** ქოთანთა და სხვათა თიხის ჭურჭელთა გამონადენი ცხიმი; **ზიპი,** თევზთა ქონი, აგრეთვე ცხიმად იწოდები ან გამოწურვილი ნიგვზისაგან და სხ. ზეთი; жиръ, сало; масло; **ცხიმიანი,** ზედ. жирный.

ცხიმური, ს. მცენ. ქრცხილი, грабъ.

ცხობა (ვაცხობ, -ხე), ზ. მ. გამოვჰშუშავ ფურნეში პურს, печь, (ვჰსცხვები, -ვი), ზ. ვდ. გამოვჰსცხები, გამოვიშუშები, испекаться, выпекаться; ვაცხობ კვერცხსა (ითქმეს კრუხისათვის), согрѣвать яйца (о насѣдкѣ); სამ. მოხ. 25; ცხობილი, ნაცხობა, მიმ. испеченный.

ცხოვარი, ცხვარი, ცხუარი, ნათ ცხვრისა. მრ. ცხვრები ან ცხოვარნი; ს. ცნობილი შინაური ხვასტაგი; გამოსლ. 22—10; ფსალ. 8—7; მამალს ცვარს ეწოდების **ვერძი,** დედალს, **ნერბი,** შვილთა მათთა **კრავი;** მოზდილსა **ტარიგი,** წლამდის **ბუწი** და **თოხლი;** წლის მეტისა **აზმანი, შიშაგი;** კაი ურუხისას სადგამი; საკლავად დანიშნულსა **შიშლიგი;** მნერბელსა **ერკემალი;** დაკოდილსა **ჭედილა;** მსუქანსა **ფუნჩი;** რქიანსა **ქელიანი;** ურქოსა **ქილიგი;** მჭლესა **ბალღი, ყოყორაგი;** ბერწსა **უზვი, უგი;** უქამოდ დამაკებულსა **ქარაბიჭა,** овца, баранъ. ცხვრის მატყლი, руно, **ცხვრის** პირის თავი ან ცხვრის თავი, გამოსაღები ასს ცხვარზედ საბალახო ორი ცხვარი ან მეტნა-კლება, подать со ста барановъ за потравку два барана, დასტ. 98, 29.

ცხოვარი, ზედ მცხოვრებელი, живой, живущій.

ცხოველი, ზედ. ცოცხალი, უკუდავი; სულდგმული, სულიერი; დაბად. 1—20, 21; ფსალ. 17—46; 114—8; მატ. 22—32, ლუკ. 24—5; იეზეკ. 1—14; საჩინო, ცხადი, ნათლად დასანახავი; живой, оживленный; животное, явный, очевидный; ცხოველი ბედი; живое счастіе; ვეფხ. 866; ხატი ცხოველი, чудотворный образъ; ცხოველი წყალი, вода жизни; სვეტი ცხოველი, столпъ животворящій; ძელი ცხოველი, животворящее дерево; გუჯ 20; მოურავ 51; ცხოველი ნერგი, животнорастеніе.

ცხოველება (ვაცხოველებ, -ლე), ზ. მ. სიცოცხლეს, ან სიცხოველეს მივჰცემ, მაგალ. სურათს; მოვაცხოველებ; оживлять; освѣтить старую истертую картину: ვუცხოვლებ, даровать жизнь кому либо, ჩახრ. 62.

ცხოველობა, ს. სიცოცხლე, არსებობა, жизнь, животъ, существованіе, ზოგჯერმე: სინათლე, სიტფო; სიცხადე, გამოჩენილობა; свѣтъ, теплота; ясность; კავშ. 15, 89, 312; მარტ. 1—60; 2—165; ქილ. 260; ანდრ. 109.

ცხოველს მყოფელი, ზედ. სიცოცხლის მომცემი, животворящій, -ჯვარი, животворящій крестъ.

ცხოვლად, ზზ. ცოცხლად, живо, ჩონგ. 53.

ცხოვლიერი, ზედ. одаренный жизнью.

ცხოვლობა, ცხოველობა, ს. жизнь, მარტ. 46, ძალი ცხოველობისა, сила жизни, კალმ. 89.

ცხოვნა (ვაცხოვნი, -ნე), ზ. მ. სიცოცხლეს ვაძლევ, სულს ვუდგამ, оживлять, მარტ. 2—198.

ცხოვნება, ცხონება, სხ. спасеніе; вѣчная жизнь, блаженство; (ვა), ზ. მ. განვარინებ, გამოვხსნი; ვადღეგრძელებ, ვაცოცხლებ; ფსალ. 3—7; ისაი. 35—2; 45—20; მივჰმადლებ, მივჰსცემ, საუკუნო ცხოვრებას, დაბად. 27—40; 1 კორ. 7—16; спасать, избавлять; надѣлять кого долгоденствіемъ; способствовать къ достиженію небеснаго царства; вести къ блаженству; მაცხონებს, спасаетъ меня; 1 პეტრ. 3—20; გვაცხოვნენ, спаси насъ; დაბად. 5—3; მამა გიცხონდება, ე ი. გაფიცებ მამი შენის ცხონებაზედ, ради блаженной памяти твоего отца; ანტონ. 5—41; ერისთ. 2—8; (ვჰსცხონდები, -დი), ზ. ვდ. განვერინები, მოვჰრჩები; ვჰსცხოვრებ, ვჰსცოცხლებ; спастись; жить, проживать; ფსალ. 32—16; 88—48; ისაი. 14—32; დან. 3—9; ლუკ. 15—14; 1 ტიმ. 2—2; **ცხონებული,** მიმ. спасенный; блаженный; ცხონებული მამა თქვენი, блаженной памяти отецъ вашъ.

ცხოვრებ, ზედ. ცხვარსავით, какъ баранъ, შავთ. 57.

ცხოვრება, სხ. მდგომარეობა ცხოველისა, სიცოცხლე; მოქალაქობა, მოთხრობა, ქონება, საქონელი; житье, жизнь; жизнеописаніе, бытописаніе, исторія, лѣтопись; состояніе, имущество; ფსალ. 7—5; 25—9; 26—4; ზოგჯ. ცხონება, спасеніе, ფსალ. 3—2, 9; 13—7; საუკუნო ცხოვრება, ე. ი. სასუფეველი, საუკუნო ნეტარება; жизнь вѣчная; ლუკ. 10—25; იოან. 4—14, 36; ძელი ცხოვრებისა, крестъ животворящій, 1 ქართლ. 374; **ცხოვრება და მოქალაქობა** წმინდისა, житье или земная жизнь святаго; ქართლის ცხოვრება, лѣтопись Грузіи; ყოფა ცხოვრება, житье бытье; ჩემი ცხოვრება იმაზედ გარდავაგე, все свое состояніе я истратилъ на него; (ვაცხოვრებ, -რე), ზ. მ. ვაცოცხლებ; გამოვჰკვებ, დავარჩენ; давать жить; продовольствовать, снабжать жизненными припасами; მაცხოვრებ, даешь мнѣ средство жить, (ვჰცხოვრებ, სრ. არა აქვს). ზ. უ. ვარსებობ, ვიმყოფები, ვჰმკვიდრობ, ვჰსცოცხლებ; ვრჩები, ვიკვებები; жить, существовать; имѣть жителство; кормиться; **ცხოვრებული,** მიმ. жившій, 1 ქართლ. 336; ტიმოთ. 9.

ცხრა; რიცხვ. ს. სამჯერ სამი, девять; ერთგვარი სათამაშოს ქაღალდის თამაშობა; картежная игра

въ девять картъ; ცხრა ცხრა, по девяти, ცხრანივე, всѣ девять; ცხრა მუცელა, ს. მფრინველია, კიოტი, малиновка; канюкъ; ერის. ლ. ცხრა ტყავა, ს. მფრინ бекасъ; მცენ. дрокъ (раст.); ივან. ბ. ლ. ирга; ერის. ლ; ცხრა ფეხა, ს. მრგვალი კიბორჩხალა, круглый ракъ, ბუნ. ლ; ნ. ჩ. ლ; **ცხრიანი,** ს. ცხრის რიცხვის მქონებელი, девятка; **ცხრამეტეული,** ზედ. ცხრამეტი, девятнадцатый, და ყოველნივე ცხრამეტეულად განუტევა, и все (число) раздѣли на девятнадцать: ხრონოლ. ბროს. 31; **ცხრამეტური,** ს. ცხრამეტი წელიწადი მთოვარის მოქცევისა, девятнадцать лѣтъ луннаго обращенія; ხრონოლ. ბრ. 30, 33; ცხრა წვენა, ს. ცხრა გვარი სამარხო კალმ. 474, ცხრა მეტეული, ზედ. მეცხრამეტე, ან ცხრამეტს რიცხვის მქონებელი; девятнадцатый, число девятнадцатое.

ცხრილვა (ვჳ), ზ. მ. მარცვალს გავარჩევ ჩენჩოთაგან ცხრილში გატარებით; просѣять сквозь рѣшето.

ცხრილი, ს. პაშტი, ცხავი მცირე თვალებიანი გასაცხრილა ხვარბალთა და მისთანათა; კინკლოსი; рѣшето, сито; циклъ; ნახე კინლოსი ან ქრონიკონი; ცხრილი კანისა, ს. ფორო, пора, скважина на тѣлѣ; თვის ცხრილი, სქემა, რომელიც აჩვენებს თვის პირველს დღესა; таблица для указанія первыхъ чиселъ мѣсяца, ხრონ.; ცხრილ-ცხავი, циклъ.

ცხრილობა, ს. ფოროვნობა, скважность; ფიზ. 2; 4.

ცხრო, ს. ციებ-ცხელების სენი მარადღე ან დღე გამოშვებით, 2 სჯული 26—22; ვეფხ. 579; лихорадка; **ცხრო,** веснуха, -ყოველდღე, каждодневная лихорадка, -დღე გამოშვებით, перемежающаяся лихорадка, -სამდღეში ერთხელ, трехдневная лихорадка, -ოთხის დღისა, четырехдневная лихохорадка, მომივიდა ცხრო და თრთოლა, бросило меня въ жаръ и ознобъ, ვეფხ. 579.

ცხრო, მცენ. ситникъ морской; ივანე ბ. ლ. -ბალახი, მცენ. марана, ერის. ლ.

ცხრობა (ვაცხრობ, -ხერ), ზ. მ. ვამშვიდებ, დავაყენებ; утишать, укрощать.

ცხრობა (ვაცხრობ, -ხერ), ზ. უ. ვაცხელებ, (ითქმის ციებ ცხელებისათვის), бросать въ жаръ, въ ознобъ; бьетъ лихорадка; ვისრ. 23.

ცხრომა, სხ. დასაბამი მთოვარის კლებისა, გალევა მთოვარისა, ущербъ луны; (ვჳსცხრები, -ცხერ), ზ. უ. მთოვარისა თვის: გავილევი, ვიკლებ, ущербать, убывать, умаляться, (о лунѣ); ხრონოლ. ბრ. 27.

ცხრომა (ვჳსცხრები, -ვსცხერ), ზ. ვდ. გავჳყუჩდები, დავჳსჩუმდები, утихать, укрощаться.

ცხრომა (ვჳცხრები, ვსცხერ), ზ. ვდ. ვიშვებ, ვლხინობ, შევექცევი, განვჳსცხრები; наслаждаться, веселиться, ცხრომება (ვაცხრომებ, -მე), ზ. მ. ვამშვიდებ, укрощать. усмирять.

ცხჳარი, ნახე ცხვარი, ცხოვარი.

ცხუნება (ვა), ზ. მ. წავსცხებ, мазнуть.

ცხუნება (ვაცხუნებ, -ნე), ზ. მ. ვათბობ, ვაცხელებ, грѣть; ცეცხლს უცხუნე, подогрѣй на огнѣ. ქიმია 187. მზე მაცხუნებს, солнце грѣетъ меня; ქილ. 21.

ცხჳრა (ვჳსცხვრი, ვჳსცხვერ), ზ უ. დავჳსცხრები, გავჳყუჩდები, утихать, укрощаться; ან ზმნა მოქმ. утишать, укрощать.

ძ.

ძ, არის უხმო ასო, წოდებული ძილ, რიცხვში ნიშნავს სამი ათასსა და ფულის თვლაში ნიშნითურთ ძ῀ სამი ათასს თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 600 ფულსა, 150 ბისტსა, 60 შაურსა, 15 აბაზსა ან 5 მარჩილსა, ან 3 მანათსა.

ძ, იხმარების ზოგჯერმე ნაცჳლად ზ მაგალ: ძარი; ზარი; ძახილი, ზახილი; ძირაკი, ზირა; ძროხა, ზროხა; და სხ. ნ. ზ; ან ნაცჳლად ჯ; აძეძი, აჯეჯი; ძაბუნი; ჯაბანი; ძახველი, ჯახველი; ან ჭ, ძენძეხი, ჭენჭეხი.

ძაბვა (ვჳძაბავ, -ბე), ზ. მ. მცირედ გავჳსჭიმავ, გავძაბავ. растягивать, (ვიძაბები, -ბე), ზ. ვ. ვიჭიმები, тянуться, ან ვიძგიბები, გავიყინები, подмерзать.

ძაბრი, ს. ნოტიოთა ჩასასხმელი ჭურჭელი პირვიწროთა შინა სასმისთა, воронка.

ძაბუნება (ვიძაბუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. შევაშინებ, გავჳნაბავ; ვჳსჩაგრავ; застращать, запугать; притѣснять; გვიძაბუნეს, ე. ი. ქალაჩუნად გაგვხადეს, сочли насъ трусами; ქილ. 338.

ძაბუნი (არაბ.), ს. ჯაბანი, კაცი დაშინებული, დაჩაგრული; დაფუცუნებული, დაძრული, დაძველებული; ნადები ასუნებული საჭმელი; робкій; запуганный; обветшалый, ветхій; протухшій, тронувшійся; ვისრ. 8, 195; მეტი მუდარა ძაბუნია, излишняя просьба есть признакъ трусости; ვისრ. 167.

ძაბუნობა, ს. დაჯაბნილობა, притѣсненіе, ნ. მექამეობა; გუჯ. 29; მძაბუნობ, -ნე), ზ. მიჩ. მჩაგრავ, притѣсняешь меня, ვისრ. 79.

ძაგება, სხ. хула, (ვაძაგებ, -გე), ზ. მ. ურიგოდ ვახსენებ, ვიწუნებ, არ მოვიწონებ, хулить, порицать, неодобрять, охуждать; (ვიძაგებ, -გე), ზ. მიჩ. მოვიძულებ, შევიზიზღებ, возненавидѣть, презрѣть; гнушаться: (მძაგს, -გდა), ზ. უ. მძულს სიძულილი მაქვს, ненавидѣть, гнушаться; ანდრ.

131; (ვეძაგები, -გე), ზ. თვ. ვეძულები, быть ненавистну кому; რუსუდ. 914; ანდრ. 11; (ვიძაგვი, -გე), ზ. ვ. ვიწუნები, охуждаться, порицаться.

ძაგეზინება (ვა), ზ. სს. заставить охуждать.

ძაგვა (ვჰსძაგავ, -გე), ზ. მ. ურიგოდ ვახსენებ, არ მოვიწონებ, хулить.

ძაგძაგი, სს. კანკალი, თრთოლა სიცივისაგან; дрожь, дрожаніе отъ холода; **ძაგძაგება** (ვჰძაგძაგებ, -გე), ზ. უ. ვჰთრთი, ვჰკანკალებ სიცივისაგან, дрожать, მაძაგძაგებს, бросаетъ меня въ дрожь.

ძალა, ს. ძალი, ღონე, сила, ნ. ძალი; **ძალად**, ძალათ, ზზ. ძალის დატანებით, იძულებით, უნებლიეთ; насильно, пренужденно, ძალადი, ზედ. იძულებითი, насильственный.

ძალაყინი, **ზალაყინი**, ს. ძელი ხანგრევი კედელთა ან საკეტი კართა; деревянный ломъ; засовка, запоръ.

ძალადობა, **ძალაობა**, ს. ძლავრება, насиліе; (ვჰსძალადობ, ხრ. არა აქვს); ზ. უ. ვჰმძლავრობ, насиловать; დახტ. 6; ანტ. 2—57.

ძალ-გული, ს. შემძლებლობა, сила воли; ვეფხ. 1474, შავთ. 57, ძალ-გულოვანი, ზედ. შემძლებელი, владѣющій силою воли, ძალდატანებით, ზზ ძალადობით, ძალით, насильственно; ძალდაუტანელი, непринужденный; ძალ და ძალ, ზზ. ძალით, силою, ანტ. 6 — 29; ძალდგომით, სს. ძალაზედ დგომით, ძალის დატანებით, насильственно, სამ. ვახტ. 243, ძალ-დება (ძალ-ვიდებ, -დე), ზ. შევიძლებ, შემძლებელ ვარ, мочь, быть въ состояніи; ტიმ. 101; საქმ. 5—13; ქილ. 108; (ძალმიძს, უკან. მიცს), ზ. უ. შემძლებელვარ, ძალი მაქს, мочь, გუჯ. 12; 13.

ძალება (ვაძალებ, -ლე), ზ. მ. ვაიძულებ, ძალს დავატან, побуждать силою; მაძალებ, принуждаешь меня; ჩონგ. 142.

ძალვა (ვჰძალავ, -ლე), ზ. მ. დავჰძალავ, დავჰსძლევ, დავიძაბუნებ, დავჰსჩაგრავ, пересилить, осилить; ნუ ვინ უძალავს, ე. ი. ძალით ნუვინ წაართმევს сила да ни что не отнимаетъ.

ძალზედ, ზზ. ყოვლის ღონით, со всѣхъ силъ; 2 ქართლ. 564.

ძალი, ს. მდაბიურად ძალა, ღონე, ძლიერება; ძალადობა; მძლავრობა; сила, мочь, могущество; насиліе; ფსალ. 20—1, 13; 29—10; მატ. 7—20; მრავლ. **ძალნი** ს. ანგელოზნი მუხამისა დასისანი; силы, (ангельскій чинъ); ძალიგულისა, сила воли; ჭიარელნი შევრს რასმე ძალასა და უსა მართლოსა ჩიოდეს, Дчіарельцы принесли жалобу на многія насилія и беззаконія; სიგ. ჩოლაყ. 14; ძალი წერილისა, сущность писанія; ძალი აღორძინებისა, растительная сила; ძალის ძალად, ძალის დატანებით усиленно. ძალ აქვს, онъ въ силахъ; ვეფხ. 273; ძალი მოიცა, онъ укрѣпился.

ძალი, ს. სიმი, ალყა, струна; ვისრ. 58. 169, ხუთ ძალა საკრავი, пяти струнный инструментъ.

ძალიან, ზზ. ძრიელ, сильно, весьма, очень; ძალიან დიდი, очень большой, ძალიან ავად არის, онъ очень боленъ; **ძალიანი**, ზედ. ძლიერი, ძალუმი, ღონიერი, сильный, мощный; **ძალიანობა**, ს. ღონიერობა, крѣпость, сила; რუსუდ. 199; **ძალით**, ძალითა, ზზ. ძალის დატანები, силою, ვისრ. 41; ძალითი ძალად, ზზ. უნებურად, невольно; 1 ქართლ. 243. ძალის დამართება (ძალს დავჰმართებ, -თე), ზ. მ. ძალას დავატან, вынуждать силою; (ძალი დამემართება, -თა), ზ. თვ. ძალს დავჰკარგავ, выбиваться изъ силъ; ქილ. 230, 625; ძალის დატანება (ძალს დავატან, -ნე), ზ. მ. ძალს დავჰმართებ, вынуждать силою; სამ. ვახტ. 201; ძალისდება, ნ. ძალდება: ძალ-ყოფა (ძალვუყოფ, -ყავ), ზ. მ. დავიჯაბუნებ, დავჰსჩაგრავ. принуждать, притѣснять; სამ. სომხ. 390, სიბრ. 164. ძალ-მიტანებით, ზზ. ძალის მიცემით, поддержкою, 2 ქართლ. 529; **ძალმიღებული**, ზედ. лишенный силы, **ძალმიღებულობა**, ს. ძალისა არ მქონებლობა, неимѣніе силы; ვისრ. 134; ძალმიძს, ნ. ძალდება, მარტ. 2—11. ვეფხ. 23; **ძალმწეობა**, ს. ძალი და შეწევნა, сила и помощь; ძალობა, სზ. ძალი, ღონე, сила, мочь, მოურავ. 349; (ვჰძალობ, ხრ. არა აქვს), ზ. მ. ძალას დავჰმართებ, насиловать, ძალოვნობა, ს. ღონიერება, сила, могущество, რუსუდ. 501.

ძალისდატანება, სს. принужденіе (ძალს დავატან), принудить насиловать.

ძალის ძალად, ზზ. насило.

ძალ უნებურად, ზზ. по неволѣ.

ძალუა, ს. კნინობითი რძალი.

ძალუმი, ზედ. ძალიანი, ძრიელი; ან მაგარი, сильный, мощный; крѣпкій; -კაცი, человѣкъ сильный, силачъ, ძალუმი სასმელი, крѣпкій напитокъ; -ხელი, мощная рука.

ძალუნებური, ზედ. წინა-აღმდეგი ნებისა, იძულებითი, უნებლიეთი, უნებური, невольный; -რად, ზზ. იძულებით, невольно; რუსუდ. 340; ძალ უნებრიობა დართვეს, силою заставили, ყარმ. 345.

ძალდება (ძალმიძს ან ძალვუდებ, -ვუდე). ზ. უ. შევიძლებ, мочь, 2 ქართ. 298.

ძამია, შემოკლ. ძმა, ს. братецъ, რუსუდ. 274.

ძამური, ს. მცენ. pece greca, პ. ფ. ლ.

ძანძახი, ს. ცახცახი, თრთოლა, дрожь.

ძარმაყი, ს. უნაგირის საშუალი, საბ. ლ,

ძარი, ნახე ზარი.

ძარღვი, ს. ცხოველთა ხორცთა შინა განფენილნი ხოლინარნი, ვითარცა ძაფი სისხლის მოსაქცევად; შრე, ჯერკმა, შიში ხისა ან კლდისა; жила, вена крововозвратная; жилки, прожилки входящія въ составъ растеніи, полоски въ деревьяхъ и камняхъ; слой; ძარღვი მცემელი ან მფეთქელი, жила бьющая, ძარღვი სიცოცხლისა, пульсъ; **ძარღვიანი**, **-ღვებიანი**, ზედ. жилистый, жиловатый; -პური. сытный хлѣбъ.

ძარცვა, ნ. ძრცვა.

ძაფი, ს. მკედი, წვრილი ნასთი ბამბისა, აბრეშუმისა ან ლაზლისა, нитка, სახენი ამისნი არიან: შითი წვრილი მატყლის ძაფი; ლაზლი, უმსხოსი მატყლის ძაფი, შლილი, აშკი და მავთული, რკინის ძაფი; ოქროსთმა, ოქრომკედის ძაფი.

ძაღა, სამზ. წ. 130. არჯასპი, купоросъ. რუს. ქ. ლ,

ძაღარა, ს. ბეწვის არშია, опушка мѣха.

ძაღლათევზი, ს. ზღვის ძაღლი, ფუკინი, тюлень.
ძაღლამაყვალია, ს. მცენა куманика.
ძაღლაპურა, ს. კონჩოლი, ხარშო, დამბალი პური, моченный хлѣбъ въ водѣ.
ძაღლი, ს. ცნობილი შინაური ცხოველი, მაკ. 15—26, собака, песъ, სახენი ამისნი არიან: **ხვადი**, მამალი ძაღლი **ძუ ან ძუკნა** დედალი; შვილთა მათთა **ლეკვი; ციბა, გოშია**, ჭასაკ მცირე ძაღლი: **ფინია**, მოდიდო ძაღლი: **ქოფაკი**, დიდი ძაღლი; **მწევარი**, მსწრაფლი და გვარიანი; **ნაგაზი**, ქოფაკისა და მწევრისაგან ნაშობი; **მემებარი**, ნადირთ კვალთ მპოვნელი; სახელნი: ხვადი, ძუ, ლეკვი ითქმის ლომთათვისცა, გვემლთა, ტურათადა მისთანათა, ვეფხ. 39. ძუკნა ძაღლი, сука, ძაღლების ნათრევი, истасканный собаками; ძაღლთევზა, тюлень, **ძაღლი არ ჭამა**, მცენ. ერთგვარი ყურძენი, порода винограда, ერისთ. ლ.; **ძაღლის ენა**, მცენ. უკადრისა; песій языкъ, чернокоренъ; ბუნ. ლ.; шпажникъ, ერის ლ. ძაღლის კბილა, ს. მცენ. бессъ, кандыкъ; ნ. ჩ. ლ. ძაღლის მწერი, ს. песья муха, ფსალ. 77—45. გამოსლ. 8—22; **ძაღლის ნიორა**, ს. მცენ. ძაძა; конскій чеснокъ; ბუნ. ლ. **ძაღლისჭინძა**, ს. მცენ. გვირილა, ромашка римская, **ძაღლისყურძენა**, ს. მცენ. брусника; ი. ბაკ. ლ.; **ძაღლის პილწა**, ს. მცენ. ბუნ. ლ. მცენ. Album graecum, **ძაღლის-ხაჭაპური**, მცენ. водогонъ; **ძაღლ-მაყვალა**, მცენ. куманика; ძაღლის პიტნა, მცენ. собачья мята пасленъ черный, псинка; ძაღლ-თევზა. ცხოვ. тюлень.
ძაღლობა (ვჰსძაღლობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვეშმაკობ, ვვერაგობ, дурачиться, плутовать; ვისრ. 171, ძაღლყურძენა, დედაენა 79.
ძაძა, ს. შავი სამოსელი სამგლოვიარო უფროჲ ლაზლის შალი, ფლასი; вретище, трауръ; ან ძველძული, ветошь, рубище; დაბად. 37—35; ისაი 20—2; 3—24; ფსალ. 29—11; მაკ. 11—21; იერემ. 4—8; ვეფხ. 1199; ძაძა ბალნისა, власяница, გამოცხ. 6—12; ძაძოსანი, одѣтый въ рубище, 2 ქართლ. 222.
ძაძა, ს. მცენ. ძაღლანიორა, ცხენის კბილა; мелкій фасоль, წვრილი ლობიო, ბაქრ. 178.
ძახება (ვაძახებ, -ხე), ვაზახებ, ვაყვირებ, ხმამაღლა ვაუწყებ; заставить кричать; провозглашать.
ძახვა (ვჰსძახავ, -ხე), ზ. მ. ორთა ძაფთა შეგასთავ, შევაგრეხ, ვჰხვევ; сучить, крутить, გამოსლ. 21—1, 25—3.
ძახველი, ს. მცენ. მძახველა, ჯახველი, калина.
ძახილი, მიმ. შეგრესილი, შეხვეწილი, сученый, крученный; გამოსლ. 253.
ძახილი, სს. ზახილი, ყვირილი, крикъ; шумъ; 1015; 88; (ვუძახი, -ხე), ზ. მ. მოვუწოდებ ხმითა, ვუყვირი, звать, кричать кому; (ვიძახი, -ძახე), ზ. მიჩ. ვჰყვირი, кричать, (ვეძახები, -ხე), ზ. თვ. ვუყვირი ან ვიწოდები, სახელი მედების; звать кого; называться; 2 ქართლ. 537; ხელი მეძახება, незываютъ меня съумасшедшимъ, ჩონგ. 152; მეძახი, მიძახი, ты зовешь меня.
ძგერა, სს. მაგალ. გულისა, біеніе сердца; ჩონგ. 127; ძგერა შუბისა, ударъ копья; გორგ. 310; (ჰსძგერს გული), бьется сердце; გული მიძგერს, мое сердце бьется.
ძგერება, სს. стычка, столкновеніе; ударъ; დარეჯ. 120; (ვა), ზ. მ ვაკვეთებ, შევაჯახებ, შევახლი; ударить, толкнуть; ვაძგერებ შუბსა, поразить копьемъ; გორგ. 6; 79, მაძგერებ ცხენსა, верхомъ атакуешь меня, რუსუდ. 540; ვეძგერები, -რე), ზ. თვ. დავეჯახები, ვეკვეთები, бросится на кого, ხიბრ. 64; მეძგერა, онъ бросился на меня.
ძგიბვა (ვიძგიბები, -ბე), ზ. ვ. მცირედ ვიყინები; мерзнуть.
ძგიდე, ს. საძგიდე, გალობილი, გაფიცრული კედელი შენობაში; перегородка; ეზეკ. 43—17; სამ-ძგიდე ლახვარი, копье съ трехстороннимъ остріемъ; ხაზ. ლ. ნ. ლახვარი; კეცი შენობისა, этажъ.
ძგიფი, ზედ. გაძგიბული, მცირედ შეყინული; подмерзшій.
ძგნარვა (ვჰძგნარავ, -რე), ზ. მ. ვჰღრღნი, грызть.
ძე, ს. ვაჟი შვილი, ფსალ. 2—7; 8—4; ან საზოგადოდ შვილი, ვეფხ. 33, 36, 118; შავთ. 3; сынъ; дитя, дѣти.
ძე, შემოკლებითი ზმნისაგან ძევს, ნ. დება; ე. ი. ჰყავს, აქვს მაგალ. ნემსის ძე გამოელია, у него не стало иголокъ.
ძება (მაძს, მიძს), ნახე დება.
ძება (ვაძებ, -ძე), ზ. მ. განვაგდებ, выгонять, изгонять.
ძება (ვეძებ, -ბე), ზ. მ. ვჰსძებნი, ვეძიებ, искать, ეძებდნენ ღონესა, искали средство; ვეძებ სახელსა, искать имя, славу.
ძებნა (სომხ.), სს. исканіе, ძებნა სისხლისა, искать мщенія за кровь; დარეჯ. 2—65; (ვჰსძებნი, -ნე), ზ. მ. ვეძიებ, ვჰსცდილობ პოვნასა, искать, მიზეზს ვუძებნი, искать повода; იძებნენ სისხლნი, отомстили мнѣ за кровь, ვისრ. 101; (ვიძებნი, -ნე), ზ. მიჩ. искать у себя, 1 ქართლ. 48; 226; მიძებნე, ищи для меня; მძებნე, ищи меня, **ძებნინება** (ვა), ზ. სხმ. მოვაძებნინებ, заставить искать.
ძეგვა (ვჰსძეგავ, -გვე), ზ. მ. ვჰსცეხვ, ვჰსძეწკ, ნემით მარცვალს შემოვაცლი ჩენჩოს; молотить.
ძეგლთ-დება, ს. განწესება აღწერილი ძეგლზედ, узаконеніе, писанное на столбѣ; შეს. ვახ. მ. ხამ.
ძეგლი, ს. დიდი ხვეტი მარტოდ დადგენილი ნიშნად ან სამზღვრად; столбъ; памятникъ; დაბად. 31—13; ძეგლი სჯულისა, узаконеніе, писанное на столбѣ; შავთ. 70.
ძეგლისწერა, ს. ზედა წარწერილობა ძეგლზედ ლირსი სახსოვრისა რისამე; აღწერილი რჯულისდება ან განწესება ძეგლზედ, შავთ. 79; რუის. კან. 1, надпись на столбѣ; постановленіе, узаконеніе, писанное на столбѣ.
ძევა, ნ. ძებნა; ღვარძლ-ძევითა, ე. ი. ღვარძლის ძებნითა, по враждѣ, ალბ. 58.
ძევება (ვაძევებ, -ვე), ზ. მ. გავჰყრი, გავლალავ, гнать.
ძელი, ს. მოკვეთილი ხე; бревно, დაბად. 40—19; საქმ. 5—30; 1 კორ. 3—12; ძელი ჭეშმარიტი,

крестъ животворящій, ძელზედ დამოკიდება повѣсить на висѣлицѣ; 1 ქართლ. 399; **ძელ-ქვა**, ს. მცენ. планера (дерево), зелква; ერისთ. ლ. კავკ. ღეოღრაფ. საზოგად. წიგნი 7; 21; яворъ; დაბად. 30—37; **ძელყორე**, ს. ძელითა და ქვით მოვლებული გალავანი; заборъ.

ძელქვა, ნ. ძერაბოცი, коршунъ.

ძელქორი, иктинъ, коршунъ, ნ. ჩ.

ძენა (ვიძენ, -ძინე), ზ. მ. მოვირეწ; ვიშოვი; пріобрѣтать, стяжать.

ძენძა (ვჰსძენძ, -ძე), ზ. მ. ვჰსჩეჩ; трепать ленъ; ვიძენძები, трепаться.

ძენძერუკი, ს. მფრინ. ивинъ.

ძენძეხი, ს. თოვლ-წვიმა, დიდი ტალახიანობა; ჭყაპი, слякоть; грязь.

ძენძი, ს. ნაძენძი, ნაწეწი, ნაჩეჩი, охлопки пакля; ნ. ტრიფი.

ძენწება (ვაძენწებ, -წე), ზ. მ. რბილად შევიქმ ძენწსავით, мягчить; ვეფხ. 754.

ძენწი, ს. ტირიფი, ива, ლევიტ. 23—40; ვეფხ. 754.

ძეობა, ს. ჩჩვილთ დაბადების დროს ქალთ მარაქა; ვაჟი შვილობა; родины; сыновность; მარტ. 1—76; მრ. 155, 156; ლაშას ძეობით, 1 ქართლ. 382; по причинѣ того что онъ былъ сынъ Лаши.

ძერა, ძერუკა, ძერი, ს. მფრინვ. коршунъ; ისაი. 34—11; ლევიტ. 11—15.

ძერა, მცენ. ანისული, анисъ, ერ. ლ.

ძერაბოცი, ნ. ძერა; ძელქორი, ს. მფრ. люнь, кретчетъ; 2 სჯული 14—14; სამღუთო წერილში; соколъ; ლევიტ. 11—14.

ძერძერუკი, ნ. ძენძერუკი.

ძერწა (ვჰ), ზ. მ. შევჰსძერწავ, შევაკავშირებ, შევაწებებ, спаивать; (ვიძერწები, -წე), ზ. ვ. შევიწებები, спаиваться, შათ. 40.

ძეძვი, ს. ჯაგი ეკლიანი, тернь, терновый кустъ; ვისრ. 11; მსაჯ. 9—14; ან теченокъ, держи-дерево; Paliurus aculeatus; ერისთ. ლ; ან придорожная игла, крушина; ბუნ. ლ; ივანე ბატ. ლ. **ძეძვნარი**, ს. ადგილი, სადაც ძეძვი მცენარებს; терновникъ.

ძეწი, ძეწვი ნ. ძენწი; ვისრ 11; საბ. ლ; ქილ. 561.

ძეძკა, ძეწკვა (ვჰსძეძკ, ან ვჰსძეწკვავ, -ვე), ზ. მ. ვჰსცეხვ, ვჰსძეგვავ, выбивать изъ колосьевъ зерна; (ვიძეწკ, -კე), ზ. მიჩ. მოვიგლი, დავიძეწკ. прищемить, придавить.

ძეწკვი, ს. წვრილი ჯაჭვი ვეცხლისა ან ოქროსი, კისერზედ ჩამოსავლები, цѣпочка.

ძეწკვიანი, ზედ. ძეწკვით მოსილი, у кого цѣпочка надѣта.

ძეწნა, მცენ. ива хрупкая, ერის. ლ.

ძვალი, ს. უმაგრესი ნაწილი ცხოველთა ხორცთა შინა, кость; დაბად 2—23; ფსალ. 21—14.

ძველად, ზზ. აღრიდგან, встарину; ძველადგან, съ давнихъ временъ, ძველადვე, ზზ. აღრითვე, прежде, раньше, ძველებური, ზედ. უწინდელი, ძველის ჟამისა, старинный, -ფული, старинныя деньги, -კაბა, старое платье, **ძველებურად**, ზზ. по старинному, ჩონგ. 124; **ძველება** (ვაძველებ, -ლე), ზ. მ. დავაძველებ, ძველად შევიქმ, изнашивать; (ვჰსძველდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰსძველდები, ძველი შევიქმნები, старѣть, ветшать.

ძვალტყავი, ზედ. გამხდარი, худой.

ძველი, ზედ. აღრინდელი, დიდის ხნისა; ან ნახმარი; ветхій, древній, старинный; старый, худой; ძველი აღთქმა, ветхій завѣтъ; ძველი კაბა, старое платье, ძველი ღვინო, старое вино; ძველს დროებში, въ старыя времена; ძველი მოყვარე, старый другъ; ვისრ. 146; **ძველობა**, ს. სიძველე, древность, **ძველობით**, ზზ. აღრიდგან, съ давнихъ поръ; სამ. გ. 103; (ვჰსძველობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. быть старымъ, давнишнимъ; **ძველმული**, ს. ფლასი, ძველი ნახმარი ტანისამოსი, ветошь, старое платье.

ძველშავი, ყურძენი ნახე.

ძვილ, ძვილად, ძვილ-ხადამე, ზზ. ძლივ, ძლით, едва, насилу; შათ. 4; ძვილ-შესაძლებელი, трудно исполнимый, невозможтый, მარტ. 1—20.

ძვინად, ზზ. შესაწუხებლად, წინა აღდგომად, вопреки, на зло; ისაი. 1—1; 3—9; 11—1; ოსე. 7—13.

ძვინება (ვაძვინებ, -ნე), ზ. მ. განვარისხებ, გავაგულისებ, ჯავრზედ მოვიყვან, ожесточать, (მეძვინება, -ნა), ზ. მიჩ. მეჯავრება, მეწყინება, злиться, сердиться, 1 ქართლ. 157; 438; 2 ქართლ. 275; საქმ. 17—16; (ვეძვინები, -ნე), ზ. თვ. ვეწყინები, огорчаться, 2 ქართლ. 23.

ძვინვა, სს. განძვინება, გაჯავრება, злость; (ვჰსძვინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰმრისხანებ, злиться.

ძვინი, ს. რისხვა, გულ-პილწობა, ярость, гнѣвъ, злость.

ძვირად, ზზ. არ იეფად, ძნელად, дорого; трудно; ან არ ჰხშირად, рѣдко, ვეფხ. 570; ძვირად ყიდვა, купить дорого, ძვირად შოვნა, трудно находить.

ძვირი, ზედ. არ იაფი, ძნელად საშოვნელი; ძნელი; იშვითი; ძუნწი, პურად-ძვირი; дорогой, высокой цѣны; трудный; рѣдкій; скупой. ვისრ. 85; ვეფხ. 925, 936; ისაი 28—10; ძვირ-ფასი ქვა, драгоцѣнный камень; პურად ძვირი კაცი; нехлѣбосолъ.

ძვირი, ს. ბოროტი, ავი; უბედურობა; зло, злоба; бѣда, несчастіе; ფსალ. 7—9; 70—13, 20, 24; იერემ. 11—23; ძვირს ვერ იტყვი ჩემზედა, ты не можешь ничего дурнаго сказать обо мнѣ; ძვირის თქმა ვისზედმე, поносить кого, ძვირის ზრახვა, სს. злонамѣреніе, злой умыселъ; 2 კორ. 12—20; (-ვჰზრახავ, -ხე), ზ. უ. შევითქმები ბოროტის შესამთხვევლად, საქმ. 9—24; злоумышлять, ძვირის მეტყველება, ს. ძვირის თქმა, порицаніе, **ძვირის მეხსენე**, ზედ. ზვირის დამხსოვნებელი, злопамятный; მარტ. 2—32; ძვირის მოქმედება, ძვირი საქმე, ს. ბოროტის შემთხვევა; ფსალ. 34—17; злодѣяніе, злодѣйстко; (ძვირს ვჰმოქმედებ, -დე), ზ. მ. злодѣйствовать, ძვირის მომქმედი, მიმ. ბოროტის მქნელი, злодѣй, ძვირის მოხსენება, ან ძვირის ხსენება; სს. памятозлобіе; месть, мщеніе; რიცხვ. 35—21; (-მოვიხსენებ, -ნე), ზ. უ. ავს ნაქმარს მოვიხსენებ; ვემტერები; памятозлобствовать; враждовать; **ძვირი-საქმე**, ნახე ძვირის მოქმედება.

ძვირი-სიტყუა, ს. ბოროტის თქმა, злорѣчіе, злословіе, 1 პეტრ 2—1; **ძვირის-ყოფა** (ძვირს ვუყოფ, ვუყავ), ზ. მ. ბოროტს შევამთხვევ; дѣлать кому зло, вредъ; ისა. 11—9; საქ. 12—1; ძვირის შემთხვევა, სხ. напасть; (ძვირს შევამთხვევ, -ხვიე), ზ. მ. უბედურობას მოვაწევ ვისზედმე, навлечь на кого несчастіе, (ძვირს შევემთხვევი, -ვიე), ზ. თვ. უბედურობაში ჩავვარდები: попасть въ несчастіе, ალექს. 140; ძვირის ხილვა (ვიხილავ, -ლე), ზ. მიჩ. უბედურობას გამოვცდი, испытать несчастіе. ეზრ. 11—25; 36; ცხოვრ. 9; **ძვირის-ხსენება**, ნ. ზევით ძვირის მოხსენება; ლევიტ. 19—18.

ძვირობა, ს. სიძვირე, არ იაფობა; სიძუნწე, ხელმოჭირებულება; дороговизна; скупость; (ვჰ), ზ. უ. ძვირი ვარ; ვილევი, მაგალ. ლექსი, ვეფხ. 21; дорожать; рѣдѣть; ან არ ვიმეტებ, ვჰზოგავ, ვჰძუნწობ, скупиться, жалѣть, ვისრ. 10; მრ. 76; დარეჯ. 127.

ძვირუხსენებელი, ზედ. ძვირის არ მომხსენებელი; 1 ქართლ. 206, 325; незлопамятный, незлобный; მარგ. 2—184; ძვირთ უხსენებლობა, ს. ძვირისა არ მოხსენება, незлопамятность; მარგ. 2—184.

ძვირფასება (ვაძვირფასებ, -სე), ზ. მ. ძვირად ვაღირებ, дорожить.

ძვირფასი, ზედ. ღირებულის ფასისა, драгоцѣнный; **ძვირფასობა**, ს. ღირებულება, драгоцѣнность; (ვჰ), ზ. უ. ვჰღირეულობ, быть драгоцѣннымъ, მროვ. 60.

ძვირძვირადი, ზედ. ფრიად ძვირი ან მძიმე; дорогой; тяжкій; -ტანჯვა, тяжкія мученія; მარგ. 2—61; **ძვირძვირება** (ვაძვირძვირებ, -რე), ზ. მ. დავაძვირებ, дорого продавать; **ძვირ-ხილული**, ს. გატანჯული, страдалецъ, ძვირ-ძვირება უსუსურთა, тяжкія мученія нѣжнаго тѣла; მარგ. 1—6.

ძვლიანი, ზედ. ძვლების მქონი, костлявый; ქილ. 60.

ძვრა, ნ. ძჳრა, ძრჳა.

ძვრევინება (ვა), ზ. მ. заставить двигать, шевелить, ვეფხ. 886.

ძი (ხომხ.), მარცვალი ესე ხშირად იხმარების ლექსთა თან, ვინ, ვითარ, частица, употребляемая въ концѣ словъ, вмѣсто თუ, ли, же; თუ ვინძი, ე. ი. **ვინძლივ**, нука постарайся; ვითარძი, какъ же, რაძი, какой, что, ლუკ. 1—62; რუსუდ. 592.

ძია, შემოკლ. ძიძა, ძიძია; дядинька.

ძიბძიბ, შორისდ. ქათმის წიწილთა ხადილი; цыпъ, цыпъ.

ძიგძიგი, ს. ყაყანი დედაკაცთა, ერთი ყოფა, шумъ женщинъ; ივერია № 1, 48.

ძიება, სხ. исканіе; искъ, споръ; საქ. 25—20; 26—3; (ვეძიებ, -ძიე), ზ. მ. ვეძებ ვჰხძებნი, მოვჰხძებნი, искать, (ვიძიებ, -ძიე), ზ. მიჩ. искать, ფსალ. 9—36; ვიძიებ სისხლსა, мстить за кровь; 1 ქართლ. 36; ვუძიებ ღონესა, отыскиваю кому средство; მეძიებ, ищешь меня.

ძიება, ს. სიტყვანი ქვემდებარენი ზმნისა; სიტყვა, რომელიც ჰმართავს ზმნასა იწოდება უფლად ნ. თავისს ადგილს და რომელიც დამოკიდებულია ზმნისაგან ძიებად; მაგალ. ღმერთმან შექმნა სამყარო, აქა ღმერთი უფალი ზმნისა და სამყარო ძიება; слова, зависящія отъ глагола; сказуемое.

ძიებადი, ზედ. საძიებელი, ქვემდებარე ძიებისა; искомый.

ძილი, ს. განსვენება, მოსვენება; ძილის შორისი, სიზმარი, ჩვენება, сонъ; сновидѣніе; **ძილის-გუდა**, соня, кто любитъ спать; ან **გუდაფშუტა**, მცენარე, бздюшка, раст.; ერისთ. ლ. ძილია თუ ღვიძილობა? ე. ი. ჰსძინავს თუ ღვიძავის; ვეფხ. 102; спитъ или не спитъ; **ძილის-პირი, ძილპირი**, ს. შელამება, сумерки, вечеръ, ვისრ. 71, 161; ვეფხ. 483; ნახე ხმლის პირი; ძილის შინა ძილის შორისი, ს. სიზმარი, მოჩვენება; сонъ, привидѣніе; იერემ. 23—27; დან. 2—1, 2, იოილ. 2—28; (ვიძილის შენებ, -ნე), ზ. უ. სიზმარში ვჰხხავ, видѣть во снѣ; იერემ. 23—25; 2—1; **ძილის-წამალი**, наркотическое средство.

ძილის გაკრთობა (გამკრთება, -თა), ზ. უ. ნ. გაკრთობა.

ძილი (მძინავს, მეძინა, მძინებია), ზ. უ. მოვისვენებ, спать, გულით მეძინა, я спалъ крѣпко.

ძილ-მოუსვლელი, ზედ. უძინებელი, неспавшій.

ძილ-ნაკრთობი, ზედ. испуганный во снѣ.

ძილობა, ს. მძინარება, сонъ, მოურავ. 130.

ძიმწარე, ძირმწარე, ს. горькій корень; кирказонъ; ერისთ. ლ; ზუნ. ლ; პ. ფ. ლ.

ძინება (ვაძინებ, -ნე), ზ. მ. მოვასვენებ, усыплять, ვიძინებ, -ნე), ზ. მიჩ. მოვისვენებ, заснуть, ყარამ. 352.

ძინება (ვჰსძინებ), ნ. შეძინება (შევჰსძინებ).

ძინვა (ვჰსძინავ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. მძინავს, спать, მარკ. 5—39; ნახე ძილი.

ძირა, ძირაკი, ს. ზირა, тминъ, მატ. 23—23.

ძირამო, მცენ. ნ. ღუღუნა.

ძირდაბლობა, დომია, ბაქრ. 180.

ძირვა (ვჰძირავ, -რე), ზ. მ. დავილექ, დავჰქლუპავ, осаждать, тянуть на дно; (о водѣ); ზუნ. კ. 254.

ძირი (სპარს.), ს. ქვე და ქვემო ნივთთა, ფსკერი; ფეხვი ხეთა და ბალახთა; ვეფხ. 219; ფსალ. 79—9; მატ. 3—10, 13—6; дно; корень дерева; ძირი თივისა, копна сѣна; მთის ძირი, подошва горы; ძირი და ნატამალი, потомство, ხის ძირი, корень дерева, ორასი ძირი ფუტკარი, двѣсти улей пчелъ; მროვ. 115; ძირი მდინარისა, дно рѣки, ძირი კბილისა, корень зуба; ძირ ძირს წავა, уходить на дно рѣки; ზუნ. კ. 88; ძირ ძირს მოდის ნავი, судно, погруженное въ водѣ тонетъ, **ძირკველი**, ნახე **ჟირკველი**; **ძირის მჭამელი**, ს. ქია, საბ. ლ? **ძირ მწარე**, ნ. ძიმწარე; **ძირნაოჭი**, ს. მცენ. молочай (раст.), პ. ფ. ლ.; **ძირობა**, ს. მაგალ. მთის ძირობა, населеніе подошвы горы; 2 ქართლ. 156, 352, 358; **ძირს**, ზზ. დაბლა, внизъ, внизу, ძირს ჩადი, сойди внизъ; **ძირტკბილა**, ან ძირტკბილა, ს. მცენ. солодковый корень; лакричникъ, ნ. ჩ. ლ; ერისთ. ლ; ძირყვითელა, მცენ. ერისთ. ლ. желтокорень; ძირწითელა, ს. მცენ. журавлинникъ (раст.); ძირძილა, ან

ძირძაღლა, ს. პირქვე მუწუკი, вередъ, болячка, собачій языкъ, ერის. ლ. **ძირწვენა**, ს. მცენ. корень лапушный (раст.).

ძირული, ზედ. მაგალ. მთის ძირული, обитатель подошвы горы; ვისრ. 3; თივის ძირეული, копна сѣна.

ძისძე, ს. შვილის შვილი, внукъ.

ძიძა, ს. დედაკაცი უცხოთა შვილთა მაწოვებელი ქირით, кормилица; **ძიძას ბალახი**, ს. მცენ. крестовый, млечный корень (раст.); **ძიძაობა**, ს. (ვქ), нянчанье, нянчать.

ძიძგილაობა, ს. ხუმრობით ცემა-ტყეპა, драка въ шутку.

ძლება (ვჰძლებ, ვჰსძელ), ზ. უ. გავსძლებ, ავიტან, მოვითმენ, დავუდგნობ; сносить, выдерживать, выстаивать; выносить, терпѣть; დაბად. 45—1; არ ეცვეთება, დიდხან გავჰძლებ (ტანისამოსი); быть носкимъ, носиться (объ одеждѣ); ნ. **გაძლება**; (ვუძლებ). ზ. უ. დავუდგნობ, ავიტან; შემძლებელ-ვარ, შევიძლებ, ძალი მაქვს, ძალს ვიდებ; устоять противу кого, чего; мочь, быть въ состояніи; ტანისამოსი დიდხანს უძლებს, онъ носитъ платье долго; არ ეძლო ლაპარაკი, онъ не могъ говорить, არ მეძლო სიარული, я не могъ ходить, (ვიძლებ, -ძელ), ზ. უ. შევიძლებ, быть въ состояніи, мочь; ტანისამოსი არ მიძლებს, одѣжда на мнѣ не носится долго; 1 ქართლ. 370; მეძლების, მეძლება, я могу, я въ силахъ; (ვა), ზ. მ. ვეხმარები, შეძლებას მივჰსცემ, поддерживать кого; ალექს. 197.

ძლევა (ვაძლევ, ვაძლე), ზ. მ. მივსცემ, давать, отдавать; платить; 2 ქართლ. 519; ვაძლევ ხანსა, вторить, თავს ვაძლევ მოსვენებასა, я предаюсь отдыху; ყურს არ აძლევს, онъ и ухомъ не ведетъ, თავს ვაძლევ წყალსა, бросаюсь въ воду, чтобы утонуть; ვაძლევ ქარსა, пускаю на вѣтеръ, 2 ქართლ. 430; ვაძლევ ხარჯსა, плачу подать, ქირით ვაძლევს, отдаетъ въ наймы, ას თუმნად აძლევს, онъ отдаетъ за сто рублей; ვაძლევ ცეცხლსა, подбавляю жаръ, огонь; ქიმია 50; მაძლევ ვალსა, ты отдаешь мнѣ долгъ; (ვეძლევი, -ძლიე), ზ. თვ. მივსცემ, давать, (ვიძლევი, -ძლიე; ვიძლევები, -ძლევი), მივეცემი, быть отдану.

ძლევა, ს. побѣда, одолѣніе; ძლევით შემოსა, одержать побѣду; (ვჰსძლევ, -ლიე), ზ. მ. მოვერევი, დავსძალავ, ვაჯობებ; დავამარცხებ; одолѣть, побѣдить, იოან. 16—33; მძლევ, побѣждаешь меня; (ვიძლევი, -ძლიე, 3 პირი იძლივნეს), ზ. ვ. დავჰმარცხდები, быть побѣждену, ისაი. 17—7; 31—5; 2 პეტრე 2—20; (ვიძლევიდე), домогался силою; გამოსლ. 19—24; **ძლეული**, მიმ. побѣжденный.

ძლევინება (მაძლევინებ, -ნე), ზ. ხხმ. заставляешь меня преодолѣть.

ძლეულება, ს. დამარცხება, пораженіе.

ძლვა (ვჰსძლავ, ვჰსძელ ან ვუძლავ მიძლავს), ზ. უ. შევიძლებ, могу, 1 ქართლ. 288, 370; ბარუქ. 6—7; იგ. 1—14.

ძლიერ, ძლიერად, ზზ. ძალიან, ფრიად, сильно; весьма, очень.

ძლიერება, სს. могущество, сила, крѣпость; ვეფხ. 1040; (ვა), ზ. მ. ძალს მივსცემ, ვამტკიცებ, усиливать, укрѣплять; (ვჰძლიერდები, -დი), ვჰძლონიერდები, გავძალიანდები, ძალი მომეცემა, усиливаться, укрѣпляться; (ვუძლიერდები, -დი), ზ. ვდ. გავუმაგრდები; пріобрѣтать силу противъ кого.

ძლიერი, ზედ. ძალიანი, ღონიერი, შემძლებელი, мощный, сильный, крѣпкій; могущественный, ისაი. 20—5; **ძლიერობა**, ს. могущество; რუსუდ. 519; (ვქ), ზ. უ. ძალს ვიმატებ, განვჰძლიერდები, пріобрѣтать силу, силиться, ფსალ. 9—19; **ძლივს, ძლივ**, ზზ. ძვილ, ძალმორევნით, კინაღამ, едва, насилу; **ძლით**, ზზ. ძალით, ძლიერებით, силою.

ძლივს, насилу; ძლივს ძლიობით, насилу.

ძლოკი, ცხოვ. ужъ, ერის. ლ.

ძმა, ს. ესრეთ უხმობენ ურთიერთსა ვაჟნი შობილნი ერთის დედ მამისაგან, აგრეთვე დანი მათნი; ეგრეთვე უხმობენ სხვანიცა კაცნი თანასწორნისა ხარისხისანი, მაგალ. მღდელ-მონაზონნი; братъ; другъ, товарищъ; братья; ტყუპნი ძმანი, братья близнецы, ღვიძლი ძმა, родной братъ, ნახევარ-ძმა, сводный братъ; **ძმადი**, ს. მაყარი, სიძის თანამხლებელი ქორწინების დროს, шаферъ, ნ. მდადე; ძმათა სისხლი, ს. ფისი, ფარღაშუანა, драконникъ (смола); ძმათა მოყვარე, ზედ. братолюбивый.

ძმაითი, ს. აზმაითი, თოვლისაგან თვალის ვნება, слѣпота отъ снѣжнаго блеска, საბ. ლ.

ძმარება (ვა), ზ. მ. დავამჟავებ ძმარსავით, заставить киснуть, какъ уксусъ; (ვჰძმარდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმჟავდები ძმარსავით, киснуть.

ძმარი, ს. დამჟავებული ღვინო, ფდ ცხარი გემოთი, уксусъ, ძმრის არაყი, уксусная кислота, винная окись, ბუნ. ლ.; ძმრის დედა, уксусная эссенція.

ძმარვა ნ. დაძმარება; გულის ძმარვა, ნახე გულისდაძმარვა.

ძმაცვა, სს. умыселъ; уловка, хитрость, плутовство; затѣи; шарлатанство; навѣтъ, козни; 2 ქართლ. 171; დაბად. 37—19; ფსალ. 82—3; ამბაკ. 2—7; (ვჰსძმაცავ, ან ვიძმაცავ (ვე); ძვირს განვიზრახავ, ვეშმაკობ, ვვერაგობ, ვჰსცუდკაცობ, злоумышлять, плутовать; 1 ქართლ. 210; **ძმაცურობა**, ს. ვერაგობა, лукавство, плутовство, шарлатанство.

ძმებრივი, ზედ. ძმური, ძმათა შესაფერი, братскій; **ძმებრივ**, ზზ. ძმასავით, побратски.

ძმერწლი, მცენ. александрійскій лавръ.

ძმის მკვლელი, ს. братоубійца.

ძმის-წული, ს. ძმის შვილი, племянникъ, -ница; დაბად. 14—12, 13.

ძმობა, ს. ერთობა ძმათა, братство; ვეფხ. 804; (ვსძმობ, -მე), ზ. უ. ძმად გავუხდები, брататься, дружиться, (ვუძმობ -ძმე), ზ. მიჩ. ძმობას ვუჩვენებ, оказать кому братскую любовь; (ვიძმობ, -მე), ზ. მიჩ. ძმად მივიღებ, признать кого за брата, друга; მძმობიან, они приходятся мнѣ какъ братья; ვეფხ. 959; მოურავ. 280; ქილ. 29; 1 ქართლ. 275; (ვეძმობი, -მე), ზ. თვ. ძმად გავუხდები, გავუმეგობრდები, побрататься съ кѣмъ, подружиться.

ძმრიანი, ზედ. საძმრე, ძმრისაგანი, уксусный.
ძმურად, ზმ. ძმასავით, братски, ისა. 17—5.
ძმური, ზედ. ძმებრივი, братскій, ჩონგ. 142.
ძნა, ს. მომკილის ყანის კონა, შეკრული მჭელეულთაგან ან ხელეულთა; снопъ; დაბად. 37—7; ისა. 7—15.
ძნევა (მიძნს, გიძნს, უძნს; მიძნდა; მძნევია), ზ. უ. მემძიმების, მეწუხების; тяжело, грустно мнѣ; მარკ. 2—77.
ძნელად, ზმ. სიძნელით, съ трудомъ, насилу.
ძნელ-ბედი, ზედ. ავბედი, несчастный, -ბედობა, ს. ავბედობა, несчастіе.
ძნელება (ვა), ზ. მ. გავაჭირებ, გავაძნელებ, затруднять, ლოლ. 20; (ვიძნელებ, -ლე), ზ. მიჩ. გავიჭირებ, გავიძნელებ საქმეს, увеличивать для себя затрудненія; (ვუ), ზ. მიჩ. გავუჭირებ, გავუძნელებ საქმეს, затруднять кому исполненіе дѣла; (ვჰსძნელდები, -დი), ზ. ვნ. გავსჭირდები, становиться труднымъ; მიძნელებ, ты затрудняешь мнѣ дѣло; (ვეძნელები, -ლე), ზ. თვ. გავეჭირები, казаться затруднительнымъ; (მეძნელება, -ლა), затрудняться, ვეფხ. 640, 970; გორგ. 154.
ძნელი, ზედ. ძნიადი, გასაჭირი, трудный, ძნელი საქმე, трудное дѣло; ძნელი კაცი, тяжелый человѣкъ; 1 ქართლ. 28; ძნელია, трудно (есть).
ძნელობა, ს. სიძნელე, трудность, ვეფხ. 934.
ძნელოვანი, ზედ. მოძნელო, საძნელო, затруднительный.
ძნელჟამობა, ს. ძნელი დრო, трудное время.
ძნელსუნობა, ს. მძიმე სუნი, სიმყრალე, зловоніе.
ძნეული, ს. შეკრული ყანა, მჭელეული, ზრჯა, снопъ, იგუ. 2—6; ძნეულად, въ снопы, მათ. 13—30.
ძნიადი, ზედ. ძნელი, трудный, **ძნიად**, ზმ. ძნელად, трудно; სიბრ. სოლ. 17—1; 2 პეტრ. 3—16; ძნიად მეტყველი, ზედ. ენაზრგვნილი, косноязычный, заика; მარკ. 7—29; **ძნიადობა**, ს. სიძნელე, трудность; ამბაკ. 2—7.
ძნობა, ს. სახიობა, კვრა სამუზიკოთა საკრავთა; ან ძალნი სამუზიკოთა საკრავთა; ფსალ. 150—4; игра на музык. инстр.; струны; (ვჰსძნობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვუკრავ სამუზიკო საკრავსა, играть на музыкальномъ инструментѣ; შავთ. 1; 14.
ძნობა (მიძნს), ნ. ძნევა.
ძოვა, ძოვნა (ვჰსძოვ, -ვე ან ვჰძოვნი, -ნე), ზ. მ. ხვასტაგათათვის; საძოვარზედ ვარ, пастись, იობ. 1—14; იოან. 3—7; ვეფხ. 1588, ჰსძოვს ხრწნილი ხორცსა, гангрена разъѣдаетъ тѣло.
ძოვება (ვა), ზ. მ. გავუშვებ ხვასტაგთა საძოვართა მინდორთა ზედა საკვებად, пасти скотъ, იოან. 21—15; ეზეკ. 34—8.
ძოლო, ს. მცირე ნოხი, ხალიჩა, небольшой коверъ; ნ. ტირი.
ძონძი, ს. ძველი დაგლეჯილი ტანისამოსი; მჩვარი, დასტამალი; старое платье, ветошки; тряпка; შავთ. 32; სახენი ამისნი არიან; ბებკი, ძველზედ ძველი დაკერებული; ფარატინი, ნაგლეჯი ბებკისა; ფლასი ან ჯინჯითი, შალისნაგლეჯი.
ძონძროხი, ნ. ზორზოხი.
ძოღან, ზმ. ძუღან, გუშინწ წინ; ან შარღანდლის აქეთ; третьяго дня; съ прошлаго года; დაბად. 31—2; ვეფხ. 375, 409; 1157; ზოგჯ. წეღან, давеча, დარეჯ. 47; სიბრ. 74, 105, 140, გამოსლ. 5—7.
ძოღანდელი, ზედ. გუშინწინდელი, ან შარშანდელი, третьягоднишній; прошлогодный; **ძოღანდელიდგან**, ზმ. გუშინწინდლიდგან, съ третьяго дня, ვეფხ. 1157; გამოსლ. 4—9; **ძოღანდელებურად**, по третьягоднишнему; ქილ. 232.
ძოწეული, ზედ. ძოწის ფერი, მეწამული, წითელი; ამფერი სამოსელი დიდებულთა, პორფირი; чермный, красный; багряница, порфира; ისა. 1—19; ქება 4—3; ლუკ. 16—19; იოან. 19—5; საქმ. 16—14; ვეფხ. 72; დარეჯ. 54, რუსუდ. 389.
ძოწი, ს. წითელი მარჯანი; ფერადი ზეზი, ნ. ზეზი; кораллъ, მეტაფორიულად იხმარების ტუჩებად, ვეფხ. 1140, 1331.
ძრახვა, სს. порицаніе, осужденіе; ვეფხ. 61; (ვჰსძრახავ, -ხე), ზ. უ. განვჰკიცხავ, განვაქიქებ; порицать, осуждать; ხმ. ვ. 227; (ვუ), ზ. მიჩ. განვუკიცხავ, არ მოვუწონებ; порицать, охуждать чей либо поступокъ; დარეჯ. 153; მძრახავ, осуждаешь меня, ჩონგ. 83, დარ. 67; (ვეძრახები, -ხე), ვეკიცხები, быть порицаему; ან ველაპარაკები, вести бесѣду, разговоръ съ кѣмъ; გორგ. 171; დარეჯ. 129; ნახე ზრახვა; მეძრახები, бесѣдуешь, разговариваешь со мною; მეძრახების, это для меня непохвально, достойно порицанія.
ძრვა, ძრჳა, სს. двиганіе, шевеленіе; ძრვა მიწისა, землетрясеніе, ვისრ. 12; ძრვა ზანაკისა, снятіе стана; (ვჰსძრავ, ვჰსძარ, უკანონოდ არის ხმარებული ვსძრევ ქილ. 51), ვუცვლი ადგილს; ხელის ხლებით დავსძრავ, შევანძრევ, შევარხევ, შევარყევ; двигать, шевелить, трогать, трясти, колебать; (ვიძრვი, ვიძერ), ზ. ვ. ვჰმოძრავობ, შევინძრევი, შევირყევი; შევირხევი; двигаться, трястись, колебаться, ფსალ. 20—8; ვისრ. 34.
ძრვა (ვჰსძრავ, -ვჰსძარ), ზ. მ. ვჰყინავ, морозить.
ძრვადი, ზედ. მოძრავი, движимый.
ძრობა (ვაძრობ, ვაძერ), ზ. მ. ვჰგლეჯ, მოვჰგლეჯ, მოვაძრობ; выдергивать; снимать, сдирать; ვიძრობ. კბილებსა, выдергивать зубы; ვაძრობ ტყავსა, снять шкуру; ვიძრობ დაშნას, выхватить ножъ свой.
ძრომა (ვჰსძვრები, -ძვერ), ზ. უ. დავჰსძვრები, ვჰლოლავ, ვჰსცოცავ მიწაზედ; ползти, пересмыкаться, ვეფხ. 1298; (ვუძვრები, -ძვერ), ზ. მიჩ. შევუძვრები, შევუვალ ძრომით, пролезть, проскользнуть; ან შევუძვრები, ვჰსცდილობ დავხლოვებასა, втираться; სული მიძვრება შიშისაგან, отъ страха я теряю присутствіе духа.
ძროხა, ს. ზროხა, корова, დაბად. 35—15; დასტ. 162; ძროხი ენა, ს. მცენ. еленья языка трава, ერისთ. ლ.; ძროხის ჭირი, сибирская язва на скотѣ.
ძრუა, ნ. ძრვა.
ძრცვა (ვჰსძარცავ, -ცე), ზ. მ. გავჰსძარცვავ, გავჰკრეხ, შემოვაცლი სამოსელს, ან წარვჰსტაცებ ქონებას; ограбить, оголять.
ძრწენა, ძრწნა (ვიძრწნი, -წნ; ვჰსძრწნი, ვჰძრ-

წენ), ზ. უ. ვეკრძალვი, ვერიდები, остерегаться, ვეფხ. 755.

ძრწოლა, სხ. трепетаніе, трепетъ; შიში და ძრწოლა, страхъ и трепетъ; **ძრწოლით**, съ трепетомъ, (ვჰსძრწი), უ. ვსთრთი, ვჰკანკალებ შიშით; трепетать отъ страха; მაძრწოლებს, бросаетъ меня въ дрожь, ანდრ. 96; (ვუძრწი, -წე), ზ. მიჩ. ვისისამე წინაშე ვჰსძრწი შიშით, ვუთრთი, трепетать передъ кѣмъ; დარეჯ. 2—113; **ძრწოლება** (ვა), ზ. მ. ვათრთოლებ, заставить дрожать, (ვი), ზ. მიჩ. ვჰსთრთი, ვჰკანკალებ, трепетать, მაძრწოლებ, потрясаешь меня; რუსუდ. 926.

ძუ, ს. დედალი მხეცი, самка; ძუ დათვი, медвѣдица, ძუ ძაღლი, сука.

ძუა, ძუვა, ს. ცხენთ კუდის გრძელი ბალანი; волосъ лошадинаго хвоста; რუსუდ. 593.

ძჳალი, ძჳჱლი, ნახე ძვალი, ძველი.

ძუკნა, მაგალ. ძაღლი დედალი ძაღლი; ს. сука.

ძულება, ძულვება (ვა), ზ. მ. გავალვიძებ სიძულილსა, შევაძაგებ, внушать ненависть, отвращеніе; ვისრ. 19; (ვიძულებ, -ლე), ზ. მიჩ. შევიძულებ, ავიჩემებ, მოვიძაგებ, возненавидѣть, презрѣть, (ვჰსძულდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰსძაგდები, მოვჰძაგდები; начинать ненавидѣть; (ვეძულვები, -ვე), ზ. თვ. არ ვეყვარები, быть противну кому.

ძულვა, სხ. ненависть; ლოლ. 45, (მძულს, მძულდა), ზ. უ. საძაგლად მიმაჩნია, ненавидѣть; ვჰსძულვარ, ვჰსძულოდი, არ ვუყვარვარ; онъ ненавидитъ меня.

ძულობა (ვჰსძულობ), ზ. მ. მძულს, საძაგლად მიმაჩნია, ненавидѣть, 2 ქართლ. 112; ძველსა მოყვარესა ნუ ჰსძულობ, ძველსა შარას ნუ აგდებ, непрезирай стараго друга, неоставляй старой дороги; ქილ. 51; მძულობ, ненавидишь меня; ანდრ. 74.

ძუმელა, მცენ. წითელა ბალახი, ქათმის ქოჩორა, амарантъ, пѣтушій гребень; (раст.), პ. ფ. ლ.

ძუნგელა ძაღლი, ს. порода собакъ.

ძუნძული, სხ. бѣготня, **ძუნძულება** (ვა), ზ. მ. ძუნძულით ვაცვარებ, носиться съ чѣмъ либо, (ვჰსძუნძულებ, -ლე), ზ. უ. ითქმის დიდრონთა ხვასცაგთათვის: ნელის სირბილით მივდივარ, მცირე ცხოველთათვის ითქმის ცუნცული, бѣжать мелкою рысью.

ძუნწება (ვა), ზ. მ. ძუნწად ვჰსდი, дѣлать скупымъ.

ძუნწობა (ვჰძუნწობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰსწუწკობ, ვჰგამოუმეტებლობ, скупиться; მეძუნწები, ე. ი. ძუნწად ან ძვირად მიმაჩნიხარ, считаю тебя скупымъ; ვეფხ. 1310.

ძუნწი, ზედ. ძვირი, ხელმოჭირებული, წუწკი, პურად ძვირი, გამოუმეტებელი, скупой.

ძჳრომა (ვჰსძვრები, ვჰძვერ), ნ. ძრომა.

ძურწა, ს. მცენ. ковыль (раст.), ნ. ჩ. ლ; **смолка** (раст.); ბუნ. ლ; лисохвостъ коленчатый, ერის. ლ.

ძუღან, ძუღანდელი, ნ. ძოღან, ძოღანდელი.

ძუძუ, ს. ქალთა და ზოგად მდედრთა ცხოველთა ბუნებითი ჭურჭელი სძისა, საწოვებელად შვილთა მათთა; сосецъ, сосцы, титька; ქებ. 4—5; ეზეკ. 28—9; **ძუძუთა, ძუძუბანი**, ს. უსუვარი, ძუძუს მწოვარი, грудной младенецъ; **ძუძუ მაყვალი**, ს. მცენ. морошка, ნ. ჩ. ლ; პ. ფ. ლ. ძუძუვაშლა, ს. ვაშლი ერგვარი, порода яблоковъ, ძუძუს თავი, сосецъ, **ძუძუს მტე**, ს. ესრეთ უხმობენ ურთიერთსა რომელნიც გაზდილან ერთის ძიძისაგან ძუძუსწოვებით თუმცა სხვა და სხვა დროს; საქმ. 13—1; молочный братъ; მარტ. 40—2; ძუძუ მარწყვა, მცენ. ნ. უელი.

ძუწკი, ნ. წუწკი.

ძღვამლი, რძღვამლი, ს. კრიკინა, მორცხულა; дикій виноградъ, ნ. კრიკინა.

ძღვანება, ძღვანვა (ვუძღვანებ, ვსძღვანებ, -ნე), ზ. მ. მივუძღვანებ, გავუგზავნი, препроводить.

ძღარბი, ს. გზღარბი, ან ზღარბი, ცხოვ. ежъ.

ძღვენი, ს. მისართმევი, ან გასაგზანი სანიჭარი; даръ, подарокъ, гостинецъ; ფსალ. 71—10; მატ. 2—11; -საყველიერო, საშობაო, სააღდგომო, ყველიერში გლეხთაგან მოტანილი რამ საჩუქრად მებატონისა, гостинецъ, принесенный крестьянами помѣщику на масляницѣ, въ Рождество, и въ Свѣтлое воскресенье.

ძღვნა, ნ. ძღჳნა.

ძღვნობა, სხ. поднесеніе подарковъ; (ვჰსძღვნობ, ვჰძღვენ), ზ. მ. საჩუქარს ან ძღვენს მივართმევ, приносить кому подарки; რუსუდ. 154, 700; დარეჯ. 137; 1 ქართლ. 275: ვეფხ. 1458; მძღნობდიან, подносили мнѣ подарки; რუსუდ. 908; მოურავ. 236.

ძღობა (ვაძღობ, -ღე), ზ. მ. საზრდელს ვაძლევ საკმაოდ, накормить, насытить.

ძღოლა (ვჰძღვი, ვუძღვი, -ძეღ; ვუძღვები, -ძეღ), ზ. მ. თანა ვჰსდევ; ან ვჰმოძღვრი, ვასწავებ, დავადგენ ჭეშმარიტს გზაზედ; вести; сопровождать; руководить, наставлять; ფსალ. 5—3; 1 ტიმ. 5—17; კეთილად ვუძღვი ერსა, хорошо руководить народомъ; (მიძღვი, მიძეღ), ზ. მიჩ. თანმდევ; ან მმოძღვრი, მადგენ ჭეშმარიტს გზასა; ведешь меня; руководишь мною; საქმ. 7—41; მარტ. 1—160.

ძღომა (ვჰსძღები, -ძეღ), ზ. უ. საკმაოდ საზრდელს მივიღებ, насыщаться.

ძღჳნა (ვჰძღვნი, -ვენ; ვუძღვნი, -ვენ), ზ. მ. ძღვენს მივართმევ, подносить дары; (ვიძღვნი, -ვენ), ზ. მიჩ. მივიღებ ძღვენსა, принимать подарки; (მიძღვნის, მიძღვნა), ზ. მიჩ. მომართმევს ძღვენსა, онъ подноситъ мнѣ подарки; გიძღვნ ქებანი, приношу тебѣ похвалу, შავთ. 1.

წ.

წ, არის უხმო ასო, წოდებულიწილ; რიცხვში ნიშნავს ოთხი ათასსა, ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ — ოთხი ათასს თუმანსა, წვრილის ფულის ანგარიშში 800 ფულსა ან 200 ბისტსა, 80 შაურსა, 20 აბაზსა, ან ოთხ მინალთუნსა; ქარაგმიანნი ლექსნი ამ ასოთი იწყებიან: წ῀ა, წმინდა; წ῀ო, წმინდაო; წ῀ე. წინაშე; წ῀წარ, წინასწარ; წ῀წყლი, წინასწარმეტყველი.

წ, იხმარების ზოგჯერმე ზ, ტ და ჭ, ვითარ: წმახი, ჭმახი; წოტი, ჭოტი; ხიწვი, ხიჭვი და სხ. ნ. ზ და ტ, ზედ-დადებულნი ამის ასოთი იწყებიან: წარ, წარმო, მდაბ. წა, წამო; კვალად წიაღ, წინა, წინასწარ, ვითარ: წარსვლა, წასვლა; წარმოსვლა. წამოსვლა: წიაღ სვლა, წიაღხდომა, წინა დადება, წინა მსრბოლი, წინასწარმეტყველი და სხ.

წა, შემოკლ. ბძანებით სქესი ზმნისაგან წასვლა, წადი, ступай, ამაყი, -წა, ვეფხ. 208; ამპარტავანი მიდისო.

წა მდამურად წერილში წარ; რომელნიმე სიტყვანი რომელნიც იწყებიან წა, ნ. წარ.

წაავება, (ვა), ზ. მ. ухудшать.

წაარება (ვა), ზ. მ. წავარონინებ; მცირედ გავატარებ, проводить; пронести; ქილ. 645; (ვი), ზ. უ. გავივლი, пройдти, რუსუდ. 568; ვეჭვ წამიცა არ წამაროს, сомнѣваюсь, чтобы онъ мнѣ позволилъ сдѣлать нѣсколько шаговъ; ვეფხ. 737; დღენი წამეარნეს, провелъ я дни; ვეფხ. 111.

წაარსება (წავაარსებ, -სე), осуществить.

წაახლოვება (ვუ), ზ. მ. დავუახლოვებ, приблизить, (წავუახლოვდები, -დი), ზ. ვდ. დავუახლოვდები, приблизиться.

წაბაასება (წავებაასები, -სე), ზ. თვ. ბაასს გავუწევ ვისმე, поспорить съ кѣмъ.

წაბალთვა (ვჰ), ზ. მ. დავსერავ მცირედ.

წაბანა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბან მცირედ, помыть.

წაბარბაცება (ვჰბარბაცდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰყვები რხევას ან რწევას სიმთვრალისაგან, пошатываться; ჩონგ. 87.

წაბაძვა, подражать.

წაბედვა (ვჰ), ზ. უ. осмѣлиться.

წაბარვა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ დავჰბარავ. покопать.

წაბეგვა (ვჰ), ზ. მ. მივჰბეგვავ, მცირედ გავლახავ. прибить, приколотить.

წაბეზღება (ვა), ზ. მ. დავასმენ, შევაბეზღებ, очернить, оклеветать, (წავიბეზღებ, -ღე), შევიბეზღებ, слушать наговоръ; შემიბეზღე, по наговору другихъ ты считаешь меня виновнымъ; დარეჯ. 10.

წაბეგვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბეგვავ. помять.

წაბერვა (ვჰ), მცირედ შევჰბერავ, подуть.

წაბერტყა (ვა), ზ. მ. მცირედ დავჰბერტყ; потрясти.

წაბერწება (ვჰბერწდები), ზ. ვდ. перестать телиться.

წაბზეკა (ვჰ), ზ. მ. высунуть.

წაბზარვა (ვჰბზარავ, -რე), ზ. მ. მცირედ დავჰხეთქ; порасколоть.

წაბილწება, ნ. წაპილწება.

წაბიჯება (ვა), ზ. მ. წარვდგამ ბიჯსა, сдѣлать шагъ впередъ.

წაბლა ცხენი, бурая лошадь.

წაბლა ხაფი, ს. сладкая на вкусъ тыква, ბაქრ. 178.

წაბლი, ს. მცენ. каштанъ, -ლის ფერი, бурый; -ბლოვანი, წაბლნარი, каштановый лѣсъ.

წაბლიგვება (წავჰბლიგვდები, -დი), ზ. ვდ. დაჩლუნგება, иступиться. (ვა). დავაჩლუნგებ, иступить.

წაბმა (წავაბამ, -ბი), ზ. მ. დავაბავ, привязать; ან შევაბამ ცხენსა, заложить лошадь; დაბად. 24—5.

წაბნედა (წავჰბნდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰბნდები, ცნობა მიმეღება, лишиться чувствъ, упасть въ обморокъ.

წაბნევა (ვაბნევ, -ნიე), ზ. მ. მცირედ დავაბნევ, წავჰყრი, поразсыпать.

წაბნელება (ვაბნელებ, -ლე), ზ. მ. ჩამოვაბნელებ, затемнять; (წავჰბნელდები, -დი), ზ. ვდ. ჩამოვჰბნელდები, потемнѣть.

წაბორძიკება (ვიბორძიკებ, -კე), ზ. უ. ფეხს წავჰკრავ, споткнуться.

წაბოჭვა (წავჰბოჭავ, -ჭე), ზ. მ. ხელს დავავლებ, ხელთ ვიგდებ, схватить, прибрать къ рукамъ.

წაბრეცა (ვიბრიცები, -ცე), ზ. ვ. მოვიპრანჭები, დავიგრიხები, жеманиться, чваниться.

წაბრმობა (წავაბრმომ, -მე), დავაბრმავებ, ослѣплять.

წაბრტყელება (ვა), пластать.

წაბრუნება (ვაბრუნებ, -ნე), ზ. მ. დავაბრუნებ, воротить.

წაბრძანება (წავაბრძანებ, -ნე), ზ. მ. წავიყვან, увести, (წავჰბრძანდები, -დი), ზ. ვდ. წავალ, уходить.

წაბრჯენა (წავაბრჯენ, -ჯინე), ზ. მ. ფეხს წავსდგამ ან მივაჭირებ, сдѣлать шагъ: упираться.

წაბუგვა (წავჰბუგავ, -გე), ზ. მ. გადავჰსწვავ. сжечь.

წაბურვა (წავჰბურავ, -რე), ზ. მ. წავჰხურავ; покрыть, (წავიბურავ, -რე), წავიხურავ, накрыться, სიბრ. 80.

წაბუტბუტება (ვიბუტბუტებ, -ტე), ზ. მ. წავიდუდუნებ, проворчать, пробормотать.

წაბღალვა (ვჰბღალავ, -ლე), ზ. მ. წავშლი, стереть, замарать, (ვიბღალვი, -ლე), ზ. ვ. წავიშლები, стираться.

წაბღნეჯა (ვიბღნიჯები, -ჯე), ზ. ვდ. დავიბღნეჯ პირსა, наморщиться; **წაბძანება**, ნ. წაბრძანება; **წაბჯენა**, ნ. წაბრჯენა.

წაბძანება, ნ. წაბრძანება.

წაბჯენა (ვა), ზ. მ. ступать ногою.

წაგდება (ვა), ზ. მ. წინ-წავიყვან, толкать впередъ; წინწავიგდებ მებრძოლსა, обращать въ бѣгство; წინწავიგდებ საქმეს, толкнуть дѣло впередъ; ქილ. 28.

წაგდომა (წავეგდები, -დე), ზ. ვდ. დავარდები, повалиться на что.

წაგება (წავაგებ, -გე), ზ. მ. გავშლი, стлать; ნ. წარგება.

წაგებება (ვეგებები), ზ. თვ. გავეგებები, идти на встрѣчу.

წაგებინება (ვა), ზ. მ. წარგებაში, ზიანში შევიყვან, заставить проиграть, получить изъянъ.

წაგვა (წავჰგვი, -გავე), ზ. მ. მცირედ დავჰგვი, подмести.

წაგვანა (წავჰგავ ან წავჰგევარ), ზ. უ. ვჰგავარ, походить, быть похожу.

წაგვანება (ვა), ზ. მ. მივამსგავსებ, дѣлать похожимъ, (წავეგვანები, -ნე), ზ. თვ. დავემსგავსები, походить.

წაგვრა, წაგჳრა (წავჰგვრი, -გვარე), ზ. მ. წავიყვან, მრავალთათვის წავასხამ; ან წავართმევ, მოვჰსტაცებ, уводить; похищать, отнимать; რუსუდ. 883, ვისრ. 121; 2 ქართლ. 43; -ქალსა, увести чью дочь; რუსუდ. 3; -ცოლსა, увести чью жену; შესაკ. გ. მ. სამ.

წაგლესა (ვა), ზ. მ. помазать.

წაგლა (წავჰგლი, -გალე), ზ. მ. დავჰნაყავ, დავხვიქრავ, истолочь; (წავიგლი, -გალე), ხელს ფეხს, ზ. მიჩ. მოვიგლი, მოვიქლეშ, прищемить.

წაგმერა (ვჰ), ზ. მ. пронзать.

წაგოზვა (ვჰ), ზ. მ. смазать.

წაგლეჯა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰგლეჯ, გამოვართმევ გლეჯით, сорвать, вырвать.

წაგორება (ვა), ზ. მ. გავაგორებ, прокатить, катать что; ქიმ. 238; წავუგორებ სამღერელს კამათელსა (ნარდის თამაშობაში); бросить игральную кость; ქილ. 238.

წაგრაგნა (ვჰგრაგნი, -გნე), ზ. მ. დავახვევ; შევახვევ; свернуть; завернуть; обвить; მარკ. 15—46; (ვიგრაგნები, -ნე), ზ. ვ. დავიფარები, покрыться, იესო. 34—4; გამოცხ. 6—14; ანდრ. 148; ან შევიხვევი, обвиваться.

წაგრძელება (ვა), ზ. მ. გავაგრძელებ, удлинять; შუბი წაიგრძელეს, выдвинули копья, გორგ. 310; (ვიგრძელებ ენას), ზ. მიჩ. вытянуть языкъ; ანც. 3—7.

წაგჳრა, ნ. წაგვრა.

წადავება, სს. тяжба, споръ; **წადავებით**, ზზ. тяжбою; სამ. ვახც. 246; (წავედავები, -ვე), ზ. მ. მოვჰყვები დავას, начать тяжбу, споръ, სამ. ვახც. 135; (ვა), ზ. მ. დავაში შევიყვან, увлечь кого въ тяжбу.

წადარება (ვა), ზ. მ. შევამსგავსებ, сравнить.

წადგენა, წარდგენა, -დგინება, представленіе, адресъ; (წავადგენ, -დგინე); ზ. მ. წინაშე ვისისამე წარვაყენებ; მივართმევ; представить кого; რომ. 13—2; (წარვუდგენ, -დგინე), წინ წარვუყენებ, представить кому; საქმ. 1—3; 9—41; 23—32; 2 კორ. 7—14; -თავსა, представляться, წარმადგენ, ты представишь меня, 1 კორ. 8—8.

წადგმა (წავჰდგამ, -დგი), ზ. მ. წინ დავსდგამ, ставить впередъ; выдвинуть, წალმა ბიჯსა ვერ წასდგმიდეს, немогли сдѣлать шагъ впередъ; წარვიდგამ ფეხსა, ступать ногою, идти впередъ; **წადგმევინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить идти, დარეჯ. 2—138.

წადგომა, ს. граница; გურიის წადგომამდის, до границъ Гуріи, ბაქრ. 81.

წადგომა, სს. ნახე წარდგომა: (წავჰსდგები, -დეგ; წავადგები, -დეგ, მდაბ. -დექ), ზ. ვდ. მივალ, გამოვჰსჩნდები წინაშე ვისისამე; предстать, представиться, ფსალ. 5—3; 63—6; საქმ. 27—23; გუჯ. 33; დარეჯ. 2—142; ან ფეხს წინ წავსდგამ, сдѣлать шагъ впередъ; ზედ-წაადგა, ე. ი. ზედ-მიადგა მთას, მთის წვერზედ ავიდა, вступилъ на вершину горы; ვეფხ. 184; (წავუდგები, -დეგ), ზ. ვდ. წინ მივდივარ; დავედევნები; наступать, идти впередъ; преслѣдовать; რუსუდ. 221; 371; ან წინდავუდგები, предстать передъ кѣмъ; 2 ქართლ. 482; უკან წავუდგები, ე. ი. უკან დავედევნები, идти въ слѣдъ, преслѣдовать; სამ. გ. მ. 44; რუსუდ. 775, 1 ქართლ. 216; 2 ქართლ. 294; ვისრ. 179; (წავსდგომივარ, წავჰსდგომოდი), ზ. უ. ავალ მაგალ მთაზედ და დავსდგები, взойдти на гору; ვეფხ. 618.

წადება, სს. წადილი, ნდომა, желаніе, хотѣніе; ვეფხ. 1464, (ვიწადებ), ზ. მ. მოვისურვებ, пожелать, захотѣть.

წადება (წავჰსდებ, -დე), ზ. მ. მოვსდებ, მოვჰსჭიდებ; задѣть, зацѣпить; წავიდებ ქვეშ; ე. ი. ქვეშ დავიდებ თავის თავ ბრძოლაში, повалить, повергнуть кого на земь; წავუდებ ცეცხლსა, поджечь, подложить огонь, (წავედები, -დე), ზ. თვ მოვეკიდები, зажигаться, загорать, ცეცხლი წამედო, я воспламенился.

წადევნება (წავადევნებ, -დევნე), ზ. სხმ. უკან მივადევნებ, заставить слѣдовать.

წადენა (წავადენ, -დინე), ზ. მ. ვადინებ ვისმე სისხლსა, ცრემლსა; посредствомъ удара вызвать кровь; вызвать слезы; (ვჰსდი), протекать; წამდის; მაგალ. ცრემლი, льются у меня слезы; ვეფხ. 653.

წადი, ბძან. წასვლა, ступай; **წადი**, ნახე ქიში; საბ. ლ.

წადიდება (წავდიდდები, -დდი), ზ. ვდ. გავდიდდები, увеличиться, მარც. 1—151.

წადიერება, სს. წადილი, ნდომა, სურვილი; желаніе, (ვიწადიერებ, -რე), ზ. მ. მოვიწადინებ, пожелать, захотѣть.

წადიერი, ზედ. მოწადინე, მსურველი, მოწადინებული, желающій, დაბად. 31—30; 1 ქართლ. 1; ანდრ. 122; წადიერად, охотно, ანდრ. 3.

წადილი, ს. სურვილი, ნდომა, მოწადინება, желаніе, хотѣніе; გულის წადილი, пожеланіе сердца; ნ. გულის წადილი; -თვისი, желаніе, (ვჰსწად ან წერილში ვჰსწადნოი უკანონოა; სრ. არა აქვს; ვიწადი, -დე; მწადს, მწადდა; მწადიან, მწადოდა), ზ. უ. ვისურვი, ვმოწადინეობ, მსურს; განვიზრახავ, ვი-

გულვებ. დავაპირებ; желать; думать, предполагать; მიწადებია ან მიწადნია, я пожелалъ.

წადინება, ნ. მოწადინება.

წადინება (ვა), ზ. მ. დამოვადინებ, заставить течь, (წამედინება ცხვირიდამ, სისხლი, изъ носу течетъ у меня кровь.

წადრეკა (ვჰსდრეკ, -რიკე), ზ. მ. მოვსდრეკ, მოვჰკაკვავ, выгнуть; (წავსდრკები, -კი), ზ. ვდ. უკან დავსდგები, отступить, მარკ. 1—28.

წადუდუნება (ვი), ზ. უ. წავიბუტბუტებ, проворчать; ჩონგ. 134.

წადუმება (წავიდუმებ, -ბე), ზ. უ. დავჰსჩუმდები, замолкнуть.

წადუნება (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, послаблять.

წავალება (ვა), ზ. მ. დავავალებ, одолжать, обязывать.

წავარდნა, ნ. წავრდომა.

წავარნა, ს. კლდის ბილიკი, тропинка, ვეფხ. 694.

წავარცხნა (წავვარცხნი, -ნე), ზ. მ. დავვარცხნი, прочесать, (წავივარცხნი, -ცხნე), ზ. მიჩ. დავივარცხნი, чесать себѣ волосы.

წავაჭრება (ვევაჭრები, -ჭრე), ზ. თვ. დავევაჭრები, приторговываться.

წავედრება (ვევედრები), просить, умолять.

წავი, მწავი, წვავი, ს. ცხოველია, боберъ, ბუნ. ლ. ნ. მწავი; выдра, Р. Г. С.

წავლა, ს. გამოსვლა ჭადრაკის თამაშობაში; ходъ въ шахматной игрѣ; ქილ. 58; ეკლესიის წავლით, пройдя церковь; გუჯ. 32; წავლა წამოვლა, хожденіе взадъ и впередъ; რუსუდ. 775; 536; (წავვლი, ვლე; წავივლი ხრ. წამივლია), ზ. უ. გავივლი, წარვჰხდები, происходить; миновать; ისაი. 28—19; -სიცოცხლესა, проживать, ქილ. 193; (წავივლი), ზ. უ. ფეხს გადავსდგამ, გავივლი, сдѣлать впередъ нѣсколько шаговъ; 1 ქართლ. 33, (წავივლები, -ლე), ზ. ვ. გავიარები, быть проходиму.

წავლება (ვა), ზ. მ. ხელს დავავლებ, схватить.

წავლენა (ვავლენ, -ლინე), ზ. მ. გავჰგზავნი, отправить, ჩემს სიტყვას ტყუილათ ნუ წაავლენ, დარეჯ. 109; слова мои не считай за ничто; დარეჯ. 109.

წავრდომა (წავვარდები), ზ. მ. დავვარდები ან ხელიდამ დავუსხლტები; упасть; выскользать; წამვარდა ცული, выскользнулъ у меня изъ рукъ топоръ; სამ. ხომს. 383; წამვარდა ცხვირიდამ სისხლი, кровь хлынула у меня изъ носу.

წაზავება (ვა), ზ. მ. დავაზავებ, мирить.

წაზახება (ვჰ), დავუყვირებ, закричать кому; ნ. წაძახება.

წაზიდვა (ვჰ), ზ. მ. წავიღებ; относить, (წავიზიდავ, -დე), წავიტაცებ, მოვინადირებ, მოვიბირებ, увлечь кого; ვისრ. 35; წავზიდავ, ხაზსა, ე. ი. წავსწევ, წარზიდული, მიმ. წაწეული, протянутый; выдавшійся; -ქედი, мысъ; 1 ქართლ. 378; провести черту, **წაზიდული** ხაზი, протянутая черта.

წაზმანება (ვაზმანებ, -ნე). ზ. მ. წავამთქნარებ; зѣвать, რუსუდ. 852, წამეზმანება, зѣвается мнѣ.

წაზნექა (ვჰ), ზ. მ. წავჰხრი, сгибать, загибать; (წავიზნიქები), ზ. ვ. დავიხრები, наклониться.

წაზღუღლევა (ვი), ზ. ვ. წავიქცევი (შენობათათვის), разрушаться.

წათავაზება (ვუ), ზ. მ. მივართმევ, ვუთავაზებ, подчивать.

წათამამება (ვა, -მე), ზ. მ. გავაკადნიერებ, внушать смѣлость; ანგ. 4—55; (წავჰთამამდები), ზ. ვდ. გავჰკადნიერდები, дѣлаться смѣлымъ.

წათვალიერება (ვა), ზ. მ. დავათვალიერებ, თვალს მოვჰკრავ, искать глазами; замѣчать.

წათვლა (წავათვლი, -თვალე), ზ. მ. დავათვლი, თვლაში დავუმატებ, причитывать; причислять; (წავჰთვლი, -ვჰთვალე), დავჰსთვლი, сосчитать, просчитать, ვეფხ. 452, 502.

წათი, ს. აფთი, გრძელი შუბი, ან კეტი გამწვეტებული, колъ; пика; მატ. 26—47, 55; 1 ქართლ. 294.

წათითხნა (ვჰ), ზ. მ. запачкать.

წათლა (ვსთლი), ზ. მ. მცირედ მოვჰთლი, ссамить, срѣзать.

წათრევა (ვა), ზ. მ. გავათრევ, თრევით წავიღებ, тащить; (წავეთრევი, -რიე), ზ. თვ. თრევით წავალ, уходить таща ноги; ალექს 191; (წამათრევ, -რიე), ты тащишь меня; ერისთ. 48, 83.

წათქმა (ვჰსთქვამ), ზ. მ. წარმოვიტყვი, проговорить.

წათხევა (ვს), ზ. მ. დავღვრი, пролить.

წათხი, ს. წუთხი, მლაშე ბალღამი ან შალალი, ჩირქი, гной, матерія.

წათხლეშა (ვჰ), ზ. მ. шлепнуть.

წათხრა (წავჰსთხრი, -თხარე), ზ. მ. გავსთხრი, прокопать; прорыть.

წათხუნვა (ვჰ), ზ. ვ. запачкать.

წაკავება (ვი), ზ. მ. დავიჭერ, взять, схватить.

წაკალვა (ვჰ), ზ. მ. полудить.

წაკაფვა (ვჰ), ზ. მ. მოვსჭრი ტყეს, вырубить лѣсъ.

წაკაწრვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფხაჭნი, оцарапать.

წაკერება (ვა), ზ. მ. დავაკერებ, ავნემსავ, пришить.

წაკეტა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეტ, запереть.

წაკეცა (ვჰ), ზ. მ. დავჰკეც, складывать.

წაკვდომა (წავაკვდები), ზ. ვდ. დავაკვდები, умереть надъ кѣмъ или чѣмъ; მოურავ. 141, (წავჰკვდები, -დი), ზ. ვდ. მოვჰკვდები, умереть.

წაკვეთა (ვჰ). ზ. მ. მოვჰსჭრი, მოვჰკვეთ, срѣзать.

წაკვეთება (წავეკვეთები, -თე), ზ. თვ. მოვხდები, случаться, წამეკვეთა, მომიხდა, случилось со мною.

წაკვეცა (ვჰ), ზ. მ. გავჰკრეჭ, сострячь.

წაკიდება, სხ. თავზედ მოხვევა, გარდაკიდება, навязываніе кому что и т. п.; ქილ. 688; (ვჰ), ზ. მ. დავჰკიდებ; თავზედ მოვახვევ, მოვაბამ; ვისისამე თავზედ მოვაწევ, შევამთხვევ; წავჰსჩხუბებ; повѣсить; навязывать кому что на шею; навлекать, нагонять, наносить, причинять; поссорить, посѣять раздоръ; წავჰკიდებ ბოროტსა, навлечь на кого несчастіе; 1 ქართლ. 70, 304; (ვი), ზ. მიჩ. თავზედ მოვიხვევ, навязать на себя; (ვუ), ზ. მიჩ. მოვუკიდებ, მოვუდებ ცეცხლსა; подложить огонь, зажечь; წამკიდებ, -დე; ты навязываешь на меня; ты ссоришь меня, რა წაგკიდებია, что случилось съ тобою; დარეჯ. 2—6; 50, 52; ვეფხ.

760, 1423; ვისრ. 7; (წავიკიდები, -და), ზ. ვ. წავიჩხუბები, ссориться; (წავეკიდები, -და), ზ. თვ. შევემთხვევი, შევჰხვდები, დავეკვეთები; წავეჩხუბები; наталкиваться, приключаться, случаться; поссориться съ кѣмъ; დარჯ. 2—28; ვისრ. 1122; ვეფხ. 109; 900; ავის მომქმედსა ავი წაეკიდების, ვისრ. 202; за зло отплачивается зломъ; ცეცხლი წაეკიდა, загорѣлось; წამეკიდება, -და, случается со мною; ვეფხ. 268, 1 ქართლ. 115; ვახტ. ხამ. 207; უკეთუ არა წამეკიდების, если со мною ничего не случится; ვისრ. 7; უპატიოსნება წამეკიდა, я навлекъ на себя безчестіе; ვისრ. 17, 48; იგივე წამეკიდება, რაც ღმერთს ჩემთვის გაუგია, что Богъ предопредѣлилъ мнѣ, то и случится со мною; ვისრ. 41, **წაკიდებული**, ზედ. навлеченный; ვეფხ. 1120.

წაკითხვა (ვი), ზ. მ. прочитать.

წაკინკილავება (წავეკინკილავები, -და), ზ. ვდ. წავეჩხუბები, поссориться; ანტ. 4—10.

წაკვლაკვნა (ვჰკლაკვნი), ზ. მ. დავჰკვლაკვნი искривлять; (წავიკვლაკვნები, -ნე), ზ. ვ. დავიკვლაკვნები, корчиться.

წაკლიტვა (ვჰ, -ლიტე), ზ. მ. კლიტით დავჰკეტ; замыкать.

წაკოდვა (ვჰკოდავ, -და), ზ. მ. დავჰკოდავ, დავჰსჭრი; изрубить; изранить.

წაკონება (წავეკონები, -ნე), ზ. მ. გულზედ დავეკვრი, пасть въ объятія.

წაკონკება (ვა). ზ. მ. დავაკონკებ, класть заплатку.

წაკოცნა (ვჰკოცნი, -ნე), ზ. მ. დავჰკოცნი, поцѣловать.

წაკრება; -კრეფა (ვჰ), ზ. მ. მოვაგროვებ, ხელს დავავლებ წასაღებად; собирать; уносить; (წავიკრიფები, -ფე ან წავჰკრბები, -ბი); ზ. ვ. წავალწამოვალ, уходить, расходиться.

წაკრეჭა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ გავკრეჭ; состричь.

წაკვრა (ვჰ), ზ. მ. წავარტყამ, დავარტყავ, ვაკვეთებ. ვაჯახებ, ударить, толкнуть; ზუნ. წ. 92; წავჰკრავ ფეხსა; споткнуться, წავიკრავ ხელს მშვილდ-ისარსა, схватиться за тетиву и стрѣлы; გორგ. 159; რუსუდ. 60, 289.

წაკრვა (ვაკრავ, -კარ), ზ. მ. დავაკრავ, наклеить.

წაკრვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰკრავ, შევჰკრავ, связать, წავუკრავ მხარსა, связать кому руки назадъ; გორგ. 137; მხარ-წაკრული, со связанными руками назадъ; 2 ქართლ. 520.

წაკრთომა (ვჰკრთები, -თი), ზ. ვდ. ელდა მეცემა, შემეშინდება, испугаться.

წაკრუნჩხვა (წავჰკრუნჩხავ, -ხე), ზ. მ. დავჰკვლაკვნი, დავგრეხ, коробить, корчить.

წაკრუტვა (ვჰკრუტავ, -ტე თვალი), ზ. მ. თვალს დავჰხუჭავ, зажмурить глаза.

წაკუზვა (ვიკუზები), сгорбиться; **წაკუზული**, наклоненный.

წაკჳრა უგანონოა, უნდა წაკრვა, იქ ნახე.

წაკულაკი, ს. ზოჟვი, ხოკერი, ხის ქერქის ჭურჭელი; коробка; ნ. ზოჟვი ან ნუშის ყვავილი, цвѣтъ орѣховый.

წაკულევა (ვი), ზ. მ. გამოვიძიებ, изслѣдовать; ქილ. 503.

წაკწაკი, სს. дрожь, дрожаніе, წაკწაკება (ვჰსწაკწაკებ, -კე), ზ. უ. ვჰთრთი, ვჰკანკალებ, дрожать, ქილ.

წალა, ს. ზალა, ჩირქი, матерія изъ ранъ.

წალაგება (ვა), ზ. მ. მივალაგებ, удрать.

წალამი, ს. ვაზის ნასხლევი; обрѣзки лозъ.

წალაპარაკება (ველაპარაკები, -კე), ზ. თვ. დავუწყებ ლაპარაკსა, заговорить.

წალაღება (ვლაღდები), ზედ. становиться наглымъ.

წალდი, ს. პირ-გრძელი ცული ცხვირიანი ფიჩხის საკაფი; топоръ плоскій для рубки хвороста, ბაქრ. 330; ერისთ. 14.

წალები, ს. კარავთ დასაბმელი თოკები, веревки для шатра.

წალევა (ვჰ), ზ. მ. დავასრულებ; გავივლი გზას, окончить; пройдти дорогу; დარეჯ. 2—88.

წალეკვა (წავლეწავ, -წე), ზ. მ. ძირს მოვიცან, მოვიდებ (ითქმის ადიდებულთა მდინარეთათვის); потопить, наводнить.

წალი, ს. თიკანი, ჩებიჩი, козленокъ, რიცხვ. 28—15.

წალი, ს. იხმარება მრავლობითად წალები, ნ. წალები.

წალიანი ზედ. ჩირქიანი, сукровичный.

წალიკა, ს. მცენ. пкотная трава; ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ. ან წყლის ინა, ხანდარაკი; спорышъ, ერისთ. ლ.

წალკატი, ს. ორპირი წერაქვი მოკლეტარიანი ქვათა სათლელი, кирка у каменотесовъ.

წალკოტი, ს. ხილნარი, ხეხილთ ბაღი, фрукт. садъ.

წალო, ს. ქვეშაგებთა და ლოგინთა შესანახავი ადგილი, нишъ для постели.

წალტოლვა (ვივლტვი), ზ. უ. убѣгать.

წალურჯება (ვა), ზ. მ. посинить.

წალუღლუღება (ვი), пробормотать.

წამავალი ზედ. მსვლელი, проходящій, ვეფხ. 845.

წამავლობა, ს. მოგზაურობა, отъѣздъ, ვეფხ. 285.

წამალვა (ვჰ), ზ. მ. ჩავჩქმალავ, прятать, скрывать; (წავიმალები, -ლე), ზ. ვ. ჩავიჩქმალები; მივეფარები, დავიმალები; прятаться, скрываться.

წამალი (არაბ.), ს. სამკურნალო შემზადებულება დასალევი ან დასადები, საკურნებელი; ვეფხ. 273; სამხატურო ჩასაფერადებელი ან სადებავი; სამსალა, საწამლავი საკჳდინებელი კაცთა; ლონის ძიება, საშუალობა; ვეფხ. 15; 256; лекарство, медикаментъ; краски живописныя или красильный матеріалъ; отрава; способъ, средство; წამლის მიღება, принять лекарство; თოფის წამალი, порохъ, პირის წამალი, порохъ насыпаемый въ дуло огнестрѣльнаго орудія; -სასიკვდინე, ядъ, თაგვის წამალი, мышьякъ; წამლის დადება, положить кому пластырь; найдти средство.

წამართ, ზზ. შემდგომად, კჳლავ, წალმართ; далѣе, впередъ; იერემ. 7—24; ეზეკ. 39—22; ანგ. 2—19.

წამართითი, ზედ. სწორი, პირ და პირი, прямой.

წამახვა (ვჰ), ზ. მ. გავლეს, გავსჩარხავ: წვერს გავუმწვეტებ, отвострить, выточить; **წამახული**, მიმ. завостренный.

წამგრგვლობლება, (ვა), округлять.

წამჭვრეტი, ზედ. მაგალ. ცოლისა, ე. ი. ცოლის

წამყვანი, похититель чужой жены, შესავ. გიორგი მეფ. ხამ.

წამ-დაუწუმ, წამ და წამ, ზზ. მოუკლებლად, მიმდემად, ნიადაგ, безпрестанно, безпрерывно, каждую минуту; ქილ. 251.

წამდევნი, ს. მდევარი, преслѣдователь.

წამდგარი, ზედ. წინამდგომი, предстоящій; -ზღვაში; выдающійся въ морѣ; მრ. 69; **წამდები,** ნ. **წარმდები.**

წამდინარება (ვჳ), ზ. უ. მდინარეთათვის: ჩავუდივარ, протекать.

წამება, სს. вѣрованіе, вѣра; свидѣтельство, увѣреніе, удостовѣреніе, подтвержденіе; отзывъ хорошій или дурной; обличеніе; обвиненіе; 2 სჯული 19—15; სამ. მოსეს. 13; მარკ. 14—57; საქმ. 23—11; კვალად ვიწყებთ თავთა თვისთა წამებად, мы начинаемъ вновь свидѣтельствовать о себѣ; 2 კორ. 3—1; (ვჰსწამ), ზ. უ. მჯერა, მრწამს, ვჰსასოებ, вѣровать; вѣрить; (ვჰწამებ, -მე), ზ. მ. დავაჭეშმარიტებ სიტყვით ან საქმით; свидѣтельствовать, подтверждать; ვამხილებ; 1 ქართლ. 336; обвинять, обличать; (მწამს, მწამდა, უეს. მწამებია), ზ. უ. მჯერა, ვჰსასოებ, вѣровать, ნახე რწმა; მწამს ერთი ღმერთი, вѣрую во единаго Бога, (ვიწამ, ან ვიწამებ, -მე), ზ. უ. ვიჯერებ, ვირწმუნებ, დავიჯერებ, вѣрить, увѣриться; ისევ ვიწამებ ჩემსა სჯულსა; вновь перейду въ оставленную мною религію; სამ. ხომს. 167; ვიწამებ მოწამეთა, въ доказательство привожу свидѣтелей; იერემ. 32—25; (მიწამებ, -მე), ზ. მიჩ. მიმოწმებ, ты подтверждаешь указанія мои; დანად. 43—5; მიწამებს, მიწამა, онъ подтверждаетъ слова мои; საქმ. 20—22; წამებით მიწამებდა (უნდა გვიწამებდა) ჩვენ, клятвою увѣряли насъ; გიწამებდით, мы доказывали вамъ; убѣждали васъ; თესალ. 2—12, 25; (ვუწამებ, -მე), ზ. უ. დავემოწმები, დავუმტკიცებ; подтвердить чье либо показаніе; იეზეკ. 16—2; გამოსლ. 19—11, 21; საქმ. 18—5, 2; (ვიწამები, -მე), ზ. ვ. ვირწმუნები, დავიჯერები, подтверждаться, საქმ. 16—2; (ვეწამები, -მე), ზ. თვ. დავერწმუნები; სარწმუნოდ გამოვჰჩნდები; свидѣтельствовать; подтверждаться свидѣтельствомъ; საქმ. 24—9; 1 ქართლ. 18; ეწამებოდნენ სჯულითა სუნონასა; они держались сунитской вѣры; 2 ქართლ. 291; თავთა თვისთა ეწამებიან, они хвалятъ себя; 2 კორ. 10—13, 18; თანა ვეწამები განზრახვასა ვისისამე, принять участіе въ замыслѣ кого либо; 1 ქართლ. 423; (მეწამები, -მე), ზ. თვ. დამერწმუნები, მემოწმები, ты подтверждаешь мое показаніе; 2 კორ. 12—11; გალატ. 4—14; ებრ. 10—14; მეწამების, онъ подтверждаетъ мои показанія; საქმ 22—5; გეწამებით თქვენ, мы согласно съ вами подтверждаемъ; გალატ. 4—14; (ვჰწამებ, -მე), ზ. მ. მაგალ. ცილსა, ე. ი. ბრალს დავჰსდებ, обвинять; обличать, клеветать на кого; რუსუდ. 934; (ვიწამები, -ბე), обвиняться, მეწამები, ე. ი. ბრალს დამსდებ, ты обвиняешь меня; სამ. ვახტ. 7; **წამებული,** მიმ. подтвержденный, წამებული კეთილთა საქმეთა შინა, извѣстный добрыми дѣлами; 1 ტიმ. 5—10; წამებულ-ყოფა, подтверждать, საქმ. 6—3; 10—22; ვჰსწამვარ, ვჰსწამდი, ან ვჰსწამებივარ, онъ вѣритъ въ меня.

წამება, სს. წვალება, დასჯა; ტანჯვა; мученіе, мука, страданіе; წამება წმინდათა მოწამეთა, мученичество св. мучениковъ; (ვაწამებ, -მე), ზ. მ. ვჰსტანჯავ, ვაწვალებ, დავჰსჯი; мучить, გორგ. 1; ვიწამებ თავსა, мучить себя, თავი მიწამებია, я подвергалъ себя мученіямъ; ალექს. 106; თავს ვაწამებ, биться, стараться, მოურავ. 342; (ვეწამები, -მე), ზ. თვ. ვიტანჯები, ვიწვალები, страдать, мучиться; (ვიწამები, -მე), ზ. ვ. დავიტანჯები, быть замучену, **წამებული,** ნაწამები, მიმ. замученный.

წამ-ერთ, წამზედ, ზზ. ერთწუთსა, წუთზედ, въ мигъ, мгновенно.

წამზედ, ზზ. ერთს წუთს, въ мигъ, мгновенно.

წამთქმელი, ს. მროშავი, болтунъ, ქილ. 270.

წამი, ს. თვალის ქუთუთოს ბალანი, წამწამი, рѣсница.

წამი, ს. წუთი, ნახე ჟამი; мигъ, мгновеніе; წამი თვალისა, мгновеніе ока; ვეფხ. 217; ვისრ. 21; 1 კორ. 15—52, წამი სასწორისა, пылинка на вѣсахъ; ისა. 40—15; **წამსა და წამსა, წამ და უწუმ, წამითი წამად,** каждую минуту, безпрерывно; ვისრ. 21; რას წამს, რასაც წამს, რამწამს, ზზ. какъ только, წამითი წამად, каждую минуту, поминутно; ვისრ. 189; **წამისად,** мгновенно; ვეფხ. 879; **წამისყოფა,** სზ. мгновеніе; 1 ქართლ. 75; წამის ყოფით დამონება, покорить кого въ мигъ; ვისრ. 1; (წამს ვუყოფ, წამი ვუყავ), ზ. უ. თვალის დახამხამებით ვანიშნებ; мигать кому, ლუკ. 1—22, 62.

წამიერი, ზედ. минутный.

წამიწებული, ზედ. обращенный въ прахъ.

წამკიდებელი, ს. მაჩხუბებელი ან მომკიდებელი ცეცხლისა, кто ссоритъ, кто зажигаетъ.

წამლება, წამლვა, (ვუწამლებ, -ლე; ვუწამლავ, -ლე), ზ. მ. ვუვლი ავად მყოფს წამლების შეწყობით, лечить, пользовать больнаго; ვისრ. 179; (ვეწამლები, -ლე), ზ. თვ. წამალს ვაძლევ ავადმყოფს, лечить, ქილ. 367 ჩონგ. 85; მეწამლები, ты лечишь меня, ვეფხ. 105.

წამლვა, სს. чары, чародѣйство; ანდრ. 134; (ვჰსწამლავ, -ლე), ზ. მ. გრძნებით შევჰკრავ, მოვჰხიბლავ; ან მოვჰსწამლავ, საწამლავს მივსცემ; очаровывать, околдовать, ფსალ. 57—5; მოსეს სამ. 11; ან отравить; ნ. მოწამვლა.

წამლებინება (ვა), ზ. სხმ. заставить лечить.

წამლობა, სს. леченіе; (ვჰწამლობ, -ლე), ზ. მ. ვუვლი ავათ მყოფს წამლების შეწყობით, ვარჩენ, ვექიმობ; лечить, врачевать.

წამლიანი, ზედ სამკურნალოს შესაფერი ან საღებავისა; გესლიანი; относящійся къ лекарству, къ краскамъ; ядомъ напитанный; -გველი, ядовитый змѣй; -ისარი, ядомъ напитанная стрѣла, ვისრ. 34; ანდრ. 140.

წამოარება (ვიარებ, -რე; ვიარები, -რე), ზ. უ. წამოვუვლი, проходить.

წამოარჩევა ნ. წარმოარჩევა.
წამობა, სს. свидѣтельство; обвиненіе; (ვჰსწამობ, -მე), ზ. მ. ვჰმოწმობ, ვაჭეშმარიტებ, ვჰსწამებ; დავაბრალებ, ბრალს დავსდებ, დავჰსწამებ; свидѣтельствовать; обвинять, оклеветать, სამ. ბერძნ. 147; სამ. ვახტ. 144.
წამობერვა (ვუ), ზ. მ. წამოვუქროლებ, подуть.
წამობმა (ვა), ზ. მ. შევჰკრავ, დავაკრავ, подвязывать; привязывать, (წამოვიბმი, -ბი), ზ. ვ. დავიკრვი, быть привязану.
წამობნელება (ვა), ზ. მ. затемнять.
წამობძანება (ვა), ზ. მ. წამოვიყვან, приводить, (ვჰბძანდები, -დი), ზ. ვდ. წამოვალ, отправиться.
წამობურვა (ვჰბურავ, -რე), ზ. მ. წამოვჰხურავ, покрывать, **წამობურვილი ტყე**, дремучій лѣсъ; ჩონგ. 703.
წამოგდება (ვა), ზ. მ. წამოვაყენებ, ფეხზედ დავაყენებ; заставить встать; რუსუდ. 749; წამოვუგდებ თვალსა, выколоть, вышибить кому глазъ; დარეჯ. 20; (წამოვიგდებ), ზ. მიჩ. გამოვიშვერ, высовывать; (წამოვეგდები, -დე), ზ. თვ. წამოვჰსწვები, დავეგდები, повалиться на что, лечь.
წამოგება (ვაგებ, მაგალ. შამფურზედ მწვადს; ზ. მ. ავაგებ შამფურზედ მწვადს; нанизать мясо на вертелъ; დარეჯ. 134.
წამოგებება (ვაგებებ, -ბე), ზ. მ. მივაგებებ, посылать на встрѣчу; (ვეგებები, -ბე), ზ. თვ. მივეგებები, встрѣчать.
წამოგვრა (ვჰგვრი, ვჰგვარე), ზ. მ. წამოვიყვან, приводить.
წამოგზავნა (ვჰგზავნი), ზ. მ. გამოვჰგზავნი, посылать.
წამოგლეჯა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხევ; წავართმევ გლეჯით; рвать; вырвать изъ рукъ.
წამოგორება (ვა), прикатить, თამარბაც. 33.
წამოგრაგნა (ვჰგრაგნი), ზ. მ. წამოვჰხურავ, წამოვახვევ; покрыть, завернуть.
წამოდავება (ვედავები, -ვე), ზ. თვ. დავას დავუწყებ; начать тяжбу, споръ.
წამოდგენა, ნახე წარმოდგენა; წამოდგომა, ნ. წარმოდგომა.
წამოდგმა (ვჰსდგამ, -გი), ზ. მ. წინ წავსდგამ, выставить; წამოვსდგამ, მოვჰსწევ, придвинуть; დარეჯ. 49; იოან. 2—10; (წამოვიდგამ, -დგი), წამოვჰსდგამ ფეხსა, ступить ногою; წამოვიდგამ ფეხსა, начать ходить; რუსუდ. 765.
წამოდგომა, ნ. წარმოდგომა.
წამოდება (წამოვჰსდებ, -დე), ზ. მ. მოვჰსდებ, მოვჰკიდებ, მოვაბამ; зацѣпить, задѣть; ударить; -ფეხსა; задѣть ногою.
წამოდედება (ვა), ზ. მ. შევადედებ, გავალღვივებ ცომს, ალვაფუვებ, заквашивать (тѣсто); წამოვჰდედდები, -დდი), ზ. ვდ. გავჰლღვივდები, შევჰდედდები, заквашиваться.
წამოდევნა, -ვნება (ვჰსდევ, ვჰსდიე), ზ. უ. უკან მივჰყვებ, слѣдовать. идти за кѣмъ; (ვადევნებ, -ნე), ზ. მ. უკან დავადევნებ, заставить слѣдовать за кѣмъ.
წამოდენა (ვადენ), ზ. მ. დამოვადინებ წყალსა, заставить течь, (ვჰსდი, ვჰსდიოდი), ზ. უ. ვჰმდინარებ, течь.
წამოდიდება (ვა), ზ. მ. გავადიდებ, увеличить, (ვჰდიდდები), ზ. ვდ. გავდიდდები, მოვვარდები (წყალი), выступать изъ береговъ, разливаться.
წამოდრეკა (ვჰ), ზ. მ. წამოვჰხრი, согнуть.
წამოდუნება (ვა), ზ. მ. მოვუშვებ, მოვადუნებ, ослаблять натянутое.
წამოდუღება (წამოვადუღებ, -ღე), ზ. მ. მოვადუღებ, вскипятить, (ვი, ვჰდუღდები, -დი); ზ. უ. მოვდუღდები, закипать.
წამოდღლართვა, სს. ბრიყული წოლა, лежать въ растяжку; საბ. ლ.
წამოვარდნა (წამოვვარდები, -დი), ზ. ვდ. წამოვჰხტები, მალე ავსდგები, вскочить, встать, ვეფხ. 268; თუ კაცს თვალი წამოვარდეს, если человѣкъ лишится глаза; სამ. გიორგ. მეფ. 35.
წამოვაჭრება (ვევაჭრები, -ჭრე), ზ. მ. приторговываться.
წამოვიწროვება (ვა), ზ. მ. შევავიწროვებ, ссуживать.
წამოვლა (წამოვვლი, ვივლი, -ვლე), ზ. უ. წამოვიარ, пройдти; проѣхать; ქილ. 660; მარკ. 9 — 30; (ვივლი, -ვლიე), წამოვუარ, обходить; ანტ. 3—32; წამოვლით, სს. пройдя, ნ. წამოსვლა.
წამოვლება (ვა), ზ. მ. ხელს დავავლებ, схватить.
წამოვლენა (ვა), წამოვლინება (ვა), ზ. მ. გავჰგზავნი კაცს, посылать человѣка; დაბად. 43—8; (ვუვლენ), ზ. მიჩ. გავუგზავნი, отправить къ кому кого либо; 2 ქართლ. 477; საქმ. 15—25; (წამოვივლინები, -ნე), ზ. ვ. გამოვიგზავნები, быть отправлену.
წამოზავება (ვეზავები, -ვე), ზ. თვ. примиряться.
წამოზრდა (ვჰზრდი), ზ. მ. გავჰზდი, растить, (ვიზრდები, ვიზარდე), ზ. უ. გავიზდებ, расти, вырости.
წამოზევა (ვჰზევ, -ზიე), ზ. მ. გამოვჰწევ, придвинуть, притянуть.
წამოზელა (ვჰ), ზ. მ. მოვზელ მცირედ, мѣсить тѣсто.
წამოზიდვა (ვჰზიდავ, -დე), ზ. მ. წამოვიღებ; წამოვჰსწევ; приносить, привозить; притянуть, потянуть; ვეფხ. 574; რუსუდ. 699; წამოზიდნა თმითა, потянулъ за волосы; ვეფხ. 237; (წამოვიზიდავ, -დე), ზ. მიჩ. მოვიზიდავ, მოვიწევი; მოვიზირებ, притягивать къ себѣ; привлекать.
წამოზმანება (მეზმანება, -ნა), ზ. თვ. მომეჩვენება, грезиться.
წამოზნექა (ვჰზნექ, -ქე), ზ. მ. წამოვჰხრი, сгибать, (ვიზნიქები, -ქე), ზ. ვ. წამოვიხრები, согнуться.
წამოზღუდვა (ვჰ), ზ. მ. ზღუდეს მოვავლებ, ограждать.
წამოთამამება (ვჰთამამდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰკადნიერდები; стать смѣлымъ; 2 ქართლ. 435; წამოგვითამდა მტერი, врагъ смѣло сталъ наступать; რუსუდ. 661.
წამოთბობა (ვა), ზ. მ. გავათბობ, нагрѣвать; -ვჰსთბები, -ბი), ზ. ვდ. გავჰთბები, нагрѣваться.

წამოთვალიერება (ვა), ზ. მ. თვალს მოვჰკრავ, დავათვალიერებ, осматривать.

წამოთვლა (ვჰ), ზ. მ. ჩამოვსთვლი, ავრიცხავ, вычислять, ხრონოლ. 31.

წამოთითხნა (ვჰ), ზ. მ. გავსვრი, запачкать.

წამოთლა (ვჰსთლი), ზ. მ. მოვჰსჭრი, срѣзать.

წამოთრევა (ვა), ზ. მ. გავათრევ, თრევით წავიღებ, тащить.

წამოთუთქვა (ვჰ), ზ. მ. დავსთუთქავ; обдать кипяткомъ.

წამოთხრა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ გავთხრი, выкопать.

წამოთქმა (ვჰ), ზ. უ. გამოვჰსთქვამ, სიტყვას ვიტყვი; выговорить, выражать, произносить слово; ქილ. 125, ან მოვიტირებ მიცვალებულსა; оплакивать; გულში წარმოვსთქვამ, საშინელს ფიცსა; въ душѣ произнесу страшную клятву; ერისთ. 82; (წარმოვიტყვი, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ვიტყვი, ვსთქვამ; выговорить.

წამოთხევა (ვათხევ, ვათხიე), ზ. მ. დავსთხევ; ან პირიდამ მალე ზინებს, ვანთხევ; выливать; выблевывать.

წამოკაზმვა (ვჰ), ზ. მ. მოვრთავ, убрать.

წამოკაკვა (ვჰ), ზ. მ. წამოვჰხრი, сгибать.

წამოკაფვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსჭრი, წავჰკაფავ; срубить.

წამოკბეჩა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსჭამ, откусить.

წამოკეცა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკეც, მოვჰხრი, сложить.

წამოკვეთა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსჭრი, მოვჰკვეთ, отрѣзать.

წამოკვეცა (ვჰ), ზ. მ. остричь; срѣзать.

წამოკვეხნა (ვი), ზ. უ. დავიკვეხებ, хвастнуть.

წამოკვნესა (ვი), ზ. უ. ამოვიოხრავ, вздохнуть.

წამოკიდება (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკიდებ, დავუდებ; ხელს დავავლებ; навьючивать, положить на кого ношу; брать, хватать; (წამოვეკიდები, -დე), ზ. თვ; ზურგზედ მოვეკიდები; ან ავენთები; навѣшиваться. загораться.

წამოკლება (ვა), ზ. მ. მოვაკლებ, შევამცირებ, уменьшать, укорачивать, сбавлять.

წამოკრეფა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰკრეფ, მოვაგროვებ, подбирать.

წამოკვრა (ვჰკრავ, -ვჰკარ), ზ. მ. წავჰკრავ, წავჰხჯგულემ, დავეტაკები, დავეჯახები; толкнуть, ударить; ფეხის წამოკვრა, спотыкаться, სიბრ. 83; წამოვჰკრავ ხელსა იარაღსა, схватить оружіе; გორგ. 250.

წამოკუზვა (ვიკუზები), ზ. ვ. მოვიხრები წელში, сгорбиться; ანტ. 3—32.

წამოლაგება (ვა), ზ. მ. დავალაგებ, прибрать.

წამოლალვა (ვი), ზ. მ. წამოვჰრეკ, пригонять.

წამოლანდება, სს. призракъ, (წამომელანდება, -ბის; -და), ზ. თვ. მომეჩვენება, присниться.

წამოლაპარაკება (ველაპარაკები), ზ. უ. გამოველაპარაკები, დავუწყებ ლაპარაკს, начать говорить.

წამოლალება, бросаться, кидаться на; 198 დიდმ.

წამოლბობა (ვა), ზ. მ. დავალბობ, размачивать, размягчать.

წამოლომება (წამოვლომდები, -დი), ზ. ვლ. გავჰგმირდები ლომსავით, расхрабриться, стать львомъ; წამომლომდები, წამომილომდები, ты начинаешь надо мною храбриться; რუსუდ. 30.

წამოლოცვა (ვი), ზ. უ. ლოცვას წარმოვჰსთქვამ, помолиться.

წამოლუღლუღება (ვი), ზ. უ. წამოვსთქვამ, ვჰსჩიფჩიფებ; залепетать; ერისთ. 2—269.

წამოლხენა (ვი), ზ. მიჩ. წამოვჰშმხიარულდები, развеселиться.

წამომავალი, ზედ. წამომსვლელი, идущій.

წამომარჯვება (ვუ), ზ. მ. მოვუმარჯვებ, მოვუმართებ; наводить, направить, метить, нацѣливать.

წამომდურება (ვა), ზ. მ. გადავჰკიდებ, დავამდურებ, посѣять между кѣмъ негодованіе, неудовольствіе.

წამომზღურვა (ვიმზღვლდები, -ლიე), ზ. ვ. ჩამოვჰსწყდები, ჩამოვიქცევი, обрушиваться.

წამომსხმელი, ს. წამომყვანი მრავალთა, уводящій, ვეფხ. 545.

წამომძღვარება (ვა), ზ. მ. გამოვჰგზავნი, посылать кого, (ვიმძღვარებ, -რე), ზ. მიჩ. გამოვიმძღვარებ, заставить кого идти впереди себя; ანტონ. 27.

წამომხტარი, ს. ხტომით ამდგარი, вскочившій; რუსუდ. 677.

წამომჯდარი, ს. сидящій.

წამონაღები, ზედ. მოტანილი, თან წაღებული, унесенный, რიცხვ. 30—26.

წამონანება (ვი), ზ. მ. სინანულში შევალ; раскаяться.

წამონთხევა (ვა), ზ. მ. პირიდამ ვანთხევ, выблевывать.

წამოპარება (ვა), ზ. მ. მალვით წამოვიყვან ან წამოვიღებ, уводить, уносить украдкою; დაბად. 40—14; 2 ქართლ. 206; (ვიპარები, ან ვეპარები, -რე), ზ. ვ. ჩუმად მოვალ, მოვეპარები, подходить украдкою; подкрадываться.

წამოპატიჟება (ვი), ვეპატიჟები, ზ. მ. მოვიპატიჟებ, приглашать.

წამორბენა (ვჰრბი, ვირბენ, ვირბინე), ზ. უ. бѣжать.

წამორევა (ვა), ზ. მ. ავრევ, смѣшать.

წამორეკა (ვჰ), ზ. მ. მოვლალავ, пригонять.

წამორთვით, ზზ. წართვით ღამე და დღე, сплошь день и ночь, ვეფხ. 446.

წამორიდება (ვა), ზ. მ. მოვარიდებ, მოვაშორებ, удалять, устранять; (ვერიდები), დავერიდები, уклоняться, устраняться.

წამოროშინება (ვა), ზ. მ. დავაუბნებ, წამოვათქმევინებ, заставить проговориться.

წამოროშვა, **წამოროხვა** (ვჰ), ზ. უ. проболтнуть.

წამორტყმა (ვა), ზ. მ. წამოვჰკრავ, пріударить.

წამორჩევა, ნ. წარმორჩევა.

წამოსაბლარდნელი, ზედ. მოსახვევი, წამოსახურავი, ნ. საბლარდნელი.

წამოსადეგი, ს. თვალადი, კაი შესახედავი, კაცი ზრდ; видный, статный; представительный; ან საფიქრებელი, საგონებელი; представляемый; воображаемый, -დეგობა, величественность.

წამოსავალად, ზზ. წამოსასვლელად, для отправленія.

წამოსაკიდებელი, წამოსაკიდი, ს. ტვირთი, ноша.

წამოსასვლელი, ზედ. სამგზავრო, назначенный на отправку; 2 ქართლ. 536; სიბრ. 108, -ვლელად ავსდგ, я всталъ, чтобы уйдти; დავ. 26.

წამოსასხამი, ს. საკუსი, ტოლომა, ლართი; накидка, плащъ.

წამოსაყვანი, ზედ. წასაყვანად მომზადებული; назначенный на отправку; -ნად, ზზ. წასაყვანად, на приведеніе.

წამოსაჯდომი, ს. საჯდომი ან სარზენი, ფრთეკი, балконъ.

წამოსევა (ვუ), ზ. მ. მოვუსევ კაცსა, ძაღლსა; напускать, натравлять собаку.

წამოსვენება, ნ. წარმოსვენება.

წამოსვლა (წამოვალ, წამოვედ), ზ. უ. გამოვემგზავრები, მოვდივარ; отправляться, выѣзжать; ან ვჰსწარმოვებ, происходить, კავშ. 98. (წამოვუვალ, ვუვედ), ზ. უ. წავუვალ, შეუტყობლად ვისისამე მივდივარ, уходить украдкою; ვეფხ. 601; რუსუდ. 881; 2 ქართლ. 527, 563; წამოსული, ушедшій, **წასვლელ-წამომსვლელი,** проходящій, რუსუდ. 309; ნ. წასვლა.

წამოსრობა (ვჰ), წამოსრვა (ვჰსრავ, ვჰსარ), ზ. მ. ამოვაგდებ, истребить.

წამოსრესა (ვჰსრეს, -რისე), ზ. მ. გავჰსრეს; раздавить ногою.

წამოსურვება (ვი), მოვიწადინებ, пожелать.

წამოსუსტება (ვა), ზ. მ. მოვაუძლურებ, ослаблять, (წამოვჰსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვუძლურდები, ослабѣть.

წამოსქდომა (ვჰსქდები, ვჰსქდი), ზ. ვდ. лопнуть.

წამოსწორება (ვა), ზ. მ. მოვასწორებ, მოვაშანდაკებ, уровнивать.

წამოსწრაფება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, დავაშურებ, торопить; (ვისწრაფებ), ზ. მიჩ. ავჰსჩქარდები, დავეშურები, торопиться, спѣшить.

წამოსწრობა (ვასწრობ, ან ვუსწრობ, ვასწარ), ზ. მ. დავასწრებ, წინა ვუსწრობ, предупредить кого въ чемъ; რუსუდ. 199.

წამოსხლეტა (წამომისხლტება მაგალ. ფეხი), ზ. ვ. ფეხი დამესხლიტება, поскользнуться.

წამოსხმა (ვასხამ, ვასხი), ზ. მ. წამოვიყვან მრავალთა; уводить многихъ; რუსუდ. 195; 2 ქართლ. 219; ანტ. 4.

წამოსხმა (წამოვასხამ), ზ. მ. წამოვჰლევრი, вылить.

წამოსხმა (ვასხამ, ვასხი), ზ. მ. მოვასხამ წამოსასხამსა, надѣвать на кого накидку, (ვისხამ, ვისხი), ზ. მიჩ. მოვისხამ, სარქველ ჩავიცვამ უსახელოს ტანთ-საცმელსა, накинуть на себя плащъ, надѣть; სიბრძ. 171.

წამოსხმა (ვჰ), ზ. უ. წამოვაჯდენ, посадить.

წამოსხმა (ვასხამ, ვასხი), ავასხამ, наниsать.

წამოტანა, -ტანება, (ვიტან), ზ. წამოვიღებ, წამოვიყვან, брать что или кого съ собою; დარეჯ. 2—15; წამოვატან, -ნე), ზ. მ. გამოვატან, отправить что съ кѣмъ; ტიმ. 14.

წამოტანება (ვეტანები), ზ. სხმ. წავეტანები, წავეჩხირები; соваться; хватать; ნახე წამოტანა.

წამოტაცება (ვი), ზ. მ. მოტაცებით წამოვიღებ, уносить.

წამოტკენა (ვიტკენ თავსა, -კინე), ზ. უ. ვიტკენ თავს, жаловаться на головную боль; ქილ. 498.

წამოტრიალება (ვა), ზ. მ. მოვაბრუნებ, поворачивать.

წამოტყდომა (ვატყდები, ვატყდი), ზ. ვდ. თავს დავაწყდები, обрушиться на комъ; წამომატყდა მტერი, врагъ напалъ на меня; მოურავ. 312.

წამოტყუება (ვი), ზ. მ. მოტყუებით წამოვიყვან; уводить обманомъ.

წამოუბნება (ვი), ზ. მ. წამოვჰთქვამ, проговорить.

წამოუსვლელობა, ს. არ წამოსვლა, неприходъ.

წამოუქცეველი, ზედ. წაუქცეველი, невалимый.

წამოფარდაგება (ვჰ), ზ. მ. ფარდაგებით მოვჰფენ; обвѣсить коврами.

წამოფარება (ვა), ზ. მ. წამოვახურავ; закрывать, занавѣшивать; (ვიფარებ, -რე), ზ. მიჩ. მოვიფარებ, მოვიხურავ; накрыть себя чѣмъ либо; (წამოვეფარები, -რე), ზ. ვდ. მოვეფარები, укрыться за.

წამოფენა (ვჰ), ზ. მ. დავაგებ, выстилать коврами и т. п.; **წამოსაფენი,** ს. წინ მოსაფენი, передникъ.

წამოფიშფიშება (ვი), ზ. უ. закипать слегка, სამზ. 56.

წამოფუება, ნ. წამოფრქვევა.

წამოფრენა (ვჰფრინდები), ზ. ვდ. წამოვიჭრები, წამოვჰხტები; вскочить.

წამოფრქვევა (ვა), ზ. მ. წამოვაბნევ. разсыпать.

წამოფშვნეტა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფშვნი, раскрошить.

წამოფხუწვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰფხუწავ, комкать, узить.

წამოქანება, ნ. წარმოქანება

წამოქანცვა (ვჰ), ზ. მ. მოვღალავ, утомлять; (წამოვიქანცები), ზ. ვ. დავიღალები, მოვჰსწყდები, устать.

წამოქიზება, (ვა), ზ. მ. возгордить.

წამოქექა (ვა), ზ. მ. разрыть.

წამოქელვა (ვჰ), ზ. მ. გავლახავ ფეხით, გავსრეს, истоптать; ვეფხ. 599.

წამოქნევა (ვი), ზ. მ. მოვიღერებ, მოვიქნევ დასაცემად; замахвуться, въ намѣреніи ударить что обо что.

წამოქონა (მომაქვს, მომქონდა), ზ. მ. წამოვიღებ, нести.

წამოქოქლვა (ვჰ), ზ. მ. ავლარავ, ხელ-ჩქარად შევჰკერავ, сшить на живую нитку, приметать.

წამოქროლა, -ლება (ვჰქრი, წამოვუქროლებ), ზ. უ. წამოვუბერავ (ქარისათვის), подуть; ქილ. 50.

წამოქუჩება (ვაქუჩებ, -ჩე), ზ. მ. მოვაგროვებ, скопить.

წამოქუხვა (ვჰ), ზ. უ. загремѣть (о громѣ).

წამოქცევა (ვა), ზ. მ. ჩამოვაგდებ, წავაქცევ; свалить, опрокинуть; (ვიქცევი, ვიქეც), ზ. ვ. ჩამოვარდები, упасть, გორგ. 106; წამოექცა ცხენი, подъ нимъ упала лошадь, 2 ქართლ. 240, 241; 283.

წამოღალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰქანცავ, утомлять; (ვიღალები, -ლე), ზ. ვ. მოვიქანცები, устать.

წამოღება (ვა), ზ. მ. გავახვამ, გავაღებ, отворять.

წამოღება (ვიღებ), ზ. მ. თან მოვიტან ხელით ან ურმით; уносить, увозить; გორგ. 34; (წამოღება ნახირისა, уводить стадо; დარეჯ. 37; (წამოვუღებ, -ღე), ზ. მიც. წავუღებ, წავართმევ, унести, отнять; ალბ. 86; **წამოღებული,** ზედ. унесенный, გვერდზედ წამოღებული, покачнувшійся на бокъ; კაცია 6; **წამოღებინება** (ვა), ზ. სხმ. წამოვატანინებ, заставить нести.

წამოღერება (ვუ), ზ. მ. მოვუქნევ, замахнуться.

წამოღვრა რაზმის წამოღვრითა, напасть съ цѣлымъ отрядомъ; 1 ქართლ. 306, (ვჰღვრი, ვჰღვარე), ზ. მ. წამოვაქცევ წყალსა, пролить, (ვიღვრები, ვიღვარე), ზ. ვ. быть пролиту.

წამოღმა, ზზ. აქეთ მხარეს, по сю сторону; გუჯ. 9.

წამოღონიერება (ვა), ზ. მ. ღონეზედ მოვიყვან, укрѣпить, усилить кого; (ვჰღონიერდები, -დი), ზ. ვდ. ღონეზედ მოვალ; укрѣпиться.

წამოღრღნა (ვჰღრღნი, -ღან), ზ. მ. მოვჰღრღნი, მოვჰკბენჩ; отгрызть.

წამოღრუბლვა (ვიღრუბლები, -ბლე), ზ. ვ. შევიმოსები ღრუბლით (ცა), покрываться тучами, пасмурѣть.

წამოღუღვა (ვიღუღავ თავსა), ზ. მიც. ცხვირს პირ ჩამოვუშვებ, მოვიკრუნჩხები, მოვიბლუნძები, нахмуриться, наежиться.

წამოყენება (ვა), ზ. მ. წამოვადგენ. ან ფეხზედ დავადგენ; ставить на ногу; выставить; представить; воспроизводить; კავშ. 63, 68, 120; 333; მარტ. 1—103; -მოქმედებასა, производить дѣйствіе; ჩოლაყ. სიგ. 29; -მოწამეს, представить свидѣтеля; წამოვიყენებ აზრად, представить себѣ въ умѣ; წამოვუყენებ პირში, კაცსა, представить человѣка для уличенія кого либо.

წამოყვანა (ვი), მყავს. ზ. მ. თან წამოვყვენები, выставляться; მოვიყვან ვისმე, уводить кого; брать съ собою; დარეჯ. 91; დაბად. 45—13; 1 ქართლ. 270.

წამოყივნება (ვა), ზ. მ. სახელს გავუტეხ, შევარცხვენ, обезславить кого; (ვიყივნები), ზ. ვ. обезславиться.

წამოყოლა (ვჰყვები, -ვჰყევ), ზ. უ. ვისთანმე მოვდივარ, идти съ кѣмъ; слѣдовать съ кѣмъ; წამომყევ, слѣдуй за мной.

წამოყოლება (ვა), ზ. მ. თან გამოვატან ვისმე, посылать кого съ кѣмъ.

წამოყოფა (ვჰ), ზ. მ. გამოვიშვერ, წამოვაგდებ; высовывать.

წამოყრა (ვჰყრი, ვჰყარე), ზ. მ. წამოვაგდებ მრავალთა; высыпать, выбросить; -ალვირს, снять узду; ჩონგ. 138; რუსუდ. 219; წინ წამოიყარეს, они погнали ихъ впередъ; გორგ. 282; ცხენმა ყურები წამოიყარა, лошадь навострила уши; რუსუდ. 879.

წამოყრანჭალვა (ვი), забасить.

წამოყრუება (ვჰყრუვდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰყრუვდები, სმენა მიმელება, оглохнуть.

წამოყჳლეფა (ვჰ), ზ. მ. გავჰძარცვავ, გავჰფრცქვნი, შემოვაძრობ კანს, облупить.

წამოშავება, (ვჰშავდები, ვდი), ზ. ვდ. წამოვალ, идти, წამოშავდი, ступай за мной.

წამოშენება (ვა), ზ. მ. მოვაშენებ, построить.

წამოშვება (ვუ), ზ. მ. მოვუშვებ; ослабить натянутое.

წამოშველება (ვა), ზ. მ. საშველებლად გამოვუგზავნი, посылать кому на помощь, (ვეშველები, -ლე), идти кому на помощь; ანტონ. 6—29.

წამოშთობა (ვა), ზ. მ. დავახრჩობ, удавить.

წამოშიშვლება (ვჰ), ზ. მ. оголять.

წამოშინება (ვუ), ზ. მ. უკანიდამ დავუწყებ ცემა-ტყეპას; напирать съзади; წამოუშინეს თოფი; съзади стали стрѣлять изъ ружей; წვიმამ წამოუშინა, дождь полилъ.

წამოშიშინება (ვჰშიშინდები), закипать, სამზ. 59.

წამოშლა (ვი), ზ. მ. წავშლი, გავაუქმებ; уничтожать; (ვეშლები, ვეშალე), ზ. თვ. ავეშლები, взбунтоваться противу кого либо; возстать; 2 ქართ. 317, 356.

წამოშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, удалять.

წამოშჳლეპა (ვჰ), ზ. მ. გავჰშვლეპ, გავჰყვლეფ, облупить, ободрать.

წამოშურება (ვა), ზ. მ. დავაშურებ, ავაჩქარებ, торопить; (ვეშურები, -რე), ზ. თვ. მოვეშურები, ავეჩქარები, торопиться.

წამოჩენა, -ჩინება, ნ. წარმოჩენა, წარმოჩინება.

წამოჩიჩქნა (ვჰსჩიჩქნი), ზ. მ. მოვჰსჩიჩქნი, выковыривать.

წამოჩლუნგება (ვა), ზ. მ. დავაჩლუნგებ, иступить.

წამოჩოქება (ვა), ზ. მ. დავაჩოქებ, ставить на колѣни; (ვი), მუხლზედ დავჰსდგები, стать на колѣни, დავრ. 8.

წამოჩხრიალება (ვა), ზ. მ. დავაჩხრიალებ, забренчать напр. (деньгами).

წამოცარიელება (ვა), ზ. მ. დავაცარიელებ, опорожнить.

წამოცდენა (ვა), ზ. მ. ავაცდენ, ნიშანში ვერ ამოვიღებ, дать промахъ; промахнуться.

წამოცდომა (ვჰმცდება, მაგალ. სიტყვა), ზ. ვდ. სიტყვა წამცდება, промолвиться, проговориться.

წამოცჳმა (ვა), ზ. მ. დავჰხურავ, დავუცობ, заткнуть; ქიმ. 138; ან ავაგებ, მაგალ. შამფურზედ, натыкать на вертелъ; нанизать; ანტონ. 6—29; (ვეცმი, ვეცვი), ზ. თვ. ავეგები, втыкаться, вонзаться.

წამოცვივნა (წამოვჰსცვივი, -ვე; წამოვჰსცვივდები, -დი), ზ. ვ. წამოვცვარდები; მოვცვარდები; вскочить (о множествѣ); высыпаться, სამზ. 139, отпадать, ანტ. 3—32.

წამოცილება (ვეცილები), ზ. თვ. წამოვედავები, начать споръ.

წამოცილება (ვაცილებ, -ლე), ზ. მ. გამოვაცილებ, проводить.

წამოცლა (ვჰსცლი, ვჰცალე), ზ. მ. დავჰსცლი, опорожнить.

წამოცლა (ვაცლი, ვაცალე), ზ. მ. მოვაცლი, მოვაშორებ, снять, содрать.

წამოძახება (ვაძახებ, -ხე), ზ. მ. დავაძახებ, заста-

вить кричать, (ვიძახებ, ვიძახე), ზ. მიჩ. დავიყვირებ, вскричать; (ვჰსძახებ, -ხე), ზ. უ. წავჰყვირი; წავაყვედრებ, кричать кому; упрекать.

წამოძგერება (ვა), ზ. მ. დავაჯახებ, ვაკვეთებ; ударить, ткнуть, (ვეძგერები, -რე), ზ თვ დავეჯახები, броситься на кого съ намѣреніемъ ударить; დარეჯ. 2—13.

წამოძრობა (ვა), ზ. მ. сорвать, снять кожу.

წამოძღოლა (ვუძღვები, -ძღე), ზ. ვ. გავუძღვები, გზას ვუჩვენებ; გავჰყვები; идти впередъ, предводить; сопровождать; წამოვჰსძღოლოდივარ, я сопровождалъ его, დარეჯ. 2—111, 1 ქართლ. 366.

წამოწადინება (ვი), ზ. მ. მოვისურვებ, пожелать.

წამოწევა (ვჰსწევ, ვჰსწიე); подвинуть; поднять; რუსუდ. 292; 749; выпятить, (ვი), ზ. მ. მოვიწევ, მოვახლოვდები, подвинуться, (ვეწევი, ვეწიე), ზ. თვ. მოვეწევი, догнать, წამოგვეწივნენ, они догнали насъ; დარეჯ. 93; (წამოვიწევი, -წიე), ზ. ვ. მოვიწევი; ავიწევი, ავდგები; подвинуться, подняться; რუსუდ. 749.

წამოწვა (ვჰ), ზ. მ. გადავჰსწვავ, сжечь.

წამოწვდა (წამოვიწვდი, -ვიწვდე), ზ. ვ. გავიშიშვლებ ხმალს, обнажить мечь.

წამოწვდომა (ვჰწვდები, ვჰსწვდი), ზ. ვღ. მოვჰსწვდები, доставать, ჩონგ. 97; хватать.

წამოწვიმება (წამოიწვიმა), закрапалъ дождь.

წამოწიფვა (ვიწიფვები), ზ. ვ. მოვიწიფვები, созрѣть.

წამოწითლება (ვა), ზ. მ. გავაწითლებ, заставить краснѣть; (ვჰსწითლდები), ზ. ვღ. გავჰსწითლდები, краснѣть.

წამოწინწკლვა (ვჰ), ზ. უ. დავჰსწინწკლავ, набрызгать.

წამოწოლა (ვჰსწვები, ვჰსწევ); ზ. უ. დავსწვები; ჩამოვჰსწვები, ჩამოვიმხოვლები; прилечь; нависнуть; კაცია 6; (ვა), ზ. ვღ. დავაწვები, налечь, придавить; (ვუ), ზ. ვღ. დავუწვები, прилечь къ кому.

წამოწყდომა (ვჰსწყდები), ზ. ვღ. მოვჰსწყდები, მოვისპობი, истребляться; (ვაწყდები), ზ. ვღ. მოვადგები, მოვაცვდები (ხალხი); შინ მოვისხდებ; о народѣ: навалиться, привалить; застать; ერისთ. 89.

წამოწყენა (ვი), ზ. უ. მოვიწყენ, скучать.

წამოწყვიდა, ზ. ვღ. დავსწყდები, მოვიღალები, устать.

წამოწყვეტა (ვჰ), ზ. მ. მოვსწყვეტ, сорвать.

წამოწყურება (მომწყურდება, -და), ზ. ვღ. მომწყურდება, почувствовать жажду.

წამოჭეხა (ვა), ზ. მ. წამოვაწითლებ; заставить краснѣть, (ვიჭეხებ, -ხე), ზ. მიჩ. წამოვჰსწითლდები, покраснѣть, წამოჭეხა (ვი), ზ. ვღ. დავიჭეხებ, загремѣть; ქილ. 401.

წამოჭიდება (ვჰსჭიდებ, -დე), ზ. უ. ჭიდაობას დავაწყებინებ, заставить бороться; (ვეჭიდები, -დე), ზ. თვ. დავეჭიდები, вступить въ борьбу; გუჯ. 29; 2 ქართლ. 565; წამომეჭიდა, онъ сталъ со мною бороться.

წამოჭირება (ვუჭირებ, -რე), ზ. მ. მოვუჭირებ; стянуть, скрутить, сжать.

წამოჭრა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსჭრი, срѣзывать; (ვიჭრები), ზ. ვღ. წამოვჰსხდები საჩქაროდ, вскочить, встать; ქილ. 386, გორგ. 250.

წამოხაზვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსხაზავ, начертить.

წამოხანხვლა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსხალავ ყავას, поджарить кофе.

წამოხარშვა (ვჰ), ზ. მ. подварить.

წამოხატვა (ვჰ), ზ. მ. нарисовать.

წამოხდა (ვჰხდი, ვჰხადე), ზ. მ. მოვჰხდი; снять, открыть.

წამოხედვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხედავ, поглядѣть, ერისთ. 2—272; წამოვიხედავ, ზ. მიჩ. მოვღონიერდები ავადობის შემდეგ, მოვიხედავ; получить облегченіе въ болѣзни.

წამოხეთქა, (ვჰ), отколоть.

წამოხელება (ვა), ზ. მ. დავახელებ, застать, уловить.

წამოხელთება (ვი), ზ. მ. ხელთ ჩავიგდებ, уловить, поймать.

წამოხვედრება (ვა), ზ. მ. წამოვჰკრავ, ударить объ.

წამოხვევა (ვა), ზ. მ. მოვახვევ, обвернуть; წამოვეხვევი, -ხვიე, მოვეხვევი, окружить; обступить, 2 ქართლ. 326, რუსუდ. 936; წამომეხვივნენ, окружили меня.

წამოხვრინვა (ვჰ), ზ. უ. всхрапнуть.

წამოხიბვლა (ვჰ), ზ. მ. მოვხიბლავ; ჯადოთი შევჰკრავ, обворожить, заколдовать.

წამოხილვა (ვი), მოვიხილავ, обозрѣть.

წამოხლტომა (ვჰხლტები), ზ. ვღ. წამოვვარდები, вскочить, წამომხტარვარ ქვეშაგებიდამ, я вскочилъ съ постели; ერისთ. 96.

წამოხმა (ვი), ზ. მ. წამოვიღებ, уносить.

წამოხრა (ვჰხრი, ვჰხარე), ზ. მ. მოვჰკაკვავ, согнуть, წამოვიხრები, покоситься.

წამოხრაკვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰწვავ, поджарить.

წამოხრჩა (ვჰ), ზ. მ. დავიგლი, მოვიჩქმიტ, прищемить, придавить.

წამოხსნა (ვჰხსნი, ვჰხსენ), ზ. მ. გავჰხსნი, развязать.

წამოხტომა, ნ. წამოხლტომა.

წამოხუჭვად (ვი), ზ. მ. зажмурить глаза.

წამოჯდენა (ვა), ზ. მ. წამოვჰსვამ, посадить.

წამოჯდომა (ვჰსჯდები, ვჰსჯდე ან ვჰსჯდი), ზ. მ. ავდგები დასაჯდომად, присѣсть; ვეფხ. 1340; რუსუდ. 550; ჩონგ. 86.

წამქეზებელი, потакатель, баловникъ.

წამჟავება (ვა), ზ. მ. დავამჟავებ, окислять, (წავჰმჟავდები, ზ. ვღ. დავჰმჟავდები, киснуть.

წამძღავნება (ვუ), ზ. მ. გავუმჟღავნებ, объявлять кому печальную вѣсть.

წამრგვალება (ვა), ზ. მ. округлять.

წამრეცი, ზედ. დამართებული; покатый, отлогій; ადგილი, покатое мѣсто; -მთა, отлогая гора.

წამრუდება (ვა), ზ. მ. გავამრუდებ, искривить.

წამს, ზზ. ერთს წუთს, въ мигъ, поминутно, ვისრ. 119.

წამსა და წამს წამსწამს; ზზ. წამ და უწუმ,

წამსგავსება (ვა), ზ. მ. მიამსგავსებ, уподоблять.
წამსვლელი, уходящій.
წამტანი გულისა, გულის მიმღები; очарователь.
წამტუტება (ვა), ზ. მ. пересолить.
წამური ზედ. минутный.
წამურცლება, -ლვა (ვჰ), ზ. მ. გავაუწმინდურებ, омерзить, опоганить, осквернить; (ვჰმურცლლები), ზ. ვდ. оскверняться.
წამუსრვა (ვჰ), ზ. მ. ломать, сокрушать.
წამძღვარება (ვა), ზ. მ. отправить.
წამწამ, ზზ. ყოველს-წამს, поминутно, ვეფხ. 825, 190.
წამ-წამი, ზედ. სამუდამო, поминутный.
წამწამი, ს. წამი, თვალის ქუთუთოს ბეწვი, рѣсница; ვეფხ. 5; ჩახრ. 92, 114.
წამწამება (ვა), მაგალ. თვალსა, мигать.
წამწარება (ვა), ზ. მ. дѣлать горькимъ.
წამწე, ს. ხიდის კედელზედ ჯირგუ̂ლად წარზიდულნი ძელნი სიმაგრისათვის; береговые устои моста изъ бревенъ.
წამწვეტება (ვა), ზ. მ. отвострить.
წამწკრივება (ვა), ნ. დამწკრივება.
წამწყმედი, მიმ. губитель.
წამხდარი, ზედ. გაფუჭებული, წახდენილი, испорченный.
წამხდელი სულისა, ს. душитель.
წანაბამი, ზედ. დაბმული, привязанный.
წანაგდები, ზედ. წაგდებული, брошенный.
წანაგები, ზედ. проигранный; проигрышъ.
წანაგვარი, მიმ. уведенный.
წანალეკი, ზედ. წყლისაგან წალეკილი, потопленная водою (земля).
წანანება (ვა), ზ. მ. შევანანებ, заставить раскаяться; (ვი), ზ. მიჩ. მოვინანებ, раскаяться.
წანარბენი, пространство пробѣжанное.
წანარეცხი, ს. помои, обмывки.
წანართმევი, ზედ. წართმეული, отнятый.
წანარჩუნება (ვინარჩუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. оставлять что за собою.
წანარცხება (ვა), ზ. მ. დავანარცხებ, повалить на землю.
წანატრება, ნ. დანატრება.
წანაღები, წაღებული, წანართმევი, унесенный, отнятый; ალ. 18; 80; სამ. ვახტ. 50.
წანაღვლება (ვა), ზ. მ. დავანანებ, დავანაღვლებ, დავაფიქრებ; опечалить; (ვინაღვლებ, -ლე), ზ. მიჩ. დავინაღვლებ, опечалиться.
წანაყბედი, ს. დანაყბედი, болтовня.
წანაყვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰნაყავ, истолочь.
წანაცრება (ვა), ზ. მ. დავანაცრებ, обращать въ пепелъ; (ვჰნაცრდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰნაცრდები; обращаться въ пепелъ.
წანახედი, წანახდენი, ს. დასაკლისი, изъянъ, სამ. ვახტ. 151, 188; 245, 252; порча, სამ. სომხ. 250; 232.
წანგრევა (ვა), ზ. მ. დავანგრევ, разрушать, ломать зданіе; (ვინგრევი, -რიე), ზ. ვ. დავინგრევ, рушиться.
წანდილი, ს. კოლიო, კორკოტი, მგბარი ხორბალი, кутья.
წანებება (ვა), ზ. მ. დავანებებ, уступать.
წანიშნვა (ვჰ), ზ. მ. დავნიშნავ, ნიშანს დავჰსდებ; замѣчать, класть мѣтку; примѣчать.
წანწალა, ს. ძელი წყალზედ გადებული გასავლად, ნ. ხიდი; бревно положенное поперегъ рѣки, для прохода.
წანწალი (ვჰსწანწალებ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. უსაქმოდ დავდივარ, ვეთრევი, шататься, ходить туда и сюда.
წანწარი (ვა), ზ. უ. ვათრთოლებ, трясти; ვეფხ. 710.
წანწკარი, სს. журчаніе источника; (ვჰ), ზ. უ. საამოვნოს ხმით ჩადის მდინარე, объ источникѣ: журчать; ვეფხ. 493.
წაობება, ნ. დაობება; **წაოტება** (ვი), ზ. მ. обращать въ бѣгство, ზ. მ. მოვჰპარავ, унести, украсть; -თვალსა, лишить зрѣнія, ალ. 124.
წართვაა (ვჰ), уносить.
წაპარსვა (ვჰ), ზ. მ. сбрить.
წაპატარავება (ვა), ზ. მ. დავაპატარავებ, уменьшать.
წაპატრონება (ვეპატრონები, -ნე), ზ. მ. დავეპატრონები, войдти въ правахъ владѣнія.
წაპილწება (ვა), ზ. მ. გავამურცლებ, გავაუწმინდურებ, შევაგინებ; осквернить, (ვჰბილწდები), ზ. ვ. გავჰ-, оскверняться.
წაპირდაპირება (ვუ), ზ. მ. დავუპირდაპირებ, противупоставить.
წაპობა (ვა), ზ. მ. ცულით ავჰხლეჩ; отколоть.
წაპრანჭვა (ვიპრანჭები), ზ. ვ. დავიპრანჭები, кривляться, жеманиться.
წაპყრობა (ვი), ზ. მ. დავიპყრობ, დავიჭერ, овладѣть.
წაჟანგება (-გდები), ზ. ვდ. ჟანგი დამედებ, ржавѣть.
წაჟეჟა (ვჰ), ზ. მ. დავჰჟეჟ, დავჰჟღლი; დავჰბეჟავ ცემით; помять; приколотить.
წაჟინება (ვი), ზ. მ. დავიჟინებ, заупрямиться.
წაჟღლა (ვჰჟღლი, ვჰჟღალე), ზ. მ. წავჰბზარავ, წავხეთქ; ломать, колоть.
წაჟლეტა, (ვჰ), ზ. მ. раздавить.
წარ, თანდებული, რომელიც მოეზავების ზმნათა, მდაბ. წა; წარვალ, მდაბ. წავალ; წარწერა, მდაბ. წაწერა, წარგება, წაგება; ზმნანი რომელნიც იწყებიან წარ, ნახე წა.
წარამარა, ს. უთავბოლო ლაპარაკი; ან უთავბოლო მოუბარი, ცუდი მოტარტარე; вздоръ, болтовня; пустомеля, болтунъ; ахинея.
წარაფი, ს. წვრილი და მოგრძე ჭალა ტირიფისა, мелкій ивнякъ, ნ. ჩ. ლ.
წარბებ-აჭიმული, ზედ. ვისაც წარბები მაღლა გაჭიმული აქვს, вздернутые брови.
წარბენა (ვი), ზ. მ. გავიქცევი, რბენით წავალ, пробѣжать; იერემ. 37—9, (ვუ), ზ. მიჩ. გავურბენ, пробѣжать мимо кого; წინ წამირბინა, онъ пробѣжалъ впереди меня, **წარბენინება** (ვა), ზ. სხმ. გავაქცევ, გაქცევით გავატარებ, ან წავულებ; заставить бѣжать; убѣгая брать что нибудь.
წარბეჭდვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბეჭდავ, отпечатать.

წარბოლა (წავჰრბი, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. მივჰრბი, бѣжать.

წარბი, ს. თვალ ზედით მოხრით და გრძლად გაჭიმული თმანი; брови; წარბების შეკურა, наморщить лобъ, нахмуриться, წარბებ-შეკრული, ზედ. у кого брови соединены.

წარბნევა, წარბმა; ნ. წაბნევა, წაბმა.

წარგება, სხ. трата, потеря; проигрышъ; (ვა), ზ. მ. დავჰხარჯავ, დავჰფანტავ, გავჰფლანგავ; ვჰკარგავ ქალალდის თამაშობაში; ზიანი მომეცემა; издерживать, тратить, мотать; проигрывать; получить изъянъ; терять; ვისრ. 197; სიბრ. 138; -თავსა, погубить себя; ვეფხ. 562; 708; რუსუდ. 358; 575; 708; -სიცოცხლესა, терять здоровье; რუსუდ. 806; -ჭკუას, потерять разсудокъ; (ვიგები, -გე), ზ. ვ. დავიხარჯები, ვიკარგები თამაშობაში ან ვაჭრობაში, истрачиваться, теряться въ торговлѣ; (ვეგები, ვეგე), ზ. თვ. დავიღუპები, წავჰხდები, погибать; 1 ქართლ. 167; ქილ. 246; **წარგებული, წანაგები,** промотанный, проигранный.

წარგვალით, ზმან. წადით, идите, ступайте; 2 სჯული. 3—18.

წარგვალვა (ვჰ), ზ. მ. опустошить.

წარგვრა, ნ. წაგვრა.

წარგზავნა, სხ. посылка, отправка; წარგზავნა; -ვნება, (ვჰგზავნი), ზ. მ. წარვავლენ, გავისტუმრებ, посылать, отправлять; (ვიგზავნები, -ნე; ვეგზავნები, -ვნე), ზ. ვ. წარვივლინები; быть отправлену, **წარგზავნილი, წარნაგზავნი,** მიმ. отправленный, წარგზავნება იგივე წარგზავნა.

წარდგენა, ნ. წადგენა.

წარდგინება, представленіе; адресъ; (ვა), ზ. მ. представлять.

წარდგომა, სხ. მუხლნი ფსალმუნთანი სათქმელნი უწინარეს სამოციქულოსა ღ სხვათა საკითხავთა; прокименъ, стихъ изъ псалтыря поемый въ церкви предъ чтеніемъ Апостольскихъ посланій; წარდგომა, ნ. წადგომა.

წარდევნა (ვჰ), ზ. მ. ვჰსდევნი, ვერეკები, гнать, преслѣдовать; იერემ. 7—34.

წარდინება, სხ. теченіе рѣки, წარდინება, (წარვჰსდი, წარვჰსდინდები), ზ. უ. ვჰმდინარებ, ჩავჰმდინარებ, течь, протекать.

წარება (ვი), ზ. უ. გავივლი, пройдти. ქილ. 376.

წარევა (ვჰ). ზ. მ. შევჰრევ, ავჰრევ; ვჰხლართავ, ვჰხვანჯავ; смѣшать, перемѣшать; спутать; (ვერევი, -რიე), ზ. თვ. დავერევი, вмѣшаться; врываться въ...; წამერია მცდარი სიტყვა, я проронилъ слово; ვეფხ. 350; **წარეული,** მიმ. смѣшанный, спутанный; оскверненный.

წარე-თუთუნი, ს. წეკო, მცენ. махорка.

წარეცხა (ვჰ), ზ. მ. წავჰბან, смыть.

წარვლა, ნახე წავლა.

წარვლენა, წარვლინება, სხ. отправка; (ვა), ზ. მ. გავჰგზავნი, отправить, წარმავლენ, ты отправляешь меня, (ვივლინები), ზ. ვ. წარვიმგზავრები, быть отправлену; 2 ქართლ. 389; (ვევლინები), ზ. თვ. წარვემგზავრები, отправляться; 2 ქართლ. 434.

წარზიდვა, ნ. წაზიდვა; წარზიდული ხაზი, черта.

წართვა, წართვნა (ვა, წავჰრთვნი, -ვნე), ზ. მ. შევრთავ, დავუმატებ; ვეფხ. 146; გავატარებ მაგალ. დროს, ქილ. 640; соединять; совокуплять; проводить время; ღამე დღე ზედა წართო მრავალი; ე. ი. დღე და ღამე გაართო, გაასწორა, დღე და ღამე მიდიოდა; онъ ѣхалъ день и ночь; ვეფხ. 146; ჟამი და ღამე სრულიად ლხინითა წართვეს; все время и ночи проводили въ пиршествахъ; ქილ. 640; წართვით, ზზ. გაბმით, მოკიდებით, გაუწყვეტლად. сплошь; ხრონ. ბრ. 25; სიბრ. 21.

წართვა (ვჰრთავ, ვჰრთე), ზ. უ. განვერები, გავექცევი, მოვერიდები, убѣгать, устраняться, ქილ. 317.

წართმევა, წართუნა, სხ. отнятіе, (წავართმევ, -თვი; წავართუნი, -თუნე), ზ. მ. ძალით გამოვართმევ; გარდავახდევინებ, ავაგლეჯ. მაგალ. ჯარიმას, ქრთამს; отнять, лишать; взыскать, сорвать съ кого пеню, взятку; 2 ქართლ. 130; ცხენმა თავი წამართო, лошадь закусила удило, სამ. ვახტ. 92; გორგ. 33; -სიტყვას, прервать чью рѣчь; (წავირთმევ, -თვი), ზ. მიჩ. თავს დავაკლებ, მივჰხდი, лишать себя; ვისრ. 150; (წავირთმევი, -თვი), ზ. ვ. ძალით გამოვირთმევი, быть отняту; მოურავ. 260; (წავერთმევი, -თვი), ზ. თვ. გამოვერთმევი, გარდავეხდინები; отниматься; взыскиваться, წაერთმევა ჯარიმა, взыскивается штрафъ; სამ. სომხ. 156; სამ. ვახტ. 262; წამერთმევა, отнимается у меня; взыскивается съ меня; **წართმევინება** (ვა), ზ. სხმ. ძალით გამოვართმევინებ, заставить отнять, взыскать, სიბრ. 49.

წართქუმა, სხ. приговоръ, (ვჰსთქვამ, -თქვი), ზ. მ. წარმოვსთქვამ, ვიტყვი; произносить, напр. рѣчь; საქმ. 14—18; вымолвить, -გალობას, пропѣть; ლუკ. 19—28; წართქმითი, ზზ. утвердительный.

წარიგება (ვა), ზ. მ. დავარიგებ, რიგზედ დავსვამ ან ჩამოვურიგებ; сажать по порядку, подносить по порядку; წარიგებით, ზზ. ჩარიგებით, по порядку; ვეფხ. 1005; რუსუდ 152.

წარკეპა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ მოვჰკაფავ, срѣзать.

წარკვეთა, სხ. отсѣченіе, (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსჭრი; მოვჰკვეთ, მოვსპობ; отрѣзать; пресѣчь; -თავსა, отсѣчь кому голову; -ვუკვეთ სასოებას, обезнадежить; (წარვეკვეთები, -თე), ზ. თვ. მოვეკვეთები, отсѣкаться, ქილ. 484, მეტაფ. 35.

წარკითხვა (ვი), თავიდამ ბოლომდინ წავიკითხავ, прочитать.

წარლტოლვა (ვივლტვი, -ტე), გავიქცევი, бѣжать.

წარმავალი, ზედ. გზად წამსვლელი, განმვლელი; გარდამავალი; проходящій; переходящій; текущій, დაბად; 23—3; მარკ. 6—31; -ცხოვრება; временная жизнь; 1 ქართლ. 88; წარმავალსა წელსა, въ текущемъ году; **წარმავალობა, წარმავლობა,** ს. წარმსვლელობა, გარდამავლობა, теченіе (времени); ამ სამის დღის წარმავლობაში, въ теченіе трехъ дней; ანტ. 3—38, ვისრ. 136.

წარმართ, წამართ, წაღმართ, ზზ. კვლავ, შემდგომ; далѣе, впередъ, потомъ, послѣ; 43—27; დღეის წაღმართ, ე. ი. დღეის უკან, послѣ этого дня.

წარმართება, სს. преуспѣніе, успѣхъ; (ვჰ), ზ. მ. წარვჰმართებ, წარმატებას მივჰსცემ, მოვჰმარჯვებ; მოვჰმართავ, გავაუკეთესებ, უკეთესს მდგომარეობაში მოვიყვან; დაბად. 39—3; იგავი 3—8; споспѣшенствовать, способствовать; направлять; усовершенствовать; უფალო, წარმართე შენ წინაშე გზა ჩემი, Господи, исправи предо мною, путь Твой; ფსალ. 5—8; 89—17; ლუკ. 1—79; წარვჰმართებ ვისისამე ცხოვრებასა, გუჯ. 12; улучшить чью жизнь; (ვჰ), -საქმესა, дать успѣшное направленіе дѣлу; направить къ лучшему дѣло; ქილ. 42, (ვი), ზ. მიჩ. მოვიმარჯვებ, წარვიმატებ, წარმატებას მივიღებ, имѣть успѣхъ, успѣть; 1 ქართლ. 421; (ვუ), ზ. მიჩ. წარმართებას მივსცემ ვისმე, ხელ მოვუმართავ, შევუწყობ; способствовать, помочь кому въ успѣхѣ; ისუ ზირაქ. 15—10; 1 ქართლ. 243; წარმმართებ ან წარმიმართებ, способствуешь, помогаешь мнѣ; დაბად. 14—48; 24—12; 1 ქართლ. 241; ღმერთმან წარგიმართოს, Богъ да поможетъ тебѣ; (წარვემართები, -თე), ზ. თვ. წარვემატები; გავუკეთესდები; წავალ, გავემგზავრები; идти съ успѣхомъ, удачно; улучшаться; усовершенствоваться, отправляться; ტიმ. 9; წარემართენ ლოცვა ჩემი, да исправится молитва моя ...; (ვიმართები), ზ. ვ. წარმართებული ან წარმატებულ ვიქმნები, быть успѣшну, удачну; **წარმართებული**, მიმ. успѣшный, **წარმართებულება**, ს. წარმატებულება, успѣхъ; ისაი. 11—4; 1 ქართლ. 49.

წარმართი, ს. კერპთ-მსახური, ღვთის-გარეგანი; язычникъ, идолопоклонникъ; საქმ. 21—29; ფსალ. 2—1. 9; **წარმართობა**, ს. კერპთ მსახურება, идолопоклонство, язычество; **წარმართული**, ზედ. языческій.

წარმატება, სს. преуспѣніе, успѣхъ; польза; არვისა ჰსთხოვდა თავის წარმატებასა; ჩონგ. 28; никого не просилъ о своей пользѣ; (ვჰმატებ. -ტე ან წარვუმატებ. -ტე), ზ. მ. დავჰრთავ. შევჰსძენ, შევჰმატებ, შემატებას მივჰსცემ; წარვჰმართებ; прибавить кому что, придать; приносить кому выгоду, пользу, надѣлять, обогащать; способствовать кому въ успѣхѣ; (ვი), ზ. მ. მოვიმატებ, შევიძენ, пріобрѣтать, наживать; (წარვემატები), ზ. თვ. მოვემატები, შევემატები, შევეძინები прибавляться. умножаться, ლუკ. 2—52; ან преуспѣвать, ნ. ჩ. ლ. **წარმატებული**, მიმ. преуспѣлый, успѣшный, რუსუდ. 336.

წარმგებელი, ზედ. გამბნეველი, ბედოვლათი; мотъ, мотыга; **წარმგებლობა**, ს. ბედოვლათობა, мотовство.

წარმდება, წარმდებება, -მდებობა; ს. თავხედობა, განუსჯელობა, наглость; მარტ. 1—120; ან безразсудность; წარმდებებით, ზზ. წინ დაუხედავად, განუსჯელად, უჯეროდ; нагло, опрометчиво; საქმ. 19—36.

წარმდები, ზედ. თავხედი, განუსჯელი, წინდაუხედავი, გარეწარი, наглый, безразсудный: 2 ტიმ. 3—4; მარტ. 171; აბიდ, 47, 48; პირი წარმდები, იგავი 10—14; уста безразсуднаго.

წარმდებებითი, ზედ. წინდაუხედავი, безразсудный; წარმდებებით, ზზ. წინ-დაუხედავად.

წარმდებლობა (ვჰ), წინდავუხედავობ, верхоглядничать, смотрѣть и судить слегка.

წარმდინარე, ზედ. წყალი მიმავალი დინებით, ისაი. 30—25; текущій.

წარმდინარე, ს. გრძელი სამოსელი მეთრევი, платье со шлейфомъ; ნ. ჩ. ლ. -სოფელი, временной міръ.

წარმდინარება, -რეობა, ს. теченіе рѣки; (ვჰმდინარებ, -რე), ზ. უ. ვჰსდი, მოვჰმდინარებ, течь, ფიზიკ. 61.

წარმო, თანდებული რომელიც მოეზავების ზმნათა, მდაბ. წამო; მრავალნი სიტყვანი დაწყებულნი ამ თანდებულითა ნახე წამო; მაგალ. წარმოარსება, წამოარსება და სხვანი.

წარმო, ზედ. წარმოებული, происходящій; выводъ; მარტ. 2—5; ლოღ. 49, წარმოთა მათ შრომათა, выводъ изъ этихъ трудовъ, მარტ. 2—5.

წარმოარსება (ვა), ზ. მ. არსებად მოვიყვან; ვაწარმოებ; осуществлять; воспроизводить; გუჯ. 29; (ვიარსები, -სე; ან ვარსდები, -დი), ზ. ვ. არსებად მოვალ, ვიწარმოები, осуществляться; გუჯ. 15. **წარმოარსებული**, მიმ. осуществленный, კავშ. 216; **წარმოარსი**, ს. არსებად მოყვანილი, осуществленный; კავშ. 78.

წამობერტყა (ვჰ), ზ. მ. დავჰბერტყ; выколачивать.

წარმოგზავნა (ვჰგზავნი), ზ. მ. გამოვჰგზავნი, отправить.

წარმოდგენა, წარმოდგინება, სს. представленіе; (ვა), ზ. მ. წინდავადგენ. წარვადგენ, წავაყენებ, დავსდგამ, დავაყენებ; ფსალ. 49—21; საქმ. 10—34; შავთ. 94; დავჰბადებ, შევჰქმნი, ვაწარმოებ; შავთ. 89; ვთამაშობ თეატრში; представить; предъявить; ставить на ноги; творить, производить; играть на сценѣ, представлять; -მოწამესა, представить свидѣтеля; (ვი), ზ. მიჩ. თვალისწინ გამოვისახავ, გამოვიხატავ, представить себѣ, вообразить; დარეჯ. 49; -ფიქრში, ნ. ვიაზრებ; წარმომიდგინოს, пусть представитъ мнѣ; მატ. 26—53; (ვედგინები), представляться кому; **წარმოდგენილი, წარმანადგენი**, მიმ. представленный; **წარმომდგენი**, მიმ. ან представитель.

წარმოდგმა, ნ. წამოდგმა.

წარმოდგომა, სს. представленіе, კავშ. 14; (ვჰსდგები, ვჰსდეგ). ზ. ვდ წავჰსდგები; დარეჯ. 2—99; ერისთ. 5; წინ წავსდგები; ფეხზედ დავსდგები; სამ. მოს. 14; გავალ ქედზედ, ბანზედ; წარმოვიდგინები (მაგალ თეატრში); ვჰსწარმოვებ, ვიწარმოები; გავჰსჩდები, შევჰსნივთდები; კავშ. 83; ბუნ. კ. 24, 106; предстать чьему взору; встать, подняться на ноги; подняться на возвышенность; представляться; возникать, происходить; ეს რისაგან წარმოჰსდგა, отъ чего это образовалось, მატ. 25—20; წამოჰსდგა ქარი, вѣтеръ началъ дуть; მეფე წამოდგა და სალამი უყო ხონთქრის ელჩსა, царь всталъ и поклонился послу султана; (ვადგები, -დეგ), ზ. ვდ. თავს მოვადგები, приступить, подходить къ кому; взойдти па; ქილ. 237; წინ (წავუდგები), ზ. ვდ. წავუდგენ;

ავუდგები; უკან გამოვეკიდები; предстать передъ кѣмъ, стать поперегъ; броситься въ слѣдъ; ვისრ. 8, 1 ქართლ. 215; რუსუდ. 195; კავშ. 14; სამ. ვახტ. 54, 236; 2 ქართლ. 24, 55, 388; პირში წავუდგები, обличать, говорить ему въ лице; სამ. ვახტ. 236; (წამომიდგება), წინ დამიდგება; онъ становится предо мною; რუსუდ. 281, 687; ასაი. 60—11; საქმ. 27—23; თვალის წინ წამომიდგა, онъ сталъ передъ моими глазами, წამოგვიდგა უკან; онъ сталъ позади насъ; დარეჯ. 89; წარმოვჰმდგარ-ვარ, წამოვსდგომოდი; ზ. უ. წარმდგარვარ წინაში ვისიმე; ვჰსწარმოვებ, я всталъ передъ кѣмъ; происхожу; მატ. 25—20; **წარმომდგარი**, ზედ. წინ წამდგარი; წარმოებული; предстоящій; проистекающій.

წარმოდება (ვჰ), ზ. მ. დავსდებ, მოვიტან; მარტ. 1—9; 2—180; ან მოვჰსდებ, მოვჰკიდებ; полагать, класть, предлагать; зацѣпить, (ვუ), ზ. მიჩ. წინდაუდებ, положить предъ кѣмъ; კავშ. 14.

წარმოდენა, წამოდინება (ვა), ზ. მ. დამოვადენ, заставить течь; (ვჰსდინდები, -დი; ან ვედინები, -ნე), ზ. უ. ვჰსდი, მოვჰმდინარებ; истекать, вытекать; ვეფხ. 1088; ლეოდ. 33.

წარმოება, სს. образованіе, производство; (ვაწარმოვებ, -ვე), ზ. მ. შევადგენ, შევანივთებ, შევაარსებ, წარმოვშობ, შევიქმ, образовать, произвести, дѣлать, творить; (ვიწარმოვები, -ვე), ზ. მიჩ. დავაარსდები, შევჰსდგები, возникать, образоваться. (ვჰსწარმოვებ, -ვე), ზ. უ. შევჰსდგები, შევჰნივთდები, დავაარსდები, შევიქმნები; происходить, проистекать; წარმოებული, მიმ. გამომავალი, შედგომილი; проистекшій, წარმოებითი, ზედ. წარმოდგომითი, ნაწარმოები, производный.

წარმოვლა, წარმოვლენა, ნ. წამოვლა, წამოვლენა.

წარმოზღუდვა, წარმოთქმა, ნ. წამოზღუდვა, წამოთქუმა

წარმოთქმა (ვჰსთქვამ, -ვი), произносить.

წარმოთხევა, ნ. წამოთხევა; წარმოი, ნ. წარმო.

წარმოთხრობა (ვუთხრობ, ვუთხარ), ზ. მ. მოვუთხრობ, ვუამბებ, разсказывать кому; ქილ. 401, 688.

წარმომაარსებელი, ზედ. არსებობის მომცემი, воспроизводитель.

წამომადგინებელი, ს. ვინც რას წარმოადგენს, представитель.

წარმომართება (ვემართები, ვემართე), ზ. თვ. წარმოვალ; отправляться; საქმ. 15—30.

წარმომაყენებელი, ს. წარმომადგინებელი, представитель; კავშ. 303.

წარმომჩინებელი, ს. დამაჭეშმარიტებელი, доказывающій; ქილ. 358.

წარმონაშვი, ზედ. დაბადებული, рожденный, კავშ. 335. [стить.

წარმონერგა (ვჰ), ზ. მ. მოვიყვან მცენარეს; выро-

წარმოპარვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰპარავ, украсть; (ვიპარვი, -ვე), ზ. ვ. ჩუმად, წავალ, уходить украдкою.

წარმორთმევა (ვა), ზ. მ. წავართმევ, отнимать, 2 ქართლ. 268.

წარმორჩევა (ვარჩევ, ვარჩიე), ზ. მ. ამოვარჩევ, избрать, (წარმოვირჩევ, -ჩიე), ზ. მიჩ. ამოვირჩევ; выбираться.

წარმოჩენა, ს. доказательств.

წარმორჩომა (ვრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. მოვრჩები, გავსწევ ძნელს საქმეს ან ადგილს, спасаться, საქმ. 27—8.

წარმოსადგენი -სადგინებელი, ზედ. გონებაში გამოსახატავი, представительный.

წამოსარჩლება (ვესარჩლები), заступаться.

წარმოსვენება (ვა), ზ. მ. მოვასვენებ, მოვიტან; ტიმოთ. 30; нести (образъ и т. п.).

წარმოტყვევნა (ვჰ), ზ. მ. ავაოხრებ, ავიკლებ, ограбить; опустошить; ანდრ. 126; 1 ქართლ. 136.

წარმოუვალობა, ს. წამოუსვლელობა, неприходъ; ვისრ. 187.

წარმოქანება (ვა), ზ. მ. სირბილით წამოვილებ, убѣгать, съ быстротою уносить; (ვექანები, -ნე), ზ. თვ. სიჩქარით წამოვალ, бѣжать быстро, **წამოქანებული** მდინარე, рѣка текущая съ быстротою; ტიმ. 113.

წარმოქცევა, წარმოღება, ნ. წამოქცევა, წამოღება.

წარმოყენება, წარმოყვანა, ნ. წამოყენება, წამოყვანა.

წარმოშობა (ვჰშობ, -ბე), ზ. მ. დავჰბადებ, ვჰშობ, рождать; (ვიშობები, -ბე), ზ. ვ. ვიშობები; ვიწარმოვები; рождаться; возникать; აბიდ. 37.

წარმოჩენა, -ჩინება, სს. показаніе; доказательство, доводъ; 2 ქართლ. 1, (ვაჩენ, ვაჩინებ); ზ. მ. წარვაჩინებ, ვაჩვენებ, ცხადად დავანახვებ, გამოვაცხადებ; აღმოვაჩინებ, დავაჭეშმარიტებ; проявлять, показывать; доказывать, выводить доказательства; გუჯ. 8; კავშ. 19; 1 ქართლ. 8, 253; 2 ქართლ. 101, 102; თვის შორის წარმოვაჩენ, проявляю въ самомъ себѣ; კავშ. 227, (ვიჩენ, -ჩინე), ზ. მიჩ. მაგალ. თავს, выказывать себя, выставлять себя; (ვიჩინები, -ნე), ზ. ვ. წარვიჩინები, ცხადად დავინახვები; აღმოვიჩინები; проявляться; доказываться; გუჯ. 2; (ვჰსჩნდები). ზ. ვდ. გამოვჰსჩნდები, გამოვჰსცხადდები, აღმოვჰსჩნდები, დავჰჭეშმარიტდები; показываться, проявляться; подтверждаться, обнаруживаться; (წარმოჩენილვარ, წარმოვჰსჩენოდი), ზ. ვ быть ясну, доказану; **წარმოჩენილი**, წარმოჩინებული, მიმ. доказанный; კავშ. 19, 32; ясный; 2 ქართლ. 97.

წარმორჩომა (ვჰრჩები, -ვჰრჩი), ზ. ვდ. მოვრჩები, თავს ავიცილებ, спастись.

წარმოცალიერება, ნ. წამოცალიერება; ანდრ. 91.

წარმოცემა (ვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. მოვჰსცემ; ვასწავებ, გარდამოვჰსცემ; отдавать; преподавать, изъяснять, толковать; 2 ქართლ. 111; 1 ქართლ. 179; დაბად. 41—35; ან გავუგზავნი, посылать, отправлять, დაბად. 38—17; ან გავჰყიდი. продать; დაბად. 45—3; 5; წარმომეცით (წარმოვჰსცემ, წარმომეც), вы продали меня.

წარმოცენა, возрастить, (ვა).

წარმოცვივნა (ვსცვივი), вскочить.

წარმოცლა, ნ. წამოცლა.

წარმომალვა (ვჰმალავ), ზ. მ. წავჰმალავ, спрятать.
წარმომალვა (ვიმალები, -ლე), ზ. უ. ჩქარა წამოსვლა; спѣшить, 1 ქართლ. 306.
წამოძრობა (ვა), ზ. მ. მოვაძრობ, მოვჰგლეჯ; сорвать, снять.
წარმოძრომა (ვჰსძვრები), ზ. ვდ. ძრომით მოვალ, ползти.
წარმოძღვანება (ვა), ზ. მ. გამოვისტუმრებ, отправить; (ვიმძღვანებ, -ნე), ზ. მიჩ. წინ გამოვიმძღვავრებ, заставить идти впереди себя; 1 ქართლ. 217.
წარმოძღოლა, ნ. წამოძღოლა.
წარმოწერა, წარმოწერილობა, სხ. предписаніе. (ვუწერ, -რე), ზ. მ. მივუწერ, წერილით დარიგებასა ან რჩევასა, предписывать
წარმოხდომა (ვჰხდები, ვჰხდი), ზ. ვდ. გამოვალ, მაგალ. ცხვირიდამ სისხლი; выходитъ, выступать; რიცხვ. 11—19.
წარმოჯდომა, ნახე წამოჯდომა.
წარმტყუვნელი, ს. გამძარცველი, грабитель; კოლას. 2—8.
წარმღვნელი, მაგალ. ღვარი, потокъ опустошающій; დაბად. 47—2.
წარმძღვარება (ვა), ზ. მ. გავისტუმრებ, отправить, (ვიმძღარებ, -რე), ზ. მიჩ. წინ წავიყოლიებ, заставить идти впереди; ანტ. 27; სიბრ. 68.
წამძრცველი, ს. მძრცველი, მკრეხელი, грабитель, -ბეჭდისა, кто снимаетъ печать; დაბად. 41—43.
წარმწყმედი; -მენდი, ს. დამღუპავი, губитель.
წარმხდელი, ს ამომხდელი მაგალ. სულისა, მაწვალებელი, მაწამებელი, мучитель; მარტ. 1—50.
წარნაქი, ნახე წერნაქი.
წართნინება (ვა), ზ. მ. გავატარებ, пронести.
წართტევა (ვი), ზ. მ. წარვიტაცებ; уносить, уводить въ плѣнъ; ტიმოთ. 58.
წარპარვა (ვი). ზ. მ. მოვიპარავ, украсть, унести; (ვიპარვი, -რე), ზ. ვ. გავიპარები, уходить украдкою; (ვეპარები, -რე), ზ. თვ. მივეპარები, подкрадываться.
წარპარვადი, ზედ. მისაპარავი, მარტ. 2—136.
წარპყრობა (ვიპყრობ), ზ. მ. ხელს დავავლებ, схватить, წარვუპყრობ ქედსა, подставлять напр. голову.
წარსაგებელი, ს. ხარჯი, სახარჯო, издержки, иждивеніе; расходъ; 1 ქართლ. 252; 2 ქართლ. 77.
წარსადგმელი, მაგალ. ფეხისა, ს. ერთი ნაბიჯი, шагъ, საქმ. 7—5.
წარსადინელი, მაგალ. წყლისა, ს. ადგილი სადაც წყალი მდინარებს; мѣсто по которому течетъ рѣка; ფსალ. 1—3; ისაი. 44—4; მარტ. 2—59.
წარსამართებელი ზედ. წარმართებადი, успѣшный.
წარსამატებელი, ზედ. სასარგებლო, успѣшный, -ბლად, ზზ. для успѣха, для преуспѣнія.
წარსატყუვნველი, ზედ. მოსაოხრებელი; подлежащій разграбленію.
წარსაწყმენდელი, ზედ. სავნებელი, საუბედურო, пагубный; 1 ქართლ. 141; -დელად, ზზ. на погибель; ისაი. 43—28.
წარსვენება, წარსვლა, ნ. წასვენება, წასვლა.
წარსწრაფება, წარსწრობა, წარსხმა, ნახე წასწრაფება, წასწრობა, წასხმა; წარტანება, წარტარება, წარტაცება, ნახე წატანება, წატარება, წატაცება.
წარტყუვნვა, სხ. грабежъ, опустошеніе; 1 ქართლ. 427; მარტ. 2—118; (ვჰსტყუვნავ, -ნე), ზ. მ. დავატყუევებ, მოვაოხრებ; плѣнять; грабить, опустошать, разорять; სამ. ბრძნ. 38; წარტყუმა, (წარვიტყუვნვები), ზ ვ. ტყვედ ჩავარდები; მოვოხრდები; попасть въ плѣнъ; опустошаться; დაბად. 14—13; წარმტყუვნავს, -ნა, онъ опустошаетъ меня; რომ. 7—24; **წარტყუვნილი**, ზედ. опустошенный.
წარტყუევება, ნ. წატყუევება.
წარუდევნელი, ზედ. არ სადევნი, непреслѣдуемый.
წარუდენელი, ზედ. დაუცხრომელი, неумолкаемый.
წარუდინებელი, ზედ. წარუდინელი, დაუცხრომელი, неизсякаемый.
წარუვალი, ზედ. წარუხდომელი, აუცილებელი; неминуемый; ვეფხ. 1010; ნათელი წარუვალი, свѣтъ вѣчный, неистощимый; გუჯ. 30; -დიდება, вѣчная жизнь; 1 ქართლ. 149; საუკუნო წარუვალი ცხოვრება, вѣчная, неизбѣжная жизнь; გუჯ. 19; სამს წელიწადსა შინა წარუვალი, въ продолженіи трехъ лѣтъ неизмѣняемый; ხრონ. ბროს. 29, წარუვალი გზა, непроходимая дорога.
წარუმართებელი, ზედ. წარუმატებელი, безуспѣшный.
წარუმატებელი, ზედ. წარუმართებელი, безуспѣшный.
წარუპარველი, ზედ. თანა წარუხდომელი, აუცილებელი, неизбѣжный; მარტ. 2—4, 45; 1 ქართლ. 279.
წარუსვლელი, -სვლელობა, ნ. წაუსვლელი, წაუსვლელობა.
წარუტაცებელი, ზედ. წარუღებელი, непохищаемый; მარტ. 2—159.
წარუტყუვნველი, ზედ. აუოხრებელი, неопустошаемый.
წარუწყმენდელი, ზედ. უვნებელი, непогибшій.
წარქონა (წარმაქვს), ზ. მიჩ. წარვიტან, წარვიღებ, уносить; გუჯ 19.
წარქცევა წარღება, ნ. წაქცევა, წაღება.
წარღუნა, სხ. წყალთ მოვარდნა, წყლის რღუნა, наводненіе, потопъ; (წარვჰღვნი, -ვენ), ზ. მ. წყლის მოვარდნით დავღუპავ; наводнять, потоплять; იერემ. 47—2; (წარვიღუნები), ზ. ვ. წყალს ქვეშ დავიღუპვი, потопляться, наводняться, **წარმღუნელი ბიწთა**, уничтожающій порокъ, შავთ. 9, 99.
წარყენება, წარყვანა, ნ. წაყენება, წაყვანა.
წარჩევა (ვი), ზ. მიჩ ამოვირჩევ, избрать.
წარჩენა (ვა), ზ. მ. ვუჩვენებ, указывать; წარმიჩენ, укажешь мнѣ, ქილ. 527.
წარჩინება (ვაჩინებ, -ნე), ზ. მ. ჩინებულ, პატიოსან ვჰყოფ, გამოვაჩენ, გავაპატიოსნებ; дѣлать что превосходнымъ по достоинству, выставить чье либо превосходство; (ვეჩინები, -ნე), ზ. თვ. აღვემატები პატივითა, ღირსებითა, превосходить,

проявлять превосходство свое; **წარჩინებული,** მიმ. სახელოვანი, ჩინებული, პატივ-ცემული, გამოჩენილი; აღმატებული; знатный, славный; отличный, превосходный; -ბულება, ს. ჩინებულება; გამოჩენილობა; знатность.

წარჩობა (ვა), ზ. მ. დავარჩობ, удавить, утопить.

წარჩომა (ვჰრჩები, -ჩი), ზ. ვდ. დავრჩები, оставаться.

წარცემა (ვჰსცემ, -ვეც), ზ. მ. გადავსცემ, მივჰსცემ, მივუმძღვანებ, препровождать, передавать; გამოცხ. 1—10; (ვიცემები, -მე), ზ. ვ. გადავიცემები, передаваться; წარვჰსცემ ფეხსა, ე. ი. ფეხსა ვჰკრავ, споткнуться; იგავი 3—23; მატ. 4—6; იოან. 11—9; მარკ. 1—195; წარვჰსცემ ძღვენსა, отправить подарки, 1 ქართლ. 30; ვერ წარვცით გვამი მისი მცხეთას, мы не могли отправить тѣло его въ Мцхету.

წარცვივნა, წარცუა, ნ. წაცვივნა, წაცუმა.

წარძრვა (ვიძვრები, -ძვრ), ზ. ვ. დავიძვრი წასასვლელად, ადვიძვრი, ადვემართები; подняться, снять станъ; რიცხ. 13—1; 2 სჯული. 1—19.

წარძრომა, (ვჰძვრები, -ძვერ), ზ. ვდ. მცირედ წავალ მუცელზედ ცოცვით, проползать.

წარძღუნა, -ღუანება (ვუძღვან ან -ვანებ), ზ. მ. გავუგზავნი, отправить, საქმ. 11—30; 1 ქართლ. 122; (ვიძღვანები, -ნე), ზ. ვ. გაგზავნილ ვიქმნები, быть отправлену, 1 ქართლ. 63; დარეჯ. 2—1.

წარძღოლა (ვჰძღვები; ვუძღვები, -ძღლ), ზ. ვდ. გავუძღვები; идти впередъ, вести, предводительствовать; сопутствовать; 1 ქართლ. 112.

წარწევა (ვჰსწევ, -წიე), ზ. მ. გავზიდავ, ხაზს, გავსწევ, протянуть, продлить черту; (ვიწევ, -წიე), ზ. მიჩ. გავიწევ, წინ მივიწევ. подвинуться; **წარწევნული,** მიმ. подвинутый; ფილიპ. 3—15.

წარწერა, სხ. предписаніе; надпись; (წარვჰსწერ, -რე), ზ. მ. წერილით ვუბძანებ, предписать; (ვაწერ, -რე), ზ. მ. ზედ-მოვაწერ; подписать; надписать; ალექს. 21; ისაი. 44—5.

წარწვდომა, წვდომა (წარვჰსწვდები, -დები); ზ. ვდ. მივჰსწვდები, достигать, досягать; 1 ქართლ. 17.

წარწირვა (ვჰ), ზ. მ. გავსწირავ, თავს დავანებებ; მოვაკლებ, წარვჰკვეთ სასოებას, ნუგეშსა; покинуть, оставить безъ надежды; (წარვიწირავ, -რე), ზ. მიჩ. უიმედო დავრჩები, სასოებას წარვიკვეთ, потерять всякую надежду; საქმ. 27—20; 2 კორინ. 1—8; რომელთა წარიწირნეს თავნი თვისნი, которые предались отчаянію; ეფეს. 4—19; (წარმეწირების, -ბა), ზ. თვ. წარმეკვეთება იმედი, лишаться надежды, ფსალ. 76—2; ქილ. 625; (წარვიწირვი, -ვე), ზ. ვ. გაწირულ ვიქმნები, оставаться безъ надежды; **წარწირული,** მიმ. брошенный на произволъ судьбы. ისაი. 51—20.

წარწურვა (წარვიწურვები, -ვე), ზ. ვდ. წავიწევი, წაწეულვარ, выдаваться, выходить изъ ряда; **წარწურული, -რვილი, წაზიდული, გაწეული;** მიმ. выдавшійся; ვეფხ. 616.

წარწყდომა, სხ. погибель; (ვჰსწყმდები, -დი), ზ. ვდ. დავიღუპები, погибнуть; ლუკ. 8—24; (ვუწყმდები, -დი), ზ. ვდ. დავეკარგები, დავეღუპები, терять, лишаться; მარკ. 9—41; მატ. 10—12.

წარწყმენდა, სხ. пагуба, гибель, ისაი. 22—5; (ვჰ), ზ. მ. დავჰღუპავ, ან გამოვახვევ ნეტარებისაგან; погубить; ფილ. 69; წარვიწყმენდ სულსა, погубить свою душу; ვისრ. 131; **წარწყმენდილი,** მიმ. погибшій; ისაი. 11—12; წარწყმედულობა, ს. погибель.

წარჭობა (ვურჭობ, -ჭე), ზ. მ. დავურჭობ, დავუსობ, вонзать, втыкать.

წარხდა (წარვჰხდი, -ვჰხადე), ზ. მ. მოვჰხდი, გარდავჰხდი დახურვილს რასმე, открыть, снять покровъ; раздѣть, разуть; -სულსა, убить, ვისრ. 140; -ხამლსა, снять обувь, 2 სჯული. 25—9; (წარვიხდი, -ხადე), ზ. მიჩ. გავიხდი; განვერები, განვჰრიდავ; 1 ქართლ. 143; დარეჯ. 110; снять платье, сапогъ, скинуть; избѣжать, отвратить.

წარხდენა (ვა), ზ. მ. წავახდენ, портить.

წარხდომა (წარვჰხდები, ვჰხდი, ან ვჰხდე), ზ. ვდ. წავჰხდები, განვჰქარდები, გავჰფუჭდები; მივეფარები, უჩინო ვიქმნები; портиться; уничтожаться, изчезать; მატ. 24—35, 36; 2 პეტრე 3—10; იაკობ. 1—10, 11; კავშ. 347; გავივლი, გარდავხდები, проходить, миновать; დაბად. 24—4, 35; ისაი. 28—20; ვეფხ. 98; 1 ქართლ. 140; სული წარხდა, онъ испустилъ духъ (умеръ), საქმ. 5—10; წარხდა რჯულსა, онъ преступилъ законъ; წარხდა შვიდი წელიწადი, прошло семь лѣтъ; დაბად. 4—51; ნაშრომი ცუდად წარხდა, трудъ даромъ пропалъ; ქილ. 265; წარხედ მდინარესა, იგავი 9—20; минуй рѣку; წარმეხდება, -მხდა, минуетъ меня; пропало для меня; ალბ. 63; თანა წარმხდინ ხასმელი ესე, минуетъ меня эта чаша; მატ. 26—39; **წარხდომილი,** მიმ. миновавшій; изчезнувшій, пропавшій; ვეფხ. 1453; 1344; ალბ. 65, 86, ნ. წახდომა.

წარხეთქა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ ავხეთქ, сколоть, წარვიხეთქ ფეხსა, споткнуться; იგავი 4—20.

წარხვმა (ვიხვამ, ვიხვი), ზ. მ. წავიღებ, уносить, (ვუხვამ, ვუხვი), ზ. მიჩ. წავართმევ, წარვჰსტაცებ; отнять; отбить; завоевать; 1 ქართლ. 61.

წარხუნა (ვიხუნი, ვიხვენ), ზ. მ. წარვიხვამ, წავიღებ, თან წავიტან, уносить, уводить, ისაი. 64—6; 1 ქართლ. 169; -ტყვედ, увести въ плѣнъ, იეზეკ. 30—24; ტიმოთ. 103; (ვუხუნი, -ხვენ), ზ. მიჩ. წავართმევ, წავულებ, отнять, завоевать; 2 ქართ. 53.

წარხოცა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხოც; შევჰსწყმენდ; перебить; истребить; стереть, изгладить; ლუკ. 7—38; იოან. 13—5.

წარხრა (ვიხრი, ვიხარე), ზ. უ. უკუვჰხდები, მოვჰშორდები, მოვჰსცილდები; отступать, отходить; რიცხვი 9—22; დაბად. 8—12, 13.

წასაბურველი, წასაბურავი, ს. სახურავი, покрывало.

წასაგებლად, ზზ. დასახარჯავად, на издержки, ვეფხ. 798.

წასაგებელი, ს. წარსაგებელი, სახარჯო; издержки, -თავსა, თავის წასამართებელი ან თავის შესაწირავი, დასადებელი; ვეფხ. 1050; назначенный для преуспѣнія, для жертвованія собою.

წასაგვარი, ზედ. წასაყვანი, уводимый; ჭკუა შემექნა წასაგვარი, разсудокъ мой терялся; მოურავ. 176.

წასავალი, წასასვლელი, მაგალ. გზა; дорога, которую нужно пройдти; ქილ. 458; რუსუდ. 372; წასასვლელი, ზედ. წამსვლელი, отправляющійся; შენ წასასვლელად მოემზადე, приготовься къ отъѣзду; ვისრ. 201.

წასაზრვა (ვჰ, -რე), ზ. მ. მოვჰსაზრავ, сообразить.

წასალეკავი, -ვად ქვეყნისა, для потопленія страны.

წასართმევად, ზზ. для отнятія, ქილ. 54.

წასარჩლება (ვესარჩლები), заступиться.

წასასმელი, ს. მაგალ. წამალი, мазь.

წასასრული, ს. დასასრული, конецъ.

წასასხმელი, ზედ. წასაყვანი; для уведенія.

წასასხლეტ, ზედ. ლიპი, სასხლეტი, скользкій.

წასატანი, ზედ. წასაღები, необходимый для взятія съ собою; ვეფხ. 2.

წასაფარებელი, -საფარავი; ს. წასახურავი, покрывало.

წასაღები, ზედ. ნახე წასატანი.

წასაყვანად, ზზ. წასატანად, для взятія съ собою; 2 ქართლ. 448, 450; **-ყვანელი, ყვანი,** ზედ. წასატანი, подлежащій для взятія съ собою.

წასაყოლად, ზზ. თან გასატანებლად, для слѣдованія за кѣмъ; 2 ქართლ. 439.

წასაწყმენდელი, -ნდი, ზედ. დასაღუპავი, губительный.

წასახალისებელი, ზედ. ხალისის მომცემი, поощрительный.

წასახდენი, ზედ. დასაღუპავი, დასაკარგავი, подлежащій гибели, опустошенію; სამ. ვახტ. 251; -ნად, ზზ. на погибель; დავრ. 183; 2 ქართლ. 94.

წასახვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰსახავ, изобразить.

წასახვევი, ს. მოსახვევი, обвертка.

წასახურავი, ს. დასახურავი, покрывало, покровъ.

წასევა (ვუ), ზ. მ. натравлять.

წასერვა, წასეტყვა, ნ. დასერვა, დასეტყვა.

წასველება (ვა), ზ. მ. დავასველებ, смочить.

წასვენება, სს. выносъ (тѣла); დასტ. 119; (ვა), ზ. მ. მაგალ. ხატს, მიცვალებულს, выносить образъ, тѣло усопшаго; 1 ქართლ. 41; (ვი), ზ. მიჩ. მოვისვენებ, отдохнуть.

წასვლა, სს. уходъ; отъѣздъ; (წავალ, წახვალ, წავა; წავალთ, წახვალთ, წავლენ ან წავლიან, სამლ. წერ. წავალნ; წავედ, შემოკლ. წავე; წავედ, შემოკლ. წავე; წახვედ, შემოკლ. წახე, წახედ; წავიდა; წავედით, წახვედით, წავიდნენ ან წავიდიან; უსრ. წავიდი; ბძან.: წადი, ან წავედ, შემოკლ. წა, წაე, წახე, ზ. უ. გავემგზავრები, მივჰდივარ; идти, уходить, отправляться; მატ. 2—12, 20; 25—14; საქმ. 25—13; რუსუდ. 412; ნახე წავლა; სად წახე ე. ი. სად წახველი, куда ты скрылся; ვეფხ. 815; წავე-წამე; я уйду сію минуту; შინ წადი, ступай домой, ისარი წავიდა მართლად; ვისრ. 90; стрѣла полетѣла прямо въ цѣль; ფიქრში წავიდა, онъ задумался; წარვიდა ყოველი შვება, ვისრ. утихли всѣ увеселенія; (წამივა, წაგივა, წაუა, წაუვა; ან წამივალს; სრ. წამივიდა, წაგივიდა, წაუვიდა; ან წამივიდის, წაგივიდის, წაუვიდის; ან წამიხვედ, წაგივედი, წაუვედი; ბძან. წამივედ: ან წამივალს, წაგივალს წაუვალს; სრ. წამივიდა, ბძ. წამივედ ან წამსვლია, უსრ. წამსვლოდა; ზ. უ. წავუვალ, уходить отъ кого; скрываться, ჩვენ ცნობა წაგვივიდათ, мы лишились разсудка; ვეფხ. 1136; ვისრ. 20; დარეჯ. 105; ფერი წაუვიდათ, они поблѣднѣли; ჭკუა წამივიდა, я лишился разсудка; ბედი კარიდამ წაუა, ვისრ. 9; 58; ხელიდამ წამივა, онъ ускользнетъ изъ моихъ рукъ; ქილ. 255; გონება წაუვიდა, онъ сошелъ съ ума; წამივა ძალი, სული, теряю крѣпость, выдыхаюсь, ქილ. 57; გული წამივიდა, я потерялъ чувство; ათი თუმანი წამივიდა; я издержалъ сто рублей; (წამესვლება), я могу уйдти; რუსუდ. 321; (წავუვალ, წავუველ), ზ. უ. მიჩ. გავრიდებ ვისმე, уходить отъ кого, убѣгать; ускользать; რუსუდ. 176; გორგ. 137; 8; 2 ქართლ. 563; ხელიდამ წაუვიდა, онъ ускользнулъ изъ его рукъ; წავდივარ, წავდიოდი, ზ. უ. ფეხს გადავსდგამ, მივდივარ; уходить, წავსულვარ, წავიდოდი, я ушелъ, я уходилъ; საქმე სხვა ნაირად წავიდოდა, дѣло приняло бы другой оборотъ; წავსვლი-ვარ ანდერძსა, я нарушилъ духовное завѣщаніе; რუსუდ. 785; წამსვლიხარ, წამსვლოდი, ты ушелъ, ты улизнулъ отъ меня; **წამსვლელი,** уходящій; წამსვლელ-მომსვლელი, приходящій и уходящій, წასული, მიმ. ушедшій; прошедшій, минувшій; ვისრ. 26; -დრო, прошлое время, წარსრულნი დღენი, прошлые дни; წარსრულს წელიწადსა, въ прошедшемъ году; ჭკუვიდამ წასული, съумасшедшій; სამ. სომხ. 333; **წასვლა წამოსვლა** (წავალ-წამოვალ; წავედ წამოვედი), ზ. უ. დავიშლები მაგალ. კრებული; расходиться; წასული (საქმე).

წასვრა (ვჰსვრი), ზ. მ. замарать, испачкать.

წასვლა წამოსვლა (წავალ წამოვალ), расходиться, уходить.

წასთვა (ვა), ზ. მ. მცირედ დავასთამ, напрясть.

წასივება (ვჰსივდები, -დი), ზ. ვდ. распухнуть.

წასკჳნა (წავჰსკჳნი), ზ. მ. გამოვჰსკვნი, развязать.

წასჳმა (წავუსვამ, -სვი), ზ. მ. ხელს ვაგლასუნებ; წავსცხებ; тереть; мазать; კაცია 71; ტიმოთ. 13; (წავისვამ, -სვი), ზ. მიჩ. წავიგლესს, вымазать себя, тереть себя; -ფერსა, набѣлиться, წასმაწამოსმა (წავუსწამოვუსვამ); გავჰგლესს აქა იქ; ერთმანერთზედ ვჰზელ; мазать туда и сюда; тереть другъ объ друга; ბუნ. კარი. 151.

წასობა (ვა), ზ. მ. დავასობ, вонзать.

წასორსალება (ვა), ზ. მ. **დავასორსალებ,** свалять что въ комокъ; ბუნ. ლ.

წასრესა, ნ. გასრესა.

წასტერება (ვასტერდები), ზ. ვდ. თვალს დავაცეცებ, упереть глаза на что.

წასული, წარსრული; ნახე წასვლა, წასჳლა.

წასულობა, ს. გავლილობა, прошлое; მოურავ. 214.

წასუსტება (ვა), ზ. მ. მოვასუსტებ, ослаблять, (ვჰსუსტდები, -დი), ზ. ვდ. მოვსუსტდები, ослабѣть.

წასუსხვა (ვჰსუსხავ, -ხე), ზ. მ. დავსუსხავ, жечь напр. крапивою.

წასუფთავება (ვა), ზ. მ. დავასუფთავებ, счищать.

წასქდომა (ვჰსქდები), ზ. ვდ. გავჰსქდები; გავიხეთქები; ავვარდები; лопаться, трескаться; отвали-

ваться; ცხვირიდამ წასქდა სისხლი, у него изъ носу хлынула кровь; ჩონგ. 20; წასქდა სიცილი, онъ расхохотался; კაცია. 83.

წასქელება (ვა), ზ. მ. сгущать.

წასწავლა (ვასწავლი), ზ. მ. მცირედ დავარიგებ, научать, (ვისწავლი, -ვლე), ზ. მიჩ. მცირედ დავისწავლი, научаться.

წასწრაფება (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, торопить; (ვისწრაფები, -ფე), ზ. ვ. ავსჩქარდები, торопиться, დარეჯ. 1—101; რუსუდ. 199.

წასწრება, წასწრობა (ვა, წავასწარ; წავუსწრობ, ვუსწარ), ზ. მ. გავუსწრობ, опередить, перегнать; დარეჯ. 2—101; ქილ. 630; (წავესწრები, -წარ), ზ. თვ. მივესწრობი, поспѣть, застать.

წასხვა (ვჰ), ზ. მ. წავჰკაფავ, срѣзать.

წასხმა (ვა), ზ. მ. დავასხამ წყალს, облить водою.

წასხმა (ვა), ზ. მ. წავიყვან მრავალთა, уводить; -ტყვედ, уводить въ неволю; წაგვასხა, увелъ насъ; ანტ. 48; წასხმევინება (ვა), ხხმ. წავაყვანინებ, заставить увезти кого.

წასხმა (ვჰსხამ), ზ. მ. წინ წავსვამ, сажать впередъ.

წახსნა (ვჰხსნი), ზ. მ. გახსნა, отвязать.

წატაკება (ვა), ზ. მ. დავაძგერებ, ткнуть, (ვეტაკები, -კე), ზ. თვ. დავეტაკები, დავეცემი, схватить, броситься на кого; ткнуться обо что.

წატანა (ვა), ზ. მ. თან წავაღებინებ; заставить взять съ собою; ან отправить что съ кѣмъ, 1 ქართლ. 4, (ვი), ზ. მ. წავიღებ, взять съ собою, (წავეტანები, -ნე), ზ. თვ. მიეტანები, მივვარდები, соваться, хватать, бросаться на что; თან წარეტანა, онъ отправился съ нимъ; წამიტანე. возьми меня съ собою; ანტ. 4—48; წამატანე. отправь со мною.

წატანება, ნ. წატანა, 1 ქართლ. 260; ვეფხ. 782; 1 ქართლ. 383.

წატარება (ვა), ზ. მ. გავატარებ, пронести, провести.

წატაცება (ვი), ზ. მ. მოვიტაცებ, ერთბაშად წავართმევ, ავიკლებ; წავულებ გულს, გონებას; схватить, унести силою; увлекать, восхищать; საქმ. 27—32; ღელვამან წარიტაცა ნავი, волны унесли корабль; ღონეს წამიტაცებს, онъ отнимаетъ у меня силу; 1 ქართლ. 260; (წარვჰსტაცებ), ზ. მ. წავართმევ, выхватить у кого что; (ვიტაცები), ზ. ვ. მოვიტაცები, уноситься; увлекаться; საქმ. 19—29.

წატევება (ვუ), ზ. მ. გავუშვებ, оставлять.

წატეხა (ვჰ), ზ მ. მოვჰტეხ, отломать.

წატკეპნა (ვჰსტკეპნი), ზ. მ. утоптать.

წატოვება (ვუ), ზ. მ. თავს დავანებებ; оставить, покинуть.

წატოლება (ვა), ზ. მ. შევადარებ, сравнить, верстать.

წატრაბახება (ვი), დავიკვეხნი, похвастать.

წატურტლება, (ვა), испачкать.

წატრიალება (ვა), ზ. მ. წავაბრუნებ, переворачивать; (წავსტრიალდები, -დი), ზ. ვდ. მოვბრუნდები, перевернуться.

წატუხვა (ვიტუხები), обжечься.

წატუქსვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰტუქსავ, побранить.

წატუტუნება (ვი), ზ. უ. пробормотать.

წატყვევება (ვა, -ვე), ზ. მ. დავატყვევებ, плѣнить, брать въ плѣнъ; დარეჯ. 16.

წატყვილვა (ვჰ), ზ. მ. ავაოხრებ, опустошить.

წატყუება (ვი), ზ. მ. მოვინადირებ, მოვიზირებ მოტყუებით; сманивать; 1 ქართლ. 140; წამიტყუებ, увлекаешь меня обманомъ; რუსუდ. 761, 352; თვალს წავატყუებ, обмануть глазъ; задремать.

წაუმჭკნარი, ზედ. დაუმჭკნარი, неувядаемый.

წაუსვლელი, ზედ. არ წასული, неушедшій, неуѣхавшій; რუსუდ. 1, 542, 614, **წაუსვლელობა,** ს. არ წასვლა. неуходъ, неотъѣздъ.

წაუღებელი, ზედ. არ წაღებული, неотнесенный, წარუღებელი წყლისაგან დაშთა ნაშენობი, строеніе не снесено водою; ვისრ. 30.

წაუყვანელი, ზედ. არ წაყვანილი, неотведенный; ანტ. 6—28.

წაუხდენელი, ზედ. აუოხრებელი. неразоренный.

წაუხდენლობა, ს. აუოხრებლობა, неразоренность.

წაფარება (ვა), ზ. მ. მივჰმალავ, спрятать, скрыть.

წაფანტვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰფანტავ, разбросать.

წაფარვა (ვა), ზ. მ. წავჰხურავ; покрыть, (ვი), ზ. მიჩ. დავიფარებ, покрыть себя, (ვეფარები, -რე), ზ. თვ. მივეფარები, скрыться.

წაფარცხვა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ დავჰფარცხავ; побороновить.

წაფარვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხურავ, покрыть.

წაფახვა (ვჰ), ზ. უ. ვახამხამებ თვალსა, жмурить глаза.

წაფება (ვი, -ვეწაფები), ზ. მ. მოვსვამ ღვინოსა, пригубить.

წაფეთება (ვა), ზ. მ. დავაფეთებ, შევაკრთობ; испугать.

წაფენა (წავჰფენ, -ფინე), ზ მ. გავშლი, послать коверъ.

წაფითრება (ვჰ), ზ. უ. побледнѣть.

წაფრთხობა (ვა), ზ. მ. დავაფეთებ, испугать.

წაფიქრება (ვა), ზ. მ. დავაღონებ, заставить задуматься; (ვჰფიქრდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰფიქრდები, задумываться.

წაფლეთა, (ვჰ), ზ. მ. წავჰგლეჯ, сорвать.

წაფლვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰმარხავ მიწაში, зарыть, закопать.

წაფრენა (ვა), ზ. მ. ფრენით წავიღებ, уносить, (ვჰფრინდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰფრინდები, улетѣть, რუსუდ. 814.

წაფრეწა (ვჰ), ზ. მ. წავჰხევ, надорвать.

წაფრთხილება (ვი), ზ. მიჩ. ფრთხილით გამოვიღვიძებ, встрепенуться, რუსუდ. 159, 649.

წაფრთხობა (ვჰ), ზ. უ. встрѣпенуться.

წაფორიაქება (ვი), ზ. მ. ავიკლებ, ограбить.

წაფრცქვნა (ვჰფრცქვნი, -ქვენ), ზ. მ. კანს მოვაცლი, გავჰფრცქვნი, облупить, снять кожу.

წაფურთხება (ვა), ზ. მ. გავაფურთხებ, выплюнуть.

წაფუშვა (ვჰ), ზ. მ. წავშლი, დავშლი; დავაქცევ; растроить; разрушить.

წაფუჩუჩება (ვა), ზ. მ. წავჰმალავ, спрятать.
წაფშვენა (ვი), ზ. უ. ამოვისუნთქამ, вздохнуть, რუსუდ. 749.
წაფშხვნა (ვჰფშხვნი), ზ. მ. დავნეცავ, крошить.
წაფხაჭნა (ვჰ), ზ. მ. წავჰკაწრავ, оцарапать.
წაქა, ს. განაწურთ წვენი მაწვნისა და მისთანათა, выжатый сокъ, напр. отъ творогу и т. п. საბ. ლ.
წაქანება (ვა), ზ. მ. მცირედ შევარწევ; გავაქანებ, საჩქაროდ წავიღებ; покачать; уносить что съ поспѣшностью; (ვექანები, -ნე), ზ. თვ. გავექანები, броситься бѣжать.
წაქენება (ვა), ზ. მ. убѣждать.
წაქეზება (ვა), ზ. მ. გავრყვნი, თავს გავიყვან; поблажать, давать потачку; подстрекать.
წაქელვა (ვჰ), ზ. მ. ფეხით გავჰსრეს, истоптать; მარკ. 1—4.
წაქვავება, ნ. გაქვავება.
წაქვეითება, ნ. დაქვეითება.
წაქირდვა, ნ. გაქირდვა.
წაქიშპება, ნ. გაქიშპება.
წაქლეშა, ნ. ქლეშა.
წაქლიბვა, ნ გაქლიბვა.
წაქოთება, ნ. აქოთება.
წაქნა (ვჰქნი, ვჰქენ), ზ. მ ვიქმ, дѣлать, წავერვჰქენით ხელობა, ე. ი. ვერ წავჰქენით ხელობა, ვისრ. 89; мы не могли исполнить свою обязанность; ვისრ. 89.
წაქნევა (ვიქნევ, -ვიქნიე), ზ. მ. მოვიქნევ; махнуть.
წაქოლვა (ვჰ). ზ. მ ჩავჰქოლავ, ამოვჰყორავ, ამოვავსებ; завалить пустоту камнями.
წაქომაგება, ზ. მ. подружиться.
წაქონა (წამაქვს), ზ. მ. წავიღებ, уносить.
წაქოქლვა (ვჰ), шить на живую нитку.
წაქუმა, (ვიქვამ), брать.
წაქრობა (ვა), ზ. მ. гасить.
წაქსოვა (ვჰ), ზ მ. მცირედ მოქსოვა, заткать.
წაქშენა (ვი), засопѣть.
წაქცევა (ვა), ზ. მ. დავჰსცემ, დავამარცხებ, დავაწვენ, повалить, уронить; ალბ. 18, რუსუდ. 94; (ვიქცევი), ზ. ვ. დავვარდები, დავეცემი, упасть, 2 ქართ. 326; წამექცევა მაგალ. წაექცა ცხენი, подъ нимъ упала лошадь, 2 ქართლ 262.
წაქცევა, წარქცევა (ვი), ზ. მიჩ. წინ წავიგდებ, გავაქცევ წინ წაგდებით; обращать въ бѣгство, гнать; წარმიქცევ, гонишь меня; (ვექცევი, -ქეც), ზ. თვ გავიქცევი, обращаться въ бѣгство.
წაღა, მრ. წაღები, ს. ჩექმა, ხამლი, сапогъ.
წაღალვა (ვიღალვი, -ლე), ზ. ვ. მოვიქანცები, устать.
წაღამება (ვღამდები), ზ. უ. ჩამოვბნელდები, смеркаться.
წაღაწუღა, ს. სამოგვის ფეხსაცმელი წინდის მაგიერ, туфли.
წაღება (ვა), ზ მ. გავაღებ, отворять.
წაღება (ვი), ზ. მ. წავიტან, მიმაქვს; წავართმევ ძალით; относить, уносить; отнять силою; ვეფხ. 310, დარეჯ. 2—74; რუსუდ. 446; გორგ. 73; წარვიღებ ქვეყანასა, овладѣть страною; წარვიღებ ციხესა, овладѣть крѣпостью; წყალმან წარიღო ნაპირები, рѣка затопила берега; ცნობა წამიღო, съума свелъ меня; ვისრ. 9; ძალი წაგვიღო, онъ утомилъ насъ; онъ ослабилъ насъ; დარეჯ. 2—80; (ვუ), ზ. მიჩ. წავუტან; მივუხვამ, წავართმევ; унести чью вещь; отнять у кого, лишить; завоевать у кого что; წავუღებ ქალაქსა, завоевать у кого городъ; ვეფხ. 616; პირ-წყალს წავუღებ, довести кого до безстыдства; სულს წავუღებ, восхищать, ვისრ. 47; ქილ. 33; თუ ცოლი წაუღოს კაცმან კაცსა, если кто у кого уведетъ жену; ალბ. 135; (ვეღები), ზ. თვ. წავერთმევი, отниматься, **წაღებული** მიმ. отнесенный; отнятый, завоеванный; ალბ. 35, **წაღებ წამოღება** (წავიღებ-წამოვიღებ), ზ. მ. აქა იქ წავიღებ; разносить, **წახაღებ წამოხაღები**, ზედ. разносный; **წაღებინება** (ვა), ზ. სხმ. заставить унести.
წაღეჭა (ვჰღეჭ, -ჭე), ზ. მ. დავჰღეჭ, жевать.
წაღმა, ზზ. წინ, წინარე, ვეფხ. 76, 82; რუსუდ. 708, впередъ, წაღმა უკუღმა, спереди и сзади; წაღმა ბედი დაუბრუნდა; къ нему возвратилось счастье; დღეის წაღმა, послѣ сегодняшняго дня; წაღმა წარება, ე. ი. წინ წასვლა, ვეფხ. 80; идти впередъ.
წაღმართ, ზზ. პირ და პირ, ვეფხ. 77, 81; впередъ, въ будущемъ.
წაღმართობა, ს. მომავალი დროება, будущность; სიბრ. 167.
წაღმართება (მეწაღმართება, -თა), ზ. თვ. მაგალ. პირი მზეებრ ეწაღმართა, ე. ი. სწორეთ ან პირ და პირ იყურებოდა, онъ смотрѣлъ прямо, въ упоръ кому, ვეფხ. 746.
წაღმართი, ზედ. პირდაპირი; ან მომავალი; противуположный, будущій.
წაღმაუკუღმა, ზზ. нашиворотъ выворотъ, наизворотъ.
წაღმეჭა (ვიღმეჭ, -მიჭე), ზ. მ. დავიღმეჭ, პირს მოვიგრეხ; морщить лице.
წაღონება (ვა), ზ. მ. დავაღონებ, დავაფიქრებ; опечалить, заставить задуматься; (წავჰღონდები), ზ. ვდ. დავჰფიქრდები, опечалиться.
წაღონღილება (ვჰღონღილდები, -დი), ზ. უ. ღონღილით, ცუნცულით წავალ; идти мелкимъ шагомъ.
წაღრეჯა (ვი), ზ. მ. დავიღრეჯ პირსა, შევჰწუხდები, наморщить лобъ, опечалиться.
წაღრმავება (ვა), ზ. მ. დავაღრმავებ, углублять, (ვჰღრმავდები). ზ. ვდ. დავჰღრმავდები; углубляться, дѣлаться глубокимъ.
წაღრძობა (ვი), ზ. უ. вывихнуть, წაიღრძობის, ე ი. წაკვდების, околѣть.
წაღჳრა (ვჰღვრი, ვჰღვარე), ზ. მ. დავჰღჳრი, пролить.
წაღუნვა (ვჰ), ზ. მ. თავს მოვიდრეკ, опустить голову.
წაყბედა (ვი), ზ უ. წავროშავ, проболтать.
წაყენება, სხ. очная ставка; სიბრ. 43; დარეჯ. 7, (ვა), ზ. მ. წავადგენ; представить; выставить; პირში წავუყენებ, поставить кого на очную ставку съ кѣмъ.

წაყვა (წავჰყავ ხელი), ზ. მ. ხელს გავიშვერ ასაღებად; протянуть руку, чтобы взять; დარეჯ. 2—77.

წაყვანა (ვი), ზ. მ. თან წავიტან ვისმე, взять съ собою, увезти; წინ წავიყვან საქმეს, подвинуть впередъ дѣло; ქილ. 410; **წაყვანება** (წავეყვანები), მაგალ. მასწავლებელს ვჰსთხოვე, რომ მცირე კლასში წავეყვანებინე, я просилъ наставника, чтобы онъ отвелъ меня въ младшій класъ, ივერია № 39, 11; წავუყვან გზასა, сбить съ пути; ქილ. 230.

წაყვანინება (ვა), სხმ. თან წავატანინებ, заставить взять съ собою.

წაყვირა (ვჰყვირი), ზ. უ. кричать сзади.

წაყვენვა (ვჰყვენავ, -ნე), ზ. მ. გავჰკრეჭ, остричь.

წაყვედრება (ვა), ზ. მ. საყვედურს ვეტყვი, упрекать.

წაყივლება (ვიყივლებ, -ლე), ზ. უ. დავიყვირებ, закричать.

წაყმედა (ვჰ), ზ. მ. მოვამშევ; заставить голодать.

წაყმუნვა (ვი), ზ. ვდ. გავჰსჩუმდები, замолчать.

წაყოლა (ვჰყვები, ვჰყევ), ზ. უ. უკან მივჰსდევ; გავჰყვები, идти съ кѣмъ, 1 ქართლ. 410; ამ ქუჩას წაჰყევ, иди по этой улицѣ; დავრ. 71; მეც თან წამიყოლიე, возьми и меня съ собою; წამომყევ, иди со мной; მოურავ. 104.

წაყოლება (ვა), ზ. მ. თან გავატან, отправить кого съ кѣмъ; მარკ. 1—23.

წაყრა (ვაყრი, -ყარე), ზ. მ. მოვაყრი, посыпать; разсыпать; წავჰყრი ქანჩსა, вывинтить, снять винтъ; -ლაგამს, разнуздать, (წავიყრი, -ყარე), ზ. მიჩ. თავზედ მოვიყრი, сыпать на себя; -ლაგამს, разнуздаться, რუსუდ. 2; ქილ. 421; წავიყრი ნეკისაგან ბეჭედს, снять съ пальца перстень; რუსუდ. 671; (წავუყრი, -ვუყარე), ზ. მიჩ. ურდულს გავუყრი, დავჰკეტ; задвинуть задвижку, запереть: წავიყრი ხელს, набить руку; ან გავუყრი, გავუდებ, вдѣть, продѣть.

წაყრა (წავიყრი, -ყარე), ზ. მ. წინ წავიგდებ, წავიქცევ; гнать передъ собою

წაყრევინება (ვა), ზ. სხმ. დავაყრევინებ, ან გავაგდებინებ, заставить посыпать; вышибать; ორივ თვალი წააყრევინა, онъ вышибъ ему оба глаза; რუსუდ. 469, 743; ორივ თვალი წამაყრევინა, онъ вышибъ у меня оба глаза; რუსუდ. 253.

წაყრუვება (ვჰყრუვდები), ზ. მ. სმენა მიშლება, оглохнуть.

წაყრჩოლება (ვა), ზ. მ. ცხვირში წავუყრჩოლებ, уткнуть носъ.

წაყუდება (ვაყუდებ, -დე), ზ. მ. მივაყუდებ; приставить что къ чему.

წაყუჩება (ვჰყუჩდები. -დი). ზ. ვდ. გავჰყუჩდები, утихать.

წაშავება (ვა), ზ. მ. გავაშავებ, чернить, (ვშავდები, -დი), ზ. ვდ. წავალ: убираться; уходить.

წაშენა, წაშინება (ვუ), ზ. მიჩ. დავუწყებ ცემასა ან თოფის სროლას, начинать бить или палить изъ ружья; თავში წაუშინა, онъ началъ бить его по головѣ; (თავში წავიშინებ, -ნე), бить себя по головѣ; რუსუდ. 918; 2 ქართლ. 519, 528; დავრ. 152; ჩონგ. 88.

წაშველება (ვეშველებ), ზ. ვნ. спѣшить на помощь.

წაშვლება (ვჰ), ზ. მ. приударить.

წაშვერა (წავუშვერ, -შვირე), ზ. მ. გავუშვერ, высовывать, **წაშვერილი**, მიმ. высунутый, выдавшійся.

წავუშვერ თავსა, подставить голову.

წაშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. დაწერილს გავაშავებ, გავაუქმებ, замарать, зачеркнуть, **წაშლილი**, მიმ. зачеркнутый.

წაშლა (ვჰშლი, ვჰშალე), ზ. მ. გავშლი, გავხსნი შეხვეულსა, развернуть.

წაშმაგება, ნ. გაშმაგება.

წაშმორება, გაშმორება.

წაშორება (ვა), ზ. მ. მოვაშორებ, отдалять.

წაშოშმანება (ვაშოშმანებ, -ნე), ზ. მ. დავამშვიდებ, успокоить.

წაშრეტა (ვა), ზ. მ. გავაქრობ, погасить, потушить.

წაშრობა (ვა), ზ. მ. გავაშრობ, высушить.

წაშრტიალება (ვუ), ზ. უ. დავუშრტალებ, закричать на кого.

წაშტერება (ვაშტერდები, -დი), ზ. მ. დავაშტერდები; დავაცქერდები; глядѣть пристально.

წაშუპება (ვჰშუპდები), ზ. ვდ. გავსივდები, опухать.

წაშურება (ვი), ზ. მ. დავიშურებ, пожалѣть, (ვა), ზ. მ. ავაჩქარებ, торопить, (ვი), ზ. მიჩ. ავჰსჩქარდები, торопиться.

წაშხამება (ვა), ზ. მ. დავჰშხამავ, отравить.

წაჩეხა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსჩეხ, დავსჭრი, срубить.

წაჩვევა (ვა), ზ. მ. დავაჩვევ, пріучать, (წავეჩვევი), ზ. თვ. დავეჩვევი, привыкать.

წაჩინჩება (ვეჩინჩები , ზ. თვ. торговаться.

ჩაჩიჩქნა (ვჰსჩიჩქნი), ზ. მ. მოვჰსჩიჩნი, сковырять.

წაჩლუნგება (ვა), ზ. მ. დავაჩლუნგებ; иступить.

წაჩნევა (ვა), ზ. მ. ნიშანს დავსდებ, замѣчать. ставить мѣтку; (წავაჩნდები, -დი), ზ. ვდ. ნიშანი დავედები; замѣчаться.

წაჩოქება (ვა), ზ. მ. დავაჩოქებ, ставить на колѣни; (ვი). ზ მიჩ. დავიჩოქებ, стать на колѣни.

წაჩრა (ვჰსჩრი), ზ. მ. просунуть.

წაჩრდილება (ვა) ზ. მ. დავაჩრდილებ, оттѣнять.

წაჩუმება (ვა). ზ. მ. დავაჩუმებ, заставить кого молчать, (ვჰსჩუმდები). ზ. ვდ. замолчать.

წაჩურჩნა (ვჰჩურჩნი), ზ. მ. ყურში ჩავაწვეთებ, наушничать; ქილ. 617.

წაჩურჩულება (ვუ), ზ. უ. ყურში ვეტყვი, шепнуть.

წაჩქარება (ვა), ზ. მ. поторопить.

წაჩქლეთა (ვჰ), ზ. მ. დავჰჩქლეთ, დავჰნეცავ; крошить, рвать.

წაჩქმალვა (ვჰ), ზ. მ. припрятать.

წაჩჩვილება (ვა), ზ. მ. დავარბილებ, мягчить, (წავჰჩჩვილდები), ზ. ვდ. დავჰრბილდები, -დი), ზ. მ. размокнуть.

წაჩხაბვა (ვჰ), ზ. მ. навараксать.

წაჩხარუნება (ვა), ზ. მ. побренчать.

წაჩხვლეტა (ვჰ), ზ. მ. проколоть.

წაჩხუბება (ვა), წავჰკიდებ, поссорить; (ვეჩხუბე-ბი), ზ. თვ. წავეკიდები, ссориться.
წაცალიერება (ვა), ზ. მ. დავაცალიერებ, опорожнить; (ვჰსცალიერდები), ზ ვღ. დავჰსცალიერდები, опоражниваться.
წაცანცალება (ვჰ), ზ. უ. бродить.
წაცდენა (ვაცდენ, -დინე), ზ. მ. მოვაცდენ, ვერ მოვახვედრებ; непопадать въ цѣль; (წამცდება), ზ. ვღ. შევჰსცდები ან წამოვროშავ; ошибиться; проронить слово; промолвиться, проболтаться; სიბრ. 23; კაცია. 95; რუსუდ. 270.
წაცემა (ვჰ), ზ. მ. დავასობ, вонзать.
წაცეცება (წავაცეცებ -თუალსა), ზ. მ. დავაცქერდები, смотрѣть пристально.
წაცვივნა (ვჰსცვივი), ზ. უ. დავჰსცვივდები, спадать; თვალნი წარსცვივიან, 1 ქართლ. 353; лишились глазъ.
წაცვლა (ვჰსცვლი, ვჰსცვალე), ზ. მ. გამოვჰსცვლი, перемѣнять; ხრონოლ. ბროს. 30; წავიცვლი ფეხსა, сдѣлать шагъ, ქილ. 134; (ვიცვლები), ზ. ვ. გამოვიცვლები, измѣняться, ხრონოლ. 30.
წაცმა (ვაცვამ), ზ. მ. ავუგებ, вдѣвать; (ვიცვამ, ვიცვი), ზ. მიჩ. გავიხდი, снять одежду; დაბად. 41—42.
წაცთუნება (ვა), ზ. მ. შევაცდენ, ввести въ ошибку.
წაცილება (ვჰცილდები), ზ. ვღ. გავჰსცილდები, миновать, пройдти.
წაცინება (ვჰ), ზ. მ. გავჰსცინებ, насмѣхаться.
წაცლა (ვჰ), ზ. მ. დავაცალიერებ, опростать.
წაცოტავება (ვაცოტავებ, -ვე), ზ. მ. დავაცოტავებ, уменьшить, умалить.
წაცოცვა (ვჰ), ზ. უ გავჰსცოცავ, проползти.
წაცქერა (ვჰსცქერ, -რე; ვჰსცქერდები, -დი), ზ. უ. დავჰყური, смотрѣть. [уши.
წაცქვეტა (ვიცქვეტ ყურსა), ზ. უ. навострить
წაცხება (ვჰსცხებ, -ხე), ზ. მ. წავუსვამ, вымазать; (წავიცხებ, -ხე), ზ. მიჩ. вымазать себя.
წაცხრომა (ვჰსცხრები, ვჰსცხერ), ზ. უ. დავჰსცხრები, утихать, уняться, перестать.
წაძალვა (ვს), ზ. მ. მოვერევი, одолѣть.
წაძახება (ვჰს), ზ. უ. დავუყვირებ; დავაყვედრებ; закричать кому; укорять; говорить напрямки.
წაძგერება (ვა), ზ. მ. დავაძგერებ, ударять копьемъ; (ვეძგერები, -რე), ზ. თვ. დავეცემი, დავეჯახები, удариться, броситься на кого.
წაძველება (ვჰ), ზ. ვღ. ветшать, старѣть.
წაძინება (ვი), ზ. უ. მცირედ დავიძინებ, уснуть; (ვაძინებ, -ნე), ზ. მ. მივაძინებ, усыплять.
წაძლევა (ვჰ), ზ. მ. ძალას დავატან, пересиливать; ენა ველარ დაბა სათქმელად წასძლია, онъ не могъ удержать языкъ, чтобы не высказаться; ვისრ. 18.
წაძმარება (ვჰსძმარდები), ზ. ვღ. киснуть.
წაძრახვა, სხ. упрекъ, (ვჰ), ზ. ვ. დავაყვედრებ, упрекнуть; საშ. ვახტ. 227, ძმაკვება.
წაძღოლა (ვუძღვები, ვუძღე), ზ. ვღ. გავუძღვები, сопровождать, ვეფხ. 1117; რუსუდ. 269, 68.
წაძრვა (ვჰ), ზ. მ. тронуть, шевельнуть.
წაძრობა (ვა), ზ. მ. ავაძრობ, снять, содрать; წავიძრობ, снять съ себя; -ხანჯალსა, выхватить кинжалъ; ანტ. 38.
წაძრომა (ვჰსძვრები, ვჰსძვერ), ზ. ვღ. გავსძვრები, проползти, დარეჯ. 81.
წაძუნძულება (ვჰსძუნძულდები, -დი), ზ. მ. ძუნძულით წავალ; идти мелкою рысью.
წაძღვანება (ვა), ზ. მ. გავჰგზავნი, отправить; (წავი), ზ. მ. წინ გავიძღოლებ, заставить идти или нести впереди себя, напр. знамя; დარეჯ. 77; რუსუდ. 197; ქილ. 124; (წავემძღვანები), ზ. უ. წინ წავალ, წინ ვუძღვი, предводить; 2 ქართლ. 525.
წაძღომა (წავჰძღები), ზ. ვ. насытиться.
წაწვდომა (წავსწვდები, -დი; წავაწვდები), ზ. უ. მივჰსწვდები, ხელს დავავლებ; схватить рукою, броситься чтобы взять; რუსუდ. 299.
წაწებება (ვა), დავაწებებ, наклеивать.
წაწევა (ვჰ), ზ. მ. მივსწევ, потянуть; потащить; -სამართალში, тянуть въ судъ; საშ. ხომხ. 24, 267; (ვიწევ, ვიწიე), ზ. მიჩ. подвинуться.
წაწევნა (ვეწევი, -წიე), ზ. თვ. მოვეწევი; догнать; დარეჯ. 35, 2 ქართლ. 244; გორგ. 253.
წაწერა (ვჰ), ზ. მ. დავსწერ, надписать, ქილ. 547.
წაწვა (ვჰსწვავ, ვჰსწვი), ზ. მ. მოვჰსწვავ, сжечь.
წაწვენა (ვაწვენ), ზ. მ. დავაწვენ, заставить лечь, уложить спать; ბუნ. კ. 217.
წაწვრილება (ვა), ზ. მ. утончать.
წაწითლება (ვა), ზ. მ придавать красный цвѣтъ.
წაწინაურება (ვჰსწინაურდები), ზ. ვღ. დავჰსწინაურდები, опередить кого; ქილ. 448.
წაწმენდა (ვჰსწმენდ, ვჰსწმინდე), ზ. მ. счистить.
წაწნეხა (ვჰ), ზ. მ. давить виноградъ.
წაწოლა (ვჰსწვები, -წვე), ზ. ვღ. დავჰსწვები, лечь, (ვაწვები), ზ. ვღ. დავაწვები, налегать; ბუნ. კ. 74.
წაწრეტა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსწრეტ, выцѣдить.
წაწვრილება (ვა), ზ. მ. დავაწვრილებ, дробить, измельчать.
წაწურვა (ვიწურვები, -ვე), ზ. ვ. წამოვიწევი; წამოწოლილვარ, выдаваться, выходить; წაწურვილი, მიმ. выдавшійся; სული ამოსვლაზედ იყო წაწურვილი, онъ былъ близокъ къ смерти; რუსუდ. 283.
წაწყდომა (ვაწყდები, -დი), ზ. ვღ. მივაწყდები, ზედ მივალ, производить натискъ; (წავჰწყდები), ზ. ვღ. დავიღუპები; ჯოჯოხეთში ჩავვარდები; погибнуть; попасть въ адъ; სიბრ. 152; მამა ნუ წაგიწყმდება, не дай Богъ погибнуть твоему отцу; сдѣлай милость, пожалуйста; ანტ. 4—30.
წაწყვეტა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსწყვეტ, сорвать; მოსწყვიტა თავი, онъ оторвалъ ему голову; რუსუდ. 472.
წაწყლულება (ვა), ზ. მ. მოვჰსწყლავ, ранить.
წაწყმენდა (ვჰსწყმენდ, -მინდე), ზ. მ. დავჰღუპავ; მოვაკლებ სამოთხეს; погубить; лишить рая; (ვიწყმენდ სულსა, погубить свою душу.
წაჭარბება (ვა), ზ. მ. დავაჭარბებ, დავსძლევ; перевѣшивать, перетягивать; (ვეჭარბები, -რბე), ზ. თვ. ვჰსძლევ, დავჰსძლევ; одолѣть; превысить; ქილ. 182.
წაჭერა, -რება (ვუ), ზ. მ. მოვუჭერ; сдавить, сжать; -ყელში, схватить за горло; ბუნ. კარი, 139; სიბრ. 139; სიბრ. 139; კაცია. 10.

წაჭიხა, -ჭიქა (ვი), ზ. უ დავიჭქეხ; засверкать.

წაჭიდება (ვჰ), ზ. მ. დავჰსჭიდებ; заставить бороться; (ვეჭიდები, -დე), ზ. თვ. დავეჭიდები, вступить въ борьбу; схватиться; სამ. ვახტ. 156.

წაჭკნობა (ვჰხჭკნები, -კენ), ზ. ვლ. დავჰსჭკნები, увянуть.

წაჭმუჭნა (ვჰ), ზ. მ. დავჰჭმუჭნი, измять, изкомкать.

წაჭრა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰსჭრი, მოვჰკაფ; срѣзать; 2 ქართლ. 321; (ვიჭრები, -ჭერ), ზ. ვ. მოვიჭრები; ავიჭრები, ავარდები; срѣзываться; вскочить.

წაჭრელება (ვა), ზ. მ. დავაჭრელებ, испещрять.

წაჭრიალება (ვა), ზ. მ. ჭრიალს მოვაყოლებ, производить скрипѣніе.

წაჭყივლა (ვჰსჭყივი), ზ. უ. визжать.

წაჭყივლება (ვა), ზ. მ. დავაჩხავლებ, заставить визжать, (ვი), ზ. მიჩ. დავიჩხავლებ, визжать.

წაჭყლეტა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსჭყლეტ; измять.

წახაზვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხაზავ, начертить.

წახალისება (ვა), ზ. მ. ხალისს მივჰცემ; пріохотить; поощрить; (ვჰხალისდები), ზ. ვლ. გავჰბეჯითდები, пріохотиться.

წახამება (ვა), ზ. მ. სახამებელს მივსცემ, накрахмалить.

წახარშვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხარშავ, сварить.

წახარჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხარჯავ, издержать.

წახდა, ნ. წარხდა; ვეფხ. 343.

წახდენა (ვა), ზ. მ. გავჰრყვნი, გავაფუჭებ; დავღუპავ; გავაოხრებ; испортить; погубить; разорить; დავრ. 39; ჩონგ. 54; თავს წავიხდენ, погублю себя, დავრ. 187; წამახდინე, ты погубилъ меня; წამიხდენ, ты испортишь мнѣ; 2 ქართლ. 548.

წახდენინება (ვა), ზ. სხმ. გავაფუჭებინებ, заставить испортить, სამ. ვახტ. 188.

წახდომა (ვჰხდები, ვჰხდი), ზ. ვლ. გავჰფუჭდები; დავიღუპები; испортиться, погибнуть; წარხდა საჭურჭლე, истратилось сокровище; ვეფხ. 60; წახდა რჯული, религія измѣнилась къ худшему; სამ. ვახტ. 222; არ ცუდად წაუხდებოდეს, чтобы это не пропало даромъ; ვეფხ. 918; წამხდენია, испортилось, погибло для меня; სამ. სომხ. 394; წამიხდენ, ты портишь мнѣ; 2 ქართლ. 546, წამიხდება სახელი, я теряю доброе имя; თვალი წამიხდა, у меня глазъ повредился; სამ. ვახტ. 36; ძალი წაუხდა, сила ему измѣнила; რუსუდ. 873; 697; (წავხდომილვარ, წავხდომილი, я испорченъ; ალბ. 35; **წახდომილი**, მიმ. испорченный, ან დაკარგული, потерянный; ვეფხ. 1453, ნახე წარხდომა.

წახდუნება (ვა), ზ. მ. წავახდენ, портить, ვისრ. 132.

წახედვა (ვჰ), ზ. მ. მივჰხედავ, მივჰბაძავ, смотрѣть, брать примѣръ, подражать.

წახევა (ვჰ), ზ. მ. მცირედ დავჰხევ, разорвать.

წახეთქა (ვჰ). ზ. მ. წავსჩეხ, разсѣчь, -ლაშქარსა, пробить, разсѣчь строй войска; 1 ქართლ. 307, წახეთქება.

წახერგვა (ვჰ), ზ. მ. ставить барикаду.

წახეთქება (ვა), დავახეთქებ, დავახლი, сбросить, ударить объ земъ.

წახეჩა (ვჰ), ზ. მ. გავჰხეჩ, разсѣчь.

წახეწა (ვჰხეწ, -წე), ზ. მ. დავჰკენწლავ, დავჰსჭრი, наносить рану остріемъ.

წახვანჯა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხვანჯავ, запутать.

წახვევა (ვა), ზ. მ. შევახვევ, завернуть, ვისრ. 152; -უსტარისა, свернуть письмо; ვეფხ. 1318.

წახვეტა (ვჰ), ზ. მ. скрести.

წახვიყრა (ვჰ), ზ. მ. დამტვრევა ქვებისა წვრილად, бить каменья для дороги.

წახვიხვინება (ვი), ზ. მ. დავიხვიხვინებ, заржать.

წახვრინვა, ზ. უ. всхрапнуть.

წახჳმა, ნ. წახმა.

წახჳნა (ვიხვნი, ვიხვენ), ზ. მ. დავიპყრობ, овладѣть, завоевать; დარეჯ. 91; 2—28.

წახიზნება (ვა), ზ. მ. დავახიზნებ, поселить; (ვეხიზნები, -ზნე), ზ. თვ. დავეხიზნები, поселяться.

წახლა (ვა), ზ მ. დავარტყამ, დავსცემ; бросить, ударить обо что; (ვეხლები), ზ. თვ. დავერტყმი, დავეცემი, удариться объ.

წახლართვა (ვჰ), ზ. მ. წავჰხვანჯავ, спутать.

წახლტომა (ვჰხტები), ზ. ვ. ხტომით გამოვალ წინ; скакнуть; (ვუხლტები), ზ. მიჩ. წავუვალ ხტომით, проскользнуть.

წახმა, წახჳმა (წავუხვამ, უსრ. წავუხმილი, წაუხვნი, წაუხნვა ან წაუხმნ, ვეფხ. 992), ზ. მ. წავართმევ, отнять; ვეფხ. 76; წამხმოდეს, отнимается у меня, ალბ. 67; წავუხვამ ხელიდამ, вырывать изъ рукъ; წამიხმია, я унесъ; ვისრ. 132.

წახნაგება (ვჰ), ზ. მ. ვჰსთლი ქვასა, тесать, гранить камень; ისა. 42—8; **წახნაგებული**, მიმ. граненный.

წახნაგი, ს. თლილი, გამოქანდაკებული, грань, фацетъ; изваяніе, скульптура; იერემ. 10—4; 14; ეზეკ. 41—18, 20; შავთ. 42.

წახნვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხნავ, спахать.

წახოცა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხოც, побить.

წახოჭა (ვიხოჭ პირსა), ზ. მ. პირს დავიკაწრავ, нацарапать себѣ лице.

წახოხინება (ვა), ზ. მ. ხელს წავუსვამ, დავღრეს, тереть, гладить.

წახრა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხრი, მოვჰკაკვავ, сгибать, наклонять; წავჰხრი ქედსა, наклонять голову; (ვიხრები, ვიხარე), ზ. ვ. მოვიხრები, согнуться, მოურავ. 60.

წახრუსტვა (ვჰ), ზ. მ. დაჭყლეტა, измять.

წახრწნა (ვჰ), ზ. მ. გავჰხრწნი, растлить; კაშ. 100.

წახსენება (ვა), ზ. მ. напомнить.

წახსნა (ვჰხსნი, ვჰხსენ), ზ. მ. გავჰხსნი, развязать.

წახსომება (ვიხსომებ), ზ. მ. დავიხსომებ, помнить.

წახტომა (ვჰხტები, -ტი), ზ. უ. ხტომით წავალ, გავჰხტები, скакать впередъ; სამ. ვახტ. 9.

წახუმრება (ვეხუმრები), ზ. უ. подшутить.

წახუთვა (ვჰხუთავ, -თე), ნ. დახუთვა.

წახურვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხურავ. покрыть, накрыть; (ვიხურავ, -რე), ზ. მიჩ. დავიხურავ, накрыться, ალბ. 34.

წახუჭვა (წავიხუჭავ თვალსა), ზ. მ. დავიხუჭავ თვალსა, жмурить глаза, смыкать.

წახშვა (ვჰხშავ, -შე), ზ. მ. დავჰკეტ; ვუყარაულებ, ვუდარაჯებ; запирать; стеречь, охранять.
წახრჩობა, ზ. მ. придушить.
წაჯაბნება (ვი), ზ. მ. დავიჯაბნებ; обижать, притѣснять; **წაჯაბნვილი,** მიმ. притѣсненный.
წაჯანღრვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰსჯანღრავ; катать белье.
წაჯგვლემა (ვჰსჯგვლემ, ვჰსჯგვლიმე), ზ. მ. ვჰსცემ, ვჰკრავ მუშტით; ударять, толкать.
წაჯდომა (ვჰჯდები, ვჰსჯდე), ზ. უ. присѣсть.
წაჯეჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰქექავ, измять.
წაჯე-უკუჯექი, მაგალ. ცეცხლი, სიბრ. 95; ე. ი. ცეცხლი რომლისაც წინა დაჯდება კაცი გასათბობად, როდესაც სიმხურვალე ცეცხლისა დასწვავს უკუჯდება, ამასა ჰქვან წაჯეუკუჯექის ცეცხლი, огонь въ каминѣ, у котораго сидятъ, то близко, то въ отдаленіи.
წაჯირჯვება (ვჰჯირჯვდებ), გავსივდები, распухнуть.
წაჯობინება (წამეჯობნება, -ბინა), ზ. ვაჯობებ, მოვერევი; превзойти кого; **წაჯობინებული,** მიმ. превзошедшій, ვისრ. 32.
წაჯობნება (ვეჯობნები, -ბნე), ზ. მ. უმჯობესი გავხდები, превзойдти; 1 ქართლ. 293.
წბა (ვჰსწბავ, ვჰსწბე ან ვჰსწბი, -ბე), ზ. უ. შევსრუტავ, შევიკრებ ნოტიოს; ვჰხვრეტ, შევჰხვრეტ; вбирать въ себя влагу, втягивать, всасывать, впитывать; локать, лизать; მსაჯ. 7—6.
წბილება (ვა), შევარცხვენ, ბიაბრუ გავხდი, конфузить; (ვჰსწბილდები, -დი), ზ. ვდ. შევირცხვინები, сконфузиться.
წბილი, ზედ. გაწბილებული, შერცხვენილი; სათაკილო; сконфуженный, неприличный, ვეფხ. 753, 461, 1299, წბილად აგინა, онъ ругалъ его непристойными словами; დარეჯ. 90.
წბო, ს. მცენ. ბარა, мелиса, раст.; იოანე ბატ. ლ.
წბოლა (ვჰსწბები, ვჰსწბი), ზ. უ. მრცხვენიან, конфузиться, стыдиться; ვეფხ. 1046; ან ვეთანხმები, გავუერთდები; соотвѣтствовать, согласоваться; ქილ. 657; სიტყვაცა აგრე ჰსწბებოდა, и слова ихъ согласовались; ვეფხ. 507.
წდევა (ვა), ზ. მ. ღვინოს დავასხამ, наливать вино; გამოცხ. 18—6; ჰსწდევენ თაფლუჭსა, наливаютъ медъ; ისაი. 5—22; გვიწდია სამღუთო ღვინო; онъ налилъ намъ священное вино; გუჯ. 14, 23; ვიწვდებ, наливать себѣ.
წდომილი, ზედ. მთრთოლი, трепещущій; ვეფხ. 1561.
წდოლა, ძრწოლა, თრთოლა, ტანში ძრუანტელის დავლა, дрожь по всему тѣлу; трепетъ; ნაუმ. 2—10; ნიკოლ. ჩ. ლ.; ან აყრა გარდასახლება; წარტყვევნვა, აოხრება; переселеніе; опустошеніе; საბ. ლ. თეიმ. განმ. ვეფხ. 1557.
წდომა, ნ. წვდომა ან წჳდომა; წდილი, ზედ. ხმალი გაშიშვლებული, обнаженный; 1 ქართლ. 372.
წება, წობა (ვაწებ, ვაწობ, ვაწე), ზ. მ. დავაწებ, ამოვავლებ რაშიმე; დავასველებ კალამს მელანში; обмакнуть.
წება, წებვა (ვაწებ, -ბე; ვჰსწებ, ვჰსწებავ, -ბე), ზ. მ. ვაწებებ, დავაკრავ, склеивать; ვეფხ. 1287; 1563; (ვეწები), ზ. თვ. დავეკრვი, прикленться, прилипнуть; ქიმ. 238; კბილთა უწებვიდა, сжимались зубы; ქილ. 396.
წება, ს. მწიკვი, ერთი აღება რისამე თითით, щепоть.
წებება (ვა), ზ. მ. დავაკავშირებ წებოთი, клеить.
წებო, ს. თევზი წელები და ბუშტი გახმობილი დასაკავშირებელად სახმარი; ან ხეთა ნაწვეთი ფისსავით; клей; ხის-წებო, гумми.
წებოიანა, ს. მცენ. Салфіева трава, ერის. ლ.
წებოვანი, წებოიანი, ზედ. клейкій.
წედა, ს. ღვინის სასმელი ჭურჭელი, чаша для вина.
წევა (ვჰ), ზ. მ. ვჰსჭიმავ, ვჰშარტავ, ვჰსხირპავ; გავსწევ, გაწევით წავიღებ; გავიზიდავ, გავათრევ; გავაჭიანურებ, გავაჯანჯლებ საქმესა; тянуть, вытягивать, растягивать; тянуть, двигать, влечь; тянуть, проволачивать, медлить; ვჰსწევ თამბაქოსა, курю табакъ; ვჰსწევ ბურნუთსა, нюхаю табакъ; ვჰსწევ მეუღლეობის უღელსა, несу супружескія обязаныости; ქეიფსა ვჰსწევ, весело провожу время; დავასა ვსწევ, спорю съ кѣмъ, веду съ кѣмъ процесъ; ვჰსწევ ხარჯსა; издерживаю; ყარამ. 448; ვჰსწევ ოქროს თმასა, тянуть золотую проволоку; (ვიწევ, -წიე), ზ. მიჩ. გავიწევ, подвигаться, ვუწევ მასპინძლობასა, я занятъ его угощеніемъ; ცხვირს მაღლა ვიწევ, поднимать насъ, ბუნ. კ. 86; (ვიწევი, ვიწიე), ზ. ვ. გავიწევი; გავიჭიმები; тянуться; вытягиваться; (ვუწევ, -წიე), ზ. მიჩ. მივაწევ, მივალ, достигать; доходить; (ვეწევი, ვეწიე), ზ. თვ. მოვეწევი, მივჰსწვდები; შევხვდები, შევემთხვევი; тянуть; достигать, догонять; попасть; ვეწევი ბედსა, плачу подать, ვეწევი ნებასა ან გულის ნებასა, საწადელსა; достичь желаемаго; 1 ქართლ. 26, 290, ქილ. 70; სიბრ. 116; დავრ. 175; რომ. 9—30; 1 კორ. 9—25; დაბად. 49—5; (მეწევა, მეწია), ზ. მიჩ. მომეწია; შემემთხვა; онъ догналъ меня; постигло меня; იოან. 1—5; 12—15; ეს რა ბედი მეწია, вотъ какое счастіе постигло меня; მეწია უბედურობა, постигло меня несчастіе; ისუ ზირაქ. 7—1; რიცხვი. 32—23; **წევნული,** მიმ. достигнутый; ფილიპ. 3—14.
წევნა, ს. შეწევნა, ხელის მომართვა, ხელის შეწყობა; помощь; (ვეწევი, ვეწიე), ზ. მ. ხელს მოვუმართავ, შეწევნას მივჰსცემ, помогать, თავს ვეწევი, помогаю себѣ, спасаюсь; ვეფხ. 430; სიბრ. 14; მეწევი, помогаешь мнѣ; რუსუდ. 650; მეწიე, помоги мнѣ; ვეფხ. 1081, 1261; ვისრ. 104.
წევრებული, ს. წევრი, членъ.
წევრი, ს. ასო, ნასხამი გვამისა, ნაწევარი; ართრონი; მონაწილე საზოგადოებისა; წევრი, მუხლი წერილისა; членъ животнаго тѣла, напр. рука, нога и т. д.; членъ общества; часть періода въ рѣчи.
წეკო, ს. მწარე თუთუნი, მცენ. махорка.
წელა, ნათეს. წელასი, ს. თევზთ გრძელი წელები გახმომილი საჭმელად; вязига.
წელთ-გარემო, ს. поясъ.
წელი, წელიწა, მრ. წელები, ს. ცხოველთ შინა-

განი გრძელი ნუშტები ან სოლინარივით დაკლაკნილი კუჭიდამ, ვიდრე გასავალამდე; кишка.

წელი, წელისა, მრავლ. წელნი, წელთა, ს. სიბა, კერძო მუცლისა, რომელზედაც მოირტყმენ სარტყელსა, ფსალ. 44—3; იერემ. 12—2; მატ. 3—4; ლუკ. 12—35; ან ხერხემალი სუკებითურთ ბეჭებიდამ მენჯებამდე; бедро, чресла; поясница; წელისტკივილი, боль поясницы.

წელი (არაბ.), ნათ. წლისა, მიც. წელსა, მოქმ. წლითა; მრავლ. წელნი; წელიწადი, ნ. წელიწადისა, მიც. წელიწადსა; მოქმ. წელიწადითა; მრავლ. წელიწადნი; ესე არს დრო თორმეტის თვისა ან 52 შვიდეული, გინა 365 დღე და 6 ჟამი მზის მობრუნებისა; იხილე ნაკი; годъ, лѣта; ახალი წელიწადი, новый годъ; წელს, въ нынѣшнемъ году; წელის მოწყვეტა ან მოწყვეტა (წელს მოვსწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. ღონეს მოვაკლებ; изнурить; (წელი მომწყდება, -მწყდა), ზ. ვდ. ღონე მომაკლდები, изнуриться, წელ მოწყვეტილი, წელიწადეული, წელიწდეული, годичный; годовой; ლევიტ. 14—10; მოსეს ხამ. 6; წლითი წლად ან წელიწადით წელიწამდის, каждогодно; отъ году до году; ვისრ. 23; წელიწადეულად, ზზ. каждогодно.

წელიწადი, ნ. წელი; წელს ნ. წელი.

წელკავი, ს. სიბანის შეხუთვა, წელის გაშეშება, боль поясницы.

წელ-მორტყმულობა, ს. წელზედ შემოკრულობა, опоясаніе; опояска; ვეფხ. 223.

წელსარტყამი, ს. წელზედ შემოსაკვრელი; поясъ.

წელშერტყმით, ზზ. წელზედ შემორტყმით, опоясанно; რუსუდ. 136.

წელწეტი, ნ. წერწეტი.

წენგო, ს. ნიგვზისა ან კაკლის ზრქელი მწვანე გარსი; зеленая оболочка орѣха.

წენი, ს. მეყის ნახევარი, терція, ნ. ჟამი.

წენტილი, ს. ჟამის ნაოთხალი, რუბი, четверть часа.

წენტილიანი, ზედ. четвертичасовой; ნ. საბ. ლ. წელიწადი.

წერა, სს. писаніе, წერა სოფლისა, народная перепись; საქმ. 5—37; ბედის წერა, предопредѣленіе судьбы; рокъ; ერისთ. 75; წერა-კითხვა, грамотность; წერა და გამოსახვა ხატთა, писать и изображать образъ; (ვჰსწერ, -წერე), ზ. მ. კალმით დავჰსწერ წიგნსა; გამოვჰხატავ, დავჰხატავ; ვჰსთხზავ; писать; рисовать; сочинять; (ვიწერ, -რე), ზ. მიჩ. დავიწერ; писать для себя; ჯვარს ვიწერ, вѣнчаться; обвѣнчаться; ჩემის ხელისაგან უწერია სიკვდილი; назначено судьбою умереть ему моею рукою; დარეჯ. 2—126; 142; პირჯვარს ვიწერ, перекреститься; (ვუწერ, -რე), ზ. მ. დავუწერ; писать для кого либо; -ხელს, подписываю; (ვაწერ, -რე), ზ. მ. მოვაწერ; надписываю; подписываю; დებულება აწერია, онъ обложенъ податью; შუბლზედ აწერია, у него написано на лбу; его счастіе; მწერ, пишешь мнѣ; ჯვარი მწერია, Богъ со мною; (მიწერ, მიწერე), ზ. მიჩ. пишешь для меня; პირჯვარსა მწერ, ты крестишь меня; (ვიწერები, -რე), ზ. მ. დაწერილ ვიქმნებ, быть написану; (ვეწერები, -რე), ზ. თვ. ვჰსწერ; ან შეწერილ ვიქმნები ხარჯითა; писать; облагаться податью; არ ეწერებოდეს არცა პური, არცა ღვინო, да не будетъ обложенъ податью, ни хлѣбомъ, ни виномъ; ვჰსწერივარ, ვჰსწეროდი, я написанъ.

წერა, ს. მდაბიურად: ბედი, სხვე; рокъ, судьба.

წერაწწუა, მცენ. косогорникъ.

წერაქვი, ს. ბლიგვი, ცული ტარიანი მიწის სათხრელი ან კედელთ სანგრევი; ფსალ. 73—6; кирка, молотъ.

წერებული, ზედ. დაწერილი, написанный.

წერეული, ს. ხელეული, ძნეული; стогъ, копна сѣна; რუთ. 3—7.

წერექო, მცენ. ქუჩი, თომი, дикій осотъ, Осотнякъ, ერისთ. ლ. [78, 84.

წერილი, ს. ანბანი, ასოები, письмена; შავთ.

წერილი, ს. ქარტა, აღწერილი მელნითა და კალმითა, გინა ბეჭდის ტვიფარი; письмо; актъ; საღმრთო წერილი; священное писаніе; გარეში წერილი, не священное писаніе; ნასყიდობის წერილი, купчая; სახენი წერილთა არიან: **ენდალმა**, უალრესთაგან ხარისხის ბოძებისა; **პატრუცაგი**, მეფისაგან მეფესთან მიწერილობა; **როარტაგი**, თათრულად იარლიყი და **ოქმი**, შეუცვალებელი ბძანების წერილი უალრესთა; **სიგელი**, მეფეთაგან ნიჭებისა და საბოძვრის წერილი; **გუჯარი**, ეკკლესიის შეწირულთა სოფელთა და აგარაკთა დამტკიცების წერილი; **მატიანე**, დავთარი, სამეუფოთა მოსახსენებელთა აღწერათა წიგნი; **ტომარი** და **გრაგნილი**, გრძლად გარდაბმულთა აღწერათა წიგნი; **განაჩენი**, გასაგებელთა საქმეთა ან ცილობის გარდაჭრის წერილი; დიათიკა ან ანდერძის წერილი, ანდერძ-ნამაგი, თვითოეულის კაცისაგან თვისის ქონების გარიგებისა შემდგომ თვისისა სიკვდილისა; **ეპიტაფია**, საფლავზედ ზედაწარწერა; **სვისტატიკონი**, გუმანსარი ან გომაზარი, სამოწმო წერილი, **ეპისტოლე და უსტარი**, მოკითხვათა და სასაქმოთა მინაწერი; **შეკრულობა და მუჰრაგი**, ხელ-წერილი პირობათა დასამტკიცებელი; **დივანი და ნუსხა**, წარსაგებელთა აღწერა; **ავთრათი და ბარათი** მცირე რამ წერილი; **პიტაკი**, საველრებელ ან მოხსენების წერილი უალრესთადმი; კვალად არიან წერილნი; **გაყრილობისა, გაცუდისა, პირობისა, ნასყიდობა, ნასყიდობისა ან ნასყიდობის სიგელი**, ან **წიგნი მოგებისა**; ამათ ყოველსა პირსა პაჭენისი, რომელა **კოპიო**, და თურქთა ენით სავადი.

წერილითი, ზედ. письменный.

წერნაქი, წარნაქი, ს. წითელი წამალი სამხატვრო, червлень, черледъ, красная краска; იერემ. 22—13; ქილ. 601, сурикъ, ერის. ლ; желтый мышьякъ, ბუნ. ლ.

წერო, მფრინ. მწერო, журавль; ვისრ. 21; ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ.; **წეროს წვივა**, ს. дубянка (грибъ); ბუნ. ლ. ერის. ლ.

წერტა, სს. терзаніе, мученіе; (ვჰ), ზ. მ. ვჰსჩხვლეტ, ვჰგმერ; ვაწვალებ, ვაწამებ; колоть, уколоть; мучить, терзать; ან ჩხვლეტა დეზებით, шпорить; ვეფხ. 622; (ვიწერტები, -ტე), ზ. ვ. ვიწამები, ვიწვალები, терзаться,

წირტილი, ს. ნემსის წვერით ნაჩხვლეტი; მართლწერაში: კალმის წვერით დაჩნეული ნიშანი, განსაყოფად წერილთა პერიოდთა; уколъ; точка.

წირწიტი, წელწიტი, ს. ტანწვრილი, имѣющій тонкую талію, ქილ. 243; ვეფხ. 1403; ერისთ. 1.

წესა (ვუწეს, -სე), ზ. მ. ვუხმობ, ვუძახი; მაც. 11—16; ფსალ. 146—4; ან სახელს ვჰდებ; გავაჩენ, გავაგებ; ან განვუწეს, გავუჩენ; звать, призвать; именовать, называть; постановлять, учреждать; მიწეს, зовешь меня, რომ. 4—17; გამოსლ. 3—18; 5—3; 1 ქართლ. 73; რომელსა უწესნ ბჭედ სიმართლისა, котораго именуютъ судьею правды; (ვა), ზ. მ. დავაწესებ, რჩეულად დავსდებ, постановлять; (ვი), ზ. მიჩ. რჩეულად ვიმტკიცებ, რჩეულად დავიდებ; ставить себѣ за правило.

წესდებულება, ს. законоположеніе.

წეს-დება, ს. განწესება, განჩინება; დადებულება; постановленіе, учрежденіе; წესდება ქალაქისა, городовое положеніе; წესდებულება, ს. განწესება, постановленіе, правило.

წესება (ვა), ზ. მ. განვაწესებ, დავაწესებ, დავაარსებ; გავაჩენ; წესს, რიგს მივსცემ; постановлять, учреждать; распоряжать, приводить въ порядокъ; (ვიწესები, -სე ან ვეწესები, -სე), ზ. ვ განვიწესები, постановляться, учреждаться; (ვჰწესდები), ზ. ვნ. დავჰწესდები, განვჰმწესდები, შევალ სამსახურში, постановляться; опредѣляться къ должности; (ვუ), ზ. მიჩ, გავუჩენ, ვუბძანებ წერილით, предписывать.

წესი (სომხ), ს. რიგი მტკიცე და უცვალებელი მდგომარე ბუნებასა შინა; ჩვეულება რომლისამე ერისა ან ზნე, ერთისა განუკვეთელის პირისა; ვეფხ. 298, 570; 1115; ფილიპ. 3—18; განწესება, რიგი, დაწყობილობა; ვეფხ. 335; 1004; 1062; კანონი, გალატ. 6—16; ეკკლესიური: რიგი მღვდელობისა, ფსალმ. 109—4; ლუკ. 1—8; ან განგება აღსრულებისა შვილთა საიდუმლოთასა, ვითარ: წესი ლიტურღიისა, ნათლობისა, და სხ.; естественный порядокъ вещей въ природѣ; обычай; привычка, нравъ; порядокъ, устройство; законъ, правило; чинъ священнодѣйствія; напр.: чинъ литургіи, чинъ крещенія и т. д. чиноположеніе, церковный обрядъ; წესის აგება მიცვალებულთა, отпѣваніе покойника; წესის გარდახდა, отправлять требы; წესი სჯულისა, постановленіе закона; 1 ქართლ. 40; წესი დედისა, мѣсячное очищеніе женщинъ; პ. ფ. ლ.; წესი ქალაქისა, обычай города; ვეფხ. 1115; წესი მეფისა, обыкновеніе, привычка царя; წესი ნათლობისა, чинъ крещенія; წესისაებრ, ზზ. по обыкновенію, ქიმ. 40;

წესიერება, ს. განკარგულება, რიგი; რიგიანობა, შესაბამობა, საკადრისობა; порядокъ; пристойность, приличіе; საქმ. 378, 417; 1 ტიმ. 2—9; წესიერი, ზედ. რიგიანი, გარიგებული; должный, подлежащій, законный; 1 ტიმ. 1—8; სიბრ. 43; მდაბიურად მდარე, არა პირველის ხარისხისა, обыкновенный, не высокаго сорта; წესიერი პური, ან ღვინო, обыкновенный, т. е. невысшаго сорта хлѣбъ, вино; **წესიერი** დედა, почтенная женщина; საქმ. 17—12, **წესიერად,** ზზ. რიგიანად, чинно, попорядку; подлежащимъ образомъ; 1 ტიმოთ. 1—8.

წესნარი, წესნიერი, ს. ენკრატისი, მოწესე დედათაგანი, черница, монахиня.

წესობა, ს. დაწესებულება ან ზნე, წეულობა; постановленіе, порядокъ; обыкновеніе, обычай; კავშ. 223, (ვჰწესობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. დაწესებულვარ, имѣть въ обыкновеніе, въ обычаѣ; ქილ. 292.

წესქცეულება, ს. რიგი, порядокъ, 2 ქართლ. 392.

წეფხი, ს. მჭლე და ცუდი მიწა, неудобная земля.

წელან, ზზ. ახლანდელის წინა, ცოტახნის წინათ, недавно, წელანაც, ზზ. недавно же; **წელანდელი,** ზედ. давишній.

წეწა (ვჰ), ზ. მ. ვჰბურძგნი, ვჰფუტკნი, აგშლი; ვჰჩეჩ მატყლსა, копошить, трепать; чесать ленъ.

წეწება (ვეწეწები, -წე), ზ. თვ. ვეცეცები, ძლივს მივალ; едва ходить.

წეწია, ს. нечеса, растрепа.

წეწონი, ს. კოპტონი, თხლეულით ჩენჩო ზეთის გამოხდის შემდგომ, მაგალ. კაკლისა და სხ. избоина, выжимки; ნ. ჩ. ლ. რუსულ ქართ.: რძე ნიგვზისა, орѣховое молоко; ზუბ. ლ.; დამარილული ნიგოზი, маринованный орѣхъ.

წეწურა, ს. მჭლე გოჭი, худой поросенокъ.

წვა, სს. жженіе, წვასა შინა ყოფნა, быть въ мученіяхъ; ვისრ. 78; წვა და დაგვა, горесть; ვეფხ. 1018; გულის წვით ათენებს ღამესა; съ горестью проводить ночь безъ сна; ქილ. 654; (ვჰსწვი, 3 პ. ჰსწვა; ვჰწვით, 3 პ. ჰსწვეს; ან ვჰსწვავ, ვჰსწვი), ზ. მ. ცეცხლით მოვჰსპობ, ვჰბუგავ, დავსწვავ; შევჰსწვავ, მოვჰჩრაკავ ცეცხლზედ; жечь, зажигать, палить; жарить; ან ვჰსუსხავ; მაგალ. ჭინჭარი, მაჭარი; жжетъ, напр. крапива, молодое вино; სიცხე ჰსწვავს; зной припекаетъ; ვეფხ. 1342; პილპილი ჰსწვავს, перецъ жжетъ; ვჰსწვავ თევზსა, жарить рыбу; ვჰსწვავ ცოდვით, вызываю въ комъ жалость къ себѣ; ანტ. 4—24; ჰსწვენ სანთელსა, жгутъ свѣчи; ბარუქ. 6—18; ჰწვავს წყლული, рана жжетъ; ზუბ. ლ. (ვიწვები ან ვიწვი სრ. ვიწოდი), ზ. ვ. ვეთები, ვეგზნები, ვანთივარ, დავიწვი; горѣть, сгорать; жариться, ვიწვი სირცხვილით, сгорать со стыда; ცეცხლი იწვის, огонь горитъ, ვიწვი მწუხარებითა, томлюсь грустью; სანთლისაებრ ვიწვები, таю какъ свѣча; ვისრ. 31; იწვის და იდაგების, онъ мучится отъ горести; (ვეწვი, ვეწოდი), ზ. თვ. მტკივა, შემტკივა გული; მებრალება, жалѣть, горевать; გული მეწვის, сожалѣю о комъ; ქილ. 330; ჩონგ. 25; პირის სახე მეწვის, у меня горитъ лице; მკერდი მეწვის, у меня болитъ, жжетъ грудь; გულსა მწვავს, сердце жжетъ; გული გვეწოდა, мы сожалѣли; ქილ. 330; პირსა მწვავს მაჭარი, молодое вино жжетъ у меня языкъ; მწვავს ცეცხლი, огонь жжетъ меня; რუსუდ. 83.

წვავი, ნ. წავი.

წვალება, ს. ტანჯვა; мученіе, (ვა), ზ. მ. ვაწამებ, ვჰსტანჯავ, არ მოავსვენებ; мучить, терзать, томить; тревожить, безпокоить; (ვიწვალები, -ლე),

ზ. ვლ. ვიწამები, мучиться, ვეწვალები, -ლე), ზ. თვ. мучиться, томиться, безпокоиться, ბუნ. კ. 57.

წვალება, სხ. განყოფა; განსაკუთრებული სწავლა განდგომილთა საზოგადოსაგან სარწმუნოებისა; раздѣлъ, отдѣленіе отъ; расколъ, ересь; (ვჰ-სწვალებ, -ლე), ზ. მ. განვჰყოფ; განვჰსწვალავ; განვადგენ; раздѣлять; отдѣлять; производить расколъ; საქმ. 24—6; ჰსწვალა ღმერთი, отказался отъ Бога; 2 ქართლ. 549; ჰსწვალეს ბატონ-ყმობასა, измѣнили отношенія крестьянъ къ господамъ; გორგ. 303, (ვიწვალები, -ლე), ზ. ვ. გავიყოფები, дѣлиться, **წვალებული**, მიმ. отдѣленный, მარტ. 1—171.

წვალობა (ვჰ), ზ. უ. ვეწვალები, мучиться, выходить изъ силъ.

წვართა (ვჰს), დავარიგებ, ვასწავლი, наставлять, учить, (ვიწვართი), ზ. ვ. დავისწავლი, სწავლას დავიმარხავ; ვეფხ. 925; научаться.

წვდა (ვიწვდი, ვიწვადე), ზ. მ. განვაშიშვლებ, ამოვიღებ საჭურველსა, обнажать саблю; **წვდილი** მახვილი, обнаженный; ტიმ. 42.

წვდენა (ვა ხმასა), подавать голосъ.

წვდომა (ვჰსწვდები), ზ. ვლ. მივჰსწვდები, მივაწვდენ ხელს, თვალს; досягать, доставать рукою что; რუსუდ. 312; (ვაწვდები, -დი), ზ. ვლ. ხელს გავიშვერ ასაღებად; ხელს ვავლებ; протянуть руку, чтобы взять; (მწვდება, მწვდა), ზ. ვლ. შემეხება, онъ достаетъ до меня; მიწვდება, მაგალ. თავი ღრუბლად უწვდებოდა, головою касался облаковъ, ვისრ. 85.

წვება, ნ. **წოლა**, ქილ. 71.

წვევა, ს. приглашеніе; წიგნი წვევისა. пригласительное письмо; 1 ქართლ. 252; (ვაწვევ, ვაწვიე), ზ. მ. მოვიპატიჟებ, მოვიწვევ, დავჰპატიჟებ; განვალვიძებ, შევაგონებ, звать, приглашать; навлекать, напускать; ვეფხ. 987; გამოარჩიეს და უმჯობესად აწვიეს ზავი, они посовѣтовались и предпочли заключить миръ, 1 ქართლ. 211; ვაწვევ ლაშქარსა, сзывать войска; ნუ აწვევ იმათალსა, ненапускай на нихъ горя; ვეფხ. 1515; ვაწვევ თავსა ცრემლის დენასა, напускаю на себя проливаніе слезъ; გარე მაწვევდი შექცევასა, ты приглашалъ меня идти назадъ; დარეჯ. 2—57; მაწვევ, ты приглашаешь меня, 2 კორ. 5—16; მაწვევს ვალი, долгъ обязываетъ меня; ერისთ. 258; მაწვევს გული, сердце увлекаетъ меня; ალექს. 37; (ვიწვევ, -წვიე), ზ. მიჩ. მოვიწვევ, მოვიპატიჟებ, приглашать, просить къ себѣ; სიბრ. 118, 146; (ვეწვევი), ზ. თვ. სტუმრად მივალ ვისთანმე; посѣтить кого, придти къ кому въ гости; 2 ქართლ. 525; სიბრ. 103, 161; მეწვევი, ты посѣтишь меня.

წვეთა (ვჰ), ზ. უ. ვჰსცვარავ, ვჰსწთი, ცვარივით მოვდივარ, მაგ. წვიმის წყალი სართულიდამ; капать, ზ. მ. (ვჰსწვეთ, ვაწვეთ, -თე), ან დამოვადენ წვეთსა; проливать, лить каплями; მარტ. 1—186.

წვეთი, ს. ცვარი მაღლიდამ ჩამოვარდნილი; капля; ერთი წვეთი ღვინო, капля вина.

წვეთი, **წვეთის დაცემა**, სზ. ударъ, параличъ; ქიმ. 265; წვეთი დაეცა, წვეთი მოუვიდა, его поразилъ ударъ параличный.

წველა, ს. შედედებული რძე, მაწონი, простокваша.

წველა, სხ. доеніе, (ვჰ), ზ. მ. მოვსწველავ, доить, (ვიწველები, -ლე), ზ. ვ. მოვიწველვი, давать молока, доиться; ფური ცოტას იწველება, корова мало даетъ молока.

წველი, ს. ღერო ბალახთა და საკუთრად ზროოლოშთა, ფხა, стебель, стволъ; игла у растенія, მარკ. 4—28; მატ. 7—3; **წველიანი**, **-ლოვანი**, ზედ. стебелистый.

წვენა (ვა), ზ. მ. დავაწვენ, заставить лечь, положить спать.

წვენა, ზ. მ. ვჰღვირი ცრემლსა, лить слезы, რუსუდ. 42.

წვენი (ბერძნ.) ს. ხარშო მგზართა საჭმელთა; მსაჯ. 6—19; ან გამონაწური ნოტიო რისამე; супъ, бульонъ, уха; сокъ; მარტ. 1—41, **წვენიანი**, ნახე წვნიანი.

წვერვა (ვჰსწვერავ, -რე), გამოვჰპირავ, გამოვუწყობ პირსა, გავლეს, оттачивать, вострить.

წვერა, **-რედა**, ს. усачъ рыба, ბაქრ. 174, 175; ერისთ. ლ.

წვერვა მზისა, მზის დასვლა, закатъ солнца; ვეფხ. 701.

წვერი ს. ნიკაპის თმა; ბოლო, მწვერვალი რისამე; борода; оконечность, кончикъ; წვერგამო, безъ бороды, ვეფხ. 226; წვერი ხელისა, თითისა; оконечность пальца; წვერი თოკისა, конецъ веревки; ქილ. 199; მთის წვერი, вершина горы; ვეფხ. 183; წვერი სახნისის ძელისა, остріе у сохи; ვეფხ. 1027; ათასს წვერად ოფლი მოსდიოდა, потъ лилъ градомъ; რუსუდ. 867; გაიყარნენ, ყრმა წავიდა სახლად ჩადგეს მზისა წვერნი, ე. ი. როდესაც ერთმანერთს მოშორდნენო და ყრმა შინ წავიდაო მაშინ მზე იწურებოდაო, ე. ი. ჩადიოდა; какъ только разошлись и юноша отправился домой, тогда солнце стало заходить; ვეფხ. 764; წვერი მთისა, верхушка горы.

წვერიანი, **-როსანი**, ზედ. бородатый; ვეფხ. 196.

წვერიანი, ზედ. остроконечный.

წვერულვაში, ს. борода и усы, გორგ. 34.

წვეტი, ს. რასაც თავი გამწვეტებული აქვს, острый конецъ; **წვეტიანი**, ზედ. წვერიანი, остроконечный.

წვეულობა, ს. ნადიმი, სტუმრობა, ხადილობა, балъ, вечеръ; ვეფხ. 56 გან.

წველიანი, ზედ. ღეროიანი, ფხიანი მცენარე, иглистый, стебелистый.

წვთომა, ნ. წვდომა.

წვივი, ს. კანჭი, ძვალი ფეხის მუხლიდამ კოჭამდე, голень, ляжка, დაბად. 24—47; მსაჯ. 15—8; იოან. 19—31; წვივ-მაგარი, მაგალ. ცხენი; крѣпкая на ноги лошадь; წვივ-საკრავი, მდაბ. წისაკრავი, ს. ლეკვერთხი, საკვართული ან ფეთმაგი; подвязка; **წვივ-საცმელი** ს. საწვივე, ნიფხავი, როპანაგი, პერიკმა, შალვარი; штаны.

წვიმა, ს. ღრუბლით ჩამოცვივნული ცვარი; ვეფხ. 1404; дождь, სახენი ამისნი არიან: **ცვარი** ან **ნამი**, ულრუბლოდ დამალტობელი ფურცელთა და

მდელოთა, საღამოს და დილეულს; **ნიჟი**, ცვარის უმცირესი; **ლვიფი**, უდიდესი ნიჟისა; **თქორი**, **ჟინჟლი** წვრილი წვიმა; **თქეში** უმსხო თქორისა, ვითარცა ალნაცერი რაიმე; **ფრუტი**, თქეში ნისლოვანი; **ჟმურტლი** თქეშის უდიდესი და ნისლიანი; **დელგმა, ქუჟუნა**, წვიმა დიდი და გვიან მომდარებელი; **ფოშფოში**, თხელი წვიმა ნისლოვანი; **ისხარი**, წვიმა მსწრაფლი აღრე მომდარებელი; **ლლოფო**, წვიმა დიდი დამაზნელებელი და ღვარიანი; **ქარიშხალი**, მძაფრსა ქარსა შეერთებული წვიმა; **ლლოფო** მძაფრს ქართან შეერთებული; **შხაპი, შხაპუნი**, ანაზდი და ჩქარი წვიმა გერილით; **ლეშხი, ლეშხერი** ან **ჟვავი, ჟავი**, ფოთლების წვეთი ქარისაგან შთამოცვივნული; **ხეტყვა, კოხი და ხოშკაკალა**, წვიმა ცივის ქარისაგან შეყინული და ისე მოსული, ნ. თოვლი; წვიმა ბროლისა, პოეტიკურად ცრემლი, слезы, ვეფხ. 86; წვიმა აპირებს, хочетъ идти дождь; წვიმის წყალი, дождевая вода; წვრილი წვიმა, мелкій дождь, წვიმა მსთვადი და მცხვედი; იაკობ. 5—6; дождь утренній и вечерній.

წვიმა, წვიმვა (ვჰსწვიმ, ვჰსწვიმავ, -მე), ზ. უ. წვიმა მოდის; дождь идетъ, дождитъ; ვეფხ. 221; გიწვიმო, дамъ вамъ дождя; გამოსლ. 16—4; მირ. 75; თვალი და მარგალიტი ჰწვიმდა, ვისრ. 32; кидали во множествѣ драгоцѣнный камень и жемчугъ.

წვიმება (ვა), ზ. მ. წვიმას მოვიყვან; дождить, посылать дождь; -ცრემლსა, проливать слезы; ვაწვიმებ ისარსა, бросать стрѣлы во множествѣ; გორგ. 6, ვისრ. 146.

წვიმეული, წვიმიანი, წვიმოვანი, ზედ. дождливый; дождевой; წვიმიანი დღე, дождливый день.

წვიმიანობა, ს. წვიმიანი დრო, дождливое время.

წვინტლი, ს. ცხვირიდან ნადენი ნაზლა, თხელსა ეწოდების ცინგლი, სქელსა ბოტოტი; сопля; **წვინტლიანი**, ზედ. сопливый.

წვლილი, წვლილიადობა, ნ. წვრილი, წვრილიადობა.

წვნა, წუნვა (ვჰსწნი, -ნავ; -წან), ზ. მ. დავსწნავ, плести.

წვნიანი, ზედ. суповой; сочный; კაცია 55; ვეფხ. 354.

წვნიკი, ზედ. мелкій.

წვინორი, ცხოვ. выдра.

წვრთა, წრთვა, წვრთვნა (ვჰსწვრთი, ვჰსწვართავ, -თე), ზ. მ. დავარიგებ, ვასწავლი; დავჰგერშავ, გავხედნი; დავჰსტუქსავ; наставлять, учить; научать; упражнять; пріучать птицъ, выѣзжать лошадей; журить, бранить; 1 ქართლ. 409; ვჰსწვრთვი სამხედროთა, обучать войско; (ვიწვრთვი, ვართე), დავისწავლი, გავივარჯიშებ, ვიზეპირებ; დავინერგავ გულში სწავლას; ხშირად ვერთვი ერთს საქმეში; твердить, вытверживать; принимать наставленіе; упражняться; მარკ. 13—11, ფსალმ. 36—30; ვეფხ. 925; სამართ. კათოლ. 16; ვუწრთვი ვარ, я получилъ отъ него наставленіе; მიწვრთი ხარ, я наставлялъ тебя; ვეფხ. 925; რაცა მიწვრთიხარ იწვართე, ე. ი. ჩემი დარიგება გულში დაინერგეო; вникни въ мои наставленія;

წვრთილი, მიმ. вытверженный; наученный; наставленный; მარტ. 1—191; 1 ქართლ. 292; наученный.

წვრთილება, -ლობა, ს. დასწავლა, ან განვითრება სწავლაში; вытверживаніе; выучка; выправка, воспитаніе; упражненіе; სამ. ვახტ. 204; 1 ტიმ. 4—8; საყვედური, выговоръ; იერემ. 7—28; -მხედრისა, выправка солдатъ.

წვრთვევინება (ვჰ), ზ. მ. გავრთავ საქმეში, გავავარჯიშებ; ვამოქმედებ, ვასაქმებ, упражнять.

წვრილადობა, ს. სიწულილე, мелкость; ფიზიკ. 21.

წვრილება (ვა), ზ. მ. ვამცირებ, мельчить; дробить; გულს მიწვრილებს, надоѣдаетъ, наводитъ на меня скуку; ვჰსწვრილდები, мельчать, გული მიწვრილდება, я теряю присутствіе духа.

წვლილვა (ვიწვლილავ, -ლე), ზ. მ. გამოვიკვლევ; წვრილად გამოვიძიებ; изслѣдовать до тонкости.

წვრილი, წვლილი, ზედ. სიმსხოსაგან მოკლებული, წმინდა, ქიქმატი, პატარა, მცირე; თხელი მაგალ. ჰაერი; мелкій, тонкій; малый; жидкій (воздухъ); დაბად. 41—6; ვეფხ. 49; წვრილად გამოძიება, подробно изслѣдовать; წვრილი ხმა, пискливый голосъ; გამოსლ. 4—9; წვრილი ფული, мелкія деньги, წვრილი წელი, тонкая талія; წვრილნი ან წვრილ შვილნი, малыя дѣти, წვრილ ფეხი, малъ-мало меньше, წვრილად დაჭრა, изрѣзать въ мелкія куски; **წვრილ-წვრილი**, весьма мелкій; **წვრილიადი**, ზედ. მცირე რიცხვითი, малочисленный; 2 ქართლ. 487; **წვრილმანი**, ს. საწვრილმანო, კნინი, უბრალო, мелочь, мелочной; წვრილმანი ხარჯი, мелкіе расходы; -ფული, мелкія деньги; წვრილ ფეხობა, ს. ყრმანი, малолѣтки; წვრილ ფეხი, подростки; **წვრილობა**, малость; წვრილმანობა, мелочи.

წთობა ნახე წრთობა.

წთომა (ვი), ზ. მ. ვიცხებ, помазать себя; დარეჯ. 128.

წთოლა, წთომა, (ვჰსწთი, -თე), ზ. უ. ვამცვრევ, მოვდივარ ცვარივით, капать, лить; ვეფხ. 513; წთოდეს ღრუბელი სიმართლითა, пусть облака изливаютъ правду, ისაი. 45—8; ჰსწთოდა თაფლი истекалъ медъ; მარტ. 2—21.

წიალა, ს. ქინქლა, მწერი, мошка.

წიალი (ვჰსწიალებ), чирикать.

წიამბოლე, ს. დარდალი, მარწყვი, ხმილი, ცმყვა, земляника; ერისთ. ლ.

წიაღ, წიაღვერძო, თანდ. რომელიც დაიდების ნათეს. ბრუნვისა თანა: ამიერ, პირ-აქეთ; ან იმიერ, გაღმა; по сю или по ту сторону, за, по; რიცხვი 32—19; მატ. 4—15, მარკ. 3—7; გზა ზღვისა წიაღ იორდანისა, по пути къ морю за Іорданомъ; მატ. 4—15; წიაღ იორდანით, изъ за Іордана; მატ. 4—25; წიაღ მვლელი ზღვისა, переплывающій море; ისაი. 23—2; წიაღ ალსვლა (ავალ), ზ. უ. იქით მხარეს ვალ; идти по противуположной сторонѣ (рѣки, моря); 2 სჯული 9—1; **წიაღეული**, ს. შინაგანი, нѣдро; внутрь; ეზეკ. 42—13.

წიაღი, ს. კალთა, გინა უბე; ზღვისტოტი, უბე; მდი-

ნარის სავალი ადგილი, ძირი; нѣдро, лоно, пазухъ; заливъ; ложе рѣки; გამოსლ. 4—6; ლუკ. 16—22; დაბად. 14—13; წიაღი ქვეყანისა; нѣдро земли; ყურძენსა წიაღსა ნუ დაიდებ, не бери винограда въ карманъ; **წიაღი მდინარისა**, русло рѣки; მოსეს სამ. 40; **წიაღკერძო**, თანდ. ნ. წიაღ; წიაღკერძო მდინარისა ვიდოდნენ, они шли по сторонамъ рѣки; 2 მეფეთ. 15 — 18; წიაღ მოგვალვა, სს. წიაღსვლა, წიაღხდომა, переходить, переправляться; წიაღ სლვა (ვალ), ზ. უ. გავალ მდინარეს და სს. переходить, переправляться, ან წინ წავალ, идти впередъ; 1 ქართლ. 331; წიაღ მოვლა (წიაღ მოგვევლო), ზ. უ. ნავით გაგვევლო ზღვა, переплыть, ტიმოთ. 107; წიაღ მტე, ტიმ. 12; განსვენების მქონებელი ვისისამე წიაღში, отдохнувши въ нѣдрахъ чьихъ либо; წიაღ-სავალი, ს. იწრო სივრცე ქვეყანისა, მდებარე ორთა ზღვათა შორის, მაგალ. სუეზისა; перешеекъ; ღეოღრ. 25; წიაღ ყვანა (ვიყვან, -ნე), ზ. მ. გაღმა გავიყვან; переправлять черезъ рѣку; ფსალ. 77—13; რიცხვ. 32—5; წიაღ ხდომა (ვჰხდები, ვჰხდი), ზ. უ. გავალ მდინარეს; переходить, переплыть рѣку; ისაი. 16—9; მატ. 9—1.

წიაღი, темный цвѣтъ, სამზ. 148.

წიბო, ს. ფერცხალი, ერთი ძვალი გვერდისა, ребро; იოან. 10—40; **წიბოვანი**, ზედ. реберный.

წიგნარა, ს. ნაკეც-ნაკეცი ფაშვი, требуха.

წიგნედი, ზედ. წიგნისა, книжный; ისაი. 18—2.

წიგნი, წიგნაკი, ს. რაოდენიმე ფურცელი დაწერილი ან დაბეჭდილი და ერთად შეკრული; დაბად. 2—4; მატ. 1—1; წერილი ან სიგელი; წერილი მიწერ მოწერისა; письменный актъ; письмо; სამ. ვახტ. 207; ან წერილი, ანბანი, письмена, грамота, азбука; 2 კორ. 3—7; -მოკითხვისა, письмо привѣтственное; სამღვთო წიგნი; священная книга; წყალობის წიგნი, жалованная грамота; წიგნების გამსყიდველი; книгопродавецъ; წიგნის მტვირთველი, журналистъ; -მოგებისა, ს. ნასყიდობის წერილი, купчая, იერემ. 32—11; წიგნის საცავი, წიგნთ საცავი, ს. წიგნების შესანახავი ადგილი, საწიგნე სახლი; книгохранилище, библіотека; წიგნის ტყავი, ს. ეტრატი, ტყავის ქაღალდი, пергаментъ; ტიმ. 24—13; წიგნის ყდა, ს. переплетъ книги; წიგნი არ იცის, онъ неграмотный.

წიდა, ს. ხენჯი რკინისა და სხვათა მეტალთა გარდადნობისაგან ან გამოკვერვისაგან დარჩენილი, რიოში, ნაცარი; სიცუდე, სიავე; окалина, огарки металла, шлакъ, выгарки; мерзость.

წიდნა, ს. ნასხლევი ვაზისა სხვაგან დასანერგი, отрѣзанная виноградная лоза для пересадки; ეზეკ. 17—6.

წიდნვა (ვჰსწიდნავ, -ნე), ზ. მ. ნასხლევს დავჰრგავ, садить виноградную лозу.

წიდოვანი, ს. დედაკაცი უწმინდურების მქონი, დაშტანი; женщина, имѣющая мѣсячное очищеніе; мѣсячное; **წიდოვნება**, ს. დაშტანი, თვისა, უწმინდურება დედათა, დედათ წესი; мѣсячное, ლევიტ. 15—19; 12—2.

წივა, ს. ფუნე ხვასტაგთა გახმობილი დასაწვავად, сушенный калъ, употребляемый какъ топливо.

წივანა, ს. მცენ. волосянка; ერისთ. ლ.

წივილი, სს. визгъ, рѣзкій крикъ; ყურში წივილი, звонъ въ ушахъ; **წივილ-კივილი**, пискотня, визготня; (ვჰსწივი), ზ. უ. ვჰსჩხავი, ვჰკივი, ვჰხმიანობ (წიწილათა და სხვათა წვრილთა ცხოველთა), визжать, пищать; გველი წივის, змѣя шипитъ; **წივლება** (ვა), ზ. მ. წივილს მოვაყოლებ, заставить визжать; (ვიწივლებ, -ლე), ზ. უ. წივილს მოვჰყვები, визжать.

წივწივა, ს. მფრინვ. князекъ (птица); ნ. ჩ. ლ.

წითელა, ს. სენი სახელი, корь.

წითელა, ს. მცენ. ძუძულა, ქათმის ქოჩორა, амарантъ (раст.), пѣтушій гребень.

წითელი, ზედ. ცეცხლის ფერი, მეწამული; ოქროს ფული; ვეფხ. 735; красный; червонецъ, золотая монета; წითელ-ყვითელი, красножелтый; рыжій; пестрый; გამოცხ. 6 — 3; წითელი ცხენი, бурая, рыжая лошадь; წითელი თვალი, рубинъ; წითელი ფხალი, ს. ჭარხალი, свекла; ერისთ. ლ; წითელი სანდალი; красный сандалъ; ერისთ. ლ; წითელი ტირიფი, верба; ივანე ბატონ. ლ; წითელი ქარი, ს. рожа (болѣзнь); წითელი მიწა, ს. печатная глина; პ. ფ. ლ. წითელ-კაბა, ს. სოკოს ერთგვარი, приболотникъ; ერის. ლ. **წითელ-ძირა**, მცენ. ლათინ. sedum gracile; ერის. ლ. **წითლება** (ვაწითლებ, -ლე), ზ. მ. გავაწითლებ; заставить краснѣть; წითლვა ან წითობა (ვჰწითლავ, ვჰსწით, სრ. არა აქვს); краснѣть, მატ. 16—2; წითლობა, ს. სიწითლე, краснота, **წითლობი**, ზედ. მწითანი, красноватый; მროვ. 88, 89; წითლოსანი, ზედ. ან ს. მწითანი, ან კაცი წითლით მოსილი; красноватый; одѣтый въ красное платье, დარეჯ. 19, 52; **წითელყელა**, ს. თევზია, მურწა, усачъ; ნ. რუსულ ქართ. ლ.

წიკვა (ვჰსწიკვავ, -კე), ზ. მ. ხელს დავავლებ, ავიღებ, хватать, брать, ხშირად უწიკოს ძღვენი, пусть часто беретъ подарки; ქილ. 583.

წილ, ზზ, ან თანდ. ნაცვლად, მაგიერ; ჯერ, ხელ; за, взамѣнъ, вмѣсто; жди, кратъ; თვალი თვალისა წილ და კბილი კბილისა წილ, око за око, глазъ за глазъ; მატ. 5—38; მის წილ, взамѣнъ его; ჯილდო შრომისა წილ, награда за труды; შვიდ წილ, въ семеро; ას წილად ამისი ჰჯობს, во сто разъ его лучше.

წილადება (ვუწილადებ, -დე), ზ. მ. წილს დავუდებ, давать часть, долю; ხამ. ვახტ. 110, მიწილადე.

წილგდება, ნ. წილისგდება.

წილ-დაყრით, ზზ. წილის ყრით, по жребію.

წილება (ვუწილებ, -ლე), ზ. მ. წილს დავუდებ, давать часть долю; მიწილებ, ე. ი. წილს მიდებ, ვისრ. 45, даешь мнѣ часть, долю.

წილვა (ვჰწილავ, -ლე), ზ. მ. გავჰყოფ ნაწილებად; дѣлить на части, ანტ. 6—33.

წილდებულება, ს. წილის ქონა მამულში, участіе, имѣніе въ какой либо части въ чемъ либо.

წილი, ს. კერძი, ხვედრი, არშივი, ნაწილი; часть, доля; жребій; ერთი წილი გოგირდი, одна часть

сѣры, ქიმია. 87; წილის ყრა, кидать жребій; საქმ. 1—26.
წილი, ს. ტილთ კვერცხები, гнида.
წილიანი, ზედ. ტილიანი, вшивый.
წილის-გდება ან ყრა (წილს ვაგდებ, -ვჰყრი, -ვჰყარე), ზ. მ. кидать жребій.
წილკავი, ს. ნემსკავი, სამჭედლური მუაზედ დასხმული თევზთ სანადირო, რომლისაც კავნი არიან ხეთ ეკლისაგან; удочка.
წილკბოლი, ს. ფეხის თითების ქავილი, чесотка ногъ.
წილობა, ს. ხვედრი, წილი, часть, доля, ჩოლაყ. ხიგლ. 42; (ვჰწილობ), удѣлять кому часть, მგოს. 34.
წილჩავალი, ს. ჟიჟლიბო თვალში, ячмень въ глазахъ.
წილხდომილი, ს წილად ნარგები, доставшійся въ долю.
წინ, წინა, თანდ. რომელიც ითხოვს ნათესავს ბრუნვასა; პირის კერძო, предъ, თვალის წინა, передъ глазами; წინა და უკან, взадъ и впередъ.
წინა, ზედ. პირველი, უწინდელი, უწინარესი; передній, прежній; მრავლ. წინანი, ე. ი. წინა კერძო, передки; მათ. 20—16; ვეფხ. 600, 811, 831; ამას წინათ, передъ этимъ, წინასაგან უფიცხესად შეიბნეს, противъ прежняго еще сильнѣе сразились; დარეჯ. 2—99.
წინა აღმდეგობა (ვეწინააღვდგები), противиться, ხუმრ. 48.
წინა-კბილი, передній зубъ.
წინა აღმდგომ, ზზ. ძვინად, ანტაკრად, вопреки, напротивъ.
წინა აღდგომა, (წინა აღვუდგები, -დეგ), ზ. მ. პირში შევებმი, არ დავემორჩილები; противустоять, противиться; ჩონგ. 122; წინა აღმდეგი, წინა აღმდგომი, ს. განრემზომი, წინა მეწყვი. противникъ, 2 ქართლ. 6, **წინა აღმდეგობა, წინა აღდგომა**; ან პირდაპირობა; сопротивленіе; противуположность; 1 მეფ 15—23; ლოლ. 15 (წინააღმდეგობ, -დეგე), ზ. მ. წინა აღვუდგები, сопротивляться.
წინ-აღუდგომელი, ზედ. მორჩილი, несопротивляющійся; -მელად, ზზ. безъ сопротивленія.
წინა აღრჩევა, ს. ჟერჩინება, თავისუფლის ნებითა გამორჩევა, განზრახვა საქმისა, соизволеніе, пожеланіе; ისაი. 7—15; დამასკ. 35; წინათ განზრახვა, განსაზრვა, предположеніе, წინა აღრჩევით, ზზ. ნებსით, თავის ნებით, თვინიერ იძულებისა, волею, добровольно, по своему усмотрѣнію; (წინა აღვირჩევ, -ჩიე), ზ. მ. განვიზრახავ, ჟერვიჩინებ, соизволять, предположить.
წინაზეგა, ს. თეთრი საცაცური ქალისა, бѣлая спаржа.
წინაბრძოლა (წინავებრძვი, -ძოლე); **წინაბრძვა** (წინავჰბრძავ. -ძე), ზ. მ. წინა განვეწყობი, воевать, противуборствовать; წინა ბრძოლება (ვა), ზ. მ. ვაიძულებ შებმასა; заставить противуборствовать; 2 ქართლ. 23.
წინაგანგება, სს. предопредѣленіе, предназначеніе; ლოლ. 7; (წინა განვაგებ, -გე), ზ. მ. წინასწარ განვჰსაზღვრავ, предопредѣлять, предназначать; კავშ. 135; **წინასწარ-განგებულება**, ს. წინაგანგება, предопредѣленіе, предназначеніе; კავშ. 248.
წინაგანზრახვა, სს. преднамѣреніе; ეფეს. 1—11; (განვიზრახავ, -ხე), ზ. მ. წინა აღვირჩევ, შევიგულიანებ, დავაპირებ; вознамѣриться.
წინა-განმგებელი, ს. წინათვე გამრიგებელი, предназначатель; **წინათვე განმგებელობა**, ს. წინათვე გარიგება, предназначеніе; კავშ. 26, 58; **წინა განმზადებითი**, ზედ. предупредительный, ლოლ. 7.
წინა განმზადება (ვუ), ზ. მ. წინასწარ მოვუმზადებ, предуготовить; (ვემზადები, -დე), ზ. თვ. წინასწარ ვემზადები, пріуготовиться за ранѣе.
წინა-განსაზღვრა, სს. წინა განგება, предопредѣленіе; (განვისაზღვრავ, -რე), ზ. მ. предопредѣлить, назначить.
წინა განსჯა, სს. წინათ განზრახვა, предполо-[женіе.
წინა განწყობა (ვეწყობი), ზ. ვდ. წინა აღვუდგები, противуборствовать; რომ. 7—23; 2 ქართლ. 310; მარტ. 1—185.
წინა განხილვა (ვი), ზ. მ. წინასწარ დავინახავ, предусмотрѣть, предвидѣть.
წინაგრძნობა, ს. გულის შეტყობა მომავალისა რისამე, предчувствіе.
წინა დაგება, სს. предложеніе; (ვუგებ, -ვუგე), ზ. მ. წინა დავუდებ, მივართმევ წინა დავსდებ კითხვასა, ლოლ. предлагать; ლუკ. 10—8.
წინა დადგომა (დავჰსდგები), ზ. ვდ. პირისპირ დავუდგები; противустать; (დავუდგები), ზ. ვდ. წინა აღვუდგები, воспротивиться кому, საქმ. 6—10; ეფეს 6—11; წინა მიდგეს, если станутъ противу меня; იერემ. 14—7.
წინადადება, სს. სჯა გამოხატული ლექსთა მიერ ლოლ. § 75; მოსაზრულობა რისამე; предложеніе; предметъ, проэктъ; (დავჰსდებ, -დე), ზ. მ. წინა დავუგებ. წინა დავუდებ, предлагать, ставить что впереди кого; ზ. მიჩ. ჩამოვუგდებ შეკითხულობას და მისთანათა, предлагать; 1 ქართლ. 2.
წინა დადება (ვიდებ; -ვიდე), ზ. უ. წინ დავიწყობ, положить впереди себя; (ვჰსდებ, -დე), (წინა დავუდებ, -დე), ზ. მიჩ. წინ ჩამოვუგდებ, предложить, представить кому.
წინადამ, ზზ. წინიდგან, спереди.
წინა დასაგებელი ტაბლა, ს. წინ დასაგებელი სუფრა; яства, которыя предлагаются; გამოსლ. 39—11.
წინდასხმა (დავჰსხამ, ვჰსხი), ზ. მ. წინდავუდებ, предложить, ლოლ. 7.
წინა დაუცვეთელი, ზედ. არ წინა დაცვეთილი, необрѣзанный; **-თელობა**, ს. непринятіе обрѣзанія; გალ. 5—5.
წინა დაუხედავი, ნ. წინ დაუხედავი.
წინა დაცვეთა, -თილება, სზ. მეტკვეთილობა, მეტკვეცილება; обрѣзаніе, რომ. 2—25, 26; გალატ. 6—12, 13; ფილიპ. 3—3; (დავჰსცვეთ, -ვითე), ზ. მ. მეტს მოვჰკვეთ, обрѣзать, (დავიცვეთები, -თე), ზ. ვ. обрѣзаться, გალატ. 5—2, 6; გამოსლ. 4—25; **წინა დაცვეთილი**, მიმ. обрѣзанный.

წინადგომა (ვჰსდგევარ, ვჰსდეგ; წინა ვუდგები, -დეგ), ზ. უ. ვისისამე წინაშე ვჰსდგევარ, стоять передъ кѣмъ, предстоять; დაბად. 45—1.

წინადება, ნ. წინდება.

წინადღე, ზედ. канунъ, წინადღეს, ზზ. наканунѣ.

წინადებული, ზედ. წინამდებარე, предлежащій.

წინათ, ზზ. წინ, წინა, напередъ; ამას წინათ, предъ этимъ.

წინა-მხედველობა, ს. წინასწარ განხილვა, предвидѣніе.

წინათი, ზედ. წინა მდებარე, передовой, переднiй.

წინათქმა (ვჰსთქვამ, -თქვი), ზ. უ. წინასწარ ვიტყვი, предсказывать.

წინაით, ზზ. ნ. წინათ; წინაიდამ, ნ. წინადამ.

წინაკარი, ს. კარის წინა ადგილი, предверіе; იერემ. 26—10.

წინაკაცი, ს. მეწინავე კაცი, передовой человѣкъ.

წინაკერძი, ზედ. წინა ნაწილი, передняя часть; 1 ქართლ. 76.

წინაკერძო, ზედ. წინა, მეწინავე, передовой; -რაზმი, передовое войско, авангардъ; გამოსლ. 28—14; ვეფხ. 446.

წინამავალი, ზედ. წინასწარი, предъидущій; დაბად. 32—17; ქილ. 488; ან წინა, მეწინავე, передовой; 1 ქართლ. 321; ვისრ. 112; **წინამავლობა**, ს. წინამძღვრობა, предводительство; ქილ. 284.

წინა-მაუწყებელი, ს. წინამომასწავებელი, предвѣстникъ.

წინამბრძოლეული, -ძოლი, ს. მეწინავე ლაშქარი, передовой отрядъ, авангардъ; 1 ქართლ. 173; **წინამბრძოლობა**, ს. წინაბრძოლა, противоборство; 1 ქართლ. 387; (წინავჰმბრძოლობ, -ლე), ზ. უ. წინაღვუდგები, противуборствовать, 1 ქართლ. 350.

წინამდგომელი, -მდგომი, -მდგომარე, ზედ. ვინც წინა დგას, предстоящій; ვეფხ. 334; 2 ქართ. 420.

წინამდებარე, ზედ. ნივთი ან საქმე წინაშე დადებული, предлежащій, დაბად. 33—14; ვისრ. 116; 1 ქართლ. 14, 312; მარტ. 2; **წინა მდებარეობა** (-ვჰმდებარეობ, -რევე), ზ. უ. წინ დადებულვარ, предлежать, предстоять.

წინამდეგი, ზედ. წინამდებარე, предстоящій.

წინამებრძოლობა, ნ. წინამბრძოლობა; გორგ. 104.

წინამეტყველი, ს. წინასწარ მომასწავებელი, предвѣстникъ.

წინამეწყვე, ზედ. ან ს. წინამბრძოლი, передовой отрядъ, ან მოპირდაპირე მტერი; противоборникъ, კავშ. 100, 113; **წინა მეწყვეობა**, ს. მოპირდაპირეობა, противоборство; противуположность; კატილ. 154, 91.

წინამოხვევა (ვემოხვევი, -ხვიე), ზ. თვ. წინ მივეგებები, идти на встрѣчу ვისრ. 160.

წინმიგებება (ვეგებები, -ბე), ზ. თვ. წინ მივემოხვევი, идти на встрѣчу, **წინ მისაგებებლად**, на встрѣчу.

წინა მიძღვნა (წინ მივუძღვებ, -ძეღ), ზ. თვ. ვისისამე წინ მივალ; идти впереди кого; (-მივეძღვნები, -ნე), ზ. თვ. წინ მივეგებები, идти на встрѣчу; встрѣтить, ქილ. 315.

წინამო, ს. კავები ლაწვთა და შუბლთა დამაშვენებელი, локоны, букли; 4 მეფეთ. 4—39.

წინა მომასწავებელი, ს. წინა მაუწყებელი, предвѣстникъ.

წინა მორბედი, ს. წინა მომავალი (სახელი ეხე მიეწერების წმინდასა იოანე ნათლის მცემელსა; предтеча.

წინა მოსაჯულე, -ლი, ს. მოცილე, მოდავე; წინა აღმდგომი, მებრძოლი; супостатъ, противникъ, соперникъ; მატ. 5—25; ლუკ. 18—3; 1 პეტ. 5—8; მარტ. 2—88; ისა. 41—11.

წინა მოსწავება (ვა), ზ. მ. წინ ვაუწყებ; предвѣщать, предсказывать; 1 ქართლ. 433.

წინა მოსწრაფე, ს. წინათ მაცნობებელი, предваритель.

წინა მოძღურება, სს. წინა დარიგება, предварять, дать кому предварительное наставленіе.

წინამსრბოლი, ს. შიკრიკი, ფაიკი, მალე მსრბოლი, курьеръ; скороходъ, 4 მეფე. 10—25; 1 ქართლ. 308.

წინა მცველი, ს. მეწინავე მხმილავი, передовая стража.

წინა მცურვალი, ს. ბატონის წინ მიმავალი მოსამსახურე; слуга идущій впереди господина держа копье въ рукахъ.

წინამძღვანი, ნ. წინამძღოლი.

წინამძღვარი, ს. ერის მთავარი, მძღვანებელი; მოძღვარი; ერთის მონასტრის კრებულთ უფროსი, ზედამდეგი; გარნა შვიდთა და რვათ მონასტერთ ზედამდეგს ეწოდება მამა სახლისი და მრავალთა მოძღვართ მოძღვარი; предводитель, вождь; наставникъ; настоятель монастыря; წინამძღვართ წინამძღვარი, настоятель многихъ монастырей; დაბად. 49—10; მატ. 2—6; 23—10; ებრ. 13—7, 17; ვისრ. 8; დარეჯ. 24; -ლაშქართა, предводитель войска, ან გზის მაჩვენებელი, путеводитель; ვეფხ. 1105; **წინამძღურება, -რობა**, ს. წინამძღომელობა, წინსვლა ან მხედართ ძღვანება; предводительство; путеводство; ან მართვა მონასტრისა, управленіе, завѣдываніе монастыремъ; (ვა), ზ. მ. ვათავებ, თავად გავხდი; წინ გავაძღოლებ; ან გავაგებინებ მონასტერსა; заставить принять предводительство; сдѣлать кого путеводителемъ; вручить кому управленіе монастыря; (ვიწინამძღვრებ, -რე), ზ. მიჩ. ვითავებ, მივსცემ ვისმე თავის წინამძღოლობას; поставить надъ собою руководителя, путеводителя; 1 ქართ. 208; რუსუდ. 659; ხმალნი ჩვენნი ვიწინამძღვრეთ; ვეფხ. 1345; нашими руководителям были наши сабли; მიწინამძღვრებ, ты берешь на себя руководить меня; გორგ. 13; რუსუდ. 683; გიწინამძღვრებს მკლავი, ვეფხ. 1440; пусть руководятъ тебя твои мышцы; გვიწინამძღვრა, онъ принялъ насъ руководить; რუსუდ. 660; (ვუწინამძღვრებ, -რე), ზ. მიჩ. руководить кого; ვეფხ. 966; (ვჰსწინამძღვრობ, -რე), ზ. უ. ვეთავები; წინ გავუძღვები გზის საჩვენებლად; ვჰმართავ მონა-

სცერსა; предводить; путеводствовать; управлять монастыремъ.

წინამძღოლი, წინამძღომელი, ს. წინ მავალი კაცი გზის მაჩვენებელი; თავი რომლისამე საზოგადოებისა ან თავი მხედრობისა; путеводитель; предводитель; ბერძ. სამ. 2; -სპილოსი, вожатый слона; -ობოლთა, опекунъ сиротъ, სამ. სომხ. 141, **წინამძღომელობა**, ს. წინამძღვრობა; предводительство; путеводительство.

წინანდელი, ზედ. უწინდელი, прежній; გორგ. 152; რუსუდ. 782; -**ლზედ**, ზზ. противу прежняго; გორგ. 19.

წინაობა, ს. წინყოფნა, быть впереди; წარმართება, прогрессъ; თავის წინაობა, одиночество.

წინაპარი, ს. უწინდელი, წინა-პირველი, მრავლ. წინაპარნი, ე. ი. პირველ მამანი და მშობელნი; прежній; предки; ანგია. 2—4; მალაქ. 3—4; წინაპარნი წელიწადნი, прежніе годы.

წინაპირველად, ზზ. წინათ, უწინარეს, პირველად, напередъ, прежде; **წინა პირველი**, ზედ. უწინარესი, прежній.

წინაპირი, ს. პირი შენობისა, лице строеніе, фасадъ; **წინაპირობა** (წინავუპირებ, -რე), ზ. მ. წინა ვუძღვი, предводить, 1 ქართლ. 105.

წინაპური, ს. ერთგვარი ნამცხვარი; особый родъ печенія.

წინარე, ზზ. წინ, წინა, впереди.

წინა სიტყვაობა, ს. შესავალი წიგნისა, предисловіе.

წინა სრბოლა, წინ მივალ გაქცევით, бѣжать впереди.

წინასწარ, ზზ. წინარე, უწინ, напередъ, მარკ. 13—11; გალატ. 5—21; **წინასწარი**, ზედ. წინამავალი, უწინარესი; предъидущій; -ალთქმა, -ალვუთქვამ, -თქვი), ზ. უ. პირობას მივსცემ, дать обѣщаніе; წინასწარ განჩინება (ვაჩინებ, -ნე), წინასწარ განვჭვსაზღვრავ, предопредѣлять; წინასწარ თხრობა (ვუთხრობ, ვუთხარ), ზ. უ. ვაუწყებ არეკი, предсказывать, предувѣдомлять; **წინასწარ მეტყველება, -ლობა**, пророчество; (ვჰმეტყველებ, -ლე), ზ. უ. წინასწარ ვაუწყებ; пророчить; იერემ. 1—17; წინასწარ მიმეტყველე, ты напрочилъ мнѣ; 1 ქართლ. 230; წინასწარ მეტყველი, ს. ზეგარდამოითა მადლითა მქადაგებელი ერისაღმი ღვთის ნებისა და მომავალთა საქმეთა; пророкъ, მატ. 10—41; საქმ. 3—22; წინასწარ მეტყველა ს. მდედრი წინა მთქმელი მომავალისა; пророчица; მსაჯ. 4—4; ისაი. 8—3; **წინა მოსწავება** (მოვასწავებ, -ვე); ზ. უ. წინა ვჰხთქვამ, предвѣщать; **წინასწარ-მეცნობელობა**, ს. წინასწარ შეტყობა, предугадать; 1 ქართლ. 321; ანდრ. 101; **წინასწარ-სიტყვაობა**, ს. შესავალი წიგნისა, предисловіе, **წინასწარ-ცნობა** (ვიცნობ, ვიცან), წინასწარ შევიტყობ; предугадать; **წინასწარ-ძლვანება** (ვჰხძლვანი, -ნე), ზ. უ. წინასწარ გავჰგზავნი; отправить напередъ; მატ. 14—22; **წინასწარ-ხედვა**, სს. წინასწარ დანახვა; предвидѣть.

წინასწრობა (ვუ), ზ. მ. დავასწრობ, опередить кого.

წინა უკან, წინ და უკან, ზზ. ხან წინ, ხან უკან; взадъ и впередъ; ვეფხ. 217

წინაუკმო, ზედ. გარემოქცევით, наоборотъ, наизнанку; шиворотъ на выворотъ, რუის. კან. 1, **წინაუკმოდ** ბუნებისა, противное природѣ, რუის. კან. 11.

წინა ღამე, наканунѣ ночи.

წინაყოფა (-ვარ), ზ. უ. быть впереди.

წინაშე, თანდ. წინ, პირისპირ; предъ; ღმრთის წინაშე, передъ Богомъ.

წინაშება (ვი), ზ. უ. დავასწრობ, предупредить; ვეფხ. 500.

წინა შემთხვევა (შევემთხვევ, -ხვიე), ზ. უ. წინ დავუხვდები, встрѣтить.

წინაძღოლა (ვუძღვი, ვუძეღ), ზ. უ. ვეთავები ან გზას ვუჩვენებ; предводительствовать; путеводить; წინაგიძღვსთ, онъ указываетъ вамъ путь, дорогу; მატ. 28—7; 21—29; ტიმ. 5—24.

წინაწარბოლა (წავრბი), ზ. უ. бѣжать впереди.

წინწარძღვანება (ვაძღვანებ, -ნე), ზ. მ. წინ წავავლენ, отправить впередъ; მატ. 14—22.

წინაწინ, სს. წინდაწინ, напередъ, **წინახანს**, ზზ. ამასწინათ, передъ симъ; რუსუდ. 832; **წინახსენებული**, ზედ. ზემოხსენებული, вышеупомянутый.

წინგაძღოლა (გავუძღვები, -ძეღ), ზ. ვდ. წინგავჰყვები, путеводить, სამ. სომხ. 307, რუსუდ. 822.

წინგასწრობა, ზ. უ. опередить кого, ანტონ. 6—18.

წინგაწყობა (ვეწყობი), ზ. თვ. პირ და პირ შევებმი, вступить въ борьбу; 1 ქართლ. 387.

წინდა, ს. ბამბისა ან ლაზლის შიგნით ფეხსაცმელი, носки, -დის ჩხირები, ნ. ჩხირი.

წინდადგომა, ზ. უ. პირში წავუდგები, противустать; დარეჯ. 2—2, წინ ვინლა დაგვიდგების, кто можетъ противиться намъ.

წინდადება (ვიდებ, -დე), ზ. მ. წინაშე დავიწყობ; გავიგულებ, გულს დავიდებ; положить впереди себя; предположить; წინდავუდებ), ზ. მიჩ. შევუკვეთ, предложить.

წინდამხედველობა, ს. გასინჯულობა, დამნახველობა საქმისა, სიფრთხილე, осмотрительность.

წინდანახვა (ვი), ზ. მიჩ. предвидѣть.

წინდაუდგრომელობა, ს. უხანობა, გარეწრობა, непостоянство.

წინდაუხედავი, ს. განუსჯელად მოლაპარაკე, ხელი საქმეში; გაუსინჯავი, неосмотрительный, безразсудный; **წინდაუხედველობა, -ხედაობა**, ს. გაუსინჯაობა, неосмотрительность, неосторожность.

წინ და წინ, ზზ. უწინარეს, напередъ.

წინდახვდომა (ვუ), ზ. ვდ. წინ შემოვეყრები, встрѣтить.

წინდასხმა (ვისხამ, ვისხი), ზ. უ. წინდავიჯდენ; посадить впереди себя.

წინდახედვა (ვი), ზ. უ. თვალს გადავავლებ, სიფრთხილით მოვიქცევი, осмотрѣться.

წინდგომა (ვჰსდგევარ, ვიდეგ), ზ. უ. წინაშე ვისიმე ვჰსდგევარ, стоять передъ кѣмъ.

წინდადება, ნ. წინადადება.

წინ-დება (ვუდებ, ვუდე), ზ. მ. წინ დავუწყობ, положить впереди; **წინ-მედების**, მედვა, имѣю въ виду; **წინა მიძს** შორი გზა, мнѣ предстоитъ дальній путь.

წინდვა (ვჴ), ზ. მ. გირაოდ მივჴსცემ, დავაგირავებ; დავჴნიშნავ ქალს; заложить, отдать подъ залогъ; обручить.

წინდი, ს. საწინდარი, გირაო ან ამანათი, მზევალი; залогъ, закладъ; заложникъ; დაბად. 38—16; 2 კორ. 1—22; ალბ. 43; მარკ. 2—3.

წინდობა, ს. ნიშნობა ქალისა, обрученіе.

წინდულება, ს. წინდი, გირაო, закладъ; ალბ. 43.

წინმდებარე, ნ. წინამდებარე.

წინმიგებება, ზ. მ. გავავლენ წინ მისაგებებლად, выслать на встрѣчу; (მივეგებები, -ბე), ზ. თვ. გავეგებები, выдти на встрѣчу.

წინმიცვივება (მივეცვევები), ზ. თვ. кинуться впередъ.

წინმოგებება, ნ. წინ მიგებება, ციმოთ. 16.

წინმოხაფენი, ს. ფეშტამალი, არდაგი, ბოქონოცი, передникъ.

წინმოხმა (ვისვამ, ვისვი), ზ. უ. წინდავიჯდენ, посадить впереди себя; (ვუსვამ, ვუსვი), ზ. უ. წინ მოვუჯდენ, посадить впереди кого.

წინმოხხმა (ვასხამ, ვასხი), ზ. უ. ვისისამე წინაშე მოვიყვან მრავალთა, привести къ кому многихъ; 2 ქართლ. 520.

წინმოქცევა (ვექცევი), опередить.

წინობა, ნ. წინაობა.

წინსაზრძოლი, ს. ზარაღი, საცხვირე ზურისა, забрало.

წინსადგარი, ნ. კონკილა, ბაქრ. 176; подставка подъ одноколку, коза.

წინსაყენი, იგივე წინსადგარი.

წინსაცავი, ს. წინა დარაჯა, მხმილავი, передовой стражъ.

წინსაძლოლი, ს. ციმოთ. 25, წინ წასაღები, впереди носимый.

წინხხდომა (ვჴ), ზ. უ. წინვჴზივართ, сидѣть впереди.

წინყოფა (ვარ, -ვიყავ), ზ. უ. დაწინაურებულვარ, быть впереди; (წინა მივჴყოფ), ზ. უ. დავასწრებ, წინდავუხვედრებ, предупреждать; ხოლო ბარბაროზთა მათ წინა მიჴყვეს (უნდა გვიყვეს) ჩვენ არა მცირედ კაცთ-მოყვარება; варвары оказали намъ не малое человѣколюбіе; საქმ. 28—2.

წინ ჩამოგდება, ს. პრობლიმა, სიტყვა ალსახსნელი ან მოქენე აღმოჩინებისა, проблема, задача; ლოღ. 92.

წინჩამოხაგდებელი, ს. წინადადება, предложеніе.

წინძღოლა (წინ ვუძღვი, -ძეღ), ზ. უ. წინ ვჴყვები, идти впередъ; უბრალოება ჩემი წინ მიძღოდა, я имѣлъ впереди себя свою невинность; ალექს. 116.

წინწაგდება (წავიგდებ, წავიგდე), ზ. მ. წინ წავიყვან, заставить кого идти впереди себя; ვახტ. სამ. 61; -საქმეს, ускорять дѣло.

წინ წადგომა (წავსდგები, წავდეგ), ზ. უ. ვისისამე წინ წარვდგები, выступить впередъ.

წინწავლა (ვვლი, ვვლე), ზ. უ. წინ გარდავსდგამ ფეხსა, ступать ногою впередъ, пройдти.

წინწალი, ს. წინწკალი; искра; ვეფხ. 336, ან წერტილი მართლ-წერაში, точка, ქილ. 220.

წინწამდგარი, предстоящій, ვეფხ. 336.

წინამხედველი, ზედ. прозорливый.

წინწამოდგომა (ვჴსდგები, ვჴსდეგ), ზ. უ. გამოვსცხადდები ვისისამე წინ, предстать; 2 ქართლ. 519.

წინ წამოუდგომლობა, ს. არ გამოცხადება, ქილ. 300, отсутствіе.

წინწართვით სუფრა გაუშალეს; впереди накрыли на столъ.

წინ წამძღვანება, ზ. მ. წინ წავაღებინებ, заставить нести впередъ.

წინ წანაქარი, პირველი გამონადენი ტკბილი ღვინოსი, первыя выжимки вина; საბ. ლ.; ბუნ. ლ; -ლუდისა, არაყისა, приголовокъ, რ. ქ. ლ. ერბო, ს. კარაქი, сливочное масло.

წინწარქცევა (ვიქცევ, ვიქციე), ზ. მ. гнать впереди себя.

წინწახვლა, ზ. უ. идти впередъ.

წინწასწრობა, ზ. მ. გავასწრებ, перегнать; опередить.

წინწაღება, ზ. მ. წინ წავიტან, нести впереди.

წინწიბური, ს. ბალანთ საგლეჯი პატარა მშვილდი, натянута нитка для дерганія волосъ.

წინწილი, ს. მდაბიურად წერტილი მართლ-წერაში, точка.

წინწილი, ს. სამუსიკო საკრავი, რომელთა ორი თეფში მეტალლისა ერთი მეორის შემოკვრით საჟღერელი; цымбалъ, родъ мѣдныхъ музыкальныхъ тарелокъ; ვეფხ. 46, 1 მეფ. 10—5.

წინწკალი, ს. მცირე ნაპერწკალი, искра; **წინწკლებიანი**, ზედ. დაწინწკლული; искристый.

წინწკიტელა, ს. ყრმათ სათამაშო ისარი; небольшая стрѣла, служащая забавою для дѣтей.

წინწკლვა (ვჴსწინწკლავ, -ლე), ზ. მ. ადგილადგილ ვასხურებ შესაღებად, დავჴსწინწკლავ; прыскать, пятнать.

წინწკლი, ს. წვეთი; прыскъ, брызгъ.

წიოკება (ვა), ზ. მ. ავიკლებ, раззорять, грабить: გვაწიოკებენ, они грабятъ насъ; ჩოლაყ. სიგ. 7.

წიპი?

წიპწა, ს. ყურძნის გურკა, косточка виноградная.

წიპწიპი, ს. ტყავის ზონარი, ремень тонкій.

წირანი, ნ. დარანდო.

წირვა, სხ. მდაბ. ალაპი, მოსახსენებლად მიცვალებულთა, поминки; საზოგადოდ: ლიტურღია, ერთი შვილთა საიდუმლოსაგანი წმინდის ეკკლესიისა; обѣдня, ქამის წირვა, поздняя обѣдня; დილის წირვა, ранняя обѣдня; წირვის მოსმენა, отслушать обѣдню; წირვა გამოვიდა, обѣдня отошла, (ვჴსწირავ, -რე), ზ. მ. შევჴსწირავ მსხვერპლსა; ან აღვასრულებ ლიტურღიასა; приносить жертву; отслужить обѣдню; წირვინება (ვა), ზ. მ. წირვას შევუკვეთ, заказать обѣдню.

წირთხი, წირთხელი, ს. კარის ამყოლი, წყრთილი; ზღურბლი; косякъ у дверей; გამოსლ. 12—7, 22.

წირი?
წირპლობა (ვი), нагноивать глаза, თამარ. 28.
წირპლი (ბერძ.), ხ კამში, თვალის კილოთა და წამწამთა ზედა მომდინარე ან შემხმარი წათხი, гной на глазахъ.
წირპლიანი, ზედ. თვალ-წათხიანი, гноеглазый.
წისაკრავი, ხ. წვივსაკრავი. ლეკვერთხი, საკვართული, ფეთმაგი; подвязка.
წისქვილი, ხ. დიდი საფქვავი, მბრუნავი წყალზედ ან ქარისაგან, мельница; წისქვილის ქვა, жерновъ, მარკ. 9—42.
წიფი, ხ. ხვნი ზედი ზედ გარეთ გამყვანი; позывъ къ испражненію; საბ. ლ.
წიფება (ვა), ზ. მ. დავამწიფებ, дать созрѣть.
წიფელი, ხ. მცენ. букъ, буковое дерево; წიფლის სოკო, ხ. волнуха; ივანე ბაგ. ლ.
წიფვა (ვჰხწიფ), ზ. უ. ვჰმწიფდები, зрѣть, созрѣвать.
წიფობის თვე, გურ. октябрь.
წიქარა, ხ. წითელი ზროხა, бурая корова.
წიქი, ხ. საღამოს ბინდი, ქმნ. წ. 110; вечерняя заря.
წიწაკა, ხ. წითელი პარკებიანი პილპილი, стручковый перецъ.
წიწაკი, ხ. ქათმის ხენი, რომლითაც ენა გაუმძვალდება, типунъ.
წიწაკიანი ბაცი, ხ. ბაცი, რომელსაც განკვეთის დროს შავი ბუმბული დარჩება ხორცში.
წიწანა, ხ. ცული ბაკი ან ღობე; околица, ограда, საბ. ლ.
წიწბა, ხ. **წიპწა**, **ნაგუდალი**, косточка виноградная.
წიწვა (ვიწიწვი; -წვე), ზ. ვ. ვიკრძალვი, ვჰმორცხვობ, конфузиться, совѣститься, стыдиться; იერემ. 5—22.
წიწვილა ხამსი, თევზია, анчоусъ, ერის. ლ.
წიწიბო, ხ. წიფლის ხილი, კაკალი, буковыя орѣшки.
წიწილა, ხ. ქათმის მართვე; цыпленокъ.
წიწილი, ხ. ლაპი გველთა და სხვათა მძრომთა; რუსთ. 434; детенышъ змѣя и т. п.
წიწილკურა, ხ. მცენ.
წიწინაური, ხ. მცენ. молочай, ослиное молоко (раст.). პ. ფ. ლ; истодъ, ერის. ლ.
წიწინი, სხ. звяканье, **წიწინებ** (ვჰხწიწინებ, -ნე), ზ. უ. ხმას გამოვჰსცემ, მაგალ. საკრავის მალი ან ნიავის ნელიად ქროლა; звякать, звучать; производить шелестъ (о вѣтрѣ).
წიწკანა, ხ. მფრინ. ცხენი ჭამია, синица.
წიწკინა, ზედ პაწაწა, პაწაწკინა, малый.
წიწკნა (ვჰხწიწკნი), ზ მ. ვჰბძვნი, ვჰხქლეთ, ვჰგლეჯ; ვჰხრიჩქნი, ვჰხძგნარავ, щипать; теребить; -ძვალსა, обгладывать, объѣдать кость; ვიწიწკნი ბუმბულს, выщипывать перья.
წიწლაკა, ხ. ლაწირაკი, მოშულარი, გველაძუაზოვში, задорный мальчикъ; забіяка; **-განი**, ზედ. забіячливый.
წიწმატი, ხ. მცენ. крессъ-салатъ; ნ. ჩ. ლ. კაცია, 20; -წყლისა, ხ. ჩალანდრი, крессъ родниковый, водоной.

წიწნეული, ზედ. მოკრძალეული, მორცხვი, стыдливый; მარკ. 2—31, **წიწნეულობა**, სხ. მორცხვობა, მოკრძალეულობა, стыдливость; (ვჰ), ზ. ვ. ვიკრძალვი, ვჰმორცხვობ, стыдиться; იერემ. 46—27; 2 სჯული. 8—9.
წიხლვა, **წიხნვა** (ვჰხწიხლავ, -ხნავ, -ხნე), ზ. უ. წიხლს ვესვრი, брыкать, лягать; (ვიწიხნები, -ნე), ზ. ვ. лягаться, იერემ. 9—4; საქმ. 9—5.
წიხლი, ხ. ფეხის კვრა, ляганье; წიხლსა ვჰკრავ, წიხლს ვისვრი, лягаться.
წვა, ხ. მოუმკალი ან მოუცეხველი ბრინჯი, ჩალთუკი, рисъ на корнѣ.
წკავილი (ვჰხწკავი), ზ. უ. ვჰკავკავებ, ვხცმუვი, визжать, тявкать; выть.
წკავწკავი, სხ. визгъ щенятъ, -ვება, (ვჰ), ზ უ. ვჰხწკავი, визжать, тявкать (о щенятахъ).
წკანწკარება (ვჰხწანწკარებ, -რე), ზ. უ. ვჰჩხრიალებ, ჩანჩჰხჩქერი, журчать.
წკანწკარი, ხ ჩხრიალი, ჩანჩქერი წყლისა, журчаніе, біеніе ключа; ვეფხ. 493; ქილ. 231.
წკაპი, брызгъ.
წკაპუნი, ხ. ჩხაპუნი, შხეპა წყლისა, брызгъ воды; (ვა), ზ. მ. ვაჭყაპუნებ, ვშხეპ წყალსა, брызгать.
წკარანი, **წკაპწკაპი**, ხ. მცირე მდინარის დინების ხმა, журчаніе источника; ვეფხ. 1096; ჭიქისა ან მეტალთა ხმა; звукъ, звонъ металла.
წკენტა (ვჰწკენტ), ზ. უ. ვჰხწველ, ვიწველები ნაწყვეტ ნაწყვეტად (ძროხის ფურის ძუძუსთვის); о коровѣ: доиться съ перерывомъ, сочить; ჰხწკენტს მუწუკი, рана, налившись кровью хочетъ прорваться.
წკეპა, **-პავ** (ვჰ), ზ. მ. გავლახავ, сѣчь, драть.
წკეტა, ხ. конусь.
წკეპლა, ხ. წვრილი ჯოხი, прутъ, хлыстикъ.
წკიპარტი, ხ. თითით წკაპურა, щелчокъ; ყურში წკიპარტი არ იკრა, необратилъ вниманія.
წკიპურტანა, ხ. მცირე მშვილდი, небольшой лукъ.
წკირი, ხ. მცირე ჩხირი, спичка.
წკმუვილი, ხ. წკავილი ძაღლთა, визгъ, вой щенятъ; (ვჰხწკმუვი, ზ. უ. ვჰხწკავი, визжать, тявкать.
წკმუტუნი, ნ. წკმუვილი.
წკრიალება (ვა), ზ. მ. ვაჩხარუნებ, звучать. производить звукъ; (ვჰხწკრიალებ), ზ. უ. ვაჩხარუნებ, звучать, издавать звукъ.
წკრიალი, ხ. წკარანი, звукъ, звонъ.
წკრივი, ნახე მწკრივი.
წლაკუნი ან **წლაპუნი**, სხ. щелканіе, (ვა), ზ. უ. ვატკაბანურებ, ვატკაცუნებ ენის წვერით, лизать, щелкать языкомъ; წლაკი წლუკის ხმა, щелкъ.
წლევანდელი, ზედ. ამ წლისა, нынѣшнегодный.
წლეობა, ხ. წლობა, წელიწადობა, годовщина.
წლეულ, **წლეულს**, ზზ. ამწელს, въ нынѣшнемъ году; **წლეული წელი**, ე. ი. წლევანდელი წელი, настоящій годъ; ვეფხ. 800.
წლეული, ზედ. წლევანდელი, годичный.
წლვა (ვჰ, -წალ), ზ. მ. გამოვჰშიგნავ. გამოვჰხწლავ, потрошить.
წლივ, ზზ. ყოველწლივ, каждогодно.

წლითი წლამდე, ზზ. ყოველს წელიწადს, изъ года въ годъ; რუსუდ. 334; წლითი წლადი, ზედ. საწელიწადო, годичный.
წლიური, ზედ. ერთის წლისა, годовой.
წლობა, ს. წელიწადი, годъ; ას წლობით, на сто лѣтъ; სამის წლობით, на три года; დავრ. 94.
წლობითი, ზედ. годичный, -მოძრაობა ქვეყნისა, годовое обращеніе земли.
წლოვანება, ს. годъ.
წლოვანი, ზედ. годичный; ას-წლოვანი, столѣтній.
წმახნვა (ვჰ), ზ. მ. მეტად შევჰკრეხ, ვხლართავ, плести круто; გამოსლ. 28—23; ვჰსჩხორავ, ვროშავ, городить, болтать; ქილ. 542; (ვიწმახნი გვირგვინსა), плести себѣ вѣнецъ; **წმახნვითი**, соединительный, კალმ. 340.
წმაცი, წმახე, ზედ. ჭმახე, მეტად მჟავე, кислый, ვეფხ. 890.
წმახი, ზედ. უძმრო წნილი, соленыя овощи.
წმენდა (ვჰ), ზ. მ. წარვჰხოც, გავასუფთავებ, счищать; (ვიწმენდ პირსა), утираю лице; (ვიწმინდები, -დე), ზ. ვ. გავსუფთავდები, счищаться.
წმინდა, წმიდა, ზედ. უზადო, უბრძვილო უბიწო, ურიომო; უზადო, მაგალ. ნივთზედ რომელიც უჩირქოა იხმარების აგრეთვე სიტყვა: **სუფთა**, მეტალზედ: **სირმა**; ფქვილზედ **სლარჩი**, წყალზედ **ანკარა**; ღირსი, მართალი, უმანკო; წვლილი, თხელი; чистый; святой, священный; праведный; мелкій, тонкій; წმიდა წყალი, святая вода, чистая; წმინდა სანთელი, восковая свѣча; წმინდა კაცი, святой, праведный человѣкъ; წმინდანი მამანი, святые отцы; წმიდა ნაწილები, мощи; უწმინდესი სინოდი, святѣйшій синодъ; წმინდა ქვიშა ან მარილი, мелкій песокъ, соль; წმინდა ძაფი, ნემსი, тонкая нитка, иголка; წმინდა არის, святъ (есть), წმინდა წმინდათა, წმინდობა, святая святыхъ.
წმინდაობა, ს. სიწმინდე; სუფთაობა, чистота; святость; რუსუდ. 356, 888; -რჯულისა, святость, чистота религіи; რუსუდ. 410.
წმინდიერი, ზედ. წმინდა, священный.
წმული, ს. ნადულის ნაცრის წვენი, უფრორე იხმარების რთულად, ნაცარწმული, ნაცარტუტი, щелокъ.
წნა (ვაწნი, ვაწან), ზ. მ. წნვაში დავატან, вплетать, ჩონგ. 19, ნ. წნვა.
წნელი, ს. ღვლერძი, მსხვილი წკეპლა შესაკრავად ურემთა, შეშათა და სხ. прутъ, ვეფხ. 418.
წნეხა (ვჰ), ზ. მ. ყურძენს ვჰსწურავ ფეხით ან საქანჯავით, დავჰსწურავ; давить виноградъ, ისაი. 16—10; 63—3; გამოსლ. 27—20.
წნვა (ვჰსწნავ, ვჰსწან), ზ. მ. ამოვახხამ, ვჰთხზავ; плести.
წნილი, ს. მწნილი, დამარილებული მხალი, соленые овощи, ნ. მწნილი.
წნოვანი, ზედ. წჳნიანი; похлебка, супъ.
წნორი, ს გარეული ტირიფი; ნერგი; шелюга; красноталь; რუსუდ. 781; ერის. ლ.
წნული, ზედ. დაწნული, плетенный.
წობა, ნ. წება, **წობილი**, მიმ. შეხებული, обмакнутый; ენის წვერსა არ წობილა, кончикъ языка неприкоснулся; ქილ. 576.
წოდა (ვუ), ზ. უ. ვუძახი, звать.
წოდება, სს. зовъ, призывъ; имя; званіе; -აზნაურ შვილობისა, званіе дворянское; სამღუდელო წოდება, духовное званіе: (ვუწოდებ, -დე), ზ. მ. ვუხმობ, დავუძახებ; დავარქმევ, სახელს მივჰსცემ; დაბად. 1—5; მატ. 2—23; 1—23; (მიწოდ, -დებ; მიწოდა); зовешь меня; ალექს. 2; 1 კორ. 7—15, 16; მიწოდიან, звали меня; მატ. 1—23; მიწოდეს სახელი, назвали меня, (ვეწოდები, -დე), ზ. თვ. ვერქმევი, называтся, ისაი. 19—18; მეწოდება, -და, называться, именоваться, ლუკ. 1—32, 1 ქართლ. 21; (ვიწოდები, -დე), ზ. ვ. სახელი მედება; называться, მწოდია, მწოდი, ჰსწოდია, ე. ი. წოდებულია, я названъ, ვეფხ. 1215; **წოდებული**, მიმ названный; призванный; **წოდებულობა**, ს. წოდება, званіе, **წოდებითი**, ბრუნვა, ზედ. звательный падежъ.
წოდება (ვაწოდებ, -დე), ზ. მ. მივაწოდებ, подавать; (ვეწოდები, -დე), ზ. თვ. ხელს დავავლებ ასაღებად, хвататься за.
წოვა, წოვნა (ჰჰსწოვ, -ვე; ვჰსწოვნი, ნე), ზ. მ. რძეს ვსწუწნავ; შევსრუტავ, сосать; всасывать; (ვიწოვი; -ვე), ზ. ვ. მოვიწოვები, высасываться; сосаться: ვიწოვი, давать молока.
წოვანა, ს. სოკოს ერთგვარი; родъ грибовъ.
წოვება (ვაწოვებ, -ვე), ზ. მ. ძუძუთი გამოვჰკვებ, кормить грудью; (ვიწოვები, -ვე), ზ. ვ. მოვიწოვები, высасываться.
წოლა, სს. лежаніе, (ვჰსწევარ, სრ. არა აქვს; ვიწვი, ვიწევი, მდაბ. ვიწექ), ზ. უ. ვიდევ, დებით ვგდები, лежать; (ვჰსწვები, -წვე), ზ. ვდ. დავჰსწვები ქვეშაგებში დასაძინებლად, ложиться спать, დარეჯ. 117, რუსუდ. 247; გული არ მიწევს, не лежитъ сердце; (ვაწევ), лежать; მაწევი, лежишь на мнѣ; გულში მაწევს სურვილი, на душѣ у меня лежитъ желаніе; მგოსანი 32, მაწს გულზედ ნაღველი; გვერდით მწოლია, онъ лежалъ около меня; ვისრ. 10; (ვაწვები, -წვე, მდაბ. ვაწექი), ზ. ვდ. დავაწვები, ყოვლის სხეულით ზედ დავედები, налечь, навалиться на что; თავს ვაწვები, обременять кого; სისხლი გულზედ მაწვება, кровь приливаетъ къ моему сердцу; საჭმელი გულზედ მაწვება, отягощается желудокъ мой пищею; სევდა მაწვა, грусть томила меня; რუსუდ. 802; ვეფხ. 357.
წოდელა, მიმ. წოლით, лежа.
წონა, სს. вѣсъ; (ვჰსწონ, -ნე), ზ. მ. სასწორით გამოვიცნობ სიმძიმესა ნივთთა, ავჰსწონ; вѣсить, (ვიწონ, -ნე), ზ. მიჩ. გამოვჰწონ; მოვისაზრებ, განვჰსაზრავ: взвѣсить; обдумать.
წონება (ვიწონებ), нравитьяя.
წორო, ს. მცენარეა, ხე; названіе дерева.
წოცი, ს. პატარა ბუ; ნ. ჭოტი; ქილ. 58.
წოქო, ს. თოხლო კვერცხი, яйце въ смятку.
წოქი, ს. გრაკლის ფიჩხი, хворостъ тополя.
წოწოლა, ზედ. მაღალი რამე პირამიდებრი ან შაქრის თავის მსგავსი, пирамидальный, круглопродолговатый.

წოწოლა, ს. მოდიდო ბუ (მართვე), небольшая сова.

წოწოქა, ს. ხმელის ხილისაგან გამონაჭყლეტი საწებელი, გარნა ნედლის ხილისაგან გამონაწურსა ჰქვიან წუა; сокъ сушенныхъ ягодъ.

წოხნარი მხალი, მცენ. ბალახვარდა; крессъ-родничный, водяной; ბუნ. ლ.

წრახნილი, ზედ. მეტად შეგრეხილი, скрученный; საბ. ლ.

წრე (სომხ.), ს. მრგვლად მოვლებული ხაზი; кругъ, круглая черта; орбита; შემოვლება წრისა, начертить кругъ.

წრეტა (ვჰსწრეტ, -რიტე), ზ. მ. დავნაშურავ, სრულიად გამოვადენ ნოტიოს, выцѣдить.

წრთევა (ვაწრთევ ცივს წყალში, ვაწრთიე), ზ. მ. ცივს წყალში ამოვავლებ, положить ненадолго въ холодную воду, ბაგრ. ბატ. 146.

წრთნვა, ნახე წჳრთნა; ვეფხ. 47.

წრთობა (ვაწრთობ), ზ. მ. ცეცხლში გამოვიყვან რკინასა, გავახურვებ, калить желѣзо; ვეფხ. 325; (ვიწრთობი), ზ. ვ. накаливаться.

წრიალა, ს. უმცირესი ჩიტი, чижикъ.

წრიალი, ს. ხმა წკეპისა და მისთანათა სრიალი, свистъ кнута, палки во время біенія, ვეფხ. 1408.

წრიპება (ვჰსწრიპებ), ზ. უ. ვჰსწრიალებ, пищать (о цыплятахъ); **წრიპი**, пискъ.

წრიპი, ს. სადედლე ვარია, молодка (курица).

წრიპი, ს. თხილამური, ფეხქვეშ ამოსაკრავი რკინა, რათა ფეხი არ მოუსხლტეს ფრიალოთა ზედა მავალსა, გინა სასრიალებელი ყინულზედ; лыжа; коньки; წრიპების სახლართავი, ремни у коньковъ.

წრიმლი, ს. წირპლი, гной на глазахъ.

წრიპინი, ს. ქორთა და მისთანათა შეშინების ხმა, пискъ.

წრომი, ნ. ჭოტი.

წრტიალი, ს. დეზი, საჩხვლეტელი, шпоры, ვეფხ. 622.

წრტიალი, ს. ტკივილთ ნამეტნაობა, нестерпимая боль; ქილ. 359; 123, გულის წრტიალი, недугъ сердца.

წრუწუნა, ს. თაგვის ლეკვი, мышенокъ.

წრუწუნი, ს. пискъ, (ვუ), ზ. უ. დავუწრუწუნებ, ბაგეებით ხმას მივჰსცემ ცხენსა, ქორსა, свистомъ звать лошадь.

წრფელი, ს. უზაკველი, მართალი; ფსალ. 7—10; 31—11; 32—1; ვაკე, შანდაკი; ფსალ. 26—11; ლუკ. 3 — 4, 5; правый, праведный; простой, простосердечный; гладкій, ровный; **წრფელობითი ბრუნვა**, ს. именительный падежъ, **წრფელობა** (ვჰსწრფელობ), ზ. წრფელი ვარ; быть простосердечнымъ; быть ровнымъ; ისაი. 45—9, წრფლივი, ზედ. წრფელი, простой; კავშ. 344, 345.

წრფობა (ვჰსწრფები), ზ. ვ. ვჰმოწიწობ, ვიკრძალვი, конфузиться.

წრფოლა (მაგალ. სული ეწრფოლა), душа свилась, ჩახრ. 66.

წრწვა, ნახე წყვირვა.

წრწნა (მძრწნის), ზ. უ. მტკივა, ноетъ; щемлетъ.

წრწოლა, ნ. ძრწოლა; **წჳა**, **წვა**; **წჳელი**, ნ. **წველი**; წჳალება, ნ. **წვალება**.

წუა, ს. მჟავე წვენი ნედლის ხილისა; морсъ, сокъ.

წუთერთლა, ზზ. ერთსწამს, მაშინვე, тотчасъ; одну минуту; ებრ. 10—37.

წუთი, ს. 60 წამი, секунда, ერთს წუთსა, ზზ. ერთსწამს, на одну минуту; წუთი სოფელი, временная жизнь, переходящій міръ; წუთი ცხოვრება, минутная жизнь; წუთლა, ზზ. კინაღამ, едва не, чуть чуть; ფსალ. 36—10.

წუთხი, ს. ფაქლი, ჩირქი, სისხლიანი შალალი, гной съ кровью изъ ранъ; ეზეკ. 32—6.

წული, ს. ვაჟი შვილი, младенецъ мужскаго рода, сынъ; лუკ. 2—23; 2 ქართლ. 114; ლევიტ. 18 — 22; 27 — 8; **ძმის წული**, племянникъ, -ница.

წულიდ მოგონება, ს. გულის ზრახვა, ფიქრი, помышленіе.

წულისწული, ს. შვილის შვილი, внукъ; სამ. 362.

წუმპე, ს. მღვრივე და ღრმა ცუდი ლაფი, тина, лужа.

წუმწუბა, **წუმწუმა** (სომხ.), ხე გოგირდის კერასი, ჩხირი ასანთები, спичка.

წუნება, **წუნობა** (ვჰსწუნობ; ვიწუნებ, -ნე), ზ. მ. თვალში არ მოვიწონებ, დავიწუნებ; არად მივიჩნევ, გავაცრიზავებ; შეურაცხ ვჰყოფ; браковать, неодобрять, ненравиться, пренебрегать; ვეფხ. 51, 18, 598; 1288; ანტ. 2—14.

წუნი, ს. საჩინო ნაკლებობა; недостатокъ, порокъ; წუნი დასდო, обраковалъ.

წჳნიანი, ნ. წვნიანი.

წუწკელა, ს. ცუდი, უპატიური, ბინძური, неряха, негодяй.

წუწკლი, **წუწლი**, ს. წვეთი, капля, брызгъ.

წუწუბა, ს. გოგირდი, сѣра, ისაი. 30—33; ფსალ. 10—6; დაბად. 19—24.

წუწუხი, ს. ძენძეხი, წუმპე, მწვირე; слякоть; тина, лужа.

წურბელა, ს. სისხლის მწოველი ჭია, піявка.

წურვა (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰსწურავ, გამოვჰხდი; ვჰსჭყლეტ, ვჰსწნეხ; давить; выжимать; цѣдить; (ვიწურები), ზ. ვ. დავიწურები, выжиматься, ოფლში იწურება, онъ обливается потомъ; ერისთ. 2—28; იწურება ცრემლში, онъ обливается слезами; ვეფხ. 258, 997; ვუწურავ ხელით ცრემლსა, утирать кому рукою слезы; ვეფხ. 865; მზე იწურება, солнце заходитъ; სირცხვილით იწურებოდა, онъ сгоралъ отъ стыда.

წჳრთვა, **წჳრთნა**, ნახე წვრთვა, წვრთნა.

წურიკი, ნჩ. 24?

წურწნა (ვჰსწურწნი), ზ. მ. შევჰხრუსტავ, შევჰხრუკავ; შევჰკრუნჩხავ, ежить, съежить, (ვიწურწნები, მაგალ. ძაღლი), ежиться.

წურწუკი, ს. უდუმო ცხვარი, баранъ безъ курдюка.

წურწუმა, ს. კუმკუმა, ხელსაბანი; рукомойникъ, лейка.

წურწური, ს. წვეთი სველისაგან, წუნწკლი,

капля съ мокраго чего либо; ოფლი წურწურით ჩამოსდის, потъ льетъ съ него градомъ.

წუღა, ს. საქალო ფეხსაცმელი სამოგვისა წინდის მაგიერ, туфли женскія.

წუღან, ზზ. წელან, давеча.

წუღანდელი, ზედ. წელანდელი, давешній.

წუწვა (ვჰსწუწავ, -წე), ზ. მ. ადგილ ადგილ ვასველებ, брызгать, прыскать, замочить; თვალი ეწუწება, ე. ი. თვალიდამ ცრემლი მოსდის, у него постоянно на глазахъ слезы.

წუწი, ს. ღნიოშით გასვრილი, დაჩნეული ზრგვილი, пятно, брызгъ.

წუწიანი, ზედ. ადგილ ადგილ გასვრილი, запачканный.

წუწკი, ს. ძუნწი, ხელ-მოჭირებული; უგვანი, ცუდი, უმსგავსო; скупой; низкій, подлый, негодяй; **წუწკობა**, ს. ძუნწობა, скупость.

წუწკუნი, ს. წკმუტუნი, წკავილი ლეკვისა, визгъ; 2 ქართლ. 564.

წუწნა (ვჰსწუწნი, -ნე), ზ. მ. ბაგეებით ამოვსწოვ, высасывать; ბუნ. კ. 12.

წუწუნება (ვჰ), ზ. უ. ტირილის ხმით ვჰჩივი, вопить, брюзжать, ворчать; (ვა), ზ. მ. უცრემლოდ ვატირებ, заставить брюзжать, плакать безъ слезъ.

წუწუნი, სხ. უცრემლოთ ტირილი, მღურვა, брюзжаніе, вопль, взываніе съ мольбой.

წუხანდელი, ზედ. გუშინდელი, вчерашній.

წუხება (ვა), ზ. მ. შევალონებ, შევაურვებ, безпокоить кого; тревожить; печалить кого; ვიწუხებ, горевать, тосковать; (ვიწუხებ თავსა), ე. ი თავს შევიტკებ, безпокоить себя; მიწუხებ გულსა, ты наводишь на меня тоску; ჩონგ. 157.

წუხელის, ზზ. გუშინ, вчера.

წუხვა, **წუხილი**, სხ. ურვა, грусть, печаль, тоска; გულის წუხილი, тоска сердечная; ერისთ. 84; (ვჰსწუხ, ან ვჰწუხვარ, ვჰსწუხდი), ზ. უ. ვჰსჭმუნავ ვჰლონობ, ვჰნაღვლობ, განუსვენებლობ სენისაგან, ზრუნვისაგან ან შეშფოთებისა; тосковать, тужить, грустить, печалиться, безпокоиться; (ვიწუხვი, -ხე), ზ. ვ. ვჰსწუხვარ, печалиться, კავშ. 256; (ვეწუხები, -ხე), ზ თვ. ვენაღვლები, ვეურვები, сожалѣть о чемъ; გული მიწუხს, сердце щемитъ, ქილ. 60; (ვჰწუხდები, -დი), ზ. ვდ. შევჰლონდები, начинать безпокоиться, тужить.

წუხვა წუხილი (ვიწუხ თვალსა), жмурить глазки, შავთ. 50.

წფოლა (ვჰსწფი, -ფე), ზ. მ. ვიზდები, ზრდილობას ვჰსწავლობ, воспитываться въ вѣжливости, ნ. უწფელი.

წყავი, ს. მცენ. лавровишня, раст.

წყალდიდობა, ს наводненіе.

წყალება (ვა), ზ. მ. წყალს ავურევ, გავაწყალებ, разводить что водою; (ვჰსწყალდები, -დი), ზ. ვდ წყლად გარდავიქცევი, отводянѣть.

წყალვა (ვიწყალვი), ზ. ვ. შევიბრალები, заслужить жалость, (ვეწყალვი), ზ. თვ. ვებრალები, сожалѣть о комъ, იგავი. 14—21; დარეჯ. 100; ვისრ. 40, 86, მტერთაცა ვეწყალვი, и враги сожалѣютъ меня; არ გეწყალვი, ты не жалѣешь меня, ჩახრ. 70, ვისრ. 160; მეწყალვის, жаль мнѣ его; ანდრ. 116; მარტ. 1—80; 2 სჯული. 7—18.

წყალი, ს. ერთი ოთხთა კავშირთაგანი ნოტიო, გრილი და ადვილად დასათხეველი; დაბად. 1—2, 3; ფსალ. 1—3; вода; აგრეთვე ითქმის წყალი პატიოსანის ქვისა; вода драгоцѣннаго камня; სახენი წყლისანი არიან: **წყარო**, მცირე მდინარე ან სათავე მდინარისა; **ფშანი**, ქვიშაზედ მომდინარე წყარო; **ვება**, მლაში წყარო; **ფრე**, წყარო ჭათა და ლაკვთა შინა მდგომი; **ღრუდო**, ჯურღმულთა შინა ერთი მეორიდამ გატანილი წყალი; რა წყარონი შეჰკრბებიან და ჩაივლიან ეწოდების **ხევი**, რა ხევები შეჰკრბებიან შეიქმნება **მდინარე**; ზოგი ხევი დაშრების უწვიმრობისაგან და წვიმის დროს მოვარდნილს წყალსა ეწოდების **ღვარი ან ნიაღვარი**; **ლანქერი** გამდნარი თოვლის წყალი და სეტყვისა **ლეშტერი**; სადაც ხევი, გინა მდინარე მაღლიდამ გადმოდის ჰქვიან **გადმომჩქერვალი**; **ან ჩანჩქერი**; სადაც მდინარე ღრმად და მდოვრად ჰსდის ეწოდება **ლუბრმა**; უფსკრული გინა უძირო მდოვრესა და არა ღრმასა; **მონიო** და შნდო; მდინარეს განსავალსა ცხენით ან ქვეითი **ფონი**; მდინარის თხელს ადგილს: **თავთხელი**, **ვრაქია**, **გბოდოვანი** და **მეჩეჩი**; რა მდინარის წყალი ღრმად შესრული განზედ ტრიალებდეს ჰქვიან **მორევი**; რა ჩანჩქერი ღრმად ჩაიჭრება და ამოდუღვით ამოიჭრება მცირეს ეწოდება **გოჩქოჩანა** და დიდსა **ზვირთი**; სადაც მონიო ჩაიღუნლარჭნება, **ჭევლი**; სადაც მდინარე განიყოფების ნაწილებად ჰსქვიან; **ტოტი**, **შტო**, **დილაჯი** და **ნაკადული**; ხელოვნებით გატანილს მდინარის ტოტსა **რუ**, **რუსხმული**; დიდიკრებული წყალთა **ზღვა**; სადაც ორნი ზღვანი ერთვიან ურთიერთსა ვიწროითა გარდასადინელითა: **სრუტი**, **სორეტი**; დიდი ზღვა, უკიანეა; ზღვათა წყალთა ქარისაგან აღძრულსა **ღელვა**, **ფურთუნი**, **ან ზვირთი**, ზღვის ნაწილსა გრძლად შესრულთა ხმელად **ტოტი ან წიალი**; ზღვის კიდესა ხომალთა სადგომსა **ნავთსადგური**, და ბერძნულად **ლიმენა**; რა ზღვის ან მდინარის წყალი ეცემის ქარისაგან კიდესა **ტალღა** და **ღადო**; მცირეს წყლის შესაკრებელსა, რომელსა არა აქვს შეერთება ზღვათა თანა **ტბა**; ცუდსა და მცირესა ტბასა **ტბორე**, და ჯაგნართა ძირს მდგომარესა წყალსა, **ჭაობი**, **ჭანჭრობი**; ხოლო უმცირესსა **გუბე**; სხვანი სახენი წყალთა იხილე; **წვიმა**, **თოვლი და ყინული**, წყლით სლვა, ѣхать водою; შავი წყალი, грязная вода; წყლის პირი ან კიდე, берегъ рѣки, წყლის წასაყვანი ან გასატანი; водопроводная труба, ისაი. 36—2; წყლის გადავლება, окачиваться, წყალი აშხაპუნებს, вода хлещетъ; ტფილი წყლები, теплыя воды, теплицы; წყლის მზიდავი, водовозъ, დასტ. 154; ალ -წყლის მათოთი, მცენ; бутень пьяный, წყლის წიწმანა, მცენ. рѣжуха, ერის. ლ. **წყლის დიკა**, ნ. დიკა; წყლის ნიახურა; წყლის ჩეჩქა არიან სახელნი მცენარეთა; ერისთ. ლ.; წყლის პიტნა, ს. მცენ. душица полевая, ერის. ლ; водяная мята, ბუნ. ლ; **წყლის ღიჭა**; მცენ. ნ. ღიჭა; **წყლის ფათალო**, ს. მცენ. ნინოფი, подсол-

нечникъ (раст.), **წყლის საქანელი**, ს. სილრმიდამ წყლის ამოსაღები იარაღი; ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც მიეთვალავს მზესა იანვარში; водометъ, насосъ; водолей (знакъ зодіака); ნ. მერწყული; წყალი მოცვისა, обводный каналъ; ნაომ. 3—14; წყალი ცხოველი, ს. წყაროს წყალი, вода источника; რიცხვ. 19 — 17; **წყალ-კურთხევა**, ს. კურთხევა წყლისა ნათლისღების დღეს, водосвятіе въ день крещенія; **წყალმანკი, წყლით მანკიერი**, ს. სნეული წყალმანკითა, ლუკ. 14 — 2; больной водяною болѣзнью; **წყალ-მანკიერება**, ს. водяная болѣзнь; წყალ ნარევი, ზედ. წყლით განზავებული, смѣшанный съ водою; **წყლის გვრიტი**, მფრ. зуекъ; **წყლის** შაშვი, მფრ. водяной воробей.

წყალობა, ს. მოწყალება, ღმობიერად მიხედვა; ნიჭი, საბოძვარი; милость; награда; ღუთის წყალობითა, помилости Божіей; წყალობის სიგელი, ან წერილი, жалованная грамота; წყალობას ვითხოვ, прошу извиненія; (ვჰსწყალობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. კეთილის თვალით და გულით მივჰხედავ, სათნო ვიყოფ, ვჰმოწყალეობ; благоволить къ кому, миловать; ფსალ. 36—24: 102—13; **წყალობება** (ვუწყალობებ, -ბე), ზ. მ. მივუნიჭებ, ჯილდოდ მივჰცემ, жаловать; (ვეწყალობები), ზ. თვ. შევეწყნარები, принимаетъ меня милостиво; 2 ქართლ. 504; მწყალობ, ты благосклоненъ ко мнѣ; მროვ. 102; ვისრ. 3.

წყალობიანი, ზედ. მოწყალე. милостивый, ღვთისაგან წყალობიანი. Богомъ надѣленный милостью.

წყალობითი, ზედ. წყალობიანი, милостивый.

წყალ-წაღებული, погибшій, несчастный, ივერ. № 2—14.

წყალ-წყალა, водянистый, ივერ. № 2—12.

წყალ-წყალა, ს. მფრინ. синица (птица); ბუნ. ლ; трясогузка, ერის. ლ.

წყალ-უგრევი, მაგალ. ღვინო, ზედ. чистое, безъ примѣси воды вино.

წყალცოტაობა, ს. სითხელე მდინარისა, мелководіе; დასც. 13.

წყალ-ჯავარი, ს. წყალი ან ბრწყინვალება პატიოსნის ქვისა, блескъ драгоцѣннаго камня; ვეფხ. 488; ვისრ. 5; ქილ. 658.

წყარო, ს. მიწით ან კლდით გამომდინარე წყალი, источникъ, ключъ; родникъ, ბუნ. კ.

წყაროებიანი, ზედ. ключистый.

წყაროება (ვუწყაროვებ, -ვე), ზ. მ. მოვჰრწყამ, орошать; ქილ. 482; რუსუდ. 987.

წყდომა (ვსწყდები), ზ. ვდ. ამოვვარდები, მოვჰსწყდები; истребляться; прерываться; ცხვირიდამ სისხლი არა ჰსწყდება, непрекращается теченіе крови изъ носу; ვაწყდები, биться обо что.

წყება, ს. приступъ, начало; ორი წყება სამოსელი, двѣ пары платья; გუჯ. **წყებადი**, ზედ. დასაწყისა, начальный, елементарный; ექვსი წყება წყალი, шесть разъ наполнять водою что либо; ქიმია. 113.

წყება, ზ. მ. ხელსა ვჰყოფ, დავიწყებ, начинать.

წყევა, ნ. რწყევა ან რწყვა; სიბრ. 118.

წყევა, წყევლა, სს. проклинаніе; проклятіе; ზ. მ. დავჰკრულავ, შევაჩვენებ, დავჰრისხებ; проклинать, злословить; მარკ. 11—21, იაკობ. 3—9; ვისრ. 127; (ვიწყევი, -ვე), ზ. ვ. დავიკრულვი, შევიჩვენები, проклинаться, ბედი ვიწყევლე, проклинать свою судьбу, მწყევლი, проклинаешь меня; ალექს. 83; (ვიწყევლები, -ლე), ზ. ვ. დავჰკრულავ, შევაჩვენებ, проклипать, მიწყევლი დედ-მამას, ты проклинаешь моихъ родителей, **წყევინება, წყევლინება** (ვა), ზ. სხმ. შევაჩვენებინებ, заставить проклинать.

წყენა, სს. досада, неудовольствіе; вредъ; (ვა), ზ. მ. გულს დავაკლებ; შევარისხებ, შევაწუხებ; ვავნებ, ვნებას მივსცემ; оскорблять, досаждать, вызывать неудовольствіе; безпокоить; ეს აწყენს სიმრთელესა, это вредитъ здоровью; გზაზედ არა ვინ აწყინოს, გორგ. 288; что его на дорогѣ никто необидѣлъ; (ვი), ზ. მიჩ. გულს დავიკლებ, обидиться, ღმერთი იწყენს, на что Богъ прогнѣвается; თავს ნუ იწყენ, небезпокойся; ქილ. 620; (ვუ), ზ. მიჩ. გავუჯავრდები, прогнѣваться, სამ. ვახტ. 206; მაწყენ, огорчаешь меня; наносить мнѣ вредъ; სიბრ. 40, 44; თავს გაწყენ, безпокою васъ; მაწყენს მაგალ. ხილი, фрукты мнѣ вредны; მიწყენ, ты обижаешься моимъ поступкомъ, სიბრ. 141, მწყენია, я огорченъ, ვეფხ. 62: **წყენინება** (ვა), ზ. სხმ.; გულს დავაკლებ, огорчать.

წყეპლა, ნ. წკეპლა.

წყეული, მიმ. დაკრულვილი, проклятый.

წყვა, სს. счетъ, мѣра; წყვით მოაბარე, вручи ему со счетомъ; (ვჰსწყვი, ვჰსწყვევ), ზ. მ. საწყაულით ვჰსცნობ ნოტიოთა ან მარცვალთა რაოდენობასა, мѣрить, измѣрять жидкость, сыпучія вещи, и т. п.; (ვუწყვი, -ყევ), ზ. ვ. აღვუწყავ, отмѣрить кому; დაბად. 18—13; 47—71.

წყვდევა (ვაწყვდევ, -დიე), ზ. მ. ვჰხშავ, ვჰკრძალავ, დავაპატიმრევ; заключать, заарестовывать; ანდრ. 72; **წყვდეული**, ზედ. პატიმარი, арестованный, 2 ქართლ. 435.ь

წყვდიადი, ს. ბნელი, мракъ, გუჯ. 8.

წყვდიადობა, ს. სიბნელე, темнота.

წყვდომა (ვჰსწყდები), ზ. ვდ. მოვისპობი; მეტად ვიღალები, истребляться; утомиться.

წყვედა (ვჰსწყვედ, -ვიდე), ზ. მ. მოვჰსრავ, ავხოც, მოვჰსწყვეტ; губить, истреблять.

წყვეტა (ვჰსწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. გავჰგლეჯ, მოვაგლეჯ, გავჰსწყვეტ; მოვჰსრავ, ავხოც; рвать, разрывать; истребить; прервать; ვჰსწყვეტ საქმესა, рѣшить дѣло; (ვაწყვეტ, -ვიტე), ზ. მ. დავაწყვეტ, დავახლი, დავჰკრავ, ударить объ землю; ვაწყვეტ თავში, бросить кому что въ лице; ვაწყვეტ თავსა, удариться обо что головою; ქილ. 215, რუსუდ. 905; თავში იწყვიტე, ანტ. 4—65; кинь себѣ на голову, возьми; (ვიწყვიტები, -ტე), ზ. ვ. გავსწყდები ან დავჰსწყდები, მოვიღალები; перерываться; утомляться; истребляться.

წყვილ-გამოზმზმული, ზედ. დაყვერული, холощенный.

წყვილედი, ზედ. ტოლი ცალისა, парный.

წყვილი, ს. ლუწი, ან ულეული, ორი ცალი; пара; -კაცის, шулятное яйце; წყვილის გამოსხმა, оскопить; -ლის პარკი, барышка; -კაცისა, яйце шулятное; **წყვილიანი**, ზედ. ცალი-ცალისა, парный.

წყვირვა (ვუწყვირვებ, -რვი), ზ. უ. დამოვედინები, течь, выходить влагѣ изъ раны и т. п. ვისაც უწყვირებოდეს საფსმელი, кто страдаетъ гонороемъ; სამ. მოხესი 36; დაბექილის დაბადებაში ჰსწერია ცთომით: მიწრწვის, მიწრწოდეს (წრწვა).

წყი, ს. მცენ. წყავი, მწყავი; лавровишня; ერისთ. ლ.

წყილი, ს. მკბენარი, блоха; **წყილის წამალი**, персидскій порошокъ; **წყილიანი**, ზედ. блошистый.

წყინება, წყინობა (ვა), ზ. მ. ვაწყენ, оскорблять, досаждать, вызывать неудовольствіе; безпокоить, вредить; (ვიწყინებ), ზ. მიჩ. ვიწყენ, გულს მაკლდება, принять къ сердцу, осерчать; (ვიწყინები, -ნე), ზ. ვ. ვავნებ, მავნებელ ვიქმნები, არ მოვუხდები, მაგალ. საჭმელი, быть вредну для здоровья; 2 ქართლ. 531; (ვეწყინები, -ნე), ზ. თვ. გულს დამაკლდება, обижаться, огорчаться, досадовать; ლუკ. 18—1; ღმერთს ეწყინება, Богъ прогнѣвается, ალექს. 91; პანღურიკი არ მეცკინება, მეწყინება, дать мнѣ пинокъ, для меня небольно, а обидно; მაწყინებს, огорчаетъ, вредитъ мнѣ; (ვჰსწყინობ), ზ. უ. ვჰსჯავრობ, გულს მაკლდება; ან მავნებელ ვიქმნები; досадовать на кого; быть вредну; რუსუდ. 771; ცხენი ფეხს აღარ წყინობდა, лошадь нежаловалаоь болѣе на боль ноги; რუსუდ. 161.

წყლა, ს. ტკივილი; боль, კუჭის წყლა, боль въ желудкѣ.

წყლაკუნი, წყლაპუნი, მაგალ. ენისა, ს. ტკბანური, щелканіе языкомъ.

წყლვა (ვჰსწყლავ, ვჰსწყალ), ზ. მ. დავსჭრი, დავჰკოდე, დავაწყლულებ, დავაზრძვილებ; ранить, уязвить; ისაი. 1—4; 27—6; ჰსწყლავს გულსა ჩემსა, это наноситъ рану сердцу моему; (ვიწყლვი, ვიწყალ), ზ. ვ. მოვიწყლვი, დავიჭრები, быть ранену, ისაი. 9—13; გამოცხ. 8—12; გული იწყლვის, сердце обливается кровью; მწყლავ ან მწყლნა, уязвилъ меня, მარტ. 1—192; ქილ. 166.

წყლიანი, ზედ. წყლის მქონებელი, водяный; -ხილი, сочные плоды; სიტყვა წყლიანი, краснорѣчивый; ვეფხ. 32, 169; **წყლიანობა**, ს. ადგილი წყლით სავსე; мѣсто водянистое; ქილ. 138; **წყლიერი**, ზედ. водяной, ანდრ. 109; წყლით მანკიერი, წყლით რღუნა, წყლის საქანელი, წყლის წასაყვანი, ნ. წყალი.

წყლისინა, ს. მცენ. წალიკა, სანდრაკი, спорышъ (раст.).

წყლოტუ, ზედ. უმქისო, უხორკლო, სადა, თანასწორე, гладкій, ровный; ეზეკ. 26—4; ისაი. 40—4; ლუკ. 3—5; ზოგჯ. მელოტი, უთმო, лысый, დაბად. 24—11; -კლდე, отвѣсная гора; ეზეკ. 26—14.

წყლულება, წყლული, ს. დაჭრილობა, იარა, рана, язва; დაბად. 34—26; 1 ქართლ. 18; ვეფხ. 41; 896; (ვიწყლულებ, -ლე), ზ. მიჩ. დავიკოდავ, მაგალ. გულსა, разтравлять сердце; (მაწყლულებ, -ლე), ты наносишь мнѣ рану; ვეფხ. 953.

წყმედული, ზედ. წარწყმენდილი, погибшій.

წყმენდა (ვჰსწყმენდები, -დი), ზ. მ. წავჰხდები, წავჰსწყმდები, погибнуть.

წყნარა, ზზ. ნელა, აუჩქარებლად, тихо, **წყნარა-წყნარა, წყნარ-წყნარა**, потихоньку; მოურავ. 134; წყნარება (ვაწყნარებ, -რე), ზ. მ. ვამშვიდებ, успокоить; (ვჰსწყნარდები, -დი), ზ. ვდ. დავჰმშვიდდები, успокоиться; გორგ. 134; 2 ქართლ. 517.

წყნარი, ზედ. ნელი, აუჩქარებელი; მშვიდი; тихій, нескорый, кроткій.

წყობა, სზ. рядъ, строй; сраженіе, битва; ორი წყობა, ე. ი. ხელი ტანისამოსი, двѣ пары платья; (ვა), ზ. მ. დავალაგებ, დავაწყობ; класть, полагать, убирать, ставить; ვაწყობ სიტყვასა, составлять рѣчь; 1 ქართლ. 338; (ვიწყობ, -წყე), ზ. მ. ვიწყებ, მოვჰყვები; წინდავიწყობ, დავიდებ; начинать; класть передъ собою; მიწყობ ხელსა, помогаешь мнѣ; რუსუდ. 380; მროვ. 129; (ვუწყობ, -ყე), ზ მიჩ. მაგალ. ხელსა; прилагать стараніе, помогать; ზუნ. კ. 202; (ვეწყობი, ან ვეწყვები, -ყე), ზ. თვ. ვიდები; შევებმი; ან მიყვარს რამე; лежать; сражаться; любить что, быть охотникомъ до; ღვინოს ვეწყობი, я люблю вино, (მეწყობა, მეწყო), ზ. მიჩ. მედება, დადებულ მაქვს; მმეგობრობს, ვუყვარვარ; лежитъ у меня; онъ въ дружбѣ со мною; სიბრ. 40; რუსუდ. 414; (ვაწყვივარ), ზ. უ. დადებულვარ, быть положену. лежать, რუსუდ. 725; მაწყვიხარ გაწყვივარ, აწყვია, ты лежишь у меня, я лежу у тебя, онъ лежитъ; ოქროს აპელატები გაწყვია მაგ მხარზედ, золотые эполеты лежатъ у тебя на плечахъ; ანტ. 3—10, **წყობილი**, ზედ. რიგზედ დადებული; положенный въ порядкѣ; стройный; ვეფხ. 7; -ლექსი, красное слово; ქილ. 294; ქცევა წყობილი და ხელმწიფური, порядочное и царское обращеніе; ვისრ. 134; **წყობილობა**, ს. რიგი, წესი, წესიერება, порядокъ, строй, стройность, **წყობილ-სიტყვაობა**, стройное слово.

წყობილი, ს. ერთგვარი ქართული ლექსი რომელსაც სტიხში აქვს ხუთი მარცვალი; ნახე შაირი стихъ, имѣющій пять слоговъ въ стихѣ; полустишіе.

წყობილობა, ს. порядокъ, строй.

წყრთა, ს. ზომა იდაყვით თითის წვერამდინ; დან. 3—1; მატ. 6—27; დარეჯ. 13; локоть (мѣра); **წყრთეული**, ზედ. ერთის წყრთის მქონი, имѣющій мѣру въ локоть, მატ. 6—18; ალექს. 2.

წყრთილი, ს. წირთხელი; косякъ у дверей; 2 სჯული. 6—9; გამოსლ. 12—7; 21—6; ისაი. 57—8; მარტ. 1—11.

წყრომა, სს. гнѣвъ, досада; (ვჰსწყრები, -ყერ), ზ. ვდ. გავრისხდები, ვჰსჯავრობ, гнѣваться, досадовать, сердиться; (ვუწყრები, -წყერ), ზ. ვდ. გაჯავრებული ვარ ვისზედმე, сердиться на кого.

წყრომება (ვა), ზ. მ. გავაჯავრებ, გავაგულისებ, гнѣвить, сердить; სამ. ვახტ. 34; (ვიწყრომები, -მე), ზ. ვ. ვჰსჯავრობ, гнѣваться, ვისრ. 66; 2 ქართლ. 468; მიწყრება, онъ сердится на меня

წყრთომი, ნ. ჭოტი.
წყუდევა, წყუდიადი, ნახე წყვდევა, წყვდიადი.
წყურვა, წყურვილი, სზ. жажда; (ვჰსწყური, ან მწყურს, -რდა; მეწყურება, -რა); ზ. უ. მსურს სმა, жаждать; იოან. 4—13; ვისრ. 22; (ვიწყურვებ, -ვე), ზ. მ. მწყურს, жаждать, თუმცა არ იწყურებს ცრემლსა, ვეფხ. 758; ე. ი. ცრემლის ღვრა რაღათ ეჭირებოდაო, за чѣмъ ему было проливать слезы.
წყურვიელი, -რიელი, ზედ. მწყურვალე, ვისაც ჰსწყურის, жаждущій, ისაი. 21—13; 25—5; 53—2; -ქვეყანა, земля, нуждающаяся въ водѣ; ისაი. 32—2; წყურიელად, ზზ. წყურვილით, съ жаждою, ფსალ. 106—32.
წყურტი, ს. ჭყურტი, სენია რომელიც მრავალს წყალს ასმევს; позывъ къ питью.

Ⴝ.

ჭ, არის უხმო ასო, წოდებული ჭარ; რიცხვში ნიშნავს ხუთი ათასსა, ფულის ანგარიშში ნიშნითურთ ჭ̃ ხუთი ათასს თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 1000 ფულსა, ან 250 ბისტსა, 100 შაურსა, 25 აბაზსა, $8^1/_2$ მარჩილსა, 5 მინალთუნსა; ქარაგმიანნი ლექსნი: ჭ̃ტი, ჭეშმარიტი; ჭ̃ტად, ჭეშმარიტად.
ჭ, ზოგჯერმე იხმარების ნაცულად წ ნახე წ, და ზოგჯერმე ნაცულად ჯ, მაგალ. ჭინჭარი, ჯინჭარი. ჭინჭველი, ჯინჭველი.
ჭა (სპარს.), ს. წყლიანი ჯურღმული ან ლაკვი, колодецъ.
ჭაბაკი, ჭაშაკი, ს. სასმისი, чаша; იერემ. 52—19.
ჭაბუკი (სპარს.), ს. ახალგაზრდა ვაჟი; მამაცი, გმირი, юноша, молодой человѣкъ; молодецъ. герой, витязь; დაბად. 4—23; ისაი. 20—4; ფსალ. 67—27; მარკ. 16—5; იოან. 27—18; საქმ. 5—6; **უჭაბუკესი**, ზედ. უმცროსი. младшій; დაბად. 29—16, ჭაბუკა, ს. ახალ.გაზრდა ქალი; молодая дѣвушка; რუთ. 2—5; 1 ტიმ. 5—11.
ჭაბუკობა, ს. სიჭაბუკე, სიყრმე, სიყმაწვილე; მამაცობა, გმირობა, юность; храбрость; ვისრ. 30; ვჰსჭაბუკობ, ზ. უ. ვჰყმაწვილობ, юнѣть, ვჰსჭაბუკდები), ზ. ვდ. ვჰყმაწვილდები, молодѣть.
ჭადრაკი (არაბ.), ს. სამორინო სამღერელი ფიცარზედ ჯვარედად დაკუთხვილსა, шахматъ.
ჭავლი, ს. ღალალი, მსხვილი ნაწნავი თმათა, коса.
ჭავლი, ჭევლი, ს. მდინარის ციმციმი ჩაგრეხით, струя, ვეფხ. 834, ენაზედ ჭავლი მოედება თუ, ერისთ. 2—23; развѣ его языкъ неразвяжется.
ჭავლი, გურ. вѣтвь, რტო, ბაქრ. 184.
ჭაკი, ს. ხრდალი ცხენი ან ვირი, кобыла.
ჭაკუნდელა, ს. მცენ. ჭარხალი, свекла, свекловица.
ჭალა, ს. ბუჩქნარი, ჯაგნარი, ჩირგვნარი, წნორი, წყლის ნაპირზედ; ან მცირე ტყე; кустарникъ у прибрежья; солома отъ кукурузы пзмельченная, **ჭალატყე**, роща.
ჭალაკი, ს. ჭალა გინა კუნძული, кустарникъ на берегу рѣки; островъ.
ჭალი, ჭრჭალი, რჭალი, ს. ურმის მანა, колъ, спица у телѣги; копылъ, **ჭალებიანი**, მაგალ. ურემი, телѣга со спицами для возки угля.

ჭამა (სომხ.), სხ. ѣда; (ვჰსჭამ; მდაბ. ვჰშჭამ), ზ. მ. მივილებ საზრდელს; ვჰხარჯავ ჭამაში; ѣсть, кушать, проѣдать; გამოსლ. 13—7, ხრსვილი ჰჭამს ხორცსა, гангрена точетъ тѣло; ვჰსჭამ თვალებითა, зарятся глаза, ჩრჩილი ჰსჭამს მაუდსა, моль есть сукно; ვჰსჭამ ნაღველსა, я провожу время въ скукп; ვისრ. 17; (ვიჭამ, ხორცსა), ზ. უ. ვიგლეჯ ხორცსა, грызть свое тѣло; რუსუდ. 988, გორგ. 1; (ვუჭამ), ზ. მიჩ. შევუჭამ, გავუნადგურებ. объѣдать кого; (ვაჭამ), ზ. მ. ვაჭმევ, ვაძლევ საზრდოს; давать пищу, кормить; სიბრ. 34; (მჭამს, მჭამდა), ზ. მიჩ. მკბენს, მღრღნის; грызетъ меня; мучить меня; (მიჭამ), ზ. მიჩ. შემიჭამ მაგალ. ქონებას, ты тратишь (съѣдаешь мое добро); (ვიჭმები, -ჭამე), ზ. ვ. შევიჭმები, დავიხარჯები; съѣдаться, ქვეყანა ამოთა იჭმება, въ мірѣ живутъ для удовольствія; ვისრ. 20; (ვეჭმები, -ჭამე), ზ. თვ. საზრდოდ მივეცემი, ему дозволяется ѣсть.
ჭამადი, ს. საჭმელი, საზდელი, სანოვაგე; съѣстное, пища, яства, кушанье, მატ. 14—16; მარკ.
ჭამება (ვაჭამებ, -მე), ზ. მ. ვაჭმევ, давать пищу, кормить, **ჭამებული**, ზედ. გასუქებული საჭმლითა, откормленный, ლუკ.
ჭანარი, ს. თევზი: კობრი, გოჭა, карпъ (рыба).
ჭანგა-ბალახი, ს. მცენ. лисохвостъ, батлачикъ (раст.); ბუნ. ლ; пырей, ერის. ლ.
ჭანგი (სპარს.), ს. კლანჭი მხეცთა ან მონადირეთა მფრინველთა; лапа звѣря, птицъ, когти; ნ. ჭანკი, **ჭანგ-მახვილი**, острокогтый; რუსუდ. 580; **ჭანგმახვილობა**, ს. острота когтей; რუსუდ. 203; **ჭანგიანი**; ზედ. когтистый; ქილ. 390, ყვავის ჭანგი, მცენ. Гуньба.
ჭანდარი, ს. მცენ. ჩინარი, ძელ-ქუა, чинаръ; რუსუდ. 210.
ჭანდრაკი, ნ. ჭადრაკი, სიბრ. 170.
ჭანი, ზედ. კანტი, გამხდარი, ჭნავი, ნაღვეა, მლივი, тощій, სახელი პონტოს ხალხისა, Дчаны, (народъ).
ჭანკი, ზედ. წმახი, ჭმახი, მოჭმახებული ღვინო, кислое вино; ალექ. 1, 187.
ჭანჭალი, ს. წვივის პარკი, барышка, надшулятникъ; Анатом. т. ბუნ. ლ.

ჭანჭიკი, ს. ხის ფარეში, ჭილობი ჭინჭილაკი, чека у оси, болтъ, затычка.

ჭანჭრობი, ს. ჭაობი, წყლიანი ადგილი მწვანით და ბუჩქნარით დაფარული, болото, тина.

ჭანჭური, ს. გამხმარი შავი ქლიავი, черносливъ.

ჭანჭყალი, ს. შეკრულის ჭურჭლის ხმა, брянцаніе.

ჭანჭყარი, სს. взбивка жидкости: **-რება** (ვა, -რე), ზ. მ. ვანჯღრევ, ვჰხთქვეფ, ვჰხღლვებ; болтать, взбивать жидкость.

ჭანჭყატი, ს. მცენ. ჩინჩხატი; бересклетъ (раст.).

ჭაობი, ს. ჭანჭრობი, წყლიანი ადგილი მწვანითა და ბუჩქნარით დაფარული, болота; **ჭაობიანი**, ზედ. საფლობი ადგილი, болотный, болотистый.

ჭაპალი, **ჭაფალი**, ს. თევზია, ряпуха (рыба).

ჭაპანი, ს. თასმებისაგან დაგრეხილი თოკი, ღვედი, ურმის ტვირთის გარდასაჭირებელი, веревка изъ ремней для связыванія поклажи.

ჭაპანწყვეტა, ს. მჭიდროობა, тискотня, давка, ივერ. № 1—89, свалка, суматоха.

ჭაპი, ს. ბანდულთა და წაღათ შესაკრავი თასმა; ремни у обуви.

ჭაპრი, ს. მფრინვ. сухолапль, рыболовъ.

ჭარბატელა, ს. მცენარეა.

ჭარბება (ვა), ზ. მ დავჰხძლევ წონაში; დავსძალავ, გარდავჰრევ, გარდავჰმატებ; перетягивать; пересиливать; превосходить.

ჭარბი, ს. ნამეტნავი უფრორე წონაში, излишекъ въ вѣсѣ.

ჭარბობა, ს. излишество; რუსუდ. 911; (ვჰსჭარბობ, სრ. არა აქვს); ზ. უ. ნამეტნავი ვარ წონით; быть въ излишествѣ (о вѣсѣ).

ჭარელა, ს. მცენ. очанка, расторгъ, дубровка (раст.); ნ. ჩ. ლ.; პ. ფ. ლ.; звонецъ, ერის. ლ.

ჭარი, **ჭარო**, ს. მფრინ. сухолапль, рыболовъ, чайка; ლევიტ. 11—16.

ჭარიკი, ს. კოკის ნახევარი, ნახე დორა.

ჭარკვანა, ს. მთაზედ მიხვეულ მოხვეულ გზა, ვითარცა კლდეზედ წავარნა; извилистая дорога въ горахъ.

ჭარლი, ს. მფრინვ. алкіонъ, зимородокъ.

ჭარმაგოსანი, ზედ. ჭაღარა, თმეში თეთრნარევი, сѣдовласый, ვეფხ. 1349, დარეჯ. 50.

ჭარმაგი, **ჭარმაკი**, ს. თეთრზედ შავით დაწინწკლული ფერი ბეწვეულთა; просѣдина, просѣдь; ვეფხ. 1349; ვისრ. 200; ზედ; ნაცრის ფერი, сѣрый; ჭარმაგი ჯორი, сѣренькій оселъ; დარეჯ. 2—147; ჭარმაგი სიყვარული, степенная любовь; ვისრ. 68; **ჭარმაგული**, ზედ. მართებული, степенный; ქილ. 387.

ჭარმაღი, ზედ. ჭარმაგი, ჭაღარა შერთული, მოხუცი მხნე და სიმრთელის მქონი; сѣдой; бодрый старикъ.

ჭარო, მფრინ. ნ. ჭარი; ქილ. 490.

ჭარტალი, ს. ენა-მჭვარტალა, ცუდის და ღნიოშის მოლაპარაკე, болтунъ, злоязычный, злоязычникъ.

ჭარხალი, ს. მცენ. свекла; **ჭარხლის მკლავი**, ან ფოთოლი, свекловица; ботва; ბუნ. ლ. полевая рѣпа, ერის. ლ.

ჭაუგა, ს. ცუდი ფეტვი მურწასა ჰგავს, дикій боръ (раст.); ბუნ. ლ.

ჭაფალა, ს. ნაფოტას გვარი, თევზი; ряпушка.

ჭაქანი, **ჭახანი**, ს. ჭიქისა და მისთანათა გატეხის ხმა, трескъ.

ჭაქიჭუჭი, ს. ტკაცი ტკუცი, ჭაჭიჭუჭი, трескотня.

ჭაქოსი, ს. მცენ. თუნთის ჭემი; конехвостъ, ერისთ. ლ.

ჭაღარა, ზედ. შავთმაში თეთრ შერთული, сѣдой.

ჭალვი, ს. სათიბელი, მოლთ სამარგლავი, коса, серпъ.

ჭალი, ს. ჭოჭონაქი, блокъ.

ჭაშა, ს. თავის ქალა, черепъ, სიბრ. 96.

ჭაშაკი, ნ. ჭაბაკი, შენიშნვა: ჭაბაკი შეცთომით არის, უნდა ჭაშაკი, ე. ი. თავის ქალისაგან გაკეთებული სასმელი, чаша изъ черепа.

ჭაშნაგირი (სპარს.), ს. თვით მპყრობელი მეფე, самодержецъ, წ˘ათა ცხოვრ. 115; ბიანკ. ლ.

ჭაშნიკება (ვეჭაშნიკები), нравиться.

ჭაშნიკი, ს. მცირედი რაოდენობა სასმელისა გემოს გასასინჯავად; проба напитковъ.

ჭაჭა, ს. დაწურვილის ყურძნის ჩენჩო, кожура виноградная послѣ выжимки; 268; ჭაჭაცხვრისა ან ბადე, სამზ. 163, ჭაჭის არაყი, ს. водка изъ виноградной кожуры; ჭაჭის არაყი, водка изъ виногр. выжимокъ; სამზ. 127; ჭაჭის თხლე, подонки, осадокъ винный, гуща; ჭაჭა ლუდისა, подонки отъ пива. дрожжи.

ჭაჭა, безмолвіе, რუსულ. ქ. ლ.

ჭაჭა, ს. იმერულად, თირკმელი ან სუკი; почки.

ჭაჭანება, ს. ჩამიჩუმი, безмолвіе. тишина.

ჭაჭვი, ს. პეშვი, ორი ხელი მომუჭვილი, ბლუჯი, пригоршня.

ჭაჭუა, ს. ივერ. № 4—8?

ჭაჭიჭუჭი, ს. ჭრიალის ხმა, ჭრიალი, скрипъ.

ჭახრაკი, ს. საქანჩავი ხრახნილი, ცრელის მოსაჭირებლად ან მოსაშვებად; щурупъ, тиски; დარეჯ. 150.

ჭდე, ს. დანით ან ცულით ამოთხრილი ნიშანი ხეზედ; ჩხირი ამგვარის ნიშნებითურთ საანგარიშოდ: нарубка, насѣчка; бирка, 1 ქართლ. 126; ანტ. ჭდეს დასმა, насѣкать.

ჭდევა (ვა), ზ. მ. დავჰსვამ, ამოვჰსჭრი ჭდესა; отмѣчать на палкѣ, насѣкать. дѣлать насѣчку.

ჭედა, სს. ковка; ჭედვა, (ვჰ), ზ. მ. გამოვჰკვერავ მეტალლსა, დავლურსმავ; ковать; -ცხენსა, ковать лошадь; (ვიჭედები, -დე), ზ. ვ. გამოვიკვერები, быть выковану.

ჭედა (ვჰსჭედ, -დე), ზ. მ. გავსჭედ, გავსტენ დავჰსტკეც; тискать; плотно класть; набить; (ვიჭიდები, -დე), ზ. ვ. გავიტენები, набиватся.

ჭედილა, ს. დაკოდილი ხვასტაკი უფრორე საკლავი, холощеный скотъ; -ლორი, боровъ.

ჭედილა, ს. საცირი, წონაა, ნახე საცრი.

ჭედილი, ზედ. დაჭედილი, კვერში გამოყვანილი მეტალლი, ფსალ. 97—6; кованный.

ჭევლი, ს. ჭავლი, მდინარის ციმციმი, струя.

ჭელტვა (ვიჭელტები, -ტე), ზ. ვ. თავდადებით ვჰსცდილობ, стараться.

ჭენება, სს. ристаніе, скачка верхомъ; (ვა), ზ. უ. ვჰრბი ცხენითა, გავექანები; ვარბევ, ხელსა ვჰკრავ, უკუუაგდებ ხელის კვრით, საქმ. 7—27; ристать

скакать; отталкивать; ანდრ. 49; ღელო ზღვის ჭენებისა, волны отъ прилива моря; ტიმოთ. 15.

ჭენჭი, ჭენჭო; ს. წვენი მწვადისა, сокъ жаренаго мяса; გამონაწური, выжимки.

ჭეო, ს. კლდე ფიქალიანი, плитная скала, базальтъ; ჭეოდ, ზზ. ფიქალ ფიქალად, плитами.

ჭერა, სხ. держаніе, (ვაჭერ, -ჭირე, მაგარ ხელსა, ფეხსა და სხ.), ზ მ. ხელ დავაჭერე, დავაბჯენ, დავჰხტკეც ხელითა ან ფეხით, нажать, придавить рукою, ногою; (ვიჭერ, -ვიჭირე), ზ. მ. ვიპყრობ, ხელში ვიტვირთავ; შევიპყრობ, ხელთ ვიგდებ; დავიპყრობ, დავიმონებ; держать; схватить, словить, поймать; завоевать, покорить; нанять; შორს ვიჭერ, несоглашаться, отказываться; ხელთ ეჭირა წიგნი, онъ держалъ въ рукахъ книгу, უსამართლოდ ეჭირა მამული, онъ не по праву владѣлъ имѣніемъ; ვუჭერ ხელსა, беру за руку; თავს ვუჭერ ცხენსა, удерживаю лошадь, (მიჭირავს მიჭერია), ზ. მიჩ. მიპყრავს, ხელში მიტვირთავს; დამიპყრობია, დამიმონებია; ქირითა მყავს; держать; владѣть; нанимать; თვალი და ყური მიჭირავს, я присматриваю, наблюдаю; ვეფხ. 1003; ცხენს არავინ გიჭირვიდა, никто недержалъ твою лошадь; ვისრ. 150; ვჰხჭერი ვარ, ვჰხჭეროდი; ზ ვ ვჰპყრობივარ, онъ владѣетъ мною; (მჭერი ხარ, -მჭეროდი), ზ. ვ я владѣю тобою, я держу тебя; ხამ. ვახტ. 246; **ჭერილი, ნაჭერი**, მიმ. держанный, ნ. ჭირვა.

ჭერამი (სომხ.), ს. მცენ. абрикосъ.

ჭერი, ს. სართული სახლისა შიგნიდამ, გარნა გარეგანი არს ერდო; потолокъ; ჰსცხოვრებს თავის ჭერს ქვეშე, живетъ подъ своимъ кровомъ; ჩონგ. 80.

ჭექა, ს. ზათქი, გვრინვა; трескъ, громовой ударъ; (ვჰ), ზ. უ. ვჰგრიალებ, ვჰგრგვინავ (ქუხილი); гремѣть, производить трескъ; ჩონგ. 13.

ჭექიანი, ზედ. გრგვინვიანი, громовой, ქილ. 52.

ჭეშმარიტება, სხ ნამდვილი სიმართლე, სისწორე; истина; (ვაჭეშმარიტებ, -ტე), ნამდვილად ვამტკიცებ; подтверждать истину; (ვუჭეშმარიტებ, -ტე), ზ. მიჩ. დავურწმუნებ, подтверждать кому истину; (ვიჭეშმარიტებ, -ტე), ზ. მიჩ. დავიჯერებ, ვირწმუნებ, вѣрить въ истину.

ჭეშმარიტი (სომხ.), ზედ. სწორედ მართალი, ნამდვილი, истинный; ჭეშმარიტად, ზზ. истинно.

ჭეშმარიტობა, სხ. სინამდვილე, истина; (ვჰ), ზ. უ. ნამდვილ, სწორედ გამოვჰსჩნდები, быть истиннымъ, დაბად. 21—16; 42—16; (ვეჭეშმარიტები, -ტე), ზ. თვ. სწორედ ვეჩვენები, казаться истиннымъ; (მეჭეშმარიტება), ზ. მიჩ. მერწმუნება, მჯერა, кажется мнѣ истиннымъ; 1 ქართლ. 12.

ჭეჭება (ვიჭეჭები, -ჭე), ზ. ვ. ვიჭიფხები, თავს გამოვიდებ, выходить изъ себя; კაცია. 32.

ჭეჭყა (ვჰსჭეჭყ, -ყე), ზ. მ. ვჰსჭყლეტ, ვჰქლეტ, ვჰქლლი, смять, раздавить.

ჭეჭვეტა, მცენ. бересклетъ, ერის. ლ.

ჭეხა, სხ. ჭექა, ქუხილი მეხის ჩამოვარდნით; трескъ, громовой ударъ; (ვიჭეხ, -ხე), ზ. უ. гремѣть, производить трескъ; ცამ იჭეხა, громъ грянулъ; რუსუდ. 990; **ჭეხა-ცემა**, трескъ отъ удара; დარეჯ. 87.

ჭვავი, ს. სვილი, მცენ. рожь.

ჭვალვა, ჭვალი, ნ. მჭვალვა, მჭვალი.

ჭვალი, ს. პჭვალი, ბჭვალი, აგებულობათა შინა გათანგვით ტკივილი სხვა და სხვა ადგილს, колотье напр. въ боку; колика; ჭვალი მადგას, въ боку колетъ.

ჭვარტალი, ზედ. მჭვარტალი, ჭარტალი, ცუდისა და ღნიოშის მოლაპარაკე, злоязычный, злоязычникъ.

ჭვარტლი, ს. მჭვარტლი, კომლის მური, сажа; копоть; -ლის სუნი, угаръ.

ჭვდა (ვუჭვდი), ზ. მ. ვაჭდევ, დავსვამ, ამოვჰსჭრი ჭდესა; насѣкать, дѣлать насѣчку.

ჭვე, მეგრ. ჭვავი, рожь, ერისთ. ლ.

ჭვივა (ვჰსჭვივი, -ვე), ნახე ამოჭვირვა.

ჭვილითი, ს. ბარჯი, ხოჭი თევზთ საჭერი, багоръ рыболовный; острога.

ჭვინტა, ჭვინტაგა, ჭვინჭა, ს. მფრინ. завирушка, коноплянка (птица); ნ. ჩ. ლ. კიოტა, ბზეწვია, трясогузка; ბუნ. ლ; სკვინჩა, зябликъ, ერის. ლ.

ჭვინტი, ს. ფეხ საცმლის წვერიან ცხვირი; носъ у обуви.

ჭვირვა, ს. прозрачность; (ჰსჭვირს), ზ. უ განვალს სინათლე საშუალ წყლისა, ბროლისა, მინისა, быть прозрачнымъ; ბუნ. კ. 17, ნ. ამოჭვირვა.

ჭვირი, ზედ. საშუალ გამჭვირვალე, მჭვირობი, прозрачный, ვეფხ. 135, 412.

ჭვირობა, ს. გამჭვირვალება ან ჭვრეტა, მზერა, ცქერა, ეზეკ. 41—16; прозрачность; зрѣть; ტიმოთ. 98; რუსუდ. 984.

ჭვრეთა (ვჰსჭვრეთ, -რითე), ზ. მ. საჭურეთლით ამოვჰთხრი ხესა, долбить дерево; ვჰსჭვრეთ, ვჰფურღრავ, сверлить.

ჭვრეტა, სხ. смотрѣніе; (ვჰსჭვრეტ, ვუჭვრეტ, ვიჭვრიტები, -ტე, -რიტე), ზ. უ. ვუცქერ, ვუყურებ, смотрѣть, зрѣть; ვისრ. 5; ვუჭვრეტ ვისისამე გზასა, ожидать кого, ვისრ. 128; მჭვრეტ. смотришь на меня; ვეფხ. 95; ჭვრეტინება (ვა), ზ. სხმ. ვაყურებინებ, заставить смотрѣть, ვისრ. 19.

ჭვრიტი, ზედ. თვალი ელამი, მარდი, косоватый; 1 ქართ. 343.

ჭვრიტინა, ნ. ჭურიტინა.

ჭია, ს. ზოგადი სახელი მძრომთა, რომელთაგან წვრილთა ეწოდების ჭუა და დიდთა ბობოლა; გარნა მიწათა და ნეხვთა შინა მბუდავთა და მუცლით მავალთა მატლი; червь, ან **ჭიაფერი**, ბუელნდი, кошениль; ორი ტომარა ჭია, два мѣшка кошенили; **ჭია აბრეშუმისა**, червь шелковичная, დასტ. 134; ჭიანი, ნ. ჭიიანი, ჭიის ფერი, краска червецъ, карминъ; ქიმ. 265.

ჭიაკოკონა, ს. ცეცხლს დაანთებენ დიდს ოთხშაბათსა და იმაზედ გადახტებიან; прыганье черезъ огонь въ среду на страстной; კაცია 112; კავკ. გაზეთი 1856 წ. № 31.

ჭია-ნაჭამი, ზედ. შეჭმული, დახვრეტილი ჭიისაგან; червоточина.

ჭიანური, ზედ. ქამანჩა საკრავი, კითარი ძალებიანი, скрипка.

ჭიანჭველა, ნ. ჟინჭველი.

ჭიაფა, ს. ჭია, стрекоза, რ. ქ. ლ.

ჭიაფანდურა, ს. ნეხვის მზიდავი ან მაგროვებელი ჭია, жукъ навозный.

ჭიაფერა, ს. მცენ. ფერაფერა, ჟამფაზია, жирная трава; шпинатъ американскій; ერისთ. ლ.

ჭიაფერი, ს. საღებავი ჭია, ზუქლენდი, кошениль; ჭიაფერში შეღება, красить кошенилью.

ჭიაყელა, ს. ჭუა, ჭია, блевка (червь), ნ. ჩ. ლ. ან земляной или дождевой червь; პ. ფ. ლ.; ზუნ. ლ; -ლას ზეთი, oleum lambricorum; ზუნ. ლექს.

ჭიაჭუა, ს. დიდნი და წვრილნი ჭიანი მრავლად, черви, რუსუდ. 989.

ჭიგო, ს. დიდი ხარი, მანა შესადმელი ვაზთა, таркальникъ, подпора подъ виноградныя лозы; ვეფხ. 883, ნახე განმ.

ჭიდაობა, **ჭიდება**, **ჭიდილი**, სხ. борьба; ჭიდილი მუცლისა, ე. ი. უჩუხი, მუცლის გვრემა; боль въ желудкѣ; (ვა, ან დავჰსჭიდებ, -დე); ზ მ. ვარკინებ, შევაბამ; заставить бороться, (ვჰსჭიდაობ, ზ. უ. ვჰრკინაობ, ვერკინები, დავეჭიდები, бороться, (ვიჭიდები, -დე), ზ. ვ. ვირკინები, быть въ борьбѣ, რუსუდ. 695; (ვეჭიდები), ზ. თვ ვერკინები, დავეჭიდები, მოვეჭიდები, ვჰსცდილობ რისამე დაჭერას, დაპყრობასა; бороться; стараться схватить, взять, овладѣть, 2 ქართლ. 559; რადგანაც აზაცხან ერივანს ეჭიდებოდა, такъ какъ Азатханъ старался овладѣть Ериванью; 2 ქართ. 450; სამკვიდროდ ეჭიდებოდა, хотѣлъ присвоить себѣ; გულზედ მაჭიდებს рветъ меня.

ჭივილი (ვჰსჭივი), ზ. უ. ვჰსჭიკჭიკებ, ვჰსჭროკინებ, чиркать.

ჭივჭავი, ს. მფრინვ. воробей, იობ. 40—24.

ჭივჭივი, ნ. ჭიკჭიკი. [ერისთ. ლ.

ჭითაში, ს. ერთგვარი ყურძენი, сортъ винограда,

ჭიიანი, ზედ. ჭიანი, ხილთათვის: ჭიანაჭამი, червный; червоточный.

ჭიკუნხული, ს. მცენ. პანცა, კვიჭიჭა; лѣсная груша, ერისთ. ლ.

ჭიკჭავი, ს. მფრინვ. ბეღურა, воробей.

ჭიკჭივი, **ჭიკჭიკი**, სზ. чириканье; (ვჰსჭიკჭიკებ, -კე; ვჰსჭივჭივი, ზ. უ. ქივქივი მფრინველთა, ანყმაწვილის ლაპარაკი, чиркать: лепетать; (ვეჭიკჭიკები), ზ. თვ. ყრმათა თვის ველაპარაკები, лепетать съ кѣмъ; რუსუდ. 678; **ჭიკჭიკობა** (ვჰსჭიკჭიკობ), იგივე ჭიკჭიკი; ვისრ. 188; ჭიკჭიკება (ვა), ყრმათა ვალაპარაკებ, заставить лепетать.

ჭილი, ს. მაღალი მოლი ფართო ფურცლოვანი რომლისაგან მოიქსოვების ჭილობი, სფირიდი, გამოსლ. 2—3; იობ. 811; ისაი. 19—6; ამის გვარნი არიან: ლელი, შოლდო, ჩალამგელა, ситникъ, рогозъ (раст.); ქილ. 150; палочникъ узколистый, ერის. ლ.

ჭილიბი, ს. ურმის თვლის ჭანჭიკი, чека у оси, болтъ.

ჭილო, ს. ნიორთა და ხახვთა ძირთაგან შენაძრომი ფურცელი, луска, лузга луковицы.

ჭილობი, ს. ჭილთაგან წნული საფენი, რომლისაცა ხეფთასს და კეთილს ეწოდება ნეჭა, ცუდსა კელმენი, рогожа, цыновка.

ჭილოცვა (ვეჭილოცვები, -ვე), ზ. თვ. ვეკრძალვები, ვერიდები, уклоняться.

ჭილოყვავი, ს. მფრინვ. ლალღა, ჭრელი ყვავი, галка.

ჭიმბური, ნ. ჭიმური; ჭიმბუკი, ნ. ჭინჭილაკი, ჩ. ლ.

ჭიმვა (ვჰსჭიმავ, -მე), ზ. მ. გავართხავ, გავსწევ, გავაკავებ; тянуть, растягивать; натягивать; ჩონგ. 80; ფსალმ. 31—9; ერთგულად ვჰსჭიმოთ ჭაპანი, будемъ усердно тянуть лямку; (ვიჭიმები, -მე), ზ. ვ. გავიშხლართები, გავიჭიმები, таращиться, вытягиваться; ტყავი იჭიმება, кожа тянется; რას იჭიმები, что ты куражишься.

ჭიმი, ს. კანაფის ავშარა, ალვირი; вожжи, тяжь у колеса, მარც. 2—169; ჭიმის ადება პირთა, надѣть узду.

ჭიმკა, ს. იმერულად ავი-მავნე, ქართულად ალი; лѣшій.

ჭიმონი, ნ. გუდა-სტვირი; волынка საბ. ლ.

ჭიმური, ს. ბრინჯი ან სხვა მარცვალი მოხარშული და შემდგომ ერბოში მოხრაკული; ან დამტვრეულ პური ერბოში მოხრაკული; свареный рисъ и т. п., а потомъ поджаренный на маслѣ; куски хлѣба поджаренные на маслѣ.

ჭიმჭიმელი, ს. марсъ (планета).

ჭიმჭიმი, ზედ. წვრილად ჭრელი, пестроватый, საბ. ლ.

ჭინახული, ნ. ჭირნახული.

ჭინო, ს. მფრინ. პაცარა კაკაჩა, пилюкъ (пт.).

ჭინცება, **ჭინცვა**, სხ. ზიდება უკანა ტანიდამ, жиленіе, натуга при испражненіи; (ვაჭინცებ, -ცე), ზ. მ. ვაზიდები მუცელში გასაყვანად, позывать къ испражненію; (ვიჭინცები, -ცე), ზ. ვ. ვირჯები გარეთ გასვლის დროს; натуживаться, жилиться.

ჭინჭარი, ს. მცენ. ჟინჭარი, крапива; ჭინჭრის დედა, глухая крапива, ერისთ. ლ.

ჭინჭველი, ს. **ჟინჭველი**, муравей.

ჭინჭი, ს. გურ. ძველძვული რამ, ветошь, тряпка.

ჭინჭრაქა, ს. მფრინველი, крапивникъ.

ჭინჭილაკი, ს. ჭილიბი, ურმის თვლის ჭანჭიკი, ხის ფარეში, чека у оси.

ჭინჭყლი, **ჭინჭყლობა**, **-ლება**, სხ. споръ; задоръ, (ვჰსჭინჭყლობ, ვი-), ზ. უ. ვჰსჩხუბობ, გავჰქიშპდები თამაშობაში; жилить. спорить въ игрѣ; ჭინჭყლიანი, ზედ. მოჩხუბარი თამაშობაში, задорный въ игрѣ, жила; (ვა),

ჭიორა, მცენარე.

ჭიოცა, ს. მცენ. куколь (раст.).

ჭიოცა მარგალიცი, ს. ფრიად წვრილი მარგალიცი, мелкій жемчугъ.

ჭიპა, ს. თევზის მუცელი დამარილული, დოში, тешка.

ჭიპი, ს. უპე, пупъ, пупокъ, საკლავისა, занитокъ, подпашекъ; -ქვეყნისა, высота земли, მსაჯ. 9—17, ოთხს ჭიპამდინ, до четвертаго поколѣнія; ხამ. სომხ. 251; ჭიპის ჩავარდნა; болѣзнь пупа; ზუნ. ლ. ჭიპის გლეჯა, боль пупа, ზუნ. ლ.

ჭირანო, ს. орбита луны: ნ. ცთომილი.

ჭირდებულება, ს. ჭირნახული, ნამუშავარი, трудъ, попеченіе; ალექს. 38.

ჭირება (ვა), ზ. მ. ხელს დავაჭერ, დავსტკეც ფეხით

нажимать рукою, ногою, придавливать; ვაჭირებ საქმეს, затруднять дѣло; ვიჭირებ საქმეს; затруднять себя, ალექს. 60; წელზედ ვიჭირებ სარტყელსა, стягивать талью поясомъ; გულზედ მიჭირებს, стѣсняетъ мнѣ грудь, давитъ мнѣ грудь; წაღა მიჭირებს, сапогъ жметъ мнѣ ногу; (ვუ), ზ. მიხ. მოვუჭირებ, შევშარტავ, შევჰხუთავ, стянуть, скрутить, сжать; სიცივე უჭირებს, морозитъ; (ვიჭირები, -რე), ზ. მ. შევიცვი, შევიშარტვი, быть обнесену, обтянуту; იეზეკ. 41—16; (ვეჭირები, -რე), ზ. თვ. სახმარი ან საჭირო ვარ ვისთვისმე, ვესაჭიროვები, быть потребну, необходиму кому; 2 ქართლ. 478; (მეჭირება, -რა), ზ. თვ. მესაჭიროება, მოქენევარ, მოვითხოვ, имѣть нужду, нуждаться; რუსუდ 381; ჩონგ. 51; შენი თავი მეჭირება, ты мнѣ нуженъ; (ვჰსჭირდები, -დი), ზ ვდ. საჭიროდ გავუხდები, потребоваться, понадобиться, (მჭირდება, -და), ზ. ვდ. потребно мнѣ, надобно мнѣ, (მიჭირდება, და), ზ. ვდ. მიძნელდება, затрудняться, მისი გაშვება მიჭირდება, затрудняюсь его оставить; ქილ. 194.

ჭირვა (ვჰსჭირ ან ვჰსჭირვარ; 3 პირ. მრავ. იჭვრენ ან იჭირვენ); ზ. უ. სენი რამე მჭირს, შეხუთვილვარ სენითა, ან ზნედ მაქვს; быть одержиму болью, имѣть привычку; (ვიჭირავ, -რე), ზ. მ. ვიპყრობ, ვიტვირთავ; დავიჭერ, არ მივუშვებ; держать; удерживать; ვეფხ. 1393; (ვჭირვი, -ვე), ზ. მ. მოვიჭირვებ; მოვითმენ; თავს გამოდებით ვჰსცდილობ, ვჰმუშავობ, ვჰმოღვაწეობ; თავს ვიტკენ, შევჰსწუხდები; стѣсняться; терпѣть, сносить; трудиться, потѣть надъ чѣмъ, выбиваться изъ силъ; стараться; трудиться, безпокоить себя; тужить, печалиться; ვეფხ. 196; 1282; დარეჯ. 2—96; ვისრ. 205; (მიჭირავს, მჭერია ან მჭირებია), ზ. მიხ. მიპყრია, დაჭერილი მაქვს; держать, занимать; სამ. ვახტ. 168; ჯავრი მჭირს, имѣю неудовольствіе, სახლის ავეჯეულობას უჭირავს დიდი ადგილი, мебель занимаетъ много мѣста; კაცი ქირით უჭირავს, онъ держитъ человѣка по найму; თვალი მიჭირავს, наблюдаю, присматриваю за кѣмъ; (მჭირმე), ზ. მიხ. ვჰსწუხვარ, скорблю, იერემ. გოდებ. 1—20; (მჭირს, ხრ. მჭირებია), ზ. მიხ. განთვისებით, შესაკუთრებით მაქვს, მაგალ. უბედურობა, სნეულება; ზნედ ან თვისებად მაქვს; я одержимъ болѣзнью, бѣдствіемъ, страдаю; свойственно мнѣ; რა გჭირს, что у тебя болитъ; или какая у тебя нужда; თუ მტრისაგან ძალი გჭირდეს, если ты угнетенъ врагомъ; რუსუდ. 951; ესეთი საქმენი მჭირან, я имѣю такое свойство; ქილ. 393; მოურავისაგან ბევრი ძალი მჭირს, я сильно стѣсненъ Моуравомъ; მოურავის სიგელი. 13; მჭირს სიბერე, страдаю старчествомъ; ვეფხ. 36; კარგი რამ გჭირდეს გიკვირდეს, ავი რა საკვირველი, ვეფხ. 1169; თქვენგან გვჭირს ყველაი კარგი, всѣмъ хорошимъ мы обязаны вамъ; ვეფხ. 1576, **მჭირავი, მჭერი**, держащій, **ნაჭერი**, держанный.

ჭირვება, სხ. შეიწრება, შეჭირვება; სენი, სნეულება; 2 ნეშტ. 7—14; ალექს. 7; гнетъ, насиліе; зараза, болѣзнь; ისა. 11—13; ლუკ. 3—14; ბუნ. ლ.; (ვაჭირვებ, -ვე), ზ. მ. შევაიწრებ, შევაწუხებ, притѣснять; რუსუდ. 743, 919; (ვიჭირვებ, -ვე). ზ. მიხ. მოვითმენ, დავიდგნობ, терпѣть, сносить; ვისრ. 122; (ვეჭირვები, -ვე). ზ. თვ. ვეჭირები ან ვჰსწუხვარ; нуждаться; тужить, грустить; ვისრ. 33; მეჭირვება, მეჭირება, нуждаться, ან ძნელს მდგომარეობაში ვარ, находиться въ трудномъ положеніи; (მაჭირვებ, -ვე). მაწუხებ, безпокоишь меня; 2 სჯული. 28—57; ვისრ. 175; ანდრ. 121.

ჭირვეულობა, სხ. капризъ, задоръ въ пьянствѣ; (ვჰ), ზ უ. ვანჩხლობ, გულზედ მოვდივარ მთვრალობაში, задорить въ пьянствѣ, ერისთ. 126, ерыжничать.

ჭირვეული, ზედ. შეწუხებული, ვნებული; მდაბ. მოუსვენარი სიმთვრალეში, გალექებული, страждущій, бѣдствующій; задорный въ пьянствѣ; ერისთ. 2—157; ვისრ. 80; 122.

ჭირი (სპარს.), ს. განსაცდელი, უბედურება, მწუხარება; სენი, სნეულება, სატკივარი; მომსვრელი სენი, სნება, ჟამი; горе, несчастіе, бѣда, напасть; болѣзнь; зараза, моровая язва, чума; შავი ჭირი, черная немощь, ვეფხ. 216, რუსუდ. 980; ჭირად, ზზ. ძნელად, трудно, опасно; ვეფხ. 872; ჯირად არ მიჩნდა, для меня это не составило особаго труда; ვეფხ. 317, უნებურს ჭირს შევემთხვიე, я попалъ поневолѣ въ бѣду; ჭირის ნახვა, испытать несчастіе; შენი ჭირიმე, сдѣлай милость, пожалуйста; შენი ჭირის სანაცვლოდ წაიღო ან გახდა ან შეიქმნა, онъ умеръ, т. е. онъ взялъ съ собою твои невзгоды; ყარამ. 84; ალექს. 207; დავრ. 53; **ძროხისჭირი**, язва рогатаго скота; თუ არ გინდოდეს ჭირიო, გათალე ჩხირიო; если ты не желаешь нажить бѣду (отъ праздности), то отъ бездѣлья тѣши хоть палочку; ერისთ. 265; **ჭირიანი**, ზედ. ჭირის მქონი. приносящее несчастіе, заразу; **ჭირიანობა**, ს მომსვრელი სენის დრო, ჟამიანობა, чумное время, зараза; ჭირის დღე. ე. ი. შავი დღე, черный день; სამ. ვახტ. 55; ჭირის უფალი, ს. მკვდრის პატრონი, მგლოვიარე; близкій родственникъ покойника; душеприкащикъ; ვისრ. 178; დასტ. 120; **ჭირისუფლობა**, ს. მკვდრის პატრონობა, ვისრ. 198; исполненіе, забота по покойникѣ; ჭირ მრავლობით მაგალ. ნაღვაწი, тяжкими трудами пріобрѣтенное; ტიმოთ. 10; **ჭირნახადი**, ზედ. ჭირის გარდამხდელი, выдержавшій чумную заразу; **ჭირნახული**, ს. ნაშრომი, ნამუშავარი, ნაღვაწი; გამოვლილი ჭირთა და შრომათა; მხოფლიონი უხმობენ ნახნავსა და მისსა მოსავალსა; благопріобрѣтенное трудами; попеченіе, стараніе; перенесенный трудъ; трудъ земледѣльца: паханіе, уборка; урожай; ვეფხ. 1195; 1313, სამ. ვახტ. 246; რუსუდ. 755, 910; **ჭირნახულობა**, ს. ღვაწლი; ნამსახურობა; трудъ, забота; заслуга; ალბ. სამ. 72, 175; სამ. ვ. 217; (ვჰ), ზ. უ. ვიღვწი, трудиться, пещись; სამ. ვახტ. 217, 246; ვისრ. 102, 157, **ჭირნახულოვანი**, ზედ. ნაღვაწი, благопріобрѣтенный, საბ. ლ. **ჭირობა**, ს. бѣдствіе.

ჭირჩენა (ჭირმიჩნს, მიჩნდა), ზ. უ. მაწუხებს; тяжело, грустно мнѣ; 1 ქართლ. 29.

ჭირხლი, ს. ხეთა ზედა თეთრად შეყინული ნისლი, иней, ფიზ. 97, 100, ჭირხლი მოეკიდა, заиндевѣлъ.

ჭირხლიანი, ზედ. ჭირხლით მოსილი, покрытый инеемъ.

ჭიჟი, ს. ცარზედ ხვეული ნასთის ჩანჩუხი; прядь навитая съ руки на веретено.

ჭიჟლური, ს. ყურძენი ერთგვარი; сортъ винограда.

ჭიჟლობჟი, ნ. ჩითლაყი, პანღური, пинокъ.

ჭიუკა, ნახე ჭაუკა.

ჭიფხვა (ვიჭიფხვები), ზ. ვ. გავიგლიჯები, ვიჭეჭები, თავს გამოვიდებ; выходить изъ себя, ან ვიჭინცები, натуживаться, надрываться.

ჭიქა, ს. მინა ან კაჟთაგან გამოდნობილი გამჭვირვალე ჭურჭელი, გამოცხ. 21—18, 19; ვეფხ. 59, 479, стекло; склянка; бокалъ; ვისრ. 122; **ჭიქა ბროლისა**, бокалъ хрустальный, დარეჯ. 59; **ჭიქიანი**, стеклянный.

ჭიჭილა, ს. მცირე მინის ჭურჭელი, склянка.

ჭიჭინა, ს. ჭრიჭინა მწერი, сверчокъ.

ჭიჭინი, სხ. ჭრიჭი ან ხმიანობა; цырюкать (о сверчкѣ).

ჭიჭიტანა, ჭიჭრიტანა, ს. ნახვრეტი, скважина.

ჭიჭლა, ს. მცირე ხალვინე, небольшой винный кувшинъ.

ჭიჭლაყაბ ფხალი, ბაქრ. 179.

ჭიჭნაური, ს. აბრეშუმი, шелкъ, ეზეკ. 16—13.

ჭიჭნაუხტი, ს. სიჭრელე, пестрота; იეზეკ. 16—13.

ჭიჭრიტანა, ნ. ჭიჭიტანა.

ჭიჭყინა, ს. ქარსალა, პლატი, წურილი თევზი; корюшка.

ჭიჭყინი, სხ. ღორთ ხმიანობა, крикъ поросятъ.

ჭიჭყნა (-ყნი), ზ მ. ვჰსჭმუჭნავ, ვჰსჭყლეტ, мять, комкать.

ჭიხვინი, სხ. ржаніе, (ვჰჭიხვინებ, -ნე), ზ. უ. ვჰხვიხვინებ, ржать.

ჭიხი, ს. მოტანილი ტილი, напосный вошь.

ჭიხმაური, ს. კაცი ყოვლის გზით გაუწყობელი, человѣкъ неустроенный.

ჭიხჭიხი, სზ. клокотаніе, (ვჰ), клокотать.

ჭკა, ს პატარა ჭილყვავი, птенецъ галки.

ჭკადუა, ს. სოკოა ერთგვარი, родъ грибовъ.

ჭკანტი, ს. თითის გაწევის ხმა, щелканіе пальца.

ჭკანჭკატა, მცენარეა, საბ. ლ.

ჭკვალი, მცენ. шарлотъ (лукъ).

ჭკვიანება (ვა), ზ. მ. ჭკუას, გონებას მოვიყვან; ვამშვიდებ; образумлять; укрощать, унимать; (ვჰსჭკვიანდები, -დი), ზ. ვდ. ჭკუას, გონებას მოვალ; დავჰმშვიდდები; образумиться, усмириться.

ჭკვიანი, ზედ. გონებიანი, умный, **ჭკვიანური**, ზედ. გონიერული, разумный.

ჭკნარი, მცენ. Чкнари, ერის. ლ.?

ჭკნობა, ჭნობა (ვჰჭკნები, -ჭკენ; ვჰსჭნები, ვჰსჭენ), ზ. უ. განვჰხმები, მაგალ. მცენარე; გავჰხდები, გავილევი; вянуть; худѣть; სახე მიჭკნება, ე. ი. ვიღმიჭები, появляются у меня на лицѣ морщины; (ვა), ზ. მ. გავახმობ მცენარეს, заставить вянуть.

ჭკრთიალი, სხ. скрежетъ зубовъ; (ვა), ზ. უ. ვაკრაჭუნებ კბილსა, скрежетать зубами.

ჭკუა, ჭკუვა, ს. გონება, გონი, умъ, ჭკუა მოგონებაზედ ჰკიდია, умъ состоитъ въ смѣтливости; ჭკუა არ მიჭრის, невдомекъ; სადაც არ ვარგა ჭკუაო იქ მოთმინება უნდაო, гдѣ умъ неможетъ дѣйствовать, тамъ нужно терпѣніе; ჭკუისაგან შორს არის, ქილ. 21; это непостижимо; ჭკუა ზედ ახლოს არის, это понятно; **ჭკუა გონება**, умъ да разумъ; **ჭკუა დაფანტული**, разсѣянный, **ჭკუა მყოფელი**, ან ჭკუვის მყოფელი, умный, ქილ. 48; **ჭკუა მოკლე**, недальноумный, ხამ. ვახტ. შესავ; **ჭკუა ნაკლები**, ს. лишенный разсудка, 2 ქართლ. 285; **ჭკუა ნაკლებობა**, ს. недальновидность, глуповатость; ქილ. 349; ვეფხ. 759 გამ. ჭკუვის კოლოფი, ს. мудрецъ глупецъ (насмѣшливо), შესავ. მოსეს ხამ.

ჭკუვიანი ჭკუიანი, ზედ. გონებიანი; მშვიდი, მორჩილი; умный; смирный, **ჭკვიანად**, ზზ. разумно; смирно.

ჭკუტა, ს. წვრილ მსხალი, ნ. ჩ. ლ., мелкая груша; **ჭკუტა უშქური**, ს. პანტა. მაჟალო, кислица, дикая яблоня.

ჭკუდელი, ს. წყვილი, пара.

ჭკუჭკუტა, ს. მცენ. названіе растенія.

ჭლაკვი, ს. უთავო ხახვი, цыбуля, лукъ рѣпчатый и зеленый; ივანე ბატ. ლ. ბუნ. ლ; шарлотъ, ერის. ლ.

ჭლივი, ნახე ჩლიქი, ჭლიკ გაპებული ცხოველი, животное съ раздвоеннымъ копытомъ.

ჭლექება, ჭლერქება (ვა), ზ. მ. დავაჭლერქებ, вогнать кого въ чахотку, изнурить; ანტ. 5—3.

ჭლექი, ჭლერქი, ს. სენი, чахотка, чахоточный.

ჭლექობა, ჭლერქობა, ს. ჭლერქის ავადობა, чахотка; (ვჰსჭლერქობ, ზ. უ. быть въ чахоткѣ; (ვჰსჭლერქდები), ზ ვდ. наживаю чахотку.

ჭმაჭნვა, ჭმუჭნვა (ვჰსჭმაჭნი, -ნე; ვჰსჭმუჭნი, -ნე), ზ. მ. ცუდად ვჰკეც, დავხრუსტავ; смять, скомкать; (ვიჭმუჭნები), ზ. ვ. измяться.

ჭმახე, ზედ. წმახი, მჭახე, მოძმარებული; кислый.

ჭმევა (ვა), ზ. მ. შევაჭმევ, გამოვჰკვებ, მივჰსცემ საზრდელსა, кормить, питать; **ჭმევინება** (ვაჭმევინებ, -ნე), ზ. სხმ. მივაცემინებ საზრდელს; заставить кормить; (ვეჭმევინები, -ნე), ზ. თვ. მივეცემი საჭმელად, даваться въ пищу кому; მეჭმევინოს მამული, если я отдалъ въ пользованіе свое имущество; ალბ. 1, 83, მეჭმევინოს ვახში, если я платилъ ему проценты на проценты.

ჭმუნება (ვა), ზ. მ. დავალონებ, опечалить; ალბ. 95.

ჭმუნვა, სხ. гореваніе, ვეფხ. 107; (ვჰჭმუნავ, -ნე), ზ. უ. ვჰსწუხ, ვიურვი; горевать, грустить; ჭმუნვა განმიქარვე, разсѣй мою печаль: ვეფხ. 105; (ვჰსჭმუნდები), ზ. ვდ. ვჰსწუხდები, ვჰსწუხვარ, печалиться.

ჭმუნვარე, ზედ. მწუხარე, грустный.

ჭმუნვარება (ვჰ), ზ. უ. ვჰსწუხვარ, грустить.

ჭმუხვა (ვიჭმუხავ პირს, -ხე), ზ. უ. დავიღრეჯ პირის სახეს, морщить лице, хмуриться.
ჭმუნვობა, ს. грусть. დარეჯ. 109.
ჭნავი, ზედ. მჭნავი, ჭანი, კანტი, გამხდარი, тощій, худой.
ჭნავი, ს. მცენ. рябина; პ. ფ. ლ; ნ. ჩ. ლ; **ჭნავზალახი**, ს. девятильникъ; (раст.), дикая, желтая рябина; ივან. ზ. ლ.
ჭოგრი, ს. წვრილი ლატანი, тонкій жердь.
ჭოგრი, ჭოგრიტი, ს. შორ-სათვალე, დურბინდი, телескопъ, зрительная труба.
ჭოვილო, ს. მწყერის მსგავსი მფრინველი ნისკარტგრძელი, ჭანჭრობში მხუდობი; гаршнепъ, стучикъ, бекасикъ, ერის. ლ.
ჭოთი, ს. თხელი ტილო, серпянка.
ჭოლაური, ს. ერთგვარი ხმალი, шашка.
ჭოლოკი, ს. მოკლე სათამაშო ჯოხი, палочка для игры въ городки или въ чурки.
ჭომბო, ს. წუმპე, тина, лужа.
ჭონა, ს. აღდგომის წინა დღეს ყმაწვილები დილიან კარ და კარ კვერცხების მოსაგროვებლად, სიმღერით; ჭონა; როგორც რომ ქრისტეს შობის დღეს ალილოთი; собираніе яицъ бѣдными наканунѣ Свѣтлаго воскресенья Христова, съ особенными пѣснями; კავკ. გაზეთი 1854 №№ 24, 50, 53, 56.
ჭონი, ს. მექუდე, ქუდთ მკერავი, шапошникъ.
ჭონია, ს. მოკლე ტანისამოსი გურულთა კაცთა წელამდის, куртка у Гурійцевъ.
ჭოპოხანი, ს. რკინის იარაღი ხორკლიანი საფხეკი ძვალთა ან ხეთა, ქლიბი, напилокъ; терпугъ.
ჭორება (ვაჭორებ), ზ. მ. ჭორს მოვჰსთქვამ, распространять неправдоподобный слухъ.
ჭორვა (ვჰჭორავ. -რე), ზ. უ. უთავბოლოდ ვროტავ ტყუვილსა, შევჰსწამებნი ჭორსა; сплетничать, молоть вздоръ.
ჭორი, ს. მოგონილი ამბავი, вздоръ, вранье, враки, сплетни, **ჭორ-ტრაკუა**, ს. ატუაჭუნა, враль, сплетникъ.
ჭორიკაობა, ს. წარამარა ლაპარაკი, сплетня.
ჭორკნა (ვჰსჭორკნი), ვჰსჭრი, тяпать, рѣзать.
ჭორობა, ს. ტყუვილი ლაპარაკი, вздоръ.
ჭორროგინი, ს. სვეტის წვერზე შემოჭრილი ზუზანა, пазъ, фальцъ; საბ. ლ.
ჭოროლი, ს. მოგრძე ჩხირი, длинная спица.
ჭოროხი, ს. მდინარისაგან შერეული ქვიშა და რიყე; ან მდინარე სამცხე საათაბაგოში, რომელიც ერთვის შავს ზღვასა; илъ, наносъ; рѣка Чорохъ.
ჭორტანა, ს. მცენარეა, названіе растенія, ბუნ. ლ, საბ. ლ.
ჭორტი, ს. ქვა-კაცი, ანდრიანტი, სტატუა, статуя. საბ. ლ. ისო 7—26; ეს სიტყვა არ იპოვება დაბეჭდილს დაბადებაში, ამის მაგიერად არის ზორცვი ქვისა.
ჭორტკი, ს. ხოხბის ვარია, цыпленокъ фазана.
ჭორფლი, ს. პირზედ მოშავო ფოლაქები ან ხალები, ფერის მჭამელი, веснушка.
ჭორფლიანი, -ფლებიანი, ზედ. ხალებიანი, веснушковатый; **ჭორფლიანობა**, ს. угреватость, (ვჰ), ზ. უ. угреватѣть.

ჭორხაზარა, ს. მეჭორე, ჭორის მთქმელი, сплетникъ.
ჭოტი, მცენ. фасоль.
ჭოტი, ს. ღამის მხმობელი, филинъ; ბუნ. ლ; скопъ, ერის. ლ.
ჭოფი ჭარხლისა, სამხ. 91?
ჭოლონაკი, ს. ჭალი, блокъ.
ჭოჭება (ვა), ზ. მ. წყალს დავჰღვრი, დავაჭოჭებ, прудить, проливать воду.
ჭოჭი, ს. დაჭოჭებული, მრავლად დაღვრილი წყალი, лужа.
ჭოჭი, ჭოჭინი, ს. ჩვილთ სატარებელი ფეხის ასადგმელად; ან საწოლი მათი დაკიდებული, ხოჭიჭი; дѣтскія ходули; висячая люлька.
ჭოჭმანი, ს. სახელოვნება, სახელი; слава, ვეფხ. 2.
ჭოჭონაკი, ს. ჭოლონაკი, ჭალი, блокъ.
ჭოჭუა ბალახი; მცენ. названіе растенія.
ჭრა (ვჰსჭრი, ვჰსჭერ), ზ. მ. ვჰკვეთ დანითა ან სხვითა იარაღითა; ჭიათათვის: გამოვჰჭამ; გავჰღალაზრავ, გამოვჰკვეთ ქვაზედ; рѣзать, о червяхъ: точить, выѣдать; высѣкать, рѣзать на камнѣ, деревѣ; გორგ. 110, ეზეკ. 9—10; მჟავე კბილსა მჭრის; ჭკუა არ მიჭრის, непонятно для меня; თვალი არ მიჭრის, глазъ мой невидитъ; მუცელში მჭრის; производитъ рѣзь въ животѣ.
ჭრა მუცლისა, ს. рѣзь въ животѣ; поносъ.
ჭრაქი (სპარს.), ს. ბაზმაკი, სანათი; плошка.
ჭრელა, ს. მცენ. ნ. ლუკუფხა.
ჭრელად, ხხ. ფერად ფერადად; пестро; ჭრელად მეჩვენება თვალში; двоится въ глазахъ.
ჭრელება (ვა), ზ. მ. ჩავაფერადებ, შევახამებ ფერად ფერადად; пестрить, испещрять; რუსუდ. 375; (ვჰსჭრელდები), ზ. ვდ. ჭრელი გავჰხდები, пестрѣть; მარკ. 1—74; ქილ. 321; თვალის წინ მიჭრელდება, у меня пестрится въ глазахъ; **ჭრელებული**, მიმ. испещренный, გამოსლ. 27—17.
ჭრელი, ზედ. ფერად ფერადი, შეხამებული სხვისა და სხვის ფერითა; пестрый; დაბად. 30—39; ეზეკ. 16—10, 13; რუსუდ. 883, ზაქარ. 6—3; მართლად გითხრობ არა ჭრელად (გადავლით); я говорю тебѣ, безъ обиняковъ, а серіозно; ვეფხ. 161; 1483; ჭრელი მანათი, новенькій цѣлковый рубль; ანტონ. 3—8; 6—23; ჭრელის წერა წყალზედა, пустое городить, ვისრ. 98, ჭრელი ცხენი, пестрая лошадь; ჭრელი თვალები, пестрые глаза; რუსუდ. 732; ჭრელი ლობიო, фасоль пестрый; ერისთ. ლ.
ჭრელი, ს. სამღუთო გალობა, церковное пѣніе; ჭრელის ნუსხა, ноты; წიგნების ხია; ჭრელი გალობისა, ე. ი. კილო გალობისა, тонъ, варіанія.
ჭრელობა, ს. სიჭრელე, пестрота; ვეფხ. 1490.
ჭრელ-ჭრული, ზედ. ფერად ფერადი, испещренный.
ჭრიალა, ს. ყმაწვილთ საჭრიალებელი სათამაშო; трещётка.
ჭრიალი, ს. скрипъ; **ჭრიალება** (ვა), ზ. მ. ჭრიალს ავაყენებინებ, ვაჭრიჭინებ; производить скрипъ; (ვჰ), ზ. უ. ვჰსჭრიჭინებ; ჭრიალის ხმას გამოვჰსცემ (კარი მიხურვის დროს და ურმის თვალი ხვლის დროს); скрипѣть.

ჭრიანჭელი, ს. მცენ. წითელი მჟავე მხალი, ჟიჟლაყა, раст. щерица.
ჭრიკინი, ნ. ჭროკინი.
ჭრილობა, ს. დაჭრილობა, დაკენწლილობა, დაკოდილობა, გერში, рана, контузія.
ჭრინვა, ნ. ჭროკინი; საბ. ლ.
ჭრიჭინა, ს. ჭიჭინა, сверчокъ, ზუნ. ლ.; стрекоза, ერის. ლ.
ჭრიჭინი, ს. ჭრიალი, скрипѣніе; (ვჰსჭრიჭინებ, -ნე), ზ. უ. ვჰსჭრიალებ, скрипѣть.
ჭრიხინი, ს. მფრინველთ შეშინების ხმა, пискъ испуганныхъ птицъ.
ჭროკინი, ს. სირთ ამოხმიანობა, ჭიკჭიკი, чириканье; (ვჰჭროკინებ, -ნე), ზ. უ. ვჰსჭიკჭიკებ, чирикать.
ჭროლა, ს. თვალ ჭრელი, пестроглазый; **ჭროლა-თუთა**, ს. ალაჯა, бѣлый плодъ тутоваго дерева.
ჭროლა თვალებიანი, сѣроглазый.
ჭრტიალი, ს. ბრკიალი, კაშკაში, ელვარება, ბზინვარება, блескъ. яркій свѣтъ; -ალისა, блескъ пламени; ქილ. 21, 365; (მიჭრტალებს თვალში), отъ сильнаго свѣта рябитъ мнѣ въ глазахъ; (ვჰსჭრტიალებ, -ლე), ზ. უ. ვჰბრწყინავ; блестѣть, отражать яркій свѣтъ.
ჭრტინვა, ს. წუწუნი, вопль, взываніе съ мольбой, სავედრებელი ჭრტინვა; вопль мольбы; ულონოთა ჭრტინვა მას არ ესმოდა, вопль несчастныхъ онъ не слышалъ, ქილ. 537; (ვჰსჭრტინავ, -ნე), ზ. უ. ვჰდრტვინავ, ვჰბუზღუნებ, брюзжать; 1 ქართლ. 257; ან ვჰსჯუჯღუნებ, ზეპირად ვიწვრთ რასმე. бормотать; учить наизусть; დაბად. 24—63; გოდებ. იერემ. 2—19; ისაი. 10—14; (ვიჭრინტვი, -ტე; ვიჭრინტები, -ტე), ვიწუწუნებ, вопіять, громко взывать.
ჭრუვი, ზედ. ფუღურო, ან უგულო, ვითარცა რქა, ლერწამი, дупловатый, пустоватый.
ჭრუტი, ს. თვალ წვრილი და ღრმა; узкоглазый.
ჭრჭალი, ნ. ჭალი.
ჭუ, ს. ვეგის ჭიპი, ничка у бабки.
ჭუა, ს. ჭია; ჭიაფერი, ბუქლენდი; червь; кошениль.
ჭუბური, მცენ. каштанъ.
ჭუკა (ვიჭუკი პირსა), хмуриться, წმინდ. ცხოვრ. 254.
ჭუვილი, სხ. წუხილი, скорбь, წმ. ცხოვ. 261.
ჭუვნიერი, მაგალ. გული, ე. ი. მჭმუნვარე გული; сокрушенное сердце; 2 სჯული 58—66.
ჭუკჭუკი, სხ. ხმიანობა ბატთა და იხვთა ჭუჭულთა; крикъ утятъ, гусятъ; ზუნ. კარი 12.
ჭულუმბური, ბალახწაბლა, жидовская вишня.
ჭუმპალობა, მაგალ. წყალში, плескотня въ водѣ; ზუნ. კ. 73.
ჭუმუტა, ს. ყურძენია ერთგვარი, сортъ винограда, ერისთ. ლ.
ჭუპრა, ს. კუკი, кукла.
ჭურვა (ვი), ზ. ვ. შევიჭურვი, вооружаться.
ჭურვილი, ზედ. შემოსილი საჭურველითა, вооруженный.
ჭური, ს. საჭურველი ან აბჯარი, ფსალ. 5—12; დაბად. 27—2; საქმ. 9—15; ჭურჭელი; 1 ქართლ. 405; დაბად. 14—13; ფსალმ. 2—9; ლევიტ. 15—22; ჭური საკუთრად ეწოდების ღვინის ჩასასხმელსა, რომელ არიან: **ქვევრი, ქოცო, ხალანი, დერგი, ლაგვინი, ლაგვინარი, და თხიერიცა**, მისთვის რომ ტიკჭორა შედგმულ არს სიტყვათაგან ტიკი და ჭური; оружіе, вооруженіе; броня, латы; посуда; сосудъ, кувшинъ винный; **ჯაჭვ-ჭური**, броня, იერემ. 46—4; **ჭური კეცისა**, глиняная посуда; 2 კორ. 4—7; ჭურ-მარანი, винный погребъ съ посудой для вина.
ჭურიტინა, ს. მცირე სანათური, небольшое окно, ნ. ჭვრიტნა.
ჭურმამული, ს. садъ, ბაქრ. 208.
ჭურ რჩეული ენა, ს. მშვენიერი ლაპარაკი, изысканный разговоръ, рѣчь; ტიმოთ. 59, 141; ანდრ. 4.
ჭურჭელი, ს. ჭური, სახლის ავეჯულობა, იერემ. 49—29; ვისრ. 166; посуда; გინა განძი, ლარი ან ხაზინა, მაგალ. საჭურჭლე, ე. ი. სალარო; сокровище; **მეჭურჭლეთ უხუცესი**, ე. ი. მოლარეთ უხუცესი, хранитель сокровища; სახენი ჭურჭელთა არიან: **გუდარავი, ლანკანი, ჯამი, ხალვინე, ხაზმიხი ან ყედა, ხარყული, ვაშკარანი, ხარდახშა, ფუკა, ხფირიდი, ჭური, საყუაო, მარაგული, ტერი; გვალად ჭურჭელთა** ჰქონან სახელნი ადგილთა, სადაც შემოუღიათ, მაგალ. ინგლიზი, საქსონი, ქაშანური, ჩინური, რომელთა ფაიფური; მსგავსად სახელნი ჭურჭელ თანი დაერქმან მათ ნივთთაგან რომელთაცა საცავად იხმარებიან; ვითარ: სანალზე, სარძევე, საზეთე, სამარილე, საფქვილე, საშაქრე, საძმრე და სხვანი.
ჭუტი, ს. ვეგის მუცელი, конка у бабки.
ჭუღელი, ჭკუღელი, ს. ულეული, წყვილი, пара, четъ; გარნა ცანწკუღელი, ცალ ჭკუღელი, нечетъ.
ჭუჭუყი, მაგალ. მუცლისა, бурчаніе въ животѣ.
ჭუჭული, ს. წიწილა, მართვე ბატთა, იხვთა, утенокъ, гусенокъ.
ჭუჭყი, ს. ქუქლი, უწმინდურება, грязь, нечистота.
ჭუჭყიანი, ზედ. უწმინდური, грязный.
ჭუჭყუნა, ჭუჭყუნი, ნ. ჭიჭყუნა, ჭუყჭუყი.
ჭუხვა, ნ. შეჭუხვა.
ჭყავილი, სხ. ნ. ჭყივილი; ჯიბე უჭყავის, ჩონგ. 72, у него въ карманѣ пусто; (ვჰჭყავი), ზ. უ. кричать.
ჭყანტი, ს. ჭანჭრობი, ჭაობი ადგილი, болото.
ჭყაპი, ს. ტალახიანი ძენძეხი, слякоть, грязь.
ჭყაპუნა, ს. ოყნა, клистиръ, საბ. ლ.
ჭყეტა (ვჰსჭყეტ, -ყიტე), ზ. მ. თვალთ დიდად გავალებ, открыть глаза, смотрѣть въ оба; (ვა), თვალებსა, пялить глаза.
ჭყვირება (ვაჭყვირებ, -რე), ზ. მ. ღორს ვაყვირებ, заставить кричать свинью.
ჭყვირვა (ვჰსჭყვირ), ზ. უ. ღორისავით ვჰყვირი, кричать какъ поросенокъ; ანდრ. 48.
ჭყვრიალი, ჭყვირილი, სხ. крикъ свиней.
ჭყივილი (ვჰსჭყივი), ზ. უ. ვჰსჭროკინებ მფრინველთათვის; ან ვჰყვირი ღორსავით; чирикать; кричать (о свиньѣ); ჩონგ. 68.
ჭყივ-ჭყივი, ს. чиркъ, чиркъ (птицъ).

ჭყიმა, ს. მცენ. ჩალამბარა, купырь (раст.).
ჭყიპანწა, მცენ. погремушка, щелкунецъ.
ჭყიყორი, ს. გურულ. წვიმიანი წელწადი, дождливый годъ.
ჭყირტი, ზედ. ლალი, კადნიერი, дерзкій, დარეჯ. 2—7.
ჭყლეტა (ვჰ), ზ. მ. ვჰსჭმუჭნი, ვჰსრეს, мять, давить.
ჭყლინტი, ს. დაჟეჟილი ხილი, измятый плодъ, гнилые фрукты.
ჭყოლნარი, მცენ. ბაძგარა, падубъ.
ჭყონი, ს. მუხა, дубъ лѣтній, дубъ зимній; ერის. ლ.
ჭყორვილი, ს. თევზის საპყრობი, садокъ; საბ. ლ.
ჭყორი, ს. ბაძგარა, подубъ; ერისთ. ლ.
ჭყორტოტი, ს. მცენ. бородатая трава.
ჭყრტიალება (ვჰ), ზ. მ. ვჰბრწყინავ, ვჰსჭრტიალებ, блистать, отражать яркій свѣтъ; ქილ. 277, 553.
ჭყრტიალი, ს. ჭრტიალი, ბრწყინვა, კაშკაში, ელვარება, блескъ, яркій свѣтъ.
ჭყუმპალაობა, სს. წყალში ბანა, купаніе, плесканіе въ водѣ.
ჭყუპალა, მცენ. სოკოა.
ჭყურტი, ნახე წყურტი.

ხ, ჴ.

ხ, ჴ. არიან ხმოვანნი ასო ქართულის ანბანისა, ანგარიშში პირველი ე. ი. ხ დანიშნავს 6000, და ნიშნითურთ ხ҃ 6000 თუმანსა ან 60000 რუბლს; მეორე ჴ დანიშნავს 7000 და ნიშნითურთ ჴ҃ 7000 თუმანსა ან 70000 მანათსა; წვრილის ფულის ანგარიშში ხ, ნიშნავს 1200 ფულსა, 300 ბისტსა; 120 შაურსა, 30 აბაზსა, 10 მარჩილს, 6 მანათს; ჴ, 1400 ფულსა, 350 ბისტსა, 120 შაურსა, 35 აბაზსა, $11^2/_5$ მარჩილსა და 7 მანათსა, ქარაგმიანი ლექსი: ხ҃, ე. ი. ხოლო; ხ. ზოგჯერმე შეიცვლებს ქ, ნახე ქ, რადგანაც ორთავე ამ ასოთა გამოთქმაში არა აქვსთ ცვლილება, ამისთვის შესამოკლებლად და უადვილესის პოვნისათვის სიტყვანი, იწყებიან ხ.
ხა, ხა, ხა! შორისდებული, სიცილის ხმა, ха, ха, ха! ერისთ. 159.
ხაბაზი (არაბ.), ს. მეპურე, პურის მცხობელი, хлѣбникъ; **ხაბაზთ-უხუცესი**, смотритель надъ хлѣбопеками.
ხაბარდა (არაბ.), ს. გზა მომეც, поди прочь, дай дорогу, посторонись.
ხაბიძგინა, ს. ხავიწივით მგბარი რამე, пирогъ.
ხაბახუბა, ს. ნარჩევი, ცუდი ხილი; дурные плоды, всякая всячина.
ხაბურზაკი, ს. арбузъ; ერისთ. ლ.
ხადანი, მრავლობ. გარყვნილი ლექსია უნდა ლადო, ლადონი; მროვ. 215.
ხადილი, ს. წვეულობა, სტუმრობა; зовъ; званный вечеръ, обѣдъ; ვეფხ. 602; (ვჰხადი, ვჰხადე), ზ. მ. მოვუწოდებ უალრესთა; მოვიწვევ; звать; приглашать; ფსალ. 4—1; ოსეს. 2—14; მხადი, ты зовешь меня, მატ. 22—43, 44.
ხადილობა, ს. წვეულობა, სტუმრობა, званный обѣдъ, вечеръ.
ხადუმი (არაბ.), ს. მოახლე დედაკაცი, прислужница; ვეფხ. 476, 1183, 1234; რუსუდ. 169; გარნა არაბულად ნიშნავს საზოგადოდ მსახურსა, მოსამსახურესა ქალსა, გინა კაცსა, прислуга.
ხავარტა, ს. ხასი, ყრდელი, мохъ, ягель, ბუნ. ლ.
ხავერდი, ხავედი, ს. მცენ. бархатникъ.
ხავერდი, ს. მახმური, ბოჭკიანი ნაქსოვი, бархатъ.
ხავილი (ხავის), ზ. უ. вопитъ (лисица).
ხავიწი, ს. ფქვილი ერბოსა ან ზეთსა შინა მახრაკული, мука, поджаренная на маслѣ; блинъ, სამზ. 49.
ხავოიანი, ზედ. ხაოს ან ბოჭკოს მქონებელი, мшистый.
ხავონანი, ს. ლელენგო, ხმიადის ნაზუქი, ხაბაძგინა, сдобный опреснокъ.
ხავსი კლდისა, бородавчатка, ხავსი ხისა, щитница; опростъ; sticta pulmonacea; ხავსი ქვისა, ქარაგოზა, ягель красноглавый, cladonia cornucopioides fries; aut cichen cocciferus; ერისთ. ლ.
ხავსი, მხავსი, ს. კლდეთა ან ხის ქერქთა ზედა გამოსული მოლი თმასავით დაუჭკნობელი, мохъ, ვეფხ. 1539; -ადგილი, ჭაობი, тундра, ხავსი, ს. მცენ. ფუთქური, ягель, оленій мохъ; ხავსი ისლანდიისა, мохъ исландскій; ხავსი კედლისა; лишай, ან тарчонникъ.
ხაზახა, ს. ხავსი, мохъ, ბუნ. ლ.
ხაზაზი, ყაზაზი (სპარს.), ს. ვინც აბრეშუმსა ჰყიდის; продавецъ шелка.
ხაზარულა, ნ. ოქროცოცხა.
ხაზვა, სს. черченіе, -ქარტისა, чертить карту; (ვჰ), ზ. მ. ხაზებს გავავლებ, ან ვჰხატავ უფერადოდ; чертить, проводить черту, линовать; рисовать.
ხაზი, сборъ за пастбище со скота.
ხაზვა (გულზედ მეხიზვება), ე. ი. გული მიმსუყდება.
ხაზი, ს. ღრამი, წრე, черта, линія, გულის ხაზი, рана сердца, ჩოხგ. 121.
ხაზი, ს. დანაყილი ცმელი, толченый жиръ.
ხაზიდი, ს. სიასამური, соболь, ბუნ. ლ.
ხაზინა (არაბ.) ს. ლარი, სალარო, განძი; თოფის ან ზარბაზნის მირი, სადაც სახრეული წამალი ჩაიყრება

ფალიას ქვეშ; ეგრეთვე ბადის სალონე ფსკერი; მუქური, казна, сокровище; казна у ружья, у пушки; кошель у невода; ვეფხ. 30.

ხაზინადარი, ს. მოლარე, казначей.

ხაზმუზიანი, ზედ. ზერექვერე, переметчивый; -ზიანობა, ს. თავის ქერქში არ ყოფნა, ни то, ни се.

ხათაბალა, ს. უბედურება, განსაცდელი, бѣда.

ხათაბანდი, (სპარს.), ნ. ლოხოკონი.

ხათაველური, ზედ. ჩინური, ჩინეთისა, китайскій.

ხათავ, ნ. ხათაბალა, ანკ. 2—33.

ხათაია, ს. ჩინური ფარჩა მძიმედ ნაქსოვი, китайская шелковая матерія.

ხათაური, ზედ. ჩინეთისა, китайскій; -ფარჩა, китайская шелковая матерія, დავრ. 2—123.

ხათრება (ვეხათრები), ზ. მ. ხათრს ვუნახავ, уважать.

ხათრი (არაბ.) ს. პატივის ცემა, თავაზა, რიდი; уваженіе, ხათრი არ შეუნახა; онъ не выказалъ уваженія; **ხათრიჯამი** იყავ, будь увѣренъ; ყარამ. 378; კაცია 58; **ხათრიანი,** ზედ. რიდის მქონებელი, почтительный.

ხათრითი, ს. შამფურის დასადები ზედადგარი; таганъ.

ხათუნი (ოსმ.) ს. მოქალაქეთ ცოლი, ბანოვანი, дама, ვეფხ. 1065, 1438; სიბრ. 160.

ხაინი (არაბ.) ს. მუხანათი, მოღალატე, измѣнникъ, 2 ქართლ. 526.

ხალა, ხალხა, ს. გრძელი ლატანი ხეთაგან ხილთ ჩამოსარეგვი, шестъ для сбиванія фруктовъ съ дерева.

ხალათი (არაბ.) ს. კაბალოფანჩი, სანიჭარი სამოსელი, жалованный кафтанъ, халатъ.

ხალამბარი, ს. ხელ-ამბარი, მცირე ბეღელი, житница.

ხალანი, ს. პირფართო ქოთანი, горшокъ.

ხალასი (არაბ.), ს. წმინდა, გამობრძმენდელი, очищенный металлъ посредствомъ огня; -ოქრო, чистое золото; ვეფხ. 1432, დასკ. 122; ვისრ. 90.

ხალაჯაური, ს. ბორკილი, кандалы; ქილ. 252.

ხალბადე, ს. სამპირი ბადე?

ხალე, ს. ანძა, ნაქუსი ხომალდისა, мачта.

ხალებიანი, ზედ. ხალების მქონებელი, имѣющій пятна.

ხალენი, ს. უნდო მაზარა ლაზლის, შალისა, милоть, епанча; мантія; ებრ. 11—37.

ხალვა (არაბ.) ს. მარტოობა, თავის უფლობა, მოცლილობა, просторъ, свобода, уединіе; ვეფხ. 12, 310.

ხალვა (არაბ.), ს. ალვა, თაფლის სანუკვარი, პუნგია; халва, сласть приготовленная изъ меда.

ხალვა (ვჰ), ზ. მ. მოვჰხალავ, მარცვალთ შევჰხწვამ გახურებულს ჭურჭელზედ, жарить кофе и т. п.

ხალვა (ვიხალვი), ზ. ვ. მარტოობით ვჰსჭუნავ; скучать въ уединеніи, ვეფხ. 12, 310.

ხალვათება (ვა), ზ. მ. ფართოდ გავჰხდი, дѣлать широкимъ, свободнымъ; ყარამ. 316.

ხალვათი (არაბ.) ზედ. ფართო, შანდაკი, просторный, широкій, малолюдный; მარტოობა, სუბაობა, уединеніе, спокойствіе; დაშალეს ქმნა ხალვათისა, ე. ი. საიდუმლო რჩევა მოშალესო, оставили тайно совѣщаться, ვეფხ. 1005; 1215; ხალვათად განისვენეთ, რუსუდ. 190, насладитесь на просторѣ, на свободѣ; აბანო ხალვათი იყო, въ банѣ былъ просторъ; ხალვათი წაღა. просторный сапогъ.

ხალვათობა, ს. სიფართოვე, სიხალვათე; просторъ; (ვჰხალვათობ, -თე), ზ. უ. თავის უფლად-ვარ, быть свободнымъ.

ხალვარი, ნ. ხარვალი.

ხალთა, ს. დიდი ჩანთა; сумка, сакъ.

ხალთა-გუდა, ს. ზურგზედ მოსაკიდი გუდა, ранецъ.

ხალი, ზედ. დახალული მარცვალი, жаренный (кофе); 1 მეფ. 25—18; ხალის ფქვილი ან ხალი ქერისა, толокно; ნ. ქუმელი, ბუჭონი.

ხალი, ს. კალატოზთ საზომი, შიმშა, სამართი; правило (у каменщиковъ).

ხალი (არაბ.), ს. ტანზედ ან პირზედ შავი ფოლაქი, ვითარცა კალმახის წინწკალი; пятно на телѣ; родимое пятно, ანკ. 3—53; ხალი ჩაფუჩი, пелена.

ხალი, ნ. ხალიჩა, ანკ. 4—4.

ხალისება (ვა), ზ. მ. ხალისს მივსცემ, пріохотить; ქილ. 58; გულს მიხალისებ, поощряешь меня; ჩონგ. 120; (ვეხალისები, -სე), ზ. თვ. ვებეჯითები, пріохочиваться, 2 ქართლ. 89; მეხალისება, это меня пріохочиваетъ, ალექს. 49,

ხალინჭი, ს. ჭოროლი, მოგრძე ჩხირი, длинная палочка.

ხალისი (არაბ.), ს. მოწადინებული ნდომა, охота, стараніе.

ხალისი ოქრო, წმინდა ოქრო, чистое, безъ примѣси золото, ვაშლი. 106.

ხალისიანი, ზედ. მოცადინე, старательный, прилежный; ჩონგ. 145, -ნდომა, любопытство.

ხალისობა, ს. ბეჯითობა, стараніе, (ვჰხალისობ, -სე), ზ. უ. ვჰბეჭითობ; стараться.

ხალიფა (არაბ.) ს. ამირალ-მუმლი, მაგიერი მფლობელი; უფროსი შაგირდი, ოსტატის შემდეგ ზედა მხედველი; халифъ; старшій ученикъ мастероваго, **ხალიფობა,** ს. ხალიფად ყოფნა, быть халифомъ, ქილ. 5.

ხალიჩა (ოსმ.), ს. ნოხი, ძოლო; коверъ.

ხალიფაფა, кашица пшеничная.

ხალგად, ზედ. იმრგვლივ, вокругъ, ქილ. 28.

ხალდა, ს. ქილ. 5?

ხალხი (არაბ.), ს. მდაბიონი; народъ; ხალხის აღწერა, народная перепись; მირ. 97, **ხალხობა,** ს. ერობა, народность.

ხამა (ვჰხამ, ჰხამ, ჰხამს; ვჰხამდი, სხვა დრონი არა აქვს ან ხმდა ვეფხ. 598; დარეჯ. 77); ზ. უ. სათანადო ვარ, ჟერ ვარ, შევეფერები, ან შემეფერება, ჟერ არს ჩემდა; მიჩნს, მხამა, გხამა, ჰხამა მხამდა ან მხამოდა, надлежитъ подобаетъ мнѣ, тебѣ, ему; ვისრ. 180; ვეფხ. 13, 33, 153; თუ ესე ჰხმდა ვითა, ე. ი. ეს როგორ შეიძლებოდა, какъ это возможно было; (მხამს, მიხამს, გიხამს, უხამს, გვიხამს ბერძნ. სამ. შესავალი; მიხამდა, გიხამდა); ზ. მიჩ. შემეფერებ, შემშვენის, надлежало мнѣ; ქილ. 121; სიბრ. 28. [устрица.

ხამანწაკი, ხამანწკა, ს. ნიჟარის გვარი ცხოველი,

ხამარი (არაბ.) ს. ღვინის მოფარდული, винопродавецъ, ისა. 1—22; 1—2.

ხამება (ვა), ზ. მ. სახამებელს მივსცემ, крахмалить.

ხამი (არაბ.) უმუშავარი, უწურთნელი, ველური; необдѣланный, необтесанный, грубый; сырой; ხამი სამოსელი, ე. ი. გაუთეთრებელი; небѣленный холстъ; ლახც. 166; ხამი აბრეშუმი, ჩიგორგალი; шелкъ сырецъ; ხამი მიწა необработанная земля; ხამი შაქარი, сахаръ сырецъ; რუსულ. 724; ხამი კაცი, ე. ი. კაცი გამოუცდელი, человѣкъ дикій, новый, неопытный; ხამი ცხოველი, ე. ი. უწურთნელი, შეუჩვეველი, животное неприрученное, дикое; ვეფხ. 1211.

ხამლი, ს. ფეხთ საცმელი, მოგვი, პერიკმა, წაღა, обувь, მარკ. 1—7.

ხამრობა, продавать вино, порчешничать.

ხამს, ნ. ხამა.

ხამსება (ვეხამსები), ზ. თვ. შევეფერები, приличествовать; მეხამსება, შემეფერება, прилично мнѣ; ვისრ. 80.

ხამსვა (ვი), ზ. მ. დავიკაწრავ, оцарапать себя; ნ. დახამსვა.

ხამსი, ს. დაკაწრულობა, царапина.

ხამსი ჭიჭვიტა, თევზია, анчоусъ, ერის. ლ.

ხამუში, ს. ჯერი მუშაობისა, ერთი პირი მუშაობა შემდგომ შესვენებისა; очередная работа; присѣстъ Р. Г. С.

ხამხა (სპარს.), ს. ქამხა ოქროქსოვილი, камка (ткань).

ხამხამება (ვა), ზ. მ. წამწამთ ვჰსძრავ, шевелить, двигать рѣсницы; უხამხამებს, онъ моргаетъ.

ხამხამი, ს. წამწამთ ძრვა, морганіе.

ხან, ზზ. ჟამად, ზოგჯერმე; иногда, ხან ზეით, ხან დაბლა; иногда вверху, иногда внизу.

ხანა, ს. მაგალ. ლექსისა, куплетъ.

ხანაგი, ს. საობლო სახლი, богадельня, сиротскій домъ, ვეფხ. 798, 1210.

ხანგალი, ს. ძაფის შულო, мотокъ нитокъ.

ხანგრძელი, ზედ. გრძელის ჟამის, продолжительный. ვეფხ. 336.

ხანდაგი, ხანდაკი, ს. თხრილი სიმაგრისათვის მოვლებული, ровъ, молъ, 2 ქართლ. 284, 251, 530, სიბრ. 121; გორგ. 280.

ხანდაზმა, სხ. დიდხანს დაყოვნა, замедленіе.

ხანდაზმობილი, ხანდაზმული, ზედ. დიდი ხნისა, ხანგამოვლილი, დროული, давнишній; пожилой; ვეფხ. 580; ქილ. 246.

ხანდაზმულობა, ს. დაგვიანება, замедленіе, ვეფხ. 400.

ხან და ხან, ხანდისხან, ზზ. ზოგჯერმე, иногда.

ხანება (ვა), ზ. მ. დავაგვიანებ, медлить, მოურავ. 146.

ხანი, ს. დრო, ჟამი, время, ვეფხ. 104, 262, 344, ხანში შესული, пожилой, დიდი ხანია, давно, ახლო ხანებში, въ недавное время.

ხანი (სპარს.), ს. ხალანი, გინა ყაენი, მონგოლთ ხელმწიფე, მაგალ. ჩინგისხანი, გინა ჩინგიზის ყაენი; აწ სპარსეთში უწოდებენ ერისთავსა ან მოურავსა; ვეფხ. 417; 424; ханъ, государь; у татаръ; ханъ, правитель провинціи въ Персіи.

ხანიერი, ხანოვანი, ზედ. დროული, ხანდაზმული; пожилой; постоянный, степенный; ვეფხ. 10; -მოყვარე, вѣрный другъ; ვისრ. 127.

ხანიერობა, ს. დიდხანს დაგვიანება, продолжительность; -მიცდია, я ждалъ долго; ვისრ. 194.

ხანობა, ს. დროება, ჟამი, время, ამ ხანობას, въ это время; 2 ქართლ. 519.

ხანოვანი, ს. ხმიადი პური, опрѣснокъ.

ხანული, ს. რძის მოზიარე, მსოფლიონი დედაკაცნი მწველელთა ფურთა პატრონნი, ორნი, სამნი და უმეტესნი შეჰპირდებიან ერთმანერთსა ნაწველის რძის სესხებსა ჯერით, ერთს კვირას ერთს მიუზიდვენ და თვითოეული დაისწავლის რაოდენობასა მიზიდულის რძისა, მეორე კვირას მეორე და ესრეთ მიუზიდვენ ერთი მეორესა, რომელ თვითოეულს მოუგროვდება მოკლეს დროს საკმაო ნაწველი შესადღვებად ერბოს გამოღებისათვის და ეს მასესხებელნი რძისანი ერთმანერთს უხმობენ ხანულად, соучастникъ въ молокѣ: т. е. крестьянки снабжающія другъ друга молокомъ, для сбиванія масла.

ხანჩირი, ს. ერქვანთ ლვედის გარდასაბმელი, თასმა,

ხანძარი, ს. ველთ წაკიდებული ცეცხლი, степной пожаръ.

ხანჭკვალა, ს. მცენ. люпинъ бѣлый, бобъ волчій.

ხანხალი, ნ. ყანყალი ან კანკალი.

ხანხვლა (ვჰ), ზ. მ. აგლანძავ, დავსწვამ შემწვარსა, поджечь жаркое.

ხანჯალი (სპარს.), ს. სატევარი, ორპირი მახვილი, кинжалъ; კაცია 89.

ხანჯკალი, ს. მცენ. ხანჭკალი, волчій бобъ.

ხაო, ს. ბოჭკო ხავერდთა, ხალიჩათა, ворса.

ხაოიანი, ზედ. ბოჭკოიანი, ворсистый, косматый.

ხაო უგრიფა, ხაოს უგრეფს, ე. ი. აშუპება სიცივისაგან ან დასველებისა; опухнуть отъ сырости.

ხაპერი, родъ тыквы; ბაქრ. 178.

ხაპვა, ნ. ამოხაპვა.

ხაპი, ს. მცენ. მწარე გოგრა, აყირო, კვახი, კოპეშია, горькая тыква; ბაქრ. 178.

ხაჟუჟი, ს. ჩჩვილთ სალოკველი წამალი, дѣтское лѣкарство; საბ. ლ.

ხარ, ნ. ვარ.

ხარა (ოსმალ.), ს. აბრეშუმის ნაქსოვი ტალღებიანი უსახოდ, გარნა სახეებიან ჩიჩაგლუხარა, волнистая ткань, муаре, объяръ.

ხარაბა (არაბ.), ს. ტიალი, ოხერი ადგილი, пустошь, развалины; ალექს. 6, 63; ხარაბა კაცი, человѣкъ раззорившійся; ვისრ. 153.

ხარაბუა, ს. ბუზი, усачъ. дровосѣкъ большой [(насѣк.).

ხარაბუზი, ს. ცხენის მსგავსი ნადირი, лось; 2 სჯულ. 14—5, жирафь, лань, ნ. ჩ.; зебра, ერის. ლ.

ხარაბულა, ს. თევზია ერთგვარი.

ხარადრიონი, ნ. ხარდრიონი.

ხარაზანი, ს. ქვაწარიგებით ჩასხმული.

ხარაზი (სპარს.), ს. ფეხ-საცმელთ მკერავი, сапожникъ.

ხარაზობა, ს. წაღების კერვა, сапожное ремесло; (ვჰ), ზ. მ. წაღებს ვჰკერავ, шить сапоги, сапожничать.

ხარაკტერი, ს. ხასიათი, ნიშატი, характеръ.

ხარატული, токарная работа.

ხარახხა, ს. ქარახხა, დიდი ყანწი ჯიხვისა, турій рогъ.

ხარატი, ს. ხელოსანი ხისაგან მთლელი ნივთთა ჩარხით, токарь; ან ცულის სალესავი, точило для топора, ნ. სახრევი.

ხარატონი, ს. მფრინველია.

ხარატუკი, ნახე ხარტუკი; მარკ. 2—204.

ხარატო, токарство; -ტობა (ვჰ), ზ. მ. შიგნაქად ვჰხთლი, токарничать.

ხარატაული, пр. рѣзная работа, ნ. რუსულ ქართ. ლ.

ხარაფი (არაბ.), искуство, ремесло.

ხარაჩო, ს. კედელთა ზედა მიდგმულნი ხენი და ფიცარნი სადგომად მაშენებელთა მუშათა; подмостки, лѣса.

ხარახურა, ს. რაც გინდა რა, უბრალო რამ, всякая всячина.

ხარაჯა (არაბ.), ს. მალი, გამოსაღები, ხარკი ქრისტიანეთა სახარგებლოდ თათართა, подать платимая христіанами туркамъ; 1 ქართლ. 185.

ხარბება (ვა), ზ. მ. вызывать жадность.

ხარბი (არაბ.), ზედ. ანგაარი, ურიდლად მოხვეჭის მცდელი, გაუმაძღარი, жадный; алчный, ненасытный, ვეფხ. 712.

ხარბობა, ს. გაუმაძღრობა, ანგაარება, жадность; (ვჰხარბობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ ვჰგაუმაძღრობ, ვიანგარებ, жадничать; ხამ. ხომხ. 289; ქილ. 271.

ხარბუზაკი, ნ. საზამთრო.

ხარბუხა, ს. ძნელი ხველა, сильный кашель.

ხარგა, ს. ნაბდის კარავი, войлочный шалашъ; ვეფხ. 427.

ხარდალი, ს. მდოგვი, горчица.

ხარდანი, ს. ხარიანი ვენახი, виноградникъ, ერთგვარი ყურძენიც არის, ერისთ. ლ.

ხარდიორდა, ს. მოკვერდით ფუნდრუკი; присядка.

ხარდიონი, ს. მფრინვ. სვავი, харадріонъ; 2 სჯული 14—19.

ხარება, სხ. благовѣстъ, (ვა), ზ. მ. გავახარებ, გავამხიარულებ, სასიხარულო ამბავს ვეტყვი, радовать, благовѣщать; ხამ. მოსეს. 42; მახარებ, ты радуешь меня; 2 ქართლ. 418; ვისრ. 116; (ვი), ზ. მიჩ. ვჰმხიარულობ, გავიხარებ, სიხარულით დავჰსტკბები, радоваться, веселиться: ვისრ. 11; იხარებს ნერგი, о растеніяхъ: растетъ, цвѣтетъ послѣ дождя; ქილ. 415; მიხარიან, ან მიხარის, ხრ. მეხარა, радуюсь; (ვეხარები, -რე), ზ. თვ. ხამხიარულო ვარ ვისთვისმე, შევექცევი, возвѣщаться, მატ. 11—5; 26—49; ლუკ. 16—16; **ხარებული**, ზედ. возвѣщенный.

ხარება, ხარებობა, ს. დღესასწაული ყოვლად წმინდისა ქალწულის მუცლად-ღებისა, 25 მარტსა; благовѣщеніе (праздникъ).

ხარვალი (ოსმ.), ს. ყაზიწი ათკოდიანი ან ასილიტრა; халваръ, 100 батмановъ; 2 ქართლ. 351.

ხარვება (ვეხარვები, -ვე), ზ. თვ. დავეხარბები, увлекаться жадностью.

ხარვეზი, ს. ხნულში დარჩენილი კორდი, лядина, мѣсто, оставшееся въ поле безъ паханія.

ხართუთა, ს. ჟოლო, черная тута.

ხარი, ს. მამალი ზროხა, волъ, быкъ; ესე არს საზოგადო სახელი სხვათაცა რქიანთა ხვასტაკთა, რომელთა დედალთა ეწოდების ფური; ფურ კამეჩი; буйлица; ხარ კამეჩი, буйволъ; ხარ ირემი, олень; ფურ ირემი, лань; **ხარის თვალი**, ს. დიდროვანი მარცვალი ხილისა, მეტადრე ყურძნისა; მცენ. დიდი გვირილა; крупныя ягоды, напр. винограда; пуповка (раст.); ბუნ. ლ.; **ხარის კბილა**, მცენ. скерда; **ხარის ფაშვა**, სოკოა, сморчокъ, ივანე ბატ. ლ.; **ხარი პარია**, ს. საღამოს ვარსკვლავი, вечерница (звѣзда вечерняя), **ხარის შუბლა**, **ხარის ჩლიქი**, ს. მცენ. названія растеній; პ. ფ. ლ.; **ხარის ძირა**, ს. მცენ. чемерка, чемерица, морозникъ (раст.); პ. ფ. ლ.; ივანე ბატონ. ლ.

ხარიდანი, ს. ყურძენია ერთგვარი, ნ. ყურძენი.

ხარისხი (სომხ.), ს. ქვითკირის კიბეთა ფეხის დასადგმელი, საფეხური; ღირსება; გრადუსი, მენიაკი; გამოსლ. 27—10; 1 ქართლ. 90; ქმნულ. წ. 10; ლუზა, ხომალდის დასაბმელი კავებიანი რკინა, ებრ. 6—19; მაღალი საჯდომი ეპისკოპოზთა; ტიმ. 25; ступень; степень, достоинство, санъ; градусъ; якорь, котва; возвышенное мѣсто для епископа въ церкви.

ხარისხეული, ზედ. ხარისხის მქონი, имѣющій ступени; постепенный.

ხარისხობა, ს. ღირსება, степень, достоинство.

ხარისხოვანი, ზედ. ხარისხის მქონი, степенный.

ხარიხა, ს. ტანისამოსის გადასაკიდებელი ხე, вѣшалка.

ხარკამეჩი, ნ. ხარი.

ხარკვა (ვიხარკვი, -ვე), ზ. ვ. ვჰსცდილობ, стараться.

ხარკი, ხარჯი (არაბ.) ს. ხარაჯა, გამოსაღები, дань, подать.

ხარო, ს. ქვითკირით ამოგებული ორმო, яма, обнесенная кирпичемъ для сбереженія хлѣбныхъ зеренъ.

ხარობა (ვჰხარობ), ზ. უ. ვიხარებ, радоваться.

ხარტი, ს. ცულის სალესავი, брусъ для точки топора.

ხარტუკი, ს. დანდალი, ალიკაპი, აკაპი კავი ძელის გამოსათრევ, кляпъ, закрутка на губу лошади; крюкъ для вытаскиванія деревъ; 4 მეფეთ. 19—28; დაბეჭდილს დაბადებაში ჰსწერია ხარტუკის მაგიერად ლაგამი; მარკ. 2—204.

ხარფუზი (ოსმ.), ს. საზამთრო, арбузъ.

ხარშაკი, ნ. ხორშაკი. 1 ქართლ. 176.

ხარშვა (ვჰ), ზ. მ. ვაგბობ, варить, კუჭი ვერა ხარშავს საჭმელსა, желудокъ неперевариваетъ пищу, ერისთ. 98, ვიხარშავ, варю себѣ пищу.

ხარშო, ს. წვენი გბობილის ხორცისა ან მას შინა დამბალი პური, приварокъ, похлѣбка; 1 მეფ. 8—13, ხამზ. 17, 49.

ხარჩო, აჭარულად ყველი, сыръ, ბაქრ. 175.

ხარჭა, ს. ხასა, ცოლის გარდა, наложница.

ხარხანჩა, ს. შიგნით სადაფისა გარსი, оболочка внутри жемчуга. ქილ. 3.

ხარხარი, სხ. ხმა მაღლა სიცილი, хохотъ, **-რება** (ვჰხარხარებ, -რე), ზ. უ. ხმა მაღლა ვიცინი, хохотать.

ხარჯვა (ვჰ), ზ. მ. წარვაგებ, დავჰხარჯავ, тратить, издерживать; расходовать; (ვიხარჯვი), ზ. ვ. тратиться, издерживаться, **ხარჯვინება** (ვა), ზ. სს. заставить тратить, სმ. ვახტ. 98.

ხარჯი (არაბ.), ს. ხარკი, გამოსაღები; ვეფხ. 467; ყარამ. 300; დანახარჯი, წარსაგებელი; ნარჩევი, რიოში, ჟურკვალი, ნაშირალი; оброкъ; издержки, расходъ; нечистота (металла и т. п.).

ხახა (არაბ.), ს. ხარჭა, наложница.

ხასაგიანი (ოსმ.) ს. მეფის მხლებელნი რჩეულნი ლაშქარნი, царская дружина; 1 ქართლ. 271, ვისრ. 14, 21.

ხასადარი (სპარს.), ს. ზედამხედველი სამეფოს მამულთა, управляющій царскимъ имѣніемъ; დახტ. 8, 23.

ხასადრობა, ს. ზედა-მხედველობა, управленіе царскимъ имѣніемъ, ალექს. 36.

ხასი, ზედ. არაბულად ნიშნავს: საკუთარს; წმინდა, შეურევნელი, მაგალ. ოქრო; ვეფხ. 1432; დარბაისელი, შინაყმა მეფისა, ჩინებული; სანაკრონო, ნაკრონისადმი საკუთნველი, ვეფხ. 44, 163, 174, 332; 467, 1199; თამამი, გამბედავი, ვეფხ. 1237; საბ. ლ.; чистый, безъ примѣси, напр. золото; придворный, знатный; царскій, царю принадлежащій; смѣлый; რუსუდ. 187.

ხასი, ს. მცენ. ყრდელი, салатъ, ბუნ. ლ.; ნ. ხავსი.

ხასიათი (არაბ.), ს. ნიშანი, საკუთარი თვისება ან ვითარება პირისა ან ნივთისა, характеръ, свойство, качество.

ხასობა (ვჰხასობ, -სე), ზ. უ. თამამად ვეუბნები, говорить съ кѣмъ смѣло, ვეფხ. 755.

ხასფირმიზი (არაბ.), ზედ. წმინდა ფირმიზის ფერი, чистый кармазинный (цвѣтъ), მცენ. фернамбуковое дерево.

ხატაეთი, ს. ჩინეთი, Китай, ვეფხ. 198.

ხატაური, ზედ. ჩინური, китайскій, ხატური კატა, пестрая кошка.

ხატაური, ს. ჩინური ფარჩა, китайская шелковая матерія, ვეფხ. 724.

ხატება, სხ. სახე, მსგავსება, образъ, подобіе; (ვიხატებ, -ტე), ზ. უ. გონებაში წარმოვიდგენ, воображать; დაბად. 1—26; (ვიხატები), ზ. ვ. წარმოვიდგინები, представляться, рисоваться.

ხატვა, სხ. рисованіе, (ვჰხატავ, -ტე), ზ. მ. დავსახავ, დავხატავ, გამოვჰსახავ, рисовать, изображать; ვეფხ. 1459; (ვიხატვი, -ტე), ზ. ვ. быть рисовану; (ვიხატები), обрисовываться, ჩონგ. 112, იხატება აზრი, выражается смыслъ.

ხატი (არაბ.) ს. სახე გამოწერილი, გამოხატული, образъ, икона; ხატი, მრ. ხატნი, подобіе, видъ, მეზრ ხატად, подобнымъ образомъ.

ხატოვანი, ზედ. სახოვანი, გამოსახული, изображенный; მრავალ ხატოვანი, многоразличный.

ხატოვნება, ს. გამოსახულობა, изображеніе, образъ.

ხატრი მსხალი, ბაქრ. 181, порода грушъ.

ხაფად, ზზ. ერთბამად, მსწრაფლ, быстро, живо; ვეფხ. 286; ხაფად დასხმა, вдругъ напасть на кого; ჩახრ. 44.

ხაფანგი, ს. ღილთა მხეცთა სარეგავი, გინა სასხლეტი, капканъ; საბ. ლ.; ნ. ჩ. ლ. საგუბარი, шлюзъ, რ. ქ. ლ.

ხაფება (ვეხაფები, -ფე), ზ. თვ. დევეჭიდემი, დავეცემი თავზედ; схватиться съ кѣмъ, вступить въ борьбу, напасть; ყოლა ვერას ვერ მეხაფნეს, они не могли напасть на меня; ვეფხ. 648.

ხაფი, ზედ. ძლიერი თავს დასხმა ომის დროს კიჟინის ხმით; сильный (натискъ непріятеля съ крикомъ ура); ხმა ხაფი, сильный голосъ; ვეფხ. 1410; ხაფად, ზზ. жестоко, რუსუდ. 252.

ხაფიფი, ზედ. საშინელი, სასტიკი, жестокій.

ხაფ-ხაფი, ს. ხუფხუფი, ჩუხჩუხი, დუღილის ხმა, шумъ кипѣнія.

ხაღანი, ხაყანი, ს. ჩინგიზის ყაენი, ханъ.

ხაშარი, ს. ფალანგთ სვეტი, ბოძკინტი, ჩიბუხი; подпорка, подставки.

ხაში, ს. პურის ცომი, საფუველი, закваска, дрожжи.

ხაში (არაბ.), ს. საკლავთ შიგანური მოხარშული, требуха сваренная; სამზ. 13.

ხაშიში (არაბ.), ს. დამათრობელი მაჯუნი, შემზადებული გამხმარის და დანაყილის კანაფის ძარღვებისაგან; სამზ. 13, 26; кашка лекарственная, составленная изъ высушенныхъ и толченыхъ волоконъ конопля; მენინ. ლ; ერის. 2—256, 275.

ხაშლამა (ოსმ.), ს. ცივად ამოლებული მოხარშული ნაჭერი ხორცისა, თევზისა, холодное блюдо говядины, рыбы и т. п. სამზ. 26.

ხაშმი, ს. ადგილი ცუდისა და მავნებელის ჰაერისა, ან სენი ამგვარის ადგილისა; нездоровый климатъ; ან ბიწი, მანკიერი, нечистый, порочный; ან წვეთის მოსვლა სარცხვინელიდამ, перслой; სამ. მოს. 36; **ხაშმიანი**, ზედ. მავნებელი (ჰაერი), нездоровый климатъ, **ხაშმიანობა**, ს. სიხაშმე ადგილისა, დაცდილობა; нездоровье отъ климата; **ხაშმიელი**, ზედ. დახაშმული სენით; одержимый болѣзнью нездороваго климата; ბუნ. ლ.

ხაშური, ს. მარილი ზღვისა, ტბისა, ღვინისა, ან კრემორტარტარი, соль морская, озерная, винная; креморъ-тартаръ.

ხაშხაში (სპარ.), ს. ყაყაჩო, макъ; ბუნ. ლ.; საბ. ლ.; **გარეული ხაშხაში**, дикій макъ, бѣлокъ.

ხაჭაპურა, მცენ. брусличина, бересклетъ.

ხაჭაპური, ს. მცხვარი ხაჭოთი, ватрушка.

ხაჭიჭორა, ს. მცენ. ანგინარი, артишокъ, пастушья сумка, ბუნ. ლ.; разнолепестка, ერის. ლ.

ხაჭო, ს. რძე მჟავნარად შემდგარი, творогъ.

ხახა, ს. ხორხი, ხახას ქვეშ საყლაპავი, глотка.

ხახალი, ს. ხვირი, ჟიბი, კალათა, корзина.

ხახამა, მცენ. костяника, ერის. ლ.

ხახვი, ს. მცენ. лукъ; თავი ხახვისა, луковица; **ხახვიანი**, ზედ. луковичный; лукомъ подправленный; რიცხ. 11—5; ხახვი ზღვისა, сквила, родъ рака; ბუნ. ლ.

ხახილი, მრ. ხახილები, ს. თმაგაკრეჭილი, стрижка, დაბად. საბ. ლ.; 2 ხჯული 14; ამ სიტყვის მაგიერად დაბეჭდილს დაბადებაში ჰსწერი ბელოტი, უნდა მელოტი.

ხახუნა, ს. ხახვის თავი, луковица, ან კვრინჩხი, терносливъ, подлакъ.

ხახუნი, სხ. трепіе, (ვეხახუნები, -ნე), ზ. თვ. ერთმარერთს ვეხეხები, ვეგლესინები, тереться.
ხახუცი, ზედ. მჩაცე, დამშხალული, рыхлый, утлый.
ხაჯი, მცენ. ნ. ცერცვი.
ხაჯი (არაბ.), ს. პილიგრიმი, წმინდათა ადგილთა თაყუანის მცემელი მაჰმადიანი, пиллигримъ у магометанъ; ცომ. 175.
ხბო, ს. მრავ. ხბოები, ხბორები, ზროხის შვილი; теленокъ.
ხბოსშუბლა, ს. მცენ. ანგელოზა, дягиль, коровникъ (раст.); ივანე ბაც. ლ. ან ყვავის ლობიო, горохъ журавлинный; ერისთ. ლ.
ხბოიანი, ზედ. ხბოს მყოლი, тельный, ალექს. 63.
ხბოშერი, ს. რჩეული ხბო; გინა ახალი ნოშოები ხეთა; молочный теленокъ; молодой отростокъ дерева.
ხდა (ვჰხდი, ვჰხადე), ზ. მ. ავჰხდი, ავაცლი საფარებელს დახურვილსა; გავჰხდი, შევიქმ; განჰხდა გაგდება, განძება; снять покрышку, открыть; сдѣлать, обратить во; гнать, изгнать, выгнать; ვჰხდი არაყსა, гнать водку; ვჰხდი ქუდსა снять съ кого шапку; ვჰხდი ქაფსა, снимать пѣну; ვჰხდი კაცად, сдѣлать кого человѣкомъ, дать образованіе; ვირად ვჰხდი, дѣлать кого осломъ, дурачить; გიჟად ვჰხდი, дѣлать кого дуракомъ, оболванить; ხელს ვჰხდი, ე. ი. ხელს დავავლებ, მოვჰკიდებ, схватитъ рукою, ვეფხ. 1528. ხელი ვჰხადოთ აბჯარსა, ე. ი. ხელი დავავლოთ აბჯარსა, возмемъ въ руки оружіе; ვეფხ. 1399; ჩვენ ხელსა რასაცა ვჰხდიდით, зачто мы не брались; ვეფხ. 510; სულსა ვჰხდი. убивать, душить; ვეფხ. 1108; ხმალსა ჰხადო ხელი, онъ схватилъ саблю; რუსუდ. 260; რას ხელსა ჰხდი, ე. ი. რათ გინდა, რაში გამოგადგება, на что тебѣ, ვეფხ. 896; (მხდი, მხდიან მხადე), ზ. მიჩ. მომხდი, სახურავს ამხდი; მიქმ, გამხდი; снимаешь съ меня покрышку; дѣлаешь изъ меня; მხდი ქუდსა, ты снимаешь съ меня шапку; მხდი სულსა, ты душишь меня, მხდი შენის გულის უფლად, ты дѣлаешь меня обладателемъ твоего сердца; ანც. 16; ხელსა რას მხდიან, ე. ი. გიჟი რაში უნდივარ, зачѣмъ имъ меня сумашедшаго; ვეფხ. 742; რას ხელს მხდი, ე. ი. რაში გინდივარ, на что я годенъ для тебя; მოურავ 143; (ვიხდი, ვიხადე), ზ. მიჩ. მოვიხდი, განვიძარცვავ სამოსელსა; снять, скинуть съ себя; -ვალსა, заплатить долгъ, ვიხდი მაგიერსა, отплатить, ვიხდი დღესასწაულსა, отпраздновать; -ჭირს, სნეულებსა, выдержать болѣзнь; ვიხდი ომსა, окончить войну; ვიხდი ჯარიმასა, платить штрафъ; ვიხდი მახვილსა, обнажить мечь; ისუ 5 — 12; მაც. 26—51; ვიხდი ქუდსა, снять шляпу; ვიხდი ბოდიშს, извиниться, მიხდი, მიხადე, ზ. მიჩ. отнимаешь у меня; სამ. მოს. 39; მიხდი სულსა, моришь меня, მიხდი ქუდსა, ты снимаешь мнѣ шляпу; (ვუხდი, ვუხადე), ზ. მიჩ. მოვუხდი მაგალ. ვისმე ქუდსა; снять кому шляпу; ვუხდი ვალს, уплатить кому долгъ, ვუხდი პარაკლისს, отслужить кому молебенъ, ვუხდი მადლსა, благодарить кого; обручить кого; **ხდილი,** открытый, ნახადი არაყი, ზეთი, выгнанное вино, масло; **მხდელი,** кто гонитъ вино; платить долгъ, მხდელი ხელისა, ხელის დამდებელი, взявшій -ая за что либо; მხდელი სიკეთის ხელისა, ე. ი. სიკეთისა ხელა-მყოფელი; ვეფხ. 704; взявшійся за доброе дѣло.
ხდა (ვჰხადი, -დე), ზ. მ. მოვუწოდებ; звать, призывать; называть, именовать; ფსალ. 30 — 17; იერემ. 8 — 4; ვეფხ. 1576; 1 ქართლ. 274; გუჯ. 30; 7—27; **მხადი,** зовешь меня, ისაი. 21—8; იოან. 13 — 13.
ხდალი, ს. ჭაკი ვირი, ослица; იობ. 42 — 12; ან მშიშარი, მკრთალი; робкій, трусливый; -ცხენი, пугливая лошадь; 1 ქართლ. 135.
ხდევინება (ვახდევინებ, -ნე), ზ. მ. ავახდევინებ; ვაზღვევინებ, გარდავახდევინებ; მოვარჩენ, განვჰკურნებ; заставить открыть; заплатить; вылечить; (გარდამახდევინებ), взыскиваешь съ меня; (ვეხდევინები). ზ. თვ დავეურვები, взыскиваться, (ვიხდევინებ, -ნე), ზ. მიჩ. уплачивать штрафъ и т. п.
ხდენა (ვახდენ, -დინე), ზ. მ. გავაფუჭებ, წავახდენ, მოვჰშლი, портить; (ვიხდენ, -დინე), ზ. მიჩ. წავიხდენ, портить для себя; ქვეშ ვიხდენ (მაგალ. ყმაწვილი), марать подъ собою (о младенцахъ).
ხდილი, ზედ. ამოღებული ან მოწვდილი, обнаженный.
ხდლური, ზედ. მხდალისაებრ შესაფერი, трусливый.
ხდომა (ვჰხდები, -დი), ზ. ვდ. შევიქმნები, გავხდები; ცანზედ გავილევი; გავჰფუჭდები წავჰხდები; дѣлаться, становиться, стать; худѣть; портиться; (ვუხდები, -დი), ზ. მიჩ. წავუხდები, გავუფუჭდები, გავუხდები, შევექმნები, портиться; дѣлаться, становиться для кого либо чѣмъ; გული უხდება, сердце измѣняется къ худшему, 123 დიდმ.
ხდომა (ვჰხდები, ვჰხედ, შემოკლ. ვჰხე), ზ. უ. გავალ ქვეთი, ცხენით, ნავით, пройдти, проѣхать, проплыть; გამოსვლა 15—17.
ხდობა (ვუხდები, -დი), ზ. უ. ვამშვენიერებ, ვალამაზებ; идетъ къ лицу; пристаетъ; (მიხდება, -ხდა), ზ. მიჩ. მამშვენიერებს, მალამაზებს, идетъ къ лицу мнѣ; აქაური ჰაერი არ უხდება, здѣшній климатъ ему вреденъ.
ხდომა (ვჰხდები, ვჰხდი), ზ. უ. ვჰხლდები, ვჰხცები, прыгать, скакать, 1 ქართლ. 317.
ხდომა, ხჳდომა, სხ. нападеніе, нападки; იაკობ. 3—16; ხდომა ან ოხრება 2 ქართლ. 221; нападенія и раззоренія; (ვჰხვდები, -დი), ზ. უ მოვჰხვდები, მოვერცყმი; შევჰხვდები, შევემთხვევი; შევეფერები; შემოვეყრები, დავუხვდები; წილად ვერგები; попадать въ цѣль; случаться; приключаться; приличествовать; встрѣчать; доставаться на долю по жребію; ლუკ. 1 — 9; 15 — 12; ვეფხ. 28; დარეჯ. 35; რუსუდ. 518; რომელნი ხორცთა ჰხვდებიან, которые касаются плоти; ვეფხ. 28; როგორც ჰხვდების სრულსა სიბრძნესა, какъ это надлежитъ полному благоразумію; 1 ქართლ. ჰხდა ამბავი, молва прошла; დარეჯ. 2—24; ვითა მის ხელმწიფობას ჰხვდებობა, какъ это надлежало Его Величеству; ვისრ. 2; (მხვდების, მხვდა), ზ. მიჩ. მომერცყმის, მეცემისი, შემხ-

ვდების შემემთხვევის; შემეფერების; შემომეყრე-ბის; წილად ან ჯერად მერგების; попадаетъ въ меня; случается со мною; попадаетъ мнѣ на встрѣчу; достается мнѣ въ очередь, въ удѣлъ; სული მხდებოდა, я задыхался, ალექ. 10; წილად მხვდები, ты достаешься мнѣ по жребію; ერისთ. 48; აქა ხელი რა მეხდების, ე. ი. აქ ხელი არ მომემართების; мнѣ не къ чему здѣсь оставаться; ვეფხ. 733; (ვუხვდები, -დი), ზ. მიჩ. თავს დავეცემი, მივუხვდები; წინა-აღმდეგ ვექმნები, აღვუდგები; 137 ბუნ. კ. ან შემოვეყრები; დავუხვდები, ვუმასპუნძლებ; нападать; противиться; въ разгов. языкѣ: встрѣчать; угощать; (მიხვდების ან მიხდების, 3 პ. უხდების) ზ. მიჩ. თავსდამეცემა, წინა აღმიდგება, нападаетъ на меня; противится мнѣ; რაიცა ჭეშმარიტის მოძღვრებასა უხდების, что не противно здравому ученію; 1 ტიმ. 1—10.

ჴე, ს. ესე არს ზოგადი სახელი, რამეთუ ძირზედ მდგომსა ეწოდება **ნერგი**; მოკვეთილსა **ძელი**, ძირსა მათსა **ფესვი**, გრძელადმდე **მორი**; მოჭრილთა ხეთა მორსა მიწაში დანარჩენსა **ჯირკვი და კუნძი**; სხვანი სახელნი იხილე გრძელა; გაუთლელს ძელს ეწოდება: **დვირე, ლობჭანი, ორღა-ფვირი**; გათლილთა: **კოჭი, ნალი, გაზაფარი**; მოჭრილთა ხეთა დასაწვავად **შეშა**, უწვრილესსა **ფიჩხი**; дерево; бревно; ნაყოფიერი ხე; плодоносное дерево; ხის მუშკი, гомми, ხე ჩამომავლობისა, родословное дерево; ხის სოკო, губка, грибъ, растущій на деревѣ.

ჴეთეთრი, осокоръ бѣлый, бѣлолистъ, ერის. ლ.

ჴება (ვა), ზ. მ. შევახებ, ხელს ვახლებ; касаться чего, трогать; ქილ. 53; (ვუხებ, მაგალ, გულსა), ზ. მ. გულს ვეცემი, შევეხები, косаться сердца, пронзать сердце; ვეფხ. 627; ვისცა ღმერთი საროს მორჩსა ტანად უხებს, ე. ი. ვისაც ღმერთი ტანს აუგებს საროს მორჩსავითარ; кому Богъ даетъ станъ стройный, какъ молодой кипарисъ; ვეფხ. 627; ხელს ვერ მიხებ, не можешь дотронуться до меня; ვეფხ. (ვეხები, -ხე), ზ. თვ. შევეხები; касаться, მოურავ. 69; (მეხება, მეხო), ზ. მიჩ. შემეხება, касается меня, ლახვარი გულსა მეხოს, ვეფხ. 527; пусть мечь пронзитъ мое сердце; ტანი მეხოს, ე. ი. ტანი ხედ გამიხდეს, получу я стройный станъ какъ кипарисъ, ვეფხ. 527; (მახს, გახს, ახს), ზ. მ. შემეხება; მაქვს; შემშვენის, შემფერის; касается меня, тебя, его; имѣю; надлежитъ мнѣ; იერემ. 47—5; 48—16; ნახე მახს.

ჴებალახა, ს. მცენ. пасленъ, глистовикъ; ბუნ. ლ.

ჴებარდა, ს. მცენ. აკაკისხე, золотарникъ, ნ. ჩ. ლ.

ჴებული, ზედ. განწონილი, пронзенный; ვეფხ. 517; **ჴებული**, მუნვე ვეფხ. 517, ხედ დანერგული, посаженное дерево.

ჴეგვიმრა, ს. მცენ. ჩადუნა, იფხლი, папоротникъ.

ჴედება (ვახედებ, -დე), ზ. მ. ვაყურებინებ, заставить смотрѣть; სიბრ. 143.

ჴედვა, ს. зрѣніе, взглядъ; взоръ; ხედვით და საქმით, теоретически и практически; მარტ. 2—3; ლოღ. 17; ხედვა გონების, проницательность ума; ურჩი ხედვისა, непослушный взору; ვეფხ. 712; (ვჰხედავ, უხრ. ვჰხედავდი, სამღუთ-წერილში; ვხედევდი ან ვჰხედვიდი, ფილიპ. 3—3; ვჰხედე); ზ. მ. თვალით გავარჩევ, დავინახავ; видѣть; смотрѣть, глядѣть; შვილად წალმართად მას ხედვიდა, онъ видѣлъ въ немъ будущаго по себѣ преемника; ვისრ. 4; მხედავ, ты видишь меня; (ვიხედები, -დე), ზ. ვ. აქა იქ ვიყურები, осматриваться; оглядываться, **ჴედვება** (ვა), ზ. მ. ვაყურებინებ, заставить смотрѣть; **ჴედვინება** (ვა), იგივე ხედვება.

ჴედვითი და საქმითი სწავლანი, ზედ. теоретическія и практическія науки; ლოღ. § 17.

ჴედნა (ვჰხედნი, ვჰხედნავ, -დნე), ზ. მ. გავჰსწურთნი საჯდომთა ხვასტაგთა; выѣзживать лошадей и т. п.

ჴევა (ვა), ზ. უ. ვოხრავ, охать; ქილ. 210.

ჴევა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხევ; გავჰგლეჯ, დავფრეწ; рвать, драть; ლექსების თქმა და ხევა; ე. ი. ლექსები თქმა კილოზედ; განმ. ვეფხ. ბაც. თეიმ; писать стихи на тонъ для пѣнія; დანასა მახია, ე. ი. დამახევინა, დანას მიმცა დასახეველად; ვეფხ. 709; предоставилъ ножу растерзать меня; მიხევ გულსა, ты раздираешь мое сердце; გულსა ხეული, ე. ი. გულს დასობილი, пронзенное сердце, ვეფხ. 4.

ჴევება (ვა), ზ. მ. ხეთ გავზრდი; воспитать какъ дерево; მახია ე. ი. ხესავით გამზარდა, онъ воспиталъ меня подобно дереву; ვეფხ. 709, (ვჰხევდები). ზდ. деревянѣть, дичать.

ჴევეული, ს. მოხევე, обитатель ущелья; 2 ქართლ. 369.

ჴევთუბანი, ს. უბანი ხევზედ მდებარე, улица пролегающая по оврагу; გუჯ. 31.

ჴევი, ს. მცირე მდინარე ორთა მთათა შორის, ჩახრამული ღელე; ან ნაპირები, სადაცა ჰსდის ამგვარი მდინარე; балка, оврагъ; 2 სჯული 21—4; ფსალ. 82—9; ვეფხ. 262; 858; 1 ქართლ. 449; **ჴევისბერი; ჴევისთავი**, ს. ერთის ხეობის უფროსი; მოურავი; старшина ущелья, ხევის თავობა, ს. მოურავობა ხეობაში, быть старшиною ущелія; სამ. გ. მ. 5; გუჯ. 14; დასტ. 30; 5; **ჴევნარი**, ს. ხეივანი, ხეებიანი ადგილი; аллея; лѣсистая мѣстность; დარეჯ. 2—9; **ჴევნარიანი, ჴევნართიანი**, ზედ. ტყიანი (ადგილი), лѣсистый; ქილ. 281, 304; **ჴევნები**, ს. ღელეები, დახრამული ადგილები; рытвина, растокъ; долъ, межгорье; გამოს. 8—5; 1 მეფეთ. 23—6.

ჴევრია, ს. უგერგილო, ბრიყვი; рохля.

ჴევხუვი, овраги.

ჴევხუვიანი, ზედ. ღელებიანი, овражный.

ჴეზი, ს. წვრილი და გრძელი ბაწარი, бечевка, ვეფხ. 213.

ჴეთუფალა, ს. მცენ.

ჴეთქა (ვჰხეთქ, -ქე), ზ. მ. ვჰგლეჯ, ვჰხეჩ, ვჰსტეხ, ვაპობ, колоть, щепить, щелять; драть, трескать, (ვჰხეთქ, -ქე), ზ. მ. დავახლი. დავჰკრავ, бить, ударить объ; повергать; ვჰხეთქ ჯავრითა, злить кого; ვჰხეთქ, ტირილით, заставить вдоволь плакать, ვჰხეთქ ღვინითა, напоить до пьяна; თავს ვიხეთქ, -თქავ, ломать надъ чемъ голову, думать; ერისთ. 55; ხემ იხეთქა, дерево распустилось; ქილ. 369; (ვხეთქ, ან წერილში: ვუხეთქნი, 1 ქართლ. 367; -ქე), ზ. მ. გავუხეთქ, разбить кому, напр. голову

1 ქართლ. 116; ვუხეთქ მუზარადსა, пробить кому шишакъ; 1 ქართლ. 429; ვუხეთქ გულსა, поразить кого; (ვიხეთქები, -ქე), ზ. ვ. ვჰსქდები; лопаться; нажраться; (ვეხეთქები, -ქე), ზ. თვ. აქიქვეცემი, биться; ხეთქილი, расколотый, დან. 13—53.

ხეთქება, ხზ. -ზღვისა, волны морскія; (ვახეთქებ, -ქე), ზ. მ. დავჰკცემ, დავახლი, ударить объ, повергать; ვახეთქებ მიწასა, ударить объ земъ; ვახეთქებ თავსა, удариться головою; ვახეთქებ ლახტსა, произать булавою; ვახეთქებ მუზარადსა, ударить объ шлемъ; გორგ. 314.

ხეიბარი, ს. კაცი დაშავებული, ასო ნაკლები, калѣка, увѣчный.

ხეიბრობა, ს. დაშავებულობა, увѣчье.

ხეირება (ვა), გამოვაყენებ, дѣлать годнымъ; (ვჰხეირდები) გამოვჰქდები, дѣлаться годнымъ.

ხეივანი, ს. ხენი რიგით დარგულნი ერთპირად ან ორპირად, аллея; დაბად. 40—10.

ხეირი, ზედ. სიკეთე, добро; годность.

ხეირიანი, ზედ. ვარგისი, გამოსაყენებელი, годный.

ხეირება (ვჰ), ზ. უ. ვჰყვავი ხეთათვის; цвѣсти.

ხეკაკუნა, 74, 86; ღლღნა?

ხემაჭკალა, ღლღნა 82?

ხეპამა, ს. მცენარე, растеніе: thapsia; ბუნ. ლ.

ხეპარი, ს. მცენ. названіе растенія, საბ. ლ.

ხეპალა, ს. მცენ. названіе растенія, საბ. ლ. ბუნ. ლ.

ხეკოდა, ფრინ. дятелъ, ერის. ლ.

ხელ, ზზ. არ იხმარების მარტივად, გარნა რთულად რიცვითსა თანმე სახელთა, მაგალ. ერთხელ, ერთხელობას; ნ. თავის ადგილს.

ხელად, ზზ. მზად, на готови; подъ рукою; ხელად აქვს, у него въ рукахъ, онъ можетъ; ვეფხ. 23; ხელად არა მაქვს ფული, въ наличности у меня нѣтъ денегъ; ხელად ქონება (მაქვს), имѣю въ наличности.

ხელად, ზზ. გიჟურად, глупо; -მქცევი, глупо, необдуманно поступающій; 2 ქართლ. 215.

ხელადი, ს. მცირე ლიტრა, кувшинчикъ.

ხელადი, ზედ. ხელში საჭერი, სახელო, ручной; ხელქვეითი, подручный; 1 ქართლ. 23.

ხელ-ამბარი, ს. მცირე ბეღელი, небольшая житница.

ხელ-არგოსანი, ს. ხელჯოხიანი, вооруженный палкой; სიბრ. 50, 160; швейцаръ; დავრ. 27.

ხელაური, ზედ. ნ. ხელეული, ჩონგ. 110.

ხელ-აღებული, ს. თავ-გაწირული; оставленный на произволъ судьбы, пришедшій въ отчаяніе; საშ. ბერძნ. 2; ჩონგ. 133.

ხელ-აღპყრობით, ზზ. съ поднятыми руками.

ხელაღუპყრობილი, ზედ. შეწევნის არა მქონი, безпомощный, ვეფხ. 1301; -ხელად, ზზ. не поднявъ руки; ვეფხ. 94.

ხელ-ახლა, ხელ-ახლად, ზზ. ხელ მეორედ, კიდევ, сново.

ხელბადე, ს. ბადე ხელით საჭერი, ручная сѣть.

ხელბორკილი, ს. ბორკილი ხელზედ დასადები, путы, оковы ручные; ნაუმ. 3—10; ფსალ. 149—9.

ხელ-გამომავალი, ზედ. გამჭრიახი, მარჯვე; расторопный; საშ. სომხ. 340; გორგ. 249; ქილ. 81;

ხელ-გამომავლობა, ს. სიმარჯვე, გერგილი, გამჭრიახობა, расторопность; ქილ. 171, 2 ქართლ. 568.

ხელ-გამოუვალი, ზედ. არ მარჯვე, არ გამჭრიახი, нерасторопный; **ხელ-გამოუვალობა**, ს. არგამჭრიახობა, უგერგილობა; нерасторопность, ქილ. 58. [გუჯ. 25.

ხელ-განპყრობილი, ზედ. распростертыя руки;

ხელგაუძრავად, ზზ. неподнимая руки.

ხელგაუცდელი, ზედ. малоопскусный.

ხელ გაშლილი, ზედ. უხვი, щедрый.

ხელ გახსნილი, ზედ. უხვი; ან ხელიდამ სისხლ გამოშვებული; щедрый; пустившій кровь изъ руки; ვეფხ. 361.

ხელ-გობა, ს. პატარა გობა, корытцо.

ხელ-დაშავებული, ზედ. ხელ-ნაკლები, ხელ-დაჭრილი, ხელ გახეიბრებული, раненный въ руку, ბერძნ. საშ. 68.

ხელ და ხელ, ზზ. უსაშუალოდ, ხელიდან ხელად; სასწრაფოდ; изъ руки въ руку; на скорую руку; ალმ. 126; -ბრძოლა, ომი, схватка, рукопашный бой; რუსუდ. 61; ხელ და ხელ მივეცი, я отдалъ ему въ руки.

ხელ-დებული, ზედ. ვისისამე საფარველს ქვეში მიღებული, покровительствуемый; 2 ქართლ. 281.

ხელება (ვახელებ, -ლე), ზ. მ. გავაგულისებ, сердить, злить; ვეფხ. 725; (ვჰხელდები, -ლდი), ზ. მ. გავგულისდები, сердиться, ან ვჰგიჟდები, сходить съ ума, ვეფხ. 1307.

ხელება (შინვხელებ), заставать дома.

ხელეული, ს. მჭლეული, ერთი იღლია ყანა; снопъ.

ხელეჩო, ს. პატარა ცული ერთის ხელით სახმარი, топорикъ.

ხელვა (ვჰ), ზ. მ. ხელში მაქვს, имѣть подъ рукою.

ხელზარი, ნახე ხელძარი.

ხელზედ ხვევა, ს. увертка, (ვიხვევ, ვიხვიე), ზ. მ. ვატყუებ, водить за носъ; обманывать.

ხელთა, ს. შვიდნი ასონი ან რიცხვნი, მაჩვენებელნი შვიდეულთა დღეთა 12 თთვეთა წლისათა; ნახე ქრონიკონი; вруцѣлѣто.

ხელთგამომავლობა, ხელთ გამოუვალობა, ნ. ხელ გამომავლობა, ხელ გამოუმავლობა 2 ქართლ. 561.

ხელ-თვდება (ხელთ ვიგდებ, -დე), ზ. მ. ხელში ჩავიგდებ, დავიჭერ, схватить, прибрать къ рукамъ; ქილ. 416; 1 ქართლ. 352, 385; ხელთ ვუგდებ, отдать кому что въ руки; ხელთ მიგდია, я захватилъ.

ხელთ დასხმა (ხელთ დავასხამ), ზ. მ. ვაკურთხებ ვისმე ხელის დადებით; შევიპყრობ ვისმე პატიმრად; рукополагать; наложить руки, взять подъ стражу; მაკ. 26—50; საქმ. 8—18.

ხელთიდება (ვუ), ზ. მ. ხელში მივსცემ, вручить.

ხელთება (ვიხელთებ), ზ. მ. ხელში ჩავიგდებ, ხელთვიგდებ, прибрать къ рукамъ, схватить; ვეფხ. 402; დავრ. 16; ქილ. 41, 212, მიხელთავ; захватываешь меня; მოურავ. 290; (ვეხელთები, -თე), ზ. თვ. ხელში მივეცემი, отдаваться въ руки; საშ. ვახტ. 248, 261.

ხელ-თეთრი, ნ. ხვალო.
ხელ-თოფელა, бузина.
ხელთსაქმარი, ს. ხელით სამუშაო, рукодѣліе.
ხელთუგდებელი, ზედ. დაუჭერელი, непойманный, 2 ქართლ. 414
ხელთ-უფალი, ს. მოხელე რისამე ან ხელოსანი, ხელოვანი; чиновникъ завѣдывающій чѣмъ-либо; художникъ, артистъ; ქილ. 646.
ხელთ-ყოფა (ვარ), ზ. უ. ვისისამე ხელშივარ, находится въ чьихъ либо рукахъ.
ხელთ-ქონა (ხელთა მაქვს), ზ. მ. ვჰპატრონობ, მიჭირავს, имѣть въ рукахъ, владѣть.
ხელთჭერა (ვი), владѣть, держать въ рукахъ.
ხელთწერილი, ხელთწერილობა, ს. ხელით-დაწერილი; росписка; рукопись.
ხელი (ბერძნ. ნემენც.), ზ. ს. მკლავის წინაკერძო მაჯიდამ თითებამდე; მათ. 22—13; ვეფხ. 85; ალბ. 62; მფარველობა; სამართალი, ხელმწიფება, უფლება; რუსუდ. 273; საქმე; თანამდებობა, მოვალეობა, ალბ. 9; ვეფხ. 1218; ჯერი, ერთი წყობა, წყვილი ტანთ საცმელი და სხ; გვარი წერილობის; მაგალ. ნუსხა ხელი, მრგვალი ხელი; рука; покровительство, право, власть; дѣло; должность; перемѣна одѣжды; почеркъ; მარჯვენა ხელი, правая рука; მარცხენა ხელი, лѣвая рука, ხელს-არ ვახლებ, я не трону рукою; სხვის ხელით ეკალსა ჰკრეფს, чужими руками жаръ загрѣбаетъ; **ხელზედ მოსამსახურე**, ს. подручная прислуга; ხელს გავიტეხ, ე. ი, შევეჩვევი, დავხელოვნდები, навыкнуть, ხელი ხელს დაჰკრეს, ударили по рукамъ, თუ ნაპარევი ხელთ ჰქონდეს, если ворованная вещь находится у него въ рукахъ; ალბ. 62; **მარტო ხელი**, одинокій; единственный; **მარტოხელობა**, одиночество. ხელად გატარცვა, ограбить своею рукою; ალბ. 123; და არ მისცეს თავი ხელთა, и не отдались ему въ руки; 2 ქართლ. 266; ფული ხელთ არა მაქვს, въ наличности у меня нѣтъ денегъ; ჩემ ხელად მოიყარე, доживи до моихъ лѣтъ; ჩემ ხელა კაცი, ე. ი. ჩემისთანა კაცი, подобный мнѣ человѣкъ; გაჭრა მიჯნურთა ხელია, ვეფხ. 778; бросить все и удалиться есть дѣло влюбленнаго; ხელი შემივა, я имѣю право; რა ხელი მაქვს, какое я имѣю право, какое мнѣ дѣло; ჩემთან ხელი არა გაქვს, ты надо мною никакого права не имѣешь; რუსუდ. 273; ხელის შეწყობა ან მომართვა, помогать, თუ პატრონთან ხელი აქუნდეს; если онъ при владѣтелѣ имѣетъ должность; ალბ. 9; მებაჟეთ ხელის უფალი, начальникъ таможенныхъ сборщиковъ; ესტატი მცხეთ. ცხოვრ; ხელს კუჭერ; жму рукою; скуплюсь. ხელის საურავი, ვეფხ. 335; სიმწარე არა ხელია თქვენი, горевать, не ваше дѣло; რუსუდ. 449; მიწყით შენი ხელია, завсегда это твое дѣло; ვისრ. 37; დარეჯ. 40, 46, მიართვა თითო ხელი ტანისამოსი, онъ подалъ по одной перемѣнѣ одежды; რუსუდ. 244; ერთი ხელი აბჯარი, одна перемѣна оружія; რუსუდ. 377; მარტო ხელი, одинокій; одиночный; ერთი ხელი წიგნები, по одному экземпляру книгъ; ხუცური ხელი, церковное письмо; მრგვალი ხელი, круглый почеркъ; ნუსხა ხელი; скорый почеркъ, გული ხელთა არა მაქვს, ან თავი ხელთ არა მაქვს; я самъ не свой; ვისრ. 159; თავი-ხელთა არა მაქვს, я занятъ по горло; სამ. კათოლიკ. 4; დედაკაცი თავის თავი ხელთ მქონე, женщина расторопная; სამ. სომხ. 33; ხელიდამ გამოუვა, онъ на это способенъ; ხელს არ მომცემს, это мнѣ не выгодно; რას ხელს ვაური, на что мнѣ; ვისრ. 146; ამ ხელად, на сей разъ.
ხელი (სომხ.), ს. გიჟი, სულელი, ცნობა ვნებული; сумасшедшій; ვეფხ. 906; შავთ. 34; გულითა ხელითა, ე. ი. გაჯავრებულის გულითა, съ душевною злостью.
ხელიანი, ზედ. ხელის მქონებელი, имѣющій руку.
ხელითტარება, ზ. მ. ხელით დამყავს, носить на рукахъ; водить за руку.
ხელთუქნელი, ზედ. არა ხელით გაკეთებული, нерукотворенный; ხელით უქნელი ხატი, нерукотворенный образъ.
ხელით-ქმნული, ზედ. ხელით ნაქმარი, сдѣланный рукою; ისაი. 16—12; საქმ. 7—48; ზოგჯერმე, კერპი, истуканъ, идолъ; ისაი 2—8; ფსალ. 96—7; ლუკ. 14—58; საქმ. 17—23.
ხელისუფალი, властелинъ, должностное лице, начальникъ, ნ. ხელი.
ხელითწერილი, ს. ხელით ნაწერი, ან ხელწერილი, მოვალეობისა ან შეკრულობის წიგნი; рукопись; подписка; росписка.
ხელის ხელ წაღება (ვულებ, -ღე), ზ. მ. ხელიდამ გამოვართმევ, წავართმევ, отнять, вырвать изъ рукъ; ალბ. 35.
ხელის ამართვა (ხელს ავუმართავ), ზ. მ. ხელს ავალებინებ, ჩამოვართმევ; გამოვაზარებ, отобрать у кого что; ნ. ჩ. ლ.; ან ხელის გამართვა, помогать, **ხელის ასამართავი**, ს. შეწევნა, пособіе; დასტ. 151.
ხელის აღება (ავილებ), ზ. მ. თავს დავანებებ, დავუტევებ, отказаться отъ чего, оставить что; თავზედ ხელის აღება, ე. ი. თავის გაწირვა, უიმედობა; отчаяться, **ხელის აღებინება** (ავა), ზ. სხმ. заставить отказаться.
ხელის აღპყრობა (-აღვუპყრობ, აღვუპყარ), ზ. მ. ხელს გავუმართავ, შევეწევი, подать руку помощи; 1 ქილ. 377; **ხელის აღმპყრობელი**, ს. ხელის გამმართავი, вспомоществователь; ტიმოთ. 15; 1 ქართლ. 218.
ხელის გამართვა (ვუმართავ), ზ. მ. შევეწევი ფულითა, ссужать кого деньгами; пособлять; помогать; (ხელს გავიმართავ), ზ. მიჩ. ხელს შევიწყობ, ვიშოვნი შეწევნას; получить пособіе; поправиться; ქილ. 458.
ხელის გახსნა (ხელს გავიხსნი), ზ. მ. ხელიდამ; სისხლს გამოვიშვებ, пустить изъ руки кровь ვეფხ. 364.
ხელის დადება (ხელს დავჰსდებ), ზ. მ. ხელს შევუწყობ; რუსუდ. 446; ან დავლოცავ თავზედ ხელის დადებით; положить руку, стараніе; руко полагать; пещись о комъ либо; **ხელის დასადები**, ს. შაქარი და ბეჭედი რომელსაც უგზავნის საქმრო თავის დანიშნულს ქალს; сахаръ и кольцо,

которыхъ женихъ посылаетъ невѣстѣ; კავკ. გაზ. 1854 წ. № 98.

ხელის დასხმა (-დავასხამ), ზ. მ. დაელოცავ თავზედ ხელის დადებით; შევიპყრობ ვისმე პატიმრად; рукополагать; наложить на кого руки, взять подъ арестъ; ალ. 90.

ხელის დაფარება (დავაფარებ), ზ. მ. დავჰმალავ სხვის ნაკლულებას, прикрывать недостатки кого либо.

ხელის დება, ნ. ხელის დადება.

ხელის მაყურებელი, ს. ხელის შემხედავი; зависимый; 2 ქრონ. 536.

ხელის მიყოფა (მივჰყოფ, მივჰყავ), ზ. მ. ხელს ვახლებ, ხელსა ვჰყოფ, начинать.

ხელის მომართვა, ნახე ხელის გამართვა.

ხელის მოსადები, ს. ხელის მოსავლები, рукоять.

ხელის მოურნე, ს. გამგე, управляющій.

ხელის მოწერა, სს. подпись руки; (ვაწერ), ზ. მ. ხელს ჩავურთავ, подписывать.

ხელის მქონებელი, ს. თანამდებობის მქონი, должностное лицо; გუჯ. 15; რაცა ხელის მქონებელინი იყვნენ, всѣ должностныя лица.

ხელის მხდელი, ს. სიკეთისა ხელის მხდელი, ვეფხ. 704; ე. ი. სიკეთის მაგიერად სიკეთის გარდამხდელი, платящій за добро добромъ.

ხელის სასაკვირველი, ზედ. восхитительный, ვისრ. 2.

ხელის საურავი, ს. განსაგებელი, должность, управленіе.

ხელსაკლული, ზედ. неимущій.

ხელის სწრობა, ხელის ტაცება (ვუსწრობ, ვუსწარ, -ვტაცე), ზ. მ. ზედ. შევვარდები სისწრაფით; მივეტანები, მივვარდები; хватать.

ხელის უფალი, ხელის უფროსი, ს. განმგებელი რისამე, управляющій, начальникъ; გუჯ. 21; დარეჯ. 85; ქილ. 526.

ხელის უფლება ან უფროსობა, ს. განგება; მართვა რისამე, управленіе; 1 ქართლ. 273, 281, 276; მდგომარეობა, ხარისხი მცხოვრებთა; право состоянія.

ხელის ქვეშე, ზედ. მდგომარე ბრძანების ქვეშე ვისისამე, подчиненный подвластный; მარკ. 35—2.

ხელის-ურა, ნ. ხელის-ხდა.

ხელ-უუმბარა, ს. პატარა ყუმბარა, небольшая бомба.

ხელის შემხედავი, ნ. ხელის მაყურებელი.

ხელის შეხვდა (ხელი შემივა, -ვიდა), ზ. მ. უფლება მაქვს, имѣю право.

ხელის შეწყობა, ს. ფარეზი, діета.

ხელის შეწყობა, ხელის ჩართვა, ნ. ხელის დადება; ხელის მოწერა.

ხელის წავლება, ზ. მ. ხელს მოვჰჭიდებ, схватить.

ხელის წაური (ხელს წავიური, -ვარე), ზ. მ. ხელს გავიტეხ, გავიადვილებ, გავივარჯიშებ საქმესა რასმე, набить руку.

ხელის წყობა (ვიწყობ, -ვიწყე), ზ. მ. ხელს გავიმართავ, получить пособіе; (ვუწყობ), შევეწევი ფულით, снабдить кого деньгами, помочь; ხელსმიწყობ, ты помогаешь мнѣ.

ხელის ხდა (-ვჰხდი, -ვხადე); ხელის ურა (ვჰური, -ვჰყარე), ზ. მ. გამოვიყენებ, მოვიხმარებ; употреблять, пользоваться; ვეფხ. 896; რა ხელი ეხდება, на что годится.

ხელის ხელ, ზზ. ხელ და ხელ, изъ руки въ руку; ვეფხ. 16; ხელის ხელ ჩასაყრელი, ხელ ხელგაყრილი, подъ ручку; მოურავ. 232.

ხელის ხლება (ვახლებ, -ვახელ), ზ. მ. შევახებ ხელსა, прикоснуться, дотронуться.

ხელკუბო, ს. ხელით სატარებელი კუბო, носилки.

ხელმანდილი, ს. ხელსახოცი; носовой платокъ.

ხელმანკიერი, -კიანი, ს. დაუდეგარი, бѣдокуръ.

ხელმანკი, ს. ხუმრ. 16; бѣдокуръ. რუს. ქართ. ლ.

ხელ-მარტო, ზედ. უცოლშვილო, одинокій; ჩონგ. 145.

ხელმარჯვე, ზედ. მარდი, ჩქარი; მარჯვედ მესროლი ნიშანში, ловкій; мѣткій; **ხელმარჯვედ**, ловко, мѣтко; ხელ მარჯვეობა, ს. მომარჯვებულობა ხელისა საქმეში ან სროლაში, ловкость; мѣткость; რუსუდ. 541.

ხელ-მასწრაფი, ზედ. ვისაც ხელი უსწრობს, ეტანება, ხარბი, проворный, ловкій.

ხელმეორედ, ზზ. ხელ-ახლა, вновь.

ხელმიუკარებელი, ზედ. ხელ-უხლებელი, нетронутый; ვისრ. 101.

ხელმოკლე, ზედ. ძვირი, ხელმოჭირებული; скупой.

ხელმოკლეობა, -კლობა, ს. უპოვარება, бѣдность, недостатокъ.

ხელმოსაჭრელი, ზედ. ქვემდებარე ხელის მოჭრისა; подлежащій къ отсѣченію руки; სამ. ვახტ. 292.

ხელმოჭერილი, მოჭერილი, ზედ. ძუნწი, ძვირი, скупой.

ხელმქნელი, ზედ. გამაგიჟებელი, съумасводящій.

ხელმწიფე, ს. თვით მპყრობელი დიდებული მეფე, Государь, Императоръ; ვისრ. 47.

ხელმწიფება, ს. უფლება, ხელი; თვით მპყრობელობა; უმაღლესი მთავრობა власть, право; Императорство; самодержавіе; ალმ. 57: მატ. 21—25; იოან. 10—10; რომ. 13—1; მრავლ. ხელმწიფებანი, ს. ერთი ცხრათა დასთაგანი ანგელოზთა; властелинъ ангеловъ; რათა უწყოდეთ რამეთუ ხელმწიფება აქვს ძესა კაცისასა ქვეყანასა ზედა; дабы вы знали, что сынъ человѣческій, имѣетъ власть на землѣ; მატ. 9—6; (ვა), ზ. მ. გავამეფებ; воцарять; 1 ქართლ. 188; (ვი), ზ. უ. ვჰმეფობ, царствовать, მატ. 20—25; (ხელ ვეწიფები, -ფე), ზ. თვ. უფლება მაქვს, имѣю власть, право; აბდ. 133; 1 ქართლ. 68; (ხელმეწიფების), ზ. თვ. ხელიშემივა, უფლება მაქვს, я имѣю право, власть; მატ. 5—14; 54—32; გუჯ. 12.

ხელმწიფობა, სს. მეფობა; ვეფხ. 142; ვისრ. 2; რუსუდ. 30; უფლება, ხელი; შესაგ. ხომ. სამ. 2; царствованіе; власть, право; ხელმწიფობითი შემეზრალნეს; ე. ი. რადგანაც ხელმწიფის ხარისხი ჰქონდა იმის თვის შემეზრალდაო; ვეფხ. 293; какъ Государя, я пожалѣлъ его; ვით შეჰფერის

ხელმწიფობასა თქვენსა, какъ это надлежитъ Вашему Величеству; 1 ქართლ. 301; რუსუდ. 13; (ვჴხელმწიფობ), ზ. მ. ვჴმეფობ, царствовать.

ხელმწიფური, ზედ. ხელმწიფისადმი შესაფერი, какъ царю подобаетъ, царскій; -ქცევა, რუსუდ. 1; царская манера обращенія; ხელმწიფურად, ზზ. по царски; ვეფხ. 1574.

ხელნა, მრავ. ხელნები; მარხილთ გასაწევი ორი ლატანი, оглобли у саней.

ხელნავი, ს. საომარი ხამკლავე, поручи; нарукавникъ (у латъ), 2 ქართლ. 158, 524; რუსუდ. 529; საბ. ლ. ხელნავიანი მკლავი, рука одѣтая въ нарукавникъ.

ხელნაწერი, ს. ხელით წერილი, рукопись.

ხელობა, სს. ჭკუა-მცდარობა, სიგიჟე, გონება შეშლილობა, сумашествіе, ვეფხ. 28, 922, (ვჴხელობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ჭკუა ვჴმცდარობ, შეშლილივით ვიქცევი; сходить съума, ვეფხ. 15; მისმიჯნურობისა თვის ვჴხელობ; я схожу съума отъ любви; ვისრ. 106. (ვჴხელდები, -დი), ზ. ვდ. გავჴჯავრდები, бѣситься.

ხელობა, ს. ხელოვნება, ცოდნა რომელისამე ხელ-საქმარისა: ვითარ ხუროვნობა, მკერვლობა; ხელოვნება, ოსტატობა; სახელო, თანამდებობა; ремесло, мастерство; должность; искуство, знаніе; ვეფხ. 14, 15; ჩემი ხელობა ეს არის, вотъ мое ремесло; (ვჴხელობ, ხრ. არა აქვს), ზ. მ. ხელოვნებას მოვიხმარებ, употреблять искуство.

ხელობა, ს. ჯერი, ხამუში, რიგობა; перемена одежды; ერთი ხელობა ტანთ-საცმელი; одна перемѣна одежды; ერთ ხელობას, за одинъ пріемъ; ორხელობას, въ два пріема.

ხელოვანი, ზედ. მარჯვე, გამოცდილი საქმეში; искусный; художникъ; хитрый; ცამ. 33.

ხელოვანება, ხელოვნება, -ლოვნობა, ს. ხელობა; გამოცდილება საქმეში; ხერხიანობა, искуство; ремесло, мастерство; уловка, хитрость; საქმ. 18—3; ვეფხ. 6, ჩახრუხ. 92; ქილ. 489; (ვჴხელოვნებ, -ნე), ზ. მ. ვჴმუშაკობ, мастерить, упражняться, работать, ვეფხ. 25; (ვახელოვნებ), გავავარჯიშებ, ვასაქმებ, упражнять, ხელოვნებითი, ზედ. ცოდნით ნამუშავარი, искуственный; ხელოვნებული, ზედ. ფრიადის რუდუნებით ნამუშავარი, сдѣланный съ искуствомъ; ქილ. 505; ან მანქანებით მოგონებული, хитросплетенный; იგავი 26—19.

ხელოსანი, ს. მცოდნე ხელობისა, ხელსაქმარისა, ოსტატი; ხელის უფროსი, იმერულად: მამასახლისი სოფლისა, მოხელე სოფელში, ремесленникъ; мастеръ; художникъ; сборщикъ податей; старшина въ деревнѣ; გუჯ. 2—23; სამ. ბერძნ. 344.

ხელოსნობა, ს. ხელობა, ცოდნა რომლისამე ხელთა საქმარისა; ოსტატობა; ремесло, мастерство; (ვჴ, ვი), ზ. მ. заниматься ремесломъ; სამ. სომხ. 391.

ხელოსნური, ზედ. художественный.

ხელსაბამი, ს. დასტანაგი, მელევანდი, სამკლავე; браслетъ.

ხელსაბანი, ს. ხელის დასაბანი ჭურჭელი, рукомойникъ; тазъ.

ხელსაფქვავი, ს. პატარა წისქვილი ხელით საბრუნავი, ручная мельница.

ხელსაქმარი, ს. ხელით სამუშავიო საქმე, рукодѣліе, ручная работа.

ხელსაქმე, ს. იგივე ხელსაქმარი.

ხელსაქმობა, სს. ручная работа; (ხელ-ვჴსაქმობ), ზ. მ. ხელით ვჴმუშაკობ; работать рукою.

ხელ-სალბავი, ხ. ინა, ერის. ლ.

ხელსაფარი, ზედ. სახმარი, გამოსადეგი, пригодный.

ხელსაჭერი, ზედ. ხელში დასაჭერი მაგალ. ჯოხი, ручной (ручная палка).

ხელსახოცი, ს. ხელმანდილი, носовой платокъ. -ბაღდადისა, шелковый ручной платокъ турецкій.

ხელსუფთა, ს. бѣлоручка.

ხელსწრაფი, ზედ. ხელზედ მარჯვე, проворный на руку.

ხელტარი, ს. ხელის მოსაკიდი, рукоять, -ხმლისა, рукоять у сабли; ვეფხ. განმ. 601; ან თითის ტარი, веретено; 445(?).

ხელუკუღმა, მაგალ. ნასროლი ლახტი, რუსუდ. 687; булава брошенная рукою назадъ.

ხელური; ზედ. გიჟური, дурацкій, რუსუდ. 24; ვეფხ. 1200; ვისრ. 17.

ხელურობა, ს. გიჟობა, дурачество; ქილ. 211.

ხელუქმარი, ზედ. ხელით უქნელი, не рукою сдѣланный.

ხელუურედი, ზედ. გამოუსადეგი, негодный.

ხელუხლებელი, ხელუხლები, ზედ. უნაკლულო, მთელი, უხმარებელი, нетронутый, непочатый; цѣлый.

ხელფასი, ს. სასყიდელი, გასამრჯელო, плата за трудъ.

ხელფიცხელი, ზედ. ხელმცკიცე, тяжелая (рука).

ხელფურჩი, ზედ. ვისაც უსწავლელად თვისითა გონებითა ძალ-უძვს გაკეთება ხელ საქმართა: მაგალ: გამართვა მოშლილთა საათამოთა; აგება წისქვილისა, მანქანათა; ე. ი. ხელმარჯვე საქმეში, перепмчивый, способный перенять что самоучкой.

ხელ-ფურჩობა, ს. ხელზედ მარჯვეობა საქმეში, способность перенимать самоучкой; переимчивость.

ხელქვეითი, ხელქვეშე, -შეთი; ზედ. დამორჩილებული, დამოკიდებული; подчиненный.

ხელქმნა (ვიჴქმნი, ვჴქმენ), ზ. მ. გავაგიჟებ ვისმე, შევჴშლი ჭკუაზედ; ცნობას მივუღებ; сводить съ ума; **ხელ-მქმნელი**, ს. кто сводитъ съ ума; ვეფხ. 16. **ხელ-ქმნილი**, მიმ. лишившійся разсудка; ვეფხ. 847.

ხელ-ქოთანი, ს. მომცრო ქოთანი, небольшой горшокъ.

ხელყოფა ან ხელყვა (ხელვჴყოფ, -ვჴყვი, -ვჴყავ), ზ. მ. ხელსმივჴყოფ, ხელსვახებ, დავიწყებ; начать дѣло, предпринять что; 1 ქართლ. 336; მროველ. 32; (ხელვეყვი, -ვეყავ), ზ. თვ. ხელსვახლებ, прикоснуться.

ხელშეკრული, съ связанными руками.

ხელშეუვალი, ზედ. მოუდევარი, უცილობელი, ულავო, რომ სხვას ხელს არ შეუვიდოდეს; неоспо-

римый, неприкосновенный; გუჯ. 29; 1 ქართლ. 222; ხელ-შეუვალად, ზზ. неоспоримо.

ხელშეუხებელი, ზედ. ხელ-უხლებელი, нетронутый.

ხელ-შეხება (ვა), ზ. მ. ხელს ვახლებ, касаться, 1 ქართლ. 414.

ხელშეწყობით, თამარ. ბაც. 19, съ помощію.

ხელშუბა, ს. ბუნ მოკლე შუბი, дротикъ, небольшое копье; **-ბიანი**, ზედ. вооруженный дротикомъ.

ხელჩართული, ზედ. ან ს. ხელმოწერილი; განთვისებული გვარი წერილისა, რომელსა შინაც გარდაიბმიან ასონი დიდროვანითა და შვენიერითა ნაკვეთებითა ურთიერთარს, ესრეთ რომე არა ადვილ-არს წარკითხვა მათი; подписанный; подписьруки; почеркъ вязью.

ხელჩაფი, ს. корчагъ, სამზ. 136.

ხელჩქარად, ზს. მალე, на скорую руку.

ხელცარიელი, ზედ. пусторукій.

ხელცარიელობა, ს. უქონლობა; неимѣніе денегъ.

ხელცახოცი, მდაბ. ნ. ხელსახოცი.

ხელცმული, ზედ. მფარველობასა ქვეშე მყოფი, покровительствуемый, საბ. ლ. 4 მეფე. 15—19; დაბექდილს დაბადებაში არ იპოვება ეს სიტყვა.

ხელცუდა, ზედ. ნახე ხელცარიელი; ხელცუდად ნუ განათავსუფლებ მონასა; неотпускай раба съ пустыми руками; 2 სჯული 15—13.

ხელცული, ს. ნაჯახი, бердышъ.

ხელძარი, ს. ჯინი ხელებით საზიდი, хворостяная ручная корзина.

ხელწაურთავი, ზედ. ხელმოუწერული, неподписанный.

ხელწერილი, ს. ხელით წერილი; ან ხელნაწერი; росписка; подписка; рукопись.

ხელწმინდად, ზზ. ალხოცით, чисто на чисто.

ხელ-ხება, სს. მოყოლა, დაწყება საქმისა, приступъ къ дѣлу; (ხელს ვახებ), ზ. მ. ხელს მივჰყოფ, მოვჰყვები, приступить.

ხელ-ხელ გაყრილი, ნ. ხელის-ხელ.

ხელხუნდი, ს. სინოხი, ხელზედ დასადები ხუნდი; цѣпъ которую надѣваютъ преступнику на руки.

ხელჯაგი, ს. ჩასაცმელი ხელზედ სითბოსთვის, ამგვარს ჩასაცმელსა თითებიანსა ეწოდების თითმანი; рукавица; ერისთ. 7.

ხელჯოხიანი, ს. ისაული, ბოქოული კვერთხითურთ; полицейскій, вооруженный палкой; დასტ. 15.

ხელჯოხიანობა, ს. ისაულობა, ალექს. 194; исполненіе полицейскихъ обязанностей.

ხემხება (ვიხემსებ, -სე), ზ. მ. ვიგემებ, მოვჰკბენჩ, откусить, отвѣдать; ქილ. 487.

ხემხი, ს. მცირე ლუკმა, ერთი ბეწო რამ, кроха, крохотка, крошка, крупица.

ხემხუ, ს. ყურძენია, сортъ винограда; ერისთ. ლ.

ხემწარა, ს. მცენარეა, ბუნ. ლ.

ხენდრო, ს. დიდი მარწყვი ან ჟოლა; малина; ნ. ჩ. ლ. ბუნ. ლ. პურის-ცომა, მანერუხი, გოდორა, ხვიხვიანა; клубника; ერისთ. ლ.

ხენეშა, ხენეში (სომხ.), ზედ. საძაგელი, ცუდი, ურგები; მყაყი, დამპალი, მაც. 7—17; 12—33, 34; дурной, негодный; гнилой; ანდრ. 81.

ხენეშ ყოფა (ვჰყოფ, ვჰყავ); ზ. მ. ვახდენ, портить.

ხენიახურა, ს. მცენ. заря (растен.), ივანე ბაც. ლ.

ხენჯი, ს. მეტალთა ნაწური წიდა, რიოში, окалина, огарки металла; ქიმ. 113.

ხეობა, ს. რიგზედ ჩარიგებულნი ხენი; аллея, ხეხეობით გამართული ბაღი, садъ съ аллеями деревъ, ქილ. 201.

ხეობა, ს, ხევი, შენობა ერთს მდინარეზედ ორთა მთათა შორის გაღმა გამოღმა მიდევნებით; селенія въ ущельяхъ гдѣ протекаетъ рѣка.

ხეოხროხაშა, ს. მცენარეა, ბუნ. ლ.

ხერგა (ვჰხერგ, -გე), ნ. ჩახერგვა.

ხერგი, ს. ტყიანთა და ჭალიანთა გზათა ზედა წაქცეული, გინა მდინარისაგან მოტანილი ხე და განგებ გახიდული, засѣка; ან барикада.

ხერგული, ს. იგივე ხერგი, засѣка, барикада.

ხე-რევანდი, ს. მცენ. бѣлый ревень; ერის. ლ.

ხერთვისი, ს. ჭალაკი, კუნძული, перешеекъ; островъ; ტიმ. 36.

ხერი, ნ. ლერი; სასანთლეთ ლეროები, вѣтви у подсвѣчника, გამოსლ. 25—31; რიცხვი 8—4.

ხერკინა, ნახე ბელექონი ან ჩათლაყური.

ხეტირელი, ს. მცენ. ერისთ. ლ.

ხერტული, ს. მცენ. черешня, დან. 13—58.

ხერტყი, ს. მუხნარი, дубрава; გამოსლ. 34—13.

ხერტყოვანი, ზედ. მწვანვილოვანი, зеленѣющій.

ხერუვიმი (ებრ), ს. ერთი ცხრა დასთაგანი ანგელოზთა; херувимъ; მარტ. 77; ებრ. 9—4.

ხერხა (ვჰ), ზ. მ. ვჰსჭრი ხერხითა, пилить; (ვიხერხები, -ხე), ზ. ვ. გავიხერხები, გავიჭრები ხერხით, распиливаться.

ხერხება (ვა), ზ. მ. მოვაგვარებ, მოვახელოვნებ, мастерить, приладить; (ვი), ზ. მიჩ. მოვიხელოვნებ; გამოვჰსდგები, умудриться, ухитриться, быть годну; კაცია 14; (ვუ), ზ. მიჩ. მოვუხელოვნებ; употребить противу кого хитрость; (ვეხერხები), ზ. თვ. ვჰხელოვნობ რაზედმე, ухищряться надъ чѣмъ; მეხერხები, ты употребляешь противу меня хитрость; ქილ. 470.

ხერხემალი, ს. ზურგის ძვალი, რომელზედაცა მოსხმულ არიან წიბონი ან ფერცხალნი გვერდთანი, позвонокъ; хвостецъ.

ხერხი, ს. გრძელი და ფართო რკინის იარაღი, ცალის გვერდით დაკბილული საჭრელად ხეთა, ძვალთა, ქვათა და სხ. пила; ისაი. 10—15.

ხერხი, ს. ხელოვნება, ხელ-ფურჩობა, გამოცდილება, ოსტატობა, მოხერხება, ეშმაკობა, искуство, хитрость; რუსუდ. 882; ქილ. 488; ხერხით, ზზ. მანქანებით, посредствомъ хитрости.

ხერხი, ს. თევზ. пила рыба, ერისთ. ლ.

ხერხიანი, ზედ. ხელოვანი, გერგილიანი, მოხერხებული; искусный; хитрый; удобный.

ხერხიანობა, ს. მოხერხებულება, искуство; хитрость; რუსუდ. 364, 467.

ხეხაეკლე, ს. მცენ. ნახე ძეძვი.

ხეტარი, ს. კოტა, ხმლის ტარი, ефесъ, рукоятка.

ხეტება (ვახეტებ), ზ. მ. ვაგიჟებ, обезумлять, (ვჰ-

ხეტდები), ზედ. ვჰგიჟდები, обезумѣть; (ვეხეტები, -ტე), ზ. თვ. აქიქ ვთრევი, таскаться.
ხეტი, ზედ. გაუგებელი, წინდაუხედავი, рохля.
ხეტუხტი, ს. მცენ. мольва, просвирнякъ, (раст.); ბუნ. ლ.
ხეტყე, ს. საშენებლად სახმარი ტყე ან ხეები, строевой лѣсъ.
ხეული, ზედ. დახეული, рванный.
ხეული, ს. მოხევე, ხევში მცხოვრები; житель ущелья, შავთ. 54. [ный.
ხეულობა, ნ. ხეობა; ხეური, ზედ. სახევო, ущель-
ხეფრუ, ს. დიდგულა, бузина. პ. ფ. ლ.
ხეფრცა, ს. მცენ. дикій базилекъ, чебрецъ; (plante); ბუნ. ლ.
ხეფარდა, ს. მცენ. ნ. აკაკის ხე.
ხეფრუა, ს. მცენ. დიდგულა, бузина; პ. ფ. ლ.
ხეშავა, ს. მცენ. крушина. ერის. ლ.
ხეშიშველი, ს. მცენ. названіе растенія.
ხეჩა (ვჰხეჩ, -ჩე), ზ. მ. ვაპობ, ვჰხლეჩ, ვჰსჩეხ; колоть, рубить.
ხეჩაკალი, ს. ნარჯი (სათევზე), багоръ.
ხეჩახპერი (სომხ.), ს. ჯვარის მამა, посаженый отецъ; ერისთ. 162.
ხეწა (ვჰხეწ), ზ. მ. ვჰხვეწ, ვჰფხეკ, ვთლი; ძაფს დავასუფთავებ სახვეწავით; მცირედ დავჰკოდავ, სამ. ვახტ. 180; скоблить; строгать; очищать нитку; слегка ранить; ზოგჯ. ვჰჭრეთ, გამოვჰღალაბრავ; долбить.
ხეწიწვი, ს. მცენ. папоротникъ (раст.).
ხეწნა (ვჰხეწნი, -ნე), ზ. მ. ვჰხევ, ვჰგლეჯ; ვჰხვეწ; ავაძრობ კანს; ვეფხ. 754 ;рвать, драть; строгать; сдирать кожу. [скорлупа.
ხეჭბი, ს. წაბლთ გარეგანი ბუდე, каштановая
ხეჭეჭური, ხოფლური მსხალი წვლიანი, дикая и сочная груша; ბაქრ. 181.
ხეჭრელა, ს. მცენ. ლუკუფხა; жестеръ, ერის. ლ.
ხეჭუჭი, ს. კვერცხთა გარეგანი ბუდე, ნაჭუჭი, скорлупа.
ხეხა (ვჰ), ზ. მ. ვჰღრეს, ერთს მეორეზედ წავუსვამ; тереть, (ვიხეხები, -ხე; ვეხეხები), ზ. მ. тереться; ხაო ეხეხება ხავერდსა, бархатъ атласится.
ხე-ხილი, ს. ხილნარი, ბაღი, фруктовый садъ или деревья.
ხეხილნარი, იგივე ხენილი, სიბრ. 158.
ხეხო, ს. ჯავზი, мушкатный орѣхъ; ბუნ. ლ.
ხე-ხუ, ყურძენია, ბაქრ. 182.
ხვადაგი, ს. იმერულად **ხვასტაგი**, рогатый скотъ.
ხვადი, ს. მამალი, მაგალ. ლომი, ძაღლი, კატა, ვეფხვი, დათვი, მგელი, ტურა და სხ. გარნა ამათს დედალს ეწოდება ძუ; самецъ.
ხვავი, ხუავი, ს. გროვა, ზვინი მარცვალთა, ანაკმაზი ბზიანი, რიოში, ჩენჩო; груда зерноваго хлѣба.
ხვაიშანი, ხოიშანი, ხვარეშანი, ს. მოხმარება, შველა, ხელის მომართვა, пособіе, помощь; ტიმ. 83.
ხვაიშნება, ხვაიშნობა, სხ. თხოვნა შეწევნისა; ходатайство о помощи; (ვი, ან ვუ), ზ. მ. ვთხოვ ვისთვისმე შეწევნას, მფარველობასა, ходатайствовать, просить за кого либо; ქილ. 354; დარეჯ. 2—21.

ხვალ, 2 პირი ზმნისა ვალ, ნ. სვლა.
ხვალ, ხუალე, ზზ. დღეის შემდეგ, მეორეს ან მომავალს დღეს; завтра; ვეფხ. 11; ხვალზეით, ან ხვალის ხვალ, ზზ. ზეგ, послѣ завтра; **ხვალინდელი**, ზედ. მომავალის დღისა, завтрашній; -დღე, завтрашній день, **ხვალისაგან, ხვალისად**, ზზ. მეორეს დღეს, на завтра, на другой день; მატ. 27—62; საქმ. 10—24.
ხვალმე, ლექსი ესე იხმარების ზმნათა თანა და ჰნიშნავს მოქმედების გახშირებასა, частица учащающая дѣйствіе глагола; ვეფხ. 126, დავდიოდი ხოლმე, я хаживалъ; ვლაპარაკობდი ხოლმე, я говаривалъ; ვსაქმობდი ხოლმე, я работалъ часто.
ხვალო, ს. ვერხვი, осина, plante; ბუნ. ლ. осокоръ, бѣлый бѣлолистъ, ერის. ლ.
ხვანძი, ნ. ხვანჯი.
ხვანჯარი, ხონჯარი, ს. საწვივეთ ზონარი შესაკრავი, кушакъ у нижняго платья; ვისრ. 95.
ხვანჯვა (ვჰ), ზ. მ. დავჰხლართავ, запутывать,
ხვანჯი, ს. ხლართი, დახლართული; ხრიკი, ეშმაკობა; узелъ; путанница; хитрость, уловка; ხვანჯით შეკრვა, ვისრ. 4; поставить кому западню; 2 ქართლ. 18.
ხვანჯკოლა, ს. მცენ. თერმუზი, ლოპინარი, волчій бобъ; ბუნ. ლ. ნ, თერმია.
ხვარვა, მცენ. свивень, ერის. ლ.; повилица.
ხვარახნისთესლი ან ძირი, ს. მცენ. цытварь.
ხვარეშანი, ნახე ხვაიშანი.
ხვარბალი, ხორბალი, ს. მარცვალი პურის მოსავალთა; пшеница; хлѣбное зерно; დაბად. 41—35; ისაი 29—1.
ხვარავა, ხვართქლა, ს. მცენ. повилика (раст.); ქილ. 651.
ხვართქლი, ნ. ხვირთქლი; **ხვარი**, ნ. ხოირი; საბ. ლ.
ხვასტაგი, ს. მოსაშენებელი პირუტყვი, შინაური საქონელი, საცხოვარი; ფული, საცხოვრებელი ან საუნჯე, ქილ. 318; ძველს დროში ფულის მაგიერად აფასებდენ ხვასტაგსა, ამისთვის ხვასტაგს აქვს ორი მნიშნველობა; საქონლისა და ფულისა როგორც ლათინურად, pecunia; скотъ, животина; сокровище, богатство, деньги; 1 ქართლ. 115, 30.
ხვარშაკი, ხუარშაკი, ნ. ხორშაკი; **ხარშაკოვანი**, ზედ. ცხელი, знойный.
ხვატი, ს. ძრიელი სიცხე, сильный жаръ.
ხვაშიადი (სპარს.), ს. საიდუმლო, დაფარული საქმე, გულის-პასუხი; тайна, секретъ; ვეფხ. 13, 156; -დის გამჟღავნება, открыть тайну.
ხვდომა, ხუდომა, ნ, **ხდომა.**
ხვება (ვახვებ, -ვე), ზ. მ. გამოვართმევ, მოვაკლებ; გამოვრიცხავ, რიცხვიდამ გამოვალ; отнимать, лишать; исключить, вычесть; ვახვებ კარსა, открыть дверь; (ვიხვები, ვიხვი), ზ. ვ. გამოვიანგარიშები, вычитаться, კარი ეხვება, дверь отворяется, **ხვებული**, მიმ. изъятый; 2 სჯული. 32—37; ფსალ. 77; 30; ქილ. 519.
ხვედა, ს. ხის ურო, колотушка; молотъ, баба; მსაჯ. 4—21, баба.
ხვედნა სხ. укоръ, укоризна; (ვჰხვედნი, -ნე), ზ. მ. ვჰტუქსავ, ვაყვედრი; укорять; სოფონ. 2—8.

ხვედრება (ვა), ზ. მ. მივარდნამ. ვჰკრავ; ვარგუნებ; ან წინშემოჰყრი; попадать въ цѣль, ударить; удѣлять, давать кому часть; выводить на встрѣчу; **ხვედრებული**, წილად, доставшійся на долю.

ხვედრი, ს. წილად ნარგები, ხვედრებული, часть, доля; надѣлъ; 1 ქართლ. 16; ნ. მხვედრი; მამული და აგარაკი ხვედრითურთ; земля и поле съ принадлежностями; გუჯ. ხვედრი მიწისა, надѣлъ. **ხვედრიანად**, ზზ. ვისრ. 132; съ доставшимися на долю.

ხვევა, **ხვევნა**, სს. перевязка, напр. ранъ; ვეფხ. 98; (ვა), ზ. მ. მაფს დავახვევ რაზედმე, შემოვაკრავ, შემოვჰკრავდი; навивать; намотать; обвязывать; ვახვევ თავზედ საქმესა, навязать кому дѣло; (ვი), ზ. მიჩ. თავზედ მოვიხვევ; окутать себя; ხელზედ ვიხვევ. водить кого за носъ, морочить; თავზედ ვიხვევ. повязываю себѣ на голову; беру на себя что; (ვუ, მაგალ. თვალებს), ზ. მიჩ. отводить глаза; морочить; თვალს მიხვევს, морочитъ меня, (ვეხვევი, -ხვიე), ზ. თვ. დავეხვევი, შემოვეკვრი, გარდავეხვევი. ჩავეხუტები; (ბუზთა და მატლთათვის): დავეძები, დავეხვევი; გარსშემოვადგები; наматываться, навиваться, обвиваться; обнять кого; окружить, обступить; насѣсть (о насѣкомыхъ); რუსუდ. 146, 403; ერთმანერთსა ეხვეოდენ, они обнимали другъ друга; ვეფხ. 222; რიდე ეხვია, ვეფხ. 72; ეხვევის ბუზი; мухи налетаютъ; მატლი ეხვევა, черви точатъ; წვერულვაში ახლად ეხვეოდა, у него пробивались борода и усы; 2 ქართლ. 553; თავზედ მეხვევა ხალხი, народъ окружаетъ меня; თავბრუ მეხვევა, у меня голова кружится; ეხვივნეს თეთრსა ყელსა გრძლად თმანი, волосы обвивали бѣлую шею ея; ვეფხ. 123, გარე ეხვივნეს, окружали; რუსუდ. 584; ვახვევივარ, ახვევია; ვახვეული; окружать; მოაჯირი გარს ახვევია; обнесенъ рѣшеткою; მოხელენი ახვევიან, его окружаютъ слуги; რუსუდ. 859; **ხვეული ხე**, курчавое дерево; **ხვეული** ქადა, завитой сдобный хлѣбъ; **ხვევინება** (ვა), ზ. ხხმ. დავახვევინებ, заставить наматывать; ხელზედ ვახვევინებ, заставляю морочить.

ხველა, **ხველილი**, ს. ცომის გუნდა პურის გამოსაცხობად უხაში, ლევზელი, ლევძელი; ნ. პური; тѣсто безъ закваски; მსაჯ. 7 — 13; ხველა თაფლისა; сотъ меда.

ხველა, ს. ავადობა გაციებისაგან; მსგავსი სურდოსი, ხორხით გამოხმობა ზოგჯერმე ბალღამის გამოფურთხვით; кашель; ხმელი ხველა, сухой кашель.

ხველება, სს. кашель; (ვახველებ, -ლე), ზ. მ. кашлять.

ხვერთნა (ვჰხვერთნი, -ნე), ზ. უ. ვჰყლაპავ, глотать; ამოს. 7 — 2; დაბეჭდილს დაბადებაში ამ სიტყვის მაგიერად ჰწერია: ჭამა; საბ. ლ.

ხვერცი, ზედ. მეშნიერი მიწა, рыхлая земля.

ხვეჭი, ზედ. კუშტი, ბრიყვი, უზდელი, მოსეს სამ. 21; угрюмый; грубый.

ხვეტა (ვჰ), მ. ზ. ვჰხვეტ; მოვაგროვებ ნიჩბით; собирать въ кучу; собирать, скоплять; ვეფხ. 54; აბდ. 144.

ხვეტი, ს. ხოპი, ან სახვეტი; весло; скребокъ.

ხვეული, ნ. **ხვევა**.

ხვეწა (ვჰ), ზ. მ. ვჰფხეკ, ვჰხთლი; ან მაფს დავახუფთავებ სახვეწავითა; დავასხვავ; ვჰსჭრეთ; скоблить, строгать; очищать нитку; долбить; ისა. 44—12.

ხვეწი, ს. მოკაკული სათლელი შიგნიდამ გამოსაჭრელად ხის ჭურჭელთა, საჭურეთელი, долото; стамеска.

ხვეწება (ვა), ზ. მ. შევავედრებ, просить о комъ, поручать кого кому, დარეჯ. 115; ნ. ხვეწნა.

ხვეწება (ვა), ზ. მ. დავახლი, დავჰკრავ რაზედმე, ударить объ земъ кого.

ხვეწნა, ს. ფრიადი ვედრება, მუდარა. просьба, мольба, (ვეხვეწები, ვიხვეწები, -წე), ზ. თვ. ვევედრები, ვემუდარები, умолять; неотступно просить; მეხვეწებოდა, онъ умолялъ меня; თითონ მხვეწნა, онъ самъ просилъ меня, ალექ. 161; ვჰხვეწნივარ, я умолялъ его объ этомъ.

ხვეჭა (ვჰ), ზ. მ. მოვხვეჭ, უსამართლოდ შევჰკრებ, скопить, собрать неправдою; მხვეჭ, обираешь меня; 2 კორ. 12—8.

ხვივილი, სს. ржаніе, (ვჰხვივი), ზ. უ. ვჰხმიანობ (ცხენთათვის), ржать, იერემ. 8—6, 16.

ხვითქი, ს. მძრომი მხვენი, ящерица; ლევიტ. 11 — 29, 30; კროკოდილი, ნიანგი, крокодилъ, ნ. ჩ. ლ.; ბუნ. ლ.; ქილ. 575.

ხვიმირა, **ხუმირა**, ს. წისქვილის ქვაზედ დაკიდებული ფიცრის სახორბლე ჭურჭელი პირვიწრო, რომლიდანაც ნელნელა ჩამოდის ხორბალი ზედ მიკრულსა კრიჭასა შინა და მუნით ზევითის ქვისპირსა დასაფქვავად; деревянный совокъ черезъ который проходитъ пшеница для молотья; ცომ. 186.

ხვიმირი, ს. დასადგრები ჭურჭელი ფარნისვით; сиудъ, сосудъ съ покрышкой; მარკ. 2 — 47; 183; მატ. 5 — 15; 421; ящикъ для пшеницы, ბაქრ. 176.

ხვინჩა, მფრინ иволга.

ხვინჭი, ს. კენჭნაიანი ქვიშა, гравье.

ხვინჩვა, ნახე ამოხვინჩვა.

ხვიობა (ვჰ), ზ. უ. ვჰსტირი, рыдать; იერემ. 48—31, 39.

ხვიჟირი, ს. ნამტვრევი, ნალეწი, обломки; **-მარილი**, соль въ мелкихъ кускахъ.

ხვირთქლი, ს. საპნის პერული თეთრი, ან ამგვარი ოფლი ცხენთა ტანისა; мыльная пѣна на лошади.

ხვირი, ს. ჯინი გინა გოდორგული, туръ, корзина хворостинная, для набиванія земли.

ხვირი, ს. გოდორგური, ჯინი, заплота.

ხვიცი, ს. თავ-სუქელის კომბოსტოს ძირის კერძი, вилоки, кочень капусты; **ხვიციანი**,, ზედ. вилковый, вилой.

ხვიცლი, ს. ხავსი ქვისა, мохъ на камнѣ.

ხვიცლიოვანი, ზედ. ხავსიანი ქვა, мшистый камень.

ხვიშერი, ზედ. ნამტვრევნი, ნამსხვრევი, დანაწევრილი, кусочный, кусками наколотый; ხვიშერი ზორ-

ნიხი, мышьякъ въ кускахъ; ტიმ. 113; **ხვიწირ-ხვიწირი**, кусками.
ხვიწრობა, ს. სიხვიწრე, დანეცულობა; ნამტვრეობა, мелкота, мѣлкость, ქიმ. 113.
ხვიხვინი, სხ. ржаніе, (ვჰხვივინებ), ზ. უ. ვჰხვივი, ვჰხმიანობ ცხენთა თვის; ржать.
ხვიხვინია, ნ. მანერუხი.
ხვლივი, ხვლიკი, ხ̂ლიკი, ს. მხვლიკი, მწვანე-ჯოჯო, ящерица.
ხვმა, ნახე ხ̂უმა; ხ̂უმევა, ნ. ხმევა.
ხვმილავი, ს. მხმილავი, стражъ.
ხვმილვა (ვჰ), ზ. უ. ვჰდარაჯობ, ვჰყარაულობ ღამით, сторожить, караулить; ლუკ. 11—8.
ხვნა, ხ̂უნა (ვჰხვნი, ვჰხან), ზ. მ. მიწას გარდავჰხთხრი ერქუნითა დასათესავად, пахать; (ვიხვნები, ვიხვენ), ზ. ვ. მოვიხვნები, გარდავითხრები ერქუნით, быть вспахану.
ხვნა, ნ. **ხ̂უნა**.
ხვნეშა, სხ. вздохъ; сопѣніе; (ვჰხვნეშ, ან ვჰხვნეში); ზ. უ. ღრმად ვჰკვნესი, სულ-ვჰთქვამ, ამოვიკვნეს; ვიქშენ; вздыхать; сопѣть.
ხვრა, ნახე ხრვა.
ხვრელი, ხ̂ურელი, ს. სორო მხეცთა ან ქვაბი კლდეთა; ისაი. 11 — 8; ებრ. 11 — 38; ვეფხ. 895; 1236; ნახ̂ურეტი, გამოღრუტნული; მატ. 8—2; 19—24; нора, пещера; разсѣлина, дира; скважина; жерло; ლუკ. 9—58; ანდრ. 84; გველის ხ̂ურელი, нора змѣйная; ხის ხ̂ურელი, дупло въ деревѣ; ნემსის ხ̂ურელი, ушко игольное; მატ. 12—24; **ხ̂ურელოვანი**, ზედ. ხ̂ურელის მქონი, имѣющій скважины.
ხვრეტა (ვჰ), ზ. მ. შევჰხვრეტ, თბილს საჭმელს შევჰსვამ, хлѣбать; ვჰხვრეტ ვისისამე სისხლსა, пить чью либо кровь; сильно враждовать, ვეფხ. 354; 494; რუსუდ. 887; ვეფხ. 706; სისხლის მხვრეტელი, кровожадный.
ხვრეტა (ვჰხვრეტ, -რიტე), ზ. მ. გამოვჰფუღრავ, გავჰხვრეტ, ვჰსჭ̂ურეთ; сверлить, буравить, долбить; ხ̂ურეტა თოფით, растрелять, (ვიხვრიტები, -ტე), ზ. ვ. გავიხვრიტები, ვიჭ̂ურითები, просверливаться.
ხვრინვა, სხ. храпѣніе, (ვჰ), ზ. უ. ძილში ვჰხრუტუნებ, ხმიანად ვჰფშვინავ ცხვირით; იონა 1—6; храпѣть.
ხზედა, ნახე ხსედი.
ხი, ხი, ხი! ха, ха, ха!
ხიანი, ზედ. ხისაგანი, деревянный.
ხიბახუბა, ნ. ხაბახუბა.
ხიაწი, ს. თოვლი ქარისაგან მოყრილი, снѣгъ нанесенный вѣтромъ, საბ. ლ.
ხიბლვა (ვჰ), ზ. მ. გრძნებით შევჰკრავ, დავნასავ; очаровать, околдовать; обворожить.
ხიბლი, ს. გრძნებით შეკვრა, დანასვა, ჯადო; ხრიკი, ეშმაკობა; чары; хитрость; რუსუდ. 309; 751.
ხიდვა (ვჰ), ზ. მ. ხიდსა ვჰხდებ; положить мостъ.
ხიდი, ს. მდინარეზედ გადებული ან აშენებული გასავალი ხისა ან ქვითკირისა; мостъ: სახენი ამისნი არიან: **ბოგირი**, მომცრო ხიდი; **წანწალი**, ერთი ხე გადებული; **ბონდი**, გაბმული ხიდი; **ხაგუბარი**, წყალთა შეხაყენები; **წამწე**, დიდთა ხიდთა კიდურთა ზედა მიშენებული ჯარგვალი სიმაგრისა თვის; ურმის თვლის **ხიდები**, спицы у колесъ.
ხიდური, ზედ. ხიდისა, къ мосту относящійся.
ხივილი, სხ. ჩხავილი, крикъ (ворона).
ხიზანი (სომხ.), ს. სხვაგნით მოსული ან ლტოლვილი დედა-წულითურთ მტერთა ან სენთა დამრიდებელი; ссыльникъ, поселенецъ; семейство укрывающее въ какой либо мѣстности отъ непріятеля или заразы; გუჯ.
ხიზვა, ნ. გახიზვა.
ხიზი, ს. ქვევრთა და ჭურთა წასასმელი ქონი, сало, жиръ для обмазки глиняныхъ посудъ.
ხიზილალა, ს. დამარილული ქვირითა თევზთა, икра паюсная.
ხიზმუზი, ხაზმუზი, ს. ზერექვერედ ავადობა; хвораніе.
ხიზმუზიანი, ზედ. ხშირად მოავადე, სინდლიანი, хворный.
ხიზნება, ხიზნვა, კახეთი იყო ხიზნვით; 2 ქართ. 119; (ვჰ), ზ. მ. დავასახლებ, ბინას მივსცემ ლტოლვილსა მტრისაგან ან სენთა; поселять; давать кому убѣжище; (ვიხიზნები), ზ. ვ. დავსახლდები, დავჰბინავდები სადმე, поселяться; скрыться гдѣ либо отъ непріятеля или чумы; 2 ქართლ. 396.
ხიზნიანი, ზედ. ხიზნად ნამყოფი, поселенный.
ხიზნიანობა, ხიზნობა, ს. დახიზნებულება; поселеніе; (ვჰ), სრ. არა აქვს), ზ. უ. жить въ поселеніи.
ხილვა, სხ. зрѣніе; видѣніе, сонъ; видъ; наружность; ძვირის ხილვა, испытать бѣдствіе; დაბად. 44—34; ხილვით მშვენიერი, на видъ красивый; 3 მეფ. 1 — 4; (ვიხილავ, -ლე), ზ. მ. დავინახავ, თვალით განვიცდი, გავჰსინჯავ; მეჩვენება სიზმრად; видѣть; зрѣть, видѣть во снѣ; (ვიხილვები, ვიხილვი), ზ. ვ. დავინახვები, виднѣться; (მეხილება, -ლა), ზ. მიჩ. დამენახვება, виднѣется мнѣ, (მიხილვენ), они видятъ меня, მუნ მიხილონ მე, тамъ увидятъ мэня; **ხილული**, მიმ. видимый.
ხილვება (ვა), ზ. მ. დავანახვებ, ვაჩვენებ, показывать; (ვიხილებ, -ლე), ზ. მიჩ. დავინახავ, усмотрѣть, увидѣть, (ვეხილვები), показываться, виднѣться, თვალით არ მეხილვება, я не вижу глазами.
ხილთი, ს. ხილა, ნაწვეთ-ნაწვეთ განავალი უკანის ტანიდამ; слизетеченіе, слизотекъ; (мед.).
ხილი, ს. ნაყოფი ხეთა ან მცენარეთა, фруктъ, плоды, ягоды; ხილის საცავი, хранилище плодовъ; ხილიხული, дряные плоды.
ხილინდარი, ს. საკვესე, მცირე ჩანთა შესანახავად ტალკვესისა, кожанная сумка для огнива.
ხილიფა, ს. მშვილდის ჩასადები ბუდე, футляръ для лука; 2 ქართლ. 383.
ხილნარი, ს. ხეხილით შემკული, ადგილი; фруктовый садъ.
ხილნარიანი, ზედ. фруктовый, დარეჯ. 80.
ხილობა, ს. ხილით მასპინძლობა, десертъ; ვეფხ. 56.
ხიმი, ს. ლერწმის ზღუდე, заборъ изъ камыша.
ხიმინჯი, ს. წყალში სახმარი მსხვილი მანა, свая.
ხინდაკი, ს. ვეცხლის წყალი, ртуть.
ხინდახორი, ს. ბაგა ხვასტაგთა, ясли.

ხინკალი, ს. ცომი გაბრტყელებულ ან დახორხალებული გრძლად მოსახარშავად; макароны.

ხინკილი, ს. გომის ოგრა, жидкая каша изъ проса.

ხინძვა (ვჰ), ზ. მ. ვჰკინძავ, პირს გადავუკერებ ტომარათა და სხ. зашивать мѣшокъ.

ხინხილი, სხ. ლინლილი, ცუდი სვლა; брести.

ხინჯო, ს. თუშფალანგი, ფქვილის საწურავი, сито.

ხიში, ს. ცუდი დანა ან სატევარი, негодный ножъ, кинжалъ.

ხირაგული, ს. თხელი ფიჩვი, полстъ, войлокъ; სიბრ. 46.

ხირება (ვეხირები), აქეთ დავდივარ, ვეთრევი, скитаться, таскаться.

ხირტი, ს. ქვანარევი სახნავი მიწა, каменистая почва.

ხირქა, ს. წამოსასხამი, мантія, დავრრ. 7.

ხირხალი, ს. ზღუდე ლატანებისა გარემოს ხნულთა ან კალოთა, ограда вокругъ пашни.

ხირხირი, სხ. хихиканье; (ვჰ), ზ. უ. უგვანოდ ვიცინი, хихикать.

ხირხიტო, -ტონი, ს. ნიგოზთა და ხახვთაგან მგზარი შექამადი, подливка изъ грецкаго орѣха съ лукомъ къ рыбѣ.

ხის მუშკი, ს. მცენ. ბობოწვერა, ხის ხავსი, ფუთქური ягель, олеyій мохъ, лишай; (plante); ერის. ლ.

ხისტაბედა, ნ. კილამურა.

ხის ხოკო, ს. древесный грибъ.

ხისტი, ხვესტი, ხუსტი (სპარ. ხომხ.), ხუსტურიანი, ურჩი, უარშიო; грубый, упрямый, грубіянъ; 2 სჯული 21—18.

ხისწებო, ს. საკმე, древесная смола, камедь.

ხიფათი (არაბ.), ს. განსაცდელი, მოულოდნელი უბედურობა, бѣда, напасть; კაცია 68; ანც. 47.

ხიფთანი, ხუფთანი (თხმ.), ს. კაბა, დიდებულთ სამოსელი; чекмень. кафтанъ, ყარამ. 241.

ხიფი, ს. ძაფის შულო, мотокъ нитокъ.

ხიშტაგი, ს. კაბის სახელოს ძირი, вставка въ рукавѣ кафтана.

ხიშტი, ს. შპაგი, პირ-გრძელი ლახვარი, долгій мечъ, шпага; დარეჯ.

ხიშტი, ნ. ხისტი.

ხიჩა, ხიჩვა (ვჰხიჩავ, -ჩე), ზ. მ. ვჰხჩრი, совать.

ხიჩაობა, სხ. щекотливость, (მეხიჩავება, -ვა), ზ. თვ. მეჩოთირება, მეგრგინება, ვერ ვიფერებ უჩვეულს; щекотливо мнѣ.

ხიჩაყელა, ს. კუნკრუხელა крыжовникъ, ქილ. 422.

ხიწვი, ს. ხიჭვი, заноза.

ხიჭვი, იგივე ხიწვი.

ხიჭი, ს. დამტვრეული ქვა, щебень; ქილ. 159.

ხისაური, ს. მფრინველი? ბუნ. ლ.

ხიხინი, სხ. перхота, побужденіе къ кашлю; გულზედ ხიხინი, одышка; (ვჰხიხინებ, -ნე), ზ. უ. ვჰქოშინებ, ვხვრინავ; перхать; крахтѣть.

ხლა (ვჰხლი, ვჰხალე), ზ. მ. შევჰხწვავ, ტაფაზედ ყავას, жарить кофе.

ხლა (ვახლი, გახალე), ზ. მ. დავახლი, დავაჯახებ, დავჰკრავ; стукать; ударить обо что; ნ. ხლება; ხლა და ხლება სხვა და სხვა ზმნანი არიან, ნუ ერევთ ერთმანერთში; უკანონოა ვახლი ხელსა, საჭიროა თქმა ვახლებ ხელსა; თავი ქვას ახალე; чтобъ ты ударился головою объ камень; убирайся, мнѣ нѣтъ дѣла до тебя; ქილ. 450; (მახლი, მახალე), ზ. მიჩ. მომარტყამ, бросаешь въ меня; თავში მახალე, ты бросилъ мнѣ въ голову; თავში ქვაუხლია, чтобъ ему лопнуть; къ черту его; ანც. 5—31; (ვეხლები, ვეხალე), ზ. თვ. ვერტყმი, биться обо что.

ხლა, ს. მგლოვიარეთ თავს მოსახვევი შავი ხელსახოცი, чорный платокъ для покрытія головы во время траура; ვეფხ. 992; თეიმ. განმ.

ხლათვა, ხლართვა (ვჰ), ზ. მ. ავჰკინძავ, ავლარავ; шить на живую нитку; დავხვანჯავ, спутать; запутать; საქმეს მიხლართავ, ты затрудняешь мое дѣло.

ხლათი, ხლართი, ს. ხვანჯი, დანასკული ძაფი ან საბელი; საჯანჯლო საქმე; узелъ; путаница; ვისრ. 46; რუსუდ. 196; ძრიელი ზაკვა, ეშმაკობა, ухищреніе, хитрость, საბ. ლ.

ხლაკვა (ვხლაკავ), ზ. მ. ვჰხვანჯავ, спутывать.

ხლანძვა (ყელი მეხლანძება, -ძა), ზ. თვ. ითქმის მსუქანის საჭმელისათვის; нагораетъ въ горлѣ отъ жирнаго кушанья или внутренняго жара.

ხლაპი, ხლაპი-ხლუპი, სხ. საჭმელთ შეხვრეტის ხმა, глотаніе; одинъ глотокъ; სიბრ. 107; **ხლაპვა** (ვჰხლაპავ, -პე), ზ. მ. შევჰხვრეტ საჭმელსა, глотать. [пшеничная.

ხლაჩრი, ს. საშინდო, ფქვილი საუკეთესო, мука

ხლართი, ნ. ხლათი.

ხლდომა (ვჰხლდები), ზ. უ. ვჰხტები; скакать; прыгать; მატ. 12—19; სიბრ. 13; მარკ. 2—13, შავთ. 10.

ხლება (ვა, ვახელ), ზ. მ. ვახებ, შევახებ ხელსა, ხელს მოვჰკიდებ; трогать, прикасаться; რუსუდ. 766.

ხლება, სხ. მახლობა, სიახლოვე; თანყოფნა ვისთანმე; близость; сопутствованіе; нахожденіе при комъ; ვეფხ. 1089; ჟამი გაქვს ხლებისა, ე. ი. დრო გაქვს ჩემთან ახლოს ყოფნისა, у тебя есть еще время быть со мною; ვეფხ. 772; ამა გულისა ხლებისა; ე. ი. გულისა მიდევნებისა, влеченію сердца; ვეფხ. 772; ნახე ახლება; (ვახლავ); ვახლავარ, ახლავხარ, ახლავს; ახლავან უსრ. ვჰხლებოდი); ზ. უ. ახლოს ვარ; დაახლოვებულ ვარ; ვისთანმე ვიმყოფები; находиться въ близи, или прокомъ либо; служить кому; რაღაა იგი ხინათლე, რასაცა ახლავს ბნელი, какой толкъ въ свѣтѣ который начинаетъ смеркаться, ვეფხ. 36; მახლავარ, ახლავს; ან მხლებიხარ, ვხლებივარ, ხლებია; ხრ. მხლებოდი), ზ. უ. ახლოს ხარ ან ჩემთანხარ, ты находишься при мнѣ; я нахожусь при тебѣ; онъ находится при немъ ვეფხ. 106; სიბრ. 45; გახლავარ, я при васъ, я здѣсь; (მახლავს, გახლავს, ახლავს, შემოკლ. მახს, გახს, ახს; ნახე მახს; ხრ. მხლებია); онъ находится при мнѣ, онъ находится при тебѣ; онъ находится при немъ; подобаетъ мнѣ, тебѣ, ему; საქმ. 9—37; ისაი 24—13; ახს ზღვასა, онъ находится вблизи моря, დიდი ჯარი ახლავს, при немъ много войска; ჩონგ. 45.

ხლემუჭა, ს. მცენ. ენძელა, зимовникъ, подснѣжникъ.

ხლეჩა (ვჰ), ზ. მ. ვჰხეჩ, ვაპობ, ვჰგლეჯ, щеплять, ломать, ზოგჯერმე, პირს გავალებ, открыть ротъ, ვეფხ. 90, 280; (ვიხლიჩები), ზ. ვ. გავიპობი, щепляться.

ხლინგი, ხლინგი, ნ. ლინგი; ხმლით, ნ. ხმალით.

ხლტომა, სს. скаканіе, прыганье; (ვჰხლტები), ზ. უ. ვჰხლდები, ვჰხტები, скакать, прыгать; 1 ქართლ. 118; უხლტება ცხენი, у него лошадь скачетъ.

ხლუპი, ს. ყლუპი, ხლაპი, глотокъ.

ხმა, ნახე ხუმა.

ხმა, ს. ბგერა ქვემდებარე სმენისა; ხმიანობა; ზედ მოქმედება; голосъ; звукъ; молва; вліяніе; დაბად. 3—8, ვეფხ. 1342; ვისრ. 79; რუსუდ. 512; საცოდავი ხმა, жалостный голосъ; ხმა საყვირისა, голосъ трубный; სამი ხმის კანონი, канонъ на три гласа; ერთის ხმით, въ одинъ голосъ, единогласно, ხმის დაკარგვა, потеря голоса; ხმის გაწყვეტა, ჩავარდნა, ხმის გაკმენდა, молчаніе; ხმის ამოღება, начать говорить, пикнуть, ხმის დაყრა, разгласить, ხმის წასვლა, потерять голосъ (отъ простуды); ტკბილი ხმა, пріятный голосъ; ხმა ჰყო ქათამმა, пѣтухъ запѣлъ; მარკ. 14—69; ხმა უყავ, закричи ему; ფეხის ხმა, шорохъ ногъ; ხმა არ გასწყდებოდა, шумъ не прерывался; რუსუდ. 773; ხმაც დიდი აქვს სოფელში, въ деревнѣ онъ имѣетъ вліяніе; голосъ; კაცია 30; ვის ხმას მორჩილობს ეს სამეფო, чьему голосу повинуется это царство; ვეფხ. 693, **ხმა ამოუღებელი**, безмолвный, **ხმაგანფენილი**, разглашенный; прославившійся; ქილ. 600. **ხმამაღლა**; громко, ხმის გაცემა (ვჰ), ზ. მ. заговаривать съ кѣмъ.

ხმაება (ვეხმაები, -ვე), ზ. თვ. ხმასა ვჰსცემ, подавать голосъ, вступать въ разговоръ; მარკ. 1—33. [ზუბ. ლ.

ხმალა, ს. მცენ. шпажникъ, шпажная трава;

ხმალი, ხრმალი; ს. сабля.

ხმა-ნელობა (ვჰხმანელობ), ზ. უ. ნელის ხმით სიმღერას ვიტყვი, пѣть тихо, складно. ისა 23—16.

ხმარება, ხმართობა, სს. употребленіе; ვეფხ. 3, ენის ხმარების ძალი არა ქონდა, ვისრ. 22; онъ не могъ владѣть языкомъ; (ვა), ზ. მ. მოვახმარებ, გამოვაყენებ ვისმე, დავჰხარჯავ ვისზედმი, употреблять въ пользу кого что, издерживать на кого; ვახმარებ ყურსა, внимать, (ვიხმარებ, -რე; ან ვჰხმარობ), ზ. მ. მოვიხმარებ, ვირგებ, გამოვიყენებ, употреблять; тратить на себя; ვეფხ. 4, 896; ვიხმარებ ძალსა, употребить силу; ვისრ. 22; ვიხმარები; ზ. ვ. მოვიხმარები, употребляться; (მახმარებ), ზ. მიც. მომახმარებ, ты употребляешь на меня; (ვეხმარები), ზ. თვ. ვჰშველი, შევეწევი საქმეში, помогать, (მეხმარები, -რე; მეხმარვი, -ვა), ზ. თვ. ты помогаешь мнѣ, ისო ზირაქ. 13—7; ქილ. 659; ჭაბუკობა გეხმარების, храбрость твоя помогаетъ тебѣ; ვისრ. 22; **ხმარებინება** (ვა), ზ. სს. заставить употребить что; დარეჯ. 139.

ხმაურობა, ს. ზ. шумъ, (ვჰხმაურობ), ზ. უ. ხმამაღლად ვლაპარაკობ, производить шумъ, шумѣть.

ხმაუყოფლად, ზზ. უყვირილოდ, დაუძახებლად, безъ крика, безъ зова; ქილ. 485.

ხმევა, სს. употребленіе, потребленіе, пользованіе; ხმევა გონებისა, призвать благоразуміе; მარტ. 2 — 4; (ვიხმევ, -მიე), ზ. მ. მოვიხმარებ, употреблять пользоваться; საქმ. 27—17; 1 კორ. 7—21; იხმიე რაცა სათანადო არს, употреби что нужно; 1 ქართლ. 240; ძალს ვიხმევ, напрягаю силу; ლტოლვა იხმიეს, они прибѣгли къ бѣгству; 1 ქართლ. 217, 417; ვიხმევ ზოროცხა, употребить хитрость; მარტ. 2—161; (ვიხმევ, -მიე), ზ. მ. მივიღებ სასმელს, საჭმელს; принимать въ пищу; 1 ტიმ. 5—23; ალექს 2; ვიხმევ ბურნუთსა ან თამბაქოს, нюхать, курить табакъ; (ვიხმევ, ვუხმევ; უხმევს ვეფხ. 1074; -მიე), ზ. მ. მოვუწოდებ, ვუძახი; звать, призывать; დარეჯ. 2—4; რუსუდ. 529; 1 ქართლ. 226; მიხმიეს, უხმიეს, призвали меня, его; (ვეხმევი, ვეხმე), ზ. თვ. ვეძახი; звать кого, დარეჯ. 276; 2 ქართლ. 537. **მხმეველი**, ზედ. зовущій, მარტ. 2 — 14; მიხმს, ნ. ხლება, 1 ქართლ. 113.

ხმელეთი, ხმელი, ს. ნაწილი ქვეყნისა არა დაფარული წყლითა; ან სამყარო; суша; материкъ, твердь; დაბად. 1—9, ვეფხ. 707.

ხმელი, ს. მშრალი, უნოტიო; сухой; сушенный; худощавый; ხმელი შეშა, сухія дрова; ხმელი ხველა, сухой кашель; ხმელი ხილი, сушенные плоды; ხმელი პური, сухой хлѣбъ; ხმელი თევზი, сушенная рыба; 2 ქართლ. 524; ხმელი მურაბა, обсахаренные плоды; ბაგრ. ბოტ. 51.

ხმელიერება, ს. სიხმელე, сухость.

ხმელობა, ს. სიხმელე, сухость; ხმელობა ხორცისა; худощавость, ვეფხ. 1490.

ხმიადი, ს. უღვივარის ცომის ნამცხვარი, хлѣбъ прѣсный; ნ. ლელენგო; სამზ. 61.

ხმიანი, ზედ. ხმის მქონი, ხმოვანი; голосистый.

ხმიანობა, ს. ხმაურობა, крикъ, шумъ; ქილ. 587; რუსუდ. 512.

ხმივილი, ს. მხმილავი, მოდარაჯე, стражъ; 2 მეფ. 13—34.

ხმილვა, ხუმილვა (ვჰხმილავ, ვჰხჳმილავ), ზ. უ. ვჰდარაჯობ, ვუყარაულებ, стеречь; сторожить, караулить; 2 მეფ. 11—16.

ხმილი, ს. მარწყვი, დარდალი, ცმყვა, წიამბოლე, земляника; ერისთ. ლ.

ხლმიანი, ზედ. ხლმით მოსილი, вооруженный саблею; დარეჯ. 110.

ხმისყოფა (ხმას ვუყოფ, ვუყავ), ზ. უ. დავუძახებ, მოვუწოდე, звать; ისაი. 12—5; საქმ. 16—28.

ხმნა (ვიხმნი, -ნე), ზ. მ. დავუძახებ, звать, ვეფხ. 34.

ხმობა (ვახმობ), ზ. მ. გავამშრალებ, მაშრობ, сушить.

ხმობა, სს. голосъ, звукъ; მაც. 26—75. званіе, имя; რუსუდ. 406; ხმობა გამოვიდა, разнесся слухъ; რუსუდ. 807; (ვჰხმობ), ზ. მ. ხმას ამოვიღებ, მოვჰსცემ; голосить; издавать голосъ, кричать, ისაი 21—12; ქუხილი ჰხმობდა, громъ

гремѣлъ, ქილ. 52; რუსუდ. 389, (ვუხმობ, უხმო ან უხმნა; ვიხმობ, -მე), ზ. მიჩ. ვუწოდ, მოვუწოდებ; призывать, საქმ. 21 — 34; ვეფხ. 1261; **ხმობილი**, მიმ. званный, ვეფხ. 48, ხმობინება; (ვახმობინებ), ზ. ხხმ. დავამახებინებ, заставить звать.

ხმოვანება, ს. ხმა, ბგერა, голосъ, звукъ.

ხმოვანი, ზედ. ხმიანი, ხმის გამომცემი, гласный, -ასო, гласная буква.

ხმორღლო, ს. წყლისაგან ჩაფლაკვებული ადგილი, [промойна.

ხმოხანი, ზედ. ხმიანი, голосистый, ქილ. 228.

ხმუწვა (ვჴ), ზმ. комкать.

ხმუწვი, **ხმუწვილი**, ს. ტოლ-მეტი შესთულთა ძაფსათა; მუწუკი; неровность нитки; гнилой прыщикъ, пузырь.

ხნარცვი, ს. მთხრებლი, ამოთხრილი ორმო; проваль, яма; 2 მეფ. 17—18; ფსალ. 7—14, იეზეკ. 32—23.

ხნაშახნუში, ს. ხრაშახრუში, კვნეტა მაგართა რათმე, ხრამუნი, გინა ხვასტაგთა ჭამის ხმა; хрустѣть въ зубахъ, მოურავ. 67.

ხნდური, ს. მცენ. ბაკლა, მსხვილი ცერცვი, турецкіе бобы; ქილ. 307; ბუნ. ლ. **ხნდური ღორისა**, ნ. კალვიქსი.

ხნვა, სს. паханіе; (ვჴხნავ, ვჴხან), ზ. მ. მიწას გარდავჴსთხრი ერქუნითა დასათესავად; пахать; ძალი ხნავს აღმართსა, сила пашетъ крутизну; 2 ქართლ. 151.

ხნიანი, **ხნიერი**, **ხნოვანი**, ზედ. დროული, пожилой; **ხნიანობა**, ს. старость.

ხნული, ზედ. ან ს. ნახნავი, მოხნული მიწა; пашня, вспаханный.

ხო, ზს. დიაღ, да, ბუნ. კ. 277; ერისთ. 2—252.

ხოდაბუნი (სპარს.), ს. ძილი სახნავი მიწა მებატონისა, რომლისაც მუშაობა დებულებად ჴსძევსთ მის სოფლის კაცთა, ვითარცა ბეგარისა; господская пашня.

ხოერა, **ხოვრა**, ს. მცენ. названіе растенія.

ხოვრიელი, ზედ. ბარაქიანი; გარდამატებული; обильный.

ხოვსტაგი, ნახე ხვასტაგი.

ხოზიკი, ს. ძურწა, ღელღლუნტა; смолка (раст.).

ხვირი, **ხოირი**, ს. ჯიხი, туры. ნ. ჯიხი.

ხოიხი, ს. მარი, 10 ქსესტი ან 3 ფუთის წონა, вѣсъ 3 пуда.

ხოირი, ს. ნაფერტები, საქალო თავსახურავი, სარალუჯი, діадема, женская головная повязка, ნ. ხვირი, ივლით. 10—3; იერემ. 62—18.

ხოიშანი, ნ. ხვაიშანი.

ხოშნება (ვი), ღმერთო იხოიშნე, Боже помилуй.

ხოკა (ვიხოკ პირსა), ზ. მ. დავიკაწრავ, დავიფხაჭნი, ვიხოჭ; царапать себѣ лице; ვეფხ. 268; 347; რუსუდ. 882; ვისრ. 130.

ხოკი, **ხოკერი**, ხის ქერქის ჭურჭელი, коробъ.

ხოკი, **ხოკირი**, ნახე ონკოლი, სენი ღორთა და კამბეჩთა.

ხოლაზნა, ნახე სახრევი; брусокъ для точки.

ხოლე, ზზ. ხოლმე, ხვალმე; მხოლოდ, მარტო; ვეფხ. 1475; ან ყოლე, სრულებით, ალბ. 66; часто; только одно; вовся; ნ. ხვალმე.

ხოლიხი, ს. წვრილის თევზის სანადირო ბადე; бредень, сѣть для ловли мелкой рыбы; ნ. ბადე.

ხოლმე, ნ. ხვალმე.

ხოლო, კავშირი წმასნვითი; но, же; ზოგჯერმე მხოლოდ, ოდენ; кромѣ, только; საქმ. მოც. 11—19.

ხომ, დამტკიცებითი და კითხვითი ნაწილი სიტყვისა, вѣдь, ли; ხომ კარგათ ხარ; ты вѣдь здоровъ? ხომ იცოდი, вѣдь ты зналъ; მე ხომ ვნახე ესე და ესე, вѣдь я видѣлъ это и это; ხომ არ გინახავს, не видалъ ли ты его?

ხომალდი, **ხვამალდი**, ს. დიდი ნავი; корабль, საომარი ხომალდი, военный корабль; ვეფხ. 1030; 1311.

ხომანდული ვაშლი, ს. яблоня райская; სამზ. 123.

ხომი, **ხომლი**, ს. ქორკანდელი; პლიადი, ვარსკვლავთ კრებული; люстра; плеада, утиное гнѣздо; ვეფხ. 1133, 1405; 4 მეფ. 23—5.

ხონდრაკი, სამზ. 139.

ხონდი, ზედ. დამუხლვილი ვითარცა ქლიბი და სხ. зубчатый.

ხონი, **ხონჩა** (სპარს.), ს. გრძელი და დიდი ტაბაკი, სეფილა, латокъ; სამზ. 87.

ხონჩური, ზედ. ხონჩის მსგავსი; латку подобный; ტიმ. 26.

ხონჯარი, ნახე ხვანჯარი.

ხოპი (ბერძნ.), ს. ხოფი, ნავის მოსასმელი ნიჩაბი, весло.

ხორა, ს. ხმელი მუნი, паршъ, საბ. ლ. ბუნ. ლ.

ხორა, ს. შეშის ზვინი, куча дровъ; საბ. ლ. ვისრ. 121.

ხორაგეულობა, ს. провизія.

ხორაგი, ს. სანოკაგე, საზრდელი, провизія.

ხორაზმულობა, ს. ხორაზმის აბჯრით გაწყობილობა, вооруженіе хоразмійское, ვეფხ. 400.

ხორბალი, ს. ხვარბალი, пшеница.

ხორგი, **ხორდი**, ს. დიდი ყინულის ნატეხი, льдина.

ხორეული, ზედ. დაზვინებული, ზვინად დადგმული, награможденный; -ლად, ზზ. кучкой, ვისრ. 121.

ხორეპისკოპოზი, ს. ქორეპისკოპოზი; რუის. კან. 8.

ხორთუმი (არაბ.), ს. დინგი ან ჩიჩვირი სპილოსი, хоботъ; დარეჯ. 2—74.

ხორთქლი, ნახე ხვართქლი.

ხორკლი, ს. კაპი, გრჯლა, როკი; сукъ; ან პირზედ მომაღლო პარტახტები, ძიბძიბი; вылн, сукъ; сучковатость, шереховатость, неровность: ხორკლიანი, -კლებიანი, ზედ. როკებიანი, უსწორო, шереховатый, неровный.

ხორო (ბერძნ.), ს. ფერხი, გუნდი მგალობელთა ან მომღერალთა, хоръ.

ხორო, ს. ზვინი, куча, груда; ქილ. 15.

ხორომი, ს. გათიბულის ბალახის ზვინი, стогъ, скирдъ.

ხორომად, სს. ზვინად, кучки, სიბრ. 70, 142.

ხოროზანი, ს. მცენ. цытварь; plante: ერისთ. ლ.

ხორშა, **ხორშაკი**, **ხვარშაკი** (სპარს.), ს. შემწველი სიცხე მზისა; зной, 1 ქართლ. 404; ივლით. 8—3; შავთ. 62; ქილ. 419.

ხორშაკეული, ზედ. სიცხიანი, знойный.
ხორცი, ს. სხეული; 1 კორ. 15 — 40; სხეული, ტანი კაცისა; დაბად. 2 — 23; ფსალ. 36—2; აგრეთვე ითქმის დაკლულთა ხვასტაგთა, მფრინველთა და თევზთა სანოვაგე; ფსალ. 49—13; тѣло; плоть; мясо; говядина; ხორცის დაგრა, похудѣть; ხორცის ფერი, тѣлесный цвѣтъ; бланжевый, ხორცი ხილისა, мякишь фруктовъ.
ხორციანი, ზედ. ხორცით მოსილი; тѣльный, мясистый.
ხორციელებრივი, ზედ. ხორცსავით, подобный плоти, тѣлу.
ხორციელი, ზედ. ხორცით მოსილი; სხეულევანი; ცოცხალი; ეზეკ. 21—5; тѣлесный; живой, ხორციელი ეშმაკი, олицетворенный дьяволъ; 2 ქართლ. 561; ხორციელად შობისა სიტყვისა ღუთისა, воплощеніе слова Божья.
ხორციელობა, ს. **ხორცით-მოსილობა**, живучесть; ვეფხ. 1150.
ხორცმეტი, ს. ჯირკველი, თია ტან ზედ გამოსული, наростъ; мозоль.
ხორცმოყვარე, ზედ. ავხორცი, любострастный.
ხორცმოყვარება, ს. ავხორცობა, любострастіе.
ხორცშემოსილი, ზედ. ხორციანი, одаренный тѣломъ.
ხორხი, ს. სასულე სასას ქვემოთიკერძო, гортань.
ხოხროვანი, ს. აბჯარია ერთგვარი; броня; латы; ნ. ჯავშანი.
ხოხროვული, ს. სპარსული ნაქსოვი დიბა; персидская шелковая матерія.
ხოტბა (არაბ.), ს. შესხმა, მეტი ქება, хвала, ода, ვეფხ. 3, 1024.
ხოფათური, ს. ყურძენია, ნ. ბაქრ. 182.
ხოფი, ნ. ხოპი.
ხოცა (ხომს.), სს. убіеніе, убійстмо, (ვჰ), ზ. მ. დავხოც, მოვჰკლავ; ვხწმენდ, მოვხწმენდ; წარვჰხოც; ცხვირს მოვჰხოც სანთელსა; убивать, умерщвлять; стирать, утирать; снимать со свѣчи; ვიხოც ცხვირსა, сморкаться, (ვიხოცები, -ცე). ზ. მ. ვჰკვდები, умирать, быть убиту; 1 ქართლ. 442; ცრემლი მეხოცება, утираются слезы; ვეფხ. 139; შიმშილით შვილები ეხოცება, у него съ голоду умираютъ дѣти; ჩონგ. 41.
ხოცილი, მიმ. დახოცილი, убитый.
ხოშამბარი, ს. მცენ. кассія (дерево).
ხოშგელდი (სპარს), მშვიდობა მოსვლა თქვენი, добро пожаловать; ჩონგ. 137.
ხოშკაკალა, ს. წვრილი სეტყვა. мелкій градъ.
ხოშორი, **ხუშური**, ზედ. წვრილის და მსხვილის საშუალი; ნახუწი; ни мелкій, ни крупный, а средній; подтопка; ნათალი, ნალეწი; стружки; щебенка; მკედი ხოშორად დახთული, не толсто ссученная нитка; რუსუდ. 754; -მარგალიტი, средственный жемчугъ; გუჯ.
ხოჭა, ნახე, ხოკა. გორგ. 96; ვისრ. 130, 87, 46.
ხოჭი, ს. ჭვილთი, ბარჯი, багоръ, острога.
ხოჭიჭვი, ნ. ხოხოზიკი.
ხოჭი, ნ. ნაკაწრი, царапина.
ხოჭიჭი, ს. პატარა აკვანი, ჭოჭინა; ან გორგომიჭელა, висячая люлька; дѣтскія ходули.
ხოხინი, სს. დრესა, ხეხა ერთმანერთზედ, тереть, ხოხინება (ვა), ზ. მ. тру.
ხოხობი, ს. მფრინველია; ამის ვარიასა ჰქვიან ჭორტიკი; фазанъ; დარეჯ. 2—90; ხოხობი მთისა, ნ. როჭო; глухой тетерь; ხოხბის მკერდა, მცენ. ятрышкинъ, ერის. ლ.; ხოხბის ყელა, ხოხბის საკენკელა არიან სახელები მცენარეთა, названія растеній; ერისთ. ლ.
ხოხორი წიწაკისა, სამზ. 106.
ხოჯა (არაბ.), საჭურისი, скопецъ; ვისრ. 21.
ხოხოზიკი, ს. ნახიჭო, ხოჭიჭვი; оттопки сальные, наваръ.
ხოროხანი, ნ. ხვარისანი.
ხრა (ვჰხრი, ვჰხარე), ზ. მ. ვჰსდრეკ, ვჰლუნავ, ვჰკაკვავ, гнуть, (ვიხრი, ვიხარე), ზ. მიჩ. ვიდრიკ, ვილუნავ, наклоняться, склоняться; ვიხრი თავსა, наклонить голову; кивнуть головою; ზაქარ. 13—9; ფსალ. 21—7; 43—13; მარკ. 15—29; რიცხვი, 10 — 22; რუსუდ. 492; ზოგს უხმარიათ ჰყრიდეს თავსა, უნდა ჰხრიდეს თავსა, ვეფხ. 46; გვიხრიდენ ხელსა, махали намъ рукою; დარეჯ. 105.
ხრა, **ხჳრა** **ხრვა** (ვჰხრა ვჰხარ), გამოვჰხრავ, ვჰსძგნარავ, грызть; მიხრამს გულსა, грызетъ мое сердце, თამარ. ბატ. 88.
ხრაკვა (ვჰ), ზ. მ. ერბოზედ ან ზეთზე მოვსწვავ სანოვაგეთა ტაფაზედ; жарить что на маслѣ
ხრაკი, **ხრაკის-გემო**, საჭმელს რომ კომლის სუნი ჰდიოდეს; кушанье пропахлое дымомъ.
ხრალი, ს. ლაფანი თელათა, ჟოლა ცაცხვთათა და მისთანათა ავრიტად დაგრეხილი, რომელთაგან მოიქსოვება ხფირიდი; мочалка; лыко.
ხრამი, ს. ღრმა ხევი ფლატეებიანი; оврагъ; 2 ქართლ. 492; **ხრამოვანი**, ზედ. ღელეებიანი, овражный; овражистый; ხრამოვანი სავალი, горный проходъ, ღეორღ. 25.
ხრამული, ს. თევზია, рыба породы карповъ; Кеслеръ 45.
ხრამუნა, ს. არყა სოკო, груздь, ერისთ. ლ.
ხრამუნი, სს. ხრაშახრუში, კვნეტა რისამე, грызеніе.
ხრამუნება (ვახრამუნებ, -ნე), ზ. მ. ვჰკვნეტ, ვახრახუშებ, грызть, ѣсть что либо твердое.
ხრატი, ს. ნახველი; ნაზლა, харкотина, мокротина.
ხრატუკი, ს. გრგოლი რომელსაც ცხვირში გაუყრიან მხეცსა; кольце продѣваемое въ ноздри хищныхъ животныхъ; ისაი. 37—29.
ხრატუკი, ს. ჭიმი, брозда, вожжи.
ხრაშახრუში, ნ. ხრამუნი.
ხრაწი, ნახე ხრაკი, საბ. ლ.
ხრახნვა (ვჰხრახნავ, -ნე), ზ. მ. ხრახნილით დავამაგრებ; ბურღს ჩავუყრი, винтить; привернуть; ხრახნილად მოჭრილი, рѣзьба винтообразная; მროვ.
ხრახნილი, ს. საქანჩავი, ჭახრაკი, მრგვლად შემოჭდეული ხე ან რკინა ხატრიალებელად ქანჩისა, რომლითაც მოუჭირებენ ან მოუშვებენ; ან გამოქანდაკება, გამოჭრა; გამოდალაბრილი რამ; щурупъ, гайка; рѣзьба, чекань; ტიმ. 25.

ჴრდალი, ს. ჭაკი ცხენი გინა კარული ვირისა, кобыла; ;ослица; იობ. 1—3; 1 ქართლ. 120.

ჴრევი, ს. ხარკი, налогъ, подать; 2 ქართლ.

ჴრეკა (ვჰჴრეკ, -რიკე), ზ. მ. გავხსლავ, გავაშიშვლებ, оголять, обкорнать; (ვიჴრიკები, -კე), ზ. ვ. оголяться.

ჴრეკოლა, მცენ. чубушникъ воздушный, ერის. ლ.

ჴრენი, ს. მცენ. хрѣнъ.

ჴრეხა (ვჰჴრეს, -სე), ზ. მ. ვჰლესს, ერთმანერთზედ ხეხვით დავაწვრილებ, დავნეცავ; тереть, растирать въ порошокъ.

ჴრვა, ნახე ჴრა.

ჴრიალი, ს. ერთმანერთზედ ხეხვის ხმა ბალახთა, ხეთა, შრიალი; шелестъ; ვეფხ. 622; რუსუდ. 35; ჴრიალი ჴმალთა, стукъ сабель; ჩონგ. 125, ყელში ჴრიალი, клокотаніе въ горлѣ.

ჴრიანცელი, ს. ერთი ყოფა. განგაში, возня.

ჴრიაჭი, ს. კრიახი, კლდიანი და ქვიანი გვერდობი, косогоръ каменистый.

ჴრიზმოზი (ბერძნ.), ს. ქალი წინასწარ მომასწავებელი, მკითხავი; оракулъ; 1 ქართლ. 313, შატ. 19.

ჴრიკება (ვუჴრიკებ, -კე), ზ. მ. ვუვერაგებ, მოვუხერხებ, схитрить надъ кѣмъ; მიჴრიკებ, ე. ი. მიეშმაკებ, хитришь надо мною, зло умышляешь; ქილ. 151.

ჴრიკი, მრავ. ჴრიკები, ს. ღუზმები, крючки.

ჴრიკი, ს. ძმაცვა, ვერაგობ, ეშმაკობა; хитрость, крючекъ.

ჴრიკიანი, ზედ. крючковатый; хитрый, изворотливый; დარეჯ. 2—55, ქილ. 3—70.

ჴრილი, ს. წისქვილის ქვათა გარემოდებული რიოში, нечистота на жерновѣ; მოურავ. 60.

ჴრილი, ზედ. მოჴრილი, согнутый; ქილ. 78; ან სარგებლობა, выгода, польза; დავრ. 30; თავჴრილი, поникшій головою.

ჴრინვა (ვჰჴრინავ, -ნე), ზ. მ. ვჰხვრინავ; ვჰქშენ, გულზედ მახახინებს; хрипѣть; страдать одышкой.

ჴრინწი, ს. ხმის წახდენის სენი ხორხის გახმობისაგან; охриплость.

ჴრინწიანი, ზედ. ხმაწახდენილი, охриплый.

ჴრინწიანობა, ს. ხმაწახდენილობა, охриплость.

ჴრისოლითო (ბერძნ.), ს. ოქროს ქვა, хрисолифъ, გამოცხ. 21—20.

ჴრისოპრაზოს (ბერძნ.), ს. მწვანე ქვა; хризопрасъ; გამოც. 21—20.

ჴრმალი, ჴმალი, ს. გრძელი მახვილი წელზედ შემოსაკრავი; сабля; 2 სჯული 32—41; ფსალმ. 56—4; რომაელ. 13—4; სახენ ხლმისანი არიან: **გორდა** ან **გადლიმი** არის ძველებური, გრძელი გაჴრილი, მზეველი, გლუვი, გამოფერდილი ან ლაროსანი, ამას ქართველნი ხმარობდნენ; გარნა ფრანგნი, რომელსაც უხმობენ შპაგად; **ლეკური** უვადო ხმალი, რომელსაც ხმარობენ იმერნიცა და ჩერქეზნი; **ჭოლაური**, არს კვალად სხვა გვარი; უვადო ხმალი, шашка; ხმალში გაჭანება, поединокъ; ნ. ფიცი, ვახტ. სამ. 6, 7; ხლმის გაგდება, вызвать на поединокъ; მოურავ. სიგ. 12; **ჴრმლიანი, ჴრმლოსანი**, ზედ. ხლმით შეჭურვილი, вооруженный саблею; ქილ. 367; ხმალ დაწვდილი, ხმალ შიშველი, обнаженная сабля; ხმალ-კისერდებული, ვინც თავის დანაშაულობას გამოაცხადებდა, მეფის წინაშე ხმალ კისერზედ დადებული მოვიდოდა, ამას ნიშნავდა რომ დამნაშავე ვარ, თავი გამაგდებინეო, повинная голова.

ჴრო, ჴროვა, ჴროობა, ს. ჯოგი, მხეცთა და ნადირთა, გროვა, ჯგუფი; стадо; -ირემთა, стадо оленей; -ხალხთა, толпа народу.

ჴრონოს, ჴრონიკოს (ბერძნ.), ს. წელი, დრო, годъ, время; ნ. ქრონიკონი.

ჴრონოგრაფია, ს. ცხოვრება რომლისამე ხალხისა, хронографъ, лѣтопись.

ჴროხი, ს. მოდიდო კაცი, верзила, საბ. ლ.

ჴრჭიალი, ჴრჭინვა (ვჰჴრჭიალებ, -ლე; ვჰჴრჭინავ, -ნე), ზ. უ. მომაკვდავი ჴრინავს; хрипѣть при умираніи; რუსუდ. 875; ჴრჭიალი სპილოსი, хрипѣніе слона; რუსუდ. 219.

ჴრჭილი, ს. ღრაჭი, რბილი ძვალი, хрящъ.

ჴრჭინვა, ნახე ჴრჭიალი.

ჴრუკვა (ვჰჴრუკავ, -კე), **ჴრუსკვა** (ვჰჴრუსკავ, -კე), ზ. მ. ვჰსჭმუჭნი; комкать; сжимать, ვჰსჭულეჭ. мять, (ვიჴრუსკები, -კე), მოვიბლუნძები, скорчиться, съежиться.

ჴრუტუნი, ს. ღრუტუნი, ხვირინვა კატათა, ვეფხვთა და სხ. говоря о кошкѣ, мурлыкать, урчать не громко. [ანდრია 88.

ჴრწევა, ნ. ხწევა; **ჴრწინვა**, ნ. ჴრჭიალი, ჴრჭინვა;

ჴრწნა, სხ. разрушеніе; растлѣніе; (ვჰჴრწნი, ვჰჴრწან), ზ. მ. განვჰჴრწნი, დავჰხსნი კავშირთა, დავარღვევ; წავახდენ, გარდავაქცევ, გაფაქსუვებ; გავაუპატიოვებ ქალსა; рушить; разрушить; развратить; изнасиловать; 2 კორ. 7—2; (ვიჴრწნები, -წენ), ზ. ვ. დავიხსნები, დავიშლები; წავჰხდები, გავირყვნები; პატივი ამეხდება (ქალთათვის); рушиться; портиться; быть изнасиловану; **ჴრწნილი**, მიმ. растлѣнный; მჴრწნელი, ს. развратитель.

ჴრწნადი, ზედ. ქვემდებარე ჴრწნისა, тлѣнный.

ჴრწნილება, ს. ვითარება განჴრწნადისა, тлѣнность; ისაი 24—3.

ჴსედი, ზედ. წაბლის ფერი, ქურანა ცხენი, бурый; ზაქარ. 1—8; 6—2, 7, ხსედსავით რბილი?

ჴსენება, სხ. ხსოვნა, მეხსიერება, სახსენებელი; поминъ; память, თესალ. 1—2; კაცი ხსენება ზედ; онъ легокъ на поминъ; ერისთ. 191. (ვახსენებ, -ნე), ზ. მ. მოვაგონებ, გავახსენებ; ვაცნობებ, შევატყობინებ; напоминать упоминать; докладывать; დილა გათენდა, ღმერთი ვახსენებ, утромъ мы помолясь Богу; მოურავ. 51; ავად ვახსენებ, чернить; (ვიხსენებ, -ნე), ზ. მიჩ. მოვიგონებ; მოვიხსენებ, მაგალ. მიცვალებულს წირვაზედ; вспоминать, припоминать; поминать покойника; ვიხსენებ ძვირსა, мстить; 2 ქართლ. 305; (ვიხსენები, -ნე), ზ. ვ. მოვიხსენები, поминаться; (ვეხსენები), ზ. თვ. მოვეგონები, вспомнить; მეხსენება, -ნა, ე. ი. მომაგონდება, вспоминаю, გეხსენენ, помните; გამოსლ. 13, **ჴსენებული**, მიმ. упомянутый; памятный, სამ. სომხ. 146.

ჴსენი, ს, პირველი მშობიარის ძუძუს რძე, первое материнское молоко, послѣ родовъ.

ხსნა, სს. развязываніе; ან избавленіе, ტიმ. 11; (ვჴხსნი, ვჴხსენ), ზ. მ. შეკრულს გავჴშლი, გავხსნი; ნებას ვაძლევ, შენდობას მივჴსცემ; ვაქცევ, დავარღვევ; развязать; разрѣшать, позволять; разрушать, ломать; ან გამოვიცნობ, შევიტყობ, განვჴმარტებ, объяснить, истолковать; (ვიხსნი, -ხსენ), ზ. მიჩ. განვარინებ, მოვარჩენ; დავიხსნი, ფასს მივსცემ დასახსნელად; выкупать; спасать, избавлять; выкупать; მატ. 16—19; პირსა ვჴხსნი, откупорить; მატ. 1—6; თავს ვიხსნი, выкупить себя, выпутаться; -პირს ვიხსნი, отвѣдать, разговѣться; (ვიხსნები, ვიხსენ); გავიხსნები; დავირღვევი; დავიხსნები; დავუძლურდები; გამოვიხსნები, მოვრჩები; развязываться; ломаться, рушиться; ослабѣвать; спасаться, избавляться; ფსალ. 21—20; მატ. 1—21; ვისრ. 176; (ვუხსნი, ვუხსენ), ზ. მიჩ. გავუხსნი შეკრულს; განვუმარტებ, ავუხსნი; развязать кому что; истолковывать, разъяснять; ვეფხ. 1058; ვუხსნი სიზმარს, объяснять сонъ; (ვეხსნები, ვეხსენ), ზ. თვ. თავს ვანებებ, მოვეშვები; оставить кого въ покоѣ, გორგ. 282; გონება ეხსნება, онъ развивается; მიხსენ მე, спаси меня; არ მეხსნება, онъ не оставляетъ меня въ покоѣ; **ხსნილი**, მიმ. გამოხსნილი, განრინებული, მორჩენილი; ჟამი ოდესცა შენდობილ არს ჭამა ხორცისა; отвязанный; разрѣшенный; позволенный; освобожденный; мясоѣдъ; время когда разрѣшено ѣсть скоромное.

ხსნილობა (ვახსნილობ, ან ვიხსნილობ), ზ. მ. ხსნილსა ვჭამ, ѣсть скоромное.

ხსოვება (ვიხსოვებ), ზ. მიჩ. დავიხსოვებ; помнить; ვისრ. 88.

ხსოვნა, ხსომა, память; საუკუნო ხსოვნა, вѣчная память, (მახსოვს, მხსომებია); ზ. უ. არ დამავიწყდება, помнить; მეხსომება, помнится мнѣ; ხსოვნა მოთხრობათა, указаніе исторіи, 2 ქართლ. 2.

ხსოვნიერი, ზედ. მეხსიერი, მახსოვარი, памятливый; **ხსოვნიერება**, ს. მეხსიერება; памятливость.

ხტომა, სს. скаканіе, прыганіе; (ვჴხტები, -ტი), ზ. ვდ. ვჴხლდები, ვჴხლტები, скакать, пригать; გული მიხტის, трепещетъ, бьется сердце.

ხტუნაობა, ს. ხტომა, прыганье, скаканье.

ხტუნება (ვა), ზ. მ. ხტომას მოვაყოლებ, заставить прыгать; (ვიხტუნებ, -ნე), ზ. მიჩ. ვჴხლტი, прыгать.

ხუა, მცენ. головня хлѣбная.

ხუალი, ხუამალდი, ხუარბალი, ხუარშაკი, ნ. ხვალი, ხომალდი, ხორბალი, ხორშაკი.

ხუება, ხუედრი, ხუეწა, ხუავი, ხუანჯი, ნ. ხვება, ხვედრი, ხვეწა, ხვავი, ხვანჯი და სხ.

ხუდაბუნი, ნ. ხოდაბუნი, ალექ. 160.

ხუდომა, ნ. ხდომა, ხუდომა.

ხუვილი, ს. ოლოში, თავთავი პურის მოსავალთა, колосъ, классъ, დაბად. 41—5; მსაჯ. 15—5; მატ. 12—1; ხუვილს დავისხამ, колоситься; ქილ. 676.

ხუვილი, სს. ржаніе, იერემ. 13—27; ნ. ხვივილი.

ხუვილი, სს. ცრუვილი, ложь; იერემ. 9—3.

ხუვილი, шумъ вѣтра, воды, (ჴხუვის, -ვოდა), ზ. უ. შუვის, ჴბგერს, ჴხჩქერს წყალი, შუვის ქარი; шумѣть (говоря о вѣтрѣ, водѣ и т. п.).

ხუზა, ს. უნდა ღუზა; (ხომალდის დასაბმელი დიდიკავი, якорь, ფარამ. 221).

ხუზალი, ს. ნახე დამბურა, რუსუდ. 891.

ხუზანი, ს. გარდასაფარებელი, покрывало.

ხუზახურმა, ს. ხურმაა ერთგვარი, сортъ финиковъ.

ხუზვა (ვიხეზები), ზ. ვ. გავჴმელოტდები, ვიშვლიპები, лысѣть.

ხუთასნიერი, ზედ. пятисотенный.

ხუთასი, ს. ხუთჯერ ასი, пятьсотъ.

ხუთასიანი, ზედ. пятисотенный; 2 ქართლ. 10.

ხუთაბაზიანი, ს. ერთი რუბლი, მანათი, рубль.

ხუთშაურიანი, ს. четвертакъ.

ხუთგული, ნ. ზღმარტლი.

ხუთეული, ს. ხუთისაგან შემდგარი, пятерка; состоящая изъ пяти; დაბად. 42—34; 47—27; მთოვარის ანგარიში, ნახე თთვე და თთვის თავი მუნვე ხრონოლ. ბროს. 62.

ხუთვა, სს. დაჭერა სენისაგან; ძარღვების შეკჳრა; болѣзнь судороги; свѣдѣніе мышцъ; (ვჴხუთავ, -თე), ზ. მ. დავიჭერ; დაჭწინდებ, დავაგირავებ, საწინდრად მივჴსცემ; გამოსლ. 22—26; ვაწვალებ, ვაწამებ; задерживать, хватать; закладывать; иногда мучить; უპიროდ: ხუთავს, ე. ი. ძარღვებს შეუკრავს, შუხუთავს, сводитъ, корчитъ, (ვიხუთავ, -თე), ზ. მ. შევიპყრობ, задержать, арестовать, ხამ. ვახტ. 174; ჩემი გული შენ ეგრეთ გიხუთავს, ты такъ пленилъ мое сердце, что; გული ეხუთებოდა, сердце его начинало сжиматься; კაცია 99,

ხუთთითა, ს. მცენ. пятилистникъ, პ. ფი; цѣломудренникъ, ერის. ლ.

ხუთი, რიცხ. სახ. ორი და სამი, пять, ხუთ-ხუთი, по-пяти; ხუთნი, ხუთნივე, всѣ пять; ხუთის თავი, пятая доля, часть.

ხუთიანი, ს. ხუთეული, пятерка.

ხუთიოდენ, ზზ. около пяти; до пяти.

ხუთმეოცი, ს. ხუთჯერ ოცი, ე. ი. ასი, сто, საბ. ლ.

ხუთო, ს. ქვა გესლთა მკურნალი, кашень въѣдающій ржавчину.

ხუთშაბათი, ს. მეხუთე დღე კვირიდამ, четвергъ, ხუთ შაბათობით, ზზ. по четвергамъ.

ხუთშაურიანი, ს. четвертакъ.

ხუთხუთი, ნ. ხუთი.

ხუთძალი საკრავი, пяти-струнный инструментъ.

ხუიანი, ზედ. ჯავრიანი, сердитый; -ჯორი, упрямый катеръ; სომხ. 371.

ხუილი, ნ. ხუვილი; რუსუდ. 69.

ხულა, ნ. ქოხი, ვეფხ. 667; ან **ქულბაქი**: დუქანი, სავაჭროს სადები სახლი; პირშექცეული გოდორი, избушка; чуланъ; лавочка, ларчикъ; верша.

ხულენგი, ხულუნგო, ს. უფხო ყანა, хлѣбное растеніе безъ остіевъ; озимая пшеница, იმერ; гирка, ერის. ლ.

ხული, მცენ. брюква.

ხული, ს. ნაჭუჭ მაგარი ხილი, ე. ი. ნუში, ნიგოზი, თხილი, წაბლი, фрукты со скорлупой, напр. орѣхъ и т. п.; სამზ. 110, 112.

ხჳმა, ხჳნა (ვიხვამ, -ხვი; ვიხვნი, -ხვენ); ავიღებ, გამოვართმევ; брать; დაბად. 15—10; ყურად იხვენით, внемлите, слушайте; დაბად. 4—2, 3; გამოსლ. 15—25; ფსალ. 5—1; (ვუხვამ, -ვი; ვუხვნი, ვუხვენ), ზ. მით. გამოვართმევ; взять; отнять; მიხმს, გიხმს, უხმს; გვიხმსთ, უხმსთ; ან მიხვამს, და სხ. საქმ. 8—5; ან უკანონოდ მიხვან, გიხვან, უხვან; გვიხვნ, გიხვნ, უხვნ; მარკ. 14—63; ზ. მიჩ. თანა მაძს, სათანადოდ მიჩნს; მეხმარების, მეჭირების; надлежитъ, подобаетъ мнѣ, тебѣ, ему; потребно, надобно мнѣ; რასაღა გვიხმან მოწამენი, на что намъ еще свидѣтели; ნ. მიხმს. მაც. 26—65; (მიხვამს, მიხვამდა), ზ. მიჩ. წამირთმევია, я отнимаю; მხამს, გხამს, ჰხამს, ზ. მიჩ. სათანადო არს ჩემთვის, подобаетъ мнѣ, надлежитъ мнѣ.

ხუმა (ვახვამ, -ხვი), ზ. მ. გავაღებ, отворять; -თვალთა, открыть глазъ; თვალთ ხუმა, ს. лицемѣріе; ნ. თვალთ უხვამი.

ხუმარი, ს. მასხარა, შემაქცევარი, шутъ.

ხუჳმევა, ნახე ხმევა; **ხჳმილვა,** ნ. ხმილვა; რიცხ. 3—3.

ხჳმილი, ს. მხმილავი. მოდარაჯე, ночная стража; საქმ, 12—6.

ხუმირა, ნახე ხვიმირა; ხუმრა, და ხურმა.

ხუმლა, ს. შავი ხურმა წვრილი, черные и мелкіе финики.

ხუმრობა, ს. მასხარაობა, სასაცილო საქმე; шутки, шутовство; (ვჰხუმრობ, ვიხუმრებ), ზ. უ. ვჰმასხარობ, шутить; (ვახუმრებ, -რე), ზ. სხმ. ვამასხარავებ, заставить шутить, (ვეხუმრები, -რე), ზ. თვ. ვემასხარავები, ვეცინი, шутить надъ кѣмъ; მეხუმრების, онъ шутитъ со мною.

ხჳნა, ნახე ხვნა. [жаба.

ხუნაგი, ს. ხახის გასივება, опухоль въ горлѣ,

ხუნდი, ს. ფეხთ დასაკრძალავ ზალვანი, კაცარაკაცი, ხინოხი; колодка для преступниковъ; საქმ. 16—24.

ხუნდი, ს. მართვე ცრედთა, გჳრიცი, голубенокъ.

ხუნდოზანი, ზედ. ხუნდ-დადებული, закованный въ колодкѣ; 2 ქართლ. 74.

ხუნება (ვჰხუნდები, -დი), ზ. ვდ. ფერი წამივა ან მიმიდის, полинять.

ხუნთქვა (ვჰხუნთქავ, -ქე), ზ. მ. ვჰსუნთქავ, дышать,

ხუნი, ს. თვისება მალე გახუნებადის, линючесть.

ხუნცრუცი, ს. როკვა, ფუნდრუკი, пляска.

ხუნწი, ს. მცენ. смородина, (глухая, восточная); ერის. ლ.

ხუნწვალი, ს. ყურძნის კურკა, косточка виноградная.

ხურა, ნახე ხრა.

ხურაობა, ს. ჟამი აღრევისა დედალ-მამალთა ცხოველთა, გარნა მოშვებისა მათსა აღრევად ეწოდების დაგრილება; **ხურაობა** ცხენთა, აქლემთა, სპილოთა და სხ. **ქუქუნი,** ზროხათა კამბეჩთა, ირემთა; **მაკინცალობა,** ცხოვართა და ცხვართა ნერბვა; ნადირთა ღორთა: **კერშილობა;** ძაღლთა **მძუნაობა** ან **ამძუნება;** случка; припускъ, время случки для животныхъ.

ხურდა ს. ხვიჭი, ღორღი, щебень, რ. ქ. ლ. ნ. ჩ.

ხურდა ფული ს. წვრილი ფული, мелкая монета для сдачи.

ხურელი, ნახე ხვრელი.

ხჳრეცა, ნ. ხვრეცა.

ხურვა (ვჰხურავ), ზ. მ. დავაფარებ; დავჰხურავ სახლსა სართულსა; накрывать, покрывать; (ვიხურავ), ზ. მ. накрываться, надѣвать; (шапку и т. п.), რუსუდ. 8; 395; მეხურება, მხურვია, я покрытъ.

ხურვება, ს. სენი მხურვალებისა, ცხელება ან სახადი, жаръ; горячка; ამოს. 4—9; (ვახურვებ, -ვე), ზ. მ. გავაცხელებ, გავახურვებ; გავათბობ. ბუხარს, ფეჩს; ქიმ. 59; დაბად. 45—28; ზ. უ. სიცხეს მივჰსცემ, გავაცხელებ; накалить, нагрѣть; натопить; бросать въ жаръ; მახურვებს, ე. ი. მაცხელებს, бросаетъ меня въ жаръ; ანდრ. 95; (ვჰხურდები, -დი), ზ. ვდ. გავჰსცხელდები, накаливаться; нагрѣваться; разгорячаться; ვჰხურ, ვჰხურვარ, ზ. უ. გაცეცხლებულვარ; я воспламенялся, быть въ жару; თავი მიხურს, голова трещитъ отъ жару. გული მიხურს, ან გული მიხურდება; пламя обнимаетъ мое сердце; ბუნ. კ. 283.

ხურთი, ს. მჯილი, ქურთნა, толчекъ въ спину, пинокъ; მაც. 26—67; მარკ. 14—15, ან შეკონილი ჯოხები, წკეპლები საცემად, розги.

ხურმა (არაბ), სახ. მცენ. ხუმლა არაბისტანისა, დანაკის კული, финикъ; 2 მეფ. 16—2, ბიანკ. ლ. хурма.

ხურო, ს. ხელოსანი მთლელი ძელთა ან ქვისა; плотникъ, გამოსლ. 31—4; საქმ. 19—25; 37; მარკ. 6—3, ისაი. 41—7; ოსე 8—6.

ხუროთ-მოძღვარი, ს. ხელოვანი შენობათა, ზედამხედველი ხუროთა და მაშენებელთა; архитекторъ; зодчій; გამოსლ. 31—4; 1 კორ. 3—10.

ხურობა, ხუროვნობა, სს. мастерство, занятіе плотника; (ვჰხურობ, ვჰხუროვნობ), ზ. მ. ხუროს თანამდებობას აღვასრულებ, плотничать.

ხურობადი, ზედ. ხელოვნებითი, искуственный; ციმ. 141.

ხუროვებულება, ს. ხელოვნება შენობისა, архитектура; ციმ. 61.

ხურუში, ივერ. 47.

ხურხუმა, ს. მცენ?

ხურხლი, ნახე ქურხლი; **ხუხცი,** ნ. ხისცი.

ხურჯინი (არაბ.), ს. დიდი აბგა, მანდიკი, მახალი; перекидня сумка.

ხუსცური, ს. სიკაპასე, სიანჩხლე, გულ-პილწობა, ჟინი, злость, капризъ.

ხუსცურიანობა (ვჰხუსცურიანობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰჟინიანობ, капризничать, блажить;

ხუცვა, ხუცილი, სს. объятіе, (ვჰხუცავ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. მოვეხვევი, ჩავიხუცებ; обнимать.

ხუფთანი, ნ. **ხიფთანი; ხუფთანი** (სპარს.), ს. ჯავშანი, латы, броня; ქილ. 21.

ხუფი, ს. სარქველი სიავთა; ქვაბთა და სხ. крыша кострюль, котловъ, мисокъ.

ხუფხუფი, ს. ხაფხაფი, ან ხმა ყელ-ვიწროთა ჭურჭელთა დაცლისა, шумъ кипѣнія; или шумъ воды, выливаемаго изъ узкогорлаго кувшина.

ხუშური, ნ. ხოშორი; **ხუშტი**, ნ. კუშტი.

ხუჩხუჩი, სხ. ჩუმი ტირილი გულის ამოსკვნით; рыдать, стенать.

ხუცეობა, -ცობა, ს. მღვდელობა, священничество; მარტ. 1—204; 1 ტიმ. 4—16.

ხუცესი, ს. ბერი, მოხუცებული; უფროსი პატივით, თავი; მარკ. 7—3, 5; მღვდელი; იკობ. 5—14; **ხუცესი** ან **უხუცესი** იხმარების ხშირად სამნეოთა სახელთა თანა დართვით: სახლთ-ხუცესი, მოლარეთ ხუცესი; старецъ; старшина; старшій, глава; пресвитеръ, священникъ; попъ; მატ. 15—2; საქმ. 4—5; 11—30; 15—21; **ხუცეს-მონაზონი**, ს. მღვდელ-მონაზონი, მწირველი ბერი; іеромонахъ.

ხუცობა (ვჰხუცობ, სრ. არა აქვს), ზ. მ. ვჰმღვდლობ, священствовать; სამ. სომხ. 155.

ხუცური, ს. მაგალ. წერილი, церковное письмо.

ხუწუწი, ს. ღუღუდი შალალიანი, прыщъ.

ხუჭვა (ვჰხუჭავ), ზ. მ. დავჰსწუხავ, დავჰფახავ თვალსა, жмурить глаза.

ხუჭუჭი, ზედ. ბოჭკო გრუზვილი; кудрявый, курчавый.

ხუხულა, ს. ხულა, изба, избушка; ალექს. 101; ქიმია 274; -ძაღლისა, собачья канурка, რ. ქ. ლ.

ხუხულოვანი, ზედ. избушечный.

ხუმირა, ნ. ხვიმირა; **ხჳრთქლი**, ნ. **ხვირთქლი**; **ხვიხვინი** ნ. ხვიხვინი.

ხშვა (ვჰხშავ, -შე), ზ. მ. მივჰხურავ, დავჰკეტ, დავჰკრძალავ; запирать, затворять; ხშული, მიმ. запертый.

ხშირი, შხირი, ზედ. მრავალი ზედიზედ. ზედის ზედა, დაუცილებელი; частый; ვეფხ. 3; ხშირი ტყე, частый лѣсъ; **ხშირად**, часто.

ხშირება (ვახშირებ), ზ. მ. ზედიზედ ვიქმ, განვამეორებ, учащать; (ვჰხშირდები, -დი), ზ. ვდ. ზედიზედ გავჰმეორდები, учащаться.

ხჩობა (ვახჩობ), ზ. მ. ვარჩობ, სულს ვუგუბებ; წყალში მოვარჩობ; შევაიწრებ; შევაწუხებ; удавить, утопить; душить, надоѣдать; (ვიხჩობი), ზ. გ. მოვიშთვები, задыхаться; утопать; ჩონგ. 41.

ხწევა (ვახწევ, -წიე), ზ. მ. მივაწევ, достигать; доходить; თავს ვახწევ, თავს მოვირჩენ; избавиться, спастись; (ვეხწევი, -წიე), ზ. თვ. მივემთხვევი, მივეწევი, მივჰხვდევი; достигать; ან ძლივს გამოვატან, თავს მოვირჩენ, избавиться, спастись.

ჯ.

ჯ, არის უხმო ასო ქართულის ანბანისა; ანგარიშში დანიშნავს 8000 და ნიშნითურთ — 8000 თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიაშში 1600 ფულსა ან 100 ბისტასა; 160 შაურსა, 40 აბაზსა, 13 1/3 მარჩილსა; 8 მანათსა.

ჯ, ზოგჯერმე იხმარების ნაცულად ჟ. ძ ან ჭ. იხილე ასონი ესე, ქარაგმიანი ლექსნი: ჯ̃ი, ჯვარი, ჯ̃ვცმა, ჯვარცმა.

ჯაბადარი (სპარს.), ს. მნე საჭურველთა, смотритель арсенала; დასტ. 62; **ჯაბადარბაში**, ს. უფროსი საჭურველთა მნეთა ზედა; главный начальникъ арсенала.

ჯაბაკი, ს. ფიალი; ჭაბაკი, чашка, кружка; იერემ. 52—19.

ჯაბალო, ს. ჯაჭვი ტანზედ საცმელი, латы; ნ. ჯავშანი.

ჯაბანი (არაბ.), ს. ძაბუნი, მხდალი, მოშიშარი; трусъ; ოსე 7—13; ვეფხ. 397; 793; 1034.

ჯაბან-ხდლურად, ზზ. ქალაჩუნად, трусливо; ვეფხ. 928.

ჯაბახანა (არაბ.), ს. საცავი აბჯართა, арсеналъ.

ჯაბნა, ჯაბნვა (ვჰსჯაბნი, ვჰსჯაბნავ, -ნე), ზ. მ. ვჰსჩაგრავ, შევაიწრებ; гнести, угнетать; притеснять, მტერთა ვერ მჯაბნეს, მოურავ. 330. (ვიჯაბნვი, -ნე), ზ. მიჩ. ვიშიშვი, ვჰმშიშარობ, трусить; (ვსჯაბნდები, -დი), ზ. ვდ. შიში ჩამივარდება გულში, начинать трусить; (ვიჯაბნები, -ნე), ზ. ვ. დავიჯაბნები, დავიჩაგრები, დავჰსძაბუნდები, быть притесняему; გული მიჯაბნდება, начинаю робѣть, трусить; დარეჯ. 150.

ჯაბნება (ვაჯაბნებ, -ნე), ზ. მ. გულში ჩავუგდებ სიჯაბნეს, მხდალობას, возбудить въ комъ либо трусость; რუსუდ. 203; (ვიჯაბნებ, -ნე), ზ. მ. შევაიწრებ, ვაჭირვებ; гнести, притѣснять.

ჯაბრი (არაბ.), ს. შურის ძიება, ინადობა, ქიშპობა; мщеніе; злость; капризъ; ჯაბრზედ დგას; онъ хочетъ поставять на своемъ; ჯაბრება (ვი), мстить; ჯაბრზედ, на зло кому; вперегонку.

ჯაგანი, ს. შეგრეხილი წკეპლები ასასხმელად ხილთა, თევზთა და მისთანათა, прутокъ, на который надѣваютъ фрукты, рыбу и т. п. для сушенія; перевясло.

ჯაგარი, ს. ღორთა, დათვთა, აფთართა ქეჩოს და ზურგის ფაფარი ან ზღარბთა ზურგის ეკალი, щетина.

ჯაგვა (ვჰსჯაგავ), ზ. მ. ვხედნი, ნიადაგ მუშაობაში ვჰხმარობ ხვასტაგსა; выѣзжать лошадь; употреблять скотъ въ работѣ; мучить; (ვიჯაგები), ზ. ვ. გამოვჰსდგები მუშაობაში საქონელი; дѣлаться годнымъ къ работѣ (о скотѣ).

ჯაგვი, ჯაგი, ს. მომაღლო ჩირგვი, кустъ; терны; **ჯაგვ-ქრცხილა**, кустарный градъ; ერის. ლ.

ჯაგლაგი, ს. ცუდიცხენი, кляча,

ჯაგნარი, ს. ჯაგებიანი ადგილი, кустарникъ.

ჯაგჯაგი (ჰჯაგჯაგებს, -ბდა), ზ. უ. ცხენთა თვის ჩაქჩაქებს; о лошади: трясетъ; ნ. ჩაქჩაქი.

ჯადაგო, ს. ჯღანი, сапогъ, საბ. ლ.

ჯადაგო, ზედ. შეურაცხი, ცუდი; неприличный; худой.

ჯადეგი, **ჯადვარი**, ს. ჯადოქარი, გრძნეულების მომქმედი; чародѣй, колдунъ; ქილ. 15; **ჯადეგობა**, ს. გრძნეულება, волшебство; დარეჯ. 116; ვისრ. 171; ქილ. 117.

ჯადვარი, ს. მცენ. цытварь, цытварный корень; ბუნ. ლ.; პ. ფ. ლ.; поповы яйцы, ერის. ლ.

ჯადვარხათაია, ს. მცენ. იგივე ჯადვარი, ლ.

ჯადო (სპარს.), ს. გრძნება ან მეზღაპრული საოცრება, чародѣйство, волшебство.

ჯადობაზი, ს. მხიბლავი, ჯადოქარი, чародѣй, колдунъ; დავრ. 127; **ჯადოიანი**, ზედ. გრძნეული, ჯადოქარი, чародѣй, **ჯადოსნობა**, ს. გრძნობა, მოხიბლვა, чародѣйство; **ჯადოქარი**, ს. მომხიბლავი, გრძნეული, чародѣй, колдунъ.

ჯავაირი (არაბ.), ს. სპეკალი, ძვირფასი თვალი; драгоцѣнный камень; ჯავაირი ხისა, свиль; полировка; **ჯაავაირის მაჯუნი**, лекарственный составъ изъ драгоцѣнныхъ камней; ბუნ. ლ. **ჯავაირჩი**, ювелиръ.

ჯავარდენი, ფოლადის მასხალი, ფერად ფერადი ცალლა ზოლზოლად ელვარება; булатъ.

ჯავარი, ს. მადნის ქვა, ან ჯავაირი, სპევალი; руда; драгоцѣнный камень, ვეფხ. 104, 687; შავთ. 49; ჩახრ. 95; ქიმ. 270.

ჯავარიანი, ზედ. მქონი ელვარებისა, ვითარცა ძვირფასს ქვასა; имѣющій блескъ, какъ драгоцѣнный камень; **ჯავარიანი** ხე ან ფიცარი, полированное дерево; რუსუდ. 119.

ჯავზი (სპარს.), ს. ხეხო, мускатный орѣхъ; სომხ. სამ. 181; ბუნ. ლ. ჯავზის ყვავილი, мускатный цвѣтъ.

ჯავერი, ყურძენია, ბაქრ. 229.

ჯავრება (ვაჯავრებ), ზ. მ. გავაგულისებ, გავარისხებ; გამოვაჯავრებ. წარმოვადგენ ვისმე; злить, сердить; передразнивать, представлять кого; ალექს. 33. მაჯავრებ, ты злишь меня; 2 ქართლ. 568; (ვიჯავრებ. -რე), ზ. მიჩ. ვჰგულისდები, сердиться, ვეფხ. 598; (ვეჯავრები), ზ. თვ. ვეძულები, არ ვუყვარვარ; я ему противенъ; — ненравлюсь ему; ჩონგ. 94; გორგ. 42, 154; его беретъ злость на меня; (მეჯავრება), ზ. მიჩ. მეძულება, არ მომწონს, მძაგს, მძულს; ненавидѣть; негодовать на кого; კაცია 14; რუსუდ. 405; 269.

ჯავრი (სპარს.), ს. ჯაბრი, ძვირის ქონება გულში; ზრუნვა. ნაღველი; злость, злонамѣренность; сердце; забота; ჯავრის ამოყრა, отомстить кому; ჯავრი მოსდის, онъ злится, იმის ჯავრით, на зло ему; ნეტავი შენ რომ ჯავრი არა გაქვს რა; счастливъ, что не имѣешь ни какой заботы.

ჯავრიანი, ზედ. ჯაბრიანი, ძვირისა რისამე მქონებელი გულში, сердитый, злой; ვისრ. 5; ვეფხ. 1109; **ჯავრიანობა**, ს. გულ ფილწობა, злость.

ჯავრის ამოყრა (ამოვიყრი, ამოვიყარე), ან ჯავრის ყრა (ჯავრს ვიყრი, ვიყარე), ზ. მ. შურს ვიძიებ, отомстить; излить на кого свой гнѣвъ.

ჯავრობა, ს. რისხვა, гнѣвъ, (ვჰხჯავრობ, ხრ. არა აქვს), ზ. უ. ვჰმრისხანებ, ვჰსწყრები, гнѣвиться, сердиться; (ვუჯავრდები), ზ. ვდ. ვუწყრები, гнѣваться на кого либо, მიჯავრდება, онъ бранитъ меня;

ჯავშანი (სპარს.), ს. აბჯარი, ჯაჭვი რკინისა მეომართ საცმელი ან ჯაჭვის პერანგი, броня, панцырь, латы; ვეფხ. 437, 1412; გვარნი ამისნი არიან: **სამანქანი**, თვალებ მრგვალი, სამ-ფარეშოვანი, შიგნით ნიკარცოვანი, რბილი გარდაგრეხით ძნიად გასაცვეხი; **ზეიდალი**, მსგავსი სამანქანისა, თვითო რიგი ჯაჭვის თვალთა უფარეშო და მეორე რიგი ფარეშოვანი; **ხოსროვანი**, მსგავსი ზეიდლისა და ქვედაპირი ღარღაროვანი; **ქარაფქა**, ბრტყელი ჯაჭვის გრგოლებ ფარეშოვანი; რბილი ბასრი გარდაგრეხით ადვილ გასაცვეხი; **ჯაბაღლა**, მსგავსი ქირაფქისა, ჯაჭვის თვალთა რომელთა ფარეში მრგვალი, რომელთამე ეკლებრივი; გარდა ამათთა მკერდის დასაცავად **პოლოციკი**, **თათმანი**; ხელზედ შესაცმელი: **ბეგთარი**, **ხელნაკი** და **ხელავი**; ფერხის შესაცმელნი: **ხაზარგულნი**, სამხარიღლივე **ქიშქანი**, გარნა თავის საბურველნი ნახე ლექსი ზუჩი.

ჯავშნოსანი, ს. აბჯრით მოსილი, латникъ.

ჯაზა (სომხ.), ს. დასჯა; наказаніе; სამ. სომხ. 256, 28, 44.

ჯაზაირი, **-თოფი** (სპარს.), ს. პირ-ფართო და გრძელი თოფი, мушкетонъ (ружье).

ჯაზვალი (ოსმალ.), ს. მაშცარი, ოყორა, правило, линейка.

ჯაზირი (ოსმალ.), ს. ჭალაკი, островъ, ქართ. ქრისტ. 2 გამოც. 105.

ჯაზირჩი (ოსმ.), ს. აღჭურვილი ჯაზაირის თოფით, мушкетеръ; 2 ქართლ. 365; 118.

ჯაინი, ყურძენია, ბაქრ. 229.

ჯაკველი, ს. მცენ. ძახველი, калина.

ჯალაბი (სპარს.), ს. სახლეული, ცოლშვილი, ოჯახი, დედაწული, семья, семейство; ვეფხ. 101, 1005, 346, 725; რუსუდ. 292; ვისრ. 126.

ჯალაბეური, ზედ. საცოლშვილი, семейный.

ჯალაბობა, ს. სახლობა; семейство; ვეფხ. 1005; ზოგჯ. მხლებელნი, свита; ვისრ. 111; რუსუდ. 630.

ჯალადა, ნ. **ჯალდა**.

ჯალადი, **ჯალათი** (არაბ.), ს. მცარველი; ავაზაკი; палачъ; разбойникъ; 2 ქართლ. 118, 1 ქართლ. 292.

ჯალალი (არაბ.), ს. წინა-აღმდექი, მეამბოხე, მეშფოთარი; бунтовщикъ, 2 ქართლ. 549.

ჯალამბარი (სპარ.), ს. მუშა დიდის ქვების მზიდავი; работникъ, носящій камни.

ჯალასინი, ს. მცენ. ქიმია 156.

ჯალგუზა (სპარს.), ს. მცენ. зерна сосновыхъ шишекъ; პ. ფ. ლ.

ჯალდა, **ჯალადა** (სპარს.), ს. მოსაჭირებელნი ხენი დასაჭერად ცხენის იარაღთა; пяльцы; снарядъ для растяжки чего либо.

ჯალდანი, ს. საბზე ცომარა; ნ. ბარდანა.

ჯალფა, ივერ. № 40—1.

ჯალჭი, **ჯალჯი**, ს. მოკრეფილი ეკალი კონებად შეკრული; связка вѣтвей терноваго дерева.

ჯამა, ს. დედალი აქლემი, верблюдица, ნ. ჯამი.
ჯამაათი (არაბ.), ს. კრება, კრებული; сборище; კაცია 84, ივერია № 1, 33.
ჯამაგირი (სპარს.), ს. ხარჩო, როჭიკი, жалованье.
ჯამაზი, ს. საცახცრევანდო აქლემი, верблюдъ, который навьюченъ паланкикомъ, ვისრ.
ჯამბაზი (სპარს.), ს. მუშაითი, акробатъ; დარეჯ. 2—40.
ჯამბარა, ს. ეკანი, ერქვანთ დასაკრავი ღვედი, ремни у сохи.
ჯამთაბი (სპარს.) ს. მცირე ჯამი მეტალისა, кружка, ვეფხ. 382; 479.
ჯამი (სპარს.), ს. ჭურჭელი წნოვანთა სანოვაგეთა მისართმევი; чашка полоскательная; სიბრ. 70; სახენი ამისნი არიან; ბადია, ლოდა, ლოდაკი, ნალბაქი, პინაკი, უსკურა, ფილჯამი და სხ.
ჯამი, ჯამა (არაბ.) ს. ჯგუფი, ჯუმლი, ერთპირადი რიცხვი; сумма, итогъ
ჯამი (არაბ.), ს. მეჩითი, мечеть, 2 ქართლ. 168.
ჯამტაბაკი, ს. ბრტყელი ჯამი, плоская чаша.
ჯამჭიქა, ს. მინის ან ბროლის ჯამი, стеклянная чаша.
ჯამფაზია, ს. მცენ. ფერა-ფერა, ჭიაფერა; шпинатъ американскій, жирная трава; ერისთ. ლ.
ჯან, ზზ. ბარაქალა, გენაცვალე, браво; ერისთ. 2—25.
ჯანაანური, ს. ყურძენია ერთგვარი, сортъ винограда.
ჯანაბა (არაბ.), ს. ჯოჯოხეთი, адъ.
ჯანგი, ნ. ჟანგი, **ჯანგება**, ნ. ჟანგება, ვისრ. 51.
ჯანგირი (სპარს.), ს. სოფლის მპყრობელი, владѣтель вселенной, ვისრ. 145.
ჯანდრვა (ვქ), ზ. მ. სამოსლის დატკეცა მრგვალის ხეებით; катать бѣлье.
ჯანდრის-ხე, ს. სატკეპელი, მრგვალი ხეები დასაჯანდრავი, валекъ, скалка.
ჯანი (სპარს.), ს. ძალი, სხეულის ღონე ან სიმრთელე; сила, мочь, здоровье; ვეფხ. 224, 512, 1109; ჯანი გაგვარდეს, хоть ты и лопни; прахъ тебя возьми.
ჯანი, ს. ყურძენია ერთგვარი, сортъ винограда.
ჯანიანი, ზედ. ძალუმი, ღონიერი, сильный; здоровый.
ჯანიშინი (სპარს.), ს. ნაიბი, მარზაპანი, განმგებელი, намѣстникъ; დავ. 140.
ჯანმრთელი, здоровый.
ჯანმრთელობა, ს. სიმრთელე აგებულობისა, здоровіе.
ჯანსაღიანი, ზედ. მრთელი, ჭარმაგი, здоровый.
ჯანღია, ივერია № 1—75.
ჯანყელას ზეთი, ს. კავკას. გაზეთი 1851 წლ. № 9.
ჯანღიანი დღე, пасмурный день; ივერ. № 34—34.
ჯანყი (სპარს.), ს. არეულობა, ამბოხი, бунтъ, возмущеніе; 2 ქართლ. 362.
ჯანჯალი, ს. ჩაქჩაქი, ჯაგჯაგი ცხენისა; კაცი საქმის დამაგვიანებელი; გაჯანჯლება საქმისა; худая ѣзда на лошади, тряска; проволочка, хлопоты; **ჯანჯლება** (ვა), замедлять; ჯანჯლობა (ვქ), мѣшкать, медлить.
ჯანჯაფილი, (სპარს.) ს. მცენ. имбирь; -ლის მურაბა, имбирное варенье.
ჯარა, ს. სასთველი მანქანა, самопрялка.
ჯარასტარი, ს. თითისტარი, веретено.
ჯარა, ჯარრა (არაბ.), ს. მკურნალი დაჭრილთა, ნაღრძობთა და სხ. хирургъ.
ჯარაობა, ს. ხელოვნება ჯარრას აქიმისა, хирургія.
ჯარაოცი, ნახე ქალბანა.
ჯარბი, ს. ასპიტი (გველი); аспидъ (змѣя); რუსუდ. 528.
ჯარგვალი, ნ. ჯარკვალი.
ჯარვა, სს. მოტყდომა ხალხისა; стеченіе народа; ჯარვით, ზზ მიჯრით, გროვით; тискомъ, (ვქ), ზ. მ. მჭიდროდ მოვაგროვებ; собрать въ кучу; столпить, (ვიჯარვი ან ვეჯარვი, -ვე), ზ. თვ. ხალხთათვის: მოვატყდები, столпиться; ვეფხ. 714; 1385.
ჯარი (სპარს.), ს. მხედრობა, მოლაშქრენი; ვეფხ. 442; 607; მხლებელნი დიდებულთა; ვეფხ. 44, 677, გროვა ხალხთა; ვეფხ. 92; 819, 1311; ქილ. 651; войско; свита; толпа, сонмъ; ჯარი სასისა, стеченіе придворныхъ; ვეფხ. 44; ჯარი დაიძრა, войска тровулись, ლაშქართა ჯარი, стеченіе войска; ვეფხ. 92; წამწამთა ჯარი, густота рѣсницъ; ვეფხ. 40; ქალის ჯარი, сборище женщинъ, ჯარად და ჯარად, ან ჯარჯარად, толпами, кучками; ჯარის თავი, начальникъ войска.
ჯარიანი, ზედ. ჯარის მყოლებელი, имѣющій войска.
ჯარიანობა, ს. ლაშქრობა, ომიანობა; походъ.
ჯარიმა (არაბ.), ს. საზღაური, ჯურუმა, взысканіе, штрафъ; გუჯ. 23.
ჯარკვალი, ჯირგვალი, ს. გვირგვინი ძელებისა, ძელნი მოჭდობით შეკრულნი, სამ ან ოთხ კუთხედ; вѣнецъ, рядъ деревъ въ видѣ трехугольника связанныхъ; ჯარგვლად წარზიდულნი ძელნი, бревна, перевязанныя въ видѣ трехугольника; ნახე წამწე.
ჯაროსანი, ზედ. ჯარის მყოლელი, имѣющій войска.
ჯარღათი, ს. ბატი; гусь, სიბრძ. 64.
ჯარჩი (სპარს.), ს. ცხენოსანი გზირი მეფისა, герольдъ; 2 ქართლ. 519; რუსუდ. 69.
ჯარხვეული, მცენ. калина, ერის. ლ.
ჯაუში, ნ. ჩაუში.
ჯაფა (არაბ.), ს. ძნელი მუშაობა, ჯაჯა, სარჯელი; трудъ, ერისთ. 4, ჯაფა გამოვლილი.
ჯაღანი, ს. ჯადაგო, ჯღანი, წაღა, сапогъ.
ჯაფარიკა, ს. გურულად ჩილიკა ჯოხსა ჰქვიან, ბაქრ. 188.
ჯაფარა, ნ. ჩხიკვი მფრინ. канюкъ; ბუნ. ლ.; сойка, ერის. ლ.
ჯაფი, ნ. თუთა.
ჯაღანი, ს. ჯადაგო, ჯღანი, წაღა, сапогъ.
ჯაშაკურა, ჯაშკუტა, ს. მცენ. ღვედკეცი; обойникъ, ერის. ლ.
ჯაშვილა, ს. მცენ. მთის ნიორი; дикій чеснокъ, ბუნ. ლ.
ჯაშუში (არაბ.) ს. მსტოვარი, шпіонъ, 2 ქართ. 397.

ჯაშქვიდა, ს. მცენ. დიდგულა, დუდგულა, თხის ფსელი, ყრუახე; бузина.

ჯაჭვი, ს. ჯავშანი მეცალის გრგოლებისაგან შექმნილი; ძეწკვი ან შიბა, მანიაკი, ფარლული; ცანდი ქვაბისა საკიდარი; ბორკილი გრგოლებიანი; кольчуга, латы изъ металлическихъ колецъ; цѣпь, цѣпочка; цѣпь для вѣшанія кострюли; кандалы; ვეფხ. 553; იერემ. 46—4; **ოქროს ჯაჭვი**, золотая цѣпочка, ჯაჭვის გრგოლები, звѣнья у цѣпи; ჯაჭვით დაბმული ძაღლი, на цѣпи привязанная собака.

ჯაჭვ-ჭური, შემოკლ. ჯაჭური, ს. ჯაჭვის პერანგი და საომარი იარაღი; латы и оружія; 1 ქართლ. 305; 306 1. შენიშნულ. щитъ; ისაი. 59—17.

ჯახაჯუხი, ნ. ჯახიჯუხი; ჯახანი, ს. стукъ отъ удара, трескъ.

ჯახება, ხზ. столкновеніе; (ვა), ზ. მ. შევახეთქებ ერთმანერთზედ, толкнуть, ударить объ, (ვეჯახები, -ხე), ზ. თვ. შევეხეთქები, დავეჯახები; столкнуться, удариться обо что; რუსუდ. 546; ქილ. 376.

ჯახველი, ს. ძახველი, მცენ. калина.

ჯახილი, ხზ. შეხეთქების ხმა ერთჯერ; стукъ удара.

ჯახიჯუხი, **ჯახჯახი**, სს. შეხეთქების ხმის გახშირებით; трескъ, трескотня; 2 ქართლ. 519.

ჯაჯა, ს. დამნაშავის კაცის ცანჯვა, пытка; ქილ. 387.

ჯგვერა, **-რება**, ნ. ძგერა, ძგერება.

ჯგვერი, ს. ხის სადგისი ან განმწვეცებული ძელი, заостренная палочка.

ჯგვლემა, **ჯგუ̂ლემა**, სს. тычка, тыканіе, (ვჰხჯგვლემ, -მე), ზ. მ. ვჰსწერც, ვჰგმერც, ვჰქენჯნი; ვჰბლიკვნი, ვჰქურჯნი; тыкать, пырять, колоть, толкать; ჯგულემა რქით, бодать; სიბრ. 80.

ჯგუფება (ვჰსჯგუფდები), ზ. თვ. групироваться.

ჯგუფი, ს. გუნდი, კრებული, ხროვა; группа, толпа, стеченіе народа; взводъ; ოთხი ჯგუფი წელიწადისა, четыре времени года; **ჯგუფად**, ზზ. ე. ი. ჯუმლად, კრებულად, დუნდგოდ; въ сборѣ, въ итогѣ, въ суммѣ; кучками, тѣсно; ბუნ. კ. 238; ჯგუფ-ჯგუფად, группами, ჯგუფად მდგარნი ხენი, группа деревъ.

ჯდომა, სს. ხზ. сидѣніе; ცხენზედ ჯდომა, посадка на лошади, (ვჰსჯდები, ვჰსჯდი ან ვჰსჯედ, შემოკლ. ვჰსჯე, 3 პ. ჰსჯდა; მდაბ. ვჰსჯექ), ზ. ვდ. დავჰბძანდები, დავჰსჯდები; ვჰღირვარ, ვეღირები; садиться; стоить, становиться; დაბად. 42—19; მაუდი ჯდება, сукно садится; (ვაჯდები ან ვაჯდი; ვაჯედ, ვაჯექ), ზ. ვდ. შევაჯდები, მაგალ. ცხენს; садиться на лошадь и т. п.; (ვუჯდები ან ვუზივარ); ზ. ვდ. მოვუჯდები გვერდით ან მუხლზედ; ვეღირები; садиться возлѣ кого или на коленяхъ къ кому; стоитъ (ему); რუსუდ. 395; შუა უზის დიდი მზღვარე; между ими большое растояніе; ვეფხ. 9, ეს მაუდი უჯდება ალი სამ მინალთუნად; это сукно становится ему по три рубля аршинъ; (ვჰზი, ჰზი, ჰზის; ვჰზით, ჰზით, ჰზიან ან ზინ, ანდრ. 4—53; ან ვჰზივარ, ჰზიხარ, ჰზის, ვჰსჯედ, ვჰსჯექ); ზ. უ. ვჰბძანდები, сидѣть; იოან. 9—8; ქათამი კვერცხებზედ ჰზის; курица сидитъ на яйцахъ; შინა ჰზის; онъ сидитъ дома; საქმეზედ ჰზის, онъ сидитъ за работой; უზის ბეჭედი, приложена печать; (ვიჯდები, -ჯედ ან ვიჯე), ზ. უ. ვჰბძანდები, сидѣть; (მიჯდება, მიჯდა ან მჯდომია, მიზის), онъ садится около меня; оно стоитъ мнѣ; ვისრ. 18, 200; ჭკუაში მიჯდება, смекаю; ბეჭედი უზის, приложена къ нему печать; (ვიჯდომები, -მე), быть посажену; კალთაში მიჯდება, онъ садится мнѣ на колѣняхъ; კისერზედ მიზიხარ, ты сидишь у меня на шеѣ; ჩონგ. 121, (ვეჯდინები, -ნე), ზ. თვ. садиться, ვეფხ. 225; ვჰსჯდომილვარ, -ვჰსჯდომოდი), ზ. ვ. сидѣть, ვისრ. 89, ჯდომელა, сидя.

ჯდომი, ს. ძუირპის დაკჭრა, завалъ, засо́реніе желудка; ბუს. ლ.

ჯებირი, ს. ლაშქართ საფარი, траншея, ან სანგარი, засада.

ჯეელი (არაბ.) ს. უმეცარი, невѣжа; ალბ. 50; ანცონ. 2—24.

ჯეილთაობა, ს. ერთი გვარი როკვა, родъ танца; საბ. ლ.

ჯეირანი, ნ. ჯერანი.

ჯეკმა ზზ. ნამეცნავად, весьма, очень; ისუ. 3—16; შუშ. ცხოვ. 185.

ჯეკმა **ჯერკმა**, ს. შიპი, ძარღვი კლდისა, მიწისა, слой; пластъ земли.

ჯელგა, **ჯელგმა** (სპარს.), ს. გარემოცვა მონადირეთაგან სანადიროს ადგილისა; оцѣнка охотниками поля; რუსუდ. 365, 367; 2 ქართლ. 324; დასც. 43.

ჯენჯი, ს. თავის თმა ნაპარსი, острижки.

ჯეონი, тигръ (рѣка).

ჯენჯო, ს. ცხელის ჭურჭლის გადმოსადგმელი დასცამალი, тряпка; საბ. ლ.

ჯერ, **ჯერეთ**; ზზ. კიდევ, კვალად, წინაპირველად, წინასწარ; еще; сперва, сначала; ჯერ ადრეა, еще рано; ჯერ მოიცანე მაჩვენე, напередъ принеси и покажи; ალექს. 19.

ჯერ, ზზ. ხელ, მაგალ. ორჯერ, სამჯერ; жды, ათჯერ, десять разъ.

ჯერარს, ე. ი. სათანადო არს; надлежитъ, подобаетъ.

ჯერა, **ჯერება** (ვიჯერ, ვიჯერებ), ზ. მ. ვირწმუნებ, დავიჯერებ, გავუგონებ; вѣрить; слушаться, повиноваться; (ვაჯერებ, -რე), ზ. მ. დავაჯერებ, დავარწმუნებ, увѣрить; გულს ვაჯერებ; увѣриться, положиться; (ვუჯერებ, -რე), ზ. მიჩ. დავუჯერებ, გავუგონებ, ვემორჩილები, слушаться; არა მჯერა, я не вѣрю; არ მიჯერებს. не слушается меня, невѣритъ мнѣ; მოურავ 95; (ვჰსჯერდები, -დი), ზ. ვდ. კმაყოფილი შევიქმნები, დავჰსჯერდები, быть удовлетворену, довольну; (ვჰჯერ ვარ, ვჰსჯეროდი), ზ. უ. ვერწმუნები ან კმაყოფილი ვარ; вѣрить, быть удовлетворену; ვისრ. 57, 123; რუსუდ. 778, 972; სამ. ბერძნ. 136; გორგ. 128.

ჯერადი, ს, ლილის წვენი, разведенная синька.

ჯერაგუმია, ს. სვეცსა ზედა კამარასა შეჰკვრენ და შუა ადგილს დაუცევებენ და გარემოს ალაშენებენ

სახლებს; შუა ადგილი არის ჯერკმა; пустое мѣсто промежъ столбовъ зданія.

ჯერანი (სპარს.) ს. ცხოველი ქურციკი, გარეთხა; антилопъ, сайга, серна; газель.

ჯერგა, **ჯერგი**, ნ. ჯელგა, 2 ქართლ. 533; რუსუდ. 419; დასტ. 99; **ჯერგვალი**, ნ. ჯირგვალი.

ჯერება, ნ. ჯერი, ჯერეთ, ნ. ჯერ.

ჯერეული, ზედ. მორიგე, очередной; послѣдующій.

ჯერ-თავად, сначало, сперва.

ჯერი, ს. რიგი, წესი, ხვედრი, საშ. ვახტ. 77; სიბრ. 155; ფიცი, დარწმუნება, შეჯერება ფიცით; საშ. ვახტ. 182, 210; очередь, череда; удостовѣреніе; საქმ. 7—13; 2 კორ. 2—4.

ჯერკვალი, ზედ. ხენეში, რიოში, ცუდი, ნარჩევი; ს. ბიწი, ნაკლულევანება; худой, дурной; негодный; порокъ; იერემ. 24—2; საშ. მოხეს. 42; იობ. 8—16; ქამული, ხარჯი; нечистота металловъ, окалина, огарки.

ჯერკმა, ნახე ჯეკმა.

ჯერკმა, ს. შიპი ხისა ან კლდისა, слои дерева или камня, ნ. ძარღვი.

ჯერ-მჩინებელი, ს. სათნოდ მიმჩნევი, соизволитель.

ჯერობა, ს. ხვედრი, რიგი, очередь; ან მორჩილება, повиновеніе, послушаніе; ვეფხ. 37; მოურავ. 460.

ჯეროვანი, ზედ. რიგიანი, მართებული, надлежащій; приличный; умѣстный, შავთ. 59, 95; 2 ქართლ. 392; -ქორწილი, надлежащая свадьба; -მოწამე, надлежашій свидѣтель; ჯეროვანად, ზზ. прилично.

ჯერსაყოფი, ზედ. ჯეროვანი ნახე; 2 ქართლ. 29.

ჯერჩენა (ჯერ -მიჩნს, ჯერ მჩენია), ზ. მიჩ. სათანადოდ ვჭრაცხ; მთანავს, მწადს; падлежитъ мнѣ; გამოსლ. 36—1; 2 სჯ. 3—26; ლუკ. 1—3.

ჯერჩინება, სს. соизволеніе; **ჯერჩინებით**, ზზ. соизволеніемъ; 1 ქართლ. 172; (ჯერვიჩინებ. -ნე), ზ. მ. ჯეროვნად ან სათნოდ მივიჩნევ, მოვიწადინებ, მოვინდომებ, соизволить, заблагоразсудить, соблаговолить; საქმ. 15—21; რომ. 15—26; ჯერ იჩინა ბძანებად, онъ изволилъ приказать; **ჯერ-მჩინებელი**, соизволяющій; სიქმ. 8—1.

ჯერსანად, ზზ. ვიდრემდის, სანამდის, пока.

ჯერჯერობით, пока, **-რობა**, очередь, ხუმრ. 43.

ჯეჭკა (ვჰსჯეჭკა, -კე), ზ. მ. ცუდად ვჰნაყავ, крошить.

ჯეჯვა (ვჰსჯეჯავ. -ჯე), ზ. მ. ვჰსჩეჩქ, мять; комкать.

ჯეჯილი, **ჯეჯლი**, ს. ახალი ამოხული მწვანე მოსავალი პურისა, ქერისა და სხ. нива; всходъ хлѣбныхъ растеній; ნ. აჯეჯლება.

ჯეჯიმი, ს. სახეებიანი ნაქსოვი, пестрая халатная матерія.

ჯვარდაუწერელი, ზედ. безбрачный.

ჯვარედად, **ჯვარედინად**, ზზ. გარდიგარდმო, крестъ на крестъ, крестообразно.

ჯვარედინი, **ჯვარედი**, ზედ. გარდიგარდმო, перекрестный; крестообразный; ჯვარედინი გზა, перекрестокъ.

ჯვარი, ს. ძელი ძელზედ ან გარდანაჭდობი. დასა მსჭვალველად სასიკუდილოთა კაცთა; გარნა შემდგომად ქრისტეს ვნებისა არს ამ გვარი ძელი თაყვანის საცემელი ქრისტიანეთა; крестъ; ლუკ. 23—26; მატ. 10—38; 27—32, 40; висѣлица въ видѣ креста; распятіе; знаменіе креста; крестъ, орденъ; трудъ, мука; მრ. ჯვარები, кресты въ карточной игрѣ; ჯვარის აღმართვა, водрузить крестъ; ჯვარი მწერია, крестная сила надо мною, ჯვარით მოსილი, ან შემოსილი, крестоносецъ; გუჯ. 19; ტიმოთ. 16; ჯვარის მტვირთველი, священникъ съ крестомъ сопровождающій войновъ въ походъ; крестоносецъ; 1 ქართლ. 270; ჯვარის მამა, настоятель монастыря св. креста; ნ. ხეჩასპერი; ჯვარგაცჳლილი, обрученная невѣста; საშ. გიორგ. მეფ. 24. ჯვარის სანთელი, восковая свѣча, на подобіе креста.

ჯვარიანი, ზედ. ჯვარის მქონი, крестовый, крестный; -სასანთლე, трикиріи.

ჯვარის მტვირთველი, ключарь придворной церкви.

ჯვარის წერა (ჯვარსა ვჰსწერ); ზ. მ. პირჯვარს გამოვსახავ; გვირგვინს ვუკურთხებ, ვაქორწილებ; осенять кого крестнымъ знаменіемъ; вѣнчать; сочетать бракомъ; ჯვარი ჰსწერია, да хранитъ его крестная сила; ანტონ. 6—25; (ჯვარს ვიწერ, -რე), ზ. მიჩ. გვირგვინს ვიკურთხებ; обвѣнчаться; сочетаться бракомъ, **ჯვარის საწერად**, ზზ. къ вѣнцу.

ჯვარის მტვირტველი, ნ. ზევით ჯვარი; ბაქრ. 133.

ჯვარ მტვირტველობა, ს. обязанность ключаря.

ჯვარობა, ს. მხოფლიურად დღეობა რომლისამე წმინდისა სალოცავისა, праздникъ креста.

ჯვარცმა, სს. распятіе; (ჯვარს ვაცვამ, -ცვი), ზ. მ. დავჰმსჭვალავ ჯვარზედ, ჯვარზედ დავაკრავ მოსაკვლელად, распять на крестѣ; (ჯვარს ვეცმი, -ვეცვი), ჯვარზედ დავიმსჭვალები, быть распяту на крестѣ; მატ. 23—34; 27—23; გალატ. 5—24; 6—14; **ჯვარცმული**, ртспятый. 1 კორ. 2—2.

ჯვრიტინა, ს. ჭჳრიტინა, მცირე სასინათლო; небольшое окно; ქილ. 334, фортка.

ჯიბე (სპარს.), ხ, კაბის კალთაზედ მიკერებული ჩასადებელად ცხვირსახოცისა და მისთანათა; карманъ; ჯიბის ფული, карманныя деньги; ჯიბის გატენა, набить карманъ; ჯიბის-პირი, прицѣпъ карманный.

ჯიბრი, ს. ჯაბრი ნახე, капризъ.

ჯიბუკი, ს. დიდი ლურსმანი, корабельный гвоздь.

ჯიგანა, ს. მცირე პური ულუფისა; небольшой порціонный хлѣбъ; საბ. ლ. ივერ. 1879 წ. № 9—10, стр. 46; გიორგი XIII ცხოვრ.

ჯიგარი (სპარს.), ს. ღვიძლი; სიყვარული; печень; сердце, любовь; დედის ჯიგარი материнская любовь; ერისთ. 54.

ჯიგარი, ან **ჯიგრისფერი**, ალექს. 209, бурый.

ჯიგლიგი, თოფისა прикладъ ружейный.

ჯიდაო, ს. ცხენის კისრის დასასრული, затылокъ у лошади.

ჯივა (ოსმალ.), ს. ვერცხლის წყალი, ხინდაკი, ртуть; ქიმ. 53, 87, 94.

ჯივჭავი, ნ. ქივჭავი ან ჭივჭავი; ან კოჭი ტყვია ჩასხმული, свинчатка.

ჯიკმა, ს. ლაშქრის მოჯრა, натискъ войска; დარეჯ. 2—56; საბ. ლექს. ხწერია შეცთომით ჯიკი, უნდა ჯიკმა.

ჯილა (ოსმ.), ზედ. გაელვარებული, полированный, რუსუდ. 790.

ჯილა, ს. დიდი ვეგი, битка.

ჯილაგი, ს. გუარი, მოდმა; порода.

ჯილავი (არაბ.), აღვირის გრგოლი; кольцо уздѣчное; რუსუდ. 364; დავრ. 200; ჯილავის მეთოფე, стремяной солдатъ.

ჯილავიანჯი?

ჯილავი, ჯილავდარი, ჯილევდარი (სპარს.), ს. ჯილავის დამჭერი ცხენით მიმავალთა დიდებულთა, стремяной; ჯილავის ზარბაზანი; бершъ, небольшая пушка.

ჯილდო, ს. საბოძვარი ან სანიჭარი, награда.

ჯილდოვება ან **-ვნება** (ვაჯილდოვებ, -ვე), ზ. მ. საბოძვარს ან სანიჭარს მივჰსცემ; награждать; ერისთ. 49.

ჯილე, ს. წყალთაგან გამოვლაცული, рытвина, вымоина. საბ. ლ.

ჯილვი, складокъ, ნ. ჩ. ლ. 10.

ჯილეხი, ს. ძროხის მომსვრელი სენი, ძროხის ჭირი; сибирская язва.

ჯილფი, ს. ცხენის გვარი ცხოველი.

ჯილღა, ნახე აჯილღა.

ჯილღა, ს. უფრთო ერქვანი, плугъ безъ крыльевъ; გურულად.

ჯილღო, ს. შავ-მოწითლო მელი ან ბეწვეული მისი бурая лисица, ან შავ-მოწითლო ფერი, черно-бурый.

ჯიმბუკი, ს. ჯობუკი, დიდი ლურსმანი, корабельный гвоздь.

ჯიმჯიმი, ს. ჩალანა, кастаньетки.

ჯიმლა, მცენ. рыжикъ.

ჯინი, ს. გოდორ მარხილი ნაგავის გასაცანად; туры, хворостинная корзина; кузовъ; ჯინი, ნ. ქინი.

ჯინი (არაბ.), ს. სპარსულად ფერია, ზღაპრულად კეთილი სული, შემწე კაცთა და წინაალმდეგი დევთა; фея; ბიბლ. ალმოსავლ. ჰერბელოსი.

ჯინიბი (არაბ.), ს. მარქაფა, მეტი ცხენი, запасная лошадь; ქილ. 602.

ჯინში, ჯინსი (არაბ.), ს. მოდგმა, გვარი, порода, ჩონგ. 76, ჯინში ოქრო, настоящее золото, 2 ქართლ. 548, საქონელი წვრილი ჯინშისა, скотъ мелкой породы; ცუდი ჯინშისა არის, онъ дурной породы; შენი ჯინში ამოვარდეს, чтобы родъ твой прекратился.

ჯინჭარი, ს. ჭინჭარი, крапива, **ჯინჭრის დედა**, მცენ. глухая крапива, крапива; ერისთ. ლ.

ჯინჭველი, ს. ჭიანჭველა, муравей; იგავ. 6—6.

ჯინჭველ-ლომი, ნახე მსვენლომი; იობ. 40—11.

ჯინხვა, ს. მფრინვ. ლაქო, птица: аулань, жуланъ.

ჯინჯიბალი, ს. ორნი ლაცანნი გარდაბმულნი ძელის ასამართავად; ნ. ჩ. ლ.

ჯინჯითი, ს. შალის ნაგლეჯი, шерстяная тряпка.

ჯინჯილი, ს. ჯაჭვი ან ბორკილი; цѣпь; кандалы; რუსუდ. 364; ყარამ. 143; ანც. 37.

ჯინჯილი, -ჯიხი, ზედ. ნელ-თბილი, теплый.

ჯირგვალი, ნახე ჯარკვალი.

ჯირგინი, ს. ხუნდური, მიწის ქვეშ გათხრილი წყლის სადინარი, водопроводная труба подъ землею.

ჯირი, ს. ქირი, ბქირი, ორ-პირად მოქნილი ტყავი ირმისა და სხ. ирха; выдѣланная оленья шкура.

ჯირიმი, ს. ცხენის მოხართავი გულის თასმა, нагрудный ремень у лошади.

ჯირითი, ს. საჯირითო ჯოხი ან თვით ჯირითობა; палка для джигитовки; джигитовка; დარეჯ. 2—127.

ჯირითობა ს. джигитовка; (ვჰსჯირითობ, -თე), ზ. მ. ჯირითს ვესვრი; джигитовать; რუსუდ. 352.

ჯირკველი, ს. კორძი კისერზედ ან იღლიათა; наростъ на шеѣ или подъ мышкой; ხიბრ. 108.

ჯირკი, ჯირკვი, ს. კუნძი მოჭრილის ხისა დარჩენილი მიწაში, пѣнь; крѣпышъ.

ჯიროლა, ს. ბეღელი, საცავი მარცვალთა; житница.

ჯირღა, ნ. ერქვანი.

ჯირჯვი, ს. სიმსივნე, დაშუპება; опухоль, затёкъ.

ჯიტა, ჯიტი, ს. უსუართ **ალერსის ლექსი**, რათა შეხედოს მან მოალერსეს.

ჯიუტი, ს. კერპი, ურჩი, თავის-ნება, упрямый.

ჯიუტობა, ს. თავის-ნებობა, упрямство; (ვჰჯიუტობ, -ტე), ზ. უ. თავის ნებაზედ ვჰსდგევარ, упрямиться.

ჯიქი, ცხოველი: ბაბრი; ვეფხვსა ჰსგავს, тигръ, барсъ; ვეფხ. განმ. თ. 26.

ჯიქი, ზედ. ჯიუტი, თავის-ნება, კერპი; упрямый.

ჯიქი, ს. ხალხი აფხაზეთის მოსამზღვრე; ჯიქეთი, ს. ადგილი, სადაც ჯიქნი ჰსცხოვრებენ.

ჯიქურა, ნახე ინდოური ფეტვი, муравьиный голкъ, sorgum capellarum, ერის. ლ.

ჯიქური, ზედ. კერპული, თავის-ნებური, относящійся къ упрямству.

ჯიღა (სპარს.), ს. ხოირი, მარგალიტით მოოჭვილი ფრთა, დახარჭობი თავზედა ან თავსახურავთა ზედა; перо, головное украшеніе изъ драгоцѣнныхъ камней; 2 ქართ. 309; ჯიღა ოფრისა, ნახე ოფრის ჯიღა.

ჯიღამშვილდი, ს. ტევრთა ზედა მომართული მშვილდ-ისარი, რომელსაც გამვლელი ნადირი შესძრავს და იგი დახხტება და თავს დაეცემა; сѣть поставленная въ лѣсу на вѣтвяхъ дерева и состоящая изъ лука и стрѣлы, которую звѣри, проходя мимо и задѣвши, бываютъ пронзаемы.

ჯიღიანი, ჯიღოსანი, ზედ. თავზედ ჯიღა რჭმული, имѣющій султанъ, украшенный перомъ и драгоцѣнными камнями; მოურ. 42.

ჯიღური, ს. ქორის საკისრე; საბ. ლ.

ჯიღჯიღა, ს. ქანდის უზრქესი ფურცელი სპილენძისა, თითბრისა და სხ. фольга, тонкій металлическій листъ.

ჯიყინება (ვი), ივერ. № 2—14.

ჯიში, ნ. ჯინში; ჩონგ. 76; **ჯიშკილა, ჯიშკვილა**, ნ. ლანძილი.

ჯიხვი, ს. გარეთხა, туръ, каменный баранъ; ჯიხვის ყანწი, турій рогъ для питья вина.
ჯიხთლა, ს. მფრ. сорокапутъ; ერის. ლ.
ჯიხური, ს. ხის კოშკი, деревянная башня; 2 ქართ. 207.
ჯიჯგინი, სს. უშვერი ლაპარაკი, ნ. ჯიჯინი; -ჯგინება (ვუჯიჯგინებ), ზ. მ. ვუკვლიცნებ, ვუჩხიკვინებ; подзадоривать, подстрекать.
ჯიჯინება (ვჯსჯიჯინებ, -ნე), ზ. უ. უშვერად ვლაპარაკობ ცხვირში, говорить непріятно и въ носъ.
ჯიჯინი, სს. ხმიანობა, უშვერი ყვირილი ღედაკაცთა; болтовня, (ვჯს), калякать.
ჯიჯლაყა, ნ. ჭრიანცელი; ერისთ. ლ.
ჯიჯლიბო, ს. ინჯილიკი; ячмень на глазахъ.
ჯიჯლი, ს. მფრ. рябинникъ, ერის. ლ.
ჯლაყუნი, სს. ცხენის ფეხის ხმა ან ჩაკუჩა; топотъ; нахлобучка.
ჯლეხა (ვჯსჯლეხ, -ხე), ზ მ. ღეზსა ვჰკრავ ცხენსა, шпорить лошадь.
ჯლეხი, ს. პანღური, ударъ ногою, ალბ. 18, пинокъ.
ჯლოყინი (მაჯლოყინებს), ზ. უ. მაზიდებს პირიდამ სარწყევლად, позываетъ къ рвотѣ.
ჯმერხი, ს. მცენ. названіе растенія.
ჯმნა (ვიჯმნი, ვიჯმენ), ზ. უ. ხელს ავიღებ, თავს დავანებებ, გავუშვებ, დავაგდებ; გამოვეთხოვები, გამოვესალმები; отрекаться, отказаться, уклониться; проститься; ლუკ. 9—61; საქმ. 18—18; ტიმოთ. 13; ვიჯმენ შენგან ეშმაკო, дьяволъ, я отрекся отъ тебя; 1 ქართლ. 68; ვუმჯნი, запрещать, предварять, предупреждать, წათა ცხ. 423, (ვუჯმნი, ვუჯმენ), ზ. უ. გავეცლები, მოვშორდები; растаться съ кѣмъ, удалиться отъ кого; მარკ. 6—46; (ვეჯმნები, -ჯმენ). ზ. თვ. მოვშორდები, удалиться, 1 ქართლ. 280.
ჯმნილ ან **ჯმნულვარ**, я удаленъ; რიცხვი. 20—30; 29—35; **ჯმნული**, მიმ. ხელ-აღებული, отрекшійся.
ჯმნება (ვა), запрещать, აწ ვთვიმეს ცხოვ. ხელნე.
ჯმნულება, ს. ხელის აღება, отреченіе, отказъ.
ჯმუხი, ს. მოდაბლო და მკვრივად ჩასხმული კაცი, коренастый.
ჯობება (ვაჯობებ), ზ. მ. გავუსწრობ, მოვერევი; превзойти, осилить, ვისრ. 93, დარეჯ. 2—100; 2 ქართლ. 567; (მაჯობებ, -ბე), ზ. მიჩ. превосходишь меня; 2 ქართლ. 567.
ჯობინება (ვა), ზ. მ. უმჯობესად მივიჩნევ, მირჩევნია, მიმჯობს; предпочитать; დარეჯ. 2—137; რუსუდ. 367; 1 ქართლ. 52; 2 ქართლ. 520, 533; ქილ. 398; (ვიჯობინები, -ნე), ზ. ვ. უმჯობესად მივიჩნევი; предпочитаться, (ვეჯობინები, -ნე), ზ. თვ. ვუალრესობ, უმჯობესი ვარ, превосходить; რუსუდ. 909; (მემჯობინება, -ნა), ზ. მიჩ. უმჯობესად მიმაჩნია, предпочитаю, это лучше для меня; ქილ. 133, 339.
ჯობინი, ს. უალრესობა, превосходство; დარეჯ. 74.
ჯობნა (ვჯსჯობნი, -ნე; ან ვჰჯობ, 3 პ. ჰჯობს), ზ. მ. ვუალრესობ, ვერევი; имѣть вверхъ, превзойти, пересилить; ყარამ. 298; ვეფხ. 1046; ამხანაგთა თვის ეჯობნოს, если онъ превзошелъ своихъ товарищей; ვეფხ. 1046; (ვჯსჯობი-ვარ, ჰჯობხარ, ჰსჯობნია; ვჯსჯობვართ, ჰსჯობხართ, ჰსჯობან ან ჰსჯობიან; ვჯსჯობნოდი), ზ. უ. აღვემატები, ვუალრესობ, превосходить; დარეჯ. 2—33; ვეფხ. 38; (მჯობიხარ, გჯობივარ), ზ. უ. აღმემატები, აღგემატები; ты превосходишь меня; я превосхожу тебя; მჯობს, გჯობს; онъ превосходитъ меня; онъ превосходитъ тебя; ვეფხ. 79; მიჯობს, გიჯობს, უჯობს, ზ. მიჩ. უმჯობესად მიმაჩნია ჩემთვის, я предпочитаю; это лучше для меня; სამ. გ. მეფ. 5; 2 ქართლ. 546; ალბ. 83; სიბრ. 14; რომელი უჯობს, что лучше для него; რუსუდ. 128.
ჯოგი, ს. ხროვა ნადირთა ან ხვასტაგთა საძოვარზედ; стадо, табунъ; ვეფხ. 55, 75; სომხ. სამ. 398; ჯოგი და ჯოგი, табунами, სახენი ამიანი არიან: ჯოგი ძროხათა: **მროწლე**, მსოფლიურად **ნახირი**; ცხვართა და თხათა: **არვე**; აქლემთა და ლორთა **კოლოფი**; მხეცთა **ხრო**, თევზთა **ფარა**; მფრინველთა **გუნდი**; ხრდალთა ვირთა **რემა**; ცხენთა **ჯოგი**.
ჯოლბორდი, ს. ისართ მთლელი; кто дѣлаетъ стрѣлы.
ჯოლოლ, ნ. ლოხორა.
ჯომარდი (სპარს.) ზედ. მხნე, შემმართებელი, храбрый; проворный; დარეჯ. 2—115; რუსუდ. 662.
ჯომარდობა, ს. მხნეობა, სიმხნე; храбрость, проворство; ловкость, ვისრ. 34, 180.
ჯონიო შალი, ს. трипъ.
ჯონჯოლა ხოკო, **ჯონჯლახოკო**, ს. სოკოს ერთგვარი, порода грибовъ.
ჯონჯოლი, ს. მცენ. კაპარი, клопецъ, клекачка.
ჯორაბი (ოსმ.), ს. წინდა, чулокъ; -ნაკერი, вышитый чулокъ; სიგელი 12.
ჯორილა, ს. მცენ. сулейникъ, раст.; პ. ფ. ლ. ბუნ. ლ.; прострѣльная трава, ერის. ლ.
ჯორი, ს. ცხოვ. კერძოვირი, лошакъ; ჯორი საკრავისა, ე. ი. ზიკიპინცრე; საკრავის ძალთ ხიდი ან სახიდი; душка у скрипки, подставка, глухарка, распорка; **ჯორის ტერფა**, მცენ. ვირის ტერფა; мать и мачиха, подбѣлъ, раст. **ჯორისკუდა**, **ჯორისმუა**, მცენ. შვითი, елка, хвощь полевой; воложскій укропъ, арженикъ, ერის. ლ.
ჯორკო, ნ. ჯირკვი.
ჯორკელი, ს. სიმინდი ერთგვარი, сортъ кукурузы; ბაქრ. 181.
ჯორჯი, **ჯორჯანელი**, ს. ქართველი არაბულად, грузинъ, ვისრ. 1.
ჯოხი, ს. ხელ-საჭერად გათლილი ხე, ლერწამი და სხ. палка, трость; სახენი ამისნი არიან: **ფაენი** ან **ზკიპტრა**, სამეფო ჯოხი, გარნა **თოფუზი** სკიპტრა სპარსეთის მეფეთა; **არგანი** მომსხო საბრჯენი ჯოხი კაცთა მოხუცთა და უძლურთა; **კვერთხი**, ჯოხი სამღუდელოთა ან საცემი შემცოდეთა; **სახრე**, ჯოხი წვრილი და გრძელი გასარეკად ხართა; **წკეპლა**, სრულიად წვრილი ჯოხი, ხელსა ქერი ან საგვემელი; **ყავარჯენი**, თავჯვარედინი დასაბრჯენი იღლიათ ქვეშ დაშავებულთა კაცთა; **კომბალი**, თავმსხვილი და მოდრეკილი მანდატურთა და ბაზიერთა საჭერი; **გოგუთი** ამგვარივე

თავმრგვალი; **ცორი, ქაჩაბური**, და **ჩომახცური** ჯოხი მეცხვართა დიდი და გრძელი; **ჭეტი**, ცორის მსგავსი ასაწევად რისამე; და **აზარმაცი** ამისი უმსხოსი; **ცფელა** რიკთა და ჩილიკათა სამღერელი; **სხარცული** სანადირო წვრილთა მფრინველთა და საკუთრად მწყერთა; ჯოხის ხელსახოცი, сулокъ, кусокъ шитой ткани, коею убранъ архіерейскій посохъ.

ჯოხიანი, ზედ. вооруженный палкой; რუსუდ. 505.

ჯოხიო, ს. მცენ. ეკალძვალა; куричья слѣпота, раст. ბუნ. ლ.; бересклетъ, ერის. ლ.

ჯოჯგინი, ს. ცივის სახოპე კეტი, длинное весло у гонщиковъ плота.

ჯოჯვა (ვჰსჯოჯავ, -ჯე), ზ. მ. ვჰსხლავ ვენახსა; очищать лозы.

ჯოჯვა (ვჰჯოჯავ, -ვჰჯოჯე), ზ. უ. ვჰცოცავ, ნელა მოვდივარ, идти ползкомъ.

ჯოჯო, მცენ. ნ. ეკალძვალა.

ჯოჯო, ს. ქვეწარმავალი, ящерица; მწვანე ჯოჯო, жаба зеленая, ящерица.

ჯოჯოხეთი, ს. ადგილი საიქიოსა შინა საცანჯველად ცოდვილთა; ლუკ. 16—23; 21—23, ზოგგან ჰნიშნავს საფლავსა; დაბად. 42—36; ფსალ. 6—5; უფსკრული ან ქვესკნელი მათ. 11—23; მითოლოღიურად ადგილი, სადაც წარმართნი ჰგონებდნენ სამყოფსა მკუდართა სულთასა; გაუსაძლისი ადგილი ან სახლი შფოთიანი; адъ; гробъ, гробница; преисподня; мука, мученіе, **ჯოჯოხეთის ქვა**, адскій камень, ляписъ; **ჯოჯოხეთის ჯინჭველა**, ბუნ. ლ.

ჯრა, სს. тискотня, давка, стеченіе народа; გორგ. 314; ვეფხ. 984; ვაშლი. 12; (ვჰსჯრი, ვჰსჯარე), ზ. მ. ვჰსჩრი, ვჰხირავ; ან ჯგუფად ვჰხსამ; совать, тискать; скучивать народъ; (ვიჯრები, ვიჯარე; ან ვიჯარვი, -ვე, ვეფხ. 1192), ზ. ვ. შევჰგროვდები, ვჰმჭიდრდები, მოვაწვები (ხალხთათვის), тѣсниться, скучиваться, толпиться; ვეფხ. 1069.

ჯრილობა, ს. შეგროვება შემჭიდრება ხალხისა, стеченіе народа, давка; მროვ. 112, 117.

ჯუარედინი, ჯუარედი, ჯუარი, ნახე **ჯვარედინი, ჯვარედი, ჯვარი.**

ჯუბა (სპარს.), ს. მოკლე ბეწვეული კაბაზედ ჩასაცმელ, უსახელო ან მცირე სახლებიანი, სახლებ დაკვეთილი ქათიბი; накидка мѣховая, ბიანკ. ლ. ვეფხ. 220, 476, 1056.

ჯუბაჩა (სპარს.), ს. მოკლე ჯუბა, კურთუკი, шубка; ვეფხ. 510.

ჯუზდანი (სპარს.), ს. ამიანური, პირ სახლათი ქისა, ბადედ ნაქსოვი, кошелекъ; ნ. ჩ. ლ.; ან портфель; ბიანკ. ლ.

ჯულაბვარდი, ს. მცენ. ნ. გულისაბა.

ჯულაბი (სპარს.), ს. სასაქმებელი, слабительное; რუსუდ. 90.

ჯულუუზა, ს. მცენ. кедровый орѣхъ; ივანე ბაცონ. შვ. ლ.

ჯუმა (თათრ.), ქობულ. пятница.

ჯუმალი, ჯუმლა (არაბ.), ს. ჯამა, ჯგუფი, ერთპირადი რიცხვი, сумма; итогъ, ჯუმლად, ზზ. ჯგუფად, ერთიანად, совокупно.

ჯუნაღა, ს. ნაქსოვია, дымки, родъ флера.

ჯუნდრუკი, ს. ხცომით სიარული, присядка (пляска).

ჯუნდრუკობა (ვჰჯუნდრუკობ, სრ. არა აქვს), ზ. უ. ჩაბუქნით ვჰთამაშობ; плясать въ присядку.

ჯურათი (არაბ.), ს. გასაბედავი საქმე, отважное дѣло; ანც. 3—16, 17.

ჯურუმი, ნ. **ჯარიმა**, 2 ქართლ. 501; სამ. ვახც. 242.

ჯურღმული, ს ჭა, მთხრებლი, колодецъ; დაბად. 46—5; 16—4; ისაი. 9—2; 12—29; 15—8; ფსალ. 68—15; იოან. 4—11, 12.

ჯუფთება (ვაჯუფთებ, -თე), ზ. მ. შევაერთებ, შევრთავ ორთა ცოლთა, შევაუღლებ, соединять, совокуплять по парно, сливать; (ვიჯუფთები, -თე), ზ. ვ. შევეუღლები, соединяться съ кѣмъ супружескими узами; რუსუდ. 359.

ჯუფთად, ზზ. ორორად, попарно.

ჯუფთი (სპარს.), ს. წყვილი, ორი ცოლი ერთად; пара, чета, რუსუდ. 2; ჩახრ. 48; შენი **ჯუფთი** და სწორი ვინ არის, кто тебѣ пара и равный; ვისრ. 6; სიამოვნე და სიმწარე ჯუფთია, пріятное и непріятное составляютъ пару; ვისრ. 33.

ჯუფთი, ს. ორაგულის დოში გამხმარი შაშხად; провѣсная рыба, напр. лососина и т. п.; დასც. 89, სამზ. 77.

ჯუფთიანი, ზედ. წყვილი, парный; ვისრ. 15.

ჯუფთიანობა, ს. ორი ერთად, წყვილობა; შეუღვლილება; парность; двойственноссь; супружество; რუსუდ. 884, 894.

ჯუფთობა, ს. парность, (ვეჯუფთები, -თე), ზ. თვ. ვეწყვილები, ვედარები; подходить кому подъ пару; რუსუდ. 893.

ჯუქამი, ს. დასაკლისი, изъянъ; ანც. 2—31.

ჯუჯა (სპარს.), ს. ჰასაკ მცირე კაცი, карликъ.

ჯუჯრუტანა, ს. отверстіе.

ჯუჯუ, შორისდ. ქათამთ ხადილის ხმა; цыпъ-цыпъ.

ჯუჯუ მგალა, ს. მწერი, еленецъ, кобылка; ივანე ბაც. ლ.

ჯუჯღუნი, სს. ცხვირში ლაპარაკი, говорить въ носъ.

ჯღაბარდი, ს. ხლართი, ხვანძი; путанница.

ჯღაბვა (ვჰსჯღაბავ, -ბე), ზ. მ. ვჰსჩხაბავ, варакать.

ჯღავანა სოკო, ს. мухоморъ (грибъ)).

ჯღანი, ს. გაცვეთილი ფეხსაცმელი, старые сапоги; головки; отопокъ.

ჯღარდალა, ს. მცენ. შიშხინა, волчьи ягоды, крушина; ნ. ჩ. ლ.

ჯღერა, ნ. ჩხარუნი.

ჯღიბი, ს. ტკიპის მსგავსი მწერი, оводъ, стрекъ, плащица (насѣкомое); ნ. ჩ. ლ.; ერის. ლ.

ჯღრე, ს. დამტვრეული ზანდუკი, კიდობანი და სხ. сломанный ящикъ; ნ. ჭურჭელი.

ჯღრევა, ნ. ნჯღრევა.

ჯღუნა, ჯღუნი, ს. ცხვირში მოლაპარაკე; кто говоритъ въ носъ.

ჰ.

ჰ, ანგარიში დანიშნავს 9000 და ნიშნითურთ 9000 ცხრა ათას თუმანსა; წვრილის ფულის ანგარიში 1800 ფულსა, 450 ბისტრა, 180 შაურსა, 45 აბაზსა, 15 მარჩილსა ან 9 მინალთუნსა.

ჰ, იხმარების ზმნათა შინა პირველსა პირს შემდგომ ვ; მაგალ. ვჰსწერ, ვჰზომ, ვჰსჯი; ასო ესე დაიცვის აგრეთვე 2 და 3 პირთა, მაგალ. ჰსწერ, ჰსწერს; ჰსჯი, ჰსჯი; ჰზომ, ჰზომს; ფრიად უკანონოა სომეხთა მიბაძვით, ხმარება ამ ასოსი თავად უცხოთა ენის ლექსთა, მაგალ: რომი, ურიასტანი, ურია და სხ. ჰრომი, ჰურიასტანი, ჰურია; თვით ლექსთა შინა მიღებულთაგან სომხურისაგან ან სპარსულისა ქართულად დაიტევების ჰ, მაგალ. ამბავი, და არა ჰამბავი, ასაკი და არა ჰასაკი, ამქარი და არა ჰამქარი; ასნაფი და არა აჰსნაფი; აზრი და არა ჰაზრი და სხვანი მრავალნი აგრეთვე ისტორია და არა ჰისტორია, ელენე და არა ჰელენე; ომიროს, უმიროს და არა ჰომიროს ან ჰუმიროს; ლომერ ან გომერ და არა ჰომერ, გორიზონტი, ლორიზონტ და არა ჰორიზონტი და სხ.

ჰა! შორისდ. ხმის გაცემისა, a! асы! ჰა, ჰა! eхъ, эхъ! ვისრ. 120.

ჰაბა (არაბ.), ს. თეთრი მსხვილი შალი ან მაუდი, бѣлое, толстое сукно.

ჰაერი (ბერძნ.), ს. ერთი ოთხთა კავშირთაგანი; воздухъ; ჰაერის მცველნი, ს. ბოროტი სულნი, нечистый духъ.

ჰაერ-კეთილობა, ს. მშვენიერი ჰავა, благорастворенie воздуха; ქილ. 138.

ჰაეროვანი, ზედ. კეთილ-სახოვანი; მხნე, მამაცი; статный, видный; храбрый, молодчина; შავთ. 4; სამ. გ. მ. 11.

ჰაეროვნება, ს. კეთილ სახოვნება, მშვენიერება, красота; храбрость; ფსალმ. 49—2; 95—6.

ჰაერფერი, ზედ. მშვენიერი, красивый, ვეფხ. 1003.

ჰაერ-მოშვენიერი, ზედ. კეთილ სახოვანი, красивый; ქილ. 188.

ჰავა (სპარს.), ს. ჰაერი, воздухъ; климатъ.

ჰაზარპეტი (სომხ.), ნ. ათასისთავი.

ჰაზარფეშა, ჰაზრი, უკანონოა; ნახე **აზარფეშა, აზრი.**

ჰაი! შორისდ. განკვირვებითი, ай, ай; ჰაი, შორისდ. ура; ჰაიგიდი, браво.

ჰაიდა, შორის, წა, წადი, გამეცალე! поди прочь, კაცია 119.

ჰალავი (სომხ.), ს. ძღვენი საქმროსაგან გაგზავნილი დანიშნულთან; подарокъ жениха невѣстѣ.

ჰალალი, ნ. ალალი.

ჰალვა, ნ. ალვა, თაფლის სანუკვარი; ქილ. 202.

ჰალუა, ს. шишка еловая; პ. ფ. ლ.

ჰალალალო, ჰარალო, ჰოროველო, შორისდ. მხოფლიურად სიმღერის ჩასართავი, გარდაქმნილი საეკკლესიის გალობისაგან ალილუია, ვითარცა რუსული, ай люли, люли.

ჰალილა, ს. მცენ. букишъ; პ. ფ. ლ; -ყვითელი, мирободанъ желтый; პ. ფ. ლ.

ჰამბავი, ნ. ამბავი; **ჰამქარი**, ამქარი.

ჰანგი, ს. ბუნ. კ. 279; ჩონგ. 127, ухватъ.

ჰანი (სომხ. ლათ. anus), ს. წინაპარი, предки.

ჰარამი, ნ. არამი; ჰარემი, ნ. არამი; ჰარისა, არისა.

ჰარიარალო, ნ. ჰალალალო; ჰასნაფი; ნ. ასნაფი; ჰასაკი, ნ. ასაკი.

ჰაფსა, შორ., აცხა, брысь; **ჰაჩი**, ვირის გასარეკი ხმა.

ჰაფსი (თათრ.), ს. მოლა მახმადიანთა, мула; ნ. ჩ. ლ.

ჰაჯი, ნ. აჯი.

ჰე, ზმნის ზედა დამტკიცებითი. ჰო, დიაღ, ეგრეთ, да, такъ, იოან. 21—15 და შემდგომი; საქმ. 5—8, შავთ. 50.

ჰე-ჰე, იგივე განმეორებითი, да, да, такъ, таки; მატ. 5—37; 21—16; იაკობ. 5—18; შავთ. 50.

ჰელა, ს. ბერა, რომელსაც მოასპარეზენი დანიშნვენ დასასვენებელ სადგურად; черта за поприщемъ, гдѣ состязующie могутъ отдохнуть.

ჰელა, შორისდ. ээ! ого!

ჰერი, შორისდ. ну, нука; ბუნ. კ. 283; ჰერი ბიწო, нука молодецъ; კაცია 15.

ჰიეროლიფი, ნ. იეროლიფი; **ჰილალი**, ნ. ილალი; **ჰილი**, ნ. ილი; **ჰინა**, ნ. ინა.

ჰო, ზზ. დიაღ, да, точно.

ჰოი! შორის. ჵო, охъ!

ჰოპმა, შორისდები ხმა მკის დროს, возгласъ во время къ жатвы хлѣбныхъ растенiй; ერისთ. 2—4.

ჰორელი, ჰორლი, ს. დიდებულთ მოაბა, ტახტრევანდი; паланкинъ, портъ-шезъ.

ჰოროლი, ნ. ოროლი ან ლახვარი.

ჰოროველო, ნახე ჰალალალო; მხოფლიოთ სიმღერის ხმა მუშაობის დროს გუთანზედ ან ურემზედ; ნ. ჰალალალო.

ჰორომი, ს. ფიცარი ცომის გუნდათ დასაწყობი გამოსაცხობად; доска для тѣста.

ჰუნე, ნ. უნე, გამოსლ. 14—9, 2 ქართლ. ცხოვრ. 303, ცხენი, конь.

ჰუპა, შორისდ. ხმა ჩვილთ ხელით ჰყვანის დროს; возгласъ во время взятiя на руки младенца.

ჰხამს, ნახე ხამა, მხამს, მატ. 3—14; 6—8; 9—12; მარკ. 11—3, ვეფხ. 10, 25.

ჵ.

ჵ არის ასო ქართულის ანბანისა, ანგარიშში დანიშნავს 10000 და ნიშნითურთ ჵ ათი-ათასს რუბლსა; წვრილის ფულის ანგარიშში 2000 ფულსა, 500 ბისტსა; 200 შაურსა, 50 აბაზსა; 16²/₃ მარჩილსა, 10 მინალთუნსა ან ერთს თუმანსა, ასო ესე იხმარება მხოლოდ შემდგომთა შორისდებულთა.

ჵ! შორისდ. ნიშანი წოდებითის ბრუნვისა, o! მაგალ. ჵუფალო, o Господи!

ჵომე, შორისდებ. განკვირვებისა ან შიშის ზარისა: ვაგლახმე, o горе мнѣ, охъ увы мнѣ; ესაი. 6—5; შეისწავე, ზოგჯერმე ჵ ან ჵომე უმჯობეს არს დაწერად ჰოი, ჰოიმე, ნახე ღრამმატიკა, ასოთათვის.

ჶ.

ჶ, ეს ასო ხაზას შემოუცვანია ქართულს ანბანში, რომელშიაც სრულებით არ არის სახმარი, ამისთვის რომ უმრავლესნი ლექსნი დაწყებულნი ამ ასოთი არიან ბერძულნი, იწერებიან ჶ, რომელიც და სრულიად ეთანხმება გამოთქმით ქართულს ფ; მაგალ. ჶილოსოჶია, ლათინ. და ფრანციცულად იწერება philosophie, ეთანხმებს ფ და არა ჶ; ჶარისეველი, ლათინ. და ფრანც. pharisien, ჶენიქსი, ლათ. და ფრანც. phenix, ჶენომენი, და სხვანი მრავალნი უნდა დაიწეროს ფილოსოფია, ფარისეველი, ფენომენი, ფენიქსი და არა ჶილოსოჶია, ჶარისეველი, ჶენომენი, ჶენიქსი და სხ. ამისთვის ყოველნი სიტყვანი, რომელნიც იწყებიან ამ ასოთი იწერებიან ფ და არა ჶ ნახე ფ.

დავით ჩუბინოვი.

30 მარტსა 1878 შესრულდა ხელწერილი, გარნა დაიბეჭდა 1890 წელსა, მარტს 26 დღესა; ქართულის ქრონიკონსა მგ.

